TRACTATVS ILLVSTRIVM IN VTRAQVE TVM PONTIFICII, TVM CÆSAREI iuris facultate Iurisconsultorum,

De Stat. & Consuet. & Priuilegijs.

EX MVLTIS IN HOC VOLVMEN CONGESTI, additis plurimis, etiam nunquam editis, hac * nota designatis; & multò, quàm antea, emendatiores redditi;

Summarijs singulorum Tractatuum locupletissimis illustrati.

INDICES ACCESSERE ITA LOCVPLETES, vt omnes materiæ, quæ sparsim leguntur, facillimè distinctæ Lectoribus appareant.

TOMVS SECVNDVS.

332

Cornelius

Canalis I. O. D.

VENETII. M D LXXXIIII.

v. disc. paris.

Source : BIU Cujas

INDEX AVTHORVM
huius Voluminis.

* De ſtatutis, Alberici à Roſate.	2
* De ſtatutis, Baldi Peruſini.	86
* Regulæ ſtatutorum per eundem Baldum.	155
* Regulæ ſtatutorum, Bartoli.	158
De ſtatutis, Alberti Bruni.	165
Ac eiuſdem Bruni conſilium in eadem materia.	246
De ſtatutis, Georgij Nata.	247
De ſtatutis, Ioannis Campegij.	263
De ſtatutis, Laurij de Palatijs.	272
* De ſtatutis, Lancilotti Galliæ.	283
De ſtatutis, Rochi Curtij.	345
De ſtatutis, Petri Rauennatis.	381

Source : BIU Cujas

TRACTATVVM CELEBERRIMORVM IN VTRAQVE TVM PONTIFICII, TVM CÆSAREI IVRIS FACVLTATE IVRISCONS.

Tomus II.

ALBERICI A ROSATE I.C. CLARISS.

Commentariorum de Statutis.

LIBRI IIII.

LIBER PRIMVS.

Præfatio.

Hristi noſie inuocato. Et præmiſſo, cæteris præfationib. reſecatis tractare diſpoſui, ego Albericus de Roſate, Bergomenſis aduocatus, quæſtiones vtiles & continuas ſtatutorum, elicitas ex antiquorum & modernorum ſcripturis, ubi ordinem talem ſeruabo.

Primo enim, ponam aliqua communia tam ad cauſas ciuiles, id eſt pecuniarias, quam criminales.

Secundo, ſubijciam de cauſis ciuilibus tantum, large ſumendo ciuiles, id eſt pecuniarias: de quib. etiam pęna pecuniaria fiſco applicetur, quæ etiam criminales dici poſſunt: vt inſtitut. de iniurijs. §. in ſumma.

Tertio, de criminalibus tantum, ſtricte ſumendo criminales, pro criminibus publicis uel priuatis: ex quibus pœna corporalis infligitur: & de publicatione & deuaſtatione bonorum.

Quarto & ultimo, tangam pulchra & utilia, de Bannitis noſtri temporis. Redeo ad propoſitum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quid.*
2 *Ius municipale, duplex eſt.*
3 *Statuti, verb. minus vſurpatum eſt a iuribus antiquis.*
4 *Statuti, verb. iuribus nouis & Federici conſtit. plurimum vſitatum eſt.*
5 *Statutum, pro lege vel conſuetudine generali quandoque accipitur.*
6 *Statutum, vnde dicatur.*
7 *Statuta fere fiunt ad tuitionem & defenſionem Reipublicæ.*

Quæſt. I.

1 Primo Quæro, †quid ſit ſtatutum? & dicendũ eſt ꝙ eſt
2 ius propriũ, ꝙ quilibet ſibi populus conſtituit in ſcriptis redigendũ: & per hoc ſeparatur a cõſuetudine. † eſt. n. duplex ius municipale, ſ. ſcriptum, & non ſcriptum, vt ff. de iure immu. l. ſemp. §. legem. & ibi in gl. & de Dec. l. nõ tñ. §. fi. de albo ſcri. l. 1. ad mu. l. magiſtratus. & inſt. de iure na. §. cõ ſtat. & deſcriptio prędicta ſtatuti colligit. ff. de iuſt. & iu. l. oẽs populi. quę lex fundamentũ eſt ad iſtã materiã ſtatutorũ, &
3 nõ memini, ꝙ † iura noſtra antiqua vtanť iſto vocabulo ſtatuti, ſed ſtatutũ vocãt legẽ municipalẽ, vt d. ll. & ff. de mu. & ho. l. vt gradatim. §. & ſi lege municipali, & de ſepul. vio. l. 3. §. diuus. C. de emã. li. l. 1. & de noxa. l. 2. cũ ſi. Sed in iurib. no-
4 uis, maxime in ꝯſtitutionib. Federici † ſecundi, poſt librũ de vſib. feudo. de ſtatutis, & ꝯſuetudinib. Ꝅ libertatem eccleſię, multotiẽs fit mentio de ſtatutis, ex quibus ꝯſtitutionib. ſumptæ ſunt, authẽticę: aut. caſſa & irrita, q̃ eſt. C. de ſac. ſan. ec. ſu per l. priuilegia. & aut. oẽs peregrini. quę eſt ſignata. C. cõia de ſuc. in quib. fit mẽtio de ſtatutis. de ipſis etiam ſtatutis fit mẽtio ſępe in iure cano. eẋ de ſen. excõm. c. nouerit. & c. grauem. de immu. eccl. c. aduerſus. & de iureiur. c. 1. li. 6. & de hæ
5 re. c. ſtatutum. in eo. lib. † Qñq; tñ ſtatutũ accipiť ꝓ lege ſeu conſuetudine gñali, vt eẋ de reſcri. c. ſtatutum. lib. 6. & de hę
6 reti. c. ſtatutũ. el. 2. eo. li. † Vnde dicatur ſtatutũ. credo quod dici põt quaſi ſtabiliter & firmiter ordinatũ. iſta enim ſtatuta ſũt ſtabiliter, firmiter & tenaciter obſeruãda: nec ab eorũ verbis eſt recedendũ: qa ſunt ſtricti iuris, vt ꝯ. dicẽt de interpretatione ſtatutorum, vel poſſet dici ſtatutum quaſi ſta-
7 tum publicum, ſeu ciuitatum, tuens ac defendens. † nam iſta ſtatuta communiter fiũt ad tuitionem & defenſionem reipublicæ & ciuitatum.

SVMMARIVM.

1 *Statuta, an ſint ſtricti iuris, & nu. 4.*
2 *Actiones ſunt de iure ciuili.*
3 *Iuris ſtricti ſunt ea, quæ ſunt contra ius commune.*

Quæſt. II.

1 Item Quæro, † an ſtatuta ſint ſtricti iuris? Iac. Butr. & cõi ter Doc. tenẽt, ꝙ ſic, qđ ꝓbať: ex ſtatuto oritur condictio ex lege, vt ff. de condic. ex lege. l. vnica. ſed cõdictio ex lege, eſt ſtricti iuris: quia nõ eſt numerata in §. actionũ. inſtit. de acti. ergo &c. Sed hæc argumentatio non vr̃ bona. dicunt n. ꝙ ſicut ꝯdictio ex l. q̃ oriť & deſcẽdit ex ſtatu. eſt ſtricti iu
2 ris, ita & ipſum ſtatutũ. Sed hęc ꝯſequẽtia reprobať: qa † actiones ſunt de iure ciuili, vt ff. de ori. iur. l. 2. §. deinde ex ijs. & §. oĩum. & ibi dixi. & tñ obligationes ex quib. oriunť, ſunt iuriſ gentiũ: ut ſ̃. de iuſt. & iur. l. ex hoc iure. Item reprobatur prædicta cõſequẽtia: vt ff. de peti. hęre. l. 3. cum ibi no. Vñ dic, ꝙ
3 illa ſtatuta ſunt † ſtricti iuris, q̃ ſunt Ꝅ diſpõnẽ iuris cõis, & rõ eſt: qa illa q̃ſunt Ꝅ ius cõe, ſunt ſtricti iur. vt ff. de leg. l. ꝙ vero Ꝅ rõnẽ. de ać. & ob. l. in honorarijs. §. ſed cũ reciſa. & no. ff. de ꝯdi. fur. l. ſi ꝓ fure. §. vlti. & de leg. l. in ijs. ſed ita eſt in ꝓpoſito, ergo &c. ſed illa ſtatuta q̃ totaliter imitarent ius cõe, ſeu totaliter Ꝅcordarẽt cũ iure cõi, non crederẽ eſſe ſtricti iur. ſed dicerem ea regulari debere fm formam iur. cõis, vt ꝯ. in rub. an ſtatuta recipiant interpretationem. Et ideo vr̃ breuiter poſſe concludi, ꝙ illa ſtatuta ſunt ſtricti iur. quæ ſunt contra ius commune. Si autem ſecundum ius commune, de illis debet dici, diſponi, & regulari ſcđm formã iuris ꝯmu. vt plene dicam. ꝯ. in d. rubricella, an ſtatuta recipiant interpretationem. & ibi recurratur.

SVMMARIVM.

1 *Statuta condendi, ius, quibus competat.*

Source : BIU Cujas

2 *Legatus & episcopus an statuta possint facere.*
3 *Legis condendæ, & statuti faciendi an idem ius.*
4 *Princeps legem generalem facit. Et qui præterea id possint.*
5 *Archiepiscopus an ligetur statuto episcopi.*
6 *Legem specialem siue statutum qui possint condere. & nu.8.*
7 *Consiliarii, hodie sunt loco decurionum.*
9 *Legem generalẽ vel specialem qui possunt condere, possunt itidem statutum generale uel speciale facere, atque consuetudinem introducere.*

Quæst. III.

1 Qui possunt † facere statuta? Dom. Gui. de suzz. in prima qõne sui o p̃is, circa statuta, breuiter se expedit, dicens ꝙ ciuitates possunt facere statuta. p̱ l. oẽs populi ff. de ius. & iu. licet hoc sit bñ dictũ? nõ tñ sufficiẽter: q̱a & multi alii possunt statuta facere, sicut collegia & societates approbatę. vt C. de iu. om. iud. l. p̱iniquũ, vbi de hoc satis Dixi. Et ꝑ hoc, ff. qđ cuiusq; uniuer. no. l. 1. §. 1. & no. per
2 In. & Cõpo. ex̃ de ꝯsti. c. cũ oẽs. Itẽ, † legatus & ep̃s & multi alii, de q̱b. ple. no p̱ Gof. in sum. De consti. in prin. & Host. in summa. eo tit. §. q̱s possit cõstitutionẽ facere & per Inno. &
3 Cõpost. in d. c. cũ oẽs. & c. cũ accessissent. eo. tit. vñ † breuiter credo posse dici. ꝙ oĩs ille q̄ põt facere legẽ, possit facere statutũ. Est aũt lex Duplex. s. lex g̃nalis q̃ oẽs ligat. ut. C. de leg. l. leges sacratissimę. Itẽ sp̃alis, quę specialiter ligat solũ cõdito
4 res: vt. d. l. oẽs popu. ff. de iusti. & iu. † g̃nalẽ legẽ facit princeps vt ff. de consti. prin. l. 1. &. C. de legib. l. fi. Itẽ populus Rom. vt inst. de iu. na. §. lex est, licet de hoc sit opi. an hodie facere possit, vel potestatem suam ex toto in principem transtulerit ut no. & dixi in. d. l. vlti. C. de legi. Itẽ senatus. vt. ff. de legi. l. non ambigit. Itẽ p̃fectus prętorio, ſm formã traditã. C. de offi. p̃f. prętẽ. l. formã. al's normã. vbi ẽt de hoc dixi. Et qualia statuta possint facere legatus & ep̃s: no. ẽt per Io. an. extra de consti. c. vlt. lib. 6 in glo. no. ep̃m. & vide ibi Arch. ad istam materiã.
5 Et † an statuto [a] ep̃i ligeẽ Archiep̃s: vide ibi Car. & . ĩ sc̃da par
a te ver. in nouellis. Io. an. & statuto concilij prouincialis for-
6 tius, q̃ ep̃i. & cleri. in cle. de sen. exc. c. 1. Specialem † aũt legẽ siue statutum facit populus cuiuscunq; ciuitatis, vt. d. l. oẽs popu. ff. de iu. & iur. Itẽ decuriones. vt. ff. de decre. ab ordine faciẽdis per totũ. & C. de decre. decurionũ. l. 10. & ibi in sum.
7 eiusdẽ ti. quorũ † loco hodie sunt cõsiliarii ciuitatũ. vt statim ĩ. subiiciã p̃ima q. Itẽ magistrat⁹ ciuitatis, & hoc dupliciter
8 s. per modũ † edicti. siue bãni, uel per modũ sñiæ interlocutoriæ vel diffinitiuę. ut. ff. ꝙ quisq; iur. l. 1. §. 1. & 2 & ibi no. & dixi plene. & ꝑ hoc. ff. de iu. & iur. l. pe. §. 1. nã qđ ip̃i magistratus faciũt in officio eis cõmisso, faciũt auctoritate populi, eos eligẽtis, & iõ popul⁹ facere vr̃, vt. ff. ad mu. l. municeps. & de cõ-
9 di. & dem. l. municipibus. Vñ † cõcludo ꝙ possentes facere legem generalem vel specialẽ, possunt facere statutum g̃nale & speciale, & possunt introducere cõsuetudinem, vt dixi. ff. de legi. l. de quibus &. C. quæ sit longa consu. super rubrica. An autem ista statuta specialia possint fieri contra ius commune, & an sint perpetua, statim infra subiiciam.

ADDITIO.

a ¶ An statuto? An autem archiep̃s ligetur constitutione ep̃i vt ep̃s in sua diocesi sit maior Bald. in c. ad hoc. uer. an autem ep̃s. de pace iura. fir. vbi remittit se ad notata per Inn. in c. a nobis. de sent. excõ. glo. in. l. apud eũ. ff. manda. Car. in. c. 1 de rapto. not. in regula. cui licet. in 6. & in c. 2. de constitu. eo. li. Car. in clemen. secunda. de elect.

SVMMARIVM.

1 *Statuta quot, & quibus modis fiant. & nu. 3. 4 5.*
2 *Statutis condendis an adesse debeant duę pertes uniuersitatis.*
6 *Laici & iuris ignari an possint ad statuta declaranda eligi.*
7 *Statuta an possint facere ciues ciuitate pulsi.*

Quæst. IIII.

1 Item quero † qualiter ciuitas facit statuta? Dic ꝙ tribus modis. Primo cõgregato populo seu vniuersitate ciuitatis in publico parlamento ſm morem ciuitatis & ibi facta propositione per rectorẽ seu magistratũ ciuit. An velint statuta facere, & qualia, & p̱ quos & ꝙ obtinebitur per maiorem partem, valebit, vt insti. de iure. na. §. lex est, de quo publico parlamento notaui C. de ijs qui in eccles.
2 ma. l. 1. & iste modus raro seruaẽ. & † an tũ sit necessariũ, ꝙ in tali parlamento adsint duæ p̱tes vniuersitatis, vel populi, & an p̃sumanẽ adesse, ex quo sunt more solito cõuocati, hic nõ prosequor, sed recurrat ad ea q̃ not. & dixi. ff. qđ cuiusq; uniuer l. nulli. & . l. plane. & in Specu. De syndi. & de actore uni-
3 uersitatis. Secũdus modus † est, ꝙ decuriones ciuitatis, q̱ heũt administrationem ciuitatis, quorum loco hodie successerũt consiliarii, ut no. in glo. ff. de dolo. l. sed ex dolo. § 1. C. de decur. l. 1 li 10. & dixi. ff. de uer. si. l. pupillus. §. decuriones. simul more solito cõuocentur, & inter eos fiat ꝓpositio, consultatio, & reformatio de statutis fiendis, ut dictum est. s̃. proxi. ar. dicti. §. lex. inst. de iure na. & melius. ff. ad uel. l. 2. in prin. vbi de hoc plene dixi. & de hoc p̱ Gul. 1. carta. q. 2. & iste modus
4 magis seruaẽ, & talis ꝓpositio fieri † dẽt cum authoritate vel pręsentia rectoris, uel p̃sidentis ciuitatis. uel vniuersitatis, vt no. per Inno & cõpost. d. c. cũ accessissent. extra de consti. per hoc bñ facit. C. de ser. reip. ma. l. 1. & de aduo. di. iu. l. restituẽdę & nõ. ẽt in Spec. dictis titulis de sindico & de actore vniuer-
5 sitatis, & de requisitione consilij in fi. Tertius modus est ꝙ vniuersitas, decuriones, seu ꝯsiliarii eligant aliquos peritos, q̱b. dent potestatem statuta condendi, & ꝙ statuta p̱ eos valeant, ac si statuta forent p̱ uniuersitatẽ, ut. ff. qđ cuiusq; uni uer. l. item corũ. §. si decuriones. oĩa cũ merito nr̃a facimus &c. vt. C. de veteri iur. enuc. l. 1. §. sed neq;. & iste modus est magis in vsu, & de hoc no. in op̱e Alberti de gandino circa finẽ rubri. de obseruãtia statuto. circa prin. ipsius tit. & tales eligendi ad statuta cõdenda dẽnt esse iurisperiti, ar. ff. de le. l. 1. ibi. virorũ prudentũ ꝯsultũ &c. & ibi dixi. & C. de leg. l. huma
6 nũ. Sed cõiter eliguntur laici † & iuris ignari, tales ẽt possent statuta vetera declarare. C. de emẽ. Iustiniani codi. & no. per dictum Gandi. d. tit. de obser. statutorũ vltra prin. ver. sed pone ꝙ aliquibus. & per Gui. versi. sed pone ꝯcessæ. & uersi. seq.
7 Sed † an pars expulsa de ciuitate, sicut sæpe fit in Italia, possit facere statuta, & eligere sibi rectorẽ. Ia. de are. tenet ꝙ sic. na plebs in ciuitate Romana recessit a patribus, & fecit plebiscita, Insti. de iure. na. §. plebiscitũ, & hoc tenet ipse Iac. de orig. iur. l. 2. §. deinde, cũ esset in ciuitate, vbi dixi & post hoc eadẽ. l. §. ijsdẽ tẽporibus. & facit qđ not. ff. de capti. & post li. re. l. fi. q̱s ingenuã. §. in ciuilibus dissensionib. ꝙ no. in tertia parte. in qõ. debitorum lambertatiorũ compulsorum soluere cõi. Bononię. & vide ẽt, 42 q. in li. magno q̃stionũ disputatarum.

SVMMARIVM.

1 *Statuta an possit facere castrum uel uilla.*
2 *Municipia rempubl. habere dicuntur, ad instar ciuitatum.*

Quæst. V.

1 Ex prædictis † quæritur, an castrum, uel villa statuta facere possint, & est dicendum ꝙ sic. ex g̃nalitate. d. l. oẽs populi. ff. de iusti. & iur. & q̱a ẽt. ll. expræsse dicunt legem oppidi uel municipij fore seruãdã. ff. qđ cuiusq; vniuersitatis. l. itẽ corũ. circa prin. de munerib. & ho. l. vt gradatĩ. & §. si lege. de sepul. viol l. 3. §. diu⁹. C. de emã. li. l. 1. de edifi. priua. l. an in totum. quæ sit longa consuet. l. 1 &
2 de testa. l. fi. Nam & municipia † ad instar ciuitatum rẽpublicam habere dicuntur, licet improprie. ff. de publica. l. sed & hii. § præterea & C. De fur. l. municipia. Iac. de are. & de hoc infra. 2. proxi. quæstione tangitur per Gandi. d. tit. de obseruãtia statutorum uersic. sed nunquid collegia. & uer. seq.

SVMMARIVM.

1 *Collegia licita, an possint statuta condere disting.*
2 *Statuto ciuitatis stante, quod damna illata in territorio uillarum & locorum, sint resarcienda, si qua ciuitas fecit statutm inter suos in contrarium an idipsum valeat, statuto ciuitatis non obstante.*

Quæst. VI.

1 Item † an collegia licita possint facere statuta, dic ꝙ sic. ut. d. l. fi. C. de iu. om. iu. & ibi dixi de consti. pec. l. 2. §. fi. & ibi no. & ff. qđ cuiusq; uni. l. 1. not. per Inno. & compo. d. c. cum accessissent. de consti. quod uerum est inter se, & dũ modo eorũ statuta nõ ꝯ̃dicant iuri diuino, naturali, uel ẽt iuri cõi, hoc est legibus nostris, ut patet. ff. de collegiis illicitis. l. sodales. & itẽ nisi iuri publico derogeẽ. & idẽ nisi ꝯ̃dicerent statutis ciuitatis, cui subsunt vt. ff. ad muni. l. qui ex vico. credo tñ inter eos quoad eorũ p̃iudiciũ tenere, vt. d. l. 2. §. fi. not. & ꝑ hoc. C. de test. l. 2. & de emã. li. l. 1. & p̱ Gãdinũ vltimo ti. vers. Itẽ pone, ꝙ ciuitas habet statutum, Et fuit opi. Vber. de
2 bobio, & antiquorum † doctorum qui formãt qõnem, si statuto ciuitatũ caueatur ꝙ dãna data in territorio villarũ & locorũ, debeant per eos emẽdari, si aliqua uilla fecit statuta inter vicinos suos, quod non debeat emendari, an valeat, statuto ciuitatis non obstanre, & tenent quòd valet inter se, quo ad alios, qui non sunt eorum vicini, seruetur statutum ciuitatis. Et vide Gui. vers. sed nunquid collegia & uers. se. & uersicul. sed pone quæstionem de facto, statutum est Brixiæ quod si in aliqua villa.

SVMMARIVM

1 *Statutum ciuitatis contradicens iuri communi, an valeat. & num. 4. 8. 10.*
2 *Inferior non potest tollere legem superioris.*
3 *Præfectus prætorio, non potest condere legem contra ius commune.*
5 *Princeps distinguit & declarat legem diuinam.*
6 *Episcopus, uel legatus non potest facere statuta iuri communi contraria.*
7 *Statutum quod instrumentum confectum a non tabellione fidem faciat, an valeat.*
9 *De consuetudine dicta, ad statuta possunt trahi, & ubi rationis est identitas.*
11 *Statuere non potest ciuitas uel populus in præiudicium imperii, uel non sibi subditorum.*

Quæst.

Source : BIU Cujas

Quæst. VII.

1 Sed †qd si statutum ciuitatis ꝺicat iuri cōi an ualeat. cōis opinio est qđ sic, per præalle. l.oēs populi. ff. de iusti.& iur. ubi satis dixi.& de mu. & ho. l.ut gradatim. §.& si.l.& hoc seruat totus mundus. dñs tñ la.de ar.in suis q̄stionibus statutorum circa princ.vers.sed quid si statutum ꝺicat legibus nostris,tenet ꝺrium,& eū sequebatur.d.Riz.allegans
2 qđ inferior non pōt tollere legē superioris.ff.de arbitris. l.nā magistratus.ad Treb.l.ille a quo.§.tēpestiuū,& pro hoc bñ fa
3 cit.d.l.sodales.ff.de colleg.illicitis.Et quia, prefectus † prætorio non potest facere legem contra ius commune, ut dict.l. formam alias norman.C.de officio præfecti prætorio orientis & illyrici, ubi de hoc satis dixi. & ad idem bene extra de maio. & ob.c.quod super his,& ibi Patriarcha constanti. cui scribitur ipsa decretalis, etiam in synodo, non potest facere
4 statutum,ꝙ obuiet canonicis institutis.Si† enim diceremus statutum cōtra ius commune ualere, iam sequeretur absurdum.quia sic esset in potestate ciuitatum &populorum face re statuta contra ius commune, & se eximere ab obseruantia iuris cōis, & per ꝙns a iurisdictione imperatoris & imperij, quod est expresse contra iura dicentia leges ab omnibus & ubiq; seruari debere. C. de su. tri. l. 1.& de temp.in integ.rest. l. fi. Sed qui tenēt aliam opi.respondent quod hoc fit autori
5 tate & consensu principis cōcedentis ciuiratibus & populis, ꝙ sibi statuta facere possint.Sed huic rñ. ꝙ verū est quod hoc concessit dummodo non fiat† ꝺ iura sua quia in gñali cōcessione &c.vt.ff.de pig. l.obligationē & de pecu.l.libera, unde possunt facere statuta præter legem uel super his super quib. non esset prouisum uel non clare prouisum per iura cōia,si cut & princeps distinguit & declarat legem diui.ut no.C.si ꝺ ius uel uti.pu. l.fi. Vel dñt ꝙ uerba illa,oēs populi,accipiūtur collectiue ꝓ toto populo christiano,& subiecto imperio Romano,nō distributiue,ꝓ singulis populis qa nō sunt populus, sed pars populi, argumē.ff. de capt.l.non dubito & C. de epi. & cle. l.generaliter in fi. Sed hoc est expresse contra statutū. d.l.oēs populi.quæ clare loquitur de singulis populis & ciui
6 tatibus. Pro hoc ēt, quia epꝰ & † legatus non possunt facere statuta iuri cōi ꝺrium.De legato probatur extra de offi.leg.c.fi. & ibi gl.& melius per Inn.in Spe.de legato.§.supereſt dicere. ubi pōt ēt legatus statuta facere.De epō ꝓbatur extra de cōsue.c.dilectus.in glo.licet epꝰ.de ma.obe.c.2.in tex.& glos.& de locato. c.2. & plene dixi in d.l.formam. de offic.ꝓfec.prætoꝓ alia opinione facit,qđ no.per Inno. extra de fide instru.
7 c.cum p.tabellio.vbi tenet † valere statutum qđ credatur in strumento confecto a nō tabellione.& tñ est ꝺ ius cōe.Quid
8 in tanta varietate tenebimus?Quidam distinguūt, aut † statutum iuri ꝺrium precessit ius cōmune, & tunc tali statuto derogatur,per legem sequentē,vt.ff. de sepu. vio.l.3.§.diuus. & C.ne fideius. do.den.l. 1.& qui admi.ad bo.po.pos.l.pen.in fi.Si vero lex præcessit statutum, tunc aut illa lex est derogatoria statuto,& statutū non valet.C.cōmu.de succes.authē. oēs peregrini.de usu.l.eos.& de decu.l.exemplo. li.10.de fur. aut.nauigia,et C.noua uectig.insti.non posse.l.2.et in authe. vt nulli iudic.§.primo. et ita videtur sentire glos.in consuedine.ff.de legibus.lege de quibus in glo.vltima.ibi de hoc la-
9 tissime dixi.et quę ibi de consuetudine sunt dicta,ad statuta trahi possunt, cū sit identitas rationis. Si vero lex non dero gat statuto,tunc in ea ciuitate valeat et vincat. l.conueni.ff. cōia præ.l.venditor. si constat. et de mun. et ho.l.1. et hanc distinctionem multi et magni sequuntur.Dy.aūt di stinguit aut lex est talis cui pōt renūciari per pactum,& tūc statutū, valeat,alias non,ita tenet in summa de decre. decur.li.10.& glo. ēt ibi hoc tenet super rubrica. ꝺrium tñ videtur sentire glo. vltima,q̄ est in d.l.de qbus & idem tenet Old. C.quæ sit longa consue. l.1.& gl.in l.consuetudinis & Iac.de are.dicto suo tractatui de quæstionibus statutorum. Et de hoc not.& dixi.ff.de regu.iur.l.nec ex prætorio. communis opinio, quā
10 † sequitur totus mundus, vt prædixi, licet forte prædicta de stricto iure sint vera, est quod statutū inter statuentes valeat etiam contra ius commune,dummodo lex non sit spetialiter derogatoria statuto,vt prædixi. Non † tamen potest ciui
11 tas vel populus statuere in præiudicium imperii,uel non sibi subditorum. unde si ciuitas statueret, ꝙ non teneretur ad tributa,uel alia iura imperialia.uel quod aliter esset in præiudicium non sibi subditorum, nō ualeret.& ita possent intelligi iura superius ad hoc deducta.Hanc etiam op.quòd ciuitas possit facere statutum contra ius commune,sequitur Gabriel de Osele. in d.l.omnes populi Gui.de suzza in suis quæstionibus statutorum versi. sed pone quòd ciuitas fecit statutum contra ius.& Albertus de gandi.dicto titu. de obseruantia statutorum versic.sed pone, quòd ciuitas fecit statutum quòd est contra ius commune.

SVMMARIVM.

1 *Statuta contra ius canonicum vel diuinum, an ualeant.*
2 *Iurisdictionis sunt duo principia,Sacerdotium & imperium.*
3 *Statua possunt distinguere legem canonicam quoad numerum testium, & alia plura.*
4 *Pœna iuris communis, an tollatur omnino per pœnam statuti Et an tollat eam, quatenus, concurrit: & agi possit, si excedat, in eo, quod excedit. numero 7.*
5 *Ius nouum superueniens,non tollit antiquum.*
6 *Lex noua lata super termino moto, an tollat antiquam.*
8 *Agendi uiæ quando plures suppetunt,una peracta,non tollitur alia, inquantum excedit,quando ambæ competunt ad interesse.*
9 *Statuti, pœna,tollit omnino pœnam iuris communis, & nu.11.*
10 *De delicto eiusdem hominis,sepius queri non debet.*

Quæst. VIII.

1 Sed an †valeat statutum contra ius canonicum, vel ꝺ ius diuinū? Odof.& Gui.de Suzza. distingunt, quia aut statutum est ꝺ libertatem ecclesię,uel priuilegia ei concessa,& non ualet. C.de sacros.eccles.auth.cassa. aut est circa ea.quæ respiciunt salutē animę: vt circa decimas, vsuras,vel matrimonia,vel contenta in quatuor concilijs, & in his prevalent canones,quia leges nō dedignantur sacros canones imitari.vt in auth.de eccle.ti. & extra de no.ope.nūc. c.1. Si aūt est circa causas pecuniarias, si quidem in foro ecclesiastico seruabuntur canones sicut in foro ciuili leges &
2 statuta†quia duo sunt principia iurisdi.s.sacerdotium,& imperium,ut in auth.qūo opor.epi.in prin. et extra de maio.et obed.c.solitæ.et de hoc no.in d.c.1. de no.ope.nunc.per oēs.
3 Licet †aūt statuta nō possint tollere legem Dei uel canonicam.ut prædictum est,possunt tñ distinguere quo ad numerum testium et alia,ut no.in gl. ¶C.fi contra ius uel uti.pub.l. fi.et dixi in hac eadem parte.uer.sed quid si statuto ciuitatis Bononiæ cauetur, ꝙ matrimonium etc. Et ad prædicta uide.ꝙ host.no.in summa de foro cōp. §.et de usur. quæ pœna vsurariorum. circa prin.et in lec. sua de iudi.c.nouit.ubi tra-
4 dit, qūo rōne peccati cognoscit ecclesia. Sed posito ꝙ statutum †ualeat ꝺ ius cōe, cū cōiter in ciuitatibus sint limitatæ pœnæ maleficiorum, nunquid nihilominus peti poterit imponi pœna iuris communis? Et hæc quæstio potest esse duplex.prima,utrum pœna iur.communis tollatur in totum,ꝓ pœnam statuti. Secunda,an tollat eam quatenus concurrit, et agi possit, si excedat,in eo qđ excedit? Ad primam uī, qđ in nullo tollatur, sed una alteri accedat & cumuletur, & uī expressum. C.de sep.uio.l.3. ibi priscæ seueritati accedit.ubi
5 de hoc satis dixi. Et quia per ius nouum superueniens† non tollitur lex.12.tabularum.inst.de noxa.§.finautem.& ꝓ hoc ff.ui bo.rap.l.1.de ac.&.obli.l.quotiens & l.cum ex uno.& de libe.ho.ex hiben.l.3.vbi de hoc dixi secūdum Dy. & ad hoc etiam. C.de sac.san. eccle. l.placet. in fi. vbi similiter de hoc
6 tetigi.In contrarium facit † quia lex noua [a] lata sup termino
a moto, tollit antiquam ut not.C.de accusatio.l.1. & ff.de termi.mo. l.agraria. & quia lex specialis statuti. tollit gñalitatē iuris communis, ut.ff.de pœnis.l.sanctio legum. sed lex illa parum facit,quia quæstio nostra quærit,quando pro maleficio est imposita pœna specialis, tam per statutum, q̄ per ius
7 commune.Ad † secundam quæstionem videtur, ꝙ agi possit in eo quod excedit, per di.l.1.ff.ui bonorum raptorum. d. l.cum ex vno de actionibus & obl.& C.qñ ciuil.actio præiudicet criminali. l.1.In contrarium videtur.ff.de accu.l.senatus.vbi dicunt quidem esse casum. de iniu. qđ senatus. Non
8 obstant.ll.contrarię, quia verum est † ꝙ quotiēs sunt plures vię agendi, una peracta,nō tollitur alia, inquantum excedit qñ ambæ cōpetunt ad interesse. Sed si utraq; sit ad vindictā & pœnam,tunc seus, ut no. in d.l. quod senatus.hanc tenet Dy.in d.l.3.de libero ho.exhi.Pe.& Gui.de suzza.vidētur sentire ꝙ ēt in pœnalibus agi possit in eo quod excedit, per d.l.1. ui bon.rapt.& l.cū ex vno.de actio.& ob. Ad solutionem pri
9 mæ.q.audiui ꝙ † antiquitus fuit mota Ianuæ,& habitum cō silium in multis locis, & a multis doctoribus, & obtētū fuit ꝙ per pœnam statuti,in totum tolleret pœna iuris cōis,per
10 ll. s. ad hoc allegatas & qa†de delicto eiusdē hoīs sępius q̄ri non debet.ff.nau.cau.stat.l.licet.& quia per statutum loquēs in eadem specie delicti, cū iure cōmuni verisimile est statutarios voluisse recedere a pœna iuris cōis,ar. eorū q̄ no.ff.de his.qui not.infa. l.qd ergo.§.pœna grauior.& allegāt.ff.de re. mil.

ADDITIO.

a ¶Lex noua. Adde hoc an nouum statutum tollat antiquum, vide Old.quod sic distinguit,an est quæstio de substantia contractus,aut de executione. primo casu,autem quæstio de iure rei.v.g. Prohibetur res vendi.non alibrato, & statur antiquo statuto,& quo ad eum res non est in commertio.vt, ff. de ver.obli. l.inter stipulantem.§. sacram. Aut de iure personæ. v. g. Prohibet nouum statutum contrahi cum minore xviii.anno. & sunt idem. vt ff. de stipu.ser.lege.fi vsufru.Aut de iure forma contractus & tunc idem,vt C.de test.l.iubemus.in fi. Quid enim secundo casu principali,statur nouo statuto.vt C.de fi.instru.l.con tractus.& de iura calum.l.2. hoc autem notatur per Oldr.ff.de ver.obl.l.continuus. §.cum quis.

Source : BIU Cujas

mil.l.qui cũ vno.§.qui post ver.grauius,ibi,mutato ſtatu,&c, Et ad.l.3.de ſepul.vio.q̃ multũ vr̃ obſtarę, poſſet reſponderi, qđ ibi expreſſe cauebatur, ꝙ vtraq; pęna locũ haberet,alias ſi expreſſe hoc nõ caueatur vna tollitur per aliam, vt p̃dixi. Ad in qđ no. C.de accu.l. 1.poteſt reſpõderi, vt ibi colligitur. hãc opi.tenet Ia.de belui.in quadam ſua quæſtione diſputata,q̃ poſuit in opere ͻ̃triorũ non ſolutorum, ſup. C.de requi. re.l.1.ver in tertia quæſtione. & hãc ẽt opi.clare tenet Gand. ti.de aliquibus qõnibus. q̃ non commode adaptantur ad tit. p̃cedẽtes. vbi quæro de qõne,q̃ ſæpe ͻtingit de facto.iure cõi cauetur ..& ita dicit determinatũ fuiſſe ꝑ collegium doctorum Bononi.Spec.tangit iſtam qõnem,& leuiter ꝑtranſit & nõ determinat ti.de pœna tenere liti.ver.vlt. & ti.ſeq.de accu.§.1.& verſ.1.& vide Io.an.in additionib. Dy,videtur timere,qđ vna non tollitur per alterã.d.l.3.de lib.ho.exhi.qõ dubia eſt, & indiget declaratione imperatoris, cõiter tñ totus
11 mundus ſeruat † qđ per pœnam ſtatuti, tollit̃ in totũ pœna iuris cõis. & faciunt ad prædicta quæ tetigi. ĩ. in 4.parte vbi quero ẽt aliam qõnem diſputatam per.d.Ia.de belui.florẽtinus commiſit homicidium. & bene & ſubtiliter in 2.parte, vbi diſputauit etiam.do.Alber.odof.queſtionem talem.

SVMMARIVM.

1 *Statuta an admittant interpretationẽ & nu.*14.22.29.31.34.45.*&* 92.
2 *Lex communis interpretationem recipit.*
3 *Omiſſum in ſtatuto, pro omiſſo debet haberi.*
4 *Stipulationes variæ declarantur.*
5 *Statutum prohibens exportari bladum an extenditur ad exportantẽ farinã*
6 *Statutum loquens in maſculo an extendatur ad fœminam.*
7 *In declaratione quæ ſpectanda ſint.*
8 *Verba generalia ſui natura generaliter debent intelligi.*
9 *Indefinita ex proprio ſignificato non comprehendit particularia.& nu.*13.
10 *Indefinita non æquipollet vniuerſali in materia contingenti.*
11 *Indefinita poteſt ſe habere ad particulare & vniuerſale.*
12 *Rempub. adminiſtrare non debent inepti & expertes rerum & artium.*
15 *Prætoris edictum interpretationem recipit.*
16 *Priuilegia & beneficia interpretationem recipiunt, item vltimæ volunt.*
17 *Contractus recipiunt interpretationem. item,conſuetudines.*
18 *Argumentum an valeat a legib. & ſenatuſconſultis, ad ſtatuta.*
19 *Caſus indeciſus a ſtatuto,remanet diſpoſitioni iuris communis. & num.* 25. 40. *&* 51.
20 *Arguere an iure liceat a beneficijs ad vltimas voluntates.*
21 *Argumentum non valet a contractibus ad ſtatuta.*
23 *Statutum trahitur ad ſimilia, vbi non eſt contra ius commune.*
24 *Extendenda ne ex identitate rationis, ea, quæ ſunt contra ius commune.*
26 *Ratio potius attendenda in ſtatutis & legibus, quàm dictum.*
27 *Argumentum a maiori et a minori, locum habet in ſtatutis cũ diſtinctione.*
28 *Neptis,continetur nomine filiæ.*
31 *Abſurditas omnis a lege excluditur.*
32 *Abſurdum non cenſetur, quod ius commune concedit.*
33 *Abſurditas, an & quando ſuſtineatur.*
36 *Interpretari,verb.varie ſumitur.*
37 *Argumentum a contrario ſenſu,an habeat locum in ſtatutis.*
38 *Reſcriptum eſt ſtricti iuris.*
39 *A ſtatuti verbis non eſt recedendum.*
41 *Statuta an trahantur ad ſimilia.*
42 *Argumentum a maiori vel minori, an locum habeat in ſtatutis.*
43 *Legum regulis relictum eſt, quicquid lege noua expreſſum, non eſt.*
44 *Statuta an recipiant interpretationem extenſiuam.an potius reſtrictiuam.* & numero 54. 18.
45 *Extendenda ne ea,quæ ſunt contra ius. diſting. nu.*46.
48 *Paria in diſpoſitione,paria debent eſſe in effectu.*
49 *Diſpoſitio una alteri ſimilis,debet regulari ſecundum eam.*
50 *A ſtatuti verbis non eſt recedendum,cum in ſtatuto ratio expreſſa eſt.*
51 *A verbis legis non eſt recedendum,quantumcunque ſint dubia.*
53 *Legem condere,ſolius eſt principis.*
55 *Pactum interpretationem recipit.*
56 *Diſpoſitio una iuxta aliam a poſita:ſapit eius ipſius naturam.*
57 *Contractus bonæfidei,large accipitur.*
59 *Maſculinum an concipiat fœmininum in ſtatutis.*
60 *Statuta dant formam futuris non præteritis.*
61 *Verba iuris non debent calumniari.*
63 *Infantia magna imbecillitate conſilij laborat.*

Quæſt. IX.

1 Item quero qõnem rotatam, †an ſtatuta re cipiant interpretationem? Hanc qõnem poſt oẽs antiquos late tractauit modernus & valens doctor Signo. de homod. Mediolan.in quadam ſua repetitione. l. Cęſar. ff. de publicanis. Et primo arguit ad quæſtionem ſecundam Di. ꝙ ſtatuta recipiant interpretationem.vr̃ enim expreſſum in d.l.vt gradatim.ff.de mu &ho.§.& ſi lege.de hoc ibi ſatis dixi.Et pro hoc
2 de adul. l.hæc verba & † quia etiam lex communis interpretatur.vt.ff.de legibus.l.ſi de interpretatione.& de pœnis.l.interpretatione,ergo & ſtatuta quæ fiunt legis authoritate,vt, d.l.omnes populi.ff.de iuſti.& iure. ſo.ſm Dy.ſi loquimur de interpretatione extenſiua vel reſtrictiua. & talem interpretationem ſtatuta non recipiunt vt. ff.ad muni. l.conſtitutio-
3 nibus.quia quicquid † eſt omiſſum,pro omiſſo debet haberi, vt.ff.de ver. obl.l.quicquid aſtringendę.Si vero loquimur.de interpretatione declaratiua talem interpretationem bene recipiunt ſtatuta & ſic intelligantur.ll.ad hoc allegatæ. ſimi-
4 le eſt videre † in ſtipulationibus,quæ qñque declarantur per ſtipulationem,qñq;per promiſſiorem vt.d.l.quiquid.de ver. ob. Nõ ob.ꝙ dr̃ ꝙ lex recipit ĩterpretationẽ.ergo & ſtatutũ. qa illud ꝓcedit ĩ caſu exp̃ſſo,nõ aũt vbi ꝑ interp̃tationẽ extẽ-
5 deretur.Et ꝑ hoc dicit Dyn. qđ ſtatutũ † ꝓhibens exportari Baldum non extendit ad exportantem farinam.vt no.ꝑ eũ.
6 ff.dele.3.quęſitum.§.illud.& ſi ſtatutum. loquaẽ † in maſculo ꝙ non extendaẽ ad fœminam & hoc tenet ipſe. ff. de ver. ſig.l.1.vbi de hoc dixi,& in hac opi. vr̃ inclinare Inno.But.& multi alii.doc.Sed Ray.de for.viſus eſt impugnare Dy. dicẽdo,qđ.d.l.ut gradatim.§. & ſi lege.non loquitur de interpretatione declaratiua,ſed reſtrictiua. qđ ſic probat. qñ reſtrin-
7 gitur ſignificatum verbi non dr̃ declaratio, † quia in declaratione nõ adimitur nec detrahitur.ſed qđ eſt detegit̃ & declaratur.ff.de teſtamẽtis. l.hæredes palam de acq. re.do.l. adeo.§.cum quis,et not.ff. de iu.& iur.l.manumiſſiones.itẽ detractio facit aliquid noui.s̃.de iuſt.& iu.l.ius ciuile. & de ver. obli.l.1.§. cũ adiicit,vbi de hoc tetigi.ſed q declarat nihil facit.vel diſponit vt.ſupra.ſi ſeruitus vendi.l.ſicuti. §.ſi queratur.de rei ven.l.ex diuerſo.§.1.& de hære.inſtit.l.aſſe.ergo ille qui detrahit nõ declarat,ergo non ur̃ loqui.l.vt gradatim. §.& ſi lege,de interpretatione declaratiua. ſed de reſtrictiua.
8 ibi enim ſunt verba † gñalia q̃ ſui natura gñaliter debent intelligi.ff.de leg.præſtan.l.1.§.et generaliter, & de mil. teſta.l. in fraudem.§.fi.cum ſi.& ſic patet ibi loqui de interpretatione reſtrictiua uerborum generalium. Sed tu ſalua Dy.& deſtruas ſupraſcripta: & ſic.l.vt gradatim.non loquitur de vniuerſali diſpoſitione: imo de indefinita, vt patet ibi in text.q̃
9 † indefinita ex proprio ſignificato non comprehendit particularia:ut vr̃ innuere gl. fi.de leg.3.l.vxori ĩ prin.& plene tractat Dy.in ꝓmio de re.iur.l.6.& eſt cõis opinio.Item in ma-
10 teria † contingenti indefinita non æquipollet vniuerſali, vt erat in d.l.vt gradatim.§.& ſi lege,nã nõ ſequit̃ homo currit ergo oĩs homo currit.vt.C.de proba.l.neq; natales,& no.per Dyn.in d. ꝓmio. Item ſi indefinita caperet oĩa particularia ſub ſe ͻtẽta ex ꝓprio ſignificato:iã eſſet vniuerſalis,& tñ tex. repugnat,dicẽs qđ ęqpolet uniuerſali vt.s̃.de le.2.l.ſi plurib.
11 & l.ſi ita relictũ. de leg.3.l.ſi plures. † Item indefinita de ſuo ꝓprio ſignificato põt ſe habere ad particulare & vniuerſale. & hoc demõſtrat verbũ indefinitũ. Sed qñcũq; indefinita ſe habet ad vnum extremũ, vel aliud,ad illud dẽt dici ſe hẽre ꝙ eſt benignus fortius vel melius. de ſtatu. hom. l.quæritur. & de lega.3.l.legatis.§.ſi vnus.ſed ita erat in dicta. l.vt grada tim.§.& ſi lege.quia ibi erat indefinita, ergo melius & benignius eſt:quod intelligatur particulariter: & ſic referatur ad idoneos tñ, q̃ vniuerſaliter, ita qđ refeaẽ ẽt ad non idoneos.
12 quia † nõ idonei rempublicã adminiſtrare non dẽnt: vt.ff.de muneribus & ho.l.ad rempubl.& l.honor. de decur. l.nõ tñ.
13 §. fi. Et † ꝙ indefinita exproprio ſignificato nõ cõprehendat oĩa particularia benefacit.ff.de cõſti.pec.l.1.ꝓiungẽdo. §.ait prætor.& §.de pupillo, & ſic remanet firma opinio Dy.& ſequacium. Gui.de ſuzz.in ſuis quæſtionibus ſtatutorum.ver.
14 Sed ͻro nunquid ſtatuta terrarum, tenet indiſtincte † qđ ſtatuta recipiant interpretationem:& allegat qđ leges interpretationem recipiunt:vt.d. l.ſi de interpretatione. ff.de legi.& de pe.hære.l.Item veniut. §.cum aũt. & §.aptanda.ad Mace. l.pen.& l.ſed ſi pater.§.hoc ſenatus.& de ritu.nup. l.ſenatus.
15 Item edictum † prætoris recipit interpretationem. ff.de iur. om.iu.l.ſi quis id quod.de in ius vo.l.quamuis & l.4. §.parentes & de arb.l.licet.Item priuilegia & beneficia. ff.de conſti.
16 prin.l.beneficia,de offici.præfe.vr.l.1.§.initio. Item vltimæ voluntates,de le.3.l.librorum & de vino. tritico oleoque l.ſi cum vinum. de penu.le.l.qui;penum & l.ſe.de re iu.l.in teſta
17 mentis.Item † ͻctus recipiunt interpretationem. ff.de pact. l.veteribus.& de ac.emp.l.fundi.Item cõſuetudines.ff.de legibus.l.de quib. & ſtipulationes prætorie vt.ff.de præto. ſtip. l.1.& l.ꝑtorię. ergo & ſtatuta recipiunt interpretationem ad inſtar oĩm prædictorum, cum non ſit dare rõnem diuerſitatis.ſed hęc opi. Gui.non placet eidem. Sign. quia arguere de
18 † legibus & ſenatuſconſultis ad ſtatuta nõ eſt bona argumẽtatio:quia lex eſt generalis, quæ hoc fieri poſſe diſponit. ſ. qđ leges interpretentur & extendantur: vt. ff.de legi.l.non poſſunt.qđ non eſt reperire in ſtatutis. Item ſi leges nõ poſſent extendi,eſſe reperire caſus non deciſos,qđ eſſe nõ debet, vt in ꝓmio.ff.§.1.de ventre inſpi.l.1.§.ex hoc reſcripto.& C.ad ſil.l.cum Sillania.ſed hęc ratio ceſſat in ſtatutis. qa caſus nõ
19 † deciſus a ſtatuto,remanet deciſioni iuris.cõis: vt.ff.de con-

dĩ.

Source : BIU Cujas

di. ob.cau.l.ſi extraneus. Item non bene † arguitur de bene-
20 ficiis vltimis voluntatibus, quia illa ſunt ampliſſimi iu-
ris, ſtatuta aũt ſunt ſtricti iuris, vt.infra dicetur unde,non eſt
bona argumentatio.vt no.in.d.l.beneficium.ff.de cõſt.prin.
coniungendo.l.generaliter de officio præſidis.& l.cum qd ſi
cer.pe.& de minor.l.3.§.minorem.cũ ibi no.& de libe.& po-
21 ſthu.l.cum quidam.Item † non bene arguitur de ꝯctibus ad
ſtatuta.quia in ꝯctibus magis conſideramus mentem,q̃ uer
ba.ff.de iure do. l.promittendo. & de ver.ſig. l.in cõuentioni
bus, ſed in ſtatutis ſtamus verbis. & qđ non eſt verbis exp̃ſ-
ſum,relinquimus diſpõni iuris cõis, vt p̃dictum eſt.nam qđ
ſpãliter in cauſam nouationis nõ transfertur iure priſtino pe
titur.ff.de vſur.l.ſi ſtipulatus.Item nõ bene arguitur de. l.de
quibus s̃.de legi.vt.1.ſubiiciam, & ſic patet opi. Gui.non pro
cedere. de iſta ẽt quæſtione ſatis no. Gandj. De obſeruantia
ſtatutorum ver.eſt etiam quærendum.d Rich.de malum.di
22 cebat † aũt ſtatutum eſt contra ius cõe,& tunc non extendi
tur,vt.ff.de legibus . l.qđ non ratione.ipſe enim intelligit le-
gem illam,ꝓ conſuetudo erat contra ius cõe, unde qđ ibi dr̃
in litera,errore,non intelligas de vero errore,imo exponit.i.
ꝯ ius cõe, nam illi qui faciunt ꝯ ius cõe. videntur aberrare,
& quia in conſuetudine debet eſſe conſenſus ibi dixi,tale er
go ſtatutũ quod eſt ꝯ ius cõe,nõ extenditur nec ad ꝑñam ꝓ-
23 ducit,vt ibi & eod.ti.l.in his.Si uero † non eſt ꝯ ius cõe, tunc
trahitur ad ſimilia.vt l.de quibus.& ad hoc ẽt adducebat.C.
de noxa.l.2.Signor. dicit, qđ licet iſta opinio domini Richa.
ſit ſatis dona , tñ non eſt perfecta. & ideo ꝯ eam ſic opponit.
24 non † eſt dubiũ, ꝓ ea q̃ ſunt ꝯ ius cõe,extenduntur ꝑ̃ p̃ identi-
tatem rõnis.no.ff.ſi.cer.per l.ciuitas.& ibi no.& de reg.iu.q̃
ꝑ̃ neceſſitatem. ergo ſic dicimus in ſtatuto. Sed ad hoc re-
ſponde ꝓ leges illæ loquuntur de iure communi. in quo lex
hoc fieri concedit.ſ.interpretari & extẽdi,vt p̃dictum eſt,ſe-
cus in municipiali.& hoc declararetur ex eo quod dictũ eſt,
quia niſi talis extẽſio fieri poſſet in iure cõi, poſſet cõtingere
caſus ideciſus,qđ aborret legiſlator vt.s̃.dictũ eſt,ſed ĩ.l.mu
25 nicipali ſecus.quia caſus † per eam non deciſus relinquit di-
ſpõni iuris cõis terminãdus & decidẽdus, vt.d.l.ſi extraneus
de cond.ob cau.de liberis & poſthumis.l.commodiſſime. &
ſol.ma.l.ſi cum dotem.cum ibi notatis.& q̃ ibi dixi.& ſic ap-
paret,ꝓ opinio Rich.põt ſaluari.Iac.uero de are.dicit aut ap
paret rõ ſtatuti,& tunc illa attenditur;alias ſecus. C.q̃ ſit lõ.
26 conſue.l.1.Pro cuius opinione facit, quia magis † attenditur
rõ q̃ dictum.ff.de iure patro.l.adigere.§.quamuis.de re.mil.l.
milites. de leg.2.l.cum pater.§.dulciſſimis de lega. 3.l nome.
§.fi. Circa hoc dic,qđ ſi apparet ratio ſtatuti,& ſcripta,eſt ve
rum ꝓ dicit Ia. Si vero de rõne & mente ſtatuti appareat tñ
32 ſcripta non eſt,tunc nõ ſto cum Iacobo,ſed ſtabo verbis ſta-
tuti.vt.ff.qui & a quibus.l.proſpexit.& hoc tenet glo in ſimi-
27 li.C.de legi.l.non dubium.Ni.ma.dicebat, ꝓ † in ſtatutis ha-
bet locũ.ar.a maiori ad minus,cũ tali diſtinctione. Aut enim
eſt ſola rõ maioris.& tũc non credit, quod locũ habeat arg.
a maiori vel minori.verbi gratia, ſtatutũ dicit, ꝓ ꝑ homici-
dio imponatur pœna pecuniaria,nunquid multo magis de-
bet eſſe in falſo vel violentia, certe dic ꝓ nõ,ſed ſi ſubeſt alia
rõ, per quam poſſit apparere de mẽte ſtatuti & verba adhuc
poſſunt adaptari, licet non proprie, tunc dicitur in ſtatutis
hẽre locum arg.a maiori.verbi gr̃a,ſub verbis occiſionis ſatis
põt cõtingere vlueratio.ar.ff.ad. l. Aqui. l.illud. in fi.unde ſi
ſtatutum dicat, ꝓ bannitus poſſit impune occidi,habebit lo
cũ ar.a minori.ſ.qđ poſſit impune vulnerari. & ſi ſtatuto cõ
tinetur, quod filia non ſuccedat extantibus filijs multo for-
28 tius habebit locum in nepte, qa ſub † verbo filiæ ſatis põt ꝯ-
tineri neptis.vt.ff.de ver.ſig.l.liberorum. & l.filii. vñ vr̃ con-
cludere ipſe Ni. qđ vbi verba quoquo modo poſſunt adapta
ri,licet improprie, & ratio ſit indifferẽs quod ſtatutum locũ
habeat & ad caſum illum extẽdatur. Sed primo deſtruã eius
exempla in eo, qđ dicit ſignificatum filiæ capere neptẽ quo
quo modo,imo hoc eſt de ꝓprio ſignificato vocabuli.vt no.
glo.& bene.inſti.qui dari tuto.poſſunt. §.fi.& plene dixi.ff.de
teſtat.tut l.qđ ſi nepotes.licet Signo.hoc teneat.tñ verũ non
eſt, vt dixi in d.l.qđ ſi nepotes,& plene dixi.ĵ.in ſcđa parte ru
bricelle.an ĩ ſtatutis appellat.filiorũ cõtineat.neptes.Item in
eo qđ dicit de occiſione & vulnere,nõ bñ dicit, imo ꝓprie q
ꝑ̃mitti occidi, ẽt ꝑ̃mittit vulnerari,vt ꝑ̃bat.ff.ad.l.Aq.itavul
neratus.vñ verba eius poſſent locũ hẽre in vltima uoluntate,
vbi ſi apparet de mente & verba quoquomõ p̃nt aptari. li
cet improprie,ille caſus cõpredẽdit ſub diſpoſitione.vt.ff.de
le.3.l.librorũ. §. quod tñ Caſſius. & ibi no.ĩ ſolutione ꝟrij le-
gis.4.de leg.1.& de reb.dub. l.in ambiguo. ſed arguere. de in-
terpret. vlt. volunt. ad ſtatuta, non eſt bona argumentatio,
vt dixi.s̃.Gui.de ſuz.& ſic patet dicta.Ni.non procedere. Dñs
29 meus Ray.ſic dicit.Aut † verba exponuntur ſm propriã ſigni
ficationẽ,qđ eſt ꝓprie declarare,& hoc fieri põt, qa talis de-
claratio nihil noui inducit, ſed vetus ĩductũ detegit.vt. ff.de
teſta.l.hæredes palã.de acq.rer.do.l.adeo. §.cũ quis & s̃ dixi,
& hoc ẽt tenet Dy.d.l.1.ff.de ver.ſig. Aut ad aliũ caſum extẽ
duntur, vel reſtringuntur , & tunc aut eſt rõne abſurditatis
euitãdę,& hoc fieri põt.v.g. ſtatutum prohibet de nocte ire
cum lumine,multo fortius intelligam ſine lumine,arg.ff.de
ven.inſpi.l.1.§.tria lumina.licet ipſe non alle. Itẽ ſi prohibet
portare bladum extra territorium cum aſinis, idem intelli-
gatur ſi cũ plauſtris vel eqs , & ſi prohibet portare frumẽtũ,
multo fortius farinam,licet Dy.aliter teneat.vt dixi s̃.in eius
diſtinctione & no.de le.3.l.quintus.§.illud & dicã ĵ.in 2.par.
huius operis. Rubricella,an prohibitio bladi extendit ad fa-
rinam.& ad prædicta facit.ff.ad macc.i ſed Iul. §.mutui.ſp.n.
30 † abſurditas a lege excluditur,ẽt ſi verbis non exprimat.ff.de
neg.ge l.Pompo.de legib.l.ambigua & C.de cond.inſer.l.cũ
patrem.de leg.1 l.ſi quis a filio.§.licet.de reg.iu. l.aliud. §.ab-
ſurdum.de bo.lib.l.nam abſurdũ.& ſic intelligit. l.vt grada-
tim.§.& ſi lege.de mu.& ho.ibi.n.l.municipalis reſtringitur.
licet Dy.dicat ꝓ declaratur,& male,ſm ipſum Rayn.tñ Dy.
bene dicit,vt s̃.dixi.& ſic ẽt intelligit præal. l.2.C.de nox.vbi
31 vr̃ caſus.quod ſtatutum recipiat interpretationẽ, illud.n.cõ
tingit cauſa euitandæ abſurditatis.ſ. ne ex delicto ſerui dñs
Innocens puniat,ꝯ iura. C.de pęn.l.ſancimus.& ſic no.C.de
decre.decur. ſuper rubr.li.10.Et prędicta ẽt probantur,ne de
tur materia circunſcribendi legem,ar.ff.de tranſ.l. cum.2.§.
ſi cum lis.& de re. eo.l.magis puto.§.ſi pupillus. aut rõne ſua
dentis ęquitatis.Et tunc aut lex municipalis eſt perſonaliter
ſcripta, & non extenditur ad aliam perſonam ẽt oĩmodam
rõnem hñtem, vt de reg iu.l.in oĩb.& l.priuilegia. de ꝯſt.prĩ.
l.1.aut non perſonaliter , & tunc aut æqtas motiua eſt ſcri-
pta in corpore iuris, & eã ſeruabo ẽt in alio caſu, in quo ęq-
tas reperitur. v.g. ſtatutum concedit immunitatem maiori
xxv.an. & minori lx.multo magis dicendum eſt. ꝓ minori
xxv.ann.quia æquitas ſcripta eſt.ff.de min.l.1.Item,ſi ſtatutũ
repellit a conſilio maiorem xxv.& minorem xl. multo ma-
gis minorem xxv.annis vt ff.de munerib. & ho.l.ad rem pu-
blicam,& patet ratio, qa alias reſultaret abſurditas, vt s̃ pro
xime dixi.Aut æquitas motiua non eſt ſcripta in corpore iu.
v.g. ſtatuto cauetur, ꝓ vinum non vendatur ſine ſolutione
pedagij, non trahitur hoc ad frumentum, ar.ff.de leg.3.l.nõ
aliter.qui & a qui.l.proſpexit.de teſta.mili. l. quod conſtitu-
tum.ad municip.l.conſtitutionib.& ſol.ma.l.ſi uero. §.de uſu-
ro.cum ſi.& hæc eſt opi.Ray. quam tñ reprobat Sign.dicit.n.
ꝓ ratione abſurditatis vitandæ ſtatutum debet extendi, vt
in exemplo, quod poſuit de frumento non exportando cũ
aſinis;ꝓ extendatur ad plauſtrum & equos, dic quod nõ eſt
32 verum,quia † illud non eſt abſurdum,quod ius cõe cõcedit.
C de nouo.C.compo.§.quib.ſed ius cõe concedit cuilibet fa
cere de re ſua,quod ſibi placet,vt. ff.ſi ſeruitus ven.l.ſicuti.§.
Ariſto.& C.man.l.in re mandata.& ff.de dam.infec.l.Procu
lus. ergo &c. Item dicit. quod ſi ſtatuto caueatur qđ non li-
ceat ire de nocte cum lumine,quod multo minus ſine lumi
ne,vt abſurditas euitetur.dic quod non eſt verum,quia non
eſt abſurdum quod ius commune concedit, vt probatũ eſt.
ſed ire per viam publicam de die & de nocte, conceſſum eſt
a iure cõi.vt ff.de locis & itineri.publ.l.1.ergo &c. Et ſi dica-
tur,licet de ſe non ſit abſurdum,tamen per reſpectum ad ca
ſum in ſtatuto comprehenſum vr̃ abſurdum, dic quod talis
33 † abſurditas ſuſtinetur, quia eſt caſus omiſſus & lex ita ſcri-
pta,ut d.l.proſpexit. ff.qui & a qui ſic & alias quod durũ eſt,
ſuſtinetur.ff.de cond.ind.l.eleganter.§.ſi quis.& C.de plus pe
ti.l.1.Item dicit ipſe Ray. quod ſi ſtatutum eſt perſonale nõ
trahitur ad aliam omnimodam rationem hñtem, & in hoc
ẽt vr̃ male dicere, tenendo illud,quod ipſe tenet,uidelicet ꝓ
ſtatuta recipiant interpretationem,qa poſito quod perſona,
ſit adiecta,non vr̃ adiecta vt ſtatutum ſit perſonale, ut ff. de
legib.l.iura non in ſingulas.& de pac.l.iuriſgen.§.pactorum.
imo magis gratia exempli. & ideo ad ſiles caſus extenditur,
ut ff.de dam.infec.l.damni. §.fi.de eo,quod cer.lo.l.2.§.hæc
actio.& de ui & ui ar.l.1.§.quod vulg.cum ſi.hoc non puto be
ne dicere,imo tenerem opi.Ray.ſi.n.ſtatutum prohiberet Ti
tium vel illos de genere ſuo ire in aliqua ꝯtam ꝑ̃ metũ di-
ſcordiæ, vel concederet immunitatẽ Titio & generi ſui ꝑ̃
aliquã virtutẽ factã in ſeruitium reipublicæ: non crederem
ad alias perſonas extẽdi,ẽt ſimiles rõnes habẽtes, & iura adu
cta per Signo. non loquuntur de perſonis,ſed de rebus. & §.
pactorum.magis facit ꝯ ipſum, q̃ pro ipſo,& opinor ꝓ caſus
omiſſus a ſtatuto,nõ ſubaudiatur. vt ĵ.dicetur. Itẽ dicit ipſe
34 Ray. ꝓ † qñ interpretatur ſtatutũ rõne ſuadentis æquitatis, ſi
illa æqtas eſt ſcripta in corpore iuris, qđ confiteor verũ eſſe
in primo exemplo, qđ ipſe ponit.ſ. ꝓ minor habebit immu-
nitatẽ conceſſam maiori autoritate ſtatuti, ſed eã hẽbit nõ
virtute ſtatuti,ſed iuris cõis.& hoc patet ex eo, qa in ſtatuto
diſponitur de maiori,& non de minore. ergo caſus ille relin
quitur diſpõni iuris cõis.vt d.l ſi extraneus. de cond.ob cau.

Source : BIU Cujas

ſol.ma.l.ſi vero §. de viro. & eſt caſus not. ꝛ ipſum Ray.ff.de
35 ver.obl.l.ſi minor. Item †in alio 2. exēplo confiteor, ꝙ mino
res 25.annis repelluntur a conſilio, nō virtute legis munici-
palis, ſed qa caſus omiſſus, cū ſtatutū loquatur ſolū de mino
rib.xxv.annis, & minorib.xl. vnde poſito qđ ꝯditores ſtatuti
hoc in mente gererent, quod ēt minores xxv. annis a cōſilio
repellerent, tñ qa hoc non expreſſerunt, & verba nō pñt ada
ptari ad minores, diſpō ſtatuti non trahitur ad ipſos, vt hī ex
preſſe. ff.de le.3.l.3.de reb.du.l.in ambiguo. & de ſuppell.leg.
l.Labeo. & bene facit ꝛ ipſum.d.l.ſi minor.de verb.obl. & in
alio exemplo dixi, & ſic patet cū nō bene dicere, & quod in
cius exemplis nō admittit nec repellitur minor virtute ſta-
tuti, ſed iuris cōis, per l.præall.ad rempubl.de mun. & hon. &
& de decur.l.non tñ. §.fin. Expeditis oppoſitionib. Doct. ve-
niamus ad materiam clarius expediendā. Primo quærendo
quid ſit ſtatutū & unde dicatur. Et dic, vt dixi ſ. circa prin. hu
36 ius operis. Itē quęro † de virtute huius verbi interp̄rari. & dic
quod interpretatio quandoque nihil aliud eſt q̄ aperta verbi
ſignificatio. & ita intelligitur. C de leg.l.ſi.de ver.obl.l.1. §.fi.
ff.de le.l.minime. coniungēdo l.ſi lenones. C.de epi.au. & ita
intelr̄r.l.Gallus. §.nunc de lege vel.de lib. & poſth. & de ver.
ſig.l.iuſta. Secundo modo ſumitur interpretatio, pro mente
legis. vt ff.de confir.tut.l.3.circa prin. Tertio accipitur inter-
pretatio pro ſnīa legis. vt d.l.Gallus. §. quid ergo. & §.quid ſi
is. Quarto accipit interpretatio, pro correctione. vt ff.ad Ter
tul. l.1.§.qui operas. Quinto pro argumentatione a ſimilib.
ad ſimilia. vt ff.de origin.iu. l.1.& 2.§. ijſdem & de in ius vo-
can.l.4. §.1.coniungendo. l.iuriſconſultus. §. parentes. ff. de
gradib. & præall.l.Gallus. §.videndum & de peti.hære.l.item
veniunt. § cum aūt. & §.aptanda. §.ait prætor. §.ſenatus. §.in
priuatorum. & §.petitam & l.ſed ſi lege. §.ſed fructus. & dixi
in alphabeto, in dictione, interpretatio. & de impenſis in re-
bus dotalibus factis. l.quod dicitur. His præmiſſis quæro † an
37 in ſtatutis habeat locum, ar. a ꝛrio [a] ſenſu? vī ꝙ ſic, vt ff. de
a teſtamentis. l.teſtō. §.mulier. & de teſti.l.ex eo. & quia in re-
ſcripto † quod ſtricti iuris eſt ut probatur. ff.de off.præſidis. l.
38 generaliter. habet locum arg. a ꝛrio ſenſu. vt ſ.man.l.procu.
§.ſi ignorantes. Sed dicite ꝛ, quia a verbis ſtatuti non eſt rece
39 dendum. vt ff.de teſt.mil.l.quod conſtitutus. cum ſi. & ſ.ple-
nius dicetur, & hoc vī tenere Specu. expreſſe de iud. deleg. §.
reſtat uidere verſ. quid ſi in ſtatuto. & de hoc dixi in alphabe
to in dictione, arg ibi a ꝛrio ſenſu. Non obſt. in ꝛrium alleg.
quia bene confiteor, ꝙ in dd.ll. habet locum ar. a ꝛrio ſenſu
ne ille caſus qui uenit a ꝛrio ſenſu, remaneat indeciſus. & ſ.
plene dixi, imo ar. eſt fortiſſimum, ut ff.de offi. eius cui man.
eſt iuriſdictio. l.1.§. huius rei. ubi de hoc no. & plene dixi. Sed
40 in ſtatuto ille caſus, q † uenit a ꝛrio ſenſu nō remanet indeci-
ſus, ſed deciditur ſm formam iuris cōis, ut plene ſ. dixi. Nō
ob. ꝙ dī de reſcripto, quia reſcriptum erat redactum ad for-
mam iuris cōis. & ideo de eo vt de iure cōi diſponitur. ut ſo
let dici ſi'e in ſnīa interlocutoria. ff.quod me.cau.l.metum.
41 §.ſed quia prętor. Item quæro † an ſtatuta trahantur ad ſi'ia?
So. aut ſtatutum eſt ꝛ formam iuris cōis, & non trahitur. ut
l.ꝙ uero cū rōnem. ff. de legib. & l.in his. & quia caſus omiſ-
ſus relinquitur decidendus iuri cōi, ut dictum eſt, aut eſt ſm
ius cōe, & tunc regulatur ſm ius cōe, vt ꝛ.plene dicetur. Itē
cum extenderetur, aut non fieret extenſio ad caſum, qui eſ-
ſet ꝛ diſpoſitionem iuris cōis, ēt tunc poſſet extendi de ſimi
lib. ad ſi'ia, ut C.de legib.l.1.& ff.de legib.l.de quibus. Aut ex
tenderetur ad caſum, qui eſſet ꝛ diſpoſitionem iuris cōis, &
tunc extenſio non habet locum, quia caſus ille, tanquam a
ſtatuto omiſſus, deberet decidi ſm ius cōe, vt dictum eſt &
ꝛ.dicetur. Et de hoc uide, ꝙ no.Dy.extra de re.iur.c.in argñ,
& quod no.& dixi plene. ff.eo.tit.l quæ ꝓp neceſſitatem. & ꝓ
Gand.de reb.uendi. uerſ. ſed quæro quare non eſt procedendum. & per Gui.de ſuzz. in ſuis qōnibus ſtatutorum, uer. ſed
pone quæſtionem de facto; eſt aliquod ſtatutum, in quo ali-
quid non continetur. uolo procedere de ſimilib. ad ſimilia.
Ia.de Are. & Richar. tenebāt, quod ēt ſi ſtatutum ſit ꝛ ius, tra
hatur ad ſimilia, in quibus ſubſit eadem ratio, uel maior, ut
ff de ope no.nun.l.de pupillo. §.ſi quis riuos. uer. præterea, &
hoc uī uelle gl.in l.quę propter neceſſitatem. de reg.iur. & ꝓ
hoc. C. de ſacroſan. eccle. l.illud & de hoc pleniſſime. C. quæ
ſit long. conſue. ſuper. Rubr. ibi nunc formemus aliquas qō-
nes, & ver. ſequentibus & ꝛ. tertia parte. & qōne, an ſtatutū
loquens in homicia locum habeat in mandante. & dixi ēt,
ff.de legi. l.non poſſunt. ſi ſtatuto dicatur unū attendendū et
notandū, illud intelligendum eſt præcipue: nam et alia attē-
42 denda ſunt. no & dixi. ff. commo. l.1. † Item quæro an argu.
a maiori vel minori, locum habeat in ſtatutis. Circa ꝙ, aut
ſtatutum eſt omnino ſm diſpoſitionem iur. cōis, et tunc re-
gulariter ſapit eius naturam, vt ꝛ.plene dicetur. Aut eſt con
tra diſpoſitionem iuris cōis; et tunc non habet locum præ-
dicta argumentatio. rō eſt, quia ſi ſtatutum eſt ꝛ ius cōe, in
caſu in eo expreſſo corrigitur ius cōe, vt ff. de legi. l. non eſt
nouum. et in materia conſuetudinis. C. quæ ſit longa ꝯſuet.
l.2. ergo non corrigit in caſu expreſſo in eo poſito, niſi ibi ſit
eadem uel maior rō ut no. gl. C. de ſacroſ. ec. auth. quas actio
43 nes. patet hoc expreſſim. q̄ equid enim. l. † noua expreſſum
non eſt legum regulis relictum eſt. C. de ap. l. præcipimus. C.
de teſt. l. ſancimus. & in aut. de adminiſtrantibus officia. §. fi.
concludendum eſt ergo, ꝙ ſi ſtatutum eſt contra ius com-
mune, licet corrigat ius commune in expreſſo, non tamē cor
rigit in caſu non expreſſo. ſed caſus ille relinquitur diſpoſi-
tioni iuris antiqui, vt. ff. de fundo inſtru. l. tabernam. & de uſu
ris. l. ſi ſtipulatur. & per conſequens ceſſat argum. a maiori, & a
44 minori. Vltimo quæro † generaliter, an ſtatuta recipiant in-
terprætationem extenſiuam vel reſtrictiuam, Et primo vī, ꝙ
ſic. per ea quæ ad hoc allegata ſunt. ſ. & maxime in opinione
dñi Gui. de ſuzza. & vī caſus. in d.l. vt gradatim. §. & ſi. l. ff. de
mune. & ho. C. de noxalibus. l.2. l. Ceſar. de publicanis. ſi eam
intelligamus in. l. municipali, & vī ēt expreſſum ff. de ver. ſi-
gni. l.3. & l. cēſoria, & qa poſito ꝙ ſtatutum ſit ſtricti iuris, re-
cipit intepretationem, vt. ꝛ. de uer. ob. lege prima ſi ſtipula
45 tus fuero. & de regu. iur. l. ſemper in ſtipu. Item † ea quæ ſunt
ꝛ ius. extenduntur, vt infra de reg. iur. l. quæ propter neceſſi-
tatem. ſi cer. pe. l. ciuitas. cum ibi notatis. Et ad hoc optime fa
cit. C. de interdi. l. 1. ex quibus vī concludere ꝙ ſtatuta reci-
piant interpretationem? pro quorum declaratione, aduertē
46 dum eſt, ꝙ † diſpoſitio ſtatuti interdum eſt adiuuata a. l. gña
li. ſed ſpeciali eſt reprobata. vt patet. ff. de pactis. l. paciſci. nā
pactum in illa lege eſt ꝛ diſpoſitionem ędilium, vt ff. de ędi.
edi. l.1. Sed adiuta l. generali. de pact. l. iuriſgen. §. ait prætor.
ſimile habes in l.1.§.fi.& l.ſequenti. ff. de ferijs. nam illi caſus
non hñt. l. ſpecialem in qua diſponatur, ꝙ tpe meſsium non
reddatur ius. ſed habent. l. generalem. ſ. Omnes dies. C. de
ferijs. Interdum diſpoſitio habet legem ſpecialem & gene-
ralem, vt ff. man. l. qui mutuam. cir. prin. & de pac. l. non im-
poſsibile. Interdum nullam habet nec ſpecialem nec gene-
ralem, ut ff. de pac. l. iuriſgen. §. quotiens. de uerb. obl. l. ſi pla
gij & l. ſtipulator. C. de legibus. l. non dubium. cum ſi. ad pro-
poſitum ergo aut ſtatutum nulla. l. iuuatur. ſed reprobatur a
iure, & tunc non ualet etiam in caſu expreſſo. ut C. de vſur. l.
eos. de ſacroſ. eccl. auth. caſſa. de furtis auth. nauigia. cōia de
ſuc. ath. omnes peregrini. in auth. ut nulli iud. §.1. & in vſib.
feud. de ſtatutis ꝛ libertatem ecc. Aut ſtatutum eſt omni le-
ge adiuuandum, vt quia eſt oīno ſm diſpōnem iuris cōis. &
tunc puto idē ſeruandum de ſtatuto, qđ ſeruarēt de iure cōi,
qđ ſic ꝓbāt, qñ diſpoſitio ſtricti iuris accumulatur alteri, quę
eſt magis largę naturæ, ſapit naturam illius, & quemadmo-
dum illa interpretatur, ita & illa q̄ eidem accumulāt, poſito
47 ꝙ eſſet ſtrictiſſimę naturę. hoc ꝓbatur ff. de ver. obl. l. triticū.
& ꝙ diſpō † accumulata ſapit natutā eius, cui accumulāt ꝓ-
48 bāt. ff. vt le. no. l.1. §. ſi qs. Itē † qñ aliqua ſunt paria indiſpōne
debent eſſe paria in effectu. ff. de vul. & pub. ſub l. tam hoc iu
re. C. de imp. & aliis ſubſt. l. q̄uis, de teſta. mi. l. in teſtamento.
49 & ff. de duo, r eis. l. cadē. Item quando vna † diſpoſitio eſt alte
ri ſimilis, debet regulari ſm eam. ff. ſi ſeruitus vend. lege 2. &
de pręſcri. verbis. lege naturalis. §. fin. & ad hoc optime facit,
qđ no. Ia. bu. & dixi de off. præſidis. l. generaliter. Aut ſtatutū
eſt ſolum lege generali adiutum, videlicet per legē oēs, de iu
ſti. & iur. ſed nō ſpeciali. qa eſt contra diſpoſitionē iuris cōis,
vt dicebam in ſimili. dicta l. paciſci. ff. de pactis, tunc dic. aut
in ſtatuto eſt ſcripta ratio. & tunc ſto rationi. nec ꝓ hoc rece
50 do † a verbis, cū ratio ſit in ſtatuto ſcripta, & ita intelligo le-
gē primā. C. q̄ ſit lōga conſue. Et ſi ita intellexerint Ia. de Are.
quod ſupra, dixi ſm eum, bene intellexi. Si vero rō nō eſt ſcri
pta in ſtatuto, eſto quod millies apparet de mente cōdentiū
non recedam a verbis, nec extendam nec reſtringam ad mē
tē, hæc diſtinctio probāt per gl. C. de. legi. l. nō dubiū & ꝓbāt
ēt ſic. nunq̄ debet haberi rō extrinſeci intellectus. vt. ff. de
ver. ob. ſcire debemus. de pub. l. q̄cūq;. de his q̄ in teſt. delen.
lege. 1. de inſt. l. ſed ſi pupillus. §. proſcriptum. Item a † ver-
bis legis non eſt recedendum, quantunq; ſint dubia. ff. qui &
51 aqui. l. proſpexit. de verb. oblig. l. ſi minor, & de exercito, lege
prima. §. ſi is qui nauē. verſic. igitur in re dubia nā verbis ſta-
tuti eſt deſeruiendum. ff. de teſta. mili. l. qđ cōſtitutus, & ver
bis edicti. vt. ff. rerū amo. l. idēq; Labeo. & de tu. & cura. da. ab
his. l. ſi vēter. & formæ eſt deſeruiendū, vt. C. de iure fi. l. certa
forma li. 10. & ff. ad muni. l. conſtitutionib. Itē caſus in verbis

non

ADDITIO.

a ¶ Argumentum a cōtrario. Nota hic quod Dy. conſuluit, ꝙ argumentum a c n
trario ſenſu: habet locum in ſtatutis, quia eſt caſus ſtatuti nam id quod preba-
tur per arg. a contrario ſenſu videtur probari per caſum legis de hoc eſt gl.
not. in. l. qui teſtamento. §. mulier. ff de teſ. Quod autem ſtatutum non recipi-
at argumentum a contrario ſenſu dic ſic quia illud argumentum dicitur cōie
curata interpretatio. ergo non habet locum. vt not. C. de furtis. l. apud anti-
quos, in glo.

Source : BIU Cujas

nō cōprehensus pro ommisso est habēdus.ff.de ver.l.quicqd
52 astringendæ,&† casus a statuto ommissus, relinqtur dispōni iuris cōis.ff.de li.& posthu.l.comodissime.sol.matri. l.si cum dotē.ubi satis de hoc dixi.& de cond.ob cau.l.si extraneus & q̄ specialiter nō sunt innouata,ueterib. legib. relinquunt. C. de ędifi.priua.vt cum dubitat.de appel.l.p̄cipimus.& de test. l.sancimus.Item non est trahenda dispositio ad ea de quibus cogitatum lege non est no.doc.ff.de transl.cum aquiliana, & l.qui tutoribus, sed non vr̄ cogitatum de eo qūod non est uerbis expressum,vt ff.de sepul.uio. l. Labeo. ergo &c. Item non est nostrum legē.extendere. ff. so.ma.l.si uero §. de uiro.
53 solius† enim principis est legem extendere. C.de legibus.l.fi. Item quod.l. municipali non est expressum,dicere non debemus.C.de colla.l.illam.& in authent.de trien.& semis.§.consideremus, facile enim esset conditoribus statuti addere casum ommissum, si uoluissent,ut C. de cadu.tollen.l.unica.§. sinautem ad deficientis. ex quibus omnibus uidetur concludendum, q̄statuta† quæ sunt contra ius commune non recipiant interpretationē extensiuam uel restrictiuam,nec ob.in
54 contrarium allegata.Primo non obstant allegata per d. Gui. de suzz.q̄ leges ultimæ uolūtatis & alię dispositiones,recipiant interpretationē:qa ea solue ut ibi dixi in recitatione op. sue.Item non ob.l.ut gradatim.§.& si lege.de mune.& ho.qa illa loquitur in declaratiua interpretatione; ut s̄.plene ostensum est.Itē:nō obst.l.2. C.de nox. nam ſm unam lect.nihil facit,qa ibi nō loquit̄ de lege municipali,sed communi uidelicet de lege furti.§.fin.ff.arborum furtum Cęsar.Item non ob. ſm aliā lec.secūdum quam intelligitur in l.municipali.quia nō est dicendū,quod dominus puniatur noxaliter uirtute legis municipalis, & sic lex municipalis ibi recipiat interpretationem restrictiuam,sed puniatur ibi dominus uirtute legis communis, & istud est, quod decipit cōtrarium tenentes:qa tenent hoc esse uirtute legis municipalis restrictiue a iure cō
55 muni. Sed hoc non est, imo uirtute iuris communis. Non obst.l. Cęsar. de publica. quia † loquitur in pacto, quod potest interpretari:ut supra de pact.l.ueteribus. Item esto quod loqueretur de.l.municipali,non obstaret,quia hæc lex apposita fuit iuxta contractum bonę fidei,ut patet in tex.& ideo sa
56 pit eius naturam. Nam† quando una dispositio iuxta aliam apponitur, sapit eius naturam. C.de pact.l.petens.si cert. pet. l.lecta.& ibi no.uirtus primæ attribuitur secūdę: ut ff. de ꝯh. emp.l.fundi.de uer. ob.l.Titiū,& C. de pact.conuent.l.2. Sed
57 itaerat in ꝓposito,qa lex erat apposita iuxta ꝯctū† bonę fidei, qui habet largam naturam:ut instit.de act.§.actionū.& not. ff.de condi.ob turpem causam.l.si ob turpē.& de eo qđ certo loco.l.in bonefidei.unde non est mirum si lex ab ipso contra ctu bonæfidei formam recipiat.Non obst.l.in lege censoria. de uerb.signifi. quia non loquitur de lege municipali. sed de lege communi. Non obst. l.si stipulatus fuero.de uerborum ob.l.semper in stip.de reg. iur. qa nō loquitur in his quę sunt stricti iuris. sed de iure communi. & ideo per rationem iuris communis extenduntur.Nos autem loquimur de l.municipali,quæ est stricti iuris,& contra ius commune, & ideo p ea quę dicta sunt, omnis casus omissus habetur pro omisso, & ideo de hoc dic, ut dixi. s̄. in opi.do. Richa. de malum. Non ob.l.1. C.de interdic.quia loquitur de iure communi.nos uero loquimur in l.municipali, inter quæ est differentia, ut ex prædictis patet.Signo.Sed licet prędicta sint substentialia uti lia ex subtiliter dicta. Tamen intuendo medulam. in effectu
58 concordat cū opi.Dy.qđ cōiter sequunt̄ doc,s.qđ statuta† nō recipiunt interpretationē extensiuā, uel restrictiuā, & si quā recipiunt,a iure communi recipiunt, quia casus omissi a statuto reliquuntur dispositioni iuris cōis,& iō condcordāt cū eis qdicūt statutū recipere īterpretationē a iure cōi quo ad effectum,licet in verbis sit aliqualis diuersitas. vñ in effectu vr̄ ab opi.Dy.recedere, licet eam clarificet, & defendat subtilr & bene iudicio meo,hoc adiecto,q̄ quatenus ipse Dy. tenet q̄ in statutis† masculinum non concipit fęmininū. ꝯriū cōi-
59 ter tenet per Doc.& quasi per totum mundum, quod si stat. continet,si quis fecerit tale delictum,puniatur,qđ intelligat̄ idem,& si qua.ut ff.de iur.om.iu.l.si quis id. ver.sed utrūq; sexum.ubi de hoc dixi.de iure.fi.l.ait diuus.C.de ser.fug.l.qcūque & ibi plene dixi.ūnde ui.l.si qs in tantā & plene p Arch. 17.q.4.c.si quis suadente. & etiam. d.l.1.ff.de verb.sig. vbi de hoc no.per Dyn.& dixi.ĵ.quarta par. ver.item quæritur. Iac. de ar.si statuto cauetur, qđ filij bannitorū. imo, qđ plus est, Gui.de suzza.in quæstione, quā publice disputauit, quod in statutis pęnalib. dicentib. si qs fecerit tale maleficium, sic puniatur, quod fęmina contineatur, etiam si in ipso statuto diceretur,quod nullam recipiat interpretationem,quia hęc videtur fuisse mens statuentium, ne maleficiū remaneat impunitum.& quia sic est communiter interpretatum.Sed hoc casu quando statutum non debet interpretari, mihi dubiū videtur, quod mulier contineatur: quia quod masculinum concipiat fœmininum,hoc est ex interpretatione,vt d.l.1.de verb. sign. vnde forte tunc mulier puniretur secundum formam iuris cōis.ipse tamen Gui dicit statutum intelligi quod non recipiat interpretationes futuras fiendas per iudices, vel alios, non autem de interpretationibus iam factis a iure communi:vt quod masculinum concipiat fęmininum,vt di
60 ctum est.nam† statuta dant formam futuris,nō preteritis. C. de legi. l. leges & constitutiones. at ista non potest dici interpretatio noua. imo facta est a iure iam sunt mille an. & vide infra tertia parte.versi.sed nunquid de quęstione sępe occurrente, statuto cauetur quod homicidis non prosit pax. Et vide prædictum Guid.versic. sed pone statutum est,quod si aliquis fuerit in banno. Iac. etiam Butri. in l. quamuis. ff. de in ius vocand.in fin. dicit Bononiæ, vbi erat statutum sacratissimum,a cuius verbis non debeat recedi, cauebatur quod faciens sanguinem in palatio,decapitaretur, quidam barbiton for in palatio phlebotomauit vnum iudicem Potestatis, dicebatur quod debeat decapitari, secundum verba statuti. In contrarium allegabatur.d. l.quamuis,quia iudice volente factum erat, & c. scienti.cum ibi notatis.de reg.iur.li.6.Contra hoc replicabat̄.quod hoc erat ex mente, non ex verbis statuti:a quibus nō erat licitum recedere, dicit cū dubitatione ter
61 minatū fuisse ipsum non debere puniri,qa verba† iuris nō debent calūniari.ff.ad exhi.l.pe. Ia.But.pro hoc bene facit.licet non alleget de sententia excommunic. c.his qui in ecclesia. li.6.cum ibi notatis.vbi dicitur quod dictum. c. intelligi dēt de effusione sanguinis dolosa. & plenius eodē li.de cōse. ecc. vel alta.c.vno.& per Archid.de conse.distinct.1.c.ecclesijs,& vide ĵ.hac eadem parte, versic. similem quæstionem tangit
62 Gul.Odo.etiam tenet† quod statutum recipit interpretationem, & ponit talia exempla. statuto cauetur, quod homicida decapitetur, furiosus vel infans commisit homicidium,
63 nunquid decapitabitur, certæ non,quia ętas† infantis, quicquid videt,ignorat.C.de fal.mo.l.1.in fin. Et pro hoc. ff.ad l. cor.de siccarijs.l.infans. idem puto si quis ad sui defensionem occideret,cum omnia iura defensionem concedant vt ff. de de iustit.& iur.l.vt vim.& ibi dixi, & furiosus satis ipso furore punitus sit.ff.de officio præsidis.l.diuus. Aliud exemplum est. Si statuto caueatur,quod quilibet currat ad ignem sub pœna li. 10.nunquid infirmi,infantes,vel carcerati non currentes, puniantur? certe non.Sed ista interpretatio potest dici declaratiua,vt prædictum est. Et q̄ statuta recipiant interpretationem,tenent Inno.Hostien.& Compo.extra de rescrip. capit. causam & videtur expressum,extra de consuetud.c.cum dilectus, & ibi gloss.quæ facit etiam,an in statutis,appel.filiorum contineantur nepotes? de quo dictum est. ĵ. secunda parte & infra tertia parte, in quæstione qua quæritur, an statutum loquens de homicida, porrigatur ad mandantem vel dantem auxilium,vel fauorem? & bene per Iacob.de Bel. in suis quæstionibus disputatis, quæ est mihi. 40. in libro magno quæstionū disputatarū,in 4.ar.quæstio.& vide ĵ. hac ea.parte, vbi Ioann.Andr.in nouella de regu.iur.pro possessore.

SVMMARIVM.

1 *Multitudo quæ dicatur in statutis.*

2 *Turbam quot faciant. Quot populum. Quod familiam. Quot collegium. Quot item adunantiam remissiue.*

Quæst. X.

Si In statuto fiat mentio multitudinis, qui dicantur multi vel multitudo,& quot hoīes dicant̄ facere rixā?dic quod duo vel plures.Quot faciant turbam?Quot populū. Quot collegium.Quot familiā?Quot ꝯgregationē?Quot coadunātiā. vide quod plene not. ff. vi.bonorum rapto. l. prætor ait 2. in prin.& ī alphateto dictis dictionib.& C.ad Tertu.l.cōstitutū.

SVMMARIVM.

1 *Statutum faciens mentionem de alio statuto, de quo tamen non appareat: an ualeat.*

Quæst. XI.

1 Si †In statuto fiat mētio de alio statuto, & illud non appa-ret,an nihilominus valeat? dic vt C.de episco. & cler.l.1. ibi de hoc dixi.

SVMMARIVM.

1 *Solet, verb.in statutis appositum,quomodo accipiendum. Et quid de verb. intelligitur.*

Quæst. XII.

Si in statuto ponatur hoc verbum, solet. qūo intelligi debeat? uide.ff.de ventre in poss.mit. l.1.§.mulier.Si apponatur hoc vetbū,intelligitur,qualiter intelligi debeat vide in alphabeto in dictione, ītellectu aliquo.

SVMMARIVM.

1 *Statutum factum a principe ipso deposito,an duret.*

Quæst. XIII.

Si deponatur rex vel baro,nihilominus durāt statuta sua nisi cassentur expresse:d e ori.iur.l.2. §.exactis. & ibi dixi.Secus in tyranno:vt C.de epi.& cle.l.decernimus. & ibi dixi.

SVM-

Source : BIU Cujas

Alberici a Ros. De Statutis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum a quibus sit corrigendum & interpretandum.& nu.36.*
2 *In statutis quod tempus maxime attendendum.*
4 *Statutum vnde robur accipiat.& nu.5.*
7 *Coniecturis locus est in incertis.*

Quæst. XIIII.

1 Item quęro †Quis interpretabitur statutum illa in terpretatione quam recipiet? Et primo vī, qđ illi qui codiderūt: de pręto. stip. l. Valerianus. arg. ff. de vin. tri. & oleo leg. l. si quis vinū, §. vino. Nam legis autor dēt esse interpres. ff. finiū reg. l. eos. & de aq. plu. ar. l. quod princi-
2 pis. Magis. n. inspici debet† tps ꝓfectionis statutorum, quam tps ꝓfirmationis. arg. ff. de do. inter vir. & vxo. l. si donāte. §. fi. de re mi. l. officiū. in fi. & de eo, qđ cer. loco. l. qđ dī. Nec eius qui mandauit quid fieri, intentio spectanda est: sed eius q fecit arg. ff. de contrah. emp. l. hoc modo. de ędic. edic. l. cū aūt. de re. iur. l. Neratius. & l. in cōuentionib. & de excu. tu. l. scire
3 oportet. §. aliud. Ecōtra † vī quod cōsilium interpretari dēat cuius autor itate factum fuit statutum, & qui possunt illud reuocare. ff. de regul. iur. l. nihil tam naturale. & l. eius est vel le. & pro hoc de in litem iuran. l. videamus. §. pē. & senatores qui antiquitus tenebant vicem statutorum: vt instit. de iure nat. §. senatusconsultum. & tamen a principe autoritatem re cipiebant: vt. C. de legibus. l. humanum, non enim qui semi-
4 nat neq; qui plantat, sed qui incrementum dat Deus prima ad Curinthios c. 3. & extra de deci. capi. cum non sit in ho-mine. ergo non qui dictat, nec qui †scribit, robur dat statuto. sed cōsilium, ergo cōsilium interpretabitur, & nō aliqua sin gularis persona. & hoc videtur sentire Goffre. in summa. de cōst. in fi. †. & pro hoc de præt. stip. l. in prætorijs & de reg. iur. in ambiguis. & pro hoc qđ consiliarij debeāt interpretari, fa-cit qa statuta nō sunt valida nisi cōfirmāte consilio. ergo, ab eius potestate dependet ēt interpretatio: vt. ff. de ver. sig. l. le-
5 ge obuenire. & de pact. l. legitima. statuta. n. † nō recipiūt ro-bur a cōditorib. sed a ꝓfirmatione cōsilij. arg. ff. de hęr. inst. l. asse. & in auth. de defen. ciui. §. interim. & pro hoc bene. C. de legib. l. fi. & extra pe sent. excō. cum inter alia. & hæc est cōis opi. do. tū Guido de suzz. verbo: sed pone quod vertitur dubi ratio. & Gabrie. de oselletis, dicunt quod si istis statutentib. inerat tempus limitatum, sicut fit cōiter, ꝙ vsque ad illud tps possunt interpretari & etiā corrigere: arg. ff. de test. l hæredes palā. §. sed si notā. elapso aūt tpe nō possunt: quia functi sunt officio suo, & ad hoc adducūt. ff. de orig. iur. l. 2. §. exactis vbi illis. 10. uiris legum conditorib. fuit de nouo concessum qđ interpretarentur. Et ad iura, quæ adducuntur quod cōdi-
6 tores† debeant interpretari, respondeo qđ loquuntur in actibus dependentibus a mera voluntate testatoris, vel alterius cōdentis vt iudices, & cuius officiū durabat, & q poterāt, ad libitū mutare, & in totū corrigere, quod nō sic est in statuētib. si dicūt tamen, ꝙ faciēt cōsiliū vel iudex, si cōmittāt eis interpretari. de hoc vide satis plene in Gandino. de obseruā tia statutorum ver. sed quæro qs interprætabitur. Vnam ma gnā fraudē fieri uidi vbi volētes facere pro potestate, ꝯ statu tum, supponebant enim illud statutū fore obscurū, & hēbāt sapientes qui illud declarabant secundum volūtatem pote-statis, ꝙ nō puto valere p iura p̄dicta. & qa in† incertis. nō cer tis, locus est ꝓiecturis: de ver. ob. ꝓtinuus. §. cū ita. Gui. de suz.

SVMMARIVM.

1 *Statutis quinam ligentur.*
2 *Forenses an teneantur statuta obseruare,& nu6.*
3 *Contractus & delicta equiparantur.*
4 *Forenses delinquentes, an puniendi pęna statuti: an vero potius iuxta formam iuris communis,& nu.7.*
5 *Statuta & decreta non ligant ignorantes.*
8 *Delinquens an puniendus sit secūdum statutum, quod extat tempore delicti, vel potius tempore sententiæ.*

Quæst. XV.

1 Item quero †Qui ligenī statutis (dic ꝙ subditi ciui-tati vel castro, cuius est illud statutum. ar. C. pe sum. trin. l. 1. vbi de hoc cōiter tangīt per oēs Doct. & ibi pla. tetigi. & per Dy. de accu. l. si cui. §. pe. & fi. & Cy. dicit. d. l. ꝗtum ad forēses, an† teneanī ad obseruātiā statutorū. quod aut forensis cōmittit aliqd ꝯ statutū, qđ est delictū ex forma iuris cōis vel ꝓhibitū, ēt si fm statutū nō foret, & tūc puniaī fm formā statuti: qa ibi fortiī forū, p auth. qua in ꝓuincia. C. vbi de cri agi. opor. & qa† ꝯctus & delicta equiparanī: vt ff. de iu. l. omnē. Sed īꝯctib. seruanī statuta loci ꝯctus, vt ff. de euic. l. si fundus. & no. & dixi. d. l. 1. C. de sum. tri. ergo & in delictis. & hāc. ēt opi. tenet Dy. d. §. pe. in l, si cui. & Iac. de are. C. de epi
4 & cle. l. cum clericis. in fi. Sed ꝙ† non puniaī pęna statuti, sed pęna iuris cōis; facit C. vbi senatores, vel clari. in l. 1. & ibi rī. Dyn. d. §. pe. Item pro hoc, ꝙ non puniī forensis pęna statuti, facit qa decreta† & statuta nō ligant ignorantes. C. de decre. ab ord. faciē. l. fi. vbi de hoc. Sed huic rnd. Pe. ꝙ in delictis nō excusat ignorantia. ff. de fur. l. vulgaris. §. si qs ex. vbi credēs furari massam eream cum esset aurea, puniī pro aurea, non obstante ignorantia. Secundo casu, qī nō esset delictū, vel prohibitum a forma iuris cōis sed solū a forma statuti, tunc aut statutum respicit publicam vtilitatem, vt non vendere carnes infectas, vel morbosas, vel pisces mortuos, tunc liga-bit ēt forēses: vt ff. de of. præfe. vrb. l. 1. §. cura carnis. alias non. vt ff. de iurisd. om. iud. l. fi. sed quidam distinguunt, utrum forē sis traxerit ibi tantam morā, ex qua verisimile sit ipsum sciuisse statutū, & tunc teneaī, alias non, vt ff. de iud. l. hæres absens.
6 & de hoc † an forenses teneantur ad obseruantiā statutorū, dicetur ꝯ. in 2. art. in tract. de stat. causarū ciui. rubricella. ꝯ. an statu. ligent forenses. & de ista materia uide pulchrā & mag. gl. xij. dist. illud. & c. illa. & ibi late per Arch. in rosario & per Compos. ext. de consue. c. 1. & per Inno. ibid. super rubr. & de hoc ēt no. 8. dist. quæ ꝯ. in gl. & per Arch. & in Spe. de consti. ver. & no. ꝙ constitutio ligat. ex quib. colligitur, ꝙ peregrini & transeuntes teneantur seruare statuta, & consuetudines locorum, per quæ transeunt. & ff. de his qui deie. vel effu. l. 1. §. habitare. Et ad hoc ēt vide qōnem quę no. ꝯ. secunda parti-cu. ver. aliā quæro qōnem. statuto cauet ꝙ q emerit. Et de
7 hoc † an forensis delinquens puniri debeat fm formā statu. vel fm ius cōe? vide bene in Gandino, de dictis percussionib. & insultu. ubi ponit qōnē, q̄ tota die occurrit de facto. quidā Placentinus. & de reb. vetitis. ver. præterea. pone qōnem re-
8 tentam ex dicto themate. Et an† delinquens puniri dēat fm statutum, qđ erit tpe delicti, vel tpe snīę? unde per eūdem d. ti. de pe. percussionibus, & insultu. uer. pone me accusare Ti-tium. & vide ꝯ. 3. par. in q. disputata per D. Ia, de Vicentia. De parte assignanda filio delinquenti, qđ tps spectari debeat, &
9 † an scholares ligenī statutis cōis Bon. vide 76. q. 3. li. magno qō. disputatarū. q̄ incipit, statuto cauetur Bononię. Sed an in causis scholarium seruari debeant statu. cōis Bonon. uide p Arch. Inno. & Compo extra de sen. exc. c. Romana. li. 6. & vi-de in libro magno quæstionum disputatarum. 75. qō. quæ in cipit, statuto cauetur Bononiæ.

SVMMARIVM.

1 *Statutum iuratum, an possit reuocari. disting. nu, 6. 9. 16.*
2 *Legem sibi imponere nemo potest, a qua non possit recedere licite.*
3 *Ligandi & soluendi, par ius est.*
4 *Iuri sibi competenti vnicuique licet renunciare.*
5 *Sacramentum vim ei tribuit, quod alias non valeret.*
7 *Mandatum reuocari potest, re integra, etiam a quouis priuato.*
8 *Vniuersitas habetur loco vnius.*
10 *Consilium nemo potest mutare in alterius detrimentum.*
11 *Priuilegia intelliguntur concessa sine præiudicio iuris alieni.*
12 *Statuto contrario, an leges & conuentiones quas cum scholaribus habent ciues, tollere possint.*
13 *Ius alteri quæsitæm, toli non potest eo inuito.*
14 *Ciuitatis, consilia, an possint eximere bannitos e banno, inuitis illis, quorum nomine & causa sunt banniti.*
15 *Voluntas, est ambulatoria vsque ad extremum spiritum.*
17 *Papa tollendo vniuersa decreta vel statuta, an etiam iurata tollere censcatur, non facta speciali mentione iuramenti,& nu.19.*
18 *Pactum iuratum, maioris est virtutis, quam simplex.*

Quest. XVI.

1 Item Quæro† si statutum sit iuratum a & prrcisum, & di-a ctum ꝙ de eo nō possit peti absolutio, nunqd hoc non obstante poterit reuocari per decuriones, seu consiliarios q illud fecerunt? de hoc satis no. in Gandino de obser. statuto. ver. ult. pone qōnem. & facit ꝯ. 3. par. uer. Item si statu to caueatur, ꝙ ptās non possit petere arbitrium, & vide ad hoc. ꝯ. hac eadē parte uer. in arg similium. & Gui. ver. talis est sæpe iurant. & vī ꝙ sic, arg. de pac. l. nemo paciscendo. si ser-
2 uitus uendi. l. si cuti. §. Pompo. & quia † nemo pōt sibi legem īponere, a qua recedere non liceat, ut ff. de le. 3. l. si qs in prin. testa. & qa talis ꝯctus non tenet. ff. depo. l. 1. §. pe. & cōi di. l. in hoc iudicio. §. si conuenerit. & qa potestatē liberi arbitrij ne mo pōt a se abdicare, uel sibi auferre. ff. de offi. presi. l. pe. et p
3 hoc bn. ff. de arb. l. pe. Et qa† q pōt ligare, pōt et soluere. ff. de acquiren.. hæredit. l is qui potest. et de regulis iuris. l. dic, qui condemnare. et l. eius est uelle, et quia nemo potest sibijpsi obligatus esse. ff. de euict. l. si ei. et quia nihil tam natura-
le

ADDITIO.

a ¶ Iuratum Not. hic ꝙ statuta, qnæ iurata sunt per potestatem debent seruari. de de quo dixit Bal. in l. & si seuerior. C. de infami & in l quid ergo. §. pęna grauior ff. de insam. & facit extra de constit. c. cum Marchio ferrar. Adde hic, an statuta approbata per superiorem, possint reuocari dicit Bar. ꝙ sic quod Bal. non credit verum, sed est necesse, quòd superior approbet reuocationem: vt C. de nup. l. si vt proponis. bald. in l. omnium. C. de testam.

Source : BIU Cujas

le &c. vt ff. de reg.iur. l.nihil. & quis non poteſt indiſſolubili vinculo obligari: vt ff. pro ſo. l. ſi conuenerit & de don. inter
4 vi. & vx. l. q̃ autem. §. vxori. Econtra vī tale iuramentum ſeruari debere, quia† vnicuiq; licet renunciare iuri ſibi competenti. C. de pac. l. ſi quis in conſcribendo, & quia in hac neceſſitate ſe poſuit. ff. qui ſatiſd. cog. l. fideiuſſor. §. 1. & quia nō debet via periurijs aperiri. C. ſi aduer. vend. l. 1 & de indicta vi-
5 du. tol. l. 2. nā rōne† facī valet, qđ alias nō valeret. C. ſi aduer. ven. auth. facta. & dele. 2. l. cum pater §. filius matrem, & qa nō poſſunt redire ad id, cui renūciauerūt. C. de iureiur. l. ſi qs iuſiurandū. Et p̃ hoc. C. de act. & obli. l. ſicut. & in hac opi. videtur fuiſſe do. Mar. de fano Do. Ho. doctor antiquus tenebat primā opi. p̃ iura ad hoc allega. maxime p̃. l. ſi qs in p̃n. teſtī. Et ad hoc etiam facit, qđ ibi in ſimili notaui, ſ. an teſtīn iura-
6 tū poſſit mutari. d. Gui. de ſuzz. in d. ver. qō talis eſt, ſepe iurāt ciues & Ia. de are. diſtingnit: † aut ſtatutum eſt ſimplex, non habens verba derogatoria, & tūc pōt tolli per ſecundum, ēt ſi de ipſo primo non fiat mentio in ſecūdo, per d. l. de le. 3. ſi quis in prin. & de iure codicil. l. diui. §. licet. de adi. le. l. tranſlatio. inſti. qui mod. teſtam. infir. §. poſteriore. C. de pactis. l. pacta nouiſſi. & eſt expreſſum. inſti. de iure nat. §. ſed naturalia. ibi vel alia poſtea lege lata. Si aūt ſtatutū ſit præciſum, & habens verba derogatoria, puta quia in eo dī, quod non poſſit infringi per aliud ſtatutum, nec de eo parabola vel licentia peti, etiam parabola conſilij vel arenghi, tunc dicunt non poſſe tolli per ſecūdum, niſi expreſſe fiat mentio in ſcđo de verbis derogatorijs habitis in primo p̃. d. l. ſi qs in prin & qa talia verba derogatoria debēt aliqd operari. vt ff. de leg. 1. l. ſi qñ. & de vſurus. l. ſi ſtipulatus. Albert. papi. diſtinguit aut decuriones decreuerunt aliqd ſententiando, aut mādādo, aut ꝓhendo, aut ſtatuēdo. Si ſententiādo, nūq̃ pñt mutare. C. ſen-
7 tentiā reſcindi nō poſſe l. 1. ſi mādando reintegra pñt† reuocare mādatū ſicut poſſet quilibet priuatus, inſti. mā. §. adhuc
8 & C. māda. l. mādatū. Nā vniuerſitas loco vnius habet, vt ff. de fideiuſſ. l. mortuo. Si cōtrahēdo nō poſſunt ꝯuenire, vt C. de ac. & obl. l. ſicut. & cōmo. l. in cōmodato. §. ſicut Si ſtatuēdo, aut illud ſtatutū pertinet ſolū† ad publicā vtilitatē, vel ne-
9 gotia ciuitatis, tūc bene pōt ex cauſa tolli & reſcindi, vt ff. de decretis ab ordi. faciē l. q̃ ſemel. qđ cuiuſq; vniuerſi no. l. itē eorū. §. ſi actor. & qa nō poſſunt ſibi legē imponere, aqua diſcedere nō liceat, vt prędictū eſt. Si aūt pertinet ad priuatam vtilitatem alicuius, puta quia ꝓceſſerunt alicui medico, vel doctori immunitatem, tūc quia ius eſt illi quæſitum, ciuitas
10 nō pōt illud tollere eo inuito, qa nemo pōt mutare cōſiliū in alterius detrimentum, vt ff. de reg. iur. l. nemo pōt. & l. non debet, & quia nō dēt cuiq̃ ſuum detrahi. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. l. 1. & quia priuilegium debet eſſe māſurum: in
11 auth. cōſti. q̃ de digni. § illud, & quia piuilegia† interpretant cōceſſa ſine præiudicio iuris alieni. C. de emā. lib. l. nec auus. ne qd in loco pub. l. 2. §. merito. & §. ſi quis a principe, & q̃ tale ſtatutū ex quo alijs eſt ius quæſitum, non poſſit reuocari, vī expreſſum. ff. de bo. poſſ. ꝯ tab. l. poſt mortem. §. fi. & C. de iuſt. C. confir. §. fi. & ibi not. & extra de elec. c. publicato, & p̃ Azo. in ſum. de offic. proconſul. & le. & in brocardis de volu tate & varietate. & vide. j̃. proxima qō. licet quidam dicant & male, qđ tolli poſſit publica vtilitate ſurgente, per dictā. l. ff. de decretis ab or. fa. l. quod ſemel. Sed illa non loquitur in decreto, ex quo alij ſit ius quæſitum, & allegant etiam de ex
12 cu. tu. l ſed & reprobari. & arg. C. de decur. l. curiales. in fin. li. 10. Sed ibi non loquitur de ſtatutis, ſed de alio modo probandi, vel agendi per viā iuris communis. Et ex prædictis etiam eſt ſopita † qō, an Bononi. leges & ꝯuentiones quas habent cum ſcholarib. contrario ſtatuto tollere poſſint? qa dicēdū eſt quod non. Nec ob. q̃ poſſint ſibi legem imponere qa verum eſt in his, q̃ tangunt ipſos tantum, ſecus in his quę alios tangunt & in quibus eſt alijs q̃ſitum ius, vt prędictū eſt & ad hoc facit quod notaui. C. de pręcib. Imp. offerē. quotiēscirca
13 fi. Et quod† nō poſſit toll. eo inuito, tenet gl. mag. q̃ eſt. C. q̃ ſit lōg cōſuet. & C. de decretis decurionum. ſuper rub. lib. 10. & Azo in ſumma dicti tit. C. q̃ ſit lon. conſuet. §. fi. Inn. extra de in cōſti. c. cum omnes, & Hoſt. in ſumma de immun. eccl. §. quibus. uer. item hæc uera. Et faciunt prædicta ad quæſtionē
14 quam tangam j̃. quarta parte, † an conſilia ciuitatis poſſint eximere bannitos de banno, inuitis illis pro quorum iniuria ſunt banniti? de quo dixi. d. l. quotiens. de precibus imperator offeren. uerſi. Sed dubitari multum uidi, & uide quod no. j̃. in rubricella de ſtatutis illicitis uel contra libertatem eccle. tenentes, q̃ poſſunt reuocari, allegant quod ei abſenti nō ſit ius quæſitum. de quo dicetur. j̃. proxima quæſtio. non ex
15 ipſo ſtatuto: quia† uoluntas eſt ambulatoria. ff. de fundo dot. l erit, quia nemo ſibi poteſt legem imponere. ff. de le. 3. ſi quis in prin. teſtamenti. ex pollicitatione no. ff. de pollicitatio l. 1. & l. pactum, ex contractu innominato non, quia hoc nō eſt actum etiam tacite: de acquir. poſſ. l. ſi quis ante. Ex donatione non: quia non quæritur abſenti. ff. de donati. l. abſenti. & C. de ſacroſ. eccl. l. illud. Ex mandato non quia non interceſſit & quia re integra poſſet reuocari: inſtit. man. §. recte. prima tamen op. communior eſt, & aget condictione ex ipſo ſtatuto. ut ff. de condit. ex leg. l. 1. Et prædicta puto uera de iure ciuili. Sed de iure canonico ſi ſtatutum eſt iuratum non
16 credo; q̃ decuriones propria autoritate poſſent uenire contra iuramentum, cum ſeruari poſſit ſine interitu ſalutis eternæ & ideo oportet quod petant licentiam ſuperioris contra iuramentum ut extra de iureiuran. cap. cum contingat. & cap. debitores. cum ſim. Archid. uidetur ſentire, q̃ contra ſtatutum iuratum liceat capitulo uenire ex cauſa: ut not. 11. diſtin. in his. extra de cle. non reſi. cap. 1. lib. 6. & ad hoc facit de le. 3. cum quis decedens. & ut le. nom. cau. l. 1. §. ſi quis ſub conditone. & §. belliſſime. & uide per Innocen. extra de ele. cap. uenerabilem. & in alphabeto in dictione, iuramentum.
17 uer. iuramentum. ubi etiam habes † an papa tollendo uniuerſa decreta uel ſtatuta, uideatur tollere etiam iurata, ſi de iuramento non eſt facta ſpecialis mentio. Et exiſtente queſtione in curia Romana: tempore pape Ioan. 22. allegabatur
18 q̃ non: quia maioris† uirtutis eſt pactum iuratum quam ſimplex, C. de tranſact. l. ſi quis maior. extra de iureiur. cap. cum contingat eod. tit. cap. licet mulieres. lib. 6 & de pactis. capit. quamuis eo. lib. & quia quando legiſlator uult tolllere iuramentum: de eo facit mentionem expreſſam: de exce. c. cum aliquibus & de elec. quia ſæpe lib. 6. adducebatur etiam opi. Io. cal. in ultima gl. c. ſuper cathedram. in cle. de ſepul. & Io. And. extra de elec. cum non deceat. li. 6. ipſe tū papa Ioan. ui debatur ſentire contrarium ex ui illius dictionis: uniuerſa. &
19 adducebat de leg. 3. l. hęres meus. §. uxor. Sed† ad hoc reſpondebat, q̃ ſignum uniuerſale ſeu uirtus eius cōſiderari poteſt quo ad duo: ad poſsibilitatem comprehenſionis, reſpectu ipſius ſigni, & rei de qua queritur, & hoc modo ſignum uſe oia habilia ſub eodē comprehendit. ff. de uſufruc. earū rerū, quę uſu ꝓſumunt. l. 1. & de peculio. l. fi. Et ex hoc ſequitur: qđ ſi falleretur in uno, falleret in toto ut ff. de reb. du l. ſi. is q̃ ducenta. §. utrū alio modo, quo ad ueriſimilitudinē intētionis. & hoc modo non pariter omnia comprehendit, ſed illa dūtaxat: de quib. eſt ueriſimile loquentem ſenſiſſe. Pro hoc de leg. 3. l. ſi mihi Meuia. §. fi. & de condict. indebi. l. fi. §. pe. de pig. l. obligatione. ſed in propoſito non erat ueriſimile papā uoluiſſe tollere iuramētū, ne foret autor periurij. C. ſi aduerſus uē. l. 1. Old

SVMMARIVM.

1 *Ius an quæratur abſenti, ex ſtatuto facto in eius fauorem.*
2 *Ius electo quando adquiratur.*

Quæſt. XVII.

1 **Ex prædictis** † Oritur alia quæſtio: q̃ ſi ſtatutum fiat in mei fauorem, an mihi abſenti ius quæratur ex eo? Et uī q̃ ſic ad inſtar ultimæ uolūtatis de legat. 3. l. cum pater filios. §. donationis. & l. miles Iac. de are. tenet contrariū, q̃ abſenti. non queritur, ſed expedit, q̃ ſit pñs p̃ ſe uel aliū, uel q̃ poſtea ratū hēat. tūc. n. ratihabitio retrotrahit. C. ad mace. l. fi. & ff. de iudi. licet. Non ob. ll. cōtraiæ, qa loquuntur in ultimis uoluntatibus & ſpecia lib. caſib. de quib. non eſt licitū arguere ad ſtatuta. pro hoc. ff. de pec. l. non ſtatim. & uide qđ no. per Inn. & Hoſt. & Iac. cal. extra de conceſ. prębē. c. quia cunctis. lib. 6. per Arch. de elec. licet ca-
2 non. Et† quando acquiratur ius electo, uide in auth. de collato. §. phibemus. de ap. l. ſi cōſtat. de euictio. Hereni us, p̃ Inn. & Compoſt de elec. innotuit. & bene eo. tit. c. quam ſit. li 6. & de hac quæſtione uide plene per Gui. uerſ. ſed pone q̃ qdā Titius nomine ſeruierat. & uerſ. ſed pone ſtatutum eſt in aliqua ciuita. & ſpecialiter regij.

SVMMARIVM

1 *Beneficio inducto per ſtatutum an iure liceat renunciare diſtin. nu. 4.*
2 *Iudex tenetur ſeruare conuentionem partium, tam in iudicij proceſſu quā in ſententia, & ſententiæ executione.*
3 *Statuta non debent eſſe deluſoria.*
5 *Terminus partium conſenſu prorogari non poteſt.*
6 *Statutis futuris renuntiari poteſt per pactum, non per ſimplicem renunciationem.*

Quæſt XVIII.

1 **Item quęro** † An beneficio ſtatutorū poſsit renunciari Et primo uidetur, quod ſic regu. generali qua poteſt quilibet renunciare his quæ pro ſe introducta ſunt. vt C. de epi. & cler. ſi quis in conſcribendo. vbi de hoc dixi. verſic. dubitari etiam conſueuit. Et pro hoc qa contra omnes iuris partes. ſ. leges, plebiſcita, ſenatuſconſulta, prætoris edicta, prudentū reſpōſa, & principum placita, pōt per partes pacto renunciari, vt plene probat Gandi. qui hanc qōnem tāgit vlti. tit. ibi q̃ro an illi q̃ de maleficiis accu
2 ſant. & p̃ hoc bñ. ff. de pac. l. paciſci. & ibi in gl. Itē † qa iudex tenet ſeruare cōuentionē partiū tam in p̃ceſſu iudicij, vt. C.

de

de epis.& cle.auth.gñaliter, q̃ in sñia vt.ff.de reg.iur. l.si conuenerit,& cõmuni diu.l.iudicem q̃ etiam in executione sententiæ:vt ff.de pac.l.tale pactum.§.1.in contrarium videtur, ff.de regu. iur.l.nec ex prætorio.cum ibi notatis.de pact.l.ius
3 publicũ.cũ ibi notatis.Et† qa si cuilibet licitũ esset renuncia re statutis,essent elusoria qđ esse nõ debet.ff.de iudi.l.si prætor. doc. communiter distinguntur:† aut statutum principaliter est inductum in fauorem renũciantis,& tenet renunciatio, per iura ad hoc adducta, aut est inductum principaliter in fauorem publicæ vtilitatis:& tunc nõ valet renũciatio,ꝓ hoc.ff.ad mace.l.tam & si.cũ ibi notatis.& qđ ibi dicit & no. de priuilegio clericali,ꝙ ei renũciari non potest: qa inductũ est in fauorẽ totius ordinis clericalis: vt no.extra de foro cõpe.c.si diligẽti.de hoc est pulchra glo.ad quam communiter recurrit in auth.vt sine ꝓhibitione matres debitrices. §.quia vero.col.7.& ad hoc etiã facit,qđ no.C.de iudi.l.ꝓperandũ.
5 circa prin.vbi not. qđ terminus† consensu partiũ prorogari nõ potest:qa ob fauorem publicum est inductũ, & qđ etiam no.ff.de of.deleg.c.de causis, & de ista materia renũciationis vide per Goff. & Host.in sum.de renũ. §. quæ possunt renunciari & §. cui iuri possit renũciari.& per Spec. eo. tit.de renũciatione,& plenissime dixi in l.si qs in conscribẽdo.de epi.& cle.prædictã opi. circa renũciationẽ statutorũ tenet do.Gui.
6 de suzza in quæstionibus statutorum, circa princip.† futuris aũt statutis per simplicẽ renũciationẽ renũciari nõ põt: sed opus est,ꝙ renũciet per pactũ:ꝓ ea q̃ no.& dixi. C.de pac.l.1. & dixi etiam. C.de episc. & cler.l.si quis in conscribendo. & pro hoc.ff.de acqui.hæred.l. qui superstitis. & l.is potest. & vide per Gui.versi.sed nunquid potest quis, & bene versi. quid si pactum, est & uide infra hac eadem parte, vbi dubitari etiam vidi,si ciuitas statuit.

SVMMARIVM.

1 *Statuta contraria quomodo sint accipienda & vtrum obseruanda potius.& num.3.*
2 *Incertitudo viciat.*
4 *Statuta,consensu ciuium fiunt,& legis vim habent.*
5 *Prius & posterius non dari in constitutionibus vel statutis.*
6 *Tutores duo dati:unus in testamento, alter in codicillis, ambo sunt tutores.*
7 *Testamentum & codicilli,eodem tempore vires sumunt.*

Quæstio. XIX.

1 **Quid** si statuarij fecerunt duo statuta ɔria, & Potestas iurauit seruare oĩa statuta,q̃ erãt in uolumine statutorum,nunquid seruabit ambo,an alterum uel neuturũ? Et uĩ ꝙ neutrũ. C. de fi.instru. l.scripturæ.ubi de hoc dixi, & extra eo.c. imputari. Et qa incertus est qđ seruare debeat,&
2 ideo res uiciat †rõne incertitudinis.ff.de testa.tut.l,duo sunt Titij,& de ma.testa.l.cũ ex plurib.& hoc uĩ tenere Guido de suzz.in suis quæstionibus.uersi.quæstio talis est electi fuerũt statuarij.& Gandinus,de obseruãtia statutorũ uer.sed pone quod in uolumine statutorum, dicit ꝙ si possuntambo concordari,ambo seruent. & qa promptũ est leges &c. ut C. de
3 inof.dotib.l.1.extra de test.c.cũ tu fili.† Si nõ posũt ɔcordari seruabit fauorabilius. ff. de re iudi.l.inter pares. Si ɔtinent parem fauorẽ,tunc locus est gratificationi.ff.de relig.l.fin.& de le.1. l.si quis seruum. §. si inter duos.secundum la de Are. Dy.dicit ꝙ faciendo secundum uidentur recessisse a primo:
4 instit.de iure naturali. §.a uero.nam † statuta sunt leges quæ consensu ciuium fiunt ut consueuit notari. C. de decret.decurionum super Rub.ff.de leg.l.de quibus de pactis.l.si unus. §.pactus & de test.tut. l.testamento datos.ubi de hoc dixi secundum eum.Et hanc quæstionem notat ipse Dy.ff.de liberis & posth. l. Gallus. §.quidam recte.& de hoc etiam dixi.C.
5 de testam.tut.l.si a patre in fi.lect. Car.tamen†extra de hære. c.ut inquisitionis.in fi.li.6.tenet, ꝙ in statutis uel constitutionibus non sit dare prius nec posterius cum eodem contextu simul confirmentur & robur suspiciant.sed op. Dyn. magis placet: qa & leges nostræ.ff.eodem tpe robur susceperũt:& leges Codicis similiter. et tamen in eis est dare prius et posterius,et ultimę corrigũt primas,et ita cõiter seruatur.pro opi.
6 Cardin.benefacit. C. de testa.tut. l.2. ubi si detur unus tutor in testamento,alius in codicillis: ambo sunt tutores: † quia testamentnm & codicilli eodem tempore,s.mortis sumunt vires.de hoc satis notatur per dictum Gui.de suzza ff.de legibus.l.non possunt.sed in effectu contraria sunt.

SVMMARIVM.

1 *Statutum speciale;an tollatur per generale,postea factum.*
2 *Generi per speciem derogatur.*
3 *Clausula generalis non refertur ad specificata.*

Quæst. XX.

1 **Item** † Quæritur, si in volumine statutorum aliquod sit statutum speciale:postea sit vnum generale primo
2 ɔriũ,nũquid tollat speciale?dic quod non,quia†generi p speciem derogatur,siue præcedat siue sequatur.de leg.3.l.vxorẽ, §.felicissimo.cum concor.cum ibi notatis de reg.iuris.l.in to to. & extra de regul.iur.c.generi. li.6.& ibi plene per Dyn.& alios.& pro hoc extra de repe.c.1.& cap pastoralis & quia ge
3 neralis†clausula non refertur ad specificata. ff.de uerbo.obl. l.doli clausula vbi de hoc de pęnis.l.sanctio legum.& de alimen.et ciba.le.l.alimenta.§.basilice.Albertus papiẽsis.& de hoc vide infra quarta particula.uersic.quid si statuto caueatur,quod robatores. in Gandin.vltimo titu.uersiculo.in statutis. contra quod super certo,& Guid.versiculo,pone quod in tali statuto.

SVMMARIVM.

1 *Statutorum confirmatio,an quid illis addat.*
2 *Statutum confirmans,an & quando dicatur dare ius nouum.*

Quæst. XXI.

1 **Item** †Quæro,si statuta cõfirmentur, an confirmatio ali quid addat? dic qđ nõ sed confirmata intelliguntur in eo statu et eisdem casibus,quo valebant tempore confirmationis,ꝓ hoc bene.ff.de libera.legata.Aurelius §.testõ vbi de hoc dixi.& ad Treb.l.si quis priore.cum ibi notatis,et
2 extra de confir.vtili.uel inutili. per totum, et an et † quando confirmans dicatur dare ius nouum, vide Hos. et Host. in sum.illius ti.et quod plene dixi,ſ.de ver.sig.l.lege obuenire.

SVMMARIVM.

1 *Statutis an quid possit addi vel detrahi ab his qui ad ea corrigenda sunt electi.*
2 *Statutum emendatum,an dicatur nouum,an vetus.*
3 *Statuti emendatio,non facit nouam speciem.sed veterem excutit.*

Quæstio. XXII.

1 **Sed nunquid** †Electi ad emendanda statuta, possint addere et detrahere? dic ꝙ sic, vt de nouo. C.compo.§.quibus versi. adijcientes et de nouo.
2 C.confir.§.sed si quando Gui.de suzz.†Sed an statutũ emendatum, dicatur nouum vel vetus communiter tenetur, ꝙ sit vetus, argum. ff de testam.l.hæredes palam.§.sed si notã
3 et quia emendans, non facit† nouam speciem sed veterem excutit. ff.de acquir.rer.do.l.adeo. §.cum quis. & vide etiam quod notaui. ff.de orig.iur.l.2.§.exactis.

SVMMARIVM.

1 *Libellus an & quando debeat esse certus.& nu.2.*
3 *Consuetudo libello est inserenda.*

Quæst. XXIII.

1 **Quærit** † etiam Dy.in l.gallus . de liberis & posthu. §. si eius.circa fi. si quis formauit libellum generaliter petendo aliquem condemnari ciuiliter vel criminaliter,ſm formam iuris ciuitatis,nec expressit iure scripti uel non scripti,an præcedat talis libellus? & dictus.§.fi eius in fi. est ar. ꝙ sic quia non refert &c. ut ibi dicitur. In ɔrium est,
2 † quia libellus debet esse certus. vt.ff.de iniur.l.prętor edixit cum si.Sed respondiri posset, quod satis dicit certum referendo se ad ius ciuitatis, quod certum esse debet, quia ius est cretum & finitum. vt. ff.de iur. & facti ignorant. l.secunda. Sed hoc verum de iure scripto, de iure autem non scripto se cut Dyn.non soluit.Sed Cyn.tangit.C.quæ sit longa consue. l. 2. & ego eam tetigi. eodem titulo super Rubrica sed an in
3 libello sit opus exprimere, & dicit ꝙ doc.cõiter tenent† qđ si ɔsuetudo sit proponeda in libello.Iac.aũt de ra.dicit quod si ɔsue.esset notoria. sicut est in Francia & Anglia.qđ primo genitus succedat.non esset necessario proponenda alias sic. Pe.vero dicit iudistincte,qđ non est de necessitate in libello exprimenda , qa ɔsuetudo.non est mediũ immediatũ ad ɔclusionẽ , vnde ex quo ꝓponit sufficiẽs mediũ ad ɔclusionẽ nõ est necesse ꝓponi in mediatũ.puta,si ago rei vẽ.sufficit, ꝙ dicã me dñm.licet non dicã ex quo tiu.Si tñ medium per negationẽ fiat dubiũ,oportebit, tũc ꝓbari ꝑ illud ĩmediatũ,ſ.ꝑ titulũ, sic ẽt in ꝓposito sufficit ꝓbare ius cõpetens ex statuto uel ɔsuetudine:& si illud neget, ꝓbare ɔsu.uĩ statutũ de hoc no.ꝑ Io.an.in repe. c.cũ tãto. eẍ de cõsue.& uide in nouella.

SVMMARIVM.

1 *Agens ex consuetudine: & probans hoc ipsum esse statutum debet succumbere.*
2 *Agentes ex consuetudine,si compromiserint in arbitrum vt pronuntiet secũdum iura,an pronuntiare poterit secundum statuta.*

Quæst. XXIIII.

1 **Sed an** †Agens ex consue. & probãs hoc esse statutum debeat obtinere, licet doc.ultra montani satis certent,dicendum est ꝙ debeat succumbere.unde plene dixi super rubrica,quæ sit Ion.consue.uer.sequenti.qui incipit:
2 sed an†agentes ex ɔsuetudine,si cõpromiserunt in arbitriũ, ut prononciet secundum iura an pronunciare poterit secundum statuta.uide Io.and.in addi. Spec.de arbi.§ excipitur in addi.quæ incipit Gui.de suzza.

SVMMARIVM.

1 *Statuta illicita an ptãs seruare teneatur,licet iurarit obseruare oĩa statuta.*
2 *Statuta super rebus alienis: vel ius alterius absorbentia non valent.*
3 *Statutum non valet quod ciuitas preferatur creditoribus, anterioribus.*

Statu-

Source : BIU Cujas

4 *Statutum valet, quod ciuitas possit retractare venditiones iam factas, alio meliorem conditionem adferente.*
5 *Leges & iura originem ducere a Lacedemone & Athenis clarissimis Graciæ ciuitatibus.*
6 *Pacto priuatorum sequuta traditione, ex causa habili fit translatio dominij.*
7 *Seruum potest populus libertate donare, inuito domino.*
8 *Iuramentum generale non comprehendit ea, quæ si sciuisset, non fuisset specialiter iuraturus.*
9 *Iuramentum generale de seruandis statutis, intelligitur de licitis.*
10 *Iuramentum deferens ex causa concessa an censeatur deierare.*
11 *Statuta quæ dicantur contra libertatem ecclesiæ.*
12 *Renunciatio non petendi reductionem ad arbitrium boni viri, an valeat iuratum est.*

Quæst. XXV.

1 **Sed pone,** †ꝙ statutū est illicitū vel iniustū, puta de castro vel villa alterius violenter occupādis, & ptās iurauit sicut moris est, seruare oīa statuta, nunqd tenetur tale statutū seruare. de hoc vide per Gād. ti. de obser. statutorū. ver. sed qd si ptās iurauit & per Gui. versi. sed quid si potestas iurauit. Et primo non est dubium, ꝙ tale statutū est illicitū. vt C si p vim vel alio mō. l. nec imperiale. vī vi. l.
2 si qs in tantā. statuta. n. †super reb. alienis, vel ius alterius absorbentia non valent. ff. de pollicita. l. totiens. §. si cui. nā statutū, ꝙ ciuitas p̄ferat† creditorib. anteriorib. non valet. ff. de priui. cred. l. Antiochensium. talia. n. decreta ambitiosa dīr. ff. de decretis ab or. fa. l. ambitiosa. In ꝫrium vī, ꝙ talia statuta valeant qa indistincte ꝫcedit ciuitatibus facere statuta. ff. de iust. & iu. l. oēs populi. Et p hoc. C de iure reipub. l. fi. li. 11. vbi domo alicuius diruta, respublica pōt uendere aream domino inuito, nec dicatur ꝙ l. illa loquat in repub. Romano. Nam ti. ille intelligitur de republica cuiusq; ciuitatis, vt ibi no. super rub. Ad idem. C. de vendēn reb. ciui. l. i. li. 11. ubi ua-
4 let lex, qd† venditiones perfectas ciuitas possit retractare, alio meliorem conditionem afferente. & ad hoc benefacit. ff. cōi præd. l. venditor. §. si constat. nec mirum, ꝙ ciuitates habeant tantam potestatem in statutis condendis. Nam le-
5 ges† & iura originem habuerunt a ciuitatib. Lacedemone
6 & Athenis, vt insti. de iure nat. §. sed ius. Itē pacto† priuatorū secuta traditione ex cā habili fit translatio dñij. vt C de pac. l. traditionib. multo ergo fortius per l. municipalem vt ff. de pact. l. non impossibile & C. de reb. ali. non ali. l. fi. plus. n dēt posse authoritas ciuitatis, seu uniuersitatis: q̄ priuatorum, vt C. de iur. om. iud. l. priuatorum. & l. fi. nam & inuito dño pōt populus seruum ad libertatem perducere. ff. de off. præto. l. Barbarius. & C. ex quib. cau. ser. pro premio accipit libertatē. l. 2. Nam & flumina q̄ sunt inanimata, de re priuata faciunt publicam vel alterius, vt ff. de acq. re. do. l. ergo. §. alluuio. Re
7 deamus igitur ad principale. s. an potestas teneatur tale statum seruare. Et vī ꝙ sic† qa lex licet dura seruanda est. ff. q & a qui. l. prospexit & præfes debet seruare statuta municipalia. C. q̄ sit lon. consue. l. 1. & de ædificijs priua. l. an in totū. nā & ipse imperator seruat ꝫsuetudines particulares, in auth. de vsuris nauticis. tenetur ergo rector seruare quod iurauit, cum tale sacr̄m possit seruari sine interitu salutis æternæ, vt extra de iureiur. c cum contingat. vnde nō debet esse autor periurij. C. si a duers. uend. l. 1. etiam si sacramentum sit super illicito, ut eo. tit. c. debitores. In ꝫrium vī ꝙ seruare non te-
8 neatur. nam sub generali† iuramento non veniunt ea quæ si sciuisset, non fuisset specialiter iuraturus. ar. ff. de pecu. l. qui peculij. & de pigno. l. obligatione. & mandati. l. creditor. §. Lucius. & videtur casus. ff. ad munici. l. Lucius. §. imperator.
9 †iurando. n. generaliter seruare statuta, de licitis est intelligendum per iurā prædic. & pro hoc. C. de inof. testamen. l. si quando, in prin. & pro hoc bene facit. ff. de ope. libe. l. si libertus iurauerit. C. de non nu. pec l. fi. & de transac. l. si ex falsis. & promitens non expellere colonum infra quinquenniū, potest eū expellere si cessat in solu. ff. locati. l. quero §. inter locatorē. & p hoc ēt de cōd. indebi. l. fi. §. itē quęsijt. nec vī.
10 deierare† qui ex cā concessa deserit sacramentū, ff. qui satisd cog. l. fi. iuramentum. n. super illicito non ualet. C. de le. l. nō dubium, de le. 1. l. si qs inglinos, §. vlt. & extra de reg. iur. c. nō est obligatorium, li. 6. cum ibi notatis, & talia sacramēta sup illicitis præstita, licite deseruntur. in cor. auth. scenicas nō solum, §, j. colla. 5. & ibi de hoc & C. de nup. aut. qd eis. lex enim hoc casu obtinet vicē superioris in remittēdo tali sacramēto, vt ff. de iure patro. l. adigere, §. fi. & hanc ultimā partē determinat Iac. de are. Et est hodie casus expressus extra de iure iur. c. 1. lib. 6, cum ibi notatis. Et idem dico de statutis contra libertatem ecclesię. vt d. c. 1. et de sac. sanc. eccl. auth. cassa. ubi
11 de hoc. et quæ† statuta, dicantur contra libertatem eccl. vide per Inn. extra de sen. excō. c. nouit. & per fratrē. Ray. in summa. de condētib. leges iniquas, & extra de immu. ecc. p totū & maxime lib. 6. nec potestas prædictis casib. erit per iurus:
ut puto, maxime per d. c. i. de iureiur. lib. 6. & extra eo. c. tua
12 nos. Et prædicta etiam possent deduci ad quęstionem: † an ualeat renunciatio non petendi reductionem ad arbitrium boni uiri: si iuratum est? de qua qōne no. per Dy. extra de re. iur. cap. scienti. li. 6. & plenissime dixi. ff. de uerb. oblig. si quis arbitratu. & C. de arbi. super rubri.

S V M M A R I V M.

1 *Periurium an totoies committatur: quoties iuramentum frangitur super una & eadem re factum.*

Quæst. XXVI.

1 **Quid** † Si potestas iurauit seruare omnia statuta: & unum non seruauit, & ita est periurus: an si in po
a steru illud idem non seruet totiens erit a periurus quotiens non seruabit? dic ꝙ sic arg. ff. de uerbor. oblig. si sic stipulatus sim. de fur. l is qui. rem pu. sal. fo. l. 4. §. rem rat. ha. procurator, & C. de ser. fug. l. quicunque.

ADDITIO.

a ¶Erit periurus. Not. hic quòd toties committitur periurium quoties contra idem iuramentum fit. c. ad apostolicę & ibi Io. an. de re iudi. in 6.

S V M M A R I V M.

1 *Statuta scholarium an comprehendantur sub statutis ciuitatis.*

Quæst. XXVII.

1 **Quid** †Si potestas iurauerit seruare statuta cōis Bononię, & statuto caueatur, ꝙ statuta uniuersitatis scholarium sint statuta ciuitatis Bononiæ. nūquid uideat iurasse seruare ipsa statuta uniuersitatis scholarium. dic ꝙ sic ff. de testa. tut. l. testamento datos. et ibi dixi secundum Dy.

S V M M A R I V M.

1 *Statuta ciuitatis si potestas iuraret seruare, vel clericus statuta ecclesię an ad noua, & nata deinde statuta, iuramentum extendatur.*
2 *Statuta regis an vigeant in terris per regem acquisitis & locis post statuta regno additis, & nu. 4.*
3 *Iudicium idem de augumento quod de principali.*

Quæst. XXVIII.

1 **Quid** † Si potestas iurauerit seruare statuta ciuitatis, uel clericus statuta eccl. postea sunt facta statuta noua nūquid teneat ea seruare? ar. est ꝙ nō. ff. de uer. obl. l. si a colono. ubi de hoc dixi, & de au. & arg. l. si ita. & l. medico. & de le. 1. l. talis scriptura. In ꝫrium facit de pec. le. l. ei quoq;. de tute. qui hēt. de le. 1. l. grege & de le. 2. l. peculiū. Dy. in d. l. si. a colono tenet ꝙ simplex iuramētū extendat ēt ad futura statuta seruāda. arg. ff. de serui. ur. prę. d. l. si seruitus, nisi ex uerbis uel alijs appareat iurantem sensisse solū de statutis pñtibus. Dy. idē sentit, frater Ray. in summa de iuramēto et periurio. uer. itē aliqs iurauerat se seruaturū statuta. Ad hoc uide qd dixi. ff. de uer. ob. l. si stipulatus. §. cū stipulamur. et eō de iureiu. c. fi. li. 6. et d. l. seruitus. de serui. ur. prę. Sed † nunquid statuta regis uigeāt in terris uel locis post statuta per regem ac
2 qsitis a et additis regno. et uī ꝙ sic: qa idē† iudicat de augmēto, quod de principali. ff de pign act. l. si conuenerit. §. si nuda. de iure dotium. si proprietati. de legat. 1. l. si ex toto. et l. quod in rerum. §. si qs post et melius de admi. tuto. l. quotiēs. §. fi. et bene extra de reg. iur. c. accessoriū cum ibi notatis. et C. de iure. dot. l. etiam. In contrariū uī etiam si rex illas terras uel loca coniunxisset regno eo animo qd esset idē regnū, ubi exp̄s se apparet quod rex uoluerit, ꝙ seruari deberēt statuta regni nam acqsitio regis dēt intelligi sine eorū p̄iudicio, ut ne qd in loc. publi. l. 2. §. si quis a principe. et §. merito. C. de fundis patrimo. l. fundus. et de collatione fundorū patrimonio. l. fi. lib. 11. & de offi. prefe. prēt. l. in hoīe dñi. Isti† ergo augumēta ti regent suo pristino iure: arg. ff. de legat. 3. l. p̄dijs. §. Titio. de fund. instru. l. scię ex parte. §. tyrāne. & p hoc ēt. ff. de ꝫhend. emp. l. Rutilla polla. et l. in lege. & hāc tenet Gui. l. si cōuenerit. §. si nuda. licet ꝫriū uideat innuere. ff. de legib. l. de qbus in materia consue. circa fi. uer. ulterius quæritur. Gui.

ADDITIO.

a ¶Nota hic quod statuta porrigūtur ad terras post statuta cōdita quęsitas. qd est verum si sub vno dño gubernentur, & sub vno prę̄side. Secus si habeāt diuersa dñia: sm Gul. & Cy. in addi. q hoc dixerūt. ar. l. si cōuenerit. §. nuda. ff. de pig act.

S V M M A R I V M.

1 *Statuta an sint temporalia, an perpetua.*
2 *Magistratus, sere annui.*
3 *Plebiscita erant perpetua.*

Quæst. XXIX.

1 **Item quęro** † An statuta sint tp̄alia, uel perpetua? Quidam dicunt, ꝙ sunt annalia ad instar edictorum ptorum. Insti. de perpe. & tem. ac. §. 1. Et quia
2 cōiter † rectores ciuitatū & decuriones, quorum autoritate fiunt statuta, non dutant vltra annū. Et hāc opi. tenuit Gui. de suzza. 1. fo. Et Albertus galeo. et adducūt. ff. de pęnis. l. fi. et Gandi. de obseruātia statutorū. ver. sed quāto tp̄e. Sed Dy. ibi tenet esse pp̄etua: qa ꝓcedūt app̄lo, non a ptāte. vñ sicut populus est pp̄etuus: ita et statuta, nā et decuriones autoritatem
3 habent app̄lo. Item † non pōt negari, quin statuta sint plebisci

ta,

Source : BIU Cujas

ta,sed plebiscita erant perpetua & pars iuris ciuilis. Instit.de iure nat. §.plebiscita, & ea quæ sunt iuris ciui. perpetua sunt. ut instit.de perpe. & tēp.ac ergo &c. Et hæc opi. Dy. seruatur. & ꝓ ea bene facit extra de off.leg.c.ult. & ibi no.de sen. excō. c.a nobis.el j & de consti. c.ult.li.6.& ibi per Ioan.And. & dixi,d.l.ult.de pēnis,& de test.tu.l.testō datos.& bene facit,ff.qñ appel. fit l.1.§. solent.ibi,sed si præses.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia an subditos excuset a statutis & proclamationibus publicis· distinct.num.4.*
2 *Ignorantia iuris,in quibus non noceat.*
3 *Ignorare id,quod omnes sciunt,lata est culpa.*
4 *Ignorantia iusta,quæ dicatur.*

Quæst. XXX.

1 Item quæro † An subditi possint se a statutis & proclamationib. publicis per ignorātiam excusare,Et uī ꝙ sic.maxime si erāt se absentes tēpore ꝓmulgationis statuti.ut.ff.de decret.ab ord.fa.l.fi.extra qui ma.accu.pos. c.fi.scientiā..n. non ignorantiam uolumus obligari. C.de tab.l.gñali.lib.10.& ff.de act. & obl.l.ex maleficiis. §.1.
2 nam † in dānis iuris ignorantia non nocet.de iu.& fac.ign.l. l.regula.iusta .n.ignorantia excusationē meret.ut. ff. si qs testamento liber esse iussus fuerit.l.pe.in fi.& ꝓ hoc. ff.quæ sen tētiæ sine ap.rescin.l.1.§.1.qūo & qñ iud.auth.qui semel.& de hoc uide in Gandino de obseruantia statutorum.in fi.Econtra,ꝙ non,qa seruitutem statuti ignorare nō debuit.ff.ad legem Cor.de fal.l.diuus.de publicanis & uec.l.fi.§.licet.Nam publice ꝓmulgatū,debet singulorūm aurib. inculcari.extra de postulatione prēla.c.1.& de præsumptio.c.quanto & lata
3 †culpa est ignorare quod oēs sciūt. ff.de uer.sign.latæ culpæ de instit.act.l.sed & si pupillus.§. ꝓscribere.& C. de iur & facti igno.l.ꝙstitutiones.& de remissio.pig.l.si eo tempore. Ia.
4 de Are.dicit posse distingui.an †ignorātia fuerit iusta uel nō. primo casu excusēt ꝓ primas ll.Scđo nō,ꝓ scđo allegata. Et pro hac distinctione bene facit. ff. de adulter. mariti lenocinium.uersic.tunc autem.puniendus est licet uideatur etiam supina ignorantia excusari.ut ea.l. §.qui quæstū.in fi.& quia etiam nō iustis rationibus ductus excusatur:dum tamen dolo careat, ut ff. de abigeis. l. 1. in fin. Et potest dici iusta ignorantia † si erat absens uel in longinquo, cum statutum promulgabatur, uel si fecit contra statutū, antequam foret publicatum.argum.d. c.fin.extra qui ma. ac. poss. & in auth. ut
5 fac.nouę consti.§.cum autem.& §.ne igitur. & hanc opinīę quuntur Roffre.& Ia. Bald.& de hoc notaui in d.l.fin. de decretis ab or. fa. & dixi de hoc infra secunda particula huius operis, de statutis respicientibus causas ciuiles.2.quæstione seu rubricella. & uide Gui.uersi. sed pone, ꝙ statutum est in aliqua ciuitate,quod potestas.

SVMMARIVM.

1 *Statuta quæ potius debeant reseruari, actoris, rei, vel iudicis. disting. & numero 2.*
3 *Statuta quæ seruare debeat iudex appellationis.*
4 *Ius sibi constituit vnaquæque ciuitas.*
5 *Forenses an possint uti beneficio statutorum.*
6 *Grationopolitanus an effectus lugdunensis,teneatur seruare statuta Grationopolitana.*

Quæst. XXXI.

1 Sed ex quo † Supra diximus forenses,non ligari statutis per l.1.C.de sum.trin. cum his,quę ibi notaui & dixi.Quæro si Bonon.cōueniat Mutinen.Mutinæ, an iudicabitur ſm statuta Bonon. uel Mutinæ? de hoc no.in gl.d.l.1.C.de sum.tri.& ibi dixi & plenius. ℣. in scđa parte huius operis,rubricella quę statuta seruari debeāt actoris, rei,uel iudicis.c.8. Sed si.Mediolanensis agat Cremonę, ubi exiguntur maiores sportulæ,quam Mediolani, ex forma statuti,soluet ne sportulas ſm statutum Cremonę?dic ꝙ sic,qa istæ sportulæ sunt circa ordinationem causæ, circa quæ seruatur statutum loci iudicij,pro hoc in auth.de iudicijs. §.ne autē.C.de sportu.l.1.& de fruc.& lit.expē l.cum quidā Gui.de
2 Bonon.& uer.seq.dici pōt.†aut statutum est circa causę ordinationē & ꝓcess:ut circa dilationes,ferias, & similia.& tunc seruāt statutū loci, ubi agit iudiciū.arg. ff.de testi. l.testium. in fi.& bene.C.de epi.& cle.l.cū clericis, aut circa causę decisionē,& tūc aut est causa ex ℈ctu,aut ex delicto.Si ex ℈tractu seruāt statutū loci ℈ctus.ff.de euictio.l.euictione. §. si fundū. de reg.iur.l.semper, & de usur.l. 1.si ex delicto, seruāt statutū loci, ubi delictū est cōmissum.ff.de extraor.crimi.l.sacularij. §.sunt quædam.C.ubi de cri.agi opor.l.1.& in auth.qua in ꝓuincia,C.de noxa.l.2.de adul.l.si dum in tuo.si uero sit cā libertatis,uel status alicuius rei,seruatur statutum loci,in quo est ipsa res, C.de edificiis priuatis,l.an in totum,ff.de admin. tut.l.fine hærede.§.Lucius. & de cens..l.forma.§.1.& de hoc cōsueuit tangi per doc.C.de emā.lib.l.1.& q̄ sit lōga consue.
3 l.1.iudex†aūt appellationis quæ statuta seruare debeat,vide per Inn.& Compost.extra de consue.c.1.alij habent per Inn. super rubr. & in decre.12.dist.illud,& qnæ seruare debeat iudex delegatus,not.1.dis.consuetudo, & vide ibi Arch.in d.c. illud.12.dis.& desen.exc.c.Romana.lib.6.8.dis. cōtra mores. & vide etiā in spec. de ferijs. §.1.vers.sed pone. de eo qui mit. in poss.causa rei seruandæ, cū venissent.de testa.Ray.per Inno.& de foro compe c.postulasti.And.de pisis.in l.omnes po
4 puli ff.de iustitia & iure.ex † verbis illis vnaquęq; ciuitas ius sibi constituit tenet. Quod si statutum sit Senis. quod quilibet possit accusare sine inscriptione, ꝙ Florentinus volens vti beneficio statuti,non possit,& allegat etiam. C.de adult. l. quamuis adulterij. Et ad prædicta vide quod pulchre notaui.ff.de eo ꝙ cer.loco.l.2.† Et an forenses possint vti benefi
5 cio statutorum? ibidem rubricella sequenti.& per Guliel.2. folio vers.sed pone quęstionem,statutum non tenet.& vers.
6 sed pone.quod statutum ciuitatis, vbi agitur,†Etsi Veronensis efficiatur Vicentinus, an teneatur seruare statuta Veronæ? ibidem eadem rubr.

SVMMARIVM.

1 *Minores an restituantur contra statutum.*
2 *Restitutio quando & quatenus admittatur in delictis.*
3 *Minores, furiosi, & infantes an ligentur statutis & consuetudinibus.*

Quæstio. XXXII.

1 Sed nunquid † Minores restituantur contra statutum?dic quod si statutum est generale,ligat oēs ciues, & minor si seruet illud nō restituitur quia vsus est iure cōi. C. de in integ.resti.l non vī ciscunscriptus.& in † delictis non restituitur.ff.de mino.l.si ex causa.§.
2 nunc videndum.nisi quatenus miseratione ętatis mitigetur pęna.eo.tit.l.auxilium.§ in delictis.vbi de hoc not. & dixi.ff. de edend.l.vbi. & de reg.iur.l.fere.in omnibus, & per Albertum de gandi.tit.de pēnis.§.cum aliquis minor.Si vero lęsus est in ciuilibus,quia statutum non seruauit,tunc bene restituitur,quia licitū est sibi ius ignorare.vt.ff.de iur.& fac.igno.
3 l.regula.Et†an minores.furiosi & an infantes ligentur statutis & consue.dic quod sic. & videtur expressum. ff.de admi. tutor.l.si sine hærede.§.Lucius.vbi de hoc dixi.& not.C.quæ sit longa consue.l consuetudinis.& dixi eo.tit.super rub.ver sic.sed an liget furiosos,& infantes.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quod trahatur ad præterita, num trahetur ad ea quæ sunt translatione uel amicabili compositione sopita.*

Quæst. XXXIII.

1 Sed pone † Quod statuto cauetur,ꝙ trahāt ad prętera, nunquid trahetur ad ea quæ sunt trāsactione vel amicabili compositione,vel iudiciali sententia sopita?dic quòd non. C.de iur.calum.l.2.in fin.& de transac. l.causas vel lites.& de errore aduo.l.fin.& de hoc plene dixi. C.de legi.l.leges & constitutiones. & infra hac eadem parte. versicu.Item quæro quæstionem disputatam per Dom. Iacob. de Beluis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum abradens vel subripiens,qua pęna plectatur.*

Quæst. XXXIIII.

1 Sed Qua pœna punitur,†qui abrasit statutum,vel subripuit?dic ꝙ puniri debet in quinquaginta aureis,ut ff. de iur.om.iud. l.si quis id quod, in prin.punitur etiam pęna falsi, ut ibi notaui & dixi. & de hoc per Gui.uers.Sed si aliqs. & vide Ros.in libello de albo corrupto.

SVMMARIVM.

1 *Statutum vel reformatio facta in præsentis & tacentis præiudicium, an valeat,& num.2.*

Quæst. XXXV.

1 Item † Quæritur, si in consilio me præsente factū est aliquod statutum vel reformatio,& est in damnū vel prejudicium meum,an valeat,ꝓꝓ patientiam meam, videtur ꝙ sic.ff.de magi.cōue.l.1.§. si ordo.ad municip.l.2.de procu.filiusfa.§. inuitus, cum si.de hoc dic, vt not.ff.de pig.ac.l. Caius.& per Dy. & alios.extra de reg.iur.c.qui tacet. & c.is q
2 tacet.li.6.tutius tñ est,ꝙ contradicat†vel protestetur se non cōsentire,& maxime,si esset de consilio, quia videretur cōsentire his, quæ fierent per maiorē partē, vt ff.ad municip.l. municeps.& de reg.iur.l.aliud.§.refertur.& de hoc dixi.ff.de pactis.l.& suum hæredem.§.fin.& l.maiorem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum violentem qui possint accusare.*

Quæst. XXXVI.

1 Sed an † Quodlibet crimen quod punitur a statuto, possit per quēlibet accusari vel intentari,etiam si sit priuatum crimē, puta furtū vel iniuria.dic.ꝙ non, vt ff. de prænarica.l.3.§.si ideo & ibi dixi, solus ergo ille,cuius interest

Source : BIU Cujas

tereſt priuatim, admittitur ad accuſandum, niſi aliud expreſſe ſtatuto caueatur.& pro hoc.ff.de fal.l. lex Corn. §.fina.& de publicis iudici.l.j.cum ibi nota.In contrarium videtur.ff. de priua delictis.l.fi.& quod notaui de popular.actio. ſuper glo. Rub.in fi.& vide infra hac parte 137.

SVMMARIVM.

1 *Statum inhoneſtum,an ſit ſeruandum.*
2 *Statutum contra bonos mores,non admittendum.*

QVAESTIO XXXVII.

1 Item quæritur:an† valeat ſtatutum vel pactum quod debitor non poſſit cedere bonis,vel ſi poſſit,quòd ſeruare teneatur quędam inhoneſta:ſicut ponere anum nudū in publico arengo,ſuper quodam lapide, ſicut eſt ſtatutum Paduę & Pergami.Et ꝙ nō valeat tale ſtatutum, eſt arg.expreſſum . ff.ſo.
2 ma.l.alia §.eleganter.quia tale ſtatutum † eſt turpe,& eius effectus turpis & contra bonos mores,& contra libertatem,boni, vt incarceretur.& pro hoc bene. C.de exac.tribu.l.nemo.li.x.ff. de cōd.& dem. l.Titio.§.Titio.2.& de operis libertorū.l.cerdonē.& de hoc vide qđ notaui.C qui bon.cedere poſſ. ſup rubri.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quod creditor propria auctoritate poſſit capere debitorem, an valeat.*
2 *Genus à quo remouetur,remouetur & quælibet eius ſpecies.*
3 *Iudex an cuiquam poſſit concedere quod ingrediatur authoritate propria poſſeſſionem bonorum aduerſarij.*

QVAESTIO XXXVIII.

1 Et prædicta † omnia faciunt quòd non valeat ſtatutum ꝙ creditor propria auctoritate poſſit capere debitorem.& pro hoc videtur expreſſum.ff.de reg. iur.l. non eſt ſingulis con-
2 cedendum.& quia † a quo remouetur genus, & quælibet eius ſpecies . Sed per leges prohibetur aliquem pro debito ſeruum fieri.vt C.de ac.& ob.l.ob ęs.vbi de hoc tetigi.& detinere aliquē inuitum,eſt ſpecies ſeruitutis:vt no.ff. de ſeruitu.ſuper rubrica. & probatur de libero homine exhi.l.2.ergo &c.& ad hoc facit
3 quod no.& dixi in ſimili q.ſ.an † iudex poſſit concedere alicui, ꝙ ingrediatur poſſeſſionem bonorū aduerſarij ꝓpria auctoritate.C.fi.per vim,vel alio modo.l.2. & de hoc vide per Hoſt.& Io.And.extra de conſuet.cum tanto.& quod dixi.C.de pig.l.3.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante quando creditor propria authoritate debitorem poſſit apprehendere,an illum confugientem ad eccleſiam,poſſit inde extrahere.*
2 *Eccleſia ſolum liberat a pęna corporali.*
3 *Debitor tributorum licitè ab eccleſia extrahitur.*

QVAESTIO XXXIX.

1 Sed quid † ſi exiſtente dicto ſtatuto,debitor confugiat ad eccleſiam,nū quid poterit per creditorem propria auctoritate inde extrahi.videtur quòd ſic, quia cum per ius municipale perſona ſit affecta , & quodāmodo cōditionatur poſſe extrahi.ne creditor defraudetur.& per hoc C.de his qui ad eccle confu.l.præſenti.§.ſanè.ibi , ſeruus vel alterius conditioni ſuppoſitus præſtita ſecuritate extrahitur. & quia princeps quia immunitatē conceſſit eccleſiæ,ius cōpetens creditori ex iure municipali remiſiſſe vī.ar. eorū quę no.ff. de in ius vol.l.j. de ſeruis
2 fugi.l.1.& 36.q.1.c.de ra.nam† eccleſia ſolum liberat a pęna corporali:vt extra de immu.eccle.c.inter alia.17.q.4. diffinitiua.& ca.id cōſtituimus.& c.reū.& ibi per Archid.nō tñ tolli, aliā pęnam:imò permittit vti eiſdem capitulis.ergo contra legē municipalem non tuebitur. † Item in caſibus in quibus quis pro
3 debito licite capitur,extrahitur ab eccleſia, vt debitor tributorum:vt C.de exa.tribu.l. nemo.& ibi no.& vide Inno.d.c.inter alia.& quod notaui.C.de ijs,qui ad eccle.confu.ſuper rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod pater non teneatur educare filium,an valeat.*
2 *Jura ſanguinis non poſſunt tolli per pactum vel ſtatutum .*
3 *Filius num teneatur patrem alere.diſting.nu.4.*
5 *Filij debitores ſunt patribns,tanquem cauſis eſſendi.*
6 *Parentum educatio,eſt de iure naturali .*

QVAESTIO XL.

1 Item quæro, † an valeat ſtatutū ꝙ pater nō teneat educare filiū.la.de Are.tenet ꝙ nō : qa iure ſanguinis ad hoc tenet,vt ff.de libe.agno.l.ſi qs liberis.vbi de hoc dixi, ff.de iuſti.
2 & iur.l.j.§.ius naturale.& iura † ſanguinis vel naturalia nō poſſunt tolli per pactum vel ſtatutū : vt ff.de re iu.l.iura ſanguinis. hoc idē tenet Galeo.ti.de alimentis.verſ.pone quęſtionē,pater emancipauit.qđ tranſcripſit Spe.tit.qui filij ſint legitimi.vbi tenet opi.prædictā,etiā ſi ſtatutū eſſet iuratū.ver.ſed pone,quidā. & pro hoc extra.de ꝓſue.c.vltimo,& de iureiurā.c. cū quidā.& inſti.de legitima agnatorū tutel. vide Guil.verſi.ſed pone,ꝙ ſta
3 tutū eſt Florētiæ.Sed† quid in caſu ecōuerſo.ſ.ꝙ filiꝰ nō teneatur alere patrē:videt ꝙ idē,quaſi educatio parentū eodem mō ſit de iure naturali:vt d.l.ſi quis a liberis. §. ſi vel parens. de liberis agno.la.Bu.dicit,aut q̄rit† an ſit de iure naturali ſm ordina
4 tam diſpoſitionē,& dicit ꝙ nō:qa hoc nō reperit.l. expreſſum, ſcilicet de liberis tm̄.Si aūt ex gñali iuris naturalis diſpoſitione, qua quilibet tenet bñfaciēti bñ facere: vt ff.de condi.indebi.l.ſi nō ſortē.§.libertus.tūc ſit.vnde educatio volūtaria, qua tenen bñfaciētibus bñfacere,illa ꝓcedit a iure naturali:coacta autem, quà cogit filius educare patrē:illa eſt de iure ciuili:vt d. §. ſi vel parēs.in l.ſi qs à liberis.de lib.agn.Ia.But.ſcilicet ꝯ ipſam diſtinctionē Ia.Bu.multū facit litera dicti.§.ſi vel parēs.dum dicit,ratione naturali. & videt expreſſum qđ ita teneat filius educare patrē iure naturali.ſicut econtra,C.de bo.quæ li.l. fi.§.ipſum autē filiū.& bñ in aut.de ince.nu.§. 2.& ibi in gl.extra.de iureiu.cū quidā.& 22.q.4.īter cętera.& C.de alēdis liberis,l.j. & qđ dicit
5 philoſophus ix.Ethicorū.dicit enī qđ in his, q̄ pertinēt † ad ſuſtētationē naturæ,quæ eſt ꝓ nutrimētū , filij, maxime dñt ſufficiētia prębere parētibus.ſunt enī in hoc debitores eis,ſicut cauſis eſſendi per generationē.vnde & circa ea quæ pertinēt ad cō ſeruationē ipſius cē,magis debēt ſubuenire parētibꝰ , q̄ ſibiipſis
6 & cōmentator ibi ſentire vī,ꝙ † educatio parētū ſit de iure naturali,& ecōuerſo.& hoc credo veriꝰ & cōmuniter ſeruari vidi.

SVMMARIVM.

1 *Filius an teneatur educare & recipere patrem bannitum & hæreticum.*

QVAESTIO XLI.

1 Et Faciūt † etiā prædicta an filiꝰ teneat educare & receptare patrē bānitū,& hęreticū.de quo dixi ī.vltima ꝓte,ī materia bānitorū,rubricella,an filius patrē bānitum alere teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum cōtra ius naturale,vel minuens debitū bonorū ſubſidiū, an valeat.*
2 *Ius naturale,quandoque ſumitur pro iure diuino.*
3 *Papa diſpenſat in multis caſibus contra ius diuinum.*
4 *Ius diuinum vel aliàs naturale, non poteſt tolli per ſtatutum legem,vel reſcriptum in ſui vniuerſo.*
5 *Statutum de non redimendis captiuis,valet iuſta ex cauſa.*
6 *Statutum denegans defenſionem,an valeat.*

QVAESTIO XLII.

1 Ex Prædictis ſumpta occaſione,quæro, gñaliter, an ſtatutū valeat,ſit ſit contra ius naturale , vel ſi tollat vel minuat debitū bonorū ſubſidium.de hoc ſatis dixi infra ſecunda parte rubricella de ſucceſſionibus.j.q.& duabus ſequen. Et eſt aduer-
2 tendū,ꝙ † ius naturale qñque ſumitur pro iure diuino,ut colligi pōt.j.di.iūs aūt.& ibi in gl.& per Archi.& no.Inſti. de iure naturali.in prin.de ob.ex delicto.§.j. & per Hoſt.in ſum. de cōſue. §.& de virtute.ver.ſed dico.& ita ſumitur 8.di.per totum cōtra tale ius cōmuniter dicitur non valere ſtatutum.x.diſtin.lege,& c.2.& 21.di.īferior.nā inferior nō pōt tollere legē ſupioris.Sed cōtra hoc vī,qa lex diuina dicit īdiſtinctè: Nō occides.& tñ lex humana ꝓcedit homicidiū ī multis caſib.C.de adul.l.Gracchꝰ. de ver.ob.q̄ ſeruū.& dxtra de homici.c.2.ī fi.Idē pōt dici de de-
3 cimis,quę debent iure† diuino:& tñ Papa multos priuilegiat ſu per decimis nō ſoluēdis.Et idē poſſet dici de mr̄imonijs & multis alijs caſibꝰ,in quibꝰ Papa diſpēſat ꝯ ius diuinū:vt no. in gloſ. extra de cōceſ.prębē.c.ꝓpoſuit.& ī Spe.de diſpēſatiōe dñi Papę. licet in hoc ſint variæ opi.vt dixi. C.de precib.offer. l.quotiens.
4 puto ꝙ vera ſit opi. ꝙ † ius diuinū,vel alias naturale non poſſit tolli ꝑ ſtatutū,vel legē,vel reſcriptū ī ſui vniuerſo. vñ Papa vel alius ſtatuere nō poſſet,ꝙ nō ſeruareť teſtamentū uetus,vel nouū,vel ꝙ liberi nō educarent à parētibus, vel eꝯ. ſed in aliquibus caſibꝰ particularibus ex iuſta cā pōt fieri ꝯ ius diuinum & naturale:puta ꝙ bānitus poſſit occidi,vel fur nocturnꝰ, vel ꝙ talis eccl'ia nō ſoluat decimas,& ſimilia. & iſtud nō eſt ꝓpriè tollere,ſed diſtīguere.ad hoc valde bñ colligit ex gl.pulchra.ex.đ decimis.c.à nobis.C.de ſum.tri.l.inter claras.circa prin.in gloſſ. quæ incipit,nā nō patit. & C. ſi ꝯ ius vel vtilitatē publicam.l.fi. & ff.de iure.l.ius ciuile.alias opi. pleniſſimè dixi in d.l. quotiēs. C.de p̄cibus impera.offe.& vide ad iſtā materiā ꝙ no.per Hoſ. in c.cū tāto.extra de cōſue.per Io. An.& maximè in repetitiōe dicti c.quæ eſt mihi.83.in lib.magno quæſtionum diſputatarū,
5 & ꝙ notaui.ff.de reg.iu.l.nec ex prętorio. Et † an valeat ſtatutū de nō redimendis captiuis? dic ꝙ ſic ex iuſta cā. vt.ff.de poſtulādo.l.j.§.caſum.& fuit de facto Florentiæ, ibi dixi.An † ualeat ſtatutū,quod denegat defenſionem,dixi.C.quomodo & quando iudex.l.ea quæ. & ff. ad l. Aqui.l.ſcientiam.§.qui cum aliter.

SMMMARIVM.

1 *Paria ſunt,non eſſe.vel eſſe,& non apparere.*
2 *Monachus deferens habitum coopertum ſub aliis pannis,dicitur apoſtata:& eum offendens,non incurrit pęnam excommunicationis.*
3 *Iniuria non fit volenti.*

QVAESTIO XLIII.

1 Itē Quæro † ſtatutū eſt ī ciuitate Senarū, ꝙ ſi quis non obedierit familię poteſtatis,vel ei iniuriā intulerit,ꝙ puniatur in x. aliquis ex familiaribus Poteſtatis non habebat ueſtes, quas deferebant familiares Poteſtatis. vel ſi habebat, ſub aliis pānis habebat , vnus ciuis nō fuit ei obediēs,vel.ītulit ſibi iniuriā,quærebat an puniret pęna ſtatuti.& determinatū fuit ꝙ nō: qa aliquid nō eſſe,vel eſſe,& nō apparere:paria ſunt:ut ff.de teſ. tu.l.ſi quis ita dederit.§.ſi quis cū ignoraret . vbi de hoc dixi.de ꝯhē.emp. l.in lege.& pro bñ. ff. de iure fiſci.l. ſed ſi accepto.vbi de hoc dixi,ignorans enī nō contēnit diſciplinā militarē. ff.locati.l.ſi ignorans.& pro hoc.ff. de iniur.l.itē apud Labeonē.§.ſi

quis

Source : BIU Cujas

2 quis virginem.cum his quæ ibi notaui & dixi. † Et faciũt etiam prædicta ꝙ si monachus deferat habitũ coopertũ ſub alijs pannis,qđ ſit apoſtata,& iniiciens manus violentas in eum, non ſit excõicatus.Similem qõnem tangit Guil.de Cu.ff.de in ius voc. eg.quamuis.quam dicit fuiſſe in regno Franciæ: vbi ex ſtatuto graues pœnæ imponuntur iniuriantibus familiam regis. Aliquis venit ad rixam cum familiari regis:& dixit,& ſi nõ eſſet ob reuerentiam,bene te caſtigarem, dixit ille,nõ reſpicias regem, ſed defendas te,ſi potes.& depoſuit veſtes, & inſignia regis:iſte eum acriter verberauit.nunquid incidat in pœnam ſtatuti?& vi detur quod non,arg.d.l.quamuis,in fin.& quia hic ceſſat intereſſe partis,ergo & regis,vt ff.ſi quis in ius voca.non ierit.l.2.vbi de hoc no.In contrariũ videtur.ff.de iniur.l.ij.§.vſq; adeo.& qa ille a ſe abdicare non potuit officiũ regis.ff.de offi præſidis.l. legatus.& C.de defen.ciui.l. fi. primũ approbat Gui.& dicit fuiſſe
3 opi.Ia.de Are.& qa nõ † põt dici iniuria facta volẽti.ff.de iniu l. eum qui nocentem.§.penul.& fi.& ad §.vſque adeo.reſpondet quod nõ,vt pater,ſed vt quilibet de genere,vt ff.de liberali cauſa.l.i.2.& 3.& C.de ſen.conſul.Claudia.l.vnica.And.Py.tenebat contrarium per d.§. ſi quis adeo. ad hoc vide quod no. per Dy. de re.iu.cap.ſcienti.libr.6.& quod no.d.l. quamuis.

SVMMARIVM.

1 *Venetorum ſtatutum ſuper ſucceſſione morientium ab inteſtato.*
2 *Inteſtatus quis propriè dicatur.*
3 *Statutum contra ius commune,reſtringendum eſt.*

QVAESTIO XLIIII.

1 Item quæro,ſtatutũ & ϙſuetudo eſt Venetijs,ꝙ † ſucceſſiones moriẽtiũ ab inteſtato ꝓtineãt ad epiſcopum.moriẽ filiusfa.vel furioſus, vel alius qui dato ꝙ vellet teſtari, non poſſet.nunquid in eis habeat locũ ſtatutũ vel cõſue. Determi-
2 natũ fuit ꝙ nõ,ꝓ leg ẽ,inteſtato.de legi.tu.ille em̃ † ꝓpriè dr̃ inteſtatus,q̃ põt facere teſtm̃ & nõ facit. vt ibi: vbi de hoc dixi & pro hoc.ff.de ſuis & legi.l.j.& inſti.& hære. ab inteſtato. ĩ pri.Et
3 † qa ſtatutũ ſeu ϙſue.eſt ϙ ius cõe,& ꝓ cõſequẽs reſtringẽda & nõ ampliãda,vt ff.de legi l.ꝙ vero ϙ rõnẽ ita dicit Ray.de For. fuiſſe determinatũ.& vide j̃.tertia parte. 21.q.quę incipit, Item quæro,conſue. ſeu ſtatutum.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante,quod ſi quis moriatur ſine liberis in poteſtate,dominus terrę: ve lcõmune habeat bona ſua in bona mortui,relicto filio epiſcopo,deuoluantur ad dominum terræ, vel ad commune.*
2 *Conceſſum in fauorem,non eſt retorquenqum in læſionem.*

QVAESTIO XLV.

1 Sed Quid † ſi eſt ſtatutum, quòd ſi quis moriatur ſine filijs in poteſtate, quod dominus terræ vel cõmune habeat bona ſua.aliquis deceſſit relicto filio epiſcopo, & ſic erat per dignitatem liberatus a patria poteſtate:vt C.de epiſc.& cle.auth. ſed epiſcopalis dignitas. nunquid dominus terræ vel commune habebit bona? Iaco.de Are.& Cy.in d.authen. ſed epiſcopalis,tenent ꝙ non:quia ꝙ quis per dignitatem epiſcopalem libe
2 retur a patria poteſtate, eſt eius fauore † inductum, vnde non debet in eius læſionem retorqueri:vt C. de legi.l. quòd fauore.

SVMMARIVM.

1 *Venetijs factum teſtamentum,à quodam Pergamenſe,iuxta Venetorum ſtatuta,an valeat Pergami.& nu.3.5.18.Et quare illa inducta. num.21.*
2 *Statutum vel conſuetudo non ligat niſi ſubditos.*
4 *Teſtamentorum ſolennitas vbi ad vnguem ſit obſeruanda.*
6 *Donatio poteſt inſinuari,non obſtante, quod res ibi non ſint, & decretum interponi ſuper rebus alibi ſitis.*
7 *Statutum vel conſuetudo loci,vbi fit teſtamentum, num attendenda, licet res ſint alibi ſitæ.*
8 *Conſuetudine & ſtatutis ſtantibus vltra montes, quod primo genitus ſuccedat: citra montes omnes æqualiter ſuccedant: aliquis habens bona vltra & citra montes decedit:nunquid primogenitus ſuccedat in omnibus bonis.*
9 *Statutum vel conſuetudo, quod teſtamentum ſit firmum cum duobus teſtibus,an valeat.& nu.13.*
10 *Teſtatoris voluntas vnde effectum ſumat.*
11 *Teſtamenti etymologia.*
12 *Teſtamentum cum duobus teſtibus valet iure canonico.*
14 *Conſuetudo,quando pro lege obſeruetur.*
15 *Iuriſdictionis diuerſitas,non debet induci ex diuerſitate locorum.*
16 *Teſtamentum cur plures teſtes duobus requirat.*
17 *Teſtamentum eſt de iure ciuili, cuius effectus eſt ipſa forma.*
19 *Conſuetudo valet ſuper non diffinitis a lege.*
20 *Conſuetudo an & quando legem vnicat.& nu.22.*
23 *Statuta & conſuetudines tam circa grauia, quàm leuia, in teſtamentis an valeant.*

QVAESTIO XLVI.

1 Item quęro,† aliquis mercator Pergamenſis,cũ eẽt Venetijs cã mercãdi, infirmat⁹ ibi cõdidit teſtm̃ ſm ſtatuta,vel conſue.ciuitatis Venetiarum,ſm quæ videlicet teſtamentum cum duobus teſtibus. Adde hoc, ſtatuto ſi caueatur ꝙ valeat teſtamentum coram duobus, modo inſtitutus coram duobus teſtibus,eſt bannitus.quęritur nunc nunquid valeat.dicendum eſt, quòd non: quia eſt priuatus beneficio ſiue ciuitatis.vide Bal.in l.gallus.§.& quid ſi tantum.de lib. & poſthumis. & ibi mortuus eſt,delato teſtamento ad ciuitatem Pergami,dubitabatur an tale teſtm̃ valeret.& primo allegabatur,ꝙ ſic,ꝓ l.ſi fundus.ff.de euic.& de vſuris.l.j.& qa ibi dicit naſci vbi condit. C.de teſt.l. cũ antiquitas.circa prin.ibi,codicillus naſcit & talis locus videtur pręcipuè attendendus,ut C.de muni.& orig.l.fin. lib.x.ff.de mune. & ho. l. & qui originem. ſm vnũ intellectum. & ad munici.l.aſſumptio.in prin. & §.filius.& pro hoc bene facit.7.di.quę contra.& C.de emã.lib.l.j.quemadmodũ teſt.ape.l. 2.& bene.ff.de excu.tu.l.pe.§.Romę.In contrarium videtur: qa
2 † ſtatutum vel conſue.nõ ligat niſi ſubditos:vt dictũ eſt,& ꝓba
3 tur in d.l.j.C.de ſum. tri.cũ concor. & bene.12.di.c.illud.cũ ibi no.in gl.& per Arch.Et † quia iuris fictione non videtur teſtm̃ Venetijs ϙditũ,cũ teſtator eſſet ibi tm̃ ad tps,& mẽte Pergami. ar.ff.de captiuis & poſtli.reuer.l.nihil.de hære. inſti.l. ex facto.§. rerũ.& §.cũ fundus.de leg.3.l.quęſitũ.§.vlti.& l.ſi ita legatũ.& l. ſi fundus.de iudicijs.l.hæres abſens.§.j.Itẽ: qa habitãtes in vrbe romana,non teſtant vt ciues romani:ſed illi dæmõ qui acceperũt vsũ togæ romanæ,vt ff.de iure fiſ. ſed ſi accepto.in fi.& vide tur ſatis expreſſum.C de teſt.l.ſi nõ ſpãli.ibi:patriæ tuę.& qa cõ
4 ſue.circa ſolẽnitatẽ teſtãdi † nõ videtur approbari niſi quo ad ruſticos,& in locis in qbus raro inueniunt hoĩes literati, vt.C. de teſt.l.fi.& ar.ff.de le.3.l.nummis.ibi,neq; ex regiõe.vnde fuit &c.Et hãc opi.tenebat dn̄s Old. & Iac.de Are.qui hãc quæſtionẽ diſputauit.& incipit qõ,ſm cõſue.ciuitatis Venetiarũ. vnde credo Old.traxiſſe allegationes prædictas, vt ex lectione apparere põt:vbi etiã multa allegant, quę cã breuitatis dimitto. Et ibi etiã diſputatur,an valeat tale ſtatutũ vel conſue. ꝙ cũ duo-
5 bus teſtibus poſſit teſtari, de quo ſtatim ſubijciam. † Prima tn̄ opi.ſ.ꝙ teſtm̃ valeat,tenebat do. Richar ꝓ iura ad hoc. s̄ adducta, quæ etiã allegant per dictũ d. Ia. in qõne prædicta. Et hanc opi.credo veriorẽ & obtinuit de facto.& de hoc no. in Specul. de inſtrumentorũ editione. §.cõpendioſe. ver.quid ſi de cõſue. alicuius caſtri.Cy.qui hanc quæſtionẽ tangit in d.l.j.C. de ſum. tri.vbi etiam de hoc ſatis dixi,dicit attendendam cõſue.& formam loci in quo ſunt res hęreditarię:ar.ff.de tu.& cu.da.ab his. l.pupillo.& de admi.tu.l.Titium & Męuium §.tutor. ſecũdùm
6 Ia.& Pe.contra quorum opinionem eſt multum: quia † donatio poteſt inſinuari,non obſtante ꝙ res ibi nõ ſint.C.de dona.l. data.& l.j.ac & decretum interponi ſuper rebus alibi poſitis. ff. de rebus eorum, qui ſub ture.l.magis puto §.illud quæri. vnde
7 ipſe Cy.tenet, ꝙ attenditur † ſtatutum vel cõſue. loci vbi fit teſtamentum,licẽt res ſint alibi poſitę.ar.C.de pręſcript.lõ.tem.l. fi.quia per hæreditatis aditionem bona veniunt ex quadam cõſequentia:ar.ff.de legi.tuto.l.3.in princ.& C.de teſt.l. omniũ.Et
8 ex ijs ſoluit aliam quæſtionem conſue. † eſt vltra montes,ꝙ primo genitus ſuccedat,citra mõtes, ſuccedunt ęqualiter:aliquis habens bona citra & vltra montes,decedit:nunquid primogenitus ſuccedat in omnibus bonis? dic ꝙ non, ſed ſolum in vltramotanis. in citramontanis ſuccedunt omnes ęqualiter, per præalleg.l.pupillo.& §.tutor.Nec obſtat ſm eum, ꝙ dictum eſt ſupra proxima q.attendendam conſue.loci, vbi ita diſponitur: quia ibi conſue.eſt vniformis: hic autem difformis vltra montes & citra montes. & ideo vltra montes ſeruetur illa cõſuetudo, quo ad illa bona citra montes,ſeruetur citramonta.quo ad bona citramontana. Cy. verò aliter & forte non male videtur dicere,ꝙ non debeat attendi vbi ſunt bona,ſed an decedens ſit origine & domicilio citramontanus:& tũc ſi perſona citramõtana ſeruetur conſue.citramontana. ſi vltramõtanus vltramõtana,vt ſic magis attẽdatur perſona, de cuius hęreditate agitur, q̃ vbi ſint ſita bona.& pro hoc bene faciunt præalleg. l.de do.l. datam.& l.illã de pręſcri.long.tẽp.l.fin.& de rebu eorũ.l.magis. §.illud quæri.& qa ex perſona fit executio in bonis vbicũq; poſitis: vt ff.de re iudi.l.a diuo. & de bonis autho.iudi. poſſi.l.cum vnus.§.pe.& ꝙ dixi infra tertia particula rubricella,an in publicatione bonorũ veniant bona alterius territorij,& qa bona veniunt ex quadã cõſequentia ꝓ aditionẽ hæreditatis, vt prędictũ
9 eſt.Et hãc opi.credo veriorẽ. Modo tangamus † an valeat prædictum ſtatutũ vel cõſue. ꝙ teſtm̃ valeat cum duobus teſtibus. ꝙ valeat,faciunt oĩa iura concedentia conſuetudinẽ.ff.de legi. l.de quibus & C.quæ ſit lõga conſue.ꝓ totũ. & maxime quia eſt rationabile:quia ex ea ſeruatur volũtas teſtatoris,quæ eſt lex:in aut.de nup. §. diſponat. & nihil eſt ꝙ magis hominibus debeat &c.& C.de ſac.ſan.ec.l.j.& in decretis.13.q.2. vltima voluntas.

10 † Item voluntas teſtatoris nõ à præſentia multorum teſtiũ, ſed ab ipſius teſtantis voluntate ſumit effectum:de leg.1. l.ſi mi-
11 hi & tibi.§.fina.& ex etymologia † vocabuli: quia dicitur teſtamentum, teſtatio mentis: inſti. de te.or.in princip.probabilis eſt ergo conſue.quæ inducit teſtamentũ ad conſuetũ & antiquũ numerũ teſtm̃.C.de naufra.l.quotiẽs.li.xi.& de teſti.l.vbi numer⁹.& cõſue.q̃ reducit rẽ ad ſuã naturã valet extra de ϙſanguini.& affi.c.pe.& ff.de pac.l.ſi vn⁹.§.ꝙ ĩ ſpecie. nã ĩ iure cano-
12 nico tale † teſtm̃ valet,cũ duobus teſtibus:extra de teſtamẽtis.c. relatum.

Source : BIU Cujas

relatū,& c.cū esſes, ꝓbabilis.n.conſue.bene pōt præiudicare iuri cōi.ff.de admi.tu.l.ſine hære.§.Lucius,& cōia præ.l.vēditor.§.ſi cōſtat,ꝙ facit licitū ꝙ alias nō esſet. C. de emā.li.l.1. & l.iubemus, de diuerſis offi.l.probatorias,& l.viros.li.12. & maxime in teſtīs vr̄ licita conſuet.de minori numero teſtiū.

13 C.de teſtamētis.l.fi.In ꝫriū †ꝙ tale ſtatutū vel cōſuet.nō ualeat,qa iure ciuili,tale teſtm̄ eſt nullū.C.de teſtis.l.ſi unus & l.hac conſultiſſima, ergo ꝫſuetudo non pōt validare,tūc.n.

14 conſuetudo†ꝓ lege ſeruaī,cū deficit lex in decretis.1.di.cōſue.ff. de legi.l. de qbus & l.diuturna,cū hic ergo lex nō deficiat,ſed ꝫ dicat, cōſuetudo nō ualet, ſicut nō ualet cōſue.ꝙ nō præſteī iuramē.calūniæ.extra de iura. cal. cæterū, vel ꝙ actor iurare teneaī q̄is plenę probauerit,extra de probatio. c.2.lex.n.cōſue.vincit.C.q̄ ſit longa cōſuet.l.2.& ff. de ſepul.

15 vio.l.3.§.diuus.nec ex diuerſitate†locorū,debet iudici diuerſitas iuris.C. de tē. in inte.reſti.l.fi. Et ad hoc poſſunt adduci oīa iura.s̄.adducta in qōne,an ualeat ſtatutū ꝫ ius cōe.Item iſta cōſuetu.vr̄ temeraria & non rōnabilis. Nā iō teſtes plu-

16 res†requirunt in teſtamentis ne falſitas cōmittatur. C.de teſtamentis.l.iubemus,& de fideic.l.fi.cū ergo ex tali cōſuetu. facilius poſſit falſitas cōmitti,non vr̄ rationabilis,& ſic inualida.ff.de legibus.l.qđ non ratione,& in auth. ut nulli iudic. §.1.& 8.diſt.c.fruſtra.& c.ueritate.Itē hæc conſue. vr̄ expreſſe a iure reprobata,cū dicat talē conſue. ſeruari debere ſolū in locis,ubi non eſt copia peritorum, vt C.de teſta.l.fin.Nec

17 †pōt dici,ꝙ conſue.reducat rē ad ſtatum antiquū, qa teſtm̄ eſt de iure ciuili,vt.ff.de leg.3.l.1.§.hi.quib. & no.ff.de pęnis.l. quidā ſunt ſerui,& per ius ciuile eſt data forma teſtamentis, & ſolēnitas.7. teſtiū, ut pr̄obatū eſt. s̄. & forma dat eſſe rei.ff. ad exhibē.l.1ul.§.ſed & ſi quis,& de auro.& arg.leg.l. Seia. Si ergo teſtamentū caret forma,caret & effectu,ar.ff.de ꝫhen.

18 emp.l.ſed & celſus.§.1.& C.e.l.empti fides Soluendo † dicit idē do.Ia. ꝙ aut talis cōſue.eſt inducta cōſenſu Imperatoris, & tunc ualeat, quaſi Imperator eā tolerando videatur eam induxiſſe,ar.ff.de his,qui not.infa.l.quid ergo.§.1.locati & cōducti.l. cū ī plures.§.locator & C.de ſerui.& aqua.l.2. Cōſtat aūt principē ſpāli priuilegio potuiſſe cōcedere Venetis talē cōſue.uel ſtatutū,ut C.de teſt.l.ſi nō ſpāli.Et ex tali ꝫſue.priuilegiū inducīt, ut no.9.q.3.c. conquæſtus, & lxiij.di. qa ſancta. aut ſine ꝫſenſu principis,& non ualet, rōnibus s̄ſcriptis, maxime ꝓ dictā legem vlti.C.de teſt.ubi ēt de hoc ſatis dixi.

19 †Vel dic aliter, aut cōſu. eſt ſuper nō diffinitis a lege,aut ſup diffinitis,primo caſu ualet,ut l.de quibus.ff.de legibus cū ſi. dūmodo ſit rationabilis & p̄ſcripta, ut eo.ti.l.non rōne & C. q̄ ſit longa cōſue.l.1.& extra de conſu.c.ſi Scđo caſu , aut eſt a lege expreſſe reprobata & nō ualet,vt C.de uſuris. l.eos, & de fur.auth.nauigia cū ſi.niſi imperator eā expreſſe approbaret,non obſtāte.l.reprobāte,ut ff.de le.3.ſi qs in prin. teſtī, & C.de teſt.auth.hoc inter liberos,aut eſt a lege expreſſe ꝓbata & tunc valet,ut d.l.ſine hærede.§.lucius.ff.de admi.tut.& qđ cuiuſq; vniuer.l.itē eorū.in prin.cū ſi.Aut nec eſt ſpāliter approbata nec reprobata & tunc aut eſt ſuper.l.interpretanda uel determinanda,& ualet,ut ff.de legibus.l.ſi de interpretatione & l.minime. Aut ſup.l.obſeruanda,& tūc corroborat. l.vt.C.de legi.l. cū de nouo,& q̄ fit lōga ꝫſue. l.fi.Aut eſt legi ꝫria,& quia ꝙ lex ꝓhibet,ꝫſuetudo indiſtincte ꝓmittit, vel econtra,tunc aut ꝫſue. p̄cedit,& lex ſecuta eſt,& tūc ſm oēs non ualet ꝫſue.vt. C.ne fideiuſ.do.denī.l.i. & q admi. ad bonorū poſ.poſſunt.l.pe.& ſic intelligīt glo. ff.de ſepul. uio.l.3. §.diu⁹, ibi,ēt oportet imperialia ſtatuta,&c. Aut ꝫſue.ſecuta eſt legē,& ualet cōſue.ut deroget legi eo loco vbi eſt ꝫſu. nō aūt alibi,ut C. q̄ ſit longa conſue.l.conſuetudinis, ꝙ dixi con-

20 ſue.†vincere, uerū eſt,ubi eſt rationabilis & ad peccatū non inducēs,alias non ualet,extra de iur. calū. c.cæterū.& ff.ad l. Rho.de iactu.l.deprecatio.Si uero eſt rōnabilis,ualet principe patiente,ut p̄dictū eſt,& talis pōt dici dicta conſue.Vene-

21 tiarū, qa inducta eſt,†ut mercatores facilius teſtari poſſint, & non auocent a negocijs ſuis ar.ff.quēadmo. teſt. ape.l.ſi qs ex ſignatoribus,imo ēt ſi princeps neſciret,qa ueriſimile eſt, ꝙ talē conſuetudinē ꝓp utilitatē ſubditorū cōcederet, quia eorū utilitatē deſiderat & ingrit,ar.ff.de vul.& pu. ſub l.ex facto circa prin.qđ uerū eſt,ſm ipſum Ia.ſup his q̄ ſunt de leui ſolennitate ſtatutorū,ar. ff. de uētre inſpi.l.1.§.fi.Si aūt eſſent

22 grauia & ſubtilia, tunc dicit†ꝙ lex p̄ualet conſu.qn̄ princeps ignorat ꝫſue.ꝓ d.l.3.§.diuus.de ſepul.vio.& pro hoc qa nulla

a conſue.debet legi[a] p̄pponi,ut in Lōbardia,qualiter iudices ſe iuuare debeant.l.placuit.Ia.de are.de hoc tn̄ an lex p̄ualeat conſue.late dixi.C.q̄ ſit longa conſuet.ſup rub.& dicta lege de quibus.ff.de legib. & de qōne p̄dicta,uide qđ no.in patria ptāte dñi Vberti de bobio,de productione teſtī.Quicquid tn̄

23 ſit de iure cōiter† vbiq; ſeruatur quod ſtatuta & conſuetudines circa teſtamenta tam circa grauia quam circa leuia ualeant,& ſeruentur.De hoc etiam dixi.ff.de teſtamen. lege.4. &dixi.s̄.rub.an valeāt ſtatuta ꝫ ius cōe,et ſ.hac ca. par.c.165.

ADDITIO.

a ¶Debet legi præponi.Quæritur hic an tollant conſuetudinem præſcriptam, not.in authen.nauigia.C.de furtis.glo.in l.deprecatio ad legem Rhodiam de iactu.Cy.in l.2.in fine quæ ſit lon.conſue.in l.fin. C. de teſtam.no.in l.prætor. §.diuus.de ſepul.uio.per gl.& Bar de feud.cog.cau.gl.in c.1.de conſtit. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an ualeat, quod ex filij facto uel delicto pater teneatur: Et viciſſim filius ex facto patris,& nu.2.3.& 10.*
4 *Ciuitates ſupponuntur eccleſiaſtico interdicto propter delictum domini ſui.*
5 *Filij puniuntur ex delicto patris,in crimine læſę maieſtatis.*
6 *Statutum,quod communitates teneantur emendare & reſarcire damna illata in ſuis territorijs, an ualeat.*
7 *Ex contractu,delicto,uel facto alterius,regulariter quis non tenetur.*
8 *Statutum quod vnus teneatur inſolidum pro debito vniuerſitatis, anualeat.*
9 *Filius etiam viuente patre,dicitur dominus bonorum patris.*

Quæſt. XLVII.

1 Item †quæro an ualeat ſtatutū ꝙ pater teneaī ex facto vel delicto filij?Et gñaliter, ꝙ quis teneaī ex facto vel delicto alterius uide Ray.in ſum.de pœnis,rubricella, vtrum debeat puniri unus pro peccato alterius. Et primo vr̄, ꝙ non.C.ne filius ꝓ patre,in rubro & nigro,vbi de hoc dixi, & qđ no.in ſum.illius ti.de exec. & exac.l.nullā li. 12.ut nullus ex uica.ꝓ alien.vica. debitis p̄gra.l.unica.li.11.de decu. l. uxor.li. 10.decenſi.ſi ꝓ ęquatorē et l.apud eū li.11. 24.q.3.c.ſi habes l. 6.d.c. vnicuiq;et c.naſci,et habeī in gl.ff.ſi pars hære. pet.l.1.§.1.q̄ incipit,tu dicis ibi,ſed certe nil iſto falſius,&c. et ꝓ hoc.C.de inof.teſt.l.ſi qs in ſuo,cū ibi no.& latius ꝓ Dy. Io. an.& Card.ex̄ de re.iur. c. non dēt qs alterius odio p̄grauari. li.6.et plene in nouel.per eundē Io.an.& ego ſcripſi. ff. de re. iur.c.nō debet,et qđ notaui et dixi.C.ꝙ cū eo.l. 1. et de filijsf.

2 et quēadmo.parentes pro his teneantur per totu li.10. Item qa filius ex delicto patris non teneī,ut ff.de pęn.l.crimē et pęna paterna,& ibi de hoc no,in gl.et ꝓ me,et habetur 24.q.3.ꝓ totū,et maxime in §.ꝙ aūt.in gl.et per Archi. 56.di.ꝓ totū,et vſq; ad §.ecōtra,et ibi in gl.et 23.q.2.in gl.et per Io. an. extra de hæreti.c.quicunq; li.6.ff.de decu.l.2.§.nullū de iu.pat.l.dui fratres, et ibi in gl.in cor.auth.ut oēs obe. iudi. prouinciæ. §.1.ubi finaliter tenere vr̄ glo.ꝙ in pęna diuina unus pro altero puniatur,in temporali non, et idē tenet Gof. in ſum. de pęnis.§.pęnæ delinquentibus,et habetur. 1.q.4.§. item pecca to,et ibi in gl.et 24.q.3.in ſum.in quibus vr̄ concludi , ꝙ ſi ex ſtatuto imponatur patri pęna pecuniaria,ꝙ ualeat,ſi corpo-

3 ralis,nō?ex †quo ſequeretur ꝙ ualeret ſtatutū,ꝙ pater teneretur emēdare damna data per filiū,uel ꝙ teneretur aſſignare partem filio delinquenti confiſcandam, vel degaſtādam.

4 Sed quod ualeat ſtatutū,facit, quia †propter delictū dñi, terrę & ciuitates eius ſupponunī eccleſiaſtico interdicto, extra de depoſito c.non eſt nobis & C.de hæret.auth. ſi uero dūs tēporalis.Et propter delictū ēpi totus ēpatus,extra de offi.dele. c.ſane.in fi.16.q.ult.c.ſicut dñi ueſtimentū,et ibi in glo.et latius per Arch.et pro delicto dñi punitur eius familia 17. q. 4.

5 miror,et ibi in gl.et per Archi.et quia †in crimine læſæ maieſtatis filij puniuntur ex delicto patris,vt C.ad le. Iul. maieſta. l.quiſquis,et extra de pęn.c.felicis.§.quod ſi quis prædictorū. lib.6.et in crimine hæreſis,d. c.ſtatutum lib.6.Itē pater teneī ex contractu filij de peculio, et dūs ex ꝫctu ſerui , et pater ꝓ filio ad officia publica promoto,vt d.l.1.C. qđ cū eo. et nau. cau.et ſtabu.ex delictis eorū, quorū opera utuntur, ut ff.cau. nau.et ſtabu.per totum,ſed dici poſſet , quod illi tenentur ex facto proprio, quia eos propoſuerunt uel eorum opera utuntur,ſicut eſt etiam in exercitoria,et inſtitoria. Item poſſet reſponderi ad.l.nequid.de incen.rui.et nauf.ubi tenentur loca, in finibus quorū fiunt naufragia et rapinæ,qa hoc contingit ꝓp factū corū et negligentīā , quia debent cuſtodire eorum territoriū,ut ff.de ver.obl.l.pupillus.§.territoriū.Et ex hoc ſe

6 quitur,ꝙ† ualeat ſtatu.ꝙ cōmunitates teneanī emēdare dāna & robarias factas in corū territorijs, quid dicemus de iſta materia, ſatis no. ꝓ hoſt.in ſum.de hære. §.qua pęna.uer.plus placet,in Spe.de ſen.excom.§.ſequitur videre ver. quid ſi filiusfa.per Inn.extra.de ſen.exc.c.grauē.in fi.per Gui.de ſuza. in ſuis qōnibus ſtatutorū,et de hoc etiā tetigi de pęnis. l. ſancimus,et ff.de publi.l. 1.in prin. poſſet forte dici ꝙ regulari-

7 riter† ex contractu, delicto,uel facto alterius quis non tenetur,ut in iuribus, ſupra ad hoc allegatis, et extra de reg. iu. c. ſanctum cuique ſuum et c.ſine culpa. li.6.cū utrobique not. fallit,in multis caſibus ſpecialibus notatis maxime per Gul. duran extra de iniur.et damno dato.c.ſi pignorationes. li.6. et per glo.de uſu.c.uſurarum uoraginem.e.li.ſuper uerbo carere.Item fallit in prætoriis,no.C. ne uxor ꝓ marito.l.ob maritorum culpam,& ita etiam uidetur ſentire Azo.in brocar. de doli diſſimulatione rubricella ultima uerſ. tenetur qs ex alieno dolo.et extra de his q̄ fiunt a maiori parte capi.c. q̄ſi-

Source : BIU Cujas

uit,& de hoc ẽt hr̃ in libello disputatio. Pi. rubri. pp delicti magnitudinẽ, & nimiam psonar ũ coniunctionẽ & sequẽtibus rub.& in qõnibus Bar. Brix.xl iiij.q.q̃ incipit duo com. & est etiã pulchra gl.circa hoc,quæst.4.in sum.qõ prædicta, an valeat statutũ de quo quæritur, tãgit in sum.triũ li.C.de dec. decur.in fi.li.x.& ibi tenet p tale statutũ valeat, & idẽ tenet gl.ibidẽ.s.rubr.quã Dy. approbat, & allegat in multis locis, in ꝑriũ vr̃ gl.q̃ est.C.q̃ fit lon. cõsu.l.2. vbi dr̃ p si vniuersitas
8 statuat† p vnus teneat insolidũ p debito vniuersitatis, p nõ valet, & de hoc ibi vt no.per Azo.in sum.eo.tit.cir.fin. Quic quid sit de iur.cõi,talia statut.fiunt in ciuitatib. & seruantur &tollerabilia sunt,maxime vbi in statutis apponit sola pecuria pena pr̃i, vel p assignare teneatur partẽ filio, qa tunc nõ
9 dr̃ puniri pater,sed filius,cũ filius† ẽt viuente patre dicat dns bonorũ pr̃is,& nõ deficiat sibi nisi administratio, vt.ff.de li. & post.l.in suis,& maxime pp publicã vtilitatẽ,vt maleficia puniantur, vt.ad l.ita vulneratus, & malefactores terreãtur, vt unius pœna,metus sit aliis,vt C.ad le.iul.repetendarum.l.
10 1.Sed si imponeretur† patri pena corporalis non valeret, vt s.dixi & dicam ꝯ.proxi.qõ.& hoc vr̃ sentire in dicto capitulo grauem circa fi. extra de sen. excom.& vide Guil. versic. sed pone qõnem de facto statutum est, p aliquis nõ debeat portare,& in gandino,de bonis malefactorum, vers.sed pone in statutis contineri,& ver.se. Sed supposito p statutũ teneat, p pater partem assignare teneatur filio delinquenti,publicã dam vel degastãdam,& bona patris sint aucta vel diminuta a tpe commissi criminis,vsq; ad sententiã,s̃m quod tempus partem assignare tenebitur. dixi infra tertia parte 16. qõne que incipit item quæro pulchram & subtilem quæstionem.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an teneatur vxore condemnata.*
2 *Aequitas iuri contraria,est iniquitas.*

Quæst. XLVIII.

1 Sed †an vxore condẽnata teneatur maritus soluere condemnationẽ,dic p de iure nõ, vt.C. ne uxor pro mari. cum si. licet quidam de æquitate teneant cõtrarium,quæ
2 equitas contraria† iuri non placet, quia imo esset iniquitas, quia nihil iniquius vel fallius quam p unus teneatur ex facto alterius.ff.si pars hæredi.peta.l.1.§.1.in gl.& pro hoc.C.vt nullus ex uicar.pro debi.aliorum uicar.grauetur li.11. & vide in gandino de bonis maleficiorum,ver.vltimo.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante quod pater teneatur pro filio an tenebitur pro filio spurio.*
2 *Spurius non dicitur habere patrem.*

Quæst. XLIX.

1 Item †supposito statuto p si filius det damnũ, pater teneatur emendare, nunquid tenebitur pater p filio naturali uel spurio? & vr̃ p nõ.ff.de le.2.l.pater.§. volo. C.de insti.& substi.l.generaliter, vbi de hoc.C.de nat.lib. l. 1. de le. 2.l.Lucius.2.§.dame.ad Treb.l.ex facto.§.si quis rogatus,& l. hæredibus.§.pe.Gui.de suz.tenet p pro spurio non teneatur,
2 quia† non dicitur hẽre patrem.ff.de sta.ho.l. vl. Si autem est simplex naturalis,tunc pater teneatur, cum statutum indistincte loquatur,& tales bene dicantur patres & filij, de nat. lib.per totum. Gui. de hoc vide quod dixi, ff. de his qui sunt sui vel alie.iu.l.filium.in fi.& infra hac eadem parte.lxij.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an valeat quod dominus teneatur pro familia delinquente.*

Quæst. L.

Item an valeat statutum, p dns teneatur pro familia delinquente,cõiter tenẽt p sic pecuniariter, pro hoc ff.de pu.l.1.§.familiæ vbi de hoc dixi, & eadem l. 1.in prin. & l.3.& quia hoc potest fieri per pactum,vt ff.de fideiuss.l.si quis pro eo.§.fi.ergo per l.vt no.C.de decre.decurio.super rubrica de regu.iur.l.nec ex prętorio Dy.

SVMMARIVM.

1 *Statutum vel conuentio an ualeat quod quis obligetur ex facto vel delicto alterius, ad pœnam corporalem.*
2 *Pacto solo vel stipulatione non potest quis se obligare ad pœnam capitalem, & num. 5.*
3 *Contractus & delicta parificantur.*
4 *Commentariensis pœna, vbi carcerati euadunt.*

Quæst. LI.

1 Ex prædictis †põt horiri alia qõ.s.an ex statuto vr̃ ex cõuentione possit qs obligari ad pœnã corporalem, ex facto uel delicto alterius,& subijciamus rem in exẽplo. Statutũ est parmæ, p fractor pacis capite puniatur,cui cõsonat lex.ff.de re mili.l.fi. & ad hoc in vsibus feu.de pace tenenda,& de pace iur. fir.quidã habẽtes guerrã inter se,& plures ex utraq; parte fecerunt pacem & solenniter sibi inuicem promiserunt pacẽ seruare, p si aliquis de ipsis ꝯfaceret, p oẽs de illa parte tenerent tanq̃ fractores pacis accidit p unus de una parte fregit pacem,agitur ꝓtra oẽs de illa parte,& petit p puniant capitaliter, tanq̃ pacis fractores ipsi aũt se excusant dicẽtes p non fuerunt conscij uel culpabiles,quærit quid iuris,an isti teneant ex cõuentione,qa conuenerũt p si vnus ꝯfaceret oẽs tenerẽtur?d. Vber. de bobio. q hãc qõnem tãgit. C.de trãsac.l.si quis maior,vbi dixi, dicit
2 qd† p pactũ solũ vel stipulationẽ quis nõ põt se obligare ad pœnã capitalẽ, quia non est dns membrorũ suorũ, vt.ff.ad l. Aqui.l.liber homo. sed qa quis põt se obligare ex facto alieno,vt ff.de ver.obl.l.cum filius.§.1.& de duobus reis.l.nemo. & ponit exemplũ.Si duo fecerunt pacem &ego fideiussi pro uno p pacem seruaret,postea ipse fregit pacẽ, forte occidendo,certum est p decapitabitur non tã ex vi pacti, q̃ ex ui statuti,sed cum factum illius representet factum fideiussoris q promisit, p seruaret pacem,ipse fecisse vr̃, cũ lex representet factum principalis factum fideiussoris,vt dictũ est, & ideo te tenet p̃dictos capitaliter puniendos.Vber.pro hoc.ff.de ver. ob.l.mora rei. & quia sicut põt quis delinquendo se obligare
3 ad pœnã capitalem,sic & promittendo,quia† cõtractus & delicta parificant.ff.de iud.l.oẽm,& in auth.vt oẽs obe. iud.pro uin.§.& hoc cõsiderantes, & non dicet tam puniri ex facto alieno,quã ex ꝓprio representato,& p eũ ꝓmisso, p hoc be-
4 ne facit qa si qs suscipiat, & se obliget† ad custodiã carceris, & fraudulẽter ꝓmittat fugere carceratos punit capite, vt.ff. de custo.reorũ.l.fi.& l.milites, ex quo patet p ex ꝙuentione
5 sua obligat† ad pœnã capitalẽ Sed dici posset, p ibi tenet nõ tam ex cõuentione, quã ex fraude, vt in d.l patet,qa si ex negligentia ꝓmittat eos recedere, nõ punitur capitaliter. Prædicta opi.dura est,licet forte de stricto iure uera. multi tñ eã non approbant per d.l.liber homo, quasi talis conuentio sit contra bonos mores,& ita cõmuniter seruatur,& hanc opi. tenuit præpositus ecclesiæ Cesen. qui hanc quęstionem subtiliter disputauit,& est mihi.75.in li.magno quęstionum disputatarum,& incipit statuto cauetur Bonon.

SVMMARIVM.

1 *Probatione vera opus est,ubi quis ex delicto vel facto alterius conuenitur numero 2.*

Quæst. LII.

1 Sed †adhuc quæro.s.dictum est valere statutum p pater teneatur ad pœnã pecuniariam ex facto vel delicto filij,& qui ẽt põt indubitanter se obligare ,ꝓmaxime ad pœnã pecuniariã pro facto vel delicto alterius, ecce p statuto cauetur, p cõtumax habeat ꝓ cõfesso,citatus est contumax & nõ ꝓparet,vel citatus est famulus alicuius nautæ, cauponis, vel stabularij, & cõtumax est, nunqd hoc sufficiet ꝯ principalẽ fideiussorem nautã,vl̃ cauponẽ? vr̃ p sic,qa ex quo hoc sufficit ꝯ principalẽ,vr̃ etiã sufficere ꝯ istos. Sed dic contra vt ff.quando ex facto tuto.l.ob dolum, vbi de hoc dixi & de verbo.obli.l.cũ filius.secundum Dy.C.de in li.iuran. l.is qui
2 rationes.&.l.alio iure &.l.fi.Nam † cum quis conuenitur ex delicto vel facto alterius,opus est vera ꝓbatione:vt.ff.de noua.l.doli,in fi,vltime gl.& idem posset dici in communitatibus quæ tenentur ex forma statuti emendare damna, & robarias, p opus sit vera ꝓbatione, nec sufficiat contumacia malefactoris vel iuramentum præstitum contra eum. de hoc dixi.C.vnde vi. l.si quando & ff. de incen.rui. & naufra.l. l.nequid.& dixi infra secunda parte de denuncia. & dam.datis tertia quęstione.Idem etiam posset dici si aliquis fideiussisset pro aliquo accusato de maleficio,& ipse fugeret,vel in tormentis confiteretur, p talis fuga vel confessio non sufficeret contra fideiussorem criminis,nisi crimen vere probaretur:ar. iurium prædictorum, & quod vi aut clã. l. semper.§. hoc interdicto cum ibi no.& de hoc latius dixi.C. de fideiuss. l.fideiussores magistratuũ & vide infra tertia parte ver,sed existente statuto p pater.

SVMMARIVM.

1 *Represaliæ quid.*
2 *Represaliarum antecedentia.*
3 *Represaliæ non exercentur contra clericos.*
4 *Represaliæ an aliquo iure sint licitę*
5 *Represalię quando & quibus de causis concedantur.*
6 *Municipes tenentur ex mala electione magistratus negligentis.*
7 *Dominus alicuius ciuitatis vel castri,an possit se obligare pacto, quod si non soluat debitum die præfixo,liceat creditori apprehendere bona & corpora suorum subditorum.*
8 *Domicilium vbi est, ibi subeunda onera.*
9 *Represaliæ sunt contra ius commune.*
10 *Domicilium an potius attendendum quam origo,& utrũ debeat prævalere.*
11 *Incolam non facit sola domus possessio.*
12 *Munera patrimonialia non debent extendi ad represalias.*
13 *Probandi onus cui incumbat.*
14 *Puniendus nemo est sine culpa.*
15 *Vniuersitate interdicta ex delicto,an tali interdicto ligentur qui erant absentes tempore commissi delicti, vel qui expresse contradixerunt.*
16 *Ignorantes & absentes decretis non astringuntur.*
17 *De edicta quantuncunque generali & stricto, rationabilis excusatio intelligi*

Source : BIU Cujas

lizi debet excepta.

18 *Absentes vel contradicentes expresse, an teneantur de delicto ciuitatis.*

19 *Absentes an sint excommunicati, si uniuersitas fecit statutum contra libertatem ecclesiæ.*

20 *Represalias si quis soluerit, num repetere poterit ab eo, qui fuit in causa, quod illæ darentur.*

21 *Represaliæ ubique seruantur, licet de iure prohibitæ.*

22 *Damnum passus, an teneantur cedere iura soluenti contra malefactorem.*

23 *Represaliarum occasione collecta, an restituenda sint in foro conscientiæ.*

Quæstio. LIII. ¶De represalis. Rubrica.

MOdo continuando naturam, an quis teneatur ex facto vel delicto alterius intremus naturam represaliarum, quæ continue conceduntur de ciuitate ad ciuitatẽ, maxime ex forma statutorum. De istis represalijs facit unum pulchrum tractatum Bart. de saxo ferrato qui mihi postea superuenit,

1 & ponam in fine operis, ad eius laudem. Primo† quærẽdo qd sint represaliæ, & dic quod represaliæ appellant, qñ cuius alicuius ciuitatis derobatur vel dãnificat in territorio alterius, & illa ciuitas non facit sibi fieri restitutionẽ, tunc ciuitas sua concedit sibi licentiã capiendi personas, & bona illius ciuitatis in qua derobatus vel damnificatus est, vsq; ad integrã satisfactionem idemnitatis suæ, præmissis tñ diuersis solennitatibus ſm diuersas formas† statutorũ ciuitatũ, in aliquibus

2 est statutum ꝙ primo mittantur literæ potestati & cõitati illius ciuitatis ꝙ sibi faciant fieri restitutionem, aliter cõcederent eidẽ represalias, alibi est statutum, ꝙ mittantur ambassiatores ad illã ciuitatem, ꝙ faciant fieri restitutionẽ, & alibi forte sunt aliæ solennitates, & istæ presaliæ alicubi appellantur laudes alicubi contracambia. Et de istis represalijs fit mentio extra de iniur. & dãno dato ca. si pignorationes, li. 6. vbi de ista materia no. per oẽs & per Garsiam & Guil. duran.

3 quẽ videas †& ibi ꝓhibentur represaliæ maxime ꝺ clericos,

a a prohibentur ẽt ꝺ scholares b. C. ne filius pro patre auth. ha-

b bita, & de iure cõi gñaliter ꝺ oẽs, quia alter pro altero pignorari non debet, in cor. auth. vt non fiant pigno. col. 5. & ibi de hoc in gl. in sum. eo. ti. & est signata. C. ne uxor ꝓ mari. l. fi. & incipit, & oĩno ali. & oĩmodo & ibi de hoc not. in gl. & plene ibi dixi, & cõcor. in nouel. vt ciues & uicarij pro alijs ciuibus, uel vicarijs nõ teneantur, prima parte nouel. & C. ne quis ex vica. ꝓ alijs vica. debi. prægrauent l. vnica. li. 11. & quod dixi supra in hac eadẽ parte, in qõne, an pater teneatur ex delicto filij, vnde ipse represaliæ sunt ꝺ formã iuris, & a statutis vel

4 consuetudinibus procedunt, vt dixi. † Sed quæro an aliquo casu de iure sint licitæ ipsę represalię, dic ꝙ sic. s. qñ rector vel dñs alicuius ciuitatis vel loci denegat iustitiã facere ciuibus alterius ciuitatis petentibus, vel nimis negligenter curat facere iustitiam, tunc. n. magistratus vel uniuersitas vel locus, cui non fit iustitia põt licite concedere represalias, ꝙtra illã ciuitatẽ vel dñm qui denegat iustitiã ciui suo, vt probat. 23. q. 2. c. dixit dñs, alias, dñs dixit, & ibi de hoc in gl. & ꝓ Arch. & maxime, qñ nõ esset superior ad quẽ posset haberi recursus, puta, quia vacaret imperiũ, vt dixi. C. de sum. tri. l. 1. uer. ex ꝓdictis satis patet, & de hoc plene & subtiliter not. per Inn. ex̃ de appel. c. dilectus, in gl. no. eꝑ appellatio prodest & de rest. spol. c. olim cãm in gl. quomõ hoc licuit. & de foro ꝙpe. c. postulasti. Nã ex delicto dñi punitur eius ciuitas & familia, vt dixi. s̃ hac eadem parte in qõne an pater teneatur ex delicto fi-

5 lij, Et ꝙ represalię † possit concedi qñ non fit restitutto ciui derobato vel dãnificato, allegat Iac. de are. ff. de incen. rui. & nauf. l. nequid, & pro hoc bene in vsi. feu. de vasallo milite, q contumax est, c. 1. §. 1. in fi. & ibi in gl. & dixi. ff. de iust. & iur. l. ex hoc iure. Aliqui etiam moderni doc. adducunt talem rationẽ, quia cũ municipes facere possint ꝙ magistratus faciãt iustitiam conquerenti, & non faciunt, tenent̃, ꝙa qui põt fa-

6 cere &c. vt. ff. de reg. iur. l. qui põt, & ꝙa etiã† ex mala electione negligentis magistratus tenent̃, sicut ex facto magistri societatis, vt. ff. de pactis l. item magistri. Sed nunquid dñs ali-

7 cuius ciuitatis vel castri põt se† obligare creditori ex pacto, ꝙ si non soluat debitum ad terminum liceat creditori propria auctoritate capere personas, & res subditorũ suorũ, gl. tenet ꝙ non, in cor. auth. ut non fiant pignorationes. §. 1. col. 5. ꝙ est no. Adhuc quæro in materia predicta, quidã Bonon. de

8 robatus‡ fuit in territorio. Parmensi. cõe Bonon concessit represalias ꝺ Parmenses, tpe derobationis, quidã stabat & multa bona habeat. Bononiæ, vnde habens represalias petit executionem in illis bonis, nunquid fieri debeat? Et vĩ ꝙ sic, ꝙa iste effectus est Parmẽ. per domicilium vnde tenet̃ ibi subire onera. ff. ad municip. l. incola. C. de municip. & orig. l. 1. li. 10.

9 & ff. de iniur. l. lex Cornel. §. domũ. In† ꝺrium facit ꝙa represalię sunt ꝺ ius cõe, ut probatũ est, & ideo restringendæ & nõ laxandæ. ff. de legi. l. quod vero ꝺ rõnem, cum si. Itẽ ꝙa in generali concessione represaliarũ concessa ꝺ Parmenses. nõ vĩ verisimile includi iste Bonon. ar. C. q̃ res. pig. ob. pos. l. 1. ff. de pig. l. obligatione, & ꝺ re. iu. in c. ĩ gñali. li. 6. cũ ibi notatis, &

10 ꝙa origo† ꝑualere debet domicilio. ff. ad municip. l. libertus.

11 § ꝑscriptio. Non ob. quod ibi habitet ꝙa sola domus† possessio, non facit quẽ incolã, vt. ff. ad munici. l. libertus. §. sola domus. & hanc tenuit Bassatomater, doct. Bonon. qui hanc q̃stionem disputauit, & incipit, quidã ciuis Bonon. Et ad hoc ẽt adduxit. C. de incolis. l. est verum & l. ciues, & l. cũ neque.

12 li. 10. ad ꝺria respondet, quod loquuntur † in muneribus patrimonialibus q̃ debentur de iure cõi. vnde nõ debent extendi ad represalias, q̃ sunt ꝺ ius cõe, vt dictũ est, vbi aũt per decenniũ ibi contraxisset domicilĩ forte secus esset, vt. C. ꝺ in

13 colis. l. 2. li. 10. Item quæro† qõnẽ q̃ de facto fuit in regno, gentes Reginæ Franciæ fuerunt depredati in districtu Mediolani vnde rex mandauit capi oẽs Mediol. qui erãr Parisijs & bona eorũ, quidã negans se esse Mediola. petebat se remitti ad locũ suũ, offerens se ibidem probaturum, qꝺ inde erat oriũdus, non de Mediol. & deposuit penes unũ mercatorem bona q̃ habebat Parisij, & sic remissus est ad locũ quẽ petebat pro faciendo probationes suas, iste erat negligens in probationibus fiẽdis, & non curabat, vnde depredati petebant sibi bona deposita assignari, quærebatur an sibi debeant assignari? Guliel. de cug. dicit quod determinatum fuit, quod sic, ꝓ l. si oleum. ff. de dolo. non reuocando in dubium, vtrum rex potuerit facere eos capi, & bona eorum, certũ est quod de iure hoc fieri non posset, ut in auth, vt non fiant pig. C. de fabricens. l. iure permissum, & dixi. C. ne fil. pro patre. super rubrica & auth. habita. Sed supposito ꝙ rex nõ potuisset, adhuc onus probandi incumbebat derobatis, ꝙ iste esset mediola. sed si hoc negabat, concedo, sed iste, onus probandi ꝑõte suscepit in se qꝺ potuit. ff. de proba. l. circa. C. de aduo. diuersorum iudicñ. l. nemini. de fabricẽs. l. si quis cõsortium, hęc no. d. l. si oleũ per Gul. Itẽ quæro cuidã permensi derobato in districtu Cremonæ concessæ sunt represaliæ ꝺ cremonenses, tpe derobationis, & concessionis represaliarum pars gibelina expulsa erat de ciuitate Cremonæ. Iste habẽs represalias, cepit vnũ de illis expulsis, quærit̃ an teneat̃? Et vĩ ꝙ non quia istę non fuit in cã nec est de illis q̃ possent facere ꝙ magistratus Cremon. iustitiã exhiberet, & ita cessant rõnes. s̃. allegatę

14 in alijs qõnibus, & iõ† sine culpa nõ est puniẽdus, ut extra de reg. iur. c. sine culpa. li. 6. Et pro hoc bñ facit. ff. de magi. ꝙuen. l. 1. §. si ordo, & ꝙ statim dicã. ꝺ. proxi. q. In ꝺrium facit ꝙa est origine Cremon. vt. ff. ad municip. l. libertus. §. præscriptio, & l. assumptio, primã opi. de facto obtinui, maxime quia intrinseci Cremonæ & nõ extrinseci representant rẽpublicã ciuitatis Cræmonæ, vt. ff. de capti. & postli. re. l. siquis ingenuã. §.

15 pe. & fi. Ex ꝑdictis põt solui alia similis qõ. s. si ex delicto† vniuersitas sit interdicta, qꝺ fieri põt, vt extra de sen. excõ. c. Romana. §. in vniuersitatẽ li. 6. & c. si sñia, an tali interdicto ligẽtur qui erant absentes tpe cõmissi delicti, vel ꝙ expresse ꝺ dixerunt, vĩ ꝙ non, ut extra de sen. excõ. c. grauẽ. cum ibi no. ꝓ Inn. & vĩ expressium. ꝺ. c. ibi. qui culpabiles non existũt, & uide ibi no. ꝓ Ioan. And. in nouella. Et pro hoc ẽt faciunt allegata. s̃. proxi. q. In ꝺrium facit. ff. ad municip. l. qꝺ maior, de reg. iur. l. aliud. §. refertur, extra de his quæ fiunt a ma. parte ca. c. 1. & C. de decur. l. nominationũ. li. 10. & ff. qꝺ cuiusque vniuersi. l. nulli, & l. plane. Itẽ, ꝙa ex tali sñia interdicti ligant̃ ẽt non delinquentes, ut ꝺ. c. si sñia. li. 6. de ꝺpons. c. non est nobis, & de usuris, c. usurarum voraginẽ. li. 6. ne talis sententia vilescat, ut extra de sen. excõ. c. si ciuitatis. li. 6. & c. alma mater. §. 1. de priuil. c. vt priuilegia, & se. & est expressũ ꝺ. c. Rom.

16 §. fi. Pro prima† opi. facit, quia ignorãtes uel absentes, decretis nõ ligant̃. ff. ꝺ decretis ab ordi. fac. l. fi. & bñ facit. ff. ꝺ mag, ꝙue. l. 1. §. ordo. vbi de hoc dixi, ad fil. l. 1. §. hoc aũt. §. si quis in villa, & §. seq. & l. si quis in graui. §. subuenitur, vbi absentes excusant̃ a ꝑna Silleiani, & ꝓ hoc ẽt. C. de adul. l. in adulterij, & de sicca. l. fi. Itẽ vĩ de expresse ꝺ dicentibus qui fecerunt qꝺ potuerũt ar. C. de app. l. qm̃, de dec. l. oẽs iudices. ad fi. li. 10. 2. q. 7. c. qua ꝑꝓ & c. se. de reb. eccle. non alie. c. hoc cõsultissimo. li. 6. §. & nihilominus, tales. n. nullũ crimẽ incurrũt. ff. de reg. iur. l. nullũ crimen & pro hoc. ff. ad fil. l. 1. §. hoc aũt & §. excusant̃, & C. e. ti. l. si iõ, & expresse extra de ele. c. gñali li. 6. dñs Ni. cremonẽ. doct. decretorũ qui hanc qõnem disputauit soluẽdo dixit, absentes & ꝺdicentes fore ligatos ne sñia interdicti vilescat. Et pro hoc facit quod no. extra de priuil.

cap

ADDITIONES.

a ¶Contra clericos. No. hic ꝙ represaliæ nõ afficiunt clericos etiã primæ tonsurę nec eorum bona, vide Bal. in l. etiam in ùersi. modo restat. C. de execut. ret iud. Sed an contra coniungatos, in c. 1. de cler. coniug. in vj. Adde Bar. in tractatu represali. in quinta quæstione vij. quæstio. principalis.

b ¶Scholares Not. hic ꝙ repræsaliæ nõ afficiunt scholares quod est uerum si studeant in locis studii approbati, secundum Ioan. de lig. in tractatu represal. 3. par. 7. q. secundę principalis. Item nec patres uel fratres eunres ad uisitandum studentes ad locum studij Bar. in l. 2. §. legatis in 1. no. ff. de iud.

Source : BIU Cujas

c.qđ nõnulli.Sed quo ad deũ nõ ſic,& alʒ extra de re iudc.cũ æterni li.6. de ſen.excõ. c.a nobis. 11.q.3.illuc, & pro hoc qđ no.extra de elec.c.bonæ.in gl.& ſic eſſet inſufficiẽs,& ꝑ gl.d. ca.Roma.§.fi.de ſen.excõ.& hãc dicit eſſe tutiorẽ nõ opi.qđ ligentur quo ad deum,nec quo ad mundum, faciunt iura.ʒ.
17 ad hoc adducta,et ꝙa de†quolibet edicto quantũcunq; gñali et ſtricto, rationabilis excuſatio intelligi debet excepta, exʒ de reſc.c.ſi qñ,de ſen.excõ.de cætero,vbi de hoc et.ff.de mune,et ho.l.ut gradatim.§.et ſi lege,et ad c.Roma.§.fi. de ſen excõ.et alia iura q̃ dicunt ex ſniã interdicti ẽt nõ culpabiles puniri,poſſet dici uerũ eſſe in præſentibus qui nõ ⁊dixerũt, quaſi quodãmodo cõſentire videanʒ.ff.mand. l. qui patitur, et d.c.gñali,đ elec.li 6.ff.de dec.l.honor.§.fi.et 27.di.c 1.et c.2. de his q̃ fi.a ꝑla.ſine cõſen.capi. imo ẽt videnʒ participes cul pę aliorum,extra de ſen excõ.c.quãte,et c.dilecto,et 2.q.8.c. negligere.Et ex ꝑdictis poſſunt decidi ſimiles qõnes,quas te-
18 tigi,d.l.1.ver.ſi ordo ff.de mag.ꝙue. videlicet ꝙ † ſi uniuerſitas delinquat ꝙ nõ teneanʒ abſentes nec expreſſe ⁊dicẽtes, ꝙa hoc non ſpectat ad decurionũ officium, licet officiũ adminiſtrationis ciuitatis ſit eiſdem cõmiſſum. Nam de gñali dicto quidã excipiuntur. ff.de riptu nup. l. q̃q̃, et de ſerui.l ſi cui. In his aũt. quæ ſpectant ad eorũ officiũ , qđ facit maior pars,oẽs feciſſe,videntur,ut d.l.qđ maior.ad muni.de re. iur. l.aliud.§.refertur.Alia qõ eſt, q̃ tangitur ꝑ Galeotum in margarita de ſyndico . Si ſyndicus conſtituat̃ non ſolenniter ab aliqua uniuerſitate,ut quia non adfuerunt duæ partes ſicut eſſe debẽt,ut d.l.nominationũ.C.de dec.li.x. & l. plane.ff.qđ cuiuſq; uniue.Si iſte ſydicus litigando ſuccubuit an teneanʒ ſaltem illi qui fuerunt præſentes ⁊ſtitutioni,& ſi uillæ teneãtur emendare dãna data in eorũ territorijs,an abſentes tempore dãni dati,teneãtur cõtribuere ad emendationẽ, & idẽ
19 ſi † uniuerſitas fecit ſtatuta ⁊ libertatẽ eccleſiæ, an abſentes ſint excõicati,per c.nouerit & c.grauẽ. extra de ſen. excõ. & an qui non erat vicinus uniuerſitatis tpe debiti, uel delicti ⁊cti,†ſed poſtea factus eſt,teneatur? ꝙ non,vĩ expreſſum. C.
20 de decur.l.prouidendum,lib.x.† Item quæro,pergamen.habent repreſalias ⁊ Cremone.vnus mercator cremon.captus fuit,& coactus ſoluere, nunquid recuperare poterit id quod ſoluit ab eo, qui fuit cã quare datæ fuerunt repreſaliæ. Et vĩ ꝙ ſic,ꝙ iiſte ſoluit qđ ille ſoluere tenebatur, & ſic eius negotium geſſit utiliter,vt ff.de neg. geſt.l.q̃ vtiliter, & quia ille dedit cãm quare iſte fuit cõpulſus ſoluere, & idcꝰ tenet, ut ff.ad l.Aqui.l.qui occidit. In ⁊rium facit ꝙ iſte coactus ſoluere,de iure nõ tenebatur,ut probatum eſt.ʒ.per ar. h.vt nõ nocet, vt. ff.de euictio.l.ſi per imprudentiã,& de peri, & cõmo.rei ven.l.lectos,& l.ſeq dñs Gui. de ſuza. exiſtente qõne de facto, eã publice diſputauit & tenuit primã opin. per iura ꝑdicta, & quia iſte cõpulſus fuit ſoluere auctoritate iudicis & ſtatuti,ex ideo excuſatus eſt.ff.de his,qui no. infa.l.furti.§.
21 qui iuſu,& de mino.l.ait ꝓtor. §. permittitur.licet enim † repreſalię ſint de iure prohibitæ, tñ de facto ubiq; ſeruãtur.Ad l.ſi per imprudentiam,& l. lectos,poſſet rñderi ꝙ uerum eſt, ꝙ iniuria facta per iudicem vni non debet nocere alteri,niſi hoc contingeret facto illius,ut quia ⁊ ſe iudicẽ prouocaſſet, vel aliter, tunc.n.ſecus,& ita intelligit Ia. de are.ff.de fideiuſ ſo.l. exceptione.licet gl.ibi ⁊rium teneat, & ꝑ opi. Iac. facit eod.tit. de fideiuſſo. l.fideiuſſores magiſtratuum in prin. de hęre.uel ac.ven.l.2. §.ſolet,de neg.geſt.l.nã,& ſeruus,cõmo. l.ad eos,& de publ.l.ſi quis prohibuerit,dñs ẽt Rich. opi.do. Gui.ſequebatur,& allegabat.l.bne faciẽtem.ff.de his,q̃ deie. uel effu.l.ſi uero plures.§.cũ aũt,ad le.Rhodi.de iac.in princ. & ibi de hoc dixi.cõmo.l.in cõmodato.§.ſicut,& de condi. ſine cã.l. 2.& de ver.obli.l.2.§.idem ſi in facto,vbi de hoc di-
22 xi circa finem. An aũt derobatus † vel dãmnũ paſſus teneatur cedere iura ſoluenti ⁊ malefactorem,dixi.ʒ.ſecunda parte de denunciationibus & dãnis datis.9.q. Item,quæro aliam qõnem quã quærit Io.an.in iſta materia in nouella de regu. iur.c.non debet aliquis alterius odio ꝑgrauari.li.6. & quã poſui in lectura mea ſuper. ff.nouo eo.ti.de reg.iur.& d.c.nõ de
23 bet,videlicet† nunquid ille qui exegit occaſione repreſaliarum ab illis qui eũ non derobauerant,in foro ⁊ſcientię reſtituere teneaʒ.Et eadẽ qõ poſſet fieri de exigente a cõi in cuius territorio derobatus eſt,ſi hoc exigat auctoritate ſtatuti vel per l.nequid.ff.de incen.rui. & naufra.poſt multa allegata ꝑ & ⁊ de quibus multa ſunt allegata.ʒ.in alijs qõnibus , licet obſcure,videtur cõcludere,ꝙ in caſibus in quibus repreſalię ſunt iuſte ⁊ceſſæ,ꝙ eſt aliquo caſu,ut ibi ipſe no. non teneaʒ reſtituere ẽt in foro ⁊ſcientiæ,alias ſic, & dixi qđ nullo caſu põt cõcedi ꝙ propria auctoritate habẽs repreſalias poſſit capere res vel perſonas,ſed debet fieri auctoritate iudicis per l. nõ eſt ſingulis cõcedendũ.ff.de re.iur.cũ ſi. Alia etiã vtilia in iſta materia repreſaliarum in ipſa qõne tanguntur & allegãtur quę quia nimis lõga ſunt,ommitto,& ad ipſam quęſtionem d.c.reuertar,& hęc ſufficiant de iſta materia.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſi caueatur aduocatum tantum decem recipere ab utraque parte, num ita accipiatur quod ſola quinque recipiat a qualibet parte, an potius decem a qualibet parte.*

Quæſt. LIIII.

1 **Modo** †redeundo ad alias qõnes ſtatutorum q̃ro de qõne quã ſæpe vidi de facto, cõiter in ciuitatibus & in curia Romana ſunt taxata ſalaria tabellionum, & alicubi aduocatorum,procuratorum, & iudicũ quibus cauſę cõmituntur, ſtatuto cauetur ꝙ non poſſit recipi niſi decẽ ab utraq; parte,nunquid intelligetur ꝙ ſola quinq; recipiat a qualibet parte,an vero recipere poterit.x.a qualibet parte, & vĩ ꝙ uerba ſtatuti,ab utraq; parte,intelligantur ꝙ ſola.x. recipiat. ſ.quinq; a qualibet parte, ⁊rium tenent doc.ſ.ꝙ poſſit recipere.x.a qualibet parte, & vĩ expreſſum in tex. & glo. in cor.auth.de iud.§.nec aũt.col.6.& bene.ff.de excu. tu. l.ſi is qui duas.§.grãmatici.& ibi in gl. & de hoc dixi ſm Vber. & uide qđ dixi in ſimili qõne. ĩ. ſecunda parte de conſiliis habendis.ver.Item pone ſtatuto,& ĩ.hac eadem parte, c. clxxj.

SVMMARIVM.

1 *Via recta & ſtatuto inſtituta, num a vectoribus poſſit impune ommitti pro periculi ſuſpitione aut guerra.*

Quæſt. LV.

1 **Item quæro** †cõiter in ſtatutis ciuitatũ continẽt ꝙ uictualia & mercimonia conduci debeant ꝑ uias directas,& non anfractas ſub certa pęna,aliqua uia recta non erat ſecura ꝓp guerrã, vnde aliquis ommiſſit dictã uiã,& iuit per aliã indirectã,nunquid incidet in pœnã ſtatuti? dic qđ non,ut.ff.de excu.tuto.l.non ſolum, in princ. vbi de hoc dixi,& ꝙ quis debeat ire per uias rectas probatur. C.de nauicula.l.pe.& fi.lib.xj. & uide quod dixi in ſimili quęſtione infra ſecunda parte. xiij.quæſtione.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſi caueatur quod rector teneatur infra duos menſes cauſas criminales diffinire, ciuiles infra ſex, ſi poſt dictum terminum rector aliquam ex dictis cauſis terminarit, an ſententia ualeat, & nu.4. diſtin. nu.6.*
2 *Inſtantia finita pereunt acta quæ ſunt ad ordinationem cauſæ.*
3 *Argumentum de re ad tempus, & econtra an ualeat.*
5 *Tempus a ſtatuto cauſæ non præfigitur, ſed iudici ad eum excitandum.*
7 *Reſtitutio conceſſa poſt quadriennium an teneat.*
8 *Reſtitutioni tempus præfixum.*

Quæſt. LVI.

1 **Item quęro** pulchã & ſubtilẽ qõ.Statuto † cauetur ꝙ rector teneatur.ĩ.duos mẽſes criminales cãs terminare,& cãs ciuiles.ĩ.centum libras.ĩ.ſex mẽſes,poſt dictum terminum rector aliquã de dictis cauſis terminauit, quæritur an ſnĩa ualeat,uel ſit nulla,determinatio qõnis prædictæ pendere vĩ,vtrum ex forma ſtatuti inſtantia cauſarum criminalium finiatur duobus menſibus,& cauſarum ciuilium infra centũ libras,ſex menſibus.Si.n.dicamus inſtantiã dictis tpibus finiri nõ vĩ dubiũ, ꝙ ſnĩa ſit nulla , ꝙa
2 †finita inſtantia pereunt acta quę ſunt ad ordinationẽ cãæ, vt libellus, litis ⁊teſtatio,ſacramentum calũ.& ſimilia,vt.ff. iud.ſo.l.1. & ibi no.& dixi.C.de iud.l.properandũ.Cum ergo talis ſnĩa lata eſſet ſine libello,litis ⁊teſtatione, & alio iuris ordine nõ ſubſiſtẽte nulla eſſet,vt.C.de ſen.l.prolatam & ꝑ hac opi. bene facit gl.quæ eſt in dicta. l.properãdum in prin. q̃ incipit quædã tñ, ver. quid ſi lata.& ibi idem tenet Oldr.in
3 lec.ſua.Et pro hac opi.ẽt argui põt ſic, licitũ eſt † arguere de re ad tps & econtra,ut.ff.de teſta. mili.l. miles,ita. §. qđ diximus,& ſi cer.pe.l.unum.Sed ſi quid alicui permittitur in una re,videreʒ in ceteris ꝑhibitum,vt.C. de procu.l. maritus.ff.đ iudi.l.cum prætor,ergo ꝑmiſſum uno tpe vĩ in aliud ꝑhibi-
4 tum.ff.de le.2 l.ſtatu liberũ.§.ſtichum,unde cum iudici † ſit permiſſum iudicare infra duos, uel ſex menſes , poſt alios vĩ tacite prohibitus,& ſic ſententia nulla eſt,ac ſi expreſſe prohibitus eſſet,ut.ff.de iudi.l.iudicium ſoluitur.In contrarium videtur opi.Ia.de are.dicta l.properandum,ut ibi dixiq dicit quod multæ leges ibi in gl.allegatæ,& per Old.in lec.ſua, q̃bus dicitur minori tempore aut termino finiri inſtantiam, hoc non dicere, & prima eſt. C.ut omnes tam ciuiles quam milita.iudi.l.unica in fine,illa enim non dicit inſtantiam illius cauſæ finiri ſpacio.xx. dierum. Sed dicit iudicem terminare debere infra xx.dies & ſi non facit,ei pœnam imponit, ita ꝙ tempus præfigitur ibi iudici,& nõ cauſę, & hoc innuit tex.eiuſdem.l.ver.ꝙ ſi intra quinquaginta dierum, ubi dicitur,ꝙ cauſa non finita ĩ. quinquaginta dies recedere põt officialis dimiſſo procuratore cũ quo cauſa finiatur.Et de hoc ibi.Idem de operis no.nun.& hoc ibi tangitur in glo. Et pro hoc.C.de decur.l.generali. li.x.unde ſm hãc opinionem nõ eſſet finita inſtantia per tempus ſtatutum,ſed nihilhominus poſſet cauſa diffiniri ſm formã iuris cõis , quia tẽpus a ſtatu-
5 to non prefigitur † cauſæ,ſed iudici ad eum excitandum vt citius terminet,& ſm hãc opi.ſnĩa ẽt poſtea lata teneret , dũ

ta-

Source : BIU Cujas

tamẽ infra tẽpus instãtiæ iuris cõis. Et hanc opi. seq. uidetur Gand. in rubri. de multis quæstionibus maleficiorũ depẽdẽtibus a statutis, uer. Itẽ pone in statututo cõtineri, ꝙ potestas infra duos menses. Spec. de iudice de legato. §. restat. vers. qđ si statuto, & Cy. in lec. sua, recitando quandã qõnẽ disputatã ꝑ D. Rich. qui prædictã opi. tenuit, & incipit qõ ex forma statuti, teneť rector ĩ. 60. dies criminales causas terminare, circa finẽ ipsius qõnis, quã qõnẽ ponit ipse Cy. C. qui accu. non possunt. l. 1. in vlt. qõne. Et ego eã posui. C. si ex fal. instr. l. fin. & statim ipsam subijciã, verũ. mõ subiicio qõnẽ. ipse tñ Cyn. in additionibus suis dicta. l. properandum. §. sinaũt utraq; vr̃ sequi ꝯriã opin. l. scire oportet. §. ꝯñs. ff. de excu. tut. & dicit ibi hoc tenuisse Ia. de are. & ego ibi de hoc satis dixi, & ꝓ hac opi. facit. d. l. gñali. C. de cur. lib. x. prout eam intelligit gl. d. l.
6 properandum, & qđ no. per Ber. & Inn. extra de offi. del. c. de causis. † Quid dicemus? Ia. de bel. d. l. unica, vt oẽs tam ciui q̃ milit. iudi. in fine distinguit. Aut tp̃s statuitur iudi. delega. in deleg. cãę ad diffinitionẽ causæ ab ipso delegante, aut statuitur ordinario a lege. Primo casu finito tp̃e expirat delegatio, & delegata iurisdictio, ut C. qñ prouoca. nõ est neces. l. cũ nõ eo die. & d. c. de causis, extra de of. del. cum ibi not. nisi partiũ consensu prorogata esset dies, ut ff. de iudi. l. 2. §. sed si iudex. Secundo casu, aut a l. sunt apposita verba taxatiua, ut dicendo oĩno diffiniantur, uel dicendo, ultra non ꝓtalentur, tunc finito tp̃e finitur instantia, & si ultra proferretur nõ teneret sñĩa, vt d. l. properandum, cũ cõcor. Aut non sunt in lege talia verba, tunc si quidẽ litigator est impeditus iusta cã, nõ perit instantia. d. l. unica, ut oẽs tam ciui. q̃ milit. iudi. de excu. tuto. l. si cũ ipse, de mino. l. 3. §. 1. & l. in causæ, & C. de tẽpo. in integ. restit. l. pe. & dicta l. fi. C. de adul. & de ędifi. priua. l. fin. alias est lex unica. C. de ope. no. nũ. & de hoc statim plenius dicetur, alias aũt periret instantia, vt d. l. scire oportet. §. ꝯñs ff. de excu. tut. Ia de bel. domi. aũt Old. d. §. ꝯñs, sic distinguit. Aut tp̃s præfigitut parti. Aut iudici. Aut actori, primo casu nihil põt fieri post tp̃s, & si fiat non ualet, siue illud tp̃s sit certum quãtum ad numerum, siue quantũ ad terminũ, ut. ff. de iudi. l. sed & si susceperit, in prin. & C. de proba. l. exceptionẽ, & C. sñĩam rescin. nõ pos. l. perẽptorias. Secundo casu aut p̃figitur tẽpus iudici & iurisdictioni, aut iudici tm̃. Si iudici & iurisdictioni, tunc qđ fit finito tp̃e non ualet, ut. ff. de iudi. l. 2. §. sed si iudex, de arbi. l. non distinguemus. §. 2. & l. si cũ dies. §. si intra & C. qñ prouoca. nõ est nece. l. cũ nõ eo die, & vide ꝙ plene. no. per Inno. extra de appe. c. super eo. Si uero p̃figať iudici tm̃, non iurisdõni, tunc põt iudicare põt tp̃s & tenet, licet iudex puniať, ut d. l. fi. C. de ędifi. priu. l. unica in fi. ut oẽs tã ciui quã milit. iud. Tertio casu aut præfigitur tp̃s circa substantiã actionis, & tunc finito tp̃e finitur actio, & instantia illius actionis, & qđ fit post, nõ tenet, ut C. de dolo. l. fi. & ff. ne de statu defun. l. 2. §. fi. Aut non pręfigitur tp̃s circa substãtiã actionis, sed circa instantiã litis, tunc finito tp̃e, finitur instãtia, & iudex poterit de nouo iudicare, & cognoscere, non ex prima instantia, sed ea renouata, & sic loquitur, d. l. properãdum cir. prin. & cir. fi. cũ ibi no. & C. ad l. fal. auth. sed cũ testator, & in auth. de hær. & fal. §. illud quoq; Old. Et ad prædicta põt reduci gl. q̃ est. C. de tẽpo. in inte. re. l. superuacuã, vbi q̃ri
7 tur an † restitutio cõcessa post quadrienniũ teneat, & tenent doc. ꝙ sic quasi sit lata ꝯ ius litigatoris nõ ꝯ legẽ, ar. ff. q̃ sen. sine appel. rescin. l. 1. & de re. iud. l. cũ prolatis, alij dñt ꝙ non, & hoc vr̃ uerius, qa licet expresse nõ sit lata ꝯ legẽ, tamẽ qa a forma legis est recessum, cũ ĩ. quadriãniũ debeat terminari nõ ualet ar. ĩ. de rebus eorũ l. si pupillorum Cy. ibi, & insti.
8 de act. §. rursus, & Cy. in d. l. superuacuam, & quia † tẽpus præfixũ est restitutioni ut dictũ est supra nõ præfixo die actioni.

SVMMARIVM.

1 *Statuto disponente quod causæ criminales terminentur infra duos menses, si una partium petat dilationem nouem mensium num danda. Et quid si tempus protractum cauillationibus sit partis aduersæ, num finiatur instantia, & num. 3. 4.*
2 *Instantia facto iudicis vel partium prorogari non potest.*
5 *Præscriptio non currit non cessanti.*
6 *Causæ quando dicantur inchoatæ.*
7 *Agere quis non dicitur ante litis contestat.*
8 *Iudicium unde incipiat & inchoetur.*
9 *Sententia lata prætextu falsorum testium retractanda, & nu. 15.*
10 *Res inter alios acta alijs non præiudicat.*
11 *Accusatus de homicidio, si accusatorem deferat ex eo quod falsos testes produxerit, homicidij quæstio, differri ne possit & nu. 14. & 16.*
12 *Homicidij quæstio differenda est quando accusatus de illo, in modum exceptionis testes falsos dicit.*
13 *Statutum quantumuis strictum, interpretationem recipit a iure communi.*
17 *Ius idem de appenditiis, & accessoriis causæ quod de principali.*
18 *Aduocati consilium super homicidio.*
19 *Statuto si caueatur quod infra biennium offerantur articuli & exceptiones in causis criminalibus, & quis die sabbati litem est contestatus an die iuridica sequenti producere articulos & exceptiones possit.*
20 *Causæ cognitio non potest fieri nisi iudice pro tribunali sedente.*
11 *Feriato die an dari & referri posit, libellusq; offerri.*

Quæst. LVII.

1 Sed † qd si subsistẽte dicto statuto una partium petat dilationẽ nouem mẽsium ẜm formã. l. 1. C. de dila. nũ-
a quid dari ᵃ debet? ẜm canonistas vr̃ ꝙ non, ut extra de of. del. c. de causis. cũ ibi notatis per Ber. & Inno. & in Spe. de dilati. §. 1. uers. sed pone. dñs Lamber. ramponẽ, hanc qõnẽ disputauit & allegat quod dari debeat. C. de tempo. in integrũ restitutioui. l. petendæ, de minor. l. intra utile, de inoffi. testa. l.
2 ꝯ maiores, & de adult. l. fi. in fine. In † ꝯrium multũ facit, qa instantia facto iudicis uel partium prorogari non põt, ut. C. de iudi. properandum circa prin. & ibi no. & ut infra certum
3 tp̃s cri. qõ termi. l. fi. determinãdo dicit ꝙ si iudex uideat † talẽ dilationem malitiose peti, & quod cã differrendę litis, nõ concedat ar. C. de le. l. si in fraudẽ, de falsis. l. satis aperte, & ex̃ de in inte. restit. c. suscitata. si bona fide, tunc concedat, non obstante statuto per iura supra proxima qõne ad hoc allegata, & terminare poterit ultra tp̃s statuti, nisi statutum expresse diceret, ꝙ ultra terminari non posset, de hoc dixi d. l. 1. C. de dila Sed retento themate eiusdẽ statu. si stetit per iudicẽ nunquid finitur instantia gl. tenet ꝙ sic d. l. properandum. §. sinautẽ utraq;, & dic ut ibi, & in auth. ut sponsa largi. §. 2. in gl. quę incipit sine ergo, q̃ est satis no. ad istã materiã, & uide per Gui. similem quõnem, uer. sed pone qõnem de facto sta-
4 tutum est Florentiæ. † Item quæro quid si est protractum tp̃s cauillationibus partis aduersæ nunquid finitur instantia. Ia. de bel. s̃. in secunda proxima. q. in sua diffinitione vr̃ sentire, ꝙ non, qualitercunq; pars sit impedimeto prosequi cãm, vt ibi dixi Sed latius discutiamus. Et primo vr̃ ꝙ non finiať instantia qñ lis est protracta malitia & cauillationibus partis aduersæ. ar. ff. de mino. l. intra utile, de excusa. tut. l. si cũ ipse, per quã legẽ vr̃ Dy. hoc tenere, & Rich. per l. ult. in fi. C. & ff.
5 de adul. l. quinquẽnium. Et quia nõ cessanti † non currit pręscriptio. C. de inof. test. ꝯ maiores, & de anna. exce. l. 1. & est casus de iu. cano. extra de iu. c. uenerabilis, & ibi de hoc in gl. no. ꝯrium qñq; uidi seruari ꝑꝑ uerba dictæ. l. properandum, quę sunt multum stricta & pręcisa, et hoc satis innuunt uerba ibi posita, nullus tam audax litigator inuenitur, qui possit litem inuito iudice protalare et hic ẽt innuit gl. ibi posita q̃ dicit, ex quacunq; cã contingat siue per iudicem siue ex alia
6 cã ꝙ instantia perit, et dixi in d. l. properandum. Sed † ex eodẽ themate ponamus ꝙ statutum dicat causas terminari debere. ĩ. duos menses a die qua fuerint inchoatæ, qñ dicentur inchoatę? gl. in d. l. unica. C. vt oẽs tã ciui. q̃ mili. iu. super uerb. orta fuerit. vr̃ dicere ꝙ per contestationem, et vr̃ expressum
7 in d. l. properandũ, de iud. et in gl. et e. ti. l. 1. et qa † ante litem cõtesta. nõ dr̃ qs agere, sed agere velle, ut ff. rẽ ra. ha. l. amplius, & pro hoc. C. de iura. ca. l. 2. circa prin. & gl. posita extra de of. del. c. super qõnum. §. ꝙ si delegatus, super uerbo, exordium et C. de fal. l. ubi, circa finẽ, et in auth. de liti. §. si uero initium col. 8. et ibi in gl. et quod no. et dixi. ff. de iurisd. om. iud. l. et quia, et dixi ẽt. C. de pac. l. postq̃ liti. et de lit. cont. l. 1. quidã tñ
8 dicunt ꝙ iudicium † inchoatur a prima citatione, ut insti. de pẽ. te. liti. §. fi. Sed rñderi posset ꝙ ibi non dicit de princ. iudicij, sed actionũ instituendarũ, ut ibi patet, et prima opi. cõiter teneť. Sed retenta prima opi. quid erit in summarijs uel in cã appel. ubi de necessitate non exigitur contestatio, ut C. de tẽpo. appel. l. fi. et de uer. sig. c. sępe in cle. qñ diceť causa inchoata. D. Gi. dicit ꝙ ex die motæ cõtrouersiæ. i. talis actus q̃ æquipolleat cõtestationi. s. oblata qualiquali petitione et secuta ꝯdõne, et ꝓ hoc. C. de iura. cal. l. 2. circa prin. de nau. l. pe. li. 11. ꝑ quã. l. hoc tenet. Cy. in addit. C. de iud. l. properãdũ, et dixi ẽt in alphabeto in dictione petatur, et ita terminatũ
9 fuit pergami per collegiũ iudicũ. † Modo subiicio qõnem disputatã ꝑ do. Rich. de qua. s̃. mentionẽ feci q̃ talis est. Ex forma statuti teneť rector ĩ. sexag. dies criminales cãs terminare sub certa pęna. Titius erat accusatus de homicidio, et ꝑ testes conuictus, instante termino. lx. dierũ frater Titij accusati, nel alius prorsus extraneus, uel etiã ipse Titius accusatus, accusat dictos testes de falso, dicẽs eos falsum perhibuisse testimoniũ, et petens eos de falso puniri, quæritur an pendente ista accusatione falsi cõtra testes possit quæstio homicidii sine metu pœnæ ultra. lx. dies per iudicem differri, & vr̃ quod sic per l. ultra. C. si ex fal. instrumen. ubi de hoc dixi, nã si sñĩa lata foret prætextu falsorum testium retractaretur, ut d. l. et per totum titulum, et. ff. de re. iudi. l. diuus, ergo multo fortius differri põt, ipse autẽ post multa subtiliter allegata ꝓ et contra terminat oppositũ, nõ. n. põt dici quęstionẽ homicidii differendã, nisi ac sola ratione, quia si testes de falso condẽnarenť, accusatns de homicidio esset purgatus, & ad hoc tẽdunt oĩa ꝑ ipsum ꝓ hac parte allegata. Est ergo hoc solũ attẽdendũ utrũ acta in qõne falsi p̃iudicent in qõne homi-

Source : BIU Cujas

cidij, qa si p̄iudicant oportet differri, alias nō, ꝙ aūt nō p̄iudi cēt nec opitulentur vī casus. ff. de pub. iudi. l. is qui reus. dum dicit ꝙ nō relatione criminū, sed innocētia reus purgaī, &, p hoc. ff. de adul. l. 2. §. si publico & sequ. q hoc dicit, nisi referaī tale crimen, qđ adeo esset p̄iudiciale, ut si cōstet illud esse cō missum, non sit possibile illud de quo prior accusaī, fuisse cō missum, ut est exēplū. C. q accu. nō pos. l. 1. multo ergo fortiꝰ nō releuaī, qñ crimē nō opponit in accusatorē, sed in tertiā personā puta in testes proprios, ad pœnā eis imponendā, qa tūc nō p̄iudicat. C. res inter alios acta, p totū, quomō. n. acta in cā falsitatis possent p̄iudicare accusatorī homicidij, q nec receptioni nec iuro forte corū p̄sens erat, certe nullo mō, ut. C. qb. res iudi. nō nocet. l. pe. ut intelligaī nō solū in eo facto. sicut gl. ītelligit, sed multo fortius in diuersis, ut in qōne nīa. Itē vī lex expressa. ff. de his qui no. infa. l. lucius, & ex̄ de ordi. cog. c. 2. ibi diffinitio sup crimine. exemplum. Assertio. n. testium nō præiudicat testibus, ergo nec e3rio testes debēt p̄iudicare causæ homicidij, eadē rōne, quia res inter alios acta &c. cōcludendo determinauit ꝙ qō homicidij nec eius exe cutio p̄textu accusationis de falso, differi pōt nec debet, cū una alterā nō cōtingat, ēt si testes deponerēt in cā falsi eū vi uere, qui occisus dī, dicit. n. ꝙ si hoc iudici ex actis habitis in cā homicidij de tali innocentia accusati cōstaret, ꝙ nō esset ferenda sīa absolutoria, & ēt si hoc in executione sīæ con dēnatoriæ ꝟstaret. s. ꝙ viuus esset qui occisus dī, non tñ esset
11 executioni mādanda, sed seruandū esset qđ dī. ff. de qōnibꝰ. l. 1. in fi. & de pēnis. l. diui fratres, secundo rñso. Si ꝟaūt accusa tus de homicio accusaret accusatorē suū ex eo ꝙ dicat eum falsos testes produxisse, tunc dicit qōnem homicidii differri posse, quia tūc sīa super falso lata, p̄iudicialis esset causæ ho micidij, ut. C. de fide instr. l. ꝙ si prædictū, & quia incidenter ista qō falsi detegit accusationē homicidij fore calūnioſam, qđ qualitercunq; cōstet iudici in cā homicidij, p̄cedere non debēt, vt. ff. de bo. li. l. q cū maior. §. patris, & iō đ cā falsi tanq̄ p̄iudiciali prius cognoscēdum erit, ut d. l. 1. C. q accu. nō pos. Si aūt extraneus, nō ille quia accusatus est de homicidio, ac-
12 cusaret de falso, tūc cā homicidij nō differretur, p iura, s̄. alle gata, qñ accusantur testes, quo casu dictū est nō differri. ꝟ Si aūt accusatus đ homicidio in modū exceptionis dicat testes falsos, tunc etiā differri debet qō homicidij, cū si p̄iudicia-
lis, vt dictum est. Et hoc nisi constaret iudici quod sit in frau-
dē, & cā litis differendæ talis exceptio proponeretur, qa tunc nō differreī, vt. C. de iur. cal. l. 1. & de hoc dixi in argumen. extra de in inte. resti. c. suscitata. Idē si imputari posset accu-
sato, ꝙ nimis se arctasset ad opponendā excep. prędictā. C. de tēp. in inte. re. l. petendæ, & de tēpo. ap. l. nemo. ad fi. Si uero nō est, ꝙ sibi possit imputari, puta qa accusator circa fi. duo-
rum mensiū produxit duos testes, tunc audiī ex tipiens, & iu dex eū arctabit si fieri pōt ad probandū. s̄. tp̄s, vt. C. ut. s̄. certū tp̄s cri. qō. termi. l. 1 ad fi. & si cōmode hoc fieri nō pōt, ēt ul-
tra tp̄s sine metu pœnę pōt differre. p d. l. ult. ad fi. C. de adul.
13 & ff. de excu. tut. l. fi. cū ipse quantūcunq;. n. statutū sit ꝟ stri-
ctum tñ hanc interpretationē recipit a iure cōi ut iusta & ne cessaria cā excepta intelligaī, ut. ff. de serui. l. si cui. de rit. nu. l. q̄q̄ & p hoc. C. de nox. l. si serui. & de mune. & ho. l. ut grada-
tim. §. & si lege, & qđ dixi. s̄. in prima parte an statuta recipiāt interpretationē? Cy. recitat d. q d. l. 1. C. qui accu. non pos. di-
cit tñ, ꝙ existēte qōne de facto in palatio Bononiæ qdā doc.
14 aliter rñderunt. s. ꝙ accusatio ꝟ falsorū testiū p quēcunq; por recta deberet recipi & homicidij qōnem differre donec qō falsi foret terminata, allegātes, melius esse ante tp̄s occurre
15 re &c. C. in qb. cau. ī int. rest. nō est necess. l. fi. sed p̄textu ꝟ falsi tatis retractaī sīa lata, ut d. ti. C. si ex fal. instr. & d. l. diuus. ff. de re iudi. ergo multo magis differī. Itē qa uidebaī eis ꝙ qō falsi foret p̄iudicialis ad cām homicidij, ut. C. de fal. l. damnꝰ, & d. l. 1. C. qui acc. nō po. & de pet. hr̄. l. si qs libertatē, nec tūc tpa statuti currūt, ar. C. de inof. te. l. 3 maiores, & in auth. de ap. §. 2. & si uerba statuti essēt adeo stricta & p̄cisa ꝙ ultra nō
16 posset differri, cōsuluerunt ꝟ ꝙ tūc sup homicidio ferreī sīa sub condōne, nisi appareret testes falsum de posuisse, & eos reprobari, quo casu habereī sīa p nō lata, & ꝙ talis sīa pos sit ferri, p̄batur. ff. de re iud. l. a diuo pio. §. in nēditione & no. C. de sen. & interlo. om. iud. lege. cum iudex. nō obst. ꝙ res in ter alios acta &c. quia inter easdē p̄sonas esse vī, cum 3ratur
17 ꝟ de appēditiis primę causæ hoc est de testibus in ea p̄ductis, go ide ius debet seruari qđ seruaretur inter ipsas principales personas. ff. de acqu. hæ. l. si quis hæres. de procu. l. q proprio. §. procurator, & de pac. do. l. pater. §. cū inter, & ita dicit dictos doc. ꝟsuluisse, ipse tñ dicit se credere, ꝙ licet 3ratur de falsi tate testiū inter easdē p̄sonas p̄ductorū, tñ alia sit cā, & lata sīa in una, nō p̄iudicet inter alias ut alꝰ dicit in fi. C. de ad uo. diuer. iu. l. 1. & iō inheret opini. d. Rich. Nō ob. l. damnus, quia ibi ciuilis & criminalis proponebaī ab eodē, ut ibi dixi, opin. D. Richar. vera est de stricto iure, licet opin. doct. Bono.
18 mitior sit & æquior, cautus ꝟ ergo sit aduocatos accusati de homicidio, ut faciat ipsum accusatum accusare testes de fal so, uel excipere de falso ꝺ eos, ut sic qō homicidij differatur.
19 Queroꝟ ēt si statuto caueaī, ꝙ lite contestata ꝯ. biduum offe-
rāt articuli, & exceptiones in causis criminalibus, & aliqs die sabati litē ꝓtestatus fuit & vult die prima iuridica sequē ti producere articulos & exceptiones an possit, & vī ꝙ sic, qa articuli & exceptiones cā cognita recipiunt, ex̄ de iudi. c. ex-
20 hibita, & causæ cognitio ꝟ nō pōt fieri nisi iudice sedente pro tribunali, vt. C. de dilla. l. a p̄cedēte, & ff. de mino. l. in causæ. §. cā cognita Sed die dñica iudex pro tribunali sedere nō de-
bet, ut C. de fer. l. dies festos, ergo dies ille nō est in biduo cō-
putandus. ff. ex qui. cau. maio. l. sed & si p p̄torē. §. ait p̄tor, & nō potenti agere nō currit p̄scrip. ut. C. de anna. exce. l. 1. & p hoc bñ. ff. qñ ap. fit. l. 1. §. dies, in 3rium est qa statutū dicit ꝙ ꝯ. biduū offerant, offerre ergo ꝯ. biduū est die sabbati nec de-
buit sequentē diē expectare, nec se arctare. ff. si qs cau. l. 2. §.
21 fi. & d. l. sed & si p p̄torē. §. si ferię. ff. ex qb. cau. mai. Itē ꝟ qa die feriato potuit dare & referre sicut dī de libe. ff. de adul. l. mi-
les. §. sexaginta, ubi de hoc dixi, & sicut quolibet die pōt ap-
pellari. C. de appel. l. 1. & opus nouū nuntiari, ut ff. de no. ope. nun. l. 1. §. 1. Ex hoc patet rñsio ad allegata in 3rium, quod n. dī ꝙ cā cognita dantur, uerum est ad hoc ut discutiatur an sint admittendi uel nō, sed in oblatione nō requiritur cau-
sæ cognitio sicut nec in oblatione libelli, ut d. §. fin. Dy.

ADDITIO.

a ¶ Dari debeat. Nota q̄d dilatio datur producere uolenti testes existentes in partibus remotis non obstante statuto disponente, ꝙ infratres menses omnis causa decidatur secundum Dy. & Cy. quod est notatu digniſſimum. Adde ta-
men quod notatur extra de offic. dele c de causis per Innoc. nisi istud quod di-
cit Dy. habeat locum quando terminus præfigitur liti secus si meta præfigitur iurisdictioni tunc non possunt prorogari huiusmodi dilationes secundū Inn.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussores semel approbati an posimodum reperti non soluendo possunt reijci, etiam si primo publice fuerint admissi ab his quibus hoc munus incumbebat.*

Quæst. LVIII.

1 **Item** queroꝟ qa cōiter in ciuitatibus ex forma statuti eli gunī approbatores fideiussorū & securitatū, q̄ p̄stā tur cōi, & officio, tā in ciuilibus quā in criminalib. isti appro bauerūt aliquos fideiussores vel p̄sentes erāt qñ ptās eos reci piebat & nō ꝺ dixerūt, q postea reperiunt nō soluēdo, ipsi uo lūt p̄bare ꝙ erāt soluendo qñ recepti fuerunt, nunqd p hoc excusentur, vī expressum ꝙ nō. ff. de fideiuss. tutorū. l. cū ostē dimus. §. fideiuss. vbi de hoc dixi. In ꝺrium facit de magi, cō-
ue. l. 1. §. magistratus, & §. diuus & l. qđ ad hæredē. 2. rñso, & q satisda. cogā. l. arbitrio, & hāc credo mitiorem & ueriorem.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum principis videtur tollere solum vigentia tempore rescripti, nō etiam futura.*

2 *Statuti est, futuris obuiare.*

Quæst. LIX.

1 **Item** ꝟ qro qōnē, quā quærit Dy. ff. de le. 1. l. si mihi & tibi. §. legatis: Imperator cōcessit qbusdā cōmunitati-
bus ꝙ possent creare tabelliones q possent conficere instra p totum Romanū Imperiū nō obstāte aliquo statuto uel cō suetudine in ꝺrium, post tale rescriptum quædā ciuitas fecit statutū ꝙ nullus tabellio posset ibi ꝺficere instra nisi hēat li-
centiā & auctoritatē a ꝺsilio ipsius ciuitatis, dubitaī an tale statu. supueniēs p̄iudicet rescripto dictarū cōitatū, & tabel-
lionib. ab eis creatis. Et vī ꝙ sic qa rescriptū principis vī tol lere solum pntia & uigentia tpe ipsius rescripti nō aūt futu-
ra. ar. ff. de uer. obl. l. stipulatus. §. cū stipulamur, & l. si a colo-
no, ubi de hoc & ar. ff. de au. & ar. leg. l. si ita, de ꝺhē. emp. l. in
2 lege, et l. Rutilia. et de le. 3. l. his verbis. In ꝺriū ꝟ est qa oīs effe ctus cuiuscunq; statuti ēt in futurum obuiantis rescripto, vī esse sublatus. ar. s̄. delib. et posth. l. placet, nā effectum futuri statuti tollere potuit Imperator, ar. §. in legatis l. si mihi et ti bi. de le. 1. et d. le. 3. l. si quis in prin. testamenti et hanc partem tenet Dy. in d. §. ar. ff. de seruitu. vrba. prædi. l. si seruitus. 2. re-
sposo. Dy. Cautius, puto ꝙ ad omne dubium tollēdum adij-
ciatur in rescripto non obstāte aliquo statuto edito uel edē-
do, et ita sępe apposui in similibus casibus, et uide quod dixi. C. quando res pigno. obli. poss. l. fi. uer. secunda quæstio.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur quod mater habeat vsumfructum in bonis filij utrum id intelligatur de omnibus bonis uel solum de legitima.*

Quæst. LX.

1 **Item** q̄roꝟ statuto cauet ꝙ mortuo filio mater in bonis eius dēat hre usumf. q̄ritur an valeat hre oīum bo bonorū, vel solū ltīmę ipsius filij, arg. est ꝙ tñ ltīmæ, qa si fi-
lius testꝫ ꝺdidisset potuisset eā onere fideicōmissi grauare ī eo ꝙ foret ultra ltīmā. ff. de le. 1 l. filiusf. §. si libertus, ergo non plus sibi debeī ab ītestato Dy. ī d. §. si libertus, tāgit hāc qōnē, et eā sub dubio relinq t. Ego aūt fauore mris et vlti. nolūt. et

pro-

Source : BIU Cujas

propter generalia, et indistincta uerba statuti a quibus non est recedendū, crederē matrē debere hīe usumf. oīum bono rū. Et qa ēt si filius testatus fuisset, et matrem non grauasset haberet usumf. oīum, ergo idem cum decessit abinteſtato.

SVMMARIVM.

1 *Vulgo quæsiti appellantur filij.*
2 *Spurij non ueniunt appellatione filiorum.*

Quæst. LXI.

Item quæro si statuto ciuitatis contineat, qđ magnates teneant præstare satisdationē de nō offendo popu lares, quę satisdatio extendat etiā ad liberos ipsorū, si aliquis spurius alicuius magnatis offendit aliquē populare an com mitat ista satisdatio, dicūt qdā, ꝙ sic ar. ff. de le. 2. l. cū pr. §. mr
1 vbi vulgo quæsiti, appellant filii, & de hoc ibi tetigi. Sed ꝯriū
2 est uerum, qa applelatione † filiorum, nō continent spurii, ut in auth. quibus mo na. effi sui. §. fi. & ff. de sta. ho. l. vulgo. & in d. §. mater, de matre loquit, in qua secus est, vt d. §. & colli git. C. ad orfi. l. fi. & vide. ff. de uer. sig. l. filii appell. & quod no taui. C. de nup. l. si vicinus & supra hac eadē par. xlix. quęstio.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio alicuius rei. si ex forma statuti sit prohibita, & unus ex consortibus alienauit contra formam dicti statuti, an alius, qui non alienauit, possit uendere uel cedere ius reuocandi partem alienatam.*
2 *Hęres extraneus institutus, & singularis successor parificantur.*

Quæst. LXII.

1 Item † quæro, si ex forma statuti, est ꝓhibita alienatio ali cuius rei, & vnus ex ꝯsortibus alienauit ꝯ formam statuti, an alius q nō alienauit, pōt vēdere vł cedere ius reuo cādi partē alienatā, & vr ꝙ non. ar. ff. de ad. tuto. l. si ex pluribus, dic ꝯ arg. ff. de le. 3. l. q solidū. §. p̄dium & l. peto. §. fratre,
2 vbi parificat in † ꝓhibitione institutū hæredem extraneū & singularē succesſorē &, p hoc de ad mi. tu. l. si minor, & dixi d. §. p̄diū, & uide. ꝯ. hac eadē partic. uer. sed an ꝓximior agnat⁹.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quod domus destruatur non ualet, ne vrbs ruinis deformetur.*
2 *Statutum iuri communi derogare potest maxime ratione publicę utilitatis.*
3 *Statutum prohibens ludere, vel tabernam ingredi, ualet.*

Quæst. LXIII.

1 Item † quærit an ualeat statutū qđ est in multis partibus ꝙ si in domo alicuius ludat, ꝙ ostia & cācelli ꝙbu rant in platea, & p ꝙs an ualeat statutū, qđ domus destruat, & ꝙ nō ualeat tale statutum, est euidens, ar. ff. de le. 2. nutu. §. fi. vbi dixi de hoc, & ne urbs deformet ruinis. C. de edifi. pri ua. l. si quis post hac. & de le. 1. cætera, sed ꝯrium puto, & ꝯria
2 loquunt † fm formā iuris cōis, cui derogari pōt p statutū & maxime ratione publicæ utilitatis, & ut dilicta puniant, & qa talis destructio cedit ad pęnā delinquētiū, quorū sunt res. Et qa lex dicit, qđ per iudicē uilla nō obediēs destructa fuit, & arbores succisę. ff. co. di. si cū quo. Sed dici posset, ꝙ iudex ibi fecit de facto, nō de iure, ut ibi innuit gl. Sed expresse ha betur de deguastatione bonorū in usibus feudorū de pa. iur.
3 fir. §. receptionibus. Et ꝙ † ualeat statutum prohibens ludere vel tabernā ingredi, uel similia, bene facit, quia reipublicæ interest, ne qs re sua male utatur. ff. de ijs qui sunt sui uel ali. iur. l. 2. & Insti. eodem in prin. per quas leges hoc tenent doc. puto tamen statuta prædicta locum habere quando factum est sciente domino, ut. ff. dē pęnis. l. Metrodorum. C. de ince. nup. l. cum ancil. de fal. mo. l. 1. §. domus. cum si.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur quod ciues habentes discordias, teneantur compromittere, num habitus pro ciue, non tamen vere ciuis, cogi possit ad compromittendum.*
2 *Esse aliud est, aliud, haberi.*
3 *Statutum, stricti iuris est.*

Quæst. LXIIII.

1 Item quæro † si statuto caueat, ꝙ ciues habentes discor dias, teneant cōpromittere, aliquis nō erat uere ci uis, sed ex quodā priuilegio tractabat pro ciue. nunqd ex for ma statuti poterit cogi ad compromittendū. Ray. de forli uio tenet, ꝙ non. ff. de leg. 3. l. seruus, in fine, ibi. n. dr, ꝙ aliud
2 est uere esse mercē, aliud † haberi p merce, sic aliud est vere esse ciuē, aliud haberi pro ciue, đ hoc bene dixi. ff. de uer. sig. Imercis appellatione. Arg. ꝯrium, ꝙ ex quo p ciue habetur contineatur in statuto. ff. de le. 3. l. nup. de cōdi. insti. l. quidā in suo, ubi qui utitur re tanq̄ dūs, præsumitur dūs, & de hoc ibi dixi & per hoc bene. C. de fur. apud antiquos, ibi, nos aūt, dūi cogitatione &c. & ff. de acq. re. do. l. rem in bonis, & quod ibi notaui, & ideo continue fiunt articuli, maxime in curia Romana, ad docendum aliquē p̄latum uel canonicum ali cuius ecclesiæ. qđ talis habetur & reputatur prelatus talis ec clesiæ, & ꝙ pro tali se gerit. In contrarium tn facit & pro prima opi. C. de proba. l. non epistolis, & l. non nudis, cum his, q̄
3 ibi no. & dixi, & maxime, quia † de statuto loquitur quod est stricti iuris & stricte intelligendum, ut ex superioribus patet & pro hoc. ff. de adul. l. Si maritus sit in magistratu. §. 1.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quod nullæ exceptiones admittantur, an legitimæ reijciantur.*

Quęst. LXV.

1 Item quæro si statuto caueat, ꝙ nulle exceptiones admittant, nunqd † legitimę exceptio nes repellant, an uero admittant, & dicendū est ꝙ ltīmę ad mittunt, & solū friuolæ repellant expressū est extra de ot del. c. ex parte, đ le. 3. si mihi Mevia. ubi de hoc dixi, & plenius de adul. l. si maritus. §. lex. Iul. & in alphabeto in dictione, nulla exceptione obstante, & uide infra hac eadem parte. c. cliij.

SVMMARIVM.

1 *Collegia an possit statuere, quod nullus ingrediatur collegium, nisi soluat centum pro introitu.*

Quæst. LXVI.

1 Item quæro an † ualeat statutum collegiorū, quo cauet ꝙ nullus possit intrare collegiū nisi soluat centū p introitu, uel ꝙ canonicus de nouo intrās eccl. teneatur dare unum palliū eccle. uel unum prandium aliis canonicis, dic ꝙ bene ualet, ut. ff. de le. 3. l. pe. §. fi. sed nūquid poterit retinere suam partem, in eo. quod soluēdū est, vr ꝙ sic. ff. de le. 1. l. ab omnibus. §. si a Titio, & de ꝯdi. & dem. l. qui hæredi. §. fi. & ita tenet Gul. uer. sed pone quæstionē, sta tutum est inter aduocatos, quod hoc sit uerū in pecunia so luenda uel alia re commode diuisibili, secus in palio, uel alia re indiuisibili. ar. ff. de uer. oblig l. 2. §. ex his, cum ibi notatis.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, qnod certæ quædam solennitates seruādæ sint in datione insolutum fienda creditori, in bonis debitoris, & creditor his solennitatibus neglectis curauit sibi adsignari ex bonis debitoris in solutum, quæritur an fructus lucretur, vel computandi sint insolutum.*

Quęst. LXVII.

1 Item † quæro si statuto caueat ꝙ certæ solennitates de beāt seruari in datione insolutū fiēda creditori in bonis debitoris, & creditor non seruatis ipsi solennitatibus fecit sibi assignari de bonis debitoris insolutū & ex eis fruct⁹ p̄cepit, an ipsos fructus lucret, an debeat ipsos in debitū cō putare, & vr ꝙ ipsos lucret nō tanq̄ ex ti. dationis in solutū, qa habet p nō titulo pp solēnitates nō seruatas, sed tanq̄ bo næ fidei possessor. Et p hoc bene facit gl. ff. de usuf. le. l. uxori. q̄ incipit, de reddēdo, ubi de hoc dixi, ꝯriū tenēt doc. & alle gāt. C. đ fide instr. & iur. hast. fis. l. ꝙ in libello, & l. pe. li 10. si pp publicas pēsitationes. l. pe. ff. de minor. l. si minor. 25. an. cui fideicōmissum. Et de ista materia quādo possessor, fructus lu cretur uel non, plene dixi. C. de rei uendi. l. certum.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur quod infantes & pupilli non admittantur ad agendum uel accusandum an per hoc uideātur admissi alij qui de iure cōi repellūtur.*
2 *Exceptio licet firmet regulā in non exceptuatis ab ea, non tamen ampliat regula naturam in his quæ sub regula non continentur.*

Quęsti LXVIII.

1 Item † quæro si statuto caueat ꝙ infantes & pupilli non admittant ad agēdū uel accusandū, an p hoc vide ant admissi alii q de iure cōi repellunt. Et vr ꝙsic, qa excipiē do istos a regula, vident ī aliis regulā ꝯfirmare, ut. ff. de re. iu. l. 1. Sed dic ꝯ, qa licet sit uerū ꝙ exceptio firmat regulā in nō
2 exceptuatis † ab ea, nō tn exceptio hēt ampliare naturā regu læ in his q̄ sub regula nō cōtinent, ut. ff. de usuf. le. l. generali. §. uxori, vbi de hoc satis dixi. Et qa statutū est ꝓhibitorū & iō ꝯrīū effectū, nō pōt inducere, de le. 1. l. leg. inutiliter cū si.

SVMMARIVM.

1 *Statuta an possint fieri super pretio victualium.*
2 *Vendere aut emere quis non cogitur inuitus.*
3 *Pretia rerum, mensuræ & pondera constitui possunt generali statuto.*
4 *Hospitia continentur alimentorum appellatione.*
5 *Vtilitas publica priuatæ est præferenda.*

Quęst. LXIX.

1 Item † quæro an ciuitas possit facere statutū sup come stibilibus, ꝙ certo p̄tio vēdant, uel ꝙ pensiones do morū taxent sicut fit in curia Rom. & Bono. Et vr ꝙ nō, quia
2 qs † nō cogit inuitus uēdere, ut C. de ꝯhē. emp. l. inuitū, & de iure delib. l. nec emere, ēt iusto p̄tio, ut. ff. rerū amot. l. nō ci⁹, nec minus iusto, ut. ff. ad l. Iul. de annona. l. fi. vbi vr expressū ꝙ nō ualet statutū, & p hoc de extraor. cri. l annona. & ꝙ no. p Inn. ex̄ de emp. & uē. c. 1. licet tex. ciusdē, c. faciat in ꝯriū, & eo. ti. c. 2. cōis opi. doc. est & fuit Simo. Vicētini, & Mar. ꝙ si mile statutū nō possit fieri ꝯ unū uel plures singulariter, sed
3 si fiat gn̄ale oībus qđ tunc p statutū possint limitari p̄tia, & pōdera & mēsuræ, p hoc. C. de epis. audi. l. 2. et ibi in gl. et ibi de hoc. et. ff. de offi. præfe. vr. l. 1. §. cura carnis, et ibi in gl. et le ctura, et de mune. et ho. l. fi. §. Itē ep̄i. cū si. ad hoc allegat Cy.

Source : BIU Cujas

ff. furt. aduersus nautas caup. atq; sta. l. 1. §. fi. vbi caupo non pōt itinerātes expellere, ex quo cauponā tenet. vñ dicūt ꝙ regulare est, ꝙ quis non cogat vēdere ēt iusto pretio. sed fallit in comestībilibus vbi pōt fieri statutū generale. vt prædixi.
4 † & idē in hospitijs quæ continent appellatione alimentorū, vt. ff. de verb. sig. l. verbo victus, & ita notat Cy. C. loc. l. ne cui. licet quidā dicere uoluerunt, ꝙ si exposita sunt venalia locū habeant q̄ dicta sunt supra. si non sunt exposita venalia nullus inuitus vendere cogatur per alia iura prę all. Sed cōis est opi. quam p̄dixi de hoc no. in Gandino de rebus vetitis. vers. sed quæro nunqd ciues. & per Gui. de suza. in suis quęstionibus statutorū. uer. sed pone ꝙ statutū est in aliqua ciuitate de certo mō vēdendi certas res. Et pro prædicta opi. vī expresse in vsibus feudorū de pace tenenda. § post natale. & hoc puto verū maxime subsistente causa, puta tpe caristiæ ut tunc publica vtilitas prę ferat priuatę, vt. C. de cad. tol. l. vnica. in fi. ne hoīes famæ moriantur quorū corpora sunt rebus cęteris p̄ferēda, vt. C. de sac. san. eccl. l. sancimus. & vide Guil. ver. sed pone statutū est in aliqua ciuitate de certo modo vendēdi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an trahatur ad prę terita pendentia. Et si trahatur, ad quę pendentia trahi debeat. & nu. 3. distinc. 6. 20. 21,*
2 *Leges an trahantur ad prę terita pendentia. & nu. 8. 9. 10. 15. 17. 19.*
3 *Pendere quid dicatur.*
4 *Constitutio trahitur in præscriptionibus adhuc pendentibus.*
7 *Pendentia vbi non discrepant a iure communi, ad ea trahitur lex siue statutum.*
11 *Leges veteres semper debent seruari nisi aliud dicatur expresse de pendente principaliter, idq; siue lis pendeat principaliter, siue per appellationem, siue etiam tractetur de causæ ordinatione siue de decisione.*
12 *Appelatione pendente integer debet esse status pendentis.*
13 *In obligationibus inducendis lex antiqua seruatur, si obligatio ex facto veteri inducatur.*
14 *In obligationibus tollendis per præscriptionem, lex vetus seruatur non noua, nisi hoc expresse dictum sit.*
16 *Lex generaliter & indistincte loquens generaliter & indistincte intelligenda est.*
18 *Ignorantia facti excusat in delictis.*
22 *Capitula sequentia an & quando trahantur ad prædicta. Vbi & de vi dictione Item & Amplius.*
23 *Conditio principali ad posita, repetita videtur in additamento.*
24 *Item, dictio continuationem inducit & repetitionem. Sed id varie. & numero 26. 27.*
25 *Repetitio subintellecta tacite fit non expresse.*
27 *Repetitio non inducitur quando in præcedentibus fauor specialis versatur.*
29 *Actus duo sunt in quolibet delicto.*
30 *Statuto si caueatur quod homicida pœna librarum mille puniatur, & Titius occidat Seium. ante quam de illo homicidio accusaretur superueniat nouū statutum imponens mortis pœnam homicidis, an Titius accusatus puniri debeat pœna veteris statuti an potius noui.*
31 *Clausula in fine statuti posita an referri debeat ad omnia capitula præceden tia vel ad proxima tantum.*
32 *Clausula in principio statuti posita num uideatur in sequentibus posita.*
33 *Legis vel statuti principium vbi est generale totum statutum generale censendum est.*
34 *Interpretatio benignior amplectenda est in pœnalibus.*

Quæstio. LXX.

Item. Quæro quęstionem disputatam per D. Iac. de bel. & est mihi. lvj. in lib. magno qōnum disputatarū
1 quæ talis est. Quæritur an † constitutio vel statutum, ad præterita pendentia trahatur, si nominatim dictum non est, & si trahatur, ad quæ pendentia trahi debeat. Secundo si statuto caueatur ꝙ habeat locum in præteritis & futuris an porrigatur ad p̄dicta omnia, & si non ad omnia ad quæ? Tertio si in constitutione vel statuto post multa capitula cōtineatur, & p̄dicta locū habeant in p̄teritis pendentibus & futuris, & post p̄dicta sequant alia capitula cōtinuata per dictionē, itē, an ēt ipsa sequentia capitula ad prædicta trahant? Circa pri-
2 mū vī, ꝙ ad † præterita pendentia trahantur ēt si nihil dicat. Nā ita est de legibus. ff. & codicis. vt probat. C. de vete. iure. enu. l. 2. §. leges. quæ expresse videntur ꝺicere legi. C. de leg.
3 & cōsti. l. leges & ꝓstōnes. † Secundo sic, illud dicitur pēdere quod nondū habet essentiā & perfectionē & effectum. Aut igitur de eo iudicabimus fm principium, aut fm finem, si fm principium ergo fm legem veterem. Si secundum finem, secūdū nouā, sed finis laudabilior est principio, vt. ff. de iure fi. l. 3. §. qñ. Aut ergo fm legē nouā pendentia terminabūtur. & pro hoc bene facit. C. de fide instr. l. ꝺctus. ver. q̄ tam in post cō ficiendis. & in aut. vt iud. sine quoquo suffra. §. fi. & in aut. scriptum & exēplar. §. fi. & de sanc. epis. §. fi. C de vsur. l. pe. & in auth. de incest. nup. §. & hoc quidē &. C. de pac. pign. l. fi. & in auth. in medio litis nō fi. sacras. for. §. hoc. C. de rei vxo. ac.
4 l. vnica. § fi. ibi, vel iam sine scriptis habite. Itē † quia in p̄scriptionibus adhuc pendentibus, noua constitutio trahitur, vt in auth. vt ecclesia Romana centū annorū gaudeat præscriptione. §. fi. & de tēpo. non solute pecuniæ. §. fin. Itē vī expressum extra de vsur. c. cum tu. In ꝺrium facit prædicta. l. leges
5 & constitutiones. C. de legi. cū concor. Et quia † statutum est stricti iuris, & ideo non debet trahi ad casus non expressos. ff. ad muni. l. constitutionibus. & de testa. mili. l. quod constitutum. Itē pro hoc in auth. vt facte nouæ consti. §. si vero. & vī expressum in auth. hæc cōstitutio interpretatur prin. ꝓsti. de his q̄ ingre. in mon. §. 1. & d. l. ꝺctus. ver. exceptis. C. de fide instru. & vī ēt expressum in auth. ut cū. de app. co. §. 1. & bene facit. C. de iur. cal. l. 2. in prin. de iudi. l. properandū. & l. rē non
6 nouā. §. 1. soluēdo † dicit idē Ia. aut constitutio vel statutum est iuris diuini, aut iuris humani primo casu aut disponit circa obseruantiam, aut circa pēnā. Si circa obseruantiā tūc trahitur ad p̄terita, vt d. c. cum tu. extra de vsur. Insti. de iure natura. §. sed naturalia. & no. extra de cōsti. c. vlti. Si uero dicit disponit circa pęnā, eo casu ad pēdentia non trahitur nisi nominatim sit dictū. in auth. de ince. nup. §. & hic quidē. de san. epi. § fi. & ar. C. de test. l. iubemus. cū sim. Secundo casu qñ cō stitutio vel statutū est iuris humani reglr in negotijs q̄buscū que si formā a se & esse habēt, licet nō essentiā vel saltē principiū, licet nō habeāt formā, seruat cōstitutio vel statutū vetus, & lex noua ad pendentia non trahit, nisi nominatim sit dictū vt. d. l. leges & ꝓstitutiones. C. de legi. ubi de hoc plene dixi & tetigi. d. l. vnica. in fi. C. de re vxo. ac. Et ad oēs. ll. ꝺrias pōt rñderi ꝙ in eis expresse dī ꝙ trahant ad pendentia. & ita ēt pōt rñderi ad d. l. leges in l. 2. C. de uete. iur. enuc. quia & ibi expresse dicit ꝙ leges. ff. & C. ad pendētia trahant. & ibi patet in litera, hoc tñ fallit in multis casibus in q̄bus lex. ad pendē-
tia trahit ēt si in eis nō exprimat. qui no. p Hosti. in summa ☩ consti. versi. cū quærit an ꝓstitutio, & p̄fatus dñs Ia. enumerat
7 aliquot. Et primus † qñ pendentia a iure cōi discrepāt, vt d. §. & q. dē auth. de incestis nup. extra de elec. cū in cūctis. §. hoc sane, & de ꝓsuet. cū dilectus. cū nec formā nec esse nec essen
8 tiā habere videant. Itē † fallit in actibus a negotio principali depēdentibus quoqūo, q̄ formā speciē & esse recipiūt a seipsis, nec a suo principio vel fine determinātur, vt patet in furtis ab administratore post cōstitutionē nouā cōmissis, administratione pendente, satis eo casu cōstitutio noua seruatur in eis puniendis, ut in auth. vt iudices sine quoquo suffragio.
9 §. fi. & de sanc. epis. §. fi. Itē † fallit in casibus pendētibus in q̄bus hīt locū leges veteres expresse vel p̄ interpretationē, in eisdē casibus ꝓstitutio noua adiecta ad interpretationē legis veteris debet valere, in q̄bus legibus interpretatis est locus in auth. de filijs ante dota. instr. na. §. pe. Itē fallit ubi expresse
10 colligī ex lege noua, ꝙ † sui natura trahat ad p̄terita vel pendentia, vt quia lex sit super p̄terito tm̄. puta qa statutū fiat ꝙ bannitus eximēdus de bāno, soluat. 10. patet. n. tūc ꝙ statutū loquit de iam bannitis ante statutū, & si de p̄teritis bānitis loquit, licet exēptio sit de futuro, & p̄ hoc. ff. de legi. l. cū lex in p̄teritū. Et non ob. fm eundē. d. Iac. opinio distinguētium inter litē ordinandā & decidendā, qa utroq; casu lex vetus & non noua, postea edita seruari debet, qa casus est in auth. vt cū. de app. cog. in prin. ver. nos itaq;. & ver. eodē, & facit in auth. in medio litis non fieri sacras formas. §. super hoc. Aut vbi ꝓstitutio noua trahet ad litē pendentē si expresse dicatur & nō alias, ad idē ēt facit. d. l. 2. in fi. C. de iur. cal. & in auth. vt
11 litigā. iurēt. §. fi. ex † qbus patet, ꝙ siue lis pēdeat principaliter siue p̄ app. tractet de ordinatione cāæ, siue de decisione, sp leges veteres debēt seruari, nisi aliud expresse dicat de pendēte principaliter. Si. n. pēdet ex appellatione, ēt si nominatim diceretur in l. noua, ꝙ traheret ad cām appellationis pēdentē, nō traheret, ut. d. tit. vt cū. de app. cog. in prin. qđ est no. Et rō
12 spālitatis esse pōt, quia † appellatione pēdente integer debet esse status appellātis. vt. ff. nil no. app. pen. l. 1. vel qa iudex appellationis habet solū ꝓfirmare vel infirmare primā snīam, vt. C. de ap. l. eos, nō ob. ēt opi. distinguētiū inter oblōnes tollēdas & inducēdas, ut in inducēdis. l. antiqua. in tollēdis, no-
13 ua seruet, qa ēt in † tollēdis lex antiqua seruat, si obligatio ex veteri facto inducat, ut d. ti. in auth. hec ꝓstitutio interpretat veterē ꝓstitutionē. Sed si obligationes inducant ex nouo facto, nō est dubiū ꝙ lex noua seruabit, vt d. §. fi. in auth. vt iudi. sine quoquo suffra. & in auth. scriptū exēplar. §. fi. & de incest. nup. †. & hoc q̄dē. ver. si aūt vxor. & se. & d. §. fi. de san. epi.
14 Itē nō est verū † ꝙ in tollēdis obligationibus p̄ p̄scriptionem lex noua seruetur. imo vetus, nisi hoc expresse dictū sit, ut patet. C. de sac. san. eccl. l. fi. & in auth hæc ꝓstitutio interpretat ꝓstitutionē priorē. & c. §. fi. & vt litigātes iurēt. §. fi. & ad ꝺria oīa patet rñsio. vel qa in eis expresse cauet, ꝙ trahant ad præterita, vel locū habeāt casibus superius exceptuatis. Ia de be. Ex p̄dictis satis patet solutio qōnis, q̄ fit in gl. d. l. leges & constitutiones. licet Host. ex̄ vt lite pē. c. 1. & de ꝓsti. c. 2. videat in
15 distincte tenere iudicandū esse fm leges vigētes tpe snīæ. de hoc no. liij. d. c. ex antiquis. in gl. & Arch. ibi sic † distinguit.

Aut.

Source : BIU Cujas

Aut.l.noua ꝓſonat iuri generali & diuino, & tūc ad ꝑterita trahiť,vt extra de uſuris.d.c.cū tu.& ibi tangiť in gl.& ꝑ Inn. & 35.q.3.de inceſtis. Aut iuri poſitiuo & antiquo,ꝑ qđ idē ꝑcipieba. vel ꝓhibebať, & tūc ſi quærať de bñficijs vel priuilegijs,ꝙbus iā eſt prouiſum aliquibus,& nō trahiť ad ꝑterita, extra de ꝓſti.c.fi.ſi de ordinibus recipiēdis, tunc bene trahiť, vt d.c.cū in cunctis.§.hoc ſane.extra de elec.& c.licet canon. eo.tit.lib.6.vbi de hoc not.ꝑ oēs,ꝙa ibi eſt in litera verbū decętero.qđ tollit cōtrariū Aut de nouo oīno promulgaťl. noua,& tūc ad præterita nō trahiť,niſi in ea expreſſe dicať,ut d. l.leges & ꝓſtitutiones.C.de legi cū cōc.or. Dñs aūt Ia. de are. ad ſolutionē qōnis poſitæ in d. leges. dicebat, aut lex ꝑtinet ad ſolennitatē ꝯctus,& tunc.l.vetus ſeruať, & ita intelligať. d.gl.d.l.leges & ꝓſtitutiones,& ponit exēplum.Lex noua ſtatuit,ꝙ ſi fiat ꝯctus excedēs librā auri,ꝙ adſint tres teſtes. C.ſi cer.pe.l.fi.ꝯctus facti añ talē legē cū duobus teſtibus,non viciabunť,& ꝑ hoc.C.de teſtīs.l.iubemus. Si uero lex noua nō ſit facta ſuper ſolēnitate vel robore ꝯctus, ſed ſuꝑ executione,verbi gr̄a.l.noua cauet ꝙ vſuræ petanť vſq; ad certū modū,vel ꝙ in cauſis a decē lib.ꝯ.non offeratur libellus, agiť ex ꝯctu ante legē nouā celebrato, certe quo ad dationē libelli vel exactionem uſurarum,lex noua ſeruabitur.vt.C.de vſur. l.de uſur.in fi.& l.ſeq.& d.l.2 §.leges.de veteri iure enu.Et ad hoc concordare vī qđ no per Garſiā & Io an.d.c.licet canō. de elec.lib.6.Ad ſm articulum qōnis præfati do. Iac. de bel. vī ꝙ ex quo in ſtatuto vel conſtitutione continetur,ꝙ ad ꝑdicta trahatur,ꝙ trahi debebit ad oīa præterita.at indefinita legis ęquipollet vī.de lega.2 l.ſi pluribus.de pig. ac.l.ſi neceſ ſaria.§.ſi annua.& 19.di.ſi romanorum, & quia lex indiſtinc-
16 cte† & gñaliter loquens,indiſtincte & gñraliter debet intelligi.ff.de leg.præſtan.l.1.§.generaliter.& de pub. l. de pretio. & quia a uerbis legis non eſt recedendum,de le.3.l.nō aliter, & ad hoc ēt deduci poſſunt iura primo alleg. ſ. proxima qō. Itē,ꝙa cum lex trahiť ad ꝑterita,ꝓfirmando, trahitur ad oīa præterita.C.de quadri.præſcri.l.bene a Zenone.§.quia igitur. & in auth.de mona.§.oībus,& de non alie.§.fi.Et pro hoc bñ facit.C.de pac.pig.l.fi.& d.c.cum tu. extra de vſur. & de elec.
17 cum in cunctis.§.hoc ſane.In†ꝯrium vī,ꝙ ad ꝑterita oīa trahi non debeat,ꝙa non ad ea,quæ ſnīa, tranſactione,uel amicabili cōpoſitione ſopita ſunt.ut C.de ſac.ſan.eccl.l.pe. & fi. de errore aduo.l.fi.& de tranſac.l.cauſas, vel lites. & no. per Gui.ver.ſed pone qōnem.Itē non trahitur ad ꝑterita annullando,vel pœnā ſtatuendo,ut C.de teſta.l.iubemus.§.fi. quia
18 in † delictis regulariter ignorantia facti, excuſat.ff. de pęnis. l.abſentē, in prin.& l.aut facta. §. delinquitur. Itē non trahiť
19 ad præterita,ubi tractatur†de odio.vt C.de cur.fur.l.fi.in fi.& pro hoc ēt in auth.de non alie.§.alienationis.ver.qđ itaq;. Itē probatur per locum a diuiſione, quia aut lex confirmando procedit,& ad præterita trahitur,ut d.l.bene a Zenone. §. ꝙa igitur. Aut annullancto,& tunc ſi ex annullatione ſequatur æquitas,quia præceſſit iniquitas,& trahitur ad oīa præterita. vt d.l.fi.C.de pac.pig. Aut ecōtra,& tunc non trahitur ad ꝑterita.vt.C.de fide inſtr.l. cōparationes.§.fi. Aut pœnæ impoſitio ſequitur,& non trahitur ad præterita,ut extra de conſti. cognoſcentes,& d.§.fi.in auth.de ſanct.epi. Soluēdo dicit,ꝙ
20 ſi ſtatutum vel cōſtitutio† loquitur determinate & clare ſeruari debet,& ad oīa præterita trahitur,de ꝙbus loquiť, ut d. auth.de man.prin.§.deinde cōpetens.de ſan.eccl. l. decernimus,& de inceſtis nup.l.pe. & fi. niſi nominatim lege ueteri ſit derogatū,& aliud ſtatutum. in auth vt cum de appel.cog. circa prin.& d.l.pe.& fi. C.de ſac.ſan ec.Abſonum.n. eſſet & iniquum,ꝙ traheretur ad præteritas ſnīa uel tranſactione ſopita.vt dictis legibus.cum fi.ſicut nec reſcriptum.vt C.vt lit.
21 pen.l.1. Si aūt ſtatutū vel cōſtitutio † ſimpliciter & indeterminate loquitur, trahitur ad præterita,aut annullando,& regulariter ad oīa præterita trahitur,& oīa annullat,ut d.l.vlt. C.de pac.pig.& in auth.de rap.muli.§.fi.& d.c.cum in cūctis. §.hoc ſane.de elec.fallit.qñ ex annullatione ſequitur iniquitas,ꝙa tunc lex noua eſſet iniqua & iniuſta,cum in culpa nō ſit,ꝙ veterem legem ſeruauit,vt d.c.cognoſcentes, extra de ꝓſti.l.iubemus.C.de teſt.& lex debet eſſe iuſta,honeſta,& poſſibilis.4.di.c.erit aūt lex.Itē fallit in cauſis ſnīa uel tranſactione deciſis,vt d.l.pe.& fi.de ſac. ſan. ecc. cum fi. Item fallit in caſibus, qui diuturnitate corroborati ſunt,ut d.§.alienationis,in auth.de non alie.& ar.ff. de ri. nup.l. qua in prouincia. Si uero ſtatutum uel conſtitutio noua procedit confirmādo trahitur ad oīa præterita,ut d.l.bene a Zenone.§.quia igitur, de quadr.pręſcri.in auth.de monachis.§.igitur,& de nō alie. §.fi.Si autē addendo procedit, ſi quidē præterita iure aliquo non iuuantur,trahiturad oīa præterita, vt d.c. cū in cunctis. §.hoc ſane.de elec.in auth.de ali.& emp. §.fi.& C.de fid.inſtr. l.ꝯctus.ver.q̄ tanta.Si uero præterita a iure adiuuantur, & a iure habuerūt & habent effectum certū & clarum, ad talia præterita non trahitur lex noua,quia ſuperuacuum eſſet, vt d.l.cōparationes.§.fi.de fid.inſtru. & de teſti.l.teſtium. §. 1. Si aūt præterita eſſent implicita vel dubia, tunc quia lex noua ad eorum declarationē eſt vtilis, ad ipſa trahiť, vt d.l. vnica. §.fi.C.de rei vx.act.ibi,vel iam ſine ſcriptis,& c.ſi uero conſtitutio noua procedit, pęnā ſtatuendo, in dubio ad præterita non trahitur, alias iniquitas & iniuſtitia ſequeretur, vt d.c. cognoſcentes,de cōſti. & C.de teſta l.iubemus, & in auth.de
22 ſanctiſ.epīs,§.fi.† Ad tertium articulū qōnis, vtrū † ſequētia capitula trahantur ad prædicta,uirtute ꝓtinuationis dictionis,itē. Primo vī qđ ſic,quia dictio,Itē,cōditionis,& dici repetitionē inducit,ſicut & dictio,amplius,repetitionem inducit,vt.ff.de leg.3.l.in repetendis,vbi de hoc dixi,& eo. tit.l.ſi ſic.& l.ſi tibi pure.ſic,&, copula, & ſt. de fundo inſtru. l.Seie. §.Caio.Itē cum fit tranſactio,legatorum repetitio præcedētium facta eſſe vī.ff.de adi.leg.l.legatum.ſub conditione, & de condi.& demon.l.legatum.Et pro hoc de leg. 1. l.licet. de le.2.cum pater.§.ab inſtituto,de le.1.talis ſcripturæ.§.fi. extra de appe.c.ſecundo requiris.inſti.ad l.Aqui.§.hoc tñ capite.2. rñſo,de pac.l.itē.§.fi.de uer.obl.l.Titia.§.idē reſpondit.Item,
23 cū†principali apponiť, cōditio repetita vī in additamēto.ff. de pac.do.l.inter Socerum.§.cum inter.C.de don.ante nup. l.ſi conſtante.§.pactis. Itē hoc idē probatur ex vicinitate ſcripturæ.ff. de teſta.l.hęredes palā.§.ſed ſi notā,& de leg.1.ſi ſeruus plurium.§.fi.vbi de hoc,itē dictio,itē,inducit pęnæ repe
24 titionem,ut ff. de pub.l.1.ver.itē ſi ergo &c. †In ꝯrium vī, ꝙ dictio,item,ꝓtinuationē,non repetitionē inducit.ff.de his,ꝙ ſunt ſui uel alie.iur.l.item in ptāte,de pactis.l.item ꝙa.quod cuiuſq; vniuerſi.l.itē eorū,& de peti. hæred. l. item ueniunt. itē,ꝙa ſequentibus capitulis ommiſſum eſt,ꝙ trahať ad præterita,ergo ꝑ ommiſſo haberi debet.ff.de liberis & poſthu.l. comodiſſime.Et ꝑ hoc facit.d.l.leges & conſtitutiones.C.de legibus,q̄ exigit expreſſe de ꝑteritis debere caueri.Itē repeti-
25 tio†ſubintellecta,non fit expreſſe, ſed tacite, ut d.l.legatum ſub ꝓditione,de condi.& demon.vbi de hoc ſoluendo dicit,
26 ꝙ capitula ſequentia ad ꝑterita nō trahuntur &† dictio,itē, cōtinuationē,nō repetitionē inducit. Itē, quia in ſtatuto dī, & ꝑdicta locum habeant in ꝑteritis,ſatis concludit, ꝙ in ſuperſcribendis hoc videať prohibere.ff.de legi.l.cū lex.de leg.
27 3.l.pī.§.fundum.Et ad†ſolutionē ꝯriorum diſtingue, ꝙa aut loquimur de repetitione principī, & hoc nunq̄ intelligitur in dictione,itē,ut d.l.in repetendis,de l.3.a ꝯrio ſenſu,ꝙa ibi concedit de quibuſdā.ſ.de condōne,& dic, ergo de principali negatū eſſe vī,ut ibi no.Aut loquimur de repetitione qualitatis,nō alterius acceſſorij.Et tūc aut dictio, itē,ꝑfertur ab hoīe & eſt perſonarū & rerum identitas,eo caſu repetitionē inducit in dubio, vt d.l.in repetendis,cū concor.ubi de hoc. Si vero eſt ꝑſonar ū & rerum diuerſitas. Si quidē mens ſe hēt ad repetitionē inducendā,inducitur,ut.ff.de condi.inſt.l. cū ſeruus,& de pac.l.itē quia.§.fi.& d.l.Titia.§.idē reſpondit,de ver.ob.ſi uero econtra,mens ſe habet ad repetitionem impediendā,non intelligiť facta repetitio.ff.de annuis.le.l.Seia.§. pe.de act.emp.l.ſi uenditor,in prin.Idē eſt,ut repetitio nō intelligatur,qñ in ſequentibus adhibita eſt ſpālis prouiſio, vel ſpāle grauamen,vt.ff.de hęr.inſti.l.ſub condōne, vbi de hoc. idē eſt,qñ præcedentia odiū ꝓtinent, ut.C.de uſur.l.ꝑ retentionē. Idē qñ in†præcedentibus ſpālis fauor uerſatur,ꝙa repe
28 titio non inducitur,ut.ff.loca.l.ea lege in princ. & d.l.legatū ſub cōdōne,de cōd & dem. Sed alias ubicunq; repetitio pōt eſſe utilis,ſꝑ intelligiť,ut.ff.de pac.dot.l.cū pī.cū cōcor. alias dictio,itē, cōtinuationē,nō repetitionē inducit,ut C.de ver. ſig.l.1.& 2.Si uero dictio,itē,ꝑferatur a lege,ſi quidē eſt cadē rō,cā,& utilitas in ſequentibus,ſicut in p̄cedentibus, & mēs & uoluntas legis cōcordare vī,ut repetitio indicať,& ex prę cedentibus & ſequentibus demonſtratur, tunc dictio,itē,repetitionē inducit, vt d.l.1.ver.itē ſi damnū.ff.de publica,alias ꝓtinuationē tm̄ inducit,ut dictis legibus.l.itē in ptāte & l.itē eorū,cū ſi‖libus. Et hæc in effectu eliciuntur ex qōne ꝑdicta. d.Ia. licet ꝑlixius in ea ſcriptum ſit.Ex prędictis ſolui poſſūt qōnes multæ orientes ex tali materia, de ꝙbus una ſubiiciať diſputata ꝑ dñm Richar.in ſtudio Paduano & eſt talis.In fe uore ortæ diſcordiæ occaſione ſalis inter cōe Venetiarū & Paduæ.Venetiarū cōe ſtatuit, ꝙ quilibet priuatus q uēderet ſal Paduanis,puniret in lib.c.paruorū. Titius poſt iſtud ſtatutum repertus fuit uendere ſal Paduano,ſed anteq̄ cōdemnaretur, peruenit aliud ſtatutū,quo cauebatur, ꝙ quilibet priuatus uendens ſal Paduanis ſoluendo lib.25.cōi,eſſet liberatus, q̄rebatur an Titius ꝑdictus perſoluere teneretur centū, an.25.tm̄.Et prima facie vī dare formā ſolum futuris uenditoribus,nō præteritis,ipſe tñ determinauit oppoſitū, † dicēs ꝙ,in quolibet delicto duo ſunt actus ſ.obligatorius, q ſolutio appellatur,& ideo in ciuilibus ponuntur diuerſi tituli de obligationibus & ſolutionibus & in criminalibus tractatus delictorum a tractatu pœnarū eſt ſeparatus. Itaq; celebrato ꝯctu,vel cōmiſſo delicto, actus obligatorius q inde naſciť,

eſt

Source : BIU Cujas

est pñs actus, actus satisfactionis, est futurus. Cũ ergo Titius vendidit sal ꝯ formã statuti, fuit obligatus, & iste actus est p̃sens vel præteritus, ita ꝙ nõ futurus. Et ad istũ actum lex quę postea fieret nõ extenderet, puta si fieret postea statutũ, ꝙ q̃libet sal impune venderet Paduanis. Sed actus liberatorius a delicto ꝯmisso, est actus futurus, & iõ lex postea supueniẽs bene amplectit talẽ actũ, vtpote futurũ, licet ex actu seu delicto p̃cedenti ortũ habuerit, cũ itaq; statutum nouũ nõ ad essentiã delicti formãdi, sed formã satisfaciẽdi ꝓ delicto prius ꝯmisso respiciat, seruabit ipsum statutum nouũ in ipsa solutione & satisfactione, ꝓ iura prædicta ad hoc adducta, & quę latius allegãtur in qõne prædicta, & ommittuntur cã breuitatis. Et ꝓ hac determinatione bene facit qđ no. ꝓ Io. An. in cle. de æta. & quali. c. ut ij qui. in gl. q̃ incipit, qđ posteris. Alia similis qõ disputata fuit ꝓ D. Ray. de forli. in studio Bonon. q̃ talis est, & mihi. xlix. in lib. magno qõnum disputatarũ. Sta-
30 tuto † cauet, ꝙ homicida pęna librarũ mille puniatur. Titius occidit Seium, anteq̃ de illo homicidio accusaret, superuenit statutum nouũ imponens homicidis pęnã mortis, accusatur Titius de dicto homicidio, quæritur vtrum puniri debeat pęna statuti ueteris, an noui, & determinauit fm statutum uetus, quia actus homicidij ꝑfectus & p̃teritus erat ante statutum nouũ superueniens, & iõ statutum nouũ ad ipsum homicidium, vtpote præteritum nõ extẽdit, & ꝓ hoc etiã be facit. ff. de pęnis. l. 1. licet nõ loquatur in mutatione legis, sed in mutatione status ꝑsonæ delinquentis. Non ob. fm eum in auth. de san. epi. § fi. ubi vī; ꝙ pęna. l. nouæ superueniẽs extendatur ẽt ad delicta præterita, quia ibi loquitur de pœna lege veteri cõprehensa, & in l. noua repetita, q̃ in præteritis habet locum ex dispositione. l. veteris, & in futuris ex dispõne. l. nouæ, & sic singulꝛ suis aptantur casibus & tpibus, sed in qõne ꝑposita pęnæ statutorũ erãt diuersæ nõ ẽdẽ. Non ob. ẽt. ff. si ex nox. cau. aga l. pe q̃ incip. si seruum, qa ibi utraq; lex in illo casu põt locum hẽre, cũ ille casus ad utranq; esset futurus at hic casus de quo q̃ritur, quo ad l. antiquã est futurus, & iõ illa seruatur, quo ad nouã est p̃teritus, & iõ in eo lex noua locũ nõ hẽt. Ite tenet Gandi. de pęnis, ꝑcussionibus, & insultu. uẽr. pone me accusare Titiũ, alias etiã pulchras qõnes ad dictã materiã ꝓtinentes, notaui d. l. leges & ꝯstitutiones. C. de leg. quas hic ommitto, qa ꝓtinent ad materiã bãnitorum, & eas ponã. j. quarta particula, vbi de materia bãnitorum agit.
31 vers. alia qõnẽ, qõ Paduę disputata, & vers. se. † An aũt cla in
a fine statuti posita referri debeat [a] ad oĩa capitula præcedẽtia, vel ad ꝓxima tm̃? dic vt no. & dixi. ff. de iuris. om. iudi. l. si idẽ cũ eode. §. fi. in fi. & extra de appel. l. c. 2. requiris, & dixi ẽt. ff. de aqua quot & ẽsti. l. 1. §. ait p̃tor. Sed qd eꝯrio, si in prin. sta-
32 tuti † ponatur aliqua cla, nunquid videbit in sequẽtibus repetita? Et subiiciamus rẽ in terminis, sicut fuit de facto Paduæ, ubi erat unũ statutũ multum graue & pęnale, ꝰ certos nobiles ciuitatis, qui appellabant male ablati, exist̃te cõtrouersia inter duos nobiles dictæ ciuitatis, qui non erant de numero male ablatorũ, factũ fuit statutũ, ꝙ tenerent se ꝯpromittere de iure & de facto in ptãtem. Paduæ, & ꝙ ille q̃ recusaret cõpromissum, subiaceret oĩbus pęnis statuti loquẽtis de male ablatis, demũ subiiciebat in statuto, qđ unus istorum qui habebat ꝯtrouersiã cũ alio noĩe uxoris, teneret etiã facere ꝯpromissũ noĩe uxoris suæ, & ꝓmittere curare, ꝙ ipsa ratũ haberet. Sed in hoc nõ erat repetita pęna dicti statuti male ablatorum, mõ quærit, si iste recusat facere ꝯpromissum noĩe uxoris, an incidat in pœnas dicti statuti male ablatorũ, quasi cla, in prin. statuti, videatur repetita. Et primo vī ꝙ repetita nõ intelligat, & iõ nõ incidat in pęnã dicti statuti, arg. bonũ. ff. ui bo. rap l. p̃tor. §. si p vim pecus adductũ, vbi de hoc dixi. In ꝰriũ facit inst. ad l. Aqui. §. hoc tñ capite. ff. de pac in l. itẽ qa cõuentiones, de uer. ob. l. Titiã. §. idẽ rñdit, vbi de hoc
33 satis dixi' & pro hoc ẽt, quia qñ principium legis, † vel statuti est generale, tota lex & totũ statutum cẽseri debet generale, ut fi. de iur. & fac. igno l. regula. §. fi. circa fi. Paduę dicitur terminatum fuisse ꝓ prima parte, licet secundo allegata satis cogãt in ꝰrium. Et qui forte teneret opinionẽ secundã in statuto nõ pęnali, non peccaret mortaliter, sed in casu ꝓposito
34 vbi statutũ erat pęnale, forte bene terminatũ fuit, qa in † pęnalibus benignior interpretatio facienda est, ut. ff. de pęnis. l. interpretatione, in qua statutum exorbitat a iure cõi, & iõ nõ dẽt recipere interpretationẽ subauditã, nec repetitũ intelligi, ꝙ in p̃fatione dictũ est, ar. ff. de le. 3. l. uxori. coniuncta. l. talis scriptura, de le. 1. & ibi vī notari in gl. quæ incipit, etiã quæ sequuntur. Et pro hoc bene C. de arbi. aut. decernimus.

ADDITIO.

a ¶ Referri debeat. Adde hoc, ꝙ clausula refertur ad oĩa quãdo non est ratio restrictiua. Bald. in l. 1. in prin. C. de li. prate. sed non ad id quod de iure fieri non potest. In spec. de ar. §. h. uer. in forma.

SVMMARIVM.

1 *Bona patris, dicuntur esse filij. Ideo si statuto cauetur, quod nullus admittatur ad officium nisi habeat in bonis trecentas libras, poterit filius admitti, si pater eius habeat trecentas libras, & nu. 6.*
2 *Patris & filij persona eadem censetur.*
3 *Maritus & uxor euitant satisdationem iudicio sisti, propter fundum, cuius tamen dominium re ipsa spectat ad maritum, licet spe, ad uxorem.*
4 *Bonn patris, spe dicuntur esse filij.*
5 *Filius dominus est bonorum paternorum, patre adhuc uiuo.*
7 *Filius excusatur a muneribus realibus quę pater sustinet.*
8 *Statuto stante, quod quisquam non admittatur ad officium, nisi habeat trecenta, aliquis electus ad officium, probauit se habere trecenta in bonis, num sufficiat talis probatio.*

Quæst. LXXI.

1 **Item pone** † statuto ciuitatis Parmæ cauetur, ꝙ nullus possit eligi ad aliquod officiũ nisi habeat in bonis libras trecetas, quidã filius fa. cuius pater habebat in bonis vltra trecẽtas libras, electus ad unum officium. habebat unum substitutum, qui eũ ab officio excludere nitebatur, dicens ꝙ ille non habebat in bonis trecenta fm formã statuti, ꝰ quem obiiciebat ꝙ pr̃ [a] habebat in bonis plus q̃ trecẽta, quęrebatur an ad officium deberet admitti, ꝓ filio allegabatur. l. in suis, de lib. & posth. ubi de hoc dixi, & ꝓ hoc
2 ẽt facit. ff. pro hære. l. 2. Et quia † persona patris & filii eadem reputatur. C. de impu. & al. substi. l. fi. cum si. In ꝰrium allegabatur, quia in bonis alicuius esse dr̃, qñ ꝓ eis habeat actionẽ & exceptionem, ut. ff. de acqu. re. do. l. statuas, & l. rem in bonis, vbi de hoc satis dixi. Et quia forma statuti est stricte seruanda. ff. ad munic. l. constitutionibus, & consultum fuit, ꝙ
3 filius admitteretur ad officium. Nam † maritus & uxor euitãt satisda. iudicio sisti ꝓ fundũ, cuius tñ dñium re ipsa spectat ad maritum, licet spe ad uxorem, ut. ff. qui satisd. cog. l. sciendum. §. qui fundum, sic & bona patris † spe, dicuntur esse filij,
4 & ideo hæreditas parentum dr̃ debita filiis. C. de codicil. l. fi. đ cur. furiosi. l. ult. §. 2. & bene đ impon. luc. descriptio. l. 1. cir. ca prin. li. 10. & pro soc. l. & quia plerunque, & non deficit eis nisi administratio, ut d. l. in suis, de lib. & post. Et pro hoc etiã. ff. unde liberi. l. scripto, & de bo. dãna. l. cũ rõ, & filii dicuntur ad propria bona uenire. ff. de succe. edicto. l. 1. § largius, nam filii non debent thesaurizare parentibus, sed econtrario. 21. q. 2. c. p̃dicator, & ibi in gl. & bene facit in brocardis de parẽtibus & fiiis rubricella, filius uiuente patre dr̃ † dñs, & appel-
5 latione dñi, continetut filius in bonis patris. ff. ad sil. l. 1. §. dñi appellatione, & põt filius dicere libertos patris, esse suos. ff. đ ver. sig. l. licet paternos libertos, & quia de mente statuti hoc vī fuisse. s. ꝙ filii quorum parentes haberent ultra trecenta,
6 admitterentur ad officia, si essent † idonei, & excludere solũ alios pauperes, qui facilius corrumperentur. ar. ff. de testi. l. 3. §. 1. et in talibus mens debet attendi. de excu. tuto. l. scire. §. aliud, qui petant tutores. l. fi. et de adimen. le. l. 3. §. conditio.
7 quia filius † excusatur a muneribus realibus quę sustinet pr̃, quia et ipse filius sustinere vī, et nõ debent in eadem domo esse duplicia onera. C. quemad. fil. fa. ad munera uocẽtur. l. 1. li. 10. et uide similem qõ. j. hac eadem parte, ver. item quęritur, statuto castri uel uillæ. Sed pone retento. d. statu. ꝙ aliqs
8 † electus ad officium probauit per famam se habere trecẽta in bonis, nunquid sufficiat talis probatio, ad hoc, ut admittatur ad officium? Gabri. de ossele. uer. pone quæstionẽ quã uidi de facto post aliqua allega. pro et contra, dicit ꝙ non, nisi cũ aliis adminiculis, et all. de mag. ꝙue. l. 1. §. si p̃ses. C. e ti. l. fi.

ADDITIO.

a ¶ Quod pater. Bona patris an spectent ad filios patre uiuente. uide Bal. in l. fi legatarius. §. fi. de leg. 3 not. per glo. in l. lex Cor incip. qa nulla ff. de vul & pu. Adde, tamen ꝙ bona parentum sunt filiis debita etiam uiuente patre. Ita Bald. in titul. de pace tenen. in patri. in uer. item bona parentum

SVMMARIVM.

1 *Potestas semel concessa, num contrario statuto reuocetur.*

Quæst. LXXII.

1 **Insuper** † quęro statuto pergami, cauetur, ꝙ ꝓ consilium dictæ ciuitatis nihil ordinari possit qđ sit ꝰ statuta. d. ciuitatis, nisi ꝯcordes fuerint sex partes totius ꝯsilii. totũ ꝯciliũ ꝯcorditer dedit ptãtẽ duodecim sapientibus ordinãdi qcqd uolũt sup̃ qbusdã negotiis, & ꝙ illud qđ ordinaret ꝓ eos iterato reduceret ad cõsiliũ, et ꝙ tũc placeret maiori parti cõsilii ualeret, isti sapientes aliqua ordinauerant ꝰ statuta, tñ ordinata ꝓ eos fuerunt firmata per maiorem partem consilii, dubitabatur an ualerẽt illa, q̃ erãt ꝰ statuta, determinatũ fuit ꝙ sic, licet in secundo ꝯsilio nõ ꝯcordassent sex partes, qa in primo consilio oẽs concordarunt super potestate danda illis sapientibus ordinãdi, quę eis viderẽtur, ut. ff. de hæred. insti. l. asse toto. cũ cõcor. ubi de hoc dixi.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum excusat non præstantẽ & facientẽ, modo illud probetur.*

Quæst. LXXIII.

1 **Item** quæro † statuto cauetur ꝙ cõitates & certi ciues teneantur consignare certã quantitatẽ frumenti in

ca-

Source : BIU Cujas

caneua. quædam communitas uolens consignare quantitatem debitam, inuenit caneuam plenam, ita qđ nō potuit ibi reponere, an incidat in pœnā ſtatuti, dic qđ non. ar. bonum. ff. de condi. & demon. l. Titius, ubi de hoc tetigi, curare tñ debet cum iudice quod impedimentum tollatur ut eo. ti. l. quibus diebus. Et pro prædicta determinatione adduci pōt, ſ. locati. l. qui operas, & omnia iura dicētia qđ ſi p me nō ſtat, adimpleuiſſe videor. ff. de condi. & de. l. iure ciuili, cū cōcor.

SVMMARIVM.

1 *Demonſtratio falſa an uitiet, quod agitur.*

Quæſt. LXXIIII.

1 Item pone † qđ ſtatuto vel reformatione contineat qđ quibuſdā officialibus ſatisfiat de eorū ſalariis, & de pecunia q̄ eſt in camera cōmunis, tpe ſtatuti uel reformationis nulla pecunia erat in camera, nunqd uitiabitur ſtatutū uel reformatio, dic qđ nō, qa iſta fuit falſa demōſtratio q̄ nō viciat qđ agit. ff. de cōd. & dem. l. demonſtratio, vbi de hoc dixi, et pro hoc dele. 1. l. ſi ſeruus legatus. §. qui quinq; & l. ſi certos, & qđ ibi dixi de le. 1. l. plane. §. ſed ſi ita. & de uerb. ob. l. ſi ita ſtipulatus fuero demonſtratione facta, cum ſimili.

SVMMARIVM.

1 *Debitor ante terminum poſsit ne ſoluere creditori.*

2 *Emphyteota an poſsit ſibi prouidere, & ſoluere penſionem domino profuturis pluribus annis.*

Quæſtio. LXXV.

1 Sed pone † q̄ ſtatuto cauetur q̄ ptās. 10. dies ante finem ſui regiminis teneatur facere quandā propoſitionē in conſilio ſub certa pœna, ipſe uolens ſibi prouidere ne incidat in pœnā, vult eam facere per tres menſes ante, nunquid poſſit. Ia. de ra. tenet q̄ ſic per l. ff. ad treb. l. ſi cui pure, non tñ cōpellitur ante facere, ut ibi dixi, & hoc uerum, niſi dies ille foret præfixus ex aliqua certa cauſa, ut ibi dixi, & ad hāc qōnē pñt deduci no. in q. an debitor poſſit ſoluere creditori ante terminū đ quo no. & dixi. ff. de an. le. l. eū q. ali. incipit Iabo-
2 lenus, in qōne an † emphyteota poſſit ſibi ꝓuidere, & ſoluere pēſionem dño de plurib. annis fututis, ne res aperiri poſſit domino de quo dixi. C. de iure emphy. l. 2. Et ad prædicta etiam facit. ff. ad treb. l. ſeruius Saturninus, & quod ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Confeſsio præiudicat.*

Quæſtio. LXXVI.

1 Item † q̄ro ſtatuto ciuitatis cauetur, q̄ ſi aliqua cōitas petat aliquid ab aliquo quē dicat eſſe vicinum, & ipſe confiteatur ſe uicinum, uel hoc appareat, q̄ ſtatim teneatur dare pignus ſufficiens de eo q̄ ab eo petitur, aliqua communitas petebat a titio. x. & ibi confitetur ſe vicinū, unde iudex præcepit q̄ daret pignus ſm formā ſtatuti, ipſe appellauit a præcepto, quæritur nunquid nō obſtante appellatione poſſit cogi dare pignus, dic qđ ſic ar. expreſſum. ff. ut lega. nomi. cauea. l. poſtq̄. § imperator, & quod ibi dixi & notaui.

SVMMARIVM.

1 *Immunitatis priuilegium conceſsum a ciuitate his qui ciuitatem incolauerint, an denegandum his qui receſserunt poſtmodum tamen redierint.*

Quæſt. LXXVII.

1 Adhuc † quæro, ſtatuto ciuitatis cauetur, q̄ qui uenerit ad ſtandum ad ipſam ciuitatem ſit immunis a colectis & alijs oneribus, uſque ad 10. annos, aliqui qui fuerunt ciues dictæ ciuitatis receſſerunt, & iuerunt ad ſtandum ad aliam ciuitatem, & modo redeunt ad iſtam ciuitatem, uolentes gaudere beneficio & immunitate ſtatuti, quę ritur an gaudere debeant. Ia. de are tenet, q̄ ſic per l. ff. de cōtrab. l. cum emancipatus. §. ſi pater, vbi de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Anteceſsores qui dicantur, Qui item parentes.*

Quæſt. LXXVIII.

1 Item quæro, ſtatuto † cauetur, q̄ ſi quis oriundus de aliqua communitate recedat a dicta communitate, & probetur, q̄ ipſe & ſui maiores & anteceſſores fuerunt in de oriundi, q̄ compellatur redire ad ſtādum cum dicta cōitate, probatum eſt, q̄ iſte & pater eius, & alius fuerunt inde oriundi, an talis ꝓbatio ſufficiat, ita q̄ cōpellatur redire ad ſtandū cum ipſa cōitate? Et dic q̄ nō eſt ſufficiens probatio, quia maiores & anteceſſores dicuntur ultra tritauum, & parentes dicuntur uſque ad tritauum, ut. ff. de gradi. conſang. & affini. l. iuriſconſultus. §. parentes, & de in ius uocan. quinque. §. parentes, et ibi in glo. notaui & dixi.

SVMMARIVM.

1 *Pedagium de iure non ſoluitur pro rebus quæ portantur ad uſum proprium. Et quid ſi res ſit promiſcua.*

Quæſt. LXXIX.

1 Item † quæro, ſtatuto cauetur q̄ de rebus quæ portātur ad uſum proprium non ſoluatur pedagium qđ ſtatutum cōcor. cum iure cōi. C. de uectig. & cōmiſſis. l. uniuerſi, aliquis portabat res ex cā promiſcua. i. q̄ partim ſpectabāt ad uſum eius, & partim nō, uidetur q̄ ſoluere debeat ar. ff. de le. 3. l. hoc legatum vbi de hoc dixi, quid ſi ſtatuto cauetur, quod bladum poſſit exportari pro uſu ſuo, aliquis re uera exportauit pro ſuo uſu, ſed poſtea mutato propoſito uendit. nū quid incidat, in pœnā, vī quod non, inſpecto primo propoſito. ff. de exerci. l. 1. §. non autē ex oī, vbi de hoc dixi. uer. vnde quęrit Oſtilius, vbi Gul. dicit Ia. de are. hoc tenuiſſe, & ꝓ hoc de aqua quot. & æſti. l. 1. §. illud, & de publi. l. Cęſar. ipſe autē dicit, q̄ melius facit de cōtrahen. emp. l. ſenatus, coniuncta. l. ad hoc ſpecialiter allegat, de lega. 1. l. cætera. §. ſi. dicit tamē exigendum ab eo iuramētum purgationis, q̄ tempore quo extraxit, extraxit pro vſu ſuo. ff. rerum amota. l. marcellus, & C. de his qui ad eccle. confugiunt. l. fina. §. ſic ubi. Gui.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſi caueatur, quod his caſibus quibus minor poteſt ſubire iudicium, poſsit etiam conſtituere procuratorem, quando intelligatur poſſe ſubire iudicium.*

Quæſt. LXXX.

1 Item quæro † ſtatuto cauetur, q̄ his caſibus quibus mimor poteſt ſubire iudicium, poſſit conſtituere procuratorem, quando intelligatur ſubire iudicium? Et uidetur, q̄ per litis cōteſtationem, in auth de litig. §. ſi uero initium, & ff. de iudi. l. ſed & ſi ſuſceperit, non autē per præſtationē ſatiſdationis in iudicio, ut. ff. de procura. l. Titius, & pro hoc. ff. ad Treb. l. 1. in prin. ubi de hoc dixi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quod ætas legitima in omnibus negotijs & contractibus, intelligatur a xviij. annis ſupra, nunquid habeat locum in teſtamentis.*

2 *Verba geſſerunt, & contraxerunt, non habent locum in ultimis uoluntatibus.*

3 *Genus a quo remouetur, remouetur & quælibet eius ſpecies.*

Quæſt. LXXXI.

1 Item pone † ſtatuto caueri, q̄ ætas legitima in omnibus negotis & contractibus intelligāt a 18. an. ſ. nunquid habeat locum in teſtamētis, verbigratia pater in teſtamento filium inſtituit, & ſi infra legitimā ætatem decederet, titium ei ſubſtituit, deceſſit filius poſt 18. an. & ante 25. nunquid erit locus ſubſtitutioni. Si intelligamus ætatem legitimā ſm formā ſtatuti non eſt dubium, q̄ ſubſtitutio euanuit. Si ſecundum formam iuris cōis, nō eſt dubiū q̄ ſubſtitutio locum habet, q̄ ergo ſtatutum locum habeat hoc caſu, vī quia ſtatutum loquitur in negotiis & ꝯctibus &
2 uerba, geſſerunt † & ꝯxerunt, nō habent locum in vlt. uolun tatibus. ff. de ver. ſig. l. uerba, contraxerunt. Itē propter verbū negotiis, quia lex ponit negotium, ut ſpeciem, & contractū
3 ut genus. ff. de reg. iur. l. contractus, & a † quo remouetur genus, remouet & ſpēs. ff. de fun. inſtr. l. fundi. §. fi de ſuis & leg. hæredi. l. ubi, & ibi in glo. Et pro hoc ēt facit. ff. de acq. re. do. l. liber ho. vbi primo loquitur de cōtractibus. qui fiunt inter uiuos, poſtea ponit de hæreditate, & legato pro diuerſis ſpeciebus, niſi. n. forent diuerſa, ea non ſeparatim poſuiſſet. Dy.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium atrox grauius punitur inter coniunctos, leue autem mitius, vel nullo modo.*

Quæſt. LXXXII.

1 Item quæro † an pœnæ ſtatutorum locum habeant inter coniunctos ſicut extraneos, ut ſi duos fratres rixati ſint ſimul, ita puniātur ſicut extranei. Dynus poſt aliqua allegata pro & contra, diſtinguit, an maleficium ſit atrox uel leue, atrox enim debet ſeruerius puniri inter coniunctos, leue autem mitius, aut nullo modo, & allegat. C. de pa. po. l. filius & ff. de iniuriis l. prętor edixit. §. præterea, finaliter tamen uidetur ſentire q̄ æqualiter puniātur, per l. capitalium. §. omnia. ff. de pęn. & ita fecit Romulus de fra. ff. de rerum di. l. fi. Et ita communiter ſeruatur, de hoc in Gandino de aliquibus quæſtionibus, quę non cōmode adaptantur ad titulos præcedentes in principio.

SVMMARIVM.

1 *Diuites & pauperes an pari pœna ſunt plectendi.*

Quæſt. LXXXIII.

1 An † pari pęna puniantur diuites & pauperes, & nobiles & ignobiles, uide in Gandino de pœnis & percuſſionibus, & inſulru ver. Item quæro, an pari pœna, & dixi. C. de ſumma trini. l. 3. & de epiſ. & cleri. l. presbyteri.

SVMMARIVM.

1 *Veſtium appellatione, quę nam contineatur.*

Quæſt. LXXXIIII.

1 Si † ſtatuto caueatur, q̄ dilacerans ueſtes certa pęna teneatur, quæ contineantur appellatione ueſtium, uide. ff. de aur. & ar. le. l. veſtimentum & l. ſequenti, & de uerb. ſign. l. in ſtratum & l. ueſtis. Sed quo ad pœnam ſtatuti crederem non male dictum, attendi communem uſum loquendi, & ſm talem uſum declarari quæ contineantur appellatione ueſtis pro hoc. ff. de uerbor. ſigni. l. anniculus, & de le. 3. l. librorum. §. quod tamen caſſius. cum ſi.

SVM-

Source : BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Condemnationes desoluendo infra decem dies, sub pœna tertij uel quarti, an ualeant.*

Quæst. LXXXV.

1 **Item** † q̃ro, an ualeant ꝑdēnationes q̃ cōiter fiunt desoluendo infra. 10. dies, sub pœna tertij & quarti, vide in spec. de sen. §. 1. uer. sed nunquid iudex qui præcipit.

SVMMARIVM.

1 *Debitor coactus per iudicem soluere alij quam creditori, an sit liberatus, & num. 3. 5. 9. 10.*

2 *Iniuria, & uiolentia illata debitoribus non debet nocere creditoribus, limit. num. 6.*

4 *Soluens alijs, inuito uel ignorante creditore, non liberatur.*

7 *Possessoris conditio, potior est in pari causa.*

8 *Magistratus potestatem habent iuris etiam iniqui statuendi.*

11 *Ciuitates hodie non habent ius confiscandi sine principis auctoritate.*

12 *Pistorij statutum, quod omnia bona & nomina expulsorum & bannitorum cedant ommuni.*

13 *Præsumptio sumitur de præterito in præsens.*

Quęst. LXXXVI.

1 **Quęro** † aliam antiquā. q. statutū erat Bono. quod debitor illorū de parte Lambertatiorū posset & deberet soluere cōi Bon. Quidā fuerunt coacti soluere, quærit an per talē solutionē sint liberati ab ipsis creditoribus suis, & vī ꝙ nō per l. ff. de solu. l. creditor oblatum, vbi de hoc dixi. Et ſqa iniuria & uiolentia facta istis debitoribus, nō debet

2 nocere creditoribus. ff. de fideiuſ. exceptione, de euic. l. si per imprudentiā, q̃ in frau. cre. l. fi. §. si a socio, & de bo. lib. l. q̃ cū maior. Et quia qđ nostrū est &c. ff. de reg. iur. l. qđ nostrū, & non debet alteri per alterum &c. vt eo. ti. l. nō debet, & ꝑ ista opi. bene facit. ff. de peri & cōmo. rei uē. l. lectos. Itē quia certi sunt modi, quibus tollitur oblig. insti. qui. mo. tol. obli. per totum, de quibus non est iste, ergo &c. Et talis modus arguēdi habetur insti. de act. §. actionū. ff. de act. & obl. l. obligationū fere. §. pe. & de his q̃ sunt sui uel alie. iu. l. patre furioso. Itē

3 † isti debitores nō debuerunt obtemperare præcepto iudicis præcipientis quod soluerent, quia illicitum erat. & iō potuerunt resistere & ꝺicere, ut. ff. de iniur. l. nec magistratibus, & C. de iur. fis. l. facultas defensionis. li. x. & si nō fecerunt sibi imputetur. ff. de reg. iur. l. dānū qđ quis, & quia certi sunt casus speciales, in quibus quis alij debitum pōt exigere. C. de admi. tuto. l. debitorib. & l. tutores, in fi. q̃n fiscus uel priua. debitor. sui debitoris, ꝙueniat, l. 2. & ī ff. de cur. bo. dan. l. 2. & de admi. rerum ad ciuitatem perti. l. 2. §. si eo tpe. ergo in alijs, in ꝺriū

4 remanet ius cōe. ff. ad municip. l. 1. in fi. Itē qui soluit † alij, inuito uel ignorāte creditore, nō liberatur, ut. C. de solu. l. inuito. In ꝺrium, ꝙ † sint liberati facit iussus iudicis. ff. de solu. l. si stipulatus. §. si lancē, & depo. l. 1. §. si pecuniā, & de mino. l. ait ꝓtor. §. permittitur, & quia odio creditorū videntur cōpulsi. vnde non debet nocere ipsis debitotib. ff. de an. le. l. liberto. §. Lucius, & locati. l. si merces. §. culpæ, & qđ dī, ꝙ iniuria facta debitori, nō debet nocere creditori uerum est, nisi † eorū

6 odio & culpa facta sit, vt ꝑbant iura p̄dicta. Et si diceret, ꝙ solutio facta p̄doni nō liberat debitorē, nisi prædo soluat dño, vt. ff. de sol l. qui hominē. §. si prædo. & de cōd. ind. l. si vrbana, verū est q̃n debitor sponte soluit, sed in casu ꝑpositō soluerunt coacti. Et ꝑ hac parte vī expressum. ff rei ven. l. itē si uer beratum. §. ite si forte, & de leg. 3. l. Paulo Calimacho. §. fin. Itē si dicamus creditori & debitori factā iniuriam, in pari cā

7 potior est † condō possessoris, de uer. obl. l. si seruū. §. sequitur. & liberationis quā obligationis, de ac. & obl. l. Arianus. Et qa bona fides nō patitur, ꝙ bis idē exigatur. ff. de re. iu. l. bona fides, ex ꝺctibus, & in quibus causis pignus tacite ꝺhitur. l. fin. Itē quia isti habuerunt parere magistratui, ut iudici auth. vt

8 oēs obe. iud. prouinciarū ꝑ totū, & de iust. & iu. l. 1. Nā magistratus hñt ptātem iuris ēt iniqui statuendi. ff. qđ quisq; iuris. l. 1. Ista qō fuit antiqua & per multos tacta. Host. Alb. Papiē. & Gui. de suza. ver. sed pone qōnem de facto, quidā de parte ecclesiæ, & duobus uers. seq. soluebant, ꝙ debitores nō essēt liberati & reuersi, creditores eos conuenire possent, ꝑ iura s̄. ad hoc allegata, & maxime, per l. ulti. §. fi. ff. de pig. act. de sol. l. creditor oblatam, de pericu. & cōmo. rei uendi. l. lectos, & de leg. 1. l. si seruus pluriū. Tho. piperata qui hanc qōnē Bon.

9 disputauit eā sic soluit, † aut isti creditores đ Lābertatijs erāt expulsi de Bononia iniuste, & sine eorū culpa, & sine causę cognitione, & tunc debitores non sint liberati. Et agāt ꝺ magistratum, ut d. l. nec magistratibus. ff. de iniur. Et ita intelligant iura ꝑ hac parte adducta. Ideo dixi sine culpa, quia sine culpa non est aliquis puniendus, extra de re. iur. c. sine culpa, & ubi non est delictum, nō debet esse pœna. C. de pe. l. sancimus, sine cognitione, iō dixi, qa ēt si taliter tulisset iudex sentētiā nō ualeret. C. cominationes & epistolas. l. fi. & de sentē. & interlo. om. iu. l. ex stip. & l. prolatā. Si aūt sua culpa & delicto † fuerunt expulsi & cū caa cognitione, tūc debitores sint liberati per iura ad hoc allega. Alij distingunt aut bona istorum Lābertatiorum fuerunt publicata ex statuto uel cōsuetudine, tunc debitores sunt liberati, quia tunc cōe Bono. suc cessit ipsis creditoribus. ff. pro socio. l. actione. §. publ. & C. ad

11 l. Iul. de vi. l. 3. cū si. Sed ꝺ hoc multū est, quia † ciuitates maxime hodie non habent ius cōfiscandi sine auctoritate principis, vt C. ne sine iuſ. prin. certis iud. liceat ꝙ fiscare. l. 1. & de bon. ꝓscri. auth. bona dānatorū. De hac materia plenissime dixi. ſ. tertia par. ver. itē q̃ro an hodie sunt correcta oīa iura loquentia de publicatione bonorū, & uer. seq. d. Dy. in qōne p̄dicta debitorum coactorum soluere indistincte tenuit ꝙ sint liberati & dicebat esse casum. l. liberto. §. Lucius. ff. de an. leg. & d. l. Paulo Calimacho. §. fi. de leg. 3. & utrobiq; dixi, & vide ēt. xliij. q. in lib. magno qōnum disputatarū. Quærit etiā

12 Cy. statutum est Pistorij † ꝙ oīa bona & nomina expulsorū ueniant in cōi, debitor cuiusdā expulsi auctoritate statuti ꝑ Ptātem captus fuit, & ꝙ pulsus promittere de soluēdo cōi. ſ. tps sponte soluit, facta pace, creditor reuersus petit ab eo, dicens eum teneri, quia sponte soluit, & dicit fuisse iudicatum ipsum teneri, sed male dicit fuisse iudicatum, quia satis uide tur cōpulsus in solutione, ex quo cōpulsus fuit in promissione de soluēdo cōi, ut C. quod metus cau. l. cum te. vbi de hoc

13 dixi, & quia † de præterito præsumitur in præsens, ut infra de proba. l. ex persona & uidetur expressum. ff. quod falso tuto. aucto. l. nouissime. §. 1. & quia contra officialem est præsumptio metus, vt infra ea. l. si per impressionem. Cyn.

SVMMARIVM.

1 *Rem immobilem si quis uendiderit extra parentalem, si uelit infra annum redimere, & ante agnatos offerat prœcium emptori, an præferatur.*

2 *Emphyteota alienans an cadat iure suo.*

Quæst. LXXXVII.

1 **Item quęro** † statuto cauetur, ꝙ si quis vendiderit uel alienauerit immobile extra parentelam, ꝙ illī de parentela proximiores, pñt illud recuperare ob latio prætio. ſ. annū, quidā uendidit extra parētelā, sed. ſ. annū redemit, dicunt agnati ꝙ nō obstāte tali redemprione pñt illā rē habere f formam statu. an id iure possint. d. Gui. de suz. dicit ꝙ si anteq̃ oblatū esset p̄tium emptori per illos de agnatione, iste redemit, ꝙ sit potior conditio ipsius redimētis, & alle. in ar. C. de rerum permu. l. fi. ff. de impensis in rebus dota. factis. l. ꝙ dī. §. sed si impēsis, rerū amo. l. fi. sol. matr. l. si mulier, & de al. iu. mura. ca. fa. l. ex hoc edicto. §. si quis. Si autē agnati pręuenerunt, prætium emptori offerendo, tūc nō est licitum venditori redimere, quia præuētus est. ar. ff. de iudi. l. si quis postea, & de bo pos. ꝺta. l. si post mortē. §. fi. sol. mat. l. insulā in fi. de iure do. l. stipulatio, & ar. de lib & posth. l. filio. de pact. l. si unus. §. qđ in specie. de ces. bon. l. his q & l. quē pę nitet de in ius uoc. l. q̃uis, de nox. elec. de bo. lib. l. q̃ cū maior de in integ. rest. l. diuus. & C. de ap. l. si quis libellos. Guid. Dy. in simili. q. ſ. in emphyteota q uendidit dño irrequisito, & postea redemit, vī tenuisse ꝺrium per l. quidā testō, & l. rogo. ff. de fideicō. libe. ubi de hoc dixi & deposi. l. 1. §. si rē, & idē tenet Pi. cxj. q. in uasallo qui feudū alienauit, deinde redemit. Et vī expressum in vsib. feudo de cōtrouersia feudi inter do. & empto. c. j. Et quid iuris, si uasallus post aliena. feudū recu. c. 1. & utrobiq; vide Ia. de bel. pro opi. d. Gui. ff. de usu. l. sequit. §. labeo, & eius opi. tenet spe. de loca. §. nunc aliqua. uer. xcvj. si uendidit. Et pro hac opi. facit ne tut. uel cur. vec. conducat l. 1. & ꝙ ibi dixi opi. Dy. de stricto iure seruari credo. Et ꝑ eius

2 opi. bene facit gl. C. de iur. emphy. l. fin. quæ dicit ꝙ emphy. † alienans cadit ipsō iure a iur. suo, & quia semel extitit conditio, vt d. l. quidā testō. alia tñ opi. ęquior est, ut dixi d. l. vlti. de iur. emphy. uer. adhuc quęrit Dy. si emphy. uendidit, & de tali ꝙsuetudine ꝙ res alienata possit recuperari ꝑ proximiores, extra de in inte. rest. c. cōstitutus. Est tñ tale statutum vel consuetudo ꝺ l. dudū. C. de contrahen. emp. ubi de hoc dixi.

SVMMARIVM

1 *Debitor si tradat rem immobilem creditori, an eam poterit recuperare per agnatos.*

2 *Datio insolutum, habetur pro solutione.*

Quæst. LXXXVIII.

1 **Suppoſito** † statuto prædicto si debitor tradat rem immobilē insolutū creditori, an poterit recuperāri per agna. Specula. tenet ꝙ nō, de emp. & ven. ver. sed pone statutum. Et idem tenet Albe. Odos. in. q. q̃ disputa uit & incipit, in aliqua ꝑuincia. ff. de statuli. statuliberi a cæteris. §. 5. & đ liberali cā, l. si usuf. in prin. ubi ēt tetigi, qd si donauit, uel in dotē dedit. In contrariū multum facit. ff. de leg. 1. l. senatus, ibi pœnæ locus erit Per quā quidā tenuerunt oppositum in simili. q ſ. si statuto caueatur, ꝙ eqni scripti ꝑ cōi uendi nō possint sub certa pęna, & aliquis dedit insolutum, quod incidat in pœnā. Sed ꝑ prima opi. bene facit. C. de fundis patri. l. fi. li. x. & quia ex necessitate hoc facit, & statu. de uoluntaria alienatione loqui vī, de hoc vide quod dixi ſ. 2. par.

Source : BIU Cujas

par. 2.q.quæ inci. Ex prædictis oritur & ĵ. hac eadē partē, ver. ſtatuto Parm. cauetur, & Gui tenet ꝙ dans inſolutum incidat in pœnā, ver. ſed pone qō. talem, ſtatutum eſt Pergami.

2 Pro hoc ēt quia †datio inſolutum hr̄ ꝑ vēditione. C. de euic. l. ſi prædiū, qb. ex cau. in poſſ. ea. l. fi. & ꝑ ēptore. l. litis, & ꝑ hoc ēt bn̄ facit. ff. qb. mo. pi uel hyp. ſol. l. ſicut re corporali. §. uenditionis, & ad idē etiā qđ not. C. cōmunia vtriuſque iudi. l. 1.

SVMMARIVM.

1 *Agnatus proximior cui competit ſtatuto ius recuperandi rem datam creditori inſolutum, an poſſit tale ius alij vendere vel cedere.*

2 *Statutum ceſſat, ceſſante eius ratione.*

Quæſt. LXXXIX.

1 Sed †an proximior agnatus cui competit ius recuperandi, poſſit tale ius recuperandi alij vēdere vel cedere, vr̄ ꝙ ſic. ar. C. cōi di. l. ad officium. In ꝫriū facit, qa licet fideicōmiſſarius vlis poſſit agere, vt ſibi reſtituatur, vt. ff. ad treb. l. 1. & l. reſtituta, nō tn̄ pōt alii cedere, ut. ff. de iure do. l. ſi mu

2 lier. §. ex aſſe. Et quia ceſſat †rō ſtatu. quæ eſt, vt remaneat in agnatione, qđ nō eſſet ſi alii cederetur, ceſſare ergo debet ſtatutum ar. de le. 2. cū pater. §. libertis, & hāc tenet Cy. ſm Pe. d. l. ad officium, vt ibi dixi, & vide. s̄. hac eadē particula. ver. item quæro ſi ex forma ſtatuti prohibita alienatio.

SVMMARIVM.

1 *Agnatus proximior ſi differat recuperare rem traditam creditori inſolutū, quomodo conſuletur alijs in gradu ſequentibus, recuperare volentibus.*

Queſt. XC.

1 Quid †ſi ꝑximior agnatus differat recuperare, qūo cōſuletur aliis in gradu ſequetibus, recuperare uolentibus, ꝙ poterunt inſtare apud iudicem, ꝙ ſibi p̄figat̄ terminus ad recuperandum, quo elapſo ſi non recuperent, ulteriores poterunt recuperare, argu. ff. de ingenui. manu. l. diffamari. ff. de cura. bonis dando. l. 1. cum ſimilibus.

SVMMARIVM.

1 *Vſumfructum ſi quis habeat in fundo, & proprietatem emat a domino, ſi proximior agnatus vigore ſtatuti reuocat uenditionem, nunquid uſufructuarius poterit retinere uſumfructum, quem prius habeat, eumque petere ſibi reintegrandum.*

Quæſt. XCI.

Sed pone aliquis habebat vſumf. in fundo, emit proprietatem a domino, & ſic eſt conſolidatus vſufru. cum proprietate, proximior agnatus vigore ſtatuti reuocat venditionem, nunquid vſufructuarius poterit retinere vſumfructum quē prius habebat, & petere ſibi reintegrari? dic ꝙ ſic. ſi ignorabat ſtatutum loquens de recuperatione, ſi autem ſciebat, ſecus, & ſibi imputet. Et pro hoc videtur expreſſum. ff. ad ſil. propter veneni. §. neptis, vbi de hoc dixi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ꝙ res tradita inſolutum creditori, recuperetur per proximiores an habeat locum in re data in feudum.*

Quæſt. XCII.

1 Sed †nunquid prædictum ſtatutum habeat locum, ſi res detur in feudum, de hoc uide quod no. gl. & per Iac. de bel. in vſib. feu. per quos fiat inueſtitura. c. 1. §. 1.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante quod res tradita inſolutum creditori, reuocetur per proximiores, ſi conſuetudo ſit quod mortuo aliquo, quidam executores habeant bona mobilia, & haredes immobilia, an mortuo emptore pretium oblatum pro recuperatione fundi, cedat hæredibus, an potius executoribus.*

Queſt. XCIII.

1 Quid †ſi ſtatuto prædicto exiſtēte cōſuetudo ſit, quod mortuo aliquo quidam executores habeant bona mobilia, & hæredes immobilia. Sēpronius emit quendam fundum, qui virtute primi ſtatuti recuperari poterat a proximiori agnato, ſed cum non recuperauit viuēte empto re, eo mortuo vult recuperare & offert pretium, executores dicunt ſe debere habere iſtud pretium, tanquā de bonis mobilibus, hæredes dicunt ſe debere habere quaſi ſit de immobilibus, quia fundus erat in hæreditate defuncti tēpore mortis, & non pretium, determinatum fuit ꝙ executores habere debent per l. 2. § id quoque, de col. bonorum, & dixi. C. de col la. l. ea demum. & ibi per Cy.

SVMMARIVM.

1 *Res ſi qua vendita eſt clerico, qui nomine clericatus collectarum immunitatem petit, deinde proximior agnatus rem auocet, & clericus vult retinere quantum ſolui debuiſſet pro collectis, an id poſſit.*

Quæſt. XCIIII.

1 Quid ſi vendita eſt res alicui clerico, qui pro eo ꝙ erat clericus ſe excuſauit a ſolutione collectarum q̄ ſolui debebat ex re illa, deinde proximior agnatus rem auocet, & clericus vult retinere quātum ſolui debuiſſet pro collectis, nunquid poſſit? arg. quod ſic. C. de hære. inſti. l. neque per ſe, de hoc per Cy. & me. ſed quòd non poſſit. eſt ar. ff. de ædil. edic. l. cum autem. §. fin.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio cenſualis vel fiſcalis ſi reuocetur per proximiorem agnatum, an reuolutio ſolui debeat, & nu. 3.*

2 *Reuolutio quid.*

Queſt. XCV.

1 Quid †ſi ſtatuto caueatur ꝙ alienans rem cenſualem vel fictualem, & ille in quem fit alienatio, teneat̄

2 dño ad certum quid præſtandū, qđ appellatur † reuolutio, mulier q̄ habebat caſtrū cenſuale dedit in dotē, poſtea, reperitur matrimoniū nō tenere, nūquid ſolui debet dicta reuolutio? Et idē pōt q̄ri ſi facta alienatione rei cēſualis vel fictualis ſi reuocetur ꝑ proximiorē agnatū, & qđ reuolutio ſolui nō debeat facit. C. cōia. de le. l. fi. §. ſed qa nr̄a maieſtas, vbi ď hoc dixi, & §. ſinaūt ſub condōne, ibi, quaſi nec ſcripta &c.

3 †Quidā aūt dicunt ꝙ idē eſt ſicut in pacto legis ꝯmiſſoriæ & adictionis in diē, vtrū pure uel ſub ꝯdōne fiat, vt ff. de in diē adi. l. 3. & 4. prima opi. placet Pe. & hoc ff. de ſepara. bo. l. quotiens. §. ſi libera, cū diſtinctione tn̄, quia ſtatutum dicat qđ ſi res cenſualis venderetur deberetur reuolutio, & tūc ſufficit uenditam eſſe, & ſemel conditionem extitiſſe, vt C. de inſti. & ſub. l. ſi quis. Aut dicat ꝙ tenens dn̄ium rei alienate, teneatur, & tunc quia retro fingitur nō fuiſſe ſua, nō teneat̄ ꝑ iura p̄dic. & ar. ff. de aqua plu. ar. l. in diem. §. fi. & de pig. l. lex. vecti.

SVMMARIVM.

1 *Emptori num reſundendæ expenſæ neceſſariæ & utiles factæ in re ſubiecta recuperationi & reſtitutioni.*

Quæſt. XCVI.

Sed quid ſi emptor q̄ emit rem quæ pōt recuperari ꝑ ſuccеſſionem, in re empta fecit expenſas neceſſarias & vtiles, nunquid uolens recuperare teneatur refundere tales expenſas? dic ꝙ ſic, ut ff. de mino. l. intra vtile. §. vendentibus ſecundum Iac. de are. & ibi plene dixi.

SVMMARIVM

1 *Agnatus proximior qui recuperat rem per ſucceſſionem auctoritate ſtatuti vel conſuetudinis, an recuperet cum fructibus a tempore moræ.*

2 *Actio ex conſuetudine vel ſtatuto perſonalis eſt.*

3 *Contractus bonæfidei fauorabiles ſunt.*

4 *Rem ſi petam quæ fuit authoris mei, ueniunt fructus a tempore moræ.*

5 *Alienatione rei ſubiectæ reſtitutioni facta ſub conditione, an annus incipiat a die alienationis, uel exiſtentis conditionis.*

Quæſt. XCVII.

1 Sed nunquid †proximior qui recuperat rem per ſucceſſionē auctoritate ſtatuti uel conſuetudinis, recuperabit eam cum fructibus vel ſine fructibus a tpe morę, dicunt quidam ꝙ non, quia non petit qđ

2 eſt ſuum vel auctoris †ſui, imo agit ex conſuetudine vel ſtato, quæ actio eſt perſonalis, inſt. de acti. §. ſic itaq;. Nam circa fructus diſtinguitur. Aut agitur ex contractu bonæ fidei, & ueniunt a tpe moræ, vt ff. de uſur. l. videamus. §. ſi ex cā. Aut ſtricti iur. & tunc aut peto ꝙ eſt, vel fuit meum, uel auctoris mei, & tunc etiā a tempore moræ. Aut quod non eſt nec fuit meum nec auctoris mei, & tunc a tēmpoxe litis conteſtatæ. ff. de condi. inde. l. ſi non ſortem. §. libertus, & d. l. videamus. §. ſi actionem, de vſur. & hoc ideo tam uarie, quia contractus

3 bonæfidei ſunt fauorabiliores. & maiorem habent exuberationem, ut ff. como. l. 3. §. ſi reddita, & de le. 2. l. Meuius. §. fundo. Item qa vbi peto qđ eſt vel fuit meum, pinguius ius habeo. ff. de rei uen. l. non ſolum. Sed ꝫ prędicta vr̄ quia ſi peto

4 rem †q̄ fuit auctoris mei veniunt fructus a tpe moræ, ut dixi, in caſu propoſito volens recuperare, vr̄ habere cām a cōſanguineo qui alienauit, ergo &c. Sed hoc uerum quando haberet cām per uiam ceſſionis uel alterius tituli, & ſic debet intelligi. d. l. videamus. §. ſi actionem. Alij tamen tenēt ꝙ recuperetur cum fructibus, & allegant, de acq. rer. do. l ſi ijs qui in aliena. §. fi. Sed hoc non probat, & in ꝫriū facit infra ad treb. mulier. §. ſi hæres, & hæc ultima. ſ. qđ fructus nō ueniant obtinuit Vltramonta. vbi fuit qō ſm Pe. qui hoc notat. ff. ſi cer-

5 tum per l. vinum in repetitione ipſius. l. †Quid ſi alienatio ſit facta ſub conditione, nunquid annus incipiet a die alienationis vel exiſtentis conditionis? dic quòd a die extantis conditionis. ff. quando actio de peculio eſt an. l. 1. §. annus. de excu. tuto. l. Caius. de iure dotium. l. tali. & de ædil. edic. l. bouē. §. ſub conditione, ſecundum Gul.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſi ſit vnum quod res alienata reuocetur, per proximiores, item aliud quod maritus poſſit vendere fundum dotalem cum conſenſu uxoris, an eo vendito, proximior de genere mariti vel vxoris admittatur ad recuperandum dictum agrum.*

Quæſt. XCVIII.

1 Item †præſuppoſito. d. ſtatuto & alio. ſ. ꝙ maritus poſſit vendere fundum dotalem cum conſenſu vxoris, ſi maritus cum conſenſu uxoris vēdidit fundum dotalem, an proximior de genere mariti, vel uxoris admittatur ad recuperandum? Et an vterq; uel neuter? hanc queſtionem l. ſe & ſub-

Source : BIU Cujas

subtiliter disputauit And.pisanus legum doc.Et est mihi 79, in lib.quæstionum disputatarum.Et post multa allegata pro & contra,terminauit nullum admitti , quia hæc res non est de genere,& ideo statututum cessat, & proximior yxoris nō potest admitti,quia ipsa non vendidit.

S V M M A R I V M.

1 *Actio hypothecaria an duret sublata personali.*
2 *Rem siquis obligat, & paratus est debitum soluere, an pignus liberum esse dicatur.*
3 *Exceptio cedendarum actionum,obstat actori.*

Quæst. X C IX.

1 Statuto †Pergam. cauet, ꝙ si creditor steterit ꝑ decen niū, ꝙ non petierit creditū ꝙ amplius petere non possit,creditor stetit ꝑ decenniū ꝙ non petijt, vult agere hypothecaria ꝯ bona debitoris, q̄rit an possit? & vr̄ ꝙ sic. qa hypothecaria durat sublata psonali,vt C.de lui, pig.l.intelligere,& p̄scriptio in psonali non nocet hypothecarię.C. de p̄scrip.30.an l. cū notissimi,& ibi in gl. Itē quia statutū dicit ꝙ creditor non possit petere debitū,sed hic non petit̄,debitū,sed res obligata ab extraneo possessore,& verba statuti, q̄ sunt stricti iuris,non sunt amplianda nec ab eis recedēdū. ff.de exerci.l. 1.§.igit in re dubia,de le.3.l.non aliter. Et dr̄ ꝑ
2 hoc esse legē aurea q̄ dicit, ꝙ† q obligauit rē & paratus est debitū soluere,ꝙ pignus liberū esse vr̄,qb mo. pig.vel hyp.soluit̄.l.itē liberatur.§.q paratus,& d.l.si venditor. l.fi. de seruis expor.Sed licet opinio p̄dicta sit æqua, credo de stricto iure ꝯriū,& recte intuenti ille.§.qui paratus,& gl.ibi posita super verbo satisfacere,facit in oppositū, & ar.ꝯ de neg ge. l. ait p̄tor in fi. de mune. & ho. vt gradatim.§.& si.l. & satis dixi. s. hac eadem parte an statuta recipiant.Et si dicatur, ꝙ nullus est effectus statuti,dr̄ imo quia facit qđ actioni personali pręscribitur decēnio. ubi alias p̄scribetur solū.30.an.ut. C.de pe ti.hæredi.l.hr̄ditas,& de consti.pecu.l.2. Vber.de bo. dicit ꝙ sæpe determinatū fuit.Parmę.ꝯrium,& ꝙ creditor post decenniū nō possit agere personali nec hypothecaria, alias statutū impositū esset magis verbis q̄ rebus ꝯ l.2.C. cōia de leg. nā si ageret ꝯ possessorem hypothecaria, possessor ageret ꝯ
3 principalem de euic.Item†obstat actori exceptio cedendarūactionum,vt.ff.de sol.l.stichum.§.penul.vbi vide.

S V M M A R I V M.

1 *Statuta loquentia de contractibus,an porrigantur ad quasi contractus,*
2 *Tutela an contineatur nomine contractus.*
3 *Hæres an teneatur ex contractu,eo modo quo defunctus.*

Quest. C.

1 Item quæro †an statuta loquentia de ꝯctibus a porrigantur ad quasi ꝯctum, puta ad tutelā & vr̄ ꝙ sic,vt ff. de act.& ob.l.i.in prin. vbi gl.dicit sub ꝯctu cōtineri quasi coutractū, sed actio tutelæ est ex quasi cōtractu,vt e.ti. l.ex malefi.§.tutelæ,ergo & sub statuto continebi tur,& pro hoc de neg.ge.l.cū aliquis,& vr̄ expressum,ꝙ tute
2 le†appellatione ꝯctus contineat̄.ff.de act.& ob.l.fi,ex cōtractibus,in quibus causis pignus tacite ꝯhitur.l.fi. In contrariū vr̄,qa ut dictū est certū est,ꝙ tutela est proprie & vere quasi contractus,ergo est spēs distincta & separata a ꝙtractu, nec
3 appellatione ꝯctus ꝙtinetur, qđ sic ꝑbatur,hæres tenet̄ † ex ꝙtractu eodē mō quo tenebatur defunctus. ff. de reg.iu.l.ea. §.fi.& l.hoc iure.§.fi.sed nō sic in tutela, nā tutor tenet̄ de dolo,lata culpa,& leui,vt C.arbi.tute.l. quiquid, & tū hær.eius de leui nō tenetur.C.de hær.tut.l.i. & ff. de fideiussor. tuto.l. fi. Et hāc tenet Dyn.s.ꝙ statutū non extendat̄ ad quasi ꝙtractus qui sunt species diuersæ a contractibus.Dy.& hæc qō & similes multum dependent ab his,quæ s̄.dixi in qōne an statuta recipiant interpretationem & porrigantur ad similia.

ADDITIO.

a ¶ De contractibus . Vide hoc & nota an statuta loquentia de contractibus porrigantur ad quasi contractum .

S V M M A R I V M.

1 *Dos an computari debeat in bonis viri,an potius vxoris,& nu.2.*

Quæst. C I.

1 Pone †aliā,qōnē,statuto cauet̄ qđ hūs mille in bonis,debeat tenere vnū equū ꝑ cōi, aliquis ex bonis propriis hēat quingenta. & de dote vxoris alia quingenta, nūqd patrimoniū coniunget̄ cū dote, vt sic teneatur tenere equū ꝑ cōi,tanḡ hēat mille ī bonis. Obtentū est ſm doc.antiquos, ꝙ nō. Et vr̄ casus.ff.ad municip.l.lucius.§.idē rn̄det constāte. Et ꝑ hoc bene.C.ne vxor ꝑ marito.l.3.& de dona. l. ꝙstante.
2 &de hac materia†an dos ꝙputari debeat ī bonis viri vel vxoris vide.C.de iure dot.l.res.Et ad hoc facit qđ dixi ꝯ.tertia parte ver.item quæro,an ex delicto mulieris dos publicetur, & infra hac eadē parte.ver.itē quæro statuto castri vel villæ, & vide Gui.ver.statutum est in ciuitate,quod qui habet mille.

S V M M A R I V M.

1 *Decimæ an æstimandæ pro quātitate reddituum, an potius pro pretio agri, & numero 2.*

Quæst. C II.

1 Sed †pone statuto cauet̄ ꝙ habens decimas in agris alienis,teneat̄ eas vendere dn̄is agrorū iusto p̄tio , aliqs habebat decimā ī agro vicini , q̄ erat ī ciuitate vel suburbijs ita qđ ager erat magni pretij & paruorū redituum , dn̄s agri vult emere decimā a vicino, & dicit ꝙ pretium decimæ ęsti mari dēat habito respectu ad q̄titatē reddituū,ille cuius ē decima,dicit ꝙ habeat respectus ad ualorē agri , quærit̄ qd iuris.Et ꝙ dēat fieri ſm reditus,est ar.ff.đ mag. ꝙue.l.pe,in prin. in auth.de ali & emphy.§.& hoc aūt.ff.de iu.fis.l.3.§.diui. & de le.1.l.siue fundū per fideicō.in prin.in auth. de non ali. §. qđ aūt a nobis in fi.& §.si vero alterius,& §.si vero leonis. In ꝯriū ꝙ ſm ualentiā fundi,est ar.ff.ad treb. l.si hęres, & l.ex as
2 se.Et ista†valentia ęstimabit̄ quantū fundus vēdi possit. arg. ff.de condi. fur.l.si seruus.1.rū & ad l.rho.de iact.l.2.§. porro. cū eōcor. ibi notatis.Ho.qui hanc.q.tāgit, nō plus dicit , ego credo verā primā opi.qn̄ ius decimarū p̄stat̄ ex fructib. vt patet ꝑ totū ti.de Dec. ergo ꝑ respectū ad fructus dēt æstimari.

S V M M A R I V M.

1 *Creditor oneroſus non auditur .*
2 *Malitijs obuiandum .*
3 *Pignus num liberum ſit,ſi quis obligauit rem & paratus eſt debitum exoluere .*
4 *Intellectus,l.item liberatur.§.qui paratur,quib.mod.pig.vel hyp.ſol.*

Quæst. C III.

1 Adhuc †quæro statuto cauetur, quod hūs debitorē & fideiussorē,agere possit ꝯ fideipssorem & eius bona propria auctoritate, etiā nulla facta excussione ꝯ principalem. Qui dā creditor auctoritate dicti statuti agreditur contra fideiussorem,dicit fideiussor,eamus ad principalem, qa aut faciā quod tibi satisfiet statim,aut ego tibi satisfaciā, dicit creditor ego nolo, nunquid audiendus sit fideiussor. Et primo vr̄ ꝙ sic,quia oneroſus creditor non auditur.ff.de pig.
2 act.l.si seruos,& pro hoc de vsur.l. si bene collocatę. Itē † qa creditor in hoc vr̄ malitiose agere,cū sibi non noceat qđ petit fideiussor,& fideiussori prosit. ff.de euic l.in creditore, & malitijs obuiandū est, de rei ven.l.in fundo, & de ser.expor.l. si venditor in fi.In contrarium pro creditore sunt uerba statuti quæ sunt clara,ergo eis inhærendū. ff. de exercito.l. 1.§. igitur in re dubia, & de le.3.l.non aliter Ho.tenuit fideiussō-
3 rem audiendum per iura s̄.adducta,& dicit † per hoc esse legem auream quæ dicit ꝙ qui obligauit rem & paratus est debitum soluere,ꝙ pignus liberū esse vr̄,qūb.mod.pig.vel hy
4 po.sol.†le. item liberatur.§.qui paratus,& d.l.si venditor , in fi.de ser.expor.Sed salua pace tanti viri,licet opi.in prędic.sit ęqua,credo de stricto iure contrariū,& recte intueri ille §. q paratus, & gl.ibi posita sup verbo satisfacere,facit ī oppositū.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum prohibens habere capras an comprehendat hircos.*
2 *Statuti mens attendenda eſt.*
3 *Maſculinum non continetur ſub fęminino , maxime vbi tractatur de odio & pœna .*
4 *Filia non comprehenditur ſub exhęredatione filiorum .*

Quæst. C I I I.

1 Sed † quid si statutū est in villa, qđ quis nō teneat capras sub certa pęna.aliquis tenebat hircos.nunquid ineida in pęnā? Et primo vr̄ ꝙ sic,attentamente statuorum q̄ fuit ne damnum daret̄ infructib.aut damnū datur ꝑ hircos sicut
2 ꝑ capras & mēs statuti † attendēda est.ar.de le.3.l.vxori.§.fi. & de ꝙdi.& de.l.illis libertis.& cū sit eadē rō in hyrcis, ergo idō ius.ff.ad.l.aqui l.illud. Ho dicit terminatū fuisse ꝯriū Mutinę đ ꝙsilio albert. papi.& hoc ēt ipse approbat: qa licēt ap.
3 † masculini ꝙtineat fęmininū:vt.ff.de le.3.l.q duos.cū si.tū eꝯ sub fęminino nō ꝙtinet̄ masculinū,vt.ff. đ le.2.l.si ita scriptū:& maxime vbi tractat̄ de odio & pęna.ff.de li.& post.l. cū
4 quidam,& de pęnis.l.præses.& in † exhęredatione filio. non continetur filia.ff. de ventre in pos.mitten. l. 1. §. totiens. & hoc dicit esse comendandū memorię Ho. Sed licēt credam vera p̄dicta de stricto iure.tū vidi seruari ꝯriū ꝑpter identitā tē rōnis,secundū opi.corū q̄ dicūt statutū etiam pœnale extendi ad similia, vbi ē eadē ratio, vel maior:de quo satis dixi supra hac eadē parte.an statuta recipiant interpretationē.

S V M M A R I V M.

1 *Bona dicuntur deducto ære alieno.*

Quest. C V.

1 Statutum est † Pergami ꝙ cōitates alias ꝙmunantię cōium de foris, sint cōia oīum habētium terras & possess ꝑ modo possessionum. aliquis habet ibi possessiones valentes cētum , sed habet debitū ꝙnquaginta. q̄rit an debeat habere partē suā pro cētū an vero deducto debito ꝙnquaginta? Qđ ꝑ cētū debeat habere. est ar.ff.de seruitu,vr.p̄d.l.imperatores:qa statutū dicit ꝑ modo possessionū nō dicit ꝑ modo bonorū. & ꝑ hoc de mune.& ho.l.fi. §.preterea. de censibus.l. cū possessor. & de dam.infe.l.cū parietē.

In

In contrarium, quia bona intelliguntur deducto ere alieno,
a de iure do. l. mulier. ergo æs alienum [a] detrahi debet. Vber. de bobio tenet primã, quia verba ſtatuti poſſeſsionum ſunt ſtricti iuris, & intelligi debent ſicut ſonant, de le. 3. non aliter & q & a quib. l. proſpexit. Itẽ ſi aliqs ibi haberet bona mobilia & pecuniã nihil haberet de ipſa cõitate, qa ſtatutũ dicit de poſſeſsionib. nõ de bonis, licet alias ꝓ viribus bonorũ & patrimonij imponat collecta, & iõ q fœnus exerceret nõ poſſet ſe excuſare. ff. ad municip. l. filij in fin. & C. de opc. pu l. oẽs Vber. de bo. qui ita dicit fuiſſe Pergami iudicatum.

ADDITIO.

a ¶Aes alienum. Nota ꝙ bona dicuntur deducto ære alieno ſecundum Ale in prin ff. de iur. do. ubi dicit bona uniuerſaliter translata intelligi deducto ære alieno niſi quando per ſcriptum principis transferuntur per l. princeps bona. de verb. ſig. Adde Bal in l. tutoris & per Bar. in l. fi ff. de uſuf. leg. Dicit etiã Ale. in d. l. princeps, ꝙ fauore fiſci ẽt hæreditas intelligitur deducto ære alieno.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſi diſponat quod quicunque ex confalonerijs primus intrarit caſtrum tale, habeat centum. ſi plures intrarunt ita quod ignoratur quis omnium primus, an quilibet habebit præmium, an nullus, & nu. 4.*
2 *Primus eſt quem nemo præcedit.*
3 *Incertitudo vitiat factum.*
5 *Mens ſtatuti at tendenda.*

Queſt. CVI.

1 Quæro etiam † qõnem antiquã, ſtatuto ꝓtinetur ꝙ quicunq; ex cõfalonerijs primo intrauerit tale caſtrum habeat centum a cõi, plures intrauerunt ita ꝙ neſciẽ quis primo intrauerit, nunquid quilibet habebit prẽmium vel nullus? Et vr̃ ꝙ quilibet debeat habere præmium in ſolidum ar. ff. de le. 1. l. qui filiabus. §. ſi quis ita, vbi de hoc tetigi ſm Dy. & pro hoc etiã in 1. conſti. C. §. diſci
2 puli, vbi etiã de hoc dixi, primus † eſt. n. quẽ nemo præcedit, vt ibi & de vul. & pu. l. ex duobus, in prin. & 1. rñſo, de ſuis & legi. hær. l. 2. §. hæreditas, de reb. dub l. qui duos, in prin. & de ver. ſi. l. proſpeximus, & vt beneficium de quo agitur magis valeat quã pereat. ff. de reb. du. l. quotiẽs. Et quia eſt remuneratio periculi, quæ facienda eſt. ff. de iure immu. l. ſemper. §. negociatores, & par periculũ pariter eſt remunerandũ. C. de palatinis. l. fi. li. 12. & ſic quilibet habebit integrum præmiũ.
3 Et pro hoc. ff. de ſtatu lib. l. ſi quis filio. In contrarium † ꝙ nullus debet habere facit. ff. de le. 1. l. ſi ſeruus legatus. §. hmõi & maxime propter incertitudinẽ. ff. de reb. dub. l. ſi fuerit, vbi de hoc plene dixi, & de teſta. tut. l. duo ſunt titij. Sed ꝙ oẽs intrãtes debeant habere ſimul vnicũ præmiũ, facit de leg. 3. l. ſi qs Titio. §. fi. & l. cũ quidã ita. §. idẽ ait & d. l. ſi ſeruus legatus. §. hmõi, & C. de edic. diui Adri. tol. l. fi. Quid dicemus? Quidã dicunt ſorte dirimendũ, ar. ff. de indi. l. in tribus, & l. ſeq. & C. cõia dele. l. fi. alii dicunt gratificationi locũ fore, ar. ff. de fidei com. lib. l. gñaliter. §. quid ergo, de reli. & ſump. fun. l. fi. de le. 2. ſi quis ſeruũ §. ſi inter duos, & locati l. in naue Saupheli. in fi. Sed alij dicunt ꝙ nullus habeat, quia impediunt ſe concurſu d. l. quotiens. ff. de vſufru. Et per d. l. ſi fuerit, & l. ſi duo. & l. ſi quis ex pluribus, de re. du. Dy. & Old. in d. l. qui filiabus. §. ſi qs ita. de le. 1. vr̃ inclinare qđ unicuiq; debeat̃ præmium inſolidũ per d. §. ſi quis ita. Dyn. & Old. & vide Gui. ver. ſed pone
4 qõnem de facto in quodam exercitu, & uer. ſeq. Sed † quid ſi aliquis non erat confalonerius, cũ vno confalono in manu primus intrauit nunquid habebit beneficiũ ſtatuti, eſt dicendum ꝙ ſic, ar. ff. de teſta. mili. l. fi. & de bo. poſſ. ex teſt. mili. l. 1. & C. de uxo mili. l. 1. & 2. Et quia hoc uidetur eſſe de mente
5 † ſtatuti, quæ eſt attenda. ff. ad exib. l. fin. licet impoſitum ſit qđ verba ſtatuti ſunt ſtricti iuris, & eis inhærendũ, ad hoc vide quod dixi. ſ. an ſtatutum recipiat interpretationem.

SVMMARIVM.

1 *Concurrentes ad brauium, an ambo illud adſequantur, vel neuter.*
2 *Factum inutiliter non impedit vtiliter quid fieri.*
3 *Admittitur quis ſæpe pretextu alterius qui per ſe reijceretur.*

Quæſt. CVII.

1 Prędicta † ẽt faciunt ad ſimilẽ antiquã qõnẽ de currentibus ad brauium ſi duo ſimul cõcurrãt an ambo debeãt habere brauiũ, vel nullus? ꝙ ambo habere debeant, faciunt iura allegata & ad hoc ſ. proxi. q. & unde agnati. l. 1. §. ſequẽs proxime, cõiter doct. tenent ꝙ nullus habere debeat, ꝓ leges. ſ. ad hoc allegatas proxima. q. & maxime. l. ſi fuerit, de re. dub. vbi de hoc plene dixi. & de dona. inter virũ & uxor. l. cũ hic ſtatus. §. ſi ambo, ibi non vr̃ &c. ar. ff. ad Treb. l. eũ qui, & d. l. quotiens, de vſuf. & quia hęc vr̃ fuiſſe mens ciuitatis cõſtituentis curſum brauij qđ unus tm̃ & nõ plures haberent. ar. d. l. ſi fuerit de reb. du. Quid ergo fiet? qui-
2 dam dixerunt qđ iterũ fiet curſus, qa inutiliter † factum non impedit utiliter fieri. ff. de iureiur. l. qui ꝓ ſalutẽ, de opti. le. l. 2. §. data & §. fi. & de cõdi. & dem. l. hæc ꝺditio, extra de elec. c. eccleſia veſtra, de reg. iur. c. non præſtat impedimentum.
3 li. 6. Sed † ſecundũ hanc opi. nunquid illi ſoli duo currant an oẽs, aliqui tenent ꝙ oẽs, quia nullus fuit victor, ergo nullus
lus victus. ff. ex quib. cau. maio. l. nec utilem, quia ex perſona alterius admittitur qui ex ſua non admitteretur. ff. de lib. & poſth. l. fi. unde liberi. l. 1. §. fi. de contrab. l. filium & quẽadmodum ſeruitu. amitta. l. ſi cõmunẽ. Quidã tũ dixerunt non eſſe iterum currendũ quaſi de primo curſu iam peracto fuerit cogitatum, ar. ff. de ver. ſign. l. boues. §. hoc ſermone, & de rę iudi. l. iudex, niſi ex noua uoluntate eorũ qui ordinauerũt curſum brauij arg d. l. ſi fuerit de reb. dub. & qui & aqui. l. matrimonij, & hãc opi. de ſtricto iure verã credo, licet de cõſuetudine ſetuari videat̃ qđ iterum currant, & ſolũ illi duo qui ſimul ꝯcurrerunt, & hanc tenet Oldr. & ratio diuerſitatis inter hanc quæſtio. & ſ. proximam apparet ex his quæ dicta ſunt ibi, quia ibi eſt maior fauor publicus q̃ hic, & quia ibi agitur de remuneratione periculi, & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum contra ius canonicum an ualeat.*
2 *Par in parem non habet imperium.*
3 *Ius ciuile plerunque diſtinguit & limitat canonicum.*

Quæſt. CVIII.

1 Sed † quid ſi ſtatuto ciuitatis Bon. cauet̃ ꝙ matrimoniũ nõ poſsit ꝓbari minori num. 7. teſtiũ, & ſi ꝺfactũ fuerit puniatur in lib. 50. Bono. quidã corã vicario ep̃i petebat quandã tanq̃ eius uxorẽ, & probauit matrimoniũ ꝓ duos teſtes, iſta mulier accuſauit eũ, petens eũ condẽnari ſm formã ſtatu. vicarius ep̃i miſit Ptãti ꝙ nõ ꝓcederet ꝺ iſtũ, qa cã matrimonij erat ſpũalis & ſpectabat ad iudicem eccleſiaſticũ, extra de ꝺſan. & affi. c. 1. & in cle. de iudi. c. diſpendioſam, & ſic dicebat ſtatutũ nõ ualere tanq̃ ꝺ libertatẽ eccl. C. de ſac. ſan. ecc. c. auth. caſſa. & quia eſt ẽt ꝺ legẽ Dei, cũ in ore duo-
2 rũ uel triũ ſtet omne uerbũ. Matt. 18. c. & par † in parẽ nõ habet imperiũ. ff. de arbi. l. nã magiſtratus, ꝓnunciatũ fuit Bono. exiſtente qõne de facto, ſtatutũ ualere, qa licet nõ poſsit
3 tollere † in totũ legẽ Dei, bene põt diſtinguere, licet. n. in ore duorũ ſm legem Dei ſtet omne verbũ, ut extra de teſti. c. in omni negocio, et 2. q. 1. ſi peccauerit, tñ lex humana diſtinguit in teſtamentis & aliis, ubi plures teſtes exiguntur, vt C. de teſta. l. hac conſultiſsima, extra de teſta. cum eſſes. Et pro hoc benefacit gl. q̃ eſt, cõtra ius uel utilita. publi. l. fi. & dixi. ſ. hac eadem parte, ver. ſed an valeat ſtatutum contra ius canoni. Et uide Gui. uer. ſed pone ꝙ ſtatutum eſt Bono.

SVMMARIVM.

1 *Filius an æſtimandus pro modo facultatum paternarum.*
2 *Bona patris naturaliter debentur filio.*
3 *Ad opinionem vulgarem quando re currendum.*
4 *Habere, contingit duobus modis.*
5 *Maritus ſi uocetur ad munera, dos ſibi ducitur in matrimonio*

Quæſt. CIX.

1 Item † quæro [a] ſtatuto caſtri uel uillæ continetur ꝙ nul
a lus poſsit ibi eſſe poteſtas, niſi ibi habeat centũ bubulcas terræ, quidã filiusfamilias electus fuit ibi poteſtas, & non habebat ibi centum bubulcas, ſed pater eius habebat, quærebatur an poſſet eſſe filius poteſtas, & vr̃ quod ſic, qa pſona patris & filii cenſetur eadem. C. de impub. & ali. ſubſti. l. fin. cum ſimilib. Et vr̃ pars corporis patris, argu. C. ad l. Iuli.
2 maieſt. l. quiſquis, & quia † bona patris naturaliter debentur filio. ff. de bonis damna. l. cum ratio, & de codici. l. fin.. Et dicitur filius dominus rerum paternarum, etiam patre uiuente, & deficit ei ſola ad miniſtratio, inſti. de hære. quali et differẽtia. §. ſui et. ff. de lib. et poſt. l. in ſuis, et de acquir. hære. l. neceſſariis. Et quia ſecundũ vulg. opinio. ſi pater, eſt dives, dicitur
3 filius † dives, ad quam recurrendum eſt. ff. de fundo inſtru. l. cum de lanionis. §. aſinam, et hoc uidetur fuiſſe de mẽte ſta-
4 tutariorũ. Et quia, habere, † dicitur qs duobus modis. ff. de verb. oblig. l. ſtipulatio iſta. §. habere, & de uerb. ſigni. l. licet inter. §. 1. In contrarium uidetur quia filius non eſt dominus niſi quo ad prõmiſcuum uſum, ſicut de uxore dicitur. C. de iure dot. l. in rebus, item filius non poſsidet. ff. ex quib. cau. maio. l. cum miles. et de acquiren. poſ. l. poſſeſsio quoque. §.
5 qui in aliena. et ſi maritus vocatur † ad munera, non computatur ſibi dos in patrimonio. ff. ad municip. l. Lucius. §. idẽ reſpondit cõſtante. Vber. de bobio tenuit ꝙ filius admittatur ad poteſtariam, arg. eius ꝙ dr̃ de uxore, ꝙ euitatur ſatiſdatio iudicio ſiſti pro re dotali, licet maritus ſit dñs rei dotalis, inſti. quibus ali. licet, in princ. et. ff. qui ſatiſ. co. l. ſciendum. §. ſi fundũ, et hæc vr̃ fuiſſe mens ſtatuentium, de annuis lega. l. 3. §. ꝺditio. et ff. qui pe. tuto. l. fi. de iudi. ſ. hac eadẽ parte. ver. pone aliã quęſti. ſtatuto cauetur, ꝙ habẽs mille in bonis, et plenius uer. item pone ſtatuto ciuitatis Parmæ cõtinetur ꝙ nullus poſsit eligi ad aliquod officium, et per guid. uer. ſed pone quæſtionem de facto, ſtatutum eſt in quodam caſtro.

ADDITIO.

a ¶Item. Vide hanc quæſtionem, ſupra lxxj. q. ſ. an bona patris dicantur eſſe filij

SVMMARIVM.

1 *Venditio, verbum generale eſt.*

Di-

Source : BIU Cujas

2 *Diuiſio an locum venditionis obtineat.*
3 *Venditione prohibita an ſit prohibita donatio vel permutatio.*
4 *Alenatione prohibita, an intelligatur de uolntaria, non item neceſſaria.*
5 *Fraudem alleganti probatio incumbit.*

Queſt. CX.

1 Statuto Parmę cauetur quod† habens fundum vel domum, ex quibus debeat annuum afictum, ſi illum vendat teneatur dominus rei venditor, & in quem fit alienatio, dare ſolidos duobus pro quolibet. Quidā habebāt rem cōmunem, quæ præſtabat afictum annuum, & inter ſe fecerunt diuiſionem, ita quod illa res fuit vni adiudicata, & loco illius alia res alteri quęritur, nunquid ex forma ſtatuti teneantur ſoluere ſol. duos pro quolibet: Et eadem quæſtio poteſt fieri ſuper. l. vlti. C. de iure emphyt. §. ſed ne auaritia, vbi de iſta materia not. & dixi. Et uidetur ꝙ locus ſit ſtatuto, ſi diuiſit vel permutauit, quia uenditionis verbum, generale eſt. ff. de ædil. edic. l. ſciendum. §. deinde. Item uidetur expreſ-
2 ſum, ꝙ diuiſio locum † uenditionis obtineat. C. communia vtriuſq; iudi. l. 1. & quia ita agitur de cuictio. in diuiſione ſicut in venditione eo. tit. l. ſi fratres, & ita habet locum redhibitio in una, ſicut in alia. ff. de ædil. edic. l. antepen. In cōtrarium facit, quia ſtatutū eſt ſtricti iuris, & de uenditione tantum loquitur, vnde ab eius verbis non eſt recedendū, de le.
3 3. l. non aliter, & de exerci. l. 1. §. igitur in re dubia. Item† uidetur expreſſum, quod prohibita venditione non ſit prohibita donatio uel permutatio, vt C. de prædijs curia. l. curiales, ergo idem in ſtatuto. Item, quia cum prohibetur alienatio, vi-
4 detur† prohibita ſolum uoluntaria, non neceſſaria. ff. famil. er. l. alienationes, & pro hoc. ff. de alie. iudi. mu. cā. fa. l. fi. & videtur expreſſum in re litigioſa, q̄ non cadit in uitiū litigioſi, ſi diuidatur. C. de litig. l. fi. ergo nec uerbis ſtatuti. Item actionem dubitatā edere quis non poteſt, ſed diuidere ſic. C. man. l. per diuerſas, & pro hac opi. facit. C. de fideicō. l. uoluntas, & de le. 3. l. pariter. §. quindecim. Cōmuniter tenetur & ſoluitur per doct. quod ſtatutum locū non habeat per iura prædicta,
5 niſi de fraude probetur, cuius† probatio incumberet allegāti fraudem, de proba. l. quotiens. §. qui dolo. & uide ſimilem quæſtionem, quam poſui ſupra hac eadem parte de datione inſolutum, vbi ſuppoſitio dicto ſtatuto, ſi debitor trādat rem immobilem inſolutum, & infra ſecunda parte in quæſtione ſecunda, quæ incipit, ex prædictis orietur alia queſtio, & alia queſtione, quæ incipit quæſtio fratris Vberti de ſecena, & vide Gui. ver. ſed pone, ſtatutum eſt parmæ.

SVMMARIVM.

1 *Perſonæ miſerabiles, quæ dicantur.*
2 *Cauſæ piæ quæ dicantur.*
3 *Dotis cauſa datum vel relictum, dicitur pia cauſa.*

Quæſt. CXI.

Item quæro ſtatuto cauetur quod de cauſis miſerabilium perſonarum ſummarie cognoſcatur, quæ† dicantur miſerabiles perſonæ, hoc ſatis colligit.
1 C. quando imperator inter pupillos & uiduas. l. 1. vbi de hoc dixi, & ibi per Odof. ſuper rubri. & plene not. per Inno. extra de offi. delega. c. ſignificatibus, & in ſpeculo de inſtru. edit. §. nunc aliqua de exec. vlti. uoluntatum. c. 1. & 2. qōne, de hoc ēt tetigi. C. de ſac. eccl. l. ad inſtructionem, & inter miſerabiles eſt caſus extra de cenſi. c. licet, & ibi in glo. & per Inn. Ex prædictis etiam poteſt declarari aliud ſtatutum, quo cauet
2 ꝙ de cauſis pijs ſummarie cognoſcatur, † quę dicantur cauſæ pię, de hoc bene no. in ſpe. dicto ti. de inſtr. edi. dicto. §. nūc aliqua uer. & ſcias, ꝙ inter relicta, & tetigi. C. de epi. & cler. l nulli. circa fi. & in alphabeto in dictione piæ cauſæ, & magis ex paupertate legatarij, q̄ ex verbis teſtatoris dicitur cauſa pia, ut no. in gl. & dixi. C. de ſac. ſan. eccl. l. illud & per Hoſt. in ſumma, de foro competen. uer. patet ex præmiſſis, & ꝓ hoc inſti. de ob. ex quaſi contractu, in fi. & qđ no. C. ad l. Fal. auth.
3 ſimiliter, item datum vel† relictum cauſa dotis dicitur cauſa pia, vt ff. de condi. ca. dat. l. cum his. §. ſi mulier.

SVMMARIVM.

1 *Statutum indiſtincte loquens, & continens fauorem, ampliandum eſt.*
2 *Perſonæ miſerabiles quæ dicantur an iudicis arbitrio ſtandum.*

Quæſt. CXII.

1 Quid † ergo ſi prædictæ ꝓſonæ forent diuites, nunquid uendicabunt ſibi in eis locum ſtatuta. Inn. & ſpecu. in locis. s̄. proxime dictis uidentur ſentire, ꝙ non, ſed tūc ceſſet earum priuilegium licet Inno. uideatur ſentire cōtrarium, extra de fo. cōpe. c. ex parte & Azo. in ſumma in fi. d. ti. quando imperator inter pupillos & uiduas. Et pro hoc quia ſta tutū indiſtincte loquit & ꝓtinet fauorē ergo nō reſtringē
2 dū, ſed ampliandū ff. de li. & poſt. l. cū quidā, & hāc uidi ſeruari. Cy. in d. l. qñ imperator inter pupillos & uiduas dicit ꝙ arbit. iud. ſteť, q̄ ſint† miſerabiles ꝓſonæ cū nō reperiat de iure bene expreſſum. ar. ff. de pęnis. l. hodie, & de iu. delib. l. 1. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſi foret cautum quod aliquis non poſſit probare ſolutionem alicuius debiti, a ſolidis centum ſupra, minori numero trium teſtium, ſi debitor ſoluerit decem ſolid. creditori, præſentibus duobus teſtibus idque inficietur, quomodo conſulatur debitori.*
2 *Creditoris confeſſio dicentis ſe recepiſſe creditum, liberat debitorem.*

Quæſt. CXIII.

1 Sed pone † ſtatuto contineri ꝙ aliquis nō poſſit probare ſolutionem alicuius debiti a ſol. centum ſupra minori numero trium teſtium, aliquis debitor in præſentia duorum teſtium, ſoluit creditori ſuo cui debebat. 10. creditor inficiatur ſolutionem, quomodo conſuletur debitori, dic ꝙ aget contra creditorem, & repetet pecuniā uel inſtru. crediti per condic. ſine cauſa, & tunc aut creditor cō-
2 fitebitur ſe recepiſſe ex cauſa crediti & ſufficiat † debitoris confeſſio. C. de confeſſis. l. 1 Si autem negat, debitor probabit numerationem & contenta in capitulis ſuis, & ſufficiet probatio duorum teſtium, vt ff. de teſt. l. ubi numerus. Nam iſte non eſt caſus a ſtatuto comprehenſus & obtinebit, ꝙ ſibi reddatur pecunia quam ſine cauſa numerauit, ut C. & ff. de cōd. ſine cauſa. puto ꝙ non obſtante ſtatuto poſſet debitor probare ꝑ duos teſtes, ꝙ creditor promiſit ſibi reſtituere inſtrumētum crediti cancellatum vel inciſum, quia hoc non eſt probare ſolutionem, ut C. de non num. pec. l. in contractibus. §. ſuper cæteris, vbi hoc tenet Vber. de bobio, vt ibi dixi. Et pro hoc. C. de ſol. l. pecuniæ. ff. de probati. l. ſed chirographum, & de do. cauſ. mortis. l. mortis cauſa capimus. §. titia Vber.

SVMMARIVM.

1 *Immunitas cuiquam a ſtatuto conceſſa, an tranſeat ad vxorem, filios, & familiares, & num. 3. 5.*
2 *Maritus & uxor, duo ſunt in carne una.*
4 *Priuilegium tranſitorium ad quēquam gratia alterius, morte ipſius finitur.*
6 *Priuilegia quotuplicia ſint.*
7 *Priuilegium reale, ſequitur res, & eas poſſidentes.*

Quæſt. CXIIII.

1 Sed pone ꝙ cōceſſa eſt alicui immunitas a ſtatuto, nunqd talis immunitas trāſeat ad uxorē, & filios & familiares, de uxore vī quod ſic. ff. de leg. l. princeps, & quia habitatione legata marito, vxor pōt habitare. ff. de uſu. & ha. l. 2. ꝑ
2 hoc de ver. ob. l. ſi ita ſtipulatus fuero ꝑ te. Et † quia ſunt duo in carne una. C. de cri. expila hæredi. l. aduerſus, & pro hoc de vxo. mili. l. 1. & 2. in fi. ubi de hoc no. & dixi. Gui. de ſuz. hoc tenet, unde dicit capifferos & ſcriptores ſcholarium gaudere
3 eorum priuilegijs. Quod † uidetur uerum eis exiſtentibus in eorum ſeruitio, & in filijs tunc conceptis non alias, & ita ſentit gl. d. l. 2. in fi. C. de epi. & cler. Et pro hoc de metal. l. archiatros. li. 12. & de profeſſor. & medicis. l. medicos. li. 10. ar. tamē contra. C. de aduo. diuerſorum iudic. l. cum aduocatio. & dic ut ibi. Dic ergo quod aut priuilegium cōceditur alicui rōne officij qđ gerit, uel cui deſeruit, & illud finitur etiam penes illum cum deſinit deſeruire. C. de epiſ. & cleri. l. gñaliter. ff. de excu. tu. l. ſi is, q duas. §. fi. multo ergo fortius finitur in perſo-
4 nā vxoris, & filiorū priuilegiato defuncto, priuilegiū † enim qđ tranſit ad aliquā perſonā alterius cā, tandiu durat q̄diu ille uiuit, ut no. ff. de pactis. l. pactū & l. hęredi. Secus in priuilegio qđ non ɔceditur rōne officij, vt ei liberius inſeruiat, ſed conceditur rōne tituli dignitatis, quia illud non ſic finit ſed remanet apud uxorē in viduali habitu permanentē. ff. de ſenato. l. fęminę C. de dignita. l. mulieres, & de priui. ſcholariū
5 l. quotiens. li. 12 non tñ dico qđ omne priuil. qđ concedit† alicui rōne officij, quod gerit, ad uxorē & liberos extendat, etiā eo uiuente, et in officio miniſtrante, imo regula eſt in ɔ̄riū. ff. de iure immunita. l. ſemper. §. immunitati. vbi de hoc plene dixi, & ſicubi reperiatur, ꝙ tranſeat ad uxorē uel filios, ut d. l. 1. & 2. de epi. et cle. debet intelligi patribus et maritis uiuentibus, et in ipſo officio miniſtrantibus, ut ibi et dicta. l. archiatros, et ita no, et colligi pōt in d. l. ſemper. §. negociatores. ff. de iure immunitatis in gl. q̄ incipit, aliud eſt in immu-
6 nitate, et ſic in ſumma† refert, an priuilegiū cōcedatur rōne officij, an rōne tituli dignitatis, ut dictum eſt. Itē refert, utrū priuilegiū ſit perſonale, uel reale, nā perſonale trāſit ad uxorem et liberos et familiares, ut prædixi, et regulariter cū perſona finitur, et extra de re. iur. c priuilegium perſonale, cum
7 ibi notatis, per Dy. et alios. reale† aut, ut de non ſoluendis tributis, uel de decimis ſequitur res et eas poſſidentes. ff. de cenſibus l. cum poſſeſſor, et de publicanis, l. imperatores. Old. et de hoc uide quod tāgitur per Ia. de are in ſumma ſua feu. de ſucc. §. fi. et in glo C. de excu. numerum l. ſordidorū, et quod no. et dixi. ff. ſo. matri. l. maritum, de reg. iur. l. in omnibus caſibus, et de excu. tut. l. ſed & milites in gl. innuit filiū. Sed præ dicta omnia uidentur deſtrui, ꝙ priuilegium patris etiam eo uiuente, non tranſeat ad filios, per l. 1. C. de decu. et eorum filijs lib. 10. et qui morbo. l. fin. eodem libr. Sed dic quod ibi concedebatur ratione neceſſitatis.

SVM-

Source : BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Vsuras si quis stipuletur simpliciter, sine certa quantitate, videtur stipulari minores quæ frequententur in regione. & nu. 2.*
3 *Vsuræ quæ præstandę in iudicio bonæfidei.*
4 *Actio efficax quod vim tribuat inefficaci, non oīno generale & ꝑpetuū est.*

Quæst. CXV.

1 Statuto †Cauetur ꝙ debitor ex tempore more tenetur dare creditori soli. duos pro libra in anno pro damno dispens.& interesse, cerditor fuit stipulatus a debitore sortem cum omni damno dispen.& interesse, nō specificata certa quantitate, quæritur an valeat stipulatio dam ni & interesse (fertur dñm Vber.de bo.tenuisse, ꝙ sic, quia licet stipulatio sit in certa & prima facie inutilis, tñ recipit robur & determinatur a statuto.ar.C.de rei uxor.ac.l.1.in prin. & si seruus extero. l.1.& pro hoc quia vī se referre ad quātitatē taxatam per statutum.ar.bonum.ff.de re iud.l.ait q̄tor.§.si iudex.In ɔ̄rium vī qđ no.Azo.in summa de vsu. vbi.dicit ꝙ
2 †qui stipulat usuras simplr & sine certa quatitate, vī stipulari minores q̄ frequētantur in regione.ff.de admi.tut.l.tuto.qui reptor.§.ex cæteris. Item nō vī ꝙ possit peti ex sti.cū fit incerta & inualida. Sed agi debeat statuto ɔdi. ex.l.nec statutū p̄stat efficatiā stipulationi inutili. Nam in iudicio †bonæfidei,
3 debent vsurę q̄ frequentātur in regione ēt sine stipulatione. vt. ff.de vsur.l.1. & tñ si in ɔ̄ctu bonæfidei intercedat stipulatio vsurarū sine certa q̄titate, nō ualet nec ex ea cogi pōt.sed agitur ex ipso ɔ̄ctu bonæfidei.ut.ff.de posi.l.quintus. sic ergo & hic agetur ex statuto, nō ex stipulatione. Et hoc multū p̄deest, ut sciatur qualiter ɔcipi dēat libellus, an sup stipulatione, an super statuto. Non ob.p̄dicta. l.i. C.rei ux.act.qa ut ibi dicit fingit ipsa lex stip. interceſſisse, ēt si non interceſſit. multo ergo fortius pōt facere utilē, q̄ erat inutilis.statutum aūt nec fingit stip.interceſſiſſe nec ualidat inutilē.Item non ob.
4 l.1.si seruus extero, qa nec †illud est omnio gñale ut efficax actio pręstet efficaciam inefficaci.ut colligi pōt.ff.si certum petatur.l. certi conditio, & dicta lege quintus.ff.depositi.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium concessum monasterio cum gratijs & capellis, an porigatur ad gratias & capellas postea extructas. & nu:2.*
3 *Statuto vel priuilegio si quis habeat immunitatem in rebus suis, an extendatur ad postea quęsita.*

Quæst. CXVI.

1 Mutinæ †Fuit de facto talis qō.ciuitas Mutinensis ɔcessit immunitatē cuidā suo castro bazani cum uillis suis.& super hoc facto statuto, quædā villa fuit postea ędificata in territorio castri bazani, & dubitabat an gaudere debeat dicta immunitate. Albertus Papiensis tenuit, ꝙ non per l.ff.de leg.3.l.uxori.§.uxori.Et idē Guido uer.sed pone, qōnem de facto Mutinenses, qa tpe immunitatis ɔcessæ non vī de ista villa cogitatum.& pro hoc.ff.de ser.ur. præd.l. si seuitus. 1.rñ.de ɔ̄h.emp.l.inutilia & l.in lege.& de au.& ar. le.l.si ita.de li.le.l.ult. §.Caio.& ext.de deci.tua nos.ar.tñ ɔ̄.C. q̄ res pig.ob.possī.l.fi.ubi de hoc pleniss.dixi.prima op. cōiter seruatur. Et facit ad decisionem sīlis qōnis si sit concessum priuilegiū monasterio cum gratijs & capellis, an porrigatur ad gratias, & capellas postea quæsitas, de quo satis dixi.d.l.ulti.quæ res pig.obli.possī.& de sacros.eccl.l.pen.alias placet.& no.extra de priuil.cū capella.& in qōnib. Bartholo. Brix.48. q. q̄ incip. abbas quidā ipetrauit. faciunt ēt p̄dicta si ex statu-
3 to uel priuilegio quis† non teneatur soluere collectas de rebus suis, an extēdat ad postea q̄sita. Et ꝙ extendatur facit ad munici.l.incola.& qđ ibi.no.de le.1. certa.§.hoc senatus. de de le.3:l.prædijs.§.fi. pro hoc qđ no.per Arch. 12. q 2 de reditib.& plenius 16.q 1.c.frater noster.cir.fi.prima tñ opi.seruat ut dixi. nisi forte essent bona pendentia ex radice priorū, ut quia forte erant indiuisa, q̄ postea sunt diuisa. & uide ɔ̄.c.18.

SVMMARIVM.

1 *Exercitus, quid.*

Quæst. CXVII.

1 Sed pone ꝙ † aliquis est factus ciuis alicuius ciuitatis, & per statutū est ordinatū qđ nō teneat ire in exercitū qñ ciuitas faciet exercitū. ciuitas nō facit exercitū generalē. Sed solū vna ex portis, vel vnus quarterius ciuitatis iuit in exercitū. nunqd iste ire teneat, videtur ꝙ non? p.l.ff.de his q no.infa.l.ait p̄tor.§.exercitū.vbi dī vnam alam vel vnam cohortē nō esse exercitū, & una ala vel vna cohors vī vna porta siue vnus quarteri⁹. In ɔ̄rium videtur facere finis dicti.§. vbi dicitur qđ exercitus est ēt aliquis numerus militū, vnde vī vna porta vel vnus quarterius esse exercitus. Vber.de bobio non determinat.sed primū credo verius & idē in quęstione quā vidi de facto pergami vbi sunt quędā cōitates Burgorū q̄ nō tenētur ad aliqua onera nisi qñ ciuitas subit, vt non teneant si vna porta ciuitatis tñ vel vnus quarterius subeat, & iō in fraudē dictarū cōitatū qñ cōe volebat. eis imponere aliqđ op⁹ rusticanū, puta refectionis stratarū iponebāt licet modicā partē, toti ciuitati vide infra hac eadē parte. q.166.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum iustum moram purgat.*

Quæst. CXVIII.

1 Statutum †ferrarię ꝙ quotiens Potestas exit ciuitatem, & districtum pro negotijs cōis, habeat centum so.in die Potestas exiuit pro quodam negotio communis, cum fuit iuxta confines, obuiauit nuntio deferē ti litteras, ꝙ negotiū erat expeditū, hospitatus fuit in ɔfinibus, quia nō potera tea die ad ciuitatem reuerti.uult petere salarium, determinatum fuit quod debeat habere salarium. per.l.ff.ex quibus causis maiores. l.abesse. Vber.de bobio.

SVMMARIVM

1 *Ciuis alicuius ciuitatis si quis factus sit cum pacto quod non teneretur munera vel collectas subire, an ciuitas possit pactum rescindere auctis eius facultatibus.*
2 *Præscriptio non liberat a muneribus & functionibus publicis.*
3 *Citadinantia, actus legitimus.*
4 *Actus legitimus nec diem, nec conditionem recipit.*
5 *Peculium legari non potest, quin trahat secum onus.*
6 *Pars turpis est quæ non congruit vniuerso.*
7 *Lex & pactum, paribus passibus ambulant.*
8 *Pactum potest mutare naturam & originem negotij.*
9 *Tutores honorarij.*
10 *Conuentio ad unguem obseruanda est.*
11 *Immunitatem habentes, an cogi possint ad ea, quæ extra ordinē imponūtur.*

Quæst. CXIX.

1 Quidam †Factus est ciuis alicuius ciuitatis cū pacto ꝙ nō teneret numera uel colectas subire ciuitas uidēs eū locupletatū nō uult pactū seruare. q̄rit an possit ɔuenire. Et vī qđ sic, qa† præscriptio nō pōt opari quominus teneat soluere munera & functiones publicas.C. de p̄sc. 30.an.cōperit. nec rescriptū principis.C.de ope.pub.l.oēs.C. de decur. uacuatis.li.10. & de immunitate nemini ɔcedēda. multominus hoc nō debuit fieri posse p pactū.ar.ff.cōi.diui. l.in hoc iudicio.§.si ɔuenerit.& C.de annali exce.l.1.Itē citadinātia† est actus legitimus ꝙ patet, qa munera ciuilia nūcupant.C.de ap.l.hi q ad ciuilia.si ciuilis ergo legitima. ff.de iu.
4 & iu.l.ius aūt. 1.rñ.si† est legitimus actus nō recipit condōnē vel modū ꝙ soluere nō dēat.ff.de re.iu.l.actus legitimi.alias talis ciuis nōdū nomē ciuis ī effectū hret, qđ esse nō dēt.C.đ nudo iure q.l.1.expedit ergo dici, vel qđ nō valeat citadinantia cui p pactū effectus detrahit.arg.ff.de vsu & ha. l.p seruū in fi.& l.seq.vel ꝙ illud factū tanq̄ inutile p nō facto habeat. & iste sit ciuis simplr sicut alii. arg. ff.de vsu. & hab.l.sed si de vsu. 1.rñ Et si vsu.petat.l.2.& p hoc qđ no.de pacto illius q in greditur monasterium. de quo no. C de sac.san.ecc.auth.ingress.Pro hoc qa†peculium legari non pōt quin trahat secū
5 onus.ff.de peculio leg.l.si peculium.§.1.nec p̄dictū venditur sine ascriptitijs.C.de agricolis & cen.p totū. li.11.quia turpis
6 †est pars q̄ suo nō cōgruit vniuerso. ar. ff.de vsuc.l.eū q ędes Eɔ̄ p ciue facit, qa se fecit ciuem lege p̄dicta, ergo seruanda. ff.de pactis.l.traditionib.& depo.l.1.§.si ɔuenerit & C.de pactis.l.legē.& bñ de decre.ab ordine faciē.l.qđ sel. vbi de hoc. item quia lex multis p̄sonis immunitatem cōcedit vt clericis et medicis.C.de sa.san.ecc.l.placet.de epi.& cleri.l.1.2.& de p̄fe.& medi.l.medicos. ergo idem debet posse per pactū.
7 qa †lex & pactū parib.passibus ambulant, vt. C.de re.ali.non ali.l.fi.ff.de fide ius.l.fi.ff.de pig.act.l.non est mirū.pactum.n.
8 †mutare pōt naturam & originē negotii.ff.de p̄.ver.l.naturalis.§.sed si facio. & depositi.l.lucius.2.rñ.Sic ergo & in proposito per pactum citadinātia potuit immutari. Nam & hæres qñq; hereditatem non adit, vt quædam hrditaria onera nō soluat.insti.de le.§.ex diuerso.ff.de pac.l.cum in eo. & l.iurisf.
9 §.si qñ sicut.& sunt † tutores aliqui honorarii qui nō administrant.ff.de sol.l.si forte.§.1.& multi habentes dignitatem sine administratione & onere.ff.de iudi.l.1.C.de iud.l.rem nō
10 nouam. Vltra. n.modum conuentionis non est aliquid exigendum.ff.de loco publice fruēdo.l.1. & seruitib. prædialib. imponitur certus modus.ff.de ser.l.4.§.modū.& vī casus expressus qđ qs possit reipublicę certis pactis & conditionibus obligari.ff.de pollicita.l.sepcticia.& hanc vltimā partē tenuit Mar.de fa.cuius fuerunt prædictę allegationes, & allegat ēt. ff.de iure immunita.l.2. C.de his qui sp̄te munera subeunt. l.1.lib.10.& melius præalle. l.vacuatis. & de decurio. lib.10. Mar.de fa. & vide. Gul.sed pone statutum est, in aliqua ciuitate & specialiter regii.& vide supra.115.& pro predicta opi. benefacit qua habentes† immunitatem ad ea quæ extra ordinem imponuntur compelli non possunt. ff.de vacatione munerum. l.hi qui.& melius. l.in honoribus.l.qui muneris. & dixi de hoc.C.de preci. in pe.offe.l.quotiens in fi.& ff.de iure immu. l.2. & de istis muneribus & collectis & earum impositione & excusa,& officialibus. vide quod pleniſſime no. ff. de muneribus & honoribus super rubrica.

Source : BIU Cujas

Alberici a Ros. De Statutis.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quod statuta præcisa possint absolui in consilio populi, nõ autem in consilio sexcentorum, an absolutio statuti præcisi vocato vtroque concilio valeat. & nu. 7. 10.*
2 *Iure duplici vtentes potentiores sunt, quam vtentes vno simplici.*
3 *Factum me præsente quod alioquin fieri non poterat me absente, pro consensu habetur.*
4 *Adiectio inutilis an factum vitiat.*
5 *Interpretatio fit in dubijs, vt res potius valeat quam pereat.*
6 *Possessio naturalis an & quando solo animo retineatur.*
8 *Capitanei & potestas administratio, diuersa est.*
9 *Officia turbantur promiscuis rerum actibus.*
11 *Pro contradicente habetur is, qui loqui non audet libere, aut veretur.*
12 *Electio facta per canonicos, adiunctis laicis, an valeat.*
13 *Capitanei officium.*
14 *Iurisdictio iudicis secularis negligentis in iustitia exercenda, transit in iudicem ecclesiasticum.*

Quæst. CXX.

1 Martinus †silimani disputauit hanc quæstionem l. municipali cauetur ꝙ statuta præcisa possint absolui in concilio populi, non aũt in consil. 600. Contigit quod Potestas simul conuocauit consilium sexcentorum & consilium populi super absolutione cuiusdam præcisi statuti, & ipsum statutum fuit absolutum, quæritˉ an absolutio ibi facta valeat, & vr̃ ꝙ sic. Nam potẽtior vr̃ absolutio facta in vtroq; consilio q̃ in consilio populi tm̃, quia ibi sunt nobiliores & potentiores ciuitatis in illo consilio, q̃ in consilio populi tm̃. in auth. de defen. ci. §. interim. Et quia dublici †iure vtentes potiores sunt q̃ utentes vno tm̃ in auth. de cõsan. & vteri. fratrib. ad finem. & extra de treuga & pace. c. 1. Item ꝙ factum voluntate consiliariorũ populi, & eis præsentibus, vr̃ factum ꝑ ipsum consiliũ populi, ar. ff. de re iud. l. duo ex tribus. de arbitris. l. si in tres. & extra de re indic. c. vlt. li. 6. cũ ibi no. Nam †cum quid fit me p̃sente qđ fieri nõ posset me ꝺicente, consentire videor. ff. de pig act. l. Caius. de fideiuſ. l. pater. §. 1. de re iudi. l. fæpe. §. scientibus. & eꝛ̃ de reg. iu. c. qui tacet cum his q̃ ibi no. per Dy. & alios. Et pro hoc. ff. ad municip. l. qđ maior, & de re. iu. l. aliud. §. refertur. Nec ob. si dicatur ꝙ in consilio populi fuit commixtum cõsiliũ sexcentorum, quia hoc fuit ex abundanti & ad maiorẽ fimitatẽ & non solent q̃ abundãt vitiare ff. de re. iu. l. nõ solent. ff. mã. l. ꝙ mutuã. & de aur. & ar. le. l. pediculis. §. Labeo. & C. de test.
4 l. test. l. testm̃. nam inutilis †adiectio vitiatur & non vitiat, vt C. de dona. l. si quis argentum & qđ falso tuto. au. l. 1. item potestas congregando ambo consilia simul non fecit aliud q̃ debuerit, sed plus. & ideo nõ uitiatur qđ factũ est ar. ff. ma. l. rogatus. & si seruitus ven. l. si in eo loco, in fi. nec vr̃ forma mutata sed ampliata. vt. ff. de sta. ho. l. nõ sunt liberi. ĩ fi. Itẽ in
5 †dubiis fit interpretatio vt res magis valeat, q̃ pereat. ff. dere. dub. l. quotiens. In ꝺrium alleganturquia lex lata seu absolutio facta in consilio sexcentorum & populi debilior est, quã si foret facta solum in consilio populi. sic dicit̃ de obligatione naturali, cum ciuili mista, quæ debilior est q̃ si esset sola, ſm unam opi. notatam. in gl. ff. de pactis. l. si vnius. §. pactus.
6 sicut etiã dr̃ de possessione† naturali quæ si est sola, solo animo retinetur, si est mista cum ciuili debilior est & solo animo non retinetur. vt probatur. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. inter dictum hoc. & l. 3. ff. unde ui. & de acqui. poss. l. naturaliter, ita
7 & consilium † populi mistum cum consilio sexcentorũ vitium & coruptionem trahit ab ipso, quia modicum fermẽti totam massam corrumpit, ad corinthio. 5. c. & no. in prin. gl. magnę. d. l. si vnius. §. pactus ff. de pactis. & sic quod valeret factum in consilio populi tm̃, non valet si consilium sexcentorum fuit simul cum eo congregatũ. Secunda ratione vr̃ nõ valere, quia ubi minor pars iungitur maiori, pars maior trahit ad se minorem, sicut cum brachium iungitur alicui statuæ. pars minor vr̃ extincta, & per se non nominatur. ff. de acq. rerum do. l. adeo. l quicquid. et de rei ven. l. in rem. §. itẽ, sic in proposito, consilium populi, qđ est minor pars respectu consilii sexcentorum, vbi sunt nobiles & potentes. vr̃ extinctum, nec vr̃ ab eis factum, sed potius a cõsilio sexcentorum. Pro hoc ẽt, quia consilium generale per admissionẽ cõsilii populi non vr̃ immutare qualitatem, & sic vr̃ esse solũ consilium generale & nõ populi. sic dr̃ de aqua, quę si nõ immutat colorẽ ꝑ adiectionẽ aquę pluuię, non dr̃ aqua pluuia. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. in summa. Tertia ratione nõ vr̃ va
8 lere, ꝙ administratio† capitanei & ptãtis diuisa est. Nã ptãs habet congregare consilium sexcentorũ & capitaneus consilium populi. Sed hic non fuit capitaneus ergo consiliũ populi non vr̃ solenniter congregatũ, & sic non valeat qđ actũ est, ar. ff. de admi. tu. l. 3. §. 1 & C. de decu. l. obseruare. l. 10. illi de consilio videntur fuisse sine capite. & vt singuli: nõ vt uniuersi. uñ nõ ualet qđ actũ est, ꝙ ꝺsiliari nihil pñt sine capite C. de ser. rei publi. manumittẽdis l. 1. ubi de hoc dixi & ff. ꝙ ui aut clã. l. 3. §. si tamen. sicut capitulum potest sine prælato. extra de his quæ fiunt a maiori parte ca. per totum. & facit qđ no. Inn. ext. de ꝺst. c. cum oẽs. & ꝑ hac ẽt parte facit, quia ex
9 promiscuis†actib. rerum turbantur officia. C. de epi. & cle. l. repetita. & de testa. l. consulta. & alij creditũ, alius nõ dẽt subtrahere. vt ibi dr̃. Itẽ pro hoc bene facit, ꝙ†admisto cõsilio
10 populi, cum consilio sexcentorum, consiliarij populi metus vel reuerentia non audent ita libere loqui eorũ voluntatẽ, sicut auderent, si essent per se tantũ, & sæpe trahunt̃ per consiliarios consilij sexcentorũ, in eorũ sñiam. at ille qui libere
11 †loqui non audet, vel veretur, hr̃ pro ꝺicẽte. ff. de furt. l. si ꝙs cũ sciret & C. de nup. l. in coniunctione. pro hoc ẽt facit, ꝙ a si compromissum fiat in liberũ & seruũ, ꝙ in seruũ non valet, totũ cõpromissum vitiatur. ff. de arb. l. pedius. §. in seruũ, & pro hoc ẽt bene facit ext. de off. del. c. cũ super abbatia. Ad
12 idem facit†quia electio facta per canonicos adiunctis laicis, nulla est ipso iure, ext. de elec. c. massana. & c. cũ terra. sic in proposito quod factũ est in consilio populi admistis cõsiliarijs, consilij sexcentorũ ꝙ non debuerũt interesse cõsilio populi, nullũ erit ipso iure. Soluendo. hanc partẽ tenuit ꝑ iura ad hoc adducta. ptãs ergo si exigente publica vtilitate uelit petere absolutionẽ alicuius statuti p̃cisi, dẽt requrere capitaneũ, ut sup hoc faciat ꝓpositionẽ in ꝺsilio populi, cui super hoc specialiter est data potestas. Si aũt capitaneus hoc facere nollet, dicit ꝙ eo casu ptãs posset ipsum ꝺsiliũ ꝺgregare,
13 & ibi proponere. licet. n. ad offiñ capitanei † hoc specialiter spectet, tñ si facere nolit vel negligens sit ptãs qui maior est eo, ꝙ habet maiorẽ iurisdõnẽ ĩ ciuitate, hoc pöt. ar. C. de of. præfe. vr. l. studentib. & l. præfectus. sicut ẽt patet in præfecto vrbis & præfecto vigilũ. ꝙ maior est ptãs præfecti urbis. ff. de off. præfe. vr. l. 1. & de of. præfe. vigi. l. 3. Nam †& ꝑꝑ negligẽtiam iudicis secularis, qui negligit facere iustitiam, transit eius iurisdictio in iudicem ecclesiasticum, ext. de fo. compe. cum sit generale. & c. licet ex suscep. &. c. ex tenore.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de danda oblatione cuipiam ecclesiæ, ꝯditum a ciuitate, an possit ab eadem reuocari. & nu. 4*
2 *Deus vbique est.*
3 *Donatio facta captiuis absentibus. num valeat.*
5 *Religionis & pietatis magnus fauor.*

Quæst. CXXI.

1 Dubitari Etiam † vidi si ciuitas statuit aliquam oblationẽ debere fieri ad aliq̃ ecclesiã, vel aliq̃ eleemosynã pauperib. an possit tale statutũ reuocare. & vr̃ ꝙ sic, ꝙa per tale statutũ non vr̃ ius aliqđ ecclesiæ, uel pauperibus acqsitũ, cũ non essent p̃ntes, nec aliquis, eorum noĩe recipiens, pro hoc. ff. de dona. l. absenti & l. nuda. C. de dona. l. si quis in emancipatũ. & l. nec ambigi. & ibi in gl. & ad hoc ẽt benefacit. ff. de act. & ob. l. consensu. & qđ ibi no. in gl. & hãc opi. seq. Odof. & gl. C. de sacros. ec. l. illud. ubi de hoc dixi. sed ꝺ hoc ibidem sic arguũt Ia. de Bel. & Cy. ꝙa talis oblatio, vel
2 eleemosina Deo fieri intelligit. & Deus† vbiq; est, vt in Euãgelio, & pro hoc bene. ff. de polli. l. 2. in princ. & §. fi. & vr̃ esse casus. C. de ep. & cle. Auth. licet testator. signata super l. nulli.
3 vbi dr̃ ꝙ donatio†facta captiuis, ualet. nec dr̃ aliquem fuisse p̃ntem pro eis. & pro hoc ẽt bene. C. de sacros. eccl. l. fin. §. sed si redemptionẽ. & C. de dona. l. si quis argentũ. ver. tantoque magis. Quidã soluunt per d. l. 2. ff. de polli. & gl. ibi positã, dicentes ꝙ quo ad translationẽ rei vel quantitatis ordinatę ad
4 eleemosynã non sufficit statutũ, sed quo ad obligandũ†ciuitatẽ, ꝙ facere teneatur, bene ualet, ut ibi colr̃, & not. sed tu dic, ꝙ aut ciuitas perseuerauit in eadem voluntate, & fecit aliqñ eleemosynã uel oblationẽ, & tũc ualet per iura ad hoc all eg. & d. l. 2. §. fin. de polli. ubi de hoc. Si vero pęnitet anteq̃ ad aliquam executionẽ processerit, tunc possit reuocare. Et hoc de polli. l. 1. & bene. C. de fur. l. si nudum & ibi in glo. nisi pauperes vel ecclesia ante pęnitentiam hr̃ent ratũ, tunc etiã non posset reuocari, ar ff. de neg. ge. l. Pomp. scribit & l. si ego & d. l. fi. C. de sacros. eccl. & d. auth. licet testa. & l. 1. §. 1. de pol. li. multi tenent indistincte tale statutũ nõ posse reuocari. Et pro hoc, ext. de reg. iu. c. semel Deo dedicatũ. Ad leges ꝺrias rñdent ꝙ non loquunt̃ in causis pijs, sed in his q̃ non sunt ad pias. & hoc vr̃ innuere d. Ia. de Bel. d. l. illud. C. de sacros. eccl.
5 Et pro hoc, quia summa†est rõ q̃ pro religione & pietate facit. ff. de reli. l. sunt personę. & ad hoc. ff. de pet. hęr. & de ali. lega. l. seruos. & de hoc dixi. C. de pact. l. si certis annis. uersicu. Item quæro, si ciuitas.

SVMMARIVM.

1 *Donatio vltra quingentos solidos, an valeat sine insinuatione. & nu. 3.*
2 *Statutum indistincte loquens, seruandum est, quamuis durum,*
4 *Donare non dicitur, qui necessarijs oneribus succurrit.*
5 *Donatio inter vir. & vxorem alioqui prohibita, causa religionis cõceditur.*
6 *Eleemosynarum vis, et commendatio.*

Do-

Source : BIU Cujas

7 *Donatio, sit ex mera liberalitate.*
8 *Bona ecclesiæ eleemosynæ nomine donari possunt.*

Quæst. CXXII.

1 De †p̄dicta materia vide talem qōnem pergami. statutū est ibi q̄ donū aliq̄d de hauere cōis fieri nō possit, nisi sex partes q̄cilii ꝯcordauerint, partito cōsilio i 7. p̄tes. 4. tm̄ p̄tes cōcordes fuerunt q̄ frib. p̄dicatorib. darent cētū p̄ eleemosyna, & ītuitu pietatis. dubitabat an valeat nō obstāte dicto statuto. Et allegabat q̄ non. q̄a statutū indistincte loq̄tur
2 †de dono nō faciēdo. Et iō seruandū ēt si durū esset. ff. qui. & a q̄, l. p̄sp̄exit. & spāliter q̄a iuratū. ex̄ de iure. c. si vero. Itē q̄a licet. sit facta ista donatio religiosis & intuitu pietatis & eleemosynę. tamen appellatur donatio † & non valet vltra. 50.
3 solidos sine insinuatione. C. de fac. san. ec. l. illud. & p̄ hoc extra de excess. præla. c. minus iniqua circa fi. In ꝯrium vr̄ q̄a nō est p̄p̄rie donatio, sed forte remuneratio laboris missarū & aliorū bonorū spiritualiū. q̄ faciūt ipsi fratres. ar. ff. de do. l. si
4 pater. in fi. item †nō donat qui necessariis oneribus succurit. Nā orātib. pro nobis tenemur succurrere. ar. ff. de dona. inter virū & vxo. l. si quis p̄ vxore. circa prin. istud dat̄ pro salute, aīæ, & iō non vr̄ donatio. Et p̄ hoc bene facit text. d. l. si pater. in fi. vbi de hoc dixi. & pro hoc eo. tit. l hoc iure. §. 1. & fi. & l. a
5 quibus. Item pro hoc † bene, q̄a donatio al's prohibita inter virū, & vxorē, causa religionis concedit. ff. de dona inter virū & vxorem. l. si sponsus. §. ꝯcessa. summa enim est ratio q̄ pro religione facit. ff. de religiosis. l. sunt personę. Nā p̄ eleemosy
6 nam †extinguūt peccata de baptismo. c. maiores. & q̄ spiritu Dei agunt, nō sunt sub lege, ex̄ de regula. c. licet q̄busdā. & q̄a ex debito q̄s tenet̄ ad eleemosynam faciendā. 86. di. c. pa sce. & c. singulis & c. fratrem. & quasi p̄ totā ipsā distīctionē.
7 ergo nō p̄ōt p̄p̄rie dici donatio, q̄a †donatio fit ex mera liberalitate. ff. de dona. l. j. & l. donari. nā in necessitatib. nemo liberalis existit. ff. de adm. le. l. rē legatā. ex tali. n. eleemosynam magnū prēmiū recipimus nā q̄d misericorditer in hoc mundo tribuimus, a dño multipl'r in p̄petuū duraturū recipimus 46. d. c. non suo. eleemosyna. n. extinguit pecatū de pœni. di. c. medicina. circa prin. & §. 1. & vera rō compellit hoīem ad
8 opus misericordię. 23. q. 4. ipsa pietas circa medium. Itē †licet clerici bona ecclesyæ donare non possint, nec ratione testamēti relinquere, tñ eleemosynæ causa. sic, extra de testamētis. c. ad hoc. in fi. Determinatum fuit p̄ collegium iudicum Pergami, q̄ talis eleemosyna valeret, non obstante statuto. & pro hoc quia qui negat eleemosinam faciendam, Deum negat. 7. q. 1. qui gerant. & qui non dat eleemosynā, non adimplet legem Dei. 86. distinctione. qui eleemosynam.

SVMMARIVM.

1 *Lex venditionis & locationis, seruanda est.*
2 *Rei suę quilibet est dominus, moderator & arbiter.*

Quæst. CXXIII.

1 Vidi ēt talem † qōnem de facto, q̄ disputauit D. Mar. sil. & incipit cōe Bononiæ ordinauit, q̄ de quolibet solido valoris cuiusq; corbis vini, q̄d vēderetur ad minutū, solui deberet p̄ venditorem cōi Bononiæ noīe datii vel gabellæ, denar. vnus. q̄d datiū cōe Bonon. vendidit certis p̄sonis ad quinquenniū. ſ. quinquen. cōe Bono. ordinauit q̄ quilibet vendens vinum ad minutum, soluat cōi Bonon. dena. duos vltra prædictū prēmiū denar. emptores seu ꝯductores primi datii dīnt, q̄ durante eorū cōductione nihil p̄t cōe sup addere, nec augere datium in eorum prēiudicium. quia denditores magis grauantur per commune. dr̄ q̄ potest hoc facere, cum eis saluauerit eorum ius & datium, quęritur quid iur. Et primum videtur, q̄ commune nihil potuerit superaddere. nam lex venditionis seruanda est. C. locati. l. legem. &. l. si merces. §. conductor. & de contrahen. emp. l. pacta. Item in contractibus attenditur tempus contractus, non q̄ de nouo euenit post ipsos contractus. ff. de contrahen. emp. l. rutilia. de hære. vendi. l. venditor. §. 1 sicut etiam attenditur tempus conditi testī, nō q̄d postea euenit. ff. de au. & ar. le. l. si ita & l. 3. §. uxori. In contrarium ur̄, q̄ cōe potuerit super addere nouum uectigal. quia †quilibet rei suæ est moderator & arbi
2 ter, C. de iudeis. l. nemo. & man. l. in re mandata. Item una quæque ciuitas potest ius sibi statuere. ff. de iustitia & iure. l. omnes populi & maxime inter subditos, quales erant isti cōductores, qui ligantur statutis ciuitatis. C. de summa trinitate. l. 1. Et quia isti uidētur cōsentire ei quod maior pars facit. ff. ad municip. l. quod maior. ipse soluendo tenuit, q̄ commune nihil potuerit superaddere in damnum uel prēiudicium primorum conductorum, sine eorum uoluntate & consensu. Et ur̄ expressum. ff. de aqua plu. arcen. l. in cōcedēdo. q̄a p̄ indirectū saltē dānificarentur priores conductores. & iō possent agere actione ex conducto siue in totū siue in partē nō possint vti & frui re locata. ff. locati. l. ex conducto. circa prin. Mart. existente qōne Pergami de facto ita obtinuit corā collegio qōnem prædictam. de hoc dixi. C. de publi. sup rubrica. vbi ēt quæsiui quasi similē qōnem. uidelicet q̄ dñs cuiusdā castri p̄cipiebat. sol. 2. de quolibet cētenario piscium qui ibi uendebant in foro, quolibet die Veneris. vēdidit istud ius per decennium quibusd ā. pēdente decennio habitatores castri mutauerunt forum in die sabati, quærebatur an emptores, seu cōductores ipso die sabbati deberent & possent percipere dictum vectigal. post multa allegata pro & contra determinatum fuit Neapoli per dīm Branchutum legum doct. q̄ non, vt plene dixi dicto titulo de publicanis, super rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur quod nullus debeat consulere vltra vel extra propositionem propositam, & si consultum fuerit, non fiat inde partitum, et si contra fiat, non valeat, siquis quid consuluit dependens a propositione, & facto partito, obtentum est, an idipsum valeat.*

Quæstio. CXXIIII.

1 Item pone †statuto caueri, q̄ nullus in cōcilio deat consulere vltra vel extra propositionem propositā, & si cōsultū fuerit, nō fiat inde partiū. & si ꝯ fiat, nō valeat. alī q̄s cōsuluit aliq̄d depēdēs a p̄positione, & facto p̄tito obtētū est, q̄rit̄, an valeat? vidi obtineri, q̄ sic, ar. ff. ad Treb. l. apud iul. §. antistia. & p̄ hoc facit q̄a depēdētia ur̄ pars eorū a quibus de pendent extra de elec. c. cupientes. §. deniq;. in fi. ii. 6. ubi dr̄ postulationes a gratia dependere. Et idem puto de cōnexis. argumē. ff. de admi. tuto. l. tutores, qui tutellam. & de neg. ge. l. eum actum. & in alphabeto in dictione, connexa. & in quęstionibus disputatis. 220. q.

SVMMARIVM.

1 *Statuta an necessario scripturam requirant.*
2 *Leges demum ligant a tempore notitiæ.*
3 *Constitutio vel lex non subdita, an arctet subditos.*
4 *Statuta, sunt iura ciuilia.*

Quæst. CXXV.

1 Sed †nūquid scriptura in statutis[a] sit necessaria, ēt si stantes concordes fuerint de aliquo statuto, sed nō
a apparet scriptura? nunquid poterit probari per testes? dic q̄ nō, sed scriptura est necessaria. vt. ff. de legi. l. de quibus. super verbo, sufragio. no. in gl. Et ibi de hoc satis dixi. ver. restat videre, q̄d. ſ. dixi. & notaui ēt. C. de legi. sup rubrica. & ibi p̄ Cy. sup. l. 1. Et p̄ hoc īsti. de iur. natu. § cōstat. & C. de legi. l. humanū. ī decretis. di. 2. c. 1. §. 1. & c. lex est & c. cōsuetudo. §. 1. & bñ. ff. de p̄b. l. ab ea parte. ex̄ de ap. c. sæpe. & q̄d. no. p̄ Arch. 2. q. 1. in primis. & in Spec. de p̄ba. §. videndū. ver. p̄dicta aūt hñt locū. & ius certum & finitū est. ff. de iur. & fac. igno. l. 2. & q̄a
2 leges †ligāt demū a tēpore notitiæ, in auth. vt facte noue cōstit. & ff. de decr. ab or. faci. l. si. impossibile aūt esset scire, nisi
3 scriptæ essent. Et †de hoc an constitutio vel lex nō scripta arctet subditos? vide plenissime p̄ Io. an. in noue. de reg. iu. c. nemo pōt ad īpossibile. li. 6. p̄ totū. & ff. de reg. iu. l. impossibiliū Nec ob. si dicat. q̄ iura p̄dicta loquunt̄ de iuribus & legib. nō
4 de statutis, q̄a & statuta sunt iura ciuilia, instit. de iu. nat. §. ius aūt. & ff. de inst. & iur. l. oēs populi. & q̄a in hoc eadē est rō in statutis. & hoc q̄d dixi. ſ. prima parte. 1. q. quid sit statutum.

ADDITIO.

a ¶ In statutis. Adde hic an scriptura sit de esse statuti vel legis Pet. in l humanum tenet quòd sic. scilicet quod scriptura requiratur ratione formę, alias possit prętendi ignorantia legis non scripturę. Alii dicunt quòd scriptura non requiritur ratione formę sed ratione obseruantię sicut requiritur publicatio legis vnde secundum istos scriptura non est de forma substantiali legis vel statuti, sed est quędam forma accidentalis quæ requiritur ad hoc vt lex liget.

SVMMARIVM.

1 *Ex statuti forma, si mutata sit moneta vel eius forma, & prohibitum ne ex pendatur antiqua, pœna indicta, ex qua moneta soluetur creditoribus antiquis & ante statutum natis.*

Quæst. CXXVI.

1 Sed pone †q̄ ex forma statuti, mutata est moneta vel mēsura, & prohitum sub certa pœna, q̄ nō expendatur moneta antiqua, vel mēsuretur moneta antiqua, in qua moneta vel mensura fiet solutio creditoribus antiqs ante statutum? dic q̄ in antiqua. vt no. Gui. ver. sed pone quęstionem. Lucius Titius. & plene dixi de leg. 3. l. vxori. §. vxo. Et vide in alphabeto in dictione, moneta. & ff. si cer. peta. l. cum quid.

SVMMARIVM

1 *Compromissum si fuerit in quempiam, quod pronuntiare possit secundum iura intelligatur etiam secundum statuta.*
2 *Mensuræ nomine, quæ intelligantur.*

Quæst. CXXVII.

1 Si †compromissum est in aliquem, q̄ pronuntiate debeat secundū iura, an intelligatur ēt sm̄ statuta. Guid. tenet, q̄ non. ver. pone q̄ cōpromissum factum est, & p̄ eius determinatione bene facit, licet nō alleget. insti. de iure naturali. §. sed quotiens. cū ibi notatis. Et ad hoc bene facit. C. de his, qui ve. æta impe. l. fi. cum ibi notatis no. extra procura. c. 1. & hoc clare tenet Spec. de appellationibus. §. nunc tractemus. ver. cęterum. Inno. etiam dicit, quòd cum facit mentionem
2 †mēsuræ, intelligitur de cōi. extra de censi. c ex parte & vide

Source : BIU Cujas

Io.an.in addi.Spe.de arbi.§.excipiẽ ī addi. q̃ incip. Gui. de ſu.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſi ſit, quod legatus tantum accipiat a communi pro qualibet die, & per decretum fuerit expenſum ſalarium in aliquot dies, legatione expedita anee illos dies an reſiduum refundendum, diſtinc.nu.2.*

Quæſt. CXXVIII.

1 Quærit †Gui.de ſuzz. verſi.pone, ꝙ ſtatutum eſt, ꝙ qlibet ambaſiator habeat tantum a cõi qualibet die, ſi ambaſiatores fuerunt miſſi ad imperatorem, & ſalariũ eis ordinatum pro tribus menſibus, & cõpleuerunt ambaſia tam in duobus, & redierunt, an teneantur reſtituere ſalariũ reſidui tẽporis, & dicit ſe uidiſſe qõnem de facto, & terminatum fuiſſe per doct. Bonon. ꝙ non tenerentur reſtituere, per l.ff.man.l. creditor. §.ſi inter maritum, ibi, ad recipiẽdum, ꝙ negetur conſumptum. In contrarium, ꝙ reſtituere teneanť vī.ff.de uer.ogli.l.continuus. §. cum ita uer. ꝙ ſi diplomate, & de falſis l.eos, q diuerſa. §.fi. vbi de hoc tetigi. Et vī expreſſum de leg.2.l.lucius. §.a te peto. vbi plenius dixi. Ia.de are.di

2 ſtinguit ꝙ aut †datum fuit eis pro ſuo labore, & tunc non tenentur reſtituere, quia ſi defeciſſet, de ſuo tenerentur ſupplere, vt d.§.ſi inter. Aut datum fuit eis pro expenſis, & tunc reſtituere teneantur, vt d. §.a te peto. & de annus leg.l. Seyo. in in prin. & hæc fuit opinio Ia.de are. & P.d.§.a te peto.

SVMMARIVM.

1 *Prohibito aliquo, videtur & id prohibitum, per quod peruenitur ad illud.*
2 *Statutum, quamuis durum, ſeruandum eſt, maxime ſi iuratum eſt.*
3 *Veritas non eſt imagine obumbranda, & uerba ſtatuti cum effectu ſunt accipienda.*
4 *Excipiens dicitur facere controuerſiam.*
5 *Princeps non poteſt abſorbere ius creditoris.*
6 *Statutum tollere non poteſt iura naturalia.*
7 *Caſus ommiſſus, num habeatur pro omniſſo in ſtatutis.*
8 *Iura fauent creditoribus.*
9 *Compenſando multa conſequimur, quæ non petendo.*

Quæſt. CXXIX.

1 Statuto †Cremonæ cauetur, ꝙ creditores cõis, infra certum tempus faciant deſcribi eorum credita in quodam libro cõis, alias nõ poſſint aliquid petere. Alio ſtatuto cauetur ꝙ debitores communis poſſint cõpenſare, quidam creditor non fecit deſcribi ſuum creditum in libro, poſtea fuit cõdemnatus, vult cõpenſare, quæritur an poſsit, & uidetur ꝙ non, quia cum aliquid prohibetur, et id etiã prohibitum cenſetur per quod peruenitur ad illud. ff. de ſponſa.

2 l.oratio cum ſi. Et †quia ſtatutum licet durum, eſt ſeruãdum. ff.qui & a qui.l.proſpexit, et maxime ſi iuratum eſt, extra de iureiur.c.ſi uero, & quia poſſet compenſare, alia uia occurreretur legi. ff. de tut. & cur. datis ab his. l. ſcire oportet. §.2. & ſtatutum eſſet impoſitum uerbis, & non rebus. C. com. de le. l.2.

3 in fi. Et quia ueritas, † non debet imagine obumbrari. ff. de libe. & poſthu. l. filio, & quia verba ſtatuti cum effectu ſunt accipienda. ff. quod quiſq; iur. l.1. in fi. & ſua negligentia in nõ faciendo deſcribi, ſibi debet obeſſe, & imputari. ff. de trãſac. l.3. C. de annali exc. l. fi. in fi. et pro hoc bene facit. C. de remiſ. pig. l. ſi eo tempore, qui accu non poſ. l. ſi ea, & de inge. ma l.

4 diffamari, cum ſimili. Itẽ excipiens †dicitur facere cõtrouerſiam. ff. ad Carbo. l.1. de procu. l. non ſolum. §. ſi ſtatutum. Itẽ videtur expreſſum, quia qui cõpenſat, petit. ff. rẽ ra. ha. l. quo enim. §. pe. & l. amplius, & pro hoc, bene de libera, le. l. ſi cui fundũ, in fi. vbi dicitur nihil intereſſe quis petat, an retineat, tale ſtatutum uidetur fieri poſſe per ciuitatem, quæ de priuato quandoq; facit publicum, de rei ven. l. item, ſi verberatũ, de acqui. re. do. l. ergo. §. flumina, et de vſur. l. ſi pendentes. §. quid ſi. uer. nam ſolet. In contrarium uidetur, ꝙ ſtatutũ non

5 ualeat, quia abſorbet †ius creditoris in totum, qđ non poteſt etiam imperator. C. de precip. imper. offeren. l. quotiens, vbi de hoc ſatis dixi ergo nec populus, cũ maior ſit poteſtas imperatoris, q̃ populi. Itẽ †ſtatutum non poteſt tollere iura naturalia, vt inſti. de leg. agna. tut. §. pe. Ergo nec naturalẽ obli. & ſic poterit cõpenſare, ut ff. de compenſa. l. etiam. Item ſtatutum prohibet ſolum petitionem, non autẽ compenſationem, et leue erat ſtatuentibus de cõpenſatione dicere, ſi uoluiſſent. C. de cadu. tol. l. vnica. §. ſi ad deficientis. Ergo caſus ommiſſus habetur pro ommiſſo. ff. ſo. ma. l. ſi cũ dotem, ma-

7 xime in ſtatutis, † quæ ſunt ſtricti iuris, et contra ius commune, ideo reſtringenda. ff. de uer. ob. l. quicquid, et de legi. lege quod uero cõtra rationem, et quia iura fauent creditoribus

8 † ad ſibi debitum conſequendum. ff. de condi. inde. nam hoc natura, ſi cer. pet. l. ſi me et Titium, et quod cum eo. l.1. Item

9 multa conſequimur compenſando, que † non petendo. ff. de negge. l.3. §. pupillus, et de compenſa. l. ſi cum filio, et ga aliquando cõceditur per obliquum, quod prohibetur directo. ff. de aucto. tu. l.1. et quia in dubijs fit interpretatio contra fiſcum, de iure fiſci. l. non puto, et hanc tenuit determinando dominus Ber. de cornezano parmen. doctor.

SVMMARIVM.

1 *Vicinus an teneatur contribuere pro refectione putei communis, & nu.3.*
2 *Aedibus ruinam minantibus cedere volens, non tenetur cauere de damno infecto.*
4 *In vniuerſitatis rebus, quid attendendum.*
5 *Emphyteuta vel vaſallus, an liberetur rem dimittendo.*

Quæſt. CXXX.

1 Quædam †cõitas[a] vel vicinia hẽbat vnicũ put eũ, & a ſtatuerat, ꝙ quilibet teneretẽ contribuere ad purgationẽ. & idẽ põt dici de furno. vnus ex vicinis vult renunciare vſui vel comodo putei vel furni, & nõ teneri cõ tribuere, quæritur an poſſit, & vī ꝙ nõ, per l. C. de aquæ du. l. ad refectionẽ. & de operi. pub. l. ad portus. & ibi in gl. & C. de ſacroſ. eccl. l, ad inſtructionẽ. & ga iſtud vī onus incũbens domui, & non perſonę. & pro hoc bene. ff. de via pu. l. fi. quę incipit, ædilis. Alij habent ibi ti. de ædil. In ꝺrium facit ff. de dam.

2 infec. l. prætor ait. §. vlt. vbi uolens cedere ędib. quæ † ruinã minantur, non tenetur cauere de dam. infec. ergo nec volẽs cedere vſui putei vel furni, tenetẽ contribuere, & pro hoc. ff. ſi ſeruitus uendi. l. ſi forte. §.2. & 3. & de vſuf. l. ſi abſente. l. c ũ fructuarius. Sed his oĩb. poſſet reſponderi. ꝙ in eis renunciabat rei, pro qua obligatus erat. ſed in quæſtione noſtra nõ tã obligatus eſt pro vſu putei vel furni, quã ex eo qđ habet domiciliũ, & domũ in vicinia, vel cõitate. & ideo teneretur renuntiare nedũ vſui putei & furni, ſed ẽt domicilio & domibus, quas habet in vicinia vel cõitate. Item †pro iſta parte, ꝙ

3 non teneatur contribuere, bene facit qa ſi aliqs eſt de aliquo collegio põt renuntiare, & ab eo recedere. ff. de colle. illi. l.1. in fi. & ꝙ de relicto. per totum. & nequid in loco publico l.2. §. vicinales. Vber. de bo. diuerſimode ſoluit. Primo n. dicit, ꝙ aut puteus vel furnus indiget reparatione & purgatione ratione tpis præteriti, & teneatur contribuere qa vtilitatẽ per cipit. Si vero rõne tpis futuri, non teneať ſi velit renuntiare. vel dicit, ꝙ ſi vitio tpis indigeret refectione tenetur contribuere. Si vero operis, vt quia a prin. fuit male ædificatus, nõ tenetur, ar. ff. loca. l. maritus. & l. fin. in fi. finaliter tñ magis vī inclinare, ꝙ indiſtincte contribuere teneatur, quia puteus & furnus, ſunt cõia vniuerſitatis, non vt ſingulorũ, qa & vicino & parti ciuitatis põt legari, ſicut & ciuitati, de leg. j. l. ſi qs

4 a filio. §. fi. & l. ſi hæres. §. vicinis. & in reb. † vniuerſitatis non attenditur voluntas vnius ſed maioris partis, vt ff. ad municip. l. quod maior. Similis quaſi quæſtio fit in †emphyteota & vaſallo, an rem dimittendo, poſſit ſe liberare. de qua plene dixi. C. de iu. emph. l.2. ver. Item quęro nunquid vaſallus.

ADDITIO.

a ¶Quædam communitas. An autem ſerui teneantur contribuere ad purgationem putei, uide quod no. Bar. in conſil quædam conuicinia, & Dy. in l. imperator §. ſi centum, de leg.1. fac. de Are. in l. prætor. §. hoc edicto. de dam. infe.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quid decernens habentibus domum an comprehendat inquilinum.*

Quæſt. CXXXI.

1 Sed †pone ſtatuto caueri, ꝙ quilibet ante domum ſuam teneatur ſalegare ſub certa pęna. aliqs hẽbat domũ conductam, vel in emphyteoſim, vel feudũ, nũquid ipſe teneatur vel dñs domus pro inquilino. eſt expreſſum ꝙ dñs domus teneatur. & ſi inquilinus ſoluat, computet in mercede ſoluenda. ff. de via publi. l. fi. quę incipit, ædiles. alij habent ti. de ædilit. in emphyteota & vaſallo. ſecus dī, vt dixi. C. de iu. emph. l.2. circa prin. ſuper verbo publicarũ functionũ. & pro hoc de uſufr. l. hactenus. & l. ſi pendentes. §. quid ſi cloacarij ſecundum Oldra.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſi factuum ſit in mei fauorem me abſente, an poſſum agere ex dicto ſtatuto. & nu.2.*
3 *Electo an ius acquiratur ex ſola electione.*

Queſt. CXXXII.

1 In Ciuitate Florẽ. eſt ſtatutũ ꝙ tpe electionis ptãtis tres eligant. Et ſi primus repudiat ſecundus admittatur. Si ſecũdus repudiat, admittatur tertius. primus repudiauit, ſecũdo prætermiſſo. tertius venit & exercuit officium poteſtarię. ſecundus petit ſalarium dicens per eum non ſtetiſſe, qn exerceret offm̃. quæritˇ an ſibi debeatur? arguitur ꝙ ſic, qa eſt ſibi quæſitum ius per elect. extra de elec. cum inter. & qđ dixi s̃. hac eadem parte, in q. an ex ſtatuto queratur ius abſenti. Ex

2 prædictus †oritur alia queſtio, qđ ſi ſtatutũ factũ eſt in mei fauorem me abſente, an poſſim agere ex d. ſtatuto? Et pro hoc ff. de ſer. ruſt. prę. l. per fundũ. de decre. ab or. faciendis. l. quod ſemel. & extra de reg. iu. ꝙ ſemel. li. 6. Et quia ſaltẽ debuerũt ſibi mittere libellũ repudij. C. de repu. l. conſenſu. vnde vī ꝙ agere poſſit uel act. in factũ ſubſidiaria. vt ff. de preſcr. uerbis l. quotiens. vel condi. ex le. C. de ſuffr. l. unica. vel iud. offõ. In ꝺrium ꝙ nõ poſſit petere, qa nullus mutuus ꝺſenſus inter eos interuenit. vt ff. de act. & ob. l. cõſenſu, & qa nõ durauit eius electio. ut ff. qđ cuiuſq; vniuer. l. item eorũ. §. qđ ſi actor. Imo

3 nõ †vī ꝙ ius acquiratur electo ex ſola electione, niſi ſibi pũ-

tetur

Source : BIU Cujas

tetur vt possit renũtiare vel ꝓsentire, eẽ de elec. c. q̃ sit. li. 6. & C. de decur. l. 2. & quia vr̃ repudiatus. C. de repu. l. licet & quia ciuitas potuit mutare voluntatem. ff. de ma. conue. l. si pr̃. §. 1. vnde posteriorem recipiendo, vt̃ reuocasse priorem. ff. de procur. l. si quis cum procuratorio. §. fi. nec sufficit, ꝓ paratus fuerit recipere si ei fuisset denunciatum. ff. de condic. furti. l. fi. qa licuit ciuitati variare. ff. de ver. obl. eũ q certarum. §. ult. & pe nitere. vt ff. de cõdi. causa data. l. si pecuniaam & C. de ap. si qs libellos, & qa tertius est substitutus. ff. de acq. her. l. quãdiu. Et quia reprobari posset. C. de profes. & me. l. medicos. & capit. nihil est. de elect. Et hanc partem tenuit Iac. Bald. & pro hoc bene extra de iure patro. cap. pastoralis, & vide de tali electione, quod not. 61. dist. studij in glo. & per Arch.

SVMMARIVM.

1 *Partus an habeatur pro nato, quo ad alterius commodum.*
2 *Partus, ante natiuitatem est pars viscerum maternorum.*

Quęst. CXXXIII.

1 In Multis locis† est statutũ, ꝓ capiẽs uel occidens lupum, habeat sol. 20. qdã accepit lupã p̃gnantẽ, q̃ fecit lupinos, an pro quolibet debeat habere sol. 20. determinatum fuit ꝓ nõ per. l. qui in vtero. ff. de statu. ho. ubi dr̃, ꝓ partus non habetur ꝑ nato, quo ad alterius cõmodũ, nec ẽt cũ tractat de eius incõmodo. & ita ibi tenẽt And. Pisanus, & Gul. de cu. ut ibi dixi. & ꝑ hoc faciũt ꝓcor. ibi ĩ gl. allegatę, & maxime. ff. de exc.
2 tu. l. excusant. §. q aũt ĩ uẽtre. & de ꝓh. emp. l. ĩ lege. & qa† partus ante natiuitatem, est pars uiscerũ matris. ff. de uẽt. ĩspi. l. 1. §. hoc iure. & bene facit. ff. ff. loc. l. sed addes. §. si qs mulierẽ.

SVMMARIVM.

1 *Posthumi non includuntur in his, quæ sunt stricti iuris.*
2 *Libertas, fauorabilis est.*
3 *In muneribus publicis, spes proximioris, excludit remotiorem.*
4 *Bonum publicum retardatur propter obstaculum posthumi, qui speratur.*
5 *Ad decuriona um non admittuntur infantes.*
6 *Vir, verb infantem an comprehendat.*
7 *Tutelæ onus, ex consequentia hæreditatis defertur.*
8 *Lex vbi certi t ꝑis idoneitatẽ requirit, superueniens idoneitas nihil prodest.*
9 *Posthumos non includunt ea quæ stricti iuris sunt.*
10 *Fructuarius an teneatur submittere in locum capitum mortuorum de iam natis, vel potius possit expectare nascituros partus.*

Quæst. CXXXIIII.

1 Ciuitatis †Paduę statuto cauebatur qđ ꝓsiliũ ciuitatis Paduę in numero mille cõsiliariorũ maneret ꝑpetuo, & loco mortuorũ uel religionẽ itrãtiũ, uel alio modo deficiẽtiũ ab ipso ꝓsilio, ptãs subrogare posset & deberet de proximiorib. & magis idoneis usq; ad tertium gradũ. Contingit ꝓ quidam nobilis de ipso ꝓsilio decessit relicto patruo fratre pr̃is, & filia nupta p̃gnante. quærebatur an ptãs deberet patruũ subrogare, an posthumũ expectare, ꝑsupposito ꝓ ex gn̄ali ꝓsuetudine ipsius ciuitats infantes poterãt esse de ipso ꝓsilio. Quod posthumus est ẽt expectandus, allegabatur. l. qui in utero. ff. de stat. ho. ubi hanc qõ. posui. Nã patruus ab ipso p̃ceditur q proximior est eo, & de proximiori faciẽda est subrogatio ex forma statuti, & ideo si de alio fieret subrogatio, nõ ualeret, arg. ff. de optione le. l. 2 & ff. de le. 2. l. cum pr̃. §. hr̃ditatẽ. el. 1. ibi cũ alijs eligendi potestas nõ fuerit &c. Nã ꝑ
2 spẽ posthumi retardatur† libertas, quæ est ita fauorabilis, ut ff. de ma. testa. l. Neratius. & de uerb. sig. l. intelligendum & l. quod dicimus. Et pro hoc optime de fideicomm. libertatibus l. eum quasi. §. eleganter ubi decretum libertatis differtur, ꝓ certum esse cepit succesorem non extiturũ. Itẽ pro hoc, quia
3 in publicis† munerib. sicut est tutela, spes proximioris remotiorem excludit. ff. de legi. tut. l. 1. §. si apud hostes. de excu. tu. l. nõ solum. §. si libertinus. & ibi no. at ordo decurionatus, est munus publicũ, & ia nua omniũ bonorũ, ut ff. de decur. l. honores. §. pen. & de uacatione munerũ. l. ad decurionatũ. ergo posthumus dẽt expectari. & sic solũ cũ honorẽ decurionat9re spiciat, ut C. de fideiuss. l. cũ ĩter ueteres. nec uni9 festinatione p̃cipiti, ius alteri9 usurpeť. ff. de acq. her. l. cũ seru9. ad Ter. l. 2. §. si forte. q ad bo. pos. l. fi. & ꝑ hoc bñfacit. ff. de hær. instit. l. si nõ
4 lex. §. fi. & de bo. lib. l. si filius. §. pe. Itẽ bonũ† publicũ retardat ꝑ obstaculũ posthumi, q speratur. ff. de stat. ho. l. imperator Adrianus. de uen. in pos. mit. l. si uẽtris. de bo. posl. nõ ambigẽ dũ. & de bonis ꝑscriptorũ. l. fi. siue ergo ĩ subrogatione patrui uersat publica utilitas siue priuata, differtur ꝑ spẽ posthumi ꝑ hoc. de uẽ. insp. l. 1. §. fi. Itẽ ur̃ casus. ff. unde cognati. l. 1. §. si qs ꝑximior. unde legitimi. l. pe. si pars hr̃ditatis petat. l. antiq. qs ordo in bo. pos. seruet. l. 1. §. si uẽter. de acq. hær. l. cũ qdã. §. qđ dr̃. & l. uẽtre. & de ꝓta. l. 1. §. fi. de naturali. lib. si. ex trib. In ꝓriũ
5 ꝓtur̃, qa infantes sunt inhabiles ad decurionatũ, ẽt si sit aliorũ penuria. ĵ. de mu. & ho. l. ad rẽpublicã. & de iure ĩmunitatis. l. 2. §. 1. ergo frustra corũ expectaret natiuitas. Nec ob. ꝓsuetudo qa eã intelligo de ĩfantib. nõ hñtib. ꝓpetitores. ut ff. de decu. l. gn̄aliter. §. ſpurios. sed casus noster nõ est talis. Et hoc ĩdicat uerba statuti quę dicunt in numero mille uirorũ. indicat. n.
6 in locum viri mortui vir alius† subrogetur, ꝓ in infante verificari nõ. p̃t. ff. de auro & argẽto le. l. uestis. §. 1. ver. penuria. & de mino. l. 3. §. 1. & maxime de posthumo, q nec hõ intelligitur. ĵ. ad. l. fal. l. in lege fal. placuit. in si. Itẽ filia, qua mediante posthumus admitteret, vt. ĵ de col. bo. l. dedit dotẽ, annus est inhabilis ad decurrionatũ, vt. ff. de reg. iur. l. 2. ergo nõ rectũ mediũ, nec cã admissionis, cũ ipsa nõ sit admissibilis. & pro hoc. ff. ad Tertul. l. 2. §. quæ operas. secundo rñ. & de bo. pos. ꝯ tab. l. 3. §. si quis filio. Et si dicatur, ꝓ mulier est mediũ & cã
7 admissionis ad tutelam, & tñ non põt esse tutrix, illud † est, quia onus tutelæ ex ꝓñtia hæreditatis defertur. ut ff. de legi.
8 tut. l. j. in prin. & §. 1. & l. 3. in prin. & §. si duo. Item hoc† probatur, qa ubi lex certi t ꝑis idoneitatẽ requirit, superueniẽs idoneitas nihil prodest. ff. de re. du. l. si cognatus & de le. 2. l. cum ita. §. in fideiuss. & extra de ress. si ex eo t ꝑe. li. 6. Sed statutũ requirit idoneitatem in subrogando t ꝑe mortis illius, in cuius locum debet subrogari, dum dicit, in locũ mortuorũ. ar. ff. de exc. tut. l. excusantur. 2. rñ de cu. furi. l. vlt. §. eo. s. obseruando, quo t ꝑe constat posthumũ nõ esse idoneũ. ergo &c. Vlt.
9 ad hoc facit, qa† ea, quæ stricti iuris sunt, posthumos non includunt ff. de euic. l. si prægnans & l. vaccę. & no. de le. 1. l. nõ quodcũq;. §. Iul. sed statutũ est stricti iuris. qđ patet, qa ex eo datur ꝓdõ ex lege, q̃ est stricti iuris. ergo &c. & ꝓ posthumus non possit includi sub uerbis statuti, patet, qa licet habeat esse naturale, non tñ esse ciuile. s. idoneitatis. & verba statuti utrũq; requrunt, ꝓ patet, qa dicit proximiorib. ꝓ denotat esse naturæ, vt ff. de gradib. l. non facile. & de reg. iu. l. iura sanguinis. & postea subiicit, et magis idoneis. quod denotat esse ciuile. ut ff. de mun. & ho. l. honor. §. fi. & de decur. l. honores. quod non habeat esse ciuile, patet, qa nõ est in patria ptãte, q̃ est de iure ci. vt ff. de col. bo. l. fi. et si dicatur fieri poterit habilis, si nascat reſp. qa ex hoc non dẽt retardari subrogatio, q̃ respicit bonũ publicũ. qđ requirit ordinẽ esse plenũ. ut ff. de decur. l. gn̄aliter. §. spurios. Ergo per spẽ posthumi non dẽt retardari, ut ff. de fideic. li. l. ergo. §. 1. & maxime, quia statutum de posthumo non facit mentionem. ut ff. de le. 1. l. q filiab. Et pro hac parte ur̃ casus expressus. C. de decur. l. nullus. el ij. li. x. Et hanc partem tenuit D. Old. determinando. q hanc qõ. disputauit Paduæ & ꝓ statim debeat fieri subrogatio, bene facit. C. aduo. diuer. iudi. l. petitionẽ. §. fi. de agentib. in reb. l. 1. li. 12. et de murilegulis. l. si qs ex corpore. & sil'em qõnem for
10 mat lex, dũ quærit an † fructuarius teneat submittere in locum capitũ mortuorũ, de iam natis, vel possit expectare nascituros? Et dr̃ ꝓ de iam natis. ff. de usuf. qd ergo. §. pen. & ita in proposito facienda est subrogatio de iã nato. et ad ꝯria rñ det, qđ cã breuitatis omitto, et quasi oẽs responsiones fundãtur super defectu idoneitatis posthumi. Ad l. q in utero. põt rñderi ꝓ in quæstione proposita non agitur principaliter de commodo eius qui in utero est, sed de bono publico. ut reipub. salubriter consulatur, vt ff. de uer. sig. l. pupillus. §. decuriones. & de erogatione mili. anno. l. pe. Oldr.

SVMMARIVM.

1 *Proximior, dictio, quid significet. & num. 4.*
2 *Statuentium mens imprimis attendenda.*
3 *Lex vult quod vbicunque quis loco alterius subrogandus est, id statim fieri.*
5 *Legis authoritas obligationem inducere potest.*
6 *Patris vox filij vox. & econuerso. & nn. 14.*
7 *Sententiæ tot, quot capita.*
8 *Decuriones ad quid creati.*
9 *Fraus sua cuiquam prodesse non debet.*
10 *Libertas fideicommissaria non competit ipso iure, sed ab homine conceditur*
11 *Verbi significatio, quo maxime referenda.*
12 *Proximior si qs sit, & deferatur ei hæreditas, t ꝑe mortis, sed t ꝑe additionis non est ꝑximior, sed alter, an huic deferatur, qui est ꝑximior t ꝑe additionis.*
13 *Iura loquentia de proximitate, quomodo accipienda.*
15 *Filio vox libera est contra patrem, in publicis consiliis.*
16 *Legis authoritate non debet quis decipi.*

Quæst. CXXXV.

1 Ex prędicto †Statuto & quodã alio quo cauebat ꝓ qlibet de cõsilio posset aliũ substituere loco sui quẽcũq; uoluerit sibi ꝑximiorẽ. orta fuit qõ talis. Titius q erat de ꝓsilio decessit relicto frẽ q & ipse erat de ꝓsilio, et filio fr̃is p̃mortui q nõ erat de ꝓsilio, erat tñ idone9. fr̃, ex uigore scđi stat. subrogat sibi ĩ ꝓlio quẽdã filiũ suũ, & petit se substitui in consilio in locũ prædicti fratris sui. defuncti tanq̃ ꝑximior. filius alterius fratris dicit se debere substitui: quia t ꝑe mortis frater erat de consilio et substitui non poterat, quia non poterat obtinere uicem duorum, q̃rebatur, qs esset substituẽdus, ꝓ nepos ꝑferat sic probat. statutũ. n. dicit, ꝓ loco mortuorum de ꝓsilio, ptãs possit & debeat subrogare etc. Et sic loquit ꝑ uerba subiunctiui modi et t ꝑis p̃tis subiũctiui modi. inq̃tũ dicũt possit et dẽat p̃tis t ꝑis, inq̃tũ đt in locũ mortui de ꝓsilio, ac si dicat ꝓ statim eo mortuo dẽat fieri subrogatio, et ꝓ sic sĩt ĩtelligẽda ipsa uerba, possit et dẽat, đno

Source : BIU Cujas

tat primo ſignificatio ipſorum verborum , quæ verba prout
ſonant accipienda ſunt.ff. qui & a quibus l.proſpexit.de uer.
oblig. l.ſi minor.de exercito. l.1.§. ſi is qui naue, & C.de fur.l.
apud antiquos, & de prædijs curia.l.fi.lib.10.& pro tali intel
2 lectu†dictorum verborum facit mens ſtatuentium quæ dēt
attendi,vt ff.qui pe.tut.l.fi.de le.1.cætera. §.fi.de cōd.& dem.
l.pater Seuerinam.§.conditionum.& ad Tertul.l.1. §.q̄d ſi de
ceſſerint. mens enim ſtatnentium fuit vt in loco mortui ſta-
tim fieret ſubrogatio,vt ordo decurionum pl enior exiſteret
quod eſt vtile reipublicæ.vt ff.de decurio.l.generaliter.§.ſpu
rios.& l.ſpurij.& de offic.proconſ.& leg.l.meminiſſe.Pro hoc
3 etiam facit authoritas,quia†vbicunque aliquis loco alterius
eſt ſubrogandus, lex vult, ꝙ cōfeſtim fiat; vt bene colligitur.
C.de aduo.diuer.iud.l.petitionem.ff.ad Tertu.l.2.§. ſi mater.
& §.confeſtim.& argu. C. de ſac.ſan.eccl.l.qui ſub p̄ſætextu.
Cum itaque inſpectis verbis ſtatuti & mente ſtatuentium,&
legis authoritate ſtatim poſt mortem Titij ptās poſſet & de-
beret ſubrohare, & eo tp̄e ſolus nepos erat proximior & ido-
neior, licet ex poſtfacto patruus incipiat eſſe proximior,ver-
ba ſemel præſentata,ad futurum non extendent. Pro hoc.ff.
de auro & argē.lega.l.ſi ita.& l.fi.in prin.de le.1.Stichum qui.
4 de ꝯhen.emp.l.in l.& de verb.obl.l. ſi a colono.cum ſi.†Item
pro hac parte facit quod dicit ſtatutū proximiorib. cuius ver-
bi ſignificatio ad tp̄s mortis neceſſario refert. nec. n. iā mor-
tuus,ꝓximiorē vel ꝓximū aliquē inciperet hr̄e, vt pote cum
mors ēt ſubſiſtentia ſoluat.in auth. de nup.§.deinceps.ꝓ ſo.l.
adeo,& de neg.geſt.l.3.§. hæc verba.ergo iſte quātū ad articu
lū de quo q̄rit, ī vita pr̄is nō fuit ꝓximior. ergo poſt mortē fra
tris ꝓximior effici nō poterit, licet ī eū ſtatū deuenerit ī quo
ſi frater maneret, ꝓximior diceret.Pro hoc apte facit.ff.de in-
iu rupt.& irri.teſt.l.ſi qs exhr̄dato.§.1.vnde cogna.l.ſi qs proxi
mior de ſuis & legitimis hr̄di.l.1.§. ſciēdū.& l.Titius.& inſti.
de hr̄.ab inte.§.cū aūt.Preterea ſtatim mortuo Titio,ex virtu
te legis municipalis,ptās obligatus fuit ad aliū ſubrogādū.Et
ꝑ ꝯn̄s nepotē cū alius tūc ꝓximior nō eſſet idoneus.Cū ergo
ptās ad hoc fuerit obligatus, a tali obligatione, ēt ſi vellet, ſe
liberare nō potuit.ff.de magiſtra.cōue.l.1.§.magiſtratib.& §.
5 ſciēdū.Nec iſtud eſt†nouū, ꝙ authoritate leg is qs obliget.ff.
de pac.ltīma.cū ſi. Licet ergo frater in ꝓximioris & idoneio-
ris deueniſſe dicat,tn̄ obligationē iam ꝯctā authoritate ſtatu
ti in perſonā nepotis non potuit tollere,vel mutare,ꝓ hoc.ff.
de duob.reis..l.eandē.§.1.de ver.obl.l.inſulam.& arg.ff.de iti.
actuq; priuat.nec enim cum ſi. Parcere nāq; dēt Poteſtas pu-
dori ſuo.ff. mādati.l.quintus.de ꝓcur.l.Titius.& de cōſti.pec.
l.1.Præterea ꝯſideremus ad q̄d decuriones creati ſunt, & pu
plici cōſilij cā.ff.de ver.ſign.l.pupillus.§.decuriones.Itē ꝯſide
remus, ꝙ ꝑ ampliores hoīes ꝑfectiſſima veritas reuelat. C.de
6 fideiuſ.l.fi.Itē attēdamus, q̄a†vox patris vox filij,& ecōuerſo.
inſt.de inuti.ſti.ei q.& C.de impu.& alijs ſubſt.l.fi.hoc aūt nō
7 eſt ī ex̄neis,ſed quot†capita,tot ſn̄ię.ff.ad Treb.Quia poterat,
8 arguo ego ſic. Decuriones, publici†ꝯſilij gratia ſūt creati,&
ꝑ ampliores hoīes ꝑfectiſſima veritas reuelat, & vox pr̄is,eſt
vox filii,& ecōuerſo,q̄d ſecus eſt in ex̄neis, vt apparet. Quid
ſi frater p̄ferat, publica utilitas īfringit, cū ī ipſo & filio loco
eius ſubrogato vnicū ſit ꝯſiliū,ſed ꝙ vtilitas publica īfringat
iura uolūt.C.de ſac.ſan.ecc.l.iubemus nullā.ſed ꝙ cōi p̄ferat
publica.eo.ti.l.fi.de tranſa.l.cauſas, & ff.ne quid in loco pub.
l.3.§ ſi qs a principe. cū ſi.& ſi p̄feramus nepotē q eſt ex̄neus,
quo ad fratrē & eius filiū ſubrogatū.C.de rei vxo.act.l.vnica.
§.ex̄neū.publica ampliat vtilitas,q̄a quot capita,tot ſn̄ię,& ꝯ
ſilia,vt prædictū eſt. publicā aūt vtilitatē ampliari iura appe-
tunt.ff.pro ſo.l.actione.§ Labeo. C.de cad.tol.l.fi.& de primi-
pilo.l. vtilitas.li.12.concludendo ergo de primo ad vltimum
dicemus nepotē preferri.Item contra iſtū fratiem & ꝓ nepo
tē multū facit,q̄a cū ipſe frater eſſet de conſilio renūtiauit,in
9 †quo facto fraus quædam præſumit,quæ ſibi ꝓdeſſe non dēt.
Nam iſtud uidetur regulare, ꝙ factum me nō ꝓcurāte, mihi
ꝓdeſt,illud factum me procurante,nō ꝓdeſt.ff.ſi qs cau.l.2.§.
pe.ſi cui plusq̄.per.l. fal.l.3. §.ſi legatarius. C.de ſer.fugi.l.qui-
cūq;. de athletis.l. 1.& ff.ex qui.cau.maio.l.& qui data opa. iu
ra ſunt expreſſa ꝙ tp̄s mortis & non poſterius ſpectet.ff.de le.
1.l.ſi ſeruus.§.quicūq; de leg.2.l.debitor.in prin.īſti.de le. §.ex
ꝯrio.de alimētis le.l.Meuia.§.licet ſi alimēta.de fun.inſtr.vlt.
ꝑꝑ dolū p̄ſumptū.vt dixi.ff.de opti.le.l.fi & arg ff.de cōdit.&
de.l.fi.§.fi.de manumiſ.l.lege Fauia.& no.ff.de le.3.l.nomen.
§.2.Ecōtra vr̄,ſi ꝯſideremus primo verba ſtatuti.dicūt.n.ptās
poſſit & dēat &c. nō ergo mortuo aliquo de cōſilio ipſo iure
ꝓximior eſt ſubrogatus,ſed eſt ſubrogādus ꝑ ptātem,ſicut dr̄
10 de†fideicōmiſſaria libertate, q̄ nō competit ipſo iure, ſed ab
hoīe p̄ſtat.ff.de fideic.lib.l.4.§.2.& de le.2.l.ſi qs ſeruo & C. de
inof.teſt.l.cū duob.Cum igit verbum,poſſit,poſitū in ſtatuto,
ſit verbū extenſiuū vſq; ad actus cōſummationē.ff.cōdit.ob
cau.l.q̄d ſeruus.de le.2.ſi ita qs teſtamēto ſuo cauiſſet.inſti.q.
mo.teſta.infir.§.poſteriore.ſicut & verbū, vellet.ff.ad Tertul.
l.filij.§.1.& de ver.ob.l.ſi qs ſtipulatus.in prin.apparet manife
ſte, ꝙ nō ꝓximiorē tp̄e mortis denotare voluit, ꝙ nō oportet
prius de ꝯdictione &c. vt ff.de le.2.l.nō oportet.& de le.p̄ſtā.
l.interuenit.Cū ergo tp̄e ſubrogationis mō fiēdę frater repe-
riatur proximior, ergo nepoti præfert.Preterea expreſſe facit
11 pro iſto fratre,q̄a hoc eſt regulare,vt†ad illud tp̄s ſignificatio
verbi, proximior,referatur, quo negocium in eſſe ꝓducit, vt
verbi gratia, dixit lex,legitima hęreditas tātū proximiori de-
fertur.ff.de ſuis & legi.hęre.l.poſt conſanguineos.§.legitima.
virtus huius quando in eſſe, & conſummatione producitur,
certe in aditione.ff.de ſtipul.l.ſi ſeruus cōis.arg.ff.ad Trebel.
l.ſi patroni filius.§.fi & quando dies le.ced.l.quod pure.§.fin.
12 al.eſt.l.quod pupilli. Pone ergo, ꝙ aliqs eſt† proximior,& de-
fertur ei hęreditas tempore mortis,ſed tempore aditionis nō
eſt proximior, imo alter,nonne huic qui eſt proximior, tem-
pore aditionis, defertur; certe ſic.vt d.l.poſt couſanguineos.
§.proxi.ff.de ſuis & legi.hære.& pro hoc vnde legitimi.l.1.&
quod not.l.ſi duobus.& vnde cognati.l.capitis.& ſic intelligi
debet inſtit.de legi.agna.ſuc.§ proximo. Item dici poteſt de
uerbo idoneior, vt eius ſignificatio ad tempus conſumma-
tionis conferatur. Pro hoc ff.de magi.conue.l.1. §.ſi magiſtra-
tus, & qui & a qui.l. ſi mortis. Cum itaque vt prædixi in con-
ſummatione poſſe, & debere, poteſtatis negotium, ideſt ſub-
rogatio in eſſe producatur, merito etiam tempore quis ſit
pro ximior et idoneor inſpicitur, at tunc eſt frater, ergo ne-
poti pręfertur. Præterea iura multa ſunt dicentia non tem-
pus initiati negotii, ſed ſubſequens tempus attendi & conſi-
derari.ff.de pęnis.l.fratres.de ma.teſt.l.ariſto.& de le.1.a filio.
& arg.ff.de tutel.& ra.diſtr.l.ſi tutor.§.1.de adul.l.2.§.fin. Nec
obſt,primum arg. in contrarium adductum, q̄a licet uerum
ſit.ꝙ in morte Titii ſit initiatum poſſe, & debere poteſtatis,
non tamen incommutabiliter,& hoc propter eius extenſiuā
ſignificationem, ut ſ̄. dixi Item non ob. ſm arg. uidelicet, ꝙ
cum in morte non erat proximior idoneior frater, iam poſt
mortem non poterit effici,ut præallegata.l.ſi quis exhęreda-
13 to.§.1.de iniuſt.teſt.cum ſi.Nā illa†iura debēt intelligi quādo
ipſum ſolū ius ꝓximitatis aliquid defert,quo caſu aliquis cō
ceptus & editus poſt mortē,illud aſſeq nō poteſt.& ita ibi ar.
ff. pro ſoc. l. adeo.ſed in caſu noſtro non ipſo ſolo iure proxi-
mitatis in conſilio fit ſubrogatio, nec ipſum ſolum ius proxi
mitatis illud defert.hoc n.eſſe nō pōt.ff.de tutel.l.de tutel. de
cur.furio.l.eius. Et de his,qui no.inia.l. furti. §.illud. Sed pro-
pter ius proximitatis,& virtute legis municipalis ſit ſubroga
tio in conſilio, & ideo ſi poſt mortem fratris, frater incipiat
eſſe proximior, & pro proximiori debet haberi. & pro hoc
optime.ff.de legat.1.l.cum ita.§.in fideiuſ.de rebus dub.l.fin.
cognatus,& arg.ff.qui petant tuto.l.fin.& de bonis liberto.l.
Paulus. §.Paulus.præterea in caſu noſtro iam frater uiuente
fratre erat in habilitate eſſendi proximior,quod quidem ſuf
ficit ut dictis ll.contrariis patet. Non obſt.tertium argum.vi
delicet poteſtatem ſtatim obligatum fuiſſe nepoti &c. quia
quodammodo conditionaliter obligatus, ideſt ſi tempore
ſubrogationis alter non erat proximior & idoneior. Non ha
14 bet ob.quod dicitur publicam vtilitatem infringi,†quia vox
patris vox filij, & econuerſo.hoc enim locum habet in priua
tis negotiis ſed quo ad ius publicū attinet.&c.ff.ad Treb.l.nā
quod.de his qui ſunt ſui uel alie.iur.l. filiusfam. & de cap. di.
15 l.nā cætera.In pnbiicis nanque†conſilijs libera eſt uox filii ꝯ
patrē.ff.de cōdi.ob.cau.l.3.§.ſi quis quaſi.& ar.C de officio re
ctoris.ꝑ l.potioris.Item nō ob.q̄d dr̄ de fraude p̄ſumpta iſtius
fratris q filiū ſibi ſubrogauit, q̄a hoc fecit authoritate ſecūdi
ſtatuti,& iō fraus p̄ſumi nō dēt.ꝓ hoc. ff.ad Treb.l.recuſare.
§.pe.& l.ita tn̄.§,q rogatus,& ſi qs omiſſa cauſa teſt.l.1.§.ſi ꝓ
ponat,alias repiret†l.authoritate deceptus,q̄d eſſe nō dēt.C.
de his, qui ueniam ęta.impetra l.1.& ar.ff.de uer.ob.l.quotiēs
in diē.maxime,q̄a filiū ſubrogauit.uñ ur̄ magis ex affectione
quā dolo feciſſe. ff.q̄d fal.tut.aut.l.falſus. §.Iul.Itē nō obſtāt
iura dicētia tp̄s mortis ſpectari,q̄a oīa eo caſu loquunt q̄n in
tp̄s mortis negotiū in eſſe ꝓducit,ſed in caſu nr̄o.ut ſ̄ dixi,ꝓ-
pter extēſiuā ſignificationē uerbi, poſſit, nō ꝓducit ſubroga-
tio in eſſe,ut prædixi.Itē non ob.ꝙ poſſet obijci quaſi iſte ne-
pos p̄uenerit.per l.ff.de excu.tu.l.tutor.petitus. pōt enim dici
ibi ſpeciale fauore pupilli, uel illud hēt locū in præiudiciū tu
toris pręuēti, nō in p̄iudiciū tertii, ut patet.ff.de uer.obl.l.ſi tu
tius.de le.1.ſi plurib.de peculio.l.ſi uero.cum ſi. Item ſtatutū
nō uoluit locū eſſe p̄uentioni, ꝙ ſignificat in uerbo poſſit. in
quo extēſiuā dedit poteſtati facultatē. Et ꝓ iſta parte, ſ.quod
frater nepoti.ꝑferat,terminauit dom.Richa.qui q̄onem hāc
Paduæ diſputauit.niſi in fraudem nepotis poteſtas ſubroga-
tionē diſtuliſſet.& eſt mihi.q.284.in li.q̄onum diſputatarū.

SVMMARIVM.

1 *Florentiæ ſtatutum ſuper magnatibus & nobilibus. Et quæ dicatur domus magnatum.& nu.2.5*

3 *Lex producens quid in eſſe commune, videtur prohibere id, quod eſt extra con-*

Source : BIU Cujas

conditionem & dispositionem legis.
4 *Dispositio a contrario legis sensu percepta, lex est, & pro. l. habetur.*
6 *Errore vero, vel a lege præsumpto, prolata, vel scripta, pro non prolatis vel scriptis habenda.*
7 *Magnatum conditio, quæ requirat.*
8 *Testatoris voluntas idem operatur, quod lex.*
9 *In dubijs interpretatio benignior amplectanda est.*
10 *Persona vna varijs deputata artificijs, cui potissimum omnium adiudicanda.*

Quæst. LXXXVI.

1 EX †statuto ciuita. florē. nobilib. & magnatibus multa pro hibent̄, nec īponunt̄ q̄ nō ꝓhibent̄, nec imponunt popularibus, & exinde orta fuit quæstio, an domus de Ciprianis q̄ reperiebaꝫ scripta in quodam libro securitatum, quę fiebāt per magnates, qui liber intitulatus erat hoc modo: infrascriptę sunt domus nobilium & potentum, quæ debent securitatem facere pro nobilib. & magnatib. de festo sancti Pangracij domus de amerijs, & de Ciprianis, & reperiebaꝫ ēt ꝙ duo de dicta domo de Ciprianis ante dictum statutum per quinque annos, fecerant securitatē pro magnatib. & post dictum statutum oēs de domo de Ciprianis assecurauerant pro magnatib. vno excepto qui se excusauerat pro maiori. 70. anno. & pro parte illorum de Ciprianis allegabatur, ꝙ erant populares a natura ipsius iure, & ꝙ ēt lex municipalis limitat, q̄ do
2 mus† sint magnates, s. domus vbi est miles, an ui vbi fuit a 20. citra, vel quos opinio vulgi appellat, & tenet vulgariter potētes nobiles & magnates, at in domo de Ciprianis nullus prædictorum, adest, nisi vt s̄. propositum est. contra eos allegabatur, quia, reperiuntur intitulari & scripti in dicto libro securitatum magnatum, & etiam dicitur, quia assecurauerunt, pro magnatibus ante statutum, & post, vt prædictum est, allegabatur etiam ꝓtra eos quoddam aliud statutum iustitię sub rubrica de satisdatione magnatum, quo continetur, omnes domus descriptæ in capitu. vbi sunt enumeratæ domus, quæ debent satisdare pro magnatibus, compellantur satisdare non obstante, ꝙ ipsi vel aliqui ex eis sint artifices, saluo & expresse prouiso, ꝙ si aliqua ex dictis domibus quę sunt positę in libro securitatum magnatum oēs & singuli de dicta domo nō satisdederint, vel nō fuerint compulsi, vel se excusauerint a securitate prędicta, ad ipsam satisdat. nullo modo teneantur. insuper: ipsi oēs ad oīa trahantur, & sint populares. Examinatis p̄dictis. dn̄s Dy. de facto cōsultus, & est mihi primum in ꝯsilijs suis. tenuit, ꝙ dicta domus de Ciprianis non esset iudicāda de magnatibus, sed popularibus ciuitatis Florentię. nec aggrauanda oneribus magnatum nisi in satisdatione præstāda:
3 qa cū lex disponit & adducit† aliquid in esse cōe, quod nō est ſm formam legis dispositum vī prohibere, & extra conditionem & dispositionem legis statuere. Quod patet, quia si testator ꝯfirmet certi generis codicillos, oēs posuisse vī extra vires & formam codicillorum, qui iuxra formam prædictam facti non reperiuntur. ff. de iure codicil. l. conficiuntur. §. vlti.
4 Item ad hoc accedit, quia. l. cauetur ꝙ dispositio† a ꝯrio sensu legis p̄cepta, lex est, & ꝑ lege habet̄. ff. de testamentis. l. q̄ testamento. §. mulier. & de testi. l. ex eod. Si ergo lex municipalis disponit, ꝙ certi generis hoīes sint magnates, i. in quorum domibus sunt milites de præsenti vel fuerūt a. 20. annis. citra, & quos vulgi opinio appellat nobiles, & magnates, sequitur ꝙ oēs q̄ no sunt numero nec genere prædictorū, intelligit̄ posuisse ex̄ numerū & cōditionē magnatū, & ꝓhibuisse, ne appellatione magnatū vel potētū intelligātur. Cū ergo in alio statuto reperiant̄ scripti in numero magnatū vel potentū, se quit̄, ꝙ illa scriptura nihil dēat operari, nisi quo ad actū, illū, ī
5 quo sūt descripti† qa aut statutū illud, qđ limitat & declarat, q̄ debeāt dici de numero magnatū, p̄cedit statutū qđ postea magnates numerat, aut sequit̄. Sī p̄cedit, cum videat̄ & sit sequētis ex p̄sse ꝓhibitoriū & derogatoriū, nec inueniat̄ ꝑ illud sequēs expresse reuocatū, nec specialiter, sequit̄ ꝙ sequēs, cui derogatū est ꝑ p̄cedēs, specialiter nō reuocatū, nullū habeat effectū: ut ff. de acq hęre. l. q̄ in alicna. §. Celsus. de le. 1. si mihi & tibi. §. interdū. de leg. 3. si qs in ꝓprin. testamēti. Itē ex hoc resultat aliud incōueniēs, qa ex quo p̄cedit derogatoriū, & sequitur alterū cui derogatū ūr, & derogatoriū specialiter nō derogat, ūr posterius potius per errorē & ex obliuio ne præcedētis scriptū esse, quā ex certa sciētia, & ideo ꝓ nō dicto & ꝓ nō
6 scripto hr̄. ea† enim quæ per errorem uerū uel a lege præsumptum proferūtur, uel scribūtur, pro nō prolatis & nō scriptis habentur. ff. de supp. leg. l. Labeo. §. quidā Tubero. de hære. in sti. l. quotiēs circa prin. & de le. 1. l. si qs in fundi uocabulo. Itē si derogatoriū est posterius, & id cui derogat̄ prius, tūc nullū dubiū est, qa ꝑ posterius tollit̄ prius, insti. de iu. natu. §. pen. & ar. ff. de iu. cod. l. diu. §. licet. de le. 1, l. si mihi & tibi. §. ī legatis. preterca† descriptio in numero magnatū nō facit magnatē, q̄ uere nō est. ff. de iur. immu. l. sem ꝑ. §. qbusdā. ibi, nec oībus promiscue &c. & de decu l. Modestinus. sed cōstat Ciprianos nō habere conditiones, quæ requirunt̄ ꝑ statuta ad ꝯstituendum magnates, qa in domo illa nō est miles, nec fuit a 20. annis citra. nec uulgi opinio appellat eos magnates, imo econtra uocat populares, ut plene ꝓbatū est, ergo descriptio in numero magnatum, q̄ satisdare tenent̄, nihil operāt̄, nisi quo ad
7 ipsam satisda. Itē cōstat, ꝙ † uolūtas testatoris idē operāt̄, qđ lex in auth. de nup. §. disponat. C. de rebus al. non al. l. fi. §. sed si testator. illud qđ certū est in cōi opinione esse in uno genere solitū, si refert̄ in aliud genus, illa relatio nihil operāt̄, quia ur̄ erronea. ff. de supp. le. l. Labeo. uer. uerū si ea. Sed probatū est, ꝙ opinione cōi domus de Ciprianis hr̄ de numero populari. ergo relatio in numerum magnatum ut̄ erronea, & nihil operari. Præterea, statutū includens eos in numero magnatū, quantū ad unū onus, s. satisda. p̄standæ, nō ur̄ eos includere, sed excludere, quo ad alia, q̄ magnatib. incumbunt. ff. de fund. instru. l. quæsitū. §. idē rñdet. de cōdi. & de. l. cū ita. C. de ꝓcur. l. maritus. Maxime, cū tractet̄ de odio restringendo, qđ inductū est ꝯ magnates ꝑ statutū. & de fauore ampliādo ītro ducto popularibus per idem statutum. Constat. n. ambiguum
8 esse propter uarietatem statutorum, an Cipriani siut magnates, uel populares, & ideo in dubio† benigniorem interpretationem sequi non minus iustius q̄ tutius est. ff. de his q̄ in test.
9 delē. l. proxime. de red. dub. l. si fuerit. Itē. l. cauetur † ꝙ si una persona uarijs deputetur artificijs, ei artificio debet adiudicari, in quo plurimum conuersatur. ff. de leg. 3. l. legatis seruis. §. si unus. Cum ergo Cipriani plerunque uersentur in artificio popularium, & quantum ad unum tantum, scilicet ad onus satisda. prestandę reperiantur associati magnatibus, relinquitur necessario, qui quantum ad omnia alia, censeri debent populares, & tanquam populares tractari. Dyn.

S V M M A R I V M.

1 *Fideiussores quatenus teneantur.*
2 *Fideiussores obligantur per stipulatiouen tantum.*
3 *Stipulationis effectus, quousque protendatur. Et nu. 4.*
5 *Pactum liberationis fauorabilius est, quam obligatorium.*
6 *Nepotes, iure ciuili, sunt descendentes ex filio vel filia, non autem prouenientes ex linea transuersali.*
7 *Statuti forma, ad vnguem obseruanda est.*
8 *Lex cum mandat in vno, videtur incertis prohibere.*
9 *Spurius nullam cognationem vel coniunctionem videtur habere ex parte patris.*

Quæst. CXXXVII.

Item Dy. cōsilium super quodam alio statuto cōis Pistorij hoc modo, diligenter ꝯsiderata forma statuti sacrati cōis Pistorij, ꝙ incipit vt lupi rapacitas &c. & inspecta satisdatione & promissione facta per Federicum de cāzelariis dici potest, ꝙ dñi Lazarus rusigelus & Bonacursius fortibratij fideiussores, prædicti Federici, quorum quilibet condemnatus fuit in lib. mille, quia non præsentauerunt Federicum prędictum, ꝙ non teneantur soluere condemnationem libr.
1 trium millium factam de prędicto Federico. Et hoc† ideo, qa certum est quod fideiussores non obligantur in maiorē quātitatem, q̄ in eorum prouisione contineatur. ff. qui satis. cog. l. 2. §. fi. de fideiuss. l. fideiussores. §. auxilio. & l. fideiussores & in
2 partem. & no. ff. loca. l. quęro. Item patet ꝙ fideiussores† obligantur per stipulationem tm̄. ff. de actio. & obl. 1. §. uerbis. de uerb. ob. l. stipulationum. §. satis acceptio. & C. de fideiu. l. blā ditus. & no. ff. man. l. si uero non remunerandi. §. si post creditam. Effectus autem† stipulationis nunquam extenditur extra illud, quod continet̄ in uerbis in stipulatione expressis. ff. de dā. infe. l. dāni. §. si is, qui. & de uerb. obl. l. qui cquid astringędæ, sed in promissione dictorū fideiussorū nō continetur, ꝙ se obligauerint ad aliquam condemnationem soluędam, ideo ad solutionem condemnationis cogi non possunt. Nā in ipsa promissione continetur, ꝙ promiserunt præsentare, & certa capitula obseruare, & si illa non seruarent etiam, ꝓmiserunt pœnam. Absurdum esset igitur dicere, ꝙ ipsa promissio ad alia extrinseca extendatur, & maxime ad condemnationem de ipso Federico factam soluēdam. Nam ultra id,
4 † qđ expressum est ī uerbis ipsius stipulationis, nō dēt extēdi, vt ff. de uerb. sig. l. Nepos proculo. in uer. proculus. & de uerb. obl. l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. circa fi. & de ꝯhē. emp. l. in lege. ubi uerba gnālissima fuerunt, & tñ restringunt̄ ad id, qđ actū fuit, & nō ad id, qđ actū nō fuit. & ad idē de pig. l. fide
5 iussor. §. Lucius. cum si. Itē patet, ꝙ liberationis† fauorabilius est, & magis extēsiuū, quā obligatoriū, colligit̄ ex cōiūctione duarū legū, de pactis. l. si unus. §. pactus & de sol. l. Stichū. §. naturalis. & ibi nō. & de ac. & ob. l. Arrianus. Sed pactū liberatoriū nō extēdit̄ ad ea, de qb. actū nō apparet; ut. ff. de pac. l. tres fratres. & de trāsa. l. cū aql. ergo multo minus obligatorium. Itē obligatio fideiussorū, nō extēdit̄ ultra ꝓmissa, licet postea extendatur uel crescat obligatio rei principalis. ff. de fideiuss. l. fi. & de in litē iura. l. 1. Itē fideiussores, q̄ intercesserūt apud rē publicā, ut in casu ꝓposito, non tenent̄ nisi ad id solum, ad qđ se adstrinxerūt, adeo ꝙ si principalis cōmisit delictū rōne

Source : BIU Cujas

cuius cõdẽnatus sit, fideiussores ad illud nõ tenenť. ergo ita in ꝓposito casu vť.ff.ad munici.l.libertus. §.fi. & de periculo eorũ, q ꝓ magistratib.interceſſerũt.l.vnica.li.11. vnde ꝯsiliũ ipsius Dy.fuit ꝙ fideiussores prædicti Federici nõ tenerentur ad condẽnationẽ de eo factã. Item ꝯsuluit,ꝙ dñi Chelius,& Symon de cancellare. non possint cõpelli ad dictã condẽnationẽ soluendã authoritate statuti, quasi ipse Federicus sit eorum nepos, qa natus ex eorũ fratre.Et statutũ dicit, ꝙ qlibet
6 teneat ꝓ delictis nepotũ:quia de iure ciuili nepotes†sunt descendentes ex filio vel filia,nõ aũt ꝓueniẽtes ex linea trãsuersali: vt patet. ff.de gradib. l.1. §. secundo gradu sunt & l.iurisconsultus.§.sed̃o gradu. sed Fed.nõ ꝯtingit eos per lineã descẽdẽtẽ,sed trãsuersalẽ.ergo nõ tenenť ex delicto ipsius,quasi ex delicto nepotis.Præterea,dato ꝙ sequamur sermonẽ vulgarẽ,ſm quẽ nepotes appellanť etiã descẽdentes ex fratribus non ꝓpterea cõpelli possunt ad soluendũ cõdẽnationẽ prædi
7 ctã,qa certũ est,ꝙ nõ†debemus egredi formã statuti sacrati: arg.ff.de trãsactio.l. cum hij. §.si ꝓtor.de rebus eorũ.l.si pupillorũ.§.si ꝓtor.mẽ.l.si qs ꝓ eo.& l.diligẽter.sed in forma statuti sacrati cauet, ꝙ tenet qlibet dictorũ pro patribus, filijs,fratribus,& nepotibus tam legitimis, q̃ naturalibus, & de spurijs, nihil dicit. qd ergo est de spurijs in forma ꝓmissionis adiectis?vť egressus formã statuti sacrati.& ideo quãtum ad spurios, nõ vť tenere ꝓmissio, & iõ teneri nõ debẽt duo domini Chellus & Symon ꝓꝓ ꝓmissionẽ, cũ dictus Fede. sit spurius.
8 Præterea†cum lex vnũ mãdat, vť in cæteris prohibere. C de procur. l.maritus.ff.de iudi.cũ ꝓtor.ponẽdo ergo de naturalibus,vť de spurijs prohibere, & ideo in ea parte fuit ꝓmissio ꝯ legem,& ꝓꝓea inutilis tam principalis,q̃ fideiussoria. ff.de fideiuss.l.cũ lex. & C.de legib.l.non dubiũ.ꝙ argñ a ꝯrio sensu validũ est.ff.de test.l.qui testõ. §.mulier.Cum ergo lex loquatur solum de legitimis & naturalib. a ꝯrio excludit spurios.
9 Itẽ spurius nullã†cognationẽ vel coniunctionẽ habere vť ex parte patris, vt in auth.qb. mod.natu. effi.sui.§.fi.vñ cognati, l.si spurius,& de stat.ho.l.cũ legitimę.& l. uulgo.& ideo supua cuũ vť q̃rere,an cõiũcti ꝓ patrẽ teneanť ꝓ eo. Et ꝑdicta vera sũt,siue ipsi dñi Chellus & Symõ ꝓ spurijs ꝓmiserũt ꝓ errorẽ facti vť iuris,vť si ex certa sciẽtia cõpulsi fuerũt: sed si nullo error,& ñ ꝯpulsi,ꝓ spurijs,ꝓmiserũt,sibi ĩputẽt qa tũc tenerenť ar.ff.si qs cau:l.sed & si qs.§.fi. & vt ĩ posſ.leg.l.1. circa prin.Dy.

SVMMARIVM.

1 *Statuti forma si quem condemnat, quod vsque ad biennium non possit stare in ciuitate vel districtu Lugdunensi,alioqui cõtra faciens possit puniri arbitrio Potestatis, an ex eo nascitur actio popularis in eum.*
2 *Actio popularis est aduersus eum,qui prætoris potestatem contempsit.*
3 *Prætorum decreta obseruari,publice interest.*
4 *Actio qę datur contra eum,qui ius dicenti non obtemperarit,ad pœnam rei publicæ applicandam,non datur vltra annum.*
5 *Successoris an idem ius,quod prędecessoris.*

Quæst. CXXXVIII.

1 **Quęro** Etiam,si ſm formam statuti Flor.sit aliqs ꝯdem natus,ꝙ vsq; ad duos annos† non possit stare in ciuitate vel districtu Flor. & si ꝯfecerit, puniať arbitrio Potestatis.si ꝯ formã dictæ snĩæ reperiať stare, an possit per quẽlibet de populo accusari? & dato ꝙ possit, vsq; ad quod tempus possit accusari?vtrũ infra annũ, vel post annũ: & si ꝑdicta duo ꝓcedãt, qualiter puniri debeat?ex illis verbis,ꝙ puniatur arbitrio Potestatis, & an ipsa verbaextẽdãtur ad Potestatem succeſſorẽ,ita qđ eodẽ mõ possit cõdẽnare,& punire sicut potuisset ille idẽ, q eũ primo cõdẽnauit. Et an appellatio interposita a prima cõdẽnatione,& q̃ nõ est ꝓsecuta, impediat accusationẽ ꝑdictã,maxime cũ statuto Flor. caueať,ꝙ in criminalibus nõ possit appellari.vltimo supposito qđ iste non posset accusari,an possit ꝯ eũ ex officio ꝓ inquisitionẽ procedi. Circa primũ forte non irrationabiliter dici posset,ꝙ possit ꝓ quẽlibet de populo accusari: qa nõ põt negari qn ꝓponatur
2 pro†pœna ĩponenda ei,q ꝓtoris maiestatẽ cõtẽpsit.& iõ sit popularis:arg.ff.de iurisd.om.iud. l.si qs id qđ.& l.si familia. Item
3 qa†publice interest decreta ꝓtorũ nõ ꝯtẽni.ff.ad Tre.l.seruo inuito.§.cũ ꝓtor.Circa secũdũ dicẽdum est, ꝙ accusatio proponi possit tm̃.j. annum, vt de pop.ac.l.si.& qa actio in factũ;
4 q̃ datur†ꝯ eũ,q iusdicẽti non obtẽperauerit,ad pœnã publice applicãdã,non dať vltra annum,vt ff. si qs iudi.non obtem. l. 1.§.fi.In tertia qõne dicẽdum est, ꝙ duplicari debet ei tẽpus, quo non paruit sentẽtię,& quod superat de biennio, tpe quo sententiam cepit contẽnere, vt ff. de pœnis.l.aut dãnũ. §. si qs si ĩponať pœna corporis, sed si imponať pecuniria, nõ põt decerto rñderi,cũ puro iudicantis arbitrio relinquatur, vt.ff.de effracto.l.1. §. expillatores. non tm̃ dẽt excedere ꝯsuetę pœnę moderationem,ut ff.de pœ. l.hodie. ubi de hoc dixi. In 4.qõ.
5 dicendum est,ꝙ transeat ad successorem, & ꝙ possit successor,quod poterat prædecessor.C.de off.eius,q uicẽ alter.iud. obtinet. In 5.qõne. dicendum est ꝙ obstante statuto nõ potuit appellare,& dato ꝙ posset,si non est prosecutus, nõ impediat talis appellatio accusationẽ.qa rata manet prima sẽtentia.C.de his,qui in gr.ad ap.§.si uero pro ueritate. & ff.de his,qui no.infa.l.furti.circa prin.ult.qõ non procedit in ꝑcedentib.terminis ut prædictũ est. Dy. Sed suppoſito ꝙ nullus accusaret non crederem,nisi aliud per statutũ caueret, ꝙ ex forma iuris cõis iudex posset per inqsitionẽ ꝓcedere;cũ non sit de casib.in quib.possit ex officio procedi,q no. ff.de adult. l.2.§.si publico.& plenius in Spe.de inquisitione. & dixi.C.de accus.l.ea qdẽ.& ff. de off.præsi.l.congruit.& per Gand.qñ de maleficio cognoscať ꝑ inqsitionem.& uide s. hac ea.par.36.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si disponat instrumentis apponendum nomẽ proprium diei, prout Veronæ,quid si inueniatur instrumentum Veronę confectum sine proprio nomine diei, utrum eat.*
2 *Loci consuetudo obseruanda est in confectione instrumentorum.*

Quæst. CXXXIX.

Adhuc idem Dyn. consuluit super tali qõne. Statuto ciuitatis Veronæ cauet, ꝙ in instrĩs apponi de
a beat propriũ nomen diei, a puta die lunę, uel die dñico.8.talis mensis, reperiť quoddã instrm Veronæ cõfectũ, quod sic legiť,die 8.Decẽb.& non habet propriũ nomẽ diei.q̃ritur an ualeat,& ipse Dy. consuluit tale instrm fore suspectũ,& non
1 ualere,qa lege cauet,ꝙ in instrorum†cõfectione seruari debet cõsuetudo loci,in quo ꝯficiunť.in auth.ut præpo. nomẽ impera.§.si qua uero.& ar.ff.de euic.l.si fundũ. de usur. l.1.de testi.l.3.§.fi.de iu.immu.l.semper. §. legẽ qnoq;. & de decur. l.non tm̃.§.1.Cũ igiť instrm ꝑdictũ ꝯfectũ sit ꝯ formã statuti Veron.sequitur qđ tanq̃ adulterinum,& veritate carẽs,& ꝙ spectum debeat pronuntiari,ut in auth.de tabel.§.fin.Dy.

ADDITIO.

a ¶Nomen diei. Nota quod appositio temporis non est de substantia.ratio est, quia lex,& statutum non recipiunt probationem in contrarium. Secus in instrumentis publicis,vt in auth.vt præpo no.impe.in prin.& C.de tabulis.l.generali.In priuatis uero scripturis,est opi.Nam communiter dicunt Doctores, quòd scriptura priuata probat sine die & consule,vt ff de pig. l.cum tabernam §.idem quęsijt Et no.C.qui potiores in pig.hab.l.scripturas.Sed Iac.But.tenet contrarium,in const.Codicis.in verbo,hæc quæ necessario. in §.quibus.

SVMMARIVM.

1 *A verborum statuti propria significatione non est recedendum.*

Quæst. CXL.

Martinus Secundũ formã statuti ciuitatis Pistorij accepit de bonis Ioannis debitoris sui insolutum pro centum. post hoc d. Mar. alienauit dicta bona
1 j.annũ a tpe dationis insolutũ. Sẽproniusſecũdus creditor eiusdẽ Ioannis,obtulit d. Mar. dicta centũ, et petitionẽ instituit ꝯ eũ, petens d. Mart. cõpelli ad dimittendũ dicta bona sibi insolutũ data ipsi Sẽpronio secundo creditori,ꝯ petitionem excipit idem Mart.qđ non teneatur ipsa bona dimittere,cũ ea non teneret nec hret, sed illa alienasset ante libelli oblationem sibi factam qęritur qd iuris. Et an teneatur cedere iura sua ipsi Sempronio creditori secundo. Causa autẽ dubitationis est,quia ipse Mart.non habet dicta bona sed ea alienauit,ut dictum est, et quia nulla iura habet in eis. contra hoc dicebať,ꝙ ipse. Mart.licet non possideat nec possideret tpe petitionis, et iura suã alii cesserit, et allegabať statutum de dando insolutũ de bonis bannitorũ, ibi ubi dicit, et ille,q accepit vel succedit in locum eius,teneatur ipsa bona ei dimittere, et cedere iura, quæ habet in ipsis bonis, contra hoc replicatur,et hoc dẽt intelligi,quãdo possidet in totum si totum possider, uel in partem, qñ partẽ possidet, in qõne, prædicta non est recedendum a propria significatione uerborum statuti. Intelŀs aũt eius et propria signãtio uť esse,ꝙ si creditor,q insolutũ accepit, uendiderit uel alienauerit infra annum, ꝙ ipse uel succedens ei in torũ teneať secundo creditori,offerenti dimittere, et iura cedere, per ꝙ uť, ꝙ ille q insolutũ accepit teneatur eo casu, quo uendidit tm̃, et nõ tradidit,et sic non alienauit.ut ff.de uerb.sig.l.alienatum.in prin.Et sic adhuc hẽt dñium,et ius ĩ ipsis bonis, qđ dimittere et cedere potest,ſm uerba statuti, eo aũt casu, quo uendidit & tradidit,et sic alienauit,et dominium transtulit,teneatur ille emptor,qui succesit in locum alicuius. succedere diciť non solum successor uniuersalis,sed etiam singularis.ff.quorum legat.l.1.§.illud tenendum. et ipse est, qui potest bona dimittere,et iura cedere.et secundum hoc omnia uerba statuti efficaciter et recte procedunt.Dy.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quòd proconsul notariorum creetur consilio xl. sapientum,& per consules,an. is,qui adhibetur,si fuerit consul,& de consilio sapientum,duplex habeat suffragium,siue duas voces. Et num.3.5.8.& 9. distinct. num.12.& 14.*
2 *Filij in potestate institutio,sub conditione, inualida,similiter,& exhæredatio. &c.*
4 *Actuum pluralitas in vno subiecto concurrentium,non resurdit,nec impedit duplicem præstationem operari.*

Arboris

Source : BIU Cujas

6 *Arboris ſtipes producens duos ramos pro vna arbore habetur non gemina.*
7 *Actuum pluralitas vbi concurrit, ex celeritate actuum vnus actus occultatur.*
10 *Officia duo ordinaria, an regulariter in vno homine poſſint cadere.*
11 *Duo diuerſa ſi concurrant in vno ſubiecto, effectus vnius excludit effectum alterius.*
13 *Teſtis, & tabellarij officium an cadat regulariter in vno.*
15 *Ciuis duarum ciuitatum quis non poteſt eſſe, ibique ſubire munera & honores.*
16 *Inferior lege vel principe, an poſſit diſpenſare cum inhabili ad actum legitimum.*
17 *Canonicus ſi quis fuerit ſimul & epiſcopus vnius eccleſię cathedralis, an in actibus capituli habeat duas voces.*

Queſt. CXLI.

1 Nicolaus †de vrbe veteri, talem diſputauit quæſtionem mihi. lviij. in libro magno queſtionũ diſputatarum. Ex forma ſtatuti electio proconſulis notariorum fieri debet per conſilium. xl. ſapientum, & per conſules. quidam reperitur eſſe de conſilio ſapientum, & conſul. quæritur an in electione proconſulis habere debeat duas voces, & videtur ꝙ ſic. Magis iuri conſonum videtur vel ſaltē ęque bene, ꝙ vnum pro pluribus cenſeatur, quā ecōtra, in auth. de manda. prin. §. ſit tibi quoque. in gl. ſ. perſonarum. & inſt. de act. §. præiudicialis. ſ. ita eſt, ꝙ vbi eſt vnicum & ſimplex, illud, quod deduci debet in actu, ſi plures ad illum actum adhibeantur, pro vno cenſentur. vt. ff. de pac. l. maiorem. &. l. ſi plures. ergo multo fortius ęcontrario, vna perſona habens plura officia circa actum, de quo quæritur, pro pluribus debet cenſeri. Item ſi duo articuli arbitro ſunt commiſſi, & q̄ratur an habeat vnam vocem vel duas in ſnīa ferenda, in dubio dicitur ꝙ duas. ff. de arbi. l. qđ tñ. ver. quod ſi ſeparatim. & ibi in gl. iuribus validata. Ergo vbi duo officia ſunt vni explicanda commiſſa. ſ. conſulatus, & ſapientum, duas debet
2 habere voces. Item video † ꝙ aliqua per ſe ſeparata ſunt inualida, & ſimul iuncta, efficiūtur valida. Nam inſtitutio filij in poteſtate, ſub conditione, inualida eſt, & exheredatio ſimiliter, ſ. ambo ſimul iuncta, valida efficiuntur. ff. de lib. & poſthu. l. ſi pepercerit. §. pater. & de hære. inſti. l. ſi quis Sēpronium §. fi. & C. de inſti. & ſubſt. l. ſi pater. & ibi in gl. ſic Ergo erit in propoſito, ꝙ duo officia in vno ſimul iuncta valebūt
3 †& duplicem habebūt effectum. Et pro hoc inſti. quib. mod. tol. obli. §. 1. de ſolu. l. in numerationibus. & de contrahen. emp. l. fundi partem. Item diſcreta ſunt munera quæ in vna perſona concurrunt. ff. de his qui. vt indi. l. tutorem. & perinde debet haberi, ac ſi ſingulis perſonis eſſent ſingula cōparata, vt. ff. de ſucce. edi. l. i. §. ſed videdū. & de ac qui hęr. l. in pluriū. cū ſimi. ergo &c. & ꝑ hoc. ff. vi bo. ra. l. ij. §. quod ait. & de
4 bo. vacā. l. ſi vacantia. li. x. Itē †video, ꝙ pluralitas actuum in vno ſubiecto concurrens, non confunditur, nec inpedīt, duplicē p̄ſtationē opari, etiā vbi agīt de pęnę p̄ſtatiōe, quæ eſt odio ſa. ff. de adul. l. ſi adulteriū cū īceſtu ī prin. &. §. inter ſtuprū & de priua. deli. l. nūquā. Itē verba multiplicatiua, vt dena, terna quaterna, ꝑducūt effectū multiplicatiuū & reſolu untur in ſimplū. vt no. C. demurile. l. ſi qs li. xj. ff. de leg. l. ſcien dū. §. fi. ſm veriorē lecturā, & in auth. de iudi. §. ne aūt labor. cola. vj. Ergo multomagis, vbi agīt de eligendo ſeu honore cōferēdo, q̄ eſt actus fauorabilis, reſultabit duplicis vocis datio, vt ff. de lib. & poſthu l. cū qdā. & dereg. iu. c. odia. li. vj. Itē
5 †fungēs eſt duplex. & duplex eſt, id cuius uice fungit. ff. de offi. eius, cui mā. eſt iuri. l. j. §. q̄ mādatā &. l. ſi prætor. & ar. ff. de cōdi. & demō. l. filię. Cum ergo in caſu noſtro iſte fungat duplici ofiicio. ſ. cōſulatus & ſapientis. ergo vt duplex debet cēſeri, & ſic habere duas voces. Vnde apertius procurator actoris debet cauere de rato, & procurator rei, de defendendo. ſed ſi dñs ſit actor, & reus, & procurator, q̄ vice eius fungit, vt duplex reputabit, & duas cautiones prędabit. ff. de ꝑcu. l. ſi defunctus. &. l. ſeruū. §. ait prætor. &. l. inter coheredes. §. ſi
6 familię. ff. fami. erc. ergo. & c. ln. contrariū facit, quia † ſtipes arboris producens duos ramos, vna arbor reputatur, & non gemina. ff. arbo. fur. cęſ. l. ſi gemina. & not. gl. ff. de act. & obli. obligationū fere. §. placet. ver. plane. in fi. cū igitur duo rami. ſ. ofiiciū ꝯſulat⁹ & ſapiētis, cohęreāt vni ſtipiti, i. uni p̄ſonę q̄ ſupra terrā eſt, apparet ergo quod ꝑ vno debet haberi & vna datio vocis reſultare. Secundo ſic. vbi in vna perſona plura-
7 litas †actuum concurrit, ex celeritate actuum vnus actus occultatur. ff. de do. inter. vi. & uxo. l. iij. §. fi. Sed ſic eſt in propoſitio, quia in una perſona concurrunt actus conſulatus & ſapientis, ergo unus occultabitur. pro hoc de leg j. l. talis ſcriptura in fi. de mi. teſta. l. eius militis. §. militia miſſus in fi. in auth. de non alie. §. qa nō ueriſimile. &. C in qb. cau. in inte. reſti. nō eſt ne. l. fi. & per cōſequēs reſultabit una tantū uocis
8 datio. Item ꝑ hoc, qa uideo ꝙ quātitas decē, quæ ſui †natura eſt pluralis, & partitiua, ſi adijcitur uni ſubiecto, pro uno haberur, nec in plures diuiditur ut. ff. de condi. & dem. l. cui fundus. Sic ergo in propoſito, ſi iſta duo officia conſulatus & ſapientis forēt attributa duobus pro duobus cēſerent, ſic at-
9 tributa vni ꝑ vno tm̄ debent cenſeri, & iō vna † vox tm̄ ſibi ꝯpetit. Et ꝑ hoc inſt. de act. §. ſed iſtæ. in fi. primę gl. Item vr̄ ꝑ iſta parte caſus. ff. de col. illici. l. i. ī fi. C. de prox. ſac. ſcri. l. hac
10 parte. li. 12. & l. hi qui mili. non poſ. & pro hoc †ēt, quia regulariter homo non eſt ēt habilis ad duo officia. ff. de ſtip. ſer. l. 1. §. cōis & no. per Ber. extra de p̄ſum. c. mādata. & de ꝓba. ex
11 literis, & ſatis dixi. C. de no. C. compo. §. cunq;. Item ſi † duo diuerſa concurrunt in eodē ſubiecto, effectus ex vno, excludit effectum ex altero. ff. de ver. ob. l. ſi ita quis. iu. ſo. l. cum q̄rebat. & de vul. & pu. ſub. l. ſed ſi plures. §. fi. Cum ergo ex vno officio ſequatur effectus vnius vocis, ſequitur alterius exclu ſio. Item ſm legiſtas, ſi aliquis eſt de genere deſcendentium, quib. debetur legitima, & de genere inſtitutorū, qbus debet falcidia, vel trebellianica, vnum tm̄ cōſequit, & non vtrum q;. ff. de inof. teſt. l. Pap. §. eo. aūt ſolo. C. ad trebel. l. iubemus. & ad. l. falci. l. q̄q̄. & ibi no. & ꝑ hoc qđ no inſti. de ac. §. appellamus. ergo & iſte duplicis generis exiſtēs. ſ. conſulatus & ſapientum, vnum tm̄ effectum & vnam vocem hēbit. Soluen-
12 do † dicit. Aut officia ſunt talis conditionis & naturę qđ cadere poſſunt in uno, de iure cōi, & ſine diſpenſatione, aut nō. Primo caſu. vt quia ſunt ambo priuata, vel vnū ex omni parte publicum, alterum priuatum vtilitate, licet publicū authoritate, vel vtrūq; authoritate tm̄ publicum, tūc vnū aliud nō excludit. C. de excuſ. munere. l. tutelæ. li. 10. ff. de excu. tu. l. ſpadonem. §. qui accepit. de ma. vindi. l. 1. vbi de hoc dixi & de adop. l. ſi conſul. Vel ſunt ambo publica ſimplicia, & non collegiata reſpectu gerentis. duo. n. officia ordinaria regulariter cadunt in vno. ff. de offi. eius cui man. eſt iu. l. ſolet p̄tor. & no. ff. de mu. & ho. l fi. §. iudicandi. & C. de aduo diuer. iud.
13 l. ſancimus. Item † teſtis & tabellarii officiū caduntin vno. ff. de teſta. l. Domicius. C ad leg. Cor. de fal. l. ſi qs decurio. & cōſtat vtrunq; fore publicum vt. C. de tab l. gn̄ali. li. 10. ff. de tab. exh i. l. loca. §. exhibere & ex̄ de teſti. co per totum. Itē duo archiepiſcopatus ſub vno Archiep̄o. duo præſidatus ſub vno pręſide, duæ matrices eccleſię ſub vno principe. & contingit hoc q̄ncunq; rei ſeu loco confert, ut probat C. de priuil. urb.
14 Conſtantino l. 1. li. 10. & de metropoli. be. l. 1. s̄. li. 10. Vel † ſunt ambo publica, vnū ſimplex & aliud collegiatū. nā bñ p̄t qs hr̄e vnum ſimplex officium, cum honore & eſſe obligatus in collegio. ff. qñ ap. fit. l. j. §. ſolent. ver. ſed ſi præſes. & de ap. l. imperatores. §. 1. vel ſi ambo ſunt collegiata ſeu corporata tm̄, ſunt talis conditionis. ꝙ non requirunt continuam reſidentiam, forte quia non ſingulis ſingula beneficia & ſtipendia impartita ſunt. C. de prox. ſacro ſcri. l. hac parte. li. 12. & q̄ mili. non poſſ. l. is qui a contrario ſenſu. probo tibi apertius. Certum eſt, quod omnes ciues ciuitatis Bonon. redacti in librum ciuium dicuntur facere vnum corpus collegiatum & priuilegiatum. probatur. C. de naui. l. fin. l. 11. & de priuil. cor
15 po. ęo. li. Sed † certum eſt, ꝙ quis p̄ot eſſe ciuis duarū ciuitatum. vt. ff. ad municip l. ſi qs inſtructus. & l. aſſumptio. & l. ſi a pluribus. & in vtraq; ſubire munera & honores. C de incolis. l. ciues. li. 10 adeo ꝙ ſi ſimul ab vtraque ciuita. honores & munera haberet, neceſſario explicaret, ſi eodem tēpore poſſet, vr̄ quaſi expreſſum. ff. ad ſil. l. ſi quis in graui. §. ſi cum oēs. de oper. lib. l. duorum. Si autem non poſſet eodem tpe vtrunq; explicare. recurre ad no. C. de muni. & ori. l. 1. & fi. & de incol. d. l. ciues. li. 10. & ff. ad municip. l. libertus. §. 2. & de adopt. l. in adoptione. Vel ſunt ſtipendiaria vel beneficiata, tamen ſunt coniuncta per principem, vt dicta l. hi. C. qui mili. non poſ. Recoligas ergo ſic diſperſa, vbi duo officia ſunt priuata, vel vnum publicū, & aliud priuatum, vel ambo publica ſimplicia, & non collegiata. vel vnum ſimplex, aliud collegiatum vel ambo collegiata, non tm̄ ſtipendiata nec requirentia cōtinuam reſidētiam, vel coniuncta per legē, & nō ſeparata, & ſunt habilia diſponibilia de iure cōi, & vnico ſubiecto, tunc ex vtraq; reſultabit effectus cōmodū, & vocis datio, & ſic intelligant oīa iura ꝑ hac ꝑte faciētia. Et hęc oīa intellige, niſi repugnet rō honoris vere vel p̄ſūptiue abuſionis, & obediē. Si vero de iure cōi nō ſunt habilia vel diſponibilia ī eodē ſubiecto, vt qa sūt collegiata vr̄ ſtipēdiata ſīgulis īpartita & ſeparata, uel p legē nō ꝯiūcta, tūc aut fuit admiſſus ſine diſpēſatione, aut cū diſpēſatione. prīo caſu nō hēbit nedū uocē ſed nec aliud cōmodū ex utroq;, & ſic p̄t loq. l. 1. in fi. de col. illici. & l. hac ꝑte. & hæ leges ſupius allegatę, & ꝑ hoc facit, qđ no. C. qb. mune. nemi. ſe liceat excu. l. 1 li. 10. de ſol. l. 1. C. de cōducto. rerū fiſ. li. 11. Sc̄do uero caſu, qñ cū diſpenſatione admiſſus fuit, aut diſpēſatio ꝑceſſit ab inferiore legis uel principis,
16 & talis diſpēſatio non prędeſt quo ad uocem. nō †. n. p̄ot inferior legis uel principis diſpēſare cū inhabili ad actū legitimum, ut uoces habeat proferendi. ut probatur ſubtiliter intuenti. ff. de teſta. l. obſides. Si uero diſpenſatio proceſſit a lege, uel principe ex rationabili cauſa, forte propter bonorum

virorum

virorum defectũ, vel alia rõnabili cã. ut ff. de mu. & hon. l. vt gradatim §. quotiens. & l. honor. §. fi. & tũc aut in gñe, nõ directa dispẽsatione ad certã personã, aut in specie ea directa ad certam personam. Primo casu in gñe dispensatio non facit inhabilẽ habilẽ, qno ad uocẽ, licet reddat habilem, quo ad stipendia & prouentus. Secundo casu, qñ dispensatio est in specie circa certam personam, facit inhabilẽ habilẽ quo ad vocem, & quo ad oĩa. probatur. ff. de re iud. l. quidam consulebat. & de decu. l. spurij. §. 1. C. q æta. l. 1. li. 10. in gl. Ex prædictis patet conclusio ad põnem nostrã. Itẽ admoneo inspicientis hanc solutionẽ huius põnis, ut iura allegata singulis
17 attribuant, & assignent. Et †ex prædictis põt solui similis qõ, si aliquis est ẽps, & canonicus ecclesiæ cathedralis, an in actibus capituli habeat duas uoces. Et ad hoc bñ, quia archiẽps, cui cõpetit illi ius visitandi ex priuilegio & forma iuris cõis, vtroq; iure põt visitare, & procurationes recipere. extra de censi. c. nuper. & ibi per Inno. & pro hoc. de testi. c. officij, & c. requisisti. & ff. de proba. l. quinquaginta.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an tollatur per desuetudinem. & nu.* 8.
2 *Absentes an sint ad electionem vocandi.*
3 *Consuetudo non vocandi absentes ad electionem, decennio introducitur.*
4 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
5 *Papa solus dispensare potest contra concilium.*
6 *Beneficiorum ordinis monachatus collatio, unde pendeat.*
7 *Absentes quot & quibus casibus ad electionem vocentur.*
9 *Lex communis per desuetudinem tolli nequit.*

Quæst. CXLII.

Querit Etiam, an statutum capituli circa formã electionis, & q̃ non vocent absentes valeat? & an
1 †statutum tollat̃ per desuetudinẽ? Et primo vr̃, q̃ capitulum sine eõ statutũ facere non possit, qñ tangit totã eccles. extra de cõsti. c. cum oẽs. cũ ibi no. maxime per Innoc. & Cõpost. de ver. sig. c. constitutus. li. 6. q̃ aũt valeat talis consuetudo q̃ non vocentur absentes extra prouinciã, vr̃ concordare iuribus, eẍ. de elec. c. coram. cũ ibi no. & c. in genesi. & ad hoc cõ cor. opi. Io. 7. q. 1. factum est. in prin. & de re iu. cũ olim. in fi.
2 †Item hæc vr̃ esse cõis consuetudo, q̃ absentes non vocent, & q̃ approbat̃, extra de præbẽ. cũ in ecclesijs. li. 6. vbi hoc est expressum. & hæc est vtilis ecclesiæ, ut facilius & citius ei p̃uideatur, qa vacatio est periculosa & dãnosa. ext. de elec. cũ inter vniuersas. & c ne p defectu. & c. qa pp. in prin. & c. statuimus. li. 6. & c. vt circa. & c. quam sit. & c. cupientes. & talis
3 consuetudo †de iure can. introducitur spacio x. anno. ext. de consue. cũ in tria. cũ ibi no. per Io. And. & Arch li. 6. & no. xij. dist. consuetudo. & ext. de consuet. c. fi. per Compost. q̃ talis consuetudo q̃ absentes extra prouinciã, non vocentur, cõiter seruatur, & seruata est ẽt maiori tpe x. ann. ergo bene ua
4 lebit. Præterea quamuis in ꝯctib. & alijs †liceat ꝯhentib. addere, statuere, & conditiones apponere, prout volunt, quia ꝯctus ex conuentione legẽ accipiunt, ext. de reg. iur. c. ꝯctus. li. 6. q̃ uerum est, si sunt põtes. 12. q. 2. hoc ius. & not. per Inno. Io. An. & Arch. ext. de testi. c. põtium. li. 6. tñ ad iura de elect. loquentia, sicut est. decretalis. quia pp. ext. de elec. q̃ est cõcilium gñale, non põt aliqd addi, qa solus papa põt † ꝯ concilium dispensare. ext. de ma. & obe. cũ inferior. 21. distin. inferior. de præben. dilectus. el ij. de temp. ord. dilectus. & ibi per Inn. & Ber. & est satis expressum. de elec. cle. ne Romani vbi ponunt septẽ, quæ non põt fieri per inferiores. s. modificari, corrigi, mutari, detrahi, addi, dispensari, & renuntiari. nullũ de istis põt fieri ꝯ ꝓstõnem papalẽ, modo hic prętextu huius
5 statuti adderetur ad decretalem. qa pp. ubi est electio annullanda per contẽptum. eo. ti. qđ sicut. &. c. uenerabilem. &. c. ecclesiæ. el ij. ergo statutũ ꝯ hoc factũ quo ad elect. ep̃i, non ualebit. oporteret ergo prædictum statutum, dato, sed nõ cõcesso, q̃ ualeat, restringi ad alia negotia capituli, non ad electionẽ ep̃i. confirmat̃ bene ex his. quæ no. Arch. in addi. facta per eum ad gl. Inn. de cond. appo. c. 1. ubi dicit, q̃ collatio be
6 neficiorum †ordinis monachatus non solum pendet ex solo consensu conferentis & recipientis, sed ex officio & potestate speciali quã hẽt conferens rõne ordinis & dignitatis, alii aũt ꝯctus ex solo consensu ꝯhentium sumunt effectum. faciunt no. per Car. de iu. patro. c. 1. li. 6. q. dicit. q̃ in beneficialib. habet locum, qđ est licitum approbantes, qđ est illicitũ reprobantes, de præben. dilectus. el 2. c. dilecto. q. d. q̃ in beneficialib. nõ licet cuiquam opponere, quod uult, sed dependet ex ordinatione iuris. Cum ergo ius non ordinauerit q̃ electio fiat non uocatis absentib. non poterit hoc per capitulum ordinari. Confirmantur ẽt prædicta per no. per Pau. de Leaza. d. cle. ne Romani. sup uerbo, ꝓstitutio. ubi dicit q̃ ẽps nõ põt statuere ꝯ decretalẽ. quia propter. q̃ aliqua in electiõe seruent̃, uel aliqd addat̃, qa esset dispẽsare ꝯ ꝓciliũ ꝯ iu
7 ra p̃dicta. † Ex p̃dictis sumpta occasione uideamus propter quas causas uocant̃ absentes. Nõ est inuẽire nisi quatuor casus Vnum in electionibus. Secundus, in collationibus prebendarum ubi pertinet ad capitulum. Tertius, in receptionibus canonicorum. Isti duo casus sunt de præben. cum in ecclesijs. Quartus est in cessationibus a diuinis, ext. de off. or. c. quamuis. li. 6. Iu primis trib. casib. non est nullum, quod fit, non uocatis absentibus, sed est appellandum, & habet locũ in non uocando. de qua me remitto in d. c. cum in ecclesiis. in fi. & de ele. quod sicut. & c. coram. & c. in genesi. in fi. In cessatione uero a diuinis, si non uocentur absentes, est nullum, & non habet locum in non uocando omnis consuetudo, si bene uideatur d. decretalis. de of. ord. c. si canonici. & q̃is. li. 6. interpretandũ est ergo d' statutum fm ius cõe, de consuet. cũ dilectus. ut magis ualeat, q̃ pereat. de uer. sig. c. abbate. ut non intelligamus de uocatione pp ele. ep̃i, sed in alijs casib.
8 & tractatib. capituli, †An aũt per desuetudinẽ tollatur statutum? ur̃ q̃ sic, quasi non habeat uigorem, nisi morib. utentiũ comprobẽt. 4. dis. c. leges. &. c. deniq;. Et q̃ per desuetudinẽ tollatur, facit de treu. & pa. c. 1. cũ ibi not. & no. per Innoc. de consue. super rub. & Compost. c. 1. & per Arch. de statu regul. c. periculoso. li. 6. & fortius statutũ capituli tollit̃ faciendo unum actũ contrariũ, ut legitur & no. extra de consti. cũ accessissent. & c. cum M. & de præbẽ. c. p illorũ. Old. Ego aũt puto † statutũ non tolli p desuetudinẽ, sicut nec lex cõis: ut dixi in proemio. ff. ibi: quas & ęternas fieri optimas. & dixi etiã C. quæ sit long. consue. super rub. Nam statutum lex est. ff. de iusti. & iur. l. omnes populi.

SVMMARIVM.

1 *Liberi, verb. num perinde nascituros atque iam natos comprehendat.*
2 *Pro nato habetur, qui adhuc est in vtero, quo ad eius commoda.*
3 *Prouisio filijs facta, num etiam nascituros comprehendat.*
4 *In substitutione generali fideicommissaria facta per patrem, an filij dicantur excepti.*
5 *Statutum non potest tollere legitimam debitam filijs.*
6 *Pacis causa, fauorabilis est & honesta.*
7 *Iura prohibentia donationem inter virum & vxorem, concedunt tamen inter regem & reginam.*
8 *Prohibitio specialis, an potentior generali.*
9 *Assuerus Ester admisit, non obstante edicto, ne quis ad eum accederet.*
10 *Filiusfamilias licet regulariter donare prohibeatur, id non extenditur tamen ad personas coniunctas.*
11 *Scandalum liberat a iuramento, etiam licito.*

Quæst. CXLIII.

1 De †Statuto regis regni Aragoniæ per ipsum regẽ iurato, quod tale erat, q̃ aliqua immobilia dicti regni alienari non possent, exceptis inclytis infantib. natis nostris. ita tñ q̃ rex posset ex cã necessitatis, & utilitatis regni donare. orta fuit qõ talis, multum uentilata in curia Romana, quia rex non obstante dicto statuto donauit reginæ multa & magna. Item donauit filiis suis post statutum natis. filius autem primogenitus regis dicebat se in regno debere succedere, et donationes prædictas non ualuisse, nec ualere, obstantibus statuto & iur̃o prædictis. Sed quod dictæ donationes ualerẽt statuto & iur̃o non obstantib. sic allegabatur. Primo in fauorem filiorum dicebatur non uideri dubium pp exceptionẽ statuti, dum dicit, exceptis inclytis infantibus natis nostris, per quæ uerba non solum natos, sed ẽt nascituros excepisse ur̃. nam uerbum natis, non ponitur adiectiue, sed substantiue. i. filijs. ut ẽt ponitur extra, de natis ex libero uentre, & natus, exponitur. i. nascetur. ff. de uentre inspi. l. 1. §. q̃is. uer. sed
2 si seruus. de leg. 3. l. ẽt. & natus † hr̃, q̃ in utero est quo ad eius commoda. ff. de sta. ho. l. qui in utero. nam fm uulgare Aragoniæ filij & fratres regum uocantur infantes. Sed ne etiam fratres excepisse uideretur, sed solum filios, ideo adiecit in-
3 fantib. natis nr̃is, i. filiis nostris. prouisio †. n. filiis facta, non solum includit natos, sed ẽt nascituros. ff. de testa. tu. l. si qs. insti. q̃ dari tut. pos. §. fi. de operis libe. l. si quis opera. et de uerb. sig. l. nomen filiarum. maxime, cum agitur de dam. uitãdo. de leg. 1. l. qui filiab. & ibi no. et hoc ẽt testatus est dñs Rex se intellexisse, ad quem spectat interpretatio statuti uel declaratio, cum ipse illud condiderit. C. de legi. l. fi. non est uerisimile regem de filiis cogitasse, et postea nascituros uoluisse exhæredare. ar. ff. de uul. et pu. sub l. ex facto. At ista esset q̃dã exhæredatio cũ per eã filij nascituri a bonis paternis possent excludi, et ad primogenitum transire ex cõsuetudine regni,
4 et ita nihil haberent in uita nec in morte. Nam †in gñali substitutione fideicõmissaria facta per patrem, filii uñr excepti. C. de fideicõ. l. cum acutissimi. et de condi. et dem. l. cũ auus. ne uideantur sub generalitate uerborũ d. statuti filij oĩ fructu paterno defraudari. C. de insti. et substi. l. gñaliter. attenta rõne affectionis, quia magis consueuerunt filios diligere, q̃ seipsos. ff. quod me. cau. l. isti quidem. et 24. q. 4. c. uindicta. una enim caro sunt 25. qõ. 3. §. his ita. et omnia ex uoto parant filijs. ff. de bonis lib. l. nihil. circa medium. C. de legi. hær. l. de emancipatis. 16. q. 1. prędicator. et uiuente parte quodã-

modo

Source : BIU Cujas

modo dñi sunt.ff.de lib. & posthu.l.in suis.Ad hoc etiam pos
5 sent adduci iura,quæ inducũtur ꝙ statutũ† nõ possit tollere legitimam debitã filijs?cum fit de iure naturali.de quo.no.ꝓ Dy.extra de reg.iu.c.indultum.li.6.& dixi.C.de inoffi.testa.l. qñ in prioribus.plenissime dixi ẽt s̃.prima parte,in qõne,an per statutum possit tolli vel minui legitima debita iure naturę. Qd aũt in p̃dicto statuto non includat regina vxor sua, vr̃ ex illis verbis statuti,ꝙ possit in casu vtilitatis & necessitatis regni donare vel alienare. Qd aũt talis donatio facta regi nę cedat in magnã utilitatẽ regni, & fidei christianæ, patet, quia per hoc sunt sedatæ multæ discordiæ inter regna & re-
6 ges Castellæ & Aragoniæ, q̃ fuerunt inter eorum p̃decessores† Causa aũt pacis, multum est fauorabilis & honesta.ex. de p̃ben. c.nisi essent. & ideo Iustinianus appetebat voluntarios labores,vt quietem subditis præpararet.in aut.vt diuinę iussio.in prin. & ꝓp matrimonium p̃hendũ & ꝓp dotem & donationem cõstituendam conceduntur alienari res, alias
7 alienari prohibitę.C.cõmu.dele.aut.res q̃.† & licet iura gñaliter ꝓhibeãt donationẽ inter virũ & vxorẽ, ꝓcedũt tñ inter regẽ & reginã.C.de dona.inter vi.& vxo. l.fi.vbi hãc qõnem tractaui.vñ statutũ nõ dẽt esse maioris virtutis nec potenitę ꝓhibendo gñaliter regem donare vel alienare, nõ.faciendo mẽtionẽ de vxore,q̃ ꝓhibitio iuris cõis,q̃ spãliter ꝓhibet simplices donationes inter cõiuges, & tñ illa specialis ꝓhibitio
8 iuris cõis reginam non includit,& qd†fortior debeat esse ꝓhibitio specialis,q̃ generalis,ꝓbatur. ff.de iniur. l.item apud Labeonem.§.hoc edictum. In gñali.n.non veniunt ea, q̃ est verisimile quem in specie cõcessurũ.ff.de pig. l.obligatione. non est autẽ verisimile, qd rex in tali prohibitione voluerit vxorem includere,& hoc affirmauit ipse dñs rex, declaran. statutum & iur̃m cui declarationi stari debet,maxime in iuramento,extra de iureiu.c.veniens.maxime vbi cum verisimilitudine concordat,vt ibi no.Inn.inter maritũ.n.&vxorẽ potius est vnitas q̃ coniunctio, 27.q.3.Agathosa.& iõ societas vitę eam quodamodo dñam facit.ff.rerum amo.l.1.est.n. cõsors regni. Ester. c.fi. & iõ gñalib. constitutionis ꝓhibito-
9 riis nõ vr̃ includi,vñ cũ rex Assuerus † fecisset edictum, q̃cũque ingrederetur ad eum morte puniretꝰ, cũ regina ingressa esset ad eũ & timeret pęnã edicti, respondit rex, nõ ꝓ te sed ꝓ oĩb.ꝓstituta est hęc lex.Ester.c.15.vbi exponit magister, oĩbus.s.subditis, ipsa est corregnãs, oĩa.n.priuilegia q̃ princeps habet cõiugi cõcesit.ff.de legib. l.princeps. & in gñali ꝓhibitione ꝓ aliis postulãdis excipiunt vxor & filii.ff.de postu.l. 1.§.fi.ita & hic. q̃a sunt vna caro,vt dictũ est & q̃to nobiliores sũt tãto magis diligẽ dẽnt vxores suas.ff.de adu.l. si vxor §.1.& ibi in gl.& ꝓp vxorem relinquet homo patrẽ,& matrẽ Genesis.c.2.& ex̃.de diuor.c.gaudemus.Et ꝓ hoc bñ extra de iureiur.c.quintauallis.Rex ergo statuendo & iurãdo,de aliis non tã coniunctis intellexisse vr̃.ar. ff. comm.p̃di. l.q̃q̃d. &
10 licet filiusfa.†gñaliter ꝓbibeatur donare non extendit ad ꝓsonas cõiũctas.ff.de dona.l.filiusfa.& ibi no. & ar.ff.de admi. tu.l.cũ in plures.in primis tabulis.n. cõiunctis ꝓsonis sub liberalitatis noĩe debitũ naturale persoluit.C.de impo.luc.de scrip.l.1.li.10.& ar.ff.de tutel.& rõ.distr.l.1.§.sed nõnullos.& qd ibi no.Itẽ si dicta donatio infringeretꝰ magnum scandalũ posset oriri inter reges,quia Rex Castellæ frater reginæ repu
11 taret se delusum. Et† ꝓp scandalũ absoluitur quis a iur̃o licito.15.q.6.c.authoritatem,& no.ex̃.de iureiu. quanto.Itẽ,qd vbi statutũ teneret & reginã includeret,ad huc dominij trãslatio non impediretur.no.Inn.extra de excep.c.dilecto.Audiui pro parte reginę terminatum fuisse per quosdam cardinales,& alios magnos aduocatos camerę Roman. et de hac qõne latius habetur in libro quęstionum disputatarum.220.

SVMMARIVM.

1 *Talea a dominis,an causa & nomine reipublicæ indicta censeatur.*
2 *Stipendium,quid,& vnde dictum.*
3 *Aeconomum expedit habere peculium repositum causa subsidii.*
4 *Vnum quodque tale,qualis finis.*
5 *Christus cur præcepit tributa exolui Cęsari.*
6 *Indictones,quid, quid super indicta.*

Quæst. CXLIIII.

1 Statuto †regio cauebat in hęc verba, si contingat aliq̃ taleam indici per dñm Regẽ gr̃a publicæ ũtilitatis et necessitatis, comitatus prouinciæ, & hominib.& vicinię an cum illis tunc teneãtur soluere oẽs nobiles ibi hospitantes pro modo facultatum, quas tempore taleæ indictę castro, tenent & possident. Quæritur si omnis talea quam incidit rex vel eius officialis reputatur fieri causa publicæ vtilitatis & necessitatis Et ita. nobiles contribuere teneant. Circa quod sciendum ꝙ rex in ipsis duobus commitatibus, & tota ꝓuincia habet iurã imperialia ex priuilegio, & in dicto castro annuatim imponit duo munera, vnũ, quod vocatur alberga seu albergaria, aliud caualcata primum p̃stat ista rõne, q̃a solebat comes prouincię uisitare castrũ & loca prouincię & audire querelas subditorum, & ipsi eidem,& familiæ suæ faciebant expensas. & hoc uocabatur alberga, hodie tñ soluitur in pecunia,caualcata erat ꝓ exercitu regis, q̃ quannis nõ fiat,soluitur in pecunia annuatim. Est ergo qõ, an isti nobiles ad dicta duo munera teneantur, licèt hodie nullus circumeat prouinciã,sicut consueuerat facere comes sed sunt iudices in certis locis qui oĩbus iustitiã faciunt,& a Rege salaria recipiunt & tale salariũ de quo loquitur.in authen.de iudi.succedit loco albergę,ac per hoc eius naturam habet.ut.ff.de cond.& demõ.l.filię.insti.de act.§ fuerat.cum si. Cum igitur exhibitio talis iustitię habeat in se publicam vtilitatem & necessitatem. C.ne lit.pen.l 1.§.fi.& in auth.vt omnes obe.iudi.prouin. in prin. vr̃ ꝙ ad tales expensas prędicti nobiles teneantur,quia est propter prouinciæ vtilitatem & necessitatem.argu.ff.de ori.iur.l.2.§.post originem.de iust. & iur.l.1.§.publicum, & ꝓ hoc bene.ff.ne quid in loco publ. fiat.l.2.§.viarum. ibi refectio. idcirco de cõi fit &c.& in hac sarcina a summis vsque ad infirmos oẽs decurrere debet. C. a quibus mun.nemini se.licc.excusa. l.prima.lib.10. Et idem videtur de exercitu dicẽdum, licet.n. non semꝓ fiat exercitus expedit vti prouisione, vt cum opus fuerit,in erario sit pecu-
2 nia,qua militibus satisfiat, & illud vigente Romano† imperio,stipendium vocabatur,quia per stipes.i.modica ęra colli
3 gebatur.ff.de verb.sig.l.ager.§.stipendium,Sicut†.n. ęconomo expedit habere peculium subsidii causam repositum.de leg.3.l.si chorus. §.1. sic etiam in regali. C. de ver. var.cartu-
4 lar.et adiutor.l.pro diuitiis. lib.12.& ibi no. Si igitur† unum quodq; tale est,qualis finis.ff.de auro & arg.leg.l.in arg.& ar. ff.so.ma.l.1.finis autem exercitus est ad bonum publicum.C. de re mili.l.milites. & locati & cõducti.l.milites. & de exac. tribu.l.nemo.pro tanto a tali contributione nullus aliqua p̃rogatiua excusatur.C. de cursu publico.l.nullus.lib.12.a.quibus p̃sta.l.2.& de sacrosan.ecc. l.neminem.& ꝓp hoc principaliter tributa debentur.vnde Augustinus, Christus tributa
5 admonet †Cæsari reddi.quia ꝓp bella necessario militi stipẽ
a dia[a] præbentur.22.q.1.quid culpatur,& ab huiusmodi contributione nullus excusatur.Si.n.censum filius Dei soluit,q̃s tu tanti es,qui non putas esse soluendum.11.q.1.magnũ. Sed his omnibus obstat, ꝙ in statuto dr̃,si contingat aliquam taleam indici,quæ fieret gratia cõis, & publicæ vtilitatis,& necessitatis &c. quasi de futuris tñ & extraordinariis indictionibus intellexerit, non de antiquis ordinariis.ad quod rñdeꝰ ꝙ proprietas verborum non obstat. ff arbo.fur. cęs.l.cędere. §.subsequere, nec etiam mens licet enim taleam indicendi causa, & regula sit antiqua, actus tamen indictonis omni
6 anno est nouus,& hoc respectu † ordinarię præstationes indictiones appellãtur. & extraordinariæ, super indicta. C.de indi.lib.10.super rubrica, not. de super indicto.in ea.rubr.

ADDITIO.

a ¶Stipendia. Not.hic, ꝙ propter bella militi stipendia necessario præbentur. Item & scholasticis dantur priuilegia ratione studij.

SVMMARIVM.

1 *Ad patri acquirendum, sufficit filio stipulante stipulationem conceptam, durante patria potestate,licet post eã finitã stipulationis conditio eueniat.*
2 *Fructus qualiter considerandi.*
3 *Gratia facta de fructibus,ad quinquennium,quomodo accipienda.*
4 *Scholasticis datur priuilegium ratione studij.*
5 *Papa potest tollere statuta cuilibet ecclesiæ.*
6 *Indulgentia concessa causæ amplianda est, non restringenda.*

Quæstio. CXLV.

In ecclesia Valentina erat statutũ hñs talem clausulã, Pro inde duximus ordinandum, ꝙ reditus oẽs, & ꝓuentus ecclesiarũ,& parrochialiũ uacãtiũ in ciuitate & dioceſi Valẽtina.& beneficiorũ capellę a tali die Maii instantis, vsq; ad 10.annos sequẽtes;& cõpletos,cadãt & quertant in sumptus necessarios fabricæ dictæ sedis, vltra vero.10. an.statutũ non vẽdicet sibi locũ, sed p̃dictę ecclesię & bñficia redeant in statũ pristinũ &antiquũ,q̃dã p̃positura vacauit in dicta ecclesia 15.cal.Aprilis,in fine vltimi anni dicti decẽnii,& in sequentibus calen. Maii completum erat dictum decennium, fructus autem ipsius præpositurę pro maiori parte percipiuntur et ꝯcolliguntur post calen.Maii,& sic completo decennio.vn de quia præpositura vacauit infra decennium,& fructus colligitur post decennium,quæritur an pro rata tẽporis anni in
1 totum vel in nullo fabricæ debeantur. Et † ꝙ debeantur fabricę in totum, & sic sufficiat beneficiũ vacasse j. decennium, licet fructus colligantur post decennium,videtur,q̃a quo ad acquirendum patri, sufficit filio stipulante stipulationem conceptam,durante patria potestate,licet post eam finitam conditio stipulationis eueniat. ff.de verborum obligationibus.l.si filius. & de stipu seruo. l finali. et hoc apparet ex verbis statuti, dum dicit, omnes fructus, &c.cum fructus
2 considerari † debeant non solum eo tempore, quo percipiũtur, sed ẽt, quo creantur, cum totius anni vnus sit fructus. ff.

sol.

Source : BIU Cujas

Alberici a Ros. De Statutis.

sõl.ma.l.diuortio.ubi istam quæstionem posui. §.nõ solũ & §.fin. unde non diceretur percipere oẽs fructus, si ex eis pars aliqua tolleretur de uer.sig.l.recte dicimus. secundo rñ.quia significatio sumitur ex uniuerso &c.ff.de reb.du.l.si is q̃ ducenta.§.utrum.& quia ẽt statutum loquitur de beneficijs uacantib. intra decennium, & sic tp̃s est appositum soli uacationi,et non curatur q̃cunqne fructus percipiantur, et hoc optime probat lex.ff.de ꝺ̃h.emp.l.qui fundum.fm unum intellectum.et ad hoc C.de postu.her.inst.l.fi. hoc ẽt uñr sentire Doct.ext.de rescr.c.si propter.lib.6.dum†dñt, ꝙ gratia
3 acta de fructib.ad quinquenuium,intelligi debet de quinquẽ nio integro,quia fauorabilis est talis gratia ar.ff. de min.l.3. §.minorem.et de stat.lib.l.cum hæres. §. Stichus. quocunq; ergo tp̃e uacet beneficium in fructibus totius illius anni uẽ dicat sibi locum.ff.de succ.edic.l.1.§.quod dicimus.Nec ob. si dicatur de fructibus ultimi anni soluti matrimonij, ꝙ diuiduntur.ff.so.mat.l.diuortio.quia illi fructus debentur propter onera matrimonij.ut ff.de ali.lega.l.alumnę. §.ab hęredib.hic aũt non sic,imo sunt deputati certo usui, qui tp̃e nõ finitur. eodem modo non est curandum de distinctione tẽporis, quæ fit in usibus feudorum, hic finitur lex, deinde con sue.regni incipiunt. §.pe.quia in nostro proposito non uendicat sibi locum.hoc est in lib.D.Old.229.†Studentes ratio-
4 ne studij hñt priuilegium,et idem credo bonum, percipiendi fructus beneficiorum suorũ,an eos percipere possint, non obstante statuto ecclesiæ ꝙ per annum debeant facere residentiam? ista quæstio hr̃ in lib.Do.Old.134.et primo per capitulum ecclesiæ Lugonen. ubi fuit quæstio. Opponebatur D.P.canonico, qui in urbe Romana studuerat, ꝙ fructus sue prębendæ recipere non poterat authoritate dicti priuilegij, quia in ecclesia Lugonẽ. est statutum et consuetudo, ꝙ nullus canonicus possit stare in studio, nisi primo fecerit in ecclesia residentiam personalem,et nisi sit promotus in sacris, et nisi petierit licentiam a capitulo, et nisi quolibet anno significauerit stragium suum feciſſe in studio generali. et in dicto priuilegio non est facta mentio de contentis in d. statuto.contrarium tñ tenet Old.ꝙ nulli dubium est, ꝙ Roma
5 nus Pontifex põt†tollere statvta cuiuslibet ecclesiæ. ff de sepul.uiol.l.3.§.diuus.et extra de const.c.1.li.6.In priuilegio autem sunt ista uerba, non obstan. quibuscunque statutis etc. per quæ uerba uidentur sublata ac si specialiter essent enumerata.ff.de leg.3.l.si chorus, in prin.et C.de præscr.30.anno. l.omnes nocendi.et hoc inducat uerbum vłe, quibuscunq;. ff. de hęr.inst. l.hoc articulo.et C.de pac.l.si creditores. et ibi no.quia tales studentes uidentur noluisse haberi pro residẽ tibus.ar.ff.quib. ex cau.maio. l.Iul.§.ul.et de re mili. l.pe.ubi
6 uidetur hoc satis expressum esse, et ista†indulgentia nõ est restringenda,quia non est data personæ, sed causæ. ff. de iu. immu.l.semper.§.idem nauicularij. et ideo amplianda. ext. de uerb.fig.c.olim.et de consti. prin.l.fi.et bene facit pro ista parte extra de rescrip.c.si propter.li.6. secundum intellectũ Io.An.licet Arch.ꝺ̃ sentiat.cuius opinio si uera esset, ad propositum non accederet,quia ibi loquitur de fructibus respicientib. certam personam uel certum usum, quibus statim in uacatione beneficij quæsitum est ius. ff.de acqui.hæred.l. filium emãcipatum.hic autem canonicus studẽs se feciſſe habilem ad percipiendum fructus in absentia, antequam aliquis ius haberet in huiusmodi fructuum perceptione.et pro hoc.C.de iur. et fac.igno.l.2.cum ibi no.et de uer.obli.l.cum stipulatus sim mihi et Proculo.Old.

SVMMARIVM.

1 *Papa an possit derogare statuto particularis ecclesiæ, super numero canonicorum.*
2 *Par non habet imperium in parem, & multo minus minor in maiorem.*
3 *Contra legem communem non potest quisquam facere, ne præfectus quidem prætorio.*
4 *Statuta, stricti sunt iuris, nec uerborum ampliationem admittunt.*
5 *Statutum an tollatur per non obstantia.*
6 *Obstantia, quid operentur. & nu.8.10.*
7 *Præbenda debita est ordini, & diaconum fieri subdiaconum tantum illæso statu manente, est impossibile.*
9 *In electioue, quid spectandum.*
11 *Simpliciter quid dici uel statui, quomodo accipiatur.*
12 *Obstantia ad quid adhibeantur.*
13 *Impedimenti unius, ex una hominis uel legis dispositione prouenientis remotione, non remouetur impeditum ex alia lege, uel dispositione proueuiens.*
14 *Aetatis & ordinis differentia.*

Quæst. CXLVII.

1 **Statuto** †alicuius ecclesię sic cauet. Statuimus, et sub religione iurisiurandi, ad hoc nihilominus adstringentes, ꝙ aliqui post hac authoritate apostolica recepti supra numerum in ecclesia cõn statuta nõ habeãt uocẽ in capitulo, nec recipiant canonicam portionem domus, q̃ canonicis assignantur, & personatum in ecclesia non obtinent. Papa Ioan.contulit do. B.in d.ecclesia canonicatũ,& p̃bendã ac dignitatem si vacabãt,vel cũ vacarẽt,decernẽs irritum & inane &c. & non obstantib. decreto canonicorũ de numero aliisq; statutis vel cõsuetudinib ecclesiæ ꝺ̃riis, iuro confirmatis & a sede ap. vel quacunq; alia firmitate roboratis, & datis certis executoribus, ꝓcessus gñales vsitati ꝑ executores facti fuerunt, postea iuratis statutis ipsius ecclesiæ ꝑ ipsum.B.q̃ recipiẽt in canonicũ & in fratrẽ,& ad p̃bendã,& dignitatẽ,futurus admittitur.stalo sibi in choro & loco in capitulo assignatis. Ex his primo quęritur, an statutum prædictũ valeat, Secundo an casum nr̃m cõprehẽdat? Tertio an clau-
2 sula non obstantium,illud tollat?† Circa primum vr̃ statutũ non tenere in pręiudicium impetrantium a sede apostolica q̃ par in parem &c.multo fortius minor in maiorem. ff. ad treb.l.ille,a quo.§.tẽpestiuũ & extra de maio. & obe.c.cũ inferior. Item nullum credo negare, quin de iure cõi q̃s possit esse archipresbyter, ẽt aliam p̃bendam in ecclesia non hñs, cum non reperiatur iure ꝓhibitum.ergo c onceſſum.ff.de ꝓba.l.ab ea parte. cum si.Rem aũt p missam inhibere,est ꝺ̃ ius facere.ff.de serui.vr.p̃di.l.quidam Iberus.& de iniuriis.l.iniu
3 riarum.§.si quis me prohibet.Sed ꝺ̃†legem cõem aliq̃s ẽt p̃fectus p̃torio non põt facere.vt. C.de offi. p̃fect.p̃to. l.formã. ergo multo minus alii inferiores. & vr̃ expressum ꝙ statuta collegiorum non teneant ꝺ̃ iura cõia. ff de colle.illici.l.fi.& de hoc dixi.ſ. 1.parte.an collegia possint facere statuta. Circa †fm est attendendum quod statuta sunt stricti iuris, sicut ꝛe
4 pe probatũ est. & ideo in eis nõ fit verborũ ampliatio. nisi palã expressum sit,q̃a ꝑ omisso habendum est. ff de verb.obl.l. quicqd adstringendæ. Cũ igit̃ statutũ loquat̃ de p̃sonatu,nõ debet extendi ad dignitatẽ.q̃a inter ea multũ refert,vt plene no.p̃ archi.extra de cõsue.c.1. li.6.& dixi in alphabeto in di-
5 ctione dignitas.& dictione personatus.†Circa tertiũ,an non obstãtia tollãt statutũ?& q̃ dicũt ꝙ nõ,mouent̃ illa sola rõne q̃a dicũt ꝙ talia nõ obstantia non apponunt̃ nisi ad tollẽdũ surreptionẽ gratiæ, vt p̃ hoc nõ intelligat̃ gratia surreptitia, q̃a nõ sit facta mẽtio de statutis.uñ aliũ efectũ operari nõ de
6 bent.sed isti nõ dicũt verũ,imo ad hoc apponunt̃,vt †gratia omnẽ q̃ melius põt sortiat̃ effectũ. arg. ff.de ma.testa.l.si qs locuplex.C.cõia dele.l.1.§.1.ibi,ſi.n.testator &c. Et hoc manifeste indicãt verba ī gratia apposita.dũ dicit. Per q̃ huius nr̃ę gratię effectus ĩpediri valeat qũolibet, vel differri. nõ n.põt dici de dilatione tollẽda papã nõ sẽſiſſe, qui de hoc fecit mẽtionem expressam. ff. de le. 1.qui filiabus.in prin. Ad id q̃d dr̃ ꝙ posita ad unum effectum,non debent alium operari, verũ est,contrarium,sicut est adimere & confirmare, agere & excipere,sicut probant iura q̃ ad hoc allegantur. ff.de adimen. lega.l.legata inutiliter.extra de ordi. cogni.cũ dilectus. ff.de condi.inde.l.& eleganter.§.pe. & l.cum his. §. fi.& de sol.qui hominem. §.fi.sed effectum diuersum concurrentem tñ bene operant̃.ff.ad l.fal.l.si pupillus.de sol.l.in numerationibus. in prin.& l.vlti. & ibi no. Constat autem ꝙ tollere ea, q̃ tollunt,& ea quæ differunt gratiam nõ sunt ꝺ̃ria sed magis sub alterna, pręsertim quando talia differentia tolluntur quæ possent ex euentu peremptionem inducere.ar.ff.de condi. in de.l.sufficit.& de impen.in rebus dotali. fac.l.2.§.nos generaliter. ergo melius videtur dicendum ꝙ statuta tollentia gratiam vel differentiam eius essentialem substantiam,illa tollantur, illa vero quæ gratiam quantum ad consecutionem non impediunt nec differunt, sed effectum suspendunt. illa sublata non sint.Est enim inter hęc differentia.ff.de do.inter ui & vx.l.cum hic status.§ finautem res.& est bonum exemplum de statuto ꝙ fructus deputat fabricæ uel altaris vsui. hac enim gratia effectum habente, quantum ad ius in beneficio,sola fructuum perceptio differtur. Et hoc dr̃ sensisse Io. mona.extra de præben.si pro clericis. li. 6. Quod aũt dicitur in c.cum aliquibus.de rescriptis.c.li.6. determinatum fuisse de diacono qui impetrans. in ecclesia in qua sunt subdiaconales & presbiterales præbendæ, ꝙ non potest habere sub-
7 diaconalem,hoc est quia præbenda†est debita ordini,vt no. Inno.extra de præben.ca. vlti.& diaconum fieri subdiaconũ tm̃.illęso statu manẽte est imposibile. uñ illud impedimentum est perpetuum & imposibile tolli,sed in proposito non præbendatum minime imposibile est fieri præbẽdatum. & inter hæc est magna & notabilis differentia. ff. de legit.tuto. l.1.§.fin.apud.& l.penultima. & ibi nota.& de excus.tuto.l. non solũ.§.si libertus.& hoc etiam modo debet intelligi, q̃d not. Archi.d.cap.cum aliquibus. ſ.quod talia non obstantia iustificant impetrationis formam, non personam impeditã, scilicet tali impedimento.quod secundũ hunc cursum cessante superioris noua gratia, tolli non potest, vt patet exprædictis, & ratio diuersitatis est, quia talia statuta seruata non perimunt, & non seruata statuta, ex toto tollunt. ita

quod

Source : BIU Cujas

quod impossibile est hūc impetrantem in perpetuum ad obseruantiā statuti deduci, & hanc sententiā secutus fuit papa Io.in Archidiaconatu eluerim,in personam.d.Aymerici Geraldi Capellani sui,ut per eius bullam apparet hæc Ol.li.suo
8 c.164.†Et de ista materia non obstantium not.etiam per Io. An.extra de præben.c.ei cui li.6 ubi tenet alia non obstantia multum operari, & dicit etiam se vidisse declaratoriam sub bulla,& forte fuit illa præfati do.Aymeric,& me existente in Romana curia,vidi magnam cōcernationem, quia cuidam qui non erat ætatis legitimæ,facta erat collatio cuiusdam p̄bendę diaconalis,& allegabatur,d.glo.Io. And.ꝙ collatio teneret virtute non obstantium appositorū in literis suis.Et qa ista materia vtilis est, & tunc fuit multum ruminata, hic subiicio. Nam ꝺ̄ gl.dicti Io.An. Allegabatur.certum est,ꝙ substantia cuiuslibet gratiæ apostolicę per quam beneficium ecclesiasticum confertur,vel cōferendū reseruatur,& in euentum aliquem conferri mandatur, in huiusmodi collatione, reseruatione,& mandato cōsistit,& ad efficatiam huiusmodi gratiæ necessario requiritur personæ qualitas,respectu beneficij,ita ꝙ sit habilis tpe concessionis gratiæ, qualecunque sit illud benesicium.De hoc est casus extra de rescri. c. si eo tēpore.1.& 2.responso.li.6.& d.c.si cui,alias incipit,ei cui. de p̄ben.eo.lib.& pro hoc extra de rescrip.c.eā te. & de præben.c.
9 super inordinata. Et idem † esset si de electione quæ reretur. Nam & in ea consideratur, an quis sit habilis tpe electionis, etiam respectu ętatis,extra de elect.c.dudum.1.& 2. ibi tempore electionis &c.Igitur apparet,ꝙ clausula nō obstantium in huiusmodi gratiis non operatur, ꝙ quis beneficium obtinere possit ad quod tpe ipsarum ætatem idoneam non habebat.licet d.Ioan.sentiat ꝓrium.& Io.sumit,ꝙ ibi dicit ex illo verbo simpliciter,ꝙ est in litera.sed hoc non vī bene dicere. Certum est enim ꝙ nō obstantia talib.literis adiecta,ad substantiam vel earum augumentum,nihil operantur.nam per ipsa non obstantia,neq; beneficium confertur, nec conferri mandatur,nec beneficij natura seu qualitas immutatur,nec persona inhabilis ad tale beneficium obtinendum, per ipsa non obstantia habilitatur, sed gratia ipsa in sibi attributis limitib. permanente, eam firmat,& obstacula tollit, in clem. de præbendis.c.1.& no.expresse.Io.Calderinus,& Arch.de rescri.cum aliquib.lib.6. Nec huius erroris fomentum sumere debuit ipse Io.And.ex dicto verbo,simpliciter. posito in d.de cre.si cui,vt dicat,sicut ipse dicit ipsum verbū,simpliciter,nō fuit sine ministerio,ibi positū,quasi sit secus,si ꝺ̄tineat in lite
10 ris clausula nō obstātiū,qđ cōuincit ex duob.Primo,qa† non obstātia non reddunt gratiam simplicem vel non simplicē,i. non qualificant eam,vtpote,quę ad substantiam gratię nihil faciunt,nec ipsam augēt,vt d.c.1.in cle.de prēben.& est simile.ff.de col.bon.l.1.§.si is qui.& sic apparet dictum uerbū,simpliciter,incongrue intelligi per ipsum Io. An.vt determinet verbum mandatuur,habito respectu ad non obstantia, cum ipsorum non obstantium adiectio gratiam non facit simplicem.Determinat ergo verbum quod sequitur,ſ. prǣbēdam, vt exponatur simpliciter.i. sine adiectione qualitatis præben
11 dę,& sic exponit ibi Archi.& bene. Illud†idem enim censet simpliciter dici vel statui, qđ nullo alio probatum est quod limitationē inducat,vt exponitur.C.de dot.promiss.l.fi. ff.de legi.in l.si domus.ex quibus cau.maio.l.ab hostibus. §.sed qđ simpliciter,ne quid in loc.publi.l.2.§.si qs a principe. & optime de stipu.seruo.l.si seruus communis Meuij. §.1.ver.ꝙ sim
12 pliciter. Constat autem† ꝙ non obstatia non adijciuntur ad determinandum siue limitandum, sed ad determinata seu limitata,vel simpliciter dicta cōfirmandum. Item alia rōne nō vī congruus intellectus præfati. d. Io.And.super dicto uerbo simpliciter.nam si determinaret præcedēs uerbum mandat, sicut ipse dicit,& importaret illud ministerium quod dicit,ſ. quod secus esset qñ in literis esset clausula nō obstantium, se queretur quod ipsa decre.si cui.pro casu qui nunq̄ accidit ꝓdita esset.tū semper tpe Monifacij conditoris eiusdem & ante,& post,apponitur dicta clausula non obstantium & sic ꝓdita esset in casu superuacuo ꝺ̄ legem.ff.ad Carbo.l.quod Labeo.cum simil.nec est verisimile ipsum Bonifa. hoc fecisse q aliorū superfluas. Decretales resecauit; vt patet in eius proemio.Item ꝙ.dicta opi. Io.An.nō sit bona colligi pōt ex tenore nō obstātiū.Dicit enim non obstantib. statutis &c.nō aūt. dicit non obstāte iure cōi. sed ita est, ꝙ ius cōe reddit inhabilem p̄dictū cui erat facta collatio,cū nō esset ętatis legitimę. vt d.c.si cui & de rescri.c.si eo tpe. §. fi.li.6. nec refert vtrū ex iuri cōi vel statuto vel consuetudine eidem prǣbendæ talis qualitas adsit,tali.n.legi subiacebit qñ aliquis. ea voluerit obtinere. vt no. per Inn. extra de prǣbē.c.vlt. Ergo obstacula obstantia per statuta,cōsuetudines,vel priuilegia q̄ prębendam ipsam nō qualificarēt,sub mota videnī.vt hī in si fi. ff.quemadmo.serui.amit.l.qui fundum.Impedimentum aūt iure cōi obsistens, vel prǣbendam ipsam qualificans, non mouetur
13 †qa ex remotione vni⁹ impedimēti ex vna lege,uel unius hoī nis dispositione proueniens, non remouetur impedimētum ex alia lege uel dispositione proueniēs.ff.de hæredit.instit.l.si nō lex.de statulib.l.seruus hæred.de serui.ur.præd.l.si domus. extra de autho. & usupalij c.ex tuarū.ꝙ aūt dicit ipse Io. Anuidisse declaratoriam sub bula,dicebatur,nunc in curia Romana nullā declaratoriam reperiri cōtinentē, ꝙ per non obstantia,tolleretur inhabilitas proueniēs per defectum ętatis, bene dicebatur apparere quandam declaratoriam sup quodam statuto Romanæ eccle. quo cauebatur, quod nullus ad prǣbendam ipsius ecclesie admitteretur,qui non esset in ordine in quo erat ille cui succedere volebat, qui casus a casu dictæ decre.si cui.penitus est diuersus. Nam per dictum statutum nulli prǣbende aliquis ordo certus annexus erat, unde impetranti non obstabat statutum rōne prǣbendæ, sed rōne personæ eius q̄ eam obtinuerat,& ideo nō mirum,si per non obstētiale impedimentum tollatur,ut in casu decre.si cui. q̄ loquit de prębenda habente certum ordinem annexum, & per ꝓñs ius cōe obstat impetranti, si non habeat ætatem idoneam ad eam obtinendam,de qua obstātia iuris cōis,in clau
14 sula non obstantium,nulla fit mentio.Item doc.†faciunt differentiam inter defectum ætatis & ordinis. nam dummodo quis sit ętatis idoneę ad susceptionem ordinis quem requirit beneficium, non obstat ordinis defectus, extra de præben.c. si pro clericis.li.6.& ꝙ ibi not.per Cardi. & Arch. & Inno.eo. ti.c.ult.Et ita semper requirūt ætatem idoneam. & ista diuersitas potuit decipere Io.An. Non ob.ꝙ dici posset ꝙ alias gratia posset reddi inutilis impetranti, puta si in ecclesia,in qua impetrauit,essent oēs prǣbendē sacerdotales,quia imputet si bi q̄ ī impetratione sua de defectu ętatis mētionē nō fecit.Pari nāq; rōne illius gratia sortiret effectū, q̄ de bñficio cū cura vel sine cura gratiā impetrauit,nō habēs idoneā ætatē ad curatū bñficiū,si oīa bñficia in ipsa ecclesia forent curata.quod cōstat esse falsum, per præall.c.si eo tpe de rescri. li.6.& ideo præfatus.d. Io. An.dictā opi.tanq̄ erroneam in scholis,dī publice reuocasse. Et cū fuit personaliter in Romana curia reprehensus de opinione p̄dicta per reuerēdū patrē dominum Raymūdu ecclesię sancti Eusebij Cardinalē,ꝓfessus fuit se in scholis reuocasse.do. ēt Guil. do. mandegoth. tunc archiep̄ ebredimen.unus ex cōpositoribus libri sexti, ipsam opi.dixit nō.seruandā,tanq̄ erroneā.& eidem cōcordant do.papianus uercelen.eps & Romanæ eccle.uicecancellarius,& do. Pape Io. 22. dñr multa apparere rescripta contra opinionem p̄dictam,quorum formam posui exempli gratia, in alphabeto, dictione,nō obstāte,ubi de ista materia plene dixi,reprobata etiam fuit dicta opi.Io.An.me existēte ī Romana curia, ī quadam cā,quæ diu durauerat, & tādē fuit cōmissa dño Cardinali de mōte fauētino,qui inter oēs de collegio reputabat excellēs Iurista,& q̄ habuit ꝓsilia maiorū peritorū đ curia,& repta fuerūt quasi oīa ꝓcordare ꝺ̄ opi.p̄dicti.d.Io.an.& eā īprobare

SVMMARIVM.

1 *Incorporalia regulariter herent.*
2 *Iura incorporalia iacente hæreditate manent penes eam.*
3 *Confessoria pro seruitutibus debitis prædijs hæreditarijs sola aditione competit hæreei.*
4 *Beneficium non debet censeri curatum, ex temporali exercitio curæ,iure penes alterum remanente.*

Quæst. CXLVII.

Ecclesię Cuiusdā archiep̄alis statuto cauet, ꝙ uacante sede quicunq; fuerit p̄positus,gerat uices archiepiscopi in tpalib. & spiritualibus. Si aūt mortuus fuerit prepositus,uel absens extra prouinciam, qūocunq; exiuerit, īcōtinēti camerarius eiusdē ecclesię gerat cices archiep̄i in tpalibus & spiritualib. sicut ipse gerebat prepositus. Si aūt camerarius mortuus fuerit, aut absēs a dioceſi, aut dioceſim quocūq; modo exiuerit,archidiaconus maior gerat uices dicti archiep̄i, sicut dicti p̄positus uel camerius gerebant. Modo quærit vtrū quilibet predictorū dicant rōne sui beneficii hre curā animarū p̄p predicta, prout cura intellr in ꝓstō ne extrauagāti Ioā.22. execrabilis editæ ꝺ̄ pluralitatem beneficiorū non obtinendorū absq; dispensatione. & vī dicendū, ꝙ talia beneficia curata non sint,qa licet possit eis cura accedere,nō tñ cōpetit nisi extrinsecus aduenīat,& nō dēt aliqd tale dici ex eo,qđ contingere pōt,sed ex eo qđ est. ff. de in li. iur.l.1. de fideiusso.l.vlt. & de fideicō.li.l.cū uero. §.1. qa de reb.sic se hūtib.loquimur, vt no.ff.de cond.ca.data. l.qđ seruus. Prætereа†cū cura ad dignitatē archiep̄alē pertineat,vī qđ ēt dignitate vacante,cura,inquantū dicit ius,ipsi dignitati inhereat,& ab ea sit inseparabilis sicut incorporalia rr. ff. p̄ so.l.3.in prin.& ibi not.& de pecu.l.si quis ergo casus.sicut
2 iura incorporalia†iacente hereditate,manent penes eam.ff.
3 de acq. pos.l.cū hæredes. & iō ꝓfessoria† pro seruitutib. debtis p̄dijs hæreditarijs sola aditione cōpetit heredi. ff. de pe-

ti

Source : BIU Cujas

ti.hær.l.& non tñ.§.fi.exercitium vero curæ quia factū dicit, penes dignitatem iacētem esse non pōt. vt d.l.cum hæredes. de acq.pos.& si quis test.li.esse iussus.l.1.§.Scæuola.Et ideo trā sit ad propositum, de quo est sermo. Et ex hoc solo nō potest dici curatus, sicut nec proconsul.dicitur proconsulatum.obtinere,præside defuncto,qui proprie suffectus dicitur.ff.de tu to.& curato.da.ab his.l.1.& C.de offi.eius qui vicem alterius.
4 d.2.ex temporali vero exercitio curæ iure†penes alterum remanente,non dēt cēseri bñficium curatum, vt apparet per dictam constitutionem:execrabilis, inquantum loquitur de vicario temporali, nec est nouum penes vnum esse ius vsufructus,& penes alium facultatem fructuum percipiendorū. ff.de iure do.l.fi vsufr.Et so.ma.vsufr.cū si. Et iō habito respū ad ius,dr uices gerens alterius,extra de reseri.c.eā te. & ibi de hoc p Inno.& Cōpost.& p hoc.ff.cōi diui.l.cōi diuidundo.§. cum de vsufructu.in fi.& ibi.no.Et ideo concluditur talia beneficia sub dicta constitutione non cadere.Old.suo cōs.201.

SVMMARIVM.

1 *Quod non mutatur quare stare prohibetur, iure communi.*
2 *Absens ab ecclesia non potest omnino censeri, qui causa studiorum abest.*

Quæst. CXLVIII.

Suppositō Statuto iurato,& per legatum sedis apostolicę confirmato, in ecclesia sancti Andreę, q canonicus de nouo electus ad canonicatum,& p̄benda eiusdem ecclesiæ.ſ. primum quadriennium non percipiat aliquos fructus,grossos, nec destributiones quæ dātur p anniuersarijs defunctorū,nec habeat vocem in capitulo.Aliquis est in canonicum dictæ ecclesiæ electus, ad prebendam uacantem per mortem alterius canonici. Qnæritur an infra quadriennium illa portio de qua loquitur, extrauagans. Io. pape.22.quæ incipit,suscepti regiminis,sibi debeatur,non obstante dicto statuto quasi reuocato per dictam cōstitutionē, & dato q illam partem percipere debeat, an eam percipiet existens in studio de licentia ep̄i sui?Circa primum ūr dicendum, q per dictam extrauagantem eatenus duntaxat sit stato derogatum, quatenus uerba eiusdē constitutionis sonāt, in cæteris illæso remanente arg. C.de ædif priua.l. cū proponebatur.ff.de adi.leg.l.alumnæ.§.qui filias,sicut etiam dr†de iure cōi,q non mutatur,quare stare prohibetur.C.de app.l.p̄cipimus.Et pro hoc extra de consti.c.licet Romanus.li.6.unde si habeat portionem præbendæ ſm taxationem decimæ, satis est sibi ius suum ſm statutum seruari.arg.ff.ad Treb.l.ex asse.Cum enim per constitutionem,suscepti regiminis,attētis eius uerbis,non uideatur in totum reuocatum statutum, quo ad distributiones,quæ dantur pro anniuersariis,& uocē capitularem, seruabitur. credo tñ, q illam partem recipere poterit existens in studio, licet enim hæc portio concedatur p̄ obsequium ecclesiæ impendendum,tñ debetur studentibus,extra de cleri.non resi.c.relatum.&.c.tuę.qa nō† pōt censeri ab eccl'ia oīno absens, q studiorū causa abest.ff.de le.3.q̄situm.in prin.& de fun.instr.l.Sciæ.§.Pamphilæ. nec omnino ecclesiæ non seruire intelligitur, qui studio literarum, se parat esse magis utilē ipsi ecclesiæ.ar.ff.de statu.lib.l.3.§.Stichus annua,extra de magistris.c.1.de elec. cum ex eo lib.6.iuncta decr.decętero.de cle.non resi.Old.in suo lib.consil.233.

SVMMARIVM.

1 *Vsufructuarius, licet cesserit dies legati, non prius fructus suos facit, quam satisfecerit.*
2 *Ecclesia non potest dici vacans, quandiu habet episcopum.*

Quæst. CXLIX.

In Ecclesia Lauden. est statutum, q archidiaconi, ratione suarum dignitatum percipiunt totum emolumentum, quod prouenit in iurisdictione spirituali, per sedem apostolicam fuit prouisum Pet.de ipsa ecclesia Laudem,qui tunc reputatur confirmatus.Pet. petit dictum emolumentum a die prouisionis suæ,dicens,q ex die prouisionis suæ ipsa ecclesia dr non uacare.Archidiaconi dicunt,q usque quo sigilla reddantur nouo prælato, de consuetudine consueuerunt dictū emolumentum percipere, qd iuris. Pro euidentia sciendum est, q licet archidiaconi sede uacāte dictum emolumētum percipiant, iurisdictio tñ non residet penes capitulum & per capitulum reddūtur nouo p̄lato sigilla curiæ.Et si capitulum dinerat reddere sigilla nouo p̄lato usq; p̄stet solitū iurm hoc nō est fauore archidiaconorū,sed capit. ut p̄latus citius p̄stet iurm.Item qñ sigilla redduntur, non uocātur archidiaconi, sed reddunt nomine capituli. In qō. p̄dicta ūr dicendum archidiaconos bene dicere,& ep̄m male.arg.eius,qđ dr de usu
1 fructuario,q licet†cesserit dies legati, non prius facit fructus suos,quam satisfecerit.ff.de usufru.le.l.uxori. contrarium tñ
2 uerum est,qa ecclesia†nō pōt dici uacare,qñ habet ep̄m,& p confirmato habitum,qa iam posset oīa q̄ sunt iurisdictionis, extra de ele.nosti.&.c.c.trāsmissam,cui pfecto ep̄alis dignitatis nihil addit,extra de transl.inter corporalia circa prin. imo ppriū est cōfirmationis,dare exercitiū administrationis, no. 63.di.c.quāto.Cum igit talis cui puisio fit p papā habeatur p cōfirmato,nō pōt dici ecclesia vacare.Item statutum & cōsuetudo p̄dicta sunt ꝛria iuri cōmuni 75. dist.quoniam quidē.12.q.2.illud.& extra de offi.ordi.cum vos.frutib.enim augetur hæreditas.C.de peti.hære.l.2.nō sunt igitur extendēda sed rigide in suis finibus retinenda: ar. ff.de iti.actuque priua.l.1.§.iul.& delegi.l.q vero.de vira. ergo & totali vacatione debent intelligi.ff.de act.emp.l.2.§.1.sed hic dignitas episcopalis nō est huiusmodi. ergo &c.aduertant etiam archidiaconi,quod omnia priuilegia, statuta, consuetudines obuiātes quominus cōmodū sigilli, ecclesia vacāte proueniēs, futuro p̄lato,seruetur,sublatę sunt:extra de elec.c.quia sępe iuncta declaratione facta,cle.1.eo ti.c.statutum.nisi in casu ibi excepto in vltimo responso. ſ. qñ iurisdictio cum eius emolumento deuoluit de cōsuetudine,priuilegio, vel alio iure speciali hic autē nō deuoluitur iurisdictio ad archidiaconos, sed ad capitulum vt dictum est, sicut est etiam de iure cōi.ext.de hæret.c.ad abolendam.& de ma. & obe.c.his quę licet exerceatur per archidiaconos,ut per ministros. habent ergo contenti esse archidiaconi emolumento vere vacationis.nec hoc ēt petere possunt ex persona capituli retinentis sigilla,cum capitulum hoc non petat,ar. ff.de leg.præstan.l. nonnunquam.Oldr.in lib.suo consil.245.

SVMMARIVM.

1 *Gregorij, Papæ X. sanctio extrauagans super testō condendo ab vsurarijs.*
2 *Cautio, an tantum operetur ex postfacto, quantum, si initio præstita foret.*
3 *Quæ initio non valent, confirmantur, si perueniant ad eum casum, a quo possunt incipere.*
4 *Factum ab eo,qui facere non potest, an postmodum, uires adsumat tum demum, cum potest, saltem ex tunc.*
5 *Quod primo num valuit,propter impedimentum, num impedimento sublato firmetur & retrotrahatur.*
6 *Ordo præposterus an factum vitiet. & nu.11.*
7 *Legata non sortiuntur effectum ante hæreditatem aditam, licet in sui substantia ualeant.*
8 *Vsurarijs,quibus prohibitum est condere testamentum ante restitutionem usurarum,extrauaganti Gregorij,an liceat testari sub conditione,si cautionem præstiterint.& nu.13.15.17.*
9 *Conditionalis permissio,quid requirat,ante quam effectum sortiatur.*
10 *Quod inutiliter fit, an conualescat, si deueniat ad casum,a quo potuit incipere.*
12 *Exhæredatio facta in extraneum,non conualescit, licet filius efficiatur.*
14 *Testamenti tria maxime substantialia.*
16 *Testamentum ubi valet in sui substantia, sed per obliquam causam dicitur non valere, quandocunque re integra causa illa cessat, testamentum sortitur effectum suum.*
18 *Vsurarius si quis non sit tempore testamenti, sed postea fit, num annullabitur testamentum prius conditum.*
19 *Testatoris conditione variata,an varietur testamenti substantia.*

Quęst. CL.

1 **Constitutione** †Do. Gregorij Pa.X. olim extrauaganti. hodie de vsur.c.2.lib.6. cautū est q nullus manifestorum vsurariorum testamentū facere possit,nisi de usuris fuerit satisfactum, uel de restituē dis idonea cautio præstita sit, & aliter testamenta facta non ualeant, sint irrita ipso iure. quidam usurarius manifestus non præstita cautione fecit testamentum, demum post aliquod tempus prestitit cautionem prædictam. quæritur an prædictum testamentum valeat, vt confirmetur? Et uide-
2 tur q sic, quia tantum operatur†ex post facto cautio, quantum si ab initio præstita foret.ff.de cond.inde.l.sufficit.& de cond.sine causa.l.1. Item,q̄ ab initio non ualent,confirman
3 tur†si perueniant ad eum casum, a quo incipere possunt, de ritu nup.l.minorem.& l.si quis tutor.§.quid ergo.& de usuc. l.ubi lex.& legitimus actus superueniens,alijs inutilib. fortitudinem præbet.C.de rei uxo act.l.1.§.1.C.de rer. perm.l.ex placito.& ad Velleia.l.si mulier.& delictum pœnitibile post pęnitentiam tollitur.C.de fal.l.si falsos.& de cri.stel.l.1.Item
4 factum†ab illo, qui facere non potest, uires assumit cum facere potest,saltem ex tunc.de offic.proconſ.l.obseruare.& l.
5 fi.C.de nup.l.si contra.quod primo non †valuit,impedimento sublato firmatur & retrotrahitur. ff.de adimen.legat.l.3. §.fi.& l.seq.insti.quib.mo.testa.infir.§.non tamen.de iuiusto testa.l.posthumus. & C.de dona. inter uir. & uxo. l.donationes, & multa pendent, quæ ex postfacto confirmantur. ff. sicer.pet.l.proinde.& de reb.dub.l.quædam.& aliquid conualescit propter ius superueniens. ff.de pig.act. l.si rem.§.fin.&
6 man.l.si mandauero.& de usur.l.cum uir.Et †quia ordo præposterationis non uitiat.C.de testam.l.prepositeri.& de appellationibus. l. prima. & sufficit testatorem fecisse tempore mortis quod debuit, sicut dicitur de legatario, quod sufficit si sit habilis tempore mortis. ff. de rebus dubiis. l. si cognatis.

Source : BIU Cujas

gnatis.& de le.3.l.ſi deportati.Item vī caſus.ff.de teſt.mil.l.in fraudem. §. teſtamento. & de miu. ru. l. ſi quis filio exhæredato.§.quatenus.2.reſponſo.de acquir hæred.l.ſi ſeruus eius. & l.qui ſoluendo.de hæred inſtit.& maxime ſecundum ęquitatem,vt l.filio. ff.de iniuſto rupt. ſicut & ſtipulatio ſine cauſa,non valet, ſed ſi poſtea interueniat habet effectum. ff. de
7 do.except.l, 2. §. circa ſic†legata licet ualeant in ſui ſubſtantia,non tñ habent effectum, niſi adita hæreditate. C. de fideiuſ.l.eam quam, ſic etiam teſtiñ habebit effectum poſtea præſtita cautione.Et pro hoc.de prec.impe.of.l.vniuerſa.dum dicit non aliter valeant,niſi fideiuſſio idonea,&c.quæ litera ſimilis eſt literę dictæ decre. Item decretalis prædicta in prin. loquitur de cautione præſtãda,deinde ſubijcit, & aliter teſtamenta facta non valeant,& ſic poteſt hoc aduerbium,aliter, referri ad proxime dictum tiñ, vbi innuit cautionem primo præſtandam, & poteſt ad vtrũq; dictum referri,& ſic erit dicere,aliter,i.nõ præſtita cautione,ante vt in vltimo dicto,vel poſtea,ut in proximo.In dubio aũt ad vtrunque referendum eſt ff.de le.1.l.talis ſcriptura. §. fi.& ſecundum hoc ſatisfactũ eſſet verbis decretalis,exponendo, aliter.i. non præſtita cautione, ante vel poſt, ſicut dī ſtipulatio ſine cauſa nõ procedit
8 vt d.l.2.§.circa.de doli ecce.In contrarium†quod teſtiñ non valeat, quia tales vſurarij ſub cõditione vñr permiſſi teſtari, ſi cautionem præſtiterint, paria enim ſunt non teſtetur niſi caueat,vel teſtetur ſi caueat.ff.de condit.& dem. l.quib. die-
9 bus.§.fi.& in permiſſione†conditionali prius dẽt exiſtere conditio, quam aliquid iuris habeatur ex ea.ff.de condit.& dem. l.qui hæredi.§.fi.ff.de ver. ſig. l.cedere diem. Item illud quod agitur,ſecundum prin.iudicatur.ff. de pœnis.l.1.de neg. geſt. l.Pompo.quod non legitime fit,ex integro fieri debet.ff de iureiu.l.qui per ſalutem.de ope. lib.l.2.& C.quo & qñ iu.l.ſi præ-
10 ſes.& quod inutiliter†fit non conualeſcit, licet perueniat ad caſum,a quo potuit incipere.ff.de verb.oblig.l.inter ſtipulantem.§.ſacram.de regn.iur.l.ꝙ ab initio, nam ſi deceſſiſſet teſtator qđ teſtũ, nihil valuiſſet, ergo idem qñcumq; decedat. de reg.cat.l.1.cum concor.ibi no.& omiſſa ſolennitas,ſupplerinon poteſt. ff.de auth.tut.l.obligari. §.tutor & de re iu.l.iu-
11 dex.& turbatio ordinis vitiat†quod agitur. C.de ſent.l.prolatam.ff.de acq hæred.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.Itẽ pro hac parte vī caſus.ff.de teſt.mili.l.tribunus.& l.Titius,& non con-
12 ualeſcit†exhæredatio facta in extraneo,licet efficiatur filius. ff.de contra ta.l.non putauit. §. ſi quaſi emancipatum,& pro hoc de ſecun.tab.l.ꝙ ex liberis. §.teſtõ. & eſt caſus expreſſus. ff.de teſtam.l.filius & de legat. 3.l.1.§.1.Soluendo dicit, teſtiñ
13 †qñq; valet,quo ad ſubſtantiã, ſed non quo ad effectum, ad ſubſtantiam,qñq; valet in ſui ſubſtantia, ſed non quo ad effectum, & ſic eſt nullum a ſui principio,qñq; ex poſt facto. primum accidit tribus modis, ꝓp perſonam teſtatoris quę non hẽt teſtamenti factionem.de quibus no.ff.de teſta. l.3.ꝓp de-
14 fectum confectionis,de quib.not.d.l.4.de teſt.vel ꝓp defectũ inſtitutionis,ſicut ſunt tria quæ principaliter†cadunt ad ſubſtantiam teſtī,ſ.perſona teſtãtis,ſolennitas in confectione,& in perfecta hæredis inſtitutione quæ caput eſt teſtī,vt colligitur.ff.de teſta.l.2.& 3.& de iure codicil.l.quidam referunt.§.1. Primo caſu non valet teſtñ,nec ea quæ in eo ſcripta ſunt in ꝓpetuum.d.l.3.§.1.d.le.4.& de teſt.l.filius.cum.n. ꝓſona a qua procedit,eſt inſufficiens,res de qua agitur,omnino deficit in ſeipſa,tanꝙ carens principaliori ſubſtãtia,vt patet.d.l.4.de teſta.Secundo caſu ſimiliter non valet,nec conualeſcere põt, & quæ in eo ſcripta ſunt nõ debentur,niſi in caſu. ff.de fidei. l.in teſtõ,uel niſi dictum eſſet,ꝙ valeat iure codicillorum.ff. de teſt.l.ex ea.vel niſi poſt mortem hęres ſciẽs ratum habuerit,ſecundum not.C.de teſta.l.non dubium.Vel in relicto alimentorum.C.de fideiuſſ.l.1.& eſt rõ,qa illud eſt ſm quod ſeruari dẽt in ſubſtantia teſtamenti,vt d.l.4.de teſt.& de his duobus caſib. loquitur.d.l.regula iur.penul.quæ inci.ꝙ ab initio.
15 Tertio† caſu ſubdiſtinguitur quia aut eſt defectus inſtitutionis in non faciendo,vt quia non inſtituũtur qui de neceſſitate debent inſtitui,aut circa formam,quia inſtituuntur per error**em** filij,qui non ſunt filij.Aut circa quantitatem,qa inſtituuntur plures quã permiſſum eſt inſtitui. Primo caſu teſtiñ non tenet quoad inſtitutionem,ſed relicta valent. C.de lib.ꝓte.auth.ex cauſa.Secundo caſu aut inſtituit inteſtabilem paſſiue,i. eum qui inſtitui non poteſt,& tunc vitiatur in totum, & legata debentur a fiſco.ff.ad Syll.l.cum fiſco.& ad Treb.l. Marcel. §. fin. Tertio caſu, non valet teſtiñ nec ſcripta in eo, ſed repetita relicta debentur. C.de fideicomm.l.eam quã ſm ſecundã lect.Et ad hoc de hære.inſti.l.fi. Quatto caſu non ualet teſtiñ nec ſcripta ī eo,ſed ſi poſtea illi quos prius inſtituit, moriantur,teſtiñ vires aſſumit.ff.de hęre.inſt.l.qui ſoluendo. & in oĩb. prædictis caſibus intelligo teſtiñ-a prin non valere, quo ad ſubſtantiam,niſi hoc vltimo caſu,nõ valet quo ad effectũ.Si ex poſtfacto,non valet teſtiñ,quod a prin.valuit,ſublato impedimento, viuente teſtatore, reconualeſcit ſaltem de æquitatè prætoria,ſiue vicium ſit in ꝓſona teſtatis,& ſic loquitur de iniuſto rup.l.ſi quis filio exhæredato.§.quatenus.& l.poſthumus.ſiue ſine ſolennitate teſtī.vt ff. de teſt. l. ſi teſtiñ ſiue ratione inſtitutionis, vt ff.de iniu.rup & irr.teſta.l.filio.& l.poſthumus.Et hæc vera ſunt circa ſubſtantialia teſtī,& uiuente teſtatore.Sed poſt mortem teſtatoris alijs modis uitiat teſtamentum, de quibus nihil ad præſentem quæſtionẽ. ubi
16 uero teſtamentum valet in†ſui ſubſtantia,ſed per obliquam cauſam dicitur non valere.ideſt nõ habere effectum, qñcunque re integra illa cauſa ceſſat, teſtiñ habet effectum ſuum, ut colligitur ex primis allegationibus. Ex prædictis ergo pa-
17 tet quod ſi ꝓ prædictã conſtitutionẽ Gregorij,uſurarius†manifeſtus factus eſt inteſtabilis ante prędictam cautionẽ,teſtiñ ipſo iure non ualuit,nec poſtea conualeſcit.Si autem uoluit ꝙ cautionis præſtatio eſſet de ſolennitate confectionis teſtamenti tunc idem.Sed cum ipſa decreta.non prohibeat uſurarium facere teſtamẽtum,ſed ſolummodo alios intereſſe eius teſtamento, uī magis quandam commoditatem ei abſtuliſſe,quam eum inteſtabilem feciſſe, ſicut dī nemo audiat miſſam a ſacerdote concubinario. per hoc enim non tollitur, ꝙ talis ſacerdos miſſam facere non poſſit,ſed commoditas quędam ſibi uī auferri, extra de coha.cle.& muli.c.ueſtra. Itẽ cũ non mandet in teſtamenti confectione cautionem interponi, & ſic poſſit præſtari qñcunque ante & poſt teſtiñ nec uidetur,ꝙ ſit de ſubſtantia cõfectionis teſtī.Vnde uī ꝙ illa cautionis præſtatio ſit quidam actus remotus ab ipſo teſtamento,non afficiens perſonam teſtatoris, & ꝙ papa uoluerit manifeſti uſurarij teſtiñ non tenere niſi cautio fuerit per eum præſtita. Et ideo qñcunq; præſtita fuerit, teſtamentum habebit effectum, ſicut dī de reſcripto.d.l.uniuerſa.C.de prec.impe.off.& maxime de iure canoni.ꝙ æquitatem diligit.Et pro hoc optime.facit.d.l.filio.de iniuſto rup.& de hęrę. inſt.l.qui ſoluendo, & hãc partem dicit Nic. de ma. ueriorem qui eam diſputauit,& eſt mihi.299. in libro magno quæſtionũ diſputatarum,& ita uidi ſeruari,& aliqñ obtinui. licet Io.And.ſm Gar.determinet ⁊rium d.c.2.de uſur.li.6.in ulti.gl.in fi.& plenius in nouel l.in fi.ult. gl. ubi mentionem facit de iſta.q.do. Ni.uidi etiam dubitari,ſi hæres paratus eſſet poſt mortem teſtatoris præſtare cautionem prædictam, an teſtamẽtum confirmetur,& uidi terminari ꝙ nõ,& credo, ꝙ bene ꝓ iura.ſ. ⁊ teſtiñ adducta, & qa decretalis exigit ꝙ ipſe teſtõr cautionẽ ipſã ꝓſtet,ꝓdeſſet tñ talis ſatiſdatio quo ad culpã. ſed Io. And. dicit ꝙ nõ,ex quo ī tali peccato deceſſit,niſi de ꝓtritione doceret,ut no.ꝓ eũ.d.c.2.de uſur.in gl.4. quæ inci.dicebat Late-
18 ranẽ.ꝓfiliũ.Quid ſi†tpe ꝓditi teſtī non erat uſurarius,ſed poſtea effectus eſt uſurarius, nũquid annullabit teſtiñ prius factum ? de hoc uidi magnã concertationẽ inter magnos prudentes in Mediolano.finaliter tamen obtinuit, ꝙ teſtiñ non annulletur ꝓp uerba dicti capituli.2.de uſu.lib.6 in fin.ubi dī teſtamẽta uſurariorũ aliter facta nõ ualeãt, & qa licet varieẽ
19 conditio teſtatoris, non uariatur ſubſtantia teſtī,unde ſi miles fecit teſtiñ iure militari, licet deſinat militare nõ mutaẽ ſubſtantia teſtamẽti, nec ecõtra,ut ff.de teſt.mili.l.tribunus. §.1.& l. Titius.In cõtrariũ multũ allegabaẽ. ff.de iniuſt.rupt. & irri.teſta.l.ſi quis filio exheredato.§.irritũ,& ſequẽtib.in qbus uī,mutata cõditione teſtatoris, & maxime ex delicto,an irritari ſubſtãtiã teſtamẽti.Sed ſi recte īſpiciant uerba & mẽs dictorũ. §.poſſent adduci pro prima opi.loquunt.n.cũ teſtator mutauit ſtatum,ita ꝙ capite minutus eſt.tũc.n. irritatur eius teſtamentũ præcedens, ſed uſurarius nõ minuit capite. ergo eius teſta. non irritatur,& de hoc eſt aurea & peregrina gl.ff.de bo.poſ.ſecundum tab.l.1.§.non exigit.uerſi.ſed filius. quæ incipit, not. duobus temporibus & per hanc diſtinctionem benefacit. ſupra de teſt.l.qui teſtamento. §. ne furioſus. & l.ſi filiusfamilias.

SVMMARIVM.

1 *Federici ſecundi Imperatoris conſtitutiones ſuper confiſcatione bonorum hæreticorum.& nu.4.*
2 *Bona confiſcata hæreſis nomine ad quos deuoluantur.& nu.4.10.13.15.17.*
3 *Bona confiſcata propter hæreſim,in treis parteis diuiduntur.*
5 *Filijs repulſis a ſucceſſione propter patris delictum, vocantur agnati, & cognati.*
6 *Bona expreſſe non confiſcata dimittuntur generi.*
7 *Bona damnatorum,quo crimine hodie confiſcantur.*
8 *Hæredes quando excluduntur ab hæreditate,propter peccatũ defuncti,agnati præferuntur fiſco.*
9 *Contra fiſcum fit interpretatio in dubijs.*
11 *Fiſco applicatur id quod aufertur ab indigno.*
12 *Agnati excluduntur ab hęreditate damnatorum crimine læſæ maieſtatis.Et quibus item caſibus illorum bona,ad fiſcum deuoluantur.*
14 *Filij cur puniantur ob delictum paternum.*
16 *Hæreticorum diſcrimen & diuerſa conſideratio iure Codicis,quam diſtinctionem reijcit ius Authenticorum.*

Quæſt.

Source : BIU Cujas

Quæst. CLI.

1 In †Constitutionibus do. Federici secundi Imperatoris edi
tis contra hæreticam prauitatem. a Romana ecclesia ap
probatis,inter cætera sic continetur.Cæterum quanto maio
ra diuinæ nutu.miserationis accepimus, & altiorem locum
prę filiis hominum obtinemus,tanto gratiora debemus obse
quia gratitudinis ↄferenti. Si qñ in nostri noĩa ↄtẽptoris,no-
stri culminis excandescit authoritas,si reos læsæ maiesta.& ꝑ
sonas eorum, & liberorum exhæredatione dãnamus, multo
fortius & iustius ꝯ̃ Dei blasphematores noĩs, & detractores
catholicæ fidei prouocamur,eorum deniq; hæreticorum, re-
ceptorum,fautorum, & aduocatorũ suorum hæredes ac po-
steros vsque ad secundam generationem, beneficijs cunctis
temporalibus,publicis officijs,& honorib. imperiali authori
tate priuantes , vt in paterni memoriam criminis continuo
merore tabescant,vere scientes, ꝙ dñs Deus Zelotes est, pec-
cata patrum in filios potenter vlciscens . Supposito, ꝙ filij &
nepotes hæreticorum, receptatores, fautores, & aduocatori
priuentur omni successione propinquorum & extraneorum
ex testõ,& abintestato.sicut. d.ↄstõne Federici cõtinetur, in
hæc verba,hæreticorũ receptatorũ, fautorum, & aduocato-
rum suorum hæredes & posteros vsq; ad secundam proge-
niem beneficijs cunctis tꝑalibus, publicis officijs, & honori-
bus imperiali authoritate priuantes &c.maxime si referãtur
2 ad. l.illam.quisquis, C. ad l. Iul.mai. † Quæritur ad quos talia
bona debeant deuolui , vtrũ ad cõsanguineos & propinquos
qui succederent ab intestato illis quorum fuerunt prædicta
bona,si prædicti filij,vel nepotes non essent in medio, an de-
beant confiscari,& per ↄñs venire ad officium inquisitionis?
3 ex constitutione Clementis pape.4.decernentis, bona † quæ
occasione hæresis confiscantur diuidi in tres partes, quarum
vna perueniat ad cõe ciuitatis vel loci,alia datur officialibus
qui negotia ipsa peregerunt.Tertia reseruatur officio inquisi
tionis, quidam dixerunt talia bona non deberi ↄfiscationib.
infrascriptis,sed peruenire debeãt ad agnatos,uel cognatos.
4 Primo, ꝗa†dicta ↄstitutio ꝓhibet posteros succedere vsq; ad
secundã progeniẽ,ergo vlteriorib. agnatis & cognatis vr̃ cõ-
cedere ius succedendi,per locum a prohibitis & permissis.ff.
de iudi. cum prætor.extra de ꝑsum c. nõne.& ar.ex̃ de penis.
5 c. in quibusdam.in fi. & 1.q.4.hominis.Itẽ sic, quotiens † filij
repelluntur a successione ꝑꝑ delictum patris,vocantur agna
ti,& cognati & non fiscus.C.de hære.l.pe. & in auth.idem de
Nestorianis, & de ince.nu.l.si quis incesti.& de nat.li.l.1.& 2.
ergo &c.Item ibi est idem vel sĩle delictum parentis & libe
rorum,quia oẽs sunt peruersi,uocãtur agnati & non fiscus,ut
dictis ll.Ergo multofortius in casu nostro,vbi non ponuntur
liberi peccauisse,& ꝙ agnati & cognati vocentur, benefacit
6 C.de sec.nup.l.1.Itẽ,quotiens† bona expresse non ↄfiscãtur,
dimittuntur generi,in auth.de mã.prin.§ oportet,& cõstitu-
tio prędicta non dicit expresse,cõfiscent̃ ergo debent̃ generi.
7 Item†bona dãnatorũ nõ cõfiscant̃ hodie excepto crimine lę
8 sæ maiestatis.in auth. vt nulli iudi.§.fi.Item qñ hęredes cape
re non possunt ꝑꝑ delictum defuncti, agnati ꝑferuntur fisco
9 C.de his qui. vt indi. l.hæreditas. In dubijs †.n. ꝯ̃ fiscum fit in
terpretatio.ff.de iure fis.l.non puto.Itẽ sic est in feudis, qđ ex
clusis liberis admittunt̃ agnati.si de feu.ↄt.feu.§.si vasallus,&
10 si vasal.feu.priue.& d.c.in quibusdam, ex̃ de pænis.In†ↄ̃rium
quod bona dẽant peruenire ad fiscum , ꝗa quotiens in atro-
cissimis delictis repellit lex liberos a succedendo, ꝑꝑ delictũ
parẽtũ,vel ipsorũ liberorũ excludunt̃ agnati.C.de hęret.l.Ma
nicheos.ad l.Iul.maie.l.quisquis.6.q.1.c. verum.in auth.de in
cest.nup.§.1.ergo &c. Item cum liberi excludantur, qui ma-
gis succedere debent,in auth.de hære.ab intesta.in prin.ergo
11 fortius excludũtur vlteriores agnati.Item regula est,†qđ au-
fertur ab indigno,fisco applicatur.C.de his qui.vt indig.l.hæ
reditas.Item vr̃ casus expressus.C.dę hær.aut. Gazaros.ex̃ eo.
12 c.vergentis.& c.excõicamus.circa prin.Item in † crimi. læsæ
maiestatis excluduntur agnati,vt d.l.ꝗsquis. C.ad l.Iul.maie.
ergo fortius in crimine hęresis,qđ est detestabilius, vt d.auth.
Gazaros.& d.c.vergẽtis.Item vr̃ casus expressus ex̃ de hæreti.
c.cũ ſm leges.li.6.cum ibi no.Ibi.n.expresse dr̃,quod bona hę
reticorum ex die commissi criminis ipso iure sunt confisca-
ta, & dñium transit in fiscum,& pro hoc ẽt.ff.de his,qui ut in
di.l.cum ꝗdã.ubi de hoc.Item quotiẽs de crimine cognoscit̃
post mortem,bona deueniunt ad fiscum, cæteris exclũsis . ff.
de accu.l.ex iudiciorũ.Sed de hęresi cognoscit̃ post mortem,
ut.d.l.manicheos.ergo &c.pro hoc 24.q.2.c.sane.ubi de hoc.
Item cõstitutio prædicta Federici cũ sit prohibitoria & pęna
13 lis,nõ põt trahi ad fauorẽ agnatorũ.Soluendo†dicit qđ si ꝗ-
dem hæreditas est delata ex testamẽto uel abintestato ab hæ
reticis receptatoribus &c.liberis & hæredibus extraneis per-
uersis,peruenire debent ad fiscum, omnibus aliis exclusis.ut
d.auth. Gazaros.& d.c.cum secundum leges.per quæ uetera
iura corriguntur,ut in eis no.& 23 .q.7.in princ.Et ad omnia
ↄ̃ria põt rñd.ꝗa hic speciale in hoc delicto atrocissimo, vbi
fit confiscatio ex die cõmissi criminis ipso iure,& in eis pro-
hibentur testari, & repelluntur succedere debentes alias ab
intestato.Contraria vero loquuntur de alijs criminib. nõ sic
atrocib.Si vero delata sit hæreditas posteris hæreticorũ &c.
non ab ipsis hęreticis , sed ab aliis catholicis si quidẽ ipsi po-
steri sunt peruersi, idẽ quod s̃.dixi.s.ꝙ bona perueniãt ad fi-
scum per d.iura.Si vero posteri sunt catholici,& eis est dela-
ta hæreditas a catholicis, tũc nõ peruenit ad fiscũ, sed rema
nent eis,ꝗa cum sint catholici, non pñt dici indigni ex eo ꝙ
parentes fuerint hæretici.ꝗa indigni sunt qui alieno laborãt
vitio.C.de nat.li.l.legem.& pro hoc 56.dist.undecunq;. &.c.
14 nasci.& licet†puniantur filij ex delicto parentũ tꝑaliter, nõ
tñ ipsi peccauerunt,sed ideo puniuntur, ꝗa ꝑsumuntur imi-
tatores vitiorũ parentum.vt d.l.ꝗsquis.C.ad l.Iul.maie.& ex̃
de fi. presb. per totũ.talis tñ suspicio nõ faciet eos indignos,
quia de malo patre nascitur bonus filius,& eꝯ̃. Ad ↄ̃ria põt
rñ.quia loquuntur qñ hæres non põt capere ꝑꝑ delictũ pro-
prium uel defuncti. at in casu proposito nec ipsi nec defun-
15 ctus cui succedunt deliquerunt. † Vlt.pro declaratione ma-
teriæ distinguit. Cum hęres vel legatarius capere non põt,
aut ꝑꝑ delictum defuncti aut ꝑꝑ proprium, aut ꝑꝑ aliud im
pedimentum in sua persona contingens,aut ꝑꝑ errorem te-
statoris,aut quia hæredem reputauit indignum, aut ꝗa testa
tor incidit testm̃ , aut quia non seruauit debitã solennitatẽ.
Primo casu,qñ ꝑꝑ delictum defuncti, aut peccauit in mori-
bus,aut in principẽ,aut in Deũ circa fidem, aut in alium ho
minem . Si peccauit in morib. aut ſm naturam,sed ꝯ̃ ius ci.
sed tñ ſm morem & ordinem naturæ , aut ꝯ̃ naturam , & ꝯ̃
morem,& ordinem naturæ . Si ſm naturam,sed ꝯ̃ ius ci.aut
peccauit defunctus & successor,& dic.ut l.Claudius. & l mu
lierem.de his quib.ut indi.& C.de na.lib.l.1. Si uero peccatũ
est secundum naturam,& præter ius ciuile, dic ut l.1. & 2.in
fi.de nat.li.& in auth.quib.mo.na.effi.sui. §.discretis. Si autẽ
ꝯ̃ naturam, & ↄ ius ciuile, secundum morem & ordinẽ na-
turæ,dic aliud seruari iure.C.de incest.nupt. l.si quis incest.§.
1.& aliud iure auth.quib.mod.nat.effi.sui.§.fi. Si autem de-
linquit ꝯ̃ naturam & ꝯ̃ ordinem naturę,& ꝯ̃ ius ciuile,idem
ꝙ supra proxime,tñ quia grauius delinquit,& ideo insurgũt
leges ꝯ̃ eum.C.de adul.l.cum vir.in authẽ.vt non luxu. ↄtra
nat.§.1.& extra de ui.& ho.cle c.vt clericorum . Si vero de-
functus peccauit in principem,dic ut d.l.quisquis.& l.seq. C.
ad l.Iul.maie. & 6.q.1.c.cum uerum. Si peccauit in Deum,&
16 fidem catholicam.distingue iura. Nam†iure C. distinguebã
tur hæretici perfidiores a minus perfidis,ut C.de hæreticis.l.
Manicheos.& l.pe.de iure authẽticorũ non est distin.ut e.ti.
auth.Gazar.et auth.idẽ de Nestorianis.& in auth.credẽtes. &
idẽ iure cano.ut d.c.cum secundũ leges. eo.tit. li.6. et de hoc
no.23.q.4.in princ. sed si peccauit in Deum blasphemando,
dic ut in auth. ut non luxu.contra nat.§.2.extta de maledic.
c.1.22. q.1.in prin.& c.si quis per ea.Si uero peccauit in homi
nem,uel aliter,aut propter delictum impeditur testari,& rľr
bona perueniunt ad fiscum.ff.de testa.l.eius qui.§.1.& de in-
iu.rup.& irri.testa.l. si quis filio. §.irritum. & d.l.Manicheos,
& l.quisquis. in auth.ut nulli iudi. §.fi.et no.insti. qui.non est
per.fa.testa.§.fi.Hodie uero rľr est correctum, ut d.§.fi.in au-
17 then.ut nulli iud.ut no.d.l.eius qui.§.1. Si autem†non impe-
ditur testari,dic quod potest condere testamentum nec bo-
na publicantur, quia hoc edictum est prohibitorium certa-
rum personarum.ut insti.qui.non est permiss.fa.testa.per to-
tum.& ff.de testa.l.1. Secundo casu qñ propter suum delictũ
capere non potest. Aut peccauit in morib.aut in defunctũ
aut in alium.Si in moribus,aut peccauit in se tm̃. & dic ut in
l.1.de secun nup. Aut peccauit in se,et in alium,et dic, ut ff.
de his qui.ut indi.l.2.§.1.et 2 de dona.l.qui in iure.§.fi. Si ue-
ro peccauit in defunctum,distinguit , aut eo uiuente eius cu
ram negligendo,ut auth.si captiui. C.de epi.et cle.et auth.li
beri.de epis.aud.aut eo moriente.et dic ut de his qui.ut indi.
l.indignum.et de li.agu.l.uetare. aut negligendo eius uolun
tatem adimplere,et dic.ut C.de fideicom.l.fi.et authen. hoc
amplius.Aut impediendo eum testari, & dic ut ff.si quis ali-
quem testari prohi.l.1.in prin.& l.pe.§.fi.et C.eo.l.1. et in au-
then.ut cum.de app.cogno.§.causas.ubi de hoc.aut accusan
do eius testm̃,et dic ut ff.de his qui.ut ind.l.legatum.et C.eo.
l.aliam.et extra de reg.iu.c.ex eo.li.6.cum ibi no. Aut nõ ul-
ciscendo necem defuncti,dic ut C.et ff.ad Sil.per totum.aut
peccauit in defunctum aliter, et si quidem atrociter, dic ut
ff.de adi.leg.l.3.§.fi.de iure fis.l.Lucius.de bonis damnatorũ.
l.fin.§.fin.et fami.ercis.l.quis consequenter.§.1.ubi de hoc.Si
vero leuiter,dic,ut eodem tit.de adim.lega.l.3.§.fina. et l.se-
quen.et l.diuus. et l.ex parte. et de his qui. ut indign. l. si ini-
micitiæ. Si autem peccauit in alium, et ex delicto factus
est non capax, regulariter bona veniunt ad fiscum, ut dicta
l. hæreditas. C. de his qui. ut indign. l.Lucius.l. mulier. et l.
Clau-

Source : BIU Cujas

Claudius.§.meminisse.& de lega.3.l.si deportati seruo.fallit. hæc reg.ff.de his,quæ pro non scrip.ha.l.3.C.de legi.l.si legatarius.& ff.de his,qui. vt indi.l.post legatũ.§. amittere. & l.si Tertio casu,qñ capere non põt,pp aliud impedimentum in sua persona contingens,dic, ut ff.de peti.hær.l.itẽ veniunt.§. cum ante.si pars hære peta.l.pe.& fi.C.de cad.tol. §.& cũ triplici.& §.in primo.& §.pro secundo. Quarto casu,qñ pp errorem testatoris, aut errauit in qualitate personæ, & dic, vt C.de hær.inst.l.si pater.& l nec apud.& ff.de hær.inst.l.nemo §.1.vbi de hoc. Aut errauit in substantia personę, & dic idẽ, vt s. proxime.& de hoc no.ff.de hær. inst.l.quotiens. in princ. Aut errauit in nomine,& dic,ut C.de testam. l.si qs in noïe. Aut errauit in re seu in parte,& dic,ut ff.de hær.instit. l.quotiens.§.sed si non.& §.seq. Aut errauit in qualitate testamenti,uel alio modo,& dic,vt ff.de test.l.hæredes palam. §.sed si notam.& l.is qui.ubi de hoc.& de iure codicil.l.fi. C.de test. l.errore.& l.ambiguitates. Quinto casu,qñ reputauit hĩdem indignum.dic,vt C de his,qui.ut indign.l.cũ quidam.ubi de hoc.Sexto casu,qñ incidit testm̃.dic,vt no. C.de test.l. nostrã. & de his,qb.ut indig.l.hæreditas. & ff.de his q̃ in testa.delen. l.proxime. Septimo casu,qñ nõ seruauit solẽnitatem. dic ut C.fam.er.l quotiens.& l. filij.& auth.ibi posita. & ff.de test.l. hæredes palam.§.si quid.& l.si his qui.vbi de hoc.& de leg.1. l.si.ita sit.insti.qui.mo.test.infir.§.pe.& fin. C.de codi.l. 1.ubi de hac materia,dic,ut in summa,de his,qui.ut indi. hæc fuerunt Iac.de Bel.in quadam sua quæstione, mihi 313. in libro quæstionum disputatarum.

SVMMARIVM.

1 *Montis pessulani statutum,quod se obligans ad sigillum paruum regis Franciæ,non possit opponere nisi treis exceptiones, an etiam eum ab alijs legitimis exceptionibus excludat.*
2 *Statutum an recipiat interpretationem iuris communis declaratiuam.n.4*
3 *Ius idem de parte, atque de toto.*

Quæst. CLII.

1 In Monte Pessulano est statutum, qđ obligans se ad sigillũ paruum regis Franciæ, non possit opponere nisi tres exceptiones.s.solutionis rei iudicatæ,& pacti de non petendo. nunquid aliæ legitimæ exceptiones admittantur? vr̃ ꝙ sic. C.de adul.l.ita pudor.alias,ita nobis pudor. cum gl. ibi posita. & ibi dixi, & ꝙ statutum intelligatur solũ in friuolis non admittendis.pro hoc.ff.de le.3.l.si mihi Meuia.§.fi.ad l. Cor. de fal.l.nullo ꝙ ui aut clam.l.1.§.1. & ibi in gl.& ff.co. l.si maritus.§. lex Iul.ver.cæterum.de pet.hær.l.& non tm̃. §. ꝙ si ꝑ emptore. & bene.ext.de offi.del.c.ex parte 2.& quod ibi not. & de æta.& quali.c.accipimus.& ita dicit D. Oldr. fuisse pronuntiatum in monte Pessulano per iura prædicta, ꝙ crederem indubitanter uerum,ubi statutum generaliter loquere tur de nullis exceptionibus admittendis,ꝑ uerbũ oës,tunc.n. bñ crederem oës friuolas excludi.sed vbi statu. dicit, ꝙ solæ tres admittantur,super hoc non vr̃ fore dubitandũ,cũ statu.
2 †recipiat interpretatiouẽ iuris declaratiuã,ut l.ut gradatim. §.& si lege.ff.de mune. & hono. Sed admittuntur ẽt aliæ ltiæ exceptiones, vt no.gl.in l.ita nobis pudor. C.de adul.ergo & statutũ recipiet istam interpretationem declaratiuam, & ꝑ ꝙñs non est dubitandum plus, qñ excipit tm̃ duas vel tres,
3 quã qñ excipit oës & distincte loquitur stat. Præterea†idẽ iuris dẽt esse de parte,quod de toto.iura sunt vulgaria. In ꝯriũ
4 qñ statutum non recipit interpretationem† declaratoriam iuris cõis,qñ statutũ nihil eo casu operaretur.l.si qñ.& qđ ibi no.ff.de le.1.ꝙa lex,q̃tũcunq; dura, seruanda est l.prospexit. ff.qui & a quib.ꝙa statu.est stricti iuris, & a verbis non est recedendum.ff.de uer.ob.l.q cqd adstringendę.& de le.3.l.non aliter.cum.si.& hæc qõ depẽdet ab illa,posita.s.circa pri.hu. partis,an statuta recipiãt interpretatio. & qualẽ,& ui.s.c.65.

SVMMARIVM.

1 *Statut. loquens de possessore,an habeat locũ in illo,qui dolo desijt possidere.*
2 *Interpretatio duplex,altera circa linguarum idioma, altera quæ circa obscuritatem linguæ vel sensus versatur. & nu.3.*
4 *Statuti interpretationem ,spectare ad eius conditorem,quomodo accipiendum. & num.5.*
6 *Non expressum in statuto,habetur pro omisso in his quæ sunt stricti iuris.*
7 *Interpretatio, quid.*
8 *Verba simpliciter & generaliter prolata,ad certam speciẽ nõ licet arctare.*
9 *Contractus mutui interpretationem recipit.*
10 *Interpretatio in quibus locum habeat.*
11 *Statutum quam interpretationem admittat.*
12 *Legis interpretatio, quo casu Doctori competat. & nu.14.*
13 *Statutum arctari potest,ad vitandum prauum intellectum, alias ex verbis insurgentem.*

Quæst. CLIII.

1 Io,an, † In nouella de re.iur.c.pro possessore.li.6.& ego posui.ff.de reg.iu.l.qui dolo desijt possidere, q̃rit an statutũ loquens de possessore,locũ habeat in illo, quĩ dolo desijt possidere.Circa qđ tractat qõnẽ illam,an statuta recipiãt intepretationẽ vel extẽsionẽ?de quo plene dixi. s.hac eadem parte,qõne, an statuta recipiant interptationẽ.Et ante oĩa præmittit qđ sit extensio,& ut alias dixit in prin.clem.
2 super prin. primæ gl. Interpretatio†quædã ꝙsistit in idiomate linguarũ,vt theos.græce.latine dr̃ Deus.& deuteronomiũ græce, latine dr̃ sc̃da lex. extra qui fi.sint legi.c.per uenerabilem.uersi.sane.& de tali interpretatione loquitur.l.ff.de ver. ob.l.1.in fi.& talem interpretationẽ indubitanter recipiunt
3 statuta. Est†& alia q̃ cõsistit in obscuritate literæ uel sensus, de qua dr̃,ꝙpertinet ad cõdentem. extra de sen.excõ.c.inter cum concor.& C.de legi.l.fi.per qđ uĩ solum condentẽ posse inrerpretari.ut sic se habeat lex spãlis ad suum conditorẽ, sicut generalis ad suum, ut.d.l.ult.C.de legi.& l.1.co. ti.cũ tñ lex dicat,ꝙ ẽt magistri dẽnt esse subtiles in interpretãdo. C. de profes.qui in urbe Constantinop.l.unica.li.12.& de tali interpretatione quęrimus,de quo no.ff.de orig.iu.l.1.in prin.&
4 de iu.& fac.ign.l.2.Sed† qđ dictum est conditorem hr̃e interpretationem,non intelligas, quo ad statuta de officialib. electis ad ea condenda,post officium depositum.Nam tunc nõ spectat ad eos interpretatio,sed ad illos, quorum authoritate sunt condita,puta ad decuriones.ut† extra de uer. sig. c.ex
5 parte. el 3.in ultima glo.& dixi.s.hac eadem parte, in qõne. Qui interpretantur statuta.ad principalem qõnem arguitur
6 ad partem negatiuam,quia in his,q̃ sunt stricti † iuris,nõ expressum habetur pro omisso.ff.de uerb.obl.l.qcquid ad strin gendæ.& l.si ita stipulatus,§.Grisogonus.recipient ergo iura rudem gramaticam,& absolutam significationem. licet ergo sic edictum seruetur.ut est scriptum. 19. dis.in memoriã. & ff.qui,& a q.l.prospexit.& uide.s.de feriis.c.2.super prima. glo.Et pro hoc.ff.de testa.mili.l.qđ cõstitutũ. & de exercitor l.1.§.si is, qui nauem. Deficientibus ergo uerbis nec ęquitas nec mens debet attendi.ff.so.ma.l.si uero.§.pe.& l.mandati. §.si per te.Item in oĩ ambigua oratione proferenti, & non alteri datur declaratio,& interpretatio.ff.de reg. iur.l.in ambiguis.Et hæc maxime procedunt, qñ dictum esset,ꝙ statuta intelligi debeant fm̃ literam.& ꝙ non recipiant interpreta-
7 tionem. † ĩterpretatio.n.est, cum a uerbis receditur,extra de uer.sig.c.in his.Ergo fieri non põt,& si fiat,non ualet.C. de le
8 gi.l.non dubium.uerba.n.simplr & generaliter prolata † ad certam speciẽ arctare non licet.ex̃ de uer.sig.cũ in partib de decimis.ad audientiã.& ff.de of.ꝑsi.l.3.Item,si proroget. corrigatur,uel arctetur statutum,cũ aliud sit emendare,fieri nõ põt,nisi per eum,q statuere põt, ar. ff.de pub. l.uectigalia.in prin.& de spõsa.l.si puellæ. In ꝯrium inducitur patens absurditas.pone. n.qđ statutũ dicat,ꝙ homicida decapitetur, uel non currens ad ignem. condẽnetur in decem,si sine interpretatione seruetur ad lr̃am,infans, furiosus uel se defendendo occidens, decapitabit̃,qđ est ꝯ iura,in cle.de homicidio.c.si furiosus.de iniur.l.illud.de sica.l.infans.& de iusti.& iur. l.ut uum & de offi.præsi.l.diuus. Ex secundo ãt statuto condẽnaretur infirmus,infans & similes. Patet ergo per prædicta,statuta recipere interpretationem.bñ facit extra de cleri. nõ resi.c.cum dilectus.de offi.ordi.p̃fecti.§.prouideat.li.6.de iniu. & dã.dato.c.in nostram.de uer.sig.c.ex parte.el.3.& ff.de mune.& ho. l.ut gradatim. §.& si lege.ubi de hoc satis dixi. Ad idem ad leg.Aqui.ita uulneratus.§.ult.quid dicat. uide extra ne cle.uel mo.c.1.super prima gl.ad idem.ff.de leg.3.l.seruus. & l.seruos aũt.& l.fideicõmissa.§.hæc uerba.Item ꝯctus mu
9 tui,qui est stricti iuris, recipit†interpretationem.ff.ad Macedo.l.sed Iul.§.mutui.qđ uide.de priuil. q̃to.in ult.gl. Ad idẽ de uer.ob.l.stipulatio ista.§.in stipulationibus.& l.quicquid, 2.rñso. Item ll.principum & eorũ bñficia interpretationẽ recipiunt.ff.de iurepat.l.adigere.§.q̃is.de pac. l.qđ dictum. de peti.hær.l.itẽ ueniunt aptanda. de legi.l.benignius.& de cõstit.prin.l.fi.de priuil.in his.de uersi.sig.c.olim.multo fortius statuta in eis.Ergo mens ꝓponenda est , sicut in illis. & hoc fit per interpretationem. Primum patet, extra de præben.c. fi.de uer.sig.c.intelligẽtia.de iurisd.om.iu.l.si quis id, qđ.de in ius uoc.l.q̃is.& C.de fur.l.si seruo.alias nisi fieret interpretatio, sæpe incideret absurdus intellectus, ut d.l.2.& ff.de condi.insti.l.conditiones. & l.filius.facit ergo tacitus intellectus propter interpretationem,quod faceret expressus.ff.de leg.l. de quibus.si cer.pet.l.cum quid.& de uerb.obl. l.triticum.,pcedat etiam,si sit extensio,tamen iusta. ff. de constitu. pecu.
10 l.si duo.§.fin.& l.seq.& de uerb.sign.l.iusta.†Item non solum in constitutionibus principum & bñficiis eorum & mutuo, fit interpretatio, ut probatum est. s. sed etiam in stipulationibus prætoriis,ut.ff.de præto. stipu.l.in prætoriis, & in aliis. ff.solu.matrimo. l.Caius. & in rescriptis. de rescrip. causam. & in sententiis,& arbitriis, extra de verbo. sig.in his. de arbi. c.cum olim. & ff.de app.l.ab executione.§.1. & in ambiguis intentionibus & orationibus. ff.de iudi.l.si quis intẽtionẽ. &

Source : BIU Cujas

in ℨctibus,& in vltimis voluntatibus.extra de don.cum dilecti.in fine de pac.l.veteribus.& C.de inoffi.testa.l.3.& faciũt. no. exẽ.de reg.iu.c.contra eum lib.6. Quod ergo non admittatur in statututis,vt absurdum.Solutio.fertur Odof.dixisse in d.l.vt gradatim alias. super. l.præcedenti.statutum posse ꝑ iudicem interpretari, per leges.allegatas.s. Iac.de are. dixit, ꝙ cõis opi.doctorum est,statuta interpretari posse ſm ius cõe, allegans.ff.de ven.inspi.l.1.§.q̃uis.& d.l.vt gradatim.§.& si lege.Richar. malum. ad hoc allegabat. C.de noxa. l.2. ſm lec. scđam. q̃ ibi ponit gl.vt ibi dixi.& ibi dicit Cy. idem no. Dy. ff.de ver.sig.l.in ℨctibus.ibi, an masculinum concipiat fęminum in statutis.vt ibi dixi.Dicit.n. ꝙ est quædam interpre
11 tatio† quæ sumitur pro aperta expositione.C.de legi.l.fi.ff.de re iudi.l. Paulus.de liber. & posthu.l. Gallus. §.nunc de lege. Et hanc bene recipit statutum.vt d.l.vt gradatim.§.& si lege q̃nque sumitur interpretatio pro extensione,vel prorogatione,vt no.ff.de ori.iu.l.1.& ad Tertul.l.1.§.qui operas.& quicquid dicat.vide de of.dele.super.qõnum.tertia.gl.Et hanc interpretationem nõ recipit statutum, & inducit rationem,q̃ s.dixi in prin. pro ista parte.Guid.de suza.in suis qõnibus statutorum expresse non eligit, sed vr̃ accedere ad id quod proxime dixit Iac. de bel.in quadam sua qõne. quæ loquitur de percutiente hominem manu cũ ense,quæ incipit,regia constitutione cauetur.& eam posui.ꝑ.3.parte.versi.disputauit ẽt Iac.de bel.hunc articulum inseruit.sed in prosecutione & solutione non sic expresse prosequitur de statuto, sicut proposuerat.loquit.n.soluendo, de lege,qđ intelligitur de municipali,dicens,ꝙ si lex prohibet expresse interpretationem aut est ambiguitas in lege ꝓp† multiplicem sensum verborum,
12 aut ꝓp legis mentem. Primo casu, licet doctori interpretari per præal.l.vincam. C.de profess. qui in vrbe Constantinopo.li.12.& ff.si cer.pet.l.1. Distinguit aũt,aut oẽs intell‘s sunt honesti,aut qdã honesti alij inhonesti. Primo casu oẽs sequẽ di sũt,siue genus siue spẽs cõprehẽdãt,dũ modo absq; vitio, verbis& volũtatis ꝙuenuiẽt.ff.de legi.l.scire.& l.benignius. nisi de consuetudine aliud sit seruatũ,vt eo.ti.l.minime. & l. quod si de interpretatione,& extra de consue. cum dilectus. Sed si absq; vitio communis sensus conuenire non possunt, accipit magis proprior verbis, & volũtati legis,& benignior ꝓpiura prędicta.ff.de reg.iu.l.ſp in dubijs.& de stat.li.l.labeo. Secundo casu, vr̃ nullum intellectum sequendum. 4. q. erit autem lex.ff.de iusti.& iure.l.1.circa prin.& C. de veteri iure enucle.l.1.§.1.putat tñ sequendum minus inhonestum, & q magis congruit.vt.ff.de re.iur.l.quotiens cum coneor.In tertio casu idem, cum recipiatur honestius & benignius,per eãdem legem. & per leges allegatas.s.versi.Item ℨctus mutui, & C.de epi.& cle.l.conuenticulam.de iurisd.om. iud.l.nemo. & de ver.ob.l.si seruum.§.sequitur.Qñ aũt non est ambiguitas ꝓp legis mentem.dicit a verbis non recedendum,mente seruata,non corrigendo,arctando, nec extendendo,per præall.l.prospexit.ff.qui & a quibus.Si tñ verba posita essent obscura, recurratur ad condentem. vt in prin.huius qõnis. vbi vero lex interpretationem expresse non prohibet,aut q̃ritur de interpretatione,q̃ corrigit,prorogat,vl arctat, aut q̃verbi significatum tractat.Primo casu facere non põt correctionẽ nisi legislator. prorogare vel extendere põt doctor,vbi est eadem rõ & oĩmoda similitudo.si tñ coaptatur verbis.& mẽti. ff.ad Macedo.l.filium.& de verb.sig.l.iuxta interpretationẽ.
13 alias secus.ff.sol. ma.l.si vero.§.pe.& d.l.prospexit.Arctari† ẽt põt ad vitandum prauum intellectum, qui alias insurgeret ex verbis.vt.d.l.vt gradatĩ,§. & si lege.de ritu nup.l.pe.§.1.de ver.ob.l.si seruũ. §.sequit.& de testa.l.cũ antiquitas. alʼs secus.
14 ꝙ arctatio esset legis correctio. Scđo casu, si verba sunt ambigua,ꝓp diuersos intellectus, dic vt.s.si ꝓp mentẽ nõ licet interpretari, corrigendo,prorogando,vel arctando.nisi vt superius dictum est, uel nisi mens legis esset scripta.vt no C. de legi.l.nõ dubiũ. Si aũt oratio sit incerta & obscura, recurritur ad eius latorẽ. vt. s.dictũ est.vt no.ff.de legi.l. nõ possunt.

S V M M A R I V M.

1 *Castri ædificandi procuratio & cura ad quos potissimum spectet.*

Quæst. CLIIII.

1 Talem †Etiã qõnẽ q̃rit Ia.bu.ff.de iust. & iu.l.1. §.huiꝰ studii. circa fi. vt ibi dixi.Per statutũ, vel reformationẽ ꝙcessum est ancianis,ꝙ ꝓuidere possint in his,q̃ spectant principl‘r ad vtilitatẽ cõis,& ipsi,ꝓuideãt.qđ castrũ vel fortilitia fiant in tali loco pro vtilitate cõis,qđ talis prouisio inquãtum ꝙtinet ꝓuisionẽ castri vel fortilitię, valeat, quasi hoc ꝓtineat ad utilitatẽ ciuitatis principl‘r. Sed inquantũ ꝓuiderit,ꝙ in tali loco,nõ ualeat ꝓuisio,qa spectat ad utilitatem illius loci, & scđario ad utilitatẽ ciuitatis, & iõ reꝓbat gl.quæ est in d.§.huius studij.quę incipit, conseruandũ.& dicit, ꝙ esse sacra, & sacerdotes bñ pertinet principl‘r ad vtilitatẽ reip.Ro. sed secundario ad vtilitatẽ illius loci vel villę. sed loquendo cũ reuerentia tanti Doct.hoc non vr̃ bñ dictũ, qa castrũ non posset ædificari nisi aliquo loco determinato. unde si ædificatio castri sicut ipse concedit pertinet principaliter ad utilitatem ciuitatis uʼ ꝙ etiam ædificari in illo loco.si enim prouiderent castrum ædificari,non determinato loco,nulla esset prouisio,ut ff.de uer.ob.l.qui insulam.

S V M M A R I V M.

1 *Pedagium datum pro omnibus animalibus quæ transibunt super pontes, an comprehendat homines.*

2 *Homo quibus distinguatur a cæteris animalib.*

Quæst. CLV.

1 Rex †Franciæ concessit comiti Tolosano per statutum, uel consuetudinem, ꝙ posset exigere pedagiũ de oĩb.animalibus,quæ trãsirent per pontẽ.dubitabatur, an comes posset exigere tale pedagium de hoĩb.transeuntib.? Et idẽ de gallinis,anserib. & alijs auib. ꝙ extendat ad hoĩes. vr̃ ff.de li.& posth.l.qđ dr̃.de rei uẽ.l.itẽ si verberatũ. §.fi. & l.se. Contrarium tenuit Gul.de Cu.qa statutũ est odiosum,arg.ff. de pig.l.obligatio.de priu.cre.l.pe.ad l.Aqui.l.2.in prin.& §. 1.ad l.Rho.de iac.l.2.homo†.n.nõ est simplex aĩal.distinguit ab alijs aĩalib.per rõnale & risibile,ut patet ex eius diffinitio
2 ne,& homo dignissima creaturarum.ut ff.de ędil.edi. l.iustissime.& de usur.in pecudum.& non est verisile regem concedentem pedagium,de hoĩb.intellexisse.de gallinis, anserib. & alijs auib. vr̃ Comitẽ posse pedagium exigere,qa appellatione aĩalium continentur.ff.si quadru.pa.fecisse.di. l.1.coniũcta.l.pe. eo,ti.& gl.ibi posita.ipse aũt Gul.tenuit ℨriũ, qa ista minuta sunt, & portantur,animalia non dr̃, quia aues, ponuntur pro specie distincta ab aĩalib.ff.de iust. & iur.l.1.§.ius naturale.& in auth.ut omnes obe.iud prouin. § & hæc considerantes & de leg.3.l.auib.Et ideo non est uerisimile statutũ ad ista extendi.in auth.de iud.§.ne autem. Gui.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum vel consuetudo si sit alicubi,ꝙ primogenitus in comitatu succedat & quidam antequam esset comes, habuit filium,post adeptum comitatũ, alium,vter succedet in comitatu.*

2 *Natus ante regiam uel sacerdotalem dignitatem patris, an dicendus filius regis vel sacerdotis.*

Quæst. CLVI.

1 Sed †Supponamus ꝙ ultra montes sit statutum, uel consuetudo,ꝙ primogenitus in comitatu succedat. quidam anteq̃ esset comes, habuit unũ filiũ, post adeptã dignitatem comitatus,habuit alium. vter succedat in comitatu ? vr̃ ꝙ primus per l.fi.de sena.l.senat.filiũ.ibi nec interest. &c. & ita ibi tenet Gui.de suz. ut ibi dixi. Et pro eius opi bñ facit. ff.de pę.l.moris.§.iste fere.uer.parentes. ubi de hoc ꝓ Dyn. & de decu.l.2.§.filius.ubi Dy.vr̃ tenere ℨrium. s.ꝙ secundus succedat.per l.C.de digni.l.senator. li.12. Sed Gui.ad illam rñd. ꝙ secundus hr̃ pro nato, quo ad honores, primus ad bona ꝓp opi. Dy.facit.C.de decu.l. fi.§.1.li.10.& quod ibi no. & eo.tit. l.neminẽ.& l.doctitij.& l.pe & l.si qs decu. & hãc seq.Iac.de Ra.d.l.senatoris filiũ ff.de sena. & And.Pi. & ad illã rñdet,ꝙ lquitur quo ad dignitatẽ.& alle.ll. quo ad successionẽ priuilegiatam querendam.de hoc no.& dixi. C.de nup.l.imperialis. ubi ẽt tangitur in gl.an dici †debeat filius regis uel sacerdotis. qui natus est ante regiam uel sacerdotalẽ dignitatem
2 patris? & dixi ẽt,in alphabeto in dictione, senatori, & ꝙ dici debeat filius regis & sacerdotis,facit tex.& gl. 43.di.c. Adrianus.& quod dixi eo.ti. de senato. l.fœminæ.

S V M M A R I V M.

1 *Constitutio facta in fraudem statuti, non valet.*

Quæst. CLVII.

1 Vidi †Etiã fieri talẽ fraudẽ statuto, quo cauebat ꝙ Potestas nullo modo posset vltra tps suũ cõfirmari sub magnis pęnis.amici cuiusdam ptãtis.volentes ꝙ finito regimine adhuc remaneret in officio, & nõ audentes metu statuti petere cõfirmari, ordinari fecerũt,ꝙ nullus Potestas eligerẽt vsq; ad sex menses.ita ꝙ iste ꝓseueraret in offõ, vsq; ad aduẽtum successoris, ꝓ.l.meminisse.ff.de offi ꝓcõ.& leg.sed qa fuit facta fraus statuto, forte talis ordinatio non valuit.vt ff.de legi.l.fraus.& vide infra secunda parte. 148.

S V M M A R I V M.

1 *Verba præteriti temporis,an extendantur ad futurum.*

2 *Statuta, & leges ſui natura dant formam futuris negotijs.*

Quæst. CLVIII.

1 Si Statuto caueatur ꝙ oẽs obligationes metu vel illicite ex totæ nõ valeãt. an statutũ istid extẽdat ad obligationes post statutũ illicito modo extortas: uʼ, ꝙ non.propter uerbũ
2 extorte. qđ est ꝓteriti tpis, vñ de sui natura ad futurũ [a] nõ

por-

ADDITIO.

a ¶ Ad futurũ. An autem verba præteriti vel præsentis temporis,trahãtur ad futurum.dic ꝙ non.l.fi.de li.leg.l.si ita.de au.& ar.leg.& ibi Barto.in ver. & pro declaranda. Vide eundem Bar.in l talis scriptura.§.fi.in 2.oppo. ff.de leg.1. Et per Fran.Are.& do.Ias.in d.l.talis scriptura.

Source : BIU Cujas

porrigitur.ff.de leg.in l.uxori.§.1.Richard.de Malumb.tenebat contrarium,per l.illicitas.in prin.ff.de off.præſi.ubi ſunt
2 præteriti tpis.& tñ extendũtur ad futurũ,maxime qa†ſtatuta & leges ſui natura dant formam futuris negotijs. C. de le. l.leges.& pro hoc.ff.ꝙ me.cau.l.1.Rich.Et de hac materia dixi,ff.de ver.ſig.l.verbum oportebit. & de verb.ob.l.ſi a colono.& in alphabetto.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſi caueatur,quod nullus fideiuſſor obligatus vltra centum, admittatur ad conducendum pedagia communis,an fideiuſſor in rem ſuam, comprehendatur.& nu.2.*

Quæſt. CLIX.

1 **Cauetur** †Statuto,quòd nullus fideiuſſor obligatus vltra centum, admittatur ad conducendũ pedagia communis.quidã erat fideiuſſor in rẽ ſuã, vltra centum.puta pro procur.vel fideiuſſore ſuo, nunqd admittetur ad cõductionẽ? pedagiorũ? Et vr̃ ꝙ ſic,per l.ff.de pac.l.ſed ſi fideiuſſor.vbi de hoc dixi.In ꝺriũ, vr̃ per l.ſi tutor.de rit.nup.
2 Et qa mens ſtatuti hæc vr̃ fuiſſe.Et ꝑdicta ẽt faciunt ad aliud
a ſtatutum,quo cauetur ꝙ creditor non †poſſit congredi cum fideiuſſore,niſi prius excuſſo principali, ꝙ ſi fideiuſſor a ſit in rem ſuam, vel ſicut principalis obligatus, ꝙ non poſſit hoc petere.& de hoc dixi.C.de fideiuſſ.l.non recte.& authẽ.pñti.

ADDITIO.

2 ¶Si fideiuſſor.no.hic,quod ſi ſtatutum diſponat, quod creditor non poſſit congredi cum fideiuſſore, niſi prius excuſſo principali, an ſi fideiuſſor ſit in rem ſuam, uel ſicut principalis, & obligatus, poſsit hoc petere⌣.

SVMMARIVM.

1 *Pactum contra Statutum, an ualeat.*

Quæſt. CLX.

1 **Si** †Statuto caueatur, ꝙ cõia villarum non poſſint facere pactum uel tranſactionẽ cũ vicinis ſuis, quo minus ſoluere teneãtur collectas & onera. quædã villa ꝓuenit cũ quodã uicino ſuo,qđ cõitas uille teneretur ſoluere collectas,& onera pro ipſo vicino, an ualeat tale pactum, non obſtante ſtatuto,videtur quod ſic,per l.ff. de pac.l.inter debitorem.& gl.ibi poſita & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Aduocare ut quis dicatur, num requiratur poſtulatio.*

Quæſt. CLXI.

1 **In** †Ciuitate Vercellarum tpe ſtudij generalis, erat ſtatutũ,quod Doct.hñtes ſalariũ, non poſſent eſſe aduocati in cauſis,tales Doct.in cauſis dabant partib.alleg. in ſcriptis. aduocati ciuitatis, dicebant qđ obſtante ſtatuto hoc facere non poterant,Doct.dicebant quod hoc eis licebat, cum nõ poſtularent coram iuſdicentib.& obtinuerunt Doct. per l.1. §.poſtulare.ff.de poſtulando.vbi de hoc dixi & pro hoc exp̃ſ ſe.ff.de var.cog,l.1.§.aduocatos.Vber.de Bo.Et faciunt prędicta quod ſi ſtatuto caueatur,quod abſente aduocato cã reip. ſuperſederi debeat in cauſis, in quib.erat aduocatus, qđ aduocatus dici non debeat ille, qui dedit conſilium in cauſa, vel fecit allegationes in ſcriptis, niſi coram iudice perſonaliter poſtulauerit.& ita tenet Ia.Bu.d.§.poſtulare.ut ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſi caueatur, quod equi mortui in exercitu,emendentur,ſi commune ciuitatis promiſit partem hominum ciuitatis in tali exercitu contra inimicos,an equi in tali exercitu mortui,ſint emendandi. & nu. 2.*

Quæſt. CLXII.

1 **Quid** †Si ſtatuto caueatur, qđ equi mortui in exercitu emendẽtur. cõe ciuitatis miſit partẽ hoĩum ciuitatis in exercitu ꝺ inimicos.nunqd equi mortui in tali exercitu emendabuntur?dic ꝙ non,qa nõ eſt proprie exercitus, qñ una pars tm̃ ciuitatis adeſt,ut ff.de his qui no.infam.l.2.§. exercitũ.ubi hoc tenet Odo & Gui.de ſuz.ut ibi dixi. Et idẽ
2 dici põt, ſi ciuitas promiſit iuuare, †aliam ciuitatem in exercitu ut non teneatur eã iuuare,quãdo pars tm̃ ciuitatis eſt in ipſo exercitu?Et idẽ dici põt,ſi ſtatuto caueatur, ꝙ uille,& caſtra debeant mittere tot hoĩes & plauſtra ad exercitum ſub certa pœna,quod non teneantur ad pœnam, qñ tm̃ pars ciuitatis eſt in exercitu. Idem ẽt dici põt,ſi in ꝺctu datiorum ſeu pedagiorum uini contineatur,quod de uino qđ venditur in exercitu datium non ſoluatur, quod ſi ſolũ pars ciuitatis ſit in exercitu, quod poſſint exigere dictũ datiũ, cũ non ſit proprie exercitus,ut prędictũ eſt.Sed ꝺ oĩa prędicta multũ facit ultimus ver.illius §.ibi, ſed hic ẽt,cũ ibi miſſus ab aliquo numero militũ,dr̃ ab exercitu miſſus. ſed dic quod hoc non eſt ex proprio ſignificato uocabuli, exercitus, ſed eſt ſpeciale fauore reip.& odio militum deſerentium militiam, ex Iac.de Bel.laber.& uide ſupra cap. 118.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſi caueatur quod emptor & venditor teneantur ſoluere pro gabella communi, denarios ſex, pro qualibet libra pretij rei venditę. Et ambo ſoluerunt gabellam,& inuicem actionem inſtituant, uter obtineat.*

Quæſt. CLXIII.

1 **Paduano** †Statuto cauetur, ꝙ emptor & uẽditor teneãtur pro gabella ſoluere cõi,dena.6. ꝙ qualibet libra pretij rei venditæ,alioquin venditio non ualet.uendidi tibi fundũ,& tradidi,& nõ ſoluimus gabellam,ago ꝺ te rei uenditę, quia non ſoluiſti gabellã, tu excipis, qđ nec ego ſolui.q̃ritur quid iuris.quidam dñt, ꝙ actor debeat obtinere per l.ult,C.de litig.& per hoc.C.de inof.teſta. l.in arenã. ubi de hoc hr̃,& dixi.alij ꝺ per l.apud Celſum. §.1. ff.de doli mal. & met.exc.ubi de hoc dixi, qa actor, tractat de lucro captãdo.Non ob.l.ult.de litig.qa ibi uendens ꝺ formam iuris agebat non ad utilitatẽ ſuam,ſed ad utilitatẽ eius, in cuius fraudem fuerat uendita res litigioſa. Et ad hanc quæſtionem uide, quod plene no.in ſimili quæſtione,de duob. bãnitis, quorum unus excipit de banno, & alter replicat, ꝺ.4.par. verſic item communiter cauetur ſtatutis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quodlaici ſint æquales clericis,& econtra, nobiles popularibus, & econtra, quomodo accipiendum⌣.*

Quæſt. CLXIIII.

1 **Statuto** †Pergami cauet, ꝙ clerici ſint æquales laicis, & econtra,& nobiles popularib. & econtrario, qũo debet intelligi tale ſtatutũ,& de qua æqualitate? dicendum eſt,ꝙ de oĩ æqualitate,& priuilegijs,quę cadere poſſint in perſonis eorũ,ar.ff.de le.1.l.1.& quod nõ. C.de legi.her.authẽ.in ſucceſſione. & C.cõia. de le.l.2. Si aũt uerba ſtatuti dicerent, ꝙ conditio nobillum adæquaretur popularib. tunc nobiles hr̃ent priuilegia popularium,non econtra. pro hoc, C.de lib.præte. l.maximum uitium.

SVMMARIVM.

1 *Teſtari prohibitus per ſtatutum, an poſſit fideicommiſſum relinquere.*
2 *Statutum ſtricti iuris & odioſum, reſtringendum⌣.*
3 *Statutum diſponens ſuper teſtĩ ſolennitate, an extendatur ad codicillos.*

Quæſt. CLXV.

1 **Item** †quæro,ſi aliquis prohibetur per ſtatutũ teſtari an poterit fideicõmiſs. relinquere,& vr̃ quod ſic,per l. 2.cum ibi no. ff.de leg. 1. & quia ſpeciale videtur in eo, qui ingreſſus eſt monaſterium,quod poſſit legare, & inter filios diuidere, in auth.de ſanctis.epiſ. §.ſi qua mulier. coll.9.ergo
2 regula in contrarium.ff.ad municip. l.1. In † contrarium vr̃ quia ſtatutum eſt ſtricti iuris & odioſum,ergo reſtringendũ & non amplia ndum,vt ff.de lib.& poſthu.l.cum quidam.vidi teneri, quod non poſſit legare nec fideicommiſſum relinquere. Nec vr̃ prohibitum per ſtatutum, ſed per dictam l.2: de leg 1.quia ex quo ſtatutũ ꝓhibet teſtari, ſuccedit hæc lex, q̃ ſtatim eũ ꝓhibet fideic.relinquere,ar.ad hoc.ꝺ.ad leg.fal.l. 1.§.1.ꝺ.de do.inter virũ & vxo.l.cũ hic ſtatus. §.miles.q̃ bñ fa
3 ciunt ad ꝓpoſitũ.†Et ex hoc põt ſolui alia qõ ſi ſtatutũ diſpo
a nit ſuper ſolẽnitate teſtĩ, an extẽdatur ad codicillos a? Et vr̃ quod ſic,quia in larga ſignificatione, qua teſtiñ, dr̃ teſtatio mentis,ſub teſtõ continentur codicilli.Inſtit.de teſt.in prin. Contrarium vr̃ quia lege non reperitur talis extenſio, & iõ eã nõ faciemus ĩ ſtatuto,qđ eſt ſtricti iuris,& odioſum,& cõtra ius cõe, & iõ codicillos relinquemus diſpoſitiõni & ſolẽnitati iuris cõis.Pro prima parte videtur expreſſum. ff.de iu. codicill.diui.§.pen.& qđ no.per Io.an.extra de vſur. c.2.li.6.

ADDITIO.

2 ¶Ad codicillos. Adde hic.Si ſtatutum diſponat ꝙ minor xxv ann.non poſſit teſtari nunquid poterit codicillari Bar.dicit quod non.in l.2. ff.de le. In contrarium uidetur ꝙ tale ſtatutum ſit ſtricti iuris, & contra ius cõe & ideo ſtrictiſſime interpretandum.facit ad treb.l.qui filiũ.in prin.Bal in l.fi C.de teſta.

SVMMARIVM.

1 *Stat.an poſſit cõcedere facultatẽ,teſtãdi,his,quib. idipſum iuranegãt.nu.4.*
2 *Excommunicatus,quodammodo ſeruus eſt.*
3 *Excommunicatus an deportato comparandus.*

Quæſt. CLXVI.

1 **Item** †Quæro nũqd ſtatutũ poſſit ꝓcedere ſeruo filiiſa. excõicato, & aliis pſonis ꝓhibitis, facultatẽ teſtãdi,de ſeruo vr̃ expreſſum ĩ gl.in auth. de ſanctiſſimis epiſ.§.ſi
2 qua mulier.& per ꝓñs vr̃ idem in excõicato,qui† quodãmodo ſeruus eſt,vt no.ff.de arbi.l.Pedius.& ar.eius, qđ no. C.de ſen.paſſis,l.fin. In contrarium † vr̃ ꝙ ex cõicatus vr̃ ęquiparari de portato,vt no.in gl.ſingulari inſt.de capi.di.§.minor. Prędicta procederent, vbi teneremus quod excõicatus non poſſit teſtari.& de hoc plene dixi. ff.de teſta l.ſi quæramus.&
4 credo quod†ſtatutum poſſit habilitare ad teſtãdum inteſtabiles. per.l.ſi non ſpeciali. C. de teſta.vbi de hoc dixi. & ff.de teſta. l.teſtamenti factio. niſi ſtatutum eſſet contra ius diuinum,puta quia habilitaret hæreticum, vel non credentem, recte aũt credentes põt. C.de hæreti.tale aũt ſtatutum ꝺ ius diuinum,non valeret, vt ex ſuperioribus patet, & ad prædicta faciunt,quæ notaui ꝺ.in quæſtione mercatoris, qui fecit teſtamentum, ſecundum conſuetudinem ciuitatis Venetiarum, an valeat & fidem faciat in ciuitate mercatoris.

Source : BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Regula, Quod commune est, meum est, an habeat locum in statutis.*
2 *Commune, an & quomodo meum dici possit.*

Quæst. CLXVII.

1 Quero †Etiam an in statutis habeat locum regula, qđ
a cõe est,a meum est, quidam dixerunt qđ nõ, qa qđ cõe possit dici meũ, hoc est fm eos nõ ex ꝓprio signicato vocabuli, sed ex extẽsione seu interꝓtatione extẽsiua, q̃ iter ꝓtationem extensiuam nõ recipiunt statuta, vt dixi. ſ. an sta
2 tuta recipiant interpretationẽ. Sed ꝓdicta sunt falsa, qa non est verũ, qđ cõe posset dici meũ esse ex interpretationẽ siue extẽsione, imo est de ꝓprio signãto vocabuli, vt patet exp̃sse. ff. de ritu nup. l. illud, & đ hoc dixi in alphabeto ī dictiõe cõe

ADDITIO.

a ¶Nũquid regula. Quod commune est; meum est. habeat locũ in statutis.

SVMMARIVM.

1 *Statuentes an tacita approbare censeatur. & nu. 2.*

Quæst. CLXVIII.

1 Item quæro, si statuentes fecerunt aliqua statuta de mãdato regis vel alterius dñi tꝑalis, vel spiritualis. & rex vel dñs quædam expresse reprobauit, & de aliis nihil dixit. nunquid videatur alia aprobare? vī qđ non, quia ista reꝓbatio fit ad diminuendũ, nõ ad augendum, vel confirmã dum, ergo non potest inducere ꝟrium effectum, scilicet cõfirmationis. de le. 1. l. legata inutiliter, cum concor. & ibi de hoc dixi. In ꝟrium, quod alia approbare videatur, quia illa reꝓbando, vī ꝟria approbare tacite. ff. de test. mil. l. tribunus. §. 1. de testi. l. ex eo. de iudici. cum prætor. & C. de ꝓcur. l. maritus. Dyn. in d. l. legata inutiliter Sic † distinguit aut omnia
2 statuta fuerunt proposita & notificata regi. uel domino, & tunc aliqua reprobando, alia videatur approbare, & sic intelligantur secundo allegata. Aut non fuerunt omnia præsentata, & tunc illa, quæ non fuerunt notificata, non videatur approbare, ut in primo allegatis. Dy.

SVMMARIVM.

1 *Repetitio an habeat lacum in statutis.*

Quæst. CLXIX.

1 Dubitari †Etiam uidi, an repetitio locum habeat in statutis? ut dictum in uno uideatur repetitum in alio, & uidetur quod sic, in stit. ad leg. Aquil. §. 3. capite. Sed dic de hoc, ut plene dixi. ff. de uer. obl. l. Titia. § idemre spondet fm Iac. de bel. qui etiam de hoc no. d. §. tertio capite. & de lega. 3. l. in repetendis.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quod nulla propositio fiat de eximendis bannitis e banno, et si contra fiat pena sit Potestati & ancianis librarum centum, an erit pena Potestati centum, ancianisque centum, vel quinquaginta pro quolibet. & nu. 2.*

Quæst. CLXX.

1 Sed pone, quod statuto caueatur, quod nulla propositio fiat de eximendis bannitis de banno, & si contra fiat sit pœna Ptãti, & ancianis librarum. c. nun quid erit pœna Potestati centum, & ancianis centum. an uero quinquaginta pro quolibet? glo. uidetur tenere quod diuidatur inter eos pro dimidia. C. de epi & cle. authen. causa, quæ fit cũ monacho. ubi de hoc dixi. & pro hoc. C. de naufra. l. de submersis. in fi. li. 11. & si plures una sententia fuerint condemnati. l. 1. de hoc etiam dixi. C. de episcop. audi. l. de creationibus. super uerbo, actis interuenientibus, licet uideatur contra. C. de appel. l. quoniam. sed ibi expresse erat separata & duplica
2 ta pœna. ut ibi patet ex text. Sed quid si pœna foret adiecta † per uerba multiplicatiua, puta quia statutum dicat sub pẽ na denarum uel ternarum? tunc uidetur pœna duplicata, & quilibet soluet. 10. si dicatur dena uel terna siue dicatur terna dena. Pro hoc. ff. de leg. primo. l. si quis testamento, ubi de hoc, & facit ad hoc glo. quę est in proęmio. ff. §. hęc autem tria. super uerbo, denarum. & dicta gl. quæ est in auth. causa quæ fit cum monacho. & alia quæ est de litig. §. ad excludẽdas. & de pri. agen. in re l. hac saluberrima, licet glo. contraria sit. C. de murileg. l. qui testrini. lib. 11. quas omnes glo. tenementi. quia singulares sunt. & uide supra. c. 54.

SVMMARIVM.

1 *Statuto disponente, quod aliquid debeat fieri per Priores vel ancianos, an Priores sint præferendi, an vero omnes vna admittendi.*

Quæst. CLXXI.

1 Quid †Si statuto Perusij cauetur, quòd bona minorũ alienata non solẽniter, reuocari debeant per priores uel per ancianos, nunquid priores debeant præferri, an utriq; admitti, ꝓ utrique admittantur. facit tex. ff. de leg. 1. l. si fundum sub conditione. §. his uerbis. sed ibi erat copulatiua hic disiunctiua. & ꝓ priores præferantur, facit gl. ibi posita, quæ incipit, ex ordine litere. & bene de. l. 2. l. cum pater. §. pe. & ita tenetur.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante qđ habens centum in bonis vel plus, debeat præstare equum & arma, ad onera communis. an diues in mille, ad vtrunque teneatur.*
2 *Plus, dictio, quomodo accipienda.*

Quæst. CLXXII.

1 Item †Quæro aliã qõnem, statuto cauetur, ꝓ hñs centũ in bonis uel plus, debeat tenere equum & arma in seruitio cõis. aliquis est ditissimus & habet in bonis xx. milia nunquid debebit tenere equum & arma? vī quod non, quia hæc adiectio plus, ad modicam q̃titatem refertur. ff. de uer. sign. l. hæc adiectio pluris, ubi de hoc dixi, & si quis cau. l. & si post tres plene Ia. de Ra. ff. ex q. cã. ma. l. ab hostib. §. sed quod
2 simplr, tenet oppositum, & dicit, ꝓ illud qđ ibi dicit gl. ꝓ dictio plus † ad modicam q̃titatem refertur, dẽt intelligi nisi ex tali relatione sequeretur absurditas & fieret ꝫ mentẽ legis, uel statuti, sicut esset in casu proposito. Absurdum n. esset & ꝫ mentem statuti. ꝓ ditissimus excusaretur ab equo et armis, et habens cẽtum in bonis, & aliquid plus, teneretur, qa intuitu diuitiarũ tale onus apponitur. sile exemplum poset poni, si statuto caueretur, ꝓ habens ann. xl. uel plus, excusatus sit ab exercitu. si n. dictio plus, ad modicam quantitatem referretur iam habens centum annos, non excusaretur, & habens lxj. excusaretur, quod similiter est absurdissimum et
1 contra mentem statuti.

SVMMARIVM.

1 *Eligendi potestas quibus est data, an possint illimet seipsos eligere.*

Quæst. CLXXIII.

Item † Quæro, municipali lege cauetur, ꝓ si aliqs ciuis derobetur in alieno districtu, ꝓ sibi debeant dari ambasciatores expensis cõis, quos eligere uoluerit ad ciuitatem, in qua derobatus est; qdam derobatus petijt ambasciatores fm formam statuti, & sibi concessi sunt. iste in numero ambasciatorum nominauit seipsum. nũquid debeat habere salarium? vī expresse ꝓ non. ff. ex qui. cau. maio. l. nõ ue re. ubi de hoc dixi. eo ti. l. miles. §. 1 et l. fi cui. §. 1. uersi. quare. et quod dixi. ff. quod cuiusq; uniuer. l. nulli. et l. plane. in qõne, an illi qb. est data ptãs eligendi, possint eligere seipsos.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante ꝓ si rusticus steterit in ciuitate per triennium, debeat ibi haberi pro ciue, an rusticus qui in studio stetit, vel operam dedit foris reipub. ciuis sit censendus.*
2 *Absens Reipublicæ nomine, pro præsente habetur.*

Quæst. CLXXIIII.

1 Item †pone statuto caueri, ꝓ si rusticus steterit in ciuitate ꝑ triennium, ꝓ ibi debeat existimari, ut ciuis: aliquis rusticus triennio fuit in studio, uel in seruitio reipublicæ. nunquid existimabitur ut ciuis, ac si stetisset in ciuitate? Iac. Bu. in l. si quis Tirio. ff. ex qui. cau. ma. tenet, qđ non,
2 ut ibi dixi, quia absens reip † causa, uī esse in loco, unde recess sit, quo ad implendam conditionem, ut ibi patet, et in glos. no. et per consequens uidetur in uilla fuisse, unde recessit, quando iuit ad studium, uel in seruitium reipub.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, ꝓ habentes equos, teneantur ad exercitum ire, si quis habẽs equos quos emit, & habuit tempore statuti, postea tamen reddibuit. num ad stringatur ad pœnam a statuto inditam.*

Quæst. CLXXV.

1 Statuto †Cauetur, ꝓ hñtes equos teneãtur ire ad exercitum sub certa pena. aliqs emit equum, et eũ habebat tꝑe ordinationis exercitus, sed cum redhibuit uenditori ꝓ uitium. nunquid teneatur ad pœnam, dic aut non erat alias redhibiturus, nisi ut se excusaret ab exercitu. et tunc tenetur ad pœnam, aut erat alias redibiturus, et tunc non, ut ff. de alien. iudi. mut. causa fa. l. quia redhibito homine. ut no. per Iac. de Are. et ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Bona de quibus lis est, an in calendarium iure referenda.*

Quæst. CLXXVI.

1 Item † Quæritur, statuto cauetur, ꝓ quilibet ponat oĩa bona sua in inuẽtario sub certa pena. aliquis patiebatur controuersiam de aliquo fundo, et ideo non posuit in inuentario an incidat in pœnam? Gui. de suz. quod non per l. et quia. §. interdum. ff. de interro. ac et ad hoc. C. qui admi. ad bo. pos. po. l. quandiu. et de bo. pos. secundum tab. l. 1. Gui. de suz. tutius puto quod ponat cum protestatione, quod de eo controuersiam patitur, ar. l. ultima. C. de peti. hæred.

SVMMARIVM.

1 *Verbum dare, licet non sit de nã vendõ. est tamen de natura rei promissę.*

Quæst. CLXXVII.

1 Quæritur Etiam † statuto cauetur, quod de qualibet uenditione soluatur gabella. quidam promisit dare decem corbes frumenti in genere pro decem nummis, uolens uitare solutionem gabellæ, dicendo, quod non erat uenditio propter verbum dare, (quod est rem ac-

ci-

Source : BIU Cujas

cipientis facere) quod non est de natura, imo ꝑ naturam vẽ ditionis. Vt, ff. de ac. empt. l. ex ẽpto. sufficit. n. tradi & de euic. teneri. Terminatum fuit, quod esset uenditio, qa licet dare non sit de natura uenditionis, tñ est de natura rei promissæ, qa q tenetur ad genus uel ad quantitatem tenetur facere rẽ accipientis. ut ff. de le. 3. l. qui concubinã. §. si hæres. ergo &c. de hoc no. ff. si cer. pe. l. 2. uer. exꝑdictis dr̃ soluta q. ubi uideas.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussores, an dicantur debitores, & nu. 3.*
2 *Fideiussor obligatus est nomine proprio, non alieno.*
4 *Debitor est, a quo inuito potest extorqueri.*
5 *Oneri renuntiare integrum est ei, qui illud voluntarie sustinet.*

Quæst. CLXXVIII.

1 **Quæstio** † Etiã pulchra talis est, statuto cauet, ꝙ nullus debitor uendat res suas mobiles, uel admittatur ad officia, uel conducendũ uectigalia. an sub ista prohibitione cõprehẽdantur fideiussores? & dubium qõnis est, an fideiussores dicantur debitores. Et vr̃ ꝙ non, qa non sunt obligati suo noĩe, sed alieno pro hoc. ff. de his, qui no. in fa. l. fratri. §. si qs alieno. & ur̃ expressum. ff. de ritu nupt. l. si qs tutor. §. 1. de excu. tu. l. spadonẽ. § si qs ciuitatis princeps. & vr̃ casus. C. quib. mun. uel præst. nem. lic. se excus. 2. & C. quib. munerib. excus. hi qui post impletam milit. l. 1. lib. 10. ibi suo
2 noĩe vectigalia a fisco conducunt. Sed certe non est † verũ, ꝙ fideiussor sit obligatus noĩe alieno, imo noĩe suo, licet ex ꝑsona principalis debitoris. unde Pe. dicit, ꝙ mens statuti fuit ꝙ debitor prohibeatur, qa rẽputatur minus idoneus ff. de iu. do. l. mulier. unde ipse dicit. Aut fideiussor non est habiturus regressum ꝯ principalem, ut qa interceſſit aĩo donandi, uel pro minore, ut ff. de pac. l. quod dictum, & tunc cõprehendatur sub statuto, qa pauperior est, aut est habiturus regressum & tunc si principalis est nõ soluendo, idẽ qa inanis est actio, &c. ff, de dolo. l. nã is. & de lega. 1. l. si cui. in fi. si est soluẽdo, & ꝑñs tunc nõ dicatur pauperior, vt C. de fideiuss. auth. ꝑñte. & ideo sub statuto non cõprehẽdatur. Gui. de Cu. & cõiter alii
3 Doct. tenent indistincte, ꝙ † fideiussor dicatur debitor. C. de fideiuss. l. blanditus. de tu. & cur. da. ab his. l Romanus. & qa
4 debitor est, a † quo inuito põt extorqueri. ff. de uer. sig. l. debitor. & de le. 3. fideicommiss. § si rẽ. sed a fideiussore inuito exigi põt, & in mora constitui, vt ff. de ver ob. l. mora. ergo &c. & pro hoc ẽt facit. ff. de ver. sig. l. creditores. & l. creditorum. & ad trebel. l. si res aliena. §. fi. Non ob. d. l. si quis tutor. §. 1. qa ibi, non prohibetur rõne debiti, sed rõne tutelę, vt co. ti. l. nõ solum. §. si puellæ. Et eodẽ modo soluitur. d. l. spadonem. §. si quis ciuitatis. Non ob. ẽt d. l. 1. C. a quib. mune. & præstan. qa
5 ibi excusabatur ab onere quod voluntarie † sustinebant. vñ poterat illi oneri renunciare qñcunq; volebat. Sed nõ sic est in fideiussore. vñ dicẽdũ vr̃ fideiussorem sub statuto ꝓtineri, de hoc dixi. ff. si cer. pe. l. 1. ver. ex ꝑdictis formatur & soluit.

SVMMARIVM.

1 *Prouisio contra formam statuti non valet.*
2 *In statutis & prouisionibus attendenda est principalis causa, non consecutiua vel secundaria.*
3 *Macedonianum senatusconsl. dicitur odiosum, tanquam inductum odio creditorum.*

Quæst. CLXXIX.

1 **Pone** † Statuto datã & concessam esse ptãtẽ duodecim. sapientibus faciendi statuta & prouisiones circa negotia cõis, dũ tñ nihil prouideant in fauorẽ bannitorũ. fecerunt prouisionẽ ob vtilitatẽ reip. ꝙ quidam bãnitus veniret ad ciuitatẽ, & cancellaretur de bãno sine solutione alicuius pecuniæ. q̃ritur an ualeat talis ꝓuisio? Et vr̃ ꝙ non, quasi sit ꝯ formã statuti. Iaco. But tenet ꝯrium. ff. si cer. pet. l. si quis nec causam ubi dixi nã principalis causa fuit vtilitas reip. licet
2 ex ꝙña † & secundario cedat in fauorẽ banniti, & attendi dẽt principalis causa, non cõsecutiua vel secundaria, vt d. l. si qs nec cãm. ꝯ. de vul. substi l. q liberis. §. hæc uerba. de condit. & dem l. sed si hoc. in fi. & C. de inoff. testa. l. sancimus. §. replica
3 tionẽ. sicut † dr̃ in Macedoniano, ꝙ licet filiusfa. consecutiue ex mutuo commodum cõsequatur, tñ qa principaliter fuit inductum odio creditorum, dr̃ odiosum & non fauorabile.

SVMMARIVM.

1 *Feudi permissio facta generaliter, an intelligatur facta habilibus ad seruandum feudum tantum.*
2 *Fictio non debet tantopere operari, atque veritas.*
3 *Monachus & mancus volentes petere feudum per seruitium de nouo fiendum, num admittantur.*

Quæst. CLXXX.

1 **Sed** Pone † ꝙ Rex statuit, ꝙ quicunq; indicaret bannitũ vel malefactorẽ, hr̃et castrum in feudũ. monachus, uel mancus indicauit, nunquid habebit castrum? vr̃ ꝙ non,
2 quia nõ plus debet operari fictio, quàm veritas. ff. si certum petatur. l. si filius, ubi hanc quæstionem notaui. sed ita est, qnòd aperte non posset concedi feudum talibus vt in vsibus feudorum an mut. uel alias imperfec. c. 1. ergo nec sub predicta fictione, indicare bannitũ, & pro hoc. ff. de acq re. do. l. liber homo. Itẽ pro hoc, quia qñ lex statuit castrũ dari in feudũ, intelligi debuit de habilib. seruare feudũ. ut ꝯ. de mune. & ho. l. ut gradatim. §. & si lege. de serui. l. si cui. de pig. l. obligatione, cum si. And. & Gul. de cu d l. si filius. tenent ꝯriũ. Et
3 dicunt † aut iste monachus uel mancus vellent petere feudũ per seruitium de nouo fiendum, & nõ possent, quia sunt inhabiles ad seruitiũ futurũ faciendũ. ita intelligañt primo allegata. Aut pro seruitio iã facto, vt in casu propositio, & tunc possunt, vt ꝯ. de uer. ob. l. ita stipulatus. §. Grisogonus, & vr̃ casus expressus in eo, q prohibitus est ad libertatem peruenire. ꝯ. ad sil. l. siqs in graui. §. utrũ. uer. hic quoq;. dicũt tñ ꝙ uidebitur eis ꝓcessum, ꝓm naturã, ut ꝯ. de uer. obl. l. stipulatio ista. §. hæc quoq;. & pro hoc, quia statutũ regis respexit publicã utilitatẽ, ut maleficia punirentur, vnde vr̃ notasse ẽt nõ capacẽ ut d. §. Grisogonus. & §. utrũ. ita ꝙ istud feudũ non hẽbit propriã naturam feudi, vt in usib. feudorum. de feudo non hũte propriã naturam. c. 1. & 10 intelligi debet de feudo, ꝓm qđ in tali persona cadere põt, ut d. l. stipula. hęc quoq; Gul. & And

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quòd filiusfam. non obligetur nec de distractu. Et quidam filiusfam contraxit, & fideiussores dedit, an fideiussores teneantur.*
2 *Statutum annullans omnem obligationem filijfam. annullat etiam obligationem mandati.*

Quæst. CLXXXI.

1 **Demum** † Quæro statuto cauetur, ꝙ filiusfa nõ obliget de ꝯctu nec de distractu. qdã filiusfam. ꝯxit & fideiussores dedit nunqd fideiussores tenebuntur? vr̃ ꝙ non, qa hr̃ent regressum ꝯ filiumfa. & vr̃ casus. ff. ad Mace. do. l. sed & si pater. § non solum. ꝯrium tenet ibi Ia de Are. p
2 eundem §. quia cum † statutũ annullet oẽm obligationẽ filijfa. per ꝯñs annullat obligationẽ mandati, qua teneret fideiussorib. & ideo annullante statuto ipsam obligationem mandati, fideiussores nõ habebũt regressum ꝯ eum, & sicut si interceſſissent aĩo donandi tenebũtur. ut d. §. non solum.

SVMMARIVM.

1 *Facere qui per se non potest, an possit cuiquam concedere quod faciat.*

Quæst. CLXXXII.

1 **Adhuc** † Quæro si statuto caueat, ꝙ minores xxv. annis, non possint esse de consilio, an aliquis minor possit esse elector consiliariorũ consilij? Gul. de Cu. tenet
2 ꝙ non, qa ꝙ ipse ꝑ se facere nõ põt, non põt concedere ꝙ faciat alius, ut ff. ad Mace. l. filiũ heo & ibi tãgit ĩ gl. & ple. dixi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quod de debito supra xxv. libras non fiat ratio, nisi instrumento id sit probatum. quidam mutuauit supra dictam summam, nullo confecto instrõ, an possit tantum xx. petere, ne ei obstet statuti exceptio.*

Quæst. CLXXXIII.

1 **Quid** † Si statuto caueat, ꝙ de debito ascendente ad sũmam xxv. lib. non fiat rõ, nisi inde sit confectum instrm. aliquis mutuauit alicui xxv. lib. uel plures, & non est confectum instrumentum, & sic peti non potest obstante statuto. Iste ut statutum sibi non obstet, uult petere solũ xx & residuum remittere nunquid possit? Iac. Butr. tenet, ꝙ sic per l. 3. quæ incipit, prętera. ff. man & l. se.

SVMMARIVM.

1 *Accusare valens aliquem de aliena iniuria cum consensu iniuriati, quomodo formet libellum.*
2 *De, præpositionis, vis.*
3 *Cum, præpositionis vis.*
4 *Crimen vnde dijudicetur.*

Quæst. CLXXXIIII.

1 **Sed** † Quid si statuto caueatur, ꝙ nullus possit accusare de aliena iniuria sine consensu iniuriati. qũo formabit libellũ uolens accusare de aliena iniuria cũ consensu iniuriati? dic. aut delictũ est publicũ, & non dẽt dicere de con
2 sensu, qa præpositio, de † cũ sit de materia. vt ff. depo. l. 1. §. 1. præsupponeret cãm agendi fore consensum iniuriati, & sic videretur accusare, ut procurator, qđ esse non põt. C. q accu. non pos. l. 2. & ꝯ. de pub. iudi. l. pe. §. ad crimen. & ideo dẽt di-
3 cere cum consensu, quia ꝓpositio † cũ, notat accidens, & nõ substantiam. sed si crimẽ esset priuatũ, põt dicere, sicut vult. Sed vt oĩs tollatur dubitatio, dẽt dicere, hñs ꝙ sensum talis. nam posset dubitari de crimine qñq;, an sit publicũ uel priuatum, puta si ex forma statuti imponatur pęna pecuniaria
4 ꝙ homicidio, nã non † vr̃ publicũ, cum non contineat pęnã corporalem. in ꝯrium vr̃, quia crimen magis diiudicatur ex criminis atrocitate, q̃ ex impositione pęnæ, ut C. de episc. & cle. l. si quis hoc genus, licet in ꝯriũ faciat. ꝯ. de pę. l. qđ ad statum.

Source : BIU Cujas

tum.ubi de hoc no.per Iac.Bu.ff.de man.l.idēq;.§.si qs ea,q̄, ꝓcurator.& de istis ꝓpositionib.de,& ex.vide in alphabeto.

SVMMARIVM.

1 *Dolus præsumitur maxime eoipso,quod quis non exoluit creditum.*

Quæst. CLXXXV.

1 Item † quæro pulchra qōnē quā de facto habui. statuto cauetur, ꝙ quilibet passus iniuriā possit querelam deferre. creditor denunciauit debitori suo, ꝙ solueret, ille non soluebat. vñ creditor accusauit eū de iniuria.dicebaṫ qđ accusatio non ꝓcedebat,& qđ non erat iniuria.In ꝯrium allegabaṫ ff.mā.l.dolus.& gl.ibi posita.Nā eo ipso, qđ non soluit,& non reddit qđ debet,præsumitur dolus,vt hic.s.depositi.l.1.§.fi.& iniuria dr̄ qđ sit ꝯ ius. ff.ad leg. aquil. l. sed & si quæcūq;.§.Iniuriam.& ꝓ hoc vr̄ expressum.C.vbi de cri.agi oportet.aut.qua in ꝓuincia. Iac.de are.tenet oppositū.d.l.dolus.& ad hāc legem rñdet, ꝙ spāle est hic in procuratore, & eodē modo rñdet ad legem furti. §.mādati.de his q̄ no.infami.q̄ allegabaṫ ibi in gl.& ad.l.in actionibus.de in litem iura.ibi allegatam rñdet.& l.cum res. de leg. 1.qđ ibi debebatur species non q̄titas. Ad auth. qua in ꝓuincia.dicit,ꝙ illa loquiṫ alio casu spāli,vt ibi patet ī lr̄a.Et hāc opi. sequiṫ Ray. d.l.dol⁹.& eā de fcō obtinui.& facit qđ dixi si cer.pet.l.qđ te-

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens producentem falsa instrumenta,an extendatur ad producentem falsos testes.*

Quæstio. CLXXXVI.

1 Vidi Etiā dubitariṫan statutū puniēs ꝓducētē falsa īstr̄a extēdaṫ ad ꝓducētē falsos testes ? cōiter doc. tenēt ꝙ nō,qa licet de largo significato vocabuli appellatio īstr̄orū,ꝯtineat testes, tn̄ de vsitato mō loquēdi ꝯtinet solū chartas seu instr̄a publica.de hoc dic,vt plene dixi ſm Ia. bu.ff.de fi.instr.l.1.& tetigi ēt.ff.ver.sig.l.notionem.§.instrumentorū.

SVMMARIVM.

1 *Vsurarius,an sit bonæ famæ.*

Quæst. CLXXXVII.

1 Quærit Etiā idē. Ia.bu.si statuto caueaṫ qđ in ꝯctib.minorū ītereſſe dēat vnus de agnatis eorū bonæ famæ an.si agnatus q̄ ītersuit erat vsurarius, sit satisfactū statuto,& valeat ꝯctus quasi vsurarius nō videaṫ bonę famæ?& ipse tn̄t qđ satisfactū sit, & valeat ꝯct⁹, licet dicat quoſdā canō. terīasse ꝯriū & male. de hoc dic vt dixi ſm eū.ff.đ tes.l.1.

Secunda Pars Alberici a Rosate
SVPER STATVTIS.

Xpedito primo artic.

Circa communia statutorum respicientia communiter causas ciuiles, & criminales. Transeo ad secundam, scilicet ad quæstiones statutorum respicientes causas ciuiles, & pecuniarias tantum,& ex quibus pęna corporalis non imponitur.

SVMMARIVM.

1 *Forenses,an & quando teneantur ad obseruationem statutorum.& numero 4.& 13.*
2 *Ciuitas an subditis legem possit imponere, & in eos habeat potestatem. num. 6.& 7.*
3 *Statuti ignorantia,an præsumatur in forense,& nu.9.*
5 *Forum sortitur quis ratione delicti.*
8 *Publicanus scienter exigens,quod non debetur, tenetur in duplum.*
10 *Ignorantia non nocet in damnis uitandis. Et in maleficijs, supina etiam excusat.*
11 *Culpa lata, dolo non comparatur in maleficijs.*
12 *Delinquens per ignorantiam vel lasciuiam, punitur.*
14 *Ignorantia iusta, pœnam mitigat.*
15 *Ignorantia iusta ne sit in hijs, quæ sunt licita de iure communi, & prohibita per statutum.*
16 *Intellectus.c.a nobis. de sentent. excommuni.*
17 *Peregrini & transeuntes, an teneantur ad obseruationem statutorum.*
18 *Boues,plaustra & cætera,an perdantur eo damnato, qui illa traducit contra forma statuti*

Quæst. I.

1 Primo †Statuto cauetur, ꝙ carnes vel alia victualia nō exportentur ext.ciuitatē sub pęna amissionis ipsarum rerum,plaustrorum,boum,& someriorū,sup̄ qb.conducerenṫ.aliquis forensis fecit ꝯ statutum.nunqd ligabiṫ pæ
2 na statuti? Et vr̄ ꝙ non.quia ciuitas †non pōt non subditis ponere legem.C.de sum.trini.l.1.cum his.quæ ibi no.& dixi.qa non hēt in non subditos potestatē.ff.de tut.& cu.da.ab. his.l. ius dādi.& C.q̄ ꝓ sua iurisl.fi.& bene extra de sent.excō.cū a nobis.cū ibi no.& de consti.c.vlt.li.6.cū ibi notatis ꝑ oēs.Itē,
3 qa iste forensis†pōt allegare ignorantiā statuti, q̄ p̄sumiṫ.vt. ff.de ꝓb.l.verius. & statuta & decreta non ligant ignorantes vt.ff.de decr.ab ordi. fac.l.si.vbi de hoc late dixi. Cū ergo nō deliquerit,qa ignorans.vt ff.de ac.& ob.l.ex maleficijs. pęna statuti non tenet. C.de pæ.l.sancimus.& in auth.de ma.prin. §.oportet.Et qa nihil ad nos de his,quę foris sunt.extra de diuor.c.gaudemus.& pro hac parte bene facit.ff.de abigeis.l.1.
4 in fi.cum concor.In†ꝯrium vr̄ expressus casus & gl. C.de cō mer.& merca.l.mercatores.in prin.Ibi .n. ꝓhibet imperator Persis, qui tunc non erant imperio subiecti, quod non possent commercium facere in locis imperii sibi ꝓhibitis. Sed rñderi posset,qđ licet de facto tūc non essent imperio subiecti,de iure tn̄ subditi erunt, & esse debebāt, ut plene notauī. in d.l.1.C.de sum.tri.& fide catho.& iō lex illa bene arctabat eos. Et ꝙ forenses teneantur seruare statuta, bn̄ facit, qa ibi
5 sortiūtur† forū rōne delicti,vt. C.vbi de crimi.agi opor.aut. qua in prouin.ibi ergo debet puniri ſm formā statutorū de quo ibi dixi.& ꝓ hoc ſm statuta illius loci.ff.de euic.l.si fundus.de testi.l.testiū.in fi. & notaui & dixi in d. l.1. C. de sum. tri.& sic Dato,ꝙ statuta eum nō ligarent directo,ligarent tn̄ per indirectum quia ibi deliquit & sortitur forum rōne delicti.& pro hoc vr̄ casus expressus.ff.de offi. præsi.l.3.in fi.Item
6 quia ciuitas † pōt facere legem de reb. suis & subditorū suorum. vt.C.q̄ res expor.non pos. per totū. ff de pub. l.corē ferro.C.de ꝯ.ēp. l.dudū.de iudeis.l.nemo.& mā.l.in re mādata. & iō possunt statuere ꝙ res exportatæ perdantur.Item pos-
7 sunt terrere extraneos & eis legem † imponere, in eorū territorio.vt.ff.de ver.sig.l.pupillus. §.territorium.Nam ex consuetudine regionis aliquid est delictū in vna regione, qđ nō est delictum in alia. ff.de extraor. cri.l. saccularii. § sunt q̄dā. Nec ob. ꝙ decreta non ligent ignorantes,quia forte verum est,quo ad pœnam banni,non quo ad amissionem rerum, q̄ est loco supplicii.ad q̄ tenentur etiā ignorantes, ar. eius. qđ
8 dr̄ de publicano q scienter†exigens.qđ nō dēt,tenetur in duplū.vt.ff.de pu.l.licitatio.§ qđ illicite,& ignorās tenet insimplum,vt.eo.ti.l.fi.§.fi. & hæc fuit opi. Mar.de fano. Ia.de are. allegat ꝙ non possit ignorantiam allegare.C de colonis ilyri.l.1 li.11.ff.de pub.l.fi.§.licet Et qđ plene dixi.s. in prima par. in qōne, an subditi possint se excusare ꝓ ignorātiā statutorū.Ipse tn̄ dicit,qđ si est tale statutū, qđ est cōiter in aliis ciuitatibus,tunc non excusetur ꝓ ignorātiam,qa non est iusta, ar.ff.de institoria.l.sed si pupillus. §.ꝓscribere.alias excusetē ꝓ ignorātiā,per.d.l.vlt.C.de de.cre.ab ordi.fa. vbi de hoc dixi
9 †ēt,qđ scire p̄sumitur si est de terra ꝓxima ciuitati,in qua viget statutum,uel si statutū esset notificatum ciuitati sup̄ per literas,ꝓ hoc bene.C.de capti.l. fi.circa fi. vel si lōgam morā trāxisset in loco,vbi est statutum.ar.ff.de iud.l.hæres absens. & de adul. mariti leocinium.de orig.iu.l.2.§.sed & seruius.& d.§.ꝓscribere. Nā eius ignorātia tunc esset supina, vt ff.de iuris.& fac.igno.l.ne supina.& de ver.sig.l.latę culpę.Sed ꝯ hoc
10 †multum facit, qa in dānis euitātis iuris ignorantia non nocet.ff.de iur.& fac.igno.l.regula.& qa in maleficiis ēt supina ignorātia hēt excusare.vt.d.l.mariti leociniū.§.qui q̄stū.in fi. dūmodo dolo careat.ēt non iustis rōnibi.ductus, vt.d. l.1.in
11 fi.ff.de abigeis. cum cōcor.Nā in maleficiis lata † culpa dolo nō comparatur.vt.ff.ad leg.cor.de sicca.l.in lege. vbi de hoc no.& plene dixi.Prædictis tn̄ non obstantibus, ipse Ia.de are. tenet præcedētem opi. qa scire & scire debere, paria sunt. ff. ad l.Aqui.l.idē.§.si mulionē. locati.l.cum in plures. & qđ vi aut clā.l. ꝓhibere.in fi.& l.se.Idē tenet Gui.de suza.in suis qōnibus statutorū per iura p̄dicta.& ita cōiter seruaṫ,& de hoc ēt.s.ꝓ prima particula rubricellæ,qui ligēlur statutis. & ꝓ hoc ēt facit,quia iste debuit inquirere de moribus & statutis ciui
12 tatis,ar.ff.de reg.iur.l. qui cum alio ꝯhit. Et qui'a † delinquēs per ignorantiam vel lasciuiam,punitur.ff.de ficca.l.lege Cornel.§.1.& quia quod est per ciuitatem publicę,pmulgatū nō debet singulorum aurib. inculcari.vt in auth. vt factæ nouæ constitutio.in prin.& extra de postu.præla.c. 1.& qđ not.per Io.an.super data li.6.in fi.& qđ dixi.C.qūo & qn̄ iudex.auth. qui semel.de hoc ēt satis bene, licet, non sic plene no.per Albertum de Gādino in suo opere maleficiorū, ti.de rebus vetitis.ver.ꝓpea pone qōnem.Et p̄dicta,ꝓcedunt,qn̄ illa q̄ sunt ꝓhibita a statuto,sunt licita & concessa de iure cōi . Si.n.essent illicita & prohibita de iure cōi,vt furtū & homicidium & similia,tunc dic vt in tertia perticula rubricellę primæ.an in delictis puniantur forenses pœna statutorum vel iuris cō
13 munis.Quid† finaliter in tanta iurium & opinionū varietate tenebimus. Cōiter seruatur opi.Guid.de Suz.qui indistincte tenet forenses teneri ad obseruantiam statutorum in delictis,& reb.prohibitis, maxime, qa talia statuta sunt cōiter in oīb.ciuitatib. Et hanc qōnem Paduæ disputauit & eā posuit in suis qōnib.statutorū.2.char.ubi qō talis est de facto.& hoc ēt sequi vr̄ Specu.de constitu.§.1.ver. & no.ꝙ constitutio

Source : BIU Cujas

tio ligat.& verſi.ſeq.pone ergo ſtatutū,vbi de hoc ſatis nota.
14 Dicunt tñ ex iuſta ignorantia †pœnam mitigari.de hoc ēt vide per Roſ.in libello,ſi quis ius dicēti nō obtēperauerit. ver. illud ēt quæritur.Inno. ext.de conſue.ſuper rubr. & Compo. co.ti.c.1.vñr tenere, ꝙ iuſta ignorantia excuſet a toto, quod forte verum eſt quo ad ſtatuta, quæ non eſſent cōiter in ciui
15 tatib.& † in his quæ eſſent licita de iure cōi,& prohibita per ſtatuta,tunc.n.ignorantia effet iuſta. In ſtatutis aūt quæ ſunt cōiter in ciuitatib. uel qñ forenſis in ipſa ciuitate longam moram traxiſſet,& ignorantia non excuſaret.Per opi.Inno.
16 & Compo.bene facit præal.c.a nobis.de ſen.excom.licet † dici poſſet ꝙ c.illud loquitur in legibus.vel ſtatutis.ibi.n.dī,qđ ſi ep̄s excōicat oēs, q fecerunt tale furtū, ſubditi tñ tali ſnīa ligentur.& talis ſnīa hodie non teneret,niſi iuſta cā in ea foret inſerta,vt e.ti.de ſen.excō.c.Romana.§.caueant. lib.6.& no.16.q.4.c.oēs.in gl.& ibi per Archi. Si aūt eſſet tale ſtatutū in territorio,vel dieceſi,vbi viget ipſum ſtatutū tunc ligaret ēt non ſubditos cōmittentes ēt ꝰ ipſum ſtatutum,in territorio vel diœceſi,vbi ipſum ſtatutum vigeret,ut no.per ip̄m Arch.d.c.2.de conſt.li.6. quod ēt vī ſequi Inn.d.c.a nobis. Et
17 de hoc an peregrini, & tranſeuntes teneantur ad obſeruantiam ſtatut. vide 8.diſt.1.q̄ ꝰ mores. cū ibi no. ingl.& Arch. p̄dicta uera ſunt, qñ ſtatutū fit reb.ipſius ciuit.ſtatut. q̄dētis. Si autē fieret reb.alienis,puta qa ſtat.eſt Cremonę, ꝙ nullus uinum forenſe trahat ibi ſub pęna amiſſionis. Mart.de Fano tenet ꝙ tale ſtatutum non valeat,quo ad pęnam, quia tunc nec perſonæ nec res ſunt ſubditæ, & oīno non p̄nt ligari ſtatuto per iura ſ.ad hoc alleg.Idem tenet Vber.de Bobio. & al legat.ff.de off.procu.Cæſar.l.fi. prohiberi tñ poterunt uolentes vinum conducere,ne conducant,alias ſi cōduxerunt, ꝙ exportent,per d.l.fi.de off.procur. Cæſar.& de ſer.ruſt.præd, l.diuus.1.diſt.c.1.& 3.licet ſit ar.contra.ff.de cloacis.l.1. §.qđ ait.Sed ibi ſpeciale.hanc ēt opi.tenet Gui. de Suz. in ſuis qōnib.ſtatutorum,& Alb.de Gand.tit.de reb.vetitis.verſi.item pone, ſtatutum eſt Cremonæ, & vide quod notaui.ſ.eadem particula, ver.ex prædictis ēt oriī alia qō.talis.pergamen. ha
18 bet prædia in diſtrictu Mediolani. Sed † quid dicemus de ſomerio,& bobus, & plauſtro, nunquid perdentur? dic ꝙ ſic, ſi erant conducentis ꝰ ſtatutum per iura prædicta. Si aūt eſſent aliena,puta ſibi cōmodata,uel per eum conducta,tunc dñs qui non eſt in culpa, eos non perderet, ut expreſſe habetur.ff.de publicanis.l.cotem ferro. §.dñs. & ibi plene dixi, & pro hoc in auth.de eccl.ti.§.ſi qs in ſua.C.de fal. mo.l.1.§.domus.cum ſi.& hoc niſi probaretur de ſcientia dūi, ꝙ ſciret ſuper eis debere conduci res vetitas, ut d.§. dñs. ſuper ſcientia tñ & ignorantia ſtabitur ſacramento dñi,ſecundum Gui.de Suza.ar.ff.de eden.l.prętor.§.ſed ſi ſeruus.ver.ſed ſi in ſuo.de iu.deli.l.fi.§.licentia.de his, qui ad eccl.confug. l prę ſenti. §. ficubi.& de falſis. l. ſi quis decurio.cum ſi. Et ita etiam tenet Gan.d.ti.de reb.uetitis.uer.2.qui incipit. Sed quæro, quid de equo. vide aliam qōnē, quæro, ſtatuto cauetur, ꝙ q emerit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſi diſponat quòd res immobiles non poſſint alienari in non ſubditos, ſub graui pęna, an tale ſtatutum ſit intelligendum de alienatione voluntaria tantum, vel etiam neceſſaria & numero 21. 53. Et an tale ſtatutū habeat locum in datione inſolutum quæ fit creditori a debitore, nume.2. Et quid in permutatione, quam teſtator fieri iuſſit.nume. 3. & quid in diuiſione facta inter fratres.num.4.*

5 *Legatum extraneo licet non valeat in re, propter ſtatutum, tamen legatario debetur eſtimatio.*

6 *Mediolani ſtatutum de non alienando in non ſubditum quoquomodo, niſi prius decem ſolutis.*

7 *Statutum prohibens alienationem rerum in non ſubditos, an includat clericos & eccleſiaſticas perſonas, & ſit contra libertatem eccleſię, & numero 10.15.15.19.22.28.38.56.63.64.69.72.& 73.*

8 *Contractus alienandi, ſunt a iure gentium.*

9 *Statutum valet, quòd canonicus non poſſit locare prędia, præbendæ ſuæ niſi concanonicis.*

11 *Sub generalitate non venit illicitum, iniuſtum vel pernitioſum.*

14 *Clerici, ſunt caput, & paſtores, laici vero, oues.*

14 *Eccleſia non venit in venditione veniuerſitatis, rerum prophanarum.*

16 *Clerici non veniunt appellatione populi, in odioſis. Secus. in fauorabilibus.*

17 *Populi, duo.*

18 *Clerici an exempti ſint, & ſoluti legum iudicijs, & ſtatutis.*

20 *Paria ſunt, Nolle vendere, vel nimis carum vendere.*

22 *Locutio indefinita æquipollet vniuerſali.*

24 *Intentio condentium ſtatutum, debet attendi.*

25 *Clerici an poſſint renuntiare priuilegio ſuo, & conſentire in Poteſtatem ſecularem.*

26 *Verba ſtatuti, debent aliquid operari.*

27 *Ad iuris publici conſtitutionem concurrunt Magiſtratus, & Sacerdotes.*

29 *Clerici communi vſu loquendi appellantur non ſubditi.*

30 *Poteſtas vniuerſitatis condentis ſtatutum, non minor eſt quam priuatorum apponentium legem contractibus ſuis.*

31 *Teſtatoris poteſtas non debet eſſe maior in diſponendo de rebus ſuis, quam vniuerſitatis in ſtatuendo.*

32 *Iudex ſua authoritate poteſt alienationem prohibere intra certos fines.*

33 *Lex communis & ſtatuta procedunt a pari poteſtate.*

34 *Libertas quid.*

35 *Prohibitio vendendi res immobiles, & prohibitio contrahendi, num pari paſſu ambulent.*

36 *Ciues ſinguli non poſſunt derogare ſtatuto condito communi omnium voto & conſenſu, niſi per contrarium ſtatutum.*

37 *Iniuriandi animus in dubio non præſumitur, niſi probetur.*

39 *Vaſallus feudum paternum poteſt alienare in alienigenas, in eccleſiaſticam perſonam non poteſt, niſi ſeruata certa forma, de qua in vſib. feud. de alie. feudi pater.*

40 *Lex vel ſtatutum inuitans ad melius, quam ſi non eſſet, an probandum.*

41 *Boni communis & publici ratio, præfertur priuatæ.*

42 *Argumentum a ſolitis & conſuetis, valet.*

43 *Conſuetudo longęui temporis, priuilegium Pape, & principis equiparatur.*

44 *Ratio vbi eadem, ibidem ius.*

45 *Charitati ſeruiendum & vnde auſpicanda.*

46 *Bonum commune & publicum, tollit omnem doli & malitię preſumptionē.*

47 *Laicis non licet mittere falcem in meſſem clericorum.*

48 *Statutum etiam fieri poteſt contra illa quæ ſunt per modum priuilegij conceſſa.*

49 *Regulæ, ſpeciales derogant generalibus, explicatio, & intellectus.*

50 *Regula illa.c.generi.quando locum habeat.*

51 *Decretal.eos.de immuni.eccle.lib.vi.intellectus.*

52 *Repreſaliæ generaliter ſūt prohibitę inter laicos, ſpecialiter contra clericos.*

54 *Indiſtincta bene diſtinguuntur per aliam legem.*

55 *Non ſubditus, quomodo & quotupliciter accipiatur.*

56 *Eccleſię vniuerſalis multum intereſt poſſeſſiones acquirere.*

58 *Clerici quo ad fauores & priuilegia habentur de vniuerſitate, ſecus quo ad odia.*

59 *Conſuetudo longa admittitur in licitis & honeſtis.*

60 *Leges conditę etiam in fauorem eccleſiarum robur non ſumunt, niſi approbatę per eccleſiam.*

61 *Priuati pacta apponere poſſunt in ſuis contractibus. Et per pactum renuntiari poteſt appellationi inter duos collitigantes.*

62 *Contractus rerum immobilium, ſunt de iure gentium.*

65 *Matrimonia omnia debent eſſe libera.*

66 *Pauperibus & egenis proſpicere, totius reipublicę intereſt.*

67 *Mercatores, & negotiatores vtiles ac neceſſarij ſunt reipublicæ.*

68 *Viarum & pontium inſtructio, ſunt opera pia, ad quæ tenetur eccleſia.*

70 *Iudæis & barbaris interdicitur commercium cum Chriſtianis.*

71 *Archiepiſcopi modum emendi & acquirendi clericis ſtatuere debent.*

Quæſt. II.

EX prædictis oritur alia qō ſæpe occurrens. cōiter in oīb.
1 ciuitatibus, eſt ſtatutū, ꝙ † res immobiles ſub grauib. pœnis non poſſint alienari in non ſubditos. an ipſa ſtatuta debeant intelligi de alienatione voluntaria tantum, an etiā de neceſſaria.& cōiter tenent Doc. ꝙ de uoluntaria tantum debeant intelligi,pro hoc benefacit. ff.de re.eorum, qui ſub tutel. uel cura.ſunt.l.Sed ſi pecunia.ubi de hoc tetigi fam.er. l.alienationes.C.de fund.dot.l.2.& ibi de hoc no.& dixi maxime,quia ſtatutum eſt ꝰ ius cōe, & ideo reſtringendum. ff. de legi.l.quod vero ꝰ.Et ex hoc uidi multas fraudes fieri tali ſtatuto in ciuitate Pergami. Primo,quia uidi non ſubditum petere a ſubdito rei uendi.uel hipothecaria, & ſubditus concludendo in cauſa,patiebatur ſe ſuccumbere, & ſic per ſententiam res transferrebatur ad non ſubditum.Itē fiebat alia fraus,quia ſubditus obligabat oīa bona non ſubdito,pro magna quantitate pecuniæ, & authoritate primæ obligationis petebat creditor ſe mitti in poſſeſſionem bonorū debitoris ex primo & ſecundo decreto,& ſic efficiebatur dñs. ut ff.de dam.infec.l.ſi finita.§.Iuli. & ibi no.& pro hoc d.l.ſed ſi pecunia, de reb.eo. Itē clerici faciebant aliam fraudem, quia faciebant ꝙ ſubditus uendebat ſubdito, & ille emptor ſtatim efficiebatur clericus,& poſtea uendebat clerico, qui emptu rus erat a laico, faciebant etiam, ꝙ vnus clericus qui nullū ius habebat in re, uendebat clerico, & laicus uerus dñs rei, pro ipſo clerico uenditore fideiubebat. ſed ſi hoc detegeretus,talis laicus fideiubens, bene incideret in pœnam ſtatuti, tanquam faciens in fraudem ſtatuti,ut ff.de legi.l.fraus.cum
2 ibi notatis. Ex prædictis † colligi poteſt, an ſtatutum prædictum locum habeat in datione inſolutum, quæ fit per debitorem creditori? & vī ꝙ ſic, per l.ſenatus. de le.1.vbi de hoc dixi.quod puto verum,ſi extra iudicium & ſponte fit datio inſolutum,vel ſi appareret facta in fraudem. Si aūt debitore coacto in iudicio,non puto hī locum ſtatutum per iura prædicta,& ar.eorum,quæ no.ff.de fideicō,li.l.cū fidei hæred.& vide ſ.1,parte,verſ.ſuppoſito ſtatuto prædicto,ſi debitor tradat rem mobilem in ſolutum in ver. ſtatuto Parmen.
3 &ſ.hac eadem parte, ver.in aliquib.ciuitatib.cauetur. Et † an habeat locum in permutatione, quam iuſſit fieri teſtator p-

Source : BIU Cujas

hæredem, ita q̄ hæres per mutationem facere possit nō ob. statuto? plenissime dixi. ſ. hac eadem par. ver. Iac. etiam But.
4 disputauit quæst. talem 188. Et ꝑ an habeat locū in diuisione, quæ fit inter fratres, quorum vnus est clericus, & prouocat alios ad diuisionem? quia vī q̄ nō, vt C. de iu. do. l. mulier. ubi de hoc dixi. & pro hoc. ff. de fideic. li. l. cum fidei hęredis. ubi de hoc tetigi. & de l. senatus. de leg. 1. Est ēt circa hoc vnū no
5 tabile, q̄ ſuppoſito prædicto ſtatuto, ꝑ q̄ immobilia non poſſint alienari in non ſubditos, q̄ ſi eis legentur in testō, q̄ licet non valeat relictum in re, tñ debeatur æstimatio, vt ff. de le. 1. l. filiusfam. §. ſi quid alicui. ubi est casus, ſm Bart. & Nico. & vide ēt quod dixi. ff. fam. ercis. l. alienationes. & vide ēt quod dixi. ff. quib. mo. pig. vel hypo. ſol. l. ſicut re corporali. §. vendi tionis. & de ſta. li. l, ſtatuli. a cæteris. §. quintus. D. Luchinus vi
6 cecomes, D. Mediolani. & multarum ꝑ aliarum ciuitatum, ta libus fraudibus & obuiare uolens, fecit ſtatutum, quod nullus ſubditus poſſet alienare in non ſubditum, quoquomodo niſi prius ſolueret ſol. 10. cōi de qualibet libra iuſtæ æſtimationis ipſius rei, quæ alienaretur, & niſi habita licentia ipſius dñi, vel alicuius ex vicarijs ſuis, & ex hoc præcluſa fuit uia ſu
7 praſcriptis fraudib. Sed exorta fuit dubitatio, an tale ꝑ ſtatutū nēdicaret locum in clericis & eccleſiaſticis perſonis, & eſto q̄ includeret clericos, an eſſet inualidum quo ad eos, quaſi eſſet ℈ libertatem eccleſiæ? per auth. caſſa & irrita. C. de ſacr. ſan. eccl. Et primo allegabatur q̄ tale ſtatutum nullo modo valet, per l. C. de contrah. emp. l. dudum. nam illa lex q̄ uolebat hoc fieri, ibi fuit caſſata. & ibi no. per Cy. & Old. & vī casus, ext. de deci. c. nuper. ubi tale ſtatutum non valet, niſi fuiſ ſet confirmatum a papa. & hoc ibi tenent Abb. & Io. An. in nouella, in gloſ. quæ incipit, non ſufficiebat, licet in contrarium facjat. co. ti. c. fi. & allegat. ff. de pac. l fi. & bene facit. C. q̄ ſit lon. conſue. l. 2. in gl. mag. ubi no. q̄ ſi maior pars uniuerſitatis ſtatuat, q̄ unus ex ciuibus pro debito teneatur inſolidū q̄ non valet. & Azo. in ſum. co. ti. & optime facit. ff. de priuil. credi. l. Antiochenſium. cum ibi no. & quod not. per Innoc. Hoſt. & Io. An extra de his, quæ ſi. a maiori parte capi. c. fi. &
8 quia contractus ꝑ alienandi, ſicut uenditio, donatio, & ſimiles, ſunt a iure gentium ut l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iur. ergo tolli non poſſunt per ſtatutum, quod eſt ius ciuile, ut eod. ti. l. omnes populi. nam lex ciuilis nō tollit ius gentium, quod etiam dicitur naturale, ut inſt. de rerum diuiſ. §. ſingulorum & ꝑ hoc inſt. de legi. agna. tute. in fi. & ff. de capit. di. l. eas. & l. legatū. Et pro hoc, q̄ ſtatutum tollere non poſſit ius naturale, uel gentium, facit quod not. ff. ſi contra ius uel utilitatem publicam. l. fi. de conſti. prin. l. 1. et per Inno. extra de conſtit. c. quæ in eccleſiarum, & maxime, niſi iuſta cauſa ſubeſſet, puta quia hoc eſſet in pęnam alicuius. ff. de pęnis. l. moris. §. 1. et 2. & no. dictis legib. de conſti. prin. l. 1. & ſi contra ius uel utilitatem publicam. l. 2. plus dicit Io. An. ſe conſuluiſſe ualere
9 ſtatutum, q̄ ꝑ canonicus non poſſet locare prædia præbendæ ſuę niſi Concanonicis, ut ipſe no. ext. de locatorib. c. ueſtra. in nouella in glo. quæ incipit, no. contra ſtatutum. contra hoc tñ vī facere. ff. de act. emp. l. ſi ſterilis. §. ſi tibi. et quod ibi not.
10 Sed ſuppoſito, q̄ tale ſtatutum ualeat, ſicut ꝑ cōiter tenetur, & ſeruatur, allegabatur q̄ ſub tali ſtatuto indiſtincte nō includantur perſonæ eccleſiaſticæ. extra de iureiur. c. 1. uer. declarauimus. li. 6. quia ſicut ibi in generali iuramento non includitur ſtatutum contra libertatem eccleſiæ, ita nec in caſu noſtro. et recte ibi loquitur per modum declarationis. et
11 ideo eſt, quia ſub ꝑ gñalitate non uenit illicitum. ff. de his quę in frau. cre. l. ſi pater. et de iureiu. c. ueniens. nec iniuſtum. de uer. ſig. c. ſuꝑ quibuſdam. in fi. talis. n. generalitatis arctatur ad ueriſile, ext. de reg. iu. c. inſpicimus. lib. 6. et ad ciuilē non, pernicioſum modum. ff. de ſer. l. ſi cui. nec capt ioſum. ff. de tranſa. l. cum aquiliana. nec calumnioſum. ff. ad exhib. l. pen. nec doloſum. ff. de pac. l. tres fratres. nec contra iura. ff. de ri. nup. l. quanquam. q̄ñ dies leg. ce. l. quod pupillæ. et de condi.
12 & dem. l. hæc conditio. 2. rñ. Sed ſi tale ſtatutum ꝑ extenderet ad clericos, talis interpretatio eſſet clericis captioſa, pernicioſa, & iniurioſa, iniuſta, & contra ius canonicum & ciuile, & ideo reprobanda per iura prædicta, & non eſt etiam veriſimile ſtatutarios voluiſſe ad clericos extendi, quia per hoc incurrerent ſententiam excōicationis. extra de ſent. excō. c. nouerit. de immu. ecc. c. non minus. & co. ti. c. j. & fi. li. vi. & quod talis generalitas ſtatuti reſtringi debeat, ita q̄ non includat clericos, bñ facit. C. ſine cēſu. vel reliquis. l. omnes. A cuius. l. generalitate excluduntur tanquam priuilegiati & ꝑ hoc bene. ff. ſo. ma. l. Caius. in gl. ij Statutum eñ talem interpretationē declaratiuā ſm ius cōe bñ recipit, vt dixi ſupra in prima parte. an ſtatuta recipiāt interpretationē. & no. ꝑ Inn. Hoſti. & Compo. extra de reſcrip. c. cauſam, quę. Item iſta generalitas ſtatuti nō debet comprehendere caput. C. de aquę
13 duc. l. eos li. 11. ſed clerici ꝑ ſunt caput & paſtores. & laici, oues. 2. q. 3. c. oues. nec comprehendit maiores perſonas, extra de reſcri. c. ſedes. cum ibi no. q̄ clerici ſunt maiores laicis, nec poſſunt includi ſub reſcripto cōtra laicos impetrato, Prima Petri. c. 2. ſcribitur. Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium. extra de ſacra unctio. c. uno §. qa vero Chriſtus. ad hoc ēt benefacit. ff. de uino tritico, & oleo le. l. fi. vbi res vnius naturæ non includitur ſub genere alterius naturæ. Ad idē. not. ff. de iudi. l. ſolemus. §. latrunculator. & idem no. Inno. ext. de
14 iure patro. c. ex literis. dicens q̄ in venditione vniuerſitatis rerum prophanarum non venit eccleſia, quæ eſt mere ſpiritualis. Eodem modo ſub vniuerſitate populi Mediolani, nō ueniunt clerici qui ſunt mere ſpirituales. vt no. ipſe. Inn. de maiori. & obe. c. ſi quis contra. & patet extra de ſen. exec. c. ſi iudex. primo reſponſo. lib. 6. Et non ob. ad dictum Inn. ff. de contrahe. emp. l. in modicis. de acqui. re. do. l. quædam, & de re iudi. c. cum Bertoldus. cum ibi no. vbi videntur ſatis tranſire cum vniuerſitate, quæ alias non tranſirent. illa. n. iura loquuntur de iure patronatus, & aliis ſacris de iure ciuili, vt. ff. de rerum diu. l. ſacra. quę de iure canonico nō ſunt vere, nec mere ſacra, vt no. per. Inno. ext. de ſepul. c, abolēdę. & 12. q. 2.
15 in eccleſiaſticis. & quod clerici ꝑ ſub tali ſtatuto non includant. bene facit. ff. de le. 3 l. ligni §. Offilius. vbi legatis lignis in genere, non veniunt illa quæ ſpeciali noīe appellantur, & maxime, ſi ſunt ad aliquē vſum nobilem deſtinata, ad fumigationes medicinales, & no. in l. carbonū. ff. de ver. ſigni. Cū ergo clerici proprio nomine nuncupētur, & deputati ſint fumationibus altaris, vt. l. non diſtinguemus. §. de ſacerdotio, ff. de arbi. non includent in ſtatuto prædicto generaliter de
16 non ſubditis loquente. ꝑ Quid plura? caſus videtur expreſſus extra de ſen. excon. c. ſi ſententia. li. 6. vbi expreſſo populo nō veniunt clerici, maxime in odioſis, ſicut in caſu noſtro. Secus in fauorabilibus, & ſic loquitur. c. dilecti. extra de foro comp. & ratio patet in. c. odia. de reg. iu. li. 6. cū ſimi. Et adhoc facit, quod dicit Numeri. 8. c. tolle leuitas de medio filiorum Iſrael, & ſequitur. & ſeparabis leuitas de medio filiorum Iſ-
17 rael, vt ſint mei, & ſeruiant mihi in tabernaculo. Sunt ꝑ enim duo populi vnus clericorum, alius laicorum. 12. q. 1. duo ſunt genera, & diuerſe naturæ, & ſe habentes, vt ſuperius & inferius, extra de maio. & obe. c. ſolitæ. & 96. di. duo. & unus aliū non includit, vt dictum eſt. non ergo poſſunt laici inferiores per leges ſuas impedire libertates clericorum, quæ ſunt ſuperiores. ff. de arbi. l. 4. & de elec. clem. ne Romani. primo reſpō ſo. & ſicut non poſſunt hoc directe, ita nec indirecte vel ſubrepetite, argu. bonum. C. ſi de momenta poſſeſſione fuerit app. l. fi. & quod ibi no. & ff. de legibus. l. non dubium. ff. de legi. l. fraus. cum ibi notatis. & extra de priuil. c. quanto. Duo. n. dici pñt prætores in Mediolan. ſ. Archiep̄s, qui præeſt clericis & dominus temporalis, qui præeſt laicis, & vnus non habet ſe intromittere de factis alterius. ff. de iu. om. iu. l. ſi per errorē
18 & de aſſeſ. l. ſi eadem. Nec ob. ad prædicta extra de officio deleg. c. vl. §. 1. li. 6. licet enim clecici ꝑ conſiſtant in diſtrictu & territorio legum, non tamen ſunt eius iudicio, vel ſtatutis iudicandi, vel ligandi, ſicut & exempti ſunt in dioceſi epiſcoporum, nō tñ per hoc iudicantur uel ligatur per ep̄os. Et iſte intellectus probatur manifeſte, vt lite non conte. c. accedēs. 2. & ſic non reputo bene dictum. quod no. do. Io. an. in nouel la. d. c. vlti. li. 6. de offi. deleg. & Iac. de bel. in authen. qūo oportet ep̄os. in prin. Concludebāt ergo ex prędictis, ꝑ dñm ep̄m
19 Cumanum, cuius ꝑ pro maiori parte fuerunt allegationes prædictæ. quod ſub tali ſtatuto generali obſcuro & clericis & libertati eccleſiaſticę prædiciali non includerentur clerici. Superſecun articulo, ſuppoſitis prædictis, non eſſet inſtādum, quia ex quo ſtatutum ad clericos non extēderetur nō poſſet dici contra eccleſiæ libertatem. Sed poſito, qđ ad clericos ſe extenderet, vel laici ipſum ſtatutum contra clericos vellent de facto ſeruare, ſicut in caſu. de iniu. & damno da. c. vnico. li. 6. credebat & tenebat eſſe contra libertatem eccleſiæ; rationibus infraſcriptis, quia ibi reſtringitur poteſtas perſonarum eccleſiaſticarū, quod nō faciant ea, quæ de iure cōi eis liceret, puta quod non eligant prelatum vndecunque, ſicut ſonat verbum electio. ſed reſtringitur ad certam perſonam. vnde dicitur fieri contra libertatem eccleſiæ. extra de electio. cum terra. & idem eſt in contractibus, vbi per ſtatutum cogitur cū certa perſona contrahere, ut extra de locat. cap. veſtra. nec excuſantur ſtatuentes ex eo, q̄ per mittatur alienatio, ſi ſoluantur ſolu. 10. pro libra æxtimationis rei alienandæ. quia tantum eſt illud grauamen, ac ſi in effectu pro-
20 hiberentur ab acquitione ipſarum rerum, & paria ꝑ ſunt nolle vendere, vel nimis carum vendere. ff. de leg. 3. l. ſi dubium. Et iſtæ difficultates & pene in effectu excluderēt clericos ab acquirendo, & per indirectum eis interdiceretur commercium. Pro hoc bene. ff. de minor. l. & ſi ſine, §. idem faciunt. & l. quod ſi minor. §. non ſemper. vnde talia grauamina & pœnæ ſunt nullæ, vt ext. de conſue. c. 1. de conſti. c. quæ in ecclesiarum, & talia ſtatuta poſſunt dici monopolia cōtra cle

ricos,

Source : BIU Cujas

ricos,cū ipſi, niſi cum tali grauamine emere nō poſſent,& laici ſic, ꝺ.l.C.de monopol.l.vna.quod. n.ſine pœna excōicationis directe facere non pñt,vt d.c.eos.de ſent.excomm.li.6.conantur indirecte ſub generalitate in fraudem facere, & ideo nihilominus pœnam incurrunt.C.ſi manci.ita fue.alic.l.ſi ea. de priuil.quanto. & quod no.per Dy.& alios,de reg.iur.c.vlt. lib.6.fraudem facere volentes de perſona ad perſonam, & ut ibi not.& d.l.fraus.ff.de legi.imo,quod plus eſt, etiam foren-
21 ſis laicus non obſtante ſtatuto prædicto†poſſet emere, dummodo ꝺctus celebretur extra territorium ſtatuentis.C.de cō trah.empt.l.1.& de iur.om. iud.l.fi.nam ſtatutum prædictum afficere vī perſonas,& non res.arg.de ꝺh. empt.l.fi.& hoc apparet, quia pœna apponitur in ꝺriū facienti. Non ob.gl. Ber. extra de loc. c.potuit.quæ incipit.ſed perſonæ, quæ vī velle ꝑ pactum excludi poſſe perſonas eccleſiaſticas ab emptione, ergo & per legem,vt ff.de pac.l.non impoſſibile.C.de fideiuſ. l.fin.quia hoc verum,qñ perſona eccleſiaſtica eſſet rixoſa,& difficilis ad conueniendum,ut d. gl.& ibi per Hoſti.& Io.An. in nouel.Et pro hoc bene facit.ff.q̄ ſatiſ.cog.l.2.& ꝑ ſocio.l.ſi conuenerit.§.1.Et ex prædictis concludebat.d.2. articulo, ꝙ ſi ſtatutum ligaret clericos, eſſet inualidum,& contra libertatem eccleſiæ.In contrarium allegabatur in vtroque articu
22 lo,ſ.ꝙ†ſtatutum includat clericos,& per hoc non dicatur eſſe contra libertatem eccleſię. Et circa primum, ꝙ includat clericos,facit generalitas indiſtincta verborum dicti ſtatuti, quæ indiſtinctæ dēt intelligi. ff. de pu.in rem act.l.de pretio.
23 nā locutio†indefinita equipollet vniuerſali,de ſerui.vr.prę.l. ſi ſeruitus.de leg.2. ſi pluribus.cum ſi.& quia a verbis non eſt recedendum.ff.de leg.3.l.non aliter,& maxime in ſtatutis, q̄ ſunt ſtricti iuris,vt ff.de verb.obl.l.quicquid adſtringendæ,& plene dixi. ſ.de interpretatione ſtatutorum,conſtat aūt cleri cos non eſſe ſubditos iuriſdictioni cōis Mediolani, vt C. de
24 ep̄is & cler.auth.ſtatuimus,ꝙ confitētur etiam allegantes cō trarium.ergo &c.†Item pro hoc facit ratio finalis & intentio condentium ſtatutum,quæ dēt attendi.ff.de iure patro l.adigere. §.quamuis.de re mili.l.milites agrum.in prin.cum ſim. ſed finalis ratio & intentio condentium ſtatutum fuit fauore reipu. & perſonarum ſubditarum cōis Mediolani, vt retineant eorum immobilia in eorum bonis, & ut poſſint ex eis ſubire onera ciuit.& notantur per gl.ff.de lega.1.l.filiuſf.§.di ui.Cum igitur hæc rō locum habeat, ſi alienetur in clericos, ergo &c.imo magis expediens erat talis prohibitio ꝺ clericos Mediolanenſes,q̄ cōtra alios forenſes, quia ipſi clerici ſæpius faciunt tales contractus, ergo ad cauſam eorū tanquam magis expedientem & neceſſariam porrigi dēt ipſum ſtatutum, arg.ff.de liber.& poſth.l.Gallus.§.quidam recte. & l.cum ita. §.fi.de leg.2.l.peto.§.fratre. Ad corroborationem etiam prædictæ rōnis facit,quia perſona eccleſiaſtica fortius dī non ſu
25 biecta ꝙ laici.nam clerici,dato†ꝙ velint,non poſſent renuntiare priuilegio ſuo,nec conſentire in poteſtatem Mediolani d.auth.ſtatuimus.C.de epiſ.& cle.& extra de foro compe.c.ſi diligenti, cum ibi notatis, quod facere poſſent alij laici non ſubditi,vt ff.de iudi.l.1.cum ſim.ergo verba ſtatuti magis proprie ad hos adaptātur, & ſignificatio vocabulorum. pro hoc. ff.de don.l.2. § 1.ſi ager.vectig.l.1.& quod no. ff.de euic. l. mi-
26 nor.Item pro hoc,† quia verba ſtatuti non debent eſſe ſuperuacua,ſed dēt aliquid operari,vt ff.de le.1.l.ſi qñ,& ad carb.l. quod Labeo.ſed ſi clerici non includerentur,illa verba, quæ ſunt in ſtatuto loquentia de non ſubditis Poteſtati Mediolani,eſſent ſuperuacua, & nihil operarentur, & ſic declaratur. Per illa.n.verba, quæ dicunt de non ſubdito cōis Mediolani ſufficienter excludebantur, & alij forenſes non ſubditi, vt l. extra territorium.ff.de iur.om.iud.& de tuto. & cu.da.ab ijs. l.ius dandi.nec in dictis verbis excluderentur clerici Mediolanen. cum ſint de cōi & vniuerſitate Mediolani, & eidem ſubiacent,quo ad quid,quod patet, quia ad conſtitutionem
27 iuris publici †concurrunt magiſtratus & ſacerdotes, vt ff.de iuſti. & iur.l.1.§.ius autem,& iniuria facta ſacerdotib. Mediolani.vendicatur tāq̄ publica,& ſubditis facta,vt C. de epiſc.& cle.l.ſi qs in hoc genus, vt ergo verba ſtatuti,quæ loquuntur de non ſubdito poteſtati Mediolani aliquid operentur,& nō ſint ſuperuacua, neceſſe eſt quod includant clericos Mediolanen quia licet quo ad qđ ſubiaceant cōi Mediolani,non tñ ſubiacent poteſtati Mediolani. Idem probatur ſic.In ſtatuto fit mentio de alienatione & ſic de tranſitu dominii de una ꝑſona ad aliā.C.de fun. do.l 1.Sed ubi eſt minor diſtantia perſonarum,ibi facilior eſt tranſitus,& ubi eſt maior diſtantia, eſt difficilior,ut l. 2.§.fi.ff.pro hære.delib.& poſt.l.in ſuis. C.de teſta.l.hac conſultiſſima. §.ex imperfecto.& ff.de rei uend. l.in rem actio.§.item quęcunque,& de acceptil.l.an inutilis.§.ac
28 ceptum.Sed†ita eſt quod minor eſt diſtantia inter ſubditos. Mediolani, & forenſes alienæ iuriſdictionis, quam inter eos & perſonas eccleſiaſticas Mediolani, ergo difficilior eſt tranſitus in ipſos clericos Mediolani, quam in alios forenſes extraneos, & per ꝺns prohibitio ſtatuti magis extendatur ad clericos, q̄ ad alios non ſubditos. Itē ꝓba t̄,qa ſtatutū ſemper ſic eſt intellectū & interpretatū,ergo ſicdēt intelligi,ut.ff.de legi.l.minime.& l.ſi de interpretatione.& C.q̄ ſit lōg.ꝺſu.l.1.
29 & de ędif. priua. l.3. qa in cōi†vſu loquēdi clerici appellātur nō ſubditi.ergo de eis ſtatutū dēt intelligi,vt ff.de le.1.l.ſi ſeruus pluriū. §. fi.de fun.inſtru.l.cū delanionis. §.aſinā de uerb. ſig.l.aniculus.& l.vt Alpheus. & de leg.3.l.librorum. §. qđ tñ Caſſius Ex quib.oīb. circa primū articulum concludebatur, qđ ꝓhibitio ſtatuti cōprehenderet clericos.Circa ſm articulum allegabat. qđ dato qđ ſtatntū cōprehēderet clericos nō erat ꝺ libertatem eccleſiæ.Primo eſt diſpoſitio iuris expreſſa in caſu ſimili.C.nō licere.Metroc.ha.loca ſua,in nigro. & C. de fun.lim.l.fi.li.11.& qđ no. C.de exac.tributo.l.fi.li.10 & de fun.rei pri.l.fi.de fun.patri.l.fundus.lib.10.de metatis.l.1.& de agricolis & mācipijs dñicis. l.fi.li.11.per quas leges euidenter colligitur,quod ſtatutū prohibens alienare in alienigenā ſeu nō ſubditū, validū eſſe,& nō cēſendum ꝺ libertatē eccleſiæ. Idē ꝓbatur ex ptāte conceſſa ciuitatib. ſuper ſtatutis conden
30 dis,vt l.oēs populi.de iuſt.& iur.cū ſi.nō.n.minor ptās†vniuerſitatis,condentis ſtatutum, quam priuatorum apponentium legem ꝺctib. ſuis,vt no.in gl. C.de decre.decur. ſuper rubr.li. 10.& pro hoc.ff.de pac.l.non impoſſibile, & de ope.no.nun.l. non ſolum.§ fi.imo maior vī authoritas vniuerſitatis,vt colligitur ex no.ff.de re.iur.l.nec ex prætorio.& l.neq; pignus. & probat ēt. C.de iur.om.iud.l.priuatorū.& l.fi.ſed ita eſt, quod ꝺhentes in ſuis reb.& ꝺctib. pñt legem apponere,quod ſuper ipſis reb. non poſſit commercium celebrari, cum certo gene re hoīnum,vt ff.de inſt.l.ſed & ſi pupillus. § Item ſi plures.Ergo fortius hoc pōt ſtatuere vniuerſitas. Item† ptās teſtatoris,
31 non dēt eſſe maior in diſponendo circa res ſuas, q̄ vniuerſitatis in ſtatuendo.in auth.de nup.§.diſponat.& C. cōia de le. l.1.poſt prin.imo maior eſt authoritas vniuerſitatis ſtatuentis q̄ teſtatoris diſponentis,vt ff.de le.1. l.nemo pōt. & C.de teſt. l.teſtandi.ſed teſtator pōt reb.ſuis legem imponere,ne eius p̄ dia alienentur in non ſubditos.vt ff.de le.2.l.peto. §. fratre,& l.cum pater. §.libertis.ergo multo magis vniuerſitas pōt hoc ſtatuere,ſiue ſint perſonę eccleſiaſticę,ſiue ſeculares.Item ſtatutum non eſt minoris authoritatis, q̄ authoritas iudicis, vt no.in gl.ff.de fideicomm. libertatis.l.cum quaſi.§.ſi plures,nā in ſtatuto interuenit authoritas iudicis præſidentis uniuerſitati ſeu decurionum,vt ff.de decre.ab or. fa.l. 1.& 2.& not.in l.nulli.ff.quod cuiuſque vniuerſitatis no.& C. de ſeruis reipu. ma.l.1.& de decur.l.1.li.10. Quāto ergo ſtatutū maiori authoritate firmatur,tanto eſt validius,vt no.gl. ff.de eden.l.ſi quis
32 ex arg.§.1.& de albo ſcrib.l ſi.ſed authoritate†iudicis pōt prohiberi,ne fiat alienatio intra certos fines,vt ff.de pig.l.in quorum finib. ergo &c.Item quia quæ procedunt a pari potētia, paris ſunt effectus. C.de nup.l.ſi libertam.de duob. reis l.fi. &
33 ff.de legi.l.de quib.in fin.ſed lex cōis & ſtatuta† procedunt a pari potentia, hoc eſt a poteſtate principis,& eius licentia,ut C.de ueteri iure enu.l.1.§.meriro. Ergo ſunt paris effectus,ſed per ius cōe ꝓp utilitatem publicam ſtatui pōt, ne cū non ſubditis fiat commertium certarum rerum, nec hoc cenſetur contra libertatem eccleſiæ, ut C. quæ res expor.non debeāt. l.2.& de commer.l. mercatores.ergo idem poteſt fieri per ſtatutum, nec cenſebitur contra libertatem eccleſiæ. Præterea illa.l. non poteſt dici contra libertatem eccleſiæ,per quam limitatur poteſtas ſubiectorum circa res ſuas,ut no.Iac.Bu.in auth.caſſa. C.de ſac.ſan.ecc.& ꝓbatur inſti.ad l.fal.in prin. & inſ.de ſuc.li.§.ſed noſtra.& de his,qui ſunt ſui uel ali.iu.l.1.& l.dñorum. etiam ſi talis limitatio induceret priuationem lucri perſonarū eccleſiaſticarū,ut ff.ad Falc.l.1.§.ad municipū. C.de epiſ.& cle.l.ſi quis ad declinādā.de ſac.ſanc.ec.auth.ingreſſi, & auth.ſi qua mulier.& no. ff.de inoffic.teſt.l. Papi. §.ſi imperator.Sed ex prędicto ſtatuto limiatur poteſtas ſubiectorum, quo ad res eorum.Ergo non debet cenſeri cōtra libertatē eccleſiæ. Itē ꝓbat ſic.Qñ naturali facultati eccleſiarū nihil detrahit circa res uel ꝑſonas earū,nō pōt dici ꝺ libertatē ec-
34 cleſiæ.† Nā libertas eſt naturalis facultas eius, qđ cuiq; facere libet.niſi ui aut iure ꝓhibeat. ff.de ſtatu.ho.l.libertus,& inſti de iure ꝑſonarū.§.1.Sed ꝑ tale ſtatutū.neq; ui neq; iure naturali facultati eccleſiarū circā ꝑſonas uel res eorū in aliquo derogat.ergo &c. Probatio minoris,qa ꝓhibitio dicti ſtatuti frenū aliqđ nō imponit ꝑſonis eccleſiaſticis,nec earū rebus, ſed ſolū laicis ſubditis, & reb.eorū.hoc aūt fieri pōt. C. de ſutri l.1.ff.de tu.& cur.da.ab his.l.ius dādi.cū ſi.Nec ob.ſi dicat, ꝙ ipſum ſtatutū ꝑ indirectū uī ꝑſonis eccleſiaſticis inhibere
35 cōmerciū,qa ex quo ſubditi ſunt ꝓhibiti† res immobiles eis uēdere,ꝑ ꝺntiam uī ſibi inhibita libera facultas cōtrahendi. Sed hoc non obſtat, qa dato,ſed non conceſſo,ꝙ iſta ſequentia foret vera,nō tñ qcqd ſequeret ꝑ talē ꝺntiā, nā dēt attēdi principalis cā ſtatuti,vt ff.de autho. tut.l.1. & de do.intervi.& vxo.l.ſi ſpōſus.§.circa.de.fur.l.verū& ibino.ff.de iuſti & iu.l.1.

§ huius

Source : BIU Cujas

§.huius studij. Itē, per hoc non sequitur, ꝙ iure vel vi deroge
tur ecclesiasticæ libertati. Iure non, quia licet subditi ex qua
dam speciali rōne a publico introducta, prohibeātur aliena-
re in non subditum, non infertur ꝙ non subditus de iure pro
hibeatur secum ꝯhere, vt de act. empt. l. Iuli. §. si quis a pupil-
lo. Nec etiam, ex quo persona ecclesiastica nō reperit secum
ꝯhentes, hoc non contingit ex ui, quæ inferat̄ naturali facul-
tati ipsorum, cum quantum ad ipsas personas & res eorum,
dictum statutum in aliquo frenum non ponit, sed hoc cōtin-
git ex eo, quia laici subditi nolunt cum ipsis clericis ꝯhere, q̄
voluntas probatur ex ipso statuto, quod est factum ciuiū vo-
luntate, vt d. l. oēs oopuli. ff. de iusti. & iur. & l. de quib. in fine,
de legi. & de iur. immuni. l. semper. §. legem, & a tali volūtate
36 †non pn̄t singuli ciues recedere, nisi conderent statutum con
trarium, vt C. de act. & obl. l. sicut, & in gl. ff. sol. mat. l. si cū do
tem. §. eo aūt tpe. & pro hoc de re. iu. c. quod semel placuit. li.
6. cum ibi no. per Dy. & alios. Itē probatur, quia in dubio non
37 †præsumitur animus iniuriandi, nisi probetur, ēt vbi fit alicu
ius lucri priuatio, vt ff. de dam. infec. l. fluminū. §. fi. & l. procu
lus. cum si. vt in proposito. ergo licet psonæ ecclesiasticæ per
statutum excludantur a lucro, nō pn̄t sibi ad iniuriam appro
priare, nec dicere, ꝙ fiat ꝯ eorum libertatem, cū ciues sic sta-
tuendo, suo iure vtantur, vt dictis iuribus, & de re. iu. l. nullus,
& l. nihil dolo. Item probatur alia ratione quia ꝙ quis putat
ęquum in persona sua, dēt reputare ęquū in persona alterius
ff. de iureiu. l. si duo. §. si qs & §. sequenti. de cōpen. l. cum filio.
quia nō dēt quis postulare id cuius ꝯriū nō esset postulaturus.
C. de sol. l. pe. & de usuris. l. si ea lege. Sed ita est, ꝙ eccłia ī suis
personis ęquum putauit, & putat, ꝙ res immobiles ecclesiasti
cæ non possint in laicos alienari sine maxima solennitate, &
licentia superioris. vt extra de reb. eccle. non alie. c. 1. & in c.
hoc consultissimo. li. 6. ergo ęquum dēt putare in personam
laicorum, ꝙ nō possint in clericos alienare, nisi sm̄ formam
statuti, & p̄ hoc bn̄ facit. ff. qđ qsque iur. l. 1. §. si qs apud. & C.
de sen. & ĩter. om. iu. l. cū Pap. & auth. et ꝯn̄ter. Idē p̄bat̄ alia rō
38 ne, q̄ ĩter alias satis cogit, & sic. Qn̄ p statutū† certū genus ho
minū rē immobilē p̄hibet̄ alienare, ēt clericis, nō simpliciter
sed sub certa forma ꝯcedit, tale statutū nō pōt dici ꝯ liberta-
tē ecclesiæ. hoc probat̄ d. l. 1. C. de met. lib. 11. cōiungēdo cū l.
cū ita. & de ꝯd. & de. & fere p totū tit. ff. de mino. & de reb. eo
rū, q sub tu. vel cu. sūt. Et hoc apparet bn̄ ī mater ia feudorū.
39 vasallus†. n. feudū paternū pōt alienare ēt ī alienigenas, & tn̄
in ecclesiasticā personam nō pōt, nisi certa forma seruata, vt ī
vsib. feu. de alie. feu. pater. & de p̄hibita alie. feu. p Feder. post
prin. ibi pro aīa iudicare. & de vasallo mil. q bellica arma de
posuit. c. 1. & c. qui clericus. & si. de feu. controuersia fuerit. &
c. 1. an Mutus vel aliter impfectus. Nec est nouū, ꝙ in iure, p̄hi
beantur certa, q̄ tn̄ sub certa forma, & limitatione conceduu
tur, vt patet. C. de vē. rerū fisc. quasi p totū. & l. 3. & l. fi. de ven.
rerū ciui. & de iure do. impe. l. fi. & de iure emphy. l. fi. cum si.
sic est in p̄posito. licet n. statutū prohibeat alienare, nō tn̄ sim
pliciter sed sub certa forma, & certis limitationib. permittit
Est. n. una limitatio. in d. statuto, cū dr̄, nisi soluerit sol. 10. pro
libra, q̄ in iure approbatur. ut d. l. fi. §. ult. C. de iure emphy. &
l. 1. & 2. de metatis. lib. 11. est & alia limitatio, s. ꝙ interueniat
authoritas superioris, q̄ similiter in iure approbatur, ut d. l. 3.
C. de uen. reb. ciuit. de administratione tutorum. l. lex, quæ tu
tores. Cū ergo limitationes statuti sint iuridice, seruent̄ ergo
in totum, ne totū statutū segreget̄ a partib. ut ff. de usur. l. cū
40 qui ędes. Itē† alia rōne sic p̄bat. Illa lex seu statutū, quæ inui-
tat ad melius, quā si nō esset, est probanda, nt ff. de iust. & iure
l. 1. post prin. & ad sil. l. lege Cornelia, & eꝯrio, illa est impro-
banda, per quam quis inuitatur ad malum, ut ff. de pactis do
ta. l. cōuenire. Sed in proposito pp statutū, psonę ecclesiasticę
inuitant̄ ad melius, q̄ si p̄hibitio statuti nō esset. Nam amoto
statuto desideraret̄ emere res laicorū, & ad agriculturam &
auaritiā intēdere, & diuina officia & eleemosinas paperū ne-
gligere, ꝯ iura cōia & uulgaria, & ex prohibitione statuti reuo
cantur a proposito, ergo statutū est laudabile, & pro libertate
& nō ꝯ libertatē ecclesiæ. Et p hoc, de epis & cler. l. 2. & extra
ne cle. uel mona. secularib. negotijs se immisceāt p totū. Itē
ad idē, illud nō pōt dici ꝯ libertatem ecclesiæ, quod non est ꝯ
priuilegia ecclesiis cōcessa, ut no. per Inn. extra de sen. excōi.
c. nouerit. et p hoc. C. de epis. et cle. l. si ecclesiæ, et per Cyn. in
auth. cassa. C. de sac. san. eccle. Sed p̄dictū statutū priuilegijs
ecclesiarū nō obuiat, si recte aduertat̄, qa nō afficit res uel p-
sonas ecclesiasticas, sed solū seculares q sunt prorsus separati
41 et diuersi. ergo etc. Itē sic p̄batur rō† cōis et boni publici, præ
fertur priuatę. C. de primipil. l. utilitas. lib. 12. cū si. Sed statutū
fundatū est sup rōne publici, et cōis boni, sic ut subditi ꝯser-
uēt eorū res immobiles, qđ ptinet a d cōe bonū, s. ut melius
possint ciuitatis munera supportare. ut C. de dec. l. ad subeun
da. li. 10. et l. cura. §. inopes. ff. de mun. et ho. cū si. ergo &c. Et
qa subditi diuites meli⁹ possint p̄uidere eorū liberis, & fami-
lię. vt. ff. de lib. agno. l. si quis a liberis. C. de alien. liberis p to
tum. & de ali. & cib. leg. per totum. Nec prædictis obuiat, qđ
dici posset. ꝙ si clerici emere possent, de fructibus, subueni-
nirent pauperibus, quia licet facere deberent, non tn̄ faciūt
42 sicut videmus. & ab his, quæ † quotidie fieri videmus, argui-
tur. ff. si cer. pet. l. certi condi. §. si numos. & de li. leg. l. legaui.
Item idem probatur sic. Illa lex non debet dici contra liber
tatem ecclesiæ, vbi etiam personæ ecclesiasticæ honorātur,
publica vtilitate hoc exigente. C. de sac. san. eec. l. ad instru-
ctionē, in auth. de ecclesia. ti. §. sancimus, & extra de immu.
ecc. c. aduersus. & c. peruenit. Sed prædictum statutum fun-
datum est super publica vtilitate, vt ex prædictis patet. ergo
&c. Et maximæ, quia vt dictum est, ex statuto non grauātur
personæ ecclesiasticæ, sed solum limitatur potestas laicorū,
43 subditorū. vt supra. dixi. Itē p̄bat̄ sic. Lōgęui tpis† cōsuetudo
& priuilegium pape, & principis, æquiparant̄. ff. de aqua plu.
ar. l. 2. §. Cassius, & qđ vi aut clā. l. 3. §. plane. imo, qđ plus est,
ex longinquitate tpis præsumitur tacitus consensus papę &
principis, vt no. in simili per Ia. de ar. ff. de excu. tu. l. de philo
sophis. alias est. l. sed & reprobari. §. legum. & per Cyn. C. no-
ua. vec. l. fi. & probatur, ff. de acq. hr̄. l. qui in aliena. §. 1. sed ita
est in proposito. quia tale statutū est lōgæuis tpibus obserua
tum, quasi in oībus ciuitatibus Italiæ, scientibus & patienti-
bus Papa & imperatore. ergo &c. & nemo dubitat ꝙ si super
tali statuto esset priuilegium confirmatorium Papę, nō pos
set dici contra libertatem ecclesiæ. ergo idem in consensu
tacito præsumpto ex longitudine tpis per locum a pari. vt p̄-
44 alle. iuribus. Idem †probatur sic. Vbi eadem ratio, idē ius. ff.
ad. l. Aqui. l. illud. sed ita est ꝙ lex statuit ꝙ rectores & officia
les p̄hibent̄ cū subditis ꝯhere durāte offō, qa cū talib. ꝯhēdo
pp metū possēt reb. suis de facili depauperari. vt. C. de ꝯct. iu.
l. 1. & ff. de ꝯh. emp. l. nō licet. cū si. ergo eadē rō esset in p̄posi
to pp potentiam & priuilegia clericorum & pp magnā co-
piam pecuniarum, laici possent de facili p clericos depaupe
rari, & ideo statutū hoc attendens, nō debet censeri illicitū,
45 nec ꝯ libertatem ecclesiæ. Vltima rō est, Charitas †attenden
da. nam ordinata charitas incipit a se. C. de seruit. l. præses. ff.
de liberis agn. l. si quis a liberis. §. de alimentis Cum igit̄ sta-
tutum p̄dictū sit fundatū super charitate ordinata. s. ne sub-
diti per nō subditos bonis suis & acquisitione, depauperētur
& subditi sint locupletores nō subditis, nō pōt dici tale ꝯ li-
bertatē ecclesiæ. Ex p̄dictis rōnibus cōcludebat̄ p d. Signoro
lum & socios, ꝙ statutū includens ēt clericos esset validū &
iuridicū, nō ꝯ libertatem ecclesiæ. Et ex eo maxime, quia p̄
hibitio statuti non est simplex nec ppetua, sed cū certa limi
tatione, vt p̄dictū est & ideo nō est dānosa nec odiosa, sicut
esset simplex & ppetua. vt. ff. cōi diui. l. in hoc iudicio. §. si cō
ueni at. de cōd. & de. l. sed si hoc. §. fi. & q & a aqb. l. pe. & qa su
46 per publico & cōi bono† fundatū, qđ facit cessare p̄sumptio
nem doli & malitię. vt ff. de iniuriis. l. iniuriarū. §. si quis. &
§. quæ iure. pręsumptio n. doli & malitię esset duobus cōcur
rentibus. Primum, qn̄ statutum esset generale, ꝙ nullus con
traheret cum clericis, vel sibi panem coqueret, & similia, &
de talibus statutis loquitur. d. c. vlt. de immu. ec. lib. 6. Sicut,
qn̄ de ipsis clericis in statuto fieret expressa & specialis men
tio, hoc etiam induceret malitiæ præsumptionem, & hoc in
nuit. d. c. vlt. ibi eo ipso & c. his duobus cessantibus. q̄ cessant
in d. statuto, tollitur præsumptio malitiæ, & inducitur p̄sum
ptio, ꝙ factū sit ad cōseruationem iuris ciuiū, & boni publi-
ci. & p̄ hoc. d. l. fluminū. §. fi. & l. p̄cul. de dā. infect. cū ibi. not.
in glo. & per doc. et pro hoc ēt facit nobilis præsumptio, de
47 qua habetur et no. ff. pro socio. l. merito. Ad† allegata in con
trarium sic rn̄debatur. Primo, ad. c. ecclesia santæ Mariæ de
consti. ꝙ ibi laici imponebant falcem in segetē clericorū, ꝙ
eis nō licet, vt ibi patet. & eo. ti. q̄ in ecclesiarū. cū si. ꝙ nō est
in statuto, de quo agitur, cū imponat legē solū laicis subdi-
tis vt ex superioribus patet. hāc rōnē vr̄ seq & cōfirmare Pa.
de Liazar. in simili qōne, quā notaui. ĩ. 4. par. versic. et quia ta
ctum est de materia clericorum. Item non ob. qđ dici posset
statutum esse ꝯ priuilegia ecclesijs per imperatores conces-
sa, ꝙ non possint emere res laicorum, et ꝙ eis possit donari
sine insinuatione, vt. C. de sac. san. eccl. l. illud. et l. vt inter di
uinum, qa vt dictū est, statutum hoc non prohibet simplici
ter, sed cum certa limitatitone. Ad aliud, qđ dicebatur, ꝙ in
generali concessione facta populis condendi statuta non vr̄
concessum, ꝙ possint statuta condere ꝯ priuilegia clerico-
rum, respondetur ꝙ statut. non est contra priuilegia clerico
48 rum. vt ex superioribus patet, imo ēt statutum pōt fieri †ēt ꝯ
illa, quę sunt per modū priuilegij concessa, vt. ff. ꝙ vi aut clā.
l. 3. §. plane. et de decu. l. nō tm̄. §. fi. aliter sequeret̄ absurdū. s.
ꝙ difficilius tolleret̄ priuilegiū, quam ius cōe. qđ est ꝯ. l. eius.
§. militia. ff. de testa mil. et in auth. de nō alinā. §. quia non ve
risimile. sed in his, quæ sunt ꝯ ius cōe potest fieri statutum
vt cōiter tenēt doc. in l. oēs populi. & dixi supra in prima par-
te er-

Source : BIU Cujas

49 te ergo &c. Ad aliud quod dicebatur, † ꝙ ſpecialia derogant generalib. per c. generi. de reg. iur. li 6. reſpondebatur, ꝙ in ca ſu noſtro nō tractaī de derogatione ſpeciei ad genus, vt ex ſu perioribꝫ patet & quia ēt vt dictum eſt per l. oēs populi, pōt ēt ſpecialib. priuilegijs dero gari, ꝙ ēt ſic cōfirmaī. minores. 25. anno. ex eorum priuilegio, poſſunt reſtitui, vt de minor, per totum. Et tñ per ſtatutum pōt fieri, ꝙ maior. 18. anno. non re
50 ſtituatur, vt no. gl. ff. de eo ꝙ cer. lo. l. 2. in prin. Item regula † illa. c. generi. locum hēt, qñ diſpoſitio eſt in eadem voluntate. Secus ſi in diuerſis diſpoſitionib. diuerſis tꝑib. factis, quia tūc ceſſat illa regula, & ſuccedit alia, ſ. quod ultima derogāt prio ribus. vt l. libertis. in prin. de ali. & ciba. leg. & not. per Dyn. & alios in d. c. generi. Ex prædictis etiam colligi pōt rñſio ad illud, quod dicebatur, ꝙ nō eſt veriſimile Imperatores in con ceſſione ptātis condendi ſtatuta, ciuitatib. conceſſa, voluiſſe concedere quod ſtatuerent aliqua, quæ eſſent in præiudiciū eccleſiarum, quia per ſtatutum nihil fit in eccleſiarum p̄iudi cium. Sed ad conſeruationē cōis & publici boni, vt ſuperius
51 eſt oſtenſum. Ad decre. eos de † immun. eccle. li. 6 ſatis eſt ꝫ. rñ ſum, ꝙ loquitur de ſtatutis animo iniuriandi eccleſiaſticis ꝑ ſonis factis, & ſimplicibus & perpetuis, & expreſſis perſonis eccleſiaſticis, quod non eſt in noſtro ſtatuto. Non ob. etiam. c. nouerit. de ſent. excomm. cum ibi notatis per Inn. imo quo ad quid recte intuenti faciunt pro ſtatuto prædicto, vt ex ſu
52 perioribus patet. Item non ob. c. vnicū. de iniur. & dā. da. li. 6. quia de repreſalijs loquitur, quæ † gñaliter ſunt prohibitæ ēt inrer laicos, in auth. vt non fiat pign. & ſpecialiter ⁊ clericos, vt d. c. ⁊ q̄ nihil diſponit ſtatutum, de quo agitur. Non ob. c. ſtatutum. de hær. li. 6. per quod concluditur quod directe nec indirecte nō dēt fieri ⁊ eccleſias vel eccleſiaſticas perſonas, quia per dictum ſtatutum nihil fit ⁊ eas, ſed ſolum laicis fre num & limitatio imponitur, vt ſępe dictum eſt. Item illud c. ſtatutum. loquitur in his, quæ ſunt fidei, vbi maius periculum vertitur, & ideo ſtrictius ibi proceditur, ſuper quibus, ſta
53 tutum, de quo agitur, nihil diſponit. Eſt † etiam vnum attendendum, quod in dicto ſtatuto exceptus erat caſus ultimæ uoluntatis. Nam in ultima uoluntate licitum erat res immo biles transferre in perſonas eccleſiaſticas, ex quo ſatis colligi pōt pura & bona intentio cōdentiū ſtatuta, quod noluerunt iniuriari nec præiudicare perſonis eccleſiaſticis, ſed ſolum prouidere publicæ utilitati, & ſubditorum, & pro hoc etiam ceſsāt notata ꝑ Hoſt. in ſum. de immu. ecc. §. inquātū. uer. ſed nec illa immunitas. & dato qđ ex aliqua ⁊ñtia aliquod præiu dicium ſequeretur clericis, ex ipſo ſtatuto, talis ⁊ñtia attēdi non deberet, ſed principalis intētio ſtatuēti ū. Probatur. ff. de de iuſti. & iur. l. 1 §. huius aūt, & in his effectualiter ſtabāt alle gationes do. Signo. & ſequaciū, quib. ſic rñdebaī ꝑ p̄fatū dñm ep̄m & ſequaces, ī quorū numero uocatus fui, licet īſufficiēs & impar tātis uiris. Ad primū. n. dicebatur ꝙ iſta ⁊ñtia nō eſt bona. clerici Mediolani ſunt non ſubditi, ergo ſub ſtatuto non includuntur, talis n. ⁊ñtia hēt inſtātias, ut imperator nō eſt ſubditus cōi Mediolani, & tñ non includitur ſub ſtatuto,
64 quod patet, ꝙa nec ꝑ ſuas leges, q̄ oēs ligant, ipſe ligaī ut ff. de legi. l. princeps, & idem pōt dici de dño temporali Mediola ni, qui non ſubeſt cōi Mediolani, & tñ non includitur in ſta tuto, & ſufficit dare inſtantiā. 1 q. 1. ſicut urgeri. ergo ēr clerici, licet non ſint ſubditi cōi Mediolani, tñ ꝑꝑ eorum excellētiā nō includunī ſtatuto laicorū, iuxta illud, Nolite tāgere Chri ſtos meos, vt no. in auth. de nō alie. §. vlt. n. in glo. ſ. dederunt. Ad alia, q̄ dicebantur, ꝙ ſtatutū eſt factū ad bonū publicū & cōe laicorū, nihilominus tñ eſt in dānū & iniuriā clericorū & libertatis eccl̄iaſticæ. vñ talis interpretatio nō procedit, ex̄ de deci. ad audiētiā. imo ſicut ibi no. in gl. infames ſunt, ꝙ ſic aſtute priuilegia & leges interpretantur. Et ꝑ hoc. C. de legi. l. 2. nā nō dēt vnum altare cooperiri & aliud diſcooperiri, in aut. quo opor. eōs. §. ſi vero nō fuerit, & C. q potio. in pi. ha. l. aſſiduí. §. exceptis. Ad aliud qđ dicebatur ꝙ ſtatutū loquitur
54 generaliter & indiſtincte, dicēdū, ꝙ † indiſtincta, bene diſtin guunt ꝑ alia legē, vt ff. qui ſatiſ. co. l. ſciēdū, iūcta auth. offera
55 tur. C. de lit. cōte. & de reg. iur. l. oīs diffinitio, & licet † non ſub ditus dupliciter accipi poſſit, ſ. de alienigenis, & clericis, pro pius tñ & vſitatius de alienigena intelligitur. vnde ad illum referri dēt ſtatutū, & non ad inuſitatū. ſi. de dā. infec. l. damni. in prin. ex̄ de ſpon. ex liteeris. & no. per Io. And. in clem. de fo. compet. c. q̄uis. verſic. indulgemus. Si n. dñs Mediolani ex ge nerali edicto præciperet, ꝙ oēs forenſes & nō ſubditi de Me diolano recederent, tale edictū non tangeret clericos, ſecun dū cōem interpretationē & vſum loquēdi, qui attedi dēt. vt ex ſuperiorib. patet. clerici. n. nedū ſunt nō ſubditi, imo priui legiati. & non apti comprehendi ſub talibus ſtatutis, vel edi ctis, tacite vel expreſſe. & ꝑ hoc. ff. de off. eius cui mā. eſt. iuriſ.
56 l. 1. in 1. rñſo. Ad aliud, qđ dicebaī ꝙ tale ſtatutū eſt in † fauorē publicū laicorū, nō ꝓpea dicendum eſt, ꝙ pro hoc deſtruitur bonum publicū, & fiſcus clericorū, qui non p̄ūt libere acq̄-
rere eccleſiæ vł̄i, quæ hēt fiſcum. in cle. de hęre. c. 2. no. de con
57 ceſſi. p̄bē. qa diuerſitatem. multū †. n. intereſt vł̄i eccleſiæ poſ ſeſſiones acq̄rere. 12. q. 2. futurā, & c. ſeq. quæ ſunt deputatę vſi bus pauperū. 16. q. 2. qm̄ q̄quid, & intereſt ēt laicorū plures emptores hr̄e ꝓꝑ licitationē de in diē addic. l. vbi & de dolo. l. rei quam, vt plus offerenti detur, vt auth. hoc ius porrectū. C. de ſac. ſan. ec. Eſt ēt attendendum, ꝙ clerici Mediolani quo
58 † ad fauores & priuilegia reputantur de vniuerſitate & cōi Mediolani, caſus eſt ex̄ de for. cōpet. dilecti, vbi priuilegium datū Anglicis, extendiī ad clericos, ſecus in odioſis. ſic loqui tur. c. ſi ſnīa. de ſen. exc. li. 6. ibi ēt dr̄ deſcolarib. qui hñr pro ci uib. quo ad fauores. Ad aliud quod dicebatur, in clericis diffi cilior eſt tranſitus, rñdetur, ꝙ licet hoc verum ſit, tñ ꝑꝑ eorū fauorē & priuilegia tali ſtatuto eccleſijs prę̄iudiciali & inimi
59 co, non includuntur, vt dictū eſt † Ad aliud qđ dicebaī de lon ga ꝓſuetudine, eſt dicēdū, ꝙ verū eſt in licitis & honeſtis & q̄ nō inducunt periculū animarū, vel damnū pauperū, vel ec cleſiarū, tales. n. cōſuetudines dicēdę ſunt potius corruptelæ, & per ꝓñs inualidæ, in auth. vt nulli iudi. §. male. & C. de fur. auth nauigia. ex̄ de conſue. cū tāto. & ff. de pęnis. l. ſi diutino. Ad rōnes circa fm̄ articulū, rñdebatur primo ad primam &
60 ſecundam, q̄ ad idē tendūt, ſ. ꝙ † ꝑ leges fit prohibitio aliena tionis in nō ſubditos, ꝙ illæ leges nō ligant clericos, ſed ſolū alios forenſes, ꝙa ēt leges conditę in ſauorē eccleſiarū, robur nō ſumūt niſi approbatæ ꝑ eccleſiā. Ad hoc bñ facīūt notata per Io. An. de reſcri. ex parte. & ꝑ Hoſt. de ſol. c. 1. ēt ſi eſſent in decretis canonizatæ, ut ibi no. Ad aiiud qđ dicebatur, ꝙ pri-
61 uati pñt apponere † pacta in ſuis ⁊ctib. ergo fortius uniuerſi tas per ſtatutum. dicendum eſt, ꝙ hoc uerū eſt, quo ad alios, nō quo ad clericos, quos nullo modo ligare pñt. ad hoc facit ſimile quod no per Inn. & Hoſt. & Io. An. de iureiur. c. venien tes, q̄ dicūt, licet per pactū poſſit renūtiari inter duos litigan tes, appellationi, ut C. de tem. ap. l. fi. in fi. nō tñ poſſet fieri ſta tutum gñale qđ nō poſſet appellari. Et pro hoc. ff. de pac. l. iu riſgen. §. ſi paciſcar. & de colle. illici. l. ſodales, & ibi no. per Ia.
62 de Are. Ad quartā rōnē † dicēdū, ꝙ cū ⁊ctus rerum immobi lium ſint de iuregen. ut l. ex hoc iure ff. de iuſti. & iu. & hæc fa cultas emendi, oīb. eccleſijs a iure cōi conceditur. C. de ſac. ſan. eccle. l. fi. Si ergo ꝑ ſtatutum talis facultas & libertas per indirectū aufertur per pęnas & difficultates appoſitas alien ā tib. pſonis eccleſiaſticis, non poſſet negari tale ſtatutum fore ⁊ libertatem eccleſiæ a iure cōi conceſſam, pro hoc ex̄ de re bus eccle. nō alie. c. fi. & bene de mortuo infe. l. 1. §. ædificare.
63 & de lig. & ſump. funę. l. oſſa. in fi. Ad illud, qđ dicebaī, qđ † ec cleſia, ꝑ ſtatutū prohibetur a lucro & auaritia, nō eſt uerum, imo per ſtatutū damnum & iniuria infertur perſonis eccle ſiaſticis, quia eorum intereſt pecunias eorum conuertere in res immobiles ad inſtar. pupillorum. ff. de admi. tut. l. 3. §. ſi pa rens, & l. ita tamen. & l tutor qui repertor. §. ſi poſt. & 12. q. 2. futura. & c. ſeq. quia eccleſiaſticæ perſonæ nō poſſunt de eo rum pecunijs negotiari, ut ⁊. dicetur. Ad aliud, quod dicebatur, quod iura † inducētia ſolennitates in alienatione rerum eccleſiæ, pupillorum, & ciuitatum, ſunt iuſtæ, conceditur, ꝙa communes ſunt omnibus perſonis, nec ex eis unus admitti tur, & alter repellitur, cuius contrarium eſt in ſtatuto prædi cto, quia ſubditi ſine aliqua difficultate admittuntur ad ac quirendū, & non ſubditi repelluntur per indirectum ꝑꝑ pœ nas & grauamina adiecta ī ſtatuto, & ꝑ hoc bene p̄all. l. de mi no. l. & ſi ſine. §. idem faciunt, & l. ꝙ ſi minor. §. nō ſemper, ex tra de conſue. c. 1. & de re iud. c. cum cauſa. Et ꝙ dr̄ de pęna, q̄
65 non pōt adijci † matrimonio, cum matrimonia debeant eſſe libera. ff. de uerb. obl. l. Titia. C. de ſpon. l. ult. de inuti. ſti. l. libe ra. & extra de ſpō. c. gemma, & pro hoc optime. ff. quarum re rum actio. non datur. l. 1. §. quæ onerandæ cum ibi notatis in gl & per doc. & quod no. in gl. ff. de condi. inſti. l. ſi quis ſub ⁊-dit. adijciebatur etiam & hoc tollit multa allegata per partē aduerſam, ꝙ iſtud ſtatutum eſt ⁊ bonum publicum laicorū & eccleſiaſticarum perſonarum. Nam ꝙ ecclecaſticę ꝑſonę libere poſſint immobilia laicorū acq̄rere, eſt utile clericis, q̄ non poſſunt ex pacunia negotiari. 85. diſt. fornicarij. & c. eij-ciens, & extra ne cleri. uel mona. per totum, & ex fructib. præ ſtare debent alimenta pauperibus, & d. c. futuram. 12. q. 2. &
66 hoc † etiam intereſt totius reipublicę proſpicere egenis, & ꝙ pauperibus alimenta non deſint. C. de ſac. ſan. ec. l. priuilegia. hoc etiam eſt bonum publicum laicorum, quibus licet ex pe cunijs negotiari, ut d. c. fornicarii & cap. eiiciens. negotiato res † enim ſunt utiles & neceſſarij bono publico & cōi. de nū dinis. l. 1. & per eos ciuitates fiunt opulentiores, & interdum de rebus immobilibus propter ſterilitatem, & tempeſtates paruos reditus reciperent ex bonis immobilibus, ex quo pa tet ſtatutum eſſe contra bonum publicum, & commune cle ricorum & laicorum. Ad illud quod dicebatur, quod clerici non faciunt. uerum eſt, de multis, malis. ſed multi boni fa ciunt. nec hoc ſpectat ad iudicium uel correctionem laico-

rum,

Source : BIU Cujas

rum, imo cõmittunt aĩas corũ regẽdas clericis multo fortius ꝑalia. C. de pactis cõuẽ. l. fi. & de ſac. ſan. ec. l. ſancimus. Ad. l. ad inſtructionẽ. de ſac. ſan. ec. cũ ſi. dicendũ eſt, ꝙ nõ tenẽt ni ſi approbata ab eccleſia. 16. q. 2. nouarũ, & ibi no. Prẽterea in-
68 ſtructio† viarũ & põtiũ ſunt opera pia, ad quę tenetur eccl'ia, ſed nõ ꝓp hoc ſequitur ꝙ ſtatuto ligentur, quod eſt vinculũ iniquitatis. Ad aliud, quod dicebatur ſtatutum eſſe fundatũ ſuper charitate. dicẽdum eſt, ꝙ imo ſuper ſumma iniquitate, interdicẽdo eccleſiaſticis perſonis, ꝙ cõceditur relegatis, bãnitis, & deportatis, vt. ff. de pœnis. l. quidam. & l. deportati. & ꝑſumptio doli & odij eſt ⁊ tales ſtatuentes. nam clericis oppi do ſunt infeſti. 2 queſt. 7. laicos, ex̃ de immun. ec. c. clericis. li. 6. & videntes ſe non poſſe ligare clericos directo, ꝑ indirectũ pœnam appoſuerunt in fraudem, vt no. in d. l. 2. de cõdi. inſti. ſi quis ſub cõditione? quæ gloſ. benefacit. Item ſicut fatetur pars aduerſa, cõiter iſtud ſtatutum eſt in omnib. ciuitatib. Ita liæ. Et ſic perſonæ eccleſiaſticę Italiæ nullo loco potuerũt ac quirere res immobiles. Ex quo ſolo clare patet de fraude. Ad hæc eſt lex aurea. ff. de ⁊di. & de. l. hoc modo. de iure pat. l. adi gere. §. ſi patronus. quæ. ll. ſufficerent ad deciſionẽ qõnis. imo,
69 quod plus eſt, tale ſtatutum nedum dici dẽt† ⁊ libertatem ec cleſiæ, imo ⁊ libertatẽ Dei. nã tale ſtatutum per indirectum prohibet ędificari. & dotari eccleſias, hoſpitalia, & alia pia lo ca, quæ habent ædificari & dotari in reb. immobilibus, & ſic minuitur cultus diuinus, ⁊. c. ex parte. de conſti. eccleſiæ. n. ex prędijs & poſſeſſionib. conſtituũtur, no. per Inn. & Hoſt. extra de præben. c. maiorib. imo ẽt eccleſiæ, q̃ fundatę ſunt, in ſeip-ſis, deficerent. de reli. domi. c. vno. li. 6. & ad paucitatem dedu ci poſſent, ceſſantibus reditibus, ſi de nouo nõ poſſent acquirere, ⁊ c. 16. q. 1. §. ſicut, qui benefacit, & clerici per talia ſtatu
70 ta equiparantur iudæus† quib. interdĩ Chriſtianorũ cõmercium ex̃ de vſu. c. poſt miſerabilẽ, & c. quanto. & Barbaris, & prę all. l. C. quę res expo. non debe. l. 1. & 2. & de cõmer. & mercator. l. mercatores. & durioris forent conditionis, quam tpe Pharaonis, Gen. 17. & ex̃ de immunit. eccl. c. non minus. non
71 eſt tũ diffidendum, ꝙ ⁊ archiepi debent modum & mẽſuram apponere clericis, ꝙ non emant poſſeſſiones laicorum ad cupiditatem, vel expẽſarum largitatẽ, in auth. ut determinatus ſit numer. cle. §. 2. ver. non. n. oportet. & 12. q. 2. aurum hẽt eccleſia. In tantorum virorum & iurium diuerſitate trepidus eligere non audeo. Sed quantum percipere potui de opinio-
72 nib. eorum, pro† maiori parte collegi, inclinare, ꝙ ſtatutum clericos includeret, maxime, quia ſic ſemper interpretatum, intellectum, & ſeruatum fuerat, ſed eos non ligaret per iura prædicta, ſecundum quæ per indirectum eſſet ⁊ libertatem eccleſię, maxime ꝓp pœnæ appoſitionem, quæ non põt ꝓprie dici limitatio, ſed potius totalis excluſio perſonarum eccleſiaſticarum ab acquirendo res immobiles laicorum, quis. n. venditor reperietur, qui rem iuſto pretio valentem. 10. vellet dare pro. 5. & quinq; cõi Muli? vel emptor volens rem valentem. 10. emere pro 15. certe nullus, & ideo bene eſt totalis ex
73 cluſio. ſed vbi ſtatutum† concordaret cum diſpoſitione iuris canonici, ꝙ laici non poſſent alienare generaliter ſine licentia ſuperioris, vel certa ſolennitate ſeruata, quæ eſſet communis ad laicos & clericos, tunc tale ſtatutum dici poſſet, vt puto iuridicum & non contra libertatem eccleſiæ. hanc quę ſtionem tantum ampliaui, quia continua eſt propter ſubtilitatem allegationum, quæ poſſent deduci ad multa alia.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas an poſſit legem imponere rebus alienis.*

Quæſt. III.

1 **Quid** †Si Reginus volebat portare merces vel arma ad ciuitatem Cremonæ, & faciebat trãſitum per ciuitatem Parmæ, vbi erat ſtatutum, ꝙ tales res non poſſent exportari, nunquid ſi portet, incidat in pœnam? omnes tenent ꝙ non, quia ciuitas Parmenſis non poteſt legem imponere rebus alienis, vt dixi ſuper prima quæſtione circa fin. uerſi. prædicta vera, & pro hoc bene. ff. de publi. Cæſar. C. de pact. l. fin. in fin. de iudeis. l. nemo exterus. & dicunt eſſe caſum præſentis quæſtionis. C. de ędifi. priua. l. ſi quis poſt hac. vbi de hoc, & in Gandi. de rebus vetitis. ver. ſed quid ſi Bladum, & in Margarita Galeo. & per Gui. ver. ſed pone quæſtionem de facto, quidam Reginus.

SVMMARIVM.

1 *Res licitę an ſint publicandę propter illicitas. diſſing. nu. 5.*
2 *Mittitur quis in poſſeſſionem totius domus, propter partem minantẽ ruinã.*
3 *Totum an auferatur partis ratione.*
4 *Pœna delicto commenſuranda eſt.*
6 *Conducens illicita, ſi deprehendatur in via, antequam exiuerit fines prohibitos, an incidat in pœnam ſtatuti prohibẽtis efferri res illicitas. et n. 8. 9. 11.*
7 *Delictum non conſummatum punitur in atrocioribus.*
10 *Fur, quod dicetur manifeſtus, ſi deprehendatur antequam peruenerit ad locum deſtinatum, ſi ibi iam erat delictum conſummatum.*

Quæſt. IIII.

1 **Item** † Quæritur qd ſi qs portabat vel trahebat quaſdã res illicitas, & quaſdã licitas, nunquid licitæ publicabuntur ꝓp illicitas? Gui. de ſuza. tenet, ꝙ non, ꝑ. l. ff. de aqua quoti. & æſti. l. j. §. Trebatius. licet. dicat eſſe ar. ⁊. ea. l. §. itẽ q̃ritur. vbi de hoc dixi. & pro ⁊ria opi. facit, quia qs † mittitur
2 in poſſeſſionem totius domus ꝓp partem minantem ruinã. ff. de dam. infe. l. ſi finita. §. ex hoc ædicto. & pro hoc de pecu. le. l. ſi peculium, & de excep. rei. iudi. l. ſi quis cũ totum. & cõi diui. l. ſi is, cum quo. Dy. la. de are. hanc qõnem tãgit. ff. de publi. l. cotẽ ferro. §. dñs nauis. & arguit ꝙ oĩa cõfiſcentur. l. 3. C. de nautico fęnore vbi de hoc no. ꝑ Cy. & ibi dixi pro hoc. d.
3 §. dñs. vbi nauis confiſcatur. nam & alias† rõne partis, totum aufertur. C. de plus peti. l. 1. 2. de leg. 1. l. ẽt ſi partis. & vĩ caſus ff. loca. l pe. §. fi. In ⁊rium alleg. ff. de publi. l. ſi publicanus. §. 1. & ar. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. idem Labeo, quorum le. l.
4 1. §. ſi duæ & quia non† debet extendi pœna vltra delictum. C. de pœnis. l. ſancimus. & per hoc dictus. §. dñs nauis. ſecundo rñſo. Tenet ꝙ res licitæ inuchẽtis non confiſcentur. illicitarum ratione. præalle. l. ſi publicanus. §. 1. intelligit ꝙ ibi res licitę erant alterius, quàm vehẽtis. & pro hoc. C de fal. mo. l.
5 1. §. domus. Richar. in d. l. pe. § 1 dicebat. Aut † res licitę ſunt ſeparabiles ab illicitis. puta quia habebat licentiam de 10. equis, & ducebat. 12. & tunc vera ſit opi. quod ſolum illicitæ perdantur. Aut non ſunt ſeparabiles, vt frumentum & aliæ merces commiſtæ, & tunc omnes perdãtur. Cõiter ſeruatur opi. ꝙ ſolum illicitæ perdantur & ideo in contractibus datiorum & ſtatutis communiter hodie declaratur, ꝙ etiam licitæ perdantur ꝓp illicitas? & quod ſolum illicitæ perdãtur, tenet Gandinus de rebus vetitis, circa prin. & Gui. ver. item
6 quid ſi ſtatutum. Item quæritur, ſi † conducens illicita. deprehendatur in via antequam exiuerit fines prohibitos, an incidat in pœnam ſtatuti? & vĩ ꝙ ſic, quia ſola impoſitio rerum illicitarum in naui, vĩ puniri, ẽt antequam recedat de portu vt. ff. de publi. l. cotẽ ferro. §. dñs. vbi de hoc dixi. & ꝙ incidat in pœnam deprehenſus in itinere, vĩ expreſſum. C. de ſeruis fugi. l. ſi fugitiui. vbi de hoc dixi. & ff. de re mili. 2. § is, qui ad hoſtes. Nam cum res eſt in tranſitu, perinde eſt, ac ſi tranſijſſet, vt ff. ꝙ vi aut clam. l. ſi alius. §. eſt & alia. & de ędil. edit. l. quid ſit fugitiuus. §. idem Celſus alias Celſus fuit ⁊, qa redire poterat & pœnitere, vt. ff. de falſis. l. q falſam. & ⁊ria loquũtur de atrocioribus, in † quibus punitur delictum ẽt non cõ-
7 ſummatũ, vt plene dixi. C. de epiſ. & cle. l. ſi quis non dicã. & iſtam tanq̃ mitiorem ſæpe obtinui. Et pro hoc bñ. ff. de teſta. militi. l. ex eo. in fi. vbi de hoc tetigi, licet & qñq; viderim ſeruari ⁊rium. Alii dñt, aut captus eſt iuxta cõfines† aut lõge a cõ
8 finibus vetitis, vt primo caſu puniatur quaſi ꝑſumptio ſit, ꝙ per eum non remanſerit. Secundo caſu non, qa potuit pœnitere. ar. d. l. q d ſit fugitiuus. §. idẽ Celſus. alii tenent, ꝙ mitius puniatur. & hanc ſequitur Gandi. de rebus vetitis. ver. qd ſi ille, qui portat. & ver. vlt. de hoc ẽt tangitur per Cy. C de nauticо fęnore. l. 3. vt ibi dixi. & per. Gui. de ſuza. in ſuis qõnib. ſtatutorum. ver. pone qõnem de fact. Statutum eſt in ciuitate, ne quis debeat portare bladum. Et plene dixi d. l. ſi fugitiui. C. de ſer. fugi. Alii dicunt, ꝙ aut fuit repertus in loco dubio, puta in via quæ ad plures partes extenditur, & tunc ꝓ ipſo ꝑſummatur. ar. ff. pro ſo. l. merito. Aut in nõ dubio, puta in via recta, ita ꝙ alibi ire non poterat, niſi reuerteretur, & tũc aut prope confines, & tunc ⁊ eum præſumitur. vt. C. de pœnis. l. qui ſnĩam. Aut non prope, & tunc inſpicitur ſtatus, ut ſi reparatus pũgebat boues uel aſinum, et reſpiciebat uerſus locũ prohibitum, tunc puniatur, aliás non, per dictam. l. q falſam. ff. de falſis. ad. l. Aquil. qua actione. & l. ſi ex plagis. §. in cli. in-
9 quit Richar. & uide qđ no. 30. q. 1. c. ita nos, §. 1. Sed ꝙ † nõ puniatur inuentus in itinere niſi uenerit ad locũ prohibitũ, bñ facit. ff. de capti. & poſtli. re. l. poſtli. § poſtliminio. ar. ⁊. ff. de
10 furt. l. 3. 4. & 5. ubi dĩ furem † eſſe manifeſtum, ſi deprehendat anteq̃ peruenerit ad locum deſtinatum, ſi ibi iã erat delictũ furti conſummatum, de hoc per Gui. uerſ. pone quęſtionem de facto, ſtatutum eſt in ciuitate, ne aliquis. Sed ſi nõ reperiatur extra diſtrictum † an ſit ſufficiens probatio? dic ꝙ non. qa
11 ille uĩ exiſſe qui primo fugit, ut. ff. de his, qui ſunt ſui alie. iu. l. patre furioſo. ubi de hoc dixi circa fi. de re. iur. l. non uidet iem dimittere. & l. non poteſt uideri deſiiſſe. oportet ergo, quòd probetur eum exiuiſſe de diſtrictu. Andreas Pi.

SVMMARIVM.

1 *Frumentum ſi quis legauerit ſimpliciter, non videtur legaſſe farinam.*
2 *Lanam qui legat ſimpliciter, aut marmora, non videtur legaſſe veſtem, aut columnam marmoream.*
3 *Macedoniano ſenatuſcon. locus eſt, ſi quid mutuo detur in fraudem pecunię*
4 *Argumentum a ſimili. procedit in ſtatutis.*
5 *Statutum, quod pro quolibet quarto vini, ſoluatur denarius vnus, an extendatur ad vendentem ſtellaciam.*
6 *Baldi appellatione, an contineatur legumen vel millium.*

Quæſt.

Source : BIU Cujas

Quæst. V.

1 Item †Dī,si ſtatuto prohibeat̄ Bladū exportari, an expor
a tans farinam,[a] tali ſtatuto puniatur? Et vī ꝙ non, qa mutata forma, mutatur res. ff. ad exhiben. l. Iul. §. & ſi quis. Itē qui legat frumentū ſimpliciter, non vī legaſſe farinā, ſicut q
2 legat lanam, non †vī legaſſe veſtem, & qui legat marmora non vī legaſſe columnam marmoream, quia talia ſpecificata nō pñt reduci ad ſuam priſtinam materiam, vt ff. de leg. 3. l. quæſitum. §. illud. & l. lana. in prin. per quas. ll. hoc tenet Dy. vt no. ſm eum, dicto §. illud. In ꝓriū vī quod dī de Macedon.
3 ꝙ ſi aliud detur †mutuo in fraudem pecuniæ, locus eſt Macedoniano, vt ff. ad Macedon. l. ſed Iul. §. mutui. & hanc tenebat Ray. de forliuio, quia tenebat ſtatuta recipere interpretationem extenſiuam, & reſtrictiuam, ſm ꝙ plene dixi. s. iii prima parte huius operis rubricella, an ſtatuta recipiant interpretationem. primam opin. ſequitur. Gui. de ſuzz. & cōiter doc. & eam vidi de facto ſeruari. Et ita tenet. Gādi. de reb. vetitis. ver. item, pone cōtineri ſtatuto. & ita dicit fuiſſe Paduæ terminatum per l. pe. ff. ad exhiben. Et ad hoc poſſet adduci, ꝙ †in
4 ſtatutis liceat arguere a ſimili. de quo dicit ipſe Gan. in ver. ſe. & dixi s. proxima parte in quæſtione, an ſtatuta recipiant interpretationem. ver. item quæro, an ſtatutū trahatur ad ſimilia, & p̄dictus Gui. ver. pone qōnē de facto, ī ciuitate Vercellarū.
5 Et idem †dici pōt, ſi ſtatuto contineatur pro quolibet quarto vini ſoluatur denarius vnus, ꝙ nō extēdat̄ ad vendentē ſtellacia. Sed †an appellatione Bladi, ꝓtineat̄ legumē, vel milliū, vī
6 ꝙ nō. extra de deci. c. ex multiplici. ꝓriū, puto maxime ex cōi vſu loquēdi, q attēdit̄. de ver. ſig. l. annicul⁹. cū ſi. & ita ſeruat̄.

ADDITIO.

a ¶ Farinam. No. hic ꝙ ſi ſtatutū diſponit, ꝙ frumentum non extrahatur de ciuitate, non hēt locum in farina vide Gui. de ſuzz. in l. ſi conuenerit. §. ſi quis cauerit. ff. de pig. ac. vbi digreſſio de materiam, mutat formam rei. & aliam rē cēſeri facit. ſm Old. an d. §. ſi qs cauerit facit qđ no. Iac. in l. liberorv. §. chartis de le. 3. & facit lex, quæſitum §. illud. eod. ti. uide Bald in d. §. ſi quis cauerit.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quod nullus nocte iter faciat, a ſono campanæ quæſero pulſatur, vel ante ſonum illius, quæ pulſatur mane, aliquis putans de manu pulſatum, egreſſus, & deprehenſus an puniatur.*
2 *Statuta, ſunt ſtricti iuris, & ab eis non eſt recedendum.*

Quæſt. VI.

1 Item †Quæriī, ſtatuto cauetur, ꝙ nullus vadat de nocte poſt ſonū cāpanæ, q̄ pulſat̄ in ſero, vel ante ſonum illius, q̄ pulſat̄ in mane. aliquis credēs cāpanā, quæ pulſat̄ de mane, fore pulſatā, exiuit domiū, & ibat p̄ ciuitate, & reptus eſt p̄ familiā Poteſtatis, q̄ritur an puniat̄. Dñs Gui. de ſuzz. dicit Mutinæ ꝓſuluiſſe. ꝙ nō, qa credit ſibi hoc licere. ff. de ędil. edic. l. quis ſit fugi. §. apud Labeonem. idem tenet Gandi. de reb. veti. ultra prin. uer. Itē qd ſi in ſtatuto. & Gui. ponit qōnē
2 de facto, ſtatutum eſt Mutinæ. Ego †puto ꝯ, attentis verbis ſtatuti, q̄ ſunt ſtricti iuris, & a quib. non eſt recedendum ut plene dixi in prima parte opis, rubricella. an ſtatuta recipiāt īterpretationē Et. §. apud Labeonem. nō ob. quia ibi ſeruus faciebat qđ per alios publice fiebat. ſed nō ſic eſt in qōne p̄poſita.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtāte, ꝙ nullus exeat de domo poſt pulſum cāpanæ, ſi quis fuerit egreſſus die aliquo, quo cāpanæ ſilent, poſt horam ad id inditam, an puniantur.*

Quæſt. VII.

1 Item †Quæro retentis eiſdē terminis ſtatuti, ꝙ quadam die nō pulſabant dictæ cāpanæ, puta qa erat die Veneris ſancti, aliqs repertus fuit poſt horā, qua cōſueuerat pulſari cāpanā ſerotina, nunqd punietur? Doct. tenent, ꝙ ſic, & vī expreſſum. ff. de his qui no. infa. l. liberorum. §. 1. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Statuta quæ potius ſeruanda, actoris, rei, vel Iudicis.*
2 *Statutum loci, ſeruari debet, in quo conuenitur reus.*
3 *Contractus præſumitur ibi factus, vbi fieri debet ſolutio.*
4 *Solutio ibi fieri debet, vbi celebratus eſt contractus.*

Quæſtio. VIII.

1 Item †Quæro queſtionem ſæpe occurrentem Bononien ſis agit Mutinæ contra Mutinēſem, diuerſa ſunt ſtatuta actoris, & rei & iudicis, quæritur quæ ſtatuta in cauſa illa debeant ſeruari? Et vī quod ſtatutum rei non debeat ſeruari, qa actor illis nō adſtringitur, quia nō ſubditus, & idē pōt dici de ſtatutis actoris, qa eadē rōne eis nō adſtringitur reus, ut. C. de ſum. trin. l. 1. ubi hæc queſtio tangitur in gl. & p̄ doct. & ibi dixi, & pro hoc. C. de iudi. rem non nouam. in auth. de non ligen. 2. nuben. in fine. & de iur. cal. l. 2. in princ. & per ꝯns ſeruabitur ſtatutum iudicis. Et in iſta opin. fuit d. Hoſt. doctor
2 antiquus. Et dixit eſſe caſum. ff. quod q̄ſq; iur. l. 1. §. fin. Sed † ꝙ dēat ſeruari ſtatutum loc. in quo reus conuenitur, facit ff. de teſti. l. 3. §. fi. C. de ædi. priua. l. an in totum, & quæ ſit longa cō ſue. l. 1. Sed ll. ille loquunt̄ quo ad cauſæ ordinationē, & inter ſubditos illi iuri municipali. Et ideo lac. de Are. Odof. & cōiter Doct. dicunt, aut ſtatutum eſt ad litem ordinādam, & ſeruantur ſtatuta loci, in quo reus conuenit, per. ll. p̄dictas, & C. de emā. liberorū. l. 1. Si aūt ad litem decidendam, tunc ſeruā-
3 tur ſtatuta loci, in quo celebratus fuit contractus, vt ff. de cui. l. ſi fundus. & de vſur. l. 1. Et † quo ad hoc intelligitur ꝙ traxiſſe eo loco vbi fieri dēt ſolutio etiam, ſi alibi foret celebratus cō tractus. ff. de act. & ob. l. contraxiſſe. de iud. l. exigere. & de bo. auth. iudi. poſ. l. 1. quod dixi in ſtatuto, idem intelligas in ꝓſuetudine, vt dixi. C. quæ ſit longa conſ. ſuper rubr. & ff. de legib. de quib. ver. quid ſi alia eſt conſuetudo. Et vide bene in Spec. de ferijs. §. 1. ver. licet pone, ꝙ in loco, & in Margarita. de ſententijs. ver. pe. & quod dixi. ff. de iud. l. 1. circa finem. Et ad hoc etiam facit, quod no. 12. di. illa. & extra de eo qui mittitur in poſ. cauſa rei ſeruandæ. c. cum veniſſent. Prædicta vera ſunt, ſi conſuetudo vigebat tpe ꝯctus, de quo agitur. Si enim poſtea ſuperueniſſet nō iudicaretur cōtractus, quo ad robur, ſm ipſam. vt. C. de vſu. l. pe. & ibi dixi. ff. mā. l. ſi ꝓcurator. in prin. de ver. ob. l. cū filius. C. de legi. l. leges. & conſtitutiones. & ibi dixi. de teſt. l. iubemus. ad fi. & in auth. vt cum. de appel. co. §. 1. & ut factæ nouæ conſti. in fi. & de hoc etiā dicetur infra in 3. parte operis, rubricella, an forenſis debeat puniri pœna ſtatuti loci, in quo deliquit, uel pœna iuris cōis, & uide s. 1. parte. uer. ex quo. s. diximus forenſes. & uer. ſeq. Et ex prædictis colligitur ſo. qōnis, ſi † ſtatutum eſt Mutinę, ꝙ mortua muliere
4 in matrimonio, perdat maritus totam dotem, & Regij eſt ſtatutum, ꝙ perdat tm̄ dimidiam, & Mutinenſis ꝯxit matrimonium cum Regina, & ꝯctus dotis celebratus fuit Mutinæ, in quo conuenit maritū reſtituere dotem in ciuitate Regii, qđ ſtatutū ſeruari dēt mortua muliere? & uī ꝙ ſtatu. Mutinæ. qa ibi celebrat⁹ fuit ꝯctus. p̄ l. ſi fun. de cui. Sed dicatis ꝙ ſtatutū, Regij, qa ibi fiēte uī celebrat⁹ ꝯctus, qa ibi dēt fieri ſolutio, p̄ dictam. l. ꝓtraxiſſe de act. & obli. & de iudi. l. exigere. Gabriel.

SVMMARIVM.

1 *Forenſes an debeant gaudere beneficio ſtatutorum, ad quorum obſeruantiam non tenentur.*
2 *Regula, Qui damnum non ſenſit, nec commodum ſentiat.*
3 *Petere non debet quis id, cuius contrarium non eſſet poſtulaturus.*

Quæſt. IX.

1 Sed Ex quo diximus †forenſes non ligari ſtatutis. nunquid ſi ibidem reconueniantur, quod fieri pōt, poterūt uti
a beneficio ipſorum ſtatutorum[a] in ſui fauorem, argu. ꝙ ſic. ff. de pœnis. l. capitaliū. §. idem ſtatuas. ſed ibi loquit̄ in iure cōi & in ſubditis. Ia. de Are. tenet ꝙ nō. ut C. de ſum. tri. & fid. cathol. l. liquet. ultra mediū. ibi, æquū quippe eſt, ut qui nr̄is &c.
2 ubi de hoc dixi. Cum. n. †non ſentiant damnum, nec commodum. ff. de regu. iur. l. fm naturem. & C. de fur. l. fi. §. pe. nec dēt gaudere commodo qui negligit obſeruare. extra de conſti. c. cūm oīs, & qa ęqualitas in iudicijs eſt obſeruanda. C. de proximis ſacro. ſcri. l. in ſacris. lib. 12. & qa eſt ius p̄priū ciuitatis, ergo nō cōicat alienis, ut ff. ad Trebe. l. omnibus Hanc opin. tenet ēt Mar. de fano, & dicit eſſe caſum. inſti. de hær. qualita. & differentia. §. ſed noſtra beneuolentia. & in auth. de fideiuſſ.
3 §. ſed neq; & quia †non debet petere illud, cuius contrarium non eſſet poſtulaturus. C. de ſolut. l. cum per pecuniam. & de reſcin. uendi. l. ratas. & Vber. de bebio, & ſic patet clericos nō poſſe uti bñficio ſtatutorū laicorū, & p̄ hoc eſt expreſſum. extra de conſti. c. eccl. ſanctæ Marię. de hoc uide ꝯ. 4. parte. uerſi. & qui a tactum eſt de materia clericorum. & ꝯ. hac eadē parte de damnis datis. uerſi. ſtatuto ciuitatis cauet̄, licet qdā dixerint, ꝙ nō tenent̄ ea ſeruare. ut extra de conſti. c. ec. Sed ex his poſſunt ſe iuuare. 10. diſt. ſi in adiutorium. ad hoc uide quod notaui. ff. cuiuſque uniuer. l. 1. uer. uidi etiam dubitari.

ADDITIO.

a ¶ Statutorum. No. ꝙ forenſis non gaudet beneficio ſtatutorum, ſi non ſubit onera. vnde eius iuramento non ſtatur de damno illato emendando ex forma ſtatuti. Pau. de Caſt. in l. omnes popu. 1. in fi. de inſt & iure.

SVMMARIVM.

1 *Veronenſis ſi factus fuerit ciuis Vincentinus. Et Veronenſis ducta fuerit a vincentino, & eo facta Vincentina. Et Veronæ conuenit Veronenſem, num conuentus poterit vti beneficio ſtatutorum Veronæ.*
2 *Origo non mutatur, quo ad honores & munera, ſecus, quo ad alia.*

Quæſt. X.

1 Sed †Quid ſi Veronenſis factus eſt ciuis Vicentinus. Veronenſis maritata eſt Vicentiæ, & ſic facta eſt Vicentina, qa ſequit̄ domiciliū uiri. ut ff. de iur. omn. iud. l. cū quædā. & ad munici. l. de iur. §. fi. & Veronæ ꝓuenit Veronēſem. Nūquid cōuētus poterit uti bñficio ſtatutorū Veronę? dic aut illud ſtatutū. erat Veronæ, anteq̄ mulier trāſtuliſſet domiciliū Vincentiā p̄ matrimoniū, & tūc obſtat ſibi tale ſtatutū, quaſi fuerit p̄uēta. ar. ꝯ. ad muni. l. incola. de iu. om. iu. l. pe. & de iudi. ſi quis poſtea, & de fo. cōpe. c. p̄poſuiſti. de bo. poſ. contra tab. l. poſt mortem. de uſur. l. cum quidam. §. debitores. & de iure fiſ. l. ſi fiſcus. Aut ſtatutum nō erat tūc, ſed fuit poſtea, & non obſtabit, qa nō ligat nō ſubditos, ut dictū eſt. s. p̄xima qōne.

Non

Source : BIU Cujas

2 Non obstat, ꝙ non †mutet origo. vt ff. ad munic. l. assumptio. quia illud verū quo ad honores & munera, nō quo ad alia, ut ibi not. & per Azo. in sum. de iurisd. omn. iud. ad fi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si sit in ciuitate ꝙ nullus debeat ibi ducere porcos sub certa pena, quidam, metu hostium, intrauit ciuitatem, an incidat in pœnam statuti.*
2 *Dolus & negligentia, locum pœnæ faciunt.*
3 *Pactum appositum in contractu bonæfidei, sapit eius naturam.*

Quæst. XI.

1 **Item** Quæro, statutū est † in ciuitate, ꝙ nullus debeat ibi ducere porcos sub certa pena, quidam cum faceret trāsitum iuxta ciuitatē, metu hostium, qui ibi cucurrerūt, intrauit ciuitatem, nunquid incidat in pœnam statuti? dicēdum est, ꝙ non per l. Cæsar. ff. de publicanis. vbi de hoc dixi. Et hic pōt decidi similis qō, quæ fuit inter reges Franciæ & Angliæ, inter eos. n. facta fuit treuga, & ordinatum & statutum inter eos, ꝙ milites & gentes, vtriusq; regni possent ire & redire tutæ hincinde. vsq; ad festum paschatis tunc instantis, & vltra ipsum festum licitum esset cuilibet interficere & derobare, & offendere milites & gētes alterius partis in eorum regno. contingit, ꝙ vnus miles regis Francię treuga durante iuit in Angliam, & cum rediret per mare Anglicum, tempestas maris eum reduxit in Angliā, iam finita treuga. quæritur an potuerit interfici? & vī ꝙ non, in d. l. Cæsar. & hoc verum, nisi
2 posset huic † militi negligentia vel dolus imputari, vt qa data opera se reduxit in Angliam, arg. ff. ex quib. cau. maior. l. & qui data opera, vel qa nimium se arctasset vt. ff. si quis cau. l. 2. §. si quis. & ad. l. aquil. l. idemq;. §. fin. & hoc verum supposita opinione, quod statuta recipiant interpretationem. suppositio. n. quod nullam reciperent interpretationem, impune potuissent occidi. Et ad l. Cęsar. posset responderi quod non loquitur in l. municipali. sed in pacto per principem appositio
3 in † contractu bonæfidei, scilicet locationis. & ideo eius sapit naturam. statutum autem est stricti iuris, vt supra dictum est, & probatum, & ad hoc facit quod dixi in simili. q. prima parte 38.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si quis non seruauerit cum licentia potestatis, an propter talem licentiam videatur excusatus.*
2 *Decipi quis non debet authoritate prętoria.*

Quæst. XII.

1 **Item** †Quæro, si aliquis cum licentia potestatis, conduxit res prohibitas p statutū, an sit excusatus per talem
2 licentiā, vī ꝙ sic quia non dēt esse deceptus, † authoritate prętoria. C. de his, qui veniam ętatis impetrar. l. 1. In contrariū uidetur. ff. de offi. proconsul. & legati. l. solet. ibi, incōsulto &c potest as. n. inconsultis decurionibus non pōt cōcedere licentiam contra statutum. Nam statuta sunt commissa ptāti curanda, non negligenda vel donāda. ff. de transactio. l. cum hi. §. sed cum lis. Et pro hoc bene. ff. de verb. obli. l. qui Romæ. §. Callimachus. circa fin. & quod vi aut clam. l. prohibere. §. plane. & de fer. l. 1. §. 1. ibi, neq;. n. prætoris, & ibi tenet Gabriel. de oselet is, pro prima tī opin. benefacit. ff. de publicanis. l. vlt. §. §. si quis professus, & l. licitatio. §. earum. & ibi no. Gand. tenet ꝙ non sit excusatus de rebus vetitis. ver. hic tī quæro. sed supposito, ꝙ nō esset excusatus a toto, crederē tī eū minus puniē dum ꝓp licentiam, & ad prædicta faciunt, quæ notaui. ī. 4. particula, in quęstione, an fidantia debeat dari bannito. & data, seruari. & in Gandino de pœnis, percussionibus, & insultu, versic. pone, quæstionem, quæ sæpe potest contingere. Ecce potestas ciuitatis pręcipit.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quod credatur familiaribus Potestatis asseuerantib. se quem piam deprehendisse portantem, quicquam uetitum, an aduersus, probatio admittatur.*
2 *Statutum an valeat, quod fugientes familiam Potestatis, vel officialis, portātes arma, vel ludentes, habeantur pro confessis.*

Quęst. XIII.

1 **Item** †Quæro, si statuto vel reformatione caueatur, quod credatur familiaribus potestatis vel capitanei, dicē tibus se inuenisse aliquem portantem arma vetita, vel res uetitas, aliquis est inculpatus de hoc per familiam, ipse vult probare contrarium, s. assertionem familiæ ueram non esse, nunquid possit Gabr. de oselet. in suo tractatu de fama. versic. sed hic subijcio quandam quæstionem. tenet ꝙ admittatur ad probandum contra assertionem officialis vel familiæ, nisi statuto expresse caueatur, quod omnino credatur officiali vel familiæ. Tunc enim dicit probationem in contrariū non admitti. Et tale statutum valere, licet videatur tollere vel de
2 negare defensionem, vnde dicit valere statutum, quod † fugientes a familia Potestatis vel officialis, quando vadunt in quirendo ludentes, vel arma portantes, habeantur pro confessis, & non audiantur eorum defensiones, & hoc not. per ipsum Gabrielem in versic. sequent. qui incipit, sed ponatur, ꝙ in statuto.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quod debitores pro nouis debitis tantum a Paschatæ citra, possint pignorari & capi, pro antiquis non, & debitor antiquus, qui non poterat pignorari vel capi, promisit debitum alteri de volūtate creditoris, an possit pignorari vel capi. Et quid, si antiquus debitor promisit de nouo creditori suo? num. 2.*

Quæst. XIIII.

1 **Item** †Quæro, si statuto caueatur, ꝙ debitores pro nouis debitis tātum a pasche citra, possint pignorari, & capi, pro antiquis non, & dibitor quidam antiquus qui non poterat pignorari nec capi, promisit debitum alteri de uoluntate creditoris, an possit pignorari vel capi. argum. est, ꝙ non ff. de publicanis. l. Cæsar. attento princ. Ad quod facit. ff. de do. l. qui id, quod. de fideiussor. l. tutor. C. ad Macedo. l. Zenodorus, & ita dicitur fuisse terminatum Florentiæ. Sed male secundum Segno, quia si teneamus statuta recipere interpretationem, dic, aut ille cui facta fuit promissio, habuit causam lucratiuam, & tunc sit vera determinatio, aut non, & tunc secus, per l. prima de noua. l. doli. de exceptio. doli. & l. apud Celsum. §. de authoris. vbi de ista materia not. Si vero dicatur statuta non recipere interpretationem, adhuc fuit male terminatum, quia statutum est, & eius uerba loquuntur de debitoribus nouis, & antiquis, at dubium non est istum esse nouum debitorem, & nouum debitum, & nouam obligationem. ut expresse habetur. ff. de noua. l. prima.
2 Sed † retento eodem themate, quero, si antiquus debitor promisit de nouo creditori suo, quid erit. Aut promisit scienter, sciens se tutum excep. statuti. & non est dubium, quod pignorari & capi poterit. vt. ff. de condit. indebit. l. fideicommissum. & quod no. in l. hactenus. de consti. pecu, & de doli exce. l. 2. §. circa. Si vero promisit ignoranter, tunc quia tutus erat excep. odiosa, in odium creditorum inducta, debet distingui, vt in Macedo. an per errorem iuris vel facti vt. ff. ad mace. l. pen. & de condi. indebi. l. qui excep.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quod quis nō possit fratrem ad officia eligere, Sex sunt instituti ad eligendos duos massarios communis, qui elegerunt vnum fratrem vnius electoris, an electio valeat. & nu. 2.*
3 *Electio facta contra statutum, non valet.*

Quæst. XV.

1 **Item** †Quæro, statuto cauetur, ꝙ quis non possit ad officia fratrem eligere. sex erant electores ad eligendū duos massarios communis, elegerunt vnum, qui erat frater vnius electoris, quæritur an electio valeat? & vī ꝙ sic. ff. de tutori. & curatori. da. ab his. l. vbi absunt. do. Hostien. doctor antiquus, dicit, quod si ista electio facta fuit ab aliis electorib. fratre contradicente, quod valeat tanquam facta a maiori parte electorum, argu. ff. de re iud. l. duo ex tribus. de arbitr. l. si in tres, & l. sicuti. et extra de elec. quod sicut. Idem, si eo præsente, & tacente. argumen. ff. de re iudic. l. Pompo. alias incipit, si vni. Idem dicit, & si non eligeret, sed eligentibus expresse consentiret, per dictam. l. vbi absunt, & argumentum ff. quod cuiusq; vniuersita. l. Item eorum. & extra de elec. cū iurisperitus. Nec ob. quod ibi dicitur, quia ibi dictum fuit expresse, quod vnum ex eis eligere possent. quia idem dicunt doctores. & si dictum nō esset per dictas leges. & 8. q. 1. in scripturis. argumentum. tamen contra. quia q non potest eligere, nec eligenti consentire, ff. de ritu nupt. l. qua in prouincia.
2 Si † autem ipse fratrem suum cum aliis electoribus expres-
3 se elegisset, tunc dicit, † ꝙ vitiosa esset electio, quia facta cō tra statutum, nec potest dici ꝙ ex persona aliorum electorū valeret, quia non potest pro parte valere, & pro parte non, vt ff. famil. er. l. in hoc iudicio.

SVMMARIVM.

1 *Electio an valeat, si ex duobus electoribus vnus eligat alterum. disting. numero 3.5.*
2 *Persona loquens, excipitur a generali sermone.*
4 *Tutor vnus potest emere de rebus pupilli, alterius contutoris authoritate.*

Quęst. XVI.

1 **Et** † Prædicta faciunt ad aliam quæstionem Bononię. disputatā, quę est, mihi, 20. valet ex forma statuti duo fuerunt electi ad eligendum Potestatem, vnus eligit alium. an valeat electio? Et videtur ꝙ sic, ar. ff. de pignor. l. Paulus. §. fi. & de condi. & demon. l. qui hæredi §. Plautius. qđ cuiusq; vniuer. l. plane. dixi ęod. tit. l. nulli. ver. item quærit gl. de au. tu. l.
2 cum pu. & qđ iussu. l. 1. In contrariū est qa a generali † sermone excipitur persona loquens. ff. de senato. l. 1. & ar. etiā. ff. de pign. l. obligatione. & qđ in rē suā nemo potest esse testis. C.

de

Source : BIU Cujas

3 de teſti.l.omnibus.d.Gui.de ſuzz.diſtinguit,aut†tpe electionis dictum fuit,ꝙ etiam vnus poſſet eligere alio nolente, vel ceſſante eligere,aut nō. Primo caſu,tenet electio.Secūdo caſu,aut electus non conſentit & non valet electio, quia ambo debuerant eligere. Nec ob auth.de defen.ciuita.§.interim.& §.ſi.qua vero,vbi vī,ꝙ electus cogatur conſentire,quia ibi loquitur in electo,qui nō erat elector. Si aūt electus conſentit, tunc aut non conſentiunt omnes in confirmando, & non valet, quia licet dederint duobus poteſtatem eligendi, tamen poſſunt infirmare, hoc caſu, qñ vnum ex ſe elegerunt, ſecus quando alium tertium. Si autem omnes conſentiunt, tunc
4 valet,quia ſic eſt in duobus tutoribus, quorum † vnus poteſt emere de rebus pupilli authoritate alterius. ff.de autho.tut.l. pupillus obligari in prin.& ꝑ hoc ff.de adop. l.ſi conſul. Alii dicunt ſic,ꝙ ſi erant†tantū duo electores,& vnus eligat aliū, non valet,electio, quia tunc non eſt dare maiorem partem, imo ipſe idem ſe videtur elegiſſe.Si autem eſſent tres vel plures,& vnum ex ſe eligant,tunc valet electio, tanquam a maiori parte facta,vt d.l.vbi abſunt.de tu.& cu.da ab. his.allegata ſupra proxima quæſtione, cum ibi notatis. Guid. pro hoc ff. quod cuiuſque vniuerſita.l.plane,& ibi in gl.& c.cum in iure peritus.extra de elec.cum ibi notatis.

SVMMARIVM.

1 *Electores an in locum demortuorum poſint ſubrogari & ſubſtitui.*
2 *Officialis electio cui demandata eſt, ſi ille ſe excuſat, vel moritur, an iterato concedatur.*

Quæſt. XVII.

1 Sed †pone,ꝙ ſtatutum eſt,ꝙ de quatuor quarterijs ciuitatis eligantur quatuor electores,qui vno anno debeāt eligere credendarios dictę ciuitatis, quilibet pro ſuo quarterio,iſti elegerunt credendarios, poſtea aliqui ex electis mortui ſunt, electores loco mortuorum volūt alios eligere, quæritur an poſſint,videtur quod non,de lega.1.l.ſerui electione. in prin.cum conco.& ibi de hoc ſatis dixi, & quia ſemel ſunt functi officio ſuo.ff.de re iud.l.iudex. Hoſt.tenet,quod ſi ſimpliciter eſſet eis data electio, vera eſſet opinio prædicta. Sed quia ſtarutum dicit,quod debeant eligere.vnde videtur eis repetitum ius eligendi,ſicut de vſufr.qui mod.vſufr.amittatur.l.cum in annos.Hoſt.ſed eo caſu,quo ſimpliciter com-
2 mitrit†electio vnius officialis,ſi ſe excuſat, vel moriť,an poſſit iterato eligere, communiter tenetur,ꝙ ſi electio fuit nulla,poſſit eligere, ſi fuit aliqua,non,per l.apud Aufidiū de opt. leg.Et de hoc dixi in d.l.ſerui elec.& plenius de verb. oblig.l. eum qui certarum.§.1.

SVMMARIVM.

1 *Electus primo ad vnum officium, poſtmodum ad aliud, an poſſit primum reijcere,& ſecundum admittere.*
2 *Tutor datus duobus,poteſt eligere quem vult.*
3 *Publicum authoritate & vtilitate ſimul,differunt.*

Quæſt. XVIII.

1 Sed †pone,quidam ſecūdum formam ſtatuti electus fuit primo ad vnū officiū. Secūdo eligit ad aliud officiū, vult acceptare ſm & repudiare primum,quæritur,an poſſit, vī quod ſic arg. de cel.bo.l.1.de leg.1.l.q duos de coll.illic.l.1.
2 §.fin.& de iure do.l.plerunque.ſicut†tutor datus duobus,poteſt eligere quem vult.ff.de teſt.tut. l.duobus, & idem in electo ad duas dignitates.C.qui milita.non poſſunt.l.omnis.circa principium. lib.12.In contrarium videtur, quod teneatur acceptare primum.in authent.de defen.ciuita.& eſt differen
3 tia†inter publicum authoritate,& vtilitate ſimul, quia tunc ſuſcipere cogitur,& authoritate tātum, a quo poteſt ſe excuſare.de excu.tut. per totum, & videtur ſecunda electio nulla fuiſſe propter primam,extra de elec.cap.auditis, quia non poteſt duo officia gerere. C. de aſſeſ.l.nemo,& ꝑ hoc. C. qui da. tuto.poſſunt.l.ſi ſorori.Nec ob.C.de confir.tuto.l.ſi vt proponis,quia ibi primo fuit inutiliter datus.Albertus. papi.alij dicunt,ꝙ ſit electio electi,per iura primo allegata, & de legatis primo,qui duos.& de legat.2.l.Lucio.Alij,quia nullam habebit rationem dubitationis.ff.de reb.dub. l.ſi fuerit.& teſta.tu. l.duo ſunt Titii,& de hære.inſtit.l.qui ſolidum.Dyn.tenet,ꝙ iudicis ſit electio, per l. ff.de re iud.l.duo iudices.& ff.de. leg. 2.ſi quis ſeruum. §.ſi inter duos.cum ſimilib.Dy.& vide Gul. ver. ſed pone quæſtionē de facto,ſtatutum eſt in aliqua ciuitate, de certa forma eligēdi,& vide duobus ver.ſibi ſequentibus, duas alias quęſtiones de materia electionis officialium.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quod ſi quis noctu quem vulnerarit pœna ſit centum, ſi interdiu, quinquaginta teſtes aſſeuerant factum ſero, vtrum pœna hæc vel illa potius infligenda.*
2 *Pœnæ potius minuendæ ſunt, quam exaſperandæ in legum interpretatione.*
3 *Abſolutionis cauſa humanior,& fauorabilior eſt, quam condemnationis.*
4 *Ad vulgi opinionem quando recurrendum.*
5 *Contra fiſcum & commune interpretatio fit in dubijs.*
6 *Dies, quid. Et quouſque protendatur, ex actuque eius dimetiendi ratio.*
7 *Argumentum a contrario ſenſu, in iure validiſſimum eſt.*
8 *Dies artificialis, duodecim tantum horis conſtat.*
9 *Aequipollentia non differunt.*
10 *Maleficia puniri, Reipublicæ intereſt.*

Quæſt. XIX.

1 Deinde †Quæro ſtatuto cauetur, quod ſi quis fecerit feritam de nocte puniatur in cētum,ſi de die, in quinquaginta, dicunt teſtes quod ferita facta fuit in ſero, quæritur an ſit puniendus, tanquam de nocte, vel de die, &
2 videtur tanquam de die, quia † interpretatione legum pœnæ potius moliendæ.ff.de pœnis. l.interpretatione, & quia in dubiis humaniorem ſententiam eligimus. C.de fideicomm.
3 lib.l.cum inter veteres. de ceſſio.bon.l fin.& quia†promptiores dēmus eſſe ab abſoluēdū quā ad ꝙdēnandū.de act.& ob.l. Arrianus.de re iu.l.fauorabiliores.& ſi hoc eſt in totū ergo & in partē ſicut de toto quo ad totū.ff.de rei vē.l q̄ de tota.& pro derelicto.l.an pars.Item aliud eſt ſero, quam nox. ſi enim idē eſſent,non nuncuparentur diuerſis nominibus. vt C.de codi
4 cil.l.ſi idem. Item ad vulgi† opinionem recurrendum eſt. In opinione autem vulgi aliud eſt ſero,quam nox. vt ff.de fund. inſtruct. l.cum de lanionis. §.aſinam.de flumin.l.1. §.1.Item
5 † in dubiis contra commune & contra fiſcum fit interpretatio.de iure fiſci. l.non puto. Item, in ſtatuto nihil eſt dictum de ſero,ergo omiſſum intelligatur. ſoluto matrimo.l.ſi cum dotem.de liberis & poſthumis.l.commodiſſime & de verborum obligatio.l.quicquid adſtringendæ,& pro hoc.ff.de liberis & poſthumis. l.Titius. §. Lucius. ibi, eo die abſente &c.In contrarium, quòd iudicari debeat de nocte. Nam dominus
6 diuiſit lucem a tenebris, appellando lucem diem, & tenebras, noctem, & dies appellatur vſque ad veſperam, vt in hymno. Et mane iunctum veſperi, diem vocari præcipis. Et illud, factum eſt mane, & veſpere, dies vnus, & quod communiter dicitur dum ſol eſt ſuper terram, dies eſt. ſecundum Auguſt. dies, eſt aer illuminatus a ſole. Ergo a contrario, ſi non eſt ſol ſuper terram, non eſt dies; quod ar-
7 gumentum a † contrario, eſt ualidiſſimum. ff.de offic.eius,
8 cui man.eſt iuriſdictio.l.1.§.huius rei. Item†dies artificialis habet tantum.xij.horas. ut ff.de fer. l.more Romano. ubi de hoc.uide quod no.in glo.& ibi dixi de iſta quæſtione. & pro hoc,de uer.ſig.l.2.in gl.Item,attendenda eſt cauſa ſtatuti ut C.quæ ſit longa conſue. l.1. cauſa aūt ſtatuti irrogantis maiorem pęnam de nocte, q̄ de die fuit,qa homines non poſſūt ſic ſibi prouidere de nocte,ſicut de die,Cum ergo dicant teſtes,quod ſero erat, ergo iudicandum quod de nocte, qa in-
9 ter † æquipollentia non eſt differentia. de re iudicata. l.in
10 ſumma.ſi cer.pet.l.certum. & quia maleficia†puniri reipub. intereſt.ad l.Aquil.l.ita uulneratus.non reperi per Doct. terminatam. Sed primā partem credo tutiorē, per iura ad hoc alleg.Ad hoc uide in Gand. de pę.pecuſſionibus, & inſultu. uer.præterea poteſt contineri ſtatu.& uide in li.magno quęſtionum diſputatarum.cccv.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quod percutiens ancianum puniatur duplo, ſi quis ancianum percuſſerit, eumque remotum ab ancianatu, an duplicanda pęna.*

Quæſt. XX.

1 Quid †Si ſtatuto caueatur,ꝙ percutiens ancianum,puniatur in duplum, aliquis percuſſit ancianum remotum ab ancianatu,nunquid duplicabitur pęnę? uidetur quod ſic,ut ff. de publi.iud l.ordo.ubi de hoc dixi.& pro hoc. ff.ad municip. l.ordine.

SVMMARIVM.

1 *Vulnerans qua pęna puniatur, ſi pęna a ſtatuto non ſit determinata.*

Quæſt. XXI.

1 Item †Quæro,ſi a ſtatuto non ſit determinata pęna in ferita, qua pœna puniatur uulnerans uel feriens de iure communi.dic quod punitur. l.Iul. de ui pub. ſi cum armis,& ſi ſine armis.l.Iuliā.de ui priua.ut C. ad l. Iul. de ui.l.ſi criminis.ubi de hoc dixi.nec recordor hoc alibi repiri. Alij dicunt, quod tenetur pęna iniuriarum, inſtitu.de iniur.§.pęna.& §.ſe.iure feudorum imponitur pœna manus, vulnerāti ſeu ferienti.in uſib. feud.de pace tenenda. §.ſi quis alium, uel forte.l.Cornelia,de ſicca.ut C.ad l.Corn.de ſicca. l.is,qui cum telo.ubi de hoc plene dixi.& ff.de iniur.l.prætor.§.quid ergo.& ibi in gl.communiter terminatur per ſtatutum talis pęna.& de hoc plene dicam.ĵ. eodem q.quinta.

SVMMARIVM.

1 *Statuto cauetur quòd pœna ſit vulneranti cum cultello, centum,& poteſtas*

initio

Source : BIU Cujas

initio sui officij exigat ab aliquo de non offendendo quempiam tempore sui regiminis, sub pęna librarum trecentarum, promissor quemquam cultello vulnerauit, an potestas eum possit punire vltra formam statuti, propter satisdationem præstitam.

2 *Pęnę demandantur, legis, non iudicis arbitrio.*

3 *Iudex non debet esse lege seuerior.*

4 *Iudices iuri publico derogare non possunt.*

5 *Satisdatio de non offendendo, per impressionem officij extorta, est inualida.*

6 *Populi quies, ad rectores & præfectos spectat.*

7 *Satisdatio contra leges & bonos mores, non est seruanda.*

8 *Iudicis prouisio, non debet esse superuacua.*

Quęst. XXII.

1 Sed †qd, si ex forma statuti imponatur pœna vulneranti cum cultello, centum. Potestas in prin. sui officij exegit ab aliquo satisdationem de non offendendo aliquem tpe sui regiminis sub pęna librarum trecentarum, promissor aliquem cum cultello vulnerauit. quæritur, an potestas possit cum punire vltra formam statuti pp satisda. pręstitam? & vī qp non, quia a verbis statuti non est recedendum. de legat. 3. l. non aliter. & de exercito. l. 1. §. in re igitur dubia. & maxime, qñ sunt clara, sicut hic, vt. ff. de legat. 3. l. ille aut ille. §. cum in verbis. Item, quia pęnis †legalibus debemus esse contenti. ff. de verb. obl. l. si stipulatio facta fuerit. pœnæ enim legis & nō iudicis ex arbitrio demādantur. ff. ad turpil. l. 1. §. 1. & in auth.

3 in medio litis non fieri sacras formas. circa princ. Et quia† nō debet iudex esse lege seuerior. ff. de pœnis. l. respiciendum, & quia non est ei permissum pœnā vel mulctam statuere, nisi quam lex permittit. ff. de verb. sig. l. si qua pœna. & l. aliud. Certa enim ratione, mulctare iudices possunt. C. quando prouoc. non est necesse. l. certa ratione, nec† formę iurisdictionis vel iuri publico derogare possunt. C. de testamentis. l. testandi. & quia iam alias occurreretur statuto, & daretur materia cuilibet potestati excedendi formam statuti, recipiendo tales satisdationes, quod esse non debet. ff. de transa. l. cum hi. §. si cum lis. de tu. & cura. datis ab his. l. scire oportet. §. oportet. & de legibus. l. fraus legi. Nec dicta satisdatio videtur de iure

5 exacta, cum†nullo iure teneatur, & per consequens non valet. C. de collati. l. illam. & ff. de præuari. l. 3. nec enim est prætoria, iudicialis, vel communis. cum in eis non connumeretur. ff. de prætor. stipulat. l. 1. & de verbor. obligat. l. stipulationum. & l. in conuentionalib. imo per impressionem officij vī extorta, & ideo inualida, ut C. quod met. cā. l. si per impressionem. & ff. de ℈h emp. l non licet. & l. qui officij. In ℈riū uī

6 talem satisdationem tenere, quia quies † populariū spectat ad rectorem. de of. præfec. ur. l. 1. §. quies. in auth. de mā. prin. §. deinde. de of. pſ. l. illicitas. §. 1. & pacatā & quietā hr̄e ꝓuinciam. ff. de of. præs. l. congruit. & de ista satisdatione dixi. C. de his, qui ad eccle. confug. l. denuntiamus. & de transac. l. si sub possessione. quis. n. tenetur promittere dolum malū abesse. ff. de ver. ob. doli clausula. & l. ex ea par. in prin. & §. mulier. Qui. §. bene facit ad propositū, imo si ex tali cā. s. ne of-

7 fendas uel furtū facias, aliqd † daretur, repeteretur, tanq̄ ob turpem cām datum. ff. de cōd. ob tur. cau. l. 1. Cum ergo hęc satisdatio non sit ℈ leges, nec ℈ bonos mores, ergo seruari debet. ff. de pac. l. iurisg. §. ait prætor. Nec ob. præall. l. si stipło de uer. obli. quia illa erat ℈ bonos mores. Item, qa iste dupl̄r deliquit. s. ℈ stat. & ℈ promissionem factam prætori, eū contemnendo, & ideo pœnæ augeri debent. ff. de iurisd. om. iu. l. si familia. de priu. deli. l nonnunquam. & C. d accu. l. qui de crimine. Vnde, exigi potest, quatenus plus est in una, quam in alia. ff. vi bonorum rap. l. j. & de act. & obl. l. cum ex vno. alia

8 satisdatio vel †prouisio iudicis esset superuacua. & nihil opa retur quod esse non debet. ff. de le. j. l. si qñ. Nec obstat statutum. quia locū habet, qñ statutum esset in finibus & non esset processum ad satisdationem, vt & alibi no. C. de legi. l. nō dibium. Vñ cum hic spāliter per satisdationē sit prouisum, cessabit pęna statuti generalis. ff. de ver. obl. l. doli cla. & de pęnis. l. sanctio legū. Alias decretum p̄toris. esset illusorium, qđ esse nō debet. ff. de iudi. l. si prętor. Sol. dic, qp potestas ex iusta cā potest tales satisdationes exigere, puta, quia ille solitus erat delīquere, vel minatus fuerat de offendendo aliquos, q̄bus casibus potest etiam vltraformam statuti ex forma satisdationis pęnā augere, ꝓpter cōtemptū iurisdictionis suę, ar. ff. de pę. aut facta. §. 1. si quis ius dicenti non obtem. l. 1. ad l. Iuliā. repe. l. 1. §. is qui. l. & si seuerior, & aliorum iurium s̄. ad hoc allegatorum, Ioā. Fasolus Pisanus et Bertolinus de Cornezano, et plene dixi de accu. l. senatus.

S V M M A R I V M.

1 *Satisdatio prestita de non offendendo in territorio, an extendatur ad aliud, & alienum territorium.*

2 *Satisdatio licita & honesta, seruanda est.*

3 *Obligatio generalis bonorum, valet.*

4 *Seruitus, res est odiosa, & potest generaliter constitui.*

5 *Stipulatio incerta, non valet.*

6 *Stipulatio, in insulam fieri, sine loci adiectione, non valet.*

7 *Tabellio non potest extraneis querere. Item, nec tutor. Nec pater, filio vt extraneo.*

Quæst. XXIII.

1 Item †Supposita satisd. prædicta, si ille, qui satisdedit, cōmisit homicidium vel aliud maleficium in alieno districtu, an virtute dictæ satisdationis possit Potestas ꝓtra ip

2 sum procedere. Et primo vī, qp sic, quia† talis satisdatio licita fuit, & honesta, & ideo seruanda. ff. de pact. l. iurisgent. §. prætor ait, & §. si ob maleficium. sicut promissio ob maleficium faciendum turpis est, & non valet. ff. de uerbor. oblig. l. generaliter. & l. si plagij. Item tabellio, qui recipit satisdationem, est publica persona, & cuilibet potuit querere vtilem actionem ex stip. ff. de adop. l. non aliter. & l. ijs verbis. vbi de hoc plene dixi, quæ satisdatio fuit generalis sine specificatione loci vel personarum, quæ generalis promissio valet. ff. de cond.

3 indebi. l. cum is. §. fi. & instit. de adop. §. præterea. Pax† & iurisdictio generalis potest concedi. ff. de iu. om n. iud. l. solet. & l. prætor, & quis a quo ap. l. 1. in fin. sicut & generalis obligatio bonorum valet. C. quæ res pig. obli. poss. l. fin. & seruitus, quæ

4 †est res odiosa, potest generaliter constitui. ff. de serujtu. l. certo generi. & de seruit. vrb prę. l. si seruitus. Item hæc satisdatio facta fuit ob publicam vtilitatē. & ideo valet. ff. de iusti. & iur. l. 1. §. 1. vt metu pœnæ a delinquendo abstineret. vt ibi, & vt pœna vnius metus esset multorum. C. ad l. Iul. repet. l. fin.

5 In ℈rium vī, quia† alteri stipulari nemo potest. ff. de verb. ob. l. stipulatio ista. §. alteri. & quia talis stipulatio vī incerta, & ideo non valere. ff. de iure do. l. cum post. §. gener. & C. de do.

6 promi. l. 1. item, qui stipulatur fieri† insulam sine loci adiectione, nō valet. ff. de ver. ob. l. qui insulam. & l. ita stipulatus. Itē, cum ista stipulatio non habeat locum determinatum, debet intelligi de Bononia, & eius districtu, vbi facta est. ff. de iudi. l. hæres absens. §. 1. de eden l. si quis ex argen. & de iudi. l. argētarium. in prin. Marsil. qui disputauit qōnem prædictam, soluendo distinguit, aut delictum commissum est in Bononia, seu subditum iurisdictioni potestatis Bononiæ, aut in nō subditum, primo casu. Potest ꝓcedere ptās virtute dictæ satisdationis, quia tabellio, †qui, vt dictum est, tanquam persona pu-

7 blica quantum ad Bonon. potuit stipulari certis & incertis personis, ut probatum est. s̄. secundo casu non potest procedi virtute satisdationis, quia tabellio non potuit alijs extraneis querere, sicut dicitur de tutore qui potest pupillo querere, extraneis non. ff. de constit pec. l. eum, qui. §. si actori. & qñ ex fa. tu. per totum, & idem in pr̄e, quia querit filio, vt filio, vt extraneo non. ff. de pactis. l. si tibi. 10. & l. & hæredi. §. nos autē. & de uerb. ob. l. quicunq;. §. 2. Mar. sil. pro hac determinatione benefacit, licet non alleget, quia si testator ordinauit aliquid fieri in foro, nec dixit in quo foro, intelligitur de foro domicilij testatoris. ff. de condi. & dem. l. quæ conditio. §. fi. sicut in proposito, si satisdatio non habeat loci determinationem intelligitur de Bono. & eius districtu. sic enim est uerisimile voluisse Potestatem & promissorem.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto stante, qui d pro qualibet ferita quis puniatur in quinquaginta, & aliquis vno contextu fecit plures feritas, num pro qualibet puniendus sit in quinquaginta. disting. nu. 3. 4. 5. 7. 9. 10.*

2 *Intellectus l. illud. §. fi. ff. ad leg. Aquil.*

6 *Effectus vnus quoties sequitur ex pluribus continuatis actibus, vnum tantum censetur delictum.*

8 *Actio de rebus distrahend. est ex quasi contractu, actio furti, ex delicto.*

11 *L. eos. C. de modo mulct. quando locum habeat.*

Quæst. XXIIII.

1 Item †Quero, statutū est ī ciuitate, qp ꝓ qualibet ferita qs puniāt in quinquaginta libras. aliqs vno cōtextu fecit plures feritas, nunquid ꝓ qualibet debeat puniri in quinquaginta? uī qđ sic. ff. de pęnis. l. relegati. ibi, nam contumacia, &c. & quia tot debentur pœnæ, quot sunt feritæ, sicut dī in stipulationib. & legatis. ff. de uer. ob. l. scire debemus. & l. qđ dī de le. 2. l. 3. & 4. Et ad hoc bene facit. C. de seruis fugi. l. quicunq;. ubi de hoc dixi. & bene. ff. de iniur. l. p̄tor edixit. §. si mihi plures. & de adul. l. si adulterium cum incestu. in prin. ꝓ quas leges sic soluit dñs Mar. de fano. Et de hoc uide in spec.

2 de snīa. §. 1. uer. pe. In ℈rium† multum facere uī. ff. ad l. Aqui. l. illud. §. fi. Sed non obstat quia ibi loquitur. qñ plures actus fiunt ad unum effectum, & ex eis, sequitur ille effectus, ut puta ex uulneribus mors. Sed hic ex pluribus actib. sequuntur plures effectus. s. plura uulnera, & ibi de hoc satis dixi. Vnde

3 circa hoc sic † distinguit d. Dy. ff. de priua. delec. l. nunquam plura. aut ex delictis coniunctis sequitur unus effectus, & tūc habentur pro uno delicto, & ita loquitur. l. illud. in fin. ff. ad l. Aquil. Aut sequuntur diuersi effectus, & tunc pro quolibet delicto punitur delinquēs. ut. ff. de termino moto. l. 2. ubi de hoc dixi & d. l. nunq̄. de priua. deli. Cum ergo ex plurib. feritis plures diuersi sequant effectus, plures, ꝓ quolibet, pęnas patiętur.

Source : BIU Cujas

patietur. Alij dicunt, aut eſt eadem ſpecies delicti, aut ſunt diuerſæ. Si diuerſæ, totiens puniantᵉ, quotiens deliqt. Si eadē, tunc puniatur ſemel tm̃. vt ff. de fur. l. inficiando. §. infans. Et pro hoc facit gl. quæ eſt in d. l. nunq̃ de priua. delic. quæ dicit legē illam debere intelligi, qñ ſunt diuerſę ſpecies, delinquē di. ſed plura inferre vulnera, eſt eadē ſpecies delinquendi. ergo videretᵉ vnicā pęnā pati debere. Sed dic, ꝙ †in eadē ſpecie
4 delinquendi, ſi ꝓp iterationē delicti nō magis intereſt eius, ꝫ quē delinquit, tunc non punitur, niſi ſemel, vt ſi qs ſubripiat librum, & centies ꝯtrectet, non plus intereſt eius, cuius erat liber. & ideo fur ſemel tm̃ puniat. & ita loquit̃. §. infans. & qđ dixi. ff. de tut. & rōnib. diſtra. ſuper rub & l. 1. §. de rōnibus. Si vero ex iteratione delicti creſcat intereſſe, vel iniuria ſicut eſt in plurib. vulnerib. tunc pro oīb. punitur, vt prędixi. & pro hoc. ff. de pę. l. relegati. in fi. & d. §. qcunq;. vbi pleniſſime dixi. Et ad hoc in Spe. de ſuīa. §. 1. verſi. ſed pone, in ſtatu. & hanc opi. ſeq. Dy. d l. nunq̃. & ita ēt conſuluit de facto ꝯſultus. Et de hoc ſatis dixi. C. de mod. mulct. l. eos. & hæc opi. cōtinent veritatem, & ita de facto ſeruatur. Alij diſtinguūt, aut
5 †vno impetu anteq̃ diuerteret ad alios actus, intulit oīa vulnera, & punitur ſemel tm̃, aut diuerſis tpib. & tunc pro oīb. punitur, ar. d. l. illud. ad l. Aquil. & de iniu. l. prætor. §. 1. ſed tu dic, vt prædixi. & pro hoc. ff. de adul. l. ſi adulteriū cum inceſtu. Et ad ll. in contrarium alleg. rñde, ꝙ quotiens †ex plurib.
6 a actib. continuatis ſequitur vnus effectus,[a] vt ex plurib. vulnerib. mors, vnum tm̃ cenſetur eſſe delictū, & iō vna tm̃ pœna imponitur. & ita loquit̃. d. l. illud. §. fi. ad l. Aql. ſi recte inſpiciantur. Si aūt diuerſi effectus ſequantur, vt in plurib. vulnerib. ex quibus non ſequitur mors, & in alijs exēplis. d. l. nunq̃ plura. de priua. deli. tunc cenſentᵉ plura delicta, iō plures pœnæ debentur, vt prędixi. Vnde Ia. de Are. dicit, aut ſunt plura
7 facta, & vnū delictū, ſiue delicti titulus, quod cōtīgit, ubi eſt eadē ſpecies delicti conſummata ex primo facto. Sicut eſt, cum alienum ſeruum recepto, & in eadē receptione perſeuero. & continuo, anteq̃ ad domū redeat, & tunc una pœna tm̃ imponitur. & ita loquitur. ff. de fur. l. ei qui. & l. inficiādo. in prin. & l. ſed & ſi ſubripuerit. & ad l. Aqui. illud. §. fin. & de iniur. l. prætor. §. ſed ſi mihi. Aut ſunt plura facta, & plura delicta vt homicidium & adulterium. & tunc plures debētur. vt d. l. quicunq;. C. de ſer. fug. ff. de termino moto. l. lege agraria. de pę. l. relegati. in fi. & d. l. nunq̃ plura. de priua. deli. & ibi no. licet d. Mar. diſtinguat an ſit lis cont. & habeat locum. l. ſi qs diuturno. ff. de pę. & gl. ibi poſita. an non. et habeat locū. l. vulgaris. ff. de fur. cum ſua gl. Aut eſt vnum factum, et plures tituli, ſeu plurib. legib. puniendū, et tūc vna ſola pęna impo nit̃. ff. de accu. l. ſenatus. et ad hoc facit qđ notaui et dixi. ff. de publica. l. 1. §. unde q̃ritur. Iac. de Are. et Pe. dn̄t. Aut plura delicta cōmittuntur ſucceſſiue, et tunc totiens puniuntur, quotiens delinquitur. Aut cōmittuntur vno impetu, et tunc refert, aut vnum ſe habet ad aliud tanq̃ ſpecies et genus, et tūc ſi actū eſt ex vna, non pōt agi ex alia, niſi quatenus excedit, ut ff. vi bo. rap l. 1. vbi fuit cōmiſſa rapina, et furtum uno impetu, quæ ſe habent, ſicut ſpecies et genus, aut ſe habent tanquam excedentia et exceſſa, ut qñ tutor rem pupilli contrectat, tenetur actione furti, et actione de rōnib. diſtrahendis. tunc ex utroq; agitur inſolidū. ut ff. de tutel. et rōnib. diſtra. l. 1. §. in tutelam. et l. actione. et de hoc ibi dixi ſuper rubr. ſed ſm Ia. Bu. illa iura nō proprie adaptantur ad iſtam materiā,
8 quia actio de rōnib. † diſtrahendis, eſt ex quaſi ꝯctu, et actio furti, eſt ex delicto. Vnde ipſe Gui. recipiendo mēbra diſtinctionis Ia. de Are. dicit quod ubi ſunt plura facta, ſunt diuerſa, et plura delicta, ſeu diuerſæ ſpecies delictorum. ut C. de fur. l. aduerſus. ff. de ſer. cor. l. Neratius. §. quāuis. et inter diuerſas perſonas, quæ idem conſilium non participauerunr, uel circa diuerſas res, tunc pęnæ cumulantur. ff. de colle. illici. l. pe. & fi. & d. l. agraria. de termino moto. Idē vbi circa idē. & in eadem ſpecie criminis. ſi cū tpe ſcđi facti primum defecerat, ſm Ia. de are. uel ſi ſuper primo lis erat cont. ſm Mar. ſil.
9 Aut eſt unum † factum & plura delicta, tunc ſi crīaliter agit, dic ut no. d. l. ſenatus. ff. de accu. & C. de accu. l. q de crīe. Vbi de hoc no. dixi. & ibi ēt per Cy. ſi ciuiliter hēt locū prædicta diſtinctio Ia de are. & Pe. tertio caſu, qñ fcā plura & delictum vnum ut qñ primo durante, iteratur circa idē, & eandē delicti ſpeciem, tunc una tm̃ pœna debetur. ut. d. l. ei q. de fur. cū ſi. & hoc ubi ꝓp ꝯſummationem delicti ſecutā, nō eſt locus iterationi. ſed potius ꝯtinuationi, niſi forte ex frequētia delicti pœna augeretᵉ. ff. de pœnis. l aut fcā. §. fi. Durius tm̃ punit̃ in actu crīs, q̃ poſtea tractu tpis, ut C. de rap. virg. l. 1. & l. ſi qs diuturno. ff. de pœnis. ſm unam lec. & ar. ff. de fur. l. interdū. §. qui furem. Aut interuenit vnum factum tm̃, non conſummatū, ſeu terminatum, ſed hñs tractatū cū delicto et dolo, tunc locum hēt augentum pœnę, nō iteratio, ut. d. l. ſi quis
10 diuturno. ſcđam aliā le. Aut † eſt vnū factū iteratū circa idē, tūc aut iterat̃ prīo durāte, nō purgato vel punito, vel lit. contę. ſup eo. et tūc nec augeᵉ, pęna, nec cumulat̃, ſi ciuiliter agat̃, ut. d. l. ei q. ff. de fur. Si crimīaliter, nō cumulat̃, ut in crīnibus diuerſis, ſed augeᵉ, vt in uno, ereēt pōt intelligi. d. l. ſi diuturno. ff. de pæ. Si. n. ſic eſt in eodem facto durante, eadem rōne, et maiori in eodē repetito, ubi eſt dānorū multiplicatio, ut d. l. ei, q. de fur. Et ſic pōt intelligi gl. quæ eſt in l. vulgaris. ęo. ti. et ad hoc ext. ut li. non cont. c. qñ frequēter. §. fi. et ibi gl. et C. de pat. po. l. 3. Aut primo purgato, uel punito, uel ſuper eo inchoato iudicio, ſm Mar. Sil. iterat̃, et tunc cumulat̃ pæna, vt d. l. quicunq;. C. de ſer. fu. et q̃ intell'r de prima receptatione purgata per reuerſionē ad dñm, vt ibi dixi. Ia. But. uel breuius ſm Dyn. Aut delictum ſæpius cōmiſſum uel iteratū ſæpius redundat in damnū uel iniurtā eius ꝫ quē delinquitur, et ſemper incipit eius de nouo intereſſe, et tūc ſi millies iteratur, millies dēt puniri, ſiue ordinarie ſiue extraordinarie, ſit puniendus. et ita intelligat̃. d. l. q cunq;. de ſer. fug. et d. l. nū
11 quā. ff. de pri. delic. aut † iteratio nō redūdat in dānū vel iniuriā alterius. ut qñ mulctat̃ qs ꝓp contumaciā uel malos mores, et hēt locū. l. eos. C. de modo mulctan. et qđ ibi not. Itē uide in iſta materia feritarum pulchrā qō. diſputatam per Iac. de Bel. quæ eſt. 316. in li. magno qōnum diſputatarum, et eā poſui in tertia par. ubi diſputauit ēt Iac. de Bel.

ADDITIO.

a ¶ Vnus effectus. No hoc ꝙ quoties ex plurib. actibus continuatis ſequitur unus effectus, vt ex plurib. vulnerib. mors vnum tantum cenſetur eſſe delictum.

SVMMARIVM.

1 *Digitus non eſt membrum, ſed pars & officium membri.*
2 *Oculum obſcuratum effodiens alicui, an puniatur pęna ſtatuti plectentis offendentem in membro.*

Quæſt. XXV.

Quid ſi ſtatuto caueat̃, ꝙ debellitans aliū in mēbro, puniat̃ in x. Aliquis debilitauit aliquē in digiro, an
1 teneat̃ pęna ſtatuti, determinat̃ ꝙ non, † qa digitus non eſt
a membrū, ſed officiū mēbri.[a] vt. ff. de ſta. ho. l. non ſunt liberi. ubi de hoc dixi, et pro hoc de ædi. edi. l. idem Offilius. niſi forte ex debilitatione digitti debilitaretur tota manus, quod contingit ſæpe in debilitatione policis, tunc. n. locus eſſet pę
2 næ ſtatuti. †Sed quid ſi aliquis effodiat alicui oculū obſcuratum, an teneatur pęna ſtatuti? vr ꝙ non. ff. de inſtitor. l. ſed et ſi pupillus. §. proſcribere. ver proſcriptū autem. ubi de hoc dixi. Raymon. et Gul. tenent contrarium, ibi allegant. ff. arborum furtim cæſarum. l. 3. uerſic. ideo ea quoque arborum. et quod no. C. de fur. authen. ſed nouo iure.

ADDITIO.

a ¶ Officium membri. Digitus non dicitur membrum, ſed membri pars, & officium. vt no. Io. de Imo. & Bar. in l. 2. ff. de pub. iud. no in l. item Offilius de ædi. edi. Quod verum eſt, ſi ſtatuto caueatur, quòd furi amputetur membrum · ſecus, ſi dicatur de membro debilitato, quia hoc vltimum habet locum etiam in digito Bal. in c. 1. de no for. fi. in uſib feu. & in auth. ſed no. iure. C. de ſer. fug.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum falſum fieri curans, & eodē vtens an duplici pęna afficiatur.*

Quæſt. XXVI.

Ex †predictis, pñt ſolui multæ qōnes occurrentes. Prima
1 eſt, fabricari faciēs falſum inſtm̃, & eo vtēs, an dupliciter puniat̃, & puto qđ ſic, qa ſunt plura facta & diuerſa delicta, & ꝓ hoc expreſſe. C. de fal. l. ſi falſos. iū cta. l. diuus. ſcđo rñſo. ff. eo. ti. licet quidā dicere voluerint, qđ eſt vnum factū, & vnū delictū, qa iō fabricari fecit, vt eo vteretᵉ. vide ī Gā. de pęnis, pcuſionib. & īſultu. ver. qō. frequēs. & ver. pone inſup.

SVMMARIVM.

1 *Acta publica cancellans vel abradens, an afficiendus pęna ſtatuti punientis conficientes falſa inſtrumenta.*

Quæſt. XXVII.

An † teneatur pęna ſtatuti puniētis conficientes falſa in-
1 ſtrumenta. iſte qui abraſit vel cancellauit acta publica? vide in Gand. de falſar. uer. quæſtio eſt in ciuitate Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes falſos producens, ſi ſtatu. puniatur in centum, an vnum tantum producens puniatur in centum.*

Quæſt. XXVIII.

Secunda †qō eſt, ſtatuto, caueᵉ. ꝙ producēs falſos te-
1 ſtes puniat̃ ī cētū. aliqs ꝓduxit vnū tm̃, nunqđ puniet̃ ī cētū? dic ꝙ ſic, ꝓ. l. ff. vi. bo. rap. l. 2. §. hoīes. vbi de hoc dixi. Quid ſi ꝓduxit. 12. ad vnū factū ꝓbandū, & in eadē cā, nunqđ ꝓ quolibet puniet̃ in cētū? dic ꝙ nō, qa eſt vnū delictū, ſecus ſi in diuerſis cauſis ad diuerſa facta ꝓbanda, quia tunc plura facta & delicta cēſentur, vt ex p̄dictis iurib. diſtinctionis colligi pōt. Idē ēt eꝫ, ſi ſtatuto caueat̃, ꝙ producens teſtē falſū puniat̃ in centū, qđ plures, ꝓducens, puniatur, vt ff. de li. hom. exibē. l. 3. §. hæc verba. de negotijs geſt. l. 3. §. hæc verba. & bn̄. ꝙ falſo tut. auth. l. 1. §. itē hoc edictū. vbi de hoc dixi, ꝓ oēs. de re. iur. c. pluralis locutio, lib. 6. & uide in Gā. de falſis. ibi ſtatutū eſt ī ciuitate. & de termino moto. l. agraria·

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſi caueatur, quod pro aſſultu, quis puniatur in centum, & pro ferita,*

Source : BIU Cujas

vita, in quinquaginta, si quis vno impetu vtrunque intulerit, an sit condemnandus duplici pœna. & nu. 3.

2 *Statuta non debent esse superuacua.*

4 *Delictum occisionis, & delictum vulneris, diuersa, iuncta simul tamen, unum sunt.*

5 *Delicta plura simul commissa, comprehenduntur sub vno genere violentię.*

Quęst. XXIX.

1 Tertia †qō est, statuto cauetur, ꝙ pro assaltu qs puniat in centum, & pro ferita in quinquaginta, quidā vno impetu assaltum & feritam fecit, quęritur an debeat ꝙdēnari duplici pœna? de hac qōne in similibus vide Gui. ver. sed pone, ꝙ in statuto continetur, ꝙ si aliquis pugno. vbi tenet, ꝙ vna tm̄ pęna puniatur, & uide duos alios. ver. statim sequentes. & vide. j. 4 par. versicu. sed pone Parmæ sunt duo statuta, & ipsum Gui. ver. sed pone. qđ in statuto Eugubii. & in margarita de accu. ver. sed pone qōnem de facto. cōtinet statuto Mutinę. & in Spec. de contumatia. §. fi. ver. sed pone, iudex. & ꝙ notaui. ff. de his qui nota. infam. l. quid ergo. §. pœ
2 na grauior. in qōnibus. Et vr̄. † ꝙ duplici pœna. Nam statuta quæ sunt stricti iuris, & a quorum verbis non est recedendū. vt. s̄. probatum est, reputāt assaltū & feritam pro diuersis delictis. Si. n. esset vnum delictum, vnum ex statutis esset supernacuum, qđ esse non debet. ff. ad Cab. l. qđ Labeo. & C. de no uo. C. compo. §. quibus. duplex ergo pœna debet imponi. Et pro hoc. d. l. nunq̄. de priua. delic & pro hoc ad. l. Aqui. l. si ser uus seruum. in prin. C. de epis. au. l. 3. ff. ad. l. Iul. repe. l. eadem
3 §. fi. & de calum. l. 1. §. 2. In† ꝑrium, vr̄ vnum esse delictum. s. ferię, nisi forent facta ex interuallo, nam tunc duo essent delicta. & pro hoc. ff. ad. l. Aql. illud. & l. si vulnerato seruo. & l. huic scripturæ. §. qui ser. & l. qui occidit. & l. si seruus. non. u. esse pōt ferita sine assaltu. Item lex Aquil. primo capite loqtur de occisione hoīs & quadrupedis, tertio capite, de vulne. ff. ad. l. Aquil. l. 2. l. si seruus seruum. §. tertio capite. Ex quo
4 patet delictum vulneris & occisionis esse diuersa, & tm̄ si con iungantur, dicuntur vnum esse delictū. s. mortis. vt d. l. illud. §. fi. ff. ad. l. Aquili. ergo ita erit in proposito. & pro hoc. ff. de act. & obli. l. qui seruum. in prin. & l. plura. & l. cum ex vno. Itē
5 pro hoc, quia plura delicta †simul commissa, comprehendū tur sub vno genere violentiæ. vt. C. ad. l. Iul. de vi publi. l. qm̄ multa, & ideo vna pęna debet imponi. Et ad hoc, bene facit. C. de accu. l. qui de crimine. cum his, quæ, ibi subtiliter notā- tur & dixi ff. de iniu. l. prætor edixit. §. si mihi plures, & sic patet vnum esse delictum. s. percussionis. & ideo vna tm̄ pœna debet imponi. & pro hoc vi bon. rap. l. 1. & arborum furtim cęsa. l. 1. & ita terminatum fuit per Dy. qui super hoc de facto consultus fuit. & ita ēt determinauit do. Fran. accur. qui hāc qōnem publice disputauit. & do. Gui. de suza. in suis quæstio nibus statutorum. §. sed pone statuto continetur, ꝙ si qs pugno vel palma, & sequētibus quæstionibus. & Galeo. in margarita de accu. ver. sed pone quæstionem, de facto, statutum. est Mutinæ. & per Albert. de gandi. de pœnis, percussionibus & insultu. ver. pone. insuper quæstionem. de assessoribus. & in Spe. de sententia. §. 2. ver. sed pone. & per Ber. de pęn. c. 1. & q. 318. in lib. magno quæstionum disputatarum.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto stante, quod si quis quem percusserit, condemnetur, in centum. Titius percussit vno ictu seruum in capite, & manu, an vnica tantum pœna plecti debeat, vel duplici. & nu. 3.*

2 *Effectus maxime attenditur in delictis.*

4 *Voluntas attendenda in delictis.*

5 *Actuum diuersitas non inducitur, ex necessaria separatione alicuius actus.*

6 *Qualitatis mutatio, non inducit nouam speciem actionis.*

Quæst. XXX.

1 Quarta † similis quæstio fuit disputata p̄ do. Ia. de bel. q̄ est talis & est. 318. in li. magno qōnū disputatarum Statuto cauetur, ꝙ qui aliquem percusserit, condemnetur in centum. Titius vno ictu percussit seruum in capite, et in manu. quæritur an duplici vel vnica pœna debeat puniri. Et primo vr̄. quod duplici. propter diuersitatem uulnerum. de fur. l. vulgaris. in prin. & ar. de le. 1. quod in rerum.
2 §. pe. & de vul. sub. l. cum filius. §. 2. Itē, qa ex† effectu apparet esse duo vulnera, quod attenditur in delictis. ff. de iniur. l. eū qui. §. si iniuria. & l. illud. de pœn. l. aut facta. §. euentus. & pro hoc. ff. de adul. l. si adulterium cū incestu. in princ. & §. 1. C. de rap. virgi. l. vnica. §. q̄ multo. & extra de eo, qui cognouit cōsan. vxo. suæ. cap. 2. Et quia respectu duorum vulnerum crescit dolor & expensæ. vt. ff. de æ dil. edic. l. qui clauum, si quadru. pau. fe dica. l. ex hac. & de his, qui deic. vel effu. l. si igitur & pro hac parte facit. ff. arborum furtim cęsarum. l. si gemi-
3 na. In† ꝑriū, qđ vnica pœna debeat puniri. quia vnicus actus fuit & ictus igitur pro uno contemplari debet. ff. de sicca. l. fi. & quia vno impetu, ergo uidetur unum. ut. ff. de accu. libellorum. et qđ ui aut clam. l. aut qui aliter. §. 1. et quia in his q̄ uno spiritu continentur, non considerantur singulæ partes. ut. ff. de usuca. l. ū qędes. & l. rerū mistura. et qa actus ꝓtinuatus ī delicto nō auget pęnā. ut. l. ci q. ff. de fur. et no. ff. de iure iurādo. l. eū qui. §. in popularib. Et pro hoc ēt co. tit. l. duobus. §. exceptio. et §. colonum. Item, qa uolūtas uī fuisse faciēdi unum tantum uulnus, quia unus ictus fuit. igitur una pœna.
4 quia † voluntas attenditur in delictis. Pro hoc. ff. de his q, ut indig. l. rescriptum. & l. hæres. & de fur. l q in iure. in prin. Itē
5 qñ necessario fit separatio alicuius† actus non inducit diuersitas actuum. C. de test. l. cū antiquitas. & de duob. reis. l. duos Cum ergo hic separatus fuerit ictus in duo vulnera, magis ex contingētia quam ex voluntate, debet dici unus actus, &
6 non plures. Item† qualitatis mutatio nō inducit nouā spēm actionis. ff. de nox. in delictis. §. si detracta. Ergo nec vulnerū prouenientium ex uno ictu, mutatio, inducere debet diuersas species delicti. Soluendo tenuit duplicem pœnam debere imponi per iura pro hac parte adducta, & ad ꝑria pōt vno verbo rīderi, quia constat duo esse vulnera & in diuersis mē bris, & diuersos parere effectus, quō ad dolores, & medicamenta, & per ꝑns plura delicta, & plures pęnæ. Ia. de Bel. & si quis vult plenius, recurrat ad ipsam qō. quæ inci. q. disputata per me, Ia. de Bel. l. municipali cauetur &c.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto si caueatur, ꝙ pro quocunq; delicto impunito iudex teneatur in centum, quinq; deliquerunt, iudex tres condemnauit, num incurrat pęnā cētū*

Quæst. XXXI.

1 Quid †si statuto caueatur, ꝙ pro quocunq; delicto impunito iudex teneat̄ in centū. quinq; deliquerūt, iudex condemnauit tres, & duos ex gratia dimisit. nunquid incurrat pęnam centum? vr̄ ꝙ non, sed pro numero personarum. ar. ff. si quis cautio. l. si seruis. §. qui duos. Contrarium tenet Gui. de suz. per l. ita vulneratus. §. fi. ad l. Aqui. & pro hoc faciunt uerba statuti, quæ dicunt ꝙ ex quocunq; delicto &c. vt ff. de hær. insti. l. hoc articulo. quisque. & de pig. act. l. si necessarias. §. si annua. & ita no. ipse Gui. ff. de iuri. omn. iud. l. si familia. ut ibi dixi.

S V M M A R I V M.

1 *Delictum num dicatur duplex propter duos offensos, & cuilibet competat actio contra offensores. Nam qui vim facit, accusari pōt. & nu. 5. 7. 18. 21.*

2 *Delicta tot sunt, quot personæ vulneratæ.*

3 *Offensis plurib. per operis no. nunc. requiruntur plures nunciationes.*

5 *Delictum dicitur duplex, propter duos offensos, & cuilibet competit actio contra offensores.*

6 *Contrariorum eadem disciplina.*

8 *Lex Iulia de vi, semper datur pro omni violentia.*

9 *Homines coacti dicuntur, etiam si ex multis, vnus tantum sit coactus.*

10 *Collecti homines quomodo dicantur.*

11 *Reis duob. stantibus, quilibet dicitur mandare, & mandatum recipere, hoc ipso, quod simul se obligant.*

12 *Pro delicto vno non debet quis bis puniri.*

13 *Vitia duo ab eadem radice procedentia, vna lege tolluntur.*

14 *Stipulatorum duorum eiusdem rei, vna dicitur obligatio.*

15 *Actionibus pluribus agens, vnum iudicium intendere dicitur.*

16 *Delictum in plures personas commissum, an multiplicetur, vel crescat.*

17 *Adulterium committens, plures offendit.*

19 *Iudicij pluralitas, in casu, in quo de iure fiat, an augeat condemnationem.*

20 *Dominus agere potest pro iniuria atroci seruo suo illata.*

22 *Delicta vbi se habent vt species & genus, accusatio semel super vno instituta, non potest super altero institui.*

Quæst. XXXII.

Quinta quæst. fuit D. Nic. de Mal. & talis. Duo fratres videntes duos suos inimicos transire ante domum eorum, insurrexerunt in eos, & eis in terram deiectis, cum manibus & pedibus fortiter percusserunt. Isti percussi, quilibet per se accusant percussores. l. Iul. de ui priuata, uel ex forma statuti loquentis de percussionib. quæritur an percutientes, bis condemnari debeant, an semel tantum? & est mihi q. 302. in li. magno disputationum. Et primo vr̄ ꝙ bis,
1 qui† enim alij uim facit accusari potest. l. Iul. de vi. habita distinctione cum armis uel sine armis. insti. de publi. iud. §. itē lex. & C. ad l. Iul. de ui. l. si criminis. ibi, etiam verberibus &c. constat aūt istos uim ambob. intulisse uerberando. ergo &c. Et pro hoc. ff. quod ui aut clam. l. uim facit. in prin. & §. 1. Itē
2 †tot sunt delicta, quot personę vulneratæ, ut est probatum. ergo tot pœnæ dēnt esse. Quoniam aūt tot sint delicta, quot personæ iniuriam passæ, a simili tot sunt obligationes, quot personę in duobus reis, & cuiusque eorum propria. ff. de duobus reis. l. si reus. de sol. l. si duo. in prin. Et idem in pluribus legatarijs. ff. de le. 1. l. si pluribus. §. fin. Item, ubi plures sunt offensi† per operis noui nuntiationem, requiruntur pluresnū-
3 tiationes. de operi. no. nunciat. l. de pupillo. §. si plurium. & l. stipulatio. §. item ait. Idem in cautione damni infecti. de damn. infect. l. prætoris. §. fin. et l. plures. Item, si † plures sunt
4 offensi per exhæredationem, cuilibet competit querela. ff. de mofficio. testamento. l. si proponas. §. si duo. et si plures sunt offensi

Source : BIU Cujas

offenſi per ſnīam, quilibet ꝑ ſe appellat, de ap. l. ſcio. §. certo, & l. ſi qui ſeparati. Idē in aqua pluuia arcenda. ff. de aqua plu. ar. l. ſi tertius. §. 1. & in ſeruitute debita pluribus. ff. ſi ſer. vēdi. l. loci corpus. §. ſi fundū. Itē, hoc eſt expreſſum in maleficiis, vt in furto. ff. de fur. l. inter oēs. §. hæc actio, & l. vtiq;. §. ſed & ſi. & in l. Aqu. ff. ad l. Aqu. l. ſi ſeruus ſeruū. §. ſi ſeruus cōis, &
5 de nox. l. ſi in re cōi. Itē vī expreſſum, ꝙ † duplex dicaī delictū ꝑ duos offenſos, & cuilibet ꝺpetat accuſatio ꝺ offenſores. ff. de ſepulchro vi. l. 3. §. ſi ad plures, & duobus ḋnis danī duæ actiones fur. & duæ pēnę imponunī, de fur. l. ſi dñiū, qđ nō eſ-
6 ſet in uno dño. e. ti. l. ei qui. Itē, ꝙa ꝺriorū † eadē eſt diſciplina ſed ſi plures ſunt delinquentes, plura ſunt delicta, & tot ſunt pēnæ, quot ſunt ꝑſonæ delinquentes, vt. ff. de iniu. l. ſi plures. ad l. Aqui. l. ita vulneratus. §. fi. & ibi in gl. & đ fur. l. vulgaris. §. pe. & ad l. Iul. de vi. pu. l. 3. ergo idē erit in pluribus patientibus. Itē, ſicut procedit in remuneratione bonorū, ita ꝑ ꝺriū debet ꝓcedi in punitione malorū, ſed certū eſt, ꝙ ꝺuincens delinquētes, ꝓ uno quoq; habet ꝑmiū. ff. ad ſil. l. lex cor. §. 2.
7 Ergo eꝺ ꝺmittens † delictū in plures ꝑſonas, plures dēt pati pēnas, ꝓ hoc optime. ff. de termino moto. l. 3. & melius đ col. illici. l. 2. §. ſeruos, in fi. Itē vī caſus expreſſus ꝙ ꝑ plures ꝑſonas iniuriatas, dicanī plures iniuriæ. ff. de iniu. l. 1. §. fi. & l. itē apud. §. ſpōſum &. §. fi. & ſi hoc eſt ī iniuria, quā plures patiūtur in alterius ꝑſona, multo fortius, qñ in ꝓprijs ꝑſonis, ut in qōne ꝓpoſita. In ꝺriū vī, qđ abſolui debeāt, nā ſicut ꝓpoſitū eſt, in tētata eſt lex Iul. de vi priuata, q̄ nō vī in caſu ꝓpoſito locū hr̄e, ꝙa iſte caſus non reperiī expreſſus in l. Iul. de vi pu-
8 blica vel priuata, nā non † ꝓ oī violētia ſp dat. l. Iul. de vi. ſed qñq; agiī ciuiliter, vt. ff. qđ vi aut clā. l. 1. §. vi factū, non ob. l. ſi criminis. C. ad l. Iul. de vi. vbi expreſſe dr̄, ꝙ ꝙ aliū verberat vel pulſat, tenet l. Iul. de vi. ꝙa verū eſt, qñ coactis hoībus, ut ibi expreſſe dicit tex. aliter nō eſt publicū crimē, ſed priuatū, & habet locū. l. Corn. de iniu. vt. ff. de iniu. l. lex Cornelia.
9 Nec obſt. ſi dicaī quod hic facta fuit verberatio † hominibus coactis, cū eſſent duo. Nam dicunī hoīes coacti, etiā ſi vnus hō coactus ſit, vt. ff. vi bo. rap. l. 1. §. hoīes. Nā proponiī qđ iſti
10 fratres ſe inuicē collegerūt. † Collecti. n. dicuntur qñ ad hoc ex ꝓpoſito ſunt uocati, ſicut dr̄ ꝙs facere teſtiñ cōuocatis teſtibus, qñ ad hoc ex ꝓpoſito ſunt uocati. ff. de teſta. l. hæredes palā. §. in teſtīs. Et ꝓ hoc dicto. §. hoīes, & ex qui. cau. in poſſ. eatur. l. Fulcinius. §. ſi is q. nullus enim iſtorū aliū cōuocauit, ſed ſubito in illos irruerunt, & eos percuſſerunt. Et pro hoc. d. ti. vi. bo. rap. l. p̄tor. §. ſi ꝙs, & l. cuius dolo. §. ſi cū ſeruū. Solūēdo, quo ad hūc articulū, dic. l. Iul. non habere locū, niſi ꝓ verberatione facta collectis hoībus, ꝑ iura p̄dicta, ſed ſufficere vnū hoīem collectū, ꝑ d. §. hoīes, & qđ in caſu p̄dicto videaī facta verberatio collectis hoībus eſt, ꝙ ꝙlibet dictorū
11 fratrū dicaī colligēs & collectus, ſicut † in duobus reis, ꝙlibet dr̄ mādare & mādatū recipere, hoc ipſo, ꝙ ſimul ſe obligāt, vt. ff. de duobus reis. l. reos. & ſatis eſt, ꝙ collecti reperiant ad ꝑcuſſiones faciendas, vt. d. l. hæredes. §. in teſtīs. ff. de teſt. & ꝓ hoc. d. l. 2. §. dolo. in fi. ff. vi bo. rap. l. p̄tor. § ſi quis. verſi. erit ergo hæc dr̄ia, vñ perinde eſt, ac ſi iſti fratres dixiſſent, eamus ſimul ad hos ꝑcutiendos, ꝙa tñ eſt facere facto, q̄tū verbo. ff. de legi. l. de ꝙbus, & de ædil. edic. l. ſi tñ, & ꝙa in dubio factū ſequens demōſtrat ꝓpoſitū p̄ceſſiſſe, ut. ff. ad Mac. l. ſed Iul. §. ſed & ſi ab initio, & C. de adul. l. ſi q adulterij, de iniur. l. ſi nō cōuitij, & de ſic. l. 1. & iō ꝺcludit eos tenēri. l. Iul. de vi. Sed ꝙ
12 † debeant puniri ſemel tñ, ſic ꝓbat. Pro uno delicto non debet ꝙs puniri bis. ff. na. ca. ſta. l. licet. §. fi. & de ſepul. vio. l. ſepulchri, & ad l. Aqu. l. illud, in fi. ſatis. n. eſt ſemel luiſſe ſupplicia C. de pēn. l. oēs, & ff. de accu. l. ſenatus, ſed quilibet iſtorū fratrū vnā tñ violentiā cōmiſit, licet duo fuerint uiolati, ergo
13 unā tñ pœnā patiuntur, ſicut † duo uitia ab eadē radice procedentia, una lege tolluntur. C de nup. l. fi. in fi. Et ꝙ unū ſit delictū, licet ꝺ duos perpetratū, probatur, ꝙa pluralitas ꝑſo-
14 narū † in quas delinquitur, uno delicto & facto, non facit pluralitatē delictorū vel pēnarū, nam duorū ſtipulatorū eiuſdē rei, vna dr̄ obligatio, vt. ff. de duo. re. l. 3. & unū debitū pluriū creditorū. ff. de pac. l. ſi plures, ꝙ unā act. hñt unius loco habētur, & una tutella. pluriū pupillorū. ff. de exc. tut. l. tria onera. ergo. &c. In propoſito. n. eſt delictū in plures perſonas cōmiſſum, & pro hoc bene. ff. arb. furtim cęſarum. l. ſi gemina, vbi dr̄ una arbor, licet habeat duos ſtipites ſub eodē ſtipite ſub terra, & unū eſt p̄ceptum habens duo capita. ff. de arbi. l. Celſus, & una eſt conditio habens duas partes. ff. de cōd. & dem. l. hęc ſcriptura. p̄terea, vbicunq; plura aliqua ſub vno geſtu ꝑ unum aguntur, vnū eſſe cenſetur, ſed uno impetu cōmiſſum eſt delictū, licet in plures, ergo unū delictū eſt cēſendū.
15 Primo † probaī, ꝙa ꝙ pluribus actionibus ſimul agit, unū iudiciū intendere dr̄. ff. de ac. empt. l. nō eſt nouū. fa. erc. l. heredes §. ſi. de pluribus, ſed hoc tale eſt, ergo &c. Itē, ꝙ diuerſis horis occidit adulterum, & filiam, ſi cū uno animo vtrunq; eſt aggreſſus, unū factū intelligitur. ff. de adul. l. qđ ait. §. quod ait. & ſimile de neg. ge. l. Pompo. in negotijs. §. fi. & l. ſeq. & ad l. Aquil. illud, in fi. Itē vī caſus, ꝙ delictum in plures perſonas
16 † cōmiſſum, nō multiplicet, nec creſcat, ut ff. arborū furtim cęſarū. l. ſi plures. 2. rñ. ibi, ac ſi eadē arbor plurium fuerit &c. de ſepul. vio. l. ſi ad plures, & qđ ibi no. & de dā. infe. l. prætoris. in fi. & hoc ēt in iniuria pluribus facta reperiī. ff. de iniur. l. itē apud. §. fi. & l. ſeq. & ar. ad p̄dicta. ff. de condi. furtiua. l. ſi
17 ſeruus. §. bonæ. & de iur. om. iu. l. ſi id. §. fi. Itē, qui † adulteriū cōmittit, plures offendit, & maritū, & patrē, & tñ unam pēnā tñ patitur. ff. de adul. l. 2. §. ſi. ſimul & C. eo. l. q̄uis. hoc idē in quolibet publico crimine, ubi licet plures ſint offenſi, tñ nō plures, ſed vnus idoneior admittatur ad accuſandū, vt. ff. de accuſa. l. ſi plures, & propter pluralitatē perſonarū offenſarū non multiplicatur pœna, ſed aggrauatur. ff. de cuſt. reorū. l. milites, & C. ad l. Iul. de vi. l. qñ multa, & pro hoc bene. C. de accu. l. qui de crimine. in fi. imo & ſi diuerſa ſint crimina, ex ꝙbus agitur, una tñ pēna imponitur. Colligitur. ff. nil no. ap.
pen. l. 1. in fi. Si. n. eſſent diuerſæ pēnæ, una non differeretur ꝑ
18 appellat. alterius, & uide. ꝺ hac eadē parte ver. continetur ſtatuto ciuitatis Lucanæ. Soluendo dicit, unam tñ † pēnā unicuiq; fratrū imponendā ꝑ iura ad hoc adducta, & maxime ꝑ dictas. ll. arborū furtim cęſarum. l. ſi plures, & qđ ibi notaui, & C. de accuſa. l. qui de crimine. in fi. & d. l. 1. §. fi. ff. nil no. ap. pē. Et diſtinguit, cū delinquitur in plures, aut delictū eſt publicū, aut priuatū, primo caſu una ſola accuſatio, fieri pōt vt. ff. de accuſa. l. ſi plures, & una ſola lege punitur, ut eo. tit. l. ſenatus, & per hoc datur intelligi, ꝙ una ſola pēna imponatur, ſiue ſit una accuſatio, ut d. l. qñ multa. C. ad l. Iul. de vi. ſi
19 ue plures, ut d. l. qui de crimine, in fi. nam † pluralitas iudicii ēt in caſu, in quo de iure fiat, non auget condemnationem, vt d. l. ſi ſeruus. §. bonæ. de condi. furtiua. no. d. l. 3. §. ſi plures. de ſepul. vio. Si autem crimen eſt priuatum, aut cōmittitur principaliter in res aut in perſonas. Primo caſu, dic idem, ut d. l. ſi plures. 2. rñ. ff. arborum furtim cęſarum. ſ. ꝙ una pœna tñ imponatur, licet plures admittantur ad accuſandum, ſi eorum intereſt, ut d. l. 3. §. ſi plures. de ſepu. vio. Si autem eſt priuatum, & reſpicit perſonas principaliter, vt eſt crimen iniuriarum, tunc tot ſunt iniuriæ, quot ſunt perſonæ iniuriatæ, & tot debent fieri accuſationes, & tot pēnę imponi, ut ꝓbatur. ff. de iniur. l. eum. §. ſi nupta. & l. 1. §. fi. & l. ſeq. Nec ob.
20 eo. ti. l. itē apud. §. fi. & l. ſeq. quia ibi erat facta † iniuria in ꝑſona ſerui cōis, non in cōtumeliā dñorum. Sed tñ propter atrocitatem facti, poſſunt dñi agere de iniuria, & eadē. l. §. ſi quis ſic fecit, & ideo delictum non reſpiciebat perſonas dñorum principaliter, ſed ſecundario. Secus aūt, qñ in contumeliam dominorū factū eſſet, ꝙa tunc ipſis dñis facta intelligeretur, & ex perſona cuiuſq; eorū eſtimaret iniuria, & imponeret pēna, vt inſti. de iniur. §. ſi. cōi ſeruo. licet gl. ibi aliter ſoluat ꝺrietatē dictarū legum. Nicolaus. Et quia, ad materiā p̄ſentis qōnis, & aliarū prædictarū, bene faciunt quæ no. & dixi. d. l. qui de crimine, de accuſa. hic ſubdā quādam diſtinctionē
21 la. de are. ibi poſitam. Quandoq; † ex uno facto procedit unū crimen, ꝙ tñ una. l. punitur. Quandoq; vnum crimen quod diuerſis legibus, ſub una cōſideratione tñ. Quandoq; ex eodem facto procedunt plura crimina diuerſis conſiderationibus. Primo caſu, qñ eſt unum crimen tñ, ꝙ una. l. punitur, vt homicidium, non pōt accuſari, niſi ab uno, & ita loquiī principaliter. dictæ. l. qui de crimine. Secundo caſu qñ ex eodem facto procedit unum delictum, qđ pluribus legibus puniatur ſub una conſideratione, ut quando iudex recipit pecuniam pro negotio faciendo, uel non faciendo, qui tenetur l. Iul. repetē darum, & edicto de calum. ut. ff. ad l. Iul. repe. l. 3. non poteſt niſi ad inſtantiam unius accuſatoris puniri, & ita loquitur. l. ſenatus. ff. de accu. Tertio caſu, quando ex eodem facto pro
22 cedunt diuerſa crimina † aut habēt ſe ſicut ſpecies, & genus, vt parricidium & homicidium, tunc ſi accuſatio fiat ſuper homicidio, non poteſt poſtea fieri ſuper parricidio, quia unū continetur ſub alio, ut d. l. ſenatus, & ita tenet ibi glo. aut ſe habent, ut excedentia & exceſſa, vt ſtuprum et adulterium, tunc accuſatus de vno poterit de alio accuſari, ut. ff. de adul. l. ſi adulterium, cum inceſtu, et d. l. qui de crimine, ſecundo reſponſo, et potes uidere alia, quæ ibi notaui.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſit quod quenquam occidens cultello, condemnetur in quinquaginta. Veneno, in centum, & Veneno, & cultello occidens, an duplici pęna ſit plectendus.*

Queſt. XXXIII.

1 Sexta † qō eſt, ſtatuto cauēt, ꝙ qui occiderit hominem cum cultello, cōdemnēt in quinquaginta, qui eū Veneno, in centum, quidā cum cultello et ueneno occidit alium, an debeat duplici pēna ꝺdemnari, eſt quædā glo. quæ eſt ff. de ver. ob. l. 2. ꝙ duplici, q̄ gl. dicit, ꝙ ſub mēbris diuiſionis, quæ eſt in faciendo, et dando, ꝓtinet illa q̄ eſt miſta in dādo et faciēdo, et ibi đ hoc dixi. ver. deinde dic. et ꝓ hoc de

Source : BIU Cujas

le.1.l.Titię textores. & qa hñt ſe vt excedētia & exceſſa,ut d. l.ſi adulteriū cū inceſtu.ff.de adul.In oppoſitū facit d. l. q de crimine,& glo.ibi poſita.C.de accu.& ad l.Aqu.l.illud, & ultimū verius vr̄,p ea, q̄ tacta ſunt.s̄.& maxime,in q.de aſſaltu & vulnere,& vide infra 2.parte,ver.proponitur ēt qō talis.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante,quòd vulnerans quempiam in uia publica, grauius puniatur quam ſi alibi,an vulnerans in uia priuata, per quam tamen iter frequens erat inſtitutum, puniatur acſi in publico vulneraſſet.*

Quæſt. XXXIIII.

1 **Statuto** cauet † cp vulnerans in uia publica magis puniatur,q̄ ſi alibi.Aliquis percuſſit in uia priuata,per quā tñ publice iter fiebat,an punietur, ac ſi in uia publica vulneraſſet, dic cp ſic. ff. de his qui deie.vel effu.l.2.ibi dummodo per eum &c. & ſi meſſor falſum modū dixerit. l. fi.& quia mens ſpectari debet.ff.de adimen. leg.l.3.§.ꝯditio, & ita tenet Gan.de pęnis,percuſſionibus, & inſultu, verſ. itē pone contineri in ſtatuto,cp quicunq; percuſſit, & Gui. ver. ſed pone,ſtatutum eſt,quòd ſi aliquis percuſſit.

SVMMARIVM.

1 *Pęna ſi a ſtatuto imponatur grauior percutienti in platea, domi, uel palatio,& aliquis percuſſerit in confinibus,an puniatur eadem pęna.*

2 *Armorum, terror grauis.*

3 *Domos duas ſi quis habeat,alteram,in qua cōtinue habitet,alteram, in qua minus,& in hac poſteriore,quam non adeo colebat,fuerit adortus,an erit locus ſtatuto imponēte pęnā his,qui vim adferūt,in platea,uel domo &c.*

Quæſt. XXXV.

1 **Item** †quæritur,ſi ex ſtatuto eſt maior pęna percutienti in platea,domi,vel in palatio, & aliquis percuſſit in confinibus,an puniatur eadem pęna, tenet cp ſic. vt C. de his qui ad eccle.confu.l.præſenti.§.1.de leg.3. l. prædijs, in fi. & de fun.inſtr.& inſtru. le.l.Seiæ.§.Tyrannæ. Et idem ſi ſtatuto continetur ſi quis fecerit inſultum ad domum, ſit maior pęna,an eadē pęna teneaī, ſi ad porticū adherētem domui, vt dixi d.l.præſenti.§.1.de his qui ad ecc.cōfu.& in Gand. de pęnis,percuſſionibus,& inſultu.ver.itē pone, cp aliqs aliquē percuſſit,& uer. ſequentibus, & uer. item pone contineri in ſtatuto,cp magis puniatur, & plene in alphabeto in dictione ad.& in Spec.de iniur.§.1.ver.ſed pone, cp in ſtatuto, & Gui. ver.ſed pone qōnem.de facto,ſtatutū eſt Placentiæ, & uide infra hac eadē parte,ver. ſtatuto Pergamēſi, quod dixi.ff.de iniur.l.item apud.§.conuitium,& l.lege.cor.§.domum,& in margarita Galeoti,de ac.ver. ſed pone qōnem de facto, ſtatutum eſt † in ciuitate,cp ſi aliquis fecerit aſſaltum, puniatur tali pęna quid ſi ex ſtatuto imponatur pęna duplicata faciēti aſſaltum cū armis,& aliquis armatus fecit aſſaltū, non tñ traxit arma,an punietur pęna ſtatuti? Ia.bu. vr̄ innuere allegando, cp non.ff.depo.l.1.§.quæ depoſitis. In contrarium,qa ſufficit terror armorū.ff.de vi.ar.l.3.§. ſi quis autē viſis armatis.Sed † quid ſi aliquis habebat duas domos,vnā in qua continue habitabat,aliam in qua non,aſſallitus fuit ad illam, in qua non habitabat, nunquid erit locus ſtatuto, dic cp non, per l.ff.de adul.l.cp ait lex.§.ſufficit,& de uer.ſig.l.in l. cenſoria. Quid ſi ad ſtationem, in qua non morabatur cū familia vr̄ cp ſtatutum locum non habeat,ut.ff.de iniur.l. item apud Labeonem.§.cōuitiū autem,ubi de hoc dixi,ibi enim ponit pro diuerſis,domum & ſtationem. aliis uidetur cōtrarium, cum eadem ſit ratio ſtatuti,& pro hoc.ff.de his qui deie. vel effu.l.ſi uero.§.ſi horrearius. Quid ſi molendinarius aſſalliatur in molendino,vel nauta nauī? videtur.ff.de his, qui deie. vel effu.l.pen.§.fin.& ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Vulneratus,qui longo tempore poſt acceptum vulnus moritur, an ex vulnere mortuus præſumatur.*

2 *Iure Lombardo, vulneratus,ſemper præſumitur ex illo vulnere mortuus.*

Quæſt. XXXVI.

1 **Item** †quid ſi aliquis vulnerauit aliquem nō mortifere, ſuperuenit febris, & mortuus eſt,nūquid puniatur de morte, vide in Gan.de homicidio,circa fi. uer. eſſet q̄ſtio indubitabilis,alii dicūt, cp ſi vulneratus moriatur infra paucos dies etiā ſi febris ſuperuenit, p̄ſumatur ex vulnere mortuus,extra de homicidio.c.presbyterum,cum ibi notatis. Si autem poſt octo menſes, tunc non ex vulnere præſumatur deceſſiſſe,extra de clerico percuſſu,ca.2.cum ibi notatis.Sed videtur,cp licet uulneratus uiuat longo interuallo poſt vulnus,quod mortuus ſemper p̄ſumatur ex vulnere.ff.ad l. Aq. l.ait lex.§.1.extra de homicidio.c.ſignificaſti,de iure lombar

2 do † vulneratus ſemper præſumitur ex vulnere mortuus, in lombarda de palagijs.l.in omnibus, & ad hoc benefacit, de dam.infec.damni.§.Sabini. cum ibi notatis, & uidę in ſumma Ia.arditionus,in uſi.feu.rubricella,ſi in fraudē detur feudum.4. charta.per Ia.de bel.ad l.Aqu.l.Item Mella.§.Celſus, & per Odof.in additionibus.C.ad l.Aqui.23. quæſtione vlti. c.fi.cp ibi not.ſuper hoc tamē vidi ſtari dicto medicorum, & ita obtinui,& uidę cp not.ff.ad l.Aquil.l.huic ſcripturæ. §. 1. & in ſequentibus ultimis uide alias quæſtiones pulchras ad materiam pertinentes,uſque in fi.tit.

SVMMARIVM.

1 *Vulnus mortiferum ſi quis intulerit,an poterit per procuratorem defendi.*

Queſt. XXXVII.

1 **Item** † ſi quis aliquē mortifere vulnerauit, & vult ſe defendere per procurato.nunquid poſſit cū ex vulnere pro forma ſtatuti imponatur pęna pecuniaria? Et videtur cp non,propter mortem,quæ ſequi ſperatur, ad l.Aquil.l.ita vulneratus,& ar. de teſt.mi.l.pe.& in auth.de teſti. §.fi. Dy.dicit ſe conſuluiſſe ꝯriū, cum nōdum ſit mors ſecuta, & ideo in iſto dubio admittitur procura.per l.de dā.infe.qui uias, & l.prætor. 2.rñ.& ff.rem ra.ha.l.ſi ſine,& C.de procu. l. 1.Dyn.

SVMMARIVM.

1 *Vulnerans aliquem inſtrumento bicuſpide, an debeat puniri pro duobus vulneribus.*

2 *Arborum duarum vnio,vna arbor cenſenda ne,an duæ.*

Quæſt. XXXVIII.

1 **Septima** quæſtio † eſt,ſi quis vulnerauit aliquem cum forfice vel furca bifurcata, ita cp intulit vno ictu duo vulnera, an debeat puniri pro duobus vulneribus, uel pro uno tantum,cōiter doc. antiqui tenuerūt cp pro vno vulnere tantum,quia unus ictus fuit & ab eodem inſtru.pro ceſſerunt,& allegant.ff.arborum furtim cæſarum. l.ſi gemina.vbi de hoc dixi, & facit gl.ibi poſita, & ita tenent antiqui in ſuis qōnibus ſtatutorū,& Gan.in tit.de pęnis, percuſſionibus,& inſultu.ver.ſed pone,quod aliquis p̄cuſſit, & Gui.ver. ſed pone qōnem, cp ſtatutum eſt,ſi aliquis vulnerauerit,& p hoc,quia ab eodem inſtrumento & ictu proceſſerunt vulnera.Et quia,cp ab una radice procedit,una l.tollitur.C de nup. l.fi.& ad hoc p̄ñt adduci pro & contra multa ex allegatis.s̄.v. q.Ego autem puto,cp puniatur pro duobus vulneribus, conſtat enim quod ſunt duo vulnera, & quo ad dolores, & quo ad expenſas, & hoc tenendo faciunt ea, quæ dicta ſunt ſupra verſic.quar. q.Et quia alias daretur materia fabricādi arma,ex q̄bus uno ictu plura vulnera poſſent inferri. Nō obſt.

2 pręal. † l.ſi gemina,quæ dicit cp ſi vnio duarū arborum appareret ſupra terrā,cp una arbor cenſetur,ex quo arguitur, cp forfex vel furca bifurcata ſit unū inſtrumentum, ex quo cōcludunt,cp teneī p uno vulnere,qa iſta ꝯſequētia falſa eſt licet enim unum ſit inſtr̄m bifurcatū,tñ ſunt duo vulnera,nā etiā ex uno enſe uno ictu p̄ñt fieri duo vulnera, unum in capite aliud in brachio,q̄d exponeretur ad defenſionē capitis,ut dixi. q. 4. & idē poſſet contingere in una ſagitta, qua percuteretur quis in brachio, quo teneret clipeū, & ſagitta ultra penetraret ad aliam partē corporis, & ſic eſſent duo vulnera, ut probatum eſt dicta quarta qōne, & ſi hoc eſt in inſtr̄o nō bifurcato, fortius in bifurcato,quia uoluntas vr̄ fuiſſe inferē

3 di duo vulnera, ex quo percuſſit inſtrumento † bifurcato, & uoluntas & propoſitum attenditur in delictis,vt.ff.de ſiccarijs.l.diuus.Ex quo concludo,quod puniatur pro duobus vulneribus, quod eſt nouum,& cōtra communem opinionem & determinationem antiquorum.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam vnam ſolam an faciat bina vel trina vociferatio.*

2 *Verborum multiplicatio,non inducit multiplicationem legati.*

3 *Ea,quæ continue fiunt uno contextu,pro uno facto habentur.*

4 *Corpora multa diſtantia faciunt unum gregem.*

Quæſt. XXXIX.

1 **Octaua** † qō deſimili materia eſt, ſi quis uno impetu dixit alicui multa uerba iniurioſa, an puniat̄ ſemel tñ uel pluries? Et vr̄ cp ſemel tñ, qa pluralitas verborū,unū facit ꝯuitiū, nec debet iudex ſeparare, ſed quaſi unū factum coniungere, ut. ff.de iniur.l.prætor.§.ſi mihi, & l.itē

2 apud Labeonem.§.ait prætor,ubi de hoc dixi, & † multiplicatio uerborū non inducit multiplicationē legati.ff.de le.2. l.Meuius.§.cum,qui.ubi de hoc tetigi,& de leg.1.l.plane §.1. una enim eſt perſona, q uerba multiplicauit, ergo una iniuria, ſecus ſi plures fuiſſent perſonę,ut.ff.de iniuriis.l.ſi plures,

3 ea.n.q̄ † continue fiunt in uno contextu,pro uno facto habē tur.ff.de adul.l.quod ait.§.ſi.& de ap. l.ſeparatim. §. ſed cum aduerſus,& vr̄ caſus d.l.illud.§.fi.ad l.Aqui.& pro hoc bene. C.ad l.Iul.de vi.l.qm̄ multa,& de fur.l.ei qui,ſicut enim multi denarii faciunt unam ſummam, ſic multa uerba unā iniuriam.argu.ff.de verb. oblig.l.ſcire debemus, & multa uerba unam ſtipulationem,eo.tit.l. Titia.§.fi.nam bina, uel trina, uociferatio, facit unā iniuriam, ſicut bina promiſſio unam tantum obligationem inducit.ff.de uerbo.oblig.l.qui bis. Si enim quodlibet uerbum, una iniuria reputaretur, ſi tribus ignibus incenderet quis domum alterius, de tribus incēdijs reus eſſet,q̄d falſum eſt.ar.d.l.ſi gemina. ar. furtim cæ. & l. ſi

4 plures.§.1.nā & multa † corpa diſtantia faciunt unū gregem. ff.de uſuc.l.rerum miſtura,& iſta eſt ueritas ſm Dy. & ita dicit

Source : BIU Cujas

cit ſe conſuluiſe de facto,& ꝑ hoc facit quod not.ꝑ Io.an.& Archi.extra de ap.c.ab eo.li.6.de eo,q̃ pluries dixit, appello, qđ̃ cenſatur una appellatio,& nō plures. Idem ēt dr̃ ſi iudex vno contex.tribus actibus prȩcepit ſubdito,quod aliquid faceret,quod non fecit, quod una tantum pȩna punitur.no.in Spec.de contumacia. §. ſequitur uidere. ver. ſed pone quod iudex & dixi.C.de modo mulc.l.eos.in fi. & quod no in glo. ff.de pig.act.l.ſi conuenerit de diſtrahendo pign.in fin.&per Archi,2.q.3.poſt ap.& xxij.§.1.in ſumma.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo an excuſet in iniurijs inferendis.*

Quæſt XL.

1 Sed †quid ſi ex conſuetudine erat aſſuetus dicere verba iniurioſa,nunquid excuſabitur a pȩna ſtatuti puniẽte dicentem verba iniurioſa,dic quod non, ut dixi.ff.de iniu. l.item apud labeonem.§.Idem ait aduerſus,nō excuſatur ēt dicens uerba iniurioſa licet proteſtetur ſe nō dicere animo iniuriandi,vt ibi dixi & in margarita,ver.ſed pone, q̃ de facto ſtatutum eſt in ciuitate,quod ſi quis fecerit aſſaltum.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante.quod b laſphemans Deum puniatur in x. Mariam, totidem, ſanctos,totidem. an uno impetu tria illa incurrens,una pȩna tantum, vel tribus plectendus.*

Quæſt. XLI.

1 Item †ſi ſtatuto caueat, q̃ qui blaſphemauerit Deũ puniatur in x.& qui ſanctã Mariam,in totidẽ,& q̃ ſanctos.in totidẽ,aliqs uno impetu blaſphemauit oẽs,q̃ritur an puniri debeat in xxx.vel.x.tm̃.Dy. vr̃ ſentire, q̃ in xxx. quaſi ſint plura delicta reſpectu pluriũ blaſphemiarum. ff.de tab. exhi.l.locũ.§.ſi qs dolor.de priua.deli l.nunquã,& ad tur.l.in ſenatuſcon.in prin.de hoc uide quòd dixi ſupra ver.5.quæſt.

SVMMARIVM.

1 *Mentiris,ſi quis cuiquam dixerit,ſaluo honore tuo,nũ iniuriarũ teneatur.*
2 *Crimen uerum obijciens,uel iniuriam ueram, an puniendus.*

Queſt. XLII.

1 Sed †qđ ſi qs dixit,tu mẽtiris,ſaluo honore tuo,nũqd teneat iniuriarũ ar.bonũ, q̃ ſic.ff.de acqu.hær.l.ſi. quis extraneus, vbi de hoc dixi, ſed ſi eſſet verũ, q̃ mentiretur tunc
2 licitũ eſt dicere tu mẽtiris.ff.de procu.l.q̃ oĩa,& ibi dixi.†An aũt obiiciens crimẽ alicui, qđ̃ verũ erat vel dicens iniuriã,
a q̃a uera erat,puniatur,uide in Gan. de multis cõnibus,q̃ non commode adaptantur,ver. q̃ro, ſi aliquis dixit. C. de iniur.l. ſi non conuitij,& in lib.ciuſdem,eodem.titu.clxxviij.

ADDITIO.

a ¶Dicens in iniuriam. An autem iniuria uera ſit punibilis,vide Bar. in l. eũ qui nocentem,de iniuriis.Bal in prima conſitu C.3.oppo.l.quiſquis C. de poſth. Ioan.de Imo in l.turpia.de lega. 1.tex.& doctо.& Abbas ſic c.cum te.de re iudi.Io.an in addi.ſpec.de inſtit.in prin q̃ ſic;uide late per Old.in conſil. liij. & per Alexan.in d.l.eum qui.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante,quod pro uno homicidio,pȩna ſit centum, quæ niſi infra decem dies ſoluantur,pȩna ſit capitis. An qui plures occidit,& eligens pȩnam capitalem potius,quam pecuniariam,audiatur.*
2 *Pȩna una tantum pro pluribus adulterijs imponitur.*
3 *Crimen morte extinguitur.*

Quæſt. XLIII.

1 Noua qō†eſt talis,ſtatuto cauet, q̃ q̃ hoĩnẽ interfecit, puniatur in mille,& niſi ſoluerit ꝯ.x.dies, decapitetur,aliquis plures hoĩes interfecit, & videṡ ſe nō poſſe ſoluere pȩnas pecuniarias tot homicidiorũ, elegit q̃ pro oĩbus decapiteṫ,nullã aũt pecuniã ſoluat, quæritur an audiat? Et vr̃ q̃ non, imo teneat ſoluere pȩnas pecuniarias,ꝑ qbus pōt,& ꝑ aliis decapitationẽ,q̃a plura delicta fuerũt, ergo plures pȩnæ.ff.de extraor.cri.l.2.& ar ff.de pȩnis l.4. & l. ſi diutino. In
2 in ꝯriũ vr̃, q̃ decapitatio†ꝑ oĩbus ſufficiat,ſicut & ꝑ plurib. adulteriis una tm̃ pȩna imponit, ut no. in gl.ff.de fur.l.vulgaris.§.1.dic,aut ille,qui primo accuſauit, ꝯſecutus eſt pȩnã pecuniariã,& tunc ꝑ ſcđ̃ patitur decapitationẽ, aut fuit in contumacia ſoluẽdi pȩnã pecuniariã ꝯ.x.dies, & tũc ſubire dẽt pȩnã decapitationis, & nullus alius accuſator a mō audiet,q̃a†crimẽ morte extinctũ eſt,ut.ff.de publ.iud. l.defuncto,& C.ſi re.vel accu.mor.fue.ꝑ totũ,& bonũ ar.ꝑ hac diffinitione.ff.nil no.app.pen.l.1.§.fi.de accep.l.pluribus, & đ̃ act. & obli.l.plura.& ita no.in ſimili.d.l.2.de priua.deli.& ita no. per lac.de are.ff.de termino mo.l.agraria.vt ibi dixi.

SMMARIVM.

1 *Accuſatio de vulnere illato,certa & determinata eſſe debet, & nu. 3. 10.*
2 *Probationes quales requirantur in delictis.*
4 *Sententia conformanda eſt accuſationi & delicto.*
5 *Delinquentis praua intentio,an probari poſſit ſatis, accuſatoris ſacramẽto.*
6 *Totum qui dicit &c. partem dicere videtur.*
7 *Nox delicti pȩnam num augeat.*
8 *In delictis pȩne modus ſumitur ex qualitatibus.*
9 *Renuntiationis actus cum actu accuſationis,non ita ſe habet, atq; ſe habet actus accuſationis & probationis.*
11 *Reus abſoluitur actore non probante, & nu.16.*
11 *In ciuili cum agitur ad commodum petentis, in poteſtate agentis eſt limitare ius,quod vult deducere in iudicio,& contentum in petitione, deductum cenſetur,& nihil ultra.*
13 *Reus abſoluitur,cum accuſator de uno agit & aliud probat.*
14 *Teſtium depoſitiones,quomodo accipiendæ.*
15 *Interpretatio mitior ſemper accipienda eſt in delictis.*

Quæſt. XLIIII.

1 Item †q̃ro aliam qōnem in materia feritorũ, in ſtatuto dr̃, q̃ qui vulnerauit cũ lancea, ꝺdemnetur in centum? qui aliter in quinquaginta,& ꝑ vulneribus factis de nocte,pȩnæ duplicent̃, duo accuſati ſunt, q̃ vulnerauerãt titiũ cũ lanceis,teſtes producti dicunt,q̃ uiderũt tali nocte accuſatos,& q̃ unus eorũ ipſum vulnerauit.Sed quis eorũ fuerit, & vtrum cũ cultello,vel lancea,diſcernere, non potuerunt, ꝑ ꝑ noctẽ,q̃ritur an accuſati debeant condẽnari,& ſi debeãt condẽnari,in quantũ.Et accuſati videṅ defendi triplici ſpẽ defenſionis, una eſt,ex defectu ꝓbationis circa perſonã vulnerantis,ſecunda, ꝑ ꝑ incertitudinẽ an cũ lãcea vel cultello. Tertia, propter horã de nocte in accuſatione non appoſitã,
2 circa primũ facit,q̃a pleniſſimæ† probationes & clarę requiruṅ in delictis.C.de proba.l.ſciant. de pȩnis,l.q̃ ſnĩam,& de falſis.l.vbi falſi.nec pr̃ſumptionibus qs pōt dãnari.ff.de pȩnis l.abſentẽ.Et q̃a interpretatione iuris pȩnæ mitigant̃. ff.de pȩnis.l.interpretatione, ne unus puniat̃ ꝑ altero. ff.de pȩnis.l. crimẽ,& q̃a ēt inciuilib.incertitudo uitiat.ff.de teſt.tu.l.duo ſunt titij,& de manum.teſt.l.ſi ex pluribus. alias, cũ ex pluribus,& maxime in iudi.ff.de rei vẽ.l. ſi frumentũ.§.fi.itẽ vr̃ cauſus.ff.ad l.Aqu.l ſcientiã. §.cũ inſtr̃a,& de ſicca. l.fi. dũ dicit, ictus cuiuſq; contẽplandus eſt. In ꝯriũ vr̃, q̃ ambo debeant cõdẽnari inſolidũ, ꝑ ꝑ prauã intentionẽ eorũ.Nã q̃q; qs punitur de homicidio, q̃ non fecit.C.de ſicca.l.is, q̃ cũ telo, & ff.eo.l.1.§.1.& C.de epi.& cle.l.ſi qs non dicã,& ne maleficiũ remaneat impunitũ.ff.ad l.Aqu.l.ita vulneratus.§. fi. ꝑ ꝑ participatã ſocietatẽ delicti.C. de epi.& cle.l.ſi quẽ q̃ in fi. Item q̃a dato, q̃ unus ſolus vulnerauit,alter opẽ tulit,vt.ff.đ̃ adul. l.ſi cuius ope.& inſti.de obli.ex delicto.§.ope.ad l.Aqui.item Mella.§.ſi aliquis,& ꝑ hoc vr̃ expreſſum eadẽ.l.§.ſi plures,& C.ad l.Iul.de vi.l.qm̃ multa,& gl.poſita.ff.de ſicca.l.fi.Nic.de Matar. q̃ hãc qōnẽ publice diſputauit, ſoluendo tenuit ambos teneri,maxime per d.§.ſi plures & l.ita vulneratus. eo.ti.
3 & ad l.Iul.de vi priuata l.3. Et† ad concordiam iurium de hac
1 materia tractantium,ſic diſtinguit, nam aut plures interfuerunt alicuius vulnerationi,aut ex propoſito, aut non ꝑ caſu, oẽs tenentur,etiam qui nō tetigerunt,ut d.l.3.de vi priua.& qui erant participes,tenentur de eo q̃ alij fecerũt,vt d.l.qm̃.
1 C.de vi publi.vnde cũ ambo fuerint participes huius vulneris,vt ff.de fur.l.qui ſeruo,in fi.ambo tenentur.Sed ꝺ caſu,q̃ non ex propoſito,aut conſtat qs vulnerauerit, & alios adiuuiſſe,& oẽs tenent̃,ut d.l.itẽ Mella.§.ſi aliquis. Aut cõſtat qs vulnerauerit,& alios non iuuiſſe,& ille ſolus tenet̃, vt d.l.fi. de ſicca. ubi de hoc ſatis dixi.Si uero non conſtat qs vulnerauerit,& conſtat oẽs quoqũo deliquiſſe,& oẽs tenentur,ut d. l.fi & ibi in gl.d.l.itẽ Mell.§.ſi plures,& l.ita vulneratus.Aut non ꝯſtat eos deliquiſſe,& oẽs abſoluẽtur,vt ff.de pȩnis.l.abſentẽ,& ſic intelligat̃ gl.q̃ eſt in d.§.ſi plures, & oẽs leges ad
1 hoc allegatę.Circa aliã partẽ defenſionis.ſ.q̃a de lancea, nō eſt ꝓbatũ,ut in accuſatione propoſitũ eſt, q̃ abſoluant̃, facit probatio deficiens, pr̃ſumptio, ꝯ eos,non aſſiſtens, & pȩnarũ demolitio,de qbus in primo articulo ſatis eſt probatũ,q̃ aũt de alio cultello non poſſit ſequi condẽnatio,facit q̃a de hoc
4 non eſt facta accuſatio,ad†quã conformari debet ſnĩa. C.de fideicõ.li.l. fi.& q̃a alia ſpẽs delicti eſt cũ cultello,q̃ cũ lãcea, non pōt ſequi condẽnatio, q̃a probauit illud, q̃ nō petijt,& petijt illud,q̃ non ꝑ probauit.C.ſi quis alteri uel ſibi.l.multũ,cũ ſi.& q̃ ꝑ probatio recepta,ultra id,q̃ eſt deductũ in iudiciũ, nō ꝓiudicet,probat̃.ff.de pe.hr̃.l.ſi qs liberta.§.fi & ibi cũ ſi. & ꝑ hoc vr̃ expreſſum.ff.de adul.l.denuntiaſſe.§.qđ tn̄,& bn̄.ff.de inſt ac.l.habebat.poterit tn̄ iterũ accuſare.ff de lib. cã. l.igit & l.ſe.& uide q̃ de hoc bn̄ no.ꝑ Gan.de pȩnis.§.pe.& fi. Quã tũ,ad tertiã ſpẽ.ſ.de hora noctis non appoſita in accuſatio-
5 ne,ſufficiant. s̃.proxime allegata ex parte reorũ. † Sed cõtra prædicta.ſ.q̃ puniri debeant de lancea, uidentur facere praua intentio,& delicti punitio,de quo ſatis dictũ eſt in primo articulo,& quia talis qualitas ſaltẽ vr̃ poſſe probari ꝑ ſacr̃m accuſatoris.C.unde vi.l.ſi qn̄,& q̃ ui aut clã.l. ſemper. §.hoc interdicto,& eſto,q̃ de lancea nō ſit probatũ,ſaltem de ſimplici vulnere fiat condemnatio. Nam cũ duo contineantur in accuſatione.ſ.vulneratio,& cũ lancea,vno ꝓbato, & alio non,ſaltẽ de ꝓbato fiet cõdẽnatio,ar. de recep. ar.l.celſus.§.
6 1.nã†q̃ totũ dicit,partẽ dicere vr̃.ff.de exce.rei iu.l.ſi qs cũ totum,& inſti.de ac.§.ſi quis agens, & C.de iu.l.2.& ꝑ hoc optime.ff.de noxa.l in delictis.§.ſi detracta. & q̃ dicit ex inſtitu-

Source : BIU Cujas

ta accusatione de vi pub & probata priuata vi, fit cõdemnatio de vi priuata. ff. de pęnis. l. si p̃ses, vbi de hoc dixi. Itē ꝙ puniri debeant pęna duplicata † ꝑꝑ noctem, licet no sit expressum in accusatione, sic probatur, proposito facto in accusatione, eius qualitas vr̃ proposita, ar. ff. de leg. l. 3. l. p̃dijs. §. pe. & fi. de procu. l. ad rem. & l. ad legatū. & re petita super qualitate & bonitate pronuntiat̃. ff. si cer. pe. l. vinū, & de triticaria. l. in hac. cū si. & testis, dato, ꝙ dicat vltra capitula, sup̃ cohērētibus & circunstantijs, bene valet. C. de tem. appe. l. ꝑ hanc, & de minor. l. etiā. §. 1. & ad hoc optime. d. l. in delictis. §. si detracta. de nox. vbi de hoc satis dixi, & quia in delictis sumit̃ modus † pęnæ ex qualitatibus, de quibus est hæc una. s. hora noctis. ff. de pęnis. l. aut facta, & de testi. l. 3. §. 1. Soluendo tenuit, ꝙ condēnari debeant de vulnere facto cū lācea per iura ad hoc adducta, maxime per dictā. l. si præses, ꝺ pęnis, & d. §. si de tracta. Itē, ꝙ pęna debeat duplicari, ꝑꝑ noctē per iura ꝑ hac parte inducta, & specialiter per l. qm̃ multa facinora. C. ad l. Iul. de vi. & ff. eo. qui cetu. §. qui uacante, & de termino moto. l. 2. & de abigeis. l. 1. & 2. Non ob. ff. de adult. l. denuntiasse. §. quid tñ, ꝙa ibi de alio adulterio erat denuntiatio, & de alio accusatio, hic aūt de eodem vulnere est accusatio & probatio, licet in qualitate gladij sit diuersitas, ꝙa non est tñ ꝑbatum, quantū in accusatione deductū, ꝙa non sic se habet adinuicē † actus denūciationis cū actu accusationis, cū uterque sit in uoluntate nuntiātis, sicut se habet actus accusationis & probationis, quorū unus. s. accusationis, sit a principio in ptāte accusantis, non tñ secundus. s. probationis est in ipso accusatore, sed in testibus. Et iō magis debet ei subueniri in probationibus, ut ex quo probatum est maleficiū, licet non probetur species gladij, nō dicatur in ꝑbatione defecisse, maxime cū accusator potuerit verū dicere, uel ꝙa sic erat, vt dixit. Aut quia sic credebat, ꝙ solū ꝓtinetur in sacramento calū. ꝙ p̃stat, vt C. de iura. cal. l. 2. & ibi no. & ēt testes uerū dicere non potuerunt. Sed in d. l. denuntiasse, non pōt esse excusatio, quin denuntiatio ex culpa denuntiantis sit dissona ab accusatione. Et iō sic distinguit. Aut ꝑbatio, q̃ † sequit̃ accusationē, cōprehendit illud solū, aut illud, & aliud primo casu, indubitanter fit ꝓdemnatio de eo, ꝙ est in accusatione, siue sit super eadē specie delicti, siue sup̃ alia, ut d. l. qm̃ C. ad l. Iul. de vi. & l. q cetu. §. q uacantē. ff. eo. & de abigeis. l. 1. & 2. Si uero non cōprehendit, tunc subdistinguit, aut nihil † est probatū, & absoluit̃ reus, vt l. q accusare. C. de eden. aut aliqd, sed nō plene, & tūc saltē purgatio indicit̃, & ea p̃stita absolutio sequit̃. C. de falsis. l. maior. de his, ꝙ ad ecc. confu. l. p̃senti. §. si cubi. de fide instru. l. fi. & de pub. iud. l. is, qui reus, & extra de purgatione canonica. Aut plene est probatū aliquid, sed nō totū, ꝙ est in accusatione deductū, tunc aut illud cōprehendi pōt sub accusatione, aut nō. Si non, ꝓdemnatio nō sequit̃, nā ex eo ꝙ est in accusatione, nō, ꝙa nō est ꝑbatū, nec ex eo ꝙ est ꝑbatū, quia nō est in accusatione deductū, & hæc duo ad condēnationē requirunt̃, nec sufficit alterū. Si uero sub accusatione pōt cōprehendi, aut rōne iuris, & facti, ꝙa de eodem facto est ꝑbatio, ꝺ quo est accusatio, & sub eadē sp̃ē criminis, tunc sequi debet condēnatio, ſm ꝑbata tam in criminali, q̃ in ciuili. ff. de iu. l. solemus, de abigeis. l. 1. & 2. de pęnis. l. si p̃ses. Aut † rōne facti, & nō rōne iuris, vt ꝙa accusat de rapina, & probat de furto, & tunc idē in criminali, ar. d. l. si præses, de pęnis, secus in ciuili, argu. ff. de iu. iur. l. duobus. §. exceptio. Et est rō diuersitatis, ꝙa in ciuili cū agitur ad cōmodū petentis, in potestate agentis est limitare ius, ꝙ vult deducere in iudicio, & nihil plus deduxisse intelligit̃ q̃ in petitione ꝓtinet̃, & iō tā ꝑbatio, q̃ snīa limitat̃ a petitione, vt ff. cōi diui. l. ut fundus, & de iureiur. l. si duo. §. itē iul. In criminali vero agit̃ ꝑ bono publico, ut maleficia puniant̃, iō nō est in potestate accusatoris ipsum ius limitare, quia ꝑ ꝓñs esset in eiꝰ ptāte, qualis pęna deberet imponi, ꝙ non est uerū, & iō satis est, qꝺ rōne facti, crimē probatū cōprehendat̃ sub accusatione, licet nō cōprehendat̃ rōne iuris, ꝙa ius ſm ꝑbationes, ex ꝙbus sequi debet, condēnatio, & pene impositio, limitat̃, vt s̄. probatū est. Si aūt, cōprehendat̃ ꝑbatio † sub accusatione, solū rōne iuris, & non facti, puta ꝙa accusauit de uno adulterio, & probat de alio. sequit̃ absolutio, sicut cū de una re agit̃ rei ven. & probat̃ de alia, ut d. l. fundus, & sic pōt intelligi. d. l. denuntiasse. §. qd tñ, de adul. ſm Nico. de mathe. ubi de hoc tetigi. Et uide ꝑ Gan. de pęnis, ꝑcussionibus, & insultu. circa fi. ti. ver. ulti. circa materiā. Et ꝙ notaui in l. si p̃ses, de pęnis, & d. l. qm̃ multa. C. ad l. Iul. de vi. & ff. de his, ꝙ no. infa. l. quid ergo. §. pęna grauior. Ex p̃dictis pōt colligi solutio multarū similiū qōnum, vt si maior pęna sit in ferita, cū sanguinis effusione, q̃ sine effusione sanguinis, uel maior sit pęna feritæ, cū cultello fraudolose, & feritorio, q̃ cū alio cultello, & accusat̃ aliquis, ꝙ percussit cū sanguinis effusione, vel cum cultello fraudoloso, & feritorio, & probatū est de simplici ferita, vtrū sequi debeat condemnatio. Ia. de Are. & Cy. C. de proba. l. 2. tenent, ꝙ non, de stricto iure, quia non est probata ferita talis, qualis continet̃ in accusatione, ꝑ d. l. denuntiasse §. qd tñ, vi bo. rap. l. 3. § hæc aūt actio. ver. docere. licet Cy. hoc non dicat, tñ in scriptis ipsius dñi Ia. reperi. de equitate, vt maleficiū puniatur, seruatur contrariū. Dy. aūt in d. l. si præses, de pęnis arguit, ꝙ in dubio præsumendū, si minor sit de ferita, per d. l. si præses, & l. interpretatione, eo. ti. & de suspec. tut. l. hæc. C. de suspec. tu. l. fi. & ibi in gl. & ar. ff. ꝺ uer. obl. l. si ita stipulatus fuero, & de ac. & obli. l. Arrianus. In contrariū vr̃, quia testes deponendo † simpliciter super ferita, uidētur deponere de ferita, de qua in accusatione fit mētio d. l. si p̃ses. ver. ꝙ si distinxerit. Et pro hoc de leg. 1. si seruus pluriū. §. si numerus, quasi uideantur testes interrogati de ferita, q̃ in accusatione cōtinetur, & ipsi videant̃ ad interrogata respondisse, ar. ff. de ver. obl. l. 1. insti. de inuti. sti. §. præterea, de interroga. act. si sine. §. qui interrogatus, & hanc tenet Dy. d. l. si p̃ses. §. qd si non distinxerit. Dy. Et pro hoc ad turpi. l. 1. §. sinautē & qꝺ ibi dixi. C. de diuer. re. l. 1. & qꝺ ibi no per Azo. in sum. de suspe. tut. §. fi. & per Ho. in sum. de elec. §. quis eligere, ver. quid si obiiciat̃. Et ad hoc bene facit, quod no. ff. de le. 2. l. legatis uxori, & de le. 2. l. legato. ꝙ si ego contra furē non ptopolita aliqua actione, ꝙ uidear proposuisse acti. furti magis, q̃ condictionē furti uam, unde forte posset non inepte distingui. Aut, quis accusauit simpliciter de ferita, nō adiecto de sanguinis effusione uel cultello † feritorio, & tunc intelligatur de minore ferita, & sic intelligitur d. l si p̃ses, & d. l. hoc enim, de suspe. tut. & l. ult. C. eo. ti. Aut in accusatione exprimitur, ꝙ cum cultello ferritorio, uel cū sanguinis effusione, & testes deponunt simpliciter de ferita, & tunc dictum eorū intelligatur & referat̃ ad feritam in accusatione declaratam, ut probatum est. s̄. Et pro hoc. ff. de excep. rei iud. l. si ex testamento. Multi tñ & magni doc. indistincte tenent, ꝙ nisi accusator expresse probet † qualitatem ferite in accusatione cōtentam, & propositā, ꝙ reus debeat absolui per iura ad hoc allegata, ego autem credo indistincte opi. Ny. & Dy. fore ueras, & eas sequendas iudicando, quatenus cōcordant. Et ex prædictis etiam est sopita alia similis quęstio, si homicidium vel adulterium perpetratum in domo, grauius puniatur per statutum, & probatū est adulterium uel homicidium simpliciter, an intelligatur in domo probatum, & uide in libro magno quæstionum disputatarum. cccv. & pro hoc de le. 1. l. si cui serui omnes, de do. l. sicubi, & de ma. test. l. si ita fuerit. §. sed si ancilla.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, ꝙ percutiens aliquem puniatur in. x. saluo quod percussus possit percussorem repercutere incontinenti in eadem rixa, percussus sequitur statim percussorem fugientē eumq; repercutit, num erit excusatus.*

Quæst. XLV.

1 Quid † si statuto caueatur, ꝙ percutiēs aliquem, puniat̃ in x. salno quod percussus possit percussorem repercutere incontinenti in eadem rixa, percussus statim in se quitur percussorem fugientem, & eum repercutit, nunquid erit excusatus, vr̃ ꝙ sic. ff. de adul. l. quod ait lex. §. quod ait. de duo reis. l. ex duobus, & l. duos. & de uer. ob. l. continuus, & si cer. pet. l. lecta. In contrarium multum facit, quod no. ꝑ Gof. in sum. de homicidio. §. sed nunquid si me p rcutis, & uide quod no. & dixi. C. unde vi. l. 1. super uerbo inculpatæ.

SVMMARIVM.

1 *Potestas si de vulnere inquisiuit contra Titium, & pendente inquisitione vulneratus moriatur, an ex eadem instantia possit subsequi sententia de occiso. & num. 4.*
2 *Sententia non potest subsequi de occiso, super inquisitione de uulnere.*
3 *In ciuilibus non potest uideri deductum in iudicio id, quod post lit. contest. contingit.*
5 *Iudicis inquirentis intentio est punire delictum seu delicti effectum.*
6 *In delictis debet attendi esse negotij, non titulus inquisitionis, seu instantiæ potestatis.*
7 *Additamentum non est separandum ab origine.*
8 *Iudex pęnam augere uel minuere debet pro vulneris qualitate quantitate, & modo.*
9 *Sententia conformis esse debet inquisitioni.*
10 *Fideiussores dati per vulnerantem, an teneantur, morte sequuta eum representare.*

Quęst. XLVI.

1 Item † quæro, continuando materiam feritarum. Si Potestas de vulnere inquisiuit contra Titium, & pendente inquisitione vulneratus moriatur, an ex eadem instātia possit subsequi sententia de occiso? Et primo videtur qꝺ non. Nam sententia debet esse inquisitioni uel petitioni cōformis tam in ciuili, vt. ff. cōi di. ut fundus, & C. de fideicom. liber. l. fi. q̃ in criminali, ut ff. de pęnis. l. si prę̄ses, & extra de simo. c. licet Heli. Pro hoc de iudi. l. de quare, sed certum est aliam esse formam & pęnam de vulnerato, quam de occiso, ut. ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus, & l. illud. §. fi. & l. si vulnerato. Ergo † sequitur quod super inquisitione de vulnere, non

2 potest

Source : BIU Cujas

potest sequi sententia de occiso Nam de alio iudicaret, q̃ de quo inquisitum esset. Item iudicia criminalia exercẽtur ad instar ciuilium. ff. de pœnis. l. absentem. §. 1. & no. in l. inter accusator, de publ. iudi. in prin. Non obstat insti. de pub. iudi. in prin. quia ibi generaliter dictum, restringitur, ut ibi not. sed
3 † in ciuilibus non potest uideri in iudicio deductum, q̃ post lit. conte. contingit, vt ff. de iudi. l. non potest, ergo &c. Item,
4 † si diceremus ex actis habitis super vulnere, posse pronuntiari super occiso, sequi posset absurditas magna, quia super vulnere posset procurator interuenire, si esset pœna pecuniaria, & super occiso non. ff. de publ. iudi. l. pe. §. ad crimẽ. vnde si super actis cum procu. pro vulnere ferretur sentẽtia de occiso, non teneret sententia, tanq̃ cum nõ legitima persona, vt. C. qui legi. per l. momẽtaneæ, per totum, & pro hac parte facit. ff. de lib. cã. l. illud, & ibi in gl. quæ incipit, quia de dolo.
5 In q̃rium vr̃, quia † intentio iudicis inquirentis est punire delictum seu delicti effectum. ff. de incen. rui. & na. l. Pedius, & de extraor. cri. l. 1. §. fi. sed delicti effectus est occisio, ergo super eo poterit ferre sententiam, & pro hoc. ff. de reg. iur. l. cuius ef
6 fectus. C. de sum. tri. l. 3. Itẽ quia † non titulũ inquisitionis seu instantiæ potestas, sed esse negotij debet attẽdere. ff. de dona. l. qui id, q̃. de priuil. credito. l. 2. §. paruiq;. & maxime in delictis puniendis, vt ff. ad l. Aqui. l. ita vulneratus, circa quod est iudicis officium latissimum, vt. ff. de iurisdi. om. iud. l. 1. Item potest dici occisus ex die vulneris, in d. l. ita vulneratus, & de dam. infec. l. damni. §. Sabini. inquirendo, ergo de vulnere vr̃ inquirere de occiso, q̃ ex eo vel ob id sequitur. C. de legi. l. nõ dubium, & per q̃ns super occiso potest pronuntiare, & sic nõ o b. allegata in contrarium, & quin iuxta formam inquisitionis sit formanda sententia, & quia occisio non vr̃ accidisse post cœptum Iudicium, sed a principio, ut dictum est, & not. in d. l. non potest. ff. de iudi. vbi vr̃ terminari qõ nostra, & qa
7 † additamentum ab origine separandum non est, de pac. do. l. inter socerum. §. cũ inter patrem, & de le. 1. l. si ex toto. Itẽ quandoq; articuli etiam contrarii transfundũtur de uno in alium, cau sa expediẽdarũ litium, ut patet in ap. quæ fieri debuit ad certum iudicem, si fiat ad maiorem, transfunditur in eum iudicẽ, ad quẽ debuit appellari. ff. de ap. l. 1. §. si quis. ita, vnde liberi, quæ est contraria, transfunditur in contra ta. ff. de col. bo. l. filius emancipatus, & de inoff. test. l. si proponas. §. fi. & fm ta. in contra ta. ff. de bon. poss. cõtra ta. l. 3. §. sub ea. & de bo. pos. fm ta. l. æquissimum. §. 1. & §. si sub conditione. Si hoc obtinet in diuersis & contrariis, multo fortius in eodẽ ampliato, sicut est vulnus, & mors, ar. ff. de acqu. hær. l. situ ex parte, & de pig. ac. l. si rem. §. fi. & no. d. l. non potest, de iudi. & maxime causa vitãdi circuitus, ut d. l. si vulnerato, ad l. Aqu.
8 & de condi. indebi. l. dñs testõ. Item non † vr̃ casus nostræ qõnis, quia magnitudo vulneris auget pœnam. ff. de iniur. l. vulneris, & insti. de iniuriis. §. atrox, & secundum quantitatem vulneris iudex habet aggrauare & alleuiare pœnam. Cum ergo ex vulnere sit secuta occisio, pronuntiare potest de occiso, & vr̃ pronuntiare magis de vulnere ex quo secuta est occisio, sicut dr̃ de seruo redhibendo, agitur quanto minoris, et sic est adeo inutilis, q̃ nihil ualet, de hoc pronuntiatur in iudicio quanto minoris. ff. de excep. rei iudi. l. si is, qui hæres. §. primo. & de ædi. edic. l. bouem. §. aliquando, dominus Rich. qui hanc quẽstionem disputauit, soluendo, dicit, q̃ si inquisitio formata fuit de tali vulnere, ex quo vulnerans poterat cõdemnari de occiso, dato, q̃ mors nõ foret secuta, puta, qa vulneran's vulnerauit cum telo, animo occidendi, ut C. ad l.
9 Cor. de sicca. l. is, qui cum telo, & ff. eo. l. 1. §. diuus. tunc posset pronuntiari de occiso, alias secus, & potissime † ex forma statutorum, ex quibus communiter alia pœna imponitur pro vulnere, alia p occiso, tunc enim non posset pronuntiari de occiso, quia sententia non esset inquisitioni conformis, per lura. supra ad hoc allegata. Quid in dubio, si inquisitũ sit simpliciter? dic q̃ de mitiori debet intelligi, de pœnis, si præses, cum si. & ideo non poterit pronuntiari de occiso. Richa. cõmuniter tamen vidi fieri nouam inquisitionem, & processũ de morte. Et ex prædictis solui potest quæstio, an fideiussores † dati per vulnerantem, teneãtur, si mors secuta est, eum
10 præsentare, & dicendum q̃ non. ut plene dixi. C. de fideiuss. l. sancimus. uer. Item quæro, & infra statim uer. Item quæro, si ex statuto, & in libro magno quæstionum disputatarum. ccxcv.

S V M M A R I V M.

1 *Mori in bello contra hostes, uel mori apud hostes captiuum ex bello, an idem sit, & nu. 3. 6.*
2 *Excusationes a tutelis suscipiendis, omnes sunt rescindendę.*
4 *Statuto stante, quod hæredes mortui in bello, immunes sint a gabellis & collectis, an hæredes capti in bello, & mortui apud hostes, gaudeant dicto priuilegio.*
5 *Ciuitas an teneatur equum perditum in bello emendare, pacto uel statuto super hoc edito.*

Quæst. XLVII.

1 Sed pone, si statuto † caueatur, q̃ si equus alicuius moriatur in bello, q̃ emendeẽ per cõe, equus alicuius fuit vulneratus in bello, & ex illo vulnere mortuus fuit in ciuitate, nunquid debeat emendari, ? vr̃ q̃ non, cum non sit mortuus in bello. ff. de excu. tut. l. bello amissi. in prin. ubi de hoc dixi. In q̃rium est. ff. de incen. rui. & naufr. l. 1. §. ex incendio, vbi de hoc dixi, & de dam. infe. l. damni infecti. §. Sabini. ad l. Aquil. l. huic scripturæ, & l. ita vulneratus, cum si. Dy. Et hoc communiter approbatur. Et pro hoc glo. ff. de cap. l. in bello.
2 in princi. & ad l. bello amissi. potest responderi q̃ ibi sit † speciale fauore pupillorum, ne nimis larga uia pateat excusationibus a tutelis. Et quia illud priuilegium excusationis expresse restrictum est ad illos tantum qui in acie moriuntur. Et qa illud priuilegiũ est q̃ ius cõe, q̃ stricte intelligi debet, ut in authen. de non alie. §. quia uero uerisimile, & ff. de testamento milit. l. eius milit. §. 1. Qui tenent aliã opi. & dicũt, q̃ licet quæ dicta sunt, forent vera de iure cõi, quia, cum quæstio proponitur super statuto, q̃ non recipit interpretationẽ extensiuam, ut dixi, supra prima parte, rubricella, an statuta
3 recipiant interpretationem, & q̃ dicatur † amissum in bello, quod est amissum occasione belli, hoc non est de proprio significatu uocabuli, sed ex quadam interpretatione extensiua, cum re uera in bello mortuum non sit, & ad hoc facit qđ not. C. de do. ante nup. l. cum inte. in gl. in uer. sed quid in uia & in quibusdam scriptis inueni, q̃ dominus Vber. de bobio, tenuit hanc opi. in persona cuiusdam militis Sabaudiæ, Potestatis Paduæ cui emenda debebat fieri ex forma talis statuti. Hosti. tenuit primam opi. in simili quæstione, si statuto caueatur, q̃ si † quis moriatur in bello, q̃ hæredes eius sint im-
4 munes a collectis, & aliqs in bello fuit captus, & postea apud hostes mortuus, q̃ hæredes habeant immunitatem, per ll. p̃dictas, & ff. de vul. sub l. lex Corn. de testa. l. lex Corn. & C. de capti. l. fi. Ho. & vide Gui. uer. sed ponam qõnem de facto, sta tutũ est, q̃ si aliquis amiserit equum. Sed suppositio, q̃ nullũ
5 sit super hoc statutum in ciuitate, aliquis miles p̃ † defensione patriæ suæ perdidit equũ in p̃lio, nunquid ciuitas teneat emendare? Nico. mata. q̃ sic, p̃ l. 1. ultra prin. ff. ad l. Rhod. de ia. ver. equissimũ enim, &c. Idẽ tenet, si moriat in uia eundo vel redeundo, ar. ff. ex qui. cau. maio. l. qui mittunt. §. fi. aliud dicit in stipẽdiariis, qui pecunia accepta militant, ar. d. l. 1. §. conseruatis. ff. tributoria, nisi super hoc esset pactũ, quia tũc pactum seruaretur, ut l. iuris gentiũ. §. ait prætor. ff. de pac. Nicolaus. Et uide, quod notatur, extra de rescriptis, statutum. li. 6. & per Inn. de sepul. c. relatum. Et ex prædictis etiam potest terminari, si quis captus sit super territorio alicuius commu
6 nis, coactus † redimere super territorio alterius, q̃ cõmune, vbi captus fuit, teneatur ad eius restitutionem, ut dixi, d. l. 1. §. ex incendio, de incendio rui. & naufr. & vide, supra prima parte. ver. quid si caueatur, quod equi mortui.

S V M M A R I V M.

1 *Villa an punienda ex alieno delicto, propter solam negligentiam in deprehendendo malefactore.*
2 *Casus aduentitius an attendendus in delictis.*

Quæst. XLVIII.

1 Eodem † mõ faciunt p̃dicta, si statuto caueatur, q̃ si in villa fiat homicidiũ, q̃ uilla puniat in centũ, nisi cęperit homicidã, & aliqs fuit mortifere vulneratus vixit tñ p̃ aliquos dies, & ex vulnere mortuus est in domo p̃pria, an villa debeat cõdemnari, hæc tñ qõ vr̃ habere diuersitatẽ a p̃cedenti, quia hic punitur uniuersitas ex alieno delicto, licet p̃ eius negligentiã, & ideo mitior fieri debet interpretatio, in p̃cedẽti qõne inuitatur quis ad reipublicę tuitionẽ, & ideo latior fieri debet interpretatio, vt emendatio fieri debeat. Itẽ, quia p̃dicta fictio, q̃ ex vulnere uideatur quis, & præsumatur mortuus, locum habet in odium vulnerantis. & iõ, quo ad cõitatẽ est restringẽda, & qa sequereť absurdũ, si q̃ cõitas capere tenereť quẽlibet, ẽt leuiter vulnerantem,
2 quia ex tali vulnere † posset mors sequi, & talis aduẽtitius casus non debet attendi. ff. qui & a qui. l. Iul. & de ver. obli. l. inter stipulantem. §. sacram. & sic aliquando obtinui de facto.

S V M M A R I V M.

1 *Percutiens ense, & non vulnerans, sed tantum vestem & camisiam scindens, an teneatur de vulnere.*

Quæst. XLIX.

1 Item † quæro, si statuto caueatur, q̃ vulnerans puniatur in. x. & aliquis percusit aliquem cũ ense ita q̃ incidit pannos, & non incisit carnem, an puniatur pœna statuti. ff. ad Sil. l. si quis in graui. §. si quis tabulas, vbi de hoc dixi. Et pro hoc de his, qui deiece, vel effu. l. 1. §. hæc autem verba & dixi. C. de epi. & cle. l. si qua per calumniam, & per Inn. de sent. excommunicationis. c. 4.

S V M M A R I V M.

1 *Pace facta super vulnere, an videatur facta super morte. & num. 3.*

Source : BIU Cujas

2 *Fideiussores de vulnere mortifero, num etiã dicantur fideiusisse pro morte.*

Quæst. L.

1 Item † quæro, si ex statuto pro vlnere imponat̃ pęna centũ librarũ, & pro homicidio mille, & aliquis q̃ vulnerauit, dedit fideiussores, & ex illo vulnere mortuus est vulneratus, cõdemnatus est in li mille, an fideiussores ad mille teneat̃, de hoc uide in Gãdino de multis qõnibus maleficiorũ pendẽtibus a statututis ver. 1. vbi distinguit, an tpe fideiussionis appareret vulnus esse mortale vel non, & dixi etiã de dãno infec. l. dãni. §. Sabini. ver. itẽ allegat̃. §. iste, & plenissime. C. de fideiusso. l. sancimus, ver. itẽ q̃ro aliã. q. sæpe occurrentẽ quã la. de Bel. disputauit, & est mihi. cccxl. in lib. mag.

2 qõnum disputatarũ. Dic aũt qđ † inquisitio facta p̃ iudicẽ erat de vulnere mortifero, & tunc fideiussores tenent̃, cũ ẽt p̃ morte uideant̃ fideiussisse. Si aũt inquisitio erat simpl̃r de

3 vulnere, tunc fideiussores non teneant̃ de morte. Et † p̃dicta faciunt utrũ, facta pace sup̃ vulnere videat̃ facta sup̃ morte inde secuta, de quo satis dixi. d. l. sancimus, ver. & p̃dicta etiã faciunt, & l. dãni. §. Sabini, & per Gã. de transac. sup̃ maleficijs faciẽdis. ver. an pax facta cũ titio, & dixi. C. de transac. l. transigere. alias ẽt qõnes & bene p̃ la. ar. in suma feudorũ, de pace tenenda. ver. item q̃ritur, & in brocardis Azo. de parentibus, & filijs, prima rubricella & Spe. de accusa. ver. sed pone. A. accusauit. B. de vulnere, & in quæstione domini Lambertini, de qua statim fiet mentio, & vide Gui. ver. sed pone quæstionem de facto, aliquis est vulneratus.

SVMMARIVM.

1 *Pœnam vulneris consequutus ex forma statuti, an deinde possit agere lege Cornel. de sicar. ad pœnam mortis.*

2 *Mors vulnus includit, non contra.*

Quæst. LI.

1 Item † q̃d si ex forma statuti sum cõsecutus penã vulneris, puta cẽtum, deinde ago. l. Corne. de sicca. ad pęnam mortis, quid erit de illis centum? dic, q̃ si bona istius sunt publicata, q̃ teneor restituere illa centum fisco. Si non sunt publicata, tunc hæredes condemnati repetent per con

2 dictionem sine causa, quia causa redijt ad non causam, quia † in morte includitur vulnus, pro hoc. ff. de condi. sine causa. l. 1. & 2. econtra hoc uidetur. ff. ad l. Aquil. l. si vulnerato, q̃ vr̃ concedere vtrunque peti. sed l. sequens p̃dicit vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Actio si semel suscepta de vulnere, ei lata sententia absolutoria, an iterum de occiso possit actio instituti.*

Quæst. LII.

1 Quid si egi † de vulnere, & lata est snĩa absolutoria, volo agere ex eodẽ vulnere de occiso, dic q̃ obstat exceptio rei iu. q̃a non possum agere de occiso, quin reintrarẽ primã qõnẽ de vulnere sup̃ qua lata est absolutoria. Rich. Et pro hoc. ff. de vsuf. l. Titio. §. 1. & quod ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Sententia condemnatoria si sit lata super vulnere, an postea agi possit de occiso, si mors ex eodem vulnere sit consecuta.*

Quæst. LIII.

1 Item † q̃ro si aliquis est mortifere vulneratus, nũquid potestas possit procedere p̃ vulnerantem de morte, etiã nõ expectata morte? Et vr̃, q̃ sic per l. damni. §. Sabini, secundo rñso. ver. nec quicq̃, de damno infecto, dñs Frã. accur. tenebat, q̃ mors deberet expectari, ar. ff. de pęnis. l. si uindicare, & l. prægnantis, dñs autem Lamber. ramponus, in fine cuiusdã suæ qõnis, utilis, in ista sua materia, quã disputauit, & incipit: Titius vulnerauit Seiũ mortifere, in qõnibus Bon. disputatis, q̃ si vulnerasset animo interficiendi, q̃ præsumeretur ex qualitate vulneris & personarum, ut C. de siccar. l. 1. q̃ tunc etiam morte nondum secuta posset agi contra eum de occiso, vt. ff. ad l. Cor. de sicca. l. 1. Et pro hoc. C. de sicca. l. is qui cum telo. vbi de hoc dixi. Quid si lata est sententia cõdemnatoria super vulnere, an possit postea agi de occiso si mors sit ex eodem vulnere secuta? Bar. tenet q̃ non. in l. non nunquam. § quæro, quid si. ff. de priuatis delic. & in l. senatus, de accusa. tenet contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Statutis duobus extantibus, altero nouo, altero ueteri, & in utrunque incidens, an utrunque, uel utrum potius obseruandum.*

Quæst. LIIII.

1 Sed † quid si statuto veteri caueatur, q̃ quicunq; feriuerit cũ armis vetitis, bãniatur perpetuo, & bona eius publicentur, statuto nouo cauetur, q̃ qui in platea cõis feriuerit, condemnetur in libris quingẽtis. Titius in platea cõis aliquem feriuit, condemnatus est in libris quingentis, fm statutum nouum, petitur q̃ banniatur, & eius bona publicentur, fm formã ueteris statuti. Gandi. d. titulo, de multis qõnibus maleficiorum, & dependentibus a statutis, ver. quodam statuto antiquo, tenet q̃ banniri debeat, & eius bona publicari fm formã ipsius statuti veteris, quasi fuerint duo delicta vnũ ratione feritæ aliud ratione loci, quia in platea cõis, ar. ff. de pęnis. l. aut facta. §. fi. & vide. ſ. clxix. & ſ. clxiiij.

SVMMARIVM.

1 *Duplici pœna an possit quis affici, eo quòd offendit duo statuta eodem concurrentia, uel an una tantum sufficiat.*

2 *Volentem offendens, an sit puniendus.*

Quæst. LV.

1 Quid † si statuto cauetur, q̃ propter percussiones quis puniatur in l. & alio statuto, q̃ pro insulto facto in platea vel ad domũ, puniatur in centũ, an punieẽ quis pro insultu factu ad domũ cum percusione, in c. tantum, an uero etiam in l. fm q̃ no. Bart in l. nunq̃ plura. ff. de priua. delic. videtur q̃ solum puniatur, in c. quæ mitior est, tamen uidetur cõtrarium dicendũ idest quod etiam puniatur in l. quia uidentur duo delicta, ut no. hic in ista quæstio.

1 Sed † q̃d si aliquis percussit vel vulnerauit aliquẽ uoletẽ, nunq̃d puniet̃ pęna statuti, de hoc uide p̃ Gan. de pęnis, p̃cussionibus, & insultu, ver. itẽ pone statutũ fore in ciui tate, q̃ si aliq̃s dederit alicui alapã, & tetigi. C. de epi. & cle. l. raptores, ibi siue uolẽtibus, siue nolẽtibus, & p̃ Dy. de libero ho. exhi. l. 3. §. si quis uolentem, & de iniur. l. 1. §. usque adeo.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quòd si mulier decedat sine liberis, maritus ferat dimidiam partem dotis, & mulier legauit decem marito, an debeat in dicta dimidia compensari.*

2 *Legatum factum æstimatur animo compensandi.*

Quæst. LVI.

1 Item † q̃ritur, si statuto cauet̃, q̃ si mulier decedat sine liberis, maritus lucretur dimidiã dotis, & mulier legauit. x. marito, an debeãt in dicta dimidia cõpẽsari, ar. q̃ sic ff. so. ma. l. si cũ dotẽ. §. si pater. ar. ſ. de le. 1. creditor. la. de are. & Old. d. §. si pater. dñt, q̃ aut quis est obligatus ratione dispositionis legalis, aut ratione initæ p̃ eum obligationis. Primo

2 † casu legare videatur animo cõpẽsandi, vt d. §. si pater, & de bonis libertorum l. ẽt. §. si debita. Secundo casu, magis videatur legare animo donãdi, q̃ cõpensandi, ut d. l. si creditor. Et est ratio, primo casu ex necessitate est obligatus, unde ut se liberet a tali necessitate, magis videtur legare animo cõpensandi, q̃ donãdi. Secundo casu obligatus erat ex liberalitate & ideo eo casu magis uidetur donandi q̃ compensandi animo legare, & de hoc latius dixi d. §. si pater, & pro hoc de lega. l. filia. & de hære. insti. l. si compensandi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quòd mortua muliere dos penes maritum remaneat, soluto matri. maritus fecit pactum cum uxore, quod lucretur partem dimidiã dotis, an ex tali pacto videatur renuntiasse beneficio statuti.*

Quæst. LVII.

1 Item † q̃ro, statuto cauetur, q̃ mortua muliere dos penes maritũ debeat sol. ma. remanere, maritus fecit pactum cum uxore, quod lucretur dimidiã uel tertiã dotis, modo quæritur, an ex tali pacto videatur renuntiasse beneficio statuti? Et vr̃ quod sic. ff. de so. l. pupilli debitor. §. soror,

2 & quia † p̃uisio legis tollit̃ p̃ specialem prouisionẽ hominis. C. de pac. conuẽ. l. fi. cum his, q̃ ibi no. & dixi qđ prouisio generalis cessat, ubi locum hẽt spãlis. ff. de ver. ob. l. doli cla. In p̃rium qđ non præiudicet, ar. ff. de condi. & de l. conditiones extrinsecus, quod præiudicet & standum sit pacto, dicit Dy. determinatum fuisse per l. vlti. §. fi. de pac. dot. Dy.

SVMMARIVM.

1 *Dos, quæ est apud maritum filiæ computatur in legitimam. & nu. 2.*

3 *Ius collationis, latius est, quam computationis, in quartam.*

4 *Lombardo iure, filij non possunt petere dotem matris, uiuente patre.*

Quæst. LVIII.

1 Sed † pone, statuto cãuetur, qđ maritus mortua uxore dotem non restituat, nisi cõmoriatur̃ pater uxoris, si ex ea filios non habet, sed restituat filijs suis, si ex ea habet, accidit, quod uxor cuiusdã decesit. ex qua filios habet. Itẽ decessit pater uxoris, auus, quo ad filios, qui erant ex illa uxore, isti nepotes quærunt legititimã in hæreditate auita. dicunt aduersarij, cõputate nobis in legitimam dotẽ matris vestræ, dicunt isti, non, q̃a non possumus eã hr̃e, donec pater nr̃ uiuit, quæritur an teneãtur ipsam dotẽ cõputare sibi in legitimã,

2 & vr̃ qđ sic. nã † & dos, q̃ est penes maritũ, filiæ cõputat̃ in legitimã. C. de inoff. test. l. qm̃ in prioribus, & l. scimus. In p̃riũ,

3 quia latius † est ius collationis, q̃ cõputationis in quartã, qđ patet ex eo, q̃a oĩa q̃ cõputantur in quartã, conferunt̃, sed nõ econtra, ut C. de colla. l. illud, si est latius, & dos quæ est apud aliũ non confertur, ut ff. de col. bonorũ. l. filium, & de collatione dotis. l. 1. §. fi. ergo nec imputatur ei in legitimã, cum latius sit unũ q̃ aliud, ut prædixi, in hac qõne, dicit Dy. se cõsuluisse, q̃ interim nõ cõputetur dos q̃ est apud patrẽ in legitimã, sed legitimã habeant. Caueant tñ de restituẽdo quicqd vltra quartã reperiret̃ eos habere mortuo patre suo ar. ff. eo. ti. de collatione bonorũ. l. cũ emãcipati. §. illud aũt. ad l. fal.

l. in

Source : BIU Cujas

l.in quãtitate.§.magna.ita no.ipſe Dy.in d.l.filiũ ď collat.bo
4 norũ vbi de hoc dixi. Et eadẽ qõ † poſſet q̃ri & ſolui de iure lõbardo,quo cauet qđ filij nõ poſsũt petere dotẽ mr̃is viuẽte pr̃e,ꝙ ipſe ſuccedit in ea quo ad vſumf.& filij,quo ad proprietatem,vt in lombarda de ſucceſſionibus.l.fi.& ibi no.

SVMMARIVM.

1 *Vxor an poſsit prohibere ne bona mariti delinquentis deuaſtentur, delicto accidente, quod deuaſtationem requirat.*

Queſt. LIX.

1 An aũt † uxor poſſit defendere ne bona[a] mariti delinquẽ-
a tis deuaſtẽtur,cum ex forma ſtatuti ex tali delicto debea nt deuaſtari:dic,ut dixi.ſ.tertia parte,uerſi.uidi etiam dubitari,ſi maritus commiſit delictum.

ADDITIO.

a ¶Bona.Vxor an poſſit defendere ꝙ bona mariti deiinquentis deuaſtentur ſecundum formam ſtatuti.

SVMMARIVM.

1 *Dos vxoris an ex mariti delicto publicanda.*

Quæſt. LX.

1 An dos † publicetur ex delicto vxoris uel uiri.ſ.tertia parte ver.itẽ qd ſi uxor fecit pactũ de dote lucrãda.c.5.& 6.& ver.ſeq.q incipit,ſed qd ecõtrario.Et ꝙ publicet̃,& ꝓ de
a bito uxoris [a] fiat executio in rebus dotalibus eſt euidens ar. ff.ſo.ma.l.q̃uis,ibi,ut æs alienũ exoluat.In ſ̃riũ eſt tex. & gl. ff.de bonis dãna.l.quinq; legibus,q̃ eſt notabilis glo. & eã ſequitur Inno.extra de do inter virũ & vx.c.per vr̃as, & ꝓ hoc bene de iu.dot.l.Titia.vbi de hoc.licet contrariũ teneret gl. ff.de re iudi.l.a diuo Pio.§.in uenditione, quæ communiter reprobatur, vt ibi dixi,& uide infra tertia parte.c.4.

ADDITIO.

a Vxoris. An & quando dos poſſit publicari propter delicitum uxoris, vide glo. & Bar.in l.quinque legibus.ff de bo.dam Bal.in l.1.C.de bo. quæ lib. ꝙ non, conſtante matrimonio,& Lu.pon.in l.de die.§. qui mulierem.ff.qui ſatisdare cogan.vbi ponit caſus in quibus poteſt publicari.

SVMMARIVM.

1 *Maritus tenetur de rebus dotalibus deterioratis uel perditis propter ſuum delictum.*

2 *Mulier an poſsit uti duplici inſtrumento in bonis mariti.*

Quæſt. LXI.

1 Si † propter bannum vel delictum mariti res dotales deteriorantur vel perdantur,maritus tenet̃.ff.ſo. ma.l. in his.
2 † Item an mulier poſſit vti duplici inſtrumẽto dotali in bonis uiri? vide infra hac eadem parte.clxvj.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante,quod conſules villarum denũtiare teneantur maleficia intra decem dies,infra quod tempus alius deſert & accuſat, an eis hoc noceat, uel eos liberet a debita denuntiatione.*

Quæſt. LXII.

Item † q̃ro ſtatuto cauet̃,ꝙ ſ̃ules villarũ & locorum teneant̃ denũtiare maleficia in eorũ territorio commiſſa.ſ̃.x dies.alius.ſ̃.x dies denũtiat,vł accuſat,uel iudex ex officio ꝓcedit,an hoc eis noceat,& an poſtea teneant̃ denũtiare ꝙ eis nõ noceat,facit.C.q admitti ad bo.po.l.fi.&qđ ibi dixi,& qđ nõ noceat, & teneant̃ denũtiare,facit.ff.đ lib.agn. l.j.§.elegãter,ubi de hoc dixi, & uide duas alias qõnes de iſta materia.ſ̃.hac eadẽ particula,ver.poſtea q̃rit.eo.ti.&uer.ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Delicti commiſsi denuntiatio liberat ab omni caſu ſuperueniente.*

2 *Damni appellatione an furtum contineatur.*

3 *Furtum & damnum an ſint ſpecies ſeparatæ, & pro eis competant diuerſæ actiones.*

Quæſt. LXIII.

1 Item q̃ro † aliã qõnẽ,quã q̃rit Dy. & no. ff.de decr. ab or. fa.l.fi.ſtatuto cauet̃ ꝙ ſi dãnũ det̃ alicui & ignoret̃ ꝓ quẽ,ꝙ cõitas teneat̃ emẽdare,qdã petijt emendã a cõitate de dãno ſibi dato in vineis ſuis,cõitas dicit ſe non teneri, qa denũtiauerat dño,ꝙ cuſtodiret vineas ſuas a talibus, ne ſibi damnũ daret̃,quærit̃ an excuſet̃ ex tali denũtiamẽto, & primo vr̃ ꝙ ſic,qa denũtiatio excuſat,ff.ad l.Aq.l.ſi putator,locati.itẽ quærit̃.§. exercitu.& mã.l.ſi fideiuſſor. clamor ẽt excuſat.ff.ad ſil. l.1.§.fi.debuit ergo cuſtodire, & ſi nõ cnſtodiuit,culpa p̃ceſsit caſum,& iõ excuſat̃ cõe. ar. ff.cõmo. l.ſi ut certo.§.itẽ ſi cui. Itẽ qa ſtatutũ loquit̃ qñ ignorat̃ q dedit dãnũ,ſed hic nõ vr̃ ignorari ꝑꝑ denũtiationẽ.ar.ff.đ ac.emp. l.1. in fi.In ſ̃riũ vr̃,qđ denuntiatio nihil ꝓfit,vt.ff.mã.l. ſi fideiuſſor,& ꝓ emptore.l.pe.maxime qa obſcura & ꝑfunctoria , ut ff.qđ ui aut clã.l.aut q aliter. §.1.& qa ſtatutũ dicit ſi ignoret̃ damnũ dãs,nõ dicit ſi denuntiatũ fuerit,nã ꝑꝑ hoc neſcit̃ qs dãnũ dederit ar.ff.de inter.actꝭ.l.de ætate.§. nihil. Nõ obſtãt leges ſ̃rię de denuntiatione loquẽtes qa in eis reddit̃ qs certus ex denũtiamento,ſed hic nõ,vñ cũ nõ appareat qs dãnũ dederit, ſtatutũ ſeruabit̃,ſicut iacet.ff.q & a qui.l.,ꝑſpexit, &
2 de albo.ſcri.l.1. Sed † an teneant̃ emẽdare furta virtute talis ſtatuti vr̃ qđ ſic,qa ap.dãni,furtũ cõtinetur.ff.de ſeruo corrupto.l.in hoc iudicio,ubi de hoc dixi,ꝓ,& ſ̃. poſſet deduci de
3 dãno infecto.l.4.In † ſ̃riũ,ꝙ furtũ & damnũ ſint ſpẽs ſeparadæ facit.ff.vi bo.rap.l.ꝓtor.§.loquitur & §.dãni,de ſeruo corrupto.l.Neratius.§ q̃uis,ibi, ſunt.n.diuerſa maleficia &c. Et qa ꝓ eis cõpetunt diuerſæ actiones.ſ.fur.& l.Aqui. & ad hoc facit gl.1.inſti.ad l.Aqui.& ad hoc.ff.ad l.Aqu.ſi ſeruus ſeruũ in prin.& §.ſi qs manu.&§.ſi oliuã.& l.qui occidit.§.ſi qs alienum,& l.ſi quis teſtm̃.§.fi.& l.illud,cum ibi nota de iudi. l.ſi longius.§.1.maxime quia ſtatutum eſt pęnale, & odioſum, & ideo reſtringendum,& hoc puto uerius.

SVMMARIVM.

1 *Famuli admittuntur in teſtes pro domino ſpoliato in locis ſylueſtribus,quãdo deſunt alij teſtes.*

2 *Communitas vbi non cõuenitur ex facto proprio,opus eſt uera probatione.*

3 *Ad damni emendationem qui tenetur,tenetur etiam ad expenſas quæ fiunt occaſione prædicta.*

Quæſt. LXIIII.

1 Item retento † eodẽ themate,ꝙ ex forma ſtatuti teneant̃ cõitates damnũ emẽdare vel robarias,aliquis damnũ paſſus eſt,vel derobatus ī territorio alicuius cõitatis,vult ꝓbare ſ̃ cõe ꝑ ſacramentũ ſuũ,ſic ut poſſet ꝓbare ſ̃ robato rẽ,ut C.unde ui.l.ſi qñ,& qđ vi aut clã.l.ſꝑ.§.hoc interdicto, vbi de hoc ꝑ Dy.nunqd poſsit,dic ꝙ nõ.ar.ff qñ ex facto tut. l.ob dolũ,& C.de in li.iur.l.is qui rõnes,& l.alio iure,& l.fi.&
2 qa cõitas nõ ꝓuenit † ex delicto ꝓprio,ſed alterius,ꝺdictione ex ſtatuto,& ſolũ ex culpa,& iõ opus eſt vera ꝓbatione,ar.ff. de noua.l.doli.& ibi in gl.vlt.in fi.& gl.d.§.hoc interdicto,& dixi.ſ.1.par.35.q.& ꝓ hoc.ff.de incẽ.rui.& nau.l.neqd.ubi de hoc no.& dixi in d.l ſi qñ.C.vñ vi.ubi tenet Ia.de are.ſ̃rium, ut ibi dixi.Sed opi.Dy.ꝑualet & ſeruatur, & eam ẽt ibi tenet Cy.q ẽt,tenet qđ ꝑꝑ difficultatẽ ꝓbationis,quia mercatores ſæpe derobantur in locis ſylueſtribus,vbi non ſunt teſtes,ꝙ admittant̃ famuli &alii teſtes.ar.d.l.neqd.C.de repudijs.l.ex conſenſu,vbi de hoc dixi,& ad p̃dicta facit.C.de nauf.l.quo-
3 tiens.lib.11. & qui tenetur ad † emendationem damni teneẽ etiam ad expenſas quæ fiunt occaſione prædicta.ff.ad l.Aqu. l.ſi ſeruus ſeruũ.§.rupiſſe,ibi,verũ ſumptus, &c.vber.đ bob.

SVMMARIVM.

1 *Damnum ſi non refundatur mercatori,num ciuitas eius poſsit repreſalias in ſtituere aduerſus ciuitatem in cuius territorio damnum paſſus eſt.*

2 *Repreſaliarum concedendarum cauſæ, & occaſio.*

Quæſt. LXV.

1 Sed † qd ſi per cõitatẽ nõ emẽdet̃ damnũ mercatori, nũquid ciuitas ſua poſsit ꝯcedere repreſalias ſ̃ ciuitatem in cuius territorio fuit derobatus, & vr̃ ꝙ ſic, qa in defe-
2 ctu iuſtitiæ ꝯceduntur tales † repreſaliæ.23.qõ.2. c. dñs Deus noſter,vbi dr̃,gens & ciuitas impetenda eſt, q̃ uel emendare neglexit quod a ſuis improbe factũ eſt uel reddere quod ꝑ iniuriã eſt ablatũ,& ibi de iſtis repreſalijs no & ꝓ hoc de, fabricenſibus.l.iure prouiſum li.12.& de nauf.l.fi.ſed quod cõcedi nõ poſsint.facit.C.ne vx.ꝓ marito.auth. ſed oĩno, vbi đ repreſalijs ſicut dixi. Et pro hoc extra de iniu. & dãno dato. c.ſi pignorationes. lib.6.cum ibi notatis per garſiã & omnes.

SVMMARIVM.

1 *Emenda ſi fiat a communitate mercatori ibi ſpoliato, utrum illa pro modo facultatum moderanda,an pro numero perſonarum.*

2 *Damni emendandi ratio nullo etiam ſuper hoc ſtatuto condito.*

Queſt. LXVI.

1 Item † q̃ro,qũo fiet iſta emenda ꝑ cõitatẽ,utrũ ꝓ mõ facultatis vicinorũ, an ꝓ numero ꝑſonarũ? Et primo vr̃, ꝙ ꝓ numero ꝑſonarũ,qa iſta emenda fit ꝓpter negligentiã cõitatis,quæ debuit terrere malefactores de eius territorio,vt ff.de ver.ſig.l.pupillus.§. territoriũ. Sed oẽs in hoc fuerunt negligentes,ergo oẽs tenenſ̃ æqualiter,& pro hoc.C.de muneri.patrim.l.2.li.10.ff.ꝓ ſo.l.ſi nõ fuerint,vbi de hoc dixi. In ſ̃riũ quod ꝓ mõ facultatũ, & patrimoniorũ, ꝑ duas ll.ſimul iunctas.C.de nauf.l.fi.li.11.vbi dr̃,qđ ꝓ rata ꝯtingentis muneris,&c.& ad alia dicit ꝓ mõ facultatis.C.de mune.pat. l.1.li.10.per quas. ll.Dy.tenet iſtã opi.d.l.nequid.de incẽ.rui. & nau.Ita ẽt dicit Mar.de fano ſe cõſuluiſſe de facto, ꝓ hoc. C.de opp.pu.l.oẽs.ff.de cẽſibus.l.forma.& de tributo.l.2.§.in eadẽ.hoc etiã tenet Spe.de rapt. & incen.uerſ.ſed pone inter ſtatuta,nam d.l.ult.de naufr.tenebantur ex negligẽtia, & tñ pro modo patrimonij conferunt,ut d.l.1.de mune.patrimo-
2 niorum,& de iſta materia † emendationis damnorum fiẽda per cõia,etiam ſi non ſit ſtatutum ſuper hoc, vide quod plene dixi.ff.de incen.rui.& naufra.l. nequid,& uide in margarita,de accuſa.uer.ſed pone queſtionem quæ eſt ſupra.

SVMMARIVM.

1 *Damnum datum ſi ſit alicui cum vicinis,& ille petat reſarcionem,an teneatur contribuere partem ſuam, pro modo facultatum.*

Quæſt. LXVII.

1 Item † q̃rit̃,ſi damnũ eſt datũ alicui cũ vicinis, & petat emẽdationẽ.an teneat̃ ꝯtribuere partẽ ſuam ꝓ mõ fa-

Source : BIU Cujas

facultatũ ſuarũ? dic ꝙ ſic. ar. de leg. 1. hmõi. §. ſi Titio, & vī ca ſus. ff. ad l. Rho. de iac. l. 2. §. cũ in eadẽ naue. & C. de muneribus & ī quo loco. l. 2. li. 10. & ita tenet Galeotus in margarita, de mune. & ho. ver. pe. q incipit, ſed pone qõnẽ de facto, & ꝑ hoc bñ. ff. de excu. tu. l. amiciſſimos. §. Lucius, vbi hoc tenet Ia. de are. licet dicat ar. ⁊, de tut. & ra. diſtra. l. imperatores, ꝑ 1. opi. vī expreſſum de le. 1. l. ab oĩb. §. ſi Titio, ubi plene dixi.

SVMMARIVM.

1 *Abſentes ad reſarcionem damni illati in ſuo territorio, an teneantur.*

Quæſt. LXVIII.

1 Sed †nunquid tenebuntur uicini qui erant abſentes tpe robarię, & dãni dati? vī ꝙ ſic, quia ſtatutum indiſtincte loquitur, licet per quã dure. vt. ff. qui & a qui. l. proſpexit. In ⁊rium eſt ar. ff. de ſicca. l. fi. de adulte. l. in adulterij, de his qui, vt indi. l. pe & de magi. q̃ue. l. 1. ꝙ quod not. in ſimili qõne, dicta authent. ſed omnino. C. ne uxor pro mari. de ſtricto iure crederẽ abſentes non teneri, cum non poſſit eis negligẽtia imputari de facto, tamen ſeruatur ⁊rium. Ad hoc vide §. prima parte de repreſalijs. q. 5. & 6. & uide in Gandi. ulti. tit. ver. ſed qñ commune villę tenetur, ubi etiam tangitur, an teneantur debiles & infirmi, & vide Gui. uerſ. pone ſtatutum eſt in aliqua ciuitate, quod ſi maleficium, & ver. ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Damnum datum per inciſionem arborum, quomodo reſarciendum.*

Quæſt. LXIX.

1 Item †quid ſi dictum damnum fit per inciſionem arborũ, nunquid de emendatione detrahi debeat valẽtia arborũ ſic inciſarũ, ar. ꝙ ſic. ff. arbo. furtim cęſa. l. faciẽda, ubi de hoc dixi. In ⁊rium facit de hoc. ff. ad l. Aqui. l. ait lex. & de ſeruo corru. l. ut tantum. §. æſtimato, vbi uidetur, ꝙ ſit in poteſtate domini an uelit agere ad æſtimationem totius damni, an uelit retinere in ſe arbores, & agere pro reſiduo, & hoc forte uerius eſt de ſtricto iure in odium delinquentis. Caſus tamen vī in contrarium, extra de iniu. & dam. da. c. 2.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, ꝙ damnum reſarciatur ſpoliato, an ille teneatur cedere iura communitati, contra malefactores, & num. 2. 4.*

3 *Iura conceduntur etiam doloſo in actione commodati & depoſiti.*

Quæſt. LXX.

1 Sed †nunquid derobatus vel dãnũ paſſus teneat cedere iura cõitati ⁊ malefactores. Et primo vī, ꝙ non. C. de ſol. l. nulla, de duob. reis. l. 1. & ff. de cenſi. l. forma. Itẽ quia
2 cõitas ſoluit propter culpam, ergo non eſt ei † ſubueniendũ beneficio ceſſionis. ar. ff. de tutel. & ra. diſtrahẽ. l. 1. §. nũc tractemus. Et pro hoc extra de reb. ecc. nõ. alie. c. ſi quis preſbyte
3 rorum, in ult. gl. ff. de admi. tu. l. cum plures tutelam. In † contrarium eſt, quia iura concedunt ẽt doloſo in actione cõmodati & depoſiti. ff. de rei uen. l. his ꝙ dolo, & de re iud. l. in depoſiti, & ar. bonum nau. cau. ſta. l. licet. §. poſthu. & quod no. & dixi. ff. de fideiuſ. l. fideiuſſor, & hoc credo verius. Credo ẽt,
4 ꝙ cõitas ſine aliqua ceſſione regreſſum habeat contra † malefactorẽ, ar. iuriũ, q̃ allegaui in ſimili qõnes. §. 1. parte in materia repreſaliarũ, uer. itẽ quæro, Perga. habet repreſalias.

SVMMARIVM.

1 *Infantes, ſenes, vel infirmi, an teneantur conferre ad emendationem damni illati in ſuo territorio.*

Quæſt. LXXI.

1 Item †quæritur, an infantes, ſenes, uel infirmi teneantur contribuere ad talẽ emendationẽ, credo ꝙ non, ꝙa cis non poteſt imputari negligentia. Et pro hoc. C. de operi. pu. l. omnes. cum his, quæ ibi not. & C. de falſa moneta. l. 1. & extra de delictis puerorum, & uide infra c. lxxxiij.

SVMMARIVM.

1 *Damnum paſſus, cui ſatisfactum fuit a communitate propter ſtatutum communitatis, ſic diſponens, an poſſit nihilominus agere contra malefactores, & num. 2.*

Quæſt. LXXII.

1 Sed †nunquid dãnũ paſſus habita emẽdatione a cõitate, poterit agere ⁊ malefactores, dic ꝙ non, ut ff. de co, ꝑ quẽ factũ erit. l. 1. §. ſi plures, & ad hoc bñ facit, qđ no. ꝑ Gof. in ſumma de reb. ec. nõ alie. §. in ſum. notandũ. Lite aũt pẽdente ⁊ cõitatẽ bñ poſſet agere ⁊ malefactores, quia nõ ꝑ electionẽ, ſed ꝑ ſatisfactionẽ p̃cludit ſibi uia ff. depo. l. 1. §. ſi apud. C. ſi tutor vel curator interue. l. ul. & đ fideiuſſor. l. reos.
2 & l. ſi & ſi nõ eſt ɔſequutus † totũ a cõitate, põt ⁊ malefactores agere pro reſiduo, ut dictis. ll. & d. §. in ſumma notãdum, & vide Ho. in ſum. de raptoribus, & prædicta uera ſunt, qno ad emendam damni. Sed ſi uelit agere criminaliter ad pęnã fiſcalẽ ⁊ ipſos malefactores, bene poteſt, non obſtante emẽdatione, ut C. quando ciuilis actio præiudicet criminali. l. 1.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitates duæ ſi longo temporis uſu fœderatæ, & coniunctę ſint ad omnium onerum unde quaque prouenientium ſocietatem, an etiam inuicem teneantur conferre ad emendationem damni illati in altera illarum.*

Queſt. LXXIII.

1 Item quæro, †duæ cõitates antiquiſſimo tpe ſimul ɔſueuerunt ſoluere onera vndecunq; prouenientia, vnus eſt derobatus in territorio ũnius ipſarum villarum, alia non vult ad emendam contribuere, nunquid poſſit ſe excuſare. Et primo vī qđ non, ex quo tanto tpe ſimul ſoluerunt, ar. ff. de uſu. l. cũ de in rem uerſo. cũ ibi not. de aqua plu. ar. l. in ſum. §. fi. & de aqua quoti. & æſti. l. hoc iur. §. ductus aquæ, & per ea, q̃ dixi in ſimilibus. C. de pac. l. ſi certis annis, quaſi ipſe uillæ uideatur ſuper hoc tacite conueniſſe. ff. cõia præ. l. uenditor. §. ſi conſtat. & de aqua plu. arc. l ſi prius. §. placuit, non enim refert, expreſſe uel tacite ꝙ uoluntatẽ ſuã declarauerint. ff. de legi. l. de quibus. in fi. In contrarium facit text. dictæ. l. ſi certis annis. C. de pac. & de uſur. l. ſi creditor, & ff. de operis libertorum. l. operis, & quod no. in brocardis, de qualitate factorum, & hoc puto uerius maxime quia, ut prædixi, ſtatutum punit negligentiam, & illi communitati, nulla poteſt imputari negligentia, & prædictas quæſtiones no. in d. l. nequid, de incen. rui. & naufra.

SVMMARIVM.

1 *Damni emendationem petens, an teneatur probare ſe dominum, uel ſufficiat probare ſe poſſeſſorem damni dati.*

2 *Damnum reſarcitum illi, cui non decuerat, an repeti poſſit.*

Quæſt. LXXIIII.

1 An †aũt petens emendationẽ damni, teneatur ꝓbare ſe dñm, vel ſufficiat probare ſe poſſeſſorem tpe damni dati, dic ꝙ ſufficit probare de poſſeſſione, ut no. in Spe. de ꝓba. §. fi. uer. ſed pone ſtatutum, & ſi datum eſt damnum in ſegetibus a ſolo ſeparatis, nondum tamen eis in horreo reconditis, debeat fieri emenda fructuario vel proprietario: dic qđ fructuario, ut dixi. ff. qui. mo. vſuf. amittatur. l. ſi vſufructuarius meſſem fecerit, & ſi communitas emendauit damnum
2 † ex eo, ꝙ incertum erat quis damnum dediſſet, ſi poſtea appareat quis damnum dederit, an repeti poterit, dic ꝙ ſic per l. ſi fullo. de condi. ſine cauſa, & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Damno dato in confinio duarum ciuitatum, nec conſtat ſatis in utro, quid iuris.*

Quæſt. LXXV.

1 Item †quæro ſtatuto ciuitatis cauetur, ꝙ dãna & robariæ, debeant emendari per loca, in quorum territoriis data ſunt, accidit ꝙ in confinio duarum uillarum datum eſt damnum, & neſcitur in utrius territorio ſit, quæritur quid iuris. Et primo uidetur ꝙ nulla uilla teneatur, cum non conſtet in cuius territorio ſit datum, & ſtatutum eſt ſtricti iuris, & ⁊ ius cõe, & per ɔñs reſtringendũ, & non ampliãdum, nec interpretandum interpretatione extenſiua, ut dictum fuit ſupra prima parte, rubricella, an ſtatuta recipiant interpretationem, doctores tamen cõiter tenent, qđ vtraq; uilla teneatur, per l. iuriſperitos. §. cum oriundus. ff. de excu. tuto. ubi de hoc dixi, & C. de procu. authen. ꝙ ius. in fine, & vide infra quid ſi in aliquo loco non determinato.

SVMMARIVM.

1 *Dominus an teneatur pro damno dato a iumento ſuo, ſi tale damnum factũ fuerit ſine culpa domini.*

Quæſt. LXXVI.

1 Pone †ſtatuto caueri, ꝙ ſi beſtia alicuius damnũ dederit, teneat dñs ſoluere ſolidos q̃nq;. beſtia alicuius deperdita, dedit damnum, nunquid ſtatutũ locum habeat? Gandinus tenet ꝙ non, & allegat de le. 1. l. huiuſmodi, & l. ſi legatum, de publica. l. quantæ. §. ult. & l. coten. §. dũs. hoc tenet ul. ti. uer. Item pone contineri in ſtatuto, ꝙ ſi aliqua beſtia, quod puto uerum, niſi dominus fuerit in culpa circa perditionem beſtiæ, mittendo forte eam ſine cuſtode. Et vide Gui. uer. ſed pone ſtatutum eſt in ciuitate, quòd ſi beſtia.

SVMMARIVM.

1 *Vniuerſitas ſi damnum dederit, an omnes de uniuerſitate teneantur ſoluere pœnam ſtatuti, vel ſufficiat ſemel tantum ſolui pro omnibus.*

Quæſt. LXXVII.

1 Quid †ſi uniuerſitas dedit damnum, an omnes de uniuerſitate teneantur ſoluere pęnam ſtatuti, an ſufficiat ſemel tantum ſolui pro omnibus, dic ꝙ ſufficit ſemel ſolui. ff. ad l. Aquil. l. illud, de iuriſd. om. iudi. l. ſi familia, & l. adeo, ſi familia furtum fecife dicatur. l. 1. de fideiuſſo. l. mortuo, quod vi aut clam. l. ſemper. §. ſi in ſepulchro, & uidetur expreſſum de publicanis. l. ſi multi. Dy.

SVMMARIVM.

1 *Frumentum adhuc exiſtens in herba, vaſtatum, an ſit æſtimandum vt herba, an potius, ut frumentum maturum.*

Quæſt. LXXVIII.

1 Quid †ſi quis immiſit beſtias ad paſcẽdum in cãpo in quo erat frumentũ, nunqd debeat æſtimari damnum ſolum habito reſpectu ad herbam, an uero in tñ quantum valere potuiſſet frumentũ qñ fuiſſet maturũ, & vī ꝙ habito

Source : BIU Cujas

bito reſpectu ad herbā tūm, ar.ff.arborū furtim ceſa.l.certe in fi.& qa nō habet ꝓsideratio dāni ad tps futurū, vt.ff.ad l.aql. l.ait lex.& l.inde Neratius. §.ſi infans. In cōtrariū vī, qa agit ꝓ dāno, rōne futurarū operarū.ff.ſi quadrupes pauper. fe. dicatur. l.ex hac.& de his, q deiece. vel effu.l.fi.lac.de are.tenet ꝙ debeat æſtimari quantum potuiſſet vēdi dubius euentus perceptionis ipſius frumenti.per l.ff.fami.ercis.l.propter ſpē. & ita tenet dicta.l.certe. in fi.v bi de hoc dixi.

SVMMARIVM.

1 *Bouem meum ſi quis occidit, num de emendatione deducenda ſint, caro & corium, & debeant apud me inuitum remanere.*

Quæſt. LXXIX.

1 **Sed** †quid ſi aliquis occidit bouem meum, nunquid debeat deduci de emēdatione caro & corium, & apud me inuitum remanere, vī ꝙ ſic.ar.ff.arborum furtim ceſarū l.facienda, vbi de hoc dixi. In contrarium facit.ff.ad l.Aquil. l.ait lex.& de ſeruo cor.l.ut tantum.§.æſtimatio, vbi vī eſſe in electione domini retinere carnes & corium, uel nō, & ita tenet Io. Faſo.de piſis.d.l.facienda,& eſt caſus, licet non alleget, ꝙ caro & cornua remanere debeant occiſori,& in totū damnum emendare teneatur, extra de iniur. & dam. da c.2.

SVMMARIVM.

1 *Domus combuſtæ emendationem, petens, num ignem immiſſum probare debeat.*

2 *Incendium fore creditur natum culpa inhabitantium.*

Quæſt. LXXX.

1 **Item** quæro, ſi†ſtatuto caueat ꝙ damnū datum per incē diū, debeat emendari, domus alicuius eſt ꝓbuſta, ipſe petit emendationem, nunquid teneatur ꝓbare ignē immiſſum? vī ꝙ ſic, licet non teneatur neceſſario probare certam perſonam, quæ immiſerit, vt.ff.ad ſil.l.1.§.ſi ſibi. ubi de
2 hoc dixi,& quia†incendiū pſumitur culpa inhabitantiū factū.ff.de offi.præfe.vigil.l.3.de periculo & cōmo.rei ven. l.fi. ar. ⁊, arborum furtim ceſa.l.furtim cæſæ.& ſi unus deſtruxit domū ſuam, ne ignis ultra trāſiret, an illi quorum domus ex hoc ſunt ſaluatæ, teneantur emendare.ff.ad l.rho.de iact. l.1. & dixi. & uide ēt.c.ti.l.nauis.§.cū aūt.ſi incendiū oriat in domo alicuius,& ꝓburant dom⁹ uicinorū, an emēdare teneat.

SVMMARIVM.

1 *Incendium ſi caſu fortuito contingat, an ad eius probationem adſtringatur dominus domus, damni emendationem petens.*

Quæſt. LXXXI.

1 **Sed** †quid ſi incendiū oritur caſu fortuito, puta, p fulgurationē, tenebit ne probare? puto ꝙ non, vt vī expreſſum.ff.de ⁊h. emp.l.fiſtulas.§.fi. ubi de hoc dixi,& ita fuit determinatū Paduæ ex quodā incendio in loco de Montegnana, propter fulgur, ita ꝙ magna pars loci combuſta fuit. Et pro hoc bene, de dam.infe.l.fluminum.§.uitiū, & de annuis lega.l.Scio.§.medico,& quod ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium occultum num excuſet denuntiatorem, idipſum non indicantem intra tempus præfixum a lege uel ſtatuto.*

2 *Fratrum pœna non vindicantium necem fratris.*

Quæſt. LXXXII.

1 **Item** †quæro, ſi conſules cōium & cōia, forma ſtatuti teneātur denūtiare maleficia, vel capere malefactores, ſub certis pœnis,& infra certū tempus,& maleficiū ſit occultū, puta furtū, vel factū de nocte, qa maritus occidit uxorem de nocte, in lecto, ſicut occurrit mihi de facto, an commune teneatur, puto ꝙ non,& hoc ſæpe obtinui per l.1.§.occiſorum.ff.ad ſil. vbi de hoc dixi & l.ſi qs in graui.§.maritus, & qđ ui aut clā.l.ſemper.§.ſi in ſepulchro, vbi de hoc per Dy. & bene.C.de his, qui.vt indi.l.ſi ideo, ubi etiam de hoc dixi.

2 Sed in contrarium uidetur, eo.ti.l.cum fratrem, vbi † Frater fuit occiſus veneno,& ſic occulte,& tamen hæredes, puniūtur ſi non uindicant necē. ſed illam intelligo cum determinatione.d.l.Si ideo.ſ.quando delictum eſt manifeſtum,& ex tunc cedit tps, ar.ff.de calum.l.auus,& de ædil.edic.l.cū ſex.

SVMMARIVM.

1 *Abſentes an excuſentur, ſi non audiuerint, uiderint, & apprehenderint malefactorem in ſuo territorio.*

Quæſt. LXXXIII.

1 **Item** †videtur, ꝙ quando conſules & communia tenentur emendare damna uel capere malefactores, ꝙ illi, qui erant abſentes & nō poterant audire clamorem, an teneantur, ar.ff.ad ſil.l.1.§.hoc autem ſenatuſconſultum, & C.eo.l.fi.& l.ſi quis in graui.§ ſi cum omnes, contrarium tamen de facto ſeruatur,& vide ſupra clxxj.& lxviij.

SVMMARIVM.

1 *Communitas ſi non ſit ſufficiens ad emendationem damni illati in ſuo territorio, quid iuris.*

Quæſt. LXXXIIII.

1 **Item** quæro,† quid ſi cōitas non ſit ſufficiēs ad damnum emendandum propter paupertatem, dic ſm Ray. ꝙ ciuitas emendabit.argum.ff.ad Sil.l.leg. Cornel. in princ. ubi de hoc dixi,& pro hoc.C.ex quib.cau.ſerui pro pre. acci. libertatem.l.1.& fin.

SVMMARIVM.

1 *Malefactorem capere ſi qua communitas teneatur, ſub certa pœna, & non cepit. Sed contigit eum ab alijs captum & reductum, ſine tamen cura dictę communitatis, an communitas teneatur, & nu.3.5.*

2 *Quid ex æquipollentibus fiat non intereſt.*

4 *Conditionem facto impleri non ſufficit.*

Quæſt. LXXXV.

1 **Item** dubitatur, ſtatuto†cauet, ꝙ ſi maleficiū ꝓmittatur in aliquo loco, uel territorio,& illa cōitas nō cepe rit malefactorē, qđ puniatur in centū. Titius in aliquo loco cōmiſit homicidiū,& fugit, poſtea non facto dictæ cōitatis, ſed aliter captus eſt,& peruenit in fortiam Ptātis, nunquid il la cōitas nihilominus debeat in centū condēnari? vī qđ nō,
2 quia non intereſt†qd ex æquipollētibus fiat.ff.man.l.fideiuſſor.& C. de inſti.& ſubſti.l.3. unde qualitercunq; malefactor peruenerit in fortiam Poteſtatis, cōitas vī liberata. ar.bonū. ff.quemadmodū ſerui.amit.l.qui fundum, qđ ui aut clā.l.ſp §.fi.& ne quis eum, qui in ius voca. eſt vi exi.l.ſi per aliū.§.do
3 cere.Gandi.diſtinguit, ꝙ ſi†ex illa cauſa maleficij, ex quo p cōitatem debebat capi,& pſentari, puenerit in fortiā Ptātis, tunc cōitas non debeat ꝓdēnari. Si vero ex alia cā, tūc ſic, qa non eſt rō quare tunc diſſoluta ſit obligatio, cum ex alia eā in fortiā Ptātis peruenerit.ar.ad hoc.ff.quēadmo.ſerui. ami. l.fi. Ita tenet in ti.de multis qōnibus maleficiorum dependē tibus a ſtatutis ciuitatum. Sed ⁊ hanc determinationē multum faciunt verba ſtatuti, quæ ſunt ſtricti iur. & exigunt qđ cōitas ceperit,& quia non ſufficit conditionē facto impleri.
4 vt.ff.de condi.& demon.l.2. Vnde forte non inepte diſtingui
5 poſſet, vtrum†cōitati poſſit imputari negligentia preſentandi, an non, vt primo caſu cōdēnetur, ſcđo non. ar.ff.ad Tert. l.2.§.ſi mater,& §.confeſtim & C.qui ad bon.poſ.l. fi. uel niſi eſſet ſtatutus terminus a ſtatuto, infra quem cōitas deberet præſentare, tunc enim elapſo termino condemnaret cōitas, dato qđ malefactor poſtea ſine facto cōitatis in fortiā Poteſtatis peruenirет, & uide aliā qōnē ad iſtā materiā infra hac eadem parte.ver.continetur ſtatuto ciuitatis Lucanæ.

SVMMARIVM.

1 *Loci unius mēſura ad alium, vnde incipienda.*

Quæſt. LXXXVI.

1 **Sed** ſi†ſtatuto caueatur, qđ ſi homicidium fiat prope locum ad unum milliare, & non capiatur homicida, communitas condemnetur in centum. Si ultra unum milliare in quinquaginta, quoddam caſtrum eſt mutatum, ſed habet domos & porticus extra murum, vbi debeat inchoari menſura? dic a muris ſm Odof.uer. ſed pone quæſtionem de facto, ſtatutum eſt Bono. quod ſi aliquis eſt percuſſus.

SVMMARIVM.

1 *Papa ſi moriatur in loco indeterminato, magiſtratus proximior cogere debet cardinales ad electionem.*

Queſt. LXXXVII..

Quid ſi in aliquo loco nō determinato, & qđ nō eſt alicuius viciniæ? dic qđ ꝓximior teneat.ar. ff.de acqui.re.do.l.adeo. §.inſula. vbi de hoc, dixi, ſicut ēt dī, ſi Papa
1 moriat in loco indeterminato, ꝙ magiſtratus† ꝓximior debeat cogere cardinales ad electionē, vt no. p oēs ex de elec. c.ubi periculū.li.6. Et facit qđ no.C.de epi.& cle.l.nulli. §. qđ ſi inuito,& ubi de cri.agi opor.auth.qua in prouincia,& uide ſupra proxime ver. Item quæro, ſtatuto ciuitatis cauetur.

SVMMARIVM.

1 *Res inanimata non condemnatur, ſed perſona, cuius eſt ipſa res.*

2 *Res inanimatæ non delinquunt.*

Quæſt. LXXXVIII.

1 **Sed** quid†ſi ſtatuto caueat, ꝙ nulla beſtia det damnum, vel qđ nulla nauis debeat ire in talem portū ſub certis pœnis. repertum eſt qđ aliqua beſtia damnū dedit, vel qđ aliqua nauis iuit in dictum portū a ſtatuto prohibitū, vnde Poteſtas cōdemnauit ipſam beſtiam uel nauem in pœnis ſtatuti, quæritur an talis condemnatio valeat? Et vī quod non,
2 quia ſunt res inanimatæ, quæ†non delinquunt. in authen. de man.prin.§.oportet,& ea quæ ſenſu carent, iniuriā facere nō dicunt. ff.ſi quadrupes paupe.feciſſe dicatur.l.1.§.1. Gandi. tenet ⁊, quia qñ ſnīa datur prædio, quod eſt res inanimata, & non perſonæ, ut. ff.ſmium regum.l.3. §. ſi aliter. ſatis per hoc videtur condemnata perſona cuius eſt nauis uel beſtia, & p hoc.ff.de neg.geſt. l. qui aliena.§. ulti. Et pro hoc bene facit glo. quæ eſt.ff.de operis noui nuntia.l.fina. quæ gloſſ. incipit, ſed rei. Et ita tenet Gandi. vlti. titu. uer. item pone contineri ſtatuto, quod nulla beſtia,& Guid. uerſic. pone quęſtionem de facto, aliqua nauis.

SVMMARIVM.

1 *Furtum paſſus, ſi ducat furem coram Iudice ciuili, an uideatur renuntiare accu-*

Source : BIU Cujas

accusationi criminali. & numero 4.

2 *Iudex maleficiorum, non debet cognoscere de causis pecuniarijs.*

3 *Carceres duos quælibet ciuitas habere debet.*

Quæst. LXXXIX.

1 Item † q̄ro si statuto caueat̄, ꝙ oēs cāæ maleficiorū agi debeāt corā iudice maleficiorū, aliq̄s, cui damnū datū erat, ꝙqueſtus eſt corā iudice ciuili, nūquid teneat proceſſus? Gādi. tenet ꝙ nō, quaſi corā nō ꝙpetenti iudice, no. ꝑ eū ti. de multis qōnib. q̄ non ꝙmode adaptant̄. ver. ſed pone.

2 qōnē, q̄ ſenis fuit de facto. Nā & iudex q̄ cognoſcit † de maleficijs, non dēt cognoſcere de cāis pecuniariis. ff. de iudi. l. ſolemus. §. latrūculator, & ibi no. Et q̄libet ciuitas dēt hr̄e duos

3 † carceres, unū ꝑ maleficijs, aliū ꝑ re pecuniaria. C. de exac. trib. l. 2. li. x. & cāæ ciuiles trāſmitti debēt ad ciuilē iudicē, & criminales ad criminalē, iōq; de cāis crimin. cognoſcit. ff. de abigeis. l. 1. §. fi. Sed ℈ vr̄. C. de agentib. in reb. l. ex eo. li. 12. ubi vr̄, ꝙ abſurdū eſt, ꝙ iudex q̄ nō pōt cognoſcere ☩ cā pecunia-

4 ria, cognoſcat de criminali. Et ſi paſſus † furtū, ducat furē corā iudice ciuili, vr̄ renūtiare accuſationi criminali. ff. de furtis. l. interdū. §. qui furē. iudex maleficiorū ſi agatur †

5 ciuiliter cognoſcit de interdicto unde vi. & de interdicto, q☩ vi aut clam. ff. de offic. præfec. vrb. l. 1. §. ſed ex interdictis.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto ſi caueatur, quod communitates teneantur emendare damna data in ſuis territorijs, ſi malefactor ſit incertus, an teneantur emendare damna data eccleſijs.*

2 *Idem obſeruandum in alio, quod in te uis obſeruatum. Et æqualitas in iudicijs ſeruanda.*

3 *Ius publicum conſiſtit in ſacris & ſacerdotibus.*

Quæst. XC.

1 Si † ſtatuto caueatur, q☩ cōitates teneant̄ emendare dāna data in corū territorijs. ſi malefactor ſit incertus, an teneantur emendare dāna data eccleſijs. D. Vber. de bo. termi nauit ꝙ nō, vt no. ꝑ Gandi. ti. de multis qōnibus, q̄ nō cōmo de adaptant̄. ver. ſi. ꝑ cuius determinatione facit, q☩ dixi ſ. 1. parte, an forenſes & clerici poſſit uti beneficio ſtatutorū, & pro hoc bene, quia eccleſia non pōt cogi ad emendandū laicis, vñ cū ad eā nō ſpectet damnū, nec emolumentū. ff. de re. iur. l. ſm naturā, & C. de fur. l. manifeſtiſſimi, & q̄a eccleſia non debet petere id cuius ℈riū nō eſt poſtulatura. C. de ſo. l. cū ꝑ pecunia, & de reſcin. vē. l. Ratas. & ad hoc benefacit, q̄a

2 q̄s in ſua † ꝑſona ſeruare dēt, q☩ vult in aliorū ꝑſona ſeruari. ff. ſi ſeruitus vē. l. alterius & de pac. ſi cū in eo. cū ſi. & q̄a æqualitas in iudicio ſeruari dēt. C. de fru. & lit. expē. l. fi. Vber. & uide ꝙ no. ff. ꝙ cuiuſq; uniuer. l. 1. vbi vr̄ dubitari. Gu. de ſuz. te-

3 net ℈riū, q̄a † ius publicū ꝙſiſtit̄ ſacris & ſacer. ff. ☩ iuſt. & iu. l. 1. & q̄a eccl̄iæ, ſunt domus Dei, & priuilegiatæ. C. ☩ ſac. ſan. ec. l. priuilegia, & l. oīa, primā credo veriorē, & eā obtinui. Et ꝑ hoc ex̄ de in inte. reſt. c. ꝙſtitutus, & q☩ no. de fo. ꝙpe. ꝙ cle. & extra de cōſti. q̄ in eccleſiarū, & c. eccleſia ſanctæ Mariæ.

S V M M A R I V M.

1 *Damno reſarcito per communitatem, num poſtmodum agere poſſit contra malefactorem, ſi vſquam ille reperiatur.*

Quæst. XCI.

1 Quid † ſi ſtatuto caueatur, ꝙ ille villæ teneantur emendare damnum, ſi non appareat malefactor, non apparente malefactore villa emendauit damnum, deinde appareat malefactor. nunquid uilla poteſt agere contra dominum, ut agat cōtra malefactorem, vr̄ ꝙ ſic. ar. ff. ad l. rho. de iact. l. 2. §. ſi quis ex uector. ſecundo reſponſo. cōmo. l. cōmodato. §. fin. de condi. ſine cauſa. l. 2. nam & alias ago cōtra te, vt agas contra alium. ff. loca. l. cum in plures. §. meſſem in ſpiciente colono. de leg. 1. l. ſi ſic. §. fi. ubi de hoc tetigi, & C. de exac. tribu. l. miſſi opinatores lib. x.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum odioſum, reſtringendum.*

Quæst. XCII.

1 Sed † pone ſtatuto caueri, q☩ domus cōbuſtæ clā debeāt emēdari. In quadā domo fuit poſitum incendiū clā. ignis ventorū euagauit, & multas alias domos uicinas combuſſit, nunquid iſtę debeant emendari. Et vr̄ ꝙ non, ar. ff. ad l. Aquil. l. ſi ex plagijs. §. in cliuo. & nequid in ſo. pub. l. 2. §. idē labeo. Et quia ſtatutum odioſum, & iō reſtringendū. Galeo. in margarita tenet cōtrariū, quia quicquid eſt ſecutū ex primo incendio, uidetur clam factum. ff. de incen. rui. & nau. l. 1. & de dam. infec. l. qui bona. §. cun inter. vbi de hoc dixi. & de vi & vi ar. l. 1. §. rectiſſime. Et pro hoc bene. ff. ad l. Aquil. l. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi quis inſulam. Idē tenet Gui. ver. ſed pone quæſtionem de facto ſtatutum eſt, quòd ſi aliqua domus.

S V M M A R I V M.

1 *Incendiū ſi exortum ſit in aliqua domo, & tota communitas eo feratur, ſtatuto ſic diſponente, & contingat plures domos deſtrui a ciuitate, ne ignis ultra vagaretur, a quibus tale damnum ſit reſarciendum.*

Quæst. XCIII.

1 Gui, † de ſuza. ver. ſed pone qōnem de facto, in aliqua cōtrata fuit exortū incendiū, turba ſuperueniēs ex forma cuiuſdam ſtatuti, quod quilibet debeat currere ad ignem extinguendum, ſub certa pęna, deſtruxerunt plures domos, ne ignis longius euagaretur, quæritur a quo debeat fieri emenda domorum deſtructarum, utrum a uicinia, uel cōi ciuitatis, ſub diſtinctione ſoluit, & ibi uideas, & eadē quę ſtio diſputata fuit per dominum Gui domini Accur. & incipit in quadam contrata. & eodem modo ſoluit, ut plene dixi. ff. de incen. rui. & nau. l. ꝙ naufragium. §. quòd ait prætor.

S V M M A R I V M.

1 *Bononiæ ſtatutum, ꝙ damnum datum ſcholaribus, per commune, emendetur, & quod ſtetur eorum ſacramento, an Iudex poſſit illud iuramentum taxare.*

Quæſt. XCIII.

1 Sed † pone, ſtatuto Bono. cauet, ꝙ damnū datū ſcholaribus, emendet̄ ꝑ cōe, & ꝙ ſtetur eorum ſacramento. Quidam ſcholaris, cui datum erat modicum dāmnū, iurauit de maiori quātitate, nunquid poteſtas poterit tale ſacramentū taxare, facta inquiſitione ueritatis, & uidetur expreſſum. ff. de in lit. iuran. l. videamus. §. iurare. In contrarium facit. C. de iud. aut. poſt iuſiurandum, ſignata per l. ſancimus.

S V M M A R I V M.

1 *Immunitas a damno reſarciendo cuiquam competens ex priuilegio, an pro rata cedat in detrimentum cæterorum, vel deducatur pars ipſum immunem contingens.*

Quæſt. XCV.

1 Quid ſi † ſtatuto caueatur, ꝙ damna data in plebe, emē dētur per uillas plebis, damno dato in plebe, vna ex villis plebanatus ſe excuſat ex priuilegio, quod habet, q☩ non teneatur ad emendationem damnorū, an illę uillæ plebanatus tenebuntur inſolidum, an uero detracta parte, q̄ cō tingeret dictā uillā priuilegiatā. Iac. de arc. tenet ꝙ teneant̄ inſolidū. ꝑ l. ab oībus in prin. de le. 1. vbi de hoc dixi Iacobus.

S V M M A R I V M.

1 *Libri an numerentur inter res pretioſas.*

2 *Dupla pro quibus rebus præſtetur,*

Quæſt. XCVI.

1 Quid † ſi ſtatutū dicat, q☩ damnū datū per incendium, emendetur, exceptis rebus prętioſis, nunq̄d libri intelligātur res pretioſę. d. Rich. tenebat quod ſic, in ꝑ emio. ff. §. illud autem, ubi de hoc dixi. ibi enim dicitur, quod pro

2 libris dupla promittitur, & dupla † nō præſtat̄, niſi pro rebus pretioſis. ff. de euic. l. emptori dupla. Rich. poſſet tn̄ forte dici, q☩ ille §. illud autem, non loquitur de dupla, quæ præſtat̄ noīe euictionis, ſed de alia dupla, quæ prętatur in pęnā ſcribentis librū cōtra formam illius. §. illud autem, ut ibi patet.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto ſi caueatur, ꝙ intrans uineam alicuius, ſoluat denarios duodecim domino caſtri, aliquis domini de caſtri uoluntate, ingreſſus eſt uineam alterius, an incidat in pœnam.*

Quæſt. XCVII.

1 Quid † ſi ſtatuto caſtri caueat̄, ꝙ intrans uineā alicuius ſoluat denar. 12. dño caſtri, aliq̄s de uolūtate dñi caſtri ingreſſus eſt uineā alterius, an incidat in pœnā, & cui applicet̄, dubiū nō eſt, ꝙ non applicet̄ dño caſtri, ex quo cū eius licētia intrauit. ff. de in ius uo. l. q̄is, vñ vr̄ q☩ applicetur dño vineæ. per l. ff. de in ius uoc. l. ſed ſi hac lege. §. proſtituta, ubi de hoc dixi. Et ꝑ hoc. C. ſi mā. ita fue. alie. ne. proſtitu. l. 1. de rap. uir. l. vnica. §. pe. in auth. de rap. mulie. §. pen. circa medium, & ſenicas nō ſolum. §. pe. Gul. de cu. in d. §. proſtituta.

S V M M A R I V M.

1 *Pecudes, & alię manſuetæ, beſtiarum uerbo, num comprehendantur.*

Quæſt. XCVIII.

1 Communiter eſt ſtatutū, q☩ dimittens beſtias ſine cuſtodia puniat̄, nunq̄d intelligatur ſtatutū de pecudibus, & aliis manſuetis? vr̄ q☩ nō, ſed ſolum de feris. per l. 1. §. beſtias. ff. de poſt. Sed dic ℈, ꝙ ibi ſtricte & improprie ſumitur, ſimꝑr. n. & proprie accipiendo cō prehēdit oēs beſtias, & maxime ex cōi uſu loquendi, qui ſeruari debet. ff. de ſupel. leg. l. Labeo, & de ver. ſig. l. anniculus, & de hoc dixi. d. §. beſtias, alias incipit. §. item ſenatuſconſulto, uerſi. beſtias, & in alphabeto in dictione, beſtia.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex ſi teneatur facere condemnationes & abſolutiones cum conſilio ancianorum, & hoc non faciat, an valeant condemnationes uel abſolutiones per eum factæ, & nu 4. 7. & 19.*

2 *Statuta, num recipiant interpretationem.*

3 *Statuti, legislatoris, & reſcripti forma attendenda eſt.*

5 *De præpoſitionis, & ex natura.*

6 *Præpoſitiones in compoſitione addunt.*

8 *Per, præpoſitio, perfectionem notat.*

9 *Verborum ratio, quando non ita exacte habenda.*

con-

Source : BIU Cujas

10 *Consilium sequi an teneatur ille, qui petere tenetur.*
11 *Consensus ad facti validitatem requiritur, vbi semel ita statutum est, ut interueniret.*
12 *Iudex an possit iudicare sine consilio, quando ille, cuius consilium petere tenetur, est absens. Et quid si citatus non uenerit, & nu. 15.*
13 *Consilium præbens, an ex consilio obligetur.*
14 *Papa an sequi teneatur ex necessitate consilium Cardinalium.*
16 *Consilium requirendū super negotio principali, an extendatur ad accessoria.*
17 *Consilio alicuius si quicquam fieri debeat, an hoc alij possit committere.*
18 *Verba cum consilio, de consilio, & per consilium, idem significant.*

Quæst. XCIX.

1 Item quæro de qōne quæ dr̄ disputata Bonon. vbi est sta tutū, ꝙ † ptās teneatur facere ꝺdemnationes & absolutiones cū consilio ancianorū. Potestas eorum nō requisito consilio, vel requisito, & non secuto, fecit condemnationes & absolutiones, an valeant? Post multa pro & ꝰ alleg. dicit terminatū fuisse, qđ ualerent, ꝑ l. quidā decedens. §. Pap. de admi. tut. vbi de hoc plene dixi. Et hoc ēt tenet. d. Gui. de suza. in suis qōnibus. ver. sed pone qōnem de facto, statutum est in ciuitate Cremonæ. Et ad idē facit, qđ no. ꝑ eū in eisdē suis qōnibus, uer. quid si statutū est tale, ꝙ tale qđ nō fiat, nisi primo requisitis ancianis. Et ver. sed pone qōnem, de facto continet in statuto, ꝙ oēs sn̄ę debeant dari cū cōsilio sapiētium, & per Gan. vlt. ti. de multis qōnibus maleficiorū depēdentibus a statutis. ver. Itē pone contineri in statuto, ꝙ ptās in cōdemnationibus, per Gui. ver. sed pone qōnem de facto, statutum est in ciuitate Cremonę, & si consiliarij ꝰ dixerint, quid iur. ver. seq. & uide eundem Gui. plene. 7. ver. sed pone qōnem de facto, continetur in statuto, ꝙ oēs sn̄æ, & ꝙa ista materia subtilis est, & diffusa, & ad multa pōt trahi, & in ea uariant doc. hic eam tractabo, licet eam tractauerim, in d. §.
2 Pap. & dependet hæc † qō ab interpretatione statutorum, si enim teneremus statuta interpretationem non recipere, qō non procederet, imo indubitanter gesta sine consilio non tenerent, vt pote facta ꝰ formam & uerba statutorū. Sed suppositō, sicut suppositū est s̄. ꝙ recipiāt interpretationē, saltē declaratiuā, tunc qō procedit, & ad eius declarationē faciūt iura & gl. ff. de admi. tu. l. Titium & Meuiū. in prin. & ibi in gl. ff. de cond. & dem. l. filiæ. la. 1. & l. cū tutelæ. §. reſcriptū. alias est lex. & incipit, si arbitratu. & ibi in gl. ma. l. idemq;. §. si qs ea, & ibi in gl. de exercito. l. 1. §. si plures, & ibi in gl. de institoria. l. sed & si. ibi in gl. de ritu nu. l. quāq̄ in arbitro. de suspec. tut. l. impuberibus. de acquiren. hæredita. l. si quis mihi bona. §. si coram. de accu. l. 2 §. pupillus, & pulchra & utilis glo. Archi. extra ne se. va c. si ad ep̄m. lib. 6. & ibi ēt ꝑ Io. an. & plenius per eum. de re. iur. c. nullus ex consilio. eo. li. & tetigi eo. ti. l. consilij. Pro hoc bene in alphabeto in dictione, cū ꝯsilio, de hoc etiā no. in qōnibus executorū vlt. uolunt. in spe. de, in strumentorum editione. §. nunc aliqua. ver. sed quid si dixit, sic, facio exeq. quod posui plenius. C. de epis. & cler. l. nulli. uer. adhuc quærit. idem Ia. vbi habetur, si executor sit datus, ut exequatur cū alterius consilio, an teneatur illud seq? de hoc ēt in spe. de requisitione consilij, in fi. & de hac materia dixi C. de leg. l. humanum, & ff. de exercito. l. 1. §. si plures, de hoc ēt no. per Arch. xlviij. di. c. hic &. n. super verbo, albugine, & lxiij. dist. obeūtibus. cir. prin. Ad hoc ēt facit extra de corpore vitiatis. c. cum de tua. & ibi in gl. de consue. c. cū cōsuetudinis, & ibi in glo. de ꝯsti. c. ex parte. in fin. & ibi de hoc & per Cōpo. de elec. c. ne pro defectu, & ibi ēt in gl. & eo. ti. c. cū in veteri, per Ber. Inn. & Cōpo. de arbitris. c. cū olim, & ibi in glo. & per Inn. & Hosti. & satis ꝑ ipsum Host. in summa. de his q̄ fi a pręla. sine cōsen. capi. vers. ego dico. & ver. seq. Et đ hoc etiā, de offi. deleg. c. venerabili. & ibi in gl. & per Inn. & eo. ti. c. cām matrimonij, in gl. quæ inci. ar. ꝙ ubi, de hoc etiā bene in summa usus feudorum, de pace tenenda. §. quantū sæpe scio. & ex prædictis pōt colligi talis distinctio. hoc præ-
3 misso, ꝙ attendenda est forma verborū † statuti, legis testatoris, vel reſcripti, seu alterius disponentis, aliquid fieri debere cum alterius consilio. Aut. n. dr̄, fiat cōsilio Titij, & quasi oēs concordare videntur, ꝙ consiliū sit petendū, sed nō de necessitate sequendum, & potissime, per d. §. Pap. in l. quidā decedens, de admit. tut. licet gl. ibi. & Dy. teneant, ꝙ sit petendū solū de honestate, non de necessitate. Sed qđ ēt de necessitate sit petendū, vr̄ probari. eo. ti. l. Titiū & Meuiū. §. 1. & decre.
4 cū olim. extra de arbitris, cū ibi not. Idem vr̄ † dicendū, si dicatur, ꝙ fiat cum cōsilio, quasi ista præpositio, cum, nihil addat. secus in præpositionibus de, ex. & quę plus addunt, vt ꝯ. subijciā, & ꝙ præpositio, cum nihil addat, facit de pę. di. 4. c. si ex bono. & ꝙ idē sit, siue dicatur consilio Titij, siue cū ꝯsilio, satis probatur per decreta. ex parte, de consti. de elect. c. ne ꝑ defectum, & c. cum in ueteri, & de corpo. vitia. c. cum de tua. ubi sunt uerba prædicta, cum consilio. Aut dictum est, quod fiat ex consilio. & tunc de necessitate vr̄ petendum, & sequē dum consilium, alias non ualeat quod fit sine consilio d. l. impuberibus, de suspe. tuto. instī. eo. §. impubes. & de accusa l. 2. §. pupillus. Idē si dicatur, de consilio, extra de statu mon c. 2. in fi. & de hęre. c. vt commissi, circa fi. lib. 6. Et ratio dictorum duorum casuum, est adiectio dictarū duarum præpositionum de, & ex, quæ augere videntur, de præpositione, de,
5 quod † augeat probatur. ff. depos. l. 1. de præpositione, ex habetur instī. ui bonorum rapto. §. sed ne quidem, & dixi in
6 alphabeto, dictione, ex bonis, præpositiones † enim in cōpositione addunt, extra de fideiuss. c. 1. & no. per Archidi. de præben. c. si pauper clericus. libr. 6. & magis operantur istæ duæ præpositiones, ex, & de, q̄ præpositio, cum, quia per eas magis videtur electa persōnæ industria, cuius consilio geri debeat, & ideo a persona non est recedendum, extra de officio delec. quoniam abbas, & ff. de sol. inter artifices, & quando nulla additur præpositio, nulla industria persōnæ uidetur electa, quo ad sequendum, sed solum quo ad petendum, vt cum di
7 citur, consilio talis, ut supra dixi. Aut † præponitur negatiua, dicendo, non facias sine consilio Titij, & tunc indubitanter consilium est requirendum & sequēdum, & ita loquitur dictum. c. venerabili, extra de officio delegati, & ita etiam possent intelligi. ff. de exercitori. l. 1. §. si plures, & de instito. l. sed & si pupillus. §. conditio. cum vtrobiq; notatis. Quando dicit, facias per consilium, ut extra de capel. monachorum. c. 1. & tunc requirendum, & sequendum consilium, per dictum
8 ca. & per ea, quæ dixi, ꝙ præpositio per, addit. Nam & † ista p̄positio, per, notat perfectionem. ff. de uerb. signi. l. Vrbana. §. pernoctare. Et colligitur prædicta distinctio ex notatis, per Archi. d. c. si ad episcopum, extra ne sede uacante li. 6. & 48. d. c. hic etenim. & 43. di. c. obeuntibus, & per Vinc. & Bern. d. ca. ex parte, de consti. Prædicta autem distinctio intelligitur, nisi ex uerbis uel mente proferentis uel qualitate negotij & personarum aliud appareret. tunc enim primo mens sequeretur, si non appareret tunc verba. Si verba forent ambigua, tunc argueremus a coniecturis, & hoc est quod nota-
9 biliter dixit hostien. in summa. d. titu. de his, quæ fiunt a prælato sine consensu capituli. dicto uer. ego dico. cuius † verba sunt hæc semper intelligas, nisi ius uel ratio naturalis, uel intentio, de qua appareat, aliud inducat, tunc enim non curo de verbis, & uide quæ ibi sequuntur, quæ etiam recitat & se-
10 quitur Archi. d. c. obeuntibus. lxiij. dist. super verbo, consensu. † Sed contra prædicta multū uidetur facere. Dicere enim ꝙ quis teneatur petere consilium, & non sequi, frustratoriū videtur. Sed dic, ꝙ non est, quia consiliarius posset mouere animum, & trahere in eius consilium & sententiam, ut ff. de arbit. l. item si unus. §. fi. & hoc etiam no. ipse Hosti. d. §. uer. sed opponas, quærendo. ibidem etiam not. ꝙ differentia est
11 inter consensum & consilium, nam si dicatur, fiat cum consensu, non valet factum sine consensu, ut di. cap. consuetudinis, & ibi in gl. & per totum tit. de his quæ fiunt a prælato sine cōsensu cap & per Io. an. in d. c. si ad episcopum, ne sede
12 vacan. lib. 6. secus, si dicatur, cū consilio, ut s̄. dixi & hoc ipse Hosti. no. eo. §. ver. sed quæ est differentia. † Sed si ille, cuius consilio vel cōsensu fieri debet, moriatur, vel sit absens in remotis, nunquid poterit fieri sine eo? de hoc uide d. c. si ad epi-
13 scopū, ne sede va. ff. de le. 1. l. turpia. §. 1. de condi. & demon. l. multa. §. 1. & l. cum tale. §. reſcriptum. † An autem p̄bens cōsilium, ex consilio obligetur, uide. ff. man. l. 2. in fi. de re. iur. l.
14 consilij, & eodem ti. c. nullus ex consilio. li. 6. cum ibi notatis per omnes. † An Papa teneatur sequi cōsilium cardinalium ex necessitate? dic ꝙ non, sed solum de honestate, ut plene dixi. C. de legibus, super rubrica, & hoc tenet Arch. extra de offi. or. c. q̄uis. li. 6. & 25. q. 1. c. quæ ad perpetuā, & c. sunt quædam, licet Cardi. uideatur sentire contrariū, extra de hæreti.
15 c. super eo. lib. 6. † Item quid si ille, cuius consilio est agendū, citatus non uenit, an poterit sine eo procedi? dic ꝙ sic, ut no. per Compost. d. c. ex parte. extra de consti. Et ubi de necessitate est consilium requirēdum, an sufficiat requiri super negotio principali † an debeat requiri etiam super connexis &
16 accessorijs? uide ꝙ not. per Inno. d. c. cum in veteri. extra de elec. Sed an ille, cuius consilio † debet fieri potuerit hoc alij committere? uidetur ꝙ sic, extra de ele. c. quia propter. §. fi. & eo. tit. c. si quis iusto. li. vj. Sed dic contra, quia industria persōnę uidetur electa, ut prædixi, & no. d. c. si ad episcopum. ne sede uacante, per Archi. Et pro hoc extra de offic. delega. cap.
17 ultimo. Si autem dictum est, ꝙ fiat uoluntate & arbitrio alicuius, vel secūdum eius æstimationem, tunc eius arbitrium est sequendum, de quo plene no. & dixi. C. de ꝯtrahen. empt. l. in uendentis, & ff. de uerb. obli. l. si quis arbitratu, tale tamē arbitrium semper reducitur ad arbitrium boni uiri, ut ibi dixi. & de hoc est pulchra & utilis glo. d. l. Titium & Meuium. §. primo, de admi. tut. Speciale tamen uidetur, ne nuptiæ impediātur. d. l. filio. de condi. & demon. & l. cum tale. §. reſcriptū. † Alij tn̄ circa materiā p̄dictā dicūt, nō esse uim faciēdā, utrum dicat cōsilio, cū ꝯsilio, de ꝯsilio, ex ꝯsilio, vel ꝑ ꝯsiliū.
18

Et

Source : BIU Cujas

Et forte hoc fuit de mente teſtatorum, & legumlatorũ, qui verbis prædictis promiſcue vſi ſunt, nec videtur inter ea uoluiſſe facere differentiam, & ita breuius diſtinguunt. Aut ꝓferens ipſa uerba cũ conſilio, vel de conſilio, & ſimilia, adiecit ꝙ aliter factũ, non valeret, & tunc nõ ualet, vt probatur in d.l. Titium & Meuiũ. in prin. de admit. tu. extra de offi. del. c. venerabili. ff. de inſtito. l. ſed & ſi pupillus. §. conditio, & de acq. hær. l. ſi quis mihi bona. §. ſi coram. Aut hoc nõ adiecit, & tunc teneatur conſiliũ petere, ſed non ſequi de neceſſitate, & ita intelligantur oĩa alia prædicta iura ad hoc adducta. Do. etiã Ri. malũ dicebat non eſſe curandum, an dicatur cũ conſilio, vel de cõſilio, vel ex conſilio. Sed diſtinguebat, aut illud, quod cõmittitur a teſtatore, uel a lege, uel ab alio, fiendo cum alterius conſilio, eſt officiũ non habens determinatam ptãtem a lege, ſed ab hoĩe, in quãtũ homo determinat, & tunc oĩno eſt conſilium requirendum. Et ſi non requirat, qđ ſit, vitiatur, & ita intelligatur. d l. ſi qs mihi bona. §. ſi coram, de acqu. hæ. Sed certe recte intuenti ille. §. ſi coram, nõ loquitur de conſilio, licet gl. hoc ibi dicat. Sed in textu ſunt verba corã Titio, & uerba arbitrio Lucij Titij, ad hoc tñ poſſent adduci aliqua ex prædictis decretalibus, quæ dicunt cõſilium eſſe requirendũ & ſequendũ, quia bene loquunt de officio indeterminato a lege, & terminato ꝑ hominẽ. Si† vero eſt officium qđ habeat determinatã ptãtem a lege, ut eſt 19
officium procuratoris & tutoris, tunc, aut ille, cuius conſiliũ requiri debet, eſt in eodem officio, ut ſunt, duo tutores, duo procuratores. uel duo magiſtri nauis, tunc oĩno eſt requirendũ conſiliũ, & ſequendũ, & ita intelligatur. d. l. Titiũ & Meuium, in prin. & ibi in gl. Et hoc ẽt innuit gl. d.l. quidã decedens. §. Papinianus. eo, ti. de admi. tuto. quę incipit, qa & ſine matre gerere poſſunt. Et eſt ratio, quia eandẽ ptãtem habet unus ad prohibendum, quã habet alius ad faciendũ, ut ĵ. ne quid in loco publico. l. 2. §. pe. de cur. furioſi. l. conſilio. §. fi. & cõi diuid. l. Sabinus, & ita ẽt intelligantur de exercito. l. 1. §. ſi plures, & de inſti. l. ſed & ſi pupillus. §. conditio, & gl. ibi poſitę. Si uero nõ ſint in eodem officio re ipſa, ſed deſtinatione tñ, ad huc idem, ut ĵ. de rebus corum. l. ſi. & de arb. l. parui. in fi. Si vero non ſunt in eodem officio re, nec deſtinatione, aut ille, de cuius conſilio fieri debet, ipſo facto eſt futurus obligatus, & tũc conſiliũ eius debet attendi, qa alteri per alterũ &c. vt. ff. de reg. iur. l. alteri. aut non eſt futurus obligatus, & tunc ex honeſtate eſt eius conſiliũ requirendũ, ex neceſſitate nõ. & ita intelliguntur. d. §. Pamp. & l. quidã decedens, de admi. tu. & l. Titiũ & Meuiũ, ſecũdo rñſo. Si neuter eſt futurus obligatus, tunc debet requiri Et ita intelligatur. d. l. ſed & ſi pupillus. §. conditio. de inſtit. Et ad hanc materiã põt adduci glo. parua, quæ eſt. ff. de ver. obl. l. ex ea parte. §. 1. & qđ ibi dixi de eo, qui promiſit aliquẽ facere ſecurũ de conſilio ſapientis, & quid poſſit apponere ſapiens, dic ut ibi plene dixi. Itẽ adhuc circa hanc materiã quæro. Si eps habeat conferre beneficiũ cũ cõſenſu maioris partis capituli, vel Ptãs aliquid facere cũ conſenſu maioris partis ancianorũ, & in capitulo ſunt viginti canonici, vel ſunt viginti anciani, & eps uel Poteſtas facit cũ conſilio decem ex ipſis, an ualeat? dic ꝙ non, quia non eſt maior pars, ſed æqualis, & hoc niſi eps uel Poteſtas haberent vocem de conſuetudine, vel de iure, & ita no. Io an. d. c. ſi ad epiſcopum extra ne ſe. vacan. li. 6. Et ad hoc uide infra 3. parte. ver. item ſtatuto ciuitatis Paduæ cauętur, ꝙ maleficia tractate facta, & de hoc etiam tãgitur in quadam quæſtione diſputata per do. Lamber. rampo. quæ inci. ſtatutum eſt in villa de Nizola, cuius effectus habetur ex prædictis.

S MM A R IV M.

1 *Statuto ſtante, quod conſilium non petatur extra ciuitatem, niſi partes haberent omnes iudices illius ciuitatis ſuſpectos, una pars ea ſuſpicione laborat, an poſſit aliunde conſilium petere.*

Quæſt. C.

1 Item pone† ſtatuto ciuitatis caueri, ꝙ nõ exeat de ciuitate ꝑ ꝯſilio habẽdo niſi partes haberẽt oẽs iudices illius ciuitatis ſuſpectos, una pars tñ habebat oẽs iudices ſuſpectos, nũqd poſſit haberi ꝯſiliũ extra ciuitatẽ, vĩ ꝙ nõ, niſi utraque pars haberet eos ſuſpectos, qa hoc dicit ſtatutũ, niſi partes &c. Et a uerbis eius nõ eſt recedendũ. ff. de le. 3. l. non aliter. Et ad hoc bñ facit. C. de bo. q̃ lib. l. fi. §. ipſum aũt filiũ ubi ex utraq; parte vertit. Sed dic ꝯ per d. §. fi. & gl. ibi poſitã, q̃ exponit utraq; parte. i. altera, diſiunctiue, & qa ẽt exponit tabellarijs. i. tabellario C. de admi. tuto. l. tutores, & ibi in gl. & in auth. de hære. & fal. §. fiat. ibi tabularijs &c. Et quia plurale reſoluitur in ſuas ſingularitates, vt ff. de ꝯdi. & de l. falſa. §. fin. vbi de hoc, & pro hoc dico, de eo, per quem fact. erit l. 1. §. ſi plures, ſi quis cau. l. ſi duo. §. 1. de manu teſta. l. ſi ita, de pact. l. reſcriptum. §. ſi pacto. & C. de app. in offerendis, & ita tenet Spe. de requiſitione conſilij. uer. quid ſi eſt ſtatutum, & uide in alphabeto dictione, pluralis numerus.

S V M M A R I V M.

1 *Iudices omnes unius ciuitatis, an quis poſsit dicere ſuſpectos.*
2 *Synodus tota an reĳci poſsit, ſi præſides ſint ſuſpecti.*

Quæſt. CI.

1 An † quis poſſit dicere oẽs iudices vnius ciuitatis ſuſpectos, vĩ ꝙ nõ, quaſi hoc fiat calumnioſe & in fraudẽ, ar. bonũ. ff. de ꝯdi. & demõ. hoc mõ, vbi de hoc tetigi, & ita tenet. Egidius in libello ſuo, utrũ conſiliarij uel aſſeſſores recuſentur, & pro hoc extra de reſcr. c. ſtatutũ. §. aſſeſſorẽ, & ibi tangitur in gl. Io. an. & hoc niſi cauſa eſſet eccleſiaſtica, quo caſu poſſent recuſari homines neſcientes iura canonica. Au diui a magnis peritis obtentũ, ꝙ totum collegium nõ poſſet recuſari, & allegabant. ff. de publi. iudi. l. cuſtodias, quæ iudicio meo hoc bene non ꝓbat, & ibi de hoc tetigi, ſed pro opi. prædicta facit gl. 1. quæ eſt extra de iudi. c. 1. quæ innuit ſynodum recuſari non poſſe, ibi tamen Io. an. † ſynodum poſſe re-
2 cuſari ſi præſidentes ſynodo ſint ſuſpecti. ar. extra de procur. c. vlt. conſules, etiam iuſtitiæ Vercellarum accuſati fuerunt, ut extra de foro compe. c. licet, ex ſuſcepto, & de hoc uide in Spe. de requiſitione cõſilij. ver. ſcias igitur, & quod dixi. C. de iud. l. apertiſſimi. circa fi. quicquid ſit de iure, uidi ſeruari omnes iudices, unius ciuitatis poſſe recuſari, ut ſuſpectos,

S V M M A R I V M.

1 *Filia filij, an poſsit amitam repellere a ſucceſsione aui, eam dotando iuxta ſtatuti formam, & nu. 4.*
2 *Lex municipalis an id poſsit, quod & pactum.*
3 *Maſculorum conditio in pluribus melior & fauorabilior eſt quã fęminarũ.*
5 *Statuto Peruſino ſtante, ꝙ fęminæ non ſuccedãt extante maſculo, a quo ipſe dotandæ ſunt, an ille dotat ę mortuo poſtea maſculo, extraneis hæredibus inſtitutis, aliquid petere poſsit de bonis paternis vel fraternis.*
6 *Frater ſi uelit ſororem admittere ad ſucceſsionem paternam, an nihilominus poſsit ſoror petere ſe dotari, ſtatuto diſponente, ꝙ filius ſuccedat patri inſolidum, ſorore dotata.*

Quęſt. CII.

Item quæro, cõmuniter eſt ſtatutũ in ciuitatibus, ꝙ frater teneatur dotare ſororem, & ea dotata nil poſſit amplius requirere. ſed frater ſuccedit inſolidum, & idem cauetur iure lombardo, in tombarda de ſucceſſionibus. §. ſi pr̃ filiã, aliquis deceſſit relictis filio & filia, filius anteq̃ dotaſſet ſororẽ deceſſit, relicta filia. † iſta filia vult dotare ipſam
1 amitam ſuam, amita dicit ſe habere dimidia hæreditatis patris ſui, quia licet frater ſuus haberet prædictum priuilegiũ eam dotandi, & ſuccedendi inſolidum, tamen iſtud priuilegium non tranſit ad filiam ſuam, quia erat priuilegium perſonale, & propter dignitatem maſculini ſexus. Quæritur, qd iuris, & primo poſſet dubitari, an tale ſtatutum ualeat, & dicendum, eſt ꝙ ſic. propter generalitatem. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. & cõmuni. prædi. l. uenditor. §. ſi cõſtat, & ſi diceretur eſſe contra ius naturæ, ꝙ filios ad ſucceſſionẽ parentum uocat. no. ff. de bon. dam. l. cũ ratio, & unde libe. l. reſcripto. Reſpondetur qđ certã quotã filio deberi, non eſt a iure naturæ, & hoc apparet, quia uariata eſt, in auth. de trien. & ſemiſ. & dixi ſupra in prima parte, an per ſtatutum poſſit tol-
2 li uel minui debita iure naturæ. Itẽ hoc põt fieri per pactum, extra de pact. c. q̃uis. li. 6. ergo & per legem municipalem. C. de fidei iuſſu. l. fi. in fi. & ita tenet Old. in li. ſuo. c. cxlvij. & dixi. C. de pac. l. fi. In principali autem qõne pro amita facit. ff. de reg. iu. l. priuilegia, & extra eo. ti. c. priuilegium perſonale, cũ ibi not. de admit. tuto. l. ſi minoris, & l. ex pluribus. Et quia in
3 † multis melior eſt conditio maſculorũ. ff. de ſta. ho. l. in multis. C. de adul. l. 1. & ibi de hoc per Cy. & ceſſat cauſa excludẽ di matrẽ. ſ. qa lex voluit ſucceſſionẽ remanere apud maſculum. In ꝯrium eſt. ff. de admi. tu. l. ſi minoris, & quia iſta filia eſt hæres vĩs patris, & in oẽ ius ipſius ſucceſsit, ut. ff. de regu. iur. l. hæredem, & quia ſufficit ſemel peruenisſe hęreditatẽ ad caſum, ꝙ amita debeat eſſe dote cõtenta. ar. ff. de cur. fur. l. cuius bonis, licet ſit ar. ꝯ. ff. de ope. lib. l. ſi quis hac lege, & l. plane, & de le. 2. l. Titia. §. uſuras, & de uſur. l. cum quidam. §. fiſcus, ꝙ amita æqualiter ueniat ad ſucceſsionẽ. no. ꝑ Carolũ. d. l. ſi pater filiã, in lombarda, de ſucceſ. Et pro hoc eo. tit. l. ſi quis lõbardus ſorore, & ibi de hoc ꝑ Carolũ, & hãc tenet Vber. de bobio. Et pro prędicta determinatione bene facit, de ſerui. lega. l. pater. de eden. l, quædam. §. nihil intereſt, pro ſol. actione. §. publicatione, de diuer. & temp. præſcri. l. cum hæres, de acq. poſ. l. cũ hæredes. do. Hugulinus de la fontana
4 diſtinguebat, aut † frater deceſsit anteq̃ pater, & tũc obtineat prædicta opin. d. Vber. aut deceſsit poſt mortem patris, ut in quæſtione proponitur, tunc, quia iam ius erat acquiſitum in perſona filij, trãſmittit illud ad hæredem ẽt feminã, ut. C. de iur. deli. l. cũ antiquioribus, de his qui ante aper. tab. l. unica, & de cadu. tol. l. unica. §. in nouiſsimo, & quia ſufficit ſemel fuiſſe ei ius quæſitum, ut. ff. quod metu cauſa. l. uideamus. Et ſic dicit ſe de facto obtinuiſſe, & de hoc uide domino Guid. verſiculo, ſed pone ſtatutum, uel conſuetudo eſt lombardiæ.

Source : BIU Cujas

5 bardię.† Quid aũt si decessit pater relicta filia & nepote, ex filio p̃mortuo. vide qđ dixi. s̃. de in rem ver. l. nihil interest. Itẽ vide aliam similẽ qõnem disputatam per Tho. pipe. & est mihi. 16. in quęsti onib. disputatis, de statuto Perusino, quo cauetur, ꝙ fęminæ non succedãt, donec hĩs masculus supest, sed dotari dẽant ꝑ masculũ. an fęmĩæ dotatę mortuo postea masculo, exneis hĩdib. institutis, aliqd petere possint de bonis
6 p̃nis vel fr̃nis.† Sed qd si fr̃ velit admittere sororẽ ad successionem p̃is, & filia petit se dotari, nũquid possit hoc petere? vr̃ ꝙ sic, ar. exp̃sũ de le. 3. l. fideic. §. cum esset, vbi de hoc tetigi, & pro hoc. C. de tẽp. in integ. rest. l. petẽdę. cũ ibi notatis.

SVMMARIVM.

1 *Filiabus debetur legitima iure naturæ, quod non potest tolli iure ciuili.*
2 *Lex duodecim tabularum, filios & filias æqualiter vocat ad successionem. & numero 8.*
3 *Filij & filiæ, viuente patre, dicuntur quodammodo domini.*
4 *Intestatus proprie, quis dicatur.*
5 *Consuetudo populi tollit dominium.*
6 *Sententia tollit ius sanguinis.*
7 *Ius naturale, tollitur in seruitute & manumissione.*

Quęst. CII.

1 EX eodẽ† themate q̃ro aliã qõnẽ quã disputauit in scholis d. Frã. accur. statuto cauet, ꝙ si qs ĩtestatus decesserit relicto filio masculo & filia vel filiab. ꝙ filiæ ad successionẽ nõ veniãt, sed dẽant dotari decẽter. decesit aliqs duob. filiis relictis, & trib. filiab. vna quarũ dotata fuit, & fecit finẽ de bonis p̃nis, alia nupta fuit, sed nõ dotata, nec fecit finẽ. tertia intrauit religionẽ, p̃ iste ꝺidit testũ filijs masculis ĩstitutis & filiab. p̃teritis. eo mortuo, filię volũt ad successionẽ venire cũ fr̃ib. q̃rĩt qd iuris. ꝙ filiab. facit, qa eis dẽtur legitima debita iure naturæ. in auth. de hær. & fal. §. r. vnde liberi. l. scripto. in fi. ff. de bo. dã. l. cum rõ. & sine onere aliquo, vt. C. de inof. test. l. qm̃ in priorib. & in auth. de triẽ. & semis. §. ꝙ phibet. vnde cũ talis legitima dẽatur iure naturali, nõ vr̃ posse tolli iure ciuili, insti. de iur. nat. §. pe. & de legi. agn. tut. §. fi. de hoc an debita iure naturę possit tolli, vel minui, ꝙ statutũ, vide quod no. ꝙ Dy. ff. de re. iu. l. iura sanguinis, & plenius ex̃ co. ti. c. indultũ. li. 6. & plenissime dixi. d. l. eim̃ in priorib. C. de ĩof. test. & statim subiiciã, & dixi s̃. 1. parte huius operis, rubricella an valeat sta
2 tutũ, ꝙ p̃ nõ teneat alere filium vel eq̃. Item pro filiab.† facit, qa lex 12. tab. æqualiter vocat filios & filias ad succes. inf. de hær. ab inte. in prin. C. de leg. l. hære. l. lege. 12. tab. In q̃riũ, statuentes sunt accusatores naturæ, quia non oẽs masculos
3 edidit. C. de lib. p̃t. l. maximum vitium. Item† filij ẽt filię uiuẽte patre dn̄r quodammodo dn̄i, & non deficit eis nisi administratio. ff. de lib. & posth. l. in suis. Item statutum loquitur de successione ab intestato. qõ aũt nostra loquitur de successione ex testõ, ꝙ testũ est nullum prẽteritione filiarum, ut
4 C. de lib. p̃t. auth. ex cã. & intestatus proprie† dr̃, qui cum posset testari, nullum fecit testũ, vt instit. de hære. ab intestat. in prin. ff. de suis & legi. hære. l. 1. & de legi. tu. l. in test. ergo ipsũ statutũ extẽdi non põt ad succes. ex te. Pro filiis facit. l. oẽs populi. de iustit. & iur. Item quia rupto test. testator vr̃ decessisse intestatus. C. de col. l. vt liberis. & insti. de hær. ab intest. in prin. vnde cũ testũ prẽteritione filiorum sit nullum, vr̃ p̃ in
5 testatus decessisse, & sic hẽt locum statutum. † Item consue-
a tudo populi tollit dominium, [a] vt ff. cõi prædi. l. venditor. §. si
constat quæ dn̄ia sunt de reg. iure gentiũ, vt ff. iust. & iur. l. ex hoc iure, quod etiam dr̃ naturale. vt instit. de rerum diuisio.
6 §. 1. & §. singulorum. Item per sententiam tollitur ius sanguinis. vt ff. de lib. agno. l. siue. in prin. & de iureiur. l. 3. §. sed & si de conditione. Ergo multo fortius per statutum, vbi est uolũtas omnium ciuium expressa, in sñia aũt est voluntas solius
7 iudcis habentis iurisdictionem, a populo. † Item ius naturale, tollitur in seruitute & manumissione, vt ff. de iustit. & iur.
8 l. manumissiones. ergo per statutum. † Itẽ successio defertur filijs & filiabus, & per l. 12. tab. vt d. l. lege 12. tab. C. de leg. hę re. quæ lex 12. tab. est ius ciuile. ergo tolli põt per aliud ius ciuile. vt d. §. sed naturalia. Insti de iure na. gen. & ciui. ipse dn̄s Fran. determinando tenuit statutum valere & debere seruari, & dotata debeat esse dote contenta, nõ dotata, dotetur decenter, & illa quæ religionem intrauit, dotetur decenter, f̃m verba statuti, vt in auth. de sanctissimis episcopis. §. sed hoc prędicti. & C. de epis. & cle. l. Deo nobis.

ADDITIO.

a ¶ Dominium No. hic, ꝙ consuetudo põt auferre ius priuati patientis eã cõtra se per magnũ tp̃s, alias non. f̃m Florianũ, in l. venditor. §. si constat cõta p̃di. no. ff qui & aqui. l. si priuatus. & l. toties. in fi. ff. de polli. Inn. in c. quæ in ecclesiarum. in gl. in vers. constituerunt. de const. & Bar. in d. l. toties vbi tñ loquitur in statuto. Et in l. 1. vers. ex hoc habetis ff. de his, qui sunt sui. dicit, ꝙ consuetudo potest ex causa auferre ius alicui.

SVMMARIVM.

1 *Pater decedens si relinquat filię septingenta, si nupserit, si monastrium intrarit, solum trecẽta iure institutionis, an tutores decreti statim mortuo patre possint ab hæredib. petere, & vtrum legatorum, & n. 10. 11. 16. 23. 25.*
2 *Pro religione fauor.*
3 *Conditione remissa, num tollatur conditionatum.*
4 *Institutio filiæ in causa religionis, succedit loco debiti bonorum subsidij, vbi omnis conditio dilatio, & grauamen tollitur.*
5 *Legatarij in dubio est electio in vltimis voluntatibus alternatiuis.*
6 *Filiabus non minus relinquendum est nomine religionis, quam nuptiarum.*
7 *Legatum conditionale, peti non potest, ante conditionis euentum.*
8 *Testator præsumitur id noluisse, quod prætermisit.*
9 *Dos non est sine matrimonio.*
12 *Conditio impossibilis in legatis, & institutionibus pro non scripta habetur.*
13 *Priuilegia accipienda sunt citra cuiusquam iniuriam.*
14 *Pater debitor est ad dotandam filiam.*
15 *Causa impulsiua cessante, non cessat effectus.*
17 *Portio debita filiæ in bonis patris, debita est iure naturæ.*
18 *Portio debita filijs bonis paternis, de restringi & diminui potest per statutum.*
19 *Ius cathedraticum debitum ecclesiæ, consuetudine diminui potest, licet non possit tolli in totum. Et quid de iure naturæ.*
20 *Filius non parens parenti, an portione iure naturæ contingente priuari possit.*
21 *Patria potestas a iure ciuili est inducta.*
22 *Exhæredatus non potest venire ad successionem, nisi per querelam inofficiosi testamenti.*
24 *In legitima tollitur omnis dilatio & omne grauamen.*
26 *Pater qui reliquit filiæ trecenta pro dote, an possit eam grauare restitutione, si sine liberis decesserit.*

Quæst. CIIII.

Adhuc ex eodem themate quęro aliam quęstionem disputatam per do. Richar. Supposito statuto
1 & iure Lombardo. † ꝙ sorores cum fratribus nõ succedant, ipsas tñ dotare teneantur, quidam, filijs institutis, filię sue relinquit septingenta, si nupserit. Si vero monasterium intrauerit, tercentum solum iure institutionis, relinquit tutores, puellę, statim relictum petunt. filij hæredes dicunt, se soluere non teneri, nisi demum cum puella nupserit, vel monasterium intrauerit. quæritur quid iuris, & ista quęstio est, bifurcata. Prima est, an si filia intret monasterium, possit petere sola trecenta, an vero septingenta. Secunda est an statim peti possint an demum tpe nuptiarum vel religionis introitus. Circa primum videretur prima facie, ꝙ sola trecẽta peti possint inhęrendo verbis testamenti, & pro hoc. ff. de legat. 3. l. Sempronius Proculo. de leg. 1. l. apud Iul. §. scio. Item quia septingenta relicta sunt in casum nuptiarum vnde illa petendo, uideretur eligere† nuptias, & non religionem, & summa
2 est ratio, quæ pro religione facit. ff. de reli. l, sunt personę. In q̃riũ determinauit ipse D. Ric. Nam testator vr̃ filię electionem dedisse, vtrum septingenta vel tercenla petere vellet, cum in eius arbitrio sit nubere vel religionem intrare. Pro hoc. ff. de hę. insti. l. si quis Sempronium. de condi. & dem. l. nonnunquam. & de leg. 3. l. si ita legetur & licet conditiones
3 de† nubendo, vel religionem intrando, remittantur a iure non tñ tollitur optio tacita an velit septingenta vel trecenta, quia remissa conditione non tollitur conditionatum. ar. ff. de condi. insti. l. quæ sub conditione. §. quotiens. & de condi. & demon. l. hæc scriptura. & maxime, cum remisio conditionum fiat in fauorem filiæ, vnde in eius læsionem retorqueri non dẽt vt C. de legi. l. quod fauore. pro hoc de leg. 1. l. plane. §. 1. quod aũt oĩs conditio & grauamen in casu prædicto filię remissa ĩtelligant, pater, qa dicta institutio succedit
4 loco† debiti bonorũ subsidij, vbi oĩs cõditio, dilatio, & grauamẽ tol r̃. vt C. de inof. test. l. qm̃ in priorib. Et pro hoc ẽt, qa in
5 in vltimis† voluntatib. alternatiuis, in dubio est electio legatarij, vt no. ff. de le. 2. l. Lucio. de vsuf. le. l. si fundus. alias, si Titio fundus. Idẽ ꝑbat sic. sicuti ꝺdõ, si nõ nupserit, est turpis sal tem hodie in virgine. ut C. de indi. vidu. tol. auth. cui relictũ, in fi. & iõ remittit & dẽtur relictũ, ita & ista ꝺdõ si nupserit, adiecta mulieri uolẽti ingredi religionẽ, remittat, & relictũ debeat. & ita intel r̃. §. sed hoc p̃ti. in auth. de sanc. epis. & sicut mulieri relicta tenent tercẽta, si nõ nupserit, posset ꝺseq tercẽta, ẽt si nubat ex vi primi relicti. cuius ꝺdõ tanq̃ turpis, & reip. q̃ria, remittit, nõ aũt vtrũq;. s. tercenta, & centũ. ut ff. de ꝺd. & de. l. Titiæ, si non nupserit. sic & in casu nr̃o ex vi primi relicti, cuius ꝺdõ tanq̃ diuinæ religioni q̃ria, remittitur,
6 septingenta peti poterunr. & ideo parentes decipiuntur, qui † minus relinquunt filiab. in casu religionis, quã nuptiarum, cum succedat loco bonorũ subsidij. Sed si mulier esset extranea, tũc ꝺsequeret solũ f̃m ꝺdõnis euẽtũ. ut d. §. sed hoc p̃ti. Et pro ista determinatione facit. C. de epis. & cle. l. Deo nobis. ff. de cond. & de. l. Iul. Et ita ẽt determinauit Thom. formaginvs. Doct. Bonon q ẽt hanc qõnem disputauit. & in effectu allegat iura prædicta. De secunda parte qõ. s. an statim peti possint, an demum tpe nuptiarũ, vel ĩtroitus religionis?
7 vr̃ primo, † ꝙ non statim, qa p̃dictũ relictũ ꝺdõnale est, vt

d. §.

Source : BIU Cujas

d. §. ſed hoc pñti. ff. de cõd. & de. l. cũ ita legatũ. §. videamus. & C. de cond. inſer. l. legatũ. & ideo peti nõ põt anteq̃ exiſtat cõdi. ff. de cond. & de. l. qui hæ. dare. §. fi. & C. de cad. tol. l. vnica §. ſinaũt ſub conditione. teſtator. n. cõditionem appoſuit quia eã impleri voluit. ff. de man. teſt. l. ſi qs locuples. & C. de cõdi. inſer. l. cũ patrẽ, vbi de hoc. Sed uerba, ſi nupſerit, vel religionẽ intrauerit, rẽ perfectã ſignificãt. vt ff. qđ quiſq; iur. l. 1. in fi. Ergo ante nuptias, vel religionis ītroitũ relictũ, peti nõ põt. Abſurdum eſt. n. ei plus tribui, quã teſtator voluit. ff. ad Treb. l facta. § ſi ſub cõditione. Itẽ, p ſtatutũ, de quo in qõne ꝓponit, ꝓuiſum eſt filiab. in duob caſib. tñ. ſ. caſum nuptiarũ, vel religionis ingreſſus. Cũ ergo alij caſus ſint omiſſi pro
8 pro omiſſis haberi debent. ff. ſol. ma. l. ſi cũ dotẽ. qđ. n. †nõ eſt dictum a teſtatore, creditur noluiſſe. ff. de ſupel. le. l. labeo. & de excu. tu. l. ex his. Itẽ priuilegio maſculorũ inductũ eſt p̃dictũ ſtatutũ, & ius lõbardũ. vt ff. de ſtat. ho. l. in multis. & ideo
9 tale bñficiũ nõ eſt eis auferẽdũ. C. de adul. l. adulter. & ex̃ de re. iu. c. indultũ. li. 6. Ergo ſtatim peti nõ põt, qa doſ†nõ eſt ſine matrimonio. C. de don. ꝓp nup. l. ſi. Itẽ cum teſtator ex aliqua cã reliqt, tũc demũ dent, cũ cã ſubeſt. vt patet in relicto ad habitationẽ vel diſciplinã. ff. qñ dies le. ce. l. nec ſeĺ. §. ī habitatione., p ſocio. l. actione. §. fi. & de le. 1. l. quædã. §. ſcriptus. Cũ ergo teſtõr ad cauſam dotis uel religionis reliquerit, an
10 teq̃ cã ſubſit, peti non põt. Itẽ ꝓ hac parte vĩ† caſus plurium legũ. nã hæc cõditio, ſi nupſerit, vel cũ nupſerit, aut apponit mulieri nubilis ętatis, & tũc nõ eſt locus cõiecturæ tp̃is, ſed demum, cum nupſerit impletur ꝯditio, & peti põt. ff. de cõdi. & de. l. hæc cõditio filiæ, & l. cum fuerit. & de leg. 2. cũ pater. Aut mulieri non nubilis ætatis, & tunc ſaltem tp̃s nubilis ætatis expectatur, vt ff. qñ dies leg. ced. l. ſi dies. & l. quod pupillæ de cond. & de. l. pater Seuerinã. in prin. niſi appareat teſtatotem de matrimonio ſenſiſſe, vt C. de nupt. l. ſancimus. vbi Cy. no. hanc qõnem. & ita eſt in caſu noſtro. ubi teſtator diſiunctiue locutus eſt de nuptijs, & introitu religionis, ſuperuacuo. n. diſiunxiſſet hos duos caſus, cũ ad idẽ tp̃s referantur. ſ. 12. annorum. vt ff. de ritu nup. l. minorem, & de pollicita. l. ſi quis re. §. voto. & extra de regula per totũ. vt ergo diſiunctio facta a teſtatore, aliquid operet, vt ff. de le. 1. l. ſi qñ hoc caſu licet puella nõ eſſet nubilis ętatis, magis ſenſiſſe videat de actu mr̃imonij, vel īgreſſu religionis, quã tñ de tp̃e ad hoc habili, & ideo expectãdæ ſunt nuptiæ, vel ingreſ-
11 ſus, anteq̃ peti poſſit. In†ꝰrium, ꝓ ſtatim peti poſſit, quia ex ſtatuto Pergami hæreditas ex die vel ad diem dari non poteſt. ſed ſublato de medio tp̃e manet, inſti. vt ff. de hęr. inſt. l. hr̃ditas. Sed teſtõr in caſu ꝓpoſito vĩ filiã inſtituiſſe ex tp̃e, vel tp̃e nubilis ætatis, vel ingreſſus monaſterii. ergo ſublato vitio tp̃is, ſtatim peti põt, vt ſic adiectio tp̃is vitietur & non vitiet, vt & alibi. ff. de ma. teſt. l. libertas ad tp̃s. & l. ideoq;. Se
12 cundo ſic. Impoſſibilis cõdõ†in inſtitutionib. & legatis, pro non ſcripta hr̃, vt inſti. de hęr. inſtit. §. impoſsibilis. Et dr̃ impoſsibilis nõ ſolũ de natura, ſed ẽt ꝰ bonos mores. ff. de cõd.
13 inſti. l. ꝯdones. & l. filius. Sed illa cõditio dr̃† inhoneſta, & ꝰ bonos mores, per quã filij fere omni fructu paterno defraudantur. vt C. de inſtit. & ſubſti. generaliter & de fideic. cum acutiſſimi quod eſſet, ſi filia deberet expectare ꝯdones p̃dictas. careret. n. alimentis, & nihil haberet, ſi ꝯdõ nõ extaret. vt. ff. de ꝯd. & de. l. q hæredi. ergo talis ꝯdõ pro nõ ſcripta dẽt haberi. Tertio ſic. Statutũ, de quo loquimur, odioſum eſt reſpectu filiarum, vt d. l. maximum vitium. C. de libe p̃t. & ex hac hæreditate & reſpectu maſculorum eſt priuille. vt ff. de legib. l. ius ſing. ſed odia ſunt reſtringenda. vt ff. de lib. & poſthum. l. cum quidam, & priuilegia amplianda & intelligenda ſine aliorum iniuria. vt C. de emanci. libe l. Neratius. & ff. nequid in loco publi. l. 2. §. merito. Ergo in caſu noſtro ampliari debet priuilegium filijs conceſſum, vt ſaltem dilatione amota, ſtatim peti poſsit. Quarto ſic. Ad dotandam†filiã
14 pater eſt debitor. vt. C. de do. promiſ. l. fi. & de nup. l. ſi furioſi. ſed qñ debitor legat creditori, tale legatum valet quatenus eſt ad commodum creditoris, non ad diminutionem. vt inſti. de le. §. ſi quis debitori, & de leg'. 1. l. ſi creditoribus. ergo in propoſito dilatio adiecta circa dotem, non tenebit, & ſtatim relictum peti poterit. Et pro iſta parte facit. ff. de admin. tut. l. qui negotiationẽ. § pupillo. vbi de hoc dixi. Vltimo pro hac parte, quia dictæ cõditiones, ſi nupſerit, vel religionem
15 †intrauerit, videntur fauore filiæ adiectæ. vt ff. de condit. & dem. l. filio in prin. & ſic magis uidẽtur inclinare ad cauſam impulſiuã, q̃ finalẽ. & ideo ea ceſſante, non ceſſat effectus,
16 vt ff. de poſtu. l. 1. §. ſexũ. cũ his quę ibi no. & dixi. Soluẽdo†dixit notandũ eſſe, ꝓ de filia loquimur, cui in bonis patris certa portio debita eſt, ut ſ̃ dictum eſt & ꝓbat̃. C. inof. teſt. auth.
17 nouiſſima. Et iſta† appellat̃ debita iure naturæ, tũ qa debita eſt pp coniunctionem patris ad filiam. & eꝯ. & hoc innuitur in auth. de trientẽ & ſemi. §. & hæc conſideramus alt. §. & hic nos conſiderantes, ibi, & natura &c. añ quia pp hanc portionem pietas, q̃ eſt inter partem & filium, excuſatur a verecũdia, q̃ pater incurreret, filio nihil dando & hoc innuit inſtit. de inof. teſt. §. cum aũt. Tum qa ſicut a natura alimẽtatio filij ad patrẽ ꝑtinet. vt. ff. de iuſt. & iu. l. 1. §. ius naturale. ita poſt mortem patris alimentatio filii ab hac portione iure naturę dependere vĩ, ut innuitur. d. §. 1. ad fi. in auth. de triẽ. & ſe. & §. ꝓhibemus. ibi ſi uult filiorum &c. & huic tali portioni nullũ grauamẽ põt apponi, nulla dilatio. ut. d. l. qñ in prioribus. C. de inof. teſta. ubi de iſta qõne plene dixi. Et quia iſta portio a iure naturæ fundñ trahit. ſicut & ius alendi filium. dicit ipſe Richar. ꝓ hęc portio per ſtatutum in totũ tolli non p̃t. vt. pater nihil teneat̃ filiũ relinquere. Et pro hoc inſt. de iure naturali. §. 1. ff. de pact. l. ius agnationis. de re. iu. l. iura ſanguinis. de libe. agno. l. ſi quis a liberis. §. 1. & arg. C. de pa. po. l. abdica-
18 tio: & l. nec filium Sed† licet in totum tolli non poſſit, diſtingui tñ vel diminui p̃ ſtatutum põt. nam forte ab initio iuris naturalis erat debita portio naturę filio. & pro hoc. ff. de li. & poſth. l. in ſuis. & inſti. de hæ. q̃ ab inteſtato. §. ſui. poſtea reſtricta fuit p̃ leges ad quartam portionis ab inteſta. vt. C. de ĩoffic. teſta. l. cũ q̃rit. & l. ſancimus. §. cũ aũt. ad fi. ſubſequenter per ius auth. aucta eſt, ſm numerum liberorũ. vt. C. de inof. teſta. auth. nouiſſima. & hoc reſpectu appellatur portio legi-
19 tima. vt de inſti. & iur. l. ius ciuile. põt†. n. inferior diſtinguere legẽ ſuperioris, licet non in totũ tollere, vt no. C. ſi ꝰ. ius vel uti. publi. l. fi. & per Inn. extra de conſt. c. q in eccleſiarũ. Sic ẽt videmus per ꝯſuetudinẽ q̃dã iura poſſe diminui, ſed nõ in totũ tolli. ſicut ius cathedraticũ, qđ debetur eccleſiæ. vt extra de of. or. c. ꝯſequerẽte. & ius decimę, qđ eſt ſpirituale, qđ p cõ ſuetudinem diminui põt, ut ex̃. de decimis. c. tua. & ibi no. p̃ Inn. ergo multo fortius patrimonium priuati minui p̃t p ſta-
20 tutum uel conſuetudinem. Ad iura in ꝰrium allegata põt reſponderi, ꝓ licet honore † ſanguinis debeatur iſta portio. ut. ff. de ſucceſ. edic. l. 1. §. largius. & iure naturę. ut. ff. unde liberi l. ſcripto. & de bonis damnatorum. l. cum rõ. adeo ꝓ tali portione filius ẽt non ſeruans uoluntatem defuncti, priuari nõ põt. ut in auth de hęre, & fal. §. ſi quis autem nõ implens. ubi de hoc in gl. quæ incipit. ut ipſo iure hoc uerum eſt, ut aliqd detur, ſed ꝓ talis portio detur, hoc non eſt de iure naturali, ſed ciuili, ꝓ ipſam portionem limitat & diſtinguit, ut prędictum eſt. & in hac opinione ſtant communiter doct. & etiã ultramon. & ad hoc etiam facit, quod notaui. C. de preci. imp. offe. l. quoticns. uer. Item uidetur eſſe mutabile ius naturale. & de hoc bene & ſubtiliter no. per Dy. d. c. indultum. extra de regu. iur. lib. 6. & per Cy. d. l ſancimus. C. de nup. Multi tamen & magni tenent, ꝓ non ſolum poſſit per ſtatutum minui, ſed etiam in totum tolli. quod ſic probatur, licet ius naturale ſucceſſionem patris filio deferat ab inteſtato, tamen nihil eſt magis iuri naturali conueniens, quam domini uolẽtis rem ſuam in alium transferri, ratam haberi uoluntatem. ut inſti. de rerum di. §. per traditionem. & ff. ſi a parente quis fuerit ma. l. non uſque adeo. Vnde iure naturæ non reperitur, quod contra teſtamentum patris filium prætereuntis, uel etiam indebite ex hæredantis, aliquod auxilium proditum ſit, cum ius dicendi nullum ratione præteritionis, detur ſolum exiſtenti in poteſtate. ut. ff. de lib. & poſtu. l. ſi filius
21 & de iniuſto teſtamento. l. poſtumi per uirilem. §. ex his. Patria autem ptãs † inducta eſt a iure ciuili. ut inſtit. de patria po. in prin. & ff. de rei uend. l. 1. ex quo apparet ꝓ ius dicendi nullum teſtamentũ ratione præteritionis, non erat ante ius
22 ciuile. Item exhęredatus non poteſt uenire ad ſucceſſionem †niſi per querelam inofficioſi teſtamenti, ut. ff. de cõtra tab. l. ſi poſt morem. §. exhæredati, & de inoffic. teſt. per totum. querela autem inoffic. teſta. eſt de iure ciuil. ut no. ff. de uulg. & pup. ſub. l. ex duobus. §. fi. ex quo apparet, ꝓ ante ius ciuile non erat uia aliqua rumpendi diſpoſitionem teſtatoris, Item uia petendi ſupplemẽtum eſt a iure ciuili. ut. C. de inoffi. teſt. l. omnimodo. & ſic apparet ꝓ licitũ erat ante ius ciuile cuilibet ciui romano diſponere de bonis ſuis ad libitum, ut in primo capite legis falc. continebatur. ff. ad. l. falci. l. 1. in principio. Si igitur hæc omnia ſunt iure ciuili introducta, ergo iure ciuili tolli poſſunt, ut inſtitu. de iure naturali. §. ſed naturalia, & de legitima agna. tute. § fi. Redeundo igitur ad quæſtionem noſtram principaliter propoſitam, ur̃ dicẽdum, qa
23 portio debita † filiabus, quæ reducta eſt ad dotem per ſtatutũ extãtibus maſculis, cẽſebit̃ eſſe ipſarũ legitima, ſic ut & legitima filii, ſua p̃s appellat̃. ut. C. de inoff. teſta. l. ſancimus. 2. rñ. ibi, parte ſua, &c. Cũ ergo ſit loco legitimę, eius uice p̃ oĩa fungi dẽt. ut. ff. ſi quis cau. l. ſi eũ. §. qui iniuriarum. cũ ibi no.
24 Vnde ſicut in†legitima oĩs dilatio, et omne grauamen tollitur. ut. l. d. qñ. in prioribus. C. de inof. teſta. ita et in prædicto relicto filiæ, et ſic ſtatutũ, quo ad hoc ſuppleat̃ p l. illã. ut. C. đ nox. l. 2. et ff. de muneri. et ho. l. ut gradatim. §. et ſi lege. ut ſi cut fratres p ſe admittũt, ꝓ iſtud relictũ cedat filię loco legitime, ſic admittãt ꝓ iſta dilatio tollat̃. vt ff. de iureiur. l. eũ q.

timæ

Source : BIU Cujas

25 Et†per hoc conclud it relictum filiæ ſtatim peti poſſe.nō expectatis nuptjs, vel ingreſſu religionis. Sed ſi eſſet mulier extranea,non filia,cui eſſet taliter relictum, vel ēt ſi eſſet filia, & relictū excederet debitum bonorū ſubſidiū, tūc non ſtatim peti poſſet,ſed demū impleta ꝯdōne,&ſic loquūtur oīa ar.s.ad oppoſitum adducta. Nec ob.determinationi p̄dict̄ ff.ubi pu.edu. deb. l.q̄ filium. q̄ de filia loquitur.& tñ ſtatim relictū peti nō pōt, q̄a ibi relictū non ſuccedebat loco ltīæ, imo erat ſimplr legatum.& ideo ibi dicit gl. q̄ erat alias inſtituta uel exhæredata,& ita ēt intelligi dēt.ff.de ꝯd.& dem. l.hæc conditio & qñ dies le.ce.l.ſi dies.licet l.illa ſi dies, non loquatur de relicto filiæ,ſed alteri ſub ꝯdōne, ſi filia nupſerit.Rich.Item tenet Dy.in quadā qōne de facto ꝯſultus,quę
26 incipit,Magiſter Bertamus,in qua quærebatur, an†p̄, q̄ reliq̄t filiæ tercēta pro ſe dotanda,poſſet eā grauare de reſtituēdo,ſi ſine liberis deceſſerit?& v̄ expreſſum q̄ ſic.ff.de le.2.l. ſi.§.filiæ.ubi de hoc dixi.Ipſe tñ concludit, q̄ non.quatenus contingeret debitā iure naturæ,per p̄eal. l.qñ in priorib.& pro hoc de le.2. l.cum pater certam inquantum aūt excederet debitū bonorū ſubſidiū, bene poſſet eam grauare, & ita intelligatur.d.l. vlt.§. filiæ.Dy.& ad hoc facit, quod no.C.de inof. teſt.l.ſi quando. §.illud. & de iure do.l.cum pater.

SVMMARIVM.

1 *Paria ſunt non extare, & extantes non ſuccedere, nu.2.*

Queſt. CV.

1 Sed pone †ſtatuto contineri, q̄ ſi aliq̄s moriatur relictis filijs & filiab.q̄ ſoli filij,ſuccedāt,quidā deceſſit relictis filiis et filiab. mortui sūt filij anteq̄ ſuccederent,nūquid
2 ſuccedant filiæ.Dy.v̄ innuere†q̄ ſic,q̄a paria ſunt nō extare & extantes non ſuccedere.ff.ad Ter.l.ſi ingenua.§.ſi bonorū poſ.ubi de hoc. huius qōnis determinatio multum pendere v̄, ex illa, an filius ſit hæres ipſo iure ſine amiſſione, de qua plene dixi.C.ſi vt ſe ab hær.abſti.l.1.& a materia.l. C. de his,q̄ ante aper.tab.l.vnica. Quid ſi ex forma ſtatuti īmobilia ſpectent proximiorib.ex parte patris, & mobilia, proximiorib. ex p̄te mr̄is,qūo ſatisfiet de credito.v̄,q̄ ſi ſint credita reſpicientia immobilia, q̄ ſoluantur de immobilib. ſi mobilia, de mobilib. vt ff. de pecu. l.hinc quæritur. §. pōt. ubi de hoc dixi,& de teſtō mil.l.ſi certarum.§. 1.ſed iura illa loquuntur, qñ t̄pe ꝯctus erāt duo patrimonia.ſecus,ſi vnū ut ff.de excu. tut.l.iuriſperitos.§.cum oriundus.vnde dic, q̄ bona æſtimabuntur,& ſm æſtimationem ſatisfiet creditorib. ff. de relig. l.Celſus.& ad l. fal.l.ſi vir uxori. Gu.de Cu.& uide q̄od dixi. C.de ſacroſ.eccl.auth.hoc ius porrectum. v̄ſ ex prædictis, ſoluit ipſe Gui.vbi v̄ tenere, q̄ tencantur, æqualiter ſoluere habito reſpectu ab æſtimationem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum tollens vel diminuens debita filij iure naturæ an extendatur ad Trebell. ſi filius rogetur reſtituere alij hæreditatem.*

Quæſt. CVI.

1 Sed † ſuppoſito q̄ per ſtatu. poſſit tolli vel minui debita iure naturæ ex quo ſatis dictum eſt.s. nunquid tale ſtat. extendetur ad Treb. ſi filius ſit rogatus alteri reſtituere hæreditatem? dicendum eſt q̄ non, q̄a tale ſtatu. ꝯrium eſt iuri cōi.& ideo non eſt ducendum ad conſequentia. ff.de legi. l.quod vero contra rationem. & de reg. iur.l.quæ propter neceſſitatem. & ext.co.ti.c.quæ a iure.li.6.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de filijs an extendatur ad nepotes.*
2 *Filiorum appellatio,an comprehendat nepotes.& nu.13. diſting.nu.14.17.*
3 *Patris appellatio,an complectitur auum.*
4 *Caſus omiſſus,iure communi terminandus eſt.*
5 *Alienationis prohibitio facta filijs, non extenditur ad nepotes.*
6 *Patris appellatio,complectitur auum,& filij nepotem.& nu.11.*
7 *In nepote ſuccedente auo in locum patris,quid conſiderandum.*
8 *Familiarum & agnationum dignitas,conſeruatur diuitijs.*
9 *Equitati naturali derogatur propter vtilitatem publicam.*
10 *Nepos & neptis,appellantur fratres.*
12 *Filius,vnde dicatur.*
15 *Statuto vel lege dictante, quòd puniantur filij vel excludantur ab honoribus,an id extendatur ad nepotes.*
16 *Maſculi apppellatione, an contineantur fœminæ in pœnalibus.*

Quæſt. CVII.

1 Item †an ſtatutum loquens de filijs,extendatur ad nepotes, & ſubijciamus in terminis. dictum eſt ſupra, quod de iure lombardo, & communiter ex ſtatutis ciuitatum frater excludit ſororem a ſucceſſione, eam dotando. nunquid idem erit, ſi quis decedat relictis nepote, & nepte, quod nepos excludat neptem eam dotando? Et fuit prima
2 quæſtio Iac.de Are.Et uidetur quod†non, quia filiorum appellatio, nepotes non comprehendit.inſtit. qui dari tutores poſſunt.§.fi.& ibi in gl.& de teſt.tu.l.q̄ ſi nepotes.ubi de hoc
3 ſatis dixi.nam & patris†appellatio, nō cōplectitur auū. ff.de ri.nu.l.lege Iulia.§.hoc capite.de gradib.l.iurecōſultus.§.trā ſeamus.& de adul.l.ſic cueniat. vbi de hoc dixi. Et ſi ſtatuto caueatur, q̄ furē īuētū in domo p̄ris vel filii poſſit occidere, q̄ nō extēdat ad inuētū in domo aui vel nepotis.Et ſic v̄ q̄
4 ſtatutū loquens†de ſucce.patris & filiorum, nō extendat ad nepotes, cum ſit caſus omiſſus, & per ꝯñs iure cōi terminandus.vt.ff.ſol.mat.l.ſi cum dotem.& l.ſi vero.§. de viro.& maximæ,quia ſtatutum eſt ꝯius cōe, & ideo non producendū, ſed in ſuis finib. reſtringendum, vt.l.q̄d uero ꝯ rationem.ff. de legi.Nec eſt abſurdū,imo inriconſonū, q̄ filii primi gradus plus obtineant, q̄ ſecundi gradus. vt. ff. de hæred.inſti.l. ſed & ſi conditioni. §.nepotes. C.ad Treb.l.iubemus.de leg. hęre.l.lege.12.tabu.§.fi.& l.meminimus.§.cum aūt.& auth.
5 ceſſante,Et pro hoc bene, quia prohibitio † alienationis facta filiis non extenditur ad nepotes in auth. de reſti. fideicō. §.nos vero, col.9.&vide Caro.in lombarda. de ſuc.l.ſi quicū
6 que longobardus. †In ꝯrium eſt,quia appellatio patris complectitur auum & filii nepotem.vt.ff.de uer.ſig.l.filii ap.& l. iuſta. & l.liberorum app. ubi de hoc ſatis dixi, niſi appareat q̄ mēs loquentis ſit alia.ut.d.§.fi.inſti.qui dari tu.poſ. Itē,q̄d accipit in filiis,v̄ extēdi ad nepotes. Tale enim ſtatutum eſt inductum in inpriuilegium maſculorum,ut.ff.de ſta.ho.l.in multis. cum ibi no.Cum ergo eadem ſit ratio in nepotibus, ergo idem erit ius ut.ff.de fur.l.Titium.Nec ob.q̄ dici poſſet q̄ iſta neptis ſuccedat in locum patris, & ex p̄ſona patris ad ſucceſ.admittat,quia uerum eſt, ſi admittit, ut ipſa, & ſic vt
7 fœmina. ſicut dr̄ † de nepote ſuccedēte auo in locum patris, q̄d conſideratur eius perſona,& non patris.vt.ff.de ꝯta. l. nō tm̄.§.ſi emancipatus. in fi.& ar. C.de inof.teſta.l.ſi quis in ſuo. Nec ob.eo.tit.l.ſi quis filium. quia ibi nepos vt hęres patris, dicebat teſtm̄ inofficioſum non ex ſua perſona. & obſtat ſibi exceptio ex ſua perſona, quæ non obſtaret ex perſona patris,facit.ff.de condi. indebi. l.ſi nō ſortem. §.ſi filius. rerum amo. l.3.ſolu.ma.l.2.ibi,hoc,ſi.ſui.&c. & C.de dolo.l.1.occupat enim hęc neptis filii gradum,ſed non ſexum.& ſic debet admitti, vt fœmina, & per ꝯñs debet eſſe congrua dote con-
8 tenta ſm formam ſtatuti.Item,inſpicienda† eſt ratio ſtatuti q̄ fuit publica vtilitas.ſ. vt familiarum & agnationum dignitas & memoria conſeruetur. ff.de ven. inſpic.l. 1.§.ſi ſeruus.& C.de queſti.l.ſuper ſtatu.quæ cōſeruatur per diuitias, & per inopiam minuitur. ff.de teſti.l.1.in auth. de defen.ciui.circa prin.vt omnes obe.iudi. pro.§.1.& C.de ſuſpec. tuto. l.pietatis.familia autem prout accipitur.ff.de uer.ſig.l. p̄nūtiatio.§.cōi conſeruatur per prolem maſculinam. vt eo.ti.l. familię.& ſic inſpecta rōne ſtatuti idem eſt in neptē q̄d in filia,vt.C.quæ ſit longa ꝯſue.l.1. ff.de legi.l.de quib. & l.q̄d nō
9 rōne.a ꝯrio ſenſu. Nā p̄p utilitatē publicam derogat† æquitati nāli.ff.ad l.Aqui.l. ita uulneratus.in fi.& in hāc ſnīam inclinauit Ia.de are.qui hanc qōnem publice diſputauit. & eſt mihi.292.in li.magno qōnum diſputatarum.& incipit,cum ſm conſuetudinem aut ſtatutum ciuitatis frater poſſit ſoro-
10 rem repellere.& pro determinatione facit,quia nepos†& neptis fratres appellatur.ff.de gradibus.l. Iuriſconſultus. §.qui autem.inſti.de gradibus. §.q̄ro. & C.qui teſta.fac.poſ.l.ſi frater, & auus continetur appellatione patris. ut. d.l.iuſta. ff.de ver.ſig.& l.appellatione parentis. & ſic verba ſtatuti non repugant,& mens concordat,vt familiarum,& agnationū ſalua ſit dignitas.ut. ff.de leg. 1.l.ab omnibus. Et quia ratio ſtatuti eſt attendēda. ut.d.l.1. C.quæ ſit lon. conſ. & de hac quæ ſtione dixi.C.cōia de ſucceſ.auth.itaq;.in fi. Quid dicemus?
11 Salua authoritate tanti†patris,queſtio p̄dicta mihi totaliter pendere uī a queſtione,quam poſui. s. in prima parte,an ſtatuta recipiant interpretationem. Aut enim dicemus appel. filiorum contineri nepotes,& appel.patris. contineri auum ex proprio ſignificato uocabuli. & tunc qō nullum haberet dubium.Aut dicemus hoc non ex proprio ſignificato.ſed ex interpretatione, & tunc aut dicemus interpretationem declaratiuam, & tunc ēt crederem determinationem dñi Ia. fore ueram,quia ſm opi. cōem ſtatuta recipiunt interpretationem declaratiuam. Si diceremus talem interpretationē extenſiuam,tunc ſm opi. communem talem interpretationem non recipiunt ſtatuta. & ideo tunc determinatio D.Ia.
12 non eſſet uera.Videamus ergo,an appellatione filiorum †& patris contineantur nepotes, & auus ex proprio ſignificato. an ex interpretatione,et qualis ſit. circa quod eſt adrertēdū, quod duæ ſunt gl. quæ uidentur tenere, q̄d ſm cōſuetudinē loquendi ap.filiorum nō continentur nepotes. ſed de p̄prio ſignificato uocabuli,quia filius dr̄ a filios q̄d eſt amor.& pro hoc.ff.de uer.ſig.l.liberorum.§.1.una glo.eſt Inſti.qui tut.da. poſ.§.fi.Alia eſt in auth. de nō eligendo ſcđo nubēn.§.cū igi tur.col.1. Sed Dyn. reprobat ipſas & bñ per. l.iuſta interpretatione. de uer. ſig. ubi expreſſe dr̄ hoc eſſe ex interpretatio-
13 ne.et ibi de hoc dixi, unde Dy.dicit quod † de proprio ſigni-

Source : BIU Cujas

ficato vocabuli.appellatione filiorum, nō cōtinentur nepotes,ut.d.l.iusta.& de testa.tutel.l.quod si nepotes.sed de interpretatione,Iuriscōsultorum, & mente legis.& pro hoc.ff.de ver.sig.l.filii appellatione. Vbi ēt de hoc dixi. & est ratio, qa non possumus dulciori noīe nepotes, q̄ filios appellare, vt. d.l.libeorū appe.§.sed & papirius.de ver.si. Sed ista distinctio Dy. vī tolli,per.l.Gallus.§.instituens.ff.de lib.& post.vbi ēt de hoc satis dixi.vñ illa gl. vī distinguere, an agatur de odio, & app.filii non contineatur nepos an de fauore, & tunc sic.Ista gl.est de leg.3.l.vxorem.§.concubinę.sed & illa distinctio vī tolli,in auth.vt exact. instant. dotis.§. 1.colla.7.ff.ad sena.ꝯsul.Macedo. l.filium habeo. & de ritu nup. l.senatusconsulto.Ray.de Forliuio tenet ꝙ nō de proprio signāto vocabuli, ap.filiorū cōtinentur nepotes,sed ex interpretatione,vt.s.dixi,&hanc interpretationem reputo declaratiuam, qa ex mēte procedit,cum filius dicatur a filios,qđ est amor,& nō possunt dulciori noīe nepotes appellari , q̄ sub nomine filiorū, vt prædictum est, & maxime vbi est eadē rō in nepotib. q̄ in filiis,& vbi agitur de fauore,& sm hoc bñ ꝓcedit.& vera est
14 determinatio.d.la.in qōne p̄dicta.Si vero loquamur†de proprio significato vocabuli, tunc ipse Ray.dicit, aut verbū filii profertur a lege,aut ab homine.Primo casu,aut lex dicit ap. filiorum ad certos gradus extendi,& tunc ad illos tm̄ extenditur,& non vltra,vt. C.de inceſt. nup.l.si quis inceſti.& d.l. libetorū.§ totiens.alias,multoties.de ver.sig.& C.ad Treb.l. iubemus.in fi.Aut simpliciter ꝓfertur a lege, & tunc de proprio significato non ꝯtinent nepotes:vt.ff.de excu.tuto.l.excusat.§.nō solū.ver.hæc aūt . sed de iuris interpretatione bñ continent, vt. d.l.iusta interpretatione, maxime, si loqmur de actu fauorabili.& idē in actu prīcipaliter odioso, q̄ tm̄ particulariter respicit fauorem , vt.d. l.filium hēo.ff.ad Maced. Scđo casu,qm̄ ꝓfertur ab hoīe.aut sequeret aliquid durū. nisi ap.filiorum cōtinerent nepotes, vt qa patres vel aui separētur a filiis,vel nepotib.& tunc appellatione filiorū cōtinent nepotes,ut.d.l. liberorū.§.sed & Papirius.& l.iusta.de ver.sig. & C.cōia vtriusq; iud.l.possessionum.Si vero nihil durū seq̄retur tunc non cōtinent,vt.d.§ instituēs.& l.Gallus.de lib.& posth.cum si.& ita inntelligat gl.q̄ est in d.§.ꝯcubinę.de leg. 3.l.vxorem.Ray.Sed vnum casum valde dubitabilem omsit Ray.cū.s. ꝓfertur a statuto vel lege continente pęnā & odiū.
15 †puta statutū,vel lex dicit,ꝙ filii puniant̄,vel excludātur ab honorib.an extēditur ad nepotes? hęc qō dubia est.Et de ista qōne dixi. C.ad l.Iul maiest.l.quisquis.ver. Item quærit̄,vtrū locum habeat solum in filiis primi gradus . Et primo vī , qđ non extendatur ad nepotes,per.d. l.ꝙ si nepotes. de testa.tute cum oīb.similibus,ad hoc allegatis.& hāc opi.tenebat do. Tho.formaginus,doctor Bono.q hāc qōnem publice disputauit,& incipit.qō quæritur, vtrum.l.quisquis. C.ad ad l.Iul. maie.& pro hac opi. possunt adduci oīa iura, & rōnes.s. ꝓxime ad hoc alleg. ꝯrium, tm̄ licet sub dubio forte, tenebat d. Richar. per pręal.l.senatusconsulto.ff.de ritu nup.& ad Macedo.l.filium habeo.Et pro ista opi.multū faceret,qđ. s.dixi ex interpretione declaratiua ap filiorū cōtineri nepotes, qa
16 talē † interptetationē recipiūt statuta,sicut ēt recipiūt quod ap.masculini ēt in pęnis contineantur fęminæ. vt. s. dixi in 1.par.huius operis,rubricella,an statuta recipiant interpreta
17 tionem.qō dubia est,sed mitior sn̄a est,† quod nepotes non cōtineātur,ꝓp odium pęnarum.ut.l.interp̄tatione.licet forte de stricto iure alia sit verior . Ad istam materiam facit eꝝ. de hære.c.statutū.li.6.cum ibi no.maxime per car.Et dato,ꝙ esset vera opi.qđ extēderet ad nepotes,verum esset ex linea masculina dscendentes,vt.d.c.statutum.& de pęnis.c.vbicū q;.eo.li.6.Et pro hoc.ff.de iure immunitatū.l.1.§.1.& de hoc dixi.d.l.quisquis. C.ad.l.maiestatis. alias etiam opiniones tetigi circa prædictam materiam in d. §. instituens.in l Gallus & in alphabeto,dictione,filii appellatione.Sed prædicta magis videntur ad propositum accedere .

SVMMARIVM.

1 *Conditionem semel extitisse, num sufficiat.*

Quæst. LVIII.

1 **Statuto** † cauetur, ꝙ mortuo marito sine liberis vxor succedat in dimidia bonorum, nisi pactum in ꝯrium eā excluderet.Quędam mulier.sic conuenit cum uiro,quod si decederet sine liberis, ex ea,ꝙ haberet solum tertiam,habuit liberos ex ea, sed mortui sunt, nunquid sufficit conditionem semel extitisse,vt ipse in totum excludat̄,vī ꝙ sic,ar.C.de īsti.& substi.l.si qs hære.vbi de hoc per Cy. & me. qđ verū crederem, si in pacto foret dictum , si haberet filios ex ea.sed qa statutū,dicit, si sine liberis decederet.& ꝑ pactū similiter, oportet, ꝙ liberi extent tpe mortis, vt excludatur vxor.vt.ff.ad Treb.l.ex facto.§.si quis autem,vbi vī casus.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quad filia debeat esse contenta dote, data per patrem , vel fratrem,pater contrahit sponsalia pro filia & promisit sponso certam dotem, deinde, pater decedit ante matrimonium cōtractum, num filia debeat esse dote contenta.*

2 *Vxoris appellatione, continetur sponsa in fauorbilibus.*

Quæst. CIX.

1 **Sed** † retēto suprascripto statuto iure lombardo, ꝙ filia debeat esse contenta dote data ꝑ patrē vel fratrem pater ꝯxit sponsalia pro filia & ꝓmisit spōso certam dotem, deinde pater decedit ante matrimonium contractum, nun quid filia debet esse dote contenta? dic ꝙ sic.Et ita fuit terminatum per.l.non sine ratione.C. de bonis, quæ liberis vbi de hoc dixi . Pet. tamen.& lac dicunt malefuisse terminatum,
2 quia verum est,ꝙ appellatione vxoris contineatur † sponsa vbi agitur de fauore,ut.d.l.secus vbi de odio. vt in qōne prędicta.Et pro hoc.ff.de his qui no.infa.l.solet. §.fi.de ritu nu.l. si quis officium. & de liberis.& posth.l.cum quidam .

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quod filio mortuo, mater succedat in vsufru.patris legit imæ, filius decedit intestatus sine liberis, num possit mater petere vsumfr.oīum bonorum,cum sit proximior.*

Quæst. CX.

1 **Statuto** † cauetur,quod mortuo filio, mater succedat in vsuf. patris legitimę. filius decedit intestatus sine liberis, nūquid mater possit petere vsumf. oīum bonorū,cū sit ꝓximior , & de iure cōi succedere dēret ī totū.in auth.de hære.ab intestato.uī qđ non deberet hīe usumf.nisi partis legitimę sibi debitę , iure naturæ, quę legitima debet̄ facto testō .& ita no.de leg. 1. filiussa. §. 1. per Dy. qa si filius testm̄ condidisset,ultrā legitimā poterat eā grauare onere fideicō.igitur statutū dēt intelligi de legitima debita iure naturę non q̄ obucnire posset ab intestato.& ista est subtilis rō.

SVMMARIVM.

1 *Vterinus an excludat amitam, amita matrem,& mater uterinum. & nu.5.*

2 *Pacto an fieri possit,quod fit per legem.*

3 *Parentes vocantur ad hæreditatem filiorum,ratione miserationis & pietatis fundatæ super iure humano & ciuili.*

4 *Consuetudo vel statutum circa iura testamentor an valeat.*

6 *Restitutionis beneficium beneficium est extraordinarium.*

7 *Mater quasi hæres interpretatiua excludit vterinum.*

8 *Regula.Si uinco uincentem te,multo magis uinco te.*

Quæst. CXI.

1 **Item** † quæro,statuto ciuitatis Cremonæ cauet̄,ꝙ mī filijs non succedat cū collateralib. cuiuscūq; sexus, per lineam masculinā, vsq; ad tertiū gradum, nec præferat̄ eisdē. Accidit,ꝙ quędam puella decessit relictis matre, fratre vterino tm̄ & amita, quæ tertio gradu per lineam masculinam est constituta.modo quæritur, cōsiderato mistim iure municipali & iure cōi.C. ad tertul.auth.defuncto.& de legi.hęre.auth.post fratres. cum vtenerinus videatur excludere amitā,& amita matrem,& mater. vterinum. Et sic res videatur in circulo, quis præferatur in hæreditate prædicta.Et vī primo,ꝙ statu. non valeat,quia vī ꝯius naturale, quo mī vocatur ad filij successionē. vt insti.de succe.cogn.in princ.
2 & quia ꝯ iura sanguinis,vt ff.vnde cognati.l. hac parte. †Itē, qa quod pōt fieri per legē pōt fieri per pactum. ff.de pac. nō impossibile.& eꝯ. C.de fideic.l.fi. Ergo a ꝯrio sensu, qđ non pōt fieri per pactum nec per legē,sed per pactum fieri nō potest,vt vlterior præferatur priori, vt ff. pro so.l.cum duob.§. idem rñdet. Ergo nec per legem. In ꝯrium vī,quia ratione
3 miserationes † & pietatis fundatæ super iure humano & ci. parentes vocantur ad hæreditatem filiorum. ff.de inof.test. l.nam & si parentib.vñ liberi. scripto.in fi.de cur.furiosi.l.furiosę.sed iura humana sunt mutabilia,vt in sti.de iu.nat.§.1. ergo tale statut. valet. Item iura naturalia pñt iure ciuili distingui,qa & diuina, vt no. C.si ꝯius uel uti.publ.l.fi.In vniuerso tm̄ tolli non pñt,ut d.§.pe.insti.de iu.nat. & stat.nō excludit matrē totaliter. sed ad certum gradum succedendi
4 coarctat.ergo &c.&maxime † valet statutum,& cōsuetudo circa iura testamentorum, ut C.de test l.si non speciali. & l. fi.Richar. qui disputauit qōnem prædictam, & est vlt.in lib. magno qō disputatarum tenuit tale stat.valere, & matrem totaliter excludendam per amitam,quæ est in tertio gradu, vt insti.de gradi.§.3. & ff.de gradi.l.iure cōi.§.3.Ex quo seq-
5 tur,ꝙ ex verbis statuti , mater nec cum amita† admittatur, nec præferatur eidem .& sic remanet qō inter vterinum , & amitam .in qua qōne post multa pulchre & subtiliter alleg. per eum,pro & ꝯ,quæ omitto causa breuitatis, determinando tenuit , ꝙ amita præferatur vterino per rationes pro ipsa amita adductas, & ea potissima ratione, quia certum est, ꝙ si mater non excluderetur per statu. uinceret & excluderet vterinum,ut d.auth.defuncto.& ideo quodam iure extraordinario excluditur.& ideo quantum ad excludendum uterinum,filij hæredit.hīe vī,licet re vera non habeat.Sed ita est, ꝙ cum legatarius a sua parte legati iure extraord. excludit, vī tm̄ hīe ad hoc,ut pars illa cū collegatario nō accrescat,ut

ff.de

Source : BIU Cujas

ff.de cõd.& dem.l.mulieri,& Titio. ſicut & qui adiuit hæreditatem,licet beneficio reſtitutionis, qđ eſt auxilium extraordinarium,vt ff.de mino.l.in cauſæ. ab ipſa hæreditate abſtineat,hr̃ tñ pro hærede,quo ad alium excludendum,vt eoti de mi.l.& ſi ſine.§.ſed quod Papi. & filius,qui ipſo iure, eſt hæres patris,& Inſti.de hære.quali.& differ.§.ſui.ſi beneficio p̃toris,quod extraordinarium,abſtineat, tñ qñq; pro hęrede hr̃,ut ff.de fideicõ.libe. l.cum quaſi.§.ſed & ſi quis.ſic erit in caſu propoſito ꝙ mater quo ad excludendum vterinum vr̃ hr̃e hæreditatem . Non.n.ex eo, ꝙ mater conſentiat amitæ, ꝙ ſit potior propter ſtatutum,pro hoc conſentit vterino,qđ ſit potior,vt ff quib.mo.pignus vel hypo.ſol.Paulus rñ.Sempronium, prout ibi intelligit glo. Et ex prędicta l.mulieri & Titio. & rõne eius, patet reſponſio quaſi omnib. allegationibus,quæ alleganrur pro vterino, quæ in hoc fundantur &
7 concludunt,ſ.ꝙ amita non hẽt aliquod ius†proprium ad excludendum vterinum , quia de hoc non eſt vis, cum excludatur per matrem ipſe vterinus. nõ.n.hẽt curare amita,niſi excludere matrem.mater aũt, quaſi hæres interpretatiua, excludit uterinum, nedum ꝙa ex mente ſtatuti põt dici cõpetere ius amitę p̃ vterinum,cum vincat matrem,quæ ipſum
8 vterinum vincit. Nam ſi vinco†vincẽtem te,multo fortius te vincere debeo,vt ff.de diuer.& tẽp.præſcr. l.de acceſſionibus.& dixi.C.de nat.li.auth.licet patri. & d.auth.defunct.gl. & per Cy.& pro hoc bene facit.licet ipſe d.Rich.nõ alleger. ext.de conceſſ.præb. c.authoritate.Mar.lib.6. Item ex mẽte ſtatuti põt dici hr̃ditas puellæ data ipſi amitę cum eius contẽplatione mr̃ excludatur,cui de iure cõi primo deferebat̃ p l.de le.1.filiusfa.§.diui. Richar. & recurrat̃ ad ipſam qõnẽ, q̃ incipit , quæſt. talis eſt , lege municipali ciuitatis Cremonæ ſic cauet̃. & eſt mihi ix.in lib.mag.q.diſputatarum.

SVMMARIVM.

1 *Mater ſi ſubſtituatur filio, an valeat ſubſtitutio, ſtante ſtatuto, quod maritus non poſſit quicquam relinquere vxori vltra dotem. nu.3.*
2 *Habet plerunque per alium quis id, quod per ſe non poſſet adſequi.*

Quæſt. CXII.

1 **Statuto** †cauetur, ꝙ nullus poſsit uxori aliquid vltra dotem relinquere in vltima uoluntate.Et idẽ eſt de iure lõbardo,ut in lombarda de his q̃ a viro uxori,dãtur vel relinquuntur.l.1.ſi aliquis inſtituit filiũ,& ei uxorem ſubſtituit. quæritur an talis ſubſtitutio valeat, non obſt ſtat. vr̃ ꝙ ſic in ſolatiũ filij amiſsi.C.ad Tert.l.2.& inſti.ad Tertu.
2 §.2. Et ꝙa q̃ qñq; hẽt†per alium,quod per ſe hr̃e non poſſet. ff.de his,qui. ut indignis. l.qui teſtõ. & per indirectum,quod non poſſet hr̃e directo. C.de iudic.l.2 & ꝙa p̃ hoc reducit ad ius cõe,quod ſit de facili.ff.de pac.l.ſi unus.§.quod *in ſpẽ*. In p̃rium ur̃,quia in fraudẽ factum.de proba.l.q teſta.& de le.3. l.cum qs.§.Titia. Vber.de Bo.tenet ꝙ ſubſtitutio nõ valeat,
3 quo ad bona†paterna, per l.ff.de vul.& pup.ſubſt l.ſi is,& per no C.de nat.lib.l.1.ſi autem filius habebat bona aliunde q̃ſita,illa ſpectabunt ad matrem.Item quæritur,ſuppoſito d.ſtatuto,quæritur an maritus poſsit relinquere, ut diſtribuat p̃ anima ſua. Et ur̃ ꝙ valeat, quia vxor eſt ſimplex miniſtra. & executrix, & nullum commodnm habitura, vt ff de leg.2. l. cum pater.§.fidei tuæ de ali le.l.filio. §. mater. et ad Trebel. l.Lucius.§.1.ipſe tñ renet oppoſitum,ne fraus fiat ſtatuto ff. de tuto.et cura.dat. ab his.l.ſcire oportet. § 1. et de proba.l. qui teſtñ. et cũ qđ ꝓhibeẽt.etc. deſpon.l.oratio. et de hoc, ſi ſola vxor debebat diſtribuere .Si aũt cũ alijs,dicit valere,ꝙa ceſſat fraudis ſuſpicio. Vbet.et uide Gul.uer.ſed pone quęſt. de facto ſtatutum eſt, ꝙ uit non poſsit.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quod qui emerit rem publice, & bona fide, non compellatur eam reſtituere domino, niſi reſtituto pretio. boues furati in alieno diſtrictu, dominus eos reperit, emptor, excipit de ſtatuto, an hoc caſu locum habeat. & num. 2.*

Quæſt. CXIII.

1 **Aliam** †quæro qõ.Statuto cauetur,ꝙ q emerit rẽ pub. puta in mercato publico, & bona fide, non cõpellat̃ eam reſtituere dño,niſi ſibi reſtituat̃ p̃tium,accidit,ꝙ duo boues derobati uel furati in alieno diſtrictu fuerunt cõducti,et publice uenditi in ciuitate, ubi erat ſtatut.dñs reperit ipſos boues.emptor excipit de ſtatuto.q̃ritur an hoc caſu locum habeat? poſt multa bene alleg. pro et p̃,ſoluendo dicit opi.fuiſſe D.Mar. de Fano. Dy. et aliorum doc. ꝙ ſtatutũ non uendicaret ſibi locum in præiudicium iſtius forenſis nec rerum ſuarum. hoc tenet d.vlt.tit.ſuis operib. de multis quæſtionibus maleficiorum dependentibus a ſtatutis. uerſi. Item pone contineri in ſtatuto ciuitatis Caſtelli . et uerſi.ſequenti,ad quod faciunt iura adducta pro et contra. s̃.1. par. in qõne, an ſtatuta ligent forenſes. et s̃. hac eadem particu-
2 la qõne. Et†an tale ſtatutũ ualeat et ſeruari debeat, uide fratrẽ Ray.in ſum.de fur.§.pęna furti.uerſ.Item qđ ſi aliq̃s emit rem furtiuam ignoranter,& ibi ſunt alię quæſtiones ad hãc materiam pertinentes.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quod nullus ad rumorem currat cum armis, pœna indicta, an in ſtatuti pœnam incidat eo concurrens, rumore iam ſedato.*

Quæſt. CXVIIII.

1 **Quærit** †etiam ipſe Gand.d.tit.vlt.ſui operis, ver.pone ſtatuto contineri, quod nullus cum armis currat,ad rumorem , ſub pęna x.lib. aliquis iam ſedato rumore currit cum armis ad ipſum rumorem , an incidat in pœnã? tenet ꝙ ſic,ar.ff.de vi & vi ar.l.idem.§.armis.& §.qui arma.

SVMMARIVM.

1 *Arma ſi prohibeantur, intelligitur de fabricatis ad nocendum. & non ad defendendum. & nu. 4.*
2 *Arma ſumere prohibitum etiam a iure communi.*
3 *Lorica, an comprehendatur armorum appellatione.*

Quæſt. CXV.

1 **Item** quærit d.tit. ver. Itẽ pone ſtatuto contineri, ꝙ nullus portet arma,ſub certa pęna.aliquis portabat pãceriam ſiue loricã,an incidat in pęnã & tenet ꝙ nõ, ꝙa eſt ꝓ ſalute & defenſione hoĩs, qđ nõ vr̃ fuiſſe de mente ſtatuti,ꝙ talia arma prohiberent̃.& hoc verum dicit niſi ſtatuto de armis vetitis caueretur.Et iſta dicit ꝙ tineri in qõnib.ſtatutorũ.
2 Et fuit qõ Mar.de fano. Vidi ſeruari p̃riũ cũ † ſumere arma, ſit prohibitum etiam a iure cõi vt in auth. de armis. &.ff. ad
3 l.Iul.de vi publi l.1.& ibi no.& quod†lorica contineatur appellatione armorum vide C quæres exportari non debeant. l.2.&. ff.de ver.ſig.l.armorum ap & Inſt.de pu.iudi.§.Itẽ lex, cornel.& dixi ĩ alphabet dictiõe arma hr̃e. Sed ꝓ prima opi.
4 ꝙ†arma intelligant̃ ſolũ, quæ ſunt fabricata ad nocẽdũ , & offendendum,non ad defendendum,bene facit.23.q.v.c.de occidendis. &. vide Gui.ver.ſed pone, ꝙ ſtatutum eſt,quod aliquis non debeat portare arma .

SVMMARIVM.

1 *Accuſatio & denuntiatio, quid differant. & nu.3.*
2 *Accuſatio & denuntiatio ad vnum rem tendant effectum. & nu 4.*
5 *Liti ſe opponentes, habentur loco accuſatorum.*

Quæſt. CXVI.

1 **Poſtea** †quærit. eo. ti. ver. ſed pone ſtaturo cauetur, ꝙ nullus ludat ad taxillos ſub certa pęna,& quilibet poſſit accuſare,& habeat medietatẽ ꝑdennationis.quidã nõ accuſauit, ſed denũtiauit, nũqd hebit medietatẽ banni. Tenet ꝙ ſic arg.ff.de iure patro.l.cũ patronũ.ver.q nomẽ.& l.filij.§.fi.& ibi in gl.ad Turpil.l.mulier. C.de ſepul.vio.l.q ſepulchra circa fi Et ꝓ hoc in ſumma Ray.de accuſatoribus.in
2 prin & ꝙa†denũtiatio, & accuſatio tendunt ad vnũ effectũ. vt ff.qđ q̃ſq; iur.l.1.in fi. & ne q̃s eũ, q in ius voc. l.ſi p aliũ.§. docere. Nec ob. ff.de bo.l.l.q cũ maior. §. accuſaſſe. ꝙa verũ eſt, inſpectis verbis edicti,q̃ nõ sũt attendẽda, &c.vt ibi. Sed
3 ꝙ ſtatutum non hẽat locũ in denuntiante. ꝙa† magna dria eſt inter denũtiare & accuſare.ut.ff.ad Turpil.l.ab accuſatione.§.nũtiatores.& eo tit.l.1.§.incidit.vbi de hoc dixi, de inof. teſta.l.Papi.§.denũtiaſſe. & ꝙa libertus non põt accuſare patronũ,tñ põt denũtiare.vt C.ſi tutor nou geſſe.l. 1.Et ad hoc extra de iureiu.c.quẽadmodũ.in fi. de accuſa.c.ſi ꝓ h.s.cũ ſi. & ꝙa verba ſtatuti ſunt ſtricti iuris.& pro hoc ẽt C.de monopo.l.1.circa mediũ. vbi denũtiat̃ crimen ſine metu talionis, & ꝙa denuntians põt teſtificari,ut no.extra de ſi.licet ely. In
4 p̃rium ur̃,quia in effectu tñ operat†denuntiatio,q̃tum accuſatio, ex quo maleficiũ eſt punitũ , & ꝙa iſtud ur̃ fuiſſe mens & intentio conditorum ſtatuti,q̃ dẽt attẽdi. & uerba cũ effectũ accipi.ff.qđ q̃ſq; iur.l.1.in fi.Et ꝙa idẽ operatur de nũtiatio & accuſatio, facit C. de ſep.ui l.q ſepulchra.in fi. & ff.de iure fiſ.l.deferre.& C.de delator ꝓ totum.& hãc uidi ſeruari. Et pro hoc C.de accuſa.l.ſiquis ſe.& l.ea quidem.ubi de hoc dixi.& in qõnib.ſtatutorum.d. Gui.de ſuza. 75.uer.ſed pone ſtatutum eſt Regii.& in alphabeto, dictione. accuſatio.& j. qõne ꝓxima,& qõnib.d.Mar.de fano.pe.qõne,illi ẽt,ꝙ ſe liti
5 opponunt, hñr † loco accuſatorum,in auth.qũo opor.eꝑos. §.& ſi quis aũt.& de ſancti.epi.verſi. ſi quis aũt ad ordinationem. imo, qđ plus eſt, d. Ho.tenet qđ denũtians debeat hr̃e medietatẽ cõdẽnationis, in q̃ condẽnatus eſt ille,quẽ denũtiaut per. l.ff.ad ſill.l.lege Corne.§.fi. De quo ẽt tetigi.ul.par. verſi.Item colligit Dy.Et pro hoc facit fauor publicus,ut melius , inueniantur. qui denuutient malefactores, quorũ maleficia expedit eſſe no.ff.de iniur.l. eũ qui nocentem, & 2.q: 1.ſi peccauerit,& ita dicit Ho.ſe obtinuſſe ſępe de facto.& no. in glo.de his,qui deiec.uel effu. l.ſi uero. §.hæc autem actio. et per Odof.C.de his qui ſe defe. l.1.lib.10.

SVMMARIVM.

1 *Luſorum ſpectatores, an debeant puniri cum luſoribus.*

Quæſt CXVII.

1 **Quid** †ſi ſtatuto caueat̃, ꝙ ludẽtes ad taxillos, puniantur in decem, nunqd ſuperaſtãtes punient̃. Vber.

Source : BIU Cujas

de bo.in auth.interdicimus. C.de epi.& cle.ſignata ſup.l.placet.tenet,qđ nō.ibi.n. ponit inſpectores diuerſos a luſoribus. & idem dicit ſi quis iurauit non ludere, qđ ſi ſuperſit ludo, non eſt periurus.pro hoc quia ſtatutum eſt pœnale & ſtricti iuris, & ideo ad perſonas nō nominatas nō extēdit. ar.ff. de verb.oblig.l.ſi ita ſtipulatus.§.Griſogonus. & l.quicquid adſtringendæ.de hoc uide. d.auth. interdicimus.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dicente,quod ſi quis inuentus ſit ludere ad taxillos,vel ludum exercuerit, puniatur in decem cuius pœnæ media pars cedit accuſatori,accuſatum ſuper hoc & conuictum luſorem an ſufficiat, etiam ſi minus inuentus in ludo ab ipſomet accuſatore,mediam condemnationis partem petente.*

Quæſt. CXVIII.

1 Si †ſtatutum dicat, ſi quis fuerit inuentus ludere ad taxillos, vel tenere ludum taxillorum, puniatur in decem,& medietas ſit accuſatoris.Aliquis fuit accuſatus, quia luſerit ad taxillos,vel tenuerit ludum taxiliorum,& accuſator hoc bene probauit per teſtes, nunquid hēbit dimidiam condemnationis, licet non inuenerit ludere & vī quod ſic.C.de pę. l.qui ſententiam. Iac.de are.tenet contratium quia ſtatutū, requirit quod ſit inuentns,& non ſufficit, quod ſit cōuictus. per.l.ff.de adul.l.qđ ait.lex.vbi.de hoc dixi.& facit.C.de fideiuſſori.l.ſi Barſatorā.& dixi in alphabeto,dictione.inuentus.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quod filij non ludant ſine patris licentia, an mortuo parte ludere poſſint.*

Quæſt. CXIX.

1 Quid †ſi ſtatuto caueat, qđ filii nō ludāt ſine licētia patris,nūquid mortuo parre,ludere poterunt. Vbe. de bo.tenet qđ ſic.C.ſi mancia.ita fuerit alie.ut manumittarur.l.1. & ꝓ hoc licet nō alleget.ff.locati.l.4.cū his,q̄ ibi dixi, & extra de reſc.c.ſi gratioſe.li.6.cum ibi not.& vide ĵ.3.par. verſi.quid ſi ſtatutum dicat quod non exeat.

SVMMARIVM.

1 *Statuto extante,quod conſules locorum teneantur deferre maleficia in ſuis territoriis patrata,an denuntiantes, ſed non probantes ſint puniendi. diſting.num. 3.*
2 *Officij neceſſitas,præſumptionem calumniæ elidit.*
4 *Iudices non debent temere moueri denuntiationib.aut ſchedulis populariū.*

Quæſt. CXX.

1 Item quæro,ſi ex†forma ſtatuti tenentur conſules locorum denuntiare maleficia in eorum locis & territorio commiſſa, ſub certa pœna, aliqui conſules denuntiauerunt aliquod maleficium, ſed non potuerunt illud probare,nunquid punientur? vī qđ ſic,quia licet tales denuntiationes fiant ſine inſcriptione.vt.C.de accuſa. ea quidem.vbi de hoc dixi,incidunt tñ in Turpil. vt. ff.ad Turpil.l. 1.§.incidit. & l.ab accuſatione.§. nuntiatores.pro hoc.ff.de cuſto.reorū. l.diuus ſcđa,ultra medium.l.de hoc no.perBer.extra de calū. ca.2.& ibi etiam per Inn. & no.ēt.2. q.4.eo ti.In ꝯrium facit.
2 C.de monop.l.1.& ibi de hoc dixi,ſuper rubrica.Et quia †iſti ex neceſſitate officii faciunt,vnde neceſſitas officii eos excuſat.ff.de his,qui.vt indig. l.tuto. & l.poſt legatum. §.aduocatum.& C.de nego.geſt.l.tutori.& ff.de re.iu l.velle non vī, & talis neceſſitas officii,facit ceſſare præſumptionem calūnię. ut.C.qui accu.nō poſ.l.2.cum ſimilib.&pro hoc ēt facit.C.de epiſcop & cle.l.nulli.in fi. & l.ſi qs. In hoc genus ſacrilegii.Si
3 aūt†eſſent priuati denūtiātes, ad quorū denūtiationē iudex procederet,tunc,tales haberent neceſſario aſſiſtere dēnūtiationi,& ꝓbare,& ita poſſent intelligi.d.l.1.§.incidit.ff ad Tur. l.ab accuſatione,§.nuntiatores.cum ſimilib. & iudices de fa
4 cili nō†debent ꝓcedere ad denūtiationē vel ſchedulas,quæ danť eis in ſecreto ꝓ aliquos priuatos. 1. q.1.ſacerdotib.& d.l. diuus ſcđa. tales.n.denuntiatores,ad quorū denūtiationē iudex ꝓcedit, quo ad multa loco accuſatoris hñr. de quo vide qđ plene no.in Spe.de inquiſitione,§.nunc tractemus qualiter.ver.2.& 3.& pluribus ſequentib.& per Gand.tit.quomodo in maleficiis procedatur per inquiſitionem, & ſatis dixi d.l. ea quidem. C. de accuſ.§.nunc ad principalem materiā huius legis. Et de iſta materia denuntiationis conſulum.vide aliam quæſtionem,quam no ſ.hac eadem particula, ver. item quæro.ſtatuto cauetur, ꝙ conſules,

SVMMARIVM.

1 *Probationes quales requirantur in cauſis criminalibus.*
2 *Iudex in iudiciis vnum ex pluribus eligit.*
3 *Verba ſtatuti,maxime pœnalia,reſtingenda ſunt.*
4 *Statuto prohibēte armorum vſum quotidianum, cum familia poteſtatis iret inquirendo portantes arma, & vellet tenere vnum, quod ille recuſauit, num incidat in pœnam ſtatuti.*

Qnæſt. CXXI.

1 Item ponet†ſtatuto ꝯtineri, ꝙ q portauerit cultellū feritorim,puniat in decē,accidit,ꝙcū familia i. et tētā do portantes arma,inuenerunt quatuor ſub vno porticu, & inter eos erat qdam cultellus feritorius in terra vel ſub vno bancho,vbi ſedebant,q omnes interrogati,negauerunt ipsū cultellum fore ſuum. q̄ritur quid ſit faciendū? Et primo vī ꝙ nullus puniatur,quia nullus eorū inuētus eſt portare cultellum.igitur cū non ſit repertus in delicto, puniri non dēt. C. de pę.l.ſancimus.& quod in criminib. debent eſſe probationes luce meridiana clariores. C. de proba.l.ſciant cuncti. vñ propter dubitationem quilibet eſt abſoluendus.ff.ad l.Aql. l.ſcientiam.§.cum ſtramenta. & qa ſanctius eſt nocentē abſoluere,&c.ut ff.de pęnis..l.abſentem. In ꝯrium vī, qđ vnus tñ teneatur & ꝙ locus ſit gratificationi,ar.ff.de relig.& ſum
2 pti.fu.l.fi.cū ſi.&†quia in iudiciis iudex vnū ex plurib.eligit. ff.de accu.l.ſi plures.& delibero ho.exhi.l.3.§.hoc interdictū Item qñ puella cultu verecūdię nō eligit ſibi virum, iudex eligit.C.de nup.l.in coniunctione. Sed qđ oēs teneantur. vī per.l.ff.ad.l. Aquil.l.item Mella. §.ſi plures.de his, qui deiec. vel effu.l.1.in fi.Cum trib.l.ſequentibus, ne maleficium remaneat impunitum.ff.ad.l.Aquil.l.ita vulneratus. & de fide iuſſor.l.ſi a reo.Hęc q.fuit Bononię diſputata per.d.Tho.pipe ratam,& determinatum, ꝙ oēs tenerentur,per.d.ll.de his,q deie. vel effu.ſed quia vnicus erat cultellus, qui cōiter ſolet deferri per vnum,tenuit quòd uno ſoluente alii . liberentur & ita ēt tenet Gand.vlt.ti.verſi.item pone contineri ſtatuto,
3 ꝙ quicūq; portauerit.Sed ſalua†eorum pace, crederem nullum teneri,per iura ſ. ad hoc aducta,quia nō apparet aliquē iſtorum cultellum portaſſe, & verba ſtatuti ſunt ſtricti iuris & pœnalia,& ideo reſtringenda, ar.ff.de pœnis.l.ſi de interpretatione.Non obſt. iura.per quæ determinant, ꝙ oēs teneantur quia in illis conſtabat delictum eſſe commiſſum,licet ignoraretur per quem. hic aūt nō conſtat aliquem cultellū portaſſe, & per ꝑñs non conſtat aliquē deliquiſſe. nā quidā alius potuiſſet ibi cultellum proieciſſe, & ideo nullus condemnari debet.& vide Gui.vlt.q.& ĵ.3.par.ver. Item queriť, quinque erant in vna domo. & in li. magno qōnum diſputatarum,mihi 35.qō.& ꝙ nullus teneatur, bene facit determinatio in ſimili qōne de hoīe reperto mortuo in aliquo loco.& eſt mihi 16.in li.magno qōnum diſputatarum. & eā poſui.ĵ.hoc eodē quaterno ver. taiis qō diſputata fuit per d. Richar.Sed quid ſi ſubſiſtente d.ſtat. prohibente portationē armorum ſub pœna, cū familia Poteſtatis iret inquirendo
4 portantes arma,vellet tentare vnum, & ille noluit ſe tentari,nunquid incidat,in pęnam ſtatuti? vī ꝙ ſic.ff.de ſeru.fug. l.1.§.hoc autem ſenatus. & l. diuus. & C.de ſer.fug. l.requirendi.cum ibi notatis.

SVMMARIVM.

1 *Pœna corporalis an poſſit conuerti in pecuniariam,ex forma ſtatuti. Et an ſtatutum talia diſponens,valeat.*
2 *Ciuitas poteſt condere ſtatuta, etiam contra ius commune,inter ſuos.*

Quæſt. CXXII.

1 Item q̄ro,an † valeat ſtat.ꝙ eſt in multis ciuitatib. videlicet ꝙ pro homicidio vel alio publico crimine,de quo ex forma iuris imponitur pęna corporalis,imponať pęna pecuniaria? Ho.tenet ꝙ non valet.extra de conſue. c.vlt. in ſum.eo.ti.§.4.in fi.& alleg.ext.de conſue.c.pe.ff de pact. l. ſi vnus.§.pacta.& de man,prin.l.oportet.& de hoc ēt no.per eum ext. de offic. ord.c.dilectus.& de delictis puerorū.c.2.& tetigi.C.quæ ſit lon.conſue.ſuper tubr. §.ex prædictis itaque colligi ſatis poteſt uer.Hoſt.tñ,& pro hac opi.vī facere, quia tale ſtatu.vī ꝯ bonos mores,& parere audaciam,& viam delinquendi,ꝯ.l.conuenire.ff.de pac.dot.Cōiter tñ totus mun
2 dus ſeruat ꝯrium,quia inter ſuos†ciuitas pōt condere ſtatu.
a ēt ꝯ ius [a] cōe,per l.oēs populi. ff.de iuſt.& iu.& plene dixi ſ. 1. par.uer.ſed quid ſi ſtat. ciuitatis ꝯdicat iuri cōi. De hoc ēt vide per Io.And. in d. c.vlt.de conſue. & in eius repetitione, mihi 84.in lib.mag. q.diſputatarum.

ADDITIO.

a ¶Contra ius. Nota hic, quod ciuitas poteſt condere ſtatuta etiam contra ius commune inter ſuos.

SVMMARIVM.

1 *Statuto imponente pœnam corporalem, quæ vel poſſit conuerti in pecuniariam,an ad totam illam cauſam procurator poſſit interuenire.*
2 *Crimen dijudicatur ex pœnæ impoſitione.*
3 *Statuto ſtante,quod abſens poſſit condemnari de crimine capitali,ſicut preſens,an tunc in tali cauſa procurator interuenire poſſit.*

Quæſt. CXXIII.

1 Sed †retenta opinione prædicta, ꝙ tale ſtat. ualeat dubitatur, an tunc in talibus caſib. poſsit interuenire procur. ad totam cauſam de hoc variæ ſunt opiniones. Communiter tamen tenetur,quod ſi verba ſtatuti ſimpliciter imponant pœnam pecuniariam, loco corporalis, quod tunc interueniant procur. Si autem imponant pœnam corporalem,a qua ſe liberare poſsit,ſoluendo pecuniariam, puta cō mittens homicidium puniatur pœna mortis, ſaluo ꝙ ſi. ĵ. x. dies

Source : BIU Cujas

x.dies ſoluat libras mille, ſit liberatus, tũc quia pena mortis eſt in conditione, vt ff.de re iud. l.miles.§.decẽ.vbi de hoc dixi ad l.fal.l.ſi ita.& de penu.leg. l.cũ ſine p̃finitione nõ interueniat procur.qa ex criminis genere, ſed ex pene†impoſitione, crimen diiudicatur, vt ff.de pe. l.q̃ ad ſtatũ.per quã. l.potiſſime tenẽ opi.prædicta de hoc no.ſm Dy.ff.de publ.iud.l. placet.§.ad crimen. & ſatis bene no.in Gand.ti.vtrum proc. in maleficijs interueniat. ver.ſed pone qõnẽ quotidie ꝓtingentem, & de hoc dixi.ff.de bo.poſ.l.ſed cũ patrono. §.bonorum poſ.& Gui. ver. Sed pone, ſtat.reducit, & ver.ſed pone, pena capitalis.plene dixi. C.de accu.l reos.& ff.de procur.l.ſeruum quoque. §.publice. Et in ſeq. ver.eo.ti.tãgit ipſe Gand.
3 aliam qõnem ad hanc materiam pertinentem, videlicet, ſi ſtat. caueatur q̃ abſens poſſit cõdẽnari de crimine capitali, ſicut præſens. an tunc in tali cauſa poſſit interuenire procu. & tenet q̃ ſic.& ita ẽt nota.ſecundum eum d.§.ad crimen.ff. de publ.iud.l.pe.de hoc in l.ſeruũ.§.publice.ff.de procur.vbi etiam de hoc dixi & tangitur per doct.modernos.

SVMMARIVM.

1 *Tranſigi vel paciſci an poſſit ſuper crimine, in quo pœna corporalis conuerſa eſt in pecuniariam.*

Quæſt. CXXIIII.

1 Ex †quib.ẽt coll'r determinatio alterius qõnis, ſuppoſito d.ſtat.imponente penã pecuniariam pro corporali, an tunc in tali crĩe poſſit tranſigi vel paciſci? & poſt multa, q̃ poſſent allegari p & ꝰ, cõis opi.doct.maxime moder. eſt, q̃ tranſactio non teneat, attenta magis pena, q̃ imponit p ſtat. q̃ natura criminis, per l.qđ ad ſtatutum.ff.de pe.& de pub.iu. l.2.& de hoc no.per Gand.in ti.de tranſac.& pactis in maleficijs fiendis.ver.q̃rit Gui.de Suza.& plene dixi.C.de tranſa.l. tranſigere.ver.quæri conſueuit, quid in caſu econtra.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſeu lex de eo fieri poteſt, de quo & pactum.*
2 *Tranſactio & pactum prohibita ſuper adulterio.*

Quæſt. CXXV.

1 Item †quẽrit, eo.tit.verſi.ſupradictum eſt. q̃ de crimine adulterii ſtatuto cauẽt, q̃ qui habuerit pacem ante accuſationem porrectam vel inquiſitionem formatã, q̃ de illo crimine puniri non poſſit, quidam commiſſo adulterio habuit pacẽ ante accuſationẽ vel inquiſitionẽ, deinde accuſatus cõiungit de ipſo adulterio, q̃rit, an puniri poſſit non obſtãte pace & ſtatutũ dicit qđ ſic, & q̃ tale ſtatutũ nõ valet quia de quo põt fieri pactũ, & lex, ſeu ſtatutũ, vt no.C.de de-
2 cre.decur.ſuper rubrica li.10. Sed† ſup adulterio eſt ꝓhibitũ trãſigi vel paciſci. vt.l. trãſigere. C.de trãſac. ergo & ſtatutũ ſup hoc fieri, vĩ ꝓhibitũ, & ꝓ hoc.ff.de pac.l. nõ impoſſibile & C.de fideiuſſo.l.ult.in fi.a ꝰrio ſenſu.ubi de hoc dixi. Cõiter dicta gl de decretis decur.reprobat p.l.neq; pignus.& l. nec ex prætorio.de reg.iur. & utrobiq; de hoc not.& dixi in d.l.tranſigere.uer.ſed pone, q̃ ſtatuto. & ſ.proxima qõne.

SVMMARIVM.

1 *Fœdus percuſſum inter duas ciuitates, vel ciuitatem & caſtrum, quæ mutuo ſe impetebant, an iure ſubſiſtat.*
2 *Fides data.etiam hoſti, ſeruanda eſt.*

Quæſt. CXXVI.

1 Quæritur †ẽt qõ ſæpe occurrens. Ciuitas aliqua habuit guerrã cũ quodã caſtro territorii ſui, deuenerũt ad pacẽ, ita q̃ ciuitas fecit ſtaturũ, qđ oĩa maleficia & iniurię, & damna forẽt remiſſa habitatorib.dicti caſtri & eorum cõplicibus.querĩt, an tale ſtatutum ualeat? uĩ q̃ ſic
2 quia fides ẽt†hoſti ſeruanda eſt 23.q.1.c.noli eſtimare.& accedit ff.de conſũ.l.1.& in auth.de nup § diſtraũtur. & totũ illud gñale, pacta ſeruari. In ꝰrium uĩ.C.de decur. l.uacuatis.li.10. & ff.de decretis decur.l.ambitioſa. Et quia ſuper iſtis criminibus non uĩ conceſſa tranſactio.ut.l.tranſigere.C.de tranſ. d.Hug.de la fontana diſtinguit. Aut iuſtitia erat pro parte habitatorũ caſtri, quia habebant iuſtum bellum, & tunc ſtatutum ualeat.& ſeruetur, nec dicatur tunc ambitioſum. Et pro hoc.C.de traſa.l.preſes.& C.de noxa.l.2. Et per hoc patet rñſio ad iura ꝰria. Si aũt iuſtitia erat pro parte ciuitatis, tũc qa calumnia erat in reſiſtentibus, non tenet tranſactio, nec ſtatutum, per ea q̃ no. C.de tranſac. l. 2. Et hoc caſu poſſunt intelligi iura pro hac parte allegata. In dubio, qñ non apparet quę partiũ foueret iuſtitiam. credo ſtatutum & remiſſionẽ tenere.per.d.l.preſes. C.de tranſact. Alias qõnes ad hanc materiam pertinẽtes de pace fienda in maleficiis, uide.ſ.quarta parte, uer. Item quæro, ſtatutum eſt in ciuita. quod homicida non poſſit exire de banno, & uer.ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Fœdus percuſſum inter ciuitatem & caſtrum, ſuper remiſſione iniuriarum, damnorum, & maleficiorum hinc inde illatorum, an tollat poteſtati inquiſitionem & executionem alioqui iure conceſſam.*

Quęſt. CXXVII.

1 An †aũt p pacem factam de maleficio, preiudicetur cõi, quominus poteſtas poſſit procedere ad condemnationem debitam, ex cõi forma ſtatuti? uariæ fuerunt opi.cõi ter tenetur. q̃ cõi non præiudicet, & ſic ſeruatur. De hoc plene dixi.C.de tran.l.tranſigere. uer.item, quærit glo.nunquid tranſactio facta, & per Gand d.tit.de tranſ. ſuper maleficijs, verſi.ſed pone homicidam. Mar.de Fano diſtinguebat inter crimina publica, & priuata. in priuatis dicebat pacem totũ tollere, & omnibus præiudicare. In publicis ſecus.prima opinio fuit Dy.et communiter ſeruatur, ut dixi.

SVMMARIVM.

1 *Tranſigere an liceat ſuper falſo inſtrumento.*
2 *Tranſactio de re dubia.*

Quæſt. CXXVIII.

1 Statuto †cauetur, q̃ utens falſo inſtrũo amittat cãm, & condemnetur in centum libris. quidam uſus eſt falſo inſtrũo, ſed tranſegit ſuper illo, ita q̃ non amiſit cauſam. quæritur, an in centum lib. debeat condemnari? uĩ q̃ ſic, quia uerba ſtatuti hoc ſonant, a quib.non eſt recedendũ. ff.de le.3.l.non aliter. In ꝰrium vĩ, quia licitum fuit ſibi tranſigere ſuper crimine falſi, ut d.l.tranſigere. C.de trãſac. Et qa poterat pẽnitere, & ab uſu deſiſtere. ut C.de fal.l.ſi falſos. dic q̃ ſi conſtat eum uſum fuiſſe falſo inſtrũo, & non deſtitiſſe ab uſu, q̃ condemnabitur, quia tranſactio non præiudicat cõi, ut dictum eſt. ſ.prox.qõne. Non tñ dico, q̃ ex ſola tranſactio
2 ne probetur inſtrũm fuiſſe falſum, quia † tranſactio eſt de re dubia, ut ff de tranſac. l.1. et quia etiam non exiſtente inſtrũo falſo, de cauſa potuiſſet fieri tranſactio, ut C.et ff.de tranſac. per totum.et uide Gui.uerſi.ſed pone quæſtionem de facto, continetur in ſtatuto, q̃ ſi aliquis uſus fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Tutor vel curator an poſſit facere pacem de morte patris pupilli, vel adulti.*

Quæſt. CXXIX.

1 An †autem tutor uel curator poſſit pacẽ facere de morte patris pupilli, uel aduli? dixi.C.de pact.l.pactum curatoris.et de autho. præ.l.clarum.in fi. Et bene no. in Specu. de homic. uer. illud autem quæritur.

SVMMARIVM.

1 *Pax facta per minorem ſine iudicis decreto, an valeat, ſtantibus ſtatutis duobus, altero antiquo, quod pax facta a minore, valeat, non obſtante aliquo ſtatuto edito, vel edendo, altero, quod minores, non poſſint ſe obligare, ſine authoritate & decreto iudicis, nõ obſtante ſtatuto facto, vel fiẽdo.*
2 *Statutis duobus concurrentibus eodem, an vno tollat alterum.*

Quæſt. CXXX.

1 Item †dubitatur, ſtatuto antiquo continetur, q̃ paces a minoribus factæ ualeant, non obſtante aliquo ſtatuto edito uel edendo, & ſit præciſum. Alio ſtatuto poſtea facto cauetur, q̃ minores non poſſint ſe obligare ſine authoritate & decreto iudicis, non obſtante ſtatuto facto uel fiendo. Poſtea facta eſt pax per minorem ſine iudicis decreto, dubitatur an ualeat? & dubium pendet, an primum ſtatutũ tollatur p ſecundum.d.Gui.in ſuo opere, uerſ.quæſtio talis fuit
2 de facto Parmæ. diſtinguit, an primum ſtatutum fuerit † iuratum, et tunc tollatur per ſecundum, niſi et ſecundum fuerit iuratum. Si uero primum iuratum non fuerit, tunc per ſecundum tollatur. ad hoc facit q̃ plene dixi. ſ. prima parte uer.item quæro ſi ſtatutum ſit iuratum.

SVMMARIVM.

1 *Pace compoſita inter duo oppida, pœna indicta primo frangenti, & caſtrũ aliquod ſe poſtmodum ſubiecerit alteri oppidorum, quod deinde alterum recepit, an eo dicatur rupta pax, & admiſſa pœna.*

Quæſt. CXXXI.

1 Exiſtente †guerra inter Aſtenſes et Alexandrinos, deuenerunt ad pacem, & ordinauerunt q̃ fędera pacis ponerentur in ſtatutis, utriuſq; ciuitatis, & ſeruarentur ſub pœna mille marcarum. Caſtrum de Vicho poſt prædicta ſubiecit ſe Aſtenſibus, & Aſtenſes ipſum receperũt in eorum protectionem tanq̃ eorum Caſtrum. Alexandrini inuaſerunt ipſum caſtrum, quærebatur rupiſſent pacem, & incidiſſent in pœnam? Gui.de ſuza.ſuis queſtionibus ſtat.ver. ſed pone quæſtionem de facto, cum maxima guerra eſſet.dicit terminatum fuiſſe, q̃ ſic, per l.ff de ſerui. urb præ.l.ſi ſeruitus.2.rñ.& de teſtam.tute.l.ſi quis filiabus. & uide quod dixi in ſimili quæſtione.ff.de legi.l.de quibus. circa fi.

SVMMARIVM.

1 *Veneto ſtatuto cauetur, quod quicunque probetur aliquid habuiſſe de bonis patris, poſt mortem, hæres præſumatur. filius ſuper morte patris paciſcitur & conuenit cum occiſoribus in milibus, eaque recipit, an eo dicatur hæres.*

Quęſt. CXXXII.

1 Venetijs †eſt ſtatutũ, q̃ quicũq; ꝓbeẽ aliquid habuiſſe de bonis patris, poſt mortẽ, hærcs præſu-

Source : BIU Cujas

mat. filius occisi pro pace facienda de morte patris recipit. c. q̃rebat, an esset hrs. Dic, ꝙ nõ, ꝑ l. de sepul. vio. l. quæsitũ. vbi de hoc. & C. arbi. tut. l. 4. vbi etiã de hoc dixi. & ita tenet Gui. ver. sed pone quæstionem de facto, statutum est Venetijs.

S V M M A R I V M.

1 *Pax si sit facta de vulnere, an intelligatur facta de morte, si ex eodem vulnere mors postea sequatur.*

Quæst. CXXXIII.

1 An †facta pace de vulnere, si ex eo sequat̃ mors, videatur facta de morte? satis dixi. C. de fideiu. l. sancimus. & ff. de dam. inf. l. damni. §. Sabini. & in margarita de accus. vers. sed pone qõnem de facto, Titius accusauit. & vide s̃. hac ea. par. uersi. item quæro, continuando materiam feritarum, & ver. sequentib. Pone, ꝙ quidam Mutinensis ex forma statuti ꝓuiuilegiatus erat a collectis soluendis. accipit in vxorem quandã Rheginam, ex qua habuit multas possessiones in districtu Rhegij, de qua ipsa soluere consueuerat cum rusticis cuiusdam villæ Rheginæ, rustici petunt, ꝙ ipse uel uxor soluat more solito, quæritur an compelli possint. Guido tenet, ꝙ pro impositionibus ante factis, teneantur. pro futuris nõ, per l. incola. ad munici. hoc tenet in suis quęstionib. stat. uer. sed pone de facto, quidam erat priuilegiatus.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto cauetur, quòd rusticus soluat denarios duos pro libra æstimationis suæ, & ciuis & nobilis vnum tantum, ciuis iuit ad habitandum in aliqua villa, rustici petunt quòd soluat duos denarios, ipse dicit se non teneri soluere nisi vnum, sicut ciuis. quid iuris.*

2 *Onera sentire debet, qui sentit commodum.*

3 *Immunitas personæ concessa, personam sequitur, & cum ipsa finitur.*

Quæst. CXXXIIII.

1 Pone †statuto cauetur, ꝙ rusticus soluat denarios duos pro libra ęstimationis suę, & ciuis, & nobilis vnũ tantum. Ciuis iuit ad habitandum in aliqua villa, rustici petunt ꝙ soluat duos denarios, ipse dicit se non teneri solue re, nisi vnum, sicut ciuis Quòd soluere debeat, sicut rusticus,
2 denarios duos, facit. ff. de muner. & ho. l. 3. & quia habet †ibi commoda rusticana, ergo & onera sẽtire debet. ff. de re. iur. l. fm naturam. & si pręsupponererur eum ibi stetisse. x. annis, videretur expræsitum. C. de incolis. l. 2. li. x. Et pro hac opi. benefacit. ff. de censib. l. forma. §. si vero agrum. In contrarium,
3 ꝙ soluere debeat †sicut ciuis. ff. de cenſib. l. 3. vbi dr̃ ꝙ immunitas personæ concessa, personam sequitur, & cum ipsa finitur. si ratione rei, secus. Cum igitur hic concedatur ratione personæ, ipsam vbique sequitur. & pro hoc. ff. de re. iur. l. priuilegia. & ext. eo. c priuilegium personale. cum ibi no. & de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. permittitur. & ita fuit terminatum.

S V M M A R I V M.

1 *Collectas & onera an quis soluere teneatur pro bonis, quæ habet in alieno districtu.*

Quæst. CXXXV.

1 Item †quæritur, si Pergamen. habeat bona in districtu Mediolani, an pro illis bonis Pergami tencatur sol uere collectas & onera? Quod non teneatur, est ar. expressum. ff. de tu. & cur. da. ab his. l. pupilli. vbi de hoc tetigi. & vr̃ casus. ff. de censibus. l forma. §. si quis agrũ. vbi etiam de hoc no. & dixi. & adduci possent ꝑ & ꝑ, quæ dixi. ſ. tertia parte, rubricella, an in publicatione bonorum veniant bona, quæ sunt in alieno districtu? habui quæstionem de facto in Mediolano, & determinatum fuit de consilio magnorum prudentum, ꝙ Pergami soluere non teneretur. ad quod benefacit. ff. de mun. & ho. l. rescripto. §. fi. vbi de hoc satis dixi. & C. de his qui ad ec. confu. l. 1. & de sum. tri. l. 1. ver. ex quo colligi põt. & de hoc uide plene per D. Iac. de Bel. in quæstione per eum disputata, quæ incipit, rex concessit priuilegium ciuitatibus, & ciuibus Regni sui, in quarto articulo ipsius quæstionis. & in lib. Old. 340.

S V M M A R I M.

1 *Bona habens in diuersis ciuitatibus, & moritur an de bonis suis debeat decerni, secundum statuta ciuitatis, vndeest originarius, an ciuitatum, in quibus bona & patrimonia sunt sita:*

2 *Originis ratio, in multis prævalet.*

3 *Institutio tacita, quo pacto se habeat ad venientes ab intestato.*

Quæst. CXXXVI.

1 Ex †hoc insurgit alia qõ pulchra. alquis habet bona in di uersis ciuitatib. moritur, quæritur an de bonis suis de beat iudicari fm statuta ciuitatis, vbi est originarius, an ciui tatum, in quibus bona & patrimonia sunt? quidam dicunt, ꝙ debent seruari statuta ciuitatum, in quib. habet patrimonia, ar. C. de mulierib. & in quo loco. l. fi. li. 10. & ff. de tuto. & cu. da. ab his. l. pupillo. alij dñt spectari locum originis, ar. C.
2 de epi. & cle. l. nulli. & hæc uidetur tutior, quia in† multis p̃ualet ratio originis. ut ff. de mune. & ho. l. rescripto. §. fi. Alij tamen dicunt, ꝙ spectetur locus, in quo testator moritur. ꝙ sic probãr, sicut hæredes instituti capiunt exp̃ssa volũtate te
3 statoris, sic venientes ab intestato ex tacita. sicut ergo † se habet expressa adĩstitutos sic tacita adueniẽtes ab intestato. vt ff. de iure codicillorum. l. conficiuntur. & de le. 3. l. 1. §. pen. & fi. sed expressa regulantur fm locum, in quo disponit. vt. C. de testa. l. si non speciali. & arg. quemadmodũ testa. ape. l. 2. ergo & tacita. tacite autem disponit, cum moritur, & non p̃uidet sibi de alio hęrede, si eo tempore, igitur, & eo loco, fm eum igitur, locũ regulari debet hæc tacita dispositio. & hęc vr̃ fuisse opinio Iac. bu. verius credo, qđ locus originis attendatur & non locus mortis, nam locus mortis demum inspicitur, cum locus originis est incertus, ut. d. l. nulli. §. quod si te statator. C. de epi. & cle. pro determinatione etiam faciũt multa ex allegatis. s̃. prima particula circa princ. versi. Item quæro aliquis mercatorum Pergami, & particula circa princi. versi. Item, quia dictum est forensem debere puniri.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum prohibens frumentum exportari extra districtum, an comprehendat natum in propriis prædijs & agris.*

Quæst. CXXXVII.

1 Ex †prędictis etiam oritur alia quęstio talis? Pergamensis habet prędia in districtu Mediolani. factum fuit ibi statutum, ꝙ frumentum vel aliud blandum non possit exportari extra districtũ Mediolani, sub certa pęna. iste Pergamensis frumentum natum in ipsis suis prędiis, exportare volebat, quæritur an possit? uidetur ꝙ non, per. l. ff. de usuf. l. si pendentes. §. si cloacarii. dñi. Ia. de are. & Old. tenent contrarium ꝑ duas leges simul iunctas. ff. de muner. & ho. l. munerum. §. ꝓterea. & ad munici. l. 1. Inno. tamen & forte uerius tenet oppositum, extra de fo. compe. cap. postulasti. ubi est pulchra gl. per eum de ista materia, quam uideas. Et ad. §. præterea posset rñderi. ꝙ ibi non dr̃, ꝙ ciuitas non possit legem statuere & imponere rebus, quę sunt in eius territorio vel districtu, sed dicitur ibi quod certæ ciuitates habent ex priuilegio, vt pro possessionibus, quas alii possident in eorum territorio vel districtu, prędent, certam quantitatem frumẽti. & vide. s̃. hac eadem particula, prima quæstione, maxime ver. prædicta vera sunt, & vide etiam per Iac. bel. in quadam sua quæstione, mihi. 14. in li. magno quæstionum disputatarum, quæ incipit, rex concessit, in quarta quæstione.

S V M M A R I V M.

1 *Immunitas ad collectas concessa alicui ex forma statuti, an extendatur ad eas, quæ augentur ratione belli.*

Quæst. CXXXVIII.

1 Statutum †est in ciuitate concedens alicui immunitatem a collectis, nũquid tenebitur ad eas quæ augentur occasione guerræ. ar. ꝙ non. ff. de leg. 1. l. fiex to to. Ad idem de vacatione munerum. l. in honoribus. §. qui muneris. de ſerui. vrb. prę. l. si seruitus. 2. rñ. cum simi. In contrarium est. ar. ꝙ solum ea quæ erant tempore, quo factum, fuit statutum, videantur remissa. ff. de auro & argen. le. l. si ita de contrahẽ. emp. l. Rutilia. & l. in lege. & d. l. si seruitus. 2. rñ. & de transac. l. qui cum tutoribus. & l. cum aqui. Dyn. tenet quod teneatur ad supe. excrescentia propter guerram per iura prædicta ad hoc allegata. & C. ut. in emptione specierũ nemini se liceat excusare. l. 1. lib. 10. & a quibus muner. vel præsta. nemini se liceat excusare. l. 1. 2. 3.

S V M M A R I V M.

1 *Immunitas generalis ab omnibus collectis, an cuipiam possit concedi.*

Queſt. CXXXIX.

1 An †autem per statutum possit concedi generalis immunitas aliquibus ab omnibus collectis? videtur ꝙ non C. de immunit. nem. conce. l. 1. li. 10. & de decu. l. vacuatis. Cõtrarium seruatur, quia statutum tollit illa iura communia, vt. dixi. supra prima parte, an valeat statutum cõtra ius cõe, de hoc uide in Specu. de censibus. §. in ver ii quid si vniuersitas. & in quęstion. b. Bonon. disputatis, & fuit quæst. domini Pacis. & incipit quęstio talis est, Titius origine Mutinensis.

S V M M A R I V M.

1 *Villa si fecit pactum cum vicino, mutuante centum ꝙ sit immunis a quibusdam collectis, quousque fuerit sibi satisfactum, an sit vsura ex parte mutuantis.*

Queſt. CXL.

1 An †si ciuitas vel villa fecit pactum cum uicino suo mutuante centum, ꝙ non teneatur ad aliquas collectas, quousq; sibi fuerit satisfactum, an sit usura ex parte mutuantis? dic ꝙ Spec. hanc quæstionem tangit, sed non soluit. de vsuris, in fi. credo, quòd pactum sit vsurarium per iura, per eum ad hoc adducta.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto stante, ꝙ quilibet subeat onera & collectas in illa vicinia seu parochia, in qua habitat, habens domum in confinio duarum parochiarum, in vtra potissimum debeat onera sustinere. & nu. 3.*

2 *Seruitutes vrbanæ & rusticæ unde denominentur.*

Quæst.

Source : BIU Cujas

Quæst. CXLI.

1 Quæro †etiã quæstionẽ disputatam per d. Mart. sil. statuto cauetur, ꝙ quilibet soluat onera & collectas in illa vicinia seu parochia, in qua habitat, & moratur. tpe impositionis oneris quidã habet domũ in confinio duarum parochiarum, habet tñ domus aditum ab vna tñ parochia. quæritur cũ qua parochia debeat onera sustinere? vel habet duas domos cõiunctas in duabus parochiis, ex vna habet aditũ. in alia comedit, bibit, & moratur. Et vr̃ ꝙ cum illa vicinia, vbi est domus, in qua comedit & magis moratur, & aditus per aliam domũ seu partẽ domus nihil operatur, quia per hoc illa parte morari vel habitari nõ vr̃, ar. ff. quẽadmo.
2 serui. amit. l. fi. Nam seruitutes denominantur vrbane †& rusticæ a prędio, cui pręstantur, nõ ab eo qui præstat. ff. de serui. vr. præ ff. de ser. rusti. prædi. l 2. & pro hoc bene. ff. de dam. infec. l. quod conclaue. vbi de hoc dixi. Soluendo tenet, quod si in vna tantum parochia, habitat & moratur, licet ab alia
3 parochia † aditum habeat, ꝙ soluat in ea, in qua habitat, qa aditus est propter domum. ff. de le. 3. prædiis. l. pe. & fi. Si autẽ in vtraque promiscue habitet, tunc dicit ꝙ in eius est electione, cum qua soluat, per l. ff. ad munici. l. eius. §. Celsus. ali. est lex, & incipit, si quis instructus.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium si concedatur alicui, & parentibas suis, an extendatur etiam ad patrem naturalem.*

Quæst CXLII.

1 Quærit † Gul. de Cun. si alicui est concessa immunitas, & eius parentib. an extendat̃ ad patrẽ naturalem tñ? & vr̃ ꝙ sic. ff. de ius vocan. l. parentes. & l. 3 §. fin. Contrarium tenet in d. l. parentes. & dicit. Aut loquimur de parente, quo ad ea, quæ sunt iuris naturalis tantum & habet locum. d. l. Aut de his quæ spectant ad promissionem uel dispositionem iuris ciuilis, & tunc intelligitur de iustis & naturalibus, & legitimis, vt ff. dẽ suis & legi. l. libera. & ar. C. de insti. & substi. l. generaliter. §. fi. Gul.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuss. dati et præstiti, nũ teneantur nõe principaliũ, si quid illi deliq̃rint.*

Quæst. CXLIII.

1 Quæro †etiam statuto cauetur, ꝙ certi stipendiarij eligi debeant ad sortem in consilio ciuitatis, ad custodiã cuiusdam castri, qui durare debeant, & salariũ percipere per unum mensem, electi fuerũt, & dederunt fideiussores de custodia dicti castri, elapso mense perseuerauerunt in custodia, & postea dereliquerunt castrum. quæritur, an fideiussores dati teneantur? Et videtur ꝙ sic, arg. ff. quod me. cã. l. illud, in prin. & de pact. l. si vnus. §. pactus. ibi, eadem ratione &c. Sed dic ꝫ, ꝙ non tenentur, & est expressum. C. lo. cati. l. si cum Hermes. & ff. eod. titu. l. item quæritur. §. qui impleto, ibi eadẽ causa erit, et si reipub. &c. Et pro hoc etiam. ff. so. mat. l. in insulam. §. fi. Et uide Gu. ver. sed pone qđ statutum est, quod duo capitanei. et vide ꝫ clxiij.

SVMMARIVM.

1 *Dolus præponderat culpę, & nu. 2.*

Quæst. CXLIIII.

1 Item † pone ꝓtineri in statuto ꝙ custodes carcerũ tenerentur ad certam pęnam pro quolibet carcerato, de carceribus fugiente. aliquis carceratus satisfecit de fuga non facienda, sub pęna centum librarum, deinde fugit. Potestas procedit ꝫ custodes carceris, & soluerunt, et cõe cessit iura ipsis custodibus contra ipsum fugientem, & eius fideiussorem agunt contra fideiussorem, ex iure cessio. fideiussores opponunt ꝙ cessio non valet, quia custodes fuerunt in culpa in non bene custodiendo, & ideo eis non debuit fieri cessio, vt ff. de tutel. et ra. distr. l. 1. §. nunc tractemus. et l. si ex duobus. In cõtrarium allegant custodes, ꝙ licet ipsi fuerint
2 in †culpa, fugiens fuit in dolo, qui præponderat, vt ff. ad legẽ Aquil. l. item si obstetrix. Et pro hoc videtur expressum, quia si ex duobus tutoribus unus dolose, alter culpabiliter administrauit, et cessio est facta administranti culpabiliter, contra dolose administrantem, tenet cessio, vt ff. de adminis. tutoris. l. si minoris.

SVMMARIVM.

1 *Officialis, qui dederat fideiussorem, si fuit absolutus, postea factum fuit statutum, quod omnes officiales a xij. annis citra, debeant syndicari non obstantibus aliquibus absolutionibus, iste absolutus, fuit condemnatus in x. an fideiussor teneatur.*

Quæst. CXLV.

1 Item †quærit Gu. si aliquis officialis, qui dederat fideiussorem, fuit absolutus, postea factum fuit statutum, quod omnes officiales a duodecim annis citra, deberẽt syndicari non obstantibus aliquibus absolutionibus, iste absolutus, fuit condemnatus in decem, an fideiussor teneatur. Terminatum fuit, ꝙ non, per l. ul. ff. de pac. ita tenet, ver. sed pone quæstionem, Bonon. creauerunt.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussores non sunt obligati vltra formam statuti, nec ex maleficio. n. 2.*

Quæst. CXLVI.

1 Item †pone statuto contineri, qđ nullus possit detineri pro aliquo maleficio, ex quo imponatur pœna pecuniaria, si dederit fideiussores de condemnatione soluenda & parendo mandatis Potestatis, uel se præsentando, & alia securitas non exigatur ab eo. Titius accusatus de quodam crimine, ex quo pœna pecuniaria imponi debebat, fecit satisdationem pure propter arbitrium Potestatis. Potestas hũc Titium ex arbittio, quod habebat condemnauit. fideiussores istum Titium representauerunt, quęritur, an teneantur nihilominus soluere condemnationem. In quæstionibus statutorum terminatur, ꝙ non, quia fideiussores non uidentur
2 obligati † ultra formam statuti, nec sunt obligati, ex maleficio, sed ex contractu. insti. de uerb. obli. §. 1. in hac re. & quo ad ipsos fideiusso. se non potuit extendere arbitrium Potestatis. & fuit quęstio disputata per dominum Thomam piperatam, & incipit, statutum est in ciuitate Bono. si quis fuerit accusatus, denuntiatus uel inquisitus, & ibi plene uideas quia allegationes omisi, quia nimis longę sunt. Et eadem ratio fit per Gui. uersi. sed pone quæstionem de facto, statutum est, quòd si quis.

SMMARIVM.

1 *Conatus an puniatur, licet effectus non sequatur. & nu. 4.*
2 *Matrimonium contrahens, contra. l. vnica. C. si quacunque præd. pot. punitur, licet illud non teneat nec valeat.*
3 *In maleficijs, quid spectandum.*
5 *Testamentum inualidum subripiens vel supprimens, non punitur.*
6 *Stellionatus pœna qui sint plectendi.*
7 *Adscribens sibi in testamento solemni et perfecto, an in pœnam falsi incidat*
8 *Testimonium, testis, vel instru. perfectum forma exteriori, licet interior propter formam sacramenti deficiat, an faciat locum pœnæ falsi.*

Quęst. CXLVII.

1 Quidam † notarius fecit falsum instr̃m, sed in ipso instr̃o omisit locũ apponere, uel diem, uel aliquid aliud, propter quod instr̃m non ualet. uel ponamus statutum est Bonon. ꝙ nullus conficiat instrumenta super alienationibus, quæ fierent per aliquem de parte Lambertaciorum, aliquis seper talibus rebus confecit instrumentum. tamen non fecit illud registrari ad cameram communis, sicut ex forma alterius statuti requirebatur. & sic nõ ualebat. Vel pone, ꝙ aliquis scienter deposuit falsum testimonium in aliqua causa. tñ nõ iurauit solenniter. uel deposuit falsum ultra capitula, & sic in hoc dictum eius nõ ualet. nũquid his tribus quæstionibus puniantur isti pęna statuti puniẽtis falsarios, vel pęna illius statuti, quæ imponit pœnas conficientibus instr̃a super alienationib. rerum lambertaciorum? Et primo vr̃ ꝙ puniri debeant, quia punitur conatus, licet effectus non sequatur. C. de ser. fug. l. si quis seruo. et melius. C. si quacunque præditus potestate. l. vna. vbi punitur contrahẽs
2 matrim. †contra. l. illam, licet matrimoniũ non teneat, nec valeat. Ad idem. ff. de extraor. crim. l. 1 primo respon. et C. de epis. et cle. l si quis non dicam. vbi de hoc not. et plene dixi. Item si quis impetrat ius iniquum, licet non valeat, quia ius alterius in totum absorbet, nihilominus punit̃, vt eodem iure vtatur, vt ff. quod quisque iuris. l 1. §. 1. licet in contrarium faciat eadem lex in fi. sufficit. n factum de facto, quo ad pęnam, licet de iure non teneat. ff de infamibus. l. quid ergo. ubi de hoc no. et C. de adul. l. qui duas. Item vr̃ expressum in instr̃o. ff. ad l. cor. de fal. l si quis legatum. ubi de hoc satis dixi. Et pro hoc ad fil. l. si quis in graui. §. si quis codicillos. Item
3 in †maleficijs spectatur uoluntas, non exitus. ff. de sicca. l. 1. § diuus et de fur. l. qui iniuriæ. et C. de sicc. l. si is, qui cum telo. et pro d. opi. facit. ff. de adult. si vxor. secundo rñ. et eo. tit. l.
4 adulterium. et l. pe. In ꝫrium † vr̃, ꝙ prædicti puniri non debeant, ex quo factum per eos non ualet de iure, quia nihil obfuit conatus, cum iniuria non habuit effectum. ff. qđ qsq; iuris. d. l. 1. in fi. C. si man. ita fuerit alie. l. ea quidem. et aurea lex pro hac opi. ff. de fal. l. impuberem. §. si ei seruo. Et ꝓ hoc ẽt, ne qs eũ, qui in ius uoca. est ui. exi. l. pe. §. pe. et nisi factum efficax, sit secutũ, non præsumitur qs animum nocendi ha-
5 buisse. ff. de ver. si. l. sæpe. in fi. et quia testm̃ †inualidum subripiens uel supprimens, non punitur. ff. de pę. l. si quis aliquid. §. testm̃. et quia instr̃m dr̃, quod est ualidum et rite perfectũ, sicut et condemnatum dicimus rite condemnatum. ff. de re iud. l. 4 §. condemnatum. Item stat. uerba continent, si quis commiserit. Sed ex quo non est validum, non põt dici commissum, per iura prædicta. Præterea attendenda est mẽs stat. q̃ fuit ne qs dãnificaret̃, uel læderetur ex falsis testibus, uel instr̃is. Ex quo ergo nulli nocerent, qa sunt inualida, ergo cessare dẽt pęna, et pro hoc bene. C. de fal. l. nec exẽplũ. ar. ff. qđ ui aut clã. l. si in maturã. 1. rñ. et l. si uitẽ. §. si ftercus. So. D. Gui. de Suz. et Mar. de Fano, Ia. de Are. et Dy. de Muscelio, et cõi-

Source : BIU Cujas

ter doc. tenent, q̃ p̃dicti non puniant̃ pena statuti per iura ad hoc adducta. Et pro hac determinatione bñ facit. ff. de cri. ex pil. hærc. l. fi. in fine. ibi & nihil immutat estimatio subripientis &c. & de fur. l. inter oēs. §. recte ad finē. de incē. rui. & naufra. l. 1. §. si suspecto. & C. ad le. Flau. de plagi. l. pses. Gan. dicit, q̃ eo assistente Bono. ꝙsulti fuerūt Lambertinus ramponus, & Blandinus de malauoltis, qui deliberato ꝙsilio dixerūt tales testes † non debere puniri pœna falsi. Dixerunt tñ, ga isti, quo ad eorum propositum, deliquerant̃, puniri debeāt pena extraordinaria saltem pena stellionatus. ff. de cri. stelli. l. 3. in prin. & ver. & ut gñaliter. & de pœnis. l. hodie. & de effr. l. 1. §. expilatores. & t tñ Dy. tenuisse ꝯriū, cū legeret. ff. de fal. l. siqs, pris sui test. qd̃ talis notarius & testes dērēt puniri de falso pe. statuti, ga quo ad eos ꝙsummatū fuit delictū, nec p eos stetit arg. legū pro hac parte allegatarū pro. & ꝯ p̃t adduci. d. l. si qs legatū. ff. de fal. vbi de hoc dixi. Et pro hoc facit. gl. Ber. ex̃. de fal. cap. 1. detestib. dixi plene. C. de testib. l. iurisiurandi. de instro dixi satis. d. l. si quis legatum. ff. de falsis. per q̃ l. d. Richar. termin auit qōnes p̃dictas, quas publice disputauit. Ibi. n. dr̃ ī primo & scdo rñso, q̃ ascribēs † sibi in testō solemni & perfecto, incidit in pœnam falsi & idem si in nō solēni, dūmō hēat formam & figurā testī perfecti, perfectione & forma exteriori, licet deficiat solēnitas intrinseca. Pro hoc. ff. de tabul. exh. l. 1. §. hoc interdictū. & quēadmodum testa. aperiant̃. l. 2. §. 1. vbi vero testiñ careret forma & substatia, seu perfectione exteriori, vt quia non esset cōpletum, vel deficerent testes, & similia, tunc sibi ascribens in tali testō in pœnam falsi nō incidit, vt. d. l. si quis legatum. 3. rñso. & de pœn. l. si quis aliq. §. testiñ. sic & in posito vbi testimonium † testis vel instrm est perfectū forma exteriori, licet interior propter defectum sacramenti deficiat, tunc dicit pœnam falsi locum habere, per. d. l. si quis legatum. 2. rñ. Et quia quantum ad tabellionē & testem perfecta est falsitas, licet deficiat intrinseca solennitas, ga voluntas, & propositum facit maleficium. ff de siccari. l. diuus. vbi aut deficeret solennitas extrinseca, sicut est defectus loci in instrumento, vel quia testis non deposuisset coram iudice, sed coram alio, qui nō haberet potestatē eius testimonium recipiendi, tunc non punitur pena falsi, vt. d. l. si quis legatum. tertio respōso. dicit tñ, q̃ tūc puniatur alia pœna extraordinaria, vt dictum est. de hoc satis dixi. C. de testa. l. iureiur. Ista etiam quæstio disputatur per Ioa. an. in suis mercurialibus sub titulo de crimine falsi, & incipit, Aglius, & est mihi. 71. in lib. mag. q. disputatarum. & 306. & postea eā posuit in nouellla, de reg. iur. c. non est sine culpa. & dixi. ff. eo. ti. l. culpa est. & tangit̃ ēt p Cy. C. de sepul. uio. l. 1. in fi. cōiter vidi teneri in qōnibus suprascriptis, & similibus, q̃ testis & tabellio non puniantur pena falsi, sed alia extraordinaria.

SVMMARIVM.

1 *Actio vt detur ex sacramento, quid requiratur, & nu. 2.*

Quæst. CXLVIII.

1 Item †quæro de eo, q̃ sæpe vidi in cōitatibus de foris q̃ cōiter habent statuta, vt qñ fit æstimū, quilibet debeat iurare & dicere oīa bona sua, & ēt debita, si qua habet. aliquis inrauit se debere Titio. 10. q̃ vere sibi non debebat. iste Titius virtute illius iuramenti vult petere ipsa. 10. quæritur an possit? & uidetur q̃ sic. ar. ff. de leg. 3. l. cum quis. §. pen. C. de rebus credi. l. gñaliter in fi. Et de proba. authen. qd̃ obtinet. & ff. depo. l. Publia. §. pen. Sed dic contra, &. ll. prędictis ur̃ speciale, propter alias solennitates, q̃ interueniebant. Nā
2 non est reperire, quod ex tali † sacro oriatur alteri actio, cum non sit delatū a iudice nec a parte parti, quod requiritur ad hoc vt ex sacramento detur actio uel exce. ut. C. & ff. de iure iu. & p hoc bñ. ff. de confes. l. certum. §. si quis absente. & hanc tenuit. d. Host. doctor. antiquus. & pro hoc. C. de dona. l. censual. & l. si functiones. dixi. C. de confessis. l. unica. in fin.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio dilatoria, opponenda est ante lit. cont. Peremptoria, ante sententiam.*
2 *Exceptio Macedon. & Velleia. an in executione etiam possint opponi.*

Quæst. CXLIX.

1 Item † quæro, statuto cauet̃, q̃ si debitor sit paratus soluere creditori denar. 3. pro interesse cuiuslibet libre sortis, q̃ creditor non possit sortem exigere. creditor cōuenit debitorem suum, & eum condemnari fecit, in executionem sñiæ. debitor vult vti beneficio talis statuti. q̃ritur an possit? Et vr̃ q̃ non, quia aut ista exceptio est dilatoria, & opponi debuit ante lit. cont. vt C. de proba. l. excep. Aut peremptoria, & tunc ante sñiam, vt C. sñiam rescin. non posse. l. peremptorias. Et pro hoc. ff. de iudi. l. sed & si susceperit. primo rñso. Et quia agnoscendo iudicium, vr̃ renūciare beneficio
2 statuti. ff. de vaca munerum. l. fi. §. vlt. In ꝯrium † vr̃, quia exceptio Maced. & Velle. ēt in executione opponitur. ff. ad Maced. l. tam & si. Ho. tenuit, q̃ non possit opponi. p hoc facit quod no. & dixi. C. de iu. & fa. ign. l. 1. aliis tñ vr̃, q̃ possit opponi, argum. iurium ad hoc adductorum.

SVMMARIVM.

1 *Sententia illa, Condemno Titium in centum, secundum formam statuti, quia insultauit Meuium, & re vera nulla pœna erat statuto determinata pro insultu, an valeat.*
2 *Sententia lata præter legem, an valeat.*
3 *Causa falsa apposita in sententia, vitiat illam.*
4 *Secundum, verb. an conditionem faciat.*

Quæst. CL

1 Item † quærit. si aliqs iudex in sñia dixit. Cōdemno Titiū in centū, sm formam statuti, qa fecit insultū in psonam Meuii, & re vera nulla pena erat determinata a statuto pro insultu. an valeat talis sententia? ur̃ quod sic, arg. ff. de
2 re iud. l. præses. & † l. cum prolatis. quia si ualet sñia lata contra legem errore non expresso ut d. ll. multo fortius præter le
3 gem. in contrarium ur̃ † quia falsa causa uidetur apposita in sententia, s. secundum formam statuti. ergo vitiat ipsam sententiam. ff. de excu. tut. l. qui testamento. ubi de hoc plene dixi de acq. hær. l. si is, ad quem. & C. si ex falsis allegationib per totum. Dy. Pro prima parte facit. C de epi. & cle. l. 1. de inst. & subst. l. si testamentum. ubi de hoc dixi. ff. de const. pec. l. eum qui. §. Iul. de excu. munerum. l. negociatores. de contrahen. & com stip. l. secundum. ubi de hoc. & extra de uer. sig. c. ab-
4 bate. quæ omnia probant, q̃ uerbum † secundum, non facit conditionem. et hanc tenent Ia. de Are. et Oldr. d. l. si testamentum. et de significato huius dictionis, secundum. dixi in alphabeto, dictione, secundum.

SVMMARIVM.

1 *Locus, verb. quomodo accipiendum, & nu. 2.*

Quæst. CLI.

1 Sed pone † statuto caueri, q̃ inquisitio fieri debeat in loco, in quo commissum est maleficium, in platea cuiusdam villæ fuit maleficium commissum. nunquid necessario in platea tantum fiet inquisitio, an etiā per totam villam? Et vr̃ q̃ in platea tantum, vt ff. de ver. sig. locus. Sed do-
2 minus Dy. hoc casu † dicit, locum, latius accipi pro tota villa. ff. de censib. l. forma. §. quanquam. ad munici. l. assumpto. §. iurisprudentibus. & l. Labeo. & l. si quis sit instructus. Dy. Et pro hoc bene. ff. de iudic. l. hæres absens. §. primo. ibi quo loco nauigaretur.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quod subditus pareat magistratus mandato sub pœna, magistratus bis terve idem mandauit, an totidem sint pœnæ, an vna tantum.*
2 *Iudex an possit ter mulctare.*

Quæst. CLII.

1 Statuto † ciuitatis cauetur, q̃ subditi obedire teneātur Potestati, & eius iudicib. in licitis, & honestis sub certa pœna: Potestas vel unus ex iudicib præcepit cuidā subdito, q̃ faceret aliquid licitum & honestum. Item in eodem instanti præcepit secundo, & sic tertio. iste fuit inobediens. quæritur, an incideret ter in pœnam, vel semel tantū? Spec. tenet q̃ semel tantum, in Spe. de contumacia. §. sequitur videre, ver. sed pone q̃ iudex. vbi de hoc late no. Tenet ēt q̃ si subditus obtemperauit vltimo præcepto, licet prima duo, contempserit, q̃ sit excusatus a pena, eodem §. versi. sequenti, quod satis videtur inconueniēs aliquibus, q̃ si bis cō tēpsit, transire debeat sine pœna. Sed dici posset, q̃ quia fuit vno contextu, videatur totum vnum negotium, sicut dictū est. s̃ hac eadem parte, in simlib. qōnib. qui vno contextu intulit plura vulnera, vel dixit plura uerba iniuriosa, vel fecit feritam & assaltū. Sed q̃ puniri debeat ter, si fuit inobediēs,
2 videtur, † quia iudex potest ter mulctare. C. de modo mulctarum. l. eos. sed dic, & intellige. l prædictam ibi no. & pro hoc. C. de ser. fug. l. quicunq; & vide Gui. vers. statutū est in villa.

SVMMARIVM.

1 *Potestas an possit propria authoritate prohibere aduocato alleganti, ne loquatur, sub pœna. & an possit non parenti pœnam infligere.*
2 *Prætorum edicta & decreta non debent esse elusoria.*
3 *Dolo non caret, qui magistratus iussui non obtemperat.*
4 *Sententiæ acquiescere videtur, qui non appellat.*
5 *Magistratus præceptum nudum, an sperni possit.*
6 *Magistratus præceptum sine causæ cognitione, an possit pœnam adferre.*

Quæst. CLIII.

1 Quęrit † etiam Gui de Suza. si nullo subsistente statuto, potestas alicui aduocato alleganti præcepit, ne amplius loqueretur, sub pœna x lib. & ille nihilominus locutus est. an possit ei pœnam auferre? & vr̃ q̃ sic, quia
2 edicta & † decreta prætorū non debent esse elusoria. ff. de iu. l. si prætor, & quia potestas potest defendere iurisdictionem suam pœnali iudicio. ff. si qs iusdicenti non obtēp. l. 1. & inobediētē punire. ff. de pœ. l. relegati. & non dr̃ † dolo carere, qui iussui magr̃atus non obtēperat. ff. de reg. iur. l. nō pōt dolo. &

tales

Source : BIU Cujas

tales comminationes videntur iudici cōcesſę.ff.de offi. prę-
ſec.vi b.l. 1.§.cum patronus.de iudicijs.l- 1.in peremptorio,
& de admin.tut. l.chirographis. §.ſi depoſiti. Et quia iſte ad-
uocatus appellare debuit a præcepto, ſi ſibi diſplicebat. C. ſi
4 ſæpius in inte.reſtit. poſt.l. 1.& non appellando† acquieuiſſe
vr.Item pōt iudex præcipere alicui ne de domo exeat. ff. de
interdic.& relega.l.fi.In ꝓrium facit.C.cōminationes & epi
ſtolas.per totum.& maxime.l.interlocutio.Item volunrates
hominum audire volumus non iubere, dicit imperator. C.
de teſt.l. omnium,& pro hoc.ff.de iniur.l.nec magiſtratibus.
5 Item†iſtud preceptum factum fuit ſine cauſa,& ſic nudum.
ergo ſperni potuit.ff.de le. 1.l filiusfa.§.diui.Item iudices nō
debent prohibere partibus allegare vel allegari facere, imo
coram debent interrogare,an aliquid noui addere vellent.
C.de iudiciis l.iudices.& audire quemlibet pacifice.ff.de of.
proconſ. l.nec quicquam. §. circa aduocatos. nec excan de
ſcere dēt ꝰ eos.ff.de offi.preſi.l.obſeruandum.ipſe Gui.tenet
6 ꝙ ſi præceptum eſt factum ſine cauſæ † cognitione, ꝙ non
poſſit pœnam auferre,per iura prædicta Gui.Si autē cū cau-
ſę cognitione,tunc ſecus,quia etiam interdicere poſſent ad
uocationibus & foro, cum cauſę cognitione,vt C. de poſtu-
lando.l.1.cum ibi not.& ff de pœnis. l. moris.& de hac quæ-
ſtione dixi.d.l.eps C.de modo mulctarum.

SVMMARIVM.

1 *Subditi an teneantur obedire poteſtati,in illicitis,ſi ſtatutum ſimpliciter ca
ueat,quod ſubditi debeant obedire poteſtati.*
2 *Magiſtratus præceptum in dubio ſemper intelligatur de licitis & honeſtis.*

Quæſt. CLIIII.

1 **Quid** ſi ſtatuto† ſimpliciter caueaī, ꝙ ſubditi teneanī
obedire p̄ceptis Poteſtatis.ipſe alicui,præcipit ali
qd graue vel iniuſtū,nunqd tenet obedire,dic ꝙ non,ēt ſi iu
2 raſſet.qa ſemper† ſubintelligitur de licitis & honeſtis extra
de elec.cauſam.de iureiur.c.veniens.& c.quintauallis.& no.
per Ray.in ſumma de iuramento.& per Inno.circa fi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſi caueatur, quod quicunque pro alio obligatus,ſoluerit,poſſit cu
rare detineri principalem nomine eius quod ſoluerit, creditor habet obli-
gatum principalem et fideiuſſorem,agit contra principalem,qui propoſuit
contra inſtrumentum obliganionis except.doli & ſimulationis.pendente
controuerſia fideiuſſor ſoluit & habuit iura ceſſa, & curauit principalem
detineri ex forma ſtatuti,ipſe petit relaxari,quid iuris & nu.2.*
3 *Fideiuſſoris cauſa fauorabilior eſt,quam principalis, quia hic de præda ca
ptanda,ille de damno vitando certat.*
4 *Nihil intereſt, vtrum quis non ſit obligatus ipſo iure, an tutus ſit exce-
ptionę.*
5 *Fideiuſſor an plus iuris habeat in principali, quam ipſe creditor.*
6 *Nomen ſi captum eſt in cauſam iudicati,ſi non eſt liquidum, quia debitor
negat ſe debere,dimittitur nomen captum.*
7 *Emptor non agit de euictione,niſi res euincatur per ſententiam.*

Qnæſt. CLV.

1 **Dominus** †Albertus Odof. diſputauit talem qōnē,
& eſt mihi.3 2. in li.magno qōnum diſpu
tatarum.Statuto cauetur,ꝙ quicunq; pro alio obligatus ſol
uerit,poſſit facere detineri eū ꝑ eo,quod ſoluit.creditor qui
hēbat obligatum principalem & fideiuſſorem,egit ꝰ princi
palem.principalis propoſuit ꝰ inſtr̄m obligationis,excep.do
li,& ſimulationis.pēdēte ipſa ꝙtrouerſia,fideiuſſor ſoluit, &
habait iura ceſſa, & fecit ſm formam ſtatuti principale deti
tineri,modo iſte petit ſe relaxari,quæritur quid iuris. Quod
non debeat relaxari,allegatur,quia iſte fideiuſſor ſoluere po
2 tuit & debuit, nec † ſuperuacuam litem debuit expectare.
ſed debuit bonam fidem agnoſcere, & parcere pudori ſuo.
Pro.hoc ff.manda. l.ſi fideiuſſor. §. quidam. & l.quintus.de
adminiſtrat.tutor.l.quotiens.§.ſicut.Cum ergo rite ſoluerit,
3 locus eſt ſtatuto, ꝙ principalisdetineatur, & quia fideiuſſor
†certat de dāno,& principalis eſt de præda ſolicitus. & ideo
fauorabilior eſt cauſa fideiuſſoris.ff.de damno infec.l Procu
lus.& C.de codicillis l.fi. & quia ſtatutum eſt in fauorem, &
priuilegium fideiuſſoris,ergo late eſt interpretandum. ff.de
conſt. princ.l.bñficia.& C.de bonis vacan.l.ſi qñ. Item,quia
ſtatutū loquit indiſtincte de quocūq; obligato, q ꝑ alio ſol
uerit,ſed apparet iſtā obligationē fuiſſe ꝑ inſtr̄m nō cācella
rū,&c.vt C.de edicto diui.Adr.l.fi.& ipſum ſoluiſſe,ergo ſta
tuto locus eſt, a cuius verbis nō eſt recedēdū.de leg.3. l.non
aliter.qa principali pōt īputari, ꝙ mihi nō denūtiauit ſibi ta
les exceptiones cōpetere,& ꝙ ego nō ſoluerē, vt ff.mā. l.ſi fi
deiuſſor.in prin.& §.1.& ſi hēt bonas exceptiones,ſic deten-
tus eas ꝑſequat,ꝰ creditorē,& faciat dari fiāam,& ſic in uin
culis cauſā dicat. ff.de cuſt.reo.l.2.& ad ſill.lege Corn. §.ꝑte-
rea. In ꝓriū, ꝙ dēat relaxari, quia ſtatutū loquit de obligatis
pro alijs. At iſte habebat excep. propoſitas.ergo non pōt dici
4 obligatus,qa nihil †intereſt, vtrū qs nō ſit obligatus ipſo iu-
re,an tutus ſit excep.ff.de re.iu.l.nihil intereſt.Itē creditor cū
principali fuerat li.cōteſt.& ſic actio ſua effecta erat litigio-
ſa.vel ſaltē dubitabilis,& ideo eam fideiuſſori cedere no po
tuit.de litigi.l.2.& ne liceat poten.l.1.& 2.Sed huic poſſet rñ
deri, ꝙ fideiuſſor nō agit ex iure ceſſo,ſed ex lege municipa
5 li.& eodem modo pōt rñderi,ſi diceretur, ꝙ† fideiuſſor non
hēt plus.iuris.q̄ hēret creditor,vt.ff de reg.iu l.in his.§.nō de
beo.& extra eod.c. ſi quis in ius ſuccedit, quia verum eſt,qñ
ageret ex iure ceſſo Secus,ſi ex lege municipali.Item adhuc
facit, ꝙ relaxari debeat,quia ſi iſte fideiuſſor ageret manda-
ti,repelleretur ex eo, quod omiſiſſet excep. peremptoriam,
reo competentem.ff.mand.l.ſi procuratorem. §.ſi ignoran-
tes. & l.idemque. §. generaliter. & l. fideiuſſor.in princip.&
de fideiuſſor.l.exceptio.multo fortius vbi petit principalem
detineri, quia maius periculum in hoc vertitur, nec poteſt
prętendere iuſtam ignorātiam,cum propoſitę eſſent in iudi
6 cio. † Item videtur expreſſum. ff. de re iudica. l. a diuo Pio.
§.ſed vtrum. vbi dicitur, quod ſi nomen eſt captum in cau-
ſam iudicati, ſi non eſt liquidum, quia debitor negat ſe de-
bere, dimittitur nomen captum. Soluendo diſtinguit, quia
aut certum eſt, ꝙ illæ exceptiones competebant principa-
li, & tunc debeat relaxari & imputetur fideiuſſori, quod
ſoluit ꝰ dictas exceptiones oppoſitas,per iura. s̄.ad hoc alle-
gata.Aut certū eſt, ꝙ illæ exceptiones non competebāt,ſed
fruſtratorie erant oppoſitæ, tunc non dēat relaxari,quia tūc
licuit fideiuſſori agnoſcere bonam fidem, vt dictum eſt. s̄.
Aut eſt dubium,an illæ excep.competerent,& in hoc dubio
dēat relaxari,nam vbi debitum non eſt liquidum, fideiuſſor
ſoluens non hēt regreſſum ꝰ principalē,niſi ſoluat ꝑ ſnīam.
7 ff.man.l.Lucius.& C.eo.l.ſi pro ea.ad inſtar†emptoris,q non
agit de euictione, niſi res euincatur & per ſnīam relaxetur.
ergo in hoc dubio cognoſcetur de virib. exceptionum prin-
cipalis,& ſi apparuerit eas non eſſe veras,iterato detinebitur
authoritate ſtatuti. Si tñ fideiuſſor peteret ſibi caueri a prin-
cipali de ſe repreſentando in eodem ſtatu,in quo erat tpe ca
ptionis,in caſum, in quo exceptiones reprobarentur, dicit
quod cauere tenetur, ar.ff.de iud.l.in oīb.& q ſatiſ.co.l.inter
omnes.Ad inſtar etiam ſatiſdationis,quę prēſtatur de re mo
bili non baratanda.ff.qui ſatiſdare co.l.fideiuſſor.§.fi. Quod
autem dixi eum relaxandum,qñ certum eſt exceptiones cō
petere,hoc verū eſt,ſi ſciens fideiuſſor eas omiſit opponere.
nam. ſi.iuſte ignoraſſet eas competere, & eas in iudicio pro-
poſitas.ſicut tunc poſſet agere mandati.ut ff.man.l.ſi ſideiuſ
ſor.in prin.& §.non male.ita potuit vti forma ſtatuti, pendē
te,tñ cognitione ſcientiæ,vel ignorantiæ,ſi caueat de ſe prę
ſentando,relaxabitur,vt dictum eſt.s̄.Albertus.Odof.

SVMMARIVM.

1 *Statuam ſi ſit,quod ſi habeo fundum cum minore communem, & in eo fun
do conditæ ſint reliquiæ,& agetur communi diuid. vel famil.erciſc.ad di
uiſionem fundi,illud,quod effectum eſt religioſum non venit in iudicium.*
2 *Legata prima,ſunt quaſi æs alienum.*
3 *Seruitus poteſt ad certam partem fundi conſtitui.*
4 *Ab acceſſorio trahi principale, abſurdum eſt.*
5 *Sepulchrum an veniat in diuiſionem,& vendicetur.*
6 *Vendere inuitum lex quandoque cogit.*
7 *Adiunctum ſequitur naturam eius, cui accedit.*
8 *Acceſſoria rei emptæ,rem venditam ſequuntur.*
9 *Maius trahit ad ſe minus.*
10 *Pictura an trahat ad ſe tabulam.*

Quæſt. CLVI.

1 **Dominus** †Lambertinus Rāponus q̄rit talem qōnē
ſtatuto cauetur, ꝙ ſi aliquis habeat fun-
dum trium iugerū vel minus ꝙ teneatur vendere vincio ha
bēti iuxta eum fundum triplo maiorem, niſi minor fundus
eſſet feudatarius vel tributarius. Titius habebat fundū duo-
rum iugerum liberū iuxta fundum vicini triplo maiorē.iſte
Titius iuxta ſuum fundum emit vnum alium tributariū.10.
iugerū & ambos ꝙiūxit ſimul. & fecit vnū fundū.vicinus pe
tit qđ eū uēdat ſibi,dubitaī,an teneaī totū uendere,uel anti
quū tm̄, q liber erat, uel nihil. Quod teneatur uendere ſolū
antiquū,qui erat liber,ſic ꝑbaī.Iure cauēī,qđ ſi habeo cum
minore fundū cōem,& in eo fundo cōditæ ſunt reliquię, &
agatur cōi diuidūdo vel fa.erc.ad diuiſionem fundi.illud qđ
eſt effectum religioſum,non venit in iudicium.ff.fa. er.l.fun
dus mihi.Circa.fi.Sic erit in propoſito, quia liberum prędiū
veniet in venditione,& non tributariū.ſecūdo,ſic.Lex dicit
ꝙ ſi quis habet domum amplā & ſpacioſam, cuius pars mi-
natur ruinam,tatione partis ruinoſæ non fit miſſio in totam
domum. ff.de damn.infec.l.ſi finita. §. ex hoc edicto. in fin.
Tertio ſic.In bonis defuncti† potior eſt cauſa legatariorum,
qui defunctum tanquam hæredem habebant obligatū, quā
illorū quibus ipſe legauit, qa prima legata ſunt quaſi ęs alie
num. C. de bonis aut.iudi.poſſi. l.1. Sicut ergo prima legata
quaſi æs alienū exiguntur,ſic & primus fundus quaſi obliga-
tus ad formā ſtatuti veniet in venditionē. Itē eſt pars. q̄ erat
libera.

Source : BIU Cujas

3 libera. Et ad certã parte† fundi põt seruitus ꝯstitui. ff. de serui. l. ad cetrã. sic & ista certa pars potest in venditionẽ venire, ſm formam statuti. Item in statuto denegata est venditio tm̃ fundi tributarij, & tm̃ facit genus, quo ad genus, quãtum ſpecies, quo ad ſpeciem. ff. de admin. tut. l. ſi duo. in fin. Item ab-
4 ſurdũ† esset, ſi accessorium ad ſe traheret principale. vt C. de pac. l. ſi pacto. & de ꝯhend. & con. ſti. l. nuda. & pro hac par-
5 te facit ff. de ꝯhen. empt. l. Aedes. §. inter materiam. Item† licet ſepulchrum non veniat in diuiſionem nec vendicetur, loca tm̃ prophana quę certa ſunt diuiduntur & vendicantur. C. de relig. l. ſi ſepulchrũ. in fi. Ergo nihil ad nos de fundo tributario ſuper aaddito quia non modus prędiorũ, ſed ſeruitus aquæ ducẽdę terminũ facit. C. de ſeruit. l. non modus. Item, vbi res diuidi põt, beneficium non prodeſt conſorti. ff. de mi-
6 nor. l. ẽt. Quod totum vendere teneatur, vr̃. Statutum. n. † nõ est iniquũ, qa interdum lex cogit inuitum vẽdere. ff. de relig. l. ſi quis ſepulchrum. vnde, quia tenetur ex forma ſtatuti partem vendere, rõne huius partis tenetur vender & aliam C.
7 de ſeruo cõi man. l. 1. Item adiunctum† ſequitur naturã eius, cui adiungitur. ff. de leg. 1. l. ſi ex toto. & l. quod in rerum. §. ſi quis. & pro hac parte facit. ff. de act. empt. l. creditor. §. fi. Itẽ, ꝓ partem ruinoſam fit miſſio in totas ædes. vt d. l. ſi finita. §,
8 ex hoc edicto. in ptin. Item† acceſſoria rei emptæ rem vendi tam ſequuntur, de act. empt. l. ſi hæredes. & l. Iul. §. fi. Item ratione coniunctionis multa conceduntur, alias prohibita. de leg. 3. l. ꝑdijs §. fi. Quod autem nihil vendere teneatur, pars n.
9 addita q̃ est tributaria, † maior est, quia. 10. iugerum. ergo trahit ad ſe aliam minorem duorum iugerum. ff. de ꝯhe. empt. l. domũ. nã ꝓ mínorẽ cauſam præiudiciũ maiori fieri nõ dẽt
10 ff. de iudi. l. ꝓ minorẽ. Itẽ pictura ꝓꝓ† prætioſitatem trahit ad ſe tabulam. inſti. rer. diu. §. literę. Et pro hoc. ff de ꝯhen. emp. l. in modicis. Soluendo tenuit, ꝙ teneatur vendere fundum antiquum liberum, non obſtante nouo tributario ſuperadito, per iura ad hoc adducta. Lambertinus Rampo.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quod conſules artium, habeant aliquod priuilegium, an conſules collegij iudicum, gaudebunt ipſo priuilegio.*

Quæſt. XXVII.

1 Gabriel †de oſſelletis, quærit, ſi ſtatuto ciuitatis cauea tur, quod ꝯſules artiũ hẽant aliquod priuilegium. an conſules collegij iudicum gaudebunt ipſo priuilegio, & dicit qđ quidã Parmẽſes voluerũt dicere, quod ſic. & allegabant in proemio. ff. §. quibus ſi ſe imbuerit. vbi ſcientia legalis ars appellatur. ipſe tñ tenet ꝯrium, dicens, ꝙ verba ſtatuti intelligi debent ſm communem & vſitatum modum loquendi, ſm quem intelligitur ſolum de artibus mechanicis & actiuis, ꝙ ſic debeant intelligi allegat de fundo inſtrũ. l. cum delanionis. §. aſinam. dele 3. librorum. cum ibi no. de le. 1. l. 4. & de verb. ſign. l. anniculus. Gabriel.

SVMMARIVM.

1 *Cuſtodes tenentur de cuſtodia, ſi male vel negligenter cuſtodierint. nu. 2.*
3 *Cuſtodes. qui & vnde dicti.*
4 *Nox ſomno & quieti dicata eſt.*
5 *Dolus vel culpa non præſumitur, niſi probetur.*
6 *Plerunque, verbi, vis & natura.*
7 *Regulæ ſtandum eſt, donec conſtet de exceptione.*

Quæſt. CLVIII.

1 Si †ex forma ſtatuti eligantur cuſtodes, qui dẽant cuſtodire de nocte, & illa nocte auferãtur carnes beccarijs, vel merces alijs mercatoribus, an tenebuntur cuſtodes. doctor. tenẽt quod ſic. per l. 3. §. effracturę. ff. de of. præfecti vigilum. vbi de hoc dixi, & quia cui cõmiſſa est alicuius rei cuſtodia, tenetur ſi eam male vel negligenter cuſtodiat. ff. de offi. præ ſi. l. diuus. & de cu- reo. l. carceri. Dicunt tñ, ꝙ ſi beccarij vel mercatores fuiſſent in culpa, & male gubernãdo vel hoſtiũ domus non claudendo ꝙ tunc non tenentur cuſtodes, ſed negligentiæ eorum, & non cuſtodum imputatur. ff. de cõpẽſa. l. ſi ambo. & dicit Gabriel de Oſſelletis. ita fuiſſe terminatum in cuſtodib. cõis Bon. qui cuſtodiebãt Imolam, & ꝓꝓ eo rum malam cuſtodiam Marchio Eſtẽſis eam inuaſit. terminatum enim fuit. ꝙ coſtodes punirentur. Sed quæritur, ſi cuſtodes diuiſerit† inter ſe cuſtodiam, ita qđ medietas cuſtodi-
2 ret vſq; mediã noctẽ, & alia dimidietas poſtea vſq; ad diem, ãn illi q dormire debebant, parte noctis, qua furtũ vel dãnũ factũ eſt, teneanr̃, & vr̃ ꝙ ſic, quia ideo dñr̃ † cuſtodes, quia cu-
3 ſtodire debẽt & vigilare per totam noctẽ. vt de offi. prẽfecti. vigil. 3. §. ſciendũ. & ꝓ hoc, qa ſi tutores inter ſe diuidant tutelã nõ authoritate iudicis, nihilomin9 qlibet ĩſolidũ tenet. C. de di. tut. ꝓ totũ. ipſe Gab. dicit hoc multũ fuiſſe dubitatũ in dictis cuſtodib. Imolæ, & finaliter fuiſſe terminatũ, ꝙ illi qui ſm diuiſionẽ noctis poterãt dormire, nõ tenerẽtur. Nam vr̃ exꝑſſum. d. l. diuus. ff. de offi. ꝑſidis ibi ſi eos, a quib. eo tpe, &c. vt ibi dixi. Nõ ob. ꝙ dr̃ de diuiſione tutelę, qa ſec9 est ĩ diuiſione noctis. Nã ex vitio nãli unuſq; ſq; tenetur dormire &
4 nox† putata est ad ſomnũ, & iõ eis parcit. Et pro hoc bñ. ff. ad l. aquil. l. ſi ſeruũ. §. ſi fornicarius. & de dã. infec. l. fluminũ. §. vĩ tiũ añt. Sed quib. incũbit ꝓbatio? utrũ dãnũ paſſis, ꝙ fuerit culpa cuſtodũ, an cuſtodib. ꝙ fuerit ſine eorũ culpa? Etvr̃, ꝙ dãnũ paſſis, ꝓ directũ. §. effracturę. vbi dr̃ cuſtodes plerũq; pu-
5 niunt nõ añt dicit ſemper. nã† dolus vel culpa nõ ꝑſumit, niſi ꝓbet. ff. de ꝓba. l. quotiens. §. q dolo. & C. de pig. act. l. ſi nulla. vbi de hoc dixi. In ꝯriũ ẽt poſſet adduci dictus. §. effractu-
6 rę quia dicit plerũq;, & † dictio plerũq;, vr̃ ponere regulã ff. de iure. do. l. plerũq;. & de re. iu. plerũq;. ſtabimus ergo regulę do-
7 nec doceat† de exceptione, vt. ff. de re. iu. l. 1. & quia cuſtodes ad excuſandũ ſe culpa, hñt neceſſe allegare caſum fortuitũ quẽ qui allegat, ꝓbare dẽt. ff. de edẽ. l. ſi qs ex argentariis. §. fi. & l. ſe. & de cuſto. reorũ. l. fi. §. pe. ipſe Gabriel diſtinguit. quia aut coſtodia est alicui prĩcipr̃ cõmiſſa, aut nõ principr̃. ſed ex ꝯñti venit. Primo caſu. ſicut ĩ cuſtodia ciuitatis vel caſtri, cuſtodes qui vim vel cãm allegãt, ꝓbare dñt, per dictã. l. ſi qs ex argẽtariis §. fi. & l. fi. §. pe. de cuſto. reo. ita sẽtit ibi gl. Scđo caſu, qñ nõ principr̃, ſed ex ꝯñtia venit cuſtodia, vt in cõmodato & pignore, vt. ff. cõmo. l. ſi vt certo. §. nũc vidẽdũ. & l. in reb. tũc, q dolũ vel culpã allegat, ꝓbare debet, vt. d. l. ſi nullã. C. de pig. act. & d. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de prob. Gabriel.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſi caueatur, quòd officia non debeant repeti, an ſaltem poſſint prorogari. & nu. 3.*
2 *Compromiſſum prorogatum, num dicatur vnum an diuerſum.*

Quæſt. CLIX.

1 Item quærit ipſe. Gabriel, ſi ſtatuto caueatur. ꝙ officia ciuitatis nõ debeãt repeti. Ptãs volens facere gratiã alicui officiali, & nolens in ſtatutum incidere, dicit. Prorogo offm̃ tali, vſq; ad ſex mẽſes. an valeat talis ꝓrogatio, vel nõ? & an facta ſit ꝯ ſtatutũ. & vr̃ ꝙ ualeat. qa non vr̃ repetitum offm̃, ſed cõtinuatũ. ff. de offi. ꝑſi l. meminiſſe. vbi hoc tãg it.
2 Et qa compromiſſum † prorogatũ, uĩ idẽ, & nõ aliud. ff. de arbi. ſi cum dies. & idẽ in precario ff. de ꝑcario. ſed ſi manente. In ꝯriũ vr̃, qa factum vr̃ in fraudẽ, & ꝯ verba. & mẽtẽ ſtatuti. ff. de leg. l. fraus. & l. ꝯ. legẽ. Et hoc puto verius. ipſe tñ diſtinguit qualis eſſet officialis, vt ſi ꝙ quidẽ delegatus tunc ꝓ delegantẽ poſſit eius officium ꝓrogari. & dr̃ idem, & nõ aliud. Si
3 uero erat ordinarius, durat† eius officiũ vſq; ad aduentũ ſucceſſoris ſine aliqua ꝓrogatione, vt. d. l. meminiſſe. nec põt officium dimittere, niſi ex legitima cã in auth. de adminiſtra. officii. §. vlt. Gabriel de oſſelletis, & vide. ſ. prima parte. 157.

SVMMARIVM.

1 *Legatio an ſit officium.*

Queſt. CLX.

1 Pergami †est ſtatutum, ꝙ eodem tpe quis non poſſit habere duo officia. aliqus hñs unum offi ciũ electus est ambaſiator. vult ſe excuſare, quaſi ambaſiator, ſit officium, nũquid poſſit? dic, ꝙ ſic, vt. C. ex qui. cau. ma. l. 1. vbi de hoc dixi & qa verbum, officii est gernerale. C. de neg. geſt. l. officio. & de leg. 3. l. legatus. §. ornatricibus.

SVMMARIVM.

1 *Officiorum permutatio, an licita. Et quando locus ſorti.*

Quæſt. CXI.

1 Paduæ †est ſtatutum, ꝙ q habuit offm̃ canipæ, & ſigilli cõis, nõ poſſit illud hr̃e, vſq; ad trienniũ. tpe quo eliguntur officia, ſimul ponunt oĩa noĩa officiorum in vno capello, & noĩa ꝯſiliariorum ĩ alio, accidit ꝙ duo tm̃ in fine remanſerunt officia. Vnũ quorum erat offm̃ canipę. & ſi gilli, & illud habuit vltimus, q remanſerat in capello, & q illud habuerat ſ. tres annos, & ſic non poterat hr̃e obſtãte ſtatuto. vñ dicit penultimus, q eũ p̃ceſſit, ꝙ dẽt hr̃e illud offm̃, & offm̃, qđ ipſe habuit, dẽt ꝓtinere ad illũ vltimũ, & ꝙ ꝓmutatio ipſorũ offorũ fieri dẽt inter eos, vt ſtatutũ ſeruẽt & qa cũ offm̃ canipę nõ poſſet dẽri illi vltimo, non erat locus ſorti, determinatum fuit ꝙ permutatio fieri deberet, per. l. ſi legatario. §. a duobus. de fideic. libe. ubi de hoc dixi. & pro hoc. ff. de optione legata. l. ſi cum optio. Iac. de are.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas ſi ſtatuit fieri exercitum in alieno diſtrictu, in ipſo diſtrictu erat poteſtas, an iuriſdictionem in eos exercere poſſit, qui ſunt in exercitu.*

Quæſtio. CLXII.

1 Ciuitas †ſtatuit fieri exercitũ in alieno diſtrictu, in ipſo exercitu erat Ptãs, q̃rit an iuriſdictionẽ poſſit exercere in illos, q ſunt in exercitu? Et primo uĩ ꝙ nõ. Nã cũ exiuit territoriũ ſuũ, priuatus eſt. ff. de offi. ꝑſidis. l. 3. & clarius. de officio ꝑfecti urbis. l. fi. ubi uĩ caſus. Et pro hoc de iuriſdom. iud. l. fi. Gabriel ꝑdictus in d. l. 3. diſtinguit inter bellũ licitũ. & illicitũ. ut ſi ſit licitũ. tunc ſit priuatus, & ita intelligantur iura prædicta. Si uero ſit licitum, puta ad defenſionẽ, ut. ff. de iuſti. & iur. l. ex hoc iure. & de re militari per totũ. tũc habeat iuriſdictionem cũ exercitus ſine iuriſdictione regi non poſſit. Vñ uĩ ſibi cõceſſa. ff. de iu. om. iu. l. 2. d. Rich. dicebat,

Source : BIU Cujas

bat, ꝙ licet forte de ſtricto iure non habeat iuriſdictionem', ſicut poteſtas per iura prę allegata, tamen iuriſdictionem habet, ſicut capitaneus, & rector exercitus, qua regere & gubernare poſſit ipſum exercitum, per d.l.2. ff.de procur.l.ad legatum. eſt enim dux exercitus, & pro hoc. ff. de re militari per totum, & maxime.l.3.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio fideluſſori quæſita ex pacto, & pactum poſtea factum per reum principaliter non tollitur.*

Quæſt. CLXIII.

1 Alia talis†qō fuit diſputata per dñm pacem dñi Rodulfi cōgregato conſilio populi ciuitatis Bon. ſuper eligē dis capitaneis, & cuſtodibus caſtri ceruiæ, ordinatum fuit capitaneos, & cuſtodes eligi debere ad breuia, ſiue ad ſortē, & ꝙ durarent tribus menſib.tm̄. electi fuerunt capitanei & cuſtodes, & eis ſatisfactum pro trib.menſibus, & dederunt fide iuſſores, elapſo ſpacio trium menſium remanſerunt cuſtodes in cuſtodia. deinde caſttum reliquerunt, quæritur an fideiuſſores teneant̄, & terminauit ꝙ non, per l.ſi cū hermes. C.locati. & ff.loc.l.item quæritur. §. qui impleto. ibi eadem ratio erit, & ſi præſidia reipub.locata erant. Item, quiaſi ex pacto quæſita eſt exceptio fideiuſſori, per pactum poſtea factum per reum principalem non tollitur.ff. de pact.l.fi, & ibi in gl. Et pro hoc ff.de re.iu.l.quod noſtrum nec ob. ad prædicta.ff.qđ me.cā.l.illud.vbi fideiu. reincidit in obligationem, qa.liberatio ibi nō erat plene quæſita cum prætor polliceat creditorē, in integ.reſtituere.ff.in integ.reſti.l.nemo. Ad alia etiam, quæ poſſent adduci in contrarium, reſpondet, quæ omitto cauſa breuitatis, vide ſupra hac eadem parte.143.

SVMMARIVM.

1 *Si ex ſtatuto vno imponatur pœna occidentibus, & pacem frangentibus, num videtur receſſum ab alia pœna quæ imponitur homicidis per aliud prius ſtatutum. & nu.3.5.11.*
2 *Lex municipalis poſterior, non corrigit aliam.*
4 *Ex eodem facto vbi plura oriuntur crimina, accuſatio de omnib.competit.*
6 *Ex crimine quę pœna antiquitus infligebatur.*
7 *De delicto eiuſdem hominis ſæpius non quæri, quomodo accipiendum.nu.9.*
8 *Pœna vna, quando tollatur per aliam.*
10 *Pro peccato duplex pœna contingit.*
12 *Beneficium perſonale, non tranſgreditur perſonam.*
13 *Regula, dicta in præfationibus, cenſetur in ſequentibus repetita. quando fallit.*

Queſt. CLXIIII.

1 Diſputauit etiam † d. Albertus Odof. quæſtionem talem, ſtatuto cōtinetur, quod qui fecerit homicidium, puniatur in centum, cuius cōdemnationis dimidia applicetur hæredib.occiſi. Quodam alio cōtinetur, ꝙ qui fregerit pacem, vulnerando, puniatur in quinquāginta, cuius condemnationis pars dimidia applicetut vulnerato. Si uero fregerit pacē, occidendo, puniatur in ducētum, & nihil eſt dictum de parte applicanda hæredib. occiſi. Contingit, ꝙ quidam fregit pacem occidendo, petitur ab eo pœna homicidij, & pęna pacis fractæ, & dī dimidiā applicandā hædib.occiſi. In qōne ſic eſt dicendū ſm eū, ꝙ pōt ꝯ homicidā procedi ad pęnā legalem, q̄ eſt mortis vel deportationis ſm varietatē ꝓſonarū. ff. ad l. Cor. da ſicca. l.3. in fi. & l.pe. Itē pōt ꝓcedi ad pęnā ſtatuti, q̄ eſt centū, qa ꝓ pęnā ſtatuti nō vī receſſum a pęna iuris cōis, vt ff.de ac. & ob l.quotiēs. Itē ex eo, ꝙ alio ſtatuto imponat̄ pęna occidentib. & pacē frāgētib. nō vī receſsū ab alia pęna, q̄ imponitur homicidis ꝓ aliud prius
2 ſtſtatutum. quia † lex municipalis poſterior nō corrigit aliā,
3 l. municipalē, niſi expreſsū ſit, qa†legū correctio virāda eſt. C.de appel.l. p̄cipimus. & in auth. qb. mo. nat. effi. ſui in fi. Itē, quia ſi pax fracta eſt, pōt imponi pœna ſtatuti pacis fractę. Nam & homicidium fecit, & pacem fregit. licet. n. pœna homicidij locū habeat, nihilominus & pœna pacis fractæ. Nec
4 ob. ff. de accu. ſenatus. vbi dī, ꝙ ob idem crimen quis nō†dēt puniri plurib. legib. Nam plura delicta concurrentia non faciunt, ꝙ alicuius impunitas detur. ff. de priua. del. l. nunquam nam vbi ex eodem facto plura oriuntur crimina, competit accuſatio de oīb. C. de accu. l. qui de crimine vbi de iſta materia ſatis notaui ad legē Iul. de vi. l. qñ multa. & ff. de adult. l. ſi adulteriū cū inceſtu. ſicut videmus in eo, qui tulit falſum teſtimonium ꝯ aliquē in cā homicidij, nā licet falſum ꝯmiſerit, & de falſo accuſari poſſit. tm̄ pōt ēt accuſari. l. Corn. de ſicca. vt ff. de ſicca. l.1. §. p̄terea. Sic in ꝓpoſito licet pęna legalis
5 de homicidio†& pœna ſtatuti de homicidio, & pacis factæ vēdicēt ſibi locū, an vna aliā tollat. dubiū eſt, & certe ſi pęna legalis de homicidio imponat̄. ſ. mortis vel deportationis,
6 ob hoc nō tollit pęna ſtatuti. nam olim † ex crimine capitali ſequebat̄ pęna capitalis & bonorum ademptio, & tm̄ vna nō tollebat aliā, quaſi eſſet vna pœna. C. de bonis ꝓſcr. l. in metallū. & l. deportati. Multo magis ergo, cū hodie iure cōi nō fiat bonorū publicatio, ſi lege municipali fiat aliqua partis bonorū adēptio, dicemus, ꝙ ꝓ corporalē nō tollat̄. Nec ob.
7 qđ de delicto ciuſdē hoīs†ſępius quæri nō debeat. nam ex eo dē delicto bene q̄rit̄ ſępius. ſ. modo ciuiliter, & mō criminaliter. vt C. qñ ciuil. act. p̄iudi. crimi. l.1. Sed ſi pœna homicidij ſm legem munipalem ſit impoſita, nunquid alia pęna de pace fracta imponetur ſm aliam legē munipalē, dubitari pōt, & vī ꝙ vtriuſq; legis municipalis accuſatio nō cōpetat cū effectu. vt d.l. ſenatus. ff. de accuſa. Sed hoc nō ob. qa hic non eſt vnum crimen, ſed plura, licet ex eodē facto deſcēdentia, & qđ diuerſis legibus municipalibus punitur. vnde vī ꝙ vna non tollat aliam, quatenus vna excedit aliam. vt ff. de act. & ob. l. quiſeruum. & l. cum ex vno & de priua. delic. l. nunq̄. &
8 hoc verum ꝙ vna tolatur†per aliam, quatenus concurrunt, quando vtraq; pœna applicanda eſt eidem, ſecus ſi diuerſis, quia tunc vtraq; competit cuilibet cum effectu. C. de ſepul. vio. l. qui ſepulchra. ubi vna competit agenti alia fiſco, ſicut apparet in prætorem contemnente, ex quo contemptu imponitur mulcta, quę fiſco, applicatur, & tamen actor nihilo minus agit ad intereſſe ſuum, quæ eſt pœna reſpectu conuēti. vt. ff. ſi quis ius dicem. non obtem. l.1. & C. de modo mulctarum. & ſic non ob. quod dictum eſt ſæpius quæri† de delicto eiuſdem hominis, quia verum ad eādem ſtindictam, ſed alio, & alio modo ſæpius quæritur, qñ ex eodem facto plura reſultant delicta, vt dictum eſt, ſicut apparet ēt in pęna diuina, quia quis punitur, †pro peccato, & nihilominus pęna mū
10 dana. C. de ſum. trin. l.1. in fi & de ſacroſan. eccl. l. pe. De hoc tm̄ uide, quod late dixi ſupra, prima parte, uer. ſed ſuppoſito, quod ſtatutum valeat contra ius cōe, ſed ſi quæratur, & qd & quantum debeat habere hæres occiſi de pœna ex forma ſtatuti, in qōne nr̄a dicendum eſt, quod ſi agatur ex lege municipali, quæ punit homicidiam in centum, quod hæres debet habere dimidiam huius pęnę, ſ. centum, quæ ex ipſo ſtatuto imponitur, quia hoc clare apparet ex uerbis ſtatuti. & ideo ſeruandum. Sed ſi poſtea agatur ex alio ſtatuto, quod
11 punit factorem† pacis in ducentis, non puto quod ex illo ſtatuto debeatur pars aliqua hæredibus occiſi, cum hoc in ipſo ſtatuto non ſit expreſſum & ideo pro omiſſo haberi debet. ff. de uerb.obli.l.quicquid adſtringendæ. Nec obſt. ſi dicatur, ꝙ ex alio ſtatuto, quod punit ſimplex homicidium dimidia applicetur hæredi. nam in ipſo ſtatuto ſolum prouiſum eſt in dimidia uulnerato, non autem hæredi occiſi. Vnd e iſtud be
12 neficium perſonale non tranſgred tur perſonam. ff. de re. iu. l. priuilegiū ꝓſonale, & quia facile fuiſſet ſtatutariis exprimere, qđ in caſu homicidij, & fractæ pacis deberetur hæredi dimidia pęnæ. C. de cadu. tol. l. unica. §. finautem ad deficiētis. Cum igitur non expreſſerint haberi debet pro omiſſo, ut dicta. l. quicquid adſtringendæ. de uerb. obl. Nec ob. ſi dicatur in ſtatuto de frangante pacem uulnerando, quo caſu applica tur dimidia hæredi uulnerati, uidea tur repetitum ēt in hære
13 de occiſi, qa† quæ in præfationib. &c. maxime cū ſit idē ſtatutum. ut ff. de ur. obli. l. Titia. §. idem reſpondet, quia illa regula, de tacita repetitione, fallit quādo ſubeſt ratio nō faciēdi talem repetitionem, uel qñ uoluntas loquentis eſt in ꝯriū ff. de lega. 1. l. licet Impertor. Hic aūt uī euidens rō, quare nō uideatur repetitum, quia in 1. parte prouidit uulnerato in dimidia, non ſic in ſecunda parte hęredi occiſi. Et ad hoc bene facit præalle. l. licet imperator. de leg. 1. Albertus. Odoff. & ui de s̄. hac eadem parte. q. 4. & prima parte. 369.

SVMMARIVM.

1 *Pœna vnica non ſufficit pro pluribus criminibus, & nu.2.*
3 *Interdictum vnum & idem, an duos contrarios effectus producere poſſit.*
4 *Pœna vna non conſumit aliam, in delictis.*
5 *Seruitutes plures in eadem re eodem tempore, an poſſint eſſe, & vna remiſſa tollatur alia.*
6 *Tempus leg. Aqui. pro diuerſis maleficijs in eiuſdem ſerui perſona commiſſis, ſimul currere poteſt.*

Quæſt. CLXV.

1 Thomas †pi perata diſputauit talem qōnē. Vniuerſitas ſcholarium Bon. facit ſtatutum, ꝙ ſi maleficiū cōmittatur in ꝓſona alicuius ſcholaris, & malefactor nō caperet̄, nec puniret̄, qđ decē domus ſolitæ locari de uicinia, in qua fuerit maleficiū ꝯmiſsū, & ꝓximiores loco ꝯmiſſi maleficij ſubijcerent̄ interdicto uſq; ad quinquennii ū. pro quodam maleficio perpetrato in perſonam ſcholaris. decē domus ſubiectæ fuerunt interdicto. iterum in eodem loco ꝓpetratum fuit aliud maleficium in perſonam alterius ſcholaris, eædem domus iterato ſubiectę fuerunt interdicto, quę ritur quando incipiat currere ſecundum quinquennium an ſtatim, an demum finito primo quinquēnio. Quod demū finito primo quinquennio currere incipiat ſecundum quinquēniū, ſic probatur. Si. n. ſm quinquēnium ſtatim curreret, nulla uindicta eſſet ſecūdi offēſi. ut ergo ſatisfiat ſcđo offēſo currat ſm ꝙnquēniū, demū finito primo, ar. ff. de calū. l. ſi qs. ſecūdo rñſo. Item una unica pœna non ſufficit pro plurib.

crimini-

Source : BIU Cujas

crīminib.C. de pœnis.l.omnes. & ff. eo.l.relegati,& vna nuntiatio noui operis ad diuersa opera non sufficit.ff.de oper.noui.nun.l.de pupillo.§.si in pluribus.Item,quia primum inter
3 dictum operatur†duos contrarios effectus, s.penam,quo ad primū maleficium, & immunitatē quo ad fm,ꝯ.l.sine hæreditaria.ff.de neg gest. Item pro hac† quia in delictis vna pœna aliam non consummit. ff.de act.& ob.l.cum ex vno.& de priua.deli. l.nunquam, ꝓp iterationem igitur delicti,dēt tps interdicti iterari.ff de pœnis l.aut damnum.§.quisquis.& finis primi interdicti expectari. C.de pœnis.l.si operis. In contrariū facit, qa cum pœnæ pro criminibus imponuntur, ex die sñiæ currit tempus. ff.de postu.l,imperator. & C.de infa-
5 mi.l.& si seuerior. Item in eadem† re plures possunt esse seruitutes eodem tpe,nec vna remissa tollit alia.ff. de serui.vrba prædi.l.si domus.& deseruit.rusti.prediorum.l si cōi.ergo & duo interdicta possunt eodem tpe simul concurrere,sicut & pluriqus tutelis delatis eodem tpe,currunt quinquaginta dies,qui dantur ad excusationem tutorum.ff.de excusatio.l. scire. §.quinquaginta.& decem dies,qui dātur ad appel.currunt a tpe scientię, etiam si condemnatus sit diuersis sententijs,in auth.de appel.& intra quæ tpa. §. fi.& tempus le.Aql.
6 †pro diuersis maleficijs in eiusdem serui persona commissis simul currere potest,ff.ad le Aquil.l,ita vlneratus.Soluendo tenuit quod tempus secundi interdicti statim currat per iura ad hoc adducta. & quia ista interdicta odiosa sunt,quia per hoc quandoque interdicuntur domus non culpabiliū, & ideo restringendę.de pœnis.l.interpretatione.& similem qōnem eodem modo decidit gl.no.in cle.2 de magi.in vers. sequens.ad rationes in contrariū respondetur, quod omnes loquuntur,quando pœna imponitur delinquentibus,hic autem puniuntur non delinquentes.Vel dicit† posse distingui,
7 utrum domini domorum quæ nunc subiciuntur interdicto secundo,habiles erant ad capiendum vel præsentes tempore maleficij perpetrati, & fuerunt in dolo vel culpa,non capiendo malefactorem , & tunc obtinent allegata pro prima parte.Si vero non erant præsentes, vel non fuerunt in dolo, vel culpa,tunc obtinent contraria.& vide Gui. vers. sed pone quæstionem, vniuersitatis scholarium vbi idem tenet,q̄ est mihi in libro magno quęstionum disputatarum.49.& vide extra de consue.c.cum in tua lib.6.& in vlt.gl.& in lib.d. Ol.249.& 175. & no.ff.de adul.l.si maritus sit in magistratu. & bene.C.de rep.hæred.l.si quis suus .circa finem.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an vti possit duobus instrumentis ad dotis repetitionem. num.2.3.*
4 *Fideiussor datus a magistratu,non tenetur priuatis personis.*
5 *Fideiussor posterius conueniendus est,quam principalis.*
6 *Dotem posse constitui,matrimonio constante,quomodo accipiendum.*

Quæst. CLXVI.

1 **Item** Thomas† disputauit aliam qōnem talē,quę est mihi 39,in li.magno qōnum disputatarum.Ciuitas fecit statutum seu reformationem,ꝙ in consilio eligerent forte duo officiales, qui irent in Apuliam,cum duobus millib. lib.de pecunia cōis, & emerent frumentum , & conducerēt ad ciuitatem.Electi fuerunt Petrus & Albertus,& dederunt fideiussores,& accepta pecunia,iuerunt & emerunt frumentum, & inter se concordauerunt, ꝙ Petrus deberet intrare nauem cum frumento & Albertus veniret per terram . & factū ita est Petrus vendidit frumētū,& cū pecunia aufugit, & cum procederetur contra eius bona,vxor volens bona defendere, ꝓducit duo instrumēta dotalia. vnū antiquū de libris qnquaginta, factū tpe nuptiarū, & aliud de li. 20 factū
2 postea ꝓstāte matrimonio.Ex p̄dictis q̄rit,an mulier vti† posset ambobus instrumentis vel non,& qui teneantur ad restitutionem frumenti, & an electores ipsorum officialium vel fideiussores vtriusque teneantur.Quod electores non teneā tur,sed conueniri debeant fideiussores.& collega, probatur sic. Ciuitas hī loco pupilli, vt C. de iure reipublicæ. l. rempublicam. li.11.ex quib. cau.maior.l.res publica. ubi de hoc not.& dixi,de sacro.ec.l. fi. Sed pupillus primo conuenit tutores fideiussores,& collegas q̄ electores ut C. de magi.conuc.l.1.& l.aduersus.ff.eo.ti.l.duo tutores.C.si tutor.nomi.gessi
3 ser.l.1. & de diui.tute.l.2.ergo ita in proposito.In † contrariū uidetur,ꝙ primo conueniatur fideiussor fugitiui, & electo, qua collega. ff.de adminis trut.l. Luciūs. §.1.& §. cum testamento.de tute.& ratio dif l.1. §.usque adeo.de admini. rerū ad ciui.perti.l.curatores.ad municip.l.imperatores.& l.quid ergo.C.de cōueni fis.debito.l.qm̄.& quo quis ordine conueniatur.l.1.2.& 3.Sed quod fideiussor non possit cōueniri, uī,
4 quia† fideiussor datus a magistratu, nō tenetur priuatis personis,ff.de admi.tu.l.quotiens.ad mun.l.libertus.§.fi.&de periculo nominatorū.l.1 li.10. & de magi.conue.l.1.sed ciuitas habetur loco priuatorum,ut ff.de uer.sig.l.eum qui uectiga. quod metus causa.l.metum.§.animaduertendum.de admi. rerum ad ciui.perti.l, legatum.& C.de iure.reipubli.l.2.& de uend.re.ciui.l 1. ergo fideiussores nō tenentur ciuitati. Item isti duo officiales,habētur ut duo rei debendi,& quilibet tenetur insolidum.d.l.C.quo quis ordin. conuen.l.1 2. & 3.de fabricensi.l.iur.& ad munici.l.imperatores. Ergo primo debet conueniri collega,quam fideiussor, per iura noua in authen. de fideiuss.circa princip.Soluendo tenuit fideiussorem præteneri,q̄ nominatorem vel collegam, per iura. s.ad hoc allegata.Nec obstant iura,quæ dicunt talem fideiussorē non teneri priuatis, & quod ciuitas est loco priuatorum, sed fideiussor iō tenet, quia ēt priuatus tenetur, si eis promittat. Itē
5 non obst.ꝙ primo deberet conueniri † principalis,q̄ fideiussor,quia verum est de suo principali, nō de collega principalis,& intelligitur de vere principalibus,non quadam iuris fictione , ut in casu nostro, & in defectum fideiussor. collega ante conuenitur,q̄ nominator. C. de magistra.conue. l.1.de debito. ciuit.l fi.& ff.ad municip. l.imperator. per quas leges dicit solui qōnem. Non ob.leges in contrarium allegatę,qa loquuntur qñ administratio erat diuisa.at hic non erat diuisa.& iō prius conuenitur collega q̄ elector. Ad fm articulū, de dote mulieris arguit,ꝙ vtranq; dotem petere possit, quia dos potuit constitui añ matrimonium, & eo cōstante. C.de don ante nup.l.si cōstante. & l.cū multæ.& in auth de æqualitate dot.& insti.de act.§.sed& constante. & præfertur aliis creditoribus.C.qui potio. in pig.habe.l assiduis.In contrariū ꝙ vnicam dotem habere debeat.quia secunda dos præsumitur machinata & simulata,in† auth.de æquali. do.§. sed neq;. præsumitur fuisse de bonis mariti. ff. de dona.inter uirum & vxo.l.Quintus.& C.e.l.ēt.sicut & dī in prælato . & de epis. & cle. auth. licentiam.& si fieri debuit constante matrimonio, debuit fieri per viam augmenti.vt.d.tit.de æquali.do.& hāc vltimam.s.ꝙ vnica dos debeatur,determinando tenuit.Nō
6 obstant iura , quę dicunt † constante matrimonio posse dotem constitui. quia loquuntur de vera dote, & quæ obuenit mulieri aliunde,alias præsumitur de bonis viri, ut. d. l.quintus Thomus . & vide Gui. vers.sed pone quæstionem de facto occasione cuiusdam magnæ famil.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta matri per filium minorem. 18.annis . an dici possit relictum pro anima stante statuto,quòd maior.18.annis.possit ad libitum disponere,& relinquere pro anima tantum.distin.nu.5.*
2 *Interpretatio plenior facienda est fauore vltimæ voluntatis & pietatis .*
3 *Parentes non possunt fraudari legitima in bonis filiorum, Et rupto testamento legata debentur coniunctis personis.*
4 *Fraudis præsumptio,nascitur ex coniunctione.*

Quæst. CLXVII.

1 **Quæst.** D.Lambertini talis est Statuto cauetur,ꝙ† maior 14.& minor 18.annis, possit ad libitū disponere & relinquere pro anima tm̄,minor.18.annorum,& maior.14.reliquit matri suæ. c. vel aliam partem bonorum suorum modo quæritur. an valeat tale relictum, ut dici possit
2 relictum pro anima? Et primo† videtur, quod valeat fauore vltimæ voluntatis,& pietatis. in quib. deberet fieri plenior interpretatio.ff.de reg iu.l.in testamentis , & de relig. l.sunt
a personæ. nam anima sumitur pro animato corpore[a]. C.de sac.san.eccl.l.sancimus.&quia pia causa vī relinquendo matri,cum inter liberos & parentes dicatur pietas.C.de neg.ge. l.1.& l.alimenta Item quia statutum est contra ius commune,quo quis potest libere testari in 14. anno.ff.de testa.l.qua etate,& ideo restringendum.ff.de leg.l.quod vero ꝯrōnem:
3 Item quia in bonis† filii parentes habent legitimam,qua nō possunt fraudari.C.de episc.& cle.auth. presbyteros. signata super.l.sac. san. & rupto testamento legata debentur coniūctis personis. de lega præstan. contra tab.bo pos.petita.l 1.& l.viril.& pro hoc ēt. C. de lega. l.cum alienam.In contrariū quod non valeat, quia vī matri in fraudem statuti relictum.
4 fraus. n.† præsumitur ratione coniunctionis.C.de sacros.eccle.l.iubemus. auth. quibuscunq; modis.de excus.tuto.l.humanitatis. Soluēdo distinguit.aut† mater laborabat paupratе, & valet,quia eo casu posset relinquere extraneo,ergo fortius matri,quia in pari necessitate tenemur magis proximis q̄ extraneis,& quia etiam eam alere tenetur. C.de alen.libe. l.1.Si autem est diues, tunc non valeat propter fraudem prę sumptam, per iura prę alle.ad hoc optime facit.C.de sacros. eccle. l.illud.& ibi bene in glos.vltima circa princip. vbi de hoc tetigi in fine. & plenius dixi. C.de epis. & cle.l.si quis ad declinandam.ver.adhuc quæro aliam pulchram qōnem,& eodem modo terminatur per Gui.de suza in suis qōnib.statutorum, versi. sed pone quæstionem,statutum est brixiæ.& ver.seq pro qua determinatione licet non allegant,facit bene.ff.de castren.pec.l.si forte.& C.de castren. pec.mili. l.1.li. 12.&

ADDITIO.

a ¶Corpore.Quid autem anima sit,& quotuplex, not.per Cardi.in cle.1. § porro.de summa trinitate.& fidē Cathol.

Source : BIU Cujas

12.& vide Gui.ver.ſed pone queſtionem,ſtatutum eſt Brixię.

SVMMARIVM.

1 *Pęna quæ infligitur ipſo iure delinquenti,an imponatur ei qui cogitauit & non perfecit.& nu.2.*

Queſt. CLXVIII.

1 Cy. querit.† C. de epiſ.& cler. l.ſi quis non dicã. an pęnã quæ imponitur ſtatuto incurrat cogitãs delictũ cõ-
2 mittere,& agẽs ſed nõ ꝓficiens,ſẽt ſi ꝓ eũ nõ ſtetit,& vr ꝙ ſic ar. ff.de poſtu.l.1. §.remouet,ibi,ergo q̃ locauit, &c. ipſe aũt dicit conſideranda verba ſtatuti. Si.n. puniunt ſolum conatum,eis ſtatur,vt d.l. ſi quis non dicam. Si vero puniãtur effectum tm̃, tunc effectus requiritur, vt ff. de his qui notat. infa.lqui operas.&quod quiſq; iuris.l.1.in fi. Sed.dato quod non puniatur pęna ſtatuti, punietur tamen ſm̃ formam iuris cõis,ſm̃ diſtinctionem notatam in l.ſi quis nondicam.in gl.& in lect. ad determinationem prædictã poſſunt adduci notata per Io.An.in ſimili qõne diſputata per eum,ſ.an pœna,quę ipſo† iure,infligitur,delinquenti, imponatur ei, qui cogitauit,& non perfecit,& incipit quæſtio,quęrit̃ an pœna quæ ipſo iure de qua etiam ſatis dixi. d.l.ſi quis non dicam.

ADDITIO.

a Sed non perficiens, Not.quod affectus ſine effectu punitur per ſtatutum loquens de delicto, quia ſemper in ſtatutis requiritur actus perfectus alias pena ſtatuti non habet locum ſecundum Bart.in l.1. §. diuns ff. de ſicca.& in l.ſi in rixa eo.tit & in l.ſi in fi.in.1 opin. ff de re diuiſi.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudine an poſſit induci, quod non præſtetur in cauſis ſacramentum calumniæ.*

2 *Lex,& pactum æquiparantur.*

2 *Pergami ſtatutum,quod ſtatutum vel conſuetudo poſſit derogare iuri communi.*

Quæſt. CLXIX.

1 Item †q̃ro,an†p̃ſcriptiones iudiciales vel extraiudiciales inductæ a ſtatuto, puta, ꝙ qs poſſit recuperare rẽ vẽdita ex̃ agnatos j. annũ,currãt minori,an vero ĩ eis mero iure ſeruet̃ illęſus,Quod illęſus,ſeruet̃,vr̃ p.l. vltimã. C.in quib. cau.in inte.reſti.nõ eſt neceſſ.doc. cõiter. tenẽt contra riũ,& dicũt,ꝙ lex illa non habet locum in præſcriptionibus iudicialibus ꝓp authoritatem iudiciorum.ille.n.currunt minoribus,ſed reſtituuntur,& ita no.in gl.C.ſi aduer.rem iudi. in re pupilli & no.etiam.d.l.vltima in ſolutione cõtrarii. de l.properandum.§.fi.ff.de iudi.vbi de hoc dixi.Idẽ.tenet Gui. in preſcriptionibus extraiudicialibus a ſtatuto inductis,cum lex illa loquatur ſolum de præſcriptionibus ante ipſam legẽ inductis.& idem tenebat dominus Oldra. & allegabat extra de in integ.reſtit.c conſtitutus,& idem tenet Inno.eod tit.c. auditis.& Hoſtien. in ſumma eod.tit §.in quibuſdam verſic. præſcriptiones.& Spec.eod.tit.§.1.ver.& hoc notandnm. & dixi d.l vltima.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudine an induci poſſit,quod non præſtetur in cauſis ſacramentum calumniæ.*

2 *Lex & pactum æquiparantur.*

Quæſt. CLXX.

1 Vidi †etiã dubitari an ſtatuto vel conſuetudine poſſit induci,quod nõ p̃ſtet̃ in cauſis ſacr̃um calumniæ & vr̃ quod non quia hoc pacto ꝯhentium non poteſt induci.C.de iura.calũ.l.2.§.ſed quia veremur.vbi de hoc dixi.er-
2 go nec per legẽ,† cũ lex & pactũ ęquiparentur. ff.de pactis.l. non impoſſibile.& C.de fideic.l fin.in.fi.& no.C.de decre.de curio.ſuper ribrica. Cõtrarium obtinui pergami, vbi eſt tale
3 †ſtatutũ,cum ſtatutũ & conſuetudo poſſit derogare iuri cõi ff.de iuſtitia & iu.l.omnes populi.&.C.quę ſit lon.cõſu.l.ij.& dixi. s. prima parte in queſtione an valeat ſtatutũ cõtra ius cõc.de iure canonico videtur vera prima opinio,vt notatur in glo.extra de teſti.c.tuis.& videtur textus.& glo extra de iuramen.calum.c.cęterũ.in fi. & nota. per Io.and.eo.ti.c.1.l.6.

SVMMARIVM.

1 *Ad perſonarum & rerũ cumulationẽ, an multiplicẽtur & pęnæ. & n. 2.7.*

3 *Accuſanti ſeruos, qui eedem domini commiſerunt, quantum tempus detur*

4 *Lex tradita ſingulariter,an plures comprehendit.*

5 *Pœna vbi debetur per plures,ſolutio vnius alios non liberat.*

6 *Prolata pluraliter, ęquipolent pluribus ſingularitatibus prolatis diuiſim.*

8 *Statutum contra ius commune, non eſt extendendum.*

9 *Prolatum ſingulariter, facit potius in dubio rem deficere, quam plurale cõprehendat, vbi etiam de fauore tractatur.*

10 *Pęnæ vna ſolutio, tollit obligationem quo ad omnes, in quaſi delicto.*

11 *Indefinita ęquipollet vniuerſali.*

Queſt. CLXXI.

1 Continetur †ſtatuto ciuitatis Lucanę,ꝙ ſi in territorio alicuius cõitatis ꝙmittat̃ homicidiũ,& cõitas illa nõ ceperit malefactorẽ,ꝙ.puniat̃ in cẽtũ libr.ꝙtingit qđ duodecim hoĩes aggreſſi fuerũt in territorio S. crucis quẽdã eorũ quẽ occiderũt, nec apparet cuius ictu mortus fuerit.& cõitas nullũ de ipſis malefactoribus cepit, q̃ rit̃ vtrũ ꝓ quolibet dẽat ꝙdẽnari in cẽtũ,an ꝓ oĩb.ĩcẽtũ tm̃, Quod pro quolibet in centum, vr̃,quia ſi in plurib.reb.vel p ſonis delictum committatur,iuxta numerum perſonarum, & rerũ,augetur pęna & numerus. Ad cumulationẽ.n pluriũ
2 perſonaro† & rerum,cumulãtur & multiplicantur pęnæ. ff. de termi.moto.l.agraria.de colleg.illici.l.pen.§.fin.C de murileg. l.q̃ res.de grege dominico.l.vnica.de re milit. l.rem publicam.& l.milites.& de curſu publico.l.nemo ductum. lib. 12.& ſic patet quod pro ſingulis malefactoribus ſingulæ pœnæ debent imponi.Item,ꝯriorum eſt eadem diſciplina.ff.de vulga.& pup.ſubſti.l.ſed & ſi contracta.de leg.3 vlt.ſed accu
3 ſanti ſeruos,qui cædem dñi† commiſerunt dantur quinque aurei pro quolibet ſeruo,loco præmii,vt. ff.ad ſil.l.lege cornelia.in principio.ergo cõitati negligenti capere malefactores,pro quolibet malefactore imponi dẽt pœna ſtatuti.Præterea, pro quolibet aggrediente conſtat vnum maleficium eſſe commiſſum.ff de iniur.l.ſi plures,& de iuriſdi.omn.iud. l.ſi familia.Ergo plures malefactores & ꝯnter plures negligentiæ,& pro ſingulis negligẽtiis ſingulæ pœnæ,vt ff.ad Tur
4 pil.in ſenatus.circa prin.Præterea,lex tradita† ſingulariter, ẽt plures cõprehẽdit.ff.de lib. homi.exhi.l.3.§.hæc verba.qđ fal.tu.auth.l.1.§.Itẽ hoc ĩterdictũ.& de iu.om.iu.l.ſi qs id qđ §.fi. Ergo pœna,q̃ imponitur,ꝓ uno delinquẽte imponi dẽt
5 ꝓ quolibet,ſi plures delinquant.Præterea,vbi† pęna dẽtur p plures, ſolutio vnius nõ liberat alios.ff.ad le.Aqui.item Mella.§.ſi plures.de iur. omn.iudic. l. adeo. ne quis eum, qui in ius vo.l.pen.& fi.nde liber.cauſa. l.utique de fur.l. vulgaris. §.ſi duo.ſi quis teſtament.liber eſſe iuſ.fuerit.l.prima.§.fin. & arborum fur. cæſa. l.ſi plures. ergo debita pro plurib.malefactoribus,ſemel ſoluta,non liberat omnes.Præterea ſi legislatio ita ſe hẽt prolata ſingulariter ſicut ꝓlata pluraliter ꝙ certum eſt.d.l.3.§. hæc verba & l.ſi qs id,quod.§.fi.cum ſi.
6 & prolata† pluraliter, ęquipollent pluribus ſingularitatibus prolatis diuiſim vt ff.vi bo.rapto.l.2.§.ſed ſi vnus.& ar.de cõdi.inſti.l. 5.§ fi.de leg. 3.l.qui concubinam. §. ſi ſtichus. & de condi.& dem.l.falſa. §.fi. Ergo & prolata ſingulariter æquipollent plurib. diuiſim.ex quo ſequitur ꝙ pro quolibet malefactore non capto vna pœna inſolidum ſit ſolnenda. Præterea, eadem vr̃ eſſe forma agendi cõtra eum, qui conuenit̃ pro delicto alterius,reſpectu quantitatis,ſicut contra delinquentem.ff.de admi.tuto.l.tutor.§.pen & l.ſi ſine hærede.in principio,licet nõ ſit idẽ modus probandi.ff.qñ ex facto tut. l.1. C.de in lit.iuran. l.2.& pe.& ſi.ſed conſtat quemlibet delinquentium tenerii ad pęnam integram, ut d.§.ſed & ſi plures,& d.l.vulgaris.§.ſi duo ergo & cõitas pro quolibet delinquentinm ad integram pœnam tenebitur. Præterea, vnum vr̃ quaſi maleficium pro perſona cuiuslibet non præſentati, ergo pro cuiuslibet perſona vna dẽt pœna imponi, quia ad
7 pluralitatem† delictorum ſequi dẽt pluralitas pęnarũ. ff. de priua.deli.l.2.dicta.l.ſenatus.ad Turpil.& de fur. l. inter oẽs. Econtra vr̃, ꝙ vna tantum pęna ſit imponenda pro omnib. & ꝙ nulla pęna ſit imponẽda tribus primis argumentis oſtẽ-
8 ditur.Primo ſtatutum† eſt contra ius cõe,arg.C.de exhi. rei. l.fi.ergo prolatum ſingulr,nõ erit extẽdendũ ad plures, vt ff. de legi l.quod vero & l.qđ non ratione.& dẽ reg. iur. l.quod contra. Ptæterea, caſus non expreſſus pro omiſſo habendus eſt, & iuri communi relinquendus ff.de verb.ob.l. quicquid ſol. mat.l.ſi cum dotem.in princip. & de liber.& poſthum. l. commodiſſime.vnde cum caſus ſingularis in ſtatuto ſit tantum expreſſus,& pluralis omiſſus,ſequit̃ qđ in plurib.ſtatutũ non uendicet ſibi locum. Prętera ſingulariter prolatũ,facit
9 potius† in dubio rem deficere, q̃ plurale comprehendat, ẽt ſi de fauore tractetur.ff.de teſta.tute. l. duo.& de reb. dub.l.ſi fuerit.& l.ſi quis de pluribus & de ma.teſtam.l cum ex pluribus.Sed ꝙ vna tm̃ pœna ſit imponenda pro omnib. eſt optimũ ar.& ꝙ vna ſoluta,oẽs liberent̃.ff. đ his q deiece.vel effu. l.1.§.fi. cũ duabus,ſ legib. ſequentib.Prętera,ſi plures ſimul ad delinquẽdũ ꝓcedũt,vnũ vr̃ eſſe delictũ. ff.qđ vi aut clã.l. ſem p.§ fi.ĩ ſepulchro.ergo vna ſola pęna dẽt imponi,ꝙa nõ deñt plures pęna ĩponi ꝓ vno delicto,vt ff.de accu.l.ſenatus & de his quibus vt indig.l.reſcriptũ.& l.hęredẽ. Prętera,in
10 quaſi delicto,vna† pęnę ſolutio,tollit obligationem quo ad oẽs.vt d.l.1.de his q deiece.vel effu.& l.ꝓceptione,& no.ff na. ca.ſta.l.vl.§ ſeruorũ.& de act.& ob.l.3.§.pe.Prętera ad ꝯfirmationẽ p̃dictorũ,ꝙ vna tm̃ pęna ſit imponenda,facit.ff.de publ.l.3.§.fi.& l.ſi multi.de iur.fiſci. l.auferr̃ §.fi.ſi fam.fur.feciſ.di quaſi p totũ,de noxali.l.qđ ait.& de le.aquil.l.illud.Mi
11 hi vr̃† ꝙ ſi dicta vniuerſitas nullũ de malefactorib. cepit, q̃ pro omnib.condẽnetur ad vnã pęnã tm̃. & hæc eſt rõ,ꝙa cũ oĩum particulariũ eadem eſt rõ,& ꝯdõ, ſicut eſt in propoſito,omniũ prædictorũ malefactorum, indefinita ęquipollet vni,ff.de teſt.tut.l.ſi qs ita.§ ſi qs filio.de lega.2.l.ſi ita relictũ. in prin.& l.ſi pluri b. & de le.3.l.ſi plures. Vnde cum dicat ſtatutum,

Source : BIU Cujas

tutū,si nō ceperit malefactorē,imponat̄ pęna eētū. li. pinde est, ac si non ceperit omnes malefactores, & sic pęna relata videtur ad omnes vniuersaliter. & non ad quemlibet singulariter. Plus dico, ꝙ si etiam vnum omitteret capere,prædicta communitas nihilominns condemnari deberet ad integra centum, quia in vniuersali si quid deesse reperitur, totū falsum iudicatur, & perinde tota pęna committitur,ac si nihil factum foret. ff.de rebus du. l.si is, qui ducenta. § utrum. Dy.in lib.mag. quæstionum disputatarum.278.Et ad prædicta faciunt notata.supra.hac eadem parte,versic.quinta quę stio.fuit D.Ny.ma.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante,quodsi quis accusauerit aliquem & non probauerit accusationem quod puniatur in decem,aliquis accusauit plures,et non probauit, an tot pęnæ imponendæ quot sunt accusati,vel vna tantum.*

Quęst. CLXXII.

1 Potest etiam ex prædictis colligi solutio alterius quæstionis.Staturo†pergami cauetur,ꝙ si quis accusauerit aliquem & non probauerit accusationem,ꝙ puniat̄ in decem lib aliquis accusauit plures,& non probauit, nunquid debeant sibi imponi tot pęnę,quot sunt accusati ab eo, vel vna tantum pro omnibus. & idem econtra. si plures accusauerunt & non probauerunt, an omnes singulariter. debeant codēnari. an sufficiat pro omnib. vna condemnatio.

SVMMARIVM.

1 *Verba iniuriosa,an contineantur sub dictione,offensa.*

Quæst. CLXXIII.

1 Sed †pone statuto contineri, ꝙ offensa illata alicui præsente Potestate, puniatur arbitrio Potestatis. qdam in p̄sentia Potestatis dixit alicui verba iniuriosa, an habeat locum statutum. Gui.ver sed pone qōnem,statutum est,ꝙ si offensa.tenet quod sic.C.de inoffi.test.l cum te.& famil.er.l. in ipsius.vbi de hoc dixi.& ꝓ hoc bene C. de lib.& eorū. l.2. de testa.l.nullum.& in alꝑ habeto, dictione, offendens & deadim. le.l.3.§.fi.cum ibi no & de his,qui vt indig.l.si inimicitiæ,ff.de iniur.l.1.§.iniuriam.& l.item apud Labeonem.§.ait pretor.& §.conuitium. C.si quis impera.maledi.l.vni. & extra de maledic.c.1.& quod ibi no.

SVMMARIVM.

1 *In delictis dispositiones iuris circa delicta operantur, dispositionem circa personas.*
2 *Iniuria atrox æstimatur etiam ex loco.*
3 *Locus spectatur ad inducendam moram,sicut & persona habilis.*
4 *Argumentum de personis ad locum,an valeat in iure.*
5 *In contractibus vbi de alio loco contrahendi non constat,locus in quo inuenitur ipsa formatio,habetur pro loco contrahendi.*
6 *Locus delicti,quis & vbi in dubio præsumatur.*
7 *Naturæ lex est,vt quem sequuntur commoda,sequantur & incommoda.*
8 *In delictis,vbi constat de substantia delicti,sed est incertus author, in tali dubio fit interpretatio in duriorem partem.*
9 *Nauta tenetur res sibi consignatas in naui,restituere,& quid si non cōstat.*
10 *Dignitas vel potentia,cuiquam nocere non debet.*
11 *In re dubia quam partem se qui debeamus.*
12 *Maleficijs via non est aperienda.*
13 *Plura cum requiruntur ad existentiam vnius negotij, vno deficiente, totum deficit.*
14 *Damnum datum in turba, quomodo puniatur.*
15 *Probari & doceri,quid dicatur.*

Quęst. CLXXIIII.

1 Talis †quæstio disputata per dominum Rich Statuto ciuitatis Paduæ continetur,ꝙ nobiles quidam, qui vulgo male ablati nuncupantur, pro maleficijs in suis villis de die vel nocte commissis in lib. quingentis condēnentur, si malefactores non fuerint ducti in fortiam Potestatis,accidit, ꝙ intra confines villæ quorundam prædictorum nobilium,quidam est inuentus occisus, non tamen apparet quis occiderit,et an ibi, uel alibi, quæritur, an nobiles illius villæ in lib. quingentis ſm formam statuti debeant condemnari? Et ꝙ in hoc dubio, an ibi uel alibi fuerit occisus, isti nobiles debeant condemnari,sic arguitur.Certum est,ꝙ in delictis dispositiones iuris circa loca, operantur dispositionem
2 circa personas.unde†sicut ex personis atrox iniuria æstimatur,ita et ex loco. ff.de iniur.l prætor. §.fi. et l. sed et qōnis.§. sed et si inchoatus.et Insti.de iniu. §.atrox. Item circa pęnas infligendas,sicut facta,scripturæ,et similia ęstimātur ex persona,ita ex loco ff.de pę l.aut facta.in prin. §. persona.et l.1.
3 §. locus. Item circa moram inducendam, sicut † spectatur persona habilis,ita et locus.ff.de usur. l.mora. & de solutio.l. soluturus.Item clarū est in qōne proposita.non solū.ubi certus est malefactor, & nō representat̄, imo ēt ubi est dubiū,si non representat̄, nobiles debent cōdēnari. Sic.n. dicit statutum, si malefactores non fuerint capti,& ducti infortiā ptātis,quę verba sunt intelligenda,sicut iacent, quia sic scripta, licet per q̄ dura.ff.qui & a quibus.l.prospexit.& de legat. 3.l. non aliter. Si ergo, vt ex prædictis apparet, vbi est incerta p̄sona malefactoris,nobiles condemnantur,per ꝑ ns,& vbi in
4 certum est quo loco fuerit † occisus, arguendo de personis ad locum. Secundo sic, esse contractus,in ipsa substantia ꝯctus,pōt esse distinctus a loco contrahendi, vt si Paduæ existens,promittat Bononię soluturum. nam Paduæ est locus contrahendi,bono.substantia,& esse contractus.ff.de bo.aūtho.iudi.possi.l.3.de act.& ob.l.contraxisse. & de sol. quæro. sic & in delictis,esse delicti,uī ipsum subiectum,in quo delinquitur potest esse separatum a loco delinquendi, ut in casu nostræ quæstionis.Nam pōt alibi esse occisus,& alibi ipsum corpus repiri,ut patet manifeste ff.pe adim.le.l.alūnę §.Scia. de religio l.si qs impediat.§.impensa,de sepul.uiola.l.3.§.nō
5 perpetuæ.Item certum est,ꝙ in†contractibus,ubi de alio loco contrahendi non constat,locus vbi reperitur esse contractus seu eius formatio, habetur pro loco contrahendi. ff.de arbitris.l.si cum dies.§.quid ergo.Sic etiam est in specie legata, de leg.1.l.cum res. §. sed si rei arguo ergo sic. Si in delictis potest esse distinctum,esse,& substantia delicti,a loco delinquendi, sic in contractibus, esse contractus a loco contrahendi, & in dubio ubi formatur contractus,præsumitur lo
6 cus cōtrahendi.ita in†delictus,in dubio, locus, vbi reperitur delictum subiectum, præsumitur locus, delinquendi, sicut dī de uagabundo,ubi te inuenero,ibi te iudicabo, de iudi.l. l.hæres absens.§.at si quis.Ita erit de delicto uagabūdo,& incerto,quo ad locum commissionis,ut ubi inuenitur,ibi cōmissum iudicetur. Cum ergo intra confines uillæ nobilium homo sit repetitus occisus,nec constet alibi occisum, locus ubi reperitur corpus occisum,p̄sumit̄ locus occisionis.& sic
7 nobiles ꝯdemnabunt̄.Tertio sic,ſm naturā†est,ut quem sequuntur cōmoda,sequant̄ incōmoda,de re iur. ſm naturā. Sed si de cōmodo rei reptæ in uilla nobiliū tractaret̄,in dubio illi uillæ ascriberetur,ubi repertū esset,sicut cū res in bonis alicuius reperitur,sua esse p̄sumitur.C.ne uxor.pro mari. l.2.de priui l.fiſ.l.1 ubi de hoc. In casu igitur nostro, cū intra confines uillę nobiliū, homo raperiat̄ occisus, sicut nobiles cōsequerētur cōmodū,sic & incōmodū. & ideo condēnent̄. Pro hoc ff.de pi.l.cū tabernā.Quarto sic.Alia uia non est occurrendum legi uel statuto. ff.de tutori. & cur datis ab his.l. scire oportet.sed constat de mente condētiū prædictū statutū, in ꝙ qa difficilimū erat ꝓbare maleficia cōmissa in uillis prędictorum nobilium,qa in dictorū nobiliū potestate erat subtrahere copiam probationis,ꝓpter eorum potentiam,et sic maleficia impunita remanebant,ideo statu factum fuit, ꝙ si malefactores non præsentarentur, nobiles, nullis exquisitis probationib punirentur, quodāmodo ex suo,quasi maleficio.Pro hoc insti.de obli. ex quasi deli §.Item his.et §.itē exercitor. Licet ergo locus maleficij, sit incertus,tñ nullis exquisitis probationib. debent nobiles condemnari,ne subtractis per eos probationib. maleficiū remaneat impunitū.
8 †Quinto sic.In delictis,ubi constat de substantia delicti, sed incertus delinquens, in tali dubio interpretamur in duriorē partē.ut patet.ff.ad.l Aqui.Item mella.§.Si plures de his,q deiece.nel effu.l.1.§.fi.et ll.seq.et ff.de sic. l.fi. At in casu nro ꝙstat de subā delicti, licet īcertus sit locus maleficii cōmissi. ergo in tali iucertitudine interpretabimur in partem duriorem,et sic nobiles condemnabuntur. Vltimo pro hac parte
9 uidetur lex expressa.Certum†est enim, ꝙ nauta tenetur res sibi in naui consignatas restituere.quid si non appareat, ꝙ si bi fuerint consignatę.certe hoc ipso ꝙ in naui reperiunt̄,prę sumuntur cōsignatæ. ff.nau. cau.stabu l.1.§.fi.sic in ꝓposito, eoipso, ꝙ inter cōfines uillæ reperitur occisus, præsumat̄ ibi occisus esse.In contrarium ꝙ nobiles non debeant condem
10 nari, arguitur sic,dignitas uel potentia†sua alicui nocere nō debet.C.qđ metus causa.l.ad inuidiam.de test.non dubium. et ff. de pęnis. l. capitalium. §. ad statuas. Si igitur dicamus nobiles teneri ex eo,ꝙ inter cōfines uillę reperiatur occisus, hoc erit ex prętumptione magis, quam ex ueritate, quia alibi potuit esse occisus,et ibi delatus,ut.d.l.sed si quis.§.impensa. ff.de religio. cum si. sed alius,qui non esset nobilis, ex tali præsumptione non teneretur. ergo nec iste propter nobilitatem suam,quę sibi nocere non debet, tenebitur. Secūdo
11 † sic, in re dubia benigniorem partem et absolutoriam sequi debemus,quia sanctius est nocētem absoluere etc. ut.ff. de pœnis.l.absentem.sic ergo fiat in casu qōnis ꝓpositę. Tertio sic.Certum est,ꝙ unum teneri ex facto alterius,graue est et iniquum,et naturali rationi contrarium. C.ne quis ex uicariis.l.j.lib.11 et de pęnis.l.crimen. Vbicunq; ergo reperitur oppositū. restringendum est tanquam ꝯ rationem inductū.ff.de legi.l.qđ uero.et l.qđ nō rōne.Cū igitur statutum alliget nobiles ꝓ facto, et delicto alieno,restringi dēt ad casū ī statuto expressū.s.qñ ꝙstet delictū ī eorū uillis fore ꝑmissū.

Quarto

12 Quarto sic. Certū est, quod †tolli debet occasio malignandi, nec dēt via maleficijs aperiri. C. si aduer. vendi. l. 1. de indicta vid. l. 2. & vnde vi. l. meminerint. Sed si hoc ipso, ꝙ occisus reperiatur homo in villa nobiliū, tenerētur, aperiretur via maleficijs, qa clā hoīes alibi occisi posset ibi portari, ar. C. de do. l. data. & de lati. liber. tol. l. unica. §. sed ne furādi. maxime cū statutū dicat de die vel de nocte commisso. pro hoc. ff. de vē. inspici. l. 1. §. tria. qđ vi aut clā. l. semper. §. hoc interdictum. & de his, q deiecc. vel. effu. l. 1. §. 1. Non ergo in casu nostro ibi presumi debet occisus, & per ꝑns nobiles non sunt condem-
13 nādi. Quinto pro hoc facit, quia cū †ad existentiā alicuius negocij plura requiruntur, vno deficiente totum deficit. ff. de iti. actuq; priu. l. 3. §. hoc aūt interdictum. Cum. ergo statutū dicat de maleficijs in suis villis commissis, duo requirūtur, s. maleficium commissum, & quod in suis villis, ar. ff. de arbi. l. Celsus. Cum igitur in proposito non constet ꝙ occisus fuerit in villa, ergo nobiles non tenentur. Vltimo videtur expres-
14 sum pro hac parte. nam hic videtur esse regula † ꝙ quandocunque delictum certo loco commissum aliter punitur, quam si esset in alio loco commissum non aliter punitur nisi probetur in illo loco commissum. sicūt dicitur de damno dato in turba quia non aliter punitur nisi probetur in turba datum. ff. vi bono. l. rapto. tertia. §. hæc autem actio. vbi de hoc dixi. Ergo ita erit in proposito, qui a non aliter tenebuntur nobiles nisi probetur homicidium in eorum villa commissū. Idem est in damno dato in naui, quod aliter punitur, quam datum extranauem, vt nau. cau. stab. l. fi. in prin. & pro hoc de incen. rui. na. l. 1. §. fin. & l. se. & si dicatur, docet ibi occisus, eo ipso, quod ibi reperitur, hoc non est verum.
15 Istud enim dicitur doceri † & probari, quod talibus ostensionib. probatur, quod eis existentibus veris, res aliter esse non possit, vt ff. ne qs cū q ius vo. l. pe. Sed in casu nostro licet ibi reperiatur, non sequitur necessario, quod ibi fuerit occisus. vnde dici potest non probat hoc esse, &c. vt C vnde legi. l. nō ob. hoc. Et pro ista parte soluendo terminauit Richar. prædictus, in qōne per eum disputata, quæ est mihi. 16. in lib. mag quæstionum disputatarum, & incipit, quæstio talis est, cum in statuto ciuitatis Paduæ, hoc saluo, ꝙ si diceretur in dicta villa frequenter maleficia fore commissa, & malefactores ibi conuersari, & morari, vel alia verisimilia, argumenta, & maxime vbi multis tranſactionibus opus esset, exemplo pœnæ, tunc dicit nobiles condemnandos. arg eius, quod not. C. de fur. l. in ciuilem. & l. ciuile. & quia quæ liquido probari non possunt argumentis probantur. ff. de re mili. l. nō omnes. §. a barbaris. Richar.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus an possit dispensare cum periuro, propter non seruatum statutum de reuelando.*
2 *Infamia canonica per pœnitentiam aboletur.*
3 *Periurus vere, quis dicatur.*
4 *Periurij crimen consideratur in genere, non in specie.*
5 *Adulterium, grauius punitur, quam periurium.*

Quæst. CLXXV.

Quęstio talis disputata fuit per d Gui. de bayso decretorum doctorē, & mihi. 19. in li. magno qōnū disputatarū, & incipit, statuto vniuersitatis cauet, ꝙ qcūq; sciuerit aliquē ī domo hre vel tenere lusores publice vel occulte teneaī ipsos lusores denūtiare rectori, sub debito iuramēti. scholaris, qui iurauerat statuta seruare, vilitās sociū, in-
1 uenit eū ludētē cum alio, & ipse ēt secrete lusit cū eis, nec se necsocios denuntiauit. q̄rit an sit periurus. Et †an ēps possit cū eo dispēsare circa dignitatem vel ordines. Arguit primo istum periurū, qa statu. erat licitū & de re licita. s. de denūtiando lusores. hoc eñ. est a lege diuina. extra de iudi. nouit. & 2. q. 1. si peccauerit. & ad hoc adducit multa alia iura & rōnes, quæ omitto cā breuitatis. Pro hoc ēt ꝙ tenebatur denūtiare seipsum, & ꝙ in gñali sermone hoc casu cōprehendat persona loquentis, deinde arguit ꝙ non sit periurus, & ꝙ stat. sit illicitum, per multa iura & rationes, quæ cōcludunt, ꝙ occulta & secreta quis denuntiare non debet. Et quod non teneat seipsum denuntiare. soluendo, tenet ꝙ si rector, cui dēt fieri denūtiatio, sit talis, ꝙ verisimile est ꝙ denunciatos corrigat in secreto, & eos non diffamabit, ꝙ tunc teneatur denuntiare ꝑm formam statuti. & si non denūtiet, sit periurus. Si aūt verisimile est, ꝙ rector ex odio uel alia causa eos publicaret & diffamaret, vel puniret, tūc non teneretur denunciare, nec fit periurus & ad c. si peccauerit. & oīa alia iura, q̄ innuūt denuntiationē esse præcepti, dicit ꝙ loquunt de manifestis, vel de occultis, q̄ pnt probari, uel cum talis sit persona. cui sit denuntiatio, qđ possit prodesse, & non obesse, ēt de facto ad c. quidam 5. q. 1. dicit, quod illud accidit ex culpa diffamātis, & ne fama diffamati remaneat denigrata. Circa ꝑm art. an eps possit cū tali periuro dispensare, post multa subtiliter alle. pro & contra, dicit quod sit uera opi. glo. lo. & Ber. s. ꝙ episcopus possit dispensare vbicunque non inueniatur prohibitū, qđ cū in periurio nō reperiat ꝓhibitū poterit dispēsare, nō ob.
2 ꝙ periurus dicat infamis † qa infamis est in infamia canonica, quę per pœnitentiam aboletur, de qua loquitur. c. infames. 5. q. 1. sed non infamia iuris, vt colligi pōt extra de testi. c. testimonium. vbi de hoc per Inn. & Host. vel si vis dicere, quod sit infamis ꝑm ea, quæ not. ff. de his, qui not. infa. l. Lucius. dic quod talem infamiam poterit abolere ēps, quia hoc sibi permittitur in criminibus, in quibus potest dispensare vt no. 15. q. vltima, hi qui. Si tenere velis opi. Gof. & Host. ꝙ in adulterijs & minorib. possit. vbi vī expressum, quę magis videtur amica iuri, tunc ēps cum vere periuro dispensare non
3 possit, & intelligitur vere periurius † qui sponte trāsgreditur licitum iuramentum. quod hēt omnes suos cōites, de quib. habetur. 22. q. 2. c. 2. quod intellige, q̄ periuriū esset manifestum, quia si occultum, posset ēps dispensare. vt no. extra de
4 tempor. or. c. quęsitum. Et huius ratio est, † quia crimen periurij consideratur in genere, non in specie, vel ꝑm circunstātias maius, & grauius est de se absolute loquendo, quam crimen adulterij, quod theologi tenent. Nec obstaat quod adul-
5 terium magis puniatur, quia illud est ratione † maioris scandali, ratione cuius minus delictum fortius punitur. not. 32. q. 1. proposito. ad alia etiam argumenta contraria respondet, quæ omitto causa breuitatis. Sed ad ipsam quæsti onem recurratur.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quod si quis ingrediatur possessionem rei alienæ, cadat a iure suo, & puniatur in centum, si hoc fecerit sine iudicis authoritate. Quidam sine iudicis licentia intrauit possessionem rei alienæ, ille cuius erat, propria authoritate eum violenter eiecit, an prima violentia sit omnino sublata per secundam, & quo ad pęnam, & quo ad rem. & nu. 7. 12. 14.*
2 *Argumentum a contrario sensu validum est in iure.*
3 *Actionem nemo debet consequi ex improbitate.*
4 *Dolosius nihil dolo, maxime, vbi circa idem dolus committitur.*
5 *Accessorium sequitur naturam principalis. limit. & nu. 15.*
6 *Plus petens, perdit ius suum.*
8 *Prouisio pęræ legalis vel conuentionalis restituta re, vel principali actione sublata per rei restitutionem non tollitur.*
9 *Actio vna quando tollat aliam,*
10 *Dolus cum dolo compensatur, maxime quādo circa rem eandē committitur*
11 *Prohibita censentur, quæ non conceduntur.*
12 *Puniri tantum debet quis in ea re, in qua deliquit.*

Quęst. CLXXVI.

Statuto †cauetur, quod si aliquis ingrediatur possessionē rei alienæ, quod cadat a iure suo, & puniat in centum lib. si sine licentia iudicis hoc fecerit. Quidā sine iudicis licentia intrauit possessionem rei alienæ, ille cuius erat, propria authoritate ex interuallo cum violenter eiecit. quæritur, an prima violentia in totum sit sublata & cōsumpta per secundum, & quo ad pœnam. & quo ad rem. Et primo videtur ꝙ sic, authoritate glo. q̄ hoc tenet. C. ad l. Iul. de vi publi. l. si qs a se fundū. & de excep. l. licet. ꝑm tertiā positionē casus. & no. tē. ff. qđ vi aut clā. l. si alius. §. bellissime. q̄ argumentatio ualida est, ut probatur. ff. delegi. l. nā ut ait. &
2 l. 2. & l. nam imperator. cum si Secūdo, † per argum. sumptū a ꝓrio sensu. l. cum par. ff. de reg iur. ubi dī, ꝙ illi dēt permitti pęnam petere, qui in ipsam non incidit. ergo a contrario, qui in eā incidit eam petere non potest. ad idem. ff. de fur. l. qui re sibi commodata §. 1. & locati. l. quæro. §. inter. cum si. ꝙ ar. a contrario sensu fortissimum est. ut ff. de offic. eius cui man. est iurisdictio. l. 1. §. huius rei. Et pro hoc, nemo ex im-
3 probitate † sua dēt consequi actionem. ff. de fur. l. itaq; fullo. §. 1. & l. eum, qui. §. is autem. & l. si quis in tantam. C. unde ui. sed iste improbitatem commisit ex interuallo expellēdo. ergo &c. Item transacto de principali, frustra de pęna laborat ff. si quis cautio. l. 2. in prin. & de eo, quod certo loco. l. fin. & ibi no. Sed cum hęc prima uiolentia sublata, sit, quantum ad rē principalem, quasi de causa sit transactum p secūdā uiolentiā, ergo secūdus inuasor frustra de pęna laborat. Item nil
4 dolosius † doloso, & maxime q̄ circa idē cōmittit dolus. ff. de dolo. l. si duo. & ibi no. cū ergo secūdus inuasor dolū cōmisit ꝓ primū, & circa eandē rē, nihil ei dicere potest, qa ex delicto suo nō dēt meliorē facere suā ꝯdōnē, sed deteriorē, ff. de re. iu l. nō fraudant. §. nemo. & pro hoc bene. ff. ꝙ metus cā. l. extat. & ad l. Iul. de vi. priua. l. creditores. Itē ex beneficio d. l. si quis a se fundū. C. ad l. Iul. de vi. est hoc, qđ quærat, quis ultimo loco, uenerit ad possessionē. Ergo tale beneficium est pleniſſime interpretandū, s. & quo ad rē, & quo ad pęnā. ut ff. de ꝓsti. prin. l. bñficiū. & de re iu. c. decet. li. 6. Cum ergo ultimus inuasor ultimo uenerit ad possessionē oī suo iure priuatus est. nā ēthoc ꝓtingit nedū in eadē re, sed ēt in alia, ut quādo quis pignorat aliū iniuste, in auth. ut nō fiāt pig. §. 1. Item
5 accessoriū † naturā sequitur principalis. ff. de reg. iur. cū principalis. Cū igitur in re inuasa ultimus inuasor ꝓdatius suū,

& sic

Source : BIU Cujas

& sic in principali, ergo & in accessorio, s. in pęna. Item quis perdit † ius suum plus petendo. C. de plus peti l. 1. Ergo multo fortius inuadendo, quia maius est delictum. ff. de pœnis. l. absentem. §. fin. l. quædam. & l. aut facta. §. qualitate. In contra-
7 rium quod prima † violentia nō sit sublata, nec quo ad rem. nec quo ad pœnam, sic probatur authoritate glos. quæ hoc tenet. ff. de ui & vi ar. l. 1. §. qui vi a me. & in l. qui possessionē. quærit, sed non soluit. Secundo per locum a simili, furtum cōmittens in eadē re furti, agit si sibi fiat furtum. ff. de fur. l. qui vas §. si ego idē ergo in violentia, vt d. §. qui ui a me. Ter-
8 tio, quia specialis prouisio pęnę † legalis vel conuentionalis restituta re uel principali actione sublata, per rei restitutionem non tollitur. ff. de fur. l. qui ea mente. & vi bonorum raptorum. l. pen. Sic in proposito. sublata principali actione ꝓpter crimen, quo ad rem, non erit sublata, quo ad pœnam.
9 Quarto † ex eodem facto descendentes actiones, quarum vna est ciuilis, alia criminalis, vna non tollit aliam, etiam lata sententia absolutoria. C. quando ciuilis actio cri. præiudicet. l. vnica. Multo minus, quando, descendunt ex diuersis factis, siue delictis, vna tollit aliam. Item, quia † dolus cum do-
10 lo compensatur tunc demum, quando committitur, circa eandē rem, vt d. l. si duo. ff. de dolo. & ibi no. ergo circa aliud, puta circa pœnam, quæ non est in re, non debet recompensari, quia diuersa delicta etiam circa idem commissa, & etiā si sint præiudicialia non tollitur vnum per aliud. C. qui accu. non pos. l. 1. ergo &c. Et pro hoc co. tit. l. neganda. de publi. iudi. l. is, qui reus. & quod ibi no. de adul. l. 2. §. si publico. Item
11 cum † aliqua conceduntur, cætera prohibentur. ff. de procur l. maritus. Sed pro hoc præal. l. si quis a se fundum. C. ad l. Iul. de vi. solum concessum est amissæ possessionis iura reparari, & possessione restituta causam criminalem agitari, de pęna vero. l. si quis in tantam, nihil dictum. Ergo in ea contrarium videtur esse statutum. nam legislator non est æstimandus dixisse. quōd mente non cogitauit. de suppel. le. l. Labeo circa fi. Soluendo determinat. inuadens ex interuallo perdat ius detendi pœnam ex statuto, vel l. si quis in tantam inflictam primo inuasori. Quod intelligitur, quando res non fuisset primi inuadentis, sed secundi, ita quod primus inuadens inciderat in pœnam restituendi, seu in tantundem con-
12 demnari, vt in fi. d. l. si quis in tantam. † Si vero res fuisset primi inuasoris, & sic eius pœna fuisset perditionis rei, tūc cum secundo inuadens committat ipsam violentiam in ipsam pœnam, seu rem ipsi pęnæ dedicatam, non potest ipsam pęnam petere, cum ipsa pęna deliquerit, vt in prin. d. l. si quis in tantam. & d. l. si quis a se fundum. in secundo casu illius l. ibi, quod si omissa &c. & ibi amissæ possessionis iura reparentur, & potest intelligi etiam de re, quæ fuit inuasoris, & in secunda violentia sic commissa in ipsa pęna, seu in ipsa re pęnę dedicata ex delicto primi inuasoris. & ita posset intelligi gl. quę est in ipsa. l. si quis a sc fundum. & aliæ quæ idem dicunt. Sed cum res fuit illius, qui secundo inuasit, tunc eidem saluum
13 esset. ius in pęna, vt s. dixi. & hoc cum in ea re tm̄ quis debeat puniri, in qua deliquit. & ita pōt intelligi gl. quæ est in d. l. 1. §. qui vi a me. ff. de vi ar. & aliæ, quæ dicerent idem. Et idem dico, quo ad crimen seu ad ius accusandi de crimine, s. quod violentia secundo loco cōmissa, non tollat ius accusandi ex prima, quantū ad alios de populo tm̄, s̄m quosdam. Sed non
14 video, quare tollatur, ēt † quantum ad ipsum secūdo inuadē tē, cū ēt cōdemnatus de publico crimine possit accusare, qm̄ suam vel suorū iniuriā ꝓsequit, vt ff. de accusa. l. qui publica. & l. hij tm̄. in prin. dum tm̄ non perdat ciuitatē vel libertatem. & ideo sic posset distingui, aut cōmittens scđo violētiā, ꝓdit ciuitatē vel libertatē, & tūc nō accusabit, alias sic, cū suā ꝓsequit iniuriā. Si vero nondum damnatus, tunc reacusare pōt accusatorē suum, cū accuset de pari crimine, & nō ꝓsequat suā iniuriam, vt d. l. qui publico. ff. de accu. & C. qui accu. nō pos. l. neganda. & l. 1. cū vtrobiq; no. & d. l. is, qui. de publi. iud. extra de reg. iur. in pari causa. lib. 6. Ad contraria sic respondetur, videlicet, quod prima allegatio potest esse vera, qm̄ res fuit primi inuadentis, quo casu consumpta est prima violentia, ēt quātū ad pęnam, quæ est in ipsa re, vt dictum est in solutione qōnis. Ad s̄m respondetur quantum ad furem, prout respōdetur in dicta. §. qui vi a me. de vi & arma. & hoc quantū ad prmam partem illius allegationis, quantū ad s̄m dum dicitur, imo si habet, perdere debet, respondetur quod verum est in ea re, in qua delinquit, vt sic distinguat an res erat dedicata pęnæ, vt quia erat primi inuasoris, aut non, vt supra dixi in solutione qōnis. Ad quartam allegationē pōt rm̄deri ex his, quæ no. d. l. fi. ff. de eo, ꝙ certo loco. in gl. nō recipiēdo sottē, s. ꝙ in casu nostro est ipęna legalis. in legibus, ꝛrijs iudicialis, vel arbitraria. Ad quintam allegationē pōt rm̄deri, ꝙ vera sit qm̄ res erat primi inuasoris, & si erat debita pęnę, & sic scđa violētia committitur in ipsa pęna, ideo secūdus inuadēs nihil dicere pōt primo inuadēti. Si vero nō erat inuadētis, tūc secus, qa nō ē ꝙmissa pęna ī ipsa re. Ad sextā, cū dr̄, ꝙ amittat omne ius suum rm̄det, ꝙ verū est in ipsa re, unde, aut res erat dedicata pęnæ, aut non, ut prædictū est. Ad septimum rm̄. ꝙ uerum est, qđ ex beneficio d. l. si quis a se fundum, bene quæritur, quis ad possess. uenerit. s. quantum ad rem ipsam, et ius amissæ possessionis. Ad octauum rm̄d. ꝙ speciale est in ll. ibi alleg. ut no. d. l. extat. ff. quod met. cā. in
15 gl. sed nunquid quendam. Ad † nonum, ꝙ accessorium sequi debeat naturam principalis, rm̄detur ꝙ illud est uerū, ubi in accessorio non est prouisio specialis, quæ prouisio specialis est hic, quo ad pęnam per statutum, et l. si quis in tantā. subla ta principali, remauet pœnalis. ff. de furt. l. qui ea mente. ui bo. rap. l. pe. et no. d. l. fi. ff. de eo, quod certo loco, in gl. no. reci piendo sortem. ad l. unicam. de plus peti. dic, ꝙ illa in suo casu loqui tur, et hunc casum nō contingit. Nescio quis fue rit disputator, sed mihi placet disputatio et solutio, qa subtilis, et eam ueram credo. et cum habuerim de facto coram magnis prudentibus, ex quæstione honorem obtinui.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas, quid sit. Et quid ciuitatis appellatione ueniat. & nu. 8. 12. 19.*
2 *Ciuitas & castrum. an sint species appositæ & coęquæ.*
3 *Vicus ciuitati subest.*
4 *Ciuitas a territorio seu dioceſi differt.*
5 *Castellum, quid proprie dicatur.*
6 *Vrbs, vnde dicatur.*
7 *Subur banum vel rusticum dicitur omne, quod intra ciuitatem non est.*
9 *Ciuitas an ueniat municipij appellatione.*
10 *Ciuitas an possit esse sine episcopo.*
11 *Lex ciuitatem componit.*
13 *Vrbs & ciuitas pro eodem accipiuntur.*
14 *Ciuis quis dicatur. Et qui eo nomine intelligantur.*
15 *Ciuitas continetur ciuium appellatione.*
16 *Ciuem facit manumissio, adoptio. Et qnd de electione. ibid. & nu. 23.*
17 *Ciues vrbani qui dicantur.*
18 *Rusticani, qui dicantur.*
20 *Interpretatio potius facienda est secundum ius commune, quam secundum priuilegium.*
21 *Rector ciuitatis, an efficiatur ciuis.*
22 *Pater non sequitur filij domicilium, sed contra:*

Quęst. CLXXVII.

Rex ex statuto seu priuilegio concessit beneficium ciui tatibus & ciuibus regni sui. quęritur primo, quę ter ræ & quæ personæ ciuitatum & ciuium appellatione contineantur. Item, an rector ciuitatis efficiatur ciuis eiusdem ciuitatis. has qōnes disputauit Iaco. de Bel. simul, & sunt mihi 44. in lib. mag. q. disputatarum. & 321. Et primo allegauit, ꝙ
1 † appellatione ciuitatis contineantur solum illæ ciuitates, q̄ hoc nomine appellantur, primo ex descriptione ciuitat. secundum Azo. ciuitas, est multitudo hominum collecta a iure. unde in summa Pandectarum, in prin. & per Aug. lib. de ciuit. Dei, & s̄m Odof. ciuitas est proprie multitudo hoīum, hns eꝑm, & fossatis uel muris uallata, ut ff. de uer. sig. l. urbis. & no per eum. C. de epi. & cle. l. in ecclesijs. uel pōt dici ciuitas, multorum hominum collectio honesta, ad simul habitandum, ędificia vicinia paterfam. causa constituentium in aliquo certo loco. 6 dis. is ita. & Insti. de rer. di. §. singulorū. in fi. §. uel ciuitas, est ædificiorum collatio a multitudine hominum facta, ad simul habitandum. ff. de iusti. & iu. l. ex hoc iure, communia prædiorū. l. 1. et fi. reg. l. 4. §. pe. Sed cum in ciuitate requiratur hoīm multitudo, et in castro, et uilla, nō fit talis multitudo, non continebuntur sub appellatione ciuitatis. ciuitas enim ædificiis vicinis patrumfamil. debet esse fulcita, ff. de ver. sig. l. urbana prędia. l. fundi. cōia prædio. l. 1. et fi. regū. l. 3. §. pe. et l. ex hoc iure. de iusti. et iu. et muris ut fo ueis circundata. ut. ff. de uer. sig. l. 2. et l. Alphenus. et l. pupillus. §. urbs. et episcopali dignitate decorata. C. de epis. et cle. l. nulli. et l. si quis ad declinandā, de epis. audi. l. iubemus. Itē
2 pro hoc, quia ciuitas et castū videnť species appositę et coæquę. C. de testa. l. fi. de offi. præfecti præ. Africę. l. in nomine Domini. §. donec. et §. si uero. et ultra de rescri. c. statutum li. 6. pro quibusdam et ciuitas et oppid. de ver. sig. l. pupillus. §. urbs. et §. oppidum. et urbs, et uicus. ff. de leg. 1. l. si hæres. §. uicis. ergo neutum est alterum, quia species a specie differt,
3 et uide in alphabeto, in dictione ciuitatis. Item vicus ciuitati subest. ff. ad muni. l. qui ex uico. C. de epis. et cle. l. nulli. §. qđ si in uico. cum fi. Constat aūt, ꝙ aliud est dominans et aliud dominatum. ergo uicus et simulia appellatione ciuitatis nō
4 cōtinenť. Itē † ciuitas a territorio seu diœcesi differt, ext. de
5 rescr. c. Rodulphus. 12. q. 2. c fi. et ciuitas a castro, quia † castellum proprie dicitur in limine imperij factum. C. de fun. limitro. l. 2. li. 11. et d. l. in noīe dn̄i. circa fi. de of. præfe. præt. Item castellū, uilla, et uicus ciuitatis dignitate nō honorātur, sed cōiter sub ciuit. regunť, et a uia dn̄r, qa muris nō claudunť, vt d. l si hr̄s. §. uicis. de le. 1. et ibi de hoc. ergo etc. Itē diuersis

Source : BIU Cujas

ſis noĩbus nũcupat̃.ergo non ſunt idẽ,vt.C.de codicil.l.ſi idẽ.
6 †Item vrbis dr̃ ab vrbo & murali ambitu,extra de ſen.excõ. c.ſi ciuitas.li.6.de penu lc.nã qđ.§.pe. & d.l.pupillus. §.urbs. & §.oppidũ.& §.territor.de verb. ſig.uñ omne qđ intra ciui-
7 tatem † non eſt, dr̃ eſſe ſuburbanum vel ruſticũ. C.de admi. tut.l. lex quæ tutores, & de prædiis minorũ.l.ſi prędiũ.ſed villa caſtrũ & ſimilia,non eodẽ mõ terminantur, vt.d.l.pupillus.ergo nõ ſunt idẽ. Itẽ in ciuitatib.defenſores,& magiſtratur creantur.C.de defen.ciui.& de magiſtratib. municip. Itẽ priuilegia & ſtatuta ſunt ſtricte interpretanda,quia ꝯ formã iuris cõis.C.de inoffi.teſta.l.ſi qñ. & extra de trãſla.prælat.in-
8 ter corporalia. & ibi de hoc. In ꝯriũ,ꝙ ciuitatis †app.oẽs terrę contineantur,quia municipia & oppida noĩe ciuitatis cõtinentur.ff.ad municip. l.1.ubi de hoc. & l.eius, qui in ꝑuin. & in auth.cõſtitutio.quæ de digni.§.hęc aũt.& §.illud.Item, formaque dat eſſe rei. ff.ad exhi. l.Iul. §.ſed ſi quis.nam eadẽ forma conſtitui põt caſtrũ & villa, qua & ciuitas.ſ.muris & foueis cum non reperiatur ꝓhibitum. ff.ex quib.cau.maior. l.necnon.§.ſed qđ eis. ergo omnes terrę, appellatione ciuitatis contineri pñt.Item ciuitas ad differentiam agrorũ accipitur,in auth.de inſtr̃.ca.§.hęc aũt. & ff.qui ſatiſd.cog.l.ſciẽdũ. in prin.ergo oĩs locus ad habitandũ ꝙſtructus,vbi agrorũ nõ
9 ſit multitudo,ciuitas appellabit̃.Itẽ†a ciuitate, appellatur ciuis,ſed ortus in municipio dr̃ ciuis.vt.ff.ad muni.l.incola.ergo ciuitas appellatione municipii ꝙtinebit̃.Itẽ quotiẽs in effectu eſt cõiũctio , licet in appellatione diuerſitas dicẽdũ eſt idem eſſe,vt.C.de hęreti.l.qcũq;.& maxime. qa res diſponit ſm ſuũ effectũ. C. de do.ante nup.l. fi.Cũ igit̃ caſtrũ inſigne,
10 eundẽ habeat effectũ quẽ ciuitas, ꝑter q̃ in eꝑali dignitate,& eꝑalis dignitas de ſubſtantia ciuitatis eſſe nõ reperitur, imo † ciuitas põt eſſe ſine eꝑo.80. di.c. eꝑi vero.ergo ciuitatis ap-
11 pellatione ẽt caſtrum & uillę continebuntur.Item lex compo-nit†ciuitatem . ff.de legi. l.lex eſt.ſed eodẽ mõ componit oẽm terrã.C.de tempo.in integ.reſti.l.ſuperuacuã. ergo &c. Itẽ beneficia ſunt pleniſſime interpretanda. C.de cõſti. prin.
12 l.beneficium.Itẽ ex vſu loquendi ciuitas appellat̃,ẽt † caſtrũ & villa.ff.de ver.ſi.l.vt Alphenus. & l.fundi. & l.vrbana familia.& ar.ff.de leg.3.librorum. § qđ.tñ Caſſius.igitur ex vſu loquendi oĩs terra appellatur ciuitas. Sed ſalua eius pace,iſtud
13 ar.iudicio meo magis facis ad oppoſitum.item ædificia quocunq; loco cõſtructa vrbana ꝑdia appellant̃.ff.de ver.ſig.l.vrbana prædia. cõia prædio. l.1. ergo ibi debet dici eſſe ciuitas, cũ vrbs & ciuitas pro eodẽ accipiantur.C.de ędifi.priua.l.ſingularũ.& de ope.pub.l. ꝑſcriptio. Itẽ ſm Azo.deſcriptio ciuitatis eſt, ubi eſt multitudo hoĩum . Sed in magno caſtro eſt hoĩum multitudo,ergo ciuitas appellatur. Item, ſicut ſe hñt inſulę ad Italiam,& inſulę cuiuſq; ꝓuincię ad prouinciã,ita ciuitates Italię ad Italiã.ſed ita hñt ſe,ꝙ alterum eſt pars alterius,& ꝙ minus cedit maiori,& ex oĩbus partib.fit vnũ integrale.vt.ff.de iudi.l.inſulę.de ver.ſig.l.notionem.§.1.ergo ne ceſſario ſequitur,ꝙ caſtrum, & quælibet villa, quæ rñdet ciuitati,ſub ap.ciuitatis contineant̃.ff.de reg.iur.l.in toto.& de
14 au.& ar.le.l.1.in 2.qõ.an ap.ciuiũ contineantur?videndũ eſt, qui†appellantur ciues, & q ruſtici.nam ciuis, appellat̃ ortus in ciuitate in auth.qb.mo.nat.effic.ſui.§.ſi qs igt̃.Item ortus in territorio, dr̃ ortus in ciuitate,ergo ciuis eſt. ff.ad mun.l.incola.& l.qui ex vico.Itẽ ortus in ciuitate,municeps appellat̃. ff.ad muni.l.1 & l.eius qui.ergo eadem rõne ortus in municipio,ciuis eſſe dicet̃, qa ꝙriorũ eſt eadẽ diſciplina, & natus in continentib.vr̃ natus in vrbe.ff.de ver.ſig.l.qui in ꝙtinentib.
15 Item† ciuium ap.cõtinet̃ ciuitas.ff.de re. dub.l.ciuib.ergo in ciuitate orti,appellabunt̃ ciues. Itẽ ciues hñr orti in caſtris in ſignib.C.de teſta l.ſi.& extra de reſcript. c.ſtatutũ. li.6.itẽ ciues facit manumiſſio,adoptio,& electio,vt.d.l.ciues.C.de in
16 col.Item,in bñficiis faciẽda eſt larga interpretatio.ff.de ꝙſti. prin. l.bñficium.vñ ꝙtineri vñr oẽs vbicunq; habitantes, ar. C.de agen.in rebus.l.fi.li.12.C.de aduo.diue.iudi.l.3.§.ad hoc
17 & l.petitionem, §.ad hoc. Et vrbani † ciues appellantur,qui in vrbe morantur, & quis paterfa. inter vrbanos annumerare ſolitus eſt.ff. de leg.3.l.ſeruis vrbanis.& de ver.ſig.l.vrbana familia . In ꝯrium,quia ortus in uilla, vico, vel caſtro,ruſticus appellatur.in auth.qui.mod.natu. effi.ſui. §.ſi quis igitur ver.1.C.de teſta.l.fi.& vt nemo ad ſuum patrociniũ . l.1.li.11.
18 & d.l.ſeruis vrbanis.†Et ruſticani appellantur, eꝝ.muros habitãtes.C.vt ruſticani ad nullũ obſequiuũ deuocent̃. l.1.li.11. & eꝝ ciuitatẽ nati,agricolę appellant̃,in auth. vt nullus mutuans agricolę,& ti.ſequenti. & C.de agric. & cenſi.l.1.& per totum. li.2. Et ꝙ talia priuilegia ſunt ſtricte interpretãda, vt
19 prędictũ eſt,ſoluendo†utrãq; qõnem dicit, ꝙ aut priuilegiũ vel ſtatutum conceſſum eſt ad honorem vel ornatũ ciuitatis principaliter . aut ẽt ad omnium terrarũ ꝑſonarũ utilitatem pertinet.Primo caſu,ciuitates,ꝑprie & ſtricte intelligendę ſunt ꝑ his,q̃ eo noĩe appellant̃ & nõ improprie, & pro his qui nati ſunt in ciuitate, vel ſuburbijs, vel continentibus ædificijs,vt ff.de le.1.l.ſi quid relictũ. & l.ciuitatib.& l.ſi quis a filio.§.fi.& l.ſi hæres.§.vicis & ad Treb.l.oĩb.de uer.ſig. l.qui incontinentib.de le.3.ſeruis vrb.& de ver.ſig.l.vrbana familia.ſiue de ciuib.cogitauit,vt de diuerſis,ſiue vt de ſingulis.ff. de reb.dub.l.ciuib.& l.cum ſenatus.Secundo caſu, aut certũ eſt,qũo rex oĩb.terris & perſonis voluit prouidere, aut certũ eſt,ꝙ noluit,aut dubitatur.primo caſu extenditur ad omnes terras & perſonas beneficium,ar.d.l.1.ff.ad munici. & C. de agen.in reb.l.fi,li.12.cum concor. Secundo caſu, non porrigetur niſi ſolum ad ciuitates,& ciues proprie & ſtricte ſumẽ
20 do.nã†potius ſm ius cõe quam ſm priuilegium facienda eſt interpretatio,vt ext.de conſue.cum dilectus de tranſact. inrer corporalia.& C.de inof.teſt.l.ſi qñ.ſed quia beneficia ſũt pleniſſime interpretanda, fiet interpretatio de ciuitatib. cũ ſuis adiacentibus & territorijs,ar.ff.de off.præfe.urb.l. 1.§.cũ urbem.C.de bo.vacan.l.ſi qñ.& no.de conſti.princ.l. beneficium. de priuil. quia circa. & ar.a contrario ſenſu dictarum legum.l.ſi quid relictum.& l,ciuitatib. de leg.1. Prędicta vera, niſi ex conſuetudine loquẽdi,uel more regionis,vel mẽte legis aliud appareret, quia tunc illud ſeruandum eſſet, vt d.l.vt Alphenus.& l.fundi.& l.urbana familia.de verb.ſig de leg. 1.l.ſi ſeruus plurium.§.fi.ubi de hoc.& de leg.3. ſeruis urbanis.& l.librorum. §.quod tamen Caſſius . extra de ſponſa. ex literis.de ver.ſig.c.abbate.& no.d. c.quia circa.de priuile. Et ad ꝯria patet reſponſio, ſi ſingula membra diſtinctionis ſingulis legib.adaptentur. Ad ſolutionẽ tertiæ qõnis poſt ali
21 qua allegata, quæ cauſa breuitatis omitto, tenet ꝙ † rector non efficiatur ciuis,propter breuitatem temporis,ut C.de incol. l.1.& 2.li.10. Et qa non vr̃ habere animum ibi conſtituẽ di domicilium,ut eo.li.l.3.& ff.ad mun.l.domicilium.nec ẽt ciues cum eo animo elegerunt,ſed ſolum,vt regat ciuitatẽ. Deficiente ergo vtriuſque voluntate,ciuis nõ fit, ar.ff.ſi cer. pe. l.ſi ego. & l.non oĩs. itẽ rector efficitur pater ciuitatis , in authen.vt iud.ſine quoquo ſuf.§.eos.& pater filij domiciliũ
22 †non ſequitur,ſed econtra. C.de municip.& origi.l.3.& ff.ad munic.l.aſſumptio. §.1.item quia præſes prouinciæ, de quo magis uideretur,non efficitur prouincialis,quod patet,quia de eo quod prius ibi contraxit,parciſſime ius dicitur.ff.de offic.præſi.l.ſenatuſconſulto.Et ad l.ciues. C.de incolis.& alia contraria quæ uidentur concludere, ꝙ electio†faciat quem ciuem,reſpondet ꝙ loquuntur in electis a principe, vel præfecto perpetuo,vel ad longum tempus,vt in ſenatore, milite,& ſi'ibus,alias ciuis non efficeretur,nec domicilium ſortiretur,niſi animus uere vel ex interpretatione interueniret, ut C.ubi ſenatores uel clariſſimi. l.1. & 2.de incolis. l.2. & l. neque.cum ſimilib. Iac.de Bel.

SVMMARIVM.

1 *Hęres an poſſit permutare rem immobilem iuſſu teſtatoris, ſi ſtatutum diſponat, quòd inter viuos non fiat alienatio rei immobilis cum forenſe. & numero 5. 9.*
2 *Cauſa proxima,magis attendenda,quam remota.*
3 *Contractus vbi cauſatur a contractu,quomodo agendum.*
4 *Diſpoſitio vltimę voluntatis,vbi ſequitur ex neceſſitate alege impoſita,ex vltima voluntate ſequitur effectus,non ex lege.*
6 *Sequentia, a principijs neceſſitatem trahnut.*
7 *Cauſę duę ſi concurrant ad eundem effectum,attenditur cauſa, quę reſpicitur,& non reſpiciens.*
8 *Contractus vnus vt cauſatus ab alio, non conſideratur,ſed cauſa.*
10 *Clerici an comprehendantur appellatione forenſium. remiſſi.*

Qnæſtio. CLXXVIII.

Iacobus etiã butrigar̃. diſputauit quæctionem talem, quæ eſt mihi.46.in libro magno queſtionum
1 diſputatarum. † Statuto cauetur, ꝙ nulla alienatio rei immobilis inter viuos poſſit fieri de ciue in forẽſem. Cõtingit, ꝙ quidã dictæ ciuitatis in ſua vltima voluntate diſpoſuit, q̃dam ſuam rem immobilẽ, & iuſſit hæredem ſuũ cũ forenſe permutare. quæritur an hęres permutationẽ facere poſſit, ipſo ſtatuto non obſt. Arguit primo ꝙ alienare non poſſit a
2 a cauſa proxima & remota, qa magis debet†attẽdi ꝓxima, q̃ remota.ff.de excep. rei iud.cum de hoc.& no.per Dy. ext. de reg.iu.c.priuileg.li.6.ſed in propoſito cauſa proxima,eſt prohibitio ſtatuti,remota vero,eſt vlt.volũtatis, ergo &c. item quia voluntas teſtatoris eſt contra prohibitionem legis municipalis,ergo non ſeruanda. Item qa iſta non videtur proprie diſpoſitio vltimæ voluntatis , cum eam non legauerit, ſed permutari iuſſerit.Vnde non põt valere tãquam vltima voluntas, quia hoc non diſpoſuit teſtator, nec tanquam permutatio prohibente ſtatuto.ff.de acceptil. l.an inutilis. cum ſimilib. Item teſtator non poterat permutare obſtante ſtatuto.ergo nec mandare, nec diſponere, ꝙ per hęredem permutetur, quia qđ non poterat per ſe,nec per alium. itẽ quia hæc permutatio expediri habet per hæredem, nõ autem eſt expedita per diſpoſitionem defuncti, vt l.generaliter.§.fina.

Source : BIU Cujas

de fideicõ.liber. ergo iſta alienatio debet cenſeri inter viuos & per ꝑñs ꝯ ſtatutum,& hæc rõ coadiuuatur, ꝙa ex diſpõne teſtatoris,non facta permutatione, non tranſiret dñium, ſecuta permutatione tranſiret, & ſic apparet,ꝙ ſit inter viuos & ꝯ ſtatutum. Item,vbi cauſatur ꝯctus a ꝯctu, puta nume-
3 ratio†pecuniæ mandato agitur ex ſecundo. i.ex nũeratione de mutuo,non ex primo mandato. ff.mand.l.idemq;.§.ſi quis Titio.Ergo ita in propoſito,attendi debet traditio,quæ fit ex permutatione,non aũt origo q̃ proceſſit ex vltima voluntate,ſic prohibita dicetur alienatio per ſtatutum. Et pro hoc bñ.ff.de excep.rei vendi.& traditæ.l.1.§.1.& de act.empt.
4 l.iu.§. ſi procur ſm Hoſt. itẽ licet†exneceſſitate a lege impoſita ſequatur diſpoſitio ult. uoluntatis, tñ non ex l.ſed ex ult. uolũtate. ſequitur effectus,& trãſit dñium,vt C.de ſecun.nu. l.fœminę. Item qñ ex neceſſitate a lege impoſita ſequitur diuiſio,non ex lege,ſed ex ſecuta diuiſione agitur fa.erc.l.1.& l. alienationes.de verb.obl.l.ꝙ Romæ. §. duo fratres.& C.cõia vtriuſq; iudi.li.1. Sic ergo erit in propoſito,ꝙ licet ex neceſſitate vltimæ voluntatis ſequatur alienatio, non tñ ex ea,ſed ex permutatione ſequitur alienatio,& ita ex cã a ſtatuto ꝓhibita.Et pro hoc facit.ff.de re iud.l.a diuo Pio.§. ſed ſi emptor.
5 & C.de euic l.ſi ob cãm.In†ꝯrium,ꝙ alienatio teneat,velut ex cã vltimæ uolũtatis & non inter uiuos, ſic probatur Vbi ex diſpõne defuncti, hæres aliquid facit vel exequitur,qđ facere neceſſe hẽt,tunc a defuncto procedere dr̃.& nõ ab hęre de.Probatur.ff.de iure do.l.adoptiuum.§.1.& l.ſi ego §. ſi res. & de leg 2. l. unum ex familia. Sed in propoſito inducit hr̃di neceſſitas permutandi ex neceſſitate defuncti, ut in auth.de
6 hr̃.& fal.§.ſi quis aũt nõ implens.ergo &c. Item†ſi ſequentia a principiis trahunt neceſſitatẽ, ẽt ſi per ſe poſſent ſubſiſtere ex principiis inducuntur & ſm eorũ tp̃s vt.ff.qui poti.in pig. ha.l.potior.& l qui balneũ. Sed ita eſt in ꝓpoſito, ꝙa ꝓmutatio trahit neceſſitatẽ a uolũtate defũcti. ergo &c. Itẽ qñ duo ſunt & vnũ eſt ꝓp aliud,nõ attẽdimus, quo ad corũ effectũ, illud qđ ꝓp aliud eſt,vt.l.ita ſtipul & l. cum.n.de noua.ſed ꝓp
7 vltimã uolũtatem eſt ꝓmutatio ergo.&c.Item†qñ duæ cauſæ concurrunt ad eundem effectum attẽditur cã, q̃ reſpicit, non reſpiciens.ff.de pac.l.legitima. & de neg.ge.l.ſi pupilli.§. item quæritur.C.de rerum permu. l.ex placito.at hic concurrunt duæ cauſæ,ſ.vltima uoluntas,quæ reſpicitur, & ꝓmutatio quæ ipſam reſpicit.ergo &c.Item quotiens duo concurrẽtia hñt aliquid peragere. effectus ex eis procedens non recte alicui eorum aſcribitur,ſtricta ſaltem ratione.ff.ad l.Aq.ita uulneratus.in fi.& de uer.ſi. l.1 l.cẽſoria.& l.recte dicimus.Licet igitur in propoſito vltima uoluntas & permutatio velut duę cauſæ ꝯcurrãt, & ex eis ꝓcedat alienatio non tñ dẽt nec põt ſoli ꝓmutationi aſcribi.ſed ex vtroq;procedete dr̃,& per
8 ꝑñs non inter viuos.Item qñvnus ꝯctus eſt cauſatus†ab alio non conſideratur cãtus.ſed cauſans. ff.man.l.ſi ꝓcur.in prin. & depo.l.1.§ idẽ Põp.ſed hic ꝯctus ꝓmutationis cãtur ab vlt. volũtate.ergo &c.Prædictis rõnib.quas recitaui, determina
9 tũ fuit,ꝙ †ꝓmutatio poſſit fieri non obſtante ſtatuto tanq̃ ex vltima uoluntate,ꝙ ẽt ꝓbat aliis rõnib. quas omitto cã breuitatis Et ꝓ determinatione bñ facit.C.qñ decreto opus nõ, eſt.l.pe.& ibi ī gl.Et de materia p̃dicti ſtatuti,& an ſit validũ,
10 & an ꝯplectant clerici†appellatione forenſiũ plenißime tractaui.s̃.hac eadẽ ꝓte.q.2.q̃ inci.ex p̃dictis oritur alia.q. la.bu.

SVMMARIVM.

1 *Permutatio an contineatur emptionis appellatione.*
2 *Ratio,eſt anima legis & ſtatuti.*

Quæſt. CLXXIX.

1 **Quæſtio** †fratris vberti de Ceſſena decretorum doctoris,talis eſt,& eſt mihi.44. in lib. magno qõnum diſputatarum.Statuto vniuerſitatis ſcholarium,ꝓp vitandas expenſas, cauetur ꝙ nullus ſcholaris induatur panno valoris vltra ſex ſolidorum, empto in Bono. vel ꝓpe.40. miliaria.ſcholaris emit pannum maioris p̃tii, & cum color, ſibi non placeret permutauit cum alio panno vel aliquo dato in recompenſarione,vel recepto.vel pannum vendidit & alium ſtatim emit eiuſdem,vel maioris precii,vel ipſum pãnũ ſibi furatum redemit maiore pecunia. quæritur vtrũ poſſit indui pãno p̃dicto ſine violatione ſtatuti? & iſta qõ eſt mihi.48.in lib.magno qõnum diſputatarum.Et primo vr̃,ꝙ nõ quia iſte vr̃ facere ꝯ verba vel ſaltem ꝯ mentem ſtatuti. & licet in ſtatuto de permutatione mentio facta non ſit, ſtatutũ vr̃ ſe retuliſſe ad id,quod plurimum accidebat,& quia appel
2 latione emptionis ꝯtinet ꝓmutatio.ff.de ędil.edi. l.ſciẽdũ.§. deĩde aiũt.& de ſtatulib.l.ſtatuliberi a cæteris. §.ꝙntus.& ibi in gl.& C.de rerũ p.l.2. In ꝯriũ,quia uerba ſtatuti ſunt ſtricti iur.& ab eis nõ eſt recedẽdum.de leg.3.l.no alr̃.& maxime ꝯ ius cõe,& ideo reſtringenda.ff.de legib. qđ vero ꝯ rationem
3 cum ſi.Item vr̃ ceſſare†ratio ſtatuti. ſ.expenſarũ vitandarũ, quia iã iſte fecit expenſas, ergo caſſare debet ſtatutum,& vr̃ expreſſum de verbo venditionis,ꝙ non contineatur permutatio.C.de prædi.curial.l.curiales.li.x1. Poſt multa alia alleg. pro & contra.determinatum fuit, ꝙ ſtatutum locũ non habeat,niſi ſcholaris aliqd vltra daret, vel niſi de fraude appareret,& all.in Spe.de empt. & ven. §.nunc dicendum reſtat. ver.ſed pone ſtatutum.& vide qđ dixi in ſimili qõne.s̃.1.parte,ver.ſtatuto Parmæ cauetur,ꝙ habens fundum.

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ proſequutio legis authoritati reſeruatur.*
2 *Decurione damnato,decurionatus honor non remanet integer.*
3 *Legibus diuerſis quoties quis tenetur, vna in plus, alia in minus, vna per aliam non tollitur.*
4 *Sententia lata ſub conditione, an valeat.*
5 *Adiectio incerta,adiecta ſententiæ, non valet.*
6 *Iudex ſententiam ſuam corrigere vel mutare non poteſt.*
7 *Ademptio ex ſententia,an ipſam vitiet.*
8 *Iudex quando pronuntiat contra legem,quia abſoluit iniuſte, ſi illud quod factum eſt, lex notat,tunc nihilominus ſequitur infamia.*
9 *Iudex non poteſt corrigere, mutare, vel diuerſis legib.facere ſententiam.*

Quęſt. CLXXX.

1 **Talem** etiam†qõnem diſputauit Ia.de Bel.& eſt mihi 52.in li.magno qõnum diſputatarũ.307. cauetur.l.municipali, ꝙ qui aliquem percuſſerit cũ ſanguinis effuſione,condemnetur in x. & alio ſtatuto,ꝙ quicunq; commiſerit maleficium in platea, puniatur pœna duplicata. Titius percuſſit Martinum cum ſanguinis effuſione in platea, & condemnatus eſt in x.& in condẽnatione dictum eſt, ꝙ ſi dicta condemnatio eſt ꝯ,pręter, vel vltra formam ſtatutorũ ciuit. Peruſij,ex nunc reducta ſit ad formam ſtatutorum, & ſic eam tulit,& fert, & declarauit,& declarat. Quæritur an intelligatur condẽnatus in xx.& executio debeat fieri in xx. Et primo vr̃, ꝙ executio debeat fieri in xx. quia pœnæ proſecutio,legis authoritati reſeruatur,ut ff. ad turp.l. 1. §.calumniator.in fi. §.ergo pœna duplicata intelligi dẽt ex forma ſtatuti.& quia ſufficit ſi iudex pronuntiat de crimine, licet nihil de pœna declarauit.ut dic.§. quia tunc ptãs legis aduerſus eum exercetur.& pro hoc.ff.ad muni.l.ordine.cir.prin. nam iudex efficere non põt, quin damnatum furti non ſequat̃ in
2 famia, vt ff.de fur.l.non poterit.nec† põt decurione damnato honor decurionatus reſeruari.ff.de iniur.l.diuus. Itẽ ſufficit ſi iudex pronuntiet vim feciſti, quia authoritate legis pœna debita,ſequitur.ff.de pœn.l.ſi præſes. Ita ſnĩa dr̃ eſſe certa, qñ refert ſe ad certũ.C.de ſent.q̃ ſine certa q̃ti.l.3.Sed iſta refert ſe ad certũ, hoc eſt ad formã ſtatuti.ergo &c. item quo-
3 tiẽs quis tenet̃ † diuerſis legib. vna in plus,alia in minus, una per aliã non tollitur.ff.de accu.l.ſenatus. Item iudex põt ſupplere ſnĩam ſuper reliqs.C de fruc.& lit.expen. l.terminato.
4 & de re iud.l.Paulus.&põt ſnĩam†ferre ſub conditione.ff.qñ appel.ſit.l.1.§.biduum. & C.de ſent.l.cũ iudex. & quia iudex ſtatim ſeipſum correxit.ff.de ma.teſta.l.Stichus. & de hære. iuſti.l.ſi ita ſcriptum.Item locus delicti dat formam & ſpẽm delicto.ff.de pœ.l.aut facta.§.locus.ergo propter locum, quia in platea,ex forma ſtat. vr̃ codemnatus in xx. Item ſtatut.ꝙ imponit pœnam x.eſt generale,& aliud,quod imponit pœnã xx.eſt ſpeciale,& generi per ſpeciem derogatur,vt ext.de re. iu.c.generi.li.6.ſed his duob.ult.arg. poſſet rñderi, ꝙ utrũq; ſtatutum eſt ſpeciale,& ꝙ locus non dat formam delicto,ꝙa utroque caſu punitur percuſſio cum ſanguine,licet ꝓp locũ puniatur in plus,& ſic ſola qualitas mutatur,non forma, vel ſpecies,ut d.§.locus.& C.de inceſt.nup.l.cũ ancil.in fi.Puniũtur tñ hæc delicta diuerſis ll. & utraque lex vr̃ deducta in libello,ut ꝯ.dicetur. Vnde apparet, ꝙ dicta condemnatio intelligi debet eſſe facta in x. & ex ꝑñtia in xx. In ꝯrium, quia
5 †adiectio facta in condemnatione, vr̃ incerta, & per ꝑñs,nõ ualere.C.de ſent.quæ ſine certa quanti.l.1. & vr̃ plus dictum & minus ſcriptum.& ideo non ualere.C.de ſen.ex breuiculo reci.l.1.& 2.Item iudex condemnauit ſm ſtat.quod punit in x. ergo aliud ſtatutum vr̃ ignoraſſe, & nihil de eo ſenſiſſe. ff. de inof.te.l.mater. Item dato ꝙ iudex condemnaſſet in minus,q̃ deberet,valeret ſnĩa, cum non fuerit in ea error exp̃ſſus.C.ex qui.cau.infa.irrogatur.l.ad tp̃s. & ff.e.l.quid ergo. §. pœna grauior. Igitur ſubſequens declaratio poſtea nil operatur.Item†iudex non põt ſuam ſnĩam corrigere vel mutare.
6 C.de sẽt.ex breuiculo reci.l.2.de qõnib. l. 1.§.fi.& de pœ.l.diui fratres. nec poteſt ſuper eodem facto duas proferre ſnĩas. C. qñ prouoc.non eſt neceſ.l.1.nec põt in ſua ſnĩa uariare,cum ſemel ſit officio ſuo functus.ff. de re iud.l.iudex.& l.qđ iuſſit. Item ſi iſta ſnĩa cũ dicta ſuppletione ualeret, nunq̃ poſſet ab ea appellari, ꝙa vr̃ hre mantellum ad omnem uentum.ergo dicta ſuppletio uel adiectio non ualet.ff. de le.3.l.Offilius. de arbitris.l. quia arbiter. & ſi uſuf.pe.l. 1.§.1. item in libello petitum eſt puniri ſecundum formam ſtatutorum generalr̃.ergo & ſtatu.quod punit in x. vr̃ deductũ in iudiciũ, igit̃ ualuit

ſenten-

Source : BIU Cujas

ſententia in x.C.de anna.excep.l.fi.& ff.de iud.l.ſolemus. & & ſic concluditur valuiſſe condemnationē in x.& adiectionem nil operari. Soluendo dicit, ꝙ aut iudex pronunciat de crimine tantum & non de pœna, aut de crimine & de pęna ſecundum leges.& q̄tum ad pœnam delicti, & quantum ad infamiam, aut pronunciat ſm leges, quātum ad pęnam delicti, ſed non quantum ad infamiā, aut e converſo, quantum ad infamiam, ſed non quantū ad pœnam, quam pęnā auxit vel diminuit. Primo caſu, qñ iudex pronnciat de crimine tm̄, & nō de pęna, ius punit, vt.d. §.calūniatoribus. in.l.j.ff.ad turpil.& ibi no.in gl.nā pōt &c. Et. d.l.ſiꝑſes.ff.de pęnis. & ad munici. l.ordine. Secundo caſu, qñ pronūtiat de pęna delicti, & quātumad infamiā, ſententia mādatur executioni, niſi ſit appellatum. C.de ap.l.addictos.cū ſi. Tertio caſu, quando, pnūtiat ſecundum leges de crimine, quātū ad pęnā delicti, ſed non quantum ad infamiam, valet ſnīa, & ſi quidem omſit iudicare de infamia, tunc ius pronuntiat de infamia. C. ex quibus cauſis infamia irrogatur.l.ad tempus. ff. de decur.l.ad tēpus. &.l.generaliter.§.j. &.d.l.ordine. ad munici. Si autem iudex ademit infamiam, hoc non poteſt.vt. ff. de fur.non poterit.
7 & de iniur.l.diuus.& eſt ratio, quia † ex ſnīa, & ex cā ſequitur infamia, & ea adempta, ſequitur repugnamtia, & ideo non valet ademptio.ff.de lib.& poſthu.l.ſi ita.§.regula.niſi ademptio iafamię fieret cum cauſę cognitione.vt.d.§.pęna grauior.vbi de hōc no. Quarto caſu, quando pronuntiat ſm leges quantum ad infamiā, ſed non quantum ad delicti pęnam, quia ipſam pęnam auxit, vel diminuit.dic quod ſi cauſa cognita auxit vel diminuit pęnam, valet ſnīa, vt.C.ex q.cā.inf. irrog.l.& ſi ſeuerior.& l.ſe.Si vero ſine cauſę cognitione, tūc ſi contra ius conſtitutionis, non valet ſnīa. ff. quæ ſnīæ ſine ap.reſcin.l.1.in prī.Si aūt ꝯ ius litigatoris, valet ſnīa, ut d.§.calumniatorib.ubi de hoc no.in d.gl.nam pōt.& no.d.§.pœna grauior. nam hoc caſu ius non pronuntiat de pęna, ſed ſtandum eſt iudicis ſnīæ. ſed qñ iudex ommittit iudicare de pęna, tunc ius pronuntiat, ut dictum eſt, & ſic deberent intelli
3 gi dicta iura? Quinto † caſu qñ iudex pronuntiat contra legē, quia abſoluit iniuſte, ſi illud factum, lex notat, tunc nihilominus ſequitur infamia.ff.de ri.nu.l.palam.§.fi. Si aūt factū ſnīa nō notat, tunc non eſt infamis, niſi de colluſione docea tur.ff.de prævari.l.3.& C.de accu.l.qui de crimine.& l.ſi quis homicidij. Ex prædictis patet ſo.qōnis propoſitæ. Nam cū iudex poſſit in ſententia pęnā minuere, valet, non expreſſo errore in ea, cum ſit lata cōtra ius litigatoris, vt dictū eſt, & ſic ualet d.ſnīa, in eo, qđ expreſſum eſt, ſ.in decē, & adiectio facta inutilis eſt, ꝙa non continet certam pęnam, nec ſcriptā,
9 & quia non pōt † corrigere uel mutare, uel diuerſis legib. iudicare.ut l.ſenatus. de accuſ. & alijs oīb. ſ. pro hac par.alleg. Et ad contraria patet reſponſio ex diſtinctione præmiſſa, ꝙa in qōne noſtra pronunciauit de crimine & pęna, licet pęnā minuerit. & ideo adiectio vitiatur. Iac, de Bel.

SVMMARIVM.

1 *Licentiæ conceſſæ ab epiſcopo cuipiam ingrediendi clauſuram monialium, primum generalis, deinde ſpecialis, an prior excludat vel reuocet poſteriorem vel contra.& nu.4.6.7.11.14.16.*
2 *Beneficium debet eſſe manſurum, etiam in temporalib.*
3 *Cauſa ceſſante, ceſſat effectus.*
5 *Ius ſi cui competat ex diuerſis cauſis, poteſt ex ipſis eo vti.*
8 *Conceſſum ſpecialiter, an plus conferat quam conceſſum generaliter.*
9 *Ex actibus duarum perſonarum, arguere licet ad qualitatem vnius.*
10 *Ius cum vni competit circa idem ex diuerſis cauſis, effectus earum adinuicem vnitur.*
12 *Legatum in codicillis, an tollat primo legatum in teſtamento.*
13 *In odioſis & reſtringibilibus, quocunque modo, quis conſequatur effectum gratiæ impetratæ, expirat gratia.*
15 *Legatum generale & ſpeciale, vbi non ob eandem cauſam facta concurrunt, vnum non tollit aliud.*

Quæſt. CLXXXI.

1 Per † dñm fratrem Vbertū canonicū S.Marię in porta Rauen.& quæ eſt mihi 64.in lib.magno qōnum diſputarum, diſputata fuit qō talis. Eps indulſit Titio licentiā ſpecialem. ꝙ non obſtante ſtatuto prohibente, poſſet ſemel ingredi clauſurā monialiū. ante eius vſum, idem eps gñaliter cōceſſit, vt qcunq; uellet tali die ſemel ingredi poſſet dictū monaſterium, cuius generalis licētiæ vigore Titius ipſe hoc proteſtans, ingreſſus eſt illo die, modo quæritur, vtrū adhuc ſemel ingredi poſſit virtute ſuæ licentiæ ſpecialis? Et vr̄ qđ ſic, ꝙa priuilegiū perſonale perſonā ſequitur, ut in reg. iuris priuilegium.li.6 ergo perſonam non relinquet, vſq; ad eius uſum, aliter indulgeutia nihil conferret, quod eſſe non dēt,
2 vt C.de theſau.l.1.li.x. Nam beneficium debet eſſe † manſurum.eo.ti.de reg.iu.c.decet.li.6. & bene in auth conſtitutio, q̄ de digni.§.illud.coll.6.& hoc locum hēt, non ſolū in beneficijs perpetuis, ſed ēt temporalib.ext.de uerb.ſig c.tua. & de reſcriptis. ſi propter.libro 6. Item gratia alicui facta ante finitum vſum, non poteſt reuocari, ēt expreſſe. ff.commo.l.in commo.§.ſicut.& extra de commo.c.unico. Ergo ſpecialis p gñalem non pōt dici tacite reuocata. Item ſicut ceſſante cā,
3 ceſſat † effectus, ita ea durante durare debet, per locū ab oppoſitis. Sed adhuc pōt ſubeſſe cauſa, quare ingredi volebat, ergo.&c. Item ad mulplicationem cauſarum multiplicantur effectus.ff.de ſol.l.qui hominem. §. fi.& 26.di.deinde.ſed hic fuerunt diuerſæ cauſæ concedendi licentiam gñalem & ſpālem, & ſe non contingentes, ergo vna non excludit aliā, pro hoc extra de reſcriptis, olim. cum ibi notatis. Item, ſi iſte
4 ingredi prohiberetur, hoc eſſet, quia per † gñalem licentiam videretur reuocata ſpecialis. ſed hoc eſt falſum, quia aut gñalis eſt ius commune, aut priuilegium. Si ius cōe non tollit priuilegium ſpāle, niſi hoc caueatur, extra de conſt.c.1.li.6. Sed, vnum priuilegium, non tollit aliud, niſi de eo faciat mentionem. no.25.q.2.in ſumma. Itē, ſi diceretur reuocata, non poſſet ingredi vigore alicuius, quia uideretur ſibi prohibitū. qđ eſt abſurdum, imo ſi vna deberet tolli per aliam, ſpālis tolleret gñalem, ſiue præcedat, ſiue ſequatur, vt extra de reg.iu.c.
5 generi.lib.6. Item, ſi alicui competat idē ius ex diuerſis cauſis, pōt ex ipſis eo vti. patet ī archiepiſcopo, cui cōpetit ius viſitandi prouinciam iure cōi, extra de cenſi.c. Romana.lib.6. Si ſuperueniat ſibi ius uiſitandi ex priuilegio, quia efficiatur legatus papę, extra de officio leg. c.1. poterit vtroq; iure uiſitare, & procurationes recipere extra de cenſi. c. cum nup.& ſic ſentit ibi Inn. cuius dictum recitat Archi. 9.q.2.nullus primas. Idem eſt de legato in teſtō, & codicil.ff.de proba.l.quinquaginta.& ad hoc extra de teſta.c.officii. & c.reqſiſti. & qđ not.de duabus quartis deducendis eo.titu.c.Raynaldus.& c.
6 Rayn. Cum ergo ex diuerſis licentiis † & cauſis. iſte habeat poteſtatem ingrediendi, vna non excludit aliam.ad hoc extra de dona.c.inter dilectos.de reſcriptis.cum aliquibus.lib.6.& quod no.per Archi.de pęnitentiis, & re.c.indulgentiæ. lib.6. Nec ob.ſi diceretur, ꝙ ſemel intrādo ex gñali, videatur renūtiare ſpeciali. extr.de ele.c.ut quis duas. lib.6.quia illud uerū in ꝯriis & incompaſſibilibus, vt no.81.diſ.c.ſi quis ſacerdotes in gl.at vbi non ſunt repugnantia, ibi vnum nō tollit alterū, vt patet ex prædictis. Et pro hoc. ff.de teſt.mil.l.3.& de priuile.credi.l. Antiochenſium. & quia una actio non tollit aliā. C.de fur.l.ancillæ.& qñ ciuilis actio præiu.cri.l.1.extra de re. iu.c.nullus pluribus. cū ibi notatis. at indulgentiæ prædictæ non ſunt repugnantes, & ideo vna non excludit aliam. Item vī caſus expreſſus.ff.de ali.leg.alio hærede. §.eū quoq;.vbi libertus, cui ſpecialiter erat relictum. nihilominus admittitur ad gñale legatum oīum libertorum, ſic & iſte habebit bñficium gñalis & ſpālis licentiæ. In ꝯriū facit, † quia vī eſſe odioſum, & ſic reſtringendum, de reg.iu.c.odia.li.6. Sed iſta licentia eſt odioſa, quia ꝯ iura fauorabilia, loquentia de clauſura monialium. quæ fit ꝑp eorum honeſtatem. de ſtatu regulari. c.1.li.6.cā.n. diminutionis honeſtatis earum, eſt uirorum acceſſus.18.q.2.diffinimus ibi, adulteriū.n.intercipit & c. ſtricta aūt interpretatio eſt, vt ſatisfactum intelligatur indulgētiæ prima vice.de præben. c non pōt.lib. 6.de offi. or.c.ordinarii, in fi.& bñfacit.ff de le.3.l.fideic. §.ſi quis. 10.& pro hoc.18.q. 2.in x.ubi dī, qđ ſit rara acceſſio ad eas, & breuis oīno locutio. Item licentia gñalis ipſi Titio plus prodeſſe non debet, q̄
8 ſi ſibi conceſſa fuiſſet alia ſpecialis. nam plus † conſueuit valere, qđ ſpāliter conceditur, q̄ qđ gñaliter.de hæ.ſi aduerſus. de priuil.recipimus. & de iniur. l. Itē apud, §. hoc edictū. ſed ſpecialis, ſcđo conceſſa duplicem non conferet ingreſſum, extra de reſcriptis.c.ex tenore.& c.in noſtra.ergo &c.quia in huiuſmodi odioſis plures literæ ab eodem impetratæ, de ſe mentionem non facientes. aut ſunt eiuſdem tenoris, & datę & unicum hñt effectum. ſi diuerſi. ualent primæ, & ſi vtriſq; uti vellet, vtriſq; carebit. ut. d.c.ex tenore.& de reſcrip. duobus.li.6.& qđ ibi dī de duob. interpretantibus, intelligaī hic
9 de uno impetrante bis. Nam † ex actibus duarum perſonarū, licet arguere ad qualitatē vnius.8.q.1.de ſcripturis. & de pęni.diſt.3. Adhuc inſtant, vbi de hoc ratio, quia ad intentionē cōcedentis recurrendum eſt, extra de præben. c.ult.& de of. del. ſuper eo. Sed ſicut dī in c.ex tenore, intētio ꝯcedentis nō eſt, ꝙ quis ſuper eadem re coram diuerſis iudicibus fatigēt, eo.tit.quia non nulli.& c diſpendia. §.reus. li.6.nec ſuper receptione duorum eccleſiam aut capitulum aggrauare, extra de reſcrip.mādatū.& c.abbatē. Ita hic nō vī fuiſſe epī ītētio ad moniales frequēter ītrare, ꝯ iura p̄al. Itē ſi q̄buſdā religioſis & epīs fuit quōdā ſpāliter indultum. qđ interdicti tpe ſubmiſſa uoce, & ianuis clauſis poſſent celebrare diuina. ex de priui.qđ nō nullis, ſupuenit decr.alma. de ſentē.exc.li.6. q̄ gñaīr hoc oīb cōceſſit quater in anno. nūquid plus mō poterūt illi priuilegiati? Certe nō, ꝙa in hoc oēs ſunt pares. Ad idē ꝯ canones. de conſe.d.1.c.1. & ſicut indultū fuit quibuſdam epiſcopis, qđ in tabula conſecrata poſſent celebrare in itinere conſtituti. ea.diſt. c.concedimus. poſtea emanauit de-

Source : BIU Cujas

cretalis,vlt.ext.de priui.lib.6.quæ hoc concedit omnib.ep̃is, certe primorum priuilegiatorū par est modo conditio. Idē patet in iure vtendi dalmaticis, ꝙ olim priuilegium impetrabatur.23.dist.cōis filius,hodie iure cōi competit. 93. dist. diaconus in conuentu. Sic in casu nostro, cum post specialem licentiam superuenerit gn̄alis,vna confunditur in aliā.
10 Item pro hoc, qa cū vni ius † competit circa idem ex diuersis causis, effectus earū ad inuicē vnitur, vt ubi duplex actus requirebatur,sufficiat vnus,ut ecce,in ecclesia,de qua debet fieri electio per clericos,& confirmatio per superiorem, tanto tp̃e uacat,ꝙ ad superiorem deuoluitur electio.certe superior unico actu pōt prouidere tali ecclesiæ, vbi primo duo actus requirebantur.s.electionis, & confirmationis.extr.de ele.c.ne pro defectu.in fi.ibi canonice ordinare.& sic ibi no.
11 Host. Item non vī,ꝙ gn̄alis † licentia extendatur ad istū Titiū.pro hoc.ff.de vul.& pu.subst.l.cohęredi. §.cū patrē. & de uer.obl.l.doli clausula.ubi de hoc. Non.n.vī eps hunc Titiū hn̄tem licentiam specialem includere in gn̄ali, uel si ea includatur,specialis in ea confusa intell'r. Pro hoc. C.de pac.l. debitori.de fideic.l.cū fm.& ad l.fal.l.ī ponēda.& accedat regula iuris plus in se continet minus. & nō solū vī confundi specialis, sed totaliter reuocari.ff.de ali.leg.l.libertis.in prin.
12 vbi ultimo legatū † in codicillis tollit primo legatū in testō. Itē non pōt negari,qd̄ iste ingrediens authoritate licētię generalis,non uideatur renuntiasse spāli. hoc.n.locū hēt nō solū in ꝺ̄riis,vt s̄.tactū est,sed ēt in ambitiosis & odiosis, extra de præb.c.de multa.& c.præterea.de resc.c.gr̄a.li.6. & in cle. eo.ti.c.gratiæ.& 12.q.2.bonæ. & dato qd̄ non renuntiasset p electionem alterius,non tn̄ pōt,nisi semel effectum conseq ut patet in milite.ff.de testa.mil.l.3.quæ alleg.fuit pro parte ꝺ̄ria.pro hoc ext.de reb.eccl.non alie.c.si q̄s presbyterorum & si tutor vel cura.interue.l.3.vbi licet agendo ꝺ̄ vnum, sibi non præiudicet ꝺ̄ alium,tn̄ si ab vno suū consequatur interesse,amplius agere non potest. ff.de eo per quē fact.er.l.1.§.si plures.& no.d.c.si quis presbyterorum, qa bona fides nō patitur &c.de re.iu.bona fides. Sic ergo erit in ꝓpōsito,ex quo ex generali consecutus est effectū suū, non utitur amplius
13 speciali.ad hoc.ff.ꝙ mo.pi.vel hypo.fol.si differente. Itē † in odio sis & restringibilibus quocunq; mō quis consequat effectū gratiæ impetratæ, expirat gratia. sed in casu nr̄o materia est odiosa & restringibilis, vt probatū est. ergo ex quo sel' ingressus est, expirat gratia.Hoc probatur,ext.de præb.cap.si paup clericus.li.6. quod satis vī decidere qō.nostrā, qa sicut ibi intentio concedentis vī fuisse,quod hoc ipso, ꝙ aliud beneficium fuit nactus,expiret gratia,sic & hic. Item uī esse casus.l.ff. de ali.lega.l.alimenta.§.basilicæ & l.stichus.in princ. sicut.n.ibi non pōt uti gn̄ali, & speciali legato alimentorū, sic nec hic generali & speciali licentia.& pro hoc. C. de leg. l.filia.vbi si pater legat filiæ,postea illud dat in dotem, extinguitur legatum,nec iuuat eū protestatio facta, sic cū sibi nō cōpeteret binus ingressus,non potuit per protestationē acq-
14 rere.Soluendo distinguit,qa † aut in prędictis iudulgentijs ex primitur causa ingressus,aut in altera tn̄,& maxime in speciali.Si in utraq;,aut cā est eadē,aut oīno diuersa. Si eadem, ut puta,qa in vtraq; continetur,quod ingredi possint ad uisitandum reliquias talis sancti, uel qd̄ simile, tunc sufficit sel' ingressus.& ad hoc faciunt iura s̄.alleg. q̄ dn̄t impletam intētionem concedentis & impetrantis. d. c.si pauper clericus. de pręben.li.6. & quæ dicunt sufficere semel esse consecutū suum effectum.& hoc bene probat d.l.alimenta. §. basilicæ. de ali.le.& l.Stichus.idem forte,si causæ sunt diuersæ, sed tales,q̄ in eodē ingressu possint commode expediri, ut quia in una dī,pro consecratione abbatissę, in alia ꝓ uisitatione sancti,vel forte visitet sororem,url consanguineam, q̄ visitatio dēt esse breuis in locutione,ut ꝓbatū est s̄. Ita qd̄ ambę potuerūt cōmode expediri in eodē ingressu. Si aūt cāę esset oīno diuersæ, & quæ in eodem ingressu verisimiliter expediri nō possent,vel ratione tp̃is,vel rōne facti, tunc posset bis ingredi,cum effectus ipsarū causarū nō possunt eodē ingressu cōmode concurrere,vt puta, qa uoluit ꝙ Titius cōgregato capitulo monialū aliq̄ monitionē secretam faceret, vel ꝙ aliquē ꝺ̄ctum, vel quid simile, qd̄ cōmode fieri nō poterat die licentię gn̄alis,propter concursum populi.& ad hoc faciunt
15 p̄all.iura † q̄ dicunt effectū vnius actionis nō euacuari p aliā C.qn̄ ciuilis actio præiudi.cri.l.vnica.cum si. & ad hoc bn̄ facit.d.l.alio.§.cū ergo.de alimētis le.vbi legatū gn̄ale & spāle, non ob eandē cām factū cōcurrūt, vnū aliud nō tollit,& per hoc patet so.ad.l.alimēta.§.basilicæ.co.ti.q̄ vī manifeste cōtraria,qa ibi ob eādem cām fiebat vtrunq; legatū.Idem si in speciali limitaretur certa dies diuersa a gn̄ali,qa qd̄ facit rō diuersitatis, hic operatur variatio tēporis,vt.d.c.1.de constit.
16 lib.6.Si † vero in altera tn̄.s.in speciali exprimitur causa,idē qd̄ s̄. vtrum eodem ingressu expediri poterit, vel non.Si aūt in nulla vel saltem non in speciali expressa est causa,vel tps, sed simpliciter data est licentia ingrediēdi, tunc in materia sic odiosa & restringibili,stricte fieret, verborum interpretatio,vt.d.c.odia. de reg.iur. li.6.& sic stricta præsumitur intentio concedentis,vt ad primā vicem tn̄ referatur, ut.d.c.non potest.de præben.li.6.& de fi.presby.c.1.& ff.de le.3. l.fideic.§. si quis.10.& hoc propter publicam vtilitatem & honestatem contrarium suadentem,quam præsumitur episcopus,quantum potest,velle seruari.19.q.2.diffinimus.& c.luminoso.61. di.obitum.de sta.regula. c.1. lib. 6.& in cle.eo.c. vlt.Hæc. vera, nisi de intentione concedentis aliud appareret quia tunc ei staretur. Per prædictam distinctionem colligi potest contrariorum solutio. Frater Vbertus.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus habens licentiam ab episcopo,intrandi monasterium monialium, in quod intrare non licet sub pœna excommunicationis, an intelligatur etiam habere licentiam pro socio.*
2 *In iudicum duorum, seu prælatorum concursu super eodem negotio, licet vtrique iurisdictio competat, maior minori tamen præponderat.*
3 *Monachus an magis episcopo obedire debeat,quam abbati. & nu.78.*
4 *Episcopus æquiparatur defensori ciuitatum.*
5 *Delegatis duobus mandantibus contraria,obediendum est primo mādanti.*
6 *Monachus seruo æquiparatur.*
9 *Maritus si paciscatur sibi de alimentis, etiam vxori debentur, licet de ea non sit expressum.*
10 *Procuratio,quæ debetur prælatis visitantibus,extenditur ad eorum clientelam & comitatum.*

Quæst. CXCII.

Dominus Pynus de atunsinis de Bonon. doct.decretorum, disputauit infra scriptam quæstionem, quæ est mihi.67. in libro magno quæstio. disputatarū.
1 † Et incipit constitutione Bonon.ep̃i continetur, ꝙ quicunq; accesserit ad monasterium monialium sine eius licentia, sit excommunicatus. Quidam abbas ep̃o subiectus ab eodē impetrauit licentiam simpliciter accedendi ad monasteriū sanctæ Margaritæ, ipse abbas præcipit cuidā monacho suo, qd̄ eum sociaret pro vtilitate monasterij eiusdē abbatis ꝓcuranda,in dicto monasterio sanctæ Margaritę, quod fecit dictus monachus,nulla alia licentia ab episcopo obtenta,certificatus de dicta constitutione & licentia data abbati,quę-ritur an dictus monachus per constitutionem sit excommu
2 nicatus? Et primo vī ꝙ sic.certum † est enim, ꝙ in concursu duorum iudicum seu prælatorum super eodem negotio, licet vtriq; iurisdictio competat, maior tn̄ minori præponderat.Et inobedientia per subditos præponitur.12.q.3.qui resistit.ibi,non tn̄ ꝺ̄ præsul em, non.n.contendit mandatum minoris, qui eligit maiori seruire.& no.9.dist.quæ ꝺ̄ mores,monachus ergo prius debet obedire episcopo,q̄ abbati.Pro hoc extra de ap.cum parati.vbi Hosti.multos casus notat,ex quibus possent singula argumenta induci.s.quid iuris si episcopus & Archiepiscopus iniungunt alicui diuersa,vel Archie
3 piscopus & patriarcha vel rex & patriarcha.In ꝓpōsito † ergo iste monachus magis debuit obedire constitutioni ep̃i,q̄ mā
a dato abbatis, [a] licet vterq; iurisdictionem habeat in cū.11.q. 1.de persona.extra de offi.ord.quanto.& c.graue.Et ꝙ maior sit eps abbate, patet, quia habet potestatem generalem sup abbates,& non econtrario.9.q.3.per singulas. de officio or.c. 1.& de excessi.præla.c.accedentibus. licet. n.abbates iurisdictionem habeāt,ex.de maio.& obe.c.cum in ecclesiis.& no. 2.q. 1.notum. Non tn̄ possunt præiudicare episcopo in his, q̄
4 sunt suæ iurisdictionis,quia episcopus † æquiparatur defensori ciuitatum, qui cognoscit omissis alijs iudicibus, in authē. de defen. ci.coll.3.debuit ergo præferri constitutio episcopi, mandato abbatis, imo,qd̄ plus est,episcopus absoluit excōicatum per abbatem,vt no.quasi per omnes, extra de officio or. cum ab ecclesiarum. iurisdictio.n.abbatis & aliorum in-
5 feriorum abbatum,pendet ab episcopo.9. q.3.in prin,† Item in duobus delegatis mandātibus contraria,obediendum est primo mandanti. extra de rescriptis. cum contingat. Cum igitur constitutio episcopi præcesserit mandatum abbatis, prius debuit monachus constitutioni obedire.Et ad hoc bene facit,de officio. ord.c.quia plerique.Item si in officiis publicis alia fit constitutio vel mandatum abbatis vel religionis,& alia episcopi vel Archiepiscopi,seruatur illa Archiep̃i vel episcopi.10.di.de his.Sed actus,de quo quæritur. s.accedē di ad monasterium,est publicus ergo &c.vt extra de transla. c.vlti.Sic ēt præfertur constitutio vel ordinatio papę,cōstitutionib.

ADDITIO.

a ¶ Abbatis. No. quod monachus non debet magis obedire abbati quam episc. Inno.in c.quanto,de off.ord.Card.in cle.1.§.vero 8.q.de sta.mo.dicit quod episcopo in cura animarum ab episcopo suscepta, & in ratione decimarum, & primitiarum in causis ordinarijs sed abbati infractione voti abstinentie, vel silentio retinendo & seruando regulam, & per Hugo. 11.q.3. qui resistit.& dic quod oportet obedire etiam grauia non si impossibilia præcipiat abbas in c. ad aures,de tempo.ord.

Source : BIU Cujas

rionib. vel ordinationib. aliorū inferiorū, ar. ext. de maio. & obe. c. dilecti. 2. q. 7. puto. & l. di. dño sancto. Adhoc ēt bene fa
6 cit, ext. de off. archipsb. c. 1. Item † monachus, seruo æquipara tur. 4. dist. multos. & sicut monachus est obligatus duobus. s. epo & abbati, vt probatum est. s. ita seruus coniugatus, est obligatus dño in seruitio. 22. q. 5. de forma. & vxori in debito. 27. q. 2. si tu abstines. sed si dñs petat seruitiū, & vxor debitum, tenetur parere dño, vt legitur, & no. ex. de coniugio ser norum. c. 1. sic in proposito, monachus tenetur potius obedire, epo q̄ abbati. Item edictum vel constitutio habet vim citationis. 24. q. 3. de illicita. & ar. ext. de elec. c vlt. li. 6. Sed nirtus citationis præcedentis non tollitur per priuilegium, uel mandatum iudicis ordinarij mandantis cōtrariam. ff. de ex cu. tuto. l. tutor. & ext. de fo. compe. c. proposuisti. per Mādatum ergo abbatis non potuit †
7 præiudicari constitutioni epi præcedenti, quasi per eam monachus sit præuentus. & ideo ei obtemperare debuit, & non abbati. Nec ob. si diceretur, p hic agitur de obedientia, & sic vr abbas præferendus, quia de obedientia non agitur directe, sed indirecte. aliter. n. præfere tur mandatum abbatis mandato epi, quod est falsum & absurdum, vt s. probatum est. Et pro hoc facit, quod no. Inno. & Hos. c. nouit. ext. de iud. Et pro hac parte benefacit. ff. de re
8 iud. l. contra pupillum. §. is, qui ad maius. † In contrarium, qđ monachus in pœnam constitutionis non inciderit, sic probatur. Nullus enim monachus etiam per epum extra monasterium producitur, nisi de voluntate abbatis. 58. d. c. 1. & vltim. & tota potestas monasterii ad abbatem pertinet. 18. q. 2. nullam. ergo monachus mandato abbatis pro vtilitate monasterij, ut in qōne proponitur, debuit obedire. Licet. n. monachus obedire teneatur epo in his, quæ fiunt in figura iudicii, vt probatum est. s. in his tamen quæ spectant ad regulam & obedientiam, magis debet obedire abbati. 16 q. 1. qui vere. 11. q. j. de persona. & extra de offi. or. quanto. & maxime pro vtilitate monasterii. 15. qō. 1. monachi. et de postulando. c. 2. Præterea gratia & snīa dñi, ad familiares extenditur, extra de priuil. c. licet. lib. 6. 89. di. iudicatum. Et bene ad propositum. de priuil. c. authoritatem. lib. 6. Licentia ergo data abbati, extenditur ad monachum, maxime in actu de quo quæritur vt eum sociaret. Indecens enim fuisset abbatem ad monasterium accedere sine monacho, extra de stat, mon. c. monachi. & 18. q. ultima. diffinimus. & pro hoc. C. de episc. &
9 cleri. l. 1. Item † si maritus paciscatur sibi de alimentis, etiam vxori debētur, licet de ea nō sit expressum. ff. de vsu. & ha. l. 2. Idem ergo erit de licentia concessa abbati p porigatur ad
10 monachum. & pro hoc. C. de epi. & cler. Item † procuratio, q̄ debētur prælatis visitātibus, extenditur ad scutiferos & seruientes, eos sociantes. Ad hoc extra de excessi. prelatorum. c. cum ad quorundam. & quod ibi no. per Inn. & Hosti. & de statu mona. in singulis. Item ad hoc facit extra de Symonia. c. fin. vbi dictum de monacho, extenditur ad abbatem. Multo fortius econtrario, cum sicut dictum est, licentia abbatis sine societate monachi honeste effectum sortiri nō poterat. Ad hoc extra de officio delegat. c. prætrea, Et pro hac parte soluendo, terminauit. Ad iura contraria est vna & gñalis rn̄ sio, p iurisdictio epi, vel eius maioritas, vel superioritas, in aliquo non sunt offensa, nec constitutio violata. nam recte intuenti mandata epi & abbatis diuersa non fuerunt circa monachum, imo vnum & idem. imo cohærentia gr̄ę & licē tiæ abbatis, q̄ transit ad monachū, ut ꝓbatū est, monachus, videt sociasse abbatem de licentia epi. Pynus de accursinis.

S V M M A R I V M.

1 *Ecclesia parochialis si cui conferatur, is consequitur titulum in ea, & eius fructus.*

2 *Dispensatio in graue ecclesiæ detrimentum, reuocari potest per ipsummet concedentem.*

Quæst. CLXXXIII.

1 **Bonacursius** † de Floren. Archipresbyter. Ferrar. decretorum doctor. disputauit hāc quæstionem, mihi. 79. libro prædicto quæstionum disputatarū. Statuto iurato ecclesiæ cauetur, p decanus ecclesię fructus prębendæ decanatus non habeat, nisi in presbyterum sit promotus. Cum decano ecclesiæ prædictæ non presbytero, dispensatur per papam, quod, quacunque constitutione in cōtrtrarium edita non obstante. usque ad quadriennium non teneatur ad sacerdotium promoueri, maxime cum in studio morari intendat, prouiso quod decanatus medio tempore, debito officio nullatenus fraudetur, quæritur an pro hoc fructus præbēdæ debeantur decano? & quia quæstio est valde prolixa. omissis allegationibus ad vtranque partem, soluendo determinauit, decanum debere fructus percipere, non obstante statuto. pro determinatione adducens, quod legitur & no. extra de ele. c. cum ex eo. li. 6. vbi dr̄, p si cui parochialis eccles. concedatur, consequitur titulū in ea & eius fructus, e. ti. c. commissa. §. cęterum. tenet tn̄. j. annum se facere ad sacerdotium promoueri, alias perdit ecclesiā, & fructus restituit, eo. ti. c. licet canon. sed si secum per episcopum dispensatur, p vsq; ad septennium causa studij non teneatur ad sacerdotiū promoueri, per hanc dispensationē retinet titulum ēt post annum, & fructus percipit, ac si esset sacerdos, ut ibi colligitur ex tex. & gl. Si ergo hoc ibi contingit ex dispensatione epi ꝯ formam iuris cōis priuantis illum titu. & fructib. fortius esset in casu nostro, vbi est solius quadriennij dispensatio. & sic minus præiudicialis, quam papalis dispensatio, & sic magis fauorabilis, & contra suspensionē tm̄, quæ minoris est vinculi, quā priuatio. & ideo facilius solui pōt p ꝯ formam statuti, q̄ minoris est potestatis, quā ius cōe, & ga hñtis parochialem ecclesiā non promotio sit magis exosa, damnosa & periculosa, q̄ dignitatem habentis, vt probatur d. c. licet canon. coniuncto c. statutū. eo. tit. & eo. li. fatetur tn̄
2 & credit quod si in processu, talis † dispensatio appareret in graue detrimentum ecclesiæ, reuocari posset per concedentem, de reg. iu. l. Neratius. & pro hoc. 64. dist. §. verum. & qđ legitur & no. ext. de deci. c. suggestum. de censib. quanto. de ver. si. qd per nouale. & ad hoc bene facit, de reser. c. vlt. li. 6. Ad contraria argum. respondit, quod omitto cā breuitatis.

S V M M A R I V M.

1 *Hæredes an debeant pœnas dare nomine defuncti.*

2 *Ad copulæ veritatem, quid requiratur.*

Quæst. CLXXXIIII.

1 **Statuto** † cauetur, p in publicis criminib. possit procedi ꝯ absentem, ēt lite non cont. Alio statu. cauetur, p de quodā crimine publico quis condemnetur in cē tum, qdam absens lite non cont. pro dicto crimine publico condemnatus est in centum, moritur, quæritur an hæredes teneantur? Dy, tenet p non. ff. de accus. l. ex iudiciorū. ut ibi
2 dixi, quia ad veritatē † copulatiuæ requiritur veritas omniū cōpulatorum, vt ff. de uer. ob. l. si ita quis. cū itaque dicta. l. ex iudiciorum. dicatur p ad hoc ut pœna transeat ad hæredes, necessaria est litis cont. & condemnatio, & hic deficiat litis cont. ergo &c. Dy. Et pro hoc. C. ex delict. defunctorum. l. vnica. & vide ꝯ. quarta par. ver. Item quęrit ipse Gandinus, si aliquis accusatus.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto vniuersitatis scholarium si cauetur, quod scholares pro introitu sol. xx. & famuli nihil. Si quis erat famulus & scholaris, an dēat illa xx.*

Quæst. CLXXXV.

1 **Proponitur** † etiam qō talis. Venetijs est statutum, quod mercatores pannorum soluant quinque, & mercatores lanę x. Quidā Genuen. mercator lanæ Venetias proficiscēs in portu Pilanorum, factus est mercator pannorum, & Venetias applicuit. Dubitatur qualiter soluere debeat? Quædam gl. quæ est. ff. de uer. ob. l. 2. in 2. gl. ubi de hoc dixi. uer. deinde dic. est arg. p debeat soluere dupliciter, & sic tanquam mercator lanæ & pannorū. & de hoc uide quod dixi supra hac eadem par. in qō. si quis occidit ferro & veneno, an dupl'r puniatur. Et incipit 6. qō est facit etiā p si statuto vniuersitatis scholarium caueatur, p scholares pro introitu soluant xx. & famuli nihil. Si aliqs erat famulus & scholaris, an soluere debeat xx. d. gl. est ar. p sic, & pro hoc ff. nau. ca. l. debet. §. sed & si quis. & quod no per Dy. in simili quęstione. ff. de leg. 1. l. Titiæ textores. in princip. & de hoc dixi d. l. 2. de uerb. obl. dicto uer. deinde dic.

S V M M A R I V M.

1 *Debitor, quis proprie dicatur. & nu. 2.*

Quæst. CLXXXVI.

1 **Quæritur** † etiam, si statuto caueatur p debitores, & fideiussores cuiusque quantitatis persona liter detineantur. cum quidam mercator detentus esset pro multis, in quib. dicebatur teneri multis creditoribus. Titius amicus suus fideiussit simpliciter pro omni & toto, quod da re teneretur. iste mercator fugit. creditores fecerunt fideiussorem carcerari antequam de eorū credito fidem facerent. iste petit se relaxari, allegans p de aliquo certo debito non constabat, quæritur an audiendus sit? Et vr̄ p sic, quia ur̄ fideiussor incertæ rei, & quantitatis, ut ar. ff. de cond. & dem. l. 1. & l. dies incertus, & debitor † dicitur ille, a quo inuito exigi potest, ut ff. de uerb. sig. l. debitor. Dy. tenet ꝯrium per l. ff. de uerb. ob. l. ubi autem non apparet. §. qui uero a Titio. ubi de hoc dixi, quia semper fideiussor vr̄ certū promittere, ut hic patet, quia habetur respectus ad ꝯctum qui præcessit, & in quo est certum deductum. ff. si cer. pe. l. cum quid. & de uer. obl. l. triticum, sicut alias habetur respectus ad pœnam certā. licet principale sit incertū, ut d. ti. de uer. ob. l. si pęnā. Dy.

S V M M A R I V M.

1 *Dicta in præcedentibus, num videantur & in sequentib. repetita.*

Quæst. CLXXXVII.

1 **Quid** † si stat. caueatur, p in instr̄o excedente q̄titatem centū li. adsint quinq; testes. ego feceram sche-

Source : BIU Cujas

dulā priuatā Titio de ducētis libris. postea fecimus cōcsii instrm publicum, quo promitto tibi soluere illud, qđ cōtinet in schedula prædicta. nunquid in hoc instro debeant esse quinq; testes sm formam statuti? dic, ꝙ sic, quasi in instro videantur contineri & repetita illa ducenta in schedula contenta. vt dixi. s. proxima qōne. & pro hoc de ma. test. l. nominatim. de hær. insti. l. asse. de le. 1. l. his verbis. & de re iud. l. ait prætor. §. si iudex. & C. de sent. quæ sine cer. quantita. l. 3.

SVMMARIVM.

1 *Ciuium mentio vbi fit, copulatiue potius intelligendum est, quam disiunctiue. & num. 3.*

2 *Legem condere cui iure competat.*

Quæst. CLXXXVIII.

1 Paduæ †est statutū, ꝙ nullus torqueri possit, nisi ex deliberatione Potestatis & ancianorum, & ꝙ maleficium commissum intelligatur tractatum arbitrio Potestatis, & ancianorum. agebatur de aliquo maleficio, an esset tractatum, vel de aliquo torquendo. Potestas cum uno ex anciani s dicebat istum torquendum, vel maleficiū fore tractatum. oēs alij anciani, qui sunt. 17. numero. petebant oppositum, quærebatur quid iuris? d. Richar. dicebat obtentū fuisse, qđ staretur dicto potestatis, & vnius anciani, quasi essent maior pars, & Potestas haberet solus tantam authoritatē q̄-
2 tam oēs anciani sicut dr de principe & senatu, Princeps †. n. solus pōt facere legem. vt. C. de leg. l. fi. sicut totus senatus. vt. ff. de leg. l. non ambigitur. vbi hoc tenebat. & dixi. Et pro hoc bene. ff. de vsuf. accre. l. si quis Titio, de hæredi. insti. Titius fū di. & l. liber homo. §. Lutius. C. de impube. & aliis substi. l. fin. cum ibi no. & de epi. au. §. decreationib. vbi de hoc. dixi. Nec ob. si diceretur hoc verum fore, si in statuto diceretur anciana-
3 rus. nam †quotiēs ciuium sit mentio, potius intelligimus copulatiue quam disiunctiue vt. ff. de re. dub. l. ciuibus. Et per eadem iura tenebat, quòd si ex statuto imponatur pœna Potestati & ancianis, quod potestas soluat dimidiam & anciani dimidiam. Et pro hoc. C. pe ap. l. quoniam iudices. & de epis. & cle. auth. causa, quæ fit cum monacho. Richar. & ibi in gl. & per Cy. & per me.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium & statutum si concurrant, an se inuicem impediant.*

Quæst CLXXXIX.

1 In ecclesia †cathedrali est statutum, ꝙ episcopus possit testari vsq; ad certam summam. Papa concessit episcopo liberam facultatem testandi ex priuilegio, in quo nulla mentio facta est de statuto, quæritur an testari possit authoritate priuilegij vltra summam in statuto contentam. Oldra. tenet qđ sic, quia quatenus cōcurrat priuilegium cum statuto, nō impediunt se inuicem, quatenus aūt ultra statutum, impeditur testari, in hoc concordat statututum cum iure cōi, vt. C. de epi. & cleri. auth. licentiam. vbi de hoc dixi. & 12. q. 2. charitatem. De statuto autem, quod cōcordat cum iure cōi, nō est necesse in priuilegio fieri mentionem, eo qđ concedens. priuilegiū sciendo ius cōe, vr scire statutum. ar. bonū. ff. de sepul. vio. l. 3. §. diuus. & extra de rescriptis. c. 1. & ibi per Inn. & Host. & bene per Io. and. extra de consti. c. 1. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quod stipendiarij tractentur vt ciues, aliquis scriptus est in numero stipendiariorum vltra numerum determinatum, an is gaudebit statuti beneficio.*

Quæst. CXC.

1 Statuto †cauetur ꝙ stipendiarij tractentur sicut ciues aliquis est scriptus in libro stipendiariorum vltra numerū determinatum, nunqd gaudebit bñficio statuti? dic qđ non, vt. C. de officio mag militum. l. eos. & de epis. & cler. l. q sub prætextu. cum si. & de aduo. diuer. iudi. l. nemini.

SVMMARIVM.

1 *Victori an victus condemnandus in expensis, etiam si iusta causa ductus fuerit ad litigandum, stat. stante, quod victus victori in expensis condēnetur.*

2 *Stat. an valeat ꝙ tutores non teneantur facere inuentarium.*

Quæst. CXCI.

1 Quid †si statuto caueatur, qđ victus victori condemnetur in expensis. nūquid debeat condemna. ēt si iustam habeat causam litigandi? vr qđ non. vt. C. de iudi. l. properandum §. finaūt alterutra, ubi de hoc dixi. Nam statutum debet in hoc recipere interpretationem a iure cōi, vt. C. de nox. l. 2. & ff. de muneri, & ho. l. vt gradatī. §. & si lege, & dixi supra prima parte, in quæstione, an statuta recipiant interptationem? alii dicunt cōtra, ad hoc, vt statutum aliquid operetur ultra ius cōe, & nō videatur proditum superuacuo, ad Carbo. l. qđ Labeo. & pro hoc de lega. 3. l. si mulier. §. 2. & hāc
2 tenebat Oldr. & eā de facto obtinuit. Sed † nunquid statutū valeat, ꝙ tutores non teneantur facere inuentarium? Vber. de do. tenet quod sic. C. arbitrium tute. l. fi. vt ibi dixi in fin. & per hoc. ff. de adm. tu. l. si sine herede. §. Lucius. de decur. l. nō tñ. §. fi. de pig. ac. l. si pignore. § fi. Idem tenet Cy. d. l. fi. C. arb. tute. & Spec. de instru. editione. §. fi. versic. quid si sit. de ꝙsue.

SVMMARIVM.

1 *Hæres adeundo cum beneficio inuentarij, est hæres, quo ad commodum, sed quo ad damnum, fingitur esse non hęres.*

2 *Statutum debet aliquid operari.*

3 *Ex inuentarij beneficio, non debet aliquod damnum hæreditati adferri.*

Quæst. CXCII.

1 Glo. †magua, quæ est. C. de iur. deliberandi. l. scimus. §. in computatione. in fin. quærit, si statutum est in ciuitate, ꝙ nullus possit venire contra instrumenta, per se, nec hæres eius, & testator obligauit fundum ei, quem postea fecit heredem, & qui adiuit hæreditatem cum beneficio inuentarij. nunquid ipse hæres possit vendicare fundum a creditore, non obstante statuto, & illa glo. videtur tenere, ꝙ sic & allegat proximum. §. pro opi. glo. facit. quia statutum alias concordat cum iure cōi, quo cauetur, ꝙ hæres non possit. venire contra iudicium defuncti. C. de rebus ali. l. vēditrici. nō operabiturergo, plusquam ius commune. C. de fideiuss. l. nō recte. & de ope. no. nuntia. l. non solum. §. morte. maxime, cū hic sit declaratio, nō extensio, & declaratio cadit in statutis. ff. de mune. & hon. l. vt gradatim. §. & si lege. Py. in suis quæstionibus. 33. q. quę incipit, patet fundum. tenet contrarium. cuius opi. sequuntur Richar. Oldr. & Cy. d. §. im comparatio-
2 ne, & multi. alii moderni. vt licet hęres ex aditione† hæreditatis cum beneficio iuuentarii sentire non debeat damnum hoc tñ sentiat ex forma statuti, ar. C. de rei ven. l. l. cum a matre, & quia statutum debet aliquid operari. ff. de leg. 1. l. si qñ. & qa statutū vr proditum in casu dubio. sed de iure cōi, ēt si statutū non esset, si non adiret cum beneficio inuentarij, non posset venire ꝑ ꝯctum defuncti, vt dictum est, statutum ergo prouidet eo, casu, quo fecit inuentarium, ne videatur proditum in casu superuacuo. ff. ad Carbo. l. qđ Labeo. & de cap. & postli. reuersis. l. 3. vlt. rñ. Cum ergo adierit sciens statutum, vel scire debens, sm eius formam, vr adiisse. ff. de acq. hære. l. si duo. in fi. Richar. Old & Cy. Ia. de bel. sustinendo gl.
3 dicit † quod hrs adeundo cum beneficio inuentarii, est hrs quo ad commodum, sed quo ad damnum fingitur esse non hrs. præsumitur. n. adire sub conditione, si est locuples. vt. d. §. in computatione. & ea. l. §. & si præfatam. & §. seque. & seq. & in aut. de hære. & fal. ci. si vero absunt, in fi. Vnde dicit, aut hæreditas est locuples, aut non. & aut interest hæredis habere fundum, aut non, secundo, & tertio casu pt vendicare, qa pp beneficium inuentarii non debet sentire aliqđ damnū ex hæreditate, ut est dictū. Sed primo & quarto casu non pt, vēdicare, qa non dēt locupletari cū alterius iniuria. vt. ff. de fur. l. ii is, cui. ī fi. & ex qb. cau. maior. l. sciēdū. cū sim. Ia de be.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quod nullus possit eligi in potestatem Florentiæ, nisi sit miles, item & Guelphus, aliquis electus est, qui nec miles, nec Guelphus, & ita non valet electio, obstante statuto. Iste offert se ad regimen. Florentini recusant. petit salarium, cum per se non stet, quominus adnini stret. quid iuris.*

Quæst. CXCIII.

1 Quid †si statuto caueat, qđ nullus eligi possit in potestatē Florentiæ, nisi sit miles, & nisi sit Guelphus Aliquis electus est, qui nec est miles, nec est de parte Guelpha. & ita non valet electio, obstante statuto? Iste offert se esse paratum ire ad regimen. Florentini recusaut. Iste petit salarium, cum per eum non stet. arg. est, quod debeat habere salarium. C. de lega. l. ab administratione. ubi de hoc dixi. Et pro hoc. ff. de leg. 2. l. cum filius. §. nam iure.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod non possit appellari ad Papam, vel Imperat. an ualeat.*

2 *Appellationis beneficium tollit Imperator in certis casib.*

Quæst. CXCIIII.

1 An †valeat statutum, ꝙ non possit appellari ad papā, vel imperatorē, ar. est qđ non. C. de ap. l. si appellationem & ibi per Cy. & per me. & pro hoc bene ext. de iureiu. cap. uenientes. In ꝑriū vr, quia per partes pōt renuntiari appellatio-
ni. ut C. de temp. appe. l. fi. §. fi. ergo & per l. potest hoc fieri. ff. de reg. iu. l. nec ex prætorio. & no. C. de decre. decurio. sup ru
2 bri. li. 10. & quia imperator tollit † beneficinm appel. in certis casib, vt C. quorū ap. non reci. per totum. & a certis iudicib. ut præfecto prætorio, & senatu, vt ff. a qb. ap. non licet, ergo & ciuitas potest inter subditos, per l. oēs populi. & hanc obtinui Pergami, vbi est statutum, ꝙ non posset appellari ad delegatos imperatoris. Et ad hoc facit, quod no. C. de offi. præfe. præto. l. formam, aliter normam.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra statutum vel consuetudinem ciuitatis, an teneat.*

2 *Statuta & consuetudines, possunt probabiliter ignorari.*

Quæst. CXCV.

1 Quid † si snīa feratur contra stat. uel consuetudinē ciuitatis, nunqd est nulla ipso iure, sicut cum fert, contra

Source : BIU Cujas

cõtrà ius ſcriptum, videtur ꝙ ſic, vt. C. qñ prouo. nõ eſt neceſ
ſe. l. ſi cum in certo. vbi de hoc dixi in fi. vbi Cy. tenet ℨ rium,
2 ſecundũ Ia. de ra. quia † ſtatuta & conſuetudines cũ in facto
conſiſtant, poſſunt probabiliter ignorari. ff. de uir. & fac. ig. l.
2. & pro hoc bene, licet non alleget, ext. de conſt. c. licet Ro.
Pontifex. li. 6. cum ibi no. Quod forte verũ eſſet in iudice, q
3 poſſet ſtatuta probabiliter ignorare. Sed ſi eſſet † iudex ordi-
narius ciuitatis qui ſtatuta ignorare non debet, quia turpe
eſt cuique ignorare ius, in quo verſatur, vt C. de orig. iur. l. 2.
§. Seruius autem Sulpitius. tunc forte ſecus eſſet.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum ceſſio, an habeat locum in pœnis ex maleficio.*

Quæſt. CXCVI.

1 Item quæro, an † in pœnis prouenientibus ex maleficio
ex forma ſtat. ſit locus beneficio ceſſionis bonorũ.
De hoc vide, ꝙ no. per Inno. ext. de ſol. c. Odoardus. & cõiter
tenent Doc. qđ non, ſed q non põt in pecunia, luit in corpo-
re. C. de ſer. ſug. l. quicunque. ff. de pœ. l. 1. §. vlt. de incen. rui.
& nau. l. qui ædes. de in ius voc. l. fi. & de iuri. om. iud. l. ſi quis
id, quod. §. 1. Pro hoc ẽt, quia conuentus ex dolo non habet
beneficium, quod condemnetur inquantũ facere põt. ſolu.
ma. l. etiam. §. 1. & de re iud. l. ſi rerum amotarũ. Et pro hoc
bene facit. ff. quæ in frau. cted. l. vlt. §. fi. & hoc ſentit glo. quæ
incipit, hic loquitur. 86. diſt. c. non ſatis. circa prin. & 14 q. 6. ſi
res aliena. & q. vlt. c. 1. Et hanc tenet Ia. de Are. & Old. & alle
gant. ff. de admit. tut. l. obſẽnus. cum ibi no. & uide Ioan. An.
& ext. de reg. iu. c. peccatum non remittitur. li. 6. & quod di-
xi. C. qui bo. ced. poſſ. ſuper rub. circa fi.

SVMMARIVM.

1 *Legifer maior eſt legẽ.*
2 *Imperare ſibi nullus poteſt.*
3 *Statutum factum authoritate Papæ, vel canonis, omnes ligat.*
4 *Statutum faciens, gerit perſonam publicam.*
5 *Epiſcopus vel quiuis ſuperior, an ligetur ſuo ſtatuto, & nu. 7.*
6 *Pactum tutoris cum creditoribus, non ligat eum ipſo iure.*

Quæſt. CXCVII.

1 In † nouella Io. An. de reg. iu. c. non debet. cui quod plus eſt
li. 6. ponit talem põnem. & ego eã poſui. ff. de reg. iur. l.
cui licet. quod plus eſt. Stat. Bonon. ep̃i excõicat ludentes ad
hazardũ, ipſe ep̃s vel eius metropolitanus in ciuit. Bonon. lu
ſit cũ Titio. quęritur an oẽs ſint excõicati. Pro ep̃o facit reg.
dicta, qa cum poſſit ſtatut. facere, & illud in totum tollere,
multo fortius põt contrafacere ſine pœna. Et quia ipſe do.
Io. An in ipſa põne nimis prolixe habuit, ſicut ipſe fatetur,
ſubijcio aliqua ſubſtantialia, & de reſiduo recurratur ad no
2 uellã. Et pro ep̃o & Archiep̃o facit, quia † nullus ſibi impera
re põt. ff. de arbitris. l. pe. & par non ligat parem, nec maiorẽ,
de minor. l. minor aũt magiſtratus & de arbitris. l. nam magi
ſtratus. & in clem. de elec. ne Romani. Item ep̃s ſe vel ſuperiorẽ
non poſſet abſoluere. ex̃. de pęnitentiis & remiſſio. c. qđ aũt.
&. c. ex eo. ergo nec ligare, cum fauorabilior ſit abſolutio, q̃
ligatio. ff. de acti. & ob. Arrianus. Item, ſi ep̃s in ſtatuto expri-
meret de ſe, vel de Archiep̃o, non teneret, per iura. s̃ allega-
ta, ergo tacite hoc non põt. extra de præben. c. dilecto. & quia
in gñali ſermone non includitur perſona loquẽtis. C. de ſol.
l. inquiſitio. & hãc partem tenuit Lam. in archiep̃o, ꝙ nõ li-
getur. quia eſt ordinarius prouinciæ. 11. q. 3. c. 2. hoc ẽt tenuit
Ber. prouincialis, in archiep̃o, per c. graue. de preb. de ſnĩa. ex-
cõicationis. a nobis. & in auth. de defen. ciuit. §. non habente.
Hoſt. ẽt in ſumma de ſnĩa excõicationis. §. quis valeat excõi
cari. poſt prin. dicit, certe citius hoc tenendum. & eorũ opi.
approbabat ipſe Io. an. p iura prædicta. Sed Hugutio. tenuit
ℨ rium in archiep̃o. 3. q. 7. c. 1. allegans, ꝙ incidit in factum dã
natum. 24. q. 1. c. 2. & 3. ſed ibi loquitur de facto damnato a
iure communi. ſ. de hęreſi, & ſic non concludit de ſtatuto. Il
lud idem tenet Bartolomeus Brix. per. l. 3. de offic. præſidis, q
non diſtinguit unde ſunt delinquentes. ſed licet. l. illa exclu
dat diſtinctionem loci. non tñ excludit identitatem perſo-
næ, uel ſuperiorem, de quibus loquimur. Pro dicta ẽt opinio
ne facit, quod no. idem Hug. 63. di. Adrianus arch. & d. c. vlt.
de conſt. lib. 6. Idem tenet, & rationem adducit, quia ſtatu-
3 tum fit authoritate Papę, vel canonis. ergo eorum autho-
ritas omnes ligat, & dicit ad hoc efficaciter facere. 11. q. 3. nę-
mo cõdemnatus. ſed iſtud ſimpliciter intellectum, poſſet ab
ſurditatem inducere. quia ſic Papa ligaretur ſuo canone, au-
thoritate Chriſti. qđ verũ nõ eſt, ſequeretur ẽt oẽs p̃latos poſ
ſe ligare non ſubditos, cũ oẽs ſint ſubditi Papę. cuius autho-
ritate ligant. Ponderẽtur ergo verba dicti. c. nemo. dicit em̃
nemo contemnat uincula eccleſiaſtica. & ſic p̃ſupponit vin
culatum, qđ non põt qs niſi ſubditum, vt dictum eſt. vñ pote
ſtatẽ vinculãdi, nõ ampliat. Pet. ẽt de bella per. tenuit ep̃um
ligari. vt recitat Cy. C. de ſac. ſan. eccle. auth. quibuſcunq; qa
4 † ſtatutũ faciẽdo gerit p̃ſonã publicã, & ludẽdo, priuatã. ff. de
admi. tu. l. cum hæreditas. & dę pact. l. cum in co. in quib. per
ſona loquens includitur. Sed ad rationẽ patet reſponſio. per
§. tempeſtiuum ff. ad Treb. l. ille, a quo. nam ibi conſul uel p̃-
tor inſtitutus hæres, vt reſtituat, gerit perſonam priuatã. &
tñ a ſeipſo vel alio prætore, vel conſule non cogitur, q tñ in
cogendo gerunt perſonam publicam. Item tollitur hæc rõ,
quia concluderet principem ligari legib. ſuis, quas fecit, vt
perſona publica, & deliquit vt p̃ſona priuata. qđ falſum eſt.
5 vt C. de legi. l. digna. ubi de hoc dixi. Non ergo † ep̃s faciẽdo
ſtatutũ, gerit perſonã duorũ, qa impoſſibile eſt dignitatem
ſeparatã a perſona poſſe facere ſtatutum. Itẽ ipſe Pet. in l. cũ
ipſe. de ℨ h. emp. non audet aſſerere, ꝙ quis poſſit ſe abſolue-
re. & tñ illa ratio viget in abſoluendo, q̃ in condẽnando Cõ
cludit ergo, & credo, ꝙ bene, ꝙ nec ep̃s nec eius ſuperior li-
getur prædicto ſtatuto. In ℨ rium adducitur. ff. qđ quiſq; iur.
l. 1. in prin. & in fi. ſed rñdẽt ꝙ ibi non dr̃ ꝙ ipſo iure ligetur,
ſed loquitur de pœna per iudicẽ imponenda. uñ Archiep̃s
6 bene poterit ep̃m pęna ſtatuti punire, eũ † priuando cõione
ſacramentorum, quod facit excõicatio. & eodẽ modo põt
rñderi ad prędictas ll per Petrũ alle. quia pactum tutoris cũ
creditorib. non ligat eũ ipſo iure. Sed hoc fiet miniſterio iu-
dicis vt dictis ll. patet. Qõ aũt loquitur de vinculo iuris. ſine
hominis miniſterio. Alia multa tangit, quæ cauſa brenita-
7 tis omitto. Et tranſeo † ad tertium art. ſ. an filius ſtatuto ligę-
tur. & in hoc ſunt duo dubia. Primũ, an ex quo excuſant archi-
ep̃s. & ep̃s, an & ipſe excuſetur. Secundũ, dato quod ipſe
ligetur, an & ipſi cum eo in crimine participando, ligentur
pro Titio. Quod non ligetur facit ext. de priuil. c. licet. lib. 6.
ubi priuilegium datum perſonæ, extenditur ad familiam. &
C. de epi. & cle. l. 1. §. cũ is, quæ ibi not. & dixi. & pro hoc ext.
de pœn. c. qđ in te. ubi tp̃e interdicti licet dicere horas cum
ſocio, & ad hoc de temp. or. c. nullus. in fi. lib. 6. & appellatio
ſocij, prodeſt ſocio. C. ſi unus ex plurib. app. l. 1. & 2. & plura
alia circa hoc adducit. In ℨ rium, qa rõne impoſſibilis ſepa-
rationis, inutile uitiat utile. ext. de reg. iur. c. utile. & factum
unius ſocij, nocet alteri. de arb. l. ſi duo. & in coniunctis inſpi
citur quod nocet. Ex quib. cau. in poſ. eatur. l. Fulcinius. §. qd
ſit latitare. ubi de hoc dixi. Itẽ opem ferens filio, & uxori, fur
tum facientibus, tenetur furti, quamuis illi non teneantur.
ff. de fur. l. ſi quis vxorem. & l. qui ſeruo §. Item placuit. Soluẽ
do tenuit Titiũ ligari, & quia in vno actu inſeparabili unus
peccat, & alter non, & vnus punitur, & alter non. 32. q. 5. pro
poſito. alias incipit Lucretiam. & 34. q. 4. in lectum. Et ad eõ
traria reſpõdet, quod cauſa breuitatis omitto. Sed ad ipſam
quæſtionem recurratur.

SVMMARIVM.

1 *Veſtimenta inhoneſta, & fuci, an interdici poſſunt mulieribus per epiſco
pum. & nu. 11. 12.*
2 *Iuſtum eſt id, quod diuinæ ſcripturæ concordat. Et quid ſpectandum in
moribus.*
3 *Mulierum ornatus, quo tendat. & nu. 5. 10.*
4 *Mulieris ornatus eſt Veneris illicium.*
6 *Mulieris habitus, qui probetur ab Apoſtolo.*
7 *Præceptis contrarijs concurrentibus, maiori parendum eſt.*
8 *Lex non debet cuiquam laqueum inijcere, vel ſcandalum edere.*
9 *Votum an magis obliget, quam ſuperioris ſtatutum.*

Queſt. XCVIII.

1 Ipſe † Io. in nouella de reg. iu. c. ea, quæ fiunt a iudice li. 6.
Quærit moralẽ & pulchrã qõnẽ, quã poſui. ff. de re-
iu. l. factum a iudice. & eſt talis. Ep̃s vel alter ſuperior ſtatuit
pp. honeſtatẽ, ꝙ mulieres certæ cõditionis & ſtatus, in loco
ſuæ iuriſdictionis vtantur ornamentis fucati coloris, ſine au
ro argento, vel gemmis, & veſtib. longis, vſque ad certã men
ſuram, & contrafacientes excõicauit. quæritur utrum quili-
bet ℨ faciens pęnam incurrat. Ad materiam qõnis remittit
ad not. per eum, ne clerici uel monachi, ſuper rubr. deinde
arguit, ꝙ quilibet ℨ faciens pœnam incurrat, quia ipſorum
iuſta præcepta quemlibet ligant, ſed hoc ſtatutum eſt iuſtũ
ergo &c Maior probat̃, extra de maio. & obe. c. ſi quis venerit
& c oẽs principes. de ſnĩa excõicationis. c. a bonis. 11. q. 1 ſi aũt
nobis. & c ſeq. & c. omnis Chriſtianus. ꝙ aũt ſtatutũ ſit iuſtũ
2 probatur. illud enim † eſt iuſtum, quod diuinæ ſcripturæ cõ-
cordat cũ doctrina apoſtolorum, & ex ea ſumitur, ergo &c.
maior probatur. 9. diſtin. per totum. 10. diſtin. non licet. 11.
diſt. catholica. & c. vlt. cum ſi. Minor probatur prima Petri.
c. 3. vbi beatus Petrus de mulieribus ſic ait. Quorum non ſit
extrinſecus capillatura neq; circumdatio auri, neq; indumẽ
ti, nec veſtimentorum cultus. & prima ad Thimotheum. c.
2. ornantes ſe nõ in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis
aut veſte pretioſa. Item ſtatutum eſt iuſtum quia honeſtatẽ
inducit, & inhoneſtatem prohibet. ergo ſeruãdum. 4. di. erit
autem lex. & in moribus noſtris attenditur non ſolũ iuſtitia
ſed honeſtas. & ex̃. de vita & hon. clericorũ. c. officia. de ſpõ.
c. iuuenis. & c. ad audientiã. & C. de maiuma l. vnica. li. 11. or
3 natus † aũt mulierum ad inhoneſtatẽ & vanitatem tẽdit. de

Source : BIU Cujas

conſe.diſt.5.c.fraternitate.unde Bernardus. ſup apocalypſi. Ex cordis theſauro ſine dubio ꝓdit,qđ foris apparet vitiorū vanum cor,vanitatis notam ingerit in corpore, & exterior ſuperfluitas, interioris vanitatis indicium eſt, & impudicus oculus impudici cordis eſt nuntius. Statuit ergo iuſtum. ergo honeſtatem inducens, & inhoneſtatem prohibens. Item ſic probatur ſtatutum prohibens peccatum, eſt iuſtum. extra de conſti.c.nam concupiſcentiam.de offic.or.c.1.& 3.di.omnis.lex. Item iuſte prohibetur,quod prouocat ad peccatum. extra de uita & hone.cleric. c.ut clericorum.de cohab.cleri. & mulerum. c.1. 32.di.interdum. & C.ſi māci.ita fuerit alie. ne proſti.l.fin.ſed ornatus mulierum † prouocat ad peccatū
4 libidinis.ſicut docet experiētia.plus.n.appetīt pulchra quam deformis,& ornata,q̄ inculta,ꝙvt no.14.q.7.vlti.& prouerbiorum. 7.c.Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio præparata ad capiendas animas.unde Hieronimus ad Nepotianū, quid facit in facie Chriſtiana purpuriſmus,&ſuccus aquarū, alterum eſt rubor genarum.& labiorum,qui mentitur, alterum eſt cādor oris, & colli, q̄ ſunt ambo ignis iuuenū, fomēta libidinum,& impudicę mentis indicia.Ergo apparet ſtatutum iuſtum & bonum,quia carnali concupiſcentiæ viā præcludit,ne mors ingrediatur per fenestras noſtras. 16.q.2.viſis. & non ſolum talis ornatus eſt prouocatiuus peccati,imo de ſe vī eſſe peccatum,quia eſt p̄ doctrinam Apoſtolorum vt.s̄.
5 Item † contra euangelium Luce.16. ubi diues,qui induebat purpura & biſſo,ſepultus eſt in infernum. de quo dicit Gregorius.Si cultus pretioſarum veſtium non eſſet in culpa,ſermo Dei non tam manifeſte exprimeret, ꝙ diues prædictus deſcenderit ad infernum, qui induebatur purpura & biſſo. & no.21.q.4.in ſumma. Et bene probatur autoritate beati Cypriani, q̄ ſuper prima epiſtola Petri, vt.s̄.de talibus dicit, ſerico & purpura induite Chriſtum.ſincere inducere poſſūt, non auro,& margaritis adornare,& monilibus, ornamenta mentis & corporis perdiderunt. Hoc aūt eſſe non poteſt,niſi per peccatum mortale. Dicit etiam idem Ciprianus in li. de habitu virginum. Non virgines tantum aut viduas, ſed etiā nuptas & omnes fęminas admonendas, ꝙ opus Dei & factura eius & plaſma adulterare nullo modo debeant,adhibito flauo colore,vel nigro puluere,vel rubeo, aut quolibet lixamēto naturam corrumpente. Subdit,manus Deo inferūt, quando id,quod ille formauit,reformare contendunt.impugnatio iſta,eſt diuini operis prędaricatio,& veritatis. Deum uidere non poteris,quādo oculi tibi non ſunt,quos ille fecerit, ſed quos Diabolus fecit,Dei inimico te computa. cum illo pariter arſura,ſed hoc non debetur alicui,niſi pro mortali pcō,ergo talis ornatus eſt mortale peccatū. Hoc ēt bene aſſerit Auguſti. ad Poſſidonium d.§.fucare, de conſe.diſt.5. & bene facit.4.Regum.9.c.ubi de teſtabilis mulier illa Iezabel pinxit oculos ſuos ſtibio, & ornauit caput ſuum. & de turri præcipitata eſt.& Hieronymus ad Nepotianum,ornatus iſte non dñi eſt,velamen iſtud Antichriſti eſt, qua fiducia erigit
11 ad cœlum vultum,quem conditor non cognoſcit. Idē probatur ſic.Excōicatio ligat,vbi addicitur actui, cuius diſpoſitio pertinet ad iuriſdictionem eccleſiaſticā, ſed hæc excōicatio eſt talis, ergo &c. maior nota.eſt. Minor ſic probāt,quia talis actus.ſ.ornatus† muliebris vel habitus p̄ honeſtatem,
6 ſpectat ad eccleſiam, patet, extra de iudeis. c.in non nullis. 31.d.quecunq;.& c.ſi qua mulier.qđ traxiſſe vī originem a.l. diuina.legitur.n.Deuteronom 22.c.nō induatur mulier veſte virili,nec vir veſte muliebri. & Apoſtolus mulieris habitum diſpoſuit,1.ad Corint. Orās aūt Propheta,velato capite non deturpat caput ſuum mulier. & j̄.ſi vir comam nutriat, ignominia eſt illi,mulier vero,ſi comam nutriat,gloria eſt illi, quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt. ad hoc.21.q.3. epiſc.nec defenditur etiam mulier,ſi maritus ei contrarium præcipiat,quod ſic pobatur.In† contrariis præceptis obediē-
7 dum eſt maiori.7.di.quæ contra,6.q.3.qui reſiſtit. ff.de re iudi.l.contra pupillum.§.is qui ad maius. ſed epiſcopus eſt maior quàm maritus,quia prælatus. 11.quæſtio.3.c.ſi autem nobis.Ergo mulier obedite debet magis eius ſtatuto, quam marito.In contrarium facit, quia ſtatutum factum ſuper,eo qđ non ſpectet ad officiū ſtatuentis,nō valet, ut dicta regula factum a iudice,ſed ornatus mulierū non ſpectat ad epiſcopū. imo uiri arbitrio permiſſus eſt. 33.q.5.hæc imago. & 32.q.6. non mechaberis.ergo mulier non ligabitur ſtatuto epiſcopi Secūdo ſic.Statuta eporum,quæ abſorbent iura aliorum,nō ualent, niſi conſentiant,qui lædunt.vel ſaltē p̄ſentes taceāt, ex̄.de locato. c.veſtra. & de his,q̄ fiūt a prælato.c.fi.ſed iſtud ſtatutum abſorbet ius maritorum,ad quos pertinet ornatus
8 vxorum,vt p̄batū eſt,ergo &c.Tertio† ſic.Lex nō debet eſſe talis q̄ ſcādalū inducat,vel laqueū alicui iniiciat,extra de reſti.ſpo.literas.4.diſt. c.erit aūt lex. imo p̄ ſcandalum vitandum,licita dimittuntur, & qñq; illicita tolerantur.extra de operis no.nuria.cum ex iniūcto.de re.iu. qui ſcandalizuerit. ſed marito ſcandalum infertur, cum uxor contra uoluntatem ſuam deponit ornatum,& laqueus mulieri inijcitur,qa perplexa neſcit,cui magis obediat,epo vel marito. 13. diſ.ve
9 rum.ergo&c.Quarto ſic.Votum eſt magis†obligatorium,q̄ ſuperioris ſtatutum. ar.17.q.2.qui bona. quęcūque.n.poſſūt pręcipi ſm naturam,poſſunt voueri,ſed non econtra. 22.q.1. integritas.ſed mulier votum proprium ēt de viri licentia factum,non pōt exequi,p̄ viri voluntatē.quod magis vī. Ergo nec pręceptum ſeu ſtatutum epiſcopi. hoc aperte probatur Iuditb°10.ca.vbi dicitur de ea,ꝙ ſe induit veſtimentis iocunditatis,tulitq; ſandalia in pedib.aſſumpſitq; deſtrariola, & lilia,& inaures,anulos,& oīb. ornamentis ornauit ſe. Et eſt 2. c. vbi ipſa Heſter ſancta ſimul cum aliis vtebatur ad ornatū oleo myrtino i.de myrto,& quibuſdam pigmētis & aromatibus, & mundo muliebri, quod ſanctæ dominæ non feciſſent,ſi peccatū fuiſſet.37.diſt.qui de menſa.7.q.1. omnis qui. & 9.q.2 Lugdunen. & vide in Hieronymo ad Exuperantiū. 5.& ad Saluinam.5.Soluendo dicit præmittendum,utrū talis ornatus ſit peccatum, & diſtinguit inter ornatū fucationis,& ornatum veſtium. Et huiuſmodi difucatio, de qua loquitur Cyprianus in præall.auth. de habitu uirginum, cū ſit ſpecies ſucceſſionis,ſeu adulterina fictio,non pōt ſine peccato eſſe,ut patet per Auguſtinum d.c.fucare.de conſec.diſt. 5. Non tñ ſemper eſt cū peccato mortali, ſed ſolum,qñ fit per laſciuiam,uel in contemptum,quib.caſib. loquitur Cyprianus.Et eſt ſciendū,ꝙ aliud eſt facie fingere pulchritudinem non habitam, quod non licet, aliud occultare turpitudinē ex aliqua cauſa maxime extrinſeca,& ex infirmitate prouenięnte.& hoc eſt licitum. unde Apoſt. 1. ad Corinth. 12. quę
10 putamus ignobilia eſſe membra, his honorem†abundātiorem circundamus,ornatus aūt ſuperfluus ut ueſtium,& huiuſmodi,non nuptis mulieribus eſt peccatum, uel mortale, ſi ſit ad placendum virorum aſpectui,et ad concupiſcendū, cum illud ſit prouocatiuum peccati. unde Chryſoſtomus de compunctione ſi ſe mulier decorauerit, & ad ſe uiſus hominum prouocauerit,extraneam vindictam ſuſtinebit, etiā ſi nullam plagam intulerit. uenenum.n.obtulit. & ſi nullus fuerit,qui bibat,inuentus. Si aūt fit ex uanitate,propter q̄dā iactantiam, ut bene indutę reputentur nobiliores, tunc eſt ſaltem ueniale.cōiugatę aūt ſi ſe ornent ex cauſis prædictis, ſiſr peccant. Sed ſi ornent ſe hac intentione, ut placeant uiro,ne per eius contemptum labatur in adulterium, poſſunt hoc facere ſine peccato. Vnde Apoſt.1.ad Corinth.7.mulier quę nupta eſt,cogitat quæ ſunt mundi, qūo placeat uiro. & Auguſt. dicit ad Poſſidonium, volo ut de ornamentis auri, uel ueſtis proponas in prohibendo ſententiam, niſi in eos, q neque coniugati ſunt,neque coniugari cupientes, cogitare debent qualiter placeant Deo.illi aūt,qui ſunt mundi.ſ.qūo placeant uxoribus,.uel mulieres maritis, ſecundum Tho.in 2.2.q.99.art.2.ſic dico, ꝙ ſtatutum ēpi ex cā honeſtatis factū
11 ſui natura bonum eſt,& ualet.& iō quæcunque†fucis utitur ſaltem ad fingendam pulchritudinem,quam non habet,incidat in pęnam, quia cum fucatio ſui natura ſit mala, merito potuit prohiberi,in quo nec vxor debet obedire uiro. 11. q. 3.non ſemper.& ſic loquatur. c. fucare. Circa aūt alia ornamenta dico, ꝙ quælibet non nupta tenetur præciſe obedire ſtatuto.8.q.1.ſciendum 11.q.3.quid ergo. &.c.q reſiſtit. & 23.q.1.quid culpatur, quia & ſi in talibus poſsit eſſe ornatus ſine mortali peccato,tū ſtatuti tranſgreſsio. facit morta
12 le.14.q.1.ꝙ præcipitur. † Circa nuptas aūt dico, aut uir conſentit expreſſe uel tacite nō præcipiendo p̄rium, aut expreſſe prohibet,ne uxor ſtatuto obediat. Primo caſu debet mulier ſeruare ſtatutum, alias incidit in pęnam, quia tunc non ſubeſt infraſcriptum impedimentum, quominus teneat ad ſtatuti obſeruantiam. Secuudo caſu, ubi uir præcepit contrarium in effectu proprio, debet uelle obedire ſtatuto, ſed in effectu potius uiro, cuius obedientiæ immediate et principaliter eſt adſtricta, contra cuius uiri uoluntatem tale ſtatutum,eam non potuit obligare, ſicut ex præallegatis apparet. et maxime 33.q.5. manifeſtum.&.c.hæc imago. &.c.qđ deo patri. Frater Vbertus de Ceſena. Et hanc queſtionem, paucis defalcatis, ſcripſi, quia moralis et delectabilis, licet quo ad practicam parum utilis.

SVMMARIVM.

1 *Electio epiſcopi facta a canonicis, qui non adſcribit titulum inſtitutionis ſuæ,in memoriali, vt ferebat ſtatutum,an valeat.& nu.4.6.*

2 *Malæfidei poſſeſſor,non facit fructus ſuos.*

3 *Electo, prouiſo, vel præſentato cuique, an ſufficiat probare poſſeſſionem eligentis,prouidentis,vel præſentantis.*

5 *Poſſidet iuſte,qui prætore authore poſſidet.*

Quæſt. CXCIX.

1 Idem †Io.an.in nouella,d.ti.de re.iu.c.mo.li.6.quęrit talem queſtionem, quam ego poſui. ff. de regulis iuris. lege in condemnatione. §. vnicuique mora ſua. Statutum

Source : BIU Cujas

tutum epiſcopi priuat beneficatos, qui ſ̃. menſem titulum ſuæ inſtitutionis in memoriali ep̃i poni nō faciunt, quidā canonici hoc facere omiſerunt, eis tamen pacifice poſſidentibus vacauit eccleſia, & elegerūt prẹlatū, quẹrit an electio valeat, Et primo videtur, ꝙ non. conſtat enim ep̃m poſſe facere ſtatuta, extra de offi. Archipresbyteri. c. fi. in fi. de maio. & obe. l. ſi qu is venerit, & de conſti. c. 2. lib. 6. & tale eſt iuri conſonū, quia ad ep̃m ſpectat ſcire inſtitutiones ſubditorum, cū ſine inſtitutione canonica beneficium obtineri nō poſſit, ex̃ de regu. iur. c. 1. lib. 6. vbi de hoc. Cum ergo canonici priuati fuerint per ſtatutum licitum, non valet electio, de ele. quia ꝓp. in prin. & de ſupple. negligentia prælatorum. c. pe. & fi. Se cūdo ſic. Eligere, eſt de fructib. canoniæ. de elec. cū Vinton. & no. extra de cōſti. cū. M. in glo. vnde eis, & vide qđ ibi dixi,
2 ſuper glo. hic, pōt. ſed† malæfidei poſſeſſor non facit fructus ſuos. de prẹben. dilecto. in fi. & vide qđ ibi dixi. & tenẽ ad reſtitut. de hoc ſatis. extra de reſti. ſpolia. grauis. Ergo fructum electionis ipſi canonici nō ꝓcipiūt, & poſſeſſio cū mala fide, non iuuat, patet ex notatis de iure patr. conſultationibus. in gl. prima & penul. Itẽ patet ſuſpenſos eligere nō poſſe, de cō ſue. c. cū dilectus. & de excepti. apoſtolicæ, multo minus priuati, quales ſunt iſti. de conſti. ex literis. alias ſequereṭ abſurditas, qđ paris cōditionis eſſent priuati, & nō priuati, & ꝙ ſtatutum ep̃i eſſet eluſoriū. Item ad hoc inducitur de cōceſ. p̃ben. c. qa cunctis. §. adijciebaṭ. lib. 6. præal. regula mora, q̃ nocet moroſis ꝙ eſſet, ſi eorum electio valeret. In contrarium
3 quia canonici pacifice poſſidebant, & cōiter reiputabantur canonici, cuiq; † autem electo prouiſo vel præſentato ſufficit probare poſſeſſionẽ eligentis, prouidentis vel preſentātis, extra de elec. querelam, de cauſa poſſeſſionis. c. cū olim. & de iure patro. c. cōſultationibus. ergo. &c. Itẽ, qđ facit ille, qui vere non eſt iudex, vt quia ſeruus vel excommunicatus occultus tolleratus ab eccleſia, ex quo communi opinione iudex habetur, valet, extra de re iudi. c. ad probandum. 3. q. 7. tria. ff. de offi. præt. l. Barbarius. & C. de ſententijs. l. ſi arbiter. vbi de hoc dixi, ſed per elect. expediuntur eccleſiæ, quod eſt ſumme fauorabile per multa iura, quæ allegantur, extra de elec. c. ſi religioſus. ſecundo reſponſo. li. 6. & in clem. de elec. c. ne Romani. §. cæterum. Item exceptio, quẹ opponitur contra iſtos canonicos, eſt mere negatiua, & probari non poteſt.
4 †Circa quod aduertendum eſt ꝙ quæſtio iſta non dirigitur directe contra canonicos quo caſu poſſent procedere, quæ ſcripſi poſt Inno. & Hoſtien. extra de accu. c. ſuper his. in glo. magna. ver. quid ſi obijciatur cum ver. ſeq. ſed dirigitur contra electum, cum forte eligentes, non ſunt in cauſa. hoc dico per Boer. ſtatuimus. de confeſſis. li. 6. Nam ſi poſitio non pōt fieri de hoc edicto, cum ſit de facto alieno, & negatiua, & ſibi conſtare non poſſit, non cogitur reſpondere, vt ibi not. & c. ſe. Soluendo dixit, ꝙ electio valeat, ꝓ vltimo allegata. Nō ob. contraria, quia ſecundum eum, loquuntur in intruſo, q̃ a prin. non habuit titulum. Secus in eo, qui titulum habuit.
5 Nam licet poſtea incidat non patenter† in pœnam priuationis, valent tamen quæ agit, dum toleratur & creditur ex primo titulo licite poſſidere. Nam iuſte poſſidet, qui prætoris authoritate poſſidet. ff. de acqui. poſ. l. iuſte. Hinc eſt, ꝙ qui a prin. titulum habuit, licet per pẹnam priuatus ſit, ita ꝙ beneficium, alteri cōferri poſſit, remanet tñ poſſeſſor, ſuper quo vide, quod ſcripſi de. excep. apoſtolicẹ. ſuper uerbo, amotionis, & poſſeſſione priuari non poteſt, niſi cauſa cognita, & vocatus, extra de præben. c. licet. 2. li. 6. Si ergo eſt tantū poſſeſſionis commodum, & ab illa deijci non poteſt, niſi cauſa cognita, ergo iure eligendi uti poſſunt. Non ob. §. adiiciebatu. de conceſ. præben. c. quia cunctis, quia loquitur, qñ ſententia ſpecialis & certa fertur contra certam & nominatā perſonā, tunc enim per ſententiam factum, videtur fieri notorium. Secus. qñ ſentẽtia eſt generalis & incerta, vt in caſu propoſito, vbi fertur contra nō facientes, licet etiam, qñ cō tra facientes fertur, poſſet eſſe incerta, vt extra de conſti. c. 2.
6 §. 1. li. 6. nā ſi ſit† excommunicatus, ſententia, quæ contra tales fertur, communicatur eis licite, donec declarati fuerint. de hoc dixi de clerico excommunicato. c. propoſuit. Nō ob. hẹc regula c. qa. ſatis nocet eis mora, per quam, ſi agatur, priuati delarabuntur. Faciunt ẽt pro ſolutione, quæ ſcripſi poſt Inn. & Hoſt. extra de ſciſma. c. 1. de elec. c. nihil eſt. in fi. Hæc ſo. ſatis placet, pro qua bene facit extra de ele. in geneſi. ver. nec p̃miſsi, & hoc dico, ſiue dicas oēs canonicos priuatos, ſiue aliquos tantū ex eis. nā primo caſu illi tenẽt capitulū Et ſi dicaṭ ꝙ ad ſingulos canonicos nō ſpectat eligere rōne publici officij, nō tñ negaṭ, qn expublico officio ſpectet ad capitulū. de quo vide q̃ ſcripſi de ꝯſue. cū dilectus. ſuꝑ gl. ſuſpẽſus. cū remiſsionibus ſuis. & ſic rōne fauoris, & publici offici prefertur opinio & poſſeſsio, ꝙ ualeat electio. Si uero dicas aliquos tātum ſic priuatos, ſiue nō priuatiſcienter, iſtos admiſerīt, ſeu ignorāter, ualet electio. ſuꝑ quo uide, qđ poſt Inno. & alios ſcripſi de elec. c. illa. ingl. magna. uer. & hic notandum. & no. eo. ti. cum Vintoñ. in gloſſ. notabili, ꝙ hẹc queſtio fuit primo Ioan. de monte merlo.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de poſſeſsore, an locum habeat in eo qui dolo deſiit poſſidere.*

Quæſt. CC.

Ipſe etiam Io. And. eod. tit. de reg. iur. l. pro poſſeſſore. li. 6. & ego poſui. ff. de reg. iur. l. qui dolo deſijt poſsidere. †Quẹrit an ſtatutum loquens de poſſeſſore, locū habeat
1 in illo qui dolo deſijt poſsidere. circa hoc tractat quæſtionẽ, an ſtatuta recipiant interpretationem, de quo ſatis dixi. ſ̃. prima parte, an ſtatuta recipiant interpretationem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſi dicṭet, quod contrahens matrimonium cum Gibellino, ſit exemptus a protectione communis, vel clericus opponẽs declinatoriam coram iudice ſeculari, an in tali cauſa poſsit procurator interuenire.*
2 *Matrimonia debent eſſe libera.*

Quæſt. CCI.

1 Quẹro †etiā, ſi ſtatutū dicṭet, ꝙ ꝫhens, matrimonium cū gibellina, ſit exemptus a protectione cōis, uel clericus opponẽs declinatotiā corā iudice ſeculari, an in tali cauſa poſsit ꝓcurator īteruẽire? ſm gl. & cōem doctorū opi. ſic, q̃ a iſta eſt pẹna minor relegatione. & eſt pẹna priuatiua ciuitatis, nō inflictiua corporis, ut plene dixi. ff. de ꝓcu. l. ſeruum quoq;. §. publice, in q̃ſtionib. Et de iſta pẹna exemptionis a protectione cōis, habẽ, & dixi. C. de natu. lib. l. j. in prin. & pro hoc bene. C. de ſum. tri. l. inter. §. pe. ibi, vt qui noſtris minime obedientiam accōmodāt ſtatutis, ab eccleſijs habeantur extorres & de decre. ab or. fa. l. fi. Credo tñ, ꝙ tale ſtatutum nō ualeat. Primum† quia eſt contra libertatem
2 matrimonij, & legem diuinam, circa matrimonia, quẹ debent eſſent libera. Secundum. quia cōtra libertatem eccleſiæ, & uide ſupra hac eadem parte. 192.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an valeat, quod ſi qua quæſtio contigerit inter coniunctos, cogi poſsint ad compromiſſum.*

Quæſt. CCII.

1 Cautelam †talẽ ponit Ia. Bu. ff. de ꝓcur. l. Plautius. Statuto cauẽt, ꝙ ſi eſt q̃ō inter cōiūctos, ꝙ cogi poſsint ad cōpromiſſū m de iure & de facto, clientulus ſuus cōueniebaṭ a creditore ſuo & dubitabaṭ ne ſuccūberet. facit qđ clientulus inuenit unū coniunctū aduerſarii, & fecit eum procur. in rem ſuam, & ſuſcepit iudicium animo, nouā. poſtea iſte petijt inter eos tanq̃ ꝯiūctos fieri cōpromiſſum, ſm formā ſtatuti, & fuit abſolutus per arbitratores.

SVMMARIVM.

1 *Porticus, an veniat domus appellatione.*
2 *Domus ex quibus conſtet.*

Quæſt. CCIII.

1 Statuto †Pergami cauetur ꝙ faciens inſultum ad domum puniaṭ pẹna duplicata. Aliquis fecit inſultum ad porticū domus. nunqd puniaṭ pẹna ſtatuti, uidetur ꝙ ſic, per. l. cætera. §. hoc ſenatus. de le. 1. ubi de hoc dixi. & de hoc dixi de incẽ. rui. & naufra. l. quiædes. in fi. de dā. infec. l. qđ cōclaue. & C. de his, q̃ ad eccle. cōfu. l. p̃fenti. §. 1. ubi de
2 hoc dixi. In cōtrarium uī, ꝙ appellatione† domus non cōtineaṭ [a] porticus, qa† domus cōſtat ex tribus, ſ. tecto, parietib. & fundamẽto. ff. de rei ue. l. ſupficies. & l. ſolū. & de uſu. l. rerū mixtura. Sed iſtud ceſſat in portic. ergo &c. & qa domus certo fine limitatur. ff. finiū regūdorū. li. 3. in fine. & de uſuc. l. eū qui ẹdes. & Inſtit. quibus mo. ius patri. po. ſol. §. 2. & qa factū in porticu, non uī factū in ædib. ut d. l. qđ conclaue. & cōi. diuid. l. arbor. §. de ueſtibulo. & de ꝫhẽ. empt. l. ſi aquæductus. & l. ſeq. quẹ dicit, licet ex̃ ẹdes ſint, facit tñ ꝓ alia parte in eo, ꝙ talia cedunt uenditori, quaſi ſint pars domus. Prima tamen opinio, ꝙ ſtatutum habeat locū in porticu, cōmuniter tenetur & ſeruatur. ut dixi d. l. præſenti. §. 1. & plene de hoc ẽt dixi. eadem parte uer. item quærit, ſi ex ſtatuto eſt maior pœna. ubi etiam de hoc ſatis dixi. ſed forte de ſtri ćto iure in ſtatuto dici poſſet ſecus, cum ſit ſtricti iuris & pœnale, & qa nō recipit interpretationem extenſiuam, ut dixi. ſ̃. an ſtatuta recipiant interpretationem, & ſic remaneret determinationi iuris cemmunis, ſecundū quam crederem porticum appellatione domus contineri, per iura prædicta.

ADDITIO.

a ¶ Domus adde hic, ꝙ porticus non venit appellatione ẹdium. l ſcelera. §. hoc ſenatus. el. 2. de le. 1. Sed ibi doct & Bar. dicunt contra ex proprio ſignificatu, ar. l qui ædes. de incen rui. nau. Non tamen appellatione domorum, ſecundum doct. & Io. depor. in §. præſertim. de accuſa.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitum de vna re, non cenſetur perinde, ac ſi eßet de illa re, de qua eſt diſpoſitum.*
2 *Statuto ſi cauetur, quod mortuo viro vxor poſsit eligere vnam ex veſtibus ſuis,*

Source : BIU Cujas

fuis, quam voluerit, & mortuo marito reperiatur vxor habere plures vestes, et inter alias unam inciſam, quam emerat maritus, nondum tamen perfecta, an eam mulier poſsit eligere. & nu. 3. 4.

Quæſt. CCV.

1 Item quæro duas pulchras qõnes ſimul, ꝙa ſimiles ſunt. ſtatuto †cauet ꝙ marito moriente ſine liberis vxor ſuccedat in dimidia immobilium, & mobilia remaneãt pe nes hr̃des, maritus deſtinauerat & deputauerat centũ ad em ptionẽ vnius feudi, mortuus tñ eſt anteq̃ emeret, an veniant iſta cẽtũ diuidẽda cũ vxore, tanq̃ res immobiles, ex eo ꝙ deſtinata erãt ad emptionẽ rei immobilis, vel nõ? Et primo vr̃ ꝙ nõ, ꝙa diſpoſitum de vna re, nõ cenſetur perinde, ac ſi eſſet de illa re, de qua eſt diſpoſitũ. vñ amota de vna domo, vt trãſ ferantur in aliã non perinde cenſentur, ac ſitrãſlata eſſent in illam domũ, & ideo legari poſſunt, vt ff. de leg. 1. l. cętera. §. 1. circa fi. ver. ſed ſi parauerit. In contrarium facit. l. & ſi nõ ſint. §. ꝙd ergo, de auro & argen. le. & de ac. emp. l. granaria. in fi. & vide in alphabeto dictione, ſola. Secunda qõ huic ſimilis ta-
2 lis eſt. Statuto cauet̃, ꝙ mortuo viro vxor poſſit eligere vnã ex veſtib. ſuis quam voluerit. mortuo marito reperit mulier habere plures veſtes, & inter alias habebat vnã inciſam, quã ſibi emerat maritus, ſed nõdũ erat facta, nec cõpleta, q̃ritur an eã mulier eligere poſſit? & ꝓ & ꝯ põt argui, vt dictũ eſt in qõne p̃dicta, ꝙa diſpoſita eſt ad vsũ mulieris, & iõ ſibi debeat̃ In ꝯriũ, ꝙa nõdũ erat facta nec ꝑfecta. Sed de iſta ſcĕa qõne vr̃ caſus, qđ mulier poſſit eligere iſtam veſtẽ inciſam & non dũ perfectam. ff. de auro & argen. leg. l. veſtimentũ. Aliqui tñ dixerũt, ꝙ talis veſtis ex forma ſtatuti nõ debeat̃, ꝙa ꝙ talis veſtis dẽat̃, procedit ex quadã extẽſione, & interpretatione, quã nõ recipit ſtatutũ, vt dixi. ſ. an ſtatuta recipiant interpre
3 tationẽ. Sed ſalua eorũ †pace. l. veſtimentũ. nõ dicit hoc eſse ex interpretatione vel extẽſione, ſed gñaliter loquit̃, & ita ex ꝓprio ſigñato vocabuli, & dato, ꝙ eſſet ex extenſione, adhuc licet nõ dẽret̃ ex forma ſtatuti, tñ dẽret̃ ex forma iuris cõis, cuius determinationi relinquit̃, & nõ claudit̃ ſub ſtatuto, vt
4 dixi in l. Cæſar. ff. de pub. Et †ꝙa materia iſta eſt ſubtilis de iſta prędeſtinatione, & diſpoſitione, an habeatur ac ſi eſſet perfe cta vel non, non reperi alicubi bene tactũ. Poſſes dicere, aut in iſto diſpoſito vel prædeſtinato apparet volũtas teſtatoris, vel alterius diſponentis expreſſa, & illa ſeruanda eſt, quo ad ipſum diſpoſitũ, vt d. l. cętera. §. hoc ſenatus. dele. 1. d. l. granaria de ac. emp. Aut loquit̃ de legato vel alio, cui iſta diſpõ accedit, & tũc aut de illo cauetur per teſtatorẽ, ſicut de eo, cui accidit, & idem ſeruatur in utroq;, quia diſpoſitum, hr̃ pro facto, vt ff. de leg. 3. l. itẽ legato. §. 1. & l. ſi quid. §. inter. Aut nõ hr̃ voluntas teſtatoris expreſſa ſuper iſto diſpoſito, & tunc aut eſt diſpoſitum ad vſum antiquum, ad quem alias fuerat. & tunc diſpoſitum, pro facto haberetur. vt. d. l. granaria. & l. fundi. ff. de act. empt. Aut ad vſum nouum, & tunc aut illa res ad quam eſt diſpoſita, eſt proxima, & habetur perinde, ac ſi eſset facta, vt ff. de legat. 3 l. librorum. §. ſed præſcripti. Aut erat remota, & tunc diſpoſitum nõ habetur pro facto, vt eadem. l. librorum. §. libris. ver. vnde non male. & de iſta materia incidit in illã, an ceptũ hẽat̃ pro facto. de quo no. & dixi. C. ad ſil. l. fi. Et an attẽdi debeat principium vel finis, de quo dixi. ff. de orig. iur. l. 1. Et ex prædictis poteſt reſponderi ad. l. ſi quid earum. §. interemptũ. & l. item legato. §. fi. de le. 3. quia ibi expreſse a teſtator cauetur de illo diſpoſitio. Vel dic ꝙ ibi illud ideo, quia accipiendo diſpoſitum pro facto, confirmatur legatum, in l. cętera. §. hic ſenatus. accipiendo econtra ſi militer confirmatur legatum, & ſic idem fauor facit duo diuerſa, vt vnum dīuerſimode accipiatur. Pro hoc. ff. de leg. 1. l. talis ſcriptura. & ff. de pac. l. ſi unus. in fi.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto ſi caueatur, quod nullus poſsit extrahere bladum de ciuitate niſi pro ſuo uſu, ſub certa pęna, & aliquis re uera pro ſuo uſu extraxit bladum, poſtmodum mutato conſilio illud vendidit, an ex eo videatur incurriſſe pęnam ſtatuto indictam.*

Quæſt. CCVI.

1 Prædicta †etiam faciunt ad aliam quæſtionem. Si ſta tuto caueatur, ꝙ nullus poſſit exĥere bladũ de ciuitate, niſi ꝓ ſuo uſu ſub certa pęna, & aliqs re uera ꝓ ſuo uſu extraxit bladũ, poſtea mutato propoſito illud uen didit, an uideatur incidiſse pęnam ſtatuti, & ur̃ ꝙ non, atten to ꝓncipio, & primo propoſito, & deſtinatione quam fecit, & licuit ſibi mutare propoſitum. Benefacit de relig. l. diuus & l. ſeq. & d. l. cętera. in princ. & §. fi. ibi enim non licet amouere affixa ędibus cauſa legandi, uel uendendi, ſed ſi amouit cauſa transferendi in aliam domum, hoc licet, & ſi mutato propoſito non transferat, tenet legatum, cõiungendo prin. d. l. cętera. cũ §. ult. circa fi. uer. ſed ſi parauerit. Et hoc tenetur cõiter. Verũ eſt tñ, ꝙ iſte hẽt neceſse probare, ꝙ ipſe extraxerit bladũ ꝓ uſu ſuo, & ꝙ poſtea mutauit ꝓpoſitũ. & hoc dicit̃ ꝙd ꝓbari per ſacramẽtũ, ar. ff. rerũ amo. l Marcel lus. & C. de his, qui ad ecc. cõſu. l. p̃ſenti. §. ſicubi. Alij & forte uerius, ꝙ per coniecturas, de quibus hr̃ in gl. ſing & pulchra, ex quibus cau. in poſ. ea. l. Fulcinius. §. ſi is qui fraudationis quæ gl. incipit, nam uoluntas pro facto.

S V M M A R I V M.

1 *Hæredi an liceat tollere ea, quæ ædibus ſunt adfixa, vt tradat legatario.*

Quæſt. CCVII.

1 In †aliquibus ciuitatibus eſt ſtatutũ, ꝙ equi impoſiti pro cõi, nullo modo uendi poſsint. quidam habens equum ſibi impoſitũ ꝓ cõi, habebat creditorem. creditor uult accipere iſtũ equũ inſolutũ, nũqd poſsit, ur̃ ꝙ non, per l. ſenatus. de leg. 1. ubi nõ licet hæredi tollere ea, q̃ ædib. ſunt affixa, ut tradat legatario. & ꝓ hoc e. ti. l. cętera. §. hoc ſenatus. uer. ſed & duorũ fratrũ. qđ puto uetũ, ſi hoc uolũtarie fieret. Secus, ſi ex neceſſitate, ut dixi ſupra hac e adẽ parte, uer ſ. ex p̃ dictis.

S V M M A R I V M.

1 *Vendere prohibitus ob aliquam cauſam, an etiam prohibeatur ſoluere creditori ſuo, etiam ſi ad illud ſpecialiter teneatur.*

Quæſt. CCVIII.

1 Inducuntur †etiam prædicta, ſi ſtatuto ciuitatis ca caueat̃, ꝙ frumẽtũ non poſſit uẽdi ex̃ tranei, ſeu nõ ſubditis, & aliqs ciuis tenebat̃ cuidam, extraneo dare duo modia frumẽti, utrũ poſſit ſibi ſoluere? quia ur̃ ꝙ non, per iura p̃dicta. ex quibus colligitur ꝙ ꝓhibitus uẽde re ex aliqua cauſa, prohibetur ẽt ſoluere creditori ſuo, etiã ſi ad illud ſpecialiter teneatur, quod eſt bene notandũ In ꝯriũ facit. C. de prędi. mino. l. ob æs. ſed ibi non prohibetur aliena tio ſimpliciter, ſed ſine decreto. & pro hoc bene facit. ff. de re bus eorum, qui ſub. tu. l. magis puto. §. ſi pupillus.

S V M M A R I V M.

1 *Verba iniurioſa ſi quis iaculatus fuerit non in illum, quem volebant ſed in alium, an competat actio iniuriarum, illi, qui eſt illis affectus.*

Quæſt. CCIX.

1 Quid †ſi aliqs uolẽs iniuriari alicui, nõ retulit uerba in iurioſa ad illũ, cui uolebat iniuriari, ſed ad alterũ Verbi gratia. Titi⁹ erat notorius cucurbita. & aliqs uolẽs ſibi iniuriari, dixit ſocio ſuo. tues cucurbita, & referẽdo uerba ad ſotiũ, nõ intẽdebat iniuriã ſocij, ſed illius Titij. nũqd ille Titius poterit agere ex ſtatuto, qđ punit uerba iniurioſa? ar. bonũ, ꝙ ſic. ff. de le. 3. l. fideicõmiſſa. §. plerũq;. ubi de hoc tetigi. In cõtrarium facit, quia iſte non dixit illi verba iniurioſa, & per conſequens ceſſat ſtatutum, ſed dici poteſt, ꝙ fingatur il li dixiſſe, licet retulerit verba ad ſocium.

S V M M A R I V M.

1 *Immunitas conceſſa cuicumque poteſtati, num comprehendat ẽt familiam.*

Quæſt. CCX.

1 Quid †ſi ſtatuto caueatur, ꝙ poteſtas non teneat̃ ſolue re datiũ de his, quę pertinẽt ad vſum ſuũ. nunqd intelligetur etiam de his, quæ pertinẽt ad uſum familię ſuę, vr̃ quod non. vt. ff. de leg. 3. l. hoc legatum. vbi de hoc dixi.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegiũ conceſſum artificib. an extendatur ad addiſcẽtes illud artificiũ.*

Quæſt. CCXI.

1 Quid †ſi ſtatuto caueatur, ꝙ artifices habeant talẽ im munitatem. nunquid extendatur ẽt ad addiſcen tes illud artificium? vr̃ ꝙ ſic. ff. de leg. 3. l. legatis. §. ornatricibus. & ibi de hoc dixi. In contrarium facit. C. de exc. arti. l. 1. & 2. lib. 10. cum ibi no. & ſuper rubrica, licet quædam gl. par ua, quæ eſt. d. l. prima, innuat contrarium. Et pro prædicta determinatione, ꝙ non contineantur diſcentes, facit. C. qui ęta te. l. 1. li. 10. vbi ſcholares non habent immunitatem, & doctores habent. vt. C. de profeſ. & medicis. l. fin. lib. 10. & hanc Pet. Inſti. de teſta. mili. §. fin.

S V M M A R I V M.

1 *Lanæ appellatione, an veniant pelles lanutæ.*
2 *Lanæ appellatione, an contineatur pillus bouinus vel alius.*

Quæſt. CCXII.

1 Quid †ſi ſtatuto ꝓhibetur exportari lanã extra ciuitatem vel diſtrictũ. & aliqs exportabat pelles lanutas, nunqd incidit in pęnã ſtatuti? videt exp̃ſſum ꝙ ſic, de le. 3. l. Si cui lana. vēr. ſed an & pelles, q caſus eſt ſingularis, & alibi, neſcio eũ, vt ibi dixi. Poſſet tñ dici, ꝙ ibi eſt fauore legati, Secus in ſtatuto. qđ eſt pænale. ille tñ tex. multũ obuiat, quia
a ibi dr̃, ꝙ appellatione lanæ continent̃ pelles lanutę. & ſic vr̃
2 ꝙ hoc ſit in proprio ſignificato vocabuli. An †aũt pilus boui nus vel alius appellatione lanę contineatur? credo ꝙ non, quia ponitur pro ſpecie diſtincta a lana. Inſt. de rerũ diui. §. in pecudum, & vide in alphabeto, dictione, lanę appellatione.

ADDITIO.

a ¶Lanæ. No. hic, ꝙ appellatione lanutæ, uenit ẽt pellis, quæ hæret, ſi pellis ha beatur principaliter propter lanam, non ſi lana habeatur propter pellem. l. ſi cui lana & ibi Bar. de leg. 3.

S V M M A R I V M.

1 *Fœneratores, an dicantur mercatores.*

Caupones

Source : BIU Cujas

2 *Caupones, an dicantur mercatores.*

Quæst. CCXIII.

1 An †fœnerator dicat mercator, dic ꝙ nō. ff. de fun. inst. l. q̄ situm. §. sed & ipse Pap. & ideo statutum loquens de mercatoribus, non extenditur ad fœneratores de hoc vide in
2 alphabeto, dictione, mercatores. † Et an caupones, dicantur mercatores, vide de fundo instru. l. tabernę.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quod vendentes bestias, teneantur soluere tantum pro gabella cuiusque bestiæ, num macellarij, qui vendunt per frusta, soluere teneantur.*

Quæst. CCXIIII.

1 Quid si statuto caueatur, ꝙ vendentes bestias, teneatur soluere tantum pro gabella cuiuslibet bestiæ, nū quid macellarii, qui vendūt bestias per frusta, soluere teneā-tur, dominus Ray. dicit ꝙ allegauit Bonon. ꝙ teneantur, per gl. de fundo instr. l. cum de Inaionis. in princ. In contrarium allegauit. ff. de condi. fur. l. si seruo. §. boue. & de legat. primo l. mortuo boue.

SVMMARIVM.

1 *Persona loquens, an contineatur in generali sermone.*
2 *Minor scribendo in libro rationum suarum, an possit se obligare, non obstante statuto in contrarium.*

Quæst. CCXV.

1 Sed †pone, statuto caueri, ꝙ minor non obligetur in aliquo. minor se obligauit cōi illius ciuitatis. nunqd valebit obligatio, non obstante statuto? vī ꝙ sic. qa non præsumitur, ꝙ commune voluerit minorem priuilegiare contra se. ff. de pecul. le. l. si peculium. §. sicuti. & quia in generali sermone non continetur persona loquens. C. de solutio. l. inqui.
2 † Sed nunquid ipse minor scribendo in libro rationum suarum, poterit se obligare non obstante statuto, dic ꝙ non, vt d. §. sicuti. §. se. Ia. de Are. ibidem.

SVMMARIVM.

1 *Pœna statuto indicta, quem piam offendenti in ciuitate, an extendatur ad districtum.*

Quæst. CCXVI.

1 Si statuto †caueatur, ꝙ offendens aliquem in ciuitate, puniatur in centum, an pęna locum habeat in offendente in districtu, vide quod no. ff. de ver. sig. l. 2. & quod ibi dixi. & de supel. leg. l. 2. & de sent. excomm. c. si ciuitas. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *L. penul. de Reg. Caton. vis & intellectus.*

Quæst. CCXVII.

1 Quæro †insuper talem qōnem. Stat. Paduano cauet, ꝙ forenses, scholares, & omnes alij non sustinentes onera cōis Paduæ, non possint in palatio aduocare vel allegare. Alio statuto postea sequenti sic cauetur, dñi do cto. percipientes salariū a cōi Paduæ, non possint in palatio aduocare, nisi pro scholarib. quidā doctor q̄ non percipiebat salarium a cōi Paduę, volebat in palatio aduocare pro quodam Paduano, q̄ non erat scholaris. obijciebat sibi, ꝙ nō poterat, obstante primo statuto quod indistincte loquitur de non sustinentib. onera cōis Paduæ. doct. all. fm stat. speciale, loquens de doctorib. qđ est speciale, & derogat primo gñali dī terminatum fuisse pro doct. per c gñi. cū ibi no. de reg. iu. li. 6. & ad hoc adducebatur. l. pe. de reg. Ca. referendo eam ad præcedentem l. & eam sic iuducendo. Lex præcedens gñaliter & indistincte dicit, ꝙ re. Catoniana non pertinet ad hę reditates, lex sequens determinat & derogat ei, quia uerum est quo ad hæreditates conditionales.

SVMMARIVM.

1 *Iudex faciens baratariam, si teneatur in duplum, & aliquis Iudex acquisierit fundum vel librum per baratariam, & pro gabella soluerit. x. num illa decem sint geminanda.*

Quæst. CCXVIII.

1 Pone statuto †caueri, ꝙ iudex faciens baratariam tenea tur in duplū. aliqs iudex acqsiuit fundū, uel librū per baratariam, sed pro gabella soluit x. nunquid teneatur illa x. duplicare? Bar. tenet ꝙ non, per l. sed si hoc specialiter. §. 1. de condit. & de. qa non vī capere quod ꝓ gabella soluit, in d. §. cum concor.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si per statutum debeat esse contenta dote pro falcidia, an intelligatur de falcidia debita iure naturæ, & nu. 3.*
2 *Falcidia, quid. & vnde dicatur.*

Quæst. CCXIX.

1 Quid †si statuto caueatur, ꝙ mulier debeat esse contēta dote, pro falcidia, an intelligatur de falcidia debita iure naturæ. Bar. ff. ad l. fal. l. 1. tenet ꝙ sic, per gl. 1. in fi. q̄
2 dicit, †ꝙ falcidia, dicitur a falce, & sic omnis lex, quæ defalcat, potest dici falcidia. idem tenet glo. Instit. ad l. fal. in princip. in authentic. de hæred. & falcid. §. hinc nobis. & Azo in summa. eod. tit. §. circa falcidiam. & pro ista opinio. facit de dona. l. patronus. §. 1. Ny. tenet contrarium, quia verbū, falcidia ꝓprie† sumptū, intelligitur de debita iure institutionis,
3 vt patet per totū titulū de l. fal. improprie de Trebellianica impropriissime de debita iure naturæ. & verba accipi debēt fm propriū significatū. ff. si ager vectig. l. 1. & de le. 3. l. nō aliter. Et pro hoc facit, qđ not. C. de inof. test. auth. vnde si parēs. & in cor. vnde sumitur, & maxime, quia statutum est contra ius commune, & stricti iuris.

SVMMARIVM.

1 *Ius municipale dicitur, per, quod additur vel detrahitur iure communi. & numero 2.*

Quæst. CCXX.

1 Vlterius †quærit ipse Bar. d. l. 1. ff. ad l. fal. in gl. 2. si statuto paduano caueatur, ꝙ anciani possint dispensare contra ius cōe, sed contra statuta non. in statuto erat quoddam statutum concordans cum iure cōi. nunquid ꝺ tale statutum anciani poterunt dispensare, illa gl. est ar. ꝙ sic, quasi magis videatur ius cōe confirmare, q̄ ius nouum sta
2 tuere, & pro hoc de test. l. hæredes palam. §. fi. & qa ius† municipale proprie dī, per quod additur vel detrahitur iuri cōi, ar. ff. de iusti. & iur. l. ius autem ciuile. Et pro hoc facit ꝙ not. per Io. An. extra de consti. c. 1. lib. 6. In contrarium facit. ff. de verb. oblig. l. stipulatio. vbi in stipulatione potest deduci, id quod cauetur iure communi, & pro hoc ff. de nouatio. l. pupillus. Additur enim per statutum, quia agi potest ex eo con dictione ex lege, & facit quot not. C. quæ sit longa consuet. l. 2. cum ibi not.

SVMMARIVM.

1 *Debiti causa principalis inspicienda & attendenda.*

Quæst. CCXXI.

1 Quid †si statuto caueatur, ꝙ de omni ꝺctu soluatur gabella preterq̄ de ꝺctu solutionis. ego eram obligatus ad vendendum tibi fundum, & vēdidi. nunquid debeā soluer e gabellam. Barto. tenet quod non. per l. si pupillus. in prin. ff. le. ad fal. quia inspici & attendi debet originalis causa debiti. ff. de dona. l. qui id quod.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens, quod filio spurio instituto, non possit opponi exceptio, an valeat.*

Quæst. CCXXII.

1 Sed †quid si statuto caueatur, ꝙ filio spurio instituto, nō possit opponi exceptio, nunquid valeat, d. Bart. tenet quod non, quia est contra bonos mores, & in fraudem legis, per. l. Scius. ff. ad l. fal. vbi hoc tenet, etiam si statutum foret iuret iuratum., vt dixi. ff. de pact. l. iuris gentium. §. & generaliter. & pro hoc extra de reg. iur. iur. c. non est obligatorium. li. 6. ibi no. per Dyn. & alios.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus difficilis. l. placuit. C. de collat. fun. patrim. li. 11.*

Quæst. CCXXIII.

1 Statuto †Bononiæ cauetur, qđ scholares conducentes hospitia, teneantur soluere medietatem pēsionis in paschate resurrectionis, & aliam medietatem in fine anni. scholaris conduxit hospitium pro 30. pacto adhibito, quod statim solueret. 10. quærebatur vtrum ista 10. deberent computari in solutionem termini paschatis, an in termino finis anni, an vtrobique debeat deduci de vtroque pro rata, allegabatur. ff. ad leg. fal. l. pœnales. §. annua. d. Ray. qui hanc quæstionem disputauit, vt dicit, eam terminauit, per l. placuit. C. de collatione fun. primonio. lib. 11. sed per illam. l. nescio, bene colligere certam determinationem. illa enim lex clare non aperit, vtrum prima solutio debeat computari inter primam & vltimam, vel in utraq;. sed solum dicit, quod omnis summa, seu tota pensio in tribus terminis debet exolui. nec ibi erant certi termini ad solutionem designati, sicut in quęstione proponitur, magis tamen uidetur innuere, ꝙ computari debeant, x soluta in utroque termino. Et istud uidetur æquius, & credo uerius, & pro hoc dicto ad leg. fal. l, lex fal. si interueniat.

SVMMARIVM.

1 *Actio si per statutum cuipiam negetur, an ea negabitur mero iure, an vero ope exceptionis.*

Quæst. CCXXIIII.

1 Quid †si statuto caueatur, ꝙ alicui actio non detur nū quid denegabitur sibi mero iure, an ope exceptionis, Bar. tenet ꝙ ope exceptionis repellatur, per l. 1. uer. cū autem, coniuncto uer. quanquam ff. ad Treb. ut ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum dicat, quod per liberam personam possit alteri actio acquiri, an intelligatur directa, an vero de vtili.*

Quæst. CCXXV.

1 Sed † quid si statutū dicat, ꝙ per liberā personam possit alteri actio acquiri, sicut est statutum pergami. nunquid intelligetur de directa, uel utili. Barto. tenet ꝙ de utili,

per

per dictum versic. cum autem d.l.1. ad Trebel. coniuncta.l. pen.C.eod.tit.

SVMMARIVM.

1 *Fructus, pendentes censentur pars fundi.*

Quæst. CCXXVI.

1 Pone † statutocaueri, ꝙ de quolibet sextario frumenti vel de quolibet plaustro vini, quod vendetur, soluatur certum, quid, pro datio. aliquis vendidit fundū, in quo erat frumentum maturum, vel vuæ maturę, nunquid pro ipso frumento vel vuis teneatur soluere datium? vī ꝙ sic ar. ff. p̄h. emp.l.fistulas.§.frumenta. & de verb.sign.l.frugem.& qa frumentum & vuæ cedunt venditori.ff.de act.empt.l.Iulianus.§.si fructib. p̄rium tenet And.de pisis. & Guid. de cu.in in l.non solum.de integr.resti. vbi de hoc dixi, quia non attē ditur accessorium vel consecutiuum, sed solum principale, vt.d.l.non solum.& l.se.& ar.ff.de le.2.l.si ꝙ ex Pamphila. Et qa tales fructus pendentes censentur pars fundi. ff.de rei.vē. l.fructus.& solum, tanquā principale dēt inspici. ff.de impē. in re.dotal.fact.l.fi. & de pecu.l.si duob.in fi. non enim videtur separata venditio fundi & fructuum, sed vnica tm̄ s.fundi cum fructibus, vt infra quę in fraudem creditorum.l.fi. Et facit no.ff.de leg.1. l.non quocumque mo. §.Iulianus & loc. l.sed addes.§.si quis mulierem. And.& Gui.

SVMMARIVM.

1 *Incontinenti, verb. quid sonet. & nu.2.*

Quæst. CCXXVII.

1 Sed pone statuto † caueri, ꝙ quicunq; consiliarius non interfuerit consilio, dum pulsabitur, condemnetur in sol.centum, aliquis non interfuit, in princ.consilij, sed anteq̄ reformaretur vel recederet consilium, superuenit. nunquid condemnabitur, obtinui ꝙ non per.l.diuus. ff.de in integ.resti.vbi de hoc dixi.& pro hoc optime per no.Arc.de ep̄o vocato ad consilium, qui interfuit solum in fine consilij 18. di. c.si quis ep̄s, alias, si quis episcoporum. C.de pa.l.petens. & ff.
2 si cer.pet. l.lecta. vbi. † quæ incontinenti fiunt, videntur inesse. & dī incontinenti, anteq̄ diuertatur ad extraneos actus.

SVMMARIVM.

1 *Statuto Bonon. cauetur, quod si capitaneus aliquis proposuerit in concilio populi contra statuta facta, sit priuatus officio suo.*

Quæst. CCXXVIII.

1 Statuto † Bonon. cauetur, ꝙ si capitaneus aliquis propo fuerit in consilio populi cōtra statuta facta, qđ priuatus sit officio suo. ipse aliquid proposuit, nunqd sit priuatus Ia.But.ff.qđ metus cā. l.sed & partus. §.Iul. vbi de hoc dixi, tenet, ꝙ nō, per distinctionem, quam ibi facit gl.de tribus tp̄ib. quia aut cōsideramus tp̄s anteq̄ p̄ponere, & nōdū p̄ponit, & nō pōt dici priuatus, quia nihil fecit p̄ statutū, qđ exigit rē perfectā, & cōsummatā. ff.qđ quisq; iur.l.1.§.fi.& de iurisd.om.iud.l.si qs id qđ. §. ꝙ si dum proponitur. Et idē dici pōt tp̄e quo proponitur. Si aūt consideremus tp̄s post propo tionem, nihil tunc facit p̄ statutum, quare debeat esse priua tus, quod est bene notandum. Secus aūt, si diceret, si contingat eū ad actū propositionis venire. Ia.de But.ar. ſ. de manu. testa.l.stichus.& facit qđ notaui. C.de cond.ob. cau.l.ea lege.

SVMMARIVM.

1 *Conatus an sit puniendus, tanquam effectus.*

Quæst. CCXXIX.

1 Quid si statuto † caueatur, ꝙ si qs rapuerit aliquā in domo alterius, puniatur in centum. Aliquis fregit ostium alicuius, vt raperet. an teneatur pœna, dic quod sic, per l.ff.de verb.sig.l.Marcellus apud.Iul. vbi de hoc per Dyn.

SVMMARIVM.

1 *Verberare, grauius quid sonat, quam percutere.*

Quæst. CCXXX.

1 Pone † statuto caueri, ꝙ qui verberauerit aliū, puniatur in 10. aliquis p̄cussit aliū cū pugno, nunqd puniat̄ pœna statuti, dic ꝙ non, vt Insti.de iniur. §.seruis nam magis dī p̄cuti, q̄ verberari. ff.ad le.Aq.l.si seruus seruū. §.si mulier cū baculo aūt vel flagello dī quis verberari. ff. ad le.Aq.l.si ex plagijs. §.tabernarius.& vide. ff.de iniur.l.lex Cornel. §.1.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens euntes de nocte, an puniat itidem repertum sedentem de nocte.*

Quæst. CCXXXI.

1 Quid † si statuto caueatur, ꝙ nullus vadat de nocte sine lumine, sub pœna. 10. aliquis inuentus est stare vel sedere, nunquid punietur pœna statuti, videtur ꝙ non, quia aliud est, ire, & aliud stare. vt.de his qui deiec. vel effu.l. prima in princip. Et pro hoc. C. de posthl. l. quisquis, quod forte verum est, attentis verbis statuti. Secus attenta mente, ad quod vide, quod dixi. supra prima parte, de interpretatione statutorum.

SVMMARIVM.

1 *Sciens, cettiorandus non est.*

Quæst. CCXXXII.

1 Sed † pone statuto cauetur, qđ nullus habitet in clausto ecclesię sancti Alexandri, nisi sit canonicus eiusdem ecclesiæ, quidam canonicus cōduxit domum in clausto ad quinquēniū, anno elapso desiit esse canonicus, & sic nō pōt ibi habitare obstāte statuto, nūqd tenet̄ soluere pēsionē futuri tp̄is, vī ꝙ nō. ff.loc.l.si quis domum. §.1. Pe.tenet p̄rium, si sciens statutū, domū p̄ducit, qa sciēs certiorari nō debuit. ff. de ac.emp.l.1.in fine. Cū igitur habitare nō possit p̄p casum, vel causam, ex eius persona contingentem, perinde est, ac si spōte nō habitaret. vt ff.loc.l.si vno. §.itē cū qdā. vbi hoc tenet. ver. itē inducit ipse. Pet. Et quia cogitare debuit euenire posse, quod non esset canonicus, vt ead.l.si quis domum. §.1.

SMMARIVM.

1 *Statuto stante, quod qualibet naui onerata vno modio salis, vel transeunte pontem, soluatur pro pedagio numus. Et nauis illa grauis, in plures nauicu las fuerit exonerata, ob pontis difficultatem, ita vt in qualibet esset supra modium, an vnum pedagium tantum pendendum, uel tot, quot naues.*

Quæst. CCXXXIII.

1 Item quęrit † Ia.de ra.si statuto caueat̄, ꝙ quælibet nauis vno modio salis, vel vltra, onerata, transiens talem pontem, soluat pro pedagio sol.duos. Et aliquis habens magnam nauem sale oneratam, volens transire dictū pontē, cū cōmode transire nō posset, exornauit dictam nauem in plu. ribus nauibus paruis, ita ꝙ in qualibet erat plus vno modio salis, & trāsiuit pontem. an teneat̄ soluere pro oībus nauibus vel semel tantum. Ia. ipse distinguit, aut exonerauit ex uolūtate, & tenet̄ soluere pro omnib. aut ex necessitate, & tunc semel tantum, per l.s̄.ad l.Ro, de fac.l.fin. §.1. de hoc dixi. d.l.si vno. §. item cum quidam. uer. item facit ad quæstionem.

Liber Tertius Alberici a Rosate

SVPER STATVTIS.

SMMARIVM.

1 *Forensis, qui deliquit, an debeat puniri secundum ius commune, vel secundum ius municipale.*
2 *Iudici quid obseruandum, quo ad litis decisionem.*
3 *Argumentum de ciuilibus ad criminalia, an valeat.*

Quæst. I.

1 Vnc transeamus ad tertium articulum, s. tractando qōnes statutorum pertinentes ad causas criminales, ex quib. pœna corporalis ingerit̄, & de publicatione bonorum, & de gastatione. † Et primo q̄ro. si Mutinē. deliquit Bono. & sic ibi sortit̄ forū ratione delicti, & ibi debet puniri. vt. C. vbi de crim. agi opor. per totum. & auth. qua in prouincia. nunquid dēat puniri ſm ius municipale ciuitatis Bon. Et subiiciamus rem exēplo. Bononiæ est statutum, qđ p furto excedēte quantitatem. 10. sol. eruatur vnus oculus. Mutinē. fecit Bononiæ tale furtum, nunquid fustigabitur ſm formā iuris cōis. C. de seruis fugi. auth. sed nouo iur. an eruet̄ sibi oculus ſm formā statuti? Et primo vī ꝙ ſm fotmā iuris cōis, qa statuta non ligant forenses, ceu non subditos. C. de sum. tri. l. 1. cum cōcor. Et quia pōt statuti ignorantiā allegare. vt ff. de decretis ab ord. fac. l. fi. Et ad hoc faciunt oīa allegata. s̄. in 1. par. huius operis, rubricella, qui ligentur statutis 2. par. prima rubricella, an statuta ligent forenses. Contrarium terminatum fuit Bonon. per dm̄ Lamberti. Rāpo. & Rolandinū de romantiis, et eam disputauit præfatus dns Lambertinus, & videre est in q. 5. qōnum disputatarū Bonon. & adducunt tales rōnes, qñ dubitatur, quod statutum, vel consuetudinem,
2 † Iudex de causa cognoscens debeat seruare. dicimus. qđ ad litis decisionem debet seruare legem, vel consuetudinem loci p̄ctus. ut. ff. de euic. l. si fundus. & plene dixi. s̄. in 2. par. operis, rubricella. quæ statuta seruari debeant actoris, rei, vel iudicis. & pro hoc de admi. tuto. cum ita. §. 1. de ædil. edic. l. ꝙ si nolit. §. quia assidua, & de pig. act. l. si pignore. §. fi. Si ergo seruatur in p̄ctib. quia ibi reus sortitur forum, ergo idem in delictis, quia rōne delicti sortitur quis forum. ut probatum est. & quo ad hoc delicta, & p̄ctus æquiparantur, ut dicta auth. qua in prouincia. & ff. de iudi. l. omnem obligationem. de cu sto. & exhi. reorum. l. 2. ad finem, ibi, quod in priuatis quoq;
3 causis, licet sit ar. p̄. Insti. de publi. iudi. in prin. ibi non † vī posse argui de ciuilibus ad criminalia, qđ puto verū, nisi eadem sit ratio vel maior, sicut etiā dicimus de p̄ctibus ad vltimas voluntates, ut dixi. C. de lege Fusia Ca. tol. vnica. & ff. de pac. l. pactū inter hæredē. Sed hic est eadē rō, qa sic sortit̄ forū rō ne delicti, sicut rōne contractus, vt probatum est s̄. Et hanc opi.

Source : BIU Cujas

opi. ēt ſequit Ia. de Are. & allegat, & bene facit. ff. de extraor. cri. l. faccularij. §. ſunt quædā. & de varijs & extraor. cogni. l. 1. §. in honorarijs. vbi dī ſeruari fori conſuetudinē. & C. quę ſit longa cōſue. l. 1. & de ędif. priua. l. an in totum. & ꝙa cōiter rectores iurant ſeruare ſtatuta. ergo ſeruare debēt. C. ſi aduer. uēdi. l. 1. & extra de iureiur. c. cū cōtingat. & hæc opi. vbicūq; ſeruatur. Hoc tn̄ puto verū in delictis, q̄ ſunt delicta ex forma iuris cōis, ſicut homicidiū, furtū, & ſimilia. Si aūt eēt ꝓhibitū a forma ſtatuti, & ɔceſsū a iure cōi, ſicut traheř merces, & victualia eẍ ciuitatē, adhuc dicunt quidam idē per. d. l. ſacularij. §. ſunt quædā. nā. ꝓhibitio ſtatuti, facit eſſe delictū, & pro hoc. ff. de re mili. l. 3. §. in bello. & de ope. no. nun. l. p̄tor. cū ibi no. & extra de clādeſtina deſpō. c. fi. Alii tn̄ diſtinguūt ſcientem ab ignorante. Alij aliter, vt dixi plene. s̄. prima parte rubricella, q̄ ligent ſtaturis, & ſecūda pate, prima rubricella, an ſtatuta ligēt forēſes, & de hoc bn̄ ī gādino de pęnis ver. pone qōnem, quę tota die. & de reb. vetitis. §. præterea pone.

SVMMARIVM.

1 *Bona delinquentis ſi ex forma ſtatuti debeant publicari, num publicabuntur bona, quæ delinquens habet in alieno diſtrictu. nu.* 10.
2 *Forum vbicunque quis ſortitur, ibi poteſt conueniri pro rebus alibi ſitis.*
3 *Tutor vel curator datus ſimpliciter, videtur datus ad totum patrimonium vbicunque ſitum.*
4 *Iuriſdictio a lege manat.*
5 *Nota, quæ infligitur perſonæ, perſonam ſequitur ſicut lepra.*
6 *Bonorum appellatione, veniunt nomina.*
7 *Tutor debitum in ſua prouincia contractum, in alterius tutoris prouincia exigit, & ad ſuam adminiſtrationem deducit.*
8 *Fiſcus, camera eſt imperialis. Et quam late pateat eius ius. nu.* 9.
11 *Officiales plures in diuerſis prouincijs, repreſentant vnum fiſcum.*

Quæſt. II.

1 Item quæro, quia dictum eſt forenſem debere puniri pęna ſtatuti, † an ſi ex forma ſtatuti ex delicto debeāt bona pulicari, an publicari poterūt bona quæ habet in alie-
a no diſtrictu, & vř quod non. ff. de bonis author. iud. poſ. l. cū vnus. §. his qui. de interdic. & relega. l. relegatorum. §. 1. & §.
2 ſicut. & § interdicere. In ɔriū eſt, quia ubi † qs ſortitur forū, pōt conueniri pro reb. alibi poſitis. C. vbi in rem actio. l. fi. & de præſcrip. lōgi tēp. l. vlt. hæc ſunt Ia. de ar. d. Ia. Bal. dicit terminatum fuiſſe Bononię, ꝙ bona vbicunq; poſita, publicata intelligerentur, vt tpe Raynerij regni, tunc Poteſtatis Placētiæ, qui bona cuiuſdam Placentini publicauerat pp crimen proditionis, & iſte Placentinus mutuauerat Bono. centum lib. Venetorum groſſorū, terminatum fuit, ꝙ illud nomen debitoris Bonon. ɔctum, caderet ſub publicatione, p l. 2. C.
3 de excu. tut. & Inſt. de excu. tu. §. datus † vbi tutor vel curator datus ſimpliciter, vř datus ad totum patrimouium, vbicūq; cōſiſtat, licet petere poſſit, vt liberet a ꝓuincialib. & ꝓ hoc bn̄ eẍ de foro comp. c. poſtulaſti. In ɔrium facit. ff. de publi. l. fi. §. Item diui Seuerus. vbi de hoc dixi. d. Nic. de matarel. hāc qōnem publice diſputauit. Et vltra p̄dicta allegat primo, quod bona alieni diſtrictus in publicatione nō veniēt, quia iudex ibi iuriſdictionē non hēt. ff. de tut. & cur. da. ab his. l. pupillo. de excu. tut. l. iuriſperitos. §. 1. & C. q da. tu. poſ. l. neq; cū ſi. Itē nō pōt iudex iuriſdictionē ſuā ad illū locū extēdere, in quo ſi eſſet p̄ſona ꝛr, exercere nō poſſet. Sed ita eſt in ꝓpoſito. ergo &c. Primum probatur. ff. de iuriſ. om. iud. l. fi. & l. eum. §. fi. & de arbi. l. ſi cum dies. §. ſi intra. Secūdum probatur. ff. de offi. p̄ſi. l. 3. & de offi. p̄fec. vrb. l. fi. Et pro hac op. facit. l. q̄ loqtur in executore. ff. de re iud. l. a diuo Pio. §. 1. Item pro hac parte
4 facit, quia † iuriſdictio a lege procedit, vt ff. de iuriſd. om. iud. l. more. & l. & quia. de offic. eius cui mand. eſt iuriſdict. l. prima. vnde iuriſdictio vel eius effectus, non poteſt plus extendi, quam ipſa lex. ff. de reg. iur. l. nemo plus. Sed lex municipalis, cuius authoritate facta eſt publicatio, non extenditur ad nō ſubditos. vt C. de ſum. tri. l. 1. Ergo nec eius effectus, id eſt, ipſa ſnīa publicationis, & pro hoc bn̄. ff. de poſtul. l. ex ea. & l. imperator. & l. puto. §. 1. & de uer. ſig. l. pupillus. §. territoriū & de pęnis. l. fi. nam & miles damnatus de crimine capitali, reſpū unius patrimonij, eſt teſtabilis, & reſpū alterius, non. ff. de iniuſt. rup. irriq; teſt. l. ſi quis exhæredato. §. irritum & C. de teſ. mil. & limitia. ſic & obſides, qui apud nos ſunt, quo ad bona, q̄ apud nos hēnt, ſm l. noſtram iudicantur, ut fiſco quę rantur, & quo ad bona, quę domi relinquūtur ſm ſuas leges iudicant, ut ff. de iure. fi. l. diuus. & l. ſed ſi accepto. & ibi not. & de teſt. l. obſides. Et capti. ad hoſtibus, quo ad nos iudicant ſm legē noſtram, ſm fictionē legis Cornelię & poſtliminij, quo ad eos, ſm ſuam. ut ff. de cap. per totum. In ɔrium allegatur, quia †
5 quotieſcūq; nota perſonę infligitur, perſonam ubiq; ſequitur, ſicut lepra, nec pōt a perſonę ſeparari, ut probatur, per dictam. l. ex ea. de poſtul. a ɔrio ſenſu. ut ibi eſt expoſita. ff. pro ſocio. l. 3. & de pecul. l. quis ergo caſus. §. fi. & l. ſi peculium. Ius enim perſonale non reſpicit certi loci facultates. ff. ad Treb. l. 1. §. ſi hæres. & ff. de iudi. l. ſi fideicōm. §. tra-
6 ctatum. Item. pro hoc, ꝙa † ſnīa dicit oīa bona. ergo nomina & quæcunq; cōprehendit, ſicut & hřditas. ff. de reg. iu. l. hære reditas. nam qui omne dicit, nihil excipit. ff. mā. l. a ꝓcurato re. & ff. de ſerui. vrba. prædi. l. ſi ſeruitus. Itē, ꝙa in illa ciuitate cōmiſit delictū, ergo eidē ciuitati bona ſunt cōcedēda. C. de ſer. fug. l. mācipia. de epiſ. & cle. l. raptor. §. pen. uř expreſſum. C. de uec. commiſ. l. fi. ibi, hāc tertiā iubemus, &c. Et pro hoc,
7 ꝙa tutor debitū in ſua prouincia ɔctū, in † alterius tutoris ꝓuincia exigit, & ad ſuam adminiſtrationē deducit. ff. de adm. tut. l. Titium & Mæuium. §. tutores. Sed ꝙ bona pertineant ad ciuitatē, in cuius territorio ſunt, ſic probatur. Vbi acqſitio fit uni ex parte alterius, illud ſic, ei, queſitū non tolitur. ff. de contra tab. l. ſi poſt mortē. §. fi. de ſeparat. l. 1. §. ſed ſi quis, & uř expreſſum. ff. de admi. tut. l. tutores, q̄ poſt finē, §. hæres. hoc
8 modo fiſcus eſt camera imperialis, ut nor. C. de iure fiſci ſuꝑ rubrica. li. 10. Sed imperium unū eſt in auth. qūo opor. epiſco
9 pos. in princ. & ff. ad l. Ro. de Iac. l. deprecatio. & † ita unus eſt fiſcus, licet eius iura per uſurpationē, uel ex priuilegio diuerſis locis, & p̄ diuerſos exerceant, ſicut una eſt tutela, licet plura ſint patrimonia, & plures, tutores, uicē unius pupilli repreſentāt, ut d. l. iuriſperitos. §. 1. de excu. tuto. & de pac. l, ſi plures. unde ſicut in d. l. tutores. §. hæres ꝙa unus eſt pupillus, licet plures ſint tutores diuiſa adminiſtratione p̄ prouincias, tn̄ unus ex ſua pronincia acquirit hæreditatē exiſtentem in alia, & tn̄ ptinet ad adminiſtrationē illius, q̄ nō acquiſiuit, & ibi adminiſtrat. Ita in propoſito, cū pro fiſco in ſingulis ꝓuincijs ſint procuratores fiſci, ut C. de bonis dam. l. ſi qn̄, & eorū diuiſa eſt adminiſtratio. Sicut tutorū in diuerſis prouincijs. qđ in qualibet prouincia cōſiſtit adminiſtrādū, & incorporādū eſt p̄ procnratorē illius ꝓuinciæ, & alius ſe intromittere nō dēt, ut dictis iurib. & de admin. tut. l. ſi duo. Nec ob. ꝙ alibi ſit facta publicatio p̄ ꝓlatioué ſnīę ſuꝑ maleficio, ꝙa de maleficio iudicare certis iudicibus competit, & ille eſt unus actus, per ſe, ſed alius actus eſt res publicatas deſcribere, inqrere, & incorporare. Et hoc officiū p̄ prouincias eſt diuiſum, & certis officialib. cōmiſsū, nō inſpecto iudice, q̄ tulit ſnīam ut C. ubi cauſæ fiſ. l. 1. de bonis proſcrip. l. ſi qs. & de bonis dā. l. ſi qn̄. & l. fi. ɔſtat aūt ciuitates Italiæ, & maxime Lōbardię. q̄ fuerūt in pace Coſtantiæ, ſibi vendicare iura fiſcalia, & iuriſdictiones per ciuitates eſſe diuiſas, ſicut olim erat p̄ ꝓuincias. vt. C. de p̄ſcrip. lōgi tēpo. l. fi. & ibi no. & dixi. Vn̄ quantū ius in adminiſtrando habebat, olim officialis in quacūq; ꝓuincia in rebus confiſcatis. vbicunq; eſſet facta confiſcatio. ſ. vt aliquis alterius, prouinciæ, ſe non hēat intromittere. Idē ius debet habere, qui ex priuilegio vel conſuetudine in eius locum ſucceſſit, cum ad eius ſimilitudinem ſit cōſtitutus, ſicut dicimus de quolibet ſubrogato in locū alterius. vt. ff. de noxali. l. electio. §. ſi is, quem. & ſi quis cau. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. Ciuitas ergo cuius iudex publicauit bona, ſe nō hēt, nec pōt intromittere de bonis in alieno diſtrictu exiſtentib. ſed illa, in cuius diſtrictu ſunt, ar. iuriū prędictorū. Abſonū. n. eſſet dicere qđ ciuitates habentes ius fiſcale, ex vſurpatione, plus iuris habeāt, q̄ ſi haberent ex priuilegio, vel de iure. Hāc tenet Gul. de cu. & allegat. ff. de capi. dimi. l. 2. vbi de hoc di-
10 xi. & de tributor. l. ꝓcur. §. ſi plures. † Soluendo diſtinguit, aut iudex, qui bona publicauit, iuriſdictionem habet iure cōi, & pœnam imponit, ſm ordinem iuris cois, Aut vtrunq;, vel alterum, procedit a lege municipali. Primo caſu publicatio & effectus banni, ſeu ſnīę extenditur ad omnem locū ſubiectū iuri cōi, non vt ſint publicata per illam ſnīam, ſed publicanda, & in corporanda in fiſcum, authoritate talis ſnīę, per officiales tn̄ illius territorij, in quo ſunt ſita bona. ar. dictarum. legum. ff. de re iudi. l. a diuo Pio. §. 1. de bo. autho. iudi. poſſi. l. cum vnus. §. pen. & qđ ibi no. & de admi. tut. l. tutores, q̄ poſt. §. hæres. & C. de bo. vacan. l. ſi qn̄. & l. fi. facta ſimilitudinē, qđ ſicut plures tutores repreſentant vnū pupillum, vt. d. l. ſi plures. §. 1. ff. de pac. ēt ſi diuerſarum prouinciarum ſint tutores diuiſa tn̄ adminiſtratione, vnus ī ſua prouincia adminiſtrat, & facit reſtitui bona hæreditatis exiſtentia in alia prouincia quę ad tutores illius prouinciæ pertinent. qui poſtea res petere & adminiſtrare in ſua prouincia debet, ut. d. l. tutores. §.
11 hæres. ſic plures † officiales in diuerſis prouincijs, repreſentāt vnū fiſcum, & ꝙ in vna pronincia confiſcatur per officiales in illa prouincia deputatos, non pertinet ad iuriſdictonē alterius prouinciæ, ſed procurandum, & exequēdum eſt per officiales in quorū territorio ſita ſint. ut dictis legibus, de bo

nis

ADDITIO.

a ¶ In alieno No. an bona forenſis delinquētis in alio loco, quam in quo ſunt bona, poſſent confiſcari, vide Dy. ſingulariter in l. interdum. §. idem autem. ff. de pub. Bal. in mar. verbo iudex ver. lix. poſt Inn. in c. poſtulaſti. in ver. ſed hoc forte de foro cōpetenti dicit, ꝙ bona ſita in territorio fiſci alterius, quam in quo fit cōmiſſum delictū non confiſcantur etiam fiſco, ſub quo alibi quis deliquit, etiam contra hom mem, qui ſit de loco, vbi bona ſita ſunt quod nota. & vide Pau. de Caſt. conſi. 84.

Source : BIU Cujas

nis vacan.& de bonis dam.l.ſi quis poſt. Iſta tamen publicatio ex forma iuris communis hodie locum non habet, per authenti. bona damnatorum, de bonis damnat. Secundo caſu principali, qñ publicatio facta eſt authoritate iuris municipalis,tūc puto,qđ publicatio nō extēdat ad loca non ſubiecta iuriſdictioni illius iudicis,ar.C.q̄ dari.tut.poſ.l.2.& l. neq; & alijs iurib. s̄. pro hac parte inductis,& hæc vera ſint, quātū ad bona publicāda.Vbi aūt tractat de pœna afficiēte p̄ ſonam,diſtinguit,aut afficit p̄ſonam reſpū loci.puta, reſtringēdo ad certū locū,vel remouendo a certo loco, vel interdicēdo certū locū,& tūc nō excedit pœna iuriſdictionē iudicātis,niſi caſualiter,vt d.l.relegatorū. §.ſicut.& §.interdicere. de interdictis & relega.Aut nō afficit reſpū loci,tūc ſi quidē cōtinet interdictionē facti,vt puta,ne exerceat officiū aduocationis,& nō excedit territoriū iudicātis,vt l.ex ea cā. ff.de poſtul.Si aūt infligat impedimētū iuris,tūc aut rōne notæ,q̄ ſequit cām, & tūc ceſſante cā, ceſſet nota. Aut rōne notæ,q̄ ſequit pœnā, vel rōne expreſſionis in ſnīa factæ, & his duob. caſib. ſeruāda eſt diſtinctio facta,vtrū a iure cōi vel municipali proceſſerit iuriſdictio,& pœnæ impſitio, vt ex.s̄.allegatis patet.Et ſic ꝯcludēdo tenet,qđ ſi ex lege municipali ſit facta publicatio, nō extēdit ad bona alterius territorij,& tenet,q̄ illa bona p̄tineāt ad eū,vel hīdē eius,vt in ipſa qōne plenius tāgit.& incipit qō,quidā inculpatus de homicidio.Et de iſta materia tangitur p̄ Old.C.de hære.inſtit.l.1,& per eū indeciſa.Nic.de mata.Ad p̄dicta faciunt,q̄ notaui.s̄. ſcđa parte rubricella, an quis teneat ſoluere collectas ſuꝑ bonis, quæ hēt in alia ciuitate.& ver.ſequenti.& in hac eadem parte verſic. ſed q̄d ſi clericus tenebat fundū.& plene dixi. C.de hīdit.inſti.l.1.ver.Et p̄ declaratione prædictorū. & queſtio prędicta d.Nic.eſt prima in libro magno quæſtionum diſputatarum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod bona debeant degaſtari,an valeat.*

Quæſt. III.

2 Reuocari †ēt vidi indubiū an valeat ſtatutum quod bona debeāt degactari,& dixerūt quidam qđ nō.adducūt,q̄ res nō delinquunt.in auth.de man.princ. §.oportet.cōiter ſeruatur ꝯrium, vt dixi.s̄.prima parte verſi. item quæritur an valeat ſtatutum,qđ eſt in multis partibus.

SVMMARIVM.

1 *Dos an ſit publicanda eſt delicto mulieris.*

Quæſt. IIII.

1 Item †quæro, an ex delicto mulieris dos publicetur, dic quod qñq; p̄ tertia,vt.ff.ad l.Iul. de vi p̄ua. l.fi.qñq; pro dimidia ff.de pœnis. l.ſi qs aliq̄d. §. ſi qs inſtr̄m.qūq; tota in quinque legib.ff.de bo.damn.l.quinque legib. Hoc verū, conſtante matrimouio, eo aūt ſoluto , publicatur dos ſicut alia bona mulieris,ut ff.ſo.ma.l.ſi conſtante.§.ſi bona.ubi de hoc no.& dixi.& pro hoc in auth.de pri.do.mulie.hæret. nō præſtan.per totum,qui eſt.C.de hæret.auth. Item priuilegiū. & uide quod dixi.s̄.1.par.tex.pone aliam quæſtionem, ſtatu. cauetur,quod habens mille in bonis in 2.par.160.

SVMMARIVM.

1 *Vxor ſi fecit pactum de dote lucranda cum marito,ſol.ma. Et matrimonio conſtante condemnetur illa de hereſi, num dos publicabitur, vel maritus eius,lucretur eam ex pacto.*

2 *Maritus quando teneatur ſoluere condemnationes vxoris delinquentis.*

Quæſt. V.

1 Item † quid ſi vxor fecit pactum de dote lucranda cum marito ſo.ma.& mr̄imonio ꝯſtante ꝯdēnat de hæreſi.nunq̄d dos publicabīt,vel maritus cā lucretur ex pacto? dic,aut uxor erat hæretica ante matr.& tunc pactum, qđ fecit,q̄ maritus lucrarēt,nō valet, q̄a interdicta erat ſibi facultas adminiſtrandi & alienandi. C. de hæreti.l.Manicheos. & ff.de accuſ.l.ex iudiciorū. Aut non erat hæretica, ſed poſtea. & tunc ſecus,q̄a delictū uxoris,& c.ut ff.de dona.l.poſt ꝯctū. C.de bo. proſcrip.l.ſi qs poſt hac. & de dona. inter uir.& ux.l. res.& ibi not. Si dubitatur,dic qđ ex quo hodie eſt hęretica, præſumitur retro fuiſſe.C.de adul.l.ſi q̄ adulter.ff.de ma.conueni.l.1.§.ſi qs magiſtratus.in fi. & q̄a olim malus. &c. ut ff. de accū.l.ſicut.§. idem.& ext.de reg.iur.c.ſemel malus. lib.6. Et ad prædicta faciunt,ext. de hæret.c.cum ſm leges.lib.6. cum ibi no. Et uide in lib. magno qō.diſputatarum.33.qō. Et de
2 hoc dixi.d.l. ſi conſtante.§.ſi bona.ſo.ma.qñ†aūt maritus teneatur ſoluere condemnationes uxoris delinquentis? uide in Ga.de bo.malefacto.§.fi.& an executio fiat in bonis & re.dotalib.uī q̄ ſic.ff.ſol.mat.l.quamuis, ibi, ut res aliena ſoluatur.de hoc uide de bo.damnat.l.quinque legibus, & uide ſupra ſecunda parte de dotibus.

SVMMARIVM.

1 *Dos an publicanda ex delicto mariti, ſtatuto diſponente omnia bona mariti eſſe publicanda.*

2 *Dos an publicanda propter hæreſim.*

3 *Dos non publicanda propter crimen læſæ Maieſtatis.*

Quæſt. VI.

1 Sed quid eꝯrio, †an ex delicto viri dos publicetur, ſi ex forma ſtatuti oīa eius bona debeant publicari. vī q̄ ſic,cum ſit in bonis viri,vt C.de iure do.l.in reb.& de rei vcn. l.doce.fiſcus tñ tanquam mariti hæres,ſol.mat. tenetur reſtituere vxori.ff.ſol.matr.l.ſi marito publico iudicio. C.ad leg. Iul.de vi.l.2.& ff.de iure.fiſ.l.1.§.an bona.In ꝯrium vī, extra de cōſuetu.c.pen. cum ibi not. & C.de ne vxo. pro marito.l. ob maritorū.vbi de hoc dixi,& extra de hæreti.c.decreuit.li.
2 6.vbi † etiam in cirmine hæreſis non publicatur, & bene fa-
3 cit.C.ad leg.Iul.maie.l.ſi quis.§.uxores ſane.ubi non publicatur dos in crimine læſæ maieſtatis.

SVMMARIVM.

1 *Mulier num poſſit nomine dotis defendere, ne bona mariti profligentur & rapiantur.*

2 *In pœnis creditores fiſco preferuntur.*

Quæſt. VII.

1 Vidi etiā †dubitari ſi maritus cōmiſit delictū,ex quo bona debeant degaſtari ex forma ſtatuti, an uxor rōne dotis ſuæ defendere poſſit ? quod gaſtum non fiat in bonis.& uī quod ſic.C.ad leg.Iul.de ui publi. l.1.& ne uxor pro mari.l.2.& uī expreſſum.C.de diſtrac.pig.l.creditor. Et quia mulier præfertur alijs creditoribus. C.qui potio.in pig.habe.
2 l.aſſiduis.& pro hoc etiam,quia in pœnis,creditores p̄ferūtur fiſco,ut C. de pœnis.fiſ.creditores præferri.li. 10. & hæc eſt uera de iure, de conſuetudine tñ, rectores ꝯrium ſeruant & deſtruunt bona delinquentium,& eis deſtructis,de ipſis ſatiſfaciunt dotib.& alijs creditorib.& ſic dī ſm Accur. de Regio conſuluiſſe. Et pro hoc facit,quia poteſtas iurauit ſeruare ſtatutum.unde,& ſi ſit durum,ſeruabit,arg.ff.qui & a qui. l.pro ſpexit.& extra de iureiurand.c.cum contingat. & quia bona obligta remanent in bonis debitoris. C.de pigno.l.ſi dñm.& de pign.act.l.pignus. unde in eis uendicare debet locum ſtatutum, ne maleficia remaneant impunita.ff.ad leg.Aquil.l. ita uulneratus.de fideiuſ.l.ſi a reo.& quia facile fuiſſet ſtatuario excipere dotes.C.de cadu.tol.l.unica. §.finautem ad deficien.& ideo pro omiſſo debet haberi.ſol.mat. l.cum dotem. cum ſi.De hoc uide in Gandino de bonis maleficiorum. uer. ſed pone,quidam commiſit.& uide etiam,quod dixi de alijs creditoribus,an poſſint defendere gaſtum debitoris, in proximo uer. Item quæro,ſi ex forma ſtatuti bona homicide.

SVMMARIVM.

1 *Coloni alicuius,cuius bona ex forma ſtatuti,ſunt degaſtanda,an poſſint defendi,ne ſemina gaſtentur.*

2 *Crimen vnius,non debet alteri nocere.*

Quæſt. VIII.

1 Item dubitat.†aliqs cōmiſit delictum, ex quo ſm formā ſtatuti bona eius debebāt degaſtari.Iſte hēbat multos colonos,qui ſeminauerant in prædijs ſuis,qu ærīt,an poſſint impedire ne fructus ſeminati & laborati per eos degaſtētur,& vī, q̄ ſic, q̄a malefactores ita inquitri & puniri debēt, ut innocētes nō puniant.C.de his,q̄ latro. l.2.in fi.Item licet dicatur ſocietas inter dñm & colonū,ut ff.locati.l.ſi merces. §.uis maior.Non tñ eſt talis,ut p̄ delictum dñi debeat puni
2 ri colonus. C.de pœ.l.ſancimus,quia†crimen unius, non debet alteri nocere.ff.de pœnis.l.crimen. Item ſi ab alio p̄hiberent coloni, teneret fiſcus ſuccedēs dño malefactori.ff.loc.l.ſi fundum.& de leg.1.l.nihil.§.fi.& C.ad l.Iul.de ui.l.tutoris.In ꝯrium uī, q̄ imputari debet colono,qui cum tali malefactore ſocietatem cōtraxit.ut ff.pro ſo.l.ſi ſocius.& Inſt.pro ſo.§. licet.arg.ff.de adul.l.uim paſſam.§.mulierē.& q̄a fructus uñr eſſe dñi.ff.loc.l.cū in plures.§. meſſem.ff.de furtis.l.ſi apes.& l.fullo.§.frugibus.Vber.de bo.tenet, quod portio coloni non debeat degaſtari.q̄a nullus caſus talem deductionem impedit.ff.fami.er. l.fundus. quanta aūt ſit portio coloni ſtabitur mori,& conſuetudini loci,in quo ſunt prædia,q̄a diuerſimo de locantur, ſecundum conſuetudinem locorum, ſi autem appareret de pactis habitis inter dñm & colonum, illis ſtare tur.ff.depo.l.1.§.ſi conuenerit.de hoc in Gandi.de bonis malefactorum. uer.ſed iterum,pone contineri in ſtatuto.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtas ſi ex forma ſtatuti iuſſit domum cuiuſdam malefactoris deſtrui, ſi murus cadat ſuper domum vicinam,quis illam ruinam & damnum tenetur emendare.*

Quæſt. IX.

1 Sed †pone contingit q̄ cum domus malefactoris deſtruetur,ſm formam ſtatuti, cecidit murus ſuper domū uicinam , quæritur quis ſibi debeat damnum emendare, vī q̄ Ptās, arg C.de is qui latr.l.2. §.tribuni.ibi,læſiones & dāna. &c.ff.qđ me.cā.l.3.ad leg.Aquil.quemadmo.§.magiſtratus, & de iniu.l.nec magiſtratibus.In contrarium videtur,q̄ malefactor debeat emendare.arg.ff.cōi.diui.l.ſi is, cum quo, & ſol.mat.l.pen.Albe.papi.dī tenuiſſe,qđ ptās teneatur,per iura.ad hoc alle.& p̄ hoc bñ.ff.de peri.& cōmo.rei vē. l. lectos.

cum

Source : BIU Cujas

cum.ll.ſequẽtib.Sed iura prædicta loquunt, qñ magiſtratus non iure fecit. at in propoſito faciebat ſm formã ſtaruti. Vñ alij dicunt, ꝙ ſi oĩa bona malefactoris erant publicata, tunc teneat fiſcus, tanq̃ hæres. d.l.tutoris. C.ad leg.Iul.de vi.alias teneatur malefactor, per d.l.ſi is cum quo.de hoc in Gandino de bonis malefactorum.verſi.Item pone quæſtionem de facto, dum poteſtas faceret.& Guido.verſ. ſed pone quæſtionem de facto, quidam fecit quoddam maleficium.

SVMMARIVM.

1 *Fructus alienati an ducendi inter bona.*

Quæſt. X.

1 Sed †pone, quidã vendidit fructus & prouentus quorundam prædiorum ſuorum, vſq; ad decem annos, poſtea commiſit delictum, ex quo eius bona debebant degaſtari. nunquid iſti fructus degaſtabuntur, dic ꝙ non ar.bonum. ff.de bonis author.iudi.poſſ.l.in venditione.§.1.& quia exiuerunt bona malefactoris per alienarionem.

SVMMARIVM.

1 *Alimenta alicui debita, an intelligantur publicata, in bonorum omnium publicatione.*

Quæſt. XI.

1 Sed †quid ſi alicui erant relicta alimenta nunquid publicatis bonis, publicata eſſent alimenta, vĩ, ꝙ nõ, quia quis nõ dẽt fraudari alimentis quotidianis. ff.qui bo.ce.poſſ. l.fi.& de capi.dimi.l.pen.& ibi in gl.& pro hoc bene.ff.de ali. legat l.is, cui annua.& vide quod ibi no.Et hæc eſt ſatis ęqua licet forte de ſtricto iure, cum talia alimenta ſint de bonis malefactoris, ad terrorem malefactorum, forte dici poſſet, quod publicarentur.

SVMMARIVM.

1 *Peculium caſtrenſe filij an intelligatur publicatum ex publicatione omnium bonorum patris. Et quid ex delicto ipſius filij.*

Quęſt. VII.

1 Sed †quæro, an publicatis bonis patris publicẽt peculiũ caſtrenſe, vel aduentitium, vel econtrario, an publicẽt ex delicto filii, dic ꝙ neutro caſu publicatur, ff.de min.l. 3.§.ſed vtrum.ver.nec eo mouemur.& ibi plene dixi. & pro hoc.fa.l.3.§.Pomponius,& eſt expreſſum.C.de bonis proſcriptorũ.l.ſi filius.ubi de hoc dixi. Sed an ſi homicida erat ſubſtitutus alteri,& poſt bannum & ſententiam extitit cõditio ſubſtitutionis, uenirẽt illa bona in publicatione, ũ quod ſic ut l.potior.ff.qui potio.in pig.habean. Dic contra per l.ſubſtitutio.cum ibi no.ff.de acq.rerum dominio.

SVMMARIVM.

1 *Nomina debitorum an intelligantur publicata, publicatis bonis. nu.2.5.*
2 *Actionem qui habet, rem ipſam habere videtur.*
4 *Nomina eccleſiaſtica, an & quando poſſint alienari.*

Quæſt. XIII.

1 Item quæro, †an publicatis bonis, nomina debitorũ intelligant publicata? dic ꝙ ſic.& ũ caſus.C.de ſent. paſſ.l.ſi adẽptis bonis, ubi de hoc dixi.& pro hoc. ff.ſol. mat.l. ſi conſtante.§.ſi bona, ubi de hoc tetigi.& de uſufr.leg.l.uxo
2 ri uſufr. † Sed maior dubitatio eſſet, ſi ſtatuto caueretur, ꝙ bona mobilia & immobilia deberent publicari, an eo caſu continerentur noĩa debitorum? & ũ ꝙ non, quia noĩa debitorum, uñr ſpẽs diſtinctę a mobilibus & immobilib.ff.de pecu.l.quam tuberonis. § in peculio.de re iudi. l.a diuo Pio. & C. de p̃to.pig.l.1.Et quia ſtatutum eſt odioſum, & per ꝓñs reſtringendum.ff.de pę.l.interpretatione.In ꝟrium ũ, ꝙ app. mobilium contineantur, ut ff.de uerb.ſign.l.mouentiũ. ubi de hoc notat.& dixi. Et C.de rei uxo.ac l.unica.§.exactio.& quod ibi no.& uide in Spe.de fructib. & intereſſe, uer. ſed pone prælatus.& uer.ſe.gl.quædã poſita.in auth.de nõ alic.aut permu.reb.eccle. §.fi.quæ incipit, licet non ſint immobilia. ũ diſtinguere, an actiones competant pro reb. immobilib. & cenſeantur immobilia, an pro mobilibus,& cenſeant mobilia. De hoc tñ plenius dixi. C.de ſac.eccle.auth.hoc ius porrectum. circa fi.uer.ad huc quæro, nunquid prędicta ſolennitas & uide etiam in qõnibus ſtatutorum do.Gul.uer.ſed pone, ꝙ ſtatutum eſt in ciuitate Pergami, ꝙ ſi quis fecerit homicidium, &c.& per Gand.ultimo ti.uer. Item ſtatuto cauetur, ꝙ oĩa bona, & in Spe.de fructibus,& intereſſe.§.1.uerſic.ſed pone, prælatus, quidam,& in gl.per Iac.de bel.de feudi cogn. c. fi.& in libro Oldr. 230. Et de hoc etiam ſatis notaui. ff. de author.tut. & l.poteſt pupillus, alias incipit, potuit pupillus. gl. quæ eſt in d. l.mouentium, ũ tenere, ꝙ contineantur appellatione immobilium, Dyn.uolens ipſas gloſſ.ad concordiam reducere, dicit. aut conſideramus ipſum ius obligationis, quod eſt immobile & incorporale, & tunc obtineat glo. quæ eſt d. l.mouentium. ut eo reſpectu contineatur appellatione immobilium. Aut conſideramus effectum qui ex obligatione procedit. aut rem in obligatione deductam,& tunc habeat locũ d.gl. q̃ eſt in auth.de nõ alie. Et ad ꝓfirmationẽ
3 p̃dictorũ facit, qa †q̃ actionẽ hẽt, rẽ ipſam hr̃e ũ.ff.de re.iur.
4 l.qui actionẽ. In ꝟrium multũ facit, ꝙ †dr̃ de noĩbus eccleſiaſticis, quia nõ pñt alienari, niſi ſint immobilia, & ponũtur ꝑ ſpecie diſtincta a mobilibus & immobilibus, extra de reb. eccl.no.alie.c.hoc conſultiſſimo.in text.& gl.li.6.Vñ alij dñt Aut ꝙſideramus actiones, quãtũ ad ſui ſubſtantiã, uel exiſtẽtiã, aut quãtũ ad extrinſeca, aut quãtũ ad effectũ. Primo caſu noĩa debitornm, ſunt quædam ſpẽs per ſe diſtinctę a mobilibus & immobilib.ut d.l.a diuo Pio.de re iudi.cum aliis ꝙ cor.præall. Secundo caſu pñt dici immobilia.ſiue res immobiles, quia incorporalia ſunt, & inhærent oſſibus creditoris ut ff.de pecu.l.quis ergo caſus.& inſti.de reb.corpo.& incorpo.& d.l.ult.C.de preſcrip.long tẽp. Tertio caſu aut actiones ſunt annuæ uel mẽſtruæ, ut quia ex eis dẽtur aliquid annuũ uel menſtruum, & tunc iudicantur inter immobilia, C. de ſacro eccle.l.iubemus nulli,& de ſecum.nupt. l.hac edictali. Aut ſemel tñ competunt, & tunc locum habeat diſtinctio prædictę gl.quæ eſt in auth.de non alie.§.1.utrum competãt pro re mobili uel immobili. In qõne tñ prædicta, an ueniãt
5 †publicãda, ſi ſtatuto caueatur, ꝙ mobilia & immobilia publicentur, credo ꝙ non, cum ſint ſpecies per ſe diſtinctæ, ut prædixi, & quia ſtatutum cum ſit ſtricti iuris & odioſum, & pœnale, non credo recipere tales diſtinctiones, uel interpretationes, ar.ff.de pœnis.l.ſi de interpretatione,& qđ dixi.ſ.prima parte rubricella, an ſtatuta recipant interpretationem.

SMMARIVM.

1 *Pignus an ueniat appellatione bonorum.& nu.2.*

Quæſt. XIIII.

1 Item †quęro ſi ex forma ſtatuti, bona homicide debeant degaſtari,& homicida pignoraverat ante domum ſuã alicui, an illa degaſtabitur? Et ũ, ꝙ ſic, quia pignus manet in bonis debitoris.C.de pig.act.l pignus. ubi de hoc dixi. & ũ expreſſum. ff.ad Sil.l.1.§.ſeruus pignori.ubi de hoc dixi. & l.ſenatus.& §.fi.l.ſeq. In ꝟrium ũ, quia creditor degaſtato pignore habet actionem ꝟ degaſtantem, ut ff. ad l. Aquil. l. qui occidit. & de pignor. l. ſeruum.multo fortius excipit, ne degaſtetur, ut ſſ.de reg.iur.l.inuitus.§.cui damus. Sed reſponderi poſſet, ꝙ habet actionem contra degaſtantem iniurioſe. Sed in propoſito, degaſtatur authoritate ſtatuti. Item pro hoc quia bona intelliguntur deducto ære alieno. ff.de uerb. ſig.l.ſub ſignatum.§.bona.unde pignus proprie non poteſt dici in bonis debitoris, niſi ſoluto debito. Item creditor haberet actionem contra fiſcum pignus poſſidentem. C.ad leg. Iul.de ui.l. tutoris. & de fideiuſſo.l.prima.ergo fortius excceptio.d.Iaco.de Are.d.l.pignus. C.de pig.act.tenet, quod degaſtetur. & ex eo, ꝙ hñi poterit ex degaſtatione, ſatisfiat creditori. Et ita dicit fuiſſe terminatum de facto,& Cy.ibi idem tenet.& nihil aliud allegat, ꝙ credo poſſet procedere, vbi ex degaſtatione põt ſatisfieri integre creditori, alias nõ crederẽ degaſtari poſſe in præiudicium creditoris, vt C.de pę.fiſ.credi.præferri.l unica. li.10. & ff.de iur.fiſ. l.quod placuit.et l.in ſumma.et ita tenet Ray.d.§.ſeruus pignori. in l.1. ad ſil.et ui
2 de ſ.proxime.uer.uidi † dubitari, et ſi ante maleficium alienauerat domum, tamen eam poſſidebat, an debeat degaſtari, uide Gui.uer.ſed pone ſtatutum eſt, quicunque fecerit. et ff.de dona.l.poſt contractum.

SVMMARIVM.

1 *Bona creditoris, ſi ex forma ſtatuti publicentur, num res ſibi obbligatæ ſint publicandæ.*
2 *Res illæ, quas ſine titulo, & bona fide tenet is cuius bona ſunt degaſtanda, an itidem ſint publicandæ.*
3 *Vxor, cui maritus conſtituit quartam ſecundum legem Lombardam, an poſſit defendere publicationem quartæ partis bonorum mariti.*

Quæſt. XV.

1 Item q̃ro, qd † eꝟrio, ſi creditor cõmiſit delictũ, ex quo eius bona dẽant publicari, et degaſtari. nunqd res ſibi obligatæ degaſtabunt, vel publicabunt? vĩ ꝙ ſic, qa in bonis cõputant, vt ff.de ver ſi. l.bonorũ. §. ĩ bonis, ſed tu dic, ꝙ ea ſola publicant uel degaſtant, q̃ ſua ſũt, rõe directi uel utildñij, cũ ꝑpria ſignatio bono.ad ipſa reſtrigat.ff.de au.et ar.le. l.quntus.§.1.et l.ſcribit. et de rei uẽ.l.ſolũ. §.meũ eſt.et ad ſil.l. 1.§.dñi, et ꝑ hoc.ff.de dã.infe.l.dãni ĩfecti ſtipl̃o. in prin. iuncta l.q bona.§.et ſupficiariũ.e.ti.et maxime, qa ſtat.eſt odioſum, et pęnale, et ꝟ ius cõe, et iõ reſtringendũ, vt ff.de pęn.l. ſi de interp̃tatione.& facit qđ no.ff.de acq.rerũ do.l.rẽ in bonis. Et ꝑ p̃dictis ẽt põt colligi determinatio talis dubii. Quidã cuius bona † dẽbãt publicari & degaſtari, tenebat aliquas,
2 res ſine titulo, & bona fide,& quas tenuit nõ lõgo tp̃e, nũqd debeãt degaſtari vel publicari? determinatũ fuit ꝙ nõ ꝑ iura
3 p̃dicta. † An aũt vxor, cui maritus cõſtituit quartã, ſm legem lõbardã poſſit defendere gaſtũ & publicationẽ quartę partis bonorũ mariti? de hoc fuit magna qõ Pergami, inter illos de foreſtis,& de ſompletis. Finaliter terminatũ fuit, ꝙ poſſet defendere, quia mulier de iure lombardo eſt dña ipſius quartæ, ut in lombarda, de his, q̃ a uiro in vxo. dantur, vel relinquun

tur.

Source : BIU Cujas

tur.l.1.terminatum etiam fuit. quòd filij & filiæ malefactoris possent pro partibus eis contingentibus defendere gastum. & ꝙ statutū deberet intelligi ſm determinationē.l.fi.§.pen. & fi.ff.de bo. damna.& C.de bo,damna.l.vlt.quæ facit dimidiam deberi fisco, & dimidiam liberis reseruari.non autem dicit,quod fiscus totum occupet,& partem liberis restituat.

SVMMARIVM.

1 *Feudum num publicandum secundum formam statuti,si vasallus vel emphyteota delinquat.*

Quæst. XVI.

1 Item q̄ro,si† vasallus vel emphyteota delinquat,an feudum publicet̄,dic ꝙ sic,saluo iure dn̄i,ar.expressū. C.de hæreti.auth. si vero dn̄us tpalis. vbi de hoc dixi,de ep̄is & cle.l.si quis presbyter. ff.de dam.infec.l.si finita.§.fi.de vectigalib.vbi de hoc per Dyn.& per eum,de bonis liberto.l.in libertinum.d.Gui.de suzz.in suis q̄nibus statutorum,versi. se pone q̄nem de facto.quidā vasallus dicit,ad hoc,vt malefficium puniatur,qđ in vita vasalli feudum remanebit penes fiscum, vel ꝙ æstimabitur ius dn̄i,&sibi satisfiet per fiscum. & eandem opi.sequitur Gan.tit.de pœnis reorum.uer.Itē pone,ꝙ in statuto contineatur.& vide in Specul.de feud.§.qm̄. versi.40. Quidam tn̄ dicunt,ꝙ feudum reuertitur ad dn̄um, quasi videatur vasallus mortuus.arg.ff.pro so.l.actione.§.publicatione.Et pro hoc in vsibus feud. quibus mo.feu.amit.c. 1.§.1.nam & e2rio, dño delinquēte, proprietas reuertitur ad vasallū,vt in vsibus feudorum.Si de feu.cōtrouer. fue.c.dño committente. & idem posset dici de fructuario & proprietario.De hoc dixi.ff.de adulte.l.si postmlauerit.§.iubet.& de le. 2.l.peto.§.prædium.in auth.de resti. & ea,quę parit.§.1.& ibi no.de iur.fi.l. statuis §.Cornelio,& ibi not.& pro hoc so.mal.si filio.§.si vir.de leg.2.qui solidū §.pe. de pig.l.lex vectigali. & l.grege.§.1.sed quod prius dixi,verius credo,& capitula illa feudorum loquuntur in dño, vel vasallo committentib. felonjam, vnus versus alium. nec loquuntur de delicto, ex quo sequi debeat publicatio.

SVMMARIVM.

1 *Clericus si teneat feudum a domino temporali, & damnatus est hæreseos per episcopum suum, num tale feudum confiscabitur.*
2 *Laicus si teneat feudum ab ecclesia, non confiscatur, sed reuertitur ad ecclesiam.*
3 *Res sequuntur personæ conditionem.*
4 *Bona in quotuplici sint differentia.*
5 *Clericus conueniendus pro feudo, coram domino feudi.*
6 *Clericus habens ecclesiam in vna dioceſi si delinquat in alia,iudex, in cuius territorio deliquit,eum condemnat, & ille,in cuius dioceſi est ecclesia,ipsum priuat ecclesia.*
7 *Bona feudalia immediate reuertuntur ad dominum feudi.*
8 *Bona filij si confiscantur,tunc pater occupat peculium iure suo.*
9 *Bona ecclesiæ non publicantur bonis clerici publicatis.*

Quæst. XVII.

1 Sed †quid si clericus tenebat feudum a dño tpali.& damnatus est de hæresi per ep̄um suum, in quo crimine bona ipso facto confiscatur, vt extra de hæreti.c. cum ſm leges.li.6.nunquid tale feudum confiscabitur, vr̄ ꝙ non,sed re
2 uertatur ad dominum temporalē,sicut† ecōtrario,si laicus tenebat ab ecclesia,non confiscatur, sed reuertitur ad ecclesiam.vt extra de pœnis. c.in quibusdam. §.fi.& clarius eo.ti. c.felicis.ver.si qua vero.li.6.Si ergo ecclesia iure hoc vtitur p se,& contra se.19.distin.si Romanorum. Sed latius discutiamus.& vr̄,ꝙ debeant confiscari.nam res†sequuntur conditionem personæ. C.de impo.lucrati.descrip. l.unica.li.10.in auth.de ecclesiasticis titulis. §.ad hæc.& extra de iure patro. c.si laicus.li.6.nam res p̄p homines creatæ, sunt, de usur.l.in pecudum. & magis dignum trahit ad se minus dignum, extra de consecra.ecclesiæ vel altar. c.quod in dubijs. cum ibi notatis. Cum ergo persona clerici sit de foro episcopi, ergo
4 & eius bona.Sed dic redire ad†dominum temporalem rōnibus infrascriptis.Primo quia sunt quædam bona, quę secundum conditionem personæ censentur regulariter,sicut mobilia.Item peculium clerici intuitu ecclesiæ acquisiti. Et de istis loquuntur iura prælegata,& pro hoc.C.de metatis l.archiatros.li.12.& quod not. Hosti.in summa de pecu.clerici. cum iuribus ibi allegatis. Alia sunt bona,quæ non regulantur secundum conditionem personę, sed habent propriam & separatam regulationē, vt sunt bona patrimonialia, quæ peculium aduentitium dici possunt, quæ non sunt intuitu ecclesię,nec de eius bonis acquisita,p̄sertim immobilia,in quibus dicitur, quod ratione talium bonorum clerici sunt dominis temporalibus obnoxij.11.q.3.§.cum igitur. versi. is ita respondetur. quo casu dicendum est talia bona propter delictum possessoris, domino temporali applicari. ut C. de anno.& tributis. l.indictiones.li.10.& 8.dist.c.quo iure. Vn-
5 de clericus†secundum communem opinio.conuenitur pro feudo coram dño feudi, extra de for compet.c. verum. & c. ex transmissa.et de iudicijs.c.cęterum.et pro hoc ext.de app. c.Romana.§.debet.li.6.cum ibi no. & qō nostra vr̄ patenter determinari,per l.ult. C. de exac.tribu.li.10.et pro hoc de vectigal.et commissis.l.ex præstatione .Bona.n.immobilia iure postliminij ad priorem dn̄m reuertuntur . de capt. et post li.reuer.l.si captiuus.§.1.mobilia uero,iure prędę, occupātiū
6 sunt, vt eo.ti.l.fi quis.†et si clericus habens ecclesiam in vna dioceſi,delinquat in alia, iudex in cui uis territorio delinqt. ipsum condemnat, & ille in cuius dioceſi est ecclesia,ipsum priuat ecclesia,alterius sn̄iam exequendo,& ecclesia ad eius dispositionem relinquet̄,cuius erat,extra de so.compe. c.postulasti.Sic potest dici in quæstione nostra, ꝙ licet episcopus fuerit iudex competens ad condemnandum, tn̄ dn̄s temporalis, quo ad bona feudalia, quæ erant sub eius iurisdictione
7 de eis disponat,et ad eū reuertentur.bona. n.feudalia immediate reuertuntur ad dn̄m feudi,in vsib. feu.de prohibi. feu. alie.per federi.l.imperialem.§.illnd. Et pro hoc bene de pace ten.et eius uiola.§.si quis uero pacis uiolator.et §. si clericus.et §.seq.Non ob.prædictum.c.si laicus.de iure pat. qui loquitur de iure patronatus,quod est magis spirituale,q̄ tpale, et de patientia sola a laico possidetur. et ideo non mirum,si ad ecclesiam reuertitur, quasi ad suam naturam. ff. de pact. l.si unus.§.quod in specie. item pro prædicta opi. bene facit. C.de hæreti.auth.idem de Nestorianis. in fi. vbi post annum admittitur fiscus,et ecclesia perdit post annum ius, quod habebat , ex quo innuitur, ꝙ ecclesia ibi habebat bona quodā iure speciali,non communi, et ideo facilius tollitur et breuiori tempore. ergo in alijs erit ius cōmune in contrarium. item pro hac parte.C.de sacros.eccl.l.iubemus nullam.& de naui.non ex cu.l.2.li.11.& ad hoc possunt adduci pro, & contra multa ex allegatis.supra hac eadem particula.q.2.ubi tractatur an bona delinquentis, quę habebat in alieno territo-
8 rio,cadunt sub publicatione. †item, si bona filij confiscantur,pater peculium occupat iure suo. C.de bonis proscriptorum.l.si filius.Ergo idem faciet dn̄s de bonis feudalib. Et pro hoc etiam benefacit,quia si res emphyteotica ecclesiæ deueniat ad dominum tēporalem, propter delictum emphyteote,ecclesia illam recuperare potest,in auth.de alie. & emph. §.si uero contigerit.collat.8. Ergo ita erit econtrario. & hæc opi.prędualuit existente controuersia in curia Romana inter episcopum , & quendam baronem regni Franciæ, quia res feudales consignatæ fuerunt domino temporali, vt plenius habes in lib.d.Oldra.primo quaterno rubrica, an si clericus,
9 qui tenebat. & est.97.†Est etiam notandum,ꝙ publicatis bonis clerici, non sunt publicata, nec publicari possunt bona ecclesiæ,vt habetur expresse in cle. de hęr. c.2.& vide, quod ibi no.& per Gand.ultimo titulo, uer.sed pone, quod in statuto continetur,ꝙ omnia bona.

SVMMARIVM.

1 *Iura loquentia de publicatione bonorum, an hodie sint correcta per auth. bona damnator.quæ est signata.C.de bo.proscrip.*
2 *Auth.bona damnat.ad quid instituta.*
3 *Titulus de bonis eor.qui sibi mort. consciu. an sit hodie correctus per auth. bona damta.& nu.6.*
4 *Bona mortem sibi consciscentis fisco applicantur.*
5 *Iudices errant,qui faciunt suspendere bannitos,mortuos.*
7 *Mortem sibi consciscere volens,a quoquam tamen interpellatus, an nihilominus puniendus.*
8 *Confiscatio,duplex est.*
9 *Confiscatio fit ratione iurisdictionis.*
10 *Confiscatio,quæ fit in casibus a iure permissis,fit quandoque ipso iure,quandoq; per sententiam. Et quando per sententiam. nu.12.*
11 *Hæresis crimen num desideret bonorum confiscationem.Et quando.*
13 *Verba futuri temporis,obtinent vim conditionis & suspensionis.*
14 *Bona eorum,qui pacem violarunt,publicantur.*

Quęst. XVIII.

1 Item †quæro, an hodie sint correcta omnia iura loquentia de publicatione bonorum per auth.bona dām natorum. quæ est signata.C.de bonis proscrip.l.fi.& sumitur de corpore.vt nulli iudi.§.fi.coll.9.de hoc vtrobique not.Cyno.placet opi.alias ibi notata, licet non sit sine violentia literæ, quæ est in auth.de incestis nup. Et ideo Pet.dicit,aut bona adimuntur tacite per legem eo ipso, quo quis est cōdem natus, & tunc olim veniebat fiscus, hodie ueniunt uenientes ab intestato,secūdum formam dictæ authen.bona damnatorum. Aut adimuntur expresse per sententiam, ut quia lex punit aliquem in corpore, & ademptione bonorum, & tunc obtinet.d.auth.de incestis nup. §.1.& C.de epis.audien. l. nemo . Et hæc uera secundum eum in confiscatione omnium bonorum. Si autem pars tantum publicetur, tunc dicit, quod iura loquentia de particulari publicatione, non sunt correcta,& ideo dicit non corrigi. C.ad leg. Iulia.de ui pub.l.2. cum si.quæ loquuntur de particulari publicatione.

Est

Source : BIU Cujas

Est etiam intelligenda prædicta opinio Aldrici in casibus in quibus olim bona publicabantur. non aũt intelligas ꝙ bona cuiusliber delinquentis publicentˉ, eo casu, quo retinet ciuitatẽ. licet gl. hoc innuat. d. auth. bona dãnatorũ, & in corpore, vñ sumitˉ. hoc. n. est aperte falsum, ſm Dy. nam d. auth.
2 bona † damnatorũ, facta fuit, ut nõ solum corporales, sed ẽt pecuniariæ pœnæ mitigarẽtur, vt dicit litera expresse in cor. unde sumitur. Non ergo debet pœnarũ exasperationẽ inducere, ar. ff. de leg. 1. l. legata inutiliter, & de adimendis leg. l. le
3 gata inutiliter. Itẽ † quæro specialiter, an titulus de bonis eorũ, qui mortẽ sibi cõsciuerunt, sit correctus per d. auth. bona damnatorũ. Circa hoc vide, ꝙ no per Azo. in summa, dicto ti. & plene no. & dixi. C. qui test. fa. pos. Et distinguit, aut constat, ꝙ quis se interfecit propter impatientiã doloris, vel furorem, vel pudorem ęris alieni, vel tedio vitæ, uel iactationis cã, sicut fecit Empedocles philosofus, vt. ff. de iniust. rup. irr. test. l. si quis exhęredato. §. proinde, & ibi in gl. & tũc non succedit fiscus, imo venientes ex testõ, vel ab intestato, ut d. l. 2. C. qui test. facere pos. & de bonis eorũ, qui mortẽ sibi ꝓsc. l. 1. cũ si. Aut constat, ꝙ se interfecit cõscientia vel metu criminis, & tunc aut erat tale crimẽ, de quo poterat post mortẽ accusari, de quibus habetur. ff. de accu. l. ex iudiciorũ, & tunc post mortẽ poterit accusari, & si fuerit damnatus, succedit fiscus, vt d. l. ex iudiciorũ. Aut nõ erat tale crimen, & tunc aut per ſnĩam, q̃ ferri debeat super ipso crimine, non fuisset secuta bonorũ adẽptio, & tunc succedit hæres, nec rumpitur testamentũ, vt. ff. de bonis eorum, qui mortẽ sibi consci. l. fi. §. 1. Aut per ſnĩam sequi debeat bonorũ ademptio, & tunc non valet testm̃, & fiscus succedit, vt. d. l. 2. C. qui test. fa. pos. Aut dubitatur, quare se interfecerit, & tũc aut nondũ erat in crimine deprehensus, vel accusatus, & præsumitur in dubio se non conscientia criminis interfeciſſe, sed ob dolorẽ, vel aliã cãm, nisi fiscus probet, vt d. l. fi. ff. de bonis eorũ, qui mor. sibi cõsci. Aut erat accusatus, vel in crimine deprehensus, & tũc subdistingue ſm Ia. de Are. & Pe. Aut patiebatur dolorẽ, furorẽ, vel aliã ex suprascriptis causis, & tunc in mitiorem partẽ præsumimus. s. ꝙ non conscientia criminis se interfecit, et sic testm̃ valeat, & fiscus non succedat. ff. de dona. causa mortis. l. si aliquis, de pœnis. l. si præses. l. si de interpretatione, & de bonis eorum, q̃ mor. sibi consci. l. 2. Aut tpe accusationis vel deprehensionis in crimine nõ patiebatur dolorẽ, nec aliquã ex prædictis causis, & tunc præsumitur, ꝙ ꝓpter criminis cõ scientiam, se interfecerit, nisi hæres probet ꝓriũ, ut d. l. 2. C. q̃
4 testa. fa. poss. & de bo. eorum, qui mor. sibi consci. l 1. † Sed quare non extinguitur crimen ẽt quo ad bona, vt l. ex iudiciorũ. ff. de accu. & C. si reus vel ac. mor. fuerit per totũ. So. quia cũ se conscientia criminis interfecit, vĩ de crimine cõfessus, & pro iudicato habetur, vt. ff de bo. eorũ, qui mor. sibi consci. l. 2. & 3. & ideo ipso iure & facto auferuntur bona per fiscũ, vt eo tit. l. fi. & d. l. 2. C. qui test. fa. pñt, & hoc verũ, quo ad bona, sed quo ad crimen, morte extinguitur, vt dictis legibus. Et
5 † ideo errant iudices, q̃ bannitos vel criminosos mortuos su
6 spendere faciunt, ſm Ia & Pe. † An aũt prædicta iura sint correcta per d. auth. bona damnatorum? vĩ ꝙ non, quia tales videntur dupliciter deliquisse. s. primũ, crimen, cuius conscięntia se occiderunt, & de quo habentur pro confessis, vt dictũ est, & qa se interfecerũt, vñ vĩ bona debere auferri per fiscũ, ar. ff. de pœnis. l. relegati. & C. de episco. au. l. 3. ar. ꝓ, in auth. de man. prin. §. oportet. & hoc dicebat Ia. de ra. & nõ plura. Sed Pe. đ Bellaper. tenet correctã esse ex generalitate dictę auth. Nõ ob. ꝙ dupliciter delinquit, qa non dãnatur ex eo, ꝙ se interfecerit, sed solũ propter primũ delictum, vt d. l. 1. & 3. ff de
7 bonis eorum, qui mortem sibi cõsci. Sed † si volebat se interficere, & prohibitus fuit, an punietur, casus est, ꝙ sic. d. l. fi. §. sicut aũt. ff. de bonis eorũ, qui mor. sibi consci. & de re mili. l. omne delictũ. §. qui se vulnerauerit, & punitur ſm quosdam ad mortem, vel aliter, vt dixi. C. de epi. & cle. l. si quis nõ dicã.
8 & de sect. fug. l. 3. † Est ẽt aduertendũ, ꝙ duplex est cõfiscatio. Vna extraordinaria in casibus non expressis a iure, & hãc facit solus princeps, vel iudices potestatis sũmmã iurisdictionem habentes, non inferiores, sine iussu principis, vt. C. ne sine iussu princi, cęteris iudicibus lice. confis. l. vnica. Alia est confiscatio ordinaria in casibus a iure, statuto, vel consuetudine permissis, & ista fit per quẽcunq; iudicẽ habentẽ merũ
9 imperiũ ratione territorij, & non per aliũ, quia † confiscatio fit rõne iurisdictionis, & iurisdictio territorio adheret, vt. C. vbi, & apud quos in integrũ resti. postul. l. fi. vñ episcopus nõ posset confiscare, cũ non habeat territoriũ, ꝙ patet, qa sentẽtias suas non exequitur nisi per iudicẽ secularẽ in authen. de san. epi. §. si quis aũt litigantiũ, q̃ est signata. C. de epis. audi. l. cpale, & d. l. cpale. in fi. no. in gl. licet habeat dioceſim. Si. n. haberet territoriũ, per ꝓns haberet iurisdictionẽ in laicos delinquentes in eius territorio. Vnde nisi habeat eps ab imperio, sicut habent multi, & uocantur comites, puto, ꝙ eps non habeat territoriũ nec iurisdictionẽ territorio cohęrentẽ. Puto tamen, ꝙ ratione dioceſis in ſpiritualibus, & rebus ecclesiasticis habeat iurisdictionẽ & exeeutionẽ, & puto ſpeciale in crimine hr̃sis, vt inquisitores hr̃ticæ prauitatis, & epi, q̃ non hñt territoriũ, bona hæreticorũ confiscant. Et de ista cõfisca
10 tione, q̃ fit in casibus † a iure ꝓmissis, dicꝫ, ꝙ qñq; fit ipso iure, qñq; per ſnĩam. Nã aut qs delinquit circa res, q̃ iuris ꝓhibitę sunt, aut circa personas. Primo casu, aut delinquit citca illas circa quas est prohibitũ delinquere, ne fisco ꝓiudicet, ne res vetitæ transferantur, vel non capaci quis restituat hæreditatẽ, vel tacitã fidem accõmodet de restituendo, & tunc ꝑꝑ tale delictũ, rebus, circa quas deliquit, ipso iure priuatur, vt. ff. de vectig. & cõmis. l. cõmissa, & de iure fis. l. 1. §. an bona. & l. imperatores. Aut deliquit circa res, circa quas est prohibitũ delinquere ne præiudicet priuato, ut ne quis inuadat rẽ alienã, uel ẽt suam, quã alius possidet, & tunc nõ ipso iure, sed ꝑ ſnĩam, iure, qđ in ea habebat, priuatur, vt. C. vñ vi. l. si quis in tantã. & ibi no. vel ne ius transferat in potentiorẽ in præiudiciũ aduersarij. vt. C. ne lic. potẽ. l. 1. & de litig. l. fi. Aut deliquit circa res in ꝓiudiciũ reipublicæ, vt portando arma hostibus, & tunc non ipso iure, sed ꝑ ſnĩam priuatur bonis suis, vt. C. q̃ res ex portari non debe. l. fi. Aut deliquit circa prohibitũ priuilegiũ, in reipublicæ fauorẽ, vt est in milite prædia conducente, & tunc accipiens ipso iure, suis priuat priuilegiis, & q̃ ei locauit, ipso iure suis priuatur reditibus, vt. C. loca. l. fi. Aut deliquit circa res mistim in prejudicium priuati, & reipublicæ, & tunc vbi delictũ cõmissum est, ipso iure dominiũ non aufertur, sed ꝑ ſnĩam. C. de hæreti. l. quicũq;. §. si fecerit. Aut deliquit circa res accipiendo eas ante tempus a lege permissum, vt adeundo hæreditatẽ, aut non vindicãdo necẽ defuncti, & tũc non ipso iure, sed per ſnĩam bona auferuntur. ff. ad sil. l. necessarios. §. 1. & C. de his, qui. ut indig. l. si ea. Secũdo casu principali. qñ deliquit circa personas, tunc subdistingue. Aut deliquit circa seipsum, ut se interficiendo, & tunc bona publicantur per ſnĩam ſm distinctionem s. posita, non ipso iure, vt. ff. de iure fis. l. in fraudẽ. §. eius bona. &. § seq. Aut deliquit in se, & in alios, vt in Deum, vel principem, vt errãdo in fide, vel cedendo, vel fauendo hæreticis, vel si de christiano fiat paganus, vel iudæus, vel si quid cõmittat in legẽ Iul. maiestatis, tunc suia necessaria est super tali crimine, & ea lata ipso iure bona sunt publicata, vt. C. ad legem Iuli. maiesta. l. quisquis. de Accu. l. ex iudiciorũ, de dona. l. post ꝯctum, & de
11 aposta. l. 1. hodie † tamen vĩ, ꝙ in crimine hæresis ex die commissi criminis ipso iure bona sint confiscata, licet nõ fiat eorũ apprehẽsio, nisi demũ lata ſnla super crimine, vt extra de hæreti. c. cũ ſm leges. li. 6. & ẽt de iure ciuili statim perdit ad ministrationem, ut in crimine læsæ maiestatis, ut d. l. quisqs. §. pe. & ff. de don. l. donationes. §. fi. & d. l. ex iudiciorũ, & dixi d. l. cõmissa. ff. de publica. Aut deliquit in se, & in aliũ, vt in Deum, & legem, vt in accipiendo in uxorem filiã sororis, vel neptem, uel aliã consanguineam prohibitam, tunc ipso iure bona publicantur, in auth. de incest. nup. §. sancimus. Aut deliquit in legẽ, & in hominẽ, ut accipiendo pignori hominẽ liberum, & tunc ipso iure, sibi debito priuatur, ut in authẽ. ut nulli iudi. §. quia vero. coll. 9. Aut in contemptũ iudicis, aduersarium fallit, & tunc si circa diffinitionẽ iudicij in contumacia perseuerando, tunc ipso iure a cã sua cadit, in authẽ. de litigi. §. si uero apud. C. qũo & qñ iudex, auth. q̃ semel. Aut circa præparatoria, ut quia non vult præstare sacramentum calumniæ, & tunc non ipso iure, sed per ſnĩam, ut in authen. vt litigantes iurent. §. illo, & põt dici, & bene generaliter, ꝙ aut in lege sunt uerba ꝓteriti vel ꝓsentis tpis, puta a suo iure priuatus vel cecidisse intelligatur, vel bona publicamus, vel publicata esse intelligantur, tunc ipso iure sine ſnĩa priuatus est iure suo, et bona publicata, in authen. de incest. nup. §. 1.
12 & fi. † Aut lex utitur verbis futuri tpis, ut puta, suo iure priuetur, vel eius bona publicentur, & tũc per ſnĩam, ut patet. C. de hæreti. auth. gazaros, vnde vi. l. si quis in tantã, et ibi no. ne liceat potentio. l. 1. & 2. et de iurisdi. om. iudi. l. in criminali, et ibi de hoc dixi fallit in auth. de non alienan. §. super hoc au-
13 tem. Et põt esse ideo, quia † verba futuri tpis obtinent vim cõditionis et suspensionis. vt. ff. de le. 1. l. 6. & de condi. indebi. l. qui promisit, & no. C. de insti. et substi. l. pe. Ia. de are sunt etiã alij casus, vbi quis priuatur iure suo, qñq; ipso iure, qñq; per ſnĩam, ut no. et dixi. C. đ epi. et cle. auth. statuimus. Quicquid tñ sit de iure, cõiter totus mundus seruat, ꝙ bona non publicentur aliquo casu, excepto crimine hæresis, et legis Iul. maiestatis, nisi hoc fiat consuetudine uel statuto, de iure canonico secus vĩ, ut 27. q. 2. si quis rapuerit. et in glo. quæ est post dictam auth. bona damnatorum. et uide quod de hoc not. ꝑ Inno. extra de fo. compe. c. postulasti, et uide infra proxima
14 qõne, et in Gandi. satis bene ti. de bonis malefactorum. † In violatoribus pacis bona publicantur, vt in vsibus feud. de pace tenenda. §. 1. et quandoque degastantur, ut in eadem l. de

Source : BIU Cujas

pa iur. fir. §. receptatoribus. & vide etiam ad iſtam materiam, quod ſatis dixi, prima parte, capitulo. 150.

SVMMARIVM.

1 *Principes an poſsint per ſua ſtatuta vſurpare ius fiſcale, ita ut bona publicata eis applicentur.*
2 *Fiſcus, & Reſpubl. differunt.*
3 *Ciuitas nullum habet priuilegium ſimile fiſco.*
4 *Lombardię ciuitatibus ab Imperatore conceſsum fuit merum & miſtum imperium, & regalia, propter conſtantiam in pace.*

Quæſt. XIX.

Sed quia ex ſtatutis & cōſu etudinibus nō applicāt bona fiſco, ſed ciuitatibus, vel regibus, principibus, vel do
1 minantibus, videamus, † an hoc eſſe poſſit de iure, ꝙ reges, principes, vel dominātes in hoc poſſint ꝑ eorum ſtatuta vel conſuetudines vſurpare ius fiſcale, vt bona publicata eis applicentur & maxime vacāte imperio, & inter ſubditos ſuos? Et ad hoc poſſunt allegari pro & contra iura, quæ allegātur, an ciuitates reſtituantur in integrū, ſicut reſpublica, de quo plene dixi. C. ex quibus cau. maior. l. reſpublica. Sed quantū ad præſens, vī primo, ꝙ ciuitates & regna loco fiſci ſuccedāt, quia multa ſunt iura, quæ dicūt ciuitates habere rēpūblicā, vt ꝓdixi. In ꝯriū vī, ꝙa dato ꝙ ciuitates habeāt rempublicā,
2 tñ fiſcus † & reſpublica differunt, nec ſunt idem, quod patet ex diuerſitate titulorū. C. de iure fiſci. li. 10. & poſtea ſequitur de iure reipublicæ. & C. ne fiſ. vel reſpubli. patrocinīū alicui in lite prę ſtet, in rubro & nigro, & de iudi. properandū, ultra prin. ubi ponitur ius fiſcale, & reipublicæ, pro diuerſis ſpecie bus. Ergo ciuitates ius fiſcale non hñt. nam loco priuatorum habētur. ff. ad macedo. l. nihil intereſt, & quia in pecunia fiſcali cotrectata cōmittitur crimen peculatus, in pecunia ci uitatis non. ff. de fur. l. ob pecuniā. Et pro hoc bene facit. ff. de ędil. edi. l. 1. §. illud. & gl. ibi poſita, & de ver. ſign. l bona. & l. eū, ꝙ vectig. Item vī expreſſum quia ciuitas non ſuccedit in bonis vacātibus, ut no. Azo in ſumma C. vnde vir & vxor. ꝑ l. C. de bo. vacan. l. 1. li. 10 vbi ēt tenet, ꝙ pro delictis nō accī
3 pit ciuitas bona. Itē † nulla ciuitas habet priuilegiū ſiſe fiſco, vt. ff. ad mūnicip. l. ſimile. & ibi no. & ibi ſunt bonę concor. & hoc vī expreſſum. C. ne ſine iuſſu prin. certis iudi. liceat ꝯfiſ. l. 1. & de peti. bonorū ſublatis. l. 1. & ibi in gl. imo, qđ plus eſt, vī, ꝙ ēt ſi fiſcus hodie eſſet, non fieret confiſcatio bonorū, vt C. de bo. proſcrip. auth. bona damnatorū. ſed forte illa locū habet ſolū in bonis corū, qui damnātur ad mortē ſm Aldricū. Vel dato, ꝙ loquereī in oībus dānatis, forte intelligidebe ret in dānatis ex delictis, nō aūt, qñ bona aliunde peruenīūt ad fiſcū. puta ꝙa auferunī ab indignis, vel alijs caſibus, quos dixi ſ. proxima qōne, q̄ forte iura nō ſunt oīa correctā per d. auth licet. vt ibi, dixi, cōiter teneatur ꝯriū. Puto de ſtricto iu
4 re, ciuitates & regna ius fiſci non habere, ꝑ iura ꝓdicta: † exce ptis ciuitatibus Lombardiæ, q̄ fuerūt in pace ꝯſtantes, ꝙbus cōceſſum fuit ꝑ Imperatorē, ꝙ haberent merū & miſtū Imperiū, & regalia, & idē dicerē de quibuſcunq; ciuitatibus, & dñis habentibus merū & miſtū Imperiū ab imperio, & crederē, qđ ex ſtatuto vel cōſuetudine poſſent bona applicare ciuitati inter ſubitos. nā imperator ꝯcedēdo eis merū impe riū & poteſtatē ꝯdēdi ſtatuta, ꝑ l. oēs populi. ff. de iuſt. & iu. vī cōiter eis conceſſiſſe publicationē bonorū, de facto tñ vſurpatū eſt in oībus ciuitatibus, ꝙa hodie ciuitates, maxime Ita liæ, vtuntur iure prouinciæ, vt no in gl. C. de ꝑſcrip. lōgi. tēp. Lfi. In regno ēt Frācię & alijs regnis ſeruat. niſi in hoc habeāt priuilegia, qā in oībus vtunt priuilegijs & iuribus fiſci, qđ cō firmari vī iure diuino, Exodi. li. 1. c. 7. & li. 3. c. 18. vbi expreſſe dī in litera, fiſcus regis, ſed dici pōt, ꝙ tūc nō erat Imperium nec Imperator, ſed ſolū reges, poſt quos, & in quorū locū po ſtea ſucceſſit Imperiū, vt. ff. de orig iu l. 2. §. deinde exactis. & de hoc ēt tetigi C. đ ſum. tri. l. 1. & ff. ſi qs ius dicen. nō obtēp. l. 1. §. fi circa fi. & qđ de iure, ciuitates & regna nō habeāt ius fiſcale, determinauit. D. Gul. D. Accur. in quadā qōne, quam diſputauit, & incipit quidā Albertus Armixij. Et ad hāc materiam vide qōnem, quā notaui. ſ. 1 parte de debitoribus Lā bertinorum coactis ſoluere cōmuni Bonon. an fuerint per talem ſolutionem liberati. C. de his, quibus vt indi. l. 1.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici accuſati, morientis pendente accuſatione, bona publicantur, niſi hæres probet eum catholicum.*
2 *Accuſatori, onus probandi incumbet*

Queſt. XX.

1 Quid † de hæretico de hæreſi accuſato, & pendente accuſatione naturaliter mortuo, nunqd bona erūt publicata, niſi hæres probet eum catholicum? vī quod ſic. ff. de iure fiſ. l. res, q̄. §. 1. a contrario ſenſu. & C. qui teſta. facere
2 poſ. l 2. In contrarium eſt veritas, quia onus probādi † incumbit accuſatori, & hæres dicitur purgare innocentiam defendendo, vt. ff. de bonis eorū, qui mor. ſibi conſci. l. fi. §. fi. Et hoc tenet Dy. d. l. res quæ. §. 1. Non ob. l. 2. C. qui teſta. facere poſſ.
a quia loquitur in eo qui ſe interfecit[a] conſcientia crim inis, & quæſtio noſtra quærit de naturaliter mortuo.

ADDITIO.

a ¶ Interfecit No. hic an hæreticus occidens ſeipſum habeat hæredem Bal. in l. 2. C. qui teſta. fac. poſ & in l. idem de neſtorianis. C. de hære. Nam hæreticus perdit ipſo iure dominum bonorum de iure cano. c cum ſecundum. de hære. in 6. Bar. in l imperator. in fin de iure fiſ.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus ſi ex forma ſtatuti ſit hæres decedentium ab inteſtato, num etiam debeat eſſe hæres vetulæ, quæ ſe ſuſpendit.*
2 *Inteſtatus non dicitur, cui iure negata eſt teſtandi facultas.*
3 *Inteſtatus, large quomodo accipiatur.*

Quæſt. XXI.

1 Item q̄ro † ſuetudo ſeu ſtatutū eſt Venetijs qđ bona decedentiū ab inteſtato, & ſine hærede perineant ad eꝑm. Quædā vetula ſe ſuſpēdit. & nō habet hęredē, eꝑs petit bona. dux & cōitas petit iure fiſcali, quæritur qs debet obtinere. Et vī, ꝙ dux & cōitas, per l. 2. C. qui teſt. fa. poſ. & C. & ff. de bo. corū, qui mor. ſibi conſci. Circa hoc attendendū eſt, ꝙ iura prædicta loquunt in interficiente ſeipſum conſcientia, vel metu criminis, ut plene dixi. ſ. hac eadē parte. ver. Itē q̄ro, an hodie ſint correcta & ver. Itē quęro ſpecialiter. Sed ſup poſito, qđ vetula ſe interfecerit criminis conſcientia, vel me tu. reſtat videre, an pro hoc perdiderit teſtī factionē, & nō eſt dubiū, ꝙ ſic. vt. d. l. 2. C. qui teſt. facere pñt. Si ergo perdidit te
2 ſtamenti factionē, non poſſet dici inteſtat a, cū non † dicatur inteſtatus, qui condere non potuit teſtū, vt. ff. de ſuis & legi. hære. in prin & de legi tu. l in teſtō. vbi de hoc dixi, & ſ. 1. par te. 21. q quæ incipit: Item, quæro, ſtatutum ſeu cōſuetudo, ex quibus vī, bona non pertinere ad epiſcopum, q uenit ad bona inteſtatorum, ſed pertinent ad ducem & communitatē iure fiſcali, ſi habeant ius fiſcale, de quo dixi, ſupra proxima
3 quęſtione. Sed † pro epiſcopo facit, quia inteſtatus dicit in lar ga & in propria ſignificatione, etiam qui teſtari non poteſt, ut no. in gl. inſti. de hære. ab inteſta. in prin. ſed in caſu noſtro, credo accipi debere in vera & propria ſignificatione, maxime, quia conſuetudo ſeu ſtatutum eſt cōtra ius commune, vt. ff. de legi. l. quod vero contra rationem, & l. quod non ratione, de hoc dixi d. l. 2. C. qui teſta. facere poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum condere an poſsit damnatus ad mortem.*
2 *Succeſsioni ex teſtamento quandiu locus eſt, ceſſat ab inteſtato.*
3 *Intellectus ad auth. bona damnator. & l. res vxoris. C. de dona. inter uir. & uxor.*
4 *Authen. bona damnat. loquitur ſolum de deſcendentibus & aſcendentibus, vſque ad tertium gradum, quibus deficientibus admittitur fiſcus.*

Quæſtio. XXII.

1 Ex prædictis oritur alia qō, quæ ſæpe cōtingit, & eā habui de facto. ſ. an † dānatus ad mortē, poſſit facere teſtamē
a tum, & an valeat, maxime, quo ad legata ad pias cauſas, [a] & ꝙ ualeat in totum vī per authen. bona damnatorū. C. de bo. proſcrip. & in cor. vnde ſumitur, ut nulli iudi. §. fi. col. 9. vbi dicitur ad bona damnati admitti veniētes ab inteſtato, fiſco
2 excluſo. ergo & hæredes ſcripti, quia quandiu † locus eſt ſucceſsioni ex teſtō, ceſſat ab inteſtato, vt. ff. de acquir. hęredi. l. quandiu. & dato ꝙ non teneret in totū, vī ſaltem tenere in pijs cauſis. C. de ſac. eccle. l. 1. & ſaltem pontificali authorita te, vt. ff. de petitio. hæredi. l. hæreditas. ad fi. de donatio. inter virū & vxo. l. ſi ſponſus. §. conceſſa. in fin. §. & de neceſſa. ſer. hęredi. inſti. l. quidā. §. illo uidelicet, cum ibi notatis, & maxi me ſi in eo eſſet clauſula. Si non ualet iure teſtamēti valeat iure codicillorum, per quam uidentur uocati venientes ab inteſtato, ut. C. de fideicommiſ. l. eam quam. In contrarium vī expreſſe. ff. de teſta. l. eius, q & ibi hoc tenet gl. in §. 1. & ibi de hoc dixi, & pro hoc co. ti. l. ſe. a contrario ſenſu. & l. qui a latronibus. §. 1. & ibi in glo ff. de teſta. mili. l. ex militari. de le ga. 3. & l. ſi quis quaſi. §. pe. & hanc etiam opi. tenet glo. C. de dona inter virū & uxo. l. res vxoris. in vltima glo. vbi etiam tenet, ꝙ teſtamētum ante delictū factū, irritatur, & ꝑ hoc. ff. de iniuſto teſta. l. ſi quis exhęredato. §. irritum. Non ergo videntur correcta iura illa per auth. bona damnatorum, q̄ de teſtamēto talium nihil dicit, & qđ nō mutatur, ſtat. vt. C. de appella. l. pręcipimus. Item dicta authen. non eſt introducta in fauorem dānati. ſed venientium ab inteſtato. Et pro hoc etiam non obſtat opi. Ald. quę ibi no. q tenet ꝙ bona nō publicantur, ſi damnatur ad mortem. quia hoc nō eſſet ſibi ad pęnam. non enim per hoc includit, ꝙ teſtari poſſit, ſed ſolū, ꝙ fiſcus excludatur per venientes ab inteſtato. Non ob. ꝙ di ci poſſet, ꝙ cauſa, propter quam damnatus ad mortē teſtari non

ADDITIO.

a Ad ¶ pias cauſas. Nota hic ꝙ teſtamentū cōdemnati ad mortem etiam quo ad pias cauſas non valet, ut determinat Io. An in addit ſpec. titu de inſtru edic §. cōpendioſe in addi. quæ incipit, quid de damnato. quem refert & ſequitur Pau. de Ca in conſ. 329 incip. primum quæſitum habet in fi. in 1. volum.

Source : BIU Cujas

non poterat iure digestorum,& Codicis,erat propter ademptionem bonorum,cum enim non haberet bona, testari nō poterat, quia non dominus non testatur,ut in authē. ingress. si.C.de sacro.eccle.Vnde cum hodie cessēt hæc causa per dictam authen.bona damnatorum, quia bona non confiscantur,videretur cessare debere effectus, & p ꝯns posset talis dānatus testari,quia cessante causa,&c.vt.C.de epi. & cle.l. generaliter.Sed dic,ꝙ licet illa esset una ex causis, quare testari non poterat,non tñ erat illa sola, sed ēt erat cā,quia efficiebatur seruus pœnæ,vt.ff.de pęnis.l.quidā, & l. qui ultimo, & amittit ciuitatē & libertatē,unde cū adhuc remaneant istæ rōnes, testari non pōt,& ita tenet expresse gl. in d.l. eius, q §. 1. s.ꝙ prædicta iura nō sine correcta per dictam authē. bona damnatorū,in gl. quæ incipit hodie corrigitur. Et si dicatur,
3 ꝙ hodie nemo†bñ natus efficit̄ seruus pęnæ, ut in authē.de nup.§.qđ aūt, quæ est signata super d.l.res vxoris.C.de dona. inter virum & uxorem,& incipit, sed hodie. dicēdum est, ꝙ non est uerum, quia illa auth. loquitur de damnato alia pęna quam mortis,nam in damnato ad mortem remanet. d l. qui ultimo,non correcta per ipsam authen.ut ibi no.in gl. dictæ authen.sed hodie.& hanc opi. tenet Albe. Papien.s.ꝙ testamentum non teneat, & ita dicit consultum fuisse per collegium Cremonæ,& ꝙ non obstante testō fuerunt publicata bona cuiusdam ad mortem damnati, qui nō habebat uenientes ab intestato, & de quibus loquitur dicta authen. bona damnatorum. Itē non obstat ad prædicta in auth. de mā. prin.§.oportet ergo,ubi dicit,bona relinqui generi, quia res non delinquunt,sed homines, quia exponi debet ſm ipsum Alber.generi.i.ascendentibus,quia cum dr̄ de genere,intelligendum est de generantibus,hoc est ascendētibus, vt.ff.de probatio.l. 1.Et ꝙ postea subijcit, legi, intelligendum est de
4 descendentibus,nam†authen. bona damnatorū. si recte inspiciatur,in corpore,vnde sumitur, loquitur solum de descēdentibus,& ascēdētibus usq; ad tertiū gradū,qbus deficientibus admittit̄ fiscus, & sic posset exponi generi.i. ascendētibus & descēdentibus,& legi.i.fisco,in defectū eorū.16.q. 5. c. cognouimus.2.q.6.c.illud censemus, & c.episcopo,& ,p hoc reprobat ipse Albe.opi.Azo. in summa de bonis proscripto. §. fi.ubi dicit,ꝙ fi supersint etiam cognati vsq; ad tertiū gradum,ꝙ fiscus repellitur, & opi.Alber.puto verā, quia in corpore,unde sumitur dicta authen.bona damnatorum , nihil dicit etiam de agnatis ex latere , sed solum de ascēdentibus & descendentibus.& ideo quidā male habent. d. auth. bona damnatorum.verbum,&ex latere.Et licet de stricto iure uerū credam testm̄ ad mortem damnati non tenere de facto, tñ vidi quasi ubique tales damnatos testari,nec uidi , nisi semel eorum testamenta impugnari, & tunc obtinuit testamentum non tenere,per iura prædicta , & uide in Lombarda de his,qui ad mortem sunt iudicati, libro primo.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum damnati ad mortem,an ualeat,si appellauit, uel non appellauit,sed infra decendium,uel pendente appell.mortuus est.*

Quæst. XXIII.

1 Sed †quid si talis damnatus ad mortem , appellauit , uel non appellauit,sed.j decendium,vel appel.pendente mortuus est,an ualeat testamentum eius ? videtur ꝙ sic p ea,quæ no. ff.de accusa.l.ex iudiciorum, in prima glo. quam dicit Dy.alibi non reperiri,& pro hoc bene.ff.nil non.ap. pe. l.1.ff.de test.l.qui a latronibus.§.ultimo.

SVMMARIVM.

1 *Filius hæreditatem etiam delatam, non aditam, non transmittit ad extraneos, & nu.3.*
2 *Fiscus etiam succedit in iure conditionali.*
4 *Peculium castrense filij damnati,pertinet ad patrem,& non ad fiscum.*
5 *Banniti nostri temporis,an æquiparentur deportatis,& possint succedere.*

Quest. XXIIII.

1 Habui †talem qōnem,filiusfa,commisit delictum, ex quo eius bona debebant publicari, iste habebat filios,deinde mortuus est pater ipsius,cōe petit legitimā isti, filio contingentem in bonis patris, nepotes contradicebāt pro cōi allegabatur,quia fiscus succedit in omni iure competenti huic filio delinquenti.ff.de fideius.l.inter eos. §. fin. C.adl .Iul.de vi.l.si tutoris,sed legitima est debita filio,ut.C. de curato.furi.l.fi. saltem sub conditione.in auth.de hære.&
2 fal.§. si quis vero non implens,& fiscus† succedit etiā in iure cōditionali,vt.ff.de pac.dotali.l.inter socerum.§.fi.ergo &c. Et pro hoc, quia filij sunt quodammodo domini rerum paternarum,vt de lib.& post.l.in suis.In contrarium vr̄ expresse.ff.de his,qui sunt uel alieni iur.l.si qua pęna, quę dicit, nepotes succedere loco filij,ergo fiscum excludunt,& pro hoc ēt.ff.de contrata.l.1.§.si fine,& de bonis libertorum. l. si necesse.§.si de portatus.Iste enim filius non est modo aptus habere bona patris,& ideo fiscus ex eius persona nihil habere
3 potest.ff.de contrata.l.1.§.is quoq;.†Item filij etiam debitam hereditatem non aditam nō transmittunt ad extraneos. C. de his,qui ante apertas tab.l.unica.ergo non ad fiscum , & si diceres fiscus habetur loco libertorum . Falsum est , vt. ff.de leg. 3.l.Paulo callimacho.§.Pōpo.ad Treb.ex facto.§.ex fact & §.si quis rogatus. Et pro hoc facit, ꝙ dr̄ ꝙ tales dānati nulla bona in ciuitate relinquunt.ff.de vul.& pu.sub l. lex Cor.
4 circa medium.Item†castrense peculium filij damnati,pertinet ad patrem, non ad fiscum.C.de bo.proscri.l.si filius,& uidetur expressum,ꝙ successio non ueniat ad fiscum.C.de iure fisci.l.certa forma.li.10.Non ob.l.inter socerum.§. fi. quia ibi loquitur in stipulatione conditionali , quæ trāsmittitur, ꝙ non fit in successione conditionali,ut.s̄.probatum est. Itē non ob.ꝙ fiscus habeatur loco hęredis,quia uerum est in bonis,quæ non spectant ad alium,& est si pater primo decessisset,&filius adiuisset.Sed hic primo decessit filius ciuiliter,qa deportatus,vt.ff. de contrata.l.1.§.1.Gul.Accur. & Andr.Pisa
5 sanus.Hæc qō depēdet ab illa,an bāniti†nostri tēporis ęquiparentur deportatis,& an possint succedere, de qua plenissime dixi in quarta particula, qōne,qd de bannitis nostri tpis. An autem supposito statuto,ꝙ pater teneatur assignare partem filio homicidiario destruendam, si filius fuerit bānitus de homicidio , deinde ante partem assignatam moriatur,filius teneatur post mortem patris partē assignare,uide in quę stionibus disputatis.332.in li. magno quæstionum disputatarum,& C.si reus,vel accusator mor.fuerit.l.fina.in fi.& 138. Item,si nō sit statutum, an pater teneatur assignare partem filio delinquenti Gui.ꝙ non,ver.sed pone statutum est, ꝙ si aliquis commiserit homicidium.

SVMMARIVM.

1 *Pater & filius æquiparantur ex una parte,principalis ac fideiussor ex alia.*

Quæst. XXV.

1 Sed †existēte statuto ꝙ pater teneatur assignare partem filio ex delicto ipsius,& alio statuto caueatur,ꝙ contumax habeatur pro confesso,& filius ex contumacia bānitur pater teneatur assignare partem , nisi delictum , aliter sit probatum, & vr̄ ꝙ assignare teneatur , qa contumacia filij debet nocere patri,vt.ff.de ver.ob.l.cū filius,vbi de hac quæstione dixi.Et pro hoc ad municip. l. 2. æquiparātur enim pater & filius ex una parte,& principalis & fideiussor ex altera. sed sententia lata contra principalem, mandatur executioni ꝯtra fideiussō.vt no.& dixi.C.de usur.rei.iud.l. fi.ergo &c. Dy. his non obstantibus,& Ray.tenent oppositum, per l.1.ff. qñ ex facto tutorū.& C.de iure fi.l.fin.li.10. ſm lectu. Et pro hoc.ff.de in lit.iur.l.1.& de fideius.l. fideiussores, in prin. & l. ultima,& l.ex persona.Et ad iura contraria respondent , qa loquuntur de obligatione inducta perpetuanda, uel executioni mandanda,in quæstione autem loquitur de obligatione inducenda.Et an ualeant prædicta duo statuta, dixi.C.ne filius pro patre, super rubrica,& supra prima parte,an ualeat statutum,ꝙ pater teneatur,et uide etiam uer.sed adhuc ꝙro supra dictum est,et supra in secunda parte, rubrica, quando sufficiat,quòd damnum passus, probet per sacramentum.

SVMMARIVM.

1 *Accusationis tempus,quando attendi debeat. Et quando tempus commissi delicti,& quando tempus sententię, & nu.4.11.17,*
2 *Delictum obligat delinquentem,non secus, quam contractus cōtrahentem.*
3 *Res dijudicanda secundum sui formam,quam initio habet,licet ex accidenti forma postmodum mutetur.*
5 *Pater an & quatenus obligetur ex delicto filij,& eius bona afficiantur nomine filij peccantis, & nu.6.10.16.*
7 *Tempus rei iudicatæ spectādum , vbi de uariata rei estimatione tractatur.*
8 *Contrariorum natura est,contrarios effectus operari.*
9 *Obligatio alicuius,sine eius mora non crescit.*
12 *Rei duplex forma.*
13 *Scriptura vbi est de substantia rei,obligatio non incipit tempore inchoatę scripturæ,sed demum ea perfecta,& consumata.*
14 *Mora principalis,an noceat fideiussori.*
15 *Obligatio soluitur,perempta re,cuius obtentu quis erat obligatus.*

Quæst. XXVI.

1 Item †quæro pulchrā & subtilem qōnem paduæ disputatam per D.Iacobum Vicentinum. statuto cauetur,ꝙ si filiusfa.committat homicidium,pater teneatur cōnumerata persona filiorum suorum & sua , assignare portionem contingentem homicide, degastandam, & deinde hęredibus mortui applicandam,seu iuxta æstimationem eiusdem.Accidit,ꝙ filiusfa.homicidium cōmisit in calendis Ianuarij,accusatus fuit in calendis Februarij, & condemnatus in calendis Augusti,& aliquo istorum temporum bona patris fuerunt aucta vel diminuta, quæritur cuius tēporis cōsideratio haberi debeat,quo ad portionē homicide assignandā,& posset in dubiū reuocari,an tale statutū ualeat,de quo dixi.s̄.in prima parte.33.qōne.Sed quantum ad præsens,supposito,ꝙ ualeat,primo videtur,ꝙ tempus commissi maleficij attendi debeat, arg. expressum.ff. de pœnis.l.1. vbi de ista

Source : BIU Cujas

2 quæstione, & materia plene dixi. Item †quemadmodum cõtractus obligat contrahentem, eodem modo delictũ delinquentem. ff. de iudi. l. omnem obligationẽ, & in auth. vt omnes obe. iudi. prouinciæ, §. hoc considerantes, sed vbi ex contractu vel quasi descendit obligatio, si rei æstimatio variat, tempus, quo negotium inchoatur, quo ad rei ęstimationem attenditur, ergo & in maleficijs. Primum sic declaratur, æstimatio rei potest crescere & decrescere duobus modis. Vno modo non diminuta nec aucta substantia ipsius rei, sed propter quoddam extrinsecus, sicut propter bonum uel malum statum ciuitatis, crescit & decrescit rerũ ęstimatio, in auth. de non alie. §. quia vero leonis. licet gl. aliter intelligat, & sicut videmus cõtinuo crescere & decrescere ęstimationem vini, bladi, & similium, non mutata substantia, & isto modo considerato, inspicimus tps inchoati negotij, vt. ff. de noua. l. fundum Cornelianum. Alio modo crescit & decrescit per cõsiderationem rerum patrimonio additarũ vel diminutarum, vt. ff. de peculio. l. peculium crescit, & ita posset in casu nostro esse auctum vel diminutum patrimonium. Et isto ẽt modo inspicimus tps inchoati negotij, non res additas vel diminutas, vt ff. de consti pecunia. l. Item illa. §. ꝙ dr̃, & uide ꝙ ibi dixi, & eo. ti. l. id, qđ sub conditione. §. fi. & l. se. de le. 3. l. nomen. §. 1. & de liber. le. l. Aurelius. §. 2. & 3. Quia cum bona alicuius dicimus, de presentibus intelligimus, non de postea superuenientibus, vt. ff. de auro & argen. leg. l. si ita, & l. medi
3 co. Ad idem facit, quia res quę † sui principio certam habet formam, ſm illã dijudicabitur, licet ex accidenti forma mutetur. ff. ad l. Aquil. l. 2. iñ fi. insti. de rerum di. §. pauonum, & de le. 2. l. cum filius. § hæres, vt si ad primordium tituli posterior formetur cuentus. C. de impo. lucra. descrip. l. vnica. li. x. Certum est autem, ꝙ patrimonium patris certam formam habuit a principio. i. tpe delicti cõmissi, ergo illud tps inspicimus, qđ aũt tunc habuerit certam formam, ẽt si pater ignorasset, probatur. ff. si cer. pe. l. cũ ad præsens, & l. se. & ꝙ tps maleficij inspici debeat, vr̃ expressum. ff. de iniur. l. iniuriarum æstimatio. de seruo cor. l. doli. §. fi. & de iudi. l. si filius. vbi consideratur peculium, qđ erat tempore maleficij commissi per
4 filium. †Sed ꝙ tempus accusationis debeat attẽdi, sic probatur. oĩs obligatio ad quam perficiendam & substantiandam necessaria est scriptura, tunc sortitur effectũ, qñ scriptura fit. C. de fide. instr. l. contractus, & Insti. de contrahen. emp. §. 1. & 2. Sed ad hoc, ꝙ pater teneatur assignare partem filio homicide necessaria est scriptura, vt probabitur. Ergo nõ tenetur ante, cum ante non sit obligatus, etiam ſm argumenta. s̃. allegata, qđ aũt necessaria sit scriptura, sic probatur, cum ex facto filij ex obligatione legali pater tenetur, nõ ante tenetur q̃ filius sit conuentus & condẽnatus. ff. ad municip. l. libertus. §. 1. de act. & ob. l. ex maleficijs. §. pen. & C. de decur. l. 1. li. 10. Sed in conuentione & cõdemnatione necessaria est scriptura, vt. ff. de accusa. l. libellorum, & C. de sententijs ex periculo
5 recitãdis. l. fi. Ergo† per scripturam accusationis porrectę incipit pater obligari. Secundo sic, sicut se habet obligatio fideiussoris ad principalem, sic hoc casu patris & filij. ff. de fur. l. eum, qui. §. an pater. & de ver. ob. l. cum filius. 2. rñ. Sed mora principalis nocet fideiussori. ff. de ver. ob. l. mora. & đ vsur. l. si quis solutioni. §. 1. ergo mora filij nocet patri, sed inter cę teros effectus moræ, unus est, vt ſm illud tempus fiat ęstimatio, vt. ff. si certum petatur. l. vinum, & de triticaria. l. pe. & fi. sed filius ante accusationem non potest dici in mora, cum mora contrahatur, vel per interpellationem, vel per diei appositæ lapsum, vt. ff. de ver. obli. l. mora. Ergo per interpellationem. i. per accusationem constituitur filius in mora, & p
6 ꝑns illius temporis fit ęstimatio. Tertio sic. delictum †filij in casu nostro non plus afficit bona patris, q̃ delictum ipsius patris, sed si pater commisisset delictum, propter quod bona forent confiscanda, non teneretur pater de diminutione contingẽte ante accusationem, ergo nec propter delictum filij. Hoc aũt sic probatur, in reatu constitutus rerũ suarũ administrationẽ nõ perdit, ut. j̃. de iure. fi. l. aufertur. §. in reatu, post accusationem. sic, vt. ff. de bo. dam. l. cum ratio. §. ex bonis, ergo ſm tẽpus accusationis debet fieri æstimatio, & ita videt tenere gl. ff. de admi. tuto. l. chirographis, in fi. licet contrariũ teneatur. ff. de accusa. l. ex iudiciorum. Sed ꝙ sit facienda æsti
7 matio secundũ tempus sententiæ, sic probatur, quia ubi † de variata rei ęstimatione tractatur, tempus rei iudicatæ inspicitur. ff. de rei ven. l. si hominem. §. Iul. de eden. l. vbi. de triticaria. l. pe. & commo. l. 3. §. in hac ergo. Ita erit in proposito.
8 Secundo†sic, ea est natura contrariorum, ꝙ operantur contrarios effectus, de lega. 2. l. fi. in fi. qui, & a qui. l. si mortem, in prin. de iu. fi. l. non intelligitur. §. diui. & no. s̃. de le. 3. l. nã nec. Id quidem certum est, ꝙ si ante sentẽtiam bona patris casu diminuta fuissent, deperditorum non fieret ęstimatio, corũ tamen, quę extarent tempore sententiæ, ergo si sunt aucta, augumenti nõ fiet ęstimatio, quod autem diminutorũ ante ſnĩam ęstimatio fieri non debeat, sic probatur, quo casu quis obligatus ad speciem per eius interitũ ipso iure liberatur, vt ff. de ver. ob. l. si ex legati causa. eo casu obligatus ad quãtitatem respectu certæ speciei, illa specie perempta liberatur a quantitate, ope excep. C. de iure emphy. l. 1. in fi. ff. de nox. l. si ad libertatẽ. de le. 1. l. Titiæ textores. § fi. & l. filiusf. in fi. Cũ ergo pater teneatur ad æstimationẽ respectu certæ rei. 1. partis filium contingentis, interitu eius liberaẽ, saltẽ ope excep. & sic tenetur tm̃ de his, quæ reperiuntur tempore sententię.
9 Item†obligatio alicuius, sine eius mora non crescit, vt. ff. de in litẽ iuran. l. 1. & de fideiussor. l. vlt. de pec. l. Lucius. in fi. & de vsur. l. cũ quidã. § si a pupillo, sed ante ſnĩam patri nulla mora põt ascribi. ergo eius obligatio non augetur, licet æstimatio fuerit maior ante ſnĩam, & sic tps ſnię spectaẽ. Quod aũt pater nõ fuerit in mora, patet, quia ubi nulla petitio, nulla mora. ff. si cer. peta. l. lecta. sed ante ſnĩam latam super crimine nulla est petitio, vt. C. vbi cau. fisca. l. 1. ff. ad sil. l. necessarios. §. 1. & extra de hæret. c. cum ſm leges li. 6. ergo &c. Itẽ vr̃ casus ſm opi gl. ff. de dona. l. post contractum, & C. de bo. proscri. l. si quis post hac. § earum, ibi, ante proscriptionẽ, & sic erat in potestate patris alienare & baratare in fraudẽ cõis, & hæredum defuncti, qđ durum est, licet, aliqñ sic pronũtiatum fuerit. Soluendo tenuit, aut bona tempore sententię reperiuntur aucta, aut diminuta. Si aucta, vt per excrescentem æstimationem uel per aliorũ bonorũ acquisitionẽ, uel quocũq; alio modo, hoc casu inspici debet tps ſnĩæ, per iura ad hoc allegata, & potissime, quia lex municipalis, quę uoluit propter delictum filij, partẽ bonorũ patris publicari, non in odiũ patris hoc feciſſe vr̃, sed filij. Considerauit. n. ꝙ filius ẽt uiuente patre, quasi dñs est, & deficit sibi sola administratio. ff. de lib. & po. l. in suis, & Insti. de hære. quali. & diff. §. sui. Et
10 per†hoc non bona patris, sed filio a patre obuenientia publicasse vr̃, ut sic pater uideatur filio partem sibi contingentem dedisse. quę postea ad fiscum seu hæredes defuncti deuoluaẽ celeritate coniungendorum actuum, vt. ff. de dona. inter uirum & vxorem. l. 3. §. fi. & de iure do. l. licet. §. quotiens. Sicut ergo bona filij confiscarentur, quę reperirentur tpe sententię, ita & hic. Et ꝙ hoc sit verum, sic probatur, confiscatione boorum damnati, ad fiscum est translata successio, & ideo fiscus dr̃ esse hæres. C. ad l. Iul. de vi. l. tutoris, & de bonis proscrip. l. si ut proponis, sed hæres succedit in uniuersum ius, ꝙ defunctus habuit tpe mortis naturalis, vt. ff. de bo. poſſ. l. 3. §. bonorum. ergo & fiscus in bonis, quę damnatus habuit tempore mortis ciuilis. i. condemnationis, cum tũc pro mortuo habeatur, vt. ff. de contrata. l. 1. §. quidã, & l. verum. §. fi. & pro hoc, quia cũ de bonis alicuius pars aliqua fisco deferẽ totius patrimonij ꝙ habet tpe mortis consideratio habetur. C. qñ & quibus quarta pars. l. 2. li. 10. ibi: esse patrimonium, & ibi, uniuersis facultatibus, &c. Item vr̃ expressum, ꝙ attendi debeat tempus sententiæ, et non maleficij, uel accusationis. ff.
11 de testamentis. l. eius, qui. §. 1. †Ad argumenta quæ uidentur concludere, ꝙ tps cõmissi delicti spectetur, sic potest responderi. Ad primum, ꝙ sicut in contractibus spectatur tempus cõtractus, sic in maleficijs tempus maleficij, dico ꝙ illud habet locum, qñ quis tenetur ad certam rem uel quantitatem, ut patet in ll. ibi allegatis, hic aũt non, ratione certæ rei, uel quãtitatis tenetur pater, sed ratione totius patrimonij, quod est quid uniuersum, sicut peculium, & hęreditas, quo casu inspicitur tempus sententiæ, ut prædixi, et probatur. ff. de peti. hære. l 4. & l. si quo tempore, & de peculio. l. quæsitũ, & l. quotiens. Non ob ſm ar. quo dicebatur, ꝙ a sui primordio habet
12 certam formam, nam dic, ꝙ duplex † potest esse forma. Est enim quędam forma naturalis, quæ ab ipsa natura est insita, sicut est feritas, siue mansuetudo, et de his loquuntur iura allegata. Et etiam quædam accidentalis, quæ nõ inest rei a natura, sed per accidens, sicut in casu nostro, cum quæritur an æstimatio patrimonii sit aucta uel diminuta, & tũc nõ principium sed tempus sententiæ attenditur, cum possit crescere et decrescere, et totaliter extingui, ut d. l. peculium nascitur. ff. de peculio. Non ob tertium ar. ꝙ ubi propter cõmissum delictum rei ęstimatio uariatur, &c. quia iura illa locũ habẽt, cũ agitur de ęstimatione rei, in qua est cõmissum delictũ, & iõ cũ qualitas personæ, in qua cõmissum est delictũ, illud aggrauet uel minuat, vt. ff. de pęnis. l. respiciendũ. §. persona, ideo tps delicti inspicitur, hic aũt loquimur de ęstimatione rei, quę datur fisco propter delictum, & iõ non concludunt iura pmissa. Non ob. quartum ar. quia nõ est uerũ, ꝙ ex sentẽtia seu scriptura pater obligetur, imo ex delicto filij, & lege municipali, ꝙ postea declaratur p ſnĩam, unde ſnĩa nõ de nouo obligat, sed obligationẽ declarat, qđ. n. declarat, nihil noui addit, sed detegit. ff. de acqu. re. do. adeo. § cũ quis, et de testamentis. l. hęredes palam. Prętera ar. non concludit,
13 quia vbi scriptura † est de substantia, non incipit obligatio tempore inchoatę scripturæ, sed demum ea perfecta & cõsu

mata

Source : BIU Cujas

mata. vt. d.l. contractus. C.de fide instru. sed actus iudicialis non perficitur in porrectione libelli, sed in prolatione sentẽ tiæ,quæ controuersijs finẽ imponit,vt.ff.de re iu.l.1.ergo &c.

14 Non ob.quintum ar.q̃ † mora principalis nocet fideiussori, quia illud habet locum,vbi esset dare morã in filio vel principali, hic autem non est dare moram in filio, quia ab eo nihil petitur de æstimatione bonorum,sed a patre. Non ob.ultimũ ar.q̃ pater alienare non possit,quia concedo, sed non impeditur,quin possit acquirere,& p̃dicta locum habent,qñ

15 bona sunt aucta.Si†aũt sunt diminuta, aut propter factũ patris,aut præter eius factum,puta,quia casu fortuito, mortua sunt animalia,tunc saltem ope exceptionis est liberatus,cũ præter moram suã perempta sit res, cuius obtentu erat obligatus, arg.dictarum legum.C.de iure emphy.l.fi.& ff. de noxa.l.si ad libertatem. §. 1. sicut ẽt in constitutione dotis, quã pater tenetur dare filiç,ſm qualitatem patrimonij, vt in authen.de ęqualita.dot.§. quia uero lege. sic etiam in casu isto detrahitur ęstimatio patrimonij, ſm tempus sentẽtiç. Si aũt culpa patris diminutum est patrimonium, tunc adhuc non tenetur pater,quia remanet dominus rerum suarũ,licet propter delictum filij teneatur ad certam partem, vt.ff.qui & a quib.l.quæsitum,& in rebus suis culpa non est ab eo exigenda,vt.ff.so.ma.l.ẽt.§.1.de pe.hære.l.si quis possessor.§.sicut,& C.man. l.in re mandata,nisi fuerit culpa lata, quia de illa tenetur, cum æquiparetur dolo,vt.ff.de po.l.q̃ Nerua.ẽt in rebus suis.ff.ad Tre.l.mulier.§.sed enim qñ, ergo si non culpa

16 lata,fiet æstima tio,ſm tempus sententiæ.†Si uero diminuta sunt bona facto patris,ut quia alienauit,tunc aut certum est de dolo aut certum q̃ non dolo,aut dubitatur. Primo casu, qñ dolo,perinde tenetur acsi possideret,vt.ff.de reg.iur. l.parẽ, & l. qui dolo. secũdo casu,qñ certum est,qđ non dolo,vt quia alienauit propter alimenta vel aliam iustã causam,tũc licet non imputetur patri, qa quantũcunq; prohibita sit alienatio, tñ excausa necessaria conceditur,vt.ff.de ali.iu.mutã. causa fa. l.ex hoc edicto.§.fi.famili.er.l.alienationes,& de in rem verso.l.1.§.1.& de sol.l.reo.& hoc ẽt casu attenditur tps sententiç.Si aũt est dubium alienauerit dolo,uel non,dic, q̃ si alienauit eo tpe,quo potuit vel debuit suspicari fiscũ acturum contra eum ob delictum filij,tunc dolo facere vr̃, vt.ff. de peculio. l.summa.§.sed si quis,suspicari autem præsumit, cum sit delictũ cõmissum a filio, vt.ff.de bonis dãna.l.cũ rõ. §.ex bonis,de manumiss.l.qui pęnę.qui & a qui.l. sed si maritus.in fi.ali.incipit,sed intra, qa delictũ est præparatio pęnæ, vt.ff.de uer.sign. l.aliud est fraus. Et isto etiã casu tenebit de alienatione,in authen.de immensis dona.circa prin. Inspici

17 tur ergo†tempus snīç,quãdo patrimonium est auctum. Itẽ, quando diminutum est sine facto patris. Item qñ ex eius facto,sine dolo,vel lata culpa.Si autem dolose, tũc inspicitur tempus ante alienationem. Non ob.q̃ dictum est, q̃ uariata æstimatione inspicitur tempus sententiç, quia uerũ est, ubi dolus debitori non potest ascribi,vt d.l.si ex legati causa, de verbo.obliga. & si cert. peta. l. quod te.Item non ob. l. post contractum.de dona.quia licet glo.sic eam intelligat,vt præ dixi.Odoff.tamen, cuius opin. sequuntur moderni doctores aliter eam,intelligit,ut ibi notaui. Iaco. vicentinus, & vide Gandinum de pęnis, percussionibus, & insultu, versic. pone me accusare Titium.

SVMMARIVM.

1 *Filius hęreditatem aditam non transmittit ad extraneos.*

Quæst. XXVII.

1 Item †quæro si statutum non esset, q̃ pater teneatur assignare partem filio delinquenti,sed solum est statutum,q̃ bona malefactoris publicentur,an pater tunc teneatur assignare partem filio delinquenti? Et videtur q̃ sic.ff.ad sil.l.1.§.domini, & de pactis dotal.l.inter socerum. Contrarium tenet Spec.de sententia.§.sequitur. Pro quo facit. C.de bonis proscriptorum.l.si filius, & de iure fi. l. si certa forma. lib.10. Et quia filius hęreditatem non aditam non transmittit ad extraneos,vt C.de his q̃ ante apertas tab.l.vnica. fiscus autem censetur extraneus, ut.ff.de interdictis & relegatis.l. tertia,& hoc puto uerum,ut dixi dicto.§.domini appellatione.ff.ad sil.l.prima.

SVMMARIVM.

1 *Locutio singularis verificatur in vno,sicut pluralis in duobus.*

2 *Ius vendicandi necem defuncti,indiuiduum est,apud quemque hęredum insolidum consistens.*

3 *Hęredum maior pars,quæ dicatur.*

Quæst. XXVIII.

1 Item †quæro utilẽ aliam qõnem.Statuto cauetur, quod qui occidit, occidatur,nisi habeat pacem ab hærede interfecti, occisus dimisit plures hr̃des, occisor habet pacem ab uno hærede,modo quæritur,si capiat, an debeat occidi,an non,quasi habeat pacem? quidam aduocati dicebãt, q̃ occidi debeat,& allegabant.ff.de leg. 3. l. si plures gradus, quasi verbum, hæredem indefinite prolatum, intelligi debeat de omnibus hęredibus,ut.d.l.si plures,de le. 3. & de le. 2.si ita relictum,& l.si pluribus. Et pro hoc de ventre inspi. l. i.§.quamuis,in fi.Ray.de forliu.d.l. si plures gradus, ubi hoc dixi,tenet contrarium,scilicet q̃ occidi nõ debeat, quia statutum loquitur in singulari de hærede,non dixit de hæredibus,sufficit ergo pacem habere ab uno,quia singularis locutio verificatnr in uno, sicut pluralis in duobus, de testibus.l.

2 vbi numerus.Et pro hoc bene facit,quia ius†vindicandi necem defuncti indiuiduum est,& apud unum quemq; hæredum insolidum consistens,ergo & ius remittẽdi vindictam, siue pacem faciendi,qđ est eius contrarium, insolidum unicuiq; hæredum cõpetit, sufficit ergo vnius pax vel remissio in indiuiduis.ff.de serui.rusti.præ.l.via.§.fi.de seruitute le.l.fi. & famil.er.l.hæredes.§.an ea.& bene facit de edil. edic.l.q̃ si nolit.§.si plures,&.§.sequen.& §.si uenditori,& ad instar etiã tutorum,inter quos non est diuisa administratio, vbi ualet factum ab uno,ac si esset factum ab alio,vt.C.si unus ex pluribus tutoribus,per totum.ff.de admi.tuto.l.decreto. §. fi. & l.3.in prin.quia ius administrationis indiuiduum est,ut d.tit. de admi.tuto.l.inter tutores tutela diuisa,ergo in quæstione nostra pax unius hæredum tantum operatur,quantum omnium, quia ius indiuiduum est. Sed contra prædicta multa facere videntur.ff.de serui rust.prę.l.per fundum,& l.si unus. eo.ti.& communia præ.l.receptum.Sed potes respondere q̃ ibi loquitur de seruitute imponenda corpori hæreditario, puta prędio hæreditario,uel de seruitute debita corpori hæreditario remittenda.Et hoc nõ potest unus sine alijs,sed ius vindicandi necem defuncti,uel remittendi uindictam, non peruenit ad hæredes,ut corpus hæreditarium, unde uidetur q̃ unicuiq; insolidum competat,& ista uidetur fuisse etiam opinio Dy.& Ol.Sed contra hanc adhuc uidetur. ff.de cond. & demon.l.cui fundus. Sed respõderi potest, q̃ ibi unus plurium hæredum uolebat negotium indiuiduum expedire p̃ parte, q̃ non potest,sed insolidum sic,vt hic,& ita dicit Ray. fuisse terminatum.Et no.in Gandino de transact. in malefi. ver. pone statuto contineri, q̃ si bannitus de maleficio habuerit pacem.Si autem statutum diceret,nisi habeat pacem

3 ab†hæredibus,,uel maiori parte eorum, quæ dicatur maior pars,uide quod no. & dixi. ff.de pact. l. maiorem, & plenius in alphabeto dictione maior pars.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur,q̃ offendens non liberetur a banno, nisi reconcilietur cum offenso vel eius hærede. Et is tandem succedat offenso,an possit eo nomine se eximere a banno.*

Quæst. XXVIIII.

1 Quid †si statuto caueatur, q̃ offendens non possit eximi de banno,nisi habeat pacẽ ab offenso,uel hærede eius,quidam offendens successit offenso, nũquid poterit sibi ipsi pacem facere,tanquam hæres offensi, & exire de banno.Ista quæstio fuit disputata,& terminatum fuit, quod sic,per l.filius.in fi.ff.de inoffi.testam. Et melius facit iudicio meo,licet non fuerit allegata. ff.de statulibe. l. statuliber. §. si filius.in fi.ubi de hoc dixi,uide supra secunda parte versic. in nouella.Ioan.an.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dicente,quod quis non exeat e banno,sine uoluntate offensi,tacito de hærede,& offensus mortuus est, num offensor sit exemptus. Et quid si offensus decedat sine hærede,numero.3.*

2 *Velle post mortem quis non potest.*

Quæst. XXX.

1 Quid si statutum dicat, q̃ quis non exeat de bãno sine uoluntate offensi,& nihil dicat de hærede, & offensus mortuus est,nunquid exire poterit?dic q̃ sic, arg.C.si manci.ita fuerit alie.vt manumittatur.l.1.vbi de hoc dixi,et

2 quia post†mortem velle non potest. C.de sac. san.eccl.l.1.& pro hoc bene.ff.locati.l.4.& q̃ ibi dixi, et extra de rescriptis. c.si gratiosæ.li.6.cũ ibi not.Et per Arch. & Io.an.& de offi.de lega.c.si delegatus.eo.lib.6.& quod notaui.C. de contrahen. emp. l.fi.in fi. Idem puto, si statutum loqueretur de hærede,

3 & offensus†decederet sine hærede. Odof.tenet q̃ cessante ẽt statuto bannitus non possit eximi de banno sine licentia offensi,per l.C.de libertis & eorum liberis.l.si manumissus,ubi de hoc dixi,& C. de epis.& cler.auth. item nulla cõmunitas.

SVMMARIVM.

1 *Virginem capere,quis dicatur.*

2 *Stuprum, proprie, quid.*

3 *Stuprans masculum per vim, punitur lege Iulia.de vi,& pęna raptus.*

4 *Statuto stante,quod quisquam quæstioni non addicatur, nisi certis casibus, Potestas quendam persequitur,cuiusdam maleficij nomine,cum non posset eum pro forma statuti torquere,in carcerem trudi iussit,cibum potumque ei dari prohibens, quoad confiteretur,spoliarique mandauit,idque hyberno tempore,is tandem confessus est maleficium,an ea confessio extorta metu tormentorum, valeat.*

Source : BIU Cujas

Quæst. XXXI.

Item pone qõnem, quam narrat Gandinus sibi occurrisse de facto Bonon. vbi erat statutum, ꝙ nullus poneretur ad tormenta, nisi pro homicidio, raptu virginũ, vel falsitate. quidam famulus dñi Odof. cępit per vim quandam virginem, & eam prostrauit in terram, & carnaliter cognouit, captus fuit & tortus, tempore syndicatus. dñs Albertus
1 dedit libellum, dicens eum tortum ꝫ formam statuti, & † ꝙ non erat crimen raptus virginis, quia raptus est, qñ per vim mulier capitur, & traducitur de loco ad locũ, vt. C. de raptu virgi. l. vnica, & ff. ad l. Iul. de vi publi. l. qui cętu. §. qui vacantem. Sed si per vim virgo cognoscatur, & non rapiatur, tunc
2 † est proprie stuprũ, & nõ raptus, vt colligi põt Insti. de pub. iud. §. Itẽ lex Iul. de adul. & §. Item lex Iul. de vi. ver. si aũt per
3 vim. Et ꝙ stuprans masculum † vel fęminã ꝑ vim, puniatur. l. Iul. de vi, & nõ pęna raptus, bene ꝓbatur. ff. ad l. Iul. đ vi. l. 1. §. præterea ali. l. 3. & de adul. l. mariti lænociniũ. §. fi. cõfitẽ, ꝙ famulus fuerit tortus ꝫ formã statuti. Sed dicit, ꝙ qa in libello nõ erat appositus locus, vbi tortus fuerat, ꝙ de ꝫsilio duorũ doc. fuit absolutus ab inepta petitione, ex quo dñs Albertus reputauit se derisum. Ita no. vlti. tit. operis sui, de multis qõnibus dependentibus a statutis, ver. Item pone qõnem, q̃ mihi Bonon. contigit. Sed supposito dicto statuto, ꝙ nullus
4 possit torqueri, nisi in casibus exceptuatis, ptãs, ꝫtra † quẽdam procedebat in aliquo maleficio, non exceptuato, vidẽs ꝙ ex forma statuti non poterat eum torquere, fecit eum poũi in quadam turri, & præcepit non dari sibi cibum, nec potum, donec confiteretur maleficium, vel fecit eum expoliari panis tempore hyemali, & propter hoc cõfessus est. quæritur, an talis confessio dicatur facta metu tormentorum, & contra formam statuti? dic ꝙ sic, vt. ff. de iniur. l. Item apud. §. quæstionis. ibi, malam mãsionem, vbi de hoc. & c. & pro hoc ar. C. de his, qui ad ec. conf. l. fi. §. ex his. ver. nec in ipsis ecclesijs, & ita tenet Gandi. de quæstionibus in tormentis, ver. sed quid de quæstione, quæ quotidie.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrium datum Potestatibus in maleficijs, quid operetur, & nu. 2.*
3 *Arbitrium datum ad inquirendum, an videatur datum ad diffiniendum.*

Quæst. XXXII.

Item quæro, quia sępe ex forma statutorum & reformationum consiliorum conceditur arbitrium in ma
1 leficijs Potestatibus & iudicibus, † quid operetur tale arbitrium? de ista qõne satis no. per Io. an. in cle. de ver. sign. c. sępe, & de ea tetigi, de lega. 3. l. fideicõmissa. §. q̃q̃. de bo. auth. iudi. pos. l. in venditione. §. de tpe, & satis plene. C. de inoffi. test. l. si quando, & plenius. ff. de dona. l. filiusfa. Et licet cõiter teneãt doc. ꝙ tale arbitrium debet reduci & restringi ad ius cõe, nisi quo ad modum procedẽdi, & circa aliqua leuia, puto tamen considerari & attendi debere verba statuti, & formam arbitrii. Si enim sic aliquando sibi esset concessum arbitrium, ut inquirendo, procedendo, torquendo, puniendo, banniendo, & condemnando, & generaliter purum, verum, & liberum arbitrium, in maleficijs, & quasi non obstante iure cõi vel statuto, ita ꝙ etiam posset excedere & minuere, tunc crederem tale arbitrium multum operari, tam in specificatis, quam in clausula generali, per ea quę not. ff. si quis cau. l. sed & si quis. §. quęsitum, & extra de procur. c. q ad agẽdum. li. 6. & ad hoc bene facit. d. l. filiusfa. de don. ver. Item uideamus, & ver. sed tñ. Si autem verba forent prolata simpliciter de arbitrio concedendo Potestati super maleficijs, tũc locum habet, ꝙ dixi, tale arbitrium, n isi circa leuia restringi debere, maxime in condemnando ad formam iuris cõis, vel municipalis. Et pro hoc bene. ff. mã. l. creditor. §. Lucius. ubi etiam de hoc dixi, & de pęnis. l. hodie, & ibi in gl. & de cond. indebi. l. si procurator, & vide in Gandi. de qõnibus & tormẽ
2 tis. ver. pen. & fi. dñs Gui. de suza. tenet ꝙ † si potestati sit datũ arbitritrium, & absolutus sit ab obseruantia statutorum, ꝙ intelligitur de leuibus, non autem de substantialibus, allegat. ff. de offi. procu. ces. l. 1. §. si rem, sed melius facit de ven. inspi. l. 1. §. fi. ad municip. Lucius. §. idem respondet, de Publiciana. l. quęcunque. §. fin. & C. de nouo. Codi. compo. §. quibus. † An autem dato arbitrio ad inquirendum, uideatur datum ad diffiniendum? dic ꝙ non, sed diffinire debet secundum formam iuris. ita tenet Iac. butri. ff. de procur. l. qui procur. dic vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Perpetratum, verb. rem perfectam, & consumatam desiderat, omnibusque suis partibus constantem, & nu. 2. 3.*
4 *Vulnerans, proprie non occidit, sed mortis causam, prębet. Et aliud est, aliquid dici, aliud, verum esse.*
5 *Maleficia sola uoluntate lex distinguit.*

Quęst. XXXIII.

1 Sed iterum quęrõ, statuto † cauetur, ꝙ Potestas habeat arbitrium in homicidijs suo tẽpore perpetratis. Contingit, ꝙ tpe vnius Potestatis quidam fuit mortifere vulneratus, ex quo vulnere, mortuus est, tẽpore alterius rectoris in regimine succedentis, quæritur an aliquis ipsorum rectorum arbitrium habeat in ipso homicidio, & quis eorum? Gãdi tenet ꝙ nullus eorum habeat arbitrium in dicto homicidio. d. ti. de multis qõnibus maleficiorum dependentibus a statutis, ver. Item pone statuto cauęri, ꝙ Potestas habeat arbitrium in homicidijs. Dyn. istam qõnem tangit. ff. de dam. infect. l. damni. §. sabini, & de manumi. l. lege Fauia. & utrobique dixi. Et arguit ꝙ arbitrium spectet ad rectorem, cuius tpe vulneratus fuit, quasi tunc videatur mortuus, ar. d. §. Sabini, & ff. ad l. Aqui. l. ita vulneratus, & l. ait lex. tñ utrobique determinat, ꝙ nullus habeat arbitrium, sed de iure cõi procedi debeat ad tale homicidium puniendum, & maxime ꝓ-
2 pter † verbum, perpetratis, positum in statuto ꝙ rem pefectã & consumatam desiderat. vt. ff. de ver. signi. l. vrbana familia. §. fi. & l. ędificia. §. perfeciſſe, & quod quisq; iuris in alterũ statuerit. l. 1. §. fi. perfectum autẽ dicitur, quod ex oĩbus suis partibus constat, & sic est opus, ꝙ habeat principiũ & finẽ, vt ff. de orig. iur. l. 1. principium autem & finis simul non fuit tpe alicuius prędictorum rectorũ, sed in persona vnius fuit principium. s. vulnus, & in persona alterius, finis. s. mors, & iõ
3 bene sequitur, ꝙ nullus habeat arbitrium, & quod † uerbum perpetratis, exigat rem perfectam, bene probatur. ff. đ bonis eorum, q̃ mor. sibi consci. l. fi. §. 1. ver. sic aũt. Et ad confirmationẽ p̃dictæ determinationis bene facit. ff. ad Turpil. l. in senatusconſ. de bonis eorũ, qui mor. sibi consci. l. fi. §. sic aũt. & de adult. l. 2. 2. rñ. Dyn. ita etiam determinauit hanc qõnem Tho. piperata, qui eam Bonon. disputauit, & incipit qõ, cauetur statuto ciuitatis Bonon. ꝙ si quis habeat arbitrium, et eadem quoſtio & determinatio per Gui. uersi. sed pone qõnem de facto, continetur in statuto, ꝙ Potestas habeat arbitrium. Ad determinationem etiam prædictam bene facit similis quæstio, disputata per dñm Petrum de crenectis, doc. Bono. quæ sic incipit. Statuto cauetur, ꝙ Potestas habeat arbitriũ contra homicidas, & præstantes auxilium, consilium, uel fauorem ad homicidium perpetrandum. Quidam dederunt auxilium alicui ad vulnerãdum aliquem mortifere, postea vulneratus ex vulnere mortuus est. Potestas ex arbitrio ingrit contra illos, qui auxlium dederunt ad vulnerandum, ipsi autẽ dicunt, ꝙ ex arbitrio non potest procedere contra eos, quoniam tempore vulneris, quo tempore durabat eius arbitrium, non uidetur cõmissum arbitrium, sed eo tẽpore, quo uere mortuus est, quo tpe finitum erat eius atbitrium, quod potestas ex arbitrio procedere potest. Facit dictus. §. Sabini.
4 in l. damni. ff. de dam. infec. Post multa † per eum allegata ꝓ & ꝫ determinando sic concludit, homicidiũ dr̃ a cęde. vt. ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus, cędes aũt dr̃ mors, ut C. de preci. imperator. offeren. l. 1. et ex quibus causis ser. pro pręmio acci. libertatem. l. 1. ex qua etymologia & propria significatione uocabuli colligi põt, ꝙ q mortifere vulnerat, proprie nõ occidit, sed dr̃ occidisse, eo ꝙ mortis cãm p̃buit, et aliud est aliquid dici, aliud uerum esse, ex quo ꝫcludit, ꝙ quia vulnerans non põt dici uerus homicida, ꝙ Potestas ex arbitrio nõ possit procedere. Et ad allegata in cõtrariũ, rñdet, Primo, ad l. ait lex. et l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. cum similibus, ꝙ il-
5 lud est uerum, ꝙ uideatur occidisse iuris fictione, quia † etiã sola uolũtate lex distinguit maleficia. ff. de fur. l. qui iniurię, et de siccar. l. diuus. Nam qui vulnerat, etiam mortifere, vere non occidit, ut probatum est supra, et ad hoc benefacit. eo. ti. ad l. Aqui. l. Item si obstetrix. circa prin. et l. qua actione. §. Celsus. Et eodem modo respondet ad dictum. §. Sabini in l. damni, de dam. infec. et quia in contractibus mens contrahentium inspicitur, ut. ff. de uer. signi. l. in conuentionibus. mens autem ꝫhentiũ, in d. §. Sabini, fuit ꝙ comprehenderet quodcunq; damnum ex ruina contingens ante diẽ stipulationis finitũ, et in d. §. Sabini. ante diem stipulationis finitũ iam erat datum damnum in aliquo, sed in quæstione propo sita mors non erat in aliquo secuta. Ad alia ẽt ar. cõtraria respondet, quia non sunt ita substantialia, sicut prædicta. Causa breuitatis omitto, sed recurratur ad ipsam quæstionem.

SVMMARIVM.

1 *Actiones temporales, in iudicium adductæ, fiunt perpetuæ.*
2 *Tutor causam pupilli inchoatam perficere potest, etiam finita tutela.*
3 *Causę continentia diuidi non põt, ex quo quis cępit ex arbitrio procedere.*
4 *Res si perueniat ad eum statum, a quo non possit incipere, vitiatur in his, quæ non recipiunt consumationem.*
5 *Arbitrium soluitur vetante lege municipali, quæ ipsum arbitrium concessit, solum primis duobus mensibus.*

Quæst. XXXIIII.

Item quero, statuto cauetur, ꝙ potestas habeat arbitriũ in primis duobus mensibus sui regiminis, de omnibus maleficijs ipso tempore perpetratis, infra ipsos duos menses, factum fuit quoddam homicidium, & de eo accu-

Source : BIU Cujas

ac cuſatio propoſita, quæritur, an finitis duobus mẽſibus Poteſtas in ipſo homicidio poſſit procedere ex forma arbitrij? Et primo vr̃, ꝙ ſic, quaſi homicida poſſit dici præuẽtus, vt. ff. de iur. om. iudi. l. cum quædã puella. de iudi. l. ſi quis poſtea.
1 & l. venditor. §. iudices. nam † & tẽporales actiones ſi adducã tur in iudicium, fiũt perpetuæ. C. de annali ex. l. 1. §. exceptis.
2 † Item, tutor cãm pupilli inchoatam põt perficere, ẽt finita tutela, vt. C. vt cauſe poſt pubertatem adſit tutor. l. 1. & de ad mi. tuto. l. ita aũt. §. ſi. Item qa Poteſtas debet iudicare ſm legem, q̃ vigebat tpe delicti cõmiſſi. ff. de pen. l. 1. & in authẽ. vt cum. de appel. cogno. in prin. ergo in hoc homicidio põt
3 ex arbitrio procedere. Itẽ ex quo cẽpit ꝓcedere ex † arbitrio, cauſæ continentia diuidi non debet, vt. C. de iudi. l. nulli, & qa res non eſt integra, vt. ff. de iuriſdi. om. iu. l. & quia. In ꝟriũ vr̃, ꝙ tps arbitrij eſt finitum, ergo & ipſum arbitriũ, ſicut dr̃ in arbitro. ff. de arbitris. l. Labeo. & l. nõ diſtinguemus. §. dies.
4 Item in his, quæ nõ receperunt cõſumationẽ, ſi res † peruenia t ad eum ſtatum, a quo incipere non potuiſſet, vitiatur. ff. ad l. Aqui. l. qa in eum, de iudi. l. ſi a me. & l. Iulianus, & de ſer uitutibus. l. pro parte, & quia lex prędicta municipalis nõ de bet vltra protrahi, quam verba patiantur. ff. de ver. obl. l. qc quid, & quia quatenus recedit a iure cõi eſt odioſa, & ſic re ſtringenda. ff. de lib. & poſth. l. cum quidam. Item ſicut iudi-
5 cium ſoluitur † vetante eo, qui iudicare iuſsit, ita ſoluitur ar bitrium vetante lege municipali, quæ ipſum arbitrium con ceſſit, ſolum primis duobus menſibus. Ergo eis finitis, vetare vr̃. ff. de iudi. l. cum prætor. doc. communiter tenẽt ꝙ elapſis duobus menſibus poteſtas arbitrio vti non poſſit, per iura ad hoc allegata, & ita tenet Gandi. d. ti. de mul. quæſtionibus ſta tutorum dependentibus a ſtatutis, ver. Item, pone ſtatuto contineri, vel reformatione conſilij, & fuit diſputata per d. Mar. ſil. & Incipit tempore cuiuſdam maleficij.

S V M M A R I V M.

1 Poteſtati ſi datum eſt arbitrium, ꝙ poſsit ſtatuta condere, ipſe vnum condidit, ꝙ nõ poſſet, condemnari de geſtis, vel commiſsis, an idipſum ualeat.

Quæſt. XXXV.

1 Sed pone † ꝙ Poteſtati datum eſt arbitrium, ꝙ poſsit ſta tuta facere, ipſe fecit unum ſtatutum, ꝙ non poſſet cõdemnari de geſtis vel commiſsis, nunquid ualeat tale ſta tutum. Guid. de ſuza. tenet quod non, in ſuis quæſtionibus ſtatutorum, ſed pone quæſtionem, quidam elegerunt quem dam ſibi in Poteſtatem.

S V M M A R I V M.

1 *Delicti perſequutio, num ibi adhibenda, vbi ipſum delictum admiſſum.*
2 *Inquiſitio fit ad vindictam publicam, quæ per Poteſtates vlciſcenda, non occultanda eſt.*
3 *Magiſtratus, uocantur patres ciuitatum, quibus præſunt, tamquam patres filijs.*
4 *Malefactor num eo tranſmittendus, vbi deliquit.*
5 *Delictorum cognitio tribus locis poteſt haberi.*
6 *Delicta & contractus, æquiparantur, quo ad ius fori.*

Queſt. XXXVI.

1 Item † ſubijcio aliam vtilem quæſtionem, ſtatuto Florẽ tiæ continetur, ꝙ Poteſtas habeat arbitrium in ho micidjs, & cæteris alijs maleficijs ſuo tempore perpetratis. Contingit ꝙ quidam Florentinus prope portam ciuitatis Se narum, interfecit quendam dominum Vanum iuriſperitũ, ciuem Piſtorij, quæritur vtrum Poteſtas Florentiæ vigore di cti arbitrij poſsit procedere contra dictum homicidium? Et primo videtur ꝙ non, quia Senis, vbi deliquit, debet iuri ſub iacere, & puniri, vt. C. vbi de crimi. agi opor. auth. qua in pro uincia, ergo alibi puniri, videtur prohibitum, ar. C. de procu rator. l. maritus, & ff. de iudi. l. cum prætor. Item quia iniuria videtur facta cõi & Poteſtati Senarum, in quorũ territorio maleficium eſt commiſsum, & ille Poteſtas contemptus vi detur, non Poteſtas Floren. vt. ff. de iuriſdi. om. iu. l. ſi quis id, quod, & ſi quis ius dicen. non ob. l. 1. vnde cum non haberet talis homicida parere Poteſtati Florentiæ extra eius territo rium, vt. ff. de iuriſ. om. iudi. l. fi. non videtur eidẽ feciſſe iniu riam, vel offenſam, vel eum contẽpſiſſe, vt. ff. de iniur. iniu riarum. §. 1. Poteſtas ergo Florentiæ non poteſt inquirere, qa
2 † inquiſitio fit ad vindictam publicam, quæ per Poteſtates ci uitatum Vlciſci debet, non occultari, in auth. de man. prin. §. ꝙ ſi delinquentes, & de armis. §. ſancimus. Vnde Poteſtas Floren. de tali iniuria facta Poteſtati, & cõi Senarum, nõ põt cognoſcere, quia iniuriam alienam nemo vindicat, ſed ſuã tm̃, vt. ff. de iniur. l. iniuriarum. Et ſi diceretur, ꝙ Poteſtas Flo rentiæ, in hoc recepit iniuriam, quia homicida eſt de eius do micilio, & ideo põt ibi conueniri, etiam ex delicto alibi cõ miſſo, vt. C. ubi de crimi. agi oport. l. 1. dicẽdum tm̃ vr̃, ꝙ Ptãs Senarum qui principalius eſt iniuriatus, vtriuſ; iniuriæ habe re debeat cognitionem, ſicut dicitur de patre, ꝙ iniuriam fa ctam filio, eius principaliter intereſt vindicare, ſuo, & filij no mine. ff. de iniur. l. licet ſi vnus. §. ait prætor. el. 2. & §. filio. & §. fi. vnde cũ magis interſit Pote ſtatis Senarũ, præferrĩ debet, vt. ff. de accuſ. l. ſi plures, & de adul. l. 1. §. fi. & maxime hoc ca ſu, cum quæritur, an Poteſtas Florentiæ procedere poſſit per inquiſitionem? nam ſm quoſdam, ſi per accuſationem pro cederetur coram Poteſtate Florentiæ, tunc poſſet cognoſce
3 re, vt d. l. 1. C. vbi de cri. agi opor. & ſtatim ſubiiciã. Itẽ † ſicut fit iniuria patri per filium, vt inſti. de iniur. §. patitur. ſic etiã fit per ſubditum magiſtratui, in cuius territorio delinquit, quo ad hoc, vt eum punire poſsit, nam magiſtratus, uocan tur patres ciuitatum, & dicũtur ſubditis præfici, ſicut patres filijs, in auth. vt iudi. ſine quoquo ſuff. §. cos aũt, & §. ſciant, quando ergo maleficium, cõmittitur, duplici via poteſt pro cedi, vna per modum accuſationis & tũc agi poteſt, & in lo co, vbi eſt commiſsum delictum, & ibi cognoſcetur, non ob ſtante aliquo priuilegio, vt in auth. vt oẽs obe iudi. prouin. §. conſiderantes, & in loco domicilij, ſm quoſdam, ut d. l. 1. C. vbi de cri. agi opor. vbi de hoc dixi, & in auth. qua in prouin cia. Item põt procedi per inquiſitionẽ, & iſta via inquiſitio nis procedere põt ſolus index, in cuius territorio maleficiũ eſt cõmiſsum, quia ei tm̃ vr̃ facta iniuria, & ipſe ſolus vr̃ con temptus, & non iudex domicilij, nam cum maleficium cõ mittitur in aliquo territorio, vr̃ toti populo illius loci facta iniuria, ar. ff. de iniur. l. ꝙ ſenatus, de publicanis. l. licitatio. §. qđ illicite, & ad l. Aqui. l. ita vulneratus, & de fideiuſſor. l. ſi a reo. & oĩbus redditur, ꝙ uni ꝓ uoto oĩum indulgetur, vt. C. de aduo. diueriorũ iudicũ. l. reſtituendę. Itẽ pro hoc faciũt. ll.
4 quæ dicunt † malefactorem debere trãſmitti ad locũ, vbi de liquit, vt ibi puniatur. vt. ff. de accuſa. l. ſi cui. §. pe. & fi. & l. fi. & pleniſsime dicta authẽ. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oporteat. In ꝟriũ, ꝙ Poteſtas Floren. poſsit ex officio & arbi trio ꝺ dictum homicidã procedere & punire, facit. l. 3. ff. de
5 offi. præſi. Itẽ, quia de criminibus † cognoſcitur tribus locis. ſ. vbi cõmiſſa ſunt, & in loco domicilij, & vbi ambę partes cõ ſentiũt, vt d. l. 1. C. vbi de cri. agi opor. quæ ſic cõiter eſt intel lecta per doc. vt ibi ſatis de hoc dixi. & minime ſunt mutan da &c. ff. de legi. l. minime. Item, quia ſic eſt in contractibus, ꝙ contrahens põt ꝙueniri in loco ꝺctus, & domicilij, & quo
6 † ad ius fori, parificantur contractus & delicta, ut in authen. vt oẽs obe. iudi. prouin. §. hoc conſiderantes, vt. ff. de iudici. l. omnem. Itẽ qua ratione poteſt iudex extraneos in eius terri torio delinquentes punire ratione delicti, vt. ff. de offi. præſi. l. 3. & dicta authẽ. qua in prouincia, eadem ratione poteſt & iudex cui ſubſunt ratione originis vel domicilij, & unus nõ impedit alterum, arg. C. qui poti. in pign. ha. l. aſsiduis, in fine Odoff. & communiter alij doctores, tenent ꝙ poteſtas Flo rentiæ non poſsit de tali homicidio inquirere. Pro hoc C. de decur. l. duum viri. lib. 10. & ff. de offic. præfec. vr. l. 1. in princ. & §. in initio, & C. de cenſi. l. omne. lib. 11. & uide in libro ma gno quæſtionum diſputatarum. q. cccviij. nec vtitur poteſta te arbitrii, & ita tenet Gandinus, qui hanc quęſtionem ple niſsime tractat dicto titulo de multis quæſtionibus malefi ciorum dependentibus a ſtatutis. ver. Item ſubijcio aliam quæſtionem utilem.

S V M M A R I V M.

1 *Poteſtas habens largum & generale arbitrium in maleficijs, an poſsit aliquem torquere non præcedentibus indicijs.*

Quæſt. XXXVII.

1 An † poteſtas habẽs largũ & generale arbitriũ in malefi cijs, poſsit aliquem torquere, nõ p̃cedentibus indicijs cõiter tenent ꝙ non, per iura. s̃. in aliis ſuperioribus qõnibus de hac materia loquentibus allegata, & de hoc per Gandi num, titulo de quęſtionibus & tormentis. ver. pe. qui incipit, præ. ego quæro. Et an arbitrium Poteſtati datum, extenda tur ad crimina commiſsa ante conceſsionem arbitrij? habe tur co. ti. ver. ultimo. non poteſt etiam nec debet ratione ar bitrij debitum modum in torquẽdo excedere, vt. ff. de iniur. l. ſed ſi vnius. §. prætor ait arbitratu, ut ibi dixi, & plenius de bonis auth. iu. poſsi. l. in uenditione. §. de tempore.

S V M M A R I V M.

1 *Condemnationes contra ſtatutum, non ualent.*
2 *Ciuitas poteſt ita ſtatutum tollere, ſicut & condere.*
3 *Legem ſibi non poteſt quiſquam imponere, a qua non liceat diſcedere.*

Quæſt. XXXVIII.

1 Item ſi † ſtatuto caueatur, ꝙ Poteſtas petere nõ poſsit ar bitrium, & datum non teneat, datũ fuit cõtra for mam ſtatuti, & ex tali arbitrio condẽnauit aliquos ultra for mam ſtatutorum, quæritur an tales cõdemnationes valeãt, facit, qa ſunt contra ſtatutum, ut C. de legibus. l. non dubiũ. Itẽ prohibitio prima impedit futura, de le. 1. ſi mihi & tibi, nec videtur poſſe mutari. C. de peti. bonorũ ſublatis. l. fi. & ſi nuptiæ ex reſcripto pe. l. 1. in fi. & maxime propter iuramẽtũ, quo iurant Poteſtates ſeruare ſtatuta, qđ iuramentũ eſt ſer uandũ, extra de iureiur. c. cum cõtingat. & c. ſi uero. In ꝙ tra-
2 rium vr̃, ꝙ ſicut ciuitas † facit ſtatutum, ita poteſt illud tolle-

Source : BIU Cujas

re.vt.ff.de reg.iu.l.nihil tã naturale, & qđ ſemel decreuit ciuitas,põt mutare ob publicã vtilitatẽ. ff.de decre. ab ordine fac.l.qđ ſemel, ſed hic eſt publica vtilitas, vt maleficia puniantur.ff.ad l.Aquil.l.ita vulneratus, & tacita ꝯdõ vĩ ſtatuto ineſſe.ſ.ꝙ tandiu duret, q̃diu vniuerſitas non mutet,quia ne
3 mo†põt ſib: legẽ imponere a qua diſcedere nõ liceat.đ le.1. l.nemo põt.Nec vĩ Ptãs periurus, q ex iuſta cauſa deſerit ſacramentum.ff.qui ſatiſ co.l.fi.Albe.Pap. qui hanc qõnem tetigit, vĩ inclinare, ꝙ propter ſacramentum peti non poſſit, nec debeat arbitrium.Ad prædicta faciunt,quæ dixi ſ.1.parte an ſtatutum preciſum & iuratum tollit poſſit.

S M M A R I V M.

1 *Delictis tribus in diuerſis locis admiſſis,ad quem Iudicum cognitio & perſecutio pertineat.*

Quæſt. XXXIX.

1 **Quid** †de tali qõn ſtatutũ eſt Parmæ, ꝙ q commiſerit tria furta,ſuſpendatur.quidam Parmenſis cõmiſit vnum furtum Regij:Aliud Mutinæ:aliud Parmæ, de quibus non eſt punitus.nunquid Poteſtas Parmæ poſſit eum facere ſuſpendi?vide in Gandino de furibus §. ſi iterum, pone aliam queſtionem, & per Gabrielem in ſuo opere de fama, qui incipit,quoniam charitatis officium, ver. contingit, ꝙ quidam,& poſſunt adduci allegata ſupra proxima q.

S M M A R I V M.

1 *Furans panem tempore cariſtiæ an puniendus pœna ſtatuti furtũ plectentis.*
2 *Communia omnia ſunt tempore neceſſitatis.*

Quæſt. XL.

1 **Quid** ſi†aliquis tpe cariſtiæ furatus fuit panẽ,nunquid puniet pœna ſtatuti?Gui.de ſuz.tenet ꝙ ſic,in ſuis qõnibus ſtatutorum,ver.in ſtatuto continetur,qđ quicunq;
2 furtum fecerit.Contrariũ puto,qa†tpe neceſſitatis oĩa ſunt cõia.ff.ad l.Rho.de iactu.l.2.§.cum in eadem naue.& de hoc etiam tenẽt theologi,& uide bene per fratrem Raynutium, in ſumma de furtis,rubricella, de re furtiua, an poſſit fieri eleemoſyna.ver. Item, quid ſi aliquis furatur cibum, & pro hoc extra de fur.c.ſi propter neceſsitatem.

S V M M A R I V M.

1 *Clericus effectus vel intrans religionem,licet patiatur minimam capitis diminutionem,& alius quodammodo efficiatur, homo non tamen ſoluitur ab obligationibus & delictis ante commiſſis,& nu.* 13.
2 *Actio perſonalis & obligatio,ſequuntur perſonam,quocunque uadat.*
3 *Noxa caput ſequitur.*
4 *Delictis nemo exuitur per ſtatus mutationem.*
5 *Principium,eſt potiſsima pars cuiuſque rei.*
6 *Dignitas ſuperueniens,liberat libertum ab operarum præſtatione. Item filium a patria poteſtate. Et vtilitatem ꝟſumque multum adfert.*
7 *Exceptio quandocunque ſuperueniens,prodeſt illi,cui incipit competere,et excludit intentionem actoris.*
8 *Dignitas ſuperueniens an faciat declinare forum.*
9 *Forma rei,eſt eius ſubſtantia,qua mutata,mutatur & illa.*
10 *Monachus vel clericus factus, an poſſit effugere iuriſdictionem & pœnam Iudicis ſecularis.*
11 *Sacerdotium ſuperueniens,tollit munus & onus,quod ante incumbebat.*
12 *Obligationis primæ virtus, quotieſcunque transfunditur in ſecundam, non ex prima agitur ſed ex ſecunda.*
14 *A muneribus ſoluit ſacerdotium ſuperueniens.*
15 *Status mutatio,non tollit pœnam,ſedſepe Iudicem.*

Quæſt. XLI.

Subijcio etiã talem qõnem. Per ſtatuta imponuntur pœnę homicidis,& alijs malefactoribus, qui dã cõmiſit homicidiũ vel aliud maleficiũ, deinde factus eſt monachus,clericus,vel frater,q̃ritur an p hoc effugiat pœnã ſtatuti infligendã p iudicẽ ſecularẽ? vide in li.d.Oldr. c.4.qđ hic in effectu poſitũ eſt.Et ꝑ huius qõnis declaratione, prę-
1 mitto,ꝙ effectus clericus uel intrans†religionẽ, licet patiat minimã capitis diminutionẽ,& alius homo quodãmõ efficitur,nõ tñ eximitur ab obligationibus vel delictis ante ꝯctis, ſed ex eis põt poſt clericatũ vel ingreſsũ ꝟueniri, uel ꝑuniri, in auth qũo opor.monachos cãm dicere.§. 1.C de epi.& cle. l.quiſquis,&l.ad ſimilitudinẽ ff.de capi.di.l.2,§.1.& §.nemo. & l.tutelas.§.1.in auth.de ſan.epi.ver.proinde de monachis.
2 §.1.& §.ſi qs aũt.& ad fi.gl.q̃ incipit,idẽ & in alijs. Itẽ†qa perſonalis actio & obligatio ſequit perſonã quocũq; vadat, ar.
3 ff.de mune.& ho.l.cura.§.fi.& idẽ in delictis,qa† noxa caput ſequitur.inſti.de noxa.§.oĩs.& ſi ſeruus delinquat, tenetur liber factus.ff.de iniur.l.ſed ſi vnius.§.ſed ſi iuſſũ, & de uſufr.l. Iul.§.ſi operas,de ꝯh.emp.l.fi.de neg ge.l.Pomponius.in glo. magna,& de ver ob.l.quæcunq;. Itẽ ingedi religionẽ vel fieri clericũ non eſt de modis tollendi obligationẽ,vt inſti.qb. mo. tol.obli. per totũ. His ꝑmiſsis,redeamus ad qõnẽ, & primo vĩ ꝙ talis homicida malefactor ꝑp clericatũ vel monachatũ non euitet pœnã ſtatuti imponendã p iudicẽ ſecularẽ, qa clericatus vel monachatus ſuperuenit poſt crimẽ ꝯctũ, & ſic vĩ in fraudẽ factũ,& ad euitandũ pœnã delicti, ar. C.de ſac.ſan.ec.l.qui ſub ꝓtextu.ff.de dona cau.mor.l. ſi aliqs,& vĩ quaſi expreſſum in auth.de monachis.§. ſimiliq; mõ. & §. ſi qs, ubi ingreſſus monaſteriũ ꝑ pœna euitanda eximit de monaſterio,& reddit priſtino ſtatui& ad hoc bñ facit.C.de his,q ad ecc. cõfu.l.1.& in auth.de mã.prin.§.neq; aũt.ff.ad l.Iul.de adul.l.ſi maritus.§.1. C.q mili.non poſſunt. l.1. & 2. de epiſ.& cle.l.officialis,& vĩ ẽt expreſſum.C. de falſis. l. ſi qs decurio. vbi tabellio factus decurio ꝑ inſtrĩs ante confectis,torquet,
4 non obſtãte, qđ ſi t factus decurio. nemo†.n.delictis exuitur ꝑ ſtatus mutationẽ.ff.de capitis di.l.2.§.nemo. & l.tutelas.§. 1.& iõ ſeruus delinquens,& poſtea liber factus,punit ut ſeruus,non ut liber, vt.ff.de pœnis l.1. & iniuriarũ æſtimatio fit ſm tps illatæ iniuriæ. ff.de iniurijs. l. iniuriarũ æſtimatio. Itẽ poſt munus tutelę iniunctũ ſi ſuperueniat priuilegiũ excuſationis nõ excuſat.ff.de exc tu.l.tutor peritus. Itẽ qa đ hoc vĩ caſus iuris ciuilis & canonici, vt.ff.de iudi.l. ſi qs poſtea.de iu. om.iu. cũ q̃dam puella ad muni.l.in cola.& extra đ foro cõpe.c.ꝓpoſuiſti. Sufficit.n.ꝙ iſte ſit đ foro iudicis ſecularis tpe maleficij ꝯmiſsi,licet poſtea mutauerit ſtatũ, ar.ff.de reb.du.
5 l.ſi cognatis,& de bo. poſ.ſecũ.ta.l.1.§.ſinaũt, & qa † cuiuſq; rei potiſsima pars,eſt principiũ.ff.de ori.iur.l.1.& ꝑ hoc.ff.de ſer.expor.l.ſi minor, nõ.n.vitiat, licet deueniat ad caſum,a quo incipere nõ potuiſſet, in auth. vt lice. mat. & auiæ.§.qa vero.& Inſti.de le.§.ſi qs debito,& ꝑ hac parte bñ facit extra
6 đ alie.iud.mut.cã fac.c.1.In†ꝯriũ vĩ, ꝙ euitet iuriſdictionẽ iudicis ſecularis,qa monachatus oẽm maculã abſtergit,in auth. de monachis,in prin. Itẽ ſicut ſi ab initio fuiſſet clericus vel monachus, ñ eſſet cognitio iudicis ſecularis,ſic nec ex poſt facto,ex quo res redijt ad eũ caſum,a quo incipere nõ poſſet ff.de ſerui.l.ꝑ parte,alias,ſi ꝑ parte,de ver. obl. l.exiſtimo. & l.pluribus.§. ſi placeat.vbi de hoc.Nec mirũ,ſi ſuperueniens dignitas clericalis eũ eximat a iuriſdictione iudicis ſecularis,qa liberat libertũ ab operarũ pſtatione,vt.ff.de ope.li.l.interdũ & liberat filiũ a patria ptãte,vt C.đ epi.& cle.auth.ſed epiſcopalis dignitas,vbi de hoc dixi,ꝙ vĩ fortius,quã iuriſdictionẽ ſecularis iudicis declinare.Itẽ & alias ſuperueniens dignitas auget vtilitatẽ.ff.de iudi.l.ſi lõgius.in fi.& de do.l.ſi filius. & ꝑ hoc bñ in auth.ꝓſtitutio q̃ de dig.in prin.& §.1.& C.de dec.
7 l.fi.Itẽ hoc vĩ gñale,†qđ exceptio qñcunq; incipiẽs, prodeſt illi cui incipit ꝯpetere,& excludit intentionẽ actoris,vt.ff. ꝙ cũ eo.l.ſi filius,et ſi qs cau.l.q aũt.Sic ergo erit in ꝓpoſito.Itẽ iſte clericus factus eſt de latere epi ſui, vñ põt euitare iuriſdictionẽ iudicis ſecularis,ſicut euitat munꝰ tutelę, q factus eſt de latere imperatoris.ff.de excu.tu.l.iuriſperitos,et ꝑ hoc.ff. de fur.l.ſi qs cũ in hoſtiũ.§.ſi qs poſt noxã. Et ꝑ hoc, qa ſi qs poſt tutelæ munus ſuſceptũ efficiat miles, deponit tutelã.ff. de excu.tu.l.nõ ſolũ.§.qui primipillũ,& l.idẽ Vlpianus.§.1.ſi ergo ibi euitat munus p ſuperueniẽtẽ militiã ſecularẽ,multo fortius excuſat cęleſtis militia a iuriſdictione iudicis ſecu
8 laris.Et ꝑ hoc de exc.tu.l.ſpadonẽ.§.ſi aũt tutor. † Quid plu-
a ra?vĩ expreſſum,qđ ſuperueniens dignitas faciãt[a] declinare forũ.ff.de iudi.l.2.§.legatis.et ar.ff.de ꝑcu.l.aut religionis, et ꝑ hoc,qa in quo ſtatu qs reperiẽ,dẽt iudicari.C de ſer.expor. l.moneor.Itẽ ſi pẽdente noxali iudicio ſeruus ꝓnuntietur liber,ſoluit primũ iudicũ, ꝓp mutationẽ qualitatis pſonę, vt. ff.de interro. ac.l.ſi is, cuius noĩe,et de nox.l.pe. Nec mirũ,qa
9 †mutata eſt rei forma,ergo et ſubſtãtia.ff.ad exi. l.ſi qs.§.ſed et ſi qs,et de aur. et ar.le.l.Scia.Et mutata qualitate rei, iuris qualitas immutat.ff.de ꝯfir.tut.l.in ꝯfirmando,et l.ſeq.et de adimẽ. le.l.3.§.fi.Itẽ trãſlato ſacerdotio, neceſſe eſt ut legis tranſlatio fiat, ut extra de cõſti.c.tranſlato, et ſuperueniẽte dignitate ſacerdotii,excuſat qs a munere iudicãdi, qa ſalua religione iudicare nõ põt,vt ff.de vaca.mun.l.ꝓtor.cir. prin. ſic et in ꝓpoſito,iſte factus clericus non põt ſalua honeſtate et religione ſub iudice ſeculari rñdere,et accedit.ff.de ꝑcur. l.filiuſ.§.1. nam et ſacerdotiũ ſoluit cõpromiſſum, vt.ff.de arbi.l.non diſtinguemus.§.de ſacerdotio. Soluendo Mar. de
10 fano.cuius fuerunt predicta,tenuit qđ iſte clericus uel†monachus factus, non põt effugere iuriſdictionem et pœnã iudicis ſecularis,per iura.ſ.ad hoc adducta,maxime per d.l.officialis.C.de epi.et cle. de capi. dimi.l.2.§.nemo.et l. tutelas.§. 1.et de his,q ad ecc.confu.l.1.C.qui mili.non poſ. l. 1. et 2.li. 12.et l.ſi quis decurio. C. de fal. et in auth. de monachis.§.ſimili,et §.ſeq et C. de decu.l.omnis qui.l.10 et d.l.ſi quis poſtea.ff.de iudi.et extra de foro compe.c.propoſuiſti, hęc etiã recitantur per Gand.vlti.tit.ſui operis ver.Item aliam ſubijcio qõnem,vere hæc quæſtio ſubtilis eſt,et dubitabilis, et ꝑ multos tractata diuerſimode Dy. enim uidetur tenuiſſe contrariam opinionem, quod clericus factus euitet iuriſdictionem

A D D I T I O.

a ¶Dignitas. Nota hic,quod ratione dignitatis quis ſortitur forum ſpe.de compe iudi.§ 1.ad fi.Sed an & etiam quando dignitas mutet perſonam, vide Fely. in c quoniam abbas,quaſi per totum commentum de officio delega.

Source : BIU Cujas

nem iudicis ſecularis,& allegat. ff. de acc. l. hos accuſare. §. hoc beneficio, cū ibi no. & ibi de hoc dixi. Et ad legem vltimam.eo.tit.reſpondet,quod ibi nō mutauerat forum,ſed locum,& hanc etiam opi.tenebat.do.Rich.quia ſicut iudex ecclesiaſticus cognoſcit de ꝯctu celebrato ꝑ laicū,poſtea effectum clericū,vel monachum,ut de epi. & cle. auth. cauſam quæ fit cum monacho, vbi de hoc plene dixi, ita & de delicto,cum,quo ad forum æquiparentur ꝯctus & delicta, ut.ff. de iudi.l.oēm obligationem,& ibi no.& in auth. ut oēs obe. iudi.prouin.§.ſed & hæc conſiderantes, & quod iudex ſecularis nullo mō cognoſcere poſſit de cauſis clericorum, vī expreſſum in noua conſtitutione federici,q̄ incipit,ſtatuimus. ſignata.C.de epi.& cle.l.oēs per quā ad hoc pręcipue allegabat ipſe D.Rich.Bart.Brixi.in qōnibus ſuis.cxvj. q. quæ incipit,aliquis litigabat,& quidam alij dicunt ꝙ ſi clericus foret ꝑuentus per citationē vel deprehenſionem in foro ſeculari, ꝙ tunc cognoſcet iudex ſecularis,alias nō, per d.l.ſi quis poſtea.ff.de iudi.cum gl.ibi poſita,q̄ incipit,puta clericus,& de iuriſ.om.iu.l.cum quędam puell.& C. de reis poſtulatis. l.vnica.li.x.& hoc etiā vī expreſſum iure canonico, d.c.propoſui ſti.extra de foro cō. cum ibi notatis per oēs, & de obl. ad ratiocinia.c.vnico.in fi.gl.magnæ,& ibi per Io. an. in nouella, & pro hoc ēt vī facere gl.q̄ eſt ff.de le.1.l.nemo pōt,circa medium gl.magnæ,& hæc opinio ſatis eſt cōis & tolerabilis,maxime per d.c.propoſuiſti, & eā uidi multotiens ſeruari in ciuilibus & criminalibus. Alij vt Ia.de are.& Oldr. de ponte & Arch.qui de hoc late notat.11.q.1.nemo unquā, indiſtincte tenent,ꝙ ſiue ſit præuentus,ſiue non,ſemper conueniendus
11 eſt corā eccleſiaſtico iudice.& hoc ſic probāt.Primo, qa† ſuperueniens priuilegium, eximit quem a priori onere, qđ ſibi incumbebat,vt.ff.de exc.tut.l.ſpadonē. §. ſi quis aūt tutor..l iuriſperitos,in princ.& quia ſacerdotium ſuperueniēs,tollit munus publicum iudicādi,ut d l.prætor circa prin. ff.de vac. munerum,& ſoluit cōpromiſſum,ut d.l.non diſtinguemus. §.ſacerdotio.ff.de arbi.& vī expreſſum,ſm eos.ff.de re militari.l.qui cū uno.§.reus.& d.l.hos accuſare. § hoc beneficio. ff.de accuſa.Et pro hoc ēt præal.l.interdum ff.de oper. liber. Et quia fugientes ad eccleſiā,niſi in criminibus exceptuatis, non pōt inde abſtrahi,vt C.de his,qui ad ecc.confugi. l.pōti. & l.fideli.Et in ath.de man.prin §. neq; aūt. ergo multo fortius tali priuilegio gaudere debet, qui re ipſa factus eſt clericus.Ad ꝯria rñdet.ſ.ad l.ſi quis poſtea, & l. cū quædam puella,& c.propoſuiſti,qđ in illis non mutabatur forus, ſed adijciebatur,inter q̄ eſt dria,vt ff.de ſenator.l.ſenator, & de exercitor.l.ſi eum.§.itē ſi ſeruus.de condi.& demon.l. falſa. & ad munici.l.aſſumptio.§.1.vñ ibi non mutatur ſtatus, ſed adijcitur forus,in qōne vero propoſita mutatur ſtatus & forus.53. di.c.1.ibi, nequaq̄ ſtuderet ſeculū fugere,ſed mutare. In iuribus vero ꝯrarijs mutabat forum de vno ſeculari ad aliud ſeculare,& ita,quo ad ſpeciem tm̄,non quo ad genus,& ſic remanebant reliquiæ prioris fori. Sed vbi laicus efficitur clericus,mutat forum quo ad genus & ſpeciem, quia de ſeculari ad eccleſiaſticū,& nullæ ſuperſunt reliquiæ prioris fori ſecularis,& ideo cognoſcit iudex ſecundi fori eccleſiaſtici,& ita ēt pōt reſponderi ad d.l.idem Vlpi.§.ſunt & alij, de excu tut. & l.nō ſolum.§.qui primipil.& l.ſpadonem.§.qui aūt,& d.l. hos accuſare.§.hoc beneficio,& ita dicit ipſe Ia.de are.fuiſſe Paduæ terminatum,& Old.dicit ita ſeruatū fuiſſe per Seneſcalcū prouinciæ in curia Aquenſi, de conſilio magnorum
12 peritorū,pro hoc ēt facit,quia † quotiens virtus primæ obligationis totaliter transfunditᵉ in ſecundā,non ex prima, ſed ex ſecunda agitur.ff.de act.& obli.§.obligationū fere.§.fi.de ver.obl.l.ſi ita ſtipulatus.§.Chriſogonus.& de tranſac.l.cum Aqui.ſed ita eſt,qđ impreſſio characteris clericalis, eſt tantæ uirtutis & ptātis,ꝙ totum hoīnem eximit a ſtatu ſeculari,& tranſmutat in ſtatum eccleſiaſticū, & per ꝙns eum totaliter eximit a iuriſdictione iudicis ſecularis. Vnde dato ēt, ꝙ vellet, corā eo litigare non poſſet,vt extra de foro cōpe.c.ſi diligenti,cū ibi,no.Sed in legibus in ꝯriū allegatis utriuſq; iudicis poterat eſſe iuriſdictio,nec una erat in aliā tranſuſa, vel per aliam ſublata & pro hoc ēt patet rñſio ad multas leges in
13 ꝯriū allegatas.Ad legē iniuriarum æſtimatio.ff.de†iniur. eſt duplex rñſio.Primo,quia hic non agit̄, nec q̄ritur de tpe æſtimationis iniuriæ,ſed an ſit cognitio iudicis ſecularis. Scđo, quia ibidem erat iudex vtroq; tpe,& ſtatus hominis nō erat mutatus,ſed erat idem tpe cōmiſſi delicti,& tpe ſnīæ,hic āt mutatus erat iudex & ſtatus hominis,qa de laico factus erat clericus.Ad c.1.extra de alie.iu.mu. cauſa facta,dic, quod ibi deliquerat, rem alienando, vt duriorem conſtitueret aduerſarium.Vnde tenetur ex illo edicto ad intereſſe, & coram iudice delegato reſpondere,qui alias erat competēs iudex. hic autem perſona rei, forum totaliter mutauerat. Ad illud qđ dī,ꝙ in delictis non eximitur ex eo ꝙ efficiatur clericus, dupliciter rñdetur.primo,ꝙ verum eſt, ꝙ non eximitur a pęna delicti,ſed ſibi debet imponi per ſuū iudicē eccleſiaſticū.Se-
14 cundo,quia ſuperueniente ſacerdotio eximitur † a muneribus perſonalibus,ut ſ. probatum eſt ad l. ſi aliquis, de donacauſa mor.& l. qui cum uno.§.reus,dic, ꝙ ibi apparebat eū, in fraudem forum mutaſſe,ut & pęnam euitaret,hic autem hoc non apparebat,nec præſumitur,ut ff.de proba.l.quotiēs §.qui dolo,& maxime, quia tranſiuit ad meliorem ſtatū, & vitā. Præterea,hic nō erat in crimine deprehenſus, uel de crimine conuictus,qđ erat in dictis legibus, & ſm hāc determinationem intellectæ ſunt leges prædictæ, ut no.per Odof. & dixi dicta.l.ſi aliquis,& de donat.l.poſt ꝯctum. ad.l. 1.de pęnis,dic,ꝙ licet ſtatus † mutatio non proſit,quominus puniat̄ ſm ſtatutum,& tps commiſſi delicti,uerum eſt,ſed illa pęna
15 imponetur per ſuum iudicem eccleſiaſticum,præterea, hic mutauerat totaliter ſtatum & forum,ibi nō.& ideo pęna debita punietur,tali, tñ quæ imponi poſſit per iudicē eccleſiaſticum,ſine ſanguinis effuſione,ut extra ne cle.vel mo.c.ſententiā ſanguinis.Et hæc op.forte eſt vera đ ſtricto iure.d.Dy. in l.1.§.1.de bonis eorum,qui mor.ſibi conſciuer l.fi.§.1.ubi de hoc dixi,quidam alii doctores forte nō male diſtinguūt. Aut certum eſt eum factū clericū in fraudem,& cauſa effugiendæ pęne,& tunc ſit vera opi.ꝙ puniatur per iudicē ſecularem,ut d.l.qui ſub prætextu.C.de ſac.ſan.ecc. & de his, qui ad eccl.confu.l.1.& in auth.de monachis.§.ſi uero, & §.ſi qs, cum ſi.Aut certum eſt, ꝙ ſine aliqua fraude factus eſt clericus, & tunc ſit uera opinio,ꝙ non poſſit puniri per iudicē ſecularem per iura ſ. ad hoc allegata.Si aūt eſt dubium,utrum ſit factus clericus in fraudē uel non, & tunc dicunt præſumi fraudem.Si iam erat accuſatus de crimine, uel cōuictus,uel in crimine deprehenſus,per d.l.fi.§.1.de bo.eorum, qui mor. ſibi cō.de dona.cauſa mor.l.ſi aliquis,ubi de hoc dixi, & d.l. qui cum uno.§.reus.de re milit.cum ſi. & ita etiā poſſent intelligi præal.l.ſi quis poſtea de iudi.cum ſi. & de foro competen.cap.propoſuiſti,alias aūt non pręſumatur in fraudem factus clericus, arg.d.l.fi.§.1.de bo.eorum,qui mor.ſibi conſci. & d.l.quotiens.§.qui dolo. ff.de probatio. Sed qđ ſola citatio non ſubijciat,niſi ſit damnatus, facit lxxx. di. quicunq;.& c. qui ſine examinatione,de iſta ēt qōne no.in Spe.de reo.circa prin.uer.3.& 4.vbi vī tenere, ꝙ cognitio criminis ſpectet ad iudicem ſecularem,& executio ad iudicem eccleſiaſticum. Sed hoc vī impoſſibile,ſi iudex ſecularis proferret ſententiā ſanguinis, ut d. c. ſententiam ſanguinis extra,ne clerici uel mona. ſecular.nego.ſe immiſce,de hoc etiam notaui.C.de epiſ.& cle.authen.cauſa quæ fit cum mo.

SVMMARIVM.

1 *Clericus neque in ciuili neque in criminali poteſt conueniri coram Iudice ſeculari.*
2 *Votum, an forum mutet.*
3 *Depoſitio & degradatio, clericum ſubijciunt iuriſdictioni Iudicis ſecularis*
4 *Clericus in iudicio non poteſt adeſſe, ſine conſenſu ſui prælati.*
5 *Apoſtata, num perdat priuilegium clericale.*
6 *Priuilegium clericale, num perdat immiſcens ſe enormitatibus & maleficijs, ſi non habeat habitum vel tonſuram.*
7 *Priuilegium clericale, qui maxime perdant.*
8 *Fori priuilegium quibus caſibus Iudici ſeculari ſubſint.*

Quæſt. XLII.

1 A † prædictis ſumpta occaſione quæro qōnem quam conuerſam. Quidam intrauit religionem beati Auguſtini, profeſſione facta cępit apoſtatare, & habitu depoſito vxorē viduā accepit,& enormitatibus & delictis ſe immiſcuit, ex quo tria quæruntur. Primo an apoſtata perdat ipſo iure priuilegium clericale? Secundo, an per depoſitionem habitus, & tonſuræ.Tertio, an immiſcendo ſe enormitatibus & maleficijs,& an dictis caſibus poſſit per iudicem ſecularem condemnari & puniri? Et primo vī,qđ in oībus prædictis caſibus non priuetur priuilegio clericali ipſo iure, & facto. Et qđ nō poſſit puniri per iudicē ſecularem. Regula.n.eſt qđ clericus in ciuili uel criminali non poſsit conueniri coram iudice ſeculari,extra de conſue.c.ad audientiam,de foro competen. cap.ſi diligenti,& c.2.23.q.3 molitijs,& c.placuit, qđ eſt etiā fortificatum per nouam cōſtitutionē Federici, quæ incipit, ſtatuimus,ſignatam,ſuper l.oēs,qui vbique.C.de epi.& cler. Item in terminis in quibus eſt propoſita qō.ſ.in religioſo ꝓ-
2 feſſo vī habere minorem dubitationē,qui per uotum † ſolenne aſtrictus eſt religioni,ita qđ reſilire nō pōt,nec per aliquē actum,quem faciat ſubijci iuriſdictioni iudicis ſecularis, extra qui clerici vel uouentes.c.1.& per totum,& 27.q.v.c.oēs fęminæ,& 20.q.3.c.eos. qui ſemel fuerant in clero. Et ꝓ hoc bene,extra de regulari.& tranſeuntibus ad religionem. cap. vlti.ubi traditur modus corrigendi tales religioſos inobediētes,& deſerentes religionē,& nullo caſu dī ibi,ēt ſi apoſtatarent,qđ ſubiaceāt iuriſdictioni iudicis ſecularis. Et pro hoc ēt extra de ſtatu monachorum.c.cum ad monaſterium, circa. fi.& de ſnīa excōmunicationis.c.ut famæ.Item quia iure

ca-

Source : BIU Cujas

3 canonico vī tradita forma p quam clericus† subijciatur iurisdictioni iudicis secularis, videlicet depositio & degradatio, extra de ver.sig.c.nouimus,& de pęnis.c.degradatio.lib. 6.ergo illa forma non seruata, non possunt puniri per iudicem secularē,imo quod plus est, etiā si esset depositus & degradat⁹,& viuere vellet clericaliter, vī ꝙ gaudere possit priuilegio fori.si.di. c. dictum est ver. Itē iste q religionem est professus,quo ad actus ciuiles habetur pro mortuo.C.de epi. & cler.l.deo nobis,& auth. causa quæ fit cū monacho,vnde
4 †in iudicio sine consensu prælati sui esse non potest, & corā suo iudice ecclesiastico, vt dixi supra proxima qōne, & pro hoc extra de fo.compe.c.significasti.3.qō.6.non liceat,& ibi nota. Item in contrarium, ꝙ exutus sit dictis casibus omni
5 priuilegio† clericali. Primo enim de apostata vī expressum extra de apostatis.c.i.cum ibi no.per Berna. & plenius per Inno.& uide etiam ibi Ioan.an.in nouella,& specialiter si talis apostata sit factus ioculator,vel goliardus, vel buffonus, ut expresse habetur extra de vita & hone. cler. c. vnico. vbi de hoc per omnes nota. De contrahente etiam bigamiam vī expressum,extra de bigamis.c.vnico.li.6.& incipit, altercationis,& vide ibi not.per omnes.Archi. tamen in ultima gl. videtur sentire ꝙ. c. illud, non habeat locum in monacho. Si autem duceret vnicam & virginem,& deferret habitum, & tonsuram,retineret priuilegium clericale quo ad quædā, vt extra de cler. coniug.c.vnico. cum ibi notatis. Circa im-
6 miscentem se enormitatibus & maleficijs † similiter videtur,ꝙ perdat priuilegium clericale, si non habeat habitum vel tonsuram,extra de priuile.c.ex parte tua, vbi de hoc nota per omnes,& extra de senten.excom.c.cum non ab homine.c.perpendimus.c.si uero aliquis,& c.audientia, & c.contingit,& de iudi.c. cum non ab homine, quibus capitulis de ista materia no.per omnes, & ad hoc etiam bene facit.ff.de iniur.l. Item apud Labeonem.§. si quis virgines, vbi de hoc
7 satis dixi.Quid †,p veritate tenebimus circa apostatas? tene quod notatur.d.c. 1.extra de apostatis, & maxime per Inno. vbi vī tenere, ꝙ per solam depositionem habitus, nisi laicaliter viuat,& faciat aliquid quod sit ꝺrium ordini clericali, non perdit priuilegium clericale, speciale est in ioculatoribus,buffonibus,& goliatoribus, vt d.c. unico, de uita & honesta.cleri.li.vj.Circa ducentem vxorem, serua, quod dī in d.c.altercationis,de bigamis.lib 6.& de cleri.coniuga.c.vnico,eo. li.cum ibi nota. circa immiscentes se enormitatibus & maleficijs,serua capitula supra ad hoc allegata, cum his, quæ in eis nota.per oēs.& licet ipsa capitula & gl. circa hoc variare videantur, communiter tamen vidi seruari, ꝙ exigatur monitio,& si post monitionem se non correxerint, tunc perdant priuilegium clericale,& subiaceant iudici seculari. Super non deferentibus habitum & tonsuram, serua.c.si iudex laicus,extra de senten. excom. lib.6.cum ibi notatis per
8 omnes. Casus etiam in quibus quis perdit † priuilegium fori,no.per Inno.extra de hære.c. excom.& Ray.in sum.de senten.excom.§.1. ver. sextus. cum inuenit eum in apostasia, & vide Gof.co.ti.ver.1.regula fallit,in 14.casibus,& per Hostiē.
9 in sum.co.tit.Sunt etiam multi casus,in†quibus,in causis, ciuilibus clerici subsunt iudici seculari,primus in causa recōuentionis,extra de mutuis peti.c.1.& ibi de hoc.licet Archi. videatur sentire ꝺrium,extra de cle.coniuga. c.vnico. lib.6. vbi de hoc satis no.Itē in causa feudi,ut extra de iudi. c. cæterum,de foro compe.c.ex transmissa,& no. per Archi.11.q. 1.c.nemo vnquam.Alij etiam casus not.11.q.1.in summa,& 23.q.5.c.principes,quæ gl. sunt notabiles in ista materia, & vide Goff.& Hostien.in sum.de foro compe.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex ecclesiasticus an capere possit & punire laicum, in criminibus ecclesiasticis.*
2 *Iudex ecclesiasticus excommunicat, & secularis deportat sacrilegum.*

Quæst. XLIII.

1 Item †quæro, an iudex ecclesiasticus in criminibus ecclesiasticis possit capere & punire laicum? aliqui dicunt, ꝙ non, sed solum per censuram ecclesiasticam cōpellere,extra de foro compe.c.cum laicus.lib. 6. ubi licet dicat generaliter ꝙ episcopus de causis ad forum ecclesiasticum spectantibus in quolibet loco sui episcopatus possit cognoscere,tamen quando loquitur de captione, statim restringit ad clericos. Idem vī sentire extra de pęnis. c. quamuis.lib.6. maxime de iure ciuili, ubi uidetur, ꝙ non possit cognoscere sine præside,in auth.de man. prin. §.si vero canonicum,& ,p
2 hoc videtur facere.C.de sacro.san.eccle.l.pen.vbi† iudex ecclesiasticus excōmunicat & secularis deportat sacrilegum. In contrarium vī,quia ratione delicti facti, factus est de foro ecclesiæ.C.de epi.& cle.auth. Itē nulla cōitas, vbi de hoc dixi,& extra de foro compe.c. cum sit generale.&.c. ex tenore, ergo ad iudicem ecclesiasticum spectat siue laicum siue clericum de tali delicto punire, dum tamen secundum canones. Et ad hoc potest inuocare brachium seculare, extra de offic.ordi. c. 1. & ibi in glo. & per Inno. & uidetur expressum.C.de epis.& cle.autem, causa quæ fit cum monacho in fi.vbi de hoc dixi. Et facit extra de pęnis.c. felicis.li.6. de cen si.Romana.in clemen.de pęnis.c.1.Oldra.

S V M M A R I V M

1 *Statuta loquentia de homicidis vel alijs malefactoribus, an extendantur ad mandantes,uel dantes consilium,auxilium,vel fauorem, & nu.5.10.*
2 *Homicida,quis proprie dicatur.*
3 *Facere,aliud est,quam mandare,*
4 *Argumentum de ciuilibus ad criminalia,iure concessum.*
6 *Album corrumpere dicitur,qui illud mandat corrumpi.*
7 *Homicida dicitur,tam qui mandat,vel causam mortis prębet,quam qui interfuit.*
8 *Mortis causam præbens,nihil differt ab occidente.*
9 *Lex Cornelia æquat occidentem, & mandantem, uel causam mortis prębentem.*
11 *Interpretatio,proprie,est uerbi obscuri declaratio.*
12 *De similibus ad similia,proceditur in iure municipali, atq; in iure cōmuni.*
13 *Mandans quid fieri,num dicatur facere,& nu.16.*
14 *De similibus ad similia,quando liceat arguere in statutis, & nu.15.*
17 *Statutum dat formam futuris,non præteritis.*
18 *Peccant grauius illi,qui per assassinos offendunt,quam si proprijs manibus offenderent.*

Quæst. XLIIII.

Sed quid de quæstione sæpe occurrēte. Statuto cauetur, quod homicidis non prosit pax,nunquid istud statutum extendatur ad mandantem homicidium fieri, vel præstātem auxilium, vel fauorem homicide? & ex hac quæstione possunt generaliter terminari multæ similes quæstiones,
1 videlicet † an statuta loquentia de homicidis, vel alijs male
a factoribus, extendantur ad mandantes [a] uel dantes consilium,auxilium,vel fauorem? hanc quęstionem quærit Gandinus,dicto titu. de transactio.super maleficijs vltima quæstione.Et primo arguit,quod statutum non extenda tur ad mandantem,vel dantem auxilium,vel fauorem. Primo,quia statutum loquitur de eo, qui vere fecit, non de eo qui mandauit,& alius est mandans,alius faciens, ut.C.de accu.l.non iō minus,& ff.ad silla.l. & si certus sit percussor,& patet etiam ex nominum diuersitate.C.de codicil.l.si idem, & si statutarij hoc uoluissent,facile erat eis hoc dicere. C.de cad. tollē.l. unica.§.finautem ad deficiētes.Cum ergo ommiserint, pro ommisso debet haberi.ff.solutio.matr.l. si cum dotem, & l. si vero.§.de viro,&de li.& posth.l. cōmodissime,& maxime in statutis, quæ sunt stricti iuris, ubi quod expresse & palam verbis non exprimitur,pro ommisso habetur.ff.de ver. obli. l.quicquid adstringendæ. & ar.ff.de condi.ob turpē causam. l.fi.ad fin.de iniur.l.item apud Labeonem.§.ait prætor. & de reg.iur.l.expressa,& non est recedendum a verbis statuti, de lega.3.l.non aliter. qui & a qui.l. prospexit.de milita.testamē to. l. quod constitutum,& de exercitori. l.1.§.si is, qui nauē.
2 Item,†ille solum dicitur homicida, qui manu adhibita cędem fecit,quia homicidium dicitur, a cęde, vt. ff.ad legem Aquil.l.ita vulneratus,ibi qui adhibita manu &c.mandator autem manum non adhibuit, sed solum mandauit. Item
3 †aliud est facere,aliud mandare.ff.de regul.iur. l.aliud, & de manumiss.vindicta.l. 4. §.fin. sic & alius est mandans, alius homicida, ut d.l.& si percussor.alias,& si certus sit percussor. ad Silla. & C.de accus.l.non ideo,& ex ordine conueniendi, in ciuilibus primo conuenitur principalis, quam mandans. C.de fideiussor.authen.præsente, & de actio.& obliga. auth.
4 die,& de † ciuilibus ad criminalia concessum est arguere.ff. de custo.reorum.l.2.ad fi.de iud. l.omnem obligationem,&
5 ibi in glos. † In contrarium, quod statutum extendatur ad mandantem,& ad dantem auxilium, & fauorem, quia qui mandat delictum, punitur, ac si fecisset.ff.de ui & ui arma. l.1. §.deieciſſe.& de iniurijs,non solum.in princ.& §. si mandato,& §.proculus,& l.Item apud Labeonem.§.feciſſe,& §. abduxiſſe,de administra.tuto.l.ita autem.§.gessisse. & uidetur expressum.ff.de regulis iuris.l.hoc iure.§.deiecit.& extra de sententia excōmunicationis.c.mulieres.de secca.l. diuus. §.senatus.Hæc.l.licet allegetur per Gandinum, non est in titulo.Sed credo, ꝙ voluerit allegare.l 4.§.alio senatusconsulto.versi.Item si is, cuius familia.nam† album dicitur corrū-
6 pere, qui mandat corrumpi.ff.de iurisdi.om. iudi. l. si quis id quod.

ADDITIO.

a ¶Ad mandantes, statutum si puniat facientem an puniat etiam mandantem? nota,quod hæc quæstio in hoc statuto utrum mandans dicatur vere facere an per interpretationem,dicit enim Bald. quod glo.distinguit in l.adeo.ff.de iu. om.iu.inter actus.Nam quidam sunt actus,qui non possunt per alium exerceri vt adulterium,& tunc mandans non dicitur facere,nec vere, nec interpretatiue. Quidam actus sunt,qui non cohærent corpori,& ideo possunt per alium exerceri,& tunc mandans dicitur facere interpretatiue ideſt iuris ciuilis intellectu,non vere naturaliter ut no.in l.1 §.deieciſſe.ff.de vi & vi armata.

Source : BIU Cujas

7 quod.§.fi.ver.Item &†qui.& hominem interficere, dr̃, tam qui interficit,quam qui mandat, vel mortis cauſam præbet. ff.de ſo. l. qui mandat. ad legem Pompeiam de parricidijs.l. vtrum.& melius de reg.iu.l.is,qui damnum dat. Item vr̃ caſus expreſſus, ꝙ ita dicatur homicida,qui mandat, ſicut qui proprijs manibus facit.ff.ad l.Aqui.l.ita vulneratus.2. rñ. de
8 iur.fiſ.l.2.§.diuus pius.Et quia quo ad l.Corn.de ſicca. † nihil intereſt inter occidentem, & mortis cauſam præbentem.ff. ad l.Corn.de ſiccar.l. nihil intereſt.Non ob.ff.ad leg. Aquil.l. item.ſi obſtetrix.1.rñ.& l.ita vulneratus.2.rñ. Quibus dr̃ non haberi pro homicida illum qui mortis cauſam præbuit, ſed illum tm̃,qui propria manu cedem fecit, nominatione tracta a cędo,cędis,quia illud uerum eſt, quo ad tractum legis Aqui.directe,vbi intenditur ad intereſſe, ſiue ad æſtimatio-
9 nem dãni applicandi agenti.Sed † quantum ad criminalem accuſationem legis Corn.de ſicca.ēt mandans, & qui mortis cauſam præbuit,habetur pro homicida,& ita ſoluitur cõ trarium de dictis legibus ad dictam.l.nihil intereſt. ff.de ſic. in glo.ordinaria.Præterea, quæ de principalibus reis ſancita ſunt,eadem legis auctoritate de mãdatoribus & fautoribus ſancita ſunt,vt C.de his qui ad eccle.confu.l.fi.§. ſicubi. ver. adijcientis.& pari pęna puniuntur mandans,& faciens,ut d. l.non ideo.C.de accuſa.Non ob.quod dictum eſt ſtatuta eſſe ſtricti iuris,per ꝑñs non extendenda,de ſimilibus ad ſimilia, quaſi ſint cõtra regulã,& iuris rationem introducta, ut.ff.de legi. l. quod vero contra rationem, quia ſm cões opiniones doctorum ſtatuta intelliguntur ſm determinationem iuris cõis,& eius interpretationem.ff.de uentre inſpi. l.1.§.quãuis, & de muneri.& hono.ut gradatim.§.& ſi lege.& ita tenebat d.Rich. per l.ſi ſerui veſtri. C.de noxali. & de hoc ſatis s̃.prima parte,rubri cella,an ſtatuta recipiant interpretationem,
10 & an in eis licitum ſit arguere a ſimili.Præterea,†ſi ſtatutum quod loquitur in homicida,dicatur loqui in mandante,hoc non eſt interpretari,cum ius habeat mandantem pro homi
11 cida,ut ſupra dixi.nã†interpretatio proprie dr̃, verbi obſcuri declaratio.ff.de verbo.obl.l.1.in fine.& no.de iuris & facti ignoran.l.2.at in verbis huius ſtatuti non eſt ambiguitas. Vnde non eſt locus interpretationi,uel declarationi,vt ff.de le. 3.l.ille aut ille.§.cum uerbis,præterea,dato, quod mandans & faciens non ſint idem,nihilominus procedendo de ſimilibus ad ſimilia, ſtatutum obſeruatur in mãdatore.Nam ſicut
12 in iure cõi proceditur† de ſimilibus ad ſimilia,vt ff.de legi.l. non poſſunt.ita eſſe debet & in iure particulari ſeu municipali,quia de ſimilibus idem debet eſſe iudicium.ff.de defun. l.1.§.hoc interdictum,& ſimiles morbi ſimilem exigunt medicinam,in auth.quibus mo.nat.effi.ſui.§.ſi quis.ergo &quo ad effectum culpæ,quę paria ſunt, eadem debent iuris interpretatione gaudere.ff.de adult.l.ſi poſtulauerit.§.ratio. C.de conſti.pecu.l.fi.& de epiſ.& cleri.l.ſi quēquam.in fine.Man-
13 dare autem homicidium fieri in†aliquem maius delictũ eſt, quam proprijs manibus facere,quia mandans peccat in ſe, & in alium,vt qui mandat peccare facit.In hac ratione dicit lex iuſtius eſſe primum actorē coerceri pœnali iudicio, quã delinquentem,vt in eum ſeruiat pęna, a quo authore emanauit offenſa.ff.de ſer.corru. l.in hoc iudicio, ibi, iuſtius eſt eum teneri &c. & quod vi aut clam.l.ſi tibi, alias, ſi ego tibi, & pro hoc in auth.vt iudic.ſine quoquo ſuffra.§.3.& de his q no.in fa.l.athletas.§.Pompo. Ergo ſeuerius eſt vindicandum
14 delictum factum per alium,quã per ſeipſum.Licitũ eſt ergo in ſtatuto arguere,& trahere de ſimilibus ad ſimilia, vbi eſt par ratio vel maior,vt eſt in caſu noſtro.Et ita tenet gl. ff. de reg.iu. l.qua propter neceſſitatē.Et ibi de hoc dixi, & d. l. qđ vero contra rationem.de legi. & per Dy.de regulis iuris. c.in argumentum. lib.6.& ſatis dixi dicta prima parte, rubricella,an ſtatuta recipiant interpretationem. verſi. item quæro,
15 †an ſtatutum trahatur ad ſimilia, [a] & dixi etiam. C. quæ ſit
a longa conſuetu.ſuper rubrica,verſ. nunc formemus aliquas quæſtiones.& ver.ſequ.Soluendo dicit,quod dominus Ia.de are.dicebat hanc quæſtionem,cum ſemel accidiſſet Bonon. fore ſolutam,& male per dictum ſtatutum,cum locum non haberet in mandante, quia ſtatutum de mandante nihil dicit,& pro hoc lex aurea.ff.ſolu.matr.l.ſi uero.§.de uiro. C.de accuſa.l.non ideo.ad Sil.l.& ſi percuſſor, & de vi & ui arma. l.1.§.deieciſſe.ibi,parui enim &c.vnde dicit, quod ipſe d.Iac. de are. & Vber. de bobio ipſam qõnem ſoluerũt in ꝟrium.ſ. quod ſtatutum extendatur, & locum habeat in mandante, per iura ad hoc allegata,et dicit hanc opinionem magis eſſe cõem,& ſibi magis placere,& cõmuniter obſeruari, et ſic ēt dicit ſenſiſſe.d.Odoff.de hoc etiam tangit de pęnis, percuſſionibus,& inſultu.verſi.item no.quod dicit.d.Odoff.& uide etiam de homicidiarijs,verſic.Item pone,quod aliquis mandauit.& uer.pone aliam quæſtionem.et uerſ.ſe.et uide quod no.ff.de iniur.l.non ſolum.in prin.et ad legem Corne.de fal. l.lege Cornelia, et pro iſta opi.bene facit.ff.ad legem Cor.de fal.l.diuus Claudius.§.itē ſenatuſcõſulto, ibi. videri aũt,&c. & de acquir.hæred.l.ſi ſeruum.§ prætor ait.ver.non dicit, et ne quis eum,qui in ius voc.eſt vi eximat.l. ſi per aliũ in prin. vbi de hoc bene dixi. domi. Dyn. et Oldra. ſunt in opinione contraria.d.l.1.§.deieciſſe. de vi et vi ar. vbi de hoc not. per eos.et ibi dixi.dicit enim in glo. parua ſignata, ſuper uerbo, videor quadam interpretatione,unde illa glo. clare dicit,ꝙ
16 †qui mandat fieri nõ videtur vere facere, ſed quadam interpretatione,et iſta interpretatio eſt extenſiua, potens extendere ſtatutum loquens de homicida vero, ad mandantem, et talem interpretationem extenſiuam non recipit ſtatutũ, ſecundum eos,et ideo tenent ſtatutum non extendi ad mãdantē.Iſta quæſtio dubia eſt,ut patet ex ſuperioribus, et multi tenent unam opinionem,multi aliam, et hoc ideo, quia diuerſi diuerſa ſentiunt de interpretatione ſtatutorum, ut dixi plene.ſupra prima parte,an ſtatuta recipiant interpretationem. Et audiui,non tamen in eius ſcriptis reperi,quod dominus Iac.but.dicebat,ꝙ ſi uerba ſtatuti dicebant,ſi quis cõmiſetit homicidium, non proſit ſibi pax, ꝙ tunc extendantur ad mandantem,propter verbum,commiſerit,ꝙ importat.i.cum alio fecerit,et ideo ex alluſione uocabuli,complectitur etiam mãdantem,qui cum alio committit. Si autem verba ſtatuti dicebant,ſi quis fecerit homicidium, tũc quia talia verba uidentur includere ſolum faciētem proprijs manibus, non extendatur tunc ad mandantem. Et tunc ſit uera opinio Dy. et ſequaciũ, ſed licet iſta opinio ſatis aures mulceat,non uideo tamen eam aliquo iure bene fulciri. Ad hãc materiam benefaciunt,quæ no. dicta l. nõ ideo minus.C.de accuſa.in prin.et uer.item quæritur,utrum mandator,et dicto.§.deieciſſe.et §.ſe.de vi et vi arma.l.1.et quod no.per Dy. extra de reg.iu.ca.ratihabitionem,lib.6.Sed quod plus eſt,d. Gui.de ſuza. qui hanc quęſtionem publice diſputauit in ciuitate Cremonæ,tenuit indiſtincte ſtatutum extendi ad mãdantem,etiam ſi ſtatuto caueretur, quod non reciperet in-
17 terpretationem.Dicit†enim quod ſtatutum loquitur ſolum de interpretationibus futuris,fiendis per iudices, vel aduocatos,uel alios, nõ autem de interpretationibus antiquitus factis per iura.ſicut eſt,quod mandans ex interpretatione uideatur facere,ſtatutum dat formam ſolum futuris interpretationibus, non autem iam factis a iure. C. de legi.l. leges et conſtitutiones,et hanc dicit eſſe mẽtem ſtatutorum,ut maleficia puniãtur, ad l.Aqu.l. ita vulneratus, et quia ſic eſt cõmuniter interpretatum et ſeruatum,et ideo non mutandũ. ff.de legi.l.minime.Sed iſte caſus, quando ſtatutum non reciperet interpretationem,magis eſt dubitabilis, et forte tũc mandans puniretur ſolum pęna iuris cõis. Ad hoc facit, qđ tetigi.s̃.prima parte,an ſtatuta recipiant interpretationem,
18 dirca fi.uer. hoc dicto.Et prædicta † multum faciunt contra facientes aliquem offendi per aſſaſſinos, quod magis peccarent,quam ſi proprijs manibus facerẽt,quia uidentur geminum facinus perpetrare.ſ.in ſe,et illum,cui mãdant, ut probatum eſt.s̃.et pro hoc.C.de ſepul.vio.l.qui ſepulchra.ad legem Iul.de vi.l.qm̃ multa, ibi alterutri parti,&c. et ff.ſi quadrupes pauper.fe.dic.l.1.§.cũ arietes. Et de iſtis qui per aſſaſſinos occidi faciunt,nide pulchram decretalẽ, extra de homici.ca.1.li.6. Et quia quæſtio propoſita fuit non ſolum in mandante,ſed in dante conſilium et fauorem,an ſtatutum extẽdatur ad tales? in his crederem minus dubitãdum, quod ad tales non extenderetur,niſi ipſi homicidio principaliter interfuiſſent,vt.ff.ad le.Aqu.l.item mela.§.ſi plures, et ad leg. Cor.de ſicca. l.fi.et de iſtis confiliarijs, et opem et auxilium dãtibus,dixi d.§.deieciſſe,et bene.C.de epi.et cle. l.ſi quis nõ dicã.et de fur.l.ſi quis ſeruo.de reg.iur.l.conſilij, et extra eo. ca.nullus ex conſilio, et per Inno. de ele.querelam,extra de homi.ca.ſicut dignum.de pęnis.capi.fęlicis.li.6. et in clemẽ. eo.tit.c.1.et bene per Archi.de hære.c.2.li.6.et dixi in alphabeto dictis dictionibus,auxilium, conſilium, et fauorem, et in Gan.de homicidiarijs,ver.Item pone, quod Titius cõmiſit. in ver. ſequentibus, et plene dixi infra quarta particula, ver.Item quærit ipſe Gan.tit.de bannitis,ꝙ maleficio, et ver. ſeq.et uide quod not.extra de offi.deleg.c.1. et plene per Iac. de belui.in ſuis qnæſtionibus diſputatis, quæ eſt mihi.xlj.lib. magno quæſtionum diſputatarum, ubi bene tractatur de conſiliatore et auxiliatore.

ADDITIO.

a ¶Ad ſimilia.Not ꝙ in ſtatutis & legibus exorbitantibus a regulis generalibus non proceditur de ſimilibus ad ſimilia.ar.gl.l.1.C.de pat.qui ſi. di. In contrarium tamen allegatur gl. quæ eſt.C de preci. impera. offe.Bal. ſic ſoluit. Aut procedere de ſimilibus ad ſimilia eſt ęquum,& fauorabile, & tũc proceditur. Aut procedere de ſimil.ad ſimilia eſt odioſum & tunc non proceditur.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata in fauorem mandatarij,an proſit mandatori vel econtra.*
2 *Defenſio principalis,an proſit mandatori, vel econtra.*
3 *Homicidium,& falſum,quid,maxime defferant.*

Quæ ſt.

Source : BIU Cujas

Quæst. XLV.

1 An †aũt sententia absolutoria lata in fauorẽ mandatarij prosit mandatori vel econtra? vel factum est ꝯ princi paliter delinquentẽ, & soluit, vel punitus est, an ex hoc liberetur mandator? de hoc vide per Dy. dicto ca. ratihabitionẽ. penul. & vlt. qõne, & latius dixi dicta. l. non ideo minus. C. de
2 accusa. vbi etiã subtililer ꝙ plene notaui, †an defensio principalis, prosit mandatori vel econtra, & ibi etiã alia pulchra & utilia de mandante, & mandatario, & ratum habente maleficiũ, eius nomine cõmissum, q̃ ommitto causa breuitatis. D. Rich. tenebat, qđ in homicidio mandans nõ teneretur pẽna statuti. Sed in crimine falsi, secus tenebat, quia mandans falsum fieri, falsarius est, sicut qui falsos testes producit, vt. ff. de fal. l. 1. §. qui falsas attestationes, & l. lege Cornelia. ver. Itẽ,
3 qui falsas, vbi de hoc dixi, & ratio †diuersitatis inter homicidium & falsum, secundum eum, est, quia homicidium uno actu, perficitur, sed falsum pluribus actibus & modis perfici põt. Et vide eius qõnem, quæ est mihi. ccciiij. in libr. magno qõnũ disputatarum, & inci. ꝯ Titium, quod Caiũ occiderit.

SVMMARIVM.

1 *Pars superior domus vel turris, an destruenda propter delictum possidentis partem inferiorem. Et an socius possit habere regressum contra delinquentem. disting. nu. 2. 4.*
3 *Conditio iniqua alteri per alterum non debet afferri.*

Quẽst. XLVI.

1 Sed q̃ro. Duo fratres vel socij habebant turrim cõmunẽ, ita qđ unus habebat inferiorem, alius superiorẽ, qui habebat partem inferiorem, cõmisit delictũ, propter qđ ex forma statuti eius bona debebant destrui, & degastari, nũ quid tota dicta turris destruetur, vel quid fiet? Ista est qõ antiqua, & per multos tacta, maxime in l. si is, cũ quo. ff. cõi diuidun. & eam posuit Bart. brixien. in qõnibus suis. xxxiij. q. q̃ incipit, duo cõem domum, & in antiquis qõnibus statutorũ & incipit, duo habebant turrim cõem, & in Gandino de bonis maleficiorũ. ver. Item quæritur, aliquis cõmisit delictũ, propter qđ. & eam tangit Archidia. de pẽnis. cap. fẽlicis. li. 6. & in rosario. 1. q. 1. cap. sacramenta, & plenius de pẽni. distin. 1. c. sed & continuo, & ibi etiã in glo. & per Cy. C. ex quibus cau. infamia irrog. l. & si seuerior, & per Dy. ff. de ope. no. nuntia. l. 1. §. põt aũt, & dixi eadem. l. vltra prin. versi. & prædicta faciunt ad antiquam qõnem, & per Ia. de are. de dam. infec. l. si finita. §. ex hoc edicto. & de aqua quoti. & æstiua. l. 1. §. Itẽ quæritur, & per Gui. versi. sed pone ꝙ statutũ est Floren. post multa allegata pro & cõtra, quæ causa breuitatis ommitto. Sed ad. s̃. remissa recurratur, variẽ, dantur solutiones. Domi-
2 nus †enim Fran. acc. & Rolandinus de Roma: consuluerunt, vt recitat Gandinus, fore distinguẽdum, vtrũ pars delinquẽtis sit ita coniuncta parti non delinquentis, ꝙ sit inseparabilis, sicut in iure, & tunc tota distruetur per iura ad hoc allegata, et ne maleficium remaneat impunitum. ff. ad le. Aqui. l. ita vulneratus. Si aũt poterat cõmode separari, tunc fiat separatio, per l. ff. de adi. leg. l. 2. §. si duobus. de minori. l. etiam. Et ita intelligatur de aqua pluuia arcen. l. interdum. Alij dicunt, aut non delinquens põt habere regressum cõtra delinquentem, & est soluendo, tunc tota destruatur, & agat contra socium, vt dicta. l. si is, cum quo. cõmuni diuidũdo. Si aũt nõ põt habere regressum, & tũc eius pars nõ destruat. Dicit tñ Parmæ fuisse indistincte terminatum, ꝙ tota destrueret
3 d. Odof. vr̃ tenuisse, ꝙ si solũ †publicat, sp. sit diuisio facienda, qa alteri per alterũ non debet iniqua ꝯdõ afferri. ff. de reg. iu. l. non debet. Et pro hoc. C. de pẽnis. l. sancimus. Sed si solũ nõ publicatur, tunc delinquens tenet sarcire damnum, non delinquenti, per dictã. l. si is, cum quo. & hoc si est soluendo, si non est soluendo, tunc de publico resarciat, vt. ff. ad Silan. l. in lege. & C. ex quib. cau. fer. pro premio acci. liber. l. 2. Dy. d. §. põt. non eligit firmiter aliquam opinionẽ. Sed vr̃ inclina-
4 re in illã, †an socius possit habere regressum cõtra delinquẽtem, vel nõ. Ia. de ar. dicta. l. si finita. §. ex hoc edicto. tenet ꝙ non debeat destrui pars delinquentis, & aliter puniat in alijs suis bonis, vt. ff. de his, qui. vt indig. l. eum. §. si in partem. q lo quitur in eadem persona, multo fortius in diuersis personis. Et hæc fuit opi. D. Hosti. antiqui doctoris, & Marti. de fano. Alber. pa. & Vber. de bobio sensерunt, quod tota destruatur, quod non destruatur, credo uerum, de stricto iure. Et ad l. si is cum quo, posset responderi, ꝙ ibi motus iudicis fuit iniustus, et ibi innuit tex. & glo. sed propter culpam socij, qui ad dictum non respõdit tenetur socio damnum sarcire. Et pro hac opi. bene facit, quia sanctius est &c. vt. ff. de pẽnis. l. absentem, de æquitate placet mihi opinio, quod pretium partis non delinquentis sibi soluatur, & tota destruatur, vt statutum seruetur, ꝙ iurauit potestas seruare, & maleficium puniatur, & pro hoc de le. 1. l. non amplius. §. fi. & l. se. nã & alias propter publicã vtilitatẽ quis cogitur præstare viã ꝑ fundũ suũ. ff. quẽadmodum, ser. amittã. l. si locus. §. fin. & de itiner. actuq; pri. l. 1. §. viuianus, et ꝑ hoc. ff. de reli. l. si qs sepulchrũ.

SVMMARIVM.

1 *Falcidia detrahitur de omnibus rebus.*

Quæst. XLVII.

1 Ex prædictis †satis põt colligi determinatio alterius quæstionis si isti fratres vel socij, quorum vnus delinquit, habebant plures domos, utrum in qualibet debeat destrui pars delinquentis, an vero debeat fieri diuisio omniũ domorum q̃ magis cõmode fieri põt, & quæ venerint in partẽ delinquenti, destruantur, aliæ nõ? hæc ultima placet cõiter antiquis doctoribus, ut dixi dicta l. si finita. §. ex hoc edicto. Et pro hoc bene. ff. de leg. 1. l. potest, & cõi diuidun. l. 3. & l. iudicem, & Insti. de offic. iudi. §. ꝙ si cõmode, & C. qñ & quibus quarta pars. l. 2. li. 10. licet in contrarium faciant. s. ꝙ falcidia detrahitur de omnibus rebus, ut no. C. ad legem Fal. l. 2. et de adulter. l. si. postulauerit. §. haberi. §. de eo & §. iubet. & §. rõ. & de peculio le. l. si peculium, secundo responso, & hanc tenet Thomas piperata, qui eam disputauit, & incipit, Rex Frãciæ ordinauit, quod miles uel Baro.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio facta inter fratres, uno delinquente & absente, an ualeat, & nu. 3.*
2 *Iudex ex contumacia mittit quem in possessionem rei communis.*

Quæst. XLVIII.

1 Sed †Vber. de bobio. circa hoc firmat tres pulchras quæstiones. Si ista turris fuit diuisa inter cõe, & fratrem, vel socium delinquentẽ, ita quod pars superior obuenit cõi, & destructa est, & pars inferior obuenit delinquenti, et eam eleuauit ita alte, sicut erat primo. Quæritur primo, an ualuerit diuisio facta absente delinquente: Secũdo si ualuit, & exẽptus est de banno, an possit restitui, si diuisio non fuit iuste facta, quia commune non habuit totam partem delinquenti debitam. Tertio an aer, qui competebat parti destructæ, remaneat ipsi delinquenti, ita quod ius aliquod possit prætendere in parte, per socium, alienata, quasi in suo aere ædificata? Circa primum tenet ꝙ ualuit diuisio tam de consuetudine, q̃ de iure, quia ualet omni tuitione prætoria, arg. ff. quod fal. tuto. auth. l. 1. §. 1. Item quando olim fiebat bonorum publicatio, ante auth. bona damnatorum. C. de bonis damnatorum, ante fiebat diuisio inter fiscum, et filios delinquẽtis, quibus relinquebatur certa portio ff. de bonis damnato. l. fi. §. antepen. C. de bonis proscript. l. 1. Item iudex in tali diuisione supplet præsentiam delinquẽtis, vel alias C. ubi de crimine agi opor. auth. qua in prouincia, & ff. de minor. l. in causę.
2 §. causa. nam & iudex †ex contumacia mittit quem in possessionem rei cõis. ff. ex quibus cau. in possess. ea. l. apud Iul. Ad secundum respondet, ꝙ si exeat de banno, recuperat bona sua in eo statu, quo sunt, ad instar hæretici redeuntis ad fidẽ. C. de hæreti. auth. idem de Nestorianis, ubi de hoc satis dixi, unde dicit eum non posse restitui. Et talem diuisionẽ, in qua pars superior obuenit cõmuni, fuisse iustam & æquam, quia si pars inferior sibi obuenisset, non potuisset destrui sine superiori, & sic nõ delinquens, pẽnã sustinuisset, qđ fieri nõ debet, vt. C. de his, qui lat. l. 2. in fi. Sanctius enim est, &c. vt. ff. de pę. l. absentẽ. Et hoc uerũ, si pars superior habebat aditũ aliũde, quã ab inferiori. ff. vti possi. l. si duo. §. Labeo. Si aũt habuisset aditũ ab inferiori, tunc per exceptionẽ ualeret diuisio, sicut alias dr̃ de act. & obli. l. obligationum fere. §. pen. in fine, & de lega. 1. l. si fundum sub dictione. §. qui fundum. Hæc uera, nisi in diuisione decep. fuisset respublica, quia nõ habuisset partem suam, tunc restitui posset respublica. C. cõmunia utriusq; iudi. l. 3. & de colla. si soror, & ita posset iste qñ exiuit de banno, qa ius cõpetens reipublicę, vt. ff. de ver. signi. l.
3 princeps, de in inte. rest. l. non solum. 2. rñ. & §. 1. †Et pro hoc patet responsio ad tertiam quæstionẽ, quia si in turri illa aliqua pars remãsit, quæ deberetur comuni, illam habebit iste exemptus de banno, & per consequens aerem usq; ad cęlũ, ſm partem illam. ff. de serui. l. fi. & quod vi aut clam. l. fi. §. 1. & quicquid erit ædificatum, erit suum, vt. C. de rei vendi. l. si inferiorem. Iste tamen bonæ fidei possessor, et maxime cum titulo, fructus suos faciet; et forte retentionem habebit expẽsarum. ff. de rei. uen. l. in fundo. Si autem diuisio fuit iusta, tũc nulla pars remansit delinquenti, et per consequens aer totus cessit alteri parti. Nam cum iste non habeat partem. Ergo nec aerem, argumen. bonum. ff. de rerum diuis. l. in tantum, primo responso. Vber.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio fieri potest altero absente, vbi nullus modus, nulla conditio, vel grauamen opponi potest.*

Quæst. XLIX.

1 A †prædictis etiam dependet solutio alterius quæstionis disputatę per dominum. Tho. de piperata. Quidã nobilis duos filios hæredes instituit, et pręcepit, qđ starent in perpetua ꝯmunione, nec diuiderent castra vel bona, et si ꝯ fierẽt, pars ꝯfaciẽtis applicaret obędienti, et si ambo ꝯfacerẽt,

deu e-

Source : BIU Cujas

deuenirent ad fiſcum, vnus ex iſtis filijs commiſit delictū, ꝙ qđ ex forma ſtatuti bona debebāt cōfiſcari. Ciuitas ꝓuocat alterū fratrū ad diuiſionē, ille opponit de teſtamento paterno, quæritur an diuiſio poteſt fieri? & ſi fieri non poſſit, an ciuitas prouocando priuetur parte delinquentis, & applicetur fratri nō deliquenti? Poſt multa allegata pro & cōtra, dicit ꝙ non obſtante teſtamento paterno, quo ad debitum bonorum ſubſidium, diuiſio impune fieri poteſt, qa nullus modus, nulla conditio vel grauamen poteſt opponi per l. C. de inof. teſ. l. quoniam in prioribus, & l. omnimodo, de reſiduo, dicit diuiſionem fieri non poſſe, obſtante pręcepto teſtatoris, & ſi ciuitas ⁊ faciat, ꝙ cadat a parte ſua, & applicetur alteri fratri, ſecundum formam ipſius pręcepti.

SVMMARIVM.

1 *Diuiſioni ſolenniter et iuris ordine factæ, ſtandum ne ſit, fratre abſente, poſtmodum reuerſo.*

Quæſt. L.

1 **Diſputauit** †etiam aliam qōnem, & eſt mihi. x. in qōnibus diſputatis, cōe Brixię propter tranſitum picardorum ſtatuit, ꝙ pro fortificāda ciuitate acciperentur ligna, de quodam nemore trium fratrum, quorum vnus erat ad confinia, propter delictum, fratres qui erāt in ciuitate, tantum curauerunt, ꝙ fuit facta diuiſio nemoris, & ligna fuerunt accepta ſolum de parte obuenta fratri abſenti & confinato, iſte poſtea reuerſus non vult ſtare, ꝙritur an ſtare teneatur, determinat, quod ſi ſolēniter eſt facta diuiſio ex forma iuris, vel ſtatuti, quod ſtare teneatur, & cōmune teneatur ſibi reddere pretium lignorum. Si non eſt facta ſolenniter, ſtare non teneatur per iura & rationes in ipſa quæſtione allegatas, quæ omitto cauſa breuitatis. Sed ad ipſam quæſtionem recurratur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quòd domus deſtruantur pro delictis, an ualeat.*

Quæſt. LI.

1 **Quæſtiones** †prædictæ loquentes de deſtructione domorū, non uidentur procedere, qa non vī ualere ſtatutū, ꝙ domus deſtruātur pro delictis, vel collectis publicis, ꝓ l. cætera. §. hoc, ſenatus. ff. de le. 1. ne vrbs ruinis deformetur, vbi patet, & quia res non delinquunt, in auth. de man. prin. §. oportet, & hoc tenuerunt multi & magni. Sed vidi teneri & ſeruari cōtrarium, & vī expreſſum cōi diuidun. l. ſi is, cum quo ſed ibi innuit tex. & gl. quod iniuſte. Sed ꝙ valeat ſtatutum, ꝙ domus ꝓ delicto deſtruatur, optime facit in vſibus feudo, de pace iura. fir. §. recipientibus, licet quidam dicere uoluerint, ꝙ ille text. non facit, quia illa lex facta fuit, vt ibi patet, matura deliberatione, & ſecūdum formam. l. humanum. C. de legi. & pacis fauore, ſed non ſic in ſtaturo, vel conſuetudine, ꝙ uerum nō puto, per. l. omnes populi. de iuſti. & iure. & l. de quibus, de legibus, non ob. pręalle. §. oportet. imo recte intuenti facit pro hac opi. quia ibi prohibet deſtrui, ne alij non delinquentes ſentiāt pęnam, ſecus ergo, ubi ſolus delinquens pęnam ſuſtinet, vnde credere, ꝙ ſi delinquens non eſſet damnatus ad mortem, ꝙ tūc ad eius pęnam poſſet deſtrui domus eius, & ad aliorū terrorem. C. ad l. Iul. rep. l. 1. Secus, ſi delinquens puniatur ad mortem, quia tunc nō eſſet ſibi pęna ꝙ domus deſtrueretur, ſed ſucceſſoribus, & ideo prohibetur dicto. §. oportet. Non ob. §. hoc ſenatus, quia non loquitur in delicto, ſed in debito publico, quo caſu crederem domum deſtrui non debere, per illum. §. niſi forte eidem per ſtatutum derogaretur.

SVMMARIVM.

1 *Mulieris domum intrans, & vi eam volens cognoſcere, ita ut per eum non ſteterit, ſicque confeſſus eſt, probauit tamen mulierem eſſe uilem, & proſtitutam, an ex eo euitabit pęnam ſtatuti.*

2 *Quæſtum ſui corporis facere, quæ dicatur. remiſ.*

Queſt. LII.

1 **Sed** †pone aliquis intrauit domum cuiuſdam mulieris, & violenter eam cognoſcere uoluit, & per eum non ſtetit, & ſic cōfeſſus eſt, ſed ad ſui defenſionem probauit, qđ mulier erat vilis, inhoneſta, & a pluribus cognita, & quod ēt ipſe ſolitus erat eam cognoſcere, nunquid euitabit pęnam ſtatuti? Et uidetur quod ſic. C. ad l. Iuliam, de adulter. l. ea, quæ, ibi de hoc dixi, & de iniur. l. Item apud labeonem. §. ſi quis virgines, & quod nota. ff. locati. l. ſi ignorans. Dyn. conſultus ſuper dicta quæſtione conſuluit, quod ſi mulier ſui corporis quęſtum faciebat, puniri non deberet, alias ſic, per
2 iura prędicta Quæ † autem dicatur quæſtum ſui corporis facere, habetur. ff. de ritu nup. l. palam. de fur. l. verū, & de hoc not. dicta. l. ea, quæ. C. de adult. & in Gandino, de aliquib. q. quæ commode nō adaptantur. ver. Item pone quæſtionem, quæ fuit Mutinæ.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an debeat ſecundum conſcientiam ſuam iudicare.*

Quæſt. LIII.

1 **Item** pone, aliquis commiſit delictum uidente poteſtate, non tamen probatur maleficium per aliquos teſtes. nunquid poteſtas ex eo quod vidit, poterit malefactorē condemnare? Doctores tenent, quod non, quia nō debet ſecundum conſcientiam iudicare. ff. de offi. pręſi. l. illicitas. §. veritas Vbi de hoc. not. & plene dixi. hoc enim nō eſt ſibi notum, vt iudici, ſed ut priuato. de hoc in Gand. in tit. de multis quęſtionibus, quę non commode adaptantur. ver. Item pone, quæſtionem, dum poteſtas.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quòd non appelletur in criminalibus, an ualeat.*

2 *Appellationi renuntiari poteſt per pactum.*

Quæſt. LIIII.

1 **Item** †quæritī, an ualeat ſtatutū, qđ in criminalibus non poſſit appellari, & vī qđ non, qa appellatio eſt ſpecies defenſionis, & defenſio eſt de iure naturali, quæ vī non poſſe tolli per ſtatutū, de quo plene dixi ⁊. quarta parte, ver. ſed quid ſi uerbis ſtatuti expreſſe caueatur. Dy. tenet contra-
2 riū, quia per pactum † poteſt appellationi renuntiari. ff. de tēpo. ap. l. fi. §. fi. & ff. q & a quib. ap. nōlicet. l. 1. §. ſi qs aūt, ergo et per ſtatutum pōt fieri, vt. ff. de pac. l. non impoſſibile, & C. de fideiuſ. l. fi. & no. de decretis decurio. in gl. rubricę. lib. 10. Dy. & pro hoc quia multi ſunt caſus, in quibus ap. non licet, vt. C. quorum ap. non recipi. per totum, & maxime. l. 2. vbi uidetur expreſſum, & ita ſeruatur.

SVMMARIVM.

1 *Appellari num poſsit a ſtatuto continente grauamen vel iniquitatem.*

Quæſt. LV.

1 **Sed** †quid ſi ſtatutum continea aliquod grauamen, vel iniquitatem, nūquid a tali ſtatuto poterit appellari? dic quod non, vt. ff. de ap. recip. l. fi. & de verbor. ſign. l. ſi qua pęna, ſed a ſententia lata auctoritate dicti ſtatuti, forte poterit appellari. Dyn.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dicente, quòd Iudex poſſit inquirere de quolibet maleficio, inquiſiuit de maleficio, ante ſententiam ſuperuenit legitimus accuſator, num ceſſabit inquiſitio.*

Queſt. LVI.

1 **Sed** †pone ſtatuto caueri, quod poteſtas poſſit inquirere de quolibet maleficio, inquiſiuit de quodam maleficio, ante ſentētiam ſuperuenit legitimus accuſator. nunqd ceſſabit inquiſitio? Dy. tenet qđ ſic, extra de reg. iu. c. factum legitime. li. 6. in fi. & Gan. ti quomō de maleficijs cognoſcat per inquiſitionē, uer. ſed pone, ꝙ iudex inquirit, & ver. ſequ.

SVMMARIVM.

1 *Accuſator ſuperueniens interrumpit inquiſitionem iam cœptam per iudicem. Et iniuriam ſuam proſequi, cuiq; integrum eſſe debet.*

2 *Inquiſitio maiorem ſolennitatem habet, quam accuſatio.*

3 *Accuſator uolens inquiſitionem impedire ſuſpectus eſt de colluſione, et ideo audiri non debet.*

Quæſt. LVII.

1 **Sed** †retento eodem ſtatuto, pone qōnem cꝫrio, qđ aliquis eſt accuſatus đ aliquo maleficio, ptās nihilominus ex forma ſtatuti vult ex inquiſitione ꝓcedere, uel ēt, qa eſt caſus, ubi de forma iuris cōis pōt procedi ꝓ inquiſitionē, an poterit inquirere, non obſtante accuſatione, & prima facie videret qđ non, per ea q̄ dicta ſunt. ⁊. proxima qōne, quia ſi ſuperueniens accuſator facit ceſſare inquiſitionem iam cę pram, multo fortius impedit faciendā. ff. de his, q ſunt ſui vel alieni iuris. l. patre furioſo, & quia accuſator pręuenit officiū iudicis. ff. de iud. l. ſi quis poſtea, & de iuriſ. om. iu. l. cū quędā. Itē, qa quis non debet prohiberi proſequi iniuriā ſuā. ff. de accuſa. l. ſi cui. §. hiſdē. Et quia uia ordinaria pręferenda eſt extraordinarię, de minor. l. in cauſæ. 2. & de ope. no. nuntiatione. l. in prouinciali. vbi de hoc. In cꝫrium vī, quia in inquiſi-
2 tione † cū maiori ſolennitate proceditur q̄ in accuſatione, & ratio, facilius poterit delictum reperiri, extra de proba. c. qm̄ cꝫ falſam. Itē, ſi ſunt plures accuſatores, eligitur idoneior. ff. de accu. l. ſi plures, ſed iudex eſt publica perſona, & ſic vī idoneior. ar. C. de eden. l. procu. Itē eo ipſo quod accuſator vult
3 impedire † inquiſitionē, ſuſpectus eſt de colluſione, & ideo audiri non debet. ff. de pręuari. per totum. & ar. ff. de offi. pręſi dis. l. illicitas. §. 1. ibi, neue defenſores, &c. & de rei uendi. l. in fundo, nam alias quandoq; uia extraordinaria præfertur ordinarię. ff. de rei uendi. l. 1. §. per hanc, & ne maleficium remaneat impunitū. ff. ad l. Aqui. l ita vulneratus. Quidam dicūt qđ ſi accuſator ſuā iniuriā proſequatur, qđ tūc ceſſet inquiſitio, alias non, dns Gui. de ſuza. indiſtincte tenet inquiſitionē procedere, quia iudex tenetur ueritatem inquirere in auth. vt defuncti ſeu funera in prin. & in hoc non grauatur, ſed iuuatur accuſator, iniuriam ſuam proſequens, quia iudex eū adiuuat, & ipſe poterit officiū coadiuuare. Itē hic non agit de ordinario et extraordinario, imo vtrūq; eſt ordinariū. ne-

dum

Source : BIU Cujas

dum ꝙa extraordinariū coadiuuans ordinariū bene ꝓcurrit cū eo, vt dixi.d.l.in prouinciali, nedū ꝙa ubi nō cōcurrerēt, iudex tanꝙ idoneior, videretur præferri. Gui.de ſuza. licet p̄dicta opinio forte ſi uera de iure, communiter tamen ſeruatur, ꝙ ſi accuſator idoneus adſit, ꝙ ceſſat inquiſitio.

SVMMARIVM.

1 *Frater ſi occidit fratrem, & bannitus eſt, an ſucceſsio interfecti pertineat ad filios interfectoris vel ſit publicanda.*

Quæſt. LVIII.

3 Si †frater occidit fratrem, & bannitus eſt, an ſucceſſio fratris interfecti pertineat ad filios interfectoris, vel publicetur? determinatum fuit quod publicetur, per l.ff.de bon. damna.l.fi.in fi. Et pro hoc ſo.ma.l.ſi ab hoſtibus §.fi.

SVMMARIVM.

1 *Mulierem prægnantem pede percutiens, ita ut pariat abortiuum, an debeat puniri de homicidio, & nu.6.*
2 *Mortis reus eſt, qui ſpem animantis occidit.*
3 *Duo ubi ſunt, unum propter aliud, ſolius principalis ratio habenda eſt.*
4 *Homicidium, dicitur ab hominis cæde.*
5 *Videtur, verbum, improprietatem notat, non veritatem.*
7 *Ignorantia probabilis excuſat a dolo, & pœna doli.*
8 *Partus vnde dignoſcatur formatus.*
9 *Auguſtini opinio, de formatione partus.*

Quæſt. LIX.

1 Si †ſtatuto caueatur, ꝙ homicida occidatur, vertitur in dubium, ſi aliquis percuſsit mulierē prægnantem cū pede, ita qđ peperit abortiuū, an habeat locum pœna ſtatuti, arg. eſt, qđ ſic.ff.de ſta.ho.l.qui in vtero, vbi de hoc plene dixi, & pro hoc bene.ff.de extraor.cri.l.diuus.vbi de hoc ad l. Corn. de ſicca.l.ſi mulierem. vbi ēt de hoc dixi.ff.de pœnis.l.Cicero. C.de ſic.l.pen.& ibi in gl. per fratrem Ray. in ſumma de homicidio. ver. ꝙ ſi aliquis ꝓcuſsit mulierē. Itē quia licet ictus non eſſet ordinatus ad mortem, tñ ad abortionē ſic, & aliud alij mortiferum eſſe ſolet.ff.ad l.Aquil.l.qua actione.§.ſed ſi quis, & ad l.Iul.de adul. l.nihil intereſt. Item, ꝙ ſpem animā-
2 tis† occidit, reus eſt mortis.ff.de mortuo inferendo. l.negat. & de lib.agno.l.necare.& nihil intereſt occidat ꝙs manibus proprijs, an mortis cauſam præbeat.ff.de ſicca.l.3.in princ.& l.nihil, & ad l. Aqu.l.qui occidit.§.in hac. Pro opi.facit.ff.vnde cognati.l.1.§.ſi quis proximior, de ſuis & legi.l.titius.inſti. de hære.ab inte.§.cum autē.extra de homicidio.c.ſi aliquis, cum ibi notatis, & de pœnis.l.ſi quis aliquid.§.qui abortionis. quod ibi dixi. In p̄miū vī, quia iſte non vī habuiſſe animū occidendi, ut.ff.de ſicc.l,1.§.diuus, & l.in lege. & l.diuus, & maxime quia cum pede percuſsit, ꝙ non vī ordinatum ad mortem, vt.d.l.1.§. ſed ſi claui.ff.de ſicca.cum ibi not. & ꝙ cōſueuit notari per doc.& dixi.C.de ſicc.l.1.& iſta qualitas nō erat ordinata ad mortem ſui natura, pro hoc.ff.de iniur.l. mulieris. Inſti.eo.§.atrox.& de pœnis, aut facta.§.qualitate. Itē iſtū excuſat iuſta ignorantia, quod eſſet prægnans. ff.de cōtrahē. emp.l.in lege, quemadmodum teſta.aperi.l.ſi duobus.§.ſi tabulæ. Nec enim debuit diuinare eam fore prægnantem.ff.ad l.Aqui.l.ſi putator, & ſic vī ceſſare dolus & animus occidendi ut prædictū eſt, & pro hoc.ff.locati.l.ſi ignorans, & de iniu. l.Item apud labeonē.§.ſi quis virgines, & de abigeis.l.1.in fi. & C.ad l.Flauiā de plagiarijs.l.plagij. potuit enim probabiliter ignorare eam fore prægnantem, ar.ff.de lib. agno.l.1.§.illud, & pro ſuo.l.fi. Et pro hoc, quia cum quis delinquit, ſi præter propoſitum incidat in aliud delictum in perſonam alterius, non punitur.ff. de iniur.l.eum, qui.§.pen.& l.Item apud labeonem.§.interdum, ſed ita vī in propoſito, quia percutiē do mulierem, nō vī eā percuſsiſſe reſpectu partus. ergo, &c. Et ad hoc bene infra de furtis.l. uerum.& l.qui iniurię. Item,
3 quia ubi ſunt duo, vnū propter † aliud, ſolius principalis eſt habenda ratio. ſ. de condi. & de l.cum ſeruus.ſi cer.pe.l.rogati, & de ędil.edi.l.cum eiuſdem. Sed ita eſt in propoſito, quia percuſsio principaliter facta fuit reſpectu matris, ergo quatenus influxit in filium abortiuum, non habenda ratio, & maxime quia non eſt principale per ſe, ſed portio viſcerum matris.ff.de vēt.inſpi.l.1.§.ex hoc reſcript. Itē, quia maleficium debet eſſe certum. C.de prob.l.ſciant cūcti. ſed certū nō eſt, nec probari pōt ꝙ mulier propter percuſsionē fecerit abortiuū, ꝙa ex alia cā potuit partus eſſe abortus, & forte ante ꝓcuſsionem. Et propter hoc.ff.de pœnis.l.ſi de interpretatione.
4 Vnde licet qō ſit pulchra & dubia, † vī poſſe dici hunc nō teneri pœna ſtatuti, per iura prædicta. Quod ſic fortifico, homicidium dī ab hoīs cæde.ff.ad ſil.l.1.§.occiſorū.ad l.Aui.l.qua actio.in §.occiſum, & l.ita vulneratus, & dixi in alphabeto dictione homicidiorū, ſtatuta aūt intelligi debent ſm proprium ſignificatum, vt.ff.de mili.teſta.l. qđ conſtitutum, & no. per Dy.ff.de ver.ſigni.l.1.ſed in propoſito ita eſt ꝙ partus anteꝙ naſcatur proprie non dī homo, ſed demū cum natus eſt. Io.vi.mulier cum parit triſtitiā habet cū aūt peperit non meminit prœſſuræ ꝓꝓ gaudiū, quia natus eſt homo in mūdo. & eſt expreſſum.ff.ad legem falcidiā.l.in lege falci.l.placuit, in fine. ergo hic non fuit verū homicidiū ceſſante etymologia vocabuli, & per ꝙs eius effectu. C.de ferijs.l.a nullo. Itē minus eſt in ſpe, ꝙ in re.ff.de reg.iuris.l.minus. ſed extinguendo partū, extinguitur ſpes, vt d.l.negat.ff.de mor. infer. ergo ceſſat homicidiū. Itē ſtatuta non recipiunt interpretationē extenſiuam, ut dictum eſt. ſ. an ſtatuta recipiant interpretationem, ſed qui partū extinguit, necare vī, vt d.l.necare, de li
5 beris agnoſcē. † qđ verbū, vī, improprietatem, non ueritatē notat, ut no.ff.de vi & vi arma.l.1.§.deieciſſe, & hoc ſignanter dī.d.c.ſi aliquis extra de homicidio, ꝙ tenetur vt homicida, non ꝙ ſit vere homicida, ſtatutum aūt requirit verū homicidiū, non. n. ſequitur, tenet, vt homida, ergo eſt homicida. Et pro hoc de peti.hęredi. l. ſed & ſi lege.§. proinde.depo. l.qđ Nerua.ad l.Aqu.qua actione.§.celſus, & not.de uer. ſig. l.mortis, & in gl.d.c.ſi aliquis, vbi dī ꝙ non efficitur irregularis niſi actu homo interficiatur, & ad hoc.15.q.1.c.ſi quis iratus, & de pœniten.di.1.c.periculoſe, & ibi in gl. Item ſtatutū de homicidio loquitur in eſſe perfecto, quā perfectionē partus recipit in natiuitate, ar.ff.ad legē falc. l. ſi is qui quadringenta §.quædam, & hoc colligitur in ſymbolo, qđ cantatur in miſſa ibi, & natus ex Maria virgine, & hō factus eſt, quaſi hōis factio ſit in natiuitate, & pro hoc.ff.locati.l.ſed addes.§. ſi quis mulierem, et ad hoc faciunt iura alle.ſ. in 1. parte, in qōne, ſi quis occiderit lupū, habeat ſol.20. an interficiens lupā prægnātem q̄ tres peperit, debet hīe premium quadrupli
6 catum. Si† aūt quæratur, quid iuris de iure cōi, dic aūt percuſsio fuit ante 40.dies a conceptione, & ſic anteꝙ partus ſit formatus, vel organizatus in vtero matris, tūc ceſſat pœna mortis, ut d.l.diuus. de extraor.cri.cū ibi notatis, & extra đ homicidio, ſicut ex literarū, & ibi ꝓ Inno.& in gl.& 32.q.2.c.Moyſes, & ibi in gl.& Exodi.21.ſi vero poſt.40.dies, aut conſtat, ꝙ percuſsit aīo cōmittendi abortiuū, aut conſtat qđ non, aut dubitatur. Primo caſu punitur pœna mortis, vt d.l.ff.de ſicca. ſi mulierē, de pœnis. Cicero. C. de ſicc.l.pe. Secundo caſu non punitur pœna mortis, vt d.l, diuus.ff.de ſicca.& ad legē Aqui. lege, ſi ſeruus ſeruum.§.ſi mulier. Tertio caſu, qñ dubitatur de animo percutentis, aut aſpectu non apparebat prægnans, & non tenetur pœna mortis, & quia tanquam de nō prægnāte iudicandum eſt, argumētum.d.§. ſi quis virginesde iniur.
7 l.Item apud.cum concor.ſupra allega.probabilis enim† fuit ignorantia quæ excuſat a dolo, & a pœna doli.ff.de iur.om.iudi.l.ſi quis id quod.§. doli. Si aūt aſpectu apparebat prægnās, tunc ex qualitate facti, percuſsionis, & perſonarū, bonus iudex arbitratur de animo percutientis, an fecerit animo faciendi abortiuum, uel non arg.C.de ſiccar.l.1.cum ibi notatis in glo.& per doct & me.de iniur.l.ſi non conuitij. & d.l.1. §.diuus.ff.de ſiccar.& §. ſed ſi claui. & de iniur.l. vulneris. Et omnibus caſibus, quibus tenetur pœna mortis, tenetur vt homicida, non tamen eſt vere homicida, ut d.c.ſi aliquis extra de homicidio, & ſupra dixi, & ſic terminauit Signorolus de homo de.famoſus doctor de Mediolano.in quæſtione prædicta, & idem quaſi in effectu notauit Gabriel de Oſelletis. d.l. qui in utero.ff.de ſta.ho. Et dicit iſtos uerſus, ex qbus cognoſcitur quando partus ſit formatus, & organizatus in vtero.
8 †Sex in lacte dies, ter ſunt in ſanguine trini. Bis ſeni carnem, ter ſeni membra figurant. In legendis ſanctorū, in feſto Purificationis Virginis fit diſtinctio inter maſculum & fœminā, vt in maſculo infundatur anima die.40. in fœmina die octuageſimo, & aliquę rationes diuerſitatis ibi reddūtur, & idem vī ſentire Hoſti.in ſumma, de purificatione poſt partū. §.1.vbi videas, & in decretis.5.diſt.c.1.& c.ſeq & ibi in glo.& per Archi. Et de iſta materia forte ſtandū eſt opinioni Medicorū, vt.ff.de ſta.ho.l.7. Ideo ſi quis vult de iſta materia habere plene & ſubtiliter opiniones Theologorū, Medicorum, & Philoſoforum, recurrat ad qnendam librum compoſitū a fratre Egidio Romano, ordinis eremitarum ſancti Auguſtini, quem intitulauit de formatione corporis humani, maxime.15.c.quomodo formētur fętus humani in vtero, & de tpe formationis. vbi dicit, ꝙ ſacri doctores cōueniunt, ꝙ primo fętus ſit albus, quaſi lac, poſtea rubeus, quaſi ſanguis, poſtea ſit cōpetens quaſi caro, ultimo aūt ibi membra formantur, & hoc indicant p̄cedentes verſus, Sed de tpe formationis, quantum ad membra, dicit magnam eſſe diſcordiam.
9 †Nam Auguſtinus.82.quæſtionum, quæſtione. 54. tenet, ꝙ in 45.diebus puer ſit totaliter formatus & organizatus, dicēs ꝙ primis ſex diebus habet quaſi ſimilitudinem lactis, ſequētibus nouē conuertitur in ſanguinem.12. ſequentibus cōſolidatur, quaſi caro. 18. ſequētibus perfecte formatur quo ad omnia membra, & ſic.45.diebus. Ad hoc cōcordant uerſus. ſ. poſiti. Philoſophus aūt in 9.de animalibus, tenet ꝙ maſculus in 40.die, in formatione aūt fęminę requiritur plus temporis. Quædam glo.quæ eſt Leuitici.12. tenet ꝙ maſculus in 40.fęmina in 80.in quodam alio libro Medicorū, qui intitulatur

Source : BIU Cujas

latur de ſpermate, dicitur ꝙ maſculus in 30. & fœmina in 40. quæ omnia reducuntur ad concordiam per Auicenam nono de animalibus, vt pleniſſime habetur dicto libro fratris Egidij. c. 15. ad quem recurratur.

SVMMARIVM.

1 *Manus vel pedis amputatio, quomodo facienda. & nu. 3.*
2 *Ad manus dextere amputationem ſi quis fuerit damnatus, & amputator ſiniſtram amputauerit, num demum amputanda dextera.*

Quæſt. LX.

1 Quid †ſi ſtatuto cauetur ꝙ pro aliquo maleficio manus vel pes debeat amputari. glo. C. de ſeruis fug. authen. ſed nouo iure. & Cyn. & communiter alij doctores tenet ꝙ amputetur illa, in qua minus poteſt, per l. ſi de interpretatione. ff. de pœnis, quid ſi non habet niſi unam? dic illam abſcindi, argu. ff. de ſol. l. ſtichum aut pamphilum, in principio, cum ſi. Quid ſi habet unam aridam, dicũt quidam, quod punietur in alia, non arida, ac ſi aliam non haberet. ff. de ædi. edic. l. qui clauum. & ita tenet Cy. in dicta authen. ſed nouo iure. ſed recte intuenti illa lex hoc non bene probat. & ideo Iac. Butr. idem tenet, ꝙ arida amputabitur, ſicut etiam eſſet in alia ſpecie, in qua debitor eſſet, & ſi dicatur, delictum erit impunitum, non eſt uerum, licet non ſit cum tanta pœna, & hanc opini. tenet Bart. Brix. in ſuis quæſtionibus. 85. q. quæ incipit, quidam habens duas manus. Quid ſi nullam manum habeat, dicit ꝙ fiet commutatio pœnæ. C. de ſeruis fugi. l. qui cunq;. & vt infra certum tempus criminalis quæſtio termi-
2 netur. l. 2. & ff. de pœnis. l. 1. §. generaliter. Quid ſi aliquis damnatus erat ad amputationem† manus dexteræ, ille qui amputare debebat, amputauit ſiniſtram, nũquid amputabitur dextera, quidam ꝙ ſic, ad inſtar ſoluentis reprobam pecuniam, qui non liberatur, vt. ff. de pigno. act. l. eleganter. §. qui reprobos. Tu dic contra, per eundem. §. qui dicit quod nummi reprobi debent reddi, ꝙ hic fieri non poteſt de manu abſciſa. Et ad hoc facit quod no. per Azo. in ſumma, eo. tit. §. 1. Et pro hoc. ff. de ſol. l. ſi cum aurum, & l. qui decem. §. penul. in fin. Aliqui caſus, in quibus eſt pœna amputationis manus, in glo. dicta authen. ſed nouo iure, vbi de prædictis quæſtionibus dixi. alibi notantur per Gandinum de homicidiario. Alij habent ſub titulo de pœnis. §. penul. etiam circa præſentem materiam verſicu. Et primo amittit quis manum. Caſus in quibur amittit quis pedem, not. eo. titu. verſicu. Secundo
3 †amittit quis pedem, & ibi etiam notat de alijs varijs pœnis, quod totum traxit a ſententia Iac. de Ardizonis ſuper vſibus feu. titu. de pace tenenda, rubricella de quibuſdam capitulis extraordinarijs.

SVMMARIVM.

1 *Mortuus & interfectus ſi quis reperiatur in domo in qua erant quinque, & neſciatur per quem illorum factum ſit, an omnes ſint puniendi pœna ſtatuti, vel nullus, & nu. 4. 5.*
2 *Indicia probant.*
3 *Præſumptionibus non debet quis damnari.*

Quæſt. LXI.

1 Item †quæritur, quinq; erãt in vna domo, vnus eorum, reperitur interfectus, quæritur, cum neſciatur per quem, an omnes debeant puniri pœna ſtatuti, uel nullus: Et vr ꝙ omnes, vt. ff. ad legem Aquil. l. Item mella. §. ſi plures. vbi de hoc dixi. Et uidetur expreſſum. ff. de his qui deiece. vel effu. l. 1. §. fi. & ll. ſequentibus, & videtur etiam caſus. ff. de ſic. l. fin. vbi de iſta materia pleniſſime dixi. Et hanc opinio. multi & magni tenent per iura ſupradicta, & per allegata in ſimili quæſtione, quando gladius eſt repertus per familiam poteſtatis in terra, vbi erant quatuor, iuxta gladium, de qua dixi. ſupra ſecunda parte, ver. Item pone ſtatuto contineri, quod qui portauerit cultellum. Et hanc partẽ videtur tenere Bartholomeus Brix. in ſuis quæſtionibus. 99. q. quæ incipit. quinque erant in vna domo. vbi tenet omnes eſſe irregulares, & non poſſe promoueri, & hanc etiam videtur tenetur Dy. extra de regu. iur. c. in obſcuris. circa fi. lib. 6. Ego autẽ dico nullum debere puniri pœna ſtatuti, quia non conſtat iſtos, vel aliquem eorum homicidium perpetraſſe, & in maleficijs exiguntur clariſſimę probationes, vt. C. de proba. l. ſciant cun-
2 cti. & ſi diceretur, quod lex † illa loquitur de probationibus factis p indicia, dum dixit. vel indicijs ad probationẽ indubitatis, nam indicia probant, vt. C. de rei ven. l. indicia. Quod enim loquendo probari non poteſt, probatur indicijs, vt. ff. de re militari. l. non omnes. §. a barbaris. & hic videntur eſſe indicia ſufficientia, quod iſti eum interfecerint. ex quo nul-
3 lus alius erat in domo. reſponderi poteſt, quod † preſumptionibus non debet quis damnari, vt. ff. de pœnis l. abſentem, & quia poſſibile eſt quod ipſe ſeipſum interfeciſſet, vel quod alius domum intraſſet, qui eum interfeciſſet. vnde iſta non ſunt talia indicia vel præſumptiones, quæ ſufficiant, ut late & bene probatur ex notatis per Gandinum titulo de iudiciis indubitatis, quibus ad condemnationem proceditur. Ad iu-
4 ra in contrarium allegata poteſt reſponderi, quod † loquuntur in ciuilibus, vel pœnis pecuniarijs, non in pœna mortis. Vel poteſt dici, quod in illis cõſtat per illos commiſſum fuiſſe delictum, licet non conſtaret, per quem uel quos. Et ideo propter hanc incertitudinem omnes tenentur, & ſi dicatur maleficium remanebit impunitum, non eſt inconueniens ex quo non eſt probatum. Vnde non deficit ius, ſed probatio. ff. de teſt. tut. l. duo ſunt Titij, & ſanctius eſt nocẽtem abſoluere, ꝙ innocentem condemnare, vt d. l. abſentem. ff. de pœnis. vel poſſet dici, & in hoc multi concordant, ꝙ maleficiũ propter indicia prędicta punietur pecuniariter, arbitrio iudicantis, ſed non pœna mortis, & de iſta materia plene no. per Roffr. in libello, ad l. Aqui. circa medium, per omnes, extra de elec. c. cupiẽtes. §. cæterum, ſi eligentes, libro ſexto, p Azo. in Brocardis, communia actionum & exceptionum, rubricella, res dubia, per Innocen. extra de homicidio, ſicut dignum, in glo. magna, quæ multum eſt notabilis ad iſtam materiam, & in Gandino de homicidiar. ver. pone etiam quod plures, & bene per fratrem Ray. in ſumma de homicidio. §. quid ſi plures. in libello publi. diſputa cum ſolutionibus, rubricella, ex innocentia non damnanda, per Cyn. & per me. C. ad l. Iul. de vi publica. l. quoniam multa. per Nico. de Matarellis, in quadam ſua quæſtione, quæ incipit, quidam occiſus, & alia, quę incipit, ſtatuto cauetur, per Hoſtien. in ſumma de homicidio. 23. quæſtio. vlti. c. fin in glo. & per Archid. in ſpecu. de legato, rubricella de diſpenſa. §. iuſta. verſi. quid ſi quis in rixa. & ibi per Ioã. An. in additionibus, & in nouell. d. c. ſignificaſti. ſecundo. de homicidio. et pleniſsime dixi. d l. fi. ff. ad l. Cornel. de ſiccar. poſſet etiam formari quæſtio in cõ
5 ſimilibus criminibus, ſi quatuor vel quinque † erant in una domo, & unus proiecit lapidem, & tranſeuntem vulnerauit, uel interfecit, an omnes puniantur, de quo uide in Specu. de homicidio. §. primo, verſicu. pone, quatuor homines, quod ſumpſit a galeoto, in margarita de accuſa. circa fin. verſi. ſed pone quæſtionem de facto, quatuor erant in una domo, & hoc in Gandino de homicidiarijs. verſicu. pone, quod quatuor homines.

SVMMARIVM.

1 *Statutum diſponens quod ſi homicida habuerit pacem a proximiori occiſi, ſoluendo centum communi, nõ moriatur, nec aliter puniatur, an ſit æquum & ſeruandum.*
2 *Iudex de pace componenda laborare debet in quæuis cauſa.*
3 *Rationem reddere, de miſericordia, multo expeditius eſt, quam de crudelitate.*
4 *Præſidis intereſt, pacatam habere prouinciam.*
5 *Reus nullam culpam pertimeſcit, quam putat ſe redimere poſſe.*
6 *Iuſtitia, unicuique ius ſuum tribuit.*
7 *Hominem homini inſidiari, nefas eſt.*
8 *legum & ſtatutorum finis & intentum.*
9 *Homicide pacem denegans, an peccet, ſi ſtatutum diſponat quod homicida occidatur, niſi habuerit pacem a proximiori occiſi, & num. 11. 13.*
10 *Eleemoſynæ duæ in ſumma.*
12 *Iura ubi dubia ſunt, in benigniorem partem eſt declinandum.*
14 *Peccandum ne ſit, alienæ ſalutis cauſa.*
15 *Homicidium uoluntarium quatuor modis contingit.*

Queſt. LXII.

1 Quæſtio talis proponitur. Statuto cauetur † quod ſi homicida habuerit pacem a proximiori occiſi, ſoluendo centum communi non moriatur, nec aliter puniatur, homicida captus, pacem a proximiori habere non potuit, & pœna capitali punitus eſt, quæritur de duobus. Primo an ſtatutum prædictum ſit ęquum & ſeruandum: Secundo, an proximior occiſi, qui pacem denegauit, peccauerit. Et primo videtur ꝙ ſtatutum contineat æquitatem. Videtur poſſe probari. Innititur enim naturali æquitati & euãgelicę, qua quiſque iubetur alij facere, quod ſibi fieri uellet, in princip. decretorum. Cum igitur quilibet vellet ſibi miſericordiam fieri tenetur alijs facere. Innititur etiam iuri poſi-
2 tiuo. Nam † iudex debet ad concordiam laborare, ſiue cauſa criminalis ſit ſiue ciuilis, & ſiue partes ſint laici, ſiue clerici. 90. diſt. in. diſcordantes. & c. ſtudentes. & c. ſi quis contriſtatus. & c. placuit. quinta, quæſt. ſecunda, ſi primates. extra de tranſac. c. fin. & de mutuis peti. c. 1. & de operis no. nunti. l. 1. §. poteſt. Item innititur miſericordiæ, & ſententiam, quę miſericordiam vetat, nõ debemus tenere, ſed fugere etiam audire. l. di. c. ponderet. & melius eſt de miſericordia, quam
3 †de credulitate reddere rationem. 26. q. 7. c. allega. & 45. di. c. licet. Item quia ſtatutum quadam ęquitate, temperat rigorem legis Corne. de ſic. & æquitas præfertur rigori. C. de iudi. l. placuit. & non ſolum leges poſſunt pœnas mitigare, ſed ẽt iudices. ff. de his qui not. infam. l. quis ergo. §. pœna grauior. vbi de hoc dixi, licuit ergo ciuibus pœnam per ſtatutum mitigare, ut l. omnes populi. de iuſti. & iur. & non ſolum mitigatio, imo etiam totalis remiſsio fieri poſſet ex iuſta cauſa, ſecun-

ſecundum Hoſtien.arg.ff.qui ſatiſda.co. l. fi. extra de pigno. ſignificante,& de inreiur.c. verum, & c. breui. & pro hoc ff. de offi. præſi. l.diuus. no. ꝑ eum in ſumma de accuſa. §. qs ſit effectus. Nec poſſunt aduerſarij de tali commutatione pę nę conquęri, cum non procedat niſi eis volētibus,& pacem
4 facientibus. Itē † quia ex tali ſtatuto pax & concordia inter inimicos ſuſcitatur,& præſidis intereſt pacatam habere pro uinciam. ff. de offi præſi. l. cōgruit. Nec obſtat, qđ ibi dicitur, ꝙ hoc de facili fieri poterit, ſi plagiarios & alios malefactores puniat, quia ſiue ignoſcendo, ſiue plectendo, hoc ſolū bene agitur, ut uita hominum corrigatur. 23. q. 5. c. prodeſt. Vnde per ſtatutum poterit iſte puniendus, ad meliorem vitam
5 reduci. In contrarium, ꝙ ſtatutum † ſit iniquum & non ſeruā dum, quia in iſto ſtatuto non ſunt illa, quæ debent conſiderari in legibus,& ſtatutis condendis, de quibus habetur. 4. di. c. erit autem lex. primo enim tale ſtatutum non eſt honeſtum, quia ex eo incitantur homines ad facilius delinquendum,& ad necem hominum, ſub ſpe pacis, facilius prolabūtur. nullam enim reus pertimeſcit culpam, quam ſe æſtimat redimere poſſe. l. di. c. de lapſis. Item uidetur iniuſtum, quia
6 † iuſtitia tribuit vnicuiq; ius ſuum. ff. de iuſti. & iur. l. iuſtitia. homicida autem pęnam mortis ſecundum iuſtitiam ſuſtinere debet, nec lex tales debet pati uiuere ſuper terram. 23. q. 5. lex, alias rex. ſummū enim bonum, eſt iuſtitiam colere.
7 12. q. 2. cum deuotiſſimam. Item eſt cōtra naturam, quia hominem homini inſidiari nefas eſt. ff. de iuſti. & iure. l. ut vim. Item eſt contra communem ciuium utilitatem, quæ eſt, ꝙ maleficia non remaneant impunita. ff. ad legem. Aquil. l. ita vulneratus. Et forma iuſtitiæ eſt, ne quis breui lachrymula, vel vberioribus fletibus, a facilitate rectoris, criminis vindictam extorqueat. 23. q 4. eſt iniuſta. &. ff. de offi. præſi. l. obſeruandum. Cum enim quis vni parcit, ad cōtagium prouocat vniuerſos. facilitas enim venię, incētiuum tribuit delinquēdi, vt d c. eſt iniuſta,& inferiorum culpæ, ad nullū magis referendæ ſunt, q̄ ad deſides negligenteſq; rectores, qui multā ſępæ nutriunt peſtilentiam, dum auſteriorem adhibere diſſi
8 mulant medicinam. 86. diſtin. c. inferiorum. Item † ad quid fiunt leges & ſtatuta, niſi ut humana coerceatur audatia, tuta ſit inter improbos innocentia,& in ipſis reprobis refrenetur audacia,& nocendi facultas. 4. di. c. factæ ſunt autem leges & pro hoc in proemio decretalium, ſed per ſtatutū prædictum peruenitur ad totum oppoſitum, creſcit enim per uerſorū audacia, nociuus appetitus accenditur,& delinquēdi protenditur incentiuum, & cum lex debeat eſſe delictorum coercio, vt. ff. de legi. l. 1. ſtatutum hoc parit effectū contrarium. Per prædicta & alia allegata in quæſtione prædicta determinant tale ſtatutum nō ualere. Pro cuius determinatione adijcio, quod tale ſtatutum eſt expreſſe contra ius diuinum, vbi erat pęna talionis. Exodi. 22. c. Ad hoc tamen reſponderi poſſet, ꝙ etiam in lege moſaica reperitur commutata pęna capitalis in pecuniariam. Exod. 21. c. Quicquid ſit de iure diuino vel humano, ſtatutum prædictū viget in multis ciuitatibus,& ſeruatur, & illud ſeruarem ſi officio præſi-
9 derem. † De ſecūdo articulo videlicet, an peccet qui pacem homicide denegauit? Et primo videtur, ꝙ ſic, ſecundū enim legem diuinam & oratiouem dominicam tenemur dimittere, vt dimittatur nobis,& in euangelio: Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter cęleſtis miſericors eſt. de miſericordia habetur. 23. q. 4. c. ex his. eſt enim omnium plenitudo vir
10 tutum. 86. diſtin. in ſingulis. duæ † enim ſunt eleemoſinæ, vna cordis, dimittere rancorem, a quo lęſus eſt, & hæc eſt maior q̄ elemoſyna corporis. 45. diſtin. c. duæ ſunt eleemoſynæ, & alibi in euangelio, ſerue neq̄: omne debitū dimiſi tibi, &c. de pęn. diſtin. 4. c. in memoriam. &. c. conſtat. & alibi in euangelio, ſi peccauerit in me frater meus, dimittā ei ſepties &c. iudicium ſine miſericordia erit illi, qui nō fecerit, miſericordiam. 23. quæſtio. 4. c. præcepta per has & alias pulchras auctoritates euangelij & canonum videtur, ꝙ iſte peccauerit
11 grauiter pacem & miſericordiā denegando. † In contrariū, quod non peccauerit, ſcriptū eſt enim in Deuteronomio de idolatria, non miſerearis eius, ſed ſtatim occidas eum. Et primo Regū legitur quod Saul contraxit offenſam, quia miſertus eſt agas Regis Amaſticarū, quē prohibuerit diuina ſententia reſeruari. ſic & in caſu noſtro diuina ſententia,& uox dicit, non patieris maleficos viuere. Exodi. 22. & qui interfecerit. morte moriatur, leuitici. 24. & ad hoc. 15. q. 8. c. loci. & non debet dari materia aliquibus maliguandi. C. de indicta vidu. tollen. l. 2. & unde vi. l. meminerint per has & alias pulchras auctoritates probat quidam, qui quæſtionem diſputauit, cuius nomen non habeo, quod iſte non peccauerit, quā decurtaui gratia breuitatis,& eſt mihi. 11. q in li. magno quę ſtionum diſputatarum,& incipit, quæſtio talis eſt. Statutum eſt in ciuitate Vicentiæ, ſoluēdo circa primum membrum dicit ſtatutum eſſe iniquum, periura ad hoc allegata,& iura pro ſtatuto allegata de commutatione pęnarum de ęquitate ſeruanda, de miſericordia impendenda nō loquuntur in legibus vel ſtatutis condendis, ſed in pœnis infligēdis,& ſen
12 tentijs proferendis,& vbi iura ſunt dubia, quia † tūc in benigniorem partem inclinare debemus, per iura prædicta. Sed vbi crimen eſt notorium vel plene probatum, niſi in criminibus ſpecialibus, puta ratione ætatis, multitudinis vel ſcandali euitādi, etiam ſi pars parti remittat, nihilominus debet iudex ex officio crimina punire, extra de col. deteg. c. 1. & 2. Nam undecūque crimina claruerint, puniēda ſunt. 24. quęſtio. 3. ecce. & ſatis dixi. C. de tranſa. l. tranſigere. & iura, quæ inducuntur, ꝙ iudex debet ſe interponere ad concordiā partium, in cauſis ciuilibus, vel vbi de crimine ciuiliter agitur, loquuntur 90. di. c. ſtudēdum. & dixi dicto. §. poteſt. ff. de ope.
13 no. nunti. l. 1. Circa ſecundum articulum † quæſtionis, an peccauerit qui pacem denegauit? diſtinguit,& dicit quod aliud eſt dimittere rancorem,& odium cordis, aliud dimittere ſatisfactionem iniuriæ. Ad primum quilibet offenſus tenetur, & niſi rancorem,& odium cordis dimittat, mortaliter peccat, de pe. diſtin. 5. c. fi. quia non eſt licitum aliquem odio habere. 23. qō. 4. cum in lege. & 11. quæſt. 3. c. nunc verba. et ſecundum hoc intel liguntur iura pro iſta parte adducta, & p̄cepta euangelica, non eatenus, vt peccanti relaxetur impunitas, ſed ut delinquēti correctio, et naturæ miniſtretur ſubſidium, donec per ſentētiam iudicis adempta ſpe correctionis, malorum exercitium auferatur. 23. q. 4. §. præcepta, vnde actionem iniuriarum vel ſatisfactionem nō tenemur remittere. 23. qō. 4. c. ſi illic. imo bene facit, qui dimiſſo rācore agit iniuriarum. 45. diſt qui emendat. 24. qō. 5. de occidendis 90. di. ſi quis contriſtatus. & 23. qō. 4. c. ſi is qui prælatus. Nec
14 videatur alicui rigida uel dura iſta ſententia. † Nam non debemus peccare venialiter, ut alium liberemus, ut ait Auguſtinus, libro de mendacio. & 33. qō. 1. c. primū. nec aliquis ducendus eſt ad æternam ſalutem opitulante mēdacio, ut ibi & eadem quæſtio. cap. ne quis arbitraretur. &. c. faciat homo, &. c. omne genus. Et ſi dicas, ꝙ ſi remitteret, forte mereretur. dicit apoſtolus, omnia mihi licent ſed nō omnia expediūt, nam licet mihi mea petere, ſed non expedit ad uitam æternam conſequendam, quia ſcandalizantur illi, a quibus petitur. 11. quæſt. 1. c. aliud, ſed iſta perfectorum ſunt, uel poſſet diſtingui, ꝙ aut iſte commiſit homicidium uoluntate, aut ca-
15 ſu, aut neceſſitate, ſi uoluntate, quod † fieri pōt quatuor modis, facto, p̄cepto, ꝯſilio, & linguæ adhortatione l. diſtin. ſi qs viduā. extra de homicid. ſicut dignuū. §. qui uero. & de pęni. diſtin. 1. periculoſe. *tunc nullo modo iniuriam remittere te tenetur. Si vero cōmiſit homicidium, caſu vel neceſſitate, et hoc conſtat, tūc remittere tenetur.* Vel poſſet ſubdiſtingui, quando homicidium caſu commiſit, aut dabat operam rei licitæ, aut illicitę, ſi illicitæ tunc remittere non tenetur, quia in culpa fuit immiſcendo ſe rei illicitæ, et ad ſe non pertinē ti. ff. de regu. iuris. l. culpa. Si licitæ, aut adhibuit diligentiam, quam debuit,& remittere tenetur. Aut non, & non tenetur remittere, quia negligentia culpæ annumeratur. Si uero cōmiſit homicidium neceſſitate, aut ineuitabili, aut euitabili. Primo caſu tenetur remittere. Secundo non. Ad quod facit. l. di. de his. capitu. quia te. cap hi. qui. c. ſi duo fratres &. c. ſępę. ff. ad l. Aqui. ſi putator. extra de ho. continebatur. cap. latro. c. Ioannes,& cap. ſicut dignum. &. c. fin.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatores ſi ſint plures præfertur magis idoneus.*
2 *Citatus pro vno crimine, non cogitur pro alijs reſpondere.*
3 *Res quoties dubia eſt in iure, plurium concurrentium ad idem, ordo attendendus.*
4 *Argumentum de ciuilibus ad criminalia, licitum eſt in iure.*
5 *In delictis pluribus ſecuta condemnatione ex uno, non tollitur condemnatio ex alio.*
6 *Priori ſatisfieri debet, vbi pluribus non poteſt.*
7 *Seruus datus pro noxa a domino nomine plurium delictorum, ab omnibus liberatur.*
8 *Iudex, regiæ conſtitutionis formam excedere non poteſt.*
9 *Delictorum pluralitas, inducitur ex pluralitate percuſſionum & perſonarū.*
10 *Pœnæ ſingulæ ex ſingulis delictis irrogandæ.*
11 *Caſus ſuperueniens, non excuſat delictum præcedens.*
12 *Ex accuſatoribus pluribus quis præferendus. & nu. 14.*
13 *Intellectus. l. 1. ff. nil nou. appel. pend.*
15 *Iniuriarum pœna eſt extraordinaria. Et quid in ea iudici ſequendum.*
16 *Argumentum de toto ad partem, quando procedat.*

Quæſt. LXIII.

Diſputauit Etiam Iaco. de Beluiſio pulchram quæſtionem, quæ talis eſt, & eſt mihi. 316. in libro magno quæſtionum diſputatarum. regia conſtitutione cauetur, quod qui armis aliquem percuſſerit, manum amittat, cum qua percuſſit. Titius eodē impetu duos percuſſit, & conſtat uel dubitatur, quem prius percuſſerit, ab eiſdē

co

Source : BIU Cujas

eo tpe de dictis percussionibus accusatur. quæritur, an inter ipsos accusatores in accusando, vel in snīa, vel excusatione fit locus prelationi? & si ex vnius snīa sit condemnatus, & exceptio facta, an vlterius sit puniendus, & qualiter? Et qđ sit locus prælationi. cum cōstat quem prius percusserit, vī per iura, quæ dñt spectari initium, ex quibus vī primo percussum debere præferri, sicut & primo aggressus excludit aggredientē in accusando, inspecto initio. ff. ad. l. Aqui. l. scientiam. §. q cum aliter, si quadrupes pau. fe. di. l. 1. §. cum arietes. & C. ad. l.
1 Iul. de ui. l. siquis a se fundum. Item † quia qñ plures accusāt.
a præfertur a idoneior, vt. ff. de accu. l. si plures. vbi hanc qōnem notaui. Sed primus percussus vī idoneior ratione initii, vt
2 prædixi. nam & qui pro vno crimine, citatur, † non cogīt pro aliis rndere, vt. j. de cust. reorum. l. 2. §. fi. ergo prælationi vī esse locus, & maxime, quia ambo eandem pœnam petunt. s. manus amputationem. ergo impediunt se cōcursu, & locus est prelationi primi. sicut dī de duobus fructuariis. ff. de vsuf. l. quotiens. & quib. modis vsusfr. amittatur. l. 2. §. fi. Quare vī primo percussus, preferendus, vel q locus sit gratificationi iudicis, ar. ff. de reg. iur. l. fi. & facit, quod not. ff. de libero. ho. exh. l. 3. §. si tn plures, & de sepul. vio. l. 3. §. si plures. licet videatur multum contra, q ambo admittantur, eadem. l. §. si plures. de sep. uio. Sed dic, vt ibi dixi. Item, quotiens res est dubia
3 † in iure plurium concurrentium ad idem, ordo attenditur. ff. de fidei. lib. l. gñaliter. §. quid ergo. & de hæredi. instī. l. qui soluendo. Alii dicunt, quod præfertur, qui primo litem cōte. est. ff. de procur. l. pluribus. & deleg. 1. l. si pluribus. §. fi. cum si. In j̄rium, q non sit locus prælationi. facit. C. de accu. l. qui de crimine. Cū plura sint facta, & plures personę. Igitur plura delicta, licet vno impetu. vt. ff. de priua. deli. l. nūq. de adul. l. si adulterium cum incestu. in prin. & §. 1. idē est in ciuili, qa non est locus prælationi in pluribus concurrentibus ad agēdum, vt patet in peti. hæreditatis. ff. de peti. hære. l. pe. & in rei ven. l. is, a quo. & in noxa. ff. de nox. l. si quis a multis. & p hoc
4 ff. de pecu. l. si vero. & de re iudi. l. inter eos ergo † idem in criminali arguendo de ciuilibus ad criminalia, qđ licitū est. vt. ff. de iudi. l. omnem. de libero ho. exhi. l. 3. §. si mulier. in auth. vt omnes obe. iudi. prouin. §. & hoc considerantes, & qa priuilegia non ex tpe, &c. vt. ff. de priuileg. credito. l. priuilegia. Quod in sententia sit locus. prælationi, uidetur per præall. l. si uero. de peculio. cum ibi notatis. vbi præueniens ad sententiam. præcludit viam aliis. & pro hoc. ff. de pigno. l. si debitor, & quia sententia vltimi supplicii, & sic de toto corpore ex vnius accusatione imposita, regulariter extinguit omne aliud crimen. ff. de pæ. l. qui vltimo. & C. si reus vel accusa. mor. fuerit. l. fi. Ergo idem uī, & si parti corporis, puta amputationi manus, imponatur, arguendo de toto ad partem. ff. de rei ven. l. quę de tota. Item, quia non est expectandus euētus, qui nihil operetur. ff. ad Vell. l. aliquando, sed secunda sententia nihil oparetur, cumtendat ad eundē effectū cum
5 prima ergo &c. In † contrarium, quod locus sit prælationi in sententia, quia in pluribus delictis secuta condemnatione ex uno, non tollitur condemnatio ex alio. ff. nil no. app. penden. l. 1. §. fi. & sic est in ciuilibus, vt probatum est. s̄. in rei ven. & similibus. & quia ex prima sententia nondū facta executione sequi dēt secunda, licet alius in snīa præuenerit, vt postea sumatur, & fiat executio ex alterius sententia. Nec refert, ex cuius, quia non interest quid fiat, dummodo bene fiat, vt. ff. de verb. obliga. l. cum seruus. quod in executione sit locus p̄lationi, videtur quia fienda est executio prioris in ordine. vt de pig. l. si fundus. §. si duo. & l. si debitor. ergo primo processus preferri debet in executione, & sic præferatur in sentētia,
6 vt. s̄. probatum est, ergo in executione. Item † quotiens non potest satisfieri duobus, priori debet primo satisfieri. vt. s̄. loca. l. in operis. ergo & hic primo percusso. In contrarium, qđ in executione nō sit locus prælationi, quia licet vnus primo præuenerit in sententia, tamen posterior præuenire eum potest in executione, nec ordo seruatur. ff. de re iudi. l. iudicati. & probatur bene. d. l. 1. §. fin. ff. nil. no. appell. pend. Et quia de tali prælatione in executione nulla. l. cauetur. ergo &c. ut. ff. de præuari. l. 3. imo lex generaliter permittit pluribus accusare. ut. d l. qui de crimine. C. de accus. Ergo generaliter est intelligenda. Viso de prelatione, uidendum est, si ex accusatio
7 ne † unius sit lata snīa, & executio facta, an sit ulterius punīendus, & qualiter? Et q non puniatur amplius, uī per ar. qđ. s̄. dixi de toto ad partē corporis. Et pro hoc. ff. de accusa. l. libellorum. §. fi. & ad Turpil. l. in senatus. §. si propter. Idem patet in eo, qui latrones uel hæreticos receptauit, qui semel punitus ex ipsa receptatione amplius non punitur. C. de hæreti. l. qui cunq;. & de his, q latro. l. 3. Itē si dns det seruū pro noxa, qui multa delicta commissit, ab omnibus liberatur, instī. de noxa. in prin. ff. de noxali. l. si quis a multis. & idē in re inanimata pro damno infecto. ut. C. de dam. infe. l. prætor. §. hoc edictū. Item, ex quo punitus est in amputatione manus, ampli-
8 nō debet puniri. C. de seruis fugi. l. si fugitiui. Nam iudex nō potest † excedere formā regię cōstitutionis, quę manus pœnā imponit, cum sit stricti iuris, vt. j̄. ad municip. l. constitutionibus. & de testa. milit. l. quod cōstitutū. qa pœna est in legis nō iudicis potestate, vt. ff. ad Turpil. l. 1. §. 1. qa pœne sunt mollienđe. ff. de pœnis. l. interpretatione. Item ambo accusatores eandem pœnam imponi petunt. s. manus abscisionē, facta ergo executione in vna manu, amplius non potest fieri in alia, qa est impossibile quod manus semel amputata, amplius amputari possit, ar. ff. de iniusto rup. irritoq; testa. l. si sub cōditiōe. §. rumpendo. etiam si dicatur, qđ in secūda sententia potest fieri pœnæ cōmutatio, hoc esse nō potest, qa sententia debet esse petitioni cōformis, vt. ff. cōmuni diuidun. l. vt fundus. cū
9 si. In cōtrarium, quod nō sit liberatus, † qa ex pluralitate p cussionum, & psonarum, pluralitas inducitur delictorū, vt d. l q de crimine. C. de accusa. si reus vel accu. mor. fue. l. 1. & ff. de iniur. l. 1. §. fi. & vnū delictū non præbet alteri impunitatē? vt. ff. de priua. delic. l. nunquam. & de sepul. vio. l. 3. §. si
10 plures. & de iniurijs. l. prętor. §. si mihi plures. ergo &c. Ex singulis † enim delictis singulę debent irrogari. ff. ad Turpil. l. ī senatus. circa princi. & licet sit imposita pœna abscisionis manus, commutabitur pœna, vt. C. vt intra certum tēpus criminalis qō terminetur. l. 2. sicut, & cū nō pōt reus soluere
1 pœnā pecuniariē, commutatur in corporalē. ff. de pœni. l. 1. §. & generaliter. &. C. de seruis fugiti. l. q cunq;. vbi de hoc dixi.
11 Item † superueniens casus non excusat delictum prędcedens, vt. d. l. in senatus. §. si propter. & de furtis. l. inter omnes. in princ. ergo executio facta, non excusabit, vt delictū aliud remaneat impunitū. ff. ad. l. Aquil. l. ita vulneratus. cū si. Iudex ergo cōmutet pœnam. p iura prędicta. & pro hoc. ff. de his. q nota. infa. l. quid ergo. §. pœna grauior. sic etiam est in ciuili, quod re perempta condemnatur in estimatione, uel etiā ratione cōtumacię. ff. si cer. pe. l. vinum. de condi. furtiua. l. in re furtiua. de verbo. obliga. l. si seruum. & de act. empti. l. 1. Soluendo, ad prelationē, dicit, siue constet, siue dubietur. quem
12 prius † percusserit, qđ prędeniens ad sententiam, prędferatur & alteri viā precludat, si secūdo prælationis sentētia obijciatur, seu si simul ad sententiam cōcurrant, gratificationi iudicis locus est, vt in iuribus. s̄. ad hoc allegatis. Et qui prefertur in sententia, per cōsequēs p̄ferēdus est & in executione, qua facta reus debet absolui ab obseruatiōe iudicij alterius accusatoris, ar. ff. de condi. furtiua. l. si seruus. in prin. sol. matri. l. si mulier. rerum amo. l. fi. & de suspec. tuto. l si post finitam. Nō obstāt iura prędallegata, quod in accusatione fiat prelatio, qa loquuntur in iure efficaciter querendo, hic in iam q̄sito preferendo, vt dictis. ll. apparet. & de ista prelatione notaui. ff. de verbo. oblig. l. si Titius, & iudi. solui. iam tamē. § finali. Non obstāt etiam iura allegata, quod in executione nō fiat prelatio qa. l. in iudicati. de re iudic. loquitur, cū a pluribus agebat ad genus, vel ad rē, quæ recipit estimationem. sed hic petitur membrum hominis, quod estimationem nō recipit, vt. ff. de pœnis. l. in seruorum. §. fi. Item non obst. l. 1. ff. nil no. ap. pen.
13 quia loquitur cum secundo venienti ad sentētiam nō obiicitur de prima sententia, vt. ff. de inoffic. testa, l. posthumus. §. si quis ex his. Vel intellige, cum nō sunt secutę plures sentētiæ pœnā. s. mortis corporis totius, uel partis, alias secus, ut. d. ll.
14 Ad † pœnæ autem impositionem an sequi debeat alia pœna uel non, dicit qđ facta executione primæ sentētiæ nulla alia pœna ex cōstitutione regia imponi possit, qa ꝯstitutio impleta uidetur, etiam quo ad alterius delicti executionē, per manus abscisionem, quam ꝯstitutionem lex nō supplet, sed approbat, ut. ff. de iusti. & iure. l. omnes populi. & ideo cōstitutio interpretationem nō recipit, cū sit stricti iuris. ut. d. l. constitutionibus. ff. ad. ad municip. Secus si ex forma iuris cōis qs ꝯueniatur. quo casu licet cōdemnatio in petito sequi non possit, plerunq; in alio procedit, ut probatum est. s̄. Aliud ergo, cum agitur ex regia ꝯstitutione seu lege municipali. ut. d. ll. ne tamē delictū remaneat impunitū, poterit. l. ueteri acusari, quæ nō tollit p nouā q̄ nō habuit effectum. ff. de actio. & obligatio. l. quotiēs. C. de sepulchro uiolato. l. q sepulchrū. & not. ff. de calū. l. si. quis. ab alio. uersic. j. & de acc. senatus. & facit. ff. de his qui deiec. uel effud. l. perceptione. qa ergo gladio percussit, poterit accusari. l. Cor. de sicca. ut. C. de siccarijs. l. is qui cum telo. & ff. de sicca. l. 1. & l. diuus. cuius pœna est eod. titu. l. 3. §. legis, & instī. de publi. iudi. §. Item lex Cornel. Posset † etiam accusari iniuriarū, ut. ff. de iniurijs. l. p̄tor: §. 1. cuius
15 pœna est extraordinaria ff. de priua. deli. fina. & ad turpil. l. & in priuatis. & in ea imponenda, sequi debet iudex rōnē & cō suetam pœnarum impositionem, ut. ff. de pœnis. l. hodie. Non
16 ob. ꝯtraria. Et primo ar. de † toto ad partem, qa toto corpore

per

ADDITIO.

a ¶ Prefertur Nota hic quòd inter accusatores prefertur magis idoneior Item no. quod si duo sint pro cur. quorum vnus confitetur. alter negat, statur, idoneo si alter non sit idoneus. in Spec. de confe. §. 4. vers. sed pone seci.

Source : BIU Cujas

perempto, nil amplius remanet, vbi pęna possit imponi. in auth. de nup. §. deinceps sed parte perempta adhuc remanet vbi cadere potest pęna. Item dictũ ar. de toto adpartem nõ procedit, vbi est euidens differentia de toto ad partem, vt. ff. de inoffic. testam. l. Pap. §. sed nec impuberis. & de euict. l. ex mille. Non ob. sm ar. quia hic peccauit corpore suo, ibi autẽ receptam do. Vel hic duplici lege tenebatur, ibi autem una tm̃. Item nec tertium nec quartum ar. quia ibi dns nihil peccauit, ideo eorum delicta vltra eorum corpora domino nocere non debent, vt d. ll. Non ob. quintum, quia loquitur cũ pœna potest sequi in eo, in quo deliquit, alias secus, vt. d. ll. patet. Non ob 6. & 7. quia hic concedo accusationem a lege, & per hoc patet responsio ad alia argumenta. Iaco. de bel.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium quando dicatur tractatum. & nu. 2.*
3 *Homicidium ex quibus indicijs tractatum præsumatur.*
4 *Minę proficiscentes ab eo, qui consueuit minas executioni mandare, arguunt homicidium tractatum.*

Quæst. LXIIII.

In multis ciuitatibus est statutum, ꝙ committens homicidium tractatum, moriatur. si non tractatum, puniatur
1 in cętum. & dubitatur, qn̄ dicatur homicidium tractatum, Et † dic, ꝙ dicitur tractatũ, qn̄ consiliũ, deliberatio, & tractatus præcessit. Pro hoc bene facit. ff. de adul. l. si amici domũ. vbi de hoc dixi. & C. de iure delibe. l. fi. §. vlti. ibi, ampliore tractatu habito. extra de arbi. c. cum olim. & c. ex parte. ff. de calum. l. 1. §. qui autem. ad Orfici. l. 1. in prin. & pro so. l. nam cum tractatu. C. de inge. ma. l. si anima. extra de proba. c. vlti mo de accusa. c. super his. in fi. de his, quæ fiunt a prelato sine consensu capituli. c. vltimo. de elect. c. bonę memorię. s. cremon. & ibi per Innoc. & per Archidia. de rebus eccle. non
2 alie. c. dudum. lib. 6. In contrarium videtur, ꝙ † tractatum dicatur eo ipso, ꝙ in animo deliberatum est. 2. q. 3. si quis iratus. & ibi in gl. Vidi terminari Pergami, vbi est tale statutũ, ꝙ homicidium dicatur tractatum, si tractatus pręcessit, vt
3 dixi. Item ex qualitate † & modo homicidij, & multitudine, & magnitudine vulnerum, & si inimicitię pręcesserant, ex his & alijs similibus indicijs presumitur homicidium tractatum. pro hoc. ff. de pęnis. l. aut facta §. qualitas. &. §. quãtitas. extra de homicidio. c. significasti in fi. ff. de iniur. l. prętor. §. preterea. Item, si fiat de nocte, vel in stratis publicis. ad hoc
4 vide notata per Inn. de immunita. eccle, c. inter alia. † Minę etiam dependentes a tali, qui consueuit perficere, quod minatur, faciunt presumi homicidium tractatum, de quo satis dixi. C. quod metus causa. l. metum. Et ad prædicta facit. ff. de actio. & obli. l. seruus non in omnibus. ff. de adulter. l. qđ ait lex. de iniur. l. sed si vnius. §. sed si iussu. & l. prętor. §. final. & l. seq. & ad Turr. l. 1. §. sed quęri potest. & in alphabeto, dictione, tractatu.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata pro vno vel contra vnum, an prosit vel noceat alteri in pœnis prouenientibus a statuto. & nu. 4.*
2 *In adulterio sententia absolutoria prodest socio, condemnatoria nocet.*
3 *Matrimonium ne turbetur, procurandum.*

Quæst. LXV.

1 Quęro † etiam an in pęnis prouenientibus a statuto infectis connexis. puta in adulterio & similib, sẽtentia lata pro vno, vel contra vnum, prosit vel noceat alte
2 ri. In adulterio non est dubium † quod absolutoria prodest socio, condemnatoria non nocet, vt. ff. de adulter. l. denuntiasse. §. quęritur. & ibi de hoc alleg. Item quęritur. in alijs autẽ casibus, an sit idem. videamus & subijciamas exẽplum. Statutum est, quod nullus vendat vel emat vinũ de nocte, vel in secreto sub certa pęna, aliquis accusatus ꝙ vendidit, condennatus est, vel absolutus, nunquid nocet vel prodest emptori? ꝙ non noceat certum est, vt dixi in adulterio, sed qđ absolutio prosit, videtur, vt dictum est. & pro hoc ar. ff. si seruitus ven. l. loci corpus. §. si fundus. In † contrarium videtur,
3 quia speciale, videtur in adulterio ne matrimonium turbetur, vt. d. l. denuntiasse. §. quęritur. ergo in alijs erit ius commune in contrarium. ff. ad municip. l. 1. in fi. Et ad. §. si fũdus. potest responderi, qđ ibi non prodest in vim sentẽtię, sed in uim vsus indiuidui, qa utor seruitute ad rẽ cõem, uirtute sen
4 tentię, unde † non prodest ibi principaliter sentetia, sed usus, qui est indiuiduus ad rem cõmnnẽ, unde si socius impediat uti seruitute, uti ea non poterit nec petere interesse, ut. d. §. si fundus. & pro hoc. si seruitus uen. l. si de communi agro Et si dicat qđ in absolutoria est fauor, in ꝺdẽnatoria nõ, nihil est, qa ita est fauor, si tu absolueris, sicut si ego absoluar, ita qđ semper est ex una parte absolutoria. cõmuniter tenetur, qđ non ꝓsit nec noceat ad plenũ, sed quo ad aliqualẽ prętumptione sic. de hoc dixi. d. l. denũtiasse. § qrit̃. & no. & plene dixi. C. qbus res iudicata nõ nocet. l. 1. & res ĩter alios acta. & ff. de statu homi. l. ingenuum. & vide qđ no. 3. q. 5. c. hic quippe.

SVMMARIVM.

1 *Statuto cauetur, quòd rapiens monacham, puniatur morte, aliquis extraxit vi monacham e monasterio, num is teneatur pęna statuti.*
2 *Rapere, quid.*

Quæst. LXVI.

1 Adhuc quæro, statuto † caueat. quod rapiẽs monachã puniatur ad mortem, aliqus adduxit per vim, monacham de monasterio, nunquid teneatur pœna statuti,
2 videtur quod non. quia rapere † est de manibus auferre, eximere, quoquomodo. vt. ff. ne quis eum. qui in ius voca. est, vi eximat. sed ista non erat in manibus alicuius. & ideo magis videtur eximere quam rapere. sed dic contra vt colligi põt. C. de rap virginum. l. vnica. Quod autem dicitur ꝙ est de manibus auferrere, intelligitur de manibus. id est de potestate, sicut accipitur. ff. de iust. & iur. l. manumissiones. cum igirur istam abstulerit de potestate abbatissę, satis videtur de manibus rapere. Et idem posset dici, si statuto caueretur quod rapiens bannitum de manibus familię potestatis, puniatur, & aliquis per uim bannitum captum eduxerit de carcere, ꝙ puniatur pœna statuti.

SVMMARIVM.

1 *Stellionatus crimen, priuatum est, non publicum.*

Quæst. LXVII.

1 Item † quęro, si statuto caueatur, qđ in quolibet publico cimine, ꝓcedi possit ꝯ malefactorem per inquisitionem, si aliquis sub noĩe alterius, falsas literas fecit, an procedi possit ꝯ eum per inquisitionẽ authoritate statuti? Ia. bu. dicit, quod non, per. l. quidam debitor. ff. de do. vbi dicit dari de dolo. ergo si criminaliter agatur, agitur crimine stelliona tus, vt. ff. de crimine stellio. l. 3. quod nõ est publicũ crimen, sed priuatũ. Si. n. teneretur pęna falsi, cõueniret actione in factum ciuiliter, vt. C. de falsis. l. querelã. Iac. bu. de falsatore literarum Pape. vide extra de crimine falsi. c. ad falsariorum. de falsatore literarum regis. eo. ti. c. ad audientiam.

Liber Quartus & Vlt. Alberici

A ROSATE SVPER STATVTIS.

SVMMARIVM.

1 *Bannum, quid.*
2 *Bannum dari potest absenti, etiam lite non contestata, vsq; ad relegationẽ.*
3 *Bannorum frequens vsus in Italia.*
4 *Bannum, vnde dicatur. & num. 5.*
6 *Bannum varie constituitur.*
7 *Bannum. verb non reperitur antiquis legibus vsurpatum.*
8 *Bannum. variis de causis institutum.*
9 *Bannum, quid denotet.*
10 *Bannum quandoq; continet simplicem relegationem.*
11 *Bannum in quo conueniat cum relegatione. Et quem effectum habeat.*
12 *Bãna hẽnt diuersos effectus, secũdũ diuersa statuta, & cõsuetudines ciuitatũ*
13 *Bannum proponi potest in causa ciuili.*

Quæst. I.

1 Vltimo transeamus ad Materiam bannitorum. Primo quærẽdo, quid sit bannum, & unde dicatur. de hoc in prima quæstione, in libr. magno qõnum disputatarum & fuit Nic. de mata. Ad quod dicendum, † ꝙ bannum, est quædam iudicialis sn̄a, pœnalis, contra contumacem prolata in ciuili vel in criminali, de iure communi, vsque ad relegationem, & de iure municipali vel cõsuetudine etiam vltra rele
2 gationem. Bannum enim de iure communi potest † dari absenti, etiam, lite non contestata vsque ad relegationem, vt. ff. de pęnis. l. absentem. cum ibi no. Nam iudex potest defendere iurisdictionem suã p ęnali iudicio. ff. Si quis iudi. nõ obtempo. l. 1. Si autem bannum excederet pœnam relegationis. tunc ex forma iuris communis pro cedere non posset, ꝑ
3 dictam. l. absentem. † Tamen ex consuetune & statutis fere totius Italię in quantumcunque graui crimine dantur & ꝓcedunt talia banna, & executioni mãdantur. Et pro hoc bñ facit gl. ff. de cap. dimi. l. amssione. §. qui deficiunt. quæ glos. 4 notabilis est. dicitur autem bannum sm Ni. de mata. † a banno. seu banderia. id est paruo vexillo, quod est publicum signum militare, & quo vtuntur Imperatores in prælijs. vnde bannum est publica deiectio ab honorib. & officiis. & statu. ciuitatis. unde dr̃ bannio. i. publice ꝯ eum eo & procedo. & quia processus. q fiũt cõtra comtumaces cõiter publice fiũt.

sæpe

Source : BIU Cujas

sæpe deiiciendo eos per denegationem iurisdictionis. ff. de re.iu.l.contumacia.in prin.& ex quib.cau.maio.l.sed & siper
5 prætorem.§.sed si dum decreto.† Qñq; per iurisdictionē loci vel officii, vel facti.ideo talis processus, quia publice sit,maxime per publicam præconizationem,præconis bānum appellatur, siue bannire.Et vlterius quia tales deiectiones non
6 tm̄ per † contumaciam & inobedientiam, sed ēt pp̄ delicta sæpe fiunt, ut colligitur.d.l. absentem.§.1.ff.de pen̄. & l. motis.usq; ad.§.sunt & alia.& de interdi.& relega.l.relegatorū. §.solet. ideo tales deiectiones & īterdictiones sic publice factæ ut prædixi, appellantur banna. Quandoq;. n.sine aliqua publicatione iudex ad tribunal suū p̄ præsentem vel absentem facit tales interdictiones. & illæ non appellantur bāna, qñq; facit cum publica proclamatione, & tunc appellantur banna.& inde tracta appellatione,siue ad notificationē:siue cōicationem, siue ad pen̄e impositionem fiant,possunt dici banna. & ideo quia hæc significatio multum larga & obscuritatē īducere pōt,ciuitates in suis stat. cōiter determināt &
7 dant formam illis bannis. † Et de istis bannis non fit mentio nec nominatur in antiquis legib.licet in gl. qñq; fiat mētio, vt.ff.de ventre inspi.l.1.§.quid ergo.Sed in legibus nouissimis Federici scđi imperatoris, de isto banno fit mentio in auth. de statu. p̄ libertatē eccl.factis.§.1.& Auth. Itē nulla cōitas.q̄ posita est.C.de epis.& cle.& §.Item quæcunq; cōitas. vbi de hoc.& auth. cassa.C.de sac.ec.& §.gazaros. q̄ est posita. C.de hæreti.& §.pr̄eterea,& cōiter hr̄ in fi. libri vsus feudorū,bannū,exponitur, id est.60.solidi.in lombarda de exercitalib. l. quicunq; & vbicunq; non determinatur,tm̄ intelligitur.16. qō. 1.c.statimus. & ibi in gl. & de significatione huius dictionis bannum, vide in alphabeto, in dictione, bannū.vñ si hoc uerbum,bannū,in aliquo est declaratum per legem municipalē.vel consuetudinē,illi standū est, illo loco,arg.ff.de legibus.l.si de interpretatione.& l.minime. de fundo instructo. l.cū delanionis.§.asinā.& C.quæ sit longa cōsue.l.1.& 2,& ibi no.sed vbi hoc per. l.municipalem vel consuetudinem non est declaratū,qualē effectū de iure intelligat.hr̄e.colligi pōt ex intētione eius,qđ agit̄,vt alias dr̄.ff.locati.l.si vno.§.1.Si.n.
8 intendat ad notificationem † vel p̄minationē publicā,hēbit vim edicti,qđ qñq; ad notificationē,qñq;ad comminationē p̄ponit̄.vt patet.ff.de iudi.l.ad peremptorium.cū.ll.sequentibus.de iu.om.iud.l.si quis id.qđ.C.cōmi. vel epist.per totū.& d.§.1.de statutis p̄ libertatē eccleſiæ.Si.aūt intendit̄ ad pen̄e impositionē,tūc intelligat̄ publica deiectio,de qua.s̄.dixi,& hēt similitudinē cū excōicatione, vt sit q̄dā secularis excōicatio,vt sicut excōicatio deiicit a cōione eccleſie, vt.ex̄.đ ex cep.c.cū inter. R̄.priorē.& de sent. excōi.p̄ totū. sic & bannū deiiciat a publicis actib.bānitū. Ar.ad hāc similitudinē ī vsibus feudo.10.col.hic finit̄ lex deinde cōsuet.regni incipiunt. vltra prin. dū dicit.quēadmodū excōicatū,vel a rege bānitū &c.& d.auth. Itē nulla cōitas.& Itē q̄cūq; cōitas.uñ sicut excōicatio qñq; fit,& imponit̄ a iure,& dr̄ canō late sn̄ia vt qñ qs incidit in excōicationē ipso iure sine sn̄ia hoīs, vt iniiciēs manus violētas in clericū, vt.17.q.3.c.si q̄s suadāte.Ita & bānium qñq; sit iure.vt.d.auth.Itē quacūq; cōitas Qñq; vltra talem excōicationem cōtinet relegationē &deiectionē de territorio iudicantis,& hoc ēt depositionē publici officii. vt. ff. de decur.l.2.in prin.ibi.alicubi & alibi,ex bannitus.i.foris,& extra publice deiectus, & alicubi simpliciter bannitus. ban-
9 nū igitur † vel baniri, denotat quandam deiectionem extra bonum publicū, & sic quandā secularē excōicationē,vt p̄dixi.vñ bannitus a publicis officiis & actionib.repellit̄ ad instar
10 excōicati.extra de sn̄ia excōicationis.c.decernimus.li.6.† Vlterius bannum qñq; cōtinet simplicem relegationem.i.īterdictum territori iudicantis,qñq; non. Nam aut pœna banni imponit̄ p̄ delicto, aut pro contumacia & intelligo q̄ sit pena cōtumaciē.quotiēscūq; alia pæna est imponenda pro delicto ex.l.municipali vel cōsuetudine. Primo casu siue in pñte,siue in absente lata sit banni sn̄ia, intelligo eā hr̄e duplicē effectum.s.relegationis, & per hoc priuationis publicorū bonorū,& deiectionis extra territoriū iudicantis quē vñr offendisse,ar.in cōsti.ff.§.hęc aūt tria volumina.ibi, & reiiciantur ab ea ciuitate &c.Et quia hic est cōis intellectus vulgi.ar.d.§. asinā.in l.cū delanionis.de fundo instruc.Et q̄a simile est re-
11 legationi,q̄ similiter † fit p̄ deiectionē & īterdictionē territorii,& fertur in præsentē, & absentē, vt dictum est. Itē hēt fm effectū.s. interdictionem iurisdictionis,& actuū forēsium,vt s̄.p̄xime ad sīlitudinē excōicationis. & hoc,siue inteueniat, exp̄ssa bonorū publicatio,q̄ qñq; fit in relegatione,ut ī auth. de incestis nup.§.1.siue nō, Nec intelligit̄ tacita publicatio, si non fiat exp̄ssa,vt dr̄ in relegato.vt.ff.de inter dic.& in relega.l.relegati.Scđo vero casu,si quidē sine publicatione bonorū,vnū solum habet effectū.s. cuiusdā publicę excōicatiōis secularis,quā pōt tollere purgando contumatiā, vt extra de ver.sig.c. ex parte.Si vero fiat cū publicatione bonorū, tunc habet duplicem effectum.s.excōicationis publicę secularis vt dixi & annotationis seu publicationis bonorū. & hūc fm effectū postea veniendo & parendo non tollit.Primū aūt bene tollit,parendo & veniendo,& tunc cognoscetur de delicto,& de ista annot.bonorum habetur.ff. & C.de reqrē.reis.
12 per totum.Multos † alios effectus habent talia banna, fm diuersa statuta & consuetudines ciuitatū.Et de materia istorū bānitorū multa dixi.C.de his,qui ad ec.confug.l.si seruus. & de hær.insti.l.1.& per Gand.de bannitis ex maleficio.& ff.ad
13 Treb.l.ex facto.§.ex facto. Et quod † bannū in cā ciuili possit proponi,facit gl.ff.de uentre inspici.l.1.§.ex hoc rescripto.de suspec.tuto.l.3.de admi.tu.l.1.C.qui bo.ce.pos.l.1.in fi.gl.& a tali banno poterit appellari,vt no.glos.ſ.de requi.reis.l.1.&
a quia succedit loco mulctæ,[a] vt no.in gl.d.§.ex hoc rescripto & in mulctis appellatur.C.de ap.& in mulctis.

ADDITIO.

a ¶Loco mulćte succedit bannum. vide Bal.in l.1 in ver.& si statutum.C.de his quæ pœ.no.Item bannum æquiparatur mulćtę. gl.in l.1.§.ex hoc rescripto. ff. de ven inspi.Item bannum dicitur potius mulćta, quam pœna,cum per contumaciam irrogetur.Bal.in l.in exercendis.in ver.sed quæro,nunquid.C.de fi. instru & Ale.in l.infamem. de publ.iudi.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriarum æstimatio, an fiat secundum tempus rei iudicatæ, vel secundum tempus illatæ iniuriæ. & nu.3.*

2 *Tabellio, factus decurio,torqueri potest pro instrumentis falsis factis ante decurionatum.*

4 *Damnum aut iniuria dici non potest, quod legis authoritate factum est.*

Quæst. II.

1 **Deinde** † quæro, statuto cauet̄, q̄ bannito pro re pecuniaria,nō fiat rō,nisi cōtingat eū in persona feriri. aliqs dānū dedit tali bānito ī reb.suis. Iste bannitus agebat de dāno dato,& pendente qōne fecit se eximi de bāno,q̄ritur, au conuentus debeat condēnari? Et primo vr̄, q̄ non, qa iniuriarū æstimatio non fit fm tp̄s rei iudicatæ, sed fm tempus illatæ iniuriæ,ff.de iniur.l.iniuriarū estimatio.cū concor.ibi in gl.no. & pro hoc eo.tit. l.seruo aūt.de pe.l.1.in prin.si quis cau.l.qui añt. §.illud.& de dā.infec.l.damni.§.Sabini.& quod no.in brocardis de tp̄um consideratione,sub ru
2 bricella,tempus litis cont.spectandum. Et quia tabellio † factus decurio, torquetur pro instr̄is falso factis ante decurionatum. C.de fal.l.si quis decurio.In p̄rium facit quod specta
3 ri † debeat tēpus sn̄iæ,quo exemptus est de banno,sicut dr̄ de actione tutelæ, q̄ nascitur durante tutela, sed non intētatur nisi ea finita,vt ff.de tutel.& ra.distra.l.1.in fi.& l.nisi finita.& pignoratitia similiter nascitur,sed non intentatur nisi pecunia soluta,vt ff.de pig.act.l.si rem.§.omnis. & ibi in gl.sic potest dici in proposito, quod actio. l. Aquil. & iniuriarum fit nata statim dāno dato vel iniuria illata sed intentari nō possit eo existente in banno, sed eo exempto de banno,sic,& q̄a sufficit hr̄e ius tp̄e diffinitiuæ sn̄iæ, licet non habeatur tp̄e litis cont.ff.de peculio quæsitū.& de rei ven.l.finaūt.§.2.& in illo brocardo,de tp̄um consideratione,rubricella, tp̄s rei iudicatę spectandum. Primum puto verius, q̄a cum authorit.
4 † statuti eo existente in banno potuerit impune damnificari & iniuriari,non pōt dici dānum,nec iniuria quod authoritate legis factū est, vt. C. de adulter̄. l. Gracchus. & per p̄ns impunitum esse debet quocūq; tēpore, ne qs authoritate legis decipiatur, vt. C. de his qui ve. ęta. impet.l. 1.Nisi quis forte diceret p̄dicta fore vera,vbi verba statuti loquerent̄, q̄ dānū & iniuria illata bānito, foret impunita.Sed vbi dicerent, qđ non fiat ratio bānito, posset intelligi existēti in bāno, sed eo exempto fieri debeat, cum cesset cā.tm̄ qđ prius dixi,obtinui defacto Pergami, vbi est tale statutū.& de hoc dixi. C.de hę re.authen. idem de Nestorianis. & vide qōnem disputatam per Ia.de are. quę incipit,statutum est in ciuitate, q̄ bannito rō nō fiat.de qua.ſ. dicet̄.& vide etiā aliā qōnem, quā posui. ſ.ver.sed qd si statuto caueat̄, q̄ bānitis nō fiat rō.& qđ nota ui in simili qōne.ff.de bo.pos.p̄ tratab.l.1. §.vocantur autem.

SVMMARIVM.

1 *Statuto, si caueatur, q̄ querimoniæ bannitorum non audiantur per se, nec per procuratorem. vnus non bannitus cepit agere per procuratorem pro iniuria sibi illata,& pendente causa fuit bannitus, ex alia causa, obijcitur procuratori bannum sui clientuli, quid iuris.*

2 *Facta quæ destruunt, impediunt faciendam.*

Quæst. III.

1 **Item** † quęro, statuto cauetur, q̄ querimoniæ bānitorū nō audiantur per se,nec per procur.unus non bannitus cepit agere per procur.pro iniuria sibi illata, & pēdēte cā fuit bannitus,ex aliā cā,obijcitur procuratori, q̄ non pōt in cā procedere obstāte banno & statuto, quæritur q̄d iuris. et vr̄ istū procur.debere audiri, quia ille qui exceptionē bāni opponit,eam acquisiuit post accusationem de se factā, & sic quasi præuentus non dēt audiri, ar.ff.de iurisdom.iud.l.cū quædam puella.de iud.l.si quis ex aliena. & ad municip.l.incola. In p̄rium uidetur, q̄a si accusator habet ius accusan

Source : BIU Cujas

di tempore accusationis datæ, postea hȓe desinat, non auditur. ff. de accus. l. hos accusare. §. hoc beneficio & pro hoc. ff.
2 de suspec. tut. l. post finitam. Item † quæ impediunt faciẽda, destruunt iam facta. ff. de fideius. l. Vranius. & vt in pos. leg. l. si pecuniæ. §. qui fideiçō. Et hanc tenet Dyn. per d. l. post finitam. vbi de hoc dixi, secundum eum, & pro hoc. ff. de liber. agnoscen. l. 3. §. quia Plautianum. Cõtrarium determinauit D. Lambet. Rampo. s. ꝙ procur. debeat audiri, in quęstionib. Bonon. disputatis in secunda specie. sed opi. Dy. puto veriorem, & eam vidi seruari.

SVMMARIVM.

1 *Banni exceptio an obstet illi, qui acquisiit iura & actiones a bannito, & num. 6. & 9.*
2 *Vitium inhærens rei aut personæ, non purgatur per variationẽ successoris.*
3 *Exceptiones obstantes accusatori, obstant etiam successori.*
4 *Iudicium idem de similibus.*
5 *Dolus cedentis, non debet nocere bonæ fide cessionem accipienti.*
7 *Actio vtilis creditori, non debet lædi, propter bannum debitoris.*
8 *Fideiussor an possit opponere compensationem eius, quod debetur excommunicato vel bannito, remiss.*

Quæst. IIII.

1 Item † quæritur. aliquis acquisiuit iura & actiones a bannito, quæritur an exceptio banni sibi obstet? Et vȓ ꝙ non, vt ff. sol. mat. l. si cum dote. §. si patri. vbi de hoc dixi, ſm Dy. de noua. l. si quis delegauerit. & l. doli. vbi de hoc plenissi. dixi, ſm Dy. & alios. & ad idem de doli exceptio. l. apud
2 Celsum. §. si cum legitima. In contrarium vȓ, quia † vitium inhærens rei non purgatur per variationem successoris. ff. de reg. iu. l. quod ipsis. & l. aliud. §. fi. & C. de acq. pos. l. vitia. ergo nec vitium cohęrens personæ. Item cõstat, ꝙ semper nocet, qñ vtitur accessione authoris, sed hic semper vtitur, cum nitatur ex cessione eius, vt ff. de ꝺ̃h. emp. l. dolia. §. 1. Præterea, si cessat ratio &c. Sed ratio cessat, vt dic. l. si quis delegauerit.
3 D. Iac. de Are. Primo arguit † quod obstet exceptio, ꝙa exceptiones obstantes accusatori, obstant etiam successori. ff. cõmuni di. l. in hoc iudicio. §. si conueniat. & de rei ven. l. si a Titio. & ne alias veniat ad id, quod lex noluit. ff. pro so. l. idem. de tuto. & cur. datis ab his. l. scire. §. 1. & C. de vsur. rei iu. l. fin. Nam si admitteretur cessionarius, de facili posset fraus fieri statuto. quod esse non debet, quia decreta prætorum nõ debent esse illusoria. ff. de iud. l. si prætor. & C. de bo. quę liber. l. fi. §. pe. Item qñ denegantur actiones alicui, eo, quod nõ confert per l. C. de colla. l. posthumo. & l. filiæ. & ff. de col. bon. l. 1. §. si frater. & §. si duob. si alicui cedantur tales actiones, non potest eas exercere, cedente existente in contumacia nõ cõ ferendi, ꝙa nemo plus iuris &c. ff. de reg. iu. l. nemo. & de ac-
4 qui. re. do. l. traditio. a simili in casu proposito, † ꝙ sicut bannitus repellitur, ita & habens cessionem ab eo, quia de similibus idem est iudicium. ext. de translatione. c. inter corporalia. & ff. ad l. Aquil. illud. in ꝺ̃rium vȓ. Nam si filius in magistratu statuit ius iniquum, vel illud impetrauit ꝺ̃ creditores suos, vt agere non possent ꝺ̃ eum ad tempus, ipse utitur eodem iure ꝺ̃ debitores suos. ff. quod quisque iuris. l. 1. quod secus est in hñte causam ab eo, vt eo. ti. l. 3. §. si filius. Ergo idem in habente cessionem a bannito, cum ẽt habeat utilem suo nomine. C. de hær. uel actione uen l. emptori, per quam etiã dño præfertur. ff. de procur. l. in causæ. & l. procuratore, & ꝙa
5 † dolus cedentis, non habet nocere bonæ fide cessionem accipienti. ff. de periculo & commo. rei uen. l. dolum. ff. de peculio. l. in summa, & quæ infra cre. l. qui debitore. Item quia exceptio banni, personæ banniti cohæret, & eius personam non egreditur, ar. ff. de excep. l. exceptiones. ff. de const. prin. l. 1. & de censib. l. ætatem. Item mutata persona actoris, vȓ actio mutari. C. de impo. lucra descriptio. l. si. circa med. li. 10.
6 & pro hoc ff. de sol. l. cum quis. in prin. † Quidam distinguũt. Aut hẽt causam onerosam aut lucratiuã, ut primo casu audiatur, secundo non, ar. ff. de do. exce. l. apud Celsum. §. de authoris. & statim dicetur. Et non ob. quod dictum est, ꝙ exceptio, quæ obstat authori &c. quia illud obtinet in except. rei cohærentib. Non ob. similitudo inducta de non conferente, quia ipso iure denegantur actiones. sed bannito cõpetit actio, sed submouetur exceptione banni, eius personæ cohærentis. Alij indistincte dicunt, quod debet vti cessione cũ sua cã, cum suisque uitiis tã personæ, ꝙ rei cohærentib. siue hẽat ex cã onerosa, siue lucratiua, ut d. §. de auth. & de acqu. pos. l. Pompo. §. cum quis. ſm istos erit dña, deleget debitor bãnitus, quo casu seruabitur illa distinctio, ex cã lucratiua, uel nõ, vt ff. de doli excep. l. pure. §. pe. cum concor. Aut iura cedat, quo casu obstat cessionario, banni exceptio, ut d. §. cum quis & d. §. de authoris, nisi ad cedendum ante bannũ fuerat obligatus, ar. ff. de ali. iu. mu. cã fac. l. ex hoc edicto. §. fi. de in diẽ adic. l. 1. §. sed Marcellus. & de nox. l si qs a multis. §. fi. vel nisi cederet creditori suo, cui ante bannũ erat obligatus, & maxime, si haberet bona obligata, quia tũc hȓet utilẽ actionẽ,
7 ut C. quæ res pig. ob. possunt. l. nomen. & ff. de pig act. l. si conuenerit. Nam † propter bannum debitoris non potuit creditori sua utilis actio ledi, ar. ff. de ali. iu. mutã cã fac. l. 1. & C. de pig. l. debitor. & dȓ potius actio addi, quam transferri, ar. d. l. si cum. §. Item si seruum. Tertia est sententia, ut si bona fide cessit ex causa onerosa, non obstet banni exceptio, alias sic, ut l. si a debitore. alias ꝙa debitore. quæ in fraudem creditorum. Iac. de Are. & uide ad prædicta, quæ dixi. ff. de procur. l si quis in rem suam. quæ iudicio meo continent ueritatem. &
8 uide qõ. Iac. de Are. disputatam per eum. An † fideiussor possit opponere compensationẽ eius, quod debetur excõicato vel bannito? & tenet ꝙ sic, & est mihi q. 285. & incipit, an fideiussor. & uide Dy. de reg. iu. c. cum quis in ius succedit. li. 6. & de hoc ẽt tetigi. ff. finium regun. l. 3. §. si cõem, quæ bene facit, quod cessionarius agere possit non obstante uitio personali cedentis, & vȓ gl. expressa. ff. de ædil. edic. l. cum mancipium. in vlt. gl. ubi de hoc tetigi. Doct. consueuerunt distinguere, aut ille, cui cessio est facta, est simplex procura. aut in
9 rem suam. Primo † casu obstet sibi exceptio, ꝙa repræsentat personam dñi. & iõ eiusdem debet esse conditionis, ut ff. de procur. l. sed & hæc. §. defendere. Secundo casu, qñ in rẽ suã. distinguunt, aut habet cessionem ex causa lucratiua, & sibi obstet exceptio, aut onerosa, & tunc non, per l. ff. de doli excep. l. apud Celsum. §. de authoris. Sed ꝺ̃ hoc vȓ gl. Azo. quæ est eadem l. §. sed cum legitima. quæ vȓ sentire, ꝙ ẽt hñti cessionem ex causa onerosa, obstet exceptio. Sed rñderi põt, ꝙ illa gl. loquitur, qñ ex delicto cedentis seu dolo oriebatur exceptio, quia dolus erat adhibitus circa ipsam actionem cessam, in casu aũt proposito licet exceptio bãni oriatur, ex delicto cedentis, quo ad bannũ, tñ nullum delictũ est circa cessionem. Vnde exceptio banni non tangit ius cessum, sed solum personam banniti. Ia. de Bel. dicit, quod consuleret cessionem fieri ex causa non lucratiua, & ꝙ intentaretur utilis suo nomine, non directa nomine cedentis. & sic omniũ saluatur opinio. De hoc ẽt dixi. C. de hæ. uel actione ue. l. emptori, & tangitur hæc quæstio per Dy. in habente cessionem ab excommunicato, ext. de regu. iu. cum quis in ius alterius succedit. li. 6. Et uide etiam de hoc in quæstionib. Bart. Brix. q. c. quæ incipit, quidam cum esset excommunicatus. & qđ dicetur ſ. versic. item quæro quęstionem antiquam. & uide Guid. Sed pone quæstionem. statutum est quod quicunque non iuerit in talem exercitum, & uers. seq.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus si agat contra alium bannitum, an audiendus, stante statuto, ꝙ bannito non fiat ratio, & nu. 3.*
2 *Hæreticus admittitur in testem contra hæreticum.*
4 *Banni exceptio, an impediat litis contest.*

Quæst. V.

1 Item quęro, cõiter † cauetur statutis ciuitatũ, ꝙ bannito nõ fiat rõ. Ecce quidã bannitus agit ꝺ̃ aliũ bãnitũ. conuentus excipit de banno. actor replicat de banno. q̃ritur quis audiatur? Vȓ ꝙ actor non audiatur, nõ obstante replicatione, quia bannito concedit sola defensio, vt C. de accus. l. seruos. alias, si qs seruos. non aũr impugnatio, ut ext. de exce. c. cum inter. R. priorem. ubi de hoc. & maxime per Innocẽ. in c. cum dilectus. & pro hoc. ff. so. ma. l. uiro. cum his, quę ibi no. & dixi. & hanc q. tetigi eo. ti. l. cum mulier. & C. de inoffi. test. l. in arenam. quis. n. non põt alij obiicere crimẽ, quod in se habet. ext. de sta. mo. c. ea, quę. §. si uero. & ibi in gl. & hęre-
2 ticus † admittitur in testẽ ꝺ̃ hæreticũ, vt de hære. c. in fidei fauore. li. 6. & obijcienti excep. excõicationis, non põt replicari, ꝙ sit excõicatus, ext. de excep. c. dilecti filij. ubi de hoc plene per Ber. & Inno. nec aduersus excep. doli, conceditur doli replicatio. ff. de doli excep. l. apud Celsum. §. Marcellus. ubi de hoc dixi. Et ad prædicta faciunt no. de excep. c, cum a nobis. & in Spec. de teste. §. 1. uer. sed nunquid excõicatus. Iac. Butr. hanc qõ. plene & subtiliter disputauit in his terminis. Duo banniti ad inuicem contraxerunt, agit unus ꝺ̃ alium, conuentus excipit. ꝙ actor est bannitus, actor replicat ꝙ & & ipse reus est bannitus, quæritur quis eorum debet audiri, cum statuto caueatur, ꝙ bannitus non audiatur in agendo, nec defendendo, quicũque. n. audiatur in agendo, statutum offendi uidetur. Post multa allegata pro & ꝺ̃ determinando
3 tenuit, ꝙ † actor audiatur, non obstante excep. banni per reũ proposita. Et quod fortius & plus est, ꝙ actor etiam per iudicis officium repelli non possit ab agendo. quod videbatur per l. 1. ff. de postu, l. quos prohibet. ubi de hoc dixi. & ext. de excep. ca. pia. in fi. li. 6. quod sic probat. Iudex supplere potest in iure, non facto, C. vt quæ desunt aduoca. l. 1. & ibi no, sed allegare actorẽ bãnitũ, facti ẽ, ergo iudex, cui nõ est hoc notũ, ut iudici, supplere nõ põt. & dicit qõ. expeditam per l. C. de adul. l. qñ Alexandrũ. ubi accusãtori vera obstabat exceptio

Source : BIU Cujas

ptio repellens ipſum accuſatorem ab accuſando, ſed quia le ge prohibente reus ipſam excep. opponere non poterat, non obſtante excep. in cauſa proceditur, & iudex talē excep. non ſupplet. Et pro hoc bene facit. ff. de adult. l. 2. §. qui hoc dicit. & l. ſi maritus. §. præſcriptiones. Item in tali actu iudex repre ſentaret perſonam partis, ar. C. de iudi. l. properandum. §. cū autem. & de euic. l. ob cauſam. Ergo non debet ſibi licere, ꝙ parti non liceret, ar. ff. de ui & ui arm. l. cum fundus. Sed in l. quos prohibet. pars erat habilis ad opponendum, & ideo iu dex ſupplere poteſt. effectum prædictæ qōnis poſui. C. ut ne mo priuatus titulos, & cætera. l. 2. & ibi recurratur, vel ad ori ginem ipſius quæſtionis, ſi quis habeat. Et vide etiam ꝯ. in qō
4 an †exceptio banni impediat litem conteſtari. verſ. his expe ditis. Alij dicunt, aut replicans, qui eſt in pari cauſa turpitu dinis, tractat de damno vitando, & replicare poteſt, aut de lucro captando, & non poteſt. Et pro hoc. d. l. apud Celſum. §. Marcellus. & quod iudex poſſit ſupplere de facto propter inhabilitatem perſonæ, facit ff. de procur. l. ſi filiusfa, §. milites. & quod ibi no. & vide ſimilem quæſtionem. ſupra prima parte, ver. Paduano ſtatuto.

SVMMARIVM.

1 *Filius an poſſit patrem bannitum occidere impune, vel ſeruus dominum, ſtante ſtatuto, quod bannitus poſſit impune occidi.*
2 *Vitæ multo magis parcendum, quàm famæ.*

Quæſt. VI.

1 **Item** quid † ſi ſtatuto caueatur, ꝙ bannitus poſſit impu ne occidi. nunquid filius poſſit occidere patrem, vel ſeruus dominum, vel libertus patronum bannitos? vī ꝙ ſic, per l. ff. de reli. l. minime. Dy. videtur ſentire contrarium per l. 1. ff. de adul. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. liberto. alias
2 eſt ſub l. imperatores, quia cuius famæ † parcendum, multo magis vitæ, vt ibi dicitur. Et idem dicit de domino & vaſal lo. Dyn. Et ad l. minime poſſet reſponderi, ꝙ ibi loquitur in caſu ſpeciali, ſcilicet in patre oppugnāte patriam & liberos. & vide ꝯ. verſ. Item ſuppoſito prædicto ſtatuto.

SVMMARIVM.

1 *Filius an teneatur alere patrem bannitum.*
2 *Patrem hæreticum an filius alere teneatur.*
3 *Statutum diſponens, quod pater non teneatur alere filium, vel contra, an valeat.*
4 *Bannum & excommunicatio, parificantur.*
5 *Mulier, quæ exegit dotem, an teneatur alere virum bannitum, vel excommunicatum de bonis dotalibus.*
6 *Intellectus. l. vbi adhuc. C. de iure dot.*
7 *Receptare, verbi, vis & ſignificatio. remiſſ.*

Quæſt. VII.

1 **Sed** †nunquid filius tenetur alere patrem bannitum, vel legum contemptorem? dic ꝙ ſic, in auth. de inceſt. nup. §. ſi vero cōtigerit, & quia perſona patris & patroni ſanc ta & honeſta debet videri filio, & liberto, etiā ſi ſint turpes. ff. de obſequijs lib. l. liberto. & l. 1. in fi. & l. honori. & l. licet.
2 Et †an teneatur alere patrem hæreticum. ui de quod no. xxx. diſtin. c. 1. Et prædicta faciunt, ꝙ filij receptantes patres ban nitos uel hæreticos, non puniantur pœna receptatorum. & pro hoc. ff. de recepta. l. fi. & quod dixi ſ. in 1. par. rubricella,
3 an valeat ſtatutum, ꝙ pater non teneatur alere filium, vel econtra, & quod no. de liberis agnoſcen. l. necare, & l. ſi quis a liberis. ver. ex quo colligit Ia. de Are. & uer. ſeq. Et pro hoc bene ext. de ſent. excom. c. inter alia. & 11. q. 3. c. qm̄ multos.
4 †Nam bannum & excommunicatio parificantur, in vſibus feudo. hic finitur lex, deinde conſuetudines regni incipiūt. c. 1. Item reperi in ſcriptis Doct. fuiſſe terminatum Parmę in uxore recipiente maritum bannitum, per l. 1. C. de repud. ibi, non mutet uxor effectum. Et quia debet participare infortu nium mariti. ff. ſo. ma. l. ſi cum dotem § ſi maritus. Et, ꝙ hoc etiam bene facit, quod no in Spe. de dona. inter vir. & vxo. §.
5 formantis. uer. ſed quid ſi vir eſt in banno. ubi tenet, ꝙ †mu lier quæ exegit dotem ſecundum for. l. ubi adhuc. C. de iure do. tenetur alere virum bannitū & excōicatum de fructib. dotis. Sed quod non excuſatur in totum, ſed mitius puniat,
6 innuit. d. l. ſi. de receptato. Sed †in alijs coniunctis, credo eā loqui, non in patre, vel uxore. Et de iſta materia receptatio nis bene no. per Gan. ti. de receptatoribus malefactorum, & de bannitis pro maleficio, ver. alia etiam queſt. ubi quæritur an vniuerſitas dicatur receptare, ita ꝙ puniatur pœna ſtatu ti, ad quod facit. ff. de ſer. corrupto. l. 1. §. 1. & l. doli. & de ſer.
7 fug. l. quicunque. & de ſignificato huius verbi †receptare, ui de quod no. per Arch. extra de hær. c. 2. li. 6. & in alphabetto, dictione, receptare.

SVMMARIVM

1 *Morari vbi quis dicatur.*

Quæſt. VIII.

1 **Vidi** † etiā dubitari, an uniuerſitas dicatur receptare bā nitū ſi tranſiuit ꝑ villā publice, & ibi bibit in taber na, & ſtatim receſſit? allegabā ꝙ non, ꝙa qui corporaliter eſt in vno loco, & uoluntate & mente in alio, vī eſſe in eo loco, in quo eſt mentaliter, non in quo eſt corporaliter. ff. de cap. & poſtli. reuerſis. l. nihil. & quia non videtur ibi morari, vbi eſt ad tempus modicum. C. de verb. ſigni. l. 2. vbi de hoc dixi. ff. de hære. inſti. l. ex facto. §. rerum. & §. cū fundus. de le. 3. l. quæ ſitum. §. fi. & l. ſi ita legatum. & l. ſi fundum. & de iudi. l. hæ res abſens. §. 1. & videtur expreſſum. & ita tenet Odof. ff. ſi ſeruus expor. uen. l. pe. & ibi de hoc dixi. Et uide de iſtis rece ptatoribus aliam quæſtionem. infra. verſi. quæro etiam, ſup poſito ſtatuto. & vide Gui. verſi. ſed pone quæſtionem de fa cto, ſtatutum eſt Bononię, ꝙ aliqua villa.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod homicida non poſſit ſolui a banno, niſi pace acceptа ab hærede occiſi, & ꝙ tenens quid de bonis paternis, præſumatur hæres. filius pro morte & cęde patris recepit centum, an ex eo dicatur patris hæres.*

Quæſt. IX.

1 **Item** †quæro ſtatutum eſt in ciuitate, ꝙ homicida non poſſit exire de banno, niſi pace accepta ab hærede occiſi. & ꝙ tenens de bonis patris, præſumatur hæres. filius pro pace facienda de morte patris, recepit centum, nūquid per hoc videatur eſſe hæres patris? uidetur quod non. ff. de ac qui. hæredi. l. pro hærede. §. ſi ſepulchrum. vbi de hoc dixi. de ſepulchro violato. l. quæſitum. & ibi de hoc dixi. Et pro hoc, de his, qui diece. vel effu. l. ſi uero. §. hęc actio. & C. arbitrium tute. l. eum, qui. vbi de hoc dixi. In contrarium videtur. quia iſtud eſt receptum contemplatione mortis patris, arg. ff. ad Tertul. l. 2. §. adoptiui. & de ſuis & legitimis hæredibus. l. in ſuis. Et hanc puto veram, ſuppoſito dicto ſtatuto. & pro hoc inſti. de hære. qualitate & differentia. §. pe. & d. l. pro hærede. in prin. Si autem verba ſtatuti dicerent, ꝙ non poſſet exire de banno, niſi haberet pacem a filiis occiſi, tunc non videat eſſe hæres. & ita loqui poſſunt iura contraria. Et de hoc vide. d. l. quæſitum. ff. de ſepul. vio. & in Gan. de tranſactio. de ma leficiis faciendis verſic. pone ſtatuto caueri, quòd ſi bannitus habuerit pacem.

SVMMARIVM.

1 *Vniuerſitas repreſentat vnum corpus.*

Quæſt. X.

1 **Quid** † ſi ſtatuto caueatur, ꝙ banitus non poſſit exire de banno, niſi pacem habeat, & ſoluat centum. Quædam vniuerſitas erat in banno, an ſit neceſſe, ꝙ omnes de vniuerſitate ſingulariter habeant pacem, & ſoluant cen tum dic ꝙ non, cum fuerit vnum factum tm̄, & vniuerſita tis, non ſingulorum, & ideo ſufficit pacem fieri a ſyndico, no mine vniuerſitatis, & ſemel tm̄ ſolui centum. pro hoc. ff. qđ cuiuſq; vniuerſitatis. l. 2. ibi, qđ non erit, hic dicendum quaſi a plurib. &c. Vniuerſitas. n. vnū corpus reꝑſentat. vt. ff. de fide iuſſ. l. mortuo. & hoc tenet iꝑe Gā. tit. de bānitis, ꝙ maleficiis. ver. Itē ſi ī ſtat. ꝙtineat, & Gu. ver. fit ſtatutū ī aliqua ciuitate.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante ꝙ homicida pacem habeat ab hærede occiſi, antequam, a banno ſoluatur, & plures hæredes adſint, an ab omnibus pax habenda.*

Quæſt. XI.

1 **Sed** †quid ſi ſtatuto caueatur, ꝙ homicida non poſſit ex trahi de banno ſine pace facta cum hærede occiſi. oc ciſus dimiſit plures hęredes, nunquid ſit opus ꝙ habeat pa cem ab omnibus. vel ſufficiat habere ab uno? Vide ſupra ter tia parte verſic. Item quæro aliam vtilem quæſtionem, ſtatu to cauetur, quòd qui occidit.

VMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, ꝙ pro morte patris pax habeatur ab hærede, an ſufficiat ha beri, per tutorem vel curatorem minoris.*

Quæſt. XII.

1 **Item** †nunquid ſufficiat tunc pax facta per tutorem vel curatorem minoris? dic ut dixi. C. de pactis, l. pactū curatoris. & in Gan. de tranſ. ſuper maleficiis. ver. Item pone, quòd Titius percuſſit & vulnerauit. Et uide de iſta materia alias quæſtiones. ſupra ſecunda parte. ver. Item quęro, an va leat ſtatutū, qđ eſt in multis ciuitatibus. & verſic. ſequentib.

SVMMARIVM.

1 *Banniti noſtri temporis, comparantur deportatis.*
2 *Bannitus habetur pro confeſſo, lege municipali.*
3 *Banna per quos dentur.*
4 *Bannitus & deportatus, quid differant. Et in quo conueniant. nu. 5.*
6 *Similitudo una ſola poteſt vincere multas.*
7 *Bannitus an poſſit conſtituere procuratorem ad defendendum.*
8 *Ceſſionarius non poteſt per procuratorem agere.*
9 *Ceſſionarius an agere poſſit non obſtante banno cedentis.*
10 *Bannitus an poſſit hæres inſtitui.*
11 *Res diiudicanda eſt ſecundum naturam, quæ eſt in ea & maxime poteſt.*
12 *Bannum in multis conuenit cum relegatione.*
13 *Damnatus crimine, ex quo ſequatur bonorum publicatio, an ęquipollet deportato.*

Source : BIU Cujas

14 *Ciuitatis amissio, est media capitis diminutio.*
15 *Effectus duo coniuncti, vbi a iure imponuntur ad vnam causam, facta mentione de vno, aliud subintelligitur.*
16 *Pœnę alię pro criminibus imponuntur hodie de facto, quam olim per iura communia.*
17 *Pęneseruus nemo hodie efficitur, qui bene sit natus.*
18 *Fuga lata.*
19 *Bannitus intelligitur deiectus a publicis bonis, officiijs, honoribus & actib.*
20 *Testamenti factio, est iuris publici.*
21 *Excommunicatus an habeat testamenti factionem.*
22 *Cum excommunicato participare non licet.*
23 *Excommunicatus contrahere potest.*
24 *Bannito, excomunicato, vel deportato, an alimenta possint legari.*
25 *Bannum & bonorum publicatio, an extendantur ad bona postea quæsita.*

Quæst. XIII.

Item quæro qōnem antiquā & rotatam per Doct. antiquos. quid de bannitis nostri tpis. s. quib. æquiparētur, & an possint hęredes instituí? Circa hoc est sciendum, ꝙ Accursius insti. quibus. mod. ius pa. po. soluitur. §. relegati. in
1 vltima glo. dicit † bannitos nostri tpis, comparari deportatis, si maleficium ex quo bannitus est, est tale, ex quo de iuris cō suetudine vel statuto loci, perdant ciuitatem, & bona, alias equiparantur relegatis. & hanc gl. secuti fuerunt multi antiqui doctores, & aduocati. Sed postea per multorum scripta reprobata est. Et primo incipiam a Federico de scalis, legunlatore, qui de hoc tetigit in quæstione, quam disputauit de bannito propter homicidium, quem pater heredē instituit, ꝙ postea iura hereditatis paternę cessit auię, an illa auia agere posset pro illa hęreditate. & incipit quęstio, Titius filiusfa.
2 & tenuit quod poterat, & declarans † quod ex. l. municipali bannitus habetur pro confesso, & captus decapitatur, & eius querelę non audiuntur. hęc dixit, vt quæstionem declararet & solutionem fortificaret. Dixit aūt hunc Titium sic banitum, non esse deportatum, nec haberi, ꝑ deportato. & gl. illam induxit pro se loquentē de maleficio, propter quod de iuris consuetudinē vel statuto perdebat ciuitatem, & bona assumebat. Primum, Certum est istum bannitū de iure non perdere bona, vt. C. de bo. danna. authē bona. Itē, nec per statutū, cuius pęna erat limitata, vt patet ex superioribus. Item nec ꝑ consuetudinē, cū igit talia banna sint ꝯ iura cōia, non sunt extēdenda. vt. ff. de reg. iur. qđ contra. & eo. ti. c. quę a iu
3 re. lib. 6. Itē dātur † per defensores ciuitatum ve. per prędes ꝓuinciarum, qui deportare nō possunt. ff. de. le. 3. l. i. §. deportatos. de officio prędis. l. illicitas. §. qui ꝓuincias. vbi de hoc dixi. Et pro hoc 2. q. 6. biduum. vers. si quidem. & ibi no. Item dantur ꝯ absentem contumacem. & absens deportari non pōt. C. de accus. l. absentem. & ff. de pęn. l. absentem. & vide quod no. ff. de interdictis & relega. l. inter pœnas. & l. seq. Ergo concluditur talē bānitum pro deportato non haberi, nec etiam infamia notari, licet eius opinio sit grauata. C. de req ren. reis. l. fin. Alij doct. addunt pro dissimilitudine deportati
4 & banniti † quia deportatus manere debet in insula sibi affignata. bannitus aūt pōt ire, quo vult ext. locum sibi prohibitum, vt ff. de interd. & relegatis. l. exilium. Item vt patet ex superiorib. snīa banni non requirit cōtestationem, snīa deportationis sic, vt ff. de publi. iud. l. ordo. & de adult. l. adultera. Item deportatus non audit post deportationem. ff. de pœ. l. diui. & l. moris. §. iste. bannitus aūt auditur ad instar eius, qđ dī de aduocato. C. de requiren. reis. l. 1. & 2. & dixi. C. de epis.
5 & cle. l. raptores. † Dicam ergo cum Nicolao de Matarellis, in q. de qua dicam. ſ. in Spec. par. 3. vbi de bannitis agam sub littera F. Et pro hoc etiam quia deportatio, & bannum non conueniunt in nomine. C. de codici. l, si idem & ext. de decimis. ad audientiam. Item nec in forma, nec in effectu, ut probatum est. §. ergo neutrū dicatur alterum. & vt ibi dicam in solutione secundæ q. ipse tenet bannitum posse testari, & ex testamento capere, vt pęna non extendatur. Si aūt bona fuissent publicata, ibi dicam in prima quæstione, quam distinguit & bene. huic dicto concor. Ia. de Are. ut refert Cy. C. de hære. insti. l. 1. ubi etiam de hoc plene dixi, mentionem etiā facit, ibi, de prædicta quæstione Federici, super eadem. l. 1. Idem etiam tenuit Old. cum relegatus tetineat ea, quæ sunt iuris ciuilis, vt probant iura superiora. dicit tamen, quod beneficium quod sibi competeret ex statuto ciuitatis, puta de lucranda dote, vel eius parte, vel his similia, talia bene perderet bannitus a ciuitate, quæ per ciuitatem habebat. Allegat quod no. ff. de vul. & pu. substi. l. ex duobus. in vlt. gl. Hugo de fontana, in quadam sua quæstione quæ incipit. quidam Sempronius uidetur uelle priuationē bonorum sequi bannitum
12 pro graui crimine, per l. si in libertinum. ff. de bon. liber. & multum instat, quod licet tale bānum plures similitudines habeat cū relegato, ꝙ cū deportato, tn ex priuatione suorū iuriū, qua æqparatur deportato dicit glo. prius alleg. optime procedere, & de hoc vide ſ. hac ea. par. uer. ꝙro etiam aliam quæstionem. quidam origine Mediolanem. Nec valet dicere illud esse applicandum, ei cum quo plures similitudines,
6 habet. Nam vna † sola similitudo pōt vincere multas. exprimit in seruo, qui hī ꝑ mortuo. ff. de re. iu. l. qđ attinet. & l. antepenul. & tn multas similitudines hēt cum viuente. Nā comedit, bibit, dormit, vigilat, loquitur, ambulat, & similia. sed sola priuatio iuris ciuilis, vincit illas, vt ꝓp illam hēatur pro mortuo. ut ibi, & facit extra de elec. innotuit, & idem pōt dici in monacho, qui ēt dī haberi pro mortuo. C. de epis. & cle. l. Deo nobis. Redeundo ad ꝓpositum, vidisti Federicū tenentem, ꝙ licet agat cessionarius ēt ex causa lucratiua banniti, qui non poterat agere prohibente statuto, & hoc conuenit, remissioni, quā ſ. dedi, ſm ea, q̄ no cap. vno. de iure patr. li. 6. in glo. penul. Et omnino vide. quod super ea plenius. scripsi. & facit quod no. in Spe. de procuratore. §. rōne quoq; constituentis. in prin & §. vlt. post princi. versi. qd si excōicatus. vbi
7 agitur, † an bannitus constituat procuratorem. Nam ad defendendum non est dubium, quod sic, per cap. intelleximus extra de iud. cum excōicatus id possit, ut ibi. Item per id, qđ
8 † in dubium fertur de cessionario. satis potes percipere, qđ ꝑ procuratorem proprium æque prohibetur agere, sicut ꝑ seipsum & quo ad talem procuratorem hoc solum discutiēdū an ipse possit per se, nō dico habito respectu ad capicitatē & habilitatem loci, sed ex qualitate pœnę. Si. n. ponis qđ ꝑdat ciuitatem. & bona & deuoluat ad fiscū. ff. de bo. dā. l. 1. nec ꝑ se nec per alium agat, alias si solum priuatus est māsione loci, nihil impedit per alium agere in loco. Qđ probat. l. ff. sol. ma. l. si cum dotem. §. si pater. el scđo. vbi patre non valente ꝓp condemnationem intrare ciuitatem, filia eius noīe agit de dote, vel saltem satisdat eum ratum habiturū. Nec est nouum aliquem non posse excerta cā per seipsum, tn ꝑ aliū posse. De hoc multa patent exempla super regula iuris, pōt qs. li. 6. ff. de admi. re. ad ciui. pti. l. 2. & quæ res pig. ob pos. l. Aristo. in vlt. gl. & facit extra de concess. præb. c. authoritate. li. 6. De cessionario & procuratore vidimus. quid de successore. regula iuris dicit. ꝙ ipsis qui cōtraxerunt, obstat, & successoribus eorum. ff. de reg. l. quod ipsis. & uide qđ ibi plene notaui. vbi distinguit inter vniuersalem. successorem, & singularem, & inter suum, & extraneum, ibi ēt remisi ad regulam iuris, qui in ius alterius succedit. li. 6. vbi đ primo & scđo scripsi, plene per Dy. super. 1. gl. prædicta sunt. Io. an. per eum notata in additionib. quas fecit sup Speculo ti. de cessione actionis. §. sciē
9 dum est. ver. illud ēt q̄ritur, an bannitus. vbi de hoc. & † de cessionario, an agere possit non obstante bāno. cedētis, vide qđ dixi. ſ. hac eadem parte, 4. qō. quę incipit, aliquis acquisiuit iura & actiones a bannito. Et quia ista sunt vtilia & continua & habita est mentio de quæstione, dñi Nic. de mata. q̄ multū declarat præsentem materiam, ideo eius effectum subiicio quam ēt posui. d. l. 1. C. de hære. insti. Et qō est talis, Quidā bānitus fuit de homicidio & eius bona oīa publicata. post q̄ ipse ab aliquo hæres institutus, adita hęreditate decessit. nūc hæres eius contendit de bonis, quę ipse bannitus in alia ciuitate habebat, & de aliis bonis prędictæ hæreditatis ei delatæ. quæritur an ipsa bona ad ipsum hæredem debeāt pertinere, an ad alium? & si ad alium, ad quem, Qđ spectent ad hæredē
10 probatur, † quia bānitus non reperitur prohibitus hęres instituí. ergo concessum. ff. de probat. l. ab ea parte. & qa snīa banni non est attendenda, ut dictum est. & quia bannum & deportatio in multis sunt dissimilia & diuersa, vt ex superioribus patet, quia bannum ꝯ absentem deportatio ꝯ præsentē, bannum ēt ab inferioribus iudicib. deportatio non siue authoritate principis, & diuersis nominibus nuncupantur. Itē bannnum ex contumatia, & delicto, sicut excōicatio. extra de uer. sig. c. ex parte. deportatio non nisi ex delicto. ff. de pœnis, l. 2. & l. absentem. Item bannum, ad certum locum bannitū non ad stringit, sed a loco excludit. deportatio adstringit, ad insulā assignatā. ff. de pęnis. l. capitaliū. §. in exulib. Nō possunt ergo iudicari, vt paria. vt. ff. de interdi. & relega. l. re-
11 legatorum. §. hęc est dria. & §. seq. quia res † diiudicāda est ſm naturam, q̄ in ea fortior reperitur. ff. de statu ho. l. cū quæritˉ. sed fortior est in banno natura relegationis, q̄ deportationis ēt in casu homicidii, vt. ff. de sicca. l. 3. §. pe. & l. 1. §. fi. Item, licet bonorum publicatio sit de natura deportationis. vt. ff. de bon. damna. l. deportati. & ff. eo. ti. l. 1. in prin. qđ mouit prædictam gl. Accursii. tn expressa publicatio, q̄ fuit in q. proposita, qn sequitˉ relegationem. C. de postu. l. nemo. de episcopali au. l. nemo, & de ītˉerdic. & relega. l. relegatorū. §. ad tps. & nō solū partis bonorū, vt probant dictę. ll. sed ēt oīum, vt in authē. de incestis nup. §. 1. Et † cum relegatione habet bannum,
12 multa similia, qa vtrūq; pōt fieri in præsentē & absentē, & ad certum locū, non adstringunt, & talis assimilatio pęnā mitigat, ergo amplectenda. ff. de pęnis. l. si interpretatione. Nam relegatus habet testamenti factionē, actiuam, & passiuam. vt ff. de testamen. l. eius. §. sed relegati. & d. l. relegatorum. ff. fin.

& ꝙ

Source : BIU Cujas

& ꝙ bannitus non intelligatur deportatus eſt quia bannitus de ſuſpicione vel crimine hæreſis expectatur per annum, an teꝙ hẽatur pro cõdemnato de crimine. vt. C. de hæreti. auth. gazaros. & authẽ. credentes. & extra eo. c. cum contumacia. li. 6. ex quib. concluditur, ꝙ bannitus põt hęres inſtitui. In ꝫ-
13 rium, ꝙ dãnatus † de crimine, ex quo ſequatur bonorum publi. æquipollet deportato, & ſic vera ſit gl. Acurs. facit, qđ no. in ſimili. de crimine ſtellionatus. in l. infamem. ff. de pub. iudi. & de his. qui no. infa. l. quid ergo. §. fi. & quia ille, qui patit capitis diminutionem, maximam, vel mediam, amittit ius cognationis, & ea, quæ ſunt iuris ciuilis. inſt. de capitis di. §. 1.
14 & 2. §. pen. & dele. 3. l. ſi deportati. Sed † ciuitatis amiſſio, eſt media capitis diminutio, vt dictis iuribus. & de pœnis. l. qdã. & bannitus ſuam ciuitatẽ perdit. ergo ex teſtõ capere nõ poterit. Pro hoc. ff. de teſta. l. neq;. §. 1. 2. & pen. Præterea in caſu, homicidii ius cõe pęnam deportationis imponit. ff. de ſicca. l. 3. §. legis Cornel. ergo concordando ſtatutum cũ iure cõi,
15 dicemus talem bannitum deportato ęquiparari. vbi †. n. duo effectus coniuncti a iure imponuntur ad vnam cauſam, poſtea facta mentione de uno, & aliud ſubintelligit, ſed in homicidio de iure duę pœnæ ſtatutæ ſunt. ſ. mors nãlis, & ciuilis, & bonorum publi catio, vt. ff. de bo. damna. l. 1. igitur impoſita pœna per. l. municipialem ob eandem cãm de publicatione bonorum, debet ſubintelligi mors ciuilis. & hac rõne, ſicut puto, mota fuit glo. prædicta Accurſii. & hanc partẽ iuuare vr̃ dicta auth. credentes. C. de hæreti. quæ dicit banni tos de ipſo crimine inteſtabiles eſſe, licet ibi dicatur poſt annum, vt prædixi. & ſic ex prędictis vr̃, ꝙ bannitus quaſi ciuitatem amiſerit, & ſic ſit ſimilis deportato, nõ poterit hæres inſtitui, & hanc opi. ſequi vr̃ Spec. de procur. §. rõne quoq; conſtituẽtis. ver. 1. & de inſtrumentorum editione. §. compẽdioſe. ver. quid de bannito. & ibi vide Io. an. in addi. & ver. quid de execulatis, alias, exulatis. & Albe. de Gandino ti. de banni tis pro maleficio. in prin. & Ia. de be. in quadam ſua qõne, de qua dr̃. ꝯ. ver. alia ẽt pulchra qõ. ſoluẽdo qõnem in prædicto articulo, an bannitus potuerit hæres inſtitui, præponit ad de
16 claronem, ꝙ † hodie de facto pro criminibus imponuntur aliæ pœnæ, ꝙ olim per iura cõia imponerentur, & ideo videdum eſt per quas ſpecies pęnarum pęnæ legales repreſentent. Circa qđ dicit, ꝙ oĩs pœna perſonalis, aut continet conſumptionem perſonæ. ut pęna mortis, quę olim & hodie inducit maximam capitis diminutionem, & in hoc nihil eſt immutatũ. ff. de pęnis. l. ꝙ vltimo. C. de dona. inter virum & vxorẽ auth. ſed hodie. & ibi in gl. no. licet ꝯriũ no. ff. de teſta. l. eius. §. fi. Secũda pœna eſt ad laborandum perpetuo ad vtilitatẽ, ciuitatis, certo loco, & iſta raro imponitur & repreſentat pęnã metalli, & miniſterii metallorũ, de quib. ſępe. ll. loquunt. & ex ea inducit maxima capitis diminutio. & ex ea dãnatus fit ſeruus pœnę, vt. ff. de pęnis. l. quidam. & l. aut dãnũ. §. inter
17 eos. & ibi no. & hoc immutatũ eſt, quia hodie † nemo bñ natus efficit ſeruus pœnæ, vt di. auth. ſed hodie. C. de dona. inter uirum & uxorem. Tertia pęna eſt qñ damnatur ad perpetuũ locũ puta inſulam vel carcerem, ſicut ſępe fit in ꝑſonis eccleſiaſticis. Ideo põt repreſentare pœnã deportationis, ꝙa ad locum illum portant, ꝑ quem patet ciuitatẽ eis adẽptam, quia de tali loco recedere non poſſunt perpetuo, & mortuis comparantur, vt. d. l. quidam. ff. de pœnis. Et iſtis duabus vltimis pœnis perditur ciuitas, non libertas. Quarta eſt cũ qs dãnat̃ ad certum caſtrum, vel locum ibi ꝑpetuo ꝑmanſurus, & iſte, eſt proprie relegatus. & põt eſſe perpetuo, & ad tp̃s. Quinta eſt cum qs damnat̃ exire terrioriũ iudicantis, moraturus vbi voluerit extra ipſum locũ, & hoc appellat̃ interdictio ꝑprię ciuitatis, vel loci, & ęquipollet relegationi ſimplici. Sexta eſt cum qs dãnat̃ in ꝑpria ciuitate vel loco, morari, &
18 nul lo alio loco, & hęc appellat̃ lata fuga, quia de oĩ alio loco fugatur. & hæc ẽt dr̃ relegatio, vt. ff. de interdi. & releg. l. exiliũ. & iſti retinent oĩa. quę ſunt iuris ciuilis, & teſtamenti factionẽ, actiue & paſſiue, & bona, niſi exp̃ſſe eis adimant̃. vt. eo. ti. l. relegati. Itẽ ſunt pœnę interdictionis, aduocationis, vel honoris, vel alterius actus. de quibus habẽt eo. tit. l. relegatorũ. §. ſolet. & §. ſe. & de pęnis. l. moris. Item remotionis ab ordi-
19 ne, vel officio. ad municip. l. ordine. Et de † iſtis diuerſis pęnis & earum effectu plene no. per Inn. extra de accuſa. qualiter & qñ, el ſecundo. in gl. ma. Cũ igitur bãnũ ſit ſimile excõicationi, ut ꝯ. patebit & intelligi debet bannitus deiectus a publicis bonis, & officiis, honoribus & actibus, ad exemplum excommunicati, extra de ſnĩa excommunicationis. c. decernimus. lib. 6 cum ibi notatis, & d. authen. credentes. & hæc pœna banni quandoq; continet interdictum territorii iudicantis, quandoque non. Nam quandoque quis bannitur ex contumacia, quandoq; ex delicto, ut plene dixi. ſ. hac eadem particula prima quæſtione. circa fi. ipſius queſtionis. In caſu ergo queſtionis propoſitę, ſiue dicamus bannum fuiſſe pęnã delicti, ſiue contumaciæ, dicemus hunc bannitum teſtabilẽ fuiſſe, & potuiſſe hęredem inſtitui, & omnia retinuiſſe, ꝙ ſibi expreſſe adempta non fuerunt, vt d. l. relegati. & de teſ. l. eius
20 §. relegati. & dixi eo. ti. l. Vranius. Nec ob. ꝙ teſtĩ † factio ſit iuris publici, vt ff. de teſta. l. 3. quia illud intellige, vt ibi no. Nã & mulieres poſſunt teſtari, & tñ repelluntur ab officijs publicis, ut ff. de reg. iu. l. 2. Ny. prædictus. Sed qa ſ. dixi bannum & excõicationẽ parificari, vt bene probatur in vſib. feud. hic fi-
21 nitur lex, deinde conſuetudines regni incipiunt. c. 1. † Quæro, vtrũ excõicatus habeat teſtamẽti factionem? glo. quæ eſt ext. de ap. c. paſtoralis. dicit eũ cõparari relegato. alia gl. æqparat ei eũ cui interdictũ eſt igni & equę, quę eſt inſt. de capitis di. §. minor. Cardinalis eũ ęquiparat deportato, & dicit eũ non aſſe teſtabilem. vt no. per eum, ext. de vſur. c. ꝙꝙ. lib. 6. Et ꝑ eo facit, ꝙa hr̃ pro mortuo, ſicut & deportatus, ꝙa excõicatio eſt mortis æternæ damnatio. 11. q. 3. c. nemo eꝑorum, & quia æquiparatur hæretico. 4. q. 1. c. quod aũt. circa mediũ. &
22 ar. C. de hæreti. l. 2. in fi. & ibi in gl. Et ꝙa † non eſt licitum participare cum eo, ext. de ſentẽ. excõ. c. ſi concubinæ. Vber. de Bo. tenebat ꝙ æquiparetur relegato, & teſtabilis eſſet, & hoc tenet Inno. expreſſe, ext. de ſent. excom. c. cum voluntate. & idem Iac. de Bel. qui hanc qõnem latiſſime diſputauit, & incipit. In Chriſti nomine. quæritur an excõicatus poſſit condere teſtamentum. & ibi rñdet ad ar. ꝯria, & ibi recurrat̃, ꝙa ea, cauſa breuitatis omitto. Cano. cõiter tenent, ꝙ non ſit teſtabilis. de hoc no. in Spe. de inſtru. edi. §. compendioſe. verſi. quid de excõicato, & vide ibi Io. an. in additonibus. & quod plene no. per eum extra de ſnĩa excõicationis. c. decernimus. li. 6. & per Hoſtien. in ſum. de teſta. §. quis ſit effectus. ver. & pro deſt. & deſentẽtia exconicationis. §. quis ſit effectus. ver. & breuiter. & per Inn. extra de dolo & contu. c veritatis. Cõ-
23 trahere † tñ poteſt, vt ibidem no. per eum, & eſt expreſſum ex
24 tra de ſnĩa excõicationis. c. ſi vere. † Item bannito excõicato & deportato poſſunt alimenta legari, vt. ff. de ali. & cib. lega. l. is cui. & ibi in gl. An aũt relictum eis valeat? vide per Archi. 24. q. 2. ſane ſecundo. Super alio articulo qõnis dicti dñi
25 Ny. ſ. an bannũ † & bonorũ publicatio extendantur ad bona poſtea quæſita? determinat ꝙ non, per l. ff. man. l. ſi mãdauero. §. is cuius. & per alias rationes quas omitto cauſa breuitatis. ſed ad ipſam quæſtionem recurratur, & ad ea, quæ dixi. d. l. 1. C. de hær. inſti. An autem ad bona alterius territorij? pleniſſime dixi ſ. tertia par. q. 2. ubi poſui effectum dicti artic. & etiam opiniones aliorum doctorum.

SVMMARIVM.

1 *Bannum an finiat tutelam.*
2 *Bannitus habetur pro mortuo.*
3 *Tutela, ſi finitur ex banno, num legitimus tutor ſuccedat, vel datiuus.*

Quæſt. XIIII.

1 Ex prædictis patet ſo. alterius qõnis. † Si tutor banniat̃, an tutela ſit finita, & poſſit agi actione tutelæ? & ur̃ ꝙ ſic, ut ff. de tutel. & ra. diſtra. l. fi tutor reipublicæ. §. ſi tutori. ubi de hoc dixi per Dy. & Iac. Et pro hoc. ff. de ſol. ꝙ ſi forte. & pro hoc inſti. qb. mo. tutela finitur. §. item finitur. & §. ſed & capitis diminutione. Et ꝙ finiatur per bannum, facit C. qui petant tutores. l. in locum. ubi de hoc dixi. & in qb. cauſ. tutorẽ habenti. l. le. & gl. ibi poſita, & quod no. per Azo. in ſum. eo.
2 ti. §. quid ſi deceſſerit, & quia † bannitus ur̃ reputari pro mortuo. ff. de bo. lib. l. ſi necem. §. ſi deportatus. alias incipit, ſi patronus. & de contrata. l. 1. §. filium. & quia deſinit eſſe eius. ergo & tutor, ut ff. de tutel. l. ſi qs tutor. & ibi in gl. In contrariũ facit. ff. de cond. & dem. l. interdictionem. & ibi in gl. puto, ꝙ ſi ex banno ciuitatem amittat, deſinat eſſe tutor, ut d. §. ſed & capitis di. inſtit. qb. mod. tutela finitur, & in ſumma Azo. quando tutores eſſe deſinant. circa med. & d. l. ſi quis tut. de
3 tutel. cum gl. † Sed quando finitur tutela ex banno, nunquid ſuccedit tutor legitimus ul datiuus, quod datiuus ſuccedat, facit d. l. in locum. licet dici poſſet, ꝙ ibi non erat legitimus. Dic ꝙ ſi ex toto finita ſit tutela, ꝙ ſuccedit legitimus, ut ff. de teſta. tut. l. ſi quis ſub conditione. in fi. Si autem eſſet finita ſolum ad tempus, puta quia bannum eſſet temporale, & ſic ſpes eſſet recuperandi tutelam, tunc non eſſet locus legitimo uel datiuo, ut C. in quib. cauſis tutorem habenti. l. licet. & ibi in gl. & ar. ff. fami. er. l. propter ſpem. & d. l. ſi quis ſub cõditione penul. reſpon. & gl. ibi poſita. Et pro hoc facit. C. de teſta. tu. l. 1. in ult. gl. ff. de excu. tut. l. non ſolum. §. ſi libertus. & ibi in gl. et de legitima tutela. l. 3. §. non tantum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium an ſoluatur marito bannito, ita quod locus ſit pactis dotalibus dotisque exactioni. & nu. 2.*

Quæſt. XV.

1 Sed † quæro aliam ſubtilẽ qõnẽ. ſ. an marito bãnito ſoluatur matrimoniũ, ita ꝙ ſit locus pactis dotalibus

Source : BIU Cujas

& exactioni dotis? Et vī ꝙ nō quia hodie ex genere alicuius pœnæ. &c.vt.C.de dona.inter virum & vxorem. auh hodie. quæ est signata super. l.res vxoris. ꝑ quam vī correcta. l.1.C. de repu.vbi de hoc dixi.& ff.eo.l. 1.& gl.q̄ est. ff.rer. amo.l.ad fiscum q̄ dicit deportatione solui. matrimonium. de quo ēt vide qđ no.per Archi.33.q.2.c.quos Deus.§.1.Puto, ꝙ bannū
2 †non soluat matrimonium, & sic cōiter obtinetur. dico tñ, ꝙ si bona mariti forent publicata in banno, ꝙ locus esset exactioni doctis,quia per hoc apparet maritum male vsum substantia sua,vt.C.de iur.dot.l.vbi adhuc.& vī extressum.C.de bo.damna.l.si quis postha.ad.l.Iul.de vi.l.3.quæ incipit. si tutoris.& ff.pro.so.l.actione.§.publicatione.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus an possit impune offendi, statuto omni circumscripto ex forma iuris communis,& nu.4.*
2 *Bannitus & cantumax censetur hostis ciuitatis.*
3 *Hæretici, sunt banniti.*
5 *Exul non repellitur ab agendo.*
6 *Banna in grauibus criminibus excedentibus pœnam relegationis, an possint dari contra absentes & contumaces.*

Quæst. XVI.

1 Deinde quæro, an †omni statuto circumscripto, ex forma iuris cōis,possit bānitus impune offendi?& vī expressum, ꝙ sic,in vsibus feudorum,de milite vasallo,qui conumax est. c.1. vbi ēt expresse in gl.in quibus dī, ꝙ bannitum quis pōt impune depredare. Ad idem facit tex.& glo.inusib. feud. hic finitur lex, deinde consuetudines regni incipiunt.c.vnico.in gl.2. quæ incipit, nunquid vasallus. Itē,
2 quia subtrahendo †se per bannum & contumaciam,vī esse hostis ciuitatis,vt.ff.de capitis,di.l.amissione.§. qui deficiunt. hostes aūt interficere licet, vt. ff.de sicca.l.3. §.fi.& ad hoc ēt bene facit.ff.ex quib. ca.ma.l.sed & si.§.sed & si.dum decreto.vbi dicit idem,si ex alia causa nō fuerit ab eo auditus, qđ exponebat do.Richar.puta quia excōitatus vel bannitus. Et
3 ad †idem facit,qđ dixi de hæretico. C.de hæreti. super rubri. ver.utrum propria authoritate.& de iudēis.l.nullus. Nā hæretici.sunt banniti.C.de hære.auth.gazaros.Et ad idem facit not.de exciōcato, extra de snīa excōicationis. contingit. in
4 gl.ibi.quouis ordine Et pro hoc, quia † resistentia vī illicita ex parte banniti,& offensa licita ex parte offendētis,vt. C.de his quiad ec.confu.l.si seruus.vbi de hoc dixi.& benefacit de desertor.l.2.li.12.In contrarium multum facit.ff.de reg.iu.l, non est singulis concedendum.idcirco enim iudiciorum vigor est in medio constitutus.ne quisquam sibi ipsi permittere valeat vltionem,vt.d.l.nullus.C.de iudēis & quia exul nō
5 †repellitur ab agendo. ff.de minor.l. Pap.exuli.& quia casus speciales sunt.vbi quis potest sibi dicere ius propria authoritate,quos notaui.d.l.nullus. inter quos non reperitur expressum de bannito.igitur &c.vt.ff ad municip.l.1. Licet præall. iura feudalia.& glo.in eis positæ, satis cogant prō prima opinione,tamen communiter vidi obtineri, quòd de iure communi non possit bannitus impune offendi. nam talia banna
6 in grauibus criminibus excedentibus†pœnam relegationis de iure communi non possunt dari contra absentes,& contumaces.vt.ff.de pœnis.l.absentem. & C.de accus.l.absentē. & ideo communiter in ciuitatibus sunt statuta,quòd banniti possunt impune offendi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an valeat,quod bannitus possit impune offendi.*
2 *Hominem homini insidiari,etiam iure gentium,nefas est.*
3 *Ciuitatibus permissum est condere statuta inter suos.*
4 *Statutum contra ius diuinum uel naturale,an valeat.distinq & nu.6.*
5 *Consuetudo propter vtilitatem publicam valet, quod cuique impune liceat cædere lapides in alieno.*

Quæst. XVII.

1 Ex †quo quæro,an valat vtutum ꝙ bannitus possit impune occidi.Et primo videtur ꝙ non,quia est contra ius & præceptum diuinū.Nō occides, & inferior nō pōt tollere legem superioris.de arb.l.nā magistratus. & ad Treb. l.ille,a quo.§.tempestiuum.& no.C.si ꝯ ius vel vtilitatem publi cā.
2 l.fi.Item est etiam contra ius gentium,naturali instinctu†introductum,quo nefas est hominem homini insidiari.ff.de iusti.& iu.l.vt vim.& ideo tale ius dī naturale, vt insti.de rerū di.§.singulorum.& per ꝯns immutabile,vt insti. de iur.naturali,gen.& ciuili.§.sed naturalia.& eodem modo posset dici ꝙ non ualeat stat. ꝙ bona homicide applicent hæredib. de functi,quia est ꝯ illud præceptum diuinum.Non cōcupisces
3 rem proximi tui.Sed ꝙ talia statuta valeant,vī,quia†ciuitatib.indistincte permissum est facere statuta inter suos, ut ff. de iust.& iu.l.omnes populi. ergo nec nos distinguere dēmus ff.de publi.l.de precio.cum si.Item videmus, ꝙ in certis casibus de iur.cōi quis potest impune occidi,vt ff.ad l.Cor.de sicar.l.3.§.transfugas.C.de adult.l.Gracchus.qñ liceat vnicuique sine iudice se vin.l.1.& de his,qui ad eccle.confu.l.3.ergo & per statut.potest hoc fieri.So.dic statutum valere.Et ꝙ
4 dī, ꝙ non pōt fieri statutum ꝯ ius diuinum uel naturale, dic verū esse,sine iusta & legitima cā,sed in tali statuto subest legitima cā.s.vtilitas, & securitas publica, vt oēs abstineant a delictis.& pro hoc.C de rap.vir. l.vnica.& §.sinaūt ingenuā.
5 sicut & ꝑꝑ publicam vtilitatem valet consuetudo†ꝙ liceat cuilibet impune cędere lapides in alieno. ff.cōia præ. l.uenditor.§.si constat.ꝯ.l. C.de ser.l.per agrum. quod est ꝯ ius gētium,quo dñia sunt distincta.vt l.ex hoc iure. ff.de iust.& iu. Et pro hoc ēt bene facit.C.ex qb.cau. serui pro præmio accipiunt libertatem.l.2. & quia lex qñque concedit & promittit præmium capienti malefactorem. C. quib.ad libertatem procla.non licet.l.2 & si ille,dum capi vellet, se defenderet, impune posset occidi,vt d. l. si seruus. C.de his qui ad ecc.cō fugi.vbi de hoc dixi. & ad l.Iul.maiest.l.quisquis.& d.l.unica
6 de raptu virg.Si aūt statutum†esset ꝯ ius diuinū uel naturale sine iusta cā introductum, puta ꝙ quilibet impune & sine cā posset dissoluere matrim ꝯ illud diuinum. Quos Deus cō iunxit,hō non separet.33.q.2.quos Deus.tale stat.uel cōsuetudo non ualet, quia rōne caret,¦& dici posset potius corruptela,ut ext.de consue.c.ult. vbi de hoc satis no. per Host. & alios.Et pro hoc.ff.de legi.l.quod non rōne.&ad hoc ēt bene dixi.C.quæ sit lon.consue.super rub.uer. ex prædictis itaq; satis colligi potest. & vide in Gandino de bannitis pro maleficijs,vltra prin.& de legib.l.de quib.§.qualis autem debet esse consuetudo.

SVMMARIVM.

1 *Statutum indistincte loquens de offensa, an de qualibet offensa indistincte sit intelligendum,& nu.11.*
2 *Bannitus an possit offendi ex forma iuris communis.*
3 *Offensionis appellatione, quid contineatur.*
4 *Sententiæ executori,legis, vel statuti,banniti,quid obseruandum.*
5 *Occidere quem, est eum de medio tollere.*
6 *Offendere,quid. Et quid occidere.*
7 *Defensio, verb. quomodo accipiendum.*
8 *Pœnæ capitalis appellatio, simpliciter prolata, intelligitur de minori.*
9 *Lex concedens alicui defensionem,an etiam videatur complecti mortis dilationem.*

Quest. XVIII.

Supposito ꝙ tale stat.ualeat, oritur alia qō,si statuto non contineatur expresse, ꝙ bannitus possit interfici,sed impune offendi,nunquid poterit impune occidi?&primo vī ꝙ sic,qa sicut dictum est tale statu.valet.
1 cum igitur statutum indistincte loquatur, de offensa qualibet,indistincte dēt intelligi,vt ff.de publicia.l.de pretio.& faciens hoc authoritate.l.nullā pęnā meret. C.de adult.l. Gracchus.nec dēt qs decipi authoritate statuti.C.de his,qui ve.ęta.impe. l.1. Item iste bannitus exemptus est a priuilegijs, & præmijs ciuitatis,& ciuis esse desinit.ff.de pę.l. qui ultimo. & de capi.di.l.amissione.§.qui deficiunt. & ad hoc faciunt om-
2 nia iur.s̄.alleg. †an bannitus possit offendi ex forma iuris cō munis?Item quia ex quo statu.impune permittit offendi, de qualibet offensa debet intelligi.ff.de aleator.l.1.§.quod aūt.
3 nam appellatione†offensæ, vī contineri ēt capitalis, & grauissima offensa, vt ff.de adim.leg.l.ꝙ si iterum.ubi de hoc dixi,ꝛm Dy.Item pro hoc facit, quia contumacia auget pęnā. ff.de pę.l.relegati. & l.capitalium. §.in exulib. & l.aut dāna. §.inter.& ext.ut lite non cont.c.qñ frequenter.in fi. Si ergo statutum est dubium, fieri deberet interpretatio ꝯ cōtumacem, qui nititur pęnam effugere, & non ꝯ fauorem publicum,ar.ff.de reg.iu l.quotiens.Item,quia statutum sic est intellectum & interpretatum, & iō tali ītерpretationi standū. ut ff.de legi.l.si de interpretatione.& l.minime.In ꝯrium vī. Pone enim,ꝙ iste esset bannitus ex maleficio, ex quo nō immineret pęna mortis,nec ad mortē erat condemnatus.quō
4 poterit iste,q est†minister,& executor statuti,& snīæ, bannimodum excedere, occidendo, vltra, q̄ contineatur in snīa, nec sit ēt expressum in statuto?non vī hoc posse facere. C.de ap.l si quis.& quorum ap.non reci.l.ab executione, ne ulterius egrediatur pęna, q̄ reperiatur delictum. C.de pę.l.sancimus.& cōia de succe.auth.oēs peregrini. Item,quia exul nō uī repelli ab agendo.ff.de mi.l.Papi.exuli.Sed si licite posset
5 offendi uideretur ab agendo repelli.Item † aliquē occidere, est de mero imperio,ut ff.de iur.om.iu.l.imperiū.ꝙ nō vī cōpetere ciuitati,sed solis prędidib.prouinciarum,ut ff.de of.ꝑsi.l.illicitas.§.qui uniuersas.nec potest delegari, uel cōmitti alteri,vt ff.de of.eius cui man.est iurisd.l.1.& pro hoc in auth. de defen.ciuita.§.nulla.& §.audient.& de collato.§.prohibe
6 mus.†Item aliud vī offendere, aliud occidere. nā offensa ꝑprie est,qñ particulariter nocet persōnæ,vel reb. non aūt cū homo

Source : BIU Cujas

homo occiditur,ar.ff.de his qui deie.vel effu.l.1.& pro offen ſa oritur actio iniuriarū.ff.de iniurijs ꝑ totū.vel lex.Aq.vt ff. ad l.Aqui.Sed ꝙ homicidio oriť ſpālis accuſatio.l.Cor.de ſic ca.vt ff.& C de ſicca.& ideo ſub gñali verbo offenſæ, cōprehendi non vī mors.ff.de iu.l.prætor edixit.§.1.& maxime qa tale ſtatutum eſt ⁊ ius cōe & odioſum, vnde in mitiorē partem dēt interpretari.ff.de pænis.l.ſi præſes.& l.interpretatione.& pro hoc uī expreſſum,quia appellatione etiam atrocis iniurię,non continetur mors,imo ponitur pro ſpecie diſtincta. C.de reuo.don.l.fi.& ꝙ hoc.ff.de don.l. donationes.§.ſpe
7 cies. Item,ſicut†uerbo defenſionis,quæ eſt fauorabilis, moderata defenſio intelligitur,ut.C.unde ui.l.1.ſic uerbo offenſionis,quæ eſt odioſa multo fortius non continebitur mors.
8 Itē†qa appellatio capitalis pęnę, ſimpliciter ꝙlatæ intellige tur de mitiori,ſ.de deportatione. C.de iur.om.iud.l.in crimi nali.ſic & ap.offenſę intelligiť de mitiori.Itē uerbū offenſę, uī cōtinere aliquā diminutionem uel leſionem, non aūt totalem rei conſumptionem, ut ff.de ſeruit.l.binas ædes.§.fi.& l.inter ſeruitutes,& quia quando in l.dicitur in pœnis,quod luat in corpore,non intelligitur de morte.C.de ſer.fug.l.qui
9 cunq; cum ſi.Pro prima opin facit,quia†quando l.concedit alicui defenſionem, uī complecti etiam mortis illationem. C.ad l.Iul.de ui.l.quoniam multa.Item quia appellatione offenſæ,uī contineri etiam totalis rei conſumptio, ſicut dī offendere legem,qui eam offendit, & quo ad uerba, & quo ad mentem, ut ff.de legi.l.contra legem. & C.eo.l.non dubium. Et pro hoc.ff.de iuriſd.omn.iudi.l.ſi quis id, quod.corrupiſſe
10 ţenim dī, non ſolum qui pnrtem corrupuit, ſed etiam qui totam rem deſtruxit.ff.ad l.Aquil.l.ſi ſeruus ſeruum. §.rupiſſe.Ad ſolutionem quæſtionis prædictæ, quia habui quæſtionem prædictam defacto in ciuitate Pergami,ubi eſt dictum ſtatutum ſub prædictis uerbis, quod bannitus poſſit impune offendi,& fuit tempore domini Federici de laſchala,qui habebat magnos peritos in curia ſua,& tandem obtinui, quod occiſor banniti fuit abſolutus,maxime,quia dictum ſtatutū in ipſa ciuitate longis temporibus ſic fuerat intellectum & interpretatum.idem etiam dicit dñs Odof. terminatum fuiſſe Bonon.per collegium doctorum tpe dñi Adigerii de lazenaza. Poteſtatis communis Bonon. in perſonam Thomaſij de becadelis,qui interfecetat teſtam de baſſa comatribus bannitum communis Bon.& de hoc dixi dicta l.ſi ſeruus.C. de his,qui ad eccleſiam confu.Gan.in fi.operis ſui,ultima qō ne tractat hanc qōnem,& dicit de rigore uerum eſſe,ꝙ bannitus poſſit impune occidi,authoritate talis ſtatuti,& maxi-
11 me,quia ſic eſt communiter intellectū & interpretatū,ut ꝑdictum eſt.Sed de ęquitate dicit diſtinguendū†utrū ſit bānitus ex maleficio, ex quo ingeratur pęna mortis,& tūc ſit uera opinio prędicta Si aūt ex leuiori crimine,nō,& allegat.ff. de bonis eorum,qui mortem ſibi conſci.l.1.2.& fi.Et hanc opinionē ex ęquitate approbat Ray. de forli.in d.l. ꝙ ſi iterū. de adimen.leg.vt ibi dixi.& dī fuiſſe opinio domini Mar. de fano.durum.n.eſſet, ꝙ bannitus ex leui maleficio impune poſſet interfici.Tñ,ſicut dixi.contrarium ſeruat conſuetudo,& interpretatio,ſub qua interpretatione & ꝯſuetudine durius. eſſet puniri interfectores,q hoc fecerūt, authoritate dictę legis & interpretationis,vt.C.de his,q veniā ætatis impetrauerunt.l.1.& quia fecerunt, qđ publice licitum credebatur, vt. ff.de ædil.edic.l.quid ſit fugitiuus. §.apud Labeonem.

SVMMARIM.

1 *Bannitum offendens impune ſecundum formam ſtatuti,an peccet in foro conſcientiæ.diſting.& nu.2.*

Quæſt. XIX.

1 EX prædictis† inſurgit alia pulchra qō. Suppoſito ꝙ bannitus poſſit impune interfici vel occidi, ex forma iuris,uel ſtatuti, quo ad pęnam in foro contentioſo, an totaliter occidens peccet in foro conſcientię? Io.tenet ꝙ ſic.23.q. 2.inter hæc.Audiui a multis religioſis, ꝙ theologi tenent ꝯrium, quia talis occidēs facit hoc authoritate legis, & ſicut legis miniſter & executor.unde ſicut iudex puniendo vel occidendo malefactorem, ſecundum formam.legis,non peccat,imo meretur. vt.13.q.5.quaſi per totū.& maxme.c.reos. ita & iſte qui hoc facit authoritate legis,& ob vindictam, &
2 vtilitatem publicam facit. Et hanc crederem† veriorum.ſi ſolus zelus vindictæpublicæ,& exequēdi ſtatutum,eum mouiſſet ad occidendum. Secus, ſi hoc facere liuore vel delectatione effundendi ſanguinem humanum, tunc enim peccaret mortaliter.de hoc vide in ſumma fratris Ray.de homicidio.vltra prin.verſi. facto quatuor modis.& colligi pōt.dicta.13.cauſa. q.5.in multis capitulis.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus ſi poſſit impune occidi,& aliquis eum occidit,præmio ab inimicis banniti accepto, an talis occiſor ſit puniendus. & nu.5.*
2 *Leges non debent viam delictis aperire & vindictis.*
3 *Illud, quod licite fit, dicitur illicitum,ſi fiat pecunia accepta.*
4 *Multa licent gratis, quæ non licent pecunia accepta.*

Quæſt. XX.

1 Sed †quid in tali qōne, quam habui defacto aliqui occiderant aliquem bannitum, & capti fuerunt,& ⁊ eos probatum eſt, ꝙ ipſi eum occiderant ad inſtantiam qnorūdam inimicorum ipſius banniti, & uolentes eorum priuatā iniuriam & inimicitiam uindicare, & ꝙ ex hoc ab ipſis inimicis banniti receperunt florenos centum, ut eum occiderent, nunquid iſti erunt impuniti, & in foro contentioſo, & in foro cōſcientiæ? Et uidetur ꝙ non.Nam ſicut dictum eſt, iudex ſicut legis miniſter occidendo malefactorem,licite facit, & meretur. ſed hoc eſt uerum, cum iuſtitiam facit, non odio nec malo zelo, ſed cum compaſſione & miſericordia. 23.q.4.ea uindicta,& per totam ipſam quęſtionem.Cum ergo iſti nō fecerūt zelo iuſtitiæ, ſed priuatæ uindictæ, nō poſſunt dici fuiſſe miniſtri,ſed ultores alienę uindictę, & ꝑ ꝯns non excuſati per ſtatutum. Item per leges, quæ delicta pu-
2 niunt,non†debet uia delictis aperiri. C.de indi.uiduita.tol.l. 2.ne unde iura naſcuntur,naſcatur iniuria. C.unde ui. l.meminerint, ſed ſi intelligeremus ſtatutum in caſu propoſito,iam ex ſtatuto aperiretur uia uindictis.quod eſt contra iura.C.de iudæ.l.nullus.& 23.q.4.per totum. Itē aperiretur uia aſſaſſinandi homines per pecuniam,quod eſt deteſtabile crimen,ut extra de homicidio.c.1.li.6.ergo tales non excuſantur per ſtatutum,nec eſt ueriſimile ſtatutarios ſic intellexiſſe Item uī quæſtio terminata tali rōne.Illud,quod† fit licite,
3 ſi fiat gratis,efficitur illicitum,& dī effe delictum,ſi fiat pecunia recepta.ff.de recep.l.1.in fi.ad l.Iul.repetundarum,per totum & maxime.l.ult. §.fi.ibi, quid n.ſi ob hominem necandum, pecuniam receperint,&c. Sic ergo erit in propoſito.&
4 pro hoc facit illud gñle, ꝙ multa†licent gratis,quæ non licerent pecunia accepta. ff. de calum. l. 1. cum ſi. Et pro hoc de bo.libe.l.etiam.§.ſi quis minoris.& de his,qui no.infa.l.furti. §.pactus.& quod no.& dixi. ff.de neg.ge.l.ſi pupilli. §.ſi Titij. & quod metus cauſa.l.rōne,& quod not. de ꝯditione ob tur. cauſam.l.idem,ſi ob ſtuprū. §.ſi tibi iudicium.licet forte iſta opinio non ſit de ſtricto iure, tñ quia uerba ſtatuti ſunt indiſtincta & gñalia,& gñaliter & indiſtincte concedentia bannitum quomodocunq; interfici.uidi ſeruari,& interpretari, & qualitercunq; & qūocunq; ſit interfectus bannitus,impunitum ſit, quia ēt premio pecuniario cōiter inuitantur per ſtatuta ciuitatum ad capiendum & interficiendum bānitos,
5 & præmium pecuniarium ipſis promittitur,& datur†per ſtatuta. nō dubito tñ ꝙ tales occiſores zelo uindictę & pro hoc lucro pecuniario,& delectatione effundendi ſanguinem humanū,peccēt mortaliter in foro ꝯſciētię,ut dixi.ſ.,pxima.q.

SVMMARIVM.

1 *Bannitorum querelæ,ſi ex forma ſtatuti non ſint audiendę,an intelligendum de omnibus querelis,vel quibus.*

Quæſt. XXI.

1 Quid †ſi uerba ſtatuti ſic ſe habent ſicut uidi in multis partibus, ꝙ querelæ bannitorum non audiantur. de quib.querelis intelligetur,dñt quidam ꝙ de querelis,quę explicantur per officium iudicis,pro hoc bene. ff.de iure patro.l.1.& l.diuus.§.mandatis.de his qui ſunt ſui uel alieni iuris. l.2. §.dominorum. & de officio præfecti.urbis.l.1. §. cum patronus. Sed quod intelligatur de omni querela, etiam ſi exerceatur per libellum,facit.C.fi.regum.l.3.de annali exce. l.ut perfectius,in fi.ut omnes tam ciuiles quam militares.l.1. circa prin.Et hoc uidi ſeruari & uidę in alphabeto, dictione, querela,& dictione, querimonia.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus propter contumaciam, an poſſit offendi,ſicut bannitus ex maleficio.& num.11.*
2 *Dolus vbicunque verſatur,quod non cadit in proprium nomen delicti,dicitur crimen ſtellionatus.*
3 *Maleficium,quid.*
4 *Contumacia an ſit publicum maleficium,vel priuatum,& inter delicta ad numerandum.*
5 *Maleficium verum vnde oriatur.*
6 *Dolus præſumptus cadit in non parentem mandato magiſtratus.*
7 *Iura dicentia eum non poſſe dolo carere, qui magiſtratus mandato reluctatur,de quo dolo intelligant.*
8 *Contumacia,mulctam plectitur,quæ eſt fiſci.*
9 *Maleficium vnde dicatur.*
10 *In bannitorum numero ſcriptus,habetur pro bannito.*
12 *Bannitus ſi quis ſit ex contumacia pro aliquo delicto, num poſſit impune offendi.*

Quæſt. XXII.

1 Item †quæro de alia pubia qōne aliquis fuit citatus corā iudice, ꝙ ueniret ad ſoluēdum quandam ꝯdemnationē cētū librarū, in qb. erat ꝯdēnatus. uel citatus fuit alia ex cā pecuniaria,& qa cō tumax, fuit bānitus ex cōtumacia,

ſecundum

Source : BIU Cujas

ſecundum formã ſtatutorũ.mõ q̃ritur,an iſte intelligat̃ bannitus ex maleficio, ita q̃ poſſit impune offendi? Et iſta q̃ſtio dependet ab illa, quã.ſ̃.notaui an bãnitus ex leui maleficio, poſſit impune occidi? ver.Suppoſito q̃ tale ſtatutum valeat circa fi. Et q̃ iſte dici dẽat bãnitus ꝑ maleficio, & ꝑ ꝯñs poſſit impune offendi,ſic probatur.qa cõtumacia & inobedientia a iudice coercetur & puniť, ſicut alia maleficia,vt. ff. ſi qs iuſdicenti non obtemperauerit. l. 1.& de re iudi.l.contumacia. Præterea vbicunq; dolus verſatur, q̃ non † cadit in proprium nomen delicti,dr̃ crimen ſtellionatus.ff.de cri.ſtellio. l.3.ver. vbicunq;.& crimen ſtellionatus inter maleficia priuata nominatur, vt dicto tit.ſed ille qui non obtemperat iudici,eſt in dolo,vt ff. de reg.iur. l.non põt videri dolo carere. de re mili.l.3.§. in bello. ergo &c. Item talis contumacia in non parendo,facit denegari ſibi iuriſdictionem iudicis,vt ff. ex qui.cau.maio.l. ſed & ſi ꝑ prętorem.§.ſed ſi dum decreto, ergo vr̃ eſſe maleficium. Item † maleficium, iuxta prolationem vocabuli,eſt malefacere,ſed non eſt dubiũ malefacere eum, qui iudicis mandato nõ paret,vt ex prædictis patet.ergo &c.Et efficax eſt argñ ſumptum ab etymologia ſeu ſignificatio vocabuli.C.de offi.præfecti vrbis.l.1.ad fi. ff.ad municip.l.Imperatores.§.ijdem reſcripſerunt.& ſi cer.pet.l.2.§.appellata,qd̃ contumacia ſit delictum,facit.ff.de re milit.l.omne delictum.in prin.& ap.delicti,continetur dolus.ff.depo.l. 1.§.ſi apud ſeruum.& ibi in gl.& ibi tetigi. In ꝯrium vr̃, quia nulla.l.cauetur,q̃ † contumacia ſit publicum maleficium, vel priuatum,nec inter ipſa delicta numeratum,vt patet in libris,de priuatis delict.& de publi.iudi.& inſti.& de oblig.q̃ ex dælicto naſcuntur. Imo contumacia inter ciuilia ponit̃, vt d.l.contumacia. & in dicto ti.ſi quis ius dicenti non obtẽperauerit.ergo non debet dici maleficium.ſufficit enim dicere.l. non eſſe cautum.vt C.de col.l.illam.& ff. de preuarica.l. 3.Nec vr̃ attendenda alluſio ſeu etymologia vocabuli, vt ff. de interdictis & relegatis.l.relegatorum.§.ſolet.& melius ad muni.l.fi.§.pen.Item quod non ſit maleficium,ſic probatur. verum maleficium † oritur a vero dolo,quaſi maleficiũ a culpa,inſtit.de oblig.quæ ex delicto naſcuntur.§.1.& ibi no.Sed non parere iudici non eſt verus dolus, imo præſumptus, qui equipollet culpę. qd̃ ſic ꝓbatur. dolus excludit reſtitutionẽ in integrum,C.ſi aduerſus delic.per totum. de min.l.ſi ex cã. §.ſi mulier.& l.auxilium.§.in delictis.& no.eadem.l.1.§.ſi in commiſſum.vbi no.q̃ minor eſt in dolo. prę̃ſumpto qui eq̃ pollet culpę & reſtituitur,ſed iſte fuit in dolo ꝓſumpto,non faciẽdo quod facere debuit, vt ff.mã.l.dolus.& in brocardis Azonis de doli cõſideratione,& dixi.C.de dolo.l.dolũ.& no ta.ẽt C.de legib.l.leges ſacratiſſimæ.& qd̃ ſit dolus p̃ſumptus in caſu noſtro,ſic ꝓbo.lege cauẽt̃,q̃ ſi iudex † p̃cipiat minori q̃ edat rõnes,& nõ edit,incidit in edictũ, aduerſus qd̃ põt reſtitui. Item dicit gl. q̃ ſi minor ędificat, ꝯ nuntiationem noui operis, q̃ poteſt etiam ex iudicis præcepto fieri, & ſic cõtẽpta maieſtate prętoris, tam mortui, q̃ viui, q̃ poteſt reſtitui, vt non teneatur,niſi ad patientiam,non ad pęnam expẽſarũ. Ex quo bene includitur, q̃ nõ ſit vere maleficiũ tantũ a culpa,veldolo præſumpto ꝓcedẽs. Prædicta ꝓbãtur.ff.de edendo.l.1.in fi.& no.de ope.no.nun.l.1.§.aduerſus.Iura ergo,quę dicũt.q̃ † non poteſt dolo carere,q̃ imperio magiſtratus non obtẽperat,de dolo prę̃ſumpto loquuntur. Vel ſi intelligant̃ de vero dolo, debent tunc intelligi,q̃ ſit dolus reſultãs ex ꝯemptu expreſſo,vt qa citatus dicat, nolo venire,& ſic intellexit Roſ.titulum illum,ſi quis ius di.non obtemp.Item, qd̃ dictum eſt de crimine ſtellionatus, põt intelligi de vero dolo,qui ſit in faciendo.non præſumpto, qui ſit in omittendo. quid dicemus Gandinus tangit hanc quæſtionem ti. de bannitis ex maleficio.ver. Item pone ſtatutum eſt q̃ bannitus ꝓ maleficio. & ſolendo dicit, q̃ d. Marti.de fano tenuit talem contumacem non haberi pro banuito pro maleficio, per iura ad hoc allegata. Cyn.hanc qõnem tangit.C.de cri. ſtellionatus.vbi de hoc dixi ſuper rubrica,& dicit ſe fuiſſe aduocatum ad defenſionem talis banniti,& allegaſſe iura prædicta Dicit tñ ſe ſuccubuiſſe. Tandem diſtinguit. Aut citatus fuit inuentus,& tunc non ueniendo vel dicendo.nolo venire,ſatis vr̃ iudicem contemnere, & eſt in vero dolo,& per ꝯñs in maleficio,per iura prædicta, & per ea, quę conſueuerunt dici de vero & ficto contumace,de quo dixi. C.de iudi.properandum.§.ſinautem reus.& plene per Io. An.in clem.de dolo & contumacia.c.1. Non ob.l.1.de edendo. quia ſicut ſunt diuerſæ contumaciæ.ita ſunt earum diuerſi effectus, vt ff.de ap.l creditor.§.iuſſus.& l.ex conſenſu.§.fi.Cyn.Sed quod † ſit verum maleficium,facit, quia pro contumacia quis mulcta tur, vt C.de mo.mulctarum. l.eos. & mulcta eſt fiſci.vt eo.ti. l. mulctarum. & qñ pœna uel mulcta ex aliquo facto, fiſco applicatur,talis,cauſa dr̃ criminalis,vt no.& dixi.C.de ſepul. vio.l.3.& inſt.de iniu. §.in ſumma ad Sil. l.lege.& de termino moto.l.lege agraria.& ibi not. Communiter vidi obtine re opi.d.Mar.de fano, qui non reputet bannitũ pro maleficio,quo ad hoc q̃ poſſit impune offendi. Imo plus tenet Gãdinus, vbi ſ̃. q̃ etiam deſcriptus in libris Bannitorum pro maleficio,q̃ adhuc non poſſet impune offendi,quia per hoc non habetur pro bannito pro maleficio, ſicut non habetur quis pro decurione, licet reperiatur ſcriptus in libro decurionum,niſi doceat ſolenniter ſe creatum. ff.de decur.l. Herennius.& ibi de hoc no.& dixi. Nam crimen facit quem bãnitum pro maleficio. non talis ſcriptura,quę † ſcribitur in libro bannitorum,& ideo dicitur maleficium ab actu aſſumpto male faciendi ff.de verb.ſig.l.fugitiuus. & pro hoc bene facit.ff.de caſt.pecu. l.ſi forte. ibi, veritatem ſpectamus. &c. In contrarium multum facit, q̃ ex quo reperitur ſcriptus in † numero bannitorum, pro maleficio, q̃ debeat vt talis haberi & reputari. Nam pro milite habetur & reputatur, qui ſcriptus reperiiur in libro & matricula militum.ff. de re militari. l.ex eo, vbi de hoc dixi.& de cohortal.l.quicũq;.cum ſimilibus. & certe hoc caſu crederem eum offendentem, excuſari a pœna, ex quo eum vidit in numero bannitorum, nec habuit diſputare vel inquire, an eſſet vere bannitus, ſicut dicam.ſ̃.in quæſtione an offendens illum, qui nõ erat legitime vel iuſte bannitus, ſit excuſatus a pœna. Quęrit etiã Gandinus, ſi in banno contumaciam contineatur, q̃ poſſit impune offendi, † nunquid hoc caſu poterit impune offendi. & dicit q̃ ſic,ſecundum Fran. ac. quia iudex hoc caſu videtur iudicaſſe & declaraſſe fore maleficium, imponendo pœnam tanquam bannito pro maleficio, & ideo offenſor videtur excuſatus, quia iuſſus prætoris excuſat, vt ff. de his,qui no.infa.l.furti.§.qui iuſſus.& ne decipiatur authoritate iudicis. C.de his,qui ve.ęta.impetra.l. 1. & hoc tenet eo ti. de bannitis pro maleficijs.ver.ſed pone contineri in banno, quod puto bene dictum.& pro hoc de reg.iur.l.non vr̃ data. §. qui iuſſu.cum ibi not.Sed quid ſi bannitus ſit ex † contumacia pro aliquo maleficio,nunquid poteri t offendi impune? Quidam dicere voluerunt, q̃ non ſequitur, eſt bannitus ex contumacia, ergo maleficium commiſit imo videtur,q̃ debeat de maleficio eſſe conuictus, vel ſaltem haberi pro confeſſo ex forma ſtatuti.& pro hoc. C.de epiſc.& cle.l.raptores ibi,poſt legitimas,& iuri cognitas probationes. & ff.ad Sil.l. lege Cornelia.vbi de hoc dixi.ibi, & conuicti.Et pro hoc facit,qd̃ no. ff. de of proconſul.& legati.l.4.§. proficiſci. Circa hoc credo vim eſſe in verbis ſtatuti. Si enim ſtatutum diceret, q̃ bannitus ex maleficio per eum perpetrato impune offendi poſſit,uera eſſet opinio prædicta. Si autem verba ſtatuti dicerent, ſicut communiter dicunt q̃ bannitus pro maleficio impune poſſit offendi, tunc crederem ſolum bannum ſufficere,dato q̃ de maleficio commiſſo non conſtaret.

S V M M A R I V M.

1 *Procurator banniti ſi erat in cauſa coram poteſtate & dicebat bannum fore nullum ipſo iure,an tali lite pendente bannitus poſſit impune occidi.*

2 *Exceptio nullitatis, impedit executionem, ſicut exceptio appellationis pendentis.*

Quæſt. XXIII.

1 Item † quærit ipſe Gandinus, ſi procurator banniti erat in cã coram Poteſtate, & dicebat bãnũ fore nullũ ipſo iure, an tali lite pendente bannitus poſſit impune occidi? Circa qd̃ ipſe diſtinguit. Aut iſte procurator impugnabat bannum per uiam appellationis, aut per uiam nullitatis,uel alio modo. Primo caſu, nõ habetur pro bannito,nec poteſt impune offendi, quia integer debet eſſe ſtatus appellantis,ut C.ſi pen.app.mors interue.l.1. ff. ad Turpil.l.1.in fi. nil.no. app.pe.l.1.§.ſi qs.ubi de hoc dixi. et de pę l.2.in fi. Secũdo caſu,quia interim lite pendente habetur pro bannito,potuit impune offendi,ar.ff. de liberali cã.l.ſi cui.§.licet. et l.ordinata. et de acq.poſ.l.3.§.ſi ſeruus,quem poſſidebam.ubi de hoc plene dixi.hoc no.ipſe Gand.d. tit.de bannitis pro male ficio,uer. Item pone, ſtatutum eſt in ciuitate, ꝓ banniti pro
2 maleficio In contrarium multum facit, quia exceptio † nullitatis, ita impedit executionem, ſicut ẽt exceptio appellationis pendentis,ut ff. de re iud.l.ſi cum nulla.et de offi.dele. c. paſto. et ibi in gl. mag. Si ergo exceptio nullitatis impedit executionem iudicis,multofortius executionem priuati.

S V M M A R I V M.

1 *Bannitus an poſſit impune offendi intra decendium, intra quod poſſet appellari.*

2 *Appellantis ſtatus integer eſſe debet, & ea pendente nullam iniuriam debet pati.*

Quæſt. XXIIII.

1 Item † quærit, an bannitus poſſit impune offendi intra decendiũ,intra quod poſſet appellari? Et ur̃ q̃ non quia ſ̃. ipſos x. dies non eſt executio facienda. ff.nil no.ap pẽ. l.1.cũ ibi no.imo innouata. ſ̃.x.dies,reuocantur per iudicem appellationis,ext.de appel.c.non ſolum.lib.6. cum ibi nota.

tis

tis. Ipse tñtenet oppositum, si pendente decendio. appellatio nondum interposita. ff. de re iud. l. 1. & ibi in gl. & rei iudicatæ effectum sortitur, ēt ante decendium, vt. ff. de pęnis. l. qui ultimo, & l. in seruorum. §. qui ex causa. ibi, damnatum, qui accipimus. & cætera. & ff. de iniusto rup. irrit. test. l. si quis. §. 1. & sic, ȷ̃. decem dies potuit occidi. C. de pęnis. l. cum reis. ff. eo. l. si quis forte. Si aũt appellatio esset interposita. ap. pen. non debet offendi, quia integer † debet esse status appellātis, & ea pendente nullam iniuriam pati debet. ut. ff. nil no. app. pen. l. 1. ubi de boc dixi. & de testamentis. l. qui a latronibus. §. si qs in capitali. secundum Dyn. & de pœnis. l. 2. §. eum.

SVMMARIVM.

1 *Hęres an teneatur de banno remiss. & nu. 5.*
2 *In iudicio quasi contrahitur.*
3 *In dubiis sententiæ recurrendum est ad Iudicis interpretationem.*
4 *Actiones ex contractu vel, quasi, transeunt ad hæredes.*

Quæst. XXV.

1 Item † quærit ipse Gandinus si aliquis accusatus de maleficio, non comparuit, & iō positus fuit in banno centum librarum, & postea decessit. an tale bannū exigi possit ab eius hæredibus? Et uī ꝙ sic, ar. ff. ad sil. l. Caius. Et quia istud bannum est loco cuiusdam mulctæ, quæ debet fisco applicari, ut. C. de mo. mulctarum. l. mulctarū. Nec expedit sup tali bāno litem contestari, cum nullus sit, cū quo ꝓtestet, & in talis snīa dī diffinitiua, cū ab ea possit appellari, qđ nō est interlocutoria. ff. an per alium cau. ap. l. una. Itē est pecuniaria. ut per se patet. & ex ea oritur actio in factum ex edicto si quis iusdicēti non obtemperauerit. l. 1. & ita est ex quasi ꝯ-
2 ctu, ꝙa in iudicio † quasi ꝯhitur. ut. ff. de peculio. l. licet. §. idē scribit. & iudicati actio ex ꝯctu uel. quasi, transit ad hæred. ff. de act. & ob.. ex contractib. & sic uī tale bannum exigi posse
3 ab hęredibus. Et si † dicas, iudex non dixit condēno, quia tunc planum esset. ut. ff. si quis in ius uoc. non ierit. l. 2. Sed dixit, pono eum in banno lib. c. Et ut sciatur, an cētum solutis finitū sit bannum uel non, recurrendum est ad iudicis interpretationem. ff. de uer. ob. l. in conuentioniobus. & l. interdum. §. fi. In contrarium uī. ꝙ non possit exigi ab hęredibus. C. ex delic. defun: inquantum hæredes teneātur. l. unica. cum ibi. no. ff. si quis omissa causa testamenti. l. si quis sub conditione. de rebus dubiis. l. cum principalitet & expresse. ff. quis ius dicenti non obtemperauerit. l. 1. in fi. per quam. l. soluit, ꝙ exigi nō
4 pōt ab hæredibus. Nam † regulare est. ꝙ actiones ex cōtractu vel quasi, transeunt ad hæredes. Sed iste est casus specialis, vt ff. de act. & ob. l. in honorarijs. hoc tenet dicto tit. de bannitis pro maleficio, ver. quæro, quidam de maleficio accusatus, & vide ȷ̃. ver. sed quid si bannitus est hæres. & ver. seq. & hoc ēt tenet Dyn. per. l. ff. de accusa. l. ex iudiciorum. in fi. Iac. Bal. di
5 stinguit. Aut † dictum est in banno, ꝙ non possit exire, nisi soluat centum, & tunc dicit hæredes non teneri, per d. l. si quis omissa causa testamenti. Si autem dictum esset, condemno, vel mulcto eum in centum lib. tunc dicit hæredes teneri, & allegat ff. si quis ius dicem. non optem. l. 1. ver. ceterum, & vide quod no. & dixi eadem. l. §. fi. & C. ex delic. defunc. inquantum teneantur hæredes l. 1. & vide secunda parte ver. statuto cauetur, quod in publics criminibus.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus de vno maleficio an possit de alio maleficio accusari & banniri.*
2 *Excommunicatus an possit iterum excommunicari.*
3 *Delicti ratione vbi forum sortiendum.*

Quæst. XXVI.

1 Item † quærit in ver. sequenti, an bannitus de vno maleficio, possit, de alio maleficio accusari & banniri, Et videtur ꝙ non, quia per primum bannum perdidit ciuitatem & domicilium, quod ibi habebat. vt ff. ad munici. l. eius qui. §. fi. alias est sub. l. si quis instructus. Soluendo, dicit, secundum Dyn. ꝙ si per primum bannum perdidit domicilium, quod in illa ciuitate habebat ratione incolatus, tunc non potest ibi iterum accusari, nec banniri. Si autem perdidit domicilium, quod habebat ibi ratione originis, tunc poterit iterum accusari & banniri. & hoc tenet per d. l. eius, qui supra. §. fin. coniungendo text. cum gl. Sed ꝙ bannitus indistincte de alio banno banniri non possit, est arg ff. de adulter. l. de adult. dicit tamen contrarium esse, quia ad multiplicationem delictorum sequitur multiplicatio pœnarum, vt ff. de priua. delic. l. nunquam. de libero homine exhibendo. l. 3. §. si quis dolo. ff. de pœnis. l. aut damnum. & l. relegati. & C.
2 de seruis fugit. l. quicunque. Et pro hoc, quia † excommunicatus potest iterum excommunicari. de pœniten. distinct. 2. c. sunt plures. in glo. & per Archid. & pro hoc. ff. de ritu nupt. l. palam. §. quæ in adulterio. & ibi dixi. & not. extra de iudęis. cap. ita quorundam. & de hoc vide in specul. de accusa. §. sequitur videre. ver. quid si bannitus ob aliquod maleficium. & in Gandino de citatione, versic. sed ego quæro, an illi, qui sunt exules & dixi. C. vt intra certum tempus cri. quæstio. ter mi. l. 2. & de his, qui not. infam. super rubrica. Quod dictum
3 est. s̄. fm Dyn. de † amissione domicilij, incolatus, & originis, puto intelligendum, qñ accusaretur ratione domicilij tantum. si enim accusaretur quia ibi deliquisset, tunc ratione delicti, ibi sortiretur forum, etiam si ibi domicilium non haberet, vt. C. vbi de crimine agi opor. l. 1. & 2. & authent. qua in prouincia.

SVMMARIVM.

1 *Vasallus an dominum bānitum possit impune offendere, statuto stante, quod bannitus impune offendi possit. Et quid de liberto in patronum, filio in patrem, domino in seruum.*

Quæst. XXVII.

1 Item † supposito prędicto statuto, ꝙ bannitus possit impune offendi, quæritur, an uasallus dñm bannitum
a possit offendere[a] Dyn. & cōiter doctores tenent, ꝙ non, per. l. ff. de adul. l. si adulterium cum incestu. §. pe. qui incipit, liberto. vbi de hoc dixi & s̄. hac eadem parte. ver. Item, quid si statuto caueatur. Et idem potest dici de filio, quod non possit offendere patrem, nec libertus patronum, nec seruus dominum. ita etiam tenet Gandin. in tit. de bannitis pro maleficio. versic. sed contineiur in statuto. Sed in vasallo videtur dicendum contra, vt in vsibus feu. de milite vasallo, qui contumax est. c. fi. in fin. & quia quando est excommunicatus vel bannitus, vasallus solutus est sacramento fidelitatis, vt in usibus feu. hic finitur lex, deinde cōsuetudines regni incipiunt c. 1. in fi. & extra de re iudica. cap. ad apostolicæ. in fin. libro 6. cum similibus.

ADDITIO.

a Offendere Vide hāc quæstione supra in sexta quæstione. Scilicet an filius possit impune patrē bānitū occidere, stāte, statuto, ꝙ bānitus possit impune occidi.

SVMMARIVM.

1 *Promissio specialis an tollatur per generale statutum.*
2 *Miles turbator pacis, capite punitur.*
3 *Legatos hostium offendere non licet, ex pace quadam seu fide tacita.*
4 *Voluntas & necessitas, facta distinguunt.*
5 *Delictum aliud offensæ, aliud pacis ruptæ.*
6 *Banniti occisi hæredes, an pœnam petere possint.*
7 *Bannitus censetur hostis patriæ & omnium ciuium.*
8 *Hostes quibuscum pacem contraximus, possumus ex delicto punire, nec ex eo censemur.*
9 *In pœnæ promissione, videtur inesse tacita conditio, si res in eodem statu permanserit.*
10 *Bannitum an liceat impune occidere.*
11 *Bannitus cum publicatione bonorum, an æquiparetur deportato.*

Quæst. XXVIII.

1 Alia † etiam pulchra qō oritur ex prędictis. duo fecerunt pacem simul, & promiserunt se adinuicem non offendere, sub magnis pœnis. unus est postea bannitus, nūquid alter poterit eum impune offendere authoritate statuti, an uero si offendat eum, incidat in pœnam promissam. per dictum §. liberto & hoc uī Dy. ibi sensisse. & tenet. Gan. d. uer. ꝓtinet statuto ꝙ nō liceat ei ipsum offendere, & si offendat, ꝙ incidat in pęnā promissam, quia per gñale starutū nō tollitur specialis prouisio, ut extra de regulis iuris. c. generi. lib. 6. & ff. de uerborum oblig. l. doli clausula. & de pęnis. l. sanctio legum. Sed hanc quæstionem subtilius disputauit domi. Iacob. de bel. & est mihi. 317. in lib. magno quæstionum disputatarum. Et primo allegat contra offensorem, quia fauor pacis, est magnus, extra de treuga & pace per totum de caduc. tol. l. unica. in princ. Nec licet rumpere pacem, nisi ad sui defensionem. in usibus feudorum. de pace tenenda. §. 1. & 2. de pace iuramento firman. §. 1. Cum ergo offensor ad sui defen-
2 sionem non fecerit, incidet in pœnam. nam miles † turbator pacis, capite punitur. ff. de re mititari. l. fina. in fin. Et quia isti promiserunt sibi fidem, quam graue est fallere. ff. de constit. pecu. l. 1. in princip. quæ etiam hostibus est seruanda. ff. de pa. l. conuentionum. 23. q. 5. nulli. & not. ff. de dolo. l. 1. §. primo.
3 Et ideo legatos hostium ex quadam pace seu fide tacita non licet offendere. ff. de leg. l. fin. ergo isti non licuit istum offendere. Item statutum non iubet occidi bannitum, sed solum permittit. Iste ergo eum ex mera uoluntate, non ex necessi-
4 tate † offendit, inter quæ est differentla. ff. de mino. l. ait prætor. §. 1. & ibi de hoc & C. de neg. gest. l. tutori. Ad hoc etiam allegat. d. §. libert. in l. si adulterium cum incestu. Item, quia mutato statu rei principalis, nihilominus tenetur fideiussor. C. de fideiusso. l. prima. ergo mutato statu huius banniti, nihilominus est pax seruanda, & quia statutum est odiosum & ideo restringendum. ff. de liberis & posthumis. l. cum quidam. & de regulis iuris. cap. odia. libro. 6. Item, statutum permittendo bannitum impune offendi, tollit tantum pœnam publicam, non priuatam ex conuentione promissam. licet ergo offensor sit liber a pœna publica, non tamen est liberatus a priuata, quam promisit, si faceret contra pacem, ar. ff. quādo. ciui. actio. cri. præiudi. l. 1. cum ibi notat. & C. si aduer

sus

Source : BIU Cujas

ſus vendi.l.i.& quia† aliud eſt delictū offenſę, aliud pacis ruptę.& ſic vnum non tollitur per aliud.ff.de priua.deli.l.nunquam.In ꝫrium adducit, quia iſte bannitus, ſi eius bona eſſent publicata, ſimilis eſſet deportato,vt no. in gl.inſti.quib. mod.ius pa.po. ſo.§.relegati.ſed deportatus non hēt hr̄dem, vt ff.de iniu.teſta.l.ſi quis exhæredato. §. irritum. Ergo ſi iſte
6 bannitus†eſſet occiſus, eius hęredes pœnam petere non poſſent.de hoc tū,an banniti ęquiparētur deportatis, plenius.s̄. dixi.Item iſte offenſor authoritate.l.offendit.& iō pęnā pati non debet.C.de his,qui ad ec. confu.l.ſi ſeruus.& de adult.l. Gracchus.cū ſi.Itē iſte offenſor hoc fecit, non tanquam ipſe ſed tāquam quilibet de populo.de adop.l.ſi pater. §.q duos. Item qa ſtatutū cōtinet publicam vtilitatē, vt malefactores terreantur,& maleficia puniantur.ff.ad l. Aqui.l.ita vulneratus.ſtip ulatio vero pœnalis de.pace nō rūpēda,continet priuatam. & ideo publica eſt præferēda priuatæ.in authē.de nō alie.§.qa vero.& C.de cad.tol.l.vnica.in fi.Itē hæc pęna ſubſtituta eſt in locūoffenſę.vñ ſicut ex offenſa agi nō pōt,obſtāte ſtatuto,ita nec ꝓ pęna ꝓmiſſa ſubrogata in locū eius,ar.ff.
7 ſi qs cau.l.ſi eū.§.q iniuriarū. Itē† bānitus ꝓp bannū & ſtatutum vr̄ factus hoſtis patriæ & omnium ciuium,vt ff.de reli.l. minime.& ſic vr̄ primo iſte offenſus patriæ pacē rupiſſe. Vñ poſtea. ſibi rumpendo,non incidit in pęnā, vt ff.de reg.iur.l. cū par.§.illi,vbi de hoc. Itē quia talib. non vr̄ fides ſeruanda ēt per iudicem.in auth.de man.prin. §.neq; aūr homicidas. hoc tñ ſalua pace dñi Iacobi nō puto verū,vt plene no.C.de his qui ad ecc.cōfugi.l.pñti. in qōne banniti affidati per ptātem.Item qa in ſtipulatione pœnali de pace nō rūpenda, excepta vr̄ ſuperioris authoritas, etiam ſi eſſet iur̄o firmata,vt ex̄ de iureiur. c. veniens. Cum ergo ciuitas ſit ſuperior, quæ permittit impune offendi,offendēdo nō incidit in pœnam.
8 Itē,qa hoſtes†cū qb.pacē fecimus,poſſumus ex delictis puni re,nec videmur pacē rūpere.ff.de captiuis.l.nō dubito.ergo iſte offenſor offendēdo iſtū, ex delicto,non vr̄ pacem rumpere.Itē ſi dñs eſt bānitus, vaſallus eſt abſolutus a ſacr̄o fidelitatis,in vſib. feudorū.hic finitur lex,deinde conſuetudines regni incipiunt.c.1. ergo iſte promiſſor vr̄ abſolutus a promiſ
9 ſione, quam fecit de pace ſeruanda, & quia in† promiſſione pęnę vr̄ ineſſe tacita ꝯdō, ſi res in eodē ſtatu remāſerit. ff. de ſol.l.cū qs.ſi qs cautio. l.ſed & ſi quis rei capitalis. & extra de iureiur.quēadmodum.Cum ergo iſte ꝓ bannum ſtatum mutauerit,nō tenet ad pęnā,ar.ff.de arbi.l.ita demū.& qui ſatiſ.
10 cog.l.ſi.Soluendo† dicit aut eſt bānitus de ꝓditione patriæ, & tunc offenſor non tenetur ad pœnam,arg C.de aboli.l.fal laciter.in fi.& de captiuis.l.poſtliminium.§.filius.& d.l.minime.de religioſis.auth. ob aliam cauſam.& tunc ſi oppugnando patriam, eſſet offenſus, uel occiſus, tunc aut bona erant in banno publicata,& tunc quia ſimilis eſt deportato,ut d.§. relegati. no. in gl.inſtit.quib.mo.ius pa.po.ſol. & deportatus non habet hæredem,ut s̄. probatum eſt, tunc nullus eſt, qui pęnam petere poſſit. nec ciuitas petere pōt, cū per eam fuerit ordinatum ſtatutum, ꝙ impune poſſit offendi. Si vero bona in banno non fuerunt publicata, tunc offenſor incidit in pęnam,per iura ad hoc s̄. alleg. & ideo hr̄des pœnam petere poterunt,licet bannitus agere nō poſſet,vt inſt.de uer.ob. §. ex conditionali. & C. ut actiones ab heredib. & ꝫ hr̄des. l.r.
11 Sed†an hæc opinio ſit vera, ꝙ bannitus cū publicatione bonorum,æquiparet deportato? dic ut pleniſſ dixi s̄.hac ea.par. ver.Item, q̄ro q.antiq̄.ad ar.ꝫria in qō. prædicta, rñ.ipſe la.in d.qō.quod omitto cā breuitatis,ſed ad ipſum reccurratur d. Old.indiſtincte tenebat pęnam non eſſe commiſſam, per l. qui ſeruum. de uer.obl.in quadam ſua quæſt.Paduæ diſputata,quæ incip.Titius fecit pacem.idem vr̄ ſenſiſſe Iaco.Bu. ut plene dixi.C.de tranſac.l.ſi quis maior.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non poteſt condemnari per iudicem ſecularem, nec confeſſio coram eo facta per eum, ſibi præiudicat, & nu.* 4.
2 *Statutum ligat & reſpicit tantum ſubditos.*
3 *Quilibet contentus eſſe debet iuriſdictione ſibi commiſſa.*
5 *Cauſæ veriſimiles excuſant a dolo.*
6 *Cauſam iuſtam credendi habenti, an parcatur in delictis.*
7 *Adulterij pœna non plectendus, qui adulterat mulierem, cui maritus miſerat libellum repudij.*
8 *Decurio non habetur is, qui ſcriptus in numero decurionum, niſi conſtet eum ſolenniter ordinatum.*

Queſt. XXIX.

Quærit etiā ipſe Gan. eo.ti.de bānitis ꝓ maleficijs,uer. item ſubjcio qōnē, quam dicit fuiſſe de facto ipſo aſſidente ptāte Senarū.ubi eſt ſtat. ꝙ banniti pro maleficio impune offendi poſſint.& illi intelligant banniti, noīa quorum ſunt ſcripta in libris clauium d.ciuitatis.accidit,qđ Ciuellus & Carinus fratres nepotes D. Eneę de Copitalionibus in campo fori, cum ſpatis & alijs armis inſultauerūt Dolandū filiū D.Pellacanis,Rayneriū preſbyterū,& rectorē cu iuſdam eccleſiæ,q bānitus erat de maleficio,& deſcriptus in dicto libro bānorū dictarū clauiū, & q alias remiſſus fuerat ad dñum ep̄m,tanq̄ clericus ꝓ illo maleficio. q̄rebat̄,an ipſi offenſores puniri dērent, tali banno,nō obſtante,cū de multis vulneribus eidē illatis cōſtaret per reſtes,& cōfeſſionem ipſorum fratrū vulnerātium, Pro parte ipſorū fratrum allegabatur bannum & ſtatutū.In ꝫriū allegabatur, ꝙ bannum
1 erat nullum ipſo iure, †nā clericus nō p̄t condēnari ꝓ iudicē ſecularem, nec confeſſio corā ipſo facta per eū, ſibi preiudicat,extra pe iudi. c.at ſi clerici,quia uon eſt clerici competēs iudex vt.C.de epiſ.& cleri.auth.ſtatuimus.vbi de hoc dixi, q̄ ſignata eſt ſuper.l.omnes.& ibi de hoc dixi.& pro hoc. C.ſi a non competenti iudice,per totum,& pro hoc licet non alleget,bene facit ꝙ ſi iudex ſecularis banniat clericum,nullum eſt bannum,& tenetur clerico ad emendationem damni,& iniuriæ,vt extra de iniurijs & damno dato. c.olim ſcribentibus.Et ibi in gl. Et ſi eſſet ep̄s vel prælatus,vltra quod ipſum bannum eſt nullum,eſt excōicatus ipſo facto, & etiam alias pœnas patitur,quæ habentur in Clem.de pœnis.c. 1.cum ibi
2 not.Item pro hoc,quia ſtatutum† non ligat,nec reſpicit niſi ſubditos.C.de ſumma trinitate.l.1.& maxime clericos,vt extra de conſti.c. eccleſia ſanctæ Marię.& c.quę in eccleſiarum,& quod per vnum iudicem faciendum eſt,ſi fiat per alium, nō valet.C.de decur.l.nemo. de epiſc.& cle.l.repetita,Et de reg.
3 iur.c.factū a iudice.li.6. Quilibet enim iudex†contentus eſſe debet iuriſdictione ſibi commiſſa, & non ponere falcem in meſſem alienam C.de apparitori.l.apparitores.& de exac.tribu. l.quicunq;. Deus enim ab initio prælationes & dominationes conſtituit,vt vnuſquiſq; ſua contentus foret, & alienæ ſe non immiſceret.in auth.qūo opor.ep̄os.in prin. Nam ſeparatorum ſeparata eſt ꝯdō & rō.C.de don.inter. virum & vxorem.l. ſi maritus.Et condemnatum accipimus recte condemnatum.ff.de re iudi.l.ſi ſe nō obtulit. §.condemnatum. vbi de hoc dixi. Item exhęredatum,rite exhæredatum.ff.de contra.l.non putauit.§.non quęuis. et teſtamentum dicitur, quod eſt rite confectum.ff.de ver.ſig.l. Paulus.& de pœnis l. ſi quis aliud. Et quemadmopum teſta aperi.l,tabularum.primo reſponſo.Et ita videtur offenſores debere puniri,ar.ff.de pę.l.rei capiralis.in fi.ad Turpil.l.1. §.fi.C.ne de ſta.defun.l.ſi pater.Et facit.ff.de falſ.l.impuberem.§.& ſi ei ſeruo.Et bene de crimine expilatæ hæreditatis. l. fi. vbi punitur ſurripiens rem meam, credens eam hæreditariam.In contrarim, quod
4 †offenſores puniri non debeant,facere videtur,quia talis ſententia, ſeu bannum vr̄ eos excuſare. Et tale bannum quo ad excuſandum eos a pœna,pro legitimo debet haberi,ſicut & non legitima vxor haberi pro legitima,quo ad hoc,vt qui eam carnaliter cognoſcit,de adulterio non puniatur,ſi more vxoris & bonę matronę viuebat.ff.de adul.l.ſi vxor primo rñſo,& bene facit.ff.locati.l.ſi ignorans.& de iniu.l. Itē apud Labeonem. §.ſi quis virgines.& ad Maced.l .ſi quis patrem. Item cum ille clericus publice fuerit poſitus & deſcriptus in banno, credendum eſt a quolibet eum fore bannitum, ne decipiantur authoritate prætoris,& dicti ſtatuti,vt C.de his, qui ve.ęta.impetra.l.1.Iudex.n.in iudicando recte agere preſumitur,& pro eius proceſſu preſumitur.ff.de offi.preſe.p̄to. l.1.ad fi. de iniu.l.iniuriarū,& extra de re.c.in pñtia.Itē,iſti offenſores iuſtis rōnibus ducti excuſationē merent in his quæ puniēda uenirēt.ff.ui.bo.rap.l.2.§,ſi publicanus.& de adult.l.
5 miles.§.mulier.imo ēt ſi non iuſtis†rōnib.ducti.excuſantur, dūtn̄ dolo careāt.ff.de abigeis.l.1.in fi.cū cōcor. Ignorans.n. nō intelligit̄ delinquere.ff.de act.& ob.l.ex maleficijs. Itē uenia errori datur.cū nō ex malignitate, ſed ſimplicitate peccatur.extra de trāſa.c.2.in fi de immu.ec.c.nō minus.†Nā &
6 in delictis parcit̄ illi,q iuſtā habuit cauſam credēdi.ff.de bo. liber.l.in ſeruitute.§.1.& de liberali.cā.l.igitur.§.pen. Præter ea illud bānū non pōt,nec dēt haberipro nullo.niſi cū fuerit detectū uel ꝓnūtiatum nullū,ſicut dr̄ de teſtō,quod eſt nullum ipſo iure præteritione filij in ptāte cōſtituti, qđ nō reputatur nec habetur pro nullo,niſi cum detectū eſt eſſe nullū, ut.ff.de iniu.rup.& irri.teſt.l.ſi filio,& ꝙ dr̄, ſupplemētū legitimæ ineſt ipſo iure.ſ.ſi petatur.C.de inof.teſt. l.ſcimus. & vide in alphabeto,dictione,ipſo iure. Soluendo dicit, ꝙ Ia.de are.Dy.de muſello.Nic.de matarellis,& multi alii doctores,
7 ſunt in hac opi.cōcordes, ꝙ †offenſores.ſint excuſati & puniri non debeāt, per iura ad hoc.s̄.allegata.& aurea lex eſt pro hac ſolutione.ff.de adul.l.pe. ubi dr̄, ꝙ ille non punit̄ de adulterio,qui adulterat mulierem cui maritus miſerat libellū repudij,licet repudium non tenuerit de iure. Iſte.n.excuſatus, eſt,qa ignorabat ꝙ repudiū de iure nō tenebat. & ibi de hoc dixi.Pro hac ēt ſolutione bñ facit, ꝙ miles ſcriptus in numero ſeu matricula militū habetur ꝓ milite. ff. de teſt.mi.l.ex. eo.& C.de cohort.l.q cūq;.cū ſit̄ib.licet,ꝫ hāc allegationē fa
8 ciat, ꝙ †ſcriptus in numero decurionū,nō hr̄ pro decurione, niſi appareat eū ſolēniter ordinatū. ff.de decu. l. Herēni? cū

ibi

Source : BIU Cujas

ibi notatis. Prędictæ.ſolutioni non ob. §.condemnatum. de re iudi.l.fi.ſe nō obtulit.cum alijs.ſ.ad hoc allegatis. & bene notaui.ff.de regul.iur. l.non videtur data.§.qui iuſſu.quia verum hoc eſt,quantum ad condemnationem,quia non habetur pro condemnato,niſi ſit legitime condemnatus,ſed quātum ad alios,vt excuſetur,ſecus eſt,vt prædixi. Sed quia aſſerit ipſe Gandinus in qōne p̄dicta, conſtabat illius offenſores ſciuiſſe eum ſacerdotē,& quia publice celebrabat eis ſcientibus,& videntibus,ita ꝙ iuſtam ignorantiam prætendere nō poterant,& in eis apparebat dolus & vindicta,dicit,ꝙ fuerūt condemnati.Et hanc qōnem diſputauit do.Ia.de Aret. & in effectu pro & contra allegauit prædicta & determinauit, vt ſupra cuius quæſtio incipit,ſtatutum eſt in ciuitate.quod bānitus poteſt impune offendi.& eſt mihi.ecc.in li.magno quęſtionum diſputatarum.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus iniuſte, & ſcriptus in libris bannorum, an poſſit impune offendi, ſtante ſtatuto,quod bannitus poſſit impune offendi.*

Quæſt. XXX.

1 EX †prædictis poſſunt ſolui generaliter omnes quæſtiones, quibus quæritur, ſi aliquis eſt iniuſte vel non rite bannitus.& deſcriptus in libris bannorum, an offendens ſit excuſatus,quia dicendum eſt ꝙ ſic,maxime per.d.l.pe.ff.de adulter.& circa hoc vide plene.ſ.ver.exiſtente poteſtate ciuitatis Piſtorij.& pro hoc bene facit.ff.de interroga.acti.l.de ętate.§.ex cauſa.ibi,ſcriptura ductus.ubi de hoc dixi.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictiones vbi ſunt diſtinctæ,quilibet iudicare debet ſecundum ſtatuta & conſuetudines fori ſui.*

2 *Laicorum ſtatuta non valent in fauorem eccleſiarum & clericorum,niſi ſint approbata per ſummum Pontificem.*

3 *Clericus non recipiens ſtatuta laicorum contra ſe, non poteſt etiam illis vti proſe.*

4 *Probationis onus cui incumbat, quem poſitum fuiſſe in ęſtimo ſeu regiſtro communis,actori,an reo potius.*

Quæſt. XXXI.

1 ET †quia tactum eſt de materia clericorum bannitorum inſurgit in materia quæſtio talis.Laico repetenti mutuum a clerixo opponitur de duobus ſtatutis ciuitatis. quorum primo cauetur,ꝙ inſtrumentum quod nō reperitur deſcriptum in regiſtro communis,non valeat.altero,ꝙ ſi creditum non reperiatur poſitum in eſtimo communis,ꝙ debitor ſit liberatus.an iudex eccleſiaſticus,coram quo laicus repetit mutuum a clerico, debeat iudicare pro clerico contra laicum ſm ipſa ſtatuta,do. Paulus de Iazariis modernus doctor Bonon.hanc quæſtionem diſputauit,& eſt mihi.67.in libro magno quęſtionum diſputatarum.& tenuit,ꝙ iudex debeat iudicare pro clerico.Non eſt ſecundum eum, extra de foro.compet.c.ꝙ clericis.quia ibi ſunt diſtinctæ iuriſdictiones.& ideo quilibet debeat iudicare ſecundum ſtatuta & cōſuetudines ſui fori.& ad hoc facit,quod not.extra de teſtam. cum eſſes.& de præſcriptio.cap.fina. Non obſt.ꝙ ſtatuta eo-
2 rum non valent †etiam in fauorem eccleſiarum,& clericorum,niſi ſint approbata per ſummum pontificem. 96.diſtinctio. bene quidem. de conſtit.cap. eccleſia ſanctæ Mariæ. & de rebus eccleſ.non alien.cap.fin. quia illud eſt verum, quando laici faciunt ſtatuta ſuper rebus uel perſonis eccleſiarum vel clericorum, & maxime in ſpiritualibus. Nā ſuper eis faclutas non competit aliqud ſtatuendi. & ſic loquuntur iura prędicta. Sed prædicta ſtatuta,de quib. agitur, facta erant in perſonis.& rebus laicorum, quibus potuit ciuitas legem,formā,& pœnam imponere.Item ſtatutū potuiſſet laico repetēti mutuū aliam pęnā imponere, & clerico donare.vel applicare. ergo & delictū remittere,& creditorē credito priuare. Item ſicut clericus poſſet laico de pacto de nō petēdo opponere,ſic & de ſtatuto laicum tm̄ obligare. Et p̄ hoc patet rn̄-
3 ſio ad id,quod dici poſſet† ꝙ ex quo clericus non recipit ſtatuta laicorum contra ſe,non poſſit etiam eis vti pro ſe. Paulus predictus,lac.tamen de are. tenet contrarium,ſcilicet ꝙ clerici non poſſint uti ſtatutis laicorum pro,ſe,ſicut nec contra ſe,per.l.liquet. C.de ſum.Trinita.& fide catho.vltra medium.ibi,æquū quippe eſt,&c. ut ibi dixi.ſ.ſecunda parte huius operis, ver. ſed ex quo diximus forenſes non ligari ſtatutis. & pro prædicta opin. domini Pau. faciunt allegata in ſimili quæſtione, eadem ſecunda parte, quæſtione. 2.verſi.ex prædictis oritur alia quæſtio, ſępe occurens in allegationib. domini Seg.ibi no.& verſi.ſed ex quo diximus forenſes. Sed
4 †cui incumbit onus probandi,ꝙ ſit poſitum vel nō poſitū in æſtimo vel regiſtro communis & ipſe. Paulus tenet quòd incumbat actori. & hoc probabit per libros ęſtimi vel regiſtri, &allegat extra de priuileg.cap.cum olim.quod puto verum quando eſt actor. Si autem eſſet reus, puta quia peteretur puniri,quia non iuit ad exercitum, vel quia opponeretur ſibi non debere ius reddi, tunc tenet lac.but. ꝙ licet ſit negatiua,tamen,quia poteſt probari per libros,incumbit onus p̄bandi neganti, per. l.mutus. §. cum quæritur.1.ff.de procur. vbi de hoc dixi ſecūdū cum,& dixi etiam.C.de prob.l.actor.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus an videatur bannitum defendere,vel fauorem præſtare,allegando cauſas abſentiæ banniti,*

2 *Aduocationis officium,& allegandi cauſas abſentiæ,eſt publicum,& publice vtile.*

3 *Maieſtatis læſæ crimen, non admittit quenquam interceſſorem vel aduocatum.*

4 *Excommunicato conceſſa eſt defenſio.*

5 *Lingua & clamore auxilium ferri dicitur.*

6 *Aduocatus allegans cauſas abſentiæ banniti, an teneatur ſatisfare de illo preſentando,finitis cauſis abſentiæ.*

Quæſt. XXXII.

1 ITEM †quærit ipſe Gandinus eo.tit.de.bannitis pro male ficio.ver. Itē pone contineri ſtatuto,ꝙ nullus præbannito auxilium, conſilium, vel fauorem ſub certa pœna, aliquis aduocatus vel alius iuit pro eo coram iudice ad allegandas cauſas abſentiæ.nunquid incidit in pœnam dicti ſtatuti,dic pro & ꝯ,vt in qōnibus ſtatutorum. Et ſolue, ꝙ incidat in pœnam, quia allegando cauſas abſentiæ, vī defendere,fauorem præſtare,& hoc,ſi allegat coram iudice, non corā alio. ſed certe iſta ſolutio & determinatio vī mihi nimis dura & periculoſa.Et ideo hanc quæſtionem plenius exami
2 nemus,& vī ꝙ talis allegans non faciat ꝯ ſtatutum.Nam †officium aduocationis,& allegandi cauſas abſentię, eſt publicum,& publice vtile,vt ff.& C.de poſtul.& de procur.l.ſeruū quoq;. §. publice.ergo tale quid faciens, pœnam non meretur.C.de adul.l.Gracchus.nec de talibus dēt ſtatutum intelligi,ſed ſolum de dantibus auxilium vel conſilium extra iudicium.omnia enim iura loquentia de auxilio,conſilio,& fauore, videntur loqui de extraiudiciali.C.de his latrones.l.ſecunda.extra de homicidio.capit.ſicut dignum. §.final. Et ibi de hoc per Inn. de ſchiſmaticis.capit. 1.lib.6. Et quod notat. extra de offi.dele.c. 1. Item ſpeciale vī in crimine læſę maie-
3 ſtatis, ꝙ quis pro tali non poſſit intercedere vel allegare coram principe,ut. C.ad l.Iul.maie.l.quiſquis. §.1.ergo in alijs ſecus,ut ff.ad municip.l.1.item pro hoc bene, quia qui de iure diſputat,non uī teſtatoris iudicium impugnare.ff.de his, qui.ut indi.l.ſi teſtm̄.ubi de hoc dixi.Et quia aduocatus non accuſat. ff.de bo.liber.l.qui cum maior. §.ſi patroni filius, &
4 pro hoc etiam facit,quod not.Inſtit.de act.§.item† excōicato, cui æquipararatur bannitus, conceſſa eſt defenſio, extra de iudi.c.intelleximus.& de excep.c.cum inter. R.priorem, ꝙ ſtatutum debeat intelligi ſolum de auxilio & conſilio extraiudiciali,& non iudiciali bene facit,quod not. per ipſum Gandinum de homici. c.2. & 3.& quod no.per Archi.extra de hęre.c.2.li.6.& quod no.in aldhabeto,dictione,auxilium.
5 In ꝯrium eſt,ꝙ a ita occidit†qs lingua, ſicut facto.l. diſt. ſi qs uduā.& l.clamore,& prolatu dī quis auxiliū p̄ſtare ff.ad Sil. l.1.§.potuiſſe.& §.ſe.& l.cū dñs. Me exiſtente corā Papa bn̄dicto.12.pro dominis.uice comitibus de Mediolano. & certis alijs nobilibus de Mediolano,qui uere indebite, & partialiter ad mandatum Papę, Io. XXII. fuerant dānati dę hr̄ſi p̄ certos inquiſitores hæreticæ prauitatis, cū petere in ipſos p̄ceſſus,& ſententias annullari,& retractari in publico ꝯſiſtorio.Fuit mihi dictū per unū ex dn̄is Cardinalib. ꝙ cauerem, ne inciderē in fautoriā hæreticorū. Et ideo tūc p̄teſtationē emiſit,ꝙ nō intēdebam allegare, nec facere pro aliquib. hæreticis,ſed pro uere catholicis & iniuſte damnatis. & exinde benigne auditus fui ſemel & pluries. Vnde ſaluo ſaniori ꝯſilio credo,ꝙ ſtatutū non dēat intelligi de aduocante, uel cās p̄ponēte corā iudice.Sed alia extra iudicium,maxime,cum ſtatutū ſit odioſum,& pęnalæ.& ideo reſtringēdū nō ampliādum.& ita.etiā ſæpe obtinui Pergami, ubi cōtinebatur in ꝯ ctibus datiorum,ꝙ nullts deberet dare conſiliū, uel auxiliū cōmittentib. ꝯ ipſa datia. Nā ſępe allegaui ꝯ ipſos datiarios ſeu publicanos.& uide Gui.uer.ſed pone ſtatutum eſt,ꝙ ali-
6 quis nō faciat ius bannito.†An aūt iſte allegās cauſas abſentiæ,teneatur ſatisfare de illo præſentādo finitis cauſis abſentiæ, Thomas piperata.diſputando publice tenuit,ꝙ nō.& incipit quæſtio,Titius in abſentia cōſtitutus,& eſt mihi tertia, in quęſtionib.diſputatis,& ita ēt tenent cōiter alii doctores.

SVMMARIVM.

1 *Bannito auxilium vel fauorem præſtans, an eadem pœna cum bannito puniri debeat ſtatuto ſtante,quod nemo auxilium ferat bannitis.*

Quęſt. XXXIII.

1 SED †ſuppoſito ſtatuto,quod nullus det auxilium, conſilium,uel fauorem bannito, uel malefactori, & aliquis dedit eis auxilium,conſilium, uel fauorem, quæro, an eadem pœna puniatur, qua ipſi malefactores, uel banniti, Hanc quæſtionem quærit Gandinus dicto tit,de homi.uerſ. Item pone,quod Titius commiſit homicidium narrat hanc de fa-

de facto fuisse transmissam domino Dy. & duob. aliis doctoribus. & ꝙ eis visa fuit difficilis. Et post multa allegata dicit ipsos doctores concordasse, ꝙ dans auxilium, consilium, vel fauorem mitius puniatur per iura ibi per eum allegata, quæ hic nō scribo, causa breuitatis. Sed ad ipsum recurratur, quia satis cōiter hr̄. Dicit tamen eos tenuisse, ꝙ si sibi cōsiliarii vel auxiliantes præbuissent causam mortis, ꝙ tunc punirent, sicut homicide, vt ff. de sicca. nihil interest. & vide ꝯ. pxima quæstione. Gui. ver. sed pone, quæstio dicit, ꝙ qui fecerit.

SVMMARIVM

1 *Malefactori causam fugiendi præstans, an teneatur.*
2 *Bannitum capere an quis teneatur, & potestati præsentare.*
3 *Pro Bannito iudicando an liceat pecuniam accipere.*

Quæst. XXXIIII.

1 Item †sequēti ver. quærit, si homicida facto crimine cœpit aufugere, & cū multi eum sequūtur, alij seipsis
a obiecerūt & fecerūt ꝙ fugit, qualiter isti aliter auxiliātes, debeant puniri? Et dicit se vidisse hāc qōnem Florētię, & terminatum fuisse, ꝙ isti punient de ope & fauore arbitrio iudicātis, cum pęna nō sit determinata. Et ꝙ teneantur de ope allegat inter alia. l. rapto. C. de epis. & cle. ibi flagrāte crimine, & ad Sil. l. si quis in graui. §. si quisquā eorū. & de ista materia recurras ad c. sicut dignū. de homicidio. cum ibi no. per oēs. & maxime ꝑ Inno. Et notata per Archi. de hære. c. 2. li. 6. Alii tñ tenent, ꝙ iste qui fecit eū fugere, puniatur illa pœna qua iste erat cōdēnatus vel condēnandus, per l. C. de exac. trib. l. non est li. 10. de custo. reo. l. ad Cōmētariēsis. ad l. Iul. male. l. si qs.
2 aliquisquis. circa fi. Sed †an teneatur quis bānitum capere, & ptāti pītare. vr̄ ꝙ non teneatur inuitus capere, sed si sponte cepit, pītare tenetur, per l. 1. §. vnusquisq;. ff. de ser. fug. vbi de hoc dixi. nisi aliud statuto caueretur, vel nisi esset officialis publicus ad hoc deputatus. per l. pe. eo. ti. de fugit. Vnde credo consules & cōitates etiam cessante statuto ad hoc teneri, quia tenentur eorum territoriū custodire, & inde bānitos & malefactores expellere, vt ff. de ver. si. l. pupillus. §. territoriū & pro hoc. C. de hære. nou. cost. Si vero dñs tꝑalis, & locati. l.
3 in lege. cum ibi notatis. Et †ꝙ non teneatur quis capere, facit quia licitū est accipere pecuniam pro fure iudicādo, de prę. ver. l. solēt. cū si. ꝙ nō. esset si capere & pśentare ꝙs teneretur

ADDITIO.

a Auxiliantes. An autem auxiliator puniatur pęna statuti de committēte maleficium, Bal. in addi. Spec. de app. vers. sed pone quæstionem, dicit, ꝙ statutum de homicidio non habet locum in auxiliatore homicidii. & Ale. de Imo. & Ange. in l. is, qui ope. vbi idem dicit in dante causam homic. & Alex. in cōs. 140. 2. par. & Bal. in l. nihil interest. de sicca. & Flo. in l. quis sumo. Ad l. Aquil. propter quod alias dixit quod statutum Senense disponens pro captione hominum nō debere fidemissoribus relaxari, non habet locum in auxiliatore.

SVMMARIVM.

1 *Bannitum socians, an teneatur.*

Qnæst. XXXV.

1 Quęrit †etiā, si qs sociauerit bānitū, an incidat in pœnam statuti, Et dicit ꝙ sic, ſm Odof. per l. C. de his, qui latrones. l. 1. in prin. & hoc tenet d. tit. de bannitis pro maleficijs. ver. Item pone, ꝙ aliquis sociauerit. & vide d. c. sicut dignum. extra de homic. & hoc si sciuit eum bannitum alias secus, ar. ff. de ædil. ędic. l. quis sit fugitiuis. §. idem ait, si seruus. vbi de hoc tetigi.

SVMMARIVM.

1 *Bannitum captum per familiam potestatis, an liceat interficere.*
2 *In facinore de deprehensum occidere licet, quem alias non liceret.*
3 *Factum lege permittente, pœnam non meretur.*

Quæst. XXXVI.

1 Adhuc †quærit eo. ti. de bannitis ꝑ maleficio. ver. vlt. duas qōnes, quarū prima talis est. retēto prædicto statuto, qđ bānitus impune offendi possit, bannitus erat captus ꝑ familiā ptātis, an licitum alicui tunc. n. interficere? Secunda qō est, si banitus idonee satisfecerat de soluēdo & satisfaciendo bannum, & condemnationem, vel si soluerat, nondum tñ erat cancellatus an impune possit offendi. Et circa primam allegat, ꝙ bannitus captus potuerit occidi impune. nam statutum licet sit durum, sicut indistincte loquit, seruandum est. ff. qui & a qui. l. prospexit. Et de test. mi. l. qđ ꝯsti tutū. Et a verbis non est recedendū. ff. de exerci. l. 1. §. si is, qui nauem. ver. igitur in re dubia. & de le. 3. l. nō aliter. Sed statutum nō distinguit bannitum captum, a non capto, ergo nec nos. ff. de publi. l. de pretio. Item quia adhuc durat bannū, & eius effectus. ergo cessat pęna, arg. a ꝯrio sensu. C. de infirmādis pęnis cælibatus. l. 2. & de ferijs. l. a nullo. & arg. ff. de repu. l. fi. Itē licet bannitus esset captus, nō tñ certū erat, ꝙ pateret pęnā debitā, qa fugere poterat. C. de apparitor. l. si apparitor. li. 12. ff. de acq. rer. do. l. 3. §. illud. & l. in laqueū. vbi de hoc satis dixi, ſm Dyn. Et optimū ar. ff. de incē. rui. & naufra. l. Pedius.
2 Itē iste bannitus occisus est eo existēte bannito. Et licitū† est occidere deprehēsum in facinore, quē alias nō liceret. C. de siccarijs l. his, ꝙ aggressorē. & l. si allegas. de adulterijs. l. Gracchus. de verb ob. l. ꝙ seruū. ff. de le. 1. l. qđ ergo. §. si hr̄s. & C. vt
3 liceat vnicuiq; sine iudice se vindicare. l. 1. qđ ergo † factū est lege ꝑmittere, pęnam non meretur. vt d. l. Gracchus In contrarium allegat, ꝙa statutum intelligi dēt de bannito, cui per iudicem pœna imponi non poterat. C. de iudęis. l. nullus. hic autem captus per familiā, erat in potestate reipublicę. ar. ff. de don. l. qui saxum. nā & alias licet resistētē occidere, ergo aꝯrio sensu, nō resistentē nō licet. C. de his, qui ad eccle. confu. l. si seruus. vbi de hoc dixi. Itē iste bānitus erat in custodia publica, ideo debet custodiri, vt torqueretur. C. de epi. & cle. l. raptores. & vt, saluus esset debito supplicio. ff. de qōnib. l. quæstionis. & C. de custo. reo. l. 1. & est lex aurea, ad hoc. C. de malefici. & mathema. l. ultima. do. Ia. de are. hanc qōnem disputauit, & incipit qō. In statuto vel consuetudine alicuius ciuitatis habetur, ꝙ nō fiat ratio de occisione foris banniti, & est, 373. in libro magno quæstionum disputatarum. & ibi determinat, ꝙ talis bannitus captus impune nō potuerit occidi per iura & rationes s̄. pro hac parte allegatas. Pro cuius determinatione ēt bñfacit, C. de episcopali audi. l. addictos. . cum ibi no. Item pro hoc, quia hostem interficere licet. ff. de sicca. l. 3. §. fi. tamen postquam captus est, non potest occidi. Insti. de iure personarum. §. 1. & ff. de statu. hominum. l. 3. §. serui. & pro hoc etiam facit. ff. ad l. Aquil. l. sed & quemcunque. circa princip. Item ex quo bannitus captus est per officium, uidetur reuocata facultas cuilibet occidendi. ar. ff. de fideiusso. l. postulasti. alias capitis fideiussores postulasti. & in hoc casu melior est conditio occupantis. C. de accusa. l. qui de crimine. & ff. de procur. l. a pluribus. multa alia satis prolixa ad corroborationē solutionis prædictæ allegat ipse Gandinus ibidem, quæ omitto causa breuitatis. & quia ipse liber cōiter habetur & ipsa solutio cōiter seruatur & approbatur.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus licet satisfecerit, vel soluerit, nihilominus remanet in banno, ex forma banni, quousque fuerit cancellatus.*
2 *Plura quoties requiruntur ad perfectionem alicuius actus, vno deficiente, totum deficit.*
3 *Ceptum habetur pro completo, pro fauoribus & liberationibus.*
4 *Obligatio omnis tollitur solutione eius, quod debetur.*
5 *Bannum euanescit solutione satisdationis.*

Quæst. VII.

1 Et transeundo † ad scdam quęstionem de bānito, ꝙ satisfecit vel soluit, pñt allagari pro & ꝯ multa ex allegatis proxima quæstione. & ꝯ bannitum facit, extra de sen. excom. qđ in dubiis. Item licet satisfecerit vel soluerit, & non est cancellatus adhuc remanet in banno, & forma banni. ar. de ędil. edic. l. bouē. §. pen. Sicut. n. de necessitate est, quem describi in numero militū, vt ꝑ milite reputetur. ff. de testa. mili. l. ex eo. C. de cohorta. l. quicūq;. li. 12. ita est de necessitate, ꝙ bānitus reperiatur cancellatus de banno, vt pro bannito non debeat reputari, ut ꝯrium sit eadem disciplina. & quia nihil tā naturale est, &c. vt. ff. de reg. iu. l. nihil tā naturale. & pro hoc. C. qñ liceat ab emp. discē. l. 1. & quia quotiens plura
2 exiguntur † ad perfectionem alicuius actus, vno deficiente, totū deficit. vt. ff. de iti. actuq; priua. l. 3. §. interdictum hoc. In contrarium, ꝙ talis bannitus haberi debeat pro liberato & exempto. ff. de test. mili. l. filiusfamilias. nam domus habet̄ pro combusta, ad quam ignis prope venit. ff. qđ vi aut clā. l. si alius. §. est & alia. quæ habent se ad esse, negotiū suspendūt.
3 de nouatio. l. si pupillus. & in fauorib. † & liberationib. sicut est exemptio de banno, ceptum habetur pro completo. ff. de aur. & ar. le. l. & si non sint. §. qd ergo. mandati l. 1. ff. de test. l. ætate. & de vsuca. l. in vsucapionib. & de mi. l. 3. § minor. & de muneri. & ho. l. ad rempublicam. vbi de hoc dixi. Itē iste talis bannitus habet actionem ad faciendum se eximi & cācellari. ergo rem hr̄e vr̄. ff. de regu. iu. l. ꝙ actiones hēt, multo fortius excep. ff. de superfi. l. 1. §. quod ait. & de reg. iu. l. inuitus. §. cui damus. Itē † solutione eius, qđ dē tur, oīs toll̄r obligatio. Inst. qui. mo. tol. obli. in prin. & per satisdationem satisfactum est cōi. quemadmodum uoluit. ff. de pig. act. l. solutū. §. solutam. Item debitor reipubl. satisdando admittitur ad honores. ff. de mune. & hono. l. rescripto. §. debitores. cū concor. ibi in gl. multo fortius a pęna liberatur. Soluendo tenet
5 ſm prædictum D. Iac. de are. ꝙ talis † bannitus impune occidi non potuerit, quia per solutionem uel satisdationē euanuit uirtus banni, per iura prædicta. Et quia non potest dici bannitus, qui actionem habebat ad faciendum se cancellari. Et fortius exceptiones, vt dictum est. nā habens exceptionem, non dicitur obligatus, vt ff. de reg. iuris. l. nihil interest. & de dolo. l. leganter. §. seruus pactionis. Non obstat. capitu. quod in dubijs. quia loquitur in sententia excommunicationis, quæ maiori difficultate & solemnitate tollitur, ut extra de transact. c. inter corporalia. dicit etiam dominum Accursium de regio, Paduæ disputasse, & sic determinasse quæstiones prædictas, & pro determinatione allegasse de re. iu. l.

non

Source : BIU Cujas

non est sing.C.de malefi.& matema.l.fi.Et pro determinatio ne primę, qōnis allegauit.C.de iudęis.l.nullus; cum concor. in glo.allegatis. Determinationem secundæ quæstionis puto veram,vbi probaretur occisorem sciuisse bannitū soluisse vel satisfediſie,vel si erat adeo notorium, ꝙ eius ignoran tia posset dici crassa & supina. ff. de reg.iu. l.nec supina.alias crederem eum excusatum,ex quo videbat eius bannum nō cancellatum.Et ita obtinui de facto in simili quæstione.Quidam enim bannitus affidatus erat ad certum tempusper dō. Azonem vicecomitem,tunc dominum ciuitatis Mediolani, & Pergami.eius fidantia non erat scripta iuxta bannum, nec erat notoria nec publice proclamata.talis bannitus fuit occisus & occisor captus fuit. & liberatus fuit, per iura.S̄ ad hoc allegata & potissime per.l.pen.ff.de adul.

SVMMARIVM.

1 *Banni exceptio, an impediat litis contest.*
2 *Exceptio peremptoria,impedit litis contestationem in oriminalibus.*
3 *Sententia legis municipalis vel canonis,tantum operatur quantum sententia hominis.*
4 *Iudex an possit ex officio inquirere contra homicidam.*
5 *Statuta,sunt stricti iuris.*
6 *Iudicium,est actus trium personarum.*
7 *Libertus an possit patronum accusare.*
8 *Delicti impunitas quoties datur a lege,omnis via puniendi sublata, debet intelligi.*
9 *Vindicandi propriam iniuriam ius,an & cui, & quando concedendum.*
10 *Legis prouisio,quando inducitur propter determinatum effectum, effectus ipse attenditur,non modus.*
11 *Effectus idem ex duobus quando resultat, prouisio facta in vno ad aliud extditur.*
12 *Statutum personale,nòn egreditur personam.*
13 *Banni exceptio, an possit opponi per procuratorem vel coniunctam personam.num.15.*
14 *Litigare per procuratorem in criminalibus,speciale uidetur personis illustribus & clarissimis.*
16 *Statutum communiter in ciuitatibus,quod in casibus sanguinis pœnam ingerentibus,nullo modo possit procurator interuenire,an valeat.*

Quæst. XXXVIII.

1 His †expeditis,quæro duos articulos dictæ quęstionis dicti domini Ia. de are. Primus est, an ista exceptio banni impediat litis contestationem.secundus an possit obiici per coniunctam personam, vel per procuratorem.Subiiciamus in terminis.Aliquis occidit bannitum,accusatur de homic.vel inquiritur contra eum ex officio Pntestatis, comparet procur.vel coniuncta persona,dicens super accusatione vel iuquisitione tali nō posse procedi, eo qđ occisus erat bannitus.& producit bannum coram iudice. dicit iudex, ꝙ principalis persona debet venire ad hoc exponendum, & quod talis exceptio non impedit litis contestationem.Hnac quæstionem tangit etiam Gan.tit. vtrum interueniat procurator in maleficio.& qñ. circa princ.versi.Item quæro ponamus, & latius, eo.ti. ver.vlt.circa quam quæstionē post multa allegata, ipse dñs Ia. tenet & cōiter alij doct. ꝙ talis exceptio impediat litis contestationem non obstante, ꝙ sit perēptoria per iura ad hoc adducta in ipsa quęstione,& quæ satis effectu aliter tanguntur per Gandinum,vbi S̄. Et ad hoc præcipue adducuntur tres leges. C.de his qui ad ecc.confugi.l.fi seruus. vbi de hoc dixi. Et vt nemo priuatus titulos prædiis alienis apponat l 2.in fin.Et de metatis.l.decuotum.lib.12.dicit tamen, ꝙ existens Bonon.in officio,consuluit super hoc dominum Rolandinum, de Roma. qui sibi cum domino Pospaupere consuluerunt, ꝙ talis exceptio litem contestari non impediret.sed quod prius dixi,verius credo,& communiter obseruatur.Non ob.ꝙ ista exceptio sit peremptoria,& ideo non impediat litis contesta.vt extra de lite contesta. c. exceptionis.li.6.quod c.tractū fuit ex legib.ff.de adul.l.2.§.fi. de uer.sig.l.transact.& de condi.indebi.l.eleganter. §. si quis post. quia dici potest hoc locum habere,quando proponens talem exceptionem, non haberet statim probationes paratas,sed requireret altiorem indaginem,vt ff.vt in pos lega.l. is,a quo.ad exhi.l.3.§.ibidem.& C.de compensa.l.fi. Vel pos
2 set dici,ꝙ iura prædicta,& dictum.† c.exceptionem,loquuntur in ciuilibus.Secus in criminalibus,in quibus peremptoria impedit contestationem.C.de plagiar.l.p ęses.& de adulter.l.quoniam Alexandrum.cum si Et pro hoc.ff.de iniur.l. l.prætor edixit.§.1.versic.propterea.& C.de apostatis. l.apostatarum.versic.nec illud.ubi de hoc dixi. Posset ēt dici,ꝙ licet hæc exceptio sit peremptoria, tamen opponitur in vim dilatoriæ seu declinatoriæ, & ideo sapit eius naturam. sicut dicitur de excepr.excommunicationis, quæ ante litem contestatam opponitur in vim dilatoriæ, & post in vim peremptoriæ,extra de excep.c.pia.li.6.Vel posset dici, ꝙ nō est peremptoria,quia in ea non agitur de maleficio commisso,vel non,sed solum agitur,dato ꝙ sit commissum de exceptione proueniente ex statuto & banno, vt non procedatur contra occisorem, & sic est magis dilatoria, q̄ peremptoria. Posset etiam dici,ꝙ dato ꝙ sit peremptoria, est de illis tribus, quæ impediunt contestationem,quæ ponuntur in d.c.exceptionis. Nam dici pōt exceptio rei iudicatæ, quia oritur ex sīa banni.vel potest dici exceptio rei transactæ,& finitæ per sta-
3 tutum. nīn.n. operatur† sīa legis municipalis vel canonis', quantum sīa hoīs. 17. q.4. c.si quis suadente. cum concor. ibi allegatis.Et bene facit.ff.de fidecomm.liber.l.cum quasi. §.si plures vbi de hoc no.& dixi. Possent etiam alia allegari ad confirmationem solutionis prædictæ quæ dixi in d. l. si seruus.de his,qui ad ec.confugi.quæ omitto causa breuitatis. Prædicta indubitanter credo vera, quando talis occisor accusaretur, ꝙ talis exceptio repellat accusatorem. Sed de
4 inquisitione† iudicis, an ex officio possit contra occisorem inquirere? Circa hoc,bene facit quęstio domini Butriga.quę talis est. Statuto cauetur ꝙ non soluenti collectas non reddatur ratio in ciuili vel criminali,agendo vel defendendo. Aliquis qui non soluerat,vulneratus fuit,iudex contra. vulnerātem inquirit.quęro an inquisitio procedat,& arguit pri
5 mo,ꝙ sic.quia cum lex personaliter† concipitur,ad alias personas non extenditur.ff.de re.iur.l.priuilegiū personale. Sed verba prædicti statuti videntur personaliter prodita,s. ꝙ nō reddatur ratio petenti, si sibi obijciatur.ergo ad iudicis officium non videtur extendi, quia statutum est stricti iuris. Vnde non videtur comprehendere personā iudicis, de quo in statuto non sit. mentio. Pro hoc de ver.ob. l.si ita stipulatus.§.Grisogoeus.Item pro hoc, si delictum alicuius iniuriā passi eum reddit indignum a iure accusandi, alius tamen p hoc,iure accusandi non vī priuatus,vt ff.de adulte.l.2. §. qui hoc & §.si extraneus. & de liberali causa. l.si liberum. Delictum ergo non soluentis collectas, quod priuat ipsum iure accusandi, non priuat iudicem iure inquirendi. pro hoc. ff. so.mat.l.2.§.1. & l.si cum dotem.& de sol.l.si hominem.§.gener.maxime, quia statutum inductum est in fauorem reipublicæ, & in odium non soluentium collectas.nō ergo debet in reipublicæ læsionem retorqueri impediendo officium iudicis inquirentis contra malefactorom, vt C.de legat.l.quod fauore.Et prædicta opinio colligi potest ex verbis statuti, cū dicit, non reddatur ratio, quod fui natura habet denotare trāslationem de iudice, in alium petentem ius sibi reddi, ar. Insti.de act.§.appellamus.ff.de verb.sign. l.verbum reddendi.& de iusti.& iur.l.pe.Sed inquirendo nulli petenti ius reddit.ergo statuum cessat. Ius.n.reddere, est in iudicio. ff.si qs
6 in ius voc.nō ierit per totum.Sed† iudicium est actus trium personarum, vt extra de verb.sig.c.forus.circa medium. Cū ergo iudex ex officio procedit,non est proprie iudicium, & sic uerba statuti sunt intelligenda in propria significatione, & non debent trahi ad impropriam.vt ff. de leg.3.l.librorū. §.quod tamen Cassius.& no.ff.ad Treb.l.Sceuola.trahatur ergo statutū solum ad viam communem & ordinariam accu-
7 sandi,non an extraordinariam inquirendi. Ad hoc† accedit, quod libertus non potest patronum accusare, sed ad officiū bene potest recursum habere.C.si tut.non gesserit.l.2.& pro hoc.ff.de iniur.l.item apud.§. si quis sic fecerit. vbi de hoc tetigi.In contrarium,quod cessat etiam inquisitio, sic arguit.
8 Quotiens a lege† datur delicti impunitas,omnis via puniendi sublata debet intelligi.C.ut nemo priuatus titulos prędiis alienis affigat.l.2.in fin.cum cōcor.ibi allegatis. & ibi de hoc plene dixi de adult. l.Gracchus.& de metatis. l.decuotum. li. 12.Sed hic contra soluētem collectas, per statutum uidetur data impunitas,ergo.omnis uia puniendi,etiam per inquisitionem sublata uidetur.Secundo sic.Quotiens iudex procedit altera parte absente,supplet uicem partis absentis.infra de iudi.properandum. §.cum autem.de cuic.l.si ob causam cum simil. Sed hic iniuriatus agere non posset. ergo nec iudex,qui uicem eius supplet. Tertio sic. Quotiens miscetur ꝓ hibitum & permissum inseparabiliter.rōne ꝓhibiti,solet ꝓmissum prohiberi.ff.de aqua quoti.& æsti.l.1. §.item quæritur.& C de quæstionib.l.pridem.cum si Sed dato, quod prosecutio fauore reipublcæ foret permissa, quia tamen uin-
9 dicaretur iniuriatus ex admissione huius prohibiti,debet sile re tale concessum.licet enim ad publicā utilitatē,ueniat ꝓsecutio,tñ cederet etiam ad uindictam & utilitatē iniuriati qđ est prohibitum,ar.C.de iniu.l.dominū.& ꝙ ibi no. Quarto sic,non tantum inspicitur persona agens uel faciās, quantum ad personam, ad cuius utilitatē cedit,& ideo cū seruus stipulatur ire uel agere, licet dominus non uadat sed seruus. qa tamen ad utilitatem dñi uadit, dñs intelligitur ire inst.de stipu.ser.§.sed cum factum,sed quocunq; modo procedatur. etiam per inquisitionem consequitur offensus uindictam. Et contra formam statuti ius sibi redditur. Quinto† sic,quan
10 do ꝓpter determinatum effectum prouisio legis inducitur, non modus,sed effectus attenditur.ff.de adi.legat.l.3.§.condictio.

Source : BIU Cujas

dictio. Sed hic lex municipalis inducta est ad certũ effectũ, ſ. vt nõ ſoluens collectas non vindicetur, ergo non modum vindicandi, ſed effectum vindicationis debemus attendere, & ſic nõ refert, vtrum per accuſationem vel inquiſitionem procedatur Pro hoc bene. ff. de poſtul. quos prohibet, & ad hoc ẽt facit quia cũ de duob. idem reſultat effectus, prouiſio
11 †facta in vno, ad aliud extenditur. C. de epiſ. & cle. l. Deo. no bis. ff. de lib. & poſthu. l. Gallus. §. & qd ſi tm̃. ſed ex inquiſitione & accuſatione. idem reſultaret effectus, ergo ſtatutum vtrunque comprehendit Et ad hoc, quia inſtitutio & ſubſtitutio continens eaſdem perſonas, ad omnes trahitur. C. de lib. præte. l. 1 de verb. ſign. l. pen. & ff. de leg. 2. l. ſi quis Titio. Cum ergo idem effectus reſultet ex inquiſitione & accuſatione ſi non eſt rõ, quare magis excludatur a ſtatuto vna, q̃ alia. ergo vtraq; excluditur. Sexto. ſicut qñ plura iura ad idẽ competunt, & ex eadem cauſa, exceptio competens ꝫ vnũ, prodeſt contra alterum. ff. de iureiur. l. duobus. §. exceptio, & §. ſi colonus, & de excepr. rei iudi. l. cum quæritur. Sed accuſatio & inquiſitio tendunt ad idem, & ex eadem cauſa, ergo & exceptio ſtatuti competit contra vtranq;. Vltimo, pro hac parte bene facit. ff. de act. & oblig. l. obligationes, quæ ꝑpriis viribus non ſubſiſtunt. Et hanc partem ſoluẽdo, tenuit prędictus dñs Butri. Et pro hac ſo. benefacrt. d. l. ſi ſeruus. C. de his, qui ad ecc. confugi. circa fi. ibi, nec conflãdæ termina tionis relinquatur occaſio. vbi etiam de hoc dixi. Ad ꝫr ia rñ
12 det, primo ad primũ, quo dicebatur ſtatutum eſſe perſonale, & ideo nõ trahi ad aliã perſonã, ꝙa verũ eſt, vbi eſſent ꝑſo næ ex toto diuerſæ. Sed hic iudex ſuccedit loco ꝑſonę iniuriatę, vt dictum eſt. & ſic vĩ eadem perſona. Ita no. ff. de cõſti. pec. l. 1. de duobus reis. l. 3. in fi. & C. eo. ti l fi. ltẽ non. ob. l. qđ fauore. quia hic contingit rõne ꝯntię vt ff. de iur. anulorũ. aureorum. l. 2. & not. d. l. quod fauore, in ſolutione ipſius ꝯrij, & ſimile. ff. de ſuſpec. tuto. l. decreto. Nõ obſtãt verba, red datur ratio. nec ꝙ ſit improprie iudiciũ, cũ ꝓceditur per inquiſitionẽ. ꝙa hic iudex fungit vice acuſatoris, & eius ꝑſonã repreſentat, vt dictũ eſt. Nõ ob. l. 2. C. ſi tutor geſſerit. & gl. ibi poſita, ꝙa cã ꝓhibitionis ibi, erat honor patrono debitus, cũ ſatis vĩ exhiberi venia impetrata ꝑ libertũ. ff. de in ius uoc. l. libertus. hic aũt delictũ iniuriati erat cã, ut ei ius nõ redderetur. Et hæc in effectu tãguntur per ipſum D. Iaco. licet prolixius in quæſtione prædicta. Et ad prædicta etiam facit quod no. ſ. hac eadẽ parte, in qõne, an bannitus contra bannitum poſſit reiplicare de banno, uer. Item quæro, cõiter cauetur. Circa alium articulum dictæ quæſtionis dñi Iac. de Are. ſ. an
13 ex ceptio banni poſſit opponi per procura. uel coniunctam perſonam, uidetur ꝙ non. l. penul. § ad crimen. ff. de publicis iudicijs. poſt. alia allegata pro & contra per dictum Gandin. dicto titulo, an procurator interueniat in maleficijs. circa fi. dicit, & uerum eſt, ꝙ domi. Iacob de Are. prædictus in dicta quæſtione per eum diſputata non ſoluit, & incipit quæſtio, ſicut ſ. dixi. in ſtatuto uel conſuetudine ciuitatis cauetur, ꝙ non fiat ratio &c. tamen in ſcriptis ſuis. C. de accuſa. l. reos. Inueni, ꝙ ſoluit hoc modo, quia aut inquiſitio uel accuſatio habet patentem errorem, ut quia in ea continetur ꝙ Titius interfecit Sempronium bannitum. Et tunc procurator poſſit eam opponere. Si uero non contineat patentem errorem ſed in ea contineatur ſolummodo, ꝙ Titius occidit Sempronium, tunc non poſſit obiici per procuratorem quia peremptoria. Sed dicit ipſe Gandinus, ꝙ dominus Lambertinus Dyn. & communiter alii docto. tenent, ꝙ talis exceptio proponi poſſit per procuratorẽ, & cõiũctã perſonã. Nec ob. d. l. pe. §. ad crimen. ꝙa hic non interuenit procur. principali ter ad defenſionẽ cauſæ criminis, ſed ſolum ad opponendũ declinatoriã, quæ oritur ex ſtatuto, & banno, & allegãdas iuſtas cauſas abſentiæ, & declinatorias iuriſdictionis iudicis, vbi bene interuenit ꝓcu. ut no. per Acc. & alios doct. d. §. ad crimen. Dicit tamẽ, ꝙ dominus Rolan. de Roma. tenebat cõ
14 trarium, pro cuius opinione facit ꝙa ſpeciale †uidetur in perſonis illuſtribus & clariſſimis, ꝙ in criminalibus litigent procurato. ut C. de iniur. l. fi. ergo cęteris uidetur prohibitũ. ff. de iudi. l. cum præt. Dic tñ communem opinionem, ꝙ poſſit talis exceptio opponi per procuratorẽ. Audiui a dño Richa. ꝙ D. Iac. de Are. tenebat, ꝙ non poſſet opponi per procur. per
15 †iura per eũ allegata in quæſtione prædicta, licet ibi non determinent, ut dixi. Et ipſe. D. Richar. ipſam opinionem tenebat. Sed pro opinione, ꝙ poſſit opponi per procuratorẽ, bene facit, extra de accu. c. ueniens. cũ ibi notatis per omnes & potiſſime, per Inno. & plenius ꝑ eum. de procu. c. cõſtitutus. & per Io. An. extra de iud. c. 1. lib. 6. Et maxime, ubi conſtaret uel eſſet notoriũ illum fuiſſe bannitũ, ꝙa tunc fruſtratorie oneraretur offenſor, ꝙ uenirett ad ſe defendẽdũ, ar. ff. de pecu. l. eo tempore. poſt prædictos ſuper hoc fuit dura cõceratio inter dominos Ia de Bel. & Butri. & quilibet eorũ hãc q̃ſtionem publice diſputauit, & incipit, quæſtio, quidã Rauaguenſe, & ſatis cõiter habetur ipſa qõ. & d. Iaco. But. tenuit opi. ꝙ per procuratorem talis exceptio poſſet opponi, ꝑ pulchras & ſubtiles rõnes reſpondendo etiam rarionib. d. Ia. de bel. qui in ſua determinatione tenuit oppoſitum, ꝑ multas rationes, & iura. opi. Iac. Bu. cõiter tenetur & approbatur. & eam ſequitur Odof & dicit ita pluries fuiſſe determinatum Bonon. de conſilio collegij doctorum. Et maxime in perſonam Thomaſij de beccadelis, exiſtente Poteſtate Bonon. D. Lanfran. de Molaſell. & capitaneo D. Matthęo de Correggio, & in alia quæſtione D. Matheal de nepotis D. Lambertini Bunaſelli, quæ fuit interfecta per maritum, & reperto ꝙ ipſa erat in banno, admiſſus fuit procur. mariti, ad ipſam exceptionem opponendam, & ita reperij in quibuſdam allegationibus per eum factis in cauſa dicti Thomaſij de Beccadelis. quæ allegationes licet ſint multum diffuſæ, tñ earum effectus, & ultra, poſitus eſt in quæſtionibus prædictorum doctorum. Hanc opi. etiam ſequitur Gui. de Suza. in ſum. de malefi. ti. de procur. & in cauſis criminalib. & idem vĩ ſentire Cy. C. de accu. l. reos. 6. q. & Oldr. ibidem. de hoc plene & ſubtiliter dixi. & hanc opi. pluries de facto obtinui, & obtineri uidi de conſilio magnorum peritorum. Vltramontani tenẽt opi. Ia. de Bel. quia indiſtincte tenent procur. in criminalibus non admitti. C. de accu. l. 2. & 3. & d. l. pe. §. ad crimẽ. ff. de publi. iud. argumenta, & rationes prædictorum doctorum in dictis eorum quæſtionibus diſputatis, propter eorũ perplexitatem omitto, & quia ipſę quæſtiones ſatis commuiter habentur, & de eis ſatis ſcripſi in dicta l. ſi ſeruus. C. de his, qui ad eccle. confug. Cauſa autem tam ſtudioſe diſputationis patet, quia hoc fit propter metum rectorum, & iudicum, ſi principalis ueniret, ꝙ non detineretur, alias de facto procederetur contra eum, ſicut aliquando uidi fieri, aliqua except. banni non obſtante. & ideo tutius eſt, ꝙ obiciatur per procuratorem. uidi aliquos peritos iudices qui uolentes facere contractationem prædictam, admiſerunt procurato. deinde eidem præceperunt, ꝙ faceret uenire principalem, tanquam melius ſcientem ueritatem, per l. vltimam. C. de procuratoribus, & ff. de procuratoribus. l. ſi actor malit. & ſi principalis, tunc non ueniret, contumax reputaretur. per iura prædicta. Et ita tenet Gan. dicto tit. utrum in maleficijs interueniat procur. uerſic. ſed pone etiam per ſtatutum. & ad hoc etiam bene facit dictum c. 1. ext. de iud. li. 6. cum ibi nota. per Arch. & Io. An. Et idem etiam tenet Cy. d. l. reos. C. de accuſationibus. uerſic. ſeptimo quæritur ad prædicta dubia tollenda. In ciuitatibus communiter eſt ſtatutum, quod in caſibus pœnam ſanguinis ingerentibus nullo modo poſſit interuenire procurator.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus ob maleficium, de alio maleficio accuſatus, ſi velit ſe defendere & petat fidantiam, an poſſit ei dari, & data ſeruari.*
2 *Intellectus. §. neque homicidis. in auth. de mandat. princi.*
3 *Prohibitio legis, potentior eſt, quam prohibitio hominis.*
4 *Pacta belli ducis fidantiam præbent, & tanquam facta, a lege permittente, obſeruantur.*
5 *Bannitus quodammodo hoſtis ciuitatis habetur.*
6 *Quotiens nihil ſine captione inueſtigari poteſt, eligendum eſt illud, quod minus habet captionis.*
7 *Bannum ſimile eſt interdicto.*
8 *Bannum, eſt certorum locorum interdictio.*
9 *Defenſionis magnus fauor.*
10 *Vocatio in ius, quandoque ex parte agentis, fit licita, iudicis permiſſione, & licentia.*
11 *Accuſationis contra alium inſtitutæ proſecutio permittitur deportato.*
12 *Participium iudicij, ex perſonæ inhabilitate non habet ſeruus.*
13 *Accuſatus de crimine, ex vinculis cauſam dicit.*
14 *Lex concedit poteſtatem damnato de crimine capitali pro ſe comparere.*
15 *Bannitus affidatus, an in carcere detinendus ſit, iudicis aut poteſtatis mandato, donec pendet accuſatio contra eum.*
6 *Bannitum affidatum præſentanti, an debeatur præmium inſtitutum a ſtatuto, præſentantibus bannitos.*
17 *Licentia data militi inſtante bello & parato, pœnam ſecum adfert.*

Quæſt. XXXIX.

1 Quæro etiam †aliãqõnẽ, bãnitus ob maleficiũ, accuſatus de alio maleficio, uolẽs ſe defendere, petit fidantiam, q̃riť an ſibi dari poſſit. & debeat, & data ſeruari, gl. vĩ ſentere ꝙ data ſeruari non debeat. auth. de mand. prin. §. neq; aũt homicidis. in gl. q̃ incipit i. neq; dabis. & pro hac. ff. de dolo. l. 1. §. non fuit aũt contentus. vbi iſta qõ tangitur per Gan. ut ibi dixi. de iſta quæſtione tangitur in quadam qõne diſputata per dñm Nicholaum capotium hodie. Cardinalẽ Romanę eccleſię, in quarto articuio ipſins qõnis, q̃ incipit ſtatuto ciuitatis Romę &c. Sed latius & ſubtilius ĩ alia qõne diſputata

Source : BIU Cujas

disputata per D.Oldr. in studio Paduano, q̄ incipit, potestas Paduæ bannitū de crimine capitali &c. vbi tenet clare, ꝙ fidantia dari possit & debeat, & data seruari, cuius cōnis, quia forte ꝑ paucos habet, effectū subijcio. Et primo rñdet ad §.
2 neq; † aūt homicidis. & gl. ibi posita dicens, ꝙ §. ille nō loquitur de licētia seu fidantia a iudice danda, & dato ꝙ de tali licentia loquerē, ad propositū non accedit, qa ibi petebat ad eccleſiā cōfugiens fidantiā dari ad fugiendā veritatis inquisitionē, & iudiciariū ordinē, sed in cōne proposita ad eā subeundam, & sui defensionē. Inter hæc aūt plurimū interest, vt. ff. de ser. fug. l. fi. Vel dic, ſm Cy. q eandē op. tenet. C. de his, qui ad eccle. cōfug. l. p̄senti. §. cū aūt monitus. vbi de hoc plene dixi, ꝙ. §. neq; aut homicidis. non loquit̄ de fidantia non seruanda, sed ibi dī ꝙ dilatio. 30. dierū, de qua ibi loquit̄, nō est danda homicidis, nec similibus, sed statim sunt puniēdi, & ꝙ fidantia dari debeat bannito, & data seruari, sic ar. ipse
3 Old. Primo ex sui † defensione. Nā ꝓhibitio procedēs a lege, est maioris efficacię, q̄ ꝓcedens ab hoīe. no. ff. de iure pat. l. si libertus minorē, & colligi pōt ex notatis. C. de ꝓdi. ob cām. l. ea lege. & de rebus alie. l. fi. Sed cessant legū ꝓhibitiones, & actus alias inhibiti reseruant̄, cū qs petit ad sui defensionem admitti. C. de epi. & cle. l. placet. & de ꝓcu. l. q stipendia, ergo multo fortius cessabit hōis ꝓhibitio, seu q̄ causat̄ ex hōis facto. sed illa, q̄ causat̄ ex banno, est hmōi, ergo &c. Et pro hoc qa ex tali admissione prouenit bonū publicū, qđ in defensione ꝓsistit. ff. đ ꝓc. l. si seruū quoq;. §. publice. Et priuatū ipsius accusati admitti. ergo dēt, rem publicā, & suā gerēs. ff. de vē. inspi. l. i. §. si seruus. & ad Treb. l. mulier. § nōn est dubitandū.
4 Secundo ex pacti obseruatione, pacta † n. belli ducis, hosti fidantiā p̄bent, & tanḡ facta lege permittēte obseruantur. ff. de pac. l. conuentionū. & ibi in gl. de captiuis & postli. reuer. l. nō dubito. & l. postli. §. inducię. &. 23. q. 1. noli. & not. ff. de dolo. l. 1. §. 1. Sed potestas, dux ciuitatis, & princeps est. ff. de excu. tuto. l. spadonē. §. si ciuitatis princeps, & bannitus quo-
5 dammodo est † hostis ciuitatis, eo qđ ab eius obedientia se subtrahit. ff. de capitis d. l. amissionem. §. 1. ergo fidātia data bannito per potestatē ualet & seruanda est. ff. de le. l. fi. de rerum. di. l. sanctum. & d. c. noli. Tertio, ex instātia periculi. nā rigor edicti p̄toris mitigatur, & iuris regulę propter rei inanimatæ defensionē. ff. de ope. no. nunti. l. 1. si quis ędificiū, de ferijs. l. 1. §. fi de offi. p̄sidis. l. senatusconsulto. & ad Treb. l. cū hæreditas. cū simi. Si hoc est propter defensionē rei inanimatæ, multo fortius propter defensionē animati corporis, qđ
oībus inanimatis ꝑfertur. C. de sac. san. ecc. l. sancimus. Quar
6 to expreelectione maioris boni. sicut. n. vera est † regula, ꝙ quotiens nihil sine captione inuestigari pōt, eligendum est, ꝙ minus habet captionis. ff. de re. iu. l. quotiens. & hæc vera q̄ vnūquodq; ex duobus in se bonū habet, id præferē qđ potiori bono innititur & maiori ęquitate fulcit̄. ff. de fur. l. si seruus. § qđ vero ad mandati, depositi. l. bona fides. &. C. de pac. ꝓuentis tam super dote. l. hac lege. Sed in proposito sn̄a dicētium fidantiā non posse ꝓcedi, bonū publicū cōtinet, quod in maleficiorū punitione consistit. ff. ad. l. Aqui. l. ita vulneratus, in datione aūt fidantiæ maius bonū vertit̄, qa & vindicta maleficij non remittit̄, si repertus fuerit culpabilis. & innocētia excusat. ff. de pęnis. l. absentē. ergo istud, tanḡ melius est eligendū. Et ꝑ hoc bene. C. de proc. l. exigēdi. ibi, sed multo iustius & c. Accedit. ff. de op. no. nūc. l. de pupillo. §. si qs ri-
7 uos. &. §. seq. † Quinto similitudo interdicti: bannū. n. simile est interdicto, qđ ponitur in ecclesia ꝑ sn̄am iudicantis, certos n. actus tollit, sed non oēs, sic & bannū. ff. de pęnis. l. quidam sunt serui pęnæ. bannū †
8 enim est certorū locorū interdictio. ff. de interdi. & relega. l. relegatorū. Sed interdictū in ecclesia positum, pōt per ponentē suspendi ex eā, vt extra de ap. c. constitutus. ergo & bannū. Et nō dī tolli, sed cessare, ut. C. de præsc. 30. an. l. sicut. ver. sed pupillari. &. ff. rerum. amo. l. reintegrato, & ibi no. Sexto, concessio tp̄is modici. tantus est
9 † enim fauor defensioni debitus, ut saltē ad tp̄s, licitū faciat, qđ alias illicitū esset, vt colligit̄ ex coniūctione legū, ut. ff. de iu. pat. l. adigere. de suis & legitimis. l. ab intestato. §. si quis libertam. & qui & a qui. ma. liberi non fiant. lege quæsitum. Si hoc fit alterius defensione, vt probāt iura prædicta &. ff. quorum app. non reci. lege. 1. multo fortius pro propria. ff. de postulan. l. pe. & de seruit. l. prędes. Et ad corroborationē huius ar. facit. ff. de in ius vocā. l. libertus a patrono. licita itaq; erit tēporalis fidantia, ne iustę defensionis humanitas p̄cidatur. C. de iur. fi. l. facultas. li. 10. de re mili. l. desertor. §. si ad diem.
10 & de cōnibus. l. vnus. §. cogniturum. aliqñ † ēt uocatio in ius ex parte agentis fit licita iudicis permissione, & licētia. ff. de in ius uo. l. quiq;. §. 1. multo ergo fortius eius licentia fiet licita defensio, quia fauorabilior, ut in regula iur. Septimo vī dispositio iuris expressi. nam facilior est sui ipsius defensio, q̄ accusationis ꝺ alterum prosecutio. ff. de iure fi. l. deferre. §. si
11 cōem, & l. fiscus in qōne. & l. delator. Sed † prosecutio accusationis ꝺ alium institutę, permittit̄ deportato, & interim stabit in ciuitate, vt. d. l. deferre. ver. sed eos. & de publi. iud. l. 15, qui reus, & ibi no. multo ergo fortius sui ipsius defensio, & ex hoc affidari debet, & in ciuitate tutus poterit permanere. Concludendo & determinando sic dixi. Aut iste bānitus accusatur de crimine, ex quo deberet imponi pęna relegationis, vel maior, & in quo ꝑ procuratorē se nō posset defendere, nec de iure cōi in absentē sn̄a ferri. vt. ff. de publi. iud. l. pe. § ad crimē. de procur. l. seruū quoq;. §. publice. & de pęnis. l. absentē. & hoc casu absq; dubio est fidantia ꝓcedenda, & cō
12 cessa seruanda. Quod sic † probatur: quia participium iudicij, ex ꝑsonæ inhabilitate nō habet, vt seruus. C. de iud. l. seruus, nisi per dn̄m in tali causa defendatur, & de appel. l. serui. sed impedimentū bāniti, ex ꝑsonę inhabilitate ꝓcedit. ergo &c. Et erit in ciuitate ad tp̄s de licentia iudicis, q nō posset ꝑpetuo licentiam concedere, sicut nec maritus cōstante matrimonio restituere rem dotalē. C. si cōstante matrimonio dos soluta fuerit. l. 1. & impeditur dn̄ij translatio, ut. ff. so. matr. l.
13 seruus dotalis. Secundo sic, accusatus de crimine † ex vinculis cām dicit. ff. de custo. reo. l. 2. Sed bannitus dicitur esse in vinculis, eo qđ sine pęna ꝑsonæ, in loco iudicij cōparere nō posset. ff. ex qui. cau. maio. l. succurritur. & l. in eadē. & de ver. sign. l. qui neq; sequuntur. &. l. vinculorū. trahet̄ ergo de uinculis ꝑ licentiā iudicis ꝓcedentis, ut ad ciuitatē veniat, & ad sui defensionē ꝓpareat, ēt in vinculis positus, si criminis qualitas exigat. Itē vī casus cuis multū inhæsit D. Old. ff. de po-
14 stulan. l. 1. §. remouet. vbi damnatus † de crimine capitali, qui de secundo ordine est, & pro alio postulare nō posset, pro se sic, cum lex concedat ptātem dānato de crimine capitali, ꝑ se cōparere. Contingit mirabile, quod bannitus medio tpe defenderetur per iudicem, ut non bannitus, sicut & seruum, existentē seruū, pro tempore, iudices ab obsequio seruitutis defendunt. C. communia de manumissionibus. l. 1. §. si uero vsuf. Et hoc tangitur per glo. dicto. §. remouet. & ibidem de hoc dixi. et hoc casu prēmium nullum debetur talem bannitum præsentanti, quia tacite intelligitur conditio, nisi bānitus veniat de licentia eius qui pōt licentiam veniendi concedere, & hoc siue agatur de pęna legali, siue conuentionali vt clare probatur. C. si seruus expor. ve. l. 2. credo tn̄ quod Po-
15 testas † talem bannitum affidatū in carcere detinere debeat, donec pendet accusatio contra eum, eo maxime, quia fuga ex primo crimine fecit eum suspectum, vt. ff. de suspec. tut. l. 3. §. quæri potest. ver. si aūt, ipse tutor, de custodi. reorum. l. cōsiliarios vbi de hoc dixi. Et ex hoc cessabit omnis absurditas ff. ad Sil. l. lege Cornel. §. 1. & ibi in gl. quæ incipit, quia fugerunt. Aut iste bannitus accusatur de crimine ex quo debet̄ pęna relegationis, vel infra, vel ciuiliter conuenitur. & tunc licentia de necessitate danda non est, quia, se defendere pōt per procur. ff. de mino. l. Pomp. exuli. ibi enim vult redargui Pomp. de indistincta locutione, quia dixit exuli reuerso restitutionem non dari, & non addit̄, quia per procuratorem iudicem adire potuit. quasi dicat exul duob. modis causam suam agit. Sed si iste tertius modus esset, petendo fidantiam, Vlp. defectiue dixisset. & ita incidisset in vitiū de quo reprehendit Pomp. quia debuisset hunc tertiū modum adijcere, arg. ff. de bo. libe. l. qui cū maior. l. sed & si prætorem. §. aduersus, ex quibus causis in poss. eatur. l. ad cognitionē. Et pro hoc expresse facit ff. nil no. ap. pē. l. vnica. in fi. vbi propter accusationē minoris criminis, non diferē executio maioris, & multominus propter causam ciuilē. Vnde his casib. se defendat ꝑ procu. nam & alias qs inuitus cām agit ꝑ procuratorē. C. de proc. l. neq;. & l. pen. Sed si hoc casu data est fidantia, cum
16 † dari non debuerit. an talē bannitū p̄sentanti debeat̄ p̄miū statuti, debitū præsentantibus bannitos? dic ꝙ nō, qa licet fidantia de necessitate dari nō debuerit, affidatus tn̄ decipi nō dēt auctoritate p̄toris, vt. C. de his, qui ve. ęta. impetra. l. 1. Vnde dic, aut p̄textu licentiæ vel fidantiæ quæ non tenet, vult qs res alterius habere, vel ius alterius absorobere, & nō pōt. ff. de trāsac. l. cū hj. §. si prætor. Aut ad præmium aspirare, & non pōt. C. de erroga. milita. an. l. per hanc. li. 12. ubi non cōsequitur stipendiū, q indulgētia ducis belli, abest ultra taxatū numerū. Aut vult pęnam aufugere, et in hoc prodest licētia etiā si de iure dari non debuit? vt. ff. de publi. et vecti. l. fi. § si qs professus. et l. licitatio. §. earū. cū crediderit, bona fide licētiam tenere. ff. de excusa. tuto. l. qui testō. intelligit̄ enim præmiū deberi præsentanti bannitū in causa banniti existentē, et q ut bannitus poterat tractari. ff. si qs cau. l. si qs quēquam. et l. qui aūt. et C. si seruus expor. ve. l. 2. et ibi dixi. et qa in tali bannito affidato, vera p̄sentatio non cadit, qa iam erat corā iudice. ff de iur. fi. l. edicto. circa prin. C. ad l. iul. maie. l. quicū q;. Et quod no. de falsa mo. l. 1. Et ad hoc etiā facit quod dixi. s. in quæstione banniti capti per familiam Potestatis, et supra secunda parte in qōne an conducens res vetitas cum familia potestatis, sit excusatus? Quod tamen dixi licentiam

Source : BIU Cujas

17 vel fidantiam, quæ de †iure, non tenet, excusare a pęna, intel ligo, nisi licentia esset contra ea, quæ sunt iuris quasi natura lis, vt licentia quæ daretur militi instante bello, & parato, illa enim facit pœnam imponi licentianti, & licentiato, ut C. de commeatu l. 2. lib. 12. & ibi uidetur, & pro hoc. C. de in ius voca. l. venia. & quod ibi no. Et pro prædicta determinatione & distinctione præmij, & euitationis pęnæ, bene facit. ff. de adul. l. penul. cum his quæ ibi dixi. Argumēta pulchra ad oppositam partem dictę quæstionis scilicet, ꝙ fidantia dari non debeat bannito, nec data seruari, & responsiones ad ipsam, in ipsa quæstione, habentur, quæ causa breuitatis ommitto, & de ista quęstione notaui. C. de his, qui ad ecc. confu. l. præsenti. §. cum autem monitus.

SVMMARIVM.

1 *Sententia si feratur contra bannitum, cui data fuerat fidantia, si appellet, num audiatur, non obstante statuto, ꝙ bannito, ratio non reddatur.*

Quęst. XL.

1 Consequenter †quęritur alia quæstio. Si contra talem bannitum affidatum fera tur sententua super crimine, de quo accusatus est de nouo, & appellet, nunquid audietur super causa appellationis, nō obstante statuto, ꝙ bannito ratio non reddatur? D. Nicolaus Capocius, de quo .s. proxima qōne, in quadam eius qōne di-sputata, tenet quod sic, & incipit qō, statuto ciuitatis Roma næ, & eam posui. ĵ. hac eadem parte, ex quo enim affidatus est, ut ueniat ad se defendendum, species defensionis est appellatio, vt de app. per totum. & defensionis facultas non est angustanda, sed amplianda. C. de epi. & cle. l. omnis, qui. §. fi. & de iur. fi. l. facultas. li. 10. & quia excōmunicatus, cui ęquiparatur bannitus, ut not. in sti. de cap. di. §. minor. & extra de app. capitu. pastoralis, in ult. glo. auditur in causa appellat o nis. & super ea impetrare potest. non obstante excommunicatione, extra de rescrip. c. 1. lib. 6. cum ibi notatis. Alia etiam argumenta pulchra addunt in quæstione prædicta, quæ om mitto causa breuitatis, & ad ipsam quæstionem recurratur.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, ꝙ bannitus, non audiatur etiam in defendendo, & aliquis, cui vere contra ipsum nulla actio competebat, illum conueniat, dicēs eum sibi obligatum, ex certa causa, an audiatur volens se defendere.*

2 *Bannitis duobus, uno excipiente, an alius possit replicare. remiss.*

Quæst. XLI.

1 Item †quæro si statuto caueatur, ꝙ bannitus non audiatur etiam in defendendo. Et aliquis, cui vere cōtra ipsum nulla actio competebat, ipsum conueniat, dicendo eum sibi obligatum ex certa causa, an audiatur volens se de fendere? & uidetur ꝙ sic, quasi nō uideatur defendere, cum actori nulla actio competebat, ut. C. de trāsac. l. ubi pactum. in gl. ibi non debet exceptionem opponere, vbi de hoc dixi. Et pro hoc dixi. C de excep. l. si quidem. quod puto uerū, ubi nulla ex toto actio actori competeret, quia tunc etiam nulla facta defensione per eum, actore nihil probante absoluet, vt. C. de edendo. l. qui accusare. Sed si aliquando habuit actionem, licet sit exceptione sublata, tunc quia reus habet neces se de exceptione probare, obstaret sibi statutum, quia tunc opus esset ꝙ defensionem facetet, fin Ia. Bu. d. l. ubi pactū, in
2 fi. Et ad hoc facit qō, quam proposui †de duobus bannitis, an uno excipiente alius possit replicare, supra hac eadem parti cula, ver. Item quæro, communiter cauetur.

SMMARIVM.

1 *Bannitus petens restitutionem in integrum, num audiatur. non obstante statuto, quòd bannito agenti non fiat ratio.*

Quæst. XLII.

1 Item †quid si statuto caueatur, quod bannito agenti nō fiat ratio, aliquis bannitus petebat restitutionem in integrum, nunquid audietur, & uidetur quod sic, quasi re stitutio sit species defensionis, & quasi remissionem petat, qui fungitur partibus defensoris, & non actoris. ff. de ope. no. nunt. l. de pupillo. §. qui remissionem, cōtrarium uerum est, quia petens restitutionem, est actor. Quod patet, quia sequitur forum aduersarij, vt. C. ubi, & apud quem restitutio postuletur. l. 2. ubi de hoc dixi.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias bannitus si offendatur, an pater possit agere contra offensorem, suo nomine, non obstante statuto, ꝙ bannito non reddatur ratio.*

2 *Maritus agit pro iniuria illiata suæ vxori.*

Quæst. XLIII.

1 Quid †supposito dicto statuto, si filiusfa. bānitus offen datur, an pater possit agere contra offendentem suo nomine, & uidetur ꝙ sic, vt. ff. de iniur. l. si quis seruum. cum concor. ibi in gl. notatis. & ibi de hoc dixi, communiter tenetur oppositum propter generalitatem statuti, & ne quis auctoritate statuti decipiatur. C. de his qui ue æta. impetra. l. 1. & ad l. si quis seruum, respondetur, ꝙ ibi consensus filij im pedit solum natiuitatem actionis iniuriarum ipsi filio cōpe-tentem, nō eius quæ competit patri. Sed Statutum tollit natiuitatem cuiuslibet actionis, quæ oriretur ex iniuria bannito facta. Et pro hoc eo. tit. de iniurijs. l. lex Cor. §. illud. & qđ ibi dixi. Sed ꝙ pater agere possit, tenet Ia. But. Et dicit ita terminatum fuisse per l. 3. §. si filius. ff. quod quisque iuris. ubi de
2 hoc dixi, & eadem ratio posset fieri in marito † pro iniuria vxoris, pro qua agere potest, ut. ff. de iniur. l. 1. §. fin.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus quidam ante bannum locauerat domum suum, deinde post bannum vendidit eam, adiecto pacto ꝙ inquilinus non posset expelli ante terminum, an tale pactum valeat, stante statuto, ꝙ bannitus non possit contrahere ad sui vtilitatem.*

2 *Contractus, proprie, quid. Et quid improprie, & large. & nu. 4.*

3 *Pactum, verb. generale magis, quam contractus.*

5 *Pactum appositum contractui, an teneat, licet contractus non ualeat.*

Quæst. XLIIII.

1 Item insuper quęro, statuto cauetur ꝙ Bannitus nō possit ad sui utilitatem contrahere. †Quidam locauerat domum suam, deinde bannitus est, in banno existeus, eā vendidit, pacto appositio, ꝙ inquilinus non posset expelli an te terminum, quæritur, an tale pactum ualeat? Et uidetur ꝙ
2 non, quia † contractus proprie est, quando hincinde oritur obligatio. ff. de verbo. sig ni. l. Labeo. cum ibi notatis, sed ex isto pacto solus emptor obligatur. ergo non potest dici contractus, & sic cessant verba statuti, quæ de contractu, non de
3 pacto loquuntur. † pactum enim est magis generale nomē, q̄ contractus. ff. de pac. l. 1. §. est autem. & pro hoc, quia statu ta sunt stricti iuris, & ideo non extenduntur ad casum non expressum, & maxime in pęnis, quæ sunt molliendæ. ff de pę nis. lege. si de interpretatione. Et pro hoc, quia ex tali pacto bannitus non consequitur principaliter commodum, sed damnum euitat. Inquilinus aūt lucrum & cōmodum cōsequitur, ad quem, cum non sit bannitus, nō debet extendi pę na statuti. C. de pęnis. l. sancimus. In contrariū vī, quia in lar-
4 ga significatione † dī contractus etiam ubi ex altera tantum parte oritur obligatio. Insti. de obli. circa. fi. & ibi notatur, & hęc etiam vī fuisse mens statuti in odium bannitorum. Itē, quia contractus venditionis non tenuit obstāte statuto, nec pactum in eo insertum. C. de legibus. l. non dubium, & ff. de fideius. l. cum lex. Nec ob. adhoc. ff. de peri. & commo. rei vē.
5 l. si in uenditione, vbi uidetur, pactum † appositum in cōtractu tenere. licet contractus non teneat, qa ibi contractus nō erat ex toto inualidus, licet esset in suspenso proptet conditionem pendentem. Item, si tale pactum non ualet in perso na banniti, nec in persona inquilini. ff. de pactis. l. & heredi. §. nos aūt. Nec obstat, quod dī, ꝙ non est commodū, sed euitatio damni & incommodi, quia utilitas est ad exhi. l. Iul. §. fi. D. Gul. Accur. hanc qōnem disputauit, & est mihi octaua in qōnibus per doctores antiquos Bonon. disputatis, & terminauit pactum non ualere, cum non tenuerit principale, & p alia iura supra ad hoc adducta, & quia in effectu prodesset bannito, quia si inquilinus expelleretur, ageret contra eum ex conducto. ff. locati. l. si merces. §. 1. hoc uerum, nisi bona essent publicata, quia tunc fiscus sicut hæres teneretur inqui lino, vt. C. ad l. Iul. de vi. l. 3. & ideo tūc pactum teneret, quia non esset in utilitatem banniti, sed fisci. & uide Gandinum, uer. sed pone quæstionem, statutum est quòd bannitus, & ui de infra proxima quæstione.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus si quid piam vendiderit, & deceptus fuerit ultra dimidiam iusti pretij, deinde a banno fuit exemptus, an agere possit contra emptorem ex beneficio. l. 2. C. de rescin. vendit. & nu. 5. 6.*

2 *Catoniana regula sancit legata non confirmari ex postfacto, quæ ab initio non ualuerunt.*

3 *Codicillari non potest, qui nec testari.*

4 *Finis & exitus semper inspiciendus.*

7 *Excommunicato absoluto bona sunt restituenda.*

Quæst. XLV.

1 Sed †quid si statuto caueatur, ꝙ bannitis nō fiat ratio, & eorum querelæ & petitiones non audiantur, quidā bannitus vendidit prędia sua & deceptus fuit ultra dimidiā iusti p̄tij. deinde exemptus est, & cancellatus de banno, nunquid agere pōt contra emptorē ex beneficio. l. 2. C. de rescin.
2 ven. & vī ꝙ sic, quia licet regula † Catoniana caueatur, ꝙ legata quæ non ualent ab initio, non confirmentur. ff. de reg. Cato lege. 1. & de lega. 1. lege cætera. Hoc verum est, quādo legatū erat inutile ratione legātis vel ratione rei legatæ, vel mistim rōne legantis, & legatarij, ut dictis. ll. probatur, & C. de legatis. l. seruis. & inst. de le. §. sed si rem. legatā. Secus aūt, si deficit ratione legatarij tm̄, vt quia legatur deportato vel eius seruo. tunc enim si restituatur, conualescit legatū. ff. de le. 3. l. si deportati seruo. de do. cā mor. l. ēt. de acquir. hęre. l. si seruus, & sic exitus spectatur. sed in quæstione proposita defi ciebat exercitiū actionis ex defectu personæ bāniti tantum.

ergo

Source : BIU Cujas

ergo conualeſcere potuit per banni exemptionē & cancellationē. Si enim hoc eſt in ultimis voluntatibus, q̄ non debent eſſe in ſuſpēſo, multo magis in actibus viuentiū, qui pñt eſſe in ſuſpenſo. ff. de ſer. ruſti. prædi. l. per fundū, & cō. prę. d. l. fi. in fi. Sed ad prædicta rñderi poſſet q̄ ante q̄ cederet dies legati, legatarius factus erat capax. Secus, ſi poſt, vt eiſdē. ll. probat. In qōne aūt propoſita cēpit eſſe capax poſt diē obligationis
3 cedentis. Itē, q̄ †agere poſſit, facit. C. de p̄tra. iud. l. vnica. ff. de contrahen. emp. l. non licet, & l. qui officij. vbi inualida, durante officio, conualeſcūt eo finito, & C. ſi maior factus. l. fi. Sed rñderi poſſet, q̄ ibi ſuperuenit uoluntas expreſſa uel tacita, a lege p̄ſumpta, q̄ faciebat cōualeſcere, qđ a princ. non ualebat. Pro p̄dicta ēt opi. faciunt iura, q̄ dicūt matrimoniū, qđ non tenuit propter minorē ętatē, conualeſcere ętate perfecta. ff. de ritu. nup. l. 4. & de dona. inter vir. & vx. l. cū hic ſtatus. §. fi. ſed dici poſſet, q̄ ibi fauore matrimonij, vel q̄a ibi nō erat prohibitio rōne delicti, ſed rōne minoris ętatis. Sed in qōne noſtra in pęnā bāniti, in qua imponēda, vertit vtilitas publica. ff. de fideiuſ. l. ſi a reo. Itē vī expreſsū q̄ agere poſſit.
4 Nā †ſi deportatus facit codicillos, non ualent, q̄a non pōt teſtari. l, 1. §. hi, q. ff. de le. 3. ergo nec codicillari, vt. ff. de iu. codi cil. l. diuus. §. codicillos. de teſt. l. eius, qui. Si tū interim reſtitutus deceſſerit, confirmañt, ut eadē. l. 1. §. ſi quis plane. de le. 3. Sed rñderi poſſet, q̄ ibi erat principis confirmatio, vt ibi patet, alias nō ualerent, ut. ff. de bo. poſſ. ſm tab. l. qui ex liberis. § teſtō. & ualent ut ex nunc tm̄, ut colligi pōt ex eadē l. 1. §. 1. de le. 3. Itē illud uerū in his, q̄ pendēt ſolū a uoluntate diſponentis. Secus in his, q̄ dependent ēt a uolūtate alterius, ut. C. de actio. & ob. l. ſicut. Itē pro hac parte, q̄a ſiue tractemus de
5 †obligando, ſiue de liberādo, ſiue de delicto puniendo, ſemper inſpiciēt exitus, ſiue finis, ut ff. de iur. fi. l. 3. §. ſinaūt. de le. præſtan. p̄ tab. bonorū poſſ. petita. l. interuenit. ſi ex nox. cauſa
6 agaī. l. pe. & de pęnis. l. 1. In p̄riū, q̄a † ex forma ſtatuti potuit impune dānificari. ergo fortius in p̄ctu, cū auctoritate legis fiat, vt. C. de adult. l. Gracchus. Nec ob ſi diceret ſtatutū iniquū. & non valere, q̄a & ſi durū, tñ ſeruandū. ff. qui & a qui. l. proſpexit, & p̄ hac parte ēt facit. ff. ex qui. cauſis maior. l. ſed & ſi p̄ prætorē. §. ſed ſi dum decreto. Itē cū auctoritate ſtatuti licuerit tunc decipere, & eum dānificare. ergo nulla actio nata fuit. Ergo abſurdum eſſet, q̄ per exemptionem de banno naſceretur, quæ tunc nata non fuit, cum talis exemptio non ſit de modis inducendæ obligationis, vt. ff. de act. & obl. per totū, & maxime. l. obligationū fere. §. placet. Itē inſti. de exhære. liberorū. in prin. Et hanc partē determinādo tenuit D. Thomas piperata, qui eam Bononiæ diſputauit, & eſt mihi. 12. in qōnibus diſputatis Bonon. & incipit, continetur in ſtatuto ciuitatis Bonon. Ēt ad p̄ria pōt reſponderi, ut prædictum eſt. & prędictę rationes ſumptæ fuerunt ex notatis per Dy. extra de reg. iu. c non firmatur tractu tēporis. lib. 6. & ibi ēt per Io. An. Ad quod facit ēt, quod no. ff. de reg. iu. quod ab initio. Et eandē. opi. tenuerunt Ia. de Are. & Nico. Capocius, qui quaſi ſimilē qōnem publice diſputauit, & eſt mihi. 57. in libro magno qōnum diſputatarum, & eam poſui. j. hac eadē parte. ver. Nicolaus Capocius, & uide ēt, quod dixi ſm Gul. de cun. ff ex quibus cauſis maior. l. in eadē cauſa. ſ. an bannitus offenſus, in banno exiſtens, poſtea exemptus de banno, poſſit agere p̄ illum, qui ipſum damnificauit, & determinat q̄ non. & pro determinatione adducit de epi. & cler. l. fi. §. fi.
7 In †contrarium multum facit, quia reſtitutus recuperat bona ſua. C. de ſent. paſ. l. fi. & ff. de ver. ſign l. princeps, & abſolutio reddit illud, q̄ excommunicatio ſuſtulit. 15. q. 6. cap. nos ſanctorum. & . c. ſe. & ar. extra de ele. c. q̄a diligentia. & de mino. l. quod ſi mino. § reſtitutio. & pro hoc etiam bene facit. C. qui ad liber. perue. non poſſ. l. 1 alia tamen opinio, ut dixi, verior eſt. nam & ſi bona reſtituantur bannito, reſtituuntur in ea cauſa, in qua inueniuntur, & ſine ratione fructuum, vt C. de hæreti. auth. idem de Neſtorianis. ubi de hoc dixi. ergo ratio damnorum datorum haberi non debet, ſicut nec fructuum receptorum. Et pro hoc etiam bene faciunt ſępe allegatę. ll. C. de his, qui ad ec. confu. l. ſi ſeruus. & ut nemo priuatus titulos prædijs alienis impo. l. 2. in fi. & ad hoc eſt etiā pulchra glo. in ſimili quæſtione, in uſibus feudorum, hic finitur lex, deinde conſuetudines regni incipiunt. c. 1. in glo. quæ incipit, nunquid vaſallus, & quod not. in authen. de monachis in princi. licet in contrarium faciant notata per Inno. extra de dolo & contumacia. cap. veritatis, & extra de pęnis. cap. felicis. verſic. nota. lib. 6. & uide etiam quod not. ſupra hac eadem particula, ſecunda quæſtione, quæ eſt huic ſimilis, & vide infra proxima quæſtione, & uide Gui. verſicu. ſed pone quæſtionem de facto, in ſtatuto continetur, q̄ bannitus pro debito. verſic. ſed pone q̄ ſtatutum eſt, q̄ ſi aliquis offendat exbannitum.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio non refertur ad res alienatas, ſed ſolum ad ea, quæ ſunt integra.*

Quæſt. XLVI.

1 Per †prædicta etiam pōt ſolui alia qō. ſtatuto cauetur qđ dimidia bonorum banniti de homicidio applicetur cōi, & alia dimidia hæredibus defuncti, talis bannitus poſtea eſt exemptus, & cancellatus, de banno, nunq̄d recuperet partem applicatā hæredibus occiſi? Et vī q̄ ſic. C. de ſen. paſ. l. 1. §. fi. In p̄rium. ſ. quia reſtitutio q̄ fit ab homine, non pōt facere quod deſinat eſſe hæres. inſti. de fideicō. hær. §. reſtituta. de re. iu. l. p̄tor, de his quæ in teſt. delentur. l. 1. §. pe. & de hær. inſti. l. ei q̄ ſoluendo. nec refertur reſtitutio ad res alienatas, ſed ſolum ad ea, quę ſunt integra, vt d. l. fi. C. de ſent. paſ. ubi de hoc dixi. Et q̄ hoc bene facit. ff. de mino. l. & ſi fine. §. ſed qđ Pap. & l. quod ſi minor. §. Sceuola. &. C. de repu. hære. l. fina. Et ita obtentum, & ad hoc facit quod dixi in ſimili quęſtione. ff. de libe. & poſthu. l. Gallus. §. & quid ſi tātum. ver. tertio quærit, ſi filius, & uer. induci etiam pōt. & idem poſſet dici de officio vel honore banniti per alium occupato, an illud recuperet.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus ſi quid faciat in iudicio tempore banni, & ſic tunc non ualuit, ſi poſtmodum banno ſolutus illud ratificet, num illud ualebit tanquam nunc factum.*

2 *Libertatis fauore, multa contra ius ſunt introducta.*

3 *Iudicium actum cum excommunicato, ualet, niſi ſit de excommunicatione exceptum.*

Quæſt. XLVII.

1 Rurſus †quæro, ſi bannitus tempore bāni fecit aliqd in iudicio, & ſic tūc non ualuit, ſi poſtea exemptus de banno, illud ratificet, an ualeat tanquam nūc factū? & videtur q̄ ſic, ar. ff. de miuſto rup. & irri. teſta. l. ſi quis exheredato. §. irritum. de teſta. mili. l. tribunus. & de lega. 3. l. 1. in princ. & §. deportatos. C de his, qui non poſſunt ad libertatē peruenire. l. 1. & ff. de pęnis. l. fratres. Sed prima iura loquuntur in teſtamentis, quæ dependent a ſola uoluntate teſtātis.
2 alię duæ leges loquunt in libertate, cuius fauore, multa †cōtra ius ſunt introducta, vt. ff. de fideicom. liber. l. generaliter. §. ſi quis ſeruo. Sed q̄ non ualeat, uidetur per illud generale, quod ab initio non ualet &c. ff. de reg iur. quod ab initio. cū
3 ſimilibus, & quia † nō fuit iudicium initiatum cum perſona legitima, vt. C. qui legi. perſonam. l. 1. & 2. & qui dari tut. poſſunt. l. in uniuerſis, ſed q̄ valeat, niſi excipiatur de banno, videtur expreſſum, extra de excep. c. pia. li. 6. §. pen. ubi iudiciū actum cum excommunicato, ualet, niſi de excommunicatione ſit exceptum. Et quia non eſt error expreſſus in proceſſu, quia non dicebatur in proceſſu, q̄ eſſet bannitus, & idē vī tenere. C. qñ prouo. non eſt ne. l. 1. &. ff. de ap. recip. l. 2. Secus ſi foret expreſſus, vt. ff. quę ſen. ſine app. reſcin. l. 1. la de Are. Cō muniter vidi teneri, q̄ proceſſus non teneat, nec ratificari poſſit, per iura ad hoc adducta, & unde infra uerſi. quæro etiā, quando debeat opponi in quæſtione ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtas an ex ſe, non exiſtente ſtatuto, poſſit præmium promittere preſentanti bannitum, vel malefactorem, & edictum vel proclamationem ſuper hoc facere. & nu. 2.*

3 *Statuto ſtante, q̄ præmium detur nuntianti malefactorem, nec ſit expreſſum, unde illud ſit accipiendum, unde ſit pendendum.*

Quæſtio. XLVIII.

1 Item †colligit Dyn. ff. ad ſil. l. lege Cornelia. §. ex hoc edicto. in fin. q̄ ſi ex forma ſtatuti debeatur præmium aliquod præſentanti bānitum, q̄ dimidia præmij debet eſſe fiſci, & dimidia præſentantis. Contrarium tamen no. ff. de iu riſdic. omnium iudic. l. ſi. quis id quod in princi. Et ita ſeruatur, q̄ totum detur præſentāti, & uide ſupra ſecunda parte, uer. poſtea quærit, eo. ti. ver. item pone, ſtatuto cauetur. Sed
2 an †poteſtas ex ſe non exiſtente ſtatuto poſſit præmium promittere preſentanti bannitum uel malefactorem, & edictū uel proclamationem ſuper hoc facere, ſicut ſępe uidi fieri, communiter tenetur q̄ ſic. & allegatur. C. qui non poſſ. ad liber. perue. l. 2. & glo. ibi poſita. ff. de cuſto. reorum. l. ſi in eos, in fi. & de re mili. l. non omnes. §. fi. & C. ex quibus cauſis ſerui, pro præmio acci. libertatem. l. 1. & 2. & ff. de iuſti. & iur. l. 1. ibi præmiorum exhortatione &c. Sed quia hic non determinat ex quibus bonis ſiue denarijs debeat iſtud præmium ſolui, dic q̄ dominus Bart. in ſimili ſcilicet quando eſſet cautū
3 ſtatuto †de præmio dando denuntianti malefactorem, nec eſſet expreſſum, unde deberet ſolui, dicit q̄ primo debet ſolui de bonis malefactoris, his deficientibus de bonis eius, ad cuius utilitatem fit vindicta, his deficientibus debet ſolui de publico. hic uero ipſe in l. lege. ff. ad ſenatuſconſul. ſyll. argu. ipſius legis quod bene notaui.

SVMMARIVM.

1 *Bannum in quo continetur quod Titij hæredes ſint in banno, an ualeat, & numero 4.*

2 *Exhæredari quis debet nominatim.*

3 *Excommunicari quis debet nominatim.*

Source : BIU Cujas

5 *Banni exceptio, an obsit, si quis agat suo nomine, non autem tanquam hęres.*

Quæst. XLIX.

1 Vidi †etiã dubitari de ista materia bãnitorũ, si appareat bannũ, in quo continetur, ꝙ hæredes Titij sint in banno an tale bannũ valeat? Et vr̃ ꝙ non, quia nominatim
2 debet quis exhęredari. † insti. de exhæredatione liberorũ. §. nominatim. & ff. de libe. & posthu. l. 2. & l. nominatim. & qa
3 nominatim debet qs† excõicari, extra de offi. ordi. c. 2. & ibi in gl. & 6. q. 3. c. excellentissimus. ergo & banniri. alias sñia bã ni vr̃ inualida tanꝝ incerta, ut. C. de sent. quæ sine certa quanti. per totũ In ꝺrium facit, dicto ti. de exhæred. liberorũ inst. §. masculos. & ff. de iniusto. rup. irr. testa. l. 3. §. nominatum, de liber. & posthu. l. Titius. & l. nominatim, cum multis iuribus ibi per me allegatis pro & cõtra. & si cer. pe l. certum. Quidã
4 †dicunt, aut constat ex aliqua parte actorum, qui sint hæredes, & tunc valet, vt. ff. de re iud l. in summa, & l. ait prætor. §. si iudex. & C. de sent. quę sine certa quanti. l. 2. & C. qui testa. facere possunt. l. hac cõsultissima, circa prin. cum his quę ibi
5 no. & dixi. Sed nunquid obstat exceptio †banni, ẽt si agat suo nomine, non tanꝝ hæres? vr̃ ꝙ non, per argumentum. de tan quam. ff. ad Orfici. l. pater. §. qui duos. & C. de dolo. l 1. In con trarium est, extra de immunita. eccle. c. aduersus. ſ. fin. la.

S V M M A R I V M.

1 *Bannitus si est hæres non banniti, & agat, sicut hæres, an obstet exceptio banni. Et quid econtra nu. 2.*

3 *Bannum, est pœna contumaciæ, quæ finitur morte criminosi.*

Quæst. L.

1 Sed †quid si bannitus est hæres non banniti, & agat sicut hęres, nunquid obstet sibi exceptio bãni, videtur ꝙ non, vt consequatur per alium, quod per se habere nõ posset l. Aristo. & ad l. Cor. de falsis. l. 1. §. 1. contrarium obtinuit, ꝙ obstet sibi exceptio ex sua persona in iure postea quæsito. ff. de condi. inde. l. si non sortem. §. si filius. ad Macedo. l. sed Iul.
2 §. 1. rerum amo. l. & ideo &. C. de dolo. l. 1. Quid econtra, † si non bannitus succedat bãnito, & agat nomine hæreditario, nunquid obstabit sibi exceptio, & uidetur ꝙ sic, vt. ff. de reg. iur. l. in his. §. non debeo. de acqui. pos. l. vitia. cum similibus.
3 Alij contra quia bannum est† pęna contumacię, ut ex superioribus pater. vnde non transit ad heredes, sed morte crimi nosi finitur. ff. de pęnis. l. si pena. de requi. reis. l. 1. §. fi. & C. ex delic. defunc. l. vnica. vbi de hoc dixi, sicut nec priuilegium transit ad hæredes. ff. de reg. iur. l. priuilegia. de pactis. l. idem §. personale. & de serui. rust. prę. l. pecoris. Iaco. de Are. Hanc ultimam opin. vidi seruari. & pro hoc C. si reus vel accusator mortuus fuerit, per totum, & si pen. ap. mors. interuenerit, & vide supra uer. Item, quærit ipse Gandinus, si aliquis ac cusatus. & uide infra hac eadem particula, ver. Nico. Capocius in tertio articulo suę quęstionis.

S V M M A R I V M.

1 *Bannito an quis possit ex citatione facta ad domum.*

2 *Domus, verb. quo modo in iure accipiendum.*

Quæst. LI.

1 Sed †nunquid ex citatione facta ad domum, possit quis banniri? videtur ꝙ sic. ff. de liber. agno. l. 1. quod vi aut clam. l. aliter. §. 2. Contra uidetur, ꝙ non, quia istud bannum est pęna contumaciæ, arg. ff. de ventre inspici. l. 1. §. quid ergo, & si quis iudi. non obtem. l. 1. cum si. Sed contumax dici non posset, qui est ignorans. ff. locati. l. si ignorans, de actio. & obli. l. ex maleficijs. & C. de tabular l. generali. lib. 10. & ui detur expressum. ff. quæ sent. sine ap. rescin. l. 1. §. Item ex edicto, & quia vox pręconis paucis innotescit. C. quomodo, & quando iudex. authen. qui semel. non ergo debuit banniri, sed potius bona annotari, vel missio fieri, vt. ff. de requiren.
2 reis. per totum. & de in ius voc. l. pleriq;. & l. satisq;. De† consuetudine seruatur, ꝙ sufficiat ad domum citatio, intelligẽdo domum, in qua cum familia habitat. ff. de dam. infec. l. 4. §. totiens, vbi de hoc dixi. & d. l. 1. de liber. agno. & de verbo. significa. l. in lege censoria. dummodo ipsius personæ prędecessit inquisitio, & reperta non fuerit, quia subsidiaria est citatio ad domũ, ut d. l. 1. & d. §. totiens. & extra de dolo, c. cãm, quę. & de eo, qui mittitur in pos. causa rei seruandæ. c. fin. & ibi de hoc plene per Innocen. & ad hoc. C. de annali ex l. vt perfectius, & uide in Gandino de citationibus. §. sed nũquid sufficit, si citatio fuerit facta ad domum.

S V M M A R I V M.

1 *Defensio an bannito sit deneganda, Statuto stante, ꝙ bannito ius non reddatur.*

2 *Seruo etiam permittitur sua defensio. Et quid in hæreticis, & eorum fautoribus.*

Excommunicatus, est membrum diaboli, nec tamen ex eo illi denegatur defensio.

4 *Bannitus an possit testes contra se productos de falso accusare, & contra eos de falso excipere.*

Quęst. LII.

1 Sed †si statuto caueatur, ꝙ bannito non reddatur ius. nũ quid ẽt defensio sibi denegatur, vr̃ ꝙ sic, quia statutũ indistincte loquitur, ergo indistincte seruandum est, de publiciana. l. de ꝓtio licet per quã durũ. ff. qui & a quibus. l. pro spexit. & de testamen. mili. l. quod constitutũ. & quia iudex non debet esse maior lege, in authen. de iudi. §. oportet. C. ne sanctũ baptisma reiteretur. l. fi. & ad l. Iul. de vi. l. seruos. Sed dic contra, argu. ff. de in ius voca. l libertus. nam & seruo per.
2 mittitur† sua defensio. ff. de ap l. seruum. de pęnis. si non defendatur, & arg. C. de nox. l. quotiens, idem in hęreticis & eo rum fautoribus, qui nõ agunt, sed alijs respondere tenentur & per consequens se defendunt. C. de hæreticis. auth. creden
3 tes. & †excommunicato, qui est membrũ diaboli, & cui ęqui paratur bannitus, non denegatur defensio, extra de iud. c. in tellexi mus. & de except. cum inter. R priorem. cum ibi nota tis per Inno. & alios. Et hoc est quod dicebatur, ꝙ diabolo nõ est denegãda defensio, & sic potius mens statuti, ꝙ verba seruentur. ff. de iure patro l. adigere. §. quãuis. & de exc. tut. l. sci re. §. 2. & pęna potius molliatur, quam asperetur. ff. de pęnis. l. de interpretatione. hoc dominus Aldermãdinus de mera-
4 batibus doctor † Paduanus, tenuit etiam ꝙ bannitus testes contra se productos, potest de falso accusare, & contra eos de falso excipere, & incipit, quæstio contra Seium.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum, ꝙ bannitus non audiatur etiam ad defensionem, an ualeat.*

2 *Defensio etiam non petenti danda.*

3 *Vim vi repellere omnes leges & omnia iura permittunt.*

4 *Appellatio in multis causis & criminibus tollitur.*

5 *Defensio, cuius sit iuris, disting.*

6 *Contumax fugitiuus quandoq; habetur pro confesso, quãdoq; pro suspecto.*

Quæst. LIII.

1 Sed †quid si verbis statuti expresse caueatur, ꝙ bannitus
a non audiatur ẽt ad defensionem. [a] nũquid valeat ta le statutũ, & non audietur se defendere uolens? Et primo vr̃, ꝙ tale statutũ non ualeat, quia defensio est de iure naturali, ut habetur expresse in clemen. de re iudi. c. pastoralis. §. pen. ergo per statutũ tolli non põt. vt Insti. de iure naturali, gentiũ, & ciuili. §. sed naturalia. Itẽ pro hoc, qa in defensionibus copia large præstanda est. C. de epi. & cle. l. omnes, qui vbiq;. §. in hac vbi de hoc dixi. & ff. de custo. reorũ. l. diuus. 2. & pro hoc bene. C. de bo. vacan. l. fi. li. 10. ibi, data copia reclamãdi, & de iure fisci. l. facultas. eo. li. & bene. ff. de qõnibus. l. unius facinoris. §. cogniturum. ibi, quocunq; tpe postulante rõne,
2 defensionẽ negari non conuenit, imo† ẽt non petẽti dari debet defensio, seu terminus defensionis. ff. de re milita. l deser torem. §. si ad diẽ. absurdũ enim videtur, ꝙ actore impugnante, reo defensionis copia denegetur, extra de exce. c. cũ inter. R. priorẽ. & ibi de hoc in gl. & per Inno. & ideo dici solet, ꝙ diabolo non est deneganda defensio, ut no. per Hosti. in d. c. cũ inter. R. idest excõicato, qui est membrum diaboli. vt eo. tit. de excep. c. pia. li. 6. & dixi. ſ. proxima. q. Item pro hoc, quia sicut permissa est defensio vnicuiq; de iure naturali, contra extra iudicialem violentiam, vt. ff. de iustitia & iur. l. vt vim.
3 nam† vim vi repellere, oẽs leges & omnia iura permittũt. ff. ad leg. Aquil. l. sciẽtiam. §. qui cum aliter, adeo ꝙ etiã brutis animalibus hoc conceditur, ut. ff. si quadrupes pauperiem fe cisse dicatur. l. 1. §. cum arietes. fic & aduersus violentiã iudi cialem dari debet defensio. ff. de iniu. l. nec magistratibus. ad leg. Aquil. l. quemadmodum. §. magistratus. extra de restitu. spoli. c. conquerente. & d. l. facultas. C. de iure fisci. li. 10. & l. prohibitum. & sic non uidetur valere statutum prædictum Dominus Gabriel de Oselletis, subtilis doctor, in quodã suo tractatu de fama, versi. sed ponatur, ꝙ in statuto cauetur. vbi de hoc subtiliter tractat, finaliter tenet, tale statutũ ualere, & pro eius opinione facit, quia appellatio est species defen-
4 sionis, & tamen† in multis casibus & criminibus tollitur appellatio, vt. C. quorum app. non recipiantur per totum, &. ff. de ap. recipiendis, uel non. Item pro hoc uidetur expressum, qa multa iura expresse concedunt reos, puniri, nulla data defensione, vt. C. de sic. l. fi. in fi. de adult. in adul. de falsa moneta. l. 2. & de fideiuss. l. sancimus. ibi: sine defensione facienda, cum similibus. & sic videtur tale statutum ualere, & sic com muniter seruatur. Et idem dici potest de statuto, per quod procedi potest ad tormenta, nulla data defensione. Nob ob. ꝙ dictum est defensionem esse de iure naturali, quia verum
5 †est de defensione extraiudiciali & manuali, quia quis extra iudicium potest se defendere, vt probant iura ad hoc allegata

ADDITIO.

a ¶Defensionem Adde hic ꝙ defensio non potest allegari, quando respondetur inquisitioni, stante statuto, ꝙ debeat responderi simpliciter, licet possit proba ri in processu Bal. & doc. & Pet. de su. in l. iubemus. C. de appel. sed Bal in l. 1. C. de ędil. dicit valere responsionem,, ꝙ fecit ad sui defensionem, stante. d. sta tuto, Et tradit ibi Bal. ꝙ iudice mãdante cogitur exprimere modũ defensionis.

Source : BIU Cujas

gata, cum moderamine tñ inculpatæ tutelæ, vt.C.vñ vi.l.1. Sed defensio iudicialis, quæ debet dari reo petenti, vel ēt nō petenti, vt prędictum est, non est de iure naturali, sed de iure ciuili, ut probāt iura ad hoc allegata. Vnde sicut in certis casibus denegatur & tollitur per ius cōe, ut prædixi, ita tolli potest per ius municipale, & hæc opinio licet dura, vbiq; seruatur, & idē potest dici de statuto, ꝙ quis habeatur pro cōfesso
6 de crimine, propter eius contumaciam. nam † & contumax fugitiuus, de iure communi quandoq; habetur pro cōfesso, & quandoque pro suspecto, de quo plene dixi. C.de assesso l consiliarios, & bene per Gabrielem de Oselletis, suo tractatu de fama. ver. sed ponatur, quòd in statuto caueatur.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus ob maleficium captus, an statim de maleficio sit puniendus, nulla sibi defensione data. distinc. nu. 24.*
3 *Fugiens effracto carcere, habetur pro confesso & conuicto de criminibus, quorum nomine erat incarceratus.*
5 *Lex municipalis derogat iuri communi.*
6 *Iudex pœnam commutare & mitigare potest ex causa.*

Quæst. LIIII.

1 Quæro †ergo aliam qōnē, an bannitus de maleficio, captus statim debeat puniri de maleficio, nul
a la sibi data defensione: a an vero audiri debeat uolens se super maleficio defendere: Et ꝙ audiri debeat, bene facit. C.de epi. & cle. l. raptores. ibi, post legitimas & iuri cognitas probationes &c. ubi colligit ꝙ executio fieri non debeat, nisi p ꝓbationes ꝓincatur de maleficio, & ibi de hoc dixi, & pro hoc ēt bene facit, & vī expressum. ff. de custo. reo. l. diuus, vbi ēt de hoc dixi, ſm Dy. & ꝓ hoc ēt. C.de his, q̄ latrones. l. 2. ubi senatores uel clarissimi. l. 3. circa mediū. ibi, ne quas ante probationes, iniurias &c. & de hoc tangitur per D. Gui. de suza. in suis qōnibus statutorum, mihi ver. sed pone qōnem, aliqs est requisitus, & eadem qō est in qōnibus D. Mart. de Fano p Galeotum, in margarita, de accu. circa fi. ver. sed pone qōnē de facto, accusatus fuit Titius. & bene facit qđ no. per Gand. quid sit agendum reo absente per contumaciam, & tit. seq. in prin. & plenius de pęnis, percussionibus, & insultu. ver. sed pone qōnem, aliquis fuit accusatus, & ver. seq. & in Spec. de accu. § sequitur. in prine. & versi. sed pone. A fuit accusatus.
2 Quidam † dicunt, & forte non male. Aut est bannitus de tali crimine ad cuius condemnationem sufficeret sola cōtumacia seu fuga, vt. ff. de suspe. tu. l. impuberibus. §. fi. & d. l. consiliarios. C.de assesso. in auth. de exhi. reis. § si uero ēt quidā iurent. C de omni agro deser. l. locorum dñi. & de iu calum. l. 2 §. finautem reus, & tunc sufficiat solum bannū, & statim fiat
3 executio. Et pro hoc bene. ff. de custo. reo. l. in eos. † vbi fugiēs effracto carcere, habetur pro confesso, de criminibus, ꝓ quibus erat in carcere. Si uero fuga vel contumacia nō sufficiat ad condemnationem criminis, tunc secus, & ita intelligantur. d. l. raptores. de epi. & cle. & l. diuus de custo. reo. cū similibus. Alij dicat, aut impingitur alicui fuga pro crimine, aut pro criminis probatione. Primo casu sufficit sola fuga, vt. ff. de re mili. l. desertor. & l. q cū vno. §. q̄ post de sertionē, &. C. de deserto. l. 1. & 2. Secundo casu habeat locum proxima prę
4 cedens distinctio. Alij † dicunt, aut est bannitus ex maleficio exigente pęnam relegatione maiorem, & tunc cum ex tali crimine absens non possit condemnari, vt. ff. de pę. l. absentē. & tunc bannum indicat solam suspitionem, ex qua possint bona annotari, vt. ff. de requi. re. per totum. Itē ut captus propter fugam & contumaciam possit torqueri, & ita vī sentire Dyn. d. l. diuus. ff. de custo. reo. Hæc uera nisi in statuto vel consuetudine aliter disponatur, puta ꝙ bannitus habeatur pro confesso, vel ꝙ puniri debeat, nulla data defensione, tūc enim staretur dispositioni cōsuetudinis vel statuti, vt supra proxima qōne. Si aūt non solum bannitus, sed per snīam cō demnatus, ꝙ si venerit in fortiam cōis vel potestatis, debeat decapitari, sicut hodie fit. dicit Odof. qñ si talis snīa processit ex forma iuris municipalis, tunc statim executioni mandat,
5 quia † ius municipale derogat iuri cōmuni, vt l. oēs populi, de iust. & iu. si aūt. l. municipali. hoc non caueatur, tunc aut snīa continet pœnā relegationis, vel. ꝯ. & valet, quia talis sentētia pōt ferri in absentem. ff. de pęnis. l. absentem, & ibi no. & ideo executioni mantur. Si autem contineat maiorem pę nam, nulla est, ut d. l. absentē, & ideo de crimine ex integro
9 cognoscitur. Aut † snīa continet pęnam pecuniariam, & ualet, quia iudex potuit pęnam cōmutare & mitigare ex causa, ut. ff. de his qui no. infa. l. quid ergo. §. pęna grauior. &. C. eo. l. & si seuerior. Et ideo si propter maleficium talis est imposita pęna, statim executioni mādabitur. Idem si ex contumacia sit talis pęna imposita, ut. ff. si quis ius di. non obtempe. l. 1. & nihilominus tunc de crimine quærendum est, cum de crimine nihil si pronunti atum. Si dubitatur vtrum pro maleficio, an pro contumacia sit imposita talis pęna, inspicienda sunt verba sentētiæ, & si ex verbis colligitur, an pęna sit imposita pro crimine vel contumacia, ei stabimus. C.de test. l. non codicillum, si non apparet, in dubio dicit impositam intelligi pro maleficijs, ut. C. nau. cau. sta. l. licet. & de pęnis. l. si de interpretatione. Old. & vide Gui. ver. sed pone quæstionem de facto, aliquis requisitus.

ADDITIO.

a ¶Data defensione. Nota, ꝙ defensio non debet alicui tolli. l. 3. §. si ad diem. ff. de re mil & c. cum inter de exce. quod est uerum, etiam si procedi potest sine iuris solennitate. Bar. in l. filius. de dona. in l. 1. ff de test mil. Item, non potest tolli per statutum quando defensio respicit negotium principale, Secus, si apices iuris. Bal. in l. 1. §. offil. de requi. re. & Alex. in l. custodias, de pub. iud.

SVMMARIVM.

1 *Statutum vel constitutio, an trahatur ad præterita.*
2 *In solutione præteriti actus vel præteritæ obligationis, probanda, seruatur lex noua superueniens, dans formam probationibus futurarum solutionū.*
3 *Intellectus constitutionis, hęc constitutio. in authen. de his qui ingred. in monast.*

Quęst. LV.

1 Aliam †qōnem quæro Paduæ disputatā, statutum vetus erat in dicta ciuitate, ꝙ banniti soluētes 25. li. possent eximi de bannis. superuenit nouū statuū, ꝙ quilibet, qui eximi deberet de banno, soluerent centū quidā bannitus ante statutum nouū petebat se eximi de banno soluēdo 25. ſm formā statuti ueteris, Potestas dicebat eum teneri soluere centū ſm formam noui statuti. Et prima facie videretur ꝙ statutū nouū non uendicet sibi locum, quia erat ante bannitus, & statutū nouū dat formam futuris, & non præteritis, vt. C. de legi. & constituti. vbi de hoc plene dixi. Et in hac opi. dicuntur fuisse tunc D. Gui. de suza. & D. Perseuallus doc. pro quorum opi. allegabatur, & dicebatur expressū in auth. hæc constitutio interpretatur prior. cōsti. de his qui ingre, in monasterium, vbi dī, ꝙ ipsa constitutio trahitur solum ad futuros ingredientes monasterium, non ad antea ingressos, & ita vī statutum nouum trahi solum ad futuros bānitos, omnes tamen alij doc. Paduani dicuntur fuisse in contraria opinione, dicentes, ꝙ iste eximendus teneretur soluere cētum, secundum formam noui statuti, quia ipsum statutum dat formam futuris exemptionibus bannitorum. vnde licet bannum esset præteritum, exemptio tamē erat futura,
2 sicut etiam in probanda † solutione præteriti ꝯctus, vel præteritę obligationis, seruatur lex noua superueniens, & dans formam probationibus futurarū solutionum, vt. C. de testi. l. testium. & pro hoc. C. de usur. l. de vsur. & l. seq. Non ob. d. cōstitutio, hæc constitutio interpretatur, &c. quia ibi est expressum, ꝙ locum habeat solum in futuris ingredientibus, vt patet de monachis. §. illud, & ita sentit Azo. in summa dicti titu. hæc constitutio interpretatur, &c. at hic, non erat expressum in statuto nouo, ꝙ locum habeat solum in futuris bannitis, imo formam dedit futuris exemptionibus omniū bannitorum, etiam præteritorum, & idem tenet Cy. in d. l. leges. & pro ista determinatione bene facit, quod plene no. supra prima parte, an statutum vel constitutio trahatur ad præterita. ver. Item, quæro quæstionem disputatam per D. Iaco. de Bel. & versi. sequentibus, & infra, proxima quæstione.

SVMMARIVM.

1 *Statutum dat formam futuris.*
2 *Delictis & maleficijs via præcludenda.*

Quæst. LVI.

1 Similis †quæstio domini Oldr. talis est, statuto ciuitatis cauetur, ꝙ bannitus habendo pacem, & soluēdo centum cōi, exire possit de banno, post dictum statutum Titius cōmisit maleficiū, ex quo bannitus est, & habet pacē. vult exire de banno soluendo centum, ſm formam statuti. quæritur an possit, & prima facie videretur, ꝙ sic, quia statutū dat formam futuris, sed istud factum fuit post statutum, ergo &c. ipse tñ tenuit ꝯriū, quia statutū prædictū proditum est solū super præteritis bannitis, cōcedendo ergo prēteritis exemptionem, futuris denegare videtur, ut. ff. de legi. l. cum lex. vbi. d. Old. dicit ita terminatum fuisse Bonon. & uidetur tex. C. de generali aboli. l. 2. Si enim diceremus statutum præ
2 dictum extendi ad futura; iam † pararet uiam delictis, quia facilius homines delinquerēt, sciētes se de bannis eximi posse, secundum formam ipsius statuti, quod esse non debet, vt. ff. de pac. dota. l. conuenire. Oldr. idem Gui. ver. pone quæstionem de facto, statutum factum prima die Ianuarij.

SMMARIVM.

1 *Statutum ꝙ bannitus, qui saliſdat, non occidatur, an trahatur ad eos, qui post statutum sunt banniti,*
2 *Est, verbi vis, & significatio*

Quest. LVII.

1 Item †quæro, statuto cauetur, qđ qui est in banno, & satisdat, non occidatur, an istud statutū trahatur ad eos, qui post statutum fuerunt banniti? videtur ꝙ sic, arg. ff. de iure codicillorum, quædā. ibi, veluti si ita &c. ubi de hoc

Source : BIU Cujas

tetigi,& ꝑ hoc ar.ff.de li.le.l.Aurelius.§.1. de le.'1.l.fi. §. 1. de fac ecc.l.iubemus nulli. ver.ea enim. Ia.& quia hoc videtur eſſe fauor pu blicus,vt banniti arceantur ab homicidijs,con tra tamē puto,per ea,quę notaui ſupra proximis duabus quę
3 ſtionibus, & propter verbum,eſt,in natuto, quod eſt†prę ſen tis tꝑis,& ideo futurū non cōplectitur, vt dixi in alphabeto, dictione,eſt.&.ff.de ver.ſig.l.verbū erit,& pro hoc. ff.de au. & arg.le.l.inter veſtem. §.idem ſcribit. licet improprie qnq; verbum,eſt, ponatur pro erit, quandoq; adiungatur futuro tempori,vt cras eſt feſtum ſancti Martini ideſt erit.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula generalis non porrigitur adſpecificata.*
2 *Generi per ſpeciem derogatur,ſiue præcedat,ſiue ſequatur.*

Queſt. LVIII.

Quid ſi ſtatuto caueatur,ꝙ roboratores & falſarij monetę,nō poſſint eximi de bāno,ēt ſi habeant pacē ab offenſis,alio ſtatuto poſtea cōdito cauetur, qđ oēs bāniti habentes pacē,eximi poſſint de banno ſoluendo.13.de qualibet libr.condemnationis vel banni. Quidam bānitus de robaria vel falſa moneta habens pacem,petit ſe eximi de banno ex beneficio,& ſm formam ſecundi ſtatuti, quæritur an poſſit?& vī ꝙ ſic,ex generalitate,& indiſtinctione ſecūdi ſtatuti. Et pro hoc etiam bene facit. ff.de le. 1. l. talis ſcriptura. in fi.& de alimen.le.l.libertis,in prin. In cōtrariū eſt.d.l.talis
1 ſcriptura. ver.& ad ea tm̄,& † quia generalis clauſula nō porrigitur ad ſpecificata,ut.ff.de ver.obl.l.doli clauſula, vbi de hoc ſatis dixi,& de pęnis,ſanctio legum.& pro hoc. C.de legi.l.leges & conſtitutiones, & quia generi per ſpeciem dero
2 gatur†ſiue præcedat,ſiue ſequatur.ff.de re.iu.l.in toto,& eodem ti.c.generi.li.6 cum ibi notatis per oēs,& de le.3.l. vxorem.§.feliciſſimo.& de ali.le.l.alimenta.§.baſilicæ, & hanc partē approbat Dy.d.l.talis ſcriptura.vbi de hoc ſatis dixi,& allegat de alimen.le.l.Stichus nutricis, circa prin. Dy.de hoc vide ſupra prima parte,de ſtatuto generali contrario ſpeciali,& pro hoc de ver.obl. l.ſtipulationes commodiſſimum,& quod no.in glo.ff.ex quibus cauſis maio.l. ſed & ſi per prætorem.§.deinde.& C. de prædijs nauicula.l.& ſi is.

SVMMARIVM.

1 *Banni exceptio,quando opponenda.Et nu.2.*

Queſt. LIX.

1 Quæro †etiā,qn̄ debeat oppo.exceptio banni, & vī ꝙ ante litem conteſt. ſicut & aliæ excep. dilatoriæ,ut.C de proba l.excep de procur.l.ita demū. de ſatiſdando.l.1.& de procur.l.Pom.§.rati. niſi talis exceptio ſuperueniret poſt litem conteſtatā,quia tunc opponi poſſet,vt C.de conſorti.eiuſdem litis.l.1.quod cum co.l.ſi filius in prin.ff.de arbi.l.non diſtinguemus.§.cū quidam.extra de offi.dele.c.in ſinuante,& pro hoc.ff.de adult.l.ſi maritus.§.prę ſcriptiones. Sed ꝙ poſsit opponi quādocūq;,vī, quia ſtatutū prohiberet rationem fieri bannito,ergo ꝯ legem factū, non ualet. C.de de legi.l.non dubiū.cum ſi.per talem enim exceptionē ꝫten ditur iudiciū retro fuiſſe nullū,& ideo qn̄cunq; opponi pōt. C.de procur.l.licet.ff.de iud.l.nō idcirco.§.cū ſeruus.& ar.C. ſi a nō ꝫpe.iu.ꝑ totū.&.ff.de exce.l q agnitis,et hoc cōiter approbāt,licet quidā dicant,ꝙ ad inſtar excōicati valent, quæ acta ſunt ante excep.bāni ꝓpoſitā.ſed qn̄ eſt ꝓpoſita, amplius nō audiat,ꝑ c.pia.§.pe.extra de excep.li.6. & dixi.s̄.proxima qōne, q̄ incipit, rurſus q̄ro,ſi bannitus,& vide.ī.proxima qō
2 ne.Odof.vī†ſenſiſſe,ꝙ opponi debeat ante ſnīam, & ſi opponatur poſt ſnīam,nō impediat executionem ſnīę,& allegat. C.de ordine cognito.l.fi.in fi.de hoc etiam dixi. C. de iur.& facti igno.l.1.Alij dicunt,aut verba ſtatuti dicunt, ꝙ bannito non fiat ratio,& tunc ſi contra fiat,nullum eſt,ut l.nō dubium. C.de legi.& tunc quia eſt exceptio nullitatis,reddit iudicium nullum,& quandocunq; poſsit opponi. Si aūt ſtatutum dicat pro offenſa illata bannito non audiatur querela, tunc ſit dilatoria, & exemplo dilatoriarum opponi debeat ante litē conteſtatam. Si uero ſtatutum dicat quod bānitus poſsit impune offendi, tunc eſt mere peremptoria, & ſicut aliæ peremptorię,debeat opponi,& probari. C. de ꝓba.l.excep.& ſententiam reſcin.non poſſe.l.peremptorias.

SVMMARIVM.

1 *Banni exceptio an poſſit opponi in ſententiæ executione,diſting.nu.3.5.*
2 *Dilatoriæ ommiſſæ errore facti,quandocunque opponi poſſunt.*
4 *Exceptiones odioſę poſt ſententiam opponi non poſſunt.*
6 *Perſonę legitimæ tres regulariter in iudicio requiruntur.*
7 *Iudicium nullum eſt,ſi is agat,qui iure non poteſt agere.*
8 *Sententia lata contra minorem in iudicio ſtantem ſine tutore,eſt nulla. Et quid de bannito.nu 9.*
10 *Sententia lata an ualeat, in qua non oppoſita banni exceptio, quæ debuit opponi.*
11 *Teſtamentum eſt nullū,in quo filius eſt præteritus,ſi petatur uel excipiatur.*
12 *Iudex ius reddere dicitur,etiam ſi inique decernat.*
13 *Militi non eſt interdictum agere p. oprio nomine.*
14 *Bannum & excommunicatio,in quo conueniant.Et in quo diſſideant.*

Quæſt. LX.

1 Pendet †etiam ex ſuperioribus talis qō.bannitus egit ꝯ debitorem ſuum, & licet nō deberet ſibi fieri ratio iuxta forma ſtatuti,facta fuit ſibi ꝑ iudicē, & debitor condēnatus,nunquid in executione poſsit opponi exceptio banni?& vī ꝙ non,quia aut dicimus talem excep. dilatoriā, & tunc opponi debuit initio ante litē conteſtatā, vt. C.de proba.l.exceptionē,cū ſimilib. & dixi.s̄.proxima qōne. Aut dilatoriam, & non idē. C. de excep.l.fi.& ff.de iud. l.ſed & ſi ſuſceperint.in prin niſi reus ignoraret eam ſibi cōpetere, qa tunc etiam poſt ſnīam proponere poſſet.C.de procur.l.licet
2 & ſi a non cōpetenti iudice.l.fi.& idē eſt†ēt in dilatorijs omniſsis errore facti.quia qn̄cunq; poſſunt opponi,ut.C.de iur. & facti.ign.l.error.in gl.parua,q̄ incipit, pone caſum, ſed hic talis error prætendi non pōt,cū talia banna publice promulgentur,vt.ff.de inſtitor.l.ſed & ſi pupillus.§.proſcribere,et extra de poſtu.ꝑla.c.1.& in auth.vt factę cōſti.ꝑ totū. Si tn̄ reus probabiliter ignoraſſet eū fuiſſe bānitū, forte qa abſens erat
3 tꝑe banni dati,uel aliter,locū haberent q̄ dixi.Aut†dicemus talē exceptionē peremptoriā,& tunc debuit opponi et ꝓbari ante ſnīam,ut.C.ſnīam reſcin.nō poſſe.l.perēptorias.Aut dicemus eam anomalā,et talē q̄ nō reperīt opponi poſt ſnīam. Et ſic vī a ſufficiēti diuiſione talē exceptionē in executione opponi non poſſe,& pro hoc. C.de iur. et facti ign. l. 1.ubi de
4 hoc dixi.In ꝯriū vī qa iſtę†exceptiones sūt odioſæ, ergo poſt ſnīam obiici poſſunt, ſicut exceptio Macedo.q̄ odioſa eſt,ut no.in gl.d.l.1.C. de iu.& facti igno.l.1.per l. tam et ſi. ff.ad Macedo.d.Gui.de ſuza.dicit, ꝙ poſt ſnīam obiici non poſsit,illa potiſsima rōne, quia ſtatuto cauetur ꝙ talibus bannitis ius non reddat.ſed qn̄ petīt ſnīa executioni mādari,hoc eſt reddere ius.C.de exc.rei iudi.l.ſi cauſam iudicati, et de euictio. l ſi ob cauſam , et ſi in cauſam iudi. pignus captus ſit, in rubro et nigro, cū ergo prohibitū ſit ius reddi,in tali executione reddi non poterit,ſi exceptio opponit.& ita tenet in qōnibus ſtatutorū.ver.ſed pone ſtatutū eſt, ꝙ oēs hoīes ciuitatis. Idē ēt determinauit.D.Gui.ꝯ D.Ac. qui hanc qōnem diſputauit Bonon. 1374.& incipit qō, capitanei & anciani,alij habent,qō talis eſt,concilium Bonon.ſtatuit.et uide Gui.uerſi. ſed pone,ſtatutum eſt, ꝙ oēs homines. et Inno. de immuni.
5 ta.ec.ibi,nam et ſi ſciretur,et de accuſa.ſuper his. Alij aūt diſtinguunt,aut†ſtatutum habet adiectionem temporis, puta non fiat ratio vſq; ad quinquenniū,et tunc obiici poſsit poſt ſnīam ad inſtar beneficij, quo qs cōdemnatur in quantū facere pōt,qđ ſimiliter differt executionē:vſq; quo ad pinguiorem fortunā peruenerit,ut ꝓbatur. ff.de re iud.l. Neſennius. in fi.maxime,vbi probabiliter potuit ignorare,ut prædixi.Si aūt non habet adiectionem tꝑis,tunc poſt ſnīam obiici non poſſe dicunt per iura pro hac parte.s̄.allegata.do.autem Iac. de Are.vī vim facere, an talis ſnīa lata in fauorem banniti, poſsit dici ipſo iure nulla,an uero ſit aliqua, & opus ſit ab ea appellari.Et ꝙ ſit ipſo iure nulla,ſic arguit.Primo quia eſt la
6 ta contra ſtatutum,et ſic nulla,ut.C.de legi.l. non dubiū. Itē quia in iudicio requirūtur† regulariter tres ꝑſonæ legitimæ ſcilicet actor,reus,et iudex.C.de iura.cal.l.2. circa prin. de iudi. rem non nouā.§.patroni extra de uer.ſig.c.forus.§. in omni. Hic autem perſona actoris legitima non fuit, quia per ſtatutum excluſus erat a facultate agendi,unde nō refert,actorē non fuiſſe,vel non legitime fuiſſe.ff.quod cuiuſcunq; uniuer.nomine.l.1.§.fi. cum ſi. Factum ergo cum eo in iudicio, nullius fuit momenti.ff de tutor.et cur.datis ab his.l.nec mā
7 dante.§.1 et de iud.l.cum furioſus.Si enim agat,qui† non poteſt agere,iudicium eſt nullum.C.de procur.l. licet.ff de colluſio.detegen.l.cum non iuſto.et.C.de tuto. qui non ſatiſde. l.in dubium,cum ſi. Item ubi fauore alicuius denegatur ſibi
8 poteſtas agendi,ut†minori ſine tutore,ſi fuit in iudicio ſine eo,ſententia lata contra ipſum,non tenet,ut. C.qui legi. perſo.per totum,et ſi aduerſus rem iudi. l. cum et uos minores. ita ergo cum ſui odio alicui negatur poteſtas agendi,ut bannito ex forma ſtatuti,ſi ſententiam obtinuit,ipſo iure debet eſſe nulla, ut contrariorum ſit eadem diſciplina,ut. ff. de le. 3.l.fi.§.fi.cum ſi.Secus autem ſi contra eum lata eſſet. Nam
9 ſicut pro minore lata†tenet eius fauore,ut.C.de procu. l.nō eo minus,ita contra bannitum lata,eius odio, debet tenere, ne ſtatutum eius odio inductum, in eius cōmodum conuertatur,contra.l.ff.de interdi.et rele.l.relegatorum.§.fi.et.C.de hære.l.curiales.cum ſi.et pro hac parte expreſſe facit.ff.de iudi.l.non idcirco.§.cum poſtea,ſi quis cautio.l.quotiens,et.C. de iud.l.ſeruus.et extra de excep.c.exceptionē, et hanc tenebat.D.Old.C.de ordine cognotio.l.vlti.in fi. ut ibi no. Sed ꝙ
10 talis ſententia non † ſit ipſo iure nulla, ſed reuocari debeat remedio app.vī,cum non ſit oppoſita exceptio banni, quæ opponi debuit.C.de procur.l.ita demum,et locati.l.milites, cum ſi.et quia in criminibus nō poteſt procura.interuenire,

ſed

ſed ſi interueniat, & nō opponatur, tenet iudiciū. C. de adul. l. quamuis indubitati, & no. per Io. An. extra de iud. c. 1. lib. 6. ſic & alias valet ꝓceſſus, niſi excipiatur. ff. de adul. l. 2. §. ſi publico. & l. ſi maritus. §. præſcriptiones. & extra de reſcri. c. ſuper literis, cum ibi notatis per oēs. Ergo, ex quo actori non fuit oppoſita exceptio banni, aperte, nec repulſus fuit per iudicē, quod fieri poterat, vt. ff. de poſtulan. l. quos prohibet. debet valere iudicium, & quod dr̄ in ſtatuto, non fiat ratio, bānito, intelligatur, ſi excipiatur, vt & alibi. ff. de dam. infect. l. diues. §. hoc iudiciū. de magiſtra. conue. l. 1. §. magiſtratibus. de oper. noui nūtiatione. l. 1. §. opus. & no. C. de iura calum. l.
11 2. §. ſed quia, nam† & teſtiñ, in quo filius eſt præteritus, nullū eſt, ſi petatur, vel excipiatur, vt. ff. de iniu. teſt. l. filio. & ſupplet io legitime ſit filio ipſo iure, ſi tamen petatur, vt. C. de inof. teſta. l. ſcimus. ultra princ. & ibi de hoc dixi, & in alphabeto dictione, ipſo iure, & ipſo facto. Item licet iudex non debuerit ſibi ius reddere, tamē ex quo reddidit, valet. ff. de interdi. & rele. l. relegatorum. §. ad tempus, & quando ap. ſit. l. 1. §. bi-
12 duum. Nam† iudex ius reddere dr̄, etiam ſi inique decernat. ff. de iuſt. & iu. l. ius pluribus. & C. quando prouoc. non eſt neceſſe. l. 2. Et pro hoc etiam. ff. de pēnis. l. moris. §. iſte fere. Itē vr̄ expreſſum, ꝙ proceſſus & ſententia teneat, & quod exceptio poſſit opponi in executione, extra de excep. c. pia. li. 6. §. pe. per quod c. corrigitur dictum. c. excep. extra de excep. Nā bannitus ęquiparatur excōicato, ut ex ſuperioribus in pluribus partibus patet. ipſe. D. Ia. de Are. ſoluendo qōnem prædictam in li. magno qōnum diſputa tarū. 282. tenuit ꝙ aut ſententia continet errorem expreſſum, vt quia dixit, condem-
13 no Titium debitorem Seij banniti, & tunc ſnīa † fit ipſo iure nulla, vt d. l. 2. C. quando prouo. non eſt neceſſe, & ff. quæ ſen. ſine ap. reſcin. l. 1. §. Itē cum ꝺ ſacras. Aut oppoſita excep. banni, & per iudicem nō admiſſa, ſed ſpreta proceſſit ad ſententiā, & tunc idem, ar. ff. de fer. l. 1. §. 1. & d. l. non dubium. C. de legi. Aut quia ipſam exceptionem banni legitime probatam non credidit, uel quia non erat legitime bannitus, vt. ff. de re. iudi. l. 4. § condemnatum, vel quia exēptus erat de bāno, vel ex alia iuſta cauſa, & ſic habuit excep. banni pro non legitima, ſed reprobata, & tūc valeat ſentētia, vt. ff. de re iu. l. cum prolatis, de neg. ge. l. ſinautem. §. ſi quocunq; modo & C. de fide inſtru. l. ſi ſic. Et alibi inquiritur cauſa motiua ad iudicandum. ff. de euic. l. ſed ſi ex vtriuſq; & hoc ſciri poterit ex actis & diſceptatione facta circa exce. ff. de iureiu. l. ſi. Si uero exceptio non fuit obiecta, tunc iudicium & ſnīa nulla, ꝑ iura ſ. ad hoc allegata. Non ob. l. ita demū. C. de procu. qa per conteſtationem factus erat miles procu. dñs litis. Et ideo ſuo nomine exequit cām. ff. de do excep. l. ſi procu. & de ap. l. ab executore. §. fi. & † agere proprio nomine militi non eſt inter dictum. vt. C. de procur. l. qui ſtipendia. bannitus autem aliquo tempore exiſtens bannitus, ſuo nomine agere non pōt. Et eodem modo reſponderi pōt de procur. intereuenieńte in cauſa criminali. Non obſt. quod fieri non debuit, factum tenet, quia illud, cum ſoli iudici datur poteſtas in iudicio contentioſo, circa id quod ſuæ iuriſdictioni mādatur, tunc. n. valet, qđ agit propter rerū iudicatarum auctoritatē. ff. ad Treb. l. ſeruo multo. §. cum prætor, ſed hic perſona actoris affecta erat, & per ſtatutum, ad agendū in iudicio inhabilis conſtituta. Item non ob. c. pia. quia ibi eſt hoc ex diſpoſitione æquita
14 tis canonicæ nec in omnibus, ſunt paria† excommunicatio
15 & bannum licet habeant multa ſimilia. nam† excommunicatio habet probari. ſ. octo dies. vt d. c. pia. qđ nō fit in exceptione banni, cum hoc iure non reperiatur expreſſum, hæc fuerunt prædicti Ia. de Are. in quadam quæſtione diſputata per eum, quę incipit, quæſtio eſt, ſi lata ſententia pro bannito, et eſt mihi. 282. in lib. magno quæſtionum diſputatarum. Et aliæ etiam diſſimilitudines poſſent notari inter excommunicationem et bannum, quæ cauſa breuitatis ommitto. Et de except. quæ poſſunt obiici poſt ſententiam in executione ſententię, no. & dixi. d. l. 1. C de iur. et fac. igno. et in brocardis de ſenten. rubricella, poſt rem iudicatam, et rubricella, ſolutionem ex cauſa iudicati.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus & excommunicatus an & quando audiuntur.*

Quæſt. LXI.

1 Ia. †de are. ff. de in ius voc. l-ſi libertus, quærit qōnem ſi creditor banniti vel excōicati fecit eum citari, et ipſe comparuit, creditor vult a iudicio deſiſtere. debitor ꝓcedi petit, ꝑ auth. qui ſemel. C. quomodo et qñ iudex creditor replicat, ꝙ cum debitor ſit bānitus vel excōicatus hoc petere nō pōt, quia ab agendo repellitur, extra de excep. c. pia. li. 6. et de iu. c. intelleximus, tenet qđ bānitus et excōicatus in hoc audiātur, per d. l. ſi libertus, et licet non alleget, melius facit, eo. tit. l. libertus a patrono, et extra de reſcrip. c. 1. libro. 6.

SVMMARIVM.

1 *Vxores bannitorum, ſi ex forma ſtatutorum dicantur perpetuo bannitæ, an marito exempto e banno, vel mortuo, intelligantur bannitæ.*
2 *perpetuo, verb. qnomodo accipiendum in iure.*
3 *Pęna vbi eſt impoſita nomine & ratione agnationis, finiuntur tutelæ, quæ deferuntur agnatis.*

Quæſt. LXII.

1 Item †quæro, ſi ſtatuto cauetur, ꝙ uxores bannitorū perpetuo ſint bannitæ, et maritus ſit exemptus de banno, vel mortuus, an talis uxor amodo intelligatur bannita:
2 Et uidetur ꝙ ſic, propter uerbum, †perpetuo, poſitum in ſtatuto. Ia. de Are. tenet oppoſitum, et dicit, ꝙ illud uerbum, ꝑpetuo, intelligi debet donec manſerit uxor banniti, per l. Titia Seyo. §. uſuras. de le. 2. ubi de hoc dixi, ſecundum eum, et pro hoc. ff. de do. inter vi. et uxo. l. quintus. de au. et arg. leg. l. qui tibi, et de cap. di. l. 2. §. fi. Item, quia ubi impoſita eſt pęna,
3 nomine uel ratione agnationis, †finiuntur tutelæ, quæ deferuntur agnatis. ff. de cap. dimi. l. tutelas. et pro hoc. C. de infirman. pęnis cęlibatus. l. 1. ff. de adul. l. diem ſuum, et de cōtratab. l. ſi emancipatus. §. fi. Ia. et de ſignificato huius uerbi, per petuo, uide in alphabeto, dictione, perpetuo.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus an poſſit agere procuratorio nomine, & quid econtra, et nu. 3.*
2 *Bannitus pro alio non admittitur.*

Quæſt. LXIII.

1 Item †quæro, ſi bannitus agat procuratorio nomine pro alio, an audiatur, uidetur ꝙ ſic, ar. inſti. de excep §. fin. Item, quia non dicitur ſibi audientia dari, vel ius fieri, ſed ei, cuius eſt procurator, cum dicatur dominus agere, qui per procur. agit. Inſti. de his per quos agere poſſumus, et ꝙ ui aut clā. l. deniq;. §. fi. et l. quęſitum, et ff. de procur. l. 1. et ſecūdum hanc determinationem intelligitur. ff. de iniur. l. non ſolum §. pe. et ar. ad hoc. ff. de do. ex. l. ſi procur. in princ. niſi occaſione ipſius litis datum foret ſibi bannum, quod fieri poteſt de iure, ut. ff. ſi quis ius di. non obtem. l. 1. §. 2. tunc enim non audiretur niſi primo exiret de banno, vt. ff. de do. exce. l. apud Celſum. §. quæſitū. et l. ſi procur. 2. rñ. Et ꝙ admitti debeat, et ſtatutū reſtringi, ſolū ad eos, qui ſuo nomine agunt, facit, qa ſtatutū eſt odioſum, et iō reſtringendū, ut. ff. de lib. et poſth. l. cū quidam, et ita in hac qōne quidā ſentiunt, et pro hoc. ff. de in ius uo. l. quæſitū. Alij dñt bannitū ēt ꝑ alio nō admitti ad inſtar excōicati, ut extra de proba. c. poſt ceſſionē. Itē qa ſtatutū indiffinite dicit non dari audientiam bānito, nec diſtinguit agat proprio nomine, an alieno, ergo indiſtincte intelligi debet. ff. de ſerui. vr. præ. l. ſi ſeruitus. cū ꝓcor. Itē, ꝙ nō detur ei audientia, inductum eſt in honorem prætoris, ſicut et edictum de poſtulando, ꝙ prohibet certas perſonas poſtulare. ff. de poſtu. l. 1. et ex quibur cauſis maio. ſed et ſi per prætorem. §. ſed et ſi dū decreto. vnde ſi ſicut nullo modo conceditur alicui poſtulare, cui denegatur, ita et hic. Itē bannitus
2 qui pro ſe non † admittitur, multominus pro alijs. Nec ob. ſimilitudo. ff. de poſtulā. l. 1. §. 12. et 3. et C. de poſtulā. l. nemo. Nō ob. quod dicitur de liberto ad patronū, quia ꝙ bannitus nō audiatur, hoc eſt ex iure municipali, quod eſt commune ipſius ciuitatis, quod aūt libertus nō uocet in ius patronum ſine uenia, eſt priuilegium et honor patroni, vnde ſtatutum, ꝙ eſt ius cōe ciuitatis nō ita debet reſtringi, ſicut patroni priuilegiū, in auth. de non alie. §. ſi uero. ff. de teſt. milī. l. eius. Et pro iſta parte bene facit. ff. de pēnis. l. moris. circa prin. De facto obtinui, ꝙ pro alio audiatur, maxime per d. l. quæſitū de de in ius uoc. et quia alterius odio alius grauari nō debet. C. de inof. teſt. l. ſi quis in ſuo, et quia bannitus non intelligitur agere vel audiri, ſed dñs qui ꝑ aliū agere vr̄, ut d. l. moris. no.
3 Ia. de Are. † Item quid econtra, ſi non bannitus agit procuratorio nomine banniti, an audiatur, uidetur ꝙ non, quia ipſe non uidetur agere, ſed dominus, ut dixi ſupra proxima quæſtione, et pro hoc. ff. de admi. rerum ad ciuitatē perti. l. 2. §. 2. C. de hęre. inſti. l. neque. et de iudi. l. non idcirco. §. cū ſeruus, et ne alia uia occurratur legi. de tut. et cur. datis ab his. l. ſcire. et de ſponſa. l. oratio, cum ſi. Ia. de are.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſores dati ad præſentandum bannitum, ſi poſtea maleficium committat, ex quo bannum incurrat, an illi uideantur excuſati.*
2 *Iudicum forma procedendi contra bannitos & eorum fideiuſſores.*
3 *Obligatio debitoris, per deportationem tollitur. Et quid de banno.*

Queſt. LXIIII.

1 Quæro †etiam aliam quæſtionem, aliquis coram iudice ſatiſdedit de ſe præſentando et parendo mādatis iudicis, et dedit fideiuſſores, deinde commiſit maleficium, ex quo bannitus eſt, poſtea requiruntur fideiuſſores ꝙ eum præſentent. iſti ſe excuſant et dicunt ſe liberatos ex eo, ꝙ bannitus eſt, quæritur an ſint excuſati, communiter tenenetur ꝙ ſint excuſati propter bannum, per l. qui ſatiſd. cog. l. ſi deceſſerit, vbi de hoc plene dixi. et C. de fideiuſſo. l. ſancimus, et quia per commune factum eſt, iſtum banniendo, quominus fideiuſſores poſsint eum præſentare, ut. ff. de his

Source : BIU Cujas

qui no. infa. l. 2. §. pe. & de excu. tu. l. sed milites. §. sed & igno
2 miniã. Et ideo † cauti iudices prius q̃ procedãt ad bannũ, petunt a fideiussoribus qđ præsentent, & si nõ præsentant, eos ꝙdemnãt ſm formã satisdationis. postea procedũt ꝯ principalẽ, p̃dicta vera sunt, nisi fuissent fideiussores de maleficio, ꝓ quo bãnitus esset, tunc. n. indistincte tenerent, & ita tenet Gand. ſm Odof. d. vlti. tit. sui operis, de maleficiis, in qõnibus maleficiorũ depẽdẽtib. a statutis ver. Itẽ pone qõnes sępius occurrentes, licet videatur sentire ꝯriũ in tit. qd sit agendũ, reo absente, & contumace. ver. vl. Ia. de Are. qui hanc qõnẽ tangit. ff. de fideiussor. l. inter eos. §. fi. vr̃ sentire ꝯriũ. ſ. ꝙ fideiussores propter bannũ non sint liberati, qa prima pęna bãni mõ nõ dẽt prodesse reo, nec eius fideiussori, vt. ff de neg. ge. l. siue hæreditaria, & qa iste bannitus põt purgare contumaciã suã & comparere, vt. ff. de requir. reis. l. 1. & de qõnibus. l.
3 vnius. §. fi. Nã licet obligatio debitoris † ꝓ deportationẽ tollatur, vt. ff. de fideiussor. l. si debitori. nõ sic per bannũ, qđ non ęquipollet deportationi, vt dixi. ſ. in qõne, qd de bãnitis nr̃i tpis, ergo fideiussores non sunt liberati, vt. ff. de fideiuſ. l. capitis. Itẽ põt bãnitus petere fidantiã, vt veniat & se pr̃tet, vt dixi in qõne de fidantia danda bannito. ſ. hac eadẽ parte. dicit tr̃, ꝙ si ex banno essent bona publicata, tunc qa cõe habetur loco hæredis, vt. C. ad l. Iul. de vi. l. 3. & ff. pro so. l. actione. §. publicatione, tunc fideiussores non tenerentur, vt. ff. de fideiusso. l. hæres a debitore. §. principalis. & hanc opin. credo veram de iure, communiter tamen vidi seruari, ꝙ fideiussores liberantur per bannum, vt dixi, & uide Gui. versi. sed pone quæstionem de facto, statutum est, ꝙ eligantur custodes.

SVMMARIVM.

1 *Communitatum interest malefactores iudicijs & pęnis subijci.*

Quæst. LXV.

1 Et in † hoc sæpe sunt vicinãtiæ & cõitates, quæ ſm formã statutorũ sub certa pęna tenentur præsentare malefactorẽ. Nam ipso malefactore bãnito, allegaui ipsas cõitates non teneri amplius pręsentare, nec incidere in pęnã, ex eo ꝙ non p̃tarẽt, qa ꝓ factũ iudicis bãnientis, factũ est quominus eũ p̃tare possent. Et hoc sæpe obtinui Perga. vbi erat tale statu. ꝓ d. l. si decesserit. vbi de hoc dixi. C. de fideiuſ. l. sancimus. & ꝓ alia iura, q̃ allegantur in qõne proxime pręcedẽti. Et iõ ad excludendũ talẽ defensionẽ, postea adiectũ fuit in statuto, ꝙ cõia inciderent in pęnã, nisi præsentarent. ſ. 5. dies vñ iudices ꝓmittebãt labi spatiũ. 5. dierũ. & ita cõmissa erat pęna, vt. C de ꝯhen. & cõ. stip. l. magnã. & postea procedebãt ad bãniendũ malefactorem. Et idẽ putarẽ, si statuto nõ esset dies adiecta, sed præfigeretur per iudicem per l. C q accu. nõ pos. l. si ea, quæ crimen. & C. de inge. ma. l. diffamari. cũ simi.

SVMMARIVM.

1 *Masculinum genus an concipiat fœmininum, in statutis odiosis et pęnalibus.*
2 *Statuto, ꝙ filij bannitorum expellantur de ciuitate, an illi expellentur, si bannitus erat mortuus tempore statuti.*

Quæst. LXVI.

1 Item † q̃rit Ia. de Are. si statuto caueat, qđ filij bãnitorũ expellantur de ciuitate, an tale statutũ extendatur ad filias, & tenet ꝙ nõ. Et distinguit, cũ quærit, an in statutis odiosis & pęnalibus masculinũ genus cõprehẽdit fęmininũ, aut est odiũ rõnabile, qa statutũ dicit, q occiderit, sic puniat, vel similia, & tunc masculinũ cõprehẽdit fęmininũ, aut est odiũ irrationabile, sicut in casu proposito de filijs bãnitorũ expellendis, tunc masculinũ nõ cõprehẽdit fęmininũ. Et de odio irrationabili fit mentio. C. de secun. nup. l. fi. vbi de hoc tetigi. Ita no. ipse Ia. ff. de vẽ. in pos. mit. l. 1. §. 1. vbi de hoc no. & dixi. Et de hac materia an in statutis vel alijs masculinũ concipiat fęmininũ, plene no. ſm Dy. ff. de ver. sig. l. 1. & plenissime dixi. C. de ser. fug. l. quicunq;. & de iur. om. iu. l. si quis id, quod. §. 1. & de hoc ẽt tetigi. ſ. 1. parte. an statuta recipiãt
2 interpretationem. in fi. Quid † si bannitus erat mortuus tpe statuti, nunquid filij expellentur, dic quod non, quia nõ sunt filij banniti, vt. ff. de sena. l. emancipatum. §. 1. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Potestas an possit curare bannitum cancellandum, ob aliquod meritum, statuto stante, quòd banniti non possint exire de banno. & nu. 3.*
2 *Potestas an possit transigere contra formam statuti.*

Quæst. LXVII.

1 Item † quid si statuto caueatur, qđ bãniti nõ possint exire de banno, accidit ꝙ quidã bannitus prodidit Potestati multos bannitos & malefactores, cui Ptãs promisit, ꝙ si eos prodere, faceret eũ cancellari de banno, & ita fecit, quę ritur an talis cancellatio valeat? Gãdinus tenet quod valeat cancellatio, per l. ff. de re mili. l. non omnes. §. a barbaris. & §. si trãsfugę. ad fil. l. si quis in graui. §. vtrum. &. C. ex quib. cau. serui. pro pre. accipiunt libertatem. per totum. Et pro hoc, licet non alleget. C. quibus ad liber. procla. non licet. l. delationum, & ibi in glo. & ibi etiam de hoc dixi. Ita tenet ipse Gandinus vlt. tit. ver. Item pone contineri statuto, ꝙ banniti. In
2 contrariũ multum facit, quia † protestas non vr̃ posse trãsigere ꝯ formã statuti. ꝓ l. p̃ses. C. de trãsa. l. di. c. 1. 2. & 3. de pęnis. l. diui. & l. relegati. & videt expressum. ff. quod vi aut clam. l. prohibere. §. plane, & de transa. l. cum hi. §. si cum lis. & hæc dicitur fuisse opinio. d. Hu. de fontana, quæ forte vera est, & quia non fuit aliquis iustus ꝓtradictor, de collusione detegẽ. l. cũ non iusto. d. Bartholomeus de Cornazano doc. Parmẽsis dicitur tenuisse primã opi. ꝙ cancellatio teneat. Cõiter ui
3 di † obtineri ꝯrium subsistente statuto prædicto, ꝙ nõ possent cancellari. cessante aũt tali statuto, de iure cõi crederẽ veram opi. ꝙ cancellatio teneret, & vide Gui. ver. sed pone quæstionem de facto, quidam in ciuitate Rhegina.

SVMMARIVM

1 *Banniti nostri temporis, non æquiparantur deportatis, nec relegatis, sed sũt simpliciter exules exilio latæ fugæ. & nu. 4.*
2 *Deportati, dicuntur apolides.*
3 *Ciuem faciat ne origo, an domicilium potius.*
5 *Relegati retinent sua iura & bona in ciuitate, & per procuratorem contendunt.*
6 *Seruus & monachus, mortuo æquiparantur.*

Quæst. LXVIII.

1 Quæro † etiã aliam qõnem. Quidam origine Medio. propter delictum per eum commissum, bannitus est de ciuitate Mediolani, & iuit ad standum Vercel. vbi est statutum, quod offendens Mediolanensem puniatur in centum. domus istius, quam habebat in ciuitate Vercellarum, fuit conbusta. iste accusationem deposuit petens incendiarios debere condemnari pœna prædicta lib. centum, qua puniri debent offendentes Mediolanen. Et quæritur, an uti possit beneficio dicti statuti? Circa hoc vr̃ dici posse quod si iste esset bannitus ex delicto, ex quo imponeretur de iure cõi pœna minor deportatione, qđ tũc indubitanter uti posset beneficio dicti statuti, qa talis bãnitus retinet ea, quæ sunt iuris ciuilis, vt. ff. de mino. l. Pap. exuli. qđ secus est in de protato, vt. ff. de testa. l. eius, qui. §. insulam. & de pęnis. l. qdã sunt serui pœnæ. Si aũt esset bannitus ex delicto simili, exigente pœnam deportationis, vel maiorem, tunc dubium reſidet, vtrum iste possit dici Mediola. vel non? & primo videt, quod non possit dici Mediolanensis, quia gl. talem bannitũ æquiparat deportato. Insti. qui. mo. ius pa. po sol. §. relegati.
2 sed † deportati dicuntur apolides j. sine ciuitate. ab a quod est sine & polis, est ciuitas. vt. ff. de leg. 3. l. 1. §. hi. quibus. & no. d. l. quidam. ff. de pęnis. Cum ergo per tale bannum perdiderit ciuitatem Mediolani, & per consequens & beneficiũ statuti concessum Mediola. vt. ff. de re. iu. cum principalis. & quia sublata, causa, tollitur effectus. ff. de pac. l. quod dictum, de fonte. l. 1. §. hoc interdictum. &. C. de epiſ. & cleri. l. generaliter. & extincto, vno correlatiuorum, extinguitur aliud, vt est videre in patre & filio. Nam patre mortuo, dicimus, filius quõdam, vt. C. de nup. l. libertum. ff. de do. cau. mor. si. alienã de publica. l. cotem. §. illicitarum. &. §. eam rem. & dixi in alphabeto dicitione quondam. pro hoc etiam quia statutum est inductum fauore Mediolan. ergo non debet prodesse eis inobedienbus vel rebellibus vt. C. de legi. l. quod fauore. Pro determinatione huius quæstiones multum faciunt ea, quæ notaui. ſ. hac eadem particula, ver. Item quæro quæstionem antiquam. vbi videtur colligi quod banniti nr̃i tpis nõ æqui
3 parent deportatis, vt ibi plene dixi. Audiui † determinatum fuisse, qđ talis bãnitus uti nõ possit beneficio dicti statuti. qa ad hoc vt dicat Mediolan. videt, qđ nõ sufficiat sola origo, si ibi sit ei domiciliũ interdictũ, sicut est bãnito, & ꝓ hoc satis expresse facit. ff. de ver. sig. l. ꝓuinciales. Nec ob. gl. ibi posita, quę incipit, duntaxat, qa ſm eum nulla fuisset. l. dubitatio, ꝓ. l. ff. ad municip. l. 2. & l. incola. vñ intelligendo tex. prout iacet, clare terminat qõnem nostram & pro hoc eo. ti. de verb. sig. l. municeps & l. munus. in fi. C. de adop. l. in adop. 2. & de
4 incol. l. ciues. li. x. tenentes hanc opi. dixerũt † bãnitos nr̃i tpis nõ equiparari deportatis nec relegatis, sed esse simpl'r exules, exilio latę fugæ, vt. ff. de ĩterd. & rele. l. exiliũ. Et ꝓ hoc patet reſponſio ad oĩa ſ. allegata de deportato, qa nõ accedunt ad ꝓpositũ, cũ nõ sit similis deportato, vt prędixi. imo plures cõuenientias habet cũ relegato, q̃ cũ deportato. In hoc casu æquiparat deportato, qa priuat iuribus suis, vt. ff. de bo. libertorũ. l. si in libertinũ. in fi. Nã talibus bannitis, non reddit rõ
5 cõiter ex forma statutorũ ciuitatũ. Relegati † aũt retinẽt eorũ iura & bona in ciuitate, & ꝓ ꝓcur. ꝓtendũt. vt. d l. Pap. exuli. ff. de minor. vnde licet bãnitus quo ad ꝓditionem bonorũ sit similis deportato, nõ tñ ꝓ hoc est deportatus, nec ꝓ oĩa ei
6 similis, Sicut dicimus, qđ † seruus & monachus æquiparãtur mortuo, vt. ff. de re. iur. l. seruitus. &. l. ꝙ attinet. &. C. de epi. & cle. l. Deo nobis. & tñ seruus & monachus nõ sũt verę mortui, sed comedũt, ambulãt, & dormiũt, & alia, sicut viuẽtes faciũt, sic & bãnitus quo ad ꝓditionẽ bonorum, & iuriũ quãdo ea perdit propter bannum, ęquiparat & assimilat in hoc

deportato.

Source : BIU Cujas

deportato.nō tñ reputatur,quo ad omnia deportatus. & iſte potuit eſſe intellectus gl.quæ eſt inſti. quibus modis iuſ. pat. poſ.ſoluit.§.relegati. & hoc mō poſſet ſaluari.Et iſta fuit opi. & determinatio do.Hugoli.de fontana Parmenſis Doct.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia an locum habeat in delictis.*
2 *Inconſtantia reprobatur.*
3 *Satisfactio,num liberet a delicto.*
4 *Pœnitentia tollit delictum in multis.*

Quæſt. LXIX.

1 Quæro †ēt ſuppoſito ſtatuto pœnali ſup̄ receptātibus bannitos.quidā receptauit bannitum, & duobus vel tribus diebus eum abſconſum in domo tenuit, poſtea eum prodidit Poteſtati, recepta exinde remuneratione. quæriť an puniri debeat, ſicut receptator, nō obſtante, qđ alleget eū pœnituiſſe,& vť ꝙ puniri debeat, ex quo ſemel ī crimen & pœnā incidit.ff.ad l.Iul.maie.l.fi de arbi.l.ſi duo. §.ſemel.Satis.n.eſt,qđ ſemel receptauit,vt ar.ff.ex q.cau. in poſ. eatur.l.hic aūt.1.rñ.ibi,ſi aut neget &c.tp̄s.n.quo recepit,inſpicitur,vt poſtea non poſſit variare,ar.ff.de ſol.l.diſpēſator. §.fi.Et qđ pœnitentię non ſit locus,facit.ff.de fur.l.qui ea mē
2 te. & de ędil.edic.quis ſit fugitiuus.§.1.& qa†inconſtantia reprobatur,de procu.l.in cauſæ,& maleficium non debet inultum tranſire.ff.ad l.Aquil.l.ita vulneratus.In ꝫriū vť, qđ ex quo pœnituit,& obediēs fuit & prodidit,qđ ſit excuſatus,vt.
3 ff.de in inte.reſti. l.pe. & † p̄ ſatisfactionē ſe liberauit a delicto.C.ne tutor vel curator vect.condu.l.1.& de cri.ſtel.l.1.& quia regulariter pœnitētia ꝑdeſt in criminibus. C.de apoſta. l.hi.qui & de hæret.l.Manicheos. Audiui determinatū fuiſſe Bononię talē receptatorē debere puniri pœna ſtatuti, ꝫ qđ fecit receptando,p̄er iura ad hoc adducta. Alijs tñ vť, & forte non male,qđ pœna mitigabitur,ar.in auth.de mā. prin.§.ſed quia delinquentes, & pluribus.§.illius ti.& C.de decur.l.2.li. 10.de excu.tut.l. ſi ſciuerit. & pro hoc bene.C.de his,q ſe deferunt.li.10.ff.de iu.fiſci.l.deferre.Imo vť, quia iſte præſentā do.ſ.20.dies ſit excuſatus.ff.de ſeruis fugi.l.1.§.1.Et de iſta materia,an liceat in delictis pœnitere,tetigi.ff.de falſis. l. qui falſa.&.C de epi.& cle.ſi quis non dicam rapere. Quidam tñ ar-
4 guentes ex diuina† ſcriptura,dixerunt, quod per pœnitentiā delictum tollatur, vt extra de teſti c.teſtimonium,& in pſalmo:Quacunque hora peccator ingemuerit, amplius non reminiſcar iniquitatum eius , & patet in decretis per totum tractatum de pœnitentijs. & extra de pœni. per totum , ſed illud eſt verum iure poli,non iure fori,quo etiam malefactores,maxime in alios puniuntur. Si autem delinquerent in ſe tantum,forte ſecus,vt no.extra de diuor.c. gaudemus.

SVMMARIVM.

1 *Vicinia ſi fuit condemnata ex forma ſtatuti, de receptatione bannitorum, ex eo,quod vnus vicinus bannitum receptauit, num poterit agere contra vicinum receptantem.*

Quæſt. LXX.

1 Quid ſi vicinia fuit cōdēnata ex forma ſtatuti de receptatione bānitorū,ꝑ eo,ꝙ vnus ex vicinis receptauit,nunquid poterit agere ꝫ vicinū receptantē ? Gui. tenet. ꝙ ſic.ver.ſtatum eſt in ciuitate Vercellarum.

SVMMARIVM.

1 *Iuramenti tempus in teſte attenditur,& non tempus depoſitionis.*
2 *Teſtis,ſi bannitur poſt iuramentum,vel excommunicatur, an valeat dictū.*

Quæſt. LXXI.

1 Item †quæro ſi teſtis erat bannitus tp̄e iuramenti et cancellatus tēpore depoſitionis, an valeat eius dictū? quod valeat,eſt ar.ff.ad carbo.l.3.§. duæ cauſæ. vbi de hoc tetigi.Et quid econtra?D.Gui. de ſuz. in l.iuriſiurādi.C.de teſt. vbi de hoc hoc dixi.ver. quid ſi teſtis erat teſtabilis tp̄e iuramenti,qđ attendi debeat tp̄s iuramenti,& non depoſitionis. & idem tenet Spec.de teſte.§.1.ver.quid ſi teſtis erat teſtabi-
2 lis.& per Arch.3.q.5.c.conſtitutus.Quod†facit,quod ſi teſtis poſt iuramentū bannit̄ vel excōicatur, qđ ualeat eius dictū de quo no.extra de teſti.co.c.præterea.C.de teſta.l.1.dixi etiā pleniſſime.ff.de re.iur.l.in ambiguis.§. non eſt nouum. & de adul.l.adulter.§ ſi eo tempore.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus infamis an per abolitionem vel cancellationem deſinat eſſe infamis.& nu.5.16.*
2 *Prolatum ſimpliciter a lege vel ab homine,referendum eſt ad id , quod ſecundum verum & proprium ſenſum importat , non ſecundum interpretationem.*
3 *Conditio ex lege,oritur a lege municipali.*
4 *Infamia facti,an repellat teſtem.*
6 *Arguendum non eſt ex legibus abrogatis.*
7 *Principali ſublato,tollitur acceſſorium.*
8 *Ex authoratio tollit omne ius militare.*
9 *Cancellatio tollit ſcripturæ effectum.*
10 *Lex diſponens de principali & expreſſa, diſponere videtur de tacito & acceſſorio.*
11 *Cauſa finali ceſſante,ceſſat & eius effectus.*
12 *Teſtamentum non reſtituitur,ſi poſthumus rumpat teſtamentum,licet poſtea moriatur.*
13 *Effectus duplex quando ex eadem cauſa oritur,vno amoto,non deſinit cauſa & effectus alterius.*
14 *Duo quando ſic ſe habent,quod vnum ſine altero eſſe non poteſt,uno ſublato non tollitur aliud.*
15 *Infamiam remittere,cuius ſit.*
17 *Lex quando mandat vnum uidetur & mandare conſequens, ſine quo illud eſſet imperfectum.*
18 *Teſtes excommunicati,& poſtea abſoluti,an poſſint teſtificari.*

Quæſt. LXXII.

1 Inde ſumpta occaſione quæro quōnē diſputatā per Iac. Bu.aliqs†fuit bānitus de crimine publico,vel alias famoſo,eo habito ꝑ confeſſo ex forma ſtatuti , ſuperueniēte oblōne gñali, vel ex alia cā, fuit de banno cancellatus,quæritur an a teſtimonio repellet̄:Et primo vť,quod nō,quia ex tali banno nō eſt infamis,nam in his,quæ ꝫ ius cōe introducuntur,non debet fieri extenſio, ſed arctatio, & maxime in pœnis.ff.de pœ.l.ſi p̄ſes.& l.ſi de interpretatione. & de legibus. l.quod vero,ꝫ rōnem,ſed talis datio banni ex ſtatuto proce dens eſt ꝫ ius cōe ff.de pœnis l abſentē. ergo non debet ad infamiam,vel aliud non expreſſum extendi.Et quod ex tali bā no non ſequatur infamia,bene facit tex.& gl. C.ſi tutor non geſſerit.l. 1.vbi de hoc dixi.& de mō mnlcta l.1.& bene.ff.de ſuſpec.tut.l.tutor.§.præterea.& ibi in gl. &. C.de ſuſpe tuto, l.fi.& de hoc ſatis no.in ſpe.de ſententia.§.2.ver.eſt aūt differentia.& ver.quid de iſtis,& dixi.ff.de his, qui no. infa. ſuper
2 rubrica.Itē † pro hoc, quia prolatū ſimpliciter a lege vel ab hoīe,referendum eſt ad id quod ſm verū & propriū ſenſum importat, non ſm interpretationē.ff.de le.2. l.ſi ita quis. §.is cui. & l.cū pater.ff.hæreditatē.& de ver.ob.l.ex ea parte.§.in inſulā.Leges ergo dicentes damnatum de crīe publico , vel alias famoſo effici infamen.ff.de publi. iudi.l.infamem.&de fur.l.non poteſt.de vero confeſſo,vel conuicto , intelligi debent,non de interpretatiuo per bannū vel contumaciā,vnde ex banno non erit infamis. Nā ex lege municipali nō , qa non eſt expreſſum,& iure cōi nō,quia de uero non interpretatiuo intelligi debent vt dictū eſt.quod non efficiatur infamis,tenuit ipſe Ia. & idem tenuit Ia.de Bel.qui hanc qōnem pleniſſime diſputauit.C.de.req reis.l.fi.in ul. ſua qōne,ī opere,quo ſoluit ꝫria non ſoluta,qđ poſui.d.l. fi. & dixi ēt. C.de teſti.l.iuriſiur.ver.quæro ēt qōnem facti. & hanc ēt opi. Dy.
3 tenuit & adiecit talem rationē. Certū eſt, † quod ex.l.municipali oritur condictio ex.l. vt.ff.de cōdi.ex lege.l.prima. ſed in condictionibus ceſſat infamia.vt.ff.de act.& obli.l.ceſſat. ergo ex banno habente originem a ſtatuto,ceſſabit infamia & hæc opi.cōmuniter approbatur,&ſeruatur.Sed quia tales banniti apud bonos & graues infamātur infamia facti, vidi opponi,ꝙ non poſſint teſtificari,ar.C.de dignitatibus.l.infa-
4 mia,& extra de reg.iur.c.infamibus.†An autem infamia facti repellat teſtē,videntur gl.ꝫriæ, una eſt. C. de ſumma tri. l.1.Alia.ff.de ſenato. l.Caſſius. & utrobiquæ de hoc dixi. Cōmuniter audiui approbari gl.q̄ eſt.C.de ſumma trini.l.1.ſ.qđ non repellat in totum,ſed minus fidei adhibeatur.de hoc ēt dixi.C.ex quibus cau.infa.irrogatur.l.nullā.& in Spec. de te-
5 ſte.§.1.ver.itē excipitur,ꝙ eſt infamis.Tranſeo†ad ſm articulum qōnis,videlicet,dato,qđ bannitus eſſet infamis, an per
a abolitionē vel cācellationē deſinat eſſe infamis?: & vť ꝙ ſic, nam origine rei ſublata, nō debet imago remanere.C.de lati libertate tol.l.unica.circa prin.Sed bānū fuit origo, a quo proceſſit infamia,ergo eo ſublato ſublata erit infamia , & ꝑ
6 hoc†qa ex legibus abrogatis non eſt arguendū.C.de Iuſti.C. confir.§.falſi.ſed qui dicit illum infamē, hoc dicit ex banno correcto & cancellato. ergo &c. ſcriptura enim cancellata fidē non facit. C.de edicto diui Adr.tol.l.fi cū cōcor. Item ui tiato expreſſo,vitiatur & tacitū.ff.de do. inter vi.& vxo. l. ſi ſponſus.§.1.& ſublato principali,tollitur acceſſoriū.ff.de re.
7 iu.l.cū principalis.expreſſum† autē & principale fuit bannū tacitum, & acceſſorium infamia,vnde ſublato banno, ſublata eſt infamia.Item ea quæ cancellantur ſcienter ab eo, q̄ habet poteſtatem cancellandi,perinde habentur,ac ſi nunq̄ ſcripta forent.ff.de his quæ in teſta.delē.l.1.§. ſed ſi legi. & §. ſed ſi conſulto.& C.de teſta.l.noſtram , & l.ſi vnus.§.1. ſed ſi bannum nunq̄ ſcriptum fuiſſet,bannitus non eſſet infamis, ergo cācellatione ſecuta idē erit. Nam ꝓtraria ꝫriū pariunt effectū C.de ſen.paſ.l.fi.& de cadu.tol.circa prin.ibi,qđ belli calamitas,&c. ſicut ergo ſcriptura banni infamiam induxit,

ſic

ADDITIO.

a Infamis. An autem cancellatio banni tollat infamiam. Bal.in l. emancipatione.in ſi.C.de fide inſtru.dicit ꝙ per eam probatur infamia, & tenet Bar. in l. non ſolum §.fi.in uerſicu.an autem cancellatio.ff.de procura.

Source : BIU Cujas

sic eius oppositũ debet inducere exẽptio, & cãcellatio, & ad hoc accedunt iura, q̃ dñt p restitutionẽ, infamiã aboleri. C.
8 de senteu.pas.l.1.cũ si. Itẽ † cãcellatio ipso facto tollit oẽm effectũ, sicut exauthoratio tollit oẽ ius militare.ff.de his, q̃ no.
infa.l.2.§.ignominiæ cã, & degradatio oẽ ius clericale, extra
9 de pẽnis.c.degradatio.li.6.Cãcellatio.n.tollit effectũ scriptu
a ræ [a].ff.de proba.l.si chirographũ. In ꝯriũ faciũt, qa fictio legũ, pro veritate habetur, vt patet in fictione postliminii, & l.
Corn.& vbi.l.fingit transigentẽ haberi ꝑ ꝓfesso, est perinde,
ac si vere cõfessus esset.ff.de his, q̃ no.infa.l.1.§. q̃ furti.l.q̃n.
10 & l.furti.§.pactus, sed l.municipalis bannitũ fingit confessũ,
ergo infamis efficitur, ac si vere ꝓfessus esset. Itẽ † cũ l.dispo-
nit, de principali & expresso, disponere vĩ de tacito & acces-
sorio siue ꝓsecutiuo.C.de leg.l.nõ dubiũ.ff.ad turp. l.1.circa
prin.ibi, q̃uis iudex in sñia nihil &c.de ver.sig l.si qua pœna.
sed l.municipalis de principali disponit, hoc est de bãno, er-
go & de eius cõsecutiuo.s.infamia. Item bannũ procedit ex
contumacia, tanq̃ ex sua causa finali, & ab ipsa contumacia
procedit, q̃ habeatur pro cõfesso, & ex hoc sequitur infamia.
11 Sed de † natura causæ finalis est, vt ea cessante cesset effe-
ctus, & ea remanente remaneat, vt.ff.de postu.l.1.§.sexũ. &
de fonte.l.1.§.hoc interdictũ. & dixi plene. C.de epis.& cle.l.
generaliter, sublato ergo banno adhuc remanet cã finalis.s.
ꝓtumacia, ergo remanet effectus s.infamia, cũ contumacia
sit qd facti, q̃ pro infecto haberi non põt.de cap. l.in bello.§.
facte.Itẽ cã, q̃ causatũ suũ ꝓsummauit, licet postea deficiat,
non facit causatũ seu effectũ suum deficere.ff.de his, q̃ sunt
sui vel alie.iu.l.patre furioso, & de ver. ob.l.inter stipulantẽ.
§.sacrã. Sed hæc cã.ir.cõtumacia, cõsummauit effectũ suũ fi
cte confessionis, & infamiæ, ergo licet deficiat, durare debet
infamia. Ad hoc facit, qa si lego Titio, si consul fiat, eo facto
consule, & sic purificato legato, licet postea desinat esse con
12 sul, nõ deficit legatũ.ff.de cõdi.insti.l.pe. Et si † posthumus p̃-
teritus rũpat testũ, licet postea moriatur, non restituit testũ
C.de lib.præte.l.2. Ita ergo in proposito cũ consummata fue
rit contumacia, & ex ea bannũ secutũ, & ficta cõfessio ex q̃-
bus secuta est infamia, licet postea tollatur bannũ, non tolli
13 tur obligatio iam perfecta, & sic durat infamia. Itẽ, qũ † ex ea
dem cã procedit duplex effectus, vno amoto non desinit cã,
& durat effectus alterius, nam si feci furtũ, & conuentus cõ-
dictione furtiua restitui rem, adhuc durat causa.s.furtũ, & p
ꝓns effectus.s.actio furti ad pẽnã, & infamiã.C.de fur. l.ancil
læ, & de cõd.fur.l.si pro fure.§.furti actio. sicut dĩ de infirmo.
cuius radix infirmitatis remansit.ff.locati.l.maritus, & in fu
rioso, cuius furor desinit aliq̃n, tñ radix remanet, vt.C.de cur.
furiosi.l.cum alijs. sic in ꝓposito, licet tollatur unus effectus,
scilicet bannum, remanet tñ alius.s.contumacia, & ficta cõ-
14 fessio, & per ꝓns infamia. Itẽ † cũ aliqua duo sic se hñt, qd̃ unũ
sine altero esse non põt, uno sublato non tollitur aliud.C.vñ
legitimi.l.nõ hoc, & de proba. l.ad probationẽ, sed q̃s posset
esse ꝓfessus de delicto cessante banno, & eo cancellato, & cã
cellatio põt esse utilis, quo ad alia, ergo p̃ cancellationẽ non
sequitur infamiæ remissio, & talis cancellatio vĩ æquiparari
indulgentiæ, q̃ infamiã non tollit.C.de gñali aboli.l.1.nõ aũt
restitutioni, q̃ in primũ statũ reponit.C.de sent. pas.l.3. & fi.
& qd̃ quo ad famã sit opus restitutione, probat̃ ff.de testi.l.3.
§. lege Iul.ibi qui eorũ, & in integrũ restitutus non erit. Item
abolitio scripturæ nõ perimit ius cõpetens ex ea, si põt aliud
operari. unde abolitio accusatori concessa, nõ tollit ius accu
sandi, qa põt esse utilis, quo ad instãtiã litis.ff.ad Turp.l.repe-
tere.1 rñ & l.ut priuatim.&.C.de gñali aboli.l.1.Cũ igit̃ can-
15 cellatio banni † quo ad alia possit esse, vtilis, non põt tollere
effectũ infamiæ ex eo secutũ. Itẽ vĩ expressum, qa solus prin
ceps vel senatus põt infamiã remittere.ff.de postul.l.1.d̃ qua
aũt restitutione, ibi de hoc dixi, & extra de re iu.c.cũ te.&ibi
in gl.lex ergo municipalis vel cancellatio facta alterius au-
ctoritate, quã principis, infamiã tollere nõ potuit. Ia.But.qui
16 hãc qõnem disputauit, tenuit † q̃ per cancellationẽ tollatur
infamia, si foret ex banno secuta, per iura.s. ad hoc adducta.
Et dicit hoc nõ contingere, p̃p defectũ cãæ, qa cã nõ deficit,
maxime qa eius effectus cõsummatus fuit, vt dictũ est, sed di
cit infamiã tolli propter nouã.l. cuius auctoritate secuta est
abolitio & cancellatio, nã inducẽdo abolitionẽ & cancella-
17 tionẽ, vĩ ẽt infamiã tollere, qa cũ lex † mandat vnũ, mãdare
vĩ & ꝓns, sine quo illud esset imperfectũ & inutile.ff. de acq.
her.l.pro hærede.§.Pap.& l.illud, sicut dictũ est de milite ex-
authorato, et de incidente chordulas testĩ. vĩ.n.tolli priuile-
giũ militare, & robur testĩ. sic tollendo bannũ vĩ tollere effe
ctũ fictæ confessionis, & infamiæ, qa disponẽs de ministro vĩ
disponere de eo, cui ministrat.ff.de le.2.l.peto.§.mĩ.& de an-
nuis le.l.annua.§.a titia. sed hic bannũ vĩ, sicut minister fictæ
cõfessionis, & infamiæ, ergo.l.disponens de eo, de ficta cõfes-
sione, & infamia disposuisse vĩ, & p̃ hoc ẽt facit fauor bonæ
famæ, infamiæ tollendæ, de quo habet̃ & dixi.C.de nup.l. Ita
perialis, & de inof.test.l.omnimõ, & extra de accus.licet. Nõ
ob. q̃ princeps & senatus soli remittunt infamiã, quia uerũ
est de illa, q̃ orit̃ a iure cõi. hic aũt loquim ur de ea, q̃ oritur
per l.municipalẽ, q̃ põt p̃ aliã legẽ municipalẽ tolli. Nã qui
põt inducere, põt tollere.ff.de reg.iu.l.qui põt.& l.nil tã natu
rale. Ad alia ꝓria satis põt colligi rñsio p̃ pdicta. vel recurrat̃
18 ad ipsam qõnẽ, faciũt ẽt pdicta † an testes excõicati & postea
absoluti, possint testificari, d̃ quo plene no.4.q.1.c.1.& p̃ Inn.
19 extra de testi.c.testimoniũ. Et an † iudex, q̃ recipit testes, pos-
sit eos absoluere ab excõicatione ad cautelã, dic q̃ sic, si sup
hoc sit sibi ptãs ꝓcessa, vt extra de testi. c.ueniens. 2. in fi. Idẽ
dicit Arch.ẽt si non sibi sit concessa ptãs per c. ad præsentiã.
extra de app.& ita no.extra de senten.excom.c.solet. lib.6.li
cet Inno.Hosti.& Ia.cal.ibi teneant contrariu m.

ADDITIO.

a ¶Scripturæ. An autem cancellatio utiet instrumentum, uel testamentum, no. in l.fi.& ib. Bal. & Bar. C.de test. & i l.fi. ver cõtra hoc oppo.de edi.diui Adr. tol. ubi distinguunt. Aut agitur pentorio, aut possessorio. Primo casu fit cancel latum in loco suspecto: alias secus.

SVMMARIVM.

1 *Tutoribus duobus datis, altero pure, altero sub conditione, vltima datio de rogat primæ. Et in ultimis uoluntatibus ultima derogant prioribus.*
2 *Solennitas an remitti possit in citatione.*
3 *Statutum non est seruandum, vbi finis contradicit principio.*
4 *Bannum non tenet, ubi fit causa inaudita, & prætermisso ordine iudiciario.*
5 *Tutores dati, in testamento vnus, in codicillis alius, ambo sunt tutores, cum testamentum & codicilli sumant vires eodem tempore.*

Quæst. LXXIII.

1 Sed † q̃d si statuto caueat̃, q̃ si q̃s accusatus vel denuntia-
tus fuerit, vel ꝯ eũ p̃ inquisitionẽ procedat̃, q̃ citari
debeat p̃sonaliter, vel ad domũ in scriptis, si domiciliũ hẽat
si aũt domiciliũ non hẽat, præconizari & citari debeat publi
ce in arengera cõis, & si sic non fuerit citatus, non ualeat bã-
nũ uel condemnatio inde secuta, & imponatur pena ptãti ꝯ
facienti, in ult. aũt parte ipsius statuti est talis clausula. Nolẽ-
tes, q̃ maleficia remaneãt impunita, statuimus, q̃ si quis bã-
nitus fuerit de homicidio, & q̃busdã aliis criminibus, in ipso
statuto ꝑspecificatis, bannũ & sñia mandet̃ executioni, & nõ
audiat̃ aliquis ꝯ pdicta, & pena imponat̃ ptãti si ꝯ fiat, & ad
uocatis & ꝑcu.in ꝯriũ allegãtibus, & q̃ pdicta executio fiat,
siue solennitas sit seruata, siue nõ, in ipsis bannis, & ꝯdemna
tionibus proferendis. Cõtingit, q̃ quidã hñs domiciliũ in di-
cta ciuitate, non seruata solẽnitate statuti, in citando ipsum
fuit bãnitus de homicidio, & damnatus in amputationẽ ca-
pitis, captus fuit & dubitabat̃, an decapitari deberet. Pro eo
facit prima pars statuti de forma citãdi, ꝯ eũ facit ul. pars de
mõ. exequendi, q̃d erit. Istã qõnẽ disputauit.d.Gui. de suz. Et
primo allegabat̃ istũ decapitandũ ex fine & cauda statuti ibi,
nolentes q̃ maleficia, &c. q̃d vĩ derogare principio statuti, si
cut dĩ in duob. tutoribus, uno dato pure, alio sub ꝯdõne, qa
vltima datio derogat primæ.ff.de test.tu. l.si hĩditas. §. 1.& l.
testõ. Et in ultimis uoluntatibus vltima derogant prioribus,
ut.ff.de le.1.si mihi & tibi.§.in legatis, & de iure codicillorũ.
l.diui.§.licet & in pactis.C.de pac.l.pacta nouissima, & maxi
me, qa ciuitas nõ potuit sibi legẽ imponere, a qua discedere
nõ posset, de le.1.l. nemo põt, & de leg.3.si q̃s in prin.testĩ. Et
qa p̃ solẽnitate bãni & sñię p̃sumit̃, vt ex̃ de proba.c.in pũtia
de ver.obl.l.sciendũ & Insti.de inutili stipu.§.si scriptũ. Et qa
iste p̃conizatus fuit in loco publico, vñ scire p̃sumit̃, vt.ff.de
institor.l.3.§. ꝑscribere. extra de postu.præla.c.1.& in clemẽ.
de elec.cãm, q̃, & pro hoc.ff.de admi.tu. l. quidã decedens.§.
fi.ver.innotescere innotescere aũt qualitercunq; sufficit, &
qa sñia nõ est uentilãda, sed exequẽda.C.de execu.rei iu p to
tum. Et si dicat, q̃ citatio nõ fuit solennis ꝛm formã prin.sta
tuti, rñdet̃ q̃ hoc tollit̃ p̃ finẽ statuti, qd̃ vult executionẽ de-
bere fieri, siue sit solẽnitas seruata, siue nõ. & si diceret̃, q̃ ver
ba illa intelligunt̃ solũ circa prolationẽ bãni, & sñiæ, nõ aũt
2 circa formã citationũ hoc esset absurdũ, qa si † remittit̃ solẽ
nitas in maiori & finali.s.in bãno cõdẽnatione, multo forti⁹
in minorib. & p̃paratorijs, qualis est citatio, ar.ff.de publicia.
l.si ego.§.idẽ ait, & qa cui qd̃ plus est, licet, &c. vt.ff.de re.iur.
l.nõ dẽt cui, qd̃ plus est, & p̃ hac parte bñ facit. C.de codicil.
l.1. Itẽ ne maleficia remaneãt impunita.ff.ad l.Aqui.l.ita vul
3 neratus. In ꝯriũ † allegat̃, quia finis statuti vĩ directo ꝯdicere
prin. ergo neutrũ seruandũ, de re.iur.vbi repugnãtia.&.C.de
fide instru.l.scripturæ,& dixi.s.in 1.par.de statutis ꝯrijs,& sta
bimus iuri cõi, ꝛm qd̃ bannũ est nullũ, vt.C. &.ff.de reg.reis.
& C.quomõ & qñ iudex.l.1.& l.tres denuntiationes. ff.de iu
4 di.l.ad peremptoriũ. Et quia † cã inaudita, & non seruato or-
dine iudiciario iste fuit bannitus. ergo nõ ualet. ff. de requi.
reis.l.1.& de qõnibus.l1.§.diuus.& tale bannũ nõ tenet ipso
iure. C.de senten.& inter lo.om.iud.l.prolatã. Itẽ prima pars
statuti loquẽs de mõ citãdi, ꝓtinet iustitiã, & ꝯcordat cũ iu-
re cõi.ff. de in ius voc.l.1.de dam.infec.l.4.§.totiens. &. C.de

annali

Source : BIU Cujas

annali except.l.vt perfectius. Vltima pars, quæ loquitur de executione, est contra ius,& ideo princi.debet seruari,& nõ finis.ar.ff.de libe.& posth.l.cum quidam. Nec põt dici, ꝙ fi-
5 nis†corrigit prin.quia hoc non est in statutis, cũ eodem tp̃e vires sumant,ſm opi.multorum.Pro hoc quia tutores dati, in testõ unus,& in codicil.alius, ambo sunt tutores, cum testamentum & codicilli eodem tp̃e sumant vires. C.de testa. tute.l.2.& de hoc dixi.s̃.prima parte de statutis cõtrarijs.Magis ergo vr̃,ꝙ prin quod est iustũ & ęquũ restringat finẽ, qui continet iniquitatem & odiũ,q̃a innocens posset banniri & condẽnari. Item, si recte inspiciatur,statuti,finis non ꝯdicit prin.,quia prin.loquitur de solẽnitate seruanda in modo citando,finis vero de solennitate ommissa in modo proferẽdi bannum,& sñiam, ut ex uerbis statuti apparet, & nihil dicit de citatione,ergo pro ommisso habendum est,& sic seruabitur prin.statuti.Gui.prædictus,soluendo tenuit bannum nõ tenuisse,nec debere executioni mandari,obstante nullitate: maxime q̃a finis statuti nihil loquitur de citatione, sed solũ de solennitate ommissa in prolatione banni,& per alia iura supra ad hoc adducta, & propter fauorem rei, in dubio,ff.de regu.iur.l.fauorabiliores.Gui.

SVMMARIVM.

1 *Potestas si in ultimo mense sui regiminis pronuntiat aliquem bannitum eximendum de banno,an talis pronuntiatio,valeat,& debeat executioni mandari per successorem.*
2 *In possessionem mittere re ipsa,aliud est,aliud,mittendum pronuntiare.*

Quęst. LXXIIII.

1 Sed pone†statuto continebatur,ꝙ Potestas ultimo mense sui regimis non posset eximere aliquos bannitos de banno,vel de carceribus. Potestas ipso tp̃e pronuntiauit aliquem bannitũ eximendũ de banno, uel carceratũ de carcere,quæritur an talis pronuntiatio ualeat,& debeat per successorem executioni mandari? Et primo vr̃, ꝙ sic,quia nõ est magna differentia an pronuntietur quis liber,an liberãdus, ut colligitur ex duabus.ll.simul iunctis,& gl.ibidẽ positis.C. si aduersus libertatem.l.1.no.in gl.quæ incipit,per in integrũ
2 resti.in fi.& eo. ti.l.fi.& ibi in gl.Itẽ præses prouinciæ†nõ põt aliquem deportare.ff.de le.3.l.1.§.deportatos, qñ ap.fit.l.1.in prin.& no.ff.de offi.præsi.l.illicitas.§.qui uniuersas.tamẽ põt pronuntiare aliquem deportãdum, ut dictis.ll.colligitur. Et aliud est in possessionem mittere re ipsa,aliud mittendũ pronuntiare,ut no.in gl.ff. de officio eius cum mand.est iurisdictio.l.cognitio.§.vt possessio,& aliud est restituere, aliud restituendum pronuntiare,ut. C.ubi & apud quem in inte. resti.postuletur.l.fin.vbi de hoc tetigi. Et pro hoc etiam bene facit.ff.de iudi.l.qui se dicit suis numis. Et hanc tenent Iac. de Are.& Cy.in d.l.1.C.si aduersus libertatem, ut ibi dixi.In contrarium tamen & contra eum facere videtur.C.vbi causæ fiscales.l.procur.ubi de hoc tetigi.

SVMMARIVM.

1 *Emens a pupillo,debet probare se emisse tutoris auctoritate. Si tamen deceptus falso tutore auctorante fuerit,habetur pro bonæ fidei possessore, quo ad hoc,ut fructus lucretur. Et etiam quo ad Publicianam. Item.si emerit rem alienam a pupillo,quem putabat puberem esse.& nu.2.3.*
4 *Vsucapio tractat de lucro captando,& dominio a ucupando.*
5 *Delinquere an dicatur,qui facit id,quod publice facere licere arbitratur.*
6 *Dolus tantum consideratur in lege Cornel.de siccar.*
7 *Masculo crimen incestus committenti,ignoscitur,si ius,et factum ignorauit.*
8 *Legis auctoritas,non debet quem decipere.*
9 *Diuortium an excuset a pęna adulterij.*
10 *Statuto stante,ꝙ clericus conuentus coram iudice seculari si opponat declinatoriam,ꝙ sit exemptus a protectione communis,& impune possit offendi sicut bannitus, quomodo consulatur clericis.*
11 *Iurisdictionem declinare,& litigare non posse,differunt.*

Quæst. LXXV.

1 Existente †Potestate ciuitatis Pistorij, patruo meo domino Alberto de Rosatæ,utriusque iuris perito,occurrit quæstio talis.Quidam dñs Simon de Canzellarijs cum quibusdam famulis suis, feriuit dominum Petrum domini Stephani in palatio cõis Pistorij,ex quibus feritis mortuus fuit,allegabatur pro dño Simone & famulis, ꝙ non poterant,pro prædictis,in aliquo puniri,ex forma cuiusdam statuti ciuitatis Pistorij,quo sic cauebatur:Ordinamus, ꝙ si aliquis missus in banno de ciuitate Pistorij,uel pro eo,ꝙ accusatus fuerit uel condemnatus de aliquo maleficio a decem libris supra,& aliquis eum offenderit vel occiderit, nõ puniatur,reperiebatur, ꝙ dictus dñs Petrus ante per duos annos condemnatus fuerat in 25.lib.pro quodã insultu & vulnere, quæ condemnatio erat in li. cõis Pistorij non abolita, nec cancellata, nec suspecta. A qua tñ sñia fuerat appellatũ ad capitan eũ, & pronuntiatũ super ipsa appellatione in fauorem dñi Petri & sociorum, et ideo dicebatur ipsam condemnationẽ non excusare dictũ dñm Simonẽ & socios. At ipsi replicabant se iuste & probabiliter ignorasse,&ignorare potuisse dictam sñiam appellationis, & eos excusatos esse, quia condẽnatio non erat cancellata nec abolita, et ad hoc allegabant aliud statutum,quo cauebatur, ꝙ Potestas semper teneatur pręfigere terminũ condemnatis.ĩ.quẽ soluant & singulis mensibus teneatur legi facere in cõsilio nomina & quantitates illorum,qui non soluerunt condemnationes de eis factas,& p̃cipere quod sub pęna banni,qui non soluerunt,soluant ad decem dies,qui uero appellauerunt soluant infra decẽ dies post lapsum tp̃s ꝓsequendæ appellationis uel confirmationis sñiæ,quibus terminis elapsis, qui non soluerunt pro bannitis de maleficio scribantur,& inter bannitos & pro bannitis habeantur,et reputentur, & possint offendi, sicut banniti de maleficio,et camerarij cõis teneant̃ eos scribere in uno libro,et terminũ assignatum ꝑ Potestatẽ ad soluendum,in quo libro reperitur scripta ꝯdemnatio prædicta dñi Pe.cũ præcepto ad soluendũ per Potestatẽ assignato, ex quo.d.Simon dicit,ꝙ non obstante sñia appellationis,lata ꝓ ipso dño Petro, eũ impune offendere potuit. Dubitabat̃,q̃d iuris.q̃ne transmissa dñis Alberto Odof.Lambertino rampono.Paci de pacibus,& Dy.de Mussello.Hoc primo allegabatur ad defensionem dñi Simonis & sociorum.Nam testm̃ non cancellatum,sed in prima figura,sine uituperatione, vr̃ legitime factũ, et ex eo fit missio in possessionẽ.C.de edic.diui Adri.tol.l.fi.si ergo tali testõ statur, et ex eo fit missio ꝑ iudicẽ,quanto fortius excusatur,et uenia dignus est priuatus, q̃ auctoritate publicæ scripturæ,quã vidit nõ cãcellatã, nec abolitã,offendit dictũ D.Petrũ, auctoritate legis municipa-
2 lis,certe multo fortius.Item iure cauetur, ꝙ † qui a pupillo emit probare debet tutoris auctoritate se emisse, tñ si deceptus falso tutore authorante emit,habet̃ pro bonæ fidei possessore,quo ad hoc, ut fructus lucretur,et ẽt quo ad publiciana-
3 nam.ff.de publicianą.l.quæcunq;.§.qui a pupillo.Itẽ†si emit a pupillo rem alienã,quẽ putat puberẽ esse.ff.pro emptore.l. 2.§.si a pupillo.Itẽ licet usucapio sine titulo nõ procedat, vt C.de rei ven.l.nullo.& de pręscrip.long temp.l.Diutina.si iusta causa interuenerit procedit usucapio ex titulo putatiuo. ff.de usuc.pro emptore.l.quod vulgo. et de usuc.l.nõ solũ.§.
4 q̃d vulgo.& tñ in usucapione†tractatur de lucro captando, et de priuando aliũ dñio rei suæ.Itẽ scriptura condemnationis sine macula aliqua uisibili et sine suspitione erat ĩ libro cõis, licet ergo alia scriptura quodammõ clam et latenter nunc reperiatur,per quam dictæ cõdemnationi detrahatur, hoc non debet præiudicare uidentibus, non mutatã primã scripturã condẽnationis. Videmus.n.ꝙ acta facta cũ procuratore,reuocato ualent,si de reuocatione ignorabant iudex et aduersarius.ff.de procur.l.si procurator absentẽ in fi.de solu.l.cũ q̃d & l.uero procuratori.§. fi. & ad hoc facit.ff.de publica.l.cũ,q̃ a furioso,et de vsuc.pro emptore.l.2.§. si a furioso.Itẽ cauet̃ in iure,ꝙ si decesit ille,cui sum ꝓximior in gradu,ab intestato, relicta uxore p̃gnante, si ꝑtẽ iusta rõne ductus,eam nõ esse p̃gnantẽ possum adire hr̃ditatẽ.ff.de acqui. hæredi.l.cũ quidã.§.ꝙ dr̃ si putetur, ad idẽ. ff.de liberali ca.l. igit̃.§.2.de abigeis.l.2.in fi.& C.de plagiar.l.plagij. Itẽ ꝓ parte ista facit subtile ar. q̃a planũ est,ꝙ ꝯdemnatio ista erat in publica forma,& ꝙ ex forma statuti condẽnati,qui sunt cõtu-
5 maces in soluendo,impune possunt offendi.At † non delinquere dr̃,qui id fecit, q̃d publice facere licere arbitrabat̃.ff.d̃ ędil.edic.l.quis sit fugitiuus.§ apud Labeonẽ.Itẽ iste publice haberi poterat ꝓ condẽnato,insurgit ergo modus arguendi, q̃ sumitur.ff.ad Macedo.l.si quis patrẽsa.de supel. le.l.3. in fi. & de eo,q̃ pro tutore. ꝑ totum. cũ si.Itẽ de isto condẽnato palam,proscriptũ est,et sic accedit.ff.de instito.l.sed & si pupillus.§.proscribere.Itẽ qõ vr̃ decidi ex necessario,ar.certũ est,
6 q̃d in l.Cor.de sic.†considerat̃ dolus tm̃,ut.ff.de sic.l.in lege. & est certũ, q̃d in ea lege lata culpa non æquiparatur dolo, quia nec in aliis criminibus, ut d l.in lege, ubi de hoc plene dixi.& probatur etiã.ff.de incen.rui.& nau.l.quo naufragiũ. §.non tm̃.Constat autem dñm Simonẽ & socios nõ fuisse in dolo,quia uiderunt condemnationẽ domini Petri non cancellatam,nec uitiatam,& qui secuti fuerunt statutum de cõdẽnatis impune offendendis.Et si dicatur, quod debuerunt esse curiosi & subtiliter inuestigare a condemnato, an condemnatio ualeret, non est uerum,quia non debuerunt decipi auctoritate legis uel iudicis.C.de his,qui ve.ęta.impetra.l. 1.&.ff.q̃d falso tuto.auth.l.1.ne inde iniuriarũ oriatur occasio &c.vt.C.unde vi.l.meminerint,& hoc dato,ꝙ esset uerũ,
7 posset ascribi eis ad†culpam,quæ non attenditur in delictis, ut probatum est.s̃.Itẽ quid plura.nõne dicimus masculo incestus crimẽ committenti ignosci,si ignorauit factũ, & ius. Idẽ,si factũ tm̃ excusatur,ẽt si in iure ciuili errauit,a pęna,de qua hr̃ in auth.de inces.nup ut ibi no.& probatur.ff.de adul. l.si adulteriũ cũ incestu & est rõ, q̃a dicimus q̃d nõ est in dolo, q̃ in iure errauit.vt.ff.de peti.hær.l.sed et si lege ꝯmissoria §.si rẽ.& in dãno vitando iuris error nõ nocet, ut.ff.de iur.& fac.

Source : BIU Cujas

fac.igno.l.error. Et pro hac parte bñ facit, qa si tabulę occulte postea proferant, nō nocet ei, q̄ rñdit qđ ante sibi videbat ff.de interro.ac.l.de ætate.§.ex cā. Et de eo, qui rñdit se hæredem, postea testiñ ꝓnuntiatū est falsum, vel inofficiosum, dr ꝙ non improbe rñdit, tali ductus scriptura, sic & in proposito, D. Simon, qui ductus scriptura condemnationis offendit auctoritate statuti D. Petrum, non vr deliquisse, vt d.§.ex cā. & pro hoc ēt faciunt iura vulgaria, qđ non vr incidere in canonem, qui clericū, laici more incedentē verberat. C.de epi. & cle.l.generaliter. & l.si qua p calumniā, & bene. ff.de iniu. l.item apud Labeonē.§.si qs virgines, & locati. l.si quis ignorans. Itē non est mirū, si crediderunt dictę scripturæ condemnationis, q̄ demonstrabat D. Petrū fore debitorē cōis. non. n. talibus scripturis faciliter derogatur. C.de apo.pub.l. 1. in fi. de suscep. & Archa. l. susceptores. de numerariis & actua. per
8 totum, & de conueniendis fisci debitor. l. 1. Si ergo † iste D. Simon & socij hoc fecerunt auctoritate. l. municipalis, nullus processus pōt formari ꝺ eos. Pro hoc bene. ff.de aleator. l. 1.§. qđ aūt ꝓtor. C.de his, qui adec. confu. l. seruus. vbi de ista materia satis notaui, & est expressum. C. vt nemo priuatus. l. ne quis in fi. ubi de hoc dixi, & q̄ liceat unicuiq; sine iudice se vendicare per totū. ff.de sicc. l. furem. & ad l. Aquil. l. itaq;. Ex quibus legibus probatur accusationē non recipiendā, sed laniandā. Nam in hoc consistit officiū assessor. vt. ff.de assesso. l. 1. & ita ponit ibi gl. exemplū. Et ꝓ hac parte fuit determinatū de consilio doctorū doctorū, & maxime propter aliā legē,
9 ad hoc allegatam, p D. Dy. ff.de adul. l. pe. vbi † excusat quis a pęna adulterij, propter diuortium, licet non teneret de iure, & ibi de hoc dixi. Sed si probari posset ipsum D. Simonē & socios sciuisse dictam condemnationē reuocatā in cā appellationis, tunc non essent excusati, per d.l.pen. 2. rñ. ff.de adul. & vide qđ bene notaui. ff.de re.iur. l. non vr data. §. qui iussu, &
10 ſ. hac eadem parte, ver. quærit etiam ipse Gandinus. † Quid de statuto, qđ est in multis ciuitatibus, quo cauet quod si clericvs conuenitur coram iudice seculari opponat declinatoriā, ꝙ sit exemptus a protectione cōis, & impune offendi possit, sicut bannitus, quomō consulet clericis. Iac. But. dicit qđ existente tali statuto Bonon. consulebat clericis, ꝙ dicerēt, domine iudex protestor qđ non declino iurisdictionem vestrā, sed protestor qđ non possum corā uobis litigare, qa iura
11 hoc prohibent & canonica & ciuilia, aliud enim † est declinare iurisdictionem, & aliud litigare non posse. ff.de le. 2. l. cum filius.§.non iur. & C.de le. l. ad administrationem, & hoc ipse Ia. notat. ff.de iudi. l. 1. & ibi dixi. Ia. Puto etiā clericum posse proponere, ꝙ statutum est contra libertatem ecclesiæ, ideo non seruandum. C.de sac.san.eccle. auth. cassa & irrita.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus iniuste, an habeatur pro iuste bannito.*
2 *Condemnatus, verb. quomodo accipiendum.*

Quęst. LXXVI.

1 Sed † quid si alio statuto ciuitatis Pistorij caueretur ꝙ occidens vel præsentans bannitum habeat centum a communi, aliquis præsentauit aliquem bannitum non legitime, nunquid habebit præmium: do. Ol.d.l.pen. ff.de adul.
2 tenebat quod non, quia † condemnatum accipimus, rite cōdemnatum. ff.de re iudi. l. 4. versi. condemnatum. Et non est par ratio euitandi penam, & consequendi lucrum. C.de iure dcli. l. fin.§. licentia, & de codicil. l. fi. Et pro hoc allegabat dictus dominus Oldr. ff.de dona. inter vi. & vxo. l. si legitima, & unde vir vxor. l. prima.

SVMMARIVM.

1 *Præsentans Potestati bannitum condemnatum in pœna pecuniaria, si ex forma statuti debeat habere centum libras, præsentans vero bannitum condemnatum in corpore, ducentas, & aliquis præsentauit Titium cōdemnatum in centum, sic, & si infra decem dies post præsentationem non soluerit, pes ei amputetur. Iste Titius præsentatus non soluit, præsentans quæritur præmium statuto decretum, vtrum centum libras tantum, an ducentas uel utrunque consequi debeat. & nu. 7. 10. & 14.*
2 *Subiectorum deuotio, non solum ad populorum quietem, & publicę disciplinę uigorem coadiuuandum prouocanda est, sed etiam augenda.*
3 *In actione, quod metus causa, non restituendo rem, translatio fit in condemnationem quadrupli.*
4 *Malefactorum præsentatio, habet instar iudicij.*
5 *Statulibero implicitus est libertatis casus, si ex noxali causa agatur.*
6 *Beneficium, latissime interpretandum est.*
8 *Si quid sequi debet aliquo, qualiter id implendum ius desideret, ad hoc ut factum prosit.*
9 *Meum quod est, magis meum fieri nequit.*
11 *Condemnatus corporaliter, si pœnam pecuniariam non soluat intra decem dies, similiter orta est obligatio.*
12 *Negotium aliquod, cum ex uno uel pluribus sumit denominationem, & esse, denominationem sumere debet a primo.*
13 *Rationes duæ, vincunt vnam, si duæ simul concurant contra unam.*

Quæst. LXXVII.

1 Ipse Oldr. quærit aliam pulchram qōnē. Statuto ciuitatis Paduę cauetur, si quis † præsentabit Potestati condemnatum in pęna pecuniaria, habere debet a cōi centum lib. Si vero bannitū vel condemnatū in corpore, habere debeat ducētas, reperitur Titius condēnatus hoc modo: Titiū in centum, & si quo tpe peruenerit in fortiā cōis, & ipsa centum non soluerit. ſ. 10. dies, ꝙ eidem pes amputetur, condemnamus. Titius iste præsentatus fuit Potestati, & nō soluit cētum. ſ. 10. dies. præsentās petit præmium statuti, quærit utrū centum tñ, an ducentū, an utraq; cōsequi debeat: Et primo vr quod ducentū, quasi præsentauerit condemnatū in membro. certū est. n. ꝙ publice interest malefactores, maxime cōdemnatos, vltiones debitas fugientes capere, & iudicibus p̄sentare. C.de rap.virg. l. unica. §. finaūt post cōmissum, de his qui latro. l. 2. de malefi. & mathe. l. fi. ff.de offi. præsi. l. ꝙgruit. & ff.de offi. p̄fec. vrb. l. 1.§. qui æs. in auth. ut nulli iudi. §. si vero quis cōprehensorū, per hoc. n. multorū salus & incolumitas procuratur. C.de ferijs. l. prouinciarū. in auth. de mā prin.
2 §. si delinquentes. Et de collato. § iubemus. Itē † certū est, ꝙ subiectorū deuotio ad populorū quietē & publicæ disciplinę vigorē coadiuuandū non solū est prouocanda, sed ēt augenda. C.ex qui. cau. serui. per premio acci. liber. l. 1. de preci. Impe. offe. l. 1. ff.de iust. & iu. l. 1. ibi p̄miorū exhortatione, &c. & licet quis prouocetur simpliciter præmijs. ff.man. l. si vero non re.§. idē Pap. ad fi. de condi. ob cau. l. si repetēdi, & de peti. hære. l. sed & si lege.§. consuluit. cū si. tñ quanto maius est p̄miū, tanto magis animus augeē. de le. 2. l. cū p̄. §. 1. ad fi. de annu. le. l. Seio amico. in fi. 1. rñ. de var. cogn. l. 1.§. si cui. ibi, & si noīe palmarij cautū sit, &c. cū si. Ergo ī casu ꝓposito p̄sentator ꝙsequi dēt maius p̄miū ſ. ducētū. ſcđo idē ꝓbat sic. In iu. nr̄o, vt plurimū negotia dijudicant a ꝙsumatione & effectu. ff.de le. 1. l. cū incertus. Quod quisq; iu. l. 1. ad fi. & C.de iu
3 di. l. rem nō nouā. Sed in proposito effectus secutus fuit, condēnatio, & amputatio mēbri. nā propter contumaciā nō soluentis pecuniā, translata est in amputatione pedis, sicut in actione qđ metus cā, non restituendo rē, fit translatio in cōdēnatione quadrupli. ff. ꝙ me. ca. l. si cū exce.§. hæc aūt actio. & §. 1. & in actione exēpto, si res non tradat, fit trāsitus ad interesse. ff.de ac. em. l. 1. & C. eo. l. si traditio. Cū ergo in ꝓposito finalis effectus, fuerit amputatio pedis, ergo p̄sentator dēt hr̄e p̄miū ducentorū. Tertio sic. Duæ rōnes vincunt vnā, in auth. de consan. & vte. fratribus.§. si igit. C.de edi. di. Adr. tol. l. fi. ibi, q potiora iura, &c. & extra de treu. & pa. c. 1. Licet ergo primo quo ad uerba, iste fuerit pecuniariter condemnatus, tñ quia nō soluit, transiuit ꝙdēnatio pecuniaria in amputatione pedis, & inde, exequutio in eo facta est, & sic sunt duę rōnes. ſ. finīa & executio, quę vincunt unā. ſ. ꝙdenationē, quæ erat solo verbo in pecunia, & sic p̄sentās ꝙsequi dēt præmiū ducentorū. Quarto sic: ꝙdōnaliter gesta, purificata ꝙdōne retrotrahunt. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. 2. rñ. si cer. pet. l. proinde. Nā alias ex post facto qd cuius fuerit, declarat. ff.de vsufr. sed & si qs.§. interdū. & de fundo do. l. erit. ad l. Fal. l. fundo. & de solu. l. qui res in prin. ubi de hoc. Sed ꝙdemnatio pedis, cō ditionalis fuit, si pecunia non solueret, q̄ conditio pōt apponi in condēnatione, cū insit ēt a iure, ꝙ qui non soluit pecuniā, luit in corpore. ff.de pęnis. l. 1.§ gñliter. &. C.de ser fugi. l. quicunq;. Cū ergo condēnatio mēbri sit purificata, & retrotrahatur, perinde est, ac si nunquā cōdēnatus fuisset in pecunia, & per ꝙns præsentator debet ꝙsequi præmiū ducentorū.
4 Quinto sic: Pręsentatio † malefactorū instar habet iudicij, nā contingit, qđ q̄nq; iudices eis præsentatis pęnas imponūt. ff. de condi. ob cau. l. pe. de furtis. l. interdū.§. 1. & de his, qui no. infa. l. ictus fustiū. sed in iudicio sufficit in quacunq; parte iudicij ius habere, & vr in iudiciū deductū, quod inerat ex casu implicito, vt. ff. de iudi. l. non pōt, & pro hoc de pig. act. l. si rem.§. fi. & de inoffi. testa. l. si non mortis.§. fi cum si. Sic ergo erit in isto præsentatore, ꝙ ius sibi competens post pręsentationem ex casu implicito. ſ. si non solueret condemnationē
5 pecuniatiā, videatur deductū in iudicium, sicut † dicitur de statulibero, quod implicitus est ei casus libertatis, si ex noxa. causa agatur. l. fi.. Et casus extiterit, ꝙ quia non soluit pecuniā, executio facta est in membro, cōsequi debet præmium ducentorū. Sexto vr hoc expressum, nā in casu proposito cōdemnatio pecuniaria fuit pure facta, & si nō soluatur subrogata est condemnatio corporalis. Ea ergo nō soluta, videtur pecuniaria in corporalem translata, atque transfusa, & sic uidetur vnica condemnatio scilicet corporalis, sicut dicitur in simili in legatis. ff. quando dies le. ce. l. cum sine præfinitione. & l. si penum. & de penu le. l. 1. ad l. fal. l. 1.§. item si ita. & ar. ad l. Aquil. l. si vulnerato seruo. Præsentator ergo pręmiū ducētorū habere debet, ac si præsentasset ꝙdemnatū simpliciter in mēbro. Quod vtrunq; præmium consequi debeat
6 præsentator, sic probatur. Primo, quia † tale præmium est beneficium

Source : BIU Cujas

neficium, ergo pleniſſime interpretandū. ff. de ꝓſti. prin. l. beneficia. Itē quia in capiendo tales malefactores, multa ſunt pericula, vt. l. ſi ſeruus. C. de his, qui ad eccle. confug. ad l. Iul. de vi. l. quoniam multa. ad l. Aquil. l. quemadmodū. in fine. Ergo pleniſſime ſunt præmiandi, & præmijs exhortandi, ar. ff. de iure immu. l. ſemper. § negotiatores. Item, quia cum dubium ſit, quod præmium habere debeat, in dubio interpretari debemus contra fiſcum. ff. de iure fiſci. l. non puto. Itē iſte vtroq; modo condemnatus erat ēt pendente conditione. ff. qñ app. fit. l. 1. §. biduum. ergo præſentans duplex præmium conſequi debet, vt ad pluralitatem condemnationū ſequatur pluralitas præmiorū, ar. ff. de app. cum in una. ad Turpil. l. 1. §. ſi plura. & de ope. no. nun. l. de pupillo. §. ſi in pluribus,
7 & quod no. extra de ſen. excō. c. cū pro cauſa. † Sed ꝓ ſolum præmiū centū lib. conſequi debeat, ſic probatur. Primo, quia certū eſt, qđ qñ aliqua obligatio ſub duabus diſiunctiuis conditionibus ꝫhitur, utra prior extiterit, obligatio ꝫhitur, & amplius cōmitti non pōt. ff. de ver. obl. l. ſi ita quis ſtipuletur. ff. iudicatū ſolui. l. conquerebatur. de arbi. l. ſi quis rem. de cōdi. inſti. l. ſi hæredi. & de condi. inde. l. Iul. Item obligatio, qua cōe Paduæ eſt futurū obligatum pręſentatoribus, in propoſito a duabus dependet quodammodo diſiunctiuis ꝺditionibus, videlicet vt habeant præmiū, ſiue præſentent condemnatū in pecunia, ſiue in mēbro. Cum ergo in caſu propoſito obligatio prima fuerit in pecunia, & cōmiſſa ſit obligatio cōis Paduæ, quo ad præmium condemnationis pecuniariæ, & ſic ad centū. ergo amplius per transfuſionem in amputatione pedis mutari vel conuerti non ꝓōt, & ſic ſolum centum debentur præſentatori. Secundo ſic. In caſu propoſito poſt præſentationem accidentaliter contingit, qđ qa nō ſoluit, punitus fuit in amputatione pedis, pecuniariter ergo dici debet condemnatus, quicquid poſtea contingat. ff. qñ dies leg. ce. l ſi penū. ar. ff. de rei ven. l. non ideo. &. l. ſi quis hac lege. ad Sil. l. 1. §. ſerui. de condi. fur. l. ſi ſeruus. & de in diē adic. l. vbi. §. ſed & Marcellus. &. §. idē Iul. Itē per ſtatutū datur p̄mium actui præſentationis, nec attendi debet, qđ poſtea ſequitur, ar. ff. de calū. l. 1. §. 1. de poſtu. l. 1. §. Itē ſenatuſconſulto. vbi ex quo recipit calumniæ cauſa pecuniā, tenetur, nec attenditur, vtrū faciat vel nō faciat. Et eſt ſimile. ff. qđ quiſque iuris. l. ſi quis iniquū, & de condi. ob tur. cau. l. ſi a ſeruo. Cum igitur tpe p̄ſentationis, quæ attendi debet, condēnatio eſſet pecuniaria, non debet attendi, quid poſtea ſequatur, & ſic p̄
8 ſentās habebit ſolū centū. † Tertio ſic. Cū quid ab aliquo vel ex facto alicuius ſequi debeat, non ſufficit impleri facto, vel negligentia, vel ſtultitia, ut totaliter factū proſit, vel habeatur pro impleto. ff. de ꝓdi. & demon. l. 2. de bon. poſ. ſm tab. l. 1. §. ſemel. in fi. de acqu. hær. l. hæres. inſtitutus. ad l. fal. l. 3. & l. cū pater. & l. alienus. C. de hęr. ven. l. venditor hęreditatis, & ar. ff. de fideiuſ. l. fi. Sed qđ iſte punitus fuerit in amputatione pedis, contingit potius fato puta pp paupertatē vel negligētiam eius, quā alia rōne, ut. ff. de fideicō. li. l. ſi qs in ſuo. ad fi. de rei ven. l. ex diuerſo. §. peritor. qđ me. cau. l. ſi cū exce. de publ. l. 1. in fi. & l. cū exhibuiſſent, & de in litē iuran. l. 1. Ergo hoc pñtanti prodeſſe nō debet, & per ꝓñs ſola centū cōſequi
9 debet. Quarto † ſic. Quod meū eſt magis meū fieri nō pōt. inſti. de leg. §. ſi cui. de actiouibns. §. ſic itaq;. de le. 3. cū qs decedens, in prin. de acqu. poſ. l. 3. §. ex plurimis, ſicut nec aſſidua contrectatione amplius fit furtū. ff. de fur. l. ei, qui. ita durāte p̄ſentatione, amplius pñtari nō pōt, ſicut hęreditas adita, amplius adeunda non eſt. ff. de acqu. hær. l. ſi ſolus. ad fi. & ꝙ iſte p̄ſentatus punitus ſit in pede, contingit, non qa condēnatus foret in pede, ſed qa non ſoluit condēnationē pecuniariā, & ſic occaſionaliter, occaſionatū aūt illi non ſubijcitur, ex quo occaſionat, vt C de aduo. diuer. iudi. l. fori. ff. de incen. rui. & nau. l. ex incendio. & de excu. tu. l. bello amiſſi. vel ad ius par non iudicatur, cū eo, a quo occaſionatur. ff. de pec. l. eo tpe. §. fi. pro ſocio. l. ſocius qui. & de coniun. cū eman. lib. l. 1. §. nūc videmus, ergo magis attēto eo, a quo occaſionatū eſt, ꝙ iſte puniret in pede. ſ. condēnatione pecuniaria, q̄ occaſio fuit, q̄ ipſo occaſionaliter contingente, debet pręſentans conſequi
10 ſolum præmiū centū. Quinto ſic. per † talē præſentationem cōe Paduæ unius tm̄ condēnationis cōmodum ſequitur, ut patet ex forma ipſius cōdemnationi s, cui aſſiſtit. ff. de pac. l. reſcriptū. §. ſi peccato. & de doli excep. l. apud Celſum. §. Labeo. ergo & præſentator vnius tm̄ condemnationis præmiū conſequi debet. pro hoc. ff. de condi. & demon. l. Plautius. in prin. & §. Itē ſcinditur. de leg. 1. l. ſi hæres centū, & de ꝓd. inde. l. is cui. concluditur ergo, quòd ſi ex vnica condēnatione debet vnicū præmiū, & in dubijs eſt redigendū ad minimū, de reg. iu. l. ſemper in obſcuris. & l. ſemper in ſtipulatione, qđ præſentans debeat habere minimū pręmiū. ſ. cētum. Sexto ſic. Ex condēnatione & ſnīa pecuniaria prima, orta fuit obligatio ciuilis, & efficax. C. de re. credi. l. actori. quæ ex quaſi cōtractu dicitur, cū in iudicio quaſi contrahatur. ff. de pecu. l. 3. §. idem ſcribit. & de tute. & ra. diſtra. l. defenſor. Ex corporali
11 † quoq; condēnatione, ſi cōdēnatus pēnā pecuniariā nō ſoluit. ſ. 10 dies, ſimiliter orta eſt obligatio. Sed ex ſecunda, maxime hodie, prima, nō eſt nouata, licet ſint de hoc opi. uariæ inter doc. C. de noua. l. fi. vbi de hoc plene dixi. Cōmune ergo Paduæ habuit electionē, quā partem condēnationis exequi vellet, pecuniariā vel corporalē. Altero tñ debet eſſe ꝓtentū ff. pro ſo. l. ſi quis a ſocio. & de do excep. l. apud Celſum. §. Labeo. cū multis ſimilib. † Itē certū eſt, ꝙ cū aliquod negotiū
12 ab uno ex pluribus ſumit denominationē, & eſſe, debet ſumere de nominationē a primo. C. de teſt. ma. l. fi. § ſinaūt, per interualla. de hær. inſti. l. qui ſoluendo. & l. ſi nō lex. §. 1. ſi igit in ꝓpoſito denominationē ſumere debet a primo. i. a prima cōdemnatione pecuniaria, ſequit ꝙ pñtans cōſequi debeat ſola centū. Soluendo qōnē dixit, ꝙ quidā tenuerunt primā opi. ſ. ꝙ pñtans cōſequi deberet præmiū maius. ſ. ducentorū. & ita dicit qñq; iudicatum fuiſſe per iura & rōnes ad hoc. s̄. allegatas. Sed verius eſſe dicit, ꝙ ſola cētū debeantur p̄ iura & rōnes ad hoc. s̄. adductas. Et ad hoc ēt adducunt, ꝙ ſatis p̄ ſimile, vī decidere qōnē, de le. 2. l. Sēpronius Proculo. ibi. n. non eſſet ꝫ ius, utranq; ſummā uel ſaltē maiorem fore legatam. ff. de le. 1. plane. §. ſed ſi non corpus. & de ꝓba. l. quinquaginta. licet ille duæ ſcripturæ ſint pro una, vt & al. ff. de teſt. l. vnū. Et quēadmodū teſt. aperiantur. l. ſi in duabus. Sic in caſu nr̄o, non eſſet ꝫ ius utrunq; p̄miū deberi, vel ſaltē maius, verū tñ in dubio, ſicut ibi non utrunq;, nec maius legatū debetur, ſed ſolū minus, cū non ꝓſtet teſtatorē uoluiſſe utrunq; deberi, uel maius, ita in caſu nr̄o cū non ꝓſtet ſtatutarios uoluiſſe utrunq; præmiū, vel maius, ſolū minus in dubio debebitur, & maxime p̄ quintā rationē ꝓ hac parte. s̄. allegatā, per quā ꝓſtat unicū tm̄ præmiū deberi, licet dubitet qđ ſit illud. Ad ar. ꝫria rñdent ſic. Ad primū, quo dicebat, ꝙ ſubditorū deuotio non ſolū eſt ꝓuocanda, ſed augenda, &c. dicit qđ ſatis ꝓuocant primo, a iure cōi, quo unuſquiſq; patriæ tenet ff. de iuſt. & iu. l. veluti. de ventre in poſ. mittē. l. 1. §. ſi ea, q̄ ad fi. & de mu. & ho. l. ſi filius. ad fi. Auget ēt quocunq; p̄mio, ēt minori, p ſtatutū limitato. Non ob. fm, quo dicebat negotia dijudicari a cōſummatione & effectu. concedo. ſed dico ꝙ in actu pñtationis fuit negotiū conſummatū, nec attendit, qd poſtea ſequat, ut in ſcđa ratione ꝓ hac parte allegata. Nō
13 ob. tertiū, ꝙ duæ † rōnes uincant vnā &c. concedit, ſi duæ ſimul cōcurrant ꝫ vnā. Sed hoc nō eſt in caſu noſtro, qa hic erat condēnatio pecuniaria, licet ea nō ſoluta. ſequat executio mēbri, vt d. 2. rōne, ꝓ hac parte adducta probat. Nō ob. quartū, qđ cōditionaliter geſta retro trahant &c. dici. n. pōt, qđ cū ꝫdō corporalis condēnationis dependebat a uolūtate condēnati, videlicet ſoluere uel non ſoluere condēnationē pecuniariā, tale ꝺditionatū, exiſtēte condēnatione, retro non trahat, ut. ff. q po. in pig. ha. l. 1. & q̄ res pign. ob. pñt. l. pe. Secus in alia cōdōne, vt l. potior. 2. rñ. qui po. in pig. ha. nedū qa pōt dici, qđ cū in pñtatione ſemel vindicauerit ſibi locū p̄miū, ꝓ eadē pñtatione amplius locū habere nō pōt. Et eodem mō pōt rñderi ad quintā rōnē, q̄ habet ꝙ ſufficiat poſt pñtationē, ius pñtantis impugnatū eſſe, nec. n. eadē pñtatio duplici iure cēſeri debet, vt. ff. de vſucap. l. cū, q ædes. cum ſi. Nō ob. ſexta rō, qua potiſſime mittitur, &. ll. in ea allegatæ. ff. ad l. fal. l. 1. §. Itē, ſi ita, cū aliis ſimilib, ibi allegatis, vī qđ habere debeat p̄miū ducentorū, dico. n. qđ cū legata dependeāt a mera liberalitate teſtatoris, vt. ff. de leg. 1. l. ſi mihi & tibi. ad fi. & de le 2. l. legatū, quocūq; caſu, uel mō, ꝓ expreſſam condēnationē, maxime in eadē ſcriptura, admi legata ipſo iure nō dñt, adeo ut relicta nō videant, de le. 1. l. ſi ita ſit ſcriptū, de his q̄ in teſta. delen. l. 1. §. pe. ad fi. Et iō in dictis. ll. ad l. fal. l. 1. §. itē ſi ita. cū ſimi. dī primū legatū in fm transfuſum. & in l. ſi penū. qñ dies le. cce. dī primū in fm translatū, ꝓp qđ eo. tit. l. cū ſiue. rectiſſime dī unū tm̄ eſſe legatū. ſillud, in qđ primū eſt translatū, & iō ibi non eſt, qd tractari poſſit de primo legato, cum videat nunq̄ relictū, at in caſu noſtro iudex poſt ſnīam nullā habet ptātem. ff. de re iudi. l. iudex. Ideo una nō transfunditur in aliā, ſed utraq; ꝓſeuerat, licet utriuſq; ꝫmodū cōe ꝫſequi nō debeat, ut oſtenſum eſt in ſexta rōne, pro
14 hac parte adducta. Et iō † tractari pōt de prima ſnīa pecuniaria, ēt exiſtente ꝫdōne corporali, qa illa ēt fuit, & ꝓſeuerauit in actu pñtationis, & illius tm̄ pñtator cōmodū ꝫſequi dēt. ꝑdicta dicit eſſe uera, vbi nō ſolū in corpore cōditionaliter, verū ēt in pecunia pure, ſicut in qōne ꝓponit, extitit condēnatus. Cęterū ſi ſolū mō in corpore condēnatus foret, & permiſſum, ꝙ ſoluēdo pecuniā corporalē condēnationē euadere t. hac forma, ſi cētū nō ſoluerit. ſ. x. dies. ꝫdēno eū in amputatione pedis, vel condēno eū in amputatioue pedis, niſi ſoluat centū. ſ. 10. dies, tunc vī dicenda una ſola ꝫdēnatio, ſcilicet pedis, & tunc pręſentans haberet pręmium ducentorū, & ꝓ hoc. ff. de uer. ob. l. ſi ita ſtipulatus. de re iudi. l. miles. §. x. & d. l. ſi pęnum. 2. reſponſo. ad l. fal. l. 1. §. item ſi ita. ad finem.

SVM-

Source : BIU Cujas

Alberici a Ros. De Statutis.

SVMMARIVM.

1 *Actus inchoatus tempore licito, si non perficiatur eo tempore, quo inchoare licebat, an ex virtute principij valeat.*
2 *Opposita, paris sunt virtutis in opere, & effectu.*
3 *Id ad se trahit alterum, quod est potentius in multiplici vnione.*
4 *Principia prima, trahunt ad se posteriora, non contra.*
5 *Legis principium, an potius attendendum, quam finis.*
6 *Coniecturis locus est in incertis, non certis.*
7 *In connexis attenditur magis quod nocet, quam quod iuuat.*
8 *Animus colligitur ex factorum qualitate.*
9 *Finis & consummatio actus illiciti, qui a principio distinguitur mutatione loci, vel temporis, vel alterius extrinsecus superuenientis, legem ex principio licito non assumit.*
10 *Postliminio reuersus dicitur, qui venit in castra nostra, sicut esset manu ab hostibus recuperatus.*
11 *Actus idem non potest esse immediata causa præmij & pœnæ.*
12 *Stipulatio præcedens, & numeratio sequens, causa implendæ ipsius stipulationis, vnum tantum contractum constituunt.*
13 *Vsucapio & præscriptio, sunt actus quidam mere legales.*
14 *Principium est rei potentissima pars.*
15 *Actus præparatorius alicuius, necessario aliud dicit, extra id, cuius est præparatorium.*
16 *Delictorum publicorum & priuatorum diuersa & uaria est ratio.*
17 *Filiam deprehensam in rebus venereis, occidi posse, quomodo accipiendum.*
18 *In liciti & illiciti commistione, vtrum magis attendendum.*
19 *Multa licite consummantur, quæ non licite inchoantur.*
20 *Præoccupatio vnius, impedit noui iuris acquisitionem alteri faciendam, & numero 21.*
22 *Seruus venditus, ad quemcunque transeat, & quicunque occupet, non tamen ex eo tollitur ius, primo, quæsitum.*
23 *Eligere cui concessum, an concessum & postulare.*
24 *Excessus pares esse in modo & loco, quomodo accipiendum.*
25 *Qualitas inducta facilius augetur, quam de nouo aliquid inducatur.*

Quæst. LXXVIII.

1 Disputauit †etiam ipse Old. aliam pulchram quæstionem. In ciuitate Paduę duo sunt statuta quorum altero cauetur, ꝙ qui præsentauerit bānitum ad mortem, habeat a cōi centum lib. altero cauetur, qđ nullus vadat ad capiendum bannitum in alterius territorio, sub certa pęna. Quidam bannitus ad mortem habitabat in confinibus episcopatus Paduæ. Sempronius iuit, vt eum caperet ipse uidens Sempronium, fugam arripuit, & fugit in territorium Veronense, quem Sempronius semper insecutus est, & eū cępit in dicto territorio Veronensi, & eū Potestati Paduę præsentauit, quæritur an ex primo statuto premiū consequi debeat, an ex secundo, pęnā incurrat. Et ꝙ iste capiens nō incurrerit pœnā, sed præmiū mereat, sic probatur. Quod est a prin. licitum, non illicitatur ex superuenienti admistione illiciti. ff. de itin. actuq; prina. l. 1. §. fi. & l. nec enim de acq. pos. l. clam possidere. circa priu. & C. de vsuca. transfor. l. unica. §. hoc tantummō. Cum ergo principiū capiendi hunc bānitum, fuerit licitum, ergo &c. Secundo sic. Possibilitas exercendi aliquem actū, sic regulatur ex tempore, sicut ex loco, vt probatur ex coniunctione duarū. ll. ff. de tute. l. si arrogati. & de test. tut. l. tutor datus, & si cer. pe. l. vinum, & de trifica. l fi. Sed in mutatione, quæ contingit in tpe, ita est, ꝙ actus inchoatus tpe licito, si perficitur eo tpe, quo inchoare non liceret, ex virtute principij, valet, vt. ff. de captiuis & postli. reuer. l. in libello. § codicilli. & ff. de le. 2 cū filius. §. hæres. Ergo sic erit in locorū mutatione, si sic. ergo &c. Tertio sic. Opposita,
2 paris sunt †virtutis in opere & effectu. ff. de adimē. le. l. 3. §. fi. & l legata inutiliter. §. fi. Sed constat, ꝙ bonum, & malū principium sunt opposita. ergo quātum virtutis habet unum in afficiendo sequētia, tm̄ debet habere & reliquū, sed malum initium sic afficit sequentia, ꝙ tota illicita reddit, licet aliqd superueniat, propter quod alias sui natura liceret, vt. ff. de diuer. & temp. prę scri. cū hæres, & cōmunia de usuc. l. fi. & no. de publi. l. si ego. §. partus. & extra đ elect. c. dudū. Ergo principium licitum, sic, sequentia licita faciet, ēt si alias sui natura non liceat, quasi ea ad se trahat, cū fiant sine aliquo interuallo ſm quandam consequentiā, & continuitatē alicuius liciti inchoati. C. ad Vel. si mulier. & de lib. le. l. his, quibus, nā in alijs duobus, quia ratione continuitatis vnū fiunt, posterius ad primū trahitur, sicut dr̄ in bisexto. de mino. l. 3. §. minorē. & no. in gl. extra de ęta. & quali. c. literas. Quarto sic: In om-
3 nibus, q̄ constant †ex pluribus, id alterum ad se trahit, qđ est in hmōi unione potenti us. ff. de auro & ar. le. l. & si non sint. §. perueniamus. de acqui. re. do. l. quicquid. §. fi. de statu ho. l. quæritur. Sed cuiusq; rei potētissima pars, est principium, vt ff. de ori. iur. l. 1. ergo nulla alia ęque potens, cū sit potētissima in superlatiuo. ff. de ver. obl. l. ubi aūt non apparet in prin. Si sic, ergo finis tanq̄ minus potēs, cedit principio ar. ff. ad l. Aq. l. huic scripturæ. §. fi. & l. ait lex. & de dam. infe. l. damni. §. Sabini. Et non minus fingunt leges circa loca, q̄ circa tps. ff. de ser. expor. l. Titius. de cap. & postli. reuer. l. nihil. de le. 2. l. quæsitum. §. fi. & l. si ita quis. Si ita est, ꝙ principiū in hac captione fuit licitū, ergo finem ad se trahet, ut de tpe dictum est, & sic totus actus licitus remanebit. ergo &c. Quinto sic. in discretiuo iudicio delictorum, in impositione pęnarū, & moderamine ꝯhendarū obligationū. Prima principia, posterio
4 ra †ad se trahunt, nō aūt trahūtur ab ipsis. ff. de seruo corrup. l. in hoc iudicio. C. ad l. Iul. de vi. l. quoniā multa. de pęnis l. 1. & de iniur. l. iniuriarū æstimatio. Cum ergo in hac captione principium fuerit licitū, finis illicitus trahetur ab ipso. Licitum enim vt pote magis dignū, illicitū ad se trahit, & totū illi cedit, vt. ff. de contrahen. emp. l. fundus. cōmunia prædi. l. proprium, & quibus ad liber. pro cla. non licet. l. fi. & ibi no. si sic. ergo ex principio licito capiens, ad præmiū admittitur. Sexto sic: Lex positiua nihil facit esse delictum, nisi ex dolo, & puniendo hoc considerat. ff. de abigeis. l. 1. in fi. ad l. Cor. de sicca. l. 1. ff. ad Sil. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. Sed iste insequens non fuit in dolo. ergo &c. Quod non fuerit in dolo, probatur, qa a dolo qs errore excusatur. ff. vi bo. rap. l. 2. §. si publicanus, & ex liciti velamine, & colore, etiā si fines excedat. ff. ad l. Iul. peculatus. l sacrilegij capite. §. 1. & de publicanis. l. si multi. de adulte. l. si adulteriū cum incestu. §. 1. ver. nonnunq̄ tñ, & de admi. tuto. l. tres tutores. & ibi no. Sed hic fuit uelamen initij liciti, & probabilitas erroris, ergo excusatur a dolo, & per ꝯns a pęna secundi statuti. ff. de fur. l. inter oēs. §. recte. & ibi no. Et sic excusatur a secundo, & debeē sibi præmiū ex primo, ar. ff. de excusa. tut. l. si is, qui tres. Septimo
5 †& ultimo vr̄ casus, quia si rei principium suadeat, legis etiā extraordinariæ beneficium concedi, finis aūt suadeat denegari, attento principio conceditur beneficiū. Sed sic est in ꝓposito, ergo &c. hoc probatur. ff. de mino. l. 3. §. Scio. Et vr̄ expresse terminari qō. ff. de adulte. l. quod ait lex. in fine. & l. capite quinto. ver. quid ergo, si euaserit. In contrarium ꝙ pęnā secundi statuti mereatur. Primo, probatur sic. In incertis, nō
6 certis, locus †est coniecturis. ff. de ver. obli. continuus. §. cum ita. de le. 3. l. ille aut ille. §. cum in verbis. Sed hic clare appareꝙ iste fecit contra uerba secundi statuti, alterius, territorium ingrediendo, ad bannitum capiēdum, ar. ff. ne quid in loco publico. l. 2. §. si quis cloacan. ergo &c. unde cum sit casus verborum statuti, ab eis est recedendum. de le. 3. l. non aliter. & de exercitor. l. 1. §. si is, ꝙ nauē. ibi, in re igitur dubia, & nulla videtur esse iuris quæstio C de fur. l ancillæ. Et si dicatur, principium licitum excusat, respondetur hoc non esse
7 verum, quia in connexis †magis attēditur quod nocet, quā, quod prodest, vt. ff. ad Sil. l. si quis in graui. §. fi. & l. quæ posthumos, ex quibus cau. in pos. l. Fulcinius. §. quid sic latitare. & no. de regula Cato. l. 1. Secundo idem probatur, sic se habet rei finis & effectus ad principium rei, vt respectu ipsius & loci iudicetur, non ex prin. sed ex fine & effectu. De primo probatur. ff. de dona. inter ui. & ux. l. quia in hoc. de hære. insti. l. in tempus. & de man. testa. l. Stichus. de secundo probatur. ff. de bonis autho iudi. possi. l. 3. de act. & obli. l. ꝙ traxisse. & de iudi. l. 2. §. fi. & ibi no. sed hic effectus facti, secutus est in loco prohibito, ergo ad illum locum, rei principium trahitur, ut ibi inchoatum dicatur, & sic tanquam ex loco illicito pœnam incurrat secundi statuti. Tertio sic: Licitum ab
8 illicito, & delictum a †non delicto ex animo colligitur, non ex facto. ff. de fur. l. verum. & l. si quis ex domo. de iniur. l. illud, & de sicca. l. diuus. facta autem attēduntur vt ex eorum qualitate animus deprehendatur. C. de iniur. l. si non conuitij. de sicca. l. 1. & de doli. excep. l. 1. §. fi. Cum igitur factum ipsum, scilicet hominem capere in alieno territorio, sit. l. municipali prohibente delictum, qui commisit, probare debet, ꝙ delinquere non gerebat in animo, ut ex superioribus patet. Imo certe ex effectu delicti præsumitur animus delinquentis. ar. ff. ad Macedo. l. sed Iul. §. sed si ab initio. de vi & vi ar. l. 3. §. 2. & §. si quis igitur, visis armatis. & ibi no. Sed hic secutus est effectus in loco prohibito, ergo eo animo ad id uenisse uidetur a toto prin. sed ita est. ergo, &c. Quarto sic. finis
9 & cōsummatio †actus illiciti, qui a prin. distinguit̄, mutatione loci vel temporis, vel alicuius alterius extrinsecus superuenientis, legem ex prin. licito, non assumit: sed ut per se, & de se illicitū iudicatur. De primo probatur. ff. si seruitur ven. l. sicuti. §. Aristo. ad l. Aquil. l. quemadmodum. §. de seruitu. l. seruitutes. §. finali, & de aqua pluui. arcen. l. si prius. §. finali. De secundo probatur. ff. de bonorum pos. secundum. tab. l. 1. §. exigitur. C. de nup. l. qui contra. & de doli excep. l. 2. §. & generaliter. De tertio. ff. de usucap. l. non solum. §. quod vulgo, pro suo. l. si ancillam. & de acqui. pos. l. 3. §. illud. sed hic finis illicitus distinguitur a princi. licito, loci mutatione. Ergo ut de se, & per se illicitū iudicabitur, & non secundum naturā principij. & sic incidit in pœnam secundi statuti. Quinto sic: Cessat & tollitur facultas persequendi, aliorem apprehendente ante finem facti. De primo probatur. ff. de acquir. rer.

do.

Source : BIU Cujas

do.l.naturale.§.1.& l.in laqueum.& no.de acq. poſ.l.1.circa
princ. De ſecundo probatur.ff.de nox.l.ſi quis a multis,& de
peculio l.ſi vero.Sed par vr̄ præoccupatio ex loco, & ex per-
ſona contingens, ſicut dr̄ de eo, qui uenit intra præſidia no-
10 ſtra.quia†ſic dicitur poſtliminio reuerſus, ſicut ſi eſſet manu
ab hoſtibus recuperatus, vt.ff.de cap.& poſtli. reuer.l.poſtli-
minij ius.& ar.ff.de offi.procur. Cęſaris.l.fi.ergo bannito, ſe
intra alterius præſidium ſeu territoriū conferente,ſtatim fi-
nita eſt pſecutoris facultas Si ita eſt,ergo &c.Sexto ſic. Quo
tiens conceditur aliquid alicui limitatum, ſi excedat limi-
tes,non conceſſum facit,ſed aliud.ff.ad Treb.l. ſed & ſi ante
diem.quemadmodum ſerui amit.l.ſi communē.§.fi.man.l.
diligenter.de rebus eorum,qui ſub tute. l. magis puto. &.l.ſi
pupillorū.§.ſi prætor.Sed ad capiendum bannitos,ſunt limi
tes terminati per ſtatutum,ſcilicet intra territorium. Qui er
go excedit,aliud facit,& ſic prohibitum.ergo quantuncūq;
bonus effectus ſecutus ſit,ſcilicet captionis, puniēdus eſt.ff.
de re mili.l.3.§.in bello.& C.de neg.geſt.l.fi.& per ꝯñs repel
11 lendus a præmio primi ſtatuti, quia † idem actus non poteſt
eſſe immediata cā pęnæ & præmij.ff.de neg.geſt.l.ſiue hære-
ditaria.& de inter.& releg.l.relegatorū.§.fi.Et pro hoc,quia
præmiū defferentis non habet,cuius delatio ex delicto deffe
rentis cauſatur.ff.de iure fi.l.edicto §.pe & de his,qui.vt indi.
l.poſt legatū §.fi & ibi in gl.dum dicit:Innoxij ergo defferen
tes habent hoc præmium, & pro hoc.ff.ſo.ma.l.alia §.elegā-
ter.Nec ob.ſi dicatur, principium fuit licitū, quia in talibus
mutationibus,vnumquodq; per ſe conſiderat̄, uel rōne cō-
nexitatis primū ad extremū trahitur.ff.de admi. tut. l. tuto-
res,qui tutelam.& de neg.geſt.l.eum actū.Vltimo vr̄ expreſ-
12 ſum,qa ſtipulatio præcedens†& numeratio ſequens, cauſa
implendæ ipſius ſtipulationis, vnū tm̄ contractū conſtituūt
ff.de noua.l.ſi ita §.fi.& l. cū n.& pōt in ſtipulatione inchoa-
ri,& in numeratione impleri.Nunquid ergo,ſi tpe quo lice-
bat mutuum contrahere,ſtipulor, demū tpe quo non lice-
ret contrahere,numero,an cōſiderabimus tp̄s ſtipulationis,
qđ fuit initium, ut ſic totus contractus licitus iudicetur, an
tp̄s numerationis,vt ſic totus contractus iudicetur illicitus,
& certe lex dicit tp̄s numerationis cōſiderari, vt ſic totus iu
dicetur illicitus.Et redditur ratio,quia tunc impletur ſubſtā
tia obligationis.Sic in propoſito, in loco prohibito expletus
fuit actus captionibus,ergo ſm id,iudicetur totū illicitū, &
hæc leguntur.ff.ad Macedo.l.ſi filius.§.1.& pro hoc, de libe-
rali cauſa.l.liberis.§.1.2.rñ.Amplius ſic oſtendit̄, pares ſunt
exceſſus in mō,& exceſſus in loco.Inſti.đ fur.§.hinc aūt.Sed
exceſſus in modo punibilis eſt,ut.C.unde vi.l.1.ergo &c. &
hoc eſt, ꝙ lex expreſſe dicit,magis punitur,q plus fecit,q̄ qui
facere non debuit.ff.de adulte.l.ſi adulteriū cū inceſtu.§.im
peratores.Ad ꝯria ſic rñdet.Ad primū,cum dicitur,actus ſui
prin &c.habet ueritatem propoſitio de actu perfecto & con
ſummato,vt no d.l.1.§. fi. de itinere actuq; priuato ſm.H.li-
cet aliud ibi ſenſerit Azo. Secus aūt eſſet in actu nō cōſum-
mato.ff.de ſerui.l.p parte.& l.vt pomū.§.1.ad l.Fal. l. verbis,
& de le. 2.l.debitori,& ſic intelligatur de aqua quo.& ęſti.l.1.
§.idē ait eū.Nō obſtant leges, q̄ de uſucapione & p̄ſcriptio-
13 ne loquunt̄,in quibus†ſufficit bona fides in initio, qa vſuca-
pio & pręſcriptio ſunt actus quidā mere legales.Inſti.de uſu.
§.fi.quæ pficiunt̄, ex quo inchoati ſunt abſq; hominis facto,
vel ſcientia.ff.de vſucap.l.nnnq̄.§.ſuperuacuū. & l.ceptā, &
iō non pōt permutare vſucapientis opinionē,cū poſſit abſq;
eius mente impleri,ſicut apparet in re q̄ſita per ſeruū, ex cā
peculiari,in qua,qa vſucapiendi ꝯdō quęritur dño ignorāti,
ut.ff.p ſoluto.l.2.& de acqu.poſ.l.peregre.§.quæſitū. qualitas
ſciētiæ,eius,circa rē nō attēditur.ff.de ꝯhen. emp.l.in hmōi,
de ędil.edic.l.cū mācipiū.& ibi no.&.ff.p emp.l.3.§. ſi ſeruus
bonæ fidei, vt dicere poſſumus, cuius nō eſt neceſſaria ſcien
tia in uſucapiendo,eius fidei qualitas ſuperueniens poſt uſu
capionis initiū,nō attendit̄ in impediendo, ſed in pficiendo
uſucapionē iam inchoatā mens ſiue factū hominis nō attē-
dit̄,ut probatū eſt,ergo eius fidei qualitas ſuperueniens poſt
uſucapionis initiū,nil operatur.Quare patet, ꝙ leges in arg.
adductæ in ſuo caſu loquunt̄, q eſt extraneus a qōne noſtra,
& p ꝯñs ppoſitio pro eas probata ad qōnem nō accedit. Ad
ſm, cū dr̄,actus exercendi poſſibilitas &c.Concedo, cū autē
aſſumitur,ſed in mutatione,quod cōtingit in tpe,&c. nego,
quia ꝯrium probabitur.ĩ.in determinatione.Ad.§.codicilli.
rñdeo,qa qđ ibi dr̄,nō eſt tm̄ ex uirtute initij, ſed ēt ex fictio
ne poſtliminij,ut ibi dr̄ ĩ lr̄a.Quo iure,oĩa iura ciuitatis in ſu
ſpenſo retinentur,non abrumpunt̄, vt.ff.de hære. inſti.l. illa
inſtitutio.§.fi.& poſt redditū fingitur ſp in ciuitate fuiſſe. ff.
de cap.& poſtli.reuer.l.retro.cū ſi & probat̄ hæc ſo C.de teſt.
ma.l.cū filius.§ hæres præ.ibi uirtus principij delicti eſt pœ-
na realiter permanentis,ſed ſolus actionis titulus eſt muta-
tus,hic aūt uirtus principii non durauit,qa de ppoſito in op-
poſitū,id eſt,de licito in illicitū,tranſiuit, argumentū, nō cō
cludit.Ad tertiū patet rñſio poſt rñſionē ad primū, qa argu-
mentū illud,quo ad minorem propoſitionē, fundat̄ in uſu-
capionibus & præſcriptionibus,quarum materia,ad propo-
ſitū non accedit,ut oſtēſum eſt.ſ̄.Ad quartū, cū dr̄ in oībus,
14 quæ conſtant pluribus &c.fateor. Cum aūt † aſſumatur,ſed
prin eſt potētiſſima pars,&c. rñdeo verū eſt in productione,
quia ſine prin.nihil fundatur,ar.ff.de aqua plu.ar.l.ſi interdū.
& de le. 1.ſi fundū.§. qui fundū. in fi. ſed multa inchoatiua,
imperfecta relinquuntur,quo ad finē.ff.de au. & ar. le. l.& ſi
non ſint.§.quid ergo.Sed in rei productæ qualitatiua cogni-
tione,magis attenditur finis, q̄ prin. quia unū quodque tale
iudicatur ex fine.C. de iudi.l.rem non nouā. & ar.ff.de re.iur.
l.cū effectus. Sed in qōne propoſita quæritur de cognitione
actus producti.i.de captione,vtrū debeat licita vel illicita iu
dicari,vñ magis iudicari debet ex fine,q̄ ex prin. Leges in ar-
gumento ſpāliter adductæ nihil faciunt, qa loquunt̄ de actu
pfecto & ꝯſummato impunito,ex quo tñ ex poſtfacto oriun
tur,imo verius orti declarant̄ effectus, puta de illato vulne-
re,ex quo poſtea,& ſine nouo facto mors ſequit̄, in qōne aūt
noſtra loquimur de actu,loco licito inchoato,&poſtea licet
p continuationē actus & tpis, in alio loco illicito ꝯſumma-
to,in quo vr̄, ꝙ mutata conditio ante finē facti, rē ſubducat
a uirtute principij.ff.de ver.ob l.inter ſtipulantē.§. ſacrā ſol.
ma l.ſi mulier diuerterit,& rerum amo.l.fi. & ſic ad propoſi
tū nō accedunt. Ad quintū, cū dr̄, in diſcretiuo iudicio &c.
rñdeo, ꝙ ſi dicta propoſitio de uero principio intelligat̄,non
facit ad propoſitū qa ire ad capiendū, nō eſt uerū principiū
captionis,ſed eſt actus quidā præambulans, & ſequentis ne-
ceſſario præparatorius,qđ ſic oſtēditur.Principiū rei, eſt pars
rei.ff.de ori.iur l.1.Si pars rei nihil dicit extra rē eſſe,arg.ff de
excep rei iudi l.ſi quis cū totum.in prin.& de re.iur. l.in toto,
15 & pars ꝯtinet.actus † aūt præparatorius alicuius, neceſſario
aliud dicit, extra id,cuius eſt pręparatoriū,ſicut parare librū
ad cantandū,uel ire ad cantandū, aliud eſt,q̄ cātare,& actio
ad exhibendū,præparatoria rei uen.aliud eſt,q̄ rei uēdicatio
& q̄rela inoffi.teſta.præparatoria petitionis hæreditatis, eſt
aliud a petitione hæreditatis, & in inte. reſti. aliud a reſciſo-
ria.Et de eis tanq̄ de diuerſis iudicatur, per ea, quæ no.ff.de
inoffi.teſt.l.qui inofficioſo.&.C de temp.in inte.reſtit.pe.l.ſu
peruacuū,& ideo leges,q̄ de prin.alicuius rei loquuntur, ad
qōnem non accedunt, leges vero ſingulares in argumento
adductæ,non ꝯcludunt,qa verū eſt,ſi de perſonis delinquen
tiū agatur principalē ſeu auctorē delicti teneri de oībus,quę
ſequuntur,ut l.qm̄ multa,tñ propter ꝯſiderationē talis prin
cipij,alij qui delictū perpetrauerunt,nō ſunt excuſati, ut no.
d.l.qm̄ multa.& ſic eſt finis ſub tali prin. in odiū malefacto-
ris ꝯtentiue,ſicut quidā effectus in cauſis, & concluſiones in
principijs, nō aūt ſub principio defenſiue, ut p p principium
defendatur,ſi eſt alias talis finis illicitus, ſiue principiū ſit illi
citū,vt ff.ad Turpil.l.1.§.pe C.de accuſ.l.non ideo minus, cū
16 ſi.ſiue licitum.ar.ff.de vi & vi ar.l.cū fundus.Ad l.1.ff.de†pę-
nis poteſt reſpōderi, ꝙ loquitur in priuatis delictis, & nos de
publico loquimur,in quo contrariū ſtatutum eſt.ff.ſi ex no-
xa.cauſa agatur.l.pe.& ibi no.Vel pōt reſponderi ad ipſam.l.
1.& ad l.iniuriarum ęſtimatio.de iniut. ꝙ aliud eſt quærere,
an aliquid ſit licitum uel delictum, ſicut in qōne noſtra quæ
ritur,& tunc ſæpe finis attenditur.ff.ad l. Cor. de fal. l.impu-
berem.§.1 ad l.Cor.de ſicca.l.eiuſdem.§.ſed & ſenatus, aliud
eſt quęrere,qualiter delictum conſummatū debeat puniri,
quia tunc tempus commiſſi criminis attenditur, nō autem
quid ex poſtfacto cōtingit, ut dictis.ll.& habetur expreſſe de
re.iur.l.omnis hæreditas.§.nunq̄ & ibi no.iſta ſol.Ad l.Pom.
in negotijs.ff.de neg.geſt.poſt reſponderi, ꝙ ibi facta eſt mu-
tatio ſolum in perſonam illius,cuius negotia gerebantur.Se
cus,ſi fieret in gerente,quia tunc vnuſquiſq; actus per ſe cō-
ſideraretur.ff.de admi.tut.l.tutor,qui tutelam,& de tutel. &
ra. diſtra.l.ſi filius.2 & pro ſocio.l.ſi id quod §. ſi filius. Si ergo
unius tantum mutatio,vt adminiſtrator. plur. tempus facit
per ſe conſiderari, ergo multo fortius mutatio utriuſq;. Sed
hic facta eſt mutatio in utroque, inter inchoatam perſecu-
tionem,& finem ſcilicet captionem. ergo de utroque per ſe
iudicatur. mutationem autem factam eſſe conſtat, quia fu-
giens,terminos territorij prohibiti,exiuit, & ex conſequen-
ti perſequens facultatem capiendi amiſit, arg ff.de adul.l.ſi
adulterium cum inceſtu.§.idem Pollioni.C.ad l. Cor.de fal-
ſis.l.ſi falſos.de crimine ſtel.l.1. ff.de re mil. l.milites prohibē
tur,penult.rñ.& l.milites agrum. §. is autem. Ad ſextum re-
ſpondetur, ꝙ in.ll.illis agitur de pœna euitanda, hic autem
de pręmio conſequendo, quæ non ſunt paria ff.de condi. &
demō.l.Titio.§.1.præterea omnes illæ.ll de officiali loquun
tur excepta.l.ſi adulterium cum inceſtu. quæ loquitur in ca
ſibus ſpecialibus,ſcilicet in muliere, minore. &c. ut in text.
patet.Ad ſeptimum & ultimum,reſpōdetur, quod in §.ſcio
pro tanto ſpectatur initium.ſ.aditionis tpis,quia ex ipſo cau
ſatur

Source : BIU Cujas

sat & in eo effectualiter continet illud ius, qđ postea fuit ex actione deductū, hic aūt actus captionis, nec ius capiēdi cau satur ex itinere ad capiendū, nec continet sub eo, licet ad ip sam sine ipso preambulo ꝓueniri nō posset, vt ostensum est plene. S. in solutione quinti argumenti. ꝑterea ibi finis. i. exactio celebrata tpe maioris ætatis, sic pēdet a prin. ꝙ nō pōt ꝑ se sua ꝓpria lege censeri. sed aditione sublata ipsum quoq; tolli necesse est, ut in reg. iur. cū principa. in qōne aūt nra finis illicitus, a licito principio taliter nō depēdet. Ad l. capite §. qd ergo. rñdeo ꝙ ibi fugientē reducit ad locū adulterij cōmissi, qa fugit ad locū, in quo si a toto principio eū deprehēdisset, capere potuisset, vt eadē. l. §. sed si nō ī domo. vñ locus per fugā immutat, loci qualitate, & iure, eisdē manentibus. Sed in qōne nostra mutatus est locus, & qualitas siue ius loci, qa in scđo loco, & in territorio Veronēsi, si a prin. eū inue nisset, eū capere nō licuisset. Et iō lex illa nō vī multū ad ꝓ-
17 positū facere. Ad l. †ꝙ ait. sīliter rñdetur, qđ nō est ꝑ l. determinatus locus, in quo occidi possit filia adultera, sed determinatus locus, in quo si deprehendat in rebus venereis, pōt occidi vbiq;, dūmō sine interuallo, vt eo. ti. l. patri. & l. ꝙ ait. Ad allegationē secūdæ partis, sic breuitet rñdetur, & primo ad primū, cū dī, ꝙ est casus statuti, ꝙ nō est verū; qa statutū loquitur de eo, q ex proposito a toto principio vadit in territoriū alienum ad capiēdum, nō de eo, qui licite inchoat in suo, & ꝑ factū aduersarij trahit in alienū, ar. ff. de excu. tut. l. si cum ipse, & C. de adul. l. fi. Et ex quo licite inchoauit, non impedit perficere ex superueniēti ꝓhibito. ff. de publ. iu. is q
18 reus. ver. inchoatus plane. &c. Et si ꝺicatur† in cōmistione liciti & illiciti magis attendit, qđ nocet. rñdetur ꝙ ar. loquitur de pluribus cōmistis, quorū vnunquodq; esset possibile ꝑ se cōsiderare, in quibus si fiat cōmistio seruatur dist inctio, quæ ꝙsueuit fieri in cōmistione vtilis & inutilis. Quæstio uero nostra querit de eodē actu in uno loco inchoato, & ꝑ continua
19 tionē alibi cōsummato. Et inter hęc est differentia, qa† multa licite consummant, q̄ non licite inchoant. ff. ꝓ socio. l. hæres socij. de hære. tut. l. 1. & de bo. lib. l. qui cū maior in prin. & 2. rñ. & in talibus scribitur in iure nihil referre, quo tpe consummentur, sed quo tpe inchoantur. ff. de neg. gest. l. nam & Seruius. §. si viuo. quare ar. ad propositū non accedit. Ad fm, cū dī, sic se habet finis & effectus rei ad principiū &c. rñdeo verum est de loco & tpe in quē, vel qđ a toto principio actus iste confertur, destinatione animi facientis, ut ꝓbant. ll. in argumēto addūctę. Secus aūt, qñ ꝑter animi destinationē, qua si casualiter, sicut in qōne nra. hęc nēpe inter se paria nō sūt. ff. de iniur. l. eum, q nocentē. §. si iniuria. &. §. seq. & de publ. l. Cęsar. Nā ꝙtinuatio talis vī esse ex calore, q̄q̄ temerario licitę inchoatæ persecutionis, de quo scribitur in iure ꝙ in consultus calor nullam pēnā subire debet. ff. ad Turpil. l. 1. §. 1. & C. de aboli. l. 2. & de re. iur. qđ calore. Ad tertiū patet so. quia ar. illud fundatur, ꝙ ex effectu secuto ꝓsumitur animus ꝓcessisse. hoc. n. ar. veritatē non habet, qñ in ꝯriū trahunt ꝓbabiles coniecturæ. C. ad l. Cor. de sicca. l. 1. hic aūt est in ꝯrium ꝓbabilis coniectura, q̄ resultat ex prin. licito, vt dictū est. Ad quartū, cum dī, ꝙ ibi finis distinguitur a principio, mutatione loci, vel tpis &c. rñdeo verū est de co fine, ꝓꝓ quē nō est principiū principaliter cogitatum, uel est talis finis, q in initio Præconceptus, ipsum principium iniuriosum reddit, vt apparet de immistione vini & aquæ. vel qñ extrinsecum superueniens tale est qđ ꝑcedentes vires euacuat, & uideri facit retro principiū illicitū extitisse, vī detegit principij uitiū, qđ latebat, ut apparet ex discursu legū in argō adductarum,
20 quarū nulla ad qōnem accedit. Ad quintū, †ꝙ super præoccupatione fundatur, sic rñdetur, prꝙoccupatio vnius impedit noui iuris acquisitionē alteri faciendā, ut patet in l. in laqueum. & in l. naturalē, & in iuribus pluribus, qa quandā ꝑlationē inducit, ut patet in. ll. in argō adductis, sed ubi unus ius iam q̄sitū exequitur, alter aūt vult nouū ius quærere, vel
21 exequentē impedire, tūc loci mutatio, †ex quo qualisqualis ꝑoccupatio inducitur, primū in iuris quæsiti executione, nō impedit. ar. ff. ad muni. l. incola. de iu. om. iudi. l. cū quædā, & de iud. l. si qs postea. Sed sic erat in ꝓposito, qa cuilibet de populo queśita erat manus iniectio in bannitū, habitantē in loco prohibito. ius itaq; istud nō tollitur per aliqualē præoccupationē alterius, primo ius suum sꝑ exequēte, sicut dicimus
22 in seruo†vendito, ne aliquo certo loco moretur, seruata manus iniectione, si ꝯ fiat. Nā ad quēcunq; transeat, & quicūq; occupet, non tollitur ius primo queśitum. ff. de ser. expor. l. titius. &. C. de ser. expor. l. 1. cum ibi notatis. Ad sextum cum dī quotiens cōceditur aliquid limitatum, ꝙcedo ꝙ facit aliud a concesso, sed facit iuxta concessum, cuius vī cum cōcesso æqua conditio, ut. ff. iudi. sol. l. iam tñ. §. quid tñ. & de furtis. l.
23 inficiando. in prin. Et ideo†dicunt Canonistę, ꝙ cui cōcedit eligere, concessum est & postulare, quia licet sit aliud, est tñ iuxta concessum, extra de elec. in causis, & de renun. c. post trāslationem. Ad septimum & vltimum cum dicitur, ꝙ pares sunt excessus in modo, & loco &c. respondeo verum est
24 ubi talis excessus in loco & tēpore sit rationabilis, sicut hic. consonum enim est, vt qui excedit suos terminos, sicut bannitus veniens ad locum prohibitum, a non suis terminis excedatur: ar. C. de edict. di. Adri. tol. l. fi. & ibi nota. His disputādo adductis, determinauit capientem incidisse in pœnam, per argumenta ad hoc adducta, & ulterius sic declarauit, per mutationem interuenientem aliquo fugientē, circa ipsum fugiētem, in ipsius commodum, iuris dispositio variatur. ff. de fur. l. si quis in seruitute. in tantum ꝙ perpetrato facinore non potest noua qualitas superaddi: ergo nec alicuius rei
25 substantia prioris actus comitatiua†nouiter induci, cum facilius inducta qualitas adijciatur, q̄ de nouo aliquid inducatur, ut probatur ex coniunctione duarum legum. de leg. 1. si mihi & tibi. §. fi. pe. respōso. & l. legata inutiliter. 2. respō so. & no. in glo. eo. ti. l. talis scriptura. Secundo sic, quando aliqd sine pęna inchoatur, si ad statum sui natura punibilem deducatur, punitur inchoans, si persistat, si sine facti difficultate, & iuris pęna desistere potuit, sed sic fuit in proposito, ergo &c. vt hoc legitur. ff. de bo. libe. l. qui cum maior. versi. certe si abolitione &c. Tertio videtur casus expressus. ff. de ædil. edic. l. quid sit fugitiuus. §. idē Celius. cum enim a prin. eiusdem. l. vsq; ad. §. idem ait. tractauit de eo qui fugam consummauit. ibi incipit tractare de eo, qui est in actu fugiendi, & dicit, ꝙ si non potest dominū insequentem euadere, nō est fugitiuus. in d. §. idem Celius. dicit quomodo potest seruus in ipso actu fugiendi existens, dominū persequentem euadere. & dicit ꝙ est propter facti impossibilitatem vel loci difficultatem, ut quia ad inimicos domini se contulit, vel propter ius loci, dicit glo. vt Ferrariæ, & sic erat proprie in quæstione nostra, quia in territorio Veronensi. Et hanc opinionem bene confirmat præal. l. ff. ad macedo. l. si filius. §. fi. Ad contraria superius, est responsum. Old. & hanc quæstionem sine aliqua detruncatione ideo posui, qa videt mihi subtilis & vtilis, argumentabilis ad multa. & bene declarans de initio, & fine. de quo etiam satis no. in principio brocardorū Azonis. Contra hanc determinationem facit, quod not. per Guid. in simili quæstione, versic. statutum est Regij, de ista quæstione dixi. C. de accu. l. qui de crimine, et in nouella de re. iud. c. in obscuris. lib. 6. Et ex prædictis videtur posse decidi alia quæstio antiqua, quę talis est.

S V M M A R I V M.

1 *Offendens si sit in uno districtu, & offensus in alio, in quo loco sit puniendus offendens.*

2 *Vulneratus die Iouis, etiam si moriatur die Dominica, reputatur tamen mortuus die Iouis.*

3 *Insultans aliquem in territorio Pergami, & perse quens eum occidit Mediolani, vtrobi sit puniendus.*

Quęst. LXXIX.

1 Aliquis †existēs in territorio Pergami, quendam eius inimicū existentē in districtu Mediolani sagittauit cum arcu, vel balista. Quæritur, quo loco debeat puniri, vtrum Pergami, attento principio: an Mediolani attento fine. Ad vtranq; partē possunt adduci argumenta superioris proximę qōnis. Doctores tñ tenent, ꝙ vtrobiq; possit cō ueniri, per l. ff. de exc. tu. l. iurisperitos. §. cum oriundus, et in gl. ibi posita, et quia idem est iudicium de tpe et loco. ut. ff. si
2 cer. pe. l. vinum. sed si†die Iouis vulnerasti seruū, deinde mortuus est die Dominica, reputarur mortuus die vulneris. ff. ad l. Aqui. l. ait lex. de dam. infec. l. damni. §. Sabini. ergo idem in proposito. Sed certe. ll. prædictæ arguunt, ꝙ cōueniri debeat Pergami, vbi inchoatus, est actus vulneris. Sed ꝙ Mediolani, vbi actus fuit perfectus, bene facit. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. Item sciendum. vbi de hoc vī sentire Ray. vt ibi dixi. de hoc not. per Cy. C. vbi de pos. agi oportet. l. vnica. et ibi dixi, vbi de criminibus agi oportet. authen. qua in prouincia. et de accusa. l. qui de crimine. Et communiter tenetur, vt dixi, quod vtrobiq; possit conueniri, vt maleficium facilius puniatur. ff. ad l. Aqui. l. ita vulneratus, de ista quęstione et alijs similibus vide Io. An. in nouella, de reg. iur. e. in obscuris. lib. 6. et ego posui. ff. de re. iur. d. c. in obscuris. Potest etiam ex prædictis
3 terminari quæstio, si quis insultauit aliquem † in territorio Pergami, et eum insequendo occidit in territorio Mediolani, posset enim dici, ꝙ vtrobiq; posset puniri, vt dictum est proxima quęstione. tamen Cyn. et doct. tenent ꝙ iudex Mediolani in cuius territorio persecutum et perpetratum est homicidium. Ita tenet Cy. in d. l. qui de crimine. C. de accu. versic. quarto quæritur. vbi etiam de hoc dixi. et dicta authē. qua in prouincia. Non reputarem tamen male dictum, ꝙ vterque iudex punire posset, ut prædixi.

S V M M A R I V M.

1 *Banniti ob maleficium, an reputentur vagabundi.*

2 *Exilium, quòd dicatur lata fuga.*

Quæst.

Source : BIU Cujas

Quæst. LXXX.

1 Item †quæro, an banniti de maleficio reputentur uagabundi, vt sic vbiq; possint cõueniri, sicut vagabũdi.no.& dixi.C. ubi de crim.agi opor.l. 1. Et ũr ꝙ sic,quia facti sunt apolides.i.sine ciuitate & domicilio,vt ff.de le.3.l.1. §.2.quib.& de pę.l quidam. Alij distinguunt, aut est bannitus tali banno, quod assimiletur deportato, & tunc intelligatur vagabundus, alias non, qñ assimiletur deportato, vel non,satis dixi s̃.in qõne,quid de bannitis nostri tp̃is. Cõiter doc. tenent quod ex solo banno non reputentur vagabũdi, vt alias sint vagabundi,cũ domiciliũ hre possint in alijs ciuitatib. vnde banniti non sunt, hñdo ibi maiorem partẽ fortunarũ,& alia q̃ ꝓstituunt domiciliũ, vt C.de incol. l ciues.
2 li.10.tales† n.banniti,proprie exules sunt, exilio, qđ dr̃ lata fuga,ꝙ esse pñt oĩb.locis,nisi in illo,in quo sunt banniti,vt ff.de interdic.& rele l.exiliũ Et pro hoc facit quæst.dixi s̃.an bannitus possit de alio maleficio accusari, & banniri.

SVMMARIVM.

1 *Delinquens sæpius punitur,cum minor pœna imposita est, & maior potuit imponi.*
2 *Obligatio quoties oritur ex noua lege,non tollitur nata per veterem.*
3 *Bonorum annotatio, non impedit principale iudicium.*
4 *Excõicatio excludit a cõione fidelium,& bannum a communione ciuium.*
5 *De delicto eiusdem hominis non est sæpius quærendum.*
6 *Iudicia duo, vbi prodita sunt ad vindictam, vnum per aliud tollitur.*

Quæst. LXXXI.

1 Quæro †etiam pulchram q.disputatam per Ia.de Bel. Florentinus commisit homicidium in ciuit. Bononiæ, & ibidem de crimine accusatus, ex contumacia ſm formam statuti Bononiæ fuit bannitus ad pœnam capitis imponendam,si venerit in fortiam Potestatis, & deinde accusatur de eodem delicto Florentiæ. Quæritur utrũ possit,stante prædicto bãno? Et vr̃ ꝙ sic,cum, Florentiæ habeat domicilium,per prædictam l.1.C vbi de cri.agi opor.& ff.de custo.reo.l. non est dubium. Item,ꝙ de delicto sæpius quis punitur,cum minor pœna imposita est, & maior potuit imponi.ff.de act.& obl.l.cum ex vno.& l.qui seruum. & l.quotiens.§.1.cum si.Sed maior est pœna. l. Corn.de sicca.quæ sibi põt imponi Florentiæ, q̃ sit bannum. ergo &c. Itẽ quotiens
2 ex noua lege oritur obl̃o, nõ tollitur nata per veterẽ,nisi expresse caueatur. ff.de act.& obli.l.quotiens. & de li.ho exhi. l.3.in prin. & C,de sepu.vio.l.qui sepulchra. Cum ergo bannum sit introductum. l. noua. 1. statuto ciuitatis Bononiæ, non tollitur vetus pœna de iure imponẽda Florentiæ. Item, ita demum datur exceptio rei iudicatæ, si sñia diffinitiua sẽcuta est,& non aliter ff.nau.cau sta.l.licet.§.fi.& de accu.l.si cui.§ hisdem.cum si.Sed bannum nõ est sñia diffinitiua,ꝙ fertur lite non contest. ex contumacia, & in absentẽ, quod fieri non posset,si esset diffinitiua,vt ff de pę.l.absentem. ergo &c Item bannum magis datur ex contumacia,quam ex delicto,vel quia constet delictum commisisse. non ergo ꝓp hoc impediri debet principale iudicium super delicto, arg. ff.si qs iu.di.non obtem.l.1.in auth.de exhib.reis.§.si vero &
3 de liti.§.oẽm vero. Item†annotatio bonorum,quæ est fortior,quã bannum cũ habeat executionem, quo ad bona,nõ impedit principale iudicium.ff.de cust.reo.l.diuus. versi.& sic diuus,& de requi.reis.l.1. Ergo nec bannum . Item verisimile est,ꝙ iste bannitus nunq̃ veniat Bononiã, propter metum mortis,& sic delictum impunitum remanebit . Ne ergo remaneat impunitũ, poterat accusari Florentiæ. Itẽ ban
4 num & excõicatio paria vñr,quia†excõicatio excludit a cõmunione fidelium, & bannum a cõione ciuium. Et vtrũq; procedit ex contumacia, sed excõicatio non impedit principale iudicium,ut ext.de iud.c.1. & c.at si clerici. & c.cũ nõ ab hoĩe ergo nec bannum. Item iniquũ est,ꝙ sñia prosit cõdemnato,non secuta exęcutione,vel solutione ff.de excep. rei iu.l.euidenter.cum concor.ergo illud bannum nõ sequuta executione,bannito prodesse nõ debet.& ad hoc.ff.de interdi.& relega l.relegatorum.§.fi.& de nego.ge. l.siue hereditaria. In ꝓrium vr̃,ꝙ de delicto eiusdem hominis sępius q̃
5 ri†non debet d.l.licet § fi.ff.nau.ca sta.& pro hoc.ff.de accu. l.senatus . Item si bannitus hoc casu vr̃ æquiparari deportato,vt no.insti.q mo. ius pa.po.sol.§.relegati.Sed pœna.l.Cor. de sicca. in honestioribus est deportatio, vt. ff.de sicca. l.3.§. l. Cor. ergo per bannum est statuta pœna debita, & sic amplius non poterit accusari. Item lata sñia in absentem.in casibus in quibus põt de iure procedi contra absentem . i. vbi est pœna relegationis vel minor,non põt amplius accusari, vt.ff.de pœnis.l.absentem. §. 1. Ergo cum bannitus ęquiparetur. deportato, vt.d. §.relegati. non poterit postea accusari.
6 Item† quotiens duo iudicia prodita sunt ad vindictam,vnũ per aliud tollitur.ff.de iniur.l.qđ senatus. & l.p̃tor.§.1. Cũ ergo bannum, & pœna.l. Cor.sint ad vindictã, unũ tollitur per aliud. Item cum vnus iudex alium p̃uenit per solam citationem alius non cognoscit. ff.de iudi. l.si quis postea. & l.ubi cęptum . ergo iudex Florentinus tanq̃ p̃uentus , cognoscere non põt. Soluendo tenuit eum posse accusari Florentię bando prædicto nõ obstante per iura pro hac parte adducta . Ad p̃ria rñdet,ad primum & ſm, ꝙ verum est secuta diffinitiua absolutoria,vel condemnatoria,sed bannum non est diffinitiua, vt probatum est . Et quia bannum non est datum,quia de delicto constet,sed pp contumaciam.vt dictum est. Non obstat,ꝙ bannitus deportato ęquiparetur,quia hoc locũ hre posset in ciue bannito , non in forensi , cui bannum modica est pœna.Vel põt dici, quod bannitus non est similis deportato,vt satis dixi. s̃.in qõne,quid de bannitis nostri tẽporis . Ad alia etiam arg.respõdet , quę omitto causa breuitatis.sed ad ipsam quæstionem recurratur.Et ad prædicta faciũt quę no. s̃.prima parte versic.supposito ꝙ statutum valeat contra ius commune.& C.ubi de cri.agi opor.l. 1.

SVMMARIVM.

1 *Crimen legis Cornel. de siccar.publicum est.*
2 *Mandatum,morte extinguitur.*
3 *Filia si repetat dotem patre consentiente, si ante lit.cont.mutetur filiæ conditio, pater repellitur ab agendo.*
4 *Accusatore vel accusato mortuo,perit accusatio,& aboletur nomen rei.*
5 *Accusationes,quæ nomine serui competere cæperunt,durant,etiam si seruus mortuus sit vel manumissus.*
6 *Filia emancipata consequitur efficax ius agendi,eoq; patrem repellit.*

Quæst. LXXXII.

1 Talis †etiam qõ fuit disputata per D. Lambertinum rãponum.duo sunt capitula Bononię statuti. Primũ quod quærimonię bannitorum nõ audiantur, & damna eis illata non emendentur.Secundum est,ꝙ nemo de aliena iniuria possit accusare,nisi de voluntate offensi. Ex predictis insurgit qõ talis.Quidam fuit vulneratus, ita qđ quilibet de tali vulnere poterat accusare , quia puniendus erat. l. Cornel. de siccar.quod est publicum crimen.ego de voluntate offensi accuso malefactorem ante litem contestatam, siue ante nomen receptum inter reos,ille, de cuius consensu accusaueram,bannitus fuit de homicidio. Insisto,qđ in accusatione per me data procedatur.Pars aduersa dicit non esse procedendum,obstante banno prædicto.quęritur quid iuris. Et qđ super accusatione non sit procedendum,sic arguitur. Certũ est quod mandatum contrahitur per verbum,mando,& verbum,uolo Hoc dico,quia in statuto dr̃,nisi de voluntate offensi.qđ iussu.l.1.& man.l.1.Item constat,quod eo tempore, quo bannitus fuit de homicidio,& ille,cuius voluntate accusaueram , erat res integra, quia non erat lis contestata , siue nomen receptum inter reos.ff.de adulter.l. 2.§.si extraneus. eod.tit.l.si maritus.§.prescriptiones rem rat.habe.l amplius.
2 & in auth.de litig.§.omnem.sed† mandatum morte finitur. ff. de iurisdic. omnium iudi. l. & quia. insti. man. §.recte.sed bannitus æquiparatur deportato.vt not.insti. qui mo. ius pa. po.sol.§.relegati. & deportati mortui reputantur.ff.de bonorum possess.l. edicto.§.rei capitalis.& de pœnis.l. 2. Ergo re integra, superueniente tali morte , mandatoris voluntas, quã habui ab illo de accusando, est extincta.Secundo, sic, si promittis mihi sub conditione animo nouandi . quod debitor meus pure debet,& pendente conditione fueris deportatus, nouatio non procedit.Ratio est , quia cum extitit conditio, non est persona,quæ obligetur & hęc ratio bene facit ad propositum,& prędicta probantur.ff.de nouat. l. quotiens.& de fideiussor.l. si debitori . Tertio sic.Si hæres satisdedit de legato, aduenientę conditione , deinde capiatur ab hostibus, & existente conditione sit apud hostes,fideiussores, non tenentur, quia principalis non est in eo statu , quod verba stipulationis ad eum dirigi possint.ff.vt le nom. ca.l.postquam.Et sic patet,quod status mutatio consideranda est. Item post minimam capitis diminutionem non potest conuenire nec conueniri.ff.de capit.di.l. 2. & l.tutelas . Nec mirum,si a talibus ciuilibus actibus repellatur bannitus de homicidio,non eñ capit hęreditatem vel legatum de iure ciuili,de testamento mili.l.neque.& de his.quę pro non scriptis.l.3 nec banniti capiunt etiam ex prætoris beneficio,de bo. pos.edicto prætoris in prin.Item vr̃ casus.i.quod bannitus, seu condemnatus de homicidio,accusationem non instituit.ff.de public.iudi.l.is
3 qui reus.Itẽ pro hoc,quia†si filia patre consentiente repetat dotem,si ante,litem contestatã mutetur conditio filię,vt ꝙ emancipetur, & sic patit̃ minimã capitis dimi.pater repellitur ab agẽdo.ff.so.ma.l. si cũ dotem. §.eo aũt tempore.Multo fortius hic accusator repellẽdus est superueniente maxima.capitis dim. Itẽ certũ est, ꝙ accusatione ĩstituta mortuo
4 †accusatore vel accusato,perit accusatio,& rei nomen aboletur. ff.de publi.iudi. l.publica. de accusationib. l.ex iudiciorum.& C.si reus vel accu.mor. fuerit.per totũ . Et pro hoc et vr̃ expressum.ff.de publi.iudi. l. qui publico . In contrariũ vr̃

Source : BIU Cujas

super accusatione debere procedi. Primo, quia accedente, consensu vulnerati, ius accusandi cepit accusatori competere. possibilitas. n. accusandi, quæ ei competebat de iure cõi, suum esse recepit, accedente consensu vulnerati, sic ꝙ ex cõsensu interpositio, remoto obstaculo, ꝙ ius cõe impediebat, cæpit ille esse legitimus accusator. Et iõ tale ius accusandi sine facto suo ei auferri non potuit. ff. de re iu. l. qđ nr̃m. quia factum superueniens in personam alterius, ei nocere nõ dẽt de hære. instit. l. sed & si in cõditione. §. solemus. Nam q̃ semel sunt vtiliter constituta, satis durant. licet casus superueniat. a quo incipere nõ possent. ff. de re. iu. l. in ambiguis. §. 1. Item
5 vr̃ expressum, ꝙ accusationes, quę nomine serui cęperunt competere, durant ẽt si seruus, mortuus sit, vel manumissus. ff. de act. & obl. l. q̃cunq;. & idẽ est in actione serui corrupti. ff. de seruo corrupto. l. doli. §. fi. Item dãnatus de publico iudicio nõ accusat, nisi suã iniuriam prosequatur. Sequit̃ ergo qđ dãnatus accusat, suã iniuriam prosequẽdo. Item certę sunt excep. quæ impediunt processum. ff. ad exhib. l. 3. § de quibus dã. de cond. inde. l. eleganter. §. si quis post. de quib. non est exceptio banni. ergo ea non impediet processum in accusatione. Itẽ vr̃ casus pro hac parte. d. l. is, qui reus. in fi. ff. de publ. iudi. vbi exp̃sse dr̃, qđ ĩchoatas accusationes ẽt post dãnationẽ põt implere. ẽt si super accusatione lis non fuerit ꝓtestata. C. q̃ accu. nõ pos. l. negãda in fi. soluendo tenuit hãc partẽ, maxime per. d. l. is, qui reus. in fi. ff. de publi. iud. Non ob. ꝺria, q̃ vñr fundari, quod bannitus æquiparetur deportato, quia hoc nõ est ita gñaliter verũ. Nã deportatus moratur in insula sibi assignata, bãnitus vbicunq; ex̃ locũ, in quo bãnitus est, & in aliis ẽt multis differt a deportato, vt plene dixi. s̃. in qõne, qd
6 de bãnitis nr̃i tpis. Nõ ob. qđ †dictũ est de patre ꝓsentiẽte, filia agere de dote, ꝙ repellatur a filia emãcipata, quia pro tanto repellitur quia filia, post emancipationem, consequitur efficax ius agendi. Ad alia ꝺria satis patet responsio Lambertini & de hoc dixi. C. qui accu. non. pos. super rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Potestas electus in ciuitate ab una parte ciuium, an possit contra partem expullam procedere, & eam ex contumacia bannire. Et an talis potestas, videatur legitime electus. & nu. 3.*
2 *Omnis vocatus ad iudicem, in dubio venire debet.*
4 *In negotiorum ciuilium administratione decernenda, saltem duæ partes ciuium adesse debent.*

Quæst. LXXXIII.

1 In †Italia sępe occurrit qõ talis. Vna pars expulit aliam de ciuitate, pars intrinseca eligit ptãtem in ciuitate. Iste Potestas nult ꝓcedere ꝺ expulsos, & ex contumacia bãnire, quer̃ an possit? Et primo vr̃, ꝙ sic. Primo, qa oĩs vocatus ad
2 †iudicẽ, in dubio venite tenet. ff. si qs in ius vo. non ierit. l. ex quacunq;. & si nõ ueniat, contumax est & puniri potest. ff. si quis iu. di. non obtemp. l. 1. Item, quia absens ex contumacia puniri põt pęna pecuniaria. ff. de pęnis. l. absentẽ. ibi, qd ergo: &c. & §. ępius. Nec possunt dici dolo carere, q mgr̃atui nõ obtẽperauerint. ff. de re. iu. l. non potest dolo. In ꝺrium vr̃, qa metu iusto absunt expulsi. & si condẽnati essent, restituerent. ff. exq. cau. maio. l. 1. 2. & 3. Ergo multo magis re integra cessare debet condẽnatio. qa quidã actus, &c. vt. ff. de re. iur. l. inuitus. §. cui damus. Item qa iste Ptãs non vr̃ esse Potestas expulsorũ, cum non sit electus per eos, nec sint sibi subditi, ergo non põt ꝺ eos ꝓcedere. C. de sum. tri. l. 1. & est eorum incompetens iudex, ergo eius sñia non tenet contra eos. C. si a
3 non cõpe. iudi. per totum † Itẽ iste potestas non vr̃ legitime electus, cũ eligi debuerit per vniuersos nobiles, & possessores ciuitatis. ĩ auth. de defen. ciui. §. ĩterim. sed huic electioni nõ ꝓsenserunt expulsi. ergo &c. isti. n. expulsi sunt quodammodo spoliati quasi possessione ciuitatis, vnde ante oĩa, sunt restituendi. vt. C. de dona. l. si maritus. & ad. l. Iul. de vi. l. si quis
4 a se fundum. Itẽ †in negotiis ciuitatis administrandis saltem duę partes interesse debent. ff. qđq; cuius vniuer. l. nulli. & l. plane, & quia intrinseci sunt violenti, & vitiosi possessores, q̃ possessio eis prodesse non debet, de acq. poss. l. Pom. in fin. Soluẽdo distĩguit, aut pars expulsa fuit expulsa suo dolo vel culpa, aut dolo vel culpa intrinsecorũ. Primo casu si ciuitati sint contumaces, potestas procedere possit contra eos, ſm formã iuris vel statutorum, & cõsuetudinũ ciuitatis, ar. rõnum. s̃. pro hac parte adductarum. Secũdo casu, qñ dolo, vel culpa partis intrinsecę sunt expulsi, tunc Potestas non possit contra eos secundum formam statutorum procedere, mulctando vel banniendo, vel alio modo. imo si expulsi lederentur per intrinsecos, præscriptione vel alio modo, restituer̃tur, cum iusto metu absint, vt probatum est s̃. Pro hac determinatione facit, licet non allegentur. ff. de capti. & postli. l. in bello. & l. si quis ingenuam. §. fi. vbi de hoc satis dixi.

SVMMARIVM.

1 *Bannum pronuntiatum contra minorem indefensum an teneat. distinguitur numero 3. & 10.*
2 *Sententia lata contra minorem, an valeat, si eius tutor medio tempore esse desinat.*
4 *Paria sunt, non habere tutorem, vel minus idoneum habere.*
5 *Minor si fuit in iudicio sine tutore vel curatore, num pendente iudicio potest tutor vel curator ratificare quæ gesta sunt, & in causa procedere.*
6 *Gesta in fauorem minoris, valent, etiam sine tutore vel curatore. Secus, si in damnum.*
7 *Processus gestus contra adultum non habentem curatorem, an valeat.*
8 *Gesta contra minorem sine tutore, vel curatore, an valeant in causis criminalibus.*
9 *Pupillus an possit accusare cum authoritate tutoris.*

Quæst. LXXXIIII.

1 Sed †quid, si minor inculpat̃, & ꝺ eum inquiratur de aliquo maleficio. citatus non comparet, & sic bãnitus fuit ex forma. l. municipalis vel consuetudinis. petitur ipsũ
a bannum nullum pronuntiari, tanq̃ prolatum ꝺ minorem[a] indefensum, quid erit? Et primo vr̃ ꝙ annullari nõ debeat, quia cũ minor fuerit contumax, vr̃ in dolo fuisse, per l. non vr̃ dolo carere. ff. de reg. iu. & ideo non restituit̃. vt ff. de mi. l. si ex cã. §. nunc videndum. Et quia in delictis non restituit̃. eo. ti. l. auxiliũ. §. in delictis. & C. si aduersus deli. l. 1. & qđ no. ext. de rest. spo. c. ex parte, cir. me. gl. ma. & qa iudex ꝓbabiliter ignorare potuit eũ minorẽ, cum nõ uenerit corã eo, ad hoc allegandũ, vt fi. de iudi. l. si qs ex aliena. & si qs in ius vocan. non ierit. l. ex quacunque cã. In ꝺrium facit. C. si aduersus rẽ iudi. l. cum & vos minores. vbi de hoc satis dixi. & qui legi. personam hũt standi in iudicio. l. 2. & ibi in glo. & clarius in tex. & gl. C de autho. præstan. l. clarum. vbi ẽt satis dixi. & ꝙ
2 hoc. ff. de min. l. minor ẽt si quasi†contumax. D. Hugolinus de la fontana circa hanc materiam procedendi ꝺ minores tam in ciuilib. q̃ criminalib. sic scripsit. aduerte qualiter ꝺ minores procedis, quia aut hẽt tut. vel cur. qui non interuenit, & tũc ex tali processu vel sñia minori nullum ꝓiudiciũ generatur, imo ipso iure seruatur illęsus, vt d. l. cum & vos minores. C. si aduersus rem iud. & de mi. l. in causa secunda. Sed si ponas a prin. litis fuisse tu. vel cu. postea destitit a iudicio, & minor pñs fuit & condẽnatus, non vr̃ valere sñia, qa si medio tpe desinat esse tutor, non valet, quod agit̃. C. qũo, & qñ iudex. l. si præses. pro hoc. C. de adul. l. q̃is. sed si ponas a prin. non adfuisse tut. vel cura. postea citatum adfuisse tpe sñiæ, adhuc non vr̃ ualere sñia. quia non fuit cũ persona legitima iudicium initiatum, vt C. qui legit. perso. habeat stãdi in iudicio. l. momentaneę. & qui dari tutores possunt. l. in vniuersis. Sed ipse in vtraque qõne tenet ꝺrium, qa his casib. non desiderat esse tut. vel cur. sicut desiderat in d. l. si præses. & ideo a ꝺrio sensu. d. legis si tutor. esse nõ desiderat. vr̃ valere processus. idem dicit, & si tutor tpe sñiæ citatus non fuit, qui ante fuerat, in causæ processu, & in confessionib. & alijs, & de cã cognitũ fuerat eo pñte & authorizãte, ar. l. q̃is indubitati. C. de adu. & ff. de bo. autho. iud. pos. l. si minores. Odof. etiam d. l. cũ & vos minores. tenet quod sufficit cũ tutore iudiciũ inchoatũ, licet in processu desera t cãm. & alle. ff. de mi. l. si sine. in fi. & d l. clarum. C. de autho. præstan. quæ
3 iudicio meo hoc non probant. Et ideo hoc mõ†credo distinstinguendũ, ſm Dy. qui de hoc no. vt dixi in l. ꝺ pupillũ. ff. de re iud. & plene de auth. tu. l. impuberes. quia aut interuenit defensor a prin. & in causæ processu. Et valet sñia. tñ datur restõ. Aut interuenit a pñ. sed in causæ processu non, & tunc idẽ Aut non interuenit a prin. sed in causæ processu, & tunc non tenet. qa iudiciũ non fuit ltĩæ inchoatũ, vt d. l. momentaneę C. qui legi. perso. & qui dari tutores pñt. l. in vniuersis. Dy. uel ſm Gui. de Suz. Aut lis est cont. auth. tu. vel cur. cum minore, aut cũ ipso tu. uel cur. aut cũ minore, sine tut. uel cura. auth. Primo casu si est in causa processum, ita ꝙ de cã liquet, citandus est minor, & tutor, uel curator, ad sñiam audiendam. & siue ueniant, siue non, tenet sñia lata, licet deſ restõ. Et idem per omnia, si cum solo tut. vel cur. fuit lis contest. Et ita intelligatur. d. l. cũ & uos minores. 2. rñ. C. si aduer. rem iud. & ff. de admi. tu. l. 1. §. sufficit. & l. 2. Si uero iudiciũ cœptum est cum minore sine tuto. uel curato. authoritate, non ualet sententia, ut d. l. cum & uos minores. 2. respon. & d. l. momentaneæ. & l. in uniuersiis. Et idem, si interuenit tu. uel curator non legitimus, puta quia non satisfedit uel nõ fecit inuẽtarium, ut C. in qui. cau. in inte. rest. non est nece. l.

si tu-

ADDITIO.

a ¶Contra minorem. Vide hic & no. an bannum pronunciatum *contra minorẽ* indefensum teneat. Et an minor patiatur sententiam distingue, *aut est* legitime defensus in processu causæ, & in sententia, & tunc patitur *sñiam*, vt l. inter minores. ff. de in integ. rest. Aut in processu causæ, & non *in sñia* & est idẽ. vt no. in l. cum & minores. C. si aduer. rem iud. Aut in altero, & tunc aut loquimur in diffinitiua & est sñia ipso iure nulla, vt ff. de re iud. l. actum. §. contra. Aut est talis interlocutoria quæ est reuocabilis & adfert modicum præiudicium vt primum decretum. & istam patitur minor indefensus. vt ff. qui. ex cau. in pos. eatur. l. apud Iulianum.

Source : BIU Cujas

si tutor.de tutore qui non satisf.l.2.& arbi.tute. l.fi.& hoc etiã innuit.d.l. cum & vos minores. 2.rñ.ibi.nam si iusta defensione.& ibi Cyn. fm Pe.tenet, ꝙ si defensor adfuit vsq; ad tempus sñtię ferendę,& tunc destitit,valet sñia. per.d.l.C.de adu. l.q̃uis . Si aũt diu ante sñiam destitit,non valet.Et quia paria
4 sunt† nõ habere,vel minus idoneum hære. ff.qđ cuiusq; vniuersi nom. l.1.in fi.Quidam tñ forte non male dñt, ꝙ p̃dictis, duobus casibus.s. cum lis est contestata cum minore, tutoris vel curatoris authoritate, vel cum ipsi tutores vel curatores in cauſę processu citantur,& non comparent ad defensionẽ minoris,qđ compellendi sunt iuris remediis ad esse defensioni minoris.ff.de admin. tuto.l.tutoris precipuum officium . C.de admin.tuto.l.fi.§.defensio.& insti.de satisf.tu.§.pen.Et si aliter procederetur ad sñiam proferendã, non teneret.quasi contra minorem indefensũ lata fuerit,vt.d.l.cum & vos mi-
5 nores.1.rñ. Sed si minor † fuit in iuditio sine tutore vel curatore,nunquid pendente iuditio, põt tutor vel curator ratificare,quæ gesta sunt,& in causa procedere? vñ, ꝙ non.quia in ipso negotio dẽt pñs author fieri.Insti.de au.tu.§.tut.& ff. co. l.obligari.§. tu.& qđ no.in filiosa.qui fuit in iudicio sine consensu patris, ꝙ non põt ratificari: vt no C.de bonis quæ lib. l.
6 fi.§.1.in gl.magna.In† ꝺrium vñ si gesta forẽt in fauorẽ minoris, quia valet ẽt sine tutore vel curatuore. C.de procu. l.nõ eo minus & ad hoc benefacit. ff. de rescin. vendi.l.si id,qđ.§. 1.de ac.empt. l.Iulianus. §.si quis a pupillo & dñ satis in ipso negotio author fieri , ex quo adhuc durat. argu. C. de pactis. l. petens.Et hanc tenet Vber.de bo.d. l. cum & vos minores. ut ibi dixi.& pro hoc.ff.de dona.l.si pupillus.Et ne,quod fauore minorum, &c.vt. C.de legi.l.qđ fauore,& qđ acta facta in causa cum minore,valeant mero iure licet restituatur. vñ ꝓbari.ff.de confes. l.certum.§.minotem. &de hoc no.d.l.clarũ
7 C.de autho. p̃stãn.hoc in minore habẽte tuto.vel cura. † Sed an idem in adulto non habente cura.vt ꝓcessus ꝺ eum habitus,non valeat? Et vñ dicendum ꝙ valeat.quia sibi commissa est defensio sua, vt.ff.ex qui.cau. maio. l.hoc aũt.§.fi.gl.in d.l. cum & vos minores.dicit ꝺrium, fm oẽs licet dicat hoc nulla. l.caueri. sed d Richar. dicebat hoc pluribus legib.caueri. Primo enim probatur. d.l.cũ & vos minores.quę indistincte loquitur.& est expressum.ff.de re iudi.l.acta. §.fi.& d.l.si præses.C.qũo & qñ iudex. & ꝙ inuiti adolescentes accipiũt curatorem ad litem.insti.de cu.§.inuiti. ex quo apparet, ꝙ non hñt personam legitimam standi in iudicio sine curatore ad litem.&ad d.l.hoc aũt.§.fi.q̃ vñ ei suam defensionem comit tere,dicendum est.ꝙ conceditur legitime,cum cur.authoritate,vt ibi no Si tñ,ꝓ eo feratur sñia,bene tenet.vt.d non eo,
8 minus.C.de procur.Sed ꝙ nullo† casu valeant acta in causis criminalibus,sine tuto.vel cura.vñ expressium.dict.l.clarum. C.de autho. præsta. Quia sanctius & melius est eos rñsa facere,&c ut ibi in tex.& gl. dñ.vñ Cy.dicit ꝙ cum ptãs Paduæ ꝓcessisset ꝺ minorem,& eum inuenisset culpabilẽ,ei curatorẽ ꝺstituit,cũ cuius authoritate ꝓcessit,& sñiam tulit de ꝺsilio peritorum.Idem tenet Azo in summa.d.ti.de auth. præstan. nisi in casu per eũ ibi no.Et idẽ puto in casibus aliis, in quib. minor hẽt pſonã legitimã sine cur.vel tut.auth.qđ no.extra de rest.spo.ex parte,& hanc opi.dicit idem. d.Hug.de la fontana increscere & inualescere in iudicio & in scolis, vt dñ de
9 opi.sabini.ff.de fundo instru.l.quæsitum.§.sed si fundus.† An
a pupillus[a] possit accusare cum authoritate tutoris. gl.quę est. C.qui accu.non poss.l.2.vñ. sentire ꝙ non, & de hoc ibi dixi. Prædicta sunt vera in minore, qui est sui iuris, sed sisit in potestate patris quid fiet, cum procederetur cum ipso, an erit necessarius consensus patris in iudicio,& sufficiat? de hoc vide,quod bene in Gand.qui accusa.possunt, vel non. & no.& dixi.C.de bonis quæ liberis.l. fi.§.1.in gl. magna. & ibi plene dixi.& in spec. de actore.ver.sed & filiussa & multis versi. sequentibus.Et tutius est fm oẽs, ꝙ patris ꝺsensus intetueniat. Vnde dicit Mar.de fano, ꝙ reus malitiosus in fi. causæ ponit, ꝙ ipse seu accusator habuit patrem legitimum.& si actor ꝺfitetur.dicit reus, prę̃sumitur viuere usq; ad centum annos, vt.l.vlt.C. de sacr. sanc. eccle.& sic dicit iudicium nõ valere. Vnde dicit, quod si actor vel accusator velit super morte patris testes producere quod potest, cum sit nouus articulus.ff. de iureiu.l.admonẽdi.& de interro.act.l.de ætate.§.ex causa
10 & extra de testi.cap.causam,quę. Sed si† iste filius legitimus, esset de regioue longinqua,ita ꝙ non posset habere testes super morte patris, dicit ꝙ sibi obiici non potest, cum etiam patre absente agere possit. ff.de iudi.l.si longius.& de procu. filiussa.Idem si pater esset bannitus.ff.solu.matri.l.si cum dotem.§.si pater. & l.insulam.Idem dicit etiam si pater esset p̃sens, & non cõpareret. ff. si cer.pe.l.filius. Dicit ẽt, ꝙ sufficit ꝙ probet patrem abesse, vel mortuum esse per famam, vt.ff. de acqui. hær. l.si quis mihi bona. §.plane.de quo plane dixi. C. de repudiis.authẽ.hodie Et eoipso ꝙ non est præsens præsumitur absens. & est probanda præsentia. vt. C.de contrahen. & cõm.stip.l.optimam. vbi probatur præsentia per instra,quia satis est, ꝙ non apparet,ar. C.de his qui, vt indig.l.si ideo . Dicit ẽt, ꝙ satis est, quod filius sit in quasi possessione sui iuris,& gerat,& gesserit se pro patrefami.arg.ff.quemad. test.ape.l.1.§.si dubitetur.C.de pa.po.l.1.& ad Mace.l.Zenodorus.Mar.de Fano. qualiter & qñ puniantur ex delictis minores,vide bene in Gandino,de pęnis,percussionibus, & insultu.ver.cum minor.& ff.de min.auxilium. §.in delictis. C. de pęnis.l.impunitas. & si aduersus delictum.l.1.

ADDITIO.

a ¶An pupillus. Adde hic quod pupillus non possit accusare tutorem suspectũ, sed bene potest adultus accusare curatorem, Bart. in l.1.& fi. §. fuit quæsitum. in ver.dat gl.aliud fi.ff.ad Treb.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus ab vna ciuitate, an intelligatur bannitus ab omnibus ciuitatibus regni.*

Quæst. LXXXV.

1 **Quid** † si aliquis subditus alicuius regni, uel dominij, est bãnitus in vna ciuitate regni,vel dominij, nũ intelligatur bannitus in omnibus alijs ciuitatibus, & locis subiectis regi vel domino ? gl.tenet ꝙ sic in vsib.feudorum. hic finitur lex, deinde consuetudines regni incipiunt. c.1.in gl.quæ incipit, nunquid vasallus. quod est bene notandum. Et idem potest dici in pluribus ciuitatibus simul confederatis,de quo dixi.ff.de capt.l.non dubito.

SVMMARIVM.

1 *Stat.duo concurrentia,an possint quẽ duplici pœna plectere, eaque diuersa.*

Quæst. LXXXVI.

1 **Sed** pone† Parmæ duo sunt statuta. Vno quorum cauet, ꝙ si quis vulnerauit aliquem cum cultello, banniat perpetuo,& bona eius degastentur. Altero, ꝙ si quis fecerit alicui sanguinem in platea, puniatur in lib. quadringentis. quidam in platea cõis cum cultello aliquem vulnerauit & sanguinem fecit. condemnatus est in lib. quadringentis, fm formam secundi statuti.quæritur an debeat banniri,& ei bona degestari fm formam primi statuti ? Guido tenet ꝙ sic, versiculo, sed pone quæstionem de facto, quidam fecit insultum.In ꝺrium vñr facere sises qõnes tactæ ſ. 2.par. ver.3. q.est. & versi.seq.sed non sunt ex toto sises,quia hic arguitur delictum ratione loci.Et vide ipsa secunda parte.ver.sed qd si statuto veteri.vbi eadem quæst.est.Sed hic eam repetij, ꝙ a est de materia bannitorum.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus an possit esse legatus, statuto stante, quod bannitus non possit habere officium.*

Quæst. LXXXVII.

1 **Sed** † quid si statuto caueatur, ꝙ bannitus non possit habere officium, nunquid poterit esse legatus seu ambasciator ? dic quod non , quia officium est. C. ex quib.cau. maio.l.1.& ita tenet Gui. ver.sed pone, ꝙ statutum dicit.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus ob maleficium, si velit opponere, se bannitum per falsos testes, an sit audiendus, statuto stante, quod bannito non reddatur ius.nu.6.*
2 *Reus in exceptionibus fit actor.*
3 *Permittuntur multa extra iudicium, quæ non permittuntur in iudicio.*
4 *Mulier ad accusandũ admittitur in crimine falsi, alioqui a iudicijs reiecta.*
5 *Liber & seruus, æquiparantur, quo ad defensionem.*

Quæstio. LXXXVIII.

1 **Do.** † Oldoinus de Nezabatib.disputauit hanc qõnẽ.quidam bannitus de maleficio vult opponere, se bannitum per falsos testes.opponitur ꝙ audiri non debet, quia ex forma statuti bannitis non redditur ius, & possunt impune offendi.Et ꝙ audiri non debeat, faciunt permissionis authoritas,prohibitionis generalitas,& personæ inhabilitas.de primo remittit ad alleg.per eum in quadam sua alia qõne, quę incipit, statutum est Paduæ. De secundo remitrit ad aliam suam qõnem,q̃ incipit, testatrix q̃dam. hoc adiecto, quia si bannitus põt corporaliter offendi, multo magis verbaliter ꝺ eum testificando.& cui qđ plus est licet,&c.ff.de reg.iur.l. cui ꝙ plus est. & ff.de adult.nec in ea. §. ius occidendi,nec a uerbis est in dubio recedendum.ff.de leg.3.l. non aliter.& q
2 & a q.l.prospexit.Item† quia in excep.reus est actor. ff.de exce.l. 1.& vñ controuersiam facere.ff.si pars hære.petatur.l.pmittendum.& de procur.l.non solum. §.si status. & cum qđ ꝓhibetur &c.ff.de sponsalib.l.oratio Itẽ iste non posset aliũ reconuenire.ext de exce.c.cũ inter R.in fi.Nec ẽt cõpensare ar.ff.rẽ ra.ha.l.quo.n in fi.& l. amplius. & de compensa. l. qcunque. Et quia iste bannitus frustra l. auxiliũ inuocat, &c. ff. de min,l. auxilium.ext.de vsur. qa frustra. De tertio apparet.s.de inhabilitate personæ ad opponendum prædicta, qa non est persona legitima,sed repulsa authoritate statuti . Et pro hoc C.qui legitimam personam.per totum.In ꝺrium faciunt, offensionis qualitas, criminis enormitas, & originis fauorabilitas. De primo, qa non est verisimile, ꝙ statutũ de

Source : BIU Cujas

hac offensionis qualitate sensserit, vnde ad offensionem q̄ sit in figura uitii extendi nō debet.ar.ff.de transl.l qui cū tutoribus.& iō eius mēs dēt attendi. C. de lib.p̄te.l.3.§.1 & 1.q.1. marcion.& ex̄ de ver.sig.ca.ītelligētia. & c.p̄terea. aliqua.n.
3 †p̄mittunt extra iudiciū,q̄ nō permittūt in iudicio, vt in seruo & muliere, qui p̄nt esse procuratores extra iudicium, & in iuditio non,& in multis aliis quę non ꝓsequor, cā breuitatis.Item statutum est odiosum,& iō restringendum,ex̄ de regu.iu.c.odia.li.6.& pœnę molliende.ff.de pęnis.l.interpretatione.Et licet exce.generaliter tollantur,legitimę tñ admittuntur,extra de offi.dele.ex parte. de scđo dic,q̄ in crimine falsi acerrima geri debet indagatio. C.de falsl.vbi.& mulier
4 †in eo ad accusandum admittitur, q̄ alias r̄r ab accusando repellitur.ff.de accu.l.2.item quia testis qui falsum dicit.tres offendit,extra de fal.c.1.Et iō iurañ eum debēt insurgere,extra de ap.c.ordi.in fi.l.6. Nec maleficiū remanere dēt impunitum.ff.ad.l. Aqui.l.ita vulneratus.Et magis dēt attendi delictū puniri,quam inhabilitas persone. ad.l.Iul. maie.l.famosi.De tertio dic,quia origo cōsiderat.ff.de dona. l.q̄ id, qđ. & effectus.ff.qđ cū eo.l.si filius.sed origo est, q̄ bānitus est reus. & ideo ad suam defensionem debet admitti. ff. de op.no.nū. l.de pupillo.§.qui remissionem. & d. cap.cum inter.extra de excep.3.q.9.re vera,& pro hoc bene. ff.de pub. iud.l.is.q̄ reus. C.de procu.l.reum.Non.n. debet quis p̄textu inhabilitatis cō demnari,extra de exce. significauit.Et melius est.nocentem
5 absoluere &c. vt.ff.de pęnis.l.absentem.† Item.quo ad defensionem,liber,& seruus,ambulāt parib. passibus.ff.de accusatio.l.seruos.& prouocatus nolens se vlcisci,auditur.qui alias non audiretur.ff.de bon.quę liber.l.qui cum maior.§.si libertus,defensio enim fauorabilis est.ff.de re.iu.fauorabiles & eodem titu.c.cum sunt partium.lib. 6.& contra doli exceptionē non admittitur doli replicatio, de doli exceptione.apud, celsum. §. Marcellus. & extra de exc.c.dilecti.& quia raptori virginis,qui pōt impune offendi, legitimę exceptiones & de
6 fensiones reseruantur.C.de rap.uirgi. l.unica † Soluendo tenuit bannitum audiri, siue per modum exceptionis, siue accusationis proponat,contra testes falsos , per ultimo allegata,& est mihi quæstio.10.in libro magno quæstionum disputatarum.& incipit. contra Seyum qui impune potest offēdi.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus exemptus banno,an possit agere de damno vel furto tempore banni dato.*
2 *Interpretatio benignior accipienda in dubijs , & pęnis.*
3 *Lex vel statutum quando quid disponit sub nomine appellatiuo, illo cessante,cesßat effectus.*
4 *Legum auxilium frustra inuocat qui in leges quid admisit.*
5 *Consuetudo facit licitum,quod alioqui foret illicitum.*
6 *Damnatus in metallum.licet de principis licentia redeat ,non tamen recuperat iura deposita.*
7 *Bannitus,banno solutus,an possit agere de mutuo,tempore banni facto.*
8 *Hæres banniti in banno mortui,an possit agere ex damno,& furto dato tempore banni.& nu.10.*
9 *Hæres & defunctus, eadem persona.*
11 *Bannitus an possit agere,durante banno, contra senatores de iniquitate sententiæ per eos contra se latæ in syndicatu ipsorum, accepta ad hoc fidantia.distin.nu.12.*
13 *Defensionis via,amplianda est.*

Quæst. LXXXIX.

Nicolaus Caporius,ciuis Romanus,actu legens Velitri,& hodie Romanę ecclesiæ cardinalis disputauit quæstionem talem , quæ est mihi 57. in li.ma q.di spuratarum.Et de ea mētionem feci.s̄.hac eadem parte, primo quaterno. ver.sed quid si statuto caueatur q̄ bannito nō fiat ratio,si occidatur vel mutiletur.bannitus mutuauit alicui , vel furtum seu damnum passus est, post hoc delatus est de aliquo maleficio,qui securitate vel fidantia per senatores data comparuit,& iniquam sn̄iam reportauit . Quęritur de quatuor.Primo,an si eximatur de banno possit agere de mutuo facto tempore banni ? Secundo,an agere possit de dāno vel furto tempore banni dato vel facto? Tertio,an eo defuncto heres possit agere de prædictis? Quarto,an durante bāno p̄p fidantiam sibi datam per senatores , possit agere de iniq· tate sn̄ię per eos ꝺ eum latę in syndicatu ipsorum,non obstā te dicto statuto , quod bannito non fiat ratio?de primis trib. articulis vide Iac. de are.in li.mag.q.disputata. 284. Ad pri-
1 mum v̄r, † q̄ exemptus de banno possit agere de furto & dāno & primo.q̄ possit,arguendo a causa cessante. cessat enim causa,quia nō fiebat sibi ratio.s.bannum,quia exemptus est, ergo cessare debet effectus,de iure patrona.l.adigere.§. q̄uis. & C.de epi.& cleri.l.generaliter,vbi de hoc satis dixi. Secundo sic.Tm̄ debet operari absolutio a banno,quo ad liberationem,quantum bannum,quo ad pœnam.bene probat. C.de sen.pa.l.fi.cum ergo sublato banno,tolli debet eius effectus. ff.de contrata.l.fi.& de bonis libe.l.si patronus. §.si filius. Ter
2 tio, quia in dubiis & in † pęnis fit benignior interpretatio.ff. de pę. l.si præses. & l.interpretatione. & de leg.l. begninius. Et maxime, quia statutum est ꝺ ius diuinum. Non furtum facies.unde non v̄r statutum valere,quia inferior nō pōt tollere legem superioris. ff.de arbitris, l.nam magistratus.cum si. tale enim ius diuinm v̄r ius naturale, de furtis.l.1.§.fin.&in sti.de obl.q̄ ex delicto. §.1. & ius naturale est immunitabile. inst. de legi.ag.tut.§.fi.ergo &c.Item dato,qđ statutum loqui v̄r solum de iniuria personali,non reali illata bannito,quod patet p̄ exceptionē, nisi mutiletur vel occidatur. nam exceptio declarat & restringit regulam.ff.de pen.leg.l.nam qđ.§. fi.nam ex præcedentibus sequentia,& ex sequentibus præcedentia restringuntur & declarantur. ff.de peti.hær. l.utrum. de le.1.l.si seruus plurium. & de test.§.hæredes palam.§.qđ si no.& C.famil.erci. l.quotiens. Et cum de furto & damno nō sit expressum in statuto,pro omisso debet haberi.ff.so.ma.l.si cū dotē ubi.n.verba.l.deficivt, nec utilis actio datur. ff.si.a paren.quis fue.manu patri. de ui. & vi ar.l.1.§.ait prętor. Item,
3 cum lex vel statutū †disponit aliquid sub nomine appellatiuo,illo cessante,cessate effectus dispositionis,de capi. di.l.tutelas. at statutū loquit de bānito sub noīe appellatiuo. ergo eo exēpto de bāno,cesat effectus.Item statutū dicit,non fiat ratio, ex quo videtur q̄ obligatio oriatur, sed detur banni exceptio.& pro hoc. ff.ad Mace.l.j.ad Vel.2. Eo igit exempto de banno,cesat,banni exceptio,ar.ad Treb.l.si hæres j.resp. iuncta.l.ita tñ.§.qui ex Trebelliano.eod.tit.Item in casu furti videtur agi posse saltem ex prętenti detentatione.C.de noxal.l.j. ff.de fur.l.serui & filij.& l.siqs vxor.§.siqs iurauerit, & C.ne seruus ex suo facto.l.fi.In ꝺriū v̄r qa statutū v̄r iurib.ꝺsonare,q̄ volūt cōtumacib. pœnā imponi, vt in auth.vt oēs ob.iud.prouin.in prin.de reg.iu.l.nō.v̄r.§.q iusu. & l.non v̄r dolo carere.Cū igitur iudici liceat istū contumacē dānificare & mulctare.vt ff.si qs ius di.nō obtēpe.l.1. hanc potestatē dānificandi potuit authoritate statuti alij cōmittere. C. de
4 pig.act.l.pōt.&.ff. de acquir.posl.iuste.& cum in leges†commiserit,frustra legum auxilium inuocat.C.de transac.l.si qs maior.& de episcopali audiem.l. 3.& extra de vsuc.c.qa frustra.Item hoc probant verba statuti,q̄ dñt, nō fiat ratio. quæ tm̄ important ac si dicerēt offendatur impune.ff. de aleato. l.1.in prin.&.§.Item notandum.& melius.§.quod autem. Et videt expressum pro ista parte.C.de is q̄ ad eccle.cōfu. l.si seruus.Nec mirū,qa lex propter delictum offensi,tollit delictū offensoris. C. de adulter.l q̄ adulteriū. Cum ergo statuti authoritate factū est,nullo tēpore pœnā meret, vt probāt iura prædicta. Pro hoc. C. quando liceat vnicuiq; sine iudice se vin.l.1.&.C.de adult.l.Grachus. ff.de adul.l.patri. &.l.nec in ea.cū si.Item ad hoc facit ꝺsuetudo. & interpretatio gn̄alis, quæ hēt, q̄ banniti offendant impune, vt patet in vsib.feud. de milite vasallo,q̄ est cōtumax.c.j.& ti.hic finitur lex, dein de cōsuetudines regni incipiūt.c.j.talis eñ consuetudo vicē legis obtinet. ff. de legib. l. de quibus. & l.minime . consue-
5 tudo†.n.facit licitū qđ alias esset illicitū.in auth.vt iudi.sine quo suffra. §. sic igit de sanc.epis. §.pro consuetudinibus.cū simi.Item certum est, q̄ tēpore furti facti vel dati dāni licite & impune factū fuit,ergo ex cancellatione superueniēti nō pōt cēseri illicitum.C.de interdi.matri.l. 3.de bonis proscri. l.si quis posthac.cū si.Aestimatio eñ iniuriæ ex postfacto nō crescit.ff.de iniur.l.iniuriarū estimatio. Tempus eñ dāni vel furti consideratur, non postea, quod vi aut clam.l.si alius§.
6 est aūt.de pęnis.l.1.&.C.de fallis.l.si quis decurio.†Item damnatus in metallū, licet de principis licentia redeat, non recuperat iura deposita.ff.de gn̄ali aboli. l.indulgentia.de senten.pallis.l.frustra.l.si pater.l.gn̄alis.l.insulā. & l.si ademptis. sic ergo erit in proposito.Item verba statuti prohibendo rationem fieri bannito,videntur tollere natiuitatē actionis & obligationis. ff. de fideiusso.l. cū lex.C.de legi. l.non dubiū. Sed nemo sine actione & obligatione experitur. Item contumacia & fuga bāniti per pęnitētiam, pro præterito tēpore non tollit̄, nec delet.ff.de furtis. l.q̄ ea mente. cū si.Item beneficiū,quod sortitus est, per exemptionē de banno, debet esse sine alterius iniuria, ne quid in loco publi..l.2.§. si quis a principe. Soluendo determinauit ipsum agere non posse.& allegauit.C.de epis.& cle.l.fi.§.pe.vbi seruus hęretici vel pagani,Christianus effectus,& per hoc in libertatem deductus licet dñs eius veniat ad fidem Christianam, ipsum non recuperat. C.de his, qui potentior. nomine.l.1.ibi etiam si ei probabilis negotii merita suffragentur, &c. ff. quod ui aut clā. l. si alius. §. est & alia.de pę.l.diui fratres.de leg.2. cū filius.§. seruus. Vbi si tēpore,quo debebat actio quęri, nō erit capax licet postea efficiat̄,nō cōpetit sibi actio:vt de rebus dub.l.si cognatis.& pro hoc bene, extra de rescr.c.si eo tempore.lib. 6.& de præben. c.si cui & C.de hæret.auth.idem de Nestorianis.vbi de hoc dixi.plene.& ad contraria respondetur, quæ

omitto

Source : BIU Cujas

7 omitto causa breuitatis. †Ad fm artic. qõnis, an agere possit de mutuo? dererminauit ꝙ sic, quia pacti, mutuo fides, etiã hosti seruanda est. 23. q. 1. noli. in auth. de man. prin. §. sed neque. Graue. n. est fidem fallere. ff. de cõsti. pe. l. 1. Ad verba statuti, quæ dñt, qđ non fiat rõ, dupl'r rãdeo. Primo, quia loquũtur quo ad criminalia, non aũt quo ad ꝯctus. cõmo. l. ita q;. de pignorat. act. l. pignore. §. si prædo. depositi. l. 1. §. si prædo. & de cond. inde. l. si vrbana. Et si dicatur, indistincte loqtur, ergo indistincte dẽt intelligi. dic, ꝙ dato, ꝙ ẽt ad ꝯctus referantur, pariunt solum excep. ff. ad Mace. l. 1. & ad Velle. l. 2. q̃ exceptionis pœna cũ imponatur pp contumaciam, tpalis est, quandiu durat cõtumacia, & ea cessante, cessat & pœna. & ideo nunc agere põt. C. de col. l. posthumo. & l. filię. de co. bo l. 1. §. si frater. & §. cũ duob. & l. nonnunq̃. euanescente. n. noĩe, euanescit effectus. C. de fer. l. anulo, cum si. Non ob. ꝙ de seruo hæretici dictũ est, quia nulla obl'o ciuilis fuit q̃sita. Nec ꝙ dictum est de legato, cuius dies inutiliter cedit legatario in pœna existenti, qa nullo tpe deberi sperat. ff. de ver. sig. l. cedere diẽ. pro determinatione adducit, ar. de peculio. l. q̃ Tuberonis. § 1. & l. si dãnũ, in prin. & de min. l. auxilium.

8 In ꝯtertio art. an possit agere hæres bãniti in banno mortui, ex dãno, furto, vel rapina? vr̃ ꝙ non: quia nulla actio cõpetit bannito, tanq̃ hoc licite passo. Nã bonus dolus est, qui machinat ꝯ hostem. ff. de dolo. l. 1. § ait prætor. Et nemo plus iu-

9 ris &c. ff. de re. iur. in his. §. non debeo. & hæres† & defunctus est eadẽ persona, & uitia defuncti transeunt in hæredem, ẽt ignorantem. C. de fruc. & li. expen. l. 2. & ff. de diuer. tempo. præscr. l. cum hæres. Item vr̃ expressum, ꝙ nõ conferenti nõ det actio, & si moriatur anteq̃ conferat, denegatur eius hr̃di l. si emancipati. C. de colla. & vr̃ quasi casus. ff. quod quisque iu. l. 3. § quod aũt. In ꝯrium, qa pœna personalis extinguit̃ cum persona. ff. de pe. l. crimen. & l. si pœna. de in ius vo. l. adoptiuũ. §. fi. de publicanis. l. fi. §. pen. & C. si reus vel accu. mor. fue. per totum. Item licet Manicheo nihil sit cõe cũ cæteris: secus est in hæretico. C. de hæreti. authẽ. Manicheos. & l. cognouimus. & idẽ de Nestorianis. & de apo. l. apostatarũ. Nec ob. de re. iur. ꝙ ipsis. cũ concor. q̃ dñt vitia defuncti ad hæredem transire, qa loquuntur quo ad prohibendum hæredẽ lucrari cũ aliena iactura. interdicitur. n. potius lucrum, q̃ qđ personæ pœna infligatur. C. de iu. deli. l. fi. §. & si præfatam. & de codicil. l. fi. & sic hæres ex defuncti vitio non lucret, qa ẽt turpia lucra hæredib. auferuntur. ff. de casũ. l. in hæredẽ. Nõ ob. l. 2. de fruc. & li. expen. qa ibi erat lis cœpta. Non ob. l. 3. ꝙ quisq; iu. & C. de col. l. si emancipati, qa ibi erat læsio inflicta

personæ tñ. vnde dicit hic, non actionis repellatur æquitas, sed personæ refutatur inhabilitas. vnde qui excipit, nõ licet tibi agere, quia bannitus, non litem inficiatur, sed personã cuitat ff. de exce. l. 2. in fi. Ex quib. vr̃, cũ sit exceptio personalis, i. personam repellens, non aũt actionis æquitatẽ respuẽs, quod non transeat in hæredem. ff. de excep. l. excepti, ar. ff. de acq. her. l. Paulus. in fi. & ad mun. libertus. §. patris. Aut hẽo qõnem defectiuam. aut in isto art. non clare eligit aliq̃ partẽ, licet videatur magis inclinare in istam, qa rñdet ad alle.

10 in ꝯrium Ego † aũt credo, ꝙ hæres pro furto vel dãno dato agere non possit, per iura s̃. in 1. art. qõ. alleg. Et si vera esset opi. quod agere posset, adhuc credẽ qđ non posset agere, nisi pro reb. non aũt pro aliqua pœna, quia licite tunc fieri potuit ex forma statuti. Si aũt essent obligationes descendentes ex contractu, tunc forte hæres agere posset, per iura sup. all. in 2. art. Et ad hoc uide, quod dixi s̃. hac ea. particula. ver. sed qd si statuto caueatur, ꝙ bannitis non fiat ratio. & duo-

11 bus uers. seq. quia vere istæ qõnes dubitabiles sunt. †Ad 4. ar. an isto banno durante possit agere contra senatores de iniq. tate sententiæ coram sindicatorib. propter fidãtiam sibi datam? vr̃ ꝙ non, pp uerba statuti prohibentia sibi rationem reddi. Item iste potuisset offendi in persona, multo fortius in rebus. ff. de pœ. l. in seruorum. in fi. quia quod cui qđ plus est, licet. &c. ff. de reg. iur. l. non debet, cui quod plus est. & ad hoc possunt adduci omnia argumenta s̃. ad hanc partem, in alijs articulis, adducta. Item cõtra istam facit, quia appellare debuit, si sibi sentẽtia displicebat, & non appellando cõ sentire vr̃. C. de ap. l. hi, qui. & si sæpius in integ. reg. postu. l. 1. Item dicit fidantiam datam non debere seruari, in auth. de manda. princ. §. non permittens. de dolo. l. 1. §. ait prætor. de commer. & merca. l. 2. vbi dicitur, subtili ingenio extorquẽ-

12 dum aurum a barbaris. at † banniti sunt barbari, hostes, & rebelles. ff. de captiuis. l. hostes. cum si. ergo &c. Hanc allegationem puto falsam, nec iura prædicta loquũtur quando fides est hosti promissa, tunc enim seruanda est, ut supra tactum est, & pleniſſime disputatur in quęst. D. Oldr. posita s̃. hac ea. par. uers. quæro ẽt aliam quæstionem, bannitus de maleficio, accusatur de maleficio. Item allegat, dato ꝙ fidantia data teneret, non vr̃ porrigi ad hunc casum, sed solum ad dictum, de quo erat primo bannitus. haberi ergo debet pro expresso, ut ff. si cer. pe. l. cum quid. cum si. Nec ob. si diceretur uerba fidantiæ fore generalia, quia restringuntur ad uerisimiliter cogitata, ff. de transac. l. qui cum tuto. cum sim. & non est uerisimile senatores de tali casu cogitasse, arg. ff. qđ me. cau. l. non est uerisimile. In contrarium, ꝙ fidantia, seu securitas extendatur ad casum, de quo agitur, quia lex oĩb. æqualiter dat beneficium. ff. de pe. l. capitaliũ. §. ad statuas. Sed alius non bannitus iustẽ ageret de iniquitate sniæ, vt ff. de iud. l. si filius. ergo &c. Item fauorabilia debent ampliari, & non restringi. ff. de reg. iu. l. in testamentis. sed fidantia est quid fauorabile, vt d. §. ad statuas. & de his, qui dele. uel effu. l. 1. Item ista sunt paria, aliquem fore absolutum simpliciter uel ad tempus, qñ agitur, de eo, secundum illud tempus. ff. de accusa. l. hos accusare. §. hoc beneficio. ad Turpil. l. aut. §. triginta. iuncta l. non solum. §. temporales. sed alius non bãnitus ageret de iniquitate, vt d. l. si iudex. de iud. cum si. ergo & iste, tpe fidantię durante. Item, si contra affidatum posset iniqua impune proferri sententia, quòd per beneficium securitatis, seu fidantiæ esset concessum, per aliam uiam fraudulenter reuocaretur, quod esse non debet. ff. de ædili. edic. l. ad res donatas. & commo. l. incommodato. §. sicut. Item

13 uia defensionis † non est angustanda, sed amplianda. ff. de ꝑcu. l. seruum. §. publice. & C. de accus. l. reos. unde ex isto fauore, qui non possunt alios defendere, vt serui & infames, tamen possunt se defendere. ff. de app. l. serui. & de publi. iudi. l. sciendum. Soluendo in hanc partem determinauit per prędictas rationes, & alias, quas breuitatis causa decurtaui. Et contrarijs respondet, quod omitto. et ad hoc facit, quod notaui in simili quæstione supra hac eadem parte. uers. consequenter quæritur alia quæstio.

SVMMARIVM.

1 *Pupillo expulso cum patre bannito, quomodo consulendum, patre mortuo, & numero 8.*
2 *Tutella, triplex est.*
3 *Paria sunt quid non posse fieri de facto, & de iure.*
4 *Pupillus nihil potest per se, & æquiparatur furioso.*
5 *Roma, communis patria.*
6 *Pupillus potest facere suam conditionem meliorem, etiam sine tutore, & quid præterea possit.*
7 *Tutoris datio, est mixti imperij, & fauore pupilli delegatur.*
9 *Pupillus an possit domicilium eligere, vel cogatur paternum sequi.*

Quæst. XC

1 **Dominus** Vbertus Cremonensis disputauit hãc q. mihi 77. in li. mag. q. di sputatarũ. † Quidã bannitus, & expulsus est de terra sua cum tota sua prole, nec aliquis audet illos nominare, mortuus est relicto filio impubere, qui morabatur Bonon. sine domicilio, habet bona sua omnia in patria. vnde expulsus. modo cum non habeat tutorem testamentarium vel legitimum, & tutore indigeat, quæritur qũo sibi cõsuletur? Et primo vr̃ pupillum omni au-

2 xilio destitutum. certũ est. n. ꝙ † triplex est species tutelæ, testamentaria, legitima, & datiua. & cessantib. primis duab. locus est tertiæ, vt patet. C. ff. & instit. in materia tutelarum, & ordine titulorum. at hic primæ duæ cessant, vt in qõne proponitur. Sed nec tertiæ locus est, qđ sic probatur. Certa sunt loca & determinata, vbi possunt peti & dari tutores. s. locus originis, vbi sũt facultates pupilli, vel locus domicilij. C. ubi petant tuto. l. 1. Alibi nõ. vt ibi innuitur, maxime a ꝯrio sensu. ff. de iudi. l. cum prætor. Vel a sufficienti partium enumeratio, vt ff. de his, qui sunt sui uel alie. iur. l. patre furioso. sed in qõne proponitur, ꝙ in terra originis, & vbi sunt facultates, non audet aliquis eos nominare, & ꝙ Bono. non hñt do-

3 micilium, ergo &c. † nam paria sunt aliquid non posse fieri, de facto, vel de iur. ff. de condi. insti. l. cõditiones. & quod cuiusq; uniuer. l. 1. §. ꝙ si nemo. cum si. Item eodem modo põt argui de personis iudicum. certi. n. sunt iudices, quib. permissum est dare tuto. ff. de tuto. & cu. da. ab his. l. 1. In quib. exigitur, ꝙ ille, cui datur, & datus est, sit de iurisdictione dantis. ut ea. l. 1. & eo. tit. l. ius dandi. cum si. at iste non est de iurisdict. iudicis originis, quia bannitus & expulsus, saltem de facto, & sic de iure fortius, ut no insti. q. mo. ius pa. po. sol. §. relegati & ff. de pe. quidam. ergo &c. Item probo sic. Pupillus nihil põt per se, quia nihil scire dr̃ de iure, vel de facto. ff. de iur. et fac. igno. l. fi. Item omnia agere debet cum auth. tut. ff. de au-

4 tho. tu. l. obligari. et de ma. uin. l. fi. Item † equiparatur furioso. ff. de acq. hær. l. pupillus. si cer. pe. l. certi condictio. §. quoniam. Vnde nec ea, quæ solo animo consistunt, explicare potest, ut adire hæreditatem. ff. de acq. hæred. l. pupillus. et C. de iur. deli. l. si infanti. Item nec ea quæ sunt mere facti, ut acquirere possessionem naturalem. ff. de acq. pos. l. pupillum. Itẽ non obligatur voto. ff. de pollici. l. si quis rẽ. §. voto. & sidicatur. vadat ad Imperatorem, non potest pp distantiam loci, expensarum magnitudinem, vel forte vacat Imperium.

Source : BIU Cujas

5 Idem ſi dicatur, ꝙ vadat Romã coram prætore, que†eſt cõis
patria.ff.de tuto.& curat.da.ab his.l.pupillo. de excu.tutor.l.
prædium.& ẽt pp difficultatem itineris & expenſarũ.vt dixi
alicubi aũt non habet domicilium.vnde põteſt dici in fuga.
ff.de ſer.expor.l.Titius.In ɔ̃rium vr̃.quia pupillus põt facere
6 †ſuam cõditionem meliorem, ẽt ſine tutore.Inſti.de autho.
tuto. in prin.ẽt poſito ꝙ indigeret tutore, ergo poſſe facere
vr̃ &c.ff.de iuriſd.om. iudi.l.2.cum ſi.Item põt petere curato
rem ad litem,ſi litigat cum tutore ff.de tutel. l.qui habet.§.ſi
pupillus.Et ẽt generalem,vt ibi no.& de tuto.& curat.da. ab
his.l.curatorem,& ille põt dari,& peti quocunq; loco,& tp̃e
vt d.§.ergo,& idem in tutore,quia eadem ratio. Item nõ eſt
ſic pupillus pro nihilo,vt dictũ,eſt.nam & iudicem p̃t impe-
trare.C.qñ imperator inter pupillos, & viduas.l.1.in fi. Item
impetrat ius anullorum aureorum ff.de excu.tuto.l.cum ex
oratione.eo.ti.l.adminiſtrantes. in fi.Item fit miles. C.q teſt.
fac.poſ.l.fin. & per ɔñs ɔ̃hit nouum domicilium.ff.ad muni-
ci.l.municipes.in fi. Item iurat & obligat̃ de operis.ff.de ope.
li.l.iureiu.& delibera.cauſa.l.ſi.Item ɔ̃hit ſpõſalia.ff.de ſpon
ſa.l.ſponſalibus.Itẽ petit in iudicio alimenta a tutore.ff.vbi
pupillus educari debeat.l.fi.Item implet conditionem & im
pedit.de condi.& demon. l.conditionib.& l.cũ pupillus. Itẽ
ad tutores petendos Romam vadit. C.de neg. geſt.l.2.Itẽ cũ
neceſſitas adeſt,regulæ, iuris tolluntur,& ideo dr̃ qđ neceſſi-
tas non habet legem.ff.de offi.proconſul.l.1.& nõ iudex.dat
tutorem pp neceſſitatem.ff.de tuto.& cur.da.ab his.l.vbi ab
7 ſunt.& non ſubditus datur.eadem. l.§.1.& l.diuus.Itẽ†datio
tutoris,quæ eſt miſti imperii,fauore pupilli delegatur.ut no.
ff.de iuriſd.om. iudic. l. 1. & pp neceſſitatem interuenit pu-
pillus in iudicio momentaneæ.poſſeſſionis. C.qui legi.perſo
nam.l.fi.Item perdere poteſt domicilium per deportatione.
ff.de tutelis.ſi deportari,& relegari põt, ex quo ſortitur domi
cilium in loco relegationis. ff.ad municip.l.filii.§.relegatus.
l.eius.§.fi.Item conſentit manumiſſioni, p̃ qđ efficitur ciuis
8 & incola.ff.ad munici.l.1.Soluendo†tenuit pupillis poſſe cõ
ſuli altero de duobus modis,quos tangit Azo in ſum.vbi pe-
tant tutorem, videlicet transferendo facultates ſuas ad aliũ
locum, vel domicilium ſibi eligendo. tunc enim in ipſis lo-
cis poterit ſibi dari tutor. licet Hugo ɔ̃ dixit in electione do-
micilii. vt patet. d. tit.de tute. & de tutor.& cu.da.ab his.l.1.
Sed quia tranſlatio facultatis difficilis eſt ſaltem de facto, iõ
ſm̃ remedium electionis domicilii promptius eſt. Et ꝙ poſ-
9 ſit†domicilium eligere, probatur, quia domicilium patris
de neceſſitate non ſequitur.ff.ad munici. l.aſſumpto. §. 1.&
l.libertus.§.patris. & l.non utiq;. vbi vr̃ expreſſum, ꝙ elige-
re poſſit, vbi vult. Nam hoc non reperitur pupillo prohibi-
tum.ergo conceſſum.ff de proba.l.ab ea parte.Nam arrogat̃
de cõſilio propinquorum ſine tutore. C.& ff. de adop.l.2.pp
qđ ſortitur domicilium.ff.ad munici.l.1.Eſſet ẽt remedium
ꝙ ſibi daretur tutor ab aliquo comite,vel miſſo regis, ſuper
hoc habente auctoritatem a principe,ſicut multi habent,de
quo.no.in ſumma.qui dari tuto.poſ.§.1.& ff.de tute.l.muto.
§.tutoris datio. & de tutori.& cura.da ab his.l.1.Itẽ credo,qđ
petere poſſet a iudice Bono. quia bonorum poſſeſſionem pe
tit a quocunq; iudice. ff.qui ad bo.poſſeſſ.poſſunt l.fi.quæ eſt
vt.ff.de iuriſdictio. omni. iudicum. l.1.& per quã magis ob-
ligatur, quam ſi ſibi detur tutor.Item epiſcopus loci tutorẽ
pupillo poſſet dare in defectum iudicis ſecularis.C.de epiſco
pali au.l.ſi preſes.et l.fi.& de annali exceptio. l.ut perfectius,
Et ad contra.ex prædictis patet reſponſio.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus electus ad officium, an admitti debeat, ſi curarit ſe de banno eximendum.Et ſi non admittatur,an elector poſſit alium eligere, & nu.8.10.*
2 *Inobedientia priuat quem dignitate.*
3 *Delicti præteriti nota,electum ab officio excludit.*
4 *Hæres inſtitutus, & officialis electus, æquiparatur, quo ad tempora, quæ in vtroq; tria requiruntur.*
5 *Conſulis officium.*
6 *Contractus alioqui inualidus,conualeſcit, quando venit ad eum caſum, a quo poteſt incipere.*
7 *In officiali tria requiruntur.*
8 *Factum inutiliter, poteſt iterato vtiliter fieri.*

Quæſt. XCI.

1 Statutum † in inciuitate, quod nullus bãnitus poſſit
eſſe conſul.Quidam,qui habuit ſortem eli
gendi, elegit Titium bannitum in cõſulem, qui Titius, hoc
cognito, fecit ſe eximi & cancellari de banno, et vult inire
officium conſulatus.opponitur ſibi,qđ non põt,quia tẽpore
electionis erat bannitus. Quæritur de duobus. Primo, an iſte
Titius admitti debeat ad officium? Secundo,poſito quod
admitti non debeat, an elector poſſit alium eligere? in
lib.mag.q.diſputatarum,quæ eſt mihi q.282.& fuit D. Iaco.
de Are.& primo allegat ɔ̃ Titium quod admitti non poſſit.
Conſtat.n.magnum in l.præceptum, obedientiam & reue-
rentiam magiſtratib. a ſubditis præſtandam.ff.de iuſti.& iu.
l.veluti.ſi quis in ius voca.non ierit.l.2.& de iudi.l.ſi quis ex
aliena.de reg.iu.l.non vr̃ qui iuſſu.& de re mili. l.4. §.in bel-
lo.cũ multis ſi.in epiſt.Petri,Subditi eſtote &c.ext.de ma.&
obe.c.ſolitæ. qui legis diuinæ & humanæ præcepta tranſgre
ditur,vt delinquens grauiter iudicatur. ff.de pe.l.ſanctio le-
gum. 11.q.3.qui reſiſtit.& cap.Imperatores.ff.de reg.iu. non
põt dolo.& ideo mulctari meretur. ff.ſi quis in ius vo.no ie-
rit.l.2.§.1.& ſi quis ius di.non obtemp.l.1.quæ mulcta eſt ex-
traordinaria coercitio delictorum.ff.de verb.ſig.l.aliud deli-
ctum.ergo eum fecit alienum ab officio honore & dignita-
te.C.de decu.l.ne quis.li.10.& de dignitatib.l.neq; famoſos.
2 li.12.imo†per inobedientiam dignitate habita quis priuat̃.
C.de ſpor.l.2.multo fortius repellitur ab habenda. ff.de ſtat.
ho.l.qui furem.& de his qui ſunt ſui, vel alie.iu.l.patre. repe
ritur.n.bannum quod eſt quædam mulcta. ff.de ven. inſpi.l.
1.§.quid ergo.& iuſta præſumitur iudicialis ſententia. ff.qđ
met.cã.l.metum.§.quod ait.& de cond.cauſa data.l.3. §.ſi li
ber homo.de of.præfec.præto.l.1. & ext.de renun. in noſtra.
Solutio. repellit hunc electum reip. offenſio. nam in magi-
ſtratu reſpublicæ præſentantur.ff.de iuſt.& iu.l.1.§.publicũ.
de orig.iu.l.2.§. poſt originem.de cond.& demon. l.munici-
pibus. Offenſio autem patet contracta per contumaciam,
non obediendo magiſtratui, quæ offenſio eſt perinde, ac ſi
conſiſteret in faciendo.argum. ff. de regulis iuris. l.qui non
facit.de agnoſcen. libe.l.uel necare, & tangit rempublicam
& ipſi facta videtur, argum. C. de aduoca.diuer.iud. l.reſti-
tuendæ.ff.de iur.omnium iudicum.l.ſi quis id, quod.& C.de
epiſco.& cle.l.ſi quis in hoc genus.& ff.de re milita.l.omne
delictum. §.qui præpoſitum.offenſor igitur reipublicæ in re
publica honorem habere non debet, argum. C. de epiſcop.
audi.l.nemo.ff.ex quibus cau.maio.l.ſed & ſi per prætorem.
§.actio exempta.de mino.l.auxilium.& de legat.2.cum qui-
dam.Et quia ex hoc ꝙ eſt debitor reipublicæ, ab honore re-
pellitur.ff.de munc.& honc l.reſcripto.§.debitores. & C.de
3 debito.ciuitatis.l.prima. Tertio excludit electum præteriti
delicti manens annotatio. licet enim ſit abſolutus, manent
reliquiæ prioris turpitudinis,argumentum, ff. de ædil. edic.
quid ſit fugitiuus.in principio,de furtis.l.qui ea mente, de ri
tu nup.l.palam.§.quæ in adulterio. & C. de generali aboli.l.
indulgentia.vnde ratione prioris ſtatus, ab honore excludi-
tur duodecima diſtinct.conſuetudinem. & 1.queſt.4.cap.1.
Item repellit eum municipalis ſanctio. cũ enim prohibeat
bannitum eſſe conſulem, merito & eligi, cum per electio-
nem ad illud deueniatur.ff.de ſpon.l.oratio cum ſimilibus.
Imo ex ipſa electione dicitur conſul.arg. C.de conſul.li.12.
de admin.tuto.l.quidam.§.ex quo innotuit.& de mu.& ho.
l.ſi quis magiſtratus.ergo ad literam ipſa electio eſt prohi bi
ta per ſtatutum, & ſic cum ſit contra legem, nihil valet, C.
de legi.l.non dubium.& maxime quia in talibus, conſuetu-
do & ſtatutum præualent. ff. quod cuiuſque vniuer. l. Item
eorum.in principio.& de decurio.l.non tantum. & quod ab
exordio nullum eſt,poſtea non confirmatur.ff.commo.l.1.
in fine.de ver.obl.l.ſi ſtipulor.& l.inter ſtip.§.ſacram.& Inſt.
de hæred.quali.& differentia.§.in extraneis. Et eſt bona ſimi
4 litudo hæredis inſtituti, ad electionem † officialis, cum in
utroque tria tempora conſiderentur. ff.de condi.& demon.
l.publius. & pro hoc de decur. l. honores. §. his, qui & l.ſe.l.
Herennius.extra de elec. c.dudum. & c. venerabilem. Item
repellet electum ſuo tempore obiecta conditio, ſed ante cõ
firmationem & initum officium, eſt obiecta exceptio ban-
ni.quod ſufficit,in auth.quomodo opor. epiſco.§.ſi quis au-
tem talis & de ſanctiſſ.epi.§.ſi quis autem. In contrarium p̃
electo faciunt, ſtatuti conſiderata inſpectio.in ipſo nanque
ſtatuto non eſt prohibita electio banniti.ſed eſſe in officio,
ut ex verbis ſtatuti apparet, a quibus non eſt recedendũ, de
5 leg.3.l.non aliter. Nam†eſſe conſulem, eſt conſulere ex offi
cij debito. ff.de orig.iur. l.2. §. ex actis. qđ ius fit poſt ingreſ-
ſum conſulatus,& non ante,vt.d.l. Publius.de cõditio.& de
monſtra.ar.de officio præfecti auguſtalis.l.1.de officio procõ
ſul.l.obſeruare.§.fi.Cum ergo ſtatutum prohibeat ſolum eſ
ſe in officio,non eligi,non poteſt dici electio contra ſtatutũ.
Nam & ſponſus fit,qui prohibetur eſſe maritus.ff.de ritu nu
ptia.l.qui officii.de ſpon.l.in ſponſalibus.ita & iſte eliget̃, &
mutato ſtatu officium exercebit,Item pro eo facit in primo
principio ceſſans contradictio. ff.de decur. l.imperator.§.fi.
8.q.1.licet.63.d. nulli.de procur.ita demum.& ff.de adulter.
l.ſi maritus.§.preſcriptiones.Item pro eo facit inutilis a prin
6 cipio conceſſa confirmatio.Nam † contractus conualeſcit,
quando venit ad caſum, a quo incipere poteſt. C. ſi ma-
ior factus, l. ſi ut codicilli.de legatis tertio. lege prima. in
prin-

Source : BIU Cujas

principio. hæredis inſtitutio. in auth. ut cũ. de ap. co. §. & ita, generaliter & libertatis datio. C. de his, q̃ ad liber. peruc. non poſ. l. 1. ff. de leg. 3. l. fi. & l. ſi deportati. & de reb. dub. l. ſi cognatis. & datio tutoris. ff. de tutel. l. furioſus. & de teſta. tutel. l. hę reditas. §. ſi furioſus. & datio iudicis. ff. de iudi. l. cum furioſus & electio ad honorem. vt d. l. reſcripto. §. debitores. ff. de mu. & ho. & C. de decur. l. 1. lib. 10. Soluendo tenuit, qđ cũ in quo
7 cunq; officiali tria † debẽt concurrere, vt ſic. vt habeat vires, vt has vires in actum producat, & ſic eſſe debet officialis. vires habet ex legitima electione. quæ vires ex confir. & ex electione producuntur in actu in ingreſſu officii. vt. d. l. Publius ff. de cond. & dem. cũ ſi. ſicut, & in hęrede dr̃. §. in extraneis. Inſti. de hære. qualita. & differen. & in ſtatuto dicatur, q̃ non poſſit eſſe conſul. quod eſſe, tũc effec. haberet, pobatur. ff. de offi. proconſul. & lega. l. 1. ubi appellatur proconſul. & ſi nõdum Roma exiuerit, & nondum veniat in prouinciam ſibi decretam. & nulla ſit electio, vt pote facta ꝺ̃ ſtatutum, tenet hunc electum non poſſe eſſe in officio, rationibus prædictis.
8 Et ad ꝺ̃ria reſponde, qđ ommitto cauſa breuitatis. † An ille, qui elegit, iterum eligere poſſit? vr̃ q̃ ſic, quia prima electio, fuit nulla. Pro hoc. C. qũo & qñ iudex. l. ſi præſes. & de ſen. l. 1. & extra de elec. c. cum terra. & quia ſtatutũ, q̃ concedit poteſtatẽ electorib. de effectuali electione debet intelligi, qđ quiſq; iu. l. 1. in fi. cum ſi. Nec põt electori culpa imputari, qa difficile eſt cognoſcere bannitum a non bannito. de contra hen. emp. quia difficile. & vox pręconis paucis innoteſcit. C. qũo & qñ iudex. auth. qui ſemel & ſine culpa ſua non debet ſuo iure electionis priuari. extra de reg. iur. in c. ſine culpa. li.
9 6. cum ſimi. Item † qđ inutiliter eſt factum, põt iterato vtiliter fieri. ff. de arb. l. quid tñ. & l. Labeo. de iureiur. qui per ſalutem. de cond. & demon. l. hæc conditio. & ſi menſor falſum modum dixerit. l. 1. & de op. leg. l. 2. §. fi. In contrarium facit, quia qui elegit, non a ſe habet authoritatem eligẽdi, ſed ab ordine ſeu conſilio. ff. quod cuiuſq; uniuer. l. item eorum. §. ſi decuriones. de leg. 2. l. unum ex familia. in prin. & ar. ff. de admi. tuto. l. ita autem. §. geſſiſſe. & ideo fungi dr̃ uice delegãtis, ſeu committentis, non ſua. ff. de offi. eius, cui man. eſt iurisdictio. l. 3. & de iu. om. iud. l. & ſi prætor. deleg. aũt, ſi prima ſententia fuit nulla, non pronuntiat iterato. C. qũo & qñ iudex. l. ſi vt ꝓponis. de arbi. l. qualem. in fi. & de re iudi. l. iudex. de le. 1. l. ſerui electione, & extra de offi. dele. c. in literis. & c. venerabilis, & quia in culpa fuit, male eligendo. de neg. geſt. l. nam & ſeruus. §. fi. cum ſi. & ex tali culpa perdit poteſtatẽ, eligendi. C de procur. l. eum qui. & de offi. præfec. præto. oriẽtis. l. ſi quos. & de admi. tuto. l. fin. & ratione erroris, nõ reſtauratur eligendi facultas. de leg. 1. l. hmõi. §. ſtichus. & de le. 2. l. ſtatulíberũ. & l. ſi is. & de opti. lega. l. apud Auſidiũ. Et hãc partẽ ſoluendo tenuit, cũ in eligendo fuit ſimplex miniſter, & habuit officium momẽtaneũ. ff. de ali. le. l. pecuniæ ſortẽ,
10 & d. l. vnũ ex familia. de le. 2. † Et iõ ſiue bñ ſiue male eligat, apud eũ non reſidet amplius ius eligendi, ſed ad decuriones reuertitur. ar. ff. de leg. 2. ſi quis a Titio. & maxime, qa de prima tñ electione cogitare vr̃, nõ de ſcđa, ar. ff. de ver. ſig. l. boues. §. hoc ſermone. & de leg. 2. cum pr̃. §. pr̃ certũ. & qa incõtinenti eligere debuit, non poſt tps. ar. ff. de. 2. l. ſtatu liberum & de auth. tu. l. obligari. §. fi. Iac. & pro iſta parte licet nõ alleget. vr̃ caſus extra de elec. c. ſi compromiſſarius. §. 1. lib. 6. & hanc ſecutus fuit Pe. de bella per. Iac. de are. l. in ſerui electione. de le. 1. in additionibus ſuis. vt ibi dixi. diſtinguit. Aut tenuit electio. prima aut non. Si non, non poteſt amplius elige re, quia fuit in culpa. vt. ſ̃. de op. le. l. 2. & hoc, ſi ſciẽter eligit. Si vero ignoranter, tunc aut habent elec. iure proprio, ſicut canonici & decuriones. tunc iterato eligere poterunt. vt. d. l. 2. de op. le. & l. cum ita. §. quæſitũ. & d. l. ſi præſes, qũo & qñ iu. l. nam inutiliter factum, non impedit factum vtiliter, vt. d. l. qui per ſalutem. cum ſi. de iureiur. & quod no. per Cõpo. ext. de reſcri. c capitulum S. Crucis. ver. item quid ſi collatio facta p̃ executorem. Si uero alieno iure, ſicut miniſter, ut in quæſtione propoſita, tunc non poteſt amplius eligere, qa fũctus eſt officio ſuo, ſiue bene ſiue male, vt d. l. iudex. ff. de re iudi. cum ſi. & hoc caſu reuertitur electio ad decuriones, ut prę dictum eſt. Dy. aũt d. l. in ſerui electione, diſtinguit. Aut electio tenuit ipſo iure, & amplius eligere nõ põt, ſi non tenuit, tũc ſic. ar. ff. de op. le. l. quotiẽs, & l. apud Auſidium, & d. l. ſi pſes. C. quomodo & quando iudex. & de accu. l. 4. Rofre. aliter ſoluit. & eſt prima in quæſtinionib. ſuis. & vide Ber. extra de elec. cãmq;. & c. auditis. & de conceſ. præb. c. conſtitutus. & Bart. brix. 79. q. quę incipit, quidam dederunt in poteſtatẽ. & in Margarita de mune. & ho. ver. ſed pone, q̃ collata. Alii inhærẽtes Rofre. dicunt, Aut peccatum eſt in forma, & tũc iterum eliget, aut in materia, & tũc nõ. arg. ff. de arbi. quid ta men. Opi. & diſtinctio Iac de are. mihi. placet, & ad hoc facit qđ no. per Dy. in ſimili qõne. C. de ꝺ̃hen. emp l. fi. ver. 3 quærit, & qđ plene no. ff. de ver. ob. l. eum, qui certarum. §. fi.

SUMMARIUM.

1 *Bannitus an poſſit compenſare.*
2 *Exceptio an ſit perpetua vel temporalis, vbi eſt dubium, perpetua cenſenda eſt.*
3 *Prohibita directe, an per obliquum poſſint concedi.*
4 *Defenſionis facultas nemini deneganda eſt.*
5 *Compenſatione ſæpe conſequimur, quod non poſſemus actione.*
6 *Defenſio duplex eſt. Et vtra concedatur bannito, & excommunicato.*
7 *Ratio, anima eſt legis, qua ſublata, illa extincta eſt.*
8 *Factum & mora rei, fideiuſſori nocet.*
9 *Fideiuſſori quandoque competit defenſio ex facto rei, quæ non competit ipſi reo.*
10 *Acceſſoria an & quando durant principali non extante.*
11 *Connexitatis ratione, vtile trahit ad ſe inutile, & illud firmat.*
12 *Bannum & excommunicatio perſonam ſolam afficiunt.*
13 *Compenſatio, ſolutio eſt.*
14 *Exceptionum differentia.*

Quæſt. XCII.

An fideiuſſor banniti vel excõicati conuentus a creditore poſſit compenſare, q̃ hñe debet ipſe bannitus, vel excõicatus ab ipſo creditore. hæc eſt qõ Iac. de Are. in li. magno q. diſputatarum. 285. Pro cuius declaratione. Primo vi-
1 dendum eſt, † an bannitus vel excõicatus poſſit cõpenſare? & ſi non poſſet, remanet tunc prima qõ. Primo vr̃, q̃ bannitus, vel excõicatus compenſare non poſſit, quia compenſatio &c. vt ff. de compenſa. l. 1. & 2. Sed huic bannito vel excõicato, ſi ageret, obſtaret exceptio banni & excõicationis, vt ext. de hæret. c. intelleximus. & in vſib. feu. hic finitur lex, deinde cõſuetudines regni incipiunt. c. 1. & ar. ff. ex qb. cauma. ſed & ſi per prætorem. §. actio ex empta. de his qui no. in
2 fa. l. 2. §. pe. & cum dubium ſit, an † ſit perpetua vel tp̃alis, perpetua eſt cenſenda. ff. de cond. inde. l. ſufficit. at non eſt creditor, qui exceptione põt ſubmoueri. ff. de ver. ſig. l. ſi creditorem. de reg. iu. l. nihil intereſt. Cum igitur per exceptionẽ elidi põt, ergo creditor dici non debet. ff. de compenſa. l. q̃cunque. ſo. ma. l. in inſulam. §. pe. licet enim bannitus & excõicatus alijs reſpondere teneantur, nullus tñ eis rñdere tenetur, vt C. de hære. authen. credentes. & ext. de excep. c. cũ inter R. at in compenſatione verſatur mutua petitio, vt C. de compen. l. 4. & rem ra. ha. l. amplius. & de adminiſt. tuto. l.
3 inter tutorem. ergo &c. Item, quod directe † prohibetur, per obliquum concedi non debet. ff. de tranſact. l. cum ij. §. ſi cũ lis. & de tuto. & cur. da. ab his. l. ſcire oportet. at per compenſationem recuperat ſibi debitum, vt ff. qui potio. in pig. ha. l. ſi debitor. & de leg. 1. l. ſi fundum. §. Titio. ergo &c. In ꝺ̃rium q̃ poſſit, quia conceditur ſibi eſſe in iudicio per modum rei vt d. c. intelleximus. de iud. ergo oĩa, quæ reis permiſſa ſunt, conceſſa videntur. ff. de iur. om. iu. l. 2. quo ergo ad defenſionem, hr̃ pro non bannito. C. de inof. teſt. l. ſi qñ. & de teſta. mili. l. ex militari. Princeps concedendo, q̃ tanq̃ reus poſſit eſſe in iudicio, ea, q̃ rei cõpetunt, facere permiſit, vt ff. de re iud. l.
4 quidam, quia † defenſionis facultas nemini eſt deneganda. C. de iure fiſ. l. facultas. lib. 10. nam & ſeruo datur, dum eſt in iudicio, defenſio, quæ libero competeret. ff. de accuſ. ſeruos. & C. qui legi. perſ. l. momentaneæ. Sed compenſatio, eſt exceptio & defenſio, ut ff. de excep. l. 2. & C. de compenſa. l. fi. ergo &c. Item quia compenſatio ab homine oppoſita, ipſo iure fit, per legem. C. de compen. l. fi. & l. ſi conſtat. & Inſtitu. de act. §. in bonæ fidei. Ergo compenſando nihil petit. ſed facta per legem defenſione utitur. ff. de compen. l. poſtea. & ar. de acq. re. do. l. adeo. §. cum quis. ergo &c. Item, quia ſibi debitũ eſt efficax ad compenſandum, licet agens ad illud, non audiretur, ut patet, quia ſaltẽ naturaliter debitor eſt q̃ agit. ff.
5 de cond. inde. l. ſi pœnæ cauſa. Et licet † naturale debitum peti non poſſit, vt ff. de pac. l. 1. & l. iuriſgen. §. ſed cum nulla. cũ ſi. tñ compenſatur. ff. de compenſa. l. ẽt. & de dona. l. hoc iur. §. pe. cũ ſi. ſæpe tñ quis compenſando conſequitur, qđ non ꝺ̃ſequeretur agendo. ſo. ma. l ſi filio. & de cõpen. l. ſi cũ filio. Item, qui compenſat, ſoluit, ut d. l. ſi debitor. qui potio. in pigno. hab. de le. 1, ſi fundus. §. ſi filio. & de ſtatulib. l. ſi peculiũ. §. de illo. Si ergo vult ſoluere compenſando, audiendus eſt. Item permittitur pro necato, quod alias non permitteretur ff. de bo. q̃ lib. l. qui cum maior. §. ſi libertus, de in ius voc. l. libertus, de iudi. l. qui non coguntur, & l. 2. §. ſed ſi agant. & C. de ſent. l. cum Pap. Soluendo tenet bannitũ uel excõicatum non admitti ad cõpẽſandũ, per alleg. ad hanc par. & de hoc
6 no. d. c. cum inter R. priorem, de exce. Duplex. n. † eſt defenſio, vna quæ hẽt naturam ſolius excluſionis, & hæc concedi tur bannito, & excõicato, ut d. l. ſeruos. ff. de accu. Alia, quæ habet naturam actionis impugnationis, vt compenſatio, q̃ eis denegatur, ut d. c. cum inter R. In 2. q. vr̃ fideiuſſorem cõpẽſare nõ poſſe, ar. p̃ hac par. in q. p̃xi inductis. & qa fideiuſ. repñtat perſonã princi. Inſti. de replica. §. fi. & ideo non plus habet iuris, q̃ princĩpalis. ff. de reg. iur. l. in his. §. non debeo.

Source : BIU Cujas

& l.nemo plus iuris. Item fideiussor dr̃ rei defensor. ff.de pactis l.& hæredi.§.nos autem. de verb.obl l.cum filius.Sed defendere est uicem rei subire.quod ergo obstabat reo, & fideiussori obstabit.ff.de procur. l.sed hæc. §.defendere.Item qđ est inutile reo,& fideiussori, qđ patet, qa pater, vt fideiussor, habetur pro filio.C.de decur.l.1.& d.l.cum filius.de ver.obl. & qđ ipsi filio est inutile,& pr̃i,& sic fideiussori,vt.d.l.& hr̃di. §.nos aũt.ff.de pac. & l.sed si vnus.§.pactus. & de re.iu.l.cum principalis.Item cessat causa,pp q̃ fideiussor cõpẽsat,qđ reo debetur.Causa nanq; est,quia sicut cũ a reo totũ petitur, ma
7 le petitur ꝙ per cõpensationem†poterat retinere.ita & a fideiussore male petitur,a quo cũ petitur,a reo peti intelligit. ff.de cõpensa.l.verum.de pactis,qđ dictũ.Cũ igitur ipse reus cõpensare non posset,nec per obiectũ compẽsationis ab eo, male petitur,restat, ꝙ nec a fideissore male petatur. Nã cessante rõne,cessat lex.fi.de iure patro.l.adigere. §. q̃uis.Itẽ qa jam reus consequeretur per fideiussorem, qđ per se non põt. qđ lex.non uult.C. de hæred.instit.l.neq; per se.& ff.de ꝫhen. emp.non licet.cum si.Item nõ põt per cõpensationem fideiussori prouideri. quin reo prouideatur.& iõ rõne cõnexitatis prohibetur.ff.si quis cãutio.l.si duo.& de dam.infe.l.si finita.
8 §.ex hoc edicto.cum si.& pars† uitiosa trahit ad se nõ vitiosam.ff.de arbi.l.Pedius. & de aqua quo. & esti.l. 1. §.item quęritur,& qđ nocet, inspicitur.ff.ad sil.l.2.§.fi. Nec mirum quia factum & mora rei fideiussori nocet. ff.de ver.ob.l.mora rei. In ꝫrium, ꝙ fideiussor compensare possit, faciunt ar.p parte rei inducta supra proxima, qõne. Item,quia fideiussor permittitur compensare debitum reo ff.de compẽ. l.si quid. Non ob.C.de compen.l.reus.& fi.eo.l.in rem. §.creditor, qa speciale est in fideiussore.Et ratio specialitatis est,quia inspecto exitu sibi deberi vr̃ cum suo debitori debeatur. Nam per compensationem vr̃ soluere creditori, & ab eo recipere,qđ idem creditor debitori debet.& ipse liberari dicit, quasi soluendo.Creditori enim creditoris recte soluitur, vt.ff.de condi.ob cau.l.si donaturus.& de neg.ge. l.si liber homo. Itẽ,qđ habet apud se creditor de bonis debitoris, sibi soluere põt & debet.ff.de peti.hæred. l.si qd possessor. §.1.de peculio.l.quærit.§.fi. & l.quotiens.§ fi.vnde non dẽt audiri.& hoc litigando.arg.ff.de fur.l.serui & filii.ibi,neq; enim,&c.& de sol.quo
9 tiens.& l.qui hominem.§.si prędo. Item†quandoq; fideiussori competit defensio ex facto rei, quæ non cõpetit ipsi reo. ff.si qs cautio.l.sed & si quis ibi, dixerit aliquis, &c.& de pac. l.fi.de excep.l.omnes. quæ dicunt inuito reo exceptionẽ dari fideiussori ex persona rei , ergo datur, etiam si remitteret, nolendo , ꝙ fideiussor uteretur, uti aũt non posset ipse reus, cum remiserit.ff.de ędi.edil.l.quæritur.§.si venditor.de pac. l.cum in eo.Item quod est inutile vni , alter recte exercet.ff. de iudi.l.de qua re.§.cum absentem. & de fideiuss.l.cum is, q
10 reum.Item quia accessoria durant†principali non existente.C.de luitio.pig.l.2.ad leg.Aqui.qui occidit. §.1.& de const. pecu.l.item illa.§.1.quod contingit,quia principalis ipso iure extincta non est.alias secus , vt in l.in contraria parte allegata. Vnde cum facultas compensandi non sit ipso iure adempta principaliter, sed per replicationem personalem bãni,vel excommunicationis,merito durabit in persona accessoria.s.fideiussoris. Item quis consequit̃ per alium,quod per se non põt.ff.de acceptil.l.& per iusiuran.§ si fideiussor.& de temp.in inte.resti.l.petendæ.Item quia ratione connexitatis
11 utile† facit valere inutile, trahendo illud ad se. ff.de sta.bo. l.imperator.& ff.de pęnis.l.pręgnantis.& de liber.lega.l.si qs duos.& qđ prodest,pręualere debet. ff.de iure fisci. l.nõ intelligitur.§.1.de regulis iuris l.semper in dubiis. Item pœna rei non dpbet transire ad fideiussorem. C.de pœnis.l sancimus. & ff.so.ma.l.si maritus.Nec ob. ff qđ quisq; iuris.l.3.§.si is.cũ ibi no.vel.ibi speciale,vt fideiussori admittatur facultas excipiendi in pœnam illius edicti,quæ alias non posset effectũ sortiri, cum reus ex sua persona non possit de facili conueni
12 ri.& ideo saltem per medium fideiussorẽ conuenietur , At in casu nostro pœnis subiacent aliis bannitu &excõmunicati, quæ possunt eis sine alieno præiudicio irrogari, vel illud, edictum afficit ius agendi uel excipiendi, & ideo omnib.no
12 cet,vt eadem. l. §.quod autem.Sed bannum† & excõicatio psonã afficiũt,qđ patet, qa oĩs hæreticus est extra cõionem, in auth.de priuilegio dotis. licet hæres eius non,si sit catholicus.C.de hæreti. l.cognouimus.de apostatis.l.fi.Item fideiussor certat de damno vitãdo,ideo ei fauendum est.C.de codicil.l.fi.cum si.Solendo dicit,quod posset distingui, vtrũ principalis sit soluendo,& tunc non compensaret,an non.& tũc sic, arg.ff.si mensor fal.mo.dix.l.si duobus. §.1.de admini.tuto.l. fi.ad Vel.auth. siue a me.& de leg.1. si cui.in fi.melius dicit, ꝙ compensare indistincte. possit debitũ compensabile, non obstante banno vel excommuncatione principalis,qa permissum est a iure fideiussori soluere de substantia debi-
12 toris,ff. mãd.si procur.§.si ignorante, & qui†compentat, sol-
uit.d.l.si debitor.qui po.in pigno.ha.cũ cõcor. & in arbitrio est soluentis, ꝙ soluat.ff.mand.l.fideiussor. & de distrac.pig. l.creditoris. Exceptio autem banni nõ ob.fideiussori onerosam causam habenti.ff.de do.excep.l.apud Celsum.l.si cum legitima. Nec dicat quis,hoc proficit bannito,vel excõicato,quia reuersura est res ad dolosum.ff.de doli excep.l.apud Celsum. §.apud Iul. & §.idem tractat.quia, vt sup.dictũ est, magis fideiussori,q̃ reo proderit,& apud eum remanere in-
14 telligitur,non ad eum reuerti.†Exceptio namque alia est,q̃ personam repellit, æquitatem autem non respuit, alia quæ persona admissa, petitionis iniquitatem repellit, vt ff.de excep.l.2.in fi. quæ personam repellit, personalis est.& ideo in fideiussorem non transit.ff.de excep.l.exceptiones,quæ personę.& ff.de mino.l.in causa.cum si.Nam si illa,quæ prodest non transit in fideiusorem,quia personalis,multo fortius illa,quæ nocet,& personam repellit.ff. de lib.& posthu.l.cum quidam.personalia namque non trangrediuntur personam ff.de pact.l.idem.§.personale.de ser.rust.præd.l.pecoris.& de reg.iur.l.in omnibus.& l.priuilegia. Et hoc dico etiã si post bannum debitor esse cœpit. Nam si post fideiussionem, & ante bannum debitor fuisset, huius debitoris,manifestum foret,fideiusorem munitum compensatione.ff.de compensa.l.verum.& de pact l.fi. Iac.de Aret.de ista materia vide ꝙ no.per Dv.ext.de reg.iu.c.cum quis in ius succedit.li.6. & ꝙ plene dixi. ff.de noua. l.doli.

SVMMARIVM.

1 *Bannitum si quis interemerit,postea ex interuallo eum spoliauerit,num tenebitur de spoliatione⌣.*
2 *Sepulchrum hostium violans , non tenetur.*
3 *Mors omnia soluit.*
4 *Lex permittens quem occidi , quomodo accipienda.*

Quæst. XCIII.

1 Si †statuto cauetur ꝙ bãnitus possit impune occidi, & sic sequitur, ꝙ multo fortius derobari,vt ff.de adulte. l.nec in ea.§.ius occidendi.& de reg.iur.l.cui quod plus est. Accidit,ꝙ quidam bannitum interfecit, postea ex interuallo eũ derobauit & spoliauit. nunquid pro ista robaria vel spoliatione punietur?& videtur ꝙ non,quia bannitus est hostis ciuitatis,vt ff.de capi.dimi.l.amissionem.§.qui deficiunt. Beneficio ergo legum iuuari non debet. frustra enim legis auxilium inuocat,&c.vt extra de vsur.c.quia frustra. Item† q
2 uiolat sepulchrum,tenetur sepulchri violati, vt C.de sepul. viola.l.qui sepulchra.& dicitur spoliare defunctum,vt eadẽ l.sed violator sepulchri hostium , non, vt ibi de hoc dixi.ergo spolians bannitum defunctum,non tenetur, argument. ad hoc. ff.de relig.l.cum loca. & quia sicut bannito viuo nõ licet esse in ciuitate, ita nec defuncto, quia pœna post mortem durat.ff.de cadaueribus punito.l.penult. Ergo iste bannitus mortuus,impune potuit spoliari,per d.l.penultima.In contrarium est, quia post mortem nõ potest dici bannitus,
3 quia mors† omnia soluit. in auth.de nupt. §.deinceps. & ꝙ no.ff.si certum petatur.l.eius,qui in prouinciam. Et sic non uidetur homo, sed cadauer. ut ff.de conditione indebiti. l. seruo manumisso. Et pro hoc. C.si pen.appel.mors interue. per totum.& si reus uel accu.mor.fue.per totum. Præterea iste derobans uel spolians, potius uidetur spoliasse hæreditatem, quàm defunctum,ut ff.de iniur. l.prima. §.quotiens. quæ hæreditas transmissa fuit ad suos hæredes, etiam ignorantes. C.de his, qui ante apertas tabulas. l.prima,& siquis omissa causa testa.l.prima.§.sunt,qui in potestate. Item qa
4 †cum. l.concedit aliquem occidere,hoc fieri debet fragrante crimine,non ex interuallo, vt ff.de adulterijs . l. quod ait lex.§.2.ergo & hic derobare & spoliare debuit incontinenti,& non ex interuallo. Sed ad hoc posset responderi,quod lex concedens occidere , limitat & disponit, quod hoc fiat incontinenti,vt in principio, dictę l.quod ait lex. non ex interuallo.Item pro hac opinio.facit,ff.de sepult.viol. l.quæsitum . & pro hac parte dicitur fuisse terminarum Pistorij, & derobantem fuisse baunitum, derobaria, filijs occisi accusantibus , quasi robaria fuerit commissa de rebus hereditarijs , ad ipsos filios pertinentibus. Primam puto veriorem, etjam ubi statutum non excusaret spoliantem , quia robaria exigit uim personę illatam quod hic non fuit. Item licet dominium translatum foret in suum hęredem,cum possessio non transit,nisi apprehensa, vt ff.de acquirenda hęreditate. l.cum hęredes. & ex quibus causis maior. l. cum miles . & ideo rei hęreditarię non potest dici commissa robaria,sicut nec furtum. ut ff.de furtis. l. hęreditarię. posset tamen forte peti restitutio rerum robatarum, per iura supra ad hoc adducta.

SVMMARIVM.

1 *Sententia facta a lege,quando tantum operetur,quantum lata ab homine.*

Quæst.

Source : BIU Cujas

Quæst. XCIIII.

1 Duo †sunt statuta Pergami. Vno quorum cauetur ꝙ faciens feritam sanguinolentiã cũ armis vetitis, ipso facto sit in banno de maleficio. alio cauetur, ꝙ offensa illata bãnito de maleficio, sit impunita. Quidam fecit feritam prædictam, & anteq̃ banniretur per sniam, fuit occisus. queritur an impune occidi potuerit. Obtinui ꝙ sic, & allegabã. ff. de fideicõm. lib. l. cũ quasi, §. si plures. qui bene facit, quia ibi tñ operatur snia ficta a lege, quãtũ si lata esset ab hoie. Ad hoc faciunt decretales & decreta, quæ loquuntur de canone latæ snię, vt 17. q. 4. c. si quis suadente. Sed ꝙ expectari debeat snia seu declaratio iudicis, bene facit. C. vbi causæ fiscales. l. 1. vbi de hoc dixi, & extra de hæreti. c. cum secundum. leg. li. 6.

SVMMARIVM.

1 *Banuitus an possit in priuatis carceribus detineri, ex vi statuti disponentis, quod bannitus possit impune occidi.*

Quæst. XCV.

1 Dubitari †etiã vidi nunquid authoritate statuti, quo cauetur, ꝙ bãnitus possit impune offendi, possit in priuatis carceribus detineri, Et videtur ꝙ sic, arg. ff. de adul. l. nec in ea. §. ius occidẽdi vbi de hoc dixi. Ol. In ꝓriũ facere vr̃ eodem tit. l. capite quinto. vbi licet maritus habeat ius occidendi adulterum, non tñ põt eum captum detinere, nisi per 20. horas. Sed responderi, posset quod †marito licet occidere adulterum incontinenti, non ex interuallo. vt cod. ti. l. marito. sed bannitum licet offendere qñcumque. Item l. illa determinat tempus 20 horarum. per statutum autẽ nullum tempus est limitatum, & distincte loquitur de qualibet offensa bannito illata, & hoc credo verum.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quod de roboria quis sit accusandus intra annum, & quidam idem ipsum pluribus annis admiserit, an possit accusari de robaria perpetrata ante annum.*

Quæst. XCVI.

1 Quæro †etiam, si statuto caueatur, ꝙ de robaria qs debeat accusari. ꝯ annum, & quidã plurib. annis illud delictũ cõtinuauit, an possit accusari de robaria perpetrata ante annũ, dic, vt in l. mariti lenocinũ. §. sex mẽsium. ff. de adul. in gl. & de adul. constat. in fi. quæ gl. singularis est.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante quod bannum soluitur reconciliatione cum offenso, aut eius heredibus, si bannitus succedat hæres offenso, an possit a semetipso pacem petere. Et quid si offensus moriatur sine hærede.*

Quæst. XCVII.

1 Quid †si statutum dicat, ꝙ bannitus nõ possit exire de banno sine pace & voluntate offensi, vel hæredis eius. & offensus dimisit plures hæredes, an sufficiat, si habeat pacem ab vno. vide bene. s̃ 3. parte. ver. item quero aliam vtilem qõnem, & in sequenti quæstione, an si offendens succedat offenso, possit subijpsi pacem facere, & de bãno exire, & in alia sequenti quęstione, an si offensus moriatur sine hærede, possit offendens de banno exire.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus pluribus bannis, si præsentet bannitum, an sit eximendus ab omnibus bannis, vel vno tantum statuto stante, quod bannitus, qui alium bannitum præsentauerit Potestati soluatur a banno.*

Quæst. XCVIII.

1 Quid si statuto† caueatur, ꝙ p̃sentans bannitũ, exi mat̃ de banno. aliqs q bãnitus erat plurib. bãnis p̃sentauit, bãnitũ nunquid eximi debeat de omnibus bannis, an de vno tantum, Et vr̃ ꝙ de vno tñ, quasi hoc fuerit de mente statuentium, maxime cum loquatur in singulari, eximatur de banno. & non dixit de bannis. arg. ff. de lega 3. l. hæres meus. §. 1. & pro hoc. ff. de ap. l. scio. §. certe si plures. & quod no. extra de sent. excomm. c. cum pro causa. & c. ex parte. & per Archi. 3. q. 4. c. fi. & ibi in glo. & per Ber. & Inno. extra de offi. ordi. c. ex parte. Iac. de Aret. & Oldr. tenent, quod si omnia banna sint in eodem facto, & delicto, tunc pro vno reputentur. Si vero ex diuersis, tunc plura reputent̃, & de vno tantum eximatur. Ita intelligatur, d. l. hæres meus. §. 1. ad Turp. l. 2. §. si plura. de oper. noui. nunt. l. de pupillo. §. si plurium. ad Turpi. l. in senatus. & de adul. l. vim passam. §. duos. Et ꝓ hoc C. de nup. l. si libertam. vbi de hoc dixi. Iaco. & Old. & quod bannitus præsentans bannitum, etiam nõ existente statuto, debeat eximi. de bãno, bene facit. ff. de custo. reorum. l. inter eos. de re mil. l. non omnis. §. fi. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Veneno interimere, grauius est, quam gladio interficere.*

Quæst. XCIX.

1 Quid †si statutum dicat ꝙ præsentans bannitutm, possit eximere de banno alium bannitum de pari vel minori crimine. Aliquis præsentauit vnum bannitum de homicidio facto cum armis. vult eximere vnum bannitum de homicidio facto cum veneno. nunquid possit, dic ꝙ non, quia plus est veneno. extinguere, quam gladio interficere. C. de male. & mathema. l. plus est. vbi de hoc dixi. & vide in Lombarda, de homicidio. l. pen.

SVMMARIVM.

1 *Banniti nostri temporis, an possint eligi ad officia in alijs ciuitatibus, in quibus non sunt banniti.*

2 *Infamia facti, hæret, & sequitur, sicut lepra leprosum.*

Quæst. C.

1 Item †quæro, an banniti nostri temporis possint eligi ad honores & officia in alijs ciuitatibus, in quibus nõ sunt banniti, & videtur expressum quod sic. ff. de ori. iur. l. 2. §. exactis deinde regibus. ibi exulantem in Italia, &c. & pro hoc etiam in proemio. ff. §. hæc autem tria volumina. & C.
2 de episc. au. l. mathematicos. In † contrarium videtur, quia sunt infames saltem infamia facti, quæ eos comitatur vbiq;, sicut lepra leprosum, vt not. ff. de conditione indebiti. l. frater a fratre. an sint infames, vel non, satis dixi. C. de requi. ries l. fi. in vltima quęstione. Iaco. de Bel. & dixi. s̃. hac eadem parte. versic. inde sumpta occasione. & pro hoc. ff. de postulan. l. ex ea causa. & C. de digni l. neque. & extra de reg. iur. c. infamibus. li. 6. cum ibi notatis per Dyn. & alios. Vidi seruari, ꝙ in alijs ciuitatibus admittuntur, nisi forte essent illę ciuitates subditæ domino eiusdem dominij, a quo bannitus est, tunc enim reputantur banniti in omnibus ciuitatibus illius domini, vt dixi. supra. hac eadem parte. versic. quid si aliquis subditus, & rubrica incipit. an subditus regis, &c. & est. 85.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus captus dum describeretur, nondum completa scriptura, num ferat pœnam bannitorum, statuto stante, quod nemo intelligatur bannitus, nisi sit scriptus in libro bannitorum.*

Quæst. CI.

1 Quid si †statuto dicatur, quod non intelligatur bannitus nisi sit scriptus in libris bannitorum. aliquis dum describeretur in banno, nondum completa scriptura captus fuit, nunquid patietur pœnas bannitorum, & videtur quod sic, per. l. ff. de iurisomn. iudic. l. si quis id quod. §. quod si dum proponitur. Sed recte intuendo, potest adduci in contrarium. ibi dicitur hoc non esse ex verbis edicti, sed ex mente, & in statutis non est recedendum a verbis. ergo &c. depẽdet hæc quæstio a quæstione, quam plene tractaui. s̃. prima parte, an statuta recipiant interpretationem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod bannitus non sit receptandus in castris vel villis, an comprehendat domum, quæ non est in castro vel villa.*

Quæst. CII.

1 Quid †si statuto caueatur, quod bannitus non debeat receptari in castris vel villis. aliquis receptauit in quadam domo uel cassina, quę non est in castro uel uilla. nunquid tenebitur, uĩ quod non per glo paruã, quæ est. ff. ad l. Iul. de ui publ. l. 1. quæ ponit differantiam inter agrum & uillam, quia statutum est stricti iuris, & pęnale & sic restringendum. ff. de pœnis. l. interpretatione. Contrarium puto propter identitatem rationis & reipublicæ fauorem. & pro hoc. C. de fal. mo. l. prima. §. primo & de hæreti. l. quicunque §. quod si fecerint.

SVMMARIVM.

1 *Bannum an vitietur propter omissionem vnius articuli comprehensi in statuto. quid decernentis de bannitis.*

Quæstio. CIII.

1 Gulielmus †de Cun. ff. de postul. l. ult quærit si statuto caueatur, qđ si alioquis debeat bãniri, præcedere debeat ꝓclamatio pręconis, quod quicunque velit talem defendere. vel adesse causę eius, comparere debeat. ꝯ. quinq; dies. & pręco in proclamatione dixit solum, ꝙ quicũq; velit eum defendere. & omisit, si velit adesse causę. An per hoc vitietur bannum? Et videtur ꝙ sic, quia vnũ de solemnibus statuti, omissum est, & pro hoc. ff. de in inte. resti. l. fi. de iti. actuq; priua. l. 1. §. hoc interdictum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si det centum præsentanti bannitum, & plures præsentauerunt, an quilibet sit centum habiturus.*

Quæst. CIIII.

1 Quid †si statuto caueatur, ꝙ præsentans bannitum, habeat centum a cõi, plures prębentauerunt. & cęperit bãnitũ, nunqd debeãt hr̃e cẽtũ pro quolibet? uide per l. qui filiabus. §. si quis ita. de le. 1. & inst. de legi. agna. succ. §. si plures. Dic, ꝙ ista quęstio potest terminari, secundum qđ determinatur similis quęstio de plurlbus ingredientibus castrum simul. an omnes habere debeant prębium ordinatũ insolidũ, vel oẽs simul? de qua quæstione plene. s̃. dix. & pleno. ff. de reb. dub. l. si fuerit. & in proęmio. ff. §. discipuli.

SVMMARIVM.

1 *De actibus successiuis iudicandum est per prius & posterius.*

Quęst.

Source : BIU Cujas

Quęst. CV.

1 Talem †etiam qōnem diſputauit Ia.But. Statuto ciui tatis Bon.cauet, ꝙ nulla reformatio ſtatutorū poſſit fieri,niſi propoſitio fiat per capitaneum in conſilio po puli. Alio ſtatuto cauet, ꝙ nō poſſit ꝓponi per aliquē in aliquo conſilio de bannitis eximendis de banno,alioquin proponēs ipſo facto ſit priuatus officio ſuo, capitaneus in ꝯſilio perſonaliter propoſuit,de bānitis eximēdis de banno.Et fuit obtē tū & reformatū, ꝙ eximerent de bāno.quærebat an reformatio valeret,determinauit ꝙ nō, ꝙa ſtatim cum capitaneus ꝓpoſuit,priuatus fuit officio ſuo. Et ſic ſequēs actus reformationis nō ualuit, cum fuerit facta coram non exiſtēte capitaneo.Et ſic cum iſti actus propoſitionis & reformationis ſint actus ſucceſſiui,iudicamus de eis per prius, & poſterius.Et ita etiam tenent Ny.& Bart.ff. de leg. 1.l.ſi pos mortē. & dixi.ff.de ſtat.hom.l.Arethuſa.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Executor datus in teſtamento, ſi poſtea ſit deportatus vel bannitus, num per hoc perdat ius executoris.*

2 *Excommunicatus contrahere poteſt.*

Quæſt. CVI.

1 Quid †ſi aliquis ſit datus executor in teſtō, deinde eſt deportatus vel bannitus, nūquid per hoc perdat executoriꝫ ius,dic ꝙ non, quia talis executio facti eſt, & deportatus vel banitus non perdit ea,quæ ſunt facti.ff.ad Treb. l. ex facto. §.ſi qs rogatus il ſcđo, vbi de hoc tetigi,& ad hoc. ff. de re iudi.l. ſi victum vel ſtratum.& quod ibi no.in glo. Et idem poſſet dici in excommunicato,qui equiparatur deportato.vt no.in gl.inſti.de capi.dimi.§.ſi minor. Et idem poſſet dici,ſi electus eſſet arbitrator, ſi perdat officium arbitrationis, vī ꝙ non per.l.illa verba.ff.de verb.ſign.& de reg.iur.l. ꝙ attinet,& pro prima vī expreſſum.C.de iudęis.l.iudęi Roma
2 no. Item quia excommunicatus poteſt† cōtrahere, extra de iudi.intelleximus,& arbitramentum arbitratoris,eſt quędā trāſactio,non ſententia,in auth.vt differētes iudices. in prin. colum.8. gl.in arbitro dicit,ꝙ non ff.de arbi.l.pedius.vbi de hoc,in Spec.de arbi.§.reſtat. ver.1.

SVMMARIVM.

1 *Banitos ob maleficium ex forma iuris cōmunis. ſolus imperator poteſt ſol uere & liberare.*

Quæſt. CVII.

1 Quod †ſolus Imperator poſſit eximere bannitos de maleficio de banno,facit.ff.de pœnis. l.relegati in fi.de poſtul.l.1.de qua aūt reſtitutione,vide ibi vbi de hoc dixi. Quod forte uerū eſt in his, qui eſſent banniti ex forma iuris cōis.ſecus,ſi ex ſtatutis uel conſuetudinibus ciuitatum.

SVMMARIVM

1 *Bannitorum corpora, vel proſcriptorum, an ſint admittenda in eccleſiaſtica ſepultura.*

Quæſt. CXIII.

1 An †corpora bannitorum uel confiſcatorum licite poſſint ſepeliri in eccleſiaſtica ſepultura,uide quod dixi. ff.de cadaueribus punitorum. l.1.& 2.

SVMMARIVM.

1 *Statutum dans premium capienti bannitum, num comprehendit bannitum capientem alium bannitum.*

Quæſt. CIX.

1 Si †ex forma ſtatuti dēatur præmium præſentanti bannitum. Et unus erat bannitus plurib.bannis,& fuit præſentatus per unum ex uno banno,& captus eſt.& alius ꝙ eū ꝑſentat, ſit captus ex alio banno, an debeat hīe præmium, & uī quod ſic. ff.de iure fiſci. l. Adrianus. ibi de hoc tetigi, & hoc eo.ti.l.edicto. §. 1. uer.id autem.& ad Turpi. l. Domicianus.

SVMMARIVM.

Accuſator qualis eſſe debeat.

Quæſt. CX.

1 Quid †in qōne,quam uidi de facto,ſtatuto cauebat, ꝙ qui præſentaret malefactorem, hīet dimidiam cōdenationis de eo fiēde.Et alio ſtatuto cauebat.qđ ꝙ pñtauerit bannitū malefactorē,uel bānitū de pari maleficio, uel maiori.ſit liberatus a banno & maleficio.Quidā preſentauit unū malefaſtorem,qui cōdēnari dēbat in cētū,anteꝙ condēnaretur ipſe præſentauit unū aliū,qui puniri & cōdēnari dēbat in tantundem,uel plus, & ſic eſt libertatus a ſuo delicto & condēnatione,uirtute,ſe cūdi ſtatuti.querit. an libertatus ſit a dimidia,quæ dēbatur illi qui eū ꝑſentauit ex forma primi ſtatuti,an uero ipſe preſentās poſſit agere ꝯ eū,pro illa dimidia,dicēdū eſt,qđ agere nō pōt,quia in nullo eſt ſibi obligatus.per.l.ſenatus.§.ſenatus.ff.de iure fiſ.ubi de hoc dixi.ꝙa etiam ſi eſſet condemnatus, non poſſet agere ꝯ eum, nec ab eo exigere, ſed exactor fiſci ab eo totam condemnationem exigeret & dimidiam,ſibi daret,ut d. §.expedit ergo, ꝙ agat contra commune pro ipſa dimidia.Ol.& uide quod no.ff.ad Sil.l.leg.Cornelia. §.ex hoc edicto.

SVMMARIVM.

1 *Vxor banniti,an ſit expellenda, ſtatuto ſtante,quod bannitorum familiæ,e ciuitate expellantur.*

Quæſt. CXI.

1 Quid †ſi ſtatuto caueat, ꝙ familię bannitorum[a] expellant de ciuitate,nunqd uxor expelletur.Ol.tenet ꝙ nō, ꝙa nulla lege reperitur uxorem eſſe de familia uiri,ut no.per eum.& dixi. ff.de uerb.ſig.l.pronuntiatio. §. familiæ.

ADDITIO.

a Bannitorum vide hic & no.quod vxor non expellitur de ciuitate per ſtatutum diſponens quod familiæ bannitorum expellantur de ciuitate.Sed an maritus vxoris bannitæ expellatur. Vide Bal. in l. quicunque.ver.ſed pone ſtatuto. C. de ſer.fug vide eundem in l.cum acutiſſimi.C.de fideic.ver.& no.illud ſtatutū.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de offendendo bannito,an intelligendum de rebus,uel perſona tantum,vel de vtroque.*

Quæſt. CXII.

1 Statuto †Bononię cauetur, qđ nullus peſſet offendere bannitum per octo dies ante feſtum beati.Dominici, & per octo poſt, quis offendit quendam bannitum in rebus ſuis,nunquid teneatur pœna ſtatuti vel ſolum pœna iuris cōis,terminatū fuit, qđ ſolum pęna iuris cōis, & qđ pœna ſtatuti locū habeat ſolū in offenſione perſonali, non reali,pro hoc bene.ff.de his, qui deiece.uel effu.l.1.§.hæc aūt uerba.Item uide centeſimam.79.q.poſitam.ſ.1.par.

SVMMARIVM.

1 *Verba ſtatuti collata in arbitrium creditoris, intelligenda ſunt de arbitrio boni viri.*

Quæſt. CXIII.

1 Quæro †etiam qōnē cauet ſtatuto, ꝙ banniti ad inſtā tiam creditorum ſuorum nō poſſint exire de banno ſine licentia creditorum, & niſi concordent cū eis. quidam debitor bānitus uolens exire de banno, obtulit creditori debitum,uel opponit exceptionem peremptoriam ꝯ creditorem, & offert ſe paratum ſtare iuri, & petit de banno eximi. creditor ꝯdicit ꝓꝓ uerbum ſtatuti. dicendum eſt, ꝙ debitor debet de banno eximi, quia verba ſtatuti collata in arbit. creditoris, intelligi debent de arbitrio boni uiri, ut ff. de ꝯh em.l.hæc uenditio. ubi hanc qō. tetigi.et ad hoc bene facit.ff. pro ſocio.l.ſi ſocietatē.et l.Thais.§. ſorore.de fideicō. libe.de ſta.li.l.Labeo.de ope.lib.l.ſi libertus iurauerit.

SVMMARIVM.

1 *Querelæ bannitorum ſi ex forma ſtatuti non ſint audiendæ,de quib.querelis ſit intelligendum.*

2 *Appellationes bannitorum an ſint audiendæ,ſtatuto diſponente,quod querelæ bannitorum non audiantur.*

Quęſt. CXIIII.

1 Quid †ſi ſtatuto caueatur, qđ querelę bannitorum nō audiantur, de quibus querelis intelligetur, Ray. vī ſentire, qđ intelligatur de querelis, quæ mouentur extra ordinem, & in quibus iudicis officium imploratnr. & allegat.ff.de off.præfec.urb.l. 1.§. qđ aūt. vt ibi dixi.Contrarium puto verum, qđ intelligatur de omnibus querelis tam extra ordinariis, q̄ ordinariis.vt.C.de fal.l.querelam.extra de elec. c.querelam.de iureiu. querelam. & de inſti.c.ex frequentib.
2 & in alphabeto, dictione, querelam, an † autem eorum appellationes audiantur obſtante ſtatuto? vī quod non, quia appellatio dicitur querela, ut no. ff. qui ſatiſ.cog.l.ſi ab arbitro.Sed dic contra,ut ibi dixi.quia appellatio, eſt ſpecies defenſionis, & defenſio non denegatur bannito. nec excōmunicato.ut extra de excep,cap.cum inter. R.priorem.& eſt expreſſum extra de reſcriptis.c.1.lib.6.

Commentariorum Alberici à Roſate, de Statutis

FINIS.

BALDI

Source : BIU Cujas

BALDI PERVSINI, I.C. CLARISS. TRACTATVS doctus iuxta, ac elegans, de ſtatutis: alphabetico ordine congeſtus.

AVTHORE D. SIGISMVNDO EIVS PRONEPOTE.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, ſi ſit, quod lis ſit terminanda a tempore litis conteſt. intra decem menſes, dies ille lit. conteſt. non computatur.*
1 *A, præpoſitio, diuidit.*

1 STatutum †eſt, quod lis finiat a tempore litis conteſtatæ infra tres menſes, dies lit. conte. non computatur, ar. l. ſcire oportet. §. aliud aũt. ibi a quadringẽtis. de excu. tut. quia præpoſitio a, † diuidit. facit. l. ratio. §. fin. de act. empt. & c. ſtatutum. de præben. libro 6. ſecundum. Cyn. & alios. Bald. in d. §. aliud autem.

2

SVMMARIVM.

1 *Sttatutum, quod fęmina non ſuccedat ab inteſtato, an habeat locum in anathematizato, vt dicatur ab inteſtato decedere & ſic fęmina excludatur.*
2 *Ius ſuccedendi non habens, non habet ius rumpendi.*
3 *Statuto ſtante, quod filia dotata non ſuccedat ab inteſtato extantib. fiijs uel fratribus defuncti. Si factum eſt teſtamentum & præterita, vtrum eo teſtamentum poſſit dici nullum.*
4 *Res preciſe non reducitur ad cauſam inteſtati de iure ciuili, per contra tabulas.*
5 *Statutum mandans filias eſſe contentas dote, non facto teſtamento, tacite prouidere videtur alijs venientibus ab inteſtato.*

1 Ab inteſtato. Statutum ꝙ fęmina non † ſuccedat ab inteſtato, an habeat locũ in anathematizato, vt dicatur ab inteſtato decere, & ſic fęmina excludatur, & vr ꝙ non habeat locum in eo ſtatutum ſtricti iuris, quo cauetur ⁊ naturalem rõnem, ꝙ fœmina non ſuccedat ab inteſtato, vt no. C de iure deli. l. cum antiquiorib. Sed ſtatuta naturali rõne munita, bene haberent locum, vt in l. 1. & 2. ff. de ſuis. & le. hære. Bal. in l. is qui. C. ſi pen. ap. mors. inter.
2 Si † ſtatutum excludit filiam a ſucceſſione inteſtati certe intelligitur etiam excludi a iure rũpendi & dicendi *nullũ*. nã ille ꝙ nõ põt ſuccedere ab inteſtato, nõ põt nec dẽt admitti ad ius rũpẽdi, niſi de fcõ ſit admiſſus, vt l. poſthumus. §. ſi qs ex hoc. ff. de inof. teſt. facit. ff. de ⁊ tab. l. ſi poſt mortem. §. exhæredati. Nã ille ꝙ nõ hẽt locũ in iure ſuccedendi, nõ hẽt locũ in iure rũpẽdi. facit. ff. de iniuſ. teſt. l. ſi quis filio exhęredato. in prin. & ex his dicit ⁊ ſuluiſſe. Bal. ꝙ ſi ſtatutũ xecludat filiã a ſucceſſione inteſtati, intelligit excludere a iure rũpẽdi, & dicendi nullum, vt dictũ eſt ſ. Bal. in d. §. ſi qs ex hoc. Statu
3 tũ eſt, ꝙ filia † dotata nõ ſuccedat ab inteſtato, extantib. filijs vel fratrib. defuncti. Modo quæritꝛ ſi factum eſt teſtm̃, & eſt ꝑterita, vtrum põt dici teſtm̃ nullum, ar. gl. in l. Gallus. §. & qd ſi tm̃, ff. de libe. & poſth. Et ſi tu dicis, qd ꝑderit ei annullare, Rũdeo, prodeſt ſibi hoc poſſe. expedit. n. ſibihr̃e hoc beneficium venale, vt poſſit dicere hęredi ſcripto, da mihi tm̃, alias dicã teſtm̃ *nullũ*. iſta ſunt verba tex. in l. filium. §. erit. de ⁊ tab. Bart. tenet ⁊rium. in l. fin. ff. ad Tertul. nam cum in teſtõ ſint inſtituti venientes ab inteſtato, quibus teſtator poterat tacite relinquere ab inteſtato moriendo, vt ff. de iure codici. l. ſi qs cũ nullũ, appet ꝙ nulla iniuria fuit facta filię. ergo nõ eſt culpãdus, ſi tacitũ deduxit in diſpõnẽ exp̃ſſã, ſm Bar. qdã
4 dñt, ꝙ iſta filia poterit dicere ⁊ tab. qa † ꝑ ⁊ tab. nõ reducitur res p̃ciſe ad cãm inteſtati de iure ciuili. vt. C. de colla. l. vt liberis. & ſic nõ ſumus in caſu ſtatuti, qa nõ ſumus p̃ciſe ĩ caſu inteſtati. & hoc caſu eſt neceſſaria & vtilis bonorũ poſſeſſio ⁊ tab. & eſt paſſus ſubtilis, tm̃ p̃cedẽtẽ op. veriorẽ credo, qa cũ ex nouis legib. i. ex l. municipali filia ſit excluſa, intelligo ꝙ ſit excluſa a iure ciuili, & p̃torio, qa iſtud ius nouũ, ꝙ eſt poſterius, iuri ciuili, & p̃torio derogat, vt. C. de libe. p̃te. l. maximũ vitiũ. Et dicẽdo ⁊rium, ſequereꝫ abſurdũ qđ imputareꝫ,
5 patri, cur non deceſſit inteſtatus. Statutum † mandãs filias eſſe cõtentas dote, nõ facto teſtõ, tacite vr̃ ꝓuidere aliis veniẽtib. ab inteſtato, licet de eis nulla expreſſa mentio fiat in ſtatutis. Quod tene mẽti, ſm Bal. in l. peto. ff. de le. 2. in 3. no. vbi ſi inſtitutus inſolidũ eſt iuſſus eſſe ⁊tẽtus certa, re, vel quãtitate, qđ tacite vr̃ rogatus de reſtituẽdo reſiduo veniẽtib. ab in teſtato et dicit ꝙ Bar. dixit, qꝑ qñ pater donat aliquid filio emãcipato pro ſua parte, quod idem eſt dicere, ac ſi diceret, pro ſua legitima. Allegat ad hoc. l. ẽt. §. pe. ff. de bo. li. et facit. ff. ad. l. fal. l. cum quo de pecu. §. fi. Bal. in d. l. peto.

SVMMARIVM.

1 *Statutum non poteſt legitimare perſonam ſibi non ſubditam.*
2 *Domicilium, an ciuem efficiat.*
3 *Statutum habilitatiuum, an habeat locum in ſubdito contrahente, vel aliter agente extra territorium.*
4 *Statutum an poſſit habilitare non ſubditum, contrahentem in territorio ſtatuti.*
5 *Statuta prouidere poſſunt tripliciter circa ius perſonę.*

Habilitare. Statutũ an poſſit habilitare forẽſes in ꝑprio territorio ſtatuẽtiũ, dicit Bar. ꝙ nõ
1 quia † ſtatutũ non põt ltĩmare[a] perſonam ſibi nõ ſubditam.
a hãc. n. Bar. tradit regulam per. l. 1. de tu. & cu. da. ab his. & per. l. ẽt ff. de tut. vñ licet filiuſ. ꝑ ſtatutũ huius ciuitatis poſſit teſtari, tñ forẽſes hucveniẽtes filiif. nõ poterũt teſtari, ſicut nec ciuis q dirigit ſe ad loca ruralia põt teſtari. lege eruſticorũ, ut C. de teſt. l. fi. Quid ergo erit rñdẽdũ, ſi velit teſtari ibi in loco nõ ſui territorij, dicit Bal. ꝙ ⁊ſentiẽte patre ibi ⁊ſtituat do-
2 miciliũ, Nã rõne domicilij eſt factus † ſub illa lege, qa quaſi ciuis eſt, vt C. ubi pe. tu. l. 1. & ibi no. & idẽ dico, ꝺt Bal. ſi mixtim ſtatutum diſponit de iure perſonæ, & de iure formę. v. g. ꝙ filiuſ. poſſit teſtari, ecce ius ꝑſonę, ⁊ſentẽte patre, ecce ius formę, nã ex quo ĩ principali. i. in iure ꝑſonę nõ potuit ſtatui qa forẽſis, adhibitio formę nil operat, qa hoc caſu forma eſt acceſſoria ꝑſonę, & diſponit reſpũ ꝑſonæ Bal. in l. cunctos
3 pop'os. C. de ſum. tri. Statutũ † habiliratiuũ vt ſ. an hẽat locũ in ſubdito ⁊hẽte, vel aliter agente ex̃ territorium. v. g. Statutum dictat, quod filiuſ. poſſit teſtari. modo iſte ex̃ territoriũ conſtitvtus, teſtatur, an valeat teſtm̃, vr̃ quod ſic quia ius habilitationis reſpicit ꝑſonam, & licet ipſam qualificare vbiq; locorũ. ergo ſaltẽ reſpũ bonorũ, q̃ ſunt intra territoriũ, videlicet vbicũq; iſte fuerit teſtatus. ſicut. n. ſtatutũ põt infringere ꝑſonã ubiq;. vt ⁊. dicẽt. ita multo magis dẽt poſſe habilitare, cũ hoc ſit fauorabilius. & dicit Bal. quod credo verum, qa illa ptãs ineſt ꝑſonę, & eſt iſte actus hoĩs priuati, in quo nõ ⁊ſideramus territoriũ, niſi rõ legis põderet territoriũ vt l. fi. C.
4 de teſt. Bal. in l. cũctos popl'os. C. de ſum. tri. † Statutũ. an poſſit
b habilitare[b] nõ ſubditũ in territorio ſtatuti ⁊hẽtẽ. ꝺt. Bal. ego dico, ꝙ nõ, qa eadẽ eſt rõ ⁊riorũ. vñ dico, ꝙ ſicut nõ põt habilitare, ita nec inhabilitare, ꝑ caſdẽ. ll. ſ., ꝑxi. q. alle. Et ſubdit qd eꝫ ſi ſubditus ⁊hit ex̃ territoriũ, utrũ ea ꝑſona poſſit ĩfringi ꝑ ſtatutũ, & ur̃ ꝙ ſic. nã ſi ſnĩa hoĩs hoc põt, & ergo & ſnĩa legis. ut no. ff. depo. l. ex ea. Et iſta eſt ueritas, uñ ſi filiuſ. ꝓhibeẽt ꝑſtatutũ ⁊here, licet, ipſe uadat ex̃ territoriũ, tñ ibi nõ poterit contrahere, ſicut ſi alicui eſſet interdictum per † ſnĩam
5 uel ſtatutum. Nam illud. interdictum hẽt effectũ ſuũ in quo libet loco, licet illud oĩno nõ ſit bonum ſi'e, quia interdictũ fundat in iure cõi, ſed ſtatutũ in quo dixi, fundat ⁊ ius cõe, & ideo. nõ uideo ꝙ poſſit operari ex̃ territoriũ, ſed ut clarius & plenius appareat, ⁊ſiderandũ eſt, ꝙ circa ius ꝑſõnę ſtatuta pñt ꝓuidere tripliciter, ꝑmittẽdo, ꝓhibẽdo, & puniẽdo, de q bus in ſucceſſiuis qõnib. ſingutariter dicẽt. Bal. in d. l. cũctos.

ADDITIO.

a ¶Legitimare. No. hic quod ſtatutum legitimans nõ habet effectum quo ad bona ſita extra territorium. Vide Bar. in l. communium. C de na. liber. Sed legitimatus a principe ſuccedit vbique Bart. in d. l. communium. & in l. cunctos populos. C. de ſum. trin & fide catholi.
b ¶Habilitare ſtatutum habilitatis non comprehendit forenſem, ſecus ſi diſponat circa ſolennitatem. Bar in l. 1. ver. no ex hac lege. ff de tut & cur. da.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio ad deliberandum, non eſt danda in criminalibus.*

Abolitio. Statutũ, ꝙ abolitio non poſſit fieri niſi de ⁊ ſcientia ptãtis, certe hoc uerbum ſonat, ꝙ ptãs dẽat inſtrui & informari de cã abolitionis. Bal. in l. cum
1 falſum. de ac. hære. & ibi ponit ꝙ † nõ dẽt dari dilatio ad deliberandũ in criminali, ſed ille, q eſt pñs, cogit p̃ciſe rñdere, ſic, ũel nõ, niſi accuſaret de facto alieno, ut ſi accuſat uilla, de robaria cõmiſſa in ſuo diſtrictu, ut in tex. d l. ibi. in uer. ſinautẽ.

SVMMARIVM.

1 *Abſens an poſſit capitaliter condemnari. Et an ſtatuta diſponentia quod poſſit, valeant. Et qua lege nitantur ea ſtatuta, nu. 2.*
2 *Procurator an poſſit interuenire, ſtatuto ſtante, quod abſens poſſit condemnari ad mortem. nu. 4.*

Abſens.

Source : BIU Cujas

Baldi Perusini De Statutis.

1 **Absens.** †Statutum ꝙ absens possit dānari capitaliter an ualeat, tenet ꝙ sic, quia eius ℈riū, ſ. ꝙ non possit dānari, non est de iure naturali, sed de iure positiuo. & hoc verū, si absens est citatus. Sed si non esset citatus, nō valeret statutum disponens, ꝙ valeret sn̄ia, vt in c. pastoralis. in cle. de re iudi. Modus aūt citandi præter ius coe, pōt induci ab ipso statuto, & valet statutū ar. l. 3. §. fi. ff. de testi. & ita seruat consuetudo. Bal. in l. 1. C. quomodo & quando iudex. Statutū† permittit ꝙ absens possit condemnari ad mortem, an possit interuenire procurator. Dy. consuluit ꝙ sic, sed veritas se habet in contrarium, ſm omnes, ꝙ apparet, quia iudex appel. approbando sn̄iam capitalem, dicitur capitalis, nisi sit ad strictus, quia tunc admittitur. Bal. in l. reos. quasi circa mediū.

3 Statuta†terrarum, quæ disponunt, ꝙ absens possit capitaliter condemnari, videntur fundata per l. nec diu. C. de pe. & valent talia statuta nam sunt solummodo contra ius positiuum. & ideo tenent, vt l. omnes populi. ff. de iustitia & iure Bal. in l. absentem. C. de accusationibus. Statutum† ꝙ absens possit damnari, valet, quia ꝙ non possit dāna, est introductū de iure positiuo. vt not. Bald. in l. nec diu. C. de pe. ubi apparitor delinquens in officio potest etiam in absentia condemnari. Bal. in d. l. nec diu.

SVMMARIVM.

1 *Staututo stante, quod Potestas condemnatus non possit vltra in officialem eligi in illa ciuitate Si fuerit absolutus, num possit de cætero eligi.*

1 **Absolutio** †Statutū dicit ꝙ potestas condēnatus nō possit vltra in officialē eligi in illa ciuitate. Modo ponamus ꝙ est absolutus quia soluit. Quæritur nū quid de cætero sit eligibilis, nā forma sn̄ie in hoc casu absoluo, ℈dēnaturus, nisi soluisses & gl. ī l. vtiq; aūt. de rei vē. ff. est ar. ꝙ sit eligibilis, q̄ gl. dicit qualiter formabitur sn̄ia re ꝑempta, & rn̄det ꝙ formabit hoc mō. Absoluo, ℈dēnaturus, si res extaret. & ista absolutio q̄tū ad cēteros effectus, excepta restitutione rei, hēt vim ℈dēnationis ꝑ ſsertionē cāę. qđ est notandū. Sed in ℈riū facit & vī casus. ff. de ꝓcu. l. si reus paratus. & ita dicit Bal. nos practicamus. de quo ꝑ eū. in d. l. vtiq; aūt.

SVMMARIVM.

1 *Abusio maior est in fœmina, quam in viro.*

1 **Abusio** Statutū, qđ punit abusionē, punit fœminam sicut & masculum, ga† in fœmina semper est maior abusio. Idē, si punit verū delictū, sed si punit præsumptionem delicti, mitius agitur cum fœmina, vt no. ff. de edē. l. vbi. in gl. 1. lata. & ff. de adult. l. si adulterium cum incestu. Bald. in l. quicunque. C. de seruis fug.

SVMMARIVM

1 *Progressus & conatus ad delictum, an puniendus, atque factum. nu. 2.*

1 **Accedere** †Statutū dicit, si aliquis accesserit ad ecclesiā vel castrū armata manu, puniatur pœna capitis. Ponamus, quidam est in uia accedendi, an delictum in via, dicatur consummatum, gl. in l. cum te. de donа. ante nup. pōt allegari, qđ nō dicat cōsummatū, ga istud
2 verbū, accesserit, fingit†actū ꝑfectū a termino ℈rio, ad terminū, ad quē. & idē si statutū diceret, si qs distraxerit frumētū ex̄ districtū, nō dī delictū ℈summatū in uia. facit. l. arborib. §. de illo. de usufr. de quo per Bal. in d. l. cū te. C. de do. an. nu.

SVMMARIVM.

1 *Comitis statutum, an inducat actiones perpetuas.*
2 *Comes magis accedit principi, quam præsidi in suo comitatu.*
3 *Actio directa si queratur sine cessione alteri ex stipulatione secundum formam statuti, num vigore illius statuti, illi alteri quæratur obligatio naturalis & ciuilis.*
4 *Personam tertiam quoties oportet agere, oportet quod habeat fundamentū ex facto, & in factum alterius.*
5 *Actio personalis annexa est ossibus contrahentis, & requiritur cessio, quasi quædam traditio.*
6 *Statutum si non exprimat actionem, facit oriri actionem ex eo.*
7 *Statuto stante, quod instantia finiatur quinque mensibus, vbi per actorem non steterit, sufficit actorem comparere, & semel protestari, quod per se non stat.*
7 *Statuto stante, quod retinens gabellam fisco, non audiatur, neque agendo, neque excipiendo, quid iuris, si neuter soluit.*
9 *Statutum & consuetudo possunt inducere actionem popularem.*
10 *Statuto stante, quod actio tollatur decem annis, nisi fuerit interrupta prescriptio, sola executoris missio, interrumpit in alios decem annos.*
11 *Agere si quis non possit in certo casu, statuto sic disponente, an possit remitti ad iudicem ecclesiasticum.*

1 **Actio, actor, & agere.** †Statutum comitis inducit actiones perpetuas, licet Bar. ponat īter prętorias, & ꝓtorię finiunt anno utili, ut l. si cū exceptione. §. 2. qđ me. cau. & inst. de ppe. & tē. ac. ī prī. sicut q̄ descēdūt ex statuto ꝑsidis, uel epi, ꝓuincię. Ita pōderat Bar. in l. 2. §. fi. ff. ꝑ emp. nō tn̄ est bona similitudo, qa
2 comes magis assimilat†prīcipi, q̄ ꝑsidi ī suo comitatu, & iō dicit Bal. puto, ꝙ eius statutū sit ius ciuile. nō ꝓtoriū. Itē dictū Bar. hēt locū in actionib. ciuilib. In accusatione dic ꝙ semꝑ sint perpetuæ, ex quacunq; lege, uel statuto descendāt. ut C. de fal. l. querela. de quo ꝑ Bal. in l. receptitia. C. de consti. pec. †Statutū dictat, ꝙ ex stipulatione q̄rat alteri directa actio sine cessione, nunqd uigore illius statuti illi alteri q̄rat obligatio naturalis & ciui. & uī ꝙ nō q̄rat obligatio naturalis, & est rō, qa inter oīno absentes nullus est ꝙsensus. ut no. ff. de ac. & ob. l. ex cōsensu. Itē nō uī, ꝙ ciuilis obligatio, qa statutū non dicit hoc. Ergo stat ꝙ illa actio sit sīplr datiua, & nō sit mediā te obligatione aliqua radicata in ꝑsonā eius, cui ꝙpetit. & sic si ille cederet illā actionē alteri, trāsferret eā ī totū. illud nō
4 est certū, ꝙ tale stat. nō†est rōnabile qa quotiescūq; oportet tertiā personam agere, oportet ꝙ habeat fundamentū ex facto, & in factum alterius. sed hic nullum fundamētum. ar. l. quęcunq; gerimus. de act. & obl. & ff. de leg. 1. l. huiusmodi. Et ibi no. de stip. ser. l. 1. §. 1. & ibi hoc. Bal. in l. si genero. C. de
5 iure do. Statutum†ciuitatis Perusij permittit recta via agi sine cessione, ꝑ eū, cuius nomine recepta est obl'o. certe valet, licet, secus sit de rigore iuris cōis, qa actio ꝑsonalis annexa est ossib. ℈hentis, & requiritur cessio, quasi quędā traditio, vt ff. de acq. pos. l. possessio quoq;. §. & si possessio. & ff. de do. l. ad eū. nisi in subsidiū. vt. C. de act. & ob. l. 1. & facit qđ no. de le. 1.
6 l. hmōi. §. 1 Bal. in l. dns. de ꝙd. inde. Statutum†si aliter nō exprimit actionem, facit oriri actionem ex eo, sicut in simili, ex lege, vbi lex obsonē introducēs, genus actionis nō exprimit
7 hoc dixit Bal. in l. 1. ff. de cōd. ex. l. Statutū† ꝙ finiat instantia quinq; mēsib. vbi ꝑ actorē nō steterit, certe si actor ℈paruit, & fuit ꝓtestatus, ꝙ ꝑ hoc apparet per eū nō stetisse, & sufficit una ꝓtestatio, ſm Bar. Bal. dicit ꝙ hoc nō est verū, si nō adhibet diligentiā, q̄ pōt, vt l. 1. delibel di. & ff. de pig. act. l. fi Bal. in
8 l. Titia. §. vsuras de legatis secundo & ibi Bart. Statutū, †ꝙ nō soluens gabellam fisco, non audiatur, neq; agendo neq; excipiendo, modo queritur quid iuris sit, si neuter soluit. tenet ꝙ oīs audiētia incipit ab actore, quia ipse primo loco hēt fūdare se in iudicio tam in persona, q̄ in iure agendi, & iō semper est deteriore loco, vt no. de trās. ac. l. ubi pactū. & extra de accu. c. 1. facit extra de excep. c. cū inter priorē. & qđ not. ex̄ de concess. præ. c. ex tenore. & extra de. do. c. inter dilectos. & l. a diuo. de rit. nup. & extra de iureiu. c. mulieri. per Inn. Bal. in l. si creditorib. C. de ser. pig. da. & ibi ple. qñ liceat alicui venire contra factum suum, & allegare turpitudinem suā. Statu-
9 tum†& consuetudo possunt inducere actionem popularem vt. ff. qđ cuiusq; vniuer. no. l. plane. de quo ꝑ Bar. in rub. ff. de
10 po. act. Bal. in l. si aduersus. C. de fur. Statutū†ꝙ oīs actio tollatur. 10. annis, nisi fuerit interrupta prescriptione, sola executoris missio interrumpit in alios. 10. annos, & si sit lis contes. perpetuat. in 30. facit l. cum acutissimi de prescrip. 30 anno.
11 Bal. in l. sicut. eo. tit. †Statutū non permittit certo casu, vt qs possit agere. mō q̄rit an possit remitti corā iudice ecclesiastico? dicit Bal. ī auth. clericus. đ epi. & cle. di stinguēdo, ꝙ quod dā est crimē ciuile, quoddā est crimē canonicū. ergo non de oī crīe ꝓtinet cognitio ad iudicē ecclesiasticū, sed solū de crimine canonico. aſs posset sibi vsurpare rōne crīs, vel peccati ecclesia, totā iurisdictionē tpalē, qđ falsum, vt in d. auth. clericus. ſm Pe. & adde ſm Archi. ꝙ nō oīs cā rōne peccati ptīnet ad eccl'iā, sed si crimē sit ecclesiasticum vel rōne pacti, vel iurī, vel si crimē sit notoriū, ſm quosdā. vī qñ nō audit ī foro seculari, vt qa obl'o est nālis tm̄, vel qñ hāc ꝓponit ꝑsona miserabilis & depssa, vel qñ iustitiā nālē qs nō pōt cōsequi corā iudice seculari, ꝑ ꝑ audiētię iniquitatē dñi illius terrę vel alicuius stat. ibidē vigētis. vt 22. q. 4. c. hoc vī ꝑ Arch. c. si qs aūt ꝑ sn̄iam iudicis patit iniustitiā, nō audit. nisi appellet, qa sit ius ciuile & canonicū ℈cedit, sic disponit. ut in. c. fi. de exce. li. 6. q̄ verba tene mēti ſm Bal. in d. auth. clericus. C. de epi. & cle.

SVMMARIVM.

1 *Accusare si quis non possit secundum formam statuti, an talis exceptio impediat processum, & nu. 4.*
2 *Iudex an suum arbitrium sequi possit in criminalibus.*
3 *Delicto probato per confessionem, non est laborandum de forma accusandi vel inquirendi.*
5 *Delicti adiutores, puniendi atque authores.*
6 *Accusatus, qui non potest audiri in excipiendo, nisi comparuerit personaliter, statuto sic disponente, an possit per procuratorem implorare iudicis officium, loco deficientis exceptionis, si euidens fuerit calumnia aduersarij.*
7 *Collatio causa non sequuta, condicitur.*
8 *Statutum an valeat, quod accusatus de furto, non comparens, ponatur in bāno furcarum.*
9 *Statutum valet, quòd accusans uel denuntians det fideiussorem de prosequenda lite, nec vltra procedatur, si contra factum sit.*
10 *Causa conuentionis & reconuentionis, potest esse non solum in diuersis, sed etiam in directo contrarijs. Et quid in criminali.*
11 *Accusans de propria iniuria, non potest reaccusari de aliena cuiusdam tertij, in pari vel minori crimine.*

Source : BIU Cujas

Statutum præmians accusantem de morte alicuius, comprehendit etiam filium exhæredatum accusantem de morte patris.

Accusatio, accusatus, & accusare

Statutū † siue. l. aliter punit violētiā cū armis, & aliter sine armis. Mō q̄dam accusault Titium de. l. iul. de ui publi. ꝙ fecit uiolētiā cū armis. deinde iste ꝓbauit violentiā siue factū sine armis, ꝙ incidit in l. iul. de vi priua. Vel accusauit quendam de percussione cum sanguine. probauit aūt de percussione sine sanguine. q̄ritur vtrū reus debeat cōdemnari ſm ꝓbata, an vero debeat absolui ſm narrata? dūt q̄dā, ꝙ debeat cōdemnari, quia in criminalib. pōt iudex cōdemnare ſm id, q̄d ꝓbatū est, licet ꝓpositū, nō fuerit, & hoc tenet Gui. p. §. pęna grauior. ubi fuit ꝓposita actio furti nō manifesti, & tū q̄a ꝓbatū fuit de furto manifesto, fuit lata sententia, ſm probata. certe. ille. §. hoc nō dicit, quia ibi fuit generaliter actum, non expressa furti qualitate, vel ſpetie, ſed ſi esset ſpecialiter actū ad duplum, nunq̄ posset iudex cōdemnare ad quadruplum, ſm Ia. Bu. & alios. Assignant ergo alij aliam rōnem, quia in criminalibus iudex potest ſequi proprium arbitrium, & punire prout ſibi ęquum vī, quandoq; durius, qñq; remissius. vt in l. & ſi ſeuerior. & in l. ſi posidemus. C. de infa. & in d. §. pœna grauior. Iac. Bu. tenet in d. l. & ſi ſeuerior. ꝙ ex crimine nō proposito iudex non pōt reum punire, q̄tuncunq; ſit probatum. Ia. & Cy. hoc. tenēt. C. de ꝓba. l. 2. Antiqui aduocati hoc tenebāt in ꝓcessu accusationis. Secus dicebāt in inqſitione, per illā clauſulā, q̄ inſerit, ſup quib. oīb. & ſingu &c. Non. n. iudex vī ſe adſtrinxiſſe, ſed diuiſim narraſſe, & ideo ſufficit factū ꝓbari absq; aliqua qualitate. dicit Bald. Ego confiteor, ſi †delictū est ꝓbatū p cōfeſsionē, q̄a ibi nō curamus formā accuſandi vel inqrendi, vt no. Inn. extra de cōfeſ. c. cum ſuper. & de elect. c. per inquiſitionē. ſed vbi probatur p teſtes, tunc illud q̄d includitur in accuſatione, nō posset includi in ꝓbatione, q̄a esset impertinens. vnde ad ꝓpositum, factū de quo q̄rimus est iterabile, & ad positionē vnius nō ſequit positio alterius. nec ad remotionē vnius, ſequitur remotio alterius. vnde cum ſnīa absolutoria nō pareret exceptionem rei iudicatæ ſuper altero, merito ſequitur q̄d ꝯdemnatoria non potest ferri, q̄a nō claudit in iudicio. vnde nec ſuper eo est li. cō teſta. Et plus dico, ꝙ illæ ꝓbationes in alio iudicio nihil probent, q̄a apparent receptæ litæ. non conteſt. cum alia. l. fuerit actum, & in alia ꝓbatū esse videat, vt in l. prętor. §. docere vibo. rap. & in. l. denūtiaſſe. §. quid tamē. de adu. & vide ibi Barto. Bal. in d. l. & ſi ſenerior. quaſi in fi. C. de infa. vide etiam. C. de ꝓba. l. 2. †Statutū dicit, q̄d aliqs non posſit accuſare. certe iſta exceptio impedit proceſſum. hoc dicit Bal. in l. abſentes. C. de accu. Vbi contra abſentem in cauſa capitali non pōt procedi, niſi ad annotationē bonorū, & ſi ad condēnationē fuerit proceſſum, ſnīa nulla est, & quatenus de facto ꝓceſsit, a ſuperiore reſcinditur. facit. l. ſi ſeruus. C. de his qui ad eccl. ꝯfu. & l. 2. C. ne qs vel a re. vide Bal. in d. l. abſentes. C. de acc. Statutum †dicit. quod committens vel faciens delictum poſſit a quolibet accuſari, certe poterit, fieri faciēs, & mandans, accuſari a quolibet. argum. l. defunctus. C. ſi reus vel accuſ. mor. fu. ubi not. quod delictum quod est in perſona facientis est punibile, & in fieri faciente. Bal. in d. l. defunctus. C. ſi reus uel accuſ. mort. fue. Statutum . dicit, ꝙ accuſatus non debeat audiri in excipiendo, niſi comparuerit perſonaliter, certe etiam poterit per procuratorem implorare officium iudicis in loco deficientis exceptionis, ſi euidens ſit calumnia aduerſarij, uel impunitas facti, argum. ff. de pe. hære. l. poſtq̄. in fi. de bo. lib. qui. cum maior. § ſi patris. facit quod no. Cyn. C. de accu. l. reos. & Imo. in c. 1. de offi. uica. Qnod tene menti. ſecus ſi ſtatutum diceret, non admittatur ad aliquā defenſionem niſi forte factum eſſet ita notorium, ꝙ iudex ſuppleret a ſeipſo, & non ad petitionem partis, ar. ll. allegatarū, q̄d no. in l. 1. C. qui & aduer. quos. cū ſi. Bal. in l. plane. de peti. hære. Statutum †dicit, ꝙ nemo posſit accuſari de falſo, niſi facto depoſito de 26. penes maſſarium cōis. Modo accuſans fecit depoſitū, poſtea pęnituit, & non accuſauit, q̄rit nūquid maſſarij dēat ſibi reddere depoſitum, dicēdum est ꝙ ſic, per l. ſi filius. ff. de ꝯdi. ob cau. præſertim attenta natura depoſiti ubi habet locum pęnitentia. ut notatur. ff. eodem. de condit. ob. cau. in l. ſi pecuniam. Bald. in dicta. l. ſi filius. ubi collatio cauſa non ſecuta condicitur, ſm eum. Statutum quod accuſatus † de furto no comparens ponatur in banno furcarum, an ualeat, tenet quod ſic, ut no. in auth. de leno. §. ſi quis aūt. ſuper uerbo, expellatur. ſecundum. Bal. in auth. ſed nouo iure. de ſeruis. fugi. Statutum dictat quod †accuſans uel denuntians det fideiuſſorem de proſequendalite nec ultra procedit, ſi contra factū ſit. uidetur enim, quod nihil ualeat eius accuſatio. per. l. ſi tutor. in quib. cau. in inte. reſti. non est neceſſaria ſecundum Ia. Bu. ar. tamen cōtra. C. de preci. imper. offeren l. uniuerſa. dicit Bal. ibi non loquimur de ſolennitate, qa illa ſatiſdatio imminet, ſi est factū. Hic aūt ſoqmur de ſolennitate, q̄ imminet ante factū, & est initium ad ꝓceſſum. adde quod no. C. qui accuſa. nō poſ. l. 3. de quo p. Bal. in d. l. ſi tutor. † Statutū cōcedit, ut q̄libet accuſator poſsit reaccuſari de falſa accuſatione. mō pono? Tu accuſas Seiū de publico crimine, non proſequendo tuam uel tuorum iniuriam, iſte reaccuſat te de falſo, an ſup ſola ſecūda accuſatione dēat ꝓcedi an ſup utraq; & vī ꝙ ſup utraq; nā ſicut in ciuilib. cā cōuentionis, & reconuētionis pōt eſſe nō ſolū in diuerſis, ſed ēt de directo contrarijs ut ff. de excepti. rer iudi. l. ſi inter me. & te. ita uī quod ſit in criminali, quia licitum est arguere de ciuili ad criminale, ut ff de iudi. l. omnem. & de pęn. in l. ab ſentem. in fine principii. In ō̄rium uī ꝙ reaccuſator proſequitur ſuam iniuriam ſibi factam in iudicio. ergo p̄ferēdus ei q̄ accuſat de ininria aliena. & ſatis uī facere ad hoc, quod no. ff. de iudi. in l. qui prior. Rayn. tenet q̄licet accuſans de ꝓpria † iniuria, nō poſsit reaccuſari de aliena cuiuſdā tertij, in pari uel minori crimine tñ, ſecus in qōne nīa. & ipſe Ray. ſentit ꝙ procedatur ſuper utraq;, & hoc uī mihi rationabile, dicit Bald. ut ipſe Ponit. in l. reos. C. de accu. Bal. Statutū præmians accuſantem † de morte alicuius, compreh endit etiam filium exhæredatum, accuſantem † de morte patris, & conſequitur p̄miū, q̄a datur ei tanq̄ offenſo, non tanq̄ hæredi. hoc dicit Bal. ar. in l. exheredatus. ff. de infa. de quo ibi per eum.

SVMMARIM.

1 *Statutum, quod præfert fratres ſorori, ſi ex duobus fratribus vnus repudiat totum accreſcit alteri & non ſorori.*
2 *Accreſcere, habitus eſt, qui non poteſt fundari ſuper priuatione.*
3 *Accreſcendi locus non eſt in pœnis.*

Accreſcere

Statutum, q̄d † præfert fratres ſorori, ſi ex duobus fratribus unus repudiat, totum accreſcit alteri, & non ſorori. nā ius cōe, q̄d loquitur de iure accreſcendi, trahit ad ſe ſtatutū, q̄d diſponit de iure ſuccedēdi. & q̄a portio accreſcit portioni, priuationi uero nihil accreſcit, q̄a accreſcere † est habitus q̄ nō pt fundari ſup mera priuatione, vt no. in l. ex facto. §. fi. de uul. & pup. l. 1. de ac. hær. p. Bar. & iō ſorori nihil habēti nihil accreſcere pōt, & tm excludit p unū fratrē, ſicut per multos, ar. l. unica. C. qñ non pe. par. pet accreſcāt. Bal. in d. l. unica. † Statutū dictat, ꝙ ſi qs fecerit tale quid, puniat in cētum, quorū centū, dimidia ſit aduerſarij, alia dimidia ſit eccleſiæ Romanę, modo eccleſia remittit hāc pœnā, nūq̄d accreſcit aduerſario, certe nō, per l. arbiter. ff. de arbi. ubi licet in cōpromiſſo ſit data poteſtas arbitro cōdēnandi in aliquā ppęnā, tam fiſco q̄ parti, debetur ſolum illa pars, quæ uenit applicanda parti, neq; est locus accreſcendi in pęnis, ut no. Bal. in d. l. arbiter. & adde & uide l. 1 ff. de iure fiſ. & C. ſi ſeruus extero. l. 2. & facit. d. l. arbiter. ad hoc no. de ſacroſ eccl. l. illud. Bal. in d. l. arbiter.

SVMMARIVM.

1 *Statutum prohibens adultum contrahere ſine conſenſu propinquorum, intelligitur circa perſonam.*
2 *Adultus an poſsit poni in banno ex ficta confeſsione, quam ſtatutum fingit in contumacem.*

Adultus.

Statutum † dictat, ꝙ adultus nullum ō̄ctū poſſit facere ſine cōſenſu ꝓpinquorum, ar. eſt in l. in copulandis. C. de nup. quod ſtatutum debeat intelligi circa bona, & non circa perſonam. unde bene poteſt cōtrahere matrimonium, ar. d. l. in copulandis. & adde de ſponſa. in rub. Bald. in d l. in copulandis. C. de nupt. † Statutum, quod fingit confeſſionem in contumacem, & quod poſſit poni in banno, an adultus ex illa ficta confeſſione poterit in banno poni, tenet quod ſic, dummodo citatus fuerit legitime, quia ſufficit authoritas ſtatuti, & quia in dolo, & ita uidemus ſeruari de facto. Secus tamen credit in pupillo. facit q̄d no. ff. de reg. iu. l. non poteſt uideri dolo carere. C. unde ui. l. ſi quis in tantam, Bal. in l. unica. C. de confeſ.

SVMMARIVM.

1 *Controuerſia & quæſtio, etiam ſine lite & cauſa eſſe poſſunt. & nu. 2.*
3 *Statutum ſi dicet, quod non poſſit inquiri contra aduocatos. Quid ſi quis ſit miles & aduocatus, an locus ſit inquiſitioni.*
4 *Statutum ignorare, turpe eſt aduocato, & doctori ignorare iura.*
5 *Iuriſdictionem voluntariam vbi poteſt quis exercere, et non contentioſam, in perſona ſe ſubmittendo in uoluntaria, facit non modo contra ſe, ſed etiam contra iuriſdictionem.*
6 *Id, quod potuit fieri licite & illicite, in dubio præſumitur licite factum.*

Aduocatus.

Statuto cauetur, quod abſente aduocato cauſatę ſint feriæ. modo aduocatus abeſt pp ambaſiatā cōis, certe illud ſtatutū nō hēt locū in aduocato, q̄ ſe abſentauit ante lit. conteſt. q̄a iſte nō est aduocatus cauſę, cū cā ꝓprię ſit, demū lite. conteſt ſm Ia. Bu. ꝓ quo allegat gl. in l. cauſas & lites. C. de tranſa. ubi gl. dicit, q̄d cā incipit in ꝯteſtatione, ſed lis ante lit. conteſ. incipit, licet pęna ēt duret. adde quod no. in l. 1. C. de præſcrip. lon. temp.

†Con-

Source : BIU Cujas

2 †Controuersia aũt, ēt sine lītē[a] & causa esse potest, quia etiã
a extra iudiciũ pōt moueri, vt ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres heredes, & ff. de ꝓcur. l. non solũ. §. si status. cũ si. de quo ꝑ Bal. in
3 d. l. causas. C. de transa. Statutum †dicit, ꝙ ꝯ aduocatos non possit inquiri. Mō quidã est miles & aduocatus, quæritur an possit inquiri, & vī primo, argu. ꝙ iste casus videtur omissus a statuto, vt l. Titię textores. de legat. 2. & ideo stat in dispositione iuris cōis. Rndet, aut iste deliqt, vt aduocatus, & non pōt inquiri, aut vt miles & pōt inqri. ꝑ l. si qs decurio. C. de fal. Aut est delictũ indifferēs, qđ nō recipit aliqđ istorũ bñficiorũ. & tũc dico, ꝙ illa pars dēt assumi, q̃ magis fouet a iure cōi, qa ius cōe nō ita de facili tollit, vt priuilegium, vt l. eius militis. §. militia. de mili. testa. Vñ si est delictũ, de quo de iure cōi possit inqri, inqret, nec iudicabimus de eo, vt de aduocato. facit de iu. om. iũ. l. magistratus. Bal. in d. l. si qs decurio.
4 C. de fal. †Statutũ ignorare turpe est, & aduocato, & doctori ignorare iura, vt nō. Bal. in l. 2. §. seruus autem. de origin. iur.
5 Statutũ †ꝙ oēs aduocati hēant voluntariam iurisdictionē. si vnus aduocatus emancipauit filium coram alio aduocato, certe nō tenet emācipatio, & rescinditur ꝯctus, & obligationes pęnę factæ, tãq̃ ꝑ filiũ. ī ptāte, & ita determinata fuit q̃dã qō Florētię, & est rō, qa cũ qs pōt exercere iurisdictionē voluntaria, nō cōtētiosam in ꝑsona, ergo se submittēdo in voluntaria, facit nō solũ ꝯ suã ꝑsonã, sed ꝯ suã iurisdictionē, qđ nō pōt in derogatione suę iurisdictionis. & sic. ff. de arbi. sed si in seruũ. §. si qs iudex. facit. l. 1. in fi. ff. de offi. consu. & qđ no. ff. manumis. l. apud eũ. Bal. in l. est receptũ. ff. de iurisd. om. iud.
6 Statutum ꝓhibet aduocatos, vel dictat qđ aduocati nō possunt intrare palatiũ nisi in die veneris accusatur aduocatus, qđ intrauit palatiũ de tali mēse, nec dī extra diē veneris, sed simplr, vtrũ ꝓcedat accusatio, & vī ꝙ sic, qa in dubio est ꝓcedendũ, vt in l. eũ actũ. §. Sceuola. de neg. gest. nō tñ condēnabit accusatus, nisi ꝓbetur ꝙ extra diē veneris intrauerit palatiũ ar. gl. d. l. eũ actũ. qa id qđ potuit fieri licite & illicite, p̄sũmit licite factũ, ut ff. ꝑ so. l. merito. & idē dicit Bal. Si ꝑ exceptionē rei, fieret intētio actoris dubia. Exemplũ, ꝓ statutũ nō licet magnatib. intrare palatiũ, & accusatus est magnas de ingressu de tali mēse, ipse ꝓbat ꝙ in illo mēse fuit factũ cōsiliũ non tñ probat ꝙ illa die qua fuit factum consilium, fuerit ingressus, tñ sufficit sibi, quia fecit rem dubiam, ſm Bar. in l. nō solum. §. sed vt probari. ff. de no. ope. nun. allegat. l. si post moram. C. de peti. hæred. Bal. in d. l. eum actum.

ADDITIO.

a ¶ Sine lite No hic, quod controuersia potest esse sine lite & causa. Vide Bar. in l. Lucius. §. tres. in c. vt circa. de elect. & per Alex. l. amplius tem ra. ha.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dictante, quod adulterans puniatur capite, quidam vitiant quandam minorem 12. annis, & constat de crimine, qua pœna sit adficiendus.*
2 *Raptus pœna, citra etiam violationem. est capitalis.*

1 **Adulter.** Statutũ †dicit, ꝙ adulterans puniatur capite, modo qdã defiorauit quãdã minorē 12. annis, & cōstat de crimine. mō q̃rebatur quã pœnã dēat sustinere, dicit Bal. ꝙ illa qō fuit de facto. dicebāt quidã, ꝙ debebat decapitari, ꝑ l. 1. C. de rap. vir. Gul. dicebat qđ non dēbat sibi imponi pœna mortis, sed deportari. & rō est qa aliud est in virgine matura, q̃ ꝓdit virginitatē, q̃ nunq̃ pōt restaurari. nã ibi est cōsummatũ delictũ ab agēte in passum, & aliud est ī minori & pupilla, q̃ nō pōt virginitatē ꝓdere, vñ minor pœna imponit, & qa respũ passi illud maleficiũ est magis attēta tũ q̃ exercitatũ & cōsummatũ, & dicit ipse qđ de hoc est casus. ff. de pœ. l. si qs alicui. §. q nōdũ facit. ff. de adul. l. si uxor. §. si
2 minor & dicit Bal. ego facerē eũ decapitari, qa & ꝑ † solo raptu ēt sine uiolatione, est pœna capitis, ꝑ l. nouas. ut C. de epis. & cler. l. raptores, & l. 1. de rap. uir. & directe per text. l. 1. de extraor. cri. Bal. in l. si quis non dicam. in fi. de epis. & cler.

SVMMARIVM.

1 *Ab eligente nominatus, videtur neminatus a committente, siue conferente electionem.*

1 **Adunantia.** Statutum † uel adunantia generalis de putauit aliquos ad nominandum aliquos officiales. certe illi qui nominabuntur per eos, uidētur nominati in ipsa adunantia generali. facit. l. item eorum. §. si decuriones, ff. qđ cuiusq; uniuer. no. & ff. de exer. l. 1 §. magistratum. hoc dixit Bal. in l. unum ex familia. §. si de Falcidia. ff. de le. 2. & ar. d. §. ubi nominatus ab eligente. uidetur nominatus a committente, siue conferente electionem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quod causæ compromittantur inter propinquos & affines, non includit virum & vxorem.*
2 *Mulier fratris relicta vidua an habeatur pro affine, in dispositione Statuti volentis causas compromitti inter propinquos & affines.*
3 *Socer unum comprehendatur statuto dictante quod causæ compromitt. t r inter affines.*
4 *Statutum faciens mentionem de affine, comprehendit etiam sponsam.*
5 *Statutum quod causæ compromittantur inter affines, et consangaineos, num comprehendat etiam virum & vxorem.*
6 *Statutum de compromissis inter affines, cessat, si quæstio est inter priuignum & nouercam.*
7 *Ager proximus viæ, potest reduci in formam viæ, si per viam publicam non pateat transitus, non obstante statuto, quod per agros non transeat quisquam.*

1 **Affines, affinitas.** Statutum † ꝙ causę compromittantur inter propinquos & affines, non includit uirum & uxorem, arg. l. 1. C.
2 unde uir & uxo. secundum. Bal. ibi. Statutum ꝙ inter affines fiat compromissum, certe mulier fratris relicta uidua nō dī affinis, licet quædam reliquiæ remanserint, secundum aduocatos. & ita dicit Bal. se uidisse iudicatũ, de quo per ipsum in l. an eorũ. §. affinitatis. ff. de posth. Itē allegabat. d. l. ꝙ si statutum disponit, ꝙ masculis extantibus femina nō succedat, ꝙ ipsis mortuis fęmina succedat, ex eo, qđ statutum est temporale de quo per Bart. in l. fi. ad Tertul. & uide qđ not. ꝑ Bal. in
3 d. §. affinitatis. Statutum † ꝙ causæ compromittantur inter affines, nunquid socer quondam, cum genero veniat ad cō promissum? videtur ꝙ sic, ar. l. suggestioni. C. de leg. Cōtrarium vī tenere Bal. ar. gl. l. sed hoc ita. de re iud. & per l. an eorum. §. affinitatis. ff. de posthu. Bal. in l. si C. de leg. †Statutum
4 faciens mentionem de affine, comprehendit ēt sponsam, argu. no. in l. quod seruus. ff. de con. ob cau. Bal. ibi. Statutum,
5 ꝙ causæ debeant compromitti inter consanguineos † & affines, nunquid compromittentur inter virum & vxorem? vī ꝙ non, per gl. in l. affinitatis. C. cōia de succes. In ꝯrium, qa propter ꝙ unumquodq; & illud magis, ar. l. ad hoc. ff. de test. mi. l. qđ constituta. qđ verius putat, quia agitur hic de iurisdictione, quæ de facili ꝓgatur per maioritatē rōnis. nã ꝑ publicam authoritatem isti arbitri iudices sunt, ut C. de iudi. l. pe. in fi. Bal. in l. affinitatis. C. commu. de succes. Statutũ
6 †de compromissis inter affines cessat, si qō inter priuignum & nouercam, mortuo patre, quia soluta est affinitas, quo ad omnia, præterquam ad matrimonium, vt l. an eorum. §. affinitatis, ff. de posth. & vera est sentētia, quia affinitas ꝓsumpta, ꝑ nulla hī. Bald. in l. affinitatis. C. cōia. de succes. lio. †Statutum dicit, ꝙ si quis miserit oues per agrum alterius, punia
7 tur pro qualibet oue in tñ. mō quidam misit oues in possessionem alterius, quia per viam publicā non poterant transire. mō q̃ritur an iste puniatur pœna statuti? & certe nō, qa regula, ꝙ si quis teneatur ire per uiam, est vera, nisi via publica sit destructa, quia tunc pōt redigi ager in formam vię ꝑ publicā vtilitatē, vt. ff. quēadmo. ser. amit. l. filacus. §. fi. & intelli ge, ꝙ nō tenet ad pœnā si ciuiliter immittat, ita qđ a dāno in quantũ pōt caueat, vt. ff. de seruitu. l. si cui. hoc dixit Bal. in l. per agrum. C. de serui. & vide ibi qñ duo plaustra in cursu sibi obuiant, ꝙ debeat retrocedere, & sīr de societatib. artiũ, q̃ vadũt cũ luminare, qa nisi alius sit datus ordo, melior ꝓdō ꝓueniētis est, nisi rōne dignitatis teneatur alteri deferre. & ad de iuxta p̄dicta qđ no. 33. q. 2. non tandum. de quo per Bal. ibi.

ADDITIO.

a ¶ Et vxorem. No ꝙ affinium appellatione, non venit vir & vxor, qui sunt principium affinitatis. in l. 1. & ibi Doc. & Bal. in prin. qui tenet contra. & sequitur Paul. ibi. C. vnde vir & vx. & gl. in l. non facile. de gradi. per Bar. & Bal. in l. affinitatis. ver. item nota, quod affi. C cōia. de succe. & probatur in l. nō ideo. C de hær. insti. & ibi Bal. Item nec sponsa, secundum glos. in ver. affinitas. & Bar. in l. quod Seruius. ff de cond. ob cau. Sed Bal. & Ale. contra in d. l. affinitatis. ver. item nota, quod affinitas. C. communia de succes.

SVMMARIVM.

1 *Iudiciorum ordo, non requiritur, nec litis contest. neque iuramentum calumniæ, super iuris disputationibus.*

Allegatio. Statutum quoddam allegatur, cuius verba sunt clara, vtrum impediat processum illa allegatio statuti, certe ista quæstio iuris, & de iure non reseruatur in posterum, sed debet declarari cum opponitur, &
1 interim impediat processum. † nam super disputationibus iuris non requiritur ordo iudiciorum, nec litis contest. nec iuramentum calumnię, vt no. Inno. extra de consue. c. cum inter. in fi. De hoc dic, per Bal. in l. postquam lit. C. de pact. in 7. exceptione.

SVMMARIVM.

1 *Masculus hæres vniuersalis, tenetur, alimentare sororem. nu. 2.*
3 *Mater an teneatur alere filium.*

1 **Alimentare.** Statutum † excludit sororem extante fratre. modo qęritur, quid si decessit pater, relicto fratre, & sorore, qui frater ex forma statuti est hæres vniuersalis, an si mater alit filiam, possit repetere a fratre? & tenet Cy. ꝙ sic. in l. alimenta. C. de neg. ge. & dicit se ita consuluisse. dicit Bal. tu. alleg. l. qui filium. C. ubi pupil. educ.
2 dene. per. quam. l. probatur quod ubicunque † masculus est, hæres vniuersalis, tenetur alimentare sororem, de quo per
3 Bal. in. d. l. alimenta. vbi vide, an † mater teneatur alere filiũ. & vtrum. ꝯ. triennium, & utrum quãdo est persona fancella

stra,

Source : BIU Cujas

ſtra, & vtrũ ſibi ſufficiat proteſtatio? in quo caſu tenet ꝙ nõ.
4 Statutũ† ꝙ maſculus teneatur dotare ſororem, & in alio nõ ſuccedat ſoror, ĩterim añq̃ dotet, dẽt eã alimẽtare. de hoc dicit eſſe caſum in l. q filiũ. ff. vbi pupil. educa. debeat. & no. ibi ꝙ quantũ ad alimẽta non diſtinguitur, an ſoror ſit nata eodẽ patre vel nõ. nã ſemp dẽt ali, ſi laborat inopia. cõcor. in auth. quibus modis natura. efficiunt. ſui. §. fi. ſm Marti. ſil. ꝓ hoc. l. quãuis. ff. ſolu. matri. ſm And. de ipſis. ſed in dote bene diſtinguitur, vt in l. cum plures. §. in primis. de admi. tut. quod eſt notabile, ſecundum Bal. in d. l. qui filium.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quod non reddatur ius non allibrato, quomodo probabitur allibratio.*

1 **Allibratus.** †Statutum dictat, ꝙ non allibrato non reddatur ius. certe hoc poterit probari ꝓ rimationẽ librorum in quibus oẽs allibrati ſunt deſcripti. nam ſi iſte non inuenitur deſcriptus, ergo a ſufficienti partium enumeratione apparet, ꝙ non eſt allibratus, ar. de acti. & ob. l. obligationum fere. §. placet. ſm Ia. Bu. probatur ergo negatiua a ſufficienti diuiſione, quod eſt notãdum, ſm Bart. pro hoc. l. 1. de exacti. tribu. li. 10. & quod no. ff. de proba. l. cũ de lege. Facit quod no. C. de reb. ere. l. fi. vbi qui vult probare negatiuam, referat ſe ad certam ſcripturam. de quo per Bal. ple. qualiter probetur negatiua. C. de erro, aduo. l. 2.

SVMMARIVM.

1 *Facere qui poteſt per ſe, an faciendum alteri poſſit mandare.*

1 **Alius.** Statutum† committit quibuſdam ſapientib. aliquid faciendum, hoc addito, ꝙ quicquid per eos actum fuerit valeat. certe per hoc uĩ, ꝙ ipſi poſſint alij committere. nam ſub illa vniuerſitate verborũ, vĩ venire ꝙ poſſint facere per alium. pro hoc facit arg. l. 2. in ver. omnia. n. §. magiſtrum. ff. de exer. ſed in ꝯrium facit ar. C. de cadu. tol. l. vnica. §. ne autem. quia ex quo ſunt iſti nominati nomine ꝓprio, videtur electa induſtria perſonalis ſingulorũ. Facit qđ no. Inn. de offi. dele. c. qñ abbas. Bald. in d. verſ. omnia enim.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quod prædia ex quibus Reſpub. recipit collectam, non alienentur. in non allibratis, vel in eos, qui ſoluere cogi non poſſunt. talis alienatio non poterit etiam fieri cum vniuerſitate.*

2 *Pignus, an contineatur alienationis verbo, in Statutis odioſis & pœnalibus.*

3 *Proximi, & conſortes, quid differant.*

4 *Statutum quod res non poſſit vendi extra conſortes, an valeat.*

5 *Vſurarius, praue eſt conditionis, & malæ famæ.*

6 *Vſurarius num ſit infamis, & repellatur a teſtimonio.*

7 *Vſurarius ſi hæres inſtituatur, frater teſtatoris aget contra eum, tanquam contra turpem perſonam.*

8 *Teſtator non poteſt impedire ius creditoris, quominus, diſtrahat & uendat rem, quam vult.*

9 *Minor non poteſt alienanti conſentire, ſine decreto, ſicut nec alienare.*

10 *Minores reſtituuntur contra quemlibet contractum eis præiudicialem.*

1 **Alienare alienatio.** Statutũ† prohibet ne prædia ex quibus reſpublica percipit collectam, alienentur in non aliiobratis, vel in eum q̃ nõ põt cogi ſoluere. certe talis alienatio ẽt nõ põt fieri cũ vniuerſitate, vt in l. 1. C. nõ licẽ. habi. metro. li. 11. & C. de iure fiſ. l. certa forma. & dicit ꝙ ſicut alienatio prohibita, qa talis eſt natura rei, ꝙ per ſe ipſa eẋ commercium eſt, tñ ab vniuerſitate non ſeparatur, tunc tranſit cum vniuerſitate omni collecta ſiue complexiua, ut l. quædam. ff. de Acq. rer. do. & extra de iure pat. c. ex literis. quæ uerba ſunt notanda, & plene vide per Bal. in l. ea lege. de cõdi. ob. cau. ſiue ab homine, ſiue a lege, ſiue inter viuos, ſiue in vltima voluntate. Statutum. In ſtatutis odioſis & pẽnalib. vbi debemus reſtringere interpretationem, noĩe alienationis non continetur pignus, niſi ſorte aſcenderet ad tantam quantitatem, qđ non eſſet ſpes luitionis, vt ff. de le. 3. l. qui habebat. & ff. de pig. l. in quorum. & idem uĩ in teſtĩs odioſis & pœnalibus, uerbi gratia teſtator odio conſortium, iuſſit ſub pẽna non alienari in conſortes. nam tunc intelligitur proprie & ſtricte, & ideoq; poterit locari ad centum annos, ſm gl. in l. codicillos. §. inſtituto. de le. 2. ſed illa gl. reprehenditur ibi per Dy. quod dic, ut dixi, dicit Bal. C. de condi. ob cau. l. ea lege & C. de fideic. l. uoluntas. de quo per Bal. in l. ſancimus. C. de rebus ali. non alie. ubi quærit, quid importat iſtud pactum, ne ponas rem extra manum tuam. nam idem eſt dicere, quod ne ponas extra dominium vel vſum tuum. Statutum eſt Florentię, quod non
3 liceat alienare domos extra conſortia. modo quæritur† quæ differẽtia eſt inter proximos & cõſortes, & dicit Bal. reſpondeo, proximus, primus intelligitur per lineam̃ ſanguinis. Cõſors, intelligiẽ ꝓ participationẽ dñij. quod facit ad ꝓdictũ ſtatutũ, de quo ꝓ Bal. in l. dudũ. C. de ꝯhen. emp. vbi vide aliqua
4 utilia circa materiam prædictam. Statutum† ꝙ res non poſſit vendi extra conſortes, an valeat? certe illa ſtatuta, q̃ ꝓhibent iſtas alienationes, valent, vt extra de reſti. inte. c. ꝯſtitutis. de quo ꝓ. Bal. in l. dudũ. C. de ꝯhen. emp. Statutum† dicit,
5 ꝙ minor nõ poſſit alienare, niſi interſit vnus de conſanguineis ſuis, q̃ ſit bonę ꝯditionis, opinionis & famæ. mõ iſte cõſanguineus fuit ſẽnerator, quæritur an teneat ꝯctus minoris iſto adhibito **factus? &** vĩ ꝙ nõ, qa vſurarius non eſt bonę famę. la. bu. dicit **ꝯriũ,** qa intelligit ſtatutũ, qđ ſit bonę opinionis & famæ. ſ. ꝙ ſit hõ diſcretus & non diſſipator, maxime aũt fæneratores ſunt huiuſmodi, ſm Ia. bu. dicit Bal, credo ꝯrium non valere, quia ſẽnera tores de facili ſunt corruptibiles, & nõ ſunt bonę ꝯditionis & famæ, imo ſuæ famæ ꝓdigi vt in l. im. ꝓbũ fẽnus. C. de infa. & ita teneo dicit Bal. & addit
6 †ꝙ fẽneratores ſunt infames, & oĩs fẽnerator repellit̃ a teſtimonio, ſm Pe. Cy. & Ia. bu. de quo ꝓ Cy. de ep. & cle. l. ſi qs ad declinãdã. Itẽ nullus fẽnerator hẽt q̃relã ꝯ teſtiñ fratris turpẽ ꝑſonã inſtituẽtis, cũ & ipſe fẽnerator ſit turpis ꝑſona, ar. C. de inof. teſt. l. in arenã. Itẽ ſi fẽnerator inſtituatur hẽres. dr̃
7 †iuſtituta turpis ꝑſona, & iõ frater teſtatoris ꝯ cum mouet, q̃relã ſm Ia. bu. & adde ꝙ uſurarii ſunt infames ipſo iure, ſiue ipſo facto. qđ tenet gl. & Bal. in d. l. improbum, qa ad repetẽdũ dat̃ condictio indebiti, q̃ nõ infamat, & ſic fruſtra ſpectat̃ ſnĩa. & cõclude qđ in magno ꝑiculo ſunt vſurarii, maxime manifeſti, qa ẽt poſt pœnitẽtiã peractã, & reſtitutionem vſurarũ remanẽt infames. cũ ĩfamia ĩã ſit inflicta, & ſic ſunt inhabiles ad teſtimonia, & ad dignitates. qđ tene menti. de
8 quo ꝓ Bal. in d. l. improbum. Nota† ꝙ ſi teſtator erat debitor uxoris in dote, & uetuit quaſdam res alienari, quia in eis uoluit poſt mortẽ filiorum conſtrui eccleſiã uel hoſpitale, uel uoluit deuenire in ſuam agnationẽ, ꝙ tñ dicta uxor poteſt iure creditricis uendere libere in præiudicium teſtamenti, quia teſtator non poteſt impedire ius creditoris, quominus poſſit uendere rẽ, quam uult. ff. de diſtra. pig. l. creditor. §. arbitrio. de fideic. liber. l. cũ fidei. & expreſſum eſt. C. debi. uendi. pig. impedire non poſſe. l. 1. ſic ergo impedietur conſtructio hoſpitalis uel eccleſiæ. ſed alibi in bonis teſtatoris conſtrueretur, facta ꝓmutatione loci, arbitrio eẽi ꝓꝑ neceſſitatem. ff. de uſuf. l. legatum. & in l. legatum. ff. de admi. rerum ad ciui. perti. Nec ob. auth. res, quę. & Auth. de alie. & emph. §. ſanctiſſimas. ſm Bal. quia debent intelligi ſm prædicta. qđ no. & tene menti. de quo per eum in l. rem, quam. C. ſi aduer.
9 uen. pig. Statutum † dicit, ꝙ minor non poſſit alienare, nec aliquam uenditionẽ facere ſine conſenſu proximorũ, conſanguineorum, ẽt ſi iurauerit, nunquid poterit uendenti cõſentire? Ia. Bu. dixit quod non, in lec. ſed dicit Bal ꝙ habet ſuper libro, ꝙ fic. facit. ff. de manu. uindic. l. ſi pater. in fi nõ ob. l. fi. ſi aduer. dona. C. ubi ſicut minor nõ poteſt alienare ſine, decreto, ita non poteſt alienanti conſentire, quia ius cõe trahit̃ ad ſimilia, ut ff. de legi. l. nõ pũt. ſed ius municipale, quod ꝯriatur iuri cõi, nõ trahit̃ ad ſiĩlia, ſm Ia. Bu. Sic ergo de facili poſſet fieri fraus ſtatuto. qđ uerũ nõ credo, dicit Bal. ſed poſito ꝙ eſſet uerũ, qd ſi ſtatutũ non loqtur de uẽditione, ſed de alienatione, tũc ĩdubitãter dico, ꝙ nõ põt ꝯſentire, qa licet alius det *titulũ*, minor tñ daret dñiũ, & ab ipſo minore directe uelleret, ut ff. de manu. uin. l. pr̃ ex prouincia. Iſtud aũt nõ eſt aliud, quam alienare, ſed alienatio eſt prohibita per ſtatu
10 tum. ergo inualidũ. Et ultimo no. ꝙ† ſicut minores reſtituũtur aduerſus ꝯctum, ita reſtituuntur ꝯtra quemlibet conſenſum eis præiudicialem. de quo per Bart. in d. l. fi. ſi aduer. do.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dictante, quod ambaſiato res eligendi viciſſim ſint modo de vna porta, modo de alia, ſi ambaſiator in itinere fuerit captus ab inimicis, et inde ſe redemerit, an ſint illi damna reſarcienda. Et quid de equo Poteſtatis mortuo in ſtabulo, caſu fortuito. Et de equo ſtipendiariorum mortuo in ſtabulo. & num. 2.*

1 **Ambaſiator.** Statutum dicit, ꝙ viciſſim† qñ debẽt mitti ambaſiatores, debẽt modo eligi de vna porta, mõ de alia. occurrit ꝙ fuit miſſus unus ambaſiator, qui ambaſiator fuit captus in itinere & ab inimicis ſe redemit, modo quæritur an debeant dãna ſibi reſciri per cõe, & eſt gl. in l inter cauſas. §. non omnia. ff. de man. quæ dicit, ꝙ de cura litate debent ſibi reſarciri damna. ſed Bal. dicit, Ego dico aut directe mittebat̃ ad loca ꝑiculoſa, ita quod potuit cogitare hoc de facili poſſe euenire, & tunc etiam de iure debet ſibi fieri emendatio, aut non mittebatur ad loca periculoſa, ita ꝙ de hoc non potuit prouideri, & tunc hẽt locum. d. §. argum. l. ſi pecunia. in fi. de condi. ob. cau. & ff. cõmo. l. ſi ut certo. §. ſed interdum. & de illa qõne no. in Spe. de iudi. §. ſpecialia. uerſ. illud autem. Quid aũt de equo Poteſta-
2 tis† mortuo in ſtabulo, caſu fortuito. & quid de equis ſtipendiariorum qui moriuntur ſolum in ſtabulo, tenet Bal. ꝙ nõ habeant regreſſum ſm Cy. Si aũt in bello die ut no. Inno. extra de iureiur. in c. ſicut. ubi uideas. nec ꝙ ſint æſtimati per cõe, facit magis tranſire periculũ, ut no. ff. locati. l. 3. & ff. cõmo. l. ſi ut certo. uer. ſi forte. per gl. Gui. Bal. in d. §. nõ omnia.

SVM

Source : BIU Cujas

Baldi Perusini De Statutis.

SVMMARIVM.

1 *Statuto, stante quod fratres patrueles excludant matrem, nihil dicens de amita, an si supersunt patrueles fratres matris & amitę, quis succedat.*
2 *Statutum, quod filius excludat sororem dotatam a successione, si præmoritur filius relicto nepote, nepos non excludit amitam.*
3 *Iure communi nunquam quis excluditur, nisi a persona specificata.*
4 *Nepotes non comprehenduntur filiorum appellatione, quando tractatur de præiudicio.*

1 **Amita.** Statutum † ꝙ fratres patrueles excludant matrem. nihil dicit de amita. modo quæritur si supersunt patrueles fratres matris & amitæ, quis succedat, & vī, ꝙ nullus, nam patrueles non succedunt ꝓp amitam proximiorem in gradu, & agnatione. nam licet patrueles excludant matrem, excludunt per quandam qualitatem, quæ in eis est versus matrem, quia agnata quę non inest versus amitam. Item amita non succedat, quia excluditur a matre. Itē mater non succedat, quia excluditur a patruelibus. nam hic vī casus ꝙ imo matet succedat, tanꝫ habens iura humanio ra. dicit Bal. ego alibi dixi, ꝙ succedit amita, quia statutū nō loquitur de ea, & sic duobus exclusis, matre per patrueles, & patruelibus per amitam, restat ꝙ sola amita reperi tur nō excluſa. tñ litera. l. si quis. C. ad Tertul. melius facit pro matre, ꝫ aliquis tex. qui sit in iure. sed imo vī ꝙ agnati, quia ipsi sunt prima causa exclusionis & victoriæ, vt l. æquissimum. ad Tertul. in qua. l. gl. ponit casum & rōnem. inst. ad Tertul. §. soror. in gl. s. auus, qui cum vincit ꝓp se, & non ꝓp alium, seu pro
2 alio vincit. Bald. in l. si quis. ad Tertul. Statutum † ꝙ filius excludat sororem dotatam a successione, si præmoritur filius relicto nepote, nepos non excludit amitam, quod est not. dignum. hoc tenet Bald. per l. sed & milites in vers. hoc autem.
3 de exc. tu. & non habetur in iure melior tex. quia † iure communi nunquam excluditur quis, nisi a persona specificata, vt l. si vero. §. de viro. sol. mat quidam tamen tenent contra-
4 rium, Item ꝙ † quando de præiudicio tractatur, appellatio filiorum, non comprehendit nepotes. Bal. in d. l. sed & milites.

SVMMARIVM.

1 *Statutum sit, quod mortuo aliquo anciano, subrogatio pertineat ad alios ancianos, & quoddam aliud collegiū, num ipsi anciani possint subrogari cum minori parte ipsius collegij.*

1 **Anciani.** Statutū si sit ꝙ mortuo aliquo anciano, subrogatio pertineat ad alios ancianos, & quoddam aliud collegium, quæritur nunquid anciani possint subrogari cum minori parte ipsius collegij tenet quod nō, quia anciani habent dimidiam dotis, & collegium aliam dimidiam, & minor pars non reputatur membrum collegij Non ergo dicitur facta subrogatio ab vtroq;, si aliter fiat. Item in isto numero, apud quem est Potestas, non sunt nisi duo numero. 1. duo collegia, vt ff. de fideiuss. l. mortuo. ergo requiritur vtrumque collegium, vt in c. ad collationem de appe. li. 6. in nouella. Bal. in l. si ascribant. de appell.

SVMMARIVM.

1 *Agnationi magis fauetur, quam cognationi & nu. 2.*
3 *Statutum faciens mentionem de agnatis, non intelligitur de filio sororis, vel de nepote concepto post emancipationem patris sui.*

1 **Agnatis.** Statutum faciens mentionē de agnatis, hēt locum in filio filij emācipati, nato post emācipationem, & continetur nomine agnatorum, & si nō contineretur proprijssime loquendo, tamen continetur in fauoribus, de larga interpretatione vocabuli. & ideo si statutum dicit, ꝙ causæ inter agnatos debeant compromitti, hoc statutum reputo fauorabile, quia est odio litium introductum. ff. fam. ercis. l. fi. porrigitur ad nepotes, ex filio emancipato. Bald. in l. qui se patris. C. vnde liberi. Statuta ciuitatis, quę ꝓferunt illos de domo & agnatione alijs, qui non sunt de ea-
2 dem domo & agnatione, sunt satis iuridica, † quia magis fauetur agnationi, ꝫ cognationi. de quo per Bal. in l. fi. C. de in-
3 offi. testam. in 2. no. Statutum faciens † mentionem de agnatis, non intelligitur de filio sororis. Item non intelligitur de nepote concepto post emancipationem patris sui. nam iste non agnascitur auo sed fingitur agnasci. & hoc dicit text. in verbo, ad suorum similitudinem. in l. meminimus. C. de le. hære. & no. C. vnde libe. l. qui se patris. in gl. hērditate. in prin. ꝙ patet instit. de succes. ag. 1. respon so. & licet statutum trahatur ad ius commune, concedo. sed per ius commune modus iste significandi est probatus, licet per quandam extēsionem sit impropriatus. Item statutum nō pertinet ad fictionē ff. de neg. ge. l. 3. §. hæc ver. quia vbi fictio, ibi nō est ueritas terminorū. nō ob. ff. ad l. fal. l. 1. §. lex falcidia qa ibi fictio non respicit veritatem, sed eius cōfirmationē sed fictio postliminii & legis Cornel. tendunt ad confirmationem testī. ipsum aūt testiñ de se verum est, & tanquam verum respicit legis statutum. licet Bar. ibi dicat, ꝙ fictio sit ibi passiua & non actiua. & aliqñ Accur. fuit loquutus illo sermone ī alia materia, vt no. ff. de trnas. l. qui cum tutorib. in princ. Bal. ind. l. meminimus.

SVMMARIVM.

1 *Statuta et consuetudines locorum, considerant magis rerum euentum, quam animum.*
2 *Statutum loquens per verba præteriti temporis, non verificatur ex animo, sed ex opere subsecuto.*
3 *In Statutis non est recedendum a significatione vocabuli.*

1 **Animus.** Statuta † & consuetudines locorū considerant magis euentū, ꝫ animū, vt not. per Cy. in l. is q cū telo. C. de sic licet lex Cor. magis ꝑsideret animū quā euentū, statuta, vt dixi ꝑsiderāt factū, & qñ sufficit solū factū. in eis ēt sine dolo, dic vt no. doc. moder. in l. 1. §. 1. ff. si qs test. li. esse iussus fuerit. ubi declarat an in pęnis statutarijs dolus requiratur. de quo ꝓ Bal. in l. lege Aqui. in gl. q̄ incipit. sed
2 quę est. in fi. ff. ad l. Aq. quod tu notabis. † Statutū loquēs per uerba præteriti t ꝑpis, nō uerificatur ex aīo, sed ex opere. subsequuto. unde si statutum dicit, si quis occiderit. non comprehendit illum, qui strinxit uel traxit gladium aīo occidendi, & nō ꝓfecit, ut no. Cy. in l. is, qui cum telo. C. de sic. hoc tenet Bal. in l. 1. §. hæc uerba ibi, ꝓfectam. ff. ꝙ quisq; iuris. & addit,
3 qđ in statutis non † est recedendum a significatione uocabuli. pro quo uide de pe. leg. l. 2. & quod no. in c. 1. de seque. pos.

SVMMARIVM.

1 *Statutum & consuetudo possunt tempus appellandi & prosequendi prorogare.*
2 *Statutum præsidis vel potestatis, quod valeat appellatio ab interlocutoria, sine scriptis, an valeat.*
3 *Appellatio an possit remoueri per statutum.*
4 *Statuto stante, quod pro vulnere quis condemnetur in centum, quæ si non soluerit intra mensem, amputetur sibi manus, condemnatus appellauit, & lapso mense sententia est confirmata, an cum velit centum soluere, sit illi manus amputanda.*
5 *Grauamen non est æque recuperabile post sententiam, cum illa trahat locum executioni.*
6 *Statutum an valeat, quod a grauamine statuti non possit appellari, nisi appellatio sit expresse interdicta.*
7 *Doli exceptio, opponi potest, vbi quis procurasset statutum fieri prose, in præiudicium alterius tertij.*
8 *Statutum si dicat, quod appellans, super appellatione tenetur procedere intra certum tempus, vtrum sufficiat ad illud tempus partem esse citatam, licet non sit ventum ad reliquum processum.*
9 *Libellus productus Iudici tantum, & non editus parti, non dicitur de processu.*
10 *Restitutioni nec appellationi locum esse in criminalibus, quomodo accipiendum.*

1 **Appellare.** Statutum † & consuetudo pñt tps appellandi & prosequendi prorogare. fm qđ no. Bal. in l præscriptione. C. si ꝯ ius uel utili. pub. ubi dicit, ꝙ raro alibi inuenitur. nihil allegat. sed dic, ꝙ ex his, q̄ ipse dicit, pōt illud colligi, & quia ipse repetijt illam l. cū magno tractatu. ideo dic, ut in ea. Statutum facit generalem iudicē appellationum quorumcunq; appellantium, certe tunc si appellatur per scholarem ab aliqua snīa, ad illum appellari pōt, vt. C. de sen. & interlo. om. iu. l. cū snīam. in gl. ordi. si aūt non sunt iudices generales, sed ad reuidendas certas snīas deputati, sicut est in hac ciuitate tunc considera, ꝙ in appellatione semper requiritur cursus ad superiorē in iurisdictione, si ergo snīa est lata a doctore, pōt appellari ad ptātē, vel epm, nisi ille ad quē appellat, fuisset declinatus, qa ad eū nō posset eā remeare, vt C. de app. l. eos. in prin. si aūt snīa fert a Ptāte, appellabitur ad epm, quia quantū ad istū art auth. habita. C. ne fi. pro pa. vī eos parificare. tñ ipse epꝰ in se maior est. qa habes gl. or. in l. ex ea. ff. de postula. ubi aūt non habet alium iudicem, appellabitur ad ancianos vel priores ciuitatis, vt l. vbi absunt. de tut. & cu. da ab his. de quo per Bal. in d.
2 auth. habita. Statutum † præsidis vel ciuitatis, ꝙ valeat appellatio ab interlocutoria sine scriptis, an ualeat? & tene ꝙ nō, quia loquitur de materia, q̄ non pertinet ad statuentes, cum appellatio sit magis alte iurisdictionis, ꝫ prima cā, vt. C. de iudic. auth. ad hoc. Conclude ergo, si non valet statut. nō ualet proclama, vel uox tubæ. & hoc dicit. l. proclama. C. commi. vel epi. fm Bald. † Statutum an possit remouere appellationem? vī ꝙ non, ext. de iureiur. c. uenientes. Rayn. tenuit con-
3 trarium. Bar. tenuit indistincte tale statutum non valere, qa princeps denegat hanc iurisdictionem statuendi populis & vniuersitatibus. Bal. remittit ad ea, quæ dicit se dixisse in l. fi appellationē. de appel. Item quærit, vtrum ualeat statutum inter ciues, ꝙ non possit appellari, & an possit fieri per syndi cum uniuersorum, notario recipiente. pro oībus, & singulis quorum pro tempore intererit? & dicit cogita, Bal. in l. fin.
4 §. illud de tempo. appel. in fi. Statutum, ꝙ pro † vulnere quis cōdemnetur in centum, quæ si non soluerit infra mensem, amputetur sibi manus. modo condemnatus appellauit, elapso mense est sententia confirmata, quæritur cum uelit centum soluere statim, an sit amputanda manus? & distinguitur

aut

Source : BIU Cujas

aut appellatio fuit manifeſte fruſtratoria, quia forte confeſſus eſt crimen, tunc debet amputari manus, & currunt tempora a die primę ſnīæ, vt. ff. de vſur. l. tutor. Aut non erat manifeſte, & tunc quia non eſt decurſum tempus a die cōfirmationis, liberatur, centum ſoluendo. Bal. in l. eos. de vſu. rei iu-
5 dica. quod tenementi. Statutum † dicit, ꝙ a ſnīa criminali non poſſit appellari. licet a ſnīa iam lata appellari non poſſit tñ poſſit appellari a ſnīa ferenda. nam cum grauamen poſſit eſſe illaturum. & non ſit recuperabile. ergo poteſt appellari ante, vt. l. ante ſnīę tempus. C. quorum ap. non reci. ſic enim videmus in ſnīa excommunicationis, vbi appellatur a ſnīa futura, quia nō eſt æque recuperabile grauamen poſt ſnīam cum trahat ſecum executionem. hoc dicit Bal. arg. gl. l. ſi qs C. ſi reus vel accu. mor. fue. q̄ glo. incipit. pōt. vbi dicit, ꝙ illa. gl. innuit ꝙ a futura ſententia non poſſit appellari. tūc in criminali. quod ſecus dicit eſſe, ſi per ſtatutum a ſnīa in crīali,
6 non poſſit appellari. Bald. ibi, Statutum dicit, quod a † grauamine ſtatuti poteſt appellari, niſi appellatio ſit expreſſe interdicta. h. d. Bal. in l. neceſſarium. de orig iuris ar. d. l. ſed Cy. dicit contrarium ſm eum, quia iſti nō ſunt latores legis. ſed magiſtratus vñ de eo quod dicit appellatione remota. refert ſe ad deciſionem cauſarum, non legum latorem, ſm Cyn. all. Dy. de verb. ſign. l. ſi qua pæna. ff. de appella reci. l. ſi. §. itē ſi eſt perpetuum. in quibus dr̄ ꝙ a grauamine ſtatuti non ap-
7 pellatur. tamen ſi quis dolo procuraſſet † ſtatutum fieri pro ſe, in preiudicium iuris alterius, poſſet opponi exceptio doli. vt. l. i. in fi. ff. de doli excep. ſm Cy. in lec. Bald. in d. l. neceſſarium. de origi. iuris. Statutum † dicit, ꝙ appellant ſuper appel-
8 latione tenetur procedere intra certum tempus. modo quæritur utrum infra illud tempus ſufficiat partem eſſe citatam licet non ſit ventum ad relinquum proceſſum? & videtur determinatum, ꝙ ſic, per duas gl. Vna eſt, de in ius vocando, in rub. Alia eſt in c. 1. in gl. 2. de iudi. in cle. quæ dicunt, ꝙ citatio eſt de proceſſu. facit. C. de tem. ap. l. fi. §. ſi illud. in glo. ibi poſita. facit. ff. ſi quis ius di non obtē. l. i. §. is videtur. & de iu. om. iud l. & quia. & quod ibi dicit Bal. ſe dixiſſe, deſerta ergo non
9 uidetur appellatio. Quid autem ſi fuit productus † libellus, & non emanauit citatio, tenet ꝙ aut fuit productus iudici tantum, aut iudici, & editus parti. Primo caſu non intelligitur eſſe proceſſum, ſecuddo ſic. de quo remittit ad ea, quę not. in l. 2. de in ius vo. libellus ergo productus iudici tantum, non dicitur de proceſſu, quod not. quia quotidianum: ſecundum
10 Bal. in d. rub. Statutum † dictat, & in cauſis criminalibus non habeant locum reſtitutio nec appellatio. certe iſtud eſt verum quo ad deciſionem totius litis ſecus in eo, quod totam litem non dirimit, puta, interlocutoria, ſecundum Guil. ex not. in l ſi ex cauſa. §. nunc videndum. ff. de mino. vbi not. ꝙ licet minor non reſtituatur aduerſus delictum, bene tamen reſtituitur, ſi omiſit tranſigere, cum poſſit. Vel ſi negauit, cū debuit confiteri. quod eſt not. dignum. Bald. in d. §. nunc videndum. quem. §. dicit eſſe aureum.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum poteſt inducere, quòd contra mercatorum apodiſſas nihil poſſit opponi, & eſt iſtud vitium tolerabile. licet eſſet ſecus de iure ciuili.*

1 **Apodiſſa.** Statutum † poteſt inducere, quòd contra mercatorum apodiſſas nihil poſſit opponi, & eſt iſtud vitium tolerabile, licet eſſet ſecus de iure ciuili. nam cum non poſſet opponi, neceſſe eſſet ſolui. Non obſtat ſententia, & ratio, quare non obſtat ſententia, eſt, quia primo in iudicio non potuit diſcuti illa negatiua, & ideo id quod eſt indiſcuſſum, non intelligitur ſententialiter determinatum. quod tenemenți. de quo per Bald. in l. recepticia, de conſti. pecu.

S V M M A R I V M.

1 *Legatus quod non poteſt per ſententiam, non poteſt per conſtitutionem.*

1 *Natura confirmat, & hominis robur eſt adere confirmato, non autem extendere ipſum ad id, quod in eo non concludebatur.*

3 *Iudex inferior an poſſit cognoſcere de nullitate ſententiæ latæ a ſuperiore.*

1 **Apoſtoli.** † Statutum ſiue conſtitutio domini Sabinen. dictat ꝙ procedat appellatio, licet nunquam petantur apoſtoli. modo dominus Papa delegauit in hac prouincia cauſam. delegatus tulit ſententiam. ab iſta ſententia fuit appellatum, nec fuerunt petiti apoſtoli ȷ̄. 30. dies. quæritur utrum illa appellatio dicatur deſerta? & videt̄ ꝙ non, quia ita dictat ſtatutum ſiue cōſtitutio. dicit Bald. cōtrarium dico, quia illud quod non poteſt legatus per ſententiam, non poteſt per cōſtitutionem, licet contra ſententiam legati, principis, legatus, nil poſſit. vt in l. aduerſus. C. ſi aduer. rem iudi. & extra de offici. delega. c. ſtudiuiſti. ergo conſtitutio domini legati nil operetur in caſu propoſito, iſtud eſt verum, ſi conſtitutio fuit facta authoritate legati, ſed ſi fuiſſet
2 authoritate apoſtolica facta, ipſi legato ſpecialiter conceſſa, tunc videretur ſecus. quid autem ſi iſtę † conſtitutiones ſint confirmatæ per Papam, reſpondeo, quòd illa confirmatio non extendit conſtitutiones ad hunc caſum, qui non includebatur in ipſis. nam natura confirmat, & hominis eſt robur addere confirmato, non autem ipſum extēdere ad id, quod in eo non includebatur, argument. ff. de libe. leg. l. Aurelius. §. teſtō. & ita dicit ſe tunc conſuluiſſe. de quo per Bald. in l.
3 aduerſus. vbi vide, an † inferior poſſit cognoſcere de nullitate ſententiæ latæ a ſuperiore, & nunquid delegatus poſſit in integrum reſtituere ſuper ſententia ordinaria lata ab ordinario. de quo per eum ibidem.

S V M M A R I V M.

1 *Approbata per legem, non requirunt legis miniſterium.*

1 **Approbare.** Statutum † quod approbat approbatores fideiuſſorum, ſiue requirit approbatores, ſicut eſt Florentiæ, nunquid ſi coniuncta perſona promittit in criminali de iudicio ſiſti, pro coniuncta, requiratur probatio illorum, certe non, quia ſunt approbati per legem. & ideo non requiritur miniſterium hominis, vt l. quando. ff. de in ius vo. Bal. in l. i. in ius vo. vt cant.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum ſi dat poteſtatem & arbitrium procedendi abſque ſolennitate, an poteſtas poſſit procedere ad condemnationem, vel abſolutionem ex diſpoſitione teſtium non iuratorum.*

2 *Iudex ſi poſſit procedere ſummarie, & de plano, ſine figura iudicij, an tunc poterit ex teſtibus non iuratis.*

3 *Statuto dictante, quod ex ſententia arbitri oriatur actio, etiam contradicente victo, & non emologante, an tunc a ſententia arbitri poſſit appellari, ſicut ex ſententia iudicis.*

4 *Compromiſſa & iudicia in tribus conueniunt, ac æquiparantur.*

5 *Et in tribus differunt.*

6 *Arbitratores & iudices in nullis conueniunt.*

7 *Coram arbitratore non requiritur libellus, nec aliqua iudicij figura, & valet laudum, licet non ſedeat pro tribunali.*

8 *Statutum an valeat, quo tollitur petitio reductionis ad arbitr. boni viri.*

9 *Arbitro poteſtas data, quod poſſit tollere de iure vnius partis & dare alteri, in parua & magna quantitate, quid operetur.*

10 *Arbitrium conceſſum in fauorem diſcordiæ, non poteſt pacis tpe exerceri.*

11 *Statutum ſi imponat neceſſitatem compromittendi, an tunc valet arbitri ſententia.*

12 *Teſtis deponens ſine iuramento, non deponit in forma teſtis, nec facit fidem plenam nec ſemiplenam.*

13 *Statutum concedens plenum, liberum, & generale arbitrium prioribus & ancianis, non concedit vt poſſint condere ius iniquum.*

14 *Pœnæ non irrogatæ indignatio, ſolam duritiem continet.*

15 *Arbitramentum an ſit contractus.*

16 *Statutum an valeat, quod pœna adiecta quantitati, non poſſit peti.*

17 *Statutum præfigens arbitro ſpatium temporis, non computatur de momento ad momentum.*

18 *Statutorum magna vis & potentia.*

19 *Statutum ſi det arbitrium poteſtati imponendi pœnam, quam velit, an poſſit ille pœnam imponere perpetui carceris.*

20 *Ius ſimpliciter prolatum, intelligitur de iure Romanorum.*

21 *Statuta plura vbi concurrunt, loquentia de eadem materia, illud obſeruandum eſt, quod eſt plenius.*

22 *Statutum dans poteſtati liberum arbitrium circa maleficium, videtur ſibi remittere neceſſitatē. obſeruantiæ legū, & ſtatutorū, & iuris ſolennitem.*

23 *Arbitrium liberum, quid operetur.*

24 *In expeditione, licet ſolennitas remittatur, non tamen intelligitur remiſſa ſolennitas duorum teſtium.*

25 *Arbitrio libero conceſſo poteſtati, vel quòd non teneatur ſtare ſyndicatui, videtur remiſſa leuis & leuiſſima culpa.*

26 *Arbitrium generale ſi concedatur quibuſdam, non poſſunt ex eo illi cum inimicis componere, nec bannitos & odioſos rebannire, vel ad gratiam reſtituere.*

27 *Statutum ſi concedat poteſtati cognitionem de omnibus criminibus ſuo tempore perpetratis, ſi quis ſit vulneratus tempore huius magiſtratus, & moriatur tempore alterius, nempe ſucceſſoris, ad vtrum ſpectet illa cognitio de homicidio.*

28 *Perfectum, dicitur, quod principio & fine conſtat.*

29 *Per, dictio, notat actum naturaliter perfectum, non iuris fictione.*

30 *Statutum vel conſuetudo ſi det iudici liberum arbitrium, non poteſt iſtud iudex exercere niſi cauſa cognita, & differre vſq; in finem cauſæ.*

31 *L. hodie. ff. de pę. non habet locum in nouis legibus.*

32 *Statutum ſi imponat pœnam arbitro non determinanti cauſam intra certum tempus, excuſat ſi arbiter, recedat a compromiſſo, vel ſi compromiſſum non ſubſiſtat.*

33 *Iudex non arctatur pacto, vel ſtatuto, ad pronuntiandum, antequam ſibi conſtet de cauſa.*

34 *Statutum ſi arctat arbitros ad pronuntiandum, tertius electus ſi non pronunciat excuſatur a pœna ſtatuti, duob. concordantib.*

35 *Arbiter, ſtatuta & conſuetudines loci, obſeruare debet.*

36 *Statutum an compellere poteſt arbitros ad ſeruandam certam formam.*

37 *Arbitrium debet eſſe liberum.*

38 *Statuto dictante, quod cauſæ compromittantur in arbitratores probationes poſſunt recipi de matrimonio.*

39 *Statutum si concedat arbitrium priorib. super facto studij, postea in adunantia generali conceditur quibusdam sapientibus, intelligitur derogatum prioribus.*
40 *Statutum si limitat tempus arbitratoribus, ipsi arbitratores possunt proferre laudum usque ad mediam noctem ultimi diei.*
41 *Statutum si dictat. quod arbitria habeant vim rei iudicatæ, modo quidam arbitratus inique absoluit reum, vtrum possit ratione delicti denuntiari ecclesiæ.*
42 *Sententia lata a iudice seculari, rata debet haberi per episcopum.*
43 *Statuto si caueatur, quod petito compromisso debeat eligi arbiter, vtrum iudex causæ possit ad vlteriora procedere ante electionem arbitrorum sola compromissi petitione facta.*
44 *Dolus, si est maleficium, licet non cadat in speciale nomen maleficij.*
45 *Statutum si dat arbitrium prioribus, ex certa causa, vt valeat id, quod illi agunt, debent illam causam inserere.*
46 *Arbitrium si sit quibusdam datum reuidendi statuta, isti non possunt cassare bona statuta.*
47 *Statutum si det arbitrium prioribus super custodia, ipsi possunt præterea obligare commune.*
48 *Arbitrium concessum super facti approbatione, vel quantitate, non videtur concessum super prorogatione temporis limitati.*
49 *Statuto mandante arbitro vt litem terminet intra mensem, si partes interim componant inter se, non est opus laudo.*
50 *Statutum siue lex si imponat necessitatem compromittendi, & eligendi arbitros super litibus, & quæstionibus, an ex sententia lata ab arbitro electo ex necessitate, imposita per legem, vel stat. committatur euictio.*
51 *Arbitri & iudices delegati differunt.*
52 *Arbitrium liberum, verba, si tendant in præiudicium tertij, quomodo sint accipienda.*
53 *Arbitrium liberum, quid dicatur.*
54 *Statutum quod priores habent arbitrium super custodia ciuitatis, vel rebellium persecutione, quomodo sit intelligendum.*
55 *Arbitrium dicitur liberum, quatuor modis.*
56 *Statutum an valeat, quod concedit arbitrium appellatione remota.*

Arbitrium, arbitramentum, arbitrator, arbiter, arbitrarium.

1 Statutum †dat ptātem & arbitrium procedendi absque solenitate, vtrū ptās poterit procedere ad condemnationem, vel ad absolutionem ex dispōne testium non iuratorū? dicit Bar. ꝙ sic, qa iuſm testis est de iure ciuili, & remissa solēnitate, vr̄ remissum iuſm. Ita no. ipse ff. de dona. l. si. quod nō credo verum, dicit Bal. qa quāuis habeat arbitrium, tñ dēt constare de facto, vt ff. de mili. testa. l. diuus. sed non constat, nisi testis sit iuratus, quia iuſm in teste, est magna substantia, & maxima solēnitas & ad hoc facit, quod no. in c. sæpe. de ver. sig. in cle. vbi gl. format istam similem q. sed reperitur apo-
2 stilla iuxta pdictā qōnem, q̄ q̄rit, qd si pōt procedere † summarie & de plano, sine strepitu & figura iudicij, an tunc poterit ex testib. non iuratis? & dicit ꝙ Bar. tenet ꝙ non. imo est necesse, ꝙ iurent, vt ipse ponit in extrauaganti. ad reprimendum. super verbo, figura. Item dicit de iur. cal. Item dicit ibi ꝙ tpe feriato ad vtilitatem hominum pōt procedi. in d. casu ut d. c. sæpe. licet videatur dicere ɔ̄riurn in iuro testium, in l. filius. de do. s̄. all. Bal. in l. presbyteri. C. de epi. & cle. Stat.
3 †dictat, vt ex snīa arbitrorum oriatur actio ēt ɔ̄dicente victo, & non emologante, an tunc ēt ex snīa arbitri pōt appellari, sicut ex snīa iudicis. Bal. dicit quod Bar. rñ. ꝙ sic, & hoc in vero arbitro, sed de arbitratorib. qa hic est qdam ɔ̄ctus, recurrendum est ad materiā. l. si societatem. §. arbitrorū. ff. pro socio. vult dicere Bart. ꝙ petitio reductionis laudi arbitratoris, ad arbitrium boni viri, non sit appellatio. Aduertatis, dicit Bald. q̄tum ad arbitrium consideranda sunt verba statuti. nā aut statutū dicit, ꝙ arbitrorum lauda mereantur executionē, sicut snīa, quæ transit in rem iudicatam. Aut statutū loquitur simplr ꝙ lauda arbitrorum mandentur executioni, tunc sicut in snīa est tacita conditio, si non fuerit appellatum, ita in laudo quod est redactū per stat. ad instar snīę iudicis, ex quo enim per statutum exæquata sunt arbitria & iudicia in fine, merito de utroq; idē dēt esse iudiciū. ar. C. de leg. l. 1. & in l. 2. ff. de le. 1. In arbitratorib. aūt concedo, ꝙ petitio reductionis non est proprie appellatio, nec eo. tpe limitatur. ar. eorum, quæ le. & no. in l. in ɔ̄ctib. ex quib.
4 cau. ma. & dicit Bal. Ad hoc, †quod cūmpromissa & iudicia. ęqparantur in principio, qa corā arbitro dēt offerri libellus, sicut coram iudice, ut C. de epis. & cle. auth. generaliter. Itē æquiparātur in medio, qa iudex dēt recipere testes, ita arbiter, ut C. de arb. l. pe. Itē æqparātur in fi. qa sicut iudex dēt iu-
5 dicare de toto, ita arbiter, vt l. qđ tñ. ff. de ar. sed eɔ̄ differūt † i trib. qa iudiciū reddit̄ ī iuitū, sed cōpromisū nō reddit̄ ī inuitum. nemo. n. cogitur compromittere. Itē differunt, in pcessu. qa corā iudice ɔ̄hr̄t heremodiciū, sed nō corā arbitro, vt. l. 2. C. de arbi. & in l. 3. C. de arbi. Ite differūt in fi. qa ex snīa iudicis orit̄ actio de iure cōi, sed ex snīa arbitri nō nisi in trib. casib. Prmus qñ de eo est iuratū, & de hoc apparet scriptura. Secundus, qñ expresse emologatū. Tertius, qñ est tacite emologatum taciturnitate. 10. dierū, & fuerat ɔpromissum sine pæna, vt. C. de arb. l. ne in arbitris. & l. pe. sed qđ dictū est de iumēto, corrigit̄ per auth. decernimus. nā de iure authēticorū nō auget̄ effectus ex tali iuro, nec ppea orit̄ actio ex tali lau-
6 do arbitri. in †arbitrorib. aūt nullo sititudo est inter eos & iudicem, qa arbitramenta redacta sunt ad instar ɔ̄ctuū, & non iudiciorum, vt. no. Inn. extra de iureiu. c. quintauallis. Præte-
7 rea coram †arbitore non requirit̄ libellus, nec aliqua iudicij figura, & valet laudum eius, licet nō sedeat p tribunali. Itē licet die Dñica pferat ipsum, vt. C. de feriis. l. dies festos, p Iac. bu. Itē arbiter citat ptē, sed arbitrator nō, vñ si arbitrator vult ptē citare, adeat pars iudicē, vt mādet aduersario ꝙ ɔpareat corā arbitratore, fm illos q dñt ꝙ arbitramētū nō valet nisi pte pñte vel citata, p. l. ꝙ si nolit, §. fi. de ędil. edi. quē passū, dicit Bal. declaraui ff. de ver. ob. l. si qs arbitratu. & hoc de iure cōi. sed. per statuta quasi totius Italiæ sunt redacta ad instar snīarū, & ubi statutum loquit̄, serua statutū. vt in l. populi. de
8 iusti. & iure. de quo per Bal. in l. 1. C. de arbi. Statutū quo† tollit̄ petitio reductionis ad arbit. boni viri, nunq d valet, vr̄ ꝙ sic p. l. 1. si aduersus liber. in q. Ia. de are. ꝙ verū credo, dicit Bal. nisi dolus vel lata culpa arbitratoris intercesserit, qđ pbo ex ɔiūctione duarū legū. s. de arbi. l. diē pferre. §. stari. & l. nō distinguemus. §. cū qdā. & l. 3. C. de arbi. de quo p Bal. in l. cū añ
9 a C. de arbi. vbi vide qd operet̄ †ptās data arbitro: ꝙ possit tollere de iure vnius partis, & dare alteri in modica & magna quantitate. c. florenos & dicit, ꝙ tūc valet ista pactio, nec dr̄ interuenire deceptio. ar. ff. de dona. l. filius. & ɔclusiue tene ꝙ p minima vel nō minima, tñ tolerabili lęsione non cōpetat reductio, sed pro enormi sic. facit in siñ. C. si aduer. ven. pig. l. 1. & 2. de quo plene per Bal. in l. ne in arbitris. C. de arbit. Sta-
10 tutum †permittit aliqd. mō arbitrium cōceditur extra ordinē vel ɔ̄ formā statutorū cōiū, rōne alicuius timoris, certe est ar. l. traiectitiæ. C. de vsur. ꝙ finito metu, sub illo prætextu nō pōt arbitrium exerceri. nā arbitrium concessum tempore discordiæ, nō pōt exerceri pacis tpe. de quo per Bald in d.
11 l. traiectitiæ. Statutum †si imponit necessitatem compromittendi, certe tunc valet arbitri snīa. ar. de iudi. l. pe. & ideo dicit Bar. ꝙ si emptor cōpromittit, & res euincit̄, ꝙ tunc dētur euictio. Bal. tñ putat, ꝙ qñ eligitur arbiter, debeat citari vēditor, quia sua interest. nam vis est in electione arbitri, imo in eo pendet quodammō totus status qōnis & maxime, si est arbitrator. vt. C. de ɔ̄hen. em. l. fi. ar. ad hoc de in diem adi. l. necesse. & ita consulo fieri, dicit Bal. de quo per eum in l. post
12 perfectam C. de pericu. & commo. rei ven. Statutum † qđ dat arbitrium Ptāti ne teneatur obseruare legis solēnitatē in aliquo; an possit snīare in die feriato in honorē Dei. Bar. qđ sic. in l. 1. de test. mili. & l. filius. ff. de dona. Cōtrarium tenet Bal. nam testis deponens sine iurō, non deponit in forma testis, nec facit aliquam fidem plenam, vel semiplenam, vt no. C. de testi. l. solā. Ergo cū non cōstet de facto, nō est locus arbitrio, nisi in absoluēdo. ff. de testa. mili. l. diuus. Et ad hoc facit de dote pręlegata. l. Theopompus in ver. iuratus & intellige, ꝙ Bal. ɔ̄riatur Bar. non in qōne. & de die feriata. sed quia dicit, respectu arbitrii boni viri, ēt non iurati, credere Bal. in l.
13 milites. C. de testamen. milit. Statutum † qđ concedit prioribus Perusinis plenum, liberum & generale arbitriū, nō cōcedit ut possint statuere ius iniquum. vt. l. si pater. de priui. cre. & ff. man. l. creditor. §. fi. & sicut nec ɔ̄singulares personas, ita multominus ɔ̄ ipsam rempublicam, & eius iura fiscalia, qm̄ non creditur rempublicam ɔ̄ se ipsam arbitrium concessisset. ut. ff. de pecu. l. si peculium. §. sicut. dicit tñ qđ consuluit, qđ si consuetudo est ex carcerādi pauperes certo tpe, qđ possint per hoc arbitralem facere gratiam tpis. quia non lędit
14 rempublicam. nam pœne †non irrogatę indignatio, solam duritiem continet. Bal. in l. milites. C. de testa. mili. Statutum dictat. ꝙ debeat solui gabella gabellario de quolibet ɔ̄ctu.
15 modo quæritur, an † arbitramentum sit ɔ̄ctus,[a] & Bar. dicit
a ꝙ ɔ̄ctus stat in cōpromisso, non in laudo. glo. dicit ꝙ ipsum arbitramentū est trāsactio, quā facit arbitrator, qa representat partes, sicut cū iudex dat insolutū, partes ɔ̄here dñr, vti C. de euic. l. ob cām. So. Si sit ad litis decisionē cōponendam, tūc pōt dici trāsactio, & sit ɔ̄ctus innominatus. vt in auth. vt diffe. iudi. §. 1. Si aūt declarādo puta pretiū rei uēditæ, tunc laudū nō est ɔ̄ctus, & si p statutū debet solui gabella, de quo libet ɔ̄ctu nō soluet̄ de illo laudo sđ de ɔ̄ctu primæuo declato per

ADDITIO.

a ¶Contractus No. hic, ꝙ arbitramentum æquiparatur contractui, fm Fran. de Albet. in l. 2. ff. de in diem adic. fm Io de caccialupis de S. Seuerino. In cons. Cor mundum crea in me Deus & Pau. de Ca. consi. 71. & Alex. in l. sciendum. de verb. oblig. & Bar. in auth. si vero. C. de iudi.

.to per laudum, & emptoribus gabellæ, qui erant tempore contractus, non alijs qui sunt tempore laudi, ut l.fi.ff.de stip.
16 ser.de quo per Bal.C.de re perm. Statutum, ꝙ †pena adiecta quātitati non possit peti, an ualeat, dic ꝙ sic, si arbiter mandet fieri, adiecta eadē pena ex ptāte arbitrij causāte, ēt si succederet secundaria obligatio ad interesse, quia accessoriū non tollit aliud accessoriū.l.prædia.de act.emp. Sed si con tinet dari, considera vtrū statutū loquatur de contractu, an
17 de arbitro, Bal.in l.1.C.de his, quæ pe.no. Stat.præfigens †arbi tro spaciū tpis, non cōputatur de momento ad momentū, sed quacunq; hora diei incipiet compromissum, media sequenti nocte finitur prima dies, & sic succesiue. Non ob.l.1. si qs cautionib.qa ibi est spāle, qa lex ultra procedit uolēs cō putari de momento ad momentum, ut no. C.de ap.auth.ho die, ſm Ia.de Are. in l.1.de lib.agno. Bal.in l.2.§.sed & si quis.
18 C.cōia deleg. Stat. †pōt facere, ꝙ oēs ingredientes portā sol uant. Itē pōt facere ꝙ oēs qui colūt uel coli faciunt in suo di strictu soluāt. nā ex hoc ꝙ ibi colūt ibi serūt ibi metūt, quasi ⁊here vñr, qa statutū bene pōt de nouo īducere, quasi ⁊ctus iuri cōi incognitos.ar.ff.de iud.l.oēm & qa cum gaudēt pos sessionib.conueniens est, ut soluant onera, ut no.in l.1. C.de mulieri. & in quo loco.li.10.Bal.in l.unica. C.de sen.quæ pro
19 co.quod interest. Stat. †dat arbitrium ptāti imponendi penā, quam vult, an poterit imponere penā perpetui carceris? bī si ista esset ⁊ ius legis, non posset imponere, sed si ⁊ ius partis, sic, qa super eo iure hēt arbitrium. dicit Bal. puto dicendū, ꝙ si tale est crimē, ex quo pena perpetuæ seruitutis posset infli gi, vel maior, vt pena mortis, ꝙ poterit pena perpetui carce ris infligi, quæ pœna perpetuæ seruituti æquiparatur. l. Titio centum.§.1.de cond & de. Posset ēt iste imponere sīles pœ-
20 nas, puta ꝙ quis usq; ad annū staret ad ardendū candelas co rā uirgine.arg.l.Meuia.de manu testa. & de ali. & cib.leg.l.si seruus. & l.seruus.ad custodiam templi.quam uide per Bald. in l.intra utile.C.de pe. Stat.dat † certā formā in cōpromis-
21 sis, siue in sn̄ando per arbitrum, lex dat aliam formā. mō duo compromiserunt in aliquem, sicut tota die fit de iure & de facto in procedendo, & de iure in pronuntiando, vtrum iste arbiter electus ad pronuntiandum de iure, possit pronū tiare ſm ius cōe, an ſm stat.loci? & dicit Cy. ꝙ ſm ius cōe, qa dicit lex, qñ profertur simplr de iure, intelr de iure Roma-
22 norum, ut inst.de iu.na.gen. & ciui.§.sed ius. ſm Cy. sed Bal. dicit, ego credo, ꝙ ex quo statuta sunt a iure cōi approbata uel a superiore, ꝙ ipse habeat sequi formā stat. nā in illo loco talia statuta derogant iuri cōi, ut no.in l.2. quæ sit lon.cō-
23 sue. & ff.de leg.l.de qb. & ita teneo, dicit ipse, salua reuerētia tāti Dod. Preterea illa uerba, de iure, nō solū sonāt ī ius ⁊stō. sed ēt ī ius partis. vñ qualecūq; ius vr̄ inclusū in cōpromisso, vt l. & an eandē. §. exceptiones. de excep. rei iud. Bald. in l. illa
24 institutio de hær.inst. Stat. †si sunt plura statuta, quæ loquan tur de eadē materia, illud statutū, qd̄ est plenius, obseruādū sit. & in plurib.arbitrijs concessis aliquib.super eadē materia ꝙ semper plenius arbitrium sit intuēdum, qñ per vnū aliud non reuocat. Cum ergo reuocatur, non est ibi tractandū de pluralitate, qa non est ibi pluralitas, vt ff. de procur. l.si quis cum procuratorio. §.fi.hoc tenuit Bal. arg. l.si ita scriptum. de hære.insti.vbi plenior voluntas est seruanda, & illa pœna
25 let. Bal.in d.l.si ita scriptum. Stat †dans Potestati liberum arbitrium circa maleficium, vr̄ remittere sibi necessitatē obseruantiæ legum & statutorum, & ita intelligitur remissa so lemnitas iuris, vt non teneatur seruare ordinē iudiciorū· secun la.de Are. & Cyn. non tñ pōt per hoc, iniquum præferre æquo, nec auferre ius parti, vt l.in fraudem. in prin de mil.te sta. & de hoc est gl.in cle. sæpe. de ver.sig. intelligit ēt semper exceptū ab omni libero arbitrio, quod quis bona fide faciat, & non per dolum, vt l.creditor. §. Lucius. ff.man. & ideo dñt doct. ꝙ si data est potestas arbitratori libera auferendi de ma
26 gna & parua quantitate, de iure vnius, & dandi alteri parti, ꝙ ista cōcessio intelligitur eo casu, quo arbiter faciat ex sim plicitate, non ex malitia. nec est melior tex.in iure, q̄ ille, qui est in l.creditor. §. Lucius. ff.man. Item licet potestas habue-
27 rit liberum arbitrium, non tñ pōt prorogare tps statuti, ut d. l.in fraudem. §.fi. & ff.loca.l.si in lege. in princ. & adde, dicit Bar. ꝙ †liberum arbitrium operatur, ꝙ quis non teneat sequi formam iuris ciui. debet tamen quis sequi formam iurisgen tium, quia iuregentium requiruntur duo testes, iuxta illud. In ore duorum uel trium stat oē verbum. Etiā in testō mili-
28 tis requiruntur duo testes, ut qñ in acie decedit, ut l.1.de test. mili. & l.diuus.eo.ti. & C.eo.l.milites. in †expeditione. n. licet solennitas remittat, non tñ intelligitur remissa probō duo rum testiū, qd̄ est not. Dicit.n.Bal ꝙ ille, q hēt liberum arbi trium in procedendo, pōt procedere non obst. ferijs. & dicit ēt quod prædicta faciunt ad qōnem de comite Nolano, cui papa concesit liberum & plenum arbitriū ciuitatis Tuder ti, & quærit vtrum idē comes possit cōmittere causas sum-
29 maric & de plano? primo arguit ꝙ nō, p l.ne q cq̄ §.fi.de of. pcō. & leg. Secundo, ꝙ sic, per theoricā s. dictā. Tertio, ꝙ nō, per l.si qñ.de inof.test. Quarto recitat opi.Bar.quā ponit in l. 1.C.de sacros.ec.inhærendo opi.Iac.de Are. in l.1. de no.ope. nun. de quo plene per Bal. in l.1.de test. mil. Bal. in d.l.1. Stat.
30 seu †reformatione est concessum arbitrium Ptāti. vel est dictum ꝙ non teneat stare syndi catui, vr̄ remissa leuis culpa, & leuissima, non dolus, nec lata culpa, ad hoc allegat. l.si ser uus vetitus. de leg.1. ſm Cy. & hoc optime probat in l. creditor. §. Lucius. ff. man. & adde ad p̄dicta, qd̄ dicit se dixisse Bal. in l.1 de test. mili. Bal. in d.l.si seruus vetitus. vbi vetitus red-
31 dere rōnem, tenet. de dolo, & reliquis. Statuto †quibusdā cō cedit gñale arbitriū, certe isti nō pñt cū inimicis cōponere, nec bānitos & odiosos rebānire, vel ad gr̄am restituere, vt di xit Ia. de are. ar. l. Lutius Titius. §. Lutius Titius. de le. 2. vbi re lictum per verba gñalia, non trahit ad eos q offenderūt, nisi prius recōciliati probent. Ad qd̄ facit. ff. de ma. test. l. testō
32 centurio. Bal. in d. §. Lutius. Titius. Statuto †cauetur, qd̄ Ptās hēat arbitrium de oīb. homicidiis suo tpe perpetratis. modo contigit, ꝙ aliquis vulnerauit tpe vnius Ptātis, & morit tpe alterius successoris, queritur, ad quem spectat de tali homici dio ex arbitrio cognoscere, & vr̄ ꝙ ad eum. cuius tpe fuit vul neratus, vt. ff. de dām. infe. l. damni. §. Sabinus. E⁊, ꝙ ad eum, cuius tpe mortus est, vt. ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus. sed de terminatum fuit de facto, ꝙ ad neutrum, pp verbum, perpe-
33 tratis, qd̄ rē perfectam significat, ex adiunctione huius dictio nis monosyllabę, put. ff. de pcu. l. q pcuratorē dat. de adul. l. 2. in prin. ad Turpil. l. in senatus. & de temp. ap. l. fi. §. illud. ibi, qd̄ ad finē peregit. & ff. de bonis eorum, q̄ sibi mor. cōsci. l. fi §. sic aūt, in verbo. perpetrauit. & ff. de verb. sig. l. vrbana. §. per
34 noctare. & no. ff. de vē. in posmit. l.1. §. pe. † Perfectum. n. dr̄, qd̄ ⁊stat principio & fine, vt in l. facturus ff. de ori. iu. & C. ad Sil. in l. pe. Certū est aūt, ꝙ neutrius tpe homicidiū principia tur & finitur. ideo neutrius tpe potuit dici perfectum. Cy. in lec. hoc est certum, ꝙ primus Ptās non pōt pcedere, cū eius officium sit finitū, vt. l. eum, q. §. iudicare. ff. de in. om. iu & ar. ff. de fideicō. li. l. Lucius Titius. Scd̄s ergo Ptās pcederet, non per uiā arbitrii, ex forma statuti, licet per uiā iuris cōis, quod no. qa cessat puisio statuti, per rōnes Cy. qd̄ no. hac rōne, si di
35 ceret statutū, ꝙ syndici deberent nuntiare homicidia suo tpe perpetrata, idem dicerem ad excusationem syndicorū, vt nec primus syndicus, nec successor eius non denuntiātes homicidium perpetratū, si tpe primi syndici fuit aliqs mor-
36 tifere vulneratus, & tpe successoris decessit ex uulnere, pœ-
37 nam incurrerit, qaista dictio †per, denotat actum naturaliter perfectum, non iuris fictione. & sic non ob qd̄ no. ff. de ⁊fes. si is. qui stichum. Bal. in l. facturus. in fi. ff. de ori. iuris. Statutū
38 † vel ⁊suetudo dat iudici liberum arbitrium, certe nunquā debet iudex istud exercere, nisi cā cognita, & differre vsq; in fi. Ad hoc ut d̄ cā sibi liqueat. Primo ita est tex. no. de effra. & expilla. i. expilatores. Bal. in l. quid ergo. §. pena grauior. ff. de
39 infa. Statutum † limitat pœnam, vtrum habeat iudex arbi-
40 trium ex. l. hodie. ff. de pe. dicunt quidam, ꝙ non, quia sta tutum est tenaciter seruandum. ad hoc præstat. ar. de custo. reo. l.si quis reum. nam per tale. statutum speciale. videtur dero gatum esse illi legi generali, hodie, ar. ff. de pe. l sanctio legū. quod dicit Bal. credo verum, quia in nouis legibus non ha-
41 bet locum regula. l. hodie Bal. in l quid ergo. § pena grauior. ff. de infa. Statutum ponit †pœnam arbitro non determinan-
42 ti causam. infra certum tps. certe excusatur a pœna arbiter si recedat a compromisso. vt si compromissum nō subsistat, sunt & alię causę, de quibus vide in. l. sed & si. §. Iulianus. ff. de arbi. vbi etiam dicit Bal. ꝙ ubi labitur tēpus, arbitro, partes renuntiant primo compromisso & veniunt ad nouum com promissum quod fieri potest, facit. ff. eo. l.si de meis. §. si cum
43 l. sequen. Bal. in d. §. Iulianus. Statutum imponit †pœnam ar-
44 bitro, si. ſ. certum tempus causam non determinauit, certe sicut iudex excusatur a pronuntiando, quando sibi nō liquet de meritis causę. ita arbiter, nec arctatur per terminum pa-
45 cti uel statuti ad aliquam pœnam, quod tene menti. Bald. ar. §. ex compromisso. in l. si de meis. de arbi. Statutum † arctat
46 arbitros ad sententiandum, certe tertius electus, qui non pro nuntiat, est excusatus a pœna statuti, duobus concordanti-
47 bus, nec iste tertius cogitur pronuntiare, ſm glos. in l. item si unus. §. Item si plures. in gl. ꝙ si omnes, ibi, duorum sententia
48 C. de arbi. secundum Bald. ibi. Statutum † & consuetudines loci sunt seruandę per arbitrum, quia alias grauaret partes. nam ex quo istud statutum & consuetudo tollit ius commu ne, in illo loco. ergo subrogatur loco iuris cōis, & pariter ser uari debet. ut. C. de ędi. priua. l. an in totum. hoc dixit Bal. in l. qualem. in gl. ibi, ſm l. fi. de arbi. ubi no. ꝙ arbiter debet ser
49 uare ius cōe, statuta & consuetudines. Statutum † potest cōpel lere arbitros ad seruandam certam formam. puta ad sequē dum consilium sapientis, quia lex potest plus, quam pactum,

Source : BIU Cujas

de hoc uide qõnem disputatam. ꝓ Odof. q̃ incipit, statuto ciuitatis Paduę. hoc dixit. Bal. ĩ l. qualẽ. ĩ. §. imo vr̃. in fi. ff. de ar.
37 vbi dixit ꝙ † cõuentio ꝑtiũ nõ põt dare formã arbitro q̃ nam arbitrii, ꝙa dẽt esse liberũ. & si aliter fieret, vitiaret, ſm eũ ibi
38 Statutum dictat, ꝙ † cãę cõpromittant in arbitratorib. certę ꝓbationes põt recipi, de matrimonio, licet sit cã sup̃ successione qđ est necessariũ ad illã successionẽ, vt ex̃ de ordi. co. c. tua. ꝙa arbitrator nõ ꝓcedit iudicialiter, secus in mero arbitro ꝙa non põt cognoscere ẽt incidenter de cã spirituali, vñ de matrimonio non põt cognoscere arbiter, vt ex̃ de arb. c. cũ cõtingat. nisi pars cõfiteretur. ar. eius qđ no. Spe. in ti. de q̃uention. & recon. ꝙa tũc nõ est super hoc dispetatio. vt ibi no. Ergo si agit̃ de successione, super matrimonio, nõ põt arbiter testes recipere. ut. d. c. tua. hoc dixit Bal. in l. non distinguemus. §. de liberali. in gl. ibi. id est, cuilibet expediret ĩ ver. ibi nisi forte incidat. ff. de arb. quod est notandum. ſm eũ. Sta
39 tutum † concedit arbitrium priorib. super facto studii, postea in adunãtia generali conceditur quibusdam sapientib. certe intelligitur derogatum priorib. pro tunc. de quo per Bal. in §.
40 Iulianus. l. si quis. ff. de procur. Statutum † limitans tps arbitratorib. certe ipsi arbitratores possunt proferre laudum usque ad mediam noctem ultimi diei, quod est valde menti tenendum ſm. Bal. in l. more Romano. ff. de feriis. ubi ponit ẽt de tabellione conficiente instr̃m, & de eo, qui accusat in uno
41 mense, an ultimo die dicti mensis. Statutum † dictat, ꝙ arbitria habeant vim rei iudi. mõ quidam est arbitratus iniq; uel iudex, inique absoluit reum, quęritur utrum possit rõne peccati denuntiari ecclesiæ? & uidetur quòd sic, quia ille peccat in factum suum, non soluẽdo naturale debitũ, vt. l. Iulianus. de cõdi. inde. & ff. rẽ ra. ha. l. procurator. §. 1. Nam non est absolutus apud Deum, nec in foro conscientiæ, vt no. Inn. in c quia plerisq;. de immu. ec. & de re iudic. cum ęterni. l. 6. In
42 † q̃rium, quia snĩa lata a iudice seculari, rata debet haberi, ꝑ eꝑm, vt in c. fi. §. similiter. de exce. li. 6. & hoc ꝓp bonum publicum, qđ est, ne delusoria sint decreta p̃torum. vt. l. si p̃tor. in prin. ff. de iudi. & posito ꝙ snĩa sit magna, ista est iniquitas velata, quę non põt detegi. cum res iudicata habeatur ꝑ veritate, vt. ff. de re. iu. l. res iudi. So. si victor cõfitetur snĩam iniustam, põt denuntiari eccl̃ię, ne hoc casu hẽatur ꝑ veritate. ut no. Inn. in d. c. plerisq;. in gl. nam ecclesia si sciret &c. Idẽ dico, si p̃t ꝓbari de dolo & fraude uictoris, vt accedat, qđ no. Inn. extra de resti. spo. c. grauis. alias standum est rei iudicatæ & qđ dico in iudice. idem est in arbitro & arbitratore. si forte ꝑ formam statuti eorum arbitria habent vim rei iudicatę de quo ꝑ Bal. in auth. ad hęc. de usur. vbi plenissime ponit ma
43 teriam denuntiationis euangelicę. Statuto cauet ꝙ petito compromisso debeat eligi arbiter, vtrum iudex causę, possit ad vlteriora procedere ante electionem arbitrorum sola petitione cõpromissi facta? tex. in l. vnica. si quacunq; p̃di. po. facit, ꝙ nõ, ꝙa illi arbitri ęquiparant̃ vicario. de quo ibi loquit̃. nam isti abitri, sunt delegati iuris. vt. C. de iud. l. pe. In q̃riũ facit dictũ Inn. ĩ c. cũ spãli. de appel. & de offi. dele. ĩsinuãte. Tu ad dictũ Inn. rñde, qđ Inn. loquit̃, vbi ad transferendũ iurisdictionem aliquid est probandũ, puta suspicio, sed casu statuti, de quo loquimur, nihil est probandum, & iõ iudex petito cõpromisso non remanet iudex, nisi quo ad executionẽ petitionis cõpromissi. sed est, ne istud verũ in nr̃o statuto Perusino. Rñdeo. Satutũ nr̃m requrit, ꝙ ꝓnuntiet̃ cãm cõpromittendã, & iõ anteq̃ sit ꝓnuntiatũ, est iudex cãę, postea non nisi in executione petitionis cõpromissi. & ita tene. ar. ff. de iudi. l. ꝙ se dicit. & ita tenet Bal. in d. l. vnica. si qua p̃di. po. Satutũ, ꝙ in maleficiis ptãs hẽat arbitriũ, certe in quolibet dolo ptãs hẽbit ar
44 bitriũ. nam dolus, est maleficiũ, licet non cadat in spãle nomen maleficii, vt. l. in oĩb. §. nunc tractemus. ff. de tu. & rõ. di. Item si dicit statutũ, qđ commitẽs maleficiũ puniat̃ tãta pœna, & aliqs dolose latitat, iste dolus appellat̃ maleficiũ & vẽdicant sibi locũ ea. q̃ no. ff. de edeu. l. 1. §. fi. facit ad statutũ qđ bannitus post offendi, ꝙa bãnitus ꝑ cõtumaciã cũ dolo, vr̃ posse offendi qđ plenius examinat̃ alibi Bald. in d. §. nunc tra
45 ctemus. Statutum † dat priorib. arbitriũ ex certa causa, certe ad hoc vt valeat, ꝙ agũt, debent illam cãm inferere, ſm qđ facit in ar. l. 2. ver. vnde quæritur. ff. de exerci. sed tñ Bal. dicit, ego credo, qđ ẽt sine insertione causę valeat. Nam omne ius deduxisse videntur. ar. ff. de excep. rei iudi. l. si mater. §. eandẽ. & de testa. milit. l. 3. ar. qđ no. Inno. de præscript. c. cum ex officii. Non ob. ille ver. vnde quæritur. quia ibi actus põt valere duplici via. sed dicit Bald. ego loquor, ubi alias est inualidus
46 actus Bal. in d. versi. unde quęritur. Statutum dat quibusdam arbitrium reuidendi statuta. certe isti non possunt bona statuta cassare. sed mala sic, arg. l. si hominem. in tex. tibi
47 dedero. ff. man. & ibi per Bal. Statu. dat † arbitrium prioribus super custodia, certe, episcopi possunt ꝑpea obligare cõe. ꝑ hoc facit. l. venditor. ff. de ac. emp. & ibi per Bald. Statutum unum dicit, ꝙ q̃ incendiarum ptãs hẽt arbitrium liberum in
48 cognoscendo † & condemnãdo. aliud statutũ gñaliter dicit, ꝙ non possit cognoscere de maleficijs nisi suo tpe perpetratis modo quæritur vtrum de incẽdio alio tpe perpetrato habeat cognitionem ex vi arbitrij? & dicendũ est ꝙ non, nisi specialiter fiat mentio in arbitrio de tpe. Pro hoc facit, ar. l. si in lege. ff. loc. vbi arbitrium cõcessum super facti approbatione, vel quantitate, non vr̃ concessum super prorogatione tpis limitati. Ad idem facit. ff. de ver. ob. l. qui Romæ. §. Callimachus. in fi. & dicit Bal. ita resp̃odi. & est veritas de quo ꝑ
49 eum in d. l. si in lege. ff. loca. Stat. † mandat arbitro, ꝙ decidat litem. q̃. mẽsem. certe si partes sint interim in concordia, nõ expedit ꝙ laudetur, ꝙa nec põt laudari & iõ statim arbiter est ex̃ pęnã statuti. vt no. in ver. iurgio. ff. fa. er. vbi l. C. laudat concordiam inter fratres. & dicit ex quo partes sunt in concordia, iudex non dẽt amodo laborare. Bal. ibid. Stat. siue lex
50 † imponit necessitatem compromittendi & eligendi in arbitros super litib. & qõnib. mõ quæritur an ex snĩa lata ab arbitro electo ex necessitate imposita per legem, vel stat. cõmittatur euictio? & vr̃ ꝙ non. vt ff de euic. l. si dictũ. §. si compromisero. q̃rium est verũ, ꝙa illa lex loquitur in simplici arbitro, secus in arbitro electo ex necessitate ꝑp statutũ, quia ex tali snĩa ita cõmittit̃ euictio, sicut si fieret per iu. Ad hoc sem
51 per all. l. cum spãli. C. de iud. ꝙa multotiens fiunt † cõpromissa necessaria ſm formã statuti. dicit ẽt Bar. in d. l. ꝙ arbitri, q̃ eliguntur ex forma statuti, magis hñt vices iudicum delegatorum, q̃ arbitrorum qđ est utile ꝑp dr̃ias, q̃ sunt inter arbitros & iudices delegatos. de quo per Bal. in l fi. C. de iud. Stat.
52 † quod in certis casib. dat liberum arbitrium, certe si reperit̃ hoc vocabulũ, & tendit in præiudiciũ tertij, dẽt intelligi de ea libertate, q̃ continet in se ęq̃tatẽ, non ꝙ possit præferri iniquũ ęquo, vt no. in c. sæpe. de ver. sig. in cle. facit. qđ no. Cyn. C. de do. promi. l. si cũ ea. & no. liberum arbitrium dr̃, qđ nullo cogente imperio, sed sola voluntate fit. ut C. de transa. l. si
53 quis maior. Alibi dr̃ liberum arbitrium, qñ põt præferre iniquũ æquo, ut ff. de le. 1. l. fideicõmissa. § q̃q̃. Tertio mõ dr̃ liberum arbitrium, quod non est iuris ordinationi subiectũ, ut C. de sacros. ec. l. 1. secundum intell̃. gl. de quo uide ꝑ Bal.
54 in d. l. si quis maior. Statu. † ꝙ priores habeant arbitriũ super custodia ciuitatis, vel super ꝓsecutione rebellium, certe intelligitur qñ directe ad hoc pertinet, non per q̃ntias remotas, de hoc plene dic per Bar. ff. de decre. ab or. fa. l. ambitiosa.
55 de hoc per Bal. in l. 1. §. huius studij. ff. de iust, & iu. † Stat. concedit arbitriũ liberũ. modo quaer̃ intell̃r arbitrium liberũ? dicit Bal. ꝙ quatuor modis. Primo modo dr̃ hr̃e liberũ arbitrium ille, qui hẽt ptãtem præferendi iniquũ ęquo, ꝗvt ff. de le. 3. l. fideicõmissa. §. q̃q̃. quod tangit in rerũ suarũ dispõne, non aliarum dispensatione, ut ff. mã. l. creditor. §. Lucius. & de admi. tu. l. impuberes. §. fi. de vul. & pu. sub l. ex facto. post prin. & de testa. mi. l. in fraudẽ. & quod no. per Cyn. C. de do. promis. l. 3. Secundo dr̃ arbitriũ liberũ, qđ nulli iuri sumissũ est cõi, vt ff. de procur. l. ante litem. Tertio modo dr̃ arbitriũ liberũ, quod nullo cogente vel prohibẽte imperio ꝑ libero arbitrio & sola voluntate fit, ut C. de trãs. l. si qs maior. & C. de testa. l. oĩum. C. de sacros. ec. l. 1. Quarto mõ dr̃ liberũ arbitrium, ꝙ nõ requrit solẽnitatẽ legũ, & solẽnitatẽ iuris ci. vt ff. de test. mil. l. 1. C. de sacros. ec. l. 1. vbi ẽt ponit, ꝙ duplex est stilus, de quo ibi per eum. Stat † ꝙ concedit arbitriũ appellatio
56 ne remota, valet, & ẽt põt remouere reductionẽ ad arbit. boni uiri. quod est nota. Si aũt istud arbitriũ esset q̃cessum per pactum, & esset actum, ꝙ non posset peti reductio, tunc dic, ut no. Cy. in l. pe. C. de arb. & facit ff. man. l. creditor. §. Lucius Bal. in l. necessarium. ff. de orig. iu.

S V M M A R I V M.

1 *Lex, item & statutum possibilia esse debent.*

1 Arengare. Stat. † dicit ꝙ nullus possit proponere uel arengare, vt collecta aliqua imponatur, sub pęna c. lib. postea superuenit necessitas vel guerra, ꝓpter quã ꝙdam arengauit, vt collecta imponeretur, nunqd incidit in pœnam statuti? & est ar, l. diuus Pius. ff. de pet. hæred. ꝙ non, ꝙa gñaliter prohibitum, ex cã permittitur. Item ꝙa propter necessitatẽ statutũ, efficit̃ non statutum, ꝙ continet in possibilitatem, ꝙ esse non dẽt, ꝙa lex dẽt esse possibilis & honesta. ff. de iust. & iu. l. 1. ff. de legi. l. 1. ſm Cyn. in addi. facit. ff. man. l. si hominem. & ff. de ma. tes. l. non potuerit. nam absurdum est legem fauore publico latam, contra publicam vtilitatem interpretari. Bal. in l. diuus Pius.

S V M M A R I V M.

1 *Argumentum a contrario sensu, an habeat locum in statutis. & nn. 7.*
2 *Argumentum a contrario sensu, dicitur coniectura & interpretatio.*
3 *Statutum, tacita est ciuium conuentio.*
4 *Voluntas euidens, dicitur, quæ expresse vel per coniecturam colligitur.*
5 *Statutum an admittat argumentum ab absurdo.*
6 *Statuta noui iuris inductiua & maxime pœnalia, non extenduntur de contractibus ad testamenta, nec econtra.*

Ar-

Source : BIU Cujas

1 **Argumentum.** Statutum, an in ſtatutis hēat locum argumentum a ꝓrio ſenſu & dicit Dy. ꝙ cōſuluit ꝙ ſic, ꝙa eſt caſus ſtatuti. nā id qđ probaī ꝑ argm̄ a ꝓrio ſenſu, vī ꝓbari per caſum legis. de hoc eſt, gl. no. in l. qui teſtō. §. mulier. ff. de teſt. vnde dicit Bal. adde, ꝙ arg. a ꝓrio ſenſu interdum eſt probabile, & neceſſariū. vt qñ ſumitī a ꝓrio ſenſu eius, quod obtinet in aliquo caſu, de offi. eius cui māda. eſt iuriſdictio. l. 1. §. huius rei. & interdū ſumitī a loco ſpāli. nam a ꝓrio ſenſu ſequitī, ꝙ in ꝓriū eſt ius cōe, vt. d. §. mulier. qñq; iſtud ar. eſt probabile, nō neceſſarium, vt qñ ſumitī ꝓria exiſtētia eſſe vel rōnis, vt. ff. de iu. pa. l. adigere. §. ꝙis. Qñq; iſtud argm̄ nec eſt probabile nec neceſſarium. vt qñ in ꝓriis terminis eſt idē iuris. Vel hoīs ſtatutum, vel qñ reſultat abſurdum. vt l. 2. C. de cond. inſer. & vide per Cy. C. de epi. & cle. l. conuenticulam. & facit de pac. l. inter ſocerum.

2 §. cum inter. Bal. in d. §. mulier. Statutum † non recipit argm̄ a ꝓrio ſenſu, quia illud ar. dī cōiectura & interpretatio. ergo non habet locum. ut no. C. fur. l. apud antiquos. in gl. licet in ꝓrium videat facere, quia argm̄ a ꝓrio ſenſu, vī eſſe tex. legis uel ſtatuti, vt no. ff. de teſt. l. qui teſtō. §. mulier. & ff. ex ꝙ cau. in poſ. ea. l. in poſſeſſione. §. 1. & dicit Bal. ꝙ cum iſta qō incidiſſet de facto Florentiæ, quia ſtatuto cauebatur, ꝙ quælibet mulier ſuccederet mſi ſuę ab inteſtato, ſi non extant maſculi ex ea, & quærebaī? vtrum a ꝓrio ſenſu ſtatuti, exiſtentibus maſculis fęmina excluderetī? D. Cy. conſultus ſic rñdet. vī mihi Cy. de Piſtorio. ꝙ filię fœminę debeant repelli per fratres nolentes ſucceſſionem maternam. & hoc dico, maxime, ꝙa vī de hoc eſſe ſtatutum a ꝓrio ſenſu. ff. de teſta. ꝙ teſtō. §. mulier. & ibi no. & no per Cy. extra de reg. iu. c. pactum. li. 6. Pro hoc, quia idem videmus in pacto, quod ſumitur ex eo. arg. a contrario ſenſu. vt. ff. de pac. dot. l. inter. ſocerum. §. cum in-

3 ter. Ergo idem in† ſtatuto, quod eſt tacita ciuium conuētio, vt. C de decre. decu. in rub. & ff. de leg. l. ſed erat. Prętera. hoc vī velle ſtatutum ponderata ratione cauſę finalis, quæ ſemꝑ in hæret legi. vt. no. ff. de condictio. indebi. l. cum tale. §. falſam cauſam. Non ob. l. commodiſſime. de uer. obl. quia ibi. caſus omiſſus non pōt haberi pro expreſſo ex aliqua coniectura, ſed vbi poteſt haberi, ſecus eſt, ut eo tit. l. ſi ita nam† uoluntas dicitur euidens, quæ expreſſe uel per cōiecturam colligitur, ut. ff. de leg. 1. l. licet Imperator. ſed in caſu noſtro uoluntas ſtatuti talis eſt. ergo &c. Cyn. idem tenet Dy. quod incipit, ſtatuto ciuitatis Piſtorii, & dicit Bald. ꝙ de prædicta qō ne eſt caſus in d. §. cum inter, qui melius facit ad hoc, quam, alius tex. de corpore iuris, de quo per eum in l. conuenticulā. C. de epiſcop. & cleri. quaſi in princ. & ibi ponit materiam, qualiter accipiatur argumentum, & quibus modis argumentū in iure, de quo pleniſſime per eum, ut ibi. Statutum reci-

5 pit† argumentum ab abſurdo, ſicut & lex. ut. ff. de neg. geſt. l. pomponius. de quo dicit ſe dixiſſe in auth. ſed nouo iure. de epi. & cle. Bar. ubi ēt tetigit. Bal. uide in l. conuenticulam. C.

6 de epi. & cle. Statuta † noui iuris inductiua, & maxime pęnalia, non extenduntur de contractibus ad teſtamenta nec eꝓ. nec procedit illa argumentatio in ſtatutis, quę tm̄ diſponūt, quantum loquuntur. Bal. in l. teſtamentum. C. de teſta. Statu-

7 tum† quamuis procedit in eis arg. a contrario ſenſu, tm̄ illud eſt uerum, ſi non reſultaret prauus intellectus, & inducereī, prauus intellectus, arg. l. cum patrem, C. de condi. inſer. Bal.

8 ibi. Statutum † quo cauetur, ꝙ non recipiat extraneum uel ſubauditū intellectum, ceſſat tunc argumentum a ꝓrio ſenſu ſtatuti. & ſic ceſſat diſpoſitio tacita & eſt caſus ſimpliciter omiſſus. Bal. in l. cum patrem. de cond. inſer.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum an poſſint facere Priores populi, qui habent arbitrium ſuper bono & pacifico ſtatu ciuitatis, vigore talis arbitrii quòd quilibet poſſit portare arma.*

1 *Statutum, quod punit portantem arma, Si Titius percuſſit Seium cum armis, vtrum is puniatur de delatione & percuſſione.*

3 *Armatum inſultare, & inſultare cum armis, differunt.*

4 *Iniuria, quæ a pluribus fit, grauior eſt, quam quæ ab uno.*

5 *Statutum ſi dicat, quòd portans arma in palatio, por qualibet vice puniatur in centum. Et quidam ſteterit tota die in palatio cum armis, an huic ſępius pęna committatur.*

6 *Statutum ſi puniat deferentē arma, & Iudex vidit aliquem deferentem arma, an poſſit eum punire de delatione armorum, ſine alie relatione.*

1 **Arma, armatus.** Statutū an† poſſint facere priores ppli, ꝙ hñt arbitrium ſuꝑ bono & pacifico ſtatu ciuitatis, vigore talis arbitrii ꝙ ꝙlibet poſſit portare arma? dic ꝙ non, niſi ex noua cauſa, puta ꝑ emergentes guerras, quæ cauſa debet in tali reformatione exprimi. Hanc. ꝙ ponit Bar. in terminis. ff. ma nd. l. ſi hoīem ubi ui-

2 deas oīno Bald. in apoſtilla, in 1. conſt. in §. quib. † Statutum quod punit porrantem arma. ſi Titius percuſſit Seium cum armis, vtrum puniatur de delatione & percuſſione, tenet ꝙ non, quia in ſtatuto quod punit percuſsionē cū armis, non conſideranī arma per ſe, nec percuſsio per ſe, ſed vtrūque ſimul, ſic reſultat tm̄ vnicum crimen, ut l. illud. §. fi. ad l. Aquil. & adde quod dicit ſe dixiſſe. C. ubi ſe. uel cla. l. quo-

3 tiens. Bal. in l. aduerſus. C. de fur. † Stat. loquens de inſultante cum armis, non habet locum ſi accuſator dicit ꝙ inſultauit armatus, cum illud adiectiuum poſsit intelligi multis modis. nam in ſimili, differentia eſt fundum inſtructum dicere, & fundum cum inſtrumentis. Bal. in l. prædijs. C. de leg. Sta-

4 tut. † ꝙ ſi quis acceſſerit ad domum alterius cum hoībus armatis puniatur graui pęna. quidam aceſsit cum uno hoīe armato, nunquid puniatur illa pęna? tenet ꝙ non, quia nō eſt eadē rō. nam grauior eſt iniuria quæ a plurib. fit, vt l. ſi plures ſerui. quæ eſt ad hoc no. ff. de iniur. Bal. in l. iubemus. §. ſin

5 autem ad Treb. in fi. Stat. dicit, ꝙ qui portat arma in palatio, pro qualibet vice puniatur in centum. modo quidam ſtetit tota die in palatio cum armis, nūquid ſæpius committetur pœna? & vī ꝙ non, quia non committitur, niſi ſemel, vt l. ſi duo. §. ſeī pęna. in tex ibi, nec amplius. ff. de ar. facit ff. de furt. l. is, ꝙ. ꝙa ſi non eſt interrupta portatio armorū intrādo & exeundo de palatio, non committitur pluries. facit ff. de li. ho. exhi. l. 3. §. pe. Contra hoc, quia aliud eſt in pœna conuentionali, de quo loquitur. d. §. ſemel pęna. & aliud in legali. ſed de hac ꝙ in l. quicūque. C. de ſer. fu. in lec. Cy. facit. ff. de ter. mo.

6 l. agraria Bal. in d. §. ſemel. Stat. † punit deferentem arma, certe lex, ſi irruptione. ff. fi. reg. eſt in arg. quod ſi iudex vidit aliquem defereatem arma, ꝙ poteſt eum punire de delatione armorum, ſine alia relatione. Bal. ibi.

S V M M A R I V M.

1 *Mercatores & alij artifices, num ſtatuta poſſint inter ſe facere.*

2 *Statutum ſi ſit quod filiusfam. non poſſit contrahere niſi ſit artifex, an tum valeat obligatio, quando contrahit artis occaſione.*

1 **Artifices.** Statuta† facere pñt mercatores, & alij artifices inter ſe. & illa ſtatuta ſunt confirmata iure cōi, & ideo non eſt neceſſe, ꝙ confirmentur per legē municipalem, ut in l. receptitia. C. de conſt. pecu. & in auth. de fideiuſ. §. fi. & iſti duo tex. ſunt multum notab. de quo per Bar. in d. l. receptitia Stat. ſi ſit, ꝙ filiusf. non poſsit ꝓhere niſi ſit artifex. certe tunc ualet obligatio. qñ ꝓhit occaſione artis: ſecus ſi non concernit artem. Facit. C. ad Mace. l. fi. §. fi. & quod ibi per doc. nam cum illa uerba ſignificent quandam qualitatē, oportet ꝙ illa qualitas reſpiciat factum principale, alias nihil operatur, ar. ff. de noxa. l. in delictis. §. ſi extraneus. Bald. in l. & ita de facto. §. codē modo. in fi. nau. cau. ſta. vbi etiam dicit, quod d. l facit in ar. quod camerarij, ſeu præpoſiti artium, non habeant cognitionem de eo, quod non pertinet ad artem, puta de quadam ſucceſsione. hoc no. C. de iur. om. iu. l. per iniquum. Bal. in d. §. eodem modo.

S V M M A R I V M.

1 *Fraus de nomine ad nomen non eſt committenda.*

2 *Procraſtinandi fraus, non debet ſuo authori opitulari, & parti nocere.*

3 *Statuta, quæ faciunt iudices ordinarios, quid concedant quo ad ſententiæ prolationem.*

4 *Statutum ſi dicat, quod qui fuit aſſeſſor ſex menſibus, non poſſit exinde ad quinquennium aſſidere, num poterit eundem retinere ſub alio nomine.*

5 *Officium vnum quando pluribus decernitur, an quantum ad dignitatem & priuilegia, videatur decerni cuilibet inſolidum:*

6 *Officialis ſalarium ſi conſueuit eſſe centum florenorum, poſt modum ducentorum. & dicant literæ domini, cum ſalario conſueto vtrum potius ſit attendendum ſalarium.*

Et quid ſi poſitus eſt unus tantum artificialis loco plurium

7 *Conſuetndo, verb. intelligitur de longæua.*

1 **Aſſeſſor.** Stat prohibet, quod ille qui fuit aſſeſsor, nō poſsit cōfirmari. certe talis non poterit alio nomine reconduci, quia fieret fraus de noīe ad nomen, ſi aſſeſsor faceret ſe uocari conſiliarium. ut C. de aſſeſ. l. fin facit ad hoc. ff. ad Tert. l. 3. & hoc intellige, qñ mutatur nomen, & non mutatur authoritas. nam ſi mutaretur authoritas, quia non eſset eiuſdem formæ, & vere non eſset prorogatio, ſeu reformatio, unde non eſset prohibitum. Ad hoc facit, quod eleganter no. in c. is, qui. de præben. li. 6. de illa fraude de nomine ad nomen loquitur. l. cum qui probabile. de epi. & cle. qñ clericus, qui non pōt continere concubinam, vocat eam famulam, non concubinam, certe illa fraus non patrocinatur. & dicit Bal. quod aliqñ fraus de modo ad modum fit, puta mulier, quæ non pōt fideiubere, fingit ſe principalem, ut ff. ad Velle. l. ꝙis. §. ſi cum eſset. & illa fraus reddit ꝓctū nullum, non obſt. ꝙ ſit color quæſitus, ut ff. ad Velle. l. uir uxo. § fi. de quo per gl. in l. non dubium. de legi. & aliqñ fit fraus de tpe ad tps, vt ff. de min. l. 3. §. 1. in fi. ſol. ma. l. filiæ meæ. ubi hēs no tex. de hoc. Aliud notabile exēplum eſt de legib. l. ſed de lege. quod bene eſt nota. De legis interpretatione habes aliud exemplum. in c. 1. de renun. li. 6. & iſta fraus quandoq;

2 remittitur procraſtibando, ſicut † dicit gloſa de Alberico

Source : BIU Cujas

calui.q mutuauit frumentum tpe vbertatis, & nunq̃ faciebat verbum rusticis qb.mutuabat,imo ipsis offerentib. procrastinabat.nã illa fraus sibi nõ patrocinatur,vt no in l.nulli.C.de erro.mi.an.li.12.Bal.in d.l.non dubium. ff. de legib.

3 Statuta, q̃ faciunt†assessores iudices ordinarios non concedunt eis,ꝙ verbum substantiale.s.condemno, vel absoluo, non debeant legere & proferre per seipsos, sed interlocutorias snĩas põt, ẽt sola voce proferre, quocunq; legente eas, vel non legente,qa non requritur descripti recitatio.adde ꝙ no.in l.nec quicq̃.§.vbi decreto.ff.de of.procons. Facit de iudi.l.certi iuris.C.de sen.ex peri.reci.l.fi.& in c.fin.de re iud.li.

4 6.Bal.in l.hanc consultissima.C.q testa.fa.pos.Stat. † dicit ꝙ qui fuit assessor sex mensib. non possit exinde ad quinquennium assidere nũquid poterit eundẽ retinere sub alio noĩe? certe.l.nemini licere.de aduo.diuer.iud. est in ar. ꝙ non,qa esset color quæsitus,& esset fraus de noĩe ad nomẽ,ſm Bart. de quo ꝑ Bal.in d.l.nemini licere. & Bal. in l.si nos. de aduo.

5 diuer iud.q̃rit de vna.q.s.ꝙ qñ officiũ vnum†decernitur plurib. an quantũ ad dignitatẽ & priuilegia videatur decerni cuilibet insolidum?& tenet ꝙ sic,sed quęritur qd de salario, pone quod consueuit hĩre ille vnus pro salario centũ flor. in anno, postea deputantur duo, nunqd hẽbit quilibet centũ flo.an vero ambo tantum centum? & vĩ ꝙ quilibet insolidum, qa ad indiuiduã solicitudinẽ assumit, vñ labor nõ diuidit.ergo nec pecunia.arg.a ɔ̃rio sensu, in l.scire. de annu. leg.In ɔ̃riũ vĩ, qa fiscus est debitor duorũ,nec est adiectũ, ꝙ cuilibet teneatur insolidũ, ergo non tenet nisi cuilibet pro parte,vt ff. de duo.reis.l.reos.§.cũ in tabulis.soluit Bar. ꝙ salarium debeat cuilibet pro parte, vt C. de aduo.diuer iud.l. restituendæ.ibi dũ dicit, pari lance inter vtrũq; diuidendã. & ibi est casus ſm eũ,sed ibi lex vltra,ꝑcedit statuendo,ꝙ diuidat,ita ꝙ est ibi certa forma tradita,sed q̃ritur, qñ lex non procedit vltra, circa declarationẽ salarij, vñ intelligitur de salario cõsueto,ar.C.loca.l.licet.sed rñde ꝙ salariũ erat vnicũ.ergo adiectione personarũ,dẽt intelligi diuisum, arg.de cond.& de.l.cũ fundũ. in fi. sic ergo in hoc salario faciẽt sibi partem per concursum.quod no. Idẽ si ad vnã præbendã assumerentur duo auth.apost.ar.ext.de præben.c.maiorib. & dicit Bal.iuxta hoc q̃ro, dñs deputauit quendam vicariũ in castro pannicalis,& plagarij,per hæc verba,cũ salario. c.flo. postea deputauit vnũ in castro pannicalis, aliũ in castro plagarij.per hæc verba,cũ salario cõsueto. q̃rit vtrũ cuilibet debeat illud salariũ integrũ,an uero debeat diuidi & qualiter? rñdeo ꝙ diuidat,nõ æqualiter quo ad q̃titatẽ, sed æqualiter quo ad proportionẽ.vnde quot libras & solidos primo cõferebat in illo salaro, ita nunc quisq; suo contribuat uicario. facit qd̃ dixit se notasse in l.sancimus.in glo.par.C.de aduo. diuer.iu.& qd̃ no.Inno.in c.grauẽ.de sen ex. Sed pone,olim

6 consueuit†esse salariũ c.flo.postea cepit esse cc.flo.dicunt literæ dñi,cum salario consuero.modo quæritur, qd inspiciemus? & vĩ ꝙ inspiciamus salariũ longo tpe consuetum, nõ illud,quod duob.uel trib. præstitum est, qa cũ de consuetu-

7 dine†facimus simplicẽ mentionẽ, intelligitur de longęua, ut in c.Romana.de consue. Sed tu dic ꝙ sunt inspiciẽdi ꝓxi mi p̃cedentes anni,& ad illos fit relatio,ut in l.mella. §.1.de ali.& ciba.lega. Vlt.quærit†Bal.qd eɔ̃,loco duorũ officialiũ positus est unus officialis, per hæc uerba, cũ salario consueto.uel simpliciter,nunquid habebit utrũq; salariũ? dic ꝙ sic quia gerit utrumq; officiũ,cui salariũ est annexũ,ut in auth. ut iud sine quo suf.§.illo.& ibi no.de quo per Bal.ad literam in l.si nos.de aduo.diuer.iu. Tu dic,quod forte esset inspiciẽdum utrum augmẽtaretur an diminueretur familia, & alia onera extrinseca, ex illis, forsan satis posit comprehendi, de intẽtione simpliciter proferentis illa uerba, cum salario consueto,pro quo facit d.l.Seio. de annu.leg.

SVMMARIVM.

1 *Statutum principis, vel consuetudo dat authoritatem scribenti, quam alius concedere nequit.*
2 *Statuendi authoritas vni specialiter concessa,alijs videtur denegata.*
3 *Statuendi authoritas videtur concessa magistratibus, si ad bonum publicum,& quietem publicam statuant.*
4 *Statutum uel consuetudo conferens alicui authoritatem agendi causa vniuersitatis,operatur,vt tunc oporteat quod producatur alius syndicatus,si syndicus est decretus a iure.*
5 *Statutum fit,quod filius familias non obligetur sine patris authoritate, quidam gessit negotia filij,sine patris authoritate, vtrum agere possit.*
6 *Notarius creatus per statutum,non habet authoritatem conficiendi instrumenta extra territorium statuentium.*
7 *Notarius immediate creatus auth.pontificali,vbique instrumenta cõficit.*
8 *Dispensatio siue legitimatio inferioris,non porrigitur ad bona extra territorium sita.*

1 **Authoritas.** Statutũ†principis uel consuetudo,dat authoritatem scribenti, quã alius non põt concedere,& eius scripturis adhibetur fides, ut no.Inn. extra de fi.inst.cum.p.tabellio. & sic scriptura requirit duo.s. solennitatẽ formalẽ,vt.no.Cy.de fi.instr. l. cõparationes.Itẽ dẽt hĩre fidẽ ex authoritate scribẽtis,quã nõ põt ꝓcedere,nisi princeps vel statutum. vt.s.de quo per Bal. in l.instrumenta. C.de proba.& ibi vide de priuatis scripturis,& pub.confectis

2 a tabellionibus. Statuendi†authoritas alicui specialiter cõcessa.aliis uĩ denegata. C.de offi.ꝓto.l.normam & ff.de offic. eius cui man.est iurisd.l.1.in prin pro quo facit.cum ꝓtor.de

3 iud.sedCy dixit,†ꝙ ẽt magistratib.vĩ concessa authoritas statuendi,si ad bonum publicum & publicam quietẽ statuant. vt quia statuũt,ꝙ quilibet vadat in exercitum, vel ꝙ nullus uadat de nocte,sub certa pœna & valet statutum.vt C.com. uel episto. l.pro grãma sed ad singulorũ vtilitatẽ nõ põt statuere,Bal. in d.l.1.facit,qd̃ noĩ l.prohiberi. §.plane. qd̃ vi aut

4 clam.Statutum†vel consuetudo conferens alicui authoritatem agendi in causa vniuersitatis operatur, vt tunc nõ oporteat,ꝙ ꝓducat alius syndicatus,si est syndicus deputatus a iure,sicut hẽmus, dicit Bal. in iudice portę Sanctæ Susannæ, q est syndicus cõis Perusii. in oĩb.causis per formam statuti.facit.ff.de acq.re.do.l.statuas.& idẽ forte est in factis singulorũ quia lex põt dare mãdatũ ad agẽdũ,sicut est per statutũ florẽtię in creditorib.cessantiũ & fugitiuorũ. Nã quidã deputati reputant ꝓcuratores eorũ.Ita dictat ibi statutum,de quo plene ꝑ Bal.in l.nulli.ff.qd̃ cuiusq; vniuer.no.ar d.l.qd̃ vero.Statuti authoritas nõ est tantę potẽtiæ,ꝙ possit extinguere iura naturalia.vt.l.1.& 2.ff.de usuf. earum re. quæ usu.cons.vñ in bannitis ex forma statuti reperit obligatio nãlis. De quo per Bal.in l.tam mandatarii.de non nu.pecu.vbi vide an in fiscũ transferatur naturalis & ciuilis obligatio tam actiue, quam

5 passiue.& vide ibi plenissime per eum. Statutum †ꝙ filiusfa. non obligetur sine authoritate patris.quidam gessit negotia filii, patris authoritate non interueniente. mõ quęrit vtrum agere possit?& vĩ ꝙ sic, qa illa solemnitas & authoritas nõ deideratur in quasi contractib.per hoc alle.tex. l.1.ver. q̃q̃.n ff. de ɔ̃.tu. & vti.acti.qd̃ est menti tenendum ſm Bal. in d. l Sta

6 tutum notarius †creatus per formam statuti, non haber authoritatem cõficiendi ınstrumenta extra territorium statuentis. Ad qd̃ facit.c.Romana. ver. clericos de fo.compe.li.6. ſm Bart.qui ita no.in l.cunctos populos.ver 7.quęro.& dicit Bal. quid est ergo.quod uidemus ꝙ notarius creatus authoritate præfecti vrbis, vbique instrumenta conficit, rñdeo, qa ad illum non pertinet creatio respectu territorii.sed rõne dignitatis,vel qa nõ creat authoritate sua sed authoritate imperiali,sibi ꝓcessa,vel quia ꝓsuetudo p̃scripta, ꝓgat hãc iu

7 risdictionẽ.vt ĩ l uiros. C.de diuer.offi.li.12.& ibi no de†notario vero creato immediate authoritate põtificali, vel papali, nõ est dubitãdũ,ꝙ vbiq; cõficit ĩstrã.ut.ĩ l.oẽs in prin.de off.

8 ꝑc.& ar.d. l.§.apud legatũ dicit Inn.ꝙ†dispẽsatio siue ltĩmatio ĩferioris nõ porrigit ad bona extra territoriũ,uñ ltĩmatio facta ꝑ ꝓsiliũ cõis.nõ ꝑbet ius uendicãdi bona extra territoriũ existentia.Secus aũt,si non ꝓceditur ɔ̃ ius cõe.sed ꝑ uiã iuris cõis,quia ubicunq; porrigit effectum suum, ẽt factum inferioris circa ꝑsonam subditam:factum uero principis qa uniuersalis princeps est,ubiq;,ꝓtendit uires suas,ſm Inn.qui ita no extra qui fi.sint legi.c.per uenerabilem. habilitatus ergo per priuilegium,non est habilitatus extra iurisdictionem habilitantis.secus,si sit habilitatus per ius commune, quod est not.dignum, secundum Bald. in d. l.omnes.§.apud legatum.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dictante quòd bannitus non possit contrahere ad suam vtilitatem, quidam exbannitus vendidit, cum non possit petere pretium, an teneatur ad rem tradendam.*
2 *Condictio ob causam, an & quãdo locũ habeat in cõtractibus innominatis.*
3 *Statutũm Aretii permittit bannitum occidi,modo quidam bannitus Aretij occisus est per quendam Aretinum,in territorio Florẽtino,an possit Aretij puniri.*
4 *Statuto dictante, quòd quis ex maleficio ponatur in banno,an iste bannitus perdat ius testandi.*
5 *Statuto stante, quòd quis ex maleficio banniatur, vtrum bannitus possit appellare ab interlocutoria banni, cum confundatur cum comdemnatione principali.*
6 *Adulterium per se, adeo graue malũ est, ꝙ ex nulla causa potẽt iustificari.*
7 *Dei præcepta prohibitoria, aliquando permittuntur. Et quæ sint.*
8 *Furtum interdum permissum.*
9 *Statutũ,quòd bannitus habeatur pro conuicto & confesso, qũo accipiendũ.*
10 *Bannitus an & quando habeatur pro confesso & conuicto.*
11 *Electio,vno momento, & vno contextu debet claudi, puraque non conditionalis debet esse.*
12 *Principio destructo, destruuntur & ea, quæ post principium sunt.*
13 *Ius quæsitum ex mero beneficio statuti,potest reuocari.*
14 *Libertas an possit auferri iure priuato.*
15 *Bannni exceptio, reddit incertam probationem actoris.*
16 *Bannitum haberi pro confesso, quando sit verum.*

Fateri

Source : BIU Cujas

17 *Fateri nemo videtur id, quod non obijcitur.*
18 *In alternatiuis, electio est debitoris.*
19 *Territorio extenso secundum loca, extenduntur leges & Statuta territorij principalis siue superioris.*
20 *Statuto stante, ꝙ omne bannum sit exemplandum in libris cõis, per tabellionem, si tabellionis errore non sit exemplatum bannũ illud ipsum vitiatur.*
21 *Banniti sunt de numero illorum, quibus bellum indictum est.*
22 *Banniti restituti in integrum, æquiparantur cæteris ciuib. integri status.*
23 *Statutum puniens bannitum in pœna capitali, non aufert bona tacite, nisi hoc dicat statutum.*
24 *Statuto stante, quod non reddatur ius bannito, vtrum poterit succedere ab intestato. & nu. 25.*
26 *Statutum dictans ꝙ bannito ius non reddatur, non tollit defensionem.*
27 *Inutile a principio, an postmodum possit conualescere.*
28 *Statuto stante, quod bannitus posset impune offendi, an si succedat patri fiscus, possit auferre hæreditatem tanquam ab indigno.*
29 *Statuto stante, quod bannito non sit ius reddendum, an teneat processus non opposita exceptione banni.*
30 *Statu. ꝙ bannitus non succedat, an intelligatur, ita quod nec ei succedatur.*
31 *Statuto dictante, quod bannitus possit offendi in re, & in persona, modo ego occido eum, & postea vestes mecum porto, accusor de criminæ expilatæ hereditatis, quid iuris.*
32 *Circa defectum proprium non potest quis prouidere.*
33 *Statutum si sit, quod banniti sint rebanniendi per quosdam sapientes, num antequam bannum sit cancellatum, possint offendi.*
34 *Statutum, quod capiens bannitum, fiat eius dominus, an valeat.*
35 *Et quid si ponatur in banno iuxta pœnam ipsius delicti.*
36 *Iudicis præsentia, suppletur, accusatoris absentia.*
37 *Exceptio, non continetur actionis nomine.*
38 *Statutum fit, ꝙ bannitus non audiatur, nec agendo, nec defendendo, vtrum audiatur negando.*
39 *Statutum an valeat, quod bannitus ex homicidio non audiatur.*
40 *Statutum, quod bannitus possit impune offendi, an valeat.*
41 *Statuto stante, quod bannitus possit licite occidi & impune offendi, Titius occidit Seium, inquiritur. respondet Titius, impune potuisse occidi, vtrum sit exceptio, & admittatur.*
42 *Bannitus an possit de iure impune occidi, Statuto stante, ꝙ possit offendi.*
43 *Bannire, quid.*
44 *Statuto stante, quod bannitus non audiatur agendo vel defendendo, an dilatoriæ, vel declinatoriæ eius exceptiones sint admittendæ.*
45 *Iuri, quod quilibet occidere possit bannitum suum offensorem, an possit quis renunciare.*
46 *Iudex notorium ius pronunciare potest ex officio, nullo etiam petente.*
47 *Procurator quando admittatur ad opponendam banni exceptionem.*
48 *Statuto dictante, quod bannitus possit impune offendi, an poterit impune in priuato carcere detineri, vel torqueri, vel iustitiari.*
49 *Statutum permittens bannitum impune occidi, an valeat.*
50 *Statuto stante, quod bannitus pro certo crimine non possit occidi, nisi a suo inimico, qui curauit eum banniendum, qui quidem inimicus procurauit eum assassinandum, an ille assassinans teneatur.*
51 *Statuto, quod bannito non reddatur ius, an si contra bannitum agatur, possit se defendere.*
52 *Exceptiones, quædam, per quas excipienti non oritur aliud ius nouum.*
53 *Statuto dicta nte, quod bannitus possit impune offendi, an bannitus ob contumaciam possit defendi.*
54 *Contumacia, an sit maleficium.*
55 *Falsitas committitur in tacendo, sicut in dicendo.*
56 *Statuto stante, quod querelæ bannitorum non audiantur. Modo bannitus ex aliqua iusta causa petit se in integrum restitui, contra bannum, an repellatur ab hoc beneficio per dispositionem statuti. Et num error scripturæ publicæ excuset,*
57 *Dolus in homicidio requiritur.*
58 *Statuto stante, quod banniti rebanniantur, non tamen ex banniti recuperant bona confiscata.*
59 *Statutis duobus stãtibus, altero quod occidens bannitum, habeat præmiũ, altero quod de quibusdam bannitis fit media pœna, an occidens istos, de quibus est media pena debeat præmium habere.*
60 *Statuto dictante, quod bannitus non sit audiendus, si iudex ipsum audi uit de facto, ipso iure non valet sententia lata in fauorem banniti.*
61 *Statutum dictans, quod bannitus post terminum non audiatur, non excludit allegationes nullitatis.*
62 *Pena mortis Statuto imposita, non excludit bona.*
63 *Bannitus vtrum æquiparetur deportato, vel relegato.*
64 *Omissio modi vel formæ, impedit dispositionem legalem.*
65 *Bona damnati ad mortem, intelliguntur tacite adempta. Secus in bannito.*
66 *Centum, non efficiunt quinquaginta, & quinquaginta &c.*
67 *Statuto stante, quod bannitus, cuius bannum non est cancellatum, possit impune offendi, si sit cancellatum de iure, non de facto, an bannitus possit nihilominus offendi.*
68 *Causa finita, desinit & effectus.*
69 *Statutum, quod bannitus pro homicidio, pace habita sit liberatus a banno an porrigatur ad bannitos etiam in posterum.*
70 *Statuto stante quod quis ponatur in banno, absens & ignorans positus in banno, non habetur pro confesso, ex forma dicti statuti, nisi statutum expresse aliud disponeret.*
71 *Statuto dictante, quòd banniti possint impune offendi, & bãnitus iam, offendat bannitum, si accusatur vel inquiritur, & excipit de banno, an possit contra eum replicari de banno.*
72 *Beneficiorum varia ratio. Et quæ nam illorum competunt bannitis.*
73 *Contra excep. etiam declinatoriam põt replicatio condeclinatoriæ opponi.*
74 *Bannitus an possit impune offendi iure communi.*
75 *Defensio est iuris naturalis, nec potest ab ipsomet Imperatore tolli.*
76 *Defensio, est triplex.*
77 *Bannũ actoris se hẽt ad bannũ rei, sicut cõtumacia actoris ad cõtumaciã rei.*
78 *Compensatio, duplex est.*
79 *Iudici quando supplendum sit in exceptione.*
80 *Exceptionem obstare, aliud est, aliud posse per conuentum opponi.*
81 *Statutum inducens bannimentum, & quem esse ex bannitum, operatur quod non possit excipere.*
82 *Statutum, quòd bannitus possit impune offendi, an valeat.*
83 *Iudex nouus nouam dilationem dare debet.*

1 **Bannitus & bannum** Statutum dictat ꝙ bãnitus† non possit ꝯhere ad suam vtilitatem. mõ quidam exbannitus vendidit. q̃ritur, cum non possit petere pretium, an teneatur ad rem tradendam? certe nõ, & si dedit, repetet per condictionem sine causa. cum erit exemptus de banno. Bar. aũt dicit ꝙ hẽt locum condictio ob causam re tradita. dicit. n. † ꝙ in ꝯctibus innominatis habet locum condictio ob cãm, si ex dispõne legis non implentur ꝯctus, ꝙ dicit valde esse notabile. Tutius dicerem, ut alii dicunt, ꝙ sit condictio sine causa, quia causa reducitur ad non cãm. de quo per Bal. in l. mortis. C. de peri.
2 & commo. rei vendite. Statutum Aretii† permittit bannitũ occidi. modo quidam bãnitus de Aretio, est occisus per quẽdam Aretinum in territorio Florẽtino, an posit puniri Aretij? dicit Bal. ꝙ ista qõ fuit de facto in Petro saccone de petramella, & dicit ꝙ consuluit ꝙ non poterat puniri, quia cum illud homicidium sit factum, & habitum sit permissum. de testa. tute. l. non solum. §. qui testamento. & l. propter litem, §. fi. ergo & c. & est casus in l. 3. §. transfugas. ff. ad. l. Iul. de sicc. sed in territorio Florentino si caperetur, bene posset puniri. quia quo ad Florentinos iste non habetur pro bannito, vt. ff. de orig. iur. l. 2. ibi vbi effusio exulantis. vnde territorium Florentinorum est ei liberum & securum respectu Florentinorũ. vt. ff. de ędil. edic. l. quid sit fugitiuus. §. idem Celsus. Bal. in
4 l. cunctos populos. C. de sum. tri. Statutum dictat † ꝙ quis ex maleficio ponatur in banno. quæritur an iste bannitus perdat ius testandi, & dixit Bal. ꝙ Iac. bu. dixit, ꝙ bannitus de Bononia non perdit ius testandi, & contrahendi Mutinæ, quia bannum imponitur ex interlocutoria propter contumaciã. & ideo non perdit ius testandi. Nam non ex lege communi, quia illa non prohibet, nec ex lege municipali, quia non extenditur extra territorium suum, si iste bannitus veniret super districtu Bononię, contra formam banni puniretur ſm formam statuti, non vt de crimine conuictus, sed quia non seruauit formam banni. & ideo si aliquis bannitus de ciuitate Bononiæ, caperetur Mutinæ, & inuitus duceret Bononiã, nõ deberet puniri Bononię, quia non est inuẽtus ꝑ bannum. sed inuitus fuit ductus, ſm Iac. bu. cuius sunt hæc verba in lectura noua. Bal. in auth. item nulla. quasi in fi. C. de epi. & cle.
5 Statutum † ꝙ ex maleficio quis ponatur in banno, vtrum bãnitus posit appellare ab interlocutoria banni. cum confundatur cum condemnatione principali? ar. ff. iud. sol. l. ꝙ quęrebatur. & vr̃ ꝙ non posit appellari, quia per appellationem a principali, consulitur in utroq;. ergo stat secunda, phibitoria iure ciuili. Breuiter ergo dico, dicit Bal. ꝙ aut est verus cõtumax, & tunc ab illa interlocutoria appellatur, & est ratio, quia illa interlocutoria trahit secum preiudicium circa infamiam facti, quam incurrunt banniti ideo merito potest appellari iuxta aliam regulam notatam in l. intra vtile. ff. de mi. & ff. qui satisda. co. l. ab arbitro. Bal. in l. 2. de epi. audi. vbi plene posuit materiam, in quibus casibus & in quibus grauaminibus posit appellari. de quo per Bal. in l. 2. de appel. reci. Statuto cauetur, ꝙ bannitus posit impune offendi. modo aliqua mulier est bannita, certe non poterit adulterari. & si-
6 militer si uir sit bannitus, quia † adulterium est adeo per se malum, quòd ex nulla causa posit iustificari, vt extra de iureiu. c. & si Christus. hoc dixit Bal. ar. cuiusdam distinctionis, quę fit in l. omnes. sicontra ius vel vti. pu. Vbi dr̃ aut ius diuinum dat formam in actib. hoĩm, & tunc põt distingui & modificari per constitutionem, rationabilem. Aut est diuinum prohibitorium, vel punitorium, & tunc refert, aut illud qđ prohibetur, in nullo casu reperitur permissum, puta nõ mechaberis & tunc lex humana in ꝯrium lata, nõ tenet. & ideo statutum quod dictat, vt. s. nõ intelligitur, ꝙ posit adultera
7 ri. & dicit Bal. interdum † est tale ius prohibitorium, qđ in aliquo casu reperitur permissum, sicut est illud, nõ occides, nã reperitur concessum in hoste, & dãnato ad mortẽ, tunc bñ

Source : BIU Cujas

ualet constitutio humana ꝯ illam prohibitionē cā suffragā-
te, puta dictat statutum ꝙ bānitus possit impune occidi. nā
bñ ualet istud statutū, quo ad legē fori. vt. ff. ad. l. Cor. de sic. l.
3. §. trāsfugas. Item est aliud exemplum in illa prohibitione.
8 Non furaberis. nā reperīt † furtū interdū permissum, vt si qs
furet rem hostium, vt. ff. de dolo. l. 1. §. non fuit. tūc ob similē
cām tenet constitutio humana. Vnde si dictat statutū, ꝙ bā-
nitus possit offendi impune, non punit ille, q furat res eius,
quasi furet res publici hostis. Ista. n. clausula, ꝙ possit īpune
offendi. intelligit simplr. si in re ca persona. vt. ff. de alea. l. 1. §.
qđ aūt. & ille est melior tex. ad hoc. q̄ sit in iure. Bal. in l. fi. si ꝯ
9 ius vel uti. pub. C. Statutū dicit, ꝙ bannitus †habeatur pro cō
uicto & cōfesso, certe vī hoc intelligi per snīam, vt. l. eius, q
delatorē. ff. de iure fis. Eꝯ ꝙ intelligatur ipso facto per. l. qm̄.
10 ff. de infami. & C. de inter. ma. l. si tutor. Veritas est ꝙ, † q̄tum
ad infamiam, habetur pro confesso ipso facto, sed quantum
ad aliam condemnationem, requiritur & desideratur snīa.
& sic concordant. d. ll. quę inuicem ꝙriari videntur. de quo p
Bal. in d. l transigere vel paciscī. quasi ad fi. de transa. Statutū
11 †dictat ꝙ bannitus non possit assumi ad officium prioratus.
mō quidam pp turpitudinē suam vel bannū ad officiū prio
ratus assumi non poterat. cōtingit vt moris est, ꝙ fuit imbus
sulatus durante turpitudine seu banno, demum fuit publica
tus, & extractus de piscide, abolito banno, pp beneficiū sta-
tuti, uel pp finem tpis diffiniti, quæritur vtrum iste admitta-
tur ad officium prioratus? & vī ꝙ sic, quia publicatio trahit
ante factum, & in ipsa publicatione vī contineri ipsa sciētia.
electionis, vt extra de ele. publicatio. Si ergo tpe tali inueni
tur habilis, alia tpa non curamus, vt. ff. de hær. insti. l. sed & si
in conditione. § solemus. In ꝙrium vī, ꝙ in actibus hominū,
qui non possunt hre in sui ordinatione dependentiā siue su-
spensionem de facto, sicut sunt vltimæ uoluntates. vt. l. est re
ceptum. ff. cōmu. predi. & sicut est electio, quia vno momen
to & vno contextu dēt claudi. & non dēt esse conditionalis.
sed pura, vt in c. 2. de ele li. 6. principium dēt esse ratū. & vali
dum. hoc. n. induxit prudentissimus Cato in regula Catonia
12 na ff. eo. l. 1. nec mirum quia destructo principio† destruunt,
ēt, q̄ post principium sunt. vt. C. qui tu. da. pos. l. vniuersis, qn̄-
que principium substantiale, est maxima cā rei, & ingredīt
essentiā totius rei & in re cōsistit radix, & modus fundamēti
ergo nō mirū, si per locum a destructione principii, destrua
tur totum esse rei. Ia. de are. disputando hanc qōnem, dixit. ꝙ
ex quo principium erat inualidū, totū erit inualidum, facit
extra de rescri. c. si eo tpe. li. 6. Ergo non prodest superueniēs
habilitas. ego dico, dicit Bal. ꝙ est de hoc quasi casus. l. quam
nō allegauit. ff. de pę. l. fres. quæ est ad hoc ualde nota. de quo
13 per Bal. in rub. C. de condi. ob tur. cau in fi. Statutū †vetus cō
tinebat, ꝙ banniti eximerentur de bāno solutis 50. libris, po-
stea supuenit nouū statutū ꝙ bāniti eximerent de bāno, solu
tis cētu libris. Mō quidam erat bānitus ante illa statuta, vult
soluere 50. libras. eꝯ dī, ꝙ dēt soluere vigore scđi statuti cen
tū libras. dicit Bal. q̄rit quid iuris. quia formo qōnem in ban-
no de pterito, vñ non est Ꝯ. Odof. dicit, ꝙ quidam dixerunt,
ꝙ debebit tm̄ 50. quia erat sibi ius q̄situm ex ueteri statuto. &
quia lex dat formam futuris, & non præteritis. Gui. de su. &
Ia. de are. dñt, ꝙ debet soluere centum libras, quia statutum
loquitur de executione siue de mō liberationis, non aūt de
obligatione inducēda. Cū ergo illa liberatio sit de futuro. er-
go disponit a statuto nouo. fm eos. dicit Bal. ego dico. ꝙ de
natura istius statuti est referri ad pteri ta, ut superius declara-
ui. tñ dubium meum stat in hoc, utrum referatur ad pterita
Ꝯ ius executionis, iam quæsitum eximendo de banno? &
dicit Bal. Credo tñ. ꝙ sic, quia istud ius erat quæsitum ex me
ro bñficio statuti, & iō tale bñficiū pt reuocari, vt no. in l. qđ
semel. de decre. ab or. fa. Vñ credo dictum Gui. de su. & Ia. es-
se verum. tñ ipsi non inducunt bonam rō nē, considerato exē
plo, quod ipsi ponunt. licet in generali consideratione ratio
non sit bona. & addde, quod not. Io. and. in c. 1. de elect. lib. 6.
& per Pau. de leaza. in proe. cle. & vide Bart. in l. omnes po
puli. de iusti. & iu. & ibi bene Bald. in l. leges & ꝓstitutiones.
C. de leg. Statutum permittit. ꝙ bannitus possit impune occi
di. modo quæritur, nunquid bannitus occisus a suo inimico
14 permittente statuto, decedat intestabilis? certe non, qa † liber
tas, quæ est iuris publici, & iuris naturalis, nō pōt auferri iure
priuato. & dicit Bal. quæro de bannito, qui postea capitur &
decapitat, vtrū efficīt seruus pnę? & vī ꝙ sic per locū ab effe
ctu. decapitat. n. sed tu dic, ꝙ ille locus ab effectu nō sufficit,
nisi sumat ab authoritate ius dicentis, & propterea si snīa nō
tenet, iste non decederet seruus pœnæ. ff. de pēn. l. 2. & ibi est
tex. ꝙ proprię nō dī, snīa, nisi quę tenet. ista ēt authoritas pen
det ex diffinitiua, non interlocutoria. & iō iussus suspendi. p
Barisellū, siue officialē, q de facto facit hmōi, cū talis iussus
sit interlocutoria, non decedit seruus pnę, interlocuria sta-
tum non mutat, vt fl. de insa. l. quid ergo. §. quantum. de quo
15 per Bal. in l. 1. ne de statu. defun. C. Statutum †permittit ban-
nitum occidi. modo Titius fuit bannitus. xv. die mensis. qdā
istū vulnerauit. non apparet, vtrum ante bannum, vel post,
nunquid vulnerans dēt absolui, quia aliqua parte illius mē
sis potuit fieri? & vī ꝙ sic, quia exceptio banni, reddit incertā
probationem actoris, & obscurat eā, vt non appareat de tpe
punibili. ergo debet absolui. ad hoc facit dictum Bar. in l. nō
solum. §. sed vt probari. de no. ope. nun. In ꝙrium, quia iste
vulnerans allegat sibi aliquid licere ꝯ ius cōe, & ideo debet
probare tempus ex quo appareat sibi licere. ut ff. de proba. l.
ab ea parte. Sufficit. n. quod de iure cōi sit accusatio fundata,
& ēt de iure naturali. Item illa exceptio est odiosa. vnde nō
præsumitur pro excipiente. Item illa exceptio non opponīt
rite, nisi opponatur cum tpe, sicut exceptio præscriptionis.
& si oppo. cum tpe, est probandum tps, vt in c. abbate de re
iud. li. 6. de quo per Bal. in l. in rem tuam. C. de proba. Statu-
16 tum † dicit ꝙ bannitus habeatur pro confessio certe hoc est
verum in intentatis in banno. Secus in non intentatis, & iō
forma banni diligenrer est intuenda. & hoc dixit Bald. argu.
eius, quod no. Cy. & Gul. de Cu. in l. si aduersarius. C. de fi. in-
17 stru. vbi † dixit id, ꝙ non obijcitur, nemo fateri vī. quod est
18 menti tenendum. de quo per Bal. ibi. Statutum †est in ciuita
te, ꝙ quicunque pōtat bannitum, eximatur de bāno. modo
pone, ꝙ præsentans bannitum habeat plura banna, nunqd
debet ab omnib. eximi? dicit Iac. de Are. ꝙ si descendebant
ex eodem facto, tunc omnia hñr pro vno, & de omnib. exi-
mitur. Si uero ex diuersis factis, tunc de uno eximatur. Ia. &
& Cy. Cuius ergo erit electio, de quo banno eximatur? vī ꝙ
fi sci, quia in eximendo fiscus est debitor, & in istis alternati-
uis & in ceteris est electio debitoris & adde, quod dixi de ser.
fu. l. quicunque. Bal. in l. si libertā. in tex. vna radice. C. de nu.
19 Statutum † Paduæ dictabat, ꝙ banniti Paduani non pōt mo
rari ī Padua, vel eius districtu sub certa pęna, & tpe, quo fuit
factū tale statutum, castrum Lendinariæ non erat, de distri-
ctu Paduæ, postea Paduani illud acquisiuerunt. modo quæ-
rebatur an banniti Paduani possunt habitare in castro Len
dinariæ, & nos ponamus exemplum in castro plebis, an ban
niti ciuitatis, & districtus Perusij, possint habitare in castro
plebis? dixit Rich. Malum. ꝙ non, quia extenso territorio se
cundum loca, extenduntur leges & statuta territorij princi-
palis siue superioris. & hoc per l. ēt. C. de iu. dot. D. Gul de cu.
in l. si conuenerit. §. igitur nuda. de pign. dicit, ꝙ si in illo ca-
stro esset specialis lex, vel consuetudo contraria, ꝙ esset ser-
uanda lex illius loci, ga cū sua lege & cā vī translatum. Cy.
dicit in d. l. ēt. C. de iure do. ꝙ aut est translatum in eandem
iurisdictionem simpliciter, aut fm quid. Si simplr, tunc fit ex
tensio. Si fm quid tunc secus, & si tale est castrum qđ habeat
merum & mixtum imperium, licet recognoscat aliquā ma-
ioritatem a superiore, non prohibent banniti principalis ter
ritorij ibi morari. ar. ff. de fun. inst. l. Seię. §. tyrānę. fm Cy. ego
dico, ꝙ si superior mandat, ꝙ ibi non recipiantur, ꝙ ibi non
debent recipi, cum ibi sentiantur rei, pp fęderis perpetuam
vnionem. ff. de cap. et postl. reu. l. non dubito. Secus si nō esset
perpetua vnio. sicut est inter Perusinos, & castrum Gualdi
capitanię, nisi in confederatione aliud esset exp̄ssum. de quo
p Bal. in d. l. ēt. C. de iure do. ubi dicta si sunt disposita in prin
cipali. in augumento intelliguntur tacite reperita. Bal. Statu
20 tum quod si aliquis bannitur, eius bannum debeat exempla
ri in libris communis per tabellionem, si de errore tabellio-
nis bannum non est exemplatum, bannum vitiatur. l. hac ꝓ-
sultissima, §. 1. ibi. non subscriptum autem. fm Mar. sil. & Cy.
21 in l. ambiguitates. C. de testa. Statutum dictans † quod ban
nitus possit impune offendi. facit eos trāsfugas, & hostes ciui
tatis, vnde sunt banniti, quia sunt de numero eorum, qui-
bus est indictum bellum, argument. ff. de capit. dimi. l. amis-
sione. §. 1. fm Bar. ita no. ī sua disputatione, & nō dicit hostis
principis vel Pop. R. caute & bene Bal. in l. 1. de hær. insti. Sta
22 tutum † loquitur de bannitis non eligendis ad officia. certe
posi q̄ sunt in integ. resti. nomen bannitorū est abolitū, & iō
æquiparantur cęteris ciuilib. integri status, & sublato noīe,
tollitur præiudicium noīs. vnde rest. in integ. non solū tollit
esse ipsius banni, sed reliquū esse, ita ꝙ non remanent reli-
quiæ, ēt nudi noīs. tex. est no. adhoc faciens in l. imperialis. in
uers. neq; vocabulū inhonestū. C. de nup. Bal. in d. l. īperialis.
23 Statu. puniens bannitū in pęna capitali, non aufert bona ta-
cite, nisi hoc dictet stat. nā si non dicit, nec nos dicere debe-
mus, ar. ff. de ac. hæ. l. si seruū. §. non dixit. & no. de ra. uir. l. 1.
§. cæteros. & anteq̄ sit deprehensus in laqueū, dī liber, & de
forma ꝺdemnationis bāniti, habes in c. pastoralis. de re iur.
24 in cle. Bal. in l. 1. C. de hær. inst. Statutum † ꝙ non reddat ban
nito ius. utrum poterit succedere est testō, uel ab intestato?
tene ꝙ sic. quia non disponit statutum de iure quęrēdo, vel
25 non † quęrendo, sed de eius exercitio, & sæpe ius quęritur.
tamen exerceri non potest, ex quo habet iura, cedat ipsa

ex

Source : BIU Cujas

ex cauſa non lucratiua, vt no. per Dyn. in l. doli mali. ff. de no
ua. Bal. in l. 1. de hære. inſti. & dicit ſe dixiſſe plene in quæſtio
ne quam diſputauit. Statutum † quod non reddatur ius ban-
26 nito, non tollit defenſionē, argum. auth. credentes. de hæret.
& in c. paſtoralis. de re iu. in cle. & qualiter debeat ſe defen-
dere, an per ſe vel per procuratorem, vide Bal. in l. 1. de hær.
27 inſti. Statutum † ꝙ banniti in perſona, non pñt capere hære-
ditatem ab inteſtato, nec ex teſtō, modo quidam fuit bannī-
tus in ducentis libris, ſi quo tpe in fortiam cōis, peruenerit,
& dictas ducentas non ſoluerit debeat tradi forte, interim
fuit hæres inſtitutus, vtrum, teneat aditio, dicit ꝙ vr̄ dicendū
quod pēdeat ex euētu. Sed putat ꝙ verius ſit, quod valeat me
dio tpe factū, iſpecta eius tpis vigēti ꝯdōne, ar. ff. de infa. l. fur
ti. §. 1. & ff. de ſta. li. l. ſtatu liberi a cęteris. in prin. Bal. ī l. 1. de hę.
28 inſti. Statutum, quod † bannitus poſſit impune offendi, an ſi
ſuccedat patri fiſcus, poſſit auferre ei hæreditatem, tāquam
ab indigno, Bar. ſentit ꝙ ſic, Bal. ꝯ. quia nullo iure cauetur, ꝙ
bannitus per contumaciam ſit indignus, niſi ſtatutum ꝯriū
expreſſe diceret, iuxta not. per. l. ſed ſi per prętorem. §. ſi cum
decreto. ff. ex quibus cau. ma. Bal. in l. 1. C. de hære. inſti. Statu
29 tum † ꝙ non debeat ius reddi bannito, an teneat proceſſus
non oppoſita exceptione banni, vr̄ ꝙ ſic. arg. ff. quod me. cau.
l. extat. in gl. magna. verſi. ſi vero. & C. de iur. om iu. l. in cri-
minali. & ff. ad Macedo. l. tam & ſi. & ff. ad Treb. l. 1. §. ſubla-
ta. ibi exceptione. vbi contrarium tenet Ia. de Are. & Bal. ꝙa
ſi ius ciuile ei non reddit̄, & iuriſdictio, & ſnīa eſt de iure ciui
li, ergo ſnīa ei non redditur, quia a quo remouetur genus, re
mouetur, & quælibet ſua ſpecies, vt no. de tranſac. l. ſi cauſa.
30 Bal. in l. 1. de hær inſti. Statutum, ꝙ † bannitus non ſuccedat,
an intelligatur, ita quodnec ei ſuccedatur, Bartol. dicit ei
non ſucceditur, quia perdit iura paſſiua, ſicut actiua, vt ff. de
recep. l. eos. Bal. contra per l. in libertinum. ff. de bo. lib. nam
iura paſſiua retinet, ſed non actiua Bal. in l. 1 de hær. inſt. Sta-
31 tum † ꝙ bānitus poſſit offendi in re, & in perſona. modo ego
occido eum, & poſtea mecum veſtes porto, accuſor de cri-
mine expilatæ hæreditatis. quæritur quid iuris, tene ꝙ debeā
puniri, quia ſnīa offendendi bannitum, morte finita erat. ff.
de pęn. l. ſi pęna alicui, pro hoc eſt. l. qui ſepulchra. ff. de ſepul.
vi. ibi, vt ita dixerim & ibi vr̄. Nam hæc verba fictionem no-
tant, quę non recipiuntur in ſtatutis. Bal. in l. qm̄ ſororem. de
his, qui. vt indi. Bar. ꝯ vr̄ ſentire in l. oēs. C. ſi ꝯ ius vel vti. pu.
32 Statutum † ꝙ uetat bannitos hæredes inſtitui, non pñt ēt in-
ſtitui, cum capere potuerunt, quia ſtatutum ſimplr̄ vetat. &
ſic vetat eos capere. Item vetat teſtatori teſtari in ipſos. nam
circa proprium defectum non pōt quis prouidere, nec valet
illa adiectio, cum capere poterit, quia nihil poteſt relinqui ſi
bi, & de materia ſpuriorum, Bal. in l. eam, q̄. de fideic. Statutū
33 ꝙ bannitī † debeāt rebanniri per quoſdam ſapientes, nunqd
anteq̄ bannum ſit cancellatum poſſint offendi, & dicēdum
eſt, ꝙ non, quia bannum eſt inefficax. cum ſi ageretur ex eo,
obſtaret exceptio, ar. l. ſi creditores. C. de fideiuſ. Bald. in d. l.
34 Statutum, ꝙ † capiens bannitum, fiat dñs eius, valet, quod eſt
mirabile, nec alibi reperitur in iure. nam de iure cōi debet
ſtatim iudici aſſignari. C. de male. & mat. l. fi. Bal. in d. l. dela-
35 tio. C. qui. ad liber. procla. non licet. Statuto † cauetur, ꝙ con-
tumax ponatur in banno iuxta pęnam ipſius delicti, & ſic
bannum non eſt pœna contumacię, ſed ipſius delicti, modo
iudex accuſatum, qui comparuit ad opponendum exceptio
nem declinatoriam, vult perſonaliter detinere, ille dicit fa-
ciatis me citari, quia eligam forte potius poni in banno, quā
comparere, nec auferatis mihi formam ſtatutorum, quæri-
tur quid iuris, tene, ꝙ ſi cauſa eſt capitalis debeat retineri, vt
l. 1. C. de exhiben. reis. & cogetur pręciſe roſpondere accuſa-
36 tori. & hoc verum etiam † abſente accuſatore, quia in crimi
nali poteſt lis conteſtari per reum, etiam abſente accuſato-
re, vt C. de adul. quamuis indubitati. nam iudicis præſentia,
accuſatoris ſuppletur abſentia. vr C. de aboli. li. 1. Bal. in l. ad
peremptorias. C. ſen. reſcin. non po. Statutum dicit, ꝙ banni
37 to non detur actio, an detur exceptio, tene ꝙ ſic, quia † nomi
ne actionis non continetur exceptio. ff. de ver. ſig. l. verbum,
oportebit. & ff. de excep. l. qui agnitis. Bal. in l. ad peremptō-
38 rias. C. ſen. reſcin. non poſ. Statutum, ꝙ bānitus † nō audiatur
agendo nec defendendo, vtrum audiatur negando, tene ꝙ
ſic. nam cum ille, qui agit, ſupponat aduerſarium, ergo tene
tur admittere negantem, quia negatio facit aduerſariū. Itē,
quia qui negat nō excipit, quod apparet, quia ei nō incūbit ꝓ
batio, igitur negatio nō eſt actio, nec exceptio, vt ff. de uerb.
ſig. l. uerbum. §. fin. Bald. in l. peremptorias. C. ſen. reſcin. non
39 poſ. Statutum † quod bannitus ex homicidio, non audiatur,
tenet quod ubi obſtantia requiruntur, non obſtat alterum
ſolum, argum. ff. de dona. inter ui. & uxo. l. ſponſus. §. conceſ
ſa. uerſ. nec. duo me. & ideo debet eſſe condemnatus imme-
diate ex homicidio. Nec ſufficit, ſi ex mandato homicidij ſit
40 condemnatus. Bal. in l. peremptorias. Statutum, ꝙ † bannitus
poſſit impune offendi, uidetur uitare iudicium, ut. l. i. §. quod
autem. de alea. Vtrum autem procurator admittatur, tūc op
ponens exceptionem declinatoriam, dic plene per Bal. in l. i.
41 C. quomodo & quando iudex. Statutum † ꝙ bannitus poſſit
licite occidi, & impune offendi. modo Titius occidit Seium.
inquiritur. reſpondet poſſe impune occidi bannitum, quęri
tur utrum hæc ſit exceptio, & uī tenere, ꝙ ſic. tñ uide plene,
& qñ intentatur forma iuris cōis, & ſtatuti, qñ idem diſpo-
nit ſtatutum, ꝙ ius cōe, & qñ unum hēt ſe, ut genus, aliud, ut
ſpecies, & qñ quis allegat alternatiue & de ſtatuto prohiben
te extrahere, & de iurante ſeruare ſtatuta. & ll. qualiter intel
42 ligantur, uide Bal. in l. unica. C. de confeſ. Statutum † nihil di
cit, ꝙ bannitus poſſit offendi. modo quæritur, an de iure cōi
poſſit impune occidi, & certe ſm Ia. de Are. uī ꝙ ſic ſi eſt dā-
natus de crimipe capitali. nam uī poſitus extra protectionē
illius ciuitatis, de quo per eum in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad
Treb. pro hoc facit, quod no. Cy. in l. 1. C. de hære. inſti. & no.
C. de natura li. 1. & ꝙ ipſemet. Ia. dicit in l. reos. C. de acc. ubi
43 etiam refert Cy. ꝙ bannire, nihil aliud eſt dicere, niſi ꝙ quili
bet poſsit eum offendere, ſicut eſt in diffinitiua, quæ nihil
aliud eſt, quam permittere, ꝙ quilibet eum offendat. in c. ꝓ
humani. de homi. li. 6. & uide dicit Bal. in authen. item nulla
cōitas. C. de epiſc. & cle. Breuiter credo, dicit Bal. contrariū,
quod bannitus & quilibet condemnatur offenſus a ſpeciali
perſona, niſi lex expreſſe permittat poſsit de ipſa offenſio-
ne conqueri, cum enim talibus non poſsint negari alimen-
ta, ut l. ſi in metallum. de his, qui pro non ſcriptis habentur.
ergo non poſſunt impune necari. ut l. necare. ff. de li. ag. Pro
hoc facit. ff. de re iudi l. ſi uictum. Præterea miror de expoſi-
rione. Ia. de Are. qui dicit, ꝙ bannire eſt dicere, ꝙ poſſint of-
fendi, nam pro delicto poteſt quis banniri per contumaciā.
ergo poteſt impune offendi, quod eſt falſum. non enim po-
teſt plus permitti priuato, quam iudici, ſed iudex ſi ex hoc ſo
lo, bannire, uellet, poſſet procedere aūt ad executionem ꝯ ꝓ
ſonam bāniti nō poſſet. Exēplū, quidam reperī bānitus in ci
uitate de iſta ciuitate, tñ non reperitur ꝯdēnatio, q̄ fit ex for-
ma ſtatuti de abſēte, mō capiť a iudice poterit iudex facere
executionē banni, certe nō, ita tenēt oēs doc. ꝙa bannum eſt
ſnīa interlocutoria, & nō tranſit in rem iudicatam. quātū ad
iſtū effectum, ut l. diuus. ff. de cuſt. reo. Cum ergo bannū non
tribuat iſtam authoritatem iudici, ergo non priuato. ſi autē
eſſet condemnatus, ſicut fit per ſtatuta terrarum, tunc non
eſt dubium, quia iudex poſſet exequi ſnīam, qui exequiť dif
finitiuam. & quę tranſit in rem iudicatam. Bal in d. l. reos. C.
44 de acc. Statutū † dicit, quod bannitus non audiatur agendo,
vel defendendo, certe nec dilatoriæ nec declinatoriæ excep-
tiones banniti debent admitti, uel audiri, quo no. dicit tñ
Bal. qđ licet cætera denegentur, tamen exceptio, per quam
denegatur iuriſdictio ipſo iure, iſto caſu admittitur, vt not.
extra in c. 1. de ſequeſt. poſ. & fru. in cle. Bal. in d. l. reos. C. de
45 accu. Statutum dicit, qđ † quilibet poſſit occidere bannitum
ſuum offenſorem, ita qđ non permittit hoc cuilibet, ſed of-
fenſo, tunc dico, dicit Bal. qđ huic iuri pōt renuntiari. & ſi fa
cta eſt pax, non pōt offendi impune, vt. l. 1. in fi. ff. de alea. fa-
cit qđ no. Inn. in c. ad audientiam. extra de homi. & illa ſunt
quę faciūt, qđ procurator admittatur. Si autem offenſio eſt
permiſſa fauore publico, tunc non poſſet renunciari, vt. l. 2.
§. ſed quia veremur. C. de iura. calum. Bal. in d. l. reos. C. de. ac
46 cuſ. Statutum, † dicit qđ bannitus poſſit impune offendi. tūc
ſm quoſdam debet diſtingui, ſi uult opponere ad proceſſum
exceptionem, puta quod libellus continet patentem errorē
vt. quia dicit, qđ talis offendit talem bannitum, & tunc iſta
exceptio impediet litis cont. & dicit Bald. quod tunc iſta nō
eſt exceptio, & ſis cautus quod tu opponas exceptionem bā
ni, dicens quod bannum eſt notorium, & tunc iſta exceptio
impedit proceſſum. Facit ad hoc quia notorium ius ēt ex of-
ficio ſuo nullo petente poteſt iudex pronuntiare, vt. l. 1. C. q̄
& aduer. quos. & ibi not. Aut illud bannum non eſt notoriū
& tunc aut illa exceptio venit ad notitiam cauſę, & ſit oppo
ſita. ergo debet examinari poſt litis conte. Aduerte, ego ſim
pliciter dico exceptionem banni impedire proceſſum. Pri-
47 mo, quia eſt exceptio rei iudicatæ, ſicut ſi poteſtas accuſare-
tur, de aliquo damnato, quem fecit decapitari, ipſe poſſit op
ponere exceptionem rei iudicatæ, ita etiam quilibet exe
cutor iuſtitiæ poteſt dicere, res eſt iudicata. & ego feci exe-
cutionem, & impedit proceſſum. & tenet Bal. quod ad op-
ponendam exceptionem banni procurator admittatur,
quando ex forma ſtatuti talis exceptio poteſt opponi iuridi
ce. ſed quando iſta exceptio non. poteſt opponi iuridice, &
tunc dicit, quod credit procuratorem non admitti, per l. 1.
48 an per alium cauſa appel. cum ſi. Statutum † quod bannitus
poſſit impune offendi, nunquid poterit impune in priuato
carcere retineri, vel iuſtitiari? & vr̄ quod non, quia iſtud eſt
crimen lęſę maieſtatis. vnde dato qđ inſpecta perſona bāni

ti non

Source : BIU Cujas

ti nō ſit punibile.tñ qa maieſtas lędiẗ,dēt puniri,q̄ argumēta tio nō ꝓcederet,ſi diceremus lędi ſecūdario,& nō ęque prin cipał̃r, qa qđ eſt ꝑmiſſum in principali vr̃ permiſſum in his quæ ſequuntur,dicit Bal.Ego credo ꝯ̃rium,&rō eſt illa,quia cum ille,qui offendit bannitū in hoc ſit executor iuris. ergo non incidit in crimen lęſę maieſtatis. Nam cū poſſet ipſum impune offendere,ergo multo fortius poterit ipſum torquere vel carcerare.ideo nō tenerur crimine læſę maieſtatis,qa ad hoc non reſultat crimen aliquod, cum authoritate legis fiat,vt l.gracchus. C.de adul.Adde q̄ dicit Bar.in l.capite qnto. ff. de adul.Bal.in.l.iubemus.de priua. car. Statutum†permittens banitū occidi, certe valet, ar.l.Gracchus.C.de adul. cū ſi.Item non pōt accuſare de homicidio,quia facit ſtatuto permittente,& aſſiſtente, & fauente.& dicit Bal. ex hoc habes aliud.Dicit ſtatutū,qđ ſi qs occidit vnū poſſit ſe redimere ꝓ centū flor. ſed ſi qs occidat duos, debeat decapitari.mō fuit,qđ duo occiderunt duos, quorum vnus erat bannitus.q̄ritur an iſti veniant decapitandi.vr̃ ꝙ non, quia bannitus nō cōputatur in numero occiſorum,per.l.Gracchus.C.de adul. alias. ſequeretur,quod Poteſtas q facit plures decapitari, ipſe deberet decapitari.quod eſt falſum.Bal.in d.l.Gracchus.C. de adul.Statutum†qđ bānitus pro certo crimine, non poſſit occidi,niſi a ſuo inimico,qui fecit eum ex bannire. modo ille inimicus ſuus fecit eum aſſaſſinari, an ille aſſaſſinās teneatur,dic quod non,quia illud ꝙ ſuit licitū.in perſona mandātis,reputaẗ licitū in ꝑſona mandatarij.Ita eſt caſus in l. Gracchus.in tex.ibi.præſtandum.C.de adul. & ibi Bald. Statutum †dicit ꝙ bānito non reddatur ius,modo queritur an ſi ꝯ̃ bānitum agatur, poſsit ſe defendere, ad hoc rñdetur ſ̃m Io. & Pet. ꝙ aut vult vti mera defenſione, & pōt. aut vult vti tali defenſione in qua ſolum non eſt reus,ſed actor, vt quia vult opponere exceptionem compenſationis,vel aliam ſimilem & tunc dicunt,quod non pōt.Ita tenet.Inno.in c. cū inter R. priorem. de except.Obſtabat,qa in omni exceptione reus eſt actor,q̄tū ad onus probandi.ſed hic dico vltra onus probādi Sed ꝯ̃ vr̃,qđ nō ſit bonū exemplū de cōpenſatione.nā nōne, q cōpēſat, ſoluit vt l.ſi debitor.de diſtrac.pig.ſed bānitus dēt & pōt ſoluere.ergo pōt compēſare. Ad hoc rñdeo dicit Bal. ꝙ†q̄dā sūt exceptiones,ꝑ quas excipiēti nō oriẗ aliud ius nouū,qđ ipſe nō hr̃et excepaionē ꝓdictā añ,vt ī exceptione pacti,& iuriſiu.& iſtę sūt merę exceptiones. q̄dā sūt exceptiōes in qb.excipieti oritur ius nouū,& aliqd accreicit,ac ſi ageret. & hoc eſt in exceptione cōpenſationis,quia in ea oriẗ liberatio & vr̃ exigere,& iō nō eſt mera exceptio, ſ̃m Ol.qđ eſt notādū.& dicit Bal. ꝙ ad id qđ dr̃ de cōpenſatione. vr̃ ſoluere, dico qđ illud eſt verū de cōpēſatione, ꝑmiſſa, ſed hic cōpēſatio nō eſt ꝑmiſſa.vñ obiectio ꝯpēſationis.nō hēt vim ſolutionis. C.de ꝯ̃pē.l.fi.Vel ad qōnē de bānito, ſ̃m alios potes dicerem,aut eſt talis exceptio q̄ afficit actū.& iſtā poſſet opponere.Aut q̄ afficit ſolū ꝑſonā. & illā nō poſsit opponere, qđ eſt notādū.Bal.in l.qñ.C.de adul.Statutū†dicit,ꝙ bannitus poſſit impune offendi. an bānitus ob cōtumaciā,poſsit offendi? qō ſtat in hoc, ꝙ bānitus ꝑꝑ ꝯtumaciā dicaẗ bānitus ob maleficiū.bñ allegaẗ ꝓ & ꝯ̃.& finaliter Cy. diſtinguit, ꝙ aut eſt uere ꝯtumax,& tūc dr̃ ꝓ maleficio bānitus.Aut eſt ficte ꝯ̃tumax, & nō ītelligiẗ bānitus ob maleficiū.& illa eſt determinatio Cy.dicit Bal.Ego aūt determino,ꝙ aut aliqs ē bānitus ex aliquo maleficio ꝑꝑ ꝯtumatiā,aut eſt bānitus ex ꝯtumatia ꝑꝑ ꝯtumatiā.Si eſt ex bānitus ex aliquo maleficio ꝑꝑ ꝯtumaciā,puta reus accuſatus de furto, & qa nō cōparauit fuit bānitus,& tūc ſine dubio iſte eſt bānitus,& tūc ꝓ maleficio. Nō ob.l.q repudiātis.ff.de inof.te.in fi.vbi dicit,ꝙ magis obſtat ꝯtumacia, ꝙ factū ꝓcedēs,qa illud eſt verū,quo ad ꝓiudiciū tertij,ſed quo ad ꝓiudiciū cōdemnati,intelligimus ꝙ ꝑꝑ iniuſtitiā ſuæ cāę,vt.C.de iudi.l.ꝓperādū.§.ſinaūt reus.Scđo caſu,qñ eſt bannitus ex cōtumacia ꝑꝑ ꝯtumaciā,iſtud eſt dicere,ꝙ non imputaẗ ad crimen ſibi,niſi ꝯtumatia.Exēplū in l.1.§.qd ergo de vē.inſpi.tūc dico iſtum nō eſſe ꝯdēnatū pro maleficio.Bar. dicit,ꝙ†ꝯtumacia ſit maleficiū.[a] & certe nō bñ dicit, nec hēmus in tractatu maleficiorū aliq̃ legē dicētē, ꝙ ꝯtumacia puniatur.vt maleficium, & in iſta opi.fuit Mar. de fano.vt refert Gui.& facit.ff.ꝓ ſo.l.duob.§.fi.Præterea maleficiū ſtricte loquēdo,nō ꝯtinet illud delictū,qđ ꝯmittiẗ in omittendo,ſed ſolū in faciēdo,& ꝙ ita ſic ſtricte dēat accipi in ſtatuto,ꝯſuluit Bar.in quadā.q.Dicit ſtatutū, ꝙ in palatio duplicenẗ pęnæ maleficiorū.mō qdā maledixit Deū,an duplicaẗ pęna?dic ꝙ nō,qa illud eſt maledicere, nō malefacere.verba ſtatuti ſunt ſtricte accipiēda.Bal.dixit, forte Bar.nō bñ dixit, per.l.atrocē.C.de iniur.nā ſtatutū duplicat pęnā ꝑꝑ atrocitatē delicti reſultatis rōne loci, ſed non eſt dubium,ꝙ ī hoc reſultat maior effect⁹ rōne loci, ergo,hēt locū mēs ſtatuti, & dixit Bal.cogita. qa dubium eſt. Bal.in l.ignorātia.C. de cri.ſtel.Stat.† permittit bānitū occidi. mō ego accuſo te, ꝙ occidiſti Titiū ꝯ̃ ſor.ſtat.Tu vero hoc feciſti ſ̃m for. ſtatuti, qa occiſus erat bannitus,an rōne iſtius calūnię pūniar ad ſilitudinē ſupplicii?& vr̃ ꝙ ſic, qa licet nō exp̄ſſerī falsū in facto,tñ cōmiſi in iure,& ēt cōmiſi fraudē in tācendo.Quod ſi expreſſim, nullatenus fuiſſet proceſſum, nec reus fuiſſet fatigatus.ſed quia non expreſsi,ꝙ ille erat bannitus,fuit fatigatus,& certum eſt,ꝙ falſitas committitur in tacendo,ſicut in dicendo,vt C.de fal.l.nec exemplum.& no.in l.presbyteri.C. de epi.& cle. In ꝯ̃riū vr̃ veritas,qa q accuſat,nō hēt exprimere exceptionē peremptoriam,quæ competit accuſato. nō.n. dēt fungi partib.aduerſarij,ſed partibus ſuis,ſicut dicimus in pacto de non petendo, quia non hēt neceſſe in agēdo facere mētionem,vt no.in l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pact.in gl.in opponēdo dicit Bal.dubito ſatis in hac. q.qa cum in ciuili cā, qui exprimit falſum in iure, condemnatur in expenſis. ergo in criminali cauſa, condemnetur ad ſimilitudinem ſupplicij. vt no.inſti in proe.in verbo calumniantium. Cogita alias, ſi occurrit aliqua lex, quæ melius ꝓbat, iſte talis calumniator puniatur,& apparet ꝙ ſic,qa talis tacēdo,veritatē,obrepſit ꝓ̄tori in proceſſu.vnde per obreptionem obtinuit proceſſum quem non obtinuiſſet,ſi non obrepſiſſet,vt ff. de fal.l.ſi quis obrepſerit, & ꝙ obrepſerit,probatur,ff.de fidei.libe.l.ſi vero. §.ſubuētum.& ff.ne vis fiat ei.l.2.§.hæc verba.& l.Fulcinius. §.ſed cum in diem.ff.ex qb.cau.in poſ.ea.Bal.in l.q nō. C.de calum.Statutum,ꝙ† querelę bannitorum non audianẗ,mō bannitus ex aliqua iuſta cauſa petit ſe in integ. reſti. ꝯ̃ bānū, qđ pōt.ꝑ Cy.in l.2.ſi pen.app.& l.1.§.de qua.ff.de poſtu.an repellatur ab hoc beneficio ꝑ diſpoſitionē ſtatuti,tenet ꝙ nō, qa nō ur̃ bannitus, qui hēt in integ.reſtitutionem,& eſt ſimile in excōicato cuius q̄rela nō auditur niſi ꝯ̃ ipſam excōicationem proponatur,vt in c.exceptio.lib.6.Bal.in d.l.2.Statutum dicit,ꝙ bannitus poſsit impune offendi.modo quidam eſt bannitus cuius bannum eſt nullum,an occidēs puniatur & vr̃ ꝙ ſic ꝑ.l.1.C.de pę,& ꝑ l.filio exhæredato.ff.de iniu.teſ. Nā bānum,ꝙ eſt nullum,nullam executionem ſecū trahit. ergo non inducit impunitatem in iure.In ꝯ̃rium vr̃,ꝑ.l.pen. ff.de adul.& l.cū qui duas.vr̃.n.excuſatus ille, qui errore publicæ ſcripturæ ductus eſt,vt ff. de interro.act.l.de ętate.§. ex cā. & de inſtit.pupillus. §. proſcribere. & hanc partem vr̃ tenere Cy.in l.3.§.ſi ſeruus.ff.de acquir.poſſ. Non ob.ꝙ bannū nō tenet, ꝙ licet bānū nō teneat. tñ excuſat citātē,maxime in homicidio† vbi dolus requiriẗ, qa ſiue iuſtis ſiue iniuſtis rōnib.qs excuſaẗ,vt de li.ca.l.igiẗ.& l.inter oēs.§. recte.ff.de fur.Ad hoc facit. quia non dēt qs authotitate iudicis decipi, vt l.1.de his q ve.ęta.impe.br̃ dico dicit Bal.ꝙ illa nullitas eſt patēs,& nō hēt excuſare.ff.de fal.l.ſi qs legat.& de pę. l.ſi qs aliqđ.§.teſt.Secus,ſi nō patens.Bal.in l.1.C.de pę. Stat. eſt†factum,ꝙ banniti re banniantur. Certe per hoc rebannimentum banniti non recuperant bona confiſcata.Si aūt nō eſsēt bona cōfiſcata,ſed eſſent cōdēnati, ꝙ ſtarēt donec ſoluerēt certū qd,tota iſta pęna tollerēt ꝑ illud rebānimētū,alias aūt rebannimētū nihil operareẗ, ſi nō ceſſaret pęna pecuniaria, cū ſit ītegra pęna,& qua ſoluta abſq; vlla rebānitiēe,dēnt rebāniri.& ita intelligaẗ,dicit Bal.ar.l.ſi adēptis bonis. C.de ſē. paſ.vbi condemnatus,cui remiſſum eſt exilium, non poteſt agere ex ante geſto. & dicit Bal. ꝙ ſi princeps propoſuit edictum,ꝙ quicūq; iret in exercitū,eſſet rebānitus.ꝑ hoc.n.nō recuperanẗ bona,qa diuerſa ſunt capita,vnū eſt caput exilij aliud caput eſt cōfiſcationis bonorum. vnde licet ſit ſublatum vnū caput,remanet aliud,vt l.ſi domus.de ſerui.ruſt.ꝑ̄. Bal.in d.l.ſi ademptis bonis. C.de ſent.paſ.pro hoc facit.l.generalis.eo.tit. Statutum, † ꝙ occidens bannitum, hēat præmium,alio ſtatuto cauetur, ꝙ de quibuſdam bānitis ſit media pęna,an occidēs iſtos, de quib.eſt media pęna,dēat hr̃e ꝓ̄mium,tenet ꝙ non.pro quo allegat caſum cum gl. ſua. l.ab hoſtibus.§.ſi vir.ff.ſol.mat.Bal.ibi.Statutum†ꝙ bānitus non dēat audiri ſi iudex audiuit ipſum de facto, ipſo iure,nō ualet ſnīa lata in fauorē banniti.hoc tenet Ia. de Are. in l.ſcire oportet, §.ꝯñs.de excu. tu. & facit de aleat.l. 1. §. quod autē. Bal.in d. §.ꝯñs.Statutum† dictans, ꝙ bannitus poſt terminū non audiatur,non excludit allegationes nullitatis. & poteſt opponi de nullitate, maxime, quæ uenit ex defectu iuriſdictionis,ut no.in c.1.de ſeq.poſ.& fruc.in cle.Bal.l.ſcire oportet.§.de his.de excu.tu.Statutum†quod imponit pęnā mortis,non tñ ueniunt tacite bona,qa ex quo ſtat.omittit de bonis,nō dēmus ſupplere de eis,nec ꝑ bannū amittiẗ pr̃ia ptās nec alia iura ciuilia, cōia oīm ciuiū Ro.i.q ſunt ſub impio, ſed bene perduntur iura illius ciuitatis, unde exulat, & in hoc ęquiparatur deportato,ſ.ſ̃m quid,non ſimpliciter.utrū autem

Margin section numbers, in order: 49 (to. ff. de adul.), 50 (de adul.Statutum†qđ bānitus), 51 (†dicit ꝙ bānito), 52 (ꝙ†q̄dā sūt exceptiones), 53 (notādū.Bal.in l.qñ.), 54 (maleficio.Bar. dicit), a (bñ dicit), 55 (de cri.ſtel.Stat.†), 56 (calum.Statutum), 57 (in homicidio†), 58 (aliqđ.§.teſt.), 59 (neralis.eo.tit.), 60 (hoſtibus.§.ſi vir.), 61 (Bal.in d. §.ꝯñs.), 62 (tet.§.de his.).

ADDITIO.

a ¶Maleficium.Adde hic quod contumacia eſt maleficium proprie,& non ficte. Alex.in l.1.§.fi.ſi quis ius di.non ob. & in l.omne.delictum. §. contumatib.ff. de re milita.

b ¶Relegato.Not.hic quòd banniti equiparantur relegatis. Bart.in l.ad cognitionem.ff.ex quiſ.cau.in poſ.ea.Et per Fely.in c.1.de officio.& po.iud.dele.

Source : BIU Cujas

63 aũ t†bannitus equiparetur deportato uel relegato, glo.dicit
a ꝙ relegat o.[b]insti.q.mo.ius pat.po.sol.§.relegati.quam gl. Ia. de Are. & Cy. dicũt esse ueram. Bal.adhæret eis, trib.rõnib. Prima est ex defectu iurisdictionis.nã p̃ses prouinciæ nõ hẽt iurisditionẽ extra territoriũ suũ, imo quo ad alia territoria cẽsẽt ad instar priuati. ego nõ põt deportare. nã hęc pęna se nõ diuidit̃ p territotia,sed esset vbiq; vniformis. illa ergo rõ cõsistit in defectu causę efficiẽtis, vt l.illicitas.§.q vniuersas. de off.pre.Scda rõ cõsistit in defectu causę formalis seu ordinis.Nã istud bãnũ nõ dat̃ i forma iudicij,nec seruat̃ ordo debitus iudiciorũ.nec fertur sn̄ia ex probationib.veris,sed ex fictis p ꝙtumaciam.vt ff de pę.l.absentem.Cum igitur careat forma & ordine iuris cõis,nõ possumus in hoc sequi regulas
64 iuris†cõis,qa omissio modi vel formę,impedit dispositionẽ legalẽ,vt.ff.de verb.obli.l. qui Romæ.§.flauius hermes. Tertia,rõ est.stricta interpretatio in statutis & pęnis fiẽda. vnde qđ omittitur a statuto,dẽt hr̃i pro omisso.hãc rõnem ponit.
65 Cy. C.de hær.insti.l.1. & ex hoc infertur talis. Nota, ꝙ licet damnati ad mortem,intelligantur bona tacite adempta.secus tn̄ est in bannito,quia ex quo statutum omittit de bonis, non dẽmus supplere de eis quod est menti tenendum. Bald.
66 in l.Gallus.§.& quid si tn̄.ff.de lib.& posth. Statutum†ꝙ bãnitus in centum libris, possit impune offendi. si est bannitus in quinquaginta in vna manu, & in qnquaginta in alia manu, nõ põt offendi, qa qnquaginta & qnquaginta nõ faciũt cẽtũ,ar.gl.l.si testõ de con.insti.& est gl.ordi.in l.vbi fideius. ff.de solu.& per gl.d.l consuluit.do.Ray.plagliarens.pr̃.D.Io. plaglia. sicut prædictum est, quia hæc propositio tria & duo sunt quinq; est falsa de formali prędicatione.Bal.d.l.si testõ.
67 Statutum, ꝙ†quilibet bannitus cuius bannum nõ est cãcellatum,possit impune offendi. modo ponamus ꝙ bannũ nõ est cãcellatũ de facto.sed est cacellatũ de iure,qa appet solutiocãcellationis in archiuo,quærit̃ vtrũ possit impune offendi,tex.in l.hmõi.§.si ita cui.de le.1.põt allegari pro & ꝯ,nam cum in casu proposito apparet bannum in sua figura, ergo requiritur vera & non ficta cãcellatio bãni. Secus si bãnum nõ apparet in sua figura, qa tũc sufficeret solutio debiti,vt in d.§.Bal.in hac qõne ur̃ dicẽdũ, ꝙ iste,nõ dẽt nec põt dici bãnitus nec figuraľr,ex quo apparet solutio,nec substãtialiter,
68 qa sublata est oĩs obligatio & oĩs pena.& iõ vr̃ ꝙ solutio ista apparet in archiuo & loco publico,ita, ꝙ nõ possit prætendi ignorantia, ꝙ offensor dẽat puniri.Nam qa hic apparẽt duæ scripturę quarum posterior derogat priori,ar.l.si ita scriptũ. de leg.1.Nec ob.d.§ si ita cui.qa ibi loquit̃ respũ implendæ ꝙ
69 dõnis,quæ dẽt impleri formaliter ,si formaľr impleri põt,in ꝙdõnib.nõ solũ attenditur effectus,sed modus,vt ff.de cõdi. & de.l.qui hr̃di.& l.Meuius.sed in dispositione legali habito
68 effectu,non curamus de modo,vt.ff.de lib.& posth l.Gallus. §.qd si tn̄.Bal.in d.§.si ita cui.Statutum† ꝙ vxores bannitorum sint perpetuo bannitæ, certe per mortem bannitorum
69 finitur bannum vxoris quia finita est cã odij.hoc tenuit Iac. de Are.l.scire.§.vsuras.de le.3.Bal.ibi.Statutum†ꝙ si qs fuerit ex bannitus per homicidio,habita pace sit liberatus a bãno,nũquid porrigitur non solum ad bãnitos retro sed ad bãnitos in posterum,dicit Ia.de Are.ꝙ non trahitur ad futura. dicit Dy.ꝙ istud non est expeditũ,qa verba p̃teritę legis vel statuti respiciũt ẽt futura,vt l.1.de ꝙdi ex le. & of.p̃sid.l.illicitas.in prin.br̃ in exẽplo ꝓposito credo verũ dictũ Ia.de Are. qn̄ statutũ est prolatũ cũ determinatione certi tpis uľ certi casus. Qn̄q; aũt statutũ est indefinitum , nec hẽt respũm ad certum tps,tunc standum est d.Dy.Bal.in l.cũ lex. ff de legi.
70 & vide circa prædicta de ver. si.l.si verbum oportebit.& per Dy.& Cy.in l.cedere.§.subsecare.Statutũ†ꝙ quis ponatur in banno,certe absens & ignorans,si est positus in banno nõ hr̃ pro cõfesso ex forma dicti statuti, nisi statutũ expresse aliud disponeret,puta dicendo ꝙ sufficiat citatio ad domum & similia, q̃ nõ requiruntur ad veram scientiam.quod est notabile.& facit.l. vlt.C.de decre.ab or.fa.& qđ no. Cy.C.de ince. nu.cũ ancilla.& l.cũ ꝯ legẽ. & de hoc,vtrũ bãnũ liget ignorãtẽ p Arch.ĩ 10.di.qđ dictis.facit. ff.de ad.tu.quidã decedẽs. in fi.& qđ ibi per Ia.Bal. in l.1.in fi.ff.de legi.vbi plene per cũ.
71 Statutũ,ꝙ bãniti possint impune offendi,nũc bãnitus offendit bãnitũ, q̃rit̃ si accusat̃,vel inqrit̃,& ipse excipit de bãno, an possit ꝯ eũ replicari de bãno, & vr̃ ꝙ possit replicari, vt l. cũ mulier.1.rn̄so.so.ma.Itẽ bãnitos posse offendi,est bn̄ficiũ datũ a statuto,sed bn̄ficia statuti nõ dant̃ bãnitis, vt plene dicit se dixisse ĩ l.Gallus.§.& qd si tn̄. ff.de li.& posth.& l.amissione. §.q deficiũt.ff.de ca.di.Nõ.n.patrocinant̃ statuta bãnitis, q sunt ex̃ ꝓtectionẽ cõis,vt no.Cy.ĩ l.1.C.de na.li.& C.de accu.l.reos.& ꝓbat̃ in auth.itẽ nulla cõitas.10.col.de for.fide li.e.ti.ĩ gl.bn̄ dixit.Nec est dubiũ, ꝙ ius cõe ꝙfirmat statutũ, ut l.oẽs.popli de iust.& iur.iõ huic bãnito nõ patrocinet̃ statutũ, tãq̃ sit ꝯ ius cõe. nã ius cõe nõ põt ꝙsiderari in abstracto,sed in ꝙcreto,i.cõiũcto cũ ipso statuto, & iõ p se, ius cõe nõ opitulat̃.facit de iur.om.iu.l.& qa. & qđ no.ĩ c.1.de ꝙst.li. 6 in nouel.ꝯ Arch.& cã gn̄alis influẽs ꝙfirmãdo in cãm specialẽ,& ĩ mãdatũ, efficiet̃ eiusdẽ formę,& naturæ, cũ illa, & nõ alterius.l.1.ĩ prin.ff.cõmo.cũ si.In ꝙriũ, ꝙ bãnitus potuerit occidere licite bãnitũ ĩpune,sic ꝓbat̃.Respublica tractat de lucro, de exceptione doli. l.apud Celsũ. §.de authoris.nã pęnę delictorũ,dn̄r lucra,reus vero tractat de dãno. cũ ergo ista cã videat̃ esse ĩter reũ & rẽpublicã, ipse vr̃ esse potior, vt d.l.cũ mulier.2.tn̄s.& hoc tenet Ia.de Ar.Et si tu dicas,ergo bãnitus gaudet bn̄ficio, rn̄deo,statutũ qđ bãnitus possit impune offendi,nõ est factũ in bn̄ficiũ offendẽtis,sed in fauorẽ reipublicæ, vt purgeẽ malis hoĩb. vt ff.de offi.p̃si.l. congruit. ſm Bar.dicit Bal.illa verba, ꝙ istud nõ sit bn̄ficiũ,sunt dubia. nã bn̄ficia Macedoniani,dn̄r beneficia, licet sint odiosa,vt l. 1.ad Mace.stãte ergo regŀa, ꝙ bãniti nõ gaudẽt bn̄ficio statuti,uľ stare ꝯriũ,nec est bn̄ solutũ p Bar. Dicit ergo ipse, dico
72 clarius, ꝙ q̃dã†sũt bn̄ficia vtilitate priuata,& illa nõ ꝙpetũt bãnitis,ut l.ex facto.§.ex fcõ.ad Treb. p Ia.nã odiosis p̃sonis p̃mia non dant̃,ut l.Lucius.§.Incius.de le.1.q̃dã vtilitate publica, & ista fauore publicę vtilitats oĩb.cõpetũt,vt l.si qs in graui.§ illud quoq;.ad Sil.& no.in l.1.de iusti.& iu.p Guil.& p hoc bn̄ facit.ff.ad l.Iul.de abige.l.1.ibi, qua lege.& de cust. reo.l.reus.infi.sed.ꝯ Ia.instat̃,bãnit⁹ iste, q excipit, q̃rit ĩpunitatẽ,sed ĩpunitas est lucrũ.ergo tractat de lucro,& sic replicatio admittit̃.rn̄det Bar.aut est qõ de iure p̃sonæ,an sit legitima,vel nõ,aut de iure causæ,i.de meritis causæ principalis Primo casu nũq̃ replicatio admittit̃, qa reus necessarius,eo ipso ꝙ est citatus,admittit̃ ad opponẽdũ,& est approbatus ĩ ꝯdictorem,vt no.Inn.in c.cũ inter priorẽ de except.Secundo casu hẽt locũ distinctio,aut tractat de lucro,uel de dãno ſm Bar.sed cito deficit Bar.ex leui argõ.Nam salua eius reuerentia, exceptio bãni non opponit̃ huic p̃sonę,sed cãę. ergo ꝙstat oppositio. Præterea dicere ꝙ statim , ꝙ reus est citatus
73 videat̃ approbata eius p̃sona, istud†est uerũ,sed nõ ꝓpea est approbata eius exceptio.vn̄ ꝯ exceptionem ẽt declinatoriã põt replicatio condeclinatoria opponi. C. de adul. l.quoniã Alexãdrũ, & iõ quo ad ꝯriũ est illa, q̃ tractat de lucro pęnæ querẽdæ,sed offendẽs de quasi lucro pęnę euitadę, qđ nõ est ꝓprie locrũ & sic nõ ob.& facit.ff.qđ q̃q;iuris.l.fi.Sed an†de
74 iure cõi bãnitus possit offendi,dic ꝙ nõ,nisi sit diffidatus.ar. C.de male.& mathe.l.fi.sed bn̄ p̃t capi & duci ĩ fortiã p̃sidis, uel Ptãtis,vt ibi dr̃.nemo tn̄ dẽt diffidari,nisi moneat̃ primo ut no.ĩ c.1. de homi.li.6.in no. Bal.ĩ d.l. cũ mulier. ff.sol.ma.
75 Statutum,ꝙ bãnitus † nõ audiat̃ nec agẽdo nec defendẽdo, bãnitus agit ꝯ ꝯbannitũ,& petit centũ,excipit bãnitus de bano,replicat̃ ꝯ eum, ꝙ non debet excipiẽdo audiri, q̃ritur qd iuris.nã si vnũ nõ audis,aliũ audis & qcqd facis,in pęnã stat. ĩcidere videris.Bar.dicit,ꝙ termini qõnis nõ ꝓcedũt ĩ reo necessario,qui est nominatim citatus, quia defensio est de iure naturali,& iõ nõ valet statutũ, ꝙ quis se nõ possit defendere. nã Imper.hoc nõ põt facere,vt in c.pastoralis,de re iu.in cle. nec valet pactũ, vt.ff.de pac.l.pactũ inter hr̃dẽ. In reo aũt volũtario, q citat̃ nõ nominatim,sed inter cęteros,q uolũt ꝙparere,dicit Bart. ꝙ bn̄ põt sibi denegari defensio per ius ciuile vel municipale, quia est defensio voluntaria, nõ necessaria, sed qđ necessariũ est, vetari nõ põt. Ita dicit Bar.fundat se ex dictis Inn.in c.cũ inter.& c.dilecti de exce. Contra quẽ dicit Bal.ego sic arguo.Contumaci põt audiẽtia denegari. l.sed si p prætorẽ. §.si dũ decreto.q.et cau.ma.ex rõne contumaciæ claudit̃ iudiciorũ copia.C.de iudi.l.sancimus,& l.defẽsionis facultas, de iure fisc.hinc est ꝙ ille,q fuit ꝙtumax ĩ se defendẽdo,non audit̃ post terminum,vt.l.fi.C.de for.hoc tenetDy.in l.diuus.de cust.reo.& iõ cũ bãnũ det̃ pp contumaciã,vt.l.1 de mõ mulctarũ,& l.pe. §.ergo.de vẽ.inspi. vr̃ statutũ valere, & sic aliud est in bãnito,q̃ in excõicato.Nec mirũ,nã deteriore
76 loco sunt banniti,q ĩpune pn̄t offendi.& iõ dic,ꝙ†triplex est defensio,q̃dã in qua faciẽda bannitus nihil ponit, sed simpľr negat.illa nõ põt auferri.vt.C.de edẽ.l.q accusare.Quædã,in qua aliqud ponit.ad meram tn̄ defensionẽ,& tũc aut talis exceptio est de iure gẽtium, vt si excipiat se feciſſe ad sui defensionem , & talis exceptio non debet respui. ff. de iust.& iure l. vt vim. Aut talis exceptio oritur de iure ciuili, vt exceptio p̃scriptionis,& rei iudicatæ & tũc super tali exceptione uetante statuto non dẽt bãnitus audiri, quia ciuilis rõ ciuilia iura tollere põt,naturalia nequaq̃ vt in §.sed naturalia.insti. de iure na.gen.& ciui.& de ca.di.l. eas.Aut nõ est mera defensio, sed ĩpugnatio.& ista põt tolli p statutũ, vt l.qn̄ Alex.de adu. & de accu.l.reos.nã & alibi differũt in bn̄ficiis legum dolosi quia doloso nõ dat̃ bn̄ficiũ cessionis qn̄ recidit ad impugnationem.sed bn̄ dat̃ bn̄ficiũ diuisionis, quia tendit ad meram

&

ADDITIO.

a ¶Relegato. Not. hic quòd banniti æquiparantur relegatis. Bart. in l.ad cognitionem.ff.ex qui cau.in pos.ea.Et per Fely.in c. 1.de officio.& po.iud. dele.

Source : BIU Cujas

& simplicē defensionē, vt.ff.de tut.& ra.dist.l.1.§.nūc tractemus: Cum igit exceptio bāni sit de iure ciuili, sicut exceptio rei iudicatæ, pōt p statutū tolli,& sic ꝓcedunt termini qōnis D.Iac. Videamus igitur quid iuris de qōne ipsius, ꝙ actor repellat, ꝓbāt principaliter quatuor. Primo ꝓsonę inhabilitas, secundo actionis impedita natiuitas, tertio iudicis supplere dēntis auth. & ptās. quarto iudicij nullitas. Ex primo sic arguit. Si inhabilitas ꝓsone actoris, reus vincit, nā hoc ipso ꝙ
77 possidet, plus iuris.hēt.ff.de iur.cod.l.qdā referūt.de test.l.q̄ramus.vti.posl.1.in fi.& sicut† se hēt ꝙtumacia actoris ad ꝙtumaciā rei, ita se hēt bānū actoris ad bānū rei. sed ꝙtumacia actoris sp reputat maior, q̄ ꝙtumacia rei et magis nocet actori.ff.de ac.ēp.l.si p vēditorē. ergo idē ī bāno.ad hoc dever.ob. l.si seruū.§.sequit. Ex scdo arguit sic. Actio, est ius ꝓsequēdi ī iudicio, vt instit. de act.in §.1. Mō arguo. a quo remouet diffinitio, remouet & diffinitū. sed ius ꝓsequendi, qđ est diffinitio actionis, remouet a bānito. ergo remonet diffinitū, i. actio sed nemo sine actione expitur, vt l.si pupilli. §. videamus. de neg.ge. ergo bānitus agēs pōt repelli. Nec est ꝓprie ista defensio, excipiēdo, sed negando, quia dicit reus non habes ius, qa bānitus. Ex tertio arguit sic. Iudex dēt supplere, ēt pro persona odiosa, qñ videt actorē deficere. C.de transa.l.vbi pactū. Nam tunc respicit actorem calumniari,& calumnia euidēs committitur coram se. Vnde dēt supplere, quia coram se fit, ꝙ fieri nō dēt, vt l.q.cū maior.§.si p̄ris.de bo.li.& in c.1.de of vi.p Inn. Ex quarto arguitur. Bannitus hr̄ pro mortuo. vt l.1. §.fi.de ꝯta. ergo sicut cū mortuo, ꝓcessus est null⁹. Itē iudicia sunt de iure ciuili. ergo cū deporato nō valeret. vt l.si ꝙstante.§.fi.ff.so.ma. Itē bānitus nō hēt executionē officij actoris, cū agere sit ei denegatū, & sic nihil hēt cōe cū alijs. nā actio
83 ei est interdicta p magistratū. cū igit nō hēat ltīmā ꝓsonam nec ltīmā cām, ergo iudiciū nullum, snīa q̄ ꝓ eo ferret, esset nulla ipso iure, sicut in hr̄etico. C.q da.tu.posl.ī vniuersum. & l.si p prætorem.§.actio exempta. quibus ex cau.ma. C. de hęreti.l.curiales. ff.de collu.detegē. l. cum non iusto. Si ergo processus est nullus, non dēt iudex pati superuacuum proces
78 sum fieri coram se.ff.de inof.test.l.1. In ꝯriū, †ꝙ reus nō possit excipere de banno, probatur plurib.rōnib. primo rōne cōpensationis. Secundo rōne absurditatis. Tertio rōne expresse ꝓhibitionis. Quarto rōne deficiētis suppletionis. Et primo arguo sic,& p̄mitto ꝙ duplex ē ꝙpēsatio, q̄dā ex mutua relatione debitorū,& ex ista fundat exceptio, nō replicatio, nā exceptio ꝙpēsationis nō tollit p replicationē alterius ꝙpensationis, q̄dā ex mutua relatione īhabilitatis & delictorū, de ista p̄t excipi.& replicari. ut.l.cū mulier.so.ma. cū ergo re⁹ bānū alleg.& istud primo ipe ītroducat, ī iudicio,& ꝓ actore ī hoc dēt hēri. igit dēt repelli. Scđo sic. absurdū est, ꝙ reus ex hoc lucret,& actor dānū patiat,& dr̄ dānū pati, ēt si agat ex cā lucratiua. Nā p lucrū iā radicatū ꝓdit.& sētit dānū, ut.l.liberto octuaginta. de bo. li. Tertio sic. Opponere exceptionē bāni. ē excipere. sed bānit⁹ ꝓhibet audiri excipiēdo. Tūc arguo sic a quo remouet genus.& q̄libet eius spēs C.de transac.l.si cā cogni. ergo ista spēs siue modus excipiendi non cōpetit ei, ex quo arguo sic, Iudex repsentat litigatorē dū supplet, ut l.properandum.§.sinaūt.C.de iudi. Ergo nō pōt supplere in fauorē psonę, cui lex denegat exceptionē ī odiū. circa qđ est cōsiderādū, ꝙ interdū deficit exceptio ex defectu materiæ, tunc interdū iudex supplet p̄p æqtatē illā gn̄alem, ne qs lucret cū aliena iactura. de peti.hære.l.plane.& l.fi. & ar. ff.de pac.l.re-
79 scriptum. §.plerūq; interdum exceptio alicui † est ablata in odiū suum, tunc iudex nō dēt supplere. interdū nō est exceptio ablata, sed negleta,& omissa,; & tūc iudex nō p̄t supplere, quia q negligit sua iura ltīmo tpe opponere, tacite renuntiare illis uī, ut no. ff.de pac.l.si unus.§.pactū. in gl.in opponēdo.& l.si maritus.§.si negauerit.ff.de adul.C.qui accu.nō possunt. l.si ea. quid dicimus Ia.bu.dicit ꝙ ista exceptio bāni tollitur per replicationem banni,& sic auditur actor,& nō reus ſm Ia.bu.& incipit qđ.duo bāniti, Ex hoc īfero ꝯ Bar.q dicit, ꝙ eoipso ꝙ est reus necessarius, uī esse habilis ad excipiēdū. hic.n.oppositū uidet.& ꝙfirmatur opi.Iac.qa interdū uincit actor, solum ex hoc, quia nō hēt legitimum oppositorem.l.q hēbit.§.fi.de man.test.& de excep.c.cū ecclasticę. Sed ꝯ Ia.facit. Certū est, ꝙ exceptio bāni inest ipso iure. ergo friuola est exceptio. rūdit. Iac. exceptio nata est, sed intentari non pōt.
80 aliud.n est† obstare exceptionem, aliud est per cōuētū opponi posse.l.loci corpus.§.cōpetit.ff.si ser.uen. ſm Iac. bu. Item non ob.si actor. dicat, caret actione. hoc.n. subtiliter cōsidera qđ actio est ius. non factum. nihilominus competit. similiter dicimus alibi. Aliud est aliquē ab exercitio remouere. aliud remoueri a iure. de auth. tu.l.ex plurib. actor ergo uī hēre fū damentū. sed reus in sua exceptione nullū hēt fundm̄. Secus dicerē. si reus opponeret aliā exceptionē, q̄ banni, & actor replicaret de bāno. nā duplicatio bāni excludit replicationē p rōnes iā dictas,& qa duplicatio est eiusdē naturę cui⁹ ē exceptio. vt no. C. de exce. l. si pactum. vñ in isto. argō bāni iste est reus, qa prouocat⁹ ad hoc. ff. de iu. l. ī trib. Itē sec⁹ dicerē, si ista tutū in cāis bānitorū auferret iurisdictionē iudicis, quia tūc exceptio banni nō posset excludi p replicationē. nā prius de iurisdictione ꝙstare dēt, vt l.si qs filio.§.qđ si qs. in fi. de iniuf. testa. de seque. posl. c. 1. in cle. Item opponit ꝯ Ia. ista bāna processerunt ex diuersis causis,& inter alias ꝓsonas. ergo nō cōpensat dolus Titij, cū dolo Seij, vt l.1.§.si reus. in fi. ff. de eo, p quem fa. erit Solu. ibi. in d.l.1. de ꝙpen. cri. in q. nostra. de compensatione inhabilitatis. Bal. in d.l. cum mulier. sol. mat. Sta-
81 tutum† inducens bānimentū,& quē esse exbānitū, operatur ꝙ nō possit excipere, s. exceptione vti, q̄ ꝓcederet ex statuto. Secus, si de iure cōi, ꝓ hoc est ar. gl. ī l. libertus a patrono. ff. de in ius voc.& vide qđ no. Ia. de Ar. ff. so. ma. ī l. cū mulier.& de accu. l. Reos.& de adul. l. qm̄ Alexandrum. per Cy. eo. ti. l. 2. in vtl. q. Bal. in d.l. libertus a patrono. ff. de in ius vo. Statutū,
82 ꝙ bannitus possit impune offendi, an valeat,& dicit Bal. aduertatis, q̄tum ad res, istud statutum valet. ar. ff. de alea. l. 1. §. qđ aūt. sed nunqd valeat quātum ad homicidium licite perpetrandum. vr̄ qđ nō. qa istud statutū est rei turpis, arg. ff. de uerb. obl. l. si plagij,& ꝯ ius diuinū. Non occides.& hoc tenet Host. in c. fi. de ꝙsue Sed ueritas est in ꝯrium, qa iste qui occidit dr̄ minister iustitiæ, ut not. C. qđ me. cau. l. actionis. nā & lex frequenter hoc ꝓmittit ꝓp immanitatē criminis, ut C. qñ lice. uni. fine iud. se uin. l. 1.& de his, q ad eccl. cōfu. l. si seruus. Itē qa ille bānitus, dr̄ hostis, q̄ p̄t impune offendi, ut ff. de dolo. l. 1. §. nō fuit.& ff. de reli. l. minime. & ita ꝺterminauit Marti. de fano.& tāgit p Cy. in addi. §. q deficiūt. ſm Bal.& ita seruat cōsuetudo ſm eum, in d. §. qui deficiūt. l. amissione. ff. de
83 ca. di. Statutū dicit, ꝙ ab bānū nō possit ꝓueniri, nisi emanēt duę citationes, mō ꝑdecessor citauit una citatione, successor altera, nūqd possit ꝓueniri ad bānū, dic ꝙ sic, p tex. l. edictū. ff. de iudi. ubi factū ꝑdecessoris cū fcō successoris ꝙiūgit. Sed qd si ꝑdecessor citauit duab. citationib. nūqd poterit ꝓueniri ad bānū sine alia citatione,& uī ꝙ uō, p casum. d.l. edictū. ubi nouus iudex nouā dilationē dare dēt. Nisi dicas, ꝙ ibi ad diffinitiuā, secus ad interlocutoriā. Vel nisi dicas, ꝙ bannū hēt citationes, & ita practicamus, qđ nō sit necessaria, tertia citatio. uide quod no. Inn. in c. quia. V. in fi. extra de iudi.& in Spe. extra de citatione. § fi. uer. item quæritur. ecce.& p. Arc. in 23. q. 3 c. de illicita.& 3. q. 8. c. caueant.& 5. q 3. cap. si egrotans. Bal. in d.l. edictum. ff. de iudi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens illos de domo, non comprehendit bastardos.*

1 **Bastardus.** Statutum† ꝙ punit illos de domo, nō cōprehendit bastardos, ſm Bar. quia nō dr̄ proprie de domo, nec de casata, nisi aliud probetur de communi usu loquendi, uel esset aliqua alia cōiectura ex mente statuti.& ad hoc bñ facit cle. uni. de ba.& ita dicit, ꝙ fuit ꝙsultum in dño Lucio de petromella. nec continentur nepotes legitimi, ex bastardis nati. Bal. in l. fi. C. de leg.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quod beneficia vacātia per vxoratum, Archidiaconus conferat, sed vacantia per renuntiationem, episcopus conferat, si vxoratus renuntiat, ad quem pertineat illa collatio.*

2 *Causa mediata & proxima posita, ponitur effectus.*

3 *Statuti beneficio iurari non potest, nec debet, qui facit contra statutum. Et idem iudicium de pacto.*

4 *Statutum si det beneficium confessis de maleficijs, si quis maleficium primo neget, post inde confiteatur, an gaudebit illo confessionis beneficio.*

1 **Beneficium.** Statutū, ꝙ bñficia uacantia per uxorationē, cōferat Arch. sed uacātia p renunciationē ꝙferat epſ, mō uxorādus renūtiat, q̄rit ad quē ptinet collatio, dic ꝙ si renūtiat in fraudē, ptinet ad Archi. ar. ff. so. ma. l. filię meę. si aūt bona fide, tūc qa īmediata cā uacationis est ipsa renūtiatio tituli. Itē spēs uacationis, hoc est, ipsa renūtiatio ptinet ad epum, nō. n. dēmus attēdere cām re-
2 motā, s. mr̄imoniū, sed cām† īmediatā & proximā, qua posita ponit effectus,& ea remota remouet effectus.& ad hoc facit ꝙ no. ff. rerū amo. l. si mulier. Bal. ī l. si cū dotē. in fi. prin. ff. so.
3 ma. t Statutū bñficiū qs allegare nō pōt, nec pōt se ex eo iuuare, q ꝯ statutū facit, sicut q facit ꝯ pactū, nō pōt niti ex pacto, ut no. in l. auxilium. in §. in delictis. in 4. no. de mino. per Bal. Statutū dat bñficium cōfessis de malcficijs. modo quidā ne-
4 gauit† a principio. deinde ꝙfitet. an habebit bñficium ꝙfessionis, certe nō, arg. l. si unus ex sociis. §. nō alias. ff. p so. ubi no. ꝙ ratione mendacij perdit commune beneficium & beneficiū confessionis non datur ei, qui negauit a principio. quod tene menti. Bald. in d. §. non alias.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quod bona homicide applicentur filijs interfecti, si illi ipsi moriuntur, transeunt illa ad hęredem.*

2 *Factum quoties est damnatum & pœnale, non potest renunciari legi punienti & prohibenti.*

Source : BIU Cujas

3 *Ius dominij quæsitum legitime, non potest auferri postea per statutum vel re formationem communis.*
4 *Statutum intelligendum, absque præiudicio tertij.*
5 *Statutum si transferat ius in fiscum, potest fisco solui.*
6 *Pæna quando fisco applicatur, ibi iudicium est criminale.*
7 *Bona intelliguntur, deducto ære alieno.*
8 *Statuto stante, quòd patre damnato, certa pars bonorum sit filiorum pater fuit damnatus, cuius bona ex forma statuti fuerunt filijs applicata pro patre, an pater reuersus recuperet illa bona filijs applicata.*
9 *Rescissio consequentis, sequitur rescissionem antecedentis.*
10 *Statuto stante, quod occisores banniantur, & pars bonorum detur hæredibus occisi, alia pars applicetur cameræ communis, occisores per principem restituti, an recuperabunt bona ab hæredibus occisi.*
11 *Restitutio principalis, non est trahenda ad præiudium tertij.*
12 *Pro bannitis consilium, ne eorum bona fisco cedant.*
13 *Alienatio non impedit venditionem fisci.*
14 *Ali quis non debet ex his bonis, quæ sibi auferuntur ob delictum.*
15 *Patrisfamilias destinatio, non est perinde ac si factum esset.*
16 *Praxis ad reuocanda bona obligata pro maleficijs, quæ alidqui fisco cederent.*

1 **Bona.** Statutum, qđ bona homicide, ꝑ parte vult applicari filijs interfecti, certe si illi moriuntur, transeunt ad hr̃dem. qđ no. & dicit Bal. vide auth. imo. C. de ac. & obl. Et qd si statutū dicit, ꝙ pars bonorū homicide dēatur filijs interfecti, an parentibus dēatur, & vr̃ quod sic. Bal. dicit, vel dic ꝯ, qa de filio nō de patre lex loquitur. ff. sol. ma. l. si uero. §. de viro. nō ob. d. auth. qa ibi imperator. vltra dicit, faciē do mētionē de parētib. ꝙ etiam valet ad statutū cōcordiarū.
2 Itē † quærit Bal. an tenet pactū, ꝙ possit qs capi & teneri, & dicit. ꝙ glo. rn̄det, ꝙ no, qa quotiēs factū est dānatū & pœnale, nō pōt renūtiari legi ꝓhibēti & puniēti. qđ est notabile, & te
3 neas mēti fm Bal. in d. auth. imo. C. de act. & obl. Statutū † dictās, ꝙ occisores banniantur, & pars bonorum, detur hr̃dib. occisi. alia pars applicetur cameræ cōis, vtrum possit tolli ꝑ ciuitatem, hoc est nunqd ciuitas, q̄ restituit bānitū, possit expresse restituere, q̄tū ad hęc bona applicata hr̃dib. interfecti. ar. ꝙ sic, extra de iu. om. iu. in c. i nr̃a. Cōtrariū vr̃ verū, qa ius dn̄ij q̄sitū ltīme, nō pōt auferri postea ꝑ statutū vel reformationē cōis. & dicit Cy. ꝙ hæc qō fuit ī simili de fcō, & ꝙ fuit ita terminatū ꝑ legatū existētē. Bon. ad hoc. ff. de exce. doli. l. 1. in fi. & de poll. i. l. totiēs. & qđ no. in l. fi. C. si ꝯ ius vel vti. pu. Bal. ī l. Gali⁹. §. & qd si tm̄. & ibi succesſiue ponit, an spuri⁹ legitimatus auferat bona agnatis, & tenēt. Bart. & Bald ꝙ non
4 Statutum † dictat, ꝙ bona homicide dēant deuastari. mō homicida hēt partem inferiorem in turri, cuius bona ex forma dicti statuti dēnt deuastari. mō q̄rit̄ cū hoc casu nō possit destrui ps īferior, qn caderet superior, q̄ nō ꝑtinet ad homicidā an illa sit iusta cā ꝯmutādi ī aliā pœnā, & dixit. Pe. & Cy. ꝙ sic & pōt ēt illo casu iudex abstinere a diuisione, & esse ꝯtēt⁹ sola ꝯfiscatione, qa statutū dēt ītelligi absq; p̄iudicio tertii. ar. l. 2. §. merito. & §. si qs a principe. ne qd in lo. pu. & ff. de aqua plu. ar. l. in concedendo. & ff. de vul. subst. & l. ex facto. Nam si priuilegia recipiunt interpretationē actiuam, multo fortius odiosa statuta pœnalia, arg. ff. de li. & posth. l. cum quidam. & ff. cōi diui. l. si is, cū quo. & ff. de pericu. & commo. rei vē. l. lectos. Alij dn̄t ꝙ superior cogetur permutare cum inferiore, qđ falsum est. cū sit res cōis ꝑ diuiso. Si aūt essent res cōes ꝑ ī diuiso, bn̄ posset ꝯpelli ad diuisionē, & assignaret homicide vel fisco ꝑ eo, pars supior ad diruēdū. incupabili aūt assignaret pars inferior, q̄ non dirueretur. quod tene menti. de quo per Bal. in l. & si seuerior. C. de infa. in fi. Statuto cauet̄, ꝙ bo-
5 na † exititiorū dēnt ꝯfiscari, & ēt noīa debitorū. Accidit ꝙ debitor cuiusdam expulsi fuit coactus ꝑmittere cōi, & ad hoc fuit retentus in palatio & famæ affectus, per aliquos dies, ita ꝙ dixit se paratum soluere, & tandem relaxatus, eadē die uel sequenti soluit, demū reuersus, creditores petebant ab eo, q̄ se tuebat̄ per solutionē factam cōi per coactionē iudicis. mō q̄rebatur qd iuris, & vr̃ ꝙ nō esset tutus. ar. no. per Dy. in l. creditor. de sol. dicit Bal. ꝙ ꝯrium fuit determinatū. nā ex quo statutū trāstulit ius in fiscū, potuit fisco solui. vt l. Paulo Gallimacho. de le. 3. §. fi. Itē qa præsumitur per metū soluisse, qa nō erat remissa instantia iudicis, imo sp̄ imminet & sp̄ durabat ꝯiectura metus. Ad hoc. n. deputatus erat iudex, & poterat facere, & iuste sp̄ timuit, iā expertus, & sic ex p̄rerito ī pn̄ti ꝯiectura p̄sūptio erat Par, vr̃ casus ī l. nouissime. ff. qđ fals. tu. auth fm. Cy. q̄ uerba no. & fuit ista qō p̄die ī ciui. Tuderti. fm Bal. de quo ꝑ eū in l. 2. C. qđ me. cau. Statuto cauetur, ꝙ si qs bona sua nō ponit in ęstimo, ꝙ bona veniāt ꝯfiscāda. mō
6 † qdā volebat corā ꝓcuratore cōis cām bonorū Titii tractare, dicēs ꝙ bona nō posuerat in ęstimo. Ia. dicit, ꝙ prius dēt accusari Titi⁹ corā iudice maleficiorū de crīe, vt sic ꝓnūtiet̄ sup̄ delicto, & bona ꝯfiscāda ex hoc crīe, qa nō posuit ī ęstimo. nā statutū nō dicit, cōfiscatū sit. & sic ipso iure, fm Ia. Bu. iste tenet, ꝙ ꝓcessus istius ꝯfiscationis, sit ꝓcessus crīnalis. titulus aūt crīs, ex quo oriī, est nō assignasse in ęstimo, vt statu tū mādat. Ad hoc facit qđ no. ī l. agraria. de termino mo. ubi dr̃, ꝙ qñ pœna applicat̄ fisco, ibi est iudiciū crīale. Posset dici, dicit Bal. ꝙ non est crīalis, sed est quædam actio popularis. vt no. ff. de popu. actio. in rub. sic. C. de delat. l. ex varia. li. 10. & ff. ad Sil. l. Caius. de quo per Bal. in l. 1. C. vbi cau. fis. &c. Statu
7 tum publicat bona delinquentis ex delicto, an actiones dent̄ in fiscum, vr̃ ꝙ nō, qa † bona intelligunt̄, ære alieno deducto: vt l. mulier. ff. de iure do. & l. subsignatū. §. bona. ff. de ver. sig. Alii ꝯ, quia tale statutum succedit in locū legis ex qua olim publicabatur hr̃ditas. ergo & hoc casu bonorū appellatio cō prehendit hr̃ditatem. ff. ad Tre. l. cogi. Ia. Bu. dicit de hoc ad
8 l. Iul. de vi. l. si tutoris. Bal. in l. tutor. C. de sen. pas. Statutū † dicit, ꝙ pr̃e damnato, certa pars bonorum sit filiorum. modo pater fuit condemnatus, cuius bona ex forma statuti fuerūt filijs applicata, ꝑ parte, an pr̃ reuersus recuperet illa bona filio applicata, certe vr̃ casus expressus in l. fi. C. de sent. pas. qa sicut recuperat existētiam sui iuris, filiis applicatā, ita recuperat bona & qa quicquid abstulit damnatio, restituit restitutio, vt d. l. fi. Quidam dicūt, qđ aut ista applicatio fit filiis per eādem sn̄iam, i. per sn̄iam condēnationis paternæ, & tūc pater recuperat. Aut nō sit per eandē sn̄iam, sed per nouā sentētiā ex forma statuti sic ordinātis istos casus, & tunc pr̃ non
9 recuperat bona. Ista est truffa, qa cū illa † sn̄ia sit executio primę, ad rescissionē pr̃ię sequit̄ rescissio istius scđæ, vt no. in l. si cū exceptione. §. hęc aūt actio. ff. qđ me cau. Nō ob. qđ iste sit actus nouus, qa nō est actus stans ꝑ se, sed depēdēs a priori. & iō ad rescissionē añtis, sequit̄ rescissio ꝙñtis, & pro hoc facit. l. nō est nouū. ff. de cōdi. & de. & de inof. test. l. q repudiantis. §. vlt Ecce conclusio. Aut isti actus causant̄ ex vna radice, & tunc ex vnica restitutione tolluntur ambo, vt C. de nup. l. si liberā. Aut isti actus nō eodē iure causant̄, sed diuerso, & tūc non est inferendū de vno actu ad alium, arg. ff. de bo. poss. l. si cui patrono. in rone literæ, facit de tute. & rati. dis. l. 1. §. in tu tela. & qđ no. C. de do. inter vi. & vx. l. si maritus. & ita dixi in quadam qone quam iam disputauit Bal. in l. fi. C. de sen pas.
10 Statuto † cauetur, ꝙ occisores bāniantur, & pars bonorū det̄ hæredib. occisi, alia pars applicetur cameræ cōis. Pone, ꝙ occisores sunt restituti ꝑ principē, an recuperabūt bona ab hæredibus occisi, & gl. in §. & qd si tm̄ in l. Gallus. ff. de liber. & post. facit, ꝙ nō, sed q̄dā theorica, quā Bal. tradit in eodē. §. fa cit in ꝯriū, cū ipsa dānatio sit ꝓxima, & immediata cā ipsius applicationis bonorū. ar. de iure pat. l. siue patronorū restitu-
11 tio. ergo ur̃ porrigi ad oīa. Contrariū tenet, ꝙ nō porrigat̄, p̄sertim si erat facta realis executio & applicatio, quia † restitutio principis, non est trahenda in præiudicium tertii, nec præsumit̄ hoc esse de mente principis, ut. l 2. §. si quis a princi pe. ne quid in loco publi. & de auth. & usu pal. c. ex tuarū. &
12 hic sentit. Cy. Bal. in d. l. §. & quid si tm̄. Statutū. ꝙ bona † rebellium applicent̄ fisco. mō qdā hēbat filiū, q erat rebellis, & veniēs ad mortē noluit instituere filiū, q a si eū īstituisset, oīa bona esset applicata fisco. sed qd fecit? īstituit extraneū quē dā amicū suū. tm̄ fuit de voluntate sua, ꝙ filius haberet, & dixit in testō, nolo ꝙ aliquo mō bona deueniant ad filium, per l. quidam cum filium f. de hęre. insti. vr̃ ꝙ fiscus nil posit petere, sicut nec filius. fm Cy. & istud est multum notabile, qñ qs uult relinquere alicui bannito, ꝙ relinquat alicui, de quo bannitus confidat, nō tm̄ ponat in testō ꝙ relinquantur bannito. Idem est & si quis vellet relinquere spurio. tū dicit Bal. nō credo hoc uerū, qa tūc fieret infraudē. l. nō īfraudē hōis. uñ non pōt fieri. ut C. de nat. li. l. 1. & adde ꝙ no. ff. de testa. l. q testō. Item facit in ar. de eo, qui uult relinquere fratri minori, q non est capax, ut nō nominet in testō fratrem minorē, sed quendam eius amicū, nō tm̄ grauet eū tacite uel exp̄sse, qa ꝯfidit de eo. tm̄ ur̃ ꝯ. l. 1. C. de na. li. qa hoc fieret ī fraudē canonis. & ista l. quidā cū filiū. de hære. inst. ad istam materiam
13 multum est singularis. & valde notab. fm Bal. in d. l. Stat. † ꝙ bona malefactoris debeant deuastari. certe si uendat malefactor, nihilominus degastari debent. l. senatus. ff. ad Maced. ubi alienatio non impedit uenditionē fisci. & facit ff. de contrah. emp. l. rō. & de ædi. edi. l. cū aūt. §. excipit. Item est ar. illo casu, ꝙ uenditor teneatur emptori ad pretiū. & pro hoc, ff. loca. l. si fundus, quē. Item est arg. ꝙ si emptores restituant bona exititijs, eo quod fuerunt extitiorum, ꝙ uenditores teneātur emptori restituere pretiū. Bal. in d. l. senatus. ff. ad Sil.
14 Stat. † dicit, ꝙ bona oīa homicidarū debeant auferri sibi, & pro parte liberis reseruari. modo quæro, an liberi ex illa parte, quā hn̄t, teneantur alere patrem? bene expeditū est, ꝙ nō quia ex bonis, quę auferuntur alicui ob delictū, nō dēt ex eis ali, ut de pace tenenda. & de eius iura. c. 1. §. si qs hoīem. x. col
15 Bal. in auth. bona damnatorum. C. de bo. dam. Stat. † siue cōsuetudo est, ꝙ aliter diuidantur mobilia, & aliter immobilia inter uir. & uxo. Pone, ꝙ maritus deposuit pecuniam in emptionem prædiorum, nunquid per hanc destinationem habe-

Source : BIU Cujas

habebitur perinde, ac si essent p̃dia empta, & est ar. q̃ nō. l. cętera. §. si parauerit. de le. 2. vbi destinatio p̃fis familias nō est perinde, ac si factum est. Facit in ar. de iure do. l. cū in fundo. §. si fundus. ſm Ray. quia illa consuetudo est contra ius cōe, ideo non adaptatur ad fictionem. Bal. in d. §. si parauerit. Statu-
16 tū disponit † q̃ bona delinquentium sint obligata pro pœna, certe, tūc tacite erūt obligata, vt ff. de priui. credi. l. Antio chēsiū. q̃ verba sunt valde notāda p̃ reuocatione alienatorū p̃ delinquētes de quo plene in l. rescriptū ff. de pa. vbi ponit pulchrā theoricā, qñ fisc⁹ ī maleficiis hēat tacitā hypothecā.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stāte, q̃ præcursori præmium detur, si plures velocitate cursus sint pares, cui idipsum præmium debeatur, et an cursus sit reiterandus, si omnes eodem concurrerint. nu. 2.*
3 *Incertitudo uitiat.*

1 **Brauium.** †Statutum, q̃ brauiū detur primo p̃curso-ri, mō plures in cursus velocitate sunt pares, quæritur cui dēatur, & quod dēat diuidi brauiū inter eos est ar. l. ex duob. de vul. & pup. & dicit Bal. q̃ ista. q. examinat̃ plene per doc. in prima q̃stōne fforum. dicit qđ. d. l. ex duob. facit ad q̃suetudinē, qđ primogenitus succedat. qđ si gemini nati sunt, nec apparet qs prior, & posterior, qđ vterq; voceť, qa vterq; dr̃ prīogenit⁹. & de hoc notari q̃suesuit. ff. de sta. homi. l. Arethusa. Bal. in d. l. ex duob. Sed in d. q̃sti. 1. florū. dicit Bal. ī tex. ibi, qa præmium. iste text. inducit ad duas qōnes, q̃ sequunť. Vna est, dictat statutū, qđ qcūq; primo ītrauerit castrum, debellatum, dēat hr̃e centum. modo plures simul intrauerunt castrum, quæriť vtrum eis oīb. p̃mium dēat̃, & vr̃ qđ non, vt ff. de re. du. l. si fuerit. In q̃rium vť, qđ oīb. dēatur. l. qui filiab. de le. & hāc partē tenet Ia. de Are. & Cy. dñt tñ, qđ istud p̃miū nō dētur cuilibet insolidū, sed faciūt sibi ptes p̃ q̃ cursū. Si aūt esset tale p̃miū, qđ nō posset dari cōgrue plurib. vt qa rex pollicet̃ filiā suā in vxorē prīo occupāti castrū, tūc nemini dēretur, ar. est ad hoc ff. de duo. reis. l. si id quod ego. & de q̃di. inst. l. vterq; ex fratrib. & hoc, qñ pręmium opponiť actui nō reiterabili, sed qñ pręmium adjicit actui reiterabili
2 v. g. dicit statutum, q̃ qui primo cucurrerit ad brauium dēat ipsum lucrari, modo q̃riť si simul plures cucurrerūt, vtrum dēatur oīb. vel dēat cursus reiterari, vr̃ quod dēat reiterari. ut l. boues. §. hoc sermone. de uer. si. sed Ia. de Are. & Cy. dñt q̃rium, quia inutiliter factum, nō impedit vtiľr faciendum, de q̃di. & de l hęc q̃dō. Item quia dr̃ia est, vtrū verba proferanť ab hoīe uel a lege. si proferantur ab hoīe, intelliguntur de actu primo. si p̃ferant̃ a lege, intelligunť quocūq; actu, p̃ quē q̃summat̃ effect⁹. facit ad rē in p̃nti, auth. sed q̃uis. C. de rei vx. ac. Sed mō q̃riť, sit iterato curriť. vtrum dēant currere oēs, an vero illi tm̃, q̃ p̃uenerūt, dicit Ia. de Ar. q̃ ex quo nemo vicit, nemo vict⁹ dēt intelligi. vt ff. q̃ ex ca. ca. ma. l. nec vtile. & iō credit ipse, qđ cursus sit repetēdus, p̃ oēs, tñ cōsuetudo seruat q̃riū. qa alij vñr excluſi. nā p̃ueniētes vñr præoccupasse, sicut in re quę hr̃ p̃ de relicta. vt l. qđ seruus. de stip. seruo. Adde, qđ licet iterato currať, tñ equus nō est renouādus nec ēt persona, qa si adderet̃ vel mutaretur, iste non diceretur cursus iteratus sed cursus nouus semel factus, arg. ff. de iust. & iure l. ius ciuile. Vltimo circa materiam sic cōclude, qñq; est dubium de prioritate, tunc p̃ dubium probationis nemo pōt agere, quia nemo probat se prius occupasse, vt l. si fuerit de reb. du. Qñq; est certum de prioritate, & tunc refert. aut præmiū propositū, admittit partes p̃ concursum, aut non. primo casu considerari dēnt uerba, utrum cōcernunt unum tantum, an uero sint apta simul ad plus. Si concernunt unum tm̃, nemini dētur præmium, ut d. l. si fuerit. sed hoc uerū in actu nō reiterabili, sed si actus esset reiterabilis, tunc debent reiterari ſm Ia. de Are. Si autē uerba sunt ad plures, & possunt facere partes per concursum, tunc omnibus debetur pro uirili portione, nisi essent uerba distributiua apposita, quia tunc debe retur cuilibet insolidum, ut ff. de le. 1. l. qui filiabus. ſm Iaco. de Are. & Cy. ista sunt quotidiana. & ideo no. bene. est. & ultimus casus, qñ certū est de ordine, quia ordo dirimit causam, quæ pendet ex ordine. ut ff. de sta. ho. l. arethusa. Bald. in proe
3 mio. ff. Statutum, quod † primus equus ueniens ad brauiū, habeat ipsum brauium. modo duo equi ueniunt simul, ideo nō apparet de ordine præuentionis. certe uť q̃ nullus dēat hr̃e, ar. l. cum duo. ff. de in diem adic. ubi rōne incertitudinis nil ualet, quod agitur. facit. ff. de sta. ho. l. Arethusa. & hoc qñ est dubium, in facto. Qñ autē est dubium in iure, & dic ut. ff. de legi. l. in ambigua. & adde quod no. ff. de pę. l. si pręses. & faciūt ad qōnem prædictam, si bannitur clusium per se, & bānitur quidam alius reditus per se, & ego promisi in clusio. 10. & in alio reditu promisi. 10. & postea comparet alius ad bannimē ta, & in utroq; simul promittit 20. quod ille nō dicatur me su preasse, quia non apparet in quo, utrum inclusio uel in alio reditu. unde oportet quod promittat distīcte, & clare in quo libet per se. Casus est notab. dicit Bald. in l. cum duo. ff. de in diem adi. Bald. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto, stante, quod capiens ex bannitum lucretur centum, an quilibet ad hoc lucrum sit habilis.*
2 *Statutum dictans, quod quilibet possit capere exbannitum, & eum offendere, quomodo sit accipiendum.*
3 *Statutum dictans, quod quis capiatur ad petitionem creditoris, an locum vendicet sibi in cessionario.*
4 *Cessionarius non dicitur proprie creditor. & nu. 10.*
5 *Statutum an ualeat, quod creditor capere possit debitorem sibi non soluentem.*
6 *Statuto dictante, quod qui cunq; non ceperit malefactorem. puniatur in centum, plures eum non ceperunt, an vnius solutio alios liberet.*
7 *Statuto dictante, quod capiens lupum habeat centum, an capiens lupam p̃gnantem debeat præmium adsequi pro lupacinis. & nu. 21.*
8 *Agentis persona, non variat priuilegium conuenti.*
9 *Rumor suspicionem inducit.*
11 *Statutum præmians capientes bannitos, non comprehendit officialem, neque alium, qui ex necessitate facit.*
12 *Cedens non plus iuris habet, quam cessionarius.*
13 *Circa actionem mandanti, non pendent actiones.*
14 *Statuto stante, quod homines villæ homicidas capere teneantur, & quidam occidit bannitum licite, iste non debet nec potest capi per hoīes villæ.*
15 *Ad impossibile nemo obligatur.*
16 *Statuto stante, quod capiens bannitum, habeat decem, capiens plures, pro quolibet dedem habebit.*
17 *Conditio potestatiua, potest quandocumque impleri, etiam facto.*
18 *Statuto stante, quod capiens bannitum, habeat certam pecuniæ quantitatem, & quod possit impune offendi, bannito capto, ipsa respub. videtur occupasse.*
19 *Via facti, quæ dicatur.*
20 *Banna irrogata nascituris an sint rationabilia.*

1 **Capere.** †Statutum dictat, quod capiens ex bannitū, lucretur centum. certe quilibet ad lucrū est habilis, etiam si ipse capiens exbannitum esset exbannitus. qa tale statutum non recipit restrictionem de habilitate. facit. ff. ad sil. l. 2. §. is quoq;. & ita no. Guil. in l. 1. ff. de iuſ. & iure de quo per Bal. in l. 1. C. de preci. impera. offe. in fi. Statutum
2 dicit quod † quis possit capere exbānitum & eum offendere. certe nō licet cape exbānitū ī territorio alieno, ēt si fugat⁹ ab ītra territoriū p̃uenit ad eх territoriū. & est rō, qa eх territoriū illi capiētes sūt priuati. Itē qa ñ licet mittere sē pedē ī territoriū alienū. ut l. sicut aūt. §. Ari. ff. si seru. uē. ubi nō licet ī alienū īmittere, & p̃ īcorporalib. sūt p̃dita ēt iudicia possessoria. & addit Bal. q̃ iste captus esset añ oīa relaxādus, qa nō tenuit captura. Itē tenet̃ capiēs iniuriarū, ut eх de uer. si. c. ex pte in Cr̃o. Sed facit ī q̃riū, qa īspiciť prīcipiū loci ut. ff. de adul l. capite quīto. dicit Bal. Primū est uerius, qa mutato territorio, est mutata ptās, ar. ff. de fur. l. si dñium. & facit. ff. de ędi. edi. l.
3 quid sit fugitiuus. §. ide Celsus. Bal. d. §. Aristo. Statutū † dicit, qđ si qs capiat̃ ad petitionē creditoris. certe non uť uēdicare sibi locū in cessionario, nisi agat ex mādato, nō excessione. & hęc q̃ō ſm Bal. fuit disputata a Iac. bu. hoc dixit Bal. ar. l.
4 plane. ff. fami. er. ubi no. q̃ † cessionarius non dr̃ proprie cre-
a ditor[a] qa nec aduersarius p̃prie debitor. Bal. in d. l. plane. Sta-
5 tutū, q̃ creditor possit capę debitorē sibi nō soluētē nō † ualet. ut no. C. de cessi. bo. l. 1. sed bñ ualet statutū, q̃ bānitus p̃ graui crīe, possit capi. ut. C. de epi. & cle. l. raptores. cū si. capę eм bānitū, unicuiq; p̃mittiť, ut. l. fi. C. de malc. & mathe. ad qđ facit qđ dicit Bal. ī l. cūctos populos. de sum. tri. Statutum
6 † dicit, q̃ qcūq; nō ceperit malefactorē. puniat̃ in centū mō plures fuerūt, q̃ nō ceperūt malefactorē. q̃ro nūqd unius solutio, liberet alios, q̃ cū teneatur ex facto alieno i. q̃ sumpsit originē ī persona alterius. mitius agiť cū eis. uñ nō dñt p̃prie ex maleficio teneri, sed ex quasi maleficio. uñ unus soluēdo liberat aliū ī mera pęna, ut. ff. de his q̃ deie. l. pceptione. & ff. de iu. om. iud. l. ad eo. hoc tenet. Cy. & post Dy. Bal. ī l. ex maleficiis. §. is quoq;. de act. & obl. Quapp̃ q̃cludo, q̃ si duo collegę syndici ī ciderūt siť ī pęnā, qa nō denūtiauerūt maleficiū, s. q̃ solutio unius, liberat aliū, qđ tene mēti. de quo per Bal. ī
7 l. 1. de q̃d. fur. † Statutū p̃miās, eū, q̃ capit lupū, ī cētū. mō quidā cępit lupam prægnatē, quęritur an debeat hr̃e p̃mium p̃ lupacinis? facit in arg. q̃ nō. l. placuit. de libe. cau. quia sunt unū & idē corpus. Si aūt caperet lupā, q̃ hr̃et lupacinos pēdētes ad ubera, adhuc uideret̃ idem, ut ff. locati. l. sed addes. §. si qs mulierē, qa sunt quodāmodo pars uiscerū mr̃is. Non ob. d. l. placuit. qa non est casus siť is. Bal. in d. l. pla cuit. q̃ est. l. fin.
8 Stat. q̃ † frater non possit facere capi fratrem pro debito, an si iste

ADDITIO.

a ¶ Creditor. No. hic q̃ cessionarius non dicitur creditor. l. creditores. & l. seq. & ibi Bar. Cep. de ver. sig. in 4. q. & no. in l. debitor. & in l. creditor. e. o. t. & in l. per diuersas. & ibi Bar. 10. q. & in l. ab Anastasio. & ibi Bal. in uer. 3 no & ibi Sal C. manda. & in l. 2. C. de don. & Sal. in l. si creditore. de act. & oblig.

Source : BIU Cujas

ꝙ iſte ff̄ cedit iura ſua alteri, iſte ceſsionarius poſsit facere capi debitorē? tenet ꝙ non, ſed ſi ſtatutū diceret, ꝙ ff̄ ꝯ fratrē poſsit petere cōpromiſſum, & frater cederet iura alteri. iſte ceſsionarius. nō poſsit petere cōpromiſſum, qa mutata ꝑſona actoris mutat priuilegiū, qđ cōcernit perſonā actoris. nā ex perſona agētis non variatur priuilegiū cōuenti. de quo ꝑ
9 tex. & gl. in l. ſi poſt. ff. ſol. mat. & ēt ibi per Bal. Stat. † dicit, ꝙ quilibet teneat capere bānitū & malefactorem. iſtud ſtat. ar ctat demū eū, q hēt plenā ſcientiā de bāno uel maleficio, ar. l. eos, q. de his, q lat. oc. C. ad quod facit. ff. de pę. l. Methrodorum. & l. quicunq;. de ſer. fug. De hoc in d. l. eos. per Cy. dicit Bal. ego credo ꝙ q̄tum ad imponendā pęnā corporalem, ſit uerum, ꝙ req̄ratur certa ſcīa. ff. de ſicca. l. in lege. ſed q̄tū ad imponendā minorē pęnā, q̄ ex culpa imponi conſueuit, ſufficit ſcīa per famā, vel aliam præſumptionē, puta, qa malefactor fugiebat, & rumor erat poſt eū. inducit. n. rumor ſuſpicionē. ff. de adul. l. capite quinto. & facit quod no. C. de ſicc. l. ſicut allegas Bal. in d. l. eos. C. de his, qui lat. occul. Stat. cauetur, ꝙ debitor dēt capi ad petitionē creditoris, nunqd capiet
10 ad petitionē ceſsionarij? & qō ſtat † an hūs ius ceſſum, dicat creditor? & Ia. Bu. diſputando determinat ꝙ ſic, qa ſiue proprie dicatur creditor, ſiue non, tñ hēt ius creditoris, & in ius eius ſuccedit, ar. ff. de uſuca. l. id tp̄s. & ꝑ hoc ſoluit alia qō, ſi ſtatutū dicit, ꝙ p̄ſcribat creditori qnquēnio, idē in ceſsionario. & fuit qō diſputata p. d. Th. de formaginis. & p Rich. malū. & ꝙ hoc facit. l. ꝑ diuerſas. in fi. C. mā. bi, dū dicit, ſm actionū q̄cūq; ceſſę ſunt, tenorē. & ibi dū dicit, munimine ac tuitione, qđ eſt verbū notabile. Aduertēdū, qa ſi ſtatutū diceret ꝙ caperet ſine citatione. nō puto, ꝙ ad ceſsionarii petitionē caperet, ſine citatione. nā ſuper hoc dēt debitor citari, vt diſcutiatur, an ſit ius ceſſum, an ne. ar. no. per Inn. in c. qa. V. eꝫ de iud. & ff. de poſi. l. ſi qs inficiatus, de hoc. n. nō pōt eſſe debitor certus, ſed de ſuo facto ſic, vt extra de reſc. c. ab excōicato. Idē dico in hērede debitoris, qđ dēt citari, vt diſcutiatur an ſit hæres, & aliter nō pōt capi, qa ſi aſr non pōt capi res, ergo nec perſona, cū captura perſonę hēat ī ſe iniuriā, & ſit maior q̄ captura rerū. & hoc eſt multum notabile dictum Inn.
11 de quo per Bal. in d. l. per diuerſas. C. mand. Statutum † præmians capientes bannitos, non comprehendit officialem, neq; aliū, q ex neceſsitate facit, niſi noīatim ſtatuta loquant de officiali capiente. ar. ff. ad Sil. l. 3. §. vtrum. Bald. in l. amiſ-
12 ſione. C. de ope. li. Statutū † dictat ꝙ contra inſtr̄m. non p̄nt opponi, niſi certę exceptiones. mō pone ꝙ duo erant correi dēndi inſolidum, ago ꝯ vnū, q exceptionem oppoſuit, ego hoc vidēs interpellaui aliū q bonā fidē agnoſcens, mihi ſoluit. & ego. ceſſi ſibi iura ꝯ correū, q īmediate ex iure ceſſo, facit capi correū ex forma ſtatuti, ille opponit de litis pēdētia, & petit ſe relaxari. q̄rit qđ iuris, dicit Bal. ꝙ illa qō fuit ꝑ abbatē diſputata, quā refert Io. And. in ti. de ceſſio. actio. ad fin. & dicit, ꝙ diſputās determinauit hoc mō, qđ aut exceptiones ſunt patēter fruſtratoriæ, & tenet captura aut ſunt iuſtæ & veræ & nō tenet captura. aut eſt dubiū, & tūc dēt interim capt⁹ dimitti dato fideiuſſore de ſe reponēdo in ſtatū, in quo erat & ī carceres, ſi exceptiones re ꝑbari ꝓtīgat, ar. ff. de pe. hę. l. diuus. & ff. de of. prę. l. ſenat⁹ & ff. de iu. l. ī oīb. & īhoc reſidet Io. an. Tu. dic, ꝙ iſte virtute ceſſionis nō potuit interī capi. nā nō hēt pl⁹ iuris ipſe cedēs, q̄ ceſſionarius, vt ff. de reg. iur. l. in his. §. nō debeo. Itē nec dēt dare fideiuſſorē de reponendo in carcerē, qa cū ſit inordinate captus dēt libere relaxari, & aduerſarius ei ī ſū ptib. ꝓdēnari. Et ꝙ ſit ꝯ ordinē iudiciorū, apparet, qa facta eſt executio pēdētib. exceptionib. & ſic p̄poſterc, vt l. 1. C. de excep. rei iudi. poſt q̄ aūt erit ꝑnuntiatū ſuper exceptionib. bñ poterit vti iure ceſſo. nec dr̄ res litigioſa, qa ceſſio eſt facta ex neceſsitate iuris, vt ff. de ſolut. l. Stichus. §. ſi mādato. Si aūt captura illa eſſet fcā nō uirtute ceſſionis ſed virtute mutuę fideiuſſionis, qa duorei vñr īuicē fideiubere & ꝑ hoc orīt inter eos q̄dā tacita actio mādati, tūc capturavale
13 ret, qa † ꝯ actionē mādati nō pendēt exceptiones. Ad hoc facit, qđ no. ff. mād. l. creditor. in prin. ſꝑ tñ eſt p̄ſupponendum ſtatutū alias ꝑmiſſiuū iſtarū capturarū. nō. n. ſunt ſine graua mine, & opprobrio. & ideo de iure cōi nō ſunt permiſſæ per modū executionis, niſi ꝯ cōdemnatos contumaces, vt ff. de ſuſpe. tut. l. 3. §. in eū l. 1. q bo. ce. po. de quo per Bal. in l. per di
14 uerſas. C. mand. ad fin. Statutum, ꝙ † hoīes villæ teneantur capere oēs homicidas qui dā occidit bānitum, licite, certe iſte nō dēt nec pōt capi ꝑ hoīes villę. ſecus ſi ſtatutū dicit ꝙ ſyndicus tenet denūtiare oīa maleficia. nā hoc dēt denūtiari. nā nō pertinet ad ſyndicū cognoſcere de īpunitate facti, ſed ad iudicē, ſm Bar. & Bal. ꝙ in denūciatione eſt verū, ſi ſtatutū loquit per nomē ſimplicis facti. Secus, ſi loquat ꝑ nomē maleficij, qa ex quo non eſt maleficiū, ceſſat ſtatutū, ad qđ no. C. de infa. l. decuriones. per Ia. Bu. Bal. in d. §. ſi tñ C. ad Sill. Statu
15 tū † quod hoīes caſtri vel villæ teneantur capere malefactorē, certe nō puniuntur, ſi de nocte non exiuerunt ad capiendū malefactorem extra, cū caſtrum clauſum eſſet, & claues non tenebātur per eos, ar. l. ſi quis in graui. §. ſubuenitur, uer.
16 clauſos. ff. ad Sil. ſm Bar. Bal. ibi. Statutū † quod q̄cunq; cęperit bānitū, hēat. 10. certe ſi qs capit plures bānitos, dēt hr̄e pro quolibet. 10. hoc tenet Bal. ar. l. lex Cor. in ver. ibi. in ſingulos
17 ad Sil. Stat. ꝙ † q̄cūq; cęperit ex bānitū, hēat centum, quidā iam ceperat eū, certe ſi repreſētat in cōi, eſt ar. l. ſi ita ſcriptū. in §. ſi pr̄ filio. de leg. 2. vbi fururum reſoluit in p̄teritum, ꝙ dēat hr̄e centum. nam illa ꝓdō, nō eſt ꝓdō ptātiua, iō pōt q̄ñ q; impleri, ēt facto, vt de inſt. & ſubſti. l. ſi qs hr̄dē. Niſi dicas quod in ſtatutis, q̄ nō recipiūt interpretationē, eſt aliud, q̄ in
18 teſtīs. Bal. in d. l. ſi ita ſcriptū. §. ſi pr̄. Stat. † ꝙ capiēs exbānitū, hēat certā pecunię quātitatē, & ꝙ poſſit īpune offendi. certe poſt q̄ bānitus eſt capt⁹, ipſa reſpublica vr̄ occupaſſe, & iō ēt ſi ptās capiens occiderit eū, nō per viā iuris, ſed per viā facti, vr̄ qđ dēret puniri, ſm Ia. de Are. Dyn. tenuit ꝯriū. in l. in laqueū. de ac. re. do. opi. Ia. placet. ī l. ſerui. ff. de ſta. ho. d. Cy. & ita cōiter tenet. facit. l. vl. de male. & mathe. ſm quoſdā, tñ dicit Bal. qđ ſibi vr̄, ꝙ d. l. vlt. non faciat aliqd. quia ibi nunquā licuerat ab initio occidere in d. l. ſer. Sic etiam dicit Bal. ego
19 † appello viā facti, in qua nō exercet ordo iuris, ſiue iudiciorū, ſed mod⁹ liberi arbitrij. Bal. ī d. l. ſeruus. ff. de ſta. ho. Statutū. aliud eſt, ſi ſtatutum dicit, ſi qs cæperit, aliud eſt, ſi dicit, ſi qs fuerit ad capiendum. puta in eccliam, puniatur in centu,
20 qa nō req̄rit ꝙ ſit cōſummatus actus capturę. ſed actus eūdi ſiue itionis, hoc dixit Bal. ī l. & ſeruorum. de ſta. ho. ꝙ bāna q̄ dant naſcituris, nō procedunt ſm rōnem, quia nō ſunt in rerum natura, nec eſſe poſſunt ingrati. vt C. de inof. te. l. quis in ſuo. §. legis autem. Bal. in d. l. & ſeruorum de ſta. homi. Statu-
21 tum † ꝙ ſi quis cęperit lupam, vel lupum, dēt hr̄e. 10. modo q̄ dam accipit lupā p̄gnantē, vtrum dēat hr̄e premiū ꝑ lupacinis, dñt doc. quod nō qa nō cēſent ꝑ ſe, & ꝑ hoc facit notabiliter. ff. loca. l. ſed addes. §. ſi quis mulierē. vbi dr̄ ꝙ vr̄ inſeparabilis a matre. Bal. in l. qui in vtero. ff. de ſta. ho. arg. d. l. Statu
22 tum † premians capientē bānitū, vr̄ p̄miare ignoranter capiētē, qa non eſt ꝓdō ptātiua, nec facilis, ſed difficilis, & iō nō requiritur animi propoſitum, ſed operis effectus. Bar. cōſuluit
a ꝯrium, † quia nemo meretur ignorans. per l. 2. de condi. & de
23 mon. ꝙ Bal. verū credit. in l. ſi quis hæredē, de inſti. & ſubſt.

ADDITIO.

a ¶Ignorans. Vide hic & no. ꝙ ignorans non meretur. Item adde, ꝙ nō dicit̄ peccare. l. 2. C. ne ſanc. Bapt. reit. ſnno. in c. nouit. de ſen. excomm. l. generali. C. de decur. li 10 l. quicunque de ſer. fugit. & ibi Bar. in l. fi.

SUMMARIUM.

1 *Statutum priuilegians calciolarios, extenditur ad ciabactarios.*

1 **Calciolarius.** †Statutū priuilegians calcionarios, extenditur ad ciabactarios, qa ſunt miniſtri dictorum calciolariorum, ſm quod no. do. Bal. in 1. conſtitutione. ff. vete. ſuper l. ibi miniſter.

SUMMARIUM.

1 *Conſuetudo vel ſtatutum contra bonos mores, non valet.*

1 **Calumniator.** †Statutum vel conſuetudo quę diceret, quod calumniator non puniretur, non valeret, quia eſſet contra bonos mores, & contra ius diuinum, & hoc dicit Bal. ſine aliqua allegatione. in l. qui crimen. C. qui accu. non poſ.

SUMMARIUM.

1 *Conditionis impletio, debet præcedere purificationes diſpoſitionis.*

1 **Canonicus.** †Statutum ſiue cōſuetudo eſt Gennæ in maiori eccl̄ia, quod canonicus de nouo receptus, ſoluat. 20. libras ꝑ vno ꝯiuio oīb. canonicis faciēdo. mō q̄rit. vtrū canonicus, q hēt ſoluere iſtas 20. libras poſſit detrahere ſua partē, & determinata fuit hæc qō, qđ ſic ꝑ l. q hæredi. §. Plautius de ꝓd. & de. vbi iuſſus dare hęredibus cā implēdę ꝓdōnis pręlegati, ſe inter cohr̄des ꝓnumerat. Sed ſi cā implēdę ꝓdōnis inſtitutionis, ſe nō cōnumerat, ſed inſolidū hr̄edib. præſtat. ſi tꝑ quo ꝓdōnē implet non eſt hr̄s. ſꝑ enim impletio ꝓcōnis hēt præcedere purificationes diſpoſitionis, hoc dicit tex. cum gl. in d. §. Plautius. & ad hoc facit. ff. de ſta. ho. l. Aretuſa. Sed ꝯ predicta facit. l. ſi tibi mandauero, §. ſi tibi cētū. ff. mā. Sed rñdeo. qđ iſtud eſt ꝑꝑ verbū cōe, ſub quo ꝑpria ꝑſona poſſit ꝓtineri, ſm Pet. & hæc ſoln. eſt in ar. qđ ſi prior p̄dicatorū ſit factus executor, qđ ipſe diſtribuēdo bona fr̄atrib. p̄dicatorib. puta ꝑ quolibet fratre 20. ſol. ꝙ etiā ſua perſona includatur rōne noīs collectiui, & ſic ꝑ quandā conſequentiam diſtribuit ſibijpſi. Bal. in d. §. Plautius.

SUMMARIUM.

1 *Statutum puniens fugientes e carcere, an comprehēdat latitantē vt fugiat*
2 *Mulier fugiens e carcere cauſa vitandi, adulterij, an excuſetur.*
3 *Delictum non dicitur, quod concedit publica conſuetudo.*
4 *Carceratus vnius creditoris cura & proſecutione, an cæterorum creditorum nomine detinendus.*
5 *Inualidum non poteſt extendi ad validum.*
6 *Statutum an poſſit inducere quem detineri perpetuo carcere.*

Carce-

Source : BIU Cujas

7 *Carceris perpetui pœna, & damnationis in metallum, æquiparantur.*
8 *Fecisse dicitur, qui est paratus.*

Carcer, carceratus. Statutum punit fugiētes de carcere certe† vr̃ fugisse ille, qui latitat vt fugiat. Sed ɔ̃rium dico, dicit Bal. quia nō dr̃ fuga simpl̃r, sed de certo loco fcã loquit̃ statutum, de quo per ipsum l. 1. de ædil. acti. ubi dicit, quod di. in eo. l. faciūt ad qōnem de deprehenso in itinere cum reb. ꝓhibitis, extra districtū portari, vt ĩspiciat̃ ꝓpositū delinquēdi, cū facti initio, nō vitij cōsummatio, de quo dic, vt l. cū ꝓponas. de nau. fę. & addit Bal. pone qđ duo sunt carceres. s. masculorū & fęminarū sub vna custodia, & clausura, mō mulier fugit de carcere mulierū, & iuit ad carcerē virorū, an dicet̃ exiuisse de carcere, rn̄deo sic, qa distinctæ habitationes ꝑ domos, licet sub vna clausura cōionem hn̄tes, inducunt diuersitatem domorum. Secus, si essent disiunctæ per cellas & cameras. in l. qd sit fugitiuus. §. apud Celsum. de cus. reo. Quid† aūt, si mulier fugit de carcere causa euitandæ libidinis, rn̄deo ꝙ excusatur vt d. l. quid sit fugitiuus. §. Cassius. vers. idemq; & §. seq. ff. quod me cau. l. isti quidem. in fi. Quid aūt si custos carceris dimittit eam exire, causa explendi voti ad aliquā ecclīam, rn̄deo nō dr̃ fugisse, qa reuertēdi propositū semper habuit. tn̄ hoc non dēt facere custos carceris, qa eius officiū est tenere inclusos, nisi hoc faciat ex ɔsuetudine publica† qa nō est delictū vel delicti qualitas, quam publica ɔsuetudo permittit, vt eo. l. §. labeonem. de quo per Bal. in l. 1. de ędil. actio. Stat. ꝙ ꝓ debito qs carceret̃. mō vnus creditor fecit carcerari† debitorem, nunqd intelligatur carceratus ad petionē aliorū creditorū, paria credita hn̄tiū, ita ꝙ nō possit de carcere relaxari, nisi oīb. soluat, & si qdē carcerat⁹ latitat ɔ̃ carcerātes tm̄, nō est dubiū, ꝙ alijs nō ꝓdest. Si aūt latitat aduersus oēs, tūc pōt dubitari, tn̄ credit aliis nō ꝓdesse. qa ista carceratio est fcā ɔ̃ ius cōe, & qa iste cas⁹ est a statuto omissus, ergo ꝓ omisso dēt hr̃i, ut l. ob ęs. C. de p̄d. mīo. & l. si vero. §. đ viro so. ma. Quid ergo faciēt alii creditores. Tenet ꝙ petāt eū carcerari. .i. ĩ carcerē detineri, qđ tn̄ die feriata nō p̄t facer̃, qa n̄ est apt⁹ capturę, & iō sit debitor caut⁹ ꝙ faciet se relaxari die feriata, & caueat ne capiat̃ sub p̄textu futurę fugę. Stat. aūt ɔsueuerūt disponere ꝙ possit recomēdari ĩ carcere. quo casu si n̄ teneret carceratio, nō posset fieri recōmēdatio, vt l. cū un⁹. de bō. au. iud. pos. sm̄ Bar. Ei. n. qđ n̄ ē† nemo adherere p̄t, nec p̄t extēdi inualidū ad validū, sicut nō pōt accedere possessio nō vitiosa uitiosę, ut ff. de ac. pos. l. Pōponi⁹. §. fi. nā destructo prĩcipio destruunt̃ ea q̄ ad principium referuntur, vt l. cum principalis. de re. iu. Illud est certū ꝙ ꝑ carcerē nō est persona hypothecata pro debito, nec pōt adijci de secundo decreto, ut l. ob ęs. C. de ac. & ob. Bal. in auth. ei qui iurat. de bo. aut. iu. po. ĩ4. col. Stat.† posset ĩducere, ut qs ꝓ maleficio staret ĩ ꝑpetuo carcere, licet de iure ciuili talis pęna ĩponi n̄ hēat. ut l. capitaliū. §. solēt. ff. de pę. & C. de pę. l. ĩcredibile. nā ꝑpetu⁹ carcer, ꝑpetua seruitus est, ut ff. de li. ho. exhi. l. 2. §. 1. & 2. & facit. l. Titio cētū. § 1. cū si. de ɔd. & de. qđ tenet In. ĩ c. qualr. & qn̄. 2. ex̃ de accu. ubi uide. nā ibi dicit Inn. ꝙ† pęna ꝑpetui carceris & dānationis in metallū, ęqparant̃. Bal. in l. reos. C. de accu. & ibi uide ꝑ eū plene, q̄ dicātur pęnę capitales, & quod dicatur membrum. Stat. dicit, ꝙ nullus carceratus possit relaxari, nisi data idonea† fideiussione ei, ad cuius petitionē est carceratus. modo pone ꝙ aliquis reperitur in carcere, tn̄ non reperit̃ ad cuius petitionem, dicit Bal. ꝙ principium. l. mulier. de ɔd. insti. est in ar. ꝙ tunc pōt relaxari sine fideiussore, ad qđ facit. eo. ti. l. 4. in fi. & dicit, ꝙ eadem. l. facit ꝓ hr̃dib. usurariorum, ꝙ si non reperiant, cui restituant, ꝙ non teneantur ad restitutionē. nā ille qui est paratus, fecisse ur̃, de hoc. ff. de pac. l. si cū fundū. & ꝑ Dy. in c. peccatū. de reg. iur. li. 6. Bal. in d. l. mulier.

SVMMARIVM.

1 *Casus omissus a statuto, habetur pro omisso.*

1 **Casus.** Statutū. Casus † omissus a statuto, hr̃ pro omisso. facit. c. suspecti. in nou. ꝑ Io. An. de res. li. 6. ex̃ de tēp. or. c. dilectus. C. de ædi. priu. l. an in totū. & l. cōmodissime. cū multis. si. & circa istā materiā, qn̄ casus omissus hēat̃ pro omisso, vide multa. in l. si mr̃. de instti. & substi. per Bal.

SVMMARIVM.

1 *Audiendus non est prætendens lucrum, cum iniuria alterius.*
2 *Statuto dictante, quod testamentum non insinuatum, cassari possit, an id petere possit is, qui legatum acceptauit. & nu. 4.*
3 *Et quid si succumbat, num perdat legatum.*
5 *Statutum factum per ciuitatem, quod est alicui fauorabile, utrum statutum peti poterit postea cassari.*
6 *Statutum generale an deroget priuilegijs singularum personarum.*
7 *Statuti verbis inhærendum.*
8 *Legis verbis vtendum est, agentibus condictione ex lege.*
9 *Superior si cassat statuta et consuetudines, sufficit opponere generalem clausulam, licet non apponat tenorem statutorum.*
10 *Statutum ꝙ possit insinuari, nisi sit petitum cassari, quomodo accipiendum.*
11 *Statuta & consuetudines locorum possint ne cassari per imperatorem.*
12 *Statutorum censores, quædam cassantes, videntur cætera confirmare.*
13 *Statutum si dictat, ꝙ cassatio possit peti post sex menses, nisi sit petita insinuatio, vtrum dicatur esse petita, si lis sit contestata.*

1 **Cassatio, cassari.** Statutū dictat† ꝙ qcunq; uult petere cassationē, petat. ĩ. sex mēses, alias nō audiatur certe si minor petit se restitui, eo ꝙ nō petijt cassationē testĩ anteq̄ insinuaret̃, nō dēt audiri, qa p̄tēdit lucrū cū ĩiuria alterius† qa petitio sua no ɔsistit ĩ nāli æqtate sed in quadē pęna. Bar. tāgit ff. de mino. l. auxiliū. Apparet ergo, qđ tp̄s petēdę cessationis currit minorib, cū effectu. sed tp̄s petēdę ĩsinuationis currit eis, qa est p̄scriptio statutaria, tn̄ restituerent̃ ad ĩsinuādū, qa illud est lucrū fauorabile nō odiosū, qa hēt in se naturalem æquitatē. vt not. de fideic. lib. l. in testō. & ita no. Cy. ff. de mino. l. ēt ei. in additio. ad lit. Bal. in l. sciēdū. ff. q. ex ca. ma. Stat. dicit, ꝙ testm̄† nō insinuatū possit peti cassari. certe vr̃ ꝙ ille q acceptauit legatū, nō posit petere cassari testm̄, ar. l. si pars. §. illud. de inof. tes. ff. vbi q ɔsecutus est cōmodū ex testō, id rescīdere nō pōt. sec⁹ si cōmodū ex eo nō cepit, sed alteri restituit. Sed in ɔ̃riū facit qa nullū pōt dicere testm̄, q agnouit legatū, ut l. post legatū. in prin. de his q. ut indig. facit. qđ no. C. de leg. l. nō dubiū. Cū ergo statutū loquat̃ de cassatione per modū nullitatis, ergo n̄ ur̃ repelli. sed ponam⁹, qđ petat† cassari, & succubuit, nūqd ꝑdit legatū, & ur̃, qđ sic. ut l. Papi. §. meminisse. ff. de inof. tes. In ɔ̃rium ur̃ qđ illa q̄stio sumit originē ex facto hæredis. ergo succūbēs nō perdit legatum. ut l. Lucius. de peti. hęre. qui tex. multum facit Bal. in d. l. si pars. §. illud. de inof. testa. Stat.† requirit, quod fiat insinuatio testĩ, alias posit peti cassatio. modo q̄rit, utrum q acceptauit legatū, posit petere cassationē eo quod testm̄ nō est insinuatū, & dicit Bal. qđ l. postq̄ de pæti. hære. est ar. qđ sic, & maxime qa nō ĩpugno. hic factū testatoris, sed negligētiā hęredis, vt. l. Lucius. de le. 2. sꝑ tn̄, ante iste tenet̃ refundere, qđ accepit. tn̄ si nō opponeret̃ sibi, bn̄ valeret iudicium, vt. ff. de peti. hęre. l. cū is. & adde qđ no. Dy. in c. 1. de re iu. li. 6. in. 4. q. Item adde, dicit Bal. qđ dixi. ff. de pe. hę. l. si testō. Sed in l. si testō. nihil dixit, sed bn̄ dixit ff. de inof. testa. in l. si quis. §. illud. Bal. in d. l. postq̄ de peti. hære. Statutū factum est per ciuitatem, qđ est alicui fauorabile. mō quærit̃ utrum istud statutū poterit postea cassari? breuiter dn̄t doc. quod aut stetit in finibus statuti, aut transiuit in ɔ̃ctum. Primo mō pōt reuocari statutum, scđo non pōt reuocari, vt. l. qđ semel. ff. de decr. ab ordi. faci. Tn̄ primū dictū est verū, qn̄ statutū est gratuitum. secus si sit onerosum, puta ꝙ siquis habitat ꝑ annū in ciuitate, habeat̃ ꝓ ciue, vel qui soluerit talē impositā, sit ciuis. nā tale statutū nō pōt reuocari in pręiudiciū eius. qui stetit vel soluit, qa vr̃ quidam ɔ̃ctus innominatus resultare inter rēpublicā & priuatū, ar. ff. de dolo. l. si cū. mihi. sm̄ Nico. de mat. Ego ēt cōsului Florētię vnà cum quibusdā alijs, qđ qcqd† sit đ potestate statuēdi, tn̄ priuilegia singularum ꝑsonarū nunq̄ vn̄r derogata ꝑ gn̄ale statutū, & est tex. cū sua gl. in l. decurionib. C. de Silē. li. 12. & facit ad pręd:cta qa qđ facto nr̄o quęrimus naturali, ciuitas nobis auferre nō dēt, vt. ff. de fideicō. li. l. si filius. §. erit rubriano, & qđ ibi ꝑ Ia. & Bal. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. Statutum† dictās qđ testm̄ non insinuatum. ĩ. certū tp̄s, nō valeat, & alio statuto cauetur, qđ possit insinuari, nisi petitū sit cassari, pone qđ est petitū declarari nullum, nunqd intelligat̃ petitū cassari? Post multa, q̄ ipse dicit, cōcludit sic, qđ statutū de insinuādo loquēs, annullat, sed aliud statutū disponēs de casādo, disponit de annullādo, i. qđ petat̃ cessatio, & vult interim vires testĩ esse ĩ ĩpotētia sua donec petita fuerit cassatio, ergo uerbis statuti inhærere dēmus, qa qn̄ agit̃ ɔdōne† ex lege, debemus in libellis vti verbis legis, alias non intētamus ɔdictionē ex lege. ex hoc vr̃, qđ d. stat. quod annullat, trahat̃ ad aliud stat. quod ponit formā annullandi, qa prōptū est statuta statutis cōcordare, vt l. 2. C. de inof. do. Et ex p̄dictis apparet, ꝙ libellus procedat, peto cassari, qa nullū est. & tūc cassare refert̃ ad factū cuiusdā executionis. & qualiter dēat formari libellus, vide plene ꝑ Bal. in l. hi qui ad ciuilia. C. de app. Bal. Statuta† & cōsuetudines si superior cassat, sufficit apponere generalem clausulam, licet nō apponat tenorē stat. & istud est not. pro literis papalib. quæ ad beneficia conceduntur. Bal. in auth. oēs peregrini. Stat. † ꝙ possit insinuari, nisi sit petitū cassari, qūo pōt peti cassari, qđ est nullū? rn̄de eo attento, qđ pōt reparari, dr̃ posse cassari, quia non perdit potestatē recōualescentiæ, vt no. C. de contrata. l. posthuma. & iō si iudex pronunciasset nullū, & non esset petita cassatio adhuc possit insinuari; sm̄ Pe. & Cy. Contrariū tenet Bal. qa dicta sn̄ia facit ius & transiuit in rem iudicatam. Item articulus nullitatis est præiudicialis, & ideo plus, putat quod lite cont. sup nullitate, non possit fieri insinuatio, qa cū sit aduersatiua & præiudicialis, obstat insinuationi petitæ, quia vbicunq; sn̄ia absorbet

Source : BIU Cujas

absorbet notam,aduersus ibi litis pendentia suspendit eandē. vt.ff.de excep.l.fundi.& l.fundum.& ita tenuit le consuluisse.licet consilium non fuerit intellectum, quia illud verbū, si non fuit petitum cassari.ruditer intelligebant,moti ex eo, quod aliud est cassum,aliud cassandum,vt.ff.de iudi.l.qui se dicit.sed ibi loquitur in actu, qui non per legē est dispositus, & sic nō ob Bal.in l.unica.§.sinaūt diſiūctim. in fi.de cad.to.

11 Stat.†& consuetudines locorum possunt cassari per. l.Imperatoris, adeo quod tales consuetudines & statuta non excusant delinquentem a pena, & sic statutum inualidum non excusat a delicto Bal.in auth. omnes peregrini. C. cōmunia

12 de successio Stat.†recensores eoipso, quod cassant quædam. uidentur reliqua tacite confirmare.vt.l.tribunus. §.pe.de testa. mili. quia illi, qui quædam cassant, tacite videtur reliqua confirmare hoc dixit Bal.in l.nemo. C. de sac.san.eccl.Stat.

13 †dicit,quod possit peti cassatio post.vj. menses,nisi sit petita, insinuatio,quæritur vtrum debeat esse petita, ita quod lis sit conte.Bar.in l.amplius.rem ra.ha.dat.talem doctrinam, qđ aut per petitionem perenti acquiritur, aut in penam incidit. Primo casu intelligitur petitum qualitercunque. de ver.sig. l.si decem cum petiero.Secundo casu requiritur lit.cont.vel æquipollens,vt.d.l.amplius. Cum ergo in casu proposito tractetur de acquirendo ipsi petenti, ergo ex eius theorica sufficit citatio,quod non credo verum: dicit Bal. quia tex.dicit, qđ non petit,sed petere intendit destinatiue, ergo non psonaliter. vñ requiritur lit.cont. vel ꝙ nō steterit per actorem. sed per reū, lit.cont.vt.ff.si quis cautio.l.si reum.in fi.unde apparet ibi,quod aliud debemus dicere.s.qđ aut verbū petitionis,profert respectu obligationis:aut respectu iudicii,primo casu loquitur,l.si decem cum petiero.scđo casu loquit.Lamplius.de quo per Bal.in aut.habita.C.ne filius propa.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Lex simpliciter prolata, comprehendit etiam inhabiles, propter publ.vtil.*
2 *Statuta nunquam sunt interpretanda contra publicam vtilitatem.*
3 *Statutum, quod si quis castrum intrarit, debeat habere centum si constat in quantitate illud præmium, quilibet feret centum, secus, si in specie.*

1 **Castrum.** Stat.†factum est tpe guerre: ꝙ quicunq; ceperit tale castrum inimicorum, hēat, mille,quidam banniti illius ciuitatis capiunt illud castrum. certe debent habere præmium,non obstante ꝙ banniti non sint capaces.bñficiorum suæ ciuitatis.hoc tenuit ar.l.si quis in graui.§.hi quoq; ff.ad sill. vbi lex simpliciter prolata non recipit restrictionem de habilitate, sed etiam comprehendit,inhabiles,propter publicam vtilitatem. de hoc per Gui. in l.i.de iust & iu.& l.si filius.ff.si cer.pe.Item est ar.d.§.hi quoque vt si per statutum forenses non possunt acquirere bona, ꝙ tñ pñt acquirere possessionem ex præmio, puta si est factum statutum, vt quicunque dederit castrum,habeat tales

2 possessiones,ſm Bar No.ēt dictum. §. ꝙ † statuta nunquam sunt contra publicam vtilitatem interpretanda, quod tenementi:quia nō habes hoc melius alibi. secundum Bal in d.c. Stat.ꝙ si quis intrauerit castrum,dēt hīe centū. certe si istud

3 p̄miū† in quantitate consistit,quilibet debet hīe præmium. secus si in specie,quia non est verisimile,ꝙ sit sensus de quolibet, insolidum ſm Dy. & Ray. & per hoc brauium non debetur cuilibet insolidum, sed debet diuidi inter eos, ſm Nic. vel ſm alios deberet recurri iterum.& vide Cy.in i.constitutione florū. vbi hoc plane examinat Bal.in l.q filiab.de leg.j.

SVMMARIVM.

1 *Cautio, verb quid notet. Et quotuplex sit.*
2 *Statutum quomodo accipiendum, dicens, quod vbi petitur compromissum debeat cauere donec.*
3 *Satisdare an teneatur, dilationem habens. disting. nu. 4.*
5 *Cautio varie interponitur.*
6 *Finis, ad quem ordinatur cautio, habetur ex simplici & nuda cautione.*
7 *Cautiones iudiciales inductæ per ius ciuile, redactæ sunt adinstar prætoriarum, & fideiussores desiderant.*
8 *Iudices admittentes malos fideiussores, obligantur partiad interesse, vel Rei pub. quando Respubl offenditur.*

Cauere, cautio. Statutum dicit,quod in certis casibus caueatur. modo quæritur qualiter istud verbum,cautio,intelligatur.& ad maiorem declarationem dic, ſm gl.in l.cautio rati.C.de procur.

1 s.ꝙ †cautio,est nomen verbale, quod ponitur actiue vel passiue, & est nomen generis, quod habet in se tres species, nā una species est satisdatio ex parte cauentis.Alia est satisacceptio ex parte satisaccipientis. Tertia vero est cautio stans in suo nomine, & ista est cautio de qua loquitur. de uerbo. sig. l.sancimus. Aut ergo nomen cautionis profertur respectu simplicis cautionis,aut respectu cautionis idoneæ. aut dubitatur.Primo casu sufficit nuda cautio, & sine fideiussore vel pignore,solennis tamen debet esse in forma sui. ut: ff.de leg. 1.l.huiusmodi.in prin. Secundo casu requritur fideiussor siue pignus,vt ff.man.l.mandato. §. fi. Tertio casu,aut profert a ꝯstōne prætoris,& intell'r de idonea,vt l.prætor. ff.de præto. stip.aut profertur a iure ciuili,& ñtell'r de simplici, vt l.sancimus.C.de ver.sig.quod est verū,nisi persona sit suspecta,qa tunc iudicis arbitrio cōmittitur, vt l.pe.ff.de peti.hęr.Si autē sit cautio noua,introducta, per aliquod stat.tunc licet statuta vniuersitatis sunt de iure ciuili, magistratuū vero statuta sunt ius prætorium, tñ vtrobiq; dico, ꝙ aut ista cautio redigitur ad istar prætoriæ, & dēt satisdari, aut non redigitur ad instar prætoriæ,qa non pertinet ad rigorē iudiciorū, & tunc sufficit simp'r caueri,ar.d. l.sancimus.de quo per Bald.in l.1.

2 C.de procur.†Statuto Pistorij cauebatur, ꝙ qñ petitur compromissum,debet caueri idonee, quærebat vtrū intelligeret cum fideiussione? nā verba statuti, sunt verba iuris ciuilis. ergo intel'r sine fideiussore, vt C.de ver.sig.l.sancimus.In ꝯrium dicebatur, qa interponebatur ad rigorē iudicij conseruandum,& sic erat redacta ad instar prætoriæ. dicit Bal.ego consului, ꝙ intelligeretur idonea,arbitrio iudicis, ex quo in statuto non exponebatur idoneitatis species, sed genus, vnde in qualibet specie idoneitatis verificatur stat.& vt melius hæc materia liqueat annecto.q.2.d.Bald.in l. vniuersa. C.de

3 preci. Impe.offe.& † quæro,nunquid hñs dilationē, tenetur satisdare? super quo Cyn.distinguit,ꝙ aut qs hēt dilationē a rectore,aut a lege,aut a principe, aut a iudice,aut a parte.Primo casu tenetur satisdare.ff.qui satisd.cog. l.inter oēs.dummodo aliud non repugnet,vt l.imperator.ff.ad Treb.Secundo casu,qñ a lege,& non tenet satisdare,sed tenet cauere. & gl.intelligit cum pena,& ēt iuŕo,vt ff.de iud.l.2. §.si dubitet. Tertio casu qñ hēt dilationem a principe, tunc tenetur satisdare,vt d.l.vniuersa.& hoc fit ad cautelā,qa posset esse,ꝙ interim debitor laboraret inopia, & sic dilatio efficeretur perempta,qđ esset incōueniens. Quarto casu,qñ a ministro legis,dicit Cy.ꝙ durius agit cū iudice,quā cum lege,nā nō dēt interim satisdari,ar.ff.de arb.l.Celsus.sed istud vī male dictū per d.§.si dubitetur.nā illa est dilatio iudicis,& non legis,qa reqritur ibi ministeriū iudicis.Itē vī male dictū,ubi lex īdulget dilationē,interī est satisdandū.ut ff.so.ma.l.si ꝯstā. §.quotiens.& ibi vī dicēdū,ꝙ aut lex expresse iubet, ꝙ satisdetur, & dēt expresse satisdari, aut onus satisdationis remittit, & nō dēt satisdari, aut stat in suis finib. simplicib. assignationis termini,tūc vī ꝙ nō dēat satisdari, nisi rōne suspicionis. nō rōne termini, qa ubi lex non imponit onus,nec nos dēmus imponere,sed legem simp'r obseruare.qđ credo verū. Quinto casu,qñ est dilatio ꝯhentiū, vī lex distinguere inter ꝯtractū bonæfi. & stricti iuris,ut ff.de iu.l.in oīb. † Sed tu dic,aut

4 superuenit cā suspicionis, & vtrobique dēt satisdari,ut ff.de pri.cre.l. creditores.& ext.de dona.inter vi. & vxo. c. per vestras,aut non superuenit cā suspicionis, & non dēt satisdari,

5 non ob. † adde, qa qñq; cautio interponitur ad initium obligationis.tunc talis est, qualis formatur ex consuetudine, vt ff.de eui.l.si fundum,vel qualis formatur a statuto,qđ dic ut dixi in l.unica. de ver.obl. Interdum interponitur cautio ad facilitatem probationis, & hic nō est necessarius fideiussor. ut C.de libe.cau.l.sicut data. Interdum interponitur cautio ad seueritatem actionis, & illa est materia, super qua distinxi superius.Iterdum interponitur cautio,cā geminādi obłones,& idem,vt ff.de act.& obl.l.Lucio. Interdū interponitur

6 cautio rōne excludendæ geminationis,vt qñ dī in instr̄o,cō putata oī alia reformatione,& adhuc idē,qa finis † ad quē ordinatur cautio, hī ex simplici & nuda cautione. de hoc not. in l.ne casu. C.de discus.li.10.Interdum interponitur cautio rōne transfundendæ in aliū obłonis, tūc ēt nō est necessaria satisdatio,ut l.2 post prin.ff.so.ma.Bald.in d.l.uniuersa. quasi

7 ad fi. Stat. † inducit, ꝙ accipiatur cautio, vtrum intel'r cum fideiussore? dicit Bal.ꝙ cautiones iudiciales introductæ per ius ci.puta per ꝯstōnes principum, requirunt fideiusorem, qa redactę sunt ad instar prætoriarum,& de hoc fuit magna qō in ciuitate Pistorij, in quadam cautione inducta p stat.ad de tamen & uide quod no.in l.5.ff.de verb.obl. per Bar.& qđ

8 ibi dixi ego per eum. & dicit Bal.no.†ꝙ iudices,qui recipiūt malos fideiusores, qui ex officio tenentur recipere bonos, obligantur ad hoc interesse partis uel reipub. quando resp. læditur. Quod tene menti in auth.generaliter.quasi in prin. de episc. & cle.secundum Bald.

SVMMARIVM.

1 *Statuti omnis effectus ex quatuor causis nascitur.*
2 *Item & defectus ex quatuor causis contrarijs.*
3 *Compromissum in arbitratorem, non mutat iudicem vel iurisdictionem.*
4 *Stato dictante omnem causam compromittendam, venditor an potuit petere eam compromitti ex sua persona.*

Source : BIU Cujas

1 **Causa.** †Statuti oīs effectus ꝓcedit regulariter a quatuor cāsis.s.duobus extrinsecis, sicut cā efficiens& finalis,& duabus intrinsecis,sicut est cā materialis& formalis.Itē ꝓcedit interdū a concomitancis,sicut est locus & ips.Item ꝓcedit interdum ab aliquo extrinseco.i.accidēti,qđ postea emergit & sicut ab his ꝓcedit effectus,ita a ꝺ̄rijs eorū ꝓcedit defectus.De his ergo defectibus videndū est. &
2 primo de defectu causę efficientis.& dicit¶ ꝙ iste defect⁹ possit considerari dupliciter.Vno mō intrinsece in ipsa efficiente,qa caret authoritate & iure statuendi,vt qa est oīno priuatus,certe non est dubiū.qa statutum est nullū.ff.de offi.consu.l.obseruare.§ fi.Scđo,pōt ꝙsiderari extrinsece,qa in eo statuēdi est iurisdictio,sed nō in ipso,super quo statuit. Nā tūc virtus causę efficiētis nō pōt,in passum,vt.ff.de ꝙfir.tut.l.naturali.§ fi.& ff.de tute.et.& ff.de iu.om.iu.l.eū,q. & C.q ꝓ sua iu.l.j & ex illo respectu nē nō valet,vñ apparet,ꝙ cā efficiens ꝙsiderat respectu duorū extremorū.primo in seipsa,scđo respectu eius,qđ est in aliū,vt dictis legibus.Bal.in l.cūctos populos.C.de sum.tri.Statutū dicit,ꝙ causæ q̄ vertunt inter cō sanguineos cōpromittant in arbitros,ꝙtingit,ꝙ frater meus vēdicabat ab eo,cuivēdidi possessionē.ego iui ad defendēdū illū emptorē,& defensione suscepta, petij cām cōpromitti, tanquam vertentē inter ꝙsanguineos & ꝙiunctos. quæritur vtrū possim.& vr̄ ꝙ nō,ꝓ casum.l.j C.vbi in rē act.vbivr̄ exp̄sum.& facit.l.venditor. ff. de iudi. Cōtrariū determinat Bar. in disputatione,quā fecit ꝓ hāc rōnē. s. qa ꝓ cōpromissum,
3 †ꝙ fit in arbitratorem nō fit mutatio iudicis vel iurisdictionis,cum arbitramētum sit q̄dā trāsactio, vt in auth.vt difiu di.§.j qm̄ qñ peto ꝙpromitti.idē est,ac si petā ꝙ trāsigamus, ſm arbitrū talis.& sic nō fit mutatio iurisdictionis,sed est q̄ dā defensio seu quodā bn̄ficiū ꝙpetēs fratribus,& ꝓ hoc d.l.j. vbi in rē actio.nigil facit.& tūc ad qōnē dico,ꝙ ille,q de necessitate defendit aliū,pōt exceptiones & defensiones ī iudicio deducere ex sua ꝓsona,vt l.idēq;.§.gn̄aliter.ff. mā. & ibi tex.& gl.& l.ꝓcurator ad exhibendū.§.j. ff.rē ra.ha. Ergo iste poterit defensiōes & silia ex sua ꝓsona ī iudiciū đducere, ſm Bar.qđ nō vr̄ verū.dicit Bal. qa si vēditio nō pōt trāsferre forū, ergo multomin⁹ ꝓhibere forū.sed ita ē,ꝙ hęc exceptio ē perēptoria fori. ergo nō pōt opponi, ꝓ d.l.j.vbi ī rē actio.& ꝓ d.l.vēditor.de iudi.Præterea ille dr̄ recte đfendere q facit id qđ dēt defensus facere,vt l.hęc aūt.§.iure defendi.ff.quib. ex cau.in pos.ea.nec detrectat iudiciū.vt ff.qui. ex cau.ma.l.ait prętor.in fin.ff.de procurat.l. minor.§. fi.sed iste detrectat iudiciū,vñ, non vr̄ ꝙ actor ex sua ꝓsona cogatur ad trāsigēdū, quia per hoc detrectaretur iudicium.Non ob.l.idemq;.§ generaliter, quia non loquitur in declinatoria defensione, vt in d.l.1.Eodem modo non ob.l.procurator ad exhibendum, quia ibi loquitur in exceptione peremptoria,quæ casu iniqtatem actus obijcit. Præterea,si cogeretur actor ad compromissum,cogeretur ad nouandū,quia ex laudo & forma transactionis liberaretur defensus, & incideret actor in nouam obligationem.sed ita est,ꝙ animo nouandi non tenetur admittere defensorem.ergo non tentur admittere sub illa alia forma,q̄ ꝺ̄ interitum actionis non minus operatur, q̄ uouatio.Præterea,sicut in disputatione Bar.apparebat,non est cō promissum solum in arbitratorem,sed in arbitrum,& sic declinatur forum,vt C.de iudi. l.apertissimi. & l. cum speciali. de quo per Bal.in d.l.1. C.vbi in rem act. Stat.dicit, ꝙ omnis
4 †causa debeat compromitti,certe venditor non poterit petere causam compromirti ex sua persona,licet omnis cā debeat per stat.compromitti, ſm Bart.qui disputauit d.q.& tenuit prędicta per tex.l.vēditor. ff. de iudi. de quo per Bal.ibi.

S V M M A R I V M.

1 *Bannitus an possit actionem suam cedere statuto prohibitus agere.*
2 *Statutum & consuetudo cedunt iuri canonico in matrimonialib.*
3 *Statutum mali exempli, non valet.*
4 *Statutum permittens exceptionem opponi actioni, operatur etiam cessionarij exclusionem.*

1 **Cedere,cessionarius.** Stat.† prohibet bannitū agere. mō q̄rit an bannitus possit actionē suā cedere? Br̄, aut est interdictū sibi forū,& ualet cessio,aut est interdicta actio,i.elisa,& non valet cessio.aut est sibi interdictū agere,& nō dico actio,sed ipse actus agendi,& tunc aut cedit ex cā lucratiua,& nō valet cessio,aut ex cā onerosa,& tunc sic. Ita tñ, quod cessionarius agat utili non directa.facit qđ no. in c.1. de iurepat.in 6. Si āt tu poneres,ꝙ bona essent ꝙfiscata,iō nō valeret cessio, qa cederet iura fisci,nō iura ꝓpria,ut ff.de capi.di. l.tutelæ.§. ſi libertatis.Itē si tu poneres,ꝙ sola māsio esset sibi interdicta tunc nō est dubiū,qn pōt facere proc. tam in rē suam, q̄ simplicē,ut ff.de min. l.Papin.exuli. Isti ergo confinati de terris Tusciæ,pñt iura cedere & alienare, qa eis est interdicta mansio.secus,si esset prohibita alienatio.Tex.est singu. ff.de poli. l.de pollicitationib.de quo per Bal.in l. per diuersas. C.man.
2 Stat.in matrimonialib. cedit iuri canonico.Item & consuetudo.vt est tex.de spon.c.1.& no. in c.statutis. de hære. lib.6.
3 Bal.in l.2.de insti.& substi.sub condi.Stat.ꝙ nemo possit cedere bonis, nisi percutiat primo annum ad columnam, an valeat? Cy.tenet ꝙ sic.sed alijs doctorib.nostris placet quòd istud de columna nō teneat,quia occulis videntium innotescat,& est mali exempli.vt l.cum s̄.C.de re mili. li.12. Bal.in l.fi.C.qui bo.ced.po.in fi. Stat.†permittens exceptionem opponi actioni,opatur quod excludatur ēt cessionarius. Si aūt persone,tūc aut habet causam lucratiuam,& repellitur cessionarius,aut habet causam onerosam,& non repellitur cessionarius,quod dic,vt no.in Spe.in ti.de cessio.actio. §. 1.ver. illud quæritur,an bānitudis.hoc dicit Bal.in l.si qs. §.si filius. ff.ꝙ quisque iuris.

S V M M A R I V M.

1 *Facies,quid Et quid citatrix.*
2 *Iudex supplere potest in notorijs facti permanentis.*

1 **Citatrix.** Stat.†dicit,qđ de citratrice ī facie qs punitur.mō q̄rit q̄ dicāt facies, & q̄ citatrix. certe gl.relata ad tex.in l. si qs. C.de pæ.vr̄ velle ꝙ tota frons sit de facie, & citatrix,est q̄dā fixa concauitas apparēs in aliqua parte frontis,i.in exteriore parte cutis, vt.l.vl. de his, q deic.
2 vel effude.Bal.in l.si quis.C.de pęn.†Stat.dicit.qđ super cicatrice non possit ferri condemnatoria,nisi medicis ad hibitis. ponamus qđ citatrix est notoria per inspectionem oculorū iudicis,& cuilibet intuentis,nec reperiuntur medici, nunqd iudex poterit condemnare?dicit Bal.credo,quod sic,quia ex quo est notorium per facti euidentiam permanentis.permissum sibi est supplere.pro hoc facit.l.2.in fi.ff.de fere. & quod, no.in.l.j.C.qui & aduer quos.in quibus notorijs.quoniam sic patent, quod non est necessaria probatio, iudex potest supplere.de quo per Bal.i.in l.vt quę desunt aduo.par.iu.sup.

S V M M A R I V M.

1 *Cedi non dicitur, quod ad commune ius reducitur.*
2 *Statutum an valeat,quod Iudex citet offensum,an velit accusare,antequā ipse inquirat.*
3 *Expressio eius,quod tacite includitur,nihil operatur.*
4 *Reo citato num pro eo admittatur procurator.*
5 *Comparere personaliter quibus ex causis,quis cogatur.*
6 *Suspectus quando quis est de fuga, vel discessu,non est necesse,quod edictum ad eius præsentiam perueniat.*
7 *Testis deponens falsum, & hoc liquet Iudici, an possit condemnari sine alia citatione.*
8 *Iudex si deprehendat testem in falsitate,non est opus citatione.*
9 *Statuto dicente,quod donatio sit insinuanda infra semestre tempus, an sufficiat sola productio,etiam sine citatione aduersarij.*
10 *Præsentia idem operatur,quod citatio.*
11 *Restitutio in integrum quando conceditur quibusdam legitime citatis, & quibusdam non citatis,an ea omnino sit nulla.*
12 *Citatio non potest fieri compendiose siue breuiloque,statuto determinante certum modum citandi.*

Citare, citatio. Stat.incontinenti fieri dēt qđ iustitia fiat ei qui facit citare ciuitatem super repræsaliis.& sic pōt eas euadere ꝺ̄ omnem astu
1 tiam aduocatorum.†nō.n.dr̄ lædi, ꝙ ad ius commune reducitur,vt.ff. de pac.l.si unus.§.ꝙ & in specie dotis,oportebit ꝙ procedatur ad unguem ſm ius cōe, & poterit bis appellari ſm ius cōe.& causa protrahetur multis annis, & sic deludetur agens a sua spe.& no.istam cautelam de quo per Bald.in
2 auth.habita.C.ne filius pro patre. Sta.†Perusij.disponit,quod antequam iudex inquirat debeat citare offensum, an velit accusare, pro illo statuto, facit quod no.gl.in l. quamuis de adul. vbi primo debent citari quidam, an uelint accusare,an tequam admittātur alii.ar.ff.de in diem adic.l.Sabinus. Bal.
3 in d.l.quamuis.de adul. Stat.†dicit,quod quando aliquis ponitur in banno debeat citari, vt veniat ipse vel alius pro eo. modo ponamus,quod iudex citauit, vt ipse compareat, dñt quidam.quod bannum datum non valet,quia non est seruata forma citationis.Sed certe imo valet.per l.in pecuniariis. quæ est lex fi.C.de procura. quia iudex intelligit eum citare, quod veniat per se vel aliū. unde expressio nihil operatur, ex quo tacite includitur,vt.C.de fideiuss. l.non recte.secundum Ia.bu.in lec.sed pone dicit Bal. quod iudex inquirat ꝺ̄ aliquē cuius criminis pœna,est relegationis. modo iste iudex,uult, quod omnino principalis compareat personaliter ad respōdendū,qa dicit, ꝙ melius nouit veritatem,quæritur vtrū ad hoc possit ipsum compellere.& videtur quod non, ex regula.l.in pecuniariis. C.de procur.ubi omnis citatus habet ptātē cōparendi per se uel proc.licet in citatione dicatur. M.cō pareat ꝓsonaliter.nisi iusta causa moueat citātantē ad astringendū personaliter comparere.Pro quo facit.c.1.de iud.li 6. & sic. bn̄ficium. mittendi ꝓcur.nemini debet auferi.In ꝺ̄rijs vr̄ per uer.nisi forte ī d.l.in pecuniariis,qa ex quo principalis

persona

Source : BIU Cujas

persona melius nouit veritatem,& cã est vehementior, vbi est crialis, ergo põt reus vrgeri ad personalem cõparitionẽ.
4 Sol.ſm Ia.bu.ſi talis procurator†hẽt mandatũ ad iurandum de calũnia,& ad ſic rñdendũ, dẽt admitti iſte procurator. Si aũt nõ hr̃et mandatũ ad ſic rñdendũ, ſed gñal'r, iudex poſſet non admittere ꝓcurat. & mandare reo, ꝙ perſonal'r cõpareat,ꝙa melius nouit negociũ,ſm Ia.bu.Cum.n.hẽt mãdatũ ad ſic rñdendũ,eſt plene inſtructus de ꝝſcia dñi, & iõ dñs nõ cõpellitur venire, qñ hr̃ mandatũ gñale, & non apparet eũ plene inſtructũ,eſſet de ꝝſcia dñi, & iõ dñs cõpellit ꝓſonal'r cõparere, ſm Ia Bu.quod eſt not.Bar.tñ dicit,ꝙ imo cogitur perſonal'r cõparere, ꝙa melius cognoſcet veritas eo perſonal'r cõparente,vt ff.de qõ.l. de minore.§. tormenta.nã indicium veritatis ſumit ex vultu & trepidatione, & qua ꝝſcia ꝙs loquatur vt ibi ſm Bar.tu dic dicit Bal.ꝙ vbi indicia ꝝtra reũ, probata iudici,iudiciario ordine,tunc põt cõpellere reũ ꝓſonal'r cõparere,ſiue ſit locus torturæ ſiue ſimplici interrogationi & qualiquali diſceptationi. ſi aũt non ſunt aliqua indicia ꝝ reũ,i. lege ꝓbata, nunq̃ põt iudex auferre beneficiũ legis reo qđ eſt in mittendo procura. legitime inſtructũ, & ſic d ẽnt iſtæ opi. concordari.& adde qđ ubi eſt mittendus ꝓcurator ad cãm,non ſufficit mittere nuntiũ ad abſentiã allegandum,vt ext. de do.& c. cũ dilecta. †Ex trib.cõcluſiue cauſis cogit̃ quis perſonal'r cõparere.Primo,ꝙa melius ſcit veritatẽ. Secundo, ꝙa legalior. Tertio,ꝙa minus rixoſa perſona, ut apparet ex glo.d.l.in pecuniariis.adde & quartũ ex natura cauſæ deſiderantis perſonalem cõparitionẽ vel perſonæ detentionẽ,vt in d.l.in pecuniarijs. Facit ad no. in c. ſi clericos. de ſen. exc.in 6.Vtrũ aũt mulier ex ſ̃.dictis cauſis dẽat cõpelli? dic ꝙ non, niſi ex magna cã.rõ apparet ex text. l.maritus. C.de procur. & vide tex.in c.2.de iud.li.6. de quo vide plene per Bal. in d.l.in pecuniarijs. vbi vide ẽt an cedens poſſit cogi
6 perſonaliter comparere,qñ ceſſit iura ſua.†Stat. dat modum citandi in maleficijs, puta ꝙ citetur per ſchedulam affixam in columna in platea,an ſufficiat talis citatio, ſi citatur forẽ ſis qui deliquit in territorio? vr̃ ꝙ non,ꝙa non ꝓuenit ad ſuã noticiã. Contrariũ ſeruatur,ꝙa qñ quis eſt ſuſpectus de ſuga vel de receſſu,nõ eſt neceſſe, qđ edictũ ad ſui põtiã ꝓueniat. Ita no. ext.de ex ce.præ.c.ex literis.& dicit Bald. ſe dicturum. C.de epi.& cle.in l.oẽs.§.hoc nihilominus. Bal. ĩ l.cũctos populos. Stat.eſt factũ in aliqua ciuitate ꝝ libertatẽ eccl'.certe ſuperior ex offõ põt inhibere,& mandare, ne obſeruetur, licet neminẽ citet,ſm Arch.ꝙ ita no.2.q.1.c. q̃ Lotharius. ubi oĩno uideas. hoc dixit Bal. pro tanto ꝙa quærit in l.p̃sbyteri.
7 de epiſ.& cle.an†teſtis,qui deponit falſum, & hoc liquet iudici,poſit ꝝdẽnari ſine alia citatione? & primo uidebatur ꝙ non, ꝙa qñ factũ eſt tale, in quo rõne perſonæ ꝝdẽnatio exigitur, tunc quãtuncunq; ſit iudici notorium, nõ ꝓcedat ad ꝝdẽuationẽ ſine citatione,ar.ff.de re mi.l.3.§.ad diẽ.eſt bene uerum,ꝙ in iſtis notorijs nõ eſt neceſſe,ꝙ ſnĩa feratur in ſcriptis,ut no.in auth.vt iudi.ſine quo.ſuffr.§.neceſſitatis.ſinaũt aliqđ factũ eſt notoriũ,in quo nõ req̃ritur ꝝdẽnatio,ſed alia ordinatio,uel inihibitio.v.g.ꝙa ſtat.factũ, &c.vt in prin. tunc
8 dic,vt ſ̃. & dicit Bal.tu adde,ꝙ ſi iudex apprehendit teſtẽ in falſitate,nõ eſt neceſſaria citatio, ex quo eſt ibi pars pñs. dictum.n. Arch.dẽt intelligi parte abſente.ad hoc. C.de teſti.l. nullum.& quod no.ff.de inſa.l.ictus fuſtiũ. Bal. in d.l.p̃sbyt.
9 Stat.†dicit ꝙ donatio dẽt inſinuari.ꝛ̃.ſemeſtre tp̃s.modo q̃ritur, an ſufficiat ſola productio ẽt ſine citatione aduerſarij? & certe. l vnica,qñ li.prin.da.facit li.cõt.quod nõ,ꝙa hoc eſt ſpãle in reſcripto principis. Secus eſt in facto inferioris iudicis,vt dicit Bal.tu conſidera verba ſtatuti, de quo in l.1. qñ li. prin.da.quam l.legit Bal. ſimul cum ſecunda. & quærit Bal. an ad interrumpendã præſcriptionẽ in crialib. ſufficiat ſola productio accuſationis, uel formatio inquiſitionis ſine ulla citatione?& dicit ꝙ Bar.dixit, ꝙ ſic, per l.miles. §. ſexaginta. de adul.Tñ ꝛ̃rium fuit conſultum in cã Rogerij, qđ niſi mitteretur executor, non eſſet facta interruptio. tu ꝝſidera uerba legis,vel ſtatu. Nam aut lex uel ſtat.non exigit aliud, quã productionẽ libelli,tunc loquitur. §.ſexaginta. aut requirit aliquem proceſſum,tunc eſt neceſſaria citatio,q̃ eſt cuiuslibet proceſſus initium,vt inſti.de perpe. & tempo. ac. §.fin.& in c.fi.ut li.pen.in cle.no.in l.2. ꝙ facilius interrumpũtur annales præſcr. q̃ longi tp̃is,uel longiſſimi. & idẽ qđ in annalibus dicit Bal. puto in ſemeſtralib. quod facit ad ſtat.de quo in prin.diximus.uide in l.2.de præſcr.xxx.Et quod no.in l.ut
10 perfectius.de annali præſcr.Stat.†cauetur,quod a die citationis iudex uſq; ad certum terminum debeat ſic facere. Modo ponamus,quod non interuenit citatio. ſed præſentia partis,nunquid habeat locum ſtatutum? Iac.Bu.dicit quod ſic, quia idem operatur præſentia, quod citatio,cum debita expectatione citati. hoc tenuit Bald. argumento eorum,quæ nota.in authent.ſi omnes. C.ſi ut ſe ab hære.abſti. ubi ponit quod ubi non habet locum ex contumacia miſsio in poſſeſ. nec aliud remedium prætoris, tũc in ſubſidium peruenitur ad diffinitiuam,lite nõ cõt.& idẽ eſt vbicũq; inuenit̃ ſi‖is rõ, Et iõ dicit, qđ quidã Florentinus cum eſſet cãcellatus de ſocietate ſua, & volebat facere ſe reponi, fecit citare aduerſarios,& ipſi nolebãt comparere,& certum eſt, ꝙ nõ põt petere ſe immitti in poſſeſſionem bonorũ aduerſariorũ,tanq̃ cõtumaciũ,ꝙa nihil petit ab eis, cõſulit̃ ergo ei,vt ꝓcedi poſſit ad diffinitiuã ſnĩam,ẽt lit.nõ ꝝt Idẽ ẽt eſt, ſi ꝙs dicit ſe nõ inquietãdũ a maſſario cõis, quia nihil petit ab eo, & iõ ꝓcedi põt ad diffinitiuã ẽt lit.nõ cõ. Idẽ eſt, ſi ꝙs petit ſe cãcellari de bãno,ꝙa nõ concludit ꝛ̃ aduerſariũ, vt aduerſarius ſibi ꝝdẽ net̃, vñ ceſſat miſſio.& iõ ex cõtumatia põt peruenĩri,ad diffinitiuã lite nõ cõte. ſm Ia.bu.in d.auth.ſi oẽs ita no. ꝓ eũ.C.
11 qũo & qñ iudex auth.q ſeq̃. & vide ꝓ Bal.qñ ĩ intregrũ†reſtitutio cõcedit̃, ꝙbuſdã legitime citatis. & ꝙbuſdã nõ citatis, an in integrũ reſtitutio ſit oĩno nulla? tenet ꝙ quo ad p̃sẽtes tenet,& abſentib.nullũ p̃iudiciũ gñatur. Itẽ dicit.ꝙ ſi inuentariũ ꝓ hr̃des fit,ꝙbuſdã ſolẽniter citatis, & ꝙbuſdã non citatis,ꝙ inuẽtarium valet reſpectu citatorũ, ſed nõ in p̃iudiciũ
12 aliorum.& vide multa alianotabilia in d.auth.ꝓ eũ.Stat.†de terminans modũ citandi, nõ põt citatio fieri cõpendioſe ſiue breuiloq;,ꝙa oportet ꝙ forma ſtatuti ſeruet̃ ad vnguẽ,ꝙa receſſum eſt a iure cõi,& ꝙa iur̃m quo ptãs iurat ſeruare, intelligitur ſm formam ſtatuti, vt not.ff.de re. iur.l.nõ vr̃. §. q iuſſu.& l.nec ex p̃torio.Bal.in l. ceſſante. C.qũo & qñ iudex.

SVMMARIVM

1 *Ciuium appellatione,non cotinentur banniti.*
2 *Ciuis,quis dicatur.*
3 *Ius originis non poteſt mutari, niſi per fictionem.*
4 *Ciuilitas,duplex eſt.*
5 *Ciuilitas vere an ſtatuto indici poſſit.*

Ciues, ciuitas. Stat. eſt Peruſij in caſtro. ꝙ accataſtati ꝓ ciuib.ĩtelligant̃.ciuis quidã eſt exbannitus. certe qui abeſt ꝓp bãnũ.intelligit̃ eſ
1 ſe defunctus,†& appellatione ciuiũ nõ ꝝtinent̃ bãniti a. Ad
a hoc de polli.l.de pollicitationib.& ff.de hæ.inſt. l.ex facto ꝓponebat̃.ꝙ facit ſm Bal.ad corũ ſtat. eximi Bal.in d.§.q deficiunt in l.amiſſione.ff.de capit. dimin.Stat.facit aliquẽ ciuẽ, & uult ꝙ in oĩb.& per oĩa hẽat̃ ꝓ ciue, ꝓut fit comparatio ad ciues originarios:eſt fictio, prout non fit comparatio ad ipſã ciuitatem, veritas ſimplex.ita uĩ ſentire Bar. in l. ſi is, qui ꝓ emptore.ff.de vſuc.in repetitione. hoc tetigit Bal.in l.adoptiuũ.§.patronũ.de ĩ ius vo.ubi dicit no.ar.ex.d.§. ꝙ†ciuis dr̃ ille,qui eſt ciuis vere,vel naturaliter. vel eſt ciuis vere, & ciuiliter. nam utraq;eſt vera ciuilitas,prout hoc nomẽ ſignificat ſm ius naturale & ciuile.licet ſit ar.ꝛ̃ qđ nõ.de ver. ſig.l.mercis. Ia ij .vbi aliud eſt eſſe,& aliud,eſt hr̃i pro tali, ſed intelligitur illud in his.qui non p̃ſt induci. quo ad ueritatem, ſed ubi lex põt inducere ueritatẽ,nõ inducit fictionẽ.Bal.in §.patronũ.Stat. ꝙ comitatenſes habeantur pro ciuitatẽſib. iſtud ſtatutum ſm Bar.diſponit in veritate.nõ in fictione,ut. ff.de
3 uſuc.l.is,qui pro emptore.& hoc nomen ciuitatenſ. ponitur naturaliter†& ius originis nõ põt mutari,niſi per fictionem
4 vt.ff.ad munici.l.aſſũptio.& C.de incol. l.fi.ergo &c. Tu dic, ꝙ†duplex eſt ciuilitas originaria,& quo ad iſtã ẽ fictio. & ciuilitas in genere,& quo ad iſtã eſt veritas, ꝙa prædicatur de multis ſpeciebus, & omnis ſpecies contenta ſub genere, ex propria natura generis.ineſt ei pro ueritate, ut. C.de incol.l. ciues.lib.10. adde de uerbo,habeatur.qu od not.de uul. dupl. ſub.l.patris, & Bal. in l.aureorum de iur. aur.anu. Statutum
5 poteſt inducere vere†ciuilitatem,ar.ff.de lib.& potſth.l. Gallus.§.& quid ſi tantũ & C.de epiſ.& cle.l.Deo nobis.& quod not.per Bar.ff.de adul.l.ſi maritus.§.lege Iulia.& de uſuc. l.ſi is,qui pro emptore.Bal.in l.ſi non ſpeciali. C.de teſta. Statutum dictat, ꝙ Florentini ſint originarij ciues Peruſini. certe illud uerbum, ſint.exponitur.i.finguntur. qua non poteſt authoritas ſtatuentium naturalis rei mutare ueritatem a ficto, ut.l.1.& 2.ff. de uſu.earum re. quæ uſu conſu.& ff.de li.& poſth.l.filio.pro hoc facit gl.in l.quę fortuius. de de pig. act. de quo ibi per Bald.

ADDITIO.

a ¶Banniti.Nota hic, quod banniti non dicũntur ciues, nec gaudent beneficiis ſtatutorum de ciuibus loquẽtium.vide Bal.in l.volũtas.C.de fideicõ Et quod bannitus deſinat eſſe ciuis, Bar.in l.fi.C.de le.& ibi Alexan.& per Pe. Cor.in conſi.55.in litera.q.in ſecunda par.

SVMMARIVM.

1 *Condictio furtiua num poſſit intentari,ſtatuto dictante, quod de maleficio non poſſit cognoſci poſt menſem.*
2 *Item,dictio, vel ſimilis,adpoſita in lege, repetitionem notat.*
3 *Superiorem non recognoſcens, quomodo ſit conueniendus.*
4 *Delinquens interdiu, an ſit puniendus tanquam delinquens de nocte, vel de die.*

1 **Cognoſcere,** Statutum†dicit, ꝙ de maleficio nõ poſſit cognoſci poſt mẽſem, nũqd

Source : BIU Cujas

cōdictio furtiua poterit intētari? gl. in l.si ꝑ fure. §.ↄdictio.in gl.q̃ īcipit,ī ius.ibi tu.dic,tex.est in ar.ꝙ sic, qa nō agit ex maleficio.In ↄ̃rium est veritas per.l.ambo. §.quotiēs.de compēsa. & facit. d. gl. ꝙ si deputatus est iudex super maleficiis, & alius super alijs causis, ꝙ debeat agi cōdictione furtiua corā illo iudice, qui est deputatus sup alijs causis,qa nō agitur ex maleficio. Sed Dy.dixit,ꝙ corā iudice maleficiorū, qđ est verius.& adde,ꝙ vbi statutū dicit, ꝙ de maleficio nō possit cognosci,dēt intelligi nec ciuiliter nec crīaliter, nisi stat.aliter limitet se,vt.ff.de aleato.l.1.§.qđ aūt.& ff.de īiu.l. sed si vnius. §.si aūt.qđ tene mēti.Bal.in d.l.si ꝑ fure. in §.cōdictio.siue gl. d.§.Stat. dicit, ꝙ ↄ̃ incendiarios ptās hēat liberū arbitrium. Aliud stat.gnālr dictat,qđ nō possit cognoscere,nisi de maleficijs cōmissis suo tpe,nunquid poterit cognoscere de incēdio facto tpe sui antecessoris,dicit Bal.ꝙ de facto cōsultus rñdit,ꝙ nō,quia istud stat.gñale procedit ꝑ modū regulę, ergo intelligitur repetitum in quolibet casu.facit.ff.de leg.l.sed &
2 posteriores.Præterea†post tps cognoscendi maleficiū, nō dr̄ maleficiū,quia lex dicit,ꝙ abolet̄,vt.ff.de iniur.l.sed si vnius §.si añ. & iō istud arbitriū nō extēdit̄ vltra tps cognoscendi, nisi stat.noīatim faciat mētione de tpe.ar.ff.de verb. obl. l.q Romę.§.Callimachus.& adde,ꝙ vbicūq; apponit̄ in l.dictio item,vel silis dictio,intelligit̄ fieri repetitio,vt no.per gl.inst. de re.diui.§.itē lapilli.q̃ gl.no. qñ ista verba proferunt̄ a lege. Ego intelligo dicit Bal.hoc verū vbi ista dictio ponit̄ copulatiue in eadem orone,vel cōtinuatioue.secus,si ista capita disponunt de diuersis,& non super eodē facto. Nam non fieret tūc repetio,qa qđlibet factū de ꝑ se decernit̄,ar.in.d.§.erit.l ptor.ff.vi bo.ra.qđ tene mēti Bal.in l.quēadmodū.§.hæc ver.
3 ba.ad l.aql.†Stat.in mō cōueniēdi cōe vel ciuitatē, est seruādū.& si volo cōuenire,q non recognoscit superiorē, necesse est.qđ ipsemet deputet aliquē,quē recognoscat in ipsa cā,vt. no.C.de sen.quæ sine cer.quā in l.2.& imperator ēt si ↄueniēdus sit,dabit aliquem,q cognoscat.& illi se submittet,qđ est uerū,ut no.C.de quadri. p̄scri.l.bñ.a Zenone. & C.si cer.pe.l. 1.& ff.de iur.om.iu.l.est receptū. Bal. in l.qui iurisdictioni.de iu.om.iu.Stat.ꝙ de maleficio commisso, de quo non fuit cognitū.ī.duos mēses,non possit cognosci.mō pone,ꝙ fuit cognitum.ī.duos menses,& ꝓnuntiatum de simplici vulnere, nunqd sit ꝑpetuatū ius accusandi de qualitate eidē accusatori? tenet ꝙ non potest cognosci, quia rōne qualitatis reputatur aliud factum quia aliud est delinquere de die,aliud
4 est delinquere de nocte,vt.l.fi.de effra.& expi.delinquere†vero in tpe īdifferēti,qđ uocat̄ interdiu.dēt puniri tanq̃ de die, non tanq̃ de nocte,licet ꝓprie nō sit dies, neq; nox, vt no. in
5 l.2.de fur.Bal.l.īter alios.in fi.q.res iudi.nō no.Stat.ꝙ†de causis hospitalis misericordię summarie cognoscat collateralis dñi ptātis,ille solus poterit cognoscere.hoc sentit Iac.de are. in l.quod interim. §.si quis.de leg. 2. quod verum est,fm Bal. quia ista cognitio nedum est in specie,sed & in indiuiduo,attento loco, cū iam impenditur fauor, vt no. in c. generi.de re.iu.li.6.Bal.in l.vnica.§.si autem disiunctim.C.de cad.tol.

SVMMARIVM.

1 *Probatio debet fieri per causam.*
2 *Sensatio non fit a non ente,nec intellectus.*
3 *Visio,triplex est.*
4 *Neganti probatio incumbit,ubi negatiua est principium & origo fundandę intentionis.*
5 *Probandi onere quid ex incidenti, vltra quam sit intentatum, potest quis grauari.*
6 *Statutum disponens clericos teneri ad collectas,etiam de rebus sibi obuentis quæ erant in laicorum æstimo,an valeat.*
7 *Statuto dictante, quod pro collectis bona sint obligata.etiam ꝙ prædium sit alienatum in clericum,nū clericus teneatur ad collectas nomine illius p̄dij.*
8 *Statuto dictante,quod si quis non soluat collectas,vel non assignat in ęstimo res iure ipso deueniat ad commune.vsque quantū tempus possit cōe agere.*
9 *Personæ duæ quando participant in eadem, licet vna ab agendo eximatur, alterius tamen actio non permittitur.*
10 *Delictum non soluentis collectas,non debet nocere Reipubl. quin publica iniuria possit vindicari per Iudicem.*
11 *Inquisitio licet subrogetur loco accusationis,tamen adsumit originalem naturam, non accidentalem.*
12 *Ei,dictio,in dandi casu quomodo accipiatur,*
13 *Inquisitio,duplex est.*
14 *Priuatus sicut potest adesse pro priuato,ita Iudex pro Republ. priuato accusatori.*
15 *Accusator licet pendente lite damnatur, non tamen finitur instantia causæ criminalis.*
16 *Patris solutio facta nomine filij,filium liberat.*
17 *Immunitas a collectis,cuipiam concessa,an eum soluat ab his, quæ nomine libelli indicuntur.*

Collecta. Stat.†ꝙ nō soluētes collectā,non audiantur. Tu qui non soluisti colectā, agis ↄ̃ me. ego excipio ↄ̃ te, ꝙ non soluisti collectam. quærit̄ cui incumbat probatio. & vr̄ ꝙ tibi incūbat docere te soluisse, non mihi docere te non soluisse,& hoc triplici rōne.Prima, qa tu affirmas,& ego nego.ff.de prob.l.quinquaginta. & l.ei qui.& l.actor.Secunda quia negatiua dandi,quę nō refert se ad certam scripturam,nec est coarctata,non pōt probari,qa probatio dēt fieri per causam. & non entium non sunt pro-
2 bationes nec demonstrationes. Item†sensatio fit patiendo, vt dicit Arist.in 2.de aīa.sed nō ens nō cadit in sensum, nec agit in ipsum.vñ a non ente non fit sensatio,nec intellr̄s.Si autē negatiua refert se ad certam scripturam, tunc pōt probari ostensa scriptura.C.de re.cre.l.fi.u.ęerro. aduo.l.2.de ꝓba. l.cum leges.C.de exact.tri.l.1.li.11. & l.si binæ tabulæ. de iniu. testa. & tñ est dubium, an illa sit directa probatio. oculus enim istius negatiuæ, est verus iudex, & video hanc negatiuā,sicut video Platonem hic non esse.nam licet non sit vera propositio de vi stricti sermonis,quia quod nō est,non vr̄. tñ apud Legistas vtrunq; est bene dictum,& æquipollent,quia non pertinet ad testes subtiles disputationes scire, sed vt rude factum,vt no. Azo.in sum.de testi.& nō.de ver.obli.l.stipulatio ista.§.hoc quoq;.Dicet aliquis,video locum vacuū, sed vacuus est locus priuatus corpore. ergo video non esse corpus. rñ aliud est intuentem videre,aliud cooperantem, & disputantem intellectu percipere, vt ff.de his, quę in test.
3 de l.2. Vnde†dico,ꝙ triplex est visio,s.intuitiua, rōnalis, & mista ex sensu corporeo & perspicatia intellectus. & ista visio requiritur in testimonijs industrialib. in quib.mens laborat ad scientiam veritatis. tñ a sensu corporeo originem ducit.alias nō essent testimonia, sed indicia.& ita intellr̄ quod no.Inno.in c. cum causam.de testi. Tertio probatur,qa ille, qui agit, debet se probare habilem, sed nisi soluerit, collectas,non est habilis.ergo debet probare se soluisse. Accedit, ꝙ no.in c.si vero.§.qui pro rei qualitate.ff.qui satisd.co.In ↄ̃rium, ꝙ probatio non incumbat actori.sic oñditur. Id,quod non tangit causam petitionis, non incumbit probandum actori, nec ponendum, sed istud non tangit libellum actoris,nec includitur in libello ergo non expedit actori ꝓbare. Nā sufficit ei intentata probare,nec oportet probare x̃enea. si enim expediret probare, expediret proponere, quod est falsum,vt patet ex no.in l.1.in prin.de eden.Secundo hoc ꝓbatur, quia multum refert, an creditor neget solutionem, tunc debitor probat, aut tertia persona negat solutionē alteri fiendam,& non sibi,& tunc neganti incumbit probō. Pro creditore.n. vrgens est præsumptio ex præterito sibi debito in pñti.Sed pro tertia persona,nulla est præsumptio.& sic opponens negatiue de eo,qđ est alteri dandū, non sibi dēt probare negatiuam.ita no. Inno.& Host.de accu. c.super his, & no.in l.2.de iu.emph.C.& per Cy.Cum ergo hic priuatus opponit de eo,quod reip.debetur. ergo &c. & licet si dicat̄, ista ꝓbatio est super impossibili,rñdeo, licet sit ita,tñ lex mādat, ꝙ nemo obijciat id,quod probare non pōt,vt C.de calū.l.ve-
4 stris. Præterea,vbi negatiua est†principium & origo fundandæ intentionis,incumbit probatio neganti, vt l.hoc iure. & l.si ita stipulatus.ver ꝙ si ab initio.de ver.ob.& l.fi.§.sed si cū sero.ff.si cer.pe.C.de fideius.auth.pñte. C.de fabri.l.si qs consortem.C.de re.cre.l.fi.Sol.dicit Bar.in d.l.hoc ivre.quā legit simul cum illa.l.in illa stipulatione, si calendis. ꝙ negāti incumbat probatio,quia in ea fundat substantiam, & originē suæ exceptionis. Tutor aūt, cui negatur fecisse inuentariū, debet probare se fecisse, qa ex inuentario fundat ꝑsonā suā in iudicio, sic debet probare se tutorem esse,ut l.maritus. ad l.Fal.per Ia. Item,si quis deferat aliquem in fiscum ciuiliter, & criminaliter, ob hoc qa non soluerit collectas, tunc non expedit sibi probare negatiuā, qa gerit negotiū fisci, & censet̄ una ꝑsona cū fisco,sicut ꝓcurator cū dño. Reus ergo dēt ꝓbare affirmatiuā,vt l.3. §.si ad diē.& l.qui cōmeatus. ff. de re mi.Sed q̄uo probabitur ista negatiua sol. dicit Bar.qđ cōmittetur alicui nuntio,quod perscrutetur ab his,qui verisilr̄ sciunt,& eius relationi stabitur,sicut in discussione bonorū, fm Bar. Sed istud est ridiculosum dictū in mera negatiua solutionis q̃ nullo sensu sciri pōt,si sit vaga sine ulla coarctatione.& est ↄ̃ tex.l.asseueratio.C.de non nu.pe.& fatua esset lex si ꝑmitteret opponi, & mādaret probari id, qđ nō posset ꝓbari. Vñ qñ lex hoc facit,i. permittit opponi talia, sꝑ releuat ab onere probandi, ut l.1.C.de non nu.pec.alias ridiculosū esset stat.& prouidentia legis.& ex hoc cōcludo in q.proposita,ꝙ neganti non incūbat ꝓbō, sed aduersario.nā negatio ius ipsius facit vacillare,vt C.qui mi.nō pos.l.super seruis. &
5 C.de fi.instr.l.plures apochis. Nec est nouū,qđ ex†accidenti aggrauetur quis in onere aliud probādi, quā intentaret̄ principlr̄.nā incidētia requirūt incidētē probationē,vt ff.de mi. l.de ætate.& rñd. ad dictum Inn.qa multū refert, utrū negās utat̄ ex bñficio legis,an utatur ex ↄ̃ctu alterius,vel ex maleficio. Primo casu nō oportet negatiuā ꝓbari sic sit.& ita loqt̄ Innoc.

Source : BIU Cujas

Inn. & eſt. rō quia lex ex ſui natura prodeſt oīb. ſicut pactum omnium ciuium. ut. l. ſed & ea. de leg. ſed ⁊ctus factus cum una perſona, ex ſui natura alteri non prodeſt, nec nocet. Idē in delicto, vt. ff. de pact. l. ſi unus. §. cū oīa & l. Fulcinius. §. qd ſit latitare. qui ex cau. in poſ. ea. & ideo minus fundat intentionem tertii ⁊ctus. q̄ lex. qđ eſt ſatis ſubtile. Bal. in d l. cum
6 mulier. Statutū, qđ † diſponit, ꝙ poſſit fieri ꝙ clerici teneant̄ ad collectas, ēt de rebus ſibi obuentis, quæ erāt in æſtimo laicorum, an valeat? dic ꝙ Bar. conſulnit, ꝙ collectas & gabellas eccleſiæ clerici non tenentur ſoluere, qa ſunt extraordinaria munera. & hoc eſt uerū, quia nō pñt imponi nō ſubditis, ut. l. reſcripto. §. fi. de mune. & hono. Itē, qa laici non pñt grauare libertatē eccleſiarū, ut in c. nouerunt. de ſen. excōi. & dicit Bal. ego dico, ꝙ de hoc eſt gl. ꝙ ſi res, q̄ eſt in æſtimo cōis, uadit ad eccleſiā, eccla nō tenet̄ ad collectā, niſi inditā retro ad illā. lō tenet̄, qa eſt onus iā formatū. & eſt iſta gl. in l. incola. ff. ad muni qđ no. & tene menti Bal. in d. placet. Statu.
7 † dicit, qđ ꝓ collectis bona ſunt obligata, & prædiū ſit aliena tū in clericum, nunqd clericus tenet̄ ad collectas pro illo p̄dio? Certe ſi dicamus, qđ vigore illius ſtatuti prædiū fuerit obligatum pro futuris collectis, tenebitur tunc clericus. Sed ſi diceremus ꝙ hypotheca nō pōt ⁊hi ante perſonalem, certum eſt ꝙ perſonalis obligatio in collectis non oriť, niſi q̄n fuerit impoſita. uñ talē prædium non erit obligatū. Pro quo eſt gl. or. ī l. incola. ad mu. Bal. ī d. auth itē nulla cōitas. Sta. dicit, ꝙ non ſoluēti collectas nō reddat̄ ius. mō qdā nō ſoluit, eo ꝙ patrimoniū ſuū eſt ſubito collapſū caſu fortuito. utrū debeat ius ei reddi? ego dico ꝙ ſic. nā talē excuſationē iudex dēt admittere, & facit ꝓ clericis nō ſoluētib. decimā, qui nō potuerūt recolligere fructus pp incurſum hoſtiū, & de hoc hēs tex ſingu. in l. forma. §. 1. ff. de cēſi. & ſi tu dicis, ſtatutū nō recipit iſtam interp̄tationē, rñdeo cū illa interp̄tatio ſit iuſta & ęqua ex nāli rōne, q̄ ſtatutis ineſſe dēt, ēt ſtatutū ſic modificatū eſt, ut. l. ſed ſi alia. ff. de cōſt. pecu. in verbo. iuſta interp̄tatione. nā licet uerba edicti nō ſuccurūt reo poſt terminū offerēti. tñ īterp̄tatio edicti ſuccurit. ergo a ſiłi idē eſt hic. uel dic & melius, ꝙ iſtud ſtatutū licet durū ſeruādū eſt. vt. l. ꝓſpexit, q & a q. Secus aūt eſſet in mādato papę, qa papa nō ītelligit facere alicui iniuſtitiā. ut ī c. ſi cliētulus. §. diuersū. de alie. feu. c. 10. ubi tex. dicit eleganter eccla cultrix & auctrix iuſtitiæ. nō patit ⁊ iuſtitiā aliqd fieri ī ſe uel ī alterū. priuatus uero ſæpe obuiat iuſtitiæ. & adde dicit Bal. ꝙ no. in rub. de cō-
8 pen de quo per Bal. in l. acceptam. in fi. C. de uſu. Statuto † cauet, ꝙ ſi quis non ſoluit collectas vel non aſſignat in eſtimo, res ipſo facto deueniat ad cōe, mō vſq; ad q̄rū rp̄s cōe poſſit agere? Bar. in l. commiſſa. ff. de publica. dicit qđ vſq; ad quin q̄nium, & non vltra, ſed nunquid illud ſtatutum ligat bannitos? dic ꝙ ſic qa tenet̄ ſoluere ꝓ bonis, q̄ poſſidēt, ſicut & aliis ff. de polli. l. pollicitationib. & no. Bar. in l. damni. §. vltimo. ff. de dam. infec. de quo per Bald. in l. fin. ſi pp publi. pen. ſit.
9 Statuto † cauet, qđ ſi quis non ſoluerit collectas, non reddat̄, ſibi ius, in aliqua cā ciuili vel criminali i. Accidit qđ Titius nō ſoluens collectam, fuit uulneratus a Seyo, quæritur cum per formam ſtatuti poſſit inquiri de quolibet uulnere, an poterit inquiri iſto caſu quo non ſoluenti non debet ius reddi. Iſta. q. fuit diſputata per la. bu. & dicit Bal. vī ꝙ poſſit inquiri pluribus rationib. Et primo, qa q̄n ius excipiendi creat̄ a perſona ⁊ ipſam perſonam. non debet uirtus ipſius excludere aliam perſonam, quæ non reperitur excluſa, vt. ff. de pac. l. ſi unus. §. añ oīa, & probatur ex conuenctione duarum legum ff. de his, quæ in te del. l. 1. §. ſed conſulto. & l. cancellauerat ſed hæc concluſio oritur a perſona ⁊ perſonam. ergo mutata perſona non ob. exceptio. Cum ergo hic mutetur perſona quia alia eſt perſona inquiſitoris, & alia accuſatoris, ergo excluſo accuſatore non ꝓpea excluditur inquiſitor. Secundo probatur, quia q̄n duæ ꝓſonę participiant in eodē, licet vna ab agendo eximatur, alterius actio non perimitur. ut. ff. de
10 duobus reis. l. fi. Itē delictū † non ſoluentis collectas non debet nocere reipublicæ, quin publica iniuria poſſit uendicari per iudicem ar. de ⁊ta. l. 3. §. ſi emancipatus. l. iniquiſſimum. de iuris & facti igno. Item iudex non repreſentat offenſum, nec dī eius iniuriam proſequi. ſed publicam iniuriam. & æq paratur iudex inquirens ei, qui accuſat tanq̄ quilibet de populo, non aūt ei, qui ꝓſequit priuatā vindicta ſuā, uel ſuorū. Tūc. n. non poſſet eſſe iudex, ut. l. lex Cornelia. de iur. om. iu l, q iuriſdictioni in gl. & no. de arbi. l. quin ēt. Itē excluſo vno. nō excludit aliud, in quo nō eſt eadē rō excludēdi, ſed hic nō eſt eadē rō excludendi. nā nō ſoluēs excluditur, qa deliqt nō ſoluendo, iudex aūt & reſpublica nō deliquit. ergo nō excludit, attēta rōne. ff. de ac. poſ. l. ſi is, qui animo. & de calū. l. hęc actio. Itē, ꝙ nō audiat nō ſoluēs. eſt introductū in fauorē reipublicæ, ꝙ nō dēt in eius dānū retorq̄ri. Itē ſtatutū dicit, nō reddatur ius. i. nō reddat̄ iudiciū. ut. l. 1. ff. ſi quis in ius uo. nō. ie. ſed iudiciū ꝓprie eſt actus trium perſonarū, unde nō cōti
11 net † proprie inquiſitionem, quæ nō eſt proprie iudiciū. Itē licet inquiſitio ſubrogeť loco accuſationis, tñ aſſumit originalem naturam, non accidentalem, vt no. in l. certi condict. in prin ff. ſi cer. pe. Sed iſtud, ꝙ non reddatur ius, qa non ſoluit collectā, eſt quid accidentale. ergo &c. In ⁊rium ꝙ non poſſit inquiri, ſic probatur, qñ aliquid vna via prohibetur, vī ēt prohibitum alia via, ex qua reſultat pręciſe idē effectus, vt l. quæritur. de bo. liber. ſed ex inquiſitione reſultat idem finalis effectus, qui ex accuſatione reſultaret. ergo &c. Dices tu, ſi hæc rō eſt vera, ergo & c⁊, ſi ſtat. dicit, ꝙ non poſſit inquiri de iniuria facta non ſoluenti, non poterit accuſari, qa eſt idē effectus. rñdeo hic alia rō ſubeſt nā remoto auxilio extraordinario, non ꝓpea remouetur ius cōe, vt l. ſed & milites. in prin. de excu. tu. & ideo prohibita inquiſitione, tñ accuſatio eſt cōceſſa, vt l reſcripto. §. ſi quis accuſatorē. de mun. & ho. ſed prohibita accuſatione, quæ eſt via ordinaria, fortius vī prohibita extraordinaria. Q̄n ergo eſt fortior rō prohibitionis in caſu tacito, dēt pro expreſſo reputari. Secus, ſi non ſit maior rō prohibendi ſed minor. intellectus enim, & aīa legis conſiſtit in rōne facit l. fi. C. de præd. mi. li. 10. Item ſtat.
12 dicit, non reddatur ei ius. ſed dictio † ei, in datiuo, exponitur, i. ad eius vtilitatem, vt no. C. de iniur l. dñij. ſed hic ad vtilitatem offenſi fit inquiſitio. nā dī vtile, ſi voluntatē ſuā adimplet, vt no. in l. 1. ff. de cond. ob cau. Itē, effectū, non modum curare dēmus, vt l. Gallus. §. & quid ſi tm̄ de li. & poſth. & de pu. iud l. ordo. & l. fi. ff. man. Item eadē eſt cā, eadē pęna eidē applicanda. ergo modus agendi nō facit cenſeri accuſationē & inquiſitionē eſſe diuerſam, quo ad effectum, & per ⁊ñs quo ad prohibitionē ſtat. Itē, ſi iſte non ſoluens eſſet filius ſa. pī non poſſet agere iniuriarū. l. 1. §. qđ aūt. de alea. & de iniur. l. non ſolū §. q̄q̄ & l. prætor. §. atrocē. Ergo nec pater, arg. de iuſti. & iu. l. ut uim. Item, qñ ex vna cā & ex vnica obłone tm̄, reſultant plures agendi formæ, excluſio vnius, eſt excluſio gñalis, qa elidit nō ſolū ꝓſona, ſed cā, ut l. 1. §. in tutela. de tu. & ra. diſtra. ſed hic unu eſt delictū, & vna crīalis obło ſubſtantia & numero, ego &c. So. determinauit Ia Bu. ꝙ talis in quiſitio fieri non poſſit quaſi poſſit impune offendi, ex quo ad vindictā, q̄ deſiderat iudiciū, non pōt deueniri, cū prohibitum ſit ius reddi, ſm Ia. Bu. & vide qđ no. in l. cū lege. ff. de teſta. & iſta opi. mihi vera vī. tñ ut plenius & clarius innoteſcat, conſiderandū eſt, qđ duplex † eſt inq̄ſitio. quędā quæ officio mercenario expeditur. & de ſeruit. actioni, q̄dā, quæ officio nobili expeditur, quod alteri deſeruit. Circa primū cōſiderandū eſt, ꝙ ſiquidē accuſatio non eſt rite inſtituta, officiū iudicis ei deſeruire non pōt. Nec iudex proſequi ex offō, qđ eſt male & perperā inchoatū. de accuſ. l. libellorū. §. ꝙ ſi libelli. & de adul. l. accuſaturus. Si aūt accuſatio eſt rite inſtituta, & per perſonam legitimam, tunc iudex pōt et dēt inq̄rere veritatē, vt ff. de pęn. l. ſi nō defendantur. & de quæſtioni. l. ſi qs vltimo. et l. vnius. §. cognitarū. et quod not. in auth. de tabellio. ī prin. ſtudere n. dēt iudex, ne colludat̄. C. de abo li. l. 2. et iō ſi accuſator non producit teſtes, ſcienter dolo vel ignorantia, iudex pōt eos inducere pro vtraq; parte ꝓ publico intereſſe. nā nō dēt eſſe deterior ⁊dō reip. quā priuatorū, qui ꝓ ſuo intereſſe poſſunt adeſſe, ne colludatur, nec aliqd
14 de probandis omittatur. Sicut † ergo pōt adeſſe priuatus pro priuato, vt l. ſi ſuſpecto. de inof teſt. ita pōt adeſſe iudex pro repub. priuato accuſatori. Facit in auth. de tabel. in princ. et de cōd. ob tur. cau. l. idē eſt. §. ſi tibi. et hæc vera, niſi ſupueneret caſus annullationis accuſationis inſtitutæ, puta, qa mortuus eſt accuſator. nā off. iudicis mercenariū eſt extinctū, ex quo mors accuſatoris accuſationē aboleuerit, ut C. ſi reus, uel ac. mor. fue. l. defunctus. & l. centū Capuæ. de eo, qđ certo loco, licet qdam dñt ⁊, per l. pe. de pub. iud. vel diſtingue,
15 aut † accuſator mortuus eſt re integra, aut liquidato delicto, ar. C. de adul. l. q̄uis indubitati. tunc. n. fortificatū eſt off. iudicis ſicut no. alibi in l. vtiq;. de rei uen. & hoc de morte naturali accuſatoris. ſed mors ciuilis nō ꝓmit accuſationes recte inſtitutas, ut l. is qui reus. & iō licet accuſator lite pen. bānitū, nō finit inſtātia cauſæ crīalis, ut d. l. is, q reus. uer. inchoatas plane. & ita ⁊ſuluit Cy. Secus in inſtantia ciuiliū cārū q̄ finit̄ bonis ⁊fiſcatis, & nō tranſit ad fiſcū, ut l. ſi ⁊ſtāte. §. fi. ſo. ma. & eſt ſpāle, qa fiſcus hēt ſuos iudices. nec pōt inſtātia vocare de vno tribunali ad aliud, ut l. ubi acceptū. de iudi. Circa ſecundā ſpēm ⁊ſiderādū eſt, ꝙ qñq; ſtat. diſponit ſup crīe ꝓmittēdo ex cā, & tunc nō pōt inq̄ri. qñq; diſponit ſup pœna, excludēdo pęnā, & idē. de his, q ad ec. ⁊fu. l. ſi ſeruus & de fur. l. ſi qs vxo. & hoc, ſi pęnā excludit ī totū ſed ſi minuit, ꝓcedit tā accuſatio, quā inq̄ſitio ad debitā pęnā. qñq; diſponit ſup ꝓſona, & tūc aut pp qualitatē, q̄ nō hēt alterare delictū, & ꝓcedit inq̄ſitio, ut no. in l. falſi quidem. C. de fal. aut ꝓpter qualitatem, q̄ hēt alterare delictū. & tunc nō procedit inq̄ſitio. loquor de alteratione, q̄ excludit effectū delicti, & iō in qōne nr̄a, aut qualitas impediēs inerat maleficij perpetrati,

Source : BIU Cujas

& tūc verū dicit Ia. Aut nō inerat, sed postea supuenit, & tūc licet accusatio nō procedat, qa exceptio ꝑ personā impedit. vt l. pe. q accu. nō pos. tñ ꝓcedit inquisitio, & sic probo, quia reipublicę fuit a principio ius inquirēdi quęsitū. ergo nō tollitur postea licet offensus nō soluat collectam, vt no. in l. q̄re Iam. C. de falsis. qđ est no. dignū, & est rō, qa qñ ex eadē cā via pluribus est aperta, licet postea vni ptæcludat ex defectu proprio nō cōi, nec ꝙ reputet esse cōe, & nō ꝓcludit alteri, vt l. 2. §. ꝙ si ī pris. ff. so. ma. de pa. do. l. cū dos. & l. si post mortē. §. fi. de ꝑta. & l. fi. de pa. Bal. vbi supra. Sta. dicit, si qs fecerit collectam gentium, &c. pro intellectu istius statuti, vide l. in nullius. C. de seditio. verbo, subdendis, Bald. ibid. Stat. dictans, ꝙ
16 †nō soluens collectas, possit impune offendi. certe si soluit pater, & filius, soluisse vī, qa solutio vnius prodest alteri, ar. l diximus. §. si pr̄. de exc. tu. & gl. or. in l. 2. C. qui ætate. lib. 10. Bal. in d. §. si pr̄. Statutum. siue ciuitas præstitit immunitatē
17 †cuidā a collectis. modo quæritur an teneat ad collectas, q̄ augentur rōne guerrę, & dicit Dy. ꝙ nō tenetur, arg. l. si ex toto. in prin. de leg. 1. ad qđ facit. ff. de va. mu. l. in honorib. §. cū muneris, & ff. si serui. ven. l. si seruitus. sc̄do rñso. Ecōtra, ꝙ teneatur, est ar.. si ita. de au. & ar. l. Rutilia. de contrah. emp. & præalle. l. si seruitus. 1. rñso. ff. de transac. l. cum tutorib. & l. cū Aquiliana. & dicit Dy. ꝙ tenet. vt ne. li. in emp. spē se exc. l. 1. li. 10. Ray. dicit, ꝙ non tenetur, quia tales collectæ sunt super indicta, & sic extraordinaria, vt C. de superindi. l. 1. ergo, &c. vt C. de vaca. mu. pu. l. 1. lib. 10. Non obst. ll. allegatæ per Dy. quia loquuntur in munere speciali. Ray. Vel dic. qđ aut ista collecta est imposita simpliciter, aut per noīa respectiua, & per modum augmenti. Primo casu habet locum opi. Dy. Secundo casu habet locum opin. Rayn. argum. ff. de pact. do. l. in socerum. §. cum inter. & adde, quod not. C. de decu. l. vacuatis. li. 10. per Dy in l. 1. ff. de iure immu. Bal. in d. l. si ex toto.

SVMMARIVM.

1 *Collegium doctorum, an possit facere statutum contra formam antiquitus institutam, vel magis grauare doctorandos.*
2 *Collegia statuta possunt inter se facere, de his, quæ pertinent ad eorum iurisdictionem.*
3 *Statuta pœnalia non possunt facere collegia, vniuersitates, castra & villæ, quæ subsunt ciuitatibus.*

1 **Collegium.** Statutum facere an possit collegium doctorum ꝑ formam antiquitus ꝙstitutā vel magis grauare doctorādos, dico qđ nō, qa tale statutū est ambitiosum: vt. l. ambitiosa. C. de decre. ab or. faci. & si est appositū inīm, dēt p ep̄m relaxari: qa est ꝑ publicā vtilitatē & qa ī fraudē. de alijs pœnis nō ē dubiū, qa si nō valet principale, ergo &c. vt. ff. ad l. Fal. l. Seyus & Aug. & quęrit Bal. cū ad doctores pertineat scrutineum, ad cancellarium aūt approbatio, vtrū si cancellarius videt ꝙ doctores dolo, vel gratia deponunt contra eum, possit solus ex authoritate sui capitis approbare: & vī ꝙ sic, si habet huius rei peritiā: quia, salua cōscientia, nō pōt non sequi veritatem, & istud negotiū, potius est cōmissum conscientię, quā disputetur per viā fori ar. eius, qđ no. de seruis ta. l. j. Doctores quidā moderni dicūt ꝑrium in c. ex literis. de consti ꝙ est verum. vbi numerus approbantium vel reprobātium est statutus pro forma substātiali: vt l. nemini. §. iurisperitos. de aduo. diue. iudi. Secus, si ad inquisitionem, imo ad diffinitionem non requiratur numerus, ar. ff. de testi. l. 3. §. tu magis. & l. ob carnē. §. fi. & l. Lucius. de insa. in ratione sui, de quo per Bal. in auth. habita. C. ne filius pro patre.
2 † Statuta facere possunt inter se collegia approbata, de his quæ pertinent ad eorum iurisdictionem, cū possint conferre ea, quæ sunt iurisdictionis, suum propositū eligendo, ergo statuta facere possunt: quia facere statuta, est qd iurisdictionis, ſm Bar. hic. dicit ar. no. in l. per iniquum. C. de iur. om. iu. & circa hoc vide, quod not. C. de consti. pec. l. 2. in fi. & in auth. de fideiuſ. §. argentariorum. coll. j. & adde quod dixit Bal. in l. priuatorum. eo. tit. & no. quod si causa vertitur inter artificem & artem totam, siue collegium, cognoscit ꝓpositus collegij siue rector: arg. d. l per iniquum. in verbo: cū in publicis. & hoc est notabile, ꝙ illi camerarij artiū possunt cognoscere de causa collegij. & conclude, ꝙ prępositi artiū possunt cognoscere de rebus spectantibus ad dictas artes, &
3 non de foraneis. de quo per Bald. in d. l. per iniquum. † Statuta pœnalia inter se facere non possunt collegia, & vniuersitates, castra, & villę, quæ subsunt ciuitatibus: vt not. Bald. in litera ibi: non tamen. l. j. ff. si quis ius. di. non ob. in princ. Ad quod facit, quod no. Inno. de consti. c. cum accessissent. Vel dic secundum eum, ꝙ de paruis negotijs possunt, de magnis non, de quibus non pertinet ad eos cognitio, & adde qđ no. in l. 2. de consti. pecu. Bal. in d. l. 2. si quis ius. di. non obtem.

SVMMARIVM.

1 *Colonus an teneatur stare emptioni.*

Colonus. Statutū dicit, ꝙ colonus qui non laborat, possit accusari a domino suo seu patrono. modo quæritur, an si patronus vendit, & colonus non laborat, possit ab emptore accusari? & certe est ar. l. qui fundū. ff. loca. ꝙ non, quia hoc ius non pertinet ad emptorem. Item nec venditor potest, quia sua non interest. Ratio potest esse
1 d. l. qui fundum, quia † colonus non tenetur stare emptioni. de quo per Bal. in d. l. qui fundum. ff. loca.

SVMMARIVM

1 *Statutum eximens quem a banno, an videatur etiā restituere bonam famā.*
2 *Fama restituitur a solo principe, & Senatu.*
3 *Iuri positiuo derogari potest per statutum.*

1 **Cancellare.** †Statutum permittit aliquem cancellari de banno, an videatur per illam cancellationem restituta fama, & etiam bona? dixit Bald. exordiendo altius materiam. Quæro quid in cancellatis de libris damnatorum vel bannitorum, an ista cancellatio operetur idem, quod restitutio, vel idem quod indulgentia? & dicit ꝙ de hoc tangit Cy. in l. fi. de sen. pas. C. & vī ꝙ operetur idem, quod restitutio, quia per cancellationem vel redditionem instrumenti cōtingit plena liberatio. ff. de pac. l. Labeo & l. postquam. sed interuenit cancellatio instrumenti. ergo, & cęt. Breuiter, cancellatio condemnationis, quæ infamiā
2 irrogat, si est facta a populo, non recuperat famam, quia famam non potest restituere, nisi princeps & senatus, vt ff. de posthu. l. 1. §. de qua. & est gl. insti. quib. mo. ius pat. pot. sol. & no. Inno. in c. cum te. ext. de re iud. honorem tñ illius municipij, quod diffamauit per suam. l. municipalem, vī recuperare, quia quantum ad iura suæ ciuitatis, vī haberi pro restituto. Nec obstat, ꝙ sit infamis, quia ꝙ † infamis excludatur,
3 est de iure positiuo, cui potest derogari per statutum, vt l. vt gradatim. §. sed fi. lege. ff. de mu. & ho. Vel dic ꝙ est inspiciēda causa, ex qua fit cancellatio, & tunc aut ista cancellatio arguit iniquitatem in iudicante, & æquiparatur restitutioni, aut confirmat rem iudicatam, puta cancello, quia soluit, & tunc non intelligitur restitutus. & dicit Bal. hoc puto esse verum. & vide quod ipse no. in l. generalis. C. de sen. pas. vbi per indulgentiam remittitur exilium, sed non redduntur bona nec restituitur fama. Bal. ibidem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum vel lex in criminalibus potest dare modum concludendi.*
2 *Iudex etiam ex officio suo potest interrogare post conclusionem in causa.*
3 *Concluditur dupliciter in causa.*
4 *Conclusio in causa principali, non valet in causa appellationis.*

1 **Conclusio.** Statutum vel lex in criminalibus pōt dare modum concludendi, vt not. de iud. l. properandum. in prin. in verbo, conclusum, alias quis renunciare nō pōt iurib suis, qn notoria, & q̄ sunt in ꝓmptu possit produci, videlicet q spectant ad plenam defensionē, vt l. unius. §. cogniturū. ff. de qō. & no. ff. de pac. l. pactū inter hæredē. & sic sequit, ꝙ in criminalib. non pōt pręcise cōcludi, sed solū quo ad defensiones, nō apparētes. & hoc verū de cōclusione partis, sed per legē vel statutū bñ pōt concludi. vt s. dictū est. ad hoc vide. C. de adu. l. quāuis in dubitati. & qđ no. Inn. in c. consuluit. de offi. dele. & Ia. de are. in l. inter accusatorem. ff. de publi. iudi. & qđ no. in l. qui crimen. C. qui accu. non pos. & dicit Bal. ꝙ q̄tum ad interrogationem nunq̄ ꝙcluditur in eā, quātū ad iudicē. nā iudex † ēt ex officio suo pōt in
2 terrogare post conclusionē in cā, vt extra de fide instru. c. cū Ioannes. & pōt ēt ex mero officio post ꝙclusionē de ferre sacrm in defectum probationis, qđ est valde notādum, vt hic ponit Io. an. in c. 2. in fi. de iura m. cal. li. 6. in nouel. & ysq; ad conclusionem pōt peti, ſm Bar. in l. admonendi. in fi. de iure
3 iur. & dicit Bal. ꝙ in cā concluditur dupliciter, † Vno mō per renuntiationē expressam. alio mō per renuntiationē tacitā, qñ partes renūtiat omnibus & singulis actitandis, & sunt ꝙtente solum actitatis, vt. l. 1. C. de rela. & l. cum ante. C. de dolo. Vñ illo modo pōt concludi super tota causa, si partes volunt, & ēt pōt concludi sup uno articulo, si partes volut. Ista est gl. or in auth. de resti. §. quia vero sępe non apparet, qđ vī renuntiare & concludere. & hoc tenet Are. & Io. an. post eū in c. 1. de integ. restit li. 6. & facit ad hoc in auth. vt cum de appel. cognoscitur. in prin. Vnum tñ no. ꝙ illa conclusio dr̄ esse de ordinatione causæ. iō instantia ꝓempta vel mutata illa conclusio nihil operatur, vt C. de test. l. fi. & l. cū lite mor-
4 tua. ff. iudi. sol nam † conclusio in cā principali, non valet in cā appellationis, vt l. ꝓ hāc. C. de tem. ap. & ꝓ Inn. in c. fraternitatis. ex̄ de testi. in gl. ibi. regulare ēt lite nō contest. & prædicta uera in cā criminali. Secus in cā ciuili. vt no. in l. absentem. C. de accu. ꝑrium no. Azo. in summa de requi. reis in gl. & in l. quotiens. C. de dig. li. 12. de quo dicit Bal. qđ dixit in l. absentem. C. de accu. Bal. in l. accusatoribus. C. de accu.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens percutientem cum sanguine quomodo sit accipiendum. Ex, dictio, denotat causam immediatam.*
2 *Cōcordia pōt fieri gratis, et nō pro pecunia, stat. ēt prohibēte cōcordiā fieri.*

Statuto

Source : BIU Cujas

3 *Statuto ſtante, quod de quolibet facto concordia fieri poſſit, excepto maleficio, an concordia poſſit fieri cum mandante maleficium.*
4 *Offenſam in Deum non poteſt quiſquam mortalium remittere niſi Papa.*
5 *Concordia facta mediante pecunia, tenet, ſtatuto dictante de quolibet maleficio fieri poſſe concordiam.*
6 *Formæ omiſſio, vitiat, etiam in ruſtico, & per errorem contingens.*
7 *Ruſticitas & ſexus non attenduntur in his, quæ pertinent ad rigorem & formam iudiciorum.*
8 *De, dictio, cauſam immediatam notat.*
9 *Concordia, verb. quomodo intelligetur in ſtatutis loquẽtibus de cõcordia.*
10 *Furtum, eſt triplex.*
11 *Statuto dictante, de quouis maleficio fieri poſſe concordiam, an poſſit fieri mandanti maleficium, vel ſtandum ſit iuri communi.*
12 *Robaria ſtratę, eſt maius delictum, quam furtum.*
13 *Statuto concordiam permittente in criminalibus, num ex iſta concordia oriantur exceptiones, declinatoria, & etiam peremptoria.*
14 *Exceptio duplex, declinatoria, & peremptoria, oritur in criminalibus, ſicut & in ciuilibus.*
15 *Concordia, quid ſit.*

Concordia. Statutum dicit, ꝙ ſi ex ꝓcuſſione ſanguis exiuit, non poſsit fieri cõcordia. mõ ego proieci quendam in terram, & ex caſu in terrã ſecuta eſt colliſio ad lapidẽ, vnde ſanguis exiuit, quærit nunquid poſſit fieri concordia, & vr̃ ꝙ nõ, ꝙa ſatis vr̃ ſanguis exire ex percuſſione ſicut ſi percuterem gladio, vel cum lapide, ar. l. ſi qs in colluctatione §. Celſus ait. ff. ad l. Aqui. ſed Bal. dicit,
1 qd̃ aduocati ciuitatis Peruſij practicant ꝟriũ, †ꝙa iſta dictio, ex, denotat cãm immediatã, ut in l. 1. §. ex incendio, de incẽ. rui. nau. ſed actus percutientis non fecit ſanguinẽ immediate, ſed mediãte actu reſpectu colliſionis ad lapidem, & ideo remanet quod poſsit fieri concordia ſm generale ſtatutum. Non ob. d. §. Celſus ait. quia in l. Aquil. ponderatur perſona, vtrũ ſit perſona immediata vel mediata cã, ſed ꝓ ſtatutũ põderatur ipſe actus, & cã mediata, vel immediata, & ſic eſt diuerſitas penes modũ faciendi mediate & immediate, & opiniſtam, dicit Bal. credo veriorem, & not. Bal. in d. §. Celſus ait. Statutum quod permittit concordias tanq̃ fauorabile, eſt extendendũ. ſed qd̃ prohibet, eſt reſtringendũ, tanquã odioſum. nam vt dicit gl. in l. furti. §. pactus. ff. de infami. ſtatutũ prohibet concordiã, eſt ꝟrium. l. euangelicæ & dicit Bal. in d.
2 §. pactus. Nota, ꝙ† cõcordia põt fieri gratis & impune. ſed nõ pro pecunia, quod facit in argumentũ ad ſtatutũ Peruſij ſm eundem Bal. ibi. Statutum ꝙ de quolibet maleficio põt fieri
3 cõcordia, niſi de homicidio† quærit nunquid poterit fieri cõcordia ei, q fieri fecit maleficiũ homicidij, & dicit Bal. qd̃ ex his q̃ dicta ſunt ꝓ eũ in l. ſi ſeruũ per §. ſi prætor. de acqu. hær. vr̃ ꝙ ſic, ꝙa proprie non eſt homicida, ſed ꝓ interpretationẽ, q̃ interpretatio nõ dẽt fieri ad excludendũ fauorẽ ſtatuti, ꝙa fauor procedit ex gñali capite ipſius ſtatuti, & facit ad prædicta quod no. ff. de inſa. l. hęc verba, & ita ſp practicauerũt aduocati Peruſii. Bal. in d. l. ſi ſeruũ §. prętor ait. ff. de acqu. hęre. Statutum, qd̃ de concordia ſoluatur tm̃ pro libra. modo quidã ſoluit plus, certe valet ſibi concordia, ſed ſi perrrorẽ ſoluit minus, non ualet concordia, ar. l. qui putat. de acqui. hær. vbi errans implet conditionẽ plus faciendo, ſed non minus faciendo, ad quod facit quod no. ff. ſi quis cau. l. ſi ſeruus. §. ſi plurium. ar. tm̃ ꝟ. ff. de condi. & demon. l. quãuis. Bald. in d. l. ſi
4 ſeruum ff. de acqui. hęre. Statutum† dicit, qd̃ de quolibet delicto poſſit fieri concordia. mõ quidã rapuit monialẽ, q̃ritur an de tali raptu poſsit fieri concordia, & certe non ꝙa raptus ꝟmiſſus de moniali, principaliter lædit Deũ, & principaliter eſt offenſus Deus, & talẽ offenſam, quo ad mundũ nõ poſſet aliquis remittere, niſi Papa. ſm qd̃ no. Bal. in l. vnica. in 2. no.
5 C. de rap. vir. Statutũ † ꝓmittit ſuper certis criminibus pacẽ, & concordiã fieri. certe tenet pax & concordia facta ꝓ pecuniam, ꝙa redimit̃ de propria iniuria, nõ de aliena dicit Bal. ꝙ ꝓ hoc facit tex. l. 2. & C. de abol. qd̃ ſatis eſt uerũ in criminib. in quibus licet tranſigere de iure cõi vel municipali, vt. C. ad turp. l. q̃uis, & dicit Bal. qd̃ ille, qui dedit pecuniã, eã repetere põt, ſi dedit eã redimendę vexationis, vt. C. de adulte. l. ſerui ad uoluntatem. pax tm̃ remanet firma, ut l. ſi tibi. §. quædã. ff. de pactis & d. l. quãuis. C. ad Turpil. Bal. in d. l. 2. C. de aboli.
6 †Statutum, qd̃ nõ valet cõcordia, niſi producatur. ꝟ. octauũ diẽ. modo quidã ruſticus per errorẽ aduocari nõ produxit in termino, an excuſetur propter iuris ignorantiã, & vr̃ qd̃ ſic, per no. per ipſum in l. iuris. C. qui admit. ad bo. poſ. põt, ꝟriũ
7 eſt uerum, quia omiſsio formæ, vitiat ẽt ſi omittitur a ruſtico & per errorẽ, ut no. de teſta. l. fi. & l. ambiguitates. in glo. q̃ incipit, hodie in fi. & hoc tenet. Bal. qa† in his, q̃ pertinent ad rigorẽ & formã iudiciorũ, non attẽditur ſexus uel ruſticitas, ſed forma generaliter tradita, ſicut nec attenditur ętas, vt. C. de iudi. l. properandum. in fi. & in auth. de hære. & fal. §. pupillus. Bal. in d. l. iuris. C. qui admitti. Statutum dictat, quod de q̃nibus ſanguinolentis nõ poſsit fieri cõcordia, de aliis ſic, modo ego ſpinxi te in terrã, & colliſo capite ad lapidẽ exiuit ſanguis, quæritur an poſsit fieri concordia, certe ſic, ꝙa ꝓcuſſio mea nõ fuit attento corpore meo, & actu meo ſanguino lenta. Itẽ non ſum vſus illo lapide, tanquã inſtr̃o. Itẽ dictio,
8 de, ſignificat† cãm immediatã, ut l. 1. §. nunc videamus. ff. de con. cũ eman. liberis, & ita conſueuit practicari per aduocatos, dicit Bal. in ciuitate Peruſij hoc dixit ar gl. l. de pecoribus
9 C. ad l. Aqui. Statuta loquentia de concordia, qualiter† intelligatur iſtud uerbum, concordia, vide tex. in l. filia in orbitate. C. de inoffi. teſta. Statutum dicit, ꝙ de maleficio cõmiſſo in diebus Paſchalibus non poſsit fieri, concordia, vtrum intelligatur de 15. diebus Paſchalibus an intelligat̃ de uno tm̃? dic. ſ. principalis Paſchæ. l. oẽs dies. C. de ferijs. eſt ar. vt intelligatur de 15. diebus. Ia. But. dicit, ꝙ in ſimili qõne debet recurri ad cõem vſum loquendi. de le. 3. l. liberorũ. §. quod tm̃ Caſsius. Qualiter autem debeat fieri articulus ad probandũ cõem vſum loquendi, & qualiter teſtes debeãt reddere cauſam ſcientiæ, vide per Bar. in l. Labeo. de ſupel. le. Bal. in d. l. oẽs dies. C. de ferijs. Statutum dicit, quod de furto uon poſsit fieri concordia, modo quæritur, an poſsit fieri de robaria, &
10 videtur quod non, quia † furtum dicitur tripliciter. ſ. improbum, improbius, & improbiſsimum. Improbum, eſt ſimplex furtum, improbius eſt expilatio hereditatis. improbiſsimũ eſt rapina ſiue robaria. ita dicit gl. quam no. C. de infami. l. ſi te expilaſſe, ergo uidetur quod concordia fieri non poſsit de robaria, & ſit rationabile, cum ſit improbiſsimum furtum, ſed Bal. dicit, quod aduocati iudaizant, quia inherent ſtatutorum verbis, quæ minime ſunt mutanda. ut. ff. de leg. l. minime, & ſic dicit, nos dicimus, qd̃ de robaria poteſt fieri concordia, licet de furto. nõ de quo ꝓ eum in d. l. ſi te expillaſſe. Statutum dicit, quod de maleficio poſsit fieri concordia, niſi recipiens eam, recipiat pecuniam, modo non dat ipſe, ſed quidam tertius, eo ſciente, certe non ualet concordia. Sic & ſi aliquis eſt promotus per ſimoniam cõmiſſam a tertio, eo
11 ſciente, quia tenetur cedere beneficio, ar. l. nõ intereſt. C. de dolo. & ibi per Bal. Statutum † dicit, quod percuſſori poſsit fieri concordia, nunquid ex illo ſtatuto poſsit fieri cõcordia mandanti, an uero ſtabimus iuri communi, dicit Bal. quod theorica Bar. vult quod ſtemus iuri communi, quia licet tractemus de beneficio ꝯcordię. & non de pęna, tamen ex quo verba ſtatuti ſunt ſcripta in perſona, non trahuntur ad mandantem, ſimile no. ff. de vi & vi arma. l. cum fundum. ſed in hoc dicit Bal. credo contrarium, vt beneficium prorogetur. nam facilius extenditur beneficium, q̃ pęna, ut. ff. de lib. & poſt. l. cum quidam. & placet, & ar. in l. fi. in prin. C. ad l. Iuliã. maie. & ff. de ritu nup. l. non ſolum. §. ſenatus. Credo igitur, dicit Bal. quod ex mente eiuſdem ſtatuti concordia, quę ꝓdeſt principali, proſit acceſſorijs. & intellige, nõ, ꝙ cõcordia facta principali, extendatur ad acceſſoria, ꝙa hoc nõ habet locũ in criminalibus, ſed qd̃ ꝯcordia facta ipſis acceſſorijs, patrocinetur eis. Nã in criminalibus non dependet acceſſoriũ a principali, quo ad accuſationẽ, imo quælibet accuſatio ſtat ꝓ ſe, ar. ff. de adul. l. denuntiaſſe. §. quæritur. & ff. de falſis. l. Attilicinus, & ideo mortuo principali, & ſic extincta accuſatione, ipſius tm̃ acceſſorij põt accuſari & puniri, vt. l. 1. C ſi reus vel accu. mor. fue. & ibi vide ꝓ Cy. de quo ꝓ Bal. in l. tranſigere uel paciſci. C. de tranſac. Statuto† cauetur qd̃ de quo-
12 libet crimine poſsit fieri ꝯcordia, exceptis furto, homicidio, & falſo. Vtrũ poſsit fieri ꝯcordia de robaria ſtratę, qd̃ eſt maius delictũ, quã furtũ, ꝓ gl. l. trãſigere vel paciſci, determinatur, ꝙ non, ꝙa qd̃ eſt prohibitũ in aliqua ſpecie, vr̃ prohibitũ in qualibet alia eius ſimili vel maiori. Aduocati tm̃ ꝟriũ practicant, quia qd̃ non reperitur exceptũ, remanet ſub regula vt l. quęſitum. §. idẽ rndit, de fun. inſtr. Nõ ob. d. gl. quia inter dũ non reperitur exceptũ per eandẽ. l. ſed reperitur exceptũ per aliã. l. tunc non eſt dubium, ꝙ una ſuppletur per aliã. Ita loquitur illa gl. quod tene menti. Bal. in d. l. tranſigere uel paciſci. C. de tranſac. Statutum† permittit concordiam in cri-
13 minalibus, nunquid ex iſta concordia oriatur exceptio non ſolum declinatoria, ſed peremptoria, & vr̃ ex dictis Bart. qui dixit, quod ꝯcordia in criminalibus permiſſa impedit ꝓceſſum iudicij, ita ꝙ ex eadẽ inſtantia impoſsibile eſt procedi. ergo ſola declinatoria oritur, nã ſi oriret̃ peremptoria, eſſet liberatus reus a pęna, ſed ſm eum non liberatur a pœna, ſed ab inſtantia. ergo oritur declinatoria iudicij, non peremptoria pęnæ. In contrarium, vr̃ enim dare† tacitum robur, ar. l. 2.
14 ff. ad ſil. ſicut ergo in ciuilibus oritur duplex exceptio. ſ. declinatoria & peremptoria, ita vr̃ ẽt in criminalib. põterea iſtud ſtatutũ cũ ſit fauorabile, debet large interpretari. Sol. dicit. Bal. aut ſtatutũ ꝓmittit & ultra ꝓcedit dicendo ꝙ nõ debeat fieri punitio, vel qd̃ pęna certo mõ mitigẽt, tunc ſtabis uerbis ſtatuti, ut. ff. de exerci. l. 1. §. is, qui nauẽ. Si aũt ſtatutũ permittit ſimpl̃r concordiã, nec ultra procedit, tunc eſt ſatis dubiũ, vtrũ intelligat̃ ſm ius cõe, ut excludat̃ illa inſtantia, ſed

Source : BIU Cujas

non pęna,an intelligat addere iuri cõi, vt excludat vtrunq;. Pro illa ſcđa parte facit.ff.de infa.l.furti.§.pactus. Pro prima parte facit intellectus legis exigere.cũ l.ſi ſerui veſtri.C.đ no xa.ſm vnã lec.& extra de cõſue.c.cũ dilectus. de quo ꝑ Bal. in l.tranſigere vel paciſci.C.de tran. Statutum facit mentionem de concordia,certe ꝑcordia dr̃ dũ diſcordia & cauſa diſcordiæ remouetur,vt eſt tex.expreſſus. C.de tranſac.l. de fideicommiſſo.ex quo tex.põt concordia† ſic diffiniri,ſcilicet qđ cõcordia eſt ſedatio diſcordiarũ.de hoc ꝑ Arch.in c.indẽ nitatibus.de ele.li.6.Bal.in d.l.de fideicommiſſo. C.de tranſ.

S V M M A R I V M.

1 *Filij appellatione,continetur nepos in diſpoſitione legali.*
2 *Statuto dicẽte, quod ſi quis non ſoluerit pœnam pecuniariã infra menſem,amputetur ei caput,an liberetur,ſi poſt menſem ſoluerit.*
3 *Condemnati ſi fuerint plures ipſo facto,per ſententiam ſtatuti,propter maleficium,vtrum diuidatur inter eos condemnatio.*
4 *Statutum,quod quicunq; fuerit condemnatus pro homicidio, rebanniatur habita pace,intelligitur de futuris condemnandis.*
5 *Condemnatus in quinquaginta,& quinquaginta, diuerſis condemnationibus,non dicitur condemnatus in centum.*
6 *Condemnatio ad mortem ſine bonorum publicatione, an reddat damnatum inteſtabilem.*
7 *Perſona coniuncta admittitur ad ſoluendum pro alio.*
8 *Statuto dicẽte,quod quis condemnetur ex quolibet delicto, an condemnatus ex lege municipali efficiatur infamis,etiam ſi fuerit confeſſus.*
9 *Condemnatus ex ſtatuto,an efficiatur infamis.*
10 *Solutio facta ex cauſa famoſa non infamat.*

Condemnatio, condemnatus.

1 Statutum† dicit,quod pater teneatur ſoluere condemnationem filij familias,vtrum teneatur ſoluere condemnationẽ nepotis familias?rñdeo non:qa hoc ſtatutũ eſt ꝯ ius naturæ. & ideo debet attendi ſignificatio reſtrictiua,nõ ſignificatio extẽſiua,q̃ denotatur ꝑ hoc uerbum,porrigatur, quod eſt in tex.l.filius. C.ad maced. Iſtud.n.ſtatutum nullã habet rõnẽ, & ideo eſt mere hęrendum eius verbis de quo per Bal.in d.l. filius.C.ad mace.vbi dr̃,ꝙ nomẽ filij, includit nepotẽ in diſpoſitione legali.& dicit,aduerte nomen filij profert a d.l.cũ adiectione familias,q̃ adiectio eſt cõis, & de ꝓprio ſignificato ẽt in nepote familias hẽt locũ.vñ qa cũ in illa adiectione ſtatrõ legis,nõ mirũ ſi ſit lata interpretatio,de quo ꝑ Bal.ibi. Statutum dicit,ꝙ non cõparens ponatur in bãno,de quo nõ eximatur,donec condẽnatus ſoluerit. mõ quidã poſitus eſt in banno condẽnatus in mille,quæritur an ſi ipſe vult ſtare in banno,& nõ ſoluere mille,fiſcus poſſit facere executionẽ in bonis eius,& accipere bona in ſolutionẽ vſq; ad quantitatẽ mille?& primo vr̃ ꝙ ſic,nã cũ ſit ſnĩa lata,ergo mandatur executioni,& mãdabit executioni officio iudicis maleficiorum,qa idẽ iudex,q̃ pronuntiauit,dẽt exequi,vt.C.de bo.dã. l.ſi quis intra.alias ſi nõ meret executionẽ, ergo fruſtra eſſet ſententiatũ,facit qđ no.Dy.in l.poſt ꝯctum.ff.de don.vbi dicit,ꝙ poſt ſnĩam bona condẽnati ſunt obligata ꝑ condẽnatione ſoluenda,facit ẽt ad hoc.l.ſi qs poſt hac.§. 1. de bo. dã. & C.de bo.vac.l.fi li.10. In ꝯriũ, qa iſte vr̃ eſſe debitor alternatiuus,videlicet ꝙ aut ſtet in banno,aut ſoluat condemnationẽ,& certum eſt,ꝙ in alternatiuis eſt electio debitoris,vt l.plerunq;.§.fi.ff.de iu.do.& l.3.ff.de eo qđ certo loco. cum ſi.Præterea,donec iſte paret banno,ſatisfacere vr̃, qa ſatisfactio ꝯſiſtit in non faciendo. ergo ſi ſatisfacere vr̃, nõ põt ad aliud cõpelli.ff.de condi.ob cau.l.dedi.in prin.Ex hoc ſequitur,ſi iſte moreretur in bãno,ꝙ executio nõ poſſet fieri ꝯ hęredem,qa ſatisfactũ eſt.nam q̃ luit in corpore,ſicut quilibet bannitus intelligit̃ luere, nõ debet cõpelli ad ſatisfactionẽ pecuniariã,vt l.ſed & ſi unius.§.ſed ſi ante diẽ.ff.de iniu. Præterea,ſi fieret illa executio,iſte bãnitus ꝯſequeretur præmiũ: qa rebanniretur,ꝑ ſolutionẽ,& iſtud nõ debet fieri, cũ ſtatutum ſit factũ in eius odiũ.Nõ ob.l.ſi qs intra.ſuperius alle.cũ ſimi.qa illæ leges dicunt,ꝙ debet fieri executio in bonis cõfiſcatis,& hoc concedo.ſed hic nõ loquitur in bonis cõfiſcatis,ſed de perſonali condẽnatione in bãnito,ſed in condẽnato in ꝓſentia, nõ dubito qđ põt fieri executio in eum,& eius bona,& urgeri ad ſoluendũ,alias ille nõ ſolueret aliquã pẽnã,ſed in caſu nr̃o nõ eſt ita:qa luit pẽnã corporalẽ propter bannũ,& ita uidemus obſeruari de practica. Vtrũ ſit verius, cogita.Bal.in auth.bona damnatorũ.C.de bo.dam.Hãc qõnem reperit diſputatam ꝑ D.Rog.de for. qui ĩ effectu tenuit quaſi in ſimili,qđ nõ poſſet iudex executionẽ facere. Statutum† dictat,qđ ſi qs nõ ſoluerit pecuniariã condemnationẽ 2 ꝯ.menſem amputetur ei caput, an ſi poſt menſem ſoluerit, ſit liberatus, & vr̃ ꝙ ſic, qa fiſcus põt eligere mitiorẽ viã,qa ei neceſſitas impoſita nõ eſt ſeruandi formã ſtatuti, vt iacet ad literã,vt l.1.§.ſi his,q nauem.de exercitoria.qđ ſꝑ intellige,ſaluo intellectu,qa litera occidit, ſpiritus aũt viuificat.ſ intellectus eus.ſed res publica,& hi,q eã regunt,hæc poſſũt. nec,dicuntur rumpere ſtatutũ,qa tacitũ vr̃ ineſſe condẽnationi pẽnalis exactionis.ſ.ſi creditori placuerit. Res aũt publica eſt creditori, & ideo ſeueritati detrahere põt. ff. de ſerui.expor.l.1.& vtrum hi in hoc ſtatuto habeãt arbitriũ, nec ne,videnda ſunt ordinamenta ciuitatis,vt.ff.de pac. l.itẽ magiſtri.Tene menti.de quo ꝑ Bal.in l.cõmiſſorie. C.de pac.inter emp.& ven.vbi ponit,vtrum ſi eſt dictũ,ꝙ ſi venditor nõ ſoluit in termino,liceat venditorem q̃q; retrahere rẽ, nun quid ſi venditor poſt diẽ petit pretiũ ſibi prẽiudicet,& dic ꝙ ſic,non obſtante aduerbio,q̃q; ſm Dy.& Cy.dũmõ emptor nõ ſit in expreſſa cõtumacia.Secundo facit, qđ no.ff.de ver. ob.l.cum ſtipulatus fuero a Proculo.in glo.fi.Statutũ, ſi plu- 3 res† condẽnati ſunt ipſo facto per ſnĩam ſtatuti, ꝑ maleficium,vtrũ diuidatur inter eos condẽnatio,dic,aut plures cõdemnantur,vt vniuerſi,& nõ diuiditur,quia corpus vniuerſitatis tenetur,nõ ſinguli.Aut condemnant̃ vt ſinguli, tunc conſidera,ꝙ alia eſt natura delicti, qa ſinguli inſolidũ delinquerunt,& iõ inſolidũ videntur condẽnari. Alia eſt natura ꝯctus,uel quaſi,quia quilibet vr̃ ꝑ parte ꝯhere, vel quaſi, vt l.1.C.ſi plures vna ſnĩa.Sed ſi quæris,an vnus ſoluendo, liberet aliũ.Aut eſt mera perſequutio,& liberat,vt l. 1.C.de condi.fur.Aut eſt mera pẽna,&hic ſubdiſtingue.Aut tenetur ex maleficio,& non liberat.aut ex quaſi maleficio,& liberat,vt ff.de iur.om.iu.l adeo.&.ff.de his,qui deie.vel effu.l.ꝓceptione.Bal.in d.l.1.ſi plures vna ſnĩa.C. Statutũ, ꝙ quicũq; fuerit 4 condemnatus ꝑ† homicidio,rebanniatur habita pace.certe ſm Cy.iſtud ſtatutũ intelligit̃ de futuris condẽnandis,non de præteritis,quia,verbũ,fuerit eſt de futuro,licet verbũ, cõdẽnatus,in præteritũ ſonet,& ita dicit ipſe Cy.ff.de legi.l.cũ lex.reprehendendo Odof ꝑ gl.l.cũ tale.§.familiã. de cõdi. & demõ.el.1.Vbi oĩno implicita ad præteritũ,& futurũ,recipit intellectũ futurũ.& ita dicit illa gl. valde eleganter. ſed Bal. dicit,ꝙ in ꝓdicto exẽplo credit ꝯriũ,quia iſtud verbũ,fuerit põt eſſe ꝓteriti ſubiunctiui,& ita debet hic accipi,ne facilitate veniæ hoĩes inuitarent̃ ad delinquẽdũ.ar.ff.đ pac.l.ſi vnus §.illud nulla,& ſic dicit,ꝙ tenet ſecũ Odof.Bal.in d. §.familiã.Statutũ,ꝙ condẽnatus† in centũ, poſſit impune offendi, 5 certe condẽnatus in quinquaginta &quinquaginta,diuerſis cõdemnationibus,nõ dr̃ condẽnatus in centũ.de quo ꝑ Bal. in prima ꝯſtitutione. fforũ.quaſi in fi.s̃ gl ibi, decẽ & decẽ.i. viginti,ꝑ quo facit,vt no.ff.de ſol.l.ſi fideiuſſor.Secus,ſi veni 6 rent ex eodẽ facto,ſm eũ in d.conſtitu.† Statutũ ex quo damnatur qs ad mortẽ ſine publicatione bonorũ,an faciat damnatum inteſtabilẽ,dicit, vr̃, ꝙ poterit facere teſtm̃ de bonis ſuis,quia eſt liber homo ꝯrium dicit,qđ eſt verũ, ſi eſt condẽnatus,& detentus,ita executio infallibiliter fiet,& ſeruus pęnę eſt,& eius teſtm̃ non ualet,ut no.in auth. ſed hodie.C. de do.inter vi.& vxo.& de pęnis.l. qui vltra & etiã ſi faceret teſtm̃ pro anima,non valeret, hoc vltimũ tenet Ioã. An. in c.q̃q̃,de uſu.lib.6.Bal.in l.eius qui.§.ſi cui.ff.de teſta.Statutũ, 7 ꝙ† pro tali maleficio quis condẽnetur in cẽtum,& ſi nõ ſoluet.ꝯ.certum tps,amputetur ſibi caput. modo quidã eſt condẽnatus in amputatione capitis, niſi ſoluat infra certũ tps, an alius poſſit pro eo offerre pẽnam, & excludere pẽnam capitalem,tenet ꝙ ſic,maxime ſi ſit coniuncta perſona, ut l.1. 2.& 3.de libe.cau.nam quo ad implendam cõditionem põt vnus offerre pro alio.ad quod facit.ff.de ſolu. l.qui decem.§. 1.quicquid,no.gl.C.de ſolutio.l.obligaſſe,quia illa gl.reprobatur per Bal.in l.fi.de condi.inſti.Statutum dicit,ꝙ ſi qs nõ ſoluerit condemnationẽ.ꝯ.menſem,puniatur in quarto pluri.mõ accuſatus cõparet,& vult dare fideiuſſorem,reſpectu primæ pẽnæ,& non reſpectu illius quarti pluris,an ſit dimittendus,an vero detinendus,& eſt ar.l. 1.de in litem iu. ꝙ dimittendus,qa illud quartũ plus, eſt pẽna contumacię,& nõ delicti, ut dicit.l.1. Imo ſi ſimpliciter accepit, fideiuſſio ſua non trahitur ad illud quartũ plus,qđ eſt notandũ ſm Bal. in 8 d.l.1.Statutum† inducit ex quodam delicto quod quis cõdẽnatur,an iſte condẽnatus ex illa.l.municipali efficiatur infamis,ſi fuerit confeſſus,tenet Bal.ꝙ nõ,quia vbi ſnĩa nõ infamat,neq; ꝯfeſſio,ut eſt gl.notabilis q̃ no eſt alibi in l.q iuſſu. 9 §.ex compromiſſo.ff.de infami.Bal.ibidẽ.utrũ† aũt condemnatus ex ſtatuto.efficiatur infamis,vide ꝑ Bar.in l.infamẽ.de publi.iudi.ff. & gl.in l.2.de modo mulc.q̃ dicit,quod nõ.Statutum eſt Peruſij, ꝙ facta reſponſione ſuꝑ maleficio,debeat fieri depoſitũ,& poſtmodũ condẽnari,modo quæritur,vtrũ cõdẽnati,depoſito per ante facto ſunt infames, & dicit Bal. in l.ſi reus paratus.de procu.quod per illam literam vr̃,quod non ſint infames,quia illa litera loquitur directe ĩ depoſito, ſed ꝯriũ facit,quia,condẽnantur,nõ abſoluũtur,& dicit Bal. 10 in d.l.ſi reus paratus in 6.no.ꝙ† ſolutio. q̃ fit ex eam famoſa, non infamat.Imo eſt cautela,quod ſoluatur ante ſententiã, quia tunc non fertur condẽnatoria, ergo non uenit infamãdus,qđ eſt nota dignum,ita ꝙ attende tu verba ſtatuti, vtrũ velint quod nõ obſtãte depoſito condẽnetur,ut dixi in prin.

S V M-

Source : BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Statutum condere, an sit iurisdictionis.*
2 *De Statuti vel legis intellectu vbi ambigitur, quo sit recurrendum.*

1 **Condere, conditor.** Statutum† condere an sit iurisdictionis? quidam dicunt per gl.in verbo, statuendi. ff.de iurisd. omniũ iudi. ꝙ sic.Bar.& Inno. dicunt, ꝙ quidam possunt cõdere statuta,qui tamen non habẽt iurisdictionem, vt vniuersitates. quod dic, vt no.Inno.extra de excep. c.cum accessissent. Bal.
2 in l.1.ff.de iur.om.iu. per gl.prealleg.Statutum†siue lex,si est dubium,recurritur ad conditorem indistincte, vt l. est verũ. In statutis autem intellige, ꝙ recurritur ad conditorem eadem potestate durante, non finito officio, vt. ff.de testa.mili. l.si certarũ.§.fi.cũ l.sc.Bal.in l.leges.in tertio notab.C.de leg.

SVMMARIVM.

1 *Statutum vel lex quando aliquid disponit, utrum ex eis oriatur condictio ex lege, vel statuto.*
2 *Soluendo qui non est, an ei Iudex terminum prorogare possit.*

1 **Condictio.** Statutum † siue lex noua, qñ disponit aliquid, vtrũ ex eis oriatur cõdictio ex lege, vel statuto? dicit Bar.qđ qñq; disponit imperãdo, qñq; vetando, qñq; permittendo, qñq; puniẽdo, &c.& sic processit per viã sibi traditã a lege, vt.l.legis virtus. ff.de leg. &.l.1. ff.de condi.ex l.Similiter in materia statutorũ processit, vtrũ protẽdant vires extra territoriũ, istis verbis vtitur, qđ aũt imperant, aut vetant, aut permittunt, aut puniunt, ut patet per eũ in repetitione.l.cunctos populos.C.de sum.tri.& adde, qđ vbicnnq; .l.vetat, statutũ intelligit imponere pœnã, licet nõ exprimat, si istud vetitũ, sit delictũ, & si istud non sit delictũ, nõ imponitur pœna, sed annullat actus, vt.C.de sac.san.eccl. l. nemo martyres, & C.de legi.l.nõ dubium.Bal. in l.legis.vir
2 tutis.in fi. ff.de leg. Statutum † dicit quod pro tali maleficio soluatur tm̃,& si nõ poterit soluere, decapitetur.qũo implea tur ista conditio, si non põt soluere,& vtrum iudex possit assignare terminum ad soluendum? dic vt per Barto. in l.suus quoq;.de hęre.insti.Bal.ibi.sed Bar.in d.l.suus quoq;.in.§.sed si filio.vbi ponit materiam, cum quis esse desinit, per vnam columnam, faciens certam differentiam inter dispositionẽ inter viuos, & vltimam voluntatem, dic cui adaptabimus istud statutum,& finaliter dicit, cogitabis, facit tamen ad p̃dicta.c.sciscitatus. de rescrip. Quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Statutum dictans, quod bannitus habeatur pro confesso, intelligendum est, quando accusatio vel inquisitio concludit crimen esse punibile.*
2 *Statutum, ꝙ bannitus non comparens intra septem dies, tanquam conuictus & confessus condemnetur, non potest fictionem inducere, per quam deuoluatur appellatio ad superiorem.*
3 *Statutum dictans, quod quis habeatur pro confesso, quomodo sit accipiendũ.*
4 *Statuto dictante, ꝙ confitenti remittatur tertia pars, modo quis negat, postea confitetur, an confessio sibi prosit.*
5 *Errorem corrigere aut emendare an quis possit.*
6 *Præsumptio eliditur per probationem contrarij.*
7 *Error iuris expressus, sententiam vitiat.*
8 *Confessio facta an possit elidi per probationem contrarij.*
9 *Hæres an possit defuncti errorem reuocare.*
10 *Confessio filij, an possit a patre reuocari.*
11 *Confessio domini, an possit a procuratore reuocari.*
12 *Statuto dictante, ꝙ non comparens in termino banni, habeatur pro confesso, num debeat aduersarius esse præsens, ut accuset contumaciam.*
13 *Omissionis delictum, minus est, quam delictum commissionis.*
14 *Statuto remittente tertiam vel quartam partem confitenti, an confitens factum, sed negans qualitatem facti, gaudeat beneficio statuti.*
15 *Statutum remittens aliquam partem confitenti, intelligitur de prima & immediata confessione.*
16 *Lex vbi aliquid statuit per lapsum temporis, dilatio non potest mutari.*
17 *Præcepta quæ iudices faciunt alicui, sub pœna æris, vel personæ, an ualeant.*
18 *Confitenti, postea neganti, an liceat pœnitere.*
19 *Statuto dictante, ꝙ quilibet habeatur pro confesso, nisi compareat per seipsum, an admittatur excusator.*

Confitens, confessus, confessio.

Statutũ dicit, ꝙ bannitus habeatur pro confesso, certe illud
1 debet intelligi, qñ † accusatio vel inquisitio cõcludit crimẽ, esse punibile, alias est impossibile, ꝙ fiat condẽnatio. Vnde sicut ex vera confessione non põt reus condẽnari, ita nec ex ficta.de quo p̃ Bar.in l.1.ff.de pœn.& ibi videas. hoc dicit Bal. in l.fi.§. ꝙ si factor.C.de iur.calum.Statuto cauetur, ꝙ banni
2 tus non cõparens.ꝯ.septem dies, tanq̃ conuictus† & cõfessus debeat cõdemnari.certũ est, ꝙ istud statutum non põt indu cere fictionẽ, per quã deuoluatur appellatio ad superiorẽ, qa nec directe nec indirecte põt talis appellatio tolli, vt extra de iureiur.c.veniens.Pone ergo, ꝙ appellatur, quid ergo hẽt probare apellans, nunquid bannũ resoluetur in simplicẽ citationẽ, certe nõ qa bannitus habetur p̃ confesso,& ꝟicto. In quo ergo snĩa patrocinatur, siue ipsa appellatio, cũ sit necesse snĩam confirmari dicit Bal. rñdeo, si appellãs sumat in se onus innocentiæ probandæ, vincet in appellatione, vt l.fi. C.de errore aduo.& de appel.l.creditor.§.iussus.&.C.de reb. cred.l. gñaliter.§.1.& no.in l.fi.C.de iura calũ.per Ia. de Are. qa licet habeatur pro cõfesso & conuicto, tñ ista uerba non operantur, nisi fictã confessionẽ, qa ex sola contumacia hoc descendit.Si aũt iste nõ assumit in se onus probandi innocẽtiam, tunc vr̃, ꝙ iste appellans oĩno debeat succumbere, qa in dubio standũ est confessioni, ẽt fictæ.& dixit Bal. ego dixi in quadã qõne adulterij, ꝙ nisi probetur matrimoniũ p̃ accusatorẽ, ꝙ accusatus debeat absolui, qa habeat p̃sumptionem pro se, ꝙ non fuerit matrimoniũ, & legũ p̃sumptiones habentur p̃ liquida probatione, vt no.C.de peric.tut. l.si tutor. sed si matrimoniũ esset probatũ, iste appellans deberet succũbere, qa id, qđ facti est, p̃sumitur ex contumacia.s.cõcubitus, sed nõ id, qđ est iuris.s.matrimoniũ. de quo per Bal. in l.ita demũ.C.de proc.vbi plene materiã, vtrũ per appellationẽ rescindatur pronuntiatũ,& utrum lit.conte. rescindit confessiones & probationes testiũ, de quibus plenissime per eum,& uide quod no in c.fi.de appel.li.6.& qđ no. per Inno.
3 in c.sciscitatus.de rescr.Statuto†cauetur, qđ aliquis habeat̃ pro confesso, certe intelligitur si debet haberi.i.si vr̃ iudici. vñ dicit Bar.ff.de iur.fis.l.eius, qui delatorẽ, ꝙ super hoc est interloquendũ.facit.C.de reb.credi.l.generaliter.§.1.In ꝟriũ vr̃, qđ no.C.ad Trebel.l.pe.Satis.n.est, ꝙ ex actis appareat, qa quod certũ est, non indiget declaratione, vt.ff.de p̃ba.l.quotiens.§.fi.in gl.& quod no.in l.1.in fi. ff.de dote præleg. Sol.si negatur contumacia, est pronuntiandũ, alias nõ est necesse. ex quo ex actis apparet, quia si non negatur, illa non est qõ emergens,& ideo nõ pronuntiandũ, de quo per Bal.in l.1.C.
4 ne ex delict defun.Statutum† dicit, ꝙ confitenti remittatur tertia pars. mõ quidã negat, postea cõfitetur, nunc queritur an confessio sibi prosit, dicit Bal.rñdeo ꝙ aut rõne confessionis quis consequitur beneficiũ, puta dictat statutũ, ꝙ confitenti remittatur tertia pars pœnę,& tunc si lit.cõte. negauit, non prodest sibi postea confiteri, & est triplex ratio. Prima, quia statutũ debet intelligi in prima rñsione facta in figura iudicij, vt.ff.de ver.sig.l.boues.§.hoc sermo.Secũda ratio est, qa negatio & confessio sunt ꝟria.vñ eligendo vnum, vr̃ alteri renuntiare, vt l.fi. C.de codicil.l.1. C. si seruus exte. Tertia ratio est, qa in ipsa litis cõtest.quasi ꝟhitur,& ille, quasi ꝟctus respicit in regrã pœnã maleficij. Vnde cũ super tota pœna sit lis ꝟtest.& respectu totius sit quasi ꝟctũ in iudicio, posterior ꝟfessio nõ debet sibi prodesse, nec debet minuere litis cõtest. effectum. Quarta ratio est, quia negando nõ agnoscit bonã fidẽ, imo mentitur,& sic tanq̃ mẽdax litigator, nõ debet habere cõmodũ statuti. Aut loquunt̃ de beneficio cõfessionis, nõ quantũ ad cõsecutionẽ cõmodi, sed quantũ ad euitationẽ maioris pœnæ, vel dãni, ut in l.Aquil.quę ꝟ negantẽ est in duplũ, ꝟ confitentẽ est in simplũ, tunc refert.aut ille qui primo negauit, vult postea confiteri re integra anteq̃ aduersarius sit grauatus onere probandi,& tunc põt, ar.l.eum, qui.ff. de iureiurã.& qđ no.insti.de act.§.mista est actio. Aut postq̃ actor probauit,& tunc in nullo releuet confessio cõfitentẽ. Facit qđ no.C.nõ num.pec.auth.ꝟ qui propriã. & argm̃ optimũ ad istam distinctionẽ.C.de aboli.l.fallaciter. Sed q̃ est rõ differẽtiæ, ꝙ ubi allegatur ad consecutionẽ priuilegij, nunq̃ prodest confessio superueniens. Secus, si alleget̃ ad euitationem damni.respõdeo, qa priuilegium de facili tollitur, ut l. eius militis.§.militia missus.ff.de mili.testa. & mendax, maxime periurus, est ĩdignus priuilegio. Sed ubi nõ tractamus de priuilegio. Sed ꝙ quis remaneat in primis terminis iuris cõis, istud ius facilius conseruatur. Ita est in actione.l.Aquil. q̃ ita non est pœnalis a principio, sed aptitudine est pœnalis, modo de facili reddit ad suum principiũ, & ad suã naturam Ad idẽ in simili ar.ff.de pac.l.si vnus. §.pactus. ver. ꝙ in spe-
5 cie.de quo p̃ Bal. in l.ꝟ negantem.C.ad l.Aqu.Statutũ†dicit, ꝙ cõfitenti remittatur certa pars pœnæ.Bal.latius exordiendo materiã, q̃rit in l.error.C.de iur.& fac.igno.an qs possit errorẽ corrigere & emendare, & dicit distingue. Aut reus errauit ad litis p̃parationẽ, aut ad lit.cõte.aut ꝟ omittendã p̃bationẽ. Aut ꝟ confessionem. Primo casu, dic vt.ff.de re iudi.l. sinaũt.&.l.is q se obtulit.& de interrog.act.l.de ętate.§.pe.& fi.Secundo casu, qñ errauit in ꝟte.litis. illud põt esse dupliciter. Primo confitendo,& tunc credo, ꝙ error nõ possit reuocari, nisi ope in integ.rest.vt.ff.de cõfes.l.certũ.§.minorẽ. Interdũ negando errauit, sed tunc aut vult confiteri ad beneficiũ cõsequendũ, aut ad pœnę damnũ euitandũ. Primo casu, nõ põt emẽdare,& ideo q̃ in litis cõte.negat maleficiũ, nunquã postea cõfitendo habet statuti beneficiũ, ut.ff.de fideiuss. l.si dubitetur.&.ff.ad l.Fal.l.hæreditatũ.§.fi.Ratio est, qa cũ istud beneficiũ detur sub conditione, ꝟdõ q̃ prius extitit, disponit negotiũ, vt.ff.đ ver.ob.l.si qs ita stipuletur, siue nauis.

Si

Source : BIU Cujas

Si aũt tractatur de damno vitando. ſ. de obligatione, nõ augenda, nõ dico diminuẽda, tunc põt pẽnitere integra, & cõfiteri. iſta eſt gl. notabilis īſti. de act. §. miſta. facit. ff. de iureiu. l. eũ qui. in prin. Vbi aũt reus poſt lit. ꝓt. errauit ꝓfitendo, & tunc duæ ſunt opiniones. Vna eſt opi. Ia. de Are. ꝙ aut confitetur aliquod deciſiuũ totius cauſę, & non põt reuocare, niſi ope reſti. in inte. ꝙa habetur ꝓ condẽnato, vt l. poſt rẽ. ff. de re iudi. Aut nõ eſt quid deciſiuũ, ſed eſt ꝙd adminiculatiuũ, & tunc quia nõ habetur ꝓ ꝙdẽnato, põt reuocari, vt l. cũ falſa. C. de iu. & fa. ign. Alij dicunt, & iſtud eſt verius, ꝙ põt reuocare allegando errorẽ, & probando ꝯrium, ẽt nõ petita reſtitutione, & in illa opi. eſt gl. in l. creditor. §. iuſſus. & in l. i. in fi. de erro. aduo. Non ob. l. poſt rẽ. ꝙa illa loquitur in cõfeſſione ex certa ſcientia, nõ in cõfeſſione erronea, ſm Bart. & illa eſt veritas. Aut reus errauit omittendo, & dic, ut d. l. 1. C. de leg. Qualiter aũt probẽt error. Ia. de Are. in quodã ſuo tractatu ſentit, ꝙ probetur ꝑ iuramentũ. alle. l. fi. de his qui ad ec. ꝓfu. & de iu. deli. l. fi. §. licet. qđ eſt verũ, ſi cũ iuramẽto ꝓcurrat ꝓbatio facti, aliter ſe habente, vt l. ſi poſt diuiſionẽ. C. de iu. &
6 fac. ign. ꝙa † probato ꝯrio, ꝓfeſſio eliſa eſt, ſic & ꝑſumptio elidit ꝑ ꝓbationẽ ꝯrij, vt. ff. de iure do. l. ſi nupta. & de fideicõ. libe. l. gñl'r. §. ſi ꝑterea. ſm Ia. de Are. Alij dicunt, ꝙ ex qualitate facti & coniecturis ꝓbatur error. & qđ in facto ꝓprio non ꝑſumitur error, ſed in alieno ſic, vt no. ff. de dona. l. ſi qd dele gauerit, q̃ loquit̃ in errore ꝯctus. Idẽ tñ ī errore iudicij, ꝙa ea dẽ eſt rõ, ſm Bar. Tertij dicunt, ꝙaut qs rñdet ꝑhabita delibe ratione, & tũc ſtatur rñſioni, vt eccleſiaſtica bñficia. c. vt noſtrum, & no. extra de diuort. c. ex literis. & Arch. in c. fi. de iureiur. li. 6. Vnde iſti dicunt, ꝙ ille ꝙ habuit terminũ ad deliberate rñdendũ, maxime ſub iuramento, nõ põt allegare errorẽ, nec ꝓfeſſionẽ ſuã perimere. Poſſet tñ ꝓbabiliter exponere, ut extra de accu. c. cũ dilecti. tñ illud capitulũ loquitur in ꝓfeſſione ꝑ quã ſit lis. ꝓte. & fundat̃ iudicium, & dicit Bal. ego credo opi. Bar. veriorẽ, ꝙa deliberãdo qs põt decipi, vt. ff. de interrog. act. l. de ærate. §. ex cã. vñ concedo vnũ, ꝙ iſte ꝙ deliberate rñdit, nõ dẽt allegare errorẽ in genere, ſed debet ſpecificare cãm erroris, ita ꝙ concludit. d. §. ex cauſa. & q̃rit
7 Bal. † quid de errore iudicis. & diſtinguit aut iudex errauit in ordine iudicij, & nõ tenet iudiciũ, vt l. prolatã. niſi litigantes renuntiaſſent ordini iudiciorũ, vt no. de offi. dele. c. de cauſis, quod non ſimplr loquit̃, ſed prout ibi diſtinguitur in glo. Aut iudex errauit in prolatione ſnīæ, & tunc refert. Aut erra uit in ꝓferendo, aliter, q̃ debebat, & tunc aut eſt error iuris expreſſus, & eſt ſnīa nulla, ſi fundet̃ ſuper ꝓfeſſione, ut no. in l. non fatetur. de cõfeſ. & l. ornamẽtorũ. de au. & ar. leg. codẽ mõ ſi fundetur ſuper conſilio alicuius periti, ꝙa conſiliũ nõ defendit ſnīam ꝯ nullitatẽ erroris expreſſi. dico ẽt, ꝙ ſi eſſet lata de uoluntate partiũ, adhuc eſſet nulla. Nõ ob. l. 2. C. cõia vtriuſq; iudicij, ꝙa ibi loquitur in caſu erroris expreſſi. Ratio oīum prędictorũ eſt, quia ius conſtitutionis nõ põt mutari pactis priuatorũ, vt. ff. ad l. Fal. qđ de bonis. §. 1. & l. Seius & Augerius. cũ ſi. Aut non fuit expreſſus, & tũc ſnīa diffinitiua emendari non põt, vt l. quod iuſſit. de re iudi. cũ ſi. ſiue loquamur in ciuili, ſiue in criminali, vt. ff. de pact. l. diui fratres. Itẽ,
8 vtrũ confeſsio † ficta, poſsit elidi per probationẽ ꝯrij, dic ut. C de iur. cal. l. fi. §. finaũt reus. per Ia. de Are. C. de nõ nu. pec. l. gñaliter. §. 1. Tu dic, aut fundatur ſuper actu inualido, vt ſuper banno inualido, & tunc talis ficta ꝓfeſsio nõ eſt proprie ficta ꝓfeſsio, ſed nulla, ut no. Bar. ff. đ pe. l. abſentẽ. Aut fundatur ſuper actu valido, & tunc aut ſtatutũ ultra ꝓcedit, ꝙ nõ poſsit ꝯriũ ꝓbari, & tunc ſtamus ſtatuto, vt not. Dy. de cuſt. reo. l. diuus. aut nõ ultra procedit, & tunc refert, aut ficta. cõfeſsio fundat̃ in ſola ꝑſumptione, & põt ꝓbari ꝯriũ, & ſic intelligitur Ia. de Are. facit. l. diuus. in tex. & in auth. de exhi. re. §. ſi vero. Aut fundatur in ueritate, & nõ põt ꝓbari ꝯriũ, ut. ff. de infa. l. qm̃. & l. ſi tutor. C. de inter. ma. vel dic, ꝙ in legibus illis erat lata ſnīa ipſo iure, & iõ nõ põt ꝓbari ꝯriũ, qđ eſt no.
9 dignũ. Itẽ † vtrũ hęres poſsit reuocare errorẽ defuncti, eſt caſus. C. de iu. & fac. igno. l. non id circo. q eſt notabilis ad hoc.
10 † vtrũ pater poſsit reuocare filij confeſsionẽ, habes gl. in l. 2.
11 ſi ex noxali cã agatur. Itẽ, † nunqd procurator poſsit reuocare confeſsionem dñi, dic ꝙ ſic ex cã, ut. ff. man. l. ſi hominẽ. Ia. 2. Bal. in l. error. C. de iu. & fac. ign. Statutum dicit, ꝙ ille ꝙ non cõparet in termino banni, habeatur, ꝑ cõfeſſo, nũquid
12 † eſt neceſſe, ꝙ aduerſarius eius ſit præſens, & accuſet contumaciã, certe non, quia illa cõfeſsio procedit ex diſpoſitione legali, ad cuius effectum non requiritur præſentia perſonarum, eſt dubium, nunquid qñ quis eſt confeſſus ipſo facto, ꝑ contumaciam ſit infamis uidetur ꝙ ſic, in ꝯrium vr̃ per l. 1. C. de modo mul. Nõ ob. l. ſi tutor. de inter. ma. quia loquitur, quando fictio deſcendit ex facto, quod fieri non debuit, ſed contumax, non tã delinquit in cõmittendo, q̃ in omittẽdo,
13 & conſtat ꝙ † eſt minus delictum omiſsionis, q̃ cõmiſsionis, vt l. ſi mora. ſol. ma. de quo ꝑ Bal. in l. ſi tutor. C. de inter ma.

Statutum dicit, quod confitenti tertia vel quarta pars remit
14 tatur. modo quidam † cõfitetur factum, ſed negat qualitatẽ, an habeat beneficiũ ſtatuti, ꝙ datur confitentibus. rñdeo dicit Bal. ſi negat qualitatẽ, in qua conſiſtit ſubſtãtia criminis, vt puta, negat dolũ in furto, tunc non habet beneficium ſtatuti, quia non confitetur crimẽ. imo non confitetur factum, id eſt, furtũ, ut no. in l. ſi qs id quod. ff. de iu. om. iu. Nam ſicut ille, qui tenetur ad aliquã rem, non liberatur ſoluẽdo in alia forma ſubſtantiali, quã debeat, ita a ſimili, nec iſte ꝓfitendo debet gaudere beneficio ꝓfeſsionis, ar. ff. ad exhibendũ. l. Iul. §. q̃tũ. Idẽ vr̃ ſi negatio qualitatis minuit delictũ, quia crimẽ qđ obiicitur, non confitet̃, ar. ff. de adul. l. denuntiaſſe. §. quid tñ. Si vero negatio qualitatis non minuit delictũ, nec impedit proceſſum, verbi gratia, negat dolũ in iudicio, in quo tñ non erat neceſſaria ꝓbatio doli, ut in l. Aquil. tunc puto, qđ per talẽ negationẽ non minuatur effectus naturalis ipſius iudicij, & per confeſsionẽ ſit fundata intentio agẽtis, ꝙ ipſe habet beneficia ꝓfitentis. de quo per Bal. in l. ꝯ negantem. C. ad l. Aqui. Circa hoc uide, qđ dixit Bart. in diſputatione, quã fecit, quæ incipit, per Italiã cõiter ſunt ſtatuta, & quod no. in l.
15 denuntiaſſe. §. quid tamen. ff. de adul. Statutũ, quod † confitẽti maleficiũ dimittatur dimidia pars pẽnæ, quis ſemel negauit, poſtea vult confiteri, lucrum ex hoc non cõſequitur. nã verba ſtatuti intelliguntur de prima & immediata cõfeſsione, ut. ff. de ver. ſig. l. boues. §. hoc ſermone, & intellige de cõfeſsione, per quã iudiciũ ſequitur, id eſt, ea, quæ fit in litis cõteſt. ſecus in alia, & idẽ eſt dicere, cõfitenti remittatur, quantũ eſt dicere, ſi quis confiteatur, quia per datiuũ, ſicut ꝑ ablatiuũ fit conditio, vt de condi. & demon. l. a teſtatore, & qui facit ꝯriũ cõditionis, facit eã perpetuo deficere. C. de ꝙd. inſer. l. pe. Bal. in l. 1. in fi. C. de fur. Statutũ dicit, qđ ſi accuſatus nõ cõparet. ſ. octo dies, habeatur pro confeſſo, & tanq̃ ꝯ confeſſum & in omnibus contumacẽ procedatur ad ſnīam. modo datus eſt terminus alicui, qui non põt cõparere, an poſt lapſum terminũ banni poterit cõparere, & primo vr̃ ꝙ non ar. l. fi. C. de requi. re. quia illa eſt pęna ex ſnīa legis, nõ hominis, ergo &c. facit. ff. de ver. ſig. l. ſi qua pęna. Cõtrariũ tñ dicit Pe. qđ reſtitutio cõpetat ex clauſula gñali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur, per l. 1. in fi. ff. quib. ex cau. ma. & facit. ff. de dam. infe. l. ſi finita. §. ſi forte. Vnde dicit Bal. qđ iſta ſecunda eſt vera, vt patet ex prædictis, quod no. quia poteris euadere
16 plures, ſm ipſum Bal. in l. fin. C. de defe. reis. Statutum † dicit, quod accuſatus ſi non cõparet ſ. octo dies, a die bãni, habeatur pro confeſſo, an iſtud tps poſsit abbreuiari, certe non, ꝙa iſta ficta confeſsio fit hic ſub certa forma, & poſt lapſum certi tẽporis. ergo ſi non ſeruaretur certa forma, ceſſat legis diſpoſitio, ar. l. 1. C. de requi. re. & vbi lex per lapſum tẽporis aliquid ſtatuit, dilatio non põt mutari. Præterea iſta pęna fictę confeſsionis inducitur ſub quadã cõditione. ergo ſi cõditio non eſt impleta in forma, ceſſat pęna. ff. de condi. & demon. l. in teſtõ. Ex his apparet, quod ſi iudex errauit in termino bãni quod iſtud bannũ habeatur ac ſi non eſſet datũ. Item ap-
17 paret ex prædictis, ꝙ † præcepta, q̃ iudices alicui faciunt, ſub pęna æris, & perſonæ, nihil ualent, ꝙa in pęna perſonali perſona quæ non cõparet, ſp auditur volẽs ſe defendere. Idẽ in pęna bonorũ, niſi in cã annotationis, elapſo anno, ut d. l. 1. de requi. re. & hoc tenet gl. in auth. de armis circa mediũ, & circa dilationẽ, an poſsit per iudicem abbreuiari in criminalibus, uide per l. in pecuniariis. ff. de fer. licet. Inno. aliter dicat extra de accu. cap. ad petitionẽ. Bal. in d. l. 1. C. de requir. reis.
18 Statutum † dat beneficium certæ partis confitentibus maleficiũ, quidã negauit, poſtea vult cõfiteri, ut habeat beneficiũ ſtatuti. quæritur, an ſibi ualeat dicta confeſsio, dicit Bal. qđ. l. electio. §. neq; hęred. eſt ar. ꝙ ſit. ff. de nox. ſed certe dicit qđ determinatur ibi ꝯrium quia per talẽ negationẽ ſuper facto principali eſt facta litis conte. & facit. ff. de mi. l. ſi ex cauſa. §. nunc uidendũ. Itẽ facit, qđ no. inſt. de act. §. itẽ miſta eſt actio de ea. Si aũt negaſſet, nõ in figura iudicij, uel ſuper facto principali, ſed ſuper præparatorijs, bene haberet locũ preſentia, ut d. §. neq; hæredi. ꝙ no. ſed Bal. ibidẽ. Statutum dicit, quod quilibet habeat̃ pro cõfeſſo, niſi compareat per ſeipſum, an
19 † admittetur excuſator, & uidetur quod non, quia iſte eſt citatus perſonaliter a lege ergo nõ põt per alium comparere. C. de procu. l. fi. & in c. 1. de iudi. li. 6. dicit Bal. ego credo cõtrariũ, quia ſtatutum debet intelligi de contumace, non de eo, qui non poteſt comparere. Itẽ debet intelligi quantũ ad cauſas cauſæ, non quantũ ad cauſas abſentiæ. Facit ad prædicta, quod no. in ſimili. ff. iudi. ſolui. l. vir bonus. & C. de reb. credi. l. generaliter. §. 2. Bal. in l. ſeruum quoq;. §. publicæ. ff. de procura. Statutũ remittit confitentibus certã partẽ pęnę, & augumentat negantibus ipſam pęnã. modo quis fuit procurator in cauſa criminali, in qua procurator admittitur, & ꝑ dictum procuratorẽ reſpondit confitendo vel negando. certe idem eſſet, ac ſi reſponderet per ſeipſum, quantum ad cõſequen-

Source : BIU Cujas

quendum beneficium confeſſionis, vel quantū ad detrimē-
tum incurrendū rōne negationis,qđ ueritas eſt ſm Bal.ar. l.
nō ſolum in prin.ff. de procu.in gl. quę incipit, hic diligēter
attende, vbi ponitur materia,an confeſſio procuratoris no-
ceat domino,de quo ibi plene per eum.

SVMMARIVM.

1 *Maius proculdubio negatum cenſetur,minori negato.*
2 *Pactum pœnale & odioſum recipit interpretationem,etiam extenſiuam,ad euitandam abſurditatem.*
3 *Statutum poteſt inducere, quod quis poſſit adſignare confinia extra diſtrictum ſuæ iuriſdictionis.Et quid de poteſtate alicuius ciuitatis.*

Confinati, confinia. Statutum dicit, quod confinati nō pñt mo-
1 rari ſin ſuburbijs certe nō poſſunt morari. ſ.muros,qa ſtatu-
tū eſt factū rōne,pęnalitatis,& nō dēnt ꝯcedi maiora ei, cui
ſunt denegata minora.hoc dicit.Bal.ar.l. cui pacto.ff.de ſer-
2 uis exportan ubi pactū †pęnale & odioſum pp euitandā ab-
ſurditatē recipit interpretationem,ēt extenſiuā, & uide cir-
ca prædicta.c.ſi ciuitas,de ſen.excō.li.6 Bal.in d. l. cui pacto.
3 ff.de ſer.expor.Statutum poteſt †inducere,vt quis poſſit aſſi-
gnare confinia extra diſtrictum ſuæ iuriſdictionis, ſed regu-
lariter Poteſtas alicuius ciuitatis nō poſſet aſſignare,vt.ff.de
leg.3.l.1.§.ad perfectum & no. Iaco Butr. in l.relegatorum.
ff.de inter.& releg. quod videtur durum ſecundum Bal. in l.
illicitas.&.§.qui vniuerſas.ff.de off.preſi.

SVMMARIVM.

1 *Papa ſi confirmarit ſtatuta alicuius ciuitatis,an illa ſtatuta, ex eo dicantur papalia.*
2 *In ſtatutis confirmatis quid ſpectandum.*
3 *Confirmans ſtatuta futura,intelligitur etiam confirmare præſentia,cum eorum effectus dirigatur in futurum.*
4 *Verbum futuri temporis,aliquando adſumit ſignificationem præteriti.*
5 *Statuta confirmata,videntur tantum confirmari in his, de quibus loquuntur ante confirmationem.*

1 **Confirmare.** Statuta.Papa† confirmauit ſtatuta
ciuitatis Spoleti, an illa ſtatuta di-
cantur Papalia,ita qđ tranſgreſſor puniatur tanquā trāſgreſ
ſor ſtatutorum pontificaliū, aut Papa confirmauit ea tanq̄
cauſa vniuerſalis, & non ſunt Papalia ff de iuſt.& iu. in l.oēs
populi.aut tanq̄ cauſa ſpecifica, puta cōfirmat ſtatutū, ꝙ pa
ter poſſit relinquere filijs ſpurijs, & tale ſtatutū intelligeret
ſpāle fauore populi, & iō populū pōt pęnitere, & redire ad
ius cōe.Itē refert, quo animo princeps ꝯfirmet, ut. C.de teſt.
l.omnium,& ſi per ſtatuta populi confirmat ſtatutū mercato-
totū,tñ ſtatuta mercatorum,non ſunt ſtatuta populi, vt.l.2.
in fi.de conſti.pe.in gl.ordi. qa confirmatio facta permiſſiue
& non formaliter, non denominat confirmatū a confirmā-
te, ſed a ſpecifica cā efficiente,in quo eſt auctoritas data.ſed
voluntas innata ſiue animata non ſeparatur ab ipſo,ut.C.de
cad.tol.§.nec aūt.Si aūt ex ſtatuto non confirmato lite pen-
dente ſuperuenit cōfirmatio,an ſequat ex eo victoria, dubi-
tatur & vī ꝙ nō,qa actum eſt ex inualido fundamēto, & eſt
intentata condictio ex lege inualida loquor.n.in ſtatuto,qđ
indiget confirmatione,ſicut eſt in terris ducatus.porro cōdi
ctio ex lege,falſa eſt,ſi lex nulla eſt, & falſa principia iuſtifi-
cari non pñt,niſi ficte.Verificari aūt nunq̄ quia ſi fictio, ergo
ꝟria veritati,& tunc arguo ſic.hic fictio ceſſat, & ueritas nō
eſt.vnde agens in aqua ligonizat.ff.de iudi.l.non pōt uideri.
Itē ſtatuta non pertinent ad lites pendentes,ergo nec confir
matio ſiſr ſtatutorū.ipſa.n.confirmatio eſt ſtatutū cōfirma-
tum.ff.de adop.l.adoptio. In ꝟriū, quia termini, ſuper quib.
ſtatuuntur, vñr repeti in ipſa cōfirmatione.ff.de libera lega.
l.Aurelius.§.teſtō.& in auth. de filijs.ante do. inſtru. na. §.fi.
Vnde confirmans ſtatuta,cōfirmat caſus cōprehenſos in ſta
tuto,nā ſtatutū eſt quoddā vſe, particularia in ſe cōplectēs,
2 & eſt verum,†ꝙ illa confirmatio diſponit. Sed in pręcedenti materia conſidera. Quandoq;.n. confirmatio p̄cedit actū, qñq; actus p̄cedit confirmationē. primo caſu aut tpe confirmationis poterit actus geri,& tunc inſpicitur tps confirmationis,vt.ff.de hære.inſti. l.aſſe toto, & nō poterat tunc geri, ſed qñ actus fit,& tunc inſpicitur actus fientis, vt l.tribunus. §.fi de mili.teſt.Secundo caſu,aut cōfirmatio dat eſſe rei,& inſpicitur tps confirmationis,ut.ff.de leg.3.l.1.§.ſi filius.ff.de teſta.mili.l.cū filius. aut ꝯfirmatio non dat eſſe, ſed fit ad bñ eſſe, & inſpicitur tps ordinationis primę. In caſu aūt qōnis, virtus effecta ſtat in coſimatione,tanq̄ in concluſione eſſentiali, & iō qđ procedit eum, iritū eſt,de quo per Bald. in l.ex
3 placito.C.de re.permu.circa med. Statutum ille† q ꝯfirmat ſtatuta futura,intelligitur confirmare ēt ſtatuta pñtia, cum eorum effectus dirigatur ēt in futurū. hoc dixit Bal.ar.l Plau
4 tius,de iure codi.†vbi verbū ſuturi tpis aſſumit ſibi ſignifica tionē p̄teriti dependentis a ꝯfirmatione facta facit.l.cū tale. §.falſam.de cōdi.& demō ſm Bar.& idē no.Dy.ff.de ver.ſig. l.verbum erit. &.l. verbum oportebit. Bald. in d. l. Plautius. Statutum.cōmiſſum eſt cuidā per ſuperiorē, ꝙ reuideat ſtatuta cuiuſdam caſtri cum poteſtate confirmandi & infirmā di.iſte examinatis ſtatutis quędā detrahit de illis, & de alijs nihil dixit,nunquid alia videatur confirmare, & vī ꝙ non, quia detractio non confirmat,ut l.legata inutiliter.ver.& di uerſum.ff.de le.1.Dy.dicit contrarium, quia detractio in q-buſdam,vī cętera cōfirmare,ut l.tribunus.§.ult.de teſt. mil. debet tñ conſtare,quod iſte reuiſor ſtatuta omnino examinauerit,nam ea,quæ non eſſent examinata, non vī cōfirma re,ſm Dy. & ex hoc habes,an ſtatuta non reprobata uideantur per ſuperiorē tacite approbata.Bal.in l.legata. inutiliter.
5 Statuta † confirmata, videntur confirmari in his tñ,in quibus loquuntur ante confirmationem,hoc dicit Bal.in l.more maiorum.in gl.ibi confirmari.de iuriſ.om.iu.& alle.l. Aurelius.§.teſto.ff.de li.leg. & ibi tractat plene materiam brocardicam,utrum cōfirmans uideatur dare. ubi ſic diſtinguit ſm Cy.in lec. Aut actus,qui confirmatur erat omnino nullus,& tunc qui confirmat,vī dare,ut.ff.de adop.l.adoptio nō iure facta.ff.de leg.1.l.legata inutiſt.de mili.teſt.l.tribu.§.vl. Aut actus erat aliquis,ſed non perfectus,tunc ille,qui cōfirmat,vī dare,ſed non ſolus,ut in auth de defen. ciui.§.ſed interim.Aut actus erat aliquis,& perfectus, & tunc aut confir mans non habebat ptātem ꝯfirmandi,& nō vī dare,ſed exequi.ff.de le.2.l.vnū ex familia.§.1. Aut habebat ptātem confirmandi,& tunc refert,aut confirmat actū eſſentialē, & tūc dare vī,ut l.lege obuenire. ff.de ver.ſi & ibi no.Aut ꝯfirmat tantum,quo ad exercitium, & tunc non vī dare,quia confir matio non reſpicit eſſentialia,ſm Cy. in lec. quę verba dicit Bal.ſunt multum notanda.la.Bu.aliter dicit in d.l.more maiorum.& in l.legitima.ff.de pac.vbi dicit, ꝙ aut cōfirmatur actus tribuendo robur ipſi actui, & tunc denominatio fit a confirmato, &non confirmante,vt l.legitima.ff.de pac.Aut non addendo robur facto,ſed inducēdo occaſione ipſius facti aliquod ius,& tunc denominatio fit a confirmante.C.de dona.l.ſi quis argentum,& faciunt ad quæſtionem de tu.teſta.vtrum dicatur teſtamentarius,uel datiuus, de qno plene per Bal.in d.l.more maiorum. C.de iur. om.iu. Statuta facta ſunt duo contraria diuerſis temporibus, deinde fuerunt confirmata eodem tempore,cum alijs,quęritur vtrum iſtorum valet,& dicit Gui.de ſuz. ꝙ neutrū horū valet qa repugnāt in l.ubi repugnanria.de re.iu.& ita conſiderauit tps cōfirmationis,non tps compoſitionis.Dy.tenuit ꝟrium,quia ſi conſi deratur tempus confirmationis, & ſic ultimum ualet,ar.l.cō ficiuntur.§.miles.de iure codi.per Dy.de hoc per Cyn. in l.2. C.de teſta.tu.Bald. in d.§.ſi miles.de iure codicil.

SVMMARIVM.

1 *Statuto concedente arbitrium officiali,an vnuſquiſque officialis.cui datum eſt arbitrium,poſſit confiſcare.*
2 *Arbitrio dato alicui iudici contra ludentes ad taxillos,an per hoc is poſſit confiſcare bona ludentium.*
3 *Præcepta & banna Iudicum in ęre & perſona, non tenent, niſi ſint tales Iudices,qui iſtud poſſint ex plenitudine ſuæ poteſtatis.*

1 **Confiſcare.** Statutum † concedit arbitrium offi-
ciali,modo quæritur, an vnuſquiſq; officialis,cui datum eſt arbitrium,poſſit confiſcare, & Bald. exordiendo altius materiam ponit,quando eſt locus cōfiſcationi, & quis iudex poſſit confiſcare & dicit,diſtingue, ꝙ aliquando veniunt bona confiſcanda principaliter,& per ſe ex diſpoſitione legis.Exemplū in illo,qui contrahit inceſtas nuptias,ut in auth de inceſt.nup.in prin.quia ex ipſo contractu incurrit penā,ꝙ omnia bona debeant confiſcari,& tunc iſta talis confiſcatio poteſt fieri per quemlibet iudicem competentem,licet nō ſit de ſummis magiſtratibus, ut no. ſm vnā lecturam.ff.man l.ſi tibi mandauero. §.is cuius bona. Quandoq; bona veniunt confiſcanda in ſequentiam,puta in conſequentiam deportationis,& tunc ille demum poteſt confiſcare,qui poteſt deportare,& non alius, ut l.illicitas.§.q vniuerſas.ff.de offi preſi.& de lega.1.l.1.§ a præfectis.Quandoq; lex non ſtatuit de confiſcatione bonorum, ſed iudex ex officio,quod habet in extraordinarijs criminibus,vt l.1.§. expilatores.ff.de effracto.Vel etiam ordinarie per accuſationē, ut. l.omnia de pęnis.vult omnia bona delinquentis confiſcare, quaſi hoc poſſit ex arbitrio ut in.§.pęna grauior, & tunc dici debet,ꝙ non pōt, niſi ſit de ſummis magiſtratibus. Ita loquitur l.vnica.C.ne ſine iuſ.prin.certis iudicibus liceat confiſcare, vel niſi conſulto & permittēte principe,& ita loquitur.d.l.vnica.cum rubr.ita dicit Azo.in ſumma Odof.& Cy. & infert Bal.ad quæſtionem propoſitam. Nam ſi quidem arbitrium conceditur poteſtati per ſtatutū, quod eſt puta Peruſij ſummus magiſtratus,& poſſet bona oia confiſcare.Si aūt arbitriū concederet inferiori iudici, hoc nō poſſet niſi ꝯſultis,& permittentibus regiminibus huius ciuitatis Peruſij, & ſic arbitriū gñale eſt magis liberum, qñ ꝯcedit maiori iudici,q̄ qñ ꝯcedit minori. Vñ ponamus, qñ alicui iudici ſit datum

Source : BIU Cujas

2 tum †arbitrium ꝫ ludentes ad taxillos, an per hoc posset cõfiscare bona ludentium: certe non, per d.l.vnicã. qa arbitriũ intelligitur secundũ dignitatem eius qui concedit. ff. de vsu.
3 & habi l.plenum. §. equitij. Ex prædictis dicunt doc. q̃ † p̃cepta & banna iudicũ, qui dicunt in ære & persona, non tenẽt, nisi sint tales iudices, qui hoc possint ex plenitudine potestatis suæ: vt d.l.j. & tunc requireretur etiam causæ cognitio. C. comm. vel epi. l. programma, De hoc no. in authẽ. de armis. circa me. Bald. in d.l vnica. C. ne sine iussu princi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum procedens ex coniectura, recipit probationem in contrarium quando lex transit in coniecturam.*

1 **Coniectura.** Statutum † procedens ex coniectura recipit probationem in contrarium, quando lex transit in coniecturam, secus si coniectura transeat in legẽ. nã appellatur præsumptio iuris, & de iure: vt. C. de dona. ante nup. auth. sed iã necesse. Bal. in l. fi. de her. insti.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio ordinaria, requirit territorium: delegata minus.*
2 *Inquisitores hereticę prauitatis, an sint ordinarij, an delegati.*

1 **Committere.** Statutum † dicit committimus tali fratri minori causas fideicõmissorũ. vtrũ in dubio censeatur ordinarius vel delegatus, effectus est q̃ expirationẽ cõmissionis. Itẽ q̃ modo appellandi. & dicit Pet. q̃ si illa cõmissio est perpetua, intelligit ordinarius. si temporalis, censet delegatus. Iac. But. alibi dicit, q̃ aut princeps assignat territorium, & tunc intelligitur cõmittere q̃ modũ iurisdictionis ordinarię: vt. ff. de offi. præsi. in l.j. §. cũ orbẽ. Aut non assignat territoriũ, & tunc per modũ delegati. Rõ, dicit ipse, qa iurisdictio ordinaria requirit territoriũ, delegata non: vt. l. vlti. C. vbi & abud quos. qđ est verũ ſm
2 Bal. & ex hoc apparet † vtrũ inquisitores hĩrice prauitatis, sint
a ordinarij vel delegati [a]. & intellige p̃dicta, q̃ cõmittit vniuersitas cautarũ. nã si nõ cõmittitur per modũ vniuersitatis, semper esset delegatus: vt. l.j. in fi. C. qui pro sua iurisdictione Bal. in l. more maiorũ. in glo. ibi a principe. ff. de iur. om. iud.

ADDITIO

a ¶ Vel delegati. Adde hic quod episcopus debet habere iurisdictionem ordinariam in hæreticos. inquisitor vero prauitatis hæreticæ delegatam vt Not. Car. in cle. j. in 2. op. de hæret. & in §. & quia in 2 quæſtione

SVMMARIVM.

1 *Ad habitationem vel possessionem continuam probandam, non est necesse probare singula temporum momenta.*
2 *Perinde, dictio, quid notet & significat.*

1 **Comitatenses, comitatini.** Statutum siue † constitutio dictat, q̃ comitatiui recepti ad ciuilitatẽ, nõ habeãt beneficium ciuilitatis. nisi cõtinue habitauerint ciuitatem. modo quidã de receptis, citatus, aliquãtulum se absentauit & latitauit metu prætoris, q̃ritur an p̃ hoc intelligat interrupta q̃tinua habitatio. & dic q̃ non, per l. si quis ita. ff. de cond. & dem. vbi mater dr̃ stare cũ filio, licet non stet cum eo quo libet momẽto, si tñ plurimum stat cum eo. & per illam l. probatur, ad p̃bandũ q̃tinuã habitationẽ, vel continuã possessionẽ, nõ est necesse p̃bare singula temporum momẽta: sed sufficit p̃bare, q̃ p̃ maiori parte tẽporis, & p̃batis extremitatibus, & aliquibus medijs temporibus, cẽsetur plene p̃batũ de q̃tinua habitatione, vel de q̃tinua possessione & ita p̃bat d.l si quis ita. quę facit melius quã alia, quę sit in iure. & facit. ff. de ma. testa. l. Meuia. & ibi per Dy. Bal. in d.l. si quis ita.
2 Statutũ dicit, q̃ † comitatenses q̃ soluũt scẽam impositã, habeantur perinde ac si soluissent primã, vt ad partẽ ciuilitatis redacti videantur: & sint, & pariter ferant grauamina. certe illa dictio, perinde, omnimodã & p̃fectã similitudinẽ, & totalẽ iuris idẽtitatẽ denotat: & iõ statutũ ĩ vno, ĩtelligit statutũ in alio hoc nor. Bal. in l. sed si lex. §. sed si inde. ff. de pe. her.

SVMMARIVM.

1 *Clericis coram iudice seculari non est licita comparitio, nec possibilis prorogatio.*
2 *Iurisdictionis defectus, semper ipso iure potest opponi, etiam si statutum vel constitutio dictaret, quòd non posset opponi de sententiæ nullitate.*
3 *Exemptus citatus, num teneatur comparere, adeo quòd si non comparet, processus habitus contra eum, teneat.*

1 **Comparere.** Statutũ † vel cõstitutio eccl'ię dictat q̃ nõ cõparẽs ponat in bãno. & habeat p̃ p̃fesso. mõ qdã cleric⁹ fuit citatus p̃ iudicẽ secularẽ, & tãq̃ q̃tumax posit⁹ fuit ĩ bãno, & habitus p̃ q̃fesso ſm formã statuti vel q̃stõnis eccl'iæ, & tandẽ diffinitiue q̃dẽnatus: a qua snĩa nõ appellauit. demũ captus est p̃ iudicẽ secularẽ, qui vult eũ decapitare, ſm formã q̃demnationis. dicit ipse: Domine, processus vr̃ ipso iure nullus: qa ego erã clericus. ecce instr̃m clericatus. rñdit iudex: tu debuisti ipsum allegare. nam hoc erat incertum & rõne incertitudinis tenuit iudicium: vt l. si quis ex aliena. ff. de iudi. respondeo dicit Bald. veritas est, q̃ illa allegatio procedit, quia reddit iudicium retro nullum ex defectu iurisdictionis, vt no. C. de epis. & cler. auth. statuimus Item quia clericis coram iudice seculari nõ est licita comparitio nec possibilis prorogatio, vt extra de foro compe. c. si diligenti. Item quia ipso iure sunt exempti, vnde nõ est necessaria allegatio hominis vt l. generaliter. de epis. & cler. Item quia defectus iurisdictionis qñ deficit † iurisdi-
2 ctio, ipso iure semper põt opponi, ẽt si statutum vel constitutio dictaret, q̃ non posset opponi, de nullitate snĩæ, vt not. in c. 1. de seq. poss. & fru. in cle. vbi est gl. sing. Pro illa parte ẽt determinat Spe. & est ipsa veritas. hoc dixit Bal. ar. eorum, quæ no. per Pet. in d.l. gñaliter. in prima opi. vbi ipse dixit. nunquid exemptus citatus teneatur † comparere, adeo q̃ si non com-
3 paret, teneat processus habitus contra eum, & doc. dixerunt si dubitatur. an sit exemptus vel non, tunc tenetur venire, priuilegium suum allegaturus. Si autem scitur, q̃ sit exemptus, tunc non tenetur venire, vt ff. si quis in ius voc. non. ie. l. 2. rõ dr̃iæ est, quia in dubio præsumitur pro iudice. Vnde dicit Inn. in c. p̃terea. de dila. & qñ est dubiũ, an valeat citatio, semper citatus tenetur comparere propter authoritatem citantis, sed quando est citatus, & citatio est nulla, non tenetur comparere, nec p̃ potest reputari contumax ille, qui non tenetur comparere coram iudice, nec potest haberi pro confesso. Ad hoc. ff. de in ius vo. l. q̃nis. per Gui. ff. ne quis eum. l. 1. §. Ossilius. & l. sed si eximendi. §. fi. & extra de re. iu. c. pastoralis. in cle. & dicit Pe. q̃ isti, qui dñt q̃ in dubio tenetur quis ꝫ parere, nimis, indistincte loquuntur. nam dẽt subdistingu, aut sunt ipso iure exempti, & non tenentur comparere in iudicio, illo casu, vt d.l. gñaliter. Aut non exempti ipso iure, sed ope exceptionis, & tunc tenẽtur comparere, & bñficium exceptionis allegare, alias non prodest eis, nisi allegetur, vt d.l. scire oportet. §. sufficit. de exc. tut. Bal. in d.l. scire oportet. ibi ponitur, nũqd sit necesse allegare cõsuetudinẽ, & in effectu tenet q̃ nõ. de quo plenissime p̃ ipsum p̃allegata. l. gñaliter.

SVMMARIVM.

1 *Statutum arctans quem generaliter ad compromittendum, operatur, q̃ pater possit compromittere sine decreto, rem filij.*
2 *Causa & decretum requiruntur in tutore transigente, in patre nequaquam.*
3 *Statuto, q̃ causæ compromittantur, non est satisfactum, ante quam quæstio sit finita, quamuis semel, bis ve, sit compromissum.*

1 **Compromittere.** Statutum † arctãs quem generaliter ad compromittẽdum, operatur q̃ pater possit compromittere sine decreto, rem filij, vt no Azo. in sum. C. de bo. quę lib. & non reperitur alibi. & quia ipsa necessitas compromittendi probabilem facit conuentionem, vt l. qui potuerit. ff. de ma. test. & ar. ff. de
2 fideicomm. liber. l. cum fideicommissum. Bal. in l. de re. ff. de transac. ubi dicitur, q̃ † in tutore transigente, requiritur causa, & decretum, quod secus est in patre Bal. ibi. Statutum, q̃ inter patrem & filium debeat fieri cõpromissum, si est soluta adoptio, cessat statutum, & consumpta est qualitas. Bal in
3 l. affinitatis. C. communia de suc. Stat. de † compromissis, s. q̃ causa compromittatur, certe nõ est satisfactum statuto per primum compromissum, nisi sit quæstio finita, alias debet iterum compromitti, quia adhuc uendicat locum ratio statuti, quæ est ut lites finiantur & sic non ob. ff. de uer. sig. l. boues. §. hoc sermone ſm Ray. qui hoc dixit. argum. l. fideicommissa. §. si quis decem. de leg. 3. Bal. in l. si quis decem.

SVMMARIVM.

1 *Lex & statutum admittunt interpretationem prudentum, causa vitandæ absurditatis.*
2 *Correctio semper attribuenda est legi, quæ posterior est in corpore legum.*
3 *Statutum si in aliqua parte inueniatur correctum, standum est in illa parte in qua nihil immutatum inuenitur.*

Corrigere. Statutum non est uerisimile, q̃ seipsum corrigat sicut nec eadem lex, non est ue-
1 risimile † quod seipsam corrigat. & causa euitandæ contrarietatis admittur interpretatio prudentum. de quo per Bal. in l. si duo. C. ad macedo. Stat. posterius semper uidetur corrigere quod præcedit. hoc dixit Bald. argument. gloss. quæ incipit, imo, ibi posteriora. authent bona damnatorum. C. de
2 bon. damnat. ubi dicit Bald. quod † uirtus correctiua semper attribui legi, quæ est posterior in corpore iuris, uel in uolumine legum uel statutorum. facit ad not. in l. 3. C. de testament. tutor. & ibi per Cyn. Bal. in dicta l. bona damnatorum
3 Statutum † si reperitur in aliqua parte correctum, standum est in illa parte, in qua nil inuenitur immutatum. hoc tenet Bal. per. l. tribunus. §. 1. de mi te. & arg. l. mil. codi. §. miles castrensium de mi. testa. Bal. in d. §. miles.

SVMMARIVM.

1 *Statutum est, quod mulier non possit contrahere sine præsentia duorum consanguineorum ex parte patris, si eos habuerit, si autem ex parte matris, habet vnum tantum ex parte patris, an requirantur duo ex parte matris, vel unus vtrinque sufficiat.*

Statu-

Source : BIU Cujas

2 *Statutum faciens mentionem de conſanguineis comprehẽdit omnes ex qua cunque linea coniunctos ex communi vſu loquendi.*
3 *Conſilium & authoritas, virorum proprie eſt, & non mulierum.*
4 *Statutum loquens de præſentia coniunctorum, an comprehendat pupillos.*

1 **Conſanguinei, coniuncti.** Statu. ꝙ mulier nõ poſſit ꝫhere ſine præſentia duorum cõſanguineorũ, ex parte pris, ſi eos habuerit, & ſi non habuerit ex parte patris, habeat ex parte matris, modo iſta ex parte partis hẽt vnũ tm̃, an requiruntur duo ex parte matris, an ſufficiat vnus ex parte, patris & alius ex parte matris, & certe ſufficit ſecundum Bar. quia intelligitur ſi habuerit, i quatenus non habuerit, ſm Bar. qđ tene menti. hoc tenet Bal. ar. l. Stichum, qui meus erit. de le. 1.
2 Stat. faciens mentionem† de conſanguineis comprehendit oẽs ex quacunq; linea coniunctos, ſm cõem vſum loquẽdi ſm Bar. ſed Bal. dicit, tu a ciuili ſignificatione non diſcedas, niſi probarerur in iudicio de illo vſu cõmuni loquendi. hoc dicit Bal. in l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acq. here. Statutum, quod requirit citationem coniunctorum abſentium vel eorum præſentiam, certe tunc abſentes ſunt citandi, & citati expectandi, & quicquid fieret interim, eſſet irritum ipſo iure, vt notatur in c. vbi periculum. in gl. no. extra de elec. li. 6. Bal. in l. 1. C. qui admi. ad bon. poſſ. Statu. quod loquitur de coniunctis in maſculino genere, an ſint citandæ fẽminæ coniunctæ, tenet quod non comprehendat fœminam, arg.
3 C. de reſt. tu. l. 1. quia† conſilium & authoritas proprie eſt uirorum & non mulierum. ff. ad Tert. l. quidam decedens. §. papinianus, & quia ſi ſtatutum facit eam inhabilem in ſtatuto ſuo, non dẽt authorari in alieno, vt C. de legi. tu. l. fi. non ob. quod no. in c. indemnitatibus. in fi. de ele. li. 6. in gl. quæ incipit, puta, religioſi, quia per prædicta vī ei reſponſum. Bal in l. 1. C. qui admit. Statutum quoddam requirit conſenſum cõſanguineorum. modo quidam conſentiunt, & quidam ꝺdicunt. tenet quod iudex arbitrabitur. C. de nup. l. 1. & l. viduæ.
4 in l. 2. C. qui admit. Statutum, quod† loquitur de præſentia coniunctorum, an intelligatur de pupillis, vī ꝙ ſic. ff. de arb. l. diem. §. coram. In contrarium videtur, argum. l. vltimæ. C. de leg. tut. vel ſaltem debeant eſſe adulti. nam cum eorum præſentia requiratur, redacti ſunt ad inſtar teſtium ergo impuberes repellũtur propter lubricum conſilij. ff. de teſti. l. 3. §. l. Iul. Bal. in l. 1. in fi. C. qui admit. Statutum quod requirit preſentiam &c. an eos qui nolunt vel non poſſunt conſtituere procuratorem comprehendat, tenet quod non, arg. l. 2. C. de his, qui veni. ẽta. impe Bal. in l. 1. C. qui admit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod mulier non poſſit contrahere re ſine conſenſu proximioris propinqui, non includit maritum.*
2 *Statuto ſtante, quod mulier non poſſit adire ſine conſenſu duorum conſanguineorum, adiuit ſine conſenſu, poſtea illi ratificant. an illa ratificatio vim conſenſus habeat, confirmetque additionem.*
3 *Poſt, dictio poſt negationem poſita neceſſitatem ſignificat.*
4 *Statuto ſtante, ꝙ in contractibus minorum, exigatur propinquorum conſenſus, iuramento renuntiari non poteſt.*
5 *Patris conſenſus in vltima voluntate, ſuper contractu filij, an ſufficiat.*
6 *Statuto dicẽte, quod filius poſſit teſtari patre conſentiente, requiritur conſenſus tempore teſtamenti, nec ſufficit ratihabitio.*
7 *Matrimonium contrahere ſine patris conſenſu eſt contra bonos mores omnium, maxime prudentum, & inducit odium capitale.*
8 *Eccleſia libera eſt, & iugum non patitur.*
9 *Compromiſſum nudo pacto, quod dicatur.*
10 *Preſentia ſine contradictoine, conſenſum.*

1 **Conſenſus.** Statutum† ꝙ mulier non poſſit contrahere ſine conſenſu proximioris ꝓpinqui, non includit maritum, & ideo ſi non habet propinquos, cum ſtatutum ſeruari non poſſit, ſeruabitur ius commune. Bald. in l. 1. C. vnde vir. & vx. Statutum, quod dicit, ſine conſenſu propinquorum. ſi non habet niſi vnum, requiritur illius conſenſus, argum. de verb. ſign l. non eſt ſine liberis & ar. ff. de le. 1. l. Stichum, qui meus erit. Bal. in l. 1. C. unde ui. & ux. Stat. ꝙ vxor ſine conſenſu viri &c. conſuluit, ꝙ ſi vult vxor inſtituere uirum, ꝙ uir renuntiat iuri conſentiendi, ꝙ põt, cum ſit introductum in fauorem uiri, argum. notatorũ. C. de teſti. l. 2. & eadem ad cautelam conſentiat, ut ff. de ma. uind. l. ſi pater. in fi. uel ſaltem de facto obſeruetur tenor ſtatuti. de uerbo. oblig. l. quidam cum filium. non ob. l. 1. in fi. ff. de auth. tut. quia ibi loquitur in authoritate, quæ exigitur fauore tertij, i. minoris. & ideo non poteſt ei tutor renuntiari, in caſu autem noſtro uī factum ſtatutum in fauorem uiri, argu. legis. 2. l. cum pater. §. libertis. Bal. in l. 1. C. unde uir & ux.
2 Statuto† cauetur, ꝙ mulier non poſſit adire ſine ꝫſenſu duorũ conſanguineorũ, mulier adiuit ſine conſenſu. poſtea ratificãt cõſanguinei, an iſti ex ſubſequenti cõſenſu ꝫfirmenet additionẽ, tenet ꝙ q̃dã ſunt de forma; & quædã ante formã. quædam præter formam, & quædam ſunt, quæ ſequũtur formam. & exemplificat in electionibus, & breuiter dicit in caſu propoſito, ꝙ conſenſus cõſanguineorum eſt de forma, & ideo non tenet, niſi fiat ante actum, vel antequã diuertatur ad extraneos actus: qa vñr ineſſe, per l. lecta. ff. ſi cer. peta. & c. de identitatibus. §. ſi autem nulla. de elec. lib. vj. Nec obſt. de iurepa. c. cura. vbi conſenſus extraneus, extra perſonã, actum principaliter gerentem, poteſt ſequi, quia ibi loquitur in cõſenſu confirmatorio ſeu approbatorio. Quæſtio q̃rit de formali, hoc ẽt patet ex vi vocabuli: qa conſenſus dī ſimul ſenſus. ff. de act. & obli. l. conſenſu. & no. de ſac. ſan. ecc. l. illud. & de pac. l. j. Idem ſi ſtatutum requireret conſilium, tñ iſtud ꝓprie non eſt de forma: quia põt interuenire ante factum: ſed poſt factum nihil operatur. de elec. c. cũ in veteri. de ar. ca. cũ olim. ne ſede vacam c. j. Idem, ſi diceret de præſentia. nam licet ratihabitio repreſentaret ad ſenſum, non tñ repreſentaret præſentiam corporalem. Idem, ſi fieret mẽtio authoritatis, nõ põt poſt actũ interponi: vt not. in c. dudum. de rebus eccle. lib. vj. Idem, ſi fieret mentio de licentia: qa ex vi ſermonis dẽt præcedere ad actum: vt. C. de ſac. ſan. eccl. l. j & cõfir-
3 mãtur. prædicta quia dictio poſt, poſt† negationẽ, poſita, neceſſitatem ſignificat. vnde. aliter actus geri non poteſt. vt no. in c j. de regulis iuris. lib. vj. in ſecunda glo. & facit. C. de iure fiſ. l. certa forma. lib. 10. & C. ne lice. ha. metro. in rubro & ni. & C. de commea. l. j. lib. 12 & quod not. de bon. quæ lib. l. cũ non ſolum §. neceſsitate. cum ſi. & adde quod not. in l. j. §. ſi plures. per Bar. ff. de admi. tuto. l. Titium & Meuium. in prin. Bal. in l. j. C. qui admit. ad bono. poſſeſ. poſ. Statutum vt in cõ-
4 tractibus† minorum exigatur conſenſus propinquorum, eſt æquiſſimum quibus ſtatutis etiam cum iuramento renũtiari nõ poteſt: vt plene no. Barto in l. ſi quis pro eo. ff. de fide iuſ. & dicit Bald. ſe dixiſſe. C. de le. l. non dubium. de quo per ipſum in l. 2. C. de reſcin. ven. vbi tractat materiam iuramenti minorum, & multa vtilia vltra ea quæ dixit in repe. Statu-
5 tum† dicit, ꝙ non valet contractus minoris. 25. ann. ſine conſenſu patris. dicit Bal. ego tradidi tale conſilium, ꝙ licet ſtatutum dicat vt ſupra, tñ ad validandum cõtractum ſufficit conſenſus patris, præſtitus in vltima voluntate. & hoc dixit ex eo, quod dicit Cyn. in l. ſi pater. C. de ſpõ. in verbo: contumeliæ, ac ſanguinis. vbi dicit Cy. no. ex illo verbo, ꝙ illud qđ operatur voluntas patris, eo viuo, operatur eo mortuo. & dicit ſe dixiſſe ꝓꝓ hoc quod ſupra ſecus ſi ſtatutũ diceret: ſine præſentia patris. vt. ff. de autho. tu. l. j. in fi. & ratio eſt. qa mortuus non dicitur intereſſe, vt l. multa. ff. de condi. & demon.
6 de quo per Bal. in l. ſi pater. C. de ſponſalibus. Statutũ, † quod filius poſsit teſtari conſentiente patre, requiritur conſenſus tempore teſtamenti, nec ſufficit ratihabitio: vt not C. de bo. quæ libe. l cum non ſolum. §. neceſſitate. Barto. in l. ſi vxor.
7 de condi inſer. Statutum † qđ punit ꝫhentem matrimoniũ cum filiofamilias ſine ꝫſenſu patris, valet qa ꝫhere ſine conſenſu patris eſt ꝫ bonos mores omnium & maxime prudentum, & inducit odium capitale: vt l. 3. §. ſi emancipatus. ff. de contrarab. quod valet ſtatutũ. non quia vetat ſubſtantiam matrimonij, hoc enim non põt facere niſi Papa: ſed quia punit malos mores, & in republica facinora ſeminantes. Non idẽ dicit eſſe dicẽdum in prælatorũ electionibus, vel præſen-
8 tationibus patronorũ, qa† eccleſia libera eſt, & iugum non patitur, vt no. in auth. de nõ alie. §. j. in gl. quæ incipit. ſ. dederunt. & iõ non tenent ſtatuta, q̃ metum incutiunt, qa terribiles metus, non ſolũ in armis, ſed in ſtatutis ꝫſiſtũt, vt no. Cy. in l. cũ te. C. qđ me. cau. Quinimo ſtatutũ, qđ ſemper loquit, ſemper terret, & ꝫtinuũ infert metũ. & hoc tenet. Bal. licet Inno. diſputauerit in c. ſtatutũ de hære. vbi tñ dicit, ꝙ nonvalet. Bal. C. ad Tertul. l. oẽm in fi. Statutũ ꝙ mulier non poſsit eſſe in iudicio ſine conſenſu munualdi, ſi mulier ſine eo ſit in iudicio habetur ac ſi non eſſet. pro quo facit de fideicom. liber. l. non tantum. §. ſi non iuſta. & vide per Bal. in l. cũ non
9 ſolum. §. neceſsitate. de bo. quæ libe. Statutum eſt† ꝙ filiusfamilias non poſsit ſe obligare ſine conſenſu patris. Aliud ſtatutum eſt, ꝙ oẽs cauſæ debeant cõpromitti, nunquid filiusfa. poterit compromittere ſine conſenſu patris, tenet ꝙ ſic, qa ſtatutum de cõpromiſsis eſt magis ſpeciale. Itẽ qa cõpromiſſum poteſt fieri his verbis, cõpromittimus in talẽ, nulla obligatione intercedente, ſicut mandatũ & ꝓrogatio iuriſdictionis. & hoc eſt, qđ vocatur cõpromiſſum nudo pacto vt. C. de pac l. pe. Bal. in l. cũ nõ ſolũ. §. neceſsitate de bo. quæ
10 lib. Statutũ† ꝙ mulier nõ poſsit teſtari ſine voluntate cõſanguineorũ, ſufficit eorũ ꝑſentia, ſine ꝺdictione, dato ꝙ non interueniat ꝙſenſus expreſſus. In ꝙriũ facit l. j in fi. de autho. tu. Itẽ facit in ꝺriũ tex. l. 2. §. voluntatẽ aũt. ff. ſol. mat. nã ille text. dicit: ꝙ eſt fictus & imaginarius conſenſus. ſed verba ſtatuti ſunt de actu vero, non de actu ficto, ęquiparando reſcriptum & ſtatutum. ergo &c probatur in l. fi. C. de his, qui ve. æta. impe. Bald. in d. l. 2. §. voluntatem. ff. ſolut. matrimo.

SVM-

Source : BIU Cujas

Baldi Perusini De Statutis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum dicat, quod de causa standum est sapientis consilio, Iudex exmisit consilium, & antequam cõsilium redderet, recessit an expiret commissio.*

1 **Consilium.** Statutum dicit † ꝙ de causa debeat stari consilio sapientis modo iudex exmisit consilium, & antequam cõsilium redderet, recessit, an expirat commissio, certe consilium commissum tempore prẽcessoris potest reddi successori, nec expirat commissio. quia est de actis causæ. hoc no. Bald. in l. si ex causa. §. si ex facto. ff. de mino. Statutum vbi requirit consilium sapientis, tacite videtur ad vlteriora procedere, ꝙ consilio prætermisso, sententia sit ipso iure nulla. quod intelligendum est de diffinitione causæ, non de interlocutorijs, vt not. in l. j. §. quod in sententijs. ff. qñ appel. sit. & est ratio, quia vbicũque est prius, & posterius, ibi est ordo. sed consilium est prius, quam ꝯsiliatũ. Item est datus ordo iudicij, ergo &c. vt l. prolatã. C. de sen. Item est ordo ponderosus, quia vbi consiliũ ibi salus. ut l. nõ dubium. de diuort. item qa potest cõsilium trahere iudicem ad suam sententiã, vt de arbi. l. sicuti. multofortius si statutũ diceret, ꝙ esset pronuntiandũ ſm ꝯsilium. qa tunc cõsilium est cã tam naturalis, q̃ formalis, sine qua nulla res subsistit. vt ff. ad exhiben. l. Iul. nõ ob. de admi. tu. l. Titium & Meuiũ. qa in officio tutoris, ꝙ hẽt in se formã & ordinẽ naturalẽ. Bald. in l. vna. C. ne liceat in vna eademque causa prouocare.

SVMMARIVM.

1 *Statutum faciens mentionem de conscientia Iudicis, quomodo sit accipiendum*

2 *Conscientiæ alicuius si quid committatur a statuto, num possit de malitia vel imperitia quæri.*

1 **Conscientia.** Statutum faciens mãtionem de cõsciẽtia iudicis, sufficit † quod iudex audiat & intelligat, licet non approbet verbis expressis, vt l. omniu m. de testa. & facit ad statutum, ꝙ absolutiones non possint fieri, nisi de iudicis conscientia, vt. C. de accu. l. fi. Bal.
2 in l. nemo. C. de sententijs. Statutum † committit aliquid cõ scientię, nunquid potest de malitia vel imperitia queri, dic quod non, in his, quę sunt parui præiudicij. secus, si sunt magni præiudicij, vt no. in c. j. de iure pa. in cle. vbi est gl. sing. de quo per Bald. in l. j. C. de reb. credi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum vel consuetudo potest inducere, quòd vnus consortum nequeat vendere partem suam, altero irrequisito.*

2 *Vindicare se per alium non licet, etiam si manu propria id posset.*

3 *Statutum quòd consortes teneantur pro consorte delinquente, an tolerandum.*

4 *Socius criminosi, non punitur, nisi fuerit socius criminis.*

1 **Consortes.** Statutum † vel consuetudo põt inducere, qđ vnus ꝯsortum altero irrequisito non possit vendere partẽ suã, vt extra de restit. in integ. c. cõstitutus. secus si nõ reperitur statutũ vel cõsuetudo, qa vnus ꝯsortũ altero irrequisito põt vendere partẽ suã, vt l. j. C. cõi diui. cui concordãt. C. de ꝯhen. emp. l. dudũ. de quo p Bal. in d. l. j. in j. no Statutum siue consuetudo est in ciuitate Florẽtiæ, qđ si vnus ꝯsortũ vendit domũ in ꝯsortoria, ꝙ alteri cõsorti statim acquirit ius redimẽdi. ꝯ. anuũ, vt extra de resti. in integ. c. constitutus. mõ q̃rit, nunquid illud ius põt alteri cedere. & dixit Pe. in l. ad officiũ C. cõi diui. ꝙ non, qa in cessionario cessat rõ statuti, quia rõ statuti est, ne res exeat de gñe. sed tũc exiret de genere, vt. ff. de le. 2. l. cũ pater. §. libertis. qđ verũ credo, dicit Bal. qa rõ personę cohęrens, facit, ꝯsuetudi
2 nẽ personalẽ. sicut dicimus in simili, qđ † qs põt se vendicare manu ꝓpria, nõ tñ põt per aliũ, qñ ratio proxima personę cohæret, vt no. in l. cũ fundũ. de vi & vi ar. ita dico in casu ꝓpositio. est & alia rõ, qa qui alteri cedit, similiter facit ꝯ statutũ. & iõ non ꝓdest sibi statutũ, vt d. §. libertis. qđ no de quo per
3 Bal. in d. l. ad officium. C. cõi diui. Statutum † qđ consortes teneant ꝓ ꝯsorte delinquente, est iniquũ, ꝯ ius ciuile, & diuinũ. põt tñ tolerari, qa licet non sit in culpa, tñ subest cã, qua magis a delictis abstinemus, vt no. Dy. in c. sine culpa. de reg. iur. li. vj. & intellige de pęna pecuniaria, non de corporali. qa illud statutũ non teneret, nec de iure diuino nec humano. hoc dicit Bal. ar. l. sancimus. C. de pę. vbi solum delinquenti nõ eius ꝓpinquis familiarib⁹ vel notis, est pęna criminis imponẽda. & addit Bal. in quodã notabili super verbo, societas
4 ꝙ † socius criminosi nõ punit, si nõ est socius criminis. qđ est notandũ ad. q. si duo sunt, q vadãt vagando, & vnus deliquit, tñ alter non tenetur, qa licet sit socius criminosus, tñ non fuit socius criminis siue in crimiue. Bal. in d. l. sancimus.

SVMMARIVM.

1 *Locus contractus an spectandus, vbi agitur ad distractum.*

2 *Restitutio dotis, videtur esse vniformis in quolibet loco, ratione vniformis promissionis & solutionis celebratę,*

Consuetudo. Statutum siue cõsuetudo est in loco ꝯctus, qđ vir lucretur totã dotẽ. in loco domicilij viri est statutũ siue cõsu. qđ vir lucretur tertiam partem vxore præmortua sine liberis, & directe dicit Bal. ista est prima consuetudo Florentiæ, secunda est Perusij. modo quæritur quæ consuetudo inspiciatur in dote reddenda, dicunt quidam ꝙ aut fuit celebratus ꝯctus promissionis, & tunc loquitur. l. exigere dotem. ff. de iudi. vbi quantũ ad repetitionem dotis mulier sequitur forum viri, non locum ꝯctus, & sic inspicitur domiciliũ viri, & q̃tũ ad forum, & q̃tũ ad decisionem causæ. nam ideo consideratur locus ꝯctus, qa agitur de distractu. & in hoc fundatur. d. l. exigere. Aut loquimur de promissione dotis, & restitutionis fiendæ mulieri, qa tunc tm̃ inspiceretur locus promissionis. nam tunc ex eadẽ
1 promissione agitur. facit de bo. auth. iu. pos. l. 3. & dixit Bald. no. † quod vbi agitur ad distractum, non inspicitur locus ꝯctus & ſm hoc. l. exigere. vult quod restitutio dotis non petatur in loco promissionis factæ viro, sed bene petetur in loco promissionis dotis promissę restitui mulieri Facit ad istud. ff. de condi. inde. l. qui loco certo. & l. 2. C. vbi & apud quos. In ꝯrium facit. ff. de iudi. l. si vxor. & subdit Bal. qđ alij indistincte dicunt quod inspicitur locus domicilij viri, quia hoc tacite videtur actum, & dicit quod est casus. d. l. exigere. & ita per d. l. tenet Ar. 12. d. capit. primo, idem tenet Bartol. in d. l. exigere. & in l. cunctos populos. C. de sum. trin. post ꝯctum ꝓmissionis vr̃ ꝯctus factus restitutionis, vt. C. de rei vxo. ac. l. 1. in prin. & ar. C. de pac. conuen. l. ex morte. in fi. & tñ hẽt locũ d. l. exigere. sed tunc quærit. Bald. quid si instr̃m dotale diceret, quod promisit dotem restituere tam in loco ꝯctus, ꝙ domicilij, & alibi in quacunq; parte terrarum, quæ consuetudo inspicietur. tunc, & vr̃ quod non inspiciatur aliqua consuetudo. sed ius cõe, quia restitutio vr̃ † esse vniformis in quo
2 libet loco, rõne vniformis ꝓmissionis & solutionis celebratæ. ar. ff. de ser. rusti. præ. l. pen. In ꝯrium vr̃, quod inspiciatur locus, quem mulier seu pars mulieris elegit in agendo, arg. ff. de eo quod cer. lo. non vtiq;. dicit Bal. Ego credo, quod inspiciatur domicilium viri, quia tacite vr̃ esse promissum ſm illam consuetudinem, vt d. l. exigere, ex interpretatione illius. l. cui non intelligo renuntiatum per verba generalia. cõsuetudo ergo domicilij viri limitat restitutionẽ dotis, vbicũque petatur, per d. l. & adde. & vide quod no. in Spe. de sent. §. qualiter. ver. item pone. Bal. in dl. exigere.

SVMMARIVM.

1 *Statuto prohibente contrahi cum filijs famil. sine patris licentia, si minor contrahat cum filiosam. ope restitutionis, potior erit minoris conditio.*

2 *Statutum disponens ꝙ maior. 17. annis, non restituatur, est contra ius commune, & ideo non porrigitur ad contractus factos extra territorium, nisi nominatim dicatur.*

3 *Statutum, ꝙ contractus mulierum sine consensu duorum consanguineorum, non valeat, quomodo sit intelligendum.*

4 *Locatio, appellatur contractus innominatus, quando nõinteruenit pecunia.*

5 *Statuto dicente, ꝙ minor non possit contrahere sine consensu duorum propinquorum, alter consentit, alter dissentit, quid iuris.*

6 *Statutum ꝙ in contractibus minorum requiratur consensus propinquorum, de quibus propinquis accipiendum.*

7 *Statutum loquens de consanguineis & propinquis adhibendis contractibus minorum vel mulierum, ætatem non distinguit, sed consilium spectat.*

8 *Statuto prohibente mulierem contrahere sine præsentia propinquorum, an prohibita sit & conuentio, etiam adliberandum.*

9 *Statutum ꝙ non valet contractus mulierum sine insinuatione, an habeat locum in simplici liberatione.*

10 *Vendens rem meam, an præsumatur vendere nomine meo, vel suo potius.*

11 *Vendens rem simpliciter, intelligitur vendere iure proprio.*

1 **Contrahere, contractus.** Statutum prohibet cõtrahi cũ filijsam. sine licentia patris, certe si minor contrahit cum filiofamilias, ope restitutionis erit potior conditio minoris. Hoc dicit Bal. in l. si ex causa. §. plane. ff. de mino. vbi priuilegium rõne ætatis præponderat beneficio Macedoniani, rõ est quia beneficium Macedo. est inductum in odium. quod odium amouetur ope restitutionis. vt ibidem per Bald. Statutum dicit, quod maior. 17. annis, non restituatur. certe cum sit contra ius cõe, non porrigetur ad ꝯctus factos extra terri-
2 torium, † nisi nominatim dicatur, quod est notandum. & facit ad statutum gabellę contractuum quod est sing. ꝯ ius cõe, ut nõ porrigatur ad contractus factos ex̃ territorium, nisi ex presse dicatur, & iudex dẽt seruare statuta, quæ iurauit, & nõ ius cõe. Facit de condic. inde. l. qui certo loco, & l. 2. C. vbi & apud quos. & de iudi. l. exigere dotem. l. 1. C. quæ sit lon. consuetud. & quod not. in l. cunctos populos. C. de sum. trinit. & vide gloss. in l. arbiter. ff. de eo, quod cer. lo. secundũ. Bal. ibi Statutum quod requirit certas personas adesse contractui mulieris & minoris, non ideo præsumeretur eorum interessentia. vt C, vnde legi. l. non ob hoc. Bald. in l. 2. C. de leg. hęr.
3 Stat. † quod non valeant contractus mulierum sine cõsensu duorũ consanguineorũ, dẽt intelligi de proximiorib. si sunt idonei

Source : BIU Cujas

idonei,vel de proximis ꝓst cos,si primi nō sunt idonei,& sic gradatim, ꝙ per hoc statutū ꝓximis quædā cura inūgit, & ideo intelligitur ſm ordinē charitatis,& hoc ar.l.fi.C.de leg.
4 Statutum†vel consuetudo dat nomen ℈ctui,puta ℈ctus coptumi vel afflictus,modo quæritur,an rōne ꝙsuetudinis vulgi dicatur ℈ctus nominatus,certe.l.diffinit quod est ℈ctus innoīatus. unde locatio ubi nō interuenit pecunia, appellatur ℈ctus innominatus,ut ff. de p̄scr.verſ.l.naturalis. §.at cū do. & ideo dicit Bar.quod illa nō sunt noīa ℈ctuū nominatorū, ſed sunt q̄dā noīa materialiter posita,nisi statutū exp̄sse expo neret, quod talis ℈ctus esset ℈ctus innoīatus,ſm Bar. de quo per Bald.in auth.eo decursum.C.de dona. ante nup.†Stat.di-
5 cit,quod minor non possit ℈here sine consensu duorum propinquorum, modo iste minor vult facere quendam ℈ctum valde vtilem.vnus vult consentire, alter dissentire, quis erit modus,rn̄deo,iudex pōt cogere illum ad consentiēdum. ar. ff de le.1.l hmōi. §.fi.& si ille prius patiatur se decoriari, quā velit consentire,iudex interueniet, & supplebit eius vicem, vt l.1.C.de nup.& eo.tit.l.viduæ,& l.bonorum.C.qui admit. & l.ſi infanti.de iure do.l. profectitia.in princ.& credo quod ſit bonum,quod iūdex interloquendo illum declaret esse ſuſpectū,& in loco ſuſpecti & remoti index interponat decretum ſuum, arg. l.ſi quis ſub conditione. ff.de testam. tut.de quo perBald. in l.1. C.de nup.ar. d.l.Statutum dicit,quod in
6 ℈ctib. minorum requiratur consensus propinquorum.† certe intelligitur de propinquis non ſuſpectis,qui procurāt propria commoda potius,q̄ cōmoda minoris,ar.& exēplo.l.viduæ.C.de nup.& facit ad l.lex.1. C.vbi pu. edu. de.de quo per Bal.in d.l.uiduæ.Stat.dicit,in ℈ctib.minorū p̄re carētiū requratur cōsensus matris, & duorū ꝓximiorū ꝙsanguineorum, nec ultra, ꝓcedit. modo minor mortua matre ℈hit cum cōsensu propinquorū, & iurat vel ēt ſine iur̄o in casibus in gb. cōsistit obligatio,nec iudex interponit decretū.Certe iſte ℈ctus valet.nam statutum, quod loquitur de cōsensu matris, dēt intelligi,ſi m̄ extat.mortua aūt matre,non est m̄.& idē esse ēt vr̄,ſi ſit ita in partib.remotis,q̄d ꝑiculoſa ſit eius expectatio minori,ſed ſi m̄ est mortua,requiritur cōsensus ꝓpinquorum & iudicis. aduerte iſtud est in hac.l. quia lex ſic ſtatuit.& hanc formam tradit.Secus,ſi lex vltra nō procederet. v.g.in ſtatuto prædicto.per l.in coniunctione.C.de nup.Statutum † dicit, ꝙ non valeat ℈ctus mulierum ſine consensu
7 duorum conſanguineorum,ex parte p̄ris,& ſi nō hēt ex parte p̄ris, tunc ex parte m̄ris,mō illa non hēt niſi vnū ꝙsanguineum, ex parte p̄ris,& alium ex patte m̄ris. Quæriiur an valeat ℈ctus cum consensu duorum eorum,rn̄deo,ſic,vt ff. de le. 1.l. Stichum.qui meus erit.& ibi per Bar. & quærit quid ſi iſti dēnt consentire,ſed pro vtilitate nolunt consentire,an illa puella poterit appellare, & deferre poteſtatē ad iudicē ad quē,dicit Bar.ꝙ ſic in l.fi.de appel.reci. Itē pone,q̄d illa puella non hēt cōſanguineos maiores, ſed minores diſcretos, & capaces conſilij, nunquid iſtis conſentientib' ſatisfactum ſit formæ ſtatuti,& est ar.ꝙ ſic quia ſtatutum nō diſtinguit circa ętatem,arg. ff.de man.vin.l. ſi patri. in fi. & hoc in adultis. quid ſi ſunt pupilli, vr̄ ꝙ eorum conſenſus nō valeat ſine authoritate tutorum,quia non dicuntur præſentes,vt. ff.de ar. l.diē proferre. §.coram.ar. C.de fal.mo.l.1.in fi Bal.in l.in coniunctione.C. de nup.adde quod ponit in l. 1.in fi. C.qui admi. vbi idē dixit quaſi ad literam. licet hic non faciat mentionē.
8 Stat.†prohibet mulieri ℈here ſine pręſentia propinquorum certe intēlligitur prohibita oīs cōuētio ēt ad liberādū.renūtiatio aūt ſimplex,non intelligitur ꝓhibita, quia aliud est renūtiare, aliud ℈here.Itē ſimplex conſenſus non intelligit ꝓhibitus, quia aliud est conſentire aliud contrahere. de quo dixit ſe dixiſſe in l.1. C.de pa.& hēmus tex.no.in l.ſi p̄. §.fi.ff. de manu.vin.Bal.in rubri. C.de pact.vbi dixit, quod gn̄aliter omne pactum est ℈ctus, etiam ſi ad diſtractum ordinetur, vt no.in l.1.in magna gloſſ.ff.de act.& obl.& uide in l.1. §.conuentio.ff. de pac.Bal.in d.rub.Stat.vel ℈stō, ꝙ nō valet†℈ctus
9 mulierū ſine inſinuatione, nō hēt locū in ſimplici liberatione,licet ℈riū possit argui,ꝑ gl.ordi.q̄ est in l.3.§.quid ergo.de ℈.iu.tu.& ar. C.de præd.mino.l.ſi ad reſoluendū,ꝙ ſtatuta q̄ requirūt actus vel ſcripturā in certis ℈ctib. exorbitant a iure cōi,& merito,ſunt ad proprios terminos reſtringenda,& nō amplianda,niſi quatenus virtus ſermonis patitur ipſius ſtatuti,& ex hoc dicit Bal. ꝙ conſuluit, ꝙ dictum est in princi.de quo ꝑ eū in l. ſiue apud acta.in prin.C. de tranſa.Stat.dicit, ꝙ mulieres non possint contrahere ſine conſenſu propinquorum certe talis conſenſus non est immediata cauſa tranſlationis dominij, quia non possunt coniuncti vel affines tranſferre dominium ſed est cauſa habilitans perſonam transferentis.Item nihil aliud operatur ille conſenſus, ut patet per
10 l.mater tua.C.de rei ven.ubi Bal. dicit quod†ſi quis vendit rē meam,an præſumatur uēdere noīe ſuo,uel meo,est ſic diſtinguendum,ſi uendit rem tanq̄,meam ut̄ uendere noīe meo, Si autem vendit tanq̄ ſuam vel ſimpliciter ſine dn̄ij cōmemoratione,intelligitur vēdere tanq̄ rem propriam,vt. ff.de neg.geſt.l.ab vno.& C.fa.erciſ.argu.l.in fatuiliæ.ſm Bart.q̄d
11 est notabile.q̄d†oīs,q̄ ſimpliciter vendit, intelligit vendere iure ꝓprio,& non iure libellarij,nec emphyteotico iure,nec tanquam rem alterius. facit.ff.loc.l.ſi quis domum.§.penul. & ff.de ac.emp.l.j.§.fi.& in l.ideo. in prin.de quo per Bald. in d.l.mater tua. C.de tei ven.in fi.Statutum dicit, ꝙ ℈ctus factus a maiore 18.annis,valeat,nec vltra,diſponit,certe ꝙ habeat locum reſti.in integ.ſi minor est lęſus.& in hōc ſtatutū non operatur, ꝙ non reſtituatur,ſed operatur, ꝙ ipſo iure ūaleat, q̄d alias forte ipſo iure non valeret, vt alienatio rei immobilis. Ad hoc.ff.de arbi.l.cū lege.& ita Iac.de Bel.determinat in quadā diſputatione, & hoc qn̄ lex vel ſtatutū procedit ſimpliciter permittendo.ſi aūt ſtatutum vel lex diſponit ſuper ętate,fingendo,tūc ceſſat reſtō,vt in auth.ſacramenta puberū.in rōne ſui.C.ſi aduer.ven.nā rō illius auth.est fundata ſuper fictione,ꝙ fingitur maior ex quo iurat.Idem, ſi ſtatutum minorem ętatem limitat,ſicut est in l.longobarda.& in auth.ſi captiui. C.de epiſc.& cler.nam tūc etiam ceſſaret reſtitutio,cum ſit ius ciuile,ſicut hic dixit de 15.annis, ſi dixiſſet de 14.poſtea ceſſaret reſtitutio, & iſta eſſet ætas legitima.Ad hoc facit quod no.C.de monopol.l.j.& in c.ſi annum de iudi.lib.vj.Bald.in d.authen.ſi captiui.

SVMMARIVM.

1 *Fictio non operatur niſi effectus expreſsos a lege, introducente fictionem.*
2 *Statuto ſtante,quòd contumax ponatur in banno, cum neceſſe ſit Iudicem antequam ponat,interloquendo pronuntiare cum contumacem.*
3 *Paria ſunt,eſſe confeſſum, & haberi pro confeſſo.*

1 **Contumax.** † Statutum,ꝙ contumax habeat̄ pro conuicto & confeſſo, & ſententia lata in eum habeatur perinde,ac ſi lata eſſet in p̄ſentem, nunquid talis ſententia infamet, tenet ꝙ non, ꝙa non operatur niſi reſpectu eorū,quæ ℈tinent in cōdemnatione.nā cū contumacia ſit cauſa confeſſionis,& ſic ex vno ſuppoſito infera tur aliud,valde diuerſum ab ipſo, ergo est fictio, quæ nō operatur niſi effectus expreſſos a l. introducente fictionē. vt C. de fide inſtru.l.3.§.fi.& l.fi.ff.de iure fiſ.l.2.§.diuus.& l.eius q̄
2 delatorem.Bald.in l.j.de hęre.inſti.Statutum,quod † contumax ponatur in banno, nunquid est neceſſe q̄d iudex prius, quam ponat,interloquendo pronuntiet cum contumacem tenet quod non,per glo.quæ est vnica in iure in l. ſancimus. §.cum autem C.ad Trebel.Bald.ibidem Statutum, ꝙ propter contumaciam quis poſſit condemnari ad penam corporalem,valet, & poteſt fieri executio eoipſo, quod est deſcriptus in li.bannitorum.ſed de iure communi propter cōtumaciam pœna corporalis non poteſt inferri,vt l.diuus.de
3 cuſtod.reo.Bald.in rub.comi.vel epiſ. Statutum, ꝙ † contumax habeatur pro confeſſio,valet,ſm Dy. q̄ ita not.ff.de cuſto.reo l.diuus.pro quo facit glo.l.athletas.in §. idē ſi qs.iuxta medium, ibi, pro confeſſo,&c.& dicit Bal.no. ex iſta gloſ. iſta eſſe paria,eſſe confeſſum,& haberi pro confeſſo.Bal. ibidem.Statutum quod quando accuſatus est contumax,potestas debeat expedire proceſſum ℈.menſem. ſi autem non est contumax.℈.duos menſes.modo plures ſunt accuſati eodē libello,vnus est contumax, alter non,quæritur vtrum quo ad vtrunque retardetur proceſſus ad duos menſes'& dic q̄d non, imo contumax erit condemnandus infra menſem, licet proceſſus alterius differatur,quia ius eorum est ſeparatū arg.l.non idcirco.ff.de iudi.vbi abſentia vnius reorum, non impedit proceſſum contra reliquos.ſecundum Barto.quod tene menti.quia est notabile ſecundum Bal.

SVMMARIVM.

1 *Pœna ordinaria nulla eſt,ratione culpæ leuis vel leuiſſimæ,*
2 *Credens bono viro,an culpa careat.*
3 *Dolus vulpis,non datur vitio illi.*
4 *Culpa an & quando poſſit excuſari per cauſam.*

1 **Culpa.** Statutum†non faciens doli mentionem, dēt intelligi vt iacet,nec nos facere interpretatio nē debemus,ꝙa nō debemus ſtatu.gloſare ex nobiſi pſis,vt l. ꝓſpexit.ff.qui & a quibus.tn̄ ſi pęna attox imponatur per ſtatutū,ſaltē requirīt lata culpa,ꝙa leuis est talis culpa,quā lex extraordinarie punit.Ad hoc facit q̄d no.in l.liberorū. ff. de his,ꝙ no.infa.& nota,& ſcias,ꝙ nulla pęna est ordinaria rōne culpę leuis vel leuiſſimę,vt est tex.no.in l.diuus.in fi.ff.de oſſi. preſ. & de excuſatione culparū & pęnarū dic, vt ꝑ Bal. in l.q̄ fortuitis.C. de pig.ac. Vbi dicit,ꝙ qs excuſat̄, vt ꝙa est innocēs,ꝙa diligēter ſe habuit in faciendo facienda,& omittendo omittenda. Verbi gratia,qui fecit oīa, q̄ fieri poſſunt, in culpa nō est,vt.l.ſi merces.§.fi.ff.loc.Itē nō est in culpa, ꝙ fecit illud,q̄d neceſſe est fieri, licet alij noceat,vt.ff.locati.l.ī
2 naue Suapheli.†Itē culpa caret,ꝙ bono viro credidit,vt.ff.cōmo.l.argentū. Item,ꝙ obuiare nō potuit ſceleri,puta ꝓꝓ flumē q̄d erat ī medio.ff.de noxa.l.ī delictis.Itē, q̄d virtuoſe fit

omnem

Source : BIU Cujas

oēm culpam excludit.vnde nō potest esse culpa,nisi in actu defectiuo.ff. ad l.Aquil.l.qua actione.§.si qs ī colluctatione. Item non est in culpa,q non facit, quod est in potestate sua, vt.ff.ad l.Aquil.l.quemadmodū.§.si nauis. Item vitiū naturale,cui factum hominis non patrocinatur,non est in culpa sed natura, vt. ff.de dam.infec.l.fluminū.§. vitiū.& dicit san
3 ctus Tho.†vulpi dol' nō imputat̄ ad vitiū,qa eius natura est.
4 Itē †nō est culpa facere artē sua bona fide,licet nō fuerit curiosus in explorando,vt.ff.de rei ven.l.si rē.§.tignū Itē nō est culpa impellere vnū alterū,vt ff.ad l.Aquil.l ex Plagijs.§. fi. Itē nō est culpa fodere in suo,vt.ff.de da.infe.l.Proculus.oīa
5 enim hęc & siṁia pbant innocentiam ↄsilij.&† culpa qñque potest excusari p cām.Circa qđ dic,ꝙ aut culpa trāsit in speciem moræ,quod non pōt esse,nisi in obligatione pfecta. & tunc nō excusatur p cām supueniente,vt l.qđ re.ff.si cer. pe. Aut culpa nō trāsit in speciem morę,qđ est in obligationibus nondū perfectis,& tunc refert.aut culpa non est ordinata ad casum,& excusatur p cām,vt l.si vehenda.§.idē mater ff.ad l.Rho.de lac.Aut culpa est ordinata ad casum, & tunc non excusatur per causam,vt ff.commo.l.si vt certo.§.interdum.de quo per Bald.in l.quæ fortuitis.in fi.de pig. ac.

SVMMARIVM.

1 *Verba generalia non derogant, quando data est specialis forma.*
2 *Verba generalia, generaliter sunt intelligenda non obstante speciali prouisione præcedente.*

1 Custodes. Statutum †vnū dicit,ꝙ custodes teneantur emendare damna. aliud statutū dicit,ꝙ oēs homines villæ teneantur emendare dāna,nūquid intelligitur etiam de alijs non custodibus? vr̄ ꝙ sic propter signum vniuersale.Guil & Dy.dicūt ↄ̃rium,quia intelligitur vnum statutum ſm aliud.vnde qñ data est specialis forma, verba generalia non derogant,vt l.legatorum.§.qui plures. ff. de leg.2. Secundum eos aduerte, vbi testator in prima dispositione declarauerat mentē suam qualis erat futura,in secunda,& iō forte hoc est male dictū in nr̄a qōne, qa verba
2 †vniuersalia vniuersal'r sunt intelligēda, nō obstāte spāli puisione pcedente,vt no.Iac.de Are.ff.de ali.& ci.lega.l.ali.§. basilicæ.Facit qđ no.Dyn.extra de reg.iu.in rub lib.vj.& circa materiā.l.sed & posteriores. Vide quod no.Cy de rei vxo. act.l.vnica.in fi Bal.in d.l. sed & posteriores.ff.de leg.

SVMMARIVM.

1 *Tutoris substantia vel curatoris, an tanta esse debeat, quanta sunt bona pupilli vel adulti.*

Curator. Statuto cauetur, qđ curatores ad ↄsentiendū alienationi nō possint dari, nisi habeāt tm̄ in bonis,quantū valet res alienāda.Modo pone datus est curator gn̄alis, vel datus est curator ad vnā spēm, tpe dationis habebat tm̄ in bonis,sed postea ante alienatione diminutū est pr̄imoniū eius, nūc querit̄,nunquid poterit authoritatē pstare?gl.in l.mulier dotē.C.de iure do est ar.qđ sic,qa decretū statuit eū a principio curatorē,& sic fundata est cura, licet nōdū executa, p interpositionē authoritatis. de quo p
1 Bal.ī d.l.mulier.vbi vr̄ expressū,ꝙ† de substātia satisdationis tutelæ,& curę nō sit,necesse,qđ substātia tutoris vel curatoris vel fideiussoris valeat,q̄tū valēt bona pupilli vel adulti,ēt ī his,ī qb.p modū alienationis interponūt authoritatē.Sufficiūt ergo facultates arbitrio iudicis,ī cuius arbitrio est reputare cū idoneū vel nō idoneū.De hoc habemus casum not. ī siṁ ī auth.de hęr.& falci.§.si vero absunt.Bal.ī d.l.si mulier.

SVMMARIVM.

1 *Mercatorum statuta, an valeant in alia curia, quàm mercatorum. disting. numero 2.*

Curia. Statutū dicit Florētię,qđ nullus florētinus possit trahi,nisi ad curiā florētinā sub pęna capitis, mō q̄rit̄, vtrū pōt trahi ad curiā epi florentini,si causę qualitas hoc reqrat.vt qa est causa spālis vel vsuraria vel ecclesiastica,& dico secundū Bal.qđ trahi pōt.nā curia epi florētini est curia florētina,&forū florentinorū,ſm gl.in auth.qua in puincia.C.vbi de cri.agi opor.ad quod facit dictū Ia.Bu.in d.
1 auth.de quo pBal.ibidē. Statuta † mercatorum an valeāt in alia curia,q̄ in curia mercatorū?gl.dicit qđ non, qa ipsi non pn̄t imponere legē alijs officialibus,p̄sertim superiorib. Sed huic rōni rn̄det̄, qđ eorū statutū est ↄfirmatū iure cōi.vn̄ ius cōe imponit legē, nō ipsi mercatores,vt l.j.§ merito.de veteri iure enu.& iō dn̄t docto. qđ si illa statuta mercatorū respiciūt actus ipsorū,vel fidē actorū,puta est statutū, qđ mercator possit ↄueniri ex nudo pacto, vl' qđ scriptura priuata mercatorū faciat plenā fidē.nā istud statutū valet ī quolibet foro,nedū seculari, sed ēt epali,vt no ī l.ex ea.ff.de postul.nisi illud statutū referat se ad solos pprios iudices.v.g si statutum mercatorū diceret,qđ ↄsul mercatorū reddat ius ex nudo pacto, vl' credat̄ testimonio vnius mercatoris legalis, vl' qđ nō admittat exceptionē ↄ̃ scripturā mercatoris,tūc illud ñ ser-
2 uat ī alio foro, qa nō loquit̄ in illo.Si vero† statutum respicit modum procedēdi, puta est statutū,eorū consuetudine confirmatum,quod procedatur de plano,& sine strepitu,& figura iudicij,illud non valet,nisi in eorum foro.vnde coram potestate seruabitur ordo iuris, ſm doctrinam doctorum in l. cunctos populos.de sum.tri.& in l.1.de emancip. lib. de quo per Bal.in l.receptitia. C.de constit.pecu.

SVMMARIVM.

1 *Clericus, quis dicatur.*
2 *Excommunicatus an sit ille, qui percutit clericum excommunicatum.*
3 *Statuta generalia an includant clericos.*
4 *Statutum odiosum vel exclusiuum, an includit clericos.*
5 *Statutum, quod si clericus coram Potestate cōuentus, declinet forum, sit extra protectionem communis, & non reddatur ei ius, an valeat.*
6 *Statuta contra libertatem ecclesiasticam, sunt ipso iure nulla.*
7 *Clerico tolli potest protectio & priuilegium statuti, licet ius commune nequaquam.*

1 Clericus. Statutum† facit dr̄iam inter clericos & laicos. Quærit̄ qualiter qs intelligat̄ clericus, dicit Bal. in l.si ignorās. ff.lo.qđ pcutiēs clericū nō incedētē in habitu,nō incidit in excōicationē qđ intelligit, si ignorabat eū clericū.Secus,si sciebat,vt not.40.di.c.nō est facile.& 2.q.1.c. p̄cipue,& facit de sen.exc.c.si inter laicos.l 6. & ff.de iniu.l.rem atrocem.Ergo clericus, qui reliqt habitū, nō hēt priuilegiū canonis,si quis suadente diabolo.qđ dic,vt no.Ar
2 chi.2.q.4.c.si quis. Quid† de eo,qui percutit clericū excōicatum, nunquid sit excōicatus,vide per Arch.in d.c si quis suadente. & 20. q.2.c eos. & qualis dēat esse habitus clericorū, vide Archi.15 q.7.c.in nouam actionem,& ex quibus presumitur quis clericus,vide per eundem. c.di.c.ↄ̃ morem,& faciunt prædicta ad statuta,quę faciunt dr̄iam inter clericos & laicos,vt dictum est.s̄ in prin.Bal.in d.l.si ignorans.ff.locati.
3 Statuta†generalia an includant clericos,Bal.dicit ꝙ Bar.ponit in l.cūctos populos. C.de sum.tri.in 5.q.sed ego dico sic. dicit ipse, ꝙ aut loquimur de fauorabili inclusione, aut de odiosa aut de mista.Primo casu includuntur clerici.unde si dicat statutū,ꝙ filiæ non succedāt superstite masculo,includitur in illo bn̄ficio clericus,& monachus.Ad hoc ex.de for. cōpe. c.si diligenti.& 10.di.c.si in adiutorium.Per hoc.n.dicit Bal.ꝙ si clericus hēt instr̄m guarentigię, ↄ̃ me, ꝙ pōt vti bn̄ficio statuti ↄ̃ paratam executionem. Sicut.n.hēt actum ciuilē,& quod est de iure ciuili,ita hēt iudicis officiū,q̄q̄ sit de iure municipali.Bal.in l.cunctos populos. C.de sum.tri.& subdit,quid eↄ̃,si habeo instr̄m garentigiæ ↄ̃ clericum,vtrum ↄ̃ eum vigore statuti habeam paratam executionem,vr̄.quod non,quia statatutum non pōt ligare clericum.ↄ̃rium tenet Bar.quia istud statutum est bonum & æquum,ergo seruādū. Ista rō non valet,quia per hoc non datur authoritas statuendi laicis.Alij assignant rōnem,quia ius,quo clericus vtitur ↄ̃ laicum in foro seculari,dēt retorqueri ↄ̃ clericum in foro ecclesiastico,quia illud non est vi statuti,sed iuris cōis,vt l.1. ff. qđ quisq; iuris.Ista rō nō valet,quia statutum nō est factum ad postulationem clericorum . Tertia rō est, quia præceptū hēt paratam executionem,ut no. Cy.in l.1.C. de confes. sed ista rō non vr̄ vera,quia pręcipiens tabellio est iudex authoritate imperiali,ergo non pōt præcipere clerico. Idem si authoritate papali,quia est purus laicus. Vnde in clerico nihil potest,vt ex̄ de for.compe.c.si diligenti.& ex hoc apparet,ꝙ illud instr̄m in foro epi non hēt aliqua priuilegia statuti, vt ꝙ nō admittantur nisi quędam exceptiones.nam nihilominus clericus poterit vti exceptionib. ſm formam iuris cōis. Non ob. quod no. ff.de postul.l.ex ea. quia ibi loquitur inter subditos.Sed iste clericus non est subditus.ergo &c.& adde, quod no.extra de fo.cōpe.c.quod clericus.de no. ope.nun. c. 1.in nouel.Bal.in d.l.cūctos populos.C.de sum.tri. Stat.odio
4 sum vel exclusiuum, an includat clericos, dic ꝙ si odium est irrationabile.non includūtur clerici,quia in gn̄ali sermone nō includunt̄ exēpti,ut C.de decurionib.li.12.ad subeunda. Si aūt rō mouēs statutū,ↄcernat bonū publicū,vt ꝙ mulier nō succedat,nisi in certa particula extātib.masculis, tūc dic dicit ipse,vt dixi in l.Deo nobis.per Ia. & vltra illud adde, ꝙ illa sunt vera,qñ statutum respicit qualitatem personę.nam ibi qualitas est quid successiuum. Si aūt statutū respicit actū momentaneū,tunc semper inspicitur qualitas,quæ erat tpe actus,vt l.1.ff.de pę.cū si.Bal.in l.cunctos populos. C.de sum.
5 tri.Stat.†dictat,ꝙ si clericus corā Potestate conuētus declinat forū,sit extra ptectionē cōis.& nō reddatur ei ius. Quæritur an istud statutū ualeat,& non sit ↄ̃ libertatem ecclesię, uidebatur ꝙ nō esset statutum ↄ̃ libertatē eccl'iasticā,sed q̄dā limitatio iurisdictionis a statuto cōcessa,ut in tali casu,nō cognoscat,ſm Ia.But.alibi ēt dicit ipse Ia. ꝙ tunc ipse clericus non dr̄ declinare,si declinat pro bonis, ut not.C.de leg.l. administratione.in fi.illud qđ dicit Ia.dicit Bal. de facto seruatur,qa pōtas nō hēt plus iurisdictionis, quā sibi cōferatur a statuto.Tn̄ statuētes cadūt in pęnā.auth.cassa & irrita C.de sac.san.

Source : BIU Cujas

fac. ſan. eccl. quia faciunt ꝯ libertatem clericorum, nam qđ pñt declinare forũ ſeculare, eſt eis ꝓceſſum in priuilegiũ. & ideo iſtud ſtat. eſt ꝯ gñale priuilegiũ clericorũ, vt no. Inn. in c. nouerunt. extra de ſen. excõ. & addc qđ dicit Bald. quid eſt dicere, ꝙ aliquis ſit extra protectionẽ earũ, ut no. Cy. de näli bus liberis. l. 1. Bal. in auth. caſſa & irrita. C. de ſac. ſan. ecc. vbi
6 †ſtatuta ꝯ libertatem eccleſiæ vel eccleſiarum, ſunt ipſo iure nulla, & debent abradi de volumine ſtatutorum. Stat. dicit, qđ clericus litigans in foro noſtro, illud hẽat, & non plus q̃ habeat laicus in foro eccleſiaſtico, mõ quæritur quid ſi in ſeculari foro inter laicos erant ſtatuta fauorabilia, quibus de facto non pñt vti clerici ꝓp ſtat. vtrum iſtud videatur ꝯ libertatem eccleſię, & dicebatur qđ non, quia ſtat. reducebat clericos ad ſuum ius cõe, & licet auferat priuilegia ſtatuti, illud non eſt priuilegium conceſſum per ſummum Pontificẽ, & Imperatorem. & iõ non dr̃ ꝯ eccleſiam, ſm theoricã Inn. & iſtud tenet Ia. bu. in d. auth. caſſa qđ Bal. dicit credo verũ,
7 de quo per eundem ibidem. Stat. †nõ prodeſt clericis, ſi ſtat. non uult. ꝙ proſit. & ſic eſt ar. quod licet clerico non poſſit tolli per ſtatutum ius commune. tamen protectio & priuilegium ſtatuti poteſt auferri. Hoc dicit Bal. ar. l. ſi quis curialis. ſuper verbo, prodeſſe non pertinet. C. de epiſ. & cle.

S V M M A R I V M.

1 *Clauſula non obſtante, non eſt neceſſaria in ſtatutis ciuitatum.*
2 *Ad cauſam ſemper recurrendum eſt, vnde ſententia ſuum effectũ metitur.*

1 **Clauſula.** Stat. In †ſtatutis ciuitatum non eſt neceſſaria, clauſula, non obſtante. Rõ eſt, qa ſtatuta emanant cum deliberatione. ſecus eſt in reſcrip. quia reſcripta per importunitatem emanant, vt. l. 1. de pe. bo. ſub. li. 10. Bal. in l. 1. qui bo. ce. poſ. Stat. Cſa derogatoria oĩm ſtat. poſita in reſcrip. vel poſita in ſtatutis non obſtantib. oĩb. ll. ſtat. & ꝓſuetudinib. quæ in ꝯrium loquerentur, de quib. eſſet neceſſe ſpãlem mẽtionem fieri, quib. intelligatur derogatum perinde, ac ſi ſpãliter & noĩatim eſſent numeratæ, tm̃ operãtur illa verba, quantum ſi de oĩb. ll. ſtatutis, & conſuetudinibus eſſet ſigillatim & diſtincte facta mentio. habentur. n oĩa pro numeratis & ſpecificatis, & de oĩbus. intelligitur. Sed aduerte. quia verum iſtis oĩbus ꝯriantibus in genere, per illã clauſulam, derogatum intelligitur, ſed non aliis contrariantib. in ſpecie, in cauſa directo oppoſito, & ſigillatim determinato. de quo per Bal. in l oẽs. in tex. ibi, an ſpecialiter ac nominatim. de præſcriptione 30 annorum. & in gl. vl. d. l. omnes. C. de præſcri. 30 anno. & qualiter intelligatur, vide ibi. Stat.
2 †imponit certam pœnã. Mõ iudex in cõdẽnatione appoſuit illã clam, ꝙ ſi ipſe iudicaſſet vltra, vel p̃ter ſtatuta, ꝙ ipſa reducebat ad pœnã legitimã mõ quæriť, an videať iudex p̃ dicta verba diſpẽſare, & ſic ceſſet. l. & ſi ſeuerior. C. de infa. & vr̃ ꝙ non qa nõ obſtantibus iſtis verbis, ſtandum eſt ſnĩæ in forma ſpãli, nõ in verbis generalibus, de quo dic, vt dicit lac. de Bel. & Bart. refert in l. moris. §. iſtæ fere. ff. de pę. Tu dic dicit Bal. ꝙ iſto caſu ceſſat. d. l. & ſua materia, quia apparet iudicẽ errore magis quam cauſa cognita pœnam alteraſſe. & ideo damnatus remanet infamis, ſi cauſa erat famoſa, ſemper. n. ad cauſam recurrendum eſt, vnde ſnĩa ſuum effectum metitur. vt. l qui cum duo. §. ad tp̃s. ff. de re mili. De quo per Bar. in l. & ſeuerior. C. de infa. & vide in l. non dubium. C. de legi. & in l. idem Labeo §. ſed ſi pure. ff. fa. er. & Bar. ponit in l. moris. §. iſtæ fere. ff. de pę. & in l. iudex poſtquam. ff. de re iudi.

S V M M A R I V M.

1 *Verbis ſtatuti, quantuncunque, narratorijs facti credendum.*
2 *Acceptilatio num ſatis liberet debitorem ſoluentem, ſine redditione tamen inſtrumenti cancellati.*

1 **Credere, creditor.** †Stat. Verbis ſtatuti quãtum cũq; narratorijs facti credendum eſt. hoc tenet ar. tex. & gl. in l. iam autem. ff. de exc. tu. de quo p̃ Bar. in l. quod ſemel. ff. de decre. ab. or. fa. Bal. in d l. iam autem. Stat. ſiue conſuetudo bene põt facere, vt credatur in actu iudiciali vni ſoli, licet de iure commun non credatur relationi vnius officialis, & videtur eſſe tex. in l. omnia omnino §. quis. ff. de offi. præfec. vr. vbi litera ſequitur in plurali. Facit. ff. de cuſto. reo. l. diuus. Seruatur tamen conſuetudo, quod in citationibus credatur relationi vnius nuntij. Secus in delictis, de hoc no. extra de ap. c. cum parati. & de ſen. excom c. venerabilibus. §. ſecus. li. 6. p̃ Cy. C. de fal. l. ſi quis decurio. C. de accuſ. l. ea quidem. in Spe. de cita. §. ſequitur poſt prin. & ver. quis ſit quoque. & ver. nunquid credetur. & in Spec. de act. §. 1. verſic. hoc autem ſcias. vide vbi de hoc not. Archid. 61. di. Cathinen. & notatur. in l. 1. C. de decu. li. 10. Bal. in d. l. omnia omnino. §. quies. de offi. præfec. vr.
2 Stat. †ꝙ creditor non poſſit exigere debitum, niſi reddat inſtr̃m cancellatũ. modo ponamus ꝙ creditor caret inſtrumẽto, an ſufficiat ſi facit debitorẽ cautum quietatione? & dicit ꝙ ſic, ſm Dy. ar. l. hmõi. §. ſi ita cui. de le. j. vbi ꝺditio reddendi chirographi, includit liberationẽ debiti. & dr̃ implere ꝺdõnẽ, chirographo nõ extãte ſed eo extãte ad impletionẽ ꝺdõtionis requiritur liberatio, & corporalis reſtitutio. & idẽ tenet ſm Dy. ſi ſtatuto cauetur, vt eſt Florentiæ, ꝙ nullus poſſit probare ſolutionem, niſi per inſtr̃m debiti cancellatũ. nã ſufficit, ſi producatur inſtr̃m ſolutionis, arg. d. §. Bald. in d. §.

S V M M A R I V M.

1 *Reparans, non dicitur de nouo facere.*
2 *Libellus an dicatur nouus, ſi quid addatur, vel detrahatur.*

Cluſa. Statutũ ꝙ in flumine nõ fiat noua cluſa ſine licẽtia &c. mõ quidã reaptauit veterẽ. queriť qđ iuris? & dñs Recuperus per tex. l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iure. dixit, ꝙ ſi prohibetur aliquid de nouo fieri in flumine, ꝙ vetus cluſa non poſſit reaptari, ſm Cyn. tamen contrarium videtur per tex. ff. de ſer. vr. pręl. eum debere colunnam. non
1 enim† diciť nouam cluſam facere reaptando veterem, nec incidit in penam ſtatuti. ff. de ſer. vr. præ. l. ſeruitutes. §. ſi ſublatũ. hoc tenuit Bal. ex dictis. ll. & ex gl. ſita in. d. l. ius ciuile. vbi no. ꝙ vbi aliquid additur vel detrahitur, dr̃ nouum, qđ
2 fieri. & ſic eſt ar. d. l. ꝙ †vbi additur vel trahitur libello, ꝙ dicatur nouus libellus. quod eſt uerum, quando additur vel detrahitur aliquid principale. ſecus ſi aliquid acceſſorium, puta qualitas, vt. ff. de noxalibus. l. in delictis. §. ſi detractatur. Bald. in. d. l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iure.

S V M M A R I V M.

1 *Infames an ſint damnati per formam ſtatuti.*
2 *Statuti verba, quod damnatus debeat ſatisfare ſecundum qualitatem perſonæ, quid ſignificent.*

1 **Damnatus, damnare.** Stat. vtrum †damnati per formam ſtatuti, ſint infames. & videtur ꝙ non, quia omnia ſtatuta dicuntur priuatorum iudiciorum, & non publicorum, ar. ff. de cõcuſ. l. 2. ſed an damnatus per inquiſitionem, ſit infamis. Bar. Old. & And. de Piſ. tenent quod ſic. ff. de publi. iudi. l. infamẽ. Bal. diſtinguit in l. etiam. C. de fur. de quo per eum.
2 Statutum † dicit, ꝙ damnatus debeat ſatisfare ſecundum qualitatem perſonæ, quæro quid per hæc verba ſignificetur? tenet ꝙ ſi ſit homo honeſtæ vitæ probatæque fidei, ſufficiat cautio, quia hæc non eſt prætoria, quę interponitur ante ſententiam, ſed quædam extraordinaria cautio. Ad hoc alleg. quod no. in l. 1. ff. de ripa. mu. Bal. in l. abſtinendum. quorum appel. non recipiuntur. C.

S V M M A R I V M.

1 *Damnum, quid. Quid item furtum.*
2 *Ciuitas an poſſit remittere damna & iniurias ſingulorum pro bono pacis.*
3 *Tranſactio ſuper damno vel intereſſe, non impedit petitionem pœnæ.*

1 **Damnum.** Statutum †dat certam formam in damnis natis. modo qualiter cognoſcetur damnum datum, a furto? certe l. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi oliuã. facit differentiam inter vnum & reliquũ, quia aliud eſt dãnum, aliud eſt furtum. damnũ enim eſt cum rei corruptione. furtum eſt cum rei amotione. quod eſt notandum ad ſtatuta certam formam in damnis datis dantia Bal. in d. § ſi oliuam. Statutum quod damnum debeat emendari per coniunctos delinquentis, vel per habitatores villæ, tenet, ſecundum Ni. ma. quod debeat fieri emendatio primo per conſanguineos, & non per habitatores, & pro rata. Bald. in l. cum qdam. C. de lega. Statutum reformatio & pax inter ciuitates facta ſuper remiſſione iniuriarum, an extendatur ad damna. & certe ſic, non tamen videntur remitti pœnæ incurſæ,
2 niſi ſpecificentur. & an ciuitas poſſit remittere damna & iniurias ſingulorum pro bono pacis? vide ꝙ no. Inno c. ext. de iniur. c. in noſtra. & adde, dicit Dy. ꝙ licet ego parcam furi, vel iniurianti. non videor remittere damnum, niſi exprimatur. ff. de iuiur. l. ſed ſi vnius. §. ſi ante. per Dy. facit inſt. de in-
3 iur. §. fi. hoc dixit Bal. ar. l. ſi pro fure. ff. de cond. fur. †vbi tranſactio ſuper damno vel intereſſe, non impedit petitionem pœnę. Bal. in d. l. ſi pro fure.

S V M M A R I V M.

1 *Bannum ſuccedit loco mulctæ.*
2 *Statuto ſtante, quod debitor ponatur in carcere ad petitionem creditoris, vtrum is dicatur creditor, qui agit de iure ceſſo, ita vt Statutum locum habeat.*
3 *Statutum concedens quinquennium creditoribus ad ſoluendum debitorib. num proficiat etiam fideiuſſorib. diſting. nu. 4.*
4 *In defenſore neceſſario ſpeciale eſt, quod poſſit iuuare principalem ex ipſo iure defenſoris.*
5 *Statuti authoritas non poteſt emendare naturalem obligationem, & voluntatem ipſam.*

1 **Debitor, debitum.** Statutum, quod grauat debitorem †non ſoluentem, ſ. ꝙ ponať in bãno, nõ tñ per hoc liberatur a debito, qa

Source : BIU Cujas

nil adest creditori, vt no.in l.j C.qui bon.cedere poss. Itē statutum debet intelligi de banno pecunię, non vitæ naturalis vel ciuilis, quia bānum succedit loco mulctę. Bal.in l.j. C. de his quę pęnæ nomine. Statutum, quod debitor detur creditoribus cruciandus, an valeat, tenet quod non. sed bene valet statutū, qđ detineat in carcere publico. sed nō, quod detineatur in carcere priuato. quia istud est capitale crimen, vt.
2 C.de priua.carce.l.j.Bal.in l.j. qui bo. ce.pos. Statutū, qđ †debitor ponat in carcere ad petitionē creditoris, vtrū dicat creditor ille, qui agit de iure cesso, ita qđ habeat locū statutū, dicit Bal. qđ l.j.ff.si cert.pet.est in ar.qđ nō, qa fides soluēdi, nū quā fuit huic cessionario data a debitore. In ꝺ̄riū facit, quia iuscedentis transmittit in cessionariū, vt.C.de procu.l. q stipēdia.cū si.Bal.aliter non soluit in d.l.j. Statutū disponit cōpelli debitores exititiorū, tenet qđ sufficit solutionē & liberationē soluentiū, & statuta fuisse facta, non tñ, dicit ipse, est intelligendum, qđ liberentur ipso iure, nisi bona essent ꝑfiscata, sed liberant̄ p̄ exceptionē doli, qa non debēt soluentes dānū pati, ex eo, qđ fit pp odiū expulsi, vt.l.nā seruus.in prin. de neg.gest. hoc posuit Cyn. in l.2. C. qđ me.cau.in vl.q. & ponit ibi qōnem, q̄ fuit Pistorij, qñ ps alba expulit partē nigrā, & qū vnus ꝓmisit soluere per metū. deinde post aliquot dies solvit, & tenuit qđ in officiali semp̄ præsumit̄ terror ab eo inferri, & sic liberatur a creditore. & dicit Bal. adde, qđ no.ff.de le.3.l.Paulo Calimacho.§.fi.de solu.l.creditor.per Dy. & ibidem Cyn.dicit, qđ licet quis sit relaxatus per curiam, tñ semper præsumitur metus instare, ne iterum ꝺ̄pellatur. quod est not.dignū, ſm Bald.in l.nouissime.ff.quod falso tuto autho.
3 Statutum †dicit, quod debitores nō ꝓñt cogi ad soluendum debita, vsque ad quinquennium in quibus tenebant̄ creditoribus. mō queritur vtrū istud statutum proficiat fideiussoribus, Bal.in l.quotiens.C.de preci.impe.offe. dicit pone, quod reus impetrauit dilationem iudicij, vel obligationis, fideiussor qui renuntiauit beneficio de fideiuss. vult ea vti, quæritur nunquid possit, præsupposito quod renuntiauit beneficio cedendarū, vt not.in l.nisi.de pactis dicit Cy. ꝙ illa quæstio est ardua. & sibi accidit de facto, cū pars nigrorū de Pistorio capta in ciuitate per longam obsessionem florentinorū & lucanorū de exilio reuocata, fecit fieri statutū a cōi, ne debitores de illa parte nigra possint cogi ad soluēdū debita vsque ad qnquenniū, in qbus tenebantur creditoribus de illa parte alborū, fuit q̄stio, vtrū illud statutū proficeret fideiussoribus nigrorum, qui non erant de illa parte nigrorū? finaliter ex theo
4 rica Petri sic concludit, qđ †aut erat obl̄o dandi aut faciēdi. Primo casu, non prodest fideiussorib. & illa dilatio est personalis, vt ff.de pac.l.nisi. Secundo casu, aut est tale factū, quod non cadit in obligatione fideiussoria. Aut cohæret personæ principalis rei, ex facti natura, vt seruire, aut ex facti qualitate, vt factum industriale, tunc prodest fideiussorib. non per se, sed per accidens, quia in tali ꝺ̄ctu nō tenet̄ fideiussor, nisi post mortē rei ad interesse. sed reus nō pōt esse in mora, pp dilationem, ergo prodest fideiussori dilatio nō vi beneficij, sed tanq̄ impedimentū moræ, si aūt tale factum cadit in fideiussoria obligatione, tunc non prodest fideiussori sicut in obl̄one dandi, quod est subtilissimum, ſm Pet.dicit Bald. qđ Pe.dicit uerum in obligatione faciendi, sed in obligatione non faciendi, puta non petere ire, vel agere, non distinguimus de facto industriali, vel nō, qa nunq̄ fideiussor tenetur respectu facti principalis, sed demū ex mora rei. Rō, qa licet fideiussor non faciat, tñ principalis non liberat̄, vt ff. de ver. ob.l.cū filius.§.si stipulatus. sed ꝺ̄ Pe.facit.l.fi.C.de vsu.rei iu. vbi dilatio legis quæ prodest principali, prodest fideiussori. alias nec ipsi reo prodesset, qa fideiussor hr̄et recursum ꝺ̄ eū. Cy.multum dubitat. Tñ dici pōt, qđ in d.l.fi. dilatio nō cōcedit̄ personæ, sed ipsi causæ iudicati, & iō fideiussor iudicatum solui gaudet eodē beneficio, & illa est vera rñsio. nā de fideiussore ꝺ̄ctus nō pōt ibi loqui, qa ille hr̄et tps quadrimestre ex prima condemnatione, non ex cōdēnatione rei principalis, & subdit Cyn. quod eo casu quo fideiussori nō ꝓdest
5 †dilatio rei, prodest tamen oppositio rei, quia reus principalis tanquam procurator in rem suam, recipiet defensionem fideiussoris ex sua persona, & opponet beneficium dilationis, quia speciale est in necessario defensore, quod possit iuuare reum principalem ex iure proprio ipsius defensoris, vt ff.mandati. l. idemque.§. generaliter. & l.fideiusor. §.quędam.in gl. & ff.rem ra.habe.l.procurator ad exhiben. §.1. qđ est no.dignum dicit Bal. de quo per eum l. in quotiens. in fi.
6 C.de preci impe.offe. Statuto †cauetur, quod si debitum nō fuerit petitum ꝯ.x.annos, naturalis obligatio sit sublata, vtrū poterit denuntiari ecclesię? vr̄ ꝙ non, quia ex quo statu. sic disponit, debitor non facit contra conscientiam.ar.ff.de noxa.l generaliter.ad hoc facit, quod no. Inno.in c. cura.de iure patro. vbi dicit, qđ salua cōscientia retineri possunt præscripta, quia ꝓscribentes tuti sunt authoritate eius, qui hēt ptātem condendi ius super tpalibus, qui hanc pænam amissionis iurium suorum indulsit in odium negligentium, & fauorem sollicitorum, quæ verba sunt notabilia. Contrarium vr̄, qa authoritas statuti non pōt eneruare naturalem obl̄onem, & ipsam veritatem, ut.ff.de vsufru.earum rerum. q̄vsu consu.l.1. & 2.ff.de capi.dimi.l.eas. cum loquatur stat. per q̄cunq; verba uult loqui, siue disponendo, siue fingendo, non pōt ipsam naturalem iustitiam abolere, in qua fundatur euā gelica denuntiatio, vt no. Inn.de const. c.quæ in ecclesiarum & de immu.eccl.c. quia pleriq;. in gl. magna. ver. item qa tutus. & ver. sed de hoc forte. & hoc tenet Bar. expresse in extra uaganti, ad reprimend. super verbo, ad denuntiationē. ver. quid de obligatione, quæ oritur ex præscriptione, & vide qđ de obligatione naturali, quæ oritur ex maleficio, utrum possit denuntiari ecclesiæ, per Bal.in auth.ad hæc.C.de vsuris.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod decimum debeat solui ad rationem duorum denar.pro libra ab utraque parte, an intelligatur inter ambos an per qualibet insolidum.*
2 *Quantitas æstimationis. rei semper inest.*
3 *Causa omnis si debeat compromitti ex forma statuti, illa, quæ est transactio ne finita, non debet compromitti.*
4 *Statuto stante, quod pro qualibet massa terræ, soluantur decimæ quotannis num hoc dicatur tributum.*
5 *Collecta an & quando dicatur munus ordinarium.*
6 *Statutum de soluendis tributis futuris, an valeat.*
7 *Obligatio non potest formari, quando inuenitur persona, quæ non potest, adsici, & res mutauit statum.*
8 *Pensitationes publicæ, varie tenentur.*

1 **Decima.** Stat.quod decimum debeat mitti, ad rationem† duorum denariorum pro lib. ab utraq; parte, vtrum intellligatur inter ambos, an per quam libet insolidum, super quo vide.ff.man.l.creditor.§.duobus. & ibi per Cy.in addi.& de exc.tu.l.si duos.§.decet.in ver.vtrā que doctrinam.vbi in glo de hoc Bal. in l.rescriptum.§.si pacto.ff.de pac.in gl.Statutum †dicit, quod debeat mitti decimum ad rationem duorum solidorum, pro lib.eius, quod petatur, vtrum si petatur fundus vel domus debeat solui decimum? & videtur quod non, quia non petitur quantitas. contrarium est verum, quia quantitas æstimationis semper rei inest. ita notat glo.in authen.generaliter. de epis. & cleri. & per Bar.probatur. ff.de fideiuss.l.si ita fideiussorem accepero. Bal.in d.auth.generaliter. Statutum disponēs, quod decimū mittatur ante conte.litis, certe si requirit hoc fieri ante omnia, tanquam quoddam præambulum siue ꝓparatoriū omissa decimi missione, non tenet processus, nec citatio. facit. C. de præci.impe.offeren.l.vniuersas. Pro quo est ar.l.3.§. Offilius. ff.ne quis eū.vbi præambulum requirebatur, s.impetratio veniç, sic, & ff.de in ius vo.l.q̄uis. Tene ergo, quod qñ requiritur ante principiationē processus, si illud non interueniat, non valet processus, nec citatio. Bar.in d.§.Offilius. Stat.
3 dicit, quod debeat† solui decimum de omni lite & quæstione. certe si super negotio est transactum, non debet solui decimum, si agitur qa exceptio litis finitæ impedit processum in limine iudicij, vnde non oportet lit. cont. sic nec decimū solui debet. Idem, si ex forma statuti omnis causa debeat cōpromitti, illa, quæ est transactione finita, non debet compromitti, quia motor litis desiſę non debet audiri ad aliquid, vt. l.fratris.C.de transac.& ff.ad exhiben.l. 3. §. ibidem. de quo
4 per Bal.in l.fratris.C.de transa. Stat.dicit† quod pro qualibet massa terrę saluantur decimæ quolibet anno. nunquid hoc sit tributum? vr̄ ꝙ non, quia imponitur personæ pro re. contrarium dico, ꝙ est tributum sicut ꝙ de quinquēnio in quinquennium prouinciales soluebant aurum vel ferrum pro p̄diis tributarijs, vt no.in rub.de indi. li.10. & si postea fieret reformatio ex necessitate temporis, ꝙ soluantur, xv. usq; ad certum tps, illa v.adiuncta dñr superindicta. vt.l.1.C.de indi. li.10. tunc autem dicitur collecta, qñ licet veniat ordinatiōe gñali, est ex ꝓpetua lege, puta dictat statutum, ꝙ collectæ imponendæ suis temporibus, soluātur. a quibuscunq;. tñ ſm cursus & cursus temporum qñq; ponitur plus. quādoq; minus, verbi gratia, quandoq; ponuntur sex denarij pro libra ęstimi. quandoq; duo, qñq;. 10. collecta enim non habet certam regulam, sed arbitrio superioris variatur. ut no. Spe.in tit.de cle.coniug.§.1.ver. Ad huius autem articuli euidentiam. vbi omnino vide. Aduerte tñ, ꝙ ubi lex generalis municipij p-
5 cedit distributionem collectæ, † collecta dicitur munus ordinarium. sed qñ non præcedit generalis legis ordinatio, sed singulę. ll. fiunt singulis temporib. ita ꝙ non durat lex. nisi quantum necessitas, tunc collectæ dñr munus extraordinariū, quia extra generalem ordinationē imponunt̄. Nūquid aūt aliquo casu ecclesiæ teneant̄ ad collectas? & certū est, ꝙ aut p̄dia sunt affecta tpe, quo veniūt ad dñium eccl'ę, & transeūt cū onere suo, vt no.ī.l.oēs.in gl. Aut p̄dia nō sūt affecta

sed

Source : BIU Cujas

ſed libera, & tunc pro futuro tpe non tenent̄ eccleſiæ, qa nō pn̄t laici ꝯ eccleſ. ſtatuere, vt auth. caſſa & irrita. C. de epi. &
6 & cle. Qūo ergo valet† ſtat. de ſoluendis tributis futuris? rn̄-qa ſtat. præcedit acqſitionē, q̄ fit eccleſiæ, & ideo dicit Bar. ꝙ ſi per ſtat. oīa prædia eſſet tributaria, & ꝙ collectæ intelligerent̄ eſſe tributa, ꝙ eccleſiæ tenerentur ſicut tenent̄ laici. Ita ipſe no. in l. reſcripta. §. fi. ff. de mili. teſt. Et ſi tu dicis, qūo hoc eſt, qa ꝯ libertatē eccleſ. Rn̄de, debes ſcire, ꝙ a lege humana eſt inductum, ꝙ eccleſiæ hēant prædia . nā a lege diuina eſt inductū hoc ſolum, qđ hēant decimas & primitias. Res ergo quę procedunt a lege humana, ſubſunt humanæ legi. decimæ aūt & primitiæ non. vn̄ ſtat. ꝯ decimas & primitias, bn̄ eſſet ꝯ legem diuinam. ſed iō primum ſtat. valet cū ſtatuentes hoc fecerūnt, anteq̄ res eſſent eccleſię, & hoc eſt qđ vult dicere gl. valde not. in l. munerum. § patrimoniorum. verſi. pontifex. quā glo. mirabiliter no. ff. de mune. & ho. Alij ſuper hoc puncto aīr dn̄t. nam ſtatuere ꝙ collectæ ſint tributa, implicat ꝯdictionem, qa eſt ſtatuere ꝙ munus miſtū ſit mere reale, & eſt mutare noīa appellatiua, qđ eſt impoſſibile, vt l. ſi quis infundi vocabulo. de le. 1. Item non dēmus vti figmētis, i. fictionib. in præiudiciū eccleſiarū. Iſta. n. eſt quædam fictio, ꝙ munus miſtum, fingatur mere reale. Nec ēt, ꝙ eſt ꝓhibitū vna via, dēt alia concedi, vt no. Io. And. & Ho. in nouel.
7 in c. poſthu. de fo. comp. Præterea, licet hmōi † collectæ habeant radicem cārum de præterito ex gn̄ali diſpōne ſtatuti, tn̄ formā hn̄t poſtq̄ res eſt effecta eccleſiæ. Impoſſibile. n. eſt quod tunc formetur oblō, vbi inuenitur perſona, q̄ non pōt affici, & res mutauit ſtatum, ar. l. 1. de impo. lu. deſcri. li. x. nō ergo inſpicimus tp̄s legis conditæ, ſed tp̄s formæ in ſoluendo datæ ſeu collectæ diſtributæ ſicut dicimus in operis indicendis, qa licet hēant cām de præterito, tn̄ inſpicimus tp̄s, in quo iudicantur, vt ſm̄ qualitatē, q̄ nunc eſt liberto imponātur, vt ff. de ope. lib. l. eius artificij. Poſtq̄ ergo res tranſeūt ad eccleſiam in præiudiciū eccleſiæ, nulla poteſt per laicos fieri declaratio, ar. ff. de noua. l. quotiens. §. fi. Præterea ſtat. de ſoluendis collectis imponendis hēt in ſe conditionē ꝑtātiuā, ſ. ſi imponentur. quæ conditio non pōt trahi retro in ꝑiudicium tertij poſſeſſoris, vt ff. qui po. in pig. hab. l. potiores. & l. qui balneum. cum. n. de præterito non contineat aliqd certū re, vel gn̄e, nulla pōt dici lata oblō, vt ff. de ver. obl. l. triticum, nec ēt naſci pōt poſtea in perſona eccleſię, vel in re eccleſiæ, qa exēpta eſt a laicali iuriſdictione, licet Innoc. dicat, ꝙ poſſeſſores eccleſiæ ſint de iuriſdictione eccleſiæ, vt d. ca. poſtulaſti, quæ non debent rūpi per extraneos, ſm̄ Inno. ſed vt dixit Io. An. & Hoſt. reprobant dictum Inno. Et adde ꝙ dicit ſe dixiſſe. C. de ſacroſ. eccl. l. placet. & adde quod no. in c. non minus. de immu. eccl. in nouel. & in c. fi. de vi. & ho. cle. in nouel. & in Spec. de cler. coniu. vbi plura inuenies in hac materia. no. digna ſolita nota pręſtatio, ex prædio præſtatur, ideo quia ſolitum eſt, vnde ſi per libros cenſuales apparet, quod ita ſolutum eſt per decennium, non eſt inquirendum, ar. ff. de proba. l. Celſus. de agri. & cenſi. l. litib. & multa notabilia vide per Bal. in l. oēs. C. ſine cen. vel reli. vbi ponit quod
8 publicę † penſitationes qn̄q; de pędijs tenentur noīe gn̄alis ordinationis, qn̄q; ſpecialis impoſitionis, qn̄q; ſolitę ꝑſtationis, qn̄q; placitę ꝯuētionis, de quib. per ordinē ſeriatim dicit.

SVMMARIVM.

1 *Declarari quid, ex poſtfacto ſufficit, nec eius omiſſio vitiat initium.*

1 **Declarare.** Licet† declaratio ſit reſeruata, nō vitiat omiſſio declarationis nec vitiat, ꝙ a prīcipio ſit incerta quantitas, quia ex poſtfacto declaratur, & ſufficit aliquid ex poſtfacto declarari, vt ff. de ver. obl. l. triticum. & præſtat ar. ff. de le. 2. l. cum pater. §. meos. quod eſt notandum ſecundum Bal. in l. rogaſti. ff. ſi cer. pe.

SVMMARIVM.

1 *Pater vtrum poſſit interpretari confeſſionem filij.*
2 *Iudex debet admittere omnes defenſiones omni tempore.*

Declinare. Stat. ꝙ declinans iuriſdictionē ꝑtātis cadat in pęnā centū, modo pr̄ declinauit
1 †pro filio. certe pōt declinare pro eo, & eſt iuſta declinatio, qn̄ nō eſſet pęnalis ipſi filio declinatio patris, ſed ſi eſſet filio pęnalis, ex forma ſtatuti, nō poſſet pr̄, niſi hr̄et ſufficiēs mandatū a filio. ar. l. 3. §. ſi procur. qđ quiſq; iuris. & l. 1. in gl. ſi ꝓcura. ff ſi qs ius dicē. nō obtēp. Vtrū aūt pr̄ poſſit interpretari ꝯfeſſionē filij? tenet Bal. qđ nō, pro quo facit l. Pompo. §. j. ff. de rei uen. Vtrū aūt poſſit reuocare? vr̄ qđ ſic per no. in l. 2. ff. ſi ex noxa. cau. aga. Sed in ꝯrium facit l. tam ex ꝯctib. ff. de iudic.
2 Bald. dicit ego credo patrem admittendum, quia† iudex dēt admittere omnem defenſionem in omni tempore, vt ff. de quæſt. l. ſed ſi vnus. § cogniturum. l. 1. §. ſi quis vltro. ff. de ap. l. ſi cui. & l. 1. cum l. pe. de libe. cau. Bal. in l. reos. C. de accu.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an derogare poſſit iuri canonico.*
2 *Statutum poteſt fictionem inducere.*
3 *Statuto dictante, quod nulla mulier poſſit obligari ſine iudicis decreto, an valeat decretū interpoſitū ſub illa conditione, ſi de iure debeo, & aliter non*
4 *Statutum quod decretum ſuper actu debeat interponi, an ante vel poſt actum debeat interponi. & qualiter notarius ſcribere debeat.*
5 *Statuto quod decretum ſit interponendum, &c. an conſanguinei mulieris ſint citādi, ex quo decretū requitur. & an a tali decreto poſſit appellari, 6.*
7 *Decretum ſi interponatur contra ſtatutum vel conſuetudinem eccleſiæ, præſumitur obreptitium & ambitioſum.*

1 **Decretum.** Stat. dictat† quod non valeat ꝯctus, ſine decreto, non obſtante quod minor iurauerit, nunquid per hoc ſtat. poſſit derogari iuri canonico & vr̄ ꝙ ſtat. non valeat, & ſic derogari nō poſſit, & quia iur̄m eſt quid ſpūale, & ſuper ſpūalib. non valent ſtatuta laicorum vt in c. tua. de ordine cogni. Scđo. quia illud ſtat. inuitat minorem ad deierandum. ergo non valet vt. ff. de pac. l. item ſi unus. §. illud nulla. Tertio, quia imperator ſpāliter & expreſſe confirmat hoc iur̄m, ut in auth. ſacr̄a puberum. ergo qđ ſuperior confirmat. inferior non infirmat, vt in aut. de fideiuſ. ci. §. interim. antiqui aduocati huius ciuitatis, dicit Bal. tenebant ꝯ, ꝙ ubi ſtat. reprobat expreſſe ꝯctum, & iur̄m, neutrū valet, vt l. ſi qs inqlinus, §. fi. de leg. 1. tn̄ ibi loquitur, qn̄ iur̄m reprobatur ꝑꝑ publicam vtilitatem. Item erit reprobatū a iure cōi. vnde ille tex. non probat, qđ ſtat. valeat. & iō in multis locis ſtatuta ſic diſponentia, dn̄t qđ fingatur ꝯctus, ſi ali-
2 ter ſit extortus per dolum vel metum. Poteſt. n. † ſtat. inducere fictionem, qua inducta per auth. ſacr̄a puberum, patet ꝯctum non valere, vt in verbo, per uim autem. & iſta cautela eſt ſatis bona. Credo tamen dicit Bal. etiam ſi illa verba non ſint in ſtatuto, tamen valeat ſtatutum ſi habet rationem, puta quia malicia hominum huius loci erat multum prompta circa decipiendos minores, & ideo emanauit ſtat. nam cum habeat in ſe æquitatem, & rationem naturalem, non poteſt dici ſtat. eſſe iuri contrarium. & ita ſeruatur de facto. de quo per Bal. in d. auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. ven. & vide ibi per eum quid operetur iuramentum. ibi ſatis plene po-
3 nit de illa materia. Stat. quod nulla mulier poſſit ſe obligare ſine iudicis decreto, an valeat decretum interpoſitum ſub illa conditione, ſi de iure debeo, & aliter non. Bar. non determinat. ff. de auth. tu. l. & ſi conditionalis. Tu dic ſm̄ Bal. valere, quia interpoſitio iuriſdictionis eſt actus neceſſarius, quo ad iudicem, & officium neceſſarium, de iuriſ. om. iudi. l. 1. & de offi. procu. l. 1. per Guil. & hoc ſi æquitas contractus ſuadet decretum interponi. Secus ſi diſſuadet, ar. ff. de tranſac. l. cū hi. §. ſi prætor. facit ſi contra ius vel uti. publi. l. fi. Bal. in d. l. 1.
4 C. qui admiti. Stat. ꝙ † decretum ſuper actu debeat interponi, an ante vel poſt actum debeat interponi, & qualiter notarius debeat ſcribere? quidam quod in principio inſtrumēti, ar. ff. de mino. l. ait prætor. §. permittitur. in vlt. gl. Quidam ꝙ in fine ar. C. arbi. tu. l. fi. & no. C. de tu. & cu. illuſ. perſo. l. 1. Tu dic ſecundum Bal. quod non refert in qua parte eiuſdem inſtrumenti, ponatur, dummodo ad omnia referatur. ar. ff. de libe. & poſthu. l. 3. extra de appel. c. ſecundo require. & C. de inſt. & ſubſti. l. fi. Bal. in l. 1. C. qui admitti. Stat. quod decretum &c. An valeat decretum iudicis interpoſitum hoc modo, nos iudex interponimus decretum dictæ conditioni, ſi de iure proceſſerit. vr̄ quod non quia nōdum proceſſit de iure, cum ante decretum ſit conditio falſa. In ꝯrium, quia quo ad partem proceſſit de iure edictali, ſicut cum interponitur edictalis, & petitur decretalis. totum. n. hoc de iure procedit. ff. de ſuc. edic. l. 1. § decretalis. & ita tenet Bar. ff. de le. j. cū ꝑꝑ
5 Bal. in l. 1. C. qui admitti. Stat. ꝙ† debeat decretum interponi &c. an conſanguinei mulieris ſint citandi, ex quo requiritur decretum, vr̄ quod ſic, per no. ff. de bo. poſ. l. tutor. quaſi redacta ſit ad inſtar minoris. ar. ff. de rebus eorum. l. magis puto. §. ne paſſim. & C. de nup. l. in conuentione. Contrarium tenet, quia ſtat. hoc non exigit. ergo nec nos exigere debemus. ff. de acqui. hære. l. ſi ſeruum. §. non dixit. & quia citatio eorū quorum non intereſt, leuis eſt ſolēnitas, vnde eius omiſſio nō uitiat. ff. de ven. inſpi. l. 1. §. denuntiari. Bal. in l. 1. C. qui admitti.
6 Stat. quod, † mulier cum decreto &c. an a tali decreto poterit appellari? tenet ꝙ ſi ſtatutum requirit præſentiam coniūctorum, & ipſi vident per tale decretum mulierem lædi, qđ ipſi poſſunt appellare a decreto. quia ſi tacerent, eſſet eis pręiudicium. Nec eſt nouum quod a decreto appelletur. per. l. ait prætor. §. permittitur. Si autem conſanguineorum non requiritur præſentia, nec actus ipſorum, tunc non appellant quia nullum ius & nullam cauſam habent contradicendi, vt. ff. de mi. l. tutor vrgentib Bal. in l. 1. C. qui admit. ad bo po.
7 Statutum † eccleſiæ vel conſuetudo, ſi contra ea interponatur decretum, præſumitur obreptitium & ambitioſum. vt. ff. de fideicom. lib. l. cum vero. §. ſubuentum. Bald. in l. quæcunque. C. de bo. quæ liber.

SVMMARIVM.

1 *Bononiæ eſt ſtatutum, quod nulla petitio poſſit deliberari per ancia*

Source : BIU Cujas

nos, nisi requisito aduersario, qui non procedunt per viam postulationis, sed proprio motu, quid deliberatur, non fit retorquutio contra illum, pro quo prouiderunt, nec etiam anciani impediuntur.

2 *Propositio siue interrogatio, & deliberatio possint fieri ex interuallo per plures dies. nec est de legum statutorum ve substantia illa fieri eodē contextu.*

1 **Deliberare.** Stat. † erat Bononiæ, qđ nulla petitio posset deliberari ꝑ ancianos, nisi regsito aduersario, modo anciani non procedunt per viam postulationis, sed proprio motu certe si aliquid deliberatur, non fit retorquutio contra illum. pro quo prouiderunt, nec etiā impediuntur anciani, secundum Iac.bu.a statuto.de quo sci licet de retorquutione legis vel statuti, vide plenissime per
2 Bal.in l.quod fauore.C. de legi. Stat. † uel.ll.de substantia nō est, quod propositio, siue interrogatio & deliberatio fiant eodem contextu, imo possunt fieri ex interuallo per plures, dies.& dicit Bal.quod quando consilium sapientum conuocatur, modus est, ꝙ detur terminus sapientibus ad deliberate respondendum,& addit Bal.in l. 3. notabili. Quid si tempore legis condendæ, consules, qui erant in officio, una cū nouis cōsulib.extractis, q̄ adhuc nō erant in officio deliberarent, quod interdum contingit, ꝙ priores veteres in fine eorum officij, deliberant cum prioribus nouis extractis, antequam sint in possessione officij,& valet ista deliberatio. non tamen intelligitur ꝙ habeant vocem authorizabilem antequam sint in officio.ergo licet admittantur non habentes voces, tamen valet statutum quod not. Bal. in l.hæc omnia de petit.hæred. ar. l.item veniunt. §. præter hæc. §.pridie in notabilibus suis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an liget extraneum in suo territorio delinquentem.*
2 *Statutum an liget ciuem extra territorium delinquentem.*
3 *Excommunicationis sententia, non ligat subditum extra territorium delinquentem.*
4 *Vniuersitas potest iurisdictionem prorogare.*
5 *Statutum permittens inquisitionem, quomodo sit accipiendum.*
6 *Statutum loci iudicij, spectandum est in inquisitione.*
7 *Noxa caput sequitur.*
8 *Facta & alia delicta punienda sunt secundum consuetudines & statuta locorum, in quibus sunt patrata.*
9 *Statuto stante, quod pro delicto debeant res singulę deuastari, an propter delictum vnius ex consortibus, res communes omnibus sint deuastandæ.*
10 *Statuto priuilegiante locum vel tempus, vtrum delinquens præsumatur deliquisse in tempore vel loco priuilegiato, an in simplici tempore.*
11 *Dubium quando est de qualitate facti, non debemus illam presumere, nisi probetur.*

Delinquens, delictum. Statutum an liget extraneum
1 † in suo territorio delinquentem, dicit Bal. ꝙ ista quæstio tā gitur per Cy.in l.cunctos populos.C.de sum.tri.& in l.1. quæ sit lon.consue.& in Spe. de consti. in quarta parte, & dicitur cōiter per doc.sic distinguendo, ꝙ aut statutum inducit delictum,& pęnā. aut pęnam circa id, quod est delictum de iure cōi.Primo casu.aut forensis traxit ibi moram, ita ꝙ sit verisimile, ꝙ habeat notum statutū, & ligatur tali statuto, quē admodum ligatur cōsuetudine municipali. vt, C. vbi de cri. agi.opor.auth.qua in prouinc.de extraor.cri.l.saccularii.§.1. de senten.excom. c.a nobis. hoc tenet Dy. de accu. l.sicuti. §.pe.& est ratio q̄ delictum ex animo vel culpa prouenies facit eum subditum, respectu illius penę, vt ar. ff. loc. l.cum in plures. §. nauē.& ff.de pub.l.Cæsar.& de offi.prę si. l.3.Aut forensis non traxerat ibi tantam moram, quod verisimiliter debeat esse instructus, & tunc aut illud erat communiter prohibitum per generalem consuetudinem terrarum, puta, ire cum armis, vel ire de nocte, vel transire sine solutione passagii, tunc debet puniri propter supinam ignorantiā, vt.ff.de pub.l.fi.§.licet autem. Aut non esti ta generaliter ꝓhibitum naturali ratione, nec verisimili ꝓsuetudine, vt portare margaritas,& tunc non punitur nisi fuerit sciens, ar.l.fi. de decre.ab ordi.fac. & extra de consti. c.vt animarum. li.6. ideo forēsis vel ciuis, qui diu abfuerunt. vt. ff.de excu. tut. l. pe. non tenentur pœna uisitātium moniales siue monachas consanguineas introductus per constitutionem episcopi.Se cūdo casu principali, dicit Bal. dico ꝙ omnis qui scit siue scire debet, certus debet esse de pœna, vnde licet erret in gene re p̄ pęnæ,& credat leuius esse delictum, quā sit, non ꝓpea excusatur in aliquo, vt de le.l.leges.Eo.n.ipso, quod delinquit, in pęnam. tacite cōsensit, de quo dixit se dicturū. in l.venia.
2 C.de in ius vo.Bal.d.l.cunctos populos. C.de su.tri. Stat.† an liget ciuem, extra territorium delinquentem? & videtur ꝙ ciuis extra delinquens non puniatur, quia statutum non potest suum effectum extra territoriū porrigere, vt in c.vt animarum.de consti.li.6.In ꝯrium videtur, certum est, ꝙ delinquens in ecclesia, punitur per stat.loci, & tñ ecclesia nō subest statuto territorij, vt C de epi.& cle.l.si quis in hoc genus. Præterea est expressum in d.l.fi.ff.de decre.ab ord.faci. nam ibi ex̄ territorium per l. municipalē introductū, punitur ciuis ext.delinquens.dicit Bal. Quędam sunt pęnæ, quæ statim trahunt secū executionē, puta, q̄ in statuto apponitur ipso facto, vel ipso iure, & tunc ista non infligitur in delinquentem extra territoriū, vñ cū sntia excō. trahat secū executionem, iō non hēt locū in eo, quod ext.diœcesim fit, q̄ nec iuris nec facti ibi pōt celebrari executio, vt d.c.vt aīarū. Quædam sunt pęnę, q̄ requirūt sntiam hoīs,& illæ pñt infligi subdito extra territoriū delinquēti, q̄ sumunt effectū intra territoriū.& de natura sntiæ iudicis est, ꝙ pōt ligare absentē, nā rōne contumaciæ fingit pñs. vt auth. qua in prouincia. & in corpore vnde sumitur. vbi expresse hr̄.& adde hic, quod no. ff.de capi.dimi.l.amissione.§.qui deficiunt.& facit C. de eunuch.l.2.& de commer. & mercatores. Alij dñt ꝙ
3 est speciale in sntia excōicationis, quod non liget subditum extra territorium delinquentem. secus in alijs sententijs tēporalibus, siue a lege, siue ab hoīe proferantur. Tertij distinguunt in sententijs tpalib. Quod aut statu.expresse disponit de subdito extra territoriū delinquente, vt teneatur, aut disponit simplr non facta mentione extra territorium, & tūc refert, aut delictum istud est de iure cōi, & debet puniri, ut d.l.mercatores.& d.l.2.de eunuch. nā ius cōe vbiq; extendit suum vigorem, aut non est delictum nisi de iure municipali,& tunc non dēt puniri, q̄ non est delictū, ex quo fit in loco permisso, vñ cū rōne loci & tpis, licita fit facti origo, non dēt ad pęnam trahi. Quod verum credo, dicit Bal. salvis pœnis spiritualibus,& eis annexis, in quib.debet seruari. c.vt animarum. Bal.in l.cunctos populos C.de sum.tri. Statutum
4 an liget delinquentem extra territorium, puta in exercitu, vt possit ibi puniri, sicut faciunt quotidie duces exercitus? dicunt doct. ꝙ sic quia de iuregentium hoc est, & cōi consuetudine, & quia exercitus est vniuersitas, quæ pōt prorogare iurisdictionem. Iac.in l.cunctos pop.Cy. & Bar.in l.4.de offi. præsi. licet ſm quosdam singulares personæ non pñt prorogare de loco ad locum, tñ secus est in vniuersitate ex cā necessaria prorogante,& ita seruatur.Bal.in d.l.cunctos po. C.
5 de sum.tri.Statuto† præsuppositio, ꝙ ciuis tenetur extra territorium delinquens, ac ciuis iste veniet puniendus per iudicem proprium, ꝯ eum inquirendo. Odof. tenuit ꝙ nō, q̄ inquisitio rſr est prohibita, & statutum permittens inquiri, intelſr de commissis in suo territorio, cuius tutela pertinet ad statuentes, non aūt de commissis extra territorium, quia non vr̄ de hoc cogitasse. inquisitio.n. pertinet ad rempubli. quia ipsa offenditur. sed hic non offenditur ipsa respub. sed alia. ergo non pōt inquiri, quia nihil ad nos de his, quæ foris sunt, ar.est ad hoc.l.cunctos popu. & l.extra territoriū.cum tota materia. C.de sum.tri. Laudinus format istam qō.& tenet per multas rōnes. Io.An. ponit istam qō. in addi.Spec.in ti.de compe.iudi.aditione.& tenet idē, ꝙ non possit inquiri.
6 Cy.disputando tenuit ꝯrium. nam † inquirere pertinet ad ordinem processus, & ideo inspicitur statutum loci iudicij, ut l.2.quemad.rest.ape.cum si. Præterea iste est subditus iurisdictioni & statuto, ergo pōt inquiri ꝯ eum, vt l.1. C. ubi de cri. agi opor. Præterea, delinquens in ecclesia, non delinquit ꝓprie in loco subdito,& tñ inquiritur ꝯ eum, vt C.de episc. & cle.l.si quis in hoc genus.& de hoc tenet Bal. ꝙ possit inquiri, pęna tñ debet imponi ſm locum delicti, non ſm locum inquisitionis: ſm Bar.Bal.dicit tu considera, ꝙ sicut de crimine actio seu accusatio, non dr̄ ordo iudicij, sed dr̄ qd substantiale, vt l.2.de orig.iu. ita decernere inquisitionem seu inquirendi potestatem, non est proprie ordo, quia inquisitio non est proprie ordo iudicij, sed sicut se habet accusatio ad esse condemnationis, ita se habet inquisitio. hoc apparet, q̄ si præscribitur, pęna eneruaturi in totum, vt C.de fal.l.querela. Ex hoc apparet, quod ar. de ordine iudicij non procedit. Item non procedit ar.de l.si quis in hoc genus.C.de ep. & cle.quia licet locus non sit subditus, tñ est in habitu iurisdictionis, ar. ff.de ꝯh.emp.l.in modicis. Præterea, dicetur ꝙ iudex qui iurauit præcise seruare statuta,& non imponere aliā pęnam, q̄ pęnam statuti, in hoc casu inquirat,& aliam pęnā imponat, non vr̄ bene dictū, q̄ in hoc non iurauit officiū. ar.in authē. de iureiu.quod præs.ab his.& Bal.finaliter dicit, credo, ꝙ tutior opinio sit, ꝙ possit inqrere, q̄ abolitio sequitur delictū,
7 nam noxa † caput sequitur, merito per iudicem propriū puniri pōt, ēt inquirendo, non attenta qualitate loci, sed qualitate personæ, quæ est affecta per delictum. sicut.n. in ciuilib. officium suum in omni causa impartitur, ita in criminalib. cum redigantur ad instar ciuilium, in procedēdo, vt l.absentem. ff.de pę.Bal.in d.l.cunctos pop. C.de sum.tri. Statut.ſm
8 statuta † & consuetudines locorum, furta & alia delicta puniri debent, in quib.commissa sunt.ff.de extraor.cri.l.saccularij.§.sunt quædam Bal.in auth. sed nouo iure. C. de ser.fu.
9 Statutum † ꝙ pro delicto debeant res delinquētis deuastari.

modo

Source : BIU Cujas

modo q̄rit̄,nunqd,p delicto vnius ex cōsortib.dēant singulæ domus cōes ꝑ partib.diruiꝰ & est ar.ꝙ nō. l.nō amplius. in fi. de le. j.sed officio iudicis debeat aliquid assignari,qđ diruat̄, & reliquū maneat illæsum.Dy.arguit ad vtranq; partē. & al legat vltimo,ꝑ illa parte,ꝙ in sigulis reb. dēat fieri diruptio ex parte delinquentis, sed prior opinio verior est, maxime q̄ rōne partis dirutę pars alia remaneret quodāmō inutilis ar. l.officio de leg.j.in fin.& de eo hic consuevit notari.ff. cōi
10 diui.l.si is,cum quo.Bal.in l.non amplius.de leg.1.Stat.†priui legiat locum vel tps, mō quærit̄ vtrū delinquens p̄sumat̄ de liquisse in tpe vel loco priuilegiato,an in simplici tpe? &Bal. exordiēdo altius materiam,dicit ꝙ q̄q; occurrit dubiū circa factum.q̄q; circa qualitatem facti,q̄que circa animum delinquentis, q̄q; circa personam delinquentis, q̄q; circa personā patiētis,q̄q; circa qualitatem personæ. Si occurrit dubiū circa factū,liquidē passiue,quia nō apparet aliquē passum esse,nō pōt sequi cōdemnatio.ff.ad sil.l.j. §. illud.Si aūt actiue,qa constat aliquem passum, nō constat quis fecerit,si quidē illud nō allegatur factum a plurib.sed ab uno, ex quo ꝫrium non ꝑbat̄, sequit̄ absolutio.facit.ff.de adul.l. denūtiass e. § .requirit̄.Si vero agitur de pluribus.delinquētib. tunc lo
11 quitur tex.& gl.l.itē mella. §.si plures.† Scđo casu, q̄ vertit̄ dubiū circa qualitatem facti,nō debemus præsumere qualitatem,nisi ꝑbet̄,vt no.Dy.in c.in obscuris.de reg.iu,li.6.facit de pę.l.si prę̄ses.& dr̄ qualitas illa, quæ habet augere pęnam, puta nox, vel locus priuilegiatus a statuto.Præsumitur ergo maleficium commissum de die nisi ꝑbet̄ de nocte . & iō dūt quidam, ꝙ si est actum tan̄q̄ de nocte,& nō probatur, ꝙ sequtur absolutio,maxime in delictis iterabilibus,quia est actum cū cōmemoratione tpis.vū crimē qđ obiecisti nō ꝑbasti. ar. c.abbate sane.de re iud.li.6.sicut in loco , si nō ꝑbaret̄ locus. alij dūt, ꝙ fit cōdēnatio de facto simplici? tu dic ut no. Bar.in l.denuntiasse.ff. de adul.& alij doc.in l.p̄tor.§.docere.ff.vi bo no.rap. Q̄q; est incertitudo pęnes effectum facti, & tūc loq tur.§.si plures.d.l.itē mella. & ff.de sic.l.si in rixa. q̄q; est incertitudo p̄sonæ patiētis. & ad hoc determinatur ꝑ.d.§.si plures,q̄q; p̄sonæ patiētis,tūc dic vt dixi in l.si cū exceptione.§. in hac.ff. qđ me.cau.in quo dicit. no.ad excusationē syndicorū ꝙ q̄ maleficiū fit de nocte.pōt ꝑbabiliꝫ ignorari qs fecerit siꝫ q̄ in rixa multorū,& iō nō cogit̄ syndicus exprimere & denuntiare id, qđ pōt ꝑbabiliter & verisiꝫ.ignorari.Facit ff.de cal.l.annus. & ibi dicit se dixisse . & fertur ꝙ per gl.in d. §.in hac.Old. defendit quēdā clericū,cui opponebat̄ homicidiū.& testes dicebant se vidisse a longe.nā domi. Old. inspexit,an illa nocte fuisset lumen lunæ vel non, & qa nō fuerat lumē lunæ,apparet ꝙ testes nō potuerunt videre ꝑꝑ obscuritatē noctis, nec cognoscere faciētē,ad qđ facit gl. d. §.in hac. & addit Bal.ꝙ d.gl.inducit ad q̄nē.Reperitur ꝙ Titius occidit quēdā peregrinū,cuius nomen ignorat̄,nunqd sine specificatione nominis passi,ꝑcedat accusatio ꝯ facientē? & est ar. d.gl. ꝙ sic.& vr̄ gl.or. & dictū Archid.2.q. 8.c.libellorū.in fi. &si tu dicis,poterat esse bānitus,q poterat impune occidi,rn̄ deo ꝙ hoc nō p̄sumit̄. ꝙ qs possit impune offendi, nisi ꝑbet̄. nec præsumitur ꝙ quis possit impune offendere alium, vt. l. diuus.ff.de offi p̄si.ista q̄ fuit de facto in ciuitate Florentiæ, quia quidam Ptās cepit quendam, cuius nomē ignorabatur & occidit eum in tormentis.accusabatur per testes de homicidio homininis ignoti.certe procedebat libellus sine specificatione nominis,ex quo de corpore constabat, ut patet ex prædictis. & adde quo no. Cy.de repudi. auth. hodie. & ff.ad sil l.1.§.item illud.& quod no.in Spec.de resti. spo. §. verum. ver.vlt.no. & hæc sunt verba,quæ dicit ad literam.Bal.d.§.in hac.& redeo ad distinctionem.s̄ d.§.item si plures. l.itē mella.ad l.Aquil.Q̄q; est dubium de qualitate personæ, & tūc dic,vt no.gl.in l.si quis ignorans. ff.loca.Q̄q; est dubium de mente. tunc præsumitur contra delinquētem,quia est de nā prohibitorum,ut.C. de sic.l.1.Quod dic vt.ff.de sic.l.1.§.diuus. & addit Bal.utrum. d. §.habeat locum in criminali . & dicit ego remitto te ad.d.l.si in rixa.& adde quod no.in Spe.de homicidio. §.1.ver.sed pone quatuor.& de rapto,§.1.ver.sed pone & de testi.§.2.uers.quid si quatuor homines . & per Inno. in c.sicut dignum.de homici.& per Cv.ad.l. Iul.de vi.l.quoniam multa facinora.& in Spe.de le.3.§.iuxta propositiones vers.sicut in rixa.& ꝑ Arch.23.q.ult.c.fi.Bald.in d.§.si plures.

SVMMARIVM.

1 *Tempus statutum ad denuntianda maleficia, non currit a die commissi delicti,sed a die delicti publicati,ex quo sciuit vel scire potuit.*
2 *Syndicus qui tenetur maleficia denuntiare,tenetur de mora, etiam si sceleris author nihilominus puniatur .*
3 *Sindicus qui tenetur denuntiare maleficia , tenetur id facere coram iudice competente, alias non liberatur .*
4 *Syndici quod teneantur ad maleficiorum denuntiationem , non adiecto die, quomodo id sit accipiendum.*
5 *Syndico quid obseruandum in denunciatione maleficij .*

1 **Denuntiare.** Stat.†ꝙ syndici teneantur denūtiare maleficia, certe non tenentur denuntiare clandestina,q̄ scrire non p̄nt,arg.l.1.§.occisorū. in ver.clam vetare.ꝑ hoc.ff.quod vi aut clā.l.cōpetit. §.si in sepulchro.imo est l.sp.fm Cy.pro hoc. ff.ad sil. l.si qs in graui. §.si maritus.& iō dicit Ia.de Are.ꝙ tps statut. ad denuntiandū maleficia,non currit a die delicti cōmissi,sed a die delicti publicati,ex quo sciuit,vel scire potuit,vt l.annus.de calum.& de ędil.ędicto.l.cum sex. Item facit pro villis & castris, quæ tenentur emēdare damna data, & curare ne homicidia fiāt in suis stratis & territorijs. ꝙ si damnum est datum clā,quod non tenentur.Cy. Item non tenetur si nō cepit malefactorē, qui delinquit in confinio,ita ꝙ statim transiuit in aliud territorium, vnde nō potuit capi ēt summa diligentia adhibita,fm Bar.quæ sunt no.Bal.in d.§.occisornm. C.ad silla. Sta. ꝙ quicunq; denuntiauerit homicidam,hēat certā quantitatē.certę si vnus ex plurib.homicidis socijs, denuntiat alterū dēt hr̄e illā quantitatē ꝯstitutā ar.l.si quis in graui. § si ex sti-
2 pulatu.& ver.ꝙ si sub ff.ad Sill.Bal.ibi.Stat.†ꝙ syndici teneā tur denuntiare maleficia , certe licet principalis sit punitus de facto, syndicus qui non denunciauit maleficium, & fuit in mora, dēt puniri nihilominus de negligentia . & de hoc per l.in cognitione.ff.ad Sille.& facit ff.ad Tert.l.3.§.& si for
3 te.Bal.in d.l.cognitione.Stat.†dicit,ꝙ syndicus, vel alius teneatur denuntiare maleficium.certe ille tenetur denuntiare maleficium qui tenetur ipsum denuntiare coram iudice competente, alias nō euadet pœnam,quæ imponitur ex forma stat.hoc no.bal.in l.iubemus. C. de pri.carce.& dicit Bal. in d.l.ꝙ quis tunc tenetur denūciare, cum nouit maleficiū esse cōmissum.de quo.ff.ad Silla.l.1.§.occisorum. & C.de his,qui.vt indig.l.si ideo.& dicit ulterius, ꝙ d.l.iubemus. facit in ar.ꝙ ille qui omittit denunciare, debet puniri ea pœna, qua veniebat puniendus malefactor, si pęna alias certa non esset a statuto statuta.facit C.de ep.& cle.l.si quis in hoc
4 genus.Bal.in d.l.iubemus.C.de priua.car. Stat.dicit†ꝙ syndici debent denuntiare maleficia,nec apponit diem,certe intelligitur incontinenti a die scientiæ , non tn̄ coguntur denuntiare p̄cipiti festinatione,sed inquisita facti veritate. Ad hoc p̄stat,ar.tex.in l.2. §. ꝙfestim.ad Ter.& ff.de sol.l.inter.& l.ꝙtinuus.§.cū ita.& §.itē,q insulam.de ver.obl.& de his,quibus vt indig.l.sororem.& vide, vt ibi dixi.& est vna gl.valde not.l.cum ancillis.ibi mox cognita.C.de incest.nup. Bal.ibi. Statutū dicit,ꝙ syndicus tenetur denuntiare damna data si bi protestata per dnos infra quartum diē,nec declaret statutum,q̄ incipiet iste dies an incipiet a die dāni dati, an a die protestationis,certe intelligendum est,ꝙ incipiet a die protestationis,quia protestatio non producit effectū suū retro, sed demum ex tempore ex quo fit,arg.l.si quis nolentem.C.
5 de nego.gest.Statutum†dicit,ꝙ syndicus teneat denuntiare maleficia sibi ꝑtestata per iniuriā passos. modo Titius iniuriā passus,fecit ꝑtestationē in hac forma,videlicet.protestor ꝙ denunties oēs iniurias mihi illatas ꝑ Pe.nunqd sufficient illa verba generalia,& dico ꝙ nō,imo requirit̄ assignatio in iurię,& specificatio loci & tpis,vt l.p̄tor edixit.in prin. ff. de iniur.& hoc ex theorica Bar.quia q̄ ad certā speciem refert ꝑtestationis effectus,oportet ꝙ illa species declaret̄.& requiruntur verba specialia, vt l.aut qui aliter.in prin.quod vi aut clam.Si aūt non referretur ad certē spēm, sed vniuersaliter & simpliciter intēderet,tūc sufficiunt verba generalia: vt l. si quis nolentē. C.de neg.gest. De quo plenius in d.l. per Bal.

SVMMARIVM.

1 *Statuto disponente,quòd bannito non reddatur ius, si deponens est bannitus,& omnia bona sunt confiscata,an depositarius volens cognoscere bonam fidem,possit ei sponte soluere,antequam conueniatur a fisco.*
2 *Ratio extrinseca & specialis bonæ fidei,debitum iure contractus impedit, quando in minorem æquitatem dilabitur.*

1 **Depositum.** †Statutum disponit, ꝙ bannito non reddatur ius.modo pone,& deponēs est bānitus, & oīa bona sua sunt confiscata, an depositarius volens agnoscere bonā fidem,possit ei soluere sponte,antequam conueniatur a fisco,& vr̄ ꝙ sic.C.de noua.l. 3. sed illa lex hoc nō dicit,quia ibi loquitur in cessionario, q habebat iura vtilia,hic in fisco,qui habet iura directa. Itē sibi cedenti non denegabatur ius,sed hic bannito denegabatur ius.In ꝫrium vr̄ per tex.in l.bona fides.C. depo. nam exrrinseca, &
2 specialis† ratio bonæfidei, debitū iure ꝯctus,impedit,q̄n in maiorem æquitatem dilabitur.Solu.si sciens soluit,non liberatur,si probabiliter ignorans soluit,liberatur arg ff de tran sac.l.fi.ff.de manu.l.qui pœnam. nam cum iura directa transeant in fiscum,constat ꝙ scienter soluit indebitum,vt.ff.de solu.l.reo criminis.a contrario sensu.ibi, interim &c.cum si. de quo per Bal.C.depos.in rubrica.

Source : BIU Cujas

Baldi Perusini De Statutis.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi constitutio potest derogare solennitatibus iuris.*
2 *Lex posterior derogat priori.*
3 *Prouisio specialis non derogat generali in diuersis legib.*

1 **Derogare.** Constitutio † eṗi pōt derogare solenitatibus iuris, vt. ff. de offi. ꝓconsul & leg.l. nequicq̃. in fi. sicut & cōsuetudo licet videatur. arg. ⁊.l.fi.C. de testa. de quo plene per Bald. in l. sed & ea, q̃.ff. de legi. Stat.
2 siue † lex posterior derogat prioribus legibus †, vt not in.l.1.ff. ad.l.Aquil. Circa qđ dic, ꝙ hoc est verū, si habet clausulam derogatoriā. vel si sint leges contrarię. Si aūt sunt diuersę.ll. non derogat posterior priori, ẽt si habeant se, vt genus, & species, vt not.ff. de accu.l. senatus censuit. &. C. de sepul.uio l. q̃
3 sepulchra. & de act. & oblig.l. quotiens. vnde † in diuersis legibus specialis prouisio non derogat generali. Secus, si in eadem.l. quia tūc species derogat generi. Quod dic, vt no. doc. ff. de pęn. l. sanctio legum. & ita disputando tenuit Ray. de for. & no. in. d.l.1. ad l. Aquil. dicit Bald. ad statuta nostra noua, quę cassant vetera, tu adde qđ no. Bart. in. l. quæsitū. §. si quis fundum. ff. de fun. instr. vbi pleniss. tractat, qñ spēs derogat generi, & quando genus speciei, vt plene per eū de hoc.

ADDITIO.

a ¶ Legibus. No. ꝙ lex posterior derogat priori. in Spe. de act. §. 1. ver. illo & l nā & posteriores, de legib. Et an leges seq. tollant præcedentes consuetudine firmatas in l. administrare. C. de colla. dot. li. 10

SVMMARIVM.

1 *Desueta non sunt apponenda legi vel statuto.*

1 **Desuetum.** Statutum. In statuto † vel lege nō sunt ponenda ea, q̃ sunt desueta. i. in ⁊riū assueta. hoc tñ non est verum simpliciter, vt in auth. de fideic. in prin. hoc dixit Bal. in ver. notabili. in l. constit. in §. quib.

SVMMARIVM.

1 *Equi appellatione an contineatur salma.*
2 *Statuto prohibente deuctum ꝙuis intelligatur contrauenire deueto.*

1 **Deuetum.** Stat. † dicit, ꝙ quicunq; iuerit ⁊ deuctū, perdat asinum, nunqd perdat salmam? dicendū est ꝙ non, qa contenti debemus esse pęnis legalib. ff. de ver. ob. l. si ita stipulatus. & eꝫ, si dēt perdere salmā, non iō perdat bestiā, qa stat. hoc non dicit, vt ff. de acq. hęr. l. si seruus. §. nō dixit. de quo per Bal. in l. cum proponas. & vide ibi de vecturali, q causa fraudādi vectigal siue passagiū, nō facit iter consuetū, qui tenet de ꝓiculo, qđ seqtur. & vide ibi quis possit imponere pedagiū siue passagiū, & multa bona. Stat.
2 † prohibet deuctū. mō q̃rit quis intell'r ire ⁊ deuctū? & dicit Bal. ꝙ ille, q nō it per locū ⁊suetū, p̄sumitur ire ⁊ deuctū. occasio n. fraudandi tolli dēt, vt C. de curs. pub. l. si quis. li. 12. facit de naui. l. q fiscales. li. 11. & de excu. tu. l. nō solū. §. annus. & ff. de fal. l. si eos. § fi. & vide oīno qđ no. ibi. Secūdo vī ire ⁊ deuctū ex rerū ꝓhibitarū delatione, & ex hoc nota, ꝙ ille q cōprehendit transiens, vī consummasse delictū, siue qa per eū non stetit, vt C. de ser. fug. l. fugitiui. siue qa de ⁊suetudine est, ꝙ puniantur transgressores in via, ꝙ forte nō possent puniri delicto consummato. Pone. n. ꝙ Barbarus de Zardinio portaret ferrū in barbaria. nisi. n. puniręt in via, nō posset puniri, siue qa nō sola transuectio, sed merciū impositio punit, si ⁊stat, ꝙ oīno transferēdi se ad loca ꝓhibita, vt ff. de publi. l cotem. §. dñs. ver. posuerunt. ſm Ray. de For. & sic nō ob. ff. de fal. l. qui falsam, qa ibi nō erat delictū consummatū, quia nō hēbat figurā esse, cū esset materia informis. pecunia autē dēt esse formata, vt ff. de ⁊h.em. l. 1. isto casu aūt erat delictū ⁊summatū ꝑ impositionē merciū illicitarū, & eo. mō rñd. ad l. si qs aliud. §. fi. de pę. ſm eum. Quidam tñ dicunt, ꝙ sunt ⁊sideranda verba statuti, vtrū dicatur, si qs imposuerit, uel si qs portaret, vel si qs extraheret, & tūc sint vera p̄dicta. secus, si uerba dicant, si qs extraxerit, qa tūc reqritur, ꝙ sit facinus ⁊summatū ꝑꝑ verbū tꝑis signantis perfectionē, vt ff. qđ qsq; iu. l. 1. §. hæc verba. Ad qđ facit qđ no. ff. de vsufr. l. arborib. §. idē tractatur, in gl. q̃ dicit, lupus exijt ſyluam, non tñ exiuit. Nec. n. pōt dici, ꝙ in stat. maxime vbi imponitur ipso facto, pęna, maleficiū inchoatū hēatur ꝓ ⁊summato, vt plene dicit se dixisse. C. de epi & cle. l. si qs nō dicā rape. Nō nego tñ, ꝙ aliqua alia pęna extraordinaria minori dēat puniri. nā q incipit delinquere, nō est sine crimine, de extraor. cri. l. 1. cir. fi. & ⁊firmo hoc alia rōne, qā clā & furtiue perfert ad locum ꝓhibitū, ar. ff. de fur. l. si qs ꝓferēdū. §. fin. cuius arbitrio imponerē sibi mediā pęnā pec. nō ꝑsonalē. nā stat. loqtur ꝑ verba, q̃ p̄cise signant ꝑfectū actū, & dictā pęnā imponere nō ex interpretatione stat. sed ex regula iuris cōis. Nā cum hoc per statutum sit genus maleficij, ergo succedant regulæ punientes. de quo per Bal. in l. cum proponas. C. de nauti. fœno.

SVMMARIVM.

1 *Lex & statutum non recipiunt probationem in contrarium. Quid in instrumentis publicis.*
2 *Apodissa non continens tempus, non probat.*
3 *Procuratoris mandatum, munitum debet esse tempore.*

Dies. Consul. Stat. & leges ꝓbāt, licet ī eis non sint dies, & consul, ita ꝙ apposito tꝑis, non est de substātia legis, vel statuti. Ratio est, qa lex
1 † & stat. non recipiunt ꝓbationē in ⁊rium. Secus in instfris publicis, vt in auth. vt præpo. no impera. in prin. & C. de tabu lis. l. gñali. li. x. in priuatis vero scripturis, est opi. nā cōiter dñt doc. ꝙ scriptura priuata ꝓbat sine die & consule, vt. ff. de pig. l. cū tabernā. §. idem quæsiit & no. C. qui poti. in pig. habe. l. scripturas. & hoc tenet Guil. de iusti. & iure. l. 1. sed Ia. bu. in ⁊stit Codicis. in verbo, hæc q̃ necessario in §. qb. tenet ⁊riū.
2 ꝙ † apodissa siue priuata scriptura [a] non cōtinens tꝑs, non ꝓbat, qa nō dēt esse maior in ꝓbādo scriptura priuata, q̃ publica, & ꝓꝑ dubiū p̄scriptionis. Item, qa si ꝓducī in iudicio, & nō apparet, ꝙ añ lit. cōt. facta fuerat nō fundat. iudiciū. ff. de iud. l. nō pōt videri. & facit qđ no. ī c. abbate. eẋ. de re iud. lib. 6. Nō ob. ⁊rium. d. §. idē quæsiit, qa ib l. C. non rñdet. an scriptura ꝓbet. an nō, sed rñdet substantia ⁊ctus, an pignus ꝓbet per epistolam, & dicit ꝙ sic. hoc idem vī tenere Spe. in ti. de proc. in §. rōne. ver. qd si mādato. Tu dic, dicit Bal. aut substā
3 tia actus nō pōt infringi ex tꝑe, tūc dēt ⁊tinere tꝑs, vt in † mādato, ꝓcuratoris. qa si nō apparet de tꝑe, iudiciū tanq̃ sine mā dato posset infringi. Aut substātia & fundm actus nō pōt infringi ex tꝑe, & tūc nō est necesse, ꝙ apponat tꝑs. Nō ob. ar. de p̄scrip. qa p̄scriptio nō infringit actū, nec obꝑonis primordiū. Itē nō ob. auth. q. mo. na. ef. le. §. q̃tū qa ibi nō loquit in scriptura priuata, sed in scriptura sacerdotis, q̃ in mrimonio & dote, subscripta cū trib. testib. reputat scriptura publica. qđ, non reperitur alibi, de quo per Bal. in 1. const. C. in §. quibus.

ADDITIO.

a ¶ Scriptura. Adde hic, quod priuata scriptura debet continere diem, s. quod ad effectum probandi prioritatem temporis non alias, secundum Bar. in l. cum tabernam. §. idem quæsiit. vbi Alex. in apostillis. cum concor. de pign. & ibi Bal. vide Bar. in prima. const. ff. ver. sed tamen aduerte.

SVMMARIVM.

1 *Diffamare quotupliciter contingat. Et quomodo intelligatur statutum puniens diffamatores. nu. 3.*
2 *Fama, dicitur dupliciter.*

1 **Diffamare.** Stat. quod loquit † de diffamantib. aliquem, intelligit qs aliquem diffamare siue in vulgo prædicet, siue corā iudice diffamet, ēt non in figura iudicii, & tex. vī dicere, ꝙ ēt non in cætu quis vī diffamari, dūtñ infamādi causa dicat, ēt si corā paucis quis diffamatur. vt. ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. ex his apparet. & no. differētiā. Nā aliud est diffamatio, qñ inimicus diffamat suum inimicum, aliud est fama. nam † dī duplex fama
2 vno modo, i. vox publica de aliquo. alio modo. i. status suæ conscientiæ. Primum est de ꝓpria, ſm est de impropria. Bal. in l. diffamari. in prin. C. de ingē. manu. Stat. puniens diffamā
3 tes, intelligitur, quod diffamare aliquē est, qñ † descendit ad speciem criminis vel turpitudinis, quod intelliges etiam sine circumscriptione loci vel tꝑis, ſm Bart. allegat. ff. de iniu. l. item apud Labeonem. §. si quis. l. 1. C. de famo. libel. Si autē non descendit ad speciem turpitudinus, sed dicit aliquem criminosum, nō exprimēdo speciem criminis. ista nō est diffamatio criminis, secundum Bar. Bal. in l. turpia. de leg. 1.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an possit dispensare cum minore admittente delictum statuto prohibitum.*
2 *Minori non subuenitur, quando conuenitur ex animo.*

1 **Dispēsare.** Stat. † determinat certam pœnam. modo minor commisit delictum, quæritur an iudex possit cum eo dispensare? vī ꝙ sic per. l. auxilium. §. in delictis. ff. de mino. vbi dī, ꝙ interdum dispensatur cū eo in minori pœna. Hoc ēt no. C. de infa. l. & si seuerior. & ff. de infa. l. quid ergo. §. pœna grauior dicit Bal. concedo, ꝙ iudex interdū pōt dispensare in mino. pęna, & istud dispēsatur arbitrio sibi concesso per. l. hodie. ff. de pœ. illa tñ lex non hēt locum in pœnis determinatis per statutum, imo statutum est prꝯcise seruandum, secundum Iac. but. propter beneficium
2 rest. in integ. nunquam † subuenitur minori, qñ conuenitur ex animo. i. ex dolo. siue loquamur in adulto, siue in pupillo, qui est plene doli capax. quod intelligunt gl. si est magis proximus ætati adultę, quā infantiæ. & hæc est cōis opi. ſm Bal. in l. 1. C. si aduer. delictum. Statutum, in illo domicilio, in quo factum est, non est dispensatio, sed ius commune, secundum Bal. in l. vnica. C. quando non peten. partes. petent accre.

SVMMARIVM.

1 *Lex semper loquitur. Et est quasi organum, quo mediante inter Rempubl. & priuatum contrahitur.*
2 *Lex est expressa in publica annona eroganda militi, quod per suam callidita tem ille perdit ius agendi.*
3 *Statuto dicente, quod quis non doctoretur antequam studuerit per. 10. annos, an doctoratus valeat citra illud tempus præscriptum statuto.*

Docto-

Source : BIU Cujas

1 **Doctorari, Doctor.** Statuto cauetur, ꝙ quicunq; †doctor legit medicinam de mane, habeat centum flor. a cõi pro salario suo. modo quidam doctor medicinæ legit de mane, aliter a cõi non conductus, interim cassatur, & qa non notificatur sibi, perfecit lecturam anni. quæritur an dẽat hre salariũ? & vr ꝙ postq̃ incepit legere, non potuerit sine cã cassari. nã cõtraxisse vr cum republica, qa lex sp loquitur, & sic p impletionẽ causæ l. mediante ꝓhatur. hoc ponunt doc. l. in oẽs populi. & aliqui in l. qd semel. de decr. ab or. faciẽ. & dico, ꝙ ad hoc, vt lex transeat in ꝓctum, nõ est necessarius consensus eodẽ ꝓtextu, sed sufficit impletio causæ, qa lex est vbiq; & sp loqtur, & est quasi organũ quo mediante inter rempub. & priuatum ꝓhitur. Sic hẽmus in subhastatione, quæ fit per edicta, vel per prætorem, vt l. 3. C. de fi. instru. & iure hastæ fi. li. x. Præterea si displicebat, debuit ei notificari. ut l. fi. §. si prædi lexerint. nau. cau. sta. de quo per Bal. in l. pecunia. C. de ꝓd. ob
2 cau. Stat. †dictat, ꝙ doc. noĩe salarij habeant centum corbes frumenti quolibet anno in paschate, & est cõsuetudo ꝙ docto. uadant ad camerã cõis. mõ cum officialis esset paratus ad soluendum. doctor ideo distulit, qa sperabat caristiam, q̃ superuenit, tpe caristiæ doctor petit illud frumentum. quæritur an sibi sit dandũ? & est lex expressa in publica annona, q̃ erogatur militi, ꝙ per suã calliditatẽ perdit ius agendi. ut l. nulli. C. de eroga. mili. an. li. 12. sed illam pœnam non puto trahendã in ꝓnitiam, licet gl. arguat per illum tex. ꝓ Albertũ Calui, qui tpe vbertatis mutuabat frumentum rusticis, & nolebat recipere nisi tpe caristiæ Bene tñ dico, ꝙ sufficit p̃stare æstimationem veterem, quæ erat tpe moræ creditoris, & quanto minimi postea fuit vsq; ad interprellationẽ, vt ff. man. l. si hominem. de quo per Bal. in l. acceptam. C. de vsur.
3 Stat. dicit, ꝙ †non debeat doctorari, nisi q audiuerit per x. annos. modo quidam est doctoratus, qui audiuit minori tpe, valeat doctoratus? dicit Bal. ꝙ sic, ar. glo. l si qs an decurio. in gl. quæ incipit, vt tabellio ibi vel dic. C. de fal. Bal. ibidem.

SVMMARIVM.

1 *Dolum præsumptum infert scientia præsumpta.*
2 *Culpa lata, quid.*
3 *Doli actione, num teneatur, qui promissum non obseruat.*
4 *Donatio facta ob certa remunerabilia merita, non eget insinuatione, nec potest reuocari*

1 **Dolus.** Statuto, vel legi si quis ꝓ fecerit, an præsumat dolus, an lata culpa, & vr ꝙ sit dolus præsumptus, qa præsumpta scientia infert dolum præsumptum. Ia. Bu dicit in l. leges. C. de ll. Quod in dubio credit, ꝙ præsumatur lata culpa, & non dolus. dicit. n. quod debemus eligere mitiorem partem. Tunc dicit Bal. ꝙ aut ius ciuile trahit originem a iure naturali, siue a naturali æquitate, quæ ineſt secundum naturam, & præsumitur dolus, vt C. de sicc. l. 1. & C. de iniur. l. si non conuicij. aut non sumit originẽ ab ęquitate naturali, sed a iure mere positiuo, & tunc refert, aut illud est quodammodo ius gen. propter generalem consuetudinem vt de gabellis soluendis, secundum miseriam nostri tpis, p̃sumitur dolus, aut non est ꝓ generalem consuetudinem, &
2 tunc præsumo potius † ꝙ sit lata culpa, quæ est ignorare, qd omnes sciunt, vt l. liberorum. §. notatur. ff. de his qui no. infa. & de uerb. sig. l. latæ culpæ. & adde, quod legitur & no C. de his, qui sibi ascri. l. senatus. Ex his apparet, ꝙ non soluẽtes gabellam, ad portam, præsumũtur hre animum fraudandi, qa faciunt contra generalem consuetudinem, nisi esset gabella insolita, quia tunc non præsumitur fraus, de quo per Bal.
3 in d. l. leges. C. de legib. Statuto cauetur † ꝙ quicunq; venerit ad habitãdum, & steterit ibi per certum tempus, sit a collectis exemptus. certe si cõe facit statutum in ꝓrium in præiudicium illorum, qui venerint, illi iuuantur exceptione, uel actione de dolo, per l. si cum mihi. ff. de dolo. ubi qui nõ obseruat, quod promisit actione de dolo tenetur. & dicit Nic. de Ma. ꝙ d. l. est arg. ꝙ priuilegium concessum quod nõ pendet ex sola voluntate concedentis siue authoritate, sed ex iure alteri qu æsito propter ipsius factum, non põt reuocari. & per hoc dicit Bal. ego vna istarum dierum consului in ciuitate Senarum, ꝙ priuilegium datum quibusdam bannitis, quod possint secure morari, eo ꝙ eorum opera illud cõe occupauerat quoddam castrum, erat irreuocabile. dicit Bal. allegaui dictam l. si cum mihi. & gl. ord. C. de silen. in l. decurio. li. 10. & ibi etiam per An. de Barulo. ad hoc facit. ff. de do.
4 l. acqui. regul. ubi dicitur ꝙ †donatio facta ob certa remunerabilia merita, non eget insinuatione, nec potest reuocari & concordat co. ti. l. si pater. Bal. in d. l. si cum mihi. ff. de dolo.

SVMMARIVM.

1 *Statutum & consuetudo possunt transferre dominium & possessionem. n. 4*
2 *Dominium quæri potest ex dispositione legis, sine possessione.*
3 *Dominium an quæritur sine possessione, ex sententia iudicis.*
5 *Possessio num transeat in dote, sicut dominium.*

1 **Dominium.** Stat. † & consuetudo põt transferre dñium & possessionẽ. qđ est notãdũ vt in. c. ex parte. de consue. & vide plene ex quib. possit q̃ri do
2 minium in l. traditionib in fi. C de pac. vbi dicit ꝙ †ex dispositione legis põt q̃ri dominiũ si ne possessione. vt. ff. de publi. l. commissa. Item ex dispositione testatoris. vt. ff. de le. 1. l. cũ pater. §. fundo. Item ex præscriptione interdum quæritur dominium sine possessione, vt hereditatis iacentis. vt, l. nunquã
3 §. vacuum. ff. de vsuca Sed ex †sententia iudicis, an quæratur dominium sine possessione? refert. aut vertitur in vniuersali iudicio directa snĩa. vt de peti. hæredi. tũc transit dñium sine possessione. ff. de sta. li l. statuliberi a cęteris. §. Quintus. & est ratio, quia ipsum ius vniuersale, prout est quoddam intellectuale est omnino incorporale, & non põt subiici tradition i Aut loquimur in iudicijs particularibus. & tunc in mere in corporalibus, quæ nulli insunt corpori, vt in iure eligendi. transit quasi possessio proprie. & ius reale ex solo actu, verbi iudicis pronuntiantis. quia ibi consistit quasi possessio in sola licentia iuris, q̃ per sententiam quæritur. Ita no. Inn. extra de concess. præben. c. in nostris. Aut loquimur in his quæ nõ sunt mere incorporalia, sed sunt corporalia, vel insunt corporib vt seruitutes. sed hic requiritur actus facti ad possessionem quærendam. vt. ff. de acqui. pos. l. qui uniuersas. §. itẽ
4 cum prætor. de pi. ac. l. non est mirum Item per † consuetudinẽ & statutum põt transferri dominium & possessio, ut est dictum ꝛ. de senten. arbi. vtrũ possit dominium transferre, vel prohibere dominiũ trãsferri? dic vt extra de testa, c. Ray
5 naldus. Vltimo, †nũquid in dote trãseat possessio, sicut dñiũ dic, vt. C. sol. matri. l. dotis. Bal. in d. l. traditionibus. C. de pac.

SVMMARIVM.

1 *Dominus an & quatenus teneatur ex delicto serui.*

1 **Dominus.** †Statutum, ꝙ dominus teneatur de delicto famuli, certe si tempore delicti non erat famulus, licet postea sit effectus famulus, non tenet dñs. hoc est verum, & est casus in l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. Bald. in l. titius. de testa. mili.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dicitur, quòd illi de domo compellantur ad condemnationem, qui accipiendi sint hoc verbo domus.*
2 *Porticus venit domus appellatione vel ædium.*
3 *Offendens quẽ ad porticum, an perinde puniatur, atq; si ad domũ offendisset.*
4 *Præpositiones & aduerbia sæpe mutant propriam significationem.*
5 *Ad, dictio, quid notet. Quid dictio, iuxta.*
6 *In, dictio, interdum significat excessum in cõpositione, interdũ diminutionẽ.*

1 **Domus.** †Statut. ꝙ illi de domo compellantur ad cõdemnationem, si aliquis de domo ꝓdemnet, qualiter intelligatur de domo? vide in l. 1. ff. ad sylla. per Bal. & dicit ꝙ Bartol. remittit ad notata per se in l. pronuntiatio.
2 de verbo. signific. Bal. in d. l. 1. Statutum † loquens de domo, vel. æde, idem de porticu intelligitur. ar. l. cætera. §. hoc senatus. ibi vel porticus. & ex illo §. dicitur, ꝙ si aliquis sit inuentus de nocte sine lumine, sub porticu, non incidit in pœnam statuti dicentis. ꝙ si aliquis inueniatur extra domum sine lumine condemnetur in 20. soli. pro hoc ff. de lega. 3. l. prædijs. §. finali. cum duobus præcedentibus. Bald. in d. §. hoc senatus. ff. de le. 1. Statutum † dicit, si quis insultauerit aliquem
3 in domo, an sufficiat insultare in porticu, ut incidat in pœnam statuti? & videtur ꝙ non, ut. l. inter. §. hoc senatus. de le. 1. nec in ostio, dicit Cy. ff. de offic. procon. l. meminisse. dicit Bald. placet mihi, ꝙ dicit de porticu. sed non de ostio, quia q̃ est in ostio, partim est in domo, partim est extra. & adde qđ no. de pœniten dist. 2. c. dum istam. Et quod no. in c. 1. de consec. eccle. uel alta. li. 6. & in mercurialibus. super regula. infamibus. & quod no. de act. emp. l. fundi nihil. in princ. & sufficit tangere portam. de fur. l. vulgaris, Facit de cloacis. l. 1. §. tribus. Non ob. de iniu. l. si statuta. vbi ponitur. in, pro iuxta, qa illud est ratione euitandę legum contrarietatis, & absurditatis. vt ibi notatur. † nam sępe propter hoc præpositiones, &
4 aduerbia mutant propriam significationem, vt. l. eas causas. ff. de condi. & demon. & hoc qnando dictio, in, adiungitur loco. sed si dictio in, adiungitur tempori, significat temporis intrinsecas partes. de uerbo. obliga. l. cum qui. si personę. nõ denotat adhærentiam personæ, sed ipsam personam. vt. l. 1. de his qui deiece. vel ef. & de episc. & cleric. l. si qua per calũ. per glo. de sent. excom. c. nuper. per Inno & in l. si quis in gra ui. ad Sill. per Iaco. de are. de iniur. l. sed est quæstio. Vnde nõ dicitur iniuria in personam, nisi corpus eam sentiat. furtum autem non est iniuria in personam, sed violentia sic, ut not. in l. itaq; fullo. ff de furtis. si iungitur actui, significat. ꝺ actũ ipsum, vnde non dr associasse aliquem in homicidio, qui nõ interfuit cędi. C. de rap. vir. l. 1. sed dicatur associasse ad homi
5 cidiũ, qa sociauit in cohęrẽtis homicidii, qa †dictio, ad, & dictio, iuxta, denotãt ꝓpinquitatẽ, nec exigit intrinsecitatẽ. vt.
6 l. qdã Hiberus. †Interdũ dictio, ĩ, cõponit cũ cũ alia dictione

Source : BIU Cujas

& tunc interdum significat excessum, vt.§. ille casus. l. Gallus.ut in isto verbo infortiati. interdum diminutionem, vt. l.cognitis.§.1.de variis cognitio. Bal.in rub.ff.sol.matri.

SVMMARIVM.

1 *Re, quæ erat pignorata, reddita debitori, videtur sublatum ius pignoris, si fiat ex voluntate, Secus si, ex necessitate.*
2 *Minor an possit donare sine authoritate curatoris.*
3 *Resultationes, quas faciunt pupillæ fratri cum authoritate curatoris, quatenus sapiunt donationes, sunt nullæ.*

1 **Donatio.** Statutum † dictat ꝙ donatio nō valet nisi insinuata.ſ.ſex menſes.modo pone, ꝙ res tibi donata reuocatur prætextu insinuationis non factæ, certe videtur ꝙ pignus non resoluatur, quia tua voluntate omisisti hanc insinuationem, & hoc verum est, vbi etiam ipsi creditori possit imputari, ꝙ insinuationem non petiisset. nam si sciuit, debuit insinuare pro suo interesse. Sed si ignorauit, non imputatur ei, & tunc remanet pignus firmum, secundū Bar.vt intelligas debes intelligere, ꝙ quando res.quę erat pignorata redditur debitori, videtur sublatum ius pignoris, si fiat ex voluntate. Secus, si ex necessitate, vt in casu prædicto. & dicit Bal. Ego non credo verum dictum Bart. quia res non erat pignorantis iure perpetuo & irreuocabili, sed erat reuocationi subiecta. & ideo finito iure debitoris, quod non erat perpetuum, nec efficaciter radicatum, finitur ius acceptoris, vt ff.de peri. & commo. rei vend. l. necessario. §.fi. & ff.loc.l. si quis domum § hic subiungi potest. & ff.de contrahē. emp. l.qui tabernam. nam solum ius obligantis venit in oblatione, vt.ff.de leg.1.l si domus.§.fi.& C.de leg.l.vxor patrui.quę verba tene menti, secundum Bar.de quo per ipsum in l.2.C.
2 de rescin.ven. Statutum, ꝙ † contractus factus cum minore, sine authoritate curatoris, non valeat, etiam si minor iuraue rit.modo minor uult donare, quæritur an possit, & dicit Bal. certe non, quia impossibile est, ꝙ minor cum authoritate curatoris donet, etiam iurando, quia impossibile est eū habere curatorem ad donandum, cum curator dari non possit ad authorandum in donatione. vt. ff.de manu. l ab agnato. nam curator dandus est causa cognita. i. ex iusta causa. sed non est aliqua iusta causa dandi curatorem ad donandum, cum donare, sit perdere, arg.ad hoc.ff.de pac.l.contra iur.§.si filius. & ff.quod vi aut clam.l.prohibere. §.plane si pīses.ff.de
3 dol.filius.cum si.& per hoc dico dicit Bald. ꝙ † refutationes, quas faciūt pupillę fratribus cum authoritate curatoris, quatenus sapiūt donationes, sunt nullę, etiam si iurant, cum statutum expresse reprobet iuramentum. Quod tene menti.de quo per Bald.in l.1.C.si aduersus donationem.

SVMMARIVM.

1 *Coniugium nec essentialiter, nec quo ad seruitium, potest separari post copulam sequutam.*
2 *Vxor expulsa an debeat alimentari a uiro.*
3 *Maritum expulsum an alere debeat vxor.*
4 *Pactum de tota dote lucranda, si vxor præmoriatur, potest apponi inter virum & vxorem.*
5 *Statuto stante quod vir lucretur tertiam partem dotis, vxor legauit aliquid viro, an teneatur sibi imputare illud in illa tertia, quam lucratur ex forma statuti. Et quid si ista tertia pars non capitur ex lege, sed ex pacto, an intelligatur relictum animo compensandi. nu.6.*
7 *Marito lucrante certam partem dotis ex forma statuti, filius tuus amplam dotem tulit ab vxore, quæ in matrimonio decedit, filius lucratur istam dotem, an te mortuo filius tuus debeat habere hoc lucrum præcipuum, vel debeat fratribus suis conferre.*
8 *Causa immediata magis consideranda.*
9 *Statutum lucrandæ dotis, non habet locum in matrimonio imperfecto.*
10 *Statutum quòd vir debeat lucrari dotem, an intelligatur etiam cum præiudicio filiorum primi matrimonij.*
11 *Alienatione hominis prohibita, an prohibeatur contractus ex quo sequitur alienatio legalis.*
12 *Iure vario quid censeri, non est absurdum.*
13 *Vir dotem non debet lucrari, nisi tulerit onera matrimonij.*
14 *Statutum quòd vir lucretur tertiam partem dotis, quomodo sit accipiendū.*
15 *Dos aut dotis fructus nullus est ante nubilem ętatem, licet alimenta præstentur, vt sponsa.*
16 *Statutum, quòd ratione dotis non soluta decem soluantur pro centenario an sit rationabile.*
17 *Etiam, dictionis natura est, implicare terminos oppositos.*
18 *Intellectus.c.salubriter.de vsur.*
19 *Statuto stante, quod agnati excludant fęminam a successione intestati, num tencantur illi eam dotare.*
20 *Pater an teneatur dotare filiam naturalem.*
21 *Frater an teneatur dotare sororem.*
22 *Mater si tradat in dotem fundum sibi communem & filiæ, an intelligatur partem suam donasse.*
23 *Frater vnus ex pluribus, si viuēte patre dotet filiam, de peculio profectitio an talis dos debeat conferri.*
24 *Filia an possit seipsam dotare de bonis patris, patre viuente.*
25 *Statuto stante, quod filia dotata a patre, non habeat regressum ad bona paterna, quid si eam dotauit de bonis maternis, an idem ius.*
26 *Maritus si lucretur tertiam partem dotis, ex forma statuti, id accipiendum est perinde de dote præsumpta atque de liquidata.*
27 *Statuto stante, quod vir lucretur certam partem dotis. an filius qui lucratur, eam habeat sibi ita prçcipuam, vt non conferat fratribus.*
28 *Statutum si disponat, quod non possit opponi aliqua exceptio contra dotium contractus, intelligitur de vera dote.*
29 *Statuto dictante, quod vir lucretur tertiam partem dotis, vir promittit dotem simpliciter, non obstante tali promissione, poterit retinere tertiam partem, quam lucratur ex forma statuti.*
30 *Conditio prolata a lege, habet vim dispositionis.*
31 *Statuto volente virum lucrari tertiam partem dotis prædecedentis vxoris, quid si vxor non sit traducta ad domum, quid iuris.*
32 *Statutis duobus stantibus, altero quod mulier dotata non succedat, altero quod verba statuti sint proprie accipienda, an infans dotata in testamento patris, dicatur proprie dotata.*
33 *Statutum, quod vir lucretur certam partem dotis, an habeat locū in spōso.*
34 *Statuto stante, quod vir lucretur certam partem dotis, an acquiratur marito, vel socero.*
35 *Statuto stante, quod vir lucretur dotem vxore præmortua, vtrum lucrabitur id, quod dispensatiue conceditur alienari.*
36 *Stat.stā.quod maritus lucretur dotem vxore præmortua, an idem in spōsa.*

1 **Dos, dotare.** †Statutum dicit, ꝙ vir lucretur tertiam partem dotis. modo pone, qđ matrimonium est ꝯctum per verba de prę̄senti, & anuli immissionem, & sunt ambo in ætate legitima, ita ꝙ matrimonium habet essentialem perfectionem, & ratione cōsensus, & ratione personarum. tamen adhuc vxor non est transducta ad domum viri, nec ab eo carnaliter cognita. modo q̄ritur, si moritur, vtrum habeat locum pactum vel statutum de lucrāda dote? dicit Bal. dico, ꝙ sic, quia casus est in l. Deo nobis. in versic. nam & maritus. ibi dum dicit, lucri nomine &c. Et quod ille ver. loquatur ante carnalem cognitionē sic probo. nam in hoc ille ver. remanet incorrectus, qa post carnalem copulam non possit separari cōiugium nec essentialiter, nec quo ad seruitium, si unus vellet ingredi religionem non consentiente, ut legitur & no.27. q.2. c.Agathosa. & c.desponsatam. Ergo ille. §. remanet incorrectus, solum ante carnalem copulam. & tamen loquitur ibi de lucris ex pacto, & ex lege. ergo est ibi expressum, quod nō requiritur ad lucrandum copula carnalis. quod est menti tenendum. Bal.in l.Deo nobis. C.de epis.& cle. iuxta medium. quod est subtile & menti tenēdum, si verum esset. Stat. dictat, ꝙ vir lucretur tertiam partem dotis, siue vir faciat pactum de lucranda dote, siue non, modo maritus vxori infirmæ nō vult subuenire de alimentis, & medicinis, & alijs necessarijs. certe non pōt dotem lucrari, nec ex pacto, nec ex statuto. l.ab hostib.§.si vir uxorem. ff.solu.mat.& dicit Bal. ꝙ postq̄ uxor est mortua, quia finitum est eius matrimonium, & eius onera sunt finita. & ideo non tenetur de proprio eam sepelire. Sed de patrimonio mulieris, i.de dote, vt ff. de relig. l. si prorata. & hoc est uerum, ubi dos non remaneret penes mari-
2 tum. Vtrum † autem expulsa debeat alimentari a viro, aut ꝑꝑ culpā viri aut uxoris, aut sine culpa utriusq;. Primo ca
3 sic.secundo & tertio non.de non eli.secundo nu.§.pe.& † qd econtra, an uxor debeat alere maritum? & tenet ꝙ sic, & an pater repetat a viro, quod expendit in medicinis filiæ maritatę? dic ꝙ sic, quando talis impensa pertinebat ad maritū. Vtrum autem potestas teneatur suis iudicibus soluere medicinas? dic ꝙ sic parum sumptuosas, non alias, fm Iaco. & Cy. de quo per Bal. in l. quod in vxorem C.de neg.ge. Statut. dicit, ꝙ vir lucretur certam partem dotis, modo minor dedit dotem, quæritur an ꝯ, lucrum, quod venit ex statuto, possit petere restitutionem? & dicit Bal. in secunda nota. l. vni-
4 cæ. C.si aduer.dotem. No. † ꝙ inter vir. & vxo. pōt apponi pactum de tota dote lucranda, si vxor premoriatur. & valet ipso iure, etiam si mulier sit minor. Tamen datur restit. in integ. Si autem hoc lucrum veniat ex lege vel statuto, non cō petit restitutio contra legem vel statutum, vt l. & si fine.§. Lucius.de admi.tuto. nisi per indirectum, quia peteretur restitutio contra conuentionem dotis, & per consequens contra effectum statuti, non contra statutum. de quo in l.1. C.si aduer. dotem. vbi hæres minoris, qui sua facilitate omnia bona sua in dotem dederat cum pacto de lucrādo, vel sine, petit ex persona mulieris in integ.rest.ut corrigatur excessus
5 modi, secundum eum ibi. Statuto † cauetur, ꝙ vir lucretur tertiam partem dotis. modo vxor legauit aliquid viro, nunc quæritur an teneatur sibi imputare illud in illa tertia parte, quam lucratur ex forma statuti? & videtur ꝙ sic. ar.l.si cum dotem.§.si cum pater. sol.mat. nam quotiens aliquid capit, ut lucrū vel quasi lucrū, per mortē alicuius, tacite inest īputatio tali iure cū relicto. C. vñ vir & ux.auth. p̄ter. & d.§.si p̄

&

Source : BIU Cujas

& idem etiam tenet ibi Bar. licet Federicus de Scalis de Bo-
nonia in publica disputatione determinauit ꝯrium, videli-
cet qđ vir dēat hr̄e utrūq;, qa tertiā partē dotis hēt ex ꝯctu
dotis & relictū hēt ex testō. vn̄ tertiā partē ꝯseqtur, tanq̄ cre
ditor. sed legatū consequitur vt legatarius. vt. C. de rei vxo.
act. §. Secus. & de leg. 2. creditorem. Dici potest. ꝙ aut dos &
legatum consistunt in quantitate, aut consistunt in diuersa
specie, vel vnum in specie, & alterum quantitatē. Primo ca
su præsumitur relictum animo compensandi, & licet testa-
trix non senserit de compensatione, tn̄ compensatur ex di-
spositione legis. vt. d. §. si pater. Secūdo casu. qn̄ in diuersa spe
cie. vel vnum in specie, alterū in q̄titate, tunc non uideat̄ re
lictū animo cōpensandi. & sic maritus consequit̄ vtrūq;. Ad
hoc facit. ff. de le. 1. l. plane. §. sed si in corpus & de dote præ-
le. l. 2. § Mella. & de coll. dotis. l. si pater pro filia. Quid aūt, si
6 ista tertia nō capit̄ ex lege, sed ex pacto, nunquid intelligat̄
relictū aīo cōpensandi, credo qđ non, vt. l. creditorē. de le. 2.
alias vsq; ad cōcurrentē quantitatem esset, nullū quod est re
lictum creditori. quod est absurdum, ar. l. quotiens. de rebus
du. de quo per Bal. in l. quoniam. in prin. de inoffi. testam. Sta-
tutum Florentię dictat, ꝙ muliere mortua in mtrimonio si-
ne liberis, vir lucretut tota dotē. modo quædā mulier habēs
filios ex primo matrimonio, dedit secundo viro oīa in dotē.
demū decessit in matrimonio ex scđo viro, nullis relictis fi-
lijs, filij primi matrimonij repetunt bona matris. ac secūdus
vir dicit se lucratum esse ex forma statuti. quæritur quid iu-
ris, & præmito vnū, ꝙ statutū pōt derogare. l. hac edictali, &
istud non reuoco in dubium. quia lex illa continet ius positi
uum, vnde potest tolli per statutum. Quod ergo vir lucretur
sic videtur probari, quia statutum loquitur indistincte, & in
definite de viro. vn̄ intelligitur tam de viro primo, quam, se
cundo, & de quolibet, vt l. si vero. §. de viro. ff. sol. ma. Sed si
statutum diceret, quicunq; vir tā primi mr̄imonij, q̄ secūdi,
lucretur, &c. non flet dubium, ꝙ ista est dos. quia d. l. hac edi-
ctali. C. de secuu. nup. non infringit titulum dotis, sed lucrū
eius, vt ib no. Cū ergo vir sit priuilegiatus in dote ꝑ statutū,
sed illa sit dos, ergo hēt locum statutū, ar. C. q po. in pi. hab. l.
assiduis. Contrariū fuit determinatū, qa mulier. quę ꝓhibe-
tur alienare per d. l. hac edictali. dēt ita ꝯctum dotis celebra-
re, ꝙ ex modo contractus nō sequatur prohibita alienatio, ꝓ
hoc. not. ff. de le. 2. l. codicillis. §. pe. & gl. ord. ff. de uerb. ob. l. si
ita quis. §. ea. l. debuit ergo ista mulier aut inofficiosam dotē
non dare, aut pacisci, ita ꝙ plus remaneret apud virū, quam
apud alterum filiorum primi matrimonij. Ex hoc sequitur,
ꝙ relicta virili, huic viro totum aliud aduocabunt, s̄m Bart.
in l. vnica. C. de inoffi. do. sensit, ꝙ contra lucrum statuti hēat
locnm querela in officiosæ dotis, & sic filij primi matrimo-
nij non aduocabunt nisi solam legitimā. Imo concludit opi.
Bar. coniuncta cum solutione tertij contrarij, ꝙ habeant le-
gitimā & nihilominus excludātur a prouindētia. d. l. hac edi
cta. vt determinatur. per l. 1. C. de inoffi. do. & ff. de le. l. sed &
posteriores. Bal. in l. 1. C. de inof. do. aliter non dicit. Tu vide
C. de condit. ob. cau. in l. ea lege. vbi ponit eandem qōnem.
7 Statutum † dicit, ꝙ vir lucretur certam partem dotis mō q-
dam filius tuus accepit vxorem, a qua tu accepisti amplam
dotem pro eo, ista vxor decedit in matrimonio, & filius tuus
ex forma dicti statuti, & ex pacto lucratur istam dotem, vel
certā eius partem, q̄ritur nunquid te mortuo filius tuus dēat
habere hoc lucrum præcipuum, vel debeat fratribus suis cō-
ferre, Dy. in l. si cum dotem. §. trangrediamur. ff. so. ma dicit,
ꝙ hoc lucrum est profectitium, quia prouenit ex re patris, id
est, ex oneribus matrimonij quæ subit pater. ipse. n. alimen-
tat nurum, & ad onera matrimonij tenetur. ergo & ipse lu-
cratur. Item licet verba statuti loquantur in marito, tn̄ effe-
ctus lucri porrigitur ad socerum, quia ex re ipsius prouenit.
Tho. de forma. dicit ꝙ hoc verū erat de iure veteri, qa hoc
lucrum acquirebatur patri pleno iure. Secus de nouo iure, &
negat hoc esse profectitium, imo dicit aduentitium, & non
imputaretur in legitima ipsi lucranti, & sequeretur eū, licet
eēt exhæredatus, vt C. de bo. ma. l. 1. C. de col. l. fi. s̄m Tho. de
forma. in l. vxor. tua. C. fami. er. in addi. suis. de hoc vr̄ gl. quā
alle. Bar. ff de cas. pe. l. dotem. Et si tu dicis. Istud ꝓuenit ex re
pr̄is, quia socer alimentat nurū, & subit onera mr̄imonij filij
sui, rn̄deo, nō ideo est ex re patris, qa non est istud lucrū pro-
portionatū onerib. mr̄ monij, sicut esset ꝓportionata res em
8 pta ex pretio patris, ut C. de pig. l. fi. Præterea, filius † est cā im-
mediata, pr̄ eius est cā remota, & iō causam immediatā ma-
gis cōsidero, ut no. ff. rerū amo. l. si mulier. in prin. & ff. ꝓ so. l.
sociū q ī co. ī fi sed postea Bar. ī quodā suo tractatu dixit idē,
qđ Dy. si socer subit onera mr̄imonij, qa licet acqrat̄ filio ex
forma statuti, nō durat penes eū, nisi momēto, tāquā profe-
ctitiū. Si uero filius suus subit onera, puta, ex lucris suis aluit
uxorē, tūc ipse filius lucrat̄ dotē cū effectu, qa est aduētitium
lucrū. Et si tu dicis, in illo lucro pr̄ hēbat usumf. rn̄deo, ꝙ pr̄
dissimulādo vr̄ remittere, vt l. cū pr̄. §. si nautē. C. de bo. q li. &
ideo ista onera sunt præcise ex re filij. Si aūt pr̄ & filius parti-
cipauerūt in onerib. matrimonij, iuxta onera, quæ unusq sq;
supportauit, lucrū dotis acquirit, s̄m Bar. & ista opi. satis de-
fendi pōt. Si aūt patre mortuo filius lucraretur, nulli esset du
bium, ꝙ hr̄et dotem præcipuam, & nil cōferret. Casus est no
tabilis in l. uxor tua. C. fami. er. vbi filius dotem viuentis vxo
ris uel post mortem patris defuncti percipit iudicio fami. er.
concordat. ff. fa. er. l. si maritus. de quo per Bald. in d. l. si uxor
tua. C. fa. er. Stat. disponit de dote lucrāda. certe ad hoc ut sta
tutum vendicet sibi locum, oportet ꝙ sit verus casus in sta-
9 tuto comprehensus, vt ff. so. ma. l. si uero. §. de viro. † Vnde in
matrimonio imperfecto non hēt locum statutum lucrādæ
dotis, quia nondum est dos, nisi aliud esset ex consuetudine
illius loci, quia tunc consuetudo in statutū transumpta præ-
sumitur, & eodem modo præsumitur transumpta in pactū.
& ita intelligat̄ gl. l. sed an in patrem ff. quod fal. tuto. autho.
10 de quo per Bal. in l. 1. de condi. ob cau. Stat. ꝙ vir debeat † lu-
crari dotē, quæritur, an intelligatur ēt cū præiudicio filiorū
primi matrimonij, & dicit Bald. ꝙ illa qō est notabilissima.
scis. n. ꝙ in præiudicium filiorum primi matrimonij nō pōt
apponi pactum donationis a matre. nec ualet. tn̄ constitu-
11 tio dotis simpliciter. Quæstio ergo q̄rit, † an prohibita aliena
tione hoīs, prohibeatur ꝯctus ex quo sequitur alienatio lega
lis, & ur̄ ꝙ sic, s̄m formam datā in l. ea lege. de cōdi. ob cau.
& l. codicillos. §. pe. de le. 3. & l. si quis ita. §. ea lege. de uer. ob.
l. sancimus. §. fi. de agri & cen. li. 11. & ita tenet Ia. But. In ꝯ-
riū ur̄, qn̄cūq; principiū est permissum, quod hēt in sequēti
aliqđ prohibitum, ꝯdēmus sequi id, quod permittitur, cuius
occasionem etiam ad prohibitum peruenitur. Iste est tex. ff.
de hære. insti. l. aliquo casu. alias incipit ei qui soluendo. quę
ad hoc notabilis lex. Ad idem facit. ff. de lib. le. si is, qui duos.
nam propter inseparabilem coniunctionem, cū aliquid est
licitum, totum licet ad idem ff. de do. inter ui. & uxo. & l. cū
12 sponsus. §. generaliter. Nec est † mirum, ꝙ iure uario aliquid
cēseatur. s. partim permissum ex ordinatione hoīs & partim
ex ordinatione legis, ut ff. de manu. test. l. si socius. Præterea
id, quod non potest procedere ex uno capite, procedit ex cō-
iunctione diuersorū capitum, ut ff de libe. & posth. l. Gallus.
Præterea ista mulier, in quantum in se est, sibi contulit, quod
est licitū, ut ff. de dā. infe. l. Proculus. & licet statutū officiat,
hoc procedit cōsilio legis, non consilio mulieris Cum ergo
statutū non distinguat, sed generalitet determinet, dēt intel
ligi siue de primis nuptijs, siue de secundis, vt ff. de li. & post.
l. placet. §. fi. de test. mili. l. in fraudem. §. fi. & & adde quod di
xi in l. 1. C. de inoffic. do. De quo per Bal. in l. ea lege, C. de con
13 di. ob. cau. Statutum † dicit, ꝙ vir lucretur certam partem do
tis. certe Auth. dos data. C. de do. ante nup. est optimum arg.
ꝙ sicut mulier nihil lucratur si non sustinet onus dotis dan-
dæ, ita econtra vir nō dēt lucrari dotē, si nō supportat onera
matrimonij ff. sol. mat. l. ab hostib. §. si vir. siue loquamur in
lucro statuti, siue in lucro pacti. Nam statutū quod ab aliquo
pacto descēdit, pacti interpretationē recipit, cū tale statutū
dicatur pactū, ut no. in rub de decre. decurio. de reg. iur. l. nec
ex p̄torio &. C q̄ sit lon. consu. l. 2. in magna gl. ver. tertij dn̄t.
de quo per Bal. in d. auth dos data. C. de dona. ante nup. Stat.
14 † dicit, ꝙ vir lucretur tertiam partem dotis vxoris, certe vr̄ ꝙ
dēat intelligi, ꝙ postq̄ ipse duxit vxorē, s̄m quosdā. ar. l. sanci
mus in uer. re ipsa. C. de secun. nup. sed Bal. dicit ꝙ illa lex nō
ꝓbat, qa intelligit̄ re ipsa, & ipsa veritate ꝯcti mr̄imonij. nā
dictio, nō est de substātia mr̄imonij. C. de do. an̄ nu. l. cū inte.
de hac q̄ tāgit Bar. ī l. nihil. ff. rerū amo. Bal. in d. l. sancimus.
Stat. dictat ꝙ vir lucretur certam partē dotis, pro intelligen
tia huius quærit Bal. pone. ꝙ sponsus exhibet sposam nōdū
15 nubilē, siue † mittit̄ in domū suā, tn̄ transductam, an lucratur
vsuras ꝓmissas pro onerib. matrimonii? & gl. in l. si pro dote
C. de do. promis. dicit, ꝙ sic de æquitate, sicut lucraretur fru-
ctus dotis traditæ. de hoc no. in l. si ante nup. sol. ma. & de iu.
do. l. dotis fructus. in prin. In contrariū vr̄, qa ante nubilem
ętatem nō est dos. ergo nec fructus dotis. & licet præstent̄ ali
menta, vt sponsę. non tn̄ est vxor. Ad hoc. ff. qđ fal. tu. auth.
l. an in patrem. Pro prima parte. s. ꝙ debeat lucrari, facit, l. nō
sine. de bo. quæ lib. in lucris, quæ proueniūt ex forma statuti,
cōsidera verba statuti. Nam si statutum facit mentionē mr̄i-
monii vel dotis, cū verba statuti dēant ītelligi ꝓprie & istud
statutū sit p̄ter ius cōe, verba statuti erūt stricte interpretāda
& facit. ff de iure do. l. tali stipulatione. & de hac quæstione
vide per Cy. in d. l. pro dote. C. de dotis promis. & ibi per Bal.
16 Stat. ꝙ † rōne dotis non solutæ soluantur decem pro cente-
nario, est rōnabile, qa s̄m vsum mercātiæ hoc pręstatur. facit
de dote post diuortium. c. per vestras. de quo per Bal. in l. fi. C.
de iure do. ubi q̄rit, si promissor stet ꝑ quatuor vel quinq; an-
nos, ꝙ nihil soluat, postea maritus recipiat capitale, i. dotem
principalē. & vidēs maritū nō petijsse accessiones, quas pete

re po-

Source : BIU Cujas

re potuisset, an agere possit, vī ꝙ sic. quia litera. d.l.fi. innuit, ꝙ siue res principales sint traditę, siue non, ideo possit agere,
17 ad istud inter usurium. †nam dictio, etiam, est naturæ implicantis terminos oppositos. Præterea dos est quoddam vle, vt ff. de impen. l' quod dī. Sed in vlibus accessiones veniūt iure actionis. C. fa. er. l. non est ambigēdum. & adhuc durat super eo, quod non est solutum, vt C. de tranfa. l. si quidem. Præterea, expressum vī in dote repetenda. ergo idem in petenda. ff. sol. ma. l. si marito. §. si fundum. sed dicit, ꝙ sublato principali, illa incrementa peti non pñt, quia veniunt officio iudicis mer cenario, super quo per se non pōt fundari iudiciū. alle. ff. de exce. rei iud l. si in iudicio. dicit, ꝙ imo incremēta petuntur per ꝺdōnem. l. fi. C. de iure do. vt l. 1. ff. de cōdi. ex lege. Sed ad hoc rñdet, ꝙ qñq; lex noua disponit sup aliquo ptīcipali, aut circa accessoriū. Primo casu aut disponit factū roborando, & actio nascitur ex illo facto, ar. C de rerum permu. l. ex placito. Aut actionem inducendo, & agit ꝺdōne ex lege, vt C. de do. l. si quis argentū. Secundo casu, qñ disponit super accessorio, & tunc non inducit actionem, sed officium iudicis, vt l. 1. cū l. cētū Capuæ. & l. fi. ff. de eo, quod cert. loco. Sed quomodo respondes ad d. l si marito, Respondeo, quod ibi loquitur in accessionibus naturalibus vt in fructu & partu, quæ sicut ante percepti augent dotem, ita & percepti post ma. so. & sic non ob. cōtrarium. Ista qō notabilis, & sæpe contingens, quia videmus, ꝙ mariti differunt per multos annos postea percipiunt ipsam dotem, i. solā sortem, an remaneat petitio ad interesse, quod appellatur alimenta, quia ibi vsurę sunt correctæ, & dēnt reduci ad quantitatem probabilis interesse, vt no. C. de vsu. auth. ad hęc. Adhuc istud est dubiū quia in dote petenda vsuræ sunt permissæ, & ideo fm hoc in
usuris nihil est immutatū. unde fm hoc, qui differt dare dotē, tenetur ad 33. pro cenienario, ꝙ non puto verum, quia in
18 telligo c. † salubriter. de vsuris reducibilibus ad cōsideratio nem interesse, non de immēsis. de quo per Bal. in l. fi. in fi. C. de iu. do. Stat. dicit, ꝙ uir lucretur tertiā partem dotis datæ, an intelligatur de dote promissa, & non data, vī ꝙ sic, ꝑ tex. gl. in l. si pr̄. in ver. dederit, i. dare promiserit. fm gl. de do. promis. quia verbum, dederit, positum est pro destinatione, vt dicit Bald. ego consului pro illa parte, si fuit in dandi mora, ne mora debitoris noceat creditori, ar. ff. de iu. & facti igno. l. ini
19 quissimum. Bal. in d. l. si pr̄. de do. promis. Staturo †cauetur, ꝙ agnati excludant fœminam a successione, intestati, nunqd agnati teneantur eam dotare, dico ꝙ sic, no. ff. so. ma. l. si maritus. § si voluntas per Bar. post Dy. sed pone, statutum dicat ꝙ filia dotata non succedat. Modo pater dotauerat filiā, sed non erat dotem filiæ stipulatus, sed sibi & suis hæredib. nunquid tenentur remittere hæredes istam stipulationem filiorum, rñdeo sic, no. la. de Are. in l. vxorē. §. pater naturalis. de leg. 3. Sed pone, ꝙ illa filia nō est cōgrue dotata, nunquid possit agere ad supplementū cōgruæ dotis arbitrio boni viri? rñdeo sic, qa dos intelligit arbitrio boni viri, vt. l. 1. de leg. 2. & l. si filię. de le. 3. & l. si cū ea. C. de do. ꝓmis. nisi statutū ultra ꝓcederet, qđ teneat stare ꝺtenta dote data, uel ꝓmissa. ar. ff. de hære. insti. l. qui uolebat. Sed pone, ꝙ filia non uult nubere, sed uult ingredi monasteriū, sed nō pōt ingredi sine dote,
20 an pater teneatur eā dotare? rñdeo sic, ut colligi pōt ex no. ff. Bar. in l. 1. §. 1. si quis a paren. fue. manu. † sed an pr̄ teneat dotare filiam naturalem, uī ꝙ sic, quia tenetur eā alere. & dos succedit loco alimentorum, ut. C. de natu. libe. auth. licet. & quia dos est de iure naturali, uel iure gentium. ergo uī sola natura considerari ar. in auth. de test. imperfec. in prin. & l. fi.
21 C. de confir. tu. In ꝺrium est casus in l. uxorem. §. pr̄ naturalis de le. 3. s. ꝙ nō tenetur dotare. Sed nūquid† frater tenetur dotare sororem, certe si soror hēt proprium patrimoniū, frater non tenetur, ea dotare de suo. sed si non hēt proprium patrimoniū, tenetur, si est ex eodē patre nata, alias nō, ut l. nō oī. C. de admi. tu. & l. cū plures. § de. ff. de admi. tu. Sed nūqd eo casu quo dotare tenet, si semel dotauit, & casu est ꝓdita dos, an teneatur iterū dotare, dic ꝙ nō, ar. l si socius ꝓ filia. ff. ꝓ so. & est rō quia statutū nō loquit de duplici dote, sed de unica ar. ff. de le. 1. l. si quis testō Titio. 1 rñso. & qa casus fortuitus no cet in re cōtingēs creditori, cui res est persoluta, & nō debitori. Sed pone, pr̄ instituit extraneum, filiā præterijt, illa uult dicere testm̄ nullum, siue simpliciter petit dotē ab hr̄de, uel pone ꝙ testm̄ est insinuatum de eius consensu, quęritur nunquid hr̄s extraneus tenetur eam dotare, & dic ꝙ sic per ea, q̄ no. Bal. post Dy. in l. insulam. so. ma. & idem dico si ex forma statuti sunt bona ꝺfiscata, qa fiscus tenet dotare eā, ꝓ eādē. l. ꝙ no. & rō omniū istorū pendet ex uinculo nāli, quo pr̄ tenebat ad dotandū. ut l obligamur. §. 1. ff. de ac. & ob. & in eo, in quo pater nō teneretur, qa esset alia cā, quā dotis, nō ꝑsumetur donatio, ut ff. de peti. hær. l. fi. & idē in nepte ex filio, ut ff. de coll. l. dedit dotē. Idē tenet, si pr̄ ꝓmittit dotē, & erit debitor filię in tantūdē, nō uī cōpēsare, qa potius uidebit debitū naturale pr̄ persoluere, ut l. qui liberos. de ritu. nupt. quā aīo cōpēsandi hr̄e. quod no. licet in ꝺriū facit. l. si cū dotē. §. si pr̄ so. ma & auth. prętera. C. unde uir & uxor. & no. ꝙ licet filia sit diues ex ꝓprio matrimonio, tñ pater tenetur obligare de suo. Facit. d. l. obligamur. §. lege. de ac. & obli. Item tenet, ꝙ si frater dotauit sororē de cōi patrimonio, nō præsumitur dotasse aīo dotandi, sed gerendi negotia puellę, si puella hēbat alia bona, ex quibus fratri posset cōsuli, ar. ff. de neg. ge. l. Nesennius. & hoc placet Cyn. si frater gerebat negotia sororis. Nā ex hoc præsumitur, quod fecerit tanquam negotiorum gestor. nam alia coniectura ēt leuis excludit cōiecturam tacitæ donationis, & illa est cōis opinio, licet la. de Are. dixerit
22 ꝺrium, per. §. accedit. in l. rem in præsenti. C. de rei uxo. acti. Item querit, †quid in matre, quæ dat fundum cōem sibi, & filię in dotem, an intelligatur partem suā donasse, an fiducia pietatis administrasse, ff. de neg. ge l. qui in aliena. §. q̄quam. ff de solu. l. filiæ. ff. de cond. inde. l. cum his. §. si mulier. Persuaderi pōt, ꝙ uideat donasse, arg. C. de cap. l. liber captus, & qđ no. in l. 3. §. sed utrum. in gl. licet. n. de minoribus. dñt doc. qđ in quolibet administratore p̄sumitur potius animo administrādi, quā donādi, & sine dubio uerū esset in administratore necessario. de adm. tu. l. cū q̄dā. & ff. qñ ex fac. tu. l. post mortē & de admi. tu. l. post mortē. §. 1. Itē q̄rit, si unus ex socijs dotauit filiā alterius, an illud dēt imputari in diuisione societatis pr̄i. dicit solutionem in l. si socius pro filia ff. pro socio. Itē tenet, qđ si sint duo fratres habētes bona cōia, filia unius sit dotanda de cōi p̄imonio, si auus uiuit: & sic sequitur, ꝙ dos nō soluta uenit soluēda de cōi, sed si nō uiuit auus, dēt solui de portione patris sui, nō de cōi, ut no. in Spe. de iudi. in quarta parte. §. sequitur uidere. uer qđ si unus ex frātrib. & dic. ut
23 ibi. Itē †tenet, ꝙ si unus ex fratrib. uiuēte patre de peculio ꝓfectitio dotat filiā, ꝙ ipsa dos nō dēt cōferri nec imputari in partē ipsius patris, qa illa dos pertinebat ad onus aui, & reputat tāquāęs alienū ipsius aui. Iste est tex. sing. in l. pr̄ filię noīe: de eui. fm unā lec. licet faceret in ꝺriū. C. fa. er. l. certū. Itē tenet, ꝙ licet pr̄ fecerit se ꝺseruari indēnē a filia, si promisit dotē, tñ quo ad uirum illa cōseruatio nihil operatur, qn possit agere ꝺ ipsum patrem, ar. C. de ꝓmis. dotis. l. si pro te. & hæc uerba in dote simpliciter ꝓmissa, sed si est pressum est ex eius p̄imonio, tūc stamus expressę, ut in d. l. fi. circa fi. de do. ꝓmi. Itē pone, ꝙ frater dixit, ꝓmitto tibi in dotē de bonis sororis meæ mille, quæ mille non pñt redigi nisi ex vēditione p̄diorum suorum. ipsa non uult prædia vendere, nec huic ꝺctu. consentire. quærit an frater poterit conueniri ex hac promi
sione? & uī ꝙ non, quia apparet ꝙ frater noluit soluere dotē de suo. In ꝺrium, qa ille, qui promittit soluere de bonis alterius, debet facere & curare, qđ ille, consentiat alias tenet̄ soluere de suo, ar. de le. 3. l non dubium. §. fi. Qđ uerum credo, quia debet implere ꝙ cōuenit. sed præci se ipse promittit soluere, ꝙ intelligat cum effectu. ar. ff. de le. 1. l. hmōi in prin. tñ
24 cogita. Vltimo. †qrit, an filia in vita p̄is posset seipsam dotare de bonis p̄nis & est ar. d l. fi. de do. promis. ꝙ sic. & adidē. ff. man. l. idēq;. §. si ignorātes cū authoritate iudicis, nō est dubiū qđ pōt, vt. ff. de iure do. l. profectitiæ. in prin. & si fecit sine authoritate iudicis. si tñ se dotauit arbitrio boni viri, pōt pr̄, iudice annuēte, cōpelli ad cōsuetudinē, ar. ff. de exc. tu. l. siqs in tres tutelas. §. imperator & qđ no. ꝑ Dy. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. & ꝑ Ia de are. de quo ꝑ Bal. in l. fi. C. de do. ꝓmis. Statutū dicit, ꝙ vir dēat lucrari certā partē dotis. mō pone ꝙ simpr̄ est ꝺctū m̄rimoniū nulla facta mētione de reb. nunqd. aliqđ uī in dotē datū, rñdeo, non. vñ est m̄rimoniū sine dote. & ita dēt intelligi gl. q̄ est in l. mulier bona. C. de iure do. & hæc sunt vtilia, maximeac sciendū, vtrū vir, q dēt lucrari partē dotis ex forma statuti, dēat aliqd lucrari ex dictis reb. nec ne. & vide si mulier dicit, do me & mea. nec aliter est expressus titulus dotis, an intelligatur noīe dotis dedisse sua? dicendum est quod vbi est usa verbis ius significātib. ꝙ intelligat cā dotis. tex. est vnicus in iure. ff. de iu. do. l. qđ aūt in stipulatione. in uer. in donatione. nihil supplēdo ad tex. licet gl. parua ibi suppleat diuinans. Item vide, quid si dicit mulier, committo me, & mea. quid significet, plene per
25 Bal. in l. nulla lege. C. de iure dotium. Statuto † cauetur, ꝙ filia dotata a patre non hēat regressum ad bona paterna. mō pater dotauit filiā de bonis vxoris, an filia habeat regressum ad bona paterna? rñdeo sic, qa illa non est dotata a patre, cū effectu, ut. l. neq; mater. C. de iure do. Idem dicit. si statutum. dicit, ꝙ soror dotata a fratre non succedat fratri, quia statutum per verbum, dotare, ius significat. non actum nudi ministerii. ar. ff. de manu. vin. l. pr̄ ex prouincia. in fi & ff. de iu. do. l. si res, quas filia. & illa. l. determinat casum de qōne facta ab hospitali misericordiæ ꝺ Pellolū troni. Bal. in d. l. mater. ubi dicit, ꝙ mater iudæa, si filia efficit xp̄iana, teneat eā dotare, & eadē rōne alere. vñ filii conuersi ad fidem, debent a parentib. ali. uide. c. ultimum. de conuer. infideli. Bal. in d. l. mater.

Statu-

Source : BIU Cujas

26 Stat. †dictat, ꝙ maritus lucretur tertiam partē dotis. certe ita dēt lucrari tertiā partē dotis præsumptæ, sicut dotis liquidatæ. ita vī probari per gl. notabi. in l. cum extra fidem. C. de iu. do. vbi dicit ꝙ dotis constitutio, probatur per præsumptiones. & vbi loquitur per verbū, pręsumptiones. tex. loquitur ꝓ uerbū, indicia ibi, prodita, i. approbata a iure, & sic non oē in diciū, quod mouet iudicię, & iudicis animū, est sufficiēs, sed indiciū iure approbatū sic. C. de qōni. l. milites, §. oportet. & C. de rei ven. l. indicia. & l. fi. C. famil. ercis. & no. ex not. ibi ꝙ vbi regulariter requiritur certus numerus testiū, minor numerus facit indicium, & intelligitur minor, vt ꝫ. i. saltē duo testes, ꝙ vnus testis tūc nō faceret indiciū, vt ibi no. Dic quātū ad l. illam, indicium ponitur pro sufficienti fide, quia glo. loquitur in liberis inter quos requiritur plena fides. Bal. in l. extra fidem. de iure. do. Stat. ꝙ maritus dēat lucrari quartam partem dotis, in illa quarta legatū relictū ab vxore, nō computatur, quia lucrum quod accipitur ex forma statuti, magis prospicitur ex prouidentia viri, qui sibi de dote prospexit vt ff. de proba. l. si pactum, quam ex prouidentia vxoris. Causæ ergo sunt separatæ, & diuerso tpe nascuntur, & ideo vna non euellitur de corpore alterius. sicut dicimus in materia duarū quartarum, vt no. C. ad l. Fal. l. quanquam. & hanc partem tenuerunt. Nico. de ma. & Fede. de scal. & Bal. licet ꝯriū tenuerunt Ia. de Are. Ray. & Bar. & eorum sequaces in l. si cū dotē §. si pī. sol. ma. Bal. plene in auth. pręterea. C. unde vir &
27 vxor. Stat. ꝙ †vir lucretur certam partem dotis, an filius qui lucratur, habeat illam partem præcipuam, vt non conferat fratrib. Tho. de formag. & Bar. tenuerunt ꝙ non, quia lucrū hoc, est aduētitiū. C. de bo. q̄ lib. l. 1. C. de col. l. fi. C. unde vir & vx. auth. ꝓterea. facit de duob. reis. l. si qđ ergo. de stipu. seruo. l. itē, si aī, Tu dic ſm Bal. ꝙ aut dos est data socero, aut uiro aut vtriq;. Primo casu lucrū est causæ oīum hīdū, secundo casu, solus maritus lucratur totum. tertio vterq; lucratur ꝓ viro, & sic virilis portio filij non diuiditur, sed virilis portio soceri diuiditur inter cohæredes. Tenet tñ conclusiue Bal. ꝙ semper marito acquiratur lucrum, arg. de pac. do. l. inter. ꝙa vir. est causa finalis & immediata huius lucri, & proxima cā spectatur, arg. de vulg. & pupil. sed si plures. §. in arrogato. & C. de vsufru. l. fi. in fi. vide Cy. in l. 2. C. fami. er. & gl. tangit. in l. dotem. de cast. pecu. Bal. in auth. ex test. C. de col. Stat. quod licet filiæ non renuntiauerint, tñ dēant dotari, & amplius petere non possunt, si puella non vult nubere, & vult succedere, & castitatem seruare, si tñ assignatur sibi, quātum nomine dotis deberet præstari, nihil amplius petere pōt, vñ nō cogitur nubere, sed cogitur esse contenta tali portione in quocunq; statu velit permanere, & est ratio, quia statutum videtur prouidisse de certa quantitate, vt l. 1. de le. 2. ergo ea habita filia dēt esse contenta, ar. ff. pe hęre. instit. l. qui nolebat. & ff. de fideic. liber. l. Thais. §. 1. pro hoc facit, quia si alias statutum intelligeretur. s. ꝙ arctaret ad nubēdum, esset, ꝫ bonos mores, & non ualeret, iuxta notata in c. statutum. de hæreti. in nouel. Bal. in l. pactum. C. de col. Stat. ꝙ filia dotata vel dotanda non succedat, sed dotata debeat stare contenta dote sibi per patrem data, vel promissa, & non dotata debeat dotari a fratre, an incongrue dotata possit agere vsque ad supplementum dotis congruæ, tene, quod dēt stare contenta quacunq; dote, quia statutum licet sit iniquum & nimis rigorosum. nō est tñ contra bonos mores, & ideo seruandum, vt l. prospexit. ff. qui & a quibus. & no. per Cy. de adul. l, ita pudor & ita seruat consuetudo. Bal. in auth. resquæ. cōmunia de le. Statutum quod filia non dotata a patre, dēat dotari a fratre, an frater pro dicta dote danda possit diminuere fideicōmissum, tenet ꝙ sic, quia ista dos succedit loco legitimę ipsius filię, vt no. Cy. C. de nup. l. sancimus. Bal. in auth. resquę C. cōia
28 de le. Stat. † quod ꝫ ꝫctus dotium non possit opponi aliqua exceptio, hic statutū significat veram dotem. Secus, si dicit contra instrumenta dotalia, quia tunc non potest opponi aliquid, nisi contra tenorem instrumenti, puta defectus solennitatis instrumentalis, defectus diei, vel loci, & si. uel ꝙ tabel lio sit priuatus officio, vel quod contrahentes non potuerūt mandare instīm confici, vt in auth. de nō alie. §. quia vero & C. de sa. san. ecc. l. iubemus. §. his tabellionib. & gl. ordi. facit differentiam inter substantialitatem contractus, & solennitatem instrumenti, vt l. 1. §. editionis. in fi. gl. de eden. Bald. in l. fi. C. de fal. cau. adie. le. Statutum, quod filia dotata a pa-
33 tre non succedat, contingit, ꝙ Titius decedit relicta posthuma in vtero, itaq; eam dotare non potuit, vel relicta filia infante, vel relicta filia furiosa, nunquid fratres qui sunt hæredes vſes, dotando excludunt eam, tenet ꝙ non excludent, quia iste casus est omissus a statuto, ergo relinquitur dispositioni iuris communis, quod est verius, licet in contrarium faciat. ff. de con. insti. l. uter. Bal. in l. si plures. de condi. inde. Statutum, quod filia dotata non succedat. Quidam parentes ꝓmiserunt filiæ centū pro dote, ad hoc ut non succederet cū fratribus. parentes ꝫcto matrimonio uoluerūt soluere dotē postea filia vult succedere cū fratribus. fratres voluerūt sibi dare centum. nunquid possunt ad eam excludendam? tenet quod hoc casu non potest dici indotata, cū præcedat dotis obligatio, quæ per moram non potest fieri irrita, & idem est in legato, si pater iussisset eam dotari, vt no. Bar. in l. cum plures. §. pe. ff. de admi. tu. Nec enim tenebatur pater deponere vel configurare, quia nondum tempus est. Bal. in l. si plures. C.
29 de condi. inser. Statutum †ꝙ vir lucretur tertiam partem dotis. modo vir promittit dotem simpliciter, non obstante tali promissione, poterit retinere tertiam partem, quam lucratur ex forma statuti, quia promissio indefinita moderatur. l.
30 moderamine. ar, l. fi. C. ad l. Fal. Bal. ibi. Statutum † quod filia dotata sit contenta dote, extantibus fratribus, ex hoc immediate sequitur quæstio quod si in dote erat minus legitima, quod illud applicetur fratribus masculis. Itē quæstio sequitur, ꝙ si statuto cauetur, ꝙ agnati masculi præferuntur matri, & auię maternæ, quod præferantur etiā amitæ, licet amita sit agnata, & quod matri & auiæ detrahitur, ipsis agnatis accrescere debebit Nec est tex. in iure qui melius possit inducі, quam l. si defunctus. C. de suis & legi. & facit qđ no. Bar. in l. 2. ff. ad Tertul. licet non meminerit. de d. l. & maxime est disputatio contra istud. vnde Bal. dicit quod considerāda sunt verba statuti. vtrum ponat agnatos conditionaliter ad excludendum matrem, & non excludūt amitam, sed matrem sic. an sint verba dispositiua, ꝙ extantibus agnatis & matre succedant agnati masculi, & tunc duo sunt p̄cepta statuti. vnū de agnatis, ꝙ succedant. aliud de matre, quod non succedat, ex quo capite excluditur amita, quia verificantur termini, de quibus statutum loquitur, nec vltra requirit statutū. Ista quæstio est dubia, quia Bart. dicit quia videtur, ꝙ cōditio ꝓlata a lege, habeat vim dispositionis. & sic vtrobiq; erāt duo præcepta. Bal. in l. si defunctus. C. de suis & legi. Statutū, qđ vir lucretur tertiam partem dotis extantibus filijs, non extātibus per secundas nuptias non perdit, quia non cōsequitur hoc ab vxore, sed l. prouidentia, quod tenementi. arg. l. fi. de
31 bonis maternis. Bal. ibi. Statutum, ꝙ vir †lucretur tertiā partā dotis præmortua vxore, quid si est vxor, non tamen transducta ad domum? tenet ꝙ attendenda sunt verba statuti. nā si dicit, vxor in matrimonio copulata, vt adiectio, copulata, aliquid operetur, exigitur vt matrimoniū sit carnaliter consummatum. nam copula ponitur pro coniunctione actuali, non pro habituali, loquēdo in materia matrimonij, licet substantia ideſt consensus nō stet in copula, vt not. in l. nuptias. de re. iu. & ita se dicit cōsuluisse Vicentiæ. Ratio est, quia ante ductionem, uir non substinet onera matrimonij. ergo nec lucra, quia lucrum dotis, non debet esse uerum lucrū. ut no. ff. de cond. ob cau. l. si do naturus. §. fi. nisi statutum uel pactū expresse disponeret aī, uel nisi stetisset, ꝓ mulierē, ut l. Deo nobis. de epi. & cle. & ibi dicit se dixisse Bald. in l. non sine. de bo. q̄ lib. & uide oīno in d. l. Deo nobis. ubi plene posuit. Statutum, quod filia maritata debeat esse contenta dote sua a patre data. modo ponamus, quod puella uel puer non est in ætate, unde non est ꝫctum matrimonium, sed sponsalia. tamen pater exbursauit dotem. & decessit pater. ista uult succedere simul cum fratribus. quia nondum nupta, nam quod pendet, nō est perinde quasi sit. Bal. post multam disputationē, tenet ꝙ aut statutū dicit, nupta uel maritata debeat stare contenta dote. & tunc est uera opi. Pet. & Cy. q̄ tenuerūt, ꝙ admittatur cū fratribus, qm̄ ꝓprie dotata non est, aut statutū non facit mentionē de nuptijs. sed dicit, mulier dotata nō succedit, & tūc inspecto cōi usu loquēdi. illa dī dotata, q̄ est certa de dote, siue per testm̄ patris, siue per promissionē. & iō non succedit cum fratribus, quia ꝓ patrē nihil amplius fieri petuit. & sic functus est officio pietatis. Nec est ꝙueniēs ꝙ pupilla sit melioris ꝙdōnis, quā adulta. & ita debent intelligi opiniones. & sic de cōsuetudine seruatur & practicatur in ciuitate Perusij. Bal. in l. non solū. de bo. quę lib. Statutum
32 †unū est, ꝙ mulier dotata nō succedat. aliud, ꝙ uerba statuti debeant intelligi proprie. modo dictis statutis præsuppositis, q̄ritur nunquid infans dotata in testō patris dicatur proprie dotata, tenet ꝙ intelligā dotata, quia nō stat ꝓ patrem ar. ff. de dolo. l. si oleū. & ff. de ꝙdi & demon. l. iure ciuili. & de hoc dicit alibi se dixisse Bal. in l. non sine. de bo. q̄ lib. Statutū
33 ꝙ †uir lucretur certā partē dotis, an habeat locum in spōso, & uī tenere, quod nō. allegat ꝓ casu. l. an in patrem. ꝙ fal. tuto. auth. ff. & per Guil. in l. nō sine C. de bo. quæ lib. & adde qđ no. extra de dona. inter ui. & ux. c. j. Bal. in l. si ante nup. ff. sol. mat. Tu dic plenius in l. Deo nobis. Statutū ꝙ maritus lucretur partē dotis. mō ponamus ꝙ mulier in testō aliquid reliqt marito. q̄rī, an maritus dēat accipere utrūq;. s. lucrū & legata, an uero dēat ꝙpēsari unū cū alio, Ia. de Are. tenet ꝙ dēat fieri ꝙpensatio, qa in illo lucro mulier ē debitrix mariti necessaria, ex ordinatione legis, & iō dēt fieri ꝙpensatio. ꝓ hoc

C. unde

C.unde uir & uxo.auth.præterea. & idē tenet Bar.expediens se in duobus uerbis.do. Fedri.de sca.disputando tenuit ꝯriū, quia istud est lucrum contractus, & non legale. do. Ray.tenuit qūandoque vna m partem, quandoque aliam & cōiter Additio sua cōtinet verba.Ia.de Are.& non plus,sed in alijs additionibus addit hæc verba,dicens postea ita.sed potes tenere contrarium,& potes retinere.l.si cum dotem.§.si pater. & finaliter concludit,quod istud lucrum non est merum lucrum,sed ex oneribus matrimonij prouenit.vnde debet cōcurrere cum legato.Bald.multum confuse in d.l.si cum dotem.§.si pater.ff.solu.mat.Statutum,ꝙ†vir lucretur tertiam partem dotis,an acquiretur marito vel socero?Bal. remittit ad l.2.C.fam.erci.per Cy.& ad gl.ordi de cast.pecu l. dotem. de quo per eundem Bal.ĵn l.si cum dotem.§ trāsgrediamur in fi.Statutum,ꝙ vir lucretur terriā partem dotis vxore prædecedente,certe istud lucrum pacti vel legis habet locum ēt in dote non soluta.non tñ haberet locum in puris sponsalibus,matrimonio non contracto,quia vbi non lucratur fructus,multominus sortē,vt.ff.so.ma.l.si ante.& ff.quod fal.tu. auth.l.an in patrem ar.contra.C.de bo.quæ liber.l.non sine. Item,nec habet istud lucrum,si noluit vxorem ducere, nec onera matrimonij supportare,vt.ff.sol.ma.l. insulam. ſ. vsuras & ff.de excep l.doli.in prin.Nam si lucrum conuentionale non habet.ergo nec legale ex forma statuti. Bal. in l.si donatarius.ff.de do ob cau. & nota hoc statutum. Statutum ꝙ †vir debeat lucrari dotem,vtrum lucrabitur id, quod dispēsatiue conceditur alienari?tenet ꝙ non.nam l.cauetur,ꝙ fę mina quæ habet feudum,potest le dotare de ipso. tñ statutū de dote lucranda,non pertinet ad feudum.iste est tex. notabilis in c.j.§ fi.de inue.de re.alie.fac.col.10.Vel dic,ꝯ,& melius in corpore auth:resquæ.in prin. & hoc verum,si erāt bona,puta patris.Secus, si emphiteotica, vel feudataria. & ita loquitur contrarium Bal.in auth.res,quæ.C.communia de leg.Statutum†ꝙ maritus præmortua vxore lucretur dotem vtrum idem erit in sponsa,tenet quod non, quia ille ablatiuus,præmortua vxore, facit conditionem.i.si vxor sit ꝑmortua.sed ista non est vxor.ergo deficit cōditio,vt. ff. quod fal. tu.authore.l.an in patrē Bal.in l.non sine. de bo. quæ libe.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dicĉante,quòd pęna in magnatem dupliciter, si simplum fuerit in certum.& erit incertum,quicquid multiplicatur a simplo.*

2 *Statuto dicĉante,quòd ratione loci & temporis, pæna dupliciter, an simplum insit duplo.*

Duplicare. Statutū dicit, quod pęna dupliceter ꝯ magnatem.certe vbi est incertum simplum,est incertum†quicquid multiplicatur a simplo. & sic facit, quod pęna arbitraria sic possit duplicari cōtra magnatem,sicut certa.Bal.in l.arbitro. ff. de dolo.in glos. quæ incipit,imo in factum.Statutum dicit,quod tempus confinium duplicetur in maleficijs.modo quæritur,an tempus duplicatum debeat vlterius duplicari, certe non, ne fiat duplicatio duplicata.pro quo facit gl in l.cum tale.C.de seruitu. Statutum†dicit,quod ratione loci pęna dupliciter,itē rōne tēporis.modo quærit nūquid in duplo insit simplū, certe simplū est duplicandum,duplicatū aūt ex qualitate tpis non debet reduplicari ex qualitate loci. vnde ex duobus qualitatibus concurrentibus ad duplicandum, erit pęna tripli, non quadrupli.Verbi gratia.dicit statutū, ꝙ de percussione sit pęna. c.librarū.aliud statutū dicit,ꝙ de nocte duplicēt pęnę.aliud statutū dicit, ꝙ duplicentur in platea.mō quidā pcussit aliquē de nocte in platea, ꝺdēnabitur in 300.lib.nō in quadringentis.sed si pęna qualitatis esset pęna simpli.duplicarē etiā pęna qualitatis.Verbi gratia.dicit statutū, ꝙ popularis pcutiēs,puniatur in centū.magnas puniat in centū quinquaginta.mō magnas deliquit de nocte. certe duplicabuntur centum quinquaginta. nam licet in eo attendatur qualitas pſonæ,tñ in eo centum quinquaginta sunt simplum.& hoc patet ex theorica gl.l.ꝯ negantem. C.ad l.Aquil.& eorum,quę notantur in i.si cū exceptione.§. quadruplicabitur. ff. quod me. cau.cum si.de quo per Bal in l. contra negantem.Tu ad de quod dicit Bar.in l.sanctio legum.ff.de pę.& ibi plene.

SVMMARIVM

1 *Statutum puniens laicos clericorum,pro facto clericorum, dicitur contra libertatem ecclesiæ.*

2 *Statuta derogantia libertati ecclesiæ,sunt nulla,quando causa finalis est derogationis.*

3 *Testis si deponat falsum,& hoc liqueat iudici,an possit tunc condemnari sine alia inquisitione.*

4 *Cicatio non est necessaria, quando iudex testem deprehendit in falsitate.*

5 *Pauperes & ecclesia paribus passibus ambulant.*

Ecclesia. Statutum†dicitur cōtra libertatem ecclesię,quando pro eo,qđ faciunt clerici,punit laicus clericorū ꝺiūctus hoc dixit Bald.in l.heres meus in §. qđ in fraudē.de cond.& demon.vbi ꝺdō, q̄ nō pōt ascribi in pſona filij,nō pōt ascribi in persona pris, & est similiter ar ꝙ sicut statutū nō pt ꝓhibere appellātes,ita nō possit aliqd disponere circa cōiunctos appellantiū,ad hoc inducit tex. in d.l.hs meus Bar. & facit qđ no.ff.in ius vo.ut eant.l.2.& de manu. l.si qs ab alio.& de re mili.l.milites agrum. §.1.& de agri.& cen.l.cum scimus. §.fi.Bal.in d.l.hs meus.§.quod in fraudē.

2 Stat.quę,intendunt†derogare libertati ecclię,sunt nulla,qñ cā finalis est derogationis.de quo vide in auth.cassa.C de epi. & cle. & in auth.statuimus.Bald in l. cunctos populos. C.de su.tri.Sta.de reb.sacris vel ecclesiasticis,non valet.nam hoc nō ptinet ad laicos, vt C.de epi.& cle. decernimus, & extra de consti. ecclesia.Bal.in l cūctos populos.C.de sum.tri.Stat. est factum in aliqua ciuitate ꝯ libertatem ecclesiæ,certe superior in officio pōt inhibere & mādare ne obseruetur,licet neminem citet,ſm Arch. qui ita no.2.q.1.c. q̄ Lotharius.ubi omnino videas & dicit Bal.ꝓ tāto,qa quærit in l. presbyteri. C.de epi.& cle.an†testisq deponit falsum,& non liquet iudi

3 ci,posset cōdēnari sine alia citatione, & primo uidebatur,ꝙ non, quia qñ factum est tale, in quo rōne personæ condemnatio exigitur,tunc quantuncunq; sit iudici notoriū, tñ non procedat ad condemnationem sine citatione,ar. de re mili. l.3.§.si ad diem,est bñ verum,ꝙ in istis notorijs non est necesse,ꝙ sñia feratur in scriptis, vt no. in authen. vt iudices sine quoquo suffragio. §. necessitatē. Sinaūt aliqd factum est notoriū, in quo nō exigitur cōdemnatio, sed alia ordinatio, ut inhibitio,v.g.quia statutum factū &c.vt in prin.tunc dicit vt

4 s.& dicit Bal.Tu adde,ꝙ†si iudex deprehēdit testem de falsitate,non est necessaria citatio,ex quo est ibi pars præsens,dictum enim Arch.dēt intelligi,parte absente.Ad hoc.C.de testi.l.nullum. & quod no.ff.de infa.l.ictus fustium. Bal. in d.l. presbyteri. Stat. vniuersorum, & uniuersaliter facta præsumuntur facta si concernunt ecclesiasticas personas in derogatione libertatis ecclesiæ. secus in factis priuatorum, vt l. si quidem,alias.l.fi.de pactis inter emp.& ven.ubi ualet pactū, ꝙ in loco uēdito non possit monomentum construi. vel capella ędificari,ut ff. de verb.ob. l.si ita quis. §.ea lege.de quo per Bal.in d.l.fi.C de pactis inter em.& uend.Pauperes, &†ecclesia,paribus passibus ambulant,& quod dicitur in uno,dicitur & in reliquo,ut no.in c.2.extra de consue.Bal.in l. emptio.§.si duobus.ff.de pub.quod tenementi.

SVMMARIVM.

1 *L.is,qui cum telo de sic.non habet locum in pęnis statuti.*

Effectus. †Stat.in pęnis statuti,non hēt locū. l.is qui cū telo.de sicc.quia stat.disponunt de actu ſm effectum, non ſm affectum,ut not.in spe.de aecu. §. 1. & quia est hoc generalis consuetudo non indiget probatione ut C.de iud.l.rem non nouam. adde quod no ff.de fideiuſ.l.si fideiussorem.per Bar. & uide ple,per Bal. l.siquis non dicam rapere.Bal.in l.requirendi.de ser.fug.

Eligere. Statutum committit electionem tribus de eligendo officialem ciuem,puta super abundantia.modo duo eligūt tertium,& ille electus dat sibijsi uocem q̄ritur vtrū talis electio valeat,& an valeat vox,quā electus subijsi dedit.& dicimus ꝙ sic,ar.l.quod aūt.§.verū.ff.de in diē adict.ubi no.ꝙ qñ plures sunt venditores cū pacto adictionis in diem,vnus eorum plus offerendo potest recupera re totam rem, licet secus esset in vno venditore, quia rem meam non possum emere. ff.de contrahen. empt. l. rei suæ Tamen ratione partium sociorum meorum rem meam possum emere,vt d.§.verum.facit.ff.man.l.si fundum ex parte Sic in quæstione nostra. Nam licet qñ est commissa uni electio,ut eligat,non potest seipsum eligere.ff.man.l.si mandauero.§.si tibi centū,tñ rōne sociorom adiunctorū in electione faciēda,ualeat mea uox mihimet præstita,ſm Cy.in add.. de hoc.no.in l.plane.ff.qđ cuiusq;uniuer.no.Bal.in d.§.uerū.

SVMMARIVM.

1 *Statutum cogens vnunquēque compromittere, operatur, vt emptor, qui compromisit,habeat regressum contra venditorem.*

2 *Arbitri necessarij,uice iudicum funguntur.*

Emptor. Stat. cogens unūquenq; comprnmittere, operatur,ut emptor qui cōpromisit.habeat regressum contra uenditorem, quia ex necessitate cōpromisit.nec pōt sibi aliquid imputari, & cessat rō, l.imperator.ff. de transac.l.si dictum. §.si compromisero.ff.de euic.ubi emptor dēt expectare, ut euincatur per sñiam, nō per compromissum,& hoc tenuit Bal.pro ueriſſimo,ſ. ꝙ excusetur,quia ex necessitate stat.compromisit,pro quo allegat in ar.l.cum hæreditas ex fideicommisso.ad Treb.erat enim hoc casu res

2 peritura penes actorē.Itē† qa isti arbitri necessarij,tenent loco iudicum, ut. C.de iudi.l.pe.Bal.l.imperator, ff.de trāsa.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi statutum,an liget episcopum contrauenientem,& num possit se ipsum absoluere.*

2 *Episcopi,statuta condere possunt.*

Epi-

Source : BIU Cujas

1 Episcopus. †Stat.ep̃i, an liget ep̃m venientem cō
tra ſtat, & nunquid ſeipſum poſſit abſoluere, & dic ꝙ non ligat, & ſi ligaret, ſe, abſoluere requirat. vt l.pe.ff.de arbi.nemo.n.hēt authoritatem in ſeipſo, & ideo alius eſt, qui ligat, alius qui ſoluit, vt plene dicit ſe dixiſſe in auth.quibuſdam.C.de epiſc.& cler.de quo per Bald.
2 in l.cum ipſe.C.de contrahen.emp.Stat.†facere poſſunt ep̃i. tñ ipſi non debent comparari magiſtratibus municipalibus ſed præſidib. ꝓuinciarum, quia hēnt merum & miſtū imperium. Item ſunt perpetui, non tñ poſſunt ꝑ ſuum ſtatutum ius alteri iam quęſitum auferre, quia nec reſcriptum valeret niſi eſſet clauſula non obſtante, vt ff. quod quiſque iuris.l.3. §.ſed ſi his, & ratio in ſtatuto ep̃i abſorbente ius alterius, non poſſunt exemplificari iura.l.1.quod quiſque iuris. ff.quia nō valeret ſtatutum, ſi autem non abſorberet, ſed concederet dilationem executionis, forte valeret. & poſſet in eis exemplificari.de ſtatutis rationabilibus non eſt dubiū, ꝙ ep̃i poſſunt ea condere, quod dic vt in c.vt animarum. §.ſtatuto.de conſti.li.6.& tunc nō hēt locū retorquutio, quia iuſte fit, vt l. fi.ff.quod quiſque iuris.Bal.in l.2.§.qui magiſtratum.ff.quod quod quiſque iuris.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quod filia non ſuccedat extantibus fratribus, an ſit ęquum.*
2 *Equitas, duplex eſt. Et quæ dicatur proprie ęquitas.*

1 Aequitas. Stat.ꝙ filia †dotata non extātib.fratrib.nō
ſuccedat na ſit æquū, & vr̃ ꝙ ſic, qa ſatis filia dēt eſſet contra ſufficienti dote, de quadam naturali & ciuili ęquitate ſed Bar.dicit ꝙ hmōi ſtatuti non pōt redi rō. ff.
2 de ver.ſig.l.liberorum, Itē æquitas alia eſt diſpoſitiua alia eſt diſponenda, vt C.de legi.l.1. Item æquitas dicitur proprie, q̄ ſ̄p vna & eadem permanet, vt no.in l.1.C.de in ius vocan. Itē quia litera in l.ſi defunctus. C. de ſuis & legi. loquitur de abuſiua æquitate, & ſic apparet ꝙ illa lex hodie eſt correcta. vnde dicit ꝙ ibi loquitur de æquitate motiua, non de æquitate præciſa. Bal.in d.l.ſi defunctus.C.de ſuis & legi.

SVMMARIVM.

1 *Dubium facti, dicendum eſt ſecundum æquitatem naturalem.*

1 Equus. †Statutum, ꝙ equus non redhibeatur, niſi ſit
bulſus, duo teſtes dñt eſſe bulſum, alij duo ꝯrium ius aūt gentium dicit, in omne vitium occultum redhibendum, dico in dubio naturalem præſumi, equum eſſe in caſu redhibitionis, quia dubium facti dēt decidi ſm æquitatem naturalem. Item quia emptor eſt deceptus nedum in tanto, ſed in toto pretio, quia nil valebat animal.l.in hac. de triti.l.in actionibus.de in litē iurando. in gl.de ędili.edi. l.bouem.§.aliquādo.Bal.in auth.omnes peregrini.C.cōia de ſuc.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dictante, quod non poſſint opponi niſi certæ exceptiones, quælibet exceptio apparens per confeſſionem, erit valida vi confeſſionis.*
2 *Reus ſi prohibeatur opponere exceptionem, ſtatuto ita dictante, an poterit opponere eius fideiuſſor.*
3 *Bannito ſi obſtat banni exceptio, vtrum illa exceptio obſtet ceſſionario, cui bannitus ceſſit iura.*
4 *Procurator ſimplex repellitur eadem exceptione, qua repellitur principalis.*
5 *Iudicis incompetentis exceptio, magis obſtat, quam exceptio falſi procuratoris.*
6 *Exceptio non non numer.pecu. an poſſit ſtatuto tolli.*
7 *Exceptio ſi nulla poſſit opponi contra inſtrumentum confeſſionatum, nec reſtitutio in integrum peti poterit.*
8 *Petitio reſtit. in integrum eſt exceptio.*
9 *Statuto prohibente exceptionem opponi, poteſt implorari nihilominus iudicis officium.*
10 *Statutum ſubmouens omnem exceptionem contra ſententiam non tollit exceptionem iudicis incompetentis.*
11 *Exceptiones litis finitæ impediunt proceſſum, quando opponuntur ante litis conteſt. Secus ſi poſt.*

1 Excipere. Sta.dicit, ꝙ non poſſint opponi niſi certæ
exceptiones. certe quælibet exceptio apparens per confeſſionem, erit valida vi confeſſionis. nam confeſſio in iudicio ius facit, ſecus de alijs probationibus, vt no.in l.ſi poſſeſſori.ff. de iureiu. §.ſed ſi cū de hæreditate. Bal. in l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pac. Sta.quod reus non poſſit oppo
2 nere exceptionem, an poſſit† opponre fideiuſſor eius, hanc diſputationem diſputauit la.de Are.& vr̃ quod non.ff.quod quiſq; iuris.l.3.§.ſi is pro quo. In ꝯrium determinat la.in hac exceptione, & quęlibet alia, quam bannitus non pōt opponere, tñ fideiuſſor opponet cā naſcentē, ēt ex perſona rei. fideiuſſor.n.non hēt cām lucratiuā, & ideo dolus rei nō officit fideiuſſori. l.apud Celſum.§.de authoris.de excep.doli. Itē facit exceptio ꝑſonalis, q̄ iuuat, nō trāſit ad fideiuſſorē ut l.niſi de pac. Ita eꝯ odiū ꝑ ſonale trāſire nō dēt, vt l.1.de ꝓſti.prin. & ſic nō capax capit ꝑ capacem, vt l.ſi is, qui duos.de libera tiōe legata ſm la.nō ob.§.ſi is, ꝑ quo, qa ibi dol⁹ exceptionē reddebat īualidā. hic vero reddebat īualidā excipiētis ꝑſonā non aūt concernebat exceptionis materiā. Nā vitiū materię eſt vitiū reale. ſed inhabilitas ꝑſonę, eſt vitiū ꝑſonale. interdū eſt ergo vitiū in materia, ꝑ materiā interdū eſt vitium in materia ꝑ perſonam. i ꝑ delictum perſonę, vt in prędalle §. interdum eſt vitium in perſona ꝑ perſonam, & tūc la. de Are. loquitur. Bal. in l. cum mulier. ff. ſo. ma. Statutum, ꝙ
3 †bannito obſtat exceptio bāni, vtrū illa exceptio obſtat ceſſionario, cui bannitus ceſſit iura, & dicit ꝙ in exceptione excōicationis habes gl.in c.j.de iurepa.lib.vj. ſed in exceptione bāni dicit Cy. ꝙ aut bannitus tranſtulit iura per modū delegationis, aut ꝑ modū ceſſionis, aut nō tranſtulit iura, ſed cōſtituit ſimplicē, ꝓcuratorē. primo caſu diſtinguit, aut debitor delegatus ignorabat exceptionē ſibi ꝙpetere, qa ignorabat bānū, & tunc pōt excipere. aut ſciebat, & tunc nō, vt. ff. de noua. l. ſi quis delegauerit. ar. ꝯ. ff. de noua. l. ſi Titius donare. Secūdo caſu aut eſt ceſſio facta ex cauſa lucratiua, & ob. exceptio, aut ex cā oneroſa, & non ob. l. apud Celſum. §. de aut horis. ff. de excep. doli. ſed ꝯ iſtud dictū vr̃ gl. ord. ꝙ ſiue ex cā lucratiua, ſiue oneroſa vbi quis vtitur adminiculo ex perſona cedentis, ſemper eadē exceptione repellat̄ qua cedens, vt. ff. de excep. doli. l. apud celſum. §. ſed cum legitima. ſed rñde, ꝙ ibī loquit̄ qñ ius ceſſum fuit quæſitū cedēti mediāte delicto, ſed qñ nō, ſed ꝑ vitium perſonę. tūc hēt locū diſtinctio ſuperior, ſm Dy. qđ eſt no. dignū. Tertio & vltimo caſu nō eſt
4 dubiū, ꝙ †ſimplex ꝓcurator repellitur ꝑ eandē exceptionē, ꝑ quā repellit̄ principalis, vt l. ſi cū ꝓcurator. de re iu. ff. de minor. l. minor. 25. an. §. fi. ſm Dy. & Cy. & dicit Bal. q̄ro vnū verbū ſan prędicta ſicut habēt locū in ceſſione actionis, habeāt locū in ceſſione ſeu translatione dñij, & an repellatur ſucceſſor per bannū authoris, & tenet ꝙ non qa immediata cā ex qua vtitur, eſt ſine vitio, & illa eſt gl. ord. in d. §. ſed cū legitima. & iſtud cōiter ſentit Dy licet cōiter nō habeatur in additionibus ſuis Bal. in l. ſi cū dotem. §. ſi pater. el 2. ff. ſol ma. Statutum dicit, ꝙ nō poſſit vlla exceptio opponi, certe ſi res vē dit̄, res vendita pōt retineri loco pignoris, ſi p̄tiū nō eſt ſolutū, licet nō poſſit exceptionē opponere pretij nō ſoluti, quia hoc nō ē excipere, cū nō elidat actionē, ſed pignori īcūbere vt ff. de act. emp. l. Iulianus. §. offerri. C. de act. emp. l. ſi pēdente. & l. ſi pr̃. in fi. vbi eſt tex. notabilis. de quo per Bal. in l. ſi traditio. C. de act. emp Statutū dicit, ꝙ accuſatus teneat̄ rñdere accuſationi, præciſe, reſeruatis tñ ſibi exceptionibus. mō ille opponit exceptiones iudicis incōpetentis, nūquid talis exceptio admittat̄ ad ꝓteſtationē impediēdā? dic vt not. in c.j. de ſeque. poſ. & fruc. in cle qa ſi iudex eſt incōpetēs, iſtud iu-
5 diciū peccat in forma, qa nō eſt actus triū perſonarū †& magis ob. exceptio iudicis incōpetētis, quā exceptio falſi procuratoris, qa vbi iudex eſt incōpetēs, quo ad neminē tenet iudiciū, ſed vbi falſus eſt ꝓcurator, tenet in p̄iudiciū eius, q̄ in cōte. quaſi ꝯxit, ſuper quo quaſi ꝯctu fundatur in eū obligatio. facit qđ not. ff. de procu. l. ſi, ꝓcuratore abſente. de quo ꝑ Bal. in l. exceptionē in fi. C. de ꝓbat. Statutū an poſſit tollere
6 †exceptionē nō nu. pe. & vr̃ ꝙ nō, qa ꝑ hoc induceret̄ creditor ad delinquendū, vt l. illicitas. in prin. de offi. p̄ſi. in ꝯrium vr̃ nā exceptio de nō nu. pe. eſt de iure ciuili, ergo pōt tolli ꝑ aliud ius ciuile, ſeu municipale, vt no. ff. de reg. iur. l. nec ex p̄torio. Solu. aut loqueris quo ad forū laicale, aut quo ad forū ep̃ale, aut quo ad penitētiale. Si qdē ad forū laicale, tenet ſtatutum, & eſt ſeruandū. facit. ff. de ꝓſti. pe. l. 2. in fi. Nō ob. ꝙ ſtatutum dicatur eſſe quoddam pactū, vt no. in rub. de decre. de cu. qa illud per ſimilitudinē dr̃ non proprie, licet enim ſtatutum ſit ꝓſenſus ciuiū, tñ eſt conſenſus non ſimplex. ſed l. munitus. & hoc vſu approbatur. facit qđ no. Cy. C. fami. er. l. certum. ſi vero loquimur quantū ad forum epiſcopale, vbi iudicialiter agitur de peccato, vt extra de iud. c. nouit. tūc ſtatutum circa hoc, vt in debitorem transferatur onus ꝓbādi, negatiua valet, ſed nō valet facta probatione negatiue, qa vbi conſtat de peccato, nō iuris fictione, ſed vere, tūc iudiciū eſt eccleſię, vt d. c. nouit. ſeruata forma ꝑ modū denuntiationis vt ibi patet. Si vero loquimur q̄tū ad forum penitentiale in quo nō fit diſcuſſio ꝓbationū qlibet relinquit̄ ſuę ꝓſcientiæ ſm Inn. ibidem. facit ꝙ not. per eum. in c. qa pleri que. de immu. eccle. de quo per Bal. in l. executione. C. de nō nu. pe. Statutum vel conſuetudo dicit, ꝙ non audiatur, certe iſta exceptio impedit proceſſum, vt. C. ne quis vel a regia. l. 2. C. de his qui ad ecc. confu. l. ſi ſeruus. & no. ff. de condi. indeb. l elegan ter. §. ſi qs poſt ꝑ lac. Bu. de quo ꝑ Bal. in l. poſtquam liti. C. de
7 pac. in noua exceptione. Statutū, ꝙ ꝯ †inſtrumentū confeſſionatū nulla poſſit opponi exceptio. certe nec reſti. in integrum pōt peti, qa ꝑ eā peruenit̄ ad exceptionis obiectū, & cum aliquid ꝓhibetur, & oē id, ꝑ ꝙ peruenitur ad illud, ꝓhibetur, vt
8 ſi. de ſpon. l. oratio. Itē †qa petitio reſtit. in integrum, eſt exceptio. facit, ꝑ hoc ꝙ not. ff. de mino. l. 3. §. ſed vtrū. in gl. licet & in §. ſed qđ Papi. in gl. hic no. Cy. in additio. ſic contra hoc opponitur. nā poſt lapſum termini nō admittitur exceptio.

tamen

Source : BIU Cujas

tamen pōt peti restō, vt.ff.de mino.l.minor vigintiquinque annis.c.omissam.& extra eode c felicis.Sol. dicit Bal. ibi non est reprobata exceptio, sed precluſa via in opponendo.in qō ne vero nostra ipsa exceptio est reprobata.tamen istud dictū licet notabile, nō est sine dubitatione, qa benēficio ętatis inducitur tam exceptio, q̄ replicatio, vbi alias nō esset, vt.ff.de mino.l.verum.§.pen.& fi.cum seq.l.Bal.in l.in causę.de mino.Statutū disponit ꝯ vel p̄ter ius cōe, ꝓhibens nullā exceptionē opponi posse.certe qnq; ista vniuersalis negatiua apponitur in rescripto, qđ emanat ad iuris obseruantiā. & tūc nō intelligitur amouere nisi friuolas exceptiones, vt no. Archi.2.q.7.c.lator.qnq; apponitur in iure cōi, & tunc dic vt in l.ita pudor.C.de adul.nā nō intelligit remouere exceptiones permissas p aliā legē.qnq; illa cla ponitur in statuto disponēte ꝯ vel præter ius cōe, & tunc vī ꝙ illa cla sit precise seruanda, ar.ff.q & a qb.l.,pspexit.sed alij dnt, ꝙ statutum & ꝙsuetudo debet interpretari sane, vt non inducat iniquitatē, vt extra de ꝙsue.c.cū dilectus.& ar.l.2.C. de noxa.& fm istos exceptio odiosa non posset opponi, sed exceptio fauorabilis sic, nisi statutum enumeret spāliter quasdā exceptiones, qa tūc oēs alię viderentur resecatę qualescunque forent, ar.l.tribunus.ff de mili.test.§.fi.& vide Barto.l.j.ff.qđ vi aut clam.& facit.ff.de serui.l.sicuti.& extra de offic. de lega.c.ex parte.& de vsuca.l.serui nomine.& qđ no.Dy. in c.j.in arg.de dictionib. taxatiuis, si essent in statuto.nam si essent ī statuto taxatę exceptiones, tunc esset recurrendum ad Dy.Bal.in l.& non tātum.in gl. minus.ibi, restringe.ff.de petit.hæredita. Statutum
9 †dicit, ꝙ non possit opponi exceptio.certe tñ poterit implorare officiū iudicis, ne agens faceret iniquā extorsionē, & iniquum lucrū, vt l.plane.ff.de peti hęre.& l.vlt.e.ti secus si statutū non loquitur per verbū exceptionis, sed p verbū defensionis.puta, ꝙ nō admittat ad aliquā defensionē, qa tunc iudex non posit ex officio succurrere, cū sit defensio quædam ff.de iureiu.l.nam postea.§.si minor.fm Bar.Bal.in d.l.plane.
10 de peti.hære.Statutū siue †ꝙstō superioris submouēs oēm exceptionē ꝯ sententiam, non tñ est submota exceptio iudicis incompetentis.Ita no.in l.si quis filio exhæredato.§. ꝙ si qs. ver.ergo.de iniusto test.cum si.alle.in gl. pro quo facit quod no.in c.j.de prohi.sequest.pos.& tru.Bal.in d.§.si quis. ver. ergo.Statutum dicit, quod ius non reddatur exbannito. certe cum in singulis actibus ius reddat, tot sunt exceptiones, quot sunt actus, & ideo cuilibet actui potest opponi. secus esset de
11 iure communi, quia †exceptiones litis finitæ tunc impediūt processum, qñ opponuntur ante litis contest. secus, si post, vt no.Bal.in l.eleganter.§.si quis post.de cōdi indebi.ff.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicationis exceptionem opponi in seculari foro, an statutum possit inhibere.*
2 *Sententia hominis, non ligat proferentem.*
3 *Permisso aliquo, an videatur permißum omne antecedens necessarium ad illud.*

1 **Excommunicare.** Statutū, † qđ nō possit opponi exceptio excommunicationis in foro seculari, an valeat, Bald nihil determinat, sed dicit quod Ia.Bu.in lec.dicit, qđ est bonū statutum, & nō dicit vltra.de quo per Bal.in l.placet.C.de sac.san:eccl. Statutū dictat siue ꝙstō epi, quod nullus ludat ad tabulas sub pœna excōmunicationis, quā incurrit ipso facto.modo quærit, an iudæus incidat in excōicationem? dicit Bal.quod Io. An. disputauit hanc quęstionem.& dixit, qđ p tale statutū epi iudęus non ligatur.qđ dicit ipse Io.esse verū directe, sed indirecte ligatur authoritate canonis, non proprij statuti. nam iudæus cum eo est excommunicatus. vnde episcopus participans ei, incurrit eandē excōicationem. ita disputando dixit Io.An.in quæstioue, quæ incipit, bononiesis epus. sed Archi. c.ij.de cōst.lib.vj.dicit ꝙ indirecte ligatur per proprium statutum, qa statutū suū nititur authoritate canonis, & sic magis ligatur a canone, id est a iure cōi, quā a propria authoritate, fm Archi.qđ Ioan.reprobat per l.digna vox.C.de legi.Nā si hoc esset, ergo papa & Imperator ligarent̄ ꝓprio statuto. nā eorū statuto subsistit authoritas superioris.i. Dei, sed hoc
2 est falsum per d.l.digna vox.ergo. †Item sīa hominis non ligat proferentem, sic nec sīa statuti, ar.ff.de arbi.l.pe.& hæc est veritas.dicit Bal. Non ergo ligatur episcopus proprio statuto vi statuti, sed tantum de honestate, ar. d.l.digna vox. C. de le.& ibi per Bar.Statutum epi excōicat eligentes, certe p hoc non sunt excōicati qui dant voces in scrutinio, licet illud sit prędambulum ad electionem, qa illę voces non sunt electio, sed ordinant̄ ad electionem.hoc dicit Bal.ar.notatorum.in l. vnica. C.si rector prouinciæ.vbi ponit brocardum,
3 †vtrū permisso aliquo, videatur permissum eius antecedens si est necessarium ad illud? & vī quod sic.vnde si est ꝓmissum prioribus quod pñt statuere super reddenda iustitia, poterūt eligere rectorem. Item poterunt ei statuere terminum ad causas dirimēdas, dūmodo specialia stat. non obstent. Itē, si possunt statuere aliqd principale, possunt statuere eins ꝙns, seu executiuū, vnde possunt deputare executorē, & possunt adijcere pęnas, qa ptās eorum gnalis est, & ordinaria, vt ff.de iud.l.2.§.his datur, & no. quod super hoc brocardo. Bart. fundauit totū tractatum suū in l.ambitiosa.ff.de dec.ab or.fac.

S V M M A R I V M.

1 *Consuetudines, & statuta cassa a Principe, non valent, nec excusant, a pęna transgressiotis.*

1 **Excusare.** Stat.† & consuetudines, quæ sunt cassa a principe, non valent nec excusant a pęna transgressores.Bal.in auth.naui.ār.ipsius auth.C.de fur.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto stante de executione testamenti per iudicem fienda, an possit per iudicem mandari quod non exequatur.*
2 *Testamentorum exequutores dari possunt per statutum.*
3 *Papa, & Imperator soli possunt ligare ignorantes.*
4 *Episopi constitutio, dicitur ius prætorium, quia episcopatus dicitur magistratus.*

Exequi, executor, executio. Sta. in impetratione facta est mentio. nam quidam impetranti executionē tanquam instr̄i confessionati ex vi statuti certe si non meretur executionem, non procederetur summatim, tñ qa collata est iurisdictio, ꝓcederetur ordinarie fm ius cōe. iste est casus in l.si nō cognitio.C.si cōtra ius vel vti.pub. de quo
1 ple. per Bal.in l.præscriptione.co.tit. Statutū.† de executione testī per iudicem fiēda, vī quod possit per iudicem ecclesiasticum mandari, quod non exequatur, nec valet stat.in ꝯrium loquēs si testm̄ est vsurarij, quia crimen vsurarium, est crimen ecclesiasticum, & maior est ptās Papæ, quam Imperatoris, vel municipij.facit de vsuris.auth.ad hæc, & qa non dedignantur leges &c. & hæc vera si per ius cōe prohibetur vsurarius testari, secus si per constitutionē epi.ar.l.ex ea.ff.de postul.& C.de consti.pe.l.l.2.in fi.Bald. in l.consulta.in fi.de
2 testa.Stat.per stat. possunt deputari executores testamentorum.de quo in spe.in §.nunc vero aliqua.de edi.instru. Bald. in auth.hoc amplius.C.de fideicomm.Si per formam statuti municipalis executio debeat fieri, si fuerit confessio facta in iudicio, non posset fieri per iudicem alterius territorij ad literas remissiuas ad illum, quia exequendo dēt sequi iurisdictionem suam, non alterius, vt l.misi opinatores. de exac.tribut.li. 10.Bal.in l.unica.C.de confes.in fi. Stat. ꝙ ꝯ executionem sīæ non possint opponi, nisi quædam exceptiones, dicit Bartol.intelligendum proprie de sīa quæ est aliqua. de quo dicit se dixisse.ff.de test.mili.l.diuus & ibi per Bar.in l.1. §.1.ff.quod vi aut clam. Bal.in l.2.§.testm̄.quemad test.aperiā tur. Stat. siue consuetudo epi monet executores testōrum, ꝙ exequātur pia relicta.j.annum a die mortis, alias sint priuati ipso facto, eorum officio.modo quæritur, utrum annus iste labatur executoribus ignorantibus, aduertatis si remoueri ab officio, est pęna, sicut vī velle text. &. gl. ff.de manu. test.in l.testō cēturio.illa ꝯstō est pęnalis, & non arctat ignorantem, ut in l.vlt.ff.de decre. ab or. fa. Ad hoc facit dictum
3 compostellani dicentis, ꝙ solus Papa & Imperator, possunt ligare ignorantes, non aūt aliquis inferior eis. Ita no.compostellanus de rescri.in c.sanctę Crucis.prēterea ꝙstō epi dr̄ius prætorium, & non ius ciuile, quia epatus est magistratus, ut in l.1.§.1.ff.quod quisq; iuris, sed tps quod statuitur a prætore, præsumitur vtile, vt no.insti.de.perpe.& tem.ac in princ. ergo &c. Ad idem facit, qui ignorat, nō pōt exequi, quia executio voluntatis dēt fieri ex animo, & non facto.ut l. 2. C.de condi.& demon. Cum ergo non possit sibi negligentia imputari. ergo non potest a iure suo excludi. Ad hoc facit.ff.de excep.doli. in fi.l.1.nam ꝙstō dēt intelligi ita, vt non inducat p̄iudicium alterius sine cā, ut ibipatet. Item ista dilatio intelligitur in casu possibili, arg. de iure do.l.tali.de statu.li.l.3. §. si quis hæredi.l.si hæreditas eius. In ꝯrium uī, ꝙ illa non est pœna, sed prouisio in fatorem animæ testatoris, nec.n. est illa remotio ignominiosa, sed excusatoria, & bursale continet prę iudicium, argum.ff.de infa.l.2. §. excusatoria. Imo cum hoc officium sit onus, vī quod hoc tps cedat ignoranti, quasi ad commodum suum. Vel saltem est tertius casus ultra membra la, s. non sapiens commodum nec incommodum, ergo sua non interest. pro hac parte facit, quia ꝙstō dicit, a morte testatoris, ergo fit computum de momento ad momentum, quia est tps declaratum, quo ad principium, & quo ad finē. Casus vī in l.genero ff.de infa. & illa qō fuit de facto Florentię, & fuit cōsultū p D. Abbatē sancti miniatis & D. Tho. de cerpinis, ꝙ nisi cōstitutio sit aliter interpretata per cōsuetudinē, ꝙ tps non currit ignoranti. Valeret ergo cōsuetudo, ꝙ curreret, ar.ad Sil.l.si quis in graui.§.fi.cum l.seq. & dicit Bal. ꝙ ista sit veritas.de quo per eū in d.l.genero.de his, q no.infa.

SVM-

Source : BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Statutum ꝙ omne caput familię teneatur conferre ad commeatum exercitus an includat mulierem domum regentem.*

1 **Exercitus.** Stat.†ꝙ oẽ caput familiæ teneatur mittere in exercitum de frumento, an mulier domum regens, puta vidua, teneatur, vr̃ ꝙ nõ, quia ipsa non est princeps famiię vt ff. de ver. sig. l. ꝓnũtiatio. §. familiæ. Itẽ non põt appellari caput familiæ, nisi abusiue, quæ abusio nõ cadit in statutis. In c̃rium vr̃, quia est dña quo ad regimen, ut no. C. si secun. nup. mulier. auth. hoc ioco, & hoc. est verum secundum Bal. C. quando non peten. partes l. unica.

SVMMARIVM.

1 *Gabellam si quis emerit a communi, an possit facere pensitationes de bonis non soluentium, sicut fiscus.*

Exigere. Sta. siue ꝯsuetudo ĩducit certũ modũ exigẽdi debitores cõis. mõ pone, ꝙ dñs cuiusdã ex actoris dimisit mãdatũ in hæc verba, cõpellas oẽs debitores soluere oĩ occasione, de qua tibi vr̃ expedire, nũquid iste exactor tenet̃ obseruare legẽ municipalẽ vel ꝯsuetudinẽ in more exigẽdi, v. g. est ibi stat. vel cõsuetudo, qđ nõ carcerẽt qs ꝓ tali debito, rñdeo illud mãdatũ dñi intellr salua municipali ꝯsuetudine, vt l missi opinatores. de exac. tribu. ſm Andr. de pis. de quo per Bal. in l. 1. C. si ꝓp pub. pe. vbi q̃rit, nunqd ille q
1 emit gabellam a cõi, possit facere pensitationes de bonis, nõ soluẽtiũ, sicut fiscus, & tenet ꝙ sic, ꝓ. l. creditor. ff. de acti. emp. vt no. Bar. in l. in prouinciali. §. fi. de no. ope. nun.

SVMMARIVM.

1 *Expensæ num poterunt peti sententeia lata, statuto dictante, ꝙ victus victori teneatur reficere expensas.*

2 *Expensæ unde manent.*

3 *Compensatio vnius temeritatis an possit fieri cum alia.*

1 **Expensę.** Stat. qđ victus victori teneat̃ reficere expẽsas, nũquid lata snĩa poterũt peti, tenet, ꝙ aut stat. loquitur per uerbum obligatiuum directum ad debitorem, & tunc possunt peti, argum. l. 1. §. fi. ff. si quis ius di. non obtem. Aut diriguntur verba ipsi iudici, quia dẽat condemnare, & tunc ex tali ordinatione legis nullum aliud ius oritur, nisi officium mercenarium ut l. terminato. C. de fruc. & litium ex. & facit extra de appel. c. ex parte, & c. reprehensibilis. Potro vt istud strautum aliquid operetur, dicit quod victus dẽt damnari de rigore statuti in expensis, etiam si hẽt iustam causam litigandi, ar. eius qđ no. Ia. de Are. in l. 1. §. nũtiatio. ff. de no. ope nu. quod non placet, quia stat. dẽt intelligi ſm ius cõe vbi aliter intellectus induceret absurditatem, vel esset ꝯ æquitatem scriptam, ut l. 2. C. de nox. cum si. Bald.
2 in d. l. terminato. C de fru. & litiõ ex. Stat. dicit, ꝙ victus victori in expensis condemnetur. certe expensę veniunt, q̃nq; rõne temeritatis, & non solum attenta temeritate respectu totius causæ, sed etiã respectu unius arriculi, puta citationis, exceptionis vel similis actus, & tunc non oportet expectare diffinitiuam, sed ẽt ante q̃cumq; ſm Inn. põt fieri condemnatio expensarum, vt ipse no. extra de appella. c. sæpe. & not. in Spe. de excep §. viso vers. illud quoq;. per Arch. 11. q 1. c. certum. Q̃nq; veniunt rõne negligentiæ & subterfugij circa ꝓcessum causæ, vt si quis petijt frustratoriã dilationem, vel similem actum fecit tum damno aduersarij, vt C. de fruc. & litiũ expen. l. non ignorat. Tertio veniunt rõne contumaciæ. C. de iudi. l. sancimus. Quarto rõne victoriæ, & tunc oportet expectare diffinitiuam, vt l. properandum. §. sinaũt. C. de iud. ſm Cy. qui ita no. in d. l. sancimus. Quinto ueniunt expensæ rõne libelli emendati uel mutati, ut no. Cy. de edendo l. edita. Sexto ueniunt rõne renunciatiationis litis quia eo ipso ꝓ sumitur temeritas. Facit qđ no. ff. de rei vend. l. utiq;. & ff. de vi & vi arma. l. cum fundum. in fi. & an in crĩali ex prædictis causis veniat refectio expensarum, not. doc. C. qui accu. non pos. l. 3. & vr̃ casus, ꝙ sic C. de fructi. & litium expensi. l. fin. c̃rium determinat gl. insti. in proemio in uer. calumniãtium iniquitates, & c. ꝙ neniat refectio, facit. l. eũ, quẽ tenere. ff. de iudi. q̃ indistincte loquit̃. In c̃riũ facit. l. nõ ignorat. superius allega. Canonistę simpliciter tenẽt, ꝙ ueniũt. ex̃ de pęn. c. calumniã. facit. C de excu. tut. l. seueriter, & uide modernos in
3 l. 1. §. 2. ff. ad Tertul. Vtrũ †taũt fiat cõpensatio unius temeritatis cum alia, dic ut not. C. de reb. cred. l. generaliter. §. si iudex & 2. q. 4 c. in primis. Bal. in l. eum quem temere. ff. de iudi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de fure, an locum sibi uendicet in publice & famoso hęreditatis expilatore.*

1 **Expilator.** †Stat. quod loquitur de fure. non hẽt locum in expilatoræ publico, & famoso hę reditatis. procedẽdo de similinus ad similia, imo de maiorib. ad maiora seu de posit uo ad cõparatiuũ ꝓ locũ a maiori. & iõ pęna, q̃ est apposita furi, ur̃ apposita expilatori. ꝓ quo facit gl. C. de furt. l. de his. & C. de infami. l. si. te. Bal. in d. l. de his.

SVMMARIVM.

1 *Pars expulsa de ciuitate, alibi congregata, an possit statuta condere.*

1 **Expulsus.** Statuta † facere an possit pars expulsa de ꝓprio territorio, si alibi se ꝯgregat, vr̃ ꝙ nõ, qa non seruat formam congregandi in loco solito, vt C. de decurio. l. obseruare. In c̃rium est veritas, qa facere statuta, nõ est iurisdictionis contentiosæ, sed voluntariç. & ideo habentes arbitrium & potestatem inter seipsos, possunt exercere ea vbiq; locorũ, vt l. 2. de officio proconsul. ad hoc optime facit, quod no. Inn. extra de noui ope. nuntia. c. ex iniuncto. Bal. in l. cunctos populos. C. de sum. trini.

SVMMARIVM.

1 *Satuto stante, quòd possessor teneatur ponere rem, quam possidet, in æstimo non ponet eam creditor, sed debitor.*

2 *Obligatio naturalis, an ex delicto oriatur.*

Aestimum. Statuto cauetur, ꝙ habẽs ĩ bonis mille dẽat ponere ĩ æstimo duo millia. Alio statuto cauet̃, quod illud qđ dat in dotẽ pater filiæ detrahat de æstimo suo, modo pater habẽs in bonis mille, & in æstimo duo millia, dat filiæ ducenta in dotẽ deinde petijt de æstimo suo eleuari quadringenta. Officiales dñt, ꝙ nõ debent eleuari, nisi ducenta, qa hoc est, ꝙ in dotẽ dedit. dicit. d. Iac. But. ꝙ quadringenta debẽt eleuari, qa, ducẽta in bonis p̃supponũt quadringenta in æstimo, & fit ꝓportionalis diminutio, ſm eũ, ar. gl. l. si ex falsis. C. de transac. de quo ꝓ Bal. in d. l. si ex falsis. Statutum est Perusij, ꝙ ille cui dẽat fieri restõ dotis, tenea tur recipere possessionẽ, ſm æstimationẽ catastri, put elegerit. mõ debitor dotis hẽt vnã possessionẽ triũ milliũ. ille creditor eligit tertiã partẽ illius possessionis, & vult ex vno latere, in quo plus valet tertia pars, quã aliæ duæ partes. q̃rit quid iuris, respondet̃ ꝙ debeat habere tertiã, inspecta qualitate & æstimatione, nõ inspecta mẽsura. ff. de ædil. edi. l. j. & de leg. 2. l. si vicinus. §. antepe. & si arbiter arbitraret̃, ꝙ debeat hr̃e tertiã partẽ rei inæqualis ꝓ certa summa, dẽt intelligi ꝓ tertia parte ꝓportionabili illi summæ, ar. gl. l. si ex falsis. C. de trãsa. ſcđm Bal. de quo per Bal. in d. l. si ex falsis. Statutũ, ꝙ q nõ posuit in æstimo oẽs res suas, nõ fiat ius ei de re, quam non posuit in æstimo, vel ꝙ perdat illam, & aliquis per errorẽ facti stetit, ꝙ nõ posuit vnam rem suã in æstimo, nõ ꝓpea dẽt illã
1 perdere, ar. l. quandiu. C. qui admitti. Statutũ †ꝙ possessor teneat̃ ponere rẽ quã possidet in æstimo, non ponet eã creditor sed debitor, qa positio talis rei respicit ius dñij, vt soluat̃ tributũ, vt. ff. qui satisf. cogan. l. creditor. §. sunt. & l. serui noĩe. ff. de vsuca. & sic quantũ ad respicientia merũ ius dñij, possidet debitor, nõ creditor, licet q̃tũ ad respicientia meros effectus ꝓ ueniẽtes in possessione simplici, creditor possideat, & nõ debitor. de quo ꝓ Bal. in l. cũ notissimi. de p̃scriptione 30. an. Statutũ dicit, ꝙ ille, q nõ assignat in æstimo, ꝓdat ius suũ. certe ꝓ hoc nõ perdit obligationẽ naturalẽ, ar. l. si pęn. de ꝯdõ. indeb. vbi rõne delicti, non tollit̃ obligatio naturalis, & dicit
2 Bal. ꝙ dicta lex facit validissimũ argñ, ꝙ †ex delictis nõ oriatur obligatio naturalis, ex quo nõ inducit̃ liberatio naturalis. & citius dẽret induci, ꝓ l. Arrianus. de acti. & obli. Et dicit, ꝙ d. l. si pęnæ. est singularis ad hoc, qđ ꝓcedit per modũ exẽpli in qualibet dispõne naturali, & tã in foro ꝯtentioso, ꝙ in foro ꝯsciẽtiæ, licite retinet̃, qđ naturaliter dẽtur, vt no. Inno. de immu. eccle. qa pleriq;. de quo per Bal. in d. l. si pęnæ.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quòd in maleficijs commissis de nocte, fama sufficiat ad torturam, si hinc inde probatur contraria fama, reus absoluitur.*

2 *Testis vnus super fama, non probat famam semiplenam.*

1 **Fama.** Statutũ †ꝙ in maleficijs cõmissis de nocte, fama sufficiat ad torturam, certe si hinc inde probatur c̃ria fama, reus absoluitur, qa de fama priuilegiata nõ dr̃ cõstare, vt. ff. de testa. milit. l. diuus. quæ ad hoc cõiter allegatur qđ facit etiam ad statutũ, si est fama priuilegiata ꝯ magnatem. de quo per Bal. in l. qui accusare, quasi iuxta fi. C. de edẽdo. Statutũ dicit, quod fama faciat plenã probationẽ ꝯ magnates in cã criminali. tñ. pet vnũ testẽ nõ probat̃ semiplene & sic nõ deuenitur ad tormenta. Itẽ dicit Bal. qđ vnus testis nõ facit semiplenã ꝓbationẽ, q̃ deest solennitas. vnde si ſm formam statuti valet testimoniũ cũ duobus testibus, vnus testis non facit semiplenam ꝓbationẽ. quia defi cit sciẽtia, vn-
2 de non deferẽt iur̃m, vt. C. de test. l. si vnus. & regulariter †vnus testis facit semiplenam probationẽ, nisi testis deponat super facto, quod dẽt esse pluribus notũ, vt super famã. vñ vnus testis super fama, nõ probat famã semiplenã, qa non est verisimile quod si fama est vera, cadat inopia ꝓbationũ, ſm Bart. in l. admonẽdi. quod no. de quo per Bal. in l. in bonę fidei. C. de iureiur. Statutum Florentię dictat, ꝙ ꝯ magnates sufficiat fama mõ ꝯ magnatẽ est ꝓbata fama. sed magnas probat c̃riã famã, vtrũ secunda probatio elidat primã ꝓbationẽ, & videtur qđ non, qa fama ꝯ magnatẽ est priuilegiata. & habẽt

pro

Source : BIU Cujas

pro plena probatione. ergo non tollitur per simplicem famā Bal. dicit, ꝺrium est verū, qa ꝓ famam ꝺriā, de prima non liquet fama. & ideo quod nō apparet, nō pōt esse priuilegiatū vt. l. diuus. de testa. mili. quod est notabile ſm Bald. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum vtens nomine collectiuo, puta, si quis, verificatur in vno.*

1 **Familia.** Statutum † quod vtitur nomine collectiuo, vt quia dicit, si quis accesserit cū familia, q non habet nisi vnum in familia, an puniatur, tenet cp sic, qa hoc nomen, etiam in vno verificatur, vt. C. de verb. sign. l. fi. Bal. in l. iubemus. §. finaūt. C. ad Trebellianum.

SVMMARIVM.

1 *Dolum dolo quando liceat obijcere.*

2. *Possidentis conditio potior est in pari turpitudine.*

Falsum. Statutum dicans, cp cōmittēs falsum, dēat perdere causam, modo Titius produxit falsum instrumentum mutui ꝺ Sempronio, & eꝺ Sempronius produxit falsum instrm solutionis ꝺ Titium, nunc quæritur nunquid vterque puniatur criminaliter. Item quis istorum perdet cām, & respondeo ad primum, cp vterque punitur, qa vterque ꝺ bonos mores, deliquit, & contra rempublicam, vt
1 ff. de publica. l licitatio §. quod illicite. † Nec obstat, cp licitū
a est dolum obijcere dolo. vnde si habes malam causam contra me, licitum est mihi negare, ēt verum, ne tu obtineas mē dacium, vt no in c. cupientes. in prin. in ver. malignantiū. de elec lib. 6. qa illud est verū, cū falsa probatio non admisceat. quantum vero ad secundam qōnē, dico, cp sīa dēt ferri pro
2 reo, quia in † pari turpitudine melior est ꝺdō possidentis. Super qua materia vide quod subtiliter dixi dicit Bal. in l. cum mulier. sol. mat. de quo per eum. C. de fide instru. in rubri.

ADDITIO.

a ¶ Dolo. No. cp dolus cum dolo compensatur l. domu. in fi. ff. de contrah. emp l. fi. §. pe ff. de eo, per quem fac. er. l. si duo. & ibi Bar. ff. de dolo. Quod est verum in ciuilibus & non in criminalibus ad præiudicium fisci secundùm Bald. in marg. ver. dolus. ad fi. & in l. j. C. vnde vi. vbi dicit secus in maleficijs. Quod aūt dixi de ciuilibus intellige, nisi falsa ꝓbatio contra dolosum actorē admittatur, vt si actor producit falsum instrumentum debiti & reus falsum instrumentum solutionis, vterque punitur. Bal. in sub C. de fi. instr. ver. incidenter. & quæro. & Ale. in l fi ambo. de cōpē. in 5pe de emp & ve §. 6 ver. q̄d si vendo.

SVMMARIVM.

1 *Statutum decernens fatalia, an dirimat litem.*

1 **Fatalia.** Statutum, † qđ decernit fatalia, an dirimat litē, tenet cp aut sumus in prima cā, & non est negotiū sopitū, sed solū strepitus illius īstātię, nisi esset instātię restō. in integ. vel suspecti tutoris. Si aūt sumus in cā appellationis, totū est ꝯclusum, qa dilatio abbreuiata idē operat, qđ integra. sicut dicimus in illo edicto, qđ appellat vnū p oībus, vt. ff. de iudiciis. l. ad peremptorium. cum l. seq. & ar. C. de dila. l. siue pars. Bal. in l. cos. in prin C. de appel.

SVMMARIVM.

1 *Statuta quantum ad intentionem statuentis potius dicuntur fauorabilia, quàm odiosa.*

2 *Statuta, quæ sunt contra. l. quotiens. C. de suis & leg. non comprehendunt nisi casum in eis expressum.*

1 **Fauor.** Statuta † quantum ad intentionem statuētis potius dīr fauorabilia, quam odiosa. Verbi gratia cp frater succedat fratri, exclusa vxore. nā statutum intelligitur fauorabile, licet fauor sit causa odij, quod est notabile. Secus in statuto, quod excluderet filiam, quia aufert dominiū filiæ in potestate, quod est odiosum, vt l. maximum vitium. & l. in suis. de libe. & posth. Bald in l. his quidem. C. qui ad lib.
2 peruenire non pos. argu. glos. d l. Statuta, quæ sunt contra. l. quotiens. C. de suis & legi. non comprehendunt, nisi casum in eis expressum, quia sicut fauorabile est extendere successiones, vt no. insti. de successionibus cognatorū. ita odiosum est restringere fauores liberorū, & erubescit statutū, male positum, vt. C. de ca. tol. l j. §. j. in ver. erubuit facit lex j. C. de impo. luc, descrip. lib. 10. Bal. in l. quotiens. de suis. & leg.

SVMMARIVM.

1 *Persona vilis, quæ sit, relinquitur arbitrio iudicis.*

1 **Fęmina.** Statutum. dr, cp ille q habuit facere cum minoris conditionis fęmina, soluat tm, & non decapiteť. certe idē est dicere, cū minoris ꝺdōnis fęmina, ac si diceret vilis ꝺdōnis, vn iudex arbitrabit, q̄ dicat fęmina minoris ꝺdōnis, & q̄ nō. qđ nota, qa quotidie est in ciuitate Perusij. de facto hic dixit Bal. arg. l. Gracchus. in tex. ibi cōdō. & dicit ibi, vt quia alias erit vilis persona. & quæ sit vilis persona, relinquitur arbitrio iudicantis, secundum Cyn. Bald. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia statutorum, ciuibus concessa, num operentur vt represaliæ contra ciues concessæ, porrigantur ad vsurarios.*

2 *Iniustitia est duplex.*

3 *Fœdus, est duplex.*

4 *Statuto stante, quod Iudæi non possint fœnerari vltra duos denarios pro libra, vtrum videatur eis permissum citra duos denarios.*

1 **Fęnerator, fęnerari.** Stat. † quod fęneratores qui veniunt ad ciuitatē tractētur pro ciuib. mutuādo sub paruis vsuris, puta mutuando ad duos denarios, pro libra, valet hoc. stat. nō. n. indulget beneficium, cp fęnerentur, sed quia leuib. vsuris, & pp vtilitatem publicam. nunquid ergo beneficia statutorum cinib. concessa, operentur vt represaliæ ꝺ ciues concessæ porrigantur ad istos, dico quod non, qa posito quod non subeant onera, non sunt ciues, vt l. ciues. de incolis. & l. 1. ad municip. Simile, quia nō ideo, cp quis dēt tractari vt filius, est filius. vt ff. de verb ob. l. quidam cum filium. Ista ergo verba de habēdo & tractando, hñt locum supposito iure competenti, nō aūt incompetenti, ſm Bar. & addit Bart quid de eo, q antequam esset ciuis, passus est iniustitiā, postea factus est ciuis. nūquid pōt impetrare represalias vt ciuis, & īndet Bar. quod nō, qa dēt inteligi de ciue tunc tpis, cum patitur iniustitiam, vt ff.
2 de noxa. l. in delictis. §. si extraneus. Tu dic, dicit Bal. cp † quædam est iniustitia actu transiens, quædam est iniustitia actu permanens, de prima verum, dicit Bar. De secunda non. Exē plum, si patitur iniustitiā, quia alius tenet rem suam, tenere, est actus continuus, non momentaneus, & rōne pñtis iustitiæ, non rōne præteritę, hēt ius agendi, vt ff. de fur. l. si dñiū. & de iureiur. l. eum, qui. § in popularibus. Quid aūt de hominibus cōfederatis vtrum possint imperrare represalias, puta illi de ciuitate Assisij ī ciuitate Perusij, dic cp fœdus est duplex
3 † vnum, i. sociale, & hoc nil ad rhumbum, quia non influit vnum extremum, in altero. aliud est fœdus, ita quod unum est sub altero, quo ad protectionem, & tunc idem iudicādū est, quod de proprio ciue. Ita intelligitur. l. non dubito. ff. de de capti. de quo per Bal. in auth. omnino. C. ne vxor pro marito. Stat. cauetur, cp iudæi non pñt fęnerari ultra duos dena-
4 rios pro libra. † queritur vtrum videatur eis permissum citra duos denarios, & vr cp sic, a ꝺrio sensu. In ꝺriū est veritas, qa maior rō prohibitionis, non excludit minorem rōnem prohibitionis, unde licet in minori summa sit minor rō prohibendi. non tñ det esse permissum id, quod est contra ius diuinum, vt no. C. de usur. auth ibi posita, per Cy. Bal. in l. Gallus. §. ille casus. vltra medium. ff. de li. & posthu.

SMMARIVM.

1 *Statutum vel consuetudo tollens ferias introductas in honorem Dei, an valeat.*

2 *Citare super libello feriata die, quando quis possit.*

3 *Statutum inducens ferias videtur eas inducere secundum ius commune.*

4 *Arbiter compelli non potest ad pronuntiandum diebus feriatis in honorem Dei, inductis a statuto.*

1 **Ferię.** Stat. † vel consuetudo valet, per quod vel per quā tollūtur feriæ introductæ in honorem Dei. ar. gl. l. quadraginta. C de fer. vbi tpe quadragesimæ in crīalib. causis sunt feriæ, qđ gl. dicit de consuetudine nō seruari. de quo per Bal. in d. l. quadraginta. Stat. inducēs ferias in dieb. litaniarū, intelligitur hoc stat. de mane, dum fiunt litaniæ, nō de sero. ſm gl. in l. in ius voca. ibi, finita fuerit. de in ius vo. quod tñ dicit Bal. esse verum, si stat. se referat ad horam, per d. glo. Si aūt referat se simpliciter ad diem, tunc tota illa die erunt feriæ vsq; ad medium noctis. ff. de fer. l. more Romano. Vñ nō esset actus ciuilis factus de sero, quia non esset factus iuridice. Bal. Stat. inducēs ferias, est intelligendū, sicut iacet. vñ oblatio libelli, non pōt fieri illa die feriata. per stat. inducta, licet secus forte sit in ferijs inductis a iure cōi. hoc dixit Ba.. per gl. in l. 2. ff. si quis in ius vo. non ie. in uersic. ibi. & l.
2 miles. §. sexaginta. ff. de adul. vbi tñ uelle, cp † pōt quis citare die feriata super libello, quod est verum, ut reddatur parti, non vt vlterius procedatur, ut no. 14. q. 6 c. placita secularia. alias nil releuaret producere libellum iudici, nisi pars citaretur, vt ff. de in ius vocand. l. libertus aduersus. Bald in d. l. 2. si
3 quis in ius voc. non ie. Statutum inducēs ferias, vr eas † inducere ſm ius cōe. nam si sunt introductæ ob messes, illę sunt feriæ messium, vt ff. de fer. l. præsides. Si in honorem alicuius sancti, puta Herculiani, istæ sunt feriæ in honorem Dei. si ob publicam necessitatem, vt puta guerræ, istæ sunt feriæ repētinæ, ergo feriæ statutariæ videntur eodem modo censeri, sicut illæ quæ inducerentur per ius cōe, & semper inspicitur causa feriarū, vt sit publica. vel priuata, & hoc sentit Cy. ſm Nico. de ma. in l. eadem rōne. ff. de fer. Bal. ibi. Stat. vel lex in
4 troducit ferias in honorem Dei. certe illis dieb. arbiter † compelli non pōt ad pronuntiandum. Idem dicās in repentinis, quia indicuntur ob publicam causam, & ius publicum & diuinum æquiparātur, vt l. fi. C. de fac. san. eccl. & ita no. in cle. sæpe. de verb. sig. Secus in alijs dieb. feriatis. ut l. si feriatis. ff. de arbi. vbi est casus secundum Bal. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Statuta & leges an fingant in facto.*

2 *Statutum quod florentini habeantur pro Perusinis, quod hoc nomen originem*

Source : BIU Cujas

nem significet, est fictio.
3 *Fictio, quid.*
4 *Fictio locum habet super casu, licet non fingat super re hæreditaria, quòd sit viuentis.*
5 *Ius commune an trahat ad se maleficium factum per statutum.*
6 *Dispositum in casu ficto, num trahatur ad casum verum.*
7 *Verba statuti non extenduntur ad casum per fictionem inductum.*

1 **Fingere. fictio.** Statuta † & leges an fingãt in facto, & dic circã legem, quod aut habet a iure effectum uarium siue remotum, & non fingit in facto, quia fictiones pp ius sunt introductæ, vt ff. ex qui. cau. ma. l. denique. & ff. de acquir. pos. in l. j. §. si vir vxori. Aut est factum ius in se habens seu iuris effectũ, tunc. l fingit. de uul. fubsti. vt l. litis ratio velit. & l j. §. lex falcidia. ff. ad l. Fal. de captiuis. l. in bello. § factę cum multis si. Sed quærit, an priuilegiati, vt tales, gaudeant bñficio eorũ, qui proprie sunt tales, & videtur ꝙ istud priuilegium sit quędã fictio, vt improprietas. de neg. gest. l. 3 § hæc verba. contrarium est verum, qa statuta extenduntur ad casum priuilegiatum, idest, quia est idẽ casus ex priuilegio. nam priuilegium æquipolet naturæ. Hoc not. Io. And. in c. fi de consue. li 6 in nouel. Secus si ille casus fingitur idẽ casus ex odio. de iure fisci. l. Statius florus. §. Cornelio. Nã ad illum casum non extenditur statutum, vt ff. de verb. oblig. l ex ea parte § insula. Non ob. primo d. §. hæc verba. quia ibi erat fictio absque priuilegio præsentationis eiusdẽ effectus, secus, qñ est connuncta cum priuilegio. quod tenementi. de quo per Bal. in l. siue possidetis. C. de probat. Statutum † ꝙ florentini habeãtur pro Perusinis, certe quod hoc
2 nomen significet originem, est fictio. Si autem dicit, ꝙ habeãtur pro ciuibus, quia hoc potest proprie dici de quocunque, quo ad ciuilitatem. Ista est veritas, & non fictio. & hoc patet
3 ex diffinitione fictionis. nam fictio † est in re certa contraria veritati, pro veritate assumptio. & no. ꝙ vbicunque aliquid põt proprie dici, vel esse, ibi est veritas. sed vbi nõ. põt proprie dici, vel proprie esse. ibi est fictio. quod facit ad prædicta. de quo per Bal. in l. siue possidetis. C. de proba. Statutũ. In statu-
4 tis † habet locum fictio super casu, licet non fingat super re hæreditaria, ꝙ sit viuentis, vt l. 3. § hæc verba. de ne. gest. nam si statutũ dicit, si quis interfecerit die Veneris, hẽt locũ in eo, qui tunc mortifere vulnerauit. & post interuallũ est mors secuta & tñ ẽ hęc fictio ideritate casus. ff. ad l. aq. l. huic scripturę & l. ita vulneratus. Itẽ pp necessitatem ordinis subsecuti fingitur retro in prohibitis. ergo in permissis inspice principium. & iõ si stat. prohiber ꝯhi super bonis rebelliũ, ẽt ꝯdõnalis ꝯctus non tenet, licet ꝯdõ existat post rebannitionẽ. & hoc qñ loquitur de iure fiendi, sed cũ loquimur de iure capiendi, inspicimus tps acqsitionis. & declaratur per essentiã conditionis. ff. de hęr. insti. l. in tps. de quo per Bal. in l. vnica.
5 C. de nundinis. Stat. nunquid † ius cõe trahat ad se maleficiũ fictum per statutum dic ꝙ non, qa minor est fictio, quã veritas. facit de neg. gest. l. 3 §. hæc verba. facit l. talis scriptura. de
6 le. 1. Bal. in l. si quis seruo. C. de fur. quid † econtra, nunquid dispositum in casu ficto, trahatur ad verum casum ? dic ut no in c sciant cuncti. de elec li 6 in nouella. Item scias, ꝙ si constiturio extenditur, non trahitur ad casus veteres. vt C. man. l. ab Anastasio. secus si declarat factum terminis non mutatis, nec additis, uel detractis, vt no in c constitutionem de regu. iu. li. 6. Bal. in d. l. si quis seruo. C. de fur. Stat. non porrigitur ad casum, qui est idem per fictionem, & non per veritatem, ſm Bar. allegando l. 3. §. hęc uerba. de neg. ge. & videtur expressum contra l. Gallus. §. quid si is. ff. de li. & posthu. nam statutum & inuentio Galli, quanquam exorbitaret a l. cõi. xij. tab. ut insti. de le. §. posthumo. tñ per interpretationẽ trahitur ad casum, qui est idem per fictionem. & hoc est ꝓpter publicam utilitatem. & ita dicit Sceuola in d. §. Non ob. lex. 3. §. hęc uerba, quia ibi fictio non inducebat identitatem, sed similitudinem quandam. In casu uero d. §. loquitur, quãdo casus est idem per fictionem, & adde, quod dicit se dicturum in §. si eius. Bal. in d. §. quid si is. Statutum siue lex extenditur ad casum, qui est idem in fictione. s. quando. l. prouisio loquitur discretiue, sed quando lex simpliciter loquitur & absolute, tũc quemliber casum comprehenderet, vt in l. 2. §. lex Falcidia. ff. ad l. Falcidiam vel dic dicit Bal. ut no. doct. meus in l. si is qui, pro emptore ff. de usuca & in repeti. l. omnes populi. ff. de iust. & iu. nam utrobique examinat gloss. l. 3. §. hęc verba. ff. de neg. ge. Bal. in d. § hæc verba. Tu adde, quod stat.
7 debet intelligi proprie, non per fictionem, quia verba † statuti non extenduntur ad casum per fictionem inductum, ut l. constitutionib. ff. ad mun. & est ar. gl. dicti § hæc verba, de ciue, quod si statutum dicat Perusii quod scholares habeantur pro ciuibus, quod uerba statuti debeant uerificari in originarijs ciuibus, & non inductis per fictionem. de quo vide per Bar. in l. si his qui pro empto. ff. de vsucap.

SVMMARIVM.
1 *Lex quando mandat quid, fieri. debet ita fieri, quod de iure valeat.*
2 *Intellectus. l. Labeo ait. §. si per fideiussores. ff. de arbit.*
3 *In mercatorum curia iudicandũ est ex æquitate, omissis iuris solennitatib.*
4 *In mercatorum curia an admittatur exceptio non solutę gabellæ.*
5 *Fideiussio in tutela, conditionalis videtur, donec tutela durat.*
6 *Statuto vetante filium fami. se simpliciter obligare, an poterit fideiubere.*
7 *Lex vbicunq; remouet potentiam a persona contrahente, talis exceptio seu defensio opponi potest etiam post sententiam.*

Fideiubeo, fideiussor. Stat. dicit ꝙ quis teneatur recipere
1 † fideiussorem, puta ꝙ iudex super maleficio fideiussorem recipiat, certe si recepit fideiussorem minus idoneum, ita tenetur recedente obligato, ac si nullum recepisset nam quando lex mandat aliquid fieri, debet ita fieri quod de iure valeat. idem de contrahente vel testatore, ad hoc habetur vna glo. singularis in l. hmõi. de leg 1, hoc dicit Bal. in l. quotiens. ff. q sa. co vbi illud, quod inutiliter sit, nõ reputatur factum esse. Stat. dicit. ꝙ fideiussores possint petere se conseruari indemnes, etiam si dies debiti vel conditio non extirerit, certe si debitor uult dare æque bonos, ꝙ cogitur recipere, nec incidit in pœnam. si paratus est dare, æq; idoneos, nec posset poni in carcere & dicit Bal ita credo esse uerum. ar. l. Labeo ait. §. si per fideiussores. in gl. non æque bonũ. ff. de arbi. licet stat. dicat, ꝙ quis possit petere ad suam petitionem se conseruari indemnem. & se extrahi ab obligatione. Cy. in ad li. & dicit Bal. ꝙ hæc quæstio fuit de facto in ciuitate Perusij, quia fideiussor tutoris durante tutela petebat se extrahi ab obligatione. quod videtur impossibile, nisi hoc modo, quod æq; idoneus detur, & ipse liberetur, quod poterit fieri per tutorem cum authoritate iudicis, non tamen vt hic lędat pupillum, non tamen credo quod exigatur pupillus. Non obstat.
2 d. §. si † per fideiussores, quia loquitur in fideiussione futura, non in facta, vt. ff. manda. l. mandato meo. §. 1. quid ergo tũc habet facere ille, qui dedit fideiussorem ? respondeo offerre æque idoneum, & protestari quod per se non stat. ff. de arbi. l. Celsus. § pen. & ita fuit pronuntiatum. & adde, quod not. Iac. de are. in l. facere posse. ff. solu. matri. Bald. in d. §. si per fideiussores. Statutum dicit. instrumenta guarentigię habeãt executionem paratam. modo quæritur. si fideiussor est obligatus, quantum debet dare, vt possit petere se eximi ab obligatione? & dicit Bal. quod post modicum tempus agere poterit, quia executio est parata. Facit quod not. Cyn in si. C. fami. erc. l. certum. de quo per Bald in l qui pro ea. C. mand. vbi ponit duo. vltimo nota. Primum dicit, quod consuluit si debitor est in mora liberandi fideiussorem. cum teneatur ad factum, ꝙ licite potest peti interesse sub forma & nomine interesse, iuxta regulam generalem ff. de verb ob. l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. ff. de re iud l. si quis ab alio. & est gloss. or. Secundum est quod ibi no. pone. quod
3 † in curia mercatorum debet iudicari de bona æq tate, omissis solennitatibus iuris, quid est, hoc dictum? respondeo & dico, quod non debeat intelligi de bona æquitate, hoc est nõ habito respectu ad iura ciuilia, quia hoc esset contra text. l. bona fides. ff. de postul. sed debet intelligi hoc non inspectis illi iuribus, quæ ponunt solennitates & subtilitates, quæ veritatem negotij non tangunt. & istę vocantur apices iuris, in l. si fideiussor. §. quædam, ff. manda. & ponit exemplum, si esset intentata actio directa, & cõpetebat vtilis, vel non fuit dictum peremptorie. & similia. negotium vero principale debet decidi per iura sed in l. quintus. C. manda dicit Bar. ꝙ in curia mercatorum, vbi negotia debent decidi de bona ęq tate, non potest opponi exceptio ista, non interuenit stipulatio, sed fuit pactum nudum, quia verecundia est renuntiare, quod pacto nudo promisit, ſm eum. Sed ista contra se vñr ꝯria, quia vñr, ꝙ iam non seruetur ius cõe, sed mere iusgentiũ. Solutio, vtrunq; dictum, est verum, quia aut ius cõe detrahit iurigẽtium ex cã, & tunc seruandum est ius cõe, vt in solẽnitate testõrum. Aut ius cõe non intromittit se detrahẽdo iurigentium, sed adijcit ei robur, vt in pacto nudo, & tunc seruandum est ius gentiũ, vbi mera & sola ęquitas debet atten
4 di. Qđ est no. dignum. Quid ergo † coram matronib. an admittit exceptio nõ solutæ gabellæ, puto ꝙ sic, qa fauore publico est introducta, qa ius qđ inter ciues hñ pro iure cõi, detrahit iurigẽtiũ, ex cã, & iõ seruandum est in foro naturalis ęquitatis, de quo p Bal. in d. l. qui ꝓ ea. C. man. vbi plene. Stat.
5 † dicit, ꝙ fideiussor põt petere se extrahi de obłone, & certe licet stat. dicat. ꝙ statim possit petere, non tñ, ille qui fideiusſit pro euictione rei, licet diu steterit in obligatione. poterit agere vt liberetur, quia non dicitur fideiussor diu stetisse in obligatione. nisi post obligationem commissam. nam ante non potest dici in solutione cessatum, vt. ff. vt. in poss leg is. cui, §. cessatum. Pro hoc facit. l. qui pro ea. C mandati. & ff. soma. l. facere posse. & idem in eo, qui fideiussit in tutela, qa vi-

Source : BIU Cujas

detur conditionalis fideiussio, donec tutela durat, ar.ff. manda.l.si mandato.§.1.hoc dixit Bal.ar. no.in l. Lucius.ff.mand.

6 Stat.†dicit, ꝙ filiusfa.non possit se simpliciter obligare, nunquid poterit fideiubere, respondeo ꝙ sic, nisi colore quęsito fideiusserit, quod revera esset principalis, quia magis attēdit principalitas in veritate quam in fictione verborum, vt ff.ad Mac.sed & Iulianus. &l.idem si filius.& sic aliquid permittitur accessorie, quod non permittitur principaliter, & scias, ꝙ ista iura, ꝙ vbicunq; †lex remouet potentiam a persona contrahente, talis exceptio seu defensio potest opponi, ēt post sententiam, vt.ff.ad mace.l.tametsi. Tenementi hanc regulam, siue sumus indispositione iuris cōis, siue in dispositione statutaria, quia eadem ratio est vtrobiq;, de quo per.Bal. in l.fi C.ad mace. Statutum ꝙ pater teneatur pro filio, intelligitur pater esse tacitus fideiussor ipsius filij delinquētis, qa pro eo tenetur, & repeteret ab eo, & imputetur sibi in partē eius, ar.de ver.ob.l. cum filius. in prin.de libe.causa.l.ergo.§. fi.Bal.in auth.ex testamento.C.de colla.

SVMMARIVM.

1 *Statutum vel consuetudo dat fidem scripturæ tabellionis, quomodo id accipiendum.*
2 *Fides seruanda, etiam inter hostes.*
3 *Pactio priuatorum.non potest iuri publico derogare.*

1 **Fides.** Stat.†vel consuetudo dat fidem scripturæ tabellionis.certe hoc intelligitur de eo, qui nō est cōdemnatus de falso.vnde si dat fidem libro mercatorum, intelligitur, dū de falso non sit condemnatus.pro quo facit qđ no.in Spe.de inst.edi.§.ostenso.ver. sed nunquid credat.Bal. in l.si quis.§. cogentur.ff.de eden.Stat.dicit, ꝙ dēt terminus, veniendi accusato de maleficio, v. dierum ad comparendū siue ad se excusandum.modo iudex inquirit q̄ quendam malefactorem vel condemnatum. hic non vult comparere, q̄ritur an iudex possit sibi dare securitatem & fiduciam, & an sibi fidem teneatur seruare, vī, quod non teneatur sibi fidē, seruare, quia iste est bonus dolus, vt.l.1. §. nō fuit. ff.de dolo.

2 Econuerso vī, ꝙ in hostib. debeat†fides seruari, & treuga ꝑmissa per duces belli, vt.l.cōuentionum.ff.de pac.dicit. Gui. ꝙ si est talis, qui pōt extrahi inuitus de ecclesia, vel alio loco exēpto, tunc iudex non debet seruare fidē, ut sunt homicide & alij. Si vero nō pōt extrahi inuitus, dēt seruari ſm eū. vt in auth.de man.prin.§.neq; aūt homicidis: & §.qđ neq;.sed pe. dicit, ꝙ ſp dēt seruare fidem, ar.d.l.conuentionū. & hæc est, æquior opi.ſm Cy.in d.§.non fuit.C.de his, qui ad ecc. cōfu. in lec.&dicit Bal.Ego.dico, ꝙ aut iudex iste dedit istam licē tiam cā cognita.& est seruanda fides, vt no.ff.de pub.iud.in l.is, qui reus.in gl. magna in fi. Aut sine causæ cognitione, & tunc non valet in præiudicium reipublicæ, vt ff.de pa.l.relegati.& subdit Bar.ꝙ.d.§. ideo fuit inductus, quia patet ex eo, ꝙ licet occidere bannitum ēt post factam pacem cū eo, qa

3 pactio priuatorū nō pōt iuri publico derogare, & qa vī dolus bonus, vt.d.§.non fuit. Nec ob.l.cōuentionum.quia ibi nitebatur publica authoritate, in casu proposito nitebatur priuata, vñ q̄tum ad forum iudiciale iste occiditur impune, quia erat hostis, cū esset ei indictū bellū, vt. ff.de c.d.l.ī amissione. §.qui deficiunt, & qa ista est executio iustitię, vt no.C.qđ me. cau.l.actiones.& hanc partem disputādo tenuit Old. & Bar. post eum per.d.§.non fuit.sed forte in foro canonico esset secus, & facit qđ no.Arch.22.q.2.c.vtilē simulationem.hāc.secundā.opi.tenuit Ia.de Bel.disputando & ponitur in sua lec. C.vt intra certū tps. & ēt. d. Ray.tñ 1. opin.est verior.& dicit Bal.ita vidi de facto ꝓnuntiari in ciuitate Flor.& hoc q̄n pax sequitur bānū, si aūt prędcedit, nemo dubitat, ꝙ offenditur, impune, vt.ff.de uer.ob.l.qui seruum. & hoc tenuit etiā An. Cyaffarel.de Pisis per.d.§.non fuit.de quo ibi per Bald.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dicente quod sufficit relinquere filiabus quoquo relicti titulo, si apponatur conditio casualis vel mista, reijceretur vsq; ad legitimam, & cessaret querela.*
2 *Statutum faciens mentionem de filijs, an de iustis tantum intelligendum, vel etiam de spurijs.*
3 *Spurius quando includatur appellatione filij.*
4 *Statuto stante, quod extantibus filijs, non succedat soror, quæ si supereſt vnus solus, an excludat sororem.*
5 *Affinitas contrahitur etiam per fornicarium coitum.*
6 *Statutum, quod filij rebellium non possint stare in ciuitate, intelligitur patre viuente.*
7 *Clericus vel sacerdos an sit in potestate patris.*
8 *Filiorum appellatione, an contineatur filius naturalis.*
9 *Statuto stante, quod filij habeant dimidiam partem, patre damnato de homicidio, si damnatus homicidij habebat filium pupillum, an huic pupillo possit dari tutor.*
10 *Statutum disponens quod filij & nepotes excludant fęminas, an intelligatur de filijs fratris.*
11 *Statuto disponente quod pater teneatur soluere condemnationem pro filio non imtelligitur de filio spurio.*
12 *Statutum, quod quandiu superſunt masculi, non debeant venire fœminæ, nū filia interim decedens transmittat ius dicendi nullum, ad suos liberos.*
13 *Nepos an veniat appellatione filij.*
14 *Pater & filius si se obligant in eodem instrumento, an eo ipso videatur data licentia filio se obligandi.*
15 *Statuto stante quod non possit contrahi cum filiofamil. nisi sit mercator, si sit mercator, & non contrahat in causa mercantiæ, an valeat contractus.*
16 *Statuto stante, quod filia debeat esse contenta illa quantitate, quam pater vult relinquere, & relinquat eam, sed cum onere adiuncto, an eo debeat conquiescere.*
17 *Statuto dicente, quod filius non possit contrahere vel renuntiare sine patris licentia, an poterit dare licentiam, vt renuntiet filius sibiꝑsi patri.*
18 *Authoritas & consensus differunt.*
19 *Statuto stante quod pater soluat condemnationem pro filio, an filius computet in parte sua id, quod venit in diuisione cum fratrib.*
20 *In dotis successione non est locus iuri accrescendi inter coniunctos coniunctione legali.*
21 *Inducta in fauorem, non debent in odium retorqueri.*

Filius, filia. Stat.est Bononiæ, quo cauetur quod filij negotiantes, & seorsum habitantes, non obligant patrem. certe, qñque ista omnino seorsum habitatio non nocet. licet pater & filius habitent diuisim.tñ libra patris prodest filio, vt intelligatur allibratus. & pertinet ad beneficium allibratorum, vt no.in l. 2. C.qui æta. li.10. & gl.illa non est alibi in iure ci.neq; canonico, ſm Bal in l.prætor ait.§ si filius.ff.de eden. Stat.†dictās ꝙ sufficiat relinquere filiab. quoquo relicti titulo, qa statut. permittit eas p̄teriri, si apponeretur ꝙdō casualis vel mista, reijceretur vsque ad legitimā portionē, & cessaret querela, qa non curatur præteritio, sed capiendi effectus, & conditio tunc reijcitur.& ita loquitur.l.sancimus.§.cum aūt.C.de inof.testa.Bal.in l.suus

2 quoq;.de hær.inst.Stat.facit†mentionē de filijs, an intelligat de filijs iustis tñ, an & de filijs spurijs? dic aut istud verbum profertur a l.aut a stat. Si a lege, an stat.l.quisquis. C.ad l.Iul. ma.trahatur ad spurios? vī ꝙ non, qa verba prolata, sunt proprie intelligenda.sed ille proprie dī filius, qui iustus filius est, vt l.fi.de iure delib.& l.generaliter.in fi. de insti.& subst.Probo, ēt ꝑ rōnem. ille proprie filius dī, cui competit diffinitio filij nō cōpetit bastardo, uel spurio, vt l.filium. de his, q sunt sui, vel alie.iuris.ergo &c. Prēterea de spurio nō vī dubitandum, quia nedum ꝙ sibi cōpetat significatio, sed non cōpetit nominatio, vt in auth.qui.mo.na.effi le.§.fi.& vī tex.exp̄s sus.C.de adul.l.verba.dū tex. dicit, iusti duntaxat facere. l.lege Iul.§. nec distinguitur.de ri.nu.& istud tenet Spe.in q̄riū, ꝙ d.l.q̄squis.intelligatur de filijs bastardis, ac ēt spurijs. Probatur, qa certū est qđ isti ſm immutabilem veritatem ueri sunt filij, vt extra de filijs præs.c.Michael. & extra de eo, q dux.ī ma.cā quā pol.per adul.c.cū hēret. in fi.vñ in materia, in qua naturalis rō tm̄ inspicitur, appellatio filij cū illa adiectione saluatur, ut ff. unde cognati. l.si spurius. Item in nuptijs, in quibus solitum est inspici actum, est eadē censura de filiis spuriis & de filiis legi.ut insti. de nnp. §.affinitatis. facit quod no.in l.parentes. ff. de in ius uo. pro hoc qa natura cōis tam in legitimis, quam in spuriis est indifferens.ut ff.de acc. l.hos accusare.§.fi.cum ergo.d.l. quisquis intueatur solū naturalem creaturam filii a patre, & veritatem.ergo.d.l.uendi cat sibi locum, ēt in spurio, ut l. 1.ff.ad l.Pompe.de pari. Ergo idem debet esse, si tractat de excludendo principem, qui dī esse oīum pī, vt l. postliminium. §. filius. ff. de capti. & hanc par.sequitur Cy.tm̄, qñ istud verbum profertur a iure cōi, & in materia indifferenti, sed qñ profertur a statuto, & sic secū do casu principali esset intelligendum de filio legitimo, qa verbum est dup̄r prolatum, & nemo pōt legitimę appellari filius, nisi sit iustus, ut in ll. alleg. Aduertatis tñ, ꝙ vbicunque

3 dixi ꝙ†appellatione filii, includuntur ēt filii spurii, est intelligendum de natis ex coitu permisso, ubi pī est certus. secus si patrem nullo modo pōt demonstrare, vt vulgo cōceptus.

4 vt l.vulgo.ff.de statu.ho.ſm Cy.Bal.in d.l.quisquis.Stat.†ꝙ si supersunt filii, non succedat soror, qd si supereſt unus solus, an excludat sororem? tenet ꝙ sic, quia naturalis rō magis attenditur, quā pluralis oratio, qa plurale, ut s̄.resoluitur in singularitates. i. clausulas separatas, & absque modo coniunctionis.facit quod no.in c.in plerisq;. de elec.in cl.Bal.in l.1. de cond inser.Stat.ꝙ filii rebellium non possint stare in ciuitate, non intelꝛ de spuriis, ut l.lege Iul. §.nec distinguitur.de ri.nup. & no.per Cy. C.ad l.Iul.ma. l.quisquis. & per Io.an.in c.statuti. de hære.li.6.in quibusdam ēt spurii continent̄, ut in

5 prohibitione nuptiarū, † qa affinitas ēt q̄hitur ꝑ fornicariū coitū. Itē si pī occidat filiū spuriū vel q̄, puniet pęna parricidii.iō in hoc considerat substantia filiationis, non qualitas, qa natura, q̄dā substantia est, ut ff.de accu. l.hos accusare.§. oīb.Facit quod no.Guil.de in ius voc.l.parētes, vñ ēt spurius

potęst

Source : BIU Cujas

pōt defendere patrē, ne occidat, ſicut ſeipſum. quo ad euitādam pænam fori. facit quod no. in c. 1. de homici. in cle. licet in iudicio non poſſit tanquam coniuncta perſona experiri ſine mandato, vt no. Inn in c. quia nonnulli. de reſcri. Bal. in
6 l. cum acutiſſimi C. de fideicom. Stat. qđ † filij rebellium nō poſſint ſtare in ciuitate, intelligitur viuente patre, ſed ſecus eo mortuo, quia tunc non eſt filius, ſed quondam fuit. vt no. in l. eius, qui in prouinciam. ſi cer. pe. pōt in ciuitate ſtare. h d. la de are. in vxore, quia mortuo viro ſoluta eſt a lege viri, vt ipſe no. de le. 2. l. Titia. el. 2. §. 1. & adde, quod ipſe Bal. dixit in l. fi. de ver. ſig. Bal. in cum acutiſſimi. C. de fideic. Stat. dicit, ꝙ filiusfa. ſe obligare non poſſit ſine conſenſu patris, certe, ſi filius eſt furioſus vel mente captus, cum per hoc non tollatur patria ptās, non ſubſiſtit obligatio, niſi interueniente decreto, ar. l. ſi furioſi C. de nup. de quo per Bal. ibi. Stat. dicit, ꝙ filiusfa non poſſit obligare ſe, vtrum cōprehendat clericos, vel ſacerdotes, quorū pr̄ legitimus & naturalis ſupereſt, nec ſunt ab eo emancipati. præſuppoſito ꝙ ſtat. poſſit extendi ad clericos priuilegiatos, vt. 10. di. c. ſi in adiutorium dicit Bal.
7 illa qō ſtat ſolum in hoc, † an clericus, uel ſacerdos ſit in ptāte necne? vñ videndum eſt. an de iure canonico ſacerdotium liberet a patria ptāte. Quidā dicunt, ꝙ ſic, quidā ꝙ nō. Inn. vr̄ tenere, ꝙ nullus ordo. ĵ. ordinē epālē liberat a patria poteſtate. Epālis aūt dignitas liberat, qa eps in patrem præfigitur, & aſſumitur, vt in auth. ſed dignitas epalis, quę ponit in l. ſacroſancto de epi. & cle. & dicit hōc credo verum, quia non inuenio quantum ad hunc articulum correctam legē Codicis, & facit auth presbyteros. de epi. & cle. in corpore vñ ſumitur. De hoc dic per Inn. extra de ęta. & qua. c decorum. Adde ad id qđ dixi qđ remanent in ptāte patris, & hoc eſt verum quantum ad tpalia. ſecus quo ad bñficialia vel ſpiritualia, quia quantum ad illa ſunt ſui iuris, vt in c. ſi annum. deiu di. li. 6. Bal in l. ſacroſancto de epiſ. & cle. Stat. dicit, ꝙ filij nobilium pro eorum maleficijs condemnentur inquadruplū.
8 † modo quæritur, an filius naturalis contineatur, doc. dicunt qđ aut illa pœna hēt in ſe nālem ęqtatē in genere, puta ꝙ delinquēs puniatur & continetur filius naturalis, vt in caſu dicti ſtatuti. Aut non habet in ſe naturalem ęquitatem. v. g. ꝙ pro delicto patris condemnetur tam ipſe. quam filius, & tūc quia odium eſt irrationabile, & ꝯ ius naturale, & non includitur filius naturalis, ſm la de are. Ric. & Cy. quod tene menti d. Hug pelolli ꝯſtituit tpe, quo illi de petromella fuerunt expulſi de Aretio, quia in quodam. c. continebatur, ꝙ nullus de domo de petromella poſſet habitare in Aretio qđ in hoc non continebatur. d. Lucius, qui erat filius naturalis. d. Petri zaccone. ad qđ no. in l. fi C. de verb. ſig. in cle. 1. de bap. Bal. in
9 l. libertinum C. de interdic. ma Sta. † cauetur, ꝙ filij debeant hr̄e dimidiam partem pr̄e dānato de homicidio. mō ille habebat quendam filium pupillum, quæritur an huic pupillo poſſit dari tutor. vr̄ qđ non, quia ille bannitus non perdit iura ciuium Romanorum. ſed tm̄ iura ſuę ciuitatis, ergo retinebat patriam ptātem. ꝯrium dicebant quidam aduocati per ea, quæ no. inſti. qui mo ius pa. po. ſo. §. relegati. ſed an illa gl. ſit vera, adhuc ſub iudice lis eſt. Adde aliam rōnem, ꝙ eoipſo ꝙlex diſponit, ꝙ filij ſuccedant in rata, vel in quota. pater pro mortuo debet hr̄i. vt in auth. īceſtas. C. de ince. nup. & ar. l. actione §. publicatione. ff. ꝓ ſo. ī rone literę. & vide plenius
10 per Bal. in d. auth. inceſtas. Stat. ꝙ † filij & nepotes excludant fęminas, an intelligatur de filio fratris. & tenet ꝙ nō. ſecus ſi dr̄ qđ fratres & nepotes defuncti excluderent fęminas, tunc filius fratris dr̄ ex natura copulæ nepos, quæ copulat ea, quę ſunt eiuſdem generis. ff. de fundo inſtru. l. cum delanionis. §. aſinam. ff. de vi. tritico, & oleo leg. l. vinum §. cui dulcia. Bal.
11 in l. ſi a me. C. de ſucceſ. edic. Stat. qđ † pater teneatur ſoluere condemnationem pro filio, non intelligitur de baſtardo, vel ſpurio quia eſſet interpretatio extenſiua, & vltra diffinitionem & extenſionem vocabuli, vt. l. filium. de ſta. ho. & tenet qđ non dicantur de domo. & dicit ꝙ ita fuit conſultum. & vide Bal. in l. fi. de uer. ſig. Nec poſſunt portare arma. Bal. in l. generaliter. §. cum aūt. C. de inſti. & ſubſt. Stat. qđ filia dotata non poſſit venire nec reuerti ad bona dotantis, quouſq; ſuperuixerit filius maſculus, pater filiam dotatam præterijt & filium inſtituit, ſuperuixit filius patri, & bona poſſedit, deinde deceſſit dictus filius ſine liberis maſculis, nunc filia præterita dicit teſtm̄ nullum, quæritur an poſſit? Bar. vr̄ dixiſſe & conſuluiſſe, qđ filia dicat teſtm̄ nullum, & trahatur illa nullitas ad tps inſtitutionis illius, ꝯriū tenet Bal. ſ. ꝙ a prin. teſtm̄ valuit, licet ex tunc dicta filia dotata poſſit dicere nullum. vide circa prædicta l. ęquiſſimum. circa principium ibi. expectandi ergo. de bo po ſm tab. & ſuper illa qōne fuit conſultū diuerſimode per Bar. & Ray de forli. collegiū Sene. collegiū Florētinum, & Frāciſcū de Piſis. Bal. l. in ſi auus. C. de lib. piæ, Stat. ꝙ quandiu ſuperſunt maſculi. non debeant venire fœ-
12 minę, nūqd † filia īterim decedēs trāſmittat ius dicēdi nullū ad ſuos liberos? vr̄ ꝙ non, qa iſtud ius dicendi nullū, eſt interim ꝯdōnale, & in diē incertū. ergo nō tranſmittit, vt de cō. & dem. l. hæres meus. & l. qb. dieb. Si ergo nihil hēt, nihil trāſmittit, vt l. cū antiquiorib. & ita dicendo tenet Bart. in l. fi. ff. ad Treb. ſed ꝯriū vr̄ verū, ſi tenes opin. Bar. ꝙ teſtm̄ fuerit retro nullū, vt ſ. ꝓxi. q. nam eſt caſus legis, ꝙ tranſmittit, licet deceſſerit, anteq̄ potuerit de nullitate agere, vt ff. de li & poſthu. l. ſi a primo. Si aūt tu teneas, ꝙ teſtm̄ interim valeat cū effectu, non fieret tranſmiſſio iuris dicendi nullū, ſicut cum decedit poſthumus viuo teſtatore, qa tale ius nō eſt adhuc in potentia effectuali ad aliquod. Bal. in l. ſi auus. C. de lib. pt. Stat. ꝙ ſi qs deceſſerit ab inteſtato relictis filijs maſculis, vno vel plurib. & relicta filia dotata, talis filia ſeu filiæ, q̄ dotatæ, fuerant in bonis patris amplius non perant. Itē alio ſtatuto cauetur, ꝙ verba ſtatuti intelligantur ſm proprium & vulgarem intelſm abſq; ſubauditione, vel interpretatione aliqua. ꝯtingit ꝙ quidam deceſſit inteſtatus relicto nepote ex filio præmortuo, & relicto nepote ex filia dotata p̄mortua. dubitatur an dictus nepos ex filia excludatur? iſta qō hēt dubia. primū, an beneficiū datū filio trahat ad nepotem. ſm, vtrū appellatione filij contineatur nepos ex filia? de vero & proprio intellectu, an ꝑ fictionē. quo ad primū la But tenuit
13 ꝙ † appellatione filij ꝯtinet nepos, & ſic trahitur beneficium filij ad nepotē. & dicit ꝙ ex ꝓpria & vera ſignatione. & Bar. tenet idem ſed non ex propria ſignatione ſed ex benigna interpretatione, vt l. liberorum de ver. ſig. idē tenet la. de Are. ꝙ includat nepos, & ad eū porrigatur beneficiū ex rōne vocabuli, vel ex ſignificatione eiuſdē. ſed ponderata mēte eiuſdem Bal. no. dicit, ꝙ aut ſtatu. de filio excludente, eſt tale, ꝙ non recipit interpretationē, niſi expoſitiuā & vulgarē, & tūc nō excludit nepotē, qa nepos proprię nō eſt filius ſui aui, aut tale ſtat. recipit interpretationem, & tunc nepos includitur. Dico aūt, qđ recipit interpretationē, niſi ſit expreſſe ꝓhibita, qa talis interpretatio venit ex mēte, i. rōne eiuſdē ſtatuti, & iō non dr̄ extendi, ſed intelligi. de quo dicit ſe dixiſſe. C. de fur. l. ſi qs ſeruo. & hoc quo ad nepotē excludentē, q naſcitur ex maſculo. ſed in nepote excludēdo, q naſcitur ex fęmina, dico ꝙ oīno ipſum excludat, ēt ſi ſtat. nullā reciperet interp̄tatione, qa hic non eſt ex vi interpretationis ſtatuti, ſed per verā & viuā rōnē, qa naſcitur ex inhabili mā. nam materia eius a qua ſumit forma naſcendi, ſicut ſua origo, eſt inhabilis, i. aliena, ergo quicquid ex ea lege ſequit. C. de lib. & eo. li. l. 2. Bal. concludit, ꝙ aut filia ſimpl̄r excludit, & nepos ex ea, aut non excluditur ſimpl̄r, ſed quia dotata, tunc aut qa ſupꝑuixit patri, & nepos excluditur, aut prędeceſſit, & tūc nepos non excluditur, & hoc tenet per multa iura, quæ ipſe alleg. in l. maximū vitiū. C. de lib. præt. Stat. ꝙ filiæ fęminæ exiſtentib. maſculis ab inteſtato venire ad ſucceſſionē non poſſint. mō pr̄ hēbat filium & filiā ex primo mat. & vnū aliū filiū ex ſecundo. fecit teſtm̄, in quo filiū primi mat. inſtituit in x filię fęminę reliquit v. iure legati. filiū vero ſecundi mat. inſtituit hr̄dem vl̄em, q̄ filia tanq̄ præterita, vult dicere teſtm̄ nullū, ad hoc, vt frater ſuus ex vtroq; parente ſuccedat cū altero æquali portione. mō q̄rit. nunqd poſſit. & facit viij. argumenta, ꝙ ſic & viij facit ꝯ ꝙ non. cōcluſiue dicit, ꝙ ego teneo vltimā par. quia in iſtā filiam nō ꝯtinuet dñium. ergo nō dicit nullū reſpectu ſuitatis, vt ff. de ſuis & legi. l. in ſuis. a ꝯrio ſenſu. nec rōnē iniuriæ ſibi illatæ a patre, qa nullā iuriā intulit ſibi pr̄. nā, vt ipſe dixit, quo ad eā, liberas edes hēt, vt ff. ſi ſer. vē. l. locoi corpus. §. cōpetit. nec ēt pōt dici nullū, eo ꝙ iuris obſeruātia deficit, eo ꝙ teſtōr nō paruit p̄cepto legis, vt ff. de li. & poſth. l. Gallus. §. in oīb. nam cū iſta filia ſit incognita a iure ci. proprie ciuitatis, de ea fieri mētionē nullo mō oportuit, ſicut nec olim de emācipatis, qa erāt īcogniti, ꝑ l. xij. ta. & iō prætoris auxilio egent & indigēt, vt C. vñ lib. l. certū. cū ergo hoc ius ci. nō patrocinet huic filiæ, nec p̄toriū. ergo nullo mō pōt rūpere teſtm̄. & hoc eſt verū in filia, q̄ excluſa eſt ꝑpetuo. ſed ſi ad tps, remittit ad ea, quæ dixit in l. 2. C. de li. p̄t.
14 & nos. ſ. poſuimus. Bal. in l. maximū. in fi. de li. præt. Stat. † dicit, ꝙ filiusfa. ſe nō poſſit obligare ſine patris licentia. mō pr̄ & filius obligant ſe in eodē inſtr̄o. nunquid eo ipſo vr̄ data licentia filio? dicit Bar. ꝙ ſic. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. libertus. & ſic ſatisfactū eſt ſtatuto ſm Bar. de quo Bal. ī l. ſi filiusfa. C.
15 ad Maced Stat † dicit, ꝙ cū filiofa. non poſſit ꝯhi, niſi ſit mercator pone ergo, ꝙ filius eſt mercator, ſed nō ꝯhit in cā mercantiæ, an teneat ꝯctus? vr̄ ꝙ ſic, qa perſona eſt permiſſa ꝯhere. In ꝯrium vr̄, quia illa permiſſio non reſpectu perſonæ intell̄r, ſed reſpectu cauſæ. ergo ceſſante cauſa ceſſat & ꝑmiſſio. Pro prima parte facit tex. l. ſi filiusfam. ibi nulla dr̄ia &c. qui tex. eſt multum notab. in ꝯrium facit tex. nau. cau. ſta. l. 3 §. cæterum. Sol. ſi conſtat ꝙ in aliam cauſam, non tenet contractus, quia non eſt contractum tanquam cum mercatore ar. C. de iuriſ. om. iud. l. fin. Si autem non conſtat, præſumitur in dubio. ꝙ tāquam cum mercatore, etiam ꝙ verſum ſit in

Source : BIU Cujas

mercantijs,ſecundum Bart. Adde quod dicit Bal.in l. Macedo.C.ad ſc.conſul.Mace de quo per ipſum in l fin.eo. tit.Sta-
16 tutum†dicit,ꝙ filia dēt eſſe contenta illa quantitate, quam vult ei pater relinquere.modo pater ei reliquit certam quātitatem cum onere,quæritur vtrum illud onus potuit appo ni.dicit la Bu.ꝙ diuerſum eſt loqui in quantitate,vt l. omni modo.& diuerſum eſt loqui in modo, vel tēpore ꝓp quod lex,qm̃.de inoff.teſt emanauit,quaſi hoc nō eſſet prouiſum, ꝓ l.omni modo.Siſr dicā, qđ hoc nō eſſet ꝓuiſum a ſtatuto, iō remaneat iure cōi videlicet in diſpōne d.l.qm̃.in prin.ſm la.Bu.& no.qđ hoc caſu q̃tas, quā pater ei reliquit,licet ſit valde modica, ſuccedit loco legitimæ,merito ē vera la. opi. h.d.Bal.in d.l.qm̃.vbi q̃rit ēt de vna notabili queſtione, videlicet pone,qđ pater dederit dotem pro filia,puta in teſtō ſuo inſtituit eā hęredem in legitimam ſimpliciter, nō cū onere imputationis dotis.modo quæritur, nunquid tacite inſit qđ imputet̄,&dicendū eſt qđ ſic.nā quotiens aliquid capitur,vt lucrū,per mortem alicuius,tacite ineſt imputatio talis lucri cū relicto,vt.C.vnde vir.& uxor.auth.præterea.& l.cū dotē. §.ſi pater.ſol.mat.ſed legitimam filia capit,vt quaſi lucrum, licet largo modo dicatur iure naturæ debita,vt not.in l.2.C. de iu.& fac.ign.ergo &c.de quo per Bal.in l.qm̃.de inof.teſt.
17 Statutum†dicit,quod filius non poſſit ℈here vel renuntiare ſine licentia patris nunquid pr̃ poterit dare licentiam, vt renuntiet filius ſibiipſi patri,dicit Bal.ꝙ non,in l.j. in fi.ff.de autho.tu.per gl.ibi poſitā.mihi vr̃ dicit Bal.ꝙ ſatisfactum ſit ſtatuto,qa ſtatutum non requirit authoritatem ſed ſimplicem
18 licentiam ſiue voluntatem,quæ in re propria interuenire poteſt.†eſt enim dr̃ia inter authoritatem & conſenſum, vt no. Inno.in c.dudum.de re.eccle.nō alie.lib.6 de quo ꝓ Bal.in l. ſi qm̃.de inoffic.teſtam.§ illud.Statutum dicit,quod filius nō poſſit ℈here ſine expreſſa licentia patris,mō,quidā filius vendidit mihi quandam rē,& diu eā tenui patre patiētię,nec aliter apparet de licentia patris,nunquid præſumitur licētia p̄ceſſiſſe,in l.ſi filiusfa.C.de peti.here.Vr̃ caſus ꝙ ſic.In ℈rium facit,qa ibi loquitur in prę ſumptione,q̃ affert patri commodū acquiſitionis.ſed in quæſtione formata afferret ei incommodum alienationis. Breuitur dicit Bal. primam partem teneo per d.l.ſi filiusfa.nā hr̃ditas hēt in ſe cōmoda & incōmoda,vñ ēt ſi hr̃ditas eſſet damnoſa,hēt locū d.l.ſi filiusf.ff.mandati l.hæredita.& dicit Bal.licet ſit facti,tñ præſumit̄ ex longa patiētia & lōga poſſeſſione.& iſte eſt verus intellectus illius legis,ſi filiusfa.ꝓ quā l.Bart. dicit qđ l. de in rem verſo.ff. de vſu.hēt locum in patientia ſicut in prę ſcriptione.ſed Bal. dicit,tu dic,vt dixi in l.ſi certis annis. Statutum dictat,ꝙ pr̃
19 †ſoluat ꝯdemnationē pro filio.modo quæritur, an iſte filius cōputet in parte ſua ꝙ venit in diuiſione cū fratribus, & dicit Bal.aliter exordiendo materiā,qđ cū quærit̄, ſi pr̃ obligat ſe pro filio,nunquid iſtud totum debeat ſolui de parte filij,& dicit qđ non.ſed oēs debent ſuſtinere, ut. ff.de mu.& ho.l.3. §.fi.& ff.fami.er.l.ſi filia.§.idē ſcribit.& §. Neratius. ſm Guil. qui ita no in l.incerti.C.fami.er.& hoc verū, ſi pater ſuſcipit in ſe obligationem filij ductus pietate paterna,vt.C.de capti. l.liber captus.ſed ſi ex neceſſitate,puta quia dictante ſtatuto pater fuit captus ꝓ filio,vt no.ī rubrica.C.de decre.decurio. lib.10.tunc nō p̄ſumit̄ liberalitas patris circa filiū,ſed p̄ſumitur q̃dā neceſſaria geſtio negotiorum,arg.ff.de neg.geſt.l.nā & ſeruus.in prin.qa in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit, ut.ff.de adēp.le l.rē legatā.Ex hac ergo geſtione eſt orta naturalis obligatio īter patrē & filiū,q̃ tranſit ad hr̃des,& facit ad p̄dicta.ff.de li.leg.l. Quid ergo.ī rōne ſul.qđ not.ꝓ doc. de eo,q ſoluere cogit̄ ꝯdēnationē l.2.§.fi.ff.de uer.ob. & qdā ponūt in l.eadē.§.Cato co.ti de quo ꝓ Bal.in l.filius.C.fami. er-
20 cit.Statutū dictat,ꝙ filiusfa.†poſſit teſtari.mō mulier habēs vnicā filiā, inſtituit hr̃dē filiā,& germanū teſtatricis. nunc q̃rit̄,an iſte germanus habeat in dote hr̃ditatis portionē, & vr̃ ꝙ ſic,re ipſa,qa hęres,iuxta no.ff.de pac.do.l.auus. ℈rium dico,qa portio dotis,quo ad ipſum extraneū eſt caduca, & iō accreſcit filiæ.In extraneo aūt eſt caduca,qa ceſſa rō ꝯſuetudinis in extraneo.ergo cōſolidatur filiæ ſuperſtiti, qa eius fauore ꝯſuetudo eſt introducta,ſed ℈ hoc duo faciunt. Primū eſt,qa filia iſtius filiæ admittit̄ de iure ſpeciali,id eſt,de rōne ꝯſuetudinis ℈ ius cōe introducta. ergo nō hēt ius accreſcendi.ff.de cōdi.& demō.l.mulieri & Titio.ſcđo qa hic agit̄ de ſingulari ſucceſſione dotis,in qua nō eſt locus iuri accreſcēdi inter ꝯiunctos ꝯiunctione legali.ff.de le.2.l.a Proculo.ſed rñ.& dico,ꝙ hic nō ꝓtingit vi ꝯiunctionis, qa inter iſtā filiā filiæ & cohr̃dē, nulla eſt ꝯiūctio verbalis, nulla realis eſt ꝯiūctio,nulla eſt ꝯiunctio legalis, qa nullo medio ꝯiungunt̄.ſed eſt,qa illa filia ſola reperitur in legali bñficio,& ꝯſuetudinali,& iō ipſa ſola ſuccedit in dotē.Aduerte,hæc rō infert, ꝙ ſi eſſet exhr̃data a iure,ſuccederet,qa ꝯſuetudo aufert ab auo, & dat nepti ſiue nepti,& ſic non vt hr̃di, qđ eſt ℈ determinationē la.de Bel.& Bar.Et iō eſt cogitādum ſup hoc paſſu difficili.Sed,vt illa qō ītelligat̄,annecto q̃dam quæſtionē q̃ Bal. ponit,per auth.& quærit ipſe, pone ꝙ pr̃ dedit dotem ꝓ filia. mortuus eſt gener ſuperſtitibus ex eo matrimonio filijs.tandem iſta filia vidua reuerſa eſt cū dote ad domū patris. mō qa illa filia erat iuuenis,pr̃ remaritauit eā cū eadē dote. dein de illa filia deceſſit in matrimonio,nullis ex ſecūdo mr̃imonio relictis filijs.modo pro dote illa orit̄ inter auū & nepotē qō.nā filij primi matrimonij dñt,mr̃ nr̃a mortua eſt.vñ pertinet dos eius ad nos,ſm opi. Mar. de conſuetudine approbatā. eꝫ dicit auus,dos a me profecta eſt, ad me redire dēt,ut l. dos a pr̃e profecta. C.ſo.ma.rñ.la.bu.determinando pro auo, qa ꝯſuetudo loqtur, qn̄ mulier decedit in matrimo. ex quo extant liberi.ſed hic mulier non deceſſit in matr. primo, ex quo extant liberi, imo dos illius matrimonij fuit reuerſa ad patrē,& deſijt eſſe illius mr̃imonij dos.Ex iſto aūt ſcđo mat. non extant liberi,ergo ſequit̄ ꝙ repetitio cōpetit patri,& ſic excluſi nepotes per reuerſionē dotis ad auū nō admittunt̄ ad vlteriorē petitionē.& maxime, qa illa ꝯſuetudo ē ℈ ius cōe, & iō nō eſt trahēda ad ꝯnūtiam,vt.l.qđ ℈ rōnem.ff.de leg.Sed la.bu.in l.fi.C. cō.vtriuſq;. iudi.in lectura,qđ eſt notabile.ſed ℈ opi.d.la.facit ratio conſuetudinis.nā ſm la.de bel.& Bart. qui dñt qđ prę mortua filia.liberi eius veniunt ad dotē, tanq̃ hæredes matris,ſequitur ꝙ ius ſaltem cāle,licet non formale in pſona matris p̄ceſſit,nec dñt eſſe deterioris cōdōnis,qa mr̃ ſuperuixerit.Itē nec dēt ſm rōnem conſuetudinis mr̃ reputari deterior,q̃ filij,ar. C.de bo.ma. l.ſi viua mr̃e,ver.nā.licet.Itē non eſt minus potēs ius in cā,q̃ in cauſato, vt C.de legi.l.digna vox.Itē iſta dos reuerſa eſt ad patrē, non quaſi per manſura. ſed quaſi diſceſſura. Vñ nō debet in eius pr̃monio
21 cōnumerari,ar.ff.de col.bo.l.dedit dotē.Itē.qđ illa† dos conuertat̄ in ſm matrimoniū,eſt introductum in fauorem filię, ergo non debet in eius odium retorqueri.Qđ fieret,ſi in hac dote non hr̃et hæredem.nec tranſmittere poſſet ad liberos, cū īterſit nr̃a ad noſtros liberos trāſmittere quib. oīa ex voto paramus,vt. ff. debo.libe.l.nihil.§.facilior.Pro tanto vr̃ poſſe defendi,ꝙ mortua filia in ſecundo matrim.ſine liberis, tota dos debeat applicari liberis primi matri.& hoc tali exemplo ꝯfirmatur.Ponamus, ꝙ illa filia habeat filios ex vtroq; mr̃imonio.Nam ſm la.bu ſoli filij. ſecundi matri. haberent dotem iſtam ex conſuetudine. ſed hoc eſt impoſſibile, quia ex quo habent vt hęredes ſm opi.la.de Bel.& Bar.neceſſe eſt,ꝙ habeāt tm̃ pro hæreditarijs portionib.vt. C.de hær.acti.l.pro hęreditariis. & per ꝯns dicit liberos primi matrimonij & ſecundi matrimonij iure hæreditario ſuccedere in iſta dote.& dicit.ſed hic emergit dubium, dictāt ſtatutum, quod filia ſa. poſſit teſtari,&c.vt dictum eſt in prin. & nihil dicit de more ſuo ſolito,de quo per eum in d.l.fi.C.com.utri.iudi.vide Bar. in l.poſt dotem.& l.ſi dotali.ff.ſolu.matrimo.

SVMMARIVM.

1 *Statutum & conſuetudo poſſunt diſponere, & valet de iure quod licitum propter illicitum confiſcetur.*
2 *Domus ſi ex forma ſtatuti debeat deſtrui. propter ludum, non proptere a deſtrui debent res in ea exiſtentes, niſi forte ea ſint inſtrumenta ad ludū*
3 *Farina confiſcata, num confiſcandus ſaccus.*
4 *Statuto ſtante, quod pro aliquo delicto imponitur pęna, fiſco applicanda vtrum ex dicto ſtatuto cogi poſſit ratione culpæ.*

1 **Fiſcare.** Stat.† & conſuetudo pōt diſponere. & valet de iure, ꝙ licitum ꝓp illicitum confiſcetur, quia illa pœna non tā imponitur perſonæ,pro re,ꝙ pro præcipiti auaritia, & īciuili audacia.Iudex aūt ex ſuo capite vel alius officialis fiſci non pōt confiſcare, nec incorporare licitum ꝓp illicitum. quia ſeparatorum ſeparata eſſe debet rō: vt.ff.de calum.l.fi.de his,qb. vt indig.l.reſcriptum. de quo ꝓ Bar.in l.cotem.§.dnos.de publica.l.commiſſa. eo.ti.& de iure fiſc.l.īperat.& l.fi.de excoct.mi.an.li.12.alii.tñ diſtinguūt in contento & continente,ꝙ aut res erant delinquentis,& oēs ꝯfiſcātur.l.cū ꝓponas.C.de nau.fę.aut q̃dā erāt delinquētis, & q̃dā alterius,& illę q̃ erāt alterius nō ꝯfiſcātur, vt.d.l.cotē §.dns niſi ille alter eſſet conſocius delicti, vt.d.l.finali. C.de exco.mi.an. In qbuſdā tm̃ locis ē ꝯſuetudo,ꝙ īdiſtincte ꝯfiſcētur oīa abſq; inqſitione cū ſint tales res.et valet talis ꝯſuetudo,ſm Bar.qa ī vectigalib.culpa ē nō explorare ꝯſuetudinē, ar.ff. de publi.l.fi. §.diui.& hoc eſt ꝓp generalem.conſuetudinem, quia ubique conſueuerunt eſſe ſtatuta ſuper hmōi denetis & vectigalibus præſtandis. ille tm̃ ꝓp cuius culpam res alterius confiſcantur,tenerur dño ad intereſſe. ff.de pig. act.l.fi in fi.& ff.de pericu.& commo.rei uen.l.lectos & ff.de cuic.l.ſi pi.& de ſacro.ſan.ecc.l.iubemus nullam. C.vñ ui.l.
2 meminerint.& prędicta faciunt ad qōnem de † domo,q̃ dēt deſtrui ꝓp ludū.nā nō ꝓpea deſtruunt res, q̃ ſunt in domo, niſi forte ſint p̄paratę ad inſtra ludi, vt ſcānū, ſuper quo ludi tur,ar.ff.locā.l.ſed addes.§.illud,nam pp qđ vnunquoq;, & illud magis.de quo ꝓ Bal.in l.cum proponas.C.de nau.fęno.
3 Sta.†dicit,ꝙ confiſcet farina quę portatur contra denetum, nunquid

nunquid confiſcabitur ſaccus.ar.q̄ ſic.ff.de pe.leg.l.nā quod liq̄dē.in prin.eſt.n.quaſi inſtr̄m rei ꝑfiſcatæ,& ei accedit.Idē vr̄ in pullo aſinæ,ratione acceſſionis,ar.ff.loca.l.ſed addes. §. ſi qs mulierū.& eodē mō ꝑfiſcata naui,cōfiſcat̄ ſcapha, quæ erat ſeruitialis naui. & ad ipſam ligabatur. vel dic verius, q̄ in pœnis ſit ſtricta interpretatio,unde res q̄ ꝑgruo mō p̄nt ſe parari abſq; corruptione ſubiecti,ſeparabūtur, & nō ꝑfiſcabūtur. de quo ꝓ Bal.in l.cū ꝓponas.C.de nau fœno. Stat.q̄ †,ꝓ aliquo delicto imponitur pœna, fiſco applicāda, q̄ritur vtrū ex d.ſtat.p̄t agi rōne culpę: & videbatur q̄ ſic,qa ſufficit ſolum factū,ex quo ſtat.ſimpl'r loq̄tur.Sed ex his, q̄ dicit.d.Bal. in l.1.in prin. ff de legi. patet rn̄ſio in ꝗrium.nam cum crīalr̄ agitur,pœna fiſco applicatur,ut no.in l. 2.ff de termi.mo. Ergo nō p̄t agi ex forma ſtat.ſm Cy. in lect. Idē no. in l.ſi quis non dicā.C.de epi.& cle.q̄d tene mienti . Pro hoc vr̄ gl.or.ēt in homicidio.C.ad l.Aqui.l.ex morte.& iō qui ꝑdēnatur ex homicidio,rōne culpę nō dēr mitti ad ꝑfinia.qa iſta eſſet pę na corporalis. Ad idē ēt facit,q̄d not. in l. 2. C. de noxa.C.de plagia.l.plagi.ad quod no.Arch. 57.diſt.c.ſolicitudo.Bar.dicebat, q̄ ēt pro leui culpa poterat crīalr̄ agi,vt in d.l.2.de termo.& de pę reſpiciendū.§ delinquunt, q̄d credo uerū ad pę nā arbitrariam modicā.ſecus,ſi pœna eſſet atrox, vt in l.vlt. ff.de off.præfec.vigi.& adde,quod no.Bar.in l.1. §.non aūt. ff. ſi qs teſt.li. eſſe iuſ.fuerit. Vide l.eū,q̄ nocentem.de iniur.& vide de abige.l 1.§.vlt.& l. ult.ff.de priua.delic. & l.qui hr̄s.ff. de incen.& rui.nau.Bald.& Cy.ſecundū eum in l.1.ff.de legi.

SVMMARIVM.

1 *Fratres prædicatores poſſunt acquirere poſſeſſionem vt vendant, non tamen vt teneant.*
2 *Delinquens non ſortitur forum, ratione rei mobilis, niſi in tribus caſibus.*
3 *Forum declinare, aliud eſt, aliud declinare iudicium.*
4 *Habitus mutatio, an proficiat delinquenti.*

Forenſes. Stat. q̄ forenſis non p̄t acquirere in ciuitate.certe,ſi p̄diū legēt,forenſi,dētur ei ex teſtō.& idē dicit lac.de Are.in fratrib.prædicatorib qui non p̄nt hr̄e bona immobilia,quia ſi aliqua poſſ. eſt eis legata, liberatur hr̄s p̄ſtando æſtimationē,& retinendo rē. Cōiter tn̄ 1 tenetur,quod fratres †p̄dicatores p̄nt acquirere poſſ. ut uendant, non tn̄ vt teneant de quo ꝓ Cy.no.in l. Deo nobis.C.de epi.& cle.alij dn̄t ꝗrium,quia ſunt mendicantes. ſed prima opinio prævalet de conſuetudine.hoc dixit Bal. ar.l.apud Iulianum.§.ſi de leg 1.Stat.q̄ nullus forēſis poſſit emere in territorio Mediolani,iſtud.ſtat.eſt ꝗ ius cōe,ut l.1. ff.de ꝗh.em. & ſi ſtat. non diſponit de pœna , q̄ perdat precium, non perdat,& eſt expreſſum.C.non licc.habit.me.li.11.l.1.Quinimo p̄t res retineri,donec reddatur pretiū. ff.de cond. & dem.l. ſi non ſortem.§.ſi centum.Bal.in l.fi.C.cōta de le. Stat.prohibens forenſes acquirere domos in ciuitate non prohibet eis legari ſolummodo,ut uendant,& idem tenet in oī alio prohibito,puta in fratribus.facit.c.1.de reli.do li. 6. ſuper verbo, domum vbi gl dicit,q̄ prohibiti acquirere poſſeſſiones, p̄nt tn̄ acquirere, ut uendant pro eorum neceſſitatibus & alimē tis.Bal.in l.cum quæſtio.C. de leg. Statut.dicit,q̄ forenſis offendes ciuem,ubique locorum,ſi repiatur in territorio,dēat puniri,an ualeat? dicit Bal pone quod Peruſinus offenditur Senis a Senenſi in perſona, & reb. quia derobatur. Pone iſte Senenſis caſu capitur in territorio Peruſino, an dēat puniri? & dicit,pone, q̄ capiatur ſine re derobata, quia ſi caperetur cū re,rōne cōtrectationis rei poſſet puniri,ut no.ꝓ Bar. ff.de fur. l ſi dn̄ū.licet de hoc ſint opi.& dicit Bal. rn̄ ſm Bar.q̄ ille forenſis extra territoriū delinquēs,nō p̄t in territorio Peruſino puniri. Nec ob. q̄ deliqt in re Peruſinorū.nā rōne rei 2 mobilis †delinquens non ſortitur forū,ſm Bar.& hoc eſt uerū, niſi in trib. caſib. primus eſt in his q̄ rapiuntur ex naufragio, ut ff.de incen.rui.& nau.l.ne qd.§.de his.Secundus,in ciuitatib.fœderatis ſociali fędere,vt ff.de cap.l.nō dubito.Tertius eſt, qn̄ in loco delicti non inuenitur iuſtitia ꝗ delinquētem.nā tunc p̄t fieri ſtat.ꝗ offendentem ciuē extra territorium,quia cū in rep iuſtitia depereat,uindicta nō dēt defice re,ar.C.de iud.alias uide.l 1 cū gl.ſua. hoc ur̄ tenere Inn. ext. de fo.cōp.c.poſtulaſti. ſm Bar.dicit Bal. tu dic,aut ſtat.diſponit rōne delicti tn̄,& eſt uerum dictū Bar. in eo,q̄ dicit forē ſes non ligari, aut ſtatu. non diſponit reſpectu delcti tn̄,ſed reſpectu ingredientis territoriū.tunc minuetur pœna, & proceſſus.et tunc dico, quod forēſis ligatur,quia offendit ingrediendo ꝓhibitū territoriū,ar.C.de nox.l.ſi ſerui. vnde Bal.in 3 l. cunctos pop.C.de ſu. tri. Statuto †cauetur, q̄ forenſis capiatur,& ſatiſdet.modo quidam de caſtro Cereti cōis Bononię quod eſt ep̄i Bononien. Bononiam uenit, quæritur an ſit forenſis? & uidetur q̄ non,quia idem forum eſt ſuum & Bononienſium, licet iudex ſit alius. eſt enim unius diœceſis & territorij,& unum forum,ſecun. Ia.Bu.qui hoc tenuit ar.no. in auth qua in prouincia. C ubi de cri agi op. ubi dr̄, q̄ aliud eſt declinare forū, et aliud eſt declinare iudiciū, q̄ eſt ualde notandum,ſm eum.de quo per Bal. in l.d. auth.qua in ꝓuincia Stat.imponit pœnā diuerſam a iure cōi.mō forenſis deliquit in loco vbi eſt tale ſtat. quæritur an dēat puniri ſm ius cōe,an ſm ius municipale vel cōſuetudinarium,& vr̄ q̄ ſm ius cōe,per.l.1.C.vbi ſe.vel cla.ex litera,q̄ dicit publicis ſubijcitur legib. In ꝗrium eſt veritas. ſ.q̄ inſpicitur ſtat.vel ꝙſuetudo loci delicti, vt no.plene. C.de ſum. tri.l.cūctos pp̄os.& idē vr̄ in exemptis,delinquentib.in loco,nō exēpto. q̄ puniā tur ſm conſuetudinē vel ſtat.illius loci, quia ſtatuta ibi hn̄r ꝓ publicis legib.Et ſic non ob.tex.l.1.C. vbi ſenat. vel cla.vel loquitur illa,qn̄ non erat diuerſa conſuetudo vel ſtat.a iure cōi, nam tūc ſequitur ius cōe. qa ceſſat municipale.de quo, per Bar.ī d.l.1.C.vbi ſena.vel clariſſi.Stat.dicit q̄ ſi forēſis offenderit ciuē, puniat̄ iudicis arbitrio mō poſt offenſionē iſte offendens factus eſt ciuis,nunquid punietur arbitrio iudicis. vt forenſis? certe nō.vt.ff.de nox.l.in delictis. §.ſi extraneus. 4 & vide plene, q̄ tp̄s inſpici debeat in delictis,†& an mutatio habitus proficiat delinquēti,puta laicus, effectus clericus eſt poſt delictū.De quo plene.per Bar. in l.1.de pœnis. & ꝓ Io.an. in c.1.de obl.ad rati.& per Bal. in l.1. C.an ſer.ex ſuo facto.

SVMMARIVM.

1 *Velle, & poſſe, differunt.*
2 *Delinquendi occaſio aduerſanda.*
3 *Statutum an ualeat, quod ratione vnius ſolius domus vel poſſeſſionis quis ſit de generali foro, vel quod ſit ſubditus.*
4 *Statutum ſeu conſuetudo debet ſeruari per epiſcopum in foro ſuo.*

1 **Forum.** Sta.†dicit,q̄d clericus declinās forū p̄tr̄is? ſit exēptus a ꝓtectione cōis, & poſſit impune offendi.mō pone q̄d clericus ꝙuenit corā p̄tre,dicēs.ego non declino, imo ſubiicerē me & litigarē ſub te, ſi poſſē.ſed ego nō poſſum,ſi vellē,qa decretalis me ꝓhibet.ſ.c.ſi diligēti. de fo.cō. q̄d eſt ꝙfirmatū ꝓ auth. ſtatuimus.nunq̄d clericus iſte eſt exēptus a ꝓtectione cōis? certe nō,qa nō declinat forum, nec dicit ſe nolle litigare corā p̄tre, qa tunc hr̄et locū ſtat. imo dicit ſe nō poſſe,ſed aliud eſt,dicere ſe nolle,aliud ſe nō poſſe, vt.l.cum filius.§.non ur̄.de le. 2. & C.de legi.l.ab administratione.ſm la.bu.dicit Bal.Ego dico, q̄d eoipſo. q̄d alleg. ſe clericū.declinat,qa in excipiēdo ſufficit narrare factū ſine ꝙcłone.Secus.tn̄, ſi verbo nō all.ſe clericū.ſed ipſo facto,puta ꝙparēdo in habitu & tōſura,qa tūc nō excipit, licet habitus eū demōſtret clericū.vt c.ſi iudex de ſen ex.li.6.Itē ſecus, ſi ep̄s eū ex officio repetat, qa hoc nō eſt declinare. nā nō eſt in p̄tate clerici facere q̄d ep̄s repetat eū, vel non repetat. ſed eſt in mero arbitrio ſuperioris,vt.d.c.ſi iudex.no.& tene mēti.qa ita practicari vidi.Bal.in aut.ſtatuimus.C.de epi. & cle. 2 Stat.dicit,q̄d †ſi clericus declinauerit forū ſeculare,ſit exemptus a protectione cōis . & poſſit impune offendi, & p̄tās de tali iniuria nullam habeat commiſſionem.neciuriſdictionē cognoſcendi. mō pono, q̄ clericus declinat forum p̄rātis.& offēditur ab aliquo laico, clericus accuſat ipſum , accuſatus excipit de ſtatuto.dicit P̄tās.non poſſum ſibi denegare iuriſdōnē. per auth ſtatuimus. C.de epiſ.& cle & ſtatutū non valet,quia eſt improbatum a lege.dicit Io. q̄ p̄tās qui non reddit iuriſdictionem,excuſatur,quia cum non hēt iuriſdictionem a ſtatuto . & ſtat.dedit ſibi iuriſdictionem limitatā. dēt dicere P̄tās. iurisdictionem non habeo. & ideo reddēre non poſſum iuſtitiā.& iō q̄tum ad hoc redactus ſum ad inſtar priuati ſecus, ſi ſtat.non diſponeret ſuper iuriſdictione non cōferenda, vel ſuper iure reddēdo,puta ſi diceret,nō reddat̄ ius qa pręſuppoſita iuriſdictione.debet ius reddi, cū in hoc non teneor ſtare ſm Ia.bu.dicit Bal. ego diſtinguo tres caſus. Nā aut ſtat. ꝓcedit iuriſdōnē nō ꝙferēdo, & ꝓcedit dictū Ia. bu. in 1.par.aut iuriſdictionē colatā auferēdo, & forte nō eſt verū.qa nō tenet adēptio,& iō ſtat. verba ſunt ꝙſiderāda, vtrū dicat.non ꝙpetit iuriſdictio, aut dicat adimimus iuriſdōnē, aut ſtat. nō ꝓcedit nō cōferēdo vel adimēdo iuriſdictionē, ſed diſponit ſolū de pœna, vel ꝓceſſu cāæ, tūc ēt ſto cū Ia.qa tale ſta.valet.& adde dicit Bal.q̄d dixi in aut.caſſa. C.de epi. & cle.Vltimo dicit, q̄ q̄q̄ in primo caſu D. Iac. valeat ſtat.tū ſupior nō dēt pati q̄ ſtat.vigeat,qa p̄ſtat cām declinādi & delinquendi. & idem pertinet ad ſuperiorem,q̄ illud ſtat.corrigatur. & ideo no.Bar.in quadam ſua gl. q̄ fecit ſuper quadā extrauaganti Henrici Imperatoris, prædicta dixit Bal.in au- 3 thē.ſtatuimus. in fi.C.de epi.& cle.Stat.q̄ †rōne unius ſolius domus vel poſſeſſionis, quis ſit de generali foro, vel q̄ ſit ſubditus.vt no.Inn.in c.poſtulaſti de fo.com.de quo per Bal.in l. iubemus.C.de ſac.ſan.eccl. Stat. & conſuetudo laicorum de- 4 bent per ep̄m ſeruari in foro ſuo,inter litigantes, licet †conſuetudo ſiue ſtat.non porrigatur ad aliud territorium diuerſum , porrigitur tn̄ aliud forum in eodem territorio . hoc vr̄ ſentire gl.in l.ex ea.ff.de poſtul quæ gl.debet intelligi. quantum ad deciſionem cauſæ. non q̄tum ad ordinationem iudicij,ar.eorū q̄ no.in l. 1.quæ ſit lon.conſuetu.per doc.Sed q̄d ſi litigāt clericus & laicus? dicit Bar.q̄ ſi clericus cōuenit laicū

Source : BIU Cujas

in foro ſeculari, ſeruabit ſtat ppñi. ſi aũt laicus ꝙuenit laicũ in foro epi, ſeruabit ꝙſtitutio epi. Itẽ no. Bar. extra de foro ꝙpe. in c. qđ clericis, qđ ſiñ eſt intelligendũ, q̃tum ad ordinẽ proceſſus, non q̃tũ ad ſubſtantiã obl̃onis, ꝙ nunq̃ põt nõ ſubditus ligari. facit. qđ no. Ia. de are. in l Antiochenſium. de priui le. credi. Facit ẽt. qđ no. Cy. in l. 2. quæ ſir lon. cõſue. circa fi. & qđ no. abbas. & Io. an. poſt eum in c. 1. de no. ope. nũ. & vide ꝙ no. Inn. c. 2. extra de offi. or. Bald. in l. ex ea cauſa. ff. de poſtu.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dante certam formam teſtandi mulieribus vel adultis omiſſa illa forma, anoriatur obligatio naturalis.*
2 *Obligatio naturalis an habeat locum inter coheredes.*
3 *Cohæredem non ſolenniter inſtitutum non tenetur quis admittere in foro conſcientiæ. Et, directa ſubſtitutio non præſupponit obligationem.*

Forma. Stat. dat formam regimini magñatus, nec plus põt, q̃ ſtat. & morib. ſit eis ꝙceſſum, vt no. ff. de pa. l. itẽ magñi. de quo ꝑ Bal. ĩ auth. & oĩno. C. ne vxor ꝑ mari.

1 Stat. † dat certã formã teſtãdi mulierib. vel adultis. mõ omiſſa eſt illa forma, an oriat obl̃o nãlis? certe nõ ad hoc facit, qđ no. ff. de compẽſa. l. quicunq;. & dixit Bal. vt ibi pateat, qñ ex teſtõ non ſolenni oriat obl̃o nãlis, ſic diſtinguit, aut loq̃mur inter cohæredes Dic dicit Bar. vt dixi in l. & poſt diuiſionem

2 de iur. & fac. ig. in qua. l. dixit. ꝙ qdã dñt, † ꝙ inter coheredes non eſt obl̃o naturalis, qđ gl. reprobat, & male. veritas. n. eſt, ꝙ illi q̃ ſunt hæredes de iure, directe capiunt a ſeipſis, nõ ab alio, vt. ff. de hæred. inſti. l. ſed & ſi ſine ꝙditione. §. fi. & l. ex ꝑte ff. de acq hære. nã ꝙ directe q̃riť, improprie debeť, vt. l. impator. de fideic. li. ꝑ la. de are. Hoc ẽt apparet, ꝙ oĩs obl̃o dẽt eſſe ad aliquid, ſed vnus cohæres non tenetur ad aliq̃d alteri vi teſtĩ, niſi eſſent inter eos p̃legata. ergo nulla cadit obl̃o nãlis. cum ẽt ex ſolenni cadere non poſſet. & illa eſt vera ſolutio. de ꝙrio facto, de. l. cũ quis. de iur. & fac. ig. & l. in teſtõ. de fideicõ. li. & ar. l. error. ff. ad. l. Fal. qđ inter cohr̃des, nulla eſt obl̃o naturalis vi teſtĩ nõ ſolẽnis, hoc eſt verũ. tñ vi aditionis hr̃ditatis ſolẽnis q̃ ex non ſolẽni nõ põt adiri, oriť q̃dã obl̃o ad diuidendum, vt inſti. de offi. iud. §. fi. ſed de illo non poſſumus hic loq. q̃ dicit Bal. vt dixi, additio hr̃ditatis nõ oriť ex teſtõ non ſolẽni, cũ ipſa aditio ſit p̃ciſe actus iuris ciuilis ad teſtm̃, & teſtm̃ non ſolene, non ſubſiſtat de iure ciuili ex quo infert ꝙ teſtm̃ non ſolenne non parit ius accreſcendi hoc. ꝑ bať C. de teſta. l hac cõſultiſſima. §. ex impfecto. Idẽ vr̃ inferri † ẽt in foro conſcientiæ qđ non teneatur q̃s admittere cohr̃

3 dem non ſolenniter inſtitutum, cum non ſit orta aliqua nãlis obl̃o. Qđ verum credo, quia cohæres non põt admitti niſi p̃ ius adeũdi. ſed hoc ius nõ hẽt ex teſtõ nõ ſolẽni, ergo &c. non. n. dicere poſſumus, qđ per coheredes ſit ei reſtituẽda, q̃ tunc directo efficiť p̃caria, vt. l. verbis ciuilibus. de uul. & pu. Credo tñ, ꝙ ſi ibi eſſet clauſula codicillaris, ꝙ gl. l. ſi poſt diuiſionẽ, poſſet dicere verũ, tenẽdo cõem opinionẽ, ꝙ ex teſtõ non ſolẽni oriat obl̃o naturalis. De quo plene dicã dicit Bal. l. cũ q̃s. & ad. d. l. his ꝙñr. §. idẽ tñ tẽtat. ff. fa. erc. & hoc de prima parte diſtinctionis. iõ ad. l. cum q̃s. ibi dicit, aut loq̃mur an oriat obl̃o inter inſtitutum, & directo ſubſtitutum, & dic qđ nõ oriat, q̃ directa ſubſtitutio non p̃ſupponit obl̃onẽ, ut ff. de vul. ſub. l. verbis ciuilib. & no. ff. q̃ ſa. cog. inter oẽs. Aut tu loqueris inter inſtitutum & legatarios, aut fideicommiſſarios, & tunc refert, aut teſtm̃ non eſt ſolenne q̃tum ad inſtitutiones & legata. Aut q̃tum ad inſtitutionem tm̃, aut q̃tũ ad legata tm̃. Primo caſu refert, aut ſuccedit alius, q̃ grauatus, & nulla oriť obl̃o, q̃ ab alio nõ eſt relictũ. ar. ff. de iu. co. l. is. q̃ ff. de le. 2. l. cũ pr̃. §. cũ eſtimarẽ. ff. ad. l. fal. l. 1. §. ſi cohr̃des & qđ no. in l. q̃ condõ. de ꝙdi. & demõ. Aut ſuccedit ipſe idẽ grauatus ab inteſtato, & tunc aut eſt grauatus tanq̃ ex teſtõ, & nullo mõ tenet, vt. C. de codi. l nõ codicillũ. Aut eſt grauatus nõ tanq̃ ſolũ ex teſtõ, ſed tanq̃ ab inteſtato. tũc de æq̃tate nãli non ſcripta, natural̃r tenet, vt in l. in teſtõ. ff. de fideic. li. Sed de ſcripta æquitate nõ tenet nãliter, ex quo iuris obſeruantia deficit, vt. l. ſi poſt diuiſionẽ. C. e. Si aũt ſuccedit grauatus, de quo teſtor non cogitauit, ille nullo mõ obligat, ar. de leg. 3. l. 1. §. fi. & l. ſi fuerit. cũ ſe, Aut teſtm̃ eſt nullũ, quo ad inſtõnẽ tm̃. ſed nõ quo ad legata, tũc vtraq; oriť obl̃o, vt ĩ auth. ex cauſa. Aut teſtm̃ eſt non ſolẽne, q̃tum ad legata, ſed valet q̃tum ad inſtõnem. tunc dico, ꝙ de æquitate non ſcripta eſt nãlis obl̃o, ſed de ęq̃tate ſcripta eſt ſecus, vt in. l. hac ꝙſultiſſima. § ex impfecto, ibi, dũ dicit, pro nullo hr̃i. Dices tu, nõne æquitas eſt ſcripta ꝑ l. in teſtõ. dicit Bal. rñdeo, non, q̃ illa. l. fecit mẽtionẽ de ęq̃tate, nõ approbando eã, ſed ſubaudiẽdo, vñ illa nõ eſt æq̃tas ſcripta, quia ꝑ hoc patet quid iuris ſit, qñ codicilli nõ ſunt ſolẽnes. & teſtm̃ eſt ſolẽne. nã non oriť obl̃o diſpoſitiua naturalis, ſed perſuaſiua, & ita tenete, dicit Bal. in l. cum quis. de iuris & fac. igno in gloſſ. in 2. q. in 10. ar. C.

SVMMARIVM.

1 *Infamia, ſequitur delinquentem, quocunque vadat.*
2 *Confeſtim, dictio.*
3 *Mandatum habens ad cognoſcendum, an videatur habere mandatum ad diffiniendum.*
4 *Mandatum iuriſdictionalium appellatio, an includat mandatum cum libera, vel ſimplex mandatum.*

Fur, furtum. Stat. † dicit, ꝙ pro primo furto quis ſoluat x. pro ſecundo ſuſpendat. mõ quidã fecit vnum furtũ Peruſij, aliud fecit Aſſiſij, ptãs ciuitatis Peruſij procedit ꝯ eũ, vtrũ admittat proc. qõ ſtat in hoc, vtrũ delictũ cõmiſſum extra territorium aggrauat pẽnã delicti cõmiſſi in territorio? vbi ꝓcedit, & vr̃ ꝙ ſic, q̃ infamia ſequitur iſtũ delinquentẽ quocũq; vadat. ergo eſt famoſus, vt l. ex ea. ff. de poſtu. In ꝯrium vr̃, q̃ de illo delicto iudex nõ hẽt cognitionẽ, nec dẽt punire, ſed remittere vñ vr̃ caſus. ff. de accu. l. ſi quis. §. ſed ſacrilegium. quem tex. no. Old. Bal. in l. ſeruum quoq;. § publice. ver. procurator. ff. de procu. Stat.

2 dicťat, ꝙ fur ſtatim dẽt fuſtigari. certe ſi iudex differat, tñ nõ ꝓpea liberabitur ille ab ictu fuſtiũ, q̃ dictio, confeſtim, non reſtringit materiam circa tps, & eſt rõ, q̃ poniť ad inchoationẽ officii, nõ ad eius expirationẽ. Nec ob. de excu. tu. l. ſcire oportet. §. ꝙns, q̃ ibi erat tps limitatũ. ſecus, ſi nõ eſt limitatũ. item, qñ inuenies iſta verba in ſtatutis, intelliges ſtatim facta prius probatione, vt C. de app. l. addictos. C. de pẽ. l qui ſnĩam. & ar. C. de cõpẽ. l. vlt. & intelligas, daro termino ad defenſionẽ faciendã, licet poſſet abbreuiari, prout iudici videbitur, vt ff. de re mili. l. 3. §. ad diẽ & ibi per Iaco. Bal. in l. procurator. ff. de procura. in qua. l. colligit no. ſ. ꝙ cui p̃cedentia cõmittunť, & ſequentia vñr cõmitti, ſicut eꝯ, cui cõmittuntur ſequentia, vñr cõmitti p̃cedentia, ſine q̃b illa ſequentia explicari non põt, vt ff. de procu. l. ad rẽ mobilẽ. & eo. ti. ad legatum. Ex quo no. colligit ar. Spec. ꝙ ille qui hẽt mãdatũ ad opponendum crimina, vr̃ hr̃e mãdatũ ad probandũ. de quo in Spe. in ti. de procu. §. rõne formæ. ver. ſed q̃d ſi hẽt mandatum ad opponẽdũ. & facit in eo. tit. & §. ver. q̃d ſi dedi. & ver.

3 ſeq q̃ tene menti. Item Bal. ibi q̃rit ſm gl. vtrũ † hñs mandatum ad cognoſcendũ, videat hr̃e mandatũ ad diffiniendũ. gl. dicit ꝙ non, & bñ, ſi ſit delegatus inferiorũ, ſecus, ſi principis, ſm Guil. q̃ princeps ẽt diffinitionẽ vr̃ cõmittere, q̃ terminũ non conſueuerit ſibi reſeruare, facit l. 1. in fi. C. qui pro ſua iuriſ. vel niſi ſit ordinarius, q̃ qñ lex cõmittit cognitionẽ, totũ cõmiſiſſe vr̃. ff. de of. præfe. vr. l. 1 §. cũ vrbẽ. de of. pfe. vigi. l. 3. §. 1. ſm Cy. vel niſi ſit delegatus ad vniuerſitatẽ cãrũ, q̃ hẽt inſtar ordinarij, ſm Ia. Bu. & adde ꝙ no. in Spe. in ti. de iudice delegato in §. ſeq̃tur. ver. & no. ꝙ ſi ſimpl̃r. & de of. or. §. 1. ver. ſi q̃d de audito & de rap. c. auditor. ĩcle. & qđ no. Ar. 22. diſt. c. qñ epſ. & qđ no. Inno. ext de proc. c. conſtitutus. & ex iſtis ſumit Ia. Bu. ar. ꝙ ille, cui datur arbitriũ in ꝓcedendo, videatur hr̃e arbitriũ in ſnĩando, maxime, q̃ ſnĩa dr̃ de ꝓceſſu, vt no in l. 2. C. vt lit pẽ. ipſe tñ Bal. dicit ꝯriũ, ꝙ iſtud argñ non extendiť ad diffinitionẽ cauſæ, q̃ exorbitat a iure cõi. & iõ dẽt reſtringi. qđ Bal. dicit, credo veriſimũ, & idẽ, dicit, credo in præmiſſis, ſi dẽt ptãs ꝓcedendi de iure, & de facto ꝙ iſtud pertineat ad vẽtilationẽ cãę, nõ ad deciſionẽ. ꝙ eſt no.

4 Dẽt ergo dici, ſi tu vis, ꝙ † extendat ad diffinitionẽ, ꝙ dat arbitriũ in ꝓcedẽdo, & pronuntiãdo, & tene mẽti, q̃ quotidie de facto hẽmus. & addit Bal. vtrũ mãdata iuriſd intelligat ẽt mandatũ eſſe cũ libera, vel ſimplex mandatũ? & dicit, ſi tu æq̃paras mãdato ꝓcurat. vt ff. de iuriſ. om. iud. l. & q̃. vr̃ eſſe ſimplex mandatũ, vt ff. de procu l. mandato gñali. & l. procurator tut. & ff. de pec. l. quam Tuberonis. §. 1. ſed ſi tu æq̃paras mandato tut. intel̃r eſſe cũ libera, vt ff. de admin. tut. l. inter bo qđ vltimũ vr̃ tenere Arch. 21. diſt. c. qñ. & dicit Bal. & hoc credo verũ. nam cum per ſententiam iudicis poſſit fieri alienatio, & liberatio, vt inſt. de of. iud. in fi. ergo vr̃ hr̃e liberam, vt ff. de procura. l. procurator, cui. circa quod vide ſerioſius per Bal. in l. qui procurator. ff. de procur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quod frater excludat ſororem, de quo fratre accipiendum.*
2 *Extenſio de ſimpliciter ad ſecundum quid, non fit in ſtatutis ponentib. aliquam exceptionem contra ius commune.*
3 *Clauſula in fine appoſita, refertur ad omnia præcedentia.*
4 *Statuto ſtante, quod frater ab inteſtato excludat ſororem, excepto quod ſit ab eo dotanda, ꝑ ater teſtamentum condidit, & ita dixit, filios meos hæredes inſtituo in eo, quod eos tangit de iure, an includatur filia.*

Fratre. 1 Stat. ꝙ † frater excludat ſororem, intel̃r de tali fratre, q̃ poſſit ſuccedere, vel q̃ ſuccedit. non ergo intel̃r de illo, q̃ eſt frater minor. ad hoc facit ff. ad Treb. l. ex facto. §. fin. qđ no. Bar. in l. 1. in fi. de ꝯta. & in hanc ſnĩam vr̃ inclinare Bal. licet videatur facere in ꝯrium. l. filius §. cũ quis. de le. 1. Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præte. Sta. ꝙ exiſtente fratre non ſuccedat fœmina, nunquid intelligitur de fratre in primo gradu fraternitatis? dicit ꝙ ꝙſuluit ꝑ primo, vtens ar. eius quo no. Butr. in l. ſi mĩ. C. de ſucceſ. edi. vbi

format

Source : BIU Cujas

format hanc qõnem, quod existente patruo defuncti nõ admittatur mater. nunquid patruus magnus admittatur? & dicit quod non, quia dictio. magnus, denotat, quandã improprietatem, ſm Bu. tu dicas per verba aptiora, qđ denotat quã
2 dam extenſionẽ, de ſimplr, ad ſm qd. quæ † non fit in ſtat. ponentib. aliquam exceptionem ꝫ ius cõe, tex. eſt in §. fi. l. iubemus. C. ad Treb. vnde iubemus ſequi verborũ aptitudinem non extenſionis plenitudinem. Bald. in d. l. 2. §. Stat. ꝙ frater excludat ſororem dotatam, ſi ſtat. non diceret vlterius, intelligitur de hæreditate dotantis, non alterius. & hoc per gl. poſitam in l. 1 de legi. hære. alio ſtatuto cauetur, ꝙ ſi frater q ſororem excludit decedat ſine liberis, & fratre conſanguineo, vel filio fratris agnato, maſculini ſexus, teneat relinquere dictæ ſorori dimidiã partẽ. accidit ꝙ d. pe. hñs filium & filiam dotatam, facit teſtm̃, in quo maſculinum hæredẽ inſtituit. & filiæ ꝫ. dictæ reliquit x. iure inſtitutionis. demũ dictus frater deceſſit relicta quadam filia fęmina, condito teſtõ inſtituit agnatum, quæritur an filia d pe. debet hãre dictam dimidiã? & videbatur ꝙ ſic per verbũ, maſculini ſexus. ꝙ vr̃ ẽt ad libe
3 ros referẽdum nam † verbũ cõe, refertur ad oĩa, vt ff. de vul. & pup. l. iam hoc iure. Itẽ cla in fine appoſita, refertur ad oĩa præcedentia, vt ext. de ap. c. ſecundo requiritur. Contrarium dicit ſe conſuluiſſe, qa qñ prima cla hẽt propriam & ſpãlem determinationẽ, cla vltimo appoſita, non refertur ad illud, vt no. in l. 1. §. deinde. de poſtu. & de le. 1. l. talis ſcriptura. Item illa filia, dicti p. non excluditur per fratrem, ſed per teſtm̃ paternum. Vnde d. ſtat. debet intelligi ab inteſtato, vt ff. de inofi. teſt. l. Papinianus. §. ſed nec impuberis. quapropter dicta filia aſpirare non poteſt ad id, quod eſt aliis applicatum, vt C.
4 de dona. l. ſi ante. Bal. in l. 1. de legit. hęre. inſti. Statu. ꝙ † frater ab inteſtato excludat ſororem, ſaluo ꝙ debeat dotare. mõ pater fecit teſtm̃, & ita dixit, ¦filios meos hęredes inſtituo, in eo, quod eos tangit de iure. quæro an includatur filia, & dico ꝙ ſic, ſed in qua parte, an in ſtatutaria, an in ea, quæ debetur de iure cõi, i. in virili, quod verius credo, quia ad ius ſe retulit, & ſic intelligo de iure cõi, tanquam de digniori, vt inſti. de iure na. gen. & ciui. & quia ſtatutum loquitur ab inteſtato non ex teſtamento. ad hoc quod not. C. de inof. teſta. l. fratres. Bal. in l. quicunque. de ſer. fug.

SVMMARIVM.

1 *Fructus num accipiantur deductis expenſis.*
2 *Statuto ſtante, quod damnatus integros fructus teneatur reſtituere, vtrum deducantur expenſæ.*

1 **Fructus.** Statutum, ꝙ † de fructibus fornacum vitri, ſoluantur x. denarij pro libra omnium fructuum fornacum, hoc ſtat. de pœna deducitur in ꝫctum inter fiſcum & emptorem gabellæ. quæritur vtrum fructus intelligantur deductis expenſis? & vr̃ ꝙ non deducantur fauore fiſci, ſicut in decimis. Item quia hæc verba proferuntur a ꝫhentib. Sed dic ꝫ, quia decimæ ſunt fauorabiles de iure diuino, ſed illæ gabellæ ſunt odioſæ. nec obſtat, ꝙ deducantur in ꝫctum, quia origo ex lege proficiſcitur arg. ff. de dona. l. q id, quod. & ita conſuluit Bar. Bal. in l. 1. de fructi. & li. expen.
8 Stat. ꝙ † damnatus integros fructus debeat reſtituere, vtrum deducantur expenſæ? tenet ꝙ ſic per l. 1. C. de his quib. vt indig. Bal. in l 1. C. de fruc. & li. expen. Stat. valet & conſuetudo ꝙ miſſus in poſſeſſ. debitorum, lucretur fructus noĩe intereſſe, vt no in auth. de exhi. reis. §. ſi vero quidam. in gl. quæ incipit, ꝙ leges appellant. quæ gl. eſt valde ſingularis. nec mirũ. nam hoc põt facere pp nimiam contumaciam authoritatis prætoris, vt ff. ex qui. cau. in poſſeſſ. eatur. l. Fulcinius. § fin. & quod dico de intereſſe, dẽt intelligi de natura uel conſuetudine, q̃ eſt altera natura, nõ a caſu & fortuna, vt ff. de pericu. & commo. rei ven. l. fi. de quo per Bal. in l. acceptã. C. de vſu.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod frumentum non poſſit extrahi de ciuitate, an comprehendat farinam.*
2 *Statuta prohibentia frumentum efferri extra ciuitatem, ſunt rationabilia*
3 *Fraus de re ad rem fugienda.*

1 **Frumentum.** Stat. † dicit, ꝙ frumentum non poſſit extrahi de ciuitate, non vẽdicat ſibi locum in farina. ſed Guil. de Suz. in l. ſi conuenerit. §. ſi quis cauerit. ff. de pig. act. vbi digreſſio de materia in materiam, mutat formam rei, & faciat aliam rem cenſeri, ſm Oldra. in d. §. ſi quis cauerit. facit quod no. Ia. in l. liberorum. §. chartis. de leg. 3. & facit l. quæſitum. §. illud. eo. ti. Bal. in d. §. ſi quis cauerit. Statutum prohibet frumentum, vel aliam graſſiam de ciuitate extrahi, & punit acriter extrahentem. modo minor extrahit graſſiam, vel frumentum contra deuetum. certe eidem ſuccurritur per integrum reſtitutionẽ, niſi probetur in eo dolus, qui non præſumit in minore, qđ facit ẽt ad nõ ſolutionem pedagiorũ vel gabellarũ. De quo eſt lex. & gl. no. in l. ſi ex cauſa. §. ſi in commiſſum. ff. de mino. Semper ergo conſidero. qui portant res cõtra deuetũ, an ſint maiores. uel minores, de quo per Bal. in d. §. ſi commiſſum.
3 Stat. q̃ ꝓhibent † transferri frumẽtum ad aliud territorium, ſunt rationabilia, cum fiant propter habendam abundantiã hoc tenet Bal. ar. l. cętera. §. ſed ſi quis ad opus reip faciendũ de le. 1. & vide. l. ſi quis poſt. C. de ædifi. priua. & ꝙ no. C. de na. fęno. l. proponas per Cy. Item no. §. ſed ſi quis ad opus. ꝙ pp honorem vnius ciuitatis non eſt detrahendum honori alterius ciuitatis. & allegatur ꝙ non debet unum altare cooperiri, & aliud diſcooperiri. ad quod facit. C. qui po. in pi. habe.
3 l. aſſiduis. §. accep. Bal. in d. §. ſed ſi quis. Statutum † prohibet extrahi frumentum de diſtrictu metu cariſtiæ. certe non poterit extrahi farina, quia fieret fraus de re ad rem, licet farina & frumentũ non ſit idem, imo ſunt diuerſa. l. quæſitum. §. illud fortaſſis. de leg. 3. & ſic fieret fraus legi de re ad rem, pro quo facit. ff. l. ſed Iulianus. §. mutui. & l. quemadmodũ. C. de agri. & cen. lib. 11. Bald in l. non dubium. de legi. C.

SVMMARIVM.

1 *Statutum prohibens conduci cameram alicuius artificis, prohibet etiam fructuum emptorem.*

1 **Fraus.** Statutum † prohibet conduci cameram alicuius artificis. certe non poterunt emi fructus, qa eſſet fraus de contractu ad contractum, in quo eſt ſimilis rõ prohibendi. Idem ſi quis eſt prohibitus donare, & fingit ſe vẽdere. nam tunc contractus eſt nullus duplici ratione. ſcilicet ratione fraudis, & ratione ſimulationis, vt. ff. de dona. inter ui. & vx. l. ſi ſponſus. §. circa. facit quod not. ff. de proba. l. qui teſtamento. & ff. de le. 2. l. codicillos. §. conſtitutum per Bal. in l. non dubium, de leg. Statutum, ſi ille qui erat in cõcilio, & tamen ſciret ordinamentum factum ſuper frumento, an tequam publicaretur, vendidit carius ſuum frumentum, tenetur de fraude, vt. l. ſi quis vina in fi. ff. de pericu. & com. rei vend. Ego addo, dicit Bal. quod ſi iſtud de conſilio iuraſſet ſecretum. & propterea non potuiſſet intimare. tñ tenetur quia debuit abſtinere. nã ipſo facto decipit aduerſarium. & addedicit. Bald. in l. fraus enim. ff. de le. quod no. vt in l. fi. de pi. ac. ff. & fac. ft. ſolu. matrim. l. filiæ meæ. Bal. in d. l. fraus. de le.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura priuata an contineatur appellatione inſtrimnenti.*
2 *Scriptura priuata an ſit inſtrumentum.*
3 *Inſtrumentorum appellatione continentur omnes probationes ſcripturæ, non tamen teſtes.*
4 *Statuto diſtante ſimpliciter de quouis debito ſoluendam gabellam, utrum id accipiendum de creditore, an vero de debitore.*
5 *Contractus, verbum generale, omnes contractus complectitur.*
6 *Contractus prefectus quando præcedit, & additur conuentio, quę poteſt cadere in nouum contractum, magis videtur primi confirmatio, quam nouus contractus.*
7 *Agentis conditio eſt deterior quam rei, in pari cauſa culpæ vel morę.*
8 *Interpretatio naturalis locum habet in ſtatutis.*
9 *Forenſes ſortiuntur forum reſpectu gabelle uenientis in conſequentiam.*
10 *Statutum dictans, quod pro relictis ſoluatur gabella, non habet locum in relictis ad pias cauſas.*
11 *Statuto dictante quod de contractu ſoluatur gabella, de contractu reprobato non intelligitur.*
12 *Solennitas requiſita ex poſt facto, non irritat ipſo iure, ſi non interueniret, ſed ope exceptionis.*
13 *Contractus non valet deſtitutus ea ſolennitate, quam lex eo requirit.*
14 *Statutum, quod ſoluenda ſit gabella de contractibus, includit tranſactionẽ*
15 *Minore reſtituto ob dolum aduerſarij, an reſtituatur fideiuſſor.*
16 *Statuto vel præſcriptione non tollitur æquitas naturalis, dictans quod non debeat quis habere rem & pretium.*
17 *Statuta non recipiunt fictionem.*
18 *Factum nouum, nouam obligationem infert.*
19 *Statutum dictans ſoluendam gabellam, vtrum accipiendum de emptore, an vero de uenditore.*
20 *Iuſtitia commutatiua, quid, ex Ariſtotele.*
21 *Stipulatio pœnalis, non dicitur proprie contractus.*
22 *Statutum quod de vtroq; contractu ſoluatur gabella, quomodo accipendũ.*
23 *Statuto dictante, quod de legatis ſoluatur gabella, & emptores gvbellarum quotannis mutantur, cui illa ſoluenda ſit.*
24 *Pactum quodlibet, contractus eſt.*
25 *Legatum, verb. quomodo accipiendum.*
26 *Conditio, quæ ſubintelligitur a lege, ſuper eo quod ſequitur contractus, non impedit actionem naſci.*
27 *Pendere quid, dupliciter dicitur.*
28 *Contractus eſſentia dupliciter dicitur.*
29 *Teſtatus pro parte & pro parte inteſtatus non poteſt quis decedere.*
30 *Obligatio incommutabilis non requiritur ad translationem dominij.*
31 *Compenſatio admittitur in culpis correlatiuis.*
32 *Compenſationi quando non ſit locus in culpis.*
33 *Probatio nihil operatur, ubi ius facti deficit.*

Source : BIU Cujas

34 *Statutum, quod de permutatione soluatur gabella, num intelligatur de quolibet contractu.*

35 *Fructus verb. siue prolatum a lege, siue ab homine, intelligendum est de ductis expensis.*

36 *Statutum, quod de uenditione soluatur gabella, an contineat dationem in solutum.*

37 *Maretrix, quæ dicatur remissue.*

38 *Vacæ appellatione, an contineatur vitulus adhuc lactens.*

1 **Gabella.** Stat.† dictat, ꝙ de quolibet debito, de quo fit instrm dēt solui gabella. mō de debito fit apodissa, an soluat̄ gabella, dicit Bal. ꝙ in l. 1. de iu. calū. vī tex. & gl. ꝙ non, cum scriptura priuata non contineat̄ appellatione instrī. In ↄrium tñ facit, ꝙa instrm dī quicquid cām instruit, vt l. 1. ff. de fide instru. sed scriptura priuata instruit cām ergo &c Item facit in ↄriū. C. de proba. l. instru. So. dicit

2 Bal. fm† propriam significationem, quę assumitur ex allusione vocabuli, scriptura priuata est instrm, quia instruit cām, sed fm cōem vsum loquēdi, scriptura priuata nō est instrm non. n in vsu modo est dicere, habeo instrm, cum habeo scripturā priuatam, vel apodissam non probato isto usu cōi loquendi dicerem appellatione instrī non contineri scripturā priuatam. vel apodissam. Facit de le. 3. l. librorum. §. quod tñ Cassius, & qualiter super hoc articuli debeant formari, & testes super hoc dēant reddere cām, ponit Bart. in l. Labeo. de supel. leg. & dicit Bal. nunquid, qñ dat̄ terminus ad ꝓducēda instra, includat̄ ꝓductio istarum apodissarum, & dicit Bal. ꝙ

3 Spe. dicit† ꝙ in dilationib. noīe instrorū ꝓtinent̄ oēs ꝓbationes scriptæ, nō tñ testes. vt in Spe. de dila. † §. nūc aūt dicamus ver. itē no. q̄tū. de quo per Bal. in l. j. C. de iura calū. Stat dicit ꝙ de ↄctu soluat̄ gabella. mō duo scholares ↄhunt Perusij, & confertur solutio in ciuitate Bononię. quæritur vbi soluat̄ gabella & Perusij, vbi ↄctus oritur, an Bononiæ vbi conferē effectus, an vtrobiq;. & vī ꝙ Bononię. debeat inspici locus. in quem executio ↄctus confertur, & non locus verborū, ꝓ l. quæro. ff de sol. & per. l. ↄxisse. de act. & obli. In ↄrium vī, ꝙ Perusij soluatur, quia illa solutio gabellę ꝓtinet ad firmitatē ↄctus. ergo sicut in solennitate debet inspici locus, vbi ↄhit̄, i. vbi ↄctus inter partes absoluitur, ita in casu proposito, qđ forte est verius, fm Bald. Vbi autem pñt conueniri qui ↄxerunt forma prædicta, si non habent originem vel domicilij̄ dic, ꝙ in loco, in quem executio ↄctus confertur, fm Pe. & Cy. in d. l. quæro. de sol. de quo per Bal. in l. vnica. C. vbi con.

4 qui cert. lo. da promis. Stat. ꝙ † de quolibet debito soluatur gabella, nec dicit, per quē. modo quæritur utrum debeat solui per debitorem vel creditorem? & vī ꝙ per debitorem, ꝓ gl. in rub C. de reb. credi. Contrarium est uerum. & dicit Bal. ego dico, ꝙ debet habere onus, qui sentit commodum. ar. l. manifestissimi. § pe. de fur. nam hoc onus licet sit personale est in rem scriptum. vnde per eum debet supportari, ad quē pertinet effectus rei, quia ratio finalis debendi concernit ipsum, ar. ff. de muneri. & ho. l. rescriptum. §. fi. de quo per Bal. C. de reb. credi. in rub. Stat. dicit, ꝙ de quolibet ↄctu soluat̄

5 gabella mō q̄ritur nunquid ex † donatione & transactione soluetur gabella? tex. arguit ꝙ sic in l. ↄctus. de fi. instru. quia nomen ↄctus, est multum generale, & continet ↄctus nominatos & innoīatos. Item lucratiuos & oneroſos. Item semilucratiuos, vt est trāsactio. ut. l. 1. si quid in frau. pat. ad hoc facit, quia quolibet pactum, est ↄctus, ut no. ff. de act. & obl. l. 1. in mag. gl. Item quia verba gñalia legis, debent accipi gñal̄r. vt. l. 2. ff. de consti. pecu. In ↄrium facit gl. posita in d. l. ↄctus. quæ dicit ꝙ nō proprie sunt ↄctus. sed uerba obligatiua statutorum, debent intelligi proprie, & est ratio, quia ad instar stipulationis statuta fiunt per interrogationē & rñsionē, ut. ff. de legi. l. 1. & ideo sunt strictī iuris, ꝙa verba hñt se determinato mō, vt. ff. de uer. ob. l. quicqd adstringendæ. & in l. cōstitutionib. ff ad muni. Item scriptura est de esse statuti. q̄ nō suscipit plus vel minus, vt in d. l. ↄctus. & ar. ff. loc. l. itē q̄rit. § ꝙ impleto. in fi. Ad idē. ff. so. ma. l. si vero. §. de uiro. & ff. de exerci. l. 1 §. is, qui nauem. cum gl. sua. So. dicit Bal. dico, ꝙ talia statuta, q̄ iuri gentiū refragant̄, & non tendunt ad executionē ↄsensus, sed in ↄrium sunt stricte interpretanda & restringēda ad significationē, purā q̄dat diffinitio legis, vt. ff. de. ver. si. l. Labeo. §. ↄctum. sed qñ stat. veniret, quo ad adiuuandū ius gentium, puta ad executionem consensus, ibi late interpretamur ꝓp fundm̄ bonefidei. qđ est late censendum in oī eo, quod bonum & æquum est, vt instit de empt. & ven. §. 1. de

6 quo per Bald. in l. ↄctus. C. de fi. instru. Stat. † dictat, ꝙ de oīb. ↄctibus soluatur gabella excepto ↄctu deposi. mō ego deposui apud te centum pacto appositō, ꝙ uadas pro me Romā. quæritur nunquid de isto pacto debeat solui gabella, & uī ꝙ sic quia resultat contractus innominatus. Contrarium dico. quia qñ præcedit ↄctus perfectus, & additur conuentio, quę pōt cadere in nouum contractū, magis uī cofirmatio primi ꝙ nouus contractus, ut. ff. depos. l. 1. §. ꝙ si rem, & §. Sta. & qđ ibi per Bar. Cautius est tñ agere depositi informata, q̄ præscriptis verbis. De quo per Bal. in rub. C. depo. Stat. cauetur, ꝙ gabella non soluta irritus sit ↄctus, & alienatio, modo pone ꝙ neuter ↄhentium soluit. Item, ꝙ venditor possessionē transtulit. quæritur nunquid possit dicere ↄctum nullum? vī ꝙ

7 non, † qa in pari cā culpæ vel moræ deterior est conditio agētis, q̄ rei, vt ff. de ver. ob. l. si seruus. §. sequitur. & ff. sol. ma. l. cū mulier. & l. de viro atq; vxore. & ff. ne quis eū. l. nam cū vterque. & ff. de excep. do. l. nam apud Celsum. §. Marcellus. & ff. de dolo. l. si duo. & de reg. iu. l. cū par. §. illi. C. de inof. test. l. in arenam. ext. de vsu. c quia frustra. & ext. de priui. c. petistis. & c. cum nullus. In ↄrium vī tex. ff. de ↄh. emp. l. senatus. §. plane. & l. domum. in fi. nam quatenus ↄctus redditur nullus rō ne cōis culpæ, vel doli, licitum est allegare nullitatē, & hoc est verū, quia illa nullitas est introducta fauore publico, sed vt metu pœnæ paretur gabellæ, dico ēt ꝙ talis res prohibita alienari & fauore publico, & contrahentium odio nō pōt præscribi, vt l. quemadmodum. C. de agric. & cen. li. 11. & l. 2. C. de vsuc. pro emptore. De quo per Bal. in l. acceptum. C. de vsur. Stat. dicit, ꝙ non soluta gabella quis non audiatur. certe si soluitur pendente iudicio, iudicium & instantia roboratur, & condemnatio sequitur, qa nō deficiebat agenti actio, sed exercitium, vt ff. man. l. si mandauero tibi, ne ad Titium. facit in ar. ff. de pig. act. l. si rem. ☞ fi. de quo per Bal. in l. per di-

8 uersas. C. manda. Stat. † dicit, ꝙ si pelliparius vendit pellipario pelles, non soluatur gabella. si aūt alius, soluatur. mō creditor pelliparij vēdit pellipario ex lege uel pacto. certe vī ꝙ debeat solui gabella attenta veritate, qa creditor nō est pelliparius, & vendidit iure suo. In ↄrarium facit, qa ista nō est proprie fictio, sed quædam iuris interpretatio, sicut si iudex venderet. C de ↄh. emp. l. si ob cām. & no. in l. qui id, quod nostrum. de reg. iur. & cum illa sit interpretatio naturalis, ēt in statutis vt hīe locum. Aduerte, dicit Bal. qđ dicit Cy. ꝙ debitor pōt emere à creditore nō adepto dñio, non est verū, quo ad hoc, vt proprie sit emptio, qa illa est potius liberatio pignoris, q̄ emptio, vt alibi dicit se dixisse. & facit ad hoc. ff. de capti. l. in bello. §. si quis seruum. nam qđ est commutabiliter meum, prescribo. Ergo eadē rōne emere possum. Quod facit ad stat. prædictum, fm Cy. de quo per Bal. in l. 1. C. si ser. ex. se

9 emi. Sta. † dicit, ꝙ de oī ↄctu soluatur gabella. modo celebratus est ↄctus in vno loco, & res est in alio. q̄ritur in quo loco solui dēat, an vbi ↄctus est celebratus, an vbi res est? an vtrobiq;? rñdeo, dicit Bal. gabella est onus conuentionis, seu obligationis, non onus rei tradendæ, ideo inspicit̄ locus ↄtractus vt in l. 1. C. de ↄtrah. em. Itē in forma ↄtractus inspicit̄ locus ↄtractus, sed in substantia personę ↄtrahentis, inspicimus legē, cui ꝑsona est subiecta rōne originis vel domicilij. nec. n. habilitatur ꝑsona rōne mutationis loci, vt dicit plene se dixisse de su. trin. l. cunctos pop. & dicit Bal. ꝙ gabella est onus ↄsecutiuū ↄtractus, & iō sicut forenses sortiuntur forum respectu ↄtractus, ita respectu gabellæ venientis in ↄñtiā, arg. C. de iu. deli. l. fi. §. in cōputatione nunqd aūt clerici ↄtrahētes teneantur ad istas gabellas rōne ↄtractus? & vī ꝙ sic, quia non pñt vti contractu, nisi cū sua cā suisq. vitijs, ar. ff. de act. emp. l in venditione. In ↄrium vī, ꝙ quantū ad clericos, nō tenet stat. rōne statuentium, vt ext. de const. c. eccles. S. Mariæ, & qđ no. ext. de imm. eccle. c. aduersus. in fi. in nouel. vbi oīno videas. Sol. aut clerici volunt vti adminiculo statuti disponentis super contractu, & non pñt, nisi seruēt statuta, aut volunt vti solo iure cōi. & tunc non hñt necesse seruare stat. Facit quod no. in c. 1. de no ope. nunc. & iō si stat. disponeret de summaria cognitione, vel de alio modo ꝓcedēdi, vel de beneficio petendi, cām cōpromitti, vel de aliquo alio beneficio, tale beneficiū nō cōpeteret clericis nō soluētib. qa statu. rei suæ, i beneficio suo, pōt imponere legē, quā vult, vt C. mā. l. in re mādata. Vñ tenet̄ ad vnguē seruare ius cōe in agēdo. nec dī hoc stat. ↄ libertatē eccl. qa aliud est ihibere, aliud sub certa lege alicuius præstationis ad statuti cōmodū inuitare, vt ff. de ↄd. & de. l. Titio cētū. § 1. vbi est tex. no. de quo per Bal. in l. 1. C. de contrah. emp. in fi. Stat. dicit, ꝙ de quolibet ↄctu soluatur gabella. mō q̄dam vēdidit & fecit instrm, deinde incidit instrm, an per incisionē vel resolutionē pręcarij dicatur alius ↄctus? & certe non dīr duo ↄctus, nec erunt soluendæ ex forma statuti duæ gabellæ, sed primus tñ vocatur ↄctus, secundus aūt vocatur pœnitentia. de quo per Bal.

10 in l. 1. C. quando liceat ab empto discede. Statu. dicit † quod pro relictis soluatur gabella, certe de relictis ad pias causas non potest solui. & dicit Bald. quod illud dicitur fieri ad pias cās ꝙ cā pietatis congruit personæ, si vero non congruit personæ, non intelligitur ad pias causas & dicit ꝙ hæc faciunt, ꝙ licet ad pias causas cesset Falcidia, tñ si relinquit̄ diuiti, licet testator dicat, relinquo ad pias causas, vel amore Dei, nihilominus falcidia detrahat̄, & gabella debetur. & si de hac qualitate ꝑsonæ dubitet̄, oportet recurri ad iudicē, q̄ hoc de

claret,

Source : BIU Cujas

claret,ar.l.si filiæ.de le.3.& vide plene per Bal.in l.illud.de sacros.eccl. vbi ponit satis late, q̃ dicant relicta ad pias causas.
11 Stat.†dictat,ꝙ dēat solui gabella de ꝯctu.mō q̃ritur, an de ꝯctu reprobato per stat.dēat solui gabella, & certe vr̃ ꝙ non, quia ꝯctus reprobatus singitur non celebratus.vñ de concordia facta post terminum stat. quæ reprobatur, a statut. non dēt solui gabella,quia hr̃ pro non facta,fictione legis.non dubium. C.de legi.hoc dixit. Bal.in d.l.in 2.notabili. Stat.dicit, ꝙ nullus ꝯhat, qui non soluat gabellam de ꝯctu. & si non soluat gabellam,soluat centum noĩe penę.dicit Bald.ꝙ illo casu ꝯctus valebit, quia lex ultra procedit imponēdo diuersam pęnam a pęna nullitatis, & ideo pęna specialis impedit pęnã generalę. Aliud ēt dicit Bal. ego dico,qđ qñ pęna venit ad rescindendũ,& non obuiat ꝯctui a principio,ꝙ nō rescindit ipso iure,nisi hoc exprimatur lege,vt C.de preci.Impe.offe.l.uniuersa.ſm Bar.qui ita no.ff.de fideiusso.l. cum lex. vbi oĩno vide de quo plenius per Bal.in l.non dubiũ.in 1.q. Stat.
12 †dicit,ꝙ de ꝯctu celebrato dēt solui gabella,alias nō valeat certe licet nō soluat̃ gabella,tñ ualet contractus. Sed obstat exceptio,nisi stat.ultra ꝓcedat,dicēdo ꝙ ipso iure nō ualeat. Item stat.dicit,ꝙ donatio facta, si non insinuetur.ĩ.sex menses,non valeat,certe licet non insinuetur,valet, ipso iure,per Bar.& Bal.in l.uniuersa. de preci.impe. offe.quia solennitas, quæ requiritur ex post facto,non irritat ipso iure,si non interueniret,sed ope exceptionis,& dicit Bal.Ego vltra procedo, pone dicit stat. ꝙ ante porrectam accusationem dēat solui gabella,alias processus nō ualeat.certe isto casu ipso iure nō valet,quia illa forma siue solennitas requiritur ante factum uel in fieri,& ideo si omittitur, est ipso iure nulllũ quod agitur,per theoricam,quæ ponitur in l.uniuersa. C.de preci.im
13 pe.offe.quæ theorica est ꝙ†qñq; lex iubet,ꝙ aliqua solennitas adhibeatur circa ꝯctum,& tunc si aliter fiat,non valet ipso iure,vt in auth.hoc ius porrectum.de sac.san. eccl.& ff.de transa.l.cum hi.& C.de test.l.hanc consultissima.& de auth. tu.l.obligari. §.fi. qñq; lex iubet aliquam solennitatem fieri post ꝯctum perfectum,vel alium actum, & tunc si non adhibetur,ꝯctus non est nullus,sed non habet effectum, & ita loquitur d.l.vniuersa ſm Bar.ex qua theorica fit illatio ad prædictas qõnes de stat. & dicit Bal.conclude,ꝙ qñq; forma requiritur ad esse rei, qñq; ad confirmationẽ rei inesse productæ, qñq; ad effectum,vel vtilitatem ꝯñdam.Primo casu,si omittitur forma, non valet ipso iure.secundo & tertio casu,valet quia talis forma dr̃ accidētialis, cuius defectus ipso iure non vitiat,nam vt dicunt Aristoteles & Aueroes, forma substantialis aduenit rei enti in potētia,forma accidentalis aduenit rei in actu enti.modo non est dubium ꝙ postquam res est in actu,difficilius rescindit̃,quã a principio impediretur, & te-
14 ne ista menti,vt no.Bal.in d.l.uniuersa.Stat.dicit,ꝙ dēat solui gabella de ꝯctibus. certe†licet non includat simplices refutationes.includit tñ transactionem, quia transactio dr̃ ꝯctus,quod est notandum, ſm quod not.in l.si donationes. C. quod me.cau.de quo per Bal.ibi.Stat.dicit,ꝙ non soluens gabellã de ꝯctu,puniatur in 10.& nihilominus ꝯctus nō ualeat modo minor ꝯxit. & dedit fideiussorẽ. Nec est soluta gabella,agitur contra fideiussorem, quæritur cum minor nolit in integr. restitui, possit opponi ista exceptio non solutę gabellæ dicit Bal.ꝙ si minor non vult uti restitutione (Hoc.n. est in sua ptãte non solum in restitutione concedanda sed etiã in iã cõcessa) qa sñia lata ꝓ aliquo in eius priuilegiũ, nũquã imponit ei necessitatẽ ꝙ utat̃ sñia si non vult,vt l.si iudex circunuẽto.ff.de mino.idẽ pōt esse in restitutione indulgēda.& dicit Bal.nunqd fideiussor pōt petere per se absq. principali, & determinat gl.in l.ea,quę.§.de fideiusso.mi ꝙ sic,ar.ff.de ꝯtab.in l.si post mortem in fi.& ff.de pac.l.fi.Pōt ergo fideiussor,cũ ius perēdæ restitutionis resideat in ipso reo principali petere restitutionẽ in integ.& idẽ in qualibet alia fideiussione,q̃ reperit̃ penes fideiussorẽ sicut penes reũ, ut in illa defensione, quæ procedit ex forma statuti rōne non solutę gabellę,uel simili,quia licet reus nolit opponere,poterit tamẽ opponere fideiussor ꝑ.d.gl. & ad idẽ notatur.ff.de procur.l.mi-
15 nor.25 annis.per glo.& pe. Vtrũ aũt†restituto minore ob dolum aduersarij,sit eo ipso restitutus fideiussor,an nō,an uero sit necesse,ꝙ fideiussor petat restitutionẽ,& de nouo probet & gl.tenet ꝙ est necesse, ꝙ ipse fideiussor petat, & ipsa acta retro fcã nō ꝓderũt sibi,qa ubi nō ꝓdest sñia,nec acta ꝓsunt ut no. Inn.in c.cãm, q̃ extra de testi.Itẽ sequitur aliud,ꝙ fideiussori,cum sit maior,cedit tp̃s restitutionis a die ꝯctuus,sed minori cedit quadrienniũ post 25. annũ. Est ergo tp̃s in principali, & fideiussore disforme,quo ad cursũ suũ. Fũdat aũt se gl. ꝑ tex.q dicit,ꝙ utriq; cõsulendũ est,cũ utriq; cõperat bñficiũ,uterq; dēt petere. Hoc uerũ in fideiussore ꝯctus,sed in fideiussore iudicij,credere ꝙ sicut sententia meret̃ executionem contra fideiussorem,si fertur contra principalẽ,ita ecõtra, restitutio in integrũ principalis rei, porrigit effectũ suũ sine noua instantia,quia sicut eodem iudicio participant,ita participant eadem sentẽtia, vt l.fi. C.de vsur.rei iudi.de quo
16 Bal.in l.fi.C.de fideius.mino Statutũ dictat, ꝙ†ille qui nō soluit gabellam,non possit agere.modo pone,quod emptor soluit gabellã.venditor non unde ex forma statuti venditor nō pōt agere ad pretiũ,nunquid poterit ꝯueniri ad rem, & vr̃ ꝙ nō,per l.bona fides.ff.de act.emp.Contrarium vr̃ arg.l.mortis.C.de pericu.& commo.rei ven.Dic conueniri posse,quia aliud est ꝑꝑ culpam damnificare,vt in q.proposita.aliud est, si beneficium legis superuenit alteri ꝯhenti sine alterius culpa.sed Bar.inducit exemplum de præscrip.si vnus est liberatus pręscriptione,& alter non,quia liberatus non conuenit̃, tñ agit,secundum Bar.ego dico dicit Bal. agentes debere offerre, quia per statutum vel præscriptionem non est sublata æquitas naturalis,quæ dictat,quod non debeat quis habere rem & pretium.cũ enim hoc implicet ꝯdictionẽ.C.si seruus extero,patet qđ hoc est impossibile.reo aũt nō incumbit necessitas offerendi.& ideo si conuenitur emptor ad pretium, vera esset opinio Bar.quod emptor excipiens nihil habet offerre de quo per Bald.in d.l.mortis.C.de pericu. & cõmo.rei
17 ven.Statutum†dicit,quod de quolibet ꝯctu celebrato Perusij,saluatur gabella.mō duo Perusini,vt non soluerent gabellam,ꝯxerunt.in ciuitate.Assisij,solutione tñ collata Perusij. modo quæritur vtrum debeatur gabella, & vr̃ ꝙ non, quia statuta non recipiunt fictionem.Contrarium dico,quia & si iste actus habet aliquid fictionis,tñ habet plurimum veritatis,& istud est potentissimum.nam habet verum cõsensum, & veram voluntatem,quæ ibi est,vbi vult esse,vt.l.nihil. de cap.& postli.reuer.& de hære.insti.l.ex facto.§. verum. & de pigno.l.debitor.& per hoc obuiatur fraudib.Facit. ff. de fun. instruc.l.cũ de lanionis.§ Sabinus.Vnde dico, ꝙ etiam si ius ciuile non esset,quo iure inductę sunt fictiones,tñ de iure gẽtium,quo oẽs gentes vtuntur,ibi fieret exactio, vbi est solutio collata.& hoc iure oẽs gentes vtuntur tanquam naturali,qa hẽt rationẽ naturalem.de quo per Bal.in l.multum interest,quasi in fi.C.si quis alteri uel sibi.Statutum dicit, ꝙ de
18 †quolibet ꝯctu soluatur gabella. modo soluta est de ꝯctu emptionis,an soluetur de ꝯctu cessionis,rñdeo,aut cessio est executio,siue exercitium illius ꝯctus,vt qñ procurator cedit dño,& non soluitur alia gabella noua. Aut est ꝯctus de per se non oriens ex priori.tũc noua gabella debetur, qa vbi nouum factum,ibi noua obligatio.sed vbi est vnum & idem factum,non dr̃ noua obligatio.vt.ff.de fideius. l. si quis pro eo. § si numos.ff.loc.l.cũ in plures.§ lege dicta.ff.de mino.l.Emilius.ff.de ver.ob.l.cũ stipulatus sim mihi.de quo ꝑ Bal.in l.cũ
19 per eos.C.si quis alteri vel sibi.Statutum non † facit mentionẽ quis debeat soluere gabellam.mō quæritur,qs debeat soluere,an emptor vel vēditor,& certe intelligitur ꝙ acquirẽs non vendens.tex.est no.de ædil.edic. l. dēt. ergo emptor dēt soluere datium cõis,ſm.Rich.mal.sed dubiũ est, an si res redimetur,fiscus teneatur reddere gabellam quã accepit ꝓ ꝯctu,rñdeo non,sed uenditor tenetur eam restituere emptori.de quo per Bal.in l.si prædiũ.C.de ædil.edi.Statutũ dicit,ꝙ de qualibet permutatione soluat̃ gabella,an ꝯtineat̃ ꝑmutatio facta data re ꝓ re in ꝑtiũ ꝑmutationis,& vr̃ ꝙ non, qa instar ꝑmutationis ꝯtinetur,ut l.j.C.de rerũ ꝑmu.In ꝯriũ ur̃ ꝙ uerbũ pęrmutationis,sicut commutationis, est gñale Vnde
20 20 †apud Aristotel.iustitia cõmutatiua, est iustititia oĩum cõmertiorũ.ff.de iure do.l.ita cõstitutũ.ff.de ædi.edi c.l.sunt §.emptorẽ.Itẽ,qa re vera est permutatio, & orit̃ præscriptis uerbis actio,ut d.l.j.& hoc est uerius. ut ff. de p̃scrip. uerbis.l. naturalis.§.at cũ do.ff. de cond.ob cau.l.si sciens. tñ ꝙ appellatione ꝑmutationis,nō ꝯtinetur uēditio,nec eꝯ. ff. de ꝯhẽ. emp.l.j.ff.de rerũ permu.l.j cũ statuta sint odiosa & stricti iuris.& dicit Bal.quid si notarius permutationẽ notauit,& scripsit uenditienẽ,uel eꝯ,rñde,stat̃ naturę rei seu actus,nō uerbis notarij,quia nō attēdit̃ nomẽ ꝯctus,sed substantia,& ſm id iudicat̃.ff.de p̃scrip.uer.l.insulã.ff.de ser.l.si Augustus.ff.de re iu.in l.si liberatus.de quo per Bal.in l.j.C.de rerũ permut. Statutũ dicit,ꝙ de quolibet ꝯctu soluat̃ gabella. mō q̃ritur, quid si est soluta de principali ꝯctu,an debeat solui de stipulatione pęnali,& dic ꝙ non dēt solui qa succedit pęna loco
21 sortis ꝓ qua est soluta gabella.& qa†stipulatio pęnalis nō di-
a citur proprie contractus [a].ff.de uerbo.signi.l.labeo.§.contractum.secundũ gl.de quo per Bald.in l.2.C.de iure emphi. Statutum dicit,ꝙ de pretio rei deductæ in ꝯctu, debeat solui gabella.mō pone ꝙ fit mẽtio pretij, an intelligat̃ esse emptio. & uenditio.dicit Bal.in l.cũ dotẽ.C.de iure do.no.hic ar.a relatiuis.Nam si est emptio,ergo pretium,& eꝯ.dicit glo. tene men-

ADDITIO.

a Cõtractus. Adde hic,qđ stipulatio & cõtractus differũt,vt diuersa secũdũ Lu.& Ale.in l.5.in prin.de ver.sig.Item statutum de contractibus,non habet locum in stipulationibus,secundum eum.

Source : BIU Cujas

menti cam. quod ubi fit mētio pretij, ibi intelligitur esse emptio vel venditio. Concor. l. fi. C. de ṗdi. de cu. li. 10. & ꝑ hoc vr̃, ꝙ restringatur statutum ad ꝯctum venditionis. Caue tibi, qa hoc verũ si statutũ refert se ad pretiũ conuentum. sed si loqtur de pretio cõi, refert se ad oem̃ ꝯctum, vt de sen. quę ꝑ eo. l. j. Bal. in l. cum dotem. C. de iure do. Statutum † dictat, ꝙ de

22 quolibet ꝯctu soluatur gabella. modo pone, ꝙ sunt duo ꝯctus, quorum vnus quadam celeritate est executus, & in aliũ transfusus. vtrum debeant solui duæ gabellę, rñdeo nõ, quia quotiens alter ꝯctus occultatur, ibi ꝑ vno tantũ gabella soluit̃, ar. ff. de don. inter vi & vx. l. 3. §. sunt. Itẽ qa isti duo ꝯctus tendunt ad vnũ finẽ. & similiter dico, ꝙ statutum dẽt intelligi de contractibus pluribus separatis, nõ de antecedente, & ꝯñti. quod est ꝯñs ex prima intentione ꝯhentiũ, nõ de principali & accessorio, puta de ꝯctu principali, hypotheca, vel fideiussore, qa totũ hoc structũ, censetur vnũ & idẽ. ar. ff. de iure do l. profectitia. §. si pater. & §. sed si pater Bal. in l. cum do-

23 tem. C. de iure do. Statutum † ꝙ de legatis debeat solui gabella. modo emptores gabellarũ mutantur de anno ĩ annũ, cui debeat solui, Bar. dixit, ꝙ illi, cuius est gabella in principio anni. hoc ponit ad l. Fal. l. in lege Falc. non hr̃. & l. cum Titia. eo. ti. & idẽ tenet Bal. qa habentibus ius eius anni, dẽt solui ꝑ illo anno, ar. de viufr. l. defuncta. & ff. de act. emp. l. Iulianus. §. si locus. & ff. de iure fisci l. fi. Bal. ĩ l. in annalibus. C. de leg. Statutũ ꝙ de quolibet legato dẽt solui gabella ad rationẽ unius denarij, ꝑ 20. & si legat̃ dos vxori, ꝙ dẽat solui gabella de cõmodo representationis, Bal. in l. si nõ designata. C. de fal. cau. adiec. lega. Statutũ. qđ de ꝯctibus soluat̃ gabella, tenet, ꝙ ẽt debeat solui de refutationibus, quæ fiunt ꝑ pactum. Secus, si per solutionẽ, qa ibi est distractus, nõ ꝯctus, vt insti. quib. mo

24 re. contra. ob. §. is quoq;. vbi est expressum. † nã quodlibet pa-
a ctum, est ꝯctus, vt no. in l. j. in fi. mag. gl. ff. de actio. & obli. de quo vide plene per Bal. in l. præterea. §. ꝯrium. ff. de ꝯtra. iud. tute. & vide ibi vtrum authen. sacramenta puberum. habeat locum in liberatione, de quo in c. 2. de pac. lib. 6. Bal. in l. præterea. §. ꝯrium Statutũ, ꝙ gabella soluat̃ de legatis. certe nõ soluitur de legatis factis de male ablatis & acceptis, qa illud est debitũ, nõ bñficium. Item, vxor cui est legata dos, non dẽt soluere gabellam nisi de cõmodo representationis, non de tota summa facti ff. sol. ma. l. si cõstante. §. quotiens. & ita se hẽt veritas. sed Bal. in l. si seruo. de fideicõmissaria hære. peti. vbi non præstat beneficium, qui impendit debitũ. cui cõcordat de leg. 2. vnum ex familia. §. si de falcidia. & ff. de ri. nup. l. proxime. facit de aqua quoti. & æsti. l. j. §. permittitur. Statu-

25 tũ, ꝙ † de legatis debeat solui gabella, certe solummodo soluetur gabella de eo, qđ superest deducto onere. ar. l. non amplius. de leg. j. vbi legatũ illud intelligitur, quod deducto onere superest. facit de condi. & demon. l. sed si hoc. §. j. ff. & ideo dicimus, ꝙ legatum illud dr̃, quod & quatenus affert lucrũ, licet hæreditas dicatur esse dãnosa, vt ff. mãda l. si hæreditas. Bal. in d. l. non amplius, in principio. Statutum quod de quolibet ꝯctu soluatur gabella infra 10. dies, alias ꝯtractus sit nullus ipso iure. modo vendidi tibi rẽ, & tradidi. neuter nostrum soluit gabellam, & ideo repeto rẽ qa dico te non soluisse. tu excipis, quod nec ego solui. quęritur quid iuris. Istam quæstionẽ disputauit Bar. Bu. & incipit, posito ꝑ ꝯstanti, statutũ &c. & dicit, quod illa q. est implicita. nã tria quærit. Primo, de essentia ꝯctus, s. an ꝯctus sit nullus. Secundo, si nullus, an possit res vendicari. Tertio si põt vẽdicari, an possit dici ꝯctus nullus, & agi condictione sine cã, neutro soluẽte gabellã, & qđ ꝯctus sit aliquis probatur plurib. rationibus. Prima ratio est, ex principio sui esse. secunda, quia non põt plus statutũ, quã velint ꝯhentes. Tertia ex natura facti, quæ ꝑ infecto haberi non potest. Quarta ex virtute concurrentium causarum. Ex primo arguitur sic. Iste cõtractus habuit esse a principio quotiens enim legis dispositio non respicit principium, sed respicit effectum, totiens a principio actus est validus, vt patet in testamento, in quo præteritur posthumus, vt. ff. de iniust. testam. l. 3. §. ex hoc apparet. Item patet de hæred. insti. l. qui soluendo non erat duos appollonios. Item patet. C. de precibus impera. offe. l. vniuersa. de in diem adic. l. 2. Itẽ probatur, quia

26 tacita conditio, quæ † subintelligitur a lege, super eo quod sequitur contractus, non impedit actionem nasci. vnde non impedit perfectionem, contractus, nec perfectionem obligationis, vt l. ita demum. de arbi. Vnde ista tacita conditio, si gabella fuerit soluta, non prohibet actionem nasci, & si consensu nascitur, sine consensu non potest tolli ipso iure. ff. de sol. l. prout quisque. & confirmatur. Statutum nõ potest sine cõsensu inducere obligationem naturalem, vt in chirographo de iur. & fac. ign. l. cũ qs. Ergo multo minus tollere, ar. ff. de cõdi. & dem. l. Iulianus. Ex secundo, sic arguitur, statutum non potest operari ultra intentionem contrahentium, sed eꝯ cõuentio potest excedere fines legũ, & statutorũ. l. 1. §. si ꝯuenit. ff. deposi. l. pactum inter hæredem. l. non impossibile. ff. de pa. Itẽ ea, quæ iure gentium comprobãtur, per stat. nõ põt tolli, insti. de iure natu. gen. & ciuili. §. sed & nãlia ergo &c. Tertio arguitur ꝯctus sunt facti, vt l. consilio. §. si de cura. furio. sed circa factũ nõ fingit lex, nec intromittit se, ut l. 1. §. si vir uxori. ff. de acq. pos. Ex quarto arguitur sic, cõcurrẽtib. causis, concurrunt effectus, sed hic concurrunt oẽs causę fiẽdi, & essendi, & tã intrinsecę causæ, vt materia & forma, quam extrinsecæ, ut causa efficiens, & finalis, ergo & effectus, ṗsertim intrinsecus & essentialis dẽt ꝯcurrere, alias sequeret̃, ꝙ causæ essent odiosæ, & essent frustratoriæ, quod natura & ars nõ tolerat, & cõfirmatur, quia præsentia, non de futuro contingẽtia, q̃ sunt certa hominũ & legi, ꝯsiderare dẽmus, vt ff. de iniuf. test. l. hi autem oẽs, sed præsens status a principio est ualidus, ergo &c. In oppositum. quod non soluta gabella dẽt iste ꝯctus censeri a principio nullus ipso iure, & quod interim dicatur esse in pendenti, probatur pluribus rõnib. præmitte ad

27 euidentiam, quod aliquid dr̃ † pendere, dupliciter. Vno modo, quia principia & primæ causæ non sunt. secundo modo, quia sunt quidem, sed non influunt in tanto. Exemplum de primo in l. fin. C. cõ. prędi. mi. & ibi est exemplum de causa efficiente, & de usufru. in l. sed si quis. §. interdũ, & ibi est de cã materiali. Exemplum de secundo, qñ sunt causæ, sed nondũ influunt in effectu suo, & qñ incertitudo effectum suspendit vt ff. de condi. & dem. l. Iulianus ad Maced. l. 1. §. si pendeant. & l. pecuniam si cer. pe. ff. nam expressa ꝯdõ & tacita suspendit. ff. de pac. l. item quia, dies autem certa nõ suspendit essentialem perfectionem, sed exercitium, & quia natiuitas actionis est cõiuncta natiuitati obligationis, nascitur actio etiam ante diem, cum actio sit ius, sed si esset factum & exercitiũ, non nasceretur ante diem. Idem, si diceremus actionem non esse annexam essentiali, & effectuali perfectioni, si cert. pet. l. cum ad præsens de actione in re, quod nascitur ante diem, est casus de usu fr. le. l. Sempronius Attalus. Bald. nunc sic arguo. cõtractus iste, an sit cũ effectu, anne. incertũ est, quia nõ est certum an gabella soluetur, vel non. utrumq;. n. oppositorum est in pari potentia, nemo. n. scit si dabo, qa ea q̃ sunt cõtingẽtia, sunt penitus incerta. Tunc ad propositum, ꝯctus iste est magis in potẽtia ad esse quã sit in actu, ergo si spes potentiæ de medio tollit̃, qa nõ soluit̃, ergo uera erit ista oratio Iste ꝯctus nũquã fuit ꝯctus. de manu. tes. l. Neratius. Scđo ar-

28 guo sic, essentia † cõtractus dr̃ dupliciter. Vno mõ. l. legitima ordinatio cõpleta, & absoluta inter partes. C. de fi. instru. l. ꝯctus. secudo mõ dr̃ essentia, virtus intrinseca naturalis ipsius ꝯtractus, vt no in l. 1. ff. de pa. in gl. q̃ incipit, dandi & faciẽdi. tũc arguo sic. Cõtractus iste in ambiguo situs est, & interim nõ hẽt ṗfectã virtutẽ. ergo nõ hẽt essentiã. Tertio arguit̃ sic. Cõdõ tacita ita suspẽdit, sicut exp̃ssa, vt ff. de pa. l. ite qa. sed tacite inest ꝯdõ, si gabellæ paruerit. l. q̃ro. §. ĩter loca. ff. loc. ergo &c. Quarto arguo sic multũ refert, an ex futuro euẽtu pẽdeat causa an pẽdeat executio causæ. Primo casu, inest ꝯdõ, quæ suspendit causam. & per ꝯñs effectum. Secũdo casu nõ. C. qñ dies lega. ce. l. ex his uerbis. non autem verba nullitatis in ipsam causam sunt relata, & de causa disponit statu. dum dicit contractus sit nullus. Contractus enim, est cã causans, vt no. in l. 1. C. per quas ꝑ no. acq. ergo &c. ff. de iniust. test. l. si ego. versi. in prima tñ specie dicit Bal. So. mihi vr̃. ꝙ aut loqmur de valẽtia commutabili, aut incõmutabili. Si quidẽ loquimur de commutabili, valet interim & parit oblonem. Si vero loquimur de incommutabili, dico ꝙ nõ valet incõmutabiliter, quia põt ipso iure resolui, & illud bene procedit in contractu. qui põt pro parte tṗis valere, & pro parte non valere. sed in testõ, si, de eo per formã statuti dẽt solui gabella, alias annullat̃, nõ dr̃ posse dici, ꝙ interim teneat. qa nõ põt dici pro parte tṗis valere, & pro parte non valere. ff. de te. mi

29 li. l. miles ita. §. 1. sed certe ubicunq; testm̃ postea † rũpitur primo habuit esse. quã non esse, & valuit ꝑ parte tṗis, vt l. 3. §. si stante. & l. posthumus. de iniuf. tes. & ideo non est vera ista ꝓpositio, testm̃ nõ põt ualere pro parte tṗis, sed bñ est uera. nõ potest quis sola uoluntate diuidere tp̃s testati, & tp̃s intestati. Ita ut decedat, s. pro parte tṗis testatus, & pro parte intestatus, qa non decedit quis testatus. ideo. quia fecerit testm̃, sed ideo, quia hæreditas sua aditur ex testõ, & aditio hæreditatis non recipit diem, ut l. actus legitimi. de re. iur. & de her. insti. l. aliquo casu, licet ergo stat. dicat, ꝙ de testõ soluat̃ gabella, alias non ualet, idem erit in testõ, quod in cõtractu, quãtũ ad principiũ essentiæ. nã lege cauetur ꝙ hr̃s, ĩ. annũ soluat legata post admonitionẽ, alias quo ad eũ nõ tenet institutio, & trãsfert̃ in aliũ, nemo tñ dicet interim eũ hr̃dẽ nõ eẽ, nec agere posse. nõ enim obuiat̃ initio, sed resoluit̃ ex post fcõ, de

rei

ADDITIO.

a ¶ Pactũ. adde ꝙ licet pactum dicatur contractus, vt no. Bal. in rub. C. de pa. & gl. in l. j de act. & obl. & Ale. in l. 5. ver. ob. tamen pacti appellatione, non venit contractus nominatus, ex communi vsu loquendi. Vide Pau. de Ca. consil. 12. incipien. viso puncto.

Source : BIU Cujas

rei ve.l.si qs hac lege.Sed istud non est bonũ simile, qa ibi ꝑ sententiam, sed in qõne nostra ipso iure,s.quia per modum legis in pẽnã tollitur ϗctus ipso iure tñ qa tollr post suam ꝑfectionem, & ex eo ꝙ sequitur ϗctum, est magis resolutio, quam suspensio vel impeditio, perfectionis, hoc.n.disponit stat.in eo, quod est in fieri tpe ϗctus,in ipsum prohibendo, sed ex eo,ꝙ postea cõtingit annullatur,sm Bart.But.& hinc sumpsit Bar.quædã verba,quæ ponit de fideiussorib.l.cũ lex. & facit.ff.de his,quæ in testa.delen.l.1.§.sed consulto.in ver. præce.&c. De secundo dubio, quod est,ecce,ꝙ iste ϗtractus est hincinde annullatus legitima obsernãtia stat.deficit,an est nata rei vendicatio,vr̃ ꝙ sic pluribus rationib.& primo, quia traditio vr̃ retrofuisse nuda.argum.in l.proinde.si cert. pet.Sꝙ ꝑ casũ.l.vlt.C. de litigio. Tertio ꝑ similitudinẽ legis commissoriæ & adictionis in diem, quæ habet uerba directa.s.si res est empta.ita stat. habet uerba directa, s.si sit cõ tractus nullus,vt no. ff.de donat.l. 1.in gl. magna. In contrarium,quia ab initio fuit translatum dominium. & licet causa reducatur ad non causam,non tñ hẽt locum rei vendicatio,sed cõdictio sine cã,quę nõ datur dño, vt l.1 de cõdi.sine causa.& l.fi.usufr.quemad.ca. Plena enim cõdictio respectu proprietatis & possessionis non dat regulariter domino, sed semiplena cõdictio respũ solius possessionis.sicut.l.indebiti. §.si ante eũ.de condi.inde.hęc est veritas.Non obstat primũ
30 ar.ꝙ inspecto principio tradditionis influit cã.†Itẽ ad trãslationem dñij,non requiritur incõmutabilis obl̃o, nam testator qui tradit legatũ, transfert dñium in legatariũ. de le.2.l. Lucius.Non ob.l.vl.de litigio. quia ab initio fuit alienatio ꝑ hibita,hic fuit concessa per.l.Nõ ob.simile.de l.cõmissoria, & adictionis in diẽ,qa non est simile.nã ibi trãsit dominiũ ꝙdõ natum, & sub certa forma, hic simpliciter, & confirmo sic, amota cã proxima bene est verũ, ꝙ cã remota nõ influit in effectũ, alias sequeretur,ꝙ cã mediata esset causa immediata.sed ecõtra cã remota extãte,cã proxima sufficit,ꝑ effectu ϗfirmãdo, vt l.si mulier,rerũ amo. Licet ergo stat.annullet cõtractũ,non tñ annullat dñium.Adhuc.n.uiget causa proxima,i.consensus tradentis.de condi.ob cau.l.3. §.subtilius. de cond.ob tur.cau.l.si ob turpẽ.& ideo Bar qui format hũc punctum in rei.ven.format male punctum qõnis,quia etiã soluens gabellam,alio non soluente,non posset vendicare. vnde male formauit terminos qõnis de tertio dubio, qđ an in pari negligẽtiã possit alterurer dicere nullũ, arguamus ꝑ & ϗ.& vr̃ ꝙ alteruter possit dicere nullũ, agere, & excipere de nullitate,vñ poterit res condici & agenti vẽditori ad pretium vel emptori agenti ad rẽ poterit opponi exceptio non solutæ gabellæ. Quod sic probo. hic nõ fit aliqua compensatio,ergo non excluditur obiectus.Maior patet,nõ fit compẽsatio ex mutua relatione delictorũ,qa hñt locum,qñ delinquunt in se,sed hic delinquũt in aliũ,i. in quendã tertiũ,s. in rempublicã,q̃ respublica nõ deliquit in aliquo, qlibet ergo
31 põt opponere de ista nullitate.†in correlatiuis.n. culpis admittitur cõpensatio, sed in alijs nõ admiititur.Secũdo sic ꝑbo.dria est inter actorem & reum.nam reus potest opponere de iure tertij, quod est ipso iure exclusiuum intentionis agentis, sed actor non potest replicare de iure tertij. Oportet ego ꝙ intentio actoris fundetur in iure residente actori, non in exclusione iuris rei,vt ff.de rei uen. l.in speciali.& no. in l.indebiti.§. fi.de condi.inde. In iure aũt quod non est ius tertij,sed reflectitur super ipsum allegantem,quod quilibet allegare põt,sed ius nullitatis est hmõi, quia si nullus est ϗctus,ergo qcqd ex ex eo secutum est,dẽt retractari, vt C. de leg.nõ dubiũ.Nec est nouũ.ꝙ id,qđ postea ꝙtingit,rescindit ea,q̃ facta sunt &nomẽ facto ĩponat.ff.de fal.l.impuberẽ.§.1. Ergo cõcludẽdo vr̃,qđ possit. Tertio sic,nõ soluere gabellã. non est delictum, vel turpitudo,nec dolus malus,quia tale debitũ gabellarũ nõ descendit,a iuregentium sed vsurpatũ est.& iõ nõ ꝑt elici,ꝙ ille q nõ soluit ꝓpea repellat̃ a dicẽdo nullũ,cũ sint in pari turpitudine.nã nõ oĩs cessatio,est turpitudo,vel dolus.ff.de infa.l.furti. §.ecotrario.& sic nõ obstat. ff.man.l.dolus. qa ibi de iure naturali suberat debitũ. Quarto sic, annullato ꝙtractu & cã reducta ad nõ cãm,improbe tenet possessor rẽ.& improbe tenet vẽditor ꝑtiũ sibi solutũ, qa sine cã tenet.sed ꝑtor nõ dẽt tueri improbũ detentorẽ & vsurpatorẽ,imo ẽt ex officio dẽt talia rescindere,de of.ꝑsi.illicitas. Quinto & vlt.,pista parte vr̃ casus.C.de litigi.l.fi.uer.ĩ pari dolo rẽ vẽdi ꝙcedit & l. si ĩ emptione.§.itẽ si emptor.& l.domũ.§.fi.de ϗ.emp.Nã cũ ibi dicat̃ ϗctus nõ ualere,ergo & hoc põt ĩ iudicio alleg.Nã legis dispõ nisi ad iudiciũ reduci posset cẽt rediculosa.vt l.2. §.post originẽ.de ori.iu.ĩ ϗriũ ꝙ nõ possit, arguit̃ plurib.modis,& primo sic, licet stat.ĩ pẽnã,cõtractũ annullet, tñ naturalis obl̃o ꝑmanet,vt l.3.in fi. ff.qđ qsq; iur.& l.si pẽna.ĩ pri.de ꝙd.inde.Sed naturalis obl̃o impedit repetitionẽ,ergo &c.Scđo arguo sic,quatuor sũt ca
32 sus.nã ĩterdũ offendit̃ pars,& dẽt pẽna applicari parti,tũc is demũ pẽnã ꝙsequitur,q in eã nõ incidit, vt in scđa regula iuris.interdum offendit̃ tertius,& pẽna venit applicãda tertio, hic nulli cadit actio nec exceptio,qa disputat̃ præcise de iure tertij Interdũ offendit̃ pars,& pẽna venit applicãda tertio & tũc nõ sit cõpensatio,vt l.is q reis.interdũ offendit̃ tertius & pẽna venit applicãda partibus,& ita est hic.nã respu.offendit,qa nõ soluit̃ ei.sed pẽna annullationis ϗctus,nõ applicat̃ reipublicæ,sed partib.Isto casu par pari nihil impingere põt, vt.ffide inof.testa.l.in arenã.& iste vr̃ casus noster. Tertio sic arguo,iste qui venit ad rescindendũ,nititur lucrũ ꝙsequi,qa vult aduersariũ expellere a iure quęsito eradicato. ergo non dẽt audiri ꝑ theoricam la.de Are.Quarto,qa ꝙ ϗctus annulet,iste vr̃ qdã fauor, vt.C.de sac.san.ec.l. iubemus. §. economos.sed isto fauore indignus est, qui legem cõtempsit. nã legũ ꝙtẽptus oẽm fauorẽ legis vel statuti excludere consueuit de mino.l.auxiliũ.§.fi.C.de iure deli.l.fi.§.pe.Item hoc vr̃ ꝑbari,qa ille q soluit , nixus est impugnare statutũ ipso facto, sed nõ dẽt quis ꝙsequi cõmodũ ex eo,qđ nixus extitit impugnare,vt in regula iuris.so.licet ϗctus non valeat, tñ neuter istorũ põt dicere ϗctum nullũ, cũ sit in pari culpa uterq;. & ideo vendicans vel ϗdicens,ꝙ nõ fuetit soluta gabella , non audit̃,& si qs eorũ innitit̃ ϗctui, nõ põt sibi obijci de gabella nõ soluta,nec dẽt admitti sup tali obiectu probatio.si tñ spõte est admissa,& facta ꝓbatio,imputet sibi admittens eã,sm Bar.Bu.dicit d.Bal hæc distinctio.Aut est admissa ꝓbatio,aut nõ,mihi nõ placet,qa nõ releuat ꝓbatio super eo facta, sup quo nõ debuit rec.pi,si vero hoc est verũ,ꝙ allegatio nõ solutę gabellę nõ subsistat de iure,ergo ꝓbatio super eo facta,
33 nõ releuat,qa vbi ius†deficit,facti ꝓbatio nihil operat̃.unde aut est q̃stio facti,aut iuris,de sta ho.l.Arethusa. qñque enim ius excedit ꝓbationẽ,tũc enim tale ius interdũ iudici nõ ꝑdest,interdũ ꝓbatio excedit ius, & tunc talis ꝓbatio non ꝑdest.C.de exceptionibus.l.si quidã & l.j.de inof.testa. Itẽ forte nõ est uera determinatio,qđ nõ posset opponi nullitas pro culparũ paritate. nã culpæ sunt ϗ rempublicã,nõ inter seipsos litigãtes.& iõ nulla fit ϗpẽsatio, qa nõ est hic mutua relatio culparũ,& ꝑ tanto dico,dicit Bal.qđ aut uolo expugnare ϗctum,& possum,aut uolo agere ex eo,& non possum.Nã si opponitur mihi exceptio nõ solutę gabellæ, replicatio non põt ꝓdesse mihi,qa careo funditus actione. De pac.l.si unus. §.si pactus.nec possum de ϗsensu partiũ derogare huic statuto,ar.no.ff.de ritu.nup.l. adno.& l.j.C.ne fideiuss. do. dentur. Itẽ cũ nemo possit excipere de dolo extra iudicium ,cũ ipso, nisi ille in cuius ꝓiudicium est commissum,probaret qđ ista exceptio est exceptio nullitatis,nõ doli.ar.l Fulcinius.§.quid sit latitare.sed exceptio nullitatis nõ excluditur per replicationem nullitatis.ergo excipiens iste dẽt ꝓferri.qa replicatio quæ nõ vitiat actionem intentatã,est impertinẽs, & non admittenda.ut in Spe de excep.§.fi.uer.pen.uersoĩno uideas & ita teneo, dicit.Bal.salua semper sciẽtia ueritatis.licet Bar.videat̃ sentire ϗrium.Nec ob.mihi,qđ dixi in qõne de bannito offendente bãnitũ.nã ibi ẽt obstat exceptio Itẽ iõ ibi nõ punitur,qa nõ est delictũ,iure municipali inspecto.Itẽ nõ ob.l.in arena.& C.de hær.insti.l.qñ.§.inter se.quia ibi agit̃ de impugnatione ꝓsonæ,ibi de impugnatione causæ Bal.in l cũ mulier.sol.ma.Statutũ dicit†ꝙ de permutatione soluatur gabel
34 la,nũquid intelligitur de quolibet contractu, videtur ꝙ sic, quia ꝑmutatio est ϗctus generalis,& ponitur proprie in contractu largo modo,vt no in rub.de re permu.Bald.dicit, ego credo contrariũ,scilicet ꝙ tunc sumatur stricte, & nõ sumatur ita large,vt ff.de pręscri.ver naturalis. §. j. & no.ff.si cert. pet.l.2.Istud tamen accipi stricte & large,non procedit ex ipso nomine,nec ex vi nominis,sed procedit ex interpretatione iuris,vt l.iurisgentium.§.quinimo.de pactis. Statutum ꝙ de omni contractu fisco aliquid soluatur pro gabella,vtrum pro distractu soluatur alia gabella.Vel quid in emphyteota vendente cum voluntate domini,vtrũ resoluto contractu ꝑ actum retro similem, debeatur domino nouum laudemiũ. .i.prælatio,quæ debetur pro re firma,breuiter quęstio stat in hoc,vtrum iste actus contrarius dicatur esse alius cõtractus. .i.reuenditio,& tunc debeatur nouum laudemium,vt in l.2. C.de pac.inter empt.& vend.an sit mere distractus. & tunc non debetur nouum laudemium,nec noua gabella.& ita tenet Guil.quod est notandum.in l. emptor.in fi.ff.de pac. Statutũ est,ꝙ soluatur gabella fructuum . certe si vendatur gabella fructuum,si quidem sunt fructus reales,puta frumentũ & similia,non fiet deductio expensarũ.si aũt sunt fructus personales.i ex arte venientes,vt sunt fructus fornacũ, tunc fiet deductio expensarum,& non soluetur gabella,uisi de eo,qđ supereſt,deductis expensis.nã si est ita in decimis, quæ sunt fauorabiliores,vt in c.pastoralis.extra de dec. i. multomagis in gabellis,quæ sunt odiosæ,& cõtra ius cõe.Illa quæstio fuit de facto in fructibus fornacũ,& consuluit do.Bar.ar.l.si a patre vel domino.§.fructus.ff.de peti.hæredi.per glo.d.§.ꝙ fieret

35 ret deductio expensarum. Item, quia dicebat† ꝙ verbum fructus siue proferatur a lege, siue ab homine, dēt intelligi deductis expensis, quia est secūda significatio seu interpretatio vocabuli, vt in d. §. fructus. vbi fructus intelligunt deductis expēnsis. ff. de vsufru. le. l. fundi Trebatiani. do. Fran. ty. de pisis, cōsuluit ꝺrium, ꝙa istud verbum, fructus, erat ꝓlatum inter ꝺhentes. fuit enim empta gabella fructuum. & vbi ꝓfertur in ꝺctu, accipitur sine aliqua deductione, vt patet in colono qui ꝓmittit reddere medietatē fructuum, ꝙ nō deducit impensas, vt extra de deci. c. tua. & ff. pro so. l. cō duobus. §. si in coeunda. inducebat pro se d. Ia. de Are. in l. fructus. ff. sol. ma. Sed ad hoc poterat respōderi, ꝙa licet esset fundatum ab homine, fundabatur tū super dispositione legali. l. super statuto disponente super impositione gabellæ ideo opinio prima verior est, ar. ff. de vsufru. l. stipulatus. §. verum. & ff. loca l. si vno. §. sed si verbum. & adde, quod no in Spe. de locato. §. postquā versi. quid si tibi. & in Spec. de hæret. in fi. & quod no. in c. sta tutū. de elec. in fi. in cle. vbi omnino vide Bald. in d. §. fructus.

36 Statutū †dicit, ꝙ de venditione soluatur gabella. modo quæritur, an datio in solutū ꝓtineat, Spec. determinauit ꝙ non, & hoc per tex. & glo. l. fi. ff. de condi. ob cau. De quo per eum de em. & vend. in §. nunc dicendum. ver. sed pone statutū, ar ꝺ. C. de sen. l. libera quidem Theodora & ibi per Cyn. & vide tex. pro ista parte in l. si prædium. C. de euicti. Tu adde, quod dicit Bar. in l. si quis aliam. ff. de sol. & facit. ff de excep. doli. l. apud Celsum. §. authoris autem dolus. in d. l. fi. de ꝺd. ob cau. Statutum dicit, ꝙ de omni lucro soluatur gabella. modo q̄dā mulier facit se supponi ꝓp pecuniam, an de illo lucro soluatur gabella uel decima, & est arg. l. idem. §. quotiens. ff. de condi. ob. tur. cau. ꝙ tale lucrum possit licite retineri, & de eo debeatur decima siue gabella. sed Bal. dicit, Tu dic, vt nota. Inno. de immu. eccle. c. ꝙa plerisq;, & arch. 86. di. c. qui venatoribus. & j. q j. nō est putanda. & dicit Bal. non ar. per text. d. l. idem, quod satis ꝓbatur, q̄d aliqua sit meretrix eoipso, ꝙ ꝓbatur per pecuniā concubuisse, quia illa est ꝓprietas meretricum, vt d. l. idē. no. per Bal. ꝙ non. Tu dic, ꝙ illa lex multū facit ad euasionem scholarium concūbentium cū dominabus cōiter, quæ permirtunt se supponi, faciunt pecunia mediante, vnde probata solutione pecunię, dicitur probatū meretricium. & sic cessat pęna agentis cum matrona honesta. q̄

37 autem †dr meretrix, recurre ad no. in l. palam quæstum. ff. de ri. nup. Statutū dicit ꝙ pro donatione soluatur gabella 6. dena. pro libra, pro venditione soluatur gabella duorum dena ri. modo ego vt fugerem gabellam donationis, feci contractum in forma venditionis, pro certo pretio, puod fui cōfessus me recepisse. dicit Bal. ꝙ in l. cum in uenditione. ff. de cōtrahen. emp. dicitur. ꝙ ista non est vēditio, sed donatio. ergo soluetur gabella tāquam pro re donata. & vbi nō appareret, ꝙ animo donationis fecerit, præsumerem contractum simulatum, ex quo appareret actum de pretio non exigendo, vt l. nuda. de contrahen. em & ff. de manu. l. 3. § si ab ignoto Bal. in d. l. cum in uenditione. de contrahen. em. Statutum cassat contractum nisi soluatur gabella, certe si erretur etiam in solutione vnius nummi, non valet contractus, nec valeret cōcordia vno nummo minus soluto, quod est rigorosum. tamen est ipsa veritas, & ad hoc quod no. glo. in l. senatus alias. l. vt res. in glo. veluti, ibi, numus. ff. de contrahen emp. Bal. ibidem. Statutum dicit, ꝙ de qualibet bestia vaccina soluatur

38 portorium †siue gabella, modo quæritur an de uitulis lactentibus debeatur gabela, certe. l. sed addes. §. si quis mulierem. est in argu. ꝙ non debeatur gabella, quia censentur pars matris. & adde quod not. Cyn. C. de pign. l. j. sed dicit Bald ꝙ ad dictum. §. si quis mulierem, posset responderi, quod ibi considerato tempore contractus non erat nisi vnum corpus, cum dicat quod ibi infans fuit natus in naui. ergo tempore contractus erat in vtero. Bald. in d. l. sed addes. §. si quis mulierem. ff. locati.

S V M M A R I V M.

1 *Lex disponens, aliquod priuilegium indulgendo, pari ratione includit omnes, quos includere, non est contra priuilegium ecclesiæ.*

1 **Gaudere.** Statutū † dicit ꝙ legis beneficio gaudere non potest, qui non seruat formam legis, nec distinguitur sit laicus vel clericus. quia quando lex dispo nit, aliquod beneficium indulgendo, pari ratione omnes in cludit, quos includere non est contra priuilegium ecclesiæ, quia aliud est pœne metu libertatem ecclesiasticam impedire, aliud ad præmium statuti certa forma inuitari, vt. ff. de condictio. & demonst. l. Titio centum. Bald. in l. si vero postquam. §. fi. C. de iure delib.

S V M M A R I V M.

1 *Bannum licet habeat in se conditionem insertam, quòd non debeat ius reddi bannito, & quod possit impune offendi, admittitur tamen procurator.*

2 *Passiones animi, non traduntur consanguineis.*

1 **Gebellinus.** Sta. dicit, ꝙ ꝺhens cum gebellina, nō audiatur in ciuili vel criminali † accusatur, nunc aliquis de hoc crimine, an poterit comparere ꝓ procuratorem, & vr̄ ꝙ non, hęc pœna maior est, q̄ pœna deportationis, vt C. de apostat l. hi, qui sanctam. ergo nō interueniet procurator, vt d §. publice. sed dicit. Bal. ꝺrium est verum, quia quædam sunt afflictiuæ, de istis loquitur. d. §. q̄dā sunt exclusiuæ, vt est regula statuti, & illud bene cadit in absentem, & ita bn̄ interuenit ꝓcurator, vt in d. §. publice. ſm Iac. But. in d. l. hi qui sanctam. Et hoc apparet, ꝙ licet bannū hēat in se istam ꝺdōnē insertam, ꝙ non dēat ius reddi bāniro, & ꝙ possit impune offendi, tn̄ admittitur procurator, ꝙa tūc est verum, qn̄ esset bānum decursum, & iam traxisset se cū hanc exceptionē, sed ne decurrat, admittit̄ defensio, vt d. §. publice, q̄d est notādum, & addit Bal. ibidem dicens, quid dicemus in bannito, qui accusatur, qualiter comparebit in cā capitali, cum ei venire non liceat, rn̄de ꝙ eo ipso ꝙ est uocatus, uidetur hr̄e licentiam veniendi. dicit Bal. imo caue, facias sibi dari licentiam expressam, vt no. de pub. iudi. l. is, qui reus, vbi est gl. valde no. quam ponderant doct. & præcipue Old. Quid aūt, si est dubiū de genere pęnę, dic ꝙ ī dubio persona est detinenda, & non debet admitti procurator pro absente, vbi est necessaria detentio personæ, facit quod not. Ia. But. in l. vlt. de procura. in lectura Bal. in d. §. publice. Stat. facta ꝺ gabellinos, postea gebellini regunt, victis guelphis, an sit necesse mutari, & facere stat. ꝺria, dic ꝙ non, ex regula, quod q̄q; iuris, cum fi. & quia semper regnū populi & ipse popolus intelligit̄ esse penes victores. Bal. in l. vni. in prin. C. de ca. tol. Stat. ꝙ gebellini no admittantur ad aliquod of-

2 ficium, certe si gebellinus † prohibitus impetrauit per ciuilitatem iura guelphorum, an poterit postea ad officium promoueri impune, ac si esset verus guelphus, & ideo ſm rei veritatem non sunt istę passiones innatæ, quin veniant ad principium rōnis, loquendo ſm rationem, quia passiones animi nō tradūtur cōsanguineis. Cū ergo ista qualitas nō sit innata & immutabilis ergo est mutabilis sicut amicitia & inimicitia, vt l. 3. de interdictis, & relegatis. & l. 3. de adi. leg. & hoc operat̄ reconciliatio, facit q̄d no. Inn. ex̄ de homicidio. c. ad audientiam. Bald. in l. lex viscella. C. ad leg. Iul. uiscel. Stat. dicit, ꝙ nullus gebellinus possit eligi ad officium, nec procedit vltra cassando, certe. l. si quis decurio. in gl. ut tabellio. ibi uel dic, est arg. quod ualeat, si est extractus, & per consequēs tenebit quod fecit in officio, ut ff. de offic. præsi. l. Barbarius. Bald. in d. l. si quis decurio.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto dictante, quod camerarij sint numero quadraginta, & si quis ex eis moriatur, subrogetur alius de genere suo, an intelligatur de genere ultimi morientis.*

1 **Genus.** Stat. † dicit ꝙ camerarij dēnt esse 40. & si aliqs moritur, ꝙ dēat subrogari alius de genere suo, vtrum intelligitur de genere vltimi morientis, vr̄ ꝙ sic per l. Arethusa. ff. de sta. homi. de quo ibi per Bal. ar. l. illius.

S V M M A R I V M.

1 *Statuta non debere glosari, quomodo sit intelligendum.*

1 **Glosari.** Stat. dicit ꝙ stat. nō possint glosari. dicit Bal. ꝙ istud verbum B. Fran. exposuit in regula simili, quia dixit ꝙ non glosetur, i. quod sic uel sic intelligi debeat, non dicatur, vt in c. exijt. §. cęterum, quod papa exponens dicit, i. sicut prolata est, sic fideliter exponatur, & super ipsa glo. glosę non fiant, nisi forte per quos verbum sensus, seu constructio, quasi grammaticaliter ad literam vel intelligibiliter exponatur, nec intellectus ipsius in aliquo retorqueatur ad aliud, quam ipsa litera sonet, & ita dicit papa in dicto cap. exijt, qui seminat. §. & quia sub colore. quę sunt aurea verba. & ita dicit Bald. in authent. si qua mulier. in fi. de sacrosan. eccles.

S V M M A R I V M.

1 *Statuta interpretanda secundnm ius ciuile.*

2 *Gradus numerantur proprie, secundum leges, improprie secundum ius canonicum.*

3 *Statutum an ualeat, quod computatio graduum fiat secundum ius canonicum.*

1 **Gradus.** Statutum, quod † nullus eligat officialem aliquem sibi coniunctum, vsque ad tertiū gradum, vel nō eligatur rector, qui habeat ibi propinquum uel affinem vsque ad talem gradum, vel si in emphyteosi forte vel in alio contractu continetur, quod non alienet in aliquem sibi coniunctum, vsque ad quartum gradum, uel sibi remotum vsque ad talem gradum, de quo gradu intelligemus, nunquid ſm computationem iuris canonici, uel ſm computationem ciuilis, tenet, ꝙ ſm computationem iuris ciuilis, quia stat. sunt pars iuris ciuilis, ut l. omnes populi. de iusti. & iure. & etiā contractus sunt inducti & formati ab eodem, ut l. ex hoc iure. de iusti. & iure. debēt ergo interpretari

statuta

Source : BIU Cujas

ſtatuta ſm ius ciuile, vt ff. de mun. & ho. l. ut gradatim. §. ſed ſi lege, & etiam contractuum, ut ff. pro ſocio. l. quæſitis, & de re. cre. l. 2. §. appellata. cum multis alijs. Computatio. n. iuris canonici in caſu ſpeciali, ſ. matrimonij, eſt introducta. unde in alijs ſtandum eſt gñali iuri arg. ff. de iud. l. cum prętor. ſm
2 Nico. ma. Bal. in l. fi. de ſucceſſo. edic. Stat. ꝙ † extātib. agnatis defuncti vſq; ad quartum gradum, nō poſſit mater ſuccedere, intelligitur gradus ſm leges, quia ſm leges proprie numerantur gradus, ſm ius canonicū improprie. & la. Bu. diſputādo dixit, & etiam in quodam ſuo conſilio per veram diffinitionem graduum, & naturalem ſignificationem uerborum, non potuit ius canonicum ſimpliciter & generaliter immutare. argum. de uſufr. ea. re. quæſtu conſu. l. 1 & 2. quia talis dinumeratio ſupponitur arithmeticæ, quæ eſt ſcientia naturalis, & per illā poſſunt determinari multę ſimiles qōnes. Stat.
3 ꝙ † computatio graduum dēt fieri ſm ius canonicum. ualet, quia ſtat. pōt fingere etiā contra ueritatem, nedum ſeipſum exponere, ſed ſi hoc non dicit, attenditur ius ciuile. text. eſt ualde no. 35. q. 6. c. ad ſedē Bal. in l. ſi a me in fi. de ſucce. edic.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quod hæres non ueniat contra defuncti inſtrumentum, teſtator obligàuit fundum hæredis, & tradidit, num hæres poſſit fundum vendicare, non obſtante Statuto.*
2 *Statutum puniens hæredem contrauenientem inſtrumento defuncti, an comprehendat hæredem hæredis.*

1 **Hęres, hęredes.** Stat. ꝙ hæres † non ueniat ɔtra inſtrm defuncti teſtator obligauit fundm hęredis, & tradidit, nunquid hęres poſſit uendicare fundum non obſtante ſtatuto, gl. in l. fi. §. in computatione. de iure deli. C. dicit, ꝙ ſic, allegat. §. licentia, eiuſdem. l. & ſemper allegatur illa, ꝙ ſtatutum quod loquitur indefinite, diſtinguitur per ius commune. & eandem gl. tenet Bal. licet Cy. & Iac. Bu. tenuerunt contrarium, & præcipue eſt uerum ꝙ poteſt uendicare, ſi inſtrumentum fuit ſimulatum. nam tunc proprie non dicitur inſtrumentū, pro quo facit de uer. ſign. l. notionē. §. inſtrumētorū, & quod no. de ſuis & legit l. item prætor. facit. C. de proba. l. cum precibus. niſi ſtatutum expreſſe remoueret exceptionem ſimulationis, & adde qđ no. Bar. in l. 1. quod ui aut clam. Bal. in l. fi. §. in computatio-
2 ne. Statutum, quod † ſi hæres contrauenerit, puniatur in centum, an comprehendat hæredem hæredis, & uidetur quod non, quia eſt hæres ex interpretatione, non uere. In contrarium uſ, quia ea qua iuris ſunt, tranſmittuntur uere & proprie, facta uero improprie, & ficte tranſeunt, ut l. paterfamilias. de uulg. & pup & quid in pœnalibus, uide Bald. in l. fi. de hære. inſtit.

SVMMARIVM.

1 *Adultus an poſsit accuſare, poſt menſem de morte patris, ſtatuto volente ꝙ poſt menſem non poſsit quis accuſare.*
2 *Statutum permittens homicidium ex parua occaſione, eſt nullum.*
3 *Et dictio, ſignificat cauſam proximam.*
4 *Contumacia prima, pro qua eſt ſatisfactum per refectione expenſarum aggrauat contumaciam ſecundam.*
5 *Statuto ſtante, quod vir poſsit occidere uxorem in adulterio deprehenſam, an ex tali homicidio lucretur dotem.*
6 *Statutum loquens de homicida, an comprehendat mandantem.*
7 *In ſtatutis & legibus procedendum eſt de ſimilibus ad ſimilia.*
8 *Statuta loquentia de homicidio, requirunt homicidium perfectum, non ſolum uero attentatum.*
9 *Crimen publicum quid.*
10 *Liſtor, non dicitur hominem occidere, ſed ipſa lex.*
11 *Temporis quadrimeſtralis dilatio, an habeat locum in criminalibus.*

Homicidium. Statutum dicit, quod de homicidio, non poteſt quis accuſare poſt
1 menſem, nunquid † adultus poſt menſem poterit accuſare de morte patris, dic quod nō, quia iſtud tempus ipſo iure curit. Item non datur reſtitutio in executionibus pœnarum, vt ff. de mino. l. auxilium. de quo per Bald. in l. fin. in quibus cau. in integrum. reſtit. non eſt. neceſſa. Statutum ſi ſine cau-
2 ſa † uel ex parua occaſione permittit homicidium, certe illud ſtatutum eſt nullum. nam eſt turpis permiſſio. facit quod not Hoſtien. in capitulo fin. de conſue. & ff. de an. le. l. Quintus Mutius. in fi. ſed cum cauſa, quæ eſt aliqualis, vt puta quod bannitus propter enormitatem delicti, poſſit occidi, iſtud bene poteſt ſtatui, vt ff. ad l. Iulia. de ſicca. l. tertia. §. transfugas. Bald. in dicta l. cunctos populos. Statutum dicit ꝙ condemnatus de homicidio non poſſit cancellari de condemnatione, certe condemnatus de mandato ad homicidiū, non dicitur condemnatus ex homicidio, & ſic condēnatus ex mandato uel occaſione mandati poterit cancel-
3 lari. nā dictio, † ex, ſignificat cauſam proximam. C. de legib. l. non dubium. facit quod no. in l, mulier. rerum amo. & adde quod no. Cy. in l. j. C. ſi reus vel ac mor. fuerit. & facit ad id. qđ dr̄ de dictione, de, in l. j. §. nunc videamus. de cōiun. cū emā. libe. hoc dixit Ia. But. in d. l. non dubium. de quo per Bald. ibi dem quaſi in prin. Statutū dicit, ꝙ ſi quis fecerit duo homicidia, decapitetur. modo Titius fecit primum homicidium, & fuit punitus ex eo, vel rebannitus, poſtea facit aliud homicidium, dico ꝙ debet decapitari, vt l. 3. C. de epi. audi. quia lex factum notat, ſecus ſi notaret obligationem, vt ſi diceret ꝑ duobus homicidijs decapitetur. Tunc enim factum vnum, quo ad obligationem extinctum. non grauat aliud. de quo ꝑ
4 Bal in l j. C. de ædil. act. Statutum † unum eſt, ꝙ homicida puniatur in centum. Alio ſtatuto cauetur, ꝙ ſi quis fecerit duo homicidia, decapitetur. modo quidā pro primo homicidio ſoluit centum, deinde commiſit ſecundum, an debeat decapitari, uidetur quod non, quia de primo eſt ſatisfactum. ergo non debet ulterius puniri. Contrarium tenet, qa facta iā nō poſſunt pro infectis haberi, licet obligatio ſit extincta, primū aggrauat ſecundum, ſicut contumacia prima pro qua eſt ſatisfactum, per refectionem expenſarum, tamē aggrauat contumaciam ſecundam, & grauior imponitur pęna. ldē, ſi maleficium primum eſſet conſumptum præſcriptione temporis. nam aggrauat ſecundum, quod dinumerat illud, & non obſtante præſcriptione cognoſcitur de ipſo, non propter ipſum, ſed incidenter ꝑ aggrauandū. Bal. in authē. qui ſemel. C. quomodo & qn̄. iu. gl. pauca ibi dixerunt. Statutum Peruſij imponit pœnam ſexcentarum librarum pro homicidio. modo quidam occidit infantem, an debeat decapitari, quia atrocius crimen eſt, nec iſte caſus declaratus eſt a ſtatuto, certe videtur ꝙ ſic, ar. l. ſi qs necādi. uer. ſupplicio. C. de ſicca. vbi Bald. dicit ſupplicio. i pęna capitis ſine redēptione. ex hoc apparet maioritas criminis a maioritate pœnę. & ideo poterit decapitari, ſecundum Bal. quod not. & cogita de quo ꝑ eum
5 in d. l. ſi quis necandi. C. de ficca. Statutum, ꝙ uir poſſit † occidere uxorem in adulterio impune, nunquid ex tali homicidio tunc lucretur dotem, & dicendum eſt ꝙ ſic, ſm Bal. nam iſtud homicidium eſt licitum. facit. l. ultima. C. de adul. In cōtrarium facit, quia qui dicit ius ſibi ipſi non conſequitur premium legale, ut ff. de fur. l. interdum. §. ſi quis furem. & de illo nō fuerūt recordati doct. ſm Bal. in l. ſi ab hoſtibus. §. ſi uir.
6 gl. d. l. ſo. ma. Statutum quod loquitur † de homicida, an contineat mandantem, qui eſt homicida non per ueritatem, ſed per interpretatiouem. ut no. in l. j. §. deieciſſe. de ui ar. & uſ ꝙ ſic, quia continet publicam utilitatem, quæ eſt ut maleficia puniātur, ut. l. ita uulneratus. ad leg. Aquil. ſed certe per text. §. quid ſi is. l Gallus. apparet ꝙ ille caſus non continetur ſm ueram ſignificationem uerborum, ſed uſ ꝙ contineatur per interpretationem uerborum. unde qa in ſtatutis talis interpretatio nō admittitur. cū ſit interpretatio ſuppletiua, & extenſiua. nam & tex. ille expreſſe dicit, quod eſt interpretatio extenſiua, ſequitur ꝙ iſte non comprehēdatur in ſtatutis. facit. ff. quod ui aut clam. l. qui aliter. §. fi. & de acq. hær. l. ſi ſeruum. §. ait pretor & ibi per Ia. de Are & ita tenet Bar. in l. ſi is qui pro emptore. de uſuc. & in l. omnes populi d. Cyn. diſputando tenet ɔ̄rium, ꝙ talis interpretatio admittatur in ſtatutis ex mente & ratione ipſius ſtatuti ponderatis. nā mens legis eſt ipſa lex, ut no. Dy. in c. j. de reg. iu. lib. 6. & pro iſta opinione uerus uſ caſus in d. §. quid. ſi is nam intentio & ſtatutū Galli merito pōt æquiparari ſtatuto municipali, cum ueniret ad derogationem iuris antiqui. ſ. legis 12. tab. ut in §. poſt-
7 humo. inſti. de lega. pro hoc etiam † facit, qa in legibus & ſtatutis procedendum eſt de ſimilibus ad ſimilia, ut ff. de leg. l. non poſſunt. & in l. de quibus. & tacite cautum uſ, ubi eadē ratio reperitur, ut l. libertum. §. ſenatus. de rit. nup. & C. de indic. uidu. tollē. l. fi. & C. de reuo. do. l. his ſo'is. & dicit aliter nō determino hunc paſſum nunc Bal. in l. Gallus. §. quid ſi is. Sta-
8 tuta † quæ diſponunt de homicidio, requirunt homi cidium perfectum nō homicidium attētatū pro quo eſt arg. in l. & ſi certus. ff. ad Syll §. ſi appetitus. unde l. is, qui cum telo C. de ſica. non habet locum in pęnis ſtatutorum, & ita eſt conſuetudo. & eſt Cy. in d l. is, qui cū telo. ibi, animaduerſione Bald. in d. l. & ſi certus. Statutum dicit, ꝙ homicide debent facere pacem poſt lapſum medij anni. modo elapſo medio anno homicide uolunt pacem facere. hæredes uero non, dicentes, ꝙ adhuc eſt nimis cito, certe in l. de die. qui ſāt. cog. uſ eſſe caſus qđ ipſis homicidis deē electio ſtatuendi terminū, infra quē debeant facere pacem cum dictis hæredibus, & ſi cōgruum terminum non elegerint, dicti homicide, ꝙ tunc erit in arbitrio iudicis declarandi dictum terminum, arg. d. l. de die. ubi quando diſſenſio eſt inter partes circa diem ſiſtēdi, iudex debet ſpacium moderari, & magis actori quam reo fauere Bal.
9 in d. l. de die. Statutum de homicidio imponit pęnam † pecuniariam, modo queritur nunquid dicatur crimen publicum eſſe, Bal. dicit, ꝙ non, quia non deſcendit ex l. Cornelia, ſed

ex

ex lege municipali, neque imponit pęnam corporalem, sed pecuniariam d. Iac. dicit. C. de hęret. l. manicheos. in lectura. & innuit in d. §. publice. q̄ sit publicum. nā minoratio vel augmentatio pęne non facit crimen publicum esse, vel desinere, imo atrocitas criminis, q̄ cōis iniuria esse vī d. l. manicheos licet sit præsumptio, q̄ minorata pęna, minoratur delictū. tñ non desinit esse atrox per minorationem pœnæ, cum pœna sit illa q̄ prorogat atrocitatem delicti, quāto pęna est minor, tanto minus purgatur. iō remanet delictum atrox, & publicum, secundum Iac. dicit Bal. Vos dicatis ꝯrium, quia nō descendit ex lege publicorum iudiciorum. Casus est in l. 3. in fi. ff. de præuarica. & per illum tex. hoc consuluit Iac. de Are. & iō ꝓcurator poterit interuenire inspecto genere pęnæ, & lege, non inspecto gñe delicti, ſm Dyn. & Old. qđ tenet. Cyn. in l. transigere vel paciſci. C. de transſ. & ff. de iu. do. l. cū in fundo. §. ſi fundus. in ſuis additio. Bal. in d. §. publice. de procura.

10 Statutum dicit, q̄ homicida sit priuatus † omni officio, modo quidam occidit hominem iustitiam exequēdo, nūquid erit priuatus, dic quod non, ꝙa non dī ipse occidere, sed lex, vt. ff. de ritu nup. l. palam. §. fi. facit quod no. ff. de proba. l. cum probatio. C. quod met. cau. l. actum. C. de his qui ad eccle. confu. l. ſi ſeruum. na hoc ſtatutum eſt intellgendum de homicidio punibili, non de homicidio permiſſo, quod pęnam non meretur, ſecūdum Bal. in l. ſi ſeruus. ff ad l. Aquil. Statutum q̄ homicidia puniatur in centum, & ſi non ſoluerit ꝯ. 10. dies, decapitetur, & aliud ſtatutū dicit, q̄ contumax puniatur in quarto pluri. modo quæritur, vtrum rōne illius quarti pluris non ſoluti, veniat decapitandus, & eſt ar. l. j. de in li. iuran. q̄ non, ꝙa iſtud quartum plus eſt pęna addita rōne ꝓtumaciæ, & cō temptus iudicis, non aūt eſt pęna homicidij. & iſta eſt veritas & ita practicamus, dicit Bal. Ad qđ optime facit d. l. j. melius, q̄ aliqua, quę ſit in iure. Sed ponamus retento eodē themate. homicida vult ſatiſdare, & relaxari. ſed ꝯrium allegatur, q̄ licet pęna ſit pecuniaria a principio, pōt fieri corporalis, ſi nō ſoluatur. ergo eſt detinendus. dicit Bal. vī ꝓ d. l. j. de in lit. iur. q̄ debeat relaxari. ſed ꝯrium eſt verum, quia illa pęna eſt ſubrogata loco perſonę, & iō iſta pęna, eſt pęna delicti, & ſumit originem ex cā de præterito. & iō cū crimen ſit capitale, nō dēt fideiuſſoribus relaxari. facit qđ no Dyn in l. j. de pub. iud. Non ob. l. j. de in lit iurau. ꝙa ibi loquitur in pœna, q̄ venit ex ſola contumacia. ſed quæſtio quærit de de pęna, q̄ prouenit ex delicto, licet mediante contumacia. & adde ad confirmationem prædictorum, q̄ pęna contumaciæ non dī eſſe pęna delicti. quod not. Cy. de crimi. ſtel. in rub. Abſurdum enim eſſet in primo caſu, q̄ pęna capitalis eſſet pęna ſolius cōtumacię. Bal. in d. l. j de in lit. iuran. Statutum dicit, q̄ ſi homicida non ſoluerit centum, decapitetur. nec adijcit terminum, certe intelligitur ineſſe tempus quadrimeſtre, vt no. Guil. ſecūdum Bal. in l. ꝓmiſſor. de cōſti. pecu. §. ſi ſine. ff. vbi quęrit vtrū

11 † in criminalib. habeat locū dilatio tpis quadrimeſtralis, & dic q̄ ipſe determinat, q̄ ſic, niſi teneatur ad pęnam quā pōt ſtatim ſoluere, puta ad pęnam corporalem allegat. ff. qđ me. cau. l. ſi cū excep. §. quotiēs. & facit. ff. de appel. l. addictos. & vide in d. l. ꝓmiſſor. de mercatore recipiēte literas, q̄ hēt 10. dies, & de debitore obligato p inſtīm guarētigię, q̄ nō pōt capi niſi elapſis demū 10. diebus. Bal. in d. l. promiſſor. §. ſi ſine.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de homine, an comprehendat ventrem.*
2 *Repreſaliæ ſi cui ſint conceſſæ contra omnes homines alicuius ciuitatis, an includantur illi, qui tum erant in vtero.*

1 **Homo.** Statutum † vel lex faciens mentionem de homine, non comprehendit ventrem, ſiue in eo
2 non continetur venter, ſi ſtatutum eſt odioſum. Item ſi cōceſſæ ſunt repreſaliæ contra omnes homines talis ciuitatis vel contra omnes bannitos de tali progeniæ, non includunt illi, qui tūc erāt in vtero. facit. ff. de aſſig. li. l. fi & l. fi. ff. de coll. bo. Bal. in l. cum inter. de fideicom. libe. arg. eiuſdem. l.

SVMMARIVM.

1 *Viator ſi citetur ad hoſpitium, an ſufficiat, ſtatuto ſtante, quòd citatio ſufficiat ad domum habitationis.*

Hoſpitium. Statutū dicit, q̄ qui offenderit aliquē in domo habitationis, puniatur dupli pęna. Modo quidam viator fuit offenſus in hoſpitio, nūquid dī offenſus in domo habitationis, & Bal. q̄ eſt caſus, q̄ nō, in l. j. §. habitare. ff de his, qui deie. vel effu. & facit. ff. de iniur. l. lex Cornelia. §. domum. & dicit Bal. in d. §, habitare. eſt caſus

1 alterius quæſtionis. dictat † ſtatutum ſiue ius cōe, q̄ ſufficiat citatio ad domum habitationis, nunquid ſufficit, ſi viator citetur ad hoſpitium, & videtur quod non, arg. d. §. ad hoc facit l. 2. §. prætor ait. de dam. infec. per Iac. & quod no. in c. cauſam. in verbo, coniur. de elec. in cle. Bal. in d. §. habitare.

SVMMARIVM.

1 *Statuti vel legis ignorantia an excuſet.*
2 *Lex noua non dicitur ignorari poſt duos menſes poſtquam eſt publicata.*
3 *Conſtitutiones extrauagantes an liceat ignorare.*
4 *Animi iudicium, colligitur ex perſeuerantia.*
5 *Statutum puniens delictum, ligat ignorantes in delicto.*

1 **Ignorantia.** Stat. vel legem an ſit licitum ignorare, vt quis excuſetur, dicit Bald. aut eſt ius naturale, & non permittitur ignorantia, vt C. de in ius voc. l. venia. aut eſt ius ciuile generale, & idem vt l. leges. la finale. C. de legi. fallit. ff. de adul. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. fratris deniq;. Itē fallit in oīb. caſib. expreſſis in iure, vt. C. de iur. & fac. igno. l. i. & fi. Aut eſt ius municipale alicuius ciuitatis, & tunc refert. aut circa habitantes ibidē, & nō ꝓmittit ignorantia, poſtquam per ciuitatem ſtat. eſt publice notum, vt in cap. 1. extra de exceſ. præla. Aut loquimur circa eos, ad quos veriſimiliter ſtat. notitia non potuit peruenire, & tunc excuſabilis eſt ſtat. ignorantia, vt l. ſi. ff. de decre. ab or. fa. & quod dico de ignorātia, idem dico in dubitatione, vt l. ſi. C. de fur. in §. ſinautem neſcius & dubitās. vbi eſt tex. q̄ parcitur dubitanti, ncut errāti, quod eſt no. dignum. Ex hoc apparet, q̄ forenſis nō ligatur per municipalē legē niſi in loco vbi pertraxerit moram. vnde ſcire præſumatur, vel niſi faciat aliquod ꝯ ius cōe, vel conſuetudinem generalem, vel niſi appareat, q̄ ſit certificatus a parte, & per hoc no. in Spec. in 4. parte, in tit. de conſti. & facit. ff. de excu. tu. l. Plautius. Bal. in l. leges. C. de legi. plenius vide in l. omnes populi. per eundem. Sta. ſiue legem an licet ignorare, & quantum tempus debeat currere poſtquam fuit condita? Dicit Bal. ſi ſunt recluſæ in corpo

2 re iuris, non poſſunt ignorari. Item nec lex noua pōt ignorari, poſtq̄ eſt publicata per duos menſes, vt in auth. vt fac. nouæ. conſti. ſecundum Ia. Bu. & dicit Bald. tu dic, q̄ in l. generali principis vel regis eſt ſtat. terminus duorum menſium a die publicationis. ad ſcientiam præſumendam, & ignorantiam non excuſandam, ſed in lege municipali alicuius ciuitatis non exprimitur terminis duorum menſium, ſed relinquitur arbitrio iudicis an. ꝯ. illum terminum, quis ſit excuſandus nec ne, quia nō excuſantur illi, qui citius præſumuntur ſciuiſſe, poſt terminum duorum mēſium nemo excuſatur, ſm Hoſt. in c. fi. de conſti. quod probatur, quia in d. c. fi. de decre. ab or. fa. non attenditur tempus, ſed patientia. & illa

3 lex eſt ad hoc no. & quærit Bal. an liceat † ignorare conſtitutiones extrauagantes, & rñdit, q̄ ſi ſint publice notæ, non licet eas ignorare, ſed ſi non ſint publice notę, imo dubitatur an ſint extrauagantes vel non, tunc licet ignorare non ad effectum rei prohibitæ, ſed vt puniatur quis de contemptu legis. Item vt ſententia lata non ſit nulla, vt ff. de re. iudi. l. cū prolatis, ſm vnum intellectum. ſi autem extrauagātes ſunt publice, notæ, tunc non licet aliquo modo ignorare, nec cō trarium pronuntiare, vt patet in quinquaginta deciſionib. Iuſtiniani, quæ olim erant extrauagantes, & nunc ſunt redactæ in corpore Codicis. Bal. C. eo l. leges. Stat. q̄ habentes inſtrumenta & non ponentes in memorialibus, priuentur iure ſuo, non currit ignorantibus tempus, quia tractus temporis requirit etiam moram hominis, ideo intentanti priuationem oportet facere probationem, & poſitionem de ſciētia, & ita conſuluit Bal. in ſtatuto inſinuationum Peruſij, de quo dixit Bal. ſe dicturum. C. de inſtitutionibus & ſubſti. l. 1. Bal. in l. quamdiu. C. qui admitti. ad bo. poſ. poſſunt ar. illius. l. & not. ibid. Statutum. quod punit tenentem vxorem alterius, non comprehendit ignorantem, niſi diſſimulet ignorantiam, vel cum alius, eum vellet certiorare, noluit eum audire, vel cito non dimiſit eam, vt C. de inceſ. nup. l. qui ꝯ.

4 nam † ex perſeuerantia pōr cognoſci id iudicium animi fuiſſe, vt ff. de re. iu. l. quicquid calore, & de adul. l. ſi adulterij cū inceſ. §. idē Pollioni, nec ruſticitas excuſat in his, q̄ ſunt contra ſpeciem honeſtatis. C. de inter. ma. l. i. Bald. in l. quicunq;. Stat. non ligant ignorantes, vt probatur, & ſumitur ar. a contrario ſenſu in l. neceſſariū. ff. ff. de orig. iu. qđ eſt uerū, quātū ad pęnā, vt ff. de decr. ab or. fa. l. municipali lege. Secus forte in his, quæ non continent pęnam ſed dāt aliquam forma in actib. hominum, quia pñt ligare manus ignorantiū, ar. eꝰ de præben. c. quia cunctis. Bal. in d. l. neceſſarium. ubi vide. Stat.

5 † puniēs delictum, ligat ignorantes in delicto, qđ eſt de iure naturali, ſi aūt eſt delictum de iure municipali, non ligatur ignorās, vt l. vl. de decr. ab ordi. fa. Iſtud eſt verū, vbi eſt ignorantia iuſta vel eſt talis ꝓſona, in qua ſit ignorantia tolerata. ſed intolerabilis ignorantia nō excuſat, tñ attenuat delictū, & dic vt ff. de adul. l. adulterium cum inceſtu. & C. de his, q̄ ſibi aſcri. l. ſenatus, & adde, quod not. de in ius vo. l. venia. cum ſi. Bald. in l. ſi quis in graui. §. ſi quis. ff. ad Sil. Statut. diſponens ſuper aliquo caſu, ſuper quo diſponit etiam ius cōe licet iudex ignoret, an fundet ſnīam ſuam ſuper iure communi, vel ſuper ſtatutis, tamen illa ignorantia non habet uitiare ſententiam. Hoc tenet Bal. in l. quod ſi dubitetur. in fin. ff. de acq. hær. ubi ponitur etiam de citatione illius, qui habitat in duabus domibus. Bal. ibidem.

SVM-

Source : BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens indefinite, limitatur per aliud statutum loquens determinate.*
2 *Statutum si dicat, quod infamis non possit esse procurator, debet intelligi, nisi pro personis exceptis.*
3 *Statuta recipiunt limitationem & restrictionem a iure communi.*
4 *Indefinita accipitur pro vniuersali, etiam in statutis.*

1 **Indefinite.** Sta. loquēs †indefinite, limitatur p aliud sta. loquēs determinate. facit qđ not. qđ vi aut clā. l. 1. post prī. C. de adul. l. ita nobis cordi pudor. & facit gl. in l. 1. §. vt ī initio. ī gl. magna. ff. de postu. & dicit Bal. p
2 illā gl. ego dico, †q̄ si stat. dicat q̄ infamis nō possit esse procurator, dēt intelligi, nisi pro p̄sonis exceptis, ar. d. gl. nam si pōt esse aduocatus, q̄ est honor, ergo multo magis procurator, facit q̄ no. in d. l. 1. §. hoc edicto. Item †stat. recipiunt limi
3 tationem & restrictionem a iure cōi, ut C. de noxa. l. si serui. Vnde p̄terea isti admitterent, vt coniunctæ persone, ut l. cui eorū. eo. tit. ergo multo magis admittūtur, vt ꝓcuratores cū mādato. Nam plus est hīe mādatū, q̄ ꝯiūctā p̄sonā esse, vt ff. iudi. sol. 3. §. sed si forte. Bal. in d. §. vt in initio. Stat. an indefinita ęqpollet vli ī stat. & dicit Bal. q̄ credit, q̄ sic, qñ est eadē rō & ꝯdō particulariū, qa ēt rō & mēs sta. pōderāda est, sicut rō ꝯsuetudinis, vt in l. 1. C. q̄ sit lōga cōs. vbi habes text. not. Bal. ī l. si seruitus. ff. đ se. vr. pre ubi ponit vtrū īdefinita ęqpollet vli ex interpretatione, an ex propria signātione verborū, & dicit q̄ līa. d. l. si seruitus, vī, ꝓbare q̄ ex interpretatione, qa dicit ambigua est scriptura, & qa dicit humanius est, ecōerso q̄ ex signātione, qa dicit signari, dic q̄ ęqpollet vli ex interpretatione signata. ex attēta mēte, siue rōne, nō ex necessitate sermonis. & hoc uult. d. l. uñ dicit Bal. q̄ credit q̄ ēt in stat.
4 a indefinita accipiat̄ p uli. a ut s̄. & uide p Dy. de re. iu. in ru. & p. Ol. ī qōne, quā disputauit, q̄ incipit, qdā scholaris, & an oro ꝓlata sine diffinitione tpis, extēdat̄ ad futura, uide p Dy. de uer. sig. l. uerbū, oportebit, & p Cy. C. de seruitu. l. nō modus. C. quæ res pig. obli. pos. l. fi. C. de l. Iuiti. pig. l. non intelligit. in fin. C. de sac. san. eccl. l placitus. in ult q & Guil. C. de epis. & cler. l. priuilegia. Bal. in d. l. si seruitus. C. de ser. urb. præ.

ADDITIO.

a Pro vniuersali No. hic q̄ indefinita æquipollet vniuersali. l. j. & ibi Bar & doc. ff. de re. iu. & Bar. in l. si plures. de leg. 3. & l. si quis ita. de test. tu. & in l. si seruitus. in. prin. ff. de serui. vrb. præd. vbi ēt Flo. dicit verū, ēt si sit eadē rō in quolibet particulari comprehēso sub indefinitita, & no. in l si ita. in prin. de le. 3. & ibi gl. in l. si plur. eo. ti. & ibi Bar. plene. eo. tit. & gl. in c. vt circa de ele. in vi.

SVMMARIVM.

1 *Officiabilibus nihil prodest conseruatio indemnitatis petita a communi.*

1 **Indemnitas.** Stat. †cōe, siue cōsilium ciuitatis promisit ptāti indēnitatem de eo, quod fecerit aliquid ꝯ iustitiam, & pp hoc passus est damnum in syndicatu, q̄ nihil recuperabit a cōi, ar. l. si mādauero. §. qui ędē. ff. māda. pro hoc. ff. de fideicommis. l. si a reo. §. quod uulgo. facit. ff. de pec. le. l. dñs Stichi. §. fi. & ibi not. per Ia de Are. Rich. malum. & Cy. in additionib. Caueant ergo officiales, quia parum proficit eis conseruatio indemnitatis, quod est menti tenendum, per Bald in d. §. qui hæredem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum vel reformatio si quid committit prioribus & camerarijs, qui se absentant, non possunt alij committere vices suas.*

1 **Industria.** † Stat. uel reformatio committit aliquid prioribus & camerarijs, certe qui se absentat, non potest committere uices suas alteri, quia est electa industria personæ, & ita seruatut secundum Bal. qui hoc dicit in l. si in tres. §. sicuti. ff. de ar.

SVMMARIVM.

1 *Statutum fingens bannitum confessum, non infamat.*
2 *Baniti ob contumaciam, an sint infames.*
3 *Infamia facti, habet quatuor effectus.*

1 **Infamia, infamis.** †Stat. qđ fingit bānitū ꝯfessū nō infamat, ut no. in l. 2. C. de mo. mulctarū, qa ꝯfessio nō infamat, qñ lex fingit ex sola cōtumacia, qa nō descēdit īmediate ex cā famosa. de quo per Bal. in l. ēt. de fur. Stat. dicit, q̄ sup certis crīb. possit qs p inqsitionē dānari. modo q̄ritur, an dānatus p inqsitionē sit infamis, dicit Bal. exordiēdo istā materiā, q̄ Cy. īducit. l. 1. de cal. ad qōnem, an dānatus p inquisitionē sit infamis, & certū est q̄ dānatur calumniator per inquisitionem, & tn efficitur infamis, ut l. 1. §. calumniatorib. ff. ad Turpil. ergo uī q̄ damnatus per inquisitionē, efficit infamis. Præterea dēt magis attēdi famosa causa, q̄ modus ꝓcedēdi, ut l. ictus fustiū, & magis dēt attendi īnia, q̄ processus, ut l. si pres. ff. de pę. & l. qđ ad statū. Itē si crimen est publicū, ergo nō attento ordine iudicij, sed exitu dēmus iudicare. q̄ cōdēnatus sit infamis, ut ff. de pub. iud. l. ordo. Alij doc. tenēt ꝯ, & hoc tenet Dy. l. 3. §. pe. ff. de suspec. tu. ubi tutor remotus ēt per inquisitionem non fit infamis. hoc tenet Cy. in l. fi. C. de suspec. tu. Moderni dīnt q̄ si est dānatus de aliquo crimine cōtento in l. j. ff. de his, qui no. infa. q̄ est infamis, & illa opinio erat Bartol. & hoc tenet Ray. alij dicunt, q̄ condemnatus ex lege municipali per inqsitionem, non efficitur infamis, per l. cessat. de act. & obli. sed Bar. respondit ad illam. l. q̄ loquitur in actione ex l. non in accusatione, ex lege. Ray. respondit, q̄ibl loquitur in actione p̄ secutoria, q̄ de sui natura nō infamat, qa infamia est mera pęna. hic aūt loquimur in mere pęnalibus, & sic non obstat. Potest dici, q̄ aut loquimur in infamia q̄ venit ex genere pęnę puta ictus fustium, & tunc ita fit quis infamis p inquisitionē, sicut per accusationē. & ita loquitur. l. ictus fustium. Aut infamia non venit ex genere pęnæ, sed, ex genere causæ, qa cā non mutat̄, sed eadē est ca accusandi, & inquirendi. Aut inquisitio venit ex genere ipsius legis, & tunc dico, q̄ genus legis hoc non mutatur, qa ꝓceditur ex forma statuti, quod infamia est irrogata, quia infamia nunquā hēt locū, nisi in casibus expressis in iure, vt in d. l. j. ff. de infa. Alij dicūt, q̄ aut per sententiam est mutatus ordo, & pęna, & tūc nō sequitur infamia, ar. l. quicquid ad stringendæ. de verb. ob. Aut est mutatus ordo, & nō pęna, & tunc sequitur infamia, vt ff. de pub.
2 iudi. l. ordo. Quid de bannitis †ob contumaciam, an sint infames, doc. tenent q̄ nō, quia ille processus, est summarius processus, & de crimine non constat. vī ergo, &c. vt not. in l. j. C. de mo. mul. & vī casus in l. fi. ff. de requiren. reis & hoc tenēt cōiter doc. In ꝯrium facit, quia contumacia ex forma statuti hī pro ficta confessione, & ficta confessio hēt infamare, vt. l. si tutor. de inter. ma Ergo iste erit infamis ratione fictæ confessionis. Ad hoc pōt rñderi, q̄ ficta ꝯfessio nō reperit̄, qa nō reperit̄ lex, q̄ hoc dicat. Nō ob. l. si tutor. qa ibi speciale, q̄ credo verū. dicit Bal. & de illo vide plura consilia in l. j. de calū. Tu adde, quod dicit Bar. in consilio, quod incipit. S. Io. de Castro Dirutæ, vbi plene examinat istam materiam. Not. q̄ infa
3 mia tam iuris quam facti, facit te reputari vilem personam & habet †quatuor effectus infamia facti. Primo, quia repellit a dignitate, vt in regula infamibus lib. 6. Secundo, quia attenuat testimonium, vt plene dictum est in l. cunctos populos. Tertio, quia repellit a querela, vt. C. de inof. test. l. in arena. & l. si filia. Quarto, quia inducit querelam. vt in l. frater. C. de inof. test. & sic sunt quatuor effectus simplicis infamiæ facti de quo per Bal. in d. l. frater. in prin. siue in tertio notabili.

SVMMARIVM.

1 *Bannum ex causa famosa, transiens in vim sententię, an infamet. & nu. 2.*
3 *Confessio ficta, an infamet.*
4 *Confessio ficta, improprie dicitur confessio.*
5 *Chirographo cancellato, intelliguntur cancellata ea, ea quæ vim accipunt & formam ab ipso chirographo.*
6 *Statutum an possit infamiam tollere.*
7 *Lex & natura legis, non minus ponderanda, quàm natura causę.*

1 **Infamare.** Statutum † q̄ accusatus de crimine si passus fuerit se poni in banno, pro cōfesso habeatur, contingit q̄ accusatus fuit quis de crimine famoso, & passus fuit se poni in banno, deinde ex noua lege municipali est cancellatus de bāno, quæritur an talis velut infamis, a testimonio repellatur, & certe tres quæstiones coniunxisti. Prima an bannum ex causa famosa transiens in vim sententiæ infamet. Secunda, an ficta confessio infamet, Tertia an p cācellationē banni tollatur infamia, adde quartam quæstionē, an statutum possit aliquem restituere famæ, Hanc qōnē disputat Ia. Bu. q̄ incipit l. municipali cauet, q̄ accusatus, &c.
2 redeo †ad primum dubium, & q̄ non infamet, sic arguo, interlocutoria non infamat. l. quid ergo §. quātum de infami. quia interlocutoria, proprie non dicitur sententia l. j. §. quod in sententijs. qñ ap. fit. Ergo infamia, quæ pp sententiam nascitur, non oritur ex interlocutoria, sed bannum est interlocutoria, quia fertur in absentem lite non contest. Ergo non pōt esse diffinitiua, vt l. properandum. §. & si quidem. & l. pro latam. Itē nulla sententia diffinitiua fundatur in sola contumacia, imo oportet, vt liqueat de cā, sed bannum fundatur ex sola contumacia ergo nō est diffinitiua. Item post bannū admittit̄ defensio, vt l. diuus. de custo. reo. ergo nō trāsit in rē iudicatam. Itē q̄ bannū sit quædā cōminatio, facit auth. Itē nulla cōitas. C. de epis. & cle. de ven. inspi. l. j. §. quid ergo. C. q̄ bo. ce. pos. l. j. in gl. Præterea infamia iuris nō oritur, nisi in casibus expressis in iure, alias frustra enumerarent certi casus, vt l. j. de infami. Sed nulla lege cauetur, q̄ ficta cōfessio introducta per bannum, infamet. nec cogitauit de hoc ius ciuile. qa ficta confessio ex banno non ꝓcedit de iure cōi, sed ꝯ ius cōe. Ergo non debemus extendere effectum banni, & maxime in pęnis, ar. l. cū quidam. de lib. & posth. In ꝯrium, q̄ bannū infamet, ꝓbatur. sic Istud bānnū transit in vim diffinitiuę & causa est famosa. ergo idē dēt esse iudiciū de banno, quod de diffinitiua sententia, qa quæ cōueniunt in virtute, debent conuenire ēt in effectu, vt l. j. de leg. j. Præterea, ēt lata contra absentem infamat, vt in l. fi. vbi pu. edu. de. Ad secūdum dubium

3 biū†ꝙ ficta ꝓfessio nō infamet,arguo sic. Vera ꝓfessio in criminali nō infamat,nisi secuta sñia.l,quo ad statum.de pęnis, vel nisi ꝑ famosam executionē,vt no.ī l.ictus fustium Ergo nec ficta,ꝙa nō operatur plus fictio,quā veritas, vt l. filio.de lib.& post.Scđo arguo, ꝙa statutū nō pōt inducere infamiā, vbi ius cōe non adiuuat,sicut nō pōt tollere.de postula.l.j. §. de qua.Contraria enim requirunt eandē potentiā causę efficientis,de in lit.iur.l.videamus.§.pe.In ꝫrium,ꝙ ficta cōfessio infamet,de infami.l.quoniam.& C.de interdic.ma.l.si tutor.Item vera confessio infamet ſm opi.gl.ergo & ficta.quia idē operatur ficta confesio quod vera vt l.2.& l.eius ꝙ dela
4 torē.de iure fisci.Itē†ficta confessio,improprie dr confesio, ar.ff.de testa.l.lege Cornelia.Ad tertiū,ꝙ infamia nō sit abolita,sic ꝑbatur.Infamia facti nulla iuris ꝓstōne tolli pōt.l. in bello.§.factæ.de cap.& postlimi.reuer.iuxta illud,Pęnam potest deus,culpa perennis erit.C.de gen.aboli.l.indulgētia. infamia vero iuris nō pōt tolli per statutū,vt no.Inn.de re iu.c.
5 cum te.Præterea,†cancellato chirographo,ea intelliguntur cancellata,quæ vim & formam capiūt ab ipso chirographo, & non aliunde,ar.l.fi.de his,q̄ in testa.delen.sed infamia non claudit chirographo, sed venit ex lege.licet ergo figura sententiæ banni,& figura literarū cancellet,nō tn infamia tollitur,quæ nec significatiue nec contētiue est sub chirographo sed est sub oculo mētali,non scripto.facit quod no. in l.postquam.de pac.In ꝫriū sic ꝑbat.Sicut se hēt cā ad effectum in productione,sic se hēt destructio causæ ad destructionem effectus,quia par potentia ꝫriorū.de pac.l.ab emptione.& l.fi. de leg,3.sed bannū hēt se ad infamiā in producēdo, ergo abolitio banni hēt se ad infamiā in tollendo cā.nā origine sublata,non debent sequentia remanere.C.de lati. liber. tol. lege j. in prin. & tunc quantum abstulit maleficiū,restituit beneficium.C.de sen.pas.l.fi.Itē bānū cancellatū & abrogatū,nō pōt postea allegari, sicut nec leges abrogatæ.C.de emen. Iusti.C. circa prin.Itē bannū est cā finalis ꝓfessionis,& infamię ergo sublato banno,& sic sublata cā finali,tollit.effectus.Ad
6 quartum,ꝙ†statutum nō possit infamiā tollere,alr.est dictū Imo.& tex.in §.de qua & de pęnis.l.moris.§.istæ.sol.Iac. But. dicit,ꝙ durante banno est infamis infamia iuris,tanquā confessus.& condēnatus.tn facta cancellatione banni, infamia iuris cōis & effectus infamiæ facti est sublatus,ꝙa infamia ꝫcta per l.municipalem,pōt per ꝫriam.l. municipalem tolli. Secus,si esset ꝫcta de iure cōi,vt quia esset condemnatus ali qs diffinitiue, seruato ordine iudiciorū de crimine famoso. Nam licet cancellaret sententia,duraret tn infamia, nisi cācellaretur iussu principis,vel habētis ab eo authoritatē, ſm Iac.But. Adparet ex hoc,ꝙ damnati per legē municipalē,ex ficta confessione sunt infames,ſi cā est famosa.pleriq; tn dnt ꝫrium,quia non sunt condemnati ea lege,quæ infamiā irroget.de act.& ob.l.cessat.Sicut enim in ciuili nō minus pōderatur condō actionis,q̄ cā,vt ff. de dolo.l. non dēt † ita in
7 criminali nō dēt minus ponderari lex & natura legis, q̄ natura causæ,ꝙa lex in criminali idem operatur, qđ actio in ciuili, vt l.senatus. de accusa.Itē statutū nil dicit de infamia. ergo stabimus iuri cōi,an infamia,contrahatur, necne.solu.ma.q̄ doris. in prin.cum si.Facit l.j.C.de mo mult. Ex prædictis apparet, ꝙ banniti ex causa famosa, interim repelluntur a testimonio,ſm Ia.Bu.& ista sunt no.dig.Nec obstat,ꝙ dicitur de illo Ephesio exulante. in l.2.de orig.iur nam non constat, ꝙ ille exulauerit ex causa famosa, sed erat forte in exilio propter partialitatem,nā qui exulant de ciuitatibus propter partialitatem, non sunt infames,arg.de capti.l. si quis ingenuā. §.in ciuilibus.plerique etiam non digni,sed minus potentes exulant propter hāc causam,tangitur de istis in c. statutum. de elect.lib.6.& de no.ope.nun.c.cum ex iniuncto.per Inno. Bal.in l.cum mulier.solu.matri.

SVMMARIVM.

1 *Delicti tempus,semper spectandum.*

1 **Iniuria.** Statutum†dicit floren. ꝙ si quis florentinus recipit iniuriā,possit contra illam ciuitatem recurrere.modo quidam recipit iniuriam, & postea factus est florentinus, quæritur an habeat recursum contra illam ciuitatem,facit l.propter.C.de adulte.ꝙ non.vbi dr qui tpe commissi delicti non erat maritus vel sponsus,non ipse, sed ipsa puella cum authoritate tutoris accusabit, & sic inspicitur tempus delicti.Pro quo facit.ff.de noxa.l.in delic. §. si extraneus.facit ad q.l.incola.ff. ad municip. nunquid autem inspiciatur tempus delicti, dic ꝙ sic, quantum ad personam accusatoris.De quo dic, vt not.in l.penul.ff. si ex nox.cau.aga.& l. j.de pę.& Bal. in d.l.propter.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante,quòd iudex non possit inquirere post mensem a die commissi maleficij,iudex intra mensem inquisitionem formauit,& inquisitus probauit se alibi fuisse,iudex post mensem vult probare contrarium,ad confirmationem inquisitionis,an possit.*

1 **Inquisitio.** Stat.†ꝙ iudex nō possit ingrere post mēsem a die cōmissi maleficij, mō iudex. j. terminum formauit inqsitionē,& inqsitus se ꝑbauit fuisse alibi,iudex ad corroborationē inqsitionis vult post mēsē ꝑbare ꝫriū,nūqd pt,& certe sic,ꝙa nō est noua inqsitio. C.de adul.l.si q.cū si. Bal.in l.manifestissimos.in fi.ff.de iust.& iur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum potest inducere, vt ciuitas habeat tacitam hypothecam ex suo contractu.*

1 **Hypotheca.** Stat. pōt inducere vt ciuitas hēat taciram hypothecam ex suo ꝫctu,ut l. Antiochēsiū.de priui.credi.& facit.C.de iure reipub.l.vnica ſm Guil.li.10.alias ciuitas ex suo ꝫctu. hypothecam nō hret vt l.simile.ad municipales.Bal.in l.inter diuinum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum potest prohibere ne pater, qui est deputatus ad sacculum faciendum insacculet filium.*

1 **Insacculare.** Sta.† pt ꝑhibere ne pr q est deputatus ad sacculū faciēdū,insacculet filiū, vt ff.quod cuiusq; vniuer.no.l.itē eorum, ver. i.alias,si stat.non prohiberet posset insacculare filiū.Item posset esse insaculatus & insacculare sociū,quod est verū de iure cōi, ar. l. plane.ff.qđ cuiusq; vniuer.no.Vbi ēt est ar.ꝙ pr,q est executor vel distributor, possit distribuere filio suo pauperi, ꝙa rōne paupertatis vr ad piam causam esse, non ex defectu sanguinis ar.no C.de sac. san.ec.l.illud,& cōsuluit.d. Ang.de Amelia,licet sit ar.ꝫ.C.de sac.san.ecc.auth.quibuscunque modis. Itē est ar. in d.l.plane, ꝙ pater qui est patronus ecclesiæ possit ad eam præsentare filium suum clericum, de quo not. in Spec.de iure pa.vers.sed nunquid filium.vbi videas Bal.in d. l.plane.quod cuiusque vniuer.no.

SVMMARIVM.

1 *Testamenti cassatio non dicitur prius petita, quod interuenerit partis citatio.*

2 *Tempus præfinitum a statuto,currit scienti non ignoranti.*

3 *Statuto dicente, quod contra testamentum insinuatum nihil possit opponi vel obijci,an poterit opponi de l.hac edictali.*

4 *Tempus reperiri in specie remiss.*

5 *Consensus quando videatur donare.*

6 *Maritus & vxor si in eodem instrumento donent rem viri,an talis donatio teneat in partem viri tantum.*

7 *Statuto dicente, quod legata non insinuata intra mensem non valeant, vnus ex coniunctis insinuauit,alter non,an cum istud non valeat,intelligatur per sententiam.*

1 **Insinuatio,insinuare.** Stat.dicēs† testm insinuari nō posse, nisi postulata sit cassatio, nō dr postulata nec exordium accepisse, nisi interueniat partis citatio,quod tene menti. Bal. hoc tenet per gl.in l.fi.§.illud.de tempo.appel.Stat.ꝙ legata nō ualeant, nisi insinuentur coram vicario capitanei ciuitatis citatis citandis,si est institutus clericus,& laici sunt legatarij, qui petunt insinuationem legatorum,& faciunt citari dictū clericum hrdem, an valeat dicta insinuatio, vr ꝙ non,per c. si diligenti.de fo.comp.Bal.tenet ꝫrium, quia super talib.in
2 sinuationib.& assignationib.est iudex competēs,iudex secularis.Bal.in l.testamēta.C.de tes.Sta.dictat ꝙ insinuatio†fiat j.tm tps.certe istud tps insinuādi currit sciēti, non ignorāti, per gl.& ll.all.in ar.& l. item veniunt. §.antequam.in gl.quæ incipit & itaēt dixit Bal. ꝙ ita consuluit Bar. & exinde in Pe
3 rusio fuit ita practicatū Bal.in d. §.antequam.Stat. dictat,ꝙ ꝫ testm insinuatum nihil possit opponi,vel obijci. modo q̄ritur†an poterit opponi de lege,hac edictali,& vr ꝙ non,ꝙa est præcise determinatio statuti. nam virtus & potentia statuti, est tanta,ꝙ pōt confirmare ēt id,quod ipso iure non ualet.In ꝫriū vr,ꝙ tex.legis,hac edictali.in ver.ita sit.& in uer. non scriptus.dicit,ꝙ est pro non scripta, ergo ista insinuatio non hēt fundm.videretur distinguendum,aut super ista nullitate est quæsitum,& super ea pronuntiatum,& tunc valet, aut super ea non est quæsitum,& non ualet,ar.ff.de compensationib.l.quod si in diem.§.fi.Quæstio stat super hoc,utrum ꝑnūtiatio super insinuatione sit interlocutoria vel diffinitiua nā si est diffinitiua,stādū est rei iudicatæ,si vero est interloria,dēt reuocari ꝫrio imperio,vt ff.de prę.sti.l.2.in fi.Sed verius vr,ꝙ ēt si esset interlocutoria,cū ex forma stat. transeat in suū& perpetuum vigorem,hēat vim diffinitiuę, qm in ꝫdictorio iudicio facta est examinatio,vt C. de fide instr.l.fi.ī fi. & ff.fa.erc.l.cū putarē.Bal.in d.l.hac edictali. C.de sec.nupt.
4 Stat.† dictat, ꝙ testm dēat insinuari a cal.maij, vsq; ad festū oīum sanctorum,modo decessit testōr in principio mēsis augusti,vtrū habebit hos ad insinuādū tres mēses,de primo semestri,& tres mēses de sequēti semestri.an nō habebit integrum sequens semestre a cal.maij vsq; ad cal.nouēbris,& vr ꝙ fiat cōiunctio tēporū, & sic.hēat tres menses de vno semestri,& tres de altero,vt l.sed & si per prætorē.§,si quis sæpius.

quibus

Source : BIU Cujas

quibus ex ca.ma.& ſic fiet coniunctio temporum. ſed Bal.dicit ego credo ꝯrium,quia iſtud ſemeſtre habet determinatū principium, & finem & eſt tps in ſpecie. & ideo non compẽſatur,nec fit coniunctio temporum. Facit quod notatur in ſimili.in l.fi.§.2.ff.de publica.Item facit,qa vr interruptus curſus temporis,& ideo denuo eſt inchoandum. ar. ff.de vſuca. l.eum qui ẽdes.§.ſinautem demolita.Non obſtat. d.§.ſi quis ſæpius.quia ibi habebatur reſpectus ad tempus in genere.ꝙ ſit reperire tempus in ſpecie, habes no. in l.ex facto. §. item, quæro.ff.de vulg.& pup.Bal.in d.§ ſi quis ſæpius. Statutum, loquens de inſinuatione, non habet locum ſi aliqs mihi donat vltra ltīmā sūmā cum onere tali,ꝙ reducit emolumentum ad legitimam ſummam, & tenet donatio ſine inſinuatione,&iſta eſt ueritas,ſm Bal.per.l.ſed ſi hac.§.cuidā.de ꝓd. & demonſt.Statutum dictat, ꝙ teſtamentum poſſit caſſari, niſi fuerit poſtulatum inſinuari,infra tempus ſemeſtre,quia non defideratur litis conteſtatio, ſed ſola poſtulatio,& quidam aduocati tenent,ꝙ ſit neceſſaria citatio aduerſarij,quidam ꝙ non. Tutius eſt,quod aduerſarius citetur, vt hæc ſtipulatio non ſolum iudici,ſed etiam parti inſinuetur. tamen in ciuitate iſta ſeruamus, quod ſufficiat etiā ſine citatione. facit quod no.Cy.qui admit.ad bo.poſ. l. fi. & quod no. ff.de bo.poſſ.l.3.§.ſi cauſa cognita.Statutum dicit, quod donatio debeat inſinuari. modo quidam vir conſentit vxori donanti de bonis eius, nunc quæritur,an ſufficiat inſinuare in hoc caſu donationem tanquam factam ab ea,quæ dicit ſe donare, an tanquam facta,a conſentiente? & dicit Bal.quod non ſufficit in hoc caſu inſinuare donationem,tanquam factam ab ea,quæ ſe dicit donare, ſed debet inſinuari tanquam facta a
5 cõſentiente,quia ab eo dominium profiſcitur,nam† ille qui conſentit,vr donare,qñ res erat conſentientis. & non illius
6 qui donat,verbo, & per hoc conſuluit Bar. ꝙ † ſi vir & vxor in eodem inſtrumento donant rem viri, ꝙ uir videtur donare totum.licet Franc. de Piſis tenuerit quod iſta donatio non teneat niſi in partem uiri, quantum ad dominium transferendum.ſed opinio Bar.verior eſt ſm Bal. per. l.ſi liqueat. C. de inof.donat.& per l.2. C.ſi aduerſ.donat.& dicit, quod hæc quæſtio fuit de facto in hoſpitali Miſericordiæ, de quo per Bal.in d.l.ſi liqueat. C.de inoff.dona. Statutum dicit.quod legata non inſinuata. ꝯ. menſem non valeāt.modo vnus ex cõ
7 iunctis inſinuauit,aliter non.an cum iſtud † non valeat,intelligatur per ſnīam,vt no.Bart.ff.de fideiuſ.l.cū lex. & ſic ope, exceptionis non habet locum ius accreſcendi.& quod intelligatur per ſententiam,patet, quia illa ſolennitas non requiritur ante factum,ſed poſt factum, & ex īteruallo temporis. Vnde non irritat ipſo iure.vt. C.de preci.impe.offe.l.vniuerſa. Item non eſt proprie ſolennitas, ſed quędā probatio.qua deficiente ex poſt facto non deficit ius,ſed ſi ſtat.diceret,non valeat ipſo iure, tunc haberet locum ius accreſcendi. nā licet legatarius interim agnouiſſet legatum, tamen illa agnitio fieret irrita ipſo iure.nam poteſtas annulationis tollit intellectum acquiſitionis.Bald. in l.vnica. §. ſinautem diſiunctim.C.de cadu.tol.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens inſultum,fœminam comprehendit perinde atq; virum.*
2 *In,dictio,iuncta cum accuſatiuo, quid notet. Et quid cum ablatiuo.*
3 *Delictum admiſſum importa,an dicatur admiſſum intra domum,vel potius extra.*
4 *Porticus an contineatur domus appellatione.*
5 *Statutum punit in duplo facientem inſultum ad domum alicuius,iſte genitiuus ſignificat non modo dominium,ſed etiam habitationem.*

Inſultus, inſultare. Stat.ꝙ de inſultu quis puniatur in certa† quantita
1 te,habet locum tam in muliere inſultante,quam in maſculo.de quo per Bald.in l.ſi conſtante. §.ſi bona mulieris ſolut. matri.ar.d§.Statuto cauetur ꝙ quicunq; inſultauerit aliquē in domo,puniatur&c.modo quidam inſultauit extra domū vel iuxta domum. quęritur an puniatur de inſultu facto in domo, & dicit ꝙ non. non enim exponetur. in domo. id eſt
ꝛ iuxta domum,vel extra domum.ſed exponetur in domo.iſte eſt tex.in l. 2.§.in locis.ff.de religio. & non dicit ipſe ꝙ theorica regulę grammaticalis. ſcilicet in campo curro. eſt falſa.
2 quo ad intellectum legiſtarum, & ideo diſtinguit, Aut † dictio,in,,iungitur verbo ſignificanti terminum,aut ſignificanti motum. Primo caſu idem eſt,ſiue conſtruatur cum accuſatiuo,ſiue cum ablatiuo.vt in d.§.in locis. Secundo caſu tene regulam grammaticalem,quæ eſt ſecundum Bart. quod aut iſta dictio,in, prout eſt prępoſitio,adiungitur loco aut tẽpori,aut nec tempori nec loco. Primo caſu, quando coniungitur loco tunc conſtruitur cum accuſatiuo,& tunc ſignificat extra locum,vt.l.1.§. 1.de ar.re.aut iungitur cum ablatiuo, ꝙ tunc ſignificat extrinſece intra locū.vt.l.1. §.in flumine.de.flumi.niſi reſultaret contrarietas legum.Nam tūc improprię ponitur vocabulum,vt no.ff.de iniur. l.ſi ſtatuta. Secundum Bar.qui mouet ex regula grāmaticali, q̄ rīa eſt tenēda,qa ꝓcedit ſm rōnem recti ſermonis, ar.ff.de au. & ar.le.l. Plautius. ſi vero iſta dictio,in,adiūgitur tpi,remittit Bar.ad.l. ſi cui.de le.1.vlterius dico, ꝙ interdū adiungitur perſonæ, vt ſi ſtat.dicat,ſi quis offenderit aliquē in perſona,tūc quaīr accipiat,vtrum acccipiat ꝓ ipſo corpore, an ꝓ cōtingentib.ipſum corpus, vide per Gui.de Cuneo in l.ſi qua per calumniā. C.de epi.& cle.de iniur.l.ſed eſt qōnis. per Ia. de are. de fur.l. itaq; fullo.in prin.in gl.or.q̄ dicit, ꝙ oīs violentia,eſt delictū in perſona,& in ſe committit.Ita dicit gl.ibi.Inn.dicit.c.nuper.de ſen. ex gl.decreti ponit de conſe. diſtin.4. & de pœni. diſt.2.c.hæc quæ.in gl.quæ incipit,de Ezechiele. vbi gl. notabiliter dicit,† & illud.quod fit in porta vel oſtio, pertinet de-
3 linquenti intra domū,& pertinet extra,& adde qd̄ no.de pę ni.di.3.in §.eꝯ. & quod dixit ſe dixiſſe in l.1.ff.de his,qui deie. vel effu.de iſta dictione,in, no.plene per Archi.40. di.c.ſi papa ibi plene videas Bal.in l.Gallus.in fi.Stat.loquens de inſul tantib. aliquem in re alterius. certe non ſufficit probare de poſſeſſione,pro quo facit id qd̄ no. Bar.in l.2.§. dñi. ff.ad Sill. quia bonę fidei poſſeſſor hr̄ loco dñi in hoc, quod non poſſit negare ſe dūm,ſed non in hoc.ꝙ poſſit agere tanquam dñs, & facit.ff.de religio.l.2.§.cum locum.Bal.in d.§.domini.Sta.
4 ꝙ † ſi quis fecerit inſultum ad domum,puniat in centum,cer ſi fecerit inſultum cohærentijs, puta ſub porticu, vr debere puniri illa pęna,ar.l. cætera. §.hoc ſenatus.de le.1.& pro hoc quia aliud eſt dicere ad domum.aliud in domo,vt.ff.de iniu. l.lex Cornelia.& l.item apud.§.conuicium. & ff.de offi. procon.l.meminiſſe.& hoc eſt verum,quidam tñ dñt ꝯ.cum domus certo fine limitet, vt.ff.fi.reg.l.3. in fi.& de vſuca.l.eum, qui ædes.inſti.quib.mod.ius pa.po.ſol.§.2.Iac.de are.adde. ꝙ not.in l.quidam.Iberus.de ſerui.vr.prę.& l.ſi ſtatuti.de iniur. Bal.in d.§.hoc ſenatus.Stat.dicit. quod ſi quis inſultum fecerit ad domū alicuius, puniatur in duplo. certe iſte genitiuus non ſignificat dominium tantum,ſed etiam habitationem. ff.de iniur.l. lex Cornelia.§.1.& ad hoc facit,quod no.in Spe. de proba.§.videndum.ver.ſed pone ſtatutum.Secus videtur ſi ſtatutum dicat,ſi quis percuſſerit in domo percuſſi etiam. quia tunc requiritur dominium,vt.ff.de relig.l.2.§.in locū.tamen aduerte,quia quandoq; agit ratione cōtentionis,& tūc loquitur.l.1.§.idem Pompo.ff.nau.cau.ſtab.vbi genitiuus nō ſolum ſignificat dominium,ſed etiam poſſeſſionem, & detētionem.vbi agitur ex fide ſuſcepta, qñq; agitur ratione perſonæ,& tunc loquitur.d.l.lex Corn. §.1.quandoque actione rei ſeu iuris in re,& tunc loquitur.d.l.2. §.in locum. facit qd̄ no.de orig.iur.ff.l.2.§.1.in gl.no.ar.Bal.in d.§.idem Pompo.

SVMMARIVM.

1 *Inſtantia non finitur per lapſum temporis, de iure canonico.*
2 *Iudiciorum ordo, non requiritur in notorio.*
3 *Statutum, quod inſtantia finiatur lapſu duorum menſium,† num habeat locum quando petitur executio inſtrumenti, contra quod opponuntur exceptiones,& ventilatur vis.*

Inſtantia. Statutum vel conſuetudo prefigit tempus inſtantiæ.modo quæritur an ſi iudex inquirit, inquiſitio ſupponatur inſtantiæ ſtatuti? breuiter tene,ꝙ ſic.facit in ar.ff.de teſta.mi.l.eius militis.§.militia.& eſt ad-
1 uertendū, ꝙ † de iure canonico per lapſum temporis nō finitur inſtantia, & eſt notandum, ꝙ ſi accuſatus vel inquiſitus eſt confeſſus maleficium, ꝙ etiam perempta inſtantia pōt condemnari tanquam ex notorio.cum.n.non pereat confeſſio,quæ facit notorium,vt in l.properandum. §.& ſiquidem. C.de iud.& extra de app.c. Romana.merito poteſt recondē
2 nari,quia in notorio non requiritur ordo iudiciorum. Facit quod no.Innoc.extra de elec. c.per inquiſitionem.& ext.de confeſ.c.cum ſuper.& dicit Bal.idem dico, ſi tempus inſtantiæ ſit præfixum a conſuetudine,vel a ſtatuto. de quo per eū in l.properandum.in fi. C.de iud. Stat. † ꝙ inſtantia finiatur
3 † lapſu duorum menſium, nunquid habet locum qñ petitur executio inſtrī ꝯ quod opponuntur exceptiones & ventilatur lis? antiqui aduocati ciuitatis illius dicebant ꝙ non, qa iſtud inſtr̄m,habet vim ſententiæ ex forma ſtatuti. Sicut ergo poſt ſententiam non eſt inſtantia, ita iſta executio nō habet inſtantiam.Sed in contrarium vr̄ caſus in l.1.de iura cal. nam cum ſit iurandum de calumnia in illa cauſa,vbi ventilatur per contradictionem partium. ergo eſt inſtantia, hoc vr̄ expreſſum in d.l.quod tene menti.de quo per Bald.in d.l. in tertio notabili. vbi dicit no. verbum inſtantiæ.nam cum hic loquatur etiam ante lit.cont. apparet quod quilibet articulus cauſæ propriam habet inſtantiam. vnde vbicunq; eſt contradictio,ibi eſt inſtantia. reſpectu vero cauſæ totius, & vt poſſit ad diffinitiuam peruenīri,non dicitur inſtantia,niſi poſt litem conteſtatam,vbi exigitur conteſtatio, vt C.de iudi.l.properandum.quod facit ad ſtatu. ſuperius annotatum.

Source : BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Personam turpem volens instituere, & fratri suo legitimam relinquere, an in residuo possit instituere turpem personam.*

1 **Instituere.** No. q† si vellem instituere turpem personam,& relinquere fratri meo legitimã, an in residuo possim turpem personam efficaciter instituere, vr̃ q; sic.nam si hoc est in filijs,& ascendẽtibus, ergo multo fortius in transuersalibus,vt C.de inof.testa. l.cum quæritur.& C.de codicil.l.fi.§.pe. ꝺ̃rium determinat Guil.ſ.q; frater põt expugnare testamentum in totum , quia non est lege expressum de legitima fratris secundum eum.vnde hoc casu tota hæreditas est sibi debita propter odium instituti, argum. l.Pompon. ff.si a parem. quis fu.ma. Sed cum filius, cui est relicta legitima, etiam turpi persona instituta,non habet querelam,quia nulla lex hoc dicit. multominus frater. ad idem facit.l.fine. §.excluditur. de iurepa.de bo.lib. l.etiã. §.si debita. Et si tu dicis,legitima portio debita iure naturæ, non reperitur in fratre,respondeo,immo, sicut reperitur ius alimentorum,loco quorum succedit in legitima, & est tertia vel semis secundum numerum fratrum. de quo per Bal. in l.frater. C.de inoff.testamento.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dictante,quod instrumenta confessionata mandentur exequutioni, vtrum possit opponi contra ea , quod sit nudum pactum.*

2 *Donatio verbum simpliciter probatum , intelligendum est de donatione simplici .*

3 *Donatio quæ venit confirmanda per mortem , non continetur donationis nomine simpliciter .*

4 *Specialia duo concurrere possunt ex diuersa causa.*

5 *Instrumentum confessionatum si debeat mandari executioni ex forma statuti , intelligitur ad petitionem creditoris, & non tertij , etiam si illius tertij interſit .*

6 *Statuto dictante , quod instrumenta dotalia habeant paratam exequutionem , vtrum si agatur per viam. l, vbi adhuc. C.de iure dotium constante matrimonio , instrumentum dotis , habeat executionem paratam liquidandam.*

7 *Ius priuilegiatum quoties deuenit ad personam non priuilegiatam , talis persona vtitur suo priuilegio .*

8 *Tempus interpretatur vtile a principio, vbicunque requiritur facultas .*

9 *Tempora & dilationes , quę dantur a iudicibus in extremitatibus temporis , censentur vtilia.*

10 *Princeps vbique potestatem concedere potest , sed non statutum.*

11 *Statuto dictante, quod contra publicum instrumentum non possint opponi nisi certæ exceptiones, poterit tamen opponi exceptio,quod scribens non fuerit tabellio .*

12 *Notoria , demonstratione non indigent .*

13 *Statutum dictans , quod instrumenta confessionis dotium habeant uim rei iudicatæ, infert quod ab ipso initio habeantur pro veritate.*

14 *Dictio taxatiua,excludit omne id, quod non includit .*

15 *Statutum quando emanat ad corrigendum ius commune , recipit restrictiuam interpretationem per ius commune .*

16 *Actor sicut potest facere articulos arctatiuos , ita reus articulos obstatiuos .*

17 *Statuto dictante , quod instrumentum guarentigiæ executioni mandetur , an poterit exceptio peremptoria opponi .*

18 *Contra instrumentum confessionatum, an opponi possit exceptio non numeratæ pecuniæ , statuto stante,quod contra illud non possit opponi nisi exceptio solutionis & simulationis .*

19 *Exceptio non numeratæ pecuniæ , proprie loquendo , est exceptio simulationis .*

20 *Ad instrumenti alicuius extractionem , quæ & quot requirantur .*

21 *Statutum an valeat , quod presbyter possit instrumentum conficere , & ei creditur , atque confecto manu publici notarij .*

22 *Statuta dictantia credendum esse scripturæ campsoris , tanquam publico instrumento, an valeant .*

23 *Officium cui non est annexa iurisdictio , non limitatur per viam territorij inter consentientes .*

24 *Statutum priuilegians instrumenta confessionata, quomodo sit accipiendũ .*

25 *Instrumentum illud tantum potest dici , quod legi potest .*

26 *Exceptio simulationis an possit opponi contra instrumentum confessionatum , statuto dictante , quod contra instrumentum confessionatum non possit opponi aliqua exceptio uel defensio , nisi solutionis , pacti , vel falsitatis .*

27 *Statuta de executione instrumentorum confessionatorum, videntur præsumptionem iuris & de iure, inducere.*

1 **Instrumentum.** Statutum loquens de insinuatione,vel instrumento pacis,si simpliciter loquitur, sufficit productio coram iudice , licet iudex nihil pronuntiet, arg. C.ad Treb.l.pen.in fi.& hoc uerum nisi quando requirit quod iudex loquatur vt no.C.de secun.ta.l.1.Bald.in l.omnium.C.de testam.Stat.dicit,q; instrumenta confessionata mandentur executioni, vtrum possit opponi contra ea , quod sit nudum pactum ? respondeo aut opponitur de nuditate formali. aut de nuditate causali. Primo casu non põt opponi, quia pactum est vestitum auxilio statuti.ff. de pac.l.legitima.C.de dona.l.si quis argentum Secundo.casu refert,aut ex eodem instr̃o apparet causa excipiendi. & procedit, qa opponere ex instr̃o,non est opponere ꝺ̃ instr̃m. & quia ita est confessionatum pro una parte, sicut pro altera.sed si aliunde fundetur.non procedit exceptio statuto reluctante,exceptionem excludente . Primum patet p̃ l.stipulatio. de inre do.ff.loca.l.quæro.§.inter.Secundum patet, quia qui sic ꝺ̃hit,vr̃ exceptionibus renuntiare,quæ a statuto ꝓhibentur. vt.ff.de ędil.edic.l.1.§.si venditor.de quo per Bald.ff.de re.permuta.l.ex placito in fi.Statutum dicit,q; qui cunq; habuit instrumentum donationis.debeat.j̃.tp̃s semestre insinuare, alias non valet.vtrum istud statutum habeat locum in donatione propter nuptias.vel in pacto lucrandæ, dotis ? vr̃ q; sic propter generalitatem verborum statuti , vt.

2 l.in fraudem.§.fi.de testa.mili.In contrarium vr̃,quia† verbũ donationis, simpliciter prolatum,debet intelligi de donatione simplici, sed ista non est donatio simplex. vt. C. de dona. ante nup.l. cum multę.§.simplices. n. Item quia iste contractus habet singularem naturam.vnde nisi de eo singulariter exprimatur,non vr̃ constitutio comprehendi.Item ius commune quandoq; distinguit statutum, vt no.in l.si serui vestri

3 C.de noxa. Item ista postea collata sunt post mortem,†& nomine donationis simpliciter. non continetur donatio, quæ venit cõfirmanda per mortem.ff. de dona.l.filius.§.sic enim. facit.C.de dona.cau.mor.l.fi. Bal.in auth.eo decursum.C.de dona. ante nupti. Statutum dicit, quod contra instrumentũ guarentigiarum nihil possit opponi,nunquid poterit tale instrumentum infringi per.l. hac edictali,respondeo q; sic,si filius non consensit.sua iura perdit,vt. ff.de ædil. edic.l.quęritur. §.si venditor.Ratio primi dicti est.tum quia præceptum guarentigię,quod fundatur super irrito,est, irritum,qa nullum principale,ergo & accessoriũ.tũ quia magis accedit interlocutorię, quam diffinitiuę.tum quia res inter alios acta &c.ad hoc.C.de non nume.pecu.l.fi. Bal.in l.hac edictali. C. de secun.nup.Stat. dictat,q; instrumentum guarentigię,i.habens in se prę̃ceptum notarij de soluendo, mandetur executioni,nunquid in casu. l.1 . C.de dot. promis.mandabitur executioni arbitrio boni viri?& videtur q; non,quia non valet instrumentum,quod est principale , vt in d.l. 1.ergo nec, præceptum guarentigiæ,qđ est accessorum , vt in l. 1. §.hæc verba.ff.ne vis fi & In contrarium videtur.quia hic non concurrunt duo specialia,ex eadem causa,sed vnum ex contra-

4 ctu,alterum ex authoritate†iudicis præcipientis, & duo specialia bene possunt concurrere ex diuersa causa. ergo videt̃ q; istud instrumentum debeat tanq̃ guarentigiatum executioni mandari arbitrio boni viri.Cogita. Bal. in l. 1. C.de do.

5 promis. Stat. q; instrumentũ confessionatum mandetur executioni,certe hoc intelligitur ad petitionem creditoris.non tertij,ẽt si illius tertij interſit,qđ est no.dignũ.hoc dixit Bald. ar.l.si pro te.C.de do.promis. Facit in ar.§.Grisogonus,qa in ꝺ̃ctib.persona extrinsece non subauditur,& non agit ex cõtractu, nisi stipulator vel conuentor,ut.in d. l.si pro te. Statu.

6 †dictat.q; instr̃a dotalia habeãt paratam executionem, vtrũ si agitur p̃ viam.l.vbi adhuc. C. de iure do. constante matrimonio instr̃m dotis habeat executionẽ paratam liquidãdã? Breuiter dico, q; istud stat. est ꝺ̃ius cõe.quia ẽt in actione de dote requiritur libellus,& litis contest.vt ff.sol.ma. §. eo aũt t̃pe. licet donationes iudicij debeant abbreuiari, quantũ est possibile sine incommodo litigantium.vnde non seruabunt̃ dilationes formales aliarũ cãrum,vt no.c.ti.l. 1.& ar. ff. de re iudi.l.2. Ex hoc infero, aut casus, ex quo agitur est in instr̃o, comprehensus,& tunc ex vi statuti habet paratam executionem.i.sine libello , & sine litis contest. aut non est in instr̃o, cõprehensus.& tunc executio parata non erit. Aduerte, vbi ex aliquo expresso instr̃o sequitur aliquod tacitum de necessitate, perinde habetur ac si illud tacitũ esset in instr̃o descriptũ,ergo vr̃, q; licet in instr̃o dotali non fiat mentio de hypoteca tamẽ quia suppositа dote,de necessitate sequitur tacita, hypotheca,q; hypathecaria, quę oritur ex tacita hypotheca, habeat eandem executionem,quam haberet ex forma stat. hypothecaria expressa in instrumento.de hoc vide.Bart.in l. 1.de his, quæ in test.delen.Bal.in l.vbi adhuc.C.de iure do.Sta-

7 tuto† cauetur q; ad petionem viri instrumentum dotis promisæ mandetur executioni, viso solo instr̃o promissionis,accidit qđ promissio facta est socero.i.patri viri,nunc socer petit dotem, vtrum gaudeat priuilegio statuti.& certe vr̃, q; cũ sit ibi priuilegium etiam contra ius cõe,q; istud stat. non habeat locum in socero, respõdeo quod socer cedit actionem vni viro,i.filio suo emancipato. nunquid in illo iure cesso filius habebit priuilegium statuti? & videtur q; sic,quia agitur vtili suo nomine, & qa quotiens ius non priuilegiũ deuenit ad personam priuilegiatã,talis persona vtitur suo priuilegio

vt no.

vt no.ff.de vſufr.l.cum quidam. §.fiſcus. & hoc probatur per locum a ꝺrijs. nam ſi de perſona priuilegiata ita peruenerit ad perſonam priuilegiatam, talis perſona vtitur ſuo priuilegio.vt C.qui po.in pigno. ha.l. aſſiduis. §. exceptis, In ꝺrium vr̃ per.l.his.§.non debeo. de re iu.quia quale eſt ius authoris. tale eſt ius ſucceſſoris. & ex perſona hæredis nō mutatur cōditio obligationis. vt.ff.de ver.ob.l.2. §.his. Adde quod no.in c.1.de iurepa.lib.6.Bal.in l.vbi adhuc.C.de iure do.Sta.dictat ꝙ inſtrumenta vſurarum non valent certe quatenus inſtrumentum excedit legitimam ſortem,eatenus reſcinditur.ſed non vſq; ad veram ſortem debiti. pro quo facit. ff.quod me. cau.l.1.§.extrahunt.cum materia ſua.hoc dicit Bal. ar.§.Iul. ſi quid extra.ff.quod me.cau.Statutum, quod contra executionem inſtrumenti reſtituendæ dotis non poſsit opponi aliqua exceptio.modo maritus accepit in dotem quoddam nomen debitoris.qui promiſit vſuras,&illas vir exegit,tandem maritus conſcientia motus illas vſuras reſtituit ſoluenti. q̃ritur vtrum ſolu.matri. ad illas poſsit conueniri per actionē de dote, præſuppoſito ſtatuto prẽdicto?& breuiter dicit Bal. quod vr̃ determinari quæſtio prædictat per. l. ſi liber homo. ff.deneg.geſt.quia ipſo iure liberatur ſoluendo, vnde non ꝑ modum exceptionis,& ſic non obſtat ſtat.nunquid autem ſi vir non reſtituit ſoluenti poſsit conueniri ab heredibus mulieris ad iſtas uſuras perceptas.ab illo nomine debitoris,hæc quæſtio pendebat, tunc,dicit Bal.aſsiſij. & ſuper ea nihil declarauit,ſed dixit.facit quod dixi de nego. geſt. l.at qui natura.§.non tantum.& adde quod no.Inn.de fur. c.qui cum fure.& extra de vſuris.c.quia fruſtra.in fi.Bal. in d.l.ſi liber homo.Stat. †dicit, ꝙ ſi quis habuit inſtrumentum teſtamenti. & non inſinuauerit.ꝯ.6.menſes.non valeat teſtamentū pro, eo. utrum iſtud tempus intelligatur continuum, vel vtile, quod currat ignorāti ? Bar.conſuluit ꝙ vtile,quia in ſtatuto apponitur verbum,quod ſignificat facultatem, dum dicit. ſi quis habuerit.Item iſtud verbum ſignificat ſnīam,vt ar.ff.de tranſa.l.non eſt ferendus.Vel ſaltem poſsibilitatem, ar. ff.de ſta.libe.l.Labeo.&vbicūq; requirīt facultas,ibi tps interp̃tat vtile a principio vt.ff.de ẽdil.edi.l.cū ſex.de exc.tu.l.qnquaginta,& adde qđ dicit Bal.ſe dixiſſe. C.de peri.tut.l. pe. & ibi videas.Itē aduerte, †qa q̃dā tpa ſunt continua in principio,& ꝓceſſu.i.in medio & ī fine,q̃dā tpa ſunt vtilia in principio,& nō ī ꝓceſſu.vt no.ī l.1.de diuer. & tẽpo.p̃ſcri.tpa & dilationes quæ dātur a iudicib.in extremitatibus.tpis,cenſentur vtiles, Habemus de dilatione expectatoria. in l.2. §. ſi qs in iudicio. ff.de quis cau.ſed qñ ſtatuitur a iure dilatio, præſertim ſi ſit, vt meta inſtantiæ,vel litis,etiam in vltimo extremo vr̃ continua, vt l.2.in fi.C.de tẽ.appel.Quod aūt dicatur tempus cōtinuum,& quod vtile,vide l.j.de diuer.& temp.prẽſcri. in gl. & quod no.inſti.de perpe. & temp.ac.in prin.facit etiam inſt. de excu.tu.§ qui aūt.ff.de admi.tut.l. quidam decedens.§.ex quo innotuit,& vide per Guil.quod me.cau.l.ſi cū exceptione.§.ſatis.& quod no.ī l. pe.ff.ſi quis teſtō liber eſſe iuſſus fuerit.Bal.in d.l.genero.de infami.Statutum †cōcedit alicui, ꝙ poſsit conficere inſtrumenta,certe non poterit ea conficere extra territorium,etiam inter eos,quos ſtatutū poteſt ligare. quia illa authoritas eſt conceſſa ab inferiore a principe,& a ſtatuto,nō a principe.ratio differentię,quia princeps pōt vbique ꝯcedere ptātem,ſed non ſtatutum.confert aūt intra territoriū,nō vt faciunt quidā vbiq; locorum ꝯcedēdo,ſm Bar. qui facit vt vides differētiam,an habeat iuridōnē ab inferiore,an a principe. De quo per eum in d.l.cunctos populos. Tu dic,ꝙ officium tabellionatus nō eſt iuriſdictio.nec eſt ei annexa,vi tabellionatus.imo eſt officiū ſine iuriſdōne,vt no.in auth.de tabellio. §.nos autē. & ideo rō Bar.non probat dictū ſuum.& ſic tutor datus intra territorium, pōt authorare extra tērritorium,cum in hoc non cōſideretur iuriſdictio. Ita uidetur,ꝙ valeat inſtrumentum prædictum inter eos, inter quos ſtatutum poterat diſponere. Non idē in præcepto guaren.quia cum iſtud ius præcipiendi detur a ſtatuto,& cōſiſtat in iuriſdictione,non uī ꝙ poſsit explicari extra territoriū.qđ tene menti. Hac rōne poteſtas ciuitatis Peruſij extra territorium non poſſet inter Peruſinos extra territorium interponere authoritatem ſuper emancipatione vel tutela, cum nō habeat iuriſdōnē a principe,ſed a populo,niſi tu diceres,ꝙ ī-ter ꝯſentientes teneret iuriſdictio vi prorogationis, de loco ad locū,vt l.j.C.de emanc.li.Bal.in l.fi.ff.de iuriſdi.om. iudi. Statutū,ꝙ ꝯ inſtrm publicū nō poſsint opponi,niſi quædam exceptiones,poterit tñ opponi exceptio,ꝙ ſcribens nō fuerit tabellio,qa ſi nō fuerit tabellio,inſtrm nō eſt publicū. & ſic de eo non loquīt ſtatutū,ſm Bart.& eſt caſus in l.tribunus.in fi.& l.Titius.de teſta.mili. & idē dicit,ſi ſtatutum dicat,quod ſententia conſulum mādetur executioni,nō obſtāte aliquo defectu ordinis iudiciarij.quia primo dēt conſtare de iuriſdi. & ita diſputando de terminauit Ni.mate.ſm Bar.& eſt gl.or. in c.j.de ſeq.poſ.& fru.in cle.Bal.in l.diuus.de teſtamen.mili.

Stat.ꝙ non poſſit peti executio inſtr̃i poſt decennium. nam ſi nolo agere via ſtatuti,ſed via ordinaria iuris cōis,non obſtat præſcriptio decennij.vnde licet poſt decennium nō poſſim ꝓducere inſtrm in modum executionis, potero in modum probationis,ſm Bar.arg.l.plane. ff. quod fal.tu.au.vnde dicit ibi ſm Bal. Cy. & Ray. ꝙ cui non prodeſt legis auxiliū, non obeſt exceptio, quæ ibi opponitur. Tu conſidera, dicit Bal.verba ſtatuti.nam aut ſtat.diſponit de exceptione ꝯ executionem,aut ꝯ debitum principale. Primo caſu verum dicit Bar.ſecundo non,ar.ff.de tute. & ra.diſ.l.& in tutela. Bal. in d.l.plane. Stat. ꝙ notarij debent apponere nomen ꝯhentis,& patris,& aui,alias non valet inſtrm. modo notarius cō fecit inſtrm inter Gallopreſſum & Titiū, & nominauit Gallopreſſum.nec appoſuit nomē patris, vel aui,quæritur vtrū valeat inſtrm?& dic,ꝙ vr̃ ꝙ ſic,qa ex quo habemus certitudinem perſonæ, non curamus de modo. l. quid ſit nominatim.de lib.& poſth.Item quia iſtud nomen eſt notorium, & notoria, demonſtratione non indigent vt l. emptorem. in prin.de act. empt. Item quia fruſtra adiiceretur, & de ſuperfluis non curat lex,nec eius ratio,ut C.de dona.l.verba. & C. qui admi.ad bo.poſ.poſſunt l.fi.In contrarium,quia iſta ſunt verba formalia, de quibus nil poteſt omitti. Et ꝙ ſint verba formalia,apparet,qa lex vltra procedit irritando. Sunt ergo de ſolennitate,non de mera probatione,vt ff.de teſta.l.ad teſtamentum.§.1.de teſta.tu.l.duo ſunt Titij. & hoc eſt verius, quia eſt tradita forma, & non poſſumus recedere a formali iure,&dico dicit Bal.ꝙ tam attenditur forma legis,quam ratio legis.unde ſi antiquæ formæ non eſſent immutatæ, nihil de eis eſſet immutandum.vt C.de teſta.l.omnium.& l.ſi ſeruus nauium.ff.de fur. ex hoc ergo ſtat.diſponit,ꝙ iſta ſit forma inſtr̃i, quod apparet, quia dat eſſe rei.i.inſtr̃o,unde nihil omittendum eſt, vt ff.de in inte.re.l.diuus.ſecus vero, ſi ſtat. non procederet irritando,qa tunc non eſſet de forma, ſed eſſet de merra demonſtratione. Adde, ꝙ not. ff.de iud. l.eum qeum temere.ubi gl.dicit,ꝙ obſcura citatio perſonæ,ratione æquiuocationis,in nomine,non arctat citatum.hic ergo modo cognoſcitur, an iſtæ adiectiones ſint demonſtrationes,vel formæ, quia vbi deficit ius & probatio, ibi ſunt formæ.ſed ubi non deficit ius & probatio,ibi ſunt mere demōſtrationes. & tunc poteſt aliter demonſtrari, ut l. certum. ff. ſi cer.pet.ſecus ſi in forma,quia non eſt noſtrum mutare formam,ut l.conſtitutionib.ad mun.Bal.in l.1.de lib.& poſ.Stat.†dictat,ꝙ inſtra confeſſionata mandētur executioni.mō quędam uxor hēt inſtrm in quo apparet ꝙ uir accepit dotē, non tñ eſt ibi promiſsio reſtituendæ dotis, quæritur utrum illud inſtrm mandetur executioni ꝯ hæredes mariti?& vr̃ ꝙ nō, quia nulla obligatio apparet ex lectione inſtr̃i. illa eſt.n. obligatio tacita legalis,non aūt eſt obligatio ſcripta,& ideo non pōt dici, ꝙ quo ad iſtam obligationem ſit facta aliqua ſcriptura,vt ff.de his, quæ in teſ.de. l.1. eſſet.n.potius exequi diſpoſitionem,quam inſtrm.ergo videtur,ꝙ non habeat locum executio.Sed in ꝯrium ibi alleg.Bart.l.ſi duo patroni.§. pe.de iureiur. Ego dico,dicit Bal. ꝙ ex quo præſuppoſito inſtro neceſſario ſequitur huiuſmodi obligatio, ꝙ debet mandari executioni. & hoc probo, quia veniens ex tacita diſpoſitione, habet beneficium.l.edicto.quod fundatur in ſcriptura teſtī,ut d.l.edicto. quia illud, ꝙ prẽſumitur & cōuincitur ex inſtro,vr̃ eſſe proprie tenor ipſius inſtr̃i,ut no.in l.iuriſgentium.§.quod fere.ff.de pac.& ita ſeruamus in practica.dicit Bal.in d.l.1. Statutum dicit,ꝙ inſtra confeſſionis dotium habeant uim rei iudicatæ, ex hoc ſequitur ꝙ ab ipſo initio habentur pro ueritate. Bal.in l. 1.ſiue in rub.de priuil do. Statu. quod inſtra guarentigiæ mandentur executioni per carcerem,& quauis uia, qua melius creditori placuit.utrum debitor ne carceretur poſsit cedere bonis ? tenet quod ſic, niſi ſtatutum dicat nominatim contrarium.ut no. C. de iu.deli. l.fi.§.in computatione.Bal.in l.1.qui bo.cede.poſ. Stat. mandat exequi inſtrm, nulla exceptione obſtante niſi tali & tali,certe ſm Cy.etiam illis exceptionib. ſimiles poſſunt opponi,niſi ſtatutum ultra procederet expreſſe. quod Ray.reprobat & etiam ita ſe habet conſuetudo, quod præter exceptionem nominatam a ſtatuto nullæ aliæ poſſunt opponi. ratio eſt,quia ſtatutum loquitur taxatiue de quibuſdam exceptionibus, ergo non pōt extendi ad alias,ut no in l.2.C.de patri. qui fi.diſ.& per Dy. in regula.in ar.lib.6.iſta †enim eſt uirtus dictionis taxatiuæ,quod excludit omne id, quod non includit de natura ſermonis.ff.de ne.ge.l.qui in aliena. §.libertus. & dicit Bal.aduerte ut intelligas. Tu dēs ſcire, quod ſtat.aliquando emanat ad obſeruantiam iuris communis, & tunc recipit interpretationem per iudicem,ut l.2. C.de nox.& eꝝ de conſue.c.cum dilectus.aliqñ emanat præterius cōe,ut puta ſi dicit ſtat. quod quolibet inſtrumentum habeat executionem paratam.nam hoc non eſt ſecundum ius cōe, quia inſtrumentum,inquantum inſtrumentū, non hēt uim exe-

Source : BIU Cujas

cutionis, sed probationis . Vnde si stat. dicat. qđ solummō quædam exceptiones obstent, nullę aliæ obstabunt, quia iste casus est omissus a iure & ideo nō est recedēdū a verbis stat. in exp̄ssis a stat. in omissis vero stamus dispositioni iuris cōis. vt. l. si vero. §. de viro. so. ma. qñq; stat emanauit ad corrigen-
15 dū tius cōe, & tunc ēt dico ꝙ recipit restrictiuā interp̄tationē p̄ ius cōe. ut l. prospexit, q & a quib. & facit. ff. de iust. & iu. l. 1. & ideo dico, ꝙ est tūc inhærendum verbis stat. & facit. ff. de exerci. l. 1. §. is qui nauē. Interdum stat. emanat ad ampliādum ius cōe, & tūc nō recipit interpretationē restrictiuā per ius cōe, vñ si stat. diceret, ꝙ quilibet admittat̄ ad accusandū de homicidio, ēt infamis illo casu admitteretur, vt no. Ia. de are. in l. 1. §. itē nuntiatio. ff. de no. ope. nū. & ex p̄dictis hēmus qūo vſis oratio affirmatiua, vel negatiua, & qūo exceptio debeat intelligi, qđ no. qa alibi nō inuenies. & facit. c. 1. in fi. ex̄. de exce. ꝙ oīno videas. Bal. in l. ita pudor. C. de adul. vbi nulla exceptio obstat examinationi criminis, nisi de qua cauet in iure nominatim, ꝙ obstet. & ēt no. ꝙ cſa gñalis nō obstante exceptione, nō intelligitur remouere legitimas exceptiones, sed inanes. De quo per Bal. ibi. Sta. ꝙ in instr̄is dotalib. & testōrum non currat præscriptio, sed perpetuo possint executioni mandari, tñ nihiloīus obstabit præscriptio . c. annorū p̄ gl. in l. 1. in ver. spacium. de prescri. 33. ann. cui gl. Cy. dr̄ adhęrere. & valet d. stat. ut nulla opponatur exceptio, vel nulla currat prę̄scriptio, licet non valeret nisi in vim priuilegij cō cederetur alicui loco ēt pio vel p̄sonę, vt no. gl. in auth. quas actiones. C. de sac. san. ec. facit qđ no. gl. in l. 1. de cōcussio. Pōt ēt fieri per pactum vt nulli currat prę̄scriptio, casum habes no. in l. qđ si nollit. §. pe. de ędil. edic. tangit Dy. in l. si quis in prin. testa. de le. 3. Bal. in l. 1. C. ne rei domi. vel tēplorū. & tangit ēt in d. l. 1. de præscrip. 30. anno. Statutū, ꝙ oīa instr̄a tabellionum qui sunt matriculati, mandentur executioni. quemadmodum sn̄æ. q̄ transierunt in rem iudicatam, q̄ritur vtrū hoc stat. intelligat de non liquidis? tenet ꝙ non, vt. C. de cōpen. l. fi. p̄nt tñ liquidari p̄ oē genus probationum, vt no. Bar. in l. 1. de le. 2. nam instr̄m non liquidum ꝯtinet obl̄onē, licet velatam, q̄ pōt detegi tam testib. quā instr̄is, vt extra de re iu
di. sicut nobis, sed an sufficit, ꝙ notarius fuerit in matricula tpe rogationis. licet non sit tpe iudicij? tenet ꝙ sic. quia exęquabilitas est quędam virtus, & fauor ipsi instr̄o cohærēs ab origine, nec separatur ab eo, cum sit quoddam quid. statim, in se essentialiter perfectum, ar. in c. l. si tes. per. esse desierit, col. 10. nam instr̄m non perdit suum statum. quem a principio assumpsit. licet notarius sit postea dematriculatus, vt. C. de testa. l. 1. Bal. in l. si cām. de excep. rei iudica. Stat. ꝙ ꝯ executionem instr̄i guarentigiati non p̄nt opponi, nisi quædam exceptiones. Pone qđ instr̄m non est liquidum, sed petitur liqdari, & eo liquidato liquidum pronuntiari, & deinde exeq. opponuntur quædam exceptiones peremptoriæ, non contentæ in statuto. quæritur quid iuris? tenet qđ aut opponunt̄ ad eneruādū, aut remouendum instr̄m. & non possunt oppo
ni, aut ad eneruandam ipsam liquidationem, & tunc p̄nt opponi. & ideo ꝯ dictum instr̄m non posset opponi ꝙ stipſo esset sine cā, sed bene pōt opponi exceptio obstatiua liquida-
16 tionis. Nam† sicut agens pōt facere articulos arctatiuos, ita reus pōt facere articulos obstatiuos. nam si non est debitum ope exceptionis, ergo nō pōt debitū liquidari, vt. ff. de li. cau. l. obligatur. & ff. ne vis fi. ei. l. 1. §. hæc verba. Si igitur non pōt liquidari. ergo nō pōt exequi. quia vbi nō pōt efficaciter debitum probari, ergo nec efficaciter liquidari, & sic cessat exe
cutio. stat. n. non dicit ꝙ non possit excipi ꝯ liquidationem, ergo in hoc est standum iuri cōi, ergo oīa instr̄a conditionalia & incerta, dū liquidant̄, nō gaudēt bñficio stat. sed postq̄, interlocutus etit ea liqda, fore, tūc stat. de exequēdo incipit habere vires. Ex his apparet ꝙ sup̄ liqdatione est citāda pars qa reqrit causę, cognitionē. Bal. in l. si cām. de execu. rei iudi. Stat. ꝙ ꝯtra executionem. instrumenti guarentigiati, &c. & quod debeat exequi nunquid si in instr̄o continetur pactum nudum, & constat ꝙ est nudum. an instr̄m debet exequi? rūdet qđ sic, nam stat. disponit de executione instr̄i. ergo per ꝯñs disponit ꝙ pactum nudum vestiatur literis, alias non esset exequibile. vnde dicit ꝙ p̄p instr̄m illa dr̄ legitima conuentio, quia lege municipali adiuuatur ad agendum, vt. ff. de pac. l. legitima Bal. in l. si causam. in fi. de excep. rei iudi.
17 Statuto cauetur, ꝙ† instr̄m guarentigiæ executioni mandetur, an poterit exceptio peremptoria opponi? quia quantum ad excludendas exceptiones. istud instrumentum non habet vim sententiæ, quia nulla causæ cognitio iudicialis præcessit. & si competit exceptio, ergo potest opponi, hoc dicit Bal ar. eorum quæ ipse no. in l. peremptorias. C. sen. rescin. nō pos. Statutum, quod viso instrumento sic fiat, debet intelligi de instrumento, vbi sit scriptura sine vitio visibili, vt. ff. si tabulę, testa. l. 1. Bal. in l. 1. vt in pos. legatorum. Statutum, quod in causis vertentibus super instrumeto guarentigiæ proceda
procedatur summarie, idem est, si agatur hypothecaria. quæ ad securitatē debiti interuenerit, qđ est verū, si agatur ꝯ debitorem. Secus si agatur ꝯ singularē succesſorē vel aliū possessorē, quia p̄ceptū vel confessio non sequitur fundū. ar. l. 1. C. si cer. pe. Bal. in l. 1. C. cōmu. deleg. per gl. sup̄ ver. sup̄ his. ibi, ꝙ
18 securitate eorū. Sta. †dicit, ꝙ ꝯ instr̄m cōfessionatū nō possit opponi, nisi exceptio solutionis, & simulationis, quæro nunquid poterit opponi exceptio non numeratæ pecunię? dicit Bar. in l. si sub specie, C. de postu. ꝙ qñ p̄mittit. spe futuræ cāę postea nō secutæ, ꝙ pōt opponi exceptio simulationis. Exceptio, ergo nō numeratæ pecuniæ, est q̄dā spēs exceptionis, simulationis. & iō vr̄ ꝙ possit opponi, Vñ odof. in l. si sub spē. C. de postu. dicit ꝙ exceptio ista est quasi exceptio simulationis. Bal. dicit. ꝙ Bar. diceret verum, qñ p̄mittit sub spe futurę cęę postea nō secutę, & cū alia cā ī instr̄o expremit, qa est ibi q̄situs color ad nō cām. sed qñ eadē cā q̄ spat̄, exprimit ī instr̄o, illa a principio nulla est simulatio. unde nō credo, dicit
19 Bal. ꝙ† exceptio nō numeratæ pecunię, proprie loquendo, sit exceptio simulationis, quia inter partes p̄ chirographū vere ꝯhitur, licet efficacia nō adsit illi ꝯctui, nisi post. biēnium & dicit Bal. nō dico alia ī d. l. si sub spē. & postea dicit, ꝙ tot modis dr̄ ꝯctus simulatus, quot modis fit fraus, vt no. ff. de legi. l. fraus. & de aqua plu. arc. l. emptor. & ibi per Bar. & iō vbi non est fraus, ibi p̄prię nō est simulatio. De quo p̄ Bal. in d. l. si sub spē. Stat. siue reformatio ciuitatis dat cuidam tabellioni arbitrium transcribendi iustrumenta authentica, sicut est Perusij concessum officialibus armarii. nunquid tali exemplo dabitur fides parte non citata? vr̄ ꝙ non, ar. extra de re iud. c. pastoralis. in cle. dicit Bal. breuiter dico contrarium, quia citatio non pertinet ad notarium, cum non habeat iurisdictionem, vñ quęcunq; facit ex generali commissione vel ex sola vi tabellionatus, valent ēt nemine citato, quia impossibilis est citatio. ergo non requiritur. & ita vidi. qđ tenebat Io. an. in antiquis suis additionibus, in c. cum p. tabello. de fid. inst. & vide plene an instrumento sumpto stetur, & detur fides, per Bal. in auth. si quis in aliquo documento. C. de eden. Sta.
20 vel consuetudo †loci. nisi aliter disponat, requiritur citatio in extractione exempli alicuius instr̄i. nam plura requirunt, & primo requiritur ꝙ instr̄m, qđ extrahitur, sit solenne, & validū. & vt de verbo ad verbum fideliter describat̄, ut in l. fi. de pre. impe. offe. & iō q̄cquid pōt obiici exēplari, pōt obiici exēplo. Scđo requiritur partis citatio, licet q̄dā dixerint ꝯriū, ex eo, qa nihil noui gerit̄, sed solū ꝙ est describit̄, & ita vr̄ tenere Gui. de Suz. q dicit, ꝙ non audet dicere, qđ aliqui sint citā di, cū hoc nō reperiat̄ iure cautū, ita no. Gui. in auth. si qs in aliquo documēto. & ita tenuit Nic. Rufuli. de Neapo. Et si tu diceres posse esse originale falsum, rñdet ꝙ ex quo iudex interponit suā athoritatē, p̄sumit̄ verū. & dic dicit Bal. vt ſ. dixi qđ reqritur citatio qñ fit extractio authoritate iudicis, qa ipsa authoritas est de actis, & instr̄m eius est instr̄m forense. & illo ille dēt citari, qui lædi pōt, alias iudex nō posset interponere decretum, iuxta reg. ff. de adop. l. nam ita diuus. cū si. Hoc est verū, vbi a l̄r se non hr̄et stat. vel consuetudo loci. nā est in multis partib. consuetudo, ꝙ nō requiratur citatio, vt dictum est in prin. de quo per Bal. in auth. si quis in aliquo. C.
21 de eden. Stat. concedit, ꝙ presbyter possit conficere instr̄m, & credatur instr̄o, ac si esset manu publici notarij. q̄ro an valeat stat. & vr̄ ꝙ non, iuxta no. per Inno. extra de fid. instru. c. cum p. tabellio. vbi dicit, ꝙ creare tabellionem, pertinet ad solum principem. In ꝯrium vr̄, & est casus ext. de fi. instru. c. cum dilectus. Facit quod no. ff. de eden. l. quædam. §. numularios. dicit Bal. breuiter ista est veritas, ꝙ valet statu. & ideo
22 statuta quæ dñt. ꝙ credatur scripturæ campsoris, tanq̄ publico instr̄o, valent. nam hoc potest homo. ergo & lex, vt ff. de do. præleg. l. Theopompus. Statu. dicit, quod presbyter possit conficere instr̄m, nunquid valebit illud instr̄m vbiq; locorum? dicit Bal. aut confecit in loco permisſo, & valet vbicūque, vt in c. cum dilectus. de fi. instr. & est ratio, quia ius probationis oritur a principio. vnde postea ex quo ius est ortū, non tol̄r mutatione loci, aut conficit instr̄m in loco nō p̄misſo, puta extra territorium, tunc illa instr̄a nō p̄bāt in alio loco. Rō, qa defectus ineſt a principio, & est verum qđ Bal. alleg. l. 2. de offi. procon. quæ loquitur in voluntaria iurisdōne. sed qō est de officio eius cui nō est annexa iurisdictio, vt no. C. de epiſ. & cle. l. repetita per Guil. & ideo forte posset dici, dicit Bald. ꝙ valet instr̄m, quo ad subditos statuentis. quia
23 †officium, cui non est annexa iurisdictio, non limitatur per viam territorij inter consentientes. vt ff. de solu. l. quæro. & ita dicit salua veritate hoc teneo. Bald. in l. cunctos populos. Statutum dicit ꝙ instrumenta cōfessionata executioni mādētur. modo clericus obligauit se per instr̄m confessionatū, & ꝙuenitur in curia ep̄i, vtrum executioni mandabit̄ sine libello? Bar. in l. cunctos pop. dicit ꝙ sic. vnde stat. in hoc afficit clericū, ſm eum, ꝯriū no. in c. 1. de no. ope. nū. p Io. An. in

nouella.

Source : BIU Cujas

nouella. vide dicit Bal. Ratio. Bar. non eſt vera, quod ſtat. affi
ciat clericum. ſed forte afficit eum conſenſus cõtractus, ſm
formam ſtatuti. & ideo forte dictum ſtat. põt ſuſtineri in de
ciſione. ſed non in ratione Bal. in d. auth. caſſa. Stat. dicit, q̃
inſtrumentum guarentigię habeat vim ſnīę, modo ego obli
gaui me pro Sempronio per inſtr̃m guarentigiæ, & ille p̃mi
ſit mihi indemnitatem, quęritur an poſſum ante condemna
tionem petere conſeruationem indẽnitatis? dicit Cy. q̃ licet
non ſim condemnatus. tñ qa ſum obligatus per inſtr̃m gua-
rentigiæ, qđ ex forma ſtatuti, habet vim ſnīæ, qđ hẽor pro cõ
demnato. & debeo conſeruari indemnis ſoluendo, non cauẽ
do, qđ eſt. no. & idem dicit Bal. ſi eſſet obligatus per ſcripturã
libri mercatoris, quę ſcriptura habet paratam executionem
ex forma ſtatuti, nam pro condemnato hr̃ oīs ille, ⁊ quẽ pa-
rata executio reperitur. quod tene menti. & iſtud fuit dictũ,
Cy. in l. certum. fami. ercis. & vide per eum. C. ſi cer. pe. l. cum
te. de quo per Bal. in d. l. certum, & uide ibi vnam qõnem, q̃
ponit, vtrum ſi vnus ex fratrib. viuo patre ex lucris ſuis totã
familiam alimentat, nunquid mortuo patre totum p̃cipuũ
deducet, & dixit Nico. de ma. qđ non, qa hoc expendẽdo in
oneribus patris. non eſt vſus bñficio legis, ſed vr̃ voluiſſe quæ
rere patri pleno iure, ex quo ſeorſum poſſedit, & hoc per lite
ram. l. cũ oportet. ibi dũ dicit. ex ſuis laborib. ſibi poſſeſſi ſunt
Nam contra. ſi parer diſſi mulat qđ filius conſumat, ur̃ renũ-
tiare vſufructui, vt. ea. l. §. ſinautem, ſm Nic. de matta. põt di-
ci. q̃ aut filius hoc facit vt adminiſtrator, quia pater per ma-
nuseius regebatur, & tunc debeat præcipuum habere. aut fe
cit hoc intuitu pietatis vel obſequij naturalis, & tunc nõ de
beat præcipuum habere, ar. ff. de neg. geſt. l. Neſennius, & ff.
de pe. hęre. l. fi. de quo per Bal. in d. l. certum. nec reperio Bal.
24 alibi allegaſſe Ni. ſ. per totum ſm & tertiũ, niſi hic. Stat. † pri
uilegiãs inſtr̃a confeſſionata, certe dẽt intelligi de inſtr̃is cõ
feſſionatis ſeu guarentigiatis, vbi tenet principale. nã ſi non
tenet principale, non tenet confeſſio nec præceptum. tex. eſt
ſingularis in. l. vlti. ff. de conſti. pecu. De quo per Bal. in l. ſi ab
ſentis. quaſi in fi. C. ſi cer. peta. Statutum dicit, q̃ inſtr̃a dota-
lia mandẽtur executioni in priuilegium dotium. certe iſtud
inſtrumentum eſt priuilegiatum, quod eſt no. ſecundum gl.
de cond. ob cau. l. 1. Statu. dicit q̃ ubi inſtrumẽtum habet p̃-
ceptum guarentigię, mandetur executioni viſo inſtrumento
ẽt citatione non præmiſſa. nunquid habet locum in inſtr̃is
factis extra territorium, & vr̃ q̃ nõ, quia exorbitat a iure cõi,
& ideo reſtringendum. Tu dic, dicit Bal. ⁊, procederetur or-
dine prętermiſſo. Eſt. n. quidam ordo irregularis. nã ordo. eſt,
obſeruare ordinem in talibus, ſed quantum ad ordinem, in-
ſpicimns locum iudicij, ſiue loquamur de ordine proceſſus,
ſiue de ordine executionis. vt, l. 2. C. quẽad. teſta. ape. & l. miſ
ſi opinatores. de exac. tributo. li. 10. & ad hoc facit, qđ no. Bar.
ff. de re iu. l. a diuoPio. §. Romę. quærit Bal. quid ſi in loco exe
cutionis nulla põt opponi exceptio, q̃tuncunq; peremptoria
nunquid ſi inſtr̃m eſt factum extra territoriũ, potetit opponi
exceptio, attento iure cõi, & poterit fieri probatio, rñdeo ſic,
qa hoc pertinet ad deciſionem cauſæ, & ideo inſpicimus lo-
cum, vbi ⁊ctus eſt celebratus, vbi viget ius cõe, ſi aliud nõ ap
paret, & per regulam traditam, & per oẽs doct. C. de ſum t ri.
l. cunctos populos, quod eſt menti tenẽdum, de quo per Bal.
in l. 1. C. ne fi. pro pa. Stat. q̃ in cauſis vertentibus ſuper inſtr̃o
guarentigię procedatur ſummarie, idem eſt, ſi agat ur hypo-
thecaria, quę adſecuritatem debiti interuenit, quod eſt verũ
ſi agatur contra debitorem, ſecus ſi agatur contra ſingularẽ,
ſucceſſorem. vel alium poſſeſſorem, quia præceptum vel cõ
feſſio non ſequitur fundum. ar. l. 1. C. ſi cer. per. Bar. in l. 1. C.
de le. per gl. ſuper verbo. ſuper his, i. pro ſecuritate eorũ. Stat.
25 †dicit, q̃ inſtr̃m mandetur executioni, certe tacitę ſtipulatio
nes non mandãtur executioni, quia illud tantum dici põt in
ſtr̃m, qđ legi põt. de his quæ in te. de l. 1. in prin. Sed ⁊ dici põt
quia præſumptio ſumpta ex inſtr̃o reputatur eius tenor. ff. de
pac. l. iuriſgentium, §. quod fere. inſti. de inuti. ſti. §. ſi ſcriptũ
de uer. ob. l. ſex. C. de vſu. l. 1. Quod credo verum, & ita conſu
lui. & fuit primum cõſilium, quod vnquam dederim per cõ-
miſsio nem iudicis de quo Bal. in l. ad probationem. el. 2. C. de
probat. Statu. dictat, q̃ committens falſum debeat perdere.
cauſam, modo titius p̃duxit falſum inſtr̃m mutui ⁊ Sẽpro
nium, & econtra Sempronius p̃duxit falſum inſtr̃m ſolutio
nis contra Titium, tunc quæritur nunquid vterq; puniatur
crimi naliter? Item quis iſtorum perdet cauſam. & reſpon-
deo ad primum. q̃ vterq; punitur. quia uterq; contra bonos
mores deliquit & contra rempub. vt. ff. de publi. l. licitatio.
§. qđ illicitę. Nec obſtat, qđ licitum eſt dolum obruere dolo,
vnde ſi habes malam cauſam ⁊ me, licitum eſt mihi negare,
ẽt uerum, ne tu obtineas mendacium, vt no. in c. cupientes.
in prin. in ver. malignantium. de elec. li. 6. quia illud eſt verũ.
dumtñ falſa probatio nõ admiſceat. Quantũ vero ad ſecun-
dam qõnẽ, dico, q̃ ſnīa dẽt ferri pro reo, qa in pari turpitudi-
ne melior eſt conditio poſſidentis. Super qua materia vide,
quod ſubtiliter dixi in l. cum mulier. ſol. mat. de quo per eũ
26 C. de fi. inſt. in ru. Sta. dicit q̃ ⁊ inſtr̃m confeſſionatũ non poſ
ſit opponi aliqua exceptio vel defenſio, niſi ſolutionis vel pa
cti, vel falſitatis, & nulla alia. Mõ q̃ro, nunquid poſſit opponi
exceptio ſimulationis? dicit Bar. q̃ non, in l. 1. ff. quod vi, aut
clam. quia inſtr̃m eſt inſtr̃m, licet ⁊ctus ſit ſimulatus. Tu dic
dicit Bal. q̃ aut eſt ſimulatio probata per præſumptionẽ iu-
ris & de iure, & põt opponi, vt C. de dona. ante nup. in auth.
ſed cũ neceſſe, aut eſt ſimulatio probanda, & tunc refert, aut
obijcit ⁊ctui, & nõ põt opponi, aut obijcitur rogatui tabel-
lionis, quia dr̃ q̃ rogitus fuit ſimulatus, tunc dicit, q̃ põt op-
poni, dicendo q̃ notarius fuit ſimulatæ rogatus, quia finxe-
runt ſe rogare, cum non intenderet ſe rogare. vel dicendo,
q̃ teſtes fuerunt ſimulatæ adhibiti per hoc dr̃, q̃ inſtr̃m non
eſt inſtr̃m, quia deficit ſolennitas intrinſeca, i. rogitus, vt in
auth. de tabellio. §. nos aũt. & ideo ſemper ſaluaveritate, quę
debet eſſe ſemper in proponente & opponente reſpice for-
mam excipiendi, & diligenter no. de quo per Bal. in l. 1. in fi.
27 C. plus va quod agitur &c. Statuta † quæ ſtatuunt de execu-
tione inſtr̃orum confeſſionatorum, vñr inducere præſum-
ptionem iuris, & de iure. vnde vr̃ q̃ non poſſit probari ⁊ ea
in ⁊rium. & illud eſt verum, qñ ſtat. non procedit præſumen
do. ſed ſuper obſeruantia ſtatuendo, quod eſt verum, circa
id, quod eſt dictum in prin. de quo per Bal. in l. antiquæ. C. ad
velle. Stat. ſi aliter non diſponit ex inſtr̃o guarentigiæ obli-
gari, vbi continetur præceptum, quod facit iudex uel tabel-
lio per modum voluntariæ iuriſdictionis in confeſſum, põt
opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, quia illud præce-
ptũ uenit ad ⁊ñtiam confeſſionis mutui & dotis. vnde qua-
tenus tenet principale, eatenus tenet præceptum, & non ul-
tra. Ita dicit Cy. in l. in contractibus de non nu. pecu. notabi-
liter. Si aũt in figura iudicij oblato libello fieret confeſſio, &
præceptum, ſtandum eſſet confeſſioni, & præcepto, qa tunc
tranſit in rem iudicatam, ſm eum. & hoc verum, niſi ſtatu.
diſponeret ⁊rium, vt no. per eum. C. fam. er. l. certum. & per
eum in l. 1. C. de confe. de quo per Bal. in d. l. in contractibus.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens interficientem, an comprehendat mandantem.*
2 *Interpretationem admittunt ſtatuta, vt abſurditas vitetur.*

1 **Interficiens.** Statu. † q̃ ſi quis interficiat aliquem puniatur in mille. quidam manda-
uit aliquem interfici. certe non includit iſtum mãdantem,
quia verba ſunt ſcripta ĩ perſonam. ſecus ſi verba eſſent ſcri-
pta in ipſum factum ſeu in rem generaliter. puta, pro homi-
cidio imponatur pœna mille. nam tunc fieri faciens, in clu-
ditur in verbis ſtatuti. hoc tenet Bal. ſm Ia. de Are. in l. ſi ſer-
uum. §. prætor ait in ver. non dixit. ff. de acq. hær. facit l. aut
qui aliter. in fi. ff. quod ui aut clam. & de adul. l. hæc verba. ſe-
cundum Ia. de Are. Cy. dicit, q̃ non includitur ex propria ſi-
2 gnificatione. Sed ex interpretatione, quæ ẽt in ſtatutis habet
locum, ut abſurditas euitetur, & ne maleficia remaneãt im
punita? & ad hoc eſt ar. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. deieciſſe. ſm Cy.
de hoc Cy. plene diſputat. ff. ne quis eũ. l. ſuper alium. vbi ui-
deas. ſed Bar. ſimplr tenet d. Iac. de Are. Bal. in d. l. ſi ſeruum.

SVMMARIVM.

1 *Verba ſtatuti recipiunt interpretationem reſtrictiuam, ne quis damnum indebite patiatur.*
2 *Statutum diſtinguitur per ius commune.*
3 *Statutum non recipit interpretationem in odioſis & pœnalibus,*
4 *Interpretatio extenſiua non habet locum in ſtatutis municipalib.*
5 *Interpretatio reſtrictiua & interpretatiua, quid differant.*
6 *Interpretatio reſtrictiua an habeat locum in ſtatutis.*
7 *A verbis ſtatuti an recedi poſſit per propriam expoſitionem.*
8 *Legis ratio, mens legis eſt.*
9 *Statutum reiĉiẽs interpretationẽ, intelligitur de extrinſeca, nõ intrinſeca.*
10 *Interpretatio ſignificatiua, neceſſaria eſt in ſtatutis.*
11 *Interpretatio verb. eſt æquiuocum in iure.*
12 *Statutum interpretatur municeps, vel qui ipſum facit.*
13 *Statuta interpretanda ſunt ſecundum æquitatem.*
14 *Statuti quadruplex interpretatio.*
15 *Interpretatio ſtatutorum declaratiua, duplex eſt.*
16 *Statuta voluntaria, ſine ratione non recipiunt interpretationem.*
17 *Statutum, q̃ bannitus rebanniatur, eſt legitime interpretendum.*

1 **Interpretatio.** Statuti † verba recipiunt interpreta tionem reſtrictiuam, ne quis dam-
num indebite patiatur, ut l. ſi ſerui ueſtri. C. de nox. fm Barto.
uel ſic. Statutum diſponens ſuper eo, ſuper quo diſponit ius
commune, interpretatur ſecundum ius cõe. & ad hoc quo-
tidie allegatur. d. l. Idem dicit tex. in conſuetudine, vt ext. de
conſue. c. cum dilectus. vt hic eſt tex. uel ſic, ſtatutum in du-
bio non præſumitur alicui aufere beneficium iuris cõis, vt
no. gl. C. de iure deli. l. fi. §. in computatione. & facit ad ſtatu.
quod dicit, q̃ homicida decapitetur, nec diſtinguit occi-

Source : BIU Cujas

derit dolo malo, vel culpa, vel casu, vel cũ cã repertũ in adul
2 terio. nam licet † stat. nõ distinguat, distingnit tñ stat. per ius cõe, vt distinguatur an ex dolo & ex certa scientia, an culpa, vel casu. ista .n. distinctio ad lr̃am fit in d. l. si serui vestri. de qua materia dic, vtrũ qñ stat. simplr̃ regrit factũ, dẽat intelligi suppleri, ꝙ requiratur dolus, vel sufficiat culpa, vt no. Bar. l. 1. §. 1. si quis testa. li. esse iust. fu. & qđ ibi plene no. per eum. & in d. l. si serui vestri. quæ non est alibi. quę notetur in text. & gl. per quos potest dici, qđ per statuta possint determinari genera pęnarum, vt in d. l. item per consuetudinem, vt ff. de extraor. cri. l. saccularij. §. sunt quædam. vbi est melior tex. quã sit in corpore iuris. de quo per Bal. ad literã in d. l. si serui ve-
3 stri. Stat. † non recipit interpretationem ¦ extesiuã, pręsertim in odiosis & pęnalib. vnde attendendum est, vtrum actio directa vel vtilis resultet. ſm Bal. in l. si quis in colluctatione. §. Celsus. ad l. Aquil. Statu. ciuitatis nunquam interpretatur ꝯ rempubl. in eo, qđ põt post eam tangere alios. qđ tene mẽti, de quo per Bal. in l. creditorib. C. an ser. ex suo. fac. Sta non recipit interpretationem extensiuam, ſm Ia. But. quod D. Cy. nunq̃ placuit, qa licet q̃tum ad verba sit interpretatio extensiua, i. intrinseca, seu declaratiua, quia proprios terminos, q penes mentem sunt, non excedit. alleg. Cy. in l. nõ dubium. C. de legi. sed alibi pro casu allegat duas ll. l. fi. de indi. vidui. & ff. de ri. nup. l. libertum. §. senatus. Et vt plenius hanc mãm tam quo ad statuta, q̃ quo ad ius cõe hẽas. d. Bal. in d. l. nõ dubium. quasi in prin. sic distinguit. s. qñ mens sit seruãda, & qñ verba, qa aut mens & verba oĩno sunt diuersa, & tunc neutrum seruabo, vt. l. si qs in fundi vocabulo. de le. 1. verba non seruabo, qa nõ ꝯgruũt menti, nec mentẽ, qa non ꝯgruit verbis, aut verba & mens habẽt se ſm plus & minus, & tũc aut mens se hẽt ad plus, & hoc casu si possint verba trahi ad mẽtem, ẽt p impropriũ intellectũ trahantur, si agit̃ de fauore, secus, si agit̃ de odio, vt ꝓbatur ex ꝯiunctione duarũ ll. ff. de li. & posthu. l. cũ quidã & l. placet. & hęc extensio appellat̃ ex
4 tensiua † interp̃tatio, & nõ caderet ĩ statutis municipalibus. ſm Iac. qđ. d. Cy. nunq̃ placuit. quia licet quantum ad verba sit interpretatio extensiua. tamẽ quãtum ad mentẽ, est interp̃tatio intensiua, intrinseca, seu declaratiua, qa ꝓprios terminos, q penes mentẽ sũt, nõ excedit, vt. d. l. fi. C. de indic. vidui. & ff. de ri. nup. l. libertũ. §. senatus. aut eꝯ, verba se habẽt in plus. mẽs vero se hẽt ĩ minus. & tũc verba restringunt̃ ad mẽtẽ, qa nõ vr̃ verbo dixisse, qđ mẽte nõ cogitauit. vt. l. Labeo. de supel. le. & ff. de pac. l. qđ dictũ. & de iure pa. l. adigere. §. q̃uis. & hæc restrictio appellat̃ interpretatio declaratiua, q̃ bñ cadit in stat. vt. l. vt gradatim. §. sed si lege. de mu. & ho. ſm Ia
5 co. Bu. aduerte, dicit Bal. iste dicit, ꝙ † interpretatio restrictiua, est interpretatio declaratiua, tñ in vetirate istæ sunt spẽs separatæ. & prodest hoc scire, si statuto cauer, ꝙ statuta nullã recipiant interpretationẽ nam ſm Iac. recipient interpretationẽ restrictiuã, qñ mẽs est certa, sed qñ mẽs esset dubia, non posset recedi a verbis. Ad hoc facit. C. de adult. l. q̃uis. el 2. & c. exijt, qui seminat. de ver. si. in 6. Restrictio ergo ex mẽte, hẽt locũ in stat. qa nõ est proprie interpretatio, sed potius est q̃dam declo ex mẽte statuti, ſm Ia. Bu. sed Bar. declat alr prædicta, per tres qõnes, & primo q̃siuit, an statuta recipiant interpretationẽ? qa circa hoc vr̃ dicere ꝙ sic. Sed circa hoc sic distinguo, ſm eũ, aut vis extendere legẽ vigore alterius. l. extendentis. & hoc potes facere sine dubio, ut ff. ad Maced. l. Iul. §. mutui. & ita loquitur. l. non dubiũ, aut vis extendere a teipso, & tunc aut ad talẽ casum, sine quo id, qđ est dispositũ per l. non posſit hr̃e effectũ sine eo, & tunc potes, vt l. si stipulatus fuero a te. de ver. ob. aut ad aliũ casum sir̃em, & tũc aut in alio casu reperitur dispõ ꝯria, & non licet extendere. Ita dicit Bal. qđ notauit in auth. quas actiones. C. de sacros. eccl. & l. si vero. §. de viro ff. sol. ma. & ff. de testa. mi. l. qđ ꝓstitutũ. facit qđ no. in c. dispendiosam. de iudi. in cle. & in l. 2. de patri. qui sir̃. distraxerunt. & per Dy. in argñ. de reg. iu. li. 6. Si vero non reperit̃ dispositũ ꝯriũ, tunc licet extendere ad sir̃ia, vt ff. de legi. l. non pñt. & l. sed & posteriores. & sic vides, ꝙ stat. & consuetudines recipiunt interpretationẽ extensiuã ad casus nõ decisos, ut ff. de legi. l. decisos. ſm eũ. ad qđ facit ff. de excu. tu. l. non solum. §. qui primipilũ. & C. de reuo. do. l. his solis. ubi tex. dicit, quod tacite cautũ ur̃, in quo eadẽ rõ repit̃. dicit Bal. Tu potes uno uerbo dicere, ꝙ aut statutum continet ius singulare, & tunc non fiet extensio, aut continet ius generale, & tunc potest fieri extensio de similibus ad similia ut l. leges generales. ubi habes tex. no. C. de legi. & adde dicit Bald. quod licet lex, & consuetudo, uel statutum interdum extendatur. tñ secus est in præscriptione, qa præscriptio cõsistit casib. limitatis, & non egredit̃ formã ipsorum actuũ. vt. ff. de iti. actuq; priua. l. 1. §. Vlpianus. facit qđ no. in c. dilecto.
6 de offi. archid. per Io. & dicit Bal. Sequitur † videre de interp̃-
a tatione restrictiua ª an habeat locum in statutis? sup quo Bar. distinguit, aut illa restrictio fit per aliam. l. & tunc illa, ꝓcedit qa tunc illa interpretatio probabilis est, & necessaria. in scriptis redacta. vt. ff. de in ius vo. l. quãuis, si quis aũt vult restringere a seipso, p̃p aliquam ęquitatem suadentem, & tũc aut uult restringere, vt. quis aliquid lucretur, & non põt. vt. l. pro spexit. qui & a quib. ſm Bar. sed Ia. de are. dixit ꝙ illa .l. caret spiritu. dicit Bal. sed tu dic, ꝙ ratio legis debet attendi in sua gñalitate. i. in generib. singulorum, non in singulis generum & in hoc fundat̃ illa. l. Dato ergo, ꝙ in aliquo singularissimo casu esset ratio legis, non tñ restringitur. l. qa sufficit ꝙ lex sit rationabilis in sua gñalitate. & iste est tex. no. illius. l. aut quis vult restringere. l. ne quid indebite lucretur. & hoc põt fieri vt. l. vt gradatim. §. sed si lege. de mu. & ho. l. 1. de sac. san. ecc. aut uult restringere, ne aliquis patiatur damnum indebite, & hoc põt fieri. vt, C de noxa. si serui vestri. & ibi no. & C. de iure deli. l. 1. §. in cõputatione. in gl. or. Et ex prædictis habes, ꝙ qñq; recedit̃ a verbis per dispositi extẽsionem. qñq; per
7 gñalitatis arctationem. Sequitur videre † de tertio, an possit recedi a verbis statuti per propriam expositionẽ, & dicit Bal. ꝙ gl. tangit in l. nõ dubium, q̃ dicit, ꝙ sic. super quo Bar. sic distinguit, qñq; qs uult trahere verbũ legis ad aliũ intellectũ, per aliã. l. & tũc põt, ita loquit̃ in d. l. non dubium. Sed si de hoc legem nõ hẽmus, rr̃a est, ꝙ stamus ꝓprie significationi verborũ, vt. l. 1. §. is, qui nauẽ. de exercito. Fallit si alia apparet mens legis, q̃ colligit̃ ex plurib. Primo, si sensus ꝓprius continet iniqtatẽ, qa tũc ĩtelligemus ſm impropriã, vt in l. in ambigua. ff. de legi. & ista est mẽs legis. vt. d. l. l. non dubium. & ff. de execu. tu. l. scire oportet. §. sed & maxime. Scđo, qñ rõ legi
8 repugnat. † nam rõ legis mẽs legis est vt. l. cũ mulier. so. mar. & no. in l. cũ tale. §. falsam. imo. § legato. & ibi. gl. optima de con. & demon. & p Dy. in c. fi. de re. iu. li. 6. Tertio, si cõis vsus loquendi repugnat ꝓprię, significationi, tũc mẽs legis est vt intelligamus ſm cõem vlum loquendi, licet sit improprius, vt. ff. de le. 1. l. liberorũ. §. ꝙ tñ Cassius. & de ver. si. l. in uulgari. alʒ. Tugurij. & l. Alpheus. & l. auunculus. & iõ ex prędictis apparet, ꝙ si sta. dictat, ꝙ faciens sanguinem in palatio, puniat, non tñ punier̃ ille, q fecit phlebotomiã. quia stat. non põt sic intelligi, ut incidamus in absurdum, & eodẽ mõ si stat. diceret, ꝙ homicida decapitetur, debet intelligi de homicida uoluntario, non de casuali. Item non de homicida licito, quia talis intellectus esset absurdus. et dicit Bal. pro declaratione prædictorum, quæro quando dicatur constare de mẽte, & gl. in l. non dubium. C. de legib. uidetur respondere, qđ mens legis ideo est scripta. sed Bal. dicit, ꝙ ista non est perfecta doctrina, sicut patet in consuetudine, ubi nulla est scriptura. & tamen uiget ibi mens, & ratio ꝯsuetudinis. & ideo dicit Petrus, ꝙ statutum fundatur in ratione naturali, uel interpretatio statuti fundatur in iure naturali. i. quæ est de iure naturali, uel de iure gentium. & tunc dicitur apparere de mente, ac si mens esset scripta in ipso statuto, quod est not. dignum. Idem tenet Cy. facit insti. de legi. pa. tu. post princ. Item facit ad prædicta, quod legitur & not. ff. de acq. pos. l. si is, qui. Bal. in l. non dubium. C. de leg. Statutum, ꝙ testamenta seruentur ad literam, sine ulla interpretatione uel extraneo intellectu, certe in uulgari expressa non continetur tacita pupillaris, quia iste est extraneus a uerbis intellectus, de cond. et demonstra. l. in his. Bal. in l. precib. de impub. et alijs
9 substitutionibus. Statutum remouens interpretationem, intelligitur de extrinseca, non de intrinseca, sine qua non potest dici, ut ff. de cond. & dem. l. in his. Bald. in l. si quis filium. C. de lib. prete. Statutum non recipit interpretationem, intelligitur si lex interpretationem prohibet, quod est uerum nisi sit interpretatio literalis de ueritate sermonis, ut in cap. exiui de paradiso. & in c. exijt, qui seminat. in fi. Bal. in l. iubemus. §. fin. ad Trebel. Statutum antiquum est interpretandũ secundum interpretationem antiquę legis, non autem secũdum interpretationem nouæ legis, nisi ueniret ad interpretationem casus dubij ueteris legis, ut eleganter dicit glos. in auth. de filiis ante do. instru. na. circa finem. & adde quod no. C. de legi. l. leges & constitutiones. Bal. in l. unica. §. pe. C. de cad. toll. Stat. quod debet interpretari sane, i. quo ad sanitatem uerborum statuti, debet intelligi secundum ius cõmune. Bald. in auth. omnes peregrini. C. communia, de succes.
10 Statutum dicit, quod † non habeat locum interpretatio in statutis. per hoc tamen non est intelligendum, quod statutum remouet interpretationem significatiuam, sed extrinsecam. alias esset dicere, quod statutum non esset intelligibile, si uerba non possent interpretari significatiua. nam illa interpretatio est necessaria, ut l. secunda. §. deinde. ff. de origine iuris. Bartolus in lege quamuis. C. de adulterijs.

Stat.

ADDITIO.

a ¶ Restrictiua. Adde hic quod interpretatio restrictiua appellatur statutum, secundum Bald. in l. cum a cutissimi. C. de fideicom.

Source : BIU Cujas

11 Stat. q̃ ſtatuta non recipant interpretationẽ, qualr†intelligatur iſtud verbū, interpretatio? & dr̃ q̃ hoc nomẽ interp̃tatio eſt æquiuocū in iure noſtro. qñq; .n. ſumit̃ pro decſone, vt ff.de vẽ.inſpi.l.1.§ q̃uis.ff.de legi. l.benignius.qñq; ꝓ correctione, vt ff.ad Tertu.l.1.§.qui operas. & C.in quib.cauſis in inte.reſt.uon eſt ne.l.fi. qñque pro ſuppletione, vt l.Gallus.in §.quid ſi is. ff.de li.& poſth. & hoc eſt vtile ſcire pro ſtatutis, ſm Cy. quam materiam proſequutus fuit Ray. de Forli. in q. diſputata per eum, præſuppoſito q̃ lex.& etiam Ia.de bel. diſputauit poſtea Bar.repetijt in l.oẽs populi.ff.de iuſ.& iu.Bal.
12 in d.l.Gallus. §.quid ſi is. Stat.†interpretatur municeps, vel qui ipſum facit. ſm Ia.& Cy.q̃ eſt verum, ſm Bal.niſi ſtatuta eſſent confirmata a ſuperiore, quia tunc interpretatio pertinet ad ſuperiorem. nam ſicut habet ius potentius in confirmando, ita habet ius potentius in interpretando, arg.l.ex facto.ff.de vulga.& pup.& facit.C.de leg.l.fi. Bald.in d.l.fin. de
13 vulgari & pupillari. Statuta debent†interpretari ſecundum æquitatem, nec debent ad iniquitatem vel abſurdum trahi. nam Inno.æquiparat ſtatuta & reſcripta. & reſcripta principis imitantur ius commune in ſimilibus caſibus, ſecundum Iac.de Are.& Cy. hoc dixit Bal.ar.l.ex facto.in tex. ibi vt quẽ admodum.de vul.& pu.Bal. Statuta terrarum propter publicam vtilitatem recipiunt interpretationem extenſiuā. hoc tenet Bal.ar.l.hoc modo legatum.de cond.& dem.vbi quando lex eſt vtilis reipublicæ, eſt extendenda, & non minuen-
14 da. † Statuti quadruplex eſt interpretatio, ſ. declaratiua per vocabulorum expoſitionem. reſtrictiua, per ipſorum arctationem. extenſiua, per ipſorum protractionem. correctiua, per ipſorum patentem contrarietatem. de quibus interpretationibus doct. tractant in materijs ſtatutorum, vt ſtatuta recipiant has interpretationes. & aduerte, quia interpreta-
15 tio†declaratiua eſt duplex. Quædam per verborum diffinitionem, & iſta interpretatio facta, quam natura verborum prolatorum neceſſario includit. quædam eſt interpretatio declaratiua, per verborum dubiorum expoſitionem. & iſta non eſt interpretatio neceſſaria de natura verborum, ſed eſt interpretatio neceſſaria ad intellectum legis uel ſtatuti, ut ff.de legib.l.neq;.cū l.ſequen.& l.2. §.ex his. ff.de ori.iu. hæc autem membra proſequitur Bar.in repeti. ſua in dicta l.omnes populi. ff.de iuſtitia & iure.& ibi uide per eum, Bald.in l. prima.ff.de origine iuris. per glo.in dicta l.vide ibi. Statutum irrationabile non recipit interpretationem extenſiuam, ſm Cy. ſed ſi ſtatutum eſſet rationabile, tunc ſic, dicamus in ſenatu conſulto, quod eſt ſtricti iuris, vt. ff.de ri. nup. l.non ſolum.§.denuo.& tamen eius ratio conſideratur, vt eo.tit.l. libertum. §.1. & pro hoc inducit notabilem, l. vlt. ff.de indi.
16 vidui. Illud eſt certum, q̃ †ſtatuta quæ ſunt voluntaria, ſine ratione non recipiunt extenſionem, vt.l.ius ſingulare, ff.de legi. Bal.in l.quod vero.ff.de legi. vide Cy.in 4.q. C.de inceſt. nup.auth.ſed & ſi quis, Statutum vbi eſt certo mō interpretatum, non eſt ab illa practica conſueta recedendum. ſacit. ff.de legi.l.de interpretatione. hoc dixit Bal. in l.minime. ff.
17 de legi.ar.d.l.Stat.†quod bannitus rebanniatur, eſt latiſſime interpretandum, quia iſtud eſt quoddam beneficium, & videtur in inte.reſti. ſicut ſi princeps faceret. Pro quo facit quod no. Cy.in l.1.in q.C.de ſententia paſſis. Bal.in l. beneficium.ff. ff.de conſti.princi. in glo.vt ſi ibi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto vetante filium venire contra factum patris, an inuentarium proſit filio hæredi, vt poſſit venire contra factum patris.*
2 *Inuentarium non eſt neceſſarium ſecundum ius Canonicum.*

1 **Inuentarium.** Stat.†diſponit expreſſe, q̃ filius hęres non poſſit venire contra factū patris. modo quęritur, nunquid inuentarium proſit filio hæredi, vt poſſit venire conrra factum patris? gl.in §.in computatione.C.de iure delib. in l.fi. dicit, q̃ per iſtud ſtatutum nō tollitur beneficium inuentarij, quia iſtud ſtatutum debet intelligi ſecundum ius commune. vt extra de conſuetudine. c.cum dilectus.& C. de noxa.l.ſi ſerui veſtri. Item, alij dicunt ꝫrium. vt ſtatutum aliquid operetur. & ita tenet Cy. in d.§. in conputatione. dicit Bal. tu ſaluare potes gl. nam cum tractatur de damno vitando, ſtat. dēt reſtringi per ius cōe, vt.d. l.ſi ſerui veſtri. Item promptum eſt. l.legibus concordare. vt. C.de inof.do.l.2. Trahitur ergo ſta.ad ius cōe, ar.ff.de le.l.ſed & poſteriores, præterea defenſio & beneficium inuentarij. eſt ſm naturalem rationem, q̃ quis non obligetur, niſi ſm vires hæreditarias. vñ ſm ius canonicum non eſt neceſſarium,
2 †inuentarium, ſed ſufficit ſola iuſtitia naturalis, vt no.in c. quanquam. de vſuris lib.6. ergo ſtat. quod intelligi debet ſm naturalem rationem, congrue pōt iſtam interpretationem recipere. ar.de exec.tu.l.ſcire oportet.§.ſed & ſi maxime. alia aūt beneficia inuentarij, quæ non cōcernunt iuſtitiā nālem, ſed ius poſitiuum. Exemplū de iure deliberandi. l.fi.§.donec. & §.licētia. Credo talem hæredē non habere ex vigore ſtatuti, cum ipſa æquitas canonica quandoq; talia beneficia admittat, vt no.4.q. 5.c.non ſane.per Arch.de quo Bal.in l.cum a matre.C.de rei ven.in fi.

SVMMARIVM

1 *Indiuiduum derogat ſpeciei, vti ſpecies generi.*
2 *Iudices verba ſtatuti debent adponere in ipſa ſententia, quando pronuntiant ſecundum formam ſtatuti.*
3 *Statuto deputante iudicem nullitatum. Iudex primæ cauſę, non habet cognitionem nullitatis, niſi incidenter.*
4 *Statutum licet non ſit productum in cauſa. Iudex tamen illud ſequi debet. cum ſeruare iurauerit. Secus in conſuetudine non ſcripta.*
5 *Criminis atrocitas, merito vniuerſis videtur iniuriam inferre.*
6 *Inquiſito, quid.*
7 *In cauſis fiſcalibus corrumpens aduerſarium ſuum pecunia, habetur pro conuicto.*
8 *Paciſci non licet in prędiudicium fiſci.*
9 *De crimine criminaliter intentato, quantum ad plenam liberationem, a pęna fiſcali, nunquam poteſt tranſigi, vel paciſci. Nec valet confeſſio offenſi, vbi conſtat de contrario.*
10 *Prorogari non poteſt, id, quod venit a ſolo Deo.*
11 *Statutum, quantum ad ius fori in ordinarijs iudicijs, etiam interforenſes inuicem litigantes debet ſequi.*
13 *Fori conſuetudo ſemper obſeruanda eſt.*
Iudex diſcretus non debet committere citationem, niſi prius audierit petentem.
14 *Statuto deputante aliquẽ ſpecialiter ſuper inſinuationibus, partes non poſſunt in alium prorogare.*

1 **Iudex, iudicare.** Ex † ſtatuto deputatus eſt iudex vnus ſuper cauſis a centum libris. j̃.alius iudex ſuper cauſis pupillorum & uiduarū, contingit cauſa pupillorum & viduarum a centum libris, j̃. quęritur cuius eſt cognitio ſm Cy. eſt præuenientis. Si neuter præuenit, vterq; pōt cognoſcere. qđ eſt notabile. qō ſtat in alio, vtrum priuiliegium perſonæ ponderet ſummæ? Itē ſtat in alio, quod iſtorum ſtatutorum dicatur in eis ſpeciale. vtrū quod eſt ſpāle reſpectu ſummę, an qđ eſt ſpāle reſpectu perſonæ qa ſicut ſpēs derogat generi, ita indiuiduū derogat ſpēi vt no.Dy.in c.generi. & quia illa ſe hñt vt excedentia & exceſſa, non vr̃ q̃ poſſit in animo ſpecialitas denotari. ſed ſi pōt denotari maior ſpālitas vel prærogatiua, & tunc eſt dubium quæ ſit maior prærogatiua. cauſæ, vel perſonæ. & pōt induci in ratione ſui. j̃. de priuile.credit.l.priuilegia. C.qui potio. in pig.ha.l.aſſiduis.& C.quando impe.inter pup. & vidu. l.1.cū ſi.Bal.in l.Gallus.§.ille caſus. ff.de libe.& poſthu. Statutum.ſi ſtatutum loquitur imperatiue, dirigendo verba ad iudicem, iudex non poteſt imponere aliam pęnam, quam pęnam ſtatuti. quam obſeruare iurauit, & adde quod not.in authē. ſed nouo iure. Bal.in l.in eum. C.de furtis. Statutum dicit, q̃ iudices villarum non habeant cognitionem, niſi vſq; in 20.ſolidos, & a 20.ſupra, ſit cognitio ptātis. tenet quod talis iuriſdictio non poſſit prorogari, & eſt ratio denegati & conceſſi, nā quod uni aſſignatur, alteri denegatur, vt. ff. de leg.1. l.quod in rerum.§.ſi quis. nam ex quo lex vltra procedit ſtatuendo & diſtinguendo potentias, & per conſequens actus, quicqd aliud fiat, videtur fieri. l.prohibente. ff.de neg.geſt. l.qui aliena.§.libertos. & hoc ex natura & uirtute limitationis, ar. ff. de uſufr.l.dominus.§.fi. & ff.ad Treb. l. Lucius. §. quę habebat. in fi. & l. ex facto.§. item quæro. de vulga.& pupil. Bal.in l.certa ratione. C quando prouocare non eſt neceſſe. Statuti
2 †verba debent iudices apponere in ipſa ſententia, quando pronuntiant ſecundum formam ſtatuti. nam in formanda pronuntiatione diligenter ſunt ꝑſiderāda verba legis vel ſtatuti, ſuper qua fundatur pronuntiatio. hoc dicit Bal. per l.qui ſe dicit. ff.de iudi Statutum arctat iudicem ad diffiniendum litem infra certum tempus. certe ſecundum Iaco.bu. ſi iudici non liquet de cauſa, & ſtatutum arctat eum ad diffiniendum poteſt dicere, condemno, ſi probauerit. Item abſoluo, ſi non probauerit, vel condemno, ſi ex geſtis apparet condemnandum, & abſoluo, ſi non apparet condemnandum. & hoc fecit Peruſij dicit Bal. q̃dam collateralis, q̃ dixit ſic, abſoluo abſoluendum, & condemno condemnandum, pro vt in actis apparet. de hoc Iac.bu.no. C. de ſententijs. l. cum iudex, In hoc ego credo, dicit Bal. quod iudex non debet timere illud periculum, niſi ſe arctaſſet. ar.l.intra vtile. cum fi.de mino. & addit, quod illa negatiua non liquere ſibi de cauſa. probatur per eius ſacramentum. facit. ff.de re iudic. l. Pompo. Bal.in l.ſi de meis.§.ex compromiſſo. in fi. ff. de arbi. Statutum dictat, quod commoda condemnationum pro certa parte ſint iudicum, iudex a quo condemnauit. & iudex ad quem etiam condemnauit, non erit commodum cauſæ. ſed ſolius iudicis. a quo, licet executio ſententiæ fiat per iudicem, ad quem. argumentum. ff. de verborum obligationibus. l.ſi filij. qui iudex ad quem, potius videtur eſſe confirmator, quam diſpoſitor, & cauſa prima magis influit in

Source : BIU Cujas

causatum, quam secũda.erit ergo iudex ad quem executor. sed non commodum sentiẽs.Primus ẽt iudex põt exeq, maxime si scđus exeq nollet. istã ergo quasi falcidiã cõdẽnationis.detrahit primus iudex, quasi prima cã. cũ prima snĩa sit actus per se perfectus.in sportulis aũt dic,vt in auth de iudicijs.ſ.ne aũt labor.Bal.in l.fin.C.de fructi.& liti.expens.Stat.
3 †deputat iudicem nullitatum, certe iudex primæ causæ nõ habet cognitionem nullitatis,nisi incidenter facit.C.de accu.l.absentem.hoc dicit Bal.ar.notatorum, per eũ in.l.si qs, §.Iulianus.ff.de procuratorib.Stat.qđ arctat iudicem ad pronuntiandum, potest iudex ante relationẽ nuntij snĩam proferre, & hoc si credat iudex ex aliqua præsumptione, vel informatione nuntium esse corruptum, quia tunc valet snĩa, alias non valet, quia iudex cui nihil cõstat nihil decernit,vt. C.de sec.tab.l 1.in glo. vide circa hos Bar.in l. multum interest.de cond.& dem Io.an.tenuit ꝯ Bar.in quadam sua disputatione Bal.in l.falsus.C.de furt. Stat. quod assignat vnum tẽpus capitaneo, & aliud Potestati, si aliquo casu potestas sit substitutus capitaneo debet iudicare ſm ordinamenta Potestatis non ſm ordinamenta capitanei.;& hoc ar.l.dotis.ff.ad l.Falcidiam.& de successorio edicto.l.1.§.si quis autem. Bal.
4 in l.certum.C.vnde cognati. Stat †licet non sit productum, in causa.iudex tamen debet sequi,cum iurauerit illud seruare.secus in consuetudine non scripta,quia indiget probatione.sed officium probandi in causa ciuili non pertinet ad iudicem.Pro hoc facit.l.2.quod quisque iuris.de quo per Bald. in l.1.vt quæ de aduo.par.iu.supple.Stat.ꝑmittit iudicẽ posse inquirere de crimine priuato. modo iudex vigore statuti, inquirebat de priuato crimine, interim crimine liquefacto vel non liquefacto,offensus remittit iniuriam,&deuenit ad pacem,& concordiam cum offendente.mõ quęritur.vtrum per hoc tollatur processus inquisitionis inchoatæ.uel ẽt probatę?certe si opin.Ioannis est vera, qui dixit quòd in priuatis criminibus poterit transigi & pacisci,tollitur ꝑcessus.& hoc a contrario sensu legis,transigere uel pacisci.in l.in alijs.quę prohibet pactionem solummodo in publicis iudicijs. ergo a ꝯrio permittitur in priuatis.nam vt ait Iac. but. in criminib. publicis non tm̃ fit iniuria vni singulari personæ, sed etiam
5 uniuersis,vt.C de hæret.l.manichęos.†atrocitas enim criminis vĩ vniuersis inferre iniuriam,merito ibi criminis executio est cuilibet permissa.nam lex quæ defert cuilibet accusationem,ad hunc finem tendit,vt exequatur.remissio autem non est permissa,quia sequeretur, ꝙ id, qđ lex permittit ad unum finem, operaretur totum oppositum.qđ est impossibile.C.de transac.l.transactionis placitum. Sed in priuatis delictis non est iniuria illata, nisi offenso, & ei soli est quæsitum jus.rei aũt publicæ nõ est facta aliqua iniuria. & ideo licet iudici detur ex vigore statuti potestas inquirendi, & prosecutio vindictę priuatę, non tm̃ per hoc ius est fundatum in republica,sed in solo offenso, quo ad ciuilem,& quo ad criminalem accusationem.& ẽt quo ad inquisitionem. Absurdũ enim est,ꝙ remaneat inquisitio sublata causa, ar. C.de lati. liber.tollen.l.1.in prin.Concludit ergo Ia. ꝙ iste processus inquisitionis ẽt liquidatæ tollatur tali pacto.Non obstat. C.de aboli. l. 3. quia loquitur in publicis criminibus ſm eũ. & illa sunt uerba sua, in lect.in d. l. transigere vel pacisci. declarat
6 hic Bar.dicit.n.ipse,ꝙ †inquisitio non est modus prosequendi in iudicio,quod inquirenti debeatur,sed est quidã modus deducẽdi in iudiciũ ius competens alij.nã iudex representat locum accusatoris in illa accusatione, quæ competebat accusatori,& illam in iudicio deducit.ar.C.de euic.l.si ob cãm ff.de re iudi.l.a diuo Pio.§.si post aditam.C.de iudi.l.properãdum.§.sinaũt.vbi partis,absentia repletur prẽsentia Dei,hoc est iudicis.vnde sicut si cum ipse accusator produceret suam accusationem in iudicio,ipse posset remittere.ita & cum iudex inquirit,& per hoc inferebat D.Ia.ad cõfessionem,videlicet ꝙ si offensus,vel furtum,vel damnum passus. corã iudice uadit. & dicit domine istud fuit factum de mea voluntate,& ita confiteor, ꝙ per hmõi cõfessionem tollitur punitio delicti,ſm Ia.bu.Ad idẽ facit, ꝙ voluntas dñi a principio interueniens facit cessare delictum,vt.ff.de fur.l.inter oẽs. §.rẽte.ergo ex post facto emergẽs, dẽt resoluere.ar.ff.de fideiuſ. l.Vrbanius.§.1.sed Bar.reprehendit opinionẽ Ia. bu.& dicit, ꝙ q̃tum ad criminalẽ pęnã illa pactio vel cõcordia nõ facit inquisitionẽ cessare,nec inducit impunitatẽ delicti.Dicit.n. ꝙ nõ valet transactio nec pactũ neq; ex parte rei neq; ex parte actoris.Ex parte rei nõ valet,ꝑꝑ† rłam, quæ est ꝙ in causis
7 fiscalibus, qui aduersarium suũ corrumpit data pecunia, hĩ pro coniucto, vt.ff.de iu. fis.l.eius,qui delatorẽ,& illa est prima iõ Bar.q̃ respicit trãsactionẽ, sed non gratuitã pactionẽ.
8 scđa iõ est ꝑ aliã rłam,quia cã criminalis est †illa.ex qua applicatur fisco,vt no.in l.agraria. ff.de termino moto.sed in p̃iudiciũ fisci nõ licet pacisci,vt l.iurisgẽtiũ.§.itẽ si pacisc̃ar.ff. đ pac.p̃terea istud pactũ est ꝯ publicã vtilitatẽ ergo nõ valet per aliam reg. q̃ est in d.l.iurisgentiũ.§.& gn̄aliter.præterea, ꝙ non liceat ex parte actoris in priuatis desistere vel pacisci, est tex.in l.si qs repetere.§.1.ff.ad Turpil.vbi dĩ, qđ desistẽs punitur extra ordinẽ.Ista est opi.Bar & vĩ pro hoc gl.ord.in l.2. ff.ad sill.q̃ loquitur tam in remissione, q̃ in confessione offensi,qa in delictis q̃ faciẽdo cõmittuntur, nõ valet talis remissio, vel confessio in præiudicium fisci. secus, si delinquatur omittendo,qa tunc vtrũq; valet.& ibi no.Bal.ponit tres conclusiones ex supradictis,& finaliter dixit,in hoc maxime credo Bar.verũ dicere.nã non est vera rõ Iaco.Bu. ꝙ in priuatis delictis resideat in solo offenso,quantũ ad principiũ & effectum.licet.n.principiũ & intẽtio fundet in offenso,vel alio, q ipsum repræsentat.tm̃ cõmodũ & exitus controuersiæ pertinet ad fiscũ, & magis dẽt inspici persona, ad quã pertinet cõmodũ,quã persona ad quã pertinet principiũ,vt arg.ff.de do.inter vi. & ux.l.mulier.alias incip.Sulpicius. & ff.ad l.Fal. l.cũ dotẽ & ff.mandati.l.idẽq;.§.sicut.& ideo dicit Bal.pono
9 talẽ reg.negatiuã,ꝙ nunq̃ de aliquo crimine criminaĺr †intentato,quantũ ad plenam liberationẽ,a pęna fiscali põt fieri transactio,vel pactum,nec ẽt valeret confessio offensi,vbi constat de ꝯrio,ar. C.de iu & fac.ig.l.cũ falsa.in rõne sui. In dubio tm̃ præsumeretur pro confessione eius,qui dĩ offensus, ſ.qm̃ confiteatur dolũ aduersarij abesse,ar.d.l.2. C.ad Sill.nisi facti qualitas oppositũ manifeste declararet,ar.eorũ,quæ leguntur & notantur in l.1. C.ad l.Cor.de sicc. Facit ad hoc in rõne sui.ff.de ædil.edic.l.q̃ro.§.fi.& ff.de proba.l.cũ ꝑbõ. ar. ff.de re mil.l.nõ oẽs.§.a barbaris. & C.de naufr. l.quotiens.li. 11.& ex prædictis apparet soluta qõ.gl.dicit Bal.in l.transigere, vel pacisci.q̃ q̃rit nunquid talis transactio, vel pactio aliqm̃ præiudicet?qa veritas est,ꝙ non præiudicat alicui, nec vi pacti,nec ui transactionis,qa nõ dĩ præuenisse,q destitit.tex. est in §.si negauerit.l.si maritus. ff.de adult.de quo latius per Bal.in d.l.transigere vel pacisci. Stat.dicit,ꝙ iudex dẽat sedere pro tribunali,sub volta S.Herculani.mõ litigatores prorogãt iurisdictionem, ꝙ possit sedere alibi in pede plateæ, an valcat ista prorogatio,dicit Bald ꝙ sic,dũmodo appareat de partium consensu,sed si non apparet,non valeret, vt C.qũo & qm̃ iudex. l.si vt proponis præses. & vide plene de mã ꝑrogationis,& quot modis fieri possit prorogatio, & de effectib. eiusdem,pleniſſ.per Bal.in l.si qs ex consensu.de ep̃ali audiẽ
10 tia,& vnũ no.qđ ipse colligit in fi.d.l.ꝑ notabili,ꝙ illud †qđ nõ venit nisi a solo Deo,ñ pt ꝑrogari,vt ptãs aliquẽ excõicãdi,vel absoluẽdi,vt no.1.q.5.c.quotiẽs cordis oculus.vbi oĩo videas.Stat.vult,ꝙ iudex dẽat iudicare de ꝯsilio sapiẽris,certe illud dẽt ītelligi ī casu dubio.nã ī casu noto,certo,& ĩdubitato nõ est habendum aliud ꝯsiliũ,ar.ff.de le.3.l.ille aut ille.§.cum in uerbis.facit.l.1.C.de legib.in fi.& ille,qui petit & allegat se velle hr̃e consiliũ, quia hoc dicit per manifestã calumniã,dẽt a iudice repelli,& ita dicit Ia.de Arc.in d.§.cũ in verbis,& est quasi expressũ ibi.hoc.n.mõ ſp statut.dẽt ītelligi, vt audiatur petẽs cõsiliũ,nisi petat per calũniã euidenter,ut ff.de bo.libertorũ.l.si cum maior.§.si patris.& quod no. Inn. in c.1.de officio vicarij,qđ tenementi.facit,quod no. in l.illa institutio in prin.ff.de hære.insti.Bal.in l.1.in fi.C.de legib Stat.quantum†ad ius fori in ordinarijs iudiciorum etiam in
11 ter forenses inuicem litigantes,dẽt sequi.de quo.in l.cũctos populos.per Bar.hoc dixit Bal.ar.notatorum in l.cum clericis.C.de epiſ.& cle.vbi dixit ſm Cy.ar.d.l.in fi.†siue clerici siue laici, siue in iudicio seculari,siue ecclesiastico sp obseruãda est cõsuetudo fori.& dicit Bal.ibi.vnũ pulchrũ notabile, ꝙ discretus iudex nõ dẽt committere citationem, nisi prius audiat petentem,nam si sibi non vĩ ꝙ petitio sit iusta,põt cõmissionem citationis denegare,ſm Odo.quod est no.dignũ. & dicit ipse,ꝙ boni assessores ita faciunt.Bal.in d.l. cum clericis,ꝯrium cõiter seruatur Asilij. Adde tu, & vbique locorum,ẽt quia fiunt iudice ignorante,ut videmus.Stat.ꝙ iudices de interlocutorijs non pñt recipe vltra v.ſolidos ab utraque seu ab aliqua parte, certe verbũ ad vtraq;, diuisiue non coniunctiue.ponitur,de quo in text.l.si duos. de excu.tut.sic in auth.de iudicijs.§.ne autem.ſm Old. & Vber.de cremona facit.ff.mandati.l.creditor.§.duobus.& ibi per Cy.& est glo. ord.C.de bo.quę lib.l.cum non solum.Bal.in d.l.si duos.Sta.
14 †deputat aliquem specialiter, super insinuationibus, certe partes non possunt in alium prorogare.iste est text.C.de dona.l.Item serui diui.facit quod no:de epiſc.& cler.l.repetita. per quil.Bal.in l.illud.de sacrosan.eccle.

SVMMARIVM.

1 *Aspectus derogat cuicunque alij generi probationis.*
2 *Delictum an possit probari per instrumentum.*
3 *Testes deponentes in criminali, debent venire coram iudice,ab eo interrogandi.*
4 *Iuramentum defferente lege vel statuto,an possit quæri de periurio,*
5 *Statuto dicente, quod in causis damnorum datorum sufficiat probatio per iuramentum,an damnum datum,siue possessio probabitur per iuramentũ.*

Statuto

Source : BIU Cujas

6 *Statuto nihil ſtatuente de his, quæ faciunt ſcelerata iuramenta, an ſi uerum iurent, ſint puniendi.*
7 *Periurus punitur ab homine ciuiliter.*
8 *Statutum diſponens quod quis non debeat venire contra proprium iuramentum, quomodo ſit accipiendum.*
9 *Iuramentum non eſt ſeruandum, quando peius eſt illud ſeruare quam non ſeruare.*
10 *Erroribus obuiare, bonorum virorum officium eſt.*
11 *Conditiones ſeu clauſulæ tacitę, ſupplendæ in inſtrumento.*
12 *Iurans ſe intra certum tempus ſoluturum, cum tamen ſciat ſe id non poſſe, ſi interim cedat bonis, ideoque non ſoluat, an dicatur periurus.*
13 *Lex ciuilis poteſt abſoluere a iuramento præſtito propter publicam authoritatem.*
14 *Periurium, quid.*
15 *Iuramentum an ualeat, factum de obſeruando ſtatuto uel conſuetudine ſuper uſuris.*
16 *Statuta reprobantia iuramenta in certis caſibus, an ualeat.*
17 *Statuto prohibente adultum cõtrahere, quia fingit dolum, iuramentum non tollit cauſam doli præſumpti.*
18 *Iuramentum ſuper uſuris an & quando ſit ſeruandum.*
19 *Statutum prohibens iuramentum recipi, tollit exceptionem contra iurantem.*
20 *Statutum diſponens iuramenta minorum non ſeruari, num ſit rationabile.*
21 *Iuramentum prohibitum a ſtatuto, non ligat.*
22 *Statutum dicẽs, quod de damno dato ſtetur iuramento accuſatoris, non habet locum in furto.*
23 *Paria ſunt iurare, uel per ſe non ſtare, quominus iuret.*

1 **Iuramentum.** Sta.†dicit. ꝙ in dãno dato ſtetur dicto ſiue iuꝝ accuſatotis. modo dicit accuſatus, dñe iudex, eatis ad videndum, quia ex aſpectu apparet ꝙ nullum damnum eſt datum. dicit iudex. ego non poſſum recedere a ſtat uto. dicit Azo in ſumma C. ad l. Aql. quod iudex dẽt inſpicere, & id quod ſibi apparet per aſpectũ dẽt pronuntiare, ergo aſpectus derogat cuicunq; alij generi probationis, quod eſt notabile. circa hoc nihil dicit Bal. niſi recitando per eum in l. contra negantem in fi. C. ad l. Aquil.
2 vbi ponit † an delictum poſſit probari per inſtrumentum, & dicit non poteſt directe probari per inſtrumẽtum, ſed circunſtantia delicti, puta in l. Aquil. dñium uel poſſeſſio quæ requiruntur ex parte agentis, iſta bene poſſunt probari per inſtrumentum. Vel dic, ꝙ qñq; delinquitur ſcribendo. & tũc delictum põt apparere per inſtrumentum, vt C. de his, qui ſibi aſcri. l. ſenatus. qñq; delinquitur extra inſtrumentum, & tunc licet delictum ſit commiſſum in conſpectu notarij & teſtium, & inde ſit inſtrumentum cõfectum, illud inſtrumẽtum non probat, † quia in criminali teſtes deponentes, dẽnt venire corã iudice, & ab eo interrogari, vt ff. de teſtibus. l. 3. §. idem diuus, circunferentia uero ad delictum, vt in adultcrio matrimonium, bene poſſunt probari per inſtrumenta. De quo dic, vt plene not. per Cyn. C. de probationibus. l. iubemus. & l. ſciant. Ia. Bu. dicit in l. contra negantem. ꝙ quando ciuiliter agitur, facilius probatur per inſtrumentum, ſed quando criminaliter, dicit ipſe, non puto quod poſſit probari per inſtrumentum, circa hoc Bald. nihil de ſuo dicit. Statutum dicit, quod ſtetur ſacramento in damno dato, certe lex de periurio. ff. de in litem iuram. eſt argum. quod licet appareat quod minus ſit damnum, quam iuramentum, tamen debeat ſtari ſacramento. ſed Azo notat. contrarium in ſumma. C. ad l. Aquil. circa medium. Bald. non decidit. ſed dicit, tene menti, & vide quod dicit Iacob. de Aretio. in l. 1. C. ſi aduerſus libertatem. Bald. in d. l. de periurio. Statutum
4 †ſiue lex defert iuramentum, modo quæritur vtrum poſſit quæri de periurio, de h. d. gl. ſic. contrarium facit, quod nota. per Iac. de rauenna & Cy. in l. 1. C. ſi aduerſus libertatem. nã dicunt ſtari diſpoſitioni legali. dicit Bald. Solutio. aut lex vel ſtatutum defert, & vltra procedit permittendo quæri de periurio, vel prohibendo, & tunc ſtatur diſpoſitioni legali, vt auth. nouo iure. C. de pœna iudicis, qui male iudicauit. Aut lex non procedit vltra, niſi quia defert, & tunc habes vnam gl. valde notabilem, quæ dicit, non credo iuramento, niſi in defectum aliarum ꝓbationum, vt not. in c. ſtatutum §. cum vero. ſuper verbo, ſaltem per proprium iuramentum. de reſcript. lib. 6. quam gl. tene menti. de quo per Bald. in l. prima in prin. C. de rebus creditis. Statuto † cauetur ſiue dicitur, ꝙ
5 in cauſis damnorum datorum, ſufficiat probatio per iuramentum, nunquid damnum ſiue poſſeſſio probabitur per iuramentum, dic quod ſic, quia quidquid illam cauſam cõtingit, concluditur ſub illo uerbo in cauſis, hoc eleganter ponit Bar. in l. ſolent de ali. le. Secus, ſi ſtatutum requirat aliquid certum pro fundamento, puta dicit ſtatutum, quod ſtetur ſacramento domini. nã tunc ſuper dominio non ſtatur ſacramento, ſed dẽt liquido probari. C. vnde vi. l. ſi qunado. & l. diuus de teſtam. mili. & intelligitur in cauſis, i. in cauſis cauſæ, non aũt in cauſis iuriſdictionis uel mandati, ut no. in c. j. de foro compe. in nouella. li. 6. qđ eſt not. dignũ. de quo ꝓ
6 Bald. in l. j. C. de rebus creditis. Statutum nihil †dicit de his, q̃ faciunt ſcelerata iuramenta. mõ quæritur, an ſi verum iurẽt debeant puniri? dicit Bal. rñdeo quod etiam ſi verum iurent debent decapitari de iure cõi, vt in auth. vt non luxurientur ꝫ naturam. quia illud iuꝝ redactum eſt ad inſtar blaſphemiæ Dei. & dicit Bal. ꝙ Petrus dixit, ꝙ eſt verum in his, q̃ de conſuetudine habent iurare ſcelera. Dicit tñ, ꝙ ılla pęna mitigata eſt, & per ↄſuetudinẽ, & ꝓ ſtatutum eſt immutata in multis locis, & ita eſt declaratum peſt ſtatutũ, qa qñ ſtatutũ detrahit pęnã, derogat primę pęnæ, & ideo minuit pœnã, & eſt receſſum a capitali pęna, ut l. qui cũ maior. §. qui poſt de-
7 ſertionẽ. de re militari. & no. †ꝙ periurus punitur ab homine ciuiliter, vt. ff. de dolo l. ſi legatarius. Secundo punitur pœna infamiæ, vt. C. de tranſa. l. ſi quis maior. tertio pęna remotionis a teſtimonio, & dignitate, vt l. quotiens. C. de dignitatibus. & l. Lucius. ff. de infamibus. Quarto pęna exilij, vt ff. de cri. ſtel. l. de periurio. Quinto ictu fuſtium. vt l. ſi duo patroni. ff. de iure iuran. Sexto pęna capitis vt d. auth. vt non luxurientur ꝫ naturam. Septimo ꝓ motu principis, ſ. rõne contẽptæ religionis, vt. C. de ſum. tri. l. cunctos populos. Octauo pęna. l. Cornelię, quandoque de ſiccarijs, & quandoque de falſis, vt l. j. §. j. Qua aũt pęna puniatur periurus, habes ex prædictis ſm diuerſitatem caſuum, de quo ꝓ Bal. in l. 2. C. de rebus creditis
8 & iureiur. Statutum †dicit, qđ quis non debeat venire ꝫ proprium iuꝝ, mõ quęritur an hoc ſit indiſtincte verũ qualiter cunq; iuretur? ad hoc dicit Bal. ꝙ oĩa iuramenta ſunt introducta ad finẽ veritatis probandæ, vel ſeruãdę. Tñ in iuramẽto promiſſionis, quod vocatur cautionale, requiritur veritas intentiõnis, iudiciũ diſcretionis, & iuſtitia impletionis, vt C. de nup. auth. quod eis. Vnde ſi ex impletione iuramenti ſeq̃retur iniuſtitia, puta ꝓprię ſalutis diſpendiũ, vel alicuius detrimentum, nõ ligat ſacramentũ, vt in c. 2. de pac. li. 6. & vbi
9 cunq; †peius eſt iuꝝ ſeruare, nõ valet, quod vergit ī deteriorẽ exitum. hoc aũt contingit ſex modis. Ptimo, qñ iuꝝ eſt malum in ſeipſo naturaliter, vt ſi quis iurat cõmittere homicidium, vt extra de iureiur. c. & ſi xp̃s. ff. de pac. l. iuriſgẽtium. §. & generaliter. & ideo leges iuratæ, quæ tendunt ad homicidia illicita, ſunt ipſo iure nullæ, vt ff. de fideiuſ. l. ſi a reo. §. circa. Secundo, qñ iuꝝ eſt ſui natura indifferens. tñ accidentaliter reſultaret delictum. Exemplum de illo, qui iurat obedire rectori. nam illud indifferenter ſe hẽt ad bonum & ad malum inſpecta ſimplicitate verborum, ſed inſpecto iuris intelectu, intelligitur in bono, nõ in malo, vt no. in l. nõ vr̃. §. qui iuſſu. de reg. iu. Tertio, qñ iuꝝ excludit opus pietatis, vt ff. de obſeq. l. nullũ. & iõ iuꝝ de non aduocado ſine ſalario, vel, de nõ doctorando ſine athoga, nõ valet in cauſis vel perſonis pauperum, nec eſt ſeruandũ. quarto qñ eſt ꝫ bonum publicũ, vel ſapit monopolium, vt. C. de monopolijs. l. j. & extra de conſti. c. cũ acceſſiſſent. & ideo ſtatuta arcium, q̃ monopolium ſapiunt, non arctant iurantes quinto. qñ iuꝝ excludit illud, quod eſt de genere boni, puta ſi quis iurat non doctorari, vel nõ facere aliquod opus laudabile. Ille enim excludit bonos mores. & iõ non eſt obligatoriũ, vt in c. non eſt obligatorium. de re iu. lib. 6. Cum iuꝝ eſt indifferens, qa nec meritorium nec demeritoriũ in ſe, tñ in caſu efficeretur demeritoriũ, & induceret ſaltẽ veniale peccatũ. Verbi gratia, iuro nõ loqui tecũ. Hoc de ſui natura nõ ꝓtinet ad meritũ uel demeritũ. tñ ſi video te errare, & nõ corripio te, pecco. ſaltẽ ve-
10 nialiter. ergo eſt mihi licitũ loqui, quia † officiũ bonorũ virorũ eſt obſtare erroribꝰ & idẽ dico, ſi qs iurauerit tenere credẽtiã. Nã ſi hoc redundaret ad malũ publicũ, uel delictũ, nõ tenet quis ſeruare iuꝝ. In iſtis ergo caſibus ſimilibus nõ eſt neceſſaria abſolutio ep̃i, & ꝑꝑ iſtas cãs tã laici, quã clerici excuſantur a periurio & perditione bonorũ & bñficiorũ & dignitatũ. qđ eſt notabile. De quo ꝓ Bal. in l. ſi ad excludendã. C. de reb. credi. Tu adde, qđ ipſe ponit in l. ſi. C. de nõ nu. pe. vbi di-
11 cit nota de †qbuſdã tacitis ↄdõnibus ſeu clis ſupplendis in iuramento. Prima eſt, ſi mihi fidem ſeruaueris, vt in d. l. ſi. & ff. locati l. item q̃ro. §. inter locatorẽ. & qđ no. in c. 2. de iureiur. per Inn. Sed eſt ſi iudex nõ præcipiat ꝫ, vt l. mulier. ff. de leg. cõmiſſo. Tertia, ſi iuro ſoluere, ītelligiꝫ, niſi fuero abſolutus, extra de iureiur. c. j. & c. ſicut. Quarta eſt, ſi iuro ſtare mãdatis iudicis vel arbitratoris, intelligiꝫ. i. q̃ bonus vir æqua reputat, miſtis ciuilibus p̃ceptis, cũ facti veritate, vt no. de re. iu. c. nõ vr̃. §. q iuſſu. extra de iureiur. c. quintauallis. & c. veniẽs. & ar. C. de iudicijs. l. rẽ nõ nouã. & fi. depoſiti. l. bona fides. ↄſulunt tñ doc. ꝙ ad cautelã petaꝫ ab eccleſia venia ꝫ tale arbitriũ, & petaꝫ abſolutio ad cautelã a iuꝝ, ne reatus p̃iurij poſſit incurri, qđ ep̃s dẽt facere præmiſſa cãę cognitione ſuper iniquitate arbitrij, ar. d. c. quintauallis. & c. veniens. eo. t. Iſtud enim ↄſiliũ dat ſanctus Thomas. Quinta eſt, qñ ineſt tacita ꝫditio ex natura rei, vt ſi iuret ꝙ dos dabitur, intelligiꝫ ſi nuptiæ fuerũt ſecutę. ff. de iure do. l. ſi ſtipulatus. & l. tali, niſi promiſſor

voluerit

Source : BIU Cujas

voluerit pure teneri,& ita intelligit,qđ no.ff.de ꝺdi.& dem. l.Titio.§.Titio genero.Sexta qñ ineſt ꝺdō ex qualitate perſonę,vt ſi iuro ſoluere eꝑo ad certū diē, & interim ſit remotus ab adminiſtratione,nō teneor ei ſoluere.de ſolutionib.l. qđ ſi forte.§.j.& eꝫ ſi promittit tanꝝ eꝑs ꝓ vtilitate eccleſię, ineſt ꝺdō quo ad perſonā ſuā. ſi in eadē adminiſtratione perſeuerauerit,vt.ff.qñ ex facto tu l.cū poſt §.j.Septima qñ ineſt cō dō,ſi res in eodē ſtatu permanſit,ar.l.qđ ſeruus.ff.de cōdi. ob cau.Nā mutatis terminis,qui ſunt loco finalis cauſę, non incurrīt in periuriū.vt extra de iureiu.c.quemadmodum ꝑ In. Octaua,qñ iuratur factum verbi gratia, ſi iuro tibi filiā meā dare in ſponſam,intelligitur,procurabo iuxta poſſe,vt extra de ſponſa c.ex literis.& addit Bal.pone,ꝙ iuraui ſoluere certā pecuniā ad certum diē,illa per ſuperiorē eſt conflata,& in aliam formā translata,nunquid ſim periurus nō ſoluēdo eſtimationē veteris monetę,& vī ꝙ nō, ꝙa res non manet in eo dē ſtatu,cū ſit mutata moneta.Dicit tñ, ꝙ aut eſt reprobata, ꝙa adulterina, & tūc nō tenet iurm, ꝙa nō eſt in cōmercio, vt l.eleganter.§.qui reprobas.ff.de pig.acto.Aut eſt ꝺflata ꝑꝑ aliā vtilitatē ſuperioris,& tūc niſi ſolueret ex titulo, debitor eſt periurus.Ita intelligit,quod no.extra de iureiu.c.q̃to.ī no
12 uella.& per Guil.in l.cū quid.ff.ſi cer.pet.Item† queritur,ſi iuro ſoluere infra certum terminum,ſciens ꝙ nō potero, & interim cedo bonis,iōq; nō ſoluo,nunquid ſim periurus, & vī ꝙ nō,vt extra de ſolutionibus c.Odoardus.In ꝫrium vī quaſi ex ipſo principio,ꝙ ſim periurus,quia deeſt veritas in conſcientia,ar.ff.de iure do.l.pen.Et idē vī, ſi temere credidi me poſſe,qđ nō poſſum,ꝙa deeſt iudicium & diſcretio. Contrarium dico,quia pendente termino non ſum periurius ꝑꝑ dilationem,vt ff.de ver.ob.l.ſi ſtipulatus ſum mihi a Proculo. Item adueniente termino nō ſum periurus ꝑꝑ ceſſionē,quia res nō permanſit in eodem ſtatu,& nota ꝙ generalis intelle ctus & cōis præſumptio hominū tacite intel ligitur in iuro, vt d.c.veniens per Inn.& ff.de aqua.plu.arc. l.ſi prius.§. recte placuit.& ff.de fun.īſtr.& l.cū delanionis.§.aſinā & ff.de ver. ſign. l.cū auunculus.in prin. Itē in dubio iurm interpretatur .i.exponitur,ampliatur,reſtringitur ſm ius, vt no.in d.ca.ve-
13 niens in nouella & ff.qui ſat.cog.l.qui iurato.Itē no ꝙ† lex ciuilis poteſt abſoluere a iuramento propter publicam authoritatem præſtito,vt no.in l.adigere.§.fin.de iurepa. De quo ꝑ
14 Bal.in d l.fi.de non nu. pe.Periurium autem† quid ſit? dic ꝙ eſt mendacium iuramento firmatum,ſm Bal. in l.cum quis C.de rebus creditis.Statutum vel conſuetudinem ſi quis iu-
15 rauerit ſeruare ſuper vſuris,modo† quæritur an ualet iuramētum,quidam dicunt ꝙ ſic,& videtur hoc verum de iuro canonico,niſi iuramentum relaxetur,extra de iureiur. c. debitores.Tu dic. dicit Bal.ꝙ nō tenet iuramentum. nam multū refert vtrum iurm veniret ad corroborationē ſtatuti,& tunc ſi non tenet ſtatutum,nō tenet iurm.l.ſuper.C.de vſuris.aut loquimur an veniat ad aliquid dandum vel ſoluendū,& tūc loquitur ꝫrium.& adde,quod no.extra de præbendis c. dilecto.de quo per Bald.in d.l.ſuper. C. de vſuris. Statuta,quæ in
16 †certis caſibus reprobant iuramenta,valent. nam ius ciuile pōt reprobare iurm. de quo pater in l.non dubium.C.de legi bus.& adde quod no.in l.ſi quis inquilinos.§.fi.ff.de le.j.Bald. in l.non dubium.C.de legi.Statutum, dicit, ꝙ de dāno dato ſtetur ſacramento accuſatoris. modo datus eſt ei terminus ad ꝓbandū.ponamus octo dierū,certe nō pōt iurare poſt terminum, quia iurm hoc,caſu,eſt ſpecies pleniſſimæ probationis,vt no.in l.gñaliter.C.de rebus creditis.& no in l.in ꝫctib. C.de nō nu.pe.Nec ob.ꝙ qñ accuſator producit accuſā,dicit eam veram,quia illud iurm nō eſt iurm probationis,cū præſtetur ante lit.conteſt.quo tꝑe impoſſibile eſt probationem fieri in principio cauſæ.& ita ſeruant aduocari.Bal.in l. ſi ea, quæ.C.qui accu. non poſ.in glo.quæ incipit,talia ibi non au-
17 diat.Statutum† prohibet adultum ꝫhere,quia fingit dolum. certe iuramentum non tollit cauſam doli præſumpti, & iō nil operatur iuramentum,ar.ff.de le.j.l.ſi quis inquilinos.§.fi. tñ igitur operatur iuramentum in cauſato, quantum poteſt operari in cā,& non plus.ſed ꝫ hoc vī tex.extra de pac.c.2.& de iureiu.c.mulieres.& c.debitores.vbi cā prohibitionis non amouetur per iuramentum,& tñ amouetur prohibitio.dicit Bal.ſol.quantū ad c.2.& c.debitores.Rñdeo, ꝙ ibi cauſa probationis erat de iuſtitia poſitiua & mutabili, & non de iuſtitia immutabili.& ideo iurm operatur.illa aūt eſt iuſtitia mutabilis,cuius tranſgreſſio non inducit peccatū,quia ius diuinum eſt immutabile.& in hoc fundatur.c. non eſt obligatorium.de reg iu.li.6.hæc ſunt vera,qñ agitur de efficacia iuramenti reſpectu iurantis,ſed qñ prohibitum cōcernit alium, quā iurantē,tūc iurm vnius, alij non poteſt obeſſe, vt not. C. de bo.quæ lib.l.fi.§.filijs autem.Et ex prædictis conclude. dicit Bal.ꝙ iurm eſt ꝫ ius conſtitutum, aut ꝫ ius iurantis,aut ꝫ ius tertij.Primo caſu, aut rō prohibitionis fundatur in ęquitate naturali,& nō valet iuramētū.aut fundatur in quadam ęquitate poſitiua,& tunc valet iurm. Sćdo caſu valet iurm. tertio caſu nō valet iurm,vt ex prædictis apparet,quæ verba
18 ſunt bñ notāda.Ad.c.debitores.rñdeo dicit Bal. & dic,ꝙ† iuramētū ſuꝑ vſuris in altero extremo,ſi in recipiēte eſt ꝓhibitū,ſed nō eſt ꝓhibitū in ꝓmittēte,& iō promittēs dēt ſeruare iurm,non in fauorem hoīs,ſed reſpū diuini numinis, ꝙa Deo iuratur.Pōt tñ peti abſoło iſtius iurī, vt eo.tit.c.1.& cōclude, ꝙ aut lex occurrit iuro,iurari prohibendo, & tunc eſt neceſſaria abſoło.Facit de cōdi.inſti.l.quæ ſub ꝺdōne.§.fi.ff. Aut iurm deſtruendo. & tunc aut lex ſuper hoc dat certam formam,puta ꝙ petatur abſoło,& dēt illa forma ſeruari,neque pōt ꝫ iurm propria authoritate veniri,vt not. Inn.extra de electione.c. venerabilis.Niſi qñ non eſſet iudex, a quo peteretur abſoło,quod eſt no.dignū ſm Inno.Aut lex deſtruit iurm ſine miniſterio iudicis,& tunc ille,qui facit ꝫ ſuam authoritatem,eſt per iurus re vera,ſed fingitur nō periurus, vt l.pen.ff.qui ſatiſ.cog.& l.fi.ff.ad munici. Aut lex non obuiat iuro prohibendo vel deſtruendo, ſed procedit interpretando,tunc ille qui facit ꝫ iurm, ſed non ꝫ interpretationē iurī ipſo iure non eſt ꝑiurus,ꝙa licet veniat ꝫ verba,non venit ꝫ mentem,Iſte eſt caſus notabilis.in l.fi. C.de non nu pec.Adde iuxta prædicta,quod forma iurī, & ſi obſeruatio formæ illius ſit miniſterij,tñ dēt ſeruari,ſi iurm concernit merum factum,ut ff.de uerb.obl.l.quidam cum filium.in fi. principij. Sed ſi iurm eſſet relatū ad iuris miniſteriū,ibi non oporteret obſeruare iurm,ſi actus nō hēt iuri ſminiſteriū,ar. ff.ſi man. ita ueni.ne alie.l.eaqdē.Si aūt hēt iuris miniſteriū,ſemꝑ modus & forma dēt ſeruari.ff.de uerb.obl.l.qui Romę.§.flauius Hermes.Bald.in l.non dubium in 15.& ultima oppoſitione.
19 Statutum† quod prohibet iurm recipi operatur quod ex tali iuro non pōt exeipi ꝫ iurantē,ut no.in l.2.ne fide. do.den. & de re.iu.l.inuitus. §.fi. Nec ꝑt iudex ex officio facere ꝫ ius nec inquirere de iuribus priuatorum, extra de iureiur. c. ad noſtram.el.2.pet Inno.Bal. in l.pactum.C.de colla.Sta.poteſt iurm ualidare,quia habet lex uim apoſtolici, ut not.in l.adigere. §.fi.de iurepa.Bal.in l.pactum. C.de colla.Stat.quod reprobat actum & iurm,tunc nunquam iurm dat robur actui. Pro hoc uī tex.in l.ſi quis inquilinos.in fi.ff.de le.1.quod tenementi. & Bar.tangit de iſta materia. ff.de fideiuſ.l.ſi quis proco.& l.cum lex.& utrobiq; uide.& de uerb.obl.l.is,cui bonis ſm Bar.& de tutel.l.qui lit.& ibi per la.de Are.Bal.in d.l.ſi qs
20 inquilinos.Sta.† diſponens iura minorum non ſeruari,certe uī rōnabile,ꝙa hēt rōnem motiuam ꝑꝑ imbecillitatem minorum.ff.qui ſat.cog.l.de die. §.minorum.de nouationibus. l.doli mali. Seruandum eſt ergo,quia etiam ius diuinum poteſt diſtingui per ius humanum,vt not. in l.ult. C.ſi ꝫ ius uel uti pub. & uide ibi Cyn.in 4.q.& dicunt aduocati ꝙ† qñ ſtat.
21 expreſſe reprobat iurm,ꝙ illud iurm non ligat,ut C.de legibus.l.non dubium,& ff.de le.1.l.ſi quis inquilinos. §.fi.hoc dixit Bal.arg.gl.l.qui iurato.ff.qui ſat.da.cog. Sta.dñt ſtari,iuro uel alteri præſumptioni, ut puta dicit ſtatutū,ꝙ ſtetur iuro ſyndici denūtiantis.damnum, certe hoc intelligitur, donec ꝫ probetur,ut no.per Iac.in l.1. C.de re iudi. Alij dicunt contrarium, quia dicunt ꝙ illa eſt probatio iuris, & de iure, & ideo non poteſt reprobari,ut no.Ia. de Are.in l.1. C.ſi aduerſus libertatem,quod dicit Bald.ulterius non examino ſuper hac l.non eſt ueriſimile in gl.quæ incipit non ſtari ibi,donec probetur contra. ff. quod metus cau. Statutum† dicit,quod
22 de damno dato credatur iuramento accuſatoris,certe non erit ita in furto, quia furtum & damnum datum ponuntur quaſi ſpecies ſeparatæ, niſi quatenus diſponeret ius cōe, ut C.unde ui.l. ſi qñ. & ideo ſi quis de ſyluatua exportat ligna, uel de uinea tua exportat ſarmenta, quia non incidit ipſe, ſed exportauit inciſa,ſic,ꝙ non dedit damnum,ſed commiſit furtum, non ſtabitur ſacramento accuſatoris,quod nota. hoc dixit.Bal.per tex.l.nauta:§ quæcunque.ff.nautæ cau.ſta. facit. ff.de in litem iurando. l.cum furti.& intellige, ꝙ non ſtatur de ipſo furto, ſed de eſtimatione,probato furto, ut ibi no. Bal.Statutum dicit, quod ſtetur iuro damnum paſſi, iſte iurauit nemine deferente, nunquid iſtud iurm probet,uī ꝙ non, quia uī neceſſe ꝙ ſaltem deferatur a iudice.Bald. dicit forte ualet, quia uī delatum a iure. Caue tñ, quia nō ſufficit iurare in productione libelli,quia iſtud eſt iuramentum calumnię,non probationis,& ideo oportet iurare poſt rñſionē rei,quia tunc pōt fieri probatio exordine iudiciorum, & ita
23 ſeruat practica,& recte non ante litis conteſt.& adde† quod paria ſunt iurare, & per ſe non ſtare, quo minus iuret, ut ff. deiure do.l.remittit.& ideo ſi iu cauſa præmiſſa iudex ꝫ.terminum iurandi non ſediſſet pro tribunali, uel noluiſſet deferre iuramentum, ſm eos, qui putant requiri delationem iudicis,ar. ff.ad exhibendum.l.theſaurus.ſufficeret actori ꝓteſtari per ſe non ſtare, dumtamen poſtea ceſſante impedimento iuraret,quia proteſtatio facit retro trahi, ut ff.de no. ope.nu.l.de pupillo.§.ſi qs ipſi.Bal.in l.ait prętor.ff.de iu.do.

Statutum

Source : BIU Cujas

Statutum dicit, quod credatur iuꝝ alicuius de damno dato certe licet non possit retractari sententia prætextu periurij. tamen quod peierauit, potest criminaliter accusari crimine stellionatus, ar.l.fi fideiuss. §.in omnib.in uer.plectetur.. mā. & ar.ff.de cri.stel.l.de periurio. Non enim quæritur, ut retractetur iuramentum, sed ut puniatur, secūdum Ric.malum. & Cy.in addi.de hoc per Iaco.de Areti.in l.1. C.si aduer.libe. Bal.in §.in omnibus.

SVMMARIVM.

1 *Verbum præteriti temporis prolatum ab homine, intelligitur per li.conte. sed prolatum a lege, per sententiam.*
2 *Iurisdictio statuendi an sit apud priores & alios magistratus.*
3 *Statuto vel consuetudine dante iurisdictionem prioribus ciuitatis, an isti priores possint facere gratiam pœnarum applicandarum ciuitati.*
4 *Iurisdictionem elidere, est quædam exceptio declinatoria.*
5 *Statutum condere, iurisdictionis est.*
6 *Statutum fraternitatis, potest concedere iurisdictionem etiam contentiosam, prioribus dictæ fraternitatis.*
7 *Statutum distinguit iurisdictionem criminalem a ciuili.*

1 **Iurisdictio.** Statutum†dicit, ꝙ si quis inueniatur declinasse iurisdictionem communis, ꝙ possit impune offendi, demum quidam opposuit exceptionem declinatoriam iurisdictionis, tñ nondum super illa fuit pronuntiatum. certe non poterit impune offendi, quia lex loquitur per plusquā p̄fectum. vt l.qui cum maior. §.accusasse de bon. libert. & expectatur tunc sn̄ia, ſm Bartol.l.eum. §.1.de iure pa.per d. §.accusasse & idem dicit in l.si libertus. de iure pa.quod verbum præteriti, ab homine prolatum, intelligitur per li. contest. sed prolatum a lege, intelligitur per sententiam, vt l.in seruitutem. §.petisse.de bon.libe. & adde dicit Bal. qđ dixi. C.de iurisd.omn.iud.l.in criminali.de quo per eum in l.si quis in suo in fi.C.de inoffi.testam. Statutum dictat, quod nullus possit declinare iurisdictionem Potestatis, si quis declinauerit, cadat in tantam pœnam, vel sit, extra protectionem communis, modo quæritur, vtrum sit differentia opponere, quod statutum non potuit, vel opponere quod statutum non sensit, & dic ꝙ sic nam aliud est dicere, statutum non potuit, & aliud est dicere, statutum non sensit quia non est uerisimile & quotidie dicimus quod statuta laicorum non intelliguntur sentire de clericis, quia non est rationabile aliquid de facto, & non de iure statuere, & qui talem exceptionem opponit, non dicitur declinare statutorū iurisdictionem, sed magis declarare. quod tene mēti. de quo
2 per Bald.in l.j. C.si ser.se emi.man. Statutum. statuendi†iurisdictio an sit apud priores & alios magistratus, dic vt no.in rubri.quæ sit long.consue. & quam iurisdictionem generalem habeant, & an voluntariam, vel cōtentiosam, an in magnis negotijs, vel paruis, an etiam habeant dignitatem. & quam, vide plene Bal.in l.j.ff.de offic.consu. Statutum dicit, quod si quis declinauerit iurisdictionem Potestatis, non sit pœna, ni si.5.lib. si quis interficeret clericum. modo quæritur, vtrum Potestas possit punire in maiori pœna, an non valeat, si quis, ponamus, interficeret clericum. dicit Bald. Breuiter ego credo ꝙ istud statutum non est rationabile, & non disponit super iurisdictione, sed super pœna, & ꝙ talis occisor debeat puniri debita pœna, & non ista pœna, de qua loquitur statutum. Ratio est, quia contra libertatem ecclesiæ dicitur, eo ꝙ laici fiunt audaciores, & clerici timidiores, vt l j.§.quæ onerandæ.qua.re.ac.non da.& ꝙ ibi per Barto.& dicit Bald. ꝙ p hoc ego allego glo.mirabilem in authen. de non alienan. §. vltimo, super verbo, de generi. Bald.in authen.cassa.C.de sa-
3 crosan.eccle. Statutum†siue consuetudo dat iurisdictionem prioribus ciuitatis, an isti priores possint facere gratiam pœnarum applicandarum ciuitati, & quid de pręside prouincię & quid de Potestate ciuitatis, & dico ꝙ omnes isti non possunt cōponere seu rem ittere pœnas fiscales, quia mādatum iurisdictionis non extenditur ad hoc, cum sit omnino diuersum, secundum Guido.de Suza.pro quo allegat.l.prohibere. §.plane.quod vi aut clam. Vbi est casus secundum Cy.& hoc verum, nisi contrarium expresse sit ei permissum, vt no.ff. de pac l.item magistratus. Requiritur ergo generale consilium vel arrenga, de quo per Bar.de decre.ab. or. faci. l. ambitiosa Bal.in l.præses.C.de tranct. ubi de hoc refert. Statutum, quod Potestas sit iudex a centum aureis infra, capitaneus uero a cētum aureis supra modo mouetur petitro hæreditatis, cuius quantitas ignoratur. vel agitur ad factum, & quæritur quis istorum erit iudex, tenet quod maior summa tendit ad abdicationem iurisdictionis iudicis inferioris & ei incumbit probatio, qui vult aliquem priuari, ut ff. de probationibus l.ab ea parte. Ergo in dubio pertinet iurisdictio ad iudicē, qui nō habet iurisdictionem fundare ex probationibus, nec elidere
4 iurisdictionem alterius. nam†elidere, est quædā exceptio declinatoria & ponit plura exempla vide per Bal. in l.ampliorē
5 §.cum scimus.de appell. Statutum† facere est iurisdictionis, vt probatur in l.necessarium. in fi. principij. de origine iuris ibi, ex ea, quod legislatores appellant magistratus. Ad idem facit iurisdictionis diffinitio, vt ff.de iurisdictio.om.iud.l.j.& iō vbi non extenditur iurisdictio, non extenditur statutum. Non obstat.ff.de decre.ab ord.fa.l.fi.quia ibi statutū principaliter disponebat super persona subiecta, nō super facto. puta super ꝯctu vel delicto. nam tunc non ligaret extra territoriū vt in c.vt animarum. extra de ꝯsti.li.6. Bal.in l. necessarium. in fi.prin.ff.de origi.iu. Statutū dat iurisdictionē assessori. tñ deputatio assessoris pertinet ad Potestatē. mō infirmatur assessor. potestas vult alteri cām committere, nūquid possit. d. Guid. sentit quod nō, quia illa iurisdictio assessoris est confirmata p superiorē, siue per l.superioris, vt in auth.de defen.ciui.§.interim. dicit Bal. Vos dicatis, quod si ad Potestatē pertinet sola nominatio, ipse dicit verū. Si aūt deputatio, nō bene loquitur, qa tunc officium assessoris subalternatur, & est sicut vice potestas. & iō pōt prohiberi, vt.ff.de iudicijs.l.iudicium soluit. & ita practicamus, dicit Bald.in l.j. ff.de offi.pro
6 ꝯsul. Statutum†fraternitatis, pōt ꝯcedere iurisdictionē, etiā ꝯtētiosam priorib.dictæ fraternitatis. Pro quo facit. C.de ꝯst. pe.l.2.in fi. Secus esset de iure cōi, ar.eorū, q̄ notantur in glo. l.oēs. ff.de offi.procō. in gl. quæ incipit, in contētiosa. vbi Bal. dicit, qđ iurisdictio dr̄ volūtaria respectu partiū, sed respectu iudicis, est q̄libet iurisdō necessaria, vt patet ex diffinitione iurisdictionis. ff.de iurisd.om.iu.l.j. & in auth.de q̄storib. §.sup hoc. ſm Guil. & dicit Bal.adde, ꝙ est verum in iurisdictione fori iudicialis. secus in iurisdictione fori pœnitētialis, qa talis iurisdictio non reddit in ꝯfitentē, vt no.Inn.in c.nouit.de iudicijs. qđ est ꝯ priores fraternitatis. Bal.in d.l.oēs.de offi. proconsul. Statuta terrarū hodie cōiter dant assessoribus iurisdictionem, vt formēt sn̄iam in eorū personā. Si aūt hoc statuto nō exprimeretur, sn̄ia ferri dēret in p̄sonā p̄toris, de assessoris consilio, vt no.in l.metū. §.sed qđ p̄tor.ff.qđ me.cau. & ibi
7 p Bal. Statutū†distinguit iurisdictionē ciuilem a criminali. certe tex. in l.sed & loci. §.si dicātur. ff. finiū regū. vr̄ vlle, ꝙ coram iudice deputato ad criminalia nō potest intentari actio ciuilis. & dicit Bal. hoc est verū, nisi oriat ex crimine vt d. §. si dicat. facit. ff.de iudicijs. l. solemus. §. latrūculator. Bal. in d. §. si dicat. Vel ēt dic, nisi incidenter procedat, vt ff.de furtis. l.interdum. §.qui furē. Bal.in d. §. si dicat. ff. finium regum. Statutū mercatorū dat ꝯsulibus iurisdictionē, & facit eos iudices de bono & æquo. certe qōnes, quæ sunt corā cōsulibus, dēnt potius decidi ſm meram veritatem, quā ſm iuris subtilitatē cū ipsi sint iudices de bono & ęquo, & iō nō est cū eis disputā dū de apicibus iuris. hoc dixit Bal.ar. l.si fideiussor. §. quædā. ff.mādati. vbi dicit Bal. tu dicas, ꝙ in d. §. apices iuris. non cōcernebant factū principale, sed quædam emergētia. facit qđ no.in l.at q natura. §.eū actum. de ne.ge. & in c. ſępe. sup ver. defensiones. super gl.de uer.sign.in cle. & spe.de nup. §.2. ver. euāgelica. & p Arch. 14.q.3 in sum. Bal.in d. §. quædam.

SVMMARIVM.

1 *Statutum populi non potest auferre ius alterius, nisi ex causa probabili & condigna. Secus in principe.*
2 *Dominium auferri nequit per rescriptum principis.*
3 *Princeps an possit præscribere contra ius diuinum.*
4 *Statutum præsidis prouinciæ, est ius prætorium.*
5 *Iura municipalia legibus concordare, promptum est.*
6 *Statutum continens ius cōe, dicitur ius commune potius, quam statutum.*

1 **Ius.** Statutum populi†non pōt auferre ius alterius, nisi ex cā p̄babili & condigna, alias nō valet, vt. ff. qui & a quibus. l.si priuatus. Secus est in principe, qa pōt rescribere ꝯ iusgētiū, & pōt auferre dñiū cū aliquali cā, vt.ff de euic.l. Lutius. & ff.de le.2.l.q solidū. §.j. & de rei ven. l. itē si verberatū. & hr̄ pro cā, quælibet cā motiua ipsius principis. & ex hoc & ex alijs, quæ no. Bal.ī l.rescripta. de pre. Impera. offe. dicit Bal. ꝙ apparet, ꝙ si imperator facit aliquē palatinū, & dat ptātē legitimādi spurios, ēt post mortē parentū, ꝙ si añ legitimationem alij consanguinei adiuerint hæreditatem, & per ꝯns
2 erāt effecti dñi, ꝙ illa ltiatio non præiudicat eis, †qa cū dñiū sit de iuregentiū, p rescriptū principis nō intelligit auferri si
a ne causa[a]. & hic nulla subest causa, nisi forte pater p̄ordinasset, vt not. Bart.in l.Gallus. §.& quid si tantum. de lib. & posthum. ergo &c. Et vt latius habeas istam materiam, Bald. quæ rit primo, nunquid imperator possit rescribere contra ius naturale, & conclusio est doctorum, ꝙ potest rescribere contra officium iuris naturalis ex causa, sicut patet. libertas est de iure naturali. & tñ imperator statuit rōne hostilitatis, ꝙ capti fiant serui capientiū, vt l.libertatē. de sta.hom. ſm. Ia. de Aret. & Pe.

ADDITIO.

a ¶Sine causa. Nota, ꝙ dominiū non pōt auferri per principem sine cā, gl. est no. in l.quoties. C.de preci.imper.offe. vide Bar.in prima const.C.§. omnem. & Bal.in l.j.C.de hæredi. vel actio ven. quod vr̄ absurdum quem priuari dominio rei suæ sine causa. Vide eundem Bal.in l.j.ad fi.C.de iur.aur.anu.

Source : BIU Cujas

3 & Pe ſcdo q̃rit,an † poſſit reſcribere ꝯ ius[a] diuinum,& tũc dñt
a doc.qđ in totũ abrogando nõ põt,ſed diſtinguendo ex cã po teſt,vt no.in l.fi.ſi ꝯ ius vel vtilita.publicã.Tertio quærit, an poſſit reſcribere ꝯ iuſgentiũ, tenẽt ꝙ nõ põt ſine aliquali cã, vt dictũ eſt in prin.qõnis.Quarto quærit,vtrũ imperator poſ ſit reſcribere ꝯ ius ciuile ſine cã.qa cũ cã,nõ eſt dubiũ, quod põt.& dñt doc.qđ ꝯ ius ciuile põt.qa ius ciuile conſiſtit ſolũ ĩ principis authoritate.& iõ princeps põt illud ius tollere, ex quo ſequit qđ põt alicui tollere actionẽſcũ ſit de iure ciuili. Item, põt auferre officiũ magiſtratus,cũ oẽ officiũ magiſtra tus ſit de iure ciuili. dicit Inn. qđ licet poſſit tollere actionẽ. tñ ẽt ſine actione qs põt cõſequi iuſtitiã, miſericorditer implorãdo officiũ ſuperioris,vt extra de ꝯſt.c.q̃ in eccleſiarũ.& poſſet dici,qđ ſi hmõi actio nititur nãli ęquitate, ꝙ nõ poſſit tolli per reſcriptũ cũ in impetrante & ꝯcedẽte inducat pec catũ,& ſic eſt ꝯ ius diuinũ.Si aũt actio nõ nitit̃ æquitate, ſed ſolum rigore,vt in chirographo poſt bienniũ,& in re iudica ta ꝯ veritatẽ,tũc credo ꝙ poſſit ſcribere cũ cl'a,nõ obſtante.
4 De quo ꝑ Bal.in l.reſcripta.de pre.Imper.offe.Statutũ.Si † per ſtatutũ marchionis,marchiæ,vel ducis Venetorũ,vel Ianuę vel decreti dñi paduani deferatur alicui ſucceſſio, eſt neceſſaria bonorũ poſſeſſio,qa ſtatutum præſidis prouincię,eſt ius prętoriũ, quod non defert hæreditatem de iure ciuili, ſed de mũ per bonorum poſſeſſionem,vt habes ꝑ Bal.in l.j.ff.de bo. poſ.Bal.in rub.qui admi.C. Statutum factum a prioribus ſtatuentibus vice & nomine totius populi,cũ præſidis authoritate,eſt ius ciuile,& ex eo poſſet hæreditas perpetuo adiri.Itẽ peti bonorũ poſſeſſio ex illo titulo,& ex lege ſenatuſque cõſulto.Bald in rubrica.C.qui admit. Statutum factũ a rectore marchiæ ſuper ſucceſſione teſtati vel inteſtati, eſt ius ꝓtoriũ & nõ ciuile. & iõ bonorũ poſſeſſio eſt neceſſaria,nec oportet id aliter lege caueri,qa ex ipſo authore patet.de quo in rubri ca,vñ cagnati.ꝑ Bar.& Bal.in l.certũ.C.vñ cognati.Statutum populi licet dẽat ꝯfirmari & examinari per rectorẽ pruincię ar.l.j.§. ſolet.qñ appellandũ ſit. & præſertim ſup ſolẽnitatib. teſtõrũ.& in alijs arduis,vt C.de le.l.ſi quid lib. 10.tñ eſt ius ci uile,quia aliud eſt facere,aliud cõfirmare,vt l.& qa. de iuriſ. om.iu. & C.de do.inter vi.& vx.l.ex verbis.differunt enim in cã efficiente,licet ĩ cã formali non.i. ĩ traditione formæ Bal.
5 in l.certe.C.vñ cognati.Statutũ.Sicut † eſt promptũ. ll. legib. ꝯcordare,itẽ municipalia ciuſdẽ mu nicipij,inuicẽ cõ corda re,ſic & municipalia ſtatuta legibus.nec mirũ. Nã a iure cõi ſtatutũ pendet & authoritas. In terris tñ eccleſię cõcordabo potius cũ iure canonico,quã cũ iure ciuili,ſi potero ꝯcorda re,qa præualet papa ibi imperatori.& eꝯ in terris imperij cõ cordabo municipales leges cũ ꝯſtõnibus principũ, a quibus ꝑmittunt̃ fieri,nõ attentis eccleſiaſticis decretis.Bald.in l.j.q
6 bo.ce.poſ.Statutũ † ꝙtinẽs ius cõe,nõ eſt ſtatutũ, ſed ius cõe. ſecus,ſi aliquid adijceretur vel detraheret̃,hoc dicit gl.in c j. de cõſtı.li.6.facit.ff.de iuſti.& iu.l.ius ciuile.Bal in l.hæc verba.ff.de le.j.tene menti, qa ꝯrium dicit Bar.ĩ l.j.ff.ad l.fal. Sta tutum oĩs lex ſiue ſtatutũ latum a magiſtratu, dr̃ ius ꝓtoriũ. ergo cõſtõ epi dr̃ eſſe ius ꝓtoriũ,& ꝑpea ſi eſt pęnalis, nõ põt ex ea agi poſt annũ vtilẽ,vt inſti,de ppe.& temp.ac.in princ. qđ tene mẽti.& hoc dicit ſe audiuiſſe a d.Bar.viua voce.hoc dixit dõ.Bal.ar.l.neceſſariũ.§.nouiſſime.ff.de orig.iu.Bal.ibi. Statuta ſeruanda ſunt in ferijs,licet ius cõe vltima die officij magiſtratus non permittat ius reddi ĩ hoc,vt dixi,forma ſta tuti ſeruanda eſt.de quo ꝑ Bald.in l.pridie.ff. de ferijs.Statutũ prohibet bannitum poſſe agere,& qđ ei nõ reddatur ius,cer te ꝙ iura quæſita bãnito, quæ interim non poterat intentare obſtante dicto ſtatuto,ꝑꝑ conditionem ſuæ perſonę,qa erat bannitus,eo rebannito poſſunt ꝑ eũ moueri,arg.l.ſi qua mi liti. §.quod eo tpe.ex quibus cauſis maiores. & ibi Bal.

ADDITIO.

a ¶ Ius diuinum.Nota hic,ꝙ reſcriptum contra ius diuinum,valet, ſ. derogando vel inrerpretando,non abrogando ſine cã.Secus,ſi cum cã,Bar.in l.j in ver.q ro nunquid reſcriptũ ff.de conſt.princ.vbi ponit exempla. Quod eſt notabile.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante in Tuſcia,quòd lauda producant actionem ex ſe, & habeant vim ſententiæ ſi petam rem reduci ad arbitrium boni viri, quomodo Iudicem debeam adire.*
2 *Statuto extante,quòd contra laudi executionem non poſſit exceptio opponi,vtrum poſſit opponi exceptio,quòd non tenuit compromiſſum.*
3 *Statutum dictans quòd lauda non reducantur ad arbitrium boni viri, non habet locum in compromiſſis minorum.*

1 **Laudum.** Statuta † in partibus Tuſcię cõiter ꝓuidẽt, ꝙ lauda producunt actionem ex ſe, & habeant vim ſententię.mod o quęrit̃ ſi peto reduci ad arbitriũ boni viri,quomodo iudicem adire debeam, & dicit Bal. qa conqueror de ſnĩa,quæ me lædit,adire debeo ſuperiorẽ eius qui iudicauit,qa de ſnĩa cõqueror,vt l.j. C.vbi & apud quos. Vnde dict Bal.videndum eſt in arbitramento, vtrũ ſit de iure cõi,vel de iure ſtatutorum,vt agatur ſecundum modum. qui ponitur per Bar. in l. 2. C. vbi & apud quos.vbi ponit talem qõnem videlicet,quod quidam Peruſinius hñs cauſam cũ vno florentino, cõpromiſit cũ eo de illa cã,in quendã Senenſem,tanquã in arbitratorẽ,ille arbitrator exiſtens Senis, tulit laudũ ꝯ Peruſinũ, Peruſinus vult petere iſtud laudũ reduci ad arbitriũ boni viri,quæritur corã quo iudice petet.di cit ipſe ꝙ de iure,cũ arbitramẽtũ eſt quædã trãſactio, nec dr̃ actio ex arbitramẽto,ſed ex cõpromiſſo facto inuicẽ impleto ex arbitratoris declaratione, vt in auth. vt differentes iudices.§.1.& in auth.de iud. §.ſi vero cõtigerit.& l.fi.C.de ꝯh. emp.Vnde ſi peto reduci ad arbitrium boni viri,conqueror de ꝯctu,dẽo ſequi forum rei.Caſus eſt in d.l.2:C.vbi & apud quos.Secus,ſi ſtatuta aliter diſponãt. de quo per Bal.in d.l.2.
2 Statutum,ꝙ † contra executionem laudi nulla exceptio poſ ſit opponi,vtrum poſſit opponi exceptio qđ non tenuit com promiſſum,vr̃ ꝙ ſic ſm Gui.de cu.qui ita no. ff.de pa.l.2.§.ſi ſeruus.& ibi eſt caſus.Item poteſt opponi exceptio.nouationis,vt l.ſi cauſam.de executione re iudi. Item poteſt opponi exceptio ꝯrij laudi,vt C. ſen.reſcin.non poſſe.l. 1 Bald.in l.ſi
3 cauſam.de executione rei iud.Statutum † dictãs, ꝙ lauda nõ reducantur ad arbitrium boni viri,certe etiam hẽt locũ in compromiſſis minorum, vnde non debet venire. per viam reductionis laudi,ſed per viam reſtitutionis contra compro miſſum. Quod tene menti, quia licet ſit minor non tũ mutat naturam actus.Hoc probatur ar.l. ſi minor. §. minores.ff. de minoribus.& adde quod no.in Spe.de reſti.in integ. verſ. hoc ſcias.& ff.de noua.l.nouare.§.fi.per gl.& Dy. & predicta habẽt locum,ſi minor compromittit cum maiore,ſiue cum minore.Bal.in d.l ſi minor.§.minores.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dictante,quod legatum & donatio cauſa mortis inſinuentur, alias ſit inualida an in mortis cauſa capione idem ſit iuris.*
2 *Mulier ſi legarit quid viro extans in alieno territorio, an valeat legatum, ſtatuto ſtante,quod mulier non poſſit quicquam viro legare.*
3 *Statutum quod mulier non poſſit legare viro,an valeat.*
4 *Statuto dictante,quod legata debeantur,etiam non adita hæreditate,ad petenda legata agetur iudicis officio.*

Legare,legatum. Statutum dicit, ꝙ legatũ & donatio cauſa mortisdebeat
1 † inſinuari alias nõ valeat,modo quæritur,quid in mortis cã capione, ad hoc cogitandum dicit Bar.me induxit glo.magna in l. 2.de iure do.C.ibi dũ dicit,mortis cã donatio,vel ca pio,& puto, ꝙ qñ mortis cã capio, eſt quid diſtinctũ ꝑ ſe, qđ non includatur ſub ſtatuto. quod loquitur de donatione cã mortis,vel legato.v g.Teſtator inſtituit Titium ſub ꝯdõne, ſi mille dederit Seyo. dico ꝙ iſte Seyus non arctatur ad inſinuandum,ſed pone, ꝙ ſtat loquit̃,qa dicit ſi teſtm̃ nõ fuerit inſinuatũ,nõ valeat, nũquid illa ꝯdõ remouetur deteſtõ, ſi nõ eſt inſinuatũ,rñdeo qđ nõ,qa ꝯdõ,quæ de iure nõ dẽt im pleri, tñ eſt implenda de facto, & aliter hæres non põt adire hæreditatem.ff. de condi.& de.l.Meuius.ſed pone,teſtõr nõ poſuit hoc in ꝯdõne principali,ſed in ꝯdõne reuocationis. v.g. legat Titio mille, & ſi non præſtentur, priuat hæredem hæreditate.iſte legatarius non inſinuat.hæres non præſtat.q̃ ritur,an hæres cadat in pœnam teſtĩ. hoc caſu vr̃ dicendum quod non,ar.l.Seius & Augerius,& l.quod de bonis.ad l.Fal cidiam.nam cum hæres liberatus ſit a præſtatione legati, nõ præſtando legatum, non incidit in pęnam teſtĩ. & ita credo verum.Bal.in l. 2. C.de iure dotium. Statutum dicit,quod le gatarius debeat inſinuare legatum, vel debeat in poſſeſſionem mitti,viſo legato, certe tunc etiam ſi non poſſidet põt petere teſtes recipi & publicari ad ęternam rei memoriam, ut conſequatur beneficium, quod alias non hr̃et,agẽdo via ordinaria ex teſtõ,quod eſt notabile,ſm Bal.de quo per eum in auth.ſed & ſi quis. C. de teſtib. vbi plene ponit materiam teſtis examinandi ad perpetuam rei memoriam, & qualiter debet tunc pars citari,& an ante litis conteſt.De quo ibi per
2 eum. Statutum dici t, quod † mulier non poſſit legare viro. Modo mulier legauit viro rem,quę erat in alieno territorio, quæritur an valeat lẽgatum,reſpondit Bart. quod non,quia iſtud ſtatutum eſt fauorabile, ideo extendendum, argum. l. placet.de liber.& poſthum.dicit Bald.hoc eſt cogitandum. Nam vr̃ hic eſſe defectus in conſenſu,unde ſicut in do. inter vi.& vx. non oritur naturalis obligatio, & ideo non poteſt confirmari,niſi ſit ventum ad traditionem.vt l.Papinianus. de do.inter vir.& vx.nam interdictus eſt conſenſus. unde non poteſt confirmari.Ita in propoſito cõſenſus eſt repro batus.ergo non valet relictum. Quod dicit Bal.credo verũ, ſi teſtm̃ eſt factum intra territorium ſtatuẽtium, ſed ſi factũ eſſet extra territorium,cum in effectu reducatur extra terri torium,credo,dicit Bald.eatenus teſtamentum valere. Nec eſt verum, quod dicit Bar.quod iſtud ſtat. ſit fauorabile, per quod admittitur libera factio teſtĩ,vt inſti.ad l, Fuſiam,cani nam, in principio. Vnde quod eſt fauorabile inter viuos, ſ.

donatio

Source : BIU Cujas

donatio ꝓhibita inter coniuges, in vltima voluntate reputatur odiosa, & ideo valet inter coniuges vltima voluntas, vt ff. si quis ali. tes. prohi. l. fi. Bal. in l. cūctos populos. de sum. tri.
3 Star. †dictans, ꝙ mulier non possit legare viro, vtrū ualeat, & vr̄ ꝙ non, quia vr̄ esse ꝯ bonos mores. vt ff. de ver. ob. l. stipulatio hoc modo concepta Bald. Dicit, ꝯrium est verum. nam rō suadet ne vxores a viris cogantur testari. Nam & ius cōe interdum statuit idem, vt C. de secund. nup. l. hac edicta li. Statutum dictat, quod vbi petuntur legata, nō requiritur lit. cont. certe legatarius etiam non possidens, petere potest recipi testes ad ęternam rei memoriam, & est regula, ꝙ vbi in actione non requiritur lit. contest. ibi indistincte possunt peti testes & recipi & publicari, in quacunq; parte, quia cessat rō impediens, i. ordo impediēs regulariter ut in c. qm̄ frequenter. §. 1. extra vt lit. non conte. Credo tm̄, dicit Bal. quod si reus peteret libellum sibi offerri in princ. vt non fatigetur duobus iudicijs, ꝙ eius petitio esset iusta. Sed si hoc nō petit valent receptio & publicatio petita, & illud est valde notabile. Vbicunq; igitur per statuta locorum proceditur, li. non conte. potest peti, ut dictum est ꝯ. in prin. de quo in auth. sed
4 & si quis. C. de test. Statutum, quod †legata debeātur, etiam non adita hæreditate, tunc ad petendum legata agetur officio iudicis, sicut dicimus in relictis ad pias causas, nō tm̄ sunt pro legatis bona tacite obligata Bal. in l. 1. si quis om. cau. tes. Statutum quod adultus non possit legare extraneis sine cōsensu propinquorum, modo propinqui non interfuerunt, an habeat locum. l. quæstionem. C. de fideic. dicit quod non quia istud legatum est factum contra legem. & a persona inhabili. ff. de fideicomm. l. si quis pro eo. §. primo, per Bartol. non obstat dicta l. quæstionem, quia ibi præter legem. Item, quando testator est inhabilis, non habet locum dicta l. fi. ff. de leg. 3. l. 1. §. alius. C. de sacr. sant. eccl. l. 1. Bald. in l. quæstionem. de fideicomm.

SVMMARIVM.

1 *Legati constitutio, non potest inhibere ipso iure testamenti factionem.*
2 *Legati statutum an ualeat, quod causæ possint decidi sine strepitu & figura iudicij.*

1 **Legatus.** Statutum siue constitutio legati non potest ipso iure inhibere factionem testī, quia constitutio legati est ius prætorium. Non enim est maioris auhoritatis legatus, quam prætor, sed tm̄ pōt impedire quo ad effectum, & istud est menti tenendum. Caue tm̄, quia ꝫstō legati pōt inducere quasdam solennitates circa testm̄, quibus non seruatis testm̄ esset nullum de iure ciuili. sicut videmus in testō in scriptis, in quo prætor introduxit quasdam solennitates, q̄ sunt de iure prætorio. Tm̄ eis omissis testm̄ est nullū vt instit. de testīs. in 2. col. & ideo si constitutio legati dictaret, ꝙ in testō mulierum requireretur præsentia propinquorum testm̄ aliter factum, esset nullm ipso iure. Non obst. gl. l. ex duob. § etiam. de vul. & pup. quia illa gl. loquitur qm̄ prætor dispposuit inueniendo remedium ꝫ testm̄, quod hēt esse. sed ego loquor, qm̄ prætor disponit per modum solennitatis, non per modum impugnationis, & sic non obstat. Bal. in d.
2 §. etiam. Statutum †legati, an valeat quod causæ possint decidi sine strepitu & figura iudicij, dicit Bal. in l. nec quicquam. §. aduocatos. in ver. quæ etiam, quod per illum ver. dicit Specu. quod sicut præses prouincię non potest committere causam decidendam sine strepitu & figura iudicij, ita nec legatus de latere, qui æquiparatur pro consuli. Vnde in rescriptis principis secundum Specul. quia ita determinat in titulo. de legato. §. semper est. uersiculo. sed nunquid, & dicit, quod est casus in æquiparatione istius literæ, scilicet in dicto §. aduocatos. de hoc dicit Bald. habes duas gl. or. Vna est in c. ult. de hæreticis. li. 6. Alia est in c. sępe. de uer. sig. in 4. gl. in clemen. hoc tenet Guil. de cu. in d. l. §. de plano. & subdit Bal. nunquid hoc poterit fieri per statutum domini legati, & dicit quod adhuc dicta litera est argument. quod non. Tamen ꝯrium uidemus fieri, quia per hoc non tangitur ius superioris. Secus, si uellet statuere, quod non possit appellari a sententia inferioris. argument. extra de iureiur. c. uenientes. De hoc uide, quod not. in c. ult. de appel. in no. lib. 6. ubi hæc quæstio disputatur ubi plene declaratur, quod statutum inferioris ualeat tam super ordine iudiciario, quam super appellatione interponenda. Bal. in d. l. nec quicquam. § aduocatos. ff. de offi. proconsul.

SVMMARIVM.

1 *Statuta, quod pater teneatur adsignare legitimam filio delinquenti, de quibus bonis intelligatur. Et illa statuta, sapiunt tyrannidem. nu. 2.*
3 *Filius viuente patre nulla bona possidere dicitur.*
4 *Statuto stante, quod pater teneatur soluere legitimam pro filio delinquente, quod nam tempus inspiciendum, delicti, vel quando soluit in computando legitimam.*
5 *Obligatio legalis, est titulus lucratiuus.*
6 *Statutum, an possit reducere legitimam ad quintam.*
7 *Statutum tollens legitimam filio, an sit ęquum, & id iure possit. & nu. 8.*
9 *Statuto dicente, quòd pater teneatur soluere legitimam filio delinquenti, si semel eam assignauit vel soluit, an iterum teneatur id præstare.*
10 *Legatum pro dote, an dicatur conditionale, causale, vel mobile.*
11 *Fratres minores an teneantur alere sorores sanctæ Clarę.*

1 **Legitima.** Statutum, ꝙ† pr̄ teneatur assignare legitimā filio delinquenti, &c. modo quęrit de quibus bonis teneatur assignare, vtrum de his quæ habebat pater tempore delicti, an de postea quæsitis, & dicit Bal. ego credo, ꝙ de his, quę pater habebat tempore, quo filius deliqt, quia tunc incipit obligatio contra patrem formari. vnde formatam obligationem non debemus postea extendere, ar. C. de iure fisci. l. certa forma. lib. 10. & ff. mandati. l. si tibi mandauero. §. is, cuius bona. & ff. de vul. & pu. l. in substōne. §. non simili. & ad hoc faciunt oēs leges, quæ dicunt tempus delicti inspici, vt in l. j. ff. de pęnis cum si. & de hoc allegatur per Guil. decu. l. lex Cornelia. de vulg. & pupil. Statuta locorum
2 † quæ statuunt ꝙ pater teneatur assignare filio legitimā, si cō misit maleficium filius, sapiunt tyrannidē, ſm Cy. in l. si qua pęna. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iuris. & ibi per Gui. ēt. nā
3 filius †viuente patre nulla bona dr̄ habere, & eo uiuo nullū ius habet in legitima. Hęc probātur in l. lex Cornelia de vul. & pup. & in auth. de hæredibus & fal. §. si vero. & no. in l. vl. ff. de libe. agnos. pet Dy. Ad quod facit. ff. de libe- & posth. l Gallus. §. & quid si tm̄. & ff. de contratabulis. l. j. in fi. sed gl. ordi. dicit, ꝙ talia statuta sunt valida, vt C. de decretis decurionū in rub. lib. 10. vbi glo. formaliter hoc dicit, & nō est alibi. & sem per eam allego ad hoc. Bal. in d. l. lex Cornelia. de vul. & pup. Statuta quæ cogunt patrem assignare legitimam portionē filio delinquęnti, sunt contra bonum & equū, ſm Cy. in lec. in l. si qua pęna. de his, q̄ sunt sui vel alieni iuris. Ad hoc facit ff. de coll. bo. l. j. §. si impuberi. & in Spe. de executione snīe. §. sequitur, quid si filius. Sed p̄ suppositō, ꝙ statutum valeat, quā ta portio assignabitur, cū pater adhuc possit plures generare, vt ff. si pars hære, pe. antiqui. si statutum non diffinit, difficile est diffinire. Bal. in d. l. si qua pęna. Statutum, ꝙ† pater teneatur soluere legitimam pro filio delinquente, ꝙ tempus inspicitur, an delicti, vel qm̄ soluit in computando legitimā, tenet quod tp̄s delicti, vt ff. de iudicijs. l. si filius. de Trebellianica non est dubitandum, qa pr̄ non tenetur eā filio assignare, licet statutum dicat, ꝙ pr̄ teneatur assignare filio partem suam, quia nondum est in spe. alicuius prædestinationis, neque licet petere hr̄ditatē viuentis. Facit. ff. qđ quisq; iuris. l. 3. §. si filius Bal. in l. quanquam. C. ad l. Fal. Statutū, ꝙ pr̄ teneat assignare legitimam filio delinquenti, quo casu fictione statuti pr̄ intelligitur m ori, tunc cū portio assignatur, an si bona patris excrescant, possit petere filius plusquam ltīam, lac. Bu. dixit, ꝙ quicquid postea contingat uiuo patre, ltīa nō augetur, nec minuitur, vt elegauter no. Ia. Bu. C. de col. l. pactū. Ipse vero dicit, ꝙ ltīa & alimenta semper intelligūtur deducto ere alieno, & cōparatiue loquendo respectu creditorum,
5 est titulus lucratiuus. Ex quo conclude, ꝙ † obligatio legalis titulus lucratiuus est, vt ff. sol. mat. l. si cum dotem. §. si pater. Bal. in l. in successione. C. quæ in fran. cre. Statutū, ꝙ filia dotata nō possit reuerti ad bona dotantis, quousq; vel quandiu uixerit masculus, an interim moriendo saltē transmitteret ius perendi ltīam, multi doc. subtiles ꝫsuluerūt, ꝙ sic, arg. C. de inoffi. test. l. si qs filiū. dicit Bal. ꝙ cōiter doc. ꝯriū opinant & dicit ęqua vr̄ opinio, ꝙ trāsmittat in posteros. qa stat. non aufert, sed suspēdit ad tp̄s. & licet sit tp̄s incertū, nō dēt haberi ꝑ cōdōne, sed ꝑ dilatione fauore filię, ar. qm̄ dies legati cedat l. ex his verbis. & qđ no. ff. ad Treb. l. Seyus Saturninus. In ꝯriū facit de caducis tollendis. l. vnica. §. sinaūt. & aliquid. §.
6 fi. vide Bal. in l. si auus. C. de liberis præteritis. † Statutum est, ꝙ pr̄ teneatur relinquere filijs quintam partē bonorū. Item statutū est, ꝙ in testō, in quo non relinquit filijs integra ltīa sit ipso iure nullū, vtrū illa dicta quinta pars ltīa dicatur, an vero intelligatur ſm ius cōe, & vr̄ ꝙ ſm ius cōe, & qa verba stat. dīnt intelligi proprie. sed nō dr̄ ltīa proprie, nisi ſm ius cō mune, ut l. 2. & l. 3. in fi. de pe. hær. ergo & c. vt insti. de iu. naturali. §. ius. Item statu. posterius æquum, tollit prius iniquum, cum odiosa & iniqua de facili tollātur. In contrarium videtur, quia statutum legitimam reduxit ad quintam, quod facere potuit, vt no. C. de nuptijs. l. sancimus. per Cy. Vnde in illo municipio videtur ius cōmune. Item posterius statutum trahitur ad prius vt ff. de legibus. l. sed & posteriores. & ita de facto dicit se consuluisse. Nec putat esse necesse, ꝙ delinquatur iure institutionis. nam istud statutum habet se ad ius cōmune derogatiue. & ideo non recipit interpretationem a iure communi, sed simpliciter debet intelligi, vt ipsum statutū iacet. qa verbis statuti nihil addere vel detrahere debemus, vt. C. de Iustiniano. C. confirmando l j. § hunc igit. & de emēdatione Iustiniani. C. l. j §. repetita. ar. C. de Iati. li. tol. l. j ī prin. ff. de verb. oblig. l. in conuentionalibus. §. neq;. Facit extra de

testa.

Source : BIU Cujas

testa.c.Raynutius. vbi sufficit statutariam portionem relinquere quoquo relicti titulo.& hoc ita extense scripsi, prout reperi in lectura propter consilia varia,quæ isto anno fuerũt tradita super vno puncto,quasi per oẽs doc.Italiæ.Bald. in l. maximum. vitium de liber. præter.Statutum, quod aufert
7 †filio legitimam,vr̃ iniquum,& per ꝓ̃s legitimam non pos se tolli,& tanquam iniquũ nõ teneãt. De quo dic,vt not.Cy. in l.sancimus.C.de nuptijs.& dicit Bal.ego cõsului pridie, ꝙ statutum valeat,si aliquid succedat loco legitimæ. puta, dos filiæ nuptæ.tũc enim nõ aufertur in totum,sed minuit.de iure naturali debetur legitima.nõ tñ sub certa meta.i. mensura,& iõ per ius ciuile talis meta põt augeri & minui, quanq̃ nõ possit per statu.in totum tolli,ſm Dy.de quo alibi dr̃,dicit Bal.ſ.in l.filium,quem.C.fa.er.hoc dicit Bald.ar.notatorũ in auth.nunc aũt.de epi.& cle.de quo per eum ibi.Statutum,an
8 †possit auferre legirimam, dicit Bal.respõdeo aut subest cã, puta ingratitudo vera,vel præsumpta,& non est dubiũ,ꝙ potest auferri,& dicit Bald.adde ad l.cũ l.de epi.& cle.quod no. in l. cum ex filio,in prin.de vulga.substi.Aut non subest talis cã,sed subest quædam rõ positiua,puta ꝙ excluduntur fęmine,vt remaneat masculus,ꝑ quos domus conseruetur in, esse.& tunc Dy.dixit,ꝙ legitima non poterat auferi,tñ poterat limitari,ꝙ cum succedat loco alimentorũ, saltem vsq; ad alimentorũ quantitatem, nõ potest auferri per statu.vt not. Dy.in c.indultũ.de re. iu.Ri.& Cy.ĩ l.sancimus.C. de nuptijs. Consuetudo seruat ꝯrium per totã Italiã, & credo ꝙ valeat ꝯsuetudo,sicut valebat lex 12.tabularum,q̃ excludebat matrem & defendebat agnatos.& sicut valebat media iuris prudẽtia,q̃ filias ad certã particulã coarctabat, vt l.maximũ vitiũ.C.de lib.præ.ita tñ,ꝙ licet tollat ltĩa,nõ tollit petitio alimentorũ, vt.C. de naturalibus liberis.auth.licet.Aut tale statutũ nõ hẽt in se rõnẽ ꝓlationis,sed est oĩno irrationabile,vt si diceret, qđ succedat primogenitus,& nõ secũdogenitus, tũc puto,qđ tale statutũ in ltĩa non valeret.Si aũt limitaret portionẽ, tunc valet, nisi limitaret in fraudem alimentorũ. Rõ hæc est,ꝙ meta imposita portioni, est de iure ciuili. sed materia alimentorũ & ltĩa,est de iure naturali.vñ nõ põt in totũ tolli,sed distingui,iuxta no.in simili in l.fi.C.si ꝯ ius vel vtilitatem publicam.de quo ad literã per Bal.in d.l.cũ l.de episc.
9 & cle.Statutum †dictat,qđ pr̃ teneatur soluere siue assignare legitimã filio delinquenti.modo pater semel assignauit. quæritur an iterum teneatur assignare,& dicit Bal.qđ postquam est semel assignata,pater vlterius non tenẽt assignare, ar.de le.2.l.cũ pater.§.cum pluribus.& hoc dicit Bal.in auth. si captiui.in fi.vbi quęsiuit,qd si pater dedit filio partẽ suã,& ipse lusit eã,an pater teneatur amplius redimere ipsum, & vr̃ qđ non,ꝙ debitum satisfecit,ꝯriũ credo,dicit Bal. æquiparando redemptionẽ,alimentis,q̃ non pñt ꝓpa denegari, ꝙ filius
10 extiterit dilapidator,vt ff.de ope.li.liberto,qui operarum.ibi tangitur per Ia.de Are.& ff.ad Treb.l.imperator. & loquitur dicit Bal.in necessitate causatiua patri imposita per authẽ. si captiui.nã si essemus in terminis statuti de assiguando ltĩam filio delinquenti,tunc esset secus,vt dictum est in prin.Bal.in d.auth.si captiui,Statutum prouidet, ꝙ filiæ relinquantur loco legitimę,certe ſm Rich.ma.ꝙ si aliquid relinqnitur mulieri, si nupserit,illud trãsmittitur libere ad suos successores, licet non nubat,ꝙ oĩs dilatio remouetur,per l. qm̃ in priori bus. C.de inof.testa.sed quia est quæstio multũ longa, vtrum
11 †legatum pro dote,dicatur conditionale, causale,vel mobile,& Bar. & Bal.sunt ĩ ꝯrijs opinionibus.iõ eorũ recitationes dimitto, & reuertor ad no.per Bar.in l.Titio.§. Titio genero. de condi. & dem.& adde Bal.in d.l.generaliter.& in consilio ꝙ incipit,in nomine dñi,amen.super primo puncto dico, ꝙ mulier nõ succedit filijs masculis,&c.& in alio cõsilio,quod incipit,dictum testm̃,in quo filiabus in potestate constitutis. Nota ꝙ legitima in transuersalibus non est aucta, sicut in ascendentibus & descendentibus,ꝙ nec lege,nec rõne est eautum.& ideo ius antiquum in hoc remanet ĩcorrectum, quo cauetur ꝙ legitima sit quarta portio,vt ff.de inof.test.l. Papinianus.§.quarta.de quo per Bal.in l.fratris.C.de inof.test.vbi vide multa bona circa hanc materiam.Statutum,ꝙ pr̃ teneatur assigare legitimam filio in vita patris,quid in matre,dico non teneri,sed stat in iure cõi,argu.ff.de legibus.l.de quibus. primo responso a cõtrario sensu.sed quid si fit mentio de fra
12 tribus minoribus,† an teneantur alere sorores minores sanctæ Claræ,dic quod istud fœminum non est de illo masculino,quia alio iure uiuunt,& differunt in alio, quam in sexu, quia differunt in regula,& in specie.Adde quod no. in capit. j.de elect.in clemen.& in cap. j.de regula.& in cap. generali. de elec.lib.6.& de verbo.signifi.l.j. per Dy.& Bar.in l. quicunque.de ser.fugi.& de electione.cap.j. per Paulum de leaza.in cle.Bal.in l quicunque.de ser.fugi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ꝙ filij masculi excludant fęminas, de quibus filijs intelligatur*
2 *Statutum quod fœmina non succedat cum masculis,an extendatur ad legitimatos.*
3 *Statutum,quod filia non succedat,intelligitur de legitima.*

1 **Legitimatus, legitimatio.** Sta.ꝙ filij masculi excludãt fœminam, intelligitur de legitimis & de putatiuis,& de legitimatis,quia legitimatio extẽdit se ad stat.cum legitimatio sit uerus status legitimorum, licet non sit uerum principiũ. Pro quo facit l.generaliter.in fi.ubi est tex.no.de inst.& substi.Bal.in l.cum acutissimi.C.de fideicomm. Stat. ꝙ fęmina
2 †non succedat cum masculis, an porrigatur ad legitimatos dicit se dixisse de facto,ꝙ sic legitimatio extendit se ad stat. Porro stat.recipit interpretationem passiuam,ad l Falcidiã. l.1. §. lex falcidia.fi.sed sit argum.contra, de insti.& substi.l. generaliter, antefi.sed ibi remanet filius institutus,hic non, quia restitutus in ante.Bal.in l.eam quam.C.de fideicomm. ubi plene ponit materiam legitimationis, & in quo territo-
3 rio se extendat.Stat.quod† filia dotata non succedat intelligitur de legitima.utrũ autem sit in legitimata,tenet ꝙ sic, quia non potest venire nisi vt legitimata. ergo est excłusa ꝑ stat.quamquam de proprietate vocabuli noĩe filij non comprehendatur legitimatus, vt in c. naturales. si de feudo fuc. cõtro.col.10.Vtrum autem legitimatio sit fictio vel veritas dicit ꝙ materialiter loquendo est veritas, sed formaliter siue ciuiliter, est fictio.Vel dici potest,ꝙ est in integ.rest.vnde iste æquiparatur filio postliminio reuerso,vt ff.de iniusto.testa.l.si quis filium. §.pe.& hoc,est legitimatus in vita parentis, sed si eis mortuis,non fingitur retro,ar. C. de captiuis & postliminio reuersis.l.1.Bal. in l.cam,quam. C. de fideicom.

SVMMARIVM.

1 *Statuta declaratiua iuris præteriti,trahuntur etiam ad lites pendentes.*
2 *Ecclesiis an possit lex imponi a statuto.*
3 *Lex scripta an possit trahi ad statutum.*

1 **Lex.** Stat.†declaratiua iuris præteriti, trahuntur, etiam ad lites pendentes.Nam lex,quę disponit iam dispositum vel interpretatur illud,trahitur retro.de quo no. in c. vlt.de constit.in no.Facit in auth.de filijs.ante dot.instru.na. §.fi.de quo per Bal.in l.iubemus.C.ad Vell.Stat.an possit im
2 ponere legem ecclesijs,dic ꝙ sic,si ecclesia vtitur adminiculo iuris municipalis,agendo ex testõ. vnde ex qua lege sentit lucrum, & onus,nam & imperator est super statuta locorum,& tamen in eo,ꝙ est relictum imperatori, habet locũ ius municipale,argum.extra de testĩs.c.Raynutius, quod est verum,si testm̃ sumit robur a iure municipali,vt ff.de arbi.l. nam & magistratus.Bal.in l.& in legatis.C.ad Falcidiã.Stat.
3 sicut†enim lex trahitur ad consuetudinem, vt no.in l.de quibus.in gl.vt de feudis.ibi lex scripta. eodem modo posset trahi lex scripta ad stat.l.2.C.de noxa.quia est interpretatio passiua, quam recipiunt stat. secundum Bar.ad quod not.d.gl.l. de quibus.Bal.ibi.ff.de legibus.

SVMMARIVM.

1 *Liberorum appellatio,an porrigatur vltra liberos primi gradus.*
2 *Sine,& absque,dictiones,notant omnimodam carentiam.*

1 **Liberi.** Stat.siue†lex facit mentionem liberorum, an appellatio liberorum, porrigatur vltra liberos primi gradus.dixit Cyn.quod si istud nomen filius,est prolatum a l.etiam comprehẽdit nepotes,vt l.liberorum & l.iuxta.de ver.sign. licet secus sit quando istud nomen profertur ab homine,vt insti.qui dari tut.pos. §.fi.patet.in l. Gallus. §. fi.de li.& posthum.nam quando filius prohibetur ab aliquo ab homine prohibito,non extenditur vltra primum gradũ, vt no.in auth. de resti.fideicomm. §.manifestis. Dicit enim, quod quãdo lex statutaria est declarata,quod illa pęna non extenditur,nisi ad primum,& secundum gradum,& non ultra,& timore illius constitutionis,dicit Bal.quod Cy.respondet in l. quisquis. ad l.Iul.maiestatis,& addit, quod licet nomen filij prolatum a iure ciuili in via diffiniti, extenditur ad omnes liberos.Tamen secus est, si ꝓfertur a statuto, quæ verba prolata a statuto,uidentur prolata a parte,ut no.in rubrica.C.de decre.decu.& ideo simpliciter interpretanrur,ut patet ex prædictis, cum in statutis attendatur vsus loquendi ut no.in l.liberorum.§.quod tamen Cassius.de le.2. & l. cum delanionis. §. asinam. ff. de fun. instru. & l. ut Alphenus.de verb.sig.& l.Labeo. ff.de sup.le. & facit quod no.in l.semper
2 in stipulationibus.de reg.iur.Stat.quod†si mulier decesslit sine liberis.uir lucretur dimidiam partem dotis, non dicitur decedere sine filijs illa, quæ ex eodem marito reliquit unicam filiam, quia dictio,sine & absq;, requirit omnimodam carentiam,ac si diceret nullis liberis,& hoc tenet But.in l.1. de condi.inscr.Bal.ibidem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum,quod libellus detur reo,actoris expensis, num sit seruandum.*

Statutum

Source : BIU Cujas

2 *Statutum an possit, quod libellus porrectus reo habeat vim lit. conest.*

1 **Libellus.** Statutum † prouidens, ꝙ libellus detur reo expensis actoris, est seruandum, alias si p statutum non cauetur, actor, non tenetur dare copiam libelli suis expensis, unde reus ex actis accipiat expensis ipsius rei, si vult, non autem ad aliud tenetur actor, nisi edere, faciendo copiam describēdi, vt ff. de ede. l. 1 post prin. & hoc tenet Cy. in auth. offeratur. C. de lit. conte. Sed dicit quod in quibusdā locis de consuetudine vel per stat. terrarum seruatur ⁊rium ut s. detur expensis actoris, de quo per Bal. in auth. offeratur. C. de lit. conte. in prin. Stat. † vult. ꝙ libellus porrectus iudici
2 habeat vim li. conte. Certe dicit Bal. ego crederem, quod die feriata non posset offerri quamtuncunq; a persona legitima, nedum a procuratore, quia li. conte. vel quasi, non potest fieri die feriata ad honorem Dei, nisi in casu. vt C. de ferijs l. prouinciarum. Bald. in l. seruum quoque. §. publice. de procuratoribus.

SVMMARIVM.

1 *Prætoris permissionem quæ requirunt, sine eius licentia fieri nequeunt, quamuis causa subsit.*

2 *Statuto stante, quod filius sine patris licentia nihil possit, an pater poterit dare licentiam filio, in casu l. quotiens. ff. sol. matr.*

1 **Licentia.** Stat. quod † nullus accedat ad capiendam possessionem alicuius ecclesię, sine licentia potestatis, certe licet haberet ius, & non haberet contradictorem legitimnm, tñ non dēt accedere, nisi seruata forma statuti, ar. l. sed si. §. & prætor. ff. de in ius voc. vbi ea, quæ requrunt permissionem prætoris, sine eius licentia fieri non pñt,
2 quamuis subsit causa. Stat. ꝙ † filius sine licentia patris nihil possit, an pater poterit dare licentiam filio in casu. l. quotiēs. ff. sol. ma. remittit ad gl. or. in l. 1. de au. tu. & ibi dicit se dictum in prin. l. Bal. in l. quotiens. ff. sol. ma.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus an ligetur sua constitutione vel statuto.*

2 *Statutum non extenditur ad personas non inclusas in statuto ex generali confirmatione iuris communis.*

3 *Statutum an liget delinquentem extra territorium. nu. 4.*

1 **Ligare.** Stat. † siue constitutio ep̄i, an eum liget, Cy. inducit autenticam quibuscunq;. C. de sacrosan. ecc. in ar. ꝙ sic, & idem dicit Arch. quia non tanquam ⁊stō, sed tanquam ius cōe, eam confirmet, vnde tanquam a iure cōi ligatur, ſm Arch. ⁊rium tenet Io. An. in c. 1. de cōsti. li. 6.
2 in nouella. & melius quia † ex generali confirmatione iuris cōis non extenditur stat. ad personas non inclusas in stat. ar. de liberatione le. l. Aurelius. §. testō, & sicut per suīam hominis nemo ligat seipsum, vt in l. pen. ff. de arbit. ita nec per snīam proprij stat. cum statuere, sit iurisdictionis, & ep̄s non hēt iurisdictionē in seipso, & ista ratio est no. Bald. in d. auth.
3 quibuscunq;. C. de sacros. ec. Sta. † nō ligat extra territorium delinquentem, ſm quod no. c. vt animarum. §. stat. de const. li. 6. Sed in ⁊rium vī casus in l. 2. C. de euic. & C. de comme. & merc. l. mercatores. & in l. fi de decretis ab or. faci. Sed Cy. dixit in l. extra territorium. ꝙ aut stat. inducit nomen delicti, & tunc non porrigit effectum suum ad id, quod fit extra territorium. Aut circa id, quod est alias delictū de iure cōi, imponit nouam pœnam, & tunc porrigit vires extra territorium ſm cum. Bal. dicit, loquor quantum ad subditum. Quę distinctio primo vī ⁊ casum legis, quia morari extra territorium non est delictum de iure cōi, & tñ video ꝙ pōt induci pœna per stat. & ligat extra morantem, vt d. l. fi. Secundo est ⁊ casum. d. §. sta. vbi loquitur in eo, quod erat alias delictum tñ non porrigitur extra territorium rergo vtrunq; membrū falsum potest dici, ꝙ de iure canonico non ligat, sed de iure ciuili sic. Sed istud est. ⁊ rationem istius c. quod se fundat in
4 rōne iuris ciuilis, i. per l. fi. de iurisdi. om. iud. Bar. dicit, ꝙ † nisi stat. loquatur nominatim extra territorium, ille qui deliqt extra territorium, non ligatur pœna stat. suæ ciuitatis, sed illius, vbi deliqt, & ꝙ ſm illud stat. quod est in loco delicti, iudex originis imponit pœnam. Ergo si Perusinus committit homicidium Florentiæ, & postea capiatur Perusij, decapitabitur ſm legem alterius loci, non autem puniatur in pecunia ſm stat. Perusij quod est falsum, quia iudex Perusinus nō hēt iurisdictionem nisi ſm formam stat. & ideo illa stat. hēt sequi, & subditum vbicunque locorum, vnde in hoc dicit Bal. adhęreo. d. Cy. & ita etiam seruat cōsuetudo. Non ob. §. stat. quia ille dēt restringi, quantum ad pœnam spiritualem, vel est, quia ibi fit executio ipso facto, & ideo non potest fieri extra territorium. Ibi. n. loquitur in snīa, quæ trahit secum executionem. Bal. in d. l. fi. de iurisdi. om. iud, tu. adde quod no. in l. cum vnius. ff. de bonis auth. iu. pos. & per Bal. in l. omnes populi. & per Bal. in l. cunctos populos. C. de sum. tri.

SVMMARIVM.

1 *Criminis diuersi titulus, & diuersa temporum interualla, pœnas diuersas requirunt.*

1 **Liga.** Statutum † imponens pœnam de liga, vel tractatu, si plures fecerunt ligā vel tractatū, & postea ex interuallo processerunt ad actum, ad quem finaliter tendebāt, puniantur de vtroque propter diuersum titulum criminis, & pp interuallum temporis, ar. l. fi. C. de furtis. & ibi per Bal.

SVMMARIVM.

1 *Statutum potest limitare tempus iudicatis.*

2 *Statuto limitante pœnam, vtrum iudex habeat arbitrium ex l. hodie. ff. de pœnis.*

Limitare. Statuta inferiorum iurisdictionē superiorum non limitant, ar. C. de spor. l. 2. de iurisd. om. iud. l. fi. de consti. pecu. l. 2. in fi. quia non possunt imponere legem superiori, extra de iureiu. c. venientes. Bald. in auth.
1 sed nouo iure. C. de ser. fugi. Statutum † potest limitare tempus iudicatis, vt no. in l. sed si in conditione. in princ. & dicit Bal. quærendo, qñ quis dicatur desinere posse dare, ꝙ aut loquimur in ⁊ctibus, aut in quasi contractibus, aut vltimis voluntatibus. & dicit, ꝙ si in quasi contractibus seu in sententijs, dicit iudex 10. dato & si 10. dare non poteris, amputetur tibi pes. vtrum si non das 10. incontinenti, dicatur desinere posse dare? & Bar. in l. suus quoq;. §. sed si filio. ff. de hær. inst. tangit. & dicit, ꝙ de hoc est dubitandum. Sed Bald. dicit, ꝙ si tu poneres exemplum in ciuili causa, intelligeretur inesse tēpus, quod datur iudicatis, vt l. si cum dies. in fi. & ff. de arbi. & ff. de iudicijs. l. si debitori. Sed quia tu ponis exemplum in criminali, vbi nullum tempus datur condemnatis a lege, intelligitur hoc commissum arbitrio iudicis, vt l. j. in fi. de iure de lib. nisi per statutum esset tps limitatum, vt in d. l. sed si in cō-
2 ditione. Bal. in d. §. sed si filio Statutum limitat † pœnam, vtrū iudex habeat arbitrium ex l. hodie. ff. de penis. dicunt quidā, ꝙ non, quia statutum est tenaciter seruandum. Ad hoc præstat ar. ff. de custo. reorum. l. si quis reum. Nam per tale statutum speciale videtur derogatū esse illi legi generali, hodie. ar. ff. de pœnis. l. sanctio legum. quod dicit Bald. credo verum, quia in nouis legibus non habet locum regula legis, hodie. Bal. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui no. infa.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens de lucro, an refrenetur per l. hac edictali.*

2 *Iuri positiuo derogari potest per statutum in contrarium.*

3 *Statuto disponente de lucro inter sponsum & sponsa nondum celebrato matrimonio, inspicitur locus contractus.*

4 *Statuto deferente coniugi superuiuenti lucra an per transitum ad secunda vota liberis extantibus, talia lucra perdantur.*

5 *Consuetudo & statuta quando interpretationem non admittant.*

1 **Lucrum.** Statutum disponit de lucro. Modo quæritꝰ, vtrum dispō † statuti refrenetur p l. hac edictali. vbi nō est appositum pactum de lucrando. & vī ꝙ non, quia statutum est lex posterior, quæ derogat d. l. hac edictali. tāquam antiquiori. Item, quia statutum est ius speciale illius municipij. sed illa lex est generalis in toto orbe, sed ius speciale derogat generali. Item, statutum indistincte loquitur. non enim distinguit, extent filij primi matrimonij necne, ergo in distincte debet intelligi. Item, statutum non recipit interpre
2 tationē. † Item, ista interpretatio est correctiua, quia statutū reciperet correctionem in parte. Sed certū est, ꝙ statuta nō recipiunt interpretationem correctiuā a iure cōi, qñ statutū est possibile rōne statuentiū, & rei statutę. sed certū est ꝙ d. l. continet ius positiuū, cui pōt derogari per ⁊rium statutum in ⁊rium. Nā illud statutum vī esse tacitum pactum, ar. ff. de pac. l. itē qa & l. non impossibile. & quod no. C. de decretis de curionū. l. j. li. 10. & de re. iu. l. nec ex prætorio. Certū enim est ꝙ tacitū non est maioris potentię, quā expressum. ff. locati. l. qui ad certum. Hanc opinionem tenet Ia. Bu. & Bar. d. Franc. de albe. disputauit hanc qōnē Florentię, & tenuit idem, tali rōne. Nā ille, qui nō pōt alienare per pactū, dēt facere & curare ne alienetur ex dispositione legali, vt ff. de le. 2. l. codi. §. pen. Vnde ille non debuit dare tantā dotē, qđ ex forma statuti locum excederet legalem mensuram. & quod vltra dedit ad hunc effectum lucrandi, nō valet, vt l. hac edictali. & induxit gl. no. l. si ita quis. §. ea l. de verb. ob. Bal. in d. l. hac edictali.
3 in prin. C. de secun. nup. Statutum † disponens de lucris inter sponsum & sponsam nondum celebrato matrimonio, inspicitur locus ⁊ctus, Bal. in auth. oēs peregrini. C. cōia de succes.
4 Statutum defert † ⁊iugi superuiuenti lucra. de quibus in l. fœminæ. C. de secun. nup. mō quæritꝰ nunquid p transitionē ad scđa vota, liberis extantibus talia lucra perdantur, quo ad ꝑprietatē? & vī ꝙ non, quia hoc nō dictat lex, vel consuetudo. ergo nec nos dictabimus. Probatur iste modus arguendi in l. si seruum. §. non dixit ptor. ff. de acqui. hęr. pterea, hoc nō est iure cautū, ergo &c. Itē bñficiū legis nemini dēt auferri. ff. de adop. l. si arrogator. §. sed an impuberi. ⁊rium pōt dici, qa nō debemus inspicere ⁊suetudinē, sed cām, pp quā ar. de ⁊dōne ob turpē cām l. idē est. §. sed qđ meretrici. & iō cū dēt pp matrimoniū, & circa ipsum, quodammō delinquit scđo nubē-

do.

Source : BIU Cujas

do.iō pęna ſecundo nubentis locum hēt.Itē,qa illa cōſuetudo eſt interpretanda,ſi ſcd o nō nubat,ar.ff.de vul.ſubſti.l.ex facto. Ad idē in auth.de nuptijs.§.ſi vero ſoboles.& eſt dictū vltramontanorum,cuius nomen ignoro, ſed ſcripta hic. Et
5 ſi dicatur cp pſuetudo vel ſtatutū nō recipit interpretationē, verū eſt, quantū ad ſubſtantiā diſpōnis,cōſuetudinis,vel ſtatuti.ſed tantum recipit interpretationem,quo ad caſum, de quo quæritur,ſ.an ille caſus intelligatur diſpoſitus per ſtatutum nec ne,vt l.ſi ſerui veſtri.C.de noxa.& l.ex facto. de quo per Bal.in auth.ex teſtamento.C.de ſecun.nup.

S V M M A R I V M.

1 *In ludo reprobato vincens,tenetur victo ad reſtitutionem,iure poli & fori.*

1 **Ludus.** Statutum† vetat,vel punit ludentes. certe licet ille ludus non ſit de ſe turpis,tñ qa eſt reprobatus vincens tenetur victo ad reſtitutionem,& in via fori, & in via poli,vt in auth. alearū vſus, & ſi neſciſſet, cui viciſſet, dēt erogari pauperibus.vt extra de iudicijs c.cum ſit. & ita te neo dicit Bal.de quo per eum in rub.C.de condi.ob.tur.cau.

Magiſtratus. Statutum poteſt magiſtratus facere, etiam iniquum, vt not. Bald.in l.j.§. qui magiſtratum.ff. quod quiſque iuris in alterum ſtatuerit, ipſe eodem iure vtatur.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum quòd magnates,eorum filij & nepotes,offendentes populares,puniantur acerbius,non habet locum in filijs ſororis magnatum.*

2 *Filius fratris,an dicatur nepos.*

3 *Bonorum appellatione,an veniant bona obligata.*

1 **Magnas.** Statutum† dicit, cp magnates & eorum filij & nepotes offendentes populares, puniātur maiori pęna.certe nō hēt locum in filijs ſororis magnatum, & hoc de iure ciuili Cyn.in additionibus factis in authen.de nō alle.§.emphyteoſim.& adde qđ habes ī l.j.de ſucceſ. edic. & dicit Bal.in l.ſi inſtituta.§.de inof.ff.de inof.teſt. no.ex illo.
2 §.cp filius fratris appellatur nepos. Sed non eſt verum, † nec inuenietur de iure ciuili,quod filius fratris appelletur nepos. ſed bene reperitur in vſibus feudorum,quibus mo.fe.ami.§. j.& quod dicitur in d.§.de inoffi.debet intelligi,quod nepos mouebat quærelam de teſtamēto aui contra patruum.& ſic dicitur nepos,quo ad auum,non quo ad patruum.Bal.in d.§. de inoffic.Statutum dicit,cp magnas condemnetur in duplo pluri,quam popularis. modo magnas vulnerauit quendam de nocte,vbi popularis propter qualitatem noctis condemnatur in duplo,nunquid magnas cōdemnetur in quadruplo eius dupli, an in quadruplo ſimpli? videtur cp in quadruplo ſimpli,arg.eorum, quæ dicunt doct,quia quicquid addit ſimplo,non venit duplandum.verbi gratia de uulnere eſt pœna centum,ſi committitur in ſtrata,duplicatur pęna,ſi de nocte etiam duplicatur.modo pone cp ambæ iſtæ qualitates concurrunt,quia in ſtrata,& de nocte,cōdemnabitur iſte in quadringentis,quia ratione cuiuslibet qualitatis duplatur centum,ſiue ſimplum tantum, non autem quadringentis, ſm doc.quia illa verba debent ad ipſum ſimplum referri.In contrarium vī.ſ.cp in quadruplum dupli,qa pro ſimplo dēt accipi hic totum id,in quo condemnaretur popularis,quia hī re ſpectus ad ſnīam,& fit relatio multiplicata, reſpectu perſonę,non reſpectu ſimplicis facti.Quod vī verius. vnde dictus magnas in themate præmiſſo uenit condemnandus in octingentis,alias nō verificarent verba ſtatuti,qa nō ꝯdemnaret in quadruplū,in quo condemnādus veniret popularis. & ita conſuluit Iac.de Bel.& eſt cōis practica. Ergo ex termino ad quem fit relatio,debemus illam multiplicationem aſſumere.quod eſt no.Bald.in l ſi quis excu.§.ſi quis non reſtituat.ff.
3 quod me.cau.Stat.cp ſi† aliquis de magnatibus occideret aliquem popularem,cp oīa ſua bona deuaſtentur.mō quæritur ſi occidit,an deuaſtabuntur bona obligata.l.j. §. qui ſeruum. a ſimili.eſt arg.quod ſic ſm Ia.de Are.nam ibi ſeruus pignoratus torquetur,& etiam ſupplicium patitur,nō obſtante qđ ſit pignoratus. Cy.dicit, cp de hoc eſt magna qō.Bar. tenet ꝯrium, qa creditores præferuntur in pęnis fiſcalibus, vt. C.de pęnis fiſ.cre.pre.l.vnica.lib.10.& l.quod placuit. de iure fiſci. Non ob.dictum.§.qui ſeruum.quia ibi loquitur in re pignorata, in qua uindicta exercetur propter delictum ipſius rei, quia erat res animata. Erat enim ſeruus, qui deliquerat.ſed propter delictum tertij non poſſet generari præiudicium creditori, ſm Bar.& dicit Bal.ſi hoc eſt verum, ſequitur cp vxor, quę habet omnia bona obligata pro dote,pōt defendere, qđ non fiet gaſtum in aliqua re mariti propter delictum mariti. quod eſt no.Bal.in d.§.qui ſeruum.Statutum dicit cp magnates puniantur pęna quadrupli,& intelligantur magnates oēs nati ex genere militari,modo pone, cp Titius antequā eſſet miles,genuit filium, poſtea ſua probitate exigente extitit militia decoratus, quærit an ille filius dicatur filius magnatis? Bar.dicit quod non in l.2.§.in filij.de decūrionibus,de quo vide plene per Bald. in l. imperialis. in §. his illud. C. de nup.

Stat.dicit,cp magnas nō poſſit ingredi palatium.certe ſi medicus qui eſt de magiſtratibus ingreditur, cauſa curandi aliquem,non incidit in pœnam ſtat.quia non ingreditur in cō temptum legis, ſcd ex cauſa rationabili. argum.gl.in auth. ingreſſi,& quod dicit de medico.Idem de quolibet artifice, argum.eorum,quæ notantur in l.in rem §.tignum. ff. de rei ve.Bal.in auth.ingreſſi.Stat.prohibet magnatem emere poſſeſſionem in'cluſio. modo magnas facit chartam dicere in quodam ſuo famulo populari,certe nō valet ꝯctus, quia eſt fraus de perſona ad perſonam, vt l.ſi ſponſus.in prin.de don. inter vi.& vx.& C de ſecun.nup.l.hac edictali.in auth.de nupt.§.optime,& C.quod me.cau.l.ſi per impreſſionem.Bal.in l.non dubium.C.de le.

S V M M A R I V M.

1 *Minor 18.annis,excluſus ab alienatione & contractu ſine alterius perſonę authoritate,lęſus,num poſſit petere reſtitutionem in integrum.*

1 **Maior.** Stat.† dicit,quod maior.18.annis poſsit abſque authoritate alterius perſonæ cōtrahere,& alienare,nunquid ſi lędit̄, poſſit petere in inte. reſt. & videtur quod non quia iam videtur maior factus.& ętas ſuppleta ut l.2.de eo,quod certo loco .in gl.in contrarium eſt gl.in l.unica.C.ſi de momen.poſ.in gl.verſ.Nec obſtat, quod admittitur, nec eſt aliqua in iure, quæ ita bene faciat ad hunc paſſum ut dicta l. vnica.

S V M M A R I V M.

1 *Maledicere Deo,qui dicantur.*

1 **Maledicere.** Stat.puni t† maledicentes Deo,certe illi omnes vidētur maledicere Deo, qui dicunt quodli bet verbum iniurioſum & contumelioſum.Facit in auth.ut non luxurientur contra naturā.in prin. & facit tex.in l.ſi quis modeſtię.C.ſi quis imperatori maledixerit.Bal.in d.l.ſi quis modeſtię.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto ſtante, quod de maleficio quis puniatur in decem, quidam ſtans in uno territorio,percuſit arcu uel lapide extantem in alio territori-, an vtro bique dicatur maleficium commiſſum.*

2 *Statutum loquens de maleficijs perſonalibus, quomodo intelligendum.*

3 *Clerici veſtes ſcindens,an ſit excommunicatus.*

4 *Verba iniurioſa continent iniuriam perſonæ,ſed non in perſonam.*

5 *Tempus in ſtatutis an connumeretur a die ſcientiæ,vel a die delicti.*

7 *Statuto ſtante, quod committenti maleficium, & non ſoluenti, amputetur manus,ſi quis plura commiſit maleficia,quid iuris.*

8 *Exceptiones finem reſpiciunt,& ſententiam abſolutoriam inducunt.*

9 *Homicida,infamis eſt infamia facti.*

10 *Licite,aduerbium,quid notet.*

1 **Maleficium,malefactor.** Sta.dictat† qđ de maleficio quis puniatur,puta in 10.modo quidam exiſtens in vno territorio,arcu vel lapide percuſſit quendam, qui eſt in alio territorio, an vtrobiq; poſſit dici maleficium cōmiſſum. Petrus dicit, quod proprie illud maleficium dicitur commiſſum, unde qs proiecit,magis, qua in loco,vbi eſt percuſſus.& hoc probat tali ratione,ſic ſe hēt locus,quemadmodum tempus ſed ſi quis eſt mortifere vulneratus,& poſtea decedit,inſpicitur initium tpis.Ergo idem in.loco, vt ff. ad l. Aquil. l. huic ſcripturæ.& l.ita vulneratus.Facit quod no. ff.de confeſſis.l. ſi is,qui Stichum.& de dam.infe.l. damni.§.Sabini.dicit Bal. quod ego credo, quod magis proprie dicitur commiſſum in loco, vbi eſt patiens, quam in loco, vbi eſt agens,quia ſicut inſpicitur magis qualitas patientis,quam agētis,vt l.palam.ff.de ri.nu.ita inſpicitur magis qualitas loci, vbi maleficium conſummatur, quam vbi inchoatur, & propterea ſi exiſtens extra plateam vulneraret aliquem exiſtentem in platea, debet puniri de maleficio in platea, quia proprie ibi maleficium accipit ſtatum & formam, quam primitus non habebat,nec eſt bonum ſimile illud, cp inducit Pet.quia ibi erat maleficium conſummatum ex parte mortaliter vulnerati, merito euentus poſtea ſequutus,trahitur retro,& ſic nō ob.Adde huic,quod no.Bar.in l.quod ait.§.fi.ff.de adult.pro hoc facit gl.in l. 1.C.vbi de cri.agi.opor. de quo per Bal. in d.
2 l.1.Stat.loquitur† de maleficijs perſonalib.certe intelligitur, vbicunque perſona offenditur. licet actus offenſionis non tranſeat in perſonā,id eſt nō tangatur corpus,hoc dixit Bal. in l.ſi qua per calumniam.de epiſ.& cler.in princip.vbi quæ-
3 rit,† vtrum quis ſcindendo veſtes clerici, ſit excommunicatus,& tenet quod non ,quia licet illa iniuria fiat perſonæ, non tamen fit in perſonam, ſecundum Guid.de quo not.Innocen.in capitulo nuper.de ſent.excommun. vbi videas.& dicit Bald.quod Guil. dixit quod verba iniurioſa continent offenſam perſonærſed non in perſonam, quod tenementi, Bald.in d.l.ſi qua per caſum.C.de epiſc.& cler.Stat.dictat,cp pro maleficio res malefactoris debeat deuaſtari, modo debitor commiſit maleficium, vtrum rei pignoratæ inuito creditore poſſit fieri guaſtum, an uero prius debeat ſolui debitum

Source : BIU Cujas

debitum creditori? dicit Ia.de Are.quod creditor nō pōt impedire guastum, si post guastū remanet tm̄, qđ sibi sufficiat. & ita simp'r recitat Cy in l.pignus.C.de pig.act.Bal.dicit qđ imo pōt impedire,in l.1. ff.ad Sil. & non dēt delictū debitoris officere securitati creditoris. Hac igitur rōne vxor ꝑ sua dote pōt impedire, ne fiat guastum in reb.mariti delinquentis,colonus tm̄ vel inquilinus non pōt hoc defendere,vt ff.loca.l.si fundus.nisi & ipsi ob ϗctum locati hr̄ent bona obligata,quod est notandum de quo per Bald.in l.pignus.C.de pig. act. Stat. dicit,qđ de maleficijs non possit cognosci,nisi post sex menses. certe illud est intelligendum, siue illud maleficium sit manifestum siue occultum,quia non†a die sn̄ę,sed a die delicti cōnumeratur tps,ar.l.fi.al.l.optimū. C.de dolo. vbi bienniū stat.in actione de dolo mouenda,& terminānda, currit ēt absenti & ignoranti,qa in tpe continuo nō cōsiderat scīa. Adde ꝙ no.per Bar.in l.non solum. §.sed vt probari. de no.ope.nun.& l.fi.ff.si fa.fur. fecisse di.de quo in l.fin.C.de do. Stat.ꝙ retinens vxorē alterius de die,puniat in centū,retinens de nocte,puniatur in ducentis.modo quidā cępit retinere de die,& cōtinuauit de nocte, quærit vtrū istud sit vnū maleficiū,vel plura? & vr̄ qđ plura, qa tps distingnit maleficium.In ϗrium est ar.l.si tutor.de tut.& ra.distra.ſ.qđ sit vnū tm̄ maleficium,& ꝙ inspiciatur principium tpis,& ad idē.ff. de fur.l.inficiando.§.infans.& quod no.in l.eum, qui.§.in popularib.ff.de iurei. & ff.de adul.l.quod ait. §.fi.sed pro prima parte facit.l, si filius.de tute.& ra.distra.& dicit,non determi
6 no hic.Bal.in d.l.si tutor.Stat.est,ꝙ†si quis cōmisit maleficiū & non soluerit,amputetur ei manus. mō quidam commisit plura maleficia,& non soluit, an debēt amputari plures manus? dicit Bal.ꝙ si est sibi manus amputata,ab oīb.liberatur, quia dedit manū pro noxa. Si aūt se redimit, nō prodest sibi in alio maleficio.Ad quod optime facit.l.qui ex plurib.ff.de noxa.& consueuerunt dicere doc. in l.nunq̄ plura. ff. de pri. delictis .Bal.in d.l.qui ex plurib. Stat.punit de quodā maleficio delinquentē in x. modo iudex condemnauit ipsum in v. & adiecit illam clausulam consuetam, ꝙ saluo, & reseruato,ꝙ si sententia esset ϗ vel prēter formam stat.quod ex nūc intelligatur redacta ad debitum modum, quem iudices maleficiorum apponunt in fine sn̄arum, nunquid illa clausula aliquid operetur? & vr̄ ꝙ sic,per glo.positā.in l.idem Labeo. ver.sed si pure.ff.fa.er. sed Ia.de Bel.disputauit ϗrium,vt ipse ponit.ff.de pac.in l.pacto,quo pęnam in suis additionib.non ob. gl. idem Labeo,qa dēt intelligi circa non decisa,sed obmissa sed circa ea,q̄ sunt specialiter declarata,non valet, qa esset sibi ϗrium. & ϗria sententia super eodem, nō valet. sed prima prēualet de iure,vt in l.1. C.qn̄ prouocare nō est necesse,ſm eum,qđ est menti tenendum. Præterea,illa cl'a continet incertam quantitatem.ergo nō valet,ſm Ia.prædictū.& dicit Bal. in d.l idē Labeo in d.ver.sed si pure.no.qđ post sententiam iudex non pōt adijcere modū,qn̄ simp'r pronūtiat. secus,si pronuntiat iudex reseruato quod ϳ.dixerit, ſm glos. paruā ibi positam. Sed tu dic,quod illa reseruatio nihil operatur in principali. sed bene operaretur in fructib. & expensis,vt no.in l.terminato. C.de fructib. & li.exp. & est rō,quia super principali non pōt ferri incerta sn̄ia, sed super accessorijs sic.& adde quod no. Dy.ff.de ver.ob.l.triticum. & Cy.C. de instī & subst.l.si testamentum.& Gui.in l. 1. C.de momen.
3 poss.Bal.in d.l. idem Labeo.in ver.sed si pure. Statuto†cauet ꝙ malpagus possit impune offendi.alio statuto cauetur,ꝙ iudex maleficiorum possit de quolibet delicto procedere ex officio, & habeat arbitrium. pone ergo ꝙ malpagus fuit offensus. iudex volebat,inquirere ϗ offendētē. dicebat quidā, ꝙ non poterat, quia nō erat maleficiū. sed certe male dicūt, quod licet possit impune offendi,tm̄ est delictū,& maleficiū, & de iure astrictus est pœnę.tm̄ executio pęnæ non pōt fieri. Cum ergo vere sit maleficiū, tenet inquisitio, licet pęna nō sit imponenda.nam exceptiones respiciunt finem,& sn̄iam inducūt absolutoriā,sed processum nō impediunt.Tenet ergo inqsitio, qa est maleficiū.sed iudex postea in fine non pōt pęnā imponere,nō ergo bn̄ infert, non imponit pœna, ergo nō est delictū, qa separatorū separata dēt esse rō, vt l. naturaliter.§.nihil cōe.ff.de acq.pos.& ff.de mi.l. Papin.exuli. ſm Ia.Bu.in lec.ϗrium dixit Bar.in l.pactū.C. de transa.qđ istud non est maleficium, ex quo lex impune id fieri permittit.vn̄ super hoc nō pōt fnndari inquisitio,nec arbitriū datū iudici in maleficijs, quia nō est maleficium ſm eum. Ego dico,ꝙ non est dubiū, quod est maleficium attēto iure gentium, vt l.vt vim.ff.de iust & iu.Tn̄ nos nō loqmur de hoc, sed inspecto iure municipali vbi tria ϗsidero,ſ factum, obligationē, & sn̄iam,& sicut in ϗctib.ego reperio ϗctum sine obligatione,tm̄ est contractus, ut no.in l.1. in prin.ff.de pact.ita in maleficijs, licet cesset obligatio,non propterea sequitur quod nō sit maleficium, vt in l.si quis vxori.§.1.ff.de furtis. Distinguo
9 † ergo aut loquimur vtrum sit maleficium absolute.& dico ꝙ sic.aut vtrum sit maleficium respectu pęnæ imponendæ, & dico qđ nō,& hoc est vtile scire dicta sta.qđ homicida nō possit esse de prioribus. mō quidam occidit bannitum, non ex officij necessitate,sed priuata inimicitia, nunquid poterit esse de numero eorum? certe non,quia homicida est.nunqd iste poterit esse testis,certe infamis est infamia facti, qa licet istud homicidiū sit tolerabile, non tm̄ est laudabile.Secus dico in iudice,qa illud est laudabile,cū fiat pro executione iustitiæ,& ex necessitate officij,& iō verba odij non debent ad eū trahi,ar.ff.de in ius vo.l.quamuis. & quod ibi.per do.in q. de barbitōsore.si aūt sta.diceret qđ posset occīdi licite,& im
10 pune,tunc nullo mō esset maleficium,ꝑ illud†aduerbium licite:qđ.n.licet non est maleficium, vt.ff.ad.l. Cornelią, de sic.l.3.§.trāsfugas:& in l.1.& 2.qn̄ liceat sine iudi.vin. & C.de sicc.l.his,qui aggressorem.vbi dicit, qđ nullam calumniam, metuēdā facit qđ no. C.qđ me.cau.l.accusatione.de quo per Bal.in l.decuriones. C. de infamibus. Stat.permittit, qđ probetur maleficium per iuramentum quantum ad damnationem. certe quantum ad fundādam iurisdictionem,quia nō constat.quod sit iudex, qui possit deferre iuramentum, non sufficit.Ita no.Io.an.in c.Romana.in §. contrahentes, de foro competen.li.6.in nouella Bal.in l.1.in prescriptione. C.si contra ius vel vtilitatem publicam.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptio,quæ seorsum examinatur a crimine interpretato, potest opponi per procuratorem.*
2 *Libellus ineptus, est quando quis accusatur de eo, quod sibi iure licebat.*
3 *Inquisitio quandoque permittitur, vbi non est permissa accusatio.*

Malpagus. Statu. facit qđ malpago qui non soluit gabellā non reddatur ius, nūquid si iste accusatur, reus poterit excipere per procuratorem? ista fuit
1 qō de Rauagense,disputata per Ia.de Bel.Ia.Bu.dixit †qđ oīs exceptio, quæ examinatur seorsum a crimine interpretato, pōt opponi per procuratorem,q̄uis sit peremptoria.Secus,si venit disputanda simul & decidenda cum principali. & est ratio, quia primo casu vr̄ iudicium separatum per se, cum seorsum examinetur & dirimatur. & fuit subtiliter locutus, sed d.Ia.de Bel.tenuit ϗrium,quia ſm eum non debet considerari ius opponendi, sed grauitas præiudicij. vnde cum,per istas exceptiones, si succumberet excipiens absorberetur ius defensionis,istud nō pōt fieri per procuratorem,quia ista est ratio prohibēs in criminalib. do.Cy.dicit, qđ si ista exceptio est notoria,pōt opponi per procuratorem. secus, si ista exceptio non est liquida, sed requirit probationem intrinsecam.
2 Ita tenet Cy.ī l.reos. C.de accusationib.Bal.dicit. Tu dic†qn̄ aliquis accusatur de eo.qđ ei facere licet,& hoc apparet per formā libelli,tūc libellus est ineptus,vt in l.2.C.vt ne priu.ti. & ibi nota.& nemine opponente iudex dēt supplere.vt.ff.de iniu.l.ꝓtor.§.ꝓterea.siue accuset prohibitus,siue pr̄ eius, vel alius sua ꝙtēplatione,vt.ff.de iniu.l.non.solū. §. q̄q̄.ſm Ia.& Ol. & illo casu pōt interuenire procurator ad opponendum de ineptitudine libelli,qa cū nō requirat ꝓbationē ab extra, statim est pronuntiādū.Facit qđ no. Inn.de offi.dele. c.cōtingat.Sed dubium est,qn̄ hoc apparet per formā libelli, & tūc vr̄,qđ si est notoriū nō excipiēdo,sed officiū iudicis implorādo,possit per ꝓcuratorē petere,qđ nō procedat vlterius Facit qđ no.Inn.de offi.vicarij in c.1.& qđ no.in l.qui cum maior. §.si patris.de bo.libe.& dicit Bal.ego credo,qđ ēt excipiendo admitteret. si aūt libellus est recte formatus,& illa exceptio non est notoria,tūc cōiter seruamus dictū D.Ia.bu.cū sit valde pulchrū & subtile.Bal.in l.seruū quoq; §.publice. ff.de ꝓcur.Stat.†cauetur:quod malpago.i.nō soluenti collectas nō
3 reddatur ius nec in ciuili nec in criminali. mō offensus fuit quidam malpagus.iudex incipit inquirere. opponebatur ius ei reddi non debere,dicebat econtra ei non reddi, sed iudex debet inquirere,& ex officio suo procedere.ꝑ gl.l.1 in gl.magna ibi,quo ad cōmodū.ff.de his,q̄ sunt sui vel alie.iu. Determinatū fuit qđ videretur reddere inquirendo, qa q̄tuncūq; non ad ui postulationem, tm̄ ad sui vtilitatem.Ia.but.facit.l. pe.ff.de iu.& iur. Nec obstat. quod qn̄q; ꝓmittitur inquisitio vbi non permittitur accusatio.vt. C.de fal.l.querela. quia illud non est ab origine, sed ex postfacto,ex cursu prescriptionis.Bal.in d.l.1.ff.de his,qui sunt sui vel alieni iuris.

S V M M A R I V M.

1 *Membrum mortuum,non est membrum.*

1 **Manus.** Stat.†dicit,qđ si quis amputauerit alicui manum,amputet ei caput.modo ego amputaui cuidam manum,quę erat ficca,& non poterat cū ea operari nec suscipiebat alimenta,nec ipse nutrimentū ex ea. vt diffinit homo mortuus.& sic vr̄ tenere Bal. qđ nō dēat puniri pęna capitis.ar.gl.l.1. q̄ incipit.l.vt fuerit ibi certa die.C.qui acc. non pos.faciendo ar.de toto ad partē,quia si de toto corpore mortuo amputaret manus, vel pes, non habet locum pęna statuti,sic & in isto membro mortuo licet amputaretur, nō

Source : BIU Cujas

hēt locū pena statuti.accedit, mēbrū mortuū,non est membrū,vt est casus 1.q.1.sicut. & est tex.Atisto. in 2.li.de aīa. c.1. vbi dicit,q oculus mortuus, vel cæcus,non dī oculus ꝓprie, sed æquiuoce & improprie, sicut oculus pictus. & ibi probat quo oculus sit membrū , sicut ponit in quarto choes. tertio ad finem,vbi directe ponit exēplū,de manu mortua,que nō est membrū,nec continetur sub diffinitione mēbri. Vide ēt quod no. ff.de in lit.iuran.l.in actionib.vbi dī,q corpus hoīs mortui,non pōt furari nec pōt lucrari,vel pati,& quærit Bal in d.l.1.quid sit cicatrix?dicit vide l.fi.ff.de his,qui deiece.vel effu.ibi ēt hoīs deformatione.& ar. ēt.l.locum.C.de vsufr.& l.item quæritur. §.1.de ædil.edic.& de cicatrice periculosa ēt hēs in l.si quis metallum. C.de pe. & ibi ēt dī,quid cōtinetur appellatione faciei Bal.in d.l.1. C.qui accu. non pos.

SVMMARIVM.

1 *Mandans an dicatur vere facere, an per interpretationem.*
2 *Testes falsos producens, non eo dicitur falsas testis.*
3 *Concordia si non possit fieri homicidæ, statuto sic disponente, an possit fieri mandanti homicidium.*
4 *Mandans & faciens an eodem iure censeantur, pari pœna statuti adsumendi.difling.& nu.5.6.*
7 *Statutum loquens de faciente,comprehendit mandantem,licet facere dicatur interpretatiue.*
8 *Statuto puniente magnatem pœna dupli,quàm popularem, popularis mandat magnati,quod occidat Titium, an popularis delicto sequuto puniatur pœna dupli.*
9 *Qualitas inhærens mandatario, quando intelligatur inesse mandanti, & vtrunque grauare,vel releuare.*

Mandare,mandatum.

Stat. punit aliquid facientē.mō quæri tur an mandans puniatur necne?& qō stat in hoc vtrū man
1 dans†dicat vere facere,an ꝑ interpretationem ? & dicit Bal. q gl.distinguit in l.adeo.ff.de iurisd.om.iud.inter actus.nam quidā sunt actus,qui non pōt per aliū exerceti, & adulteriū. nā q adulteriū cōmittit,ēt in se & suū corpus delinqt.& tūc nō dī mādans facere, nec vere nec interp̄tatiue . qdā sunt,q nō cohīnt corpori,& iō pōt ꝑ aliū exerceri, vt homicidiū.nā cū gladio & fuste fieri pōt, & tūc dī facere īterp̄tatiue.i.iuris ciuilis intellectu,nō vere.i.nāliter.sicut no.ī l.j.§.deiecisse.ff. de vi ar.Bar. dicit,qdā sunt,q nō pōt exerceri ꝑ organū a corpore separatū.& tūc nō dī facere,q mādat, vt adulterium & falsum testimoniū.& hoc nō vere,sed īterp̄tatiue dī facere, fm eū.ī d.§ & in §.seruius.qdā pōt exerceri mediātib. accidē talibus instīs,& tūc refert,aut adhibet instīm nil agēs in virtute sua,vt gladius, tūc actus vere & ꝓprie attribuit motori, & nō corpori moto,qđ agit de necessitate,vt.ff.ad l.Aql.l.itē Mella.Aut instīm agit ī vircute ꝓpria,& tūc aut paret de necessitate ciuili,vt seruus,& tūc dns vere facit.ff.de manu.vin. l.pī ex ꝓuincia.aut paret spōte,& tūc mādās facit īterpretatiue, fm Bar. ff.de īiurijs.l.si unius.§.seru⁹.dicit Bal.illa distinctio incōgrua est.nā cultellus fabri & ꝓcussoris nō est æqparādus mādatori,& impertinēs locutio est.Item si dns mādat seruo leuia,& seruus facit, nō tn dns vere facit, sed vere fieri facit.& iō tu dic aliter,dicit Bal.qa aut loqmur ī his, q̄ proce dūt ꝑ viā facti,aut ī his, q̄ ꝓcedūt ꝑ viā iuris.Primo casu, aut factū est talis naturæ,q nō pōt exerceri nisi ꝑ seipsum,& tūc mādās nō facit nec īterpretatiue,nec ex eo facto obligat,sed ex ꝯsilio tanq̄ p̄stās occasionē facto.ff.de adul.l.hęc verba.qa nō pōt exerceri,nisi ꝑ actū corporis ītrinsecū,vt adulteriū,ꝑ
2 iuriū, & sitia C.de cad.tol.§.ne aūt.vn†ꝓducēs* falsum testē,
a nō est ꝓpea ipse falsus testis,licet faciat fieri,qa tale officium nō ꝯpetit sibi,sed testi.Aut est talis nāę,q pōt ꝑ quēlibet explicari,nec refert a quo fiat.& tūc dic,q q̄dā sunt,q̄ post facti ꝯmissionē.immediate residēt ī mādāte,& tunc uere facit.ut ff.de re.iu.l.hoc iure.§.deiecit.Nec ob.gl.§ deiecisse.qa loquitur q̄tū ad delictū,qđ adhæret ꝓsonæ.de ui & ui ar.l.cū ad te. sed.§.deiecisse.loquit q̄tū ad qualitatē possessionis,vt l.certe. §.j.de p̄cario.q̄dā immediate residēt ī faciēte, & tunc fieri faciēs ꝯtinet iuris ītellectu,& īterp̄tatiue,nō uere, & nāliter.& illa fictio operat fictionē in facto,& ueritatē tn in iure, extra de sen.excō.c.mulieres si loquit in casu 2. princ. videlicet in his,q̄ ꝓcedūt ꝑ uiā iuris,refert an radicent in dño.& tūc ipse uere facit.ff.de manu.uin.l.pī ex ꝓuincia.an ministerio,&tūc dns facit ꝑ īterp̄tationē extēsiuā.ff.de īsti.l.j.facit de ac. emp. l.si ꝓcurator.& C.mā.l.literas.vbi dī de directa p̄toria,& utili,an uterq; tā dns quā minister ꝯcurrit ad actū? ut ī iudicijs, vbi ius residet in ꝓsona dñi,ut no.Iac.But.in l.ꝓcurator.ff.locati.& tūc vterq; facit uere.Vel dicit,q ante lit.contesta. facit dns uere,postea interpretatiue, ideo non dño non q̄ritur directa iudicati,sed vtilis,q̄ est per ꝯntiā,nō directa.ff.de ꝓc. l.procurator.Patet ex prædictis,qđ licet mandantis & mādatarij sit vnum factum immediate, numero , tn vni attribuit vere ,alteri interpretatiue. & ex p̄dictis,patet.qđ si stat.punit expulsores, nō continet mandans, secus si punit violentum,

3 possessorē,& dicit Bal.qđ si stat.dicit† q concordia non fiat homicide,an fiat mandanti ? & dicit q credit q sic, qa odiū prohibitionis non extendit.facit in rone sui.ff.de leg.3.l.vnū ex familia. §.quindecim. & qđ no.in auth.de rest. fideicō.§. manifestus.& ex eo,qđ dixi.§.de organo,quærit Bal. an dicat vulnerasse,q̄ spinxit,vn sequutus est casus in terram,& a percussione terræ vulnus?dic q non immediate vulnerauit,sed fuit occasio, & dicit q si percussio in cruelleria intrauit caput,dicet immediate vulnerasse,qa deseruit ei fm Bar.in l.si gēma.ff.arbo.fur.cesa.& in l.aut q a†r.§.1.ff.qđ vi aut clā. qđ ꝓdest ad cōcordias ꝓmissas.nā si de vulnere non posset fieri, primo casu admitteret.2.nō.Bal.in l.adeo.ff.de iu.om.iu.qua
4 si in fi.Stat.†punit faciētē,an ex eo.stat.puniat mādans?dicit Bal.cū q̄rit,an mādās & mādatarius teneant eadē.lege?distīgue, aut loqmur eadē. l. iuris cōis, aut ea.l.s.municipali siue ꝯsuetudinaria.Primo casu.s.de iure cōi vī sic dicēdū,aut nos cōsideramus factū.& nō tenent ea.l.vt.l.j.§.deiecisse.de vi & vi.ar.& l.hoc iur.§.deiecit.de re iu. Aut nos cōsideramus veritatē.& tūc q libet tenet sua lege.vt,l non solū.in prin.de in iu.Vn aduertatis.dicit Bal.in exēplo, q mādat aliū verberari dici pōt q mādās inspecta veritate pōt ꝯueniri iniuriarū prętoria, qa inspecta veritate ipse nō verberauit. & ita loquit.l. non solum.in pri.& erit electio passi iniuriā, qua.l.volet agere, vt l.siue.ɔ.§.si plures.de lib.agno.& l.q sepulchro.C.de sepul.vio.si vero loquimur de iure municipali,& sic de.2.casu aut loquimur de casu expresso in stat. & tunc nō est dubiū, q dēmus sequi formā stat.vt.l.ꝯstōnib. ff.ad municipa.reducendo eā, q̄tū plus possumus ad ius consuetudinariū,qn loqmur in iniuria,& iure consuetudinario,vt no. Gui.in l.de qbus.ff.de legi.facit.c.cū dilectus.de consue. Aut loqmur in casu omissō,& tūc debemus stāre dispōni iuris cōis, vt.ff.sol. ma.l.si cū dotem.& l.3.de libe.exhibē.in prin.illa fuit opinio quorundam,alij,vt Ia.de are.dicunt, q aut lex vel stat.loquitur ꝑsona†r & nominatim de faciente. & tunc comprehendit fieri,facientē,nā fieri faciēs non tenet ea.l.aut sta.vel lex loquit æqua†r,vel impersona†r,& tunc cōprehendit facientem & fieri facieī,& iō puniēte ea l.vt.l.aut q a†r.§.1.ff.qđ vi aut clam.& p.l.his,qui seruum.§.prętor.ff.de acq.hī. & l.hęc verba.ff.de adul.Bar.dicit,q qn statu.loqtur in ꝑsona, sic dēt distingui,qa aut mādatarius exequit mādatū de necessitate, & tunc stat. cōprehendit mandantē.Ipse.n.fecit,qđ mandatarius in virtute mandantis facit. v.g si procu. procuratorio noīe petit debitū solutū,qđ est pēnale ex for.sta. nō erit ei pēnale.si mādauit,qa dns petit,& mādatarius eius rōe susceptī mādati hoc facit de necessitate. Vn sicuti cum ego percutio aliquem mediāte baculo,qa cū baculus agat in uirtute mea ille actus attribuitur mihi.interdum mandatarius non exeq tur mādatū,uirtute mādātis, sed uirtute ꝓpria, ut si ego tibi mādo,ut occidas seyū,nā si tu occidis,hoc facis tua ꝓpria libertate,non ex necessitate, & hoc casu hēt, locum dictū Ia. de are. & ita dicit Bar.& iste est modus loquēdi theologorū. unde dicit beatus Thomas qđ quoddā est agēs, q agit ꝑ suū motū a se causatum necessario a superiore agēte,in quo nulla est uirtus ꝓpria actiua,ut baculus,q ꝑcutit.& tūc nō attribuitur actus baculo,sed ei q utit baculo.sed primo uī q opinio.Ia.sit falsa,nā certū est q uerba S.C.Tur.sunt cōcepta ī ꝑsona accusatoris,nō mādātis. & tn incidit in Turpillianū ex mēte,dato q nō ex uerbis.ut l.1.§.ex uerbis.ff.ad Tur.ergo sic debemus interpretari in stat.cum.n. æquale sit,delictū mandātis &mandarij,uterq; dēt teneri ea.l.sāltē ex mēte,q tenet Cy.in d.l.non iō. C.de accu.& plene examinauit ipse in l.si ꝑ aliū.ff.ne qs eū,q in ius uoc.est ui exima.qdā aduocati dūt,q si ꝑ istā interpretationē corrigeret ius cōe,qđ tūc stat.nō porrigeret ad mādātē.ar.no.in auth.quas actio.C.de sacrosa.ec.si aūt nō corrigeret ius cōe,tūc illa īterp̄tatio posset fieri, ut.l.
5 de quib. ff.de ll. Vel dic.q†aut illa interpretatio cōtinet gra uationem pęnę ultra ius cōe,& nūc nō posset fieri.qa odiosa.& maxime, si tunc odiū esset irrōnabile.aut ꝯtinet minutionem pęnę,& tunc posset talis interpretatio fieri fauorabilis,v.g.ius cōe uult,q ille q fecit homicidium,capite puniat, ut in c.1.§.si quis hoīem.de pace tenenda, & nō uiolāda.10. col.sed si stat. dicit Perusij,q q occidit hoīem puniat in cētū libris,& non perdat persona.certe ego traherem illud ad mādantē,qa cū contineat minorationē,pęnę, pōt dici fauorabile.& stat.fauorabilia interpretationē recipiūt,ut. l.nec in ea. ff.de adu.Itē aduerte circa id, qđ dicit Bar.de ꝓcuratore, qa

ipse

ADDITIONES.

a ¶ Producens. Adde cautelam, vt ille qui producit falsos testes,vel instrumentum,euitet pœnam falsi quam tradit Bar.in l.si aduersarius,& ibi Bald. C de fi.instru.& vide Pau.de Ca.in l.2.ver. præterea.licet in testib.eo.ti. Vide etiam cautelam aliam,quam tradit Bar.in l.si falsos codicillos. C.de fal.
¶ Producens. Adde hic,an falsarij testes & producens eos possit eodem libello accusari,& eodem iudicio condemnari,in l.1.& ibi Cyn.C.si re.vel accus. mor.fu. & in l.nihil & ibi Bar. ff.de adul.

Source : BIU Cujas

ipſe dicit uerũ, tñ ꝑ malã rõnẽ. nã nõ eſt nouũ, qđ qñ petitor eſt dãnatus a iure, ꝙ ſi ꝓcurator petat ex neceſsitate, ꝙ nõ delinqt ex neceſsitate, vt. l. 3. §. ſi procurator. ff. qđ quiſq; iu. vnde rõ eſt maia, ſed dictum eſt bonũ, quia procurator iſte eſt miniſter, & nihil agit procurator, quin ei aſſiſtat volũtas dñi, quia non põt procurator petere ſuo noĩe, ſi petit eo iure quod reſidet in dño. ergo vere dñs petit, & vere dñs rem in iudicio deducit, & ideo punietur, quia dñs iuri aſſiſtit. licet nõ faciat, tñ aſſiſtit dñs ipſi proceſſui. dicit Bald. adhuc iſtud hẽt dubitationem, qa ſi ita eſt ꝙ iſte actus petitionis attribuat dño, ergo dñs hẽt verũ & directum ius inſtantiæ, quod eſt falſum, vt ff. de opti. le. l. dñs litis. hẽt ergo vtile ius. ergo ꝑ fictionem non per ueritatem, niſi loquamur de tpe ante li. cõt. & illa oĩa preſupponunt, ꝙ ille, q mandat fieri homicidiũ interpretatiue, non vere faciat, qa perſona repñtata aſſiſtit actui, non vera perſona. & hoc no. gloſ. in l. 1. §. deieciſſe. ff. de ui & ui ar. Cuius ꝯrium dictum eſt ſæpius, ſ. quod unum delictũ eſt vtriuſq;. Verum eſt, ꝙ iſtud delictum unum attribuit plurib. diuerſis reſpectib. quia mandanti attribuitur inſpecta fictione, mandatario attribuitur inſpecta veritate. In ꝯrium facit ext. de ſen. excom. c. mulieres. & non dicit vlterius circa iſtam q. Bal. in l. non ideo. C. de accuſ. Stat. † dicit, ꝙ ſi quis 6
videret aliquẽ ludere ad taxillos. puniatur in x. mõ ego mando tibi, ꝙ tu videas. certum eſt ꝙ iſtud ſtat. quo ad verba nõ cõprehendit mandantem, quia nemo põt videre ꝑ alium. & dicit Bal. ꝙ tenendo opi. videlicet ꝙ aut mandans obligatur ex ipſo facto ſecuto, & tunc indiſtincte tenetur quaſi author criminis, vt ff. de ſer. cor. l. in hoc iudicio, aut non obligat ex ipſo mandato, & tunc refert, aut loqmur in ſeruo corrupto, & obtinet. l. ſi qui ſeruo. C. de fur. aut loqmur in alio delicto, & tunc ſi quidem atroci, non diſtinguitur, ſed indiſtincte tenetur mandans, vt l. hæc verba. ff. de adul. ſed ſi loquimur in leui delicto, tunc mãdans non tenetur, ex quo erat alias facturus. vnde tenendo iſtam diſtinctionẽ, dicit Bal. in caſu ꝓpoſito. ego diſtinguam, an ille cui fuit factũ mandatũ, erat alias facturus, vel non. nullo. n. caſu mandans põt teneri tũc, quaſi delinquens, qa natura non patitur hoc, & fictio nõ fingit circa id, quod nunq̃ fuit, nec ſit poſſibile. nã ideo impoſſibile eſt, ꝙ ille qui non videt, videat, & ſic iſtũ actũ nõ poteſt corpori attribuere. & idẽ in alio exemplo, ſi dicit ſtat. ꝙ iens per plateam puniatur, & quidam habens pedes debilitatos mandat alteri, ꝙ vadat, ar. ff. de leg. 3. l. fideicom. §. ſi ſeruus. Bal. in d. l. non ideo. C. de accu. Stat. loquens † de faciente, cõprehendit mandantem, licet dicatur facere interpretatiue. ſm Cy. q ita diſputauit & determinauit ſuper gl. l. ſi ꝑ alium. ff. ne qs eum qui in ius vo. eſt vi eximat. de quo ibi per Bald. Stat. ꝙ mandans & mandatarius debeant puniri, quilibet in c. mõ in actis reperiebatur ꝙ Titius & Seyius fuerunt cõdẽnati in c. vnus de vulnere, alter de mandato. qdã volebãt dicere per l. vnicã ſi plures vna ſnĩa fuerunt condemnati. in C. ꝙ videbãtur cõdẽnati in c. inter ambos. hanc opi. tenet Spe. in ti. de ſent. § ſpecies. uerſ. illud aũt certũ eſt. ſed in ꝯriũ, qa inter iſtos nulla cõio eſt, & qa in ſnĩa erant appoſita hęc verba, ſequẽtes formã ſtatuti, & qa prãs dẽt et põt iſtam ſnĩam interpretari ſm iura, vt ff. de app. l. ab executore, et qa naturæ rei deſeruire debemus, vt l. 1. C. de for. dicit Inn. ꝙ diuiſio non fit in delictis, ext. de reli. do. c. conſtitutus. Bal. in d. l. 1. C. ſi plu. vna ſent. Stat. † dicit, ꝙ magnas puniat dupli pęna, qua 8
popularis. modo popularis mandat magnati, quod occidat Titium quæritur an ille popularis delicto ſecuto puniat pœna dupli? & dic ꝙ Bar. determinauit ꝙ ſic, qa illa erat qualitas inhærens mandatario. nam eadem qualitas repñtatur in mandante, vt l. utrũ. ff. de parricidis. ubi Bar. dixit ꝙ qualitas exiſtens in mandatario, loco & tpe delicti, intellr ineſſe mãdanti, vt l. vtrũ. ff. de par. ſed qualitas ſuperueniẽs poſt delictum cõſummatũ, ſicut eſt qualitas facti manifeſti ex deprehenſione ſuperuenienti, tunc illa talis qualitas non intellr ineſſe mandanti, dato ꝙ inſit mandatario, ut ff. de furt. l. is, q opẽ. & ex hoc inferebat ad qõnem præcedentem, vt dictum eſt ſ. tñ ĩ theorica ſua, dicit Bal. ſalſua ſua reuerẽtia, nõ vr vera. et adde exemplũ dicit. l. ꝙ decurio nõ põt beſtijs ſubijci. ſerui aũt, & viles perſonæ beſtiis ſubijciunt. certe ſi attendimus propriã qualitatẽ ipſi mandanti inhærentẽ, nõ ſubiicietur beſtiis, ſi aũt attendimus qualitatẽ ipſi mãdatario inhærentem, & iſtam trahimus ad mandantẽ, tunc beſtiis ſubiiciuntur, ſed prima pars eſt vera, ut l. mechis. §. iſte. ff. de pę. ergo opi. Bar. fallit. præterea ſiue qualitas perſonę generaret in ea odiũ ſine fauorem, illud non eſt trahendũ ad aliam perſonam, vt ff. de conſt. prin. li. in prin. nam in q. propoſita falſum eſt, ꝙ popularis mãdans puniat pœna dupli. cũ. n. ratio iſtius qualitatis quæ diuerſa eſt in uno, in altero reſultat diuerſa rõ. ergo nõ dẽt eſſe punitio in vno, quæ eſt ĩ altero, ſed quilibet dẽt puniri ſm propriã, et ſibi inhærentem ꝯdõnẽ. non ob. ff. de pari. l. utrũ. qa ibi eſt ſpeciale ꝑ enormitatem criminis, vel ibi eſt ꝑ qualitatẽ, quę in offenſo aggrauat factum æqualiter in perſonam mandantis et mandatarii. hic autem loquimur in qualitate, quæ eſt ſolũ in offendentib. ſi aũt non loqueremur de qualitatib. inhærentib. perſonis, ſed de qualitatibus inhærentibus circunſtantijs, vel concomitãtijs, vr opi. Bart. concludere, ꝙ illa qualitas non repñtetur in mandante. quod falſum eſt. Ita intelligendo, qa ſi mandatarius deliquit de nocte, vel deliquit in palatio, illæ qualitates non grauant factum in perſona mandantis, ſicut in perſona facientis. & non ob. l. is qui opem. quia ibi deprehenſio non inducit qualitatem ipſo facto, proprie loquendo, ſed ſolum in perſona deprehenſa. & ideo non trahitur ad aliam perſonam. vñ furtum manifeſtum dr improprie, ſed furtum non manifeſtum dr proprie, & pro tanto appellatio furti manifeſti ſoluat, pro q̃to referr ad furẽ manifeſtũ, qavt dixi, iſta qualitas nõ eſt qualitas criminis, ſed eſt qualitas ipſius criminoſi deprehenſi cum committantia criminis, ſicut ſunt locus, & tps, vt in c. abbate. de re iud. li. 6. ſi eſt qualitas in re & aĩo, ad
9 mandantem porrigitur. & prædicta no. qñ † mandans & mãdatarius obligantur ex eodem delicto, ſed qñ obligat ex diuerſis delictis, tunc ſine dubio qualitas inhærens vni nõ aggrauat alium, nec ẽt releuat, vt l. 1. §. perſuadere ff. de ſer. cor. exemplum in adulterio quia nõ deſcendit obłio vtriuſq; ex eodem delicto Bal. in d. l. non ideo. C. de acc. in 4. q. prin. Stat. vetat quem extrahi de domo, vel quẽ extrahi de fundo. mõ
10 iudex † mandat aliquem extrahi ꝯ formam iuris, & ſtatuti, certe non poterunt accuſari biruarij, q hoc fecerunt pro executione ſui officij ad iudicis imperium, vt no. Inno. in c. ꝙ qs mandatum. de re. iur. li. 6. & dicit Bal. ꝙ idẽ eſt ſi iudex mandat alicui, ꝙ decapitet aliquem iniuſtitiã faciendo nam ille executor tenetur obedire ẽt in grauiorib. qñ non mãdat ex forma delicti. pro hoc facit gl. l. non ideo. in gl. ibi ad eum & dicit Bal. no. ꝙ d. l. non ideo. C. de accuſ. hẽt locum, qñ mandatur id, quod eſt de genere delictorum. ſecus, qñ mandatur aliquid, qđ eſt de genere permiſſorum, quia tunc mandatarius excuſatur, ſi erat. v. g. vt ſi conduco laboratores ad ligonizandum vel incidendum arbores in fundum alienum, dicens eſſe meum, qa non poterit accuſari ille faber ſiue laborator, quia iſtud faciebat ratione ſuæ artis, & bona fide, vt ff. de rei ven. l. in rem. §. tignum. vbi ille, qui facit rõne ſuæ artis, vr facere bona fide, niſi ars ſit de prohibitis artib. no. ff. de iniu. l. apud Labeonem. §. ſi quis aſtrologus. & dicit Bal. concludendo, aut mandatur id, quod eſt de genere prohibitorum, & rlr non excuſatur mandatarius, niſi ex neceſſitate obediat, aut mandatur id, quod eſt de gñe permiſſorum, & tunc mandatarius excuſatur, ſi eſt ignorans. & vide pleniſsime qualiter teneatur mandatarius, & qualiter mandans per Bal. in d. l. non ideo. C. de accuſ.

SVMMARIVM.

1 *Stat. loquens de vxore prædecedente, an habeat locum in ſponſa.*
2 *Statuto ſtante, quod tertia pars bonorum condemnati de homicidio, applicetur hæredibus occiſi, ſi pater alicuius mulieris occiſus eſt, maritus legitime petere poteſt talem applicationem.*

1 **Maritus.** Stat. † excludit filiam maritatam, vel dicit ꝙ maritus lucretur certam partem vxoris prædecedentis, vtrum idem erit in ſponſa? dicunt doc. ꝙ nõ, vt C. de bo. quæ lib. l. non ſine per pe. & Cy. & Guil. de Cu. ad hoc. quod fal. tu. aut. l. an in patrem. & qđ ibi no. Bal. in l. fi. C. de epi. & cle. Stat. Peruſij † dicit, ꝙ tertia pars bonorũ ꝯdẽnati de homicidio debeat applicari hæredib. occiſi. certe ſi pr alicuius mulieris eſt occiſus, maritus hẽt legitimam perſonam in petendo talem applicationem fieri, ſecundũ quod no. Bal. in xiiij. notabili. in l. vnica. C de rap. virg.

SVMMARIVM.

1 *Stat. quod filij bannitorum de ciuitate pellantur, num filias comprehẽdat.*
2 *Maſculinum concipit fęmininum in ſtatutis, quando eadem eſt ratio, non vi eiuſdem ſexus, ſed vi eiuſdem rationis.*
3 *Maſculinum prolatum cum vniuerſali ſigno, comprehendit fœmininum ex vi ſigni vniuerſalis, magis, quàm ex propria natura.*

1 **Maſculinum.** Stat. † ꝙ filij bannitorum expellantur de ciuitate, nũquid filiæ expellentur? dico ꝙ non, qa maſculinum profertur cauſatiue, nõ demonſtratiue, & illa ſunt diuerſa, vt no. ff. de proba. l. cũ res minor. n. audacia eſt mulierib. ut in l. quiſquis. ad l. Iul. ma. & ſic non eadem præſumenda rõ. Bal. in l. quicunq;. de ſer. fug.
2 Stat. in ſtatutis † maſculinum concipit fęmininum, qñ eſt eadem rõ, vi eiuſdẽ rõnis, ſed non vi conceptionis ſexus, pro quo facit. l. ſi ita ſit ſcriptum. de leg. 2. in prin. ubi fœmininũ non concipit maſculinum, ſed econtra ſic. & vide per Cy. in l. quiſqs. C. ad l. Iul. ma. in 1. par. facit ad hoc optime. l. fi. C. de indicta uidui. & de hoc per Cy. in l. quicunq;. de ſer. fug. gl. in
3 l. 1. de reg. iu. dicit, ꝙ vbi † ꝓfert maſculinũ cum vr ſigno, cõprehendit fœmininum ex vi ſigni vniuerſalis magis, quàm ex propria natura, vel prærogatiua maſculini generis. Dyn.

Source : BIU Cujas

no.in l.1.de ver.sig.& ibi vide Bar.Bal.in d. l. si ita sit scriptū. Stat.an in statutis masculū cōcipiat femininum, tenet q̄ in materia odiosa odio irrōnabili masculinū nō concipit femininum, vt ff. de ventre in possessionem mittendo. l. 1. §. quæritur. & hoc dic, vt no. in l. 1. de verb. sig. per Dy. & C. de ser. fu. l. quicunq;. per Cy. Secus, si odium esset rōnabile, vnde si statuta pœnalia habent in se rōnem, saltem motiuam, masculinū concipit femininum in se fm doc. & est gl. or. in. l. 1. C. de ra. vir. in gl. de mulīere rapiente virū, facit, C. ad. l. Iul. ma. l. quisquis. Bal. in l. si ita quis. de iniusto rup. & irrito testa.

SVMMARIVM.

1 *Statutum q̄ masculi excludant filiam dotatam, intelligendum est, si masculi sint hæredes, & extent eo tempore, quo de exclusione tractatur.*

1 **Masculus.** Stat. q̄ masculi excludāt filiam dotatā, hoc dēt intelligi si masculi sint hæredes, & extēt eo tpe, quo de exclusione tractat, casus est in l. in substitutione. §. nō simili modo. in ratione sui. ff. de vulg. & pup.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium an statuto prohiberi possit.*

1 **Matrimonium.** Sta. an possit ꝓhibere matrimonium. v. g. dicit stat. florentię, q̄ nullus de Florentia sub pœna capitis possit ducere vxorem de domo de Petro mela, vel de domo de vbertinis, vel de domo de passis, de vallæ ambrę, an si contrahitur matrimoniū valeat, Rñdeo certum est q̄ sic iure poli. q̄ debemus sequi, tñ nunquid filij ex tali matrimonio nati succedunt in bonis sitis Florentię, pōt dubitari, vtrum stat. possit filiū legitimum excludere, quo ad successionem. Item vtrum talis contrahēs debeat puniri pœna statuti, cum tale statutum videatur cōtra libertatem matrimonij? vt. C. de nu. l. neq; & in c. statutū de hę. in nouella. Bal. in l. nemini. C. de nup.

SVMMARIVM.

1 *Barba an contineatur membri appellatione.*
2 *Digitus, non est membrum, sed officium membri.*
3 *Membrum, quid & quomodo cognoscatur.*
4 *Baptizandi ne sint non habentes formam humanam.*
5 *Statutum puniens debilitantem membrum an comprehendat abscindentem membrum inutile.*

1 **Membrum.** Stat. † q̄ quicūq; abscinderit. alicui mēbrū, amputet sibi manus, mō qdā incidit barbā. certe dicit Bal. ego non. video, q̄ hēat ꝓpriā & distinctā operationē. tñ credo q̄ dicatur sibi incidisse mēbrū. Ratio est, quia licet non sit membrum instrale ad operādū per se aliq̄ operationem, tñ est membrum formale in corpore nostro, sine quo corpus nostrum est deforme. & iō cotinet appellatione membri. qa est pars formalis, vt. l. in rem. §. 1. ff. de rei ven. Bal. in l. reos. C. de ac. Sta. † cauet, q̄ si aliqs abscide
2 rit alicui membrum, debeat cōdemnari dupla pena. accidit q̄ aliquis abscidit digitū, vtrum dicatur abscidisse mēbrū? fuit determinatū Bononiæ q̄ nō. ar. l. nō sunt liberi. ff. de sta. ho. qa digitus non est membrum, sed officium membri. & in hoc cōcordat lo phasioli Martinus filim. Ia. de are. & Cy. & si dicas, qd̄ vr̄ abscidisse membrum, qa abscidit partē mēbri, dic, q̄ est verū, vbi est eadem rō, qa stat. ponderat facti atrocitatē. licet aūt iste nō dicat membrum abscindere, tñ credo q̄ dicat debilitare, qd̄ patet ab effectu, qa læsa est opera mēbri. nec l. non sunt liberi. facit ad ꝓria, quia in d. l. carēs totaꝑ aliquo mēbro, si hēt formā aīalis rōnalis, licet deficiat in forma membrali, tñ est hō. & si ita nascit. rumpit testm̄, & debet
3 alimentari, sicut nos videmus in multis semihominib. quaꝑ cognoscatur mēbrum, & qd̄ dicat, vide in d. l. qd aūt. de oculo remittit ad. l. capitalium. ff. de pæ. de dēte remittit ad. l. cui dēs abest. ff. de ędi. edi. de membro arido vide, qd̄ not. in l. vi-
4 tem. ff. arbo. fur. cę. ¶ vtrum autem illi qui non habent † formā humanam, debeant baptizari? dic. vt no. per Ach. v. d. c. baptizari, & vide 14. q. 3. illud. & qd̄ no. inst. de iniurijs. §. pęna. Bal.
5 in d. l. non sunt liberi. ff. de statu. ho. Stat. † punit debilitantē, membrum, modo quęritur, vtrum si quis abscinderet membrū inutile. dicatur debilitasse? certe non. secus si puniret rō, ne deformitatis, & est no. de quo ꝑ Bal. in l. j. in fi. C. de ędi. ac.

SVMMARIVM.

1 *Statutum adsignans mensem ad probandum, quot dieb. mensem dimetiatur.*

1 **Mensis.** Stat. † assignans mensem ad probandum, de quot dieb. mensem tenet, vt posuit in verbo mensis. in q. Bal. in l. eos. C. de appellationibus.

SVMMARIVM.

1 *Mercatores an possint facere, quod pater teneatur pro filio.*
2 *Officialium vnus non potest se intromittere in tempore alterius officialis.*
3 *Officiales non debent fulminare tenutas siue missionem in possessionem, pendente contradictione coram eis.*

1 **Mercator.** Stat. † facere. an possint mercatores q̄ pater teneatur pro filio. Rñde nō. nisi filius, mercator referat patri quęstum. ff. de eden. l. prętor. §. 2. & est ratio qa. illud stat. est ꝯ ius gentium, non ob. glo. quæ est in rub. de decre. dec. qa loqtur in stat. nō vnius colleg. ciuitatis. Item non possunt statuere aliquid, qđ sit naturaliter & euidenter iniustū. l. ambitiosa. de decre. ab or. fa. & no. in l. 2. C. q̄ sit lon. conf. Item non possunt statuere contra ius publicum totius ciuitatis, puta q̄ in depositis mercatorum nō pśit opponi executio banni. Item non possunt statuere inter aꝑs pśonas sibi non subiectas, nisi subijciant se foro submittendo se, uel agendo. nam si ibi agunt, possunt ibidem conueniri, vi iuris cōis, vt in auth. q̄ñr & l. si idem cum eodem, §. sed si cū mutuo. de iu. om. iud. Sed quid si aliquis est matriculatus in diuersis artib. rñdeo inspici artem, in qua continetur. nā ad iudicē illius artis pertinet. ff. de leg. 3. l. legatis seruis. §. si vnus ff. de trib. l. si procuratoris. §. si plures. Si autem est negotium extra utranque artem, ad neutrum pertinet cognitio, sed ad forum cōe potestatis recurrendum est. text. est nota. ff. naut. cau. sta. l. 3. §. eodem modo sed pone q̄ statuto eorum cauet, q̄ contumax habeatur per confessō, quomodo intelligatur hoc? respondeo pertrinam citationem. nec sufficit vna ꝓ omnibus, propter magnum præiudicium, quod inde sequitur, vt. ff. de iure fis. l. edicto. §. tribus, & adde quod qñ sñia fertur ex contumacia. oportet quod in sñia fiat mentio de contu-
2 macia. vt. ff. de iure. fi. l. 2. §. quotiens. sciant ēt prędicti † consules, & officiales q̄ vnus officialis, non potest intromittere se in tempore alterius officialis, vt. ff. de iu. fi. l. fiscus. §. delatoris
3 Item sciant q̄ † pendente q̄tradictione coram eis non debēt fulminare tenutas, siue missionem in possessionem, vt. ff. de iure fi. l. res §. 1. & de re iudi. l. a diuo Pio. §. si super rebus. & si mercator decedit sine hærede. ibi succedat ei collegium in bonis, quæ ibi habet, non in alijs. ar. optimum. ff. de iure fis. l. dum commodum. ad quod facit, quod not. in l. bona fides. §. 1. ff. depo. de quo ꝑ Bal. in l. receptitia. C. de const. pe. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de mercibus, num intelligatur etiam de pecunia.*

1 **Merces.** Stat. loquitur de mercibus, nunquid intelligitur de † pecunia? dicas q̄ non, vt. ff. de rerū permu. l. 1. & ff. de leg. 3. l. si chorus. §. 1. Secus autem de iure communi. nam si confiscatur nauis ratione illicitarum mercium, confiscatur etiam pecunia, quæ est in naui. de quo per Bal. in l. cum proponas. C. de nauti. fę.

SVMMARIVM.

1 *Statuti metam non debemus excedere.*
2 *Statutum ita potest disponere in municipio, sicut Imperator in toto orbe.*

1 **Meta.** Statuti metam † non debemus excedere, vt not. Cy. in simili de hæred. inst. li. 1. Bal. in l. ēt. C. de furtis. Stat. statuens metam vitæ actionis, si procedit vlterius, q̄ elapso termino omnis obligatio & actio sit extincta. tunc
2 tollitur obligatio naturalis & ciuilis, & etiam ipso iure. † nā statutum in municipio ita disponere potest, sicut imperator in toto orbe, per notata in l. 2. C. quæ sit lon. conf. Bal. in l. bene a zenone. C. de quadri. prę. circa princip.

SVMMARIVM.

1 *Soluens metu pœnæ statuti pœnalis, facere videtur iusto metu.*
2 *Metus quanto tempore durare præsumatur.*
3 *Lex praua, tyrannus est.*
4 *Fugere nemo tenetur, præsertim si in fuga sit periculum.*

1 **Metus.** Stat. ille † qui soluit metu pœnę statuti pœnalis vī facere iusto metu, fm Bar. in l. creditor. de solutionibus. ar. l. 1. §. 1. quarum rerum actio non datur. ff. ex quib. cau. ma. l. necnon. §. primo. & licet debitor sucepisset in se casum fortuitum. tñ liberatur, quia nō intelligitur de isto casu extraordinario, & facto creditoris orto, vt. ff. de cōtrah. emptio. l. fistulas. §. frumenta. Bal. in l. falsus. quasi ad finem, de furtis. & ibi tractat illam qōnem de debitoribus pulsorū, qui soluunt cōi vel alijs, vtrum possunt, expulsi redeuntes, repetere? de quo plene ibi. Stat. alicuius tyranni dictat, q̄ aliqs debeat aliquid facere. modo quæritur an soluens vigore illius statuti, dicatur per metum soluere? & sic posit repetere & dicit Bal. q̄ si promisi per metum, & recedente causa metus, vel cōiectura metus sponte soluo, purgata est turpitudo nec repetā. ff. de ꝺdi. ob tur. l. ob turpem. quę est clauis in mā. secus, si metus non discesserit a me, quia in necessitatibus ne
2 mo liberalis existit † præsumitur autem durare metus durante impresso rumore per tyraunum, vt no. Inno. extra qđ me. cau. c. 1. & idem si non est metus tyranni, sed stat. tyranni alicuius populi. nā lex † praua, tyrannus est, sicut dicit Cy. in alia
3 materia in l. si qua pœna. de his, qui sunt sui vel ali. iu. facit qđ no. Cy. in l. 2. C. quod me. cau. & addit Bar. in d. l. si ob turpē. quod non est imputandum passo, si non fugit ad aliam ciuitatem, vt haberet arbitrij libertatem, quia † nemo tenetur fu
4 gere, præsertim si in fuga sit periculum, secundum eum, q̄ est no. de quo per Bal. in l. 1. in fi. C. de cond. ob tur. cau.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quod villæ distantes milliario vel vltra, debeant ordinare syndicum, qualiter dimetiendum illud milliarie.*

Mi-

Source : BIU Cujas

1 **Miliare.** Stat. ꝙ ville quæ ſtant milliario vltra dēant †ordinare ſyndicum. modo quæritur qualiter menſuretur iſtud milliare eundo ꝑ ſtratas ꝑ vias breuiores vel longiores, & tenet ꝙ per ſtratas, non per anfractus. de quo dicit eſſe caſum in l. quos deniq;. Item dēmus menſurare centeſimum lapidem, vt l. 1. §. cum vrbem de off. præ. vr. & fuit iſta quæſtio de facto, in quadam tutela Peruſij. & adde ad prædicta, quæ habes. ff. de publica. l. Cæſar. Bald. in d. l. quos denique. ff. de excu. tuto.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quod ſi quis fuerit minatus, & deinde offendit, cum id poſſet, alius non tenetur de mandato.*

Minari. Statutum, ſi aliqs fuit mihi minatus, & poſt minas offendit, & erat ex ſe potens ad offen-
1 dendum me, ꝙ alius non tenetur †de mandato, quia ex minis cum actu ſubſequuto apparet, ꝙ alias erat facturus, ſm Ia. Bu. hoc verum ſi fecit ſuo nomine, ſed ſi aliquid nomine mandantis, indiſtincte tenentur mandans, vt in c. cum quis. de ſent. excom. de quo per Bal. in l. metum. C. quod me. cau.

SVMMARIVM.

1 *Statutum inhabilitare nequit non ſubditum.*
2 *Ioculatores licet non ſint promouendi ad ordines, minoribus tamen parcendum eſt.*
3 *Statuto diſtante, quod omnes cauſæ, & quæſtiones inter conſanguineos compromittantur, minor fecit compromiſſum, vult reſtitui in integrum an poſſit.*
4 *Ratificatio an fieri poſſit omni tempore.*

1 **Minor.** Statuto †cauetur ꝙ minor 25. annis non poſſit obligari. modo forenſis ibi ℨhit, & eſt minor. quæro an ipſo iure obligetur? & vī ꝙ non inſpecto loco ℨctus. ℨrium eſt verum, quia ſtat. in perſona non ſubdita, non pōt inducere veram inhabilitatem, ut no. in Spe. de ſententiis. in §. qualiter. ver. pone quidā. ſm Bar. & ſic ſtat. nō poteſt inhabilitare non ſubditum. Bal. in l. cunctos popu. C. de ſum. tri. Stat. vel lex ſentiens de maiorib. non hēt locū in minorib. pro quo facit gl. in l. ſi fratres. de infamib. C. vbi minor ætatis veniam meretur, vt ipſo facto non irrogetur infamia
2 ob artem ludicram vel iocularicam. quod eſt ar. ꝙ †licet ioculatores non debeant promoueri ad ordines, tamen debet parci minoribus. quod tene menti, facit l. 2. C. ſi aduerſus delictum. & l. 1. §. impuberes. ad ſil. de quo per Bal. in d. l. ſi frēs. Stat. cauetur, ꝙ minor xx. annis non poſſit ℨhere ſine curatore, non obſtante quod iurauerit. modo ſoror fecit pactum fratri de non petenda ſucceſsione paterna & materna, & eſt illa ſoror minor xx. annis, tn̄ iurauit ſe maiorem, corporaliter tactis ſcripturis, quæro an poſsit probari ℨrium? vī ꝙ non. C. ſi minor ſe maiorem dixerit. l. ſi alterius. Contrarium uī verum, quia frater occaſione coniunctionis præſumitur ſcire ætatem, vn̄ non vī decipi, ſed potius decipere, & ſororem ad renunciandum inducere. hoc dicit Bal. ar. l. de tutella. C.
3 de in integ. reſt. mino. in prin. Stat. †dictat, ꝙ oēs auſæ & qōnes inter conſanguineos debeant cōpromitti & affines. mō minor fecit compromiſſum. vult in integ. reſtitui, quæritur nunquid poſsit? & vī ꝙ ſic, ut ff. de mi. l. ſi minor. §. minores. nam eo ipſo ꝙ compromittit, vī læſus. ℨrium eſt verum, qa illud eſt compromiſſum neceſſarium. vn̄ minor vtitur iure cōi lege municipali, ꝙ ligat minores, ſicut maiores, vt ff. de admi. tut. l. ſine hærede. §. Lucius. & ibi no. Iac. de Are. minorem ℨ conſuetudinem non reſtitui. & verba ſunt gl. Odo in l. non vī. C. de inte. reſt. min. Bal. in d. l. non vī. Stat. eſt, ꝙ minos indefenſus non patiatur præiudicium. certe ſtandū eſt ſtat. vt loquit. ſed de iure cōi, cū qrit, an minor patiat ſnīam, refert aut eſt legitime defenſus in ꝓceſſu cauſæ, & in ſnīa & tūc patitur ſententiam, vt l. inter minores. ff. de in integ. reſ. aut in proceſſu cauſæ, & non in ſententia, & idem, vt not. in l. cū & minores C. ſi aduer. rem iud. aut in altero, & tunc loqmur in diffinitiua, & eſt ſnīa ipſo iure nulla, vt ff. de re iud. l. actum. §. ℨ. aut eſt talis interlocutoria, quæ eſt reuocabilis, & affert modicum præiudicium, vt primum decretum, & iſtam patitur minor indefenſus, vt ff. quib. ex cau. in poſ. eat. l. apud Iul. aut habet vim diffinitiue, & tūc refert, aut eſt ſententia abiudicationis, vel ſecundi decreti, & tunc aut loquimur in adulto, & eam patitur ex debito liquido, quaſi ſit alie natio neceſſaria, vt in l. ſi minor. ff. de bo. auth. iu. poſ. ar. etiā de fideic. li. l. cum fideicō. aut loqmur in pupillo, & tunc dic ut in d. l. apud Iul. aut loquimur in alia interlocutoria, quæ hēt vim diffinitiuæ, puta qa pronuntiat appłonē deſertā, & iſtā minor nō patit, niſi prout pateret ipſam diffinitiuā, & cū eadē ſolēnitate. ut in l. ſi ꝑſes quaſi deſertam. C. qūo & qn̄ iu. q̄ eſt no. ad hoc. Prædicta ſunt vera, qn̄ ſnīa tendit ad læſionē minoris, ſed in eius fauorem, bene valet ſnīa, licet ipſe in iudicio nō habuerit curatorē, vt in l. non eo minus. C. de ꝓcu. vel licet fuit curator illegitimus, vt C. in qui. cau. in inte. reſ. l. ſi tutor. quo caſu ſi ſolus talis curator illegitimus fuit in iudicio, oportet ꝙ minor ratificet, vt ei proſit. ff. de admi. tut. l. vulgo. quā ratificationē pōt facere, ēt poſt ſnīam, & eſt ſpā-
4 le in minore, vt no. in d. l. ſi tutor. alij doc. dnt. †ꝙ de nā ratificationis eſt, ꝙ poſſit fieri oī tpe, qa retrotrahitur. ff. de ſolu. l. cū decem. §. 1. de re iu. l. ſi mī. §. hoc iure. ff. de ne. ge. l. ſinaūt. §. 1. qđ Bal. dicit, credo verius in eo, cui non pōt dolus imputari, vel mora ratificationis, vt ff. de ſol. l. ratum. ff. rē rā. ha. l. quo. n. §. 1. quod tene menti, ſm Bal. l. inter minores. ff. de integ. reſt. Stat. dicit, ꝙ charta facta a maiore xx. an. valeat, et teneat. ſed nō facta a minore, mō q̄rit vtrū maior xx. an. poſſit in integ. reſtitui, ſi eſt mi. xxv. ann. & vī ꝙ ſic, qa licet ſtat. limitat ętatem, tn̄ non aufert reſt. in inte. vt l. cū lege aſs inci. Iulianus. ff. de arb. in ℨrium vī, quia ſtat. limitat ætatem & confirmat ℨctum. ergo non datur reſtō, vt C. de epiſ. & cler. auth. ſi captiui. & ſm iſtam partem diſputando in ciuit. Peruſij terminauit Iac. de Bel. quod eſt valde no. Non obſt. d. l. cum l. quia ibi lex limitat ætatem. tamen non vltra procedit confirmando. facit quod no. C. de his, qui veniam ætatis impetraue. l. 1. vide Bar. in l. quidam conſulebat. ff. de re iudica. vbi dicit, quod partes non pn̄t diſpenſare ſuper ætate. ſecus in principale. Bal. in d. l. cum l. ff. de arb.

SVMMARIVM.

1 *Statuto permittente bannitum impune occidi, an occidens dicatur legis miniſter.*

1 **Miniſter.** Stat. ꝑmittit †occidi bānitū impune. an occidēs dicat miniſter legis? gl. in l. accuſationis. C. qđ me. cau. ꝓbat qđ priuatus non eſt miniſter legis, ſed iudex bn̄ eſſet miniſter legis & qdā allegāt. d. gl. ſ ꝙ priuatus, poſſit renūtiare ꝑmiſſioni illi, faciēdo pacē cū bānito. Bar. tn̄ diſputādo tenuit, ꝙ pax nō ſit ſeruāda ꝑ id, qđ legit & no. in l. 1. §. nō fuit. ff. de dolo. illa tn̄ qō fuit diſput. ꝑ Ol. & Ia. de Bel. p̄t tn̄ dici, ꝙ aut illa eſt ꝑmiſſio fauore publico ītroducta, aut fauore certarū ꝑſonarum, puta ꝙ licet ſoli offēſo reoffendere bānitū. primo caſu n̄ poſsit renūtiari nec ī ℨriū paciſci, ſcđo caſu ſic, ar. ff. de pact. l. ſi vnus. §. itē ne experiar. adde ꝙ iſtud ſtat. qđ ſic permitteret offendere. vī permittere ꝙ ipſe faciat, nō qđ per aliū fiat, vt not. in l. cū fundum. ff. de vi & vi ar. ſm opi. Io. de. quo per Bald. in d. l. accuſationis, & vide glo. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto permittente molendinum fieri in flumine, an fieri poſſit in præiudicium alterius.*
2 *Molendina & cluſas quando quis facere poſſit licite in flumine.*

1 **Molendinum.** Stat. †ſiue ℨſuetudo ꝑmittit ſuper flumine fieri molendinū. mō q̄ritur, an qs poſſit facere in ꝓiudiciū alterius, ſup hoc dixit Gui. altius exordiendo materiā, qa aut vterq; hēt ptātē faciendi, aut neuter, aut alter. & dicit Bal. ꝙ nō fuit ꝑſequutus mēbra qa credit, ꝙ ſcholares impedierūt ipſum, ſi vterq; hēt ptātē faciēdi, aut iure ꝓprio, qa vterq; ędificat ī ꝓprio. & tūc tenet glo. l. ſi manifeſte. C. de ſerui. & aq̄ Si aūt iure publico, qa hoc eſt ꝑmiſſum a ℨſuetudine, lege vel ſtatuto, & dic idē. Si autē vnus iſtorū ædificat ex priuilegio, tūc priuilegiū eſt reſtringē dū, qđ nō noceat iuri alterius, vt l. 2. §. ſi qs a principe. ff. ne qd ī loco publico. & extra de vſu pallij c. ex tuarū. Si. aūt neuter iure ędificat. tūc primus nō pōt agere ℨ ſm vt l. j. §. idē ait. ff. ne qd in loco publico. qa nō p̄tēdit ꝓbabile intereſſe. ſi aūt alter iure ædificat, ille ī iure ſuo defendi dēt, vt. ff. de diuer. & tē. p̄ſcr. l. ſi qſquā. & iſta eſt ſnīa Cy. & dicit ꝙ ita eſt tenēdū ꝑ ve
3 ritate. qn̄ †aūt poſſit qs in flumine licite facere cluſas, vel molēdina, vel ī ripa fluminis, dicit tex. ff. de fluminib. l. quomin⁹. nā aut flumē eſt nauigabile, vel ex eo fit aliud nauigabile. & officeret nauigationi. & tūc nō p̄t ędificari, niſi de ſnīa principis. Aut ſunt flumina nō nauigabilia, ita ꝙ ex ędificatione iuri publico nō officitur, & tunc vī ꝑmiſſum ędificari, ſm quoſdam, ſed Ia. Bu. dicit ī l. ſi manifeſte. C de ſerui. & aqua. ꝙ tūc cū alueus ſit publicus, nō poſſunt ędificare ſine ℨſenſu principis, & ſi mihi ℨcedit, vī concedere ſine lęſione alterius, niſi expreſſe dicat, ꝙ poſſim aliū lędere, vt l. 2. §. merito. ff. ne qd in loco publico. & C. de emā. lib. l. nec auus. ſm Ia. Bu. Tu dic, dicit Bal. vt no. Bar. in d. l. quominus. in repetitione. & ꝑ Ia. de Are. ff. de dā. infec. l. fluminum, vbi diſtinguēdo declarat hūc paſſum. de quo ꝑ Bal. in d. l. ſi manifeſte. C. de ſerui. & aqua.

SVMMARIVM.

1 *Mora facta authoritate ſnīę, trāſit in rē iudicatā, nec eo pōt mora purgari.*

1 **Mora.** Statutum †dictat, ꝙ ſi quis percuſſerit aliqē, cōdemnetur in tn̄ q̄ ſi non ſoluerit ℨ. x. dies cadat ī aliam pęnam, certe nō pōt mora purgari, nā iſta nouatio, q̄ fit authoritate ſnīæ, tranſit in rē iudicatā. & iō nō poteſt purgari mora. Idē, ſi in pęnam alīquis excludatur a beneficio, vt in c. commiſſa. de elec. li. 6. Si aūt terminus aſſignatur debitori ex cā ꝓbabili, tūc mora poſſet purgari. ff. de arbi. l. ſi cum dies. § fi. & circa hoc vide c. potuit. ver. celeri ſatisfactione. loca. & qđ no. Inn. ex̄ q ma. accu. poſ. c. cū ī tua. vbi vltra terminū impoſitū a iure cōi, vł municipali, nō vī ꝙ ſit licitū aliqd

Source : BIU Cujas

facere vel ꝓponere. de quo ꝓ Bal. in l. acceptam. C. de vsuris.

SVMMARIVM.

1 *Mulier prohibita statuto vendere rem vel testari, an hoc facere poterit cum iudicis authoritate.*
2 *Vendens vnam arborem ficus vel oliuæ pendentis, an videatur vendere solum. & vtrum valeat venditio.*
3 *Mulieres ligantur statuto terrarum generaliter et indefinite prolato, nisi specialiter sint exceptæ.*
4 *Mulier sequitur dignitatem & conditionem viri.*
5 *Pactum, etiam liberatorium contractus est.*
6 *Statuta includunt ea, quæ necessario sunt connexa.*

1 **Mulier.** Stat. cauetur, ꝙ † mulier nō possit vēdere rē. vel testari, nuquid nō poterit facere cū iudicis authoritate. dicit Bar. notabiliꝫ ꝙ sic. ff. so. ma. l. si cū dotē. §. eo aūt tpe. ad hoc ff. de iu. do. l. ꝓfectitia. post prin. ꝙ est verū. nisi stat. copulatiue reqrat authoritatē iudicis, & ꝓpinquorū. nā tūc nō sufficit solus iudex. ar. no. C. de in integ. rest. mi-
2 no. l. si curatorē hñs. & q̄rit Bal. vtrū † vēdēs vnā arborē ficus vel oliuę, pēdētis, videatur vendere solū, & utrū valeat vēditio. ad primū tenet ꝙ nō. ad ſm ꝙ sic. de quo per eū. C. de ℈.
3 emp. in rubri. Stat. † terrarū gñaliꝫ & indefinite prolato liganꝫ mulieres, nisi spāliter inueniant exceptæ, vt no. ī l. ne passim. C. de iuris & facti igno. per Bal. Stat. qđ mulier nō possit ℈here sine pñtia ꝓpinquorū, certe nullis extantib. propinquis ipsa pōt ℈here libere, suo arbitrio. ar. l. turpia. §. si Titiæ legatū. de leg. 1. vbi defectus condōnis inualidæ non vitiat legatū.
4 Bal. ibi. Stat. leges † municipales & forū viri mulier sequit. vt. ff. de iud. l. exigere dotē. & no. ꝓ Arch. 12. di. illud. vbi oīno vide ſm Bal. qui hoc dicit ar. fęminæ. ff. de sena. vbi fæmina sequit dignitatē & cōditionē mariti, & dicit Bal. qđ vī qđ istud ꝓcederet ex interpretatione, q̄ locū non hꝫ in statutis. sed hoc non approbat ꝓp vim matrimonij, qđ est de iure naturali, seu diuino, vnde hꝫ pro ipsa veritate, & non ꝓ interpretatione, & iō dicit. ꝙ si uxor popularis, licet esset de gñe militari, deliquerit, non puniret, vt magnas, qđ dicit Bal. puto verū. de quo ꝓ eū in d. l. fæminæ. ff. de sena. Stat. dicit, ꝙ mulier
5 nō possit ℈here, an poterit debitorē liberare † per pactum. & vī qđ sic, qa iste vī distractus. non ℈ctus, dic ℈riū, qa pactum ēt liberatoriū est ℈ctus, vt no. ff. de act. & ob. l. 1. Bal. ī l. si vnus §. pactus. ff. de pac. Stat. Flo. qđ mulier nō possit se obligare sine munualdo, an poterit facere pactū de non petendo? & vī qđ nō, quia ex eo resultat obło, & qđ non pōt petere, dī teneri. ff. so. ma. l. Mæuia. §. 1. ſm Ia. & Bar. In ℈rium vī, qđ tenetur quo ad alios effectus, non quo ad obligandū, qa alij effectus non subalternātur, nec subordinantur obligationi. Quod credo verum, dicit Bal. quia de obligatione non loquitur lex & stat. stricti iuris, sed quid cōtra, dicit stat. quod minor mercator possit ℈here, vtrum maior absq; curatore poterit paci sci? dico quod sic, arg. not. in l. 1. §. contrarium de contra. iud. tu. & est ratio, quia si obligat multomagis parat defensionē. sed econuerso non sequit, cessat obligatio. ergo liberatio seu
6 exceptio, & licet † statuta sint stricti iuris tñ includunt ea, q̄ necessario sunt connexa, quia vnum includit reliquum, qm̄ pro eodem reputantur Bal. in l. si vnus. §. pactus. ff. de pa. Stat. dicit, ꝙ mulier nō possit se obligare sine cōsensu propinquorum, utrum poterit offerre bona sua ecclesiæ, dicit Bal. dico quod sic, siue offerat se & sua quia est actus spiritualis super quo statutum non disponit, nec pōt disponere, vt. C. de sacr. san. eccl. l. pe. siue offerat bona tantum. nam illa est donatio in qua ecclesiæ sunt priuilegiatæ, unde non ualet sta. contra earum priuilegium. ut. C. de sac. san. eccl. ut inter diuinum, adde, quod no. de uer. obl. si ita quis. §. ead. l. Bal. in l. generali. C. de sacrosanc. eccl.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dicente, quod omnia publica diuidantur inter ciues, pro rata, quomodo accipiendum illud, pro rata.*

1 **Munus.** Stat. quod oīa publica diuidanꝫ inter ciues pro rata. Quęro † quid est dictū, ꝓ rata. rñdeo ꝙ idem est dictum ꝙ pro portione, quæ fieri contingit. & iō aut munus est personale. 1. cum personę officio exhibendū, & intelligitur in capita. i. in familias. siue fumantes, ut dicūt Bonon uel in focularia, ut dicūt Perusini. nam in eadem domo plura onera esse non possunt simul. & ideo si decretum dicit, ꝙ ciues debeāt ire in exercitu, intelligitur unus ꝓ qua libet domo. Si autem qualitas muneris respicit res. sicut collecta, quæ respicit bona, quo ad moderandam præstationē & personas, quantum ad suscipiendam indictionem, quæ tña sua realitate pōt denominari, magis munus reale, q̄ personale. ff. de mun. & hono. l. & scripto. §. fi. tunc intelligitur pro rata. i. iuxta mensuram bonorum, æstimando mobilia, q̄ usu facili consumunt, & immobilia. ut. l. per uictimam. C. de imm. ne. ꝓcedē. li. x. & de sē exc. c. grauē. ꝓ Inn. ad q̄ pstādā nō tenētur pauper, quorū opa uix sufficit alimētis, & si tales sūt descripti ī ęstimo. dēnt cācellari de ipso per hñtes offiū, ad hoc supplicatione eis porrecta, vt no. in l. indictiones. C. de an & trib. li. 10. debet igitur rata intelligi ſm materiam subiacentem. i. pro portione, quam iuris ratio unicuiq; distribuit. Bal. in auth. defuncto. iuxta fi. C. ad Tertul.

SVMMARIVM.

1 *Statutum & consuetudo possunt permittere. quod in muris, ciuitatis vel castri possit ædificari, & etiam refici, & cętera fieri, licet de iure sit prohibitum.*

1 **Murus.** Stat. † & cōsuetudo pōt permittere, ꝙ in muris ciuitatis vel castri possit ædificari, & ēt refici, & profellos fieri, licet de iure cōi sit prohibitum, vt. l. sanctum. §. muros. ff. de rerum diuisione. facit. C. de ædificijs priuatis. l. an in totum. & ff. ꝙ vi aut clam. l. prohibere. §. plane. Bal. in d. l. sanctum. §. muros. ff. de rerum diuisione.

SVMMARIVM.

1 *Statutum in naui, locum sibi vendicat in nauicula.*

1 **Nauis.** Stat. † in naui vendicat sibi locū in nauicula, ꝙ facit ad qōnē dicētē ꝙ qui combusserit domū debeat cōburi, quidam combussit domumculam, certe tenetur, per. l. 1. §. de exercitorib. ff. nau. cau. sta. & facit. ff. de eui ctioni. l. scapham. Bald. in dicto §. de exercito.

SVMMARIVM.

1 *Statutum faciens mentionem de nepote, includit nepotem conceptum post mortem aui.*
2 *Statutum loquens de nepote, an & quando pronepotem includit.*
3 *Statutum quod nepotes militum habeantur pro magnatibus, non intelligitur de filio fratris.*
4 *Filius si statuto excludat filiam dotatam, an nepos ex filio excludat filiam dotatam.*

1 **Nepos.** Stat. faciens mētionē de nepote, includit nepotem † conceptū post mortē aui, vt. ff. de gradib. l. iurisconsultus. & insti. eo. post prin. neq; n. alio nomine sic proprie appellari pōt, & cui cōuenit significatio noīs ꝙ uenit & significatū dispositionis, vt. ff. de sup. leg. l. labeo, Bal. in l. qui se patris. C. vñ lib. Stat. ꝙ pī teneat ꝓ nepote nō intelꝫ de nepote transuersali. de quo ꝓ Dy. in cons. 18. ꝙ inci. diligēter, nec intelligitur de spurijs ſm Dy. Bal. in l. si auiæ. C. de succes. edic. Stat. ꝙ † facit mentionē de nepote, non intelligitur,
2 de pronepote, nisi sit causa fauorabilis, & nemini noceat, vt. ff. de postu. l. cui corū. §. fi. & facit. ff. de paric. l. sed sciendum.
3 Bal. in l. 1. C. de succ. edi. Stat. ꝙ † nepotes militū pro magnatibus habeantur, non intelligitur de filio fratris, quia in eo nō desc̄dit qualitas patrui cum non sit eius propago, sed intelligitur de filio filij. vt. C. ad. l. Iul. ma. l. quisquis, & ita loquit ecclē. 40. nepotes impiorum non multiplicabunt ramos. attendit. n. vitium ex radice. vt. C. de libe. & eorum liberis. l. 2. ff. de iurepa. l. diui fratres. stat. n. notat nascētem, quasi ex materia corrupta, & illum afficit. & non aliū. Bal. in l. si auiæ. C.
4 de succes. edi. Stat. ꝙ filius † masculus excludat filiam dotatā an nepos excludat filiam dotatā, & dicit Bal. ꝙ per ea quę ponuntur per eū in. §. instituens. l. Gallus. ff. de lib & posth. pōt argui pro & ℈. tñ Iac. bu. dicit ꝙ tū ex larga significatione. tū quia nepos surrogatur loco filij, filia dotata dēt excludi. sed, Bar. dicit ꝙ non. prima ratio Ia. non est vera. per. l. filium diffinimus. de his. qui sunt sui vel alie. iu. nam filius meus est ſm diffinitionem. l. qui nascitur ex me, & uxore mea, quæ diffinitio non pōt trahi ad nepotem, ergo non ex propria significatione. quia propria significatio sumitur ex diffinitione. & iō inhæret secundæ rationi quia nepos surrogatur loco filij. sed cū hoc sit per fictionem, & vt ipse dicit in l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. in stat. non comprehenditur casus per fictionē, ergo ipse sibi ℈riatur. sed nunquid filia filij isto casu excluderet amitā? dicit Bar. ꝙ non, Rō. nā sibi nō inest illa qualitas, q̄ debet inesse, filius. n. nō excludit sororem, quia filius, sed qa masculus. quæ qualitas non inest fæminæ. vñ dicit ipse aut lex facit mentionem de filio qualificato, aut de filio simpliciter, si de filio qualificato, non porrigitur ad alium, cui non inest illa qualitas, vt. l. fi. C. de na. lib. Aut simpliciter, & tunc appellatio deriuat ad quoslibet descēdentes ſm eum, sed ex prædictis. in d. §. instituens, vbi ponitur an appellatione filij, comprehendatur nepos. sunt inter doc. diuersæ opi. ſm Bar. in l. liberorum. de ver. sig. & adde quod no. Dy. q̄ sit long. cōsue. l. 1. in fi. & C. de ad ul. l. publico. & C. ad l. Iul. ma. l. quisqs. Vltimo conclude, ꝙ quatuor. s. consuetudo loquendi. Itē larga significatio siue abusio. Item stricta significatio siue diffinitio, Itē iuris interpretatio, i. consideratio, quæ diuersō mō adaptatur prædictis, prout ratio suadet considerari debent, & attendi. Bal. in l. Gallus. §. instituens. in fi. ff. de lib. & posth. & ibi plene. vide vtrū appellatione filij cōprehendat nepos.

SVMMVARIVM.

1 *Statuto dicente, quod causæ nullitatis pertinent ad iudicem iustitiæ. vtrum coram iudice pronuntiante possit excipi de nullitate.*

Nullitas Statutum. dicit, ꝙ † causę nullitatis pertinēt ad iudicem iustitiæ. modo qųrit vtrū cora iudice

iudice pronunciante possit excipi de nullitate? & vī ꝙ non, quia illa causa nullitatis est alteri commissa specialiter. Tñ ꝯrium est verum, quia si principaliter moueretur, tunc esset opinio vera. sed vbi mouetur incidenter, tunc quicunq; iudex, est iudex competens in causa principali, & in ista incidenti. in gl. in l. si suspecta. §. in ea prouincia. ff. de inof. test & per l. quotiens. C. de iud. Bald. in d. §. in ea prouincia.

SVMMARIVM.

1 *Infamatus semel, an possit vltra infamari.*
2 *Notarij non matriculati, censentur loco priuatorum, quantum ad iura municipalia terræ, quam incolunt.*

Notarius. Statutum, ꝙ notarius qui fecerit instrm falsum, debeat priuari honorib. mō ita factum est pp vnam falsitatem per eum commissam, post ea committit aliam, ita ꝙ eum priuare de beneficio nihil importat. dicit Bal. ꝙ iudex poterit commutare, arg l. nouerint.
1 C. ut ꝯ. cer. tps & ibi vide plene per eum. vtrum † semel infamatus possit plus infamari, & utrum semel excōicatus, possit pluries excōicari, & vtrum exbānitus semel possit pluries exbanniri, & vtrum vna absolutio sufficiet pro pluribus? & in bannito dicit ꝙ pōt pluries exbanniri, & in infame, ita in excōicato Facit tñ distinctionē inter pœnam priuatiuam & pœnam afflictiuam. Item inter pœnam reiterabilem, & pœnam non reiterabilem, de quibus plene per ipsum in d. l. nouerint. Stat. ꝙ notarius † possit facere præceptum guarentigiæ, certe notarij, qui non sunt in matricula, non possunt facere, & est uerum, quia censentur quantum ad iura municipalia illius terræ loco priuatorum. Bald. in l. ex eo tempore. C. de mil. testamento.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de nouerca, an extenditur ad nouercam magnam.*

Nouerca. Stat. loquitur de nouerca simpliciter. modo quęritur an extēdatur † ad nouercam magnam? & certe non, ar. gl. in l. hac edictali. C. de secū. nu. quia esset extensio, quæ extensio non habet locum in statutis, maxime odiosis. de quo per Bal. in l. hac edictali. C. de secun. nup. vbi etiam uide tex. qui dicit, ꝙ legitima nullo modo potest minui, ex quo arguunt quidam, ꝙ per statutum ciuitatis legitima non potest minui. Tu uide per Bal. in l. sancimus. C. de nup. Bal. in d. l. hac edictali.

SVMMARIVM.

1 *Nox, quando dicatur.*
2 *Nox vera, & nox ficta.*
3 *Statutum, quod inuentus post sonum campanæ condemnetur in duplum, an extendatur ad locum, ad quem non protenditur sonus.*

Nox. Statutum punit † delinquentes de nocte, certe est ar. ꝙ non dicatur nox, nisi sit obscurum. tex. uidetur facere in l. cordi. ibi noctis obscuritatem. de emenda. iusti. codi. Stat. ꝙ pœna duplicetur in maleficijs commissis de nocte, & intelligatur nox post primum sonum campanæ. modo quidam deliquit in loco remoto, vbi non auditur sonus campanæ, quæro qualiter intelligatur ibi nox? & Iac. di-
2 sputauit & dicit ꝙ † intelligitur de nocte vera, quia nox ficta non protendit se ad illum locum, ar. l. 1. §. eodem autē tecto. in tex. ibi uocem exaudire. ff. ad sill. & ita dicit ibi Bart. & uideas. ubi cessat ergo fictio, stamus ueritati. Bal. in d. §. eodem
3 autem tecto. Statutum, † ꝙ offendens post sonum campanæ condemnetur in duplum, an extendatur ad locum, in quo non protenditur sonus, Iac. But. dixit ꝙ inspicitur nox naturaliter, quia ubi uerbo non potest dari ciuilis intellectus, ad natutalem intellectum recurrendum est. & ideo si aliquis deliquit nocte vera, punitur pœna dupli, licet sonus campanę ad illum locum non peruenerit, sed si deliquisset in nocte ficta, hoc est post pulsationem campanę, tñ ante tenebras, & in tali loco, in quo sonus campanæ non auditur, tunc nō punitur ex qualitate noctis, sed ex simplici delicto. & idem tenet Bar. in l. 1. §. idem senatus. ad Sill. & Bal. dicit ꝙ istud est verum, qñ statutum punit maleficium ratione noctis ex oī capite, sed si restringit se determinato modo ad noctē secundum sonum campanæ, non includit aliam, ar. in c. susceptū de rescrip. li. 6. Bal. in l. fi. C. de his, qui. ut indig.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditatis aditione, contrahitur obligatio vera.*
2 *Contractus, verb. pro omni obligatione accipitur.*
3 *Mulier, quæ diu hæreditatem possedit, præsumitur solemniter adiuisse.*
4 *Lex municipalis potest singulos obligare.*
5 *Syndicus habens mandatum ad obligandum vniuersitatem, non potest obligare singulos, nec bona singularium.*
6 *Pars maior quando non præiudicet minori.*
7 *Filius habens patrem furiosum, vel mente captum, potest se obligare ex mutuo, & libere contrahere, statuto etiam dicente, quod filius non possit contrahere seu obligare se sine patris consensu.*

Obligare. Stat. ꝙ qs non posit se obligare sine pñtia ꝓpinquorū, certe nō poterit † hrd. sibi detā sine pñtia propinquorū adire fm Bar. quod Bal. credit verū quia per aditionem contrahitur obligatio vera. vnde cum statutum loquat̄ de obligatione simpliciter intelligi debet de omni de obligatione ar. de test. mi. l. in fraudem, §. fi. Secus si stta. non loqueretur per uerbum obligatorium, sed per verbum cōtractus. Verbi gra dicit statutum ciuitatis Tuderti. ꝙ mulier non possit contrahere. vel distrahere sine pśentia propinquorum. tunc credit Bal. ꝙ possit hereditatem adire per se sine præsentia propinquorum. nam istud statutum, quod exorbitat a iure communi, debet intelligi de vero cōtractu, & proprie sumpto vocabulo, non de contractu imaginatio, seu de quasi contractu, qui in aditione celebratur, vt. l. apud Iuli. ex qui. cau. in posses. catur. in hoc tamen dicit. ꝙ Bar. tentat dicere contrarium. s. quod ēt tunc requiritur pśentia pro
2 pinquorum, quia nomen † contractus, pro omni obligatione accipitut. ut. ff. de iudicijs. l. omnē. ita tenet ipse Bart. in l. more. de acqui. hę. quod Bal. non credit verum. & ita consuluit se se dicit de facto, & facit ꝙ no. in auth. sacramenta puberū. & in corpore vnde sumitur, super verbo. contractibus. In statutis concludit, ꝙ verbum, contractus, sit accipiendum proprie, pro vero contractu, non pro abusiuo & improprio. Vnde si statutum dicit, quod de quolibet contractu soluatur gabella, non soluitur de aditione hæreditatis. Bal. in l. mutuum.
3 §. eum, cui, ff. de acquirend. hæred. Statutum, ꝙ mulier † non possit se obligare sine præsentia propinquorum, certe si ipsa diu possedit hæreditatem, ꝙ præsumitur solenniter adiuisse. Bal. per textum in l. qui in aliena. §. sed & si non adierit de ac
4 qui. hære. Statutum † siue lex municipalis potest obligare singulos. vt. ff. de admi. tu. l. sine hærede. §. Lucius & dicit Bal. ꝙ secus vī de iure communi, nam si vniuersitas est debitrix, singuli de vniuersitate non dicuntur debitores, sicut eꝯ non di-
5 cuntur creditores singuli de vniuersitate, & addit ꝙ † syndicus habens mandatum ad obligandū vniuersitatē, non pōt obligare singulos, nec bona singulorum. hoc no. gl. expresse, in l. 2. C. quæ sit longa consue. Si autem syndicus haberet mandatum ad obligandum vniuersitatem, & singulos, tunc sine dubio potest obligare illos singulos. qui consenserunt syndicatu. ar. ff. de magi. conue. l. 1. in prin. sed alios, qui non cōsenserunt, nō vī qđ possit obligare, nec eorum bona. quia administratores ciuitatis qui creauerunt syndicum, non sunt ad-
6 ministratores singulorum. sed vniuersitatis, Item † quia maior pars non præiudicat minori, nisi in his, quæ concernunt ipsam vniuersitatē, vel collegiū, nō in his, quæ concernunt singulos, ar. ff. de serui. vr. præ. l. per fundū. In ꝯrium tñ vī, qđ ille actus vī habere vim legis municipalis, vt. C. de dona. inter vi. & vxo. l. pen. quæ lex municipalis pōt obligare singulos, vt dictum est. s. in prin. vide Bal. in l. sicut, §. si quidem. ff. qđ cuiusq; vniuersitatis nomine. Statuto cauetur, ꝙ filius nō possit se obligare sine licentia patris. certe si in eodem instrumēto se vterq; obligat, idem operatur confimilis obligatio qđ expressa licentia. Bald. in l. si is qui hæres. de acqui. hære. ar. eiusdem. l. Stat. quod filius non possit se obligare seu con-
7 trahere sine consensu patris, certe † si filius habet patrem furiosum vel mentecaptum. poterit obligare se ex mutuo. & libere contrahere, ar. l. cum hæres. de acqui. hære. non tñ poterit testari, cum sit ī potestate. sed potest circa omnes actus inter viuos. Bal. ibi. Statutum prohibet filium familias se obligare. modo quidam obligauit se pro filio familias in casu prohibito a statuto, certe tenetur si suscepit in se periculum & affirmauit non fieri contra statutum, secundum Ray. hoc dixit Bal. in l. si mihi. §. cum quidam ver. hoc autem, ff. mandati. & dicit. ꝙ ille ver. non est alibi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens offendentes oculos cuiusquam, non habet locum in cęco*
2 *Paria sunt, oculum effodere, vel sic adficere, quod inde non videat.*

Oculus. Statutum † punit offendent es oculos alicuius, an habebit locum in eo, qui est cęcus, cū oculus non videntis non sit oculus, nisi æquiuoce. sicut oculus depictus, secundum Ari. & vī quod non, quia ar. a carentia habitus est validum in iure, quod sumitur, sic vbi non est habitus ibi non cadit priuatio vt. ff. de ver obl. l. decē. de quo per Bal. in l. conuenienticulam. C. de epis. & cle. Statutum dicit, quod si quis effoderit oculum puniatur pœna manus certe videtur quod si quis ita impediret, quod non uideat, uide-
2 tur pœna statuti ligari, quia paria sunt † alicui oculum effodere, uel sic impedire, quod inde non uideat, quia uterque dicitur oculum destruxisse. hoc dicit Bald. ar. l. binas. ædes. ff. de serui. ur. prędi. in no. 1. ubi quod licet quis possit luminib. officere legatorum, tamen nō potest ex tuto obscurare, uel ita quod inutilem reddat habitationem.

SVMMARIVM.

1 *Statuta excludentia fœminas, & deferentia masculis hæreditatem, an*

Source : BIU Cujas

dicantur odiosa, an fauorabilia.
2 *Dispositio dicitur odiosa, vbicunq; apponitur pœna.*
3 *Statutum introducens successionem ex bono, sed non ex æquo, dicitur odiosum.*

Odium, odiosum. Statuta quæ excludũt fęminas. & deferunt hæreditatem masculis, an dicanť †odiosa vel fauorabilia? & vť ꝙ dicanť odiosa, nã irrõnabilis fauor. dť odiũ, vt. C. de libe. ꝓte. l. maximũ vitiũ, ꝓtaua exhęredatio liberorum, est odiũ. vt. ff. de libe & post. l. cum quidam de ver. ob. l. q dã cũ filium. Istæ ergo fęminę quę male tractanť per stat. dñr quodam mõ exhŕdari, vt. ff. de hŕ. insti. l. q uolebat. ergo apparet manifeste. ꝙ stat. est odiosum. In ꝯrium, ꝙ sit fauorabile, ꝓbatur, quia est factũ fauore agnatorũ, & cã conseruandæ. dignitatis familiaris, vt. ff. de vẽtre inspiciendo. l. 1. §. si ieruus. sed hoc est fauorabile. Preterea. rõ legis, est illa, ex qua apparet, an sit fauorabile. stat. vel odiosum, vt. ff. de cond. inde. l. qui exceptũ, sed rõ statuti non est odium mulierum, quia vbi non essent masculi, non excluderenť, sed est fauor masculorum, igitur stat. est fauorabile, Ad idem quia stat. pœnale, ꝙ tutor nõ ꝯhat cũ pupila, dť fauorabile & extendendũ. vt. ff. de ritu nup. l. libertus. §. senatus. ergo ita est hic. quarto & vlt. probatur. qa hãc partem aperte tenent Ia. de are. & Cy. in l. publico. C. de adulteriis. dicit Bal. fol. gl. l. venia. C. de in ius vo. dirimit cõnem. nam ex parte succedentium est fauor. sed ex parte mulierũ, q̃ repellunť, est odiũ. Ex hoc sequiť, ꝙ ex parte succedentiũ verba late interpretanť. vñ si sta. dicit. ꝙ filius excludat fęminam, idem in nepote ex filio præmortuo, vt. ff. de ver. sig. l. liberorum. & de hære. insti. l. Lucius. sed quia ex parte mulieris est odiũ, si stat. dicit. qđ filia non succedat, succedet neptis ex filio, quia repręsentat patrem qui succedebat. neptis autem ex filia non succederet, quia repñtat personã, q̃ excludebať, & qa non debet plus concedi nepti, quam filię. & qa rõ stat. hoc non patiť, vt. C. de bonis maternis. l. si viua matre. ver. nã licet. & ita intelligo. dicit Bal. qđ no. Rich. & Cy. in l. 1. quæ sit lon. cõsue. & ita cõsului de quo ꝓ Bal. in d. l. venia. & vide Ia. de Bel. in auth. de alienandis. §. qa vero leonis. dicit, ꝙ q̃q̃ in
2 ꝓhibitione †fauor verfeť, tñ vbicũq; apponiť pœna, odio pœnę dť dispõ odiosa, ꝙ est valde no. sed gl. ĩ d. l. venia. ff. e. l. sed si hac. §. fi. dicit ꝙ respũ eius, q obligať, est dispõ odiosa, & restringẽda, sed respectu eius, cui obťo quæriť, est dispõ fauorabilis & extẽdenda. Tu dic. dicit Bal. ꝙ aut ꝓhibitio considerat qualitatẽ facti, aut considerat qualitatẽ personarũ, si cõcernit qualitatẽ facti, vbicũq; appononiť pœna, est dispõ odiosa. Ita loquiť Ia. de Bel. Sed si cõcernit qualitatẽ ꝓsonarũ, tũc distingue extrema ꝓsonarũ, & ita loquiť gl. de quo ꝓ Bald. in
3 d. l. venia. †Stat. qđ introducit successionẽ ex bono, sed non æquo, tale statutũ dť odiosum, vt si per statutũ masculus excludit feminã, nã istud statutũ factũ est ꝓ bonũ publicũ cõseruandarũ familiarũ, vt l. j. de ventre inspiciendo. tñ uon est ęquum, vt l. maximũ uitiũ. de libe. præte. quicquic. n. est ꝯ iustitiam æquitatis, est odiosum. & uide. C. de adult. l. j. per Cyn. Bal. in l. certum. C. vnde cognati. Statutum, ꝙ viri bannitarũ expellantur, nunquid eꝯ expellentur vxores bannitorũ, dic ꝙ non, qa odiũ irrationabile nõ dẽt extendi C. de se. nup. l. fi. ff. de ꝯtab. l. 3. §. si emancipatus. Bal. in l. quicunq;. de ser. fugi.

SVMMARIVM.

1 *Motus animi. distinguendi sunt ex actuum qualitat.*

Offendo. 1 Stat. †dicit, ꝙ si qs offenderit defendẽtem. se vel suos, vsq; ad quartũ gradũ, sit media pœna. si aũt offendit cõsortẽ offendẽtis, sit pœna maior. mõ ponamus Titius offendit fratrẽ meũ, & frater Titij offendit me, deinde ego Titiũ offendo. nã si tanq̃ ꝯsortẽ fratris sui, eẽt pœna maior, & si tanq̃ offensor fratris, & ꝯsortis mei, ẽ pœna minor. vñr igiť distinguẽdi motus animi ex actuũ qualitate. nã si isteTitiꝰ ꝓcusserit manu vacua, & leuiter frem meũ, sed frater Tit. grauiter me affecerat, & ego ꝓinde Titiũ occido, pñsumiť uindicta ĩ ꝯsortẽ, & ẽ pœna maior, alś si leuiter, & ꝯsonat offensę meę, tũc est minor pœna, & sic actus ꝯtẽplãdi sunt, ex qb. pñsumiť animi motus, sed si nihil apparet, in dubio minor pœna eligẽda est. ff. de pœnis. l. si pñses. ut pñsumamus inter duos dolos, minorẽ dolũ. i. ꝙ mitius puniať, & faciť ẽt ad rõnẽ, ꝙ ille q̃ ꝓmisit ꝓ suis adhęrẽtib. intelligať ꝓmissum de nõ offendẽdo occasione guerrę nec de alijs inimicitijs singularib. de hoie ad hoiem. de quo ꝓ Bal. in l. si pdiũ. de ędi. ac. ubi ponit multa utilia & pulchra dubia ĩ materia redhibitoria, & pcipuẽ de scholari emẽti librũ corruptũ. & de illo, qui reddidit rẽ, & ille acceptauit. deide uult ptiũ, & tenet ꝙ uterq; possit.

SVMMARIVM.

1 *Officium habens sine iurisdictione, non habet ius adijciendi pœnam.*
2 *Conditio rationum reddendarum impleta videtur, si reddituæ sint rationes bona fide, licet in calculo sit erratum.*
3 *Statutum excludens aliquem ab officijs, intelligitur excludere ab officijs fauorabilibus, non damnosis.*
4 *Statutum dictans officiales syndicandos in fine officij, per quosdam ciues deputatos, quomodo accipiendum.*
5 *Cogitatum non dicitur, quod improuise agitatum & actitatum est.*

Officialis, † officium. 1 Stat. facit officiales sũ per ratiocinio cõitatus. mõ q̃ritur an dicti officiales positi super rõcinio, possint in suo pcepto adijcere pœnas? & videbať ꝙ non, quia stat. nõ permittebat eis hoc noĩatim. pro hoc facit tex. in l. 2. §. his dabiť. ff. de iud. vbi nullus iudex põt mulctare nisi hẽat ordinariã ptãtem, vel ei spãliter sit cõmissum, si qs aũt hŕet offiñ sine iurisdictione ille non hŕet ius adijciendi pœnã. facit ꝙ no. Inno. c. cũ oẽs. de const. Bal. dicit ꝙ forte posset dici ꝯriũ, qa cũ habeant ius compellendi a statuto, vñr hŕe iurisdõnẽ ordinariam a statuto, ar. l. præses. C. de suspec. tu. & ar. ff. de arb. l. non ex omnib. & vide circa prædicta, quod no. Arch. 2. q. 6. §. itẽ cum certa. & in Spe. de contumace. §. nũc dicimus. ver. sed pone iudex. & quod no. ff. de test. mi. si certarum. in fi. &
2 per Inno. in c. 1. de off. del. Bald. in §. his dabitur. Stat. †ꝙ officiales debeant syndicari in fine sui officij &c. certe nõ dẽnt pro quolibet leui errore syndicari, sed dẽt potius ponderari bona fides, quã paruus error in eis syndicandis. pro hoc facit l. q̃uis. de cond. & dem. vbi impleta dť ꝯdõ rõnum reddẽdarum, si redditæ sunt rõnes bona fide, licet in calculo sit erratũ, quia paruus defectus non vitiat, & illud vť bñ factũ, quod bona fide fit ſm Dy. & ita alleg. per gl. d. l. quamuis. in l. eum, qui. §. in popularib. de iureiur. & facit. d. l. pro eo, qui non soluendo quantitatem, incurrit pœnã corporalem. nam si per errorem aliquid modicum est omissum ꝓ calculi vitium, non ꝓpea succederet pœna corporalis per d. l. quãuis. de ꝯd.
3 & de. Bal. ibi. Stat. †excludens aliquem ab officijs, intelľr excludere ab officijs fauorabilib. nõ damnosis. hoc tenuit Bal. arg. gl. l. si quis solidum. ff. de hęr. inst. pro quo facit glo. C. de secun. nup. l. 1. Bal. in d. l. si quis solidum. Stat. dictat ꝙ officiales debeant in fine eorũ officij per quosdam ciues deputatos syndicari. mõ quæritur de quib. dicti officiales debeant syn-
4 dicari, & † vtrũ de his, q̃ non gesserunt in officio, nec officij contemplatione? dicit Bald. in l. nemo post depositũ. C. ubi de cri. agi oporteat, ꝙ illa. l. est in arg. ꝙ syndici Ptãtum non possunt eos syndicare de his, q̃ non gesserunt in officio, nec officij contemplatione, quia non sortiuntur in talib. ibi forum. & ideo quis tenetur reddere rationem in loco administrationis, quia ibi facilius & plenius põt veritas reperiri, tã per testes q̃ per instŕa. De eo vero, quod non pertinet ad illã administrationem non sortiuntur ibi forum. & ideo litera. d. l. dicit quod ob negocium, quod militiæ causa, &c. de quo
5 per Bal. in d. l. nemo post. C. vbi de cri. agi opor. Stat. †limitat officium ptãtis. Pone. ꝙ postea est prorogatum per reformationem, an est vnum officium? vť ꝙ nõ, quia diuersis authoritatibus fit, sed in ꝯrium quia causas habet colligatas adinuicem, & repræsentat eandem ciuitatem. Sol. quo ad fauorabilia intellige, ꝙ idem officium, sed non quo ad odiosa, argu. ff. de lib. & posth. l. cum quidam. v. g. dictat stat. ꝙ ptãs nõ possit cognoscere de maleficijs suo tpe non commissis. nam tpe prorogato non poterit cognoscere de rettoactis propter fauorem liberationis, & quia statutum refert se non ad id, ꝙ extra ordinem prorogatur, ut l. Seyo. § medico. de annu. le. non. n. dť cogitatum quod improuise est agitatum, & actitatum, vt l. fi. de lib. leg. & de fund. instru. l. cum delamonis. §. asinam. de quo per Bal. in l. si a te. C. de pactis. inter empto. & vendi. Stat. ꝙ soluens bannum possit admitti ad officia publica, an admittatur ad officia publica soluens ignorans statutum? videtur quod non. contrarium tenet Bald. per l. multum interest. de condi. & demonst. Bal. in l. si quis hæredem. C. de instit. & substit.

SVMMARIVM.

1 *Omne qui dicit, nihil excludit.*
2 *Omne, verbum, in contractibus appositum, restringitur ad ea, quæ sunt de natura contractuum.*
3 *Furcæ, significant merum imperium.*
In delictis transgressio mandati obest domino, si ad talem transgressionem poterat ordinari mandatum.
5 *Omnis, &, vnusquisque dictiones, quid differant.*

Omne. 1 Bal. †dicit, quod glo. l. a procuratore. C. mandati. ubi dicitur quod qui omne dicit, nihil excludit, allegatur ad quæstionem. quidam baro vendidit mihi quędam prædia, in quibus consueuerat hŕe quasdam domos, ad colligendum passagium, & dicit quod vendebat mihi prædia, & omnia iura, quę ibi habebat. modo quæritur, an videatur vendidisse ius colligendi passagium? & pone ꝙ ille dominus habebat ibi furcas, propter quas signatur merum imperium, modo quæritur, nunquid intra fines agrorum illud merũ imperium transtulisse videatur, adeo qđ deinceps vtatur ipse, non vero dñs, nec passagiũ colligere, nec ad furcas

Source : BIU Cujas

cas damnare quem posſit, & vī ꝙ oīa iura iſta ſiat tranſlata, & nō ſolū ſint vēdita prædia, ſed ius vniuersū. Itē iſtud ſolo cohæret. ergo tranſlatū, ar. ff. de ℈h. emp l. in modicis. & l. ſi aqueductus. ff. de acq. re. do. l. quidam. In ℈rium vī, quia per talē ℈ctū locus ille nō deſijt eſſe de diſtrictu nec de pertinētijs antiquitus ordinatis, licet proprietas fundorum ſit tranſlata, nihiloīus proprietas fundorū non hēt cōe cum proprietate iuriſdictionis, ergo vno tranſlato, reliquum nō transfertur, facit quod no. Inn. eẍ de reſt. ſpo. c. cū ad ſedem. Nec obverba gñalia, q̄ dñt ſupponere & referri ſolū ad ea, quæ ſunt de natura rerum venditarum, vt elegaliter no. Inn. eẍ de iure pa. c. ex literis. & hæc ꝑs eſt vera, licet ſubiectū iuriſdictionis ſit territoriū. tñ hoc eſt verū de territorio vī, non de certo fundo. Concedo tñ, ꝙ ſi dñs velit vti illis domib. pro colligendo paſſagio, ꝙ dēbit ſoluere penſionem domorum, quia proprietatem tranſtulit in aliū. No. ergo, ꝙ in ℈b. ille terminus gñalis, oīs, reſtringitur ad ea, quæ ſunt de natura ℈ctus, 2
ar. ff. de vſuris. l. ſtipulatus. Cōſidera. ꝙ furcę ſunt res & ſignū. rē & ſignū appello, quæ nō ad ſignandū aliud adhibetur, & hoc mō furcę ſunt res & ſignū. alio mō ſunt res & nō ſiguū. i. quædā tigna, quædam materia, ut ff. de le. 3. ligni. ſignū aūt 3
appello, cuius vſus in ſignando † eſt, & hoc modo furcæ ſunt ſignū, quia ſignant merum imperium. neutro tñ modo puto eas in illo ℈ctu venire, vnde non poſſet. emptor, ſuppoſito quod merum imperium poſſit vēdi. dictas furcas remouere uel amouere de loco, ar. ff. de priui. cre. l. aſſiduis. alias incipit bonis diſtractis, & ff. de iniu. l. ſanę, quæ verba tenementi de quo per Bal. in d. l. a procuratore. Item no. ſm Bal. ꝙ etiam in
4 † delictis tranſgreſſio mandati obeſt dño, ſi ad talē trangreſſionem poterit ordinari mandatum. v. g. dñs mandauit procuratori, quod vulneraret, ſed non occideret, & procurator credens uulnerare, intulit uulnus mortale. nam tenetur mādans de homicidio, quia cogitare debuit illud euenire poſſe, ut in c. fi. de homicidio li. 6. Sicut ſi per ſeipſum uulneraſſet, non aīo occidendi, nam perinde tenetur, ac ſi habuiſſet animum occidendi, qñ inſtr̄m cum quo percuſſit, erat aptū ad inferendā mortē, ut eẍ de homicidio. c. ſigñaſti. ſed ſi non erat aptum ad mortē inferēdā ſiue per ſe, ſiue per procuratorē faciat, non eſt pœna homicidij, ut ff. ad l. Corneliā de ſicariis. l. 1. § ſed ſi claua. nō igit ſufficit delinquēti dicere, nō putaui, qñ putare debuit de quo per Bal. in l. cū mandati. C. man. Stat. ꝙ unuſquiſq; ingrediens caſtrum hēat decem, aliud eſt dicere, ꝙ unuſquiſq; ingrediēs hēat decem, aliud eſt dicere oēs ingrediētes hēant decē, nā non ꝑ oīa eſt idē dicere, unuſ
5 quiſq; & oēs. quia dictio unuſquiſq; actum † de quo quæritur cuilibet inſolidū appropriat, & attribuit ſed dictio, oīs, nō attribuit ſeu diſtribuit cuilibet īſolidū, ut no. ff. de le. 2. l. ſi plurib. Vñ in primo caſu, qñ dicit vnuſquiſq; &c. quilibet uocatur inſolidum in ſecundo oēs ueniunt coniunctim, ad eadē decem. Item aliud eſt dicere, lego unicuiq; filiarū mearum pro dote centum, & aliud eſt dicere, lego omnib. filiab. pro dote centum Primo caſu quælibet habet centū. ſecundo caſu oēs hūt cētū Item aliud eſt dicere, ℈ſtituo oēs iſtos meos procuratores, aliud eſt dicere, conſtituo quemlibet iſtorum Primo caſu ſunt ſimul nō inſolidū cōſtituti, uñ nō pōt unus ſine alio, ſcđo caſu quilibet hēt ptātem inſolidū, & in execure teſtōrū, qđ eſt notabile, & uide ff. man. l. creditor. §. duob. ubi tractat de dictione, uterq; Bal. in l. hoc articulo. de hę. īſt.

Parentes, pater.

Statutum ꝙ parentes teneantur ſoluere pro condēnatione filiorū, & ad hoc præciſe cogantur, eſt odioſum † & ſtrictiſſime in 1
terpretandū. nā parentes, q̄ negligunt redimere filios, puniūtur in priuatione ſucceſſionis eorū, alia pœna, vel ℈pulſio nō imponit parētibus, ſm qđ no. in auth ſi captiui. ī fi. C. de epiſc. & cle ꝑ Bal. & adde qđ no. in rub. de decre. dec. li. 11. & ꝑ Guil. & Cy. ff. de his, q̄ ſunt ſui vel alie. iur. l. ſi qua pœna. Bal. in aut. ſi captiui C. de epiſ. & cle. Statu. dictat, ꝙ pr̄ teneat ſoluere pœ
2 nā ꝑ maleficio filij mō q̄rit, an † id qđ ſoluit pr̄ ꝑ maleficio, imputet in ltīam ipſius filij, & certe ſic. ſi aūt ſoluit ſpōte, miſerationis cā, nō aūt ex neceſſitate ſtatuti, tūc nō imputatur. ita dēt intelligi dictū Iac. de Are. in l. Stichus. de pecu. lega. & ibi ꝑ Bar. & qđ no. Guil. de cōd. inde. l. frater a fratre. q̄ alle. l. pr̄ liber captus. C. de captiuis. q̄ loquit qñ mr̄ ſpōte ſoluit, ūñ
3 p̄ſumitur cā pietatis. vnde nō imputat † an aūt pr̄ poſſit cogi ſoluere cōdēnationē filij ceſſante ℈ſuetudine vel ſtatuto, dic ꝑ Bar. in d. l. Sthichus. & ꝑ eundē in l. j. §. ſi impuberi. de colla. bonorū & in Spe. de executione ſnīę. §. ſequit. ver. qd ſi filius. & ib determinat Spe. ꝙ nō. de hoc ꝑ Guil. de his, q̄ ſunt ſui vī alie. iur. l. ſi qua pœna. & ibidē determinat. & ē caſus. C. de bo. dā. l. ſi filius. & vide qđ no. C. de decre. dec. in rub. li. 10. de quo ꝑ Bal. in l. oīmodo. §. imputari. C. de inoffi. teſta. vbi plene po-
4 nit, q̄ filijs dēt in ltīam imputari. Stat. ꝙ † pr̄ teneat ꝑ delicto filij, an valeat? gl. or. dicit ꝙ ſic. C. de decr. dec. in rub. qđ eſt verū ī pœna pecuniaria, qa ad hoc pōt ſe obligare ꝑ pactū. ergo & ꝑ ſtatutū, vt ff. de reg. iu. l. nec ex ptorio. & fi. de pac. l. non impoſſibile ſecus in pœna corporali, vt 23. q. 5. cum homo de quo ꝑ Bal. in l. j. C. ne filius pro patre. Stat. qđ dictat, quod pr̄ te
5 neat ꝑ filio †, ꝑ delicto ipſius, an ītelligat de delicto ℈miſſo ītra territoriū, an vbique locorū, & vī ꝙ vbiq;, cū in ſtatuto nō diſtingat locus, vt ff. de ritu nup. l. palā. §. nec adijcit. Bar. ī trac. repreſaliarū in 4. q. ſub j. q. principali dicit, ꝙ intelligit ſolum de delictis cōmiſſis in terris ſtatuentiū, vt l. cū vnus. §. is, qui. de bo. auth. iudicis poſſiden. loquit tñ, q̄ de facto ſe extendere t in territoriū alterius vt miſſio in poſſeſſionē. nā non licet in alienū immittere falcē, vt l. ſicuti. §. Ariſto. ſi ſeruitus vendicet. Itē c. vt animarū. loquitur vbi in principali nō reperit delictū ſic punibile, & iō melior allegatio, qa nō extendit radices obligatorias in patrē. de quo ꝑ Bal. in l. j. C. ne filius pro
6 patre. Stat. † dicit, ꝙ pater teneat ſoluere ꝑ ℈demnatione criminali filij. modo ponamus qđ filius ℈dēnatus eſt iniuſte, vī ℈dēnatus eſt iuſte, non tñ ex probatione, ſed ex ℈feſſione, q̄rītur vtrū pr̄ teneatur, & vī ꝙ nō, qa intelligit, ſi iuſte fuerit iudicatus, & nō ꝑ iniuriā, vt ff. de cuict. l. ſi per imprudentiā. Cōtrariū eſt verum, qa vbi lex, nō factū, ſed ſnīam notat, verbis legis debemus eſſe contenti. vnde ſufficit filiū ℈dēnatū eſſe. vnde iſte pr̄ eſt loco fideiuſſoris iudicatū ſolui. vnde ℈ eum ſi cut ℈ filium ſnīa tranſit in rem iudicatā. facit quod no. in l. filio. el 2. ff. ſo. ma. & ff. de noxa. l. & ſi cōdemnatus. Sed dubita-
7 ri † pōt vtrum filius ſit primo diſcutiendus quā veniatur ad patrem, vī ꝙ ſic, ex quo redactus eſt ad inſtar fideiubentis. In ℈rium facit quod non. l. tria onera. Bartol. dicit. ꝙ pr̄ ſi teneꝛ de peculio tñ, nō eſt neceſſaria diſcuſſio filij. ſecus ſi in ſolidū vt ipſe no. ff. de verb. obli. l. cū filius. in princ. & eſt rō ſubtilis, qa cū actio ſit adem actio numero, puta iudicati, de peculio, non pōt intelligi qūo ſit fideiuſſor in ipſa, ſed extenſiue trahitur ad patrē principalis actio. ſed qñ actio, qua tenetur pr̄, eſt alia actio & eſt ex appendicijs primæ actionis, hic bene intelligi pōt quid principale, & quid acceſſorium ſit. Quid aūt, ſi filius iſte nō eſt dānatus, ſed eſt notorium, nunquid hoc hr̄ ꝑ ſnīa, rndeo non, quia ſtatutum ſnīam notat, nō facti euidentiā. qninimmo valet ſnīa ℈ notorium, vt ff. de ri. nup. l. palam §. fi. in verbo, abſoluto. & ꝙ no. ff. de adulte. l. is cuius ope. §. j.
8 de quo per Bal. in l. j. C. ne filius pro patre. Statuto † cauetur, ꝙ ſi filius commiſit maleficium, pater teneatur ſoluere condēnationem, mō condemnatus eſt filius patre non citato. quæritur vtrum ℈ patrem fiat executio, an vero ſit agendum ℈ patrem cōdictione ex l. & de nouo probādum maleficiū, dicit Bar. ꝙ illa pœna quæ imponitur patri, venit in conſequentiam proceſſus facti ℈ filium, & ideo ſi filius fuit cōuictus vel ſponte confeſſus, vel in legitimis tormentis vt l. cū probatio ff. de probationibus. pater patitur executionē, nec pōt de innocentia filij refricare, qa hoc debuit facere ante ſentētiam, vt no. ff. ſi ex noxali cauſa agatur l. j. Si aūt filius eſt cōdemnatus ex ſola contumacia, hoc nō nocet patri, vt ff. de ap. l. q̄ per luſorio. §. quotiens. idem tenet. ff. ad Sill. l. in cōdemnationē. vbi gl. dicit, nota, ꝙ ille ad quē ex cōſequentia iudicij peruenitur, tacitevī eſſe reus primi iudicij. Sed ſi hoc pōderas, ergo citandus, vt ff. de mino. l. ēt. §. fi. Tñ ipſe dicit, ꝙ nō eſt neceſſaria citatio, qa redigitur ad īſtar fideiuſſoris iudicatū ſolui. Videte vbi agitur de præiudicio ordinis, nō eſt dubiū, quod ſufficit tunc ordinē ſeruare, ēt non citato eo, ad quē ex ordine peruenit, vt. C. de aduoc. diuer. iudi. l. j. & de bonis auth. iu.

poſ.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quod parentes teneantur ſoluere pro redemptione filiorum, eſt odioſum.*
2 *Pater ſi quid ſoluat pro maleficio filij, an id filio deducendum ſit de legitima.*
3 *Pater an poſit cogi ſoluere filij condemnationem, ceſſante conſuetudine vel ſtatuto.*
4 *Statutum an valeat, quod pater teneatur pro delicto filij. Et de quo delicto intelligatur. nu. 5.*
6 *Verbis legis contenti eſſe debemus, vbi lex non factum, ſed ſententiam no.*
7 *Filius vtrum primo ſit diſcutiendus, quam veniatur ad patrem.*
8 *Ille, ad quem ex conſequentia iudicij peruenitur, tacite videtur eſſe reus primi iudicij.*
9 *Lex ſi loquatur ſub duabus conditionibus copulatiue, acquiritur exiſtentia vtriuſque,*
10 *Pater ſi ſoluit condemnationem pro filio, an recuperet ab eo.*
11 *Pater non agit vt legitimus adminiſtrator filij, in criminalibus, ſed ſolum vt coniuncta perſona, nomine ſuo.*
12 *Statuto dicente, quod pro delicto filij, fiat executio contra patrem, pater ſuo nomine tanquam perſona veniens ex tranſuerſo poteſt per ſe, vel per procuratorem proponere exceptiones tam declinatorias quam peremptorias.*
13 *Pater an teneatur ſoluere condemnationem filij pro contumacia, ſtatuto dicente quod pater teneatur ſoluere filij condemnationem.*
14 *Statutum an valeat. quod pater teneatur pro delicto filij.*

Source : BIU Cujas

posl. cū vnus. in rōne sui. Interdū vero nō agitur de lite ordinānda, sed de decidēda. & tūc aut est necesse, ꝙ fuerit ciratus, aut ꝙ delictum denuo ꝓbet. qa sub duabus ꝯdōnibus alternatiue lex loquit. s. si d eliquerit, & in hoc requirit veritatē ꝓbationū. & si ꝯdēnatus fuerit, & in hoc requirit citationē. & si
9 ¶lex loquat sub duobus ꝯdōnibus copulatiue, requirit exist tia vtriusq; vt l. si is, qui ducenta. §. cū ita. & §. vtrū. de reb. du. Si tu vis saluare Bar. ꝯsidera, qđ quædā pęnæ ꝟeniūt in ꝯntiā iudicij, & tunc sufficit vnū iudiciū. qdā veniūt in ꝯntiam criminis, sicut est delictū opē inferentis, vel syndici non denuntiantis, & tunc requiritur duplex iudiciū. & per ꝯns. probatio vt ff. de adul. l. denuntiasse. §. quæritur. & ꝑ Cy. C. q accu. non posl. l. j. hæc probantur. qa nos videmus, ꝙ ꝯdemnata mulie re in 5. libris, sine aliquo processu auferē dos viro, ſm vnū intellectū, q est ī l. quinq; legibus. de bo. dā. Est verū ꝙ l. j. C. vbi causæ fis. quā alle. Bar. loquit in lucro auferendo, nō in dāno inferendo. Itē in actione de peculio, ꝙ fiat executio ꝯ patrē, est qa p̄ceditfactum patris peculiū assignātis. in qōne aūt ꝓposita nō inuenit factū, nec culpa pr̄na. & q̄rit Bal. qñ pr̄ redigat ad instar fideiussoris? rñde qđ eius solutio liberat principalem. secus si in vno teneret vnus, alius in alio. sicut est ī statuto Florētię, ꝙ aliquo ꝯmittēte homicidiū, illi de casato teneant ad mille. nā vbicunq; ille q punit ꝓꝓ delictū alterius, nō liberat principalē, nō pōt intelligi esse fideiussor, vt. ff. de interro. actio, l. q seruū. Itē q̄rit, nunqd ꝯfiscatis oībus bonis filij, habeāt locū statuta de soluēda eis ꝯdēnatione, dico ꝙ nō imo tanq̄ si filius esset mortuus, pr̄ retinet peculium, & filius nudus exulat, vt no. de bonis dam. l. filius. & ff. de mino. l. 3. §.
10 sed vtrū. Item †dubitatur, an cū pr̄ soluit ꝯdemnationē ꝓ filio, recuperet ab eo? & glo. dicit ꝙ non, in d. §. sed vtrū. & est gl. no. qđ est uerū, qñ ipse soluit ex suo facto, puta de peculio ꝯcessio filio, uel qñ pater soluit tanquam de re filij, puta qa statutū adstringit patrem ad ltīam assignandam, si soluit, alias animo repetēdi bene repeteret, sicut quicunq; damnificatus ꝓꝓ delictū alterius, vt ff. de uer. obli. l. 2. §. fi. & dicit Bal. tetigi de cond. & dem. l. ea, quæ. vltimo hoc quod dicit Bar. de ꝯtumacia, ꝯfirma ꝓ gl. no. insti. de noxa. §. 2. vbi oīno vide, & adde l. 3. §. si filius. ff. quod quisq; iuris. de quo per Bal. in l. j. in fi. C. ne filius pro patre. Statutum est, ꝙ pr̄ teneatur ꝓ delicto filij certe satis est ꝯ partem filiū cōfiteri maleficium, nisi pater reuocet eius ꝯfessionē, & probat ꝯrium, quod pōt, vt est gl. no. & est gl. magna ibi & forte in l. 2. si ex noxali causa agatur. Statutum imponit pęnā, q̄ fisco est applicanda. mō pr̄ accusat de iniuria facta filio ad dictā pęnā fisco applicandā, an pōt, & dñt qdam qđ nō, qa nō est legitimus administrator, cū nō habeat vsumfructum, nec speret, cū non inburset sibi, sed fisco applicetur, vt. ff. de termino moto, l. agraria. so. dicit
11 Bal. dic† qđ in criminali pr̄ nō agit vt legitimus administra-
a tor[a] noīe filij, sed solū vt ꝯiuncta ꝑsona noīe suo. & iō cauen
b dum est in formatione libelli,[b] hoc vr̄ tenere Ia. Bu. C. de bonis, q̄ lib. in auth. excipitur & Guil. de cn. in l. non solum. §. necessitate. C. de bo. quę lib. Bal. in l. si filiusfa. ff. de procura. Sta-
12 tutum† dictat, qđ pro delicto filij fiat executio ꝯ patrem. certe pater suo noīe tanquam persona ueniēs ex transuerso, potest per se vel per procuratorem proponere exceptiones tam declinatorias, quam peremptorias. Facit quod not. in l. 2. ff. si ex noxa. cā aga. Facit in simili in l. quinque legibus. ff. de bo. dā. & de ap. l. Lucius Bal. in l. seruum quoque. §. publice. de ꝓcura. vbi etiam ponit nunquid pro delicto admittatur procurator, & dicit quod cōsuetudo obseruat, qđ sic. pro qua facit. C. de accu. l. 2. & quod no. Guil. de ap. l. eos. & addit, nunqd possit constitui procurator ad confitendum. & dicit Bal. ꝙ ipse credit ꝙ non, sed dēt confiteri reus ꝓ seipsum. vt in l. 2. C. de custo. reo. nā illa ꝯfessio æquiparatur sn̄iæ, ad quam nō intervenit procurator. Facit quod no. ff. de infamibus. l. ictus fustium. & quod no. Cy. de author. præ. l. clarū. & facit qđ no. ip
13 se Bal. in d. §. publice. ff. de procura. & ibi ꝓ eū. Statutum, † ꝙ pater teneatur soluere ꝯdēnationē filij. modo filius est condemnatus ex cōtumacia, quæritur nunquid pater teneatur. dicunt quidam ꝙ non, arg. l. qui repudiantis. §. cum contra. ff. de inoff. testa. facit. l. si perlusorio. in fi. ff. de ap. qa magis vr̄ condemnatus pro contumacia, quam pro crimine. & hoc verum qñ statutum requirit ꝯdemnationē fieri pro maleficio. Secus, si sola condemnatio vndecunq; & qualitercunq; sufficit, ar. ff. de noxa. l. & si cōdemnatus. & facit. C. de hær. auth. ibi posita. Bal. in d. l. qui repudiantis. §. cum ꝯ. ff. de inof. testa. Statu. ꝙ pater filiæ ingressæ monasteriū, non possit relinquere, nisi certā summā, utrū pr̄ pōt relinquere maiorē summā tenet ꝙ sic, qa dictum stat. non ualet tanquam religioni ꝯrium ut C. de epi. & cle. l. Deo nobis. Bal. in l. 1. C. ur in posl. le.
14 Stat. † dictans, ꝙ pr̄ teneatur pro delicto filij, an ualeat, & tenet quod sic, ut in rub. C. de decre. d ecu · licet secus sit de iure cōi. in crīali non fit executio in patrem, ut l. si filius. de bo. dā. quia in crīali potius ponderatur uindicta, quæ non dēt porrigi ad patrem, non delinquentem, quam ponderet pecuniarum commodum, ut ff. de in inte. resti. l. abstinēdum. & ar. ff. quod quisq; iuris. l. 3. §. si filius. sed præsupposito stat. prædicto, nunquid pater teneatur filio condemnato ex contumacia, & ex ficto maleficio. dic, ut no. in l. cū filius. de uer. ob. ꝓ Dy. & Bar. in l. si perlusorio. ff. de appel. & est expressum, ꝙ sn̄ia lata ex contumacia, nō dr̄ lata ex maleficio uero, sed ex interpretatiuo & ficto, sine sit sn̄ia iuris siue iudicis, at in auth. gazaros. C. de hę. ubi est expressum. Bal. in l. si filio. ff. soma. Stat. dictat, ꝙ pr̄ teneatur pro condemnatione filij. mō quæritur utrum filius teneatur computare in legitima sua, quod pr̄ soluit pro eius condemnatione. tangit Ia. de Are. de pecu. lega. l. Stichus. & Guil. de condi. inde. l. fratre. dicit Bal. ego credo, ꝙ si redemit ex necessitate, quia per stat. cogebatur, ꝙ filius dēt hoc sibi imputare. secus, si mera pietate, quia tunc ur̄ donatio inter uiuos, quæ non computatur in legitima, nisi esset actum, ꝙ computaretur, ut l. siqñ. §. fi. de inof. testam. l. quoniam nouella. & in l. omnimodo. quod forte est uer ius Bal. in auth. si captiui. in pen. q.

ADDITIONES.

a ¶Administrator No. ꝙ pater in cā criminali filij, in qua nō habet vsumfructū, non dicitur legitimus administrator pr̄. & comparere non potest. sed debet dari curator liti, quia patris authoritas, tūc non sufficit. Bald. in l. quum oportet. in §. sed quàm tacitas. C. de bo. quæ li. Adde Bar. in l. fi. §. j. ff. de verb. ob. & in l. si infanti. C. de iur. delib. vbi idem dicit in causa spirituali, per c. 1. de iudi. in 6.

b ¶Formationē libelli. Quo autem pr̄ tanq̄ legitimus administrator filij agēs ꝓ filio, concipiat libellum. & quando contineatur, vide Bar. in l. 1. C. de bo. mat.

SVMMARIVM.

1 *De patria vel terra, qui dicantur.*

1 **Patria.** Sta. quod facit mentionem de pr̄ia, hēt locū in illis, q† dr̄ de tali terra, ar. ex̄ de uerb. sig. c. cum partib. ibi noīe terræ, non solū regimē, &c. facit ex̄ pe posl. ꝓ Ia. c. 1. & de sen. excō. c. si sn̄ia. li. 6. ꝓ Arch. & C. de hęr. auth. si uero dns. ibi terram suam. & qualiter quis dicatur de patria uel de terra, uide Bal. in l. si non speciali. C. de testam.

SVMMARIVM.

1 *Patruus magnus an excludat matrem, statuto dictante quod extante patruo defuncti, non admittatur mater.*

2 *Magnus dictio, adiecta verb. patruus, quid denotet.*

1 **Patruus.** Stat. † ꝙ existente patruo defuncti nō admittat mater, nunqd patruus magnus excludit matrem, tenet, ꝙ non, quia dictio, magnus, denotat q̄dā improprietatem & stat. dēt intelligi proprie, ſm Ia. Bu. ut ff. de suis & legit. l. item prętor. & ita consulerunt multi doc. Bon. & bene, sed nō bona rōne, quia patruus. magnus, proprie &
2 vere est patruus, † & illa dictio, magnus, non denotat improprietatē, sed differentia, sicut dr̄ia aduenies gn̄i constituit
3 speciem, vt ff. de adop. l. 1. est ergo rō, quia uerbum simpr̄† ꝓ latum in materia differenti, penes rōnē vel affectionem, uel in materia priuilegiata, dēt intelligi per prius, & nō per posteris, vt ff. de vul. & pu. l. qui liberis. §. hæc verba. cū ergo de patruo magno nihil sit cautū, stabo iuri cōi seu gn̄ali. hoc no. in fi. auth. vt li. matri & auiæ. in 1. gl. uer. itē qd si est auus, & auia, nec putat ꝙ per abusiuū modū loquēdi ꝑsonarū illiteratarū, seu vulgariū, verbum prolatum inciuiliter extendatur. Item cum stat. istud sit stricti iuris, restringitur ad id, quod habet minus absurditatis. Bal. in l. 1. C. de succes. edic.

SVMMARIVM.

1 *Statuto permittente bannitum occidi, quidam fecit pacem cum bannito, an ista pax sit seruanda.*

2 *Permitti an & quando dicatur hostes.*

3 *Contractus celebratus cum bannito, an valeat.*

4 *Statuta non adaptantur ad casus fictos.*

5 *Statuto excludente bannitum a ciuitate, nisi habita pace ab hæredibus occisi, filius occisi abstineret se ab hereditate paterna, an poterit componere cum bannito.*

6 *Hæres stare cogitur facto testatoris.*

7 *Libertus si liberatus reuocatur in seruitutem, nihilominus adsequitur ius dominij.*

1 **Pax.** Stat. permittit bannitum occidi. modo quidā fecit pacem cū bānito. quæritur † an ista pax sit seruanda, & primo vr̄ ꝙ sic, quia iuri permissiuo vr̄ posse renūtiari, sed iuri præceptiuo nō. Facit quod me cau. l. accusationes. in gl. ibi posita. sed Old. & Bar. dixerunt, ꝙ ista pax non valet, nec seruanda est bannito, quia ꝙ possit impune ostendi est inductum pro quiete cōi, vt l. fi. C. qñ licet sine iudice se vindicare. Vñ cum ius sit introductum ꝓꝓ publicam vtilitarem, nō
2 potest renuntiari, puta iste vr̄ bonus dolus decipere hostem, vt ff. de dolo. l. 1. §. non fuit. † dr̄. n. hostes banniti, quib. est indictum bellum, vt ff. de ca. di. l. amissione. §. qui deficiunt ſm Bar. quod verum credo, quantum ad pęnam publicam, quia non est delictum punibile, ex quo stat. permittit, sed quo ad pœnam conuentionalem stat quæstio in hoc, utrum
3 † contractus factus cum bannito, & fides pacti debeat ei obseruari, nec ne, de quo dicit Bal. in l. 1. C. quando li. sine iu. se uin. non.

Source : BIU Cujas

uin. nō aliter dico, quia eſt qō diſputata per Ia. de Bel. Oldr. & Bar. de quo per Bal. in d. l. 1. vbi no. ſuperverbo minabatur. ꝙ ille qui minatur mortem alicui pōt illo actu ab illo occidi, quia non debet expectare ſe occidi, melius eſt enim occurrere & capit. vt ibi dicitur, & eſt text. & adde quod not. extra de homicidio. c. ſignificaſti. & eſt ratio, quia illa percuſſio non poteſt reparari. Stat. ꝙ ſi ex percuſſione ſanguis exiuerit, pax non valeat modo ego impingo aliquem, unde cadit in terram, & inde ſequitur vulnus. modo quæritur, an ego proprie dicar vulnerare, & certe non, & ſi morī non dr̄ mortuus ex meo vulnere, quia non vtebar terra, vt inſtr̄o, & ideo ſtat. quæ dicunt ſi ex percuſſione ſanguis exiuerit, pax non valeat, hic tamen valebit, quia non ex percuſſione, ſed propter, vt ff. de incen. ru. nau. l. prima. §. ex incendio. de quo per Bal. in l. 1. C. ſi ſeruus exter. vbi ponit differentiam inter dictionem, pp, & dictionem, ex. Stat. dictat, ꝙ de omnib. poſſit fieri pax, pr̄eter quam de homicidio. modo quidam eſt de homicidio damnatus ex contumacia, & ſic ex ficta confeſſione non vera, vtrum huic poſſit fieri pax & concordia, & dico ꝙ ſic, quia ſtat. vr̄ exceptuare verum homicidam, & nō
4 fictum. nam †non adaptantur ſtat. ad casus fictos, ſed ad ueram exiſtētiam terminorum & ad hoc ſpecialiter induco. dicit Bal. quandam ſol. quam dedit Ia. de Bel. qui dixit in authen. vt liceat matri & auię. §. pe. ꝙ in adulterio ficto poteſt tranſigi. Secus in vero, ut no. gloſſ. in l. tranſigere, vel paciſci. C. de tranſa. in 9. op. & ibi etiam dixit, ſ. in 10. op. quod iudex non debet ſtudere ad concordiam partium in criminalibus antequam puniat, ſed poſtquam puniuit poteſt ſtudere ad conciliationem ipſarum. Pro quo facit in auth. vt nulli iudi cum. §. adulteram. & ff. de manu. l. ſi quis dicat, & quod not. Ia Bu. in l. æquiſſimum. ff. de uſufru. Stat. cauetur, quod ſi dānati habuerint pacem rebanniantur. quæritur an intelligatur de bannitis qui habebant pacem ante ſtat, factum, an de his, qui poſt ſtat. veniunt ad pacem, an de vtriſque & dicit Bal. quod per gl. in l. cum in ſecundo. de iniuſto, rup. & irrito teſtam. apparet quod illa verba ſunt implicita ad utrunque tempus, & ideo uterque uidetur contineri ſub beneficio ſtatuti, & hoc tenet Cy. ff. de legibus. l. cum lex. licet Odo. dicat ibi contrarium. allegat Cy. glo. quæ eſt in gl. l. cum tale. §. fi. de condi. & dem. & non allegat gl. d. l. cum in ſecundo. quæ
5 dicit idem cum illa. & infert Bal. qd̄ gl. d. l. cū in ſecūdo. facit ad aliam quæſtionem, dicit teſtator, ſi non valuerit iure teſtamēti, &c. nam dicit ipſe, quod idem eſt, ac ſi diceret ſi nō valebit, quia verbum, valuerit, eſt implicitum ad utrunque tempus, per gloſſ. prædictas, quod eſt nota. dignum. Bal. in d. l. cum in ſecundo. Sta. †quod bannitus non poſſit reuerti ad ciuitatem niſi habita pace ab hæredibus occiſi, modo filius occiſi abſtinet ſe ab hæreditate paterna, quæritur vtrum poterit facere pacem, & dicit Bar. quod ſic, quia iſtud eſt commodum filij & non eſt quid hæreditarium. vnde exiſtentia ſui hæredis ſufficit huic filio, argum. l. pro hærede. §. ſi ſepulchri. de acq. hære. & in l. pe. de ſepul. vio. & dicit Bal. hoc credo uerum, quia ſtat. facit mentionem de hærede naturali cō templatione filiationis, & non contemplatione bonorum. & ideo hoc proprie pertinet ad filium, quia licet non ſit hæres in effectu, habet tamen ius agnationis inſeparabile, i. ius uindictæ, ut ff. de pac. l. ius agnationis, & eſt notat. dignum. Bal. in l. ſi filius, qui patri. de uulg. & pup. Stat. diminuens pœnam pp pacem uel concordiam, ſiue totum abſorbens negotium, certe beneficium pacis prodeſt ei, cui elapſus eſt terminus banni, quia cum hēt uim tranſactionis & abſolutionis. bannum uī cum non arctare, argum. l. nec impuberes. ff. de in ius uo. quam p̄petuo nota. & facit. d. l. ꝙ ille, qui comparet cum inſtr̄o pacis, uel concordiæ, non debeat derineri,
6 ſed ſtatim dimitti. Bal. ibi. Sta. ꝙ †quis debeat habere pacem ab hærede, ſi haberet ab offenſo, idem eſt, quia hæres ſtare cogitur ei, quod teſtator fecit, ut l. ſi ego. §. 1. de iure do. ibi dum dicit benignum eſt neceſſitatem imponi hæredi conſentire ei, quod defunctus fecit & ſufficit ſi dicat pacem omnibus meis offenſoribus facio. & eos libero. & de iure communi ſublata eſt omnis actio ad uindictam ciuilem mouēdam, ut inſti. de iniurijs. §. fi. Item actio furti, & aliæ pecuniariæ, ut d. §. pœna autem applicanda fiſco non eſt ſublata, ut no. C. de tranſa. l. tranſigere Bal. in l. 1. C. communia de lega.
7 Statutum, ꝙ †habens pacem ab hęredibus defuncti, liberetur a banno. modo quidam habuit pacem ab uno ex hæredibus occiſi, an ſufficiat occidenti, certe. l. communis de in ius uo. uī eſſe arg. ꝙ non. in ꝯrium facit. ff. de reiud. l. quæſitum & Cyn. tenet alibi ꝙ ſufficit, qñ non agitur de pecuniario commodo, unde uidetur quod ius faciendi pacem, conſiſtat in qualibet perſona cuiuſlibet, inſolidum. Nec obſtat quod nota. in l. 2. C. de libertis & eorum liber. quia ibi agitur de pecuniario cōmodo. Nam ſi libertus liberatus reuocatur in ſeruitutem, nihilominus aſſequitur ius dominij, & ſic non obſtat Bal. in d. l. lex communis. C. de in ius uoc.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an valeat, quòd pater teneatur adſignare legitimam pro delicto filij.*

1 **Peculium.** Statutum, †quod iubet patrem aſſignare legitimam pro delicto filij, videtur ꝙ nō debeat procedere, per l. ſi filius. C. de bon. dam. Nam ſi peculium caſtrenſe non publicatur, multominus illa bona, quæ ſunt profectitia. de quo dic, vt no. per Guil. ff. de his q ſunt ſui vel ali. iu. l. ſi qua pęna. & p̄ Odo. de cond. & dem. l. frater a fratre. Patet igitur, ꝙ illa ſtatuta ſunt iniqua. Bal. in d. l. ſi filius.

SVMMARIVM.

1 *Aliud eſt imponere eandem pœnam. aliud, procedere ex eadem lege.*
2 *Pœna addita ratione contumaciæ dicitur pęna delicti.*
3 *Statuto ſtante, quòd pœnæ adieſtæ circa dationes, non poſſunt peti, vtrum peti poterit pęna arbitrio laudante dari, & ceſſationis dari.*
4 *Veritas qualiter ſe habeat, intereſt, non qualiter dicatur.*
5 *Statutum correctum producens in iudicio, incidit in pœnam falſi.*
6 *Statutis diſponentibus ſuper diuerſis pœnis, an plures pœnæ ſint imponendæ.*
7 *Statuto reducente pœnam ſanguinis ad pœnam pecuniariam, vtrum ſuper dicto delicto poterit tranſigi.*
Et quid, ſi pœna pecuniaria eſt in diſpoſitione, corporalis in conditione, an ſit licita tranſactio. nu. 8.
9 *Statuto diſponente pœnam infligi delinquenti, vtrum pęna impoſita intra territorium, porrigatur extra territorium.*
10 *Obligatio non oritur ex ſententia confiſcationis, ſed dominium.*
11 *Statuto pœnam imponente, an illa videatur impoſita ipſo iure, an vero requiratur ſententia iudicis.*
12 *Tabellio ſi ſit priuatus tabellionatu per ſententiam legis, & ſit in quaſi poſſeſſione ſui officij, valent ſua inſtrumenta, donec talis priuatio fuerit declarata per ſententiam hominis.*
13 *Excommunicatio, pœna eſt medicinalis, non capitalis.*
14 *In pœnis ſtatutarijs an procedens ad actum proximum, puniatur pro delicto conſummato.*
15 *Alternatiuorum natura eſt, vt alternatio præſumatur inter æqualia, velut diſtantia.*
16 *Sententia conditionalis valet, quando non implicat contraria.*
17 *Quod plus eſt, vtique tanti eſt.*
18 *Præceptum in fraudem legis appoſitum, non valet,*
19 *Statuto dicente, quòd ſi quis fecerit maleficium, condemnetur in centum. Et ſi ea non ſoluerit, amputetur ſibi pes, an dicetur pecuniaria pœna, an capitalis.*
20 *In pęnis criminalibus, iudicis eſt electio.*
21 *Statutum de pœnis duplicandis, non habet locum in pęnis corporalibus.*
22 *Fauor minor non debetur nato, quam naſcituro.*
23 *Pœnæ capitales, tres ſunt.*
24 *Excommunicatio, maxima eſt inter pœnas ſpirituales.*
25 *Poſitio extra protectionem communis, quæ pœna ſit.*
26 *Statuto imponente diuerſam pœnam a iure communi, non intelligitur ſublatus alius modus agendi, niſi ſit clauſula derogatoria aliarum legum.*
27 *Pœnam ſoluens propter alterius culpam, poteſt ab eo repetere.*
28 *Pluralitas & reiteratio non præſumuntur in delictis.*
29 *Statutum quòd pœna inſerta debito pecuniario, non poſſit peti, vtrum intelligatur de qualibet re.*
30 *Statuto pœnam imponente, an videatur receſſum a pœnam iuris communis.*
31 *Qualitas delicti, comprehendit omnes circunſtantias.*
32 *Statutum puniens plura, intelligitur punire quodlibet per ſe.*
33 *Indefinita poteſt verificari in particulari, & in vniuerſali. Et quæ dicatur concluſionis vnitas.*
33 *Statuta circa vnam ſpeciem delicti, non videntur repetita circa aliam ſpeciem delicti.*

1 **Pęna, puniri.** Statu. permittit communiter ſuper omni cauſa inquiſitionem fieri † & imponit pœnam eandem, quæ imponitur a iure communi. certe proceditur ex alia leg. nam aliud eſt imponere eandē pęnam & aliud eſt procedere eadem lege, vt no. de cuſtodi. re. l. ad commentarienſes. & not. Guil. in l. 2. C. de fide. inſtru. cum ergo procedatur alia l. quę non eſt publicorum iudiciorum. ergo reſultat alius effectus circa infamiam, & iſta ratio videtur magis generaliter concludere, ꝙ condemnatus etiā per accuſationem ex lege municipali fundata, non fiat infamis, & multofortius concludit, quando variatur lex, & pęna quaſi fit facta quædam nouatio nō intelligatur alia pœna repetita, arg. ff. de noua. l. aliam. de hoc dic, vt dixi in l. nullam.
2 eod. titu. Bald. in l. j. ff. de his qui not. infa. Statutum † dicit, ꝙ pro uulnere quis condemnetur in centum, quam pœnam ſi non ſoluerit infra 10. dies, ſoluat cum quarto pluri, certe dicunt aduocati ꝙ illud quartum plus ꝙ adijcitur ratione contumaciæ ex forma dicti ſtatuti, non dicitur pœna delicti, ſed pęna contumacię. Vnde ſi aliud ſtatutum dicit, ꝙ de homicidio ſit pœna centum, & ſi non ſoluerit infra 10 dies, decapitetur, & quidam ratione contumacię eſt condemnatus in quarto pluri, ꝙ licet iſtud quartum non ſoluat. non decapitabitur.

Source : BIU Cujas

tabitur. secus si vnum numum obmittit soluere de pœna de licti. nam decapitabitur ſm aduocatos Nec ob. l. si cum exceptione. §. quatenus ī. versi. ꝙ si homo. vbi videtur dici ꝙ pęna addita ratione contumaciæ, sicut est pęna tripli, dicatur pœna delicti, & ratio sit quia uenit ſm naturam actionis. secus si ueniret per officium iudicis, & non iure actionis, quia tunc diceretur pęna contumacię, quia venit diuerso iure, ut l. j. ff. de in litem. iuran. nam d. §. quatenus. loquitur in actione arbitraria, & pęnali saltē aptitudine, sed accusatio ex statuto, de quo loquimur, non est arbitraria. imo discretiue loquitur p se de pœna, quæ commensuratur delicto, & per se de pęna q̄ commensuratur contumaciæ, in non soluendo. nam ista cō tumacia est separata ab ipso facto principali, & seorsum discernitur. ff. si quis ius di. nō ob l. j. §. si procurator & §. fi. si autem in contumaciam nō fieret multiplicatio, sed fieret trāsfusio, ut quia pęna pecuniaria transfunderetur in corporalē, illa esset pęna proprij delicti, ut no. Dy. in l. j. ff. de public. iudi.

3 Bal. ī d. § quatenus. Statutum est in †ciuitate Perusij, ꝙ pęnę quæ sunt adiectæ circa dationes non possunt peti, vtrum poterit. peti pœna arbitrio laudante dari, & cessationis dari, & dicendum est ꝙ verbum, promittit stare, sumitur dupliciter uno. mō, stare. i. soluere. alio mō i. acquiescere, hoc est nō impugnare excipiendo vel agendo, vt ff. de arbi. l diē. §. stari aut ergo considerabimus moram solutionis rei, in re danda, & tūc si statutū loquit̄ per talia verba, quæ comprehendant pœnā arbitralem, non poterit peti. tñ in dubio non præsumitur loqui de ea, ꝙa illa pęna opponitur nō solū fauore p̄hentium, sed ēt ꝙa arbitri interest suum laudū non sperni. vñ respectu arbitrij est datio, in p̄sona alterius est factum. vt ff. de ver. ob. l. liber homo. §. fi. & iō pęna cōmittitur. Si aūt loquimur q̄ñ petitur ex eo, ꝙa p̄ctus vel laudum imponatur, tunc pęna cōmittitur sine dubio, ꝙa est inferta facto. Ratio enim quare p̄mittitur, est, nō neglectio promissionis, sed ꝙa fit p̄ id, qđ fieri dēt, ar. ff. locati. l. si in l. §. col. & quod no. in l. j. C. de sen. quę pro eo quod interest. & ideo statutum prædictum non prohibet impugnantes pęnaliter conueniri, licet impediat eos ex mora teneri, qđ tene menti de quo per Bal in l. cum allegas. C. de vsur. Stat. cauetur, ꝙ nulla pęna possit peti nisi interesse

4 probetur. modo †quęritur, si in instrō promittitur aliquid, puta rē tradi, vsque ad certū tempus, & si id non fiat promittuntur centum nomine interesse conuenti, non aūt dicit instrm nomine pœnæ, vtrum illa centum poterunt peti, interesse aliter nō probato. & ūr ꝙ sic, nam per talem promissionē probatur interesse, vt. ff. de pręt. stip. l fi. In p̄riū vr̄, ꝙa non debemus facere differentiā in nomine. ff. de seruis exportandis. l. si seruus ea. non enim refert qualiter dicatur, sed qualiter se habebat ueritas. Ad hoc facit gl. l. cum alias. C. de usuris. & de uer ob. l. cum stipulati sumus. & ꝙa non est in ptāte p̄hentiū mutato nomine circumuenire disputationē legalem, maxime cum istud statutum sit factum ratione utilitatis. unde nō potest ei renuntiari nam fauor est, ut respublica habeat locuples subditos, quod interest reipublicæ, ut in auth. ut iudi. sine quo. suf. §. j alias de facili committeretur fraus solo uerbo, qđ est absurdum ar. ff. de proba. l. qui test. & ita consuluit Dy. in ciuitate Lucana ut refert Cyn. in l. si seruus ea. in additionib.

5 de quo per Bal. in d. l. cum allegas. C. de usur. Statutum † correctum producens in iudicio, incidit in pœnam falsi. quod est uerum, si statutum non facit ad causam. Verbi gratia, causa determinatur per statutum uetus, & non per nouū, eo ꝙ agit̄ ex negocio ueteri, ꝙ pertinet ad legem antiquam, & non ad nouam, tunc nulla est pœna, imo licite producitur tale statutum, cum uigor quantum ad illam partē nō sit sublatus, ut ī auth. ut cū de ap. cog. col 8 nisi statutū uel lex noua diceret expresse, quod corrigit legem ueterem in præteritis & futuris, quia tunc nullo modo possit lex uel statutum uetus allegari in iudicio. de materia habes. C. de leg. l. leges. & facit. l fi. C. de dec. li. 10. Vbi dicit tex. leges conuenit futuris finem imponere, nō præteritis calumnias excitare. hoc dixit Bal. in d. l. j. in prin. ibi facti criminis. C. de iustiniano codi componen-

6 do. Statuta disponunt † super diuersis pœnis. modo quæritur an plures pœnæ debeant imponi, circa hoc sic distingue ſm Bal. altius exordiendo materiam. nam interdum sunt plures pęnæ, & una est fori pęnitētialis, alia est fori iudicialis, & una nō tollit aliā ut l. cūctos populos. C. đ sum. tri. & fi. cath. Interdum utraque est pęna fori iudicialis, & tunc refert aut est diuersi fori. puta una concernit forum tpale, & ciuile, & alia canonicum, & tūc refert, aut quælibet pœna p̄ se est terminus pęnæ, & una imposita nō imponitur reliqua. ad hoc facit, qđ no. in c. 2. de consti. per Io. Mo in nouella. ldē dico, si sit dispēsatū in pęna cā cognita. nā talis dispēsatio subrogat̄ loco pęnę, ut l. quid ergo. §. pęna grauor. de his, qui no. infa. cum sua materia. Aut una pœna est præparatoria, & alia est terminus pęnæ, & tunc non tollitur per alterā, ꝙa in ordinatis ad inuicem, unum includit alterū, nō aūt excludit, ut in auth. clericus. C. de epis. & cle. Aut ambæ pœnæ sunt eiusdem fori, & tūc refert, aūt tūc vna pęna imponitur ipso iure, alia per hominem, & tunc committitur. C. de sac. san. ecc. l. nemo martyres, & frustra adijceretur de pęna hoīs, & sic esset ludibrio. Facit quod no. Inn. extra de ap. c. Præterea, req̄sisti. Aut utra que imponitur per hoīem & ministrum legis, & tunc refert aut per legem copulatiue, & imponitur vtraq; condemnatiue & executiue, vt C. de sa. san. ecc. l. pla cet. & ibi per Ia. Bu. Aut per eandem legē alternatiue, & imponit̄ illa q̄ iudici vr̄ nam in alternatiuis criminalibus est arbitrium iudicantis, si cut in pęna incerta decret. vt C. de ser. fug. l. si fugitiui. & l. 1. §. expilatores. ff. de effra. & expila. Si. n. esset electio debitoris frustra caderet in alternatiua, quia affectio eius semper esset ad minimam pœnam, & ita semper præsumeretur id eligere, ar. ff. de verbo. obl. l. inter stipulantem. §. si stipulante, Aut imponitur diuersis legibus. & si quidem alternatiue, est electio iudicis, si vero copulatiue, vtraque dēt imponi vt C. de sep. viol. l. sepulchra. Si vero absolute, tunc si lex intendit ad derogandum priori, imponitur pęna. l. vl. Si autem non tendit ad derogandum, sed absolute loquitur, tunc si quidem cadit aliqua distinctio alicuius qualitatis, vt in l. 2. ff. de concussio. Si autem nulla distinctio, ibi est iudicis electio, qui potest eligere prout sibi videtur, vt l quotiens. ff. ad ac. & oblig. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & fi. ca. Stat. reducit † pęnā

7 sanguinis ad pęnam pecuniariā, vtrū, super dicto delicto potest trāsigi, vr̄ ꝙ sic, attenta primordiali. nam in p̄rium vr̄, ꝙ nō, attēta accidētali cā, vnde illa est veritas, ꝙ attenditur pęna stat. & non pęna iuris cōis, quia iudiciorum qualitas iudicatur a pęnę qualitate, vt ff. de pub. iu. l. 2. Nam ex quo a iure cōi recessum est in gñe pęnę, receditur in omnibus, quę veniunt in p̄ūtiam gñis pęnę, vt C. de lati libertate tol. l. 1. in

8 prin. & ita tenet Cy. sed pone, ꝙ una pęna, s. pecuniaria est in dispōne, & pœna corporalis in p̄dōne, nunquid est licita trā factio, vr̄ ꝙ nō si principale inspicias, vt in § in alijs. in l. transigere. vel pacisci. C. de transc, econtra vr̄ ꝙ sic, quia dēt inspici, quod euenire potest pro illa parte, facit. l. 1 de in li. iurā. tñ secunda pars est verior, quia tractatur de pęna sanguinis cū in eodem iudicio includatur, ergo licita est trāsactio, p regulam permissiuam. l. transigere, vel pacisci de quo per Bal. ibi

9 Stat. †concedit ꝙ p̄ delinquentem pęna possit imponi, vtrū pœna imposita intra territorium, extra territorium extēdatur, rñdeo, aut pęna respicit intrinsecam qualitatem, vel status p̄sonę, sicut est pęna inhabilitationis vel infamię, & illa protenditur vbiq;, quia est indiuisibilis, & inseparabilis, vt ff. de post. l. ex ea & ideo dicit Bar. ꝙ quædam mulier, quę erat damnata ad ignem, & casu euadit, vbique est serua, pœnæ, nec potest cōdere testamentum, vt ff. de pęnis. l. qui ultima. Aut illa pœna respicit actum extrinsecum, puta alicuius exercitij, vt puta interdictū est aduocato, ne postulet, & hoc ex p̄ūtia alterius pœnæ, & iste est casus in d. l ex ea. facit de interdictis & relega. l. relega. l. relegatorum. §. 1. & §. dicere. extenditur enim ad loca, quę veniunt ex quadam p̄ūtia, nō ad alia loca, arg. ff. de ser. expor. l cui pacto. qñq; ista pœna respicit bona, & tūc aut per modū cōfiscationis, aut per modum alterius pœnę consistentis in quantitate, puta, quia condemnatur in mille. Primo casu, qñ ad modum confiscationis, refert, aut status personę sic mutatur, quod nō pōt hīe proprietatem bonorum, tunc oīa confiscantur vbiq; posita, cū qs decapitat̄ uel deportat̄. nō. n. cōfiscantur oīa fisco iudicis p̄nuntiantis, sed fisco bonorū, qui occupat illa, ut uacātia, ar. de bo autho. iudi. possī. l. cū unus. §. is, qui facit. qđ no. Inn. de fo. cōp. c. postulasti. Aut status nō repugnat obtinēdę p̄prietati, & tūc nō cōfiscant̄, nisi bona, quæ hēt in loco p̄dēnationis, non bona extra illud territorium collata. nā quantū ad confiscationē pōt diuidi effectus sentētiæ, ut l. si cū mili. §. 1. ex qui cau. ma. & ff. ad l. Falc. l. in rōne. §. cū quidā. Si aūt nō est pęna p̄fiscationis, sed alterius pecuniarię, & tūc ista snīa inducit obl̄onē, cuius executio potest ubiq; peti in bonis ubi cunq; positis, ar ff. de uer. sign l. si qua pęna & l. aliud. §. inter multa, & qđ no. ff. de pub. iudi. l. defuncto. & ar. d. l. cū unus.

10 §. is, qui. & cōclude † ꝙ ex snīa cōfiscationis, nō orit obl̄o, sed dnium. ubi. n. est dnium, nō est proprie obl̄o, ut insti. de acti. §. 1. Ideo tex. dicunt. ꝙ cōfiscatio nulla obl̄one tenetur. ff. de fideius. l. si debitori. & ff. de capi. di. l. tutelas. §. si libertus. Sed ex snīa cōdēnatoria ad certā quātitatē pęnę, oritur obl̄o, & dnij actio, ita in crīali, sicut in ciuili. ar. ff. de pecu. l. 3. §. idem scribit, & qđ no. ff. de noxali l. & si condemnatus. & de pac. l. rescript. Bal. in l. cunctos populos. C. de su. tri. Sta. terrarū duplicantia pęnas p̄ magnates, sunt probabilia, argumen. l. nemo. C. de summa. trin. & fi. ca. & ar. l. presbyteri. C. de epis. & cler. & de incen. rui. & nau. l. Pedius, & intelliguntur de pœnis pecuniarijs, non corporalib. secundum quod dicit Bald. in dicta l. nemo. Tu adde, quod notat. Bartol. de leg. 2. l. Mæuius. §. duobus. & per eundem in l. uulgaris. in prin. ff. de fur.

Stat.

Source : BIU Cujas

11 Stat.imponit† pęnam, vtrũ pęna videat̃ inflicta ipso iure, an vero requiratur sñia iudicis, dicit Bal. ego sic distinguo. aut loqmur in pęna obligatiua, & ibi requirit̃ sñia, vt ff. de verb. ob. l. si qua pęna. in ver. metu. Aut loquimur in pęna afflictiua, & idẽ ut ff. de pęnis. l. stat. Aut loqmur de pęna priuatiua, & idẽ, nisi sit uerbũ p̃teriti t pis, vt no. in l. iubemus. §. sane. de sacrosf. ecc. vel nisi sit ibi dictio, mox, vel dictio, ipso iure. vel dictio, ipso facto, vt no. in auth. de ince. nup. in prin. facit. C. loca. l. fi. & ex̃ de re. ecc. c. hoc consultissimo. li. 6. & eo. ti. c. 1. in cle. Quædam est pæna ab actione exclusiua, & tunc idem quia requiritur sñia, vt l. fi. de iura. calũ. & C. qũo & quã. iu. auth. qui semel. Quædam est pęna tacitę cõfessionis inductiua, tnnc si põt probari contrariũ, intelligitur per sñiam, vt ea. l. fi. s̃. alle. Si non põt probari ɔ̃rium, intelľr ipso iure, vt ff. de infami. l. qm̃. quędã est pęna iurisdictionis ꝓhibitiua, puta non reddatur ius. In hoc disputando dixit Ia. de Are. ꝙ intelľr ipso iure, non valet iudicium, si ɔ̃ fiat. facit. C. qui adm. l. si seruus & C. ne qs vel a regia. l. 2. Adde tñ, ꝙ vbi non reqritur sñia dispositoria, si tñ factum reuocatur in dubiũ, requiritur sñia declaratoria. tex. hẽs in l. 1. §. qui de la. de iure fisci. & in c. pro humani. de homic. li. 6. & facit quod notat. in au
12 then. de tabel. §. pe. vbi dicit gl. † quod si tabellio est priuatus tabellionatu per sententiam legis, hoc tamen non est declaratũ per sñiam hoĩs, sed est occultum, & iste tabellio est in quasi possessione officij, ꝙ valẽt sua instr̃a. quod in iure ciuili alibi nõ inuenies. Bal. ĩ l. iubemus. §. sancimus. C. de sacrosf.
13 ec. Stat. † ponens pęnam exilij vel banni capitalis ɔ̃ contumaces, non æquiparatur excõicationi, qui excõicatio nõ est pœna capitalis, sed medicinalis, vt in c. sed medicinalis. de
14 sen. excõ. Bal. in l. 1. C. de hær. inst. Stat. An in† pęnis statutarijs ꝓcessus ad actum proximum puniatur pro delicto consummato, dicendum est, quod in stat. cã delicti remota non oporatur delictum, quia vbi hoc esset, procederet per interpretationem, & fictionẽ iuris, quæ non hẽt locum in stat. ẜm Iac. But. in q. quam disputauit in qua respondit, se ab eo do. Nic. capotius de capto in villa insulæ & derobato in villa pãnicalis, & ꝑpea vbi punitio maleficiorũ procedit ex consuetudine. stabo cõsuetis & obseruatis in tali genere maleficiorum vt in l. saccularij §. 1. de extraor. cri. facit quod no. de infa. l. quid ergo. §. pęna grauior. Ita. n. dẽnt assessores obseruare consuetudinem, sicut stat. & ita dẽnt puniri de trangressione consuetndinis, sicut puniuntur de transgressione legis scriptæ, dummodo consuetudo sit publica & notoria. & intelligo, qñ consuetudo imperat, vetat, vel punit. Si aũt permittit, suadet, vel consulit, non arctat iudicem ad pœnam transgressionis, argum, c. exijt, qui seminat. §. 1. de ver. sig. lib. 6. In pęna aũt stat. i. legis municipalis scriptæ, stabo strictæ naturæ verborũ. Vnde si sta. dicit, adulter decapitetur, requiritur factum consummatum. Ita tenet. Spe. & Cy. refert in l. is, qui cũ telo. C. de sic, quia in statutis non hẽt locũ argu. de eo, in quo maior est rõ, ad id in quo minor est rõ. Itẽ nec hẽt locum fictio, & ita seruat cõsuetudo, & est menti tenendũ, & in istis omnibus aduocatus dẽt esse cautus, vt formet, articulum, & obseruet verba legis, stat. alias probatio talis articuli nil operaretur, quia vbi articuli non concludunt, similiter non concludunt probationes talium articulorum, vt extra de proba. c. in præsentia. vbi est tex. & propterea dicit Io. An. se euasisse quendam prælatum a pęna. c. 1. de hom. li. 6. ꝙ c. 1. loquitur de Christiano assasinato. Nam erat probatum contra prælatum, ꝙ fecerat assasinari quendam hominem, tñ ꝙ ille fuisset Christianus, non erat allegarum, & sic non erat allegata qualitas. vnde a pęna illius. c. euasit, ẜm Io. An. in d. c. 1. in uer. Christianorum. in nouella. Bald. in d. l. si quis
15 non dicam rapere. C. de episc. & cle. Stat. dicit ꝙ aliquis† puniatur pœna pedis uel alia. istud uerbũ alia, intelľr de pęna simili. unde non intelľr de pęna pecuniaria, quia non conuenit in gñe pęnæ, nec in amputatione capitis, quia longe est remota ab amputatione membri. hoc dixit Bal. arg. sumpto a natura alternatiuorum, ꝙ in dubio alternatio præsumitur inter æqualia, uelut distantia, ut ff. de re. du. l. 1. Bal. in
16 l. conuenticulam. C. de epi. & cleric. Statutum† imponit certam pœnam. modo pone, quod iudex fert certam sententiam condemnatoriam in aliqua pęna criminali, sed postea inserit talem conditionem, ꝙ si talis sententia esset ɔ̃ formã stat. quod ipse eam ad stat reducit, modo quęritur, an illa sententia conditionalis ualeat, & uĩ ꝙ sic. nam aut illa cõditio est falsa, qa sñia est ẜm formã stat. & tunc ualet dispõ & non ualet ɔdõ, aut est uera, & tũc remouet̃ prius dispositũ, & sequit̃ illud, ꝙ ultimo disposuit, idẽ formã stat. qa ut dicit glo. decreti, ultimo uerbo sñiæ est standũ, dicẽdũ est ergo ꝙ tũc ualet sñia ɔdõnalis, qñ nõ implicat ɔ̃ria Sed qñ hẽt implicare ɔ̃rium eius, ꝙ est dispositũ in specie, & clare, tũc illud, qđ est dispositũ in specie, & clare, præualet istis uerbis gñalibus ẜm Ia. de Bel. q ita disputauit de hoc. tñ aliter loqtur. Bart. ff. de pę. l. moris. §. istæ fere. vbi videas. prædicta ꝓcedũt qñ cõditio respicit ꝓnuntiationem. sed qñ ɔdõ opponitur ipsi iurisdictioni, cõstat iurisdictio. nisi ɔdõ sit uera, vt plene not. Inn. in c. dudum. de præsum. & no. in c. j. de offic. deleg. in cle. facit quod dicit idẽ Inn. in c. si pro debilitate. offic. deleg. hoc dixit Bal. in l. nõ dubiũ. C. de legib. in 5. oppositione. & vide clarius p eũ in l. sed si seuerior. C. de infami. & in l. idem Labeo. ver. sed si pure. ff. fami. er. & per Bar. in l. iudex postquam. ff. de re
17 iudi. & in l. moris. §. istę fere. ff. de pęnis. Statutum. † omnis pęna quæ statuitur in furto, per legem municipalem, puta pœna bullationis, & furcarum, hẽt multomagis locum in sacrilegio, qa quod plus est, utiq; tanti est. vt l. cum furti. de in litẽ iuran. Bal. in l. & si nondum. C. de fur. Stat. dictans, quod pęnę pecuniariæ non pñt peti. mõ in fraudẽ statuti promisi tibi cẽtum, pro hoc, ꝙ si soluerem l. infra mensem, essem liberatus a toto. nã hic conuertitur ordo scripturę in fraudẽ. & ideo licet non soluam in termino, non teneor nisi ad quinquaginra, quia minor summa ĩtelligitur, vera sors esse, & superadditum intelligitur pęna. Nõ ob. ff. de pac. l. si intra. quia ibi appa
18 rebat ɔ̃, per antecedens pactũ. & generale est, ꝙ † oẽ p̃ceptũ in fraudem legis appositũ, nõ ualet, vt ff. de cõd. & dem. l. hæres meus. §. in fraudem. Item seruandus est ordo rõnis potius quam ordo verborũ, vt ff. de hær. insti. l. si is, qui soluendo nõ est primo loco. Bal. in l. j. de his, quæ pęnæ nomine. Statutum si indicit pęnam capitis in eo in quo de iure cõi non indicetur, an dicetur capitale, dicit Bal. ꝙ Bar. dixit ꝙ capitale non dĩ per respectum ad finem. nam qñ pęna capitalis nõ potest imponi, ibi non dicitur iudicium capitale, nec prohibetur ꝓcuratorem interuenire ea rõne, qa re vera capitale non est. & hinc dicit Dy. ꝙ si pœna capitalis est redacta ad pecuniariam, ex forma statuti, quod interueniat procurator, & ĩ hoc oẽs concordant. Bal. in d. l. reos. C. de accu. nil tñ alleg. Stat. ꝙ
19 † si quis fecerit maleficium, condemnetur in centum, & si ea non soluerit, amputetur sibi pes, an dicetur pecuniaria causa vel capitalis, & vĩ capitalis rõne transfusionis, ar. l. si pęnũ. ff. quan. di. le. ce. & ista est veritas, qa a principio pœna est pecuniaria. sed ex post facto subrogatur loco eius pœna corporalis. & iõ in hac cã non interuenit procurator. De hoc tangit Dy. in l. si qñ. §. hæres Titius. de le. j. & ff. de pub. iu. l. 2. Si aũt loco pęnę corporalis de iure cõi statutum imponeret pœnam corporalẽ simpľr, illa cã non esset capitalis. l. cũ in fundo. §. si fundus. ff. de iure doti. & ibi per Cy. & per eundẽ in l. transigere, vel pascisci. C. de transac. & sic est differentia vtrũ translatio fiat ex lege ꝑꝑ legẽ, an ea lege ꝑꝑ motã qa vbi fit ex lege propter legem ibi est vna pœna & certa. sed ubi ex l. propter morã, ibi propter dubium euentum consideramus quicqd euenire potest, non obstãte l. j. ff. de in litem iuran. quia illud venit extrinsecus, non ex originali natura petitionis. Bald. in
20 d. §. hæres Titius. Statutum † dicit, ꝙ delinquens puniatur in centum, aut amputetur manus, illa, non est proprie alternatiua, sed est quædam pœna subordinata. s. corporalis, in defectum pecuniariæ, & hoc ꝑꝑ naturam pœnæ corporalis, vt ff. de iurisf. om. iu. l. si qs id qđ. & de in ius vo. l. fi. & adde dicit, se dixisse de le. j. l. si qñ. §. vlt. & no. ꝙ in pęnis criminalib. electio est iudicis. ff. de estra. & expila. l. j. §. expilatores. & C. de ser. fu.
21 l. 3. & ibi p Ia. Bu. Bal. in l. Lucio titio. de le. 2. Statu. † de pœuis duplicandis, non hẽt locum in pœnis corporalibus. qa consistunt in specie, ẜm Bar. arg. l. Lucius Titius. §. impuberem. de le. 2. vbi duplicatio legatorum extenditur ad legata relicta in quantitate, non ad relicta in specie. Bal. ibi. Statu. super aliquo delicto imponit pęnã pecuniariam, vbi per ius cõe imponitur pœna corporalis. bannitus committit illud delictũ, quæritur vtrum statutum sibi patrocinetur, ac si nõ esset bannitus, & vĩ ꝙ non quia non dẽt gaudere beneficio statuti. Cõtrarium dico, qa pęna statuti succedit loco pœnæ iuris cõis, vnde est recessum a pęna corporali, ut l. q cũ vno §. q post. de re milita. Nec dĩ istud statutum ꝑpea esse bñficium, ꝙ pœnę minorationem uel alterationem inducat, ar. C. de infa. l. & si seuerior. & l. si possidoniũ. cum si. In pęnis ergo maioribus & minoribus ita includuntur banniti, sicut alij, non eorum fauore, sed ex natura legis, quia lex est generalis, & eos ligat inter cœteros, non specialiter, nisi ɔ̃ eos lex specialiter ꝓmulgetur, quod fieri põt ꝑꝑ eorum culpã. ff. de capi. di. l. amissione. §. qui deficiunt. & arg. ff. de polli. l. pollicita. talis enim designatio pœnarum, nõ est facta in beneficium alicuius statuti. tñ interdum est iniquum. sed minorem æquo pœnam imponit. tñ is, cui imponitur, ad aliud non tenetur, argu. eius, quod no. de pœn. dis. j. c. mensura. Bat. in l. cum mulier. ff. solu. mat.
22 Statutum † arctans iudicẽ in criminali ad exequendum pœnam corporalem, non adstringit iudicem, qui nõ exequitur pœnam ɔ̃ matrem, donec nutrix puero inueniatur, nam nõ debetur minor fauor nato, quam nascituro, ẜm Old. pro quo facit l. quod addes. §. si quis mulierem. ff. locati. sicut enim lex iubet diferri pro nascituro ita pro nato nutriendo, donec fi-

scus

Source : BIU Cujas

scus inneniat.facit l.prægnantis.ff.de pe.Bald.in l.imperator. ff.de sta.ho.Stat.est in quadam terra baronis, ꝙ pœnæ delictorum applicentur ei.modo ipse consensit maleficio,certe. l.sed si hac.§.at si venditor.ff.de in ius vocan.est in ar. ꝙ pœna non applicetur ei,sed applicetur parti lesæ, & subdit Bal. ꝙ d.§.facit in ar.ꝙ d.Baro ligetur per suam legem, sicut liga tur in casu d.versi.debitor per pactū . quia ius commune vī cum ligare,ſm Guil.in d. ver.facit quod no.in c.2 de constit. lib.6.per Arch.& in nouella Bal.ibi in d.§.at si uenditor.Stat. non faciens mentionē de dolo,puta, qa dixerit si qs ꝓcussit, vī velle ꝙ eadem pena puniat culpabilis,sicut dolosus. doc. tñ dñt ꝙ si statutum loquit de pena corporali,ꝙ ista nō infli gitur nisi ratione doli,per l.in lege.de Sicca.vide.l.j.si quis te statam.lib.esse iust.fue.in §.j Bal.in l.quod quis.ff.ne quis eum, qui in ius voc. est, vi eximat.Stat.non patrocinatur bannito a ciuitate,vel præside,sicut nō patrocinat bānito ab impe ratore,ius ciuile,vt C.de epi.cle auth.itē nulla cōitas.De quo per Bal.in l.quid ergo.§.pœna. de his q.no.infa.vbi.ponit aliqua dicta Inn.ad cognoscendum pœnas.& dicit ꝙ Inn.dicit
23 ꝙ †tres sunt pœnæ capitales,mortis,metalli, & deportationis.nō capitales sunt,relegatio,infamia, dignitatis amissio, & verberum experimentū, vt ipse no.extra.de accu.c.qualiter.vbi ēt dicit,ꝙ in pœnis proceditur de similibus ad similia,vbi pœna non reperitur determinata.Demū ponit ibi,ꝙ sunt quædam pœnæ canonicæ,q̄ sunt similes morti, vt tradi tio seculari curiæ Itē ꝺdemnatio ad ꝑpetuū carcerē,q̄ reddit condemnatū in seruitutē pœnæ.Quædā sunt aliæ pœnæ,quæ sunt sibes relegationi, vt remotio ab ordine. Itē ponit ibi, ꝙ
24 †sunt q̄dā pœnæ spirituales,& dicit ꝙ inter oēs maior est excōicatio,& istud prodest scire ꝑ materiam l.qd ergo.§.pœna grauior.ff.de infa.& dixit Bal.Tu adde,quantum ad excōi cationē,id qđ habes insti.de ca.di.§.minot.in gl. Itē adde, ꝙ est q̄dā alia pœna.s.banni, & hæc est duplex. s. imperialis & bannum ciuitatis,vt supra,in quo vltimo bāno pōt ēt statui, ne audiatur in ciuilibus,vel in criminalibus,vt no. in l.sed si per ꝓtorē.§.sed si dū decreto. ff.q ex cau.ma.facit qđ no. Iac. de Aret.in l.ex facto.§.ex facto.ff.ad treb.& Cyn.C.de accu.l.
25 reos.Est quædam alia pena sibis prædictæ,quæ uocatur †positio extra protectionem cōis.quæ viget Florentiæ per statutū ciuitatis, cuius pœnæ quis sit effectus, no.Cy.in l.j.C.de natu. lib.& dicit do.Ia. ꝙ ēt ista pœna pōt clericis inferri, puta qñ declinauerunt,qa sunt extra ꝑtectionē.ita no.in l.assiduis in lec.Bal.in d.§.pœna grauior.vbi ēt.l.ponit cautelā,qualiter si iudex ꝺdemnauit in minus,quā deberet,& ꝑpēdit se errasse, timet in syndicatu ne puniatur,dicit Bal. ꝙ Bar.dedit remediū ꝺsulendo ꝙ syndicus cōis petit resti.in integ.cuius vigore poterit addi in pœna fiscali.facit.l.j.§.de qua.ff.de postulā do Bald.Statutum imponit pœnam tenentibus baratariam, certe uidentnr etiam statutæ pœnæ ꝺ dātes.facit.l.j.C.de cu prest.lib. 10.& facit gl.in l.j.ff.de calum.ubi uide per Bal. Stat. imponit pœnas multiplicatiuas.modo quærit vtrum, qñ sta tutū siue lex imponit pœnā ꝑ nomina multiplicatiua,siue re spectiua,puta dupli,tripli,uel quadrupli,an in dubio intelligatur totū esse mæra pœna,an intelligat esse simplū , qđ est rei ꝓsecutio,qdā tenent ꝙ totū intelligatur mera pœna. gl. tenet quod in duplo insit simplum.& hæc secunda pars est ve ra,quando actio est prodita ei,cui aliquid abest.Sed cū nihil abest agenti;tūc totum est mæra pœna,vt ff.de calum.l.si qs ab.ff.de pub.l hoc edicto.& quod no.ff.ad l.Iul.pec.l.is,qui q̄ dam.si autem non sunt nomina multiplicatiua sed simplicia,puta condemnetur in centum,nunquam rei persecutio intelligitur inesse,sed est præcisa mera pœna. & hoc tenent doc.& facit.ff.de termino moto l.agraria.Bal.in l. hæredem.
26 §.sed etiam.ff.de calum. Stat.imponēs † diuersam pœnam a iure cōi,non intelligitur sublatus alius modus agēdi, nisi sit clausula derogatoria aliarum legum.Pro quo facit. l.si quis ab alio.ff.de calum.in glo.& addo, quod no.per Cy.in l.sepul chra.C.de sepul viol.Bal.in l.si quis ab alio.ff.de calum. Stat.
27 †imponit pœnam pro qualibet pecude damnum dante 10. solidos.modo pone ꝙ tu expulisti pecudes meas in fundum alienum, & propterea ego condemnor ex forma statuti ad pœnam.certe potero repetere a te expellēnte. nā ille qui soluit pœnam propter culpam alterius,potest ab eo repetere,ut no.in gl.l.j.§.si quadruplex. ff.de dolo in gl.quæ incipit, imo vī in fine,& facit d.glo.quod si magnas fuit spatatus,id est,in spinctus in palatio,in quo intrare non pōt,& soluerit pœnam videtur idem,quod possit repetere a spatāte. Nisi dicas ꝙ nō incidit in pœnam,qui vi impellitur,arg.ff.de publ.l.cessat.qđ
28 credo verum,Bal.in d.§.si quadruplex.Statutum †dicit,quod qui retinet vxorem alterius, puniatur in ducenta. modo qui dam retinuit vxorem alterius per plures menses, quæritur vtrum puniatur in ducentis pro quolibet mense, si accusat diuersis mensibus? & patet ex his,quæ dicta sunt in l.si duo.§. semel.ff.de arb.ꝙ non,nisi probetur interruptio detentionis.

als enim est vnum delictum continuatum,& non plura,qa pluralitas & reiterō nō presumitur in delictis,& dicit ꝙ hāc qōnem habuit de facto in ciuitate Perusij, & ita fuit determinatū per l. Inficiando.§.infans.de furtis,& gl.or.in l.eum, qui.§.in popularib.ff.de iureiu.Bald.in l.si duo.§.semel.ff.de arbi. Stat. dicit, ꝙ si quis occiderit aliquem puniatur pœna mortis, quidam modo discurrendo equum per viam,interfecit Titiū, certe perinde punitur ac si gladio occidisset, ar.
29 l.1.ver.finaūt,& ver.obtinuit.ſm Ia.Bu.quod est norandum. Ita dicit Bal.in d.l.1.per uer.prædictum.ff.ad l.Aquil.Stat.†dicit, quod pœna inserta debito pecuniario non possit peti. vtrū intelligatur de qualibet re,dicit Bal.quod intelr de rebus,quæ consistunt pondere,numero,vel mensura. Vnde se cus,si adijcitur facto vel dationi speciei, quia stat.obscura recipiunt interpretationem a iure cōi. Adde. ff.si certum pe.l. rogasti.§.si tibi & C.de vsur.l.cum allegas.hoc dixit Bal.in l.
30 2.§.creditum.in glo.large in fi.ar.d.§.ff.si cer.pe.Stat.†impo nit pœnam, an videarur recessum a pœna iuris cōis, dñt quidam quod non,ar.l.qui sepulchra.C.de sepul.vio. Alij dicūt ꝯrium,quia siue stat. imponat pœnam maiorē siue minorē, hoc vī factum cā cognita, quia semper vī lex promulgata causa cognita,ex quo a quacunq; alia pœna vī recessum ; vt in l.quid ergo. §.pœna grauior. ff.de his,qui not.infa. de quo dicit se dicturū in l.qui de crimine. Bal.in d.l.qui sepulchra. in fi.Stat.in defectū pœnæ pecuniarię,imponit pœnā corporalem ordinariam, certe cū sit indiuisibilis, ēt si vnus numus minus soluatur, tñ tota pœna corporalis imponit,arg.l.quin tę.als incipit,stipō.§.si forte.de ver.ob.licet de iure cōi sit se cus,qa remissius punitur,q̄ q nihil soluit,q aliqd soluit,ar.l. cū sit in verbo iure. C.de sepul. vio ex qua.l.no.Bal.qđ si hēo represalias ꝯ florentinos, quod non possum capere florentinum mortuum nec impedire transitum ad sepulturam,ſm
31 Bal.in d. l.cum sit.de sepul.vio. Stat. † dicit, quod accusatus non comparens incurrat pœnam quarti pluris, certe vī per literam.l.quicunq;.C.de requi.reis.quod ista pœna accedens rōne contumaciæ, non sit pœna contumaciæ, sed criminis, quod potest tolerari,qñ pœna esset indiuidua.Si autem est diuidua, ut in quarto pluri, non dī pœna criminis, sed moræ, quia nō hēt tractum ex crimiue,sed ex mora,nec etiam purgat crimen.hoc dixit Bal.in d.l.q cunq; C.de requi reis.Stat. dicit,quod pro certo crimine sit pœna.10.librarum,aliud statutum dicit, quod si rumor possit sequi in populo. pœna sit arbirraria an pro illo crimine,pro quo est pœna.10.librarū,si est actum cum illa qualitate,quia sequi potuit rumor, posset fieri maior condemnatio, & dic quod sic,quia illa qualitas hēt augere pœnam,vt l.1.& 2. C.de sen. Item, quia iudex habet arbitrium. sed durius agitur cum iudice, quam cum lege,vt l. 1. C.ut infra cer. tem.quæs.cri.ter.ergo &c.facit.C. de infamib.l.& si seuerior.ff.eo.l.quid ergo. §.pœna grauior. & ff.de pœnis.l.hodie.Patet ergo ex prædictis, quod quando qualitas est adiecta delicto,potest transferre delictum ad pœnam arbitrariam,vbi sine qualitate esset pœna ordinaria, & accipio pro qualitate,omnes circunstantias,quæ habent aliquid aggrauare vel minuere, circa pœnam.Bald.in d.l.1. C. vt infra.cer. Statutum quod in delictis mitius puniatur miles, quam domicellus, modo quidam tempore delicti erat domicellus,tandem factus est milles,tenet ꝙ puniatur ac si esset domicellus, quia inspicitur tempus actus celebrati, & ad illud tempus actus debet referri consideratio qualitatis personæ.Casus est in l.1.ff.de pœn.& dic,ut ibi,& dicit se dixisse de excusat.tu.l.Vlpianus.Bal.in l.Titius.ff.de mili.test.Sta
32 tutum †puniens plura,intelligitur punire quodlibet per se, quod est notabile secundū Bar.in l.si quis in graui.§.si alius, & si unus solus omnia facit,quæ continentur in d. §. puniet perinde,,acsi singuli feciissent singula,secundum Ia. de Are. & dicit Bal.quod hoc est uerum, nisi sint talia,quod unū veniat ad qualificandum alterum: quia tunc requiritur cōcursus ipsorum:vt no. in l.4.de iti.ac.quæ priua.in gl.ordina.& uide.l.quicunque.C.de ser.fu.secundum Ia.de are.Bal.in dicto §.si alius. Statuto cauetur, quod de insultu facto ad domum sit pœna quingētarum librarum. alio statuto cauetur simpliciter. ꝙ vulnerans aliquem puniatur pœna centum, modo pone, ꝙ aliquis non præcedente aliquo insultu vulnerauit aliquem ad domum illius, certum est, quod magis est delictum uulnerare,quam insultare, an puniatur pœna quingentarum librarum,an centum, & uī, ꝙ pœna centum, quia non possum recedere a uerbis & terminatione statuti. In contrarium videtur,ꝙ statutū propter propriam intēdit augere pœnam glo.in l.si furiosi,est ar. ꝙ ubi stat. non determinat,nec ego determino,ita quod stat.sit seruandū, prout iacet.Pone ergo, ꝙ ad domū stat uulnus ꝑcedēte insultu immediate,nūq̄d ꝺfundet īsultus cū uulnere,& uī ꝙ sic ut no. C.de ac.l.q dęcrīe.Bar.dicit ꝯ in l. nunquā plura. de priuat. delic.qa illa fictio, qđ ītelligat unū esse delictū,nō hēt locū

si per

ſrp illã fictionẽ ꝓfunderet pęna minor,& ſi illa opinio eſt ve
ra,tunc ſtatum ſequitur alia, qō nūquid pęna vulneris ꝓfun
dat in illa pęna inſultus,dico. ꝙ non quia principale nō con
funditur in eius præambulo,& ideo de neceſſitate ſequitur,
quod puniatur tam pęna vulneris,quam pęna inſultus.hor
vide a capite gl.pone,quod ille,qui eſt paſſus in ciuitate, ha-
bebat domunculam,quæ valebat centum,habebat agrum,
qui valebat centum quinquaginta,an ſi delictum commiſ-
ſum eſt in ciuitate,puniatur minori pęna,quam ſi in rure qa
ager valebat plus,ideo dicit attendi rōnem legis alij ꝯ,quod
non attendatur rō legis vel ſtat.ſed caſus formaliter per ſtat.
33 diſpoſitum.Bal.in l.ſi furioſi. C. de nup.Stat. † dicit,quod nō
probans accuſationem,puniatur in cētum . modo quidam
in eodem libello accuſauit plures,& nō probauit de aliquo,
quæritur an debeat puniri in plurib. pœnis, an in vna, & di-
cit Bal.ſi ſumatur accuſatio pro libello,eſt tm̄ vna pœna,&
ad hoc facit.l. edita.C.de eden.vbi actio ponitur pro libello,
ſi aūt ſumatur pro iure accuſandi. tunc ſunt plures accuſa-
tiones vt in l.1.C.ſi reus vel accu.mor.fue.Dy.diſputauit iſtā
qōnem,& dixit quod erat vna pęna,quæ habebat locum ex
vniuerſo vel ex aliquo. Idem , ſiue nihil probetur ꝯ vnum ,
& etiam ꝯ alium,& hoc ex natura indefinitæ, quæ pōt veri
ficari in vłi & particulari, ſm Dyn.quod uerum credo dicit
Bal.in l. ordinarij.C.de rei vend.in fi.vbi ponit, quot modis
dicatur unus & idem libellus & dicit,ꝙ circa eandē actionē
dr̄ unus libellus, a concluſiōne. Nam unitas cōcluſionis eſt
illa, quæ facit unitatem petitionis , ſed in diuerſis actionib.
tunc dr̄ unus libellus qn̄ concluſio eſt cōis utriq; actioni, ut
ff.fami.erciſc. l.hæres. §.de plurib.ff.de ac.emp.l.non eſt no-
uum , hoc facit ad qōnem prædictam de quo per eum ibid.
Stat.unum dicit,ꝙ ꝓ homicidio imponat pęna centū libra-
rum,de quibus medietas ſit heredis occiſi.Aliud ſta. dicit ꝙ
ſi aliquis fregerit pacē occidēdo, puniat in publicatione om
nium bonorū. modo quidā fregit pacē occidēdo ſuū inimi-
cū quærit utrū bonorū medietas oīum ſuorū bonorū , dēat
eſſe hæredum occiſi,ſic,uel nō,dixit Marti.ſylli.diſputando,
ꝙ aut proceditur de ſimplici homicidio, & tunc non eſt du
bium , ꝙ hæredes dēnt hr̄e partem ex forma primi ſtat. aut
agitur de pace rupta, & tunc ſecus, quia omiſſum in ſecūdo
ſtat. ur̄ relictum in diſpōne iuris cōis, quo iure pęnę malefi-
ciorum ſunt fiſci cum effectu,& non priuati, ut ff.de termi-
no moto. l. agraria , & quia non intelr̄ perſona extrinſecus
repetita, ut in l.ſi ita ſtipulatus.§.Griſogonus.ff.de uerb.obl.
& quia quicqd adſtringendæ obligationis &c. ut l. quicqd.
ff.de uer.ob.ſm Martinū ſylli.quod credo uerum,dicit Bald.
quia iſta eſt alia ſpecies,quam de qua diſponit primum ſtat.
34 ca† quæ ſunt ſtat. circa unam ſpēm delicti, non uñr repetita
circa aliam ſpēm delicti,ut in l.prętor.§.erit.ff.ui bo.rap.Nō
ob.l.quemadmomdū.§.hęc.uerba.ff.ad l. Aquil.ubi dicta in
uno capite legis , intelliguntur tacite repetita in alio capite
eiuſdem legis, quia ſi non inrelligeretur ibi facta repetitio,
remaneret lex obſcura,& etiam irrationabilis. unde ideo fit
ut obſcuritas euitet.niſi eꝯ ſubintelligeretur uerbū plurimi
ſubintelligeret verbū minimi qđ eſſet abſurdū,& ꝯ mētē le
gis.adde,dicit Bal ꝙ dixit.Old.in qōne,q̄ incipit,antiquū ſta.
ciuitatis Paduæ. ubi q̄rit, an dicta in p̄cedenti lege,intelligā
tur repetita in ſecunda. nam refert.aut prima eſt prodita in
caſu ſpeciali & proprio,& uerba dūtaxat illi caſui adaptant,
& tunc nō fit repetitio,ut l.p̄tor. §.erit.ui.bo.rap.niſi in ꝯriū
trahat idētitas rōnis,ut ff.de cōiun.cū emā.libe.l.2.& de teſ.
tute.l.ſi Męuio.§.edictum.Aut nullo habito reſpū ad caſum
ſpecialem,& proprią,ſed per modū regulæ, & uſis traditio-
nis.& tunc ex p̄cedenti lege intelligitur repetitio in ſequēti.
ut ff.de iur.& fac.igno.l.regula. §.fin.& colligitur hæc diſtin
ctio ex plurib.legib.ſimul iunctis. ff.de iur.cod.l.ſi quis cum
teſta.de leg.2.l.Titio.§.Iuli.& l.legatorum.§.fi.& de leg.3.l.1.
§.ult.& ibi no. & cod. tit.l.ſi ita fuerit.ſecundum Old.Bal.in
d.l,quemadmodum.§.hæc uerba ad l.Aquil.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto nihil diſponente ſuper ſocidis, bos æſtimatus datus eſt ruſtico in ſo cidam,qui caſu fortuito perijt,cuius ſit periculum.*

1 **Periculum.** Statutum † nihil diſponit ſuper ſocidis. modo pone, ꝙ bos ęſtimatus datus eſt ruſtico in ſocidam. caſu fortuito perit bos, cuius eſt pericu-
lum,dicit Pet. quod eſt commune periculum,vnde tenetur emendare dño medietatem æſtimationis, vt ff. pro ſocio. l. cum duobus.§.damna fatalia.Si autem non fuit ęſtimatus, totum periculum eſt dñi.Hæc vera,niſi paſtor fuiſſet in cul-
pa,quia totum periculum erit paſtoris,ſecundum Pet.& cō clude tres caſus, ſm Bald. nam interdum totum periculum eſt paſtoris,ratione culpę.interdum totum dñi,ratione retē ti dñij rei inęſtimatæ, quæ perit caſu fortuito. Interdum eſt periculum rōne ęſtimationis rōnis,ſed opponitur quod illa ęſtimatio faciet emptionē.ergo totū periculū eſt paſtoris.in l.neceſſario.de peri.& commo.rei ven. Rñdeo,dicit Bal.ego dico,quod illa æſtimatio non facit emptionem, quod ex eo apparet,quia fructus bouis debent eſſe communes. nam ſi eſ ſet emptio, eſſent ſolius emptoris.vnde habes quod æſtima-
tio in ꝯctu,in quo tota vtilitas non ſpectat ad recipientem, non facit emptionem.& ille eſt caſus not.in §.damna. vide. ff.depoſiti.l.j.§.ſi quis ſeruum.& quod no. in l.ſi id. ff. pro ſo-
cio,de quo plene.per Bal. in l.ſi paſcenda pecora.C.de pac.

S V M M A R I V M.

1 *Actio quomodo proponenda.*
2 *Confeſſio facta coram inquiſitore, videtur facta coram parte. Et inquiſitor repreſentat rempubl.& partem etiam offenſam.*
3 *Acceſſorio detracto, remanet principale.*
4 *Vtile per inutile non debet vitiari, quando ponitur ad ampliandum.*
5 *Libelli forma attenditur pœnes concluſionem.*
6 *Inquirentes nunquam connexe inquirunt, ſed diuſim.*
7 *Verba in oſus deſinentia, magnitudinem notant.*
8 *Scorticatura leuis, non dicitur vulnus.*

1 **Percutere.** † Statutum ciuitatis Eugubij,dictat, ꝙ ꝓ cutiens cum ſanguine, cōdemnetur cōi
in,centum,& offenſo in tantundem,ſi petatur.mō quæritur nunquid iſta petitio poſſit fieri officio iudicis mercenario & incidenter,ita quod non requiratur litis cōteſtatio ſuper hu-
iuſmodi petitione,& vr̄ quod non,quia hoc venit ſm naturā accuſationis criminaliter intentatę.ergo non venit inciden
ter.ſed eſt petendum principaliter propoſita condōne ex le-
ge municipali. Requirit ergo conteſtationem per ſe,iudicia
rium ordinē per ſe,quia vbicunque actio proponitur,ita dēt proponi, vt l.iudices.C.de iudi.& auth.offeratur. de lit. cont. in ꝯrium vr̄,quia ciuilis hic vr̄ incidere in criminalē . Vnde ex eodem proceſſu videmus, ꝙ ſatisfit fiſco & parti, vt. ff.de furtis.l.interdum.§.qui furem.& no.Inn.extra de accu. c. cū oportet.glo.quę eſt.C. quan. ciui.ac.cri.præ.dicit, ꝙ in d. §.q furem.fuit proceſſum de facto,& non de iure . Quæſtio ergo ſtat in hoc, vtrum iſtud verbum , ſi petatur , intelligatur de petitione ordinaria,an de extraordinaria , & adhærenti pro-
ceſſui criminali,& hoc vr̄ verius,quia cum ex eadē lege vtrū que remedium procedat, & idem iudicium incumbat, non vr̄ opus noua inſtantia, ſecundum theoricam Iac.Bu.in l.j.C. quā.ciui.ac.cri.prę.præſertim ſi reus erit confeſſus maleficiū nam vbi procedit ꝯ confeſſum , non eſt neceſſarius ordo iu-
ris,vt no.Inno.extra de elec.per inquiſitionem.Item,quia ꝓ confeſſionem eſt factum notoriū,& in notorio crimine non requiritur ordo,ut no.Inno.de cohabita.cle.c.pe.& fi.& con-
2 feſſio facta coram † inquiſitore,videtur etiam facta corā par-
te,qui inquiſitor repreſentat rempublicam,& etiam partem offenſam. & hac ratione uidetur proceſſus inquiſitionis pro deſſe,vt no.Inno.in d.c.cum oportet.& eſt generale vbicun-
que iudex ex officio procedat ꝙ proſit parti,ſicut quādo ſup-
plet pro abſente,vt.C.de appel.l.ampliorem. & C.de iudic.l. properādum.§.cum autem hære modicium. de quo per Bal. in l.j.C.de iudi.Statutum, ꝙ † ſi quis percuſſit aliquē ſine ſan-
3 guine,puniatur in 10.ſi cum ſanguine, puniatur in centum. accuſatus ꝙ qdā percuſſit aliquē cū ſanguine, ſed non eſt ꝓ-
batum de ſanguine,ſed de ſimplici percuſſione,debeat neꝯ-
dēnari,& Ia.de Are. dicit qui diſputauit illā qōnē ꝙ de illa q. fuit quæſitum in priuato examine,ſed Bal. dicit ego inuenio ꝙ ipſe de facto fuit conſultus,& allegauit primo ad condem
nationem.ſecūdo ad abſolutionem.& dixit ꝙ uidetur ꝙ de beat condemnari,quia hęc dictio,cum ſanguine,eſt acceſſo-
ria ad inſultum.& detracto acceſſorio, remanet principale. ff,de ꝯhen.empt.l.pacta. Præterea dicit. l. vt ſi in actione no-
xali,intento qualitatem ſcientiæ dñi,& non probo de ſcien-
tia,vinco tū,quatenus probaui,vt.ff.de noxa.l.in delictis.§.ſi detracta.& uideor detrahere qualitatem eo ipſo, ꝙ peto pu-
niri de facto ſimplici.Præterea,illa qualitas ponitur cā grauā di delictum,vt ff.de ſepul.vio.l.3.§.aduerſus.& de abigeis.l.j.
4 in fi.Quia ergo ponitur ad ampliandum,non † dēt vtile ꝓ inu
tile vitiari,vt ff.de leg.j.l.ſi cui.præterea duo uñr intentata. ſ. percuſſio,& cum ſanguine,ſicut dicit lex,ꝙ duo ſunt præce-
pta,quorum unū ſufficit,vt ff.de arbi.l.Celſus.Prętera,duo ſunt exceſſus.ſ.percuſſio,& armorum delatio,& vſus . vnde non adſtringit ſe ad oīa probāda,ſed ad id,demum, quod pu
nit,extra de appel.c.ſignificauit.Prætererea,plus intentando includit minus, vt l.cum furti.de in litem iuran.de ædil.edi. l.bouem.§.aliquando.in ꝯrium arguit ſic,rōne diuerſę qua-
litatis.modo pone,ꝙ intento dolum, & probo culpam leuē, vel latam,lex expreſſa eſt,ꝙ debeat reus abſolui,quia nō eſt actum ex hoc capite.de lib.cauſa.l.illud.vbi eſt tex.& gl.not. Præterea,ſi intento uim factam in turba,& non probo in tur
ba,lex dicit reum abſoluendum,propter qualitatem non ꝓ-
batam.ff.ui bon.rap.l.prętor.§.docere.Præterea, ſi intento l. Iul.de ui publica,& probo in l.Iul.de ui priuata, non probo, quod intento. ergo reus abſoluitur de adulte.l. denuntiaſſe.

§.quid

Source : BIU Cujas

§.quid tñ.Præterea,ſicut ſe habet actio in ciuili,ita accuſatio
in criminali,de accu.l.libellorũ.& l.ſenatus.ſed ſi intẽto vnã
actionẽ,& probo in alia,nihil ago,qa ſuper nõ intentata nõ
valet ꝓbatio,eo ꝙ facta eſt lite nõ ꝯteſtata ſuper ipſa.ad hoc
ff.de pac.do.l.Bebius.in fi.Quid plura?illa probatio vr̃ imper
tinens.ergo nulla.ff.de peti.hęre.l.ſi quis libertatẽ.in fi.Præte
5 rea†ſnĩa non põt ꝯfirmari formiter cum libello, qa forma li
belli attenditur pęnes concluſionem,vt no.Inn.de reſcriptis
c.ſuper literis.Præterea,diuerſitas pœnarum arguit diuerſita
tẽ in delicto.C.de epi.& cle.l.q̃q̃.in fi.& de ſimo.ca.cum ſatis
& ſi ſunt diuerſa ad vnum,non ſequit̃ reliquum,vt.C. de do.
inter vi.& uxo.l.maritus.Præterea,qualitate delicti mutata,
immutatur delictũ,& eius ſpecies,vt ff.de pœnis.l.aut facta.
§.qualitas.Facit,quod no.Cy.C.de tranſ.l.tranſigere.in fi.Prę
terea, ſpẽs eximit ſeipſam a genere. ergo ſi eſt actum, ſpecifi-
cato mõ,illa ſpecies eſt ita exẽpta a genere,qđ eſt aliud iudi-
cium ſpecificatũ,aliud generale.ergo probatio non includit
ad ꝯdẽnationẽ.Nõ ob.l.ſi præſes.de pęnis. qa ibi libellus erat
conceptus ita generaliter & indefinite, qđ poterat referri ad
oẽm qualitatem.& ita intelligit Inn.l.quid ergo.§.pęna gra-
uior.de infamibus.& c.j.de libel.ob.Ex quibus allegationib.
ſubtiliter factis Ia.de Are.concludit abſolutionẽ,& ita de fa-
cto ꝯſuluit,ſiue per inquiſitionẽ,ſiue ꝑ accuſationẽ ꝓcedat,
ſm eũ.ſed cõiter ſeruat̃ ꝯ̃riũ.& eſt rõ , qa de ꝯſuetudine ac-
cuſator nõ proponit vnã legẽ,ſed oẽm legem,dum dicit,pe-
to eũ puniri ſm formam iuris & ſtatuti, q libellus ꝓcedit de
ꝯſuetudine.gl.eſt ordinaria in d.l.ſenatus. de iure aũt intẽta-
ta vna ad vindictam,aliæ ſunt fruſtra, ff.de iniurijs.l. quod ſe
natus. ſm Andream de Piſ. in inquiſitione ẽt ſeruat̃ ꝯ̃riũ . &
didici Romæ a quodam antiquo aſſeſſore, qui vocabat̃ dñs
6 Sabinus.dicebat enim ipſe ꝙ inquirẽtes† nunquã inquirunt
connexe,ſed diuiſim,ꝑꝑ illã cłam,ſuper qbus oĩbus,& ſingu
lis intendit inqrere veritatẽ quæ eſt cła diuiſa. & iõ ſufficit
alterũ ꝓbari.& p̃dicta vera ſunt, niſi qualitas uera remoue-
ret factum ſimplex a naturali eſſe.Verbi gratia, ſi opponatur
qualitas noctis, nã aduerſat̃ qualitati diei nã impoſſibile eſt,
ꝙ idem actus momentaneus ſit factus de die & de nocte . &
idẽ in diuerſitate loci.unde ideo hic non cadit cõdemnatio,
quia ipſe idem eſſet ſibi ꝯ̃rius,ꝑꝑ incompaſſibilitatem , & ſi-
cut naturaliter patet ꝙ aliæ ſunt horæ diei,aliæ noctis, unde
differentia penes diem & noctem,eſt non ſolum in qualita-
te temporis,ſed etiam in ſubſtantia eius . ſicut ſi intentarem
decimam horã,& probarem de prima,ſuccumberem , ſicut
ſi intento vnã diem,& probo de alia,vt.C.qui accu.nõ poſ.l.
j.& ſic fortius aſtringit tempus vel locus, quam qualitas.in c.
abbate.de re iudica.lib.6.& adde quod no.in l.diuus.de re iu.
conſidera etiam hic , quomodo in pœnis eſt reperire poſiti-
tuum,comparatiuum & ſuperlatiuũ. Verbi gratia, dicit ſta-
tutum, quod pro inſultu ſine ſanguine puniatur pœna c. cũ
ſanguine, puniatur maiori pœna arbitrio iudicis, cum cica-
trice,puniatur maxima pœna . Ponamus, ꝙ illa ſunt verba
ſtatuti,certe iſta maior & maxima non pñt eſſe,niſi pecunia
rię, quia comparatiuus non excluderet qualitatẽ poſitiui, &
ſuperlatiuus qualitatem utriuſq; Eſt aũt maxima pœna pe-
cuniaria oĩum bonorum ademptio,vt.C.ne ſine iuſ.prin. l.j.
& quia in qõne prædicta fit mentio de diuerſis legibus. quæ-
ro qũo cognoſcam diuerſitatem legũ, vtrũ ꝑ diſtinctionem
perſonarũ,uel.§§.uel per membra alicuius diuiſionis, & dic
ꝙ non,ſed diuerſitas legum ſumitur a conditore,ſumitur ab
effectu,ſeu a facto,ſumitur a forma.Exemplum de primo in
d.l.ſenatus.& quod no.in l.j.de calum.& C. de accu. l. qui de
crimine.Exemplum de ſecunda in l.Iulia repetũdarum. & l.
Iulia ambitus.Exemplũ de tertia in ſtatuto totius populi, &
reformatione ancianorum.ſed leges dñr diuerſæ,quia ema-
nant ſub diuerſa forma.nam lex emanat rogato popolo , ut
l.j.C.de legi.reformato conſiſtit in ſola authoritate decurio-
nũ,& procerum.& ſic intelligas iſtam materiam de quo per
Bal.in l.3.C.de proba.uide.C.de infam.l.& ſi ſeuerior.Stat.ꝙ
ſyndici teneantur denuntiare percuſſiones ſanguinoloſas.
certe ubi eſt leuiſſima cutis ſciſſura,ad denuntiandũ non eſt
7 adſtrictus,qa uerba†deſinentia in oſus,ſignificant magnitu-
8 dinem,vt l.2.C.de pa.qui ſi.diſtra.& ideo†leuis ſcorticatura,
nõ dr̃ uulnus.& ſi in platea eſſet pœna manus de uulnere,cer
te pro tali uulnuſculo non imponeretur tam atrox pœna,qa
modica alteratio,non denominatur infirmitas,vt.ff.de ædil.
edil.l.qui clauum.§.fi.de quo per Bal.in l.ſi prædiũ.C.de ędil.
actio.Statutum permittit repercutere percuſſorem,certe ſm
Cy.non conſideratur ordo uel qualitas , quia impetus excu-
ſat ſm eum.Sed Bald.dicit, ꝙ non credit eſſe uerum, quia de
bet fieri cum moderamine, ut l.j. C. unde ui.unde bene;con-
cedit Bal.ꝙ arctetur pœna,ſed non ꝙ in toto excuſetur. Bal.
in l.imperator.ff.de ſta.ho.

SVMMARIVM.

1 *Maiore negato,negatum eſt utique & minus,maxime in prohibitorijs.*

1 **Permittere.** Sta.permittit offendere, certe vr̃ ꝙ nõ
tñ permiſſum ſit occidere, arg.l. binas
ædes.ff.de ſeruitu.vr.prædi.vbi hr̃s non põt totaliter obſcu-
rare lumen domus legatæ, ſed bñ põt obſcurare in partem ,
dommõ ſufficiẽs lumẽ remaneat ad habitãdũ. ſed Bal. dicit
ꝙ.d.l.nõ ob.quia ibi iſtud eſt ex natuta præcedẽtis cauſę, cui
hoc dẽtur,quaſi loco acceſſionis, & ideo Martinus de phano
determinauit, qđ q̃libet offenſa eſſet licita ex gñalitate ſer-
monis, ꝑ l.1.§.quod aũt. ff.de alea.Bal.in d.l.binas ędes.Stat.
põt permittere & ẽt magiſtratus,cui hoc cõceditur,per ſtat.
qđ mihi liceat immittere trabẽ de domo mea in tua coope
riẽdo ſtratam publicã, vel ſi vellẽ appodiare pontẽ,vel vellẽ
ducere aquã de tuo fundo ad meũ fundũ,faciẽdo riuũ in via
publica,& hoc facere poſſum,ẽt ſi a principe ſit conceſſum ,
vt ff.de ſeruit.l.ſeruitutes.§ publico.2.rñſo & l.ſi.2.rñſo.ff.de
aqua plu.ar.l.ſi publico in prin. & attẽde,qđ magiſtratus ſuo
motu nõ poſſet hãc licẽtiã ꝯcedere niſi ꝑ ſtat.eidẽ magiſtra-
tui ꝯcederet̃. ff.qđ vi aut clã.l.ꝓhibere.§.planę.hęc oĩa dixit
Bal.in l.q cella.§.in ruſticis.ff.de ſer.ruſti.p̃di.qđ no.Bal.ibid.

SVMMARIVM.

1 *Factum in perſonam dicitur,quod fit eius nomine.*
2 *Statutum an poſsit fieri contra certam perſonam, & imponere legem vni perſonę tantum.*
3 *Conſuetudo ſic interpretanda eſt,vt non abſorbeat ex toto ius alterius.*

1 **Perſona.** †Stat.dicit, ꝙ ſi quis fecerit aliqd in perſonã,
certe tex. & gl.in auth.eo decurſum. C.de do
na.ante nup.facit in arg.ꝙ in perſona alicuius dr̃ fieri, quod
fit eo nomine,ita habes tex.& gl.paruam quam tene menti
2 in d.auth.Sta.†an poſſit fieri ꝯ̃ certam perſonã,& imponere
legem vni perſonæ tantum, vr̃ ꝙ non,per l.totiens.de polli-
citatio.in conſuetudine vero hoc toleratur ꝑꝑ tacitum con
3 ſenſum eius.Et tamen conſuetudo† ſic interpretanda, vt nõ
ex toto abſorbeat ius alterius, hoc dixit Bal.in l. venditor. §.
ſi conſtat. ff. communia prædi. vbi nemo poteſt lapidicinas
alterius exportare,niſi hoc dictat conſuetudo, etiam ſi ſit ci
uitas, vel commune, & cum exportat ratione conſuetudi-
nis, debet ſoluere prius pretium competens, & hoc dicit. §.
prædictus,ſi conſtat,ſecundum eundem Bal.

SVMMARIVM.

1 *Pœna ſtatuti petentis debitum ſolutum,habet locum in petente per alium.*

Petere debitum ſolutum. Stat. quod ſi quis petierit
1 debitum ſolutum &c.habet† locum pœna ſtatuti,ſi quis pe-
tiarit per alium,& hoc argum. gl.l.poſtulare de fideiuſ. tuto.
facit.ff.de manumiſ.vindi.l.pater ex prouincia.Item facit.d.
gl.ad ſtat.quod dicit ſi ſit poſtulatum, ꝙ donatio inſinuetur,
non poſſit peti caſſatio. Pro quo facit.l.1.in prin.de poſtu.Bal.
in dicta l.poſtulare.

SVMMARIVM.

1 *Populi licet poſsint condere ſtatuta , id tamen non poſſunt ſine principis confirmatione.*

1 **Populos.** Stat.†licet populi poſſint facere,nõ tñ pñt ſi
ne ꝯfirmatione prĩcipis.Nã nõ eſt dubiũ,qđ
ſenatores pñt ſtatuere , tñ ſi eſt ibi princeps, dẽnt, ꝑ principẽ
ꝯfirmari,vt no.in l.humanũ.C.de legi.qđ eſt not.ſm Bal.ibi.

SVMMARIVM.

1 *Solum publicum,liberum eſſe debet vſque ad cęlum.*

1 **Pons.** Stat.† & cõſuetudo permittens pontes fieri & pro
ſella ſuper vias publicas,valet,ut C.de ędifi.priua.
l.an in totum & ff. quod vi aut clam. l.prohibere.§. plane.li-
cet de iure communi ſit ſecus, quia ſolum publicum dẽt eſ-
ſe liberum vſque ad cęlum, ſicut ſolum priuatum facit l.al-
tius. C. de ſerui.Bal.in l.iuriſgentium.§.ſi paciſcar.ff.de pact.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod rem tenens per decem annos , poſtea conueniri non poſſit, an valeat.*
2 *Statutum an inducere poſsit, quod poſſeſsio transferatur ſine actu aliquo corporeo.*
3 *Vis turbatiua quandoque criminaliter punitur.*
4 *Statutum & conſuetudo poſſunt transferre poſſeſsionẽ,ſine apprehenſione*
5 *Statutum introductiuum fauoris,nõ debet minuere fauorem iuris cõmunis.*

Poſsideo,poſſeſsio. Stat.ꝙ poſſidẽs rem ꝑ 10.
1 annos,poſtea†conueniri
non poſſit,tenet,quod ſufficit bona fide poſſediſſe. 10. annis
licet ſine titulo , quia ſtat. non requirit titulum, quod tene
2 menti Bal.in l.præſtat.C.de longi.tempo.præſcri. quæ pro li.
per glo.d.l.Statutum an poſſit inducere,ꝙ poſſeſſio transfe-
ratur ſine aliquo actu corporeo,tenet ꝙ non,vt no. ff.pro ſo
cio.l.duobus.§.idem reſpondit,niſi interueniret fictio ſiue fi
cta traditio.ff.de acquiren.poſſ.l.quod meo & C. De dona.l.
ſi.& l.ſi quiſquis.Poteſt tamen lex & conſuetudo per inueſti
turam quamcunque fingere poſſeſſionem traditam. Iſte ẽſt
3 tex.no.ex̃ de ꝯſue.c.ex parte.Bal.in l.1.in prin C.cõia de leg.
Sta.†ꝙ turbans aliquẽ in poſſeſſione,reſtituat poſſeſſionẽ,&
ſoluat

Source : BIU Cujas

ſoluat centum, an turbans, & non expellens turbatum, tenetur ad centum? Ia.Bu.ꝙ non, qa ſtat. loquitur copulatiue, ar. l.mancipia. in tex.cum gl. de ſer.fu. Bald.contra, ꝙ teneatur ad centum late interpretando ſtatutum, vel ſaltem procedendo de ſimilibus ad ſimilia, cum vis turbatiua quandoq; criminaliter puniatur, vt ff.de act & obl. l.ſeruus in omnib. ar.no.in l.fi de pri.deli.ff. & poſſeſſionem in pace dimittat, vt ff.de acq poſſ.l permiſceri.§.ſpecies. & de libe.leg.I Aurel.§. centum, in gl.quia verba, gloſæ, groſſo modo intelliguntur, vt de dona.ante dota inſtru.l ſi cum ante.per Cy.Bal. in d.l.

4 mancipia.† Statutum & conſuetudo poſſunt transferre poſſeſſionem ſine apprehẽſione, & illa appellabitur ciuiliſſima poſſeſſio, de qua non fit mentio, niſi in vno loco, ſ.in cap. ex parte.extra de conſue. & adde dicit Inno.ꝙ in reb. omnino, in quibus licentia vtendi habetur pro quaſi poſſeſſione, quæritur ex titulo, vt no.Inno. ext.de conceſ.præbend.cum noſtris.& dic vt ibi per Bal.in l.fi.de ſacroſ.eccl.vide etiam, quę

5 dicit ipſe in l.1.C.communia.deleg. Statutum† ciuitatis dictat, ꝙ mortuo teſtatore fingatur poſſeſſio translata in hęredem.certe nihilominus hæres habet beneficium diui Adriani, qua ſtatutum introductiuum fauoris, non debet minuere fauorem iuris communis, & hoc ſecundum Pe.& Cy. & dicit Bal. ego do aliam rationem, quia ſicut miſſus per prætorem, poteſt petere ſe in poſſeſſione tueri, ex illo edicto, vt ff.ne vis fiat ei.l.ſi quis miſſum.ita miſſus per l.municipalem quod eſt notabile, de quo per Bal.in l. ea lege. C.de ꝓd.ob ca.

SVMMARIVM.

1 *Ad temporis probationem, non eſt neceſſe probare ſingula momenta t pm.*
2 *Poteſt, verbum, inducit neceſſitatem, quando lex procedit tradendo regulam, vel dando formam.*
3 *Aliud eſt, deportare, aliud, pronuntiare deportandum.*
4 *Patri liberum & integrum eſt ſubſtituere vſque ad pubertatem.*
5 *Terminus legalis, an poſſit augeri, vel minui, remiſſ.*
6 *Officialis ſi compulit aliquem ad pacem, vel concordiam componendam cum aduerſario ſuo, iure non tenetur edicto, quod metus cauſa.*
7 *Statuta an condere poſſint poteſtates terrarum, iure communi inſpecto.*

1 **Poteſtas.** Statutũ† ꝙ poteſtas debeat tenere tot famulos toto tempore ſui officij, ſub certa pœna. modo poteſtas in ſyndicatu vult probare ſe toto tempore tenuiſſe, teſtes ſuper hoc deponunt, & interrogati in cauſa ſciẽtiæ, dicunt, ꝙ viderunt tot famulos in prandio, & in cęna eius poteſtatis, dicit Bar.ꝙ per hoc cenſetur eſſe probatum, ꝙ toto tempore tenuit, quia nõ eſt neceſſe probare ſingula momenta ſecundum Bar.Bal.in l.ſi quis ita.de cond. & demon. Statutum quod poteſtas teneatur ſtare ad ſyndicatum cum tota ſua familia, certe non tenetur ſtare ad ſyndicatũ pro familiaribus mortuis, vel ob aliam cauſam exbannitis, quia ille qui promiſit aliquem repreſentare, ſi interim condemnetur de alio maleficio, & bannitur, liberatur. Pro hoc facit de act.& obl.l obligationum fere. §. 1.& melius. ff.de nouatio. l.quotiens, & l.ſi in rem aliquam Ad hoc facit quod not.per Doct.in l.ſi deceſſerit.quaſi in fin.ff.qui ſatiſ.cogan.& ibi per Bal. Stat.ꝙ poteſtas debet habere collateralem doctorẽ, qui debeat facere fidem de doctoratu, ſi diſpenſatur cum poteſtate, ꝙ non debeat ducere doctorem, videtur diſpenſatum, ꝙ ex tunc non debeat facere fidem de doctoratu, nec oſtendere codicillos, nec priuilegium doctoratus, ducat doctorẽ, vel non, & nihilominus habebit poteſtas ſalarium, quod deputatum eſt pro doctore.hoc tenet Bal.ar.l. adminiſtrantes.

2 ff.de excu. tu.Bal.ibi. Statutum,† ꝙ poteſtas poſsit inquirere de quibuſdam maleficijs, certe tenetur de neceſsitate inquirere de ipſis. & punitur, ſi per negligentiam non inquirit, qa verbum poteſt, vbi lex procedit tradendo regulam, vel dando formam, inducit neceſsitatem.ad hoc facit, quod not.in l.1. C.de deſerto.lib. 12.nunquid autem verbum poteſt, ſem per ſignificet neceſsitatem, & quando præciſam, & quando cauſatiuam, vide de offi.præſi.l.ſæpe.& de iud.l.non quicqd.

3 Bal.in l.Gallus. in prin.ff.de libe.& poſthu. Statutum† dicit, quod poteſtas vltimo ſui officij non poſsit aliquem cancellare de banno, poterit cancellandum pronuntiare. quæ pronuntiatio ita demum habet plenum effectum, ſi ſucceſſor comprobet, & tunc a die comprobationis, non retro, argumentum.l.ſi quis exhæredato. §.eius. de iniuſt.rup. teſta.vbi ſententia indigens confirmatione, non operatur ſuum effectum, niſi ex tempore confirmationis. pro quo facit l.obſeruare.§.fin.de offic.procon. & le.debet autem ſucceſſor comprobare, ſi inueniret rite factum, alias non, vt ff. de teſtamẽ. tute. l.iure noſtro. Eſt.n.aliud cancellare, & aliud pronũciare cancellandũ, ſicut aliud deportare, & aliud ꝓnuntiare deportandũ. ꝓ quo facit. C.ſi aduer. li.l. 1.& C.vbi & apud quos l.fi. Stat.quæ reſtringũt habenas officialium in fine ſui tpis, ſunt probabilia, quia officiales tunc conſueuerũt eſſe nimis gratioſi vt no.glo.or.in l.meminerint. C.vnde vi Bal. in d.§.

4 eius.Stat. †ꝙ Poteſtas poſſit punire vſq; ad quantitatem centum librarum, certe licet non poſſit excedere, poterit tñ minuere.ſi velit.nã patri datũ eſt arbitriiñ ſubſtituendi, vſq; ad pubertatem, vnde minus tps põt comprehendere, vt l.ſi ita. de vul. & pup.& ita dicit.gl.parua.in l.minorib.in pri.de vul.

5 & pup.Bal.ibi.Stat. †ꝙ Ptãs debet expedire proceſſum. ſ. certum terminum, certe licet ſit datum ipſi Poteſtati liberum, arbitriũ, nihilominus debet expedire proceſſum ſ d.terminum ſtatuti.& dicit Bal. qđ hoc dixit Bar. per tex.in l.ſi in lege.ff.loc. Bal.in l.1.ff.de iu.delib.vbi plene ponit, vtrum terminus legalis poſſit augeri, aut minui.Stat.ꝙ quicunq; offenderit Poteſtatem, puniatur capite, intelligitur de eo, q eſt in officio, non de eo cuius officium eſt finitum, licet nondum receſſerit de ciuitate.hoc tenet Bal.ar.l.tribunus.de teſt.mil. vbi priuilegium, qđ conceditur ꝑp officium, finito officio terminatur, & concordat.l.qđ conſtitutum co.ti.Bal.in d. l. tribunus. Stat. eſt, ꝙ ptãs poſſit & debeat partes reducere ad concordiam & pacem, certe valet licet iudex nõ debeat intẽdere ad particularem pacẽ. niſi primo puniat delinquẽtẽ. vnde prius debet punire delinquentem, ſecundo pacificare, ne maleficium remaneat impunitũ, vt in auth. de mã. prin. §. oportet. C.de pęnis. l.ſi vindicantem & hoc ſcelere perpetrato.ſed antequam perpetretur, debet omni ingenio obuiare & ad pacem compellere.vt.ff.de offi.præſi.l.præſes.per la. & l.illicitas. §. ne potentiores. per Gui.de Cun.& de hoc no. Ia.in l æquiſsi.devſufru Gui.aliter dicit.C.de ſen.l.ex ſtipula-

6 tione.ſed Bal.dicit tu dic, vt dixi ſm Ia.& infert† ꝙ ſi officialis compulit aliquem ad faciendum pacem, vel concordia, cum aduerſario ſuo, de iure non tenetur edicto, quod metus cauſa quia non fecit ad ſuum commodum.Item quia ꝑp publicam vtilitatem hoc fecit, vt partes reddant ad concordiã ar.l.illicitas.§.quod illicite.de publicanis.Item facit pro hoc in vſi.feu.de pa.iur.fir.§.fi.ſm Gui.& Cy.in addi.Bal.in l.cõtinet.§.ſi vim.ff.quod me.cau. Stat.dictat, ꝙ poteſtas condemnetur ex delicto commiſſo per eius familiam. modo miles, vel aſſeſſor poteſtatis commiſit aliquod delictum propter, quod ex forma ſtatuti fuit condemnatus Poteſtas, nunquid poterit recuperare Poteſtas ab illo milite, vel aſſeſſore, vel de ſuo ſalario retinere, & dicendum eſt, ꝙ ſic.ff.de neg.geſt.

7 l.quoniam.in primo no.ſm Bal. Statuta† facere an poſſint Poteſtates terrarum iure communi in ſpecto? dic, ꝙ ſic de conſilio & conſenſu decurionum & aliorum, qui regunt populum, alſs non, vt not in l.1. circa prin. ff. quod quiſque iur. epiſcopi tamen bene poſſunt facere ſtatuta cum conſenſu, ſui capituli, vt in c.vt animarum. de conſti.li 6. niſi ſint ambitioſa, quæ debent reſcindi per ſuperiorem, vt ff.de decret. ab or.fa.l.ambitioſa.eoipſo, quod non ſunt rationabilia vel nimis gratioſa. Quid de legatis Papę? tenet quod iſti poſſunt facere ſtatuta.& perpetua, niſi ſtatuant approbando id, quod eſt reprobatum a iure, vel e contra, vt.C.de offi.præfe, præto. l.norma.Bal.in l.nulli.C.de ſenten.

SVMMARIVM.

1 *Statuta adfixa in loco publico, ita vt poſſint ab omnibus legi & inſpici, dicuntur ſufficienter publicata, & ligant, licet non ſint publicata voce præconum.*
2 *Statuta locorum attendenda maxime ſunt in publicationibus fiendis.*
3 *Notorium inquiri ſufficit, licet non ſatis ad diffinitionem cauſæ. Et publicatio, eſt de natura legis.*

1 **Publicare.** Statuta † licet non ſint pręconizata per vocem præconum, ſi ſint in publico loco poſita, ita ꝙ poſſint legi ab omnibus & inſpici, talia ſtatuta intelliguntur ſufficienter publicata & ligant, vt. l.neceſſarium.ff.de ori.iur.& facit. ff.de inſti.l.ſed & ſi pupillus.§.ꝓſcribere.Bal.in d.l.neceſſarium, ibi, pro roſtris. Statutum ciuitatis diſponit vt aliqua res publicetur. dicit Guil. decu. qđ intelligitur. vt inſtructa eſt, ita tenet ipſe in l.beneficium. de conſti.prin.vnde ſi ſtatuto cauetur, ꝙ domus in qua luditur ad azardum, debeat publicari, publicabuntur ſupellectilia, & alia, quæ ſunt ad vſum domus.alij dicunt econtra, quia ſi in fauorabilibus non includutur inſtrumenta rei, vt no. C. de ver.ſig.l.1 multominus in actu odioſo, vt.ff.de pub. l.1.§. diu. non ob. l.cum ancillis. C.de inceſt.nup. quia diſpoſitio legis vltra procedit. & adde quod habes de bonis vacan.l. ſi quando.lib.10.Bal.in l cum ancillis.C.de inceſt.nup.adde qđ ipſe ponit in l.cum proponas.C.de nauti.fęno. Statututa locorum ſunt multum attendenda in publicationibus. fiendis.nam imbreuiatura, quæ in iure appellatur ſcheda. nõ ꝓbat, vbi non eſt ſubſcriptio tabellionis, cum ſigno, ſm Ia.co. de Aret. & Cyn. in l. contractus. C. de fide inſtruct. quod eſt intelligendum niſi publicentur authoritate iudicis. vt in c. cum. P.tabellio. extra de fide inſtru. Attendenda ſunt igitur in publicationibus ſtatuta locorum, de quo dicit Bal. ſe dicturum in l. comparationes. Bald. in dicta l. cuotractus.

Source : BIU Cujas

3 Stat.†per publicationem ſtatuti vnius,ſtatuti promulgatio, approbatur, & ideo ſi eſſet neceſſe probare ſtat. editum per teſtes,quia forte codices ſtatutorum ſunt combuſti, & teſtes dicerent,quod audiuerunt ſtat. promulgari, ꝙ talis atteſtatio ſufficeret,quia iſta publicatio eſt quoddam notoriū, quo probato probatur factum præſumptiue, vt no. C. de acc.l.ea quidem.per gl.licet Cy.dicat ibi,quod notorium ſufficit,vt inquiratur,ſed non ſufficit ad diffinitionem cauſæ,ſed Bald. dicit publicationem ſufficere per naturam ipſius rei,quia publicatio eſt de natura legis, & in his, quæ ordinantur ſecundum naturam,ex altero præſumitur in alterum.Bal.in l.vnica in fi.C.de cadu.tol.

SVMMARIVM.

1 *Statuto præmium dante capientibus exbannitum,ſi illud premium propoſitum ſit in genere, publicus officialis, bannitum capiens, non meretur præmium.*

1 **Præmium.** Stat.†dat præmium capientibus ex bannitum, certe ſi præmium eſt propoſitū, in genere, publicus officialis bannitum capiens non meret premium,quia non ſponte,ſed ex neceſſitate officij,quod debet gratis impendere reipublicę,ar. l.qui ſine.ff.de neg.geſt. quidam tñ dicunt contrarium, quia iſtud premium eſt licitum ex quo proponitur cuilibet capienti,per ſtatutum. Bal. in d.l.qui ſine.vbi aliter non determinat.

SVMMARIVM.

1 *Iudex notarij abſentis vicem gerere poſſit, indicendo debitori vt ad palatium veniat, nec inde diſcedat ante, quam ſoluerit creditori.*

1 **Præceptum.** † Stat.dicit, ꝙ iudex viſo publico inſtro notarij, qui ſit ciuis illius ciuitatis, debet facere præceptum debitori,nec recedat de palatio ante quam ſoluat.modo cum debitor ſit abſens,iudex fecit, ei præceptum per literas,ꝙ veniat ad palatium non diſceſſurus niſi ſoluat, vel oſtendat iuſtam defenſionem.q̄ritur vtrū valeat iſtud præceptum?tenet ꝙ ſic.ar.l.de pupillo. §.memini ſſe.ff.de no.ope.nun.& l.ea quidem.C.ſi man.fue.alie.quia ſic mādatum reſoluitur in citationem, eo comparente. alio quin remanet firmum,ita ꝙ poſtea poterit capi ſine alia citatione.Bal.in rub.C.comminat.vel epi. & ibi de illa clauſula, ſi ſenſeris te grauatum, compareas.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante,quod ſyndicus conſtituatur authoritate præſidis, factus eſt ſyndicus ſine illius auctoritate, præſes vult poſtea ratificare. an id, ſufficiat.*

1 **Præſes.** Sta.†ꝙ ſyndicus conſtituatur authoritate præſidis,factus eſt ſyndicus ſine illius authoritate. preſes uult poſtea ratificare, an ſufficiat. & eſt ar.ꝙ non. l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.de acqui.hær.Dy.tenet contrariū, per.l.2.C.de iure fiſci.lib.10.ſecundum Cy.facit.C. de dec.l.ſi quos.lib.10.& extra de iurepa. cap. cura.quia illa authoritas eſt quædam confirmatio,& de natura confirmationis eſt,ꝙ poſſit ſequi actum,& videtur caſus.C.de teſt.l.omnium.Bal. in d.§.iuſſum.

SVMMARIVM.

1 *Potentia vbicunq; deeſt,actus irritus eſt.*

1 **Præſentia.** Stat.† ꝙ quiſquam non poſſit teſtari ſine præſentia propinquorum, ſine præſentia eorum non valet teſtamētum, quia vbicunque potentia deeſt,ibi,actus eſt irritus,vt in c.1. de re.iu.li.6.& adde quod no. in l.ſecunda.ff.de leg.j.Bald.in l.quæſtionem.de fideicom.C.

SVMMARIVM.

1 *Statuto inducente præſcriptionem certi temporis, an contra talem præſcriptionem minor reſtituatur.*
2 *Tempus ſubrogatum,in locum vtilis anni,ſapit eandem naturam,quam tempus,in cuius locum ſubrogatur.*
3 *Statuto dicłante,quod preſcriptione tollatur debitum,an tollatur creditum ſiue actio.*
4 *Legata omnia an comprehendant credita.*
5 *Præſcriptio breuis ſubrogata loco,maioris, ſapit eandem naturam.*
6 *Statuto præſcriptionem indicente, an contra clericum opponatur exceptio præſcriptionis.*
7 *Præſcribendi aptitudo,magis conſideranda eſt,quam actus.*
8 *Præſcriptionum tempora omnia ſi eſſent alterata per ſtatutum, Publiciana tamen remaneret in ſuo eſſe.*
9 *Præſcriptioni decennali renuntiari poteſt per pactum.*
10 *Præſcriptioni ſtatutariæ renuntiari non poteſt per pactum.*
11 *Præſcriptio etiam fauorabilis,non extenditur ad ſimilia.*
12 *Preſcriptione ſtatutaria ſiue iuris communis,quędam præſcripſerat plura debita,accedens ad mortem,mandat ſatisfieri omnib. debentib. ab eo recipere,& dat executores, an illi poſſint ſoluere omnia debita,præſcripta.*
13 *Statutum inducens præſcriptionem,operatur vt ille, cui obſtat dicta præſcriptio,non poſſit recurre ad curiam epiſcopi.*
14 *Præſcriptio ſtatutaria hodie etiam currit minoribus.*
15 *Statuto ſtante,quod ſi debitum ſteterit per decem annos, quod non fuerit petitum, quod omnis actio & obligatio ſit extincta, ex hoc tollitur obligatio naturalis ipſo iure per prȩſcriptionem.*
16 *Statutum inducens præſcriptionem,facit eam currere contra minorem, licet reſtituatur contra præſcriptionem ſtatutariam.*
17 *Statuto ſtante,quod omnibus currat præſcriptio, qui ſua debita non exegerunt,an currat filio familias.*

1 **Præſcriptio.** Statutum†inducit præſcriptionē certis,ſi pis.modo quęritur,an ꝯ talem prę ſcriptionem minor reſtituatur? dicit Inno. ꝙ l.fi.in qui.cau. in inte.reſti.non eſt ne. non habet locum in præſcriptionib. quæ hodie inducuntur per conſuetudines, vel ſtatuta. nam cum hoc ſit ius nouiſſimum illius municipij, & non ſit determinatum per vetera iura, currit præſcriptio. ſed datur reſtitutio, ſecundum Inno.qui ita no.ext.de reſt.in inte. c.conſtitutus. nam cum ſtatutum ſimpliciter loquatur, nō debet diſtingui per ius cōe,quia ſpecies nō diſtinguitur per genus. & iſtud ſtat. eſt ſpeciale illius loci, ergo non diſtinguitur per l.generalem imperatoris.Facit ad hoc,quia ſtatuta & cōſuetudines arctant minores,vt l.ſi fine.§.Lucius.de adm.tu.Bal. in l.fi.in qui.cau.in inte.reſt. non eſt neceſ. Stat. quod induc-
2 it † præſcriptionem decennij in locum præſcriptionis xxx. anno.ſapit eandem naturam.arg.l.ſuperuacuam.de tempo. in inte.reſt.vbi no.ꝙ quadriennium continuum incipit currere ex die,quo currebat vtilis annus. Illud.n.tempus,quod eſt ſubrogatum in locum vtilis anni, ſapit eādem naturam quam tempus,in cuius locum ſubrogatur,quo ad principiū currendi. de quo per Bal.in d.l.ſuperuacuam.in 3.no. Statu.
3 dicit,quod per†præſcriptionem tollatur debitum.quęro an tollatur creditum ſiue actio?& vr ꝙ non,quia iſtud vocabulum refertur ad debitorem,non ad creditorem,vt in gl.rub. C.de re.cre. contrarium eſt verum, quia in correlatiuis vno contrariorum ſublato,tollitur & reliquum, vt l.fi.de accep.
4 & vide vtrum†legata omnia comprehendant credita? & tenet ꝙ ſic. nam debitum eſt creditoris, ſiue etiam creditoris acquiſitiue ſiue poſſeſſiue, vnde cum dicit,lego debita mea, i.debita mihi.ſic.n.debemus exponere, vt res valeat, & non pereat.ff.de iureiu.l.ſed & ſi poſſeſſori.§.ſi verū.cū ſi. de quo per Bal.de re.cre.in rub. Statuta quæ minuūt præſcriptiones legales,ſapiunt naturam eius, in cuius locum ſubrogantur. de quo per Bal.in l.in contractib.C.de non nu.pec. Vbi dicit
5 † no. ꝙ vbi breuis præſcriptio ſubrogatur loco maioris præſcriptionis,ſapit eandem naturam.quod facit ad ſtatuta.Statutum inducit præſcriptionem,an contra clericum oppona
6 tur exceptio†præſcriptionis? dicit Bal.ꝙ aut clericus in agē do ſumit adminiculum & fundamentum a ſtatuto.puta,qa petitur exequi inſtrumentum confeſſionatum, ꝙ non habet executionem paratam, niſi per ſtatutum, tunc poſſit ei obijci præſcriptio ex eodem ſtatuto, ar. ff.de le.2.l.ſi ex duobus. & de man. l.Caius. Si autem non ſumeret adminiculū a ſtatuto,ſed de iure communi,cum exceptio tendat ad deciſionem litis, ſtatuta laicorum nō poſſunt præiudicare clericis,vt extra de conſt. c.eccleſ.S.Mariæ. licet Bart. aliter dicat in l.cunctos populos. C. de ſum.trinit.& fid.cat.vbi vide per eundem Bal.in l.omni nouatione.C.de ſacroſ.eccl.& ſic tenet, quod in foro etiam ſeculari debent ſeruari canones clericis,& non ſtatutum,ar.l.omnium & in auth. caſſa.& ir-
7 rita.eo.ti. C.de ſacroſ.eccle. Stat †ꝙ præſcriptio non currat ignoranti, non propterea excludit publicianam. potius.n. debemus cōſiderare aptitudinem præſcribendi, quam actū Bal.in l. ancillæ. C.de furt. Statutum. ſi per ſtatutum omnia
8 tempora præſcriptionum eſſent alterata,tñ † publiciana remaneret in ſuo eſſe.pro quo facit de vſuc.transfo. l.1. Bal.in l.ancillæ C.de fur. Statutum,lex,vel iudex, quæ ſtatuunt tēpus alicui ad agendum,inducunt præſcriptionem, quæ ſem per impedit proceſſum,vt no.in c.cum in tua. extra qui ma. ac.po.per Inn.de accu.l. cum Titia.ff.de excu.tu.l.ſcire oportet.§.conſequens.& quod no.in c.exceptionis.de lit.cont.li. 6.per Innoc.Bal.in l.edicto.C.de edi.diui.Adria.toll.Stat.in-
9 ducens†præſcriptionem decennalem, non eſt tantæ efficacię, ꝙ ei nō poſſit renuntiari per pactum,ſecundum Gui. in l.paciſci.ff.de pac.& alleg.ff.de ædil.ed.l.quod ſi nolit.§. qui aſſidua.facit l.2.C.de pac.inter emptorem,&c. facit ēt quod no.in auth.quas actiones. C. de ſacroſ.ec.per Dy. in l.nemo poteſt.de leg.1. Bald.in d.l.paciſci. vbi beneficio legis poteſt pacto renunciari ex d. l. fundatur renuntiatio, quæ ponitur in inſtrumentis, in quibus quis renunciat beneficio conſue
10 tudinis ſtatutorum. Statu.ſtatutariæ † præſcriptioni renuntiari non poteſt per pactum. quia iuri introducto in merum odium non poteſt renuntiari, vt no.ff.ad Maced.l.cum et.ſi. & facit gl.C.de ſacroſ.eccl.auth.quas actiones.Ita videtur tenere Baldus in l. nemo poteſt. de legatis primo, & præſupponit præſcriptionem ſtatutariam eſſe odioſam. Statutorum verba diſponentia de præſcriptionibus, ſunt multum

Source : BIU Cujas

11 tum ponderanda. in quo casu loquantur, quia † etiam si præscriptio fauorabiliter disponat. tñ non extenditur ad similia & vbi cessat lex cessat præscriptio interducta a lege. Bald. qđ
12 constitutum. de testa. mi aliter ne de sta. defun. Statutaria † pscriptione siue præscriptione iuris communis, quidam præscripserat plura debita. modo veniens ad mortem, mandauit satisfieri omnibus debentibus ab eo recipere, & dedit executores, queritur vtrum executores possunt soluere dicta debita præscripta? l. quibus diebus. §. dominus seruo. de cond. & demon. ff. est ar. quod sic Bart. determinat contrarium & dicit ꝙ est casus. ff. de soluti. l. si is cui. §. flauius. & de liber. lega. l. legaui. in fi. Bald. dicit ego dico, ꝙ aut testator non habebat alios creditores. & tunc intelligitur sensisse de his, contra quos prescripserat, ar. ff. de fun instr. instrumento q; legato l. fundus, qui locatus. aut habeat alios creditores, & tunc aut præscripsit bona fide, & tunc est vera opinio Bart. Aut mala fide. & tunc quia ius canonicum non tuetur talem præscriptionem, tunc dicit, ꝙ talib. creditoribus potest & debet satisfieri per commissarios, quia attento iure canonico subest efficax debitum. & hoc sufficit saltem ad plenum officium episcopi implorandum, ar. ff. de peti. hære. l. hæreditas. in fi. Bal. in d. §. dominus. vbi dicit, quod etiam si testator fecit furtum. isti executores non debent restituere furtum. cum pœna dupli vel quadrupli, quia testator per illa verba retulit se ad forum pœnitentiale, non forum contentiosum. sed in pœnitentiali foro istę pœnę non debentur. & de hoc est gl. no. 12. q. 3. cap. fraternitas. in fi. & hoc intellige. præcipue, quando, mandauit satisfieri creditoribus, adijciēs, ꝙ hoc fiebat pro sa
13 lute animæ suę Bal. ibidem. Stat. † inducens, præscriptionem operatur, vt ille, cui obstat dicta prescriptio. non possit recurrere ad curiam episcopi, quia non dicitur iniustitia in curia seculari, cum vsucapio & prescriptio sint de positiua iustitia. Item quia etiam episcopus debet seruare istud stat. inter laicos, vt no. ff. de postulando. l. ex ea causa. nisi prescribens esse malefidei. quia tunc potest recurrere ratione peccati. vt extra de iud. ca. nouit. quod tene menti, quia est quotidianum. Bal. in l. i. in prin. in glo. ibi præscriptionum. ff. de postu. Sta-
14 tutaria † præscriptio etiam hodie currit minoribus. vt no. Innot. extra de mino. c. constitutus. hoc dicit Bal. in l. auxilium. in 3. no. ff. de mino. vbi dicit, quod quædam tempora currunt sine ope restitutionis. Nec est hodie istud correctum in tem poribus irremediabiliter currentibus, sed solum currentib.
15 cum ope restitutionis. Bal. ibidem. Statutum. quod si † debitū steterit per 10. annos, quod nō fuerit petitum, ꝙ omnis actio & obligatio sit extincta, ex hoc tollitur obligatio naturalis ipso iure per præscriptionem, & dicit quod illa est vna de limitationibus nouis, quas ipse facit in materia præscriptionū in repetitione. l. j. C. de iudi. licet Gui. tenuerit præscriptionē non tolli in l. 2. §. ex hac. ff. quod quisq; iu. Sed eius dictum limita, vt dictum est. Bal. in l. omnes. C. de præscrip. 30. an. Sta-
16 tutum inducens † præscriptionem, facit etiam currere contra minorem, licet restituatur cōtra præscriptionem statutariam, vt est casus in c. constitutus. de in inte. resti. & ibi per canonistas. Nec habet locum. l. fi. C. in qui. cau. in integ. rest. nō est necesse quia ibi loquitur in prescriptione legali. Item videtur tenere, quod etiam præscriptio longi tēporis inducta per statutū, non currit pupillo, licet secus sit in præscriptione lōgi temporis quia currit, licet restituatur contra eam, Bald. in l. cum nouissimi. de præscri. 30. an. & ibi vide per D. Ang. Sta
17 tu. quod † omnibus currat præscriptio, qui sua debita nō exegerunt, infra 10. annos nunqd currit filiofamilias? & videtur quod sic ext. de restit. in integrum c. constitutus. Contrarium est verum, qa illa regula. impedito agere nō currit pscriptio. est regula naturalis, quia vbi non est negligentia, ibi non debet esse pœna. & ideo habet locum etiam in statutis. Bal. in auth. nisi tricennalis. de bon. mater.

S V M M A R I V M.

1 *Consuetudo in dubio respicit naturalem ueritatem non fictionem.*

Primogenitus. Statutum dictat siue cōsuetudo ꝙ primogenitus succedat. modo
1 † quidā habebat primogēitum naturalem, & habebat secū dogenitum legitimū, deinde illum naturalem legitimauit, quæritur quis præferatur, dicit Iac. Bu. quod prefertur secun dogenitus, quia licet primogenitus fuerit natura prior, tamē iure fuit posterior quia naturale & ciuile uinculum, quibus constat successio prius reperiuntur in legitime nato, quam in legitimato, secundum Iac. Bu. in lec. Bal. in l. quotiens, C. de rei uen. quod est no. Nec attenditur hic fictio, quia consuetudo respicit in dubio naturalem veritatem non fictionem, ut l. fin. C. de his qui veni. ætat. impe. pro quo facit l. potior. in prin. & §. si colonus. & l. idemque. §. si tibi. ff. qui po. in pig. ha cum si. de quo per Bal. in d. l. quotiens. C. de rei ven.

S V M M A R I V M.

1 *Principales, principaliter, & secundario, verba, quomodo, sint accipienda; statuto dictanti, quod principales delinquentes grauius puniantur.*

1 **Principalis.** Stat. ꝙ † grauius principales puniātur delinquentes, qualiter intelligantur principales? & quid sit dicere principaliter? & quid sit dicere secundario? vide l. principaliter. C. de lib. cau. & ibi ꝑ Bal.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum, quod prior non possit torqueri, comprehendit non modo presentes, sed etiam iam magistratu defunctos, ob memoriam officij.*
2 *Præmium non debet quis consequi ex delicto.*

1 **Priores.** Statutum † est Perusij, quod prior non possit torqueri certe fm no. in l. nihil. C. de quæstio. non solum qui est actu decurio, vel prior seu ancianus non potest torqueri, sed etiam, qui olim fuit, non potest torqueri in memoriā officij præcedentis, de quo dicit Bal. ꝙ est stat.
2 Perusij, vt ipse dicit in d. l. nihil. Stat. ꝙ † omnes priores possunt portare cultellum perpetuo. modo quidam ex priorib. fuit cassus vel in syndicatu condemnatus, nunquid hēt priuilegium portandi cultellum? & tenet ꝙ non, vt l. testamenta. de mili. tes. vbi ex delicto non dēt quis consequi præmiū, sed potius pœnam. & ideo ad odiosos & demerentes nō pertinet. facit de leg. 2. l. Lucius. §. Lucius Titius damam. & ibi per la. de Are. & ff. de manu. te. l. testamento centurio. Item priuilegium concessum Perusinis, non pertinet ad bānitos, qui sunt odiosi. Bal. in d. l. testamenta. de mili. test. Statutum factum per priores, ligat ipsos priores statuentes, non ipsam ciuitatem, quia dolus priorum non obligat ad pœnam delicti ipsam ciuitatem, sed ipsosmet priores. Bald. in l. hæredib. §. item in causæ ff. de dolo.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto induci potest, vt ciuitas priuilegium habeat tacitæ hypothecæ.*
2 *Fiscus an habeat tacitam hypothecam ex maleficio.*
3 *Ciuitas an possit statuere, quod filij mercatorum teneantur ad debita patrum mortuorum.*
4 *Exhæredati habentur pro mortuis.*
5 *Statutum dans priuilegium seu immunitatem propter numerum filiorum, non comprehendit bastardos.*

1 **Priuilegium.** Statutum † potest inducere, vt ciuitashabeat priuilegium tacitæ hypothecæ, vñ ad intelligentiam huius, vide Bal. in l. doris. C. de iure do. vbi dicit ꝙ inter fiscū & mulierē prælatio sumit ex tpe, & quærit. pone ꝙ eadem die fuit facta eadem obło, & non apparet quæ prior vel posterior, & dicit, respondeo causam dotis preferri, vt de reg. iu. l. in ambiguis pro dotibus. ff. de iure fisci. l. non dubito. & dicit ꝙ d. l. dotis. habet locum, qñ fiscus nititur ex contractu. secus, si ex maleficio, qa tunc dos præferetur, etiam si sit posterior tpe, præsertim secun-
2 dum illam opinionem, quæ tenet, ꝙ † fiscus ex maleficio nō habet tacitam hypothecam, quia separata est causa tacitæ conuentionis a causa delicti. sed de hoc dic, vt l. rescriptum. ff. de pact. & l. 1. de pœnis fiscalibus credi. præfer. & adde. l. 1. C. de iure fis. per gl. & Bar. & pone secundum Cy. ꝙ si quis est debitor mulieris ex causa dotis, & debitor Perusinæ ciuitatis ex alia causa, vtrum ciuitas prior tpe præferatur? ipse respondet ꝙ non, quia ciuitas non habet priuilegium tacitæ hypothecæ, vt ff. ad municipa. l. si mulier. Quod est verum, nisi habeat super hoc statutum, vt ff. de priuile. credit. l. Antiochensium. vnde Florentini quia augmentant suam rempublicam, quantum possunt, habent statutum ꝙ ciuitas Florentina habeat omnia priuilegia fisci, & tale statutum valet inter se, & vide gl. d. l. quæ dicit ꝙ d. l. fallit in causa primipili, & no. gl. ꝙ in causa primipili tenentur filij mortui, ēt si nō
3 sint hæredes. & est ar. ꝙ valet statutum ciuitatis, ꝙ filij † mercatorum teneantur ad debita patrum, mortuis patribus, ēt si non probatur quod sint hæredes, vel ēt constet ꝙ repudiauerint hæreditatem paternam. durum tñ est. valet tamen statutum, quia valeret pactum inter filior & creditores, iuxta no. in l. 1. C. de decre. decuri. li. 10. sed nunquid est aliud remedium, ꝙ filij non teneantur, respondeo sic, scilicet ꝙ pater exhæredet eos. nam † exhæredati habentur pro mortuis, & repelluntur ab hæreditate paterna. vnde non debet intelligi statutum de ipsis, sed solum de illis. qui sunt. l. 12. tabularum hæredes sui, & necessarij, ar. ff. de contrata. l. 1. §. pe. Bal.
5 in d. l. dotis. de iure do. Statutum dans † priuilegium siue immunitatem propter numerum filiorum, puta quod habens tres filios, non teatur ire ad exercitum, non comprehendit habentes bastardos. facit. ff. de oper. libe. l. qui libertus. Bald. in l. excusantur. in tex. ibi legitima. ff. de execu. tuto.

S V M M A R I V M.

1 *Legatum si possit probari per duos testes, statutoita disponente, probari poterit itidem error & reuocatio legati per totidem.*
2 *Statuta an valeant terrarum, quod probationes super matrimonio in casu adulterij, & alijs similibus fiant coram iudice seculari.*
3 *Iudex secularis, an sit iudex in admittenda exceptione vsurarij.*
4 *Stat. quod quælibet probatio sufficiat, intelligitur de solemni & legitima.*

Source : BIU Cujas

5 *Statutum vel consueudo inducere potest, quod circa certum negotium non valeat probatio, nisi per instrumentum.*
6 *Statuto requirente probationem instrumentalem, an sufficiat præsumptio leg. cum de in rem verso.*
7 *Statuto denegante defensionem, nihilominus iudex dēt probationes videre.*
8 *Minor post didicita testificata possit ne restitui ad producendos nouos testes, quos non produxerat.*
9 *Statutum prohibens probationem per testes, non intelligitur prohibere eam probationem, quæ mista est per testes & instrumenta, nec eam, quæ fit per testes ad confirmationem instrumentorum.*

1 **Probare, probatio.** Sta.† ꝙ legatū possit ꝓbari ꝓ duos testes, siꝝ poterit ꝓbari error vel reuocatio legati, vt l. cū ꝓponebaꝝ. ff. de leg. 3. Bal. in l. qōnē. C. de fideic. Sta. terrarū † & cōsuetudines dictāt
2 ꝙ ꝓbationes sup mrimonio in casu adulterij, & in alijs simi milib. fiāt corā iudice seculari. mō qrīt, an sta. valeat, & dicit Bal. ꝙ in attribuēda iur isdōne nō valet, sed bene valet in se quēda informatione. nā stat. pōt disponere, qđ steī ēt exiudiciali informationi testiū, sicut nos videmus, cū petebaī bonorū possessio, ꝙ nō ī figura iudicij instruebaī iudex de agnatione vel filiatione, & tn valebat decretū, vt ff. de bo. pot. l. 3.
3 cū si. & an † iudex secularis sit ēt iudex in admittenda exceptione vsurarū, & qūo fit accusatio adulterij corā iudice seculari, vide c. tuā. de or. cog. & qđ no. plene ꝓ Bar t. in l. Titia. fol. ma. & ꝓ Bal. in l. quotiens. C. de iudi. vbi plene per ipsum.
4 Stat. dicit, † ꝙ sufficiat quælibet probatio, certe intelligitur de solēni & legitima, & ita dicit gl. no. in l. 1. de fi. instr. ar. eius qđ no. ibi sup ver. qbuscūq; rōnib. vbi dr. ꝙ vbicūq; post vle sequiī illud, qđ rōnabiliter coarctat vle, restringiī ad id, qđ iuris est de vli. Patet in uerbo, qbuscūq;, de restricto, patet in verbo rōnib. & ꝓ hoc determinaī, qō p̄dicta. de quo ꝓ Bal. in
5 dl. 1. de fi. instr. Sta. † vel cōsuetudo pōt inducere, vt circa certū negotiū nō valeat ꝓbatio, nisi ꝓ instrm, vt no. in l. instris. de fid. instru. per Cy. amissionem aūt instri nō est necessariū probare nisi instrm esset de natura debiti vel rei probandæ quod est in trib. casib. Primo, qñ ꝯhentes inter se ita conueniunt, vt l. ꝯctus. C. de fi, instru. Secūdo, qñ ius cōe, ita statuit pro forma actus, vt C. de iure emphy. l. 1. Tertio, qñ ita est ordinatum per stat. vel consuetudinem vt dictum est. ꝛ. & quærit Bal. de quaduam qōne, quæ fuit de facto Regij. producebatur quoddam instrm coram iudice ꝯ quendam nobilem ille corā iudice dilacerauit, qrīt primo quātū ad vim probationis, & dico, ꝙ est standum iuro aduersarij, vt C. de proba. l. si de possessione. Secundo quæro, de pena crīali, & rndet Io. An. ꝙ ꝓp superbiā nō ex proposito lacerās, sed ex quadā animi indignatione debet puniri extra ordinē, ita rndet exde fide instru. in c. accepimus. in nouella, quod tenemēti, & nō inuenies alibi, de quo per Bal. in l. 1. circa de fi. instru. Stat. qđ
6 requirit † probationem Instralem, vtrum sufficiat præsumptio legis, cum de in rem verso. de vsur. tenet ꝙ sic. de appo. pu. l. 3. li. 10. quæ est l. ad hoc no. facit quod not. de peri. tu. l si tutor, & adde qđ no. C. de inge. & manu. l. 2. & de ser. l. seruitutes rusticorum. & extra de censi. c. peruenit. & de cau. pos. & pro. ca. cum ecclesia. per Inno. Bald. in l. 1. de fideicomm.
7 Stat. † si denegat defensionē, attamen iudex dēt probationes videre, vtrum concludant ei, & si non concludant, reus est absoluendus. nō. n. auditur ipse, sed iudex, cuius interest ꝓ officio, suo exercēdo, vt l. 1. de offi. assesso. Facit qđ no. in l. q accu. C. de eden. & l. pac. de rranfac. Bal. de manu. vin. in rub. ff. Statutum allegans debet ipsum probare, vt l. 1. quæ sit lon. cōsu. alias. l, nō indiget ꝓbatione, vt no. in l. minor. 25. annis. gl. ibi exceptionem, i. probationē legum. vbi ēt Bal. tractat,
8 utrū minor † post didicita testificata possit restitui ad ꝓducēdos plures testes, quos non produxerat, & vī ꝙ nō, qa præsumitur calūniari circa testiū subornationem post aperturā, ut in auth. de testi. §. qa uero. Sed aduersus calūniā psumptā de futuro nō restituiī, ut ff. de mi. l. auxiliū. §. quāuis omissū. hoc uī sentire Dy. ff. de no. ope. nū. l. 1. §. aduersus. gl. tn d. l. minor. 52. annis determinat contrarium, & idē no. Innoc in c. auditis. exde eo. & de testi. in c. ultra tertiā. hoc tenet in d. l. minor. 25. annis. Ia. de ra. & Cy. qa restō in integ. facit cessare psumptionē subornationis. Facit qđ no. ff. de edē. l. ubi in prin. ꝓ gl. & Guid. & adde, qđ no. ꝓ Archi. 87. d. c. in religiosum, & exde ꝓcu. c. 2. in cle. qđ no. Ia. Bu. ff. de ī īte. rest. l. fi. ubi decīat d. l. mino. & uide qđ no. ī l. fi. C. si tu. uel cu. inter. Bal. in d. l. mi
9 nor. Stat. prohibet † probationē ꝓ testes, certe nō intelligiī ꝓ hibere eā probationem, quę mista est per testes, & instra, nec eam quę fit per testes ad confirmationem instrōrū exēplum C. de prob. l. iubemus. fm Ia. Bu. q disputauit, & no. hoc dixit Bal. ar. no. per eum in l. certi conditio. §. quoniā. ff. de cer. pet. ubi dixit, quod mistum ponitur tanquam diuersum a simplici. quod est no. & ideo est augmentum ad statutum.

SVMMARIVM.

1 *Procuratoris appellatio absoluta, intelligitur de solenni & legitimo.*
2 *Statutum quod non teneat processus procuratoris, nisi producto mandato, an intelligatur de procuratore in rem suam.*
3 *Procurator an debeat habere mandatum speciale in causa ciuili.*
4 *Instrumēta q̄ faciunt ad confirmationē iudicij, edi debent cū die, & cōsule.*
5 *Procurator an interuenire possit in iudicio executorio proditionis, quæ de iure damnata est.*

1 **Procurator.** Stat. † dicit, ꝙ nō teneat processus, nisi producto instro procuratoris de sufficienti mandato: certe debet intelligi de procuratore, cuius mādatū trahatur ad hoc. nā vbi absolute fit ꝓcuratoris mētio, intellige de solenni & legitimo, vt ff. de ędi. ecti. l. ędiles. §. procurator. de quo per Bal. in l. si prædium. de ædi. ac. Stat.
2 cauetur, ꝙ † non teneat processus procuratoris, nisi ꝓducto, mandato, nunquid intelligatur de ꝓcuratore in rē suā? & dico, ꝙ non. iste. n. nō est proprie ꝓcurator, cū administret magis negotium proprium, quā alienum, vt no. ff. de procu. l. 1. in prin. Stat. n. debet intelligi de procuratore, in quo caditve ra diffinitio procuratoris, cum sit ꝯ ius cōe, & ideo arctandū ad strictam significationem verborum. de quo per Bal. in l. 1. C. de ac. & ob. Stat. dicit, ꝙ qui non soluit collectas, possit accusari, & debeat pati aliquam pęnam pecuniariā, & tali cōdemnato de hoc nō redatur ius. quęro, an in illa causa possit interuenire procurator? & vī ꝙ non, qa illa vī esse cā quodāmō capitalis, ex quo iste extra protectionem cōis ponitur, & sibi ius non redditur. In ꝯrium vī, quia illa pęna est priuatiua non afflictiua. modo procurator pōt interuenire in hoc iudicio. ita tenet Ia. in l. sanctā. C. de apostа. in lec. noua Bal. dicit ego miror de illa opinione Vltramonta. & qūo aliquis sequitur ipsam in aliquo casu & rō est illa. quia ꝯ eum est casus ex conuinctione duarum legum. vna dicit, ꝙ ad pænam, condemnationis non possit absens condemnari, vt. ff. de pœnis, l. absentem. alia dicit, ꝙ vbicunq; absens potest condemnari, ibi pōt interuenire procurator ad plenam defensionē? vt in §. publice. l. seruū quoq;. ff. de procu. ergo opino. gl. in l. reos. C. de accu. & ibi per Bal. est vera & opinio vltramon. est falsa, quędam sunt causę mere pecuniarię, & in istis non est dubium, quod pro reo interueniret ꝓcurator, vt. l. 1. ff. an per alium cau. ap. Sed ex parte actoris distinguitur. vt no. in l. licet. §. in popularib. in prin. ff. de procu. nam si accusando qs, prosequiī propriā iniuriā & vindictā, tunc pōt costituere ꝓcuratorē, si aūt venit vt quilibet de populo, & tunc iō qa ꝓcurator, æq; est dns, vt ipse Bal. no. in d. l. reos. C. de accus. Sta.
3 † permittit, ꝙ de crimine capitali absens pōt condemnari, an in d. cā admittatur procurator? Dy. dixit ꝙ admittitur, ꝓ §. publice. l. seruum quoq;. ff. de ꝓcu. qđ nō est verum, qa repugnat natura causæ, fm doc. Bal. in d. §. publice. ibi qręrit, vtrum qñ procurator admittitur in causa criminali, debeat,
a habere speciale, mādatū [a]. Spec. ꝙ sic in ti. de procu. §. 1. vers. sed nunquid mediū causę. facit qđ no. In. de cle. c. stat. vbi dicunt, ꝙ ad opponendum crimina requiritur mandatum expressum. facit extra de testi. c. præsentium. in 6. & c. 2. de ꝓcu. in cle. Bal. in d. §. publice. Stat. Florentiæ dictat, ꝙ non teneat processus factus per procuratorem, nisi produxerit mādatū. quęrebatur vtrum teneret processus factus per cessionariū, qui non produxit a prin. cessionem, ar. l. ait prætor. §. si quis. ff. de procu. ꝙ non teneat ex ꝯdictione. §. præcedentis. vel distingue fm Bal. Aut agebat ex mandato directarum, & nō tenet processus, aut ex vi vtilium, & tenet ar. C. de proc. l. q stipendia. Aut dubitatur. & tūc est facienda interpretatio pro agente, ar. ff. de iudi. l. si quis intentione ambigua. & adde qđ no. in simili. ff. de proc. non solū. in prin. tenemēti, qa est pul
4 chrum. & adde, ꝙ instra † quæ faciunt ad confirmationem iudicij, vt instra cessionis, & procurationis, debent edi cū die & consule. vt no. Innoc. extra de prob. in c. 1. & no. Archi. in c. 1. de ꝓc. li. 6. Bal. in l. ait prætor. §. si quis. ff. de proc. Stat. ꝙ processus procuratoris sine mandato, valeat, si proceditur sine mandato, ratihabitio non sufficeret, vt. ff. man. l. si vero non, remunerandi. §. creditū. vbi vero sufficit fictum mandatum valet, vt C. ad mace. l. fi. Bal. in l. si vxorem. C. de cond. inser.
5 Stat. † dicit, ꝙ ꝓditor sit ipso iure cōdēnatus. mō dr, ꝙ qdam est ꝓditor, & qđ est ipso iure cōdēnatus, & petiī executio, nū qđ ī illo iudicio executorio, poterit interuenire ꝓcurator ad defensionē, credo ꝙ nō, qa disputaī de crīe, sed sup crīe oportet declarari, dato ꝙ nō feratur alia snīa cōdēnatoria. tn forte æquipollens snīa declaratoria vt in c. pro humani. de homi. li. 6. Bal. in l. reos. C. de acc. & vide plene per eum & latius

quam

ADDITIO

a ¶Mandatum. No. hic ꝙ procurator ad hoc vt admittatur in causa criminali debet habere speciale mandatum ad sic respondendum tali inquisitioni vel accusationi doc. Ia. But. Bar. ad fi. & Bal. in ver. quæro vtrum. Et Ang. in l fin. C. de proc. & per Bar. in l non solum. in ver contra hoc. ff. eo. tit. Adde Bal. in l. reos versi. quæro an in crimi. C. de accusa. Nec sufficit speciale mandatum fm Bal. in l. obseruare ver. de inde no. C. quorum appe. non re. & in l. sed si vnius. de in iur. § nec mandatum ad negocia vt ibidem per Bal.

Source : BIU Cujas

quam alibi in quibus casibus criminalib. admittatur procurator, siue ex patre actoris, siue rei, ad defensionem reorum, vbi multum. extense declarat materiam in l. seruum quoq; §. publice. & §. ad crimen. de procuratorib. bene per v. char.

SVMMARIVM.

1 *Statuti particulam produci non sufficit, sed totum integraliter produci.*

1 **Producere.** Statuti † particulam non sufficit producere, sed oportet ꝙ totum integraliter producatur. de quo per Bal. in rub. ff. de no. ope. nun. pro quo allegat. l. inciuile. ff. de legi. ad hoc facit, quod no. Cy. in l. fi. C. de preci. impera. offe. & facit extra de fid. instru. c. contingit. Bal. in d. l. inciuile. ff. de legi.

SVMMARIVM.

1 *Proœmium multum operatur, quia ex eo colligitur ratio finalis.*
2 *Proœmia superuacua an statutum reijciant.*
3 *Statuti ratio probatur ex proœmijs & præfationibus.*

1 **Proœmium.** Statu. † In † statutis proœmium multũ operatur, quia ex eo colligitur ratio finalis. hoc dixit Bald. in 1. consti. C. in §. quib. in ver. nullum suffragium, ar. d. §. & facit. ff. de hære. insti. l. fi. vbi est expressum. Bal. in d. §. quibus. Statutum † patitur proœmia, quę sunt
2 superuacua, quæ nihil conferunt ad intellectum ipsius, sed ea præconferunt, & non sunt superuacua. nam plerunq; ꝓœmium causam finalem ostendit. alleg. ff. de hær. inst. §. fi. quę est no. ad hoc Bal. in l. 1. C. de iusti. C. compo. in 2. nota. Statuti rõ, & mens † probatur ex proœmijs & præfationib. quia p̃fationes & proœmia probant causam finalem, vt l. fi. de hære. instituen. quod est not. dignum nec aliqua. l. est in iure, quæ
3 melius probet. Bal. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum dictans, quod talis non possit contrahere sine præsentia suorum propinquorum, an intelligatur prohibere ⌣.*
2 *Statutum prohibens aliquid illicitum, omnes ligat.*
3 *Particeps facti, quis dicatur.*

1 **Prohibere.** Stat. siue † lex dicit, ꝙ talis non possit ꝯtrahere sine præsentia propinquorum, vtrum intelligatur prohibere? dicit Bal. ꝙ Bar. dixit ꝙ si verba sint concepta de futuro, intelligitur edictum prohibitorium, & est perinde ac si interdiceretur administratio, sinautem verba sunt concepta de præsenti, puta dicit lex, nemo potest alteri stipulari. illa non est prohibitio, sed iuris præexistentis declaratio. Vnde si secus fit, non est ꝯ legem, sed p̃ter legem, vt in §. alteri. ſm Bar. in l. cum lex. de fideiuſ. Bal. dicit ego considero rationem. nam aut ratio legis consistit in causa prohibendi, tũc est edictum prohibitorium, quia lex semper loquitur, vt C. de hære. l. Arriani, aut non consistit in casu prohibendi, sed lex actui non assistit, & tunc loquitur. §. al
2 teri. de quo per Bald. in l. non dubium, de legib. Stat. † prohibens aliquod illicitum, ligat omnes, nec prætextu ignorantiæ euadet quis pœnam, quia in illicitis præsumitur sciẽtia. dicit Bald. per gl. l. si quis sub conditione, de condit. instit. ꝙ vbi cautio vel promissio præsumitur super casu licito, non præsumitur scientia, vt in d. glo ibi ar. contra eos, in fi. & ita intelligunt iura, quæ in gl. allegantur pro illa parte, sed vbi facto illicito scientia præsumitur, ut dic. l. sub conditione. & ar. ff. de leg. 3. l. cũ quis decedens. §. Titia. & ar. ff. de proba. l. ꝙ testamentum. ff. ad Velle. l. Seia mancipia. & ita dicit Cyn. in additio. Bal. in l. si quis sub conditione. Stat. prohibet, ꝙ potestas in officio non posset refirmari. certe per l. vnicam. C. si rector prouin. dicitur ꝙ si potestas est prohibitus in officio refirmari, tamen hæc prohibitio non trahitur ad sibi assistentes milites, & domicellos, nisi statutum disponeret hæc expresse. hoc dixit Bal. in d. l. & subdit per tex. in verbo filios. not ꝙ si statutum prohibet potestatem refirmari in officio, istud statutum non porrigitur ad filios, vel nepotes, nisi statutum faciat de eis mentionem specialem. vnde oportet, ꝙ statutum vltra procedat, vt in dic. l. per hoc apparet & aliud ar. etiam, ꝙ offendens potestatem, capite puniatur. istud statutum non extenditur ad filios, vel nepotes eius, nec etiam de offendente eius collateralem, nisi statutum ad istas per-
3 sonas se extendat. & uide quis dicatur † particeps. nam illi dicuntur participes, qui præbent consilium, de quo per eum in d. l. vnica. C. si rec. prouin.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dictante, quod non valeat promissio minorum, minor consentiente testatore promisit de bonis testatoris, tandem ille minor succedit testatori, an valeat promissio & teneat.*
2 *Mulier nisi lædatur in contrahendo, non iuuatur beneficio velleiani.*

1 **Promissio.** † Statutum dictat, ꝙ non ualeat promissio minorum. mõ minor ꝯsentiẽte testõre ꝓmittit de bonis testatoris. tãdẽ ille minor succedit testatori. quæritur, vtrũ teneat ꝓmissio? & vr ꝙ nõ refragã te statuto. Facit Bal. ego dixi cõtrarium, per tex. l. fi. C. de pac. qa illa promissio nititur nõ solũ ꝯctu minoris sed fundat in cõsensu maioris, & inde sumit principale robur. vnde cum hic sit causa coadiuuans contractum minoris. s. cõsensus maioris, & ab eo principaliter dependeat, dixit pactum seruan-
2 dum. Stat. †. n. proditum est ꝓ minorum imbecillitatẽ, sed hic minor iure cõi vtitur voluntate maioris obsequendo, uñ non lædit̃ur, ar. ad hoc. ff. de hære. insti. l. quidam cum filium. & C. de in inte. rest. mino. l. nõ vr. Simile videmus in uelleiano si mulier nõ lędit̃ur, nõ iuuatur beneficio Velleiani, ita est in proposito. Et ita Verum dicit Bal. in l. fi. C. de pac. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si cogat iudicem ad pronuntiandum, quid si iudex propter intricationem probationum hincinde dubitat, an pronuntiatum valeat.*

1 **Pronuntiare.** Stat. † cogens iudicem ad pronuntiãdum, quid si ꝓ intricationem ꝓbationum iudex hincinde dubitat, tenet ꝙ pronutiat, qđ sibi vr tñ in sñia exprimat qualitatem probationum, ex quib. mouetur, & rñdeat his, ex quib. non mouet̃. vt eleganter no. Bar. in c. licet canon. extra de ꝓbationib. in gl. bñ tñ & si in subtilitatib iuris errat non peccat mortaliter dicit. Inn. in c. ꝓ tuas. el 2. extra de simo. Bal. in l. ab eo. C. quomodo & qñ iudex.

SVMMARIVM.

1 *Statuto vno dictante, quod propositio sit facienda per Capitaneum populi, alio, quod de factis rebellium non possit quicquam disponi, & si capitaneus, disponat priuetur officio, is tamen proponit de facto rebellium, & est refirmatus, an propositio valeat.*

1 **Proponere.** Stat. † dicit, ꝙ propositio non possit fieri nisi per capitaneũ populi. aliud stat. dicit, ꝙ de factis rebellium nõ possit aliquid disponi, & si proponeret capitaneus, ipso facto reddatur priuatus. modo capitaneus proponit de facto rebellium, & est refirmatus, vtrum valeat? qõ stat in puncto, vtrum propositio sit facta a capitaneo, & apparet per l. Arethusa. ꝙ sic, quia proponere est in cõditione ob priuationem, & conditio præcedit. ergo sequitur ꝙ tempore propositionis non desijt esse capitaneus. sed immediate post propositam desinit, & ideo valuit refirmatio. ſm Ia. Bu. qui disputauit similem quæstionem. Bal. in d. l. Arethusa, in qua vide quæstionem de puncto plene.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ponens quem extra protectionem communis, intelligitur tam quo ad leges communes, quam quo ad municipales.*

1 **Protectio.** Stat. quod † dicit ꝙ quis sit extra protectionem communis, intelligitur tam quo ad leges communes, quam quo ad municipales, vt ff. de aleatoribus, l. 1. §. quod autem. Bal. in l. si is, cui. C. si pen appe.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quod non possit prouideri in fauorem bannitorum. intelligitur directe & principaliter.*
2 *Exceptio fauorabilis, quæ dicatur, & quæ odiosa ⌣.*

1 **Prouidere.** Statutum † dicit, quod non possit prouideri in fauorem bannitorum, certe intelligitur directe & principaliter. sed per quandam consequentiam bene potest prouideri. ad hoc facit, ff. de libe. lega.
2 l. si his qui duos. Item ad hoc † facit id quod diximus de exceptione fauorabili & odiosa, quia fauorabilis dr̃ illa, quæ principaliter est fauorabilis? & odiosa dicitur illa, quę principaliter est odiosa in odium interdicta, & ex hoc etiam, not. qđ si datum est arbitrium non extenditur, nisi ad id, quod respicit custodiam principaliter & directe. Facit. ff. de iust. & iur. l. 1. §. ius publicum. & hoc tenet Bar. in l. ambitiosa. ff. de decr. ab ordi. faci. Bal. in l. rogasti. in princ. ff. si cert. petat. arg. notatorum per ipsum in d. l.

SVMMARIVM.

1 *Plus, dictio, quam vim habeat, quidq; notet.*

1 **Plus.** † Statutum dicit, quod ille qui habet in bonis mille, vel plus debeat retinere equum pro communi nunquid illa dictio, plus, referatur ad modicum? dic quod ẽt refertur ad multum plus, quia absurdum esset, quod grauaretur quis modico, & non grauaretur pro pluri, ar. ff. de leg. 2. l. imperator. §. 1. ſm Cy. in additionibus. & bene. & ad hoc facit quędam solutio, quam dat Odofre. in gl. l. 3. §. sed quod simpliciter, quibus ex causis maiores. in gl. quæ incipit, ibi & plus. & c. Bal. in d. §. sed quod simpliciter.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens plura delicta, quomodo sit intelligendum ⌣.*
2 *Delicta, plura dicuntur, simpliciter, & nu. 4.*
3 *Delicta momentanea quæ dicantur, quæ successiua.*
5 *Territorij mutatio, idem operatur, quod mutatio domicilij.*
6 *Delictum vnum multipliciter dicitur.*
7 *Adulterium, large dicitur vnum delictum non plura.*
8 *Delictum vnum, & delicta plura, accipi oportet, vt accipit ius ciuile, Et vn de id colligatur.*

Source : BIU Cujas

Baldi Perusini De Statutis.

1 **Plura delicta.** Stat. †puniens plura delicta. qūo intelligantur illa plura delicta? vide plene per Bal. in l. si familia. in gl. ibi. ꝙ in furto. vbi dicit no. quatuor casus, nā in albo corrupto sunt plura facta, nālr, & effectualr. iniuriæ & dāni dati sūt plura facta nālr, & effectualiter respū damni in furto. nec naturaliter, nec effectualr nō pūt dici plura facta, ex quo res est vna, ꝙa furtū consideratur magis, per respectū ad rei vniratē. Itē ꝙa contrectatio singulorū nō pōt distingui & est īdifferēs, sed ī dāno dato & iniuria factæ sunt differentiæ, ſm Ol. & Cy. in lec. & subdit Bal. in d. l. ꝙa hic agitur articulus iste qñ delicta dicantr plura, & qñ
2 vnū. dic † sic, ſm eū, ꝙ delicta dñr plura multipliciter. Primo qñ facta principalr & per se sunt plura, & distincta, vt plures ictus. nam qlibet ictus de per se decernit, vt patet in solutio. q̄ fecit Martinus in gl. prædicta. & patet. ff. de pri. deli. l. nunq̄ plura. Scdo, qñ plures sunt faciētes, vt. ff. de iniu. l. si plures. nā nō solū ēt delicta dñr plura tunc. sed ēt dñr atrociora, vt ibi patet. ꝙ est no & facit ad qōnem, stat. ciuitatis Florentiæ, qđ permittit offenso facere competentem vindictam. mō tu so lus percussisti me. ego postea gētib. coadunatis repercussi te, simili vulnere, qualitate tñ multitudinis in aliquo videor ex cessisse. & punior de illo excessu. per. d. l. si plures. tñ ī hoc mē bro est aduertēdū. ꝙ qñ plures sunt facientes, aut faciūt sub noīe vnius, aut faciunt tanq̄ singuli. Primo casu, aut tale qd est, qđ nō pōt exercēri per singulos. v.g. statuere ꝯ libertatē, ecclesiæ, qđ est pænale, vt in auth. casta & irrita. & tunc tale, factum dr vnum, vt. l. aliud. §. refertur. de re. iur Si aūt pōt applicari per singulos, aut loquimur respectu ipsorum facientium, aut respectu tertij, in quem resultat obligatio. tunc respectu ipsorum facientium sunt plura numero. vt. ff. de iurisd. omn. iudi. l. si quis id, quod. §. fi. si respectu tertij. in quem resultat obligatio, tunc qñq; sunt plura facta vere & interpretatiue ut in albo corrupto. qñq; sunt plura facta vere, nō interpretatiue, vt iniuria & damno dato. Qñq; nec vere nec interpretatiue, vt in furto. Casus est in d. l. si familia ſm Iaco. si plures, non finguntur eodem nomine nec habēt vnicam representationem super facto plurium. plura esse intelligunt, tam vere quàm interpretatiue. vt. ff. de ficca. l. si rixa. vbi tangitur per Bar. & ex hoc apparet dicit stat. ꝙ pro quolibet maleficio non denuntiato teneatur villa, in centum. plures occiderunt vnum. mō quēritur, si ista maleficia non denuntiātur an sit vna pæna, vel plures? nam istud est vnū delictum respectu patientis, respectu facientium. sunt plura. Item hic resultat obligatio in tertium Dico tñ, ꝙ plures pœnę erunt. ar. in l. agraria. ff. de termi. moto. Simile dicit stat. ꝙ pro quolibet maleficio impunito iudex puniatur in centum. si quinq; sunt occisores, & dimisit vnum impunitum tenebitur iudex ad integra centū, ſm Cy. in d. l. familia, in lec. Tertio dñr plura maleficia, qñ plures sunt offensi, seu patientes, quod est verum. qñ delictum principaliter committitur circa personas vel circa vnam personam principaliter, circa aliam incidēter, tñ ex proposito, vt. ff. de iniu. l. eum. qui. §. sumpta. Secus, si delictum committeretur principaliter circa res. nā est vnū si res est vna. ar. d. l. si familiæ, & est expressum, & arborū fur. cęsa l. si plures, & ibi per Dy. hoc satis not. prosequitur. d. Bar. in l. 3. §. ad plures. ff. de sep. vi. vbi vide per eū. Quarto dñr plura, vbi facta sunt diuersi generis & formę. nam non pūt esse idem delictum, ex quo essentialiter differunt. Fallit, vbi plura facta tendunt ad unum finem, ita ꝙ ex omnib. resultat effectus, vnus. ſm Dyn. qui ita no. in l. nunq̄ plura. de priua. del. probatur. ff. ad. l Aqui. l. illud. in fi. habetis gl. or. C. de acc. l. q de crimine, hoc prosequitur Bart. in d. l. nunq̄ plura & in l. inficiādo. §. infans. ff. de fur. vbi vide. Quinto dñr plura. rōne ite
3 rōnis, vbi †est distinguendum inter delicta momentanea & successiua. dñr momentanea, qñ actus non habet tractum facti, dñr successiua illa, quæ in fieri habent continuationem. Exemplum de primo, homicidium & percussio. est quidam actus, qui quantum ad offendentē statim perficitur, & ꝯsummatur, nec pōt protendi in futurum, licet. n. duret delictum, nō tñ durat ipse actus, sicut gl. dicit elegāter in simili. Nam si ꝯho tecū, iste ꝯctus in instanti absoluitur & consummatr. vt. C. de fi. instr. l. ꝯctus. tñ ipse ꝯctus perpetuo durat. ita dicit gl. in l. 1. §. veteres. ff. de acq. pos. modo ad propositum, qñ delictum habet causam successiuam, diuersitas tpis nō inducit pluritatem delictorum. Secus, si habet causam instantaneā. hoc no. sentit, gl. in l. eū q. §. in popularib. ff. de iurciu. De hoc dic, vt no. Bar. in d. §. infans, hmōi. n. delicta successiua reperiuntur non solum in faciendo, sed ēt in omittendo. nā vna est cōtumacia successiua, si duraret p cētū annos, nec sunt plures cōtumacię, nisi rōne noui p̄cepti, uel rōne noui termini, vt. l. eos. C. de mo. mul. & l. lecta. ff. si cer. pe. facit qđ no. In
4 no. in c. extirpande. extra de pręben. Sexto† dicūtur plura crimina. qñ ex vno facto resultant plures tituli criminis. casus, & exemplū est. C. de acc. l. qui de crimine. Septimo dicuntur plura delicta, qñ ex vno ictu plures percussiones siue passiones resultant. Exemplū, si percussi cū furcone, vel si percussi in capite, & descendit in brachio, vbi dēt aduerti, ꝙ aut factū ponderat ictū, seu actū, vt ꝙa dicit pro qualibet percussione, & tunc reputatur vnū factū, & vna pęna dētur, aut pō derat vulnera, vt quia dicit, pro quolibet vulnere, ꝙa tūc ꝯsiderat, put in alterū infertur, & tā vere q̄ interpretatiue erūt plura, & plures pœnæ, sed Bart dicit, ꝙ in oīb. istis casib. plres pęnæ dēnt, quia sp consideratur prout in aliū inferr, & ille recipit plures ictus, ſm eū, in l. si gemina arbor. ff. ar furtim. cæsa. cōiter seruatur prima opi. Vñ si percussi aliquē vno ictu in plurib. digitis, non puniar, nisi de vna percussione, quia stat. vr magis ponderare percussionē actiuā, quā passiuā, ar. l. 1. in prin. si pars hæredi petatur. Octauo dñr plura, qñ transfertur ꝯsideratio actus de loco ad locū, qđ pōt esse, pura ꝙa eandē
5 rē ꝯdaui Perusij & Florētiæ. nam mutatio† territorij operatr idem, quod dñij mutatio. hoc no. Bar. ff. de fur. l si dñium. No no si cā siue dñium rei, circa, quā delinquit, mutet, & ꝯcurrūt alia quæ p̄nt de nouo delictū inducere in l. sed nec legatarius. de ꝯd. fur. Decimo & vlt. qñ vnū factū ad plura male-
6 ficia ordinatr, vt C. ad l. Iul. de vi. l. qm̄ multa facinora. † vnū vero delictū dr multiplr. Primo ex actu & fine. ꝙa numero est factū vnū, & vnicus finis, & vnica percussio, vnicū furtū. & hoc est vnum proprissime, tam nālis q̄ iuris ciuilis inspectione. Secundo ex vnico finali effectu resultāte, licet actus sint plures, vt ex insultu & percussione. nā insultus est p̄paratoriū, & incidenter fit. Vnde solū principale cōsideratur, & insultus, cū vulnere confunditur, tanq̄ simul cū ictu faciens quoddā integrale, & quendā actū perfectū. nā motus corporis, est necessarius ad percutiendū. Hoc tenet gl. C. de accu. l. qui de crimine. & Dyn in l. nunq̄ plura. Statuta tñ terrarum cōiter disponunt ꝯrium, tñ dēt intelligi, qñ fecit insultum p aliū actum, quā per illū, quē percussit. & ideo in libello dēnt distingui diuersitates actuū. nam vnus & idem actus numero nō dēt assumi pro insultu, & causa percussionis. Ista. n. non tant actus diuersos. Tertio dr vnū, qñ ex plurib. actib. ꝯcurrētib. resultat tñ vnus titulus criminis, vt ex plurib. vnū homicidium, vt ff. ad l. Aql. l. illud. in fi. Quarto, qñ delictū hēt nomen collectiuum, & ex plurib. actib. simul factis resultat illud nomen, vt l. item apud Labeonē. §. conuitium. de iniur. Exemplum, si statutum dixerit, si quis blasphemauerit, nec adijcit, pro qualibet vice. vel dicit, si quis dixerit verba iniuriosa. nam probatio verborum vel blasphemiæ simul nō ꝯstituit pluralitatem, & non facit nisi vnū delictū. Quinto, dr vnū delictum, qñ plures delinquunt sub ciuili noīe vnius, vt l. aliud. §. refert. de reg. iu. Sexto modo dr vnū delictū, qñ plures delinquunt cōicato ꝯsilio, vt ff. qđ vi aut clā. l. sp §. in sepulchro. Septimo, qñ plures delinquūt per vnū, pura per mā datariū, vt d. l. si familia. Octauo, qñ vnū factū adstringit plures, puta factū mandatarij obligat mandantē. nā ex vno facto numero quilibet obligatur immediate. Non. n. obligatr mandans ex mandato, sed ex facto propter mādatum. & iō non inspicitur locus mandati, sed locus actus ꝯsummati. & ille dēt poni in libello, ſm Ia. qui ita no. in l. si vt proponitur. de fideiuss. Habetis gl. or. in l. 1. §. psuadere. de ser. cor. De hoc vide Bar. in l. non solū. §. mandatū. de iniu. facit quod no Cy. in l. 1. C. si reus, vel ac. mor. fue. nec miteris, si dico, ꝙ est vnū factū, licet obłones sint plres, & qñq; sint agendi diuersæ formæ, sicut ꝯtingit in statutis terrarū, quæ alr puniūt facientē, alr mandantē. nā non est sic, ꝙa interdum est unus ꝯctus, & plures obłones. l. Stichū. §. Scio. de ver. ob. & vna snīa qñque continet plures ꝯdēnationes, vt l. 1. si plres vna snīa. & vnus libellus sīr est in effectu continens plures ꝯclones. vt ff. de iu. l. non id circo. & de re iu l. Paulus. Nono dr vnū quodā largo
7 mō† adulteriū respectu maris & fęminæ, ꝙa nō integratr nisi ex amborū ꝯiunctione ꝑpea dr vnū factū, vt ff. de adul. l. denunciasse §. q̄ritur. Decimo, dr vnū rōne tpis, dicit stat. ꝙ p primo furto ꝙs soluat x. pro secundo suspendatr. quidā simul & eodē tpe furatr plura nūquid dicent plura furta, primū & secdm certe nō, ex quo eodē tpe, ꝙa identitas tpis facit factū vnū, & idē factū videri, ut ff. de fur. l. eū, q. §. idē dicit ubi gl. est or. & ibi per Bar. & est rō in exēplo p̄missō, ꝙa iō stat. vult augere pęnā ex ꝯsuetudine furandi, q̄ consuetudo nō inducīt ī īstāti. facit, l. 3. de epi. au. Facit qđ no. ff. de pę l. si diutino.
8 Vlt. collige reg. †talem ꝙ vnū delictum & plura debent accipi. sicut accipit ius ci. hoc aūt apparet plerunq; ex verbis qñque ex rōne. & iō pōdera, vtrū sit ibi aliqđ uerbū distributiuū puta ꝙa dicit, ꝙ qualibet uice. nā tūc intēdit plura facere. ſm actus repetitos. ut. ff. de ter. mo. l. agra. Itēcaue ꝙa quintus. sextus, & septimus modus dicēdi unum nō hēt locum in causis criminalib. sed ciuilib. ſm Iac. in l. si familia. nec etiam in diuisibilibus uere. nisi qñ resultat obligatio in tertium. Secus, si in ipsos uere delinquentes. ſm Bar. qui ita no. in l. 1. in fi. si fa. fur. fe. di. Bal. in d. l. si familia. ff. de iu. om. iu.

SVM-

Source : BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Statutum ponderans prudentiam consilij, cæteris paribus masculos præfert fœminis.*

1 **Prudentia.** †Statu. ꝙ ponderat prudentiam consilij, cæteris paribus, masculos præfert fęminis. ff. de fi. instru. in l. ult. Bal. in l. fi. C. de leg.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dictante, quòd banniti & condemnati possint impune occidi, cum ista sint nomina qualitatum, non sufficit vnum, sed utrunque requiritur.*

1 **Qualitas.** †Stat. ꝙ banniti & cõdemnati possint impune occidi, certe cum ista nomina sint oĩa qualitatum, & non personarum, non sufficit vnũ, sed utrunque requiritur, qa copulant plures qualitates respectu vnius substantiui. s. ipsius delinquentis. codẽ modo si dicit statutũ, ꝙ condemnati & banniti postea rebanniti facientes sanguinem puniuntur pęna manus, requiritur concursus istarum qualitatum, nec sufficit altera qualitas, ut apparet ex dictis Bald. quæ fuerunt originaliter Iac. But. in l. fi. ff. in ius uoca. ut eant. Pro qua conclusione facit ſm eum. l. in delictis. §. si extraneus de noxa. & circa cõcursum qualitatum, uide insti. de leg. § si quis ancillas. & ff. de condi. insti. l. si hæredi plures. & facit. ff. de iur. om. iu. l. si familia Bal. in d. l. fi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto vel consuetudine disponente, quod quarta debeatur, an testator possit prohibere.*

2 *Legitimaan possit minui ratione consuetudinis vel statuti.*

1 **Quarta.** Statutum †siue consuetudo uult, ꝙ quarta debeatur. modo quæritur nũ quid testator possit prohibere, & dico ꝙ non, & hoc apparet expresse, extra de testamen. c. Raynutius. ubi quarta quæ debebatur ſm consuetudinem ciuitatis Tusculanæ, matri & uxori testatoris, debetur omnino non attenta alia testatoris ordinatione, vt ibi patet. de quo per Bald. in l. filium quem habentem. C. fam. erci. Statutum uel consuetudo dicat, quod quarta non detrahatur de certis rebus, puta non detrahatur de rebus mobilibus uel non detrahatur de turribus. modo quæro an istud per statutum possit induci, quòd ualeat, & dico ꝙ sic, quia casus est ad hoc in c. Rayn. in fi. & in uersi. ita quæ deductio. ibi est ex-
2 pressum, †& non inueniẽs melius alibi, quòd legitima possit minui respectu consuetudinis, uel statuti. De hoc Dy. disputat in cap. indultum. sed disputat de casu illius decretalis. de hoc per Bald. in l. filium, quem habentem. C. fam. er. ubi plene vide de omni. quartis, & quid in eis computatur, & qualiter detrahantur, & vide ibi etiam materiam inuentarij bene per sex columnas.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quod in quibusdam causis procedatur per simplicem querelam, quomodo intelligatur.*

2 *Permissio indeterminata debet modificari, non autem imperite intelligi.*

3 *Conspirationes, coniurationes & ligæ an sint prohibitæ, quando non appareat contra quem fiant.*

4 *Infames an admitantur ad probandas coniurationes.*

1 **Querela.** Stat. ꝙ in quibusdam causis procedatur p simplicem querelam, quid hoc dictum est dicit ꝙ est idem dicere, ꝙ sine libello vñ sufficit, ꝙ in actis faciat scribi suam petitionem verbo factam. vt nota. C. de accu. l. si quis se Bal. in in l. i. C. vt in pos. lega. Stat. ꝙ querelę bãnitorum non debeant audiri, si iudices super querelis bannitorum processerunt, & receperunt testes quod attestationes receptę super querelis bannitorum sunt nullæ ipso iure, hoc tenet Bal. per l. cum lege. ff. de testa. & ita dicit, ꝙ Iac. de Are. tenuit disputando, cum media causæ ipso iure reddãtur nul
3 la propter odium personæ. Bal. in d. l. cum lege. Stat. †dicit qđ deinceps audiãtur querelæ bannitorum, certe debet intelligi quando rite agunt, & qñ rite conqueruntur, alias non, qa indeterminata permissio debet modificari, nõ autem imperite intelligi. hoc dicit Bal. in l. omnino. §. ꝙ autem. ff. de offi. præfe. vr. ar. illius, & in § statuti. vide per eum, an vasallus debeat esse inimicus inimicorum patroni, & tenet quod sic. Itẽ vide, quis dicatur de parte vna, & quis de alia? & tenet secundum Spe. ꝙ omnes arma sumentes pro alia parte, dicuntur esse adherentes, & de eadem parte. vide Spe. in titu. de treg.
5 & pace. ver. sed pone, & ver. sequenti. Item. vide an † conspirationes coniurationes & ligę, qñ non apparent contra quẽ fiant, sint prohibitæ siue de genere permissorum, vel prohibitorum. & tenet ꝙ de genere prohibitorum. vt l. 1. ff. de co. illi. ſm Archi. qui ita no. 1. q. 1. c. si quis. & c. coniurationum. & c. conspirationum. & c. si quis superbiam. & dicit Arc. in d. c.
4 conspirationum. ꝙ †admittuntur ad hoc probandum etiam infames, & quicunq; alias prohibiti. quod tene mẽti ſm Bal. in d. l. omnino. §. cum patronus. ff. de inoffi. testa. Statutum. prohibens admitti querelas bannitorum, vñ etiam inducere vt non audiantur appellantes. ar. l. sed si ab arbitro. ibi querela. i. appellatio. & facit. l. arbit. ff. qui satis. eo. de quo ibi, Bal.

SVMMARIVM.

1 *Ratio naturalis habet locum in statutis. Et in pęna capitali vel corporali subintelligitur dolus.*

2 *Ratio legis magis attendenda est, quam verba, ipsa enim est eius anima..*

3 *Auxilium directum & vtile, an habeat locum in statutis.*

4 *Leges extrauagantes, an sint seruandæ.*

5 *Ratio legis vel statuti determinationem facientis, non est vlterius inuestiganda.*

6 *Filia non potest facere pacem de norte patris, secundum legem Lombardorum.*

1 **Ratio.** Statutum. In †statutis †habet locum ratio naturalis. & ideo non punitur quis ad mortem, qui noluit delinquere. Item non debet æque puniri dolus, & nõ dolus. vt ff. de sicca. l. 1. §. sed si claua. Itẽ non est similitudo. si occidi te, non ex proposito, ac si ego ex proposito occidam. nam sententiam mortis nisi ex proposito iudicantis pati nõ possum. Item pro hoc. ff. ad l. Cor. de sicca. l. lege. quia vbicunque de pœna capitali vel corporali loquimur, subintelligitur dolus, vt ff. de in li. iuran. l. in actionib. & insti. de suspe. tu. §. suspectum. secus in pęnis pecuniarijs, vt C. de noxa. l. si serui vestri. Bal. in l. quicunque. Stat. In statutis †considerãda est ratio, quæ ratio debet magis attendi. quã verbum, quia mẽs, est sicut anima. verbum, est sicut corpus, siue superficies. & ideo magis debet attendi intellectus, quam vocabulũ. Bald.
3 in l. si quis seruo. C. de fur. Sta. †idẽ est, ubi est identitas rõnis, vt ff. de fi. tu. l. 1. §. vt huius ĩterdicta. & cũ in lege nil aliud sit mens, quam ratio legis, vt probat Dy. in c. vlt. de reg. iur. li. 6. dicunt Iac. & Pe. ꝙ vbi est non diuersitas rationis, competit directum auxilium, siue mens et uerba, siue mens tantum. hoc faciat, vt ff. de uer. sig. l. nominis et rei. §. uerbum ex legibus. ubi aũt non est per omnia idẽtitas rõnis, sed similitudo quædam, tunc competit utile auxilium ex extensione, vt l. pe. ff. si qua. pau. fe. di. et de hoc no. per Cy. in l. iura non in singulis. ff. de legi. et in l. 1. C. de act. et obli. Aduocati dicunt, ꝙ in statutis ex ratione intrinseca, quam natura verborum potest includere, possumus arguere. secus, si verba statuti possunt alio modo trahi ad aliam rationem, si sit ratio potius magistralis, quam ipsius legis, quia illa ratio non debet dici lex, vel statutum, cum interpretatio doctorum sit probabilis. non tamen necessaria, vt probatur in l. 1. C. de legib. et ita
3 dicunt aduocati. sed nunquid in criminalibus statutis † habeat locum quod dictum est, quod detur directum et utile auxilium, uide legem 2. et 3. ff. ad l. Pomp. de paricid. et adde secundum Bar. ꝙ aut lex est scripta in corpore iuris, et tunc præsumitur generalis. Fallit, si specialiter fit scripta in fauorem alicuius, vt C. de decurio. l. neque delictum. Si autem non est inclusa in corpore iuris, sed est scripta ad certã personam, tunc intelligitur esse prouisio specialis, nisi habeat signa legis vniuersalis, vt C. de legib. l. 2. & l. leges. vt generalis
4 secundum Richar. apparet † enim quod extrauagantes leges sunt seruandæ. quid autem, si dubitatur an sint extrauagantes vel non, vide per Arch. 19. dist. de epistolis. Adde l. 1. ff. de excep. doli. & l. si priuatus. ff. qui & a quibus. Bal. in l. iu-
5 ra non in singulis. Statuti †vel legis determinationem faciẽtis ratio vlterius inuestigari non debet. hoc no. Bal. in l. Gallus. §. si eius. in secundo no ff. de li. & posthu.

Statutum aut ratio statuti est expressa in statuto, & attenditur ratio, vt ff. de re milit. l. miles agrumẽ. aut non est expressa in statuto, nec in l. scripta, tunc magis attenduntur verba, quam ratio, ut ff. qui & quib. l. prospexit. hoc tenuit Bal. in fi. ex quadam solutione, quam ipse dat ibi in secunda oppositione. ff. de hęr. insti. Bal. ibi. Statuti rationem quod præfert masculum fęminæ, uide per Bal. in l. Titia. §. Lucius Titius. de lega. 2. & facit quod no. in prima constitutione feudorum. in §. 3. vbi nota. † ꝙ filiia fœmina secundum legem Lombardorum non potest facere pacem de morte patris, quia ad eam non pertinet vindicta, ergo nec pax. Bald. in dicto §. Lutius, Titius.

SVMMARIVM.

1 *Eximat, &, eripiant, verborm, dilscrimen.*

1 **Rapere.** Stat. †dicit, quod si quis rapuerit filium alicuius, puniatur pęna capitis, vtrum intelligãt solum quando rapuit de manu patris, vel alterius. an vero de quacunq; raptura? uidetur primo quod non per. l. si eximẽ di. ff. ne quis eum qui in ius vo. quia maxima differentia est inter verb. eximat, & verbum, eripiat. nam verbum eximat, magis est generale. facit. ff. de cond. & demon. & l. quib. diebus. in prin. Contrarium tamen dicit Iac. Bu. & vide per Bal. in d. l. si eximendi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto cauente, quod omnes, qui non sunt rebelles vel confinati, debeant,*

Source : BIU Cujas

ad ciuitatem reuerti sub certa pęna. Titius non vult reuerti, vter erit locus maleficij, locus resistentiæ, an locus absentiæ.

2 *Pactum principale, interdum adscribitur principali personæ, & pęnale secundæ personæ.*

3 *Statutum odiosum in patre, trahitur ad matrem.*

4 *Honore, verb. comprehendit masculum & fœminam, significatiue, non per interpretationem extensiuam.*

5 *Beneficia statutorum & consuetudinum non patrocinantur bannitis & rebellibus.*

6 *Licenciati, non habentur pro ciuilibus.*

1 **Rebelles.** Stat. † cauetur, ꝙ oēs qui non sunt rebelles, vel confinati, debent ad ciuitatem reuerti sub certa pęna. Titius non uult reuerti, quæro quis erit locus huius maleficij, vtrum locus resistętiæ, an locus absentię respondeo locus absentiæ, quia ibi fisti oportet. ff. de consti. pecu. l. item illa. & c. vbi periculum. §. 1. de electione. lib. 6. vnde qñ Cardinales non intrant conclaue, ibi dr̃ mora committi potius in conclaui, quam extra. nec attenditur hic, vbi est corpus, sed vbi est animus in mora, quid ergo dices in casu. l. fi. de decre. ab or. fa. Stat. dicit fi quis extra municipium, agit, soluat dragmas mille. quæro quis locus est huius maleficij? respondeo locus denotatus per actum, vbi est locus residentiæ, quia stat. est prolatum verbis affirmatiuis, sed inspecta finali intentione, istud maleficium cōmittitur intra, non reuertendo ad domicilium. & ideo nimirum, si Stat. tale vires suas ad delinquentem extra territorium porrigit. de quo

2 Bal. in l. actor. fi. de proba. Stat. dictat † Florentiæ, ꝙ in fauorē rebellium nihil possit proponi vel statui, vel statuta suspendi, & si secus fiat statuentes eoipso sint rebelles, & eorum bona sint camerę romanę nunquid poterunt ciues suspendere hoc stat. prohibens suspendi? & dic quod sic. vt. l. 2. C. si seruus exte qa ante pęnam commissam cōitas Florentiæ est rei suæ moderator & arbiter. C. mand. l. in re mandata. & ff. de serui. expor. l. si quis. nam suum est negotium non ecclesiæ, & ante pęnam commissam licitum est statuere super principali. ergo super pœnali, vt. l. fin. de eo quod cer. loco. commissa aūt pęna secus esset, vt. l. fi. ff. de pac. & no, quod interdum pactum principale ascribitur principali personæ, pœnale secūdę personæ, vt in exemplo prædicto. & eꝫ pactum principale ascribitur tertio, & pœnale paciscenti, vt. ff. de ver. ob. l. qui Romę. §. Flauius hermes. author igr̃ ꝯctus ante pęnā cōmissam potest esse author totius distractus. quod est notabile. ad de quod no. in l. 1. gl. 3. C. si manci. ita venie. ne prof. de quo p

3 Bal. in d. l. 2. C. si ser. exte. Stat. † dicit, quod filij rebellium non possunt stare in ciuitate. dicunt quidam, quod si mater est rebellis, ita repelluntur filij a standō in ciuitate, sicut si esset rebellis pater, arg. gl. in l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. vbi no. qđ stat. odiosum in patre, trahitur ad matrem dicit. Bal. quod ali qui reprobant illam gl. quia cum sumus in materia odiosa, & pęnali, stat. quod loquitur in patre discretiue, nō trahitur ad matrem, eo quod facit quod no. in fti. de ac. §. item mista. & uide quod no. in l. 2. C. de patri. qui fil. distrax. & quod not. Dy. in c. in ar. de re. iu. lib. 6. illi qui volunt tenere. d. gl. dicunt quod illa gl. dicit ueritatem propter identitatē rationis. Nā cum istud sit rationabile, ergo ubi eadem ratio, idem odium & hoc sequitur Pe. in d. l. quisquis. Bal. dicit tu potes dicere, quod d. l. non. loquitur discretiue de patre, imo loquitur per verbum vniuersale, scilicet, quisquis. quod de sui significa-

4 tione, ratione subauditi suiunctiui homo. qui † est cōmunis generis, comprehendit masculum & fęminam significatiue non per interpretationem extensiuam, vt not. in rub. de re. iur. & facit. l. 1. de verb. sig. & sic. d. gl. non dicit illud. ad quod allegatur, facit ad prædicta, quod no in. l. transigere. vel paciſci. C. de transac. & l. illud. de sacrosanc. eccle. Bal. in d. l. qsquis. Statutum dicit, quod filij damnatorum pro rebellibus non possunt assumi ad officium, certe. l. fi. C. de bo. dam. est in argu. quod istud statutum porrigatur etiam ad illos. qui tunc erant in vtero. sed si vis respōdere illi textui, dicit Bal. ꝙ ibi agitur de fauore, ideo habentur pro natis. sed in quæstione nostra agitur de odio, ideo non habētur pro natis. vt. ff. de

5 sta. ho. l. qui in vtero Bal. in d. l. fi. Stat. † & consuetudinum ciuitatis bannitis non patrocinantur beneficia. vnde & rebelles & banniti nō possunt per procuratores suos petere repre salias. nam per iniuriam factam eis nō fit iniuria ciuitati. vñ non pōt eam prosequi, cum nō interfit sua, & bñficium stat. vt dixi nō patrocinatur eis. vt. ff. ex qui. ca. maior. l. Idem erit ibi trāsfuga &c. & si sint concessæ, nō cōualescunt licet post ea de bāno eximant̄, ff. de pęnis. l. fratres. & idē dico in ciuib.

6 abdicatis, vocabulū legis est. C. de pa. po. l. abdicatio. Itē † est in licētiatis, ꝙ amplius pro ciuibus non hñr, quia donec sunt in hoc statu, non sunt de corpore ciuitatis, nec sub aliqua eius ꝓtectione, vt. ff. de ll. l. fi. facit ff. de c. dimi. l. amissione. §. qui deficiunt. vnde do tibi hanc conclusionem, quod qui nō sunt sub protectione illius loci, nō gaudent protectionibus localibus, vt. C. de testa. l. non speciali. Qua propter incolę munera non subeunt tanquam aduenę. non includuntur in huiusmodi beneficijs, quia non sunt pars illius corporis, nec interest reipublicę, licet illi lædantur extra territorium illius ciuitatis, secus si læderentur per aliquod, quod in eo territorio esset commissum. vt. ff. de offi. præsi. l. 3. de quo per Bal. in auth. sed omnino. C. ne vx. pro marito.

SVMMARIVM.

1 *Scientia probari debet, vbicunqve quis accusatur de receptatione.*

2 *Statutum an valeat, quod receptans exbannitum scienter, puniatur in centum.*

1 **Recepta.** Stat. ꝙ quis non receptet malefactorem, certe si quis receptat homicidam fugientem cum glaudio, adhuc sanguinolento, est quodammodo fautor ciriminis. gl. est in c. 1. de pęnis. in cle. & Bar. dicit in l. si quis in graui. in §. si quisquam eorū. ff. ad Sil. ꝙ iste debet mitius puniri, quam si præstitisset opem ipso facto. & facit. C. de rap. vir. l. 1. & ff. de pęnis. l. metropolim. & no. ꝙ vbicunqꝫ, quis accusatur de receptatione, debet probari sententia, vt. probatur in d. §. si quis. in uerbo sciens dolo malo. & not. in

2 l. 2. de rece. Bald. in d. §. si quisquam. Statutum † dicit, & receptans exbannitum scienter. puniatur pœna centum certe aut quis receptat sponte, & tunc punitur aut eo, quia prohibere non valet territus ab eo, & tunc non puniat̄. Pro hoc est ar. l. in delictis. in prin. de noxa. Bal. ibidem.

SVMMARIVM.

1 *Rector cum sua vniuersitate an possit statuere quod nemo doctorari possit, nisi sibijpsi præsentetur.*

2 *Statutum quod rector eo ipso quod est electus, habeatur pro rectore, & iurat in manibus consiliariorum eligentium, an valeat, nec desideretur alia confirmatio.*

3 *Rector ciuitatis vel prouinciæ an possit statuere, quod capiens exbannitum habeat aliquod pręmium.*

1 **Rector.** Statu. facere † an possit rector cum sua vniuersitate, ꝙ nemo possit doctorari nisi pręsentetur rectori? & vr̃ quod sic, qa hoc stat. est honestum, & nemini præiudicat. nisi statuentibus. ergo seruandum. de const. pe. l. 2. in fi. Secus. si rector cum sua vniuersitate faceret statutū, quod nemo possit approbari per doctores, nisi rector det vocem suam in approbando, quia immittit in alienam messem falcē suam, nec pōt claudere doctorib. viā publicā, nec disponere de iure superioris, ar. ext. de iureiu. c. veniētes. Prę terea, repugnat ꝯsuetudo, q̄ est seruanda, vt l. quisq̄. de diuer. & tēp. præscr. de quo per Bald. in auth. habita. C. ne fi. pro pa.

2 Stat. † vel consuetudo est, ꝙ eoipso, ꝙ rector est electus, habeat̄ pro rectore, & iurat in manib. consiliariorum eligentiū, certe non est necessaria alia ꝯfirmatio, nisi essent duo rectores electi in discordia, tunc oportet adiri superior de necessitate, q aut cōpellet eos ad concordandū, aut deferet alteri cui placet, vt ff. de le. 1. l. hmōi. §. fi. Si aūt super hoc non est stat. vel consuetudo, tunc dēt ꝯfirmari a superiore, vt no. C. de iur. om. iu. l. priuatorum. in gl. or. nunq̄ tñ prius administrabit, quā iuret, licet. n. a natura recipiat ptātem, tñ nō recipit executionē ptātis, vt in authē. iusiurandum qđ præ. ab his in rub. facit auth. de defensorib. ciuitatum. §. interim. de quo per Bal. in auth. habita. C. ne fi. pro pa. Statuta facere † an

3 possit rector ciuitatis vel prouinciæ, vt ille qui capit exbannitum, debet habere aliquod præmium. de hoc per Gui. in l. 1. ff. de iust. & iu. secundum Bal. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Clausula derogatoria quando procedit in statutis, lex postea simpliciter facta, non valet.*

2 *Lex an valeat habens clausulam derogatoriam alicui statuto, quod contrarium loquitur disting.*

3 *Ad testamentum primum reuocandum, non requiruntur verba omnino specialia, dummodo de mente constet,*

4 *Statutum non recipit interpretationem extensiuam.*

1 **Reformare.** Statuto † ciuitatis cauetur, ꝙ reformationes non possunt fieri sub certa forma. modo populus congregatus fecit quandam reformationem non seruata illa forma, quæritur an valeat talis reformatio, & vr̃ ꝙ sic. nam in l. humanum. C. de legi. traditur certa forma. tñ recessus ab illa forma, non vitiat, quin conditor legis possit legem condere, et ualet, lex condita, vt patet in d. l. humanum. in ꝓrijs ibi formatis. In oppositum facit, qa cū non sit seruata forma, consensus statuentium, deesse, vel adesse præsumitur, ergo non valet reformatio. ut de lega. 3. l. si quis in prin. testamenti. d. Cyn. disputauit hanc quæstionem, et incipit quæstio talis est, processit dispositio sequentibus derogatoria. &c. & dicit se sequi modernos qui tenēt, ꝙ ubi in statutis præcedit clausula derogatoria, lex postea simpliciter facta non valet, quia videtur deesse consensus statuentiū. & idē ēt tenet Bar. in l. omnes populi. nō ob. l. humanum,

Source : BIU Cujas

manum.qa d.l.non hẽt clauſulã derogatoriam,qa non loqtur de forma neceſſaria,ſed de humanitate, ſicut apparet ex tex.qa dicit,humanũ &c.ſm Cy.alij diſtinguũt,aut p̃cedens diſpoſitio derogat poteſtati, aut derogat formę,aut derogat voluntati. Si quidẽ verba ſunt derogatoria ptãtis,illa verba nihil operantur,quia ptãs eſt publici iuris,cui non põt renũtiari,ẽt ſi adijceretur pena,qa principale eſt prohibitum, nõ cõmitteretur pena.vt ff.ad l.Falcidiam.l.Seius & Augerius. Ptãtem ergo de publico conceſſam nemo poteſt ſibi adimere,ſecũdo caſu,qñ verba ſunt derogatoria formę,puta ꝙ nõ valeat reformatio ſub aliqua forma,niſi ſub tali, & tũc non valet reformatio, illa forma non ſeruata, quia præſumitur deeſſe ꝯſẽſus.dicit Bal.aduertatis,vbi eſt ſta.forma cũ expreſſa cla derogatoria,tunc eſt verũ,qđ dixi.ſed vbi forma eſt expreſſa ſed cla derogatoria nõ eſt expreſſa, ſed tacita,tũc tacite derogat ei per factũ ꝟriũ, & ſic valeret reformatio.Iſte eſt tex.no.in l.fi in prin.de le.3. Tertio caſu,qñ verba ſunt derogatoria voluntati, certũ eſt, ꝙ nõ ualet vltimus actus, quia non adeſt voluntas, vt ff. de le.1.l. ſi ita ſcriptũ, & d.l.ſi quis in prin:teſtam.& ita ſentit ibi Ia.de Are. & Oldra. & D.Ray. hæc ſunt vera, qñ diſpõ poſterior emanat ſimpliciter. Sed q̃-
2 ro dicit Bald.quid ſi habet† clauſulam derogatoriam alicui ſtatuto,quod ꝟrium loqueretur,& hic aduerte,quod aut lex poſterior procedit ab eadem potentia cauſę efficientis,aut a minori.Si a minori,certum eſt ꝙ non valet vt extra de iureiur.c.venientes.ſi vero ab eadem,tunc aut ſunt verba ſpecialia.v.g.non obſtante tali.ſtat.& tunc non eſt dubium,ꝙ ultimum ſtat.præualet.Ad hoc facit d.l.ſi quis.in prin. Aut ſunt verba generalia,puta, non ob.aliqua.l.vel ſtat. Quod in contrarium loqueretur,& tunc ſunt opi.quidã dñt,ꝙ illa verba generalia non ſufficiunt ad derogandum ſpeciali ſtat. prohibenti & præcedenti in ſpecie,ſed d. Cy.in illa qõne,tenet,ꝙ in legibus condendis ſufficiat derogatio generalis legum ꝟrarũ,arg.de quadrien.præſcrip.l.omnes.§.1.& in cle.eos.de ſepult. & hoc tenet ſtylus curiæ Roman.& vr̃ tenere hoc gl. C.de nup.l. imperialis.Non ob.l.ſi quis in prin.teſtĩ.in verſic. ſpecialiter,quia ibi loquitur in priuato homine qui diſponit ad ſuam voluntatem,vnde dẽt apertius loqui, argum. ff. de pac.l. veteribus. Secus in principe,vel alia perſona publica, quæ diſponit ad vtilitatem aliorum,ſm Cy.dicit Bal.Tu dic ꝙ in eo quod dicit.Cy.de diſpoſitione legali,dicit verum.nã in legibus,quæ fiunt ꝓp publicam utilitatem ſufficit generalitas. Sed in eo quod dicit, ꝙ in teſtĩs requiritur ſpecialitas, alias præſumitur abeſſe conſenſus,nõ dicit omnino verum. & vt intelligas dicit Bald.pone duo exempla. Primum eſt, in primo teſtõ teſtõr dixit, ꝙ volebat illud teſtm̃ valere, & non aliquod aliud, quod poſtea faceret, niſi eſſet ſcriptum, aue maria.de uerbo ad uerbum,hoc fecit in loco minorum timens ne compelleretur ad teſtandum a conſanguineis, poſtea iſte pænitentia ductus, fecit ſm teſtm̃,& dicit ſe pẽnitere teſtĩ primi.tñ de illis uerbis non fecit mentionẽ, nec poſuit,aue maria.in ſecundo, q̃ritur an ſm ualeat,& dicit Bal. ueritas eſt ꝙ ſic,alias ſequeretur inconueniens, ꝙ ſi illorum uerborum non recordaretur, non poſſit mutare teſtm̃,quod eſt falſum.Plus dico,ꝙ ſi dicit ita non ob.aliquo teſtõ.q̃q̃ nõ
3 dicat, non obſtante tali teſtõ manu talis notarij conſcripto quod primum teſtm̃ eſt reuocatum, quia non requiruntur uerba omnino ſpecialia, dummodo cõſtet de mente,& hoc tenet Io. An.in c.1.de conſti.lib.6.in nouella.ſi autem eſſent omnino verba generalia,confuſa, puta quia dicit notarius, hoc teſtm̃ ualere uoluit aliquo nõ obſtante, tunc nõ ſuffice rẽt illa uerba,qa tex.requirit ꝙ ſpecialiter,nõ ergo regro, ꝙ indiuidualiter, nec ſufficit omnino generaliter, tñ ſufficit ꝙ in ſpecie ſubalterna, puta non ob.aliquo alio teſtõ.Hoc probo,quia illa uerba nõ pñt adaptari, niſi ad vnam ſpeciẽ,i.ad teſtm̃ immediate præcedens, uñ hñr loco uerborũ ſingulariũ, ut in l.1.& 2.de li.& poſt.& adde quod no.Archi.in d.c.1. de cõſt.ubi oĩno uideas.Itẽ uide, ꝙ legit & no.in c.1.de exceſ. præla.in nouella.ubi uide plenarie Bal.in l.humanum.C.de
4 legi. Stat.†dictat ꝙ aliquid non poſſit reformari in fauorem bannitorum,& eſt impoſita pœna reformantib.tamen non eſt pœna impoſita proponentibus.certe ſtat.pœnale non trahitur ad proponentem, quia non recipit interpretationem extenſiuam. ff.de acq.hę.l.ſi ſeruum. §.non dixit.de quo per Bal.in l.unica.C ſi rector prouinciæ.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus tutor eſt vltimarum voluntatum ad pias cauſas.*
2 *Cauſę piæ nomine factum,colligitur ex qualitate perſonæ.*
3 *Dotata etiam dicitur,quæ dotem recuperauit.*

1 **Relictum.** Stat.†non põt inducere,ut alteretur uel mutetur pius uſus rerũ relictarum nec etiam de loco ad locũ,quia plus & minus eſt in loco,ſicut in tpe,ut ff.de fideiuſ.l.ſi teſtõ. §.fi.& inſti.de acti.§.pe.& ẽps eſt tutor ultimarum uoluntatum ad pias cauſas, nec debet per mittere,quod laici ſpiritualitatẽ uſurpent,ſicut nec econtra laici permittunt iuriſdictionem ſibi vſurpari.Bal.in l.ſi teſta
2 mentum.C.de teſta.arg.d.l.Stat. † dictat, ꝙ ꝟ relicta ad pias cãs nil poſſit opponi.certe ſi quis donat ſpurio ſuo,& dicat ei dem, ꝙ donat amore in Dei, licet ſint verba reſonãtia piam cãm,tñ vñr appoſita in fraudem,& poterit opponi vt. ff.de ꝓ ba.l.qui teſtm̃.& præſumitur aliquid fieri ad piã cãm,vel nõ piam,ex qualitate perſonę,vt no.in l.ex duobus.§.Titium.ꝓ glo.ff.de neg.geſt.Ad idem facit quod no.C.de ſac.ſan. eccl. l.illud.& eſt vtile ſcire pro donationibus & relictis,vtrum dicantur ad piam cãm facta,apparet ẽt ꝙ põt eſſe pia cã ẽt inter perſonas coniunctas,qa coniunctio perſonarum nõ minuit,ſed auget pietatem.Vnũ tñ ſcias,ꝙ inter ꝑſonas ꝓhibitas nunquam præſumitur fieri ad piam cãm, ſed præſumunt hæc verba adijci fraude,vt ſi qs dicat, dono tibi ſpurio meo amore Dei,vt dictum eſt in prin.Bal.in d.l.ex duobus.§.Titiũ
3 de neg.geſt.Stat.quod†ſi mulier ꝟxit ſecundas nuptias,& de utroque matrimonio filios habuit,teneatur relinquere filijs utriuſque martimonij æqualiter,habet locũ etiam in uidua, licet uideatur ꝙ ipſa ad ſtatutum non teneatur, cũ dos ſine matrimonio eſſe non poſſit.& tunc dos non eſt,arg.C.de do. ante nup.l.fi.§.ſicut.& pro hoc eſt.l.j.ff. unde uir & vxo. & ff. de poſtu.l.3.§.j.&: ꝙ uidua teneatur,probatur.nam dotata dr̃ ẽt,q̃ dotẽ recuperauit,ſo.ma.vt.C.cõia vtriuſque iudicij.l. fi. ff.pro ſocio.l.ſi ſocius pro filia.& C.de colla.l.filio.& ita ſe habet cõis vſus loquendi.Bal.inl. maritus.C.unde vir & uxo.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante,quòd filij mercatorum non poſſint renuntiare hæreditati paternæ,auus mercator deceſſit,deinde filius ignorans patris mortem, cuius hæreditatem nemo uult,an nepos adſequatur hæreditatem aui.*
2 *Hæreditas non defertur inuito.*
3 *Præſcriptioni ſtatutariæ an contrahentes renuntiare poſſint,& ſe in perpetuum obligare.*
4 *Conſuetudini & ſtatuto per pactum renuntiari poteſt.*
5 *Renuntiari poteſt ſtatuto municipali,inducenti præſcriptionem,& non habenti clauſulam derogatoriam.*

1 **Renuntiare.** Statutum, ꝙ † filij mercatorum non poſſint renuntiare paternam hæreditatem modo deceſſit auus mercator, deinde filius ignorans de morte patris,cuius hæreditatem nemo uult, nunc quæritur nunquid nepos poſſit habere hæreditatem aui? & dic, ꝙ non,ſed erunt potius bona vacantia in l.qui ſe patris. C. un-
2 de libe.Stat.ꝙ filius† in poteſtate, poſſit hæreditatem patris renuntiare an dictus filius moriẽs tranſmittet hæreditatem non agnitam,& die ꝙ ſic,qa ſuitas licet ſit in potentia ad nõ eſſe,tñ operatur interim tranſmiſſionem, ut patet in habente cohæredẽ extraneũ,& ſubſtitutum vulgarẽ.C. de iure delib.l.5.Si autem ipſe filius repudiat,& nepos uenit de iure ciuili,quia prædictum ſtatutum derogat legi. 12.taburum, & reducit filios ad iuſgentium, quo iure ac etiam iure diuino non poſſunt hæredes eſſe,ſi uelint 7.q.j. quam periculoſum. & ilaud dictum Apoſtoli,ſi filius,ergo hæres intelligitur, ꝙ hæreditas filio defertur,non tñ defertur inuito Accedat. qđ no.ff.de acqui.hęre.l.neceſſarijs.Bald.in l.qui ſe patris.C.vn-
3 de libe.Statutariæ†præſcriptioni vtrum contrahentes pñt renuntiare,& ſe in perpetuum obligare, & dicit Bal. ꝙ Cyn. & Old.de laude tenuerunt ꝙ non,pro quo ipſe Bald.allega.l.in pupillari.de vul.& pup.& l.centurio per locum a ſpãli. & dicit ꝙ nõ ob.l.qđ ſi nolit. §.q aſſidue. de ædi.ed. alle.per quẽdã doc.in ꝟrium,quia ibi de quodam tpe dato a lege in ſubſidiũ loquitur, ſeu in defectum partium ꝟhentium.Item tenet,ꝙ ſuper ꝯſtõne eccleſiæ ſunt limitata tempora appellationum ꝙ non pñt prorogari ꝓ cõſenſum partiũ.de quo dicit, ꝙ dat optimam concordantiã.ſ.gl.or. C. de iud.l.properandum. in
4 prin.Bal.in d.l.centurio.in fi.Stat.†& conſuetudini põt renũtiari & derogari per pactum.quod eſt uerum, niſi eſſet ꝯſuetudo prohibitoria,vt no.in l.j.C.ne fide.doti.den. & adde qđ no. Inn.in c.olim cãm.de cẽſibus.Bal.in l.Rutila Polla.§.Im-
5 perator.ar. d.§.ff.de ꝟhen.emp.Stat.municipali†quod inducit præſcriptionem ꝙ non habet clauſulam derogatoriam, poteſt renuntiari, vt l.præſcriptio.C. de ope. pu.de quo ꝓ Bal. in authen.quas actiones.C. de ſac.ſan.eccle.

SVMMARIVM.

1 *Repudiare non poteſt a partibus,quod neceſſe eſt fieri.*

1 **Repudiare.** Stat.† ꝙ arbitri electi a partibus, teneantur acceptare,ſi repudiãt,repudiatio nihil valet,qa id qđ eſt neceſſe fieri,nõ põt repudiari, ut l.non iuſtã C.ad tre.Stat.eſt Senis,ꝙ repudiatio hæreditatis debeat fieri in concilio generali,alias non valeat,mõ quę ritur,an hoc ſit neceſſe in eo,qui deceſſit nullis bonis relictis ſed ſolum remanſerunt debita gl.in l.hæreditas.de peti. hęr. vr̃ innuere,quod ubi nil eſt in bonis,quod non dicat hr̃d itas. Cy.dicit ꝟrium, quia iſte põt habere hęredem,& eius hęreditas põt adiri,& repudiari,per tex.d.l.hæreditas.vbi hæreditas

eſt

est quid intellectuale, etiam nulla reperiuntur bona corporalia, de quo ergo faciet hæres inuentarium, si nihil est. de nihilo nō potest fieri. Si aūt sunt debita de ipsis debitis facit. ff. ad Tertullianum. l. 2. §. pen. & adde quod not. ff. qui bo. ced. pos. l. pen. in gl. corporale. Bal. in l. hæreditas. de pet. here.

S V M M A R I V M.

1 *Represaliæ propter incertitudinem, extenduntur ad vniuersos.*
2 *Carcerem habere, publici iuris est, & meri imperij non competens priuato.*
3 *Precibus frustra imploratur, quod ultro a iure communi conceditur.*
4 *Statuto stante, quòd Perusino in ciuitate Assisii ius non reddatur, numquid si ex eo constet iniustitia per statutum ciuitatis Assisii, requisatur monitio in represaliis concedendis,*

1 **Represaliæ.** Statutum † concedens represalias, an valeat, si qs ponat expresse, q̄ intelligatur ꝯ oēs, qui deliquerunt vel non deliquerant. Iac. de Bel. & Ioan. An. dñt, q̄ tale statutum non ualeat, quia est iniuriosum, & non est exhibitio iustitiæ, sed potius dolus statuentiū ad represalias enim p̄p hanc cām finaliter deuenitur, ut iusti tia non pereat, non autem vt iniustum fiat eis. quia iniustum non hēt iustitiam matrem, vt no. in l. pen. ff. de iusti. & iu. Ergo ista principalis conclusio est, q̄ p̄p incertitudinem represaliæ extenduntur ad uniuersos, sed ubi certi sumus de culpabilibus, pœna tm̄ suos tenet authores, ut. C. de pœnis. l. sancimus. & l. crimen. ff. eo. Est enim illicita hęc pugna, nisi ꝯ nocentes. & ita intelligitur casus de mi. uasallo c. j. intelligitur dum dicit, potest eū depredare. non. n. quod dicit eum. s. q iustitiā facit, & nihil addit de subditis eius, qui non sunt culpabiles. Item dicit Ia. de Bel. in disputatione, quam fecit in aut. ut non fi. pi. quod licet p̄p represalias c̄cessas alicui, possit personas capere, tm̄ non dēt in suo carcere retinere. sed debet iudici præsentare, cū primum potest, quia habere carcerem est
2 publici † iuris, & meri imperij, & non cōpetit priuato, nec est c̄cessibile, vt l. 2. de origi. iuris. & cum hoc ēt concordat Bal. facit l. fi. C. de male. & mate. Itē dicit prædictus Iac. q̄ res captæ debent iudici præsentari & consignari, ne furtū & fraus committatur in his, & ne fiant illicitæ exactiones, ut l. illicitas. in prin. de offi. præsi. sed Bar. dicit, q̄ non est necesse in rebus iudicem adiri cum sint obligatę, & possint detineri loco pignoris creditoris arbitrio, vt l. creditor. C. de dist. pig. Ego dico dicit Bal. quod si in præsentia publicarum personarum fit de rebus inuentarium bona fide, nō oportet iudicem adiri. si autem non fit inuentarium, vr̄ esse in dolo, & posset iurari ꝯ eum in litem, nisi immediate iudici præsentet, & consignet, cū primum pōt. Ad hoc. ff. locati. l. cum domi. & l. facultas. de iure fisci. lib. 10. & ar. l. tutor qui repertorium. de admi. tu. de quo per Bal. in auth. sed omnino. C. ne vx. pro mari.
3 Statutum permittit † represalias cōcedi per magistratus, certe si tale statutum est, uel ex consuetudine, vt represalię per magistratum possint cōcedi, nō est necesse, ut requirat aliud consilium, quia frustra precibus imploratur, quod a iure cōi concedit. C. de thesau. l. j. lib. 10. Item, qa ubi statutū loquitur, totus populus loquitur, vt ff. de iusti. & iu. l. nā & ipsum. Si aūt super hoc nō loquit statutū, nec ꝯsuetudo, tūc qa hoc est factum arduum & extraordinarium, nō pōt fieri nisi de c̄silio p̄cerū, ut. C. de delega. l. si qd extraordinariū, li. 10. & de nauicularijs. l. cū nauariorū li. 11. & qd no. ff. quod quisq; iuris l. j. §. j. scias. n. qd dū super represalijs qs citatur, pugna offert. cū aūt decernunt, pugna infert, & iō principes ciuitatis c̄sulēdi sūt, ut. ff. de pac. l. ltia. & ff. de capt. l. hostes facit q̄ no. Inn. ex. de resti. spo. c. olim. de quo p̄ Bal. in auth. sed oīno. C. ne uxor
4 pro marito. Statuto † cauetur quod nulli Perusino puta in ciuitate Assisij ius reddatur, nunqd si ex eo cōstat de iniustitia per statu. ciui. Assisij, requirat monitio in rapresalijs c̄cedendis, Bar. q̄ non. Inn. aūt dicit, qd aut peccatur in faciēdo, aut in p̄cipiendo, aut in nō faciēdo. Primo casu non requirit monitio. secdo casu sic. Item no. ipse in c. extirpādæ. de præbendis facit auth. cassa. & irrita. qd est no. & quærit Bal. quo tpe possint represalię exerceri. & dicit, q̄ Bar. dixit, qd quolibet tpe ēt feriato ad utilitatem hominū, qa in executione non sunt ferię, mō nōn litigat. sed litigatū est, ut extra de iudi. c. fi. qd est uerum. dicit Bal nisi referatur quæstio de ipsis rebus, quia dicantur ad aliū pertinere, q̄ ad eū, ꝯ quē represaliæ sunt concesse. tunc. n. sequestrabuntur, uel satisdabit, & in cognoscendo supersedebit, qa sunt ferię. si aūt sunt ferię in honorē Dei ſm c̄suetudinē uel statu. alicuius loci, tūc cessādū est ab executionē, nisi sit periculū fungę. qd ex qualitate p̄sonarū pōt p̄pendi, ut no. C. de feri. s. l. fi. de quo p̄ Bal. in authē. sed oīno. C. ne ux. pro mari. vbi plene posuit materiam represaliarum.

S V M M A R I V M.

1 *Legis & statuti verba diligenter obseruanda sunt, nec quid ultra requirendum.*

1 **Requirere.** Statutū, non † debemus req̄rere plus q̄ requirāt uerba legis uł statuti. vñ si uerba legis vel statuti nō req̄rūt certū tp̄s, nec nos req̄rere debemus. ut l. gallus. §. nūc videndū. ī uer. nihil. n. Bal. ibi in 5. not.

S V M M A R I V M.

1 *Serui & vasalli. an contineantur rerum appellatione.*

1 **Res.** Statutum, q̄ res alicuius † debeant publicari, certe intelligitur de seruis & uasallis suis, quia continentur rerum appellatione, argum. l. omnia quæ testamentis. §. cum ita. de legat. 2. ubi appellatione rerum, personæ continentur, & ad hoc facit. C. de incest. nup. l. cum ancillis. Bal. in d. §. cum ita.

S V M M A R I V M.

1 *Rescriptum contra statutum vel ius consuetudinarium, an valeat nu. 2.*

1 **Rescriptum.** Stat. & † rescripta, æquiparātur, vt dicit Inno. in c. quæ in ecclesiarum. extra de consti. & ibi videas. hoc dixit Bal. in l. 1. C. de le. in 2. no.
2 Stat. aliquid disponit. modo fit rescriptum ꝯ dictum stat. siue ius consuetudinarium, modo quæritur † an valeat rescriptum, dicit Bal. q̄ non. quia censetur obreptum principi, nisi in rescripto fiat expressa mentio de illa consuetudine vel statuto, nā tales consuetudines vel statuta sunt facti, & ideo princeps p̄sumitur ignorare, vt in c. 1. de constit. lib. 6. & ita tenent doc. & tene menti, quia multæ concessiones, per hoc possunt infringi, sed nunquid est necesse q̄ dicatur, non obstante tali statuto posito sub tali rubrica, an uero sufficiat dicere, non ob. aliquo statuto, uel aliqua consuetudine in contrarium loquente, uel disponente, dicit Bal. respondeo, cum fit mentio de consuetudine uel statuto, ista ur̄ esse mentio spālis. nam ipsa cōsuetudo uel stat. est quid speciale, & ideo tunc ualeret rescriptum illius, qui tunc tali statuto uel consuetudini potest derogare, ut ff. de sepul. uiol. l. 3. §. diuus. Qñ aūt rescriptum est ꝯ ius cōe, sunt opi. quia quidam dicunt, q̄ dēt fieri mentio specifica de l. ꝯria. alij dicunt, q̄ sufficiat gñalis clausula, non ob. aliqua lege quæ in ꝯrium loqueretur. Sed ego dico, dicit Bald. q̄ aut illud rescriptum est prohibitum in specie & tunc requiritur specialis clausula. Exemplum. in l. 1. C. si nup. ex rescrip. pe. & C. de naturali. libe. l. 1. & de rescindenda uendi. l. ratas. Si aūt est ꝓhibitū in gñe p̄ uiā legis dānosam, credo q̄ sufficiat cł̄a gñalis non obstantium, & sic gñalis cł̄a derogatoria derogat gñi, & spēs spēi. ar. de le. 2. l. legatorum. §. quid plures. ultimo scias dicit Bal. q̄ rescri. ptum interdum est ꝯ alicuius priuilegium, & tunc non ualet, si non faciat mentionem de illo, ut extra de rescr. c. cum ordinem, & C. de silentiarijs. l. decurio. lib. 12. & ibi not. & C. de fundis & saltibus re. domi. l. si qua loca. li. 11. & ibi no. Bal. in l. fi. C. si contra ius uel uti. publi. in fi.

S V M M A R I V M.

1 *Restitutio in integrum, non datur contra statutum legis vel naturę.*

1 **Restituere.** Stat. † contra stat. legis vel naturæ, non datur restitutio in integrum. C. de mino. l. non uidetur, & ff. eodem l. uerum. Bal. in l. si infanti. C. de iure delibe.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto stante, quod debeat positionibus simpliciter responderi, alias habeantur pro confessatis, non procedit responsio conditionalis vel alternatiua.*
2 *Positionibus simpliciter respondere quid.*
3 *Statutum quod positionibus simpliciter respondeatur, quomodo sit accipiendum.*

1 **Respondere.** Stat. † quod dēat positionib. simpliciter rn̄deri, alias, hēantur pro cōfessatis, certe non procedit rn̄sio c̄dōnalis uel alternatiua, ſm Bar. istud est uerum, nisi interrogatio esset duplex, uel incerta. ut C. de trās. l. ut rn̄sum. C. de impu. & alijs substit. l. precibus. & ff. de falsis. l. filius. in princ. & est gl. in simili de tribu. l. quod in hæredem. §. eligere. Bal. in l. 1. de uul. & pu. Sta. dicit
2 † qd̄ dēat positionib. simpliciter rn̄deri. certe ex̄ positionē nō dēt responderi sed debet simpl̄r rn̄deri. credit uel non credit. nā simpl̄r dico, q̄ nullo addito dico, ut l. si pater. in uer. utranque, ibi nihil addendū. & ibi est text. proprie de illa dictione simpliciter, Bal. in d. l. si pater. C. de do. promis. Sta. q̄ † positio
3 nib. dēat simpl̄r rn̄deri, intel̄r prout litera dicit, ut est tex. in auth. de fideius. in prin. facit l. j. de uul. & pu. Bal. in l. in testō. & adde qd̄ Bal. dicit ī l. Gallus. §. qdā recte. ubi dicit, q̄ si stat. cauetur, quo positionib. dēat simpl̄r rn̄deri, pōt tn̄ responsio conditionari secundum naturam rei uel actus. Bal. ibi. Stat. quod debeat positionibus simpliciter responderi, potest tamen responsio conditionari secundum naturā rei uel actus. Bal. in l. Gallus. §. quidam recte. per gl. ibi relatam ad tex.

S V M M A R I V M.

1 *Paria sunt, quem retinere, vel impedire, ne recedat.*

1 **Retinere.** Statutum † punit illum, qui retinuerit liberam personā, certe ille qui claudit ostiū quod non possit inde exire intelligitur retinere, ut no. Bald. in l. sed si eximendi. in uer. sed si eo. ff. ne quis eum, qui in ius uoca. est ui eximat.

S V M-

Source : BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Præmium, quod ſtatuto conceditur reuelatoribus criminum, an habeat locum in ſocijs, ſequacibus & complicibus.*

1 **Reuelator.** Stat. præmiat† reuelatores criminũ certe ſm Bart. non intelliguntur præmiati ſocij complices, vel ſequaces, quia tenentur deponere gratis ſuper hoc, vt l. qui vltimo, de pœnis. ſed dicit Bal. iſtud eſt verum, ſi ſunt producti vel interrogati, vnde iſtud crimen non includitur in his, qui ſponte, hoc ponit ipſe Barto. in l. idemque. §. ſi tibi. C. de condit. ob tur. cau. de quo per Bald. in l. prima eodem tit.

SVMMARIVM.

1 *Statuta poſteriora, limitantur etiam per priora, & diſtinguuntur.*

1 **Robatores† ſtratę.** Statutum quod robatores ſtratæ non poſſunt extrahi de banno, ẽt ſi ab offenſo pacem habuerunt. poſtea fit quoddam ſtat. ꝙ omnes banniti extrahantur de banno habita pace ab offenſis, ſi ſoluant vnũ ſolidum pro qualibet libra quã titatis in condemnatione comprehenſæ, modo roborator ſtratæ habuit pacem ab offenſo, certum eſt ꝙ ex forma primi ſtatuti non poteſt extrahi de banno, ſed quæſtio eſt, an poſſit extrahi de banno vigore ſecũdi ſtat. quod dat nouam formam, Dy. determinat ꝙ non, quia etiam poſteriora ſtat. diſtinguuntur per priora, & limitantur per ipſa, argum. l. talis ſcriptura. de leg. 1. Item ſtatutum ſpeciale præcedens derogat generali ſubſequenti, argum. de alimen. & ciba leg. & in d. l. talis ſcriptura. ver. & ab ea tantum. de verb. oblig. l. doli clauſula, & de pœnis. l. ſanctio legum. de leg. 3. l. vxorem. §. fęliciſſimo. de ali. le. l. ſi alimenta. §. baſilicæ. & l. Stichus. moriens. de le. 2. l. Imperator. §. qui plura. & de vulg. & pup. l. cohæredi. §. patrem. & hoc tenuit Dy. & dicit Bal. dubium mihi facit contra Dy. quia primum ſtat. ſolum modo diſponit reſpectu pacis, ſed ſecũdum diſponit miſtim reſpectu pacis, & reſpectu ſolutionis, vnde non eſt cãcellatio banni gratuita. Speciale ergo ſtat. loquitur in vno caſu gñale in reliquo, & ideo non videtur derogari ſtat. generali, argum. ff. ad Sil. l. ſi quis in graui. §. id quoque, & argum. ff. de annuis le. l. Titia. §. qui Marco. homi. doc. Bal in d. l. talis ſcriptu.

SVMMARIVM.

1 *Rubricæ omnes legum vel ſtatutorum, textui conuenientes, allegari poſſunt pro textu.*

2 *Rubricæ ſtatutorum probant qualiter textus ſit intelligendus, quando ille eſt dubius.*

1 **Rubrica.** Statutorum† vel legum rubricæ conſonantes textui, poſſunt allegari pro tex. ita dicit gl. ff. ſi quis teſt. lib. eſſe iuſ. fue. in rub. & no. ꝙ quando rub. incipit per, vt, vel per, ne, rubrica decidit, & habet vim text. & eſt generale ꝙ omnes rubricæ legum vel ſtatutorum conſonantes textui, poſſunt allegari pro text. vt s. ſed ubi rubrica incipit per an. tunc ponitur per modum quæſtionis. text. autem decidit & omnis conſultatio refettur ad interrogata, vt ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. Sticho. & ideo in omni conſilio, quod reddunt periti, tacite intelligitur clauſula ſm ea quæ proponũtur, de quo per Bal. in rub. C. an ſeruus ex ſuo facto.

2 Statutorum† rubricæ probant, qualiter tex. ſit intelligẽdus, vbi text. eſt dubius. Bald. in l. 1. C. ne liceat In una eademque cauſa tertio prouocare. per gl. d. l.

SVMMARIVM.

1 *Ruſticum non bene & ſedulo colere terram, quomodo probari poſsit.*

1 **Ruſticus.** Stat. † eſt ꝙ ruſtici qui nõ bene colunt, poſſint accuſari, modo quidam ruſticus accuſatur, qualiter autem probabitur, ꝙ non bene colat, certe hoc probabitur eo ipſo quod probatur, ꝙ non colit ſecundũ conſuetudinem ſoiitam & ſecundum ſolitum modum. h. d. Bal. arg. l. ei qui partes §. cum prædia ff. de peti. hære.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus petens bannum cancellari, an pendente petitione poſſit impune offendi.*

2 *Volenti non fit iniuria.*

1 **Sanguis.** Statutum dicit, quod extrahens, alicui † ſanguinem in palatio, puniatur in mille. modo quidam barbitonſor phlebotomauit Poteſtatem in palatio de eius voluntate, quæritur an barbitonſor veniret puniendus, fuit determinatum Bononię quod non per. l. Gracchus. C. de adult. quamtuncumque aliud ſtatutum diceret, quod tale ſtatutum non reciperet interpretationem, & dicit Bal. quod dicta l. facit, an bannitus qui petit bannum cancellari, hac petitione pendente poſſit impune occidi, de qua. quæſtione dicit Baldus. die vt notat. Dyn in l. tertia, §. ſi ſeruus. de acquirenda poſſeſſione. & aliquid tangam. C. de adulterijs. l qui duos. facit. l. ſi quis filio exhęredato § item ſi quis. de iniuſt. rup. & irrit. teſtamento. Bald. in dicta l. Gracchus.

2 Statutum† dicit, ꝙ extrahenti ſanguinem in palatio. amputetur manus, nunquid amputabitur barbitonſori phlebotomanti certe non, per literam. l. quamuis. de in ius voc. ſecundum Iac. But. Item quia dat operam rei licitæ, & quia volens phlebotomari, & eide ſanguis extrahit. Bal. d. l. quamuis.

SVMMARIVM.

1 *Securitas, uerb. quomodo accipiatur in iure. Et quotuplex illa.*

2 *Securus, quis dicatur*

3 *Statutum mandans dari ſecuritatem creditori a debitore, an ſubintelligendum, cum pignore uel fideiuſſore.*

4 *Satiſdare promittens, an videatur ſolutionem promittere.*

1 **Securitas.** Statutum† ſiue inſtrm faciens mẽtionem de ſecuritate, modo quęritur qualiter intelligatur ſecuritas, dicit Bal. ꝙ gl. in l. j. ſi aduer. ſolu. dicit qđ triplex eſt ſecuritas. ſ. ope excep. & ipſo iure, cum reſtõne, & ipſo iure ſine reſtõne. quã glo. vltramontani nituntur impu-
2 gnare, quo ad modum loquendi dicit Bal. tu tñ eã teneas. † il-
a le tñ proprie dr̃ ſecurus[a], qui habet efficacem & inexpugnabilem ſecuritatem. quicunque n. poteſt impugnari, non proprie dr̃ ſecurus. & no. vocabuli ſignificationem. dicit Bal. qa ſæpe apponitur in inſtrumentis vel ſtatu. de quo uide per eũ in d. l. j. Statu, qđ qui eſt in banno, det ſecuritatem, ut exeat de banno, certe eſt arg. l. quidam referunt. de iure codicillorum. ut non extendatur ad eos qui poſtea poſiti fuerũt in bã-
3 no. Bald. ibidem. Statutum† mandans dari ſecuritatem credi ti a debitore, vr̃ intelligere ſecuritatẽ cum fideiuſſore vel pignore. in conuentionalibus aũt ur̃ ſufficere idoneitas & ſolẽnis promiſſio rei principalis, ar. ff. de verb. obli. l. ſi iſta ſtipulatus. §. pñt. & l. ſi quis ſtipulatus. §. ſi quis ita. & ita debet intelli-
4 gi, quod no. ff. mãda. in l. ſi mandato Titij. in fi. ille† autem, q promittit ſatisfacere, an videatur promittere ſolutionẽ, dic, ꝙ aut cauſa ꝓmittendi importat ſolutionẽ, & ur̃ promiſſa ſolutio. aut ſatiſdationẽ, & ur̃ promiſſa ſatiſdatio, ar. ff. de uſuris. l. ſi ſtipulatus. & de dã. infe. l. dãni. ſm Guil. ad hoc facit. C. de conſti. pecu. auth. ſi qñ Bal. in l. j. in fine. ff. qui ſatiſda. cog.

ADDITIO

a Securus Adde ꝙ ſecurus dicitur, qui nihil timet l. j. in ſi. ff. de act. amp. & ibi gl. Itẽ qui non poteſt impugnari. no. in Spe. de emp. & uen. §. j. uer. ſed quid ſi.

SVMMARIVM.

1 *Appellationis interponendæ tempus, idem operatur, quod appellatio interpoſita.*

2 *In ſententia interlocutoria banni, an banna mereantur executionem contrahæredem.*

3 *Sententia, ſi debeat ferri cum conſilio ſapientis, aliter facta non ualet, ſtatuto ita diſponente.*

4 *Priores ſi debeant intereſſe ſententijs criminalibus, ſtatuto ita diſponente, an eis abſentibus latæ ualeant.*

5 *Qualitas quæ pluribus ineſſe poteſt, generalior eſt ea, quę vni tantum.*

6 *Sententia ſtatuti & reformationis, æquiparatur ſententiæ iudicis.*

7 *Poteſtates terrarum, non habent ius deportandi.*

8 *Bannitus an poſſit hæres inſtitui in teſtamento ſolenniter facto.*

9 *Statutum pot eſt inducere, vt in criminalibus ſententiæ ferantur ſub conditione.*

10 *Iudex quomodo poſſit in partem condemnare, in partem abſoluere. Et quid in arbitro, an poſſit diuidere actum pronunti ationis.*

11 *Sententia lata ſine alicuius petitione, an ualeat.*

12 *Conſuetudo an poſſit derogare ſtatuto.*

13 *Statuto dictante cauſas criminales terminandas, intra 30. dies, an ſententia poſtea lata, ualeat.*

Sententia. Statutum, quod ꝺ delinquentes feratur ſententia &c. quid ſi tę appellationis interponendę quis interim moritur, an ualeat eius teſtm̃, dicit
1 Dy. quod ſic, qa tps† appellationis interponendæ idem operatur, quod appellatio interpoſita, vt. ff. nil. no. ap. pen. l. vna. & ibi no. & hoc dicit gl. or. quæ non eſt alibi in l. ex iudiciorũ ff. de accu. la. de Are. & Cy. in l. fi. ſi reus vel accu. mor. fue. dñt ꝙ ſi ſententia cõtinet expreſſam adeptionem bonorũ, oportet quod hæres appellet. alias ſententia tranſit in rem iudicatam, quo ad bona. & hoc placet Bar. in d. l. ex iudiciorum. qđ credit uerum Bal. quia appellatio in potẽtia nõ põt plus operari, quam appellatio in actu, id eſt, non dẽt plus operari poſſe appellare, quam appellaſſe, ar. ff. de cond inde. l. Iul. Apparet ergo, ꝙ quantum ad bona, ſententia diffinitiua afficit hę
2 redem, ſed quid† de ſententia interlocutoria bãni, nunquid banna mereant̃ executionem ꝺ hr̃dem, Dy. mouet hoc dubiũ in d. l. ex iudiciorum. & inclinat ꝙ nõ, qa iſta eſt pœna contumaciæ. unde non tranſit ad hr̃dem, ut l. j. in fi. ff. ſi quis ius di. non obtẽ. Bal. tenet ꝺrium in d. l. ex iudiciorum. ſed dicit Bal ego intelligo dictum Bar. qñ poſt bannum eſt ſecuta diffinitiua ſnĩa. Secus, ſi reus eſſet mortuus poſt bãnum, & ante ſententiã diſſinitiuã, quæ fertur in talibus ex forma conſuetudinis uel ſtatuti. & facit. ff. de pub. iudi. l. defuncto. & quod ibi no. in gl. & optime facit. ff. de iure fiſci. l. eius qui delatorem. Item aduerte, ꝙ qñ bona eſſent publicata, & translatum dominium, non eſt dubium, ꝙ pœna tranſit in hæredẽ, ut. ff. ad

ſill.

Source : BIU Cujas

Baldi Perusini De Statutis.

till.l. Gaius. vnde qō superius formata loquitur in personali præstatione, non in iure dominij quęsiti fisco. & ideo curia has exceptiones quotidie facit Bal. in l. qui a latronibus. §. si
3 quis in capitali. ff. de testa. Stat. quod sententia †dēt ferri cum cōsilio sapientis, si non seruatur ista forma, snīa est ipso iure nulla. facit extra de elec. c. cum in veteri. & ita dixit Ol. disputando. Itē si cauetur in statuto, ꝙ fœmina debeat ꝯhere cum consensu propinquorum, uel præsentia, licet non procedat ulterius annullando, tñ si non seruatur forma ꝯctus, est ipso iure nullius. hoc tenet per glo. in l. si quis mihi bona. §. si corā. de acqui. hære. ubi a forma mandati non est recedendum. & si receditur a forma, receditur a substātia, quod no. secundū. Bal. ibi. Stat. ꝙ in †snījs criminalibus debeant interesse priores, nunquid ualeat snīa lata eis absentibus, tenet ꝙ non, qa sunt testes deputati a lege, & si nō tam cito ueniant, debent expectari, & si omnino nolunt interesse, debēt surogari duæ alię publicę & authēticę personę, eorū loco, ar. C. qui test. fa. pos. l. hac ꝯsultissima. §. at cū humana. & in §. si uero absunt. in auth. de hęr. & fal. ne pp absentiam eorū publica vacillet vtilitas, ut. C. de decre. dec. l. nominatorum forma li. 10. Vel dic, ꝙ non est ne cesse, ꝙ aliqs subrogetē, qa semper multi sūt p̄sentes, qñ snīæ feruntur in publico, & statim transeūt in notoriū, ut. C. de dona. l. in donationibus. & l. hæc uerba. q. n. nolunt uenire, a iure interessendi se faciunt alienos. Bal. in l. cū
5 snīa. C. de sen. & interlo. om. iudi. Statuta. Duo † sunt statuta, vnum ꝙ snīa pupillorum mandet executioni per priores artium. tñ aliud, ꝙ snīæ a centum lib. supra mandent executioni per ptātem tñ. mō snīa est lata ꝓ pupillo in ducētis, q̄ritur qs existis debeat exequi, tenet ꝙ ipālis iudex, sed qualiter, cognoscatur quis sit specialior, dicit ꝙ p hāc doctrinam, qa illa qualitas q̄ pōt pluribus inesse est gnālior ea, quę vni soli pōt inesse, ut. ff. de pac. l. iurisgentium. §. sed si fraudandū. Ita in ꝓ posito quantitas pōt inesse cuilibet de genere, & cuicunque ætati, ętas aūt non pōt inesse, nisi sibipsi. ergo inspicit iudex datus ætati. quod tene menti. Bal. in l. executorē. de excu. rei iudi. C. Statuto cauet, ꝙ snīa ferat cum consilio ancianorū, alio statuto iurato per ptātem cauetur, ꝙ snīæ statim executioni mandent. quid iuris si non apparet de impetitione consilij siue ꝯcessione, tenet ꝙ snīa est exequibilis. de hoc notat
6 plene per Bal. in l. j. ne liceat in una eademq; cā. †Stat. & reformationis snīa, æquiparatur snīæ iudicis, uel legis & iura municipalia nō patrocinant ei, q pronuntiatus est rebellis, & ex tunc desinit esse ciuis. hoc no. contextualiter in l. amissione. l. qui deficiunt. ff. de capi. di. & dicit Bal. in l. j. no. ꝙ quis rebellando se, efficit hostis suæ ciuitatis. & qđ bannitus fit efficitur hostis, qa æquiparat deportatis. ſm glo. in §. relegati. insti. qui. mo. ius pa. po. sol. & hoc qñ natura criminis importat genus pœnæ, puta qa exulant adēptis bonis, sed Iac. de Are. dicit, ꝙ illa æquiparatio procedit quantū ad bñficia suæ ciuitatis, sed non q̄tum ad ius cōe. Vñ dicit, quod non pñt banniti vti iure municipali sed poterunt vti iure cōi, vt no. per eum. ff. ad Treb. l. ex facto. §. ex facto. Bar. dicit hoc esse uerū, si bannito est indictum bellum, ut quia pōt impune offendi. nam iste est hostis suæ ciuitatis per belli indictionē. & dicit quod licet iste de iure succederet agnatis & cognatis, tñ nō potest actionem mouere in ciuitate, unde exulat, ut no. in l. sed & si per prętorem. §. sed si cum decreto. ff. ex qui. cau. mai. nam videtur positus extra protectionē cōis. i. suæ ciuitatis. Facit, quod no. Cy. de accu. l. reos. & in l. j. de natu. lib. per eundē. Si aūt non est ei indictum bellum, tunc patrocinabit ei ēt ius municipale, qa pęna banni nō est extēdenda ad casum omissum. Præstat ad hoc ar. ff. de minoribus. l. Pap. exuli. Nec obs. si dicat, ꝙ †ptātes terrarū non pñt deportare, qa uerū est de na-
7 tura deportationis, sed bānū capitale est, quasi deportatio q̄tum ad iura illius. facit qđ no. Cy. C. de hære. insti. in l. j. & si p dicta theorica est uera, sequit quod pr̄ bannitus retineat filiā in potestate, qa hoc ꝙpetit patri de iure cōi, nō de iure municipali, cuius ꝯrium dicit gl. in d. §. relegati. & eodē mō uī durare legitimus administrator uel tutor, sed in ꝯrium facit, qđ
8 no. in l. si tutor reipublicę. de tu. & ra. dis. Itē sequit, ꝙ †bannia tus possit hęres[a] instituī in testō solēniter facto, ſm ius cōe, non secundū ius municipale. De hoc no per la. ff. de bo. pos. l. edicto. & adde quod no. per Spe. de don. inter ui. & uxo. §. formatis. uer. quid si uir. & de procu. §. rōne quoque. circa princ. & de commo. c. fi. Bal. in d. §. qui deficiunt. Stat. dicit, ꝙ dēat ferri snīa de consilio sapientū. aliud statutum dicit ꝙ debeat sententiari infra mensem de qbuscunq; causis. dicit Bal. per appositionē istius termini, nō intelligit recessum a forma data in statuto generali, & iō oportebit ꝙ de cōsilio sapiētis ferat snīa. & dicit Bald. ꝙ l. Labeo ait. §. hęc aūt. ff. de arbi. uī determinare qđ supra dictum est. & est quęstio dñi Old. q̄ incipit. antiquo statuto ciuitatis Paduæ. Bald. in d. §. hæc autem.
9 Stat. †iuste pōt inducere, vt ferantur snīæ in criminalib. sub ꝯdōne videlicet si non soluerit, vel simili ꝯdōne, vt not. Dy. ff. de pub. iudi. l. 1. & adde quod no. C. de sen. l. cum iudex. hoc dixit Bal. in l. nō quemadmodum. in fi. ff. de iudicijs. vbi dixit etiam sumi ar. ex gl. d. l. ꝙ snīa non dicatur de instantia, cum ins contrarium est verum, secūdum eum ibi. Stat. dicit, ꝙ iudex dēat snīare ſm consilium sapientis certe si consilium sapientis dicit aliquem condemnandū, & iudex dicit, pronuntio ſm consilium, vr̄ eum condemnasse, aliter. n. non obseruasset consilium, ex cuius forma tenebatur condēnare. Pro
10 hoc allegatur. l. fundus. ff. de resci. ven. & facit. ff. si cert. pet. in ar. l. fi. Bal. in d. l. fundus. ff. de rescin. ven. Stat† dicit, ꝙ non valeat snīa si nō est soluta gabella. mō ego solui ꝓ. l. & ꝓ alijs. l. non solui, nunquid snīa valebit in l. quæ lata fuit in centum & vr̄ ꝙ sic, quia ex post facto pōt pro parte valere, & pro parte nō valere. pro quo facit. l. in hoc iudicio. ff. fa. ercis. ꝯrium tenet Bal. quia istud est quoddam onus quodāmodo inscriptum vni, centum, nec pōt diuidi vt l. qui ex duob. de le. 2. & quia snīa hēt tacitā ꝯdōnē iuris, nō dico iudicis, s. si gabella soluat. Nā oportet, ꝙ tota illa ꝯdō impleat, & vide qualiter iudex pōt pro parte condēnare, & pro parte absoluere, & qñ condēnādo in parte, videat in totū snīare tacite absoluēdo in alia parte, & quid in snīa arbitri, vtrū possit diuidere actū ꝓnūtiationis, & qd de principali, & qd de expensis, & qdsi iudex dēat ꝯdēnare sup toto, si ꝯdēnatī parte de scripti recitatione, & ī parte sine scripti recitatione, an valeat snīa, & qd si iudex, qui habuit iurisdictionē in 10. ꝓnūtiat in 15. an ualebit in 10. vide plene p Bal. ī l. 1. C. si aduer. rē iud. & no. vnū, qđ ibi ponit. qđ si arbiter hēt arbitriū ꝓnūtiādi semel & pluries qđ tūc pōt diuidere actū ꝓnuntiationis, & hodie super vna parte, & cras sup alia, nō tñ possit corrigere ꝓnūtiatū per illud arbitriū datū sibi. Facit. ff. de arbitris. l. quid tñ. & l. qui arbiter. Nec ob. p̄dicta. l. Paulus. ff. de re iud. vbi valet snīa, licet iudex aliqua omiserit, qa ibi nō omisit substātialia, sed accidentalia & extrinseca, i. cōdēnationē expensarū, & sic nō obstat, ꝙ pronuntiatio super expēsis non est de substantia snīę, diffinitiuæ. C. de fruc. & lit. expen. l. terminato. vide ad prędicta. l. q̄dā mulier. fa. er. & ex̄ de test. c. Raynutius. & Raynaldus. & qđ no. C. de re iud. l. 2. Bal. in d. l. 1. C. si aduer. rem iudi. Nota ſm Bal. in l. vnica. C. vt quę desunt aduo. partiū, iudex supplicat. vnam qōnē de qua dicit, qđ vidit pubitari, s. qđ apparet† snīa lata nec apparet, qđ sit lata ad petitionē alicuius,
11 modo q̄rebatur an valeret, & videbatur qđ nō, qa hoc respicit partis uictoris vtilitatē, ergo debuit ab eo peti. In ꝯriū uidebit distinguēdū, qđ aut vtraq; parte p̄sente, & valet, qa respicit iuris publici obseruātiā, aut altera parte absētę, & tūc nō valet, ex theorica Bal. quā ponit ī d. l. vnica. & dicit Bal. hoc credo uerū, qđ tene menti. Facit pro distinctione. l. ꝓperandum. § 1. & l. ad peremptoriam. ff. de iudicijs. & auth. qui semel. qūo & qñ iudex. & l. 3. §. pe. ff. iudicatum solui. Aduerte tñ, ꝙ ubi snīa fertur pro actore, nō esset necessaria aliapetitio rpe snīæ, quia petitum est in libello reum condemna-
12 ri. hoc tñ non affirmo dicit Bal. cogitabitis. Sta. †dictat quod non valeat snīa consulum mercatorum nisi oēs quatuor intersint diffinitiuę, sed cōsuetudo obseruat snīam trium sine quarto. dicit Bal. ꝙ ex quo ita est de consuetudine, derogatū est stat. ar. gl. l. rem rō nouā. in fi. si tñ ad hoc esset processum per iuris errorem, non officit consuetudini licet officiat simplici pręscriptioni, vt ff. de leg. l. quod vero ꝯ rōnem & l. 1. in fi. de supel. le. & ita dicit quod consuluit. Bal. in l. rem nō nouā. §. fi. Stat. dicit† ꝙ causæ criminales dēant terminari. ꝯ. 30.
13 dies an valeat snīa postea lata. Aut illa meta est apposita instantiæ, & tunc nō valet snīe diffinitiua lata postea, qa est lata sine instātia, vt l. criminales. C. vt intra cer. tem. Aut illud tps non est appositum instantiæ, sed iudici, quod satis pōt apparere ex verbis stat. nam si stat. loquitur in rem, tunc instantię, si in personam, tunc iudici est apposita mora, & illo casu dico, quod tenet snīa, licet iudex sit puniendus, vt l. 1. C. ut causæ tam ciuil. q̄ crimina. & no. in l. properandum. ꝓ Cy. ff. de iudicijs. & facit. l. scire oportet. §. consequens. ff. de exc. tu. & quod no. Dyn. insti. de actioni. §. rursus. Bald. in d. l. crīales.

ADDITIO.

a ¶Hæres instituī. No. quod bannitus potest hæres instituī, etiam si prohibeatur a statuto ius sibi reddi. Vide Bal. in l. 1. ver. sed quid si. ff. de hær. insti. & Bal. in l. amissione. §. qui deficiunt. ver. & ex prædictis. de cap. dimi. & in d. l. 1. ubi dicit, quod si potest impune offendi vigore statuti, non potest hæres instituī beneficio statuti sed beneficio iuris communis sic.

SUMMARIUM.

1 *Statuto stante, quod bona sequestrentur, facto sequestro, non eo excluditur creditor, ut debitum non petat, nec opponi potest de sequestro facto.*

1 Sequestrare. †Statutum, quod bona debeant sequestrari, si est factum sequestrum, non tamen excluditur creditor, vt debitum non petat. nec potest opponi de sequestro facto, argument. text. de dolo & contuma. cap. 2. & est argum. l. qui legati. C. vt in pos. leg. Bal. Statutum vel lex licet non caueat, ꝙ quis teneatur recipere seque-

sequestrum, seu esse sequestrum, iudex potest compellere ex causa, ex officio suo, sic tamen, vt ponat solam operam, & non impensam aliquam de suo, ut l. si. §. fi. C. de bo. auth. iud. pos. & l. ult. de requi. re Bald. in l. 1. ff. vbi pupil. edu. debeant.

SVMMARIVM.

1 *Statuta quod trahantur de similibus ad similia, quomodo sit accipiendum. & numero 5.*
2 *In statutis & legibus exorbitantibus a generalibus regulis, non proceditur de similibus ad similia.*
3 *Condictio ex lege, est strict. iuris.*
4 *Statuta possunt trahi ad contumaciam, dummodo casus, ob quem trahuntur, non sit inclusus in iure communi.*
6 *Actio similis competit in casu simili expresso.*

1 Simile. Stat. † reperitur in volumine stat. quo cauetur, ꝙ stat. possunt trahi de similib. ad similia, certe dicit Bal. talia stat. intelliguntur stricti iuris, quantum ad eorum interpretationem, sed debent large interpretari, suadēte rōne tñ, & vera similitudine, vt ff. de legi. l. non possunt. & l. sed & posteriores. & de quo per Bal. in l. leges. C. de legi. Sta. dicunt, ꝙ procedatur de similibus ad similia, certe iudex poterit assimilare ex officio etiam nemine petente. Quod est no. pro quo facit. l. 1. C. ut quæ desunt ad uo. & facit, qđ not. in Spe de dispu aduo. in prin. & no. d. gl. q̄ dicit, qđ iudex debet supplere sedendo pro tribunali, ut suppleat tanquam iudex, non tanquam pars. & ita notat extra de postu. capitulo. bone, & adde quod no. C. de tempo. ap. l. 2. in fi. & extra de iureiuran. cap ad nostram. per Inno. el 2. de quo per Bal. in d. l. 1.
2 C. ut quæ desunt aduo. par. iudex suppleat: Stat. † in stat. & legib. exorbitantibus a generalib. regulis, non proceditur de similib. ad similia. ar. gl. l. 1. C. de pa. qui fi. distra. in ꝯriū tamen allegatur gl. q̄ est. C. de pre. imp. offe. dicit Bal. solue, aut ꝓcedere de similib. ad similia, est ęquū & fauorabile, & tunc proceditur, ut in d. l. ob ea. Aut procedere de similibus ad similia, est odiosum, & tunc non proceditur, ut in d. gl. l. 2. & not. ꝙ in stat. pęnalib exorbitātib. a iure cōi nulla fit extensio, ut plene no. insti. de actio. in §. itē mista per Dy. & in c. in arg. de
3 reg. iu. li. 6 Quid aūt in persecutorijs, no† pęnalibus? & uī ꝙ fiat extensio. ut C. de bo. quæ lib. l. non sine. In ꝯrium uī per. l. si uero. §. de uiro. so. ma. Aduerte de casu illius. §. dubitatur. nam dicit Pe. ꝙ ideo ibi socer nō tenetur. l. Iul. quia ipse nil meruit liberto, sed uir licet iure ptātis sit aqsitus sibi ex legali ꝓuidētia, unde quia actione de dote non tenet socer, q̄ est actio principalis, nō tenet ad id, qđ loco eius succedit, ut eo. ti. so. ma l. si cū dotē. §. trāsgrediamur. Vñ qa nō est eadē rō, nō est idē ius, ſm Pe. licet Bar. dicit, ꝙ casus dēt poni in socero, q recipit seruū inęstimatū in dotē, quē manumisit, ꝙ ꝑꝑ ea inde ꝯsecutus, est, non tenetur restituere, quia condictio ex l. Iul. nec aliqua alia condictio ex. l. non hēt. locum, nisi in casu expresso a l. cum condictio. ex l. sit stricti iuris, & lex q̄ ipsam ꝯdictionē aperit, ꝑpea dicit, ꝙ l. Iul. est ꝯ iuris ciuilis regulas, ut ff. de p̄scrip. uer. in naturalis in fi. ubi dī, qđ ille q hēt libertum, non dī locupletior, sed ibi loquitur in cā, in qua non oritur repetitio, secus in dote, & ideo in casu Bart. puto competere utilem condictionem ex. l. ꝑꝑ eandem identitatem rōnis, ut ff. de ritu. nup. l. libertū. §. senatus. & C. de reuo. do. l. his solis. & l. filium habeo. ff. ad Mace. ad hoc facit text. no. in 10. coll, quæ fuit causa beneficij amittēdi. c. i. §. idemq;. in uer. si qua fuerit antiquioribus causis similis aut maior. tñ ibi loquitur in condictio. ex moribus, quæ est stricti iuris, sicut condictio ex lege scripta, ubi autem casus est oīno diuersus strenuus iuri speritus sicubi talis casus emerserit, qui consuetudine nō sit, cōprehensus, vti dēt iure cōi, ut est tex. no. in tit. de feudi cognitione. c. libertus. §. strenuus. col. x. & adde ꝙ qdam cōsiderant ꝯsuetudinē, & sit extensio de similibus ad similia, quatenus suadet ęqtas. ut. ff. de legi. l. de quibus. Idem. si desiderauit legem scriptam ut. C. de furtis. l. si qs seruo. & dic ut ibi. Si autē desiderāt uerba legis, ut qa est generaliter stat. ꝙ stat. debeāt seruari ad literā, tunc non fit extensio, qa litera dicit, q̄ oculis vī, nō quæ solo intellectu percipiūtur, vt. l. j. in prin. ff. de his, quæ in test. delen. & hæc sufficiant in illo passu. de quo per Bal. in. l. 2. C. de. pa. qui fil. distr.
4 Statuta ciuitatis† licet sint stricti iuris, possunt trahi ad contumaciam, dumodo casus, ad quem trahuntur, nō sit inclusus in iure communi. Probatur optime, per. l. de quibus. ff. de legi. secundum Bal. in. l. si quis seruo. C. de fur. Statutum id, quod est speciali ratione stat. ꝯ ius cōe, trahit ad casum similē, si non deficit ratio in casu simili. Ad hoc de no opę. nunc. l. de pupillo. §. si quis riuos. & quod no. de sacrosan. ecle. l. id. Nec ob. l. qđ vero. ff. de legi. qa intelligit, qñ non omnino est
5 eadē ratio. Bald. in. l. si quis seruo. C. de fur. Stat. † dictans, ꝙ ꝓcedatur de similibus ad similia, & ꝙ assimilatio pertineat ad iudicem pronūtianrem, inducit ratio. l. non possunt. ff. de legi. & adde ꝙ dicit in. l. sequenti eo ti. Bal. in d. l. nō possunt Statutum quod non habet aliam rōnem, nisi quia ita placet statuenti, trahitur de similibus ad similia. Facit. ff. sol. ma. l. si vero. §. de uiro. de quo per Bal. in l. si dotem. C. de iure do. Sta
6 tutum † dicit, ꝙ procedat de silibus ad similia. certe si occurrit casus, ꝙ aliquis sit spinctus spatatatus, & ꝑpea damnum dedit alteri, licet non dicatur deliquisse, sed solū ille, q spinxit, & ille non deliquit, immediate in alterum, sed mediate, tñ spatatatus tenet utili actione, nō directa. qđ est no. pro pęnis statutorum, qa vbi competit utilis actio non uendicat sibi locum statutum. Nā ista vtilis est ex interpretatione & statuta non recipiunt interpretationem extensiuam. facit. l. vltima si quadrupes paupe. fecis. dicatur. nisi cautum esset ꝑ statutum, quod procedatur de similibus ad similia, per d. l. vlti. De quo per Bald. in l. qua actione. in §. occisum. in uer. proinde. ad l. aquil. ff. tu adde, quod ipse Bal. ponit in d. l. fi. ubi dicit ꝙ in casu simili expresso competit vtilis actio. & uide quod no. Cy. C. vti possidetis. in l. j. in 2. q. & ff. de neg. gest. l. actio. In casu aūt expresso uel tacito subintellecto ex mente leuis, cōpetit actio directa ex uerbis, & mēte uel ex mēte tñ vt. ff. de uer. sig. l. nominis & rei. §. uerbū ex. ll. & insti. de leg. patro. tu. in prin. ar. de uulg. & pup. l. iam hoc iure. Bal. in d. l. fi.

SVMMARIVM.

1 *Statuta permittentia opponi exceptionem simulationis, de qua simulatione intelligantur.*
2 *Statuta loquentia de exceptione simulationis, non vendicant sibi locum in simulatione, quæ habet in se substantiam.*
3 *Assessoris boni est grauitate vti in enormibus, non facilitate.*
4 *De simulatione si non possit obijci, per statutum, poterit nihilominus obijci de errore.*
5 *Innocentij præceptum & institutio ad tabelliones.*

1 Simulatio. † Statuta permittunt opponi exceptionē simulatiouis, quæritur de qua simulatione loquantur, certe intelligunt qñ ꝑmittit sine spe alicuius cāæ pręcedentis, vel futurę Item, qñ cā uera tendit ad diuersum effectum uel ꝯrium, cum cā expressa in instro. Item, qñ de nullo fingitur aliquid, sed de aliquo fit in aliud nouatio siue translatio. & est æquipollētia in effectu, illa obligatio nō est simulata quia non deficit obligationis substātia, ut l. si ex precio. C. si cer. pet. hoc dicit Bal. in l. si sub specie. C. de postu.
2 Statuta, quę loquuntur† de exceptione simulationis, nō habent locum in simulatione, quæ habet in se substantiam, qa ex simulatione non oritur exceptio simulationis. quædā est simulatio, quę non habet in se obligationis substantiam, & beneficium confessionis, quia confessio est quatenus fuit in eius ptāte. Item ponamus, ꝙ non negat aliqua circa factum, sed disputat de mente statuti. respondeo, hoc non nocet, qa silr non est in sua potestate, ut l. ornamentorū. de au. & ar. lega. Item pone, ꝙ primo cōfessus est simplr, postea reuocat ꝯfessionem, nunquid habeat beneficium statuti, & dico ꝙ nō; quia hoc beneficium cōsequi debet per actum, in quo requirit perseuerantia, vt no. in auth. de filijs ante do. initr. na. §. interim. ubi est gl. or. & no. Item pone, ꝙ non vult cōfiteri nec negare, sed soluere. respondeo, ille nec negat, nec ꝯfitetur & iō nec vtitur beneficio confessionis, nec eius pęna exaggeratur bñficiū negationis, vt ff. de procu. l. si reus paratus. Vñ credo ꝙ in criminali, quia iudicia criminalia sunt pręcisa, possit præcise cogi ad rñdū, alias posset esse quęstio indebiti soluti, qua ratione etiam sententia opus est, quia in criminali nō est uera obligatio ante sententiam, vnde non dicitur esse in pœna, sed dicitur esse destinatus pęnę, ut ff. de ver. l. si qua pœna. & l. aliud. quidam tñ assessores gratificant soluentibus & absoluunt, quia soluunt, quia recta uia & plana est condemnare, & Bar consuluit hoc remedium. hoc ego iam consului
3 ſm eum gratificans, sed boni assessoris† est seueritate uti, nō gratuitate in enormibus, vt. ff. de re iud. l. diuus. in ver. seuere iudicans. de quo per Bal. in l. ea quę. C. de condi. & demonst.
4 Statutum, licet nolit† obijci de simulatione, potest obijci de errore, quia est diuersa spēs. & dicit Bal. no. de simulatione, ꝙ quædam est simulatio, vt quia nihil agere intēdunt, vt l. imaginaria. de reg. iur. Quędam est simulatio aliud agentium, ut quia in ueritate est pignus, & simulatur emptio. ut. C. plus valere, quod agitur. l. emptio. Quędam est simulatio aliter agētium circa eundem actum, ut si est actio conditionalis, & simulatur pura vel econtra. & semper hēt locū regula, ꝙ non valet, simulatio, & valet veruntñ simulatum, quod hēt in se obligationis substantiā, vt. C. si cer. pet. l. si ex pretio. Interdū non est simulatio, sed error scribentis: ut l. error. desta. & licet statutum nolit obijci de simulatione, pōt obijci de errore, q est diuersa species, vt dictum est, supra interdum nō est simulatio, sed mēdax instrm, vt. C. de ꝯh. & com. stip. l. optimam. in fi. et in omnibus, dic, ꝙ instrm presumitur uerum. i. nō falsum, verum. i. non simulatū, vt in l. cum precibus. C. de pro-
5 bat. & adde Inn. qui† instruit rabelliones, ut nunquā scribāt nisi id, quod uiderunt, vel audiuerūt, ita ꝙ indubitāter nouerunt,

Source : BIU Cujas

runt,vt extra de hæretic, c.fraternitatis.per Inno. vbi uideas, & adde ꝙ qñque est simulatio in personis, & ueritas in actu. vt qñ unus tacite recipit instrumētum,pro alio,& talis actus ualet in se,quia uerus est, & ex eo acquiritur ius ueræ personæ,non fictæ.ff.de manu.l.3.§.si ab ignoto.& de do. inter uir. & uxor.l.vxor.marito. & C. eo.ti.l.si non uerū. & l. si filij tui de quo per Bald.in l.si cum precibus.C.de proba.

SVMMARIVM.

1 *Accusationi simpliciter respondendum, quomodo accipiendum uerbum simpliciter.*
2 *Simpliciter quid disponi, quomodo accipiendum.*

1 **Simpliciter.** Statutum dicit† ꝙ accusationi simpliciter sit rñdendum. mō quæritur, qualiter intelligatur istud verbum simplr,& dicit Bal.in l.si uero simpliciter.quæ est l.j. C. de ædi.act.no. ꝙ aduerbium,simplr, exponitur.i.sine aliqua malicia,& hoc, prout simplicitas refertur ad mētem.sed qñ aduerbiū simpliciter,refertur ad interrogationē & rñsionē, tūc simplr dico, nullo modo addo, nisi ꝙ illud,quod additur,sit de natura rei īterrogatę, uel sit quid comprehensum in ea,vt si interrogor,an vēdidi,& ego dico,ꝙ uendidi pro 10.nā hæc additio, pro 10. non facit me non rñdere simplr, qa rñdeo ſm naturā īterrogationis. nam scio si hoc nō posse declarare, qđ est de substantia,positiō es set tunc captiosa,& non tenerer rñdere. Ad hoc.ff.de iureiu. l.si duo patroni.§.si quis iurauerit. Itē æquitas iudicis pōt admittere rñsionem qualificatam cā cōuincendi caluniam ponentis co.ti.l.iusiur.§.si de qualitate, ff.de iureiur. & iō licet statutum dicat quod sit rñdendum accusationi simplr,tñ respondens pōt dicere,ꝙ fecit ad sui defensionē,ne interrogatio quæ insultum & dolum continet,sit captiosa & calūniosa simplr rñdenti,quia ille simplr negat maleficium,licet cōfiteatur quin us. & posito ꝙ hæc adiectio non haberet ꝓ rñsione ꝓtestatiua litis,& ex forma statuti posset ꝓcedi lite nō ꝓtestata, tñ prodest sibi ut defendendo,se in processū causæ non videat ꝓrius sibiipsi. Pōt tñ iudex cogere eum,ut specificet modū defensionis.nā quod plurib. modis posset fieri,specificandū est iudice precipiente,nec alia postea forte admittit variatio,sicut no. Inn.ī si li,extra de proba.c.licet cām.sed interdum aduerbium,simplr, refertur ad hominis dispōnē,
2 seu dispositiuam intentionē.& tūc dr simplr† disponi, quod hēt vnū caput & nō plura, nisi illa pluralitas tacite insit. de uulg.substi.l.j.& l.iam hoc iure.interdū aduerbium, simplr, refertur ad hominis testificationē. & tunc exponitur simplr, .i.credibiliter & uere,ut.ff.de testibus.l.3.§.quod diuus.Interdum aduerbium,simpliciter,refertur ad hois electionem,& tunc exponitur simpliciter.i.sine aliqua adiectione, ut in c.1. de postu,lib.6. de quo per Bal.in l.j.de ędi.action.

SVMMARIVM.

1 *Dicto alicuius ubi standum est, nullus est reuocationi locus.*
2 *Syndici institutio in denuntiatione maleficij post terminum lapsum.*
3 *Statuto disponente, quòd syndicus non denuntians maleficium, puniatur in centum, ita quod medietas sit fisci, alia medietas accusatoris cui incumbat probatio huius negatiuę.*

1 **Syndicus,** Stat. † cauetur, ꝙ de damno dato credat dicto syndici seu saltuarij. mō iste syndicus denuntiat falsum.quærit vtrū debeat sibi credi, dicit Ia. de Are. ꝙ sic,nā vbicunque dēt stari dicto alicuius,impossibile est ꝙ reuocetur,ar.d.l.j.C.si aduersus liber.tñ ipse officialis syndic⁹ pōt puniri de falso criminaliter & ciuiliter,ſm Ia.de Are.licet Iac.Bu.in l.j.C.de re iudi.dicit, ꝙ dēr stari in dubio, sed si probet dēnuntiatio falsa,nō stabitur ei. Facit,ff.de cust. reo.l.diuus. Az.in summa.C. ad l.Aquil. Dicit ꝙ si iudici per inspectionem suā uel sui officialis apparet dānū nō esse datū ꝙ ista est efficacissima excusatio ad ꝯdemnationē impediendam. De quo ꝓ Bal in l.j.C.si aduersus delictū.adde notata, ꝙ si cā est cōmissa cōsilio sapiētis,& sapiēs dicit consulo talem ꝯdānandum,& postea iudex dicit,ego pronūcio, prout in cōsilio ꝓtinet,ꝙ licet uideret iudicē ꝓnunciasse ꝯdēnandū,ar. notatorū.in d, l.j.& eorū q̄ dicta sunt.ꝓxima q.ꝙ tñ uī eū cōdemn asse,non pronuntiasse cōdemnādū,ꝓ l.fundum. de rescin.uen.& de ædi.edicto.l.quæro.nam uerba consultoris dirigunt iudici.& iō sunt de futuro, quia consultor nō pōt loq per uerba de prēsenti,qa ad hoc tendit consiliū,alias non valeret snīa,qa non esset secundum formā libelli, quod est ab-
2 surdum Bal.ibidem.C.si aduersus delictum.Stat.cauetur† ꝙ syndici villarū debeant denuntiare maleficia ꝯ. 10. dies & si. ꝯ.dictū tempus non denuntient,puniant in centum,mō quidam fuit interfectus clam ī domo sua, & ibi fuit sepultus ita ꝙ syndicus & alij de uilla nesciunt illū mortuum,sed credūt illum uiuere,&stare in domo sua,postea forte per 15.dies syndicus & illi de uilla sciuerunt illum fuisse interfectum, & denuntiāt maleficium fuisse commissum in sua uilla ,petebatur ab eo pœna, quia non denuntiauit infra x.dies,nunquid debeat condemnari ad pœnam:hæc quæstio determinatur, arg.l.annus.ff.de calūnia.quod no.facit.ff.quod ui aut clam. l.si alius.Cy.in additio.Idem no.Iac.de Are in l.j.§. occisorū. ff.ad sill.& dicit Bal. se dixisse.ff.de infami.l.genero. facit qđ no.Archid.2.q.3.c.anteriorum. & iō, qñ syndicus denuntiat post terminum,ponat in denuntiatione, ꝙ delictum tale de nouo peruenit ad sui notitiam, & quidam syndicus pridie non posuit,fuit condemnatus in sexcentis lib. & decessit in carcere,quia soluere nō poterat.Bal.in l.annus.ff. de calum.
3 Statuto† cauetur,ꝙ syndicus non denuntians maleficiū,puniatur in centum,ita ꝙ medietas sit fisci,& alia medietas accusatoris, an accusator habeat necesse probare hanc negatiuam, & uidetur ꝙ sic,saltem quo ad suam dimidiam, tenendo opinionem Bar.Sed contrarium est uerum,imo syndicus habet docere se denunciasse uel probare legitimam causam quare non denuntiauit,ut no.ff.de lega.2.l.cum legauerat.§. species. & not.quod prædicta sunt intelligenda, quando est apposita dies. Nam quando præceptum est affirmatiuum. i. dandi uel facien di,non committitur pœna, nisi interueniat monitio diei,uel interpellatio hominis, sed quando præceptum est prohibitiuum,committitur pœna ipso facto,absq; alia monitione,ut no.Inno.in c.extirpandæ. de præben. Potest dici,ꝙ ubi precipitur syndico,quòd denuntiet,quia non debet esse negligens in officio,argu.l.3. de offi. præfecti uigilum.quòd non est opus alia monitione,quia cura & solicitudo suscepti muneris eum monet,ut.ff.ad Tertul.l.2.§.confestim.Bal.in d l.cum mulier.ff.sol.ma.

SVMMARIVM.

1 *Sit verbum, quid notat ipso facto.*

1 **Sit,** Statutum† dicit,quod si quis fecerit tale quid, sit exbannitus,certe intelligitur ipso facto sine ministerio iudicis,quia uerbum sit significat ipso facto.ut l.j.C.de secū. nuptijs.Bald.idem.

SVMMARIVM.

1 *Statuto requirente aliquas solennitates in contractibus, an omissio earum uitiet contractum.*
2 *Statuta circa subhastationes & bannimenta, & venditionem rerum publicarum seruanda sunt.*
3 *Obligatio naturalis non oritur ex pacto nudo.*
4 *Statutum seu consuetudo super remittendis solennitatibus testamentorum, an ualeat.*
5 *Præceptum quarentigiæ non ualet, non seruata solennitate a Stat. inducta.*

1 **Solennitas,** Stat. requirit † aliquas solemnitates in ꝯctibus. modo quæritur,an non seruatis dictis solemnitatibus contractus sit nullus? dic ꝙ nō seruatis solennitatibus,substantialia vñr omissa, & ideo ꝯctus est nullus, ꝙ est verum, qñ tales solennitates requirunt tpe ꝯctus,vt consensus propinquorum ex forma statuti.sed si requiruntur post ꝯctum in suo esse fundatum, tunc ꝯctus nō est nullus,sed omnino debet executioni mandari,vt C.de ꝑ. impe.offe.l. vniuersa. & dic,vt ibi,de quo per Bal. C.de rescis. ven.in rub. vbi ponit quotuplex substantia requiritur ad ꝯctum,& quæ impediunt ꝯctum.de quo ibi per eum. Statuta
2 †quæ disponerent aliquas solennitates circa subhastationē, & bannimenta,& alia circa venditionem rerum publicarū, sunt seruanda,vt ff.quod vi aut clam.l.prohibere.§.plane.& l.Antiochensium.de priuile.cre.& C.de exact.tri.l.missi opinatores.li.10.de quo per Bal.in l.1.C.si propter pub.pen. Sta. requirit aliquam solennitatem siue aliqua substātialia. mō quæritur, qualiter cognoscam substantialia ꝯctus a nō substantialibus? rūdeo,qñcunque requiritur aliqua solemnitas qua non adhibita nālis obligatio nō oritur illa, solemnitas est de substantia. & ideo dicit Bald. in l.1.§.i. de consti.pecu.
3 vbi dr ꝙ † ex nudo pacto non oritur obligatio naturalis,sed est peccatū in substantia. quia inter contrahentes intēdebatur celebrari alius contractus, non pactum nudum.& sic dicit ibi consensus,vt ff.si cer.pet.l.si ego. Si vero est talis solennitas, qua circunscripta,i. non interueniente, nihilominis oritur obligatio,illa solennitas non debet dici de substātia, sicut est solennitas matrimonij testium, sicut est solennitas extrinseca circa authoritatem tutoris, sicut etiam esset, si ex forma statuti requireretur præsentia coniunctorum, nisi statutum expresse annullet vtranque obligationē. Ad hoc facit,quod no.ff.de auth.tut.in magna q.per Dyn.& de iuris & fac. ign.l.cum quis.& ff.de leg.1. l.nemo pōt. vnde quædam solennitas est substantialis, quædam est supersubstantialis,i quæ requiritur supra substantiam actus ad ciuilem obligationem inducendam & ex hoc patet intellis. l. obligationum substantia.ff.de actio. & oblig. Bal.in l.ad exa
4 ctionem.de do.promis.† Stat.siue consuetudo inducta super remittendis solennitatibus testamentorum,an ualeat, & tenuit Ia.de Are.quod non,cum consuetudo dicatur quędam pactio,& loco priuati in hoc ciuitates habeantur, vt ff.de legi.l.sed & ea And.de Pisis & Cyn.tenent ꝯrium quia istę solennitates sunt iuris positiui. & ideo pñt abrogari per statutum.

Source : BIU Cujas

tum.a d quod facit quod no.ff.de reg.iu.l.nec ex prætorio,& C.de teſta.l.fi.quod uerum credit Bal. & ita dicit ꝙ ſeruatur de facto.& ſicut poteſt minuere ſolennitates,ita poteſt auge re,puta ꝙ non ualeat teſtm̃ ſine preſentia coniunctorum,ua leret e tiam ſta.quod filiusfamilias poſſit teſtari Hoc no.Bar. in l.ſi quæramus.ff.de teſtam.& ſic ſta. poteſt diſponere tam de iure formæ teſtamēti ,quā de iure perſonæ,& facit.l.3. C. quemad.teſt.ape.Bal.in l.teſtamenti factio.ff.de teſtamentis

5 Stat.† ꝙ certa ſolennitas ſeruetur in contractibus. nam præceptum guarentigiæ illa ſolennitate non ſeruata,non ualet, licet illud præceptum proprie non ſit cōtractus,ut ff.de uer. ſig. l. uerbo, geſſerunt.& ff. de tranſac. l.cum hi. §.ſi prætor. Nam perfunctoria præcepta legum efficaciam non habent. Concludit ego, quod ad hoc ut dicta præcepta guarentigiæ ſint ſeruanda, oportet quod adſint neceſſaria &adſint eſſen tialia. Idem in inſtris confeſſionatis dicas,quia confeſſio neceſſaria oportet quod aſſumat uim & uirtutem a cauſa ipſam producente.Bal.in l.etiam.C.de execu.rei iudi. & ibi ui de per eum qualiter dicatur contractus confeſſionatus, & quid ſit guarentigia, & de inſtrumento guarentigiæ facto pro uſurarijs.

SVMMARIVM.

1 *Statutum poteſt de nouo inducere quaſi contractus iuri communi incognitos.*
2 *Velle quid facere,præſtare,vnde quis colligatur.*

1 **Soluere.** Stat.†poteſt facere ꝙ omnes ingrediẽtes portam,ſoluant.Item poteſt facere quod omnes qui colunt uel coli faciunt in ſuo diſtrictu ſoluant. nam ex hoc quod ibi colunt uel ſeminant,& ibi metunt,quaſi ꝫhere uñr,quia ſtat.bene poteſt de nouo inducere quaſi contractus iuri cōi incognitos.argum. ff.de iudi.l.omnem, & quia cum gaudent poſſeſſionibus, conueniens eſt quod ſoluant onera,vt no.in l.1. C de mulieribus & in quo loco.lib.10.Bal.
2 in l.iſta.C.de ſen.quæ pro eo,quod intereſt.Sta.†dictat,quod ſi quis noluerit ſoluere pecuniam, perdat perſonam modo qualiter ſciam, ꝙ non uult ſoluere,uel ꝙ uult ſoluere,dic ꝙ uñ uelle ſolnere, ſi ipſe ſe præparat. argu. l.redibitoria actio. ff.de redhibitoria.Facit quod not.in l.ſi prædium.C.de ẹdic. ac.de quo per Bal.ibi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante,quod patre mortuo filius reincidat in matris poteſtatem,tacita pupillaris non admittitur contra aliquem,eo quod reincidit in matris poteſtatem.*
2 *Mater,in cuius poteſtatem filius reincidit patre mortuo,an poſſit pupillariter ſubſti tuere.*
3 *Subſtitutio vulgaris ſeruatur teſtamentum impugnanti.*

1 **Subſtitutio.** Stat.† quod mortuo patre filius reincidat in poteſtatem matris certe tacita pupillaris non admittitur contra aliquem, ex quo reincidit in matris poteſtatem.ff.de uulg.& pup.l.3. Bal.in l.precibus.
2 C. de impu.& alijs ſubſti. Statutum,quod filius† reincidit in poteſtatem matris,nunquid ipſa in cuius poteſtate eſt poterit pupillariter ſubſtituere,uñ ꝙ ſic,quia eadem rō eſt,quę in patre. ar.l.humanitatis, ſed ꝫrium tenet Bal.ꝙa nec ſtat.iure aliquo cauetur Bald.in l.precibus. C.de impu.& alijs ſubſtitu-
3 tionibus.Statutum,†quod teſtamentū inſinuetur, modo ſubſtitutus uulgaris petit inſtitutionem caſſari, tanquam non inſinuatam ex forma ſtatuti,quamquam ipſe teſtamentum impugnet,in inſtitutione ſuccedit in ſubſtitutione uulgari.& eſt.l.ſi filius,de inſti.peregri.Ad hoc & dicit,qđ nō eſt alibi, ubi impugnāti teſamentum ſeruatur uulgaris ſubſtitutio,& facit ad no.C.de libe.præte.l.maximum uitium , in fi. licet contrarium facit. ff.de lib.præter.l. filium §. omnibus. Bal.in d.l.ſi filius.

SVMMARIVM.

1 *Statutum permittens primogenito ſuccedere alijs excluſis, an valeat.*
2 *Statuto ſtante in Francia,quod primogenitus ſuccedat,in Italia vigente iuri communi,quidam baro Francus habet bona in Francia & Italia, inſtituit primogenitum iuxta Franciæ conſuetudinem, an ille habebit omnia. Et quid ſi decedat ab inteſtato,an idem iuris.*
3 *Statutum an valeat,quod fœmina non ſuccedat maſculo extante.*
4 *Statuto ſtante, quod extantibus maſculis fœmina non ſuccedat, num filia præterita vel abinteſtato ſuccedat in bonis ſitis extra territorium ſtatuentis.*
5 *Statutum,quod filia dotata excludatur a ſucceſſione paterna,non excludit filiam a ſucceſſione emphyteoſis,quin veniat cum fratribus.*
6 *Statutum quod filia dotata vel religionem ingreſſa non ſuccedat extantib. maſculis,an valeat quantum ad illam ingreſſam monaſterium.*
7 *Filia dotata an poſſit reſeruare ſibi ius ſuccedendi.*
8 *Teſtandi libera facultas eſſe debet.*
9 *Statuto ſtante,quod filia dotata non ſuccedat, quid iuris,ſi illa non vult dotari,ne excludatur a ſucceſſione.*
10 *Statuto ſtante, quod ingrediens monaſterium, non ſuccedat, quid iuris, ſi monialis vel monachus in ingreſſu vellet ſibi remanere integrum ius ſuccedendi.*
11 *Filia an poſſit renuntiare ſucceſſioni paternæ.*
12 *Exhæredatus habetur pro mortuo.*
13 *Lex facere poteſt,vt is,qui eſt hæres,deſinat omnino eſſe hæres.*
14 *Filius maſculus ſi dilapidet bona,nunquid ſoror poſſit eum cogere ad cauendum de non alienando uel diſſipando bona.*
15 *Statuto cauente, quòd fœmina non ſuccedat extantibus maſculis,alio ſtatuto cauetur, quòd ſoror non ſuccedat extantibus fratribus alijs etiam conſanguineis tantum,relicta matre & ſorore ex vtroque parente,utrum ſoror ſuccedere poſſit.*
16 *Auus an veniat & repreſentetur appellatione patris.*
17 *Statuto ſtante, quod ſi quis habuerit filiam dotatam, quòd ei ſuccedat maſculus, & alij maſculi deſcendentes ex filio maſculo, filius deceſſit cum filio.poſtea decedit filius ſine prole,an ſucceſſio ad ſororem reuertatur.*
18 *Prohibitione facta fauore alicuius, illo repudiante habet locum ius accreſcendi.*
19 *Aliquid quando deſcendit ab aliquo,ita quòd ad alium peruenit, excluſio eſt perpetua,& ſufficit momento ad filium peruenisſe,vt filia fœmina perpetuo excludatur.*
20 *Statuto dictante,quòd ſorores dotatæ non ſuccedant cum fratribus, vtrum ſi pater reliquit aliquid filiæ infanti pro dote,illa dos ſtatim peti poſſit adita hæreditate,non expectata ætate nubili.*
21 *Legitimam ſicut minuere poteſt in quantitate ſtatutum, ita & differre.*
22 *Statuto dictante, quòd fœmina non ſuccedat extantibus maſculis, filia deceſſit viua matre relicta nepte, an illa ſuccedat ſimul auo cum maſculis.*
23 *Statuto ſtante,quòd extante maſculo ſoror non ſuccedat,vtrum frater poſſit eam ſecum admittere,& renuntiare beneficio ſtatuti.*
24 *Statuto ſtante, quòd extante patruo non ſuccedat auus maternus, an ſuccedat auia.*
25 *Teſtamentum quandocunque eſt tale,quòd ex eo,teſtatore moriente, poteſt adiri hæreditas de iure ciuili, nunquam illud dici poteſt nullum ratione præteritionis.*
26 *Ius accreſcendi,quid.*
27 *Hæres poteſt deſinere eſſe hæres,facto hominis,nequaquā vero ex diſpoſitione iuris municipalis vel ciuilis.*
28 *Statuto dictante,quòd filia ſuccedat non exiſtentibus maſculis,an ſuccedentibus maſculis ſuccedat.*
29 *Filia excluſa ſtatuto a ſucceſſione ſuperſtite filio maſculo, deceſſiit, neptis ſuperſtes an ſuccedat. Et quid de nepote, num excludat amitam. numero 30.*
31 *Statutum excludens filiam dotatam a ſucceſſione,intelligitur, quod ipſa filia faciat partem filio in legitima.*
32 *Hermaphroditus an ſuccedat, ſtatuto ſtante, quòd filia fœmina non ſuccedat.*
33 *Poteſtas alicuius ciuitatis,an habeat ius deportandi.*
34 *Epiſcopus an poſſit deportare.*
35 *Statutum quòd ſoror non ſuccedat fratri,num contra dictare videatur,quod frater non ſuccedat ſorori.*
36 *Statutum ne filia dotata ſuccedat,debet intelligi quòd alia non dotata ſuccedat in toto reſiduo.*
37 *Legitima maſculi quanta erit,ſtatuto dictante,quòd filia fœmina non ſuccedat niſi in dote ſola.*

1 **Succedere.** Statutū†permittens primogenito ſuccedere, alijs excluſis, an ualeat, dicit Bal.credo ꝙ ſic,duntamen poſt eum nati habeant alimenta quia ſolummodo alimenta proprie veniunt iure naturæ. & ita ſeruat conſuetudo,maxime in iurisdictionalibus, in quibus diuiſio habet diminuere iuriſdictionem poteſtatiuam dignitatis.Bal.in l cunctos populos C.de ſum.trin.Statutum
2 ſiue† conſuetudo eſt in Francia, quod primogenitus ſuccedat,in Italia viget ius commune.modo quidam baro de Frācia habet bona in Francia & in Italia,& inſtituit primogenitum ſecundum conſuetudinem Francię,an ille habebit omnia,vel pone,ꝙ deceſſit ab inteſtato,an primogenitus ſuccedat in omnibus,& dicit Bal.reſpondeo ad primum, quia aut teſtatur de iure communi.& non eſt dubiū, ꝙ ad omnia bona ſe extendit, ut l.ex facto proponebatur.ff.de hær.inſt. Aut teſtatur ſolummodo ſecundum ſtatutum,& cōſuetudinem Francorum,puta cum duobus teſtibus,& eſt veritas quod ex quo valet teſtamentum,porrigitur ad omnia. nam cum effectus inſit ſuę cauſæ,& titulo, ſicut titulus eſt uniuerſalis: ita effectus eſt indiuiſibilis.Iſtud probatur expreſſe.ff.de excuſa. tuto.l.non ſolum.§.qui teſtamentum.& l.propter litem.§.fi. Iac.dixit,ꝙ inſpiciebatur locus aditæ hæreditatis. Ego dico, ꝙ contra eum eſt caſus in l.ſi Titius.§.in ratione.ff. de excututo.Nam cauſa teſtati regulatur a teſtamento non a loco additionis.ad ſecundum.l.de ſucceſſione inteſtati.dicit Bal.ꝙ videtur idem,quod in teſtamento.nam qui non teſtatur expreſſe,videtur tacite teſtari,ut.ff.de iure codi.l.2.ff.de leg.2.l. codicillos.§.pœnæ.& no.ff.de uerb.oblig.l. ſi ita quis. §. ea l. In contrarium,quia hic non agitur de perſona,ſed de acquiſitione.

Source : BIU Cujas

sitione.ideo debet inspici locus acquirendorum.& hanc partem tenet Cy. Gui.& Bar. & ex hoc sequitur, quod in castris siue in bonis,quæ sunt Francię, succedit primogenitus tantum,secundum consuetudinem francorum,sed in castris,q̃ sunt in Italia, succedunt æqualiter omnes, nec tenet primogenitus conferre,quia illud est propriorum lucrorum, non ex eadem causa dependens.ideo non habet locum collatio. & istam partem teneo.dicit Bal.non ob. q̃ uidetur non testã do testari,quia illa est quædam fictio,quæ non confert titulũ testati,ut no.ff. de hære.insti.l.Lucius. Bal. in l.cunctos populos.C.de sum.tri.Statutum dicit,quòd filia fœmina non succedat† extante masculo,an valeat,primo videtur q̃ non, qa inducit maximum vitium ut C.de libe.prẽter. l. maximum. Item hoc non potest fieri per pactum,ergo nec per statutum vt ff.de reg.iur.l.nec ex prætorio & per glo.ff. de pac.l. nõ impossibile.& gl.super rubrica de decurio.quæ dicit, q̃ illud est statuibile, quod est pactibile.Contrarium est uerum,quia illud statutum est factum propter conseruandam dignitatem familiarum,quam conseruari interest reipublicæ,de uen.inspi.l.j.§ publice.in ver.dignitas familiarum salua sit, & C. de adultc.l.publico.per la.de Are.& Cy. Non obs. q̃ non potest fieri per pactum,quia imo potest fieri,si sit iuramento vallatum.per c.2.de pac. lib. 6. vnde do regulam, q̃ quicquid potest fieri per pactum iuramento vallatum, potest fieri per statutum quod est no Bald in l.cunctos populos.C.de sum.trin. Statutum, q̃ filia † fœmina non succedat extante masculo. modo quæritur, nunquid illa filia prætcrita vel ab intestato succedat in bonis extra territorium statuentis, dicit Bart. q̃ sic,quia hæc prohibitio est irrationalis.ergo restringenda,ar. ff.de lib.& posthu.l.cum quidam.& dicitur odiosum,quicqd disponit contra rationem,præsertim naturalem.Ad hoc facit.c.si sententia.de sen.excom.lib 6.Ergo dico,dicit Bal. qđ istud statutũ non est odiosum,sed mistum ex fauore & odio, imo principaliter est fauorabile,arg.ff.de condi. & demon.l. qui ex commune,tamen bene teneo,q̃ non extendatur extra territorium ad bona,vbi contraria est iuris dispositio, qa legis contrarię dispositio impedit ius accrescendi,vt.ff.de cõdi.& demon.l.mulieri & Titio.Bald.in l.cunctos populos.C. de sum.tri.Statutum,q̃ filia dotata excludatur a successione paterna, non excludit filiam a successione emphyteosis, qn veniat cum fratribus†.hoc tenuit Bald.in auth.si quas. C.de sacrosan.eccle.& allegat.l.Gallus.§.quidam recte.cum multis alijs similibus. & circa hanc materiam de emphyteosi & feudo,vide plenissime per ipsum Bald. in d auth.si quas.C.de sac.san.eccle.Statutum dicit, q̃ filia dotata vel religionem ingressa,extantibus† masculis non succedat.modo quæritur an istud statutum valeat quantum ad istam ingressam,super hoc distinguit Iac.Bu.aut ingressus præcedit statutum,aut statutũ præcedit ingressum. primo casu statutũ nõ potest excludere illam monialem a successione, quia tempore cõditi statuti illa non erat subiecta,vt l.cunctos popolos.C. de sum tri. Secundo casu, dicit ipse,videtur, q̃ statutum valeat.quia respectu bonorum deferendorum statutum potest disponere, q̃ deferatur filijs masculis tantum. vnde excluditur fœmina non quia mouialis,sed quia masculus includitur ad totã hæreditatem.dicit tamen ipse, q̃ hic est dubium, vtrum illud statutum sit contra libertatem ecclesię. & dicit, q̃ ipse non soluit,quia tunc quæstio pendebat de facto dicit Bald.tu solue, q̃ in primo membro ipse dicit verum,sine dubio,qa quãtum ad municipium monachus hr̃ pro mortuo,vnde est exẽptus a iurisdictione laicorũ, sed in secundo mẽbro subdistingue. nam aut statutum dicit q̃ ingressa monasterium non succedat, & tunc non valet,quia cõfert iurisdictionem suam eo tempore, quo statutum nõ potest disponere. aut statutum dicit, q̃ ingrediens non succedat, & sic non requirit actum consummatum ipsius ingressus,tũc valet ſm id tempus,quia persona erat subiecta.Illa distinctio probat̃ a parte in ratione sui.ff.de manu,test.l.Sthichus. similis distinctio fit ab Inn. in c prẽterea requisisti.de appel.Ad hoc.ff. de sta.ho.l. Arethusa.& quod no.insti.de his,qui sunt sui vel alieni iuris. in prin.Nec est verum, q̃ sit contra libertatem ecclesię.Nam ex quo principale est permissum.s.prouidere pro cõseruatione domus & agnationis,istud quod prouenit incidẽter,& secundario,non intelligitur esse prohibitum,ar.in l.j. ff. de autho.tuto.& insti.de testa.§.legatarijs.Bal.ad literam in l. Deo nobis.C.de epis.& cle.§.hoc etiam.in q.pe.Statutum† dictat, q̃ filia dotata non succedat ab intestato extantibus masculis,sed ex testamento tantum succedat in eo,quod sibi relinquitur.modo ponamus, q̃ tpe quo dotatur, ipsa reseruat sibi ius succedendi.certe valet pactum ſm Bar.quod est no.secũdum eũ.& dicit Bal.tu dic, q̃ si illa dotabatur a patre nihil valet reseruatio,qa fauore pr̃is,sd̃ nõ fauore masculorũ ista excludebat̃,vnde reseruatio facta inter patrẽ & filiã fratrib.nõ cõsentiẽtib.non obest,ar.not.in l.2.C.vt in pos. lega. Si. vero stat.loquimur de dotata a fratribus,si quidem fratres cõsentiunt huic reseruationi,soror succedit simul cum ipsis,secus si fratres non consentiunt huic reseruationi, argu. qui satisd. cog.l.si fideiussor.in prin.de quo per Bal.in l.si.C.de pac.Stat. dicit, q̃ mulier† nupta extra ciuitatem,non succedat,nec ex testõ, nec ab intestato, illa mulier, tpe, quo nubit sibi reseruat ius succedendi,quæritur vtrum valeat reseruatio,determinat Bar. q̃ nõ,qa vbi non põt ꝓuideri per testamentũ, nõ põt prouideri per reseruationem ſm eum dicit Bald.in hoc passu dici põt stat. non valere, quia p̃ bonos mores, cum auferat liberã testi factionem nisi stat.respiciat certas res,puta imm.obiles.v.g. q̃ non succedat in fundis vel domibus, vt l. 1.C.non licet habito.metroco.sua.lo.nam sufficit,vt stat. nõ sit p̃ bonos mores, quod in aliquibus reb. remanet libera factio testi, vt dicit Bal.se dixisse in l.fi.in membro de donatione. Sed posito, q̃ stat.valeat,ego distinguo, q̃ aut illa reseruatio fit consentiente eo,de cuius fauore stat. tractat, & ualet reseruatio, aut eo non consentiente,& nõ valet,quia cõsensus vnius priuati non potest amouere obstaculum statu. ar.ff.de leg. 1.l.nemo potest, de quo per Bal.in l.fi.C.de pact. Stat.† dictat, q̃ filia dotata non succedat, modo pone quod non soror vult dotari,ne excludatur a successione.dicit.Bal. q̃ sufficit fratribus, q̃quantum est in seipsis,dotent,i.offerãt separatim,ar.ff.ubi pupillus educari de l.qui filium.& de condi. & de.l.iure ciuili.& l.in testamento & de p̃hen. emptio.l. Labeo scribit.¦Nam cum stat.uelit,q̃ dos succedat loco legitimæ seu loco portionis debitę, sufficit illud offerri. Facit quod no.Cy.ſm Ric.C.de nup.l.sancimus. Statutum dictat q̃† ingrediens monasterium, non succedat.mõ monachus vel monialis in ingressu monasterij protestatur,q̃ sibi sit saluum ius succedendi, quæritur quid iuris, respondet Bartol. quod imo est videndum,an valeat reseruatio. Ad primum respondeo, distinguendo,aut statutum disponit de ingrediente per hæc uerba, ingrediens,monasterium,vel si quis intraret monasterium,sit priuatus iure succedendi,& non succedat,& tunc statutum valet,quia non disponit circa clericũ, sed circa laicum,nam laicus est ille, qui ingreditur,sicut viuens moritur.ut l.qui duos.de manu.test. & per hoc non ob. auth. cassa.C.de epis. & cler.Nec ob.auth.nisi ad Trebe.quia ibi grauabitur,si monasterium ingrediatur, hic vero lucrũ aufertur,& nondũ sibi quesito iure grauatur,argum.ff.de cõdi.& de.l. Titio.§.1.si uero statutum disponit de iam ingresso per hæc uerba, si quis ingressus fuerit monasterium, & tunc non ualet stat,quia non põt auferre clerico ius suum,& esset p̃ libertatem ecclesię,ut l.Deo nobis. C.de epi.& cle.& arg. de manu.test.l.Stichus.Et quod in casu primo valeat stat.patet, quia põt fieri per pactum saltẽ iurõ firmatum, ut in c.2. de pact.li.6.Ergo per stat.vt no.in rub.de decr.decu.li.10.ſm Bar.dicit Bal.dici põt.quod istud sta.nunquam valet quo ad legitimam filiorum,quia illa nondefertur vt lucrum,sed ut debitum,vt dicit se dixisse in l.2. C.de iur.& fact.igno.sed in eo,quod est vltra legitimam potest seruari distinctio Barto. vt idem possit, paria statuendo, quod pater testando, & hoc uerum credo. Nec ob. q̃ ualeat pactum etiam in legitima, quia pactum est fauorabile,sed stat.est odiosum,nam p̃p religionem nõ dẽt quis consequi pœnam priuationis, non.n. delinquit,sed meretur ingrediens,vt in in auth.de sanc.epi. §.hoc præsente,coll.9.pactũ autem est fauorabile, quia liberaliter fit,ar.extra de don.c.cum dilectus,quid aũt† in renuntiatione, utrum possit renuntiare filia successioni paternæ, & tenet Bal. q̃ cum iurõ renuntiare possit successioni futurę per c.quamuis de pa.li.6. quod est verum.ſm eum in futura successione intestati,secus in futura successione ex testõ. Nã huic non põt renuntiari per iurm.cum hoc esset auferre testi factionem homini sanæ mentis,quod est p̃ naturalem æquitatem,& p̃ bonos mores,ut ff.de pac.l.pactum, quod dotali, & ar.de uul.substi.l.ex facto,in prin. & ff.de inof.testa.l.posthumus.in prin. & iõ gñales renũtiationes mulierum non referuntur ad ea,quæ ipsis relinquuntur per testm̃,licet ergo filia renuntiauerit successioni paternæ tpe,quo dotabatur, tñ ex testõ patris capiet relicta,quia ad id non põt extendi renũtiationis effectus & nunquid nepos natus ex filia,quæ renuntiauit,possit successionẽ petere,uide plene p̃ Bal.in l.fi. C.de pactis.Stat.† cauetur,quod superstite fratre soror non succedat, modo pone,quod frater erat exhæredatus,soror præterita,nunquid iste frater exhæredatus obstet sorori, & uidetur quod non, quia exhæredatus habetur pro mortuo, ut in l. 1. ff.de contratabul.Sol.Dico, q̃ soror dẽt expectare, an exhæredatus moueat quærelam, & si labitur tps exhæredato, uel alio modo excluditur, tunc soror ad quærelam uocatur, ar. l.pater filium,& l.is, qui.ff.de inoffi.testam. Sta.ergo non dẽt intelligi, q̃ excludatur soror prẽcise,sed ita demum,si frater succedat.Intentio ergo stat.est ponere ordinem prẽlationis non necessitatẽ exclusionis. sed q̃d si iste frater est fr̃ minor.

respon-

Source : BIU Cujas

reſpondeo ꝙ tunc ipſo iure excluditur, per.l.nec eſt ulterius expectandus a ſorore, ſed ſtatim mouere querelam pōt. Ad hoc facit.ff.de coniungen.cū emāci.libe.l.1.§.ſi pater. & ibi ꝑ Bar.facit.qđ no.in ſiꝺi.l.filius.§.cum quis.de quo ꝑ Bal.in l.fra
13 ter.de inof.teſt. in fi.Stat.†cauet, qđ filia dotata a patre, non ſuccedat, q̄diu exiſtit filius.mō pater, qui dotauerat filiā.fecit teſtm̄,in quo teſtō filiam præterit,filium vero vłem hæredem inſtituit,inſerta clauſula,qđ ſi non valet, vel valebit iure teſtī, valeat iure codicillorum. tandem iſte filius deceſſit ſine filijs,nunc iſta filia fęmina ſuperueniens,vult dicere, teſtm̄ nullum eo qđ fuit præterita a patre,q̄ritur nūquid poſſit?& ſi poterit dicere nullum teſtm̄, nūquid illa clauſula codi cillaris habeat aliquid operari. In hac q.conſultus Ray.de for.dixit ꝙ non poterit dicere teſtm̄ nullum, quia licet eſſet præterita,poterat præteriri de iure, quia frater eā præcedebat tp̄e mortis teſtatoris. & dixit ipſe, qđ erat caſus in l.ſi quis filio exhæredato.in prin. de iniuſto.rup.irr.teſt.& de libe.& poſthu.l.Gallus. per totam l.Præterea non eſt dubium.qđ filius donec vixit,fuit hęres inſolidum ex teſtō, ergo teſtm̄ valuit. ſi igitur teſtm̄ aſſumpſit effectum.impoſſibile eſt,ꝙ poſtea dicatur nullum.Qđ ſic probo.qa ſi poſſibile eſſet dici nullum. interim nō poſſet hæreditas de iure ciuili. ſed ſolummō poſſet bonorum poſſeſſio ſm tabulas peti. ff. ad Carbonianum. l.ſi impubes. §.quantum. Suppoſito ergo,ꝙ ex dicto teſtō potuerit adiri hæreditas de iure ciuili, de neceſſitate ſequitur, ꝙ dictū teſtm̄ non poſſit dici nullum.Quo ergo iure vocabit̄ filia,per ius dicendi nullum.non. Itē nec per querelam inofficioſi,quia non fuit exhæredata.Item. quia habet dotē a patre,& ſic magis dēt agere ad ſupplemētum.iſta vltima rō nō ꝓcedit,qa eū nil habeat titulo inſtitutionis,non hēt locū hodie actio ad ſupplementū.ſed ius rūpendi. vt in §.aliud quoque capitulū.Itē,qđ iſta filia nō poſſit rūpere,niſi ꝑ viā querelæ. Facit.ff.de inof.teſta.l.pī filiū,ꝓpea ad idem filius maſculus ſeł fuit hæres teſtō. ergo cū hic ſit hr̄s ī ꝓpetuū;nō pōt deſinere.vt.ff. de min.l.& ſi ſine,§.ſed qđ Papiniana Sed ad iſtā rōnem pōt rn̄deri, qđ lex pōt hoc facere, qđ iſte qui eſt hr̄s deſinat oīno eſſe hr̄s,vt.ff.de vul.& pu.ſubſti.l.in ſubſtitutione filij.Bar.hanc q.mouet.ff.ad Tertul.l.fi.& ibi determinat. ꝙ aut ſtat.dicit, ꝙ filia non ſuccedat exiſtente maſculo, tūc intelligit̄ tp̄e mortis pr̄is.vt.l.ſi quis filio. C.de iniuſ.teſt.Aut ſtat.dicit,ꝙ filia nō ſuccedat quādiu ſuperuixerit maſculus, & tunc ius filiæ nō aufertur, ſed diferī in tp̄s incertum.Dicit ergo qđ eſt interim teſtm̄ in pendenti, & ꝙ mortuo fr̄e ſine filijs,illa fęmina poterit dicere teſtm̄ nullum,& tūc retro apparet fuiſſe nullum,& iō operat̄ cł̄a codicillaris ſm eū.Sed ſi illa opi.eſſet vera,ſequit̄ abſurdum, ꝙ maſculus interim nō eſt hæres de iure ciuili, nec pōt actiones hæreditarias mouere.vel ſuſcipere,vt.l.hęres quod eſt abſurdum,& ꝯ mentem ſtat. & iō dico dicit Bal.qđ iſte maſculus interim eſt hæres.ēt de iure ciuili,& qđ eo mortuo ſine filijs reſtituitur filię ius dicēdi,nullum, qđ ꝓp maſculū nō hēbat. Sic ergo illud teſtm̄ eſt in caſu rupturę.demum mortuo maſculo. vñ cł̄a codicillaris,nihil operat̄,quia prius mortuus maſculus, q̄ exiſtat cōditio illius cł̄ę, vñ maſculus fideicommiſſum importatum per cł̄am pēdēte cōdōne decedens. non potuit tranſmittere vt.l.1.de his. qui ante apertas tab. In hanc opinione erat recolendæ memorię doctor meus,d.Fran.tigrini de Piſis,qui dicebat, qđ illa filia erat hæres anomala. in qua non ſeruant rł̄æ, iuris ciuilis, ſed ſimpliciter forma ſtat. & allegat gl.ſingularem. quæ eſt inſt. de eo cui libertatis cā bona adijciunt̄ in fi. opi.Ray.tenuit collegium Senenſe opi,Franciſci tenuit collegium Florentinorum, qd aūt ſi illa filia decedit viuo patre nunquid filius ſiliæ habebit ius rūpendi mortuo iſto ſuo auū culo ſine liberis ? rn̄det Bar.qđ aut iſte nepos uult venire ex perſona matris. & nō pōt.aut vult venire ex propria ꝑſona, & pōt,pro qua determinatione facit, qđ dicit ſe dixiſſe ex.1. q in l.ſi qs filiū.C.de inof.teſt.ſed hoc nō vr̄ verum,qa in illo teſtō conſideranda eſt duplex. uirtus.ſ.virtus,ſolius maſculi incluſiua,& in hoc ſtat.diſponit pure.Scđa eſt virtus iſtius acquiſitionis tacitæ reſolutiua,videlicet poſtquā maſculus nō erit, & in illa ſcđa virtute, ſtat.hēt in ſe cōdōnem, q̄ reſpicit filiā.ſi ergo iſta cōditio deficit in filia,remanet tanq̄ incluſiuum filij maſculi liberū & purū.igit̄ non vr̄.ꝙ nepos, i.filius filiæ admittat̄ ad rūpendū,inuenit.n.ius auūculo perfectū & inexpugnabiliter quęſitū,amota.i.mortua matre ex bn̄ficio ſtatuti poterat admitti, & ſimilia verba de duplici virtute po
14 nit ipſe Bar.ſm Rich.ma.ff.ad Tertul.l.2.§.vidēdū,quid†aut ſi iſte maſculus dilapidet bona, nunqd ſoror poſſit eum cogere ad cauendū de nō alienādo nec diſſipando bona, dicit Bar.cogitabitis. Ego dico, ꝙ p̄t cogi ſi incipit dilapidare, vel eſt ſuſpectus, vt.ff.ad Treb.l.imperator.& ff.qui ſatiſ.co.l.inter oēs.de quo per Bal.in l. ſi qs filium. C.de inof.teſt. in 1.q.
15 Stat. †cauetur, ꝙ fęmina nō ſuccedat extātib.maſculis, alio ſtat.cauet̄ ꝙ ſoror non ſuccedat fratrib. extantib.aiijs fratribus ēt conſanguineis tm̄,& relicta matre,& ſorore ex vtroq; parēte.q̄rit̄,vtrū ſoror poſſit ſuccedere?& vt procedat qō intelligas eam in tali fratre, q ſit capax hæreditatis.Nam ſi nō eſſet capax,vt frater minor non excluderet ſororē,vt.l.1.§.ſi pater.de cōiun.cū emā.lib.& vr̄ dicēdū,ꝙ frater excludat ſororē & per ꝓns matri accreſcat, vt ordo ſit iſte,mater excludit fratrē ex altero tm̄ parēte cōiunctū. Itē frater excludit ſororem.ergo ſola mater eſt ipſa,quę nō inuenit̄ excluſa.ergo ipſa ſola ſuccedat,vt ī auth.de nup.§.ingratitudinē. 4.col.in ꝓrium vr̄ ꝙ iſte frater non pōt ſuccedere ꝓp matrem defuncti,ergo nō pōt excludere ſororē. nā vt dicit tex.ꝙ bonū eſt ei fauere nihil habito, vt.ff.de ꝯtab. l.ſi poſt mortem.§.liber. quaſi dicatur, nō eſt ei fauēdū,propterea iſta ſoror in parte, vincit matrem, qa facit ſibi partē per cōcurſum, vt in auth. defuncto.Mater aūt vincit fratrē ex altero latere tm̄, tūc arguo.ſi vinco vincētem te,multo fortius vinco te. & ſi excludo excludētē te, multo fortius excludo te. vt. ff.ad Tertul.l.2.§.ſi ſit agnatus.& l.æquiſſimā. illa q.hēt dubitationē nunqd ſtat.ius ſororis transferat in fratrē? nā tūc frater admitteret̄ equaliter cū matre,& ꝙ iſte frater ſuccedat in ius ſororis facit qa cōtēplatione ipſius factū eſt ſtat. in l.fideicōmiſſa. §. interdū.de le.3. Iſtā q.mouit Bar.ff.de ꝯtab. l. 1.in qua finał̄r ſic dicit.aut lex excludit aliquē excludentem, ſucceſſionem deferendo,aut excludit ſimpliciter obſtādo.Primo caſu,aut extat caſus,a ſtatuto prouiſus. & tūc in quo ſucceſsio deferat̄ vt in themate prelibato,ſi ponas matrem repudiaſſe, & in rerū natura non eſſe, tuc excludenti deferī integra ſucceſsio, vt.l.fin. C.de prædijs curialium.lib.10.vbi exiſtente fratre, & ſorore, ſoror pro nihilo reputat̄, aut non exiſtit caſus ꝓuiſus a ſtatuto.a quo excludēti ſucceſsio deferat̄,ſicut eſt in themate propoſito, qa qñ mater extat, ſtat.nō diſponit, tūc tanq̄ in caſu obmiſſo ſeruabo ius cōe,vt.l.ſi cum dotē in prin. ff.ſol. ma.2.caſu principali.qñ ſtat.procedit,excluſo ſimpł̄r obſtando,tunc nō eſt curadum an excludēs admittatur nec ne, qa ſit excluſio tanq̄ ex quadā conditione.vt. C. de naut li. auth. licet.Ex prædictis.cōcludēdo ſequitur, ꝙ ſoror & mater viriliter ſuccedant, & ꝙ frater in excluſione ſororis nihil operatur,quia mater ei ob. & adde in d.Brocardo. ſi uinco &c. qđ no.de pignoribus.l.uſucapi.ubi gl uult. ꝙ regula eſt falibilis qñ uincens ſuccedit in ius uicti per ſucceſsionem, uel alio modo,quæ uerba faciunt ad dicta Bar. in d.l.1.de contratab. & non allegaui iſtam glo. quæ ponit dictam theoricam.Bal. in l.ſi quis filium C.de inoffi teſta.Stat.dictat,ꝙ frater poſſit, repellere ſororem a ſucceſsione fratris,dotando eam conuenienter.Et idem obtineat. ſi auus deceſsit relicta nepte ex filio prædefuncto,& nepote ex alio filio prædefuncto, dubiū, eſt quia ſta.loqtur in fratre & ſorore,& non de nepote,& de nepte.Super hac q.dixit Ia.de Are.quod hic nepos & neptis,
16 fratres appellantur, ut inſti.de gradibus. §. 4.& quod † auus
a tepreſentetur appellatione patris, [a] vt ff.de ver.ſig.l.iuſta. & eadem ratio ſit in primis filijs,& ſic poſſit nepos repellere neptem conuenienter dotando. ergo huic nepti debeatur amplius noīe legitimæ, cū debeat eſſe contenta dote, vt verba ſtatuti non repugnent, & mens concordat, vt agnationum ſalua ſit dignitas,vt de ven.inſpiciendo.l.1.§.ſi ſeruus.& arg. de le.1.l.ab oīb.in prin.nā rō ꝓſuetudinis eſt attēdēda.& vbi rō obtinet ibi dēt obtinere ꝓſuetudo, vt C.q̄ ſit lōg.ꝓſuet.l.1. ſm Ia.de Are.& ibi vide de hoc per Cy.& tangit aliquał̄r. C. de adul.l.publico. Sed quid ſi ex iſta filia mortua nō ſupereſt neptis,ſed nepos,certe hic non cadit dos. vnde cū forma ꝓſuetudinis hic non poſſit hr̄e locum, non habet locum conſuetudo,ſed ius cōe ar.l.ita aūt. ēt in auth.de admin. tut.& l. conſtitutionis.ad munic.cum ſi.de quo per Bal. C.de inoffi.
17 teſta.in l.ſcimus.ante fi.prin. Sta.†dicit,ꝙ ſi quis habuerit filiā dotatā,ꝙ ei ſuccedat maſculus,& alij maſculi deſcēdētes ex filio maſculo.mō pone ꝙ deceſſit filius maſculus cū filio poſtea deceſſit filius ſine prole, an ſucceſsio reuertatur ad ſororem.vr̄ ꝙ ſic,qa priuilegiū excludens ſororē ſit finitū. Itē qa in excluſione ſororis ponunt̄ ſoli maſculi.ergo nō excluditur ab hæredibus extraneis iſtorum maſculorum,& vr̄ qđ iſta. q.debeat determinari ꝯ filiā.qa ſeł excluſa.perpetuo eſt excluſa.niſi ſtat.loqret̄ verbis tp̄alib. qa dicat, quoad exiſtāt maſculi.nam eis mortuis nō inuenit̄ cauſa.vel ꝑſona excludēs filiū. vñ ſucceſsio reuertitur ad ſuam naturam, ſm no.ꝑ Cy.in auth.ſed & ſi qs.C.de ſecun.nup.in qōne formata.Bar. vr̄ dicere idem in l.fi.ff.ad Tertu.Bal.in d.auth. ſed & ſi quis

Sta-

ADDITIO.

a ¶ Appellatione patris.' An autem auus veniat appellatione patris. Bar.in l.liberorum.ver.quæro an appell.de ver.ſig.& dic,ꝙ non,quando de odio agitur ſm Bar.in l.lege Iulia.in prin.ff.de ritu nup.& in auth.ex teſtō. verſ.præterea appellatione.C.de ſe.nup.Quod ſic, per l iuſta interpretatio.de ver.ſig.& Ale. in d.l.liberorum.in prin.& in hoc Bal.in l filius. C.ad Mace.quod ſtat.quod pater teneatur pro filio, non habet locum in auo.

Source : BIU Cujas

Statutum dicit, ꝙ filius interficiens patrem non succedat. qd ergo de nepote nato ex tali homicida. l. si qs incest. C. de īcest. nup. est ar. ꝙ si non fuerit culpabilis in morte, succedat.
18 de quo per Bal. in. l. si quis incesti. Statutum est †in ciuitate Tuderti, ꝙ mater non possit ab in testato succedere, nisi in octaua parte. pone, ꝙ alij cōiuncti repudiant hereditatē, vel non extant, nunquid mater per ius accrescendi succedet in tota hæreditate, ita ꝙ contra hæreditarios possit experiri in totū? & vr ꝙ nō, qa dispositio statuti coarctat eā. in cōtrariū vr propter tacitam virtutem iuris accrescendi, vt. l. 1. ſm opi. lo. de secū. nup. Quid dicemus? aduerte, qnq; prohibitio fit fauore alicuius, & tūc illo repudiāte hēt locū ius accrescē di siue dubio, qa cessat finalis ratio exclusionis, qa erat fauor tertij, puta agnatorū. Ad hoc. ff. de ꝯ tab. l. si post mortē. §. liberi. & maxime in ratione litere. Aut est ꝓhibitio ꝓpter odiū ꝓhibiti, nō ꝓpter fauorē tertij, tūc siquidē lex vltra procedit ſtā dispositioni legali, vt. d. l. 1. aſs remanet ista. q. dubia propter opi. prædictas. Sed q̄ro, qūo, cognoscam in dubio vtrum ratio prohibitionis, sit fauor vel odiū? rndeo, aut illa prohibitio cōcernit delictū, vel malos mores, & tūc prēsumit ꝓpter odiū. & tūc. d. l. 1. Aut ꝯcernit honorē vel p̄rogatiuā alterius, puta agnationis, & tunc finalis rō est fauor præsumptus ipsius agnationis, vt dixi. C. de adul. l. publico. Bal. in l. 1. in fi. C.
19 de sec. nup. Stat. dicit, ꝙ filia † fęmina dotata extantib. filijs masculis non succedat, sed ipsi filij hæreditatem possideant. modo quidam dotauit filiam, qui ex filio præmortuo hēbat nepotes, & habebat ēt filium viuentē. decessit iste pr̄, modo filius superuiuens vult qcquid soror debet hr̄e de iure cōi supra dotem, sed filij fratris prēmortui dnt se debere concurrere, quæritur quid iuris. & vr ꝙ non concurrant, qa pr̄ eorum tali tpe decessit, quo transmittere non potuit. Cum ergo nepotes non contineantur appellatione filiorum, in illa materia restrictiua, ergo vr ꝙ isti nepotes non admittātur, & per ꝙs totum pertineat ad fratrē defuncti. In ꝯrium facit. l. in quib. casib. & l. seq. in prin. C. de sec. nup. quia isti nepotes vnr ingredi gradum paternum. Sed hic occurrit alia q. retento eodem statuto, pone ꝙ mortuo pr̄e oēs masculi decesserūt, nunquid excludatur fęmina, ita quod sufficiat ad filiā exclu dendā ꝙ in puncto mortis extant masculi. & vr ꝙ sic, & ad hoc facit quædam ratio naturalrs posita in gl. d. l. & dicit, ꝙ qn̄ aliquid descēdit ab aliquo, ita ꝙ ad alium peruenit exclusio est perpetua, non tpalis. vnde sufficit momento ad filios peruenisse, vt filia fœmina perpetuo excludatur. & no. dictā notabilē gl. quæ incipit, hoc intelligi. circa fi. gl. & intelligit hoc verū, qn̄ stat. loquitur per verba quæ p̄nt verificari momento tpis. ſecus, si requirūt perseuerantiā filiorū. Dicit statu. ꝙ non succedat quandiu extant masculi. nam illa est potius tpalis suspensio, quā perpetua exclusio. & ideo deficientib. masculis, successio reuertitur ad fęminas, vt in authē. de non eligendo secundo nubentes. §. Gregorianus. & in auth. de nup. §. quoniam infirmas. & de procuratore furiosi. l. cū alijs & l. Titius. de excu. tut. & ista est veritas secundum Bal. in d. l. in quibus casib. C. de sec. nup. Stat. dicit, ꝙ mulier dotata non succedat. certe si stat habet locum in dotata destinatione, sicut trahitur ad eas, quę sunt maturæ. ita in impubere ꝳpparet ꝙ arrhæ p̄nt constitui destinatione, & ꝯ. tps capacis ætatis. Si vero promitterentur infantes per modum simplicis pœnæ, tunc dic, vt l. fin. C. de spon. Stat. †dicit, ꝙ sorores
20 dotatæ cum fratrib. non succedant, vtrum si pater reliquit aliqd filiæ infanti pro dote, illa dos possit peti statim adita hęreditate, non expectata nubili ætate. Cy. primo examinat an stat. valeat. & dicit ꝙ ſm Rich. Mal. stat. nō pōt auferre filiæ legitimā in totū, sed bene pōt minuere. Sed illa dos succedit loco legitimæ, & quod legitima succedit loco alimentorum, ad hoc. C. ad l. Iul. Maie. l. qsqs. §. ad filias. Item in authē. res, quæ. C. cōia de leg. & qa succedit loco legitimæ, statī adita hr̄ditate peti pōt, qa oīs dilatio remouet. vt C. de inof.
21 testa. l. qn̄ in priorib. ſm Rich. Bar dicit, ꝙ †sicut stat. minuere pōt legitimā ī quātitate, ita & differre. Aduerte, si ex hoc differre, sequeretur in totū auferre. Ratio Bart. nō esset vera, quid enim, si infans vel maior infante decederet ante nubilem ætatem. nam si ꝯdō nuptiarum intelligeretur inserta. ergo ista moriens puella non transmitteret relictū ꝯdōnale tunc. vltra ergo remaneret simplex indotata, & sine aliqua legitima. & ideo opi. Rich. & Cy. est tutior & æqor. Sed vtrū hoc stat. intelligatur fauorabile, vel odiosum. Dico ꝙ inspecto iure naturali est odiosum, vt l. maximū vitiū. de li. præt. Sed inspecto iure ciuili illius ciuitatis, est fauorabile, qa īductū ratione familiarū cōseruandarū, vt no Ia. de Are. & Cy. in l. publico. de adul. & quod ibi dixi. Bal. in l. sancimus. C. de
22 nu. Stat. †ꝙ filia fęmina nō succedat extantib. masculis. mō filia decessit viuo pr̄e relicta nepte, vtrū d. neptis succedat si mul auo cū masculis, tenet ꝙ qn̄ stat. disponit de filia excludēda fauore masculorū. aliud caput exclusiuū fęmi. Ex prigitur capite quo masculi includuntur, cęteri vnr exclusi. ita qd̄ nulli descendentes ex filia siue masculi siue fęminę. p̄nt succedere, quia inclusio vnius, oīm aliorum exclusio, vt. ff. de le. 1. l. qd̄ in rerum. §. si quis post. & dicit, ꝙ tenuit Bal. in l. 2. §. videndum. ad Trebe. ꝙ excludat neptis. & idem tenuit, Cy. q̄ sit lon. consu. in fi. & idē tenuit Bal. siue fęmina siue masculus remaneat ex ista filia. Bal. in l. maximū vitiū. C. de lib.
23 præte. Stat. ꝙ †extante filio masculo soror nō succedat, vtrū frater possit eam secum admittere, & renuntiare bñficio sta. & dubiū facit. si creditores volunt conuenire filiū insolidū, & vr ꝙ non possit renuntiare filius. ar. l. 1. de acqui. hær. ꝯriū tenet Bal. quia res de facili redit ad ius cōe, ar. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus. ver. ꝙ in specie. & qa pōt renuntiare iuri pro se introducto. ar. inst. de hære. quali. & diffe. §. sed his permit-
24 tit prætor. Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præte. Stat. †ꝙ existente patruo, non succedat auus maternus, an succedat auia? dic ꝙ sic, quia istud stat. non est rationabile. & ideo masculinum non concipit femininum, quia non debet extendi, ar. ff. so. ma. l. si vero. §. de viro. Bal. in l. quicunq;. C. de ser. fug. Stat. ꝙ filia cum masculo pr̄i non succedat, an succedat in emphyteosim? tenet ꝙ aut stat. disponit principaliter de forma succedendi in emphyteosi, & tunc non succedit, ſm Bar. ar. ff. de acqui. hęr. l. si duo, & qd̄ no. Cy. de iu. delib. l. fi. §. in cōputatione. Aut disponit de vniuersali successione, tunc aut emphyteosis transit cum vniuersitate, & idem, aut est ꝓprie dispositio ꝙ se stans a iure hæreditario diuisa, & tūc stat. nihil loquit. De hoc. de uer. sig. l. verba gesserunt, & iō in casu prædicto male dixit Bar. si pro filio tanquam filio, pater recepit, si tanquam pro hærede, tunc ordo succedendi in hæreditate dat ordinem succedendi in emphyteoss. f. ab intestato ex testamento, aūt dic, ut plene dixi in l. liberti libertęq;. de ope. liber. vbi istam materiam latius tractat Bal. d. l. liberti libertęq;. C. de ope. liber. Stat. quandiu masculus superuiuit, filia fęmina non succedat. mō pater hns filium & filiam instituit hęredem vniuersalem filium, adiecta clausula, si nō valeret iure testamenti, &c. & filiam præterijt. tandem pater decessit, & filius se hęreditati immiscuit, deīde ipse filius decessit. vnde filia præterita vult dicere testamētum patris nullū. Allegat. n. ꝙ obstaculum filij, est amotum, & finito priuilegio filij per mortē filij, ipsa filia reperitur in iure cōi, vt. l. sed & milites. in prin. de excu. tu. modo quæritur quid iuris. ista. q. fuit magna, & de facto Perusij, & fuerunt lata consilia ꝓ collegia ꝯria. & ad partes arguitur. Nam ꝙ filia nō possit dicere
25 testm̄ nullum, oftēdit trib. rōnib. Prima rō † est ista, qn̄cunq; testm̄ est tale, ꝙ ex eo moriente testatore pōt adiri hęreditas de iure ciuili. nunq̄ illud pōt dici nullū rōne p̄teritionis. ut. l. si qs postumus. §. si quis filium. de libe. & postu. & patet, qa, quādiū esset incertum, non posset hæreditas adiri ex testō, ꝙ se hēt ad esse & nō esse, vt. ff. si pars hęre. pe. l. illud. & de acq. hęre. l. cum quidam. §. qd̄ dr̄. & hinc oritur illa regula, ꝙ instituti expectant præteritos, vt de secun. tabu. l. æquissimum. §. expectādi. Sed illud testamentum est tale, ꝙ ex eo potuit adiri hæreditas post mortem patris. ergo nunquam pōt dici nullum ratione præteritionis. Secundo, probatur sic. Ille demū, pręteritus dicit nullum, quem testator tempore mortis tenebatur instituere vel exhæredare, vt. d. §. si filium. & de iniuſ. rup. & irri. testa. l. si quis filium. in prin. & C. de inoffi. test. l. si quis filio, sed tempore mortis, pater non tenebatur filiam instituere, vel exhæredare. ergo pręteriendo filiam, nullam facit sibi iniuriam. ergo merito testamentum nō debet rescindi, cum pater ſm obseruātiam iuris municipalis testatus sit. Tertio & vlt. probatur per casum. C. de lib. præte. l. maximū. nam ſm illam mediam iuris prudentiam, ſm quam differebant fęminæ a masculis. non dabatur fœminis ius dicēdi nul
26 lum, sed quodam alio iure †petebāt, quandam portionem, & vocabant illud ius, ius accrescendi. Ita ergo debet esse in proposito, ꝙ ista filia non possit dicere nullum. prædicta notant̄ per l. Gallus. per totam, l. nam per totam. l. Gallus. attenditur tps mortis testatoris, an qs tanq̄ præteritus possit dicere nullum. & per istas rōnes fuit consultum per D. Ray. de fo. & collegium Senense, ꝙ filia pręcise repelleret. Sed in ꝯriū, ꝙ filia admittat̄ sic probat̄. Tpalis exclusio nō debet trahi ad exclusionē vel abdicationē perpetuam, ar. d. l. si qs posthumus. in prin. & in d. §. si filium. & de postul. l. imperator. & de pac. l. epistola. §. fi. Sed per stat. excluditur filia ad tps uitę masculi. Ergo nō debet excludi in perpetuum. Nam sic est in feudis, ꝙ filia excludatur viuente masculo, tn̄ mortuo masculo admittitur filia in feudo, qa obstaculū, qd̄ obstabat sibi, amouetur. Ita est in ꝓposito, ꝙ mortuo filio, filia redit ad ius cōe. & dēt succedere. Qūo aūt hoc dēt esse? nā sequit̄, ꝙ testm̄ ualuerit in vita filii. & postea desinat valere, & istud est ꝯ regulas iuris, ꝙ ꝓ ꝓte tpis qs sit testatus, ꝓ ꝓte intestatus, d. Bar. consuluit ꝓ filia ꝙ hr̄et ius rumpendi. d. Fran. de Pisis dixit idem. Tn̄ dicebat, ꝙ proprie loquendo ista filia erat hæres anomala,

Source : BIU Cujas

la,& qđ ſucceſſio ipſius nō erat ſucceſsio rſaris. ſed irregularis ꝑ ſtat. allegauit gl. inſt. de eo, cui bo. liber. cau. adi. in fin. ꝑdicta poſſunt habere locum, qñ in ſtatuto ponitur dictio tꝑis limitatiua, vt donec, vel quamdiu. vt. ff. de execu. tu. l. Titius Seuerus. Si vero ſtat. ſimpliciter dicat, ꝙ filius excludat filiam, nam tunc ſufficit ꝙ momento eam excluſerit, vt ſit excluſa in perpetuum nam cum ſucceſsio ad filium confluxerit, filius tranſmittit poſtea ad hęredes ſuos, & filia fęmina nullum habet ius petēdi, quia fuit acquiſitum ius alteri. Bal. in l. ſi quis poſthumum. §. ſi filius. ff. de libe. & poſthu. Stat. qđ
27 filia † dotata ſuperſtite filio non ſuccedat, intelligitur qđ ſi ſupereſt filius tꝑe mortis patris, licet poſtea ſine liberis moriatur, tñ filia non ſuccedit. nam cum filius ſemel fuerit hæres, non pōt deſinere. & trāſmittit ad hæredes ſuos, & filia excluditur in perpetuum. ſm D. Ray. qđ eſt verū. niſi verba ſtatuti continerent temporalem excluſionem, & nō perpetuam, vt quia eſt ibi verbum, quoad. vel verbum, quamdiu. vel ver verbum, donec filius vixerit. ar. ff. de excuſ. tut. l. filius. Et ſi dicatur, cū fuerit hīs, nō pōt deſinere. verū eſt facto hoīs, ſed ex diſpoſitione iuris ciuilis vł municipalis, ſic. Itē rñdet alibi gl. ff. de uul. & pu. ſub. l. in ſubſtitutione filij, & facit qđ no. inſti. de eo cui bo. liber. cau. adi. in fi. Bal. in l. Gallus. in §. & quid ſi
28 tantum. ff. de libe. & poſthu. Stat. qđ † non exiſtentib. maſculis ſuccedat fęmina. modo queritur an ſuccedentib. maſculis filia ſuccedat? quidam dicunt qđ ſic, quia eſt caſus omiſſus. Cy. conſuluit contrarium, nam cū ſtat. ſit tacita cōuētio debet æquiparari pacto. Sed in pacto eſt caſus. l. ergo & in ſtatuto. & ita determinauit ꝙ. per §. cum inter ſocerum. ff. de iudo. & illa veritas, quia ſtat. vī inducere tacitam prelationem maſculorum, vt. ff. de hær. inſti. l. Lucius. Bal. in l. ſi cum dot.
29 in prin. ff. ſo. ma. Sta. † ꝙ filia non ſuccedat ſuperſtite filio maſculo, deceſsit filia, & ſupereſt neptis. quæritur vtrum neptis excludatur a filio maſculo? ꝑ tex. l ſi vero. § de viro. ff. ſo. ma. quia ſtat. loquitur de filia, non de nepte. Ad idem in l. ſed milites. §. 1. & l. libertus. in ratione ſui, de execu. tut. & ſic vī ꝙ non. in contrarium quia non debet eſſe melioris conditionis quam filia, in cuius locum ſuccedit, vt. C. de bo. ma. l. ſiue a matre. ibi, dum dicit, vt deteriores, eſſe nepotib. filiæ, non ſinantur. iſtam opi. tenet Cy. ſm Richa. ma. in l. 1. C. quæ ſit lon. conſue. & ff. de legi. l. de quib. in lec. & reſpondet ad. §. de viro, qa ibi verba nō poterunt adaptari per largam ſignificationem. ſed nomen filiæ, bene poteſt adaptari legi per largā ſignificationem. ff. de ver. ſign. l. liberorum. §. ſed & Papinia. Iſtud dictum eſt verum. Sed non per iſtam rōnem. ſed vera, ratio eſt, quia ſtat. duo facit. ſ. filium includit, quo ad vniuerſalem ſucceſsionem, & excludit filiam. Ergo neptis excluditur ex capite excluſiuo, quo ſolus filius eſt incluſus, qđ caput ſufficit. licet eſſent verba capitis excludentis, vt ff. de le. 1. l. ꝙ
30 in rerum. §. ſi quis poſt teſta. Ita † ecōtra pone, ꝙ decedit filius relicto nepote, nunquid nepos excludit amitam. & dico ꝙ non quia nepos nō includitur in verbis iſtius prouiſionis ſtatutariæ, & ad hoc facit. C. de coll. l. illam. circa medium. & ꝙ no. in fi. in auth. de reſti. fideicom. §. manifeſtam. Ex quo apparet, ꝙ deciſio iſtius qōnis non ſtat in larga, vel ficta ſignificatione. ſed ſtat in ſubtiliori conſideratione. qđ tene menii.
31 Bal. in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſo. mat. Stat. † excludens a ſucceſſione filiam dotatam. non tñ intelligitur, quod ipſa filia non faciat filio partem in legitima, licet admmittatur ad dotem iure dotis. nam licet veniant diuerſo iure, tñ faciunt ſibi partem. hoc tenet Bal. ar. l. hmōi. §. ſi Titio. de leg 1. vbi ad faciendam partem alteri non eſt neceſſe ꝙ admittantur eo. iure, ſed ſufficit ſi diuerſo. Et ſunt prædicta vera. ēt ſi filia non hīret niſi vnum denarium in dote, quia q̄tū ad faciēdā partē, reputatur hīre totā partē legitimæ, qa ius accreſcēdi nō pōt diuidi, cū nō habeat locū in portione oīo defecta. & facit de
32 le. 1. duobus. Bal. in d. §. ſi Titio. Stat. ꝙ filia † fœmina nō ſuccedat. mō pone ꝙ eſt hermaphoridita. vtrum ſuccedat. vel ei denegabitur ſucceſſio? dic. Bal. in l. quæritur. ff. de ſta. ho. ꝙ ꝑ illā. l. determinat q. d. ibi. n. dī, ꝙ ꝑualet ꝙ plus ē. & ita ſumat ſm Gui. & alios. qđ no. qd aūt qñ nō apparet in quo magis incaleſcat, vide ꝑ Bal. in d. l. vbi ponit de ꝑmutāte, vbi ſupletur ex ꝑte vnius pecunia, an cēſeat ꝑmutatio. vel emptio, & allegat. l. cum te. C. de pa. inter. emp. & vē. & facit ſm eū. l. 1. C. de rerū ꝑmu. videin. d. l. q̄rit. ff. de ſta. ho. ꝑ Bal. Stat. dās bōficiū filio, vt ſuccedat pī, excluſa filia fęmina. non operat, ꝙ filius exbānitus. hēat, qđ eſt vtile ſcire, ſm Cy. Idē no. per Ia. ff. ad
33 Tre. l. ex facto. vtrū † aūt Ptās alicuius ciuitatis, poſſit deportare. & quē effectū operet. vide Bal. in l. illicitas in §. vniuerſas de offi. preſi. vbi allegat. l. 1. C. de hære. inſti. & l. amiſſione. §. q deficiūt. ff. de cap. di. & §. relegati. inſti. quib. mo. ius pa po. ſo. & dubitat Bald. vtrū filio deportati det curator, ſi eſt minor. & Fredericus de ſcal. tenuit ꝙ ſic, ſed Bal. dicit, dubito, qa patria ptās eſt inſeparabilis a ꝑſona, & iō ex differentia locorū ꝓ pōt. de ea difformiter iudicare. ar. ff. de iudi. l. ſi fideicō. §. tractatum. Aut ergo ubiq; perdat, aut nec̄ubi. adde ſm eum quod no. Cyn. C. de pęnis. l. ꝑcurator. & quod no. Ia. ff. ex qui. cau. in poſ. l. ad cognitionem. adde ēt qđ no. Cy. C. de vſufru.
34 l. corruptionē. in vlt. q. Itē adde, † an epiſcopus poſſit deportare, extra de calū. c. j. per Archi. 46 diſtin. c. ſeditionarius. per Inn. c. j. de offi. or. vide ēt Arch. 19 di. c. ad memoriā. Vltimo uide in §. qui vniuer. vtrum bannire, ſit meri imperij, & C. de ſen. & interlo. om. iud. l. nulli. Bal. Stat. ꝙ ſoror non ſuccedat ſuperſtite fratre, ītelligit tꝑe mortis patris, & licet poſtea frater moriatur, non reaſſumit ſucceſſionem ſemel extinctam Secus, ſi ſtat. loqueretur verbis tꝑalibus, puta non ſuccedat, donec frater ſuperuiuat. nam eo mortuo ſine liberis ſucceſſionem reaſſumeret, vt. C. de ſec. nup. l. fęminæ. §. fi. Bal. in l. ſi Pontionilla. qñ dies legati cedat. C. Statu. Mli, quod mulier nupra extra territorium Mli non ſuccedat in Mlo territorio modo quædam mulier immiſcuit ſe hæreditati paternæ deinde nupſit cuidam Mutinenſi, quæritur vtrum perdit hīditatem paternam, tenet ꝙ ſtatutum illud dēt intelligi in acq rendis, non in acquiſitis priuſquam nuberet. Pro hoc l. ſi poſtea. C. vnde liberi. & ſumet ar. ex illa. l ꝙ ſi filius. poſtq̄ immiſcuit ſe hīditati pīnę, factus eſt frater minor, ꝙ bona vacāt. ſed ſi nondum ſe immiſcuiſſet, proximiores ſuccedunt patri ipſius fratris minoris. Bal. in l. matrem C. de ſuis & legitimis.
35 Statu. ꝙ ſoror † non ſuccedat fratri, nunquid videtur dictare, ꝙ eꝫ frater non ſuccedat ſorori, tenet ꝙ non qa dato vno in conuenienti non dēt dari magis inconueniens. & hoc patet ex eo, quod recitatur in l. 12. tab. de media iuris prudentia. nā ſtaret ſtatutum eius, niſi d. l. ultra procederet remouendo in conueniens, quia ꝑ inconueniens lex eſt male poſita. ualet tamen, donec corrigitur. Bal. in l. lege. 12. tabu. in fi. C. de legi.
36 hære. Statutum ne filia † dotata ſuccedat, dēt intelligi ꝙ alia non dotata ſuccedat in toto reſiduo. Nam ex diuerſitate filiorum diuerſa iura ſtatuuntur. hoc ar. l. ſi uiua matre. de bo. mat. Bal. ibi. Statutum, ꝙ bannitus non ſuccedat. modo bannitus poſt mortem patris rebannitur, quæritur an poſſit uenire ad bona patris, & uidetur tenere ꝙ non, quia inſpicitur tē pus mortis. ut in gl. l. ſi alienum. §. extraneus de hære. inſti. allegatur etiam ad hoc. ff. de condit. & demon. l. intercidit. Ad idem facit ꝙ not. ff. de liber. & poſthu. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. In contrarium facit eo. ti. l. filio, quem pater. & ff. de capti. l. non vt a patre. tñ quod prius dixit, dicit eſſe uerius. & uide quod not. 18. q. j. c. ſtatutum. Bald. in d. §. in extraneis.
37 Statutum † dicit, ꝙ filia fœmina non ſuccedat niſi in dote ſola. modo quæritur, quanta erit legitima maſculi? & breuiter dic quod dos filiæ detrahitur, vt æs alienum, vt in l. Papin. §. quanta. ff. de inof. teſtam. & de toto reſiduo debet habere legitimam. ſ. tertiam, non iure accreſcendi, quia portio filiæ non eſt defecta, imo admittitur ad partem, & hac conſideratione faceret partem. Sed ideo eſt, quia filius eſſet ab inteſtato totum laturus, excepta dote, & legitima menſuratur ſecundum ſucceſſionem inteſtati. Caſus eſt in l. Pap. in §. vnde ſi quis in tex. & gl. quod tene menti, quia quotidianum, ſecundum Bal. in gloſ. d. l. Pap. quæ incipit. ſ. ab inteſta. in fine. d. gloſ. ff. de inoff. teſtamento.

SVMMARIVM.

1 *Surdus non ligatur ſtatuto puniente euntes poſt tertium ſonum campanæ.*

1 **Surdus.** Statutum † quod punit euntes poſt tertium ſonum campanæ, non ligat ſurdos. Bal. in l. 1. ſi quis in graui. §. ſubueniunt. in verſiculo ſurdus. ibi, nihil audit, argumento dicti §. ad Sillan.

SVMMARIVM.

1 *Summarie, verb. quomodo intelligatur, ſtatuto dicente, quod in tali cauſa procedatur ſummarie.*

1 **Summarie,** Statutum † dicit, ꝙ in tali cauſa ſummarie procedatur. modo quærit, qualiter intelligatur iſtud verbum ſummarie, & dicit Spe. quod non intelligitur, quod non ſufficiat ſemiplena probatio, ſeu iuramentum. ſed ſolum de ordine procedendi, vt no in Spe. de offi. iud. §. fin. ver. hoc quoque prętermittendum. Tu dic, dicit Bal. in ſtatuto idem, quod dixi, quando profertur à iure cōi, quia eadem eſt ratio in utroq;. nam agitur de ſignificatione verborum, eodem modo ſignificant verba in ſtatutis. & in iure communi. ſed in iure cōi ſi verbum ſummarie profertur ſimpliciter, tunc dicit Bal. do talem regulam quia aut agitur de modico præiudicio, & tunc intelligitur, etiam reſpectu probationum, ut l. theſaurus. ff. ad exhiben. Aut agitur de graui, & irrecuperabili præiudicio, & tunc intelligitur ſolum, quo ad ordinem iudiciorum, & non quo ad ordinem probandi, vt in clem. diſpendioſa. de iudicijs. & in cle. ſępe. de ver. ſig. & adde quod no. in Spe. de ſummaria cognitione. ver. 3. dicendum. & ver. 6. quęrendum. de quo per Bal. in l. 3. §. ſunt. ff. ad exhibendum. & plene per Bar. in tractatu ſuo ad reprimendum, ſuper verbo, ſummarie.

Source : BIU Cujas

Baldi Perusini De Statutis.

SVMMARIVM.

1 *Suspectum quem iurari statuto permittente, quando possit iurari.*
2 *Statuto dictante, ꝙ suspecti de recessu capi possint & iurari, an habens hospitium & domum conductitiam, possit iurari & capi.*

1 **Suspectus.** Statutum † permittit aliquem iurari suspectum. modo quæritur, qñ possit iurari & dicit Bal. no. quod ille dicitur dilapidare, qui incipit postea dilapidare. Item ille dicitur dissipare, qui taliter dissipat, ꝙ verisimiliter fideiussor, vel alius potest formidare. alias secus. Quid enim, si sua bona valebant x. millia, & expendit cētum, non propterea fideiussor agit ſm Ia. But. per hoc etiam limita, quod dixi, dicit Bal. & requirirur, ꝙ postea. nam si ante inceperat dilapidare, siquidem taliter, ꝙ deberet timeri, imputet sibi fideiussor, vt in l. si pro ea. C. mand. a ℨrio sensu. & ff. de priui. cre. l. creditores. & ff. vt in pos. leg. l. quotiens. in prin. si dilapidabat ante, sed non totaliter, ꝙ adhuc subesset timor, tunc continuata dilapidatio ad suspicionem prosiliēs dat agendi causam, ꝙa suspicio oritur de nouo. ff. qui satisd. cog. l. si fideiussor. §. fi. quod tene menti. nam per hoc intelligis, si stat. permittit iurari de suspecto, qñ possit iurari necne,
2 de quo per Bal. in d. l. si pro ea. C. man. Stat. dicit, quod † suspecti de recessu possint iurari & capi. modo quidam habēt hospitium, vel domum conductam, an poterunt iurari & capi? certe non, quia non præsumuntur recessuri. Secus, si sint viatores, ſm Bar. hoc dixit Bal. in l. hæres absens. §. si quis tutelā. in ver. nunquid dicamus. & in ver. seq. quod no. ſm Bald. ibi. Stat. ciuitatis facit quem delinquentem exbannitum. aliud stat. dicit quod quis non possit iurari suspectus, nisi sit fugitiuus & suspectus. modo quidam est exbannitus, an debeat haberi pro fugitiuo & suspecto, & sic possit iurari ℨ eum? tex. in l. si Titius seruum. de ser. expor. ibi in fugitiuo, est ar. & dicit spe. quod bannitus debeat haberi pro suspecto & fugitiuo, vt ipse spe. no. de compe. iudi. adi. §. 1. versi. quid si aliquis Senens. & etiam arg. d. l. si Titius seruum. quod confinati in certo loco, non contrahant ibi domicilium vt ff. de her. inst. l. ex facto. & de leg. 1. l. huiusmodi. §. legatum. Bal. in d. l. si Titius seruum. de ser. expor.

SVMMARIVM.

1 *Scientiæ noīe, qua quis præditus est, an possit recedi a iure cōi & statuto.*

1 **Scientia.** Stat. † propter scientiam multum eminentem magna prerogatiua deberetur, an propter talem honorem potest recedi a iure cōi a statuto? tenet ꝙ non, ar. l. sed & reprobari. §. de philosophis. super ver. valde tamen, de excu. tut. quod est nota dignum & ibi Bal.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dictante, ꝙ scolares forenses pro ciuibus habeantur in omnib. num illi gaudeant priuilegijs auth. habita. C. ne fil. pro pat.*
3 *Auth. habita C. ne fil. pro pat. beneficium non est sublatū forensib. per stat. dictans quod omnes scolares habendi sint pro ciuibus originalib.*

1 **Scholares.** Statuto † cauetur ꝙ scholares forenses ꝑ ciuibus in omnibus habeantur, nunquid habeant priuilegia authenticæ, habita. & vī ꝙ non, ꝙa reducti sunt ad ius ciuium. Contrariū est verum, quia hoc est inductum in maius priuilegium. vnde non dēt priuilegiū minuere, ar. ff. de cond. & dem. l. falsa. §. 1. Item cū aliquid conceditur, intelligitur concedi sic, ꝙ ille cui conceditur in nihilo diminuatur, & contra se nō vtatur, vt ff. de iu. fi. l. in fraudem. §. neque. Non. n. vī derogari priuilegijs per superueniēs priuilegium. facit quod no. in l. decurio. si silenci. lib. 12. hoc tenet Bar. in l. 3. §. si emanci. ff. de contrata. hoc est rōnabile, quia dispositio statuti non tollit rationem finalem alterius priuilegij. ergo nec priuilegium de quo per Bal. in auth. ha-
2 bita. C. ne fi. pro pa. Sta. † ꝙ scholares debeant tractari pro ciuibus, intelligitur quo ad fauores, non quo ad detrimenta. hoc no. Bar. ff. de contrata. l. 3. §. si emanci. Bald. in l. si Ruffinus. de test. mili. aduerte tamen, ꝙ loquitur in priuilegijs. Sta-
3 tu. † dictat quod omnes scholares debeant haberi pro originalibus ciuibus. certe per hoc non est sublatum forensibus beneficium auth. habita. C. ne filius pro patre. hoc tenet Bar. in l. 3. §. si emancipatus de contratab. de quo per Bald. in l. ea lege. C. de cond. ob. cau.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura an sit de forma substantiali legis vel Statuti.*
2 *Literæ non requiruntur ad esse, sed ad probationem esse.*
3 *Scripturæ mercatorum & camporum non faciunt plenam fidem, nisi stat. vel consuetudo contrarium disponeret.*
4 *Stat. loquens de scripturis mercatorum, non habet locum in vna scriptura.*
5 *Statutum an valeat dictans vt certę scripturæ detur fides.*
6 *Scriptura an sit de esse fiati.*

Scriptura. Sta. vel legis. Vtrū scriptura sit de esse statuti. Pe. tenet in l. humanum. ꝙ sic. s. quod scriptura requrāt rōne formæ, alias possit prętendi ignorātia legis non scriptæ, nec consuetudine approbatę, & esset lex ludibrio, qđ esset multū inconueniens dicere, ſm Pe alij dicūt ꝙ scriptura nō requrīt rōne formæ, sed rōne obseruātiæ,
1 sicut requiritur publicatio legis, vñ ſm istos † scriptura nō est de forma substātiali legis vl statuti, sed est q̄dā forma accidē talis, q̄ requirīt adhoc, vt lex liget. nā sicut in ℨctib. habemus prius, ꝙ ℨctus hēt esse anteq̄ obliget. vt patet in ℨctu ℨditionali. Ita in l. sola volūtas principis vel statuētis, verbo expressa est lex. scriptura vero requirīt ad legis obseruātiā. & obłonem subditorum. & hoc. ff. de ℨst. prin. l. 1. in ver. placet. nō. n. dicit, scriptum est, sed dicit. placet. Ad idem 37. q. 2. c. institutiones de hoc no. per Io. An. in c. nemo pōt de reg. iu. lib. 6. in mer. Quid aūt ī gratijs, exemplum. Papa oraculo viuæ vocis dicit pronunciamus talē ep̄m talis loci, vtrum anteq̄ literæ
2 sunt formatę, iste erit ep̄s? veritas est ꝙ sic † qa lr̄ę nō reqrunt ad esse, sed ad probationem esse. casus est in d. c. inst. & de hoc olim fuit magna ℨtrouersia vt refert archi. in proœmio. 6. li. & ibidem per Io. An. in nouella. Non ergo requirīt scriptura ad effectum gr̄ę sed ad eius ꝓbationē. vñ si Papa interim moreret, anteq̄ lr̄æ fierent, non expiraret ius, sed deberent fieri postea literæ tpe successoris, faciendo mentionem de dispēsatione prędecessoris, qđ est valde no. Bal. in l. humanū. in fi. C. de legi. Stat. & consuetudo nisi disponat aliter de scripturis camporum & mercatorum, ipse scripturæ nō faciūt plenam fidem, & vt plenius habeas, quæ probatio resultat ex rō nib. editis. vide plene in l. 1. quasi in fi. C. de edē. per Bal. vbi dicit, ꝙ ℨ edentem insurgit plena probatio. nam oīs, qui ꝓducit scripturam, vī confiteri, ꝙ illa scriptura est vera, vt no. In. extra de exceptionib. c cum venerabilis. & de cēsi. c. olim, & adde qđ no. Bar. ff. de dona. l. nuda. sed pro producente refert, aut est vnum. e. & tūc non pōt acceptari pro vna parte, quin acceptetur in totū, iuxta no. C. de exce. l. si quidem. Nam cū illa productio, sit quædā tacita confessio, non pōt in eo. c. pro parte, acceptari, & pro parte impugnari. vt. ff. depo. l. publia. §. fi. Sed qñ sunt diuersa capitula, non contigua, tunc ℨ ꝓducētē stat. vt. C. de fide instr. auth. ad hæc. Sed ꝑ ꝓducente, vel eius successore, non statur. vt. de conuenien. fisci debi. l. inter chartulas. lib. 10. istud est verū, nisi ea, quæ scripta sunt in C. rationum sunt verisimilia. nam tunc eis creditur, cum iuramento producentis, ſm Cy. in l. edita. C. de eden. allegat. l. si quis pro redēptione. §. pe. de do. & de erro. mil. an. l an. l. per hanc. §. pe. ſm Guil. qđ intelligo dicit Bal. esse verum, ꝓꝑ difficultatem probationum, alias non, vt. C. de dona. l. rationes & no. C. de iu. delib. l. fi. §. in computatione. & ext. de accu. c. qualiter, & qñ in prin. Aut loquimur respectu tertij quam fidem faciunt scripturę istę & dic vt. l. quædam. §. nūmularios ff. de eden. nam regula est ꝙ nulla scriptura facit plenam fi-
3 dem. contrarium nisi scriptura tabellionis † vnde scripturæ. camporum & mercatorum, non faciunt plenam fidem, nisi stat. vel consuetudo disponeret contrarium, vt dictum est in prin. hoc dixit Bal. in d. l. 1. C. de edendo. Statutum, quod loquitur de scripturis mercatorum. non habet locum in vna
4 † negotiatione, quia vna mercantia non facit mercatorem, sed professio & exercitium, qua ratione credo dicit Bal. in simili, ꝙ ratione vnius actus quis non dicatur proprie fęnerator, & vide Bar. in l. legatis seruis. de l. 2. & hoc verum, nisi habeat mercantiam, & præcederet professio siue matriculatio in matricula mercatorum. nam omnia dicta a professione, acquiruntur profitendo, nomina vero dicta a consuetudine vel ab vsu, siue ab actuum generalitate, acquiruntur vsu, & exercitio, non per vnū actum. Vñ non dī quis aleator. licet, semel ludat, nec meretricator, licet semel delinquat. nec lector, licet semel legat. & idem in simili, sed nomina, quæ nō denominant respectu actuum in genere, sed respectu vnius, actus, puta hoc nomen homicida, vel adulter. verificatur ēt ex vno actu, & sicut in se habent causæ formales, ita habent causæ nominis. Facit. l. 3. C. de episcop. au. de quo per Bald. in
5 rub. C. de const pec. Sta. † siue consuetudo dictat vt certe scripturæ detur fides vt est scriptura presbyteri, vt in ciuitate Venetiarum, & vltramōtes in literis sigillatis ep̄orum. extra de fi. instr. c. cum dilectus. Item, si tali scripturæ daretur fides ex stat. alicuius collegij, puta mercatorum inter mercatores, vt C. de const. pe. in fi. certe de tali scriptura fiat cōparatio, licet non sit de illis quinq;, quę no. in l. comparatio. de quo ꝑ Bal.
6 l. comparationes. C. de fi. inst. Stat. † vtrum scriptura sit de esse statuti? dicunt quidam ꝙ sic, vt. l. humanum. C. de leg. alij dicunt ꝙ non sicut nec in consuetudine, vt. l. imo magnę. ff. de legi. Bal. in d. l. imo magnæ. nil aliud dicit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum in vxore, an trahatur ad sponsam.*
2 *Statutum quod vir lucretur certam partem dotis, non habet locum in sponsa decedente ante nubiles annos.*

1 **Sponsa.** Stat. † in vxore, non trahīt ad sponsam, ex quo est arg. ꝙ licet maritus lucret tertiam partem dotis vxoris, secus in spōsa, per ea. q̄ no. ī l. solet. §. q̄ virū. ff. de infam. tū est aduertēdū, ꝙa dissimilis casus est. & ꝙa ī d. l. agiī

de

Source : BIU Cujas

de odio, in quæstione formata agitur de fauore, ita gl. intell i git d. §. quę virum in desponsata per verba de futuro, in qua sine dubio nullum ius ꝯhitur sed vbi verba & cōsensus matrimonialis interuenissent, licet nondum esset trāsducta ad domum mariti, quęstio procedit. & dicit Bal ego credo, si nō apparet aliter de mēte statuentium, ꝙ cū ista, pprie sit vxor, vir debeat lucrari partem dotis. facit. C. de bo quæ libe. l. nō
2 sine. Bal. in d. l. solet. § quæ virum. Statutum † ꝙ uir lucretur certam partem dotis, non habet locum in sponsa decedente ante nubiles annos, licet decedat in domo sponsi, & supportauerit onera matrimonij, & hoc tam in lucro proprietatis, quam in lucro fructuum quod est no dignum, ſm Bald. in l. falsus tutor. §. an in patrem. ff. qđ fal. tu. aut. in tex. ibi. si dolo.

SVMMARIVM.

1 *Spurium instituere an iure possit pater, statuto hoc permittente.*
2 *Spurio instituto, statuto hoc permittente, an illa institutio trahatur ad bona sita extra territorium statuentis.*
3 *Legitimare non potest Princeps, nisi quo ad bona sui territorij.*
4 *Spurij non in bello seculari fortes, nec in fide stabiles, exosi Deo & hominibus.*
5 *Spurium succedere a statuto iure non posse concedi.*
6 *Spurium non posse legitimari, statutum bonum est & æquum.*
7 *Spurius an possit legitimari per consilium populi.*
8 *Spurius testari non potest. Et quare idipsum.*

1 Spurius. Statutum † permittit patri, ꝙ instituat spuriū vtrum valeat statutū, dicit Bal. ꝙ h ęc q. fuit de facto in ciuitate Perusij, in qua est statutum, ꝙ pr̄ possit relinquere filio spurio nō extantibus filijs legitimis, & ꝙ iudices talia instrumenta debeant facere obseruari sub certa pę na, & dicit Bal. ego arguo ad partem negatiuā, ꝙ non valeat statutum. & facit quinq; argumenta. pro primo allegat aut. qui mo. na. effi. sui. §. fi. col. 7. & dicit, ꝙ est sibi imperatori reseruatum, de quo ipse dixisse se dicit in l. reseripta. de pecib. Impe. offe. Pro secundo ar. alle. qa si nonpōt statutum ꝓuidere in cā. ergo nec in effectu, vt l. oratio. de spon. Tertio ar. allegat, quia populus non pōt apponere cłam derogatoriam legis vłis, vt in §. fi. qui mo. na. effi. sui. Pro quarto alle. l fi. de natu. lib. quia inuitaretur pr̄ ad delinquendū. Pro quinto & vl. allegat autho. Ia. Bu. in l. j. de iure aure. anu, & consuluit pro illa parte d. Recuperus de Sancto Miniato in ꝯrium, ꝙ statutum valeat, quia statutum disponit respectu bonorum. Facit l. an in totum de ædifi priua. Secundo, qa aliud est res, aliud effectus rei. no de autho. tut. l. si plures. & de consuetudine c. cū inter. p Inn. Itē statutū non est ꝯ ius naturale, sed ꝯ fictio. nē iuris ciuilis. Pro quo ī aut. qui. mo. na. effi. sui. in prin. Quarto, quia statutum de successione, valet cū ꝓtineat ad tpalia, sed quo ad spiritualia non valeat. Pro quo facit, quod not. in c. statutum. de hæreticis. in nouella. & ita dicit, ꝙ reperit ꝙ ꝯsuluerunt multi doc. & concluſiue dicit Bal. ego credo opi. primam veriorē. ſ. ꝙ statutū nō valeat, tū ex defectu ptātis, & ēt ex defectu honestatis, & maxime, si extarent legitimi, qa scriptum est, non erit hæres filius ancillæ, cū filio legitimo, & naturali, licet in diuina scriptura verba habeāt aliud signi ficare. Bal. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. Stat. præsuppo-
3 sito † ꝙ valeat, scilicet ꝙ spurius possit instituī, an illa institutio trahetur ad bona, quæ sunt extra territorium statuētis, & uide qđ sic, qa indiuisibile est ius testādi pagano, vt no. in l. j. C. de testa. mi. & de sec. nup. l. j. facit de acq. hęr. i. seruus cōis ab extero. & iō cū aliquis solus est hæres testamentarius pro parte necessarius est hæres insolidū, vt l. j. ff. de acq. hęre. & ff. de hęre. insti. l. si te solū. In ꝯriū arguitur, qa sicut legis ptāte pōt quis decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, vt no. ff. de vul subst. l. in substōne. Ita ergo erit hic, quia limitata potestas limitatum parit effectum, sed statuentes nō habent potestatem extra territorium. ergo seruabitur ius cōe, quod tanquā genus prædicabitur de qualibet sua specie nisi reperiatur excepta a genere. Secundo, ꝓbat qa illa potestas instituendi conceditur ab inferiore a principe, iō non est potestas vłis, quia coarctatur intra territorium concedentis, vt ff. de offi. proconsul. & leg. l. 2. in fi. & l. 3. Tertio probatur, ꝙ
3 † princeps non pōt legitimare, nisi quo ad bona sui territorij nec pater potest legitimare, nisi quantum ad scipsum disponentem, ut in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. filium. & no. extra q filij sint legitimi. c. per uenerabilē. & illa vr̄ ueritas, qa vbi agitur de iure nouiter inducendo ꝓ statutum, statu. non pōt vltra limites, qbus iurisdictio sua regulariter limitat̄. i. vltra territorium, vt. C. de decurio. l. duumuirū. li. 10. Si aūt agitur de iure quæsito exequendo, tunc hēt locū. l. cū unus. §. is qui. de bo. aut. iu. po nā quatenus dispositio residet in ucluntate, referr̄ ad oīa. sed quatenus residet in transmissione, oportet ꝙ explicet ꝓ iudicē territorij ad istā partē, ꝙ statutū nō hēat locū, quo ad successionē bonorū q̄sitorū extra territoriū. tenet Bar. & Bene Bal. in l. cunctos populos. C. de sum. trini. Statutum, ꝙ si aliquis opposuerit exceptionem quòd spurius non possit institui puniatur pęna capitali, & quod istud stat. sit p̄-
ciſum, & qđ ptās teneat ipsum iurare. certe est, qđ sta. nō pōt semper facere spurium successibilem, quia est ꝯ bonos mo-
4 res ciuitatis Romanę. Item Bonifacius Martyr. dicit † hanc prolem, non esse honorabilem hominibus, nec Deo amabilem, nec bello seculari fortem, nec in fide stabilem 56. di. c. si actus Angelorū. & iō pęna insertanon cōmittitur nec iuſm valet. Hoc tenet Bar. in l. Seius Augerius ad. l. Falcidiā. & bñ, & est gl. or. in l. 1. de his, quæ pęnę nomine. quæ incipit. dic, ꝙ in primo exemplo. quam tene menti. Item hoc non est excipere, sed iuris authoritatē recitare. Itē stat. non pōt claudere os, ne quis possit loqui de facto & de iure, qđ iustum est deiu stitia, quæ continet necessitatem, non dico de iustitia positiua, vel municipali, quia iustitia municipalis pōt tolli, sed necessaria & naturalis, non, quia iustitia est constans & perpetua, vt. l. iustitia. ff. de iust. & iur. Bal. in l. 1. C. de is, quæ pœnæ,
5 nomine. Stat. ꝙ filius † spurius succedat, nō valet. hoc tenet, Ia. Bu. nouellus. & ēt Bar. in l. Seius & Augerius ad. l. Falcid. & idem dixit se dixisse in l. 2. de iure. aur. annu. & ideo si imperator legitimaret, necesse esset quod apponeret causam derogatoriam, ar. l. si quis. in prin. de le. 3. Bal. in l. eam quam. C.
6 de fideicom. Stat. quod † filius spurius non possit legitimari, est perbonum & æquum, propter cultum pudicitię, ad refrenandum luctuosos ac iniurioſos amplexus, ex quibus hodie crimina oriuntur, vt patet in adulterio. C. de na. libe. Bal. in l.
7 eam quam. C. de fideicom. Stat. † vtrum per consilium populi possit spurius legitimari? & dicit Cy. in l. omnes populi. de iust. & iure, quod non. per. l. 2. C. de adop. Facit quod no. Inn. extra de fid. instr. c. cum P. rabellio. nam non potest populus de nihilo facere aliquid, vt in Spec. tit. §. nunc ostendedum, ver. 42. sed melior ratio est, quia hoc princeps sibi reseruat, vnde inferior sibi vsurpare non potest, ſm Cy. & Odof. sed dato, ꝙ non possit legitimare, nunquid potest conferre iura legitimorū. i. ius succedēdi? dic, vt no. Iac. Bu. in lec. noua in l. 2. C. de iure aure. annu. & vide in d. l. omnes populi. & de iust. & iu. quæstionem, quam disputauit Oldra. quæ incipit. statuto ciuitatis Paduę. Bal. in l. omnes populi. Sta. ꝙ spuirus possit instituī, an valet? & dicit ꝙ Bar. mouet istam. q. & ꝙ refert fuisse disputatum & consultum, ꝙ non, & ita tenet ipse Old. & Cy. no. de hoc in l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. Iac. But. in l. 2. C. de iure. aure. annu. & dicit Bal. quod verum credit hac
8 ratione, quia ꝙ † spurius non possit instituī, est introductum propter turpitudinem testantis, & quod actus propter turpitudinem agentis reprobatus, nulla constitutione permitti potest, vt in auth. vt, nulli iudicum. §. 1. Item reprobatus propter turpitudinem, æquiparatur actui prohibito de iure diuino. vt extra de consuetudine. c. ex parte, & contra ius diuinū non valeat stat. Quo ergo modo possit relinqui spurio? dic, ut. ff. de manu. testa. l. libertus. per Ia. de Are. & nunquid applicetur fisco, vel venientibus ab intestato? dic ꝙ venientibus, ab intestato, quia non est delictum instituti, sed instituentis, vt. C. de hære insti. l. si pater. & l. nec apud. & ibi per. Cy. facit, C. de sec. nup. l. 2. vbi non applicatur, quia illud non est verū delictum. nam non est de genere prohibitorum, & illa est ratio illius. l. testamenti. facit. C. de testa.

SVMMARIVM.

1 *Filiæ nuptę extra territorium si nihil possit reliqui, statuto ita disponente, an poterit relinqui nuptæ intra territorium.*
2 *Statuta subiacent legibus communibus.*
3 *Verba, hoc, vel illud statutum sit præcisum, quomodo sit accipiendum.*
4 *Regula an sit vera. Quod potest fieri per pactum vniuersitatis ciuitatis, posse fieri per statutum.*
5 *Statutum factum a Præside prouinciæ, quod quicunq; cæperit bannitum in ære & persona, habeat bona eius; vel partem bonorum an valeat.*
6 *Statutum factum a Prioribus ciuitatis, quod omnes causæ compromittantur, an valeat.*
7 *Principaliter, vel quotupliciter in iure sumatur.*
8 *Statutum tripliciter disponere potest.*
9 *Statutum disponens, quod filiussa. possit testari, an valeat.*
10 *Statutum laicorum an sit seruandum in curia Episcopi.*
11 *Authen. cassa & irr. C. de sacros. eccle. intellectus.*
12 *Statutum municipale et reformatio ciuitatis, non potest extendi ad litespendentes, etiamsi expresse dicatur.*
13 *Statutum factum a tyranno, an valeat.*
14 *Tyranni delictum, an & quando præiudicet iuribus populi.*
15 *Statutum faciens mentionem de alio, posito quod non constet de alio, an valeat.*
16 *Statutum interim factum, quando causa est de præterito, & lis de futuro, an porrigatur ad iudicium postea agitatum.*
17 *Tempus contractus inspicitur, quo ad solennitatem probationis.*
18 *Statutis duobus stantibus, altero antiquo, altero nouo, vtri standum sit.*
19 *Futurum subiunctiui, in statutis capitur pro simplici futuro.*
20 *Essentialia vbi deficiunt, nunquam fingitur retro.*
21 *Testes continentur instrumentorum appellatione.*

Source : BIU Cujas

22 *Statutum an facere possit, quod præceptum Iudicijs, non valeat.*
23 *Pacta & statuta iniqua, non tenent.*
24 *Monopolium an sit, si Guelphi quid statuant contra Gebellinos. Et quid, si intrinseci in exititios.*
25 *Statuta approbata per superiorem, possunt reuocari per populum.*
26 *Magistratus possunt legem transgredi ratione casuum emergentium.*
27 *Ius statuendi habentes, possunt statuere quod singuli capiantur pro uniuersali debito.*
28 *Statutum factum lite pendente, quid operetur.*
29 *Priuilegium superueniens lite pendente, an possit in actu parato, & an peragendo seu exercendo.*
30 *Lex seu statutum ordinari debet ad bonum cõe. Quod triplicit er contingit.*
31 *Statutum an valeat quod contra scripturas mercatorum, non possit opponi exceptio præscriptionis. 32.*
33 *Leges & statuta non iudaice accipienda & intelligenda.*
34 *Testamentum non continetur contractus appellatione.*
35 *Statutum non inducit publicationem bonorum, nisi hoc nominatim caueatur in statuto.*
36 *Statutum quando dicatur. Quando in personam.*
37 *Statutum repelli potest, per doli exceptionem.*
Consuetudines & Statuta in materia decernendorum effectuum, tenaciter obseruanda sunt, siue procedant permissiue, siue prohibitiue.
38 *Statuta possunt ampliare & diminuere tempus legitimæ ætatis.*
39 *Statuta vigentia Lugduni, porrigantur ne ad terras postea quæsitas.*

Statuere. statutarij, statutum.

1 Sta. ℘ † filiæ nuptæ extra territorium non possit relinqui an poterit relinqui filiæ nuptæ intra territoriũ? vī qđ non vt.l.1. C.ne liceat, ha.metro. lib. 11.sed ibi loquitur, quo ad res illius territorij, quæ sunt in iurisdictione statuentium. sed in quantitate vel genere, non vī dictũ stat.valere quia filia non est subiecta statuentibus, mutato loco & foro, vt no. C.de munici. & ori.l. pe. Bal.tenet stat.valere, quia non inspicimus personam, cui acquiritur, sed disponẽtem.i.testatorem, quia est subditus, & ideo obligatus legibus municipalibus, & potest ei.per.l.municipalem interdici.vt not. Bar. ff.de fideiusso. l.cum lex.l.si quis pro eo. Porro, vbi causa efficiens est inhabilis.ibi nullus effectus sequitur, nec etiam naturalis obligatio contrahitur vt.ff.de leg.3.l.1.§.si filius. Bal.in l.2 vt in pos.leg. Statutum, ℘ disponit super successione filiorum & filiarum valet cũ omne ius ciuile sit mutabile, & sufficit, quod statutum habeat aliquod motiuum, licet non contineat æquitatem, sed statuentium volutatem & authoritatem, porro, vbi de nullius præiudicio tractatur, omne statutum valet siue habeat in se
2 æquitatem, siue non. Bal.in l.lege 12.tab.de legi.hær. † Statuta.subiacent legibus communibus. C.de testam. l.fin. & l.2. vbi senato.vel cla. Bal.in auth.omnes peregri.communia de succe. Statutum si facta contraria reformatione ante, & post fuerit practicatum, prævalet statutum, cum reformatio, non fuerit more vtentium approbata, quia non dicitur interruptum, quod semper viguit. 4.di.c.fi. per doct. Archi. ibidem, Item quando prohibitio iuris communis importat necessitatem. non valet consuetudo contraria. Verbi gratia. Non mechaberis xix di.de episcopali, per archi. Bald. in d.authẽ. omnes peregrini. Statutum quod certa tempora statuti determinat, alioquin reus ponitur in banno, ita est præcise seruandum, quod nil addi vel detrahi potest, quia est data forma iudici & prouisio statuti exorbitat a iure communi, hæc theorica probatur per id, quod not. Dy.in regula, indultum, in 6.& no in c.1.de milite vasallo. qui contumax est.in princ. coll.10. Bal.in authen.qui semel.C.quomodo, & quando iudex. Stat. quod permittit recurri contra aliquam sententiã, ille recursus debet regulari, secundum quod regulatur appellatio quantum ad tẽpus exercitij. & terminationis, eius Bal.in l.si ex multis, de an.exce. quæ est.l.fi.per gl.d.l. Statuto
3 †cauetur, ℘ illud vel istud statutum sit præcisum. quid importent ista verba. tenetur, ℘ virtus istorum verborum hæc est, quod adeo sit strictum ius. i. formatum, vt nullo modo possit ab eo recedi, vt no. C.de iudi.l.placuit.in fi. ibi non põt recedi a iure constituonis, sed a iure partium bene possunt ipse partes recedere, ar.d.l.si causam.de executione rei iudicatę.& ibi Bal. Statuta ciuitatis, quæ disponerent aliquid super tempus venditionis rei per iudicem exequentis, talia statuta sunt reseruanda ad vnguem tam in tempore, quam in forma, vt no.in l.fi.C.de iure do.impe.& si contrafieret, esset irritum. ipso iure. quia fieret cõtra ius legis municipalis. Bal.
4 in l.ordo.de execu.rei iudi. Statutum, quod † potest fieri per pactum vniuersitatis, ciuitatis, potest fieri per stat. Regula est vera, si accipis regulam affimatiuam, sed negatiue dicendo vbi non valet pactum, non valet statutum, regula esset interdum falsa, cum valeant statuta capitalia, & non pacta capitalia, quia legis authoritas est maior pacto, vt.l.nemo põt, de leg.1. & an valeant statuta facta ℈ ius publicum, vide per Bal. in programma.C.com.vel epi. Statuta alicuius magistratus, quæ dictant aliqua genera pœnarum aliter q̃ ius cõe, nõ valent, nec possunt imponi pœnæ. & ideo eorum programmata seu præconia nõ habent uim sententię, & qualiter eps & qualiter prætor possit facere stat.de pœna capitali, vel de
5 gradationis, vide Bal.in d.l.programma. Stat.factũ † a præside prouinciæ, ℘ quicunque cœperit bannitum in ære, & p̃sona, debeat habere bona sua, vel partem bonorum nunqd istud statut.valeat? & dicit ℘ non, si bona erunt in fiscum incorporata, vt ff.℘ aut clã.l. phibere.§.plane. idẽ si nõ erãt incorporata, nisi fieret de conscientia principis cuius est fiscus vt eo.§. plane modicam aũt remunerationem bñ posset assignare soluendam de bursa illius ciuitatis, cuius interest bannitum capi.ff.de capt.l.mulier inops. Prius tamẽ illis citatis, vel de eorum consilio, ar.C.de nauicularijs.l.cum nauicularium.li.10. & no.per Gui.& Cy.in l.1.in princ.de iust.& iu. Bal.in l.programma.C.com. vel epis. Statutarij non debent ponere in volumine statuti ℈ria, nisi possent saluari cum distinctione, quod est verum, quod non debent ponere statuta ℈ria dispositiue, sed possunt poni narratiue, vt nil antiquitatis ignoretur, vt insti.de testa.in prin.& insti.de leg.in princi. hoc dixit Bal.in 3.no.in prima constitutione. C.§.quib. Sta-
6 tutum † factum per priores populi, qui habent arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis, vel super publica authoritate, quod omnes causæ compromittantur, an valeat? & vt̃ ℘ non, quia stat debet intelligi de publica vtilitate principaliter, sed istud non pertinet ad publicam vtilitatem principaliter, sed secundario, vt l.1.in prin.de magi.conueniendis. vt l.2.cir.fi.prin ff.ad mun.& de ap.l.si quis ingenuum. Ergo & cæte. Secundo probatur, quia arbitrium datum intelligit̃ sine alterius læsione, vt l.2.§.merito.& §.si quis a principe.ff. ne quid in lo.pu.& l.in fraudem.de tes.mi.& de admi.tu.l.impuberi.& de eman.libe. nec auus.de vul.& pu.l.ex facto. Sed per tale stat.læderetur ius alterius, ut ff.de mino.l.minor 25 an. ergo &c Prẽterea statutarij non possunt remouere ius appellandi, ut ext.de iureiu.c.venientes. sed statuendo, qđ compromittatur in arbitrum, remouent ius appellandi, vt C.de arb.l.1. ergo hoc non possunt statuere. Bar. determinat ℈riũ quod valeat.& dicit quod lites dirimi, pertinet ad publicam utilitatem principaliter, ad quod intelligendũ dẽs scire fm
7 eũ, ℘ † principaliter, in iure nostro sumitur altero de duobus modis. Vno modo denotat quendam ordinem naturæ. v.g. cum fit filio iniuria, & per ℈ntiam patri, vt l.1.§.1.ff.de iniu. & hic non denotat ordinem tpis, sed naturæ. Secundo mõ assumitur, & dī principaliter fm intentionẽ facientis. vñ in intellectu, finis, est principium. & illud dī principaliter, qđ est finaliter. ut est, recipio fideiussorem antequam reus obligetur, tunc quia intellectus noster erat solum, vt reus obligaretur, dī principaliter obligatus, vt ff.de fideius.l.generaliter.& dicuntur duo principales, qñ ad vtrunque est habita contemplatio coequalis, vel qñ ambo isti sunt principaliter extranei, ut emptor & uenditor.de duob.reis.l.& an eandẽ. & sic cer.pe.l.si non singuli. Ita dicit ipse est in proposito, qa cum finalis intentio sit bonum publicũ principaliter, & generaliter, siue cõiter, ualet tale stat.fm eum. Non ob.secũda rõ, quia læditur ius unius partis tm̃, sed ubi in potentia lesionis est equalitas inter partes, neutra dī lædi. Dic ℘ de hoc est casus de transactionib.l.fideicommissa. Tu allega de inof fi.testa.l.si pater puellæ.& ibi per Pe.& Cy.& ℘ no. C.fa.erc. l.si familiæ.& per hoc concludit Bart. ℘ istud statutum non intelligatur de eis, de quib. apparet scriptura uel instm̃ hñs vim sententiæ. nã tunc altera pars tm̃ lederetur, & super hoc statutarij non possent statuere, ar. ff.de min. l.mi.25.ann.fm Bar. Non ob.tertium ar.de appellatione, quia per hoc nõ derogatur appellationi ui statuti, sed ui iuris cõis. Vel hic forte dicit Bal.põt appellare, quia a snia arbitri necessarij appellatur, vt C.de iud.l.apertissimi.& no.2.q.1.a iudicib. Prędicta vera sunt in generali statuto, sed speciale sta.ad compromissum faciendum non possunt facere, uel ad pacem faciendã, vt ff.qui & a quib.l.si priuatus.& ff.de pollici.l.totiens.& adde, quod no.per eundem Bal. in l.ambitiosa. de decre. ab or. fa.ubi plene uide istam materiam arbitrorum. Bal.in §.quibus.in 1.const.C.Stat.omne, aut disponit super personis, aut disponit de personis, aut disponit de reb. aut de actionib. ut ff.de legib.l.fi.& dicit Bald.ut clarius habeas taliter.concludo & dico, ℘ qñque stat.disponit de iure personæ, qñq; de iure solemnitatis, uel formæ, qñq; de iure ordinis siue iudiciorum, qñq; de iure executionis.& ista membra dicit Bal. ponam in ciuilibus actibus, qui habent sortiri effectum iuris.
8 Dico ergo circa primum de iure personæ, † quod stat. potest disponere tripliciter. Primo modo habilitando inhabiles, ut filiusfamilias possit testari, quod mulier possit esse tutrix. Item, qnod spurius possit institui hęres. Secundo, modo

inhabili

Source : BIU Cujas

inhabilitando habiles, vt qđ adultus non poſſit teſtari, ꝙ mr̃ non poſſit eſſe tutrix filiorum. Tertio mō habilitando certa forma ſeruata & inhabilitando ea ceſſante, vt quod mulier & minor non poſſint ꝫhere ſine conſenſu propinquorum, & ꝙ notarij non poſſint ꝫficere inſtr̃a, niſi ſint approbati in col legio notariorum. & ſimilia de quo per Bal. in l. cūctos popu
9 los. C. de ſum. tri. Stat. dictat, & filiusf. poſſit teſtari † an ualeat dicit Bal. aut loquimur circa ꝑſonam ſubiectam, & valeat aut circa perſonam extraneam, & forenſem, & dico quod non valeat. & dicit Bald. credo hanc regulam, ꝙ ſtat. nō poſ ſit legitimare perſonam ſibi non ſubiectam, nec circa perſo nam iſtam aliquid diſpone re, vt. ff. de tu. & cura. dātis ab his, l. 1. in fi. & ff. de tute. l. ēt. Non ob. l. 1. C. de eman. libe. qa ſtat. diſponit potius circa modum formę, q̃ circa eius perſonam vel aliter. quædam eſt habilitatio, in qua cooperat cōſenſus & de iſta loquit̄ in d. l. 1. de eman. lib. nam lex eſt quędā ꝓrogatio iuriſdictionis, quædam eſt habilitatio, quæ nō pōt ꝓce dere per conſenſum hominis priuati, & de hac loquit̄ q. nr̃a quia per ſolum conſenſum non pōt fieri habilis ad teſtandū
10 Bal. in l. cunctos populus. C. de ſum. tri. Stat. laicorum, an † ſit ſeruandum in curia epiſcopi, dicit Bal. ꝙ Bar. tractat in l. cun ctos populos. & Old. dixit, ꝙ eſt ſeruandum ꝫ laicos in patro cinium clericorū. vt. 10. diſt. c. ſi in adiutorium. Ia. de Are. in d. l. cunctos populos. dat iſtam theoricam, ꝙ ei non prodeſt, ſtat. cui non pōt nocere, ex quo ſequitur, ꝙ ſicut non obeſt, maxime in forum eorum. ita nec patrocinetur, quia non de bet claudicare. ſm Bald. dicit tu ſuper hoc recurre ad Canoniſtas, & dic ut tangitur extra de foro cōp. c. ꝙ clericus. & in Spe. de diſputatio. & alle. §. porro. ver. ſed nunqd. & in c. rō. de no. ope. nu. ꝑ Io. An. in nouella. & adde. quod no. in l. ex ea. ff. de poſtu. Bal. in d. l. omni innouatione. ꝑ quam. l. dicit, ꝙ cōſuluit, qđ ſi ſumus in caſu ſtatuti dubij, & dubitetur circa ver ba ſtatuti, quæ non poterant declarari, ꝙ recurreret̄ ad dn̄m illius terræ cuius authoritate erat ſtat. factum. nam. d. l. dicit, interpretatio legis in caſu dubij pertinet ad conditorem, de
11 quo plene per ipſum ibi. Stat. † quoddam eſt in volumine ſta tutorum cōtra immunitatem clericorum. poſt ea in fine eſt ſtat. generaliter caſſans & irritans oīa ſtatuta ꝫ libertatem ec cleſiarum, nunquid propter iſtud ſtat. ſtatuentes euitant pœ nam authēticę, caſſa & irrita. & c. quia plerunq;. de immuni te eccle. dicit. Bar. ꝙ non qa d. aut. caſſa. iubet de capitularib. aboleri, ita ꝙ legi, non poſſit. Sed iſtud poſſet legi & dare oc caſionem, ꝙ de facto ſeruetur, & dicit Bal. iſtud credo verum per l. hmōi. §. qb. ita. de le. 1. non ob. ꝙ cum ſint in eodem vo lumine attendatis ſtat. vltimum, & nō primum ei ꝫrium. vt no. Cy. in l. 2. C. de teſt. tute. quia. d. auth. caſſa. punit. ēt attentata, vt patet in tex. conſiderat merū factū, ſed non eſt dubiū ꝙ ſcriptura illa eſt facti, & ideo ſunt puniendi facientes. arg. ff. ad. l. Fal. l. fi quis legatum, & addit Bal. in d. auth. caſſa. No. hic de banno imperiali, de quo dicit ſe dicturum in auth. itē nulla communitas. C. de epi. & cle. Bal. in d. aut. caſſa. & irri-
12 ta. C. de ſacroſ. ecc. Stat. † municipale & reformatio ciuitatis non pōt extendi ad lites pendentes ēt ſi expreſſe dicat̄. vt in auth. in medio litis. circa prin. & ibi eſt tex. ſm Bar. licet cōis trahat̄ ad pendentia, vt idem Bar. no. in l. ſancimus. C. de ſa croſ. ecc. dicit Bal. ego credo dictum. Bar. verum in cauſę de ciſione, quā ex ꝑterito metimur vt in auth. de nō alie. §. alie nationes. Sed quo ad ordinem iudicij, quatenus eſt de futu ro, bn̄ tenet ſtat. ſuper lite pēdēte. & ita conſului. & allegaui, Archi. hæc ſunt ver Bal. in d. l. ſancimus. C. de ſacroſ. ecc. Sta.
13 factū † a tyrāno, an valeat? certe non, qa cū ſtatuere ſit iuriſdi ctionis, & ipſe non hēat iuriſdictionē. ergo non pōt ſtatuere, vt patet in diffinitione iuriſdōnis. ff. de iuriſ. om. iud. l. 1. Aut ſunt ſtatuta populi, & tūc, aut ſunt facta obtētu ꝑſonę tyrāni & nō ualēt, qa preſumit̄, ꝙ ſint facta metu impreſſionis, vel nimia reuerentia, vt. l. nouiſſime. §. 1. qđ fal. tu. auth. & l. 1. §. q̃ onerandę. ff. qua. re actio nō datur. Aut non ſint facta obten tu perſonę tyranni, ſed ob aliam iuſtam cām, puta pro male ficijs puniendis, vel alijs ciuilib. cauſis dirimendis, & talia ſta tuta valent ratione ſtatuentiū, & rōne ipſius ſtatuti, vt. l. oēs, populi. tunc. n. non ꝓdit populus poteſtatem ſtatuendi de iu
14 re, ꝙ ſit ſub tyranno, † qa delictū tyranni non p̄iudicat iurib. populi. & hoc intellige verū, ſi populus pōt cōgregari. Sed ſi tyrānus nō patit̄, ꝙ cōgregetur populus, ſed aliqui pauci, ex eo iſti non p̄nt facere ſtatuta, ar. l. fi. ff. de li. vniuer. ad hoc ſpe cialiter induco In. in c. cum ex iniuncto. extra de no. ope. nū. Bal. in l. decernimus. C. de ſacroſ. ecc. & ibi ple. ponit de tyrā no. Stat. & conſuetudo, poteſt in ſuo municipio dare intelle ctum & quendam modum ſignificandi vocabulis, ſicut & lex, vt ff. de le. 3. l. liberorum. §. quod tamen Caſſius. de quo vi
15 de per Bal. in l. fi. in fine. de ſacroſ. eccle. Statutum † vnum fa cit mentionem de alio, poſito quod non ꝫſtaret de alio, nun quid tale ſtatutum valeat? dicit Bal. ego dico, ꝙ ſic, aut in il lo ſtatuto referēte inferitur pęna illius ſtatuti. de quo fit rela tio, & non expedit ſcire de illo, vt in ꝫſtōne, q̃ incipit, & quæ neceſſario. §. quib. aut nō inſeritur tenor, & tunc aut ex ſtat. referente apparet certitudo diſpoſiti, & idē, vt in l. 1. de epi. & cle. aut non apparet certitudo, & tunc niſi conſtet de ſtat. ad qđ fit relatio non ſufficit ſtat. Quod ſe referat ad illud, maxi me in pęnalib. ſtat. ar. de cond. & dem. l. in teſtō. quod tene fi xum menti. ſecundum Bal. in d. l. 1. C. de epi. & cle. Stat. dicit ꝙ non valeat ſtat. niſi ſit publicatum in certis locis ciuitatis. modo factum fuit quoddam ſtat. ſingulariter in fauorē Titij, nec præconizatum fuit per præconem, quęrebatur an va leret? dicit Bal. ꝙ rn̄dit de facto, ꝙ ſic, quia illa publicatio nō fit ob aliud, niſi vt lex generalis obſeruetur, q̃ rō ceſſat in ſta tuto facto in fauorem ſingularis perſonæ. & hoc aperte pro batur in l. leges. C. de legib. in prin. coniuncto 2. rn̄. d. l. hoc di xit Bal. in d. l. leges. quaſi in prin. vbi ponit, quæ ſint ſigna generalis legis. & dicit in tertio ſigno, qđ ſolum leges gn̄ales & generalia ſtatuta indigent publicatione. De quo ibi per eū.
16 Stat. † interim factū, qn̄ cā eſt de præterito, & lis de futuro, an porrigatur ad iudiciū, qđ poſtea agitatur? & vr̃ ꝙ non, quia iudicia trahuntur ad tps cauſæ, vt l. ſi rem. §. fi. de pig. act. In ꝫrium, quia iſtud ſtat. emergit poſt legem, ergo diſponitur ꝑ virtutem legis. dicit Bal. ꝙ gl. in l. leges & ꝫſtōnes. C. de legi. Rn̄. ꝙ vbi cauſa eſt de præterito, licet iudicium ſit de futuro, lex non diſponit de illa cauſa, vt in auth. vt cum de appella tione cognoſcitur. in prin. ſuper hoc Gui. de Suz. aliter dixit, videlicet ꝙ aut conſtitutio loquitur circa ordinationē iudi cij, vel ꝫctus, vt de numero teſtiū adhibendo in ꝫctu ipſo, vel de ſcriptura, vel de inſinuatione tpe ꝫctus, & ꝫſtō nō por rigitur ad præterita, quamuis lis ſit poſt ea de futuro. Ratio eſt, quia contrahentes non potuerunt diuinare de alia ſolēnitate, vt C. de teſti. l. teſtium. & C. de teſta. l. iubemus. Item, quia iam formatam ſolemnitatem & productam in eſſe nō debet imitari, ex caſu ſuperueniente, & ſic inſpicitur tps ꝫ-ctus, ar. C. de dona. quæ ſub mō. l. perfectam. Si aūt ꝫſtō loq tur circa ordinationem ſententiæ, vel proceſſus cauſæ, tunc attēditur ſtat. quod eſt tpe litis motæ, quia licet cauſa prima ſit de præterito, cā tn̄, ſuper qua diſponitur, i. ipſe modus pro cedendi, eſt de futuro, ſm Arch. qui ita recitat in c. de libera tione. de off. del. li. 6. & dicit, ꝙ ita determinauit Papa Nico laus III. in quadam extrauaganti. Illud dictum eſt verū. nam aut ſtat. loquitur de reformata, aut de reformanda, aut dubi tatur, in dubio intelligitur diſponere de reformāda, quia res iam formata non indiget vinculo ſtatuti. Ex hoc ergo ſequi tur, ꝙ aut diſponit de contractu, aut de iudicio. Primo caſu intelligitur de contractu futuro, licet pendeat ex cauſa de præterito. dicit Bald. aduertatis, aut ſtat. diſponit de iudicio, quo ad deciſionem cauſæ, aut quo ad probationem cauſæ, aut quo ad ordinationē litis. Primo caſu inſpicitur tps cau ſæ, non tps ſtatuti. ita determinat gl. or. in l. leges & ꝫſtōnes.
17 C. de legi. Secundo caſu idē, qa † inſpicit̄ quo ad ſolēnitatem probationis tps ꝫctus, licet quo ad qualitatē teſtium, ſi muta ta eſſet, inſpiceretur tps iur̄, & depoſitionis ipſorū teſtium, ut probatur ex coniunctione duarū legū. C. de teſta. l. 1. & ff. de Carb. edic. l. 3. §. duæ cauſæ. Tertio caſu, aut loqmur de iu dicio reſpectu actus exercitij, aut reſpectu exercendi. Primo caſu, non habet locum noua lex. ſecundo ſic, vt C. de iu. cal. l. fi. §. fi. vbi eſt tex. & per hoc conſului in quadam qōne, vbi certi deputati erant in ciuit. Florentiæ in qōnib. fallitorum, poſtea fuerunt eis adiuncti alij duo. q̃rebatur utrum iſti adiū cti viderentur adiuncti in qōnib. pendentib. coram alijs pri mis? dicebant ꝙ non, per l. 1. ff. de of. conſ. ſed ibi in iudicib. hn̄tib. iuriſdictionē quilibet inſolidū, ſed ego loquor, qn̄ oēs ſimul. vn̄ illa lex non facit ad propoſinm. ego conſului dicit Bal. ꝙ adiūcti eſſent neceſſarij, quo ad reliquum proceſſum, quia lex noua reſpicit formam proceſſus, & proceſſus habet partes diſtinctas. vn̄ quātum ad p̄terita, non ſtamus ſtat. ſed quantum ad futura, ſic. Non ob. auth. vt in medio litis nō fie ri ſacras iuſſi, quia ibi loquitur quantū ad deciſ. non quātum ad iudicij ordinationē, vt ff. de iud. l. iudicium ſoluitur. Bal.
18 in l. leges & conſtitutiones. C. de legi. Stat. † vnum eſt nouū, & aliud antiquū. mō quæritur, an ſit ftādum antiquo, an nouo? Old. diſtinxit, aut eſt qō de ſubſtantia contractus, aut de executione. Primo caſu, aut eſt quæſtio de iure rei. v. g. pro hibetur res vendi non allibrato, & ſtatur antiquo ſtatuto, & quo ad eum res non eſt in commertio, vt ff. de verbo oblig. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. Aut de iure perſonæ. Verbi gratia, prohibet nouum ſtatutum contrahi cum minore 18. ann. & tunc idem, vt ff. de ſtipu. ſer. l. ſi vſufr. Aut de iure formę contractus, & tunc idem, vt C. de teſtamentis. l. iube mus. in fine ibi, quid enim ſecundo caſu principali ſtatur ſtatuto nouo, vt C. de fide inſtrumen. l. contractus. & de iur. calum. l. ſecunda, hoc no. per Oldr. ff. de verbo oblig. l. conti nuus. §. cum quis. Bal in l. leges & conſtitutiones. C. de legib. Statuta in quadam ciuitate ſunt renouata, & pro parte ſunt

Source : BIU Cujas

ꝯfirmata.ꝑ parte reuocata.Itē q̃dā sunt facta.mō q̃rit̃ ex quo tp̃e illa statuta valeāt:nā si valēt ex tp̃e publicationis,nō fingit̃ retro,qa publicarū, est principiū & vinculū & terminus, a quo incipit vinculū.non refert̃ in p̃teritū, qa nō ligat ignorātes,vt in auth.vt factæ nouæ ꝯstōnes.§.sancimus. & sic vr̃, ꝙ tp̃s renouationis sit spectandū, vt l.tribunus.§.fin.de testa.mi.in ꝯ̃riū vr̃ ꝙ nō sit inspiciendū tp̃s reformationis, sed tp̃s statuti,qd̃ reformat̃, vt C.de don. inter vi.& vx. l.donationes ff.de iu.cod.l.2.& l.quidā referūt. ff.ad l. Fal.si miles. dicit Ia.de Bel. ꝙ aut in l.exprimitur tp̃s, ex quo liget, & tūc ex nūc ligauit, aut non exprimit̃ & in ꝯfirmatis ligat retro in correctis, vel aditis ligat ex tp̃e correctionis, & additionis. est verū,dicit Bal.ꝙ ipse Iac.nō loquit̃ ita clare.tm̄ credo, ꝙ ita intellexerit.d.auth.vt factę nouæ ꝯstōnes. Sed postea ipse Iac. disputauit q̄ōnē in illa mā, quā ponit in auth.vt cū de appel. cog.in prin.vbi sic distinguit,aut ꝯstō, vel stat.est iuris diuini vel humani. Primo casu, aut disponit circa obseruātiā,& trahitur retro ad p̃terita, vt ex̃ de vsu c.cū tn̄. & inst.de iur.nat.§.si naturalia. & no.ex̃ de ꝯst.c.fi. Aut disponit circa pęnā,& tunc non trahit̃ ad p̃terita, nisi noīatim sit dictū, vt in auth. de inces.nup.§.ad hoc q̃dā,vt in auth. de san.epi.§.fi.& ex̃ de ꝯstit.c.2.Si aūt est ꝯstō iuris humani,dicit ipse, ꝙ rl̃a est, ꝙ in ordinatione actus humani,& in oī lite decidenda,in qua inspicit̃ principiū actus,lex noua nō trahit̃ retro. & illa est rl̃a, q̃ ponit̃ in l.leges. C.de legi.& ī l.iubemus. qa cū inspicimus principiū, ea,quæ postea emergunt,pacta nō vitiant, nec vitiant statuta, q̃ postea fiunt,qa nō insunt tp̃e,quo debēt inesse. Tn̄ Ia.quasdā excep.ponit. Prima exceptio est,si expressionē verborū trahat̃ ad p̃terita, vt in d.l.leges. Secūda except. est,qn̄ ſm mentē legis nō pōt trahi ad futura. nā tunc vt lex nō sit frustra,necessario cōcernit p̃terita. v.g. si stat.disponit de cācellationib.bannitorū,puta ꝙ bāniti in ꝑsonā cācellētur datis x. nā illa est q̃dā abolitio, q̃ ꝯgrue nō pōt adaptari, nisi ad præterita,vt ff.de legi.l.cū lex. & ibi ꝑ Old. sed D.Cy. in illo ar. de cancellatione bānitorū sic distinguit.aut verba sta.sunt de p̃terito,aut de futuro, aut sunt implicita ad vtrūque.Primo casu respicit p̃terita tm̄. Secūdo casu respicit futura tm̄. tertio casu de nā legū est, ꝙ respiciat tantūmō futu-

19 ra. † vn̄ futurū subiunctiui in stat.capit̃ ꝑ simplici futuro,vt no.in l.cū tale.§.fi.de ꝯd.& de.vbi est gl.fin.ſm Cy.dicit Bal. ꝙ dictū Cy.hr̃et locū in dispōne indifferenti. exēplū.l.illicitas.in prin.de off.præsi. secus,qn̄ rō præteriti & futuri discrepat,qa tūc interpretamur legē in sensu benigno,& ęquo, & nō vt det cām delinquēdi.& iō in exēplo Ia.de Be.teneas cū, & non opi.Cy.Tertio fallit rl̃a,qn̄ lex noua interpretat̃ veterē,qa tūc trahitur retro. nā lex noua nil noui facit.sed quod est,detegit,vt in auth.de filijs an.do.instr.na. & ibi no.Io.An. in c.fi.de ver.si.l.6.in no.dicit, ꝙ aut noua lex procedit declarando, & tunc hēt locū in præteritis & futuris.aut nouū ius statuendo, & tūc hēt locū solūmodo in futuris.& est rō,quare non trahitur retro, qa nō dēt fingi ꝯ̃ ius qd̃ tunc vigebat.

20 Itē† vbi deficiunt essentialia,nunq̃ fingit̃ retro,licet vbi deficiunt ꝯdōnalia qn̄q; retrofingatur, vt ff.qui pot.in pig.ha. l. potior. & l.qui balneum.& no.ff.de le.1.l.talis scriptura.Concludamus sic,dicit Bal ꝙ aut lex est noua,quo ad materiā,& quo ad formā,& certū ē, ꝙ nō trahit̃ retro, sicut ius ci.nō disponit circa ea,q̃ an̄ ip̄m ius nō erāt ītroducta,nec ī mā,nec in forma,vt ff.de iust.& iu.l.ius ciuile.Aut disponit ius nouū respectu formæ,& non materiæ,& idē,qa nō pōt retro trahi ad tp̃s,vbi nulla erat forma,aut nō disponit nouū in mā,vel forma,sed confirmant̃.nam stat.tūc trahuntur retro, dumtn̄ illa stat. retro habuerint vigorē. sed si sumunt vigorē ex ꝯfirmante, tunc ꝯfirmatū trahitur ad tp̃s ꝯfirmationis, non eꝯ̃.Idem in infirmatione.nā aut hēt vetustiorem cām efficacē ad infirmandū,& tunc trahit̃ retro,aut non hēt vetustiorē cām, & tunc nō fingitur retro. Ista probant̃ in rōne sui. ff. de of.procon.l.obseruare.§.fi.ff.ad Treb.l.si quis priore.& de testa.l.tribunus. §.pe. ex quib.& alijs prædictis pōt concludi ad multas q̄ōnes,& præcipue ad ꝯn̄tiam. de quo per Bald.in l.leges & ꝯstōnes.C.de legib. Sta. terrarū, q̃ cōiter disponūt, ꝙ in cā criminali noīa testium sint secreta, vsq; ad iura ipsorum,sunt bona statuta ꝑꝑ metum subornationis & notarij, qui non tenent secrete,tenentur crimine falsi,vt ff.de pę.l.si

21 quis aliquid.§.instrumenta. Quid † autem sit de iure cōi,an quis teneatur edere nomina testium, quibus quis intendit vti? & vr̃ ꝙ sic, quia vsurus sum.& testes continentur appel-

a latione instrumentorum.[a] de testibus instrumentarijs habemus gl.ord.in l.1.§. editiones.in fi. magnæ gl. ff.de eden. ubi dicit glo. ꝙ nomina testium instrumenti, sunt edenda,sicut nomen tabellionis,quia habetur pro teste iuris. sed Guiliel. de cu.in l.edita.C.de eden. dicit, ꝙ si est suspicio subornationis,no debent edi nomina testium, qa qn̄ timetur de subornatione,non debet fieri editio,vt in d.§.editiones.& istud est no.dignum.de quo per Bal.in l.fi.C.de eden.Stat. quæ prouident circa interpositionem secundi decreti;sunt seruanda.si aūt.nil sta.dicit,tūc de iure cōi requiritur latitatio,& dic ſm Bal.ꝙ sufficit ēt si latitatio sit pręsumpta, vt quia citatus est solenniter ad domum,& non est ita absens a longe, ꝙ nō sit verisile.ꝙ ei nō sit intimatum,& tūc tenet ſm decretū, q̃uis nō apparet de vera latitatione ſm.Cy.hoc ꝯfirmat̃,qa si quis absentat se post litē motā,p̃sumit̃ latitare, si nō dimisit ꝓcuratorē, & ex illa latitatione p̃sumpta patit̃ ſm decretū, ar.ff. de do.l.eandem.§.1.hoc ēt probat̃,qa dicit Cy.ꝙ a secundo, decreto pōt appellari.ergo non requiritur vera latitatio, qa tunc verus cōtumax nō pōt appellare,vt.C.de iud.l.properādum.§.sin aūt reus.ff.de in inte.resti. l.diuus.de re iudi.l.contumatia.cum si.dicit Bal.hoc credo verum,ꝙ sufficiat vera, & præsumpta latitatio,& ꝙ ista de iure cōi habent difficultatē,ſm Bar.statuta terrarum aliter prouident,& sunt seruan-

22 da,ſm eum.De quo per Bal.in l.2.de resti.mili.Stat.pōt† facere,ꝙ pręceptum factum a iudice non valeat, & tunc soluit̃, in nihilum,vt.l.2. C.vt ne.pri. Tit.suos &c.ibi plene,qn̄q;præceptum conditionale resoluitur in nihilum, qn̄q; annihilat̃ ꝑꝑ defectam conditionem.vt.l.ea quidem.C.si man.ita fuerit alie.vbi citatus a iudice incompetēti, vel sub conditione quæ non tangit eū,nō tenet̃ cōparere,puta,qa si tu es Petrus cōpareas,& ipse nō est,ff.de iud.l.eum,quē temere.Qn̄q; ꝑꝑ, factum cōparationis,vt des.10.vel cōpareas, si senseris te grauatū.Nā cōparendo satisfacis termino,& nō ligaris ad dādū vt no. In.de coha.cle.& mu. c.vestra.al̃s.c.fi.in gl.ma.in ver. itē monitio.Qn̄q; propter cessantem iurisdictionem: vt.d.l. ea q̃dem.Qn̄q; ꝑꝑ ineptitudinē, vt.l.vir bonus.C.iudicatum solui.Qn̄q; ꝑꝑ resistentiam legis,vel statuti, vt.s̄.dictum est.

23 de quo per Bal.in d.l.ea quidem.C.si manci.ita fue.alie.† Statuta iniqua & pacta,nō valent.Item not.ex naturali licentia statuendi nō dat̃ potestas condendi leges iniquas.Item,nec, gn̄alis confirmatio veterum stat.confirmat illicita. Itē,non valet stat.vel conuētio, ꝙ non emat̃ vel vēdat̃ frumētū,nisi pro tāto p̃tio.Itē & in alijs rebus victualibus.Itē mechanici, & fabri nō pn̄t inter se pacisci, ꝙ de laborerio vnius nō se intromittat alter.& idē in scriptorib.si tn̄ tota ciuitas statueret hoc valeret de iure. Itē,si artifices hn̄t authoritatē a republica. Itē no.ꝙ qui iniquū stat.transgredit̃,nō vituperet̃. Itē, no.specialiter puniri primatē artis, puta Perusij. Camerlingum, qui authorat̃ & consentit malis stat.Itē no.ꝙ superior pōt mādare, ꝙ sibi portētur statuta collegiorū & bacticarū, & si aliqua sunt, q̃ sapiūt monopoliū,ſm.l.vnicā. C.de mon.

24 procedat,& quærit Bal.ibi q̃d si Gelphi faciāt† ordinamenta ꝯ̃ Gebellinos,an dicat̃ monopolium? rn̄deo, aut faciunt ad usurpationē alicuius priuati commodi,& est monopolium vt in d.l.aut ꝑꝑ publicū bonū,& tunc secus, vt ibi.in dubio, aūt præsumit̃ ꝯ̃ conspiratores,qui se pactis adstringunt,vt ēt d.l.vnica.& debent expelli de ciuitate,& bona eorū publicari,vt ibidem.& q̃rit quid si intrinseci faciunt ordinamenta ꝯ̃ exititios? rn̄deo si sunt iuste expulsi,& pęnam merent̃, nō est, monopoliū, secus si iniuste,& tūc ꝯfinia,quæ adstringūt,possunt sperni corā iusto prætore,vt in d.l.ver.data.Dicit aliq̃s, ꝙ totus populus facit hoc,rn̄deo,populus ducitur a conspiratoribus,& sępe fallitur,vt patet. Marci. 15. & Matthei. 27. & ideo multitudo peccatum non excusat, vt.ff.q & a q̃b.l.si q̃s priuatus,& de electione.c.Osius.cum si.& de monopolio hr̃. ext.de electione.c.cum accessissent. per Inn.& in c.cū oēs. & vide qd̃ no.Bar.in l.sodales. de colle. illicitis. & extra de extraor.cri.l.sub prætextu.per Bal.in l.vnica. C.de mono.Statu-

25 ta approbata† per superiorem, possunt reuocari per populū, ſm Bar. quod Bal.non credit verum,sed est necesse,quod superior approbet reuocationem,vt C.de nup. l.si vt proponis. Bal.in l.omnium.C.de test. Statuta terrarū, quæ iurata sunt, per potestatem,debent pręcise seruari. & debēt ea tenaciter obseruari, & a forma statuti non debet recedi. de quo dicit, Bal.se dixisse in l.& si seruior. C.de infami.& in l.quid ergo.§. pœna grauior.ff.de infami.& facit extra de const. cum Marchio Ferrar.de iure aūt cōi licet iudices iurent.sicut eis vide-

26 bit̃ iustū.tn̄ ſm Inn. maiores† magr̃atus pn̄t legem transgredi rōne casuum emergentium, & est hoc licitum eis, vt no. ipse Inn.extra de const.c.1.& ar.l.hodie.ff.de pęnis. Secus in minorib.magistratib.qui iurant præcise seruare legem vt,in auth. hodie.§.excep. C.de iud.de quo per Bal. ibi. Statutum, iniustum inducit indebitum.vt.l.cum amplius.§.his natura. ff.de reg.iur. Facit quo not.Innocen. de immun.eccl. c.plerunque.de quo per Bal.in auth.sed omnino.C.ne vx.pro ma.

Stat.

ADDITIO.

a ¶ Instrumentorum. Not.ꝙ appellatione instr̃orum,continentur & testes.l.1 ff de fi.instr.Bar.in l.admonendi. ff.de iureiu. per c.peruenit de test.co. & Card. in cle.sæpe.§.& quia 22.q de ver.sig.Quod est verum improprie,& largo modo,vt ibi no.in ver.habetur.& ibi Abb.Imo ēt proprie, ſm Io.de Imo.in rubr. de fi.instr.vbi dicit verum in materia statutorum. sed vide Bar.in l.notionē. §.instrumentorum.& ibi doct de verb.sig.

Source : BIU Cujas

27 Stat. †facere, ꝙ ſinguli poſſint capi pro vñi debito, poſſunt habentes ius ſtatuendi, vt C. de om. agro. deſer. l. 1. li. 11. & ar. ff. qui. mo. pig. tacite contra l. ſatis. & de primipilo. l. 1. li. 12. vnde infert Bar. ad ſyndicum ciuitatis, ꝙ pōt obligare nō ſolū ciuitatē, ſed ſingulas perſonas, ſi hoc in mandatis ab his hēt, qui ciuitatē regunt, hoc tangit ipſe in materia repreſaliarū, & in l. 3. ff. de re iud. & dicit ꝙ ſi eſt ſyndicus factus ab eo, qui hēt ptātem legis condendæ hēt vim legis, vt ff. de publi. l. Cę ſar. & l. pe. de do. inter vi. & vxo. nam ſi conſtituentes poſſunt facere ſtat, expreſſe, ꝙ ſinguli poſſunt capi, vt ſ̃. dictum eſt, ita & hic poſſunt ſtatuere tacite, vnde ipſe ſyndicus eoipſo hēt vim legis, ſm Bar. ſed hoc non vr̃ verum, dicit Bald. quia id mandatum non eſt factum animo legis condendę, nec ea forma propoſitum, & deliberatiue conſultum, vt ff. de leg. l. 1. & C. de legi. l. humanum vnde qua mente aliquid fiat, animaduerti conuenit. ff. ad exhibendum. l. pe. hoc video in prætore qui pōt facere edictum, ꝙ nō obſtent feriæ tā ſi nō præcedente edicto pronuntiat tpe feriato ſnīa non tenet. ff. de ferijs. l. 1. §. 1. facit quod no. C. quæ ſit lon. conſ. l. 2. & pro certo illud eſt verum, vbi per ſta. datur alia forma legis condendę, alia ſyndicatibus faciendis. vt in ciuitatib. Peruſij forma dēt ſeruari, vt l. conſtitutionib. ad municipales. & de iure. fi. l. certa forma. ff. manda. l. ſi quis pro eo. extra de ele. c. quia pp. de ver. ob. l. qui rōne. §. Flauius. cum ſi. & ideo primo dēt præcedere ſtat. ſecūdo dēt fieri ſyndicatus, ad hoc vt ſinguli ſimp'r teneantur pro vñi debito, quilibet inſolidum, ad contribuendum aūt in collectas ſm vires patrimonij non eſt dubium, ꝙ quilibet tenetur, ut not. C. de aduo. diuer. iudi. l. ſancimus. de quo per Bal. in l. 1. C. ne filius pro patre. Stat. ꝙ laicorū bona non poſſunt vendi clericis, eſt ꝫ rōnem, ut dicit Bal. in authen. ei, qui iurat. de bonis author. iudi. poſ. in 18. col. Stat fa-
28 ctum lite pendente quid operetur, tenet ꝙ aut reſpicit condemnationē aut liberationem. Primo caſu, nihil operatur. Secundo caſu prodeſt, ut not. Cy. in l. leges. C. de le. ſm Rich. malum, ſed tu dic latius, ut no. Bar. in l. oēs populi. & Paulus de Ieazarijs in proemio cle. & ſunt iſta bene no. quia iſti dñi noſtri quotidie concedunt reſcripta, & faciunt ſtat. ſuper lite pendente, & uide Inn. in c. dilectus extra ut lite pend. & ui de Archi. in c. deliberatione. de offi. le. li. 6. & ponit Bal. plene
29 utrū †priuilegiū ſuperueniens lite pēdēte proſit in actu parato ſeu exercito, an in peragendo, ſeu exercendo, de quo uide plene in l. tutor petitus. de excu. tu. Bal. Stat. ualet, ꝙ pena quæ imponitur in ciuitate Eugubij pro aliquo delicto, eadē imponatur in ciuitate Peruſij, quia iſta ſimilitudo & relatio bene poteſt fieri inter diuerſa loca. ſicut fit inter diuerſas ſpecies actuū humanorū in l. liber homo. §. ſi quis ita. de hęr. inſti. ibi ualet inſtitutio talis, ſ. ꝙ ex quota parte es ſocius ex tota ſis hęres nam ultima uoluntas poteſt referri ad contractū
30 nec præterea uitiatur. Bal. in d. §. ſi quis ita. Sta. ſiue †lex dēt ordinari ad bonum cōe, quod contingit tribus modis. Primo modo, ad bonum commune, ſimpliciter, & hoc modo concedūtur priuilegia, reipublicæ, & fiſco, ut C, de condictione ex lege. l. 1. ex hoc capite eſtimandæ, ſunt publicæ abſunt, ut C. de ſum. trin. l. 2. & C. de ſumma. trin. l. 2. & ff. de offi. præſi. l. cōgruit, ut. pp inſigne maleficium etiam poſt maleficium commiſſum contra talem delinquentem poteſt fieri ſtat. ut no. ff. de cap. dimi. §. qui deficiunt l. admiſſione. ſecundo modo ordinantur ſtat. ad bonum commune familiarum, puta ꝙ maſculus in ſucceſſione præferatur fęminæ, pp honorem communē conſeruandarum familiarum, ut ff. de uen. inſpi. l. 1. §. publice. Tertio modo ordinantur ad bonum ſingulare alicuius, qui priuilegium meretur rōne uirtutis, ut in auth. habita, & ff. de dona. l. filius. & l. ſi pater, & ff. de iuſti. & iu. l. i. cū ſi. de quo per Bal. in auth. habita. C. ne filius pro patre. Sta. mercantiæ iurata ſeruari per conſules mercantiæ, an obligent ad periurium ſi non ſeruant ea, quæ continent id, quod ius commune, & uī ꝙ non, quia illa ſta. nō ſunt proprie ſtat. ut not. in c. 1. de conſti. in glo. or. Tu dic. contra per text. ff. ad muni. l. ad magiſtratus. De quo per Bald. in l. receptitia. C. de
31 conſti. pe. Stat. †an ualeat, ꝙ contra ſcripturas mercatorum non poſſit opponi exceptio præſcriptionis, uī ꝙ non, nam hoc non poteſt fieri per pactum, ergo nec per ſtatutum, ut no. de decre. decu. in rub. & ꝙ non poſsit fieri per pactum, habetur. ff. de ędi. edi. l. quod ſi nolit. §. ſi quis. Ita dico, ꝙ ualeat ſtat. eorum, quia poſſunt ſtatuere aliter, quam diſponat ius commune, per tex. l. receptitia. C. de conſti. pecu. Ad argum. de pacto, reſponde, ut no. ff. de reg. iud. l. nec ex prætorio. & l. quod ſi nolit. §. ſi quis. Non facit ad propoſitum, quia ibi loquitur in quadam præſcriptione inducta in defectum prouiſionis hominis, cui renuntiari poteſt. Secus in ea, quæ eſt inducta mero odio negligētis, ut ff. de fideiuſſoris. l. ſi quis poſt quam. de quo per Baldum. in dicta l. repetitia. Statutum tractans de odio uel fauore, debet potius referri ad ius ciuile, quam ius naturale, ar. notatorum in l. libertini, qui. C. de nu ptijs. & no. glo. d. l. quæ eſt in arg. ꝙ ſi quis accuſat aliquem, & petat eum puniri, ſm formam ſtatuti, & conſuetudinem, & ſi non conſtat aliter de ſtatuto, vel conſuetudine, punitur extra ordinē. de quo per Bal. in l. libertini qui ar. d. l. C. de nup.
32 Statuta †& leges non ſunt intelligenda iudaice, vt not. ff. de dam. infec. l. damni. §. ſi is. in glo. qui debet iudaice Bal. in l. q cunque. C. de ſeruis fugitiuis. Stat. generale populi poteſt iuribus ſnbditorum officere. ſecus compoſitiones duorum, vt extra de iniurijs. c. in noſtra. & ff. de pac. l. legitima. Ea enim, quæ cōter oībus proſunt, præferuntur ſpecialium perſonarū commodis, ut. C. de leg. authē res quę & res publica præferē priuatæ. ff. de hęre. inſti. l. teſtamēto domini. vbi de hoc Bal. in l. quicunque. C. de ſer. fugi. Statutum, ſi in ſtatuto municipali fit mentio de ſacrilegio, an intelligat ſtricte ſm ius ciuile, an large ſm ius canonicū, reſpondeo ſtatuta ciuitatis ſunt de iure ciuili, & ideo dīt intelligi ſm ius ciuile, a quo confirmantur, & habent authoritatem, vt. C. de noxa. l. 2. ſed ſi eſſet ꝫſtō epiſcopi, intelligēt ſm ius canonicum, a quo dependet ad qđ addunt in ſiſi. C. de ſucceſſio. edic. l. ſi auiæ. Bal. in l. & ſi nō. C. de fur. Stat ſi annullat contractum rōne gabellæ, nō ſolutę, non ꝓpea annullat teſtm̃, quia illa ſunt diuerſa, cum eorum diffinitio ſit omnino diuerſa, ut ff. de uerb. ſign. l. verba, geſſerunt. de duobus reis. l. eadem in prin. & gl. in 10. coll. in titu. de pace firmanda. §. teſtium ſacramenta. Bal. in l. teſtm̃.
33 C. de teſta. ubi gl. dicit, ꝙ † teſtm̃ non cōtinetur appellatione contractus. Stat. verba vbi ceſſant, ceſſat & ſtatutum, ar. text. in l. illa. C. de collationibus ibi, eo ꝙ nulla cōſtō, &c. Itē ſtatutum non poteſt trahi ad caſus per ipſum non deciſos, nec ad perſonas etiam ſimiles, & iō ſi diceretur in ſtatuto, ꝙ patruus excluderet matrem non tamen excluderet ſororem, bene tamen excluderet auiam, quia a uenit per matrem repreſentando eam, & fortior ratio eſt in excludendo auiam, quā matrē, vt no. Cy. C. quę ſit lon. con. l. j. Bal. in l. illam. C. de
34 collatio. Stat. non inducit †publicationem bonorum, niſi nominatim hoc cauetur in ſtatuto, quia omnia ſtatuta ſunt leges priuatorum iudiciorū, & hoc eſt no. digno. & hoc caſu non hēt locum. & ita ꝫſuluit do. Ray. de monte vbiano, & vide ad prædicta l Meuia. de manu teſt. & l. 2. de libero ho. ex hi. Bal. in d. §. Titio centum legatis. Stat. valet in preiudiciū priuatæ perſonæ, ſi habet cām etiam motiuam, nedū neceſſariam. ſecus, ſi eſſet ſine cauſa, ut l. ſi priuatus. ff. qui & a quibus. Cy. Tu dic dicit Bal. vt no. in gl. in l. 2. quæ ſit lon. conſue. per Dy. de pollici. l. totiens. Nec ob. l. vēditor. in fi. cōia ꝓdio. qa ibi dñs tacite conſenſum accommodauit, quia ꝫſuetudo erat ibi introducta facto eius concurrente, & ideo non ob. facit. l. j in fi. ff. de excep. doli. & quod dicit ſe dixiſſe in l. j. §. j. ff. quod quiſque iuris. Bal. in l. ſi dñs. ff. qui, ſunt ſui, vel alieni iuris. Stat. quod cogit patrem aſſignare ltīam portionem filio delinquenti, eſt ꝫ bonum & æquum, ſm Cy. in lec. in l. ſi qua pæ. ff. de his, qui ſunt ſui uel alie. iuris. Ad hoc facit. ff. de coll. bo. l. j. §. ſi impuberi. & in Spe. de execu. ſen. §. ſequit̃. ver. quid ſi filius. Sed præſuppoſito, ꝙ ſtatutum valeat, quanta portio aſſignabitur, cum pater adhuc plures poſſit generare filios. ff. ſi pars hære. pe. l. antiqui. dicit Bal. ꝙ ſi ſtatutum non diffinit, difficile eſt diffinire. ſed an valeat dictum ſtatutum uide per glo. in rub. de decre. decu. li. 10. & per doc. in l. Lucius Titius ff. de appel. Bal. in d. l. ſi qua pœna. ff. de his q ſunt ſui vel alie.
35 iuris. Satu. qñ †dicatur in rem, qñ in perſonam, vide p Bal. in l. adeo ff. de iuriſ. om. iu. vbi dicit, ꝙ qñ lex. no. factū, ibi ſunt verba in rem, vt quia impersonaliter loquitur, vt puta dicit. ſtatutum, ꝙ homicidia, &c. ff. de mi. l. auxilium. § in delictis. vbi diriguntur uerba ad certam perſonam, tunc ſunt in perſonam, vt ſi dictat ſtat. homicida &c. ille qui exercet actum corporalem eſt iſte. Bal. in d. l. Stat. inique factū, poteſt retorqueri in ſingulos, qui fuerunt præſentes, non in eos, qui non interfuerunt ſtatuto, ut l. j. §. j. de ma. conue. h. d. Bal. in l. j. §. q magiſtratum. in gl. per hoc ibi ſingularibus. & dicit no. ſm illam glo. ꝙ licet clerici declinantes iuriſdictionem, per formam ſtatuti ſint extra protectionem cois, ꝙ ſtatutum eſt iniquum, cum de iure permittatur declinare. nō tñ laici in cauſis eccleſiaſticis erunt extra protectionem epiſcopi, niſi illi, qui interfuerunt ſtatuto, uel vtunt̃ eo, ar. l. 3. §. ſi procurator. qđ quiſque iuris. niſi ēps haberet ſuā ꝫſtōnem, ꝙ illud ius redda tur laicis in curia ēpali, quod clericis in ſeculari, qa iſta conſtitutio pertinet ad cauſas ſingulorum, & ampliat ius cōe. & hac ratione emanant ſtatuta, ꝙ illud ius ſeruetur Floren. Peruſinis, quod ſeruatur Peruſij Floren. Item intelliguntur nō ſolum pe inre antiquo, ſed etiam de ęquo. Bal. in d. l. j. §. magi
36 ſtratus. de ma. conue. Statu. †iniquum poteſt repelli per doli exce. ut l. j. in fi. ff. de doli exce. ergo nunquā hēt effectum. iō ceſſat retorquutio. ſed illud dēt intelligi, qñ ſtatutum emanat ꝫ certam perſonam. licet videatur generale quoad uerba ſic quotidie fit. ar. ff. de polli. l. totiens. & ff. qui & a quibus. l. ſi priuatus. Bal. in l. j. §. qui magiſtratum. in gloſ. per hoc ibi

conſue-

Source : BIU Cujas

consuetudine.ubi etiam dicit,ꝙ si per legem municipalē populi aliquid statuitur iniquum,ꝙ tunc magistratus nō teneatur,eo ꝙ non est legislator,sed executor, arg.in l.vl.eo.tit.dicit ergo imputari statuentibus,& non magistra.ſm eum.Statutum proprio motu statuētium factum, licet iniquitatem contineat retorqueri non pōt h.d.Bal.in l.si quis.ibi non postulan.ff.qđ qsquis iuris.Statuarij non pñt pœnas adijcere sine spāli mandato,ut l.2.§.his datur.ff.de iudicijs. Facit quod not.in ca. cum accessissent.de consti.per Inno.Quid autem, si statutum aut lex dicat, stricte compescas, an vigore istorū uerborum possit mulctare, dic,vt.C.de suspec.tu.l.eos.Quid si non dicit,stricte compescas,sed dicit authoritate nr̄a compescas.dic, ut no.Inn.in c.j.de offi.dele.ꝙ diligenter prosequitur Spe.in ti.de iudi.dele.§.sequit. ver.omnino.vide Bal.in d. l.j.Statutum est rōnabile, licet non appareat alia cā, ꝓp q̄ statuentes moti fuerunt,si ita arbitrati sunt,& sufficit de his, q̄ sunt de iustitia positiua,hoc tenet per text.in l.j.§.initium.ff. de postul.per quem tex.Frede.de scal.in quadam disputatione,dixit,ꝙ in statutis sufficit ꝓ rōne,ꝙ statuentes ita fuerint arbitrati.nam si statutum fiat,qđ magnates non intersint cōsilijs authoritatis,vel non ingrediant palatia,non tñ dr̄ statutum irrationabile,qa habet aliquam rōnem,saltem motiuā
37 Bal.in d.l.j.§.initium,ar.d.l. Statuta† & consuetudines in materia decernendorum effectiuum tenaciter obseruari debēt, siue procedant permissiue, vt in l.nulli.siue ꝓhibitiue, vt in l.itē eorū.ff.quod cuiusq; vni no.ff. de mune.& hono.l. vt gradatim.§.sed si lege. Bal.in l.plane.quod cuiusq, vni.no.Statuta quædam sunt realia,quædā personalia.vt no.doc.in l.cunctos populos.C.de sum.tri.de quo per Cy.Guil. & Bar. in d.l. cunctos populos.& vide Bal.in l.qui aliena.§. defendente. ff. de neg.ge.vbi ponit,qñ snīa dicatur realis,& qñ beneficia & priuilegia intelligant realia.pro quo alleg. ff. de aqua quoti. & æsti.l.j.& permittitur.& vide in d.§.vno defendēte. ꝓ Bal.
38 †Statuta terrarū possunt ampliare & diminuere tempus legitimæ ætatis, prout placet,quia nō sunt minoris roboris statuta,quam leges Lombardorum.hoc no.in gl.l.j.§.prætor. q̄ incipit,imo.in fi.ff.de minoribus. & ibi per Bal. Statuta quæ dictant,ꝙ bannito non reddatur ius fundantur ex contumacia & ratione inobedientiæ,ex quo potest alicui denegari iurisdicto in quacunque sua causa, ſm quod no.in l. sed & si ꝓ prætorem.§.ait prętor.ver.sed si dum decreto.qui.ex ca.maio.ſm Bar.& adde quod no.in Spe.de actore.§.item, qui fuit
39 contumax.Bal.in d.uer.sed si dum decreto. Statuta† vigētia, puta Perusij,porriguntur ad terras postea quæsitas. quod est verum,si sub vno nomine gubernentur & sub vno præside, secus si habent diuersa dominia,ſm Guil.& Cyn.in addi.qui hoc dixerunt, arg.l.si conuenerit.§.si nuda.de pign.act. ff. vbi consolidatio vsusfructus auget pignus proprieta.de hoc etiā not.per Cyn.C.de iure do. l.etiam. & est ratio.quia in primo casu est facta vnio.sed in casu secundo non est facta vnio,vt no.in c.j.ne se.va.& per Old.in q.quam disputauit. quę incipit,cum nulla &c.Bal.in d.§.si nuda.

SVMMARIVM.

1 *Imperator si concedit quibusdam militibus.quod possint creare tabelliones & eis concedere potestatem faciendi instrumenta inter omnes cuiscunq; loci,non obstante statuto vel consuetudine, postea factum est statutum in illa ciuitate,quòd instrumenta facta a quouis tabellione,non valeant, nisi tabellio licentiam habeat a communi.vel sit adscriptus in matricula communis,an superueniens statutum præiudicet tabellionibus habentibus ab illis comitibus potestatem.*

2 *Statuto an possit induci,vt certi tabelliones faciant fori scripturam, alij artem officialis,si non sunt ad hoc deputati per statutum vel consuetudinem vel aliter habente authoritatem hoc statuendi,non possunt.*

1 **Tabellio.** Statutum.Imperator† concessit quibusdā comitibus, ꝙ possint creare tabelliones, & eis concedere potestatem faciendi instr̄a inter oēs personas cuiuscunque loci,non ob.statuto,vel consuetudine,post illam concessionem factum est statutum in illa ciuitate, ꝙ instr̄a facta a non quouis tabellione,valeant,nisi tabellio habeat licentiam a cōi,vel in matricula cōis sit ascriptus. Dubium est,an superueniens statutum præiudicet tabellionib. hñtibus ab illis comitibus ptātem,& vr̄ ꝙ præiudicet,quia illa ꝯcessio principis effectum primorum statutorum & nō futurorū tollere vr̄,ar.ff.de ver.ob.l. stipulatus. §. cum stipulamur.& l.si a colono.de an.& ar.le.l.si ita. de ꝯhē.empt.l.in lege.& l.Rutilia.Eꝫ,ꝙ non quia quasi effectus oēs cuiuscunq; statuti sustuliſſe videatur,& ea etiam statuta, quæ in futurū obstare potuerunt,ar.ff. de serui. vr.prædi.l. si seruitus.secūdo rñso.& de libe.& posth.l.placet.Propterea tollere potuit effectum futurum,ar.l.si mihi & tibi.§.in legatis.de leg.j. & de leg.3.l.si quis in prin.& dico, dicit Bal. ꝙ in dubio sustuliſſe videtur ēt ea,quæ in futurum obstare poterant, ar.d. l.si seruitus 2.rñso Dyn.& est hoc no.& idem tenet Bart. de verbo ad verbum, referens Dy. ad hoc.ff.de sepul.vio.l.3.§.diuus.Non ob.c.1.de consti.li.6.quia ibi principis constitutio non hēbat clausulam derogatoriam, & sic non ob.Bal.in d.§.in legatis.
2 Stat.siue †consuetudo,vel habens authoritatem statuendi, pōt inducere vt certi tabelliones faciāt scripturam fori, alij autem officiales,si non sunt ad hoc deputati per stat.vel consuetudinem,vel aliter habentem authoritatem hoc statuendi,non pñt,ut C.de appel.l.pręcipimus.§.in his,ibi nr̄as epistolares & §. hinc.in ver. libellenses.& l.fin.& C.de dona.l. donatio.in fi.& C.de tabel.l.1.in fi.& de suisce.& arca.l.duos,& de nummu.l.2.& l. receptores, & quicunq; sunt ad tale officium deputati authoritate legis uel consuetudinis,uel eius, qui hēt ptātem statuendi,licet alś non erant personæ publicæ,tñ hoc ipso dñr personæ publicæ,& appellantur tabellarij,& scribæ publici.Et sicut iudices ordinarij hñt iurisdictionem publicā iudicandi, ita isti hñt iurisdictionem ordinariā authoritate scribēdi in eo, ad ꝙ sunt deputati,ut ff. de iu.fis. l.in fraudem.§. quotiens ibi manu commentariensis. Si aūt per l.consuetudinē,stat,uel per hñtem authoritatem ius statuendi super tali officio,nulli sunt deputati,tunc iudex, qui negocio præest, hēt deputare in hoc personas idoneas. Vbi pondera, ꝙ per hoc non pōt creare nouam authoritatē publicam,nisi faceret tabellionem eum,qui nō est,ut not.Inn. extra de fi.instru.c.cum p.tabellio, sic ordinarius nō facit ordinarium,Sed ex tabellionib.alias creatis pōt assumere eū, qui sibi placet ut in c.stat.§.uero.extra de rescrip.l.6.& si ibi non sunt notarij,potest assumere duos idoneos,qui scribant ut in c.quoniam cōtra falsam,extra de probatio.secundum Nic.de mata.de quo per Bal.in rub.C. de fi.instru.

SVMMARIVM.

1 *Tempora vtilia,requirunt inquisitionem facti.*

2 *Argumentum de morte naturali ad ciuilem,an procedat.*

3 *Statutum faciens mentionem de tempore vtili, quomodo intelligendum sit, quo ad hoc verb.vtile.*

4 *Dilatio legalis currit impedito per factum iudicis vel aduersarij.*

5 *Monitio constitutionis episcopalis,quod executores infra annum exequantur,non currit nisi a die notitiæ.*

6 *Paria sunt,quem esse absolutum,vel præscripsisse.*

7 *Tempus formale a principio, ad suum finem, non potest minui,nec præposterari.*

8 *Statutum disponens quod de redhibitoria post sex menses proponi non possit, an intelligatur de vtilibus.*

9 *Donatio,quæ valet usque ad quingentos aureos,intelligitur de moneta,quæ nunc currit.*

10 *Dilatio temporis nulla datur post terminum, qui datur iudicatis. Possunt tamen opponere & probare compensationem, probando incontinenti iudicio.*

1 **Tempus.** Stat.dictans, ꝙ oīa tpa† appellationū sunt utilia,tenet, ꝙ nūquā snīa pōt executioni mandari,nisi prius ꝓbēt appr̄onē desertā, quia tpa utilia req rūt inq̄sitionē facti. Ad hoc.ff.de re mil.si ad diē. in rōne sui. Porro illa est qō iuris,cuius probationes necessariæ non exigūt, uti extra de ap.c.sæpe Bal.in l.eos in prin.C. de appe.Sta. dicit,ꝙ si fuerit aliqs damnatus pro homicidio,ꝙ bona eius dēant confiscari, saluo ꝙ si hēat filios uel filias indotatas, ꝙ dimidia pars bonorum eis reseruetur, modo condemnatus de homicidio, tpe homicidij hēbat filiā non dotatam, q̄ tpe condemnationis erat dotata,quæritur an illa filia ueniat sub reseruatione facta filijs per snīam,& ur̄ ꝙ non, quia inspicit tps istius reseruationis,exclusa ergo nō uenit sub reseruatione. Præterea ista reseruatio non est in obligatione, ut possimus dicere,ꝙ ius sit q̄sitū filiæ ex delicto, sed nūc principaliter quæritur, cū fit reseruatio, ergo istud tps dēmus inspicere,tāquā illud qđ est inspiciendū. Accedant ad hoc iura,quę dicunt quod dēt inspici tps snīæ,ut l. pēn. ff.si ex noxa. caua.Facit ad idē,qa si ista filia esset mortua,certū, est ꝙ non
2 transmitteret aliquod ius ,ergo idem dēt dici , si est ciuiliter mortua dotata,arguendo de morte naturali ad ciuilem, qđ ar.est bonum in his in quib.ęque sunt iuris ciuilis & naturalis rationes,ut C.de episcop.cleric.l.Deo nobis & l.Gallus.§. & quid si tantum.ff.de lib.& posth. cum si.licet proprie uerbum,mors,accipiatur pro naturali. Ad idem, quia mutatio status, donec res est in pendenti,hēt impedire,ut l.1.§ idem exijt.ff.de secū.tabul.& l.receptatores.ff.cōia p̄diorū. Sed nō est dubium,ꝙ ante snīam bonorum applicatio est in pendēti,quod apparet,quia non est in facto esse,& præcedit causa, ex qua pendet,ut ff.de accus.l.ex iudiciorū,& l.1. §.si forte,ad mittetur ergo &c.pro alia parte faciunt omnia iura,quę dñt ꝙ inspicitur tps delicti,vt l.1.ff.de pęnis.Item oīa iura,q̄ dñt, ꝙ ius quæsitum non potest auferri, sed hoc ius est quæsitum ad bona,licet non in bonis,ergo &c.Finaliter dicit Bal.dico, aut uerba stat. disponūt ſm tps delicti, & tunc inspicitur tps delicti,quia illud tps est inspiciendū, ad quod respicit lex,ut ff.de noxal.l.in delictis.§.si extraneus,aut lex respicit tpsreseruationis,& illud inspicit̄,ut in l.fi.de bonis damnatorū.Aut

uerba

uerba ſunt dubia,& tūc aut illa ꝑuiſio eſt fauorabilis, & illā partem,& tp̄s,q̄ proficiūt plus liberis, inſpicimus.nā fauores ſunt ampliandi,& iſtæ odioſæ executiones ſunt reſtringēdę, vt in c.odia.de re.iu.l.6. Pro hoc,qa ſtat.in dubio dēt adaptari ad ius cōe,vt C.de noxa.l.2.& ex̄ de conſuetudine. c cū dilectus.Sed ius cōe, æq; admittit filiam dotatā,& nō dotatā. vt;de bo.da.l.ſi deportatus.Ergo dicendum eſt,ꝙ in dubio & maxime ut euitetur legum correctio,quāto magis pōt euitari,iſta filia admittitur,quod puto verum,dicit Bal. in d.l.fin.

3 Stat.facit mentionem †de utili tp̄e,certe qñ iſtud uerbum ſiue uocabulū profertur ſimpliciter a lege,intelligitur in ſimplici & potiori ſignificato,i.intell'r vtile ſimpliciter,non ſm quid,vt l.1.de diuerſis,& tp̄alib. præſcriptionib. & maxime, ſi illud uerbum proferatur a ſtat.quod eſt ſimpliciter intelligēdum,vt iacet,vt ar.de exercitoria.l.1.§.ſi is,qui nauem. de quo per Bal.in l.ſuperuacuam. C.de tempo.in inte.reſti.Stat. ꝙ oīs cauſa infra tres menſes decidatur,ſi aduerſarius cauſa teſtium producendorum. quia ſunt in longinquis partib.dilationē petat, quæ vltra tres menſes extendatur,tñ non obſt ſtat.audietur,& ſic poſt tres mēſes de cauſa cognoſcetur,ſm Cy.& Dy.quod eſt nota.dignum.adde tñ,quod no. ex̄ de off. dele.c.de cauſis.per Inn.nam iſtud,quod dicit Dyn.hēt locū qñ terminus pręfigitur liti. Secus, ſi meta præfigitur iuriſdictioni.nam tunc non pōt derogari per hmōi dilationes, ſm Inn.ꝙ ītelligo,qñ altera pars ꝺdicit ſed vtraq;parte cōſentiēte, pōt prorogari iuriſdictio de tp̄e ad tp̄s,vt no.in l.1. & 2.ff.

4 de iud.& facit ad prædicta. l.ſi cum ipſo.de exc.tu.ubi impedito†per factum iudicis uel aduerſarij,nō currit dilatio legalis & eſt l.oīs.& concordat.ff.de min.l.intra vtile. & de tem. in inte.reſti.l.petendę.q̄ leges loquuntur in l.ciuili. Idē in criminali,vt C.de adul.l.fi.q̄ eſt no.ad hoc.& dic,vt no.per.Cy. C.q̄ accu.nō poſ.l.1.in pe.& vl.q. Bal.in d.l.ſi cum ipſe.de excu.tu.Stat.qđ præfigit tp̄s inſinuandi teſtīm,nō inducit,ꝙ tp̄s currat ignoranti,vt quia dilatio legalis non currat ignoranti,hoc tenet ar.l.ſcire oportet.§.oportet.de exc.tu.& dicit,ꝙ

5 ꝑdeſt caſus in d.§.ꝙ†monitio ꝓſtōnis ep̄alis,ꝙ executores.j̄ annū exequant̄,nō currit,niſi a die notitię.Bal.ī d.§.oportet. Stat.ꝙ dēat fieri inſinuatio.j̄.ſemeſtre tp̄s,intelligitur de ſemeſtri cōiuncto, & non de ſemeſtri medio tp̄e interpoſito. hoc tenet ar.corū quæ no.in l.quos deniq;.de exc.tut.vbi ponit etiam.q.de eo,qui habuit priuilegium,ꝙ poſſit ꝑ triēniū audire leges,nunquid intelligatur de tribus annis cōiunctis vel interpollatis,ad hoc dicit,ꝙ vī caſus in d.l.quos deniq;ꝙ intelligatur de tempore coniūcto.Idem vī probari in l.ſi. §. quotiens.ff.de publicanis. Quidam tñ diſputauit ꝓrium,quia iſtud eſt fauor,qui dēt ampliari ſm diſputātes.Bal.in d.l.poſt deniq;.ff.de exc. tu. Stat. ſi quis detinuerit aliquem liberum hoīem per duas horas puniatur tali, pęna certe cū iſtud ſtat. requirat certi temporis perſeuerantiam, ſi deficeret vno momento temporis ab iſta perſeuerantia,non eſſet delictum cō ſummatum, quia uerba ſtat.ſunt conditionalia.ſi detinuerit per tantum tempus, & conditio dēt eſſet impleta formaliter,& perfecte, vt no.in l.ſi quis ita.cum ſi.de condit. inſtit. Bal.ibi per gl.d.l.quæ melior eſt omni alia,quæ eſt in iſta ma-

6 teria.Stat.†p̄ſigit tp̄s accuſandi de delicto,vel maleficio,modo pone ego vulneraui Titium de nocte.& nunquam potuit ſciri,quis vulnerauit eum, donec fuerat lāpſum tempus accuſandi ex forma ſtat.poſtea confiteor ꝙ vulneraui eū,utrū potero puniri,Bartol.inclinat in patrem, ꝙ ſic, ut ipſe ponit in l.pe ff.ſi quis teſ.li.eſſe iuſ.fue.per.l.ſemper.§. hoc interdicto.ff. quod vi aut clam. & ff.de calum. l.annus.Pro hac parte facit.ff.qui & a quibus,l. proſpexit.§.ſextus. Item facit,qđ ex quo ego tenui occultum, iſtud factum videtur meo facto eſſe impeditum, ergo tempora non labuntur,in l. fi. in fi. C. de adult.in ratione ſui.Sed in contrarium facit, dicit Bal.d.l. pe.ibi uī caſus.Item facit in contrarium dictum Guil.& hoc credit verius Bald. quia paria ſunt, quem eſſe abſolutum, & præſcripſiſſe, ut ff. de iniurijs.l.ſed ſi unius.§.ſi ante.Et ſi dicis maleficium remanet impunitum,concedo quia non omni no punitur illicitum,ut no.in l.pe.ff.de infami.non ob.l.ſemper.§.hoc interdictum quia ibi non agebatur ad uindictam, ſed de re familiari, nam actiones ad uindictam, ſunt magis odioſæ,ut ff.ce mi.l.auxilium.Nec dicitur quis excludi ab aliquo commodo,qui excluditur ab eis,quę non ſunt in bonis noſtris a princ.ut l.cum emancipati.§.cum emanci.filius de coll.bonorum Bal.in l.genero.ff.de infami. Stat. dictat ꝙ. j̄. ſex menſes debeat donatio inſinuari,uidelicet a cal. Maij uſque ad ca. Nouembr. accidit ꝙ donatio fuit facta de menſe Auguſti, nunqd ad inſinuandū dabunt nouem mēſes,an ſex ita ꝙ iungant̄ trini.& terni.& dic,ꝙ ex accidenti dabunt̄ nouem mēſes in themate prędicto.& plures & pauciores ſm fa-

7 cti contingentiam, † quia tp̄s formale a principio, ad ſuū finem non poteſt minui nec ꝓpoſterari,& qa tp̄s dēt eſſe cōtinuū,nō interpollatum. de quo ꝑ Bal.in l.1. C.ſi ma.fue.alie. Statutum dictat, ꝙ redhibitoria poſt ſex menſes proponi nō

8 poſſit,an intelligetur de vtilibus†, & videtur ꝙ non, ſed de continuis,quia populi ſtatu.eſt de iure ciuili, & ciuiles præſcriptiones ſunt cōtinuæ.vt inſti.de perpe.& tēp.præ.in prin. Sed dic,quod tale ſtatutum interpretatur ius cōe. Item iſta pręſcriptio ſtatutaria eſt redacta ad inſtar prætoriæ ex forma & materia.Item quia illud non eſt tempus naturam imitās, vt.ff.de iudicijs.l.proponebatur.ſed equitatem conſiderans, & breue eſt & artificiale.& ideo tēpus vtile eſt.Idem dico, ſi ſtatutum dicit,quod non poſſit reſtitutio peti in inte.niſi infra ſex menſes, vel quod non poſſit appellari, niſi eadem die, quia licet reſtringat tempus.non reſtringit qualitatem temporis.Facit quod no.in c.j.de conſti.li.6 de quo per Bal.in l.2. C. de ędi.acti.Statutum dicit,quod conuicto de crimine dē certum tempus ad faciendam defenſionem ſuam.certe ſi iudex dedit conuicto de crimine tempus declaratum per ſtatutum ad faciendam defenſionem & amici, præparant ad tumultum,vt habeant per vim, vel pręparant quod fiat adunā tia generalis, vt liberetur ab eis, iudex non debet expectare iſta,imo debet cogere illum ad renuntiandum termino, & facere executionem ſuam.quod no.quia fuit de facto. Hoc dixit Bal.ar.l.cū reis.in gl.quæ incipit,ſine huius recordatione.quę eſt glo.fi.Bal.in d.l.Statutum. in ſtatu. & legibus non inſpicitur tempus legis conditę, ſed tempus quo poſtea reperitur obligatio,vt no.Spe.eleganter in ti.de obl.& ſo.§.nunc

9 aliqua.ver.fi.& per hoc dicit quod†donatio quæ valet vſque ad quingentos aureos,intelligitur de moneta,quæ nunc currit.ſed Bal.dicit,ego dico,ꝙ inſpicitur ī d. donatione aureus legalis,& non,nunc,currens,vt no.in l.fi.C.cōia delega.Non ob.d.Spe.quia loquitur in ſolutione.ſed ego loquor in ſolennitatis adhibitione,quæ eſt vniformis omni tempore. quod tene menti,ſm Bal.in l.illud.in fi.C.de ſac.ſan.eccle. Statut.

10 dicit,ꝙ †viſo inſtrumento reus ſtatim ſine alia dilatione ponatur in carcerem,& cogatur ſoluere.certe iſte non habebit aliquod tempus ad probandum compenſationem,ſiue ad liquidandum eam,ſecundum Bar.qui ita no.ff. de ire fiſci. l. ſi aufertur.§. qui compenſatione.quod non eſt verum ſm Bal. quia poſt terminum qui datur iudicatis, nulla datur dilatio temporis,& tamen poſſunt opponere & probare compenſationem,probando incontinenti iudicio,ar.vt ff. de compenſa.l.ſi militi.§.ſi cum intra.Concedo tñ,ꝙ reus ſtabit interim in carcere.ſed tñ exceptio ſua examinabitur, qua verificata, relaxabitur.Si autem ſtatutum requireret veram ſolutionē, tunc concedo ꝙ non daretur dilatio ad compēſationem ꝑbandam.de quo per Bal.in l.in ea.C.de compenſatio.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dictante,quòd contumax ponatur in banno, in quo adſignetur per Iudicum terminus octo dierum,intra quem ſi non comparuerit, habeatur pro confeſſo,nūquid iudex poſſit iſtum terminum minuere vel prorogare.*

2 *Statuto dictante,quod quælibet cauſa terminetur intra duos menſes,num poterit finiri poſtea.*

3 *Argumentum a contrario ſenſu,non habet locum in ſtatutis,maxime trahēdo ad correctionem iuris communis.*

4 *Statuto diſponente de certo termino ad cancellationem banni,computabuntur omnes dies feriati.*

5 *Iurans dicere plenam & meram voluntatem,tali iuramento negat abſolute quòd non poteſt.poſtea contra ſuum iuramentum venire.*

6 *Innocens,dicitur multis modis.*

7 *Libellus continens apertum errorem,non procedit.*

8 *Dilatio competens in criminalibus non eſt neganda petenti.*

9 *Statuto adſignante dilationem ad accuſandum,ſi accuſatio fiat poſt terminum,& index condemnat accuſatum,condemnatoria nulla eſt ipſo iure,vi termini.*

10 *Statutum quòddonatio inſinuetur intra tempus ſemeſtre, quomodo ſit intelligendum.*

11 *Statuto imponente terminum accuſationi, principalis delinquens non fuit accuſatus intra terminū,an eo poſſit accuſari ſyndicus, qui non accuſauit.*

12 *Statuto dictante quòd iudex cauſam terminet intra menſem,pendente accuſatione falſi,an principalis proceſſus poſſit expediri.*

1 **Terminus.** Statutum†dictat, ꝙ cō tumaxponatur in bāno,in quo aſſignetur per iudicem terminus octo dierum j̄.quem ſi non comparuerit, habetur pro confeſſo. nunquid iudex poſſit iſtum terminum minuere vel prorogare, vī ꝙ ſic,ex eo quod dicit Dyn. in c.in dultu quia dilationes quæ aſſignantur miniſterio iudicis volentis, poſſunt ex cauſa moderari,quia pendent ex iudicis conſenſu & arbitrio.ſed dilationes,quę aſſignantur ipſo iure,etiam inuito iudice,iſtę non poſſunt per iudicē moderari, quia nō ſunt iudici commiſſę,nec eius miniſterium requirunt,dicit Bal.Contrarium credo,qa per ſtatutum eſt tradita certa forma ſub certa & vniformi tēporis moderatione,& iō niſi ſeruetur forma ſtatuti,non pōt quis haberi pro confeſſo. Nam illa eſt quædam fictio,in qua introducenda iudex non habet poteſtatē,ſed lex.& adde huic, quod no.Ia.de Are.in l.j. in fi.

ff.de

Source : BIU Cujas

ff.de iure delib.Non.ob.theorica Dy.quia nõ habet locũ, vbi est tradita forma, sine qua effectus introducendus ab ea non posset introduci. Facit extra de rescrip. c. cũ dilecta. & extra de rest.spo.c.Pisanis.&adde vtrũ istę dilationes possint abbreuiari, per Cy.in l.iudices.C.de iudi.facit.c.pia.de exce. li.6. & c.frequens.de resti.spo.e.li.de quo per Bal.in l.iubemus.C.de
2 iudicijs.Statu.†dicit, ꝙ quælibet cã finiat.ĩ.duos menses, nũquid poterit finiri postea.dñt quidam ꝙ non, quia tẽpus triẽnij, quod est limitatum a iure, est redactũ ad duos menses ꝑ formam statuti.vnde isti duo menses sunt eiusdem naturæ, cuius erat triennium. Alij dñt, ꝙ aut lex quę disponit de tpe, loquitur cum iudice.i.dirigitverba iudici, quia dicit ꝙ iudex debeat terminare ĩ.tm̃ tp̃s, vnde ꝑpea tollatur instãtia, imo durat triennio, sed iudex erit periurus, qa non seruauit statuta, vt iurauit.aut lex municipalis loquitur cum instantia.i.statuit terminum instantiæ, qa dicit statutũ, ꝙ instantia durat tanto tpe, tunc lapsu tpis instantia finiet̃ ipso iure, & non potest postea ferri snĩa.& hæc opinio multũ est in vsu, & cõiter approbat̃. Alij dñt ꝙ qñq; loquit̃ statutũ super instantia, tũc durat triennio qa l.ꝓperandũ.C.de iudic.nõ corrigit̃ nisi statutũ expresse eã corrigat.ꝓ hoc C.quo & qñ iudex auth q semel.nam licet ibi dicat de sex mensibus &c non tñ ꝑpea tollit, quin possit ferri snĩa intra triẽnium & licet alias, qñ vnũ disponit in vno tpe, videat̃ ꝯrium esse statutũ in alio tpe, ut l.Titia cũ testõ.§.fi.& l.statu.lib.§.Stichus.de le 2. Tñ hoc est
3 colligendo ar.a ꝯrio†sensu, quod ar, non cadit in statutis, p̃sertim trahẽdo ad correctionẽ iuris cõis.cognoscet ergo infra tempus præfixũ a statuto vigore legis municipalis, sed eo elapso, & sic cessãte statuto, cognoscat ex dispõne iuris cõis nisi statutũ diceret, ꝙ ĩ.tm̃ tp̃s terminet̃, & ꝙ postea nõ possit terminari & dicit Ia.Bu quodvidit teneri a quibusdam.& qđ hęc opinio est multũ ęqua, licet pręcedens sit magis ĩ vsu secundum Ia.Bu.Quid ergo, si statu.dicit, qđ oĩs cã terminet̃ ĩ.duos menses a die citationis, rñdeo illo casu statutũ corrigit ius ciuile, & dat nouã formã, & nouũ tp̃s, & ideo est p̃cise seruanda forma statuti.vñ postea snĩa esset nulla. hoc apparet, qa per ius cõe non incipit tp̃s instantię a die citationis.& iõ non põt suppleri tp̃s statuti a iure cõi. Sumus ergo solũ in terminis, ergo &c vt l.scire oportet.†.j de excu. tuto. Et circa istã materiã sic distingue, aut terminus p̃figit̃ parti, aut iudici, aut actioni, aut instantię. Primo casu nil põt fieri post tps. & si fiat, nil tenet, siue istud tp̃s sit certum, quãtum ad terminũ, & quantũ ad numerũ, vt.ff.de excu.tu.l.siue sit certum, q̃tum ad solũ terminũ.licet dies non sint numerati, vt l. sed si susceperit.ĩ prin.ff.de fideiuss.& C.de ꝓbatio.l.exceptũ. & eo.ti.l.fi.& C.snĩam rescindi non posse.l.peremptorias.& iõ exceptio ꝓposita post terminũ statu.a iure, ẽt si sit probatũ, nihil operatur, vt d.§.ꝯñs.Facit extra de excep.c.pastoralis. Secũdo aũt casu pręfigit̃ tp̃s iudici, & iurisdictioni, & tunc qđ sit finito tp̃e, non valet, vt ff.de iudi.l.2.§.sed & iudex.& de arbi.l.nõ distinguemus.§.2.& l.si cũ dies.& C.qñ prouo.non est necess.l.cum non eo.die.Si vero p̃figitur iudici tm̃ non autẽ iurisdictioni, tunc põt iudicare post tp̃s, & tenet quod fit, licet iudex puniatur, vt l.fi.C.de ædifi.priua & l.j.ad fi. & C. vt oĩs causa tam ciuilis, quam criminalis. tertio, qñ præfigitur tp̃s actioni circa substantiã actionis, tũc finito tpe finit̃ actio & instantia illius actionis.& qđ fit postea, non tenet, vt C.de dolo.l.fi.& ff.de de sta defun.l.2.§.fi.Hoc verum, qñ lapsus tẽporis finit actionẽ ipso iure. Secus, si ope exceptionis.nam licet quis sit tutus exceptione, tñvalet snĩa lata ꝯ eum, vt ff.de cond.& demon.l.eleganter.§.si quis post. Quarto casu, qñ nõ præfigitur tempus circa substantiam actionis, sed circa litis instantiã, & tunc finito tpe finitur instantia ipso iure, nec potest iudex pronuntiare, nisi instantia perempta. De nouo aũt põt cognoscere & iudicare.si aũt vigore primę instantię, ita intelligitur principiũ.l.properandum.C.de iudicijs.& C.ad l. Falcidiam auth.sed cum testator.& de hęr.& fal.l.illud quoque.de quo per Bal.in d.l.properãdum.C.de iudicijs. Statutũ
4 †disponens de certo termino ad faciendum se cancellari de banno, cũ hic non requiratur strepitus iudiciorum, computabuntur oẽs dies feriati, alia festa, & octauę, licet de consuetudine esset colere octauas, tanquam ipsa festa. vnde vide Io. Mo.in c.cupientes.in gl.sed opponentes de elec.li.6.Bal.in l. cum non eo die.C.quando prouo.non est ne. Statutum assignat certum terminum reis ad respondendũ, habendo eos pro confessis, si in terminis non responderint. nam post terminum non possunt dare responsum, ar.ff.de adul.l.cum accusaturus.& quod nota.ꝙ metus causa.l.cum exceptione.§. hęc autem actio.& hoc assessores debent bene aduertere, & vt tibi materia magis pateat, qñ negans potest confiteri. Pone ſm, quod accusatus de homicidio negat se fecisse, deinde cum est probatum contra eum per testes, recedit a negatione, & confitetur se occidisse.tamen excipit, ꝙ ad sui defensionem, nunquid debeat audiri, Dyn.sentit ꝙ non, in ca.nullus pluribus. de re.iu li.6.ar. auth ꝯ qui propriã.C.de non nu.pe. in ver.at si. Ia.de Arc.tenet ꝯrium per regulam, nemo ex his. sufficit.n.ꝙ rõne mendacij imponitur sibi necessitas probãdi, quę ſm quosdam non imponeretur, si a principio ꝯfessus fuisset adiecta forma, ꝙ ad sui defensionem. Bart. dicit, ꝙ in d.auth.est casus ꝯ Dy.quia ibi in ver.at si punitur negãs pęna negationis, in qua admittitur ad probandum de solutione. Vnde ergo hic admittit̃ ꝓbatio, quãtũ ad euasionẽ principalis obl'onis natæ ex ꝯctu, non quãtũ ad pęnã simpli, Hoc patet ex eo, qa si nullo modo probatio reciperet̃, cõdẽnaret̃ in simplũ rõne debiti ꝓbati, & in alio simplo rõne negationis, quæ est ꝯ veram expositionem literę Nã tex.ibi dũ dicit, in solidũ, intell'r tantundẽ, nõ aũt duplum, ſm verum intelle-
5 ctum, quidam assessores tenent, † ꝙ qui iurauit dicere plenã & meram veritatem, & in illo iuro absolute negauit, ꝙ non põt postea ꝯ suũ iurm venire, & ipsum perimere. Secus, si iurauit simpliciter rñdere veritatem super accusatione vel inquisitione, quia negatio non est modus perdendi defensiones, nec hoc est de natura negationis, cum veniat ad perimẽdum, non ergo dẽt inducere pęnam negationis vel obl'onis, quæ non est, facit quod no.& legitur per Inn.extra de accus. c.cum dilecti, quod c est ad hoc multũ not. Ibi dicitur enim quod responsionem iuratam non potest quis perimere, sed exponere, sed certe hoc est verum in hoc confitente, ꝙ suã confessionem in facto proprio iuro vallatam non põt perimere ex toto, quia ex ea est ius quæsitum aduersario.de sent. excomm. c.venerabilis li.6.& in §.secus, & de appellati.cap. Romana §.sinaũt post.li.6.Sed negãs bene põt perimere negationem suam, ut in d.auth.& emendare, etiam post li.conte.quia non est ius quæsitum aduersario ex negatione, cum in ea aduersarius non consenserit, nec eam acceptauerit. Illa est.n.rõ illius.l.nemo.quam assignat in d. auth. Ni. matte. facit quod no.de iureiu.eo.c.mulier.per Inn.& hoc est uerũ, nisi statu.assignet certum terminum, vt dixi in prin.& addit Bald. quod si reus respondendo dicat, non sum culpabilis, non debet discretus assessor hanc responsionem admittere, quia est responsio iuris, & non facti & quia est obscura, &
6 quia causam innocentiæ non declarat, vnde † cum dicatur innocens multis modis, vel qa non fecit, uel quia sibi licuit facere, talis rñsio est æquiuoca, & non instruit iudicẽ, & ideo non tenetur eam admittere, ut no.Bart.in l.1.§.accusatus.ff. ad Turpil.Si tñ admisit eam, bene ualet processus, & lit.con. tanquam generalis, nec tñ ꝑpea dr̃ reus contumax in rñdendo, de hoc no.Gand.in suo opere in ti.de defen.a reo facienda, de quo per Bal.C.de non nu.pe.auth.ꝯ qui propriã. Stat. dat terminum ad accusandum, certe si quis accusatur post terminum stat.dẽt comparere & allegare exceptionem pręscriptionis, al's posset poni in banno, tanquam contumax, & dicit *Bal.* ego credo, ꝙ si apparet ex forma libelli impossibilitas accusandi, ꝙ iste non possit poni in banno stat.si hoc nõ apparet ex forma libelli. Pro hoc induco, qđ not.in l.2.C.ut. nemo priua.& ff.de iniu.l.sed si vnius.§ ante.& l.prætor.§.3 eo.ti.& quod ibi per Ia.de Arc.facit quod no. ff de pactis.l.si vnus.§.pactus.in gl.opponendo, & quod not.in l.2. ff.si quis in ius voca.non ierit.in gl.magna & etiam ꝙ legitur & not.
7 ff.iudicatum solui. l.vir bonus, & est ratio, quia † qñ libellus continet apertum errorem.non procedit, & ideo non potest sequi ex eo cõdemnatio. Secus, si nõ continet apertum errorem, ff de iurisd.omnium iudi.l.si cum quædam puella, §.ultimo.Bal.in l.si eum.ff.si quis cautionibus, vbi habens defensionem, debet eam in iudicio proponere. Stat.cauetur, ꝙ qui non soluit ad certũ terminũ, ponatur in carcere.modo inter ꝯhentes factum est pactum, quod qui non soluit ad illũ terminum, soluat duplum, certe istud uenit augmentatiue, nõ aduersatiue.& ideo utrunq;.si autem ueniret derogatiue vel diminutiue, ut quia stat.diceret, quod nõ soluens puniatur in centum applicanda parti, pactum autem dicit, quod 10. tunc derogat seu detrahit, ut ff.de pactis.l.pacisci.de quo per Bal in l.2.C.de iure emphy.Stat.quod præfigit terminum iudici ad ferendam sententiam, intelligitur, nisi sint excusati aliqua legitima excusatione ut no.per Cy.C. qui accu.non pos.l.1.Bal.in l.si ideo.C.de his, quibus ut indignis. Statutum
8 †non dat confessis terminum ad faciendum eorum defensionẽ.mõ quidam fuit ꝯfessus maleficiũ.statim iudex missit eũ ad furcas, non data aliqua dilatione ad feciẽdũ suã defensionẽ, an possit hoc de iure sustineri, distingue, ꝙ aut iste petijt, & iudex male fecit, qa debuit dare, aut ñ petiit, & tũc nõ habuit necesse dare, iõ poterit sustineri, qđ fecit, ar.l nouerĩt.C.ut ĩ.certũ tp̃s, ubi ꝯpetẽs dilatio in crĩalib. nõ est denegãda petenti, facit de pœnis l.q snĩam, & l.cũ reis, & hoc in dilatione, q̃ nõ est concessa per l.sed si esset cõcessa per.l.scriptã nõ esset necesse, ꝙ petatur, qa nec esset necesse, ꝙ ꝑ iudicẽ cõcedat̃ ut C.de pęnis.l.si iudicari.& addit qđ text.d.l.nouerint.uidetur uelle, ꝙ ĩ criminali iudex possit dilationẽ abbreuiare.

Source : BIU Cujas

breuiare,habet.n.iudex discutere,an dilatio sit necessaria,& quāti tp̄is sit necessaria,ergo cū hoc sit in examine iudicis,ip se hēt arbitrium.Cyn. dicit ꝯ in l.1. C. de requir.reis. De quo dic, vt ibi Bal.in d.l.nouerint.C.vt j̄. ce.temp.Sta.qđ assignat
9 †dilationem ad accusandum,si accusatio fiat post terminū, & iudex condemnat accusatum , condemnatoria est nulla ipso iure vi termini,non vi erroris,vel obreptionis,& ad hoc optime facit gl.or.in §.ꝑ̄ns.l.scire oportet.ff.de excu.tu.& in ducitur ille.§.ad qōnem,ꝙ si ptās dēt diffinire causas.j̄.duos menses,ꝙ ipso iure valeat sn̄ia lata post duos menses,ſm Ia. de Aret.sed Old.distinxit,ꝙ aut terminus præsigitur parti,& tunc non valet sn̄ia,ut d.§.ꝑ̄ns.aut iurisdictioni,& idē,aut iu dici,& tunc ualet sn̄ia, ut C.ut oēs tam ciuiles, q̄ crīales. l.1. in fi.ſm Ol.& Cyn.& cōis distinctio modernorum est illa,& & ita practicatur in palatijs.Bal.in d. §.ꝑ̄ns. Stat.assignat terminum bannito posito in banno octo dierum , modo interim comparet excusator,utrum terminus banni sit differendus,& dicats ꝙ sic,probata causa excusationis,quia non creditur iuramento excusatoris, sed requiritur probatio, ut l.3. §.si ad diem.ff.de re mil.& l.qui commeatus,& quod iste terminus sit differendus facit ff.de re iu.l. quæsitum,& ff.si quis cau.l.2. §.si quis in iudicio. Bal.in l.seruum quoq;.§.publice.
10 ff.de procu.Sta.ꝙ †donatio dēat insinuari j̄. tp̄s semestre,dēt intelligi,qđ si donatio sit facta præsenti,statim currat terminus'Si vero absenti aliquo recipiente pro eo, non currit terminus, nisi a die scientiæ, & idem dicemus in insinuatione testōrum, & ita consuluit Bart. per l.annus.ff.de calum.ubi qñ quis agit ex suo facto,statim currit ei terminus,sed ubi ex alieno,non currit ei,nisi a die scientiæ facit.l.1.ff.de excu.tu. Bal.in d.l.annus.ff.de calum.Stat.dat terminum.j̄. quem qs dēat accusare, modo minor omisit accusare.j̄.terminū.certe non restituitur postea ad accusandum hoc not.in l. auxilium.in prin.arg.d.principij.ff.de mino.per Bal.ubi eriam dicit,quod non restituitur ad opponendum crimina uel defectus,& de hoc uide per Archi.in 77.di.c.in religiosum. & in Spe.de resti.in inte. §.quod aūt uer,sed pone eccleſia. & not. in c.2.de procur.in clem.& ad de.§.quod no.in Spe.de cessio ne actionis §.1.uers.quid si minor.Bal.in d.l.auxilium. Stat. imponit † terminum accusationi , modo principalis delin-
11 quens.j̄.terminum stat.non fuit accusatus,an per hoc possit accusari syndicus,qui non denuntiauit & uī quod sic,quia licet non sit accusatus principalis delinquens.j̄. terminū stat. tñ pōt accusari syndicus, q̄ nō denūtiauit, qa tenēt diuersis legibus,& præscriptio unius,alteri nō prodest.Pro hoc est ar.gl.in l.item si res.ff.de alie.iudi. Non ob. l.ult.de his,qui a non dño,quia ibi præscriptio fingit, eo,quod confirmat actū ex quo oriebatur ius , & sic facit cessare causam agendi, ut no.Ia.C.de inof.test.l.eum,qui in lec.& uide omnino. quod no.Cy.in l.2.quod metus causa. Sta.†dictat,quod iudex dēat
12 terminare causam.j̄. mensem.modo pendente accusatione falsi,quæritur an principalis processus possit expediri , & dic quod non,si pendet cum producente,secus si pendet cum teste uel tabellione,& ideo primo casu non currunt iudici tēpora sta.in secundo sic. Ita disputauit Rich.mal. cuius disputationem plene refert Cy.in l.1.C.qui accu.non pos.& ibi uide de quo per Bal.in l.fi.C.de fi.instr.

SVMMARIVM.

1 *Statutum inducit certam formam seu solennitatem in suo territorio,in alio territorio est alia, vtrius loci forma spectanda & obseruanda.*

2 *Iudicij locus inspicitur ,quando iudicis officium imploratur.*

3 *Loci principium,an finis ſpectetur in delictis puniendis. Et quid in delicti excusandis.nu.4.*

5 *Statuto stante,quod syndici teneantur denuntiare maleficia in suis territorijs admissa, ſmaleficium patratum est in confiuio duorum territoriorum, vtrius ſsyndici sit denuntiare.*

Confinium,recte appellatur medianus locus.

1 **Territorium.** Statutum† inducit certam solenni tatem seu formam in suo territorio in alio territorio est alia solennitas, modo quæritur quis locus inspiciatur,dicit Bald.quod circa hoc est sciendum,ꝙ quædam sunt quæ primo habent esse,postea deducuntur in iudicio,quædam sunt,quę in ipso iudicio sumunt esse.In primis refert, aut loquimur de esse contractus a principio. aut loquimur de intentione seu ordine processus , & inspicitur locus iudicij,vt notat.in l.prima, quæ sit longa consuetuetudo per Cy.& omnes,aut loquimur de executione.& tunc refert,aut est executio eiusdem iudicij,, & respicitur locus iudicij, aut est executio alterius territorij , & tunc aut fit ad literas primi iudicis , & idem', aut fit ex ordinaria potestate exequente , non ex pedissequa executione, & tunc inspicitur locus,ubi fit executio, ut l.missi opinatores,de exactoribus tributorum, & dicit Baldus , quid erit circa probationem , vtrum in probando inspicimus consuetudinem con-

tractatus,vel loci iudicij,rn̄deo ꝙ aut loquimur de ordine ꝓbationū,& inspicit locus iudicij.puta si dicit statutū,ꝙ nō requiratur lit.cōte.certe valet ꝓbatio sine litis ꝯtestatione.aut nō loquimur de ritu ꝓbationis,sed de substātia, puta in loco ꝯctus est statutū,ꝙ ſufficiāt duo testes. sed in loco iudicij requirunt quatuor,tūc inspicimus locū ꝯctus,qa tēdit ad decisionē causæ, arg.ff. de euictio.l.si fundus.& ita determinauit Io.Cald.& q̄rit Bal.pone,ꝙ in loco ꝯctus minor pōt restitui, in loco iudicij,nō pōt restitui,qs locus inspiciet, & dicit Bal. ꝙ gl.dicit ꝙ locus iudicij.in l.2.de eo,qđ certo loco. Idem tenet Guil.qa nō agit hic de ꝯctu,quo ad originē,sed quo ad resolutionē,ar.ff.de iudicijs.l.exigere. Contrariū dicit Bar.quia quo ad decisionē cāę inspicimus locū ꝯctus,& vbi ꝯctus na-
2 scit enexpugnabilis in nullo loco poterit peti in integ resti. Nō ob.ꝙ ubi †iudicis officiū implorat,inspicit locus iudicij, qa illud est verū in officio emergēti post ꝯctum,puta ex mora,in usuris.secus In eo,qđ ꝯsiderat a prin. ſm Bar. & iō dicit ipse,ꝙ gl.d.l.2.nō pōt saluari,nisi intelligēdo,qđ ibipetat restō,nō rōne ꝯctus,sed rōne læsionis postea emergētis ex præscriptione,vel in iudicio,qđ est subtile,& ita ego teneo,dicit Bal.in l.cunctos populos.C.de sum.tri. Stat.dicit,ꝙ quicunq; portauerit bladū extra territoriū,puniat tāta pęna. mō qđā portabat,nō tñ erat extra territoriū,q̄rit an dēat puniri,dicit Ia.Bu.ꝙ nō,qa statutū loquit in eo, q portauerit, nō in eo, q portabat.uñ cū loquat ꝑ uerba ꝑteriti ꝓfecti,req̄rit actus cō summatus.Itē qa poterat pęnitere,si volebat,cū adhuc delictū nō receperat ꝯsummationē ꝑ ꝓpriā formam,ſm Ia.Ad hoc facit glo.in l.arboribus.de vſuf.dū dr̄, lupus exijt de sylua.nō tñ exiuit.secus,si statutū dicit, si qs fuerit inuētus portare bladū extra distrīctū.tūc.n.distingue .aut iuuenit in loco suspecto,& punit, vt.C.de naui.nō excusan.li.11.in l.q̄ fiscales.Aut nō inuenit in loco suspecto,&tūc nō ponit,sed datur sibi iurm,& iurat,ꝙ nō portabat ꝯ deuetū.iste est tex.no. in l.vni. C.de litorū & iti.cust.lib.12.de quo ꝑ Bal.ī l. si qs nō dicā rapere. C.de epis.& cle.Sta.dicit,qđ villa teneat custodire territoriū suū,ita qđ ibi nō fiāt robariæ, & si non custodire qđ teneat emendare dānū,qđ statu.est æquū,ut l.ne qd.de incendio,rui.nau.nisi in casu,qñ uilla non posset ita custodire, qđ nō fieret,puta de nocte,vel ꝑ vim hostiū,ut no.in auth.vt nulli iudiciū.in gl.paruula.Mō ꝯtingit, qđ quidā fuit captus & ligatus in uila Nuculæ,& derobatus, & ductus in villa Panicalis, q̄rebat q̄ uilla teneat ad emēdationē,nā in prima uil
a la fuit delictū initiatū,in ſcđa ꝯsummatū a. & si attendimus animū & eius formā, tenet prima villa. si uero attendimus ꝯsumationē, q̄ dat formā rei,tenet uilla Panicalis. Io. determinat,qđ utraq; uilla teneat,qa vtraq; est ī culpa, & qa vnū censet delictū ꝯsumatū in diuersis territorijs. & ita determinat ipse post multas allegationes & dicit Bal.ego addo & dico,qđ in prima uilla fuit ista iniuria ꝯsummata , quantū ad delictū,sed in ſecūda quantū ad ꝯsumationē delicti. vñ iste actus nō est dubius ad ꝓbationē delicti,dum est in uia,quia imo est in termino.& de hoc do tibi gl.or.nā incōtinēti , qđ ego aliquē capio, & ligo,incontinēti eū de robo, & priuo eū possessione,si eo aīo capio,& ligo.iste est tex.& gl.or.in l.j. §. idē Iul. de ui & ui armata . & istā rōnē addo determinationi dñi Iac.& ꝑ p̄dicta uī determinari , qđ si puella fuit capta in territorio Perusino,& cognita in territorio Cortonēsi,qđ de carnali cognitione vtrobiq; poterit puniri.nā iudex Perusinus puniet,ꝑ l.si qs nō dicā rapere.rōne attentati.Cortonen. puniet,rōne ꝯsumationis,sicut qñ qs ꝓpicit cū baliſta. facit qđ no.C.ubi de crim.agi-oporteat l.j. & erit melior ꝯdō p̄ nietis.facit qđ no.in c.in obscuris.de re.iu.in mercuri alibus. Istud nō seruat de ꝯsuetudine,imo vnusquisq; iudex punit, qa vnusquisq; recipit iniuriam, & nō est eadē burſa fiscalis. Pro hoc facit de iniurijs. l.eū,qui nocentē.§.si nupta.&ex his
3 apparet.an principiū loci an finis ſpectet in delicts puniēdis,
4 sed in delictis excusandis,dicit Bar.qđ †semper inspicit principiū loci ut.ff.de adul.l.qđ ait lex.§.fi.Vñ q̄quid est licitū in termino a quo ꝯtinuato actū,inest licitū in termino ad quē, ſm Bar.Quod est uerū,dicit Bal.nisi diuersa sit rō & qualitas termuiorū,vt.ff.de ædi.edi.l.qd sit fugitinus.§.idē Celsus.sin aūt est eadē rō,& ꝯgruitas terminorū,tunc per ꝯtinuationē actus & impetus,totius loci spacium,reputat idem locus, vt
5 est tex.in d.l.qđ ait.§.fi. Bal.in d.l.si qs non dicam.Sta.†cauet ꝙ syndici teneant denūtiare maleficia commissa in suis territorijs.modo quoddam maleficium est commissum in cōfinio duorū territoriorū, q̄rit q syndicus teneat denūtiare, rn̄deo vterq; dēt denūtiare.ad hoc induco tex.no.in l.si non ꝙ si §.

ADDITIO.

a ¶Consummatum.Quis aūt dicatur locus delicti,quando in vno est *inchoatū*, & in altero consummatum.Io.An.in addi.Spe.de inquisi. §. nunc tractemus. ver.j.Et quid si puella rapitur in vno loco,& stupratur in alio,Bal.in l.si quis non dicam.de epis.& cleri.& omnino per Ale.in l.quod de adul.

ꝙ si ex mediano. ff. de his q deie. uel effu. dr̃ enim ī illa l. quod si plures habitant in vno cenaculo, ita ꝙ unus habitat in vna camera, alius in alia, ꝙ quilibet tenetur de eo, quod est deiectum & effusum de camera sua, sed si funditur ex mediano
6 loco, vterq; teneatur. rectius aũt †confiniũ, appellatur locus medianus. hinc ẽt est, ꝙ si sunt duo iudices diuersorum territoriorũ, delictũ aũt cõmissum in isto loco mediano, vterq; põt punire, ar. ff. de excu. tu. l iurisperitos. §. cum oriundus. & tenet Guido de Suza. in auth. qua in puincia. & Dyn. in l. siue p̃. §. j. de lib. ag. Dicit, dico, ꝙ vno p̃uenīte satisfactũ est iuri. vñ in j. q. sufficit vnũ denũtiare. in q. 2. de iudice sufficit vnũ ꝓcedere, ar. l. licet. §. fi. naute, capo. sta. Istud tñ nõ ẽ expeditũ sicut primũ, qa uterq; iudex vr̃ ꝓprię suę reipublicę iuriã ꝓ sequi, & cũ iiuria fit plurib. licet vnus exequaṫ vindictã alterius, alter nõ repellit ab exequẽdo, vt. ff. de iiurijs l. 2. §. fi. & de ꝓc. l. nõ solũ. §. si pr̃. de quo p Bal. in l. 2. C. vbi de cri. agi. opor.

SVMMARIVM.

1 *Banniti testamentum factum coram duobus testibus, an valeat, statuto stante, quod testamentum valeat conditum præsentibus duobus testibus.*
2 *Statutum non valet quòd nequeat quis testari vel legare ad pias causas, nisi interfuerint septem aut quinque testes.*
3 *Statutum non potest fieri contra priuilegia ecclesię.*
4 *Reipublicę non minus interest, homines viuentes conseruari, quàm mortuos sepeliri.*
5 *Legitimæ petitio, non est proprie testamenti impugnatio.*
6 *Legis statutum, prævalet hominis statuto.*
7 *Statutum distinguitur per ius commune.*
8 *Statutum an valeat, quòd filiusfam. non possit testari.*

Testari, testamentum. Statuto cauet̃, ꝙ valeat testm̃
1 coram duobus †testibus. modo institutus est bannitus, corã duobus testibus, quæritur nunquid valeat, & nenet ꝙ nõ, qa priuatus est beneficio suæ ciuitatis. Itẽ cauet̃ statuto, ꝙ fęmina non succedat existente masculo. mõ masculus est bannitus, vtrum excludat fęminam, & tenet ꝙ nõ, qa beneficium statuti non patrocinatur odiosis & hostibus suę ciuitatis, ar. de leg. 3. l. Lucius Titius Damam. & de his tractauit Bar. in q. quam disputauit, Lucanę ciuitatis statuto cauetur &c. Bald. in l. Gallus. §. & quid si tantum. de libe. & posthu. Statutum dicit ꝙ testamenta non insinuata infra. 6. mẽses non valeãt, an valebit testm̃, si clericus hæres non insinuat, dicit Bar. qđ non valebit, quia istud statutũ afficit clericos. sed Bal. dicit, ego dixi, quod illa rõ est falsa, quia laici non p̃nt aliquid statuere p̃ clericos, & hoc est ex defectu potestatis causę efficiẽtis, iuxta notata de consti. eccle. per Inno. tñ in decisione credo, quod Bart. dicat verum, habito respectu ad hæredem, qa est laicus, & potest priuari commodo testamenti, sicut priuaret̃, si non vendicaret necẽ defuncti, vt l. in cognitione, cum si. ad sill. si aũt hæres esset clericus, nullo modo statutum includeret eum. Bal. in auth. cassa & irrita. C. de sacro. san. eccl.
2 Statutum †quod disponit, quod ad pias cãs non possit testari vel legari nisi interueniant quinq; vel septem testes, nõ valet, tanquam p̃ salutem animarum. & ita concludit Bar. in l. j. C. de sac. san. ec. Ad quod facit quod no. Io. An. in c. quanq̃. de usuris. lib. 6. & dicit Bal. Ego credo quod de iure canonico, quod prævalet iuri ciuili in talibus relictis, quæ salutem animę principaliter concernunt, sufficiant duo testes etiam mulieres, & forte non rogatę, dum tñ alias sint fide digni, ar. notatorum. C. de testa. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de codicil. l. fi. in fi. de quo extra. in c. cum omnes. & in c. relatum. de testa. Bal. in l. j. C. de sac. san. ec. Statutum dictat, ꝙ filius possit testari, an illud statutum porrigatur ad bona, q̃ sunt extra territorium, dicit Bal. ꝙ Bar. dixit, quod non, quia non potest extendere effectum suum vltra quam extendaṫ potentia statuentium, & sic est, iste decedet pro parte testatus, & pro parte intestatus. non ob, regula iuris in p̃rium, qa habet locũ, vbi quis potest in totum testari, vt l. fi. C. de inoff. test. & hoc teneo dicit Bal. de quo per eum in d. l. cunctos po
3 pulos. C. de sum. tri. Statutum †dicit, ꝙ mulier non possit testari sine consensu propinquorum, an poterit ad pias cãs nõ habito isto consensu, respondeo sic. Nam pia causa est priuilegiata, vnde contra illud priuilegium, quod respicit ipsum Deum vel ecclesiam non potest fieri statutum. & hoc sentit Bar. in l. cunctos pupulos in 5. q. C. de sum. tri. Bal. in l. generalli. & de sac. sanc. eccle. Statutum siue consuetudo licet posset conferre filiofamilias ius testandi, & valeat etiam in omnibus, quæ suut de iure positiuo, ar. extra de testa. c. Raynu. & ibi per Inno. tñ in monacho credo, dicit Bal. ꝙ hoc non possit. & non comprehendit monachum, quia repugnat regulę & regula non potest muturi, licet constitutio possit mutari vt ponit Fredericus de Senis in quæstione, quam disputauit. & in consilijs in ordine tricentesimo vigesimo primo. vbi videas. hoc dicit Bald. in authẽ. ingressi. de sacro san. eccle. Statutum dicit, quòd mulieres non possunt testari nisi præsentibus coniunctis, vel facta eis protestatione, ꝙ intersint. nunquid ergo in protestatione, oportet, quod mulier dicat qualiter intendit testari, an vero sufficiant verba generalia, ꝙ ipsa protestatur se velle testari, & super hoc requirit eorum p̃sentiam, dico ꝙ sufficiant illa verba volo testari, nec requiritur, ꝙ per signa declaret de sua intentione, cum sit liberum ei mutare uoluntatem, ar. C. de sac. sanc. eccle. l. 1. ff. de test. l qui testõ. §. fi. arg. de no ope. nun. l. de pup. §. qui nuntiat, nisi stat. requireret maiorem specificationem, quia standum est verbis stat. ut l. 1. §. is, qui nauem. ff. de exercitoria. de quo per
4 Bald. in l. si quis volente. C. de nego. ges. ubi uide per Bald. an †in protestatione sit necessaria scriptura, & uide ibidem, an post prohibitionem factam quis gerendo negotium alterius, possit repetere, quod expendit, si vtiliter fecit, in qua lege vnum no. principaliter, ꝙ si coniunctus meus esset in periculo perdendi personam, nisi pro eo soluerem certam summam, quã solui eo vetante, ꝙ nihilominus repeto, quia non minus interest reipublicę homines viuentes conseruari, quã. mortuos tumulari. unde dico dicit Bal. ꝙ est casus in ratione sui in l. si quis. §. idem Labeo. de religiosis. & facit l. 3. §. diuus. de sepul. vio. Propterea mea interest, etiam ratione coniunctionis & amicitię, ar. in l. 2. & 3. ff. de lib. cau. & ff. de appe. in l. non tm̃, quæ omnia faciunt ad materiam. l. soluendo. ff. de neg. ge. Sta. dicit, ꝙ testm̃ insinuatũ nõ possit reprobari. certe poterit dici testm̃ nullum ex defectu solẽnitatis, ar. l. vim. de epis. & cle. de quo per Bal. in 2. no. in qua. l. dicit in 3. no. ex illa. l. coniuncta auth. presbyteros, ꝙ licet testm̃ non possit im
5 pugnari per filium, tñ potest petere legitimam suam. †Vnde petitio legitimæ, non est proprie impugnatio testm̃, quod est menti tenendum, ſm Bal. in l. cum lege. de epis. & cle. Statuto. Venetorum cauetur, ꝙ testamenta oĩa. prout stãt ita executioni mãdẽtur, modo quærit̃ nunqd legũ interpretatione istud stat. intelligatur restringere? vr̃ ꝙ sic ar. ff. de ver. sig. verbis legis, ibi, sed ĩterpretatione &c. Cõtrariũ tenet Bal. vt eorum probabilia testã, q̃q̃ nõ sint solennitate subnixa. l. Venetorum sunt executioni mãdãda. ar. ff. de test. mil. l. si serui. & adde qđ dicit se dicturũ. C. de test. l. si nõ spãli, & hoc verũ nisi elegerit testari ſm ius commune, tñ stulte facit talis testõr, ꝙ imperitus se inuoluat in eo, quod ignorat, ut no. in simili. C. si cer. pe. in auth. nouo iure. Bal. in l. milites. C. de test. mili. Sta. præsidis, quod confirmat testã, licet sint de iure ciuili, ut ff. de testa. l. 1. & l. testamenti factio non tñ succeditur de iure ciuili qa cã causæ est prætoria, non enim sufficit testamentũ ualere, nisi ualeat ex eo capite ciuili, uel prætorio, ex quo quis uult admitti Bal. in l. certum. C. unde cognati. Sta, ꝙ testm̃ nõ ĩsinuatũ. ȷ. sex mẽses a morte testõris sit ipso iure nullum, ualet insinuatio facta a fideicommisso vl̃i vel singulari licet hæres non insinuauerit, quia insinuatio dat eis robur, ẽt si non sint repetita ab intestato, & coguntur venientes ab intestato præstare dicta legata, vt in aurh. hoc amplius. C. de fideicommissis, nam cũ ab intestato succedãt vi stat, p̃ morã hæredis, ergo succedũt cũ sua cã suisq; vitijs, quæ qõ nõ hẽt dubiũ in relictis ad pias causas. Bal. in l. consulta. C. de testa. Stat. ꝙ minor. 25. an. non possit testari an possit codicillari Bar. dicit ꝙ non. in l. 2. ff. de le. In contrarium videtur, ꝙ stat. sit stricti iuris, & contra ius cõmune, & ideo strictissime interpretandum, facit ad Trebel. l. qui filium. in prin. Bal. in l. fi. C. de testamẽtis. Stat. ꝙ nõ ualeat testm̃, nisi. ȷ. mensem sit registratum ĩ archiuio publico. sed testator statuit ꝙ imo valeat
6 tenet ꝙ † statutum legis, prævaleat statuto hominis, ut ff. de. legi. & consti. l. leges sacratissimę, & ff. de leg. l. 2. uer. oportet aũt, & l. oẽs populi. ff. de iu. & iu. & C. de tes. l. testandi, & l. quidam decedẽs. in prin. de admi. tut. Bal. in l. 2. ut in posses. leg. Stat. Mediolani. ꝙ non valeat testamẽtũ nec adhibeatur fides, nisi intersint duo notarij. etiam si fieret extra territoriũ Mediolani, sed Florentiæ seruatur. ius commune. & testator habet utrobique domicilium, & est suppositus foris contrarijs. nam Mediolani, iste videtur intestatus, si non interfuerint duo notarij. sed Florentiæ dr̃ testatus, vbi viget obseruantia iuris communis. unde sicut in contradictorio iudicio quis potest pro parte intestatus fieri, ita propter legum repugnantiã, de quo dicit se dixisse in l. cũctos populos, & vnum dicit Specula. quod statutum loci non potest intestabilem, facere testabilem, quod intelligo propter delictum, ut damnatus ad mortem præsentem, sed circa solennitates bene potest disponere, in Specu. de instrum. edi. §. compendiosę. ver sic. sed nunquid. de consuetudine etiam si sit statutum castri vel uillæ. Sed Bal. dicit, quod in castro uel uilla est p̃rium, nisi interueniãt quino; testes. C. de test. l. fi. & non sunt ibi multi periti literarum, al's non ualet de iure cõi. Dic, ut per Bald.
7 C. de testam. l. si vnus Bal. in auth. defuncto. C. ad Tert. Statutum †dicit, quod valeat testamentum coram quinque testibus, hoc nõ intelligitur in testõ cęci, & sic distinguitur statu

tum

tum per ius commmune.C.de nox.l.si ſerui veſtri.quod no. C,de iure deli.l.fi.& extra de conſuetudine.c. cum dilectus. hoc tenet Bal.in l.ſi quæramus.ff.de teſt.in gl.in actiuo.ver.cę
8 cus. Sta.†ꝙ filius famirias poſſit teſtari, an valeat, & uidetur ſentire,quod ſic ſecundum Bar.& remittit ad ea,quæ Barto. dixit in l.teſtamenti factio.ff.de teſtam.quod intelligit Bald. ſine præiudicio patris, quod pater habeat vſumfructum in rebus.nam de iure ſuo non alieno teſtandum eſt, vt ff.de pactis dotalibus.l.cum maritus. §.fi.& C.de l.vxor patrui & ff. de vulg.& pupil.l.ex facto in princ. Bald.in l.ſi quæramus.ff. de teſtam.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Statuto cauente,quod teſtes ſuper adulterio recipiantur,non obſtante infamia,an infames vigore ſtatuti admittantur ad probandum matrimonium, cum non ſit adulterium niſi in matrimonio.*
2 *Ius ciuile ex præſumptionibus ſæpe ſtatuit contra veritatem,quam non permittit probari.*
3 *Statuto admittente duos teſtes in teſtamentis,an idem ius in donatione cauſa mortis.*
4 *Pœna impoſita a ſtatuto,producenti falſos teſtes,an habeat locum in producente vnum tantum.*

1 **Teſtimonium, teſtes.** Stat.cauetur ꝙ teſtes ſuper adulterio recipiantur, infamia non obſtante, modo certum eſt,ꝙ non eſt adulterium,niſi probetur matrimonium, quæro ergo nunquid infames vigore ſtatuti admittantur ad probandum matrimonium.dico ꝙ nō,quia licet requiratur matrimonium violari, tñ in matrimonio non conſiſtit crimen, ſed in ipſo amplexu,unde ipſe amplexus bene probabitur per infames, ſed matrimonium non,hoc eleganter dicit Barto. in ſimili. ff.ad l.Iul.maie. qōnibus,ubi omnino uide de quo per Bal. in
2 auth.ſed ſi dicatur.C.de teſtam.in fi.Sta.†quod teſtes deponẽtes contra bannitos probent,licet malam rationem dicti ſui reddant,non valet,quia eſt contra ius naturale,niſi exponatur,malam,ideſt non concludentem de neceſſitate,veriſimilem tamen,nā licet per ius ciuile non poſſit tolli ratio naturalis, poteſt tñ fingi & p̄ſumi,cum ius ciuile ex præſumptionibus ſæpe ſtatuat contra veritatem, quam non permittit probari, vt C.de non nu.pec.l.in contractibus.& l.fi.C.arbit. tutelę.facit.ff.de vſufructu earum l.2.Bal.in l.ſi non ſpeciali.
3 in fi.C.de teſtam.Stat.quod in teſtamentis ſufficiant duo teſtes,nunquid idem in donatione cauſa mortis, dic quod ſic, de le.3.l.ſi quis.in princip. §.miles & l.cum hic ſtatus. §.ſi miles.de dona.inter virum & vxo.Bald.in l.fin.C.de teſtament. Stat.Venetorum, quo cauetur quod duo teſtes cum ſacerdote probant omnem vltimam voluntatem,habet in ſe rationem æquitatis,ut extra de teſtam.c.cum eſſes qa in præſentia ſacerdotis non præſumitur fallum committi,ut nota.ibi Ioan.And.Bald.in l.quæſtionem.C.de fideicommiſ.Statu.dicit. quod teſti falſo debeat amputari manus dextera, teſtis non habet manum dexteram,uel habet aridam,certe ſecundum Cyn.iudex ex officio ſuo permutauit in manum ſiniſtram,vel aliud membrum,argumen.notatorum in l.nouerint.C.ſi intra certum tempus, vbi not. quod ubi non poteſt imponi pœna ſtatuta a iure, eo quod delinquens non eſt capax illius pęnę,iudex dēt in aliam pęnam commutare,facit ff.de iniurijs.l.ſi quis iniuriam. Bald. in dicta l.nouerint. C.ſi intra certum tempus. Statutum, quod qui produxit falſos te
4 ſtes,puniatur in tantum. quidam produxit vnum teſtem falſum, an puniatur, dicit Bald. quod ex eo, quod dicitur in l. Gallus.in §. quid ſi is, quod exponitur plurale pro ſingulari, videtur quod ſic,& dicit, ulterius non proſequor Bald. ibid. Sta. quod teſtimonium duarum fœminarum in ultimis uoluntatibus æquiualeat teſtimonio unius uiri, facit quod minor fides eſt adhibenda mulieribus, quam uiris, adeo quod etiam de iure communi in pari numero teſtium uiri præferendi ſunt.hoc dixit Bald.in l.1.ff.de ſena.ar.d.l.ubi maior dignitas eſt in maribus, quam in fœminis.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante,quod agnatus præferatur matri in tutela, an mater puniatur,ſi non petat tutorem.*
2 *Statuto volente agnatum eſſe tutorem cum matre,mater excuſetur.*
3 *Statuto ſtante, quod omnis tutela duret vſque ad decimum octauum annum, utrum mater puniatur, ſi non petijt tutorem filio, in decimo quinto anno.*

1 **Tutor, tutela.** Statutum, quod agnatus†præferatur matri in tutela, nunquid mater puniatur ſi non petat tutorem? tenet quod non, quia tutor ſtatutarius eſt tutor legitimus, & a iure ciuili, ſed ſi agnatus non eſſet in ætate, & ſic interim eſt locus datiuo, ut notat.de excuſationum tutor. l.non ſolum. §. libertus, tenet, ſi infra.annum completur ætas legitima,matrem non puniri,alias ſic.Bal.in l.matres C.ad Tertu.
2 Statutum,†quod agnatus ſit tutor vna cum matre.nunquid mī excuſetur,tenet quod ſic, quia ēt qū plures ſunt tutores, quilibet tutor eſt inſolidum.ergo iſte pupillus non caret tutore.Secus,ſi ſtatu.dicit quod mater non poſſet adminiſtrare ſine conſilio agnatorum,quia tunc ſola mater eſt tutrix in l. Titium & Menium.in prin. de admi.tu.Vnde punitur,ſi non ſuſcipit tutelam, vel non cedit tutęle, ita ꝙ tutela veniat ad agnatum,vel non petit alium dari,ſi agnatus nō eſt idoneus
3 vt no.inſti.de acti.Bal.in l.matres C.ad tertulia.Stat.† ꝙ omnis tutela duret vſque ad decimumoctauū annū, vtrū punia tur mater ſi non petijt tutorē filio in 15.anno,vī ꝙ non vt in l.matres. C. ad Tertul. In ꝺrium facit,quia cū ſit redactus ad inſtar pupilli, ergo eſt ei interdictum bonis, & indiget tutore,quemadmodum pupillus,ergo niſi petat,perdit ſucceſſionem,ſicut dicimus in filio furioſo,vt l.2.§.quod ſi pregnās.ad Tertul.ſecundo rñſo.& ſic ſtatutum municipale extēdit ius cōe,& eꝺ reſtringit,ſi ſtatutum diceret,quod tutela duraret per totum 12.annū ſ.vt ſi filius decederet in 13.anno,non deberet ſucceſſionem.Vel dic præciſe ſtandum iuri cōi,ex quo ſtatutū non corrigit, vt no.C.de ſac.ſan.eccl.auth quas actiones.quod eſt uerius.& bene, quia iſta ſunt noua, & per alios non tacta.Bal.in d.l.matres. C.ad Tert.Statu. dictat, ꝙ oīs cā debeat compromitti in arbitratorem,certe tutor poterit cō promittere cum illa clauſula conſueta, ꝙ poſſit arbitrator accipere de iure vnius,& dare alteri,qa hoc fit ex neceſſitate hoc tenuit Bal.in l.ſi plures.ff. de pac.ī4.no.vbi dixit notetis caſum, in quo tutores p̄nt remittere partem debiti.& eſt rō, quia remiſsio eſt neceſſaria Bal.in d.l.ſi plures.c.de pactis.Statutum vel ꝺſuetudo dictans,ꝙ pater poſsit adulto relinquere teſtamentarium curatorem ſicut pupillo teſtamētarium tutorem,vel dictat,ꝙ poſsit dari ſibi tutor vſq; ad 18.annum valet tale ſtatutum & conſuetudo, & talis datus nō indiget confirmatione.Facit de condi.& demon.l.pater Seuerinam. §. conditionum verba. Bald.hoc tenuit argum.l.moribus.in prin.de vulg. & pup.

SVMMARIVM.

1 *Pœna arbitraria eſt,vbi non inuenitur determinata.*

Tranſgreſſor legis. Statutorum & legū tranſgreſſores qualiter puniātur, hoc quæſiuit Ia.de Bel.in l.non dubiū.C.de legibus,& di
1 cit ipſe ꝙ†vbi nō reperīt certa pęna determinata,tūc eſt pęna arbitraria,vt l.hodie.ff.de pęnis & l.j.§. expillatores. ff. de effrac.& expi.ſm Ia.de Bel.& no.hic,quod dicit de pęna trāſgredientium ſtatuta dicit Bal.in l.nō dubium.C. de legi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum non poſſet facere prædia tributaria niſi exprimeret ſpeciem & qualitatem tributi.*
2 *Statutum an poſſit facere prædia tributaria, ita quòd ſi tranſeant in eccleſiam,eccleſia teneatur ad tributum.*
3 *Statutum faciens prædia tributaria, obligat etiam clericos.*
4 *Collectam non ſoluens,num cadat iure ſuo.*
5 *Prædium tributarium,an efficiatur fiſci ob non ſolutum tributum.*

1 **Tributa, tributaria.** Stat.† non poteſt facere p̄dia tributaria, niſi exprimeret ſpeciem tributi,& qualitatem tributi.nam ea quę variantur,nec ſunt vniformia,nec certa,non poſſunt dici tributa.Pro quo facit,quod no.per Inno.in c.verum.de foro cōpe. & quod in l.incola.ad municipales. & Spe.in ti.de clericis cō iu.ver.ad huius aūt articuli.& per Io.An.in c.j. de immunitate eccl.ita dicit Bal.in l.neminē.C.de ſac.ſan.eccle. Statu.an
2 †poſsit facere prædia tributaria,ita ꝙ ſi tranſeant in eccleſiā eccleſia teneatur ad tributum,dicit Bal.ꝙ non.& ſic eſt falſa opinio Bar.qui dixit,ꝙ ſi per ſtatuta facta ſunt prædia tributaria,& poſtea tranſeant ad eccleſiam, ꝙ teneatur eccleſia ad tributum.de quo per ipſum Bar.in l.placet de ſac.ſan.ec.& l. reſcripto.§.fi.de mune.& hon.& dicit Bal.Tu dic, ꝙ tributū quod procedit ex ordinatione principis, agnoſcat eccleſia, ad quam vadit res tributaria,vt in c.ſi tributum 11.q. 2.Secus ſi per inferiorem a principe hoc ordinetur. qa tunc eccleſia non tenetur niſi ad tributa præteriti tp̄is. poſtq̄ aūt res eſt facta eccleſiæ, liberatur a tributo.& iſte eſt tex.in auth.itē nulla cōitas.& per hoc derogatur omnibus fraudibus, q̄ fiunt in præiudicium eccleſiarum.& ideo Bar.in caſu quē ponit,non dicit verum.facit.C.de ſac.ſan.eccl.auth.ſicut alienatio.& in 10.col.qui.mo.ob.alie.poſ.c.j. circa medium Bal. in l. placet. C.de ſac.ſan.eccle.Stat.†faciens prædia tributaria, operat ꝙ clerici etiam teneant. ſm.Bar.qui dixit,ꝙ cautela erat ꝙ clerici.teneantur ad collectas,& alia,ꝙ fiant prædia tributaria, dicit Bal. ego dico ꝺrium qa imperator non permittit,ꝙ prædia italica fiant tributaria vt plene.no.C.ſine cen.& re l. oēs. vñ in fraudem eccleſiaſticę libertatis talia ſtatuta non valēt. bene concedo ꝙ extra Italiam,vbi ſunt prædia tributaria,trā ſeant cū onere tributi.vñ hoc eſt conſiderādum,ꝙ eſt quoddam allodium francum,& iſtud vadit ad eccleſias liberum,

vt

Source : BIU Cujas

vt no.ff.ad munici.l.incola. Quoddam est tributariũ,& illud etiam ad personas trãsit cum onere,ſm Odofre. Quoddã nõ est allodium,sed est feudũ vel emphyteosis, & tunc si natura feudi repugnat,nullo modo transit ad ecclesiam,ut no.ff.de legi.l.de quibus. Si aũt non repugnat natura eius,tunc trãsit. est bene verum,q̃ vna ecclesia põt retractare ab alia,si vult, vt in authen. de alie.& emphy.§.j.Bal.in auth.item nulla. C.
4 de epiſ.& cle.Statu.†est Perusij quod facit prædia tributaria. modo imponitur collecta,quę succedit loco tributi, nunqd ille qui non soluit, cadit iure suo, & certe non, vt patet ex dictis Guil.in l.debitor.de neg.geſ.quem Guil. Bal.recitat in d.
5 l.in ver.ibi secundo loco,quærit Guil.in hæreditate† est prædium tributarium,vtrum ob non solutum tributum,prędiũ efficiatur fiſci,& videtur q̃ sic,ar.emphyteote non soluentis & ar.literæ.l.si debitor.ad idem facit.C.de sacrosan.ecc.l.placet Guil.tamen dicit ꝺ̃rium q̃ ille qui non soluit tributum, non propterea perdat ius suum in re,sed potest fiscus vendere ob tributum non solutum.ff.de rescin. ven.l. fundum Lucij Titij.& illud est no.valde Bal.in d.l.debitor.

S V M M A R I V M.

1 *Verba generalia non includunt casum, qui est contra libertatem ecclesiæ.*
2 *Consuetudinem arctatiuam ecclesiæ non recipiunt ne c pia loca.*
3 *Venditio,verb.non comprehendit venditionem,quæ nulla est ex defectu solennitatis.*
4 *Fraus contra legem quot modis committatur.*
5 *Imperator cogere potest quem ad uenditiouem rei suę,etiam modico pretio. Quod non posset ciuitatis statutum.*
6 *Causa rescissa,rescinditur & eius effectus.*
7 *Statuto dicente quòd in venditione præferatur consors,is vult dare decem alij duo quindecim,vter preferendus.*
8 *Statuto stante,quòd venditores sint liberati a contractibus & omni obligatione,nunquid poterunt petere pretium,& si ipsum acceperunt, an teneantur restituere,*
9 *Statuto stante,quòd omnes venditiones factæ a mense,citra, sunt ipso iure nullæ,quidam vendidit & tradidit,an istud statutum videatur tollero dominium.*
10 *Statutum prohibens venditionem, an videatur prohibere alios contractus.*
11 *Emphyteota an possit permutare vel donare.*

Vendere, venditor. Statutum quod prohibet vendi nõ subiectis, non continet ecclesiam, quia libertas ecclesiæ æquiparatur publicæ vtilitati, & priuilegium,quòd est generaliter indultum,non includit casum publicæ vtilitati ꝺ̃rium, & si inclu
1 deret,non valeret.& dicit Bal.quod simile dicimus, q̃ † uerba generalia non includunt casum,qui esset ꝺ̃ libertatem ecclesię.& addit,quia de facto seruatur cõtrarium,cogitur cõmunitas ad declarandum statutum, vt no.in c.eos.de immunitate ecclesiarum.lib.6.in nouella & hoc dixit Bal.in l.iube
2 mus.C.de sacrosan.eccle.Statutum communis Senarum† q̃ hospitale sanctæ Marię de misericordia teneat vendere quolibet anno tot possessiones, non valet,vt in c.ecclesia.de consti.facit in auth.cassa.C.de sac.san.eccl.nam istam consuetudinem arctatiuam non recipiunt ecclesię,vel pia loca,ſm q̃ no.in auth.hoc ius porrectum.C.de sac.san.eccle. Statutum dictat q̃ mulier non possit vendere vel alienare sine consensu propinquorum,nunquid per hoc si vendit rem emphyteoticam,cadat a iure emphyteotico,& vr̃ q̃ sic, quia est pœna legalis,in qua non consideratur effectus. contrarium credo,
3 dicit Bal.†quia verbũ,venditio,non comprehendit venditionem,quæ est nulla ex defectu solennitatis.Facit, quod notat in l.alienationes. de verb.sig vnde vult concludere Bal. q̃ qñ loquimur in pęna legali, & tunc res debent habere effectũ, alias quis in eam non incidit. Aut loquimur in pęna conuentionali,& debet subdistingui.aut concernit merum factum, & committitur ratione facti,quamquã inualidi, vt.C.de trãsac.l.vbi pactum. Aut concernit ius vel mistim concernit factum,& ius,& tunc non committat,nisi iuris cõis sequat effectus, vt l.ea quidem.de accusa.In dubio aũt cum oĩs ꝙuentio videat apposita respectu interesse, distinguit. aut interest stipulatoris rõne solius facti,& tũc vr̃ de mero facto cogitatũ,aut non interest,& tunc vr̃ cogitatum de iure,vt ff.de seruis expor.l.serui venditio.&d.l.ea quidem.de quo latius vide in l.2.in prin.C.de epi.audi.Stat.prohibet fugliectam vini vẽdi vltra sex donarios.modo tabernarius addit castaneã, vt habeat decem denarios.certe iste dẽt puniri, q̃a castanea non est digna illo pretio,addito,vnde prę̃sumitur fraus de quanti tate ad q̃titatẽ,ut ff.de iure patro.l.si libertus.facit.C. de vsuris.l.eos.§.fi quisautem. & adde dicit Bal.assessores q̃nque cõmittunt fraudes,verbi gratia,si ultima die regiminis non possunt absoluere,patiuntur sibi labi tempus irreparabile instãtiæ,ex forma statuti.Isti debent puniri, q̃a faciũt fraudem statuto.nam vbi ipsi non possunt absoluere,faciant quòd tempus absoluat eum. Ad hoc l.j.cum gl.sua. C.de ser.li. 12. facit etiam fraus officialis,q̃ fingit se dormire vel egrotare ad hoc vt inimici irruant in districtum, vt dr̃ de petro castri franci vt l.si quis Barbaris. C.de re mil.li.12.& sic sex vel septem mo
4 dis committitur fraus cõtra legem, siue fit fraus legi de quo
5 vide per eum plenius in l. non dubium. C.de leg.Sta.†ciuitatis vel alterius inferioris non potest inducere,vt quis uendat scilicet singularis persona vẽdat rem suam,vt ff.qui & a quibus.l.si priuatus & ff.de poll.l.quotiens.sed imperator potest cogere quem ad vendendum, etiam pro modico pretio. & Ia.de Are.& Cyn.intelligunt q̃ pretium erat æquale rei. sed dr̃ modicũ, quia ab inuito extorqueretur res,ut ff.de rei ue. l.nec quasi, & ita intelligebant. l. si ita uerberatum. §.si quis rem.de rei uend. sed tu intellige indistincte,absoluta principis potestate,ſm Bal. in d.§.si quis rem.Stat.seu† consuetudo
6 est, q̃ si aliquis uendit rem quod proximior de genere possit retrahere eodem pretio.j.annum de quo extra de resti. in integrum.c.restitutus. modo pone habebam usumfructum in in fundo tuo.deinde uendidisti mihi proprietatem, & sic est extinctus ususfructus formalis, postea proximior de genere uult retrahere,modo quæritur,an poterit vsumfructum retinere.Ia.de Are.distinxit per iura allegata in glo.l.si maritus. C.de inoffi.test.q̃ aut ego sciebam talem esse consuetudinẽ & stat.& tunc est extinctus ususfructus, nec recupero. Aut ignorabam & tunc recupero Guil.de cu.dicit q̃ indistincte non recupero, allegat.l.cum filius. §.donis.in prin.de le 2.& ff. qui mo. usuf. amit. l.si tibi.sed hic est considerandum,an consuetudo disponat rescindendo, an transferendo ius authoris in reuocationem. Primo casu,potest ususfructns retineri,quia rescissa causa rescinditur effectus,ut d.l.si maritus. secundo casu non potest retineri, ut d.§.dominus. nisi forte ꝓ iustam ignortãiam,ut l.ꝓ ueneni.§.nepotis.ff.ad Sill.in consuetudine ergo rescissoria,restituitur ususfructus. sed in consuetudine translatoria, distinguitur scientia a iusta ignorantia.Vnde in hoc dicit Bal.sequere Iac.de Are.de quo per
7 Bal.in d.l.si maritus.Stat.†cauetur, q̃ in uenditione præferatur consors,modo ponamus q̃ consors uult dare decẽ, quia dicit rem non plus ualere,duo alij uolunt dare. 25. quæritur utrum preferatur consors,an illi duo,& uꝝ quod non habeatur consideratio illorum duorum,quia stat.dẽt intelligi pro iusto pretio, quod est, quantum res cõiter ualet, unde si res cõiter non ualet ultra decem, pollicitatio duorum quæ ultra modum inflauit, non dẽt attendi,in l.licitatio.in prin. ff. de pollici.& in gl.l.2.C. de rescin.uen. Hinc est,quod iustum pretium ex subhastatione colligitur,ubi põt apparere,quantum cõiter offeratur,non quantum animosæ polliceatur.In ꝺ̃rium uꝝ,quod prelatio consortis attenditur respectu personæ non respectu pretij, ideoq; uenditor debet præstari indẽnis,quod non esset in casu prædicto,arg. C.cõi diuidundo.l. ad officiũ de sac.san.ec.Auth hoc ius porrectum ff.de rei ue. l.in fundo, ubi iustum pretium dr̃ illud,quod habiturus erat possessor.ff.de bo.auth.iu.po.l.præter. §.in eum. ff.quod metus causa.& l.sed & partus.ff.locati. l.sed & nos uideamus.ff. de cond.furti.l. si ser.furtiuus.ff. de fur.l. si uendidero.§. 1.& l. si quis uxori. §.fi.& hanc partẽ teneo per l.2.& 3.C.si ꝓꝓ pub. pen.& de sacrosan.eccl.auth.hoc ius porrectum, non enim quis est compellendus gratiose distrahere, sed pro pretio quanti plurimi reperitur.C. de iure emphy.l.fi.dummodo sine fraude & collusione fiat,& ęqualibus pactis,ut ff.de in di. adic.l.ubi.ista qõ fuit Martini de pha.& mouetur in additione.Spec. in ti.de empt.& uen. §.nunc dicendum in fi.de quo
8 per Bal.in l.2.C.de rescin.uen. Stat.†est Aretij, q̃ uenditores sunt liberati a contractibus,& omni obligatione,& hoc statutum factum fuit propter multas diuersitates,quæ fuerunt in ciuitate Aretij, ubi oportuit fieri multas uenditiones, & ideo tale statutum emanauit, nunquid potuerint pretiũ petere, & si ipsum acceperunt, nunquid teneantur restituere, & ueritas est, quod si non acceperunt, non possunt petere, & si acceperunt, tenentur restituere, text.in l. bona fides.de action.:empti. & si tu dicis, quomodo est hoc, cum sint totaliter liberati? Respondeo uerum est,quod sunt liberati ab omni obligatione, quæ erat ante legem, sed non ab obligatione, quæ oritur per ipsam legem, sicut est illa obligatio, ex qua nascitur condictio sine causa,argumen.ff.de auro. & argen.lega.l.si ita,secundum Bartol.qui ita eleganter notat. in dicta l.bona fides,& facit.ff.de instito.l.si quis municipiis. §.Proculus.de quo per Bal. in l.mortis.C.de periculo & com
9 modo rei uenditæ. Statutum, quod omnes† uenditiones factæ a mense, citra, sint ipso iure nullæ,modo quidam uenderat & tradiderat, quæritur an istud statutum uideatur tollere dominium? & uidetur quod sic, quia sublata causa, tollitur effectus, ut in pacto legis commissoriæ,& adictionis in diem, ut no.in l.1. in glo.magna.ff.de dona.In contrarium uidetur, quia immediata causa translationis est consensus. unde licet tollatur cã mediata i. titulus,tñ ex cã immediata remanet,sufficit possessori.de condictione ob cãm.l.3. §.sub

tilius

Source : BIU Cujas

tilius.de cond.ob tur.cau.l.ſi ob turpem. & ita tenuit D.Mata.contra quem eſt totum illud ar. de antecedenti deſtructo vt l.eum qui.de publiciana. ſed reſpondent, ꝙ hic non tollitur ꝓñs proximum & immediatum, ꝙ eſt magis conſiderandum, quam remotum, vt ff.rer.amo.l.ſi mulier. & ſic lex interdum diſponit de cauſa, interdum de effectu. & diſponendo de cauſa, videtur diſponere de effectu inſeparabili & immediato, non de effectu mediato, ſecundum Mat.Bal.in l.1.

10 ff.ſo.ma.Stat.prohibens †venditionē, an videatur prohibere alios contractus? dic ꝙ non, etiam ſimiles, & ita loquitur. ff. de pig.l.in quorum.ſecus eſt in alijs actibus, de quo plene per Bal.in l.cum hi. §.ſi cui. ff.de tranſ. vbi ponit qōnem de em-

11 emphyteota, †an poſſit permutare vel donare cum non poſſit vendere? & cōtrariatur Bar. qui diſtinxit inter emphyteotam eccleſiæ, & priuati, per l.2.vt rei dominicæ vel templo. quę lex ſecundum Bar.nil dicit. & dicit Bal.opinio Bar. non eſt vera per no.in Spe.in ti.de loca.§.nunc aliqua. ver.106. & 110.& 112.& facit de fideic.l.voluntas. ff.de leg.3. l.pater filium.§.fundum.adde quod no.in ſpec.de emptio. & vend.§. nunc dicendum. verſi.ſed pone ſtatu.Bald.in d.l.cum hi.§.ſi cui.ff.de tranſac.Statu.ꝙ dicit quod nemo poſſit vendere fugliectam vini vltra ſex denarios, modo tabernarius dicit, ſi tu vis fugliectam vini, emas iſtam caſtaneam. 6.alijs denarijs quæritur vtrum incidat in ſtatu. & dicendum eſt ꝙ ſic. nam hoc pactum, cenſetur pretium, vt l.fundi partem. ff.de contrahen.emp.vbi pactum habetur loco pretij, & ad hoc ſemper allegatur.facit etiam.ff.de act. emp.l.ſi ſterilis. §.ſi tibi. & de in di.adic.l.prædia. §.fi. & l.pe.ſecundum Rich. & Cyn.in additionibus. Item eſt ar.d.l.fundi partem. ꝙ qui petit ſe reſtitui contra contractum, videatur petere contra illa pacta omnia, & clauſulas eius.ſecundum Iac.But.Bald.in d.l.fundi partem.ff.de contrahen.emp.

SVMMARIVM.

1 *Legis verba vel ſtatuti varie diriguntur, & varie inde oritur iudicis offic.*
2 *Verba generalia ſtatuti, non referuntur ad impoſſibilia ipſi ſtatuenti.*
3 *A verbis legis, ſtatuti, vel priuilegij, non debemus recedere.*

1 **Verba.** Statuti †legis vel prætoris verba, qñq; dirigun tur reo.ſ.in fauorem eius, cui diriguntur & ori tur exceptio, vt ſunt hęc verba iudicium dabo, i.actionem, ſ. parti. quandoque vero diriguntur iudici, de quo eſt exemplum, in l.ꝙ ſi minor.§.fi.ff.de mino. & tunc eſt aduertendū, quia aut verba diriguntur iudici, principaliter, aut incidenter in locum exceptionis. Primo caſu oritur officium iudicis ſimile actioni.ſecundo caſu oritur officium iudicis ſimile exceptioni, vt ff.de pę.hę.l.plane. & l.ſi. Item aduerte, quia quando eſt talis actus, qui non poteſt pertinere, *niſi ad officium* magiſtratus, & nō ad officium priuati, vt in integrum reſtituere, in poſſeſſionem mittere, bonorum poſſeſſionem decernere, decretum interponere, tunc ſemper eſt officium iudicis, quia in ſubiectam materiam non cadit actio, & ideo omnia edicta prætorum, quæ loquuntur de miſſione in poſſeſſionem, & huiuſmodi, officium iudicis inducūt, & ratio, quia verba ad iudicem diriguntˉ, & quia in iuriſdictione conſiſtunt hoc dicit tex.in l.1.ff.de iuriſd.om.iud. de quo per Bal. in rubr. C.de condictione ex lege. Statutorum verba multū ſint aduertenda, de quibus loquantur perſonis.ff.ex qui.cau. maio.l. recte. & l.ſi vero.ff.ſol.ma.de quo per Bald.in auth.&

2 omnia.C.ne vx.pro mari.Statutum, †verba generalia ſtatuti non referuntur ad *impoſſibilia* ipſi ſtatuenti, puta ad ea, quę non ſunt ſuæ iuriſdictionis, ar. ff.de contrahen. emp. l.qui tabernas. & no. Bar.in l.ſi quis ſub conditione. de condi. inſtit.

3 Bal.in l.ſi.§.in computatione.de iur.deli. Statutum, † a verbis legis vel ſtatuti vel priuilegij recedere non debemus, & cui perſonæ verba ſtatuti non conueniunt, ad eum ſtatutū non porrigitur, Bal.l.per conſtitutionem.ff.de teſtam.mili.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quod offendens quem in ſtrata publica puniatur pęna dupli, quidam percuſſit in flumine publico, an pœnę dupli ſit locus.*

1 **Via.** Statutum quod offendens † aliquem in ſtrata publica puniatur pœna dupli eius quod puniretur qs in alia via non publica percutiens. modo quidam percuſſit in flumine publico, an punietur pœna dupli. certe videtur ꝙ non, quia via & flumen publicum, ponuntur, vt ſeparata. & ideo offendens in flumine non dicitur offendere in ſtrata publica & ſic non fiet duplicatio pęnarum ex forma ſtatuti, ſed habebitur locus fluminis pro ſimplici loco non pro qualificato, ſi quis autem non percuteret in flumine, ſed in ponte fluminis, illa bene videtur via publica, quod tene menti ſecundum Bald. argumentum l.flumen. ff.de ſerui.ruſt præ. Statutum vetat aliquem tranſire per campum, vel per rem alterius. certe ſi aliqua via ſit occupata. ita ꝙ non poſſit inde fieri tranſitus, & alīquis oues ſuas vel animalia per fundum vicini immitit, vt inde tranſeant, non punitur, de quo alias puniretur ex forma ſtatuti, ſi autem det damnum. tunc bene teneretur, ſi aliqua culpa poſſet ſibi imputari, quia non eſt permiſſum damnum dare, ſed tranſire, arg. ff.de ſerui. l.ſi cui. hoc dixit Bar.ar.l.ſi locus. §.cum via.ff.quemadmodum ſeruitus amittatur.

SVMMARIVM.

1 *Obligationis de iudicio ſiſti, natura.*
2 *Villa vt teneatur emendare damna derobatis, conſtare primum oportet de furto ſeu derobatione.*
3 *Ex officij neceſſitate quid faciens, non conſequitur pręmium.*
4 *Villa ſi teneatur emendare damna, ex forma ſtatuti, exempto vno per priuilegium, non eo minuitur onus villæ.*
5 *Villa ſi teneatur emendare robariam, ex ſtatuto, & imponatur collecta pro damno, an derobatus, qui eſt de villa, teneatur cum alijs conferre.*

1 **Villa.** Stat. † ꝙ villa aut repreſentet malefactorem aut damna reſarciat, modo fuerunt plures malefactores, qui fecerunt vnam robariam, villa repreſentauit vnum, quæritur quid iuris, tenet quod pro rata, & ſi fuerūt quatuor pro quarto minuitur cōdemnatio villę, quia hæc eſt natura obligationis de iudicio ſiſti. ff.ſi quis cautionibus. l.ſi ſeuus. §.plurium. Bal.in l.1.C.ſi plures vna ſententia. Sta.Florentiæ

2 † ꝙ villa teneatur emendare damna de robatis. certe debet conſtare de derobatione, quia debet conſtare de fundamento, ut.ff.ad ſill.l.1.§.item illud quæri, & ibi per Iaco.de Are. Bal.in l.diuus.C.de teſt.mili. Statutum, quod de incendio & homicidio per uim facto teneatur villa, vbi factum eſt, ſi cō ſtat factum, ſed neſcitur vtrum ſit factum per vim, vel alio, modo, antequam hoc ſciatur, non poteſt procedi contra villam, ſecundum Cy.ar.l.1. §.item illud.ff.ad Sil.& intellige de proceſſu, quo ad condemnandum. ſed bene poteſt procedi ex fama ad inquirendum, vt.C.de officio rectoris prouinciæ.

3 l.iuſtiſſimos.Bal.in d.l.1. §.item illud. Statut.eſt † quod villa debeat capere malefactorem, aliud ſtatu. eſt quod capiens malefactorem debeat habere tantum, certe villa, quæ capit malefactorem ex neceſſitate ſibi impoſita, per ſtat.non conſequetur præminm alterius ſtatuti de capiente malefactorem. Hoc tenuit Bal.ſecundū Bar.in l.ſi quis in graui. §.ſi ex ſtipulatu. in verſic.nam & ſi ſupplicio.ar.d.tex.ff.ad Sill.& dicit, quod eſt dictus tex.in ar. quod familia officialis non cōſequatur illud pręmium, quia facit ex neceſſitate officij. Item dicit, quod eſt ar.quod ſi quis capit bannitum, neſciens eum bannitum, licet ponat eum in manibus poteſtatis, non debet habere præmium ſtatuti de capiente bannitum, quia non fecit hoc ſponte i.voluntarie. ſed de facto ſecundū Bar.

4 cuius omnia illa verba ſunt Bal.ibi. Statutum, quod † villa teneatur emendare damna, certe ſi vnus ruſticus ſit exemptus per priuilegium, quod reliqui tenentur emendare totum dānum, ac ſi ipſe exemptus non eſſet in rerum natura. quo ad hoc enim non computatur in illo corpore vel in illa vniuerſitate. ideo onus uniuerſitatis non minuitur. hoc tenet Bald. per tex.l.ab omnibus. de leg. 1. vnde non mutatur legatum certę quantitatis licet pręſtatione vnius ex heredibus eximatur, & licet perſona eximatur ab obligatione, non minuitur obligatio. & hoc in onere vniuerſorum. ſed in onere ſingulorum, quod ab initio eſt inter ſingulos diuiſum, videtur eſſe ſecus, iuxta no.C.ad.l.fal.auth.ſimiliter. Nec ob.d.l.ab omnibus, quia onus ibi non erat inter ſingulos diuiſum efficaciter ab ipſo principio, ſed pendebat in tempus mortis teſta

5 toris. Bal.ibi. Statutum, quod † villa debet emendare robariam. modo vnus de uilla fuit derobatus. vnde oportet imponi collectam pro emendatione damni. quæritur, an iſte derobatus teneatur contribuere in collecta ſiue datione, & determinatur quod ſic per tex. in l.ab hominibus. §. ſi a Titio, de leg.1. vbi perſona ſpecialiter deſignata computatur in numero generali. tam in petendo, quam in præſtando. & eſt ar. d.rex. quod ſi aliquis ciuis litigat cum communi ſuæ ciuitatis, & propterea oportet. quod ciuitas ponat collectam, & faciat expenſas, quod ipſe tenetur contribuere, tanquam ciuis, non tanquam litigator. Item eſt ar. quod ſi canonicus debet aliquid dare pro introitu canonicatus, quod ipſe poſſit ſe computare in numero, & retinere, ſicut vnus canonicus ſecundum Dy. dicit Bal. quod hoc vltimum non credit verum, quia in ordine temporis illa præſtatio. quę fit canonicis. pręcedit canonicatum ipſius pręſtantis, & non poteſt ſe computare in numero tanq̄ canonicus. Bal.in d.§.ſi a Titio.

SVMMARIVM.

1 *Vini appellatione, an veniat acetum.*

1 **Vinum.** Statu. † prohibet vinum portari extra diſtrictum, certe videtur quod non poſſit portari acetum. quia de ſimilib. idem eſt iudicium, ar.l.cū cōuenit.

Source : BIU Cujas

in ver. hæc omnia. C. de pericu. & commo. rei venditę. sed ꝯ rium est verum, quia in statutis pęnalibus, & quæ sunt contra commune. cessat interpretatio extensiua, de quo per Bal. in d. l. cum conuenit. & ibi uide.

SVMMARIVM.

1 *Statutum permittens competentem vindictam, an censeatur illicitum.*
2 *Statutum si concedat offenso competentem vindictam, an alij licebit eum iuuare.*

1 **Vindicta.** Stat. †permittens competentem vindictã non intelligitur illicitum, & propter bonum publicum est statuto permissum, sicut non intelligitur illicitum duellum, quod permittit consuetudo generalis, vt insti. de hæte. ab inte. §. per contrarium. alias de iure commu ni conuentio improba, per quam data est occasio delinquen di, non valeret, vt. ff. de fideiuss. l. si a reo. & ad hoc facit gl. l. is
2 penes. C. depositi. quam no. de quo ibi per Bal. Stat. dicit. † ꝙ offensus, possit facere competentem vindictam. nunquid alij licebit eum iuuare. & dic quod non quia istud statutum est contra naturam rationalem, ad hoc inducitur gl. l. cum fundum. ff. de vi & vi ar. quæ est optima allegatio, & vera. secundum Bald. in l. vt vim. ff. de iusti. & iure.

SVMMARIVM.

1 *Vox publica statuentium potest derogare & detrahere priuatæ voci testatorum.*

1 **Vox.** Statuta possunt†detrahere viribus, & naturæ testa mentorum, quia publica vox statuentium, potest detrahere & derogare priuatę, uoci testatorum, hoc tenet Bal. ar. l. testamento. ff. de hęre. insti. Bal. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens percutientem in domo sua, an habeat locum in percutiente in domo communi.*
2 *Proprie dicitur, quod secundum quid dicitur.*
3 *Statutum puniens vulnerantem, an habeat locum in tangente tantum, & laniante pannos.*
4 *In actionibus ad uindictam, non consideratur excessus.*

1 **Vulnerare. vulnus.** Statutum, † quod vulnerans aliquem in domo percussi, amputetur ei manus, nunquid si uulnerauit in domo communi. amputetur ei manus. Bal. tenet quod si est communis cum ipso percussore, non est pœna manus. ar. ff. de excu. tu. l. sed & milites ver. coæqualitas. sed si est commu
2 nis cum tertio, tunc est pœna manus, quia propriè † dicitur, quod secundum quid dicitur Ad hoc. ff. de leg. 1. l. serui electione. §. cum fundus. Licet faciat ar. in contrarium Bal. in l. 1. C. qui testa. face. pos. in fi. Statutum quod vulnerans aliquẽ id domo percussi, &c. nunquid uulnerans in domo commu ni disciplinatorum sancti Francisci teneatur uigore. d. stat u. in pœna manus, tenet quod non, quia est communis, ut uni uersis, non ut singulis ut. l. sicut. quod cuiusque uniuer. nomi. & de rerũ diui. l. in tantum. §. uniuersitatis. Bal. in l. 1. C. qui te
3 stament. facere possunt. Statutum. quod si †quis uulnerauerit aliquem, puniatur in centum lib. certe si dederit aliquis alicui de ense. ita, quod laniauerit pannos, nõ tamen carnes, non includit pœnam statuti. arg. l. si quis in graui. §. si quis tabulas. ff. ad silla. ubi p œna constitutionis, quæ est pœna iuris & de iure requirit factũ consummatum. pro hoc est. ff. quod quisque iuris. l. 1. §. hæc autem uerba Item est ar. ad constitu tionem episcopi, quę est, quod quicunque aperuerit literas, alterius. sit excommunicatus. Modo quidam trahit illam chartulam, quæ literam claudit. non tamen aperit, nec legit an sit excommunicatus, & uidetur non, per. d. §. si quis tabulas. secundum Bal. in dicto §. si quis tabulas. Statutum dicit quod de simplici uulnere est pœna centum. si aũt fiat in domo pcusi uel de nocte, uel in festo, uel in facie, uel in platea condemnetur pœna manus, domo quidam fuit inquisitus de simplici uulnere, de quo erat pœna centum, & condemnatus soluit centum postea accusatur cum qualitate adiecta quæ facit pœnam personalem, & condemnatur, nũquid poterit repetere illa centum. & dicit Bal. uos non potestis allegare. quod sit magis propria gl. quam sit gl. in l. quod diximus. ff. quod metus cau. in §. quod si uero. si autem utraque pœna esset pecuniaria, prima condemnatio computaretur. in secundam, ut. ff. de transac. l. & post rem. §. 1. sicut & bannum computatur in comdemnatione, ar. illius. & hoc secun dum illos, qui tenent, quod ratione additæ qualitatis possit de nouo contra condemnatum de simplici facto agi, quod tenet Bart. in l. senatus. ff. de acc. Iac. but. consuluit oppositum, quia agitur ad uindictam. & pœna minor tollit maiorem. ut, ff. de iniu. l. quod senatus, & dicit Bald. quod collegium ciuitatis Perusij consuluit illo anno, secundum opi. Bar. & male. Bal. in d. l. ꝙ diximus. §. si uero. ff. ꝙ metus. cau.
4 Stat. † dicit, ꝙ de simplici uulnere sit pœna centum, si autem sit cum qualitate tpis, loci. uel personæ. sit pęna dupli. mõ ꝙ dam est condenatus in minori quãtitate, qũo dẽret cõdẽnari, pp qualitatem omissam, modo quæritur, an possit condẽnari & accusari in illo pluri, hoc sæpe contingit, qñ in actione prima est etiam omissa qualitas, quæ postea repetitur in secunda, quæ habet aggrauare delictum, & pęnam, & tenuit Bar. ꝙ sic. ff. de accus. l. senatus. Alij dicunt ꝯrium, dicentes, ꝙ gl. in l. & ita de facto §. nouissime. quæ allegatur per Bart. & pro opinione eius non debet intelligi in actionib. ad uindictam, quia ibi non consideratur excessus, ut ff. de iniur. l. quod senatus. Item, nec qualitas põt addi, nisi pendente iudi cio, cum ueniat incidenter, non per se, ut ff. de noxali. l. in de lictis. §. si detracta. Item, quia de delicto eiusdẽ hominis non non est sępius disputandum. siue sit condemnatus, siue absolutus, ut ff. nau. cau. sta. licet. §. fundũ cũ oĩa iudicia crĩnalia sunt ad uindictam, sequitur ꝙ denuo procedi nõ potest nec eadem. l. nec diuersa a prima intentata, facit ꝙ no. in l. 1. §. 1. ff. de calum. ppea si posset denuo agi, ergo posset absolui, sicut condemnari, & sic teneret snĩa contraria primæ, & præiudicaretur fisco in prima condemnatione. contra. l. prima. cum ibi notatis. C. quando prouo. non est necess. & ideo Iac. Bu. consuluit pro parte secunda, scilicet, ꝙ post sententrsam etiam condemnatoriam non possit formari noua accusatio ratione qualitatis omissæ in primo iudicio, & adiunctæ postea in secundo, & est consilium istud ualde elegans & anno præterito fuit hæc quæstio Asisij de facto, collegium ciuitatis Perusij consuluit licet in discordia,, quod procederet accusatio secunda, & forte male, & adde quod no. instit. si qua pau. fe. di. in fi. Bal. in d. §. nouissime.

SVMMARIVM.

1 *Statutum. quod vltimæ voluntates valeant cum duobus testib. & habeant vim testamenti, etiam quo ad hæradis institutionem.*
2 *Voluntatem vltimam condentibus salubre consilium.*
3 *Statutum faciens mentionem dr vltima voluntate, non porrigitur ad donationem causa mortis.*

1 **Vltima voluntas.** Statutum † dicit, quod ultimę uoluntates valeant cum duobus testibus, nam licet in subtili disputatione non sit te stamentum coram duobus testibus, erit tamen ultima uolũ tas innominata habens uim testamenti, etiam quo ad hære dis institutionem, arg. gl. in l. licet inter priuatos. C. de pact. Hoc dico, quia statutum non facit expressam mentionem de testamento, certe ego non curo de nomine, ex quo effectum habeo, dicit Bal. in d. l. licet. C. de pac. Stat. ꝙ qui uolũt
2 vltimam voluntatem condere in secreto, non per manus tabellionis, scribant, & ponant eam in sacristia omnium coram septem testibus, & tũc habeatur pro publica scriptura, alias non tenet, secundum Iac. But. ꝙ tanta solennitas requiratur, si uolunt codicillari in secreto Bal. tamen dicit, ꝙ non trahitur hoc ad donationem causa mortis, quia non est mere ultima uoluntas, & ideo notabilis est litera in l. hac cõ sultissima. C. qui testam. face. pos. ubi merito posuit uerbum in codicillis, ut restringeret se ad ultimam uoluntatem sim pliciter, Bald, in d. l hac consultrissima. C. qui testam. fa. poss.
3 Statutum † faciens mentionem de ultima uoluntate, non porrigitur ad donationem causa mortis, quia magis accedit contractui, quam ultimæ voluntati, ut l. 2. de dote prælegata, secus in edicto prætoris, quod loquitur de ulrima uoluntate, quia porrigitur ad donationem casa mortis secundum Bal. in l. quæ sub conditione. ff. de condi. insti.

SVMMARIVM.

1 *Statto dictante, quod duæ partes consilij, possunt facere quod totum commune potest, minor pars aliquid facit in eo quod est commune vt vniuersis seu collegiatis, postea ratificant tot, quot faciant maiorem partem, an valeat factum.*
2 *Vniuersitatis certa pars statutum facere potest, & syndicum creare anciannum habere per se, & certa alia per se.*

1 **Vniuersitas.** Stat. est, † ꝙ duæ partes consilij possunt facere, quod totum commune potest. modo pone quod in eo, quod est commune ut uniuer sis seu collegiatis, minor pars aliquid faciat, postea ratificẽt tot, ꝙ faciant maiorem partem, nunquid valeat, dic quod non, quia a principio peccauit in forma, & fuit nullum ipso iure, nam minor pars non habet formam uniuersitatis, de hoc habes tex. in c. in causis, extra de elec. & adde quod not. Inn. in c. cum omnes. de const. & arch 31. di. c. Vicenna. & 12. di. c. illud & 7. q. 1. c. factum per eundem. Item est ratio, quia ista tatificatio non est collegiatis, sicut requiritur, quia quod fiat collegiabiliter, est de forma actus. facit extra de ele. c. in genesi. Item qñ plures sunt collegiati in officio, & maior pars facit aliquid ꝯ naturam officij, uel præter, quicquid sit de illo actu, quantum ad ualentiam actus, tamen non obligantur non consentientes, ut l. 1. ff. de magistratibus conueniendis, & ibi per Iac. Bartol. ff. de ser. rus. præ. l. per fundum.
2 Statutum habere & facere†põt certa pars vniuersitatis syndicum

Source : BIU Cujas

dicum creare,& ancianum habere per se, & certa alia per, se,de per,se,ar.l.testatrix.§.plures. si serui. ven. & dicit Bal.ꝙ tunc erat de facto in castro fossati,quia pars intrinseca illius castri fecit vnum syndicum,& extrinseca alium, de quo per eum in d. §.si plures.

SVMMARIVM.

1 *Causa prima quæ influit in secundam,quod non potest, multo minus potest, causa secunda.*
2 *Statuta permittentia vsuras etiam in vno numo, illicita sunt.*
3 *Interpretatio iuri consona debet esse.*
4 *Mora punitur etiam de iure diuino.*
5 *Statutum vel consuetudo de vsuris præstationis contra ius commune, non valet.*
6 *Statutum si adijcit pœnam non soluentibus, an illa pœna erit vsura.*
7 *Mutuum accipiens, si promittat facere confessionem coram iudice sub certa pœna,an valeat talis, promissio.*

1 VSura Stat.alicuius†ciuitatis,puta Tuderti dicit Bald. non potest permittere vsuras, quia illud est contra salutem animę, nec potest permitti propter bonum publicum,qa inferior non potest permittere quod superior vetat i ipse Deus.& istud est no.quia imperator nō potest, ergo multo minus stat.alicuius ciuitatis, quod.n.nō potest prima causa,quę influit,in secundam,multo minus potest secūda, vnde cum populi faciant statuta authoritate principis, merito illud,quod non potest princeps, non possunt statuentes, sumpto ar.a minori causa efficientis,& sumpto alio ar.ab effectu causæ influētis,de quo per Bal.in l.cunctospopulos.C.
2 de sum.tri.Statuta.quæ†permittunt vsuras etiam in vno numo,non sunt licita. vt in ca. ex graui.de vsuris in cle.imo talia statuta sunt delenda de libris communitatis,& iudicantes secundum ipsa sunt excommunicati, vt vbi pater, & tenere contrarium,sapit hæresim,sed dubitatur,quid si fiat statutum quod pro usura nullus recipiat vltra duos denarios in mense, an statuentes sint excommunicati, & videtur ꝙ nō quia de pluri negando, videtur de duobus denarijs concedere.Contrarium est verum,quia non sumitur ae.a contrario, sensu hoc casu,quia esset contra ius.vt ibi no.facit de conditionibus inser.l.cum patrem.vbi stat.non includit contrariū
3 sensum in actu pęnali,quia,†interpretatio debet esse iuri cō sona,vt no.ff.de reg.iur. l. quotiens idem sermo & de condi. & demon.l.in his. & hæc vera in vsuris lucratiuis sed quid in vsura punitoria,quæ est ex mora[a] dicunt Pe.& Ni.de mat. ꝙ
4 †etiam de iure diuino permittitur, ꝙ mora puniatur. ff.pro socio. l.socium qui in ea. ubi gl.dicunt quod uenit ut interesse ītereſſe.n. est licitū quocunq; nomine nūcupetur, tam in damno,quam in lucro, ut no. Cy.in 3. q.in auth. *ad hæc.de* sum. trini.l. 1. & dicit Bal. dic ut ibi dixi & in l.2. & in l.cum allegas. C.de usuris de quo per eum in d.auth. ad hæc. Sta nō
5 †ualet uelconsuetudo de usuris præstandis contra ius cōe.de quo per Bald.in l.super.C.de usurris.in.4.not.ubi dicit not.in
6 uer.consuetudinis Statutum † adijcit pęnam non soluentib. an illa pœna erit usura,certe Bal.dicit in l.rogasti.§.si tibi.ff. si cer.pe.in gl. & est ratio in fin. quandoque factum additur quantitati.& tunc præsumitur usura.ut in d.gloss.quandoq; quantitas adijcitur facto uel speciei, & tunc non præsumitur usura.sed est pœna licita, ut no.per doc.in l.cum allegas C.de usuris.& dicit Bal.quod dixi in primo membro, est uerum,quando utrunque adiicitur in eadem persona. sed in pſonis diuersis,dic ut,ff.de solutio.l.qui res. §.in rationē. Quid enim dicemus,dicit Bal.de pęna.quæ apponitur in compromissis, si non soluerit secundum formam laudi, dic ut.ff.de uerborum obligationib.l. quinta.§.si fortem,quid si illla pęna adiiciatur per statutum,& hæc est quæstio principalis. de qua dicit,ut no.per Cy.C.de usuris.auth.ad hæc.in fin.sed.qd si apponitur per modum interesse,quia dicit, quod promittit nomine interesse tantum, dic ut no. Cy.ff.de ser.expor.l. si seruus.ea.in addititionibus.& facit.l.ult. ff.de prætorijs stipulationibus &addit Bal.quid de pacto,quod apponitur quo
7 tidie in instrumentis†quia ille qui accipit mutuum,promittit facere confessionem coram iudice sub certa pœna, utrū, ualet ista promissio. dicit Iac. quod sic, quia istud pactum non apponitur tanquam adiectio sortis, sed ad cautionem & faciliorem executionem, sicut pactum de dando pignora uel fideiussiones, ut.ff.de consti.pecu.l.qui autem.§.hactenus.in fi.dicit Bal.ego confiteor, quod tenet pactū de faciendo confessionem uel recognitionem debiti, non tamen tenet adiectio pęnę in mutuo.quia est adiectio sortis in fraudē usurarum. ut no. Cyn. de uerb.obl.si pœna, & C.de usuris.l. cum allegas.per Cy.ſm Ray.de forli Bal.in §.si tibi.quod no. Stat.dicit,quod usurę restituantur. modo quidam mercator sic dixit, si tu uis modo soluere pretium. habeas pro. si hinc ad annum,habeas pro xj.cannam panni. nūquid illud quod adijcitur ratione temporis,sit usura? & si esset usura, esset tolerabilis.certe.l.Iulia.§.ex vādito.est ar.ꝙ nō sit usura.ꝙ quo facit.ff. de in diem.adi.l.4.§.fi.& licet esset usura,esset tolerabilis post traditionem,ꝙ non affirmo, dicit Bal. imo est valde dubitandum, ne quasi omnes mercatores sint usurarij. Bal.in d.§.ex vendito.de actio.empt.ff. vbi dicit,ꝙ ēt de iure diuino toleratur talis usura, quia non est mera usura,sed quædam compensatio alterius utilitatis. simile extra de usur. c. salubriter.de quo plene per Bal. in d.§.ex vendito.

ADDITIO.

a ¶Quæ est ex mora. Nota quod mara facit usuras currere in specu.de iudi.§.2. uer.porro.l.lecta & ibi Bar.ff.si cer.pet.quod est uerum in contractibus bonæ fidei Bar.in l.Lucius de po.sed contra tamen in l.eum.§.si pupillus.

SVMMARIVM.

1 *Statutum vnum non determinat, & omittit,an casus omissus determinandus sit secundum aliud statutum determinans.*
2 *Statuto disponente,ꝙ descendentes rebellium, sint rebelles, vsq; in tertiam generationem, istud verbum,vsque, ponitur exclusiue, nec continet tertiam generationem.*
3 *Terminus, duplex est.*
Vsque, verbum in materia odiosa, non includit.

1 VSque, Statutum † vnum non determinat & omittit,modo quæritur,an casus omissus sit determinandus secundum aliud statutum determinans, & certe sic.facit.ff.de coniun.cum emanci. libe. l.nihil & ff. sol.mat. l.si vero.§.de viro.& vide an dictio,vsque,ponatur inclusiue vel exclusiue,& dicit ꝙ aut dispositio statuti vel legis nō est in contrarium,& tunc aut sumus in fauore, & includit, vt l. a caligato.C.de nupt. aut in odio,& tunc,quia odia in dubio debent restringi,non includit, argumē. l.cum quidam.ff.de libe.& posth. & quod no in l.idest vsq;. de dolo. & secūdum hoc facit ad quæstionem statuti, dicit statutum,ꝙ filij rebellium a minore vsque ad maiorem debeant expelli de ciuitate. modo quidam rebellis habebat quatuor filios, maiorem & minorem, & duos inter medios.nam secundum doctrinam Cyn.cum hic agatur de odio,non includeretur nec maior,nec minor,sed illi medij. quod falsum, & contra.d.l. a calicato.& contra mentem loquentis,ad quam semper recurrendum est, & videtur plene de dicta dictione, vsque, in
2 l.a caligato.C.de nup.Bal.in d.l.a caligato. Sta.†dictat,quod descendentes rebellium,sint rebelles vsque in tertiam generationem. istud vetbum ponitur exclusiue, & non continet tertiam generationem. Ratio est, quia agitur de odio irrationabili, & de crudelitate, quæ debet restringi & non ampliari. ꝙ dicit Bald.credo verum,licet qñque reperiamus,& ēt qñq; in pœnalib. ponatur inclusiue, vt ff.de extraor.cri.l. saccularij.§.sunt quædam. & ibi per Iaco.sed ibi odio delinquentium,ut in exemplo proposito loquitur,quo ad non delinquentes,& vt pateat aliquid de illa dictione, vsque, dicit Bal. in l.meminisse.de officio proconsu. quod secundū Gui. quandoque ponitur respectiue ad aliud, qñque ponitur supte, vt si dicatur a tali die, vsque ad talem diem, & tunc includit,si potest includere.secus si ratio non patitur,quod includat. Exemplum,dicit iudex do tibi dilationem vsque ad octo dies ad probandum. si quidem octaua dies non est feriata,tunc includit,quia potest actus exerceri a die.si autem est feriata,tunc non includit,quia nec potest includere.Probantur illa.ff.de successio.edi.l. 1.§.quib.& ext.de dolo,& cō tu.c.cum dilecti.Adde quod no.in c.si gratiose.de rescr.li.6. per Arch.in Specu.de dilatio. §. 1.vers.sed pone index.ita facit.C.de temp.app.l. 2.in fi. Quandoque ponitur super loco. Exemplum,vendo tibi vsque ad talem arborem, vel usq; ad talem domum,& tūc dicit Guil. quod est duplex terminus.
3 † est terminus terminans,& terminus terminatus.verba fuerunt Guil.C.de euict.l.si fines agri.Terminus terminatus includitur,quia est terminus intrinsecus. Terminus terminās nō includitur,quia est terminus extra rem. Dicit ergo ꝑsiderandum qualis est iste terminus,vtrum accidens rei,tūc ponitur inclusiue.an non accidens rei,tunc ponitur exclusiue, ſm cum.Idem tenet Arch.qui dicit,quod super hoc fuit valde ordinaria quæstio in Lōbardia in ratione fluminū duarum diecesecum sicut ipse ponit x.alias iij.q.j.ecclesias.ubi dicit,quod si tales sunt fines, qui secundum sui naturam accedere possunt,dictio, vsque,appposita super istis finibus,ponit inclusiue. Si non possunt accedere vt viæ publicæ fundis priuatorum,tunc ponitur exclusiue.Vnde si vendo fundum usque ad uiam publicam,non uendo propterea viam. facit.ff. de acq.re.do.l.maritus. ſm cum. Interdum ista dictio,vsq;, ponitur super gradu. Exemplum, concedo tibi fundum in emphiteosim vsque ad decimam gñationē. nā ipsa decima gñatio continet.& sic ponitur inclusiue, in auth. de nō alie. §.emphyteosim.hoc tamē est verum,si natura cōtractus patitur.nam ſm naturam ꝙtractus verba sunt intelligēda.ver-

Source : BIU Cujas

bi gratia, ecclesia quę non potest concedere, nisi vsq; ad tertiam generationem finitam, si dicit, concedo vsque ad quartam generationem, nam ponit tunc excluſiuè. quia ratio nō patitur quod includat, arg d.§.emphyteoſim. facit in ratione ſui. ff. de dam. infec. l. damni, & quod ibi per. Ia. d. Cy. dicit C. de nup. l. a caligato. & no. ff. de dolo. l. idem vſque, quod in materia odioſa iſta dictio; vſque, non includit. & ponit exēplum. quod poniturin prin. de ſtatuto. quarto modo ponitur iſta dictio, vſque, ſuper numero, exemplum. ff. quando di. le. ce. l. ſi cum præfinitione. tunc dicit Gull. quod ponitur finiti uè, niſi ſit diuerſa ratio, ſecundum eum. Bal. dicit. ſicut in prę cedentib. quod ſi agitur de obligatione vitanda, ponitur in cluſiue. Exemplum permittitur alicui, quod non obſt. deuero poſſit extrahere vſque, ad numerum. 20. ſalmarum frumēti, tunc includit. ſecus. ſi agitur de odio. Exemplum, quod illi qui ſunt de domo confinatorum, intelligantur eſſe confinati vſque ad numerum trium, quia dico quod non continebuntur tres, ſed duo, quia ponitur excluſiuè. & adde. quod dicit Iac. de Are. in ſimili. in l. 1. de manumiſ. vbi videas Bal. in l. l. meminiſſe. ff. de off. proconſul.

SVMMARIVM.

2 *Vxores viduę, ſolutæ ſunt lege viri, & infamia, & onere eis incumbenti nomine viri.*

2 *Dolus ſubintelligitur in lege vel ſtat. etiam ſi in eis non fiat mentio de dolo.*

3 *Statutum quod vxores rebellium non poſſunt ſtare in ciuitate. intelligitur quandiu maritus viuit.*

4 *Effectus finitur, cauſa finita.*

1 VXOR. Statutum † quod vxores rebellium ppetuo ſunt, bannitę. ſtatim cum ſint viduę, poſſunt ſtare in ciuitate. vt. ff. de le. 2. l. Titio Scio. §. vſuras. Bald. in l. voluntas.
2 de fideicommiſ. Stat. † dicit, quod vxores rebellium debent ſtare extra ciuitatem viuente marito, certe videtur quod ſecus poſtea. nam ſi priuilegium morte mariti finitur, vt l. ſi quando. C. de iniur. & l. fin. C. de priuileg. ſco. & l. 2. C. de epi. & cle. multomagis odium. de quo habes in l. Titio ſeio texeram. §. 1. de legat. 2. & ff. de poſthul. l. cui eorum. §. affinitatis Bal. in d. l. ſi quando. C de iniu. Statutum Peruſinum, eſt contra vores amouentes vel celantes, intelligitur etiam, ſi paruam rem amouerint, quia propter paruum maleficium perditur magnum beneficium. quod tamen intellige, ſi dolo fe
3 cerint. nam licet † lex vel ſtatutum non faciat mentionem doli, tamen ſubintelligitur dolus, quod eſt notabile, de quo plene per Bar. in l. 1. ſi quis teſtam. lib. eſſe iuſſue. Pœna ergo priuationis beneficij, non debet alicui infligi, niſi propter dolum. & addit, quod lex, ſi ſeruum. ff. de acq. hær. ver. amouere. eſt arg. pro vxore ſecum exportante veſtimenta ſibi facta a marito, vt præſumatur magis imperitia, quam dolus in ipſa. Bald. in d. l. ſi ſeruum. Statutum quod vxores rebellium non poſſunt ſtare in ciuitate, intelligitur quandiu maritus viuit. ſic. ff. de leg. 3. l. Titia. §. vſuras. & ibi per Iaco. hoc
4 dixit Bal. in l. omni fere. ff. de adop. ubi † finita cauſa, finitur effectus, quod reuocata origine reuocantur ea, quæ pendent ex origine. facit. C. de lati. li. tol. l. 1. in prin. Bald. in d. l. in omni fere. ff. de adoptionibus.

Finis Commentariorum Baldi ſuper Statutis.

REGV-

Source : BIU Cujas

REGVLAE GENERALES STATVTORVM,

Per Dominum Baldum.

STatutum dictans id quod ius cõe, an aliquid operetur? per Bal. in l. 1. C. de ser. reip. & per Barto. ad l. Falc. l. 1.

Stat. procedit annullando, & nõ tradendo modum annullandi, si facit actum ipso iure nullum, sed dẽt peti vt annulletur, per Bal. in certa ratione. C. quan. prouo. non est necess.

Statutum trahitur ad ius cõe, non solum ne quis puniatur indebitè, vt l. 2. C. de noxa. sed etiam, ne quis perdat legis beneficium, per Bal. in l. ab executione. C. quo. app. non reci.

Stat. in quo vna ratio sola reddi potest, illa habetur pro expressa vt est gl. in l. quamuis. C. de fideic. Nec est interpretatio extensiua, sed intensiua, secundum Bal. in d. l. quamuis.

Stat. & leges probant, licet non sit dies & consul. in eis, quia appositio tpis nõ est de substãtia legis, & sta. nec recipiunt ꝓbõnẽ in ꝯrium. ſm Bal. in 1. ꝑit. C. quæ inci. hic q̃ necessario Bal.

Stat. ꝙ dat certam formam testãdi mulierib. vel minorib. omissa illa forma, non oriẽ obło nãlis, ſm Bal. in l. fi C. de iu. & fac.

Stat. per quod tolluntur feriæ in honorem Dei, valet per Bal. in l. quadraginta. C. de fer. ar. gl. illius legis.

Stat. remouentia exceptiones, intelliguntur remouere ius commune, per Bal. in l. 1. C. de cond. indeb.

Stat. generalis rõ iuris cõmunis trahit se ẽt ad statuta. Bald. in l. ea quæ. C. de cond. inde. & per Bar. in dispu. per Italiam & pro materia illius disputationis, vide Bal. in d. l. ea quæ.

Stat. ciuitatis nunquam interpretantur contra rempubl. secundum Ia. de Are. in l. peculium. §. si est. de pecul. lega. per Bal. in l. 2. C. an seruus ex suo facto.

Stat. ꝙ al iq̃is habeatur pro confesso, intelligitur si debet haberi, & videbitur iudici. vnde dicit Bar. ꝙ super hoc est interloquendum, per Bal. in l. 1. C. ne ex delic. defun.

Stat. ponens certã & determinatã pœnam, circa hoc iudex non habet arbitrium limitandi, per Bal. in l. 1. C. ne ex deli. defun.

Sta. si non facit mentionẽ doli in pœnis, nõ dẽmus facere nos, q̃a non debemus glosare statuta, per Bal. in l. pignus. de pig act.

Stat. non est verisimile, ꝙ corrigat seipsum, per Bald. in l. si duo. C. per quas personas nobis acquiritur.

Stat. iuris præteriti, trahitur etiam ad lites pendentes, per Bal. in l. iubemus. C. ad Vell.

Statuta super contractu, si clericus vult vti in illo instrumento adminiculo statuti, non potest nisi obseruetur statutum, per Bal. in l. 1. de contrahen. empt.

Stat. in statutis pœnalibus exorbitantibus a iure communi, nulla fit extensio, vt no. instit. de act. §. in ista. & dixi in c. in ar. de reg. iu. per Bal. in l. 1. C. de pat. qui fil. distrax.

Statu. speciale, ꝙ statuta debeant seruari ad literam, facit ne fiat extensio, vt l. 1. in fi. de his, quę in test. delen. per Bal. in l. 2. de paqui fili. distraxerunt.

Stat. sunt semper referenda ad præsumptionem intellectus statuentium, ar. in l. de eo, quod. de dona. inter vi. & vxo. per Bal. in l. nulli. C. de senten.

Sta. æquiparantur pactis & consuetudinibus, per Bart. in l. si mater. C. ne de sta. defunc.

Stat. in statutis populi non requiritur causa motiua, sed probabilis & condigna, vt l. si priuatus. qui & a qui. per Bald. in l. rescrip. C. de preci. impe. offe.

Stat. pœnæ etiam pñt alterari, per Bal. in l. & si seuerior. C. de infa.

Stat. ciuitatis sunt de iure ciuili, sed statuta magistratuum sunt de iure prætorio. Bal. in l. 1. C. de procura.

Statu. simpliciter loquens, non debet distingui per ius commune. per Bal. in l. fi. C. in qui. cau. in integ. rest. non est necess.

Stat. hẽt excep. tollere, vt l. q̃n Alexandrũ. C. de adul. præter exceptio. innocẽtiæ, q̃ est de iure naturali, per Bal. in l. edita. in fi.

Statu. loquentia de fideiussoribus, non habent locum in eo, qui desijt, per Bal. in l. cum mandatori. C. de non num. pec.

Sta. ꝙ requirit acta & scripturas in certis contractib. exorbitat a iure communi. per Bal. in l. siue apud acta. C. de transac.

Qui possunt facere statuta, & de valore eorum.

STatutum Consules mercatorum possunt facere statuta pœnalia inter ipsos, quia habent mixtum imperium, per Bal. in l. cessante. quomodo & quando iudex.

Stat. permittens vsuras, non valet, per Bald. in l. cunctos populos de summ. tri. & fide ca.

Stat. ad materiã & quę requirantur. vide per Bal. in l. cunctos po.

Stat. an possit habilitare non subditum. per Bal. in l. cunctos pop.

Stat. an legitimet spuriũ. ꝑ Bal. in l. cunctos populos. vbi tenet, ꝙ non. sed ꝑsupposito. ꝙ valeat. an institutio trahatur ab bona extra territorium, statuentis, vide per eum in d. l. cunctos po.

Stat. ꝙ filiussa. possit testari, an valeat? tenet quod sic, sed an porrigatur testamentum factum ab eo ad bona extra territoriũ, statuentis, per Bal. in d. l. cunctos populos.

Stat. an liget exñeũ ĩ loco stat. delinquentem? in l. cunctos pop.

Stat. an obliget ciuem extra territorium delinquentem, per Bal. in l. cunctos populos.

Statu. laicorum, an sit seruandum in curia episcopi, per Bal. in l. omnes. C. de sacros. ec. & per Bar. in l. cunctos populos.

Sta. quoddam stat. est in volumine stat. qđ est contra libertatem ecclesiasticã, in fine vero libri est cła gñalis, cassans & irritans oẽ stat. ꝯ libertatẽ ecclesiæ, an statuẽtes vitent pœnã authenti cæ. cassa & irrita. Bar. tenet quòd non. & idem Bal. in d. auth.

Stat. possunt facere collegia approbata de his, quæ pertinent ad eorum iurisdictionem, secundum Bal. in l. per iniquum. C. de iurisdictione iudi. & per Bar. ibidem.

Stat. si delinquitur in territorijs statuentis, debet seruari consuetudo & stat. non ius commune, vt l. 1. C. vbi sena. vel clarissimi.

Stat. ꝙ nullus recipiat vltra duos denarios pro libra in mense, an statuentes sint excõicati, vñ ꝙ sic, quia videntur de tanto concedere, contrarium est veritas ꝑ Bal. in auth. ad hęc. de vsuris.

Stat. de præstandis vsuris contra ius commune, non valet, nec consuetudo, per Bal. in l. antepe. C. de vsuris.

Stat. facere, est iurisdictionis, secundum Bar. in l. omnes populi. per Bal. in l. nulli. C. de sen.

Stat. potest transferre dominium & possessionem, & ita consuetudo, per Bal. in l. traditionibus. de pactis.

Stat. nõ valet, ꝙ spurius patri succedat. & ita est communis opi. ſm Bal. in l. 1. C. de iur. an. aureo, de quo vide per Bar. in l. Gallus. §. quidam rectè. de lib. & posth. & ibidem per Bal.

Stat. ptãs ciuitatis non põt facere, licet proponat sua banna. de quo per Bal. in rub. C. qui admit. ad bo. pos. in prin.

Stat. ꝙ vir lucrẽt tertiã partẽ dotis ꝑ secundas nuptias. illud lucrum non perdit, quia vir non consequitur hoc ab uxo. Bald. in l. fi. C. de bo. mater.

Statuta diuersorum casuum per Bald.

STatutum ꝙ scholares oẽs dẽnt haberi pro originarijs ciuib. per hoc non est sublatum eis beneficium auth. habita. per Bar. in l. 1. §. si emancipatus. de contratab. per Bal. in l. si ex lege. de condi. ob. cau.

Stat. ꝙ fęneratores qui veniunt ad ciuitatẽ, tractent ꝑ ciuib. mutuando sub paruis vsuris, puta pro duob. denarijs Florenũ. de hoc stat. per Bal. in auth sed omnino. C. ne uxor pro marito.

Stat. ꝙ scholares forẽses habeantur in omnib. pro ciuibus, an habeant priuilegia? auth. habita. per Bal. in auth. habita.

Stat. quod Florentini habeantur ꝑ Perusinis, qualiter intelligatur an ſm veritatẽ, an ſm fictionẽ sint ciues? per Bal. in l. siue possidetis. C. de proba. & l. pignus, C. de pig. acti.

Stat. ꝙ qui fuit assessor hic, non possit hinc ad quinquennium residere, nunquid potestas poterit hunc retinere sub nomine consiliarij? vide Bal. in l. nemini. C. de aduo. diuer. iudi.

Stat. licet determinatè loquatur, tamen officialis potest aliquando facere bannum magis durum, quam in statuto contineatur, & etiam post stat. etiam ecõtra, si eidem officiali iusta causa videbitur. hoc infert Bal. in rub. qui admit. ad bo. pos.

Statuta contractuum, & primo de consensu, authoritate, licentia, & præsentia interueniendis.

STatutum ꝙ minor non possit contrahere sine consensu duorum propinquorum ex parte patris, si sint, & si non sunt, adhibeantur ex parte matris, ex parte patris non est nisi vnus, an iste unus, cum vno alio ex parte matris, debeat consentire? per Bal. in l. Stichus, qui meus erit. per Bal. in l. coniunctione. C. de nup.

Stat. quod mulier non contrahat sine consensu duorum propinquorum consanguineorum, tenet, quod non possit adire hęreditatem, quia adeundo se obligat, vt insti. de autor. tu. §. neq;. per Bar. in l. eum, cui lege. de acqui. hære. circa. prin.

Stat. quod filius non possit se obligare sine consensu patris, aliud quod omnes causę debeant compromitti. an filius possit compromittere sine consensu patris. Bal. quod sic, in l. fi. §. necessitatem. de bonis quæ libe.

Stat. quod filius non possit se obligare sine consensu patris, &c. an poterit offerre bona sua ecclesiæ sine dicto consensu? Bal. quod sic, in l. generali. C. de sacros. eccle.

Source : BIU Cujas

Regulæ generales Stat. per Bal.

Statutum, ꝙ filius non possit ꝯhere sine expressa licentia patris, filius vendidit mihi rem, diu possedi sciente & tacente patre, an valeat alienatio. tenet ꝙ sic, Bal. in l. si filius. de peti. her.

Stat. quod mulieres non possunt ꝯtrahere sine consensu propin quorū, talis consensus non est immediata causa transferendi dñium, sed habilitandi, per Bal. in l. mater tua. de rei ven. in fi.

Stat. ꝙ filius non possit se obligare sine licentia patris. mō pater & filius se obligant in eodē instr̄o, an eo ipso videatur data licentia filio. dicit Bar. ꝙ sic, de leg. 2. l. cum pater. §. libertis.

Stat. ꝙ mulier non possit vendere vel testari sine authoritate cō sanguineorum. & consanguinei nolunt præstare authoritatem, & expedit mulieri maxime testm̄, an poterit hoc facere cum iudicis authoritate. Bar. ꝙ sic. ff. so. ma. l. si cum dotē. §. eo autem tempore. per Bal. in rubr. C. de contrahen. emp.

Stat. ꝙ in contractibus minorum requiritur consensus propinquorum, ēt cum iuramento renuntiari non pōt, per Bal. in l. si quis pro eo. de fideiuss. & per Bal. in l. 2. C. de rescin. ven.

Stat. ꝙ pupillus non possit ꝯhere sine consensu propinquorum, tenet ꝙ si sit sibi vtilis contractus, ꝙ consanguinei seu propinqui coganṫ per iudicem consentire, per Bal. in l. 1. C. de nu.

Stat. ꝙ prohibet mulierem ꝯhere sine ꝯsensu propinquorū, intell'r ēt ꝓhibere oēm ꝙuentionē, ēt ad liberandū. renūtiatio aūt simplex non intell' prohibita, ſm Bal. in rub. de pac. C. Itē simplex consensus non est prohibitus, secundum eum, ibidē.

Stat. quod mulieres & minotes non possint contrahere sine præsentia consanguineorum, fit ad tollendum suspitionem, secundum Bal. in l. transactionem. C. de transac.

Stat. quod minor non possit alienare nisi interſit vnus cōsanguineus, q̄ sit bonæ famæ. & ꝯsangui. fuit fēnerator, an teneat ꝯctus. Bar. qđ sic. Bal. qđ nō, in l. improbū fœnus. C. de infamib.

Stat. ꝙ alienatio minoris non valet, sine decreto, non obstante iuramento, per Bal. in auth. sacramenta pub. an valeat.

Stat. quod ꝯctus cū minore sine authoritate tutoris nō valeat, ēt si iurauerit, si facit donationem cum authoritate tuto. & ēt cum iuramento, an valet talis donatio. per Bal. in l. 1. C. si adu. do. quod no. ad puellas remittentes fratrib.

Statu. quod minor non possit aliquam venditionem facere sine consensu consanguineorum proximorum, ēt si iurauerit, an poterit vendenti consentire. Bal. quod non in l. 2. si aduer. do.

Stat. quod non loquitur de vēditione, sed de alienatione, an possit sine consensu. tenet indistincte, qđ non, in l. 2. si aduer. don.

Stat. quod mulier uel minor non pōt ꝯhere sine consensu ꝓpin pinquorū cōsanguineorū, quidā in proximiori gradu est furiosus, certe dēt admitti sequens in gradu idoneus, vt l. 3. de adul. ar. illius. facit, q̄a semper stat. recipit extensionem & interpretationē idoneitatis. l. vt gradatim. de mune. & ho. Quid si nullum hēt consanguineum, forte curator est dandus. ff. de solu. l. si filio furiosi. & vide l. cū hęres. de acq. her. & l. si nepos. de ritu nup. & l. si cum dotem. §. non solum. sol. matr.

Statuta super gabellis, per D. Bal.

Statutum quod de quolibet debito, de quo fit instrm, debeat solui gabella si sit de debito apodissa an debeat solui gabella. per Bar. in l. 1. de iur. cal.

Stat. ꝙ miserabiles personæ non soluant gabellam de lega. & fideicom. quę sint miserabiles personæ. Bar. quod est standum arbitrio boni viri. per Bal. in l. 1. C. quan. impera. inter pu. & vi.

Statut. quod de quolibet debito soluatur gabella, nec dicit per quem, an debeat solui per debitorē, an per creditorē. certe ille, qui habet cōmodum, sentiat onus. per Bal. in ru. de re. cre.

Stat. quod gabella non soluta, sit ꝯctus nullus ipso iure. pone qđ neuter contrahentium soluit, venditor possess. transtulit, an poterit dicere contractum nullum. per Bald. in l. acceptam de vsur. & l. cum mulier. sol. mat.

Stat. ꝙ de oīb. ꝯctib. soluaṫ gabella, pr̄eterq̄ de ꝯctu depositi. pone ꝙ deposui penes te cētu pacto appposito, ꝙ vadas ꝓ me Romā. an de isto pacto dēat solui gabella. certe nō, q̄a magis est informatio primi ꝯctus, q̄ nouus ꝯctus, per Bal. in rubr. C. dep.

Stat. quod non soluta gabella non audiatur, si soluitur pendente iudicio iudicium, & instantia, & obligatio & condemnatio sequitur per Bal. in l. per diuersas. C. man.

Stat. si pelliparius vendat pellipario pelles, non soluatur gabella, si aūt alijs, soluat. mō creditor pelliparij vēdit pellipario ex pacto, ꝙ debeat solui gabella. vide ꝓ Bal. in l. 1. C. si ser. exte.

Sta. quod de quolibet ꝯctu facto Perusij soluatur gabella. modo duo Perusini ne soluerent gabellam, contraxerunt Assij, solutione tamen collata, Perusij, an debeat solui gabella. per l. cōtraxisse. Bal. determinat quod sic per multa iura in l. multum interest. C. si quis alte. vel sibi.

Stat. ꝙ de ꝯctib. soluatur gabella, an inspiciatur locus ꝯctus, vel solutionis destinatæ. quo ad gabellam Bal. in l. 1. C. vbi conueniatur. qui cer. lo. dare promi. & ff. de eo, quod cer. loc. l. 1.

Stat. ꝙde quolibet ꝯctu soluatur gabella. ꝯ. x. dies, alias ꝯractus sit nullus. vendidi tibi rem. neuter nostrum soluit gabellam. ego repeto rem quia tu nō soluisti, tu replicare vis, ꝙ nec eg solui. quid iuris. vide per Bal. in l. cum mulier. ff. so. ma.

Stat. ꝙ de contractu debeat solui, gabella, aliter non valeat. certe valet etiam si non soluatur gabella, sed obstat exceptio, secundum Bal. in l. vniuersas. C. de preci. impe. offe. nisi sta. vltra procedat dicendo, quod ipso iure non valeat.

Stat. quod ante porrectam accusationem debeat solui gabella, alias non valeat, certe isto casu ipso iure non valet, nisi soluatur gabella, quia ista forma requiritur ante factum. per Bal. in l. vniuersas. C. de preci. impe. offe.

Stat. quod soluatur decimum de causa, nō dēt solui de illa, ī qua pōt obijci exceptio litis finitæ, per Bal. in l fratres, de transact.

Stat. de soluendis gabellis de contractibus, licet non includat simplicem refutationem, includit tamen transactonem. ꝓper Bal. in l. si donationis. C. quod me. cau.

Stat. ꝙ debeat solui decimum ad rationem duorum solido. pro libra eius. quod petitur, vtrum si petatur fundus vel domus, debeat solui decimū. & vr̄ ꝙ non quia', nō petitur quantitas, ꝯrium est verum, ꝙa quātitas extimationis, semper rei inest. ita no. gl. auth. generaliter. C. de epi. & cle. & probatur. ff. de fideicom. l. si ita fideiussorem accepero, Bal. in d. auth. gñaliter.

Stat. de soluendis gabellis. licet reus nolit opponere defensionē stat. poterit tm̄ fideiussor. per Bal. de fideiuss. mino. l. vt ea, quæ.

Stat. ꝙ non valeat snīa, si non est soluta gabella. 6. den. pro lib. q̄dam fuit mihi condemnatus in centum, solui gabellam ꝓ qn quaginta, certe nō valebit snīa etiam in alijs quinquagita. de quibus est soluta per Bal. in l. 1. C. si aduer. rem iudica.

Statuta loquentia de dote, per D. Bal.

Statuta de dote. ꝙ vir dēat lucrari certam partem dotis, an debeant computari relicta ab vxore in ista dote. ꝓ Bald. in l. quoniam in prioribus. de inofficioso testamento. & plenius in auth. pr̄eterea. C. vnde vir & vx. vbi tenet, ꝙ non.

Stat. disponens de lucrando dotem oportet quod sit verus casus in statuto comprehensus. vt habeat locum stat. vt. l. si vero. §. de viro solu. ma. per Bald. in l. 1. de condi. ob. cau. Vide Bald. in l. Deo nobis. de epi. & cle. & vide in l. non sine. C. de bo. quę libe. vide Bar. in l. nihil. re. ama.

Stat. quod vir debeat lucrari dotem, an intelligatur cum pr̄iudicio filiorū primi matrimonij. per Bal. in l. ea lege deꝯd. ob cau.

Stat. si ex forma statu. mandatur instrumentum dotis executioni in priuilegium dotis, certe & condictio ob causam, quæ cō petit pro dote, ꝙ est no. ſm Bal. in l. 1. in fi. de cond. ob cau.

Stat. ꝙ vir debeat lucrari tertiam partem dotis si mulier est minor. nō tamen datur restitutio contra stat. l. si sine. §. Lucius. de admi. tu. per Bal. in l. 1. C. si aduer. dona.

Statuta contractuum diuersorum casuum.

Statutum ꝙ debitorib. confitentib. & soluētib. debitū. ꝯ. tm̄ tēpus creditori remittaṫ sibi 4. pars debiti an si soluit alij, quam ipsi creditori. de mandato tm̄ ipsius creditoris, gaudeat bñficio statuti. & ur̄ ꝙ non quia statuta sunt intelligenda vere, sed vere iste non soluit creditori, sed alij, ꝯquis longa quodammō manu videaṫ soluisse ipsi creditori, vt. l. si pecuniam. de solu. & sic est ficta solutio, ad quam fictionē nō se extēdit stat. Itē facit, ꝙa conditio debet impleri vere, vt. l. hę redi. & l. minus. de cond. & demō. & tm̄ pōt impleri in alterius, persona, vt. d. l. hære. & l. cum ita datur ergo &c. vide circa pr̄e dicta. l. Arethusa, de sta. ho. & l. fi. de excu. tu. In ꝯriū facit. l. pr̄ in prouincia. de ma. vi. & l. si is, qui bonis. de ac hære. & qđ no. in l. institutio talis. de cond. insti. cum si. vide Bald. in l. vnica. §. non aūt. de cadu. tol. & l. dedit dotē. de codicil. & vr̄ dicendū ꝙ stat. vendicet sibi locū. nā mēs statuti tendit ad effectū, hoc est, vt creditori satisfiat. sed non minus dr̄ satisfactū creditori cū soluit ei, cui ipse solui voluit, quā qn̄ sibi. sufficit. n. ꝙ sit impletū desideriū suū, vt. l. 1. qui satisda. cogan. & l. si res. §. omnes de pig. actio. cū si. & rndet, cū dr̄ ꝙ statuta sunt vere ītelligēda cōcedo, dū dr̄, ꝙ isti creditori videaṫ ficte solutum. nego hoc, imo vere. Quod sic probo. non est dubitandum, ꝙ cōditio est implenda formaliter & vere non ſm fictionem. l. si ita qs. §. fi. de leg. 2. l. Iulianus. el picholo. de cond. & demō. sed qn̄ conditio est coniuncta alicui in eo, qđ cōsistit in dando, pōt dari ꝓ alium, & conditio vr̄ impleta, vt. l. fi. de con. isti. ꝯ iste vr̄ facere vere, qn̄ per alium recipit. facit de cond. & demon. l. cum ita datur vbi &c. ergo stat, vendicat sibi locum in casu prædicto. Præterea, habeo tex. ꝙ q̄ facit per alium. ipse vere facit, vt. d. l. pater. de manu. vin. ergo &c. facit. c. mulieres. de sen. excō. Vel possumus dicere, ꝙ aut iste qui accepit, est procurator, aut tanquā nuntius. & si vt procurator, & tunc stat. non vendicat sibi locū, ꝙa ficte vr̄ solutū ipsi dño, nō vere. si aūt est nuntius, tūc stat. vendicat sibi locū. nā qui per nuntiū facit, ipse vere facit. & est casus in d. l. pr̄ in ꝓuincia. de manu. vin. & ista fuit opi. vera Pe. de bel. pertica. Ad solutionem ꝯrij. d. l. pater. sic pōt esse, ratio diuersitatis, ꝙa in ꝓcuratore nō est viua vox dñi, sed ficta

quo-

Source : BIU Cujas

quoniam procuratoris est principalis actus suus . sed diuersa sunt organa procuratoris ab organo dñi. Item in procuratore principiatur & radicatur actio, vt l. quæcunq; gerimus. de ac. & obl. sed in nuntio est viua vox dñi, nec principiatur, nec in ipsum radicatur, sed in persona dñi, nec dr̃ operari proprie organa sua, sed organa sui dñi. & breuiter dico, ꝙ adeo præbet nudum ministerium, tanquam pica & organum, vt l. multi. si quis alteri vel sibi & l. qui aũt. §. 1. de ꝓst. pe. no. in l. 1. de procu. ꝙ ipse dñs vere vr̃ facere, ꝙ facit per nuntiũ, nõ aũt vr̃ facere ipse nuntius, ergo stat. hẽt locũ. & adde, ꝙ dr̃ in consilio, quod inci. in q. proposita. Solũ ad hoc alle. & ꝓsulere intendo. ibi. n. dicit, ꝙ proprie & recte quis dr̃ numerare alicui, si alteri numeretur recipienti pro eo, vel eo pñte, & volente, per l. falsus. §. sed si is. de fur. ad quod facit de acq. pos. l. 3. §. si iussum.

Statu. ꝙ ecclesia teneat vẽdere oĩ anno tot possessiones, sicut in Senis, nõ valet, per Bal. in auth. hoc ius porrectũ. C. de sac. ecl.

Stat. ne prædia ex quib. resp. recipit collectam, alienentur in eũ, qui non põt cogi soluere . tunc talis alienatio non potest fieri ẽt cum vniuersitate, per Bald. in l. ea lege. de condict. ob cau.

Stat. ꝙ cum filio non possit contrahi, nisi sit mercator, pone ꝙ est mercator, sed non contrahit in illa mercantia, tenet ꝙ nõ valet contractus. Bal. in l. fi. C. ad Maced.

Stat. ꝙ filius non posit se principaliter obligare, an poterit fideiubere. tenet ꝙ sic, nisi faciat colore q̃sito. ꝑ Bal. in l. fi. ad Mac.

Statuta loquentia de fideiussoribus, nõ habent locum in eo qui desijt teneri, per Bal. in l. tam mandatori. de non nu. pec.

Sta. ꝙ doc. habeant certas corbas frumenti, quolibet anno in paschate, & est ꝓsuetudo ꝙ doc. vadant pro frumẽto ad camerã cõis. modo cũ officialis esset paratus ad soluendum, doc. distulerunt, quia sperabant caristiam, quæ superuenit, tunc tempore caristię doc. petunt frumentum, eorum est damnũ. l. nulli. C. de erro. mil. annonæ. vbi tex. & ꝑ Bal. in l. acceptã. C. de vsu.

Stat. ꝙ in venditione præferatur consors. modo consors vult dare x. duo alij volunt dare xv. certe præfertur consors, si iustum precium est decem. per Bal. in l. 2. de rescin. ven.

Statu. ꝙ pro qualibet mensura terræ soluantur x. in perpetuum quolibet anno. an hoc sit tributum. per Bal. in l. omnis. C. sine censu vel reli. per Bar. in l. rescriptum. de mune. & ho.

Stat. vbicunque prohibet contrahere, vel aliquid facere, ille aliquid faciendo super hoc iurando, non obligatur. Bart. in l. is, cui. circa fi. de ver. ob. per Bal. in l. consi. quod incipit, punctus talis est cauetur statuto communis Narneæ .

Stat. ꝙ non valeat promissio minorum. modo minor cõsentiente testatore ꝓmittit de bonis testatoris, postea succedit testõri, an teneat ista ꝓmissio. Bal. ꝙ sic. in l. fi. C. de pac. ar. illius. l.

Stat. pœna sanguinis est reducta in pœnam pecuniariam, an poterit transigi. per Bal. in l. transigere. de transac.

Stat. qđ si pœna addat facto, põt peti. secus, si datio eius consistit in pondere numero vel mensura quidam promiserunt stare laudo sub pœna. laudum continet dationẽ quãtitatis. per Bar. in l. 5. de ver. ob. sed ꝫ ipsum Bal. in l. cũ proponas. C. de dolo.

Statuta tractantia de guarentigia.

Statutum ꝙ instrumenta mandentur executioni guarentigiata, intelligitur officio iudicis, per Bal. in l. excep. C. de probationib.

Stat. in instr̃is confessionatis seu guarentigiatis, vnum scias, ꝙ si non valet principale, non tenet confessio, tex. cum si. in l. fi. C. de non. nu pe. Bal. in l. absens. circa fi. si cer. pe.

Stat. ꝙ instr̃a guarantigiæ executioni mandentur, fuit pronunciatum instr̃m exequendum, cum tamen essent oppositæ rõnabiles exceptiones, & appellatur, vtrum debeat exequi. per Bal. in l. ab executione. C. quorum appel. non reci.

Statut. ꝙ instrumentum confessionatum habeat executionem paratam. sumit fundamentum a statuto non a iure communi per Bal. in l. omnis. C. de sacros. eccle.

Stat. ꝙ instr̃a confessionata mandentur executioni, an illud obseruabitur in curia epscopi, si ibi conueniatur clericus ex suo instrumento confessionato, per Bar. in l. cunctos populos, & dicit quod sic. per Bal. in auth. cassa. C. de sacros. eccl.

Stat. ꝙ instr̃a, vbi est prœceptio guarentigię, mandentur executioni, viso instr̃o ẽt citatione non prœmissa, an habeant locum in instr̃is factis extra territorium. certe nõ. ar. eius, quod ipse dicit in l. 1. C. ne filius pro pa. Bar. in tractatu represaliarum. in q. 4. sub. 1. q. principali. Bal. in d. l. 1. C. ne filius pro pa.

Stat. ꝙ instrumenta mandentur executioni. certe tacitę stipulationes non mandentur executioni, quia id tantundem instrumẽtum, quod legi potest, Bar. in l. approbationem. C. de prob.

Stat. ꝙ contra instr̃m cõfessionatum nõ possit opponi aliqua exceptio, vel defensio, nisi solonis vel falsitatis, vel pacti, & nulla alia, an possit opponi exce. simulationis? Bar. ꝙ non in l. 1. ff. qđ vi aut clã. Bal. ꝙ sic, cum simulatio probata per præsumptionem iuris & de iure possit opponi. vt in auth. sed iam necesse. C. de dona. añ nup. Sed an simulatio sit probanda, & tũc dicit. ꝙ aut opponitur contra instrumentum & non potest cõtra rogitum notarij, vt qa notarius fuit simulando rogatus, & potest. Bal. in l. 1. plus valere quod agitur.

Stat. ꝙ ꝫ instr̃m guarãtigiatum non possit opponi, nisi exceptio simulationis, & solutionis, an poterit opponi exceptio nõ numera. pecu. Bar. & Bal. ponunt in l. si sub specie. C. de transact.

Stat. si ex forma statuti non possit opponi exceptio metus vel doli ꝫ instr̃m guarentigiatum, ille qui soluit, non vr̃ approbare instr̃m. sed vr̃ soluere, ne capiat. & ideo solutum repetit, ar. in c. debitores, de iureiu. & ẽt ſm Bar. & Bal. in l. 2. C. qđ me. cau.

Statuta circa præscriptiones, per Do. Bald.

Statuta quæ minuunt præscriptiones legales, sapiunt naturam præscriptionum, in quorum loco subrogantur. Bal. in l. in contractibus. in prin. de non nu pe.

Stat. ꝙ præscriptio longi temporis. 10. annorum, habeat locum, vbi haberet locum præscriptio. 30. annorum. talis præscriptio sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, per Bal. in l. superuacua. iu qui. cau. in inte. resti. non est necess.

Stat. ꝙ præscribatur creditori quinquennio, an idem in cessionario? certe sic, per Bal. in l. per diuersas. C. man.

Stat. statutaria prescriptio an currat minoribus, & reipublicæ? per Bal. in l. si mr̃. ne de sta. defunc. & adde. l. siue hæres. §. Lucius. de admi. tu. in d. l. si mater dicit, ꝙ vr̃ casus, ꝙ sic. sed gl. dicit, ꝙ ibi est speciale. Inn. dicit currere. sed in inte. resti. dari. qa l. vult. C. in quibus. cau. in inte. resti. non est necess. Aut non pertinet ad præscriptiones statutarias. tunc. qa nõ pertinet ad nouas leges post illam inductas, vt patet in verbo, vetera iura. A contrario sensu per tex. extra de resti. in inte. c. constitutas. tñ quia statuta municipalia equiparantur pactis, sicut consuetudo. Bar. dicit ꝙ minoribus currit, si minores tractant de lucro captando. secus, si de damno vitando. Tu dic, ꝙ aut stat. facit specialiter mentionem de minore, vel republica, tunc seruad. Inn. cum ẽt minores ligentur per statuta locorum, & ꝑ consuetudines municipales vlles. nisi nominatim minor vel respublica excipiatur, vt. l. si sine. §. Lucius. de admi. tut. Bald.

Statuta circa iudicia, & primo exceptionum.

Statutum ꝙ post. 10. annos non possit peti debitũ, & ob contumaciam rei fuit facta missio ex primo decreto, & idẽ processus fuit dimissus, nec emanauit snĩa. de nuo post 10. annos agitur, obijcitur exceptio de temporis lapsu. vide per Bald. in l. consentaneum. C. qũo & quando iudex.

Stat. ꝙ nulla exceptio possit opponi . tñ põt opponi exceptio de incõpetentia iudicis, ꝑ Bal. ĩ l. 1. si a nõ cõpetẽti iudice. hic tñ qa radicitus nullã hẽt iurisdictionem, vt no. in c. 1. de sequest. pos. & fru. in cle. sed si radicitus habet iurisdictionẽ, tunc stat. tollet declinationẽ fori, saltẽ non oppositã. vt. C. de excep. l. fi.

Stat. ꝙ exceptio non possit opponi in causa principali, an poterit opponi in cã appellationis. ꝑ Bal. in l. ꝑ hanc. de temp. app.

Stat. an contra stat. de executione instrumentorum possit excipi per Bal. in l. ab executione. C. quorum ap. non reci.

Stat. qđ exceptio excommunicationis non possit opponi in foro seculari. per Bal. in l. placet de sacros. eccl. remittit ad no. in l. ex ea. de postulando.

Stat. an clericus conueniens laicum in foro seculari, possit excipere contra stat. laici, per Bal. in l. omnes. C. de sacros. ec.

Stat. quæ loquuntur de exceptione simulationis, non hñt locum hoc casu, scilicet. qñ est exceptio simulationis quę habet in se substantiam. vt, l expressio. si cer. pe. per Bal.

Stat. ꝙ ꝫ instr̃m confessionatum non possit obijci exceptio solutionis, nisi probetur per instr̃m, si ille, qui soluerat corã testib. compellitur a iudice iterum soluere, potest repetere condicẽdo primam solutionem. vt. l. si non sortem. §. fi. de cond. inde. & l. Neratius. & c. debitores. de iureiu. Bal. in l. 1. de cond. inde.

Sta. remouens exceptionem, intelligitur remouere ius commune. per Bal. in l. 1. de conditi. indebiti.

Stat. ꝙ nõ vult excipi de simulatione, potest tñ obijci de errore, quia est species diuersa. per Bal. in l. cum precibus. de proba.

Stat. an per stat. possit tolli exceptio non nu. pe. per Bal. in l. si execution. de nõ nu. pe. quia quãtũ ad forũ laicale tenet, sed quo ad forũ cpale, tũc sta. valet in hoc, qa trãsfert in debitorẽ onus probandi. Quantũ ad forũ pœnitẽtiale, relinquit suę cõsciẽtię.

Sta. ꝙ nõ soluẽti collectas nõ reddatur ius. quidã agebat ꝫ te. tu excepisti, qđ non debeat audiri, quia non soluit collectas, quis debet ꝓbare, an tu, qui dicis illum nõ soluisse. an ille debeat ꝓbare se soluisse collectã, certe in hoc Bar. variat de ver. ob. tenet, ꝙ negãs dẽt ꝓbare, qa illud soluere collectas nõ debat sibi sed cõi. iõ nõ hẽt exceptionẽ suã fundatã, nisi ꝓbet. secus si accusaret nõ soluentẽ ad vtilitatẽ cõis, qa ille debet ꝓbare se soluisse, per Bal. in l. cum mulier so mat. in 18. col in repet.

Stat. potest omnem exceptionem tollere, per l. quoniam Alexãdrum. de adul. præterquam exceptionem innocentiæ. quæ est de iure naturali, per Bal. in l. edita. circa fi. C. de eden.

Source : BIU Cujas

Regulæ generales Stat. per Bal.

Statutum ꝑmittẽs opponi exceptionẽ ſimulationis, de qua exceptione intelligantur ſtatuta, qñ permitũt ſine ſpe alicuius cãæ ꝑcedẽtis vel futuræ? vide per Bal. in l. ſi ſub ſpecie de tranſact.

Statuta circa inſinuationes, per Bald.

Statutum ꝙ ſi nõ fuerit poſtulata inſinuatio, ꝙ poſſit peti fieri caſſatio, ꝙ ſufficit ꝙ fiat productio coram iudice abſque eo, ꝙ pars citetur. & ita practicatur, ſm. d. Ho. in l. 1. C. de li. conte. Adde dicit ipſe caſum notabi. in l. 2. §. idem labeo, de aqua plu. ar. & qđ no. do in l. ſciendum. de ver. ob. In ꝺrium facit. l. ſcire. §. ſane. de excu. tu. vide Bal. in l. oĩum de teſta. & an teſtator poſſit remittere iſtam inſinuationem, per Bar. in l. nemo de le. 1. vide Bal. in d. l. oĩum. de teſt. in fi. vbi dicit, ꝙ ſufficit producere inſtr̃m corã iudice animo inſinuãdi, licet iudex nil pronuntiet. Ad hoc. C. ad Trebe. l. pe. in fi. de hoc dicit ſe dixiſſe de ſacroſ. eccl. l. illud. & idem eſt in omnibus, in quibus ſufficit ſola productio, vt cũ producitur inſtr̃m pacis, vigore alicuius ſtatuti. Item tenet, ꝙ teſtator põt ſuum teſtamentum inſinuare. facit. l. ſi ſeruus alie. de hær. inſti.

Stat. ꝙ donationes debeant inſinuari a Cal. Ianuarij. vſq; ad Cal. Nouemb. alias ſint irritæ. donatio fuit facta inſinuata mẽſe Iulij. vtrum tres mẽſes qui ſequunt, ſint gratuiti ita ꝙ poſſit inſinuari a prin. ſequentis Maij. Bald. in l. eos. §. pe. C. de app.

Statut. ꝙ teſtã non inſinuata intra 6. menſes, non valeãt, an valebit teſtamentum clerici non inſinuatum ꝯ. tempus? Bar. quod non. Bal. ꝙ ſic, in auth. caſſa & irrita. C. de ſacroſ. eccl.

Stat. ꝙ poſſit peti inſtrumentum caſſari. niſi fuerit petitum inſinuari. ꝯ. tempus ſemeſtre, non eſt neceſſaria lit. conte. ſed ſufficit ſola poſtulatio, & ſufficit ſine citatione aduerſarij ſm conſuetudinem aduocatorum Peruſij. Bal. in l. 1. C. de lit. conte.

Stat. ꝙ poſſit peti caſſatio, poſt 6. menſes, niſi ſit petita inſinuatio ante intelligatur, ita quod ſit lis cont. Barto. in l. amplius non peti. rem ra. ha. dat iſtam doctrinam, aut petenti acquiret, aut incidit in pẽnam. Primo caſu intelligit petitũ qualitercunq;. Secundo, non, niſi per litis cõte. vel per ẽquipollens. probatur in l. ſi decem cum petiero. de ver. ob. ſecundũ probatur in d. l. amplius. per Bal. in auth. habita. C. ne filius, pro patre.

Stat. quod ſi donatio non inſinuatur. ꝯ. 6. menſes, non valeat. certe valet. ſed ob. exceptio per Bal. in l. vniuerſas. C. de preci. impe. offe. eſt verum. niſi ſtat. proceda: vltra dicendo, quod ipſo iure non valet ſecundum eum ibidem.

Stat. quod donatio debeat inſinuari. ꝯ. tempus ſemeſtre, an ſufficiat ſola productio ſine citatione aduerſarij? ar. quod ſic, in l. ſi quando libellus principi datus.

Statuta circa ſententias, per Bald.

Statutum, quod valeat ſententia, omni ſolennitate iuris omiſſa, an valeat? per Bal. in l. prolatam. C. de ſen. vbi tenet quod gl. d l. innuit, quod non. ſed tu dic, valere, quia nomen ſolennitatis poteſt poni, & pro ſolennitate ordinis, quandoq; etiam pro ſubſtantialitate, vt. ff. de in inte. reſti. l. diuus. in prin. vide etiam in c. fi. de ſen. & re iudi. li. 6.

Stat. ꝙ valeat ſententia omni ſolemnitate omiſſa, per Bal. in l. prolatam. C de ſen. vbi dicit, quod iſtud ſtat. non eſt poſsibile, ſi intelligatur ſtricte. modo quia ſubſtantia conſiſtit in verbo damno, vel abſoluo, vel æquipollenti, ſine quib. verbis ſnĩa nihil ſignificat & ideo impoſsibile eſt valere. ſed vt ſtat. aliquid operetur, intelligam quod valeat, ſi non ſit ſcripta vel non ſit lecta, vel ſit lata viua voce, & ſine ſcriptura. Cęterum, ſi non ꝓſtat de ſenſu, impoſsibile eſt valere, vt l. non omnis. ſi cer. pe.

Stat. ꝙ non valeat ſnĩa collateralis, niſi ſit doctor, ſufficit, quod ſit doctor tempore ſetentiæ. Bal. in l. præcipimus. C. de app.

Stat. ꝙ non valeat ſententia ſi non eſt ſoluta gabella. 6. den. quidam fuit mihi condemnatus in centum. ſolui gabellam pro quinquaginta, certe non valebit ſententia etiam in illis quinquaginta, pro quib. eſt ſolutum. Bal. in l. 1. C. ſi aduer. rem iu.

Stat. ꝙ non valeat ſententia cõſulum mercatorum, niſi omnes quatuor interſunt in diffinitiua, & conſuetudo eſt quod ſtetur ſententiæ trium ſiue quatuor, certe ſtatuto derogatur per conſuetudinem, per Bal. in l. rem non nouam. C. de iudi.

Statuta circa appellationes.

Statuto municipali, an poſsit tolli appellatio? per Bal. in l. fi. C. de ſen. per Bart. in l. ambitioſa. de decre. ab ordi. fa. Bal. in d. l. tenet, ꝙ non, qñ eſt appellandum ad ſuperiorem ipſius municipij, vt ext. de iureiu. c. venientes. Sed ſi talis ciuitas habet iudices appellationum, vt in Bononia, vt no. in l. cũ ſententiam. C de ſen. tunc valet ſtat. ſed ſi ciuitas eligeret iudices, & ſuperior cõfirmaret non valet ſtat. qa ad ipſum ſuperiorem pertineret, ſaltem ſecunda appellatio iure ſuperioris. Reſpectu ergo primæ appellationis, ſtat. valet, qa non põt appellari, & tunc appellatio, alias prima, erit ſecunda, & ab iſta q̃uis prima confirmatoria primæ ſententiæ nõ poterit appellari, quia tres fuerunt ſententiæ conformes latæ. vna fuit prima ſententia, poſtea alia per ſtat. prohibens appellationẽ, tertia per ſuperiorem confirmantẽ ſententiam latam. imo putat nec excipi poſſe de nullitate, nec agi niſi facta executione in c. ut calumnijs. de re iud. in cle. Bal.

Stat. an a ſnĩa ſtatuti poſsit ſupplicari, vel trãſeant in rem iudicatam. per Bal. in l. 2. §. ſimilique modo. de lati. libe. tollen.

Stat. ꝙ non liceat a ſententia arbitri appellare, per Bal. in rubr. de appel. ſiue in l. 1. vbi dicit, an poterit opponi exceptio doli, tenet ꝙ aut ſtat. dat laudo validitatem, & tunc non põt excipi, ar. gl. quæ eſt in l. crimen. in prin. ff. de min. aut non dat validitatem, & tunc non eſt neceſſe appellari. ideo poſſet etiã appellationem proſequi per viam exceptionis, niſi partes fuiſſent pactę, quod poſſent appellare. Facit. l. non diſtinguemus. §. cum quidam. de arb. & C. eo. l. 1. Bal.

Stat. an a ſtatu. iniuſto poſſit appellari. per Bal. in l. iudicib. C. de appel. & l. quiſquis. quorum appel. non reci.

Stat. quod non liceat appellare ad Papam, vel ad Imperatorem, non valet, per Bal. in l. ſi appellationem. de appel.

Statu. ſubditorum, quod non liceat appellare ad dominum, an valeat per Bal. in l. ſi appellationem. de appel.

Stat. ꝙ ab executione inſtrumenti dotalis non poſſit appellari, certum eſt, ꝙ debet probari de matrimonio, nõ aũt per inſtrumentum confeſsionatum ſuper dote, & non ſuper matrimonio. per Bal. in l. ab executione. C. quo. ap. non reci.

Stat. quo uero contumaci aſſignatur terminus ad moram purgandam. ꝯ. illum terminum appellare poteſt, quod eſt valde no. ſecundum Bar. in l. quiſquis. C. ſi pen. ap. mors interue.

Stat. non poteſt tollere ius appellandi. per Bald. in 1. conſt. C. per Bar. in l. ambitioſa. de decre. ab ord. fa.

Stat. non põt tollere appellationem, ſed põt modificare tempus appellandi & proſequendi. per Bal. in l. 2. ſi ꝓtra ius vel vti. pu.

Stat. ꝙ in cauſa appellationis vel nullitatis non debeant recipi probationes, tamen debent recipi, ſi oriantur denouo, per Bal. in l. inuitus. de procur.

Statuta iudicialia diuerſorum caſuum.

Statutum ꝙ miſſus in poſſeſsionem, lucretur fructus, an per immiſsionem transferatur poſſeſsio vigore dicti ſtatuti, tenet ꝙ ſic, per Bal. in l. conſentaneum. C. quomodo & quando iudex.

Stat. ꝙ cã debeat cõmitti conſilio ſapientis, & debeat ſtari tali conſilio ſapientis. per Bal. in l. 1. C. de rela. & C. de app. l. ex illo.

Stat. publicatio, qualiter probeť, per Bal. in l. j. §. fi. de ca. tollen.

Stat. ꝙ ptãs poſſit cognoſcere a centum lib. ꝯ. & capitaneus a cẽtum lib. ſupra, agitur peritione hereditatis, ignoratur qnis erit iudex, per Bal. in l. libertinum. de interdic. ma. §. fi.

Stat. vtrũ poſsit inducere modũ vtendi ꝓp ius cõe, certe ſic, per Bal. in l. j. C. quomodo & quando iudex.

Statu. ꝙ ſtetur relationi familię Poteſtatis, an relationi vnius ſit ſtandum? videtur ꝙ ſic, vt l. j. §. familiæ. ibi, etiã ſi unus ſeruus. de ui. & ui ar. An autem poſsit dictum familiæ reprobari, per Bal. in l. j. C. de re iudi.

Statu. ꝙ ſtetur ſacramento accuſatoris, an poſsit reprobari, per Bal. in l. j. C. de re iudi. qui videtur dicere, ꝙ ſic, per eum in l. ait prætor. de iureiur.

Stat. an producens ſtatutum correctũ, incidat in pœnã falſi, certe ſic, ſi non facit ad caſum, ſm Bal. in l. j. de iu. Codi. cõponen.

Stat. nõ põt facere prædia tributaria, niſi exprimat ſpeciẽ & qualitatẽ tributi, per Bal. in l. neminem. C. de ſac. ſan. eccl.

Stat. ꝙ clericus declinans forũ ſit extra ꝓtectionẽ ciuitatis & ei non redať ius, an ſit ꝯ libertatẽ eccleſiæ, per Bal. in auth. caſſa.

Stat. ꝙ ſi qs declinauerit iuriſdictionẽ Poreſtatis, ꝙ percutiẽs eũ, non puniatur, niſi in decem lib. ſi quis interficiat clericum declinantem, an debeat puniri iuſta pęna, per Bal. in auth. caſſa.

Stat. ꝙ ſimpliciter reſpondeatur per Bal. in l. j. de uul. & pup. & l. j. §. ſi quis ſimpliciter. de uerb. obl. & per Bal. in l. iubemus. de appel. & l. G allus. ff. de lib. & poſthu.

Stat. ꝙ ſtetur probationi matrimonij factę coram iudice ſeculari, in l. quotiens. & uide per Bal.

Stat. ꝙ ſtetur in extraiudicialibus formationi teſtium, per Bald. in l. quotiens. de iudicijs. ibi.

Stat. quòd quælibet cauſa finiatur infra duos menſes, nunquid poterit finiri, poſt per Bal in l. properandum. in prin.

Stat. quod omnis cauſa finiatur. infra duos menſes a termino citationis, per Bal. in l. properandum.

Stat. Florentiæ, quòd nullus Florentinus poſſit trahi ad aliam curiam, q̃ Florentinam, ſub pęna capitis, an poſſit trahi ad curiã cẽpi Florẽtini, ſi cauſa eſt uſuraria, eccleſiaſtica, uel ſpiritualis, Bal. in auth. qua in prouincia. C. ubi de cri. agi. opor.

Stat. ꝙ ꝓfitenti remittatur tertia pars pęnæ, ſi lite cõteſtando negauit, & poſtea ꝓfitet, nõ ꝓdeſt ſua ꝓfeſſio, qa dẽt ſtatutũ intelligi in prima rñſione, per Bal. In l. ꝯ negantem. ad l. Aquil.

Stat. loquens de ꝓbatione ſimplici, non hẽt locum in probatione multa, ſiue complexrua, per Bar. & Iac. But. in l. certi condi-

ctio.

Source : BIU Cujas

ctio. §.quoniã.ſi cer.pe.ꝑ Bal.in auth.ſed nouo iure.C.ſi ce.pe.
Stat.ꝙ non teneat proceſſus procuratoris,niſi producto manda to,an intelligatur de procuratore in rem ſuam ? per Bald.in l. 1.de actio.& oblig.
Stat.ꝙ teſtes ſuper adulterio recipiantur,infamia.non obſtante quęro,an infames admittentur ſuper probando matrimonio ſine quo non eſt adulterium,dic vt no.Bal.in auth.ſi dicatur.
Stat.ubicunq; vult ꝙ procedatur ſine li.conte. ibi poſſunt recipi teſtes ad perpetuam rei memoriam,Bal.in l.pe.& authen.ſi quis in aliquo.C.de eden.
Stat.dicit, quod ſufficiat quælibet probatio,intellige de ſolenni &.legitima,per gl.in l.1.de fi.inſtru.
Stat.ꝙ cauſa debeat committi conſilio ſapientis, ſi ille omittat an ſit cõmittenda alteri,Bar.ꝙ ſic,in l.1.§.ſi plures, de exerci. quia ſtatutum loquitur in genere,quod perire non poteſt.
Stat.ꝙ ſtatim viſo inſtrõ ſine alia dilatione,reus ponatur in carcerem,donec ſatisfaciat dicit Bar.ꝙ dẽt probari compenſatio intra tps,quod dat ad ſoluendũ,ut Bal.dicit in l.in ea C.de cõ pen.per Bar.in l.aufertur.§.qui compẽſationem.de iure fiſci.
Stat.ꝙ uulla pœna poſſit peti, niſi intereſſe probetur an ſi in inſtrumento continetur aliquid,puta rem tradi,uſq;ad certum tempus, & ſi non fiat , promittitur centum nomine intereſſe conuenti,& non dicit inſtrumentum,nomine pœnę,an pote runt iſta centum peti,ſi inteteſſe aliter non probetur,per Bal. in l.cum allegas. C.de uſu.&videtur determinare,quod non, quia refert,quo nomine nuncupetur.Bal.
Stat.& conſuetudo,ꝙ miſſus in poſſeſſionem bonorum debitoris, lucretur fructus nomine intereſſe propter contumaciam debitoris,certe valet,in auth. de exhi.reis. §.ſi vero. per Bal.in l.acceptam.C.de uſur.
Stat.ꝙ nõ ſoluẽti collectas,nõ reddatur ius, quidam non ſoluit ꝙ ſubito patrimonium ſuũ eſt collapſum fortuito caſu.certe debet ſibi ius reddi,per Bal.in l.cum mulier.ſol.matr.
Stat.quod permittit iurare de ſuſpecto.an & quando poſſit iurari nec non ? Bal in l.ſi pro ea.C.man.
Sta.ꝙ debitor debeat capi ad petitionem creditoris,an capietur ad petitionem ceſſionarij. Ia.Bu.diſputando determinauit,ꝙ ſic per Bal.in l.per diuerſas.C.man.
Stat.ꝙ iudex poſſit interponere ſuper tali actu decretum ſine citatione partium, valet decretum interpoſitum ſine citatione per Bal.in l.ſi quis in aliquo. de eden.
Stat.ꝙ nomina teſtium in cauſa criminali ſint ſecreta uſque ad iuramenta ipſorum,ſunt bona ſtatuta,propter metum ſubornationis,& notarius notificans punitur,ſecundum Bal.in l.& quæ a diuo Pio.C.de eden.
Stat.ꝙ ius non reddatur, uel quod quis non audiatur, proceſſus eſt nullus,per Bal.in l.edita. circa finem .
Stat.ꝙ abſente aduocato ꝑ rẽ publicã ſint feriæ,ꝙ ſi præſens ſit añ li.conte.nõ uẽdicat ſibi locũ ſtat.per Bal.l.vetãs.C.de trãſa.
Stat.ꝙ non allibraro non reddatur ius,poterit probari per rimationem librorum, per Bal.in l.2. C. de erro.aduo.
Stat.licet non fuerit productum in cauſa,tñ iudex tenetur ſequi illud,cum iurauerit illud ſeruare,per Bald.in l.1. C.ut quæ de ſunt aduo.
Stat.ꝙ proceſſus ſit ipſo iure nullus, ſi procurator non produxit ante omnia inſtrm procurationis,intellige in ꝓcuratore ſimplici,non in neceſſario,ſm.Bal.in l.qui ſtipendia de procur.
Stat.ꝙ a die citationis vſq; ad tantum terminum, iudex debeat ſic facere,pone,quod non interuenit citatio,ſed preſenria partis,an habeat locum ſtat. Ia. Bu.quod ſic,per Bal.in auth.ſi omnes.ſi ſe ab hære.abſti.

Statuta arbitrorum compromiſſorum & laudorum.

Statutum, quod arbiter & arbitrator debeant decidere cauſam.ſ.mẽſem,ſub certa pœna, an ultima die,tempore mortis poſſit cauſam decidere ? per Bal.in l.eos. §.ſinautem.C.de appel.
Sta.ꝙ arbiter teneatur acceptare, an repudiare poſſit,certe non, per Bal.in l. non iuſtam. ad Treb. Sed ſi ſtat. apponit pœnam, ſi recuſat,an recuſando incidit in pœnam,certe ſic,niſi faciat cauſa euitandi ſuum damnum, vt ff.ad Treb.l.apud.Iulian.in prin.& l.cogi. §.ſed & ſi quis.per Bar.
Stat. ꝙ cã committatur in duos,& ſi diſcordauerint,ꝙ eligatur tertius,cuius ſnĩæ, ſtabitur ? per Bal. in l.iubemus de appel.
Sta.ꝙ arbitri.ſ.menſem debeant iudicare,ꝙ valeat ſnĩa vltima die etiam ſine citatione, quia tempus eſt legale,ſecus, ſi tempus eſſet appoſitum a partibus,per Bal.in auth.ei qui de appe. & per Bar.in §.arbitrorum .
Stat.factum a quibuſdam de ciuitate, qui habeant arbitrium ſuper bono & pacifico ſtatu.ꝙ oẽs cauſæ compromittantur, an ualeat ? per Bal.in l.conſti.C.
Stat.ꝙ arbitri eligantur &c.certe iſti arbitri, ꝙ eliguntur ex forma ſtat.magis hñt uicem iudicum delegatorũ,quã arbitrorũ. Ita dicit Bal.in l.cum ſpãljs.de iudi.& eſt utile ꝑ differẽtias,ꝙ ſunt inter iudices & arbitros,ſm Bal.in d.l.cum ſpecialis.
Statutum,ꝙ cãæ vertunt inter conſanguineos, ꝙ ꝓmittant in arbitros.pone ꝙ frater meus vendicabat ab eo,cui vendidi poſſeſſionẽ,ego ſuſcepta defenſione illius emptoris,peto cauſam cõpromitti,quæritur an poſſum,Bart. diſputauit per Bal. in l.j.vbi ĩ rem act.& tenuit ꝙ ſic,ꝙa qñ ꝺefendit ex neceſſitate,poteſt vti exceptione,ex ſua perſona.
Statutum,quod pęnę,ꝙ ſunt auctę circa dationes, non pñt peti, vtrum poterit peti pęna compromiſſũ arbitro laudante dari, & ceſſato ẽt dari,per Bal in l.cum allegas.de vſu.
Stat.ꝙ cã debeat compromitti,ſi quis hẽt duos teſtes, an poterit compromittere in vnum ex illis,certe non,ꝙa perderet cãm, cũ non haberet,niſi vnũ teſtẽ,cum arbiter non poſſit teſtificari,ar.eius quod no.Bal.in l.ne in arbitris.C.de arbi.
Stat.quod qñ petitur compromiſſum, debeat cauere idonee,an intelligatur cum fideiuſſore,tenet ꝙ ſtetur arbitrio iudicis in cauendo.Bal.in l.vniuerſa.de preci.impe.offe.
Stat.ꝙ cauſa compromittatur, nõ debet compromitti cauſa.in qua ob exceptio litis finitæ,per Bal.in l. fratres. de tranſa.
Stat,quod ſi pęna adijcitur facto,põt peti.ſecus,ſi dationi eius,qđ ꝓſiſtit in numero,pondere,& menſura. quidã ꝓmiſerũt ſtare laudo ſub pęna.laudũ ꝓtinet dationẽ ꝙritatis,ꝑ Bal.in l.6.§. fi. de ver.ob.Sed ꝺ ipſum Bal.in l.cum proponas.C.de dolo.
Stat.qnod oẽs cauſę inter affines & conſanguineos debeant cõ promitti.minor fecit hoc compromiſſum, an poſſit reſtitui, certe non,per Bal.in l.fi.de ininte.reſti.mino.
Stat.ꝙ ex ſententia arbitrorum oriatur actio,an poterit appellari,tũc,ſicut a ſnĩa iudicis,Bar.quod ſic,ſm Bal.in l.j.de arbi.
Stat.ꝙ tollit reductionem ad arbitrium boni viri,an valeat,certe ſic,vbi dolus vel culpa arbitratoris interceſſerat,Bal.in l.ne in arbitros.C.de arbi.
Stat.ꝙ oĩs qõ debeat compromitti,intelligit de qõne facti , non de qõne iuris,quia iura ſunt certa.ſicut dicimus in ſiſti in l.ornamentorum.de au & ar.leg.ſed ſi miſta eſt qõ in iure & in facto,& tunc ꝑꝑ factũ dẽt cõpromitti.C.de re.cre.l. cũ ꝓponas. Bar.in l.ancillæ.C.de fur.ar.eiuſdẽ.l.compromiſſum fieri non dẽt ẽt ex forma ſtatuti,qñ libellus nõ ꝓcedit.vt dixit Bal.in l.ſi patronus libertã.ff.de iureiu.vbi dicit hoc eſſe ibi expreſſum.

Statuta circa maleficia & primo de bannitis.

Statutum. ꝙ bannitus poſſit impune offendi, ſi qs offendit eũ,qui erat ſcriptus in libris cõis, nõ rite, quia clericus,an puniatur,per Bal.in l.j.ſi a non compe.iudi.
Stat.an valeat,ꝙ non fiat iuſtitia bannito? Item vtrum pendente qõne nullitatis banni intelligat ſuſpenſa poteſtas offendẽdi, ꝑ Bal.in l.j.ſi a non cõpe.iudi.in l.3.§.ſi ſeruus.de acqui.poſ.
Stat,ꝙ poſitus in bauno condemnet in quarto pluri, ꝑꝑ eius cõtumaciam alio ſtatuto cauet,qđ delinquẽtes,ꝙ nõ ſoluũt ꝺẽ nationẽ ſ.menſem,patiant ſuppliciũ corporale,qđ fuit bãnitus in cẽtũ ꝑꝑ crimen,& in quarto pluri ꝑꝑ eius ꝓtumaciã. ſ. terminũ ſoluit centũ,ſed nõ ſoluit quartũ plus,an dẽat ſuppliciũ pati,ꝑ Bal in l.ſancimus.in prin.C.de vſur. rei iudi vbi tenet,quod non,quia contumacia non eſt ſpẽs eiuſdẽ dilicti . & quia eſt adiectio adiectionis.& ꝙa ꝑ iſtã cõtumaciã non ineſt aliqua qualitas delinquendi,ꝑꝑ quã creſcat delictum , ſed eſt pęna ſolius contemptus.vide per doc.ff.de in lit.iurã.l.j. & ibi Bal.in d.l.ſancimus.& vide Bar.in l.j.ff.de in litem iuran.
Stat.ꝙ ꝓſortes ſoluãt pęnã bãnitorũ,ꝑ Bal ĩ rub.C.res inter alios acta.ubi tenet,qđ tale ſtat.eſt tolerabile,ſed non laudabile. & no.in auth.ut nulli iudicũ.§.qñ uero.vbi gl.dicit no.ꝺ ſtatuta ꝙ puniunt ptãtes,pro aliquo delinquente,ſed illa gl.dẽt intelligi,qñ faciunt ex arbitrio ſuo,nec ex arbitrio legis, ut l.ne qd. de in.rui.& nau.Pęnas vero corporales uel infamiæ ſtatus, innocentibus pro alienis delictis imponere non põt,ꝙa eſt ꝺ ius diuinũ,cum niſi ex conſenſu id fieri non poſſit,ut no.23.q.5. c.cum homo. & l.ubi ex prætorio.ff.de reg.iur.Bal.
Stat.ꝙ bannitus poſſit impune offendi,an pendente appellatione poſſit impune offendi,per Bal.in l.3.de appel.
Stat.ꝙ contumax ponat in banno,an ſit neceſſe, ꝙ iudex primo anteꝙ ponat,pronuntiet interloquendo eum cõtumacem . ꝙ non in l.ſancimus.§.cum autem.C.ad treb.
Stat.ꝙ iudex audiat querelas bannitorum , nunquid ſi reus non oppoſuit exceptiones de bannito, poſsit opponere eas in appellatione,certe non,per Bal.in l.per hanc.de temp.ap.
Stat.ꝙ bannitus nõ audiat.mõdo eſt ꝺẽnatus,& appellauit,pẽdente appellatione redemptus eſt a banno,an poterit excipere in cã appellationis,ꝑ Bal.ĩ l.ꝑ hãc.& uide ĩ l.2.ſi pen.ap.ꝑ eũdẽ.
Stat.ſtatuens terminum alicui ad faciendum cancellare bannitum,computantur oẽs dies feriati,per Bal.ĩ l.cũ nõ eo die. C. qñ prouoc.non eſt neceſ.in fine cuiuſdam additionis,quam ꝙ dam habent,in l.ſi pater.eo ti.
Stat.ꝙ ſi bannitus non comparet.ſ.tm̃ tps,habeatur pro confeſſo & cõuicto,an ſi certum eſt in termino comparere nõ poſſe, habetur ſtatim pro conuicto & confeſſo,per Bal.in l.2. ſi pen.

appella.

Source : BIU Cujas

Regulæ generales Stat. per Bal.

appella. mors interue.

Stat. quòd bānitus posſit impune offendi, ſi petat ſe eximi de bā-no, & pēdēte iſta petitione occidatur, impune fit, ſm Dy. per. l. ſi cui. §. licet. de lib. cau. & l. 3. §. ſi ſeruus. de acq. poſ. Secus, ap pel. pendēte, vt l. a latronib. de teſta. & primū dictū Bar. ſequit non ſimp'r, vide ibi per eū de appel. Credo verum, ſi occidit il le, qui ſciuit ex bānitū eſſe, & ignorauit appellationē pendere, Secus ſi ignorauit bannitū eſſe, & ſciuit appellationē pēdere, qa excuſat a dolo, ſed non a culpa, vt l. miles. §. fi. ff. de adul. & hoc verū poſt lapſum decennii, ſed iō nō excuſat cū iuris igno rantiā allegaret, ut l. reg. de iur. & fac. igno. Itē intellige verū, dictū Dy. ſi appellatio erat iuſta. Secus, ſi friuola ex ipſius eui-dētia. nā ſicut quo ad iudicē primū nō impedit executionem, vt ī c. cū appel. de appel. in cle. ita quo ad offendentē. ar. l. amiſ ſione. § q deficiūt. de capi. dimi. vide Bal. ī l. j. ſi a nō cōpe. iudi.

Stat. ꝙ contumax ponatur in banno, ī quo aſſignetur ſibi termi-nus per iudicem octo dierum, infra quos ſi non comparuit, ha beatur pro cōfeſſo, an poſſit iudex iſtum terminum abbreuia re, tenet Bal. ꝙ non, in auth. iubemus de iudi.

Stat. permittit bannitū occidi. pone. Titius fuit bannitus 15 die menſis. quidam iſtū uulnerauit, non apparet vtrum ante ban-nū uel poſt, an iſte uulnerās dēat abſolui, qa aliqua parte iſtius menſis potuit licite fieri, ꝑ Bal. in l. matrem tuam. de appel.

Stat. ꝙ bannitus habeat̄ pro ꝓfeſſo, hēt locum in intentatis in bā no. ſecus in alijs, per Bal. in l. ſi aduerſarius de fi. inſtr.

Stat. ꝙ non reddatur ius bannito, deponens eſt bannitus & oīa bona ſua ſunt confiſcat a, an depoſitarius ſoluens erſponte li-beretur, aut fecit ſcienter, & non liberatur. aut ignoranter, ꝑ-babiliter, & tunc ſic, ar. in l. ſi de tranſa. Bal. in rub, depoſiti.

Stat. qđ ſi qs nō ſoluit collectā' uel nō aſſignat rē in æſtimo, ipſo iure deueniat ad cōe res. vſq; ad q̄tū tp̄s cōe poſſit agere, Bar. ī l. ꝙmiſſa. de pub. qđ vſq; ad qn̄q̄nniū, & nō ultra, ſed an iſtud ſtatutū liget bānitū. certe ſic, ꝑ Bal. in l. 3. ſi ꝑꝑ pub. penſi.

Stat. quod bannitus poſſit impune offendi modo bannitus occi-dit bannitum, ipſe opponit de banno illius, an poſſit ſibi repli cari de banno ſuo, per Bal. in l. cum mulier. ſo. ma.

Stat. ꝙ bannitus non audiat̄, nec agendo nec defendendo. banni tus agit ꝯ bannitū, bannitus excipit de banno, ꝑ Bal. in l. cum mulier. ſo. ma. Itē exceptio banni, quæ opponi non pōt a reo, an poteſt apponi a fideiuſſore, per Bal. in d. l. cum mulier.

Stat. ꝙ capiens bānitū lucrē centū. quilibet eſt habilis ad iſtud lucrari. & ideo ſi ipſemet capiens eſſet bannitus, deberet hīe lucrum de centum, per Bal. in l. j. de preci. impera. offerendis.

Stat. ꝙ bānitus ꝓſit impune offendi, an ualeat, ꝑ Bal. in l. ſi oīs. ſi ꝯ ius vel uti. pub. & an puniat̄ furās ſibi rē, ibidem per eum.

Stat. ꝙ bannitus poſſit impune offendi, mulier eſt bannita, non tamen poterit adulterari, etiam ſi maritus ſit bannitus, ꝑ Bal. in l. omnis. ſi contra ius uel uti. pu.

Stat. ꝙ bannitus habeatur pro conuicto & confeſſo, per Bal. in l. tranſigere. C. de tranſa. nam quantum ad infamiam, requiri-tur ipſo iure. quantum ad aliam condemnationē, requiritur alia ſententia, ſm Bal. in d. l.

Stat. ꝙ bannitus poſſit impune offendi, quidā offendit bannitū, inquirebat̄ de maleficio, reus non audebat comparere ad hoc allegēdū, ꝯparuit qdā tertius, & dixit, qđ offenſus erat bānitus ꝑduxit bānū, & fecit liquidari corā iudice. ī l q̄uis. C. de tranſ.

Stat. ꝙ ſi ex forma ſtatuti exceptio banni eſt excluſiua obligatio nis, tunc exceptio obſtat ceſſionario, etiam in cauſa lucratiua per Bal. in l. qui ſtipendia. de procur.

Stat ꝙ bannitus non cōparens ꝑ. octo dies, tanq̄ confeſſus & con uictus, dēat cōdemnari. Pone, ꝙ poſtea appellat̄ quęro qd ha-beat probare appellans, per Bal. in l. ita demum. de procur.

Stat. ꝙ Poteſtas ultimo menſe ſui officij non poſſit aliquem ex-trahere de banno, poteſt tamen pronuntiare extrahendū. ſed ſucceſſor executioni mandabit ſententiam. tamen interim habebitur pro bannito, per Bal. in l. j. ſi aduerſ. lib.

Stat. ꝙ bona exititiorū & expulſorum debeant ꝯfiſcari, & eorū nomina debitorū. debitor expulſi fuit coactus ꝑmittere cōi, poſtea relaxatus ſequenti die. ſoluit reuerſus expulſus nō po-terit petere, ſecūdum Bal. in l. 2. qđ me. cau. vbi Cy. ſuper hac q.

Stat. ꝙ bannitus poſſit impune offendi, an occidens dicatur mi-niſter legis. per Bal. in l. iucundus. quod me. cau. & ibi glo. facit Item adde, ꝙ tale ſtatutum vī permittere, ꝙ ipſe faciat, nō qđ per alium faciat, ut not. in l. cum fundū. de ui & ui, arm. ꝑ Bal. in l. accuſationis. ſecundum eum.

Stat ꝙ ptās in homicidijs habeat arbitrium de iure, & facto proce-dendi, an uigore iſtius arbitrij poterit punire occidentem bannitum, certe non, ſm Bal. in l. decurionum. de infamibus.

Stat. ꝙ banniti poſſunt impune offendi, non poteſt bannitus ſe-ipſum uulnerare, qa ipſe non eſt in banno ſui ipſius, ſicut ſer-uus non in peculio ipſius. Pro quo facit. ff. de pecu. l. depoſui §. Stichus. Bal. in l. j. de ſer. fugi.

Statuta circa denuntiationes maleficiorum.

Statutum, ꝙ ſyndici teneantur denuntiare maleficia cō miſſa in ſuis territorijs, quoddā maleficiū eſt commiſſum in confinio duorum territoriorū, quæro quis ſyn dicus teneatur denuntiare? rñdeo ꝙ uterq; per l. ſi vero. §. ꝙ ſi ex mereridiano, de his, qui deie. vel effude. per Bal. in l. 2. C. ubi de cri. agi opor. & per eundem. iu l. ſi plures. de condi. inſer.

Stat. ꝙ ſyndicus. ꝑ. 10. dies teneatur denuntiare maleficia, & ſi ſe cus fecerit, puniat̄ in tm̄, cuius dimidia applicet̄ fiſco, dimidia accuſāti, accuſator dicit ſyndicū nō denūtiaſſe ſyndic⁹ ꝙ ſic, cui īcūbet ꝓbatio, & tenet ꝙ ſyndico. Bal. ī l. cū mulier. ſo. ma.

Sta. ꝙ ſyndicus teneat denūtiare dāna data proteſtata ꝑ dños. ꝑ. quartū diē, a quo tp̄e intelligat̄ iſta dies, an a die dāni dati, uel ꝓteſtationis, qđ verius eſt ſm Bal. in l. ſi quis nolēte. de neg. ge.

Sta. ꝙ ſyndicus teneatur denuntiare maleficia ſibi denuntiata ꝑ iniuriam paſſos, paſſus iniuriā fecit proteſtationem, ꝙ denun tiaret omnem iniuriam factam per Pe. an ſufficiāt iſta verba generalia? certe non, per Bal. in l. ſi quis nolente. de neg. ge.

Sta. ꝙ de dāno dato credat̄ dicto ſyndici, ſi ſyndicus nuntiet fal-ſum an dēat ſibi credi. Ia. de Are. quod ſic Ia. Bu. ꝙ ſi ꝓbabitur falſum, nō ſtabitur, In dubio ſtabit̄, ſm Bal. in l. a. C. ſi aduer. li.

Statuta circa concordiam & pacem habendam.

Statutum ꝙ concordia debeat fieri ꝑ. octo dies a die in-choati proceſſus, an ualeat facta illa die. Bald. quod ſic in l. fi. in prin. d e temp. appel.

Stat. ꝙ ſi ꝑꝑ ſta. eſt permiſſa cōcordia in crīalib. an ex iſta cōcor dia oriatur exceptio, non ſolū declinatoria ſed peremptoria, per Bal. in l. trāſigere. de tranſ. & uide eundē in l. diuus. ad Sill.

Sta. ꝙ de maleficio commiſſo in dieb. paſchalib. non poſſit fieri concordia, an intelligatur de maleficio commiſſo. ꝑ. 15. dies, an de ſola die paſchali. Ia. But. ꝙ intelligatur ſm cōem uſum loquendi per l. liberorum. §. qđ tn̄ Caſſius Bal. in omnes. de fer.

Stat. ꝙ de percuſſione ſanguinolēta nō poſſit fieri concordia, de alijs, ſic. ꝙ ſi ſpinxi te in terrā, & lapis fregit tibi caput, ꝙ poſ-ſit fieri ꝯcordia, ꝑ Bal. in l. fi. ad l. Aql. qa nō sū illo lapide uſus tāq̄ inſtr̄o, & nō fuit ſanguinolēta, attēto corpore & aīo meo.

Sta. ſi ſanguis ex ꝓcuſſione exiuerit, nō ualeat pax, ſi ꝓcutio aliquē pugno, & cadit ī terrā, & exit sāguis, tn̄ pōt fieri pax qa nō fui uſus terra, vt īſtr̄o, ꝑ Bal. ī l. 11. ſi ſeruus exte. vide utrobi q;.

Sta. ꝙ de quolibet crīe poſſit fieri ꝯcordia, excepto furto, homi-cidio, & falſo, an poterit fieri đ robaria. ſtratę Bal. ī l. trāſigere.

Stat. ꝙ de omnib. poſſit fieri concordia & pax, præterquam de homicidio, modo quidam eſt de homicidio condemnatus & ſic ex ficta confeſſione, an poterit fieri pax, certe ſic, quia ſtat. intelligit de uero homicidio, ſecundum Bal. in l. tranſigere.

Sta. ꝙ ſi ꝑ ſta. ē ꝓhibita ꝯcordia ī qbuſdā caſib. tn̄ ſi fiat ꝯcordia iudex ex offō poterit repellere accuſatorē, ꝑ Bal ī l. trāſigere.

Sta. ꝙ percuſſori poſſit fieri cōcordia, nunqd ex hoc ſtat. poſſit fieri concordia mandanti? per Bal. in l. tranſigere.

Sta. ꝙ de furto nō poſſit fieri ꝯcordia, pōt tn̄ fieri de robaria, quā uis ſit delictū maius, qa verbis ſta. eſt ſtādū, quāuis gl. faciat in contrarium, in l. ſi te expilaſſe. C. de infamibus, per Bal. ibi.

Sta. ꝙ ſi occiſor, ꝑ. certū tp̄s habuit pacē cū hīde occiſi, ſoluta cer ta pęna cōi, exhaſt de bāno. mō ex plurib. hīdib. interfecti, qdā facit pacē, alij nō, q̄rit an iſte interfectior gaudeat priuilegio ſtat Ol. & Vbe. de cre. tenuerūt. ꝙ nō, in l. 1. §. denūtiari in l. nō plures. de ve. inſpi. Cy. dicit, qđ fuit determinatū ꝯriū, ſi ſta. lo quit̄ in ſing nu ar. ff. ad Treb. l. fi. Bar. in l. cadē. § Cato. ff. de uer. ob. dixit ſtādū maiori ꝑti hīdū, vt ſi maior ꝑs & dignior facit pa cē, dēt hīi rata ꝑ oēs, aliaſ nō ualet, ꝑ l. fi. q bon. cede. poſ. & ar. C. de nup. l. in cognitione. & l. uidue ad hoc facit, qđ no. de tu. & cur. da. ab his. l. vbi. facit. c. cū oēs đ ꝯſt. ſed Bal. tenet, ꝙ ſi ſta. loquit̄ ꝑ uerba ſīgularis numeri, qđ ſufficiat pax fcā ab vno ex hīdib. q ſit honeſta ꝑſona & facit bona fide. nā & ius diuinū ad hoc hortat̄ offēſum, vt no. ff. de his q no. infa. l. furti. §. ptās, & qa multa ꝑ & ꝯ allegantur. Ita dicit ipſe, an id, qđ factū eſt ꝑ vnū ex hīdib. ualeat & teneat, diſtinguēdū, aut indiuiſibile ac cedit rei cōi & tūc rei cōis hēt nām, & melior eſt ꝯdō ꝓhibē-tis, & plus valet ꝓhibitio vnius, quā multorū ꝯſenſus, ut l. per fundū, & ibi no. Aut ſtat ꝑ ſe, & tūc ut ius indiuiſibile tēdit ad ꝓcipiēdū aliqđ cōmodū, & dicit oēs requiri, & ſi diſcordāt, ꝑ-fert maior. pars, & no. ꝑ Bar. in l. hīdes. § peto ad Treb. Aut ius indiuiſibile tendit ad uindictā, & tūc ꝑfert magis idoneus, & cuius magis inteteſt. ff. de ſepul. uiol. l. ſepulchrū. Aut tēdit ad remiſſionē vindictæ, & idem puto, qa fauorabilior eſt liberō, quā uindicta, & qa agit de publica uindicta, quā reſpublica re mittit. Nec pōt cohīedes ꝓtēdere ſęſionē aliquā, qa nihil agūt niſi ut officiāt, ar. ff. de rei ue. l. in fundo & de aqua plu. ar. l. 2. §. idē Varus. Bal. in l. ſi manumiſſus. eſt. de lib. & eo. lib. & in d. l. tenet, qđ ſufficiat hīe pacē ab ipſo vulnerato. tn̄ ſta. loquit̄ de hīde, & Bart. tenuit ꝯriū in l. damni. §. Sabinus. de dam. infec.

Finis Regulę Stat. Bal.

Source : BIU Cujas

REGVLAE STATVTORVM,
Per Bartolum.

STatutum, ꝙ aliquid generaliter mãdat, non porrigit̃ ad illicita, ut per Bar.in l.si quis sub condi. de cond. insti. & l.totiens.depollici. & l. ambitiosa. ff.de decret. ab ordin.facien.Barto.

Statutum loquens de filijs, an intelligatur de naturalibus? Cyn.in l.libertinum. C.de inter.matri. dicit, quod aut est odiosum, rationabile, aut irrationabile, & uide. l.quisquis.ad l.Iul.ma.lo.And.indistincte tenet, quod comprehendatur, alias sequeretur, quod melioris conditionis essent naturales, quam legitimi, ut dicit gl.in c.stat.de rescri.li.6. per Bar. in l.ex facto.§.si qui.ad Treb.

In Stat.vel l. qñ vna qualitas ponitur inter duo verba, determinat vniformiter actus vtriusq; uerbi.ff.de acqui.pos.l.si de eo. §.seruum tuum, nam ibi tex.in l.bona fide, determinat uerbũ erat & uerbum, traditum posse facit tex.in l.doli uerbum cõiuncta. l.1.de ser.cor.per.Bar.in l.1.§.dicere.vi bo.rapto.

Statutum non ligat ignorantes, nisi sit ignorantia crassa & supina, vt l.fi.cum sua glo.de decre.ab ordi.fa.& est casus in c.ut animarum, extra de consti.secundum Bar.in d.l.fi.& in l.cunctos populos.& tex.in c.cognoscentes, extra de consti.

Sta.quod loquitur indefinite, an æquipollet uniuersali.uide per Bar.in l.si in rixa ad l. Cor.de sic.

Sta.habens plura capitula, in quorũ vno apposita est certa pęna in fine est apposita clausula generalis, certe non refertur ad illud capitulum, per Bal.in l.sanctio legum.ff.de pęn.

Statuta uidentur esse stricti iuris, vt no. Barto.in l.constitutionibus.ad municipa.ff.

Statut. licet non recipiant interpretationem siue extensionem actiue, ut l.si uero.§.de viro.ff.sol.mat.recipiunt tamen passiue, in l.1. de mune.& hono.

An in statutis masculinum concipiat fœminum, & dicit Cyn. ꝙ non, quia illud esset ex interpretatione, in l.1.de uer.signif. Bar.dicit ibi, quod ex propria significatione concipit.

Sta.quod loquitur de patrimonio nobilium, an comprehendat bastardos, per Bal.in l.pronuntiatio.de uer.sig.

Stat.cautela est, ꝙ fiat stat.ꝙ res communis possit uendi seu publicari, & tunc poterit vendi, alias non posset nisi imperator, per Bar.in l.1.ne quid in lo.pu.

Stat.an cautiones quæ introducuntur per stat. sint prætoriæ, per Bar.ff.de uer.ob.l.stipulante.

Statutum, quod contra faciens, perdat ipso iure rem, non tamen perditur possessio ipso iure, licet dominium perdatur, Bar.in l.cossimissa.de publica.

Stat.recipiunt interpretationem restrictiuam, ne quis indebite puniatur, per Bar.in l.Cæsar.de publi.

Statutum, ꝙ potestas nullam solennitatem iuris teneatur obseruare, quid importat, per Bar.in l.filius.de donat. quod intelligat, quod tollat omnes solennitates iuris ciuilis.

Stat.qũ verba apponuntur quæ possunt accipi in præteritum & futurum, quid iuris, uide in l.3.§.ex pluribus.de acqui.pos.& remittit ad l.ut gradatim.de mu. & ho.

Statutum, an possit introducere fictionem, per Bart.in l.si is, qui pro emptore.ff.de usuca.

Statut.uult, quod post moram ipso iure fiat executio, operatur, quia nõ potest purgari mora, per Bar.in l.insulam.de uer.obl.

Statutum non recipit ihterpretationem, per Bart.in l.quicquid adstringendæ de uerb.ob.

Stat.uolo te semper aduertere, ut inspicias, an stat.respiciat personas, ut puta nullus audeat p̃here cũ muliere, quia tunc nõ cõfirmatur iur̃o, quod in p̃rium fit, per Bar. in l.si quis pro eo. de fideicom.alias secus, scilicet, si non refertur ad personam.

Statutum, quod dicit, si non soluerit, intelligitur stricte de solutione naturali, ut in l.solutione, de sol.per Bar.

Stat.imponit pœnam ꝑ aliquod factum, an requiratur dolus, uel sufficiat culpa, in lege, si quis tes.li.esse iuf.fue.l.1.

Stat.quod procedit per modum regulæ, semper intelligitur repetitum in alio statuto.uerbi gratia, quod Potestas teneatur ferre quamlibet sententiam cum consilio sapientis, alio statuto dicebatur, quod iudex in quibuscunque causis debeat procedere summarie, certe intelligitur repetitũ, quod ferat sententiã cũ consilio sapientis, per Bar.in l.prætor.§.erit. ff.ui bo. rapto. quia primum stat.uenit per modum regulę, alias secus.

Statuta, quæ aperiunt uiam clementiæ, sunt fauorabiliter extendenda, secundum glo.in l.furti. §.pactus, de infami. quod tene menti ad multa argumenta.

Stat.uel priuilegium, quod dat immunitatẽ patri, & filijs, an habeant filij uiuo patre immunitatem. ff.de iure immu.l.2.Bar. in l.Gallus.§ quidam recte de libe.& posthu.

De potentia statutorum, & eorum valore, per Bar.

Statutum an possit grauare singularem personam, per Bart.in l. toriens.de polli. & in l.ambitiosa. de decre.ab or.fa.& in l.Antiochensium.de pri.cre.

Statuta, an ciues qui habent arbitrium in ciuitate, possint facere, & qui, vide per Bal.in l.ambitiosa.de decre.ab or.fa.

Stat.si concedatur arbitrium prioribus super abundantia, si aliquid statuerint, qñ possint reuocare, per Bar. in d.l. ambitiosa.

Stat, quòd non possit esse, prior, qui non habet mille in bonis, an habeatur respectus ad bona dotalia, viddtur ꝙ non, per Bart. in l.Lucius.§.idem respondit.

Stat.ꝙ quis non possit ire extra territorium, valet, vt l.cũctos populos. de sum.tri.per Bar.& l.fi.de decre.ab or.fa.

Stat.ꝙ quilibet possit prætendere tignum, vsque ad mediam viã duo vicini erant concordes facere pontem simul, quid iuris, in l.religione.de acqui.re.do.

Stat.ꝙ forensis non possit acquirere hic aliquam rem immobilem, contingit ꝙ forensis succesit ciui præscribenti aliquam rem, vtrum ex defectu personę præscribentis interrumpitur, prę̃scriptio, respondeo, si ex omni cã impeditur acquirere, interrumpit̃, alias non, per Bar. in l.naturaliter.de vsuca.

Stat.Potestas iurauit seruare statuta, an teneatur seruare statuta postea facta vel futura, per Barto.in l.sed si stipulatus. §. cum stipulamur.de uerb.obli.

Stat.ꝙ nullus possit esse prior, nisi sit de arte, tempore, quo missus fuit in sacculo, non erat de arte, sed tempore quo debet ad ministrare, est de arte, certe debet attendi tp̃s electionis, per c. si eo tp de rescrip.per Bar.in l.vsusfructus de stipu.seruo.

Stat.an possit tollere ferias inductas ad honorem Dei, vide in ca. capellanus.& in c.fi.de ferijs.

Stat.an possit fieri ne possit appellari, & si est ciuitas, quæ habet causas principales, & causas appella.in l.omnes populi. de iusti.& iu.& in l.ambitiosa.de decre.ab ordi. fa.

Quod quis habeatur, ut talis. quid importet, &c.

Statutum. ꝙ omnes habitantes in ciuitate, hora confecti statuti habeantur pro ciuibus. quidam dicta die erat absens, & retinebat tamẽ familiam in ciuitate, an sit ciuis, vide Bar.in l.j.§.j.de libe.agno.

Stat.ꝙ scholares tractentur vt ciues, an si scholaris habet aliqđ priuilegium vltra ciues, possit eo vti non obstãte statuto, per Bar. in l.3.§.si emancipatus.de contra.tab.

Stat.ꝙ talis habeatur pro ciue, aliud est esse ciuem, & aliud, ꝙ habeatur pro ciue per Bar.in l.si is, qui pro emptore. ff. de vsuca. & l.si maritus.ff. de adul.

Stat.quod loquitur de ciuibus, an habeat locum in illis ciuibus, qui non subeunt munera. Bar.in l.j. ad munici.

Stat.ꝙ Florentini habeantur pro ciuibus, per Barto.in l.si is qui ꝑ emptore.ff.de vsuca.

Stat.an ciuitas permittens fœneratorem tractari, vt ciuem. demum vult facere statutum, quod illi fœneratori non liceat petère debitum, vsque ad tres annos, an uideatur esse factum p̃ pactũ, Bar.qđ nõ in l.quidam cum filium.de verb.obli.

Stat.quòd filia nupta habeatur in omnibus, vt sui iuris. ego dico qđ ipsa vere est sui iuris, per Bar.in l.si maritus.§.l.Iul. de adul.

Stat.ꝙ quis habeatur pro ciue, ille qui probabit se 15.annos habitasse in ciuitate, per quatuor vicinos proximiores, qui intelligantur vicini, vide Bar.in l.si Titius.de aqua plu.ar.

Statuta contractuum, & primo de consensu.

Statutum, ꝙ mulier non possit se obligare sine consensu duorum propinquorum consanguineorum, non potest adire hæreditatem, in qua adeundo se obligat, vt in sti.de atho.tu.§.neque.per Bar.in l.cum de lege.ff.de acquiren. hæredi. circa princip.

Stat prohibens mulierem contrahære sine consensu duorum ꝑpinquorum suorum consanguineorum, videtur ꝙ debeat interuenire consensus ante vel statim post contractum. nam cũ iste consensus req̃ratur p̃ modũ authoritatis, ideo ante debet interuenire, arg.l.obligari.§.tutor de autho. præstan. quia vbi requiruntur istæ personæ ad sic authorandum est solennitas iuris. iõ hæc ignorare. est erros iuris, vt l.antequam. in prin.de vsuca. quod in statutis vero credo inter subditos, secus forte in non subditos, ar no.in l.item mella.ad l.aquil.

Stat.ꝙ filius non possit se obligare sine licentia patris, modo pater & filius se obligant in eodem instrumento, an ipsi videat̃ data licẽtia, dicit Bar.ꝙ sic.in l.cum pater.§.libertus.de leg.2.

Stat.

Source : BIU Cujas

Regulæ Stat. per Bart.

Stat. ꝙ filiusfa. non poſsit ſe obligare ſine conſenſu patris, vtrum habebit locum in ⁊ctu facto a filio extra territorium ciuitatis vbi eſt ſtatutum, & dico ꝙ ſic, in l. caſtrenſi. de caſt. pecu. Bar.

Stat. ꝙ mulier non poſsit ⁊here ſine conſenſu duorū proximiorum ⁊ſanguineorū ſuorū, an poſsit adire hereditatē, certe ſic, qa nō eſt ꝓprie ⁊here ꝑ Bar. in l. apud. §. fi. ex qui. cau. ī poſ. ea.

Stat. ꝙ mulier non poſsit contrahere vel teſtari ſine conſenſu cō ſanguineorum, ſi conſanguinei requiſiti nolunt conſentire, ad i udicis officium ſpectat examinare cauſam contradictionis. Bar. in l. ſi mulier. § eo autem tempore. ff. ſol. ma.

Stat. ꝙ mulieres & minores non pñt ⁊here ſine ⁊ſenſu aliquorū conſanguineorum ſuorum, intelligitur tantum, ꝙ non poſſunt præſtare, vbi de acquirendo directe ſibi, tractatur, per. l. in in prin. de conſen. & aut. preſtan. Bar. ibi.

Statuta gabellarum.

Statutum ꝙ de pretio rei venditę ſoluat̄ gabella, ꝑ Bar. ff. de ⁊di. & dem. l. ſed ſi hęc ſpāliter. §. cuidā.

Stat. ꝙ de qualibet ſnīa ⁊dēnatoria ſoluat̄ gabella, nō tū renetur ſoluere de ⁊feſſione ſeu p̄cepto ⁊feſſionis. Bar. de confeſ. l. j.

Stat. ꝙ nullus monachus ſoluat gabellā, intelligitur de eo, q anno ſtetit, per Bar. in l. interdum. §. quotiens. ff. de publica.

Stat. ꝙ de omnibus reditibus ſoluatur gabella. quidam locauit fundum pro centum flore. colonus percipit fructus, & ſoluit gabellam, an ego dominus teneor ſoluere, certe non, per Bar. in l. interdum. §. quotiens. de publi

Stat̄. ꝙ ſcholaris non ſoluat gabellam in ciuitate. quidam ſchoris receſſit, & ſtetit per aliquod tempus, & poſtea tranſit ꝑ ciuitatem, & dicit se eſſe ſcholarem, an teneatur ſoluere, certe ꝙ ſic, per Bar. in l. naturalem. §. apium. de acqui. re. dom.

Stat. ꝙ de quolibet contractu ſoluatur gabella, ego nolens ſolue re hanc gabellam habui fundum pro derelicto, & tu occupaſti, certe cum iſtud pro derelicto habere, ſit quædam donatio, ſoluitur gabella, ar. l. quod ſeruus. de ſtipu. ſeruo. Bar.

Stat. ꝙ de quolibet ⁊ctu ſoluatur gabella, an ſi receditur ab emptione, vel contractu, dicatur nouus contractus, & ſic debeat ſolui noua gabella, per Hono. in l. iuriſgen. §. adeo. de pac.

Stat. ꝙ debeant ſolui tot denarij nomine gabellę pro qualibet libra. modo quęritur, quid ſi id, ſuper quo contrahitur, non aſcēdit ad libram. eſt ar. quod nulla gabella debeat ſolui. l. ita autem. in prin. de admi. tuto. per Bar.

Stat. ꝙ ſoluatur certa gabella, ſi nec emptor nec venditor ſoluit, quid iuris, vide Bar. in l. cum mulieri. ſol. ma.

Stat. ꝙ de quolibet teſtamento ſoluatur tantum nomine gabelę, certe ſi ex uno teſtamento fierent millę ſcripturæ, vnum teſtamentum eſt, vnaque dēt ſolui gabella, Bar. in l. j. de teſta.

Statuta contractuum diuerſorum caſuum.

Statutum ꝙ ſi quis non ſoluerit penſi onem. infra menſem, poſſit expelli de domo, intelligitur de penſione, qñ ſic facta eſt locatio, vt infra menſem ſoluatur. Secus, ſi eſſet data dilatio. vide Bar. in l. j. de re. cap.

Stat. ꝙ ſi quis ceſſerit ceſsionē ſeu actionem alicui nobili, cadat a iure ſuo. aliqs ceſsit, q cedere ñ poterat, vl̄ alſ ceſsio nō valet, cadit ne a iure ſuo, tex. eſt, ꝙ ñ. ī l. ſi ex duob. ff. q. bon. ced. poſ.

Stat. prohibens alienationem, vī prohibere & preſcriptionem, ſm Bar. in l. vbi lex. de fideiuſ. & ibi glo. no. Azo. in ſum. de vſu ca. pro emptore facit l. alienationi. de uerb. ſigni.

Stat. ciuitatis, quod forenſes non poſſunt emere in ſuo territorio vtrū mulier inde originaria nupta alibi poſsit ibi emere. Bar. determinat, ꝙ ſic. in l. fi. §. reſcripſerunt mulierem. ad munici.

Stat. ꝙ nobilis non poſsit recipere ceſsionem contra popularem ſub tanta pœna, nunquid poſsit habere ſuccedendo, per Bar. in l. j. §. ſed ſi iure. ad munici.

Stat. ꝙ maritus lucretur tertiam partem dotis, an iſtud lucrum debeat eſſe præcipuum illius filij nati, ex illa uxore, vel debeat communicari aliis, per Bar. in l. dotem. de caſ. pecu.

Stat. vbi ꝓhibet aliquid facere ad aliquem contrahere, ille faciēdo & ſup iurādo, nō obligat̄, ꝑ Bar. in l. is, cui bo. de uer. ob.

Stat. loquens de donatione, non intelligitur de donatione cauſa mortis, Bar. in l. filius de dona.

Stat. ꝙ nullus poſsit alienare rē non allibrato. qdā uult facere hę redē nō allibratū, an poſsit. ꝑ Bar. in l. ſi ita qs. §. ea l. de uer. ob.

Stat. prohibens certas perſonas ⁊here, impedit etiam naturalem obligationem. Bar. in l. cum lex. de fideicom.

Stat. ꝙ ſi quis tenet̄ dare frumentum, liberetur dando tantam q̄titatem pro quolibet corbe, ꝙ ꝑ pactū huic ſtatuto ēt per iuramentum renuntiare non pōt, quia fuit factū in publicā vtilitatem vt ciuitas abūdet hominibus, q poſsint ſoluere collectas, & laborare terras, per Bar. in l. ſi quis pro eo. de fideius.

Stat. ꝙ prohibet vnā partē, puta nobiles ⁊here, an firmetur contractus iuramento, in l. ſi quis pro eo. de fideiuſ.

Stat. vt pupillus vel alius minor non ⁊hat ſine certa ſolennitate. vel ſi eſſet facta ꝓhibitio ex parte ⁊hentis cū eo, certe tūc pupillus vel minor nō obligaret̄ ēt näli obłone, Bar. ī l. i. de noua.

Sta. ꝙ nullus poſſit emere frumentum ſine licentia officialis. de venditore nihil dicit, an idem intelligatur de uendente, uidetur quod ſic. l. fi. de accepti.

Stat. quo filiusfa. uel minor vel mulier prohibentur aliquod genus ⁊ctus celebrare, ita porrigit effectū ſuū vbiqȝ, ſicut porrigeretur vłis adminiſtrationis, Bar. in l. ſi duo. de admin. tut.

Stat. ꝙ qui rem ſuam immobilem vendiderit forenſi vel uendēti ⁊ſenſerit, puniat̄ certa pęna. pone ꝙ actionē perſonalē ad rē hēbam vel mihi dēbat reſtitui ꝑ fideicommiſſum, ⁊ſenſi, qd iuris? uide Bal. in l. Gallus. §. videndum, in fi. de lib. & poſthu.

Stat. ꝙ forenſis poſſit emere poſſeſſionem, demum eſt facta reformatio, ꝙ qui dederit tale caſtrum, dēat hre tale podere a cōi, quid ſi forenſis det, an dēat hre, vī ꝙ non, quia dēt intelligi de habili ad habendum, ut l. ut gradatim. §. ſed ſi lege. In contrarium eſt caſus in l. ſi quis in graui. §. utrum. Bar. ibi.

Statuta circa iudicia, & primo de inſinuatione.

Statutum, ꝙ quicunq; hēt inſtrm teſtī vel codicillorum alicuius rei, ualoris. 10 librarum vel. ſupra. de beat illud producere. ⁊. 6. menſes animo inſinuandi, alias non valeat, an qui eſt ſubſtitutus pupillo pupilariter debeat inſinuare teſtm̄? per Bar. in l. is poteſt. vltra principiū. de acq. hær.

Stat. ꝙ teſtā inſinuentur alias nō valeant, an teſtōr poſſit remittere iſtam inſinuationē, certe nō, ꝑ Bar. in l. nemo pōt. de le. 1.

Stat. ꝙ omnis donatio debeat inſinuari. ⁊. menſem, alias non ualeat, modo nō fuit inſinuata. ⁊. mem ſem, ſed ab initio fuit res tradita, an impeditur tranſlatio dominij, per Bar. in l. cum ita quis. § ea lege. de uerb. oblig.

Stat. ꝙ inſtrumenta donationis debent inſinuari. ⁊. ſex menſes, alias non valeant, non infirmātur ipſo iure, ſed producunt exceptionem, per Bar. in l. cum lex. de fideiuſ.

Stat. ꝙ ſi quis habet inſtrm donationis teſtī, vel codicillorum, a. 10. lib. ſ. teneatur inſinuare, quid ſi tanta quantitas eſt promiſſa vel legata, non inſpecto, vtrū debitor ſit ſoluendo uel non, debet illud inſinuari, per Bar. in l. qui tabulas. ff. de furtis.

Stat. ꝙ teſtā inſinuentur, alias non valeant, an teſtator poſſit remittere iſtam inſinuationem, Bar. in l. nemo poteſt. de le. 1. ubi tenet, ꝙ non, & dicit, ꝙ eſt caſus. in d. l. quia iura pertinētia ad ſolēnitatem, teſtator non pōt prohibere. Ad idē qđ no. Cy. C. de dona. l. fi. ꝙ legib. p̄cipiētib. inſinuationē nō pōt renūtiari, Nam, quæ ſtatuuntur ꝑ euitandā falſitatē, vel pericula, non poſſunt remitti ꝑ teſtatorem vel ⁊hētem, in l. comparatis. de fide inſtru. C. de hoc per Ia. de Bel. in auth. ne ma. cre. & de. §. quia uero, ſed iſtę ſolennitates fuerunt inuētæ, ut ceſſent falſitates, ut l. iubemus. C. de teſ. ergo &c. de hoc plene uide ꝑ Bar. an per partem poſſit renuntiari, in l. Modeſtiuus. ff. de ſol. utrū per iuramentum poſſit tale pactum confirmari, per eundem l. ſi quis pro eo. de fideiuſ. & circa hoc uide in l. 2. ut le. no. ca. in quibus. ll, tenet quod non.

Statuta circa præſcriptiones.

Statutum, quod ſi quis non petierit ſuum per decenniū præſcribatur. & quęratur dominium poſſidēti, an intelligitur de directo? & dic quod ſic, quia illud ultra ius commune debet ſtatutum operari. l. 1. ad municip. hoc tenet Bar. in l. 2. C. de uſucapionibus.

Stat. ꝙ in ſeruitutibus non habeat locum præſcriptio, niſi certo modo, intelligitur in ſeruitutibus inducendis. Secus in tollendis, quia ſtamus iuri communi, vt l. 2. de vſuca.

Stat. p̄ſcriptio, quæ inducitur ꝑ ſta. qualr interrumpatur, dic ꝙ per ſolam citationem, Bar. in l. in omnib. de act. & obli.

Stat. ꝙ diuiſio poſſit peti non obſtante curſu cuiuſcunq; tpis, debet intelligi durante cōione. Secus, ſi præſcriptum eſt diuiſioni. ff. pro dote. l. fi. cum ibidem alle. per glo. ſm Bar.

Stat. ꝙ non petentes debitum. ⁊. tantum tempus, cadant a iure ſuo, qualiter currit iſta pręſcriptio, certe uera negligentia non petentis. l. ſi rem alienam. ff. de uſuca.

Statuta circa exceptiones & appellationes.

Statutum, ꝙ non poſſunt opponi niſi certę exceptiones non tamen excluduntur ſimiles aliæ legitimæ in corpore iuris, ſiue in ſtatutis incluſæ, per Bart. in l. 1. qđ ui aut clam. per Canoniſtas. de of. dele. c. ex parte. el. 2. facit gl. no. in l. ita nobis pudor. de adul.

Stat. an ab iniquitate iudicis uel ſtatuti poſsit appellari, per Bar. in l. fi. de appel. & in l. omnes populi. de iuſt. & iur.

Stat. ꝙ cauſæ debeant committi in arbitratores, poterit appellari a ſententia eorum, ſecundum Bar. in l. 1. in fi. ff. qui appe non licet, per. l. fi. C. de iudicijs.

Stat. quod principalis uere contumax non appellet, ſi eſt contumax procurator, an poſſit principalis appellare. Bartol. in l. neque erranti. de fideicomm. liber.

Stat. quod cōdemnatus pro uiolentia poſsit appellare quidā eſt con-

Source : BIU Cujas

condemnatus, quia congregauit homines, an videtur condemnatus pro violentia, per Bar. in l. 2. ad l. Iul. de vi. pri.

Stat. quod nulla possit opponi exceptio, nisi nullitatis, uel falsitatis, an qs poterit opponere illas, q̄ permittuntur per aliud sta. vī q̄sic p̄ gl. no. in l. serui noīe. de vsuc. ar. illius gl. nūctę cū tex.

Stat. inferioris, quod fit in fraudem appellantis, quæ interponitur ad superiorē, non valet, vt extra de iureiurando. c. venientis. Bar. in l. quæ sub condit. de condi. insti.

Statuta iudicialia diuersorum casuum.

Statutum, q̄ testā mandentur executioni, sicut sententia, per Bar. in l. filio prætorio.

Sta. q̄ per liberam personam quæratur nobis actio, an quæratur vtilis vel directa, per Bar. in l. 1. §. sublata. ff. ad Treb.

Stat. q̄ arbitri teneantur acceptare, & apponit pœnā si se excusant, an recusando incidat in pœnā, certe sic, nisi faciat causa euitandi suum damnum, ut ff. ad Treb. l. apud Iul. in prin. & l. cogi. §. si quis. per Bartol.

Stat. continet certam pœnam, iudex dicit, condemno te ad pœnam contentam in statuto, certe valet ista sententia, per Bar. in l. iudex postquam. de re iudicata.

Sta. q̄ iudex teneatur, ad petitionem partium, causam committere consilio sapientis, q̄ si causa nullum habet dubium, non teneatur committere, vt l. ille aut ille. §. fi. de Ic. 3. per Iaco. de Are. uide circa hoc Bar. §. si plures. de instito.

Stat. de causis compromittendis, si nō procedit libellus, quia est ineptus, non procedit cōpromissi petitio, fm no. in l. sed patronus de iureiu. & per Bar. in l. ambitiosa. de decre. ab ordi. faciē.

Stat. q̄ schedulæ aliorum, manu. notarij subscriptæ publicentur, an poterit peti publicari hæres, qui fecit schedulā, scribēdo uolūtatē defuncti, & tradidit notario, qui se subscribat, dicens actus &c. per Bar. in l. 1. §. ex illo. ad l. Cor. de fal.

Stat. q̄ cōtumaces cōdemnāti nō audiantur appellantes, quidā est condemnatus ut contumax, appellat. & dicit se non fuisse contumacem, quia non fuit rite condemnatus. citatus audiri certe debet, secundum Bal. in l. 3. §. condemnatum. de re iud.

Stat. q̄ iudex teneatur seq ui consilium sapientis, an potesta sententia sua appellari, per Bar. in l. si uenit. de re iudi.

Stat. q̄ principaliter citatus debeat comparere, aliter habeatur pro confesso, tutor uel procurator citatus non comparuit, an habeatur pro confesso? Bar. in l. neq; erranti. de fideicom. lib.

Stat. q̄ qui steterit per 10 annos, & non petierit er creditum non diatur non uidetur posse renuntiari. Bar. in l. 1. de usuca.

Stat. quod si creditor non petierit debitum. ſ. certum tps, cadat a iure suo, tollitur obligatio ciuilis & effectus naturalis. Et si dicatur quod audiatur, nulla obligatio tollitur, sed uia agendi, Bar. in l. 1. §. si. viam. de usuca.

Stat. loquens de causis compromittendis inter consanguineos, qđ vēditor pōt petere, si est qō inter emptorē, cui ipse vēdidit & ꝯsanguineū ipsius uēditoris, p̄ l. p̄cur. §. procur. rē ra. habe.

Stat. q̄ petēs debtū incidit in pęnā, qđ si opponit cōpēsationē debiti soluti vī q̄ incidit in pęnam, fm Bar. in fi. rem. ra. habe.

Stas. q̄ si quis non soluerit collectas, non audiatur, neq; in ciuili neq; in criminali. Contingit, q̄ non soluens collectas, fuit percussus, an iudex possit inquirere de tali percussione, per Bart. in l. non solum. §. quamquam. de iniur.

Stat. q̄ si quis produxerit exceptiones contra instrumētum, nec probauerit, puniatur in tantum, aliquis modo opponit per procuratorem, & non probauit, dico quod ille puniatur vere quia ille agit nec debet inspici, an uerba loquantur in personam, an in rem, per Bar. in l. sed si unius. de iniur.

Stat. quod quis cadat a iure suo, si debitum non petierit, &c. an cadat a precario, quod possidet per debitorem, uidetur quod non, ut l. si alienam rem. de pig. ac. fm Bar. & Hono.

Stat. q̄ cā dēat committi consilio sapientis, si ille omittit, an sit committenda alteri, per Bar. q̄ sic, in l. 1. §. si plures. de exercito, quia sta. loquitur in genere, quod perire nō potest ubi &c.

Statutū. q̄ accusatus uel inquisitus non possit declinare forum uel iurisdictionem potestatis vel capitanei, & si alias fecerit possit impune offēdi. q̄ si filius vel monachus vel clericus est accusatus, & ipsi non declinabunt iurisdictionem potestatis, uel capitanei, sed abbas vel superior, & codē modo pater declinabit pro filio pro suo interesse secundum Bar. in l. pe. §. crimen. de publi. iudi. & adde per eundem. l. 1. co. ti.

Stat. q̄ nulla condēnatio fiat a capitaneo, nisi prius fiat depositū p̄ reum, q̄d si condemnauit, & non est factum depositum, sed est in causa leui? Bar. qđ non tenetur, ut l. leuia. de accu. in fi.

Sta. q̄ quis citetur personaliter, vel ad domum, qualiter debeat intelligi? per Bar in l. intra diem. §. prætor. ff. de dam. infec.

Statu. q̄ oēs caufæ committantur in arbitros, & arbitratores de iure & de facto, an si est cōtrouersia de tutela, vēniat in cōpromissum, tenet quod non, in l. prętor. de tut. & cur. datis ab his.

Statutum, quod de qōnibus interlocutorijs non possit iudex accipere ultra quinq; solidos, qđ a qualibet parte accipiet hoc dicit glo. expresse in authenti. de iudi. §. nec autem, coll. 6. Bar. in l. si duas. de excu. tuto.

Stat. q̄ possit peti instrumentum executioni mādari, saluo si steterit per 10 annos, an si stetit per 10. annos, possit adhuc petere per libellum, secundum ius commune, & videtur quod sic, per l. plane. quod fa. tu. Bar. ibi.

Stat. quod instrumenta publica mandentur executioni, sicut sententię, an mulier si habet instrm, quod uir fuerat confessus se habuisse dotem, & de eo fecerit quietationem, an mandabit executioni vigore tacitę stipulationis præsumptæ, vide Bar. in l. j. de his, quę in testamen. delentur.

Stat. quòd positionibus simpliciter rndeatur, si respōdetur, sic, nego me habuisse pecunias, & si appareat me habuisse, dico expē disse, & c. non dr simpliciter rndisse, facit l. coiri. ff. pro sol. & C. de fideicom. l. eam quam. Bar. in l. j. de vul. & pup.

Statuta circa maleficia, & primo de bannitis.

Statutum, quòd bannitus non audiatur tam in agendo quàm in defendendo, per Barto. in l. cum mulier solu. matrim.

Stat. quòd bannitus possit impune offendi, vtrum pendente quę stione nullitatis banni intelligitur suspensa potestas offendēdi. Bar. in l. 3. §. si prius. de acqui. pos.

Stat. quòd bannitus a centum libris. supra, possit impune offendi, quidam est condemnatus duobus bannis, vno in quinquaginta, alio in quinquaginta, certe non pōt offendi, per Bar. in l. testamento. §. si duo. de condi. insti.

Stat. quòd bannitus non possit agere nec accusare, an possit officio iudicis intentare, per Bar. in l. non solum. in fi. de iniur. per Hono. in l. j. si tutor non ges.

Stat. quòd bannitus non possit reuerti ad ciuitatem infra 10. annos, nisi habuerit pacem ab hrde offensi, an si filius abstinuit se ab hæreditate paterna, pasit facere pacem bannito, p̄ Bart. in l. si filius qui patri. de vul. & pup in fi.

Stat. quòd Titius, filij & nepotes sint rebelles, de quibus nepotib. intelligitur. certe de natis in uita Titij, non de natis post mortem per l. Titius. de suis & legit. Bar. ibi.

Stat. quòd Titius, & omnes de domo sua sint rebelles, an comprehendantur filij naturales, Bar. quòd non, in l. fi. de uerb. sig. nisi in statuto sit expressum aliquod verbum naturalitatis. nam tantum est dicere de domo, quantum de tota cognatione. Sed constat, quod non est cognatus, dicit ipse Ergo non. Pro hoc uide de uerb. sig, l. pronuntiatio. §. familię.

Stat. est in ciuitate fauore creditorum, quòd debitor bānitus vel excommunicatus condemnatus de debito nullum contractū possit facere, donec soluat. contingit, quòd talis debitor contraxit, postea soluit, certe talis cōtractus confirmatur, per Bar. in l. cum me prædium. de vsuca.

Stat. quòd banniti possint diffinitiue condemnari, etiam absentes, quidam est condemnatus, & absens, & moritur, an pœna transit ad hæredes, & videtur quod non, per Bartol. in l. ex iudiciorum. de accus.

Stat. quòd banniti possunt extrahi de banno soluta certa quantitate, per Bar. in l. si quis seruus. de cust. reo. & plenius in l. Domicianus. ad Turpil. per eundem.

Stat. quòd quis possit occidere patrem bannitum, non valet, per Bar. in l. si adulterium cum incestu. §. liberto. de adul. Non ob. minime. de religio. qa ibi est propter immanitatē criminis.

Stat. quòd bannitus possit impune offendi & occidi. quidam bānitus fuit captus a familia, vtrum post impune occidi in manibus familię, per Bar. in l. 3. §. transfuga. de fic.

Stat. quòd banniti rebanniantur, an uideantur restituti uel habere simplicem indulgentiā, per Bar. in l. j. §. si quis vlt. de qōni.

Stat. quòd banniti possint impune offendi, modo dum esset captus a familia inimicus suus, interfecit ipsum, per Barto. in l. in laqueum. de acqui. re. do.

Statutum, quòd quicunque duxerit bannitum in personam, habeat quinquaginta a communi. quidam potestas duxit de comitatu. per Bar. in l. si is qui. de acqui. re. do.

Stat. quod elapso termino banni possit impune offendi, potestas banniuit quendam si non ueniret. infra tertiam diem, bannitus est Florētię modo elapsi sunt duo dies, & certum est, quòd in vno die non potest venire, an possit impune occidi, p̄ Bart. in l. cum ita stipulatus. de uerbo obligatio.

Stat. quò bānitus a cētum libris ſ. impune possit offendi, si vnus est bannitus pro uno in quinquaginta & pro alio in quinquaginta, nō offenditur impune, per l. ubi fideiussor. de sol. p̄ Bar.

Stat. quòd receptans bannitum puniatur in certa quantitate, an si receprat agnatum bannitum puniat, p̄ Bar. in l. fi. de recep.

Stat. quòd bannitus possit impune offendi, an debeat inspici vtrum sciebam eum bannitum, uel non, certe non per Bar. in l. fi. de crimine expila. hęre.

Stat. quod si quis fuerit condemnatus de furto vltra centum libras, ponatur in banno. quidam fuit accusatus quod verberauit

Source : BIU Cujas

uit Petrum, & ꝙ furatus fuit ſibi bouem, condemnatus a iudice in ducentis, an debeat poni in banno, certe iſta ſentẽtia debet diuidi, hoc eſt haberi conſideratio inquantum veniebat condemnandus pro furto, & inquantum pro verberatione, ar. gl. in l. ſi ex falſis. de tranſa. per Franciſ. de Aret.

Statu. ꝙ bannitus nõ audiatur, nec agendo nec defendendo. bãnitus agit contra bannitum. dicit ille, tu non potes agere, & alius dicit, tu non potes excipere, quid iuris, vide Bar. in l. cum mulier. ſolu. matri.

Stat. ꝙ qui ceperit bannitum, habeat centum. aliud ſtatutum eſt ꝙ homines communicati debeant trahere ad inuicem, & capere bannitos. quidam iuit ad capiendum bannitum, cũ bannitus aufugerit, leuauit rumorem. ruſtici audientes traxerunt & cæperunt bannitum, vtrum debeat habere præmiũ, quid ſi officialis capit, vide Bar. in l. ſi quis in graui. §. vtrum ad ſill.

Statuta de duplicatione pœnarum.

Statutum, ſi quis condemnatus in tantum, non ſoluerit, condemnetur in quarto pluri. alio ſtatuto cauetur, quod condemnatus ex maleficio in centum, ſi nõ ſoluerit infra menſem, decapitetur. & ſi ꝯdemnatus eſt in qnquaginta, ſi nõ ſoluerit. ꝯ. dictũ terminũ, amputet ſibi manus. mõ quidã fuit condẽnatus in quinquaginta, non ſoluit, an cõ dẽnandus eſt in quarto pluri, vide Barto. in l. j. ff. de in lit. iuran.

Stat. ꝙ de maleficijs commiſſis de nocte pẽnę duplicentur, non habet locum in verbis iniurioſis, per Bar. in l. aut facta de pẽn.

Stat. ꝙ ſi maleficium committatur in eccleſia, vel eius domibus pẽnæ duplicenlur. alio ſtatuto cauetur, quod ſi qs commiſerit ſacrilegium, puniatur in mille. quidam commiſit ſacrilegiũ in eccleſia, ſacrum ſubtrahendo, an pẽna duplicetur, per Bar. in l. aut facta. §. locis. de pẽn. & reſpondetur quod non.

Statu. ꝙ percutienti in platea vel de nocte, pẽna duplicetur idẽ, ſi in feſto vel die feriata, quidam percuſſit de nocte, in platea, & in feſto, an pẽna duplicabit ex qualibet qualitate, vide pleper Bar. in l. ſanctio. ff. de pẽn.

Stat. ꝙ contra negantem pẽna duplicetur, quid, duplicabitur, vide per Bar. in l. ſanctio. ff. de pẽnis.

Stat. dicit, ꝙ pẽnæ duplicentur, an in duplo inſit ſimplum, & dicit ꝙ ſic, Bar. in l. interpretatione. de pẽn.

Stat. ꝙ nobilibus delinquentibus ſit pœna quadrupli, per Barto. in l. qui ad tempus. de decurio.

Statu. ꝙ ſoluatur duplum, vnum ſimplum eſt rei perſecutoriæ, aliud pẽnale, in l. hoc edicto. de publicia.

Sta. ꝙ nobilis puniatur pẽna quadrupli eius, in qua puniretur popularis. accidit quod nobilis deliqt de nocte, vel in platea, vbi duplicantur pẽnę, an duplicabitur pẽna ſimpli, vel maleficij ſic qualificati, per Bar. in l. j. §. fi. ff. ſi fami. fur. fec. dicatur.

Stat. ꝙ in maleficijs commiſſis de nocte duplicẽtur pẽnę, & nox intelligatur a primo ſono campanę, quæ pulſatur de ſero, vſque ad ſonum campanę, quæ pulſatur de mane. modo quidã cõmilit delictum in tali loco, in quem ſonus campanæ nõ porrigitur, & fuit de nocte, in veritate. quæritur quid iuris. vide ꝑ Bar. in l. j. §. hoc autem ſenatus. ff. ad ſille.

Statuta circa concordiam & denuntiationem.

Statutum, ꝙ qui occidit, ſi non habuit pacem ab hærede, &c. vtrum debeat habere ab omnib. aut ab vno, per Bar. in l. eadem. §, cato. de ver. ob.

Stat. loquens de pace, an habeat locum in patre, qui fecit pacem de iniuria facta filio, per Bar. in l. ſed ſi ſeruus. §. filio. de iniur.

Stat. ꝙ uilla debeat denũtiare maleficia. ꝯ. certos dies, qđ ſi alius interim accuſauerit, excuſet, ꝑ Bar. in l. j. §. elegãter. de lib. agn.

Stat. ꝙ ſyndicus teneat denuntiare maleficia, nunqd teneat denuntiare illũ, q offendit eũ, qui licite potuit offendi. Bar. ꝙ ſic in l. ſi qs ĩ graui. §. maritus. ad Silleia. facit de publi. l. fi. §. diuus.

Stat. ꝙ ſyndici teneantur denuntiare maleficia, maleficium eſt commiſſum in loco abſcondito, vbi homines raro accedunt, an excuſetur ſi non denuntiat. infra tempus, per Bar. in l. ſemper. §. hoc interdictum. quod vi aut clam.

Stat. verba ſtatuti inſpicienda ſunt, quia aut dicit ſi habuerit remiſſionem, & tunc abſenti poterit fieri remiſſio, vt l. athletæ. de excu. tu. & inſti. de iniur. §. fi. aut dicit ſtatutum, qđ habeat pacem vel concordiam, & tunc requirtur ꝙ fiat præſenti, vel alio recipienti pro eo legitime. tunc pars dicitur præſens, vt l. j. de pac. ſm Bar. in l. atletæ. de excu. tut.

Statuta maleficiorum diuerſorum caſuum.

Statutum ꝙ quicunque opponit, quod talis ſit ſpurius puniatur in tantum, per Barto. in l. Seius & Augerius. ad l. Falcid.

Stat. ꝙ ſi quis fecerit tale maleficium, cõdemnetur in tanta quãtitate, & ſi non ſoluerit, corporaliter, puta in imputatione manus vel pedis, an ſi eſt condemnatus, poſſit dare fideiuſſorẽ, ꝑ Bar. in l. 3. §. q ſtatulibe. & l. 2. de cuſto. reo. ꝑ eundẽ melius, quã alibi in l. item libertus. C. quibus mo. pig. vel hypo. ſol.

Statutum, ꝙ clerici aliquid faciant, ꝙ ſi non faciant conſanguinei, puniantur in tanta pœua, per Bar. in l. 1. de his, quæ pẽno.

Statu. ꝙ poteſtas non poſſit agnoſcere de maleficijs commiſsis ante tres menſes vel poſt, nunquid ſi filius eſt ſubrogatus in locũ primi poteſtatis mortui in officio, computetur tempus a ſe ipſo, vel a primo, per Bar. in l. 3. §. hi, qui. in ſimili vide in l. 4. de dam. infec. per eundem in prin.

Statu. quod quis poſsit impune offendi, an pendente appellatione poſsit offendi, certe non per Bar. in l. nil nouare ap. pen. & l. qui a latronibus, de teſtam.

Stat. ꝙ inuentus cum armis, ſoluat decem & ſtetur relationi familiæ actoris, modo unus ſolus de familia dicit inueniſſe talem cum armis, an ſtetur dicto iſtius ſolius? dicit quod ſic, per text. in l. 1. §. familiæ. de vi. & vi. ar.

Statutum puniens expellentẽ aliquem de poſſeſsione rei, nam ſiue apprehenderit ſine non, tenetur pœna ſtat. niſi ex mente ſta. colligeretur quod in expellente apprehendente voluit loqui, ut quia diceret expellentem teneri ad reſtitutionẽ poſſeſſionis, &c. ut l. 3. §. ſi tut. de vſuca. facit l. Barſatorã. C. de fidei.

Statutum, quod ſi quis fecerit, inſultum cum armis an quamuis habeat arma ad latus, teneatur pœna ſtatuti, per Bartol. in l. idem. §. armis. de vi & vi. ar.

Statutum, ſi quis fecerit inſultum ad domum, ſic puniatur, quis fecit inſultum ad domum diſcoopertam, ſiue detectam, an habeat locum pœna ſtatuti, & ſecundum ſignificationem dialecticam, uidetur quod non, quia domus conſiſtit ex tribus, ſ. pariete, fundamento, & tecto, unde cum deficit unum, &c. ſecundum. l. vĩ quod ſic, quia cõſiſtit ex duobus, ſcilicet, ex fundamento & pariete, & nil dicitur de ſubſtantia ſuperficiei ut l. eumqui ędes. in gl. ff. de vſuca. tamen communis appellatio includit tectum, unde ſtatutum non puto habere locum, ut l. ſciendum. §. illud. de ædilit. edict.

Statutum, quod ſi quis extraxerit frumentũ, puniatur in tm̃, quidam extraxit farinam, an teneatur, & uĩ ꝙ non quia, ex quo non poteſt reduci ad frumentum, non continetur eius appellatione. per Dy. in l quacunque. §. illud. de leg. 3.

Stat. ꝙ quicunq; vult deſiſtere ab accuſatione, ſoluat tm̃ cõi & poſſit deſiſtere, modo quæro, ſi accuſaui aliquem de pluribus delictis vno libello, & uolo deſiſtere, an ſoluam pro una accuſatione, an pro plurib. ꝑ Bar. in l. libellorũ. §. illud de acc.

Statutum, quod qui fecerit ſanguinem in platea, amputetur ſibi manus dextera, ſi ille qui fecit ſanguinẽ nõ hẽt manũ dextrã punietur ex̃ ordinẽ, per Bar. in l. hos accuſare. §. omnib. in fin.

Stat. quod pro adulterio imponit minorem pœnam, per Bart. in l. ſi adulterium cum inceſtu. §. ſtuprum.

Stat. ꝙ punit portantes arma, per Bar. in l. 1. ad l. Iuliam. de ui priua. & l. 1. in prin. de acqui. poſ.

Stat. ꝙ ſi quis occiderit aliquem &c. non verificatur, niſi morte ſecuta, per Bar. in l. 2 §. diuus. ad l. Cor. de ſic.

Statutum, ꝙ qui non probauerit accuſationem, condemnetur in decem lib. utrum eadem ſnĩa, qua abſoluit reum, poterit iudex condemnare accuſatorẽ? per Bar. in l. athletas. ſſ. de fal:

Statutum, quod ſi quis fecerit falſum inſtr̃m, puniatur magna pœna, pro alijs falſis, minori, aliud eſt, ſi accuſaretur ob obreptionem falſi, & aliud, ſi accuſatur, ꝙ fecit fieri falſum inſtrumentum de quo in l. ſi quis obrepſerit. de falſis.

Statutum, ꝙ quicunq; duxerit hoĩem in fortiam communis, habeat tantum, an valeat, per Bar. in l. 1. ad l. Fauiam de plag.

Sta. ꝙ committens maleficium condemnetur in mille libris, & ſtet ad confinia per 10 annos a die late condemnationis, quidam fecit homicidium, & pendente decennio facit aliud maleficium, an ſecundum decẽnium intelligatur a die finiti primi decennij, uel qñ ꝑ Bar. in l. ſenatus. §. quãquã. ff. ad Turpil.

Staut. de carceratis relaxandis, non porrigitur ad carceratos ob crimen falſi, per Bar. in l. Lucius. ff. ad Turpil.

Statutum, quod ſufficit probare maleficium quoddam per publicam famam, qualiter intelligemus publicam famam, per Bar. in l. demi nore. §. fi. de quæſtionibus.

Sta. ꝙ committens maleficium, etiam abſens poſſit condemnari, hĩ pro confeſſo, ſi eſt citatus, & contumax, & patitur ſe poni in banno per Bar. in l. quæſtionis. de quæſtioni.

Statutum vnum eſt, quod contumax habeatur pro confeſſo, ſecundum quod teſtes examinati cõtra magnates non poſſint redargui de falſo, contigit quod teſtis eſt examinatus contra magnatem, & fuit contumax, & paſſus eſt ſe poni in banno, an poſſit condemnari, per Bar. in l. abſentem, de pẽ.

Stat. ꝙ teſtis de falſo teſtimonio poſſit ꝯ. menſem accuſari, alio ſtat. cauetur, quod quis poſsit de falſitate accuſari. ꝯ. decẽ dies an uigore, ultimi ſtat. poſſit teſtis accuſari poſt menſem uel. ꝯ. decem dies, per Bar. in l. ſanctio legum. de pẽn.

Statutum, quod qui fecerit falſum inſtrumentum concremetur, an ſi quis falſificauerit acta, puniatur, uidetur quod non, Bar. in l. in frandem. §. neque. de iure fiſ.

Stat.

Source : BIU Cujas

Stat.q̃ delinquentes in ciuitate cõfederata,possint apud nos puniri, per Bar. in l. non dubito de capti.
Stat.q̃ si condemnatus non soluerit infra decem dies, amputet sibi lingua.quidam fuit captus, & ꝯ.decem dies nou soluit,fuit factum statutum, q̃ omnes bãniti retro per annum possint rebanniri,siue in hauere sine in persona sint banniti, soluta certa quantitate,an iste existens in carcere,si soluat dictam quantitatem,& petat se rebanniri, possit, per Barto.in l.si is qui pro emptore.de vsucap.
Stat.q̃ quicunque fecit quominus possessiones alterius locẽtur, puniatur.quidam prohibuit laboratoribus,ne laborent, quid iuris,per Bar.in l.j.§ j.ff.ne uis fiat ei.
Stat. q̃ ꝓhibet portare perlas.quædam portauit perlas fictas. qd iuris,Bar. in l.j.de fonte. tenet, q̃ non tenetur pœna statuti,ar. d.l.quia debent esse naturales,& veræ, & nõ fictę & cõpositę.
Stat. q̃ quis puniatur,aliud est,si dicatur, quod quis puniatur ꝑ homicidio iu mille,aliud, si dicatur q̃ homicida puniatur in mille,vt l.aut qui aliter. §.hoc interdictum.quod ui ant clam.
Statu. q̃ qui miserit gentes in aliquem locum debeat confinari, ad quem locum debeat mittere,per Bar.in l.semper. §.hoc interdictum.quod ui aut clam.
Stat.q̃ qui offenderit non subiectos huius ciuitatis, puniatur in 10.libris ad plus,an istud statutum, prout respicit clericos, sit contra libertatem ecclesię, per Bart. in l.j. §.q̃ onerandę. quarer.act.non datur.
Stat.quod si homines de contrata,non ceperint malefactorem, puniantur in tantum,an solutio vnius,liberet oẽs.Bar.vĩ dicere,quod sic,in l. ex maleficijs.§.j.de ac. & ob.
Stat,an damnatus ex forma statuti sit infamis,per Bar.in l. cessat de ac.& ob.& l.infamem. de pub.iudi.
Stat.q̃ repertus portare aliquid in deuetum,perdat asinum,& illud quod portat,si portat quædam licite, & quædam illicite, & ignorat illicita,quod non perdat animalia, & alia per Bart. in l.cotem.§.dominus.de pu.
Stat.q̃ pro tali delicto domus publicetur, an publicetur instrumentũ domus vel fundi.per Bar.ĩ l.interdum. §. idest.de pub.
Stat. de armis portãdis, de frumento non extrahendo,an forẽsis excusetur,per ar.quo non.in l.interdũ.§.licet.de publi.
Stat.quod non licet extrahere blada,an semen lini poterit extrahi.per Bar.in l.triticum.de ver.obl.
Stat.q̃ si quis intrauerit rẽ alterius,soluat domino centum. aliquis intrauit rem hæreditate iacente, & postea hæres adiuit, an poterunt peti illa centum,habes q̃ non,in l.3.§.hoc edicto de neg.gest.per Bar.in l.si ex re.§.illud.de stipu.seruo.
Stat.q̃ quis soluat centum pro uulnere,mille pro homicidio,cõtigit quod acc usatus de uulnere dedit fideiussorẽ de iudicio sisti,& iudicato soluendo,postea vulneratus est mortuus, an fideiussor teneatur.per Bar.in l.fideiussori.
Stat.q̃ potestas teneatur facere inquisitionem quandam in principio sui officij,per Bar.in l.furtorum.quæ est l.2.de fur.
Stat.q̃ pro primo furto puniatur in fustigatione,pro secũdo amputentur articuli,pro tertio suspẽdatur,si simul furaretur plures res,an totum dicetur vnum furtum,per Bar.in l.eum. qui. §.idem dicit.de furtis.
Stat.q̃ si quis percussit aliquem in platea,amputetur sibi manus modo aliquis percussit vnum pluribus percussionibus,an amputetur plures manus.Bart.in l.uulgaris.ff.de fur.
Stat.q̃ si quis intrauerit vel occupauerit rem alienam puniatur intantum,quod non est necesse,q̃ sciat suum nõ esse,per Bar. in l. falsum.§. balneum.de fur.
Stat.q̃ si quis luserit ad azardum,puniatur in decem.lusi vno sero cum pluribus,& pluries vici,& perdidi,an videantur plures ludi,& plura delicta,vide per Bar.in l.inficiando. ff.de furtis.
Stat.q̃ nullus possit ducere vltra tres famulos,vnus duxit viginti,certe vnũ est delictum,per Bar.in l.inficiando.de fur.
Stat.q̃ nemo possit habere ad conuiuium vltra septem personas si habuit quadraginta,vel sexaginta,vnum delictum est,Bart. in l.inficiando de furtis.
Stat.q̃ potestas possit cognoscere de maleficio retro facto per annum, fuit factum maleficium occulte, post annum venit in notitiam potestatis,an possit cognoscere,per Barto.in l.fina.si quis test.lib.esse.iul.fue.
Stat.quod pro homicidio sit pœna centum librarum.aliquis est punitus pœna statuti,an poterit accusari.l.Cornel.de sic.ut puniatur in corpore,per Bar.in l.j.vi bo.rap.
Stat.quod si quis produxerit falsos testes,puniatur in tantum,an habeat locum,& si vnum testem produxit,per Bar.in l.ait prę tor.§.idem ait.vi bo.rap.
Stat.quod pro quolibet verbo iniurioso quis puniatur in tãtum, qualiter intelligatur verbum,& qualiter intelligatur iniuriosum,per har.in l.item apud.§. conuitium.de iniur.& in consilio,quod incipit.domina Neria.
Statu.de eo,qui fecerit insultum ad domum,videtur verificari si venerit in limine domus,per Bart.in l.item apud.§.conuitiũ. el secundo,de iniurijs.
Stat.quod occidens puniatur in mille, ita quod medietas applicetur filijs occisi,an videantur adire hæreditatem accipiendo medietatem,per Bar.in l.quæsitum.de sepul.vio.
Stat.quod qui fugerit ante familiam,puniatur, ac si fuisset inuentus cum armis.Item pro armis.est statutum, quod duplicetur pœna de nocte.an fugienti de nocte duplicetur pęna, per Bar. in l.j.de recep.
Stat.vbi pro delicto punitur pœna pecuniaria,admittitur ad accusandum quilibet de populo,per Bar.in rub.de po. ac.
Stat.quod si quis iurauerit per Corpus Christi,puniatur in centũ uel si quis intrauerit cancellos maleficiorum,puniat̃ in centũ & similia, quia non respiciunt ista offensam certę pśonę, sed malos mores,q̃libet põt accusare,ꝑ Bar.in l.j.de pub.iudi.
Stat.quę alterant pęnam maleficij,vel falsitatis,vel similium delictorum,an desinant esse publica,per Bar.in l.1.de pub. iudi.
Stat.quod qui recusauerit iurisdictionem Potestatis, vel capitanei, possit impune offendi, vtrum sit pœna capitalis. per Bart. in l.2.publi.iudi.
Stat.quod si aliquis abscinderit alicui aliquod membrum, sibi abscindatur.quidam abscidit digitum,qualiter intelligatur, per Barto in l.2.in fi.de pub.iudi.& circa hoc per Bal.vide in auth. sed nouo iure.C.de ser.fugi.
Stat.qñ imponit pœnam propter certam qualitatem, vt puta si nobilis interficiat popularem,puniatur in tantum,vide ꝑ Bar. in l.denuntiasse.§.quid tamen.de adul.
Stat.quando permittit aliquem impune occidi, multomagis ꝑmittit impune verberari,per Bar.in l.nec in ea.de adul.
Stat.quod quis possit impune offendere ingredientem in possessionem.quidam ingressus est,& aufugit, eum extra possessionẽ,pcussi, certe facio impune,vt l.qd̃ ait.§.qd̃ ait.de adult.
Stat.quod ptãs pro furto possit imponere pęnã,an erit multa vl̃ pęna,ex quo nõ est limitata, ꝑ Bar,in l.si qua pęna.de vero.sig.
Stat.quod inducit nouum nomen delicti.vtrum dicatur delictũ per Bar.in l.1.de pub.iudi.
Stat.quod restringit accusationem alicuius publici delicti,an desinat esse publicum, per Bar.in l.fi.de pub.iudi.
Stat.dicit,quod quilibet possit accusare de certo crimine, an sit publicum,ex eo,quod dicit quilibet,per Bar.in l.j.de pub.iudi.
Stat.quod imponit duas pęnas,vnam capitalem,aliam ciuil, alternatiue,an sit crimen capitale.per Bar.in l.2.de pub.iudi.
Stat.quod pro homicidio imponatur pęna pecuniaria, an potetit interuenire procurator.Bar.quod sic,ex parte rei, ex parte accusatoris est distinguendum, vt l.licet.de procur.in prin. secundum Bar. in l.penul. §. ad crimen.de pub.iudi.
Stat.quod pro pęna pecuniaria imponatur corporalis, an possit interuenire procurator,per Bar.in l.pe.§.ad crimen.de pub.iu.
Stat. quod qualiscunque admittatur persona ad accusandum. Item si diceret,qualiscunque sententia arbitri mandetur executioni,intelligitur tantum de persona habili,secuudum Hono.in l.2.§ prętor.in gl.l.intelligendum.ff.qui satis.cog.
Stat.quod quicunque percusserit in platea,puniatur in tantum, & quicunque percusserit extra plateam,puniat̃ in minus.Quidam existens in platea percusit cum arcu seu sagitta eum, q̃ erat extra plateam,qua pęna puniatur, per Bar.ĩ l.1. vbi de cri. agi opor.& quis locus veniat describendus,in accusatione, veritas est,quod si statutum loquitur de percusione, est locus, vbi est percusio.Si de sagittante, est locus vbi sagittauit,& ita dicas in pœna.
Stat.quod homines non possint tenere bestias in talibus partib. infra certos terminos,in alia parte possunt. accusatus est quis quod tenuit,sed non est dictum nec probatum,quod infra.terminos,& in parte prohibita.certe non potest sequi cõdemnatio.Bar.in l.non solum.§.sed vt probari.per gl.ibi de no. oper. nun.& vide plene ibi, quando statutum punit in certa parte, & in certa parte non.
Stat.quod nobilis sub certa pœna non possit intrare palatium, nisi tempore consilii,accusatur quis quod intrauit diuersis vicibus,nobilis probat quod fuit factum consilium illo mense, & dicit se intrasse tempore consilii,quid iuris.Bar.in l. non solum.§.sed vt probari.de no.ope.nun.
Stat. vt Potestas futurus habeat arbitrium in puniendis maleficiis elligit Potestas durante offõ pñtis potestatis, an habebit tale arbitrium.per Bal.in l.dies cautioni de dam. infec.
Stat. quod si vicini non reperiunt malefactorem &c.per Bart.in l.si tertius.de aqua plu.ar.
Stat.quod pater teneatur soluere ꝑ filio delinquente, si filius fuerit condemnatus de delicto,propter contumaciam, an sufficiat,contra patrem,vide per Bar.in l.cum filius.de verb.sig.& per eum,in l.1.quando ex fac.tu.
Stat.quod in maleficiis possit peruenire ad condemnationẽ nõ obstante aliqua iuris solennitate,dummodo constet de maleficio.testes fuerũt examinati die ueneris sancti, quæritur num quid poterit peruenire ad condemnationem,Bar.in l.i. de test.

mili.

Source : BIU Cujas

mili.& quid importenr verba,iuris ſolẽnitate. uide ibi plene.

Stat. ꝙ ſi quis fuerit derobatus,ꝙ nulla teneatur reſtituere damnum robato,& ſtetur eius iuramento de æſtimatione damni, valet pro hoc.l.ſi cum exceptio.§.j. ꝙ me. cau.in l.diuus.Traianus.de teſta.mili.

Statu. ꝙ dominus teneatur pro delicto commiſſo a famulo ſuo. quæro,an teneatur dominus pro delicto commiſſo antequã eſſet famulus ſuus pro hoc l.in delictis.§.ſi extraneus de noxa. Quid autem ſi dicit ſtatutum, quod teneatur pro delicto famuli.Bart.in l.Titius.de teſt.mil.dic cogita.

Statuta vltimarum voluntatum.

Statutum, ꝙ filia dotata non ſuccedat quouſque extiterit aliquis maſculus.contingit,ꝙ tpe mortis ſupereſt aliquis maſculus,q̃ poſtea mortuus eſt ſine liberis, hæreditate patris adita,vtrum filia poſſit aliquid petere de hereditate paterna.per Bar.in l.ſi filius.§.quoniam impẽdenti.ff. ad Trebel.quod tene menti,quia ſtatutum dicit,per uẽrbum, ſtantibus, vel per verbum vixerit,quod ẽt ſi filius nõ poſſit ſuccedere,nihilominus fœmina non venit,ſi extat maſculus.

Stat.ꝙ filia dotata non ſuccedat extantibus maſculis,an dicatur filia eſſe ſua,certe non.per Bar.in l.j.§.ſciendum. de ſuis & legit.& in l.ſeruo legato.§.ſi teſtator.de le.j.& per Bald.in l.cunctos populos.C.de ſum.tri.

Stat.ꝙ filia dotata a patre,non ſuccedat,per Bart.in l. Titio centum. §.Titio genero.de condi.& demon.

Stat.ꝙ loquit̃ de pupillari, non verificat̃ de breuiloqua,q̃a eſt tertiũ gnen⁹ de p ſe,ĩ l.iã hoc iure,ĩ verbo,abſtractũ.ḋ uul. & pu.

Stat.ꝙ mulier a patre dotata,non ſuccedat,intelligitur dotata a patre,vel ſi eſt tradita nuptui, vel deſponſata,vel deſtinata ſub certa dote,per Bar.in l.qui pupillam,de adulte.

Stat.ꝙ filia dotata non poſſit uenire contra teſtamentum patris, an idem ſit de nepote. Certe caſus eſt,quod ſic,de mi. teſt.l.qui iure mili.cum l.ſeq.Bar.in l.liberorum.de uer.ſigni.

Stat.an ille,qui non eſt capax de iure,poſſit inſtitui, per Bart.in l. 3.de teſtam.

Stat.ꝙ extantibus filijs maſculis fœmina non ſuccedat, & ſunt tres maſculi, & una fœmina.duo ex maſculis repudianerunt, an accreſcant alteri portiones iſtorum,vel an ſuccedat fẽmina.per Bar.in l.mulieri & Titio.de condi.& demon.

Stat.ꝙ prohibet minorẽ vigintiquinque annis teſtari,q̃ro an poterit codicillari.Dic ꝙ non per l.2.de leg.j.Bar.in l.2.de leg.j.

Stat.ꝙ filia fœmina non ſuccedat quouſque ſuperſunt maſculi, & maſculi ſunt mortui,venit filia,& vult ſuccedere,an poſſit, per Bar.in l.Titius.de excu.tut.

Stat.ꝙ occidens puniatur in mille,ita quod medietas applicetur filijs occiſi, an videantur adire hæreditatem accipiendo medietatem illam.Bar.in l.quæſitum.de ſepul.vio.

Stat.ꝙ filia fœmina non ſuccedat,ſed debeat dotari,an poſſit petere ſtatim.Bar.remittit ad l.Titio centnm.§.ante nuptias. de condi.& demon.& ad id quod no.in l.ſancimus.C.de nu.vide eum in l.quæ negociatis.§.pupilli.de excu.tuto.

Stat.ꝙ filia dotata nõ poſſit aliquid petere,pater reliquit filiẽ dotem an poſſit incontinenti petere, vel cum nubet.vide Bar.in l.qui filium.vbi pu.edu.debe.

Stat.ꝙ notarius de quolibet teſtamento ſcripto per eum debeat accipere tm̃,certe ſi mille vicibus ſcriberet, dẽt mille vicibus accipere tm̃,q̃a refert̃ ad idẽ corpus ſcripturę Bar.in l.j.de teſt.

Stat.ꝙ facit mẽrionem de poſthumo,debet inteligi ſ̃m propriũ ſignificatum,Bar.in l.Gallus.in prin.de libe.& poſthu.ff.

Stat.ꝙ teſtamenta mandentur executioni,ſicut ſnĩę diffinitiuæ. modo petuntur legata ex teſtamẽto rupto ex cã prẽteritionis, & exhẽredationis,ſi quidem peterent̃ condictione ex lege,nõ hẽt locum ſtatutum,Bar.in l.filio præterito de iniuſ. & ir. teſt.

Stat.ꝙ minor 40.annis poſſit teſtari,an poterit huic filio pupilla riter ſubſtitui, Bar.tenet ꝙ non in l.moribus. de vul. & pupil.

Stat.ꝙ filiẽ fœminæ,teneantur ſeruare omnia,an poterit ſubſtitui directe cõmpendioſe,tenet quod ſic,etiam a pagano. Bar. in l.centurio.de uulg.& pupil.

Stat.ꝙ forenſis non poſſit aliqua bona acquirere ſub certa pẽna niſi primo faciat ſe allibrari.mõ qdã q̃ximior forẽſis venit ad ciuitatem,vbi eſt ſtatutum,vt faceret ſe allibrari,vt poſſit adire hẽreditatem quandam,& antequam hoc expediret, mortuus eſt, quæritur an dictam hæreditatem non aditam tranſmittat.Bar.tenet ꝙ ſic,in l.ventre.de acqui. hẽre.

Stat. ꝙ filiæ fœminæ non ſuccedant cũ maſculis,ſed maſculi teneant̃ eas dotare,q̃ta erit dos fẽminę.Certe erit arbitrio boni uiri,inſpecta dignitate & facultatib. teſtatoris,vel numero liberorum,ar.l.quæſtio.de iu.dot.Bar.in l.ſi filiẽ fẽminæ.de le.3.

Stat.ꝙ filia non ſuccedat patri extãtibus maſculis, vel mater nõ ſuccedat filio extantibus alijs maſculis.quidam ex iudicio teſtatoris, nõ poteſt ſuccedere,quia exhr̃datus,an impediat matrẽ vel filiam ſuccedere.Hanc qõnem Bar. pleniſſime examinat in l.j.§.ſi pr̃ in poteſtate.de coniungen.cum emancip.libe.

Stat.ꝙ mater non ſuccedat filijs ab inteſtato,vel filijs inteſtatis, non habet locum in pupillo,quoniam proprie ille inteſtatus non dicitur, tenet tamen contrarium propter communem vſum loquendi Bar.in l.1.in prin.de ſuis & legi.

Statutum, quod mater non ſuccedat filijs extantibus agnatis, uſque ad tertium gradum, quid de auo materno? uide Bart. in l.ſiue ingenua.ad tertuli.

Statutum quod filia dotata non poſſit ſuccedere, modo quæritur, ſi eſt præterita a patre, an teſtamentum rumpatur. Vide per Bartol.in l.fin.ff.ad tertulia.

Statuta ſunt per totam Italiam.

Quod vir prædecedente vxore, lucretur tertiam partẽ dotis,ſi vir eam occidit,non lucratur,vide.ff. ſol.matri.l.ab hoſtibus. §.ſi uir vxorem,& ibi, quid ſi licuit occidere ex forma ſtatuti,uel conſuetudinis.

Statutum, quod mulier non poſſit teſtari, vel etiam agere ſine præſentia,& conſenſu conſanguineorum,ſi conſanguinei nolunt conſentire ad iudicem ſpectat uidere ſi habent cãm legitimã ꝓtradicendi,vide ff.ſol. matr.l.ſi cũ dotem.§.eo aũt tpe

Statuto cauetur, quod bannitus nõ audiatur agendo nec defendendo,ex bannitus agit contra bannitum,dicit ille tu non potes agere,dico,nec tu excipere,quid erit.uide ſol.matr. l.cum mulier,& ibi per Bar.la. But. tenet quod non poſſit excipere. Bar.dicit quod non ualet ſtatutum,vide ibi.

Statutum,quod ſoluatur certa gabella de quolibet contractu, alias ipſo iure non valet contractus,emi fundum a te,pro centũ,tu vendidiſti,gabella nõ fuit ſolutaab aliqua parte, tu uendicas a me fundum, quia non ſolui gabellam, & ego excipio contra te,quia tu non ſoluiſti,determinat idem la.Bu. ꝙ exceptio doli nõ tollit exceptionem doli in pari cauſa, ſed quãdo vnus certat de lucro,alter de damno ſic,vide in d.l.cũ mulier

Statuta quæ diſponunt contra ius cõe non recipiunt interpretationem extenſiuam,uide ſol.mat.l.ſi vero.§.de uiro.

Statutum,quod uir lucretur tertiam partem dotis vxoris defunctæ habet locum,ſi cum ea egit,& non habuit,ſed matrimonium fuerat contractum per uerba de præſenti. vide ff. rerum amo.l.nihil intereſt.

Statutum eſt in ciuitate, quod omnes habitantes in ciuirate,habeantur pro ciuibus, contingit quod illa die quidam erat extra territorium,tamen familiam habebat in ciuitate,ille certe intelligitur ibi habitare, uide de libe.agnoſcen.l.1.per Bartol.& erat Peruſij illud ſtatutum.

Statu ꝙ ſi reperiantur duo contraria in eodem volumine,ꝙ uolumen vno tempore fuerat confirmatum,inſpicitur tp̃s cõpoſitionis,nõ cõfirmationis.vide per Bar.de teſta.tute.l.tutores.

Statutum in ciuitate,ꝙ villa.habeat denunciare maleficia intra certos dies, quid ſi alius interim accuſauerit,vel curia proceſſit, vide de libe.agno.§.ſed ſi maritus.

Statutum ciuitatis derogat iuri communi, quo ad ſucceſſionem vt quod agnati præferantur cognatis,& eodem modo in tutela præferuntur per eandem rationem, vide de legi.tu.l.1.

Statuto cauetur,quod omnes cauſæ compromittantur in arbitros & arbitratores de iure & de facto, ſi inter duos eſt controuerſia, an veniat in compromiſſum, quod non,quia eſt quædam tranſactio iſtud compromiſſum, quæ non cadit in iſta quæſtione, vide de tuto. & cura.da.ab his. l.prætor.per Bar.

Statutum dicit,quod debet ſolui notario gabella tot denariorũ pro qualibet libra, quid ſi iſtud quod recolligitur non aſcendit libram,dicit Bar.in l.item autem.de admi.tut.ꝙ ibi eſt argumentum,quod nulla gabella poſſit ſolui.

Stat.cauetur,ꝙ vxor vel filiuſfa.vel mulier, vel minor non poſſint celebrare aliquod genus contractus iſtud ſtat.porrigit effectum ſuum vbiq;,ſicut porrigitur effectus interdictionis ad miniſtrationis,vide per Bar.de admi.tu.l.ſi duo.

Statutum dicit,ꝙ filia fœmina non ſuccedat,ſed debeat dotari an ſtatim poſſit petere dotem? Vide Bartol.in l.ne eſtimationrm.§.pupillo hæredem.de admi.tut.

Statuta quæ dicunt ꝙ mulieres & minores non poſſunt ꝫhere ſine præſentia & conſenſu aliquorum,non poteſt præſtari conſenſus,vbi de acquirendo ſibi tractatur.vide Bar.de auc.tu.l.1.

Statuto cauetur,quod pater teneatur pro filio delinquense,non ſufficit contra patrem, niſi verum probetur crimen. vide per Bar.quando ex facto tuto.l.ob dolum.

Statutum quod nuncij debeant hr̃e certum ſalarium pro milliari,ꝙ ſi nõ iuerunt per viã directã,dẽt cõputari quot milliaria ſit via recta,per Barto.de excuſ.tut.non ſolum.§.& qui teſtõ.

Statutum dicit, ꝙ in conſilio debeant eſſe camerarij vel homines talis artis,quod quamuis aliqui abſint, valet reformatio, vide quod falſo tuto.l.1.

Statutum dicit ꝙ ptãs non debet cognoſcere de delicto ab aliquo de prioribus commiſſo, priore uolẽte ptãs poterit de iſto delicto cognoſcere,quia ſtat.non aufert ſibi iuriſdictionẽ,ſed ſolummodo executionẽ, & ſic cum habeat iuſdõnem, poterit

rit illū ꝓgari.vide de tute. & rō.diſtra.l.ſi tutor. §.ſi tutori.
Stat.eſt,ꝙ dequolibet teſtamento ſoluatur tāta gabella, ſi mille fierent ſcripturę, ex vno teſtamento. vnum eſt teſtamentum.& vna debet ſolui gabella.Ratio eſt,quia in ſtatuto prę dicto teſtamentum ponitur pro ſnīa noſtrę voluntatis.& ſic pro eo quod eſt intellectuale. Si vero ſtat.diceret,ꝙ notarius reciperet tantum pro quolibet teſtamento ſcripto per eum, tunc quotieſcunque ſcriberet totiens reciperet pretium. vide de teſtamen.l.1.& ibi per.Bar.
Stat.an per ipſum poſſit concedi,vt poſſit facere teſtamentum quide iure eſt inteſtabilis.vide per Bar. in l.teſtamēti factio. de teſta.l.1.& l.2.& ibi uerum valet ſtat.demens ſolennitatē teſtamenti,vel conſuetudo, & an per ſtat,poſſet fieri, vt ille qui non eſt capax,de iure poſſit inſtitui.
Stat.diſponens ꝙ proximus pubertati poſſit teſtari, & ꝙ interdictio bonis non porrigitur ad teſtamentum, vide de teſta.l. ſi q̄ramus. & ibi an poſſit diſponere circa patris poteſtatē, ēt poſſit diſpēſare cū cæco,ſurdo,muto,ꝙ poſſint fecere teſtm̄.
Statutum dat immunitatem patri & filijs, vel imperator concedit priuilegium patri & filijs, an filij habeant immunitatem,& priuilegium viuo patre Bartolus.ꝙ ſic.vide de lib. & po.l Gallus,in §.quidam.
Statutum.quod ſi reperiuntur duo contraria in eodem volumine, an inſpiciatur primum uel ſecundum in volumine, vide Bartol. in l.quidam.
Statuto ciuitatis cauetur, ꝙ qui rē ſuā immobilem vendiderit forenſi,uel uendenti conſenſerit, puniatur certa pœna.Pone ꝙ habebā actionem perſonalē ad rē.vel debebat mihi reſtitui ꝑ fideicōmiſſum. ego conſenſi alicui vendenti eo caſu quo poteram impedire.an puniat & vī ꝙ non, ꝙa res nō eſt, mea,licet ſpes ſubſit.vide Bart. in l.Gallus.in §.vendendum. & dicit ꝙ in ſtatutis nō eſt locus īterp̄tationi, vt ibi p̄ ipſum.
Sta.dicit ꝙ teſtamenta mandentur executioni,ſicut diffinitiuę ſententię, ſi petentur legata ex teſtō rupto, ex cā præteritionis,an detur actio ex teſtamento.vel condictio ex lege, vide in d.l.filio.in quarta quæſtione primę partis.
Stat.eſt in ciuitate, ꝙ teſtamenta mandentur executioni ſicut ſententiæ.modo quædam mulier habebat inſtrm̄,ꝙ ut fuerat confeſſus ſe habuiſſe dotē, & de ea fecit quietationem, nunc. ſol.ma. petebat executionem contra virum ex vigore tacitę ſtipulationis conſumptæ.per.l.1.C.de rei vxo.ac.an de beāt audiri,vide. ff.de ijs quæ in te.delē.l.1.quæ facit ꝺ mulierem,ſm Bar.vide ibi per eū, allegat pro & contra.
Stat.ꝙ condemnatus pro tali delicto in centum, ſi ſoluere non poterit amputetur ſibi pes,qñ dr̄ conditio impleta, vtrū adaptabitur legibus quæ loquuntur de contractibus,vide ꝑ Bar. ff.de hæredi.inſti.l.ſuus hæres.§.ſed etiam filio.
Stat.fuit factū piſis tp̄e conflictus Lucani, quo tp̄e Bar.legebat ibi actu, ꝙ quicūq; ceperit vexilum Florentinorum, habeat tantum,& duo ceperunt,nec apparebat q̄s prius,vide Bar.de terminationem in l.hoc articulo.ff.de hęredi.inſti.
Stat.ꝙ quis ſimpliciter teneatur petitioni reſpondere,confitendo vel negando.alias habeatur pro confeſſo, modo contingit ꝙ quidam rñdendo dixit nego me habuiſſe, dico me expendiſſe in negotijs domini.dicit Bar. ꝙ debet haberi pro cōfeſſo.de vulg.& pupil.ſubſti.l.1.per eum.
Stat.ciuitatis.ꝙ minor 25.annis,nō poſſit teſtari,an pater huic filio poterit pupillariter ſubſtituere? Bar. ꝙ non exemplariter.vide per eum de vulg. & pupil.l.minoribus.
Stat. ꝙ exbannitus non poſſit reuerti ad ciuitatem intra decē annos,niſi habuerit pacem ab hærede occiſi.modo filius occiſi abſtinuit ſe ab hereditate paterna, an poterit facere pacem illi exbannito, & ſic poſſit reuerti,& vī ꝙ cum ſit fauor filij.& non ſit quis hæreditario nomine poſſit facere pacem, vī ꝙ poſſit exiſtenti a ſui hęredis operari,uide per Bart.in l.ſi filius qui patri.de vulgari & pupilla.ſubſtituto.
Stat. ꝙ exbannitus a centum libris ſupra poſſit impune offendi,ꝙ ſi habet duo banna, vnum in quinquaginta,aliud in 60. non eſt exbannitus ad centum, vide de contrahen. & commit,ſtipula.l.ſed ſi teſtator.§.ſi duo.& ibi per Bar.
tat. inferioris ꝙ fit in fraudē appellationis, quæ interponitur ad ſuperiorem, non valet.vide de conditio.inſti.l.ſi quis ſub, conditione.& idem ſi ciuitas. quæ cauſas appellationis non habet faceret ſtat.vt quilibet qui dicit ſe grauatum,poſſet petere conſilium ſapientis,per qđ grauetur.qđ non valet ēt. ut factum in fraudem,uide in d.l.ſi quis ſub conditione.
Statuto ciuitatis Aſſiſij cauetur, ꝙ in maleficijs poſſit peruenirī ad condemnationem, non obſtante aliqua iuris ſolemnitate,dummodo cōſtet de maleficio.modo recepti teſtes fuerūt die veneris ſancta,an perueniretur ad condemnationem, vide per Bar. in l. 1.de mili.teſta.
Statuti verbis ſtandum eſt, non recedendum a verbis ſtatuti. l. conſtitutionem de mili. teſta.
Stat dicit ꝙ contra inſtrumentum vel ſententiam non poſſint. opponi niſi certę exceptiones,nihilominus poteſt opponi exceptio nullitatis uide de teſt.mi. l.diuus.
Stat. ꝙ dñs teneat pro delicto commiſſo a famulo, tenetur pro delicto commiſſo,anteq̄ eſſet famulus.Si autem dicit teneatur pro delicto famuli. Bart.iſtud reliquit ſub dubio.tu forte, allega tex.in l.Titius.de mi.teſta.qui facit.quod teneatur de ante commiſſo,& vide eum de uul. & pup.l, ex facto.
Statuto cauetur,ꝙ mulier non poteſt contrahere ſine conſenſu conſanguineorum,an poſſit adire ſine ſolemnitate.Rñdetur,quod non,vide Bal.de acq.hæ. l.mutuum. §. eum.qui lege. Idem ſi dicit quod non poſſet ſe obligare ſine conſenſu, conſanguineorum,vide de acqui.hæ.l.minor.
Stat.dicit,ꝙ inſtrumenta inſinuentur intra certum terminum alias non valeant, qđ ſubſtitutus non tenetur inſinuare, ꝙa nō hēt ius, uel ſpē, quæ aliter cenſeat alicuius ęſtimationis, ſecus in ſubſtituto perfideicommiſſum. de acqui.hę. l.is pōt
Stat.dicit, ꝙ citatio debeat fieri ad domum, & qui habet duas domos,& ī vna habitat ī hyeme, & in alia inęſtate,ꝙ in vtra que pōt fieri citatio, & ualet. eſto ꝙ nō referat in qua fuerat facta.& qđ ualet.ratio Bar.l.ſi dubitat.de acq.hę.l.hęres.
Statuto cauetur,ꝙ nullus forenſis poſsit aliquo titulo in territorio ciuitatis aliqua bona acquirere,niſi prius faciat allibrari ſe ſub certa pœna. contingit ꝙ mortuo quodā ciue huius ciuitatis quidā forenſis eius conſanguineus proximior uenit ad locum ut faceret ſe allibrari, ut poſtea ſuccederet cōſanguineo interim mortuus eſt,an tranſmittat,uide de acq.hæ. l.neuter.in prima parte per Bar.qui dicit ꝙ tranſmittit.
Stat.dicit, ꝙ in delictis pęna dupliciter, an qui eſt ita de longe qđ nō intelligit ſonum campanæ, quæ diſtinguit noctem a die teneatur pęna dupli.uide.ff.ad ſylla.l.1.§.hoc autem.
Statuto cauetur.ꝙ uilla uel caſtrum capiat malefactores aliqs occdit bannitum, qui poterat impune occidi. uilla uel caſtrum tenetur talē capere.vide ad Syl.in l.ſi quis in graui.§.ſi maritus, quæ inducitur per Bar.an ſyndicus teneatur denunciare talem occidentem ad cognitionem, quia non debet, eſſe iudex,uide ibi.
Stat.ſi eſt ꝙ capiens exbannitum habeat certam q̄titatē,aliud ſtat.eſt,quod homines debeant adiuuare ad capiendum malectores,contingit,quod quidam ſint ad capiendum exbannitum,cum exbannitus aufugerit,eleuauit rumorem.alij cę perūt eum an debeat habere præmium. uide in d. l.ſi quis in graui.§.utrum,aūt.qui textus facit ꝙ non. Bart.& ibi an officiales capientes exbannitum.debeant habere præmium ex, forma ſtatuti dicti.& dicit ꝙ non.uide ibi per Bar.
Stat.ſi eſt ꝙ forenſis non poſsit acquirere poſſeſsionem,hic demum ſit aliud ſta.quod qui dederit tale caſtrum, habeat hic tale podere modo forenſis dedit caſtrum an debeat habere podere,uidebatur quod non cum ſtat. debeat intelligi de habili ad habendum. Contrarium determinatur per text. d. §. utrum.uide Bar. ibi.
Statuto epiſcopi cauetur, ꝙ qui literas alterius aperiret, eſſet excommunicatus, detruncans,non aperiens uel legens, nō eſt excommunicatus. uide in d.l.ſi quis tabulas.
Stat. cauetur. ꝙ pater tenetur ſoluere condemnationem filij, uſque ad legitimam, an ſufficiat quia eſt condemnatus. ad Sylla.l.in cognitione.
Statutum præmians. denunciántem malefactorem, nec exprimitur unde ſoluatur, debet intelligi ſecundum formam.l. lex Cornelia ad ſyllanianum.
Stat. licet non extendatur tamen bene extendit ſe ad ſtat. l.1. & l.ſciendum.ff.de uerb.obli.
Stat.ꝙ ſufficiant in teſtamento quinq; teſtes, an in teſtamento ruſtici,& an in codicillis ſufficiunt tres teſtes dic, quod non & uide in d.l.ſciendum.per Bar.
Statuto cauetur.ꝙ mulier non poſſit contrahere ſine præſentia duorum conſangineorum ſi eos habuerit ex parte patris, uel duos ex parte matris.ꝙ ſi habet unum ex parte patris.tātum debet alium ex parte matris adhibere.& exponitur, ſi, ꝑ eſt. ſed uide de le.1.l.Stichum.quia facit ad hoc.
Stat.prohibens forenſem emere,& de prohibitione facta per iudicem.uide de le.1.l.cum ſeruus.§.cum conſtant autem.
Stat.prohibens frumentum extrahi extra ciuitatem nō intelligitur de eo, qui extrahit ſui uſus cauſa.nec intelligitur de eo qđ extrahitur de alia ciuita.licet tranſeat per locum ſtatuti uide de le.1.l.certa lege.§.item quæri poteſt. uide ibi Bar.
Stat.ſi dicat, ꝙ nullus emat granum uel frumentum in platea, niſi pro ſuo uictu, qđ ſi quis eo propoſito emit pro ſuo uictu ꝑ toto anno.licet poſtea mutet ꝓpoſitū,& uelit uēdere,& uē didit.ꝙ nō punīt.itellige. ſi ꝓſtet, de primo ꝓpoſito. uide ibi.
Stat.eſt. hic ꝙ ſi quis diffamauit aliquem de maleficio. puniatur certa pęna.pone ꝙ fit delictum per aliquem, ille & diffamarit.uide per Bart.in l.turpia.de leg.1.
Stat.an poteſt fieri,ne leges habeāt locum in teſtamento.& remitti ſolennitates iuris ciuilis.uide de le.1.l. nemo poteſt.

Source : BIU Cujas

Regulæ Stat. per Bart.

Statutum eſt, quod teſtam. debeant inſinuari, an poſſit per teſtatorem prohiberi inſinuatio. & eſt dicendum ꝙ nō. vide in d. l. nemo, poteſt.

Statuto cauetur, ꝙ ſi propoſuerat capitaneus de rebanniendo ex bannitum, deſinat eſſe capitaneus. modo capitaneus ꝓpoſuit in conſilio de rebanniendo exbannitū, utrum videatur hoc propoſitum a capitaneo, vide per Bar. de le. 1. l. ſi poſt.

Statuto cauetur, quod filia fœmina non ſuccedat ſtantib. maſculis, licet ex hoc ſtatuto expreſſe non diſponatur. ꝙ maſculi ſuccedant, tamen quia in eorum fauorem ſit. ex hoc ſtatuto agēt. & ſic ex ſtatuto oritur actio illis, quorum intereſt. vide de leg. 1. l. ſi poſt mortem. §. ſi teſtator.

Statuto cauetur quod debitor non teneatur ſoluere niſi creditor reddat inſtrumentum cancellatum. quod ſi creditor nō habet illud. quia amiſit ſufficit ſi debitor liberetur per acceptilationem. vide de le. 1. l. huiuſmodi. §. ſi ita eum.

Stat. dicit ꝙ comitatenſes tenentur reddere ſalarium ciuitati, &c. poſtea eximitur vna villa. certe tenentur ad integrum ſalarium. ſecundum Ia. de Are. vide in l. omnibus. de leg. 1.

Statuto cauetur ꝙ ruſtici ſi non cœperunt malefactorem, ipſi teneantur reſtituere damnum. ille qui paſſus eſt damnum debet contribuere una cum alijs. Item ſi ciuitas imponit collectā ſoluēdam ciui ſuo creditori. ipſe contribuit creditor. vide de le. 1. l. ab omnibus. §. ſi Titio. per Bar.

Stat. ſi dicit ꝙ condemnatio facta de hominibus de conſilio. de eo, qui non uenit ad conſilium diuidatur inter eos. ille qui eſt condemnatus, habebit patrem. vide in d. §. ſi Titio.

Stat. dicit ſiue conſtitutio canonicorum, quod canonicus non admittatur ad præbendam niſi det fructus primi anni canonicis. canonicus qui fructus dat. admittitur ad partem illorū fructuum. vide in d. §. ſi Titio. l. ab omnibus. de leg. 1.

Statuto cauetur, ꝙ ſi poteſtas condemnauit aliquem in plus, quam deberet, teneatur reſtituere tempore ſyndicatus. ſi cō demnauit indebite quendam ad totam ſummam tenetur ex forma ſtatuti, quia dictio pluſquam, non inuenit cui comparetur. vide de le. 1. l. ſi ſeruus. §. ſi ita.

Stat. dicit, quod non allibratus nullo modo poteſt acquirere, ſi legatur fundus ab allibrato extraneo, debetur æſtimatio. vide de le. 1. ſi filiusfa. §. ſi quid alicui. per Bar.

Stat. quod prohibet alienationem reſpectu forenſis, non reſpectu eccleſiarum, valet. ſed ſm Old. vide de le. 1. l. ſi filiusfa. ꝓ Bart. ibi vide qualiter probetur quod ſit contra libertatē ec. & ꝙ tali ſtatuto forenſium non poteſt renuntiari.

Statuto ſic cauetur, ꝙ inſtrumenta publica ex quibus debet certa quantitas, mandentur executioni, ſi aliquis in inſtrumēto promittit intereſſe. vel aliquid in totum, pōt peti illius inſtri executio, ſicut ſi contineret expreſſam quantitatem, & in iudicio declarabitur quantitas. vide ꝑ Bar. in l. 2. de leg. 1.

Stat. ſeu conſtitutio epiſcopi licet moneat executores teſtamētorum ꝙ intra annum debeant exequi, & poſt annum deuoluatur executio ad epiſcopum, quod ille cui data eſt ptās eligendi, ſi non eligit intra annū. non eſt in mora, nec deuoluit ad epiſcopum. quouſq; legatum petatur, & quia lōga eſt differentia inter illum, qui declarat executionem, & executorem, vide per Bar. in l. cum quidam. de le. 2.

Statuto cauetur ꝙ quicunq; portauerit bladum. condemnet, in decem libris. Alio ſtat. cauetur ꝙ in oībus maleficijs pœnæ duplicētur de nocte. mō quidam de nocte ſuper mulo extraxit frumētum extra comitatum, non tenet ad duos mulos. per hunc. §. & regulā ne duę cauſæ lucratiuæ. &c. vide de le. 2. l. meminimus. §. duob. per Bar. Et no. ꝙ ſi duo hoīes extraxerūt ſuꝑ eodē mulo. ſi primus ſoluit æſtimationē ſecundus tenet ad mulum. ſi primus ſoluit mulū, ſecundus eſt liberatus. de duobus cauſis lucratiuis. no. bene in d. §. duob.

Stat. qñ imponit pœnā, an intelligitur ipſo iure, an per ſnīam, ſi quidem exprimit ipſo iure, abſq; ſnīa imponitur, ſi non exprimatur, aut vtitur verbo præteriti temporis, puta ſit priuatis, & idē ꝙ ipſo iure. alias expectatur ſnīa. vide per Bar. in d. §. duob. & per Bar. C. de ſacroſ. ecc. l. iubemus. §. œconomus. ſuper verbo, priuetur. & adde quod no. in l. in criminali. C. de iuriſdi. om. iu. & quod no in c. ſi diligenti. de fo. compet.

Statuto cauetur ꝙ confitenti dimittatur quarta pars pœnę. retento themate eodem, primus & ſecundus poteſt confiteri, primus ſoluit fiſco tres partes muli. ſecundus tenetur ad illa quartam, quę remanſit, quam fiſcus non habet. vide Bartolum in d. §. duobus.

Statuto cauetur ꝙ de quolibet inſtrō ex quo ius quæritur, ſoluatur gabella, executor datus in teſtō ad deſcribendum bona teſtatoris, inter pauperes, eligit certos pauperes, gabella, non debet ſolui ex inſtrō tabellionis, cum ex eo nullum ius quætelat electis, ſed ex primo teſtō. vide ꝑ Bart. de le. 2. l. iuri.

Statuto cauetur ꝙ inſtantia pereat quinq; menſib. vbi per actorem non ſteterit, ſufficit. quod ſemel actor interpellet iudicem. quod pro ferat ſententiam, vt ſemper videatur ſtare per iudicem nec habet interpellare iudicem ſingulis diebus. vide de leg. 2. l: Titio ſeij. §. vſuras.

Stat. cauet, ꝙ vxores rebellium nō poſsint remanere in ciuitate, ſi remanſerint uiduę an poſsint reuerti. dī ꝙ ſic, per Bar. in l. Titia. §. vſuras. de le. 2. qa finita cauſa odij finit odium.

Stat. ꝙ habet locum in prēteritis & futuris, non trahitur ad prę terita finita ſententia, vel tranſactione. & idem, ſi ſolutione vel acceptilatione. vide de le. 2. l. Lutius. §. marito.

Statuta, quæ loquuntur de pœnis duplicandis, non intelligun tur de conſiſtentibus in ſpecie, ſed in quantitate. vide in d. l. Lucius. §. impuberem.

Stat. dicit, ꝙ qui percuſsit aliquem in platea. ſtet ad confinia ꝑ duos annos. quidam percuſsit aliquem de nocte. qñ duplicā tur pęnæ, an duplicetur tps. vide per Bart. in d. §. impuberem

Statuto cauetur, ꝙ pęne duplicentur in platea, ēt duplicentur. ſi fiat de nocte maleficium. Item, ſi fiat in feſto ſancti Hercu, lani. Item, ſi fiat a nobili. modo nobilis commiſit maleficiū de nocte in platea, & in feſto prædicto, an debeat duplicari, niſi ſemel, vt euitetur infinitas, per Bar. de le. 2. l. fi.

Statuto ciuitatis cauetur, ꝙ qui ſoluerit pręſtantias, poſsit computare in eadem computatione, an poſsit petere pręſtantiā. dic ꝙ non quia cum permittitur qđ poſsit cōputare, vī ꝓhibere ne poſsit petere. vide in d. l. commiſſaria. §. item ſi quis.

Si in uno ſtat. ſint verba derogatiua, ſi aliud ſimpliciter loquat, an valeat. l. ſi quis in prin. de le. 3.

Stat. ſi in ſtatutis vel teſtīs vel alia diſpoſitione reperitur iſta dictio, uir ſimplr. ſine aliqua determinatione, intelligitur de adulto. ſi cum determinatione quia dico, vir alicuius mulieris. tūc intellr de marito. vide l. cum quis §. codicillis. de le. 2.

Statuto cauetur, quod filiæ fœminę non ſuccedant maſculis, Item maſculi teneantur dotare arbitrio boni uiri inſpecto, ud e de leg. 3. l. ſi filius.

Stat. cum in eis eſt aliquod verbum ambiguum. quod habeat aliquid ſignificare. quod debeat intelligi ſecundum commu nem uſum loquendi, uide per Bart. in l liberorum. §. quod tamen caſius. de leg. 3. & de ſupel. le. l. Labeo.

Statuto cauetur, ꝙ ſi dos eſt recepta in roba æſtimata debeat reddi fcā detractione medietatis ptij. reperiebat quidam in inſtrumento. quod mulier dedit dotem in pecunia. & inreb. appretiatis, nec apparet quantum ſit datum in rebus, tamen uī datum quantum eſſet conuenies mulieri. ſecundum qua qualitatem ſuę perſonę. uide de le. 3, l. cū quærebatur. §. lana.

Statutum quod libris mercatorum credatur, vſque ad certam quantitatem. vide de leg. 3.

Stat. cum tractatur de ſignificatione verborum, quid erit, vide de leg. 3. l. non aliter. nec remittit Bar. ad id, quod dicitur per eum in l. omnes populi. de iuſt. & iu.

Stat. eſt, ſi quis portauerit frumentum extra ciuitatem, teneatur *in tantum*, ſi portatur farina ſecundum propriam ſignificationem, non tenetur. vide de le. 3. §. ſi plures.

Statutum ſi dicit, quod reus in prima citatione habeat dilationem decem dierum, & ſi non comparuerit tunc bis citetur, nec repetit dilationem, videtur clarum ꝙ omnes dilationes ſint æquales, per Bar. de an le. l. ſi legatis.

Statuto cauetur, ꝙ cui non eſt ſolutum pretium equi, quod habet ſtipendium, tātum quolibet menſe, donec ſibi ſatisfiat, ſi pro parte ſit ſolutum pretium equi. an pro parte debet habere ſtipendium. vide de vſufru. le. l. qui vſumfructum.

Statutum eſt in ciuitate Romæ, ꝙ nullam penſionem ſoluere poſſunt, niſi detrahant gabellam ſex denari. pro libra, ſi domos conducunt a communi pro certo ſalario, abſque conditione alicuius gabellę. camerarius debet detrahere. ſed cō ductores habent recurſum contra commune. ita determinatum fuit per l. ſi ſoci. §. item quæritur. de iti. actuq; priua.

Stat. factum a priorib. habentibus arbitrium, an ſequentes poſſint illud reuocare, ſi fecerunt arbitrio eorum, & tanquam priores, ſic, ſi quia erat eis conceſſum, quod facerent ex authoritate conſilij, tunc non poſſunt ſine eadem authoritate. vide per Bart. in d. l. quoriens.

Statu. quando in eo ponuntur clauſulæ ſpeciales & ponuntur generales clauſulæ, an illæ clauſulæ generales intelligantur de eo genere cum ſpecialibus. vide per Bart. in l. fi. §. cui dulcia. de vino, tri. & ole. le.

Statuta duo ſunt in ciuitate Peruſij. vnum, ꝙ omnes comitatē ſes de qualibet porta teneantur apportare tm̄ frumentum, quantum habet illa porta. aliud erat ſpeciale, ꝙ comitatenſes de caſtro foſſati valet in porta ſolis, an illi in porta ſolis, teneantur adiuuare ad portandum ex vigore primi ſtatuti. Bar. determinauit quod non. vide per eum. de fun. inſtruct. l. quæſitum. §. ſi quis fundum.

Stat. quod imponit pœnam ipſo iure, nunquam augetur pœna contra negantem, quia nulla condemnatio poteſt fieri tanquam contra negantem, & ideo pęna ex negatione nunquam augetur. vide de pecu. leg. l. id quod ſeruo.

Statu-

Source : BIU Cujas

Statutum erat in ciuitate, quod qui emit aliqua bona alicuius, teneatur ad debitum & ad creditum, datur remedium, ꝙ nō teneatur emptor ad debita, videlicet quod emat omnes res singulariter. casus est no. de pec. le. l. Domitius.

Statuta dicunt, quod talis officialis non debeat syndicari nec etiam potest contra eum inquiri, hoc est verum, nisi pro reliquis, quæ remanserunt penes eum de bonis communis. vide de pecu. leg. l. Domitius.

Statutum, si dicit quod nullus poterat extrahere sagittamēta. q̄ritur quid veniat appellatione sagittamentariorum. text. est in l. pe. de penu leg quod cōtinentur tam ea, q̄ sagittant, q̄ ea, quæ sagittant. vnde balista & fiſia continentur, non qa sagittant, sed quia per ipsas sagittatur. vide per Bar. in d. l. pe.

Stat. dicit, quod potestas & capitaneus sic faciant, quod ex illo statuto oritur officium iudicis. vide de alimen. le. l. solent.

Statutum, si in causis damnorum datorum dicit, quod sufficit probatio per iuramentum, quicquid illam causam tangit, poterit probari per iuramentum. aliud, si diceretur in causa. vide etiam in d. l. solent. Bald.

Statu. dicit, quod si nobilis intrauerit palatium capitanei, punitur in tantum quod si non est capitaneus, & nobilis intrat, non videtur teneri, quia non potest dici palatium capitanei, vbi non est capitaneus, per tex. in l. ius de au. & arg. leg.

Statutum imponit pœnam cuicunque portanti arma offendibilia, & aliquis portat arma, quæ possunt esse offendibilia cū cuspide acuta, an debeat puniri, inspicitur consuetudo, ad quem vsum communiter portentur, arg. de au. & arg. legat. l. pediculis. § argento.

Statuta, quæ loquuntur de fideiussore principaliter, statur veritati, & non verbis instrumenti. vide per Bartolum de libe. agnoscendis. l si quis reum.

Statuta dispositiua circa idem sunt duo. postea fit vnum statutum derogatorium. semper aduerte verba derogatoria, vtrū referantur ad dispositionem. vide de alimē. le. § fundus. Bar.

Statutum an in iure vel legibus dictiones taxatiuæ inducant legum correctionem, verbi gratia, vnum pro maleficijs imponit pœnam nullam, aliud pro eodem ponit pœnam quinquaginta tantum, & duntaxat, an inducat correctionem. vide per Bar. in d. l. si quis ita. § Titio centum.

Statuta, quæ auferunt beneficia alteri concessa, vtrum stetur causæ in statuto appositæ sine aliqua probatione. vide Bart. de alimen. lega. l. diui.

Statuta camporum, quę dicunt quod ipsi teneantur cancellare rationes, de quibus fuit plene satisfactum. modo aliquis campsor. non cancellauit, sed scripsit satisfactionem, an satisfactum sit statuto, & est clarum quod sic, quia idem est hodie dicere scribere, quod cancellare, ar. l. nihil interest. de administratio tuto. vide ibi per Bart.

Statutum dicit, quod mulieris prædecedentis vir lucretur certam partem doris. certe si simul decedunt, dicuntur in matrimonio decessisse. casus est de re. du. l. qui duo. §. si maritus. vide ibi per Bartolum.

Statuto cauetur, ꝙ quicūque præstiterit auxilium & fauorem exbannito, vt esse aduocatum eius, vel fideiussorem, est ei prædare auxilium & fauorem, nisi fiat mandato iudicis. vide in d. l. post legatum §. qui putant. per Bar.

Statutum in eis an falsa causa vitiet, vide per Bar. de condit. & demonst. §. quod autem.

Statutum si dicit, quod de pretio rei venditæ soluatur gabella sex denariorum pro libra. Contingit, quod aliquis vendidit rem pro centum, sed in faciendis subhastationibus expēdit. xx. ar. est de cond & demonst. l. Stichus. §. cuidam. quod solū pro octoginta oportet solui gabellā nam pretium debet intelligi non quantum emptor dat, sed quantum apud venditorem remanet. vide per Bar. in d. l. qui distinguit verba stat.

Statuta de homine carcerando, an valeant, vide per Bartol. de cond. & demonst. l. Titio centum. §. Titio genero.

Stat. est Perusij, & in pluribus terris Italiæ, ꝙ filia dotata a patre, non succedat nec possit aliquid dicere contra testamentum patris modo cuidam pupillæ pater legauit centum pro dote sua. quæritur an possit petere statim, an expectabit tempore legitimo, & an ista dos succedat in locum legitimæ, ita quod remoueatur ab ea omnis dilatio, & an legitima possit tolli per stat. vide per Bar. de cond. & dem. l. Titio centum.

Stat. si dicit, ꝙ extantibus filijs masculis fęminæ non succedāt. & sunt tres masculi, & vna fœmina. modo ex illis masculis duo repudiauerunt, an habeat ius accrescēdi, masculus, vel fęmina. do Ray de For. per l. mulier Titio. de cond. & demō. determinauit, ꝙ quantum illi fratres habent vltra virilem, habent de iure speciali. & ideo non habet locum ius accrescendi. & sic deuenit ad filiam. Bar. contra. vide ibi per eum.

Stat. dicit, ꝙ filia fęmina sit contenta dote pro falcidia debita in bonis patris. dicit filia, volo legitimam meam quia non est falcidia, vide per Bar. ad leg Falc.

Statutum si disponit, quod prius erat dispositum de iure communi, an sit ius cōmune uel municipale statutum. uide per Bartolum in d. l. 1. ad le. Fal. & c. primo de consti. lib. 6. & per Ioan. An. in suo appa. & ibi per glo.

Stat. fuit factum in ciuitate Perusii. quod stat. quod loquitur de coniunctis, locum habeat per omnia in extraneis. intelligitur in quib casib. habere potest locum, quia si esset stat. ꝙ inter consanguineos proximos compromittatur, non potest habere locum in extraneis, per Bar. in d. l. §. lex falcidia.

Statuto cauetur, ꝙ ex quolibet contractu exquo acquiritur alicui ius, debet solui gabella preterquam de instrumento solutionis. modo obligaui me ad uendendum tibi fundum. nūc vendo, quæritur an ex isto instrumento venditionis debeat, gabella detrahi & uidetur quod non, per textum ad leg. Falcidiam, si pupillus. vide ibi per Bartolum.

Stat. non potest disponere ꝙ spurius succedat. vide Bart. ad le. Falci. l. Seius & Augerius.

Statutum si faceret hoc modo, quod quicunque opponeret, ꝙ talis sit spurius. puniatur in tantum, non valet tale statutum & poterit opponi, non obstate eodem vide per Bartol. in d. l. Seius & Augerius.

Stat. dicit quod pro qualibet libra soluatur vnum pro gabella modo promitto tibi quadraginta soluenda quolibet anno tantum, non debet solui gabella pro tota quantitate, sed debet deduci interusurium medii temporis, quia illa quantitas, pro omni anno, decem pro centenario ideo sicut minus estimatur quo ad soluendum principale. Ita & quo ad soluendum gabellam prout hic. Quo ad Falcidiam autem, vide per Bar. in l. lege Falcidia. ff. ad leg. Falci.

Stat. est factum, ꝙ de qualibet re quę fuerit alicui relicta, soluatur gabella. contingit quod alicui fuit aliqd relictum annuatim. dicit Bart. quod primo anno debet soluere gabellam. pro aliis annis soluit in futurum. prout dies cesserit, sicut si esset in diem relictum, ut. l. lex Falcidia non habetur. ad legem Falcidiam, vide per Bar. ad legem Falcidiam l. cū Titio.

Statuto alicuius ciuitatis cauetur quod qdam nobiles immunes sint a collectis, & quod non debeant habere aliquod officium in ciuitate, & si acceptauerint, tunc priuantur immunitate, & in ciuitate sit aliud statutum, quod ad nocatus qui ad aduocationem erat positus, debeat habere decem pro libra, modo quidam aduocatus de illis nobilibus acceptauit officium illud, an priuetur illa immunitate. Bartol. quod sic, per. l. beneficio, ad legem Falcidiam. quia quod detrahit. scilicet duodecim denarios de libra, est beneficium. uide per Bartolum in d. l. beneficio.

Stat. est in ciuitate Perusii, ꝙ quicunq; est allibratus a quinquaginta libris, supra, teneatur commmuni mutuere decem, Florenos. insurgit dubium. quidam habet minorem libram sed succedit cuidam suo consanguineo, non est facta admissio, an teneatur mutuare, uide per Barto. ad l. Falci. l. qui fundum. §. cum filius.

Stat. si dicit; ꝙ quicunq; est allibratus a quingentis libris vel ab inde. s. teneatur mutuare cōi centum Florenos pro emendo frumentum. & ex hoc insurgunt duo dubia. Primum est, qdā succesſit cuidā suo consanguineo, in libris cōis reperiunt diuersę nec ascendūt ad dictā summā. sed si simul misceant, sic. an debeat fieri contributio siue mistio. Secundū dubium est. plures filij succedūt vni patri cuius libra ascēdebat ad dictā summā, nec est facta diuisio librę, an dēat dicta libra cōsiderari in singulis ꝑ rata, an oīb. simūl. vide in d. §. qui filius.

Stat. seu consuetudo est in marchia & in ducatu, quo prohibet fieri iniuria appellanti a communi. sed commune coegit appellantes coniunctos, vt appellans per hoc desistat ab appellatione. certe commune debet puniri, per Bart. de condit. & demon. l. hæres meus. §. quod in fraudem. per illum §.

Statuta, quæ dicunt actionem non dari, vel aliquem non audiri, opus est in exceptione in ciuilibus. secus in criminalibus. vide per Bartolum ad Trebellianum. l. 1. §. sublatis.

Statuta & leges. quæ loquuntur in hæredibus, habent locum in bonorum possessoribus. vide per Bartolum ad Trebellianum in d. l. in bonorum.

Statuta quę dicunt aliquos cogendos ad sustinendum arbitramentum, debent intelligi. nisi ille aliquod incommodum suspectum habeat, tunc ille non potest cogi nisi omne damnum resarciatur. vel a prætore mittatur. per Bartol. ad Trebellianum. in l. apud Iulianum.

Stat. si dicit, ꝙ debitor possit capi & incarcerari pro debito in hærede, dic idem per tex. ad Trebel. l. postulante, & ibi vide per Bart. licet in statuto non fiat mentio de hærede.

Stat. ꝙ filiæ fęminę & nopotes non succedāt extantibus masculis, ꝙ talis neptis non admittatur in terminis, §. cum ita. in l. hæredes mei. ad Trebellia si supereſt nepos ex filio masculo, qui ex præsumpta voluntate defuncti. secundū stat. ciuitatis neptem fęminam excludit vide per Barto. in d. §. cum ita.

Source : BIU Cujas

Regulæ Stat. per Bart.

Statutum dicit, quod priores poſſunt aliquid facere omnes, vel ſeptem ex eis. nam videtur quod ſeptem de eis poſſint, vt l. hę redes §. cum ita. vide Bartolum ad Trebellianum.

Statu. eſt ciuitate, quod ſi quis non inſinuauerit teſtamentum intra decem dies, quod non valeat, quod hoc fideicommiſſario non nocet, immo ad petitionem eius fideicommiſſum inſtituitur, & reſtituere cogetur hæres uide per Bartolum ad Treb. l. facta. §. ſi quis bonorum.

Statutum eſt, quod filij naturales ſuccedant ab inteſtato, certe tales naturales facerent deficere conditionem fideicommiſſarij, quia ſunt tales, qui tanquam legitimi ſunt educti, vide per Barto. ad Trebel. l. herennius. §. titius.

Statutum, eſt, quod filia fęmina non ſuccedat ſtantibus maſculis ex eodem patre. fit aliud ſtatutum, quod ſoror non ſuccedat patri non extantibus alijs fœminis ex eodē patre. modo quęritur quid ſi extat aliqs frater vel filius, qui oīno nō eſt capax, an impediat iſtā filiam uel ſororem ſuccedere. uidetur tex. quod non, de bo poſ. con. tabu. l. 1. § fillum. & ibi per Bar. Secundo pone, quod talis filius vel frater non eſt omnino capax. ſed tamen in propoſito caſu impeditur ſuccedere ex perſona alterius, verbi gratia decedit vnus relicto fratre ex patre tantum, & relicta matre & ſorore ex vtroque parēte. hoc caſu ille frater ex patre tantum, non poteſt ſuccedere, quia prę fertur ei mater, ut auth. defuncto. dubitatur, an ſoror ex vtroque parente poſſit cum matre ſuccedere. vide per Bart. in d. §. filium. & quaſdam quæſtiones pendentes ab iſtis.

Statutum dicit, quod ſcholares tractentur, vt ciues in omnibus ſcholares qui habent priuilegium vltra ciues. non perdunt, illud priuilegium quia iſtud ſtatutum eſt inductum in reſciſionem obſtaculi, quod eſſe poſſit ſi ille non eſſet ciuis. facit de bo. poſ. contab. l. 1. § ſi emancipatus. & per Bar. ibi, non. n. per reſciſionem &c & facit ad multa.

Statutum dicit, quod omnes venientes ad habitadum in iſta ciuitate, habeant aliquod priuilegium, modo quæritur, an ciues originarii, non habitantes & uenientes ad habitandum, gaudeant iſto priuilegio. tex. in l. emancipatus. §. ſi pater ex duobus. de bo. poſ. contrab. & facit quod ſic. uide ibi Bar.

Statutum. quod ſi quis contraxerit cum exbannito, puniatur in cētum. ego contraxi cum filio & ſeruo exbānito, an punior. inſpicitur cum quo contraho, non cui quæratur ex diſpōne, legis vide de lega. præſtan. l. ſed & ſi mortis. § hic aūt ſolum.

Stat. dicit, quod qui ceſſerit alicui nobili, cadat a iure ſuo. ponatur, quod aliquis ceſſit. qui cedere non potuit. vel alias ceſsio non valuit, ſeu fuit inutilis, an cadat a iure ſuo, tex. in l. filium qui. § ſi quis. uidetur quod non, vide ibi per Bar.

Statuto cauetur quod filia fœmina non ſuccedat ſtantib. agnatis. quia cūm contemplatione agnatorum filia repellatur, videtur illis agnatis hęreditas ex teſtameuto transferri, vt l. cū emancipati. §. ſi duo agnati. de colla.

Statutum ſi dicat, quod filia non ſuccedat patri extantibus maſculis, an ſuccedat cum matre extantibus aliis filiis, quod videtur, ſi eſt aliquis filius maſculus, qui ex iudicio teſtatorum non poteſt ſuccedere, quia exhæredatus. an impediat matrem vel filium ſuccedere, vide per Barto. de coniung. cum eman. lib. l. 1. §. ſi pater

Statutum, quod mater non ſuccedat filio habenti fratres carnales ex patre viuo. Pone filius Titij deceſsit fratre præterito extraneo non turpi inſtituto, ſuccedit ne mater, vide per Bartol. in d. §. ſi pater.

Statutum cum dicit, ſi quis inuenitur declinaſſe iuriſdictionē iudicis. quod poſsit impune offendi de iure, ſi illi non fuit denuntiatum, non poteſt impune offendi, vide per Bartt. de iure pa. in l. cum §. 1. qui facit ad hęc. ſecundum Bar.

Statutum dicit quod extantibus maſculis filia fœmina non ſuccedat. modo extat maſculus. ſed eſt filius naturalis, an filia fœmina ſuccedat, uidetur quod ſic. quia paria ſunt, non obſtare & non poſſe ſuccedere. uide de bonis, quæ liberis. l. ſi Titius. §. ſi de portatus. uide ibi per Bar.

Statuti uerba in dubio debent intelligi, ſecundum propriam ſignificationem. vt l. cum aliter. de lega. tertio. vide de ſuis & legit. l. inteſtati.

Statuto ciuitatis cauetur ꝙ mater non ſuccedat filijs inteſtatis ꝙ non habet locum in pupillo decedente. quia ille proprie inteſtatus nō decedit. vide per Bar. de ſuis & legiti. l. inteſtati.

Statutum dicit, quod filia fœmina non ſuccedat abinteſtato extantibus maſculis, an filia fœmina dicatur ſua hæres. & reſpondetur, quod non, quia ſit exhæredata, per Bar. de ſuis & legit. l. 1. §. ſciendum.

Stat. fuit factum in aduentu imperatoris Federici. & aliqui nobiles. fuerunt exbanniti, ipſi & eorum nobiles filij & nepotes. certe ſi ſunt aliqui nepotes, qui non erant concepti, tunc non comprehenduntur. ſed ſi vis, quod ipſi comprehendantur, dicas ſic, ipſi. & eorum poſthumi. nam appellatione poſtumorum, comprehenduntur omnes deſcendentes, ut l. iuriſconſultus. l. parentibus de gradi.

Statuto ſi cauetur, ꝙ filia non ſuccedat ſtantibus maſculis, & habeat locum in prēteritis & futuris, modo quędam filia cū fratre diuiſerat, quærebatur, an in ea locum habeat ſtatut. Bart. ꝙ non, quia cauſa illa iam erat finita diuiſione. faciunt dicta ad Treb. l. 1. §. quod ait. vide ibi.

Stat. ſi dicit, ꝙ filiæ fęminę non ſuccedant ſtantib. liberis. teſtamento extantibus filijs, patri ſuccedant. Caſus eſt in l. ingenua. §. item, qui ſunt filij. ibi vide per Bar.

Stat. ſi dicit, ab inteſtato ſuccedat, etiam ſi fecit quis teſtamentum, quod poſtea ruptum eſt agnatione poſthumi, vel repudiatione, videtur habere locum ſtatum. contrarium eſt verum. vide per Bartol. de ſuis & legiti.

Statutum licet loquatur in poteſtate, habet tamen locum in capitaneo, circa id, in quo habet eandem iuriſdictionem, quam poteſtas per Bartol. ad Trebellianum. l. ſiue ingenua. §. filij autem.

Statuto ciuitatis Florentiæ cauetur, quod extantibus agnatis vſque ad tertium gradum, &c. quid de auo materno? dic ſecundum Bal. in d. l. ingenua. §. videndum.

Statuto ciuitatis cauetur, ꝙ filia dotata non ſuccedat quouſque ſupererit aliquis maſculus. ſupereſt, qui poſtea mortuus eſt ſine liberis hęreditate adita. quæritur, an filia poſt aliquid petere ex hęreditate paterna. dubium facit, quod in ſucceſſione ab inteſtato ille admittitur, qui eſt proximior tempore mortis vel tempore, quo teſtamentum deſtituitur, ſi teſtamentum fuit factum, vt inſtit. de hęred. ab inteſta. §. ita demum. & C. de cond. inſti. l. fin. quod ibi no. Sed iſta filia non erat proximior, nec erat apta ad ſuccedendum tempore mortis, vide per Bar. ad Trebel. l. filius. vbi hoc diſputat.

Stat. poteſt facere, ꝙ quis ſit hęres ad tempus, & ſit hęres in uita alicuius, & defuncto poſtea, deſinit alius ſit poſtea hęres directo, vt l. miles. de mili. teſta. vide per Bar. in l. filius. & vide ibi per Bar. quæ alias eſt. l. quotiens.

Stat. eſt in ciuitate, ꝙ in talibus partibus homines poſſunt quadraginta beſtias tenere ad paſcendum inter terminos deſignatos, & ſic in certa parte prati poterant poſtulata licentia. Quidam fuit accuſatus, quod tenuerit beſtias in dicto prato. non fuit dictum in accuſatione. infra terminos deſignatos, & ſic ſimpliciter fuit probatum. dicit Barto. quod ex hoc non poterat ſequi condemnatio, per gloſ. & in l. de pupillo. §. ſed ut probari.

Statutum eſt, quod nobiles non poſſunt viſitare palatium, niſi tempore conſilij. fuit quidam accuſatus, nec fuit dictum an tempore prohibito vel permiſſo. dubitatur an abſolutio vel condemnatio ſequi debeat. vide per Bartolum in dicto §. ſed vt probari.

Statut. ciuitatis, quod citetur quis perſonaliter, vel ad domum vtrum ſufficiat ad domum citari nulla diſcuſsione facta de perſona. vide per Bar. de dam. inf. l. dies. §. prętor ait.

Stat. dictat, ꝙ de quolibet contractu, de quo fieret inſtrumentum, ſoluatur gabella ſex denariorum, pro qualibet libra. iſtud ſtat. non habet locum in contractibus, qui fiunt ſuper re ineſtimabili, vel quando non continetur aliquod intereſſe eſtimabile per libram, de damno infecto. l. dies. §. prætor ait, in fine per Bartolum.

Stat. dictans id, quod ius commune. Bar. ad l. Falc.

Stat. quod procedit prohibendo actum & non annullando, an faciat actum ipſo iure nullum, vel ꝙ peti poſsit, ꝙ annulletur. per Bar. in l. certa ratione. C. quan. prouo. non eſt neceſ.

FINIS.

CON-

Source : BIU Cujas

CONTRARIETATES BART.

VTrum per verba, nolo adire, videatur facta repudiatio. Bartolus in l. ſi quis ſuus.ff.de iure delib.& in l.2.de iur.& fac. igno.tenet quod non,ſed ipſemet tenet contrarium in l.filij mater.ff.ad Tertul.

Vtrum.l.cum hæreditate.ff.de acqu.hęred.habeat locum in eo,qui eſt inſtitutus,& pupillariter ſubſtitutus. Bar.in l.fin. ff.de acquirenda hęreditate. tenec quod ſic. ſed ipſemet tenet contrarium in l.teſtamento. C.de impuber. & alijs ſubſtitut.

Vtrum. l.ſi duobus.§.ſi prius. ff.de contratab. habeat locum in filio in poteſtate. Bartolus in l.ſi filius,qui in poreſtate. ff. de liberis, & poſthumis. tenet quod non, ſed in dicto §. ſi prius. tenet quod ſic.

Vtrum ſi tutor impedit conditionem appoſitam in perſonam pupilli adimpleri,habeatur illa conditio pro impleta.Barto. in l. Iulia ait.de condit.& demonſt.tenet quod non. Sed contrarium eſt veritas, vt l. cum pupillus. ff. de conditio. & demonſtratio.& ita ibi ipſemet ſentire videtur, & tunc eſt tex. in l. Titia.§.ſi ea.ff. de legatis tertio.

Vtrum, ſi aliquis vilis conditionis inſultatur ab aliquo, & poteſt fugere,& non fugit,ſed ſe defendit, & ſe defendendo occidit inſultatorem, puniatur aliqua pœna. Bartolus tenet q̃ non,in l. prima. C.vnde vi. Sed contrarium tenet ipſe in l.vt vim. ff. de iuſtitia & iure.

Vtrum valeat ſtatutum, quod bannitus non poſsit ſe defendere. Bartolus. tenet quod non, in l.cum mulier in lenonicio ſoluto matrimonio. ſed contra videtur tenere ipſe, in l. vt vim.ff.de iuſtitia & iure.

Vtrum.l.ſicut.C.de præſcriptio. triginta annorum. quæ diſponit, quod contra creditorem præſcribatur. triginta annis. etiam ſi debitor ſit in mala fide,valeat de iure,id eſt,potuerit Imperator ſtatuere hoc,& ſimiliter, ſi valeat ſtatutũ,qđ creditor poſt quinque annos cadat a iure ſuo.Bar.in l. ſequitur. §.ſi uiam ff.de uſuc.tenet quod ſic.& in l.ait prætor. §.hi plane.ver.ſed dies.ff.ex qui. cau.maio. &idem ipſe tenere uidetur in l.ſi is cui.§ Flauius.ff.de ſolu.& in l.legaui.ff.de lib.leg. Sed contrarium tenet ipſe in l.omnes populi.in fi.ff.de iuſ.&. iure.in tertia principali quæſtione de quibus & ſuper quibus poſsit fieri ſtatutum.

Vtrum modica coertio corporis, poſsit delegari. Bartolus tenet quod non, in l.ſecunda & in l. iubere. & in l. magiſtratuum.ff.de iuriſdictio omnium. Sed contrarium tenet ipſe in l.imperium. in fine.in tractatu. meri imperii. de iuriſdict. omnium iudicum.

Vtrum arbiter poſsit abſoluere ab inſtantia ſiue proceſſu. Bar. tenet quod non.in l. inter plures. ff.de re iudi. ſed ipſe tenet contrarium in l.differentiæ.de arb.

Vtrum ſententia abſolutoria, pro fideiuſſore lata, etiam quia non ſit contractum,proſit reo,Bar.tenet quod non in l.adulter. §.ſi eo tempore.ff.de adulteriis. & in l.a duobus.§.a fideiuſſore. & in l.finali. §.finali.ff.de iureiurando. & in l.aduerſus. ff.ad arbitris. Sed ipſe tenet contrarium in l. ex duobus. ff.de duobus reis. in quarta quæſtione in qua tractat de ſententia. & in l miſsi.§.fin. ff.de fideiu.

Vtrum, quando dominium deducitur incidenter in indicium ſufficiat probare de ſola poſſeſsione, & præſenti.Barto. tenet quod ſic in l. quidam cum ſuo.ff.de condi. inſti.ſed ipſe videtur tenere contrarium in l.1.ff.fa.ercis.

Vtrum ſi pupillus ſolus eſt inſtitutus a patre,& ſe immiſcuit,& mortuus eſt, poſsit ſubſtitutus pupillariter adire ex ſubſtitutione pupillari,& petere reſtitutionem ex perſona pupilli aduerſus immiſtionem hæreditatis paternę factam a pupillo.Barto.dicit quod ſic in l.ſed ſi plures. §.ex aſſe. ff.de uul. & pupillari & in l.finali. ff. de acquirenda hæreditate. ſed gloſa & ipſe Bar.tenet contrarium.in l.paterfam. ff de pri.cre.

Vtrum.ſi inſtitutus in eodem teſtamento ex pluribus partibus ſeparatim incipit a repudiatione, ualeat repudiatio, Barto. tenet quod ſic in l.prima & l.tutor ex parte. ff.de acqui.here. Sed contrarium tenet in l.ſi.ff.de acqui. hære.& in l.quidam elogio.C.de iure delib.

Vtrum donatio inter virum & vxorem iuramento confirmetur.Bartolus ſentit quod ſic,in l. cum quis decedens. §.penultimo.ff.de legatis tertio,ſed cõtrarium tenet ipſe in l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſoribus. in fine.apparatus. & in l. Seius & Augerius.ff.ad l.falcidia

Vtrum ex contractu ſocietatis acquiratur dominium ſine traditione.Bartolus ſentit quod ſic. vt, l.& ideo. ff.de condictio furt.in l.traditionibus.C.de pac.& in l.prima. ff.pro dote contrarium tenet ipſe in l.3.ff.pro ſocio.

Vtrum, ſi res hęreditari a ſubtrahatur, hærdita te iacente, & ſtat per furem,quominus hæres apprehendat poſſeſſionem, rei,competat hæredi actio furti. Bald. in l.ſed nec legatarius ff.de condi. furti.ſentit quod ſic, ſed ipſemet ſentit contrarium.in l.ſi abducta.C.de fur.

Vtrũ ſi incontinenti vel de interuallo interponitur ſtipulatio, coæqualis,continens tantundem,quantum primitiua obligatio præſumeretur olim nouatio. Bartolus ſentit quod ſic in l.ita ſtipulatus.ff.de veborum oblig.& in l.ſingularia.ff.ſi cert. pet. Contrarium tenet ipſemet in l qui bisidem. ff. de verb.obli. & in l.ſcire debemus.eo.tit.

Vtrum ex legato partis bonorum,tranſeat dominium ipſo iure in legatarium.Bar.ſentit quod ſic,in l.non amplius.§.ſi.de leg.1. ſed ipſemet videtur expreſſe tenere contrarium in l.ſi quis bonorum.ff.de leg.primo.

Vtrum ratione contractus emphyteotici agatur condictione ex.l.prima.C.de iure emphy.Bartolus ibi tenet quod ſic,& in l.prima. ff.de pub.iud.Contrarium tenet ipſemet in l.1. ff de condictio ex lege.

Vtrum in caſu.l.agraria.ff.de ter.moto.pœna applicetur fiſco. Bartolus ibi tenet quod ſic. ſed contrarium ipſe tenuit in l. prima. ff.de publicis iudiciis.

Vtrum ſi ſtatuto cauetur. quod pro certo debito debeat reus condemnari in certa quantitate,quam ſi non ſoluerit infra menſem, amputetur ſibi pes, vel caput, inducatur nouatio pœnæ pecuniariæ elapſo menſe.Bartolus tenet quod ſic, ff. de pub.iudi.in l.ſecunda.ſed ipſe ſentire uidetur contrarium In l.ſi duobus. §.item reſpondit ſocius.ff pro ſocio.

An per ſtatutum ciuitatis recognoſcentis ſuperiorem poſsit, alicui delinquenti infamia irrogari.Bar.tenet quod ſic.in l.1. ff.de poſtulan.& in l.fi.C.de ſen pas. Sed ipſe uidetur tenere conrrarium in l.infamen.ff.de publi.iudi.

Vtrum ſi ex delicto imponi debeat pœna pecuniaria. vt.20.aureorum applicando fiſco, cadat hæc pęna in ſeruis.Bar. tenet quod ſic in l.hos accuſare.§.de ui ff.de accuſa.ſed ipſe tenet contrarium in l 1.ff ſi fami.fur fe.dica.

Vtrum iudex ordinarius ad ciuiles cauſas tantummodo deputatus, poſſit teſtes falſum deponentes coram ipſo, vel producentes coram ipſo falſa inſtrumenta punire.Barto.tenet quod non,in l.diuus.ff de fal. Sed contrarium ipſe tenet in l.multum.C.de teſti. Item Bar.in l.nequid.§.primo.de incen.rui naufr. ſequi videtur opinionem illorum, qui reprobant gloſ.ibi poſitam.ſed in l.cunctos populos. C.de ſumm. trin.videtur illam gloſſam ſequi.

Vtrum prohibito contractu per legem vel ſtatutum,intelligitur eſſe prohibita dominii translatio ratione illius contractus. Barto.ſentit quod ſic,in l.prima §.ſi mater. ff.de acquirenda poſſeſſione. Sed ipſe tenet contrarium. in l. non dubium. C.de legibus.

Vtrum res eccleſiaſticæ poſſint concedi in perpetuam emphyteoſim ita quod tranſeant ad hęredes extraneos. Bart. tenet quod ſic,in authentica perpetua. C.de ſacroſanctis eccleſijs. Sed contrarium ipſe tenet in l. quod dicitur.ff de verborum obligationibus. & in l. ſi tibi decem millia. § pacti. ff. de pactis.& in l.ſi patroni in principio.ff.ad Trebellia & in l iuſiuran.§.ſi liberti. ff.de operi.liberto.

An priuilegium.l.fin. C. de ſacroſan.eccl.habeat locum in caſtris.Bart. ibi tenet quod ſic. Contrarium tenet ipſe in l.ſi finita.§.ſi de vectigal.ff.de damn.infec.

Vtrum ſi reus conuentus actione reali, & condemnatus reſtituit actori poſſeſsionem petitam, poſsit actor denuo contra illum implorare executionem ſententię, ſi poſtea per uenerit ad eundem. Bart. tenet quod ſic,in l.ſed & ſi poſſeſſori in principio.ff.de iureiurando. contrarium tenet ipſe in l.permiſceri. ff.de acquirenda poſſeſsio. & in l.Claud. ff. qui potiores in pigno habeantur.

Vtrum tacitum proſit pactum abſenti Bartolus tenet quod ſic in l.creditores. C. de pactis. Sed contrarium ipſe tenet in l.ſi conſiſtante. in principio, ſol.matr.in quinto art.princ.

Vtrum ſi ex pluribus fideiuſſoribus, qui habent beneficium diuiſionis ex epiſtola diui Adriani, vnus ſoluat partem eum tangentem,dicens expreſſe, ego ſoluo pro parte mea, liberetur ope exceptionis taciti pacti preſidio. Barrolus tenet quod ſic,in l. quotiens vni.ff.de ſolutionib.& in l.ex duobus reis.ff.de duobus reis.contrarium ipſe tenet in l.inter eos. §. primo. de fideiuſſoribus.

Vtrum nudo pacto permittens aliquod factum ex cauſa donations, conueniri poſsit condictione ex lege, ſi quis argentum.C.de donationibus Barrolus tenet quod non,in l.iuriſgentium. §.quinimo.ff.de pactis. Sed contrarium tenet glo. cum qua Bartol.in l.ſi cum mihi.ff.de dolo.& Barto.in l.qui ſaxum.ff.de donationibus.

Source : BIU Cujas

Contrarietates Bartoli.

Vtrum ſi hoſpes proteſtatur ante ingreſſum hoſpitij, quod ingredientes illud res ſuas eorum periculo cuſtodiant. proſit, ſibi hæc proteſtatio. ſi illi tacuerint. Barto. tenet quod ſic in l. fin. §. item ſi prædixerit. ff. nau. caup. ſtabul. Sed contrarium ipſe tenet in l. non ſolum. §. morte. ff. de noui operi. nunciat. & in l. pacta nouiſsima. C. de pac.

Vtrum proteſtatio declaratoria actus præcedentis ex ſola voluntate proteſtantis, & non tertij facta ſimpliciter, trahatur, ad actum poſt ea ex interuallo factum. Barto. ſentit quod ſic, in l. pacta nouiſsima. C. de pactis. & in l. ſi quis in principio teſtamenti. ff. de legatis tertio. Sed contrarium ipſe tenet. in l. qui aliena. §. fin. ff. de acquirenda hæreditate.

An pactum nudum factum poſtquam contractus fuit habitus a patribus pro facto & abſoluto intra modicum tempus antequam ad alia diuertatur, veſtiatur cohærentia contractus Bartolus tenet quod ſic, in l. bona fide. C. de pac. Sed contrarium videtur tenere in l. iuriſgentium. §. quinimo. ff. de pactis, & in l. 1. in fin. ff. de ſolu.

Vtrum, ſi aliquis poſt delictum cõmiſſum ante actionem propoſitam facit pactum de non accuſando reum, valeat pactum. quoad hunc finem, ille paciſcens ab accuſando. repellatur. Bartolus in lege tranſigere. C. de tranſac. tenet quod ſic. Sed contrarium ipſe tenet in l. maritus. §. ſi negauerit. ff. de adulterijs.

An, ſi reus calumnioſe ſe defendit, valeat tranſactio ſecum facta. Bartolus tenet quod non, in l. in ſumma. §. primo de cõdictione indebiti. ſed contrarium tenet ipſe in l. ſub prætextu. la prima. & in l. ſiue apud acta. C. de tranſa. nam ibi diſtinguit inter actorem & reum.

Vtrum teneat iudicium, quod maior vigintiquinque annis, ſuſcipit tanquam defenſor alterius. Bartolus tenet quod ſic in l. exigendi & in l. licet. C. de procura. ſed contrarium tenet ipſe in l. minor. ff. de procura.

An in caſu l. fœminę. ff. de procuratoribus. ſit neceſſe, quod mulier beneficio Velleiani renuntiet. Bartolus tenet quod nõ in l. alienam, C. de procuratoribus. ſed contrarium tenet ipſe. ff. de appellationib. l. 1.

An interdictum unde ui concurrere poſsit cum actione de dolo. Bartolus tenet quod ſic, in l. ſecunda. ſed contrarium ipſe tenet in l. fin. ff. de dolo.

An prima lectura in gloſa. In verbo, dolo malo. in l. ſecunda. C. de fideiuſ. minorum. ſit bona. Bartolus ibi tenet quod ſic. ſed Bartolus eam reprobat in l. in cauſę. la ſeconda. §. Pomponius. ff. de minoribus.

Vtrum per ſententiam, qua minori conceditur reſtitutio contra ſuam promiſsonem, tollatur ipſo iure ciuilis obligatio. Barto. tenet quod ſic, in l. vbicunque. ff. de fideiuſ. & in l. Stichum. §. fi. de ſoluti. ſed contrarium ipſe tenet in l Iulianus, verum debitorem. ff. de cond. indeb.

An minor poſsit petere reſtitutionem contra obligationem, contra quam tantum tutus eſt ope exceptionis de iure communi. Bartolus tenet quod non, in l. ſecunda. C. de filiofam. mili. & in l. tertia. §. ſed vtrum. ff. de minoribus. contrarium ipſe tenet in l. ſecunda. C. de fideiuſ. mino. & in l. in cauſæ. la ſecunda. ff. de minorib.

An ſi ſtatuto cauetur, quod nullus audeat contrahere cum minore ſine præſentia duorum ſuorum conſanguineorum, teneatur minor ſeruare iuramentum, ſi iurauit non venire contra contractum, quem fecit ſine illorum præſentia. Bartolus tenet quod non, in authentica ſacramenta. C. ſi aduerſus vendi. Contrarium tenet Barto. in l. ſi quis pro eo. in verſiculo quinto prohibetur. ff. de fideiuſ.

An tranſactio ſuper alimentis relictis, firmetur iuramẽto. Bar. tenet quod ſic, in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſ. contrarium ipſe tenet in l. cum hi. ff. de tranſactio.

Vtrum poſt elapſum biennium, poſt quod excluditur exceptio non numeratæ pecuniæ naſcatur naturalis obligatio. Bartolus tenet quod ſic, in l. finali. in quibus cauſis in integrum reſtitutio. non eſt neceſſaria & in l. etiam ei. ff. de minorib. contrarium ipſe tenet in l. cum quis. C. de iur. & fact. ignor. & in l. prima. ff. de condictio. indebit. vbi tenet, quod tam ante biennium, quàm poſt illa ciuilis habet effectum, quem habet naturalis, & ciuilis ſimul.

Vtrum hæc ſit bona argumentatio, hæc res alienari non poteſt, ergo non poteſt vſucapi. Bartolus tenet quod ſic, in l. vbi lex. ff. de vſucapio. & in l. ſecunda. §. ſi a pupillo. ff. pro emptore. ſed contrarium ipſe tenet in l. finali. C. in quibus cau. reſtitutio in integrum non eſt neceſ.

Item Barto. in l. quod hæres. C. de teſtamento milit. approbare videtur opinio. Bald. ibi poſita m, ſed in l. ab hoſtibus. §. ſed ſimpliciter. ff. ex quibus cau. maio. illam opinionem reprobat, & ponit aliam nouam opinionem.

In qua forma ſit neceſſe fieri reuocationem procuratoris generalis extra iudicialis conſtituti ad contrahendum cũ omni perſona de mundo. ſcilicet an ſit neceſſe publice fieri, ita quod veriſimiliter perueniat ad notitiam omnium cum quibus iſte poterat contrahere procuratorio nomine, d Bar. tenet quod ſic, in l. non ſolum. §. morte. ff. de noui operis nuntiatione. & in l. qui hominem. §. Titium. ff. de ſolutionib.

Item Bart. in l. prima C. de dilatio. approbat dictum Innoc. in capit. vltimo. extra de probati. quod tantum ipſe alibi reprobat, ſcilicet in l. finali. ff. de ferijs.

Vtrum, quando pater emit rem nomine filij, in eius poteſtate, conſtituti, quam ſibi non tradidit, præſumatur tantum, nomen filij in inſtrumento accomodaſſe. Bartolus tenet quod ſic in l. filius. C. familię erciſcundę. & in l. ſecunda. C. ſi quis alteri vel ſibi. Sed contrarium tenet ipſe. ff. de pecu. lega. & in l. ſi pater. ff. de dona. vbi videtur tenere quod pater hanc rem filio in peculium concedere videatur.

Vtrum ſi in ſententia ſic dicatur. Titium abſoluo a pactis, & victum victori in expenſis, earum taxatione nobis ſeruata, valeat hæc ſententia, quo ad expenſas. Bartolus tenet quod ſic in l. prima §. fi. ff. de hæredis inſtituendis, ſed contrarium ipſe tenet quod non in l. præſes. ff. de ſen.

Vtrum ſi in criminalibus petita, ſit ſecunda dilatio a reo, & conceſſa, poſſit accuſator ea uti inuito reo. Barto. tenet quod ſic, in l. poſt mortem. § finali. ff. de contratab. Contrarium tenet Bartolus in l. petendæ. C. de in integ. reſtit. & in l. ſi iudex circa conuentus. ff. de mino.

Vtrum dicta teſtium examinatorum redacta in inſtrumentis, per tabellionem, ſed non publicata poſsint, per alium iudicem publicari, cum quo noua inſtantia eſt inchoata, Bartolus tenet quod ſic, in l. ſecunda. ff. iudi. ſol. ſed contrarium ipſe tenet in l. fi. ff. de re iudicata.

Vtrum in actione perſonali in rem ſcripta, prout eſt actio, qđ metus cauſa debeat executio incõtinenti fieri ſicut in actio reali. Bartolus tenet quod ſic, in l. finali. C. de executi. rei iudi. Sed contrarium ipſe tenet in l. ſi cum exceptione. §. quod ſi homo. ff. quod metus cau.

An ſi iudex, a quo eſt appellatum, abſoluit reum a petitis. & iudex, ad quem pronuntiauit bene appellatum, & male iudicatum, teneat ſententia, ita quod reus videatur condemnatus in petitis. Barto. quod ſic in l. eos. C. de appel. Sed contrarium tenet ipſe in l. ſi filius. ff. de minor. & in l. cum apud. ff. iudica. ſo. & in l. 1. §. fi. ff. de appellat.

An procurator conſtitutus poſt litis conteſtationem a domino poſsit conſtituere procuratorem ad aliquos paraticulres actus iudiciarios. Bar. tenet quod ſic in l. nihil. & in l. nulla. C. de procuratoribus. Sed contrarium ipſe tenet in l. ab executione. §. fina. ff. de appellatio.

An ad hoc citatus peremptorię ad ſententiam, appellare non poſsit, quando citatio ad eius notitiam peruenit, requiratur quod fuerat in dolo, ſcilicet quod fecerit in contemptum, iudicis. Barto. tenet. quod ſic, in l. fi. ff. de in integ. reſti. Sed contrarium ſcilicet, quod ſufficiat lata culpa, tenere uidetur in l. ex conſenſu. §. fi. ff. de appel.

An ab interlocutoria, qua deciditur quaſi tota cauſa, appellari poſsit de iure ciuili, licet tale grauamen reparari poſsit per appellationem a diffinitiua Bartolus tenet quod ſic. in l. ante ſententiæ. C. quando appellatio. non recipiuntur. Sed contrarium ipſe tenet in l. ſecunda. ff. de appellatio. reci. & in l. intra vtile. ff. de mino.

Vtrum ſi pater deceſsit condito teſtamento, in quo vnum filium in poteſtate præterijt, & alium emancipatum inſtituit, poſſit iſte emancipatus adire hæreditatem ex teſtamento de iure ciuili. Bartolus tenet quod ſic in l. ſi duo. ff. de legat. 1. ſed contrarium ipſe tenet in l. poſthumo. C. de bono. poſſeſ. contratab. quam præ libe. poſi.

Vtrum inſtitutus in teſtamento raſo, vel cancellato, in loco non ſuſpecto poſſit vti remedio. l. finali. C. de edicto diui Adriani tollen. Bartolus ſentit quod non, in lege ſi unus. de teſtament. ſed contrarium tenet gloſa, & Bartolus. in dicta lege finali.

Vtrum pro re teſtatoris legata mihi competat rei vendicatio, ac etiam actio hypothecaria pro illa eadem re. Bartolus tenet quod non, in lege prima. C. communia. de legatis. ſed contrarium tenet ipſe in l. prima. & in l. finali. C. de ſacroſanctis eccleſijs.

Vtrum caſus ſingularis. l. cum pater. §. filius matrem de legatis ſecundo. habeat locum quando teſtator non iurauit, ſed hæredem mandauit iurare. Bartolus ſentit quod non, in l. ſecunda. C. communia. de legatis. ſed contrarium tenet in dicto §. filius matrem.

Vtrum leges concedentes priuilegium militibus armatæ militiæ, debeant extendi ad milites cœleſtis militiæ, id eſt clericos. Bartolus tenet quod ſic, cum gloſ. in l. miles. in principio. ff. de re iudicata. ſed contrarium videtur tenere in l. 1. de iuris, & factis ignorat.

Vtrum,

Source : BIU Cujas

Vtrum, ſi teſtator mihi fundum legauit, ſi hæredi ſuo dederim decem facta ſolum oblatione per me dicatur purificata conditio, licet non interuenerit depoſitio, & conſignatio? Bartolus ſentit quod non in l. tertia. ff. de conditio. inſtitu. Sed contrarium tenet ipſe in l. cui fundus. ff. de conditio. & demonſtratio. & in l. cum quidam. de conditio. inſer. & in l. acceptam. C. de vſuris.

An, l. ſub conditione. ff. de hære. inſtituen. habeat. locum in cõditione, ex cuius implemento alteri cõmodum applicatur? Bartolus ſentit quod non. in l. 1. §. pro ſecundo. de cad. tol. ſed contrarium ipſe tenet in d. l. ſub conditione. & in l. quæ conditio. ff. de conditio. & demon.

Vtrum alij præter matrem, & auiam, qui tenentur petere tuto rem pupillo, vt ſubſtitutus pupillariter, & agnati & cognati habeant ad hoc ſpatium anni intergrum? indiſtincte Bartolus tenet quod ſic, in l. ſecunda, ff. qui pet. tuto. contrarium tenet ipſe in l. ſecunda, §. confeſtim. ff. ad Tertul. & in l. ſciant C. de legit. here.

Vtrum. l. ſciant. C. de legiti. hæred. habeat locum in his agnatis uelcognatis, qui ab alijs præcedebantur in gradu? Bartolus tenet quod non. in l. ſecunda qui petant tuto. in fine, apparatus. Sed contrarium ipſe tenet in lege nepotibus. Cod. qui pera. tuto.

Vtrum debitor qui obligauit Titio omnia ſua bona, & conſtituit ſe eius nomine precario poſſidere, & ſic præſumitur ſibi reſtituiſſe naturalem poſſeſſionem, an tunc in dubio ſi poſtea alteri vendidit & ei tradidit vere vel ficte vnam ex ſuis rebus, ex hoc ſit priuatus Titius ſua ciuili poſſeſſione. Barto. ſentit quod non, in l. celſus. ff. de vſucapi. Contrarium ipſe tenet. in l. creditores C. de pig.

Vtrum iuri offerẽdi productio actionis pignoratitię poſſit præſcribi longiſſimo tempore? Bart. tenet quod non, in l. pignori, de uſucapioni. & in l. cum notiſſimi. circa princi. C. de præſcript. triginta annorum. Sed contrarium ipſe ſentire videtur in l. prima ff. de condi. ex lege. in ratione, quam ibi ponit. Sed tamen ibi clare non loquitur.

Vtrum actio perſonalis competens pro ſeruitute reali, vel perſonali imponenda nondum creata, tollitur ſpacio decem uel viginti annorum. Barto. ſentit, quod ſic, in l. corruptionem. C. de uſufru. Sed contrium ipſe tenet in l. ſi pactum. ff. quemadmodum ſerui. amittatur.

Vtrum actor renuntians liti motæ ſuper actione reali, perdat ipſo iure dominium rei, quaſi illam videatur habere pro derelicto. Bar. ſentit quod ſic. in l. non ſolum. §. ſi liberationis verba. ff de libe. lega. Sed contrarium ipſe tenet in l. naturaliter. §. nihil commune. in ſecunda lectura. ff. de acquir. poſ. & in l. poſtquam liti. C. de pac.

An in illo caſu quo actor agit petitorio, & reus reconuenit eum poſſeſſorio pro eadem re, vel e contra procedi debet ſecundum formam reconuentionis in illis caſibus, in quib. in poſſeſſorio requiritur litis conteſtatio, Bart. tenet quod ſic. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. poſſ. in penul. quæſtione. Sed contrarium ipſe uidetur tenere in auth. & conſequenter. C. de ſenten. coniuncto eo, quod ipſe alibi notat omnia iudicia poſſeſſoria, eſſe ſummaria. quo ad probationem, & quo ad breuitatem dilationum, prout ipſe notat in l. prima. C. quorum bonorum. & in lege ſecunda. C. vbi in rem actio.

Vtrum. l. meminerint, §. 1. vnde vi. habeat locum, quãdo tutor fecit violentiam animo colludendi. Bar. ſentit, quod ſic, in l. ſi patre, ſi quis ius dicendi non obtempe. Sed contrarium tenet ipſemet in d. l. meminerint.

Vtrum ſponſa in bonis ſponſi habeat tacitam hypotecam. Bar. tenet cum communi, quod non habeat locum, in l. 2. §. fi. ff. de priuile. credi. Sed contrarium ipſe tenet in l. ſi cum dotem §. fin. ff. ſolu. ma. & in l. fin. C. qui po. in pig. ha.

Vtrum quando actor confitetur excemptionem rei quo ad factum, ſed eam impugnat ſolum quo ad iuris effectum, an per talem exceptionem videatur eſſe confeſſata actoris intentio. Bartolus ſentit quod ſic, in l. non vtique. ff. de exceptionibus Sed contrarium tenet in l. decima. in ultim. quæſtio, ff. de verborum obligationibus.

Vtrum ſi in epiſtola, quam tibi mitto vel in libro meo ſcripſi recipiſſe a te decem, una die, alia die uigintiquinque, & vigin alia die, in qua uel quo etiam ſcripſi me reddidiſſe tibi quinque tali die, & decem alia die, poſſes tu acceptare talem epiſtolam vel librum inquantum facit pro te, & non inquantũ facit contra te, Bartol. ſentit quod ſic, in l. Aurelius. §. idem quæſijt. ff. de liber. legat. & ſic intelligitur l. Publia. in fine. ff. depoſi. Sed contrarium ipſe videtur ſentire in l. quædam. §. fin. ff. de edendo.

Vtrum auth. litigioſa. C. de litigi. habeat locum, quando vendicatur ius vſufructus. Bartolus tenet quod ſic. in l. prima, §. primo. ff. de litigioſis, ſed contrarium ipſe tenet in dicta authentica litigioſa.

Vtrum reus conuentus actione perſonali pro aliqua re, ſit prohibitus poſt litis conte. ipſam alienarè, vt litigioſam. Barto. ſentit quod ſic, in l. prima §. primo. ff. de litigioſis. & l. quanquam. ff. de acqua pluuia arcenda. ſed contrarium tenet Bart. in l. ſecunda. C. de liti.

Vtrum extraueus. in quem res lirigioſa alienatur, lite pendente ignorans eius pendentiam, poſſit inchoare eam vſucapere. Bartol. ſentit quod non, in l. finali. C. de litigio. Sed contrarium ipſe ſentit in l. 1. C. de præſcr. lon. temp. & in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquir. poſſ.

Vtrum exceptio diuiſionis, ex epiſtola diui Adriani, poſſit poſt litem conteſtatam opponi. Barto. ſentit quod non, in l. inter eos. §. finali. ff. de fideiuſ. Contrarium ipſe notat in l. ſi dubitetur. in princip. eodem titulo.

Vtrum quando lex imponit plures pœnas alternatiuas in caſu dubij, ſit electio rei. Bartolus tenet quod ſic, in l. prima. ff. de effrac. Contrarium tenet in l. quicunque. Cod. de ſeruis fugitiuis.

Vtrum ſi quis non produxerit teſtes, vel inſtrumenta intra terminum ſibi datum a iudice, poſſit poſt illum elapſum, ſi vltra proceſſum ſit in cauſa, producere illos, vel illa, ſi nihil deperijt parti aduerſæ. Bartolus tenet quod ſic, in l. finali. ff. de ferijs. Sed contrarium ipſe tenet in l. mancipiorum. ff. de operi. libertorum.

Vtrum procurans, quod exbannitus extrahatur de banno, puniatur pœna, quæ imponitur præſtantibus fauorem exbannitis. Bartolus ſentit quod ſic, in l. quiſquis. C. ad legem Iuliam maieſtatis. Contrarium ipſe ſentit in l. forus. §. operi. ff. de ferijs.

Vtrum glo. in l. prima. C. de ſacroſanct. eccleſ. ſit vera, an ne? ſciendum eſt quod Barto. antequam repeteret illam legem, ſemper tenuit illam glo. quam etiam ſequebatur tunc temporis communis opinio docto. omnium, prout ipſe notauit in ſummaria lectura illius legis, ac etiam notauit in l. prima. §. item nunciatio. ff. de no. ope. nunc. ſed poſtea ipſe in repetitione illius legis tenuit contrarium.

Vtrum valeant relicta ad pias cauſas hæreditate non adita, nec facta aditione bonorum ſecundum formam tituli? inſtitu. de eo cui adijciuntur bona li. cau. Bartolus ſentit quod non, in l. eam, quam. C. de fideicommiſſ. & in l. prima. C. de ſacroſanctis eccleſ. & in l. tranſcurſoria. Sed contrarium ipſe tenuit in repetitio. illius legis.

Vtrum de iure libellus debet prius offerri iudici, antequam reus citetur. Bartolus tenet quod ſic, in l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de damno infecto. ſed contrarium ipſe ſentit in rubrica. C. de in ius vocan. & in authent. offeratur. C. de lit. conteſtatio. & in l. ſi pluribus. ff. de legatis primo. & in extrauagan. ad reprimendum.

Vtrum ſi ſtatuto cauetur, quod exbannitus, vel vſurarius manifeſtus in iudicio non audiatur, poſſit iſta exceptio opponi poſt litis conteſtationem. Bartolus ſentit quod ſic, in l. eleganter. §. ſi quis poſt. ff. de condictione indebit. Sed contrarium ipſe ſentit in lege Vranius. §. ſed cum duo. ff. de fideiuſſoribus.

Vtrum ſi petitio fuerit generalis, ſed proſecutio ſpecialis fuit, & facta eſt tranſactio generalis in omnibus in effectu, ſaltem ope replicationis, obſtaret exceptio, vel ſolum in his, quæ auctor fuit ſpecialiter proſequutus. Bart. tenet ꝙ ſic, in l. ſub prætextu ſpecierum. C. de tranſact. Sed contrarium tenet ipſe in l. tres fratres. ff. de pactis.

Vtrum ſi fuit actum contra Titium rei vendicatione ad certum fundum, & poſt litis conteſtationem compertum eſt iſtum Titium nõ poſſidere nec detinere iſtum fundum, nec retro poſſediſſe, dicatur hoc iudicium eſſe nullum, ſi ipſe Titius nunquam fuit interrogatus, an poſſideret neene? Bar. ſentit quod ſic, in l. ſi conſtante. §. fi. ff. ſoluto matrimo. & in l. 1. C. ſi aduerſus rem iud. Sed contrarium tenet Bart. in l. ſi ate. §. 1. de executione rei iudicatæ.

Vtrum conditio poteſtatiua in contractibus adiecta, habeatur pro defecta, ſi impleta non eſt, cum primum fieri potuit, ſicut in vltimis voluntatibus. Bart ſentit quod ſic, in l. ſi quis arbitratu. in verſic. quæro, quanto tempore. ff. de verborum obligationibus. ſed contrarium ipſe tenet in l. hęc conditio. la picola. ff. de conditio. & demonſt.

Vtrum ſi accuſatur aliquis coram poteſtate Bononienſi de delicto per eum commiſſo in villa Sancti Martini, procedat libellus præſuppoſito quod ſub iuriſdictione talis poteſtatis eſt ſolum vna villa ſancti Martini, quamuis in alijs dioceſibus ſint aliæ villæ ſic vocatæ. Bartolus ſentit quod ſic, in l. liberorum. de accuſ. ſed contrarium ipſe notauit in l. qui ſub conditione. §. fi. ff. de cond. & demonſt.

Source : BIU Cujas

Contrarietates Bartoli.

Vtrum. l. ſecunda. C. vbi in rem actio habeat locum, quando agitur iudicio poſſeſſorio, vel actione perſonali, aut interdicto de tabulis exhibendis. Barto. ſentit quod non. in l. locum. § ſi tabulę. ff. de tabulis exhibendis. Sed contrarium ſentit ipſe in d. l. ſecunda.

Vtrum ſi dominus fundi emphyteotici illum vēdicat ab alio, quam emphyteota, debeat in illo iudicio conſequi etiam reſtitutionem naturalis poſſeſſionis, ita quod non poſſit teus excipere de iure tertij, Bartolus. ſentit quod ſic, in l. prima, §. quod autem ait. ff. de ſuperficie. Sed contrarium ipſe tenet in l. indebiti. §. fin. ff. de condictio indebiti. & in l. ſecunda. ff. de exe. rei iudi.

Item Barto in l. fin. C. de iniurijs. ſequitur communem opinionem. gloſ. & docto. citramontanorum, & aliam opinionem. In contrarium poſuit in l. penultima. §. ad crimen. ff. de publicis iudicijs.

Vtrum in iudiciis poſſeſſorijs ad hoc, ut actor victoriam obtineat, ſufficiat probatio ſemiplena, Barto. ſentit quod ſic, in l. prima. C. quorum bonorum. & in l. ſecunda. §. fina. C. vbi in rem actio. Contrarium ſentit Bartolum. in extrauaganti. in verſiculo, ſummarie. ibi, non eſſent. & ita fauorabiles. ubi pulchra verba ponit.

Vtrum hæres adeundo. hæreditatem, dicatur. quaſi contrahere cum creditoribus hęreditarijs, & ſic eis obligari ex quaſi contractu, ſicut obligatur legatarijs? Bart. ſentit quod non, in l. de eo ff. de iudi. Sed contrarium ipſe ſentire videtur in l. apud Iulianum. §. fina. ex quibus. cauſis in poſſeſſio. cartur. & hoc ibi tenet Dominus Angelus, de Peruſio. & hanc, partem puto veriorem per illum textum, & per l. mores. ff. de acquirenda hęreditate.

FINIS.

ALBERTI

Source : BIU Cujas

ALBERTI BRVNI ASTENSIS, I. C. CLARISS.

Elegantes, ac percommodi Commentarij, Super Statutis,

EXCLVDENTIBVS FOEMINAS ET COGNATORVM LINEAM, A SVCCESSIONIBVS.

Proœmium, & Operis partitio.

INterpretaturus municipalia iura, fęminas & cognatos a ſucceſſionib. excludentia, & normam a communi iure in ſuccedendo traditam immutantia, diuino prius ac glorioſiſſimę virginis Marię nominibus, & prędidio inuocatis, totum opus in 15. articu. principales diuidendum putaui, ut ſingulæ quæſtiones ſub p^rop^rio articulo, ac in propria ſede collocatæ, facilius inueniri poſſint.

Primus articulus eſt, an valeant ſtat. excludentia fęminas a ſucceſſionib. pp maſculos ſeu agnatos, vel alias perſonas.

Secundus articulus eſt, de origine talium ſtatutorũ & iuriumfęminas a ſucceſſionib. propter maſculos excludentiũ.

Tertius articulus, ex qua ratione facta ſint talia ſtatuta.

Quartus articulus eſt, qualia ſint talia ſtatuta, & an ſint fauorabilia, uel odioſa.

Quintus articulus eſt, de generali & extraordinaria taliũ ſtatutorum interpretatione.

Sextus articulus eſt, quæ perſonæ per talia ſtatuta intelligantur excluſæ.

Septimus articulus eſt, quibus caſibus & per quam diſpoſitionem intelligantur fęminæ excluſę vel admiſſæ.

Octauus articulus eſt, a quorum & quibus hæreditatibus, ſucceſsionibus, rebus, & bonis intelligantur excluſæ.

Nonus articulus eſt, inquantum vigore talium ſtatutorũ intelligantur fœminæ uel aliæ perſonæ excluſæ.

Decimus articulus eſt, qualiter & quamdiu intelligantur fœminæ, vel aliæ perſonæ excluſæ.

Vndecimus articulus eſt, quale ius habeat fœmina vel alia perſona excluſa in eo. quod ſibi a ſtatuto vel teſtatore reſeruatur, vel reſeruatum eſſe intelligitur.

Duodecimus articulus eſt, propter quas perſonas intelligantur fęminæ, vel alię perſonæ excluſæ.

Decimus tertius articulus eſt, qualiter, & inquantum admittantur, & vocatę intelligantur perſonæ, propter quas fęminæ uel aliæ perſonæ excluduntur.

Decimusquartus articulus eſt, de prouiſionibus & remedijs contra dicta ſtatuta.

Decimusquintus articulus eſt, de iudicialibus & modo agendi in prædicta materia.

SVMMARIVM.

1 *An valeant ſtatuta excludentia fœminas a ſucceſſionibus propter agnatos.*
2 *An hæreditas ſeu ius ſuccedendi in genere ſumpta, ſint de iure gentium, an de iure ciuili.*
3 *Datur hæreditas de iure naturæ.*
4 *Succedendi, teſtandique facultas, inuentione eſt de iure gentium, ſolennitate vero & forma, de iure ciuili.*
5 *Statutum non poteſt in totum tollere legitimam, & priuare filiam iure alimentorum.*
6 *Licet ſtatuto tolli non poſſit legitima, minui tamen, vel augeri, aut mutari poteſt.*
7 *Filia diues vel aliunde habens alimenta, poteſt in totum excludi a ſucceſſione, propter agnatos.*
8 *Valet ſtatutum aliquid filiæ præſeruans, quamuis id minus ſit legitima.*
9 *Valet ſtatutum differens petitionem legitimæ, vt puta in tempus nuptiarum eam reijciendo.*
10 *Statutũ excludẽs filias a ſucceſſione ſimpliciter, quamquã rigoroſum, valet.*
11 *Trebellianica tolli poteſt, & minui.*
12 *Ex conſuetudine Italiæ valent ſtatuta propter maſculos fœminas excludentia, etiam a legitima.*
13 *Valet ſtatutum excludens in totum ſecundogenitos, dummodo non tollat alimenta, præferendo primogenitos.*
14 *Valet iudęorum conſuetudo, qua vir ſuccedit vxori excluſa filia.*
15 *Valet ſtatutum, quod vir lucretur totam dotem, excluſis liberis prioris matrimonij.*
16 *Matrum legitima in bonis filiorum per ſtatutum tolli poteſt cum non ſit iure naturali debita.*
17 *Ratione publicæ vtilitatis poteſt iuri etiam naturali derogari.*
18 *In conſeruatione agnationum & dignitatum verſatur publica vtilitas.*
19 *Alimenta, ſunt quid diuerſum a iure ſucceſſionis.*
20 *Cauſa ſubſiſtente, in totum tolli poteſt legitima.*
21 *Eſt conſtitutio Florentiæ, quod mulier excluſa propter perſonas expreſſas, etiam ratione legitimæ, non poſſit inſurgere.*
22 *Legitima non eſt de iure naturæ, ſed de iure ciuili, naturali operante.*
23 *Maior ratio fauet filio in bonis parentum, quam parentibus in bonis filiorũ.*
24 *An excluſa a ſucceſſione, & a iure petendæ dotis, poſſit alimenta petere.*
25 *Filio diuiti, vel induſtrioſo, vel alias non indigenti non tenetur pater alimenta præſtare.*
26 *Pater denegans alimenta filio, patriam perdit poteſtatem.*
27 *Quod præſeruatur filiæ, an ſuccedat loco legitimæ.*
28 *An valeat ſtatutum prohibens mulierem ad ſecunda vota tranſeuntem ſuccedere filio.*
29 *Non valet ſtatutum, etiam Imperatoris, vel legis ciuilis, quo indirecte coerceatur libera contrahendi matrimonia facultas.*
30 *Valet ſtatutum laicorum circa accidentia matrimonij, vt ſunt dotes & ſucceſſiones.*
31 *Non valet ſtatutum priuans mulierem relicto ſibi per maritum facto, vel filij ſucceſsione, propter tranſitum ad ſecunda vota.*
32 *Quid iuris, vbi mulier extra iuriſdictionem ſtatuentium nupta excluditur a ſucceſsione.*
33 *An valeat ſtatutum excluſiuum fœminarum, tam ab inteſtato, quam ex teſtamento.*
34 *Vbi in aliquibus rebus remanet libera teſtamenti factio, ſtatutum non dicitur contra bonos mores.*
35 *Vbi cauſa efficiens eſt inhabilis, nullus poteſt ſequi effectus.*
36 *Non patet ſucceſſio his, qui non ſunt de eodem territorio.*
37 *An valeat ſtatutum, quòd non liceat aſcendentibus relinquere extraneis plus tertia parte bonorum.*
38 *Quid ſi ſtatutum diſponat mulierem habentem filios, non poſſe diſponere de bonis ſuis vltra 10. procentenario.*
39 *Mediola. ſtatutum valet, diſponens quòd non liceat maritis ſuis vxoribus relinquere vltra quartam partem.*
40 *Valet ſtatutum, quòd maritus lucretur dotem in præiudicium filiorum anterioris matrimonij.*
41 *Statutum, vt valeat, fieri debet a perſonis habilibus, & poteſtatem habentibus.*
42 *Modus neceſſario ſeruandus pro ualiditate ſtatutorum.*
43 *Communitas Principi ſubdita, non poteſt valida condere ſtatuta cauſarum deciſiua, abſque principis licentia.*
44 *Vbi concurrunt genus, & ſpecies, & ſunt incompatibilia, ſemper ſpecies deciſiua rogat generi.*
45 *Statuta ſunt magis facti, quam iuris.*
46 *De natura clauſulæ, non obſtante aliqua conuentione, ſupra ſcripta, aut infraſcripta.*
47 *An illa verba, ſeruentur iura, intelligantur de futuris & ſuperuenientibus iuribus.*

Articulus Primus.

1

CIrca primum articulũ, ţan valeãt ſtatuta excludentia fœminas a ſucceſſionibus, maxime propter agnatos, Conſiderandum eſt, ꝙ aut loquimur de illis fœminis, quibus nulla debetur legitima. & certũ eſt, ꝙ ſic, quia talis ſucceſſio eſt de iure ciuili. l. lege obuenire. ff. de verbo. ſigni. l. tutelas. in prin. ff. de capi. di. & c. ius quiritũ. j. diſt. tex. in §. fi. inſti. de vſu & habi. gl. in l. j. ff. de ac. re. do. & patet inſti. de legi. agna. ſuc, ĩ prin. & inſti. de ſuc. cog. in prin. & toto ti. ff. & C. de legi. hær.

2 & de ſuis & leg. hęre. & inſti. C. & ff. ad Ter. licet ſit dubiũ, ţan hr̃ditas ſeu ius ſuccedẽdi ſumpta ĩ gn̄e, ſint de iure ciuili vel gẽtiũ, propterea quia videmus ꝙ ẽt ſm teſtm̃ vetus defereba tur hæreditas vel ſucceſſio, vt patet Nume. 27. c. & Gene. 121. tranſumpto 32. q. 4. c. dicat aliquis. & c. omnis. q. 2. & patet ẽt de Iſaac, qui fecit Iacob ſuum hęredem vniuerſalem, & Eſau frater excluſus fuit a ſucceſſione, & in quam pluribus alijs locis teſtĩ veteris, & patet in l. cũ rõ. ĩ prin. ff. de bo. dam. & in l. fi. C.

Source : BIU Cujas

3 fi. C. quo. bo. †vbi dicit, de iure naturæ hereditatem dari, & in auth. de hær. & fal. §. primum. Bal. in l. qui contra. C de inceſt. nup. ita ꝙ dicendum ſit, ꝙ eo ipſo ꝙ gentes eſſe ceperũt, diſponebant de bonis ſuis poſt mortem, & videmus oẽs gentes
4 hoc iure vti. Propter quod doc. †magis cõiter cõclud unt ſuccedendi & teſtandi facultatem, eſſe de iure gentium inuentione & introductione, licet ſolemnitate, & forma ſiue modo ſit de iure ciuili, vt p̃ Bar. & doc. in l. interdum. ff. de cond. inde. Fulg. & Ro. in l. teſtm̃, C. de teſta. & Ro. in l. fi non ſpāli. eo. tit. Ant. de Bu. & cõiter Cano. in rub. de teſta. Mar. de lau. in tracta. de primoge. vbi pulchre & late loquitur. & Alex. in Rub. ff. de acq. hær. vbi Cu. tenet ꝙ ſit de iure gentium, impugnando Bar. qui ibi & in l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iur. tenet ꝙ ſit de iure ciuili. quod ẽt voluit Ro. in l. admonendi. in 25. col. ff. de iureiu. de qua materia habetur per Moder. in l. 3. ff. de teſt. per Bar. in l. qui a latronibus. in prin. eo. tit. & per Ful. & Mod. in d. l interdũ. & ita intelligenda eſt l. 3. §. de illo. ff. p̃ ſocio. quæ vult ſucceſſionem ab inteſt. eſſe actum legitimũ. & §. j. inſti. de hær. quæ ab inteſt. defe. vbi dr̃ deferri hæreditatem filijs ex l. 12. tab. quæ eſt pars iuris ciuilis. l. 2. ff. de ori. iur. Cum itaque ipſa ſucceſſio talium fœminarum, quibus non debetur ltĩa, ſit de iure ciuili poteſt per ſtatutum tolli. l. oẽs populi. ff. de iuſt. & iur. & c. ius ciuile j. diſt. iuncto. §. fi. inſti de leg. agna. tutel. & l. eas. ff. de cap. di. & quod hr̃. in c. quæ in eccleſiarum. & c. eccleſia S. Mariæ. & c. j. de conſti. & prædicta maxime procedunt in ſtatuto excludente fœminã a ſucceſſione ab inteſt. qa de ea, quæ ex teſtõ defertur j̃. e. art. ſpecialius dicẽ. Si vero loquimur de his mulieribus, quibus debetur legitima, ſcilicet filiabus & ceteris deſcendentibus. [Eſt qõ dudum diſputata, & dicit Socy. conſi. cl. j. vol. ꝙ doc. circa veritatẽ huius qõnis pugnarunt a ducentum annis citra, vt ibi per eum multos doctores antiquos & modernos referentem, & eam hẽt pro dubia Corn. conſi. 207. incip. in hac. 2. vo.]in qua qõne quidam diſtinxerunt, ꝙ aut ſtatutum illis
5 nihil reſeruat, & tunc non valet, †quia non põt in totum tollere ltĩam & priuare filiam iure alimentorum, quod eſſet p̃ legem diuinam & ius naturale ac oẽm æquitatẽ, & eſſet nutritiuum peccati. l. j. §. ius naturale. & quod ibi no. Bal. ff. de iu. & iu. & inuitaret ad necandum, iuxta. l. necare, ff. de li. agno. & quia ltĩa eſt debita filijs de iure naturæ. l. cum rõ. ff. de bo. dã. l. ſcripto. in fi. ff. vñ lib. quod ius tolli non põt. §. ſed naturalia. inſti. de iur. nat. gen. & ciui. & prout latius per eos hr̃. Aut ſtatutum aliquid filiæ fœminæ reſeruat, puta dotem, & tunc
6 valeat, †quia licet legitima per ſtatutũ tolli non poſſit, poteſt tñ minui vel augeri vel mutari, vt probat tex. in c. Raynu. de teſta. quem vltra ibi dicta ad hoc dicit. Bal. meliorem de iure in l. filium quem habentem. ver. ſed adhuc quero. C. fam. erciſ. facit quod no. Dy. quem ibi ſequitur Io. And. in mercu. in regu. indultum. in 6. & iſtam opi. ſeu diſtinctionem tenuit Ric. malum. quem refert Cy. in l. ſancimus. C. de nup. Ro. deci. 18. alias. 21. incip. Item fuit dubitatum. in nouis, & ſecundum ordinem rubricarum eſt ſub rubri. de conſue deci. j. ma
11 xime in vlt. addi. & eam refert & ſequitur Card. in conſi. 2. in prin. Ioa. An. in rub. de ſta. mona. in addi. Spe. uer. ſcire debet ꝙ Rich. Alb. de Ro. in l. qm̃ in prioribus. C. de inof. teſta. vbi examinat qõnem Ric. Mal. & dicit ꝙ cõis opi. etiã vltramõtanorum eſt, ꝙ ſtatutum poſſit minuere legitimam, non autem tollere. ſequitur Ro. in rub. C. qui admit. Bal. in l. fi. §. ipſum aũt. C. de bo. quę lib. vbi plus dixit, ꝙ ſtatutum non põt intantum ltĩam filiorum minuere, vt non habeant alimenta. Eandem diſtin. ſequitur Sal. in authẽ. nouiſsima. in 9. q. C. de inof. teſt. Pau. in d. c. Raynu. Idem inuenio fuiſſe conſultũ inter conſilia Bal. conſi. 131. incip. circa prædicta in 2. parte, ſecundum vltimam ſtampam, eſt nu. 292. Sequitur Alex. in cõ ſil. 54. incip. viſo tit. qõnis. circa fi. 2. vol. vbi dicit, ꝙ Cano. cõiter tenent ꝙ legitima in totum tolli non poſsit per ſtatutum ſed minui. & dixit Cy. in propoſito in l. ſancimus. ꝙ cum hęc quæſtio, de qua loquimur, de filia in totum non excludenda Bononię diſputaretur, fuit ita de æquitate deciſum. & hanc opi. ſequitur dom. Fran. Cur doctor Mod. Papien. in conſ. ſuo 80. inci. recte p̃ſatis. in fi. & in cõſi. 16. incip. clarus vir. vbi dicit hanc opi. eſſe magis cõem. Idem dixerunt aliqui moderni in d. auth. nouiſsima. iſtam concluſionẽ, ꝙ filia non poſsit in totum per ſtatutũ excludi p̃ p̃ agnatos, tẽperat Pau. in d. c. Ray.
7 nutius. vt procedat qñ filia nõ hẽret aliunde alimenta † nam ſi eſſet diues vel aliunde haberet alimenta, putat in ea valere ſtatutum. & dicit ibi Ant. de Bu. ꝙ vbi filia in alimentis enormiter lęderetur, non valeret de æquitate cano. ſtatutum eã excludens. Sed Io. de Imo. in l. Titio centũ. §. Tit. gño. ff. de cõdi. & dem. dixit, ꝙ cõis opi. eſt, vt valeat ſtatutum quando filia in totum non excluditur, vbi aũt ſtatutũ in totũ tollit legitimã, & priuat eã ſucceſsione, nõ audet firmare quæ ſit cõmunis opi. Dñs autem And. Sicu. in d. c. Raynutius. cum multis ſeq. verſicu. modo ſunt videnda. vbi late examinat hunc articulum, & in cõſ. 14. incip. illud afferam in mediũ. i. uolu.
8 tenuit ꝙ ſta. non ſolum non poſsit tollere legitimã, ſed nec minuere, per iura ſatis debilia. In hac qõne dicẽdum eſt, †ꝙ valeat tale ſtat. indubitanter, vbi filiæ aliquid præſeruat, quãuis ſit minus legitima, vt patet in locis prædictis, quia ſtat. poteſt ſine dubio minuere legitimam, & ita etiam voluit Old. in quoddam libello ſuo, quem refert & ſequitur Bar. in cõſ. 71. incip. ex facto proponitur. Alb. de ro. in 2. parte. ſtat. q. 102. incipiem. item quæro, cõiter eſt ſtatutum. & idem Old. in cõ ſi. 135. incip. factum tale, quidam nomine. G. & idem Alber. vbi s̃. q. 3. Cy. in d. l. ſancimus, & poſt eum Bal. ibi. Ia. Bu. in authen. unde ſi parens. C. de inof. teſtam. Bar. & Imol. & ſcribentes in d. §. Titio genero. Pau. de Caſt. & communiter legiſtæ in d. auth. nouiſsima. & cano. in d. c. Raynutius. Bald. in l. fi. C. de fru. & li. expen. in 2. col. & in l. 1. C. de dotis promiſ. & in d. §. ius naturale. in fi. comen. & in c. in de conſu. & in c. 1. de feu. cog. ubi dicit, ꝙ tale ſtat. eſt tolerabile & uſu probatum, dato ꝙ nõ ſit rarionabile, ſequitur Bal. in conſi. 407. incip. in quæſtione, quæ vertitur. & 104. incip. uiſo teſtamento. in fi. 8. uol. Ang. in conſi. 349. incip. conſultatio, ubi dicit, ꝙ hæc opinio eſt vera de mero rigore. Ro. in conſ. 16. incip. viſo themate. in fi. & 114. incip. pro declaratione. in prin ubi loquitur in ſtatuto Triuiſij. Ful. in conſ. 95. incip. quidam. V. Pau. de Ca. in c̃ſ. 172. incip. prẽſens caſus. in vol. antiquorum conſi. fm primã impreſsionem. Cu. in conſ. 89. poſt medium. Alex. in. conſi. 55. & 151. incip. viſo themate. in prin. 2. vol. Fran. de Aret. in conſi. 43. incip. cũ cõcor. de quibus in ſeq. membro. Hãc opi. ꝙ ſtat. poſsit minuere legitimam, ſequitur Maria. in cõſi. 30, incip. quamuis, poſt dominos ultramon. inferens ꝙ ſit tanquam humanior ſequenda, eo quia in dubijs benignior opinio eſt ſequenda. & Socy. cõſ. 150. 1. uol. Item hanc opi. ꝙ ſtatutum poſsit minuere legitimã, firmat pro indubitata Corneus conſi. 86. incip. dñus Petrus, poſt Pet. de vbal. 1. vol. & idẽ Corneus, dicens, ꝙ omnes ita tenent, conſi. 107. inci. in hac. 2. vol. & 110. incip. vr̃. circa fi. eo. uol. & conſi. 123. incip. licet. 3. vol. Sequitur Maria. conſi. 30. incipien. quamuis. 2. dubio. Et valet ipſum ſtatutum, ſiue minnat legitimam re ipſa, ſi-
9 ue in tpe, vt †quia differat eius petitionem, prout facit, quando vult præſtari dotem cum filia maritabitur, ſecundum Bar. & doc. in d. §. Titio genero, licet Panor in conſ. 92. incip. illud indubitati. 2. uolu. aliter uideatur ibi tenere per fundm̃ quod tollitur ex dicendis in ſequenti membro. Vbi autem ſtatutum in totum priuaret filiam ſucceſsione, ſtãtib. agnatis, tunc eſt diſtinguendum, quia aut priuat filiam ſucceſsione ſimpliciter. aut ſucceſsione, dote, & alimentis ſimul. Pri-
10 mo caſu, †vbi excludit a ſucceſsione ſimpliciter, teneo cõmunem opinionem eſſe ꝙ valeat, quamuis hæc opinio ſit rigoroſa, & ita uolunt Dy. & Io. An. in mercu. in d. regula, in dultum. & Cy. in d. l. ſancimus. Bar, recte intuenti in d. §. Titio genero. licet aliqui eũ aliter intellexerint & Lap. allegatione centeſima, incipien. in ciuitate Florẽtiæ. Io. An. in aditio. Spe. in rub. deſucceſ. ab inteſt. poſt modium, ubi dixit idẽ in †Trebellianica. vt minui poſſit vel tolli. Bal. in d. l. 1. §. ius naturale. in commen. ff. de iuſ. & iure, vbi dicit, quod ſaltem tunc dẽntur alimenta, & in c. 1. de conſue. vbi dicit quod va
12 let, & eſt æquũ, & in d. l. cũ lege. C. de epiſ. & cle. ubi dicit ꝙ cõſuetudo totius Italiæ ſeruat, vt valeant talia ſtat. excludẽtia fœminas propter maſculos, etiam a legitima, quã credit valere, ſicut valebat lex 12. tab quæ excludebat matrem, & hr̃ditatẽ deferebat agnatis. inſti. ad Tertul. in prin. & media iuris predẽtia. quæ filias ad certam partem coarctabat. l. maximum vitium. C. de libe. præte. Idem vult Io. Andr. in d. c. Raynutius. vbi Anto. de But. præſupponit hanc opinionem eſſe apud legiſtas communem, licet ipſe, ut dixi in præceden ti membro, aliter teneat de æquitate canonica, & eſt de mẽte Pau. ibi, qui dicit ideo non valere ſtat. prædictum, quia filia excluderetur ab alimentis, & fatetur ualere, quando filia haberet aliunde alimenta, & non aduertit, quod quamuis in totũ excludatur filia a ſucceſſiones, nõ tamen excluditur ab alimentis, ut dicam j̃. in 9. articu. princ. in 2. q. Idem tenet Bal. in repe. l. in ſuis. ff. de lib. & poſthu. & Ang. in conſil. 455. incip. ſtatuto ciuitatis Mantuę. inſerto in tertia parte conſiliorum Baldus. ſecundum vltimam impreſſionem, & idem Angel. in auth. de hær. & fal. in fin. commen. Oldra pulchre & per pulchras rationes in conſi. 106. incip. circa ius municipale. Rayn. de Forli. in conſil. 68. inſerto inter conſilia domi. Signo. de homode. ubi dixit hoc eſſe indubitatum, ita ꝙ de hoc contendere, ſit diſputare de lana caprina. Hoc idem cõ probat & plene do. Signo. in conſi. 37. incip. factum ſic præſupponitur, & in conſ. 69. inci. in queſtione Blandiſiæ, & cõſ. 210. incip. ſtatuto cauetur. Io. cal. in conſ. 34. in ti. de teſtam. Ang. in conſ. 104. incip. hic videnda ſunt duo. in fi. primi du dubij Pau. de Caſt. in conſi. 75. incip. viſo puncto in antiquis. fm primam impreſſionem, dicens ꝙ ſi legitima non poſ-

ſet

Source : BIU Cujas

set tolli pariter nō posset minui.l.quod de bonis.§.fi.ff.ad legem Falc.& ibi de hoc per Ang.idem sentit Pau.de Castr.in d.§.Titio genero,& Ioan.de Ana. in consi.3.incip.visis statutis, & hoc est de mente Bal.in l.1.in 10.col.in fi.versi. deinde
13 quęro. C.de sum.tri.dum dixit † valere statutum excludens secundo genitos in totum, præferendo primogenitos,dummodo nō tollat alimenta.quod sequitur Marti.de lau.in tracta.de primogeni.vers. quæro, an valeat consuetudo,& alij, quos refert ibi, & idē est de mente Anto. de rosel. in arbore,
14 vbi tenet†valere consuetudinem Iudęorum,quæ obseruat, ꝙ vir succedat vxori exclusa filia, quāuis Rota in d. decisio. incip.Item fuit dubitatum aliud,velit Pet.de Anch.in repetitio c.canonum stat.in fi.de const.ubi tenet cum Dy.in d.c. indultum.& Ang.Are.in §.sed hæc quidem. instit. de exhęr. lib.prædictam opinionem etiam tenēt quidā Moderni in d. auth.nouissima,in 16.q.prin. Alex.in consi.75.incip. visis & diligenter considerati. 1.vol.vbi adducunt fundamenta ad vtranque partem, & Bal.nouel. in tractatu dotium.6.par.& prædictam opinionem dicunt cōem, Rota in loco s̄.allegato in additionibus,licet ibi aliter decidatur,& Salyc.in d.authen.nouissima. in 11.q.& ibi etiam Pau.de Ca.& in consilio 346.incip.præsens casus.in volumine antiquorum consiliorum,secundum primam impressionem, & in l.1. C.de inof. dona.Imo.in d.l.quod de bonis. §.fi.Alex.in consi.68.incip. circa præmissam consultationem,quarto uol.do.And.sicu. in d.c.Raynutius,& in d.consi.24.& doct.in plerisq; ex locis supra allegatis,& quamuis hanc opinionem in proposito & generaliter,ꝙ legitima per statutū possit in totum toli,rigo ri iuris dicat consentaneam.Maria.in dicto consi.30.& nihi lominus dicens ꝫrium tenendum , & dicit ꝙ contraria opinio est verior & communior,Sequitur Curt. iun. consil.10. cir fi. tamen ipse Maria. in consi.5. in princ. dicit istam opinionem , ꝙ legitima in totum tolli possit per stat. esse apud docto.magis communem,& ita etiam tenent dominus Decius.in cons.87.incip.pro resolutione,& in prin.& in cōs.19. in 2.dubio,post Bal. in l.1.2.q.& ibidem Pau.de Ca. C. de in-
23 off.do. volentes†valere statutum, ꝙ maritus lucretur totam
15 dotem exclusis liberis prioris matrimonij, licet, vt ipse etiā dicit ex hoc necessario legitima non tollatur, cum possit mī alia bona habere.Hanc opinionem etiam firmat Corn.tan quam cōem,consi.210.incip.in hoc 2.vol.& Socy.cons.288. versi.primū probatur. 1.vol.& idem dicit in statuto & consuetudine.Corn.consi.111.incip.vī.circa fi.2.vol.& eam etiā dicit communem ipse Corn.consi.155.incip.circa.prę̄sentē in 2.uol.ubi plene loquitur,& late in consi.115.incip.in hac 3.vol.& in consi.123.incip.licet. eo.vol. Et quod opinio ista. ꝙ statutum possit tollere legitimam , sit communis, etiam firmat Corn. consi.150.incip.hanc quæstionem.in fi. 1.uolu. quam multis comprobat authoritatib.dicens quod in legitima debita filijs in bonis maternis & aliorū hæc opi. maxime procedit,per no.per Bal.in l.1.§.ius naturale. ff.de iure.natu. gen.& ciui. ubi dixit, ꝙ licet ſm eum legitima filiorum nequeat omnino tolli per statutum , tamen secus sit in legitima matris quæ iure naturæ non debetur, sed Bal. ibi de ma-
16 tre hoc non dicit, sed econuerso, amatrum legitima in bonis filiorum tolli possit , cum non sit debita de iure naturæ, ſm eum,& insuper Bal.ibi dum loquitur de statuto tollente filijs legitimam, loquitur qū statutum filiæ omnino denegaret, videlicet dotem, legitimam,& alimenta,quia vt hic dico,& ꝫ.9 arti princi.2.q. bene loquitur Bal. & idem in bonis matris,& ex materna linea,vult ipse Cor.consi. 107.incip.in hac.2.uol.& consi.c.⅔,uolu.incip.non caret.Et licet sit dubitatio in illo ar. indefinite sumpto,an statutum possit tollere legitimam, vt patet ex prædictis, tñ in proposito nostro se-
17 cus est,quia†rōne publicę vtilitatis potest etiam iuri naturali derogari.l.1. ff.de vsuc. l.ita vulneratus.ff.ad leg. Aquil.& statuta excludentia fœminas ꝑꝑ agnatos masculos, cōiter
18 mouentur ex causa publicæ vtilitatis, ſ.† seruandæ agnationis & dignitatis familiarum , in quo versatur publica vtilitas,vt dicam ꝫ.in 3.artic.princ.& idcirco Ioan.de Imol.in d. §.Titio genero licet loquatur sub dubio forte,dixit,ꝙ quamuis sint opiniones in illo,articulo,an possit legitima filorum in totum tolli per statutum , tñ posset pro concordia distingui , quod si nulla ex causa vel saltem rōnabili moueatur , non valeat tanquam irrationabile,& contra rōnem naturalem.d.l.cum ratio,cum de esse legis sit,ꝙ sit rationalis & honesta.c.erit autem 4.di.& c.vt consuetudo 1. distin.si autem moueatur ex aliqua causa,vt quia disponat,ꝙ fœminæ succedant extantibus masculis,etiam si non exprimat,ꝙ dēant
24 dotari,vel ali, adhuc valebit, quia per hoc non excludit ab
19 alimentis,† quæ sunt quid diuersum a iure successionis,nec exludit a dotibus, quia alias alia cōmode viuere non posset arg.l.verbo victus. ff.de ver.sig.& dicit Pau.in cons. 75.inci. primo est vidēdū.in ul.col.1.vol.ꝙ licet sint opiniones in arti.prædicto,vtrum in totum possit ltīa tolli tñ cōior opin. est ꝙ sic existente causa,& secundum eum dī subesse causa , qū filiæ fœminæ,& mater excluduntur fauore agnatorum.& ꝙ
20 cōis opi.sit vt saltem†subsistente causa possit legitima in totum tolli,etiam attestatur Alex.in d.l.quod de bonis.§.fi. Et Curt.iunior consi.20.circa fi.& per to.& hæc opi.in terminis nostris vī comprobata ex dispositione iuris diuini, vt patet Numeri 27.c.de quo dicam in 2.arti. princ. Istam opin. dicit
21 cōem Socy.consi.150.1.col.& Maria.in consi. 5.in princ.† & est constitutio expressa Florentię, ꝙ mulier excluſa ꝑꝑ personas nominatas,non possit etiam ratione legitimę insurgere, vt per Socy.consi.288.incip.circa primam q.in fi.vbi idem tenet,quod vult etiam statutum nostrum Astense,quo casu sumus in certo,& hanc opi.etiam tenet Maria consi.84.incip. visa.in'prin. & Cor.consi.123.incip.licet 3. vol. Ad iura in ꝫrium adducta per doct.breuitatis gratia paret respōsio ex no-
22 tatis in locis prædictis,vbi inter cetera dñt doct.† ꝙ legitima non est de iure naturæ,sed de iure ciuili,naturali iure cooperante,& etiam patet responsio ex his duobus vltimis fundamentis,ſ.quia publicæ vtilitatis rōne iuri etiam naturali derogatur,& quia de iure ēt diuino masculi fœminis prę̄ferebātur,quod ius diuinum,& naturale conuertuntur.§.sed naturalia.instit.de iur.nat.gen.& ciui.& no.in l.ex.hoc iure.ff.de iusti.& iu.& prædicta conclusio minus dubie procedit in fęminis ascendentibus exclusis in totum a successione filiorū seu descendentium,quia eisdem ascendentibus de iure naturali alimenta non debentur,secundum Bal.in d.l.1.5.& vlt. q. ff. de iust.& iur.Bal.in consi.336 incip.præmittendum est 2.vol. & Ang.in d.con.104.& 210 incip. statutum supradictum. & 151.incip.statuto bon.Pau.in d.consi.75.incip. primo est videndum.Io.de Ana.in d.c.consi.4.Pau.de Ca.in d.consi.316. & Alex.in d.consi.119.4.vol post Ioan. in additio. ad Spec.in d.rubr.de succ.ab intest.Idem vult de matre, do.Benedictus Capra in cons.161.inci.subscripsi &c. Nec enim subscriptio est ita debita ascendentibus,sicut descendentibus,l. nam &
23 si parentibus.ff.de inof.test.l.rescripto.ff.vnde liberi.† maior enim ratio fouet filium in bonis parentum,quam parētes in bonis filiorum,vt ibi voluit Cor.consi.150.inci.circa presentem 2.vol.plus hī in locis prędictis, ꝙ ēt si mater excludatur extante sorore,valeat statutum.facit l.de emancipatis.& qđ ibi no.Bal.C.de legi.hære.& hæc vera sunt,quamuis reperiat inter consilia Bal.in consi.93.in 5.vol.consultum, ꝙ tale statutum non valeat tanquam iniquum,quasi parentibus ēt de iure naturę ltīa debeatur,quod consilium non fuit Bal.vt patet in cons.seq.& ꝫ illam decisionem est tex.in d.l.scripto.in fi.Sed est aduertendum ad illam rōnem, ꝙ parentibus de iure naturali alimenta debeantur,quia non est sine dubio,vt ꝑ Albe.in j parte statu.q.40.& aliquid dicam ꝫ.hac ea.q.Ex prædictis apparet, ꝙ statutum priuās in totum successione, multomagis valet in fœminis collateralibus, quia eis nullo mouente iure naturali,sed ex sacris tantum constōnibus fuit legitima constituta.l.fratres.C.de inof.test.& §.soror.inst.eo.& de iure naturæ eis alimenta non debentur , sed de mero iure ciuili.l.qui filium.ff.vbi pupil.edu.de & quod dixit Bar.in l.si quis a liberis.§. vtrum ff.de lib.agn. Alio aūt casu, qū statutū excludit fœminas,ita ꝙ non possint habere recursum ad hæreditatem seu bona,a quibus excluduntur, non tñ rōne successionis,verum ēt rōne dotium & alimentorum est distinguendum, ꝙ aut sunt tales fœminæ,quibus debentur de iure naturę alimenta,sicut filiæ d.l.1.§.ius nāle.cū ibi no.ꝑ Bal.in 5.q.ff.de iusti.& iur.& inst.de iur. nat.gen.& ciui.ī prin.& tūc non valet statutum. §.sed naturalia.insti.eo.titu. & quod no. Bar.in l.oēs populi.in 3.q.prin.ff.de iust.& iur.& gl.Bar.& alij in l.fi.C.si contra ius vel vtili.publi.& ita concludit Albe. in 1.parte statutorum q.40.post Iaco.But.in l.si quis a liberis.in prin.vbi etiam Alb.ff.de lib.agno.& post Galeo.in tit. de alimentis,versi.pone qōnem,pater emancipauit & Spec.& ibidem Ioan.And.in addi.in tit.qui filij sint legi.versi. sed pone quidam, vbi idem vult Spe. etiam si statutum esset iuratum. Facit secundum eos.c.fi.de consue.& c.cum quidam. de iure iur.& §.fi.insti.de legi.agna.suc.Idem ēt voluit Bald.in d.l.cū lege.C.de epis.& cleri.& Pet.de Anch.in d.repe.c. canonum statuta.in 11.q.prin.versi.quæro,an valeat statutum, quod pater non teneatur alere filium,de consti. ꝙ est de mente But. & Pau.in d.c. Raynutius in loco supra alleg.ac aliorum doc. tenentium,quod ltīa filiorum non possit in totum tolli, dū se fundant ex eo,quod tunc filij fraudarentur alimētis, licet male,vt dicam infra in 9.articu.prin.in 2.q. vbi tradam late,
24 †an excluſa a successione paterna,etiam quo ad ltīam,& a iure petendi dotes,possit petere,alimenta, vbi autem personis exclusis alimenta non debētur,valet statutum, per prædicta & voluit Panormi.in d.c Raynutius.puta,quia sit filius diues
25 vel aliunde habens illa,secūdum eum,†filio enim diuiti vel industrioso, vel alias non egenti non tenetur pater præstare

ali-

Source : BIU Cujas

alimenta d.l.ſi quis a liberis.§.ſi filius.& l.j.& ibi Barto. C. de men.vali.lib. 10.Item nec filio,qui commiſit aliquam ex cauſis ingratitudinis,ex quibus poteſt quis exhæredari.gl.& Bar. in d.l.ſi quis a liberis.§.idem iudex & gl in §.ſiue igitur.in authē.ut cum de appel.cog.glo.j.& ibi.Bar.in l.ſi.C.de alen.lib. Bar.in l.diuus.ff.ad leg.Pom.de pari.vbi dicit vnum ſtupendum dictum,& in tracta.& de alimen.Ant.de But.& Pau.in c.cum haberet.de eo qui du.in vxo.quam polu.per adult. Et
26 eſt aduertendum,quia †pater denegans alimenta filio,perdit patriam poteſtatem,ſm gl.in l.nec filium.C.de pa.pot.quam ſequitur Pau.in c.ſi.de conuer.infide.An aũt de iure naturali parentibus per filios alimenta debeantur, fuerunt opiniones.nam Iac.de Are.in d.l.ſi quis a liberis.§.parens.& Bald.in d.§.ius naturale 5.q tenuerunt quod non.ſed Albe.in d.q.44. eſt in ꝯria ſnĩa.Sed prima opi.vr̃ mihi verior,& eã tenet Bar. in d.§.parens.quod latius attingere hic no.i curo.Sed hic dubitatur,an retenta pro cõi opinione prædicta, quod ſtatutũ poſſit legitimam ſolummodo minuere,maxime ex cauſa,ꝓ ut ſupra,poſſit diminui ad enormem leſionem, Do.Sign. in conſi.150.j.volu.tangit hanc qõnem,poſt Rotã.in d.dec.18. alias.21.incip.item fuit dubitatum.& Ant de But.in c. Rayn. de teſt.ita quod iſta enormis leſio conſiſtat in arbitrio iudicis fatetur tñ ipſe D.Socy.quod ſi ipſi filiꝙ excluſꝙdos præferue
27 tur,valebit ſtatutum illam priuans legitima,quaſi †præſeruatum ſuccedat loco legitimæ, & ſic in effectu reſidet in opinione quam hic teneo.An aũt ſuccedat loco legitimæ dicã infra in 11 articulo principa.in 2. quæſt.

Quæſt. II.

28 Iuxta Prædicta quæro,†an valeat ſtatutum prohibẽs mulierem tranſeuntem ad ſecunda vota ſuccedere filio. Bal.in conſi.215.incip.quæritur vtrum 3. vol. præſupponit quod ſic.& loquitur in terminis ſtatuti Maſij, & idem in terminis ſtatuti Aſten.quod incip.deteſtanda, præſupponit D.Signo.de Homode.in conſi.37.incip.factum ſic.verſic.venio ad tertium.hoc eſt ad ſecundam diſpõnem,& in conſil. 69 incip.in quæſt.Blandixiæ,maxime in vlt.col. Idem prætupponit Rayn.de Forli.in conſil. ſuo 68.incip.quædam mulier. maxime in verſi.in tertia parte. inſerto inter conſilia Signo. & ipſe Do.Ray,in conſi.vlti.inſerto inter dicta conſilia, maxime in ver.demum venit.& ita tenet & concludit Alex.in d.conſ.68.incip.circa præmiſſam conſultationem.in fi.4.vo.
29 Nec ob.ſi dicatur, †quod non videatur ualere tale ſtatutum, tanquam per illud ſindirecte tollatur ſeu coerceatur facultas contrahendi matrimonia,quę debet eſſe libera.l.Titia.cũ ibi traditis.ff.de verb.obli.c.gemma.de ſpon.qđ non eſt in poteſtate Imperatoris vel legis ciuilis,vt no.Io.And.in c.ſtatutum de hære.in 6.quia ſecundum Inn'Io.And. & ſcribentes cõiter in c.fi.de ſec.nup.diſpoſitio iuris ciuilis priuantis mulieres ad ſecunda vota tranſeũtes relicto, ſeu alio emolumẽto, valet, quaſi non ſit facta odio contractus matrimonij, vel in pœnam contrahentis ſecundum matrimonium, ſed in prouiſionem filiorum,licet ſecus ſit in pœnis impoſitis mulieri tranſeunti ad ſecunda vota intra annum,quia ille impo nuntur odio contractus,& vt mulier non feſtinet ad ſecundum matrimonium propter incertitudinem prolis, & ſanguinis turbationem,vt in l.liberorum,in prin.ff.de his q not. infa.vel ne ſuſpicio oriatur marito ex feſtinatione,vt in §. verum.alias vtrum in auth de reſti & ea quæ parit, & ita etiam voluit Bar.& alij.in l.1.C.de ſecũ. nup. & in d l.liberorum.in prin.Bal. in l.ſi qua mulier,C.ad tertu.But.in c.1.de ſpon.in 2. col.Pet.de Anch.in repe.d.c.canonum ſtatuta.uer. quædam uero leges.de conſti.& in conſi.98.incip. ex prædicto thema te.in prin Bal.in l.decreto.in fi.C.de infa.Ang. in auth. de nõ eligen.ſecundo nub.Gemi.in c.placuit 32.diſt.Bal d.pulchre
30 in rub.extra de conſtitutio.in fi.comme.vbi dicit † valere ſtatutum laicorum circa accidentia matrimonij, vt ſunt dotes, & ſucceſſiones.vnde prædictum ſtatutum tanquam principaliter factum fauore agnatorum, vt dicam infra i 3.arti. prin. & clarius in quarto prin.non debet dici in odium ſecundarum nuptiarum.Ad prædicta etiam facit quod voluit glo.in c.cum ſecundum.in verbo,certoque eaſu,de hær.in 6. quod ſi lex ciuilis imponat mulieri contrahẽti matrimonium certo modo pœnam priuationis lucri a lege ciuili delati, bene valet in terris non ſubditis eccleſiæ.Cum qua glo.tranſeunt ibi mod.& But.in d.c.1.de ſpon & Alex.in conſi.ſupra.alleg. facit quod not.Bal.in c.clerici.de iud.& in rub.extra de conſti.& in c.tenor.in fi.de re iud.& in l.oẽm. in fi. C. ad Tertull. Gaſpar Cal.in c.2.de clan.deſpon.Lapp.Abb.& Do.de Sanc. Ge.in c.ſtatutum de hær.in 6.quamuis ibi Io.And.contrariũ tenere videatur,ſed loquitur,vbi odio contractus matrimonij infligeretur damnum amiſſionis bonorũm mulieri contrahẽti.ſecundum Ale.in conſi.ſupra alle.de cuius paſſus veritate,remitto me ad no.in locis prædictis.Verũ quia Pau. in d.ca.ſi. de ſecun.nup.dicit ꝙ negari non põt,quin mulieres reddantur timidiores per excluſionem a lucris legalib. & id circo dicit ꝙ ſi liceret vti audacia,teneret cõtra cõem opi.ꝙ tales pœnæ non valerent. & eſſent ſublatæ,& ipſe Panor.in c.eccleſia.ver. quintus caſus.de conſti.expreſſe tenet illã ſuã opinionem,ꝓꝓ quod conſuluit.D. Philip.cor.conſil.2.incip.
31 vr̃.1.vol.†non valere ſtatutum priuans matrem relicto facto ſibi per maritum, vel filij ſucceſſione ꝓꝓ tranſitum ad ſecũda vota.Et eſt aduertendum,quod in terminis dicti ſtatuti. Aſt.quod inci.deteſtanda,poſiti in 16.colla. ſtatutorum Aſt. c.91. ſm D. Sign in conſilijs s̃ alle. Illa excluſio matris a ſucceſſione filiorum,non põt dici odioſa,ꝓpea quia illud ſtatutum ex rõne,quę ex præfatione colligitur, eſt inductũ principaliter in fauorem ipſarum, quia corrigit leges ciuiles imponentes pœnas mulieribus tranſeuntibus ad ſecunda uota, ſl.1.& 2.3.4 & 5. C.de ſecun.nup. & uult ꝙ poſſit de ſibi relictis et am per primum maritum, & de dotibus, & cęteris bonis diſponere in ſm maritum, excluſis liberis primi matrimonij,& licet excludat eas a ſucceſſione filiorum primi matrimonij. Iſtud cauſatur ex æqualitate ſeruãda, & ſuadente ęquitate, ne contingeret filios primi matrimonij,quibus magis debetur materna hæreditas, iuxta. d. l.ſcripto. ff. vnde lib & l.nam & ſi parentib.de inof teſt.excludi a maternis bonis,& etiam ab his quæ in matrem a patre eorum ꝓuenerunt,ꝺ.l.fœminæ,& l.cũ alijs,& l.generaliter.C.de ſecun. nup.& marrem poſſe ipſis filijs ſuccedere,quod eſſet iniquũ imo ipſum ſtatutum tollit filijs primi matrimonij prouiſionem l.hac ædictali.C.de ſe nup.& in hoc matrem honorat. de cuius ſtatuti efficacia & proniſione qñque latius dicam,
32 ſ.in 6 art.prin.in.4.memb.in 27.q.Ex prædictis apparet,† qd iuris ſit, vbi excluditur a ſucceſſione mulier nupta extra iuriſdictionem ſtatuentium, de quo aliquid in ſeq. q. dicetur. In qua quæſtione etiam concluditur, quod valet ſtatutum, & infra in 6.artic.prin.in 3.memb.in 23.q. de quo per Alex. conſi.151.incip.viſo themate. 2.vol.

Queſt. III.

33 Tertio Quæro,†an valeat ſtatutum prædictum excluſiuum feminarum,ſi eas excludat tam exteſtõ quam ab inteſt. Bal.in l. fi.ver.ſed pone in quibuſdam C.de pac.dicit quod non, licet ſub dubio tanquam ſit contra bonos mores,cum auferat liberam teſtĩ factionem.argum.l.ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de verb.ob.niſi ipſum ſtatutum excludat a certis tñ rebus;puta quia dicat,ꝙ mulier nupta extra territorium nõ ſuccedat in immobilib.uel in fundis uel domib.ex teſtõ,vel ab inteſtato,per l.1 C.non li.habi.
34 met.lib. 11.& l.certa forma.C.de iure.fi.li. 10.quia †vbi in aliquibus rebus remanet libera teſtĩ factio, ſtatutum non dr̃ ꝺ bonos mores, argum eius, quod dr̃ de donatione, vt ibi docto.in d.l.ſtipulatio hoc modo concepta,ſed idem Bal. in conſi.41.incip.quidam Mediolanẽ. in 1. vol. loquendo in terminis ſtatuti Mediolani, quo cauetur quod nulla mulier nupta extra iuriſdictionem Mediolani ſuccedat alicui de iuriſdictione Mediolani etiam ex teſtõ,arguendo ꝙ non valeat hoc ſtatutũ, tanꝙ non poſſit nõ ſubditis legem imponere,iuxta l.cunctos populos.C.de ſum.trinit.& l.fin.ff.de iuriſdict. om.iud.dicit,ꝙ de cõi conſuetudine ſeruatur, ut ualeat tale ſtatutum, & poſſet etiam dici,ꝙ non valeat, quia teſtm̃ eſt inuentione & introductione de iure gentium, ſiue de iure naturali ſecundario,vt traditur in l.ſi teſtm̃. C. de teſta.& in l.ex hoc iure.ff.de iuſt. & iur.& dixi in 1.q.huius primi artic. prin quod ius eſt immutabile.§.ſed naturalia.inſt. de iur. na. gen. & ci.in tm̃ vt principis reſcriptum contra teſtm̃,non ualeat l.ſi teſtm̃ & ibi in propoſito Fulgo.Ro. & Mod.C.de teſt. ſed Bart. in d.l.fi.C.de pact.tenet tale ſtatuutm valere,& hoc etiam uult Bal.in l.2.C vt in poſſ.leg.& in dicta l.cunctos populos.ver.dixi de ſtatutis.& Pet.de Anchar. in repe.capit.canonum ſtat.in verſ.quæro ergo,vtrum ſtat.de conſtitut.ſequitur Ro.in d.l.ſtipulatio hoc modo concepta,& ibi.Alex. in 11.col.& Alex.in conſi.151.viſo themate.2.vol.ubi loquitur in terminis ſtatuti Lauden.volentis mulierem cum hæreditate ex teſtõ vel ab inteſtato nubere non poſſe extra iuriſdõnem cõis Lauden.& talem hæreditatem deuenire ad proximiores agnatos.Idem etiam uoluit Alex. in l.ſi conuenerit. §.ſi nuda.in apoſtil.in fin.ff.de pig.act.& in l.1.§.veteres.ff.de acq.poſſ.poſt.Cu.& hoc etiam eſt de mente Bal.in l.ſi matre. C.de ſuis legi.& Bal.conſi.355.inci.nulla mulier.1.vol.ſm ulti.impreſſionem,& Pe.Anch.in repe prædicta,in uer.ſed pone per ſtatutum,& Cu.ac.Ro.in l.hæres per ſeruum. ff.de acqui.hær.ſequitur do.prẽcep.meus in d.l.fi.C. de pact.& dom. Bap.de S.Seuer.in repe.l.oẽs popu.§.de iuſti.& iur. Nec eſt uerum,ꝙ hoc ſtatutũ tollat liberam teſtãdi facultatem,per.l. cum ita legatum ff.de cond.& de. Nec eſt bonum fundm̃, ꝙ hoc ſtat. non poſſit ligare forenſes. Tum quia afficit bona, ut late dicam.j̃.in6.art.prin.in 1.q.Tum quia ſm Bal.in d.l 2. C. ut in poſſ.le.magis dr̃ ſtatutum afficere diſponentem, hoc

eſt

Source : BIU Cujas

35 est testatorem,& †vbi causa efficiens redditur inhabilis, nul lus potest sequi effectus.l.j.§.si filius.ff.de leg.3.Item secundū
36 Bal in consi.357.alibi videmus,q̄ †non patet successio his,q̄ non sunt de eodem territorio. l.j.C.non li.hab.met.li. 11. Ad illud q̄ testm̄ sit de iure gentium,sed de iure naturali secundario respondetur istūd esse verum, vt dixi, introductione, sed solennitate & forma,est de iure ciuili,vt dictum est supra in prin.huius arti.quo casu recte appellatur,ēt de iure ciuili. l.ius aūt ciuile.ff.de iu.& iu.& pp hoc nō infertur necessario, quin possit aliquibus personis interdici successio ex testō per legem ciuilem,vt patet in l.si qua pœna.ff. de his,qui sunt sui vel alie.iu.& in l.1.C.de hæ.inst.& in §.causas. in authē.vt cū de appel.cog.& in personis enumeratis per gl.in §.legari. insti.de leg.q̄m etiam ius naturale seu gentium vel diuinum p̄ ius ciuile vel statutum limitatur & restringitur,vt per Bar.in repe.l.oēs pop.in 3.q.prin.in prin.ff.de iust.& iu.Pet.de Anch. in repe.c.canonum statuta.in 18.arti.prin.Bar.& doc.in l.fin. C.si ꝯ ius vel vti.pub.Albe.in j.parte statu.in 8.q.& plene per modernos,in c.quæ in ecclesiarum.de consti.& quod dī principem non posse rescribere ꝯ testm̄,fateor quantum ad priuandum aliquem iure delato, non tm̄ per hoc sequitur quin possit legem condendo prohibere testari inter aliquas personas,per ea quæ hm̄r in locis prædictis,maxime in d.l.1.ff.de cō sti.prin. & ī l.rescripta.& in l.quotiens.C.de preci.Impe.of.& in d.c.quę in ecclesiarum.item ſm Bal.in l.lege 12.tab.C. de leg.hær.saltem successio ex tectō est creatura iuris ciuilis, vt ibi per eum, de quo dixi supra.in 1.quæst.an autem valeat statutum priuans nubentem extra territorium ab hęreditate iā delata & agnita,dicam infra.in 6.articu-principa.in 4. membro.in 22.quæstione cum seq.

Quæst IIII.

37 **Quæro** Quarto subsequenter, † an valeat statutum, q̄ non liceat ascendentibus, puta patri vel matri seu aīs,relinquere extraneis personis nisi tertiam partē bonorum.per prædicta apparet q̄ sic.& in specie hoc firmat D. Bap.de S.Seue.in rep.l.oēs pop.ff.de iust.& iu.vbi refert Bald. ita consuluisse in quodam suo consi.nu.19.inci.in quæstione quæ vertitur intantum q̄ si fuerit plus tertia relictum ecclesiæ vel pio loco,non valeat relictum pluris. & hoc sequitur Cald.in consi.15.sub rub.de constit.cum cōcor. de quibus p̄ Mar.in consi.48.inci.in præsenti.Nec hoc statutum dī secundum eos iniuriosum pijs locis, quia legitima potest augeri p̄ statutum, vt patet in authen.nouissima.C.de inof.testa.& ex his,quæ dixi supra eo.ar.1.q.& sic censetur ltīa facta de bene, idest,de duabus tertiis, in quibus filij intelligūtur creditores supple vel quasi,sicut de iure dicimus in tertia vel semisse,vt per gl.cum ibi not.per doct.in l.3.C.de iur.& fac.ign.cum cō cor.quę ad hoc adducam j̄.in 11.art.prin.2.q.in addi.& in 13. art.prin.in 8.q.circa fi.licet Mar.in d.consi. 48. dicat hoc statutum esse odiosum,faciunt quæ dicam infra proxi.& sic nō ob.no.per Bal.in l.gñalis.C de sac.san.ecc.& per Pet. de Ancha.in rep.d.c canonum statuta.in 11.q.ver.dicit ēt Bal.de cō sti.cū concor.traditis per Ale.in consi.105.inci.viso ac diligē
38 ter.cum seq 4.vol.†Quid aūt,si statutum disponat, q̄ non liceat mulieri habenti filios disponere in vltima volūtate vel aliquo tpe inter viuos de bonis suis, nisi 10. pro centenario, ēt pro anima.an valeat Pet.de Anch.in cons. 24.inci.videret prima facie,dicit q̄ sic,quia hoc statutum est factum in fauorem filiorum,quibus non præfertur pia causa,iuxta glo.in l.si quis ad declinandam.C.de epis.& cle.& quia statutum ex cā bene potest restringere potestatem dominorum disponendi de rebus suis,& alicui dominium rei sue auferre,vt ibi per eū & ita etiam consuluit Cald.in consi.20.sub rub.de constit.licet in ꝯrium faciat,quod notatur ibidem in consilio vlt.& p̄ Bal.in d.l.generali,cum concordan.supra alleg.Item quæro, an valeat statutum, quod non liceat patri relinquere filiæ in gressæ monasterium,vel expresse excludens personas ecclesiasticas vel forenses,dicam plene in 6.ar.prin.in 1.memb.in
39 1.& 2.q.†Quid de statuto Mediola. quod maritus non possit vxori relinquere vltra quartam partem,certum est quod valet,quia vī factum,ne mutuo amore se spolient, vt per Bart. in repe.l.cunctos popu.6.q.ver.vel pone,statutum est, quod vir non possit legare vxori.C.de sum.tri.& per Albe.de ro.in 2.parte statu.q.111.incip.statuto cauetur.& Ro.consi.39.inc. in proposita quæstione.& Alex.consi. 37. incip. prospectis 2. vol.& consilio 41.incip.visis.5.vol.& Barba.consi.12.1.volu.
40 & Do.Decium consi.96.incip in casu,in prin.† Sic etiam valet statutum,quod maritus lucretur dotē in præiudiciū filiorū anterioris matrimonij,vt p̄ Bal.in l.1.in 2.q.vbi ēt Pau. de Cas.C.de inof.do.& dicam j̄.in 6.art.prin.in 4.memb. 27.q.

Quæst. V.

41 **Quinto** † Est aduertendum pro validitate dicti statuti quod fiat a personis habilibus & potestatem habentibus,vt per Bar.Bal.& repetētes in l.oēs pop.ff.de iust. & iur.in j.q.prin.Pet.de Anch.in d.c.canonum statuta.Albe.
42 de Ro.in 1.parte statu. cum cōcor.late per eos allegatis,† vbi etiam tradunt modum,qui necessario seruandus est pro validitate statutorum.Item est aduertendum,quod fiant super bonis,& circa personas,in quibus statuentes habeant iurisdictionem,de quo late ad propositum dicam in 6.artic. principa.in primo membro,& in 8.articu.princip. circa 9. q. Et hic annecti potest quæstio in qua consuluit Bal.bis,cū casus fuisset sibi diuersimode transmissus,primo scilicet in consi.34.incipien.inter illustrem.1.vol.secundum penul.stampam,& secundo,cum casus fuisset sibi secundum veritatem reformatus in consi.160.incip. verba pactorum,eod.vol.videlicet cōmunitas. Saluiani quæ est in patria pedemontana. conuenit cum principe Archaiæ D. Sabaudiæ,quod ī successionib. ab intestato seruentur iura quauis consuetudine,& pactione suprascripta,& infrascripta non obstante,& per aliud capitulū conuenit quod consilium prædicti cōis possit qncunque ad suam liberam voluntatem capitula & ordinamenta minuere,augere,& mutare ad suam propriam voluntatem,& quę fecerint,valeant & teneant,quantum consilio placuerit &c. Postmodum dicta communitas seu consilium fecit quoddā statutum positum sub rubrica, quod nulla fœmina postquā fuerit nupta,possit aliquid petere,aut qōnem aliquā mouere alicui fratri,seu nepotibus suis,occasione alicuius successionis patris,aut matris,seu fratris.Demum accidit casus, quod decessit frater relictis fratre,& nepotibus,& sorore nupta, q̄ volebat succedere de iure cōi,non obstante ordinatione in ꝯrium per populum vel statutum facta,quam dicebat nō valere,tanquam ꝯ conuentionem cum principe factam existeret.in qua qōne Bal.concludit dictam ordinationem seu statutum non valere,& quod soror posset succedere.motus,qa
43 †cum ipsa communitas Sauil.esset subdita & peculiaris principis Achaiæ non potuit condere statuta valida ad causarū decisionem sine principis confirmatione,vt notant Bar.& repetentes in d.l.oēs populi.j. q. prin.Nec per illa verba indefinita,quod cōe possit ad suam liberam voluntatem condere statuta,intelligitur concessa licentia condendi prædictū statutum.quia per illam conuentionem, quod in successionib.
44 seruaretur ius,fuerat in ꝯrium spāliter prouisum,& †vbi cōcurrunt genus & species,& sunt incompatibilia,semper species derogat gñi,regula,gñi per speciem.de reg.iur.in 6. facit quod no.Bar.in l.quæsitum.§.fi.ff.de aur.& arg.leg.& tex.in l. vxorē.§. felicissimo.ff.de leg.3.cū ibi not.& l.Stich. nutricis. & ibi Bar.ff.de ali.& cib.leg.qd autem adesset incompassibilitas,probatur secundum eum,quia dicitur quod seruentur iura, intelligitur de iure cōi seu Romanorum, primo ratione excellentię.§. sed quotiens.insti.de iur.nat.gen.& ciui.Secundo ratione naturalis iustitiæ, quæ de iure cōi in successionib. ministratur. §.nullam vero. in auth.de hære.ab intest.l.maxi
45 mū uitiū.C.de lib præte.Tertio, qa†stat.sunt magis facti quā iuris,vñ non intelligitur de iurib.stat.c.1 de consti.in 6.& sic quo ad successiones,cōitas seu consilium non habuit licentiā statuendi.sed est aduertendū, qa nō est p̄ oīa verū,q̄ iuris appellatione intelligatur de communi, vt notant doctores, in d.l oēs populi, vbi ambo præceptores mei Papien. do. Ias. & Lancellotus,quamuis in proposito credam fuisse intellectum de iure cōi, quia alias illa reseruatio fuisset superflua, & illa cla derogatoria non obstante aliqua conuentione suprascripta,& infrascripta,esset sine effectu, quod non est dicendum.c.solitę.de maiorita.& obed.& quod no.Bal.in rubrica.C.de contrah.emp.in nona.qōne.facit.l.si qñ in princ.
46 ff.de leg.1.l.si quando.in prin.C.de inof.testam.†de cuius clausulæ natura est,impedire valentiam sequentium actuum, & facere quod primum in ordine verborum, sit sequens in effectu.l.si quis in princi.testamauti.de lega.3.l.si ita.ff.de le. 1.l.clari.vbi.Bal.C.de fideicomm.Item putarem considerandum cuius fauore fuisset illa clausula derogatoria apposita, quia si fuisset apposita fauore cōitatis, non fuisset contra eā interpretanda.l.quod fauore.C.de legi.l.quamuis.in prin.& quod ibi pulchre no.Bar.ff.de pig. act.Pau.de Cas.& Alex.in l.4.§.si ex conuentione.ff.de re iud.& hoc ex tenore conuen
47 tionum concipi potuisset.†An autem tunc illa verba, seruētur iura, intelligerentur de futuris & superuenientib.colligitur ex notatis per Bart in l.si ita.ff.de aur.& argent.le.& Anto.de Bu.in c.quia circa.de priuile. per Imo.in clem. fi. cum multis seq.de rescrip per.Bart.& doct.in l.si stipulatus.§.cum stipulamur.ff.de ueri.b.oblig.cum concor. per eos allegatis.

SVMMARIVM.

1 *De origine statutorum & iurium fœminas a successione propter masculos excludentium.*
2 *Dispositio legis Mosaicæ inter Iudæos seruanda est.*
3 *Ordo successionis graduum quem Dominus Moysi dedit annunciandum populo.*
4 *Plura de iure Longobardorum,& unde processerit.*

Source : BIU Cujas

Alberti Bruni Aſtenſis De Stat.

5 *Iuſſe Longobardorum una per patrem aut fratrem maritata debet eſſe contenta.*

6 *An hodie iura Longobardorum poſſint pro legibus allegari.*

7 *Ex varietate locorum & temporum & leges diuerſimode fiunt.*

Articulus Secundus.

1 Irca ſecundum articulum principalem videndum eſt † de origine ſtatutorum & iurium fœminas a ſucceſſione ꝑ maſculos excludentium, & primo ſumpta comperiuntur ex lege Moſaica, vt hr̃ Numeri. 27. & fi. refert Angel. in ſua diſputa. inci. nobilis quidam genere, & in conſi. 299. incip. ſtatuto ciuitatis Terdone, Cardi. Floren. in conſ. 1. in fi. Saly. in l. cunctos populos. C. de ſumma trin. & Card. in 2 conſi. 30. incip. an ſi Iudeus ſub. rubrica. de teſt. † conſuluit diſpoſitionē. d. l. Moſaicæ eſſe ſeruandam inter iudeos. ſequitur Cor. conſi. 115. incip. in hac. 2. vol. & conſi. 140 incip. circa præſentem. 2 vol. & 170 incip. in conſi. 1. & conſi. 123. inci. licet 3. uol. cum. n. filiæ Salphaad ſine liberis maſculis defuncti a Moiſæ paternam hæreditatem peterent, eo ꝙ nullus filius maſculus ex eo ſupereſſet, adiſſentq; Moyſen, dr̃ in d. c. 27. ꝙ Moyſes ad iudiciū Dñi Dei cauſam earum retulit Dñs inter cętera dixit ad eū, ad filios Iſrael loquæris. hęc, Homo cum mortuus fuerit abſq; filio, ad filiam eius tranſibit hr̃ditas, ſi filiam nō habuerit, habebit ſucceſſores fratres ſuos, ꝙ ſi & fratres non fuerint, dabitis hr̃ditatē fratrib. pr̃is eius. Si naūt nec patruos habuerit, dabitur hr̃ditas his qui, ei ſunt ꝓximi, eritq; hoc filijs Iſrael ſanctum lege perpetua, ſicut prę cepit dñus Moyſi, & ſi ex lege diuina exiſtentib. filijs maſculis filiæ fęminę patri non ſucceedunt, quod ius diſcrepat a iure cōi, non tm̃ in dr̃ia ſexus, verum etiam in ſucceſſione aſcēdentium, iuxta. §. ꝓn̄s. in authen. de hære ab inteſt. Demum inuenio ex ciuili diſpoſitione ꝙ lex 12. tab. eognatos & eos, q̄ per fęminini ſexus neceſſitudinē iungūtur, a ſucceſſione eorū, qui ex maſculorum linea deſcendebāt, excludebat in tm̃, vt matrem excluderet a ſucceſſione filij, & filium a mr̃is ſucceſſione, per quam legem etiam ex capite cognatorū eis hæreditas non deferebatur, quæ diſpoſitio poſtmodum fuit per prætores limitata, & immutata per ſenatuſconſ. Tert. ac imperiales conſtitutiones, vt patet inſtit. ad Tert. in princ. & per totum titulum. & ff. & C. eo. & hac lex in alijs mulierib. & ſi agnata vellet agnato ſuccedere, & filia patri vel vlterior deſcendens non faciebat dr̃iam inter maſculos & fœminas. §. & quemadmodum. Inſti. de hære. quæ ab inteſt. defe. & §. hoc q̄dē. inſti. de legi. agna. ſuc. Demū ſuperuenit media iuris prudentia, quæ fœminas oēs a ſucceſſione agnatorum excludebat exceptis ſororibus, & maſculos, ēt ſi longiſſimo gradu erant, puta ēt in decimo, iuxta. §. fi. inſt. de ſuc. cognа. ad ſucceſſionē fęminarū vocabat. & q̄d fortius eſt, tales fęminas vltra ſorores nullo mō ēt ex capite cognatorum admittebat §. cęterum. inſt. de legi. agn. ſuc. Item ſuperuenerūt prętorū edicta, quę matres & tales fęminas vltra ſorores ex capite cognatorum vocabant, & eis agnatos p̄ferebant d. §. cęterū. ver. ſed quia ſane. & inſti. ad Tert. in prin. Superuenit ēt quoddā ius, quod inter filios & filias primi gradus in ſucceſſione parentum dr̃iam non faciebat, ſed nepotes vel pronepotes ex fęmina, poſtponebat nepotibus & pronepotibus maſculis vel fęminis ex maſculis progenitos in ſucceſſione aui & auiæ, tā p̄nę, quā mr̃nę. Quinimo eos, qui ex filiab. deſcendebant poſt agnatos & cognatorū loco vocabat. §. item vetuſtas. inſti. de ſuc. quæ ab inteſt. defe. Poſtmodū ſuperuenerunt quædam imperiales conſtōnes, per quas diſpoſitū fuit deſcendentes ex filiabus, ſuccedere vna cum deſcendētibus ex filijs maſculis. Ita tm̃, vt deſcendētes ex filiab. minus tertia parte caperent, tā in hr̃ditate auita vel pro auita ex patre, quā ex matre ꝓueniēte. & ſi concurrebant cum agnatis, nihil diſponebat d. §. item vetuſtas. ver. diui aūt. & l. ſi defunctus. C. de ſu. & leg. & l. illā. C. de coll. Inſuper ſuperuenit quædā cōſtō imperialis, quæ natos ex filiabus, ꝙ currentibus agnatis admittebat, & agnatis p̄ferebat, eo excepto, q̄d agnati in quartā partē ſubſtantiæ defuncti ſuccedebāt d. §. itē vetuſtas. Poſtremo, ſuperuenerunt ꝙ ſtōnes Iuſtiniani, per quas primo in ſucceſſione deſcendentium ſublata fuit oīs dr̃ia ſexus, vt in l. fi. C. de ſuis & legi. & §. fi. inſti. de ſuc. ab inteſta. Idē fecit Iuſtin. inter agnatos, vt, ſcilicet fęmina agnatą in quouis gradu ſuccedat cū maſculis agnatis in pari gradu exiſtentibus, vbi de ſucceſſione agnati agitur. l. lege 12. tab. C. de legi. hær. & § nos vero inſti. de legi. ag. ſuc. idē ēt fecit in ſucceſſione aſcendentium. § ꝓn̄s. & § hæc aūt. ī auth. de hęr. ab inteſt. Quinimo matrem cum fratribus & patre ad ſucceſſionem filij admittit. §. nos vero. & §. ſed cū aña. inſti. ad Tert. & C. e. ti. l. ſi qs. iuncta auth. & cū ſolis. & auth. defuncto. & prædictæ iuris ciuilis differentię ab inte. ſibi locū vendicabant. Ex teſtō aūt inter maſculos & fęminas talis erat dr̃ia, q̄a filios neceſſe erat vel hæredes inſtituere, vel nominatim exhr̃dare, filias aūt nō erat neceſſe nominatim exhæredare, ſed inter cęteros exhęredari poterant. Quinimo & ſi non inſtituebātur, nec penitus exhr̃dabātur, valebat p̄ris teſtm̃, ſed eis certa portio iure accrescendi prę̄ſtabatur, ſ. dimidia eiuſ, quod ab inteſtato fuiſſent habituræ, & hæc in filiab. iam natis conſtituta erant, In poſthumis vero fœminis ſtatutum etiam erat, vt nō foret neceſſe vel filias hæredes inſtituere, vel nominatim exhæredare, ſed poterant inter cęteros pariter exhæredari, dūmō ſibi tūc aliq̄d legaretur, ne viderentur obliuione p̄teritæ. l. maximū vitium. in fi. C. de li. pręt. §. 1. & ſeq. inſti. de exhær. lib. quod licet fuiſſet immutatum, tandem fuit per Iuſtinianum ex toto ſublatum, qui diſpoſuit ſexus dr̃iam, ſicut fuit ab inteſtato ſublata, etiam in teſtīs non debere militare, vt pariformiter fęminæ & naſcituri ex eis, ſiue iam natæ, ſiue poſthumæ inſtitui dēant, & exhæredari eo modo, quo maſculi, vt patet in d. l. maximum vitium, & in §. ſed noſtra. inſt. de exhæredatione libero, & hæ dr̃iæ per ius cōe introductæ fuerant. Tā
4 dem ſuperuenerunt † iura Longobardorum, quæ per reges Longobardorum condita fuerūt, vt dixit Bal. poſt Odof. in auth. dos data. C. de don. ante nup. & plenius Alua. in prælu. feu. in 4. q. ſiue per Carolum patrem Papini regem Francorum, & Lombardiæ, vt dixit gl. in c. 1. §. iniuria. in verbo, legitimæ, de pa. iur. fir. de quibus iuribus ſæpe fit mentio per gloſas iuris ciuilis, vt in l. agraria. ff. de termi. mo. & alibi ſæpe. & per gl. iuris cano. vt in c. 1. 33. q. 1. & in c. quicunque. §. hoc ſi quis 11. q. 1. & per tex. & gl. in libris feudorum, quæ iura capitularia Caroli ſiue Longobarda appellabātur, vt per
5 gl. in d. c. 1. & in locis prædictis, & per ea diſpoſitum, fuit, † ꝙ ſi pater vel frater maritat filiam vel ſororem, dēat eſſe contenta, & nil amplius petere poſſit, vt patet in ti. de ſucceſſ. l. ſi pater filiam. ita refert Ioan. An. in Spec. in tit. de ſuc. ab inteſta. in rub. refert Old. in conſi. 135. incip. factū tale eſt, & plenius declarat gl. in c. 1. in §. hoc autem notandum, in verbo, legibus, in tit. qui feu. dar. poſ. & vlterius in filiabus non maritatis diſponitur, q̄d ſi filia legitima ſola remaneat, totā hę reditatem patris hr̃e dēat. c. ſi quicunque Lombardus. eo. tit. de ſuc. & c. ſi quis Lombardus in ti. de hoīe libero, & remanſerit vna cum filio legitimo maſculo, habeat tm̃ tertiā partē hæreditatis, & maſculus duas. l. 2. & 6. eo. tit. de ſucceſ. & eo iure filia legitima nō excludit naturales, ſed hēt tertiam, & naturalis tertiam, & curia regia aliam tertiam, ſiue alij parētes, vt in c. ſi derelinquit filiam. eo. ti. licet vbi eſſet filius legitimus, ipſe hr̃et duas tertias, & naturalis tm̃ tertiam, ut in l. 2. eo. tit. Item filius natus poſt donationem, illam in totum revocat, filia autem ſolum tertiam partem, vt in c. ſi quis ſe deſperauit, eo. tit. quæ iura nō hn̄t vim legis imperialis, vt dicit gl. in d. §. iniuria. in uerſic. legitimę, & ipſa iura & eorum rō non ſunt in vſu, vt dixit Bal. poſt Odof. in d. auth. dos data. & no. plene do. mi. Barth. Cępol. in repe. auth. ſed nouo iure. C. de furtis, vbi plene tradit de eis & eorum obſeruantia, &
6 dñus Felinus in c. 2. de reſcriptis. vbi etiam dicūt, † an poſſint hodie pro legibus allegari, Poſt hæc ſuperuenerunt ſtat. & decreta, vt videmus, maxime in regione & locis Italiæ, quæ ſm diuerſitatem locorum diuerſimode fęminas excludunt, & maſculos præponunt, nec mirum, quia quælibet prouincia abūdat in ſenſu ſuo, † & ex varietate locorum & tempo-
7 rum leges diuerſimode fiunt. l. ex facto. ff. de vulg. & pup. ſubſtitutione. l. in rebus. cum ibi not. ff. de conſt. prin. c. certificari. de ſepul. & c. 1. de conſt. & in proemio ffff. §. illud ſatis. & c. non debet, de conſanguinitate & affinitate, cum ſimi. Et ita in iure protomiſeos, ēt dicit Matteus de afflictis in ipſo tractatu de iure protomiſeos. §. ſi autē, concurrant. 1. notabili.

S V M M A R I V M.

1 *Qua ratione factum ſit, ſeu eſſe cenſeatur ſtatutum fœminarum excluſiuum.*

2 *Ratio finalis talis eſſe debet, vt ea ceſſante, ceſſet lex, & ea poſita, militet legis diſpoſitio.*

3 *Ex diuitijs tribuitur neceſſario dignitas, cum non ſint bona fortunæ, quæ cadunt etiam in viliſſimas perſonas.*

4 *Virtus animi, & mores diuitijs præualent.*

5 *In dubio non præſumitur in lege, vel ſtatuto eſſe vna ſola ratio.*

6 *Qui maiora ſuſtinent onera, maius ſentiunt emolumentum.*

7 *Per maſculos conſeruantur familiæ, cum fœminæ in alienas tranſeant familias.*

8 *Familiæ & earum honeſtas, per diuitias conſeruantur.*

9 *Propter paupertatem familiæ ſordeſcunt.*

10 *Intereſt reipublicæ per digniores & ditiores regi.*

11 *Fœminæ quantumcunque diuites ad munera publica, ac onera non admittuntur.*

12 *Hac ſola ratione, vt agnationes & familiæ conſeruentur, factum eſt ſtatutum fœminarum excludendarum.*

13 *Iure diuino cautum eſt, vt bona remanerent in familia, & quod filiæ patribus ſuccedentes, in familia nuberent.*

Atten-

Source : BIU Cujas

14 *Att endere debemus, quod communiter accidit.*
15 *Vbi in ſtatuto non apparet ratio, præſumitur illa, quæ iuſtos & ſapientes conditores mouere potuit.*
16 *Vbi vna & ſola ratio coniecturari poteſt, illa haberi debet pro expreſſa.*
17 *Vbi ratio habetur pro expreſſa, ex ea argui poteſt, ac ſi literaliter expreſſa foret.*
18 *Etiam ſi ſit ratio expreſſa in ſtatuto, ſtricte tamen interpretatanda eſt.*
19 *Quando ſtatutum vocat aliquos maſculo tantum, puta patruos, vel fratres, non expreſſa certa ratione, an illa coniecturanda ſit generalis, an vero reſpectiue ad perſonas nominatas.*
20 *Aliquando ratio ita limitata eſt, vt parum differat a dicto,*
21 *An ſtatutum inhabilitans filias ad ſucceſſionem patris, præter in eo quod diſpoſuerit pater, ſit ipſi fauorabile. Talia ſtatuta ſunt ſtricte interpretanda, etiam in fauorem filiorum.*

Articulus III.

1

Irca tertium articulum principalē, in quo vidēdum eſt, †qua ratione factum ſit ſeu eſſe cenſeatur tale ſtatutum fœminarū excludendarum, dixit Bar. in l. liberorū. verſ. his ſic præmiſſis. ff. de verb. ſigni. ꝙ niſi rō talis ſtatuti ſit ſcripta in lege municipali, pōt eſſe dubia. Idem voluit Lapus allegatione. 101. incip. in ciuitate Florentię. in 5. col. cum ſequen. dicēs in hoc ſtatuto poſſe reddi plures rationes, vel ꝙ ſit ratio prædilectionis ſexus, quæ mouit antiquos legiſlatores, vt in §. item vetuſtas. inſtit. de hæredi. quæ ab inteſtato deferentur. cum cōcor. in præcedenti articulo alle. Vel ratione honoris deferēdi maſculis, vt inſignirentur titulo hæreditario, cum iſte titulus detur honoris cā l. filius. §. ſi legata. verſi. ſed ēt. in fi. ff. de legatis præſtandis. Quæ ratio ſuaſit, vt filius honorabili titulo inſtōnis hęres in teſtō patris fieret. §. aliud quoque capitulum. & §. ſiue igitur. in auth. vt cum de appel. cog. Vel rō acquiſitionis bonorum, quæ in multis effectibus conſideratur, & p̄ſertim in vſu & commoditate eorum, & euitanda egeſtate, nō tm̄ vt quis p̱p̱ diuitias honores publicos cōſequatur, ſiue ad finem vtilitatis, reipublicæ, & ut agnatorum dignitas conſeruetur, quę per diuitias ſolet conſeruari. Ex quibus infert ꝙ ratio dignitatis familiarum conſeruandę, eſt magis ſuaſio, & p̱ ſuaſiua, cum adſint aliæ rōnes, per p̄dicta, & quia non eſt lex, quæ dicat ipſam eſſe rōnem finalem, arg. l. illam. C. de collationi. Item quia videmus ꝙ ita deferuntur hæreditates damnoſæ, ſicut lucroſæ p̱p̱ ꝙ arguendo ab effectu delationis hæ-
2 reditatis, poſſet iſta rō eſſe fallax, & ceſſare. †Debet. n. rō finalis eſſe talis, vt ea ceſſante, ceſſet. l, & ea poſita, militet legis diſpō l. adigere §. quamis. ff. de iurepatrona. l. illud. ff. ad legem Aquiliam. & no. in l. non oīum. ff. de legi. & in l. ſi cum exceptionum. §. poſt annum. ff. quod metus cā. ſed ceſſante iſta rō ne, vt quia deferatur hereditas damnoſa, non ceſſat ſtatuti diſpō, quia ēt tunc maſculus fœminæ prefertur, vt patet ad ſen-
3 ſum. †Item ſecundum Lapum ex diuitiis neceſſario non tribuitur dignitas, quia ſunt bona fortunę, & cadunt ēt in uiliſſimis perſonis & infamibus, in quibus non cadit dignitas. l. 2. C. de dignitatibus. & ſicut dignitatem non conferunt, ita
4 nec penes indignos conferunt. Hinc eſt, ꝙ virtutes animi †& boni mores diuitijs præualent. l. ſcire oport. §. cum reliquis. ff. de excuſation. tutorum, & per prędictas rōnes dicit Lap. non poſſe dici, ꝙ rō propagandæ & præſeruandæ prolis maſculorum poſſit in tali ſtatuto coniecturari pro fina. ad fin. vt monachus fœminiæ non præferatur, & illam non excludat. Et cum prædicta ſnīa vī tranſire Bal. in l. ſi defunctus. in verſ. quæro ergo, vtrum ſi ſtatutum. C. de ſuis & leg. & incidenter. ſequitur Pau. de Caſt. in conſi. 123. incip. ſuper primo quæſito in vol. antiquorum conſiliorum, ſecundum primam ſtampā Pet. de Anch. in cle. 1. de Baptiſ. Io. de Imo. in l. ſi vero circa finem. ff. ſo. mat. Alex. in conſi. 80. incip. viſo & opportune animaduerſo. in 1. volu. & in conſi. 97. incip. viſo themate ſuprascripto, in fi. 2. vol. & in conſi. 85. incip. animaduerſis, optime in 4. vol. licet nō bene hoc videatur affirmare, & hoc firmat Franciſ. de Are. in conſi. 27. incip. proponitur ex facto. & pro hoc facit quod dixit Saly. in repe. legis, ſi ſerui veſtri. C. de no-
5 xa. ꝙ †. n. dubio non præſumatur in l. vel ſtatuto eſſe vna ſola ratio, quod dictum refert & multum commendat Ale. in lege, ſi conſtante. in prin. ff. ſol. mat. dixit tñ Bar. in l. 1. §. filium. ff. de ꝺ̄tab. ꝙ licet hoc, in ſtatuto filios maſculos fęminis præferente, non exprimatur, tñ intelligitur factum fauore filiorum, quod non habet dubitationem. Bal. autem in l. Titia. §. Lucius Titius. ff. de leg. 2. dixit per illum text. rōnem dicti ſtatuti eſſe, quia vt experientia docet, maiora onera ſupportant maſculi, quam fęminę. Quam rōnem dicit eſſe motiuam &
6 fundatam ex eo, quia æquitas ſugerit, vt quia † maiora ſuſtinent onera, maius ſentiant emolumentum, & ſic in ſucceſſione prę̄ferantur. Sed tex. in §. cęterum. inſti. de leg. agna. ſucc. dicit, ideo maſculos ſolere fœminis prę̄ferri, vt hæreditates plerunque ad maſculos confluant, quæ ratio ruditer intelecta idem videtur eſſe cum dicto contra gl. in l. fi. ff. de off. pro
7 cur. cęſar. Vnde ſm aliquos, quia † per maſculos familię conſeruantur, cum fœminæ in alienas tranſeant familias, dicendum eſt, ꝙ ſeruandarum familiarum cauſa, ſeu agnationū, ſi agnati prę̄ferantur, intelligatur hoc ſtatutum emanaſſe, & ꝙñr vt agnatorum ſalua ſit dignitas aut familiarum, quas familias & earum dignitates publice intereſt præſeruari l. 1. §. denuntiare. verſi. publice. ff. de vent. inſpiciendo. l. ſuper ſtat. C. de quæſtionibus. l. ab oībus. circa prin. ff. de leg. 1. Sequitur
8 Calcane. conſil. 48. † quæ familiæ & earum honeſtas per diuitias conſeruantur, nam p̱p̱ inopiam honeſtas perit. l. 1. ff. de cuſto. reorum. l. pietatis. ff de ſuſpect. tutoribus. l. ſi creditores ff. de priuileg. cred. & arg. l. tertiæ. in princ. ff. de teſtib. Facit in auth. de defen. ciui. in princ. & §. 1. cum concord. alleg. per gl. in cap. conſtitutus. in verſicu. in impotentiam, de appellatio.
9 † p̱p̱ paupertatē familiæ ſordeſcunt. lege, quiſquis. ibi, in paupertate ſordeſcant. C. ad leg. Iul. maieſta. & cle. in pleriſq;. de elec. Hinc dicimus & videmus ꝙ perpauci pauperes, & viles ad dignitates & honores promouentur, no. in lege, Caſſius. ff.
10 de ſena. & per Bar. in repe. l. 1. C. de digni. lib. 12. & † intereſt rei publicæ per digniores & ditiores. regi. l. honores. ff. de decurio. l. ab ſubeunda. C. eo. lib. 10. & in d. authen. de defen. ciui. in princ. & §. 1. not. per Bart. in repet. d. l. pen. & dixit Augu. lib. 3. de ciuitate Dei, cap. 100. ꝙ per diuitias in familijs decus & honor conſeruatur, & ſcribitur apud Iuuen.

Haud facile emergnnt, quorum virtutibus obſtat,
Res anguſta domi.

Et hanc rationem ſuadet neceſſaria ꝙña, nam cum per agnatos, & maſculos familiæ conſeruentur, l. pronuntiatio. §. familiæ. ff. de verb. ſign. & l. Iuriſcon. poſt princip. ff. de gradi. ſi fœminæ in pari gradu cum maſculis ſuccedant, vel prę̄ferātur maſculis in remotiori gradu exiſtentibus, nō poterūt facile familiæ conſeruari, quia cum tranſeant in alienas familias, d. l. pronuntiatio. §. familiæ. & §. fi. inſti. de pa. po. & l. cum legitimæ. ff. de ſta ho. & §. fi. inſti. de legi. agna. ſuc. ſecum deferent facultates extra familias deſunctorum, in quo, vt dixi, verſatur ītereſſe reipublicę, cuius intereſt per ditiores, & ho-
11 neſtiores regi, quæ honeſtas per diuitias conſeruatur. & † fœminę quantuncunque diuites ad munera publica ac onera non admittuntur. l. fœminæ. ff. de reg. iur. & quod hī in l. fi. ff. de arb. & in c. cum dilecti. eo. ti. Item fœminæ ſæpe extra territorium matrimonio copulantur, quod tendit ēt in præiudicium reipublicæ, cuius intereſt ſuos ſubiectos abūdare diuitijs. §. cogitatio. in auth. vt iudic. ſine quo. ſuffr. & ꝙ interſit reipublicę maſculos præferri fœminis, voluit Iac. de Aret. in diſputa. ſua incip. ſtatutum. quem refert Io. And. in addi. Spe. in rub. de ſucceſ. ab inteſt. Albe. in authenti. itaq;. C. cōm. de ſuc. & Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præt. & in l. centū in prin. C. vnde cogna. & alibi ſępe doct. maxime in locis in-
12 fra allegādis. Et ſic † hac ſola rōne vt agnationes, & familiæ conſeruentur, cenſetur factum tale ſtatutum, in quo publica vtilitas verſatur, & hæc opinio eſt cōis, quam ſecuti fuerunt Io. And. poſt Iac. de Are. vbi ſupra. Cyn. in l. 1. C. de adulte. & in l. 1. C. quę ſit lon. conſuet. Bal. late in d. l. maximum vitiū. & in l 1. verſi. ſubſequenter quærit. C. de ſum. tri. & in l. quod vero. ff. de. ll. & in l. 2. C. de in ius voc. Alb. in d. auth. itaque. & Bal. in l. fi. vbi ēt Imo. ff. de heredi. inſtituen. & ſentit Bart. in l. 2. §. videndum. ff. ad Tert. Ange. in cōſ. 68. incip. Martinus Io. & 99. incip. viſo themate. & 104. inci. hic videnda. Saly. in d. l. 2. C de noxa. Pau. de Caſt. in conſi. 341. incip. caſus prę̄ſens. in vol. antiquorum conſiliorum, ſm ptimam ſtampam. & 349. incip. viſa quadam ſecurirate. & in vol. nouorum conſiliorū. ſecundum vltimam ſtampam. in conſi. 92. incip. notandum eſt. & in eo. vol. in conſ. 418. incip. ꝙ iſta mater. vbi dicit ꝙ cō munis opinio eſt vt cenſeatur factum tale ſtatutū gratia domus conſeruandæ. idem voluit in conſi. 83. incip. præſens caſus. & in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. mat. Fulg. in conſil. 34. incip. tenor. conſuet. inter conſilia D. Franciſ. Curtij, cui ſe ſubſcripſerunt D. Signo. de Homode. & Cuma. idem ēt voluit Ro. in conſi. 16. incipien. viſo themate. & in conſi. 404. Ang. Aret. in § ſed hæc quidem. inſtit. de exhære. libe. Alex. & Modernio. in d. l. 2. C. de in ius vocan. & D. And. Sicc. in conſ. 13. incip. circa hanc hęſitationem. 1. vol. & alibi ſæpe moderni, maxime D. Franc. Cur. in conſi. ſuo 80. incip. recte præfatur. ſequendo in hoc opinionem clariſſimi dñi præceptoris mei Lancelloti decij, mod. Bonon. in tractatu dotium, vltima parte, in 24. q. incip. ſed cadit. ante fin. & alibi ſępe doctores, vt patebit in diſcurſu p̄ſentis tractatus, maxime in 6. & 12. articulis. & iſta rō conſeruandæ familiæ quæ per maſculos & non per fœminas augetur d. §. familiæ. eſt a lege approbata, vt patet ex prædictis, p̱p̱ quod remouetur vnum ex fundamentis in ꝺ̄rium
13 allegatis, imo † lege diuina cautum eſt, ꝙ, vt bona remaneāt in familia, filiæ quæ patri ſucceſſerunt, non extantibus filijs maſculis debeant in familia nubere, vt habetur Numeri. c. fi.

& hæc

& hec rō cōplectitur, & absorbet omnes alias rationes, s. rationem acquisitionis bonorum, & rōnem commoditatis quæ est in vsu & habitu hæreditatū delatarum, ꝑꝑ quas dicebant lapus & alij nō posse certam assignari rōnem, cū tēdant ad effectum cōseruationis, & augendę dignitatis familiarum, nec dicatur ꝙ ista ratio qñdoq; non militet, sicut qñ
14 deferuntur hæreditates damnosę, quia attendere † dēmus, ꝙ cōiter accidit. l. nā ad ea. ff. de legi. & sufficit, ꝙ rō militet ſm cōiorem accidentiam, ſm Iac. de Aret. & Alber. de Rosa. in in l. prætor. §. deinde. ff. operis noui nun. nec compellit stat. adiri per masculos hæreditates, vt dicam. ĩ. in 12. artic. unde præferendo masculos in successione, & non cōpellendo adire hr̃ditates damnosas, subest semper fauor masculorum, &
rō non est fallax, vt patet ad sensum, & hæc rō est ueriſimilis
15 & oīno coniecturanda, tanq̃ vnica & sola. † Vbi. n. in stat. nō exprimitur rō, illa coniecturari dēt quę, potuit iustos & sapiētes cōditores monere, vt in l. scire oportet. §. sufficit ff. de ex cus. tut. l. milites agrum. ff. de re militari, & quod hr̃ per gl. in l. tale pactum. §. fi. ff. de pact. not. Cyn. post antiquos in l. non dubium. C. de legib. Bal. in d. l. maximum vitium. C. de liber. præteritis. Et notabiliter Panormitanus in consil. 55. inci. in causa quæ ad præsens. 2. vol. Ad. illud dictum Salycetī in d. l. 2. C. de noxalibus, ꝙ non sit coniecturanda vna sola rō, rñde tur ꝙ procedit in dubio, sed nos sumus in casu certo, & hēmes rōnem in lege scriptam. Et talis ratio tanquam certa & vnica hr̃ pro expressa, vt dixit in proposito Bal. in d. l. maximum uitium, allegendo in argumentum legem nominatim, ibi, si modo vnicus. ff. de li. & post. l. fundus, qui locatus. ff. de fundo instructo. & lege, optio. primo rñso. ff. de optione legata, & ideo ſm eum, potest ex tali ratione argui tanquam ex causa finali. d. l. milites agrum. idem voluit Bald. in d. l. quod vero, ff. de legib. & in l. 2. C. de in ius voc. vbi etiam per alios, & in l. 1. versi. subsequenter quæritur. C. de sum. trinitate, & in d. consi. 58. incip. Martinus Ioannis, inserto inter consilia Angeli. Angelus in consil. 240. incip. totum dictum stat. idem voluit Fulgosius in consil. 78. incip. suppositio stat. adducēs ad idem legem finalem, C. de indicta viduitate tollen. & in l. 1. C. de liber. præt. & ipse Fulgosius in consi. incip. tenor consuetudinis præallegatæ in secūdo & tertio dubio. Romanus in consilijs s̃. allegatis, maxime in consi. 345. Iacobus de Aretio & Cyn. in l. 1. C. de adulterijs, & Cumanus in d. §. de viro. & Angelus Aret. in §. 1. instit. de iure naturali gētium & ciuili, & alibi doctores in locis s̃. allegatis, volentes
16 in proposito, & generaliter, ꝙ † vbi non pōt coniecturari nisi sola & vnica rō, illa dēat hr̃i ꝑ expressa ꝑ quo facit tex. cū gl. & quod ibi dicunt Bal. Paul. de Castr. & cōiter scribentes in d. l. quamuis. Cynus in lege, non dubium versic. 1. quæro, ubi etiam Iaco. But. C. de legib. & in l. 1. in 3. oppositione. C. quæ sit longa consuetudo. Bal. in l. ea quæ in 11 q. C de cōdictione indebiti, & in auth. si qua mulier. post Nicolaū de Neapol. C. ad vellianum, & in auth. quas actiones. C. de sacrosa. eccl. Alber. in prima patre statuto. nona q. Salycetus in d. l. 2. C. de noxalibus. Imo. in l. fi. ff. de hæredib. instituen. Alex. in l. si constante. in prin. ff. sol. matrim. vbi loquitur in proposito
17 nostro, cum concordantijs ibidem allegatis. Et ex eo', quia hr̃ pro expressa in proposito, & alibi generaliter inferunt doctores præallegati ex tali ratione posse argui, ac si foret literaliter expressa, de quo etiam per Panormitanum in c. nihil. de electionibus, & in c. suggestū. de decimus, & in c. 2. requiris. de appellationibus. & in c. fi. de re iudicata. Bald. in l. si qs seruo. C. de furtis. Alex. in l. sororem. C. de ijs quib. vt indign. Angelus Aret. in d. §. 1. & per Marianum pulchre consil. 21. incip. prosequendo, qui aliter dicit in consi. ibi præceden. & bene in illo casu non generaliter. Idem ꝙ ex tali ratione argui possit hr̃ per moderniores maxime dominum præceptorem meum dominum Iasonem in d. auth. quas actiones. C. de sacrosanctis ecclesijs cum concordan. ibi allegatis, & copiose in proposito nostro per dominum Franciscum cur. in consi. 80. Panor. in c. fi. de rescrip. cum concordan. de quibus per D. Felinum in c. translato. in vltimis verbis, de constitutionib. Et ꝙ habeatur pro expressa, & ex illa liceat arguere, vult etiam Marianus consil. 84. incip. visa primo moueor. & 3. versic. 8 moueor. Et ꝙ in tali stat. talis subsit rō, quæ sit attendenda, voluit Marianus pulchre cons. 31. in cip. prosequē do primo, quamuis aliter sentire videatur in consi. ibi præcedenti, & quod doctores cōiter ita teneant, firmat Cor. consi. 55. inci. pro decisione. in principio primo volumine, qui idē tenet consi. 335. incip. primum, co volum. & in consi. 96. inpien. licet. 3. vol. ubi dixit ꝙ ratio expressa est tenenda in persōnis, quib. pōt conuenire, si nō pōt oībus conuenire. Idem animose firmat dñs Curt. iun. consi. 9. incip. circa, & predicta sequitur idem Cor. consi. 123. incip. licet 3. vol. ubi respondet ad l. maximum vitium. C. de lib. præt. & in consi. 323. incip. in præsenti. eo. vol. col. fi. vbi etiam respōdet ad dictam legem, & Ludouicus Bolo. consi. 96. quamuis idem Cor. consi. 188. incip in præsenti 2. vol. & alibi sæpe consulendo tenuerit, ꝙ ex parte masculorum sit extendendum, tanquam fauorabile, & ex parte fœminarum restringendum, vti odiosum & ita etiam vult in consil. 202. incip. circa quartam columnam eo. vol. & 224. & 246. & in 2. volum. & in consi. 90. 3. volum. post Franciscum de Aret. ibi allegatum. Plus voluit ip-
18 se Cor. consi 90. inci. scrupulosa. 3. volum. ꝙ † etiam vbi ratio est expressa in stat. sint talia stat. stricte interpretanda, & tanto fortius qñ apparet ꝙ contemplatione certarum personarum moti fuerunt statuentes ad ita statuendum, de quo infra eodem in fin. huius artic. ꝙ talia stat. sint restringenda, vult Cor. consi. 271. & 30. & 271. 4. vol. & 305. eodem volu. licet etiam dñs Decius consi. 13. incip. & pro tenui, teneat, ꝙ ex ratione talis stat. non possit argui. de quo an sit odiosum dicetur in articulo sequenti. Plus dixit Cor. in cons. 135. inci piente, eleganter, 2. volum. ꝙ semper fuit in sententia, ꝙ huiusmodi exclusiones fœminarum, deberēt pro posse restringi, vbi verba omnino vel plurimum non violarentur, & idē voluit consil. 165. incip. circa primum, eodem volum. Nec placet distinctio, quam facit dñs Philippus Corneus consil. 170. incip. in consilijs. versiculo, nam qñ. & versiculo, & statuta 2. volum. dum vult stat. excludentia filias ꝑꝑ transuersales, etiam fratres, & filios fratrum, tanq̃ exorbitātia & dura esse restringenda, & secus esse, si excludant filias ꝑꝑ filios, cum sint iuri diuino conformia, vt in articulo sequēti in additio, quia vt ex prædictis patet, sunt fauorabilia, & extendēda ꝑꝑ rationem ipsius statuti. Prædicta procedunt, vbi statutum præferret masculos in hæreditate ascendentium de linea paterna, vel alios inter masculos agnatos. Nam vbi prę ferentur masculi fœminis in hæreditate materna, seu ascendentium per lineam fœmineam, tale statutum nō posset dici factum fauore agnatorum, & vt agnatorum salua sit dignitas, ſm Pau. de Cast. in consi. 301. inci. præsuppositio, ꝙ statutum in uolumine antiquorum cōsiliorum, secundum primam impressionem, cuius verba tacito authore transcribit D. Laur. in repet. §. cęterum. instit. de legi. agna. suc. & tūc dicetur esse ratio vt masculorum salua sit dignitas, & eorum honor & familiæ cōseruetur. Sequitur Maria. consi. 1. in principio. Item pro intellectu prædictorum est aduertēdum, quia
19 Imol. in d. §. de viro. dubitauit, † an qñ stat. vocat aliquos tantum masculos vel agnatos, puta fratres vel filios ac patruos non expressa aliqua ratione, coniecturanda sit in eo rō generalis, s. respectu totius agnationis, an vero respectiue ad ꝑsonas, & gradus nominatos, & voluit mentem statuti non trahi vltra personas expressas, qua si statutum personis non nominatis fauere non voluerit, & fœminas tm̃ nominatas excludere, & mens & ratio statuti, idem sunt, vt notat. Dyn. in c. fi. de reg. iur. & Bal. in d. l. maximum vitium. in fi. Bar. in l. cum mulier. in princip. commen. ff. sol. matr. Sequitur Maria cons. 30. incip. quamuis. De cuius dicti veritate apparebit ex dicendis infra, maxime in 6 artic. prin. & in 12. Postremo est aduertendum, quia qñ statutum excludit fœminas sub aliqua qualitate, puta quia dotatę, ratio non est generalis, ut dicam ĩ. in artic. seq. quarto membro. 2. q. in fi. & in 12. artic. prin. in 9. q. & oīno in pe. q. circa fi. & videatur Alex. consi. 80.
20 inci. viso. vol. 2. † Itē aliqñ rō est limitata, vt parū differat a diut dicā. ĩ. 7. arti. prin. in 2. q & in 12. arti. in 16. q. in ver. tertius casus. Quid aūt sit de statuto excludēte maritatas, & de eius rōne, dicā. ĩ. in 6. arti. prin. in 4. mēbro in 19. q. & de sta. excludēte nuptas extra territoriū, dicam ibidem in 16. & 25. q. & ibi dicam de ratione statuti excludentis mulieres transeuntes ad secunda uota, in 27. & pen. q. Et de statuto præferente agnatos tam masculos, quam fœminas filijs, Alex. consi. 115. inci. circa dubitationē. prope fi. 2. vol. & Maria. cōs. 1. in prin. Et si sta. prohibeat matrem alienare vltra quartā, an dicatur
21 fauorabile, dixi. s̃. in 1. arti. prin. 4. q. de quo ĩ. eo. in fi. Quia si q̃ rat de sta. inhabilitante filias ad successionē pr̃is, nisi in eo, ꝙ pr̃ disposuerit, an quo ad ꝑsonā pr̃is dicatur fauorabile, certum est quod sic, quia ampliat eius ptātem in disponēdo ad præiudicium filiarum, vt per D. Bart. Soc. consi. 288. incip, circa primā. prope fi. ver. primū probatur. 1. vol. declarādo, ut ꝑ Maria. cōsi. 84. incip. visa versi. 7. moueor. Et si in stat. agnatis masculis aliquę fęminæ præferunt, ratio statuti esse nō pōt agnatio, sed fauor illorū masculorū, qui fęminis præferuntur, vt si masculi descendētes fęminis descendentib. p̄ferātur, & fęminæ descendētes collateralib. masculis, vt per D. Ludo. Bolo. consi. 60. Per prædicta apparet, quod Dom. Ma-
22 ria. consi. 30. incipien. quamuis. in fi. cum 2. seq. dicens, quod † talia statuta sunt strictissime interpretanda, etiam in fauorem agnatorum, & quod non sunt extendenda etiam ex identitate, vel maioritate rationis, bene dixit in illis casibus sed male loquendo generaliter, per hic dicta. Laus Deo & glorioſæ virgini Mariæ.

SVM-

Source : BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Statuta fœminarum excluſiua, an ſint odioſa, vel fauorabilia.*
2 *Statuta excluſiua ſunt correctoria iuris communis, & contra naturalem æquitatem.*
3 *Si ratio propter quam mouentur ſtatuentes, ſit fauor, fauorabile eſt ſtatutum ſi vero odium, odioſum.*
4 *Si fertur ſtatutum propter delictum, odioſum eſt. Si uero propter honorem, fauorabile.*
5 *Statutum fœminarum excluſiuum, miſtum eſt, agnatorum reſpectu fauorabile, filiorum vero ratione, odioſum.*
6 *Verior & magis communis opinio indiſtincte & ſimpliciter ſtatutum excludens matrem propter patruum. eſſe fauorabile.*
7 *Quotiens diſponitur ſuper actu partim, odioſo, partim fauorabili, attenditur id, ſuper quo principaliter diſponere intendit lex, ad hoc, ut odioſum, vel fauorabile iudicetur ſtatutum.*

Articulus IIII.

1 CIrca Quartum articulum principalem videndum eſt, † qualia ſint hæc ſtatuta excluſiua fœminarum, propter maſculos, & an ſint fauorabilia, vel odioſa. in quo paſſus tex. in l. maximum uitium. dicit quod inducentes differentiam in ſucceſſionib. inter maſculos, & fœminas. ſunt accuſatores naturę, & vitium eſſe in tali differentia, & ſm tex. in §. cæterū. inſt. de legi. agna. ſuc. & in l. lege. 12. tabula. C. de legi. hęre. talis differentia ſexus & conſideratio eſt naturę dānatrix, iniqua, & intolerabilis. impia & nimia ſubtilitate inducta. fuitq; partim p. l. prætoriā dānata & ſublata, partim p ciuilē qųę ſubſecuta eſt mediā iuris prudentiā, & in totū p imperiale. ſ. Iuſtinianum. quę iniquitas. varijs ex cauſis inſurgebat. Primo, quia in totū fœminæ a maſculorū ſucceſſione excludebant̄, & ipſi ad earum ſucceſſiones vocabant̄. Item, qa ſoores q̄uis fœminæ non excludebant̄, & vlterioris gradus ſic, & aliis, rationib. de qb. in d. l. maximum vitium. Propter q̄ apparet hoc ſtatutum p̄nr dici poſſe odioſum. Ad idem facit. l. fi. cōia vtriuſ. iudi. & l. cum oportet. §. ſinaūt res. C. de bo. quę lib. & l. illud. C. de collatio. dum dicunt occaſionem altercationis præſtari, qn̄ conſtituitur inæqualitas inter filios. Item
2 tales differentias lex communis odio habuit, †& talia ſtatuta ſunt correctoria iuris cōis, & contra naturalem ęquitatē, ut dixit Bal. in l. inter filios. C. famil. erciſ. Item talia ſtatuta videntur quodammodo inducere exhæredationem. argume. l. qui volebat. ff. de hæredi. inſtituen. quæ eſt odioſa. l. cum q̄dam. ff. de lib. & poſth. & licet concernant fauorem agnatorum ſeu maſculorum, nihilominus tñ habent in ſe uitium. iuribus prædictis. & dixit Bal. in l. 2. C. quæ ſit long. conſuetu. quod hoc ſtatutum eſt contra naturalem rationem, iō non extenditur. & dicit tex. in §. nos vero. inſtitu. de legi. agna. ſucceſ. q̄ leges talem differentiam inducentes, ſunt inhumanę ac p̄ naturam, quā lex debet imitari. §. adoptio. inſti. de adoptio. & dixit Bal. in l. 3. C ſi pen. appel. mors. interue. & in c. 1. de cogni. feu. quod hoc ſtatutum eſt irrationabile, ſequitur. Pet. de Ancha. in repet. c. canonum ſtatuta. in 15. q. ver. iuxta prædicta. allegando Bal. in conſ. per eum allegato. Bal. in l. q-cunq;. C. de ſer. fugit. plus reperio conſultum inter conſilia. Bal. in quinto vol. in conſ. 94. incip. præmittendum eſt quod non tantum ſtatutum excludens filias a ſucceſſione parentū eſt iniquum, & contra ius naturale. uerum etiam excludens parentes a ſucceſſione filiorum. Quod conſilium non fuit, Bal. ut patet in conſilio ſequen. quod eſt Bal. qui noluit quo ad hoc ſe ſubſcribere. Et quod talia ſtatuta ſint odioſa. tenuerunt Pet. & Cyn. in l. non ſine. C. de bo. quæ lib. Bart. in l. cunctos popu. in 6. q. C. de ſumma trini. & fide catho. Bal. in auth. res quæ. C. de commu. de lega. & in l. fin. in prin. commen. & ibi etiam Pau. de ca. C. de ſuis & legi. & ſentit in l. lege duodecim tabularum. C. de leg. hæredi. & in d. l. ſi defunctus. C. de ſuis & legiti. & in l. certū in principio. C. unde cogna. & in l. 2. C. qui ad liber. procla. non licet, & Alex. conſ. 133. incipie. conſideratis. 1. uolumi. & Decius. conſil. 14. incipiente, & protenui. ubi dicit hanc opinio. communem, & Angel. in conſ. 210. incipien. ſtatutum ſupradictum. & Panormi. in capitu. poſtulaſti. de foro competen. & uidetur ſequi. Alex. in conſi. 16. incip. uiſo tutulo. 1. volumi. & domi. Andre. ſicu. in conſ. 39 incipien. in hac dubitatione. 2. uolumine. & doct. in locis ſupra allegatis. Bald. autem in lege inteſtato. ff. de legati. tuto. dixit ex præfatione ſtatuti colligi poſſe, an tale ſtatutum,
3 ſit odioſum, vel fauorabile, & dicit ſe conſuluiſſe, quod † ſi ratio propter quam mouentur ſtatuentes. ſit fauor, eſt fauorabile, ſi uero ſit odium. eſt odioſum, & hoc clarius tenet, & declarat in repetitio. l. cunctos populos. C. de ſumma. trini. dicens quod ſi mouetur odio ſexus, & ſic in odium mulierū eas excludat, eſt odioſum, ſed ſi fauore maſculorū, eſt fauorabile, & ibi dicit, qn̄ cenſeatur moueri odio ſexus. & dixi in propoſito Bal. in l. 1. C. de ſecundis nup. conſiderandam eſſe
4 cauſam excluſionis. †Nam ſi propter delictū eſt odioſum. ſi vero p̄p prærogatiuam alterius & honorem, eſt fauorabile. Sed Idem Bal. in d. l. ſi defunctus. in fi. dixit quod tale ſtatutū poteſt dici æquum æquitate abuſiua ſeu motiua, non autē præciſa, quæ æquitas non propterea facit ex mente ſua. quominus ſit odioſum de quo dicto ſæpe meminit domi. Andr. ſicu. maxime in conſilijs ſuis, ſcilicet in dicto conſil. 34. & in 16. incipi. circa conſultationem. in 1. volumi. Sequitur Corne. conſ. 47. incipien. quamquam tertio volumine. Sed idem Bal. in lege ſecunda. C. qui. ad li. procla. non licet. cum quo videtur tranſire Alexand. in d. conſi. 16. dixit quod ſtatutū excludens filias propter maſculos, eſt odioſum licet ſecus ſit in excludente ſororem a ſucceſſione fratris, Mouetur, quia vbi excluditur filia in poteſtate, aufertur ei dñium. l. in ſuis. ff. de liber. & Poſth. quod eſt odioſum. d. l. maximum uitiū. Et idē Bal. in conſil. 34. incipien. ſtatutum &c. ſecundo uolumi. & Imo. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de conditio. & demonſtra. voluerunt tale ſtatutum fore rationabile, & fauorabile, ſi aliqua rōne moueat̄ ad excludendum mulierem, vt qa illi præſeruet dotē, & iō uolunt ea eſſe ſtricte intelligēda. Idem uult Imo. ēt ſi non præſeruetur dos, quia in dubio non vī per ſtatutum ſublata. & loquitur Imola ſub dubio forte, de quo ēt dixi in 1. art. 1. q. Item ſm ipſum Bal. in l. 2. C. de in ius uocando, quem ſequitur Pet. de Anch. in repetione cap. Canonum ſtatuta. de conſtitutio. & aliqui moderniores in l. qui excep. in princi. ff. de cond. in debiti. dicentes eam eſſe
5 communem concluſionem. dicendum, eſt† q̄ tale ſtatutum ſit miſtum, hoc eſt fauorabile ratione maſculorum, & rōne fœminarum odioſum, ex quo infert q̄ quo ad maſculorum perſonas ſit extendendum, quo aūt ad fœminas ſit reſtringēdum, ut ibi per eum. De cuius illationis ueritate late apparebit ex his, quæ dicam in 7. art. prin. in 6. ar. 7. q. Sequitur Corneus conſ. 95. incip. in hac 2. vol. & 147. incipi. pro deciſio. 3. uol. Sed idem Bal. in l. ſancimus. C. de nup. dixit q̄ de iure naturali eſt odioſum, de iure uero ciuili ipſius ciuitatis, eſt fauorabile. Item dixit Corneus conſ. 9. incip. memini. 4. vol. q̄ ſtatutum excludens dotatam, non dī irrationabile, ſicut ſi excluderet habentem legitimam, niſi excluderet dotatam a matre, ab hæreditate patris. Et ibi ēt ſentit q̄ non dicatur irrationabile excludēns fœminam a ſucceſſione collateraliū. Et idem dixit Corneus conſ. 170. incip. in conſiliis. verſ. nam quando. & uerſi. ſtatuta. 2. vol. q̄ ſtatuta excludentia filias p̄p filios, conueniunt iuri diuino, ſed vbi excluduntur propter tranſuerſales, propter fratres & filios fratrum, ſunt dura, & exorbitantia & reſtringenda. & primo caſu dicuntur rōnabilia & iuſta, ſm Corneum conſi. 123. inci. licet. 3. vol. vbi rñdet ad l. maximum vitium. C. de liberis præteri. Sed q̄ ſit odioſum, etiam in matre, uult Corneos conſi. 224. in ſecundo volumine. & conſi. 147. incipiente, conſtat. ſecundo uolum. Et idem dixit Corneus conſi. 104. circa ſecundam col. cu ſequēti. ſecundo uol. q̄ ſtatutum prohibens mulierem, quæ habet filios, bona mobilia vel immobilia alijs perſonis relinquere donare vel alienare, dicitur iuri communi & æquitati contrarium, & forte male per hic dicta de quo. s̄. eodem in principio. Et dicit Corneus conſ. 82. incip. licet. 4. uol. q̄ ſtatutum excludens cognatos propter agnatos, non dicitur odioſum, licet ſecus ſit in excludente filiam, & eſt ampliandum, quāuis correctorium, cum nos reducat ad ius antiquum legis. 12. tabu. vt late declarat D. Curtius iunior. qui fuit ex promotoribus meis in aſſumptione gradus. in conſi. 5. ver. abſoluto capite. Et quod ſtatutum excludens agnatos propter cognatos, ſit fauorabile & extendendum, animoſe firmat D. Cur. iunior conſi. 9. incipien. circa. Item quod ſtatutum excludēs matrem propter patruum, ſit odioſum, & ideo reſtringendū
6 uult. etiam Corneus conſ. 198. incip. in propoſita. 3. uol. †Sed verior & magis communis opi. eſt quod hoc ſtatutum ſit indiſtincte & ſimpliciter fauorabile. quam tenuit Iac. de Are. in q. incipien. ſtatuto vel conſuetudine. quem refert & ſequitur Ioan. And. in addi. Specu. in rub. de ſuc. ab inteſt. in addi. incipien. eſt ſciendum. & Iaco. de Are. & Cy. in d. l. vbi etiam Saly. C. de adul. Barto. in l. 1. §. filium. ff. de contratab. & l. 2. §. videndum. ff. ad Tertul. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de colla. bono. & in l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. vbi etiam Moder. ff. de lega. 1. glo. in c. 1. §. hoc quoque. de ſuc. feud. quæ dicit talia ſtatuta eſſe conſeruanda & habere maximam uim & authoritatem legum Romanorum, & ibidem Bald. & Lapus alleg. c & ſeq. Bal. in c fi. 1. colum. de conſue. & in d. l. maximum. uitium C. de liber. præte. & in l. quod vero. ff. de leg. & in d l. certum. in prin. C. unde cogna. & in c. 1. in verſic. legibus. in titul. hic incip. coſue. feu. Bal. in d. conſ. 68. incip. Martinus. Ioan. inſerto. inter conſilia Ang. domi. Signo. de homode. in conſilio. 101. incip. taſtator. in fin. Ang. in l. quiſquis. C. ad legem Iul. maieſt. & diſput. incipien. nobilis quidam genere. & conſil. 121. incip. ſtatutum ſupradictum. & idem Ang. in l. ſi ita ſcriptū.

Source : BIU Cujas

in prin.ff.de lib.& poſthu. vbi vult hoc ideo, quia eſt fauorabile, fieri extenſionem de ſimplicibus ad caſum miſtum, & plures doct.relati in conſil.præce. Pau de Caſtr.in conſ.336. incip.præſens caſus.in volumine antiquorum,conſ.2.ſm primam ſtampam, & in conſ.92. incip.notandum eſt, in volumine nouorum conſiliorum. ſm vltimam impreſſionem, vbi dicit quod apud omnes eſt fauorabile. idem voluit Roma.in conſ.16.incip.viſo themate. & in conſ.32.incipiē. viſa municipali. vbi ponit plures rationes. Fulgoſius in conſ. 77. incip.propoſito ſtatuto. circa fi.Io.de Ana.in conſ.69. incip. pro breui expeditione.vbi dixit Doc.ſic magis cōiter tenere. Idem dixit in conſ.89.incip.viſis,quæ in facto. & Pet.de Ancha.in conſ.91.incip.ſuperſtite domina Auantina,vbi loquitur de ſtatuto prohibente matrem teſtari vltra quartam partem,& dicit quod eſt fauorabile Ang.Are.in §.præferuntur. per illum tex.inſti.ad Tertul.poſt Raph.Moder.Bononien.in tract.dotium, in vlt.par.in 49.q D.Franc. Cur.in conſ.9 inci. Ticinenſi ſtatuto.& in conſ.18.incip.recte præfatus, cum cō cor.de quibus ibi per eum.Pro qua opin.facit tex in d.l. 1.§.1. ff.de colla.bono.& in d.l.ſeruo legato. §.ſi teſtator. ff.de le.1. & quia finalis cauſa excluſionis eſt fauor agnatorum, licet redundet in odium mulierum.dic.l.qui exceptionem.& qđ ibi no.Bar.& Doct. ff.de condic.indeb.vbi ita in ſpecie tenet

7 Pau.de Ca. † Vbicunque enim actus ſuper quo lex diſponit, ex vna parte eſt fauorabilis , & ex altera odioſus ad conſiderandum, qualis debeat iudicari, attenditur id, ſuper quo lex principaliter intendit prouidere, vt habetur in d.l.qui exce. & patet in tex.in c.2.poſt prin.ibi,cum non ſit dicendum.de deci.in 6.Bal. in l.illud.C.de ſacroſ.ecc. & in l.ſi C.de interdi. mat.& in l.ab executione.C.quo.app.non re.Bart.in l.ſed in hac.§.fi.ff.de ius vocan. Paul.poſt Io.And.in c.1.de loca.glo. pe in fi.& ibi Gemi. in c.ſciant cuncti.de elect. in 6.facit regula illa,quod inſpiciamus id, quod principaliter agitur. l.ſi qs nec cām.in princ.cum concordan.ibi nota.ff.ſi cer.pet. Et ꝓ dicatur fauorabile tale ſtatutum,ſuadet publica vtilitas,quę in hoc verſatur,vt late dixi in præceden.art. Sic etiam videmus in feudis,in quibus mulieres non ſuccedunt. c.1. §.hoc quoque.qui. feu.da.poſ.c.1.§.1.de ſuc.feu.& qđ no.gl.in c.1. an mu.vel aliter imper.Nec poteſt fœmina maſculis extantibus facere pacem de nece defuncti, Bart.Ang.& Moder.in l.4.§.Cato.ff. de ver.obl.Bal.in l.Titia.§.Lucius.ff.de leg.2.in l. pro hærede.§.fi.ff.de acq.her.Imo.in l ſi filius qui patri.ff.de vul.& pup. Item in multis lex induxit differentiam inter maſculos & fœminas. l.in multis. ff. de ſtat. homi. & ex hoc apparet,quod ſi ſtatutū principaliter moueatur odio ſexus, ſeu mulierum, diceretur tale ſtatutum odioſum, vt dictum eſt ſupra poſt Bal.in d.l.cunctos pop.in l.1.C.de ſecund. nupt.& eſt de mente Io.And. in d.rubr. de ſucceſ.ab inteſta.in addit. Spec.no.Bal.in d.l.inteſtato.ff.de legi.tu. In dubio tamen,vt etiam dixi in præcedenti art. videtur tale ſtatutum conditū fauore agnatorum ſeu maſculorum , ſi maſculos etiam cognatos vocet, non autem odio ſexus. Et ex his patet an bene dixerit Corneus conſ.95.incip.in hac. & fi.2.vol. quod ſtatutum excludens matrem propter agnatos, & etiam agnatas, dicatur odioſum, licet non odio irrationabili, quia imo eſt fauorabile principaliter agnatis,nos ad priora iura reducēs, per prædicta & ibi tacta per eum , licet bene ſit odioſum excludens filiam propter auūculum vel cognatos, ſecundum Corneum, conſ.95.incip.in hac.2.vol.

SVMMARIVM.

1 *De generali & extraordinaria ſtatutorum interpretatione.*
2 *Statuta ſunt ſtricte interpretanda, & tenaciter intelligenda.*
3 *Statutum contra ius commune, non eſt interpretandum vltra, quam verba loquantur.*
4 *Statuta ſunt interpretanda,vt minus lædatur ius commune,quā fieri poſſit.*
5 *Statuta intelligenda ſunt ſecundum diſpoſitionem iuris communis.*
6 *Statuta ſunt taliter interpretanda,vt aliquid operentur.*
7 *Statutum continens idem, quod ius commune , aliquid vtilitatis afferre debet.*
8 *Statuta ſunt potius fruſtratorie intelligenda , quam quod aliquis daunum indebite patiatur.*
9 *Verba ſtatuti ſunt interpretanda ſecundum propriam ſignificationem , niſi aliud materia ſuadeat.*
10 *Intellectus ſtatuti non debet referri ad impoſſibilia ſtatuentibus.*
11 *Temperatur ſtatutum,ne ſurgat ex eo enormis læſio,vel euidens iniquitas.*
12 *Temperatur ſtatutum , ne ſurgat ex eo abſurditas.*
13 *Potius eſt toleranda ſuperfluitas , quam quod inducatur abſurditas.*
14 *Statuta taliter interpretanda ſunt, ne poſſint a ſapiente reprehendi.*
15 *Minor abſurditas eſt amplectenda.*
16 *Non ſunt ſtatuta iudaice intelligenda.*
17 *Statutum vnum intelligendum eſt per aliud.*
18 *Statuta,quæ videntur contraria , ſunt ad concordiam reducenda.*
19 *Statuta an interpretanda ſint ſecundum ius ciuile , an vero ſecundum ius canonicum.*
20 *Etiam in terris eccleſiæ, præterquam in cauſa matrimoniali, computantur gradus ſecundum ius ciuile.*
21 *Non ſunt intelligenda ſtatuta, ſecundum ius longobardorum.*
22 *In dubio diſpoſitio hominis vel teſtatoris intelligitur ſecundum conſuetudinem, vel conſtitutionem ſuæ patriæ.*
23 *Vbi adeſt perſona prædilecta excluditur ſubſtitutus.*
24 *Statuto maſculos præferente fœminis ſi fiat inſtitutio vel ſubſtitutio de liberis , vel maſculis & fœminis, intelligetur ſecundum ſtatutum, ꝙ fœminæ poſt maſculos admittantur.*
25 *Statuto maſculos fœminis præferente, ſi quis probibeat bona alienari , vt quia illa voluit ad poſteros ſucceſſores peruenire, intelligetur de maſculis.*
26 *Statuto mandante filias debere eſſe contentas dote , ſi pater inſtituat filios ſimpliciter,non intelligentur filiæ inſtitutæ.*
27 *Statuto præferente agnatos maſculos fœminis,agnatorum appellatione in diſpoſitione teſtatoris non veniunt filiæ.*
28 *Stante ſtatuto,ꝙ inſtitutio facta de fratre & eius filijs, intelligitur ordine ſucceſſiuo,vt primo frater, deinde eius filij maſculi veniant.*
29 *Limitantur lex cum auus.ff.de conditio.& demonſtr. & l.cum acutiſſimi. C.de fideicommiſſ.*
30 *In conditionibus merum factum attenditur.*
31 *Naturalis tantum capit ex teſtamento,quantum ei relinquitur,neque illud impugnat,& exiſtentibus legitimis non ſuccedit,non exiſtentibus admittitur in duabus vncijs.*
32 *Non fuit ſtatuentium intentio excludere filias ex teſtamento.*
33 *Præſupponimus ſubſtitutam eſſe perſonam ſub conditione illa , ſi quis ſine liberis deceſſerit,quæ præferatur per ſtatutum fœminæ.*
34 *Deportatus vt inhabilis ad ſuccedendum, non faceret deficere talem conditionem.*
35 *Præſumitur teſtator ſe conformaſſe voluntati ſtatuti.*
36 *Fœmina inſtituta per grauamen eſt habilis ad ſuccedendm.*
37 *Statuta excludentia fœminas a ſucceſſione , in dubio non intelliguntur de ſucceſſione ex teſtamento.*
38 *Diſpoſitio teſtatoris cenſetur conformis diſpoſitioni ſtatuti in deferendo fideicommiſſum ſub conditione, &c.*
39 *Speciale eſt fauore religionis, vt grauatus ſuo facto faciat deficere fideicommiſſum.*
40 *Limitata cauſa , limitatum parit effectum.*
41 *Ceſſante ratione, ceſſare debet diſpoſitio.*
42 *An cauſa teſtati fomentum recipiat a poteſtate ſtatuti ab inteſtato excludentis.*
43 *An facta ſubſtitutione filio maſculo vniuerſali hærede inſtituto ſub conditione,ſi ſine liberis,&c. filia ex eo faciat deficere fideicommiſſum.*
44 *Statutum prædiligit & præfert non maritatas maritatis.*
35 *Ad cuius perſonam non poteſt referri ſtatutum, nec ad eius ſucceſſionem refertur.*
46 *Poſterorum & ſuccedentium appellatione veniunt, ita fœminæ, ſicut maſc.*
47 *Si pater grauat filium ſi deceſſerit antequam adminiſtrare poſſit, licet de iure intelligatur ante 25. ann. ſi tamen ſtatutum permittit in 20.anno, ad ſtatutum ſe retuliſſe videtur pater.*
48 *Statuto vocante naturales et legitimos æqualiter,teſtator loquens de filijs intelligitur tam de naturalibus tantum , quam de noturalib. & legitimis.*
49 *Statutorum diſpoſitio intelligitur loqui de iure ſtatutario.*
50 *Contractus & actus inter viuos, videntur facti iuxta diſpoſitionem & conformitatem ſtat. vel conſuetudinum patriæ.*
51 *Verba contractus , intelliguntur in dubio ſecundum mentem iuris & ſtatutorum.*
52 *Pactum,ꝙ filia ſuccedat in feudo,intelligitur deficientib.maſculis.*
53 *Pactum de non petendo feudum ab hærede, intelligitur ſecundum naturam feudorum, de hærede maſculo.*
54 *Exiſtente conſuetudine eccl.ꝙ emphyteoſis concedatur vſque in tertiam generationem , ſimpliciter conceſſa intelligitur vſque in illam generationē.*
55 *Exiſtente conſuetudine,quod certum beneficium ſecularib.conferatur,illius collatio etiam motu proprio papæ facta religioſo,non valet.*
56 *Contractus in dubio intelligitur ſecundum conſuetudinem factus, & in inſtrumentis debent poni omnia , quæ ex conſuetudine veniunt.*
57 *An ſi ex conſuetudine præſcripta ſolitum ſit aliquid poni in inſtrumentis, & ſtetur per annum, quod non ponatur, ſit conſuetudini derogatum.*
58 *Conſuetudo diſponentis nonnunquam attenditur.*
59 *In iudicijs etiam conſuetudo attenditur.*
60 *Appellatione iuris in dubio intelligimus de ſtatutario, etiam ſi deroget iuri communi.*
61 *Secundum ius eſt, quod pronuncietur ſecundum ſtatuta loci contractus.*
62 *Si maritus promittit reſtituere dotem in caſu reſtituendę dotis de iure, intelligitur de conſuetudine approbata.*
63 *Conſuetudo,appellari poteſt ius commune in loco,in quo viget.*
64 *Qui renuntiat auxilio iuris , intelligitur etiam renunciaſſe auxilio iuris municipalis.*
65 *In dubio verba debent interpretari in fauorem libellantis.*
66 *Si rex faciat mentionem de iure , intelligitur de iure regio.*
67 *An legum appellatione, veniant ſtatuta & conſuetudines.*
68 *Vbi differentia eſt inter ius ciuile & canonicum,prouiſio papæ,intelligitur ſecundum ius canonicum.*
69 *An in ſtatutis excluſiuis fœminarum vel admittentibus certum gradum, maſculinum concipiat fœmininum.*

Stant.

Source : BIU Cujas

70 *Stante statuto, quod existente patruo non succedat auus maternus, non intelligitur exclusa auia materna.*
71 *Statutum excludens a successione patris, non habet locum in successione matris.*
72 *Statutum excludens a successione fratris, non habet locum in successione sororis.*
73 *Non obstante statuto, quod si quis decesserit sine liberis, fœminæ non succedant, si decedat mulier, relicta filia, illa matri succedet.*
74 *Statutum admittens, vel vocans ad successionem masculinum, non comprehendit fœmininum.*
75 *Statutum disponens patrem legitimam assignare debere filijs in eius vita, non trahitur ad matrem.*
76 *Proximiores ex parte patris, succedunt in patrimonio, & proximiores ex parte matris, in matrimonio.*
77 *Filiorum appellatione, complexiue & expositiue, non autem ex interpretatione extensiua fœminæ comprehenduntur.*
78 *An statutum excludens fœminam a successione fratris, sibi locum vendicet in successione sororis.*
79 *Vbi verisimile est, si statuentes interrogati fuissent, quod idem statuissent quod in expresso, prouisio expressi trahitur ad omissum.*
80 *Vbi profertur a statuto verbum commune ad masculos & fœminas, intelligitur etiam de mulierib.*
81 *Ers statutum agnatos vocet, non intelligitur vocasse agnatas fœminas.*
82 *Statutum præferens in successione primogenitum secundo genito, non intelligitur præferre filiam primogenitam secundogenitæ.*
83 *An vbi statutum mandat statuta intelligi ad literam, masculinum concipiat fœmininum.*
84 *Stante statuto, quod mascul. concipiat femininum, an auus maternus, qui ex forma statuti excludit patruum, excludet amitam.*
85 *Statuto excludente matrem, & vocante proximiores ex parte patris, mater excludetur propter amitam, si statutum habeat vnum caput exclusiuum non respiciens caput masculinum.*
86 *Statuto præseruante aliquid fratribus vterinis, vel consobrinis, poterunt etiam venire sorores vterinæ vel consobrinæ.*
87 *An talia statuta extendantur ex identitate rationis ad casus non expressos.*
88 *Ex identitate rationis etiam in correctorijs fit extensio ad casum, qui sub larga significatione vocabuli potest comprehendi.*
89 *Vbi ratio est expressa in statuto, vel lege correctoria, non est licita extẽsio.*
90 *Non est par ratio in excludendo magis proximum, & magis distantes in gradu.*
91 *Maior est ratio in excludendo nepotem ex filia, quam in excludendo ipsam filiam.*
92 *In admittendo vocatos, attenditur ratio præ dilectionis ipsius statuti.*
93 *In materia extensionis periculosum est aliquid firmare.*
94 *Quando nomina appellatiua omnino discrepant, an statutum in vna persona, trahatur ad aliam.*
95 *An statutum in casu vero, trahatur ad fictum.*
96 *Mens & ratio statuti, colligitur ex præfationibus.*
97 *An argumentum a contrario sensu, habeat locum in statutis.*
98 *Licitum est arguere & extendere dispositionem statuti correctorij iuris cõmunis, quando per talem extensionem redimus ad ius commune.*
99 *An statutum in vno correlatiuorum, censeatur disponere in alio.*
100 *An statutum in vno æquiparatorum, ex paritate, vel maioritate rationis trahatur ad aliud.*
101 *An mens & ratio, sint idem. & an credendum sit aliquid esse ex mente, quod sit contra ius commune.*
102 *Fit extensio, vbicunque est verisimile, ꝙ si statuentes in casu omisso fuissent interrogati, verisimiliter idem statuissent.*
103 *Omnia statuta extensiuam interpretationem recipientia, debent fundari in æquitate.*
104 *Non inspicimus in quem verba dirigantur, sed ad quem effectus, & verba statuentium porrigantur:*
105 *An ex generalitate rubricę, nigrum speciale generaliter intelligatur, & an nigrum declaretur & restringatur per rubricam.*
106 *Stante statuto, ꝙ stat. debeat intelligi ad literam, prout verba sonant, & ꝙ non recipiat interpretationem aliquam, an intelligatur prohibita extensio ad alium casum improprium, vel non expressum.*
107 *Quando in statuto non admittatur subauditus intellectus, nec mens non scripta, vel vltra ipsius verba, non attendantur.*
108 *Cum statuta debent intelligi, prout illorum sonant verba, dispositũ in vno correlatiuorum, non trahitur ad aliud.*
109 *Stat. disponens statuta non recipere interpretationem, friuolam tantum submouet, non autem iustam & iuridicam.*
110 *Statutum expresse prohibens extensionem, intelligitur prohibere omnino dissimilem, non autem omnino similem.*
111 *Quanquam statutum nullam recipere debeat interpretationem, non tamen intelligitur exclusa interpretatio passiua.*
112 *Statutum præferens agnatos cognatis in successione, illos etiam præfert in tutela.*
113 *Etsi statutum dicat, ꝙ vigore alicuius legis ciuilis, vel alterius cuiuscunq;, statuta exponi, vel interpretari, vel trahi ad alium sensum non possint, quam sonent verba, interpretatio quæ fit per punctum rationis, vel excommuni vsu loquendi, non intelligetur sublata.*
114 *Vnum statutum debet per aliud distingui.*
115 *Prohibitio interpretationis statutorum limitatur, vt non excludatur interpretatio, quæ tendit ad obuiandum absurditatib. quasi non fuerit mens statuentium eas admittere.*
116 *An stat. corrigens ius commune in successione, corrigat etiam in tutela.*
117 *Vbi successionis est emolumentum, ibi & tut elæ onus esse debet, quando personæ sunt habiles.*
118 *Iurium correctio, est vitanda.*
119 *Per similitudinem casuum non debet induci correctio.*
120 *Statuta non recipiunt interpretationem extensiuam.*
121 *Vbi duo casus al. antiqua per modum regulæ æquiparantur, lex noua superueniens in vno, trahitur ad alium.*
122 *Dispositio facta de tutore & curatore adulti, trahitur ad curatorem furiosi, tanqnam æquiparatum.*
123 *De extensione æquiparatorum.*
124 *Licet mater excludatur a successione filij propter agnatos, non tamen excluditur a tutela, quia non defertur tutelæ matri, prætextu successionis, sed propterea, quod mater est.*
125 *Tutelarum quædam sunt iussæ, quædam voluntariæ.*
126 *Lex priuans hæreditate, habet etiam locum in hæreditate per stat. delata.*
127 *An dispositum per ius commune de tutela & successione trahatur ad statutum ex passiua interpretatione.*
128 *In materia correctoria eatenus correctio extenditur. quatenus se protendit extensio.*
129 *Illud, quod interpretatur, censetur esse unum & idem cum interpretato.*
130 *Omnes qualitates; propter quas fœminæ excluduntur, sunt probandæ.*
131 *Statuta quæ uidentur contraria, concordanda sunt, ea sumpta interpretatione, quæ non contineat absurdum.*
132 *An vnum statutum recipiat ab alio declarationem.*
133 *Statuta extenduntur, vbi alias non possunt operari.*

Articulus V.

1 VInto Articulo principali videndum est,† de generali & extraordinaria talium stat. interpretatione. Circa quem articulum tradam, remissiue aliquas regulas in materia interpretationis statutariæ, quas continget incidenter in hoc trac. meo attingere, ne aut perfectius loquendo, alienas huic operi annectam materias, & opus istud confusum reddam, aut truncate, vel remissiue scribens, nudi transcriptoris officium assumam, & inutilem me reddam. Et primo
2 facienda est regula, ꝙ † statuta sunt stricte interpretanda, & tenaciter intelligenda, maxime circa successiones, vt dicã ĩ.
3 in 9. art. prin. 1. q. circa prin. & rꝛ † stat. ĩ ius cõe, non est extẽdendum vltra, quam verba loquantur, vt ibidem dicam. Se-
4 cundo, est aduertendum, ꝙ † statuta sunt interpretanda, vt minus lædant ius commune, quam fieri possit. l. 2. C. de nox. c. cum dilectus. de consue. & dicam in 9. q. artt. prin. 1. q prin.
5 & in 8. ar. prin. 20. q. 2. col. & in 20. q. Et † intelligantur secundum dist. iuris cõis, in 8. art. prin. in 15. q. & in 13. art. princ. in 6. q. in 3. col. & in 13. Et Soc. cons. 121. incip. visa. 1. volu. late in proposito. Cor. cons. 126. incip. priu. 2. vol. & alibi sæpe. Et qñ statuta sint intelligenda secundum ius cõe, aliqua pulchra dixi. ĩ. in 10. art. prin. 4. q. pe. col. vers. postremo. qui vers. est in antepe. col. Et quod sit ita intelligendum secundum ius cõe & vt minus lædat, aliqua bona dicit Corn. cons. 99. incip. vr.
6 3. col. 4. vol. † Tertio est aduertendum, ꝙ statuta sunt taliter interpretanda, vt aliquid operentur in 8. art. prin. 1. q. 4. col. & in q. seq. & ne aliqua pars reddatur superflua. ĩ. in 9. art. 1. qõ. Et ad hunc effectum extenduntur, vt ĩ. eo. ver. 36. de quo etiã
7 ĩ. in 8. art. prin. 20 q. Quarto, est aduertendum, an † statutum continens idem, quod ius commune, aliquid vtilitatis affe-
8 rat, in d. 7. art. prin. 1. q. Quinto, est aduertendum, ꝙ † statuta debent intelligi vt potius sint frustratoria & nihil operẽtur, quam ꝙ aliquis damnum indebite patiatur, in 7. ar. princ. in.
9 1. q. Sexto, † verba stat. sunt interpretanda secundum propriũ significatum, nisi materia subiecta aliud suadeat, in 9. artic. prin. 4. q. in fi. vel communis vsus loquendi, per ea, quæ dicã. ĩ. in 9. ar. prin. in 12. q. & alibi sæpe, & ibi dixi quæ sit propria
10 significatio. Septimo, † intellectus statuti non debet referri ad impossibilia statuentibus in 9. art. prin. in 2. q. in 2. colum.
11 Octauo, † temperatur stat. vt ex eo non insurgat enormis læ-
12 sio vel euidens iniquitas. in 9. art. prin. 1. q. Nono, † temperatur ẽt stat. ne surgat ex eo absurditas. l. scire oportet. §. aliud. ff. de excu tu. l. nam absurdum. ff. de bo. lib. no. Bal. in l. omnes popul. ff. de iust. & iu. & in l. quicunq;. C. de ser. fug. Bar. in l. non dubium. C. de legi. & dicam. ĩ. in multis locis incidenter. Et dixit Bar. in l. terminato. circa fi. C. de fruc. & lit. expen. quod
13 † potius est toleranda superfluitas, quam ꝙ inducatur absurditas. Et dixit Cum. cons. 126. circa me. ꝙ stat. non dẽt taliter intelligi, ꝙ sit iniquũ. De quo ẽt per eũ ꝯs. 146. cir med & fm
14 Mar. ꝯs. 84. inci. visa. ver. 6 moueor talia † statuta & alia sunt taliter interpretanda, ne possint a sapiente reprehendi, vt est tex, in l. Saluio Aris. ff. de le. pstã, quẽ ad hoc sæpius solebat al-

Source : BIU Cujas

lagare Bal. ꝙ eſſet, vbi interpretatio ſonaret abſurdū vel alienū a ueriſimili, vt ibi per Maria. & in cōſ. 13. inci. in cauſa vertente inter dñam Catharinā. ver. nec ob. ꝙ allegatur. & cōſi. 121. incip. viſa. ver. & ſi dicatur. & vbi cōtingit ſtatuta reduci ad cōcordiā, dēt ea cōcordia ſumi, quę maiori caret abſurdidate, vt per D. Barth. ſoci. in cōſ. 121. incip. uiſa cōtingētia. 1. vol. & dicā, in 8. art. prin. 10. q. uult Cor. cōſ. 271. inci. de hac. 4. uol. Ad prædicta ēt facit, ꝙ cōſuluit Cor. conſ. 115. incip. in hac. 2. uol. ꝙ nō ſit ſummēda interpretatio ꝙ auūculus filiā, teſtatoris excludat, nec ꝙ cōiunctus veniente matre ſit melioris cōditionis, quā mater, ꝙa hoc eſſet abſurdū. Ad idē facit. ꝙ cōſuluit ipſe Cor. cōſ. 126. incip. prin. 2. & 3. col. 2. uol. de cuius deciſione dicā, ꝟ. loco. ſuo, & cōſ. 97. incip. ꝙ̄ꝙ̄. 3. vol. Et
15 †minor abſurditas eſt amplectenda, vt per Cor. cōſ. 222. inci. ꝙ̄ꝙ̄. 3. vol. puta ꝙ agnata excludat cognatū potius, quam, ꝙ agnatus agnatā, Et ſm. Cor. vbi reſultaret abſurditas, ſi aliq̄ verba ad omnia referentur, puta ꝙ filia per amitam excluderetur, fit relatio ſolum ad proxima, vt dixi conſ. 260. inci.
16 allegat. 4. vol. † nec ſunt. ſtatuta indaice intelligenda. vt per alleg. conſil. 144. incip. poſt redditum. circa fine. 2. volu. Deci-
17 mo †vnum ſtatutum eſt intelligendum ſm aliud vt patet ex his. quæ dicam ꝟ. in 7. artic. prin. 2. & 4. q. in fin. & ex his quæ in propoſito no. Bal. in l. 1. C. de legi. hęre. & Pa. de ca. in cōſi. 245. incip. ſuper. ¶ in uol. nouorum conſiliorum. cum cōcor. traditis per D. And. ſicu. in repe. c. Raynaldus. in 133. col. de teſt. & per doc. in vulgata. l. non eſt nouum. ff. de leg. Et con-
18 ſequenter †ſtatuta quæ uidentur contraria, ſunt ad concordiam reducenda, vt infra eodem, circa fin. Vndecimo quæro, an eo caſu quo ſtatuta ſunt interpretanda ſecundum ius
19 commune † ſint interpretanda ſecundum ius ciuile, an vero ſecundum iuscanonicum. Breuiter dicendum eſt de mēte Ioan. And. in additio. Spec. in tit. de ſucceſſio. ab inteſta. §. 1. ver. ſed an filij. & uerſic. quia de gradibus. cum quo tranſit, dominus. Bapt. de Sancto Seuer. in repet l. omnes populi. in 16. q. ff. de iuſt. & iur. & in l. ſi. vbi etiā alii moderni. C. de ſuc. edi. quod aut ſumus in materia canonica, vt in matrimoniis & vſuris, & tunc ſtatutum intelligitur ſecundum ius canonicum, Aut in materia ciuili, vt in ſucceſſionibus, & tūc ſm ius ciuile. Aut in materia indifferenti, ut ſunt ſacrilegium & periurium, adulterium &c. & tunc aut ſtatut. eſt conditū in terris eccleſiæ, & eſt interpretandum ſecundum ius canonicum. Pro quo facit gl. in c. 2. de arbi. in 6. & tex. in c. ex literis, vbi do. An. de Bu. de conſt. & quod not. Bal. in l. 1. C. qui bo. cede. poſ. & in d. l. fi. & notabiliter in l. ſi nondum. C. de fur. facit c. 1. de ope. no. nun. & l. priuilegia. C. de ſacroſ. ecc. Si uero, eſt conditum in terris imperii, & tunc aut eſt cōditū ab epiſcopo, & præualet ius canoni. Pro quo facit quod no. Bal. in l. ſi quando. C. de inof. teſta. & in d. l. ſi nōdum. aut a laico vel
27 populo laicorum, & tunc interpretandum eſt ſm ius ciuile, vt no. in locis prædictis, & no. Pet. de anc. in repe. c. canonum ſtatuta. in 14. q. prin. de conſtitu. quod eſt intelligendum prę-
20 terquam in gradibus, quia †etiam in terris eccleſiæ computantur gradus ſm ius ciuile in omni materia, præterquam, matrimoniali, propterea quia cōputatio canonica eſt impropria & eſt introducta in mareria matrimoniali tātum. ut tradunt docto in d. l. fi. & dicam. ꝟ. in 10. art. princ. in vlti. q. Item
28 prædicta procedunt, vbi reperitur a lege ciuili interpretatio facta, ¶vel a lege canonica. alias aūt ēt ſtatuta laicorum a iure canonico recipient intellectum, & eꝫ. d. c. 1. & 2. de oper. no. nuntia. & in auth. vt clerici apud propri. epiſ. in fi. quia leges non dedignantur ſacros cano. imitari. & eꝫ, vbi non eſt aliter expreſſe prouiſum. ita tenuit Maria. in d. c. 2. poſt Bart.
21 in extrauagan. ad reprimē. in ver. per edictum. † non tñ ſunt intelligenda ſtatuta ſecundum ius Lōgobardorum, ſm Bal. in c. decedēte. in fi. uer. quæro, quid de iure Longobardo. qui feu. dare poſſ. facit ꝙ dixi ſecundo articu. princ. in fine. Duodecimo quæro, an diſpoſitio hominis intelligatur & interpretetur in dubio ſecundum dictum ſtatutum & breuib. cō-
22 cludendum eſt ꝙ ſic, quia †in dubio diſpoſitio teſtatoris vel hominis, intelligitur ſecundum conſuetudinem vel cōſtitutionē ſuę patrię. Gallus. §. 1. & ibi no. ff. de li. & poſth. no. Bar. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. & in l. iuriſiurandi. §. ſi liberi. ff. de ope. liber. facit. l. ſi duo. ubi Bal. ff. de acqui. her. & quod no. Bal. in l. precibus. ver. procedo vlterius. C. de impu & al. ſub. & Saly. in auth. itē hæreditas. C. de bo. quæ libe. cum concor. ꝟ. allegandis hinc ſecundum Bart. in d. §. cū ita. qui refert Dyn. ita conſuluiſſe ſtatuto excludente a ſucceſſione patris, uel aui filias, & neptes, extātibus filiis maſculis ſeu nepotibus, ſi contingat patrem habentem duos filios illos in inſtituere, & ab eis hæreditatem relinquere per fideicommiſſum ſecundum terminos & caſum. d. §. eum ita. ſ. ꝙ ſi vterq; ſine liberis deceſſerit, hr̄ditas filię ſuę vel nepti ex filio p̄functo reſtituatur, & contingat vnum filium mori cum filijs, & alium nouiſſime ſine liberis, portio vltimi moriētis ſine libe
ris non deueniet ad filiā vel neptem ſubſtitutam. Propterea
23 quia †vbi adeſt perſona prædilecta, excluditur taliter ſubſtitutus. l. pe. ſm magis communem intellectum. C. de impu. & al. ſub. & maſculus. qui ſupereſt ex altero filio prędefuncto cē ſetur prædilectus a teſtatore, ſicut & a ſtatuto, cui cenſetur teſtator ſe conformare. & cum Bar. tranſit Ang. in d. §. cū ita & Cu. & Pau. de ca. in lec. pad. cum vna limitatione, niſi filius vltimo defunctus extraneum hęredem inſtituerit, quia tūc filia vel neptis admittetur pp uoluntatem defuncti ſubſtituentis, quæ limitatio fuit Nic. mat. & Bar. in d. l. pe. quam ibi ſequuntur Ful. Pau. de ca. & moderni. & cum Bar. ēt tranſeunt Alex. & moderni. in d. §. cum ita. & Alex. in conſi. 127. inci. uiſo teſtamento dicti ¶Ioan. 1. volu. reperito in conſ. 15. 4. vol. & Fran. de Are. in conſ. 1. & hęc eſt veritas, licet. Pau. de ca. in d. §. cū ita. in lec. Bon. & Imo. aliter ſenſerint, vt ibi per
24 eos. Et †ſi ſtatutum præferat maſculos fęminis, inſtitutio vel ſubſtitutio facta de liberis vel de maſculis & fęminis, intelligetur ſecundum ſtatutum, ꝙ fęminæ poſt maſculos admittantur, per ea quæ dixit Bar. in d. §. cum ita. cum concor. de q bus per Soci. qui ita tenet in cōſ. 280. inci. conſiderata in fi. &
25 114. inci. cōſt. 1. vol. Item qñ quis prohiberet bona alienari, quia uoluit peruenire ad poſteros, & ſucceſſores, quia intelligitur de maſculis, qñ per ſtatutum fęminis præferūtur vt p Cor. cōſ. 55. incip. pro deciſione. ante fi. 1. uol. poſt Ant. de Bu. & And. de Iſer. quos refert. & ipſe Cor. conſi. 155. in fi. eo. vol.
26 Hinc etiam ſequitur, ꝙ †ſtatuto excludente filias a ſucceſſione patris extantibus filijs maſculis. & mandante illas dotari uel excludente ſorores a ſucceſſione fratris extantib. fratrib. ſi teſtator nō extran. ſed pater uel frater ſimpliciter inſtituat filios uel fratres, nō intelligent filiæ inſtitute ſeu ſorores, nec maſculinū cōcipiet fęmininū, licet alias filij appellatione ēt filia cōtineaī. l. ſi quis ita. ff. de teſt. tute. & l. ſi ita ſcriptū. ff. de leg. 2. Licet ēt cōtineaī fratris appellatione ſoror. l. tres fratres. cum ibi traditis. ff. de pac. & l. Lucius. §. quæſitum. ff. de leg. 3. Sequitur Corneus cōſ. 55. 1. uol. & 147. inci. circa 1. uol. Et ita tenuit Per. de Anc. in d. l. tres. fratres in ſuis reportatis. ubi dicit ſe ita conſuluiſſe, qui ita cōſuluit in conſ. 414. ſm, numerum aliquorum, & idem tenuit ipſe Per. de Anch in l. ſed ſi hac. §. liberos. ff. de in ius uoc. ſequitur. Imo. in c. potuit. in ultimis uerbis, extra loca. & in l. fi. ff. de cond. & demonſt. Barba. in repe. c. Raynaldus. de teſt. & in rub. C. qui admit. & in c. in pñtia. de probat. Alex. in d. l. Gallus. §. 1. & in cōſ. 127. incip. uiſo teſtamento dicti Ioannis. 1. uol. & in conſ. 6. 3. uol. do. præceptor meus in d. l. tres fratres. in 6. limitatione, & in repe. l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. & in l. ſi quis id, quod. in 8. limi. ff. de iuriſ. om. iud. cum concor. de quibus per dominum præpoſitum in arbore affi. poſito poſt titu. de conſan. &
27 affi. ubi dicit, & bene, †ꝙ ſtante tali ſtatuto prędicto preferente agnatos maſculos fęminis, agnatorum appellatione in diſpoſitione teſtatoris. nō uenient fęminę agnatę. Et prędicta ꝓcedūt ſm Pet. de An. in d. l. tres fratres, & modernos in locis allegatis, qñ teſtator erat de perſonis, a quarum ſucceſſione filię pp maſculos excluduntur, cui ab inteſtato fęminę de iure communi ſuccedunt. & non penitus extraneus. Ex his impugnatur deciſio notabilis clariſsimi D. Bar. Soci. in l. Gallus. § 1. ff.
28 de li. & poſth. dum †uoluit ſtante ſtatuto prædicto, ꝙ inſtitutio facta de fratre & eius filijs. intelligatur facta ordine ſucceſsiuo, ut primo inuitetur frater, demum eius filij maſculi. tertio fœminæ, per no. per. Bar. in d. §. 1. & per tex. in l. fi. C. de uer. ſig. & in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. & in l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2. Nam ſm prædicta, ſub nomine filiorū vel fratrum, nullo modo comprehēdētur filię uel ſorores, & ſi fiat ſubſtitutio fideicommiſſaria alicui ſi decedat ſine liberis ſeu filiis licet alias vnica tm̄ filia ſuperexiſtens excludat ſubſtitutū. l. 1. C. de condi. inſer. l. iubemus. §. cum aūt. C. ad Tre. l. nō eſt ſine liberis. ff. de ver. ſig rñ ſtante ſtatuto prædicto filia nō excludet ſubſtitutum, qui fit de maſculis a ſtatuto in ſucceſſione filiabus prælatis, nec talis filia continebitur appellatione liberorum, uel filiorum. ſm Pau. de ca. in cōſ. 79. incip. caſus iſte frequenter contingit. in uol. antiquorum conſiliorū ſecundum primam inpreſsionem. & Alex. in d. §. cum ita, & in d. cōſ. 127. & D. And. ſicu. in d. repe. c. Raynaldus. & in rep. d. l. cum acutiſsimi in fine commen. C. de fideicō. & ita ꝟſultus ſępe reſpōdi, quę deciſio maxime procedit, qñ filię ꝓprię teſtatoris non ſunt inſtitutæ. ne cōtingat teſtatorem neptes proprijs filiab. prę ferre, ꝫ. l. ſi uiua matre. C. de bon. mater. & quod in propoſito infra proxi. dicam in uer. iuxta prædicta. quam deciſionem limitat D. Franc. Curt. in conſ. 63. incipi. antiquiſsima. cum ſeq. uer. & cum apponebatur, & uer. 3. corroborando, ut ibi per eum. Et ſecundum prædicta colligitur
29 †limitatio ad. l. cum auus. ff. de cond. & demon. & l. cum acutiſsimi. C de fideicom. quæ iura volunt, ꝙ qñ ſubſtituitur per fideicommiſſum filio uel nepoti, ita demum ſit locus ſubſtitutioni, ſi talis filius vel nepos decedat ſine filiis maſculis,

vel

Source : BIU Cujas

vel fęminis.nam vbi adeſſet ſtatutum prædictum, nō ſuffice ret ad excluſionem ſubſtituti, ꝙ is, cui facta fuit ſubſtitutio decederet cum filiabus ſeu neptibus fęminis. Quod eſt intelligēdum, ſi ſubſtitutus ſit de perſonis vigore ſtatuti fęminas excludentibus, ſm Pau. de Caſ in conſ. præall. & Io. de monte ſparolo in d.l.cum acutiſſimi. Et Cor. in conſ. s alleg. & late in conſ. 120. incip. quod filia, cui ſe ſubſcripſit. 2. vol. & conſil. 131. incip. præmittendum. 2. vol. vbi etiam adducit illud, quod dr̄ de naturalibus ad ſucceſſionem per ſtatutū admiſſis, ꝙ faciant deficere conditionem, ſi ſine liberis deceſſerit, & excludant ſubſtitutum, & ſm D. Io. Bertachinum in l. generaliter. §. cum autem. C. de inſtit. & ſubſtit. prout dicit Do. Bar. Soc. in d. § cum ita. & in repe. l. cum auus. in 7. q. vbi ꝓtra prædicta ſubtiliter inſurgit, & dicit ſe conſulendo attentaſſe contrariam ſententiam, ſ. quod non obſtante ſtatuto filia vel neptis faciat ceſſare conditionem, & excludat ſubſtitutum, prout apparet in eius conſ. 132. incip. licet. Mouetur primo, quia ſiue dicamus illam conditionem, ſi ſine liberis deceſſerit, fuiſſe appoſitam expreſſe, ſiue ſubintelligi & haberi pro expreſſa, non habemus conſiderare, an comprehēſus
30 in tali conditione, ſit ſucceſſibilis, † quia in conditionib. merum factum attenditur. l Meuius. & l. qui hæredi. in princ. ff. de cond. & dem. & tenent Saly. & Ful. in d.l. 1. C. de condi inſer. & eſt tex. in l filiusfa. §. cum quis ff. de legat. 1. quem alias conſulendo in ſimilibus terminis adduxi. vbi Cu ita vr̄ affirmare de mero iure. Eſt. n poſſibile ſm Cu. repudiantib. maſculis, fęminas ſuccedere, quo caſu non habentur pro penitus excluſis. Ita vt non obſtet quod notant Bar. & doct. in d. §. cum quis. dum volunt liberos, qui omnino ſunt incapaces tam ex teſtamento, q̄ abinteſtato, prout ſunt deportati, non facere deficere talem conditionem, de quo ēt per Angel. & Imo. in l. Lucius. la 2. ff. de her. inſt. ſubdit tamen Cu. de æquitate. ſecus eſſe, maxime in caſu talis conditionis ſubintellectę, iuxta d.l.cum auus. & d.l.cum acutiſſimi, vt. ſ. intelligat conditio complecti liberos, qui vere ſint hęredes, attēta maxime mente legis, quæ eſt fundata in prædilectione & in effectuali ſucceſſione prædilecti. Secundo, pro ſua conſideratione adduxit d. Bar. Soc. quia videmus naturalem tantum facere deficere talem conditionem, & excludere ſubſtitutū, niſi qualitas perſonæ teſtatoris repugnet, ſm plene tradita in d. c. cum autem. & in l. ex facto §. ſi quis rogatus. ff. ad Treb ergo multomagis excluder ſubſtitutam fęminam, quæ ſi cum naturali concurreret, illi præferretur, per not. per Bal. in l. cū acutiſſimi. iunctis his, quæ dicam infra in 12. artic. prin. in 3. q & quæ filia debet a patre de neceſſitate dotari. l. fina. C. de dot. promiſ. quæ dotes ſm eum non debent eſſe minores legitima. De quo dicam infra in nono articulo princ. in 1. q. cū
31 †naturalis ex teſtamento nihil conſequatur, *ſi nihil ei relinquatur*, & teſtamentum non impugnet, & abinteſtato extātibus filijs legitimis non ſuccedat, & illis non exiſtentib. ſuccedat ſolum in duabus vncijs, auth. licet. C. de nat. li. & l. 1. §. 1. ff. de ꝓtratab. ita vt plus habeat filia a ſtututo excluſa, quā ex teſtamento. vel ſi ei relinquatur, non dr̄ excluſa, vt dicam
32 infra in 8. art. princ. in 6 quæſtione. vnde ſm eum, ſicut † intentio ſtatuentium non fuit excludere filias ex teſtō, ita etiā fuit eorum intentionis, ꝙ filiæ poſitæ in illa conditione, ſi ſine liberis quis deceſſerit, facerent locum non eſſe fideicōmiſſo, & maxime ad finem, vt in relictis quorum eſſent capaces, poſſent ſuccedere. Ad not. per Bar. in d. §. cum ita. quæ ſupra retuli reſpondet D. Bart. ꝙ non faciunt contra iſtam ſuā conſiderationem, quia loquuntur de perſona prælata a ſtatuto, quæ non eſt poſita in conditione aliqua, quæ ex tacita mente defuncti excludat ſubſtitutum. Quo caſu neceſſe eſt illam ſuccedere, & aliter non excludit, ſm Nic. de Ma. Bald. Fulg. Pau. de Ca. & Moder. in d.l. pe. C. de impu. & alijs ſubſti. & ſup. dixi. Sed in propoſito non tractatur ſimpliciter de perſona, quæ ex p̄ſumpta mente defuncti vellet excludere ſubſtitutum, ſed etiam, q̄ eſt poſita in conditione, quo caſu licet non ſuccedat, excludit illum ſubſtitutum. d. §. cum quis. propter quæ fundamenta licet ipſe D. Bartholomeus relinquat cogitandum, tamen ſuadet non recedi a communi ſententia, quam ſupra tenui. Sed eſt aduertendum, quia licet fundamenta Domi Barto. ſint ſubtilia, tamen non mul
33 tum obſtant communi ſententiæ, quia prę̄ſupponimus ſubſtitutam eſſe perſonam ſub conditione illa, ſi quis ſine liberis deceſſerit. quæ præferatur per ſtatutum fęminæ, quæ poſſet ſub illa conditione contineri. Quo caſu conſiderandum eſt, ꝙ licet teſtator per illa verba, ſi quis ſine liberis deceſſerit, non intendat præciſe vocare ex teſtamento liberos inſtituti, tamen intendit præferri illos ſubſtituto in ipſa hęreditate, quaſi per mortem inſtituti illi, poſiti ſub illa conditione tanquam proximiores in gradu ſuccedendi, poſſint hereditatem habere. & ita loquitur. l. Lucius. la 2. ff. de her. inſti. & ibi no. & no. gl. & ibidem Bar. in d. §. cum quis. quod eſt intel
ligendum, niſi inſtitutus de bonis diſpoſuiſſet, quem cōſtat fuiſſe ſuis proprijs filijs a teſtatore ſubſtituente prælatum, & prędilectum, & ita eſt intelligendus. d. §. cum quis. dum dicit non eſſe neceſſe ꝙ poſitus in tali conditione, ſit hæres, quaſi ſufficiat & neceſſaria ſit habilitas ſuccedendi, prout ibi not.
34 Bar. & doct. dum dicunt † deportatum, quia nō eſt habilis ad ſuccedendum, nō facere deficere talem conditionem vnde concludendum eſt, ꝙ fauore liberorum talis conditio ſubintelligatur, iuxta d.l.cum auus. & d.l. cū acutiſſimi. vel expreſſa cenſetur, iuxta d.l. Lucius. quamuis vt dicit Bart. in d. §. cū quis. aliqui teneant oppoſitum. Nunc in propoſito, vel volumus dicere ꝙ adſint alij agnati maſculi, qui per ſtat. fęminā excludant præter agnatum ſubſtitutum, & fœmina venire non pōt, niſi oībus agnatis repudiantibus, & ꝓñr repudiante ſubſtituto, cum mulier cui agnati pręferuntur, non teneat primum locum in ſuccedendo. vel volumus dicere, ꝙ adſit ſolus agnatus ſubſtitutus, & tunc idem eſt, quia fœmina venire non pōt obſtante ſtatuto, niſi ſubſtitutus repudiet, quo caſu ex repudiatione euaneſcit ſubſtitutio, & ſic omni caſu non pōt dici mulier ex illa conditione ſubintellecta, vel expreſſa, comprehendi eo prætextu, quod poſſit eſſe habilis ad ſuccedendum maſculo repudiante, quaſi tunc ſubſit eius fauor, quod in conditione comprehendatur, q̄ñ, qa tunc ſubſtitutus ex ſua repudiatione excluderetur, fruſtra quęreretur de excluſione ex defectu conditionis propter ſuperexiſtētiā liberorum fęmini ſexus. & ſicut non potuit teſtator cogitare, ꝙ filiæ abinteſtato a ſubſtituto excluſę ſuccederent, ita nec hoc p̄ſumitur cogitaſſe, ar. l. pe. § ſi vir vxori. ff. de acqui.
35 poſ. & p̄pea † neceſſario inſurgit, quod teſtator p̄ſumat̄ ſe cō formaſſe voluntati ſtatuti. Prædicta concluſio limitāda eſt,
36 niſi † fęmina inſtituatur per grauatum, quia tunc eſt habilis ad ſuccedendum, ſm no. per Bar in d. §. cum quis. dum dicit, ꝙ q̄ñ quis decedit cum liberis inſtitutis, qui p̄nt eſſe hęredes, ſi volunt tales liberi, faciunt deficere cōditionem prędictā.
37 nam, vt dicam ſ. in 8. art. prin. in 6. q. † ſtatuta excludentia fęminas a ſucceſſione, in dubio non intelliguntur de ſucceſſione ex teſtameno delata, imo filia inſtituta pro ea parte, cenſetur ſua, ſm aliquos, de quo dicam infra in 10. arti princ. in 3. q. & ita tenuit D. Barth. Soc. in repetitione. d.l.cum auus. in loco præal. dicens ꝙ ita ſe habebat factum, in caſu, in quo cō ſuluit. Sicut. n. ſtatutum non intendit excludere fœminam
38 a ſucceſſione teſtati, ita teſtator cuius † diſpoſitio cenſetur cō formis diſpoſitioni ſtatuti in deferendo fideicōmiſſum ſub conditione, ſi inſtitutus deceſſerit ſine liberis cenſetur de filiabus cogitaſſe in caſu, quo ſuccedere poſſent, propter qđ non obſtat, ſi diceretur, ꝙ hoc caſu ſuo facto grauati facerēt deficere fideicommiſſum. quod videtur inconueniens, ar. l ſi ita quis. §. fi. ff. de le. 2. & l. fideicommiſſum. ff. de condi. & demon. & per tex. in auth niſi rogati. C. ad Trebe. & in corpore,
39 vnde ſumitur, arguendo a ſpeciali, dum ibi † eſt ſpeciale fauore religionis, vt grauatus ſuo facto, faciat deficere fideicommiſſum, quaſi in contrarium ſit ius cōe, qa vt dixi, teſtator vr̄ ſe conformaſſe diſpoſitioni ſtatuti, ita vt non magis ex facto grauati, quam voluntate teſtatoris deficiat fideicōmiſſum, cum videatur teſtator limitatiue ſenſiſſe de fœmi-
40 nis, quæ vigore ſtatuti non ſuccedunt. † & limitata cauſa limitatum parit effectum. l. in agris. ff. de acq. re. do. l. cancellauerat. ff. de his, quib. vt indig. In caſu enim, in quo fęminę
41 non excluduntur a ſtatuto, † ceſſat ratio, pp̄ quam non cenſeantur poſitæ in conditione, & ꝓñr debet ceſſare diſpoſitio. l. adigere. § quamuis. ff. de iurepat. & c cum ceſſante. de app. & ſi contingeret fęminam pro parte a grauato hæredem inſtitui, vel ei certum quid relinqui, dixit D. Barth. in loco pręalleg. quod pro ea tm̄ parte faceret deficere fideicōmiſſum, arguendo de toto ad partem, ar l. quæ de tota. ff. de rei vend. quod dictum nō habeo pro indubitato, tum quia diſpoſitio teſtatoris diuidi non debet. l. eum qui in fin. ff. de his, quib. ut indi. Nec debet cenſeri difformis. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. Tum quia condito teſtamento, filia magis facto teſtatoris excluditur, quam ex diſpoſitione ſtatuti, quod cōdito teſtamento non loquitur, vt dictum eſt. & q̄ñ contingit quem excludi facto teſtatoris, tunc bene comprehenditur ſub illa conditione, ſi ſine liberis quis deceſſerit, ſm Bar. in d.
42 §. cum quis. Niſi dicamus ꝙ † cauſa teſtati recipit fomētum a poteſtate ſtatuti ab inteſtato excludentis, per ea, quæ dicā infra in nono articulo princip. prima quæſt & in 11. articulo princip. in ſecunda & tertia quæſtione. Fortius arguit Dom. Philip. Corneus in d. conſil. 198. incipien. circa primum. primo volumine. quod non ſemper teſtator cenſeatur ſe conformare voluntati legis, vel ſtatuti, vt ibi per eum, qui multa iura ad hoc inducit. Et loquitur in eo, qui diſpoſuit, quod filiæ, debeant dotari, an intelligatur ſecundum tenorem ſtatuti, qui eis excluſis a ſucceſſione mandat illas dotari, & ſpecificat per quos. Iuxta prædicta dicebam in quæſtione

Source : BIU Cujas

facti.verſante in hac ciuitate Aſtenſi,qua conſuluerũt multi ex præſtantioribus doctoribus Italię,quod licet ſit magna
43 altercatio & difficultas inter doctores,†an qñ filiæ teſtatoris ſunt inſtitutæ in re certa,& filius maſculus eſt uniuerſalis hęres,inſtitutus,& facta eſt ſubſtitutio filio maſculo,ſi ſine liberis deceſſerit. neptis ex filio faciat deficere fideicommiſſũ, iuxta d.l.primã.C.de conditio.inſer. & d.l.nõ eſt ſine liberis. d.l.iubemus. §.cum aũt. C. ad Trebel.ne pręſumat teſtator, prædiligere talẽ neptem proprijs filiabus, ℨ. l.ſi viua matre. verſi.quod ſi nepotes.C.de bo.ma.vt per Pau.de ca. & Ful.in d.l.1. & in conſ.præal. & in conſ.377.incipiẽte.viſo dicto teſtamento, in volumi.antiquorum conſiliorum,ſm primam impræſionem. & Ale.in d.§.cum ita & D.Andre.ſic.in conſilio 52.inſerto inter conſilia.Alex.in quarto,uolumine.& late per domi.Franc.cur.in conſilio.63.incipien.antiquiſſima & nobiliſsima maxime, cum duobus ſequenti,vbi refert domi.Baptiſta.de ſancto Seue.in l.generaliter.§.cum autem.C. de inſtitu. & ſubſtitu.ſub conditio.factis. & latius per dominum Bart.ſoci.in repe.d.l.cum auus.in 3.quæſtio. vbi refert, conſilium Paul.de caſtro.quod incipit viſis,& diligenter examinatis,quod non habetur in impreſsis.Tamen ſtante ſtatuto Aſtẽſi,quod mulier maritata,vel quę olim fuerit maritata,non ſuccedat in bonis paternis, uel maternis, extantibus, fratribus,uel filiis,fratrum,ſi tales filiæ forent maritatæ, neptis non maritata faciet deficere fideicommiſſum, non obſtante.quod cenſeatur melioris conditionis.quam filię proprię teſtatoris,propterea quia teſtator pręſumitur ſe voluiſ-
44 ſe conformare uoluntati ſtat.†quod p̃diligit & præfert non maritatas maritatis, per ea, quæ tenuit Paul. de caſtro in dicto conſilio.79.& Barba.in repe.dictę l.cum actiſsimi.in fine commenti.Faciunt quæ dixit dominus Franc.curt.cuius ſcripta poſtea ſuperuenerunt in conſ.51.incipien. ſuper teſtamẽtis. & in conſil.54.incipien. ſtatuto ſeu conſuetudine, maxime cum concor.ſ. allegatis.maxime in verſi. & ſi fiat.qđ maxime verum eſt,qñ talis filia maritata eſſet dotata, vel in re certa inſtituta, ut dixi in caſu.quia tunc non diceret neptis, omnino melioris cõditionis, ſecundum Pau de ca.in l.filiuſ fa.§.cum quis in lectura Bono.ff.de legatis primo.cum quo, tranſit D.Fran.curt. in dicto conſilio.63. ver.tertio corobo-
45 rando. Aduertendum tamen eſt quia † ſi ſtatutum non põt, referri ad perſonã aui,nec ad eius ſucceſsionẽ,iſta conſideratio non quadrat, per ea quæ. ſ.ea.q.uer & ſecundum prędicta. Et ita dixi in facto circa ſtatuta alterius loci.Inſuper ad, comprobationem eorum,quæ principaliter in hac quæſtio. dñr.facit quod dixit Anto.de But.in conſ.1.incip.¶viſo pacto,
46 & quæſitis. in primo dubio.vbi voluit,quod † licet poſterorum & deſcendentium appellatione veniãt ita fęminę,ſicut maſculi.l cognoſcere.§.1.ff. de uerb.ſig.l.1. ff.de iure immu. tamen ſtante ſtatuto,quod extantibus maſculis fęminæ nõ ſuccedant,appellatione deſcendentium vel poſterorum nõ venient fęmine extantib.maſculis,nec maſculi ex fęminis, deſcendentes,vt uult D. Iaſon in l.ſi quis id quod. ff.de iuriſ. om.iudicum. Item facit quod dixit Ioan. de Imo.in l.fi.ff.de cond.& demon.cum quo tranſit Alex.in d.§.cum ita. quod
47 ſi teſtator†grauauit filiũ ſuum ſub conditione,ſi deceſſerit, antequam poſſit adminiſtrare, quod licet de iure intelligĩ, ante.25.annum.d.l.fi.cum glo. tamen ſi ex forma ſtatuti filij viginti annorum poſſunt adminiſtrare,videbitur teſtator sẽ ſiſſe de illis,vt excludãt ſubſtitutum.& dixit D.And.ſicul.in
48 c.in pręſentia de proba.quod†ſtatuto diſponente,quod filij, ſpurij ſeu naturales ſuccedãt ſicut & legitimi,teſtator loquẽdo de filiis,ita uidetur ſenſiſſe de naturalibus tantum, ſicut, de naturalibus & legitimis, quia prædictæ illationes fiunt circa vltimas voluntates. Idem etiam eſt dicendum in ſta-
49 tutis.quia†eorum diſpoſitio intelligitur loqui de iure ſtatutario,ita vt ſi ſtatutum diſponat teſtamentum,in quo nõ relinquitur integra legitima filio.eſſe ipſo iure nullum, intelligatur de legima per ſtat.introducta, ſecundum. Bal.in l.maximum vitium.uer.ulterius quęritur. C. de liber.præteri.& dicã.ℨ.in arti 10.in q.quarta,& alibi in hoc tractatatu. & idẽ
50 eſt in †ℨctibus & in actibus inter viuos,vt uideãtur facti iuxta diſpoſitionem & conformitatem ſtatutorum,uel conſuetudinem patriæ, ita quod ſi conceſſa ſit emphyteoſis pro ſe& filiis maſculis,& fęminis.quando adeſt tale ſtatutum, vocabũtur fęminę.poſt maſculos,vt late dicã.ℨ.in octauo prin. articulo in 22.q.ſequitur Corneus,dicto conſilio,131.incipi. pręmittendum. 2.volumi. & 95.incipien.diu. eodem volumine.Ideo ſecundum Bal.in l.prima in fine cominen.ff.ſoluto matrimonio.in quocunque loco fiat contractus, ſemper, ius commune uel ſtatutum, ſi adſit, ineſſe uidetur,ur, vult Alberi.conſilio ſecundo in princi.3.vol.dicens, quod etiam
51 in† contractibus. verba in dubio ſunt interpretanda ſecundum mentem iuris & ſtatutorum,per l. ſi ſtipulatus. in prin. ff. de vſurſi.& idem Alexand.in l.poſt dotem. in fine,commen. ff.ſoluto matrimonio,per.l.quæro. §.inter locatorem. ff.loca.& l.quidam cum filium. ff.de uerborum obligatiob. vult.Bart. in lege.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi. ff.de oper.lib. Facit quod dixit Bald. in l.finali. C.ad legem Falcidiam. de eo, qui prommittit legatum, vel dotem reddere, vt intelligatur promitere iuxta legis, & ſtatutorum diſpoſitionem, id eſt ſalua detractione Falcidię ac ſaluo lucro dotis, quando extat ſtatutum, ꝙ ſoluto matrimo. ſine liberis maritus lucretur tertiam partem dotis.no.Alex. in l.poſt dotem.in fin. commen.ff.ſol.matr.& ſi prouincia aliqua habeat conſuetudinem alienandi feuda.hoc intelligitur ſaluo iure, ꝙ dominus uel agnati præferantur in habendo pro illo pretio, niſi tempore excludantur,vt notatur in c.1.§.porro. vbi moderni qua. olim feud.po.alie.& idem in ſtatuto permittente ſm Bal.ibi,& dixit Bal.in l.ex facto in principio quarti notabilis ff.de uul.& pu.ꝙ in dubio mens principis pręſumit talis eſſe qualis de iure debet.dixit etiam Bal.in prælud.feu.quod princeps. in dubio non cenſetur velle concedere non concedenda de iure,& generaliter,quod uerba in dubio ſint intelligẽda ſecundum mentem iuris.& ſtatutorum,notat Ale.conſi.
52 60.in 4.volu.&47.& 113.&14 eo.volu.†Sic etiam videmus,ꝙ pactum,ꝙ filia ſuccedat in feudo,intelligitur deficientibus maſculis, vt interpretetur ſecundum naturam feudorum. c.1.§.hoc quoque.& ib1 notatur de ſuc.feud.& quod tradi ſolet in c.1.§.& quia.qui feu da poſ. & dixit Andr. de Iſer.in c.1. in qui.cau.feu.amit.ꝙ ſi quis ſimpliciter accipiat feudum ꝓ ſe,& non dicat pro filiis, & extet conſuetudo, quod accipiãt ẽt pro filijs, nihilominus intelligetur pro ſe & filiis conceſſũ
53 Sic etiam†pactum de non petendo feudum ab hærede.intelligitur ſecundum naturam feudorum de hærede maſculo, c.fi.& ibi notatur, maxime per Alua,ſi de feu.fue.cõtro.& c 1.uer.proles.n.de gradi.ſuc.in feu facit ad prædicta quod notat Bal. in l.fi.C.de ſuis & legi.& in lege, liberti libertæq; ver ſic.quęritur de eo.C.de ope.liber. dum dicit feudum pręſcriptum in ſe non continere niſi id, ꝙ eſt a iure vel conſuetudine diffinitum. Ad prædicta facit,quod dixit Bal.in addi.Spe-
54 cu.in titu.de loc.quod†ſi ſit conſuetudo eccleſiæ,vt cõcedatur emphyteoſis vſq; in tertiã gñationem,emphyteoſis ſimpliciter conceſſa, intelligetur conceſſa vſq; in illam gñationem.Ad idem facit,quod dixit Bal.in lege.fideicommiſſa.§.
55 ſi ſeruo.ff.de leg 3. dum dixit. quod ſi beneficium non ſolet concedi clericis ſecularibus.ſed religioſis,& papa ſuo ꝓprio motu concedat tale beneficium clerico ſeculari,non valeat collatio, quia papa præſumitur velle & cogitare id,quod eſt cõſuetũ in tali beneficio.ſic,& qñ nõ exprimitur certa quantitas,intelligitur de ea,quæ ſolet pręſtari.lege.excepto.C.locati.ſic & in ſueruitute intelligitur comprehenſum ꝙ de cõſuetudine fieri ſolet.l.ſi prius § placuit. ff.de aqua pluu.arcẽ-
56 da.Per quẽ tex.dixit ibi Bart.& docto.ꝙ† cõtractus in dubio debet intelligi ſecundum conſuetudinem factus, & quod in inſtrĩs debent poni omnia quę ex conſuetudine veniunt. & no.Barto. in l.ex ea patre. ff.de uer.obl.& Bal.in l.fi.per illum tex.C.de fideiuſ.& dominus præceptor meus late in l.fi. in 10.notabili.C.de iure emphy.& D.Felin.in c.cum. M.ferrarien.de conſt.ubi tangit de clauſulis conſuetis tam in contractibus & reſcriptis,quam in alia diſpoſitione.Pro quo facit.l.quod ſi nolit.§.qui aſſidua.ff.de ædil.edi.& l.dñi prædiorum.C.de agri.& cenſi.& l.ita demum.ff.de arbi.& l.ſi qs reũ C.de cuſto.reo. & l.ſi finita.in prin.ff.de ędi.edic.& quod no. Bar.in l.de qb.in fi.cum ſeq.ff.de leg.& dixit Bal.in l.2.de cõdi.ob cau.ꝙ id.qđ eſt conſuetũ. intelligitur deductum in pactum.& dixit Bar.in d.l.domini prędiorum,ꝙ ſi ſit conſuetudo in patria,ut conductor in omni feſto natiuitatis teneatur domino prædij dare vnum per caponum, ꝙ ad hanc præſtationem tenebitur conductor,q accipit prędium ſub p̃ſtatione frumenti.& quanti tpis debeat eſſe.iſta conſuetudo.no.in d.l.domini prędiorum. & ibi eſt gloſ.& no.Bar.in l.Labeo.ff.
57 de ſupel,leg.& Fran.de Are.in cõſ.11.in fi.ubi tangit†an ſi ex conſuetudine pręſcripta ſit aliquid ſolitum poni in inſtrĩs, & ſtetur per annum, ꝙ non apponatur, ſit derogatum conſuetudini.&ibi ẽt dicit an procurator poſſit apponere clauſuſas ſolitas,de quibus non habuit ſpeciale mandatum.ad præ
- dicta etiam facit tex.in c.quod translationem.de off.del.vbi legatus de latere,ſimpliciter conſtitutus,vñ cum ea poteſtate conſtitutus,quam cõiter ſoliti ſunt habere legati. Sic etiã dicimus intelligi exceptuatas perſonas, quæ a iure,vel conſuetudine ſunt exceptuatæ,vt no. Sal.in d.l.fi. & ibidem dñs præcc.meus in decimo notabili. C.de iu.emphyt.& quilibet præſumitur eſſe talis, qualis eſt ſua patria. d.l.ꝙ ſi nolit. §. ſi
58 mancipium.& no Bar.in tract de guel.& gebel. † Quandoque autem ipſius diſponentis conſuetudo attenditur.l.ſi ſeruus plurium.§.fi.cum concor.per gl.allegatis,ff.de legat.primo.Facit.c.cum inter. de excep.& .c.quam graui.de cri.falſi. cum ſi. Et quod debeat in omni materia fieri interpretatio

iuxta

Source : BIU Cujas

iuxta cõſueta, late Fel. in c. ex literis. ver. ſeptima declaratio. cum multis ſeq. de reſcri. & latius per D. Iaſ. in l. certi condi-
59 ctio. §. ſi numos. cum l. ſequen. ff. ſi cert. pet. † Sic etiam in iudicijs, quia petens quartam, intelligitur de ea, quę debeť conſuetudine vel ſtatuto. Inno. in c. certificari. de ſepult. Paul. de Caſt. in l. fi. ff. de iuſt & iu. Ale. in l. ſocietatis. §. arbitrorum. ff. pro ſoc. Cæpol. in l. nominis. §. verbum. ff. de verb. ſig. Simile in reſcriptis, vt in c. cauſam, quæ. de reſcri. cum ibi late notatis. Ex prædictis colligitur veritas deciſionis illius quęſtionis, quam format Bal. in l. quicunque. ver. ſed pone, ſtatuto caue tur. C. de ſer. fug. vbi quærit, an ſtante ſtatuto, quod frater ex cludat ſororem a ſucceſſione patris, ſaluo quod debeat dotari, ſi pater inſtituerit filios & filias in eo ꝙ ſibi de iure ſpectat, intelligatur inſtituta pro æquali portione cum maſcu lis, attenta diſpoſitione iuris communis, an vero in dotib. tã tum, attento tenore ſtatuti. & licet ibi tenuerit, ꝙ intelligatur inſtituta in virili portione cũ maſculis, tũ quia teſtator ad ius ſe retulit, & ſic ad ius cõe, tanquam dignius. §. ius autẽ ciuile. inſti. de iure nat. gen. & ci. Tum, etiam, quia ſtatutum loquitur ab inteſtato, non autem ex teſtõ. Ad quod facit, ſecundum eum. l. fratres. C. de inoff. teſtam. tamen veritas per prædicta eſt in contrarium, quia teſtator videtur ſe voluiſſe
60 conformare diſpoſitioni ſui municipij, & quia † appellatione iuris, in dubio intelligimus de ſtatutario, ẽt ſi deroget iuri cõi, per tex. in c. 1. in fi. cum gl. & ibi Panor. vt li. penden. vbi ſi princeps in reſcripto ſe referat ad ius ſimpliciter & indiſtincte, intelligitur de iure ſpeciali & ſtatutario, facit quod no. Bal. in l. illa inſtitutio. ff. de hęred. inſti. vbi vult, quod ſi compromiſſum ſit in aliquem, vt procedat de iure & de facto, & pronuntiet de iure tm̃, quod tenebitur arbiter pronuntiare ſecundum ſtatuta, non aũt ſecũdum ius cõe, quia ex quo ſtatuta ſunt confirmata a iure cõi, vel a ſuperiore, derogant iuri communi, ſequitur Butr. in c. quintauallis. circa fi. de iure iur. Panor. in rub. de conſue. & in d. c. 1. vt lit. pen. & in c. cum veniſſent. per illum tex. de eo, qui mit. in poſſ. cau. rei ſer. & in c. Cumana. de elect. Pau de Caſt. in l. ius plurib. ff. de iuſt. & iu. & in l. præſcriptione, vbi dominus præceptor meus. C. ſi ꝯ ius, vel vti. pub. Ro. in l. poſt dotem. ver. tertio dubitatur. ff. ſolu. mat. & in conſil. 251. incipiente, clariſſime videtur. quamuis aliter diſtinguat in repetit. rubricæ de arbitr. in xv. qõ. &
61 Alex. remiſſiue in l. poſt dotem. ff. ſol. matr. Nam † ſecundum ius eſt, quod pronuncietur ſm̃ ſtatuta loci cõtractus. l. ſi fundus. ff. de euict. l. 1. & 2. C. de eman. li. notat Inno. in rub. de cõ ſue. Car. in diſpu. incipiẽte, ſtatuto ciuitatis, facit gl in l. ſemper in ſtipulationib. ff. de reg. iu. & in c. ex parte. de cenſi. & dixit Panor. in d. c. Cumana. quod tunc arbiter poterit iudicare, ẽt ſecundum priuilegia, per tex. ibi cum gl. in verbo, com petere, ibi, ex priuilegio. & de materia traditur per Alberi. de Roſ. in tractatu ſtatut. in q. 127. cũm qua ſententia tranſeũt prędicto. mei, Do. Iaſon & D. Lancellotus Decius, in dicta l. omnes populi. in vtraque lectura. ff. de iuſt. & iu. & D. Felin. in cap. ius generale, prima diſtinctio. vbi late loquitur, & in rubrica de conſue. Ad prædicta facit deciſio Bald. in l. conſti
62 tutionibus. C. de bonis, quæ liberis, vbi dixit, quod † ſi maritus promittat reſtituere dotem in caſu reſtituendæ dotis de iure, intelligitur facta promiſſio, ſecundum opinionẽ Marti. ſecundum conſuetudinem approbatam. de qua per gloſ. in l. dos a patre. ff. ſolu. matrimonio. & per glo. & doctores in dicta l. poſt dotem. Idem dicit, ſi fiat promiſſio in caſum reſtitutionis, ſecundum formam ſtatutorum, quia conſuetudo idem eſt, quod ſtatutum, l. de quibus. ff. de legib. Idem dicit etiam, ſi fiat promiſſio de reſtituendo ſecundum ius commune, quia adhuc intelligetur de prædicta conſuetudine. Sed hoc vltimum dictum impugnat Paul. de Caſtro in d. l. conſtitutionibus. & Alexan. in d. l. poſt dotem. quia illud verbum commune nihil operatur. Sed pro Bal. facit, quod dixit ipſe Bal. in tit. de pace. Conſtan. in verſic. nos Romanorum.
63 dum dixit † conſuetudinem poſſe appellari ius commune in loco, in quo viget, quia introducitur authoritate iuris communis. & dixit Ro. in conſil. præall. & Bald. in l. ſed & ſi quis
64 cau. quod † qui renunciauit auxilio iuris, intelligitur etiam renunciaſſe auxilio iuris municipalis. & dixit Bal. in l. 1. ver. quinimmo dico. C. de confeſ. quod ſi ſtatutum prohibeat extrahi granum ſub pęna extra territorium, procedet libellus, in quo concluditur, ꝙ extrahens puniri debeat, eo quia extrahit contra diſpoſitionem iuris cõis, quia intelligetur de iure ſtatutario, quod poteſt appellari ius cõe, ſeu eius pars, d. l. omnes populi. ff. de iuſ & iure. quia noſtra facimus &c. c. hi qui. de pręben. in 6. Sed hoc parum facit ſecundum dominũ
65 præceptorem meum, quia † in dubio verba debent interpretari in fauorem libellantis. l. ſi quis intentione ambigua. ff. de iu. & iu. Ad prędicta facit, quod in ſimili videmus ſm̃ Ro. in d. l. poſt dotem. in loco præalleg. ꝙ ſi pars ſe referet ad conſuetudinem, & vigeat duplex conſuetudo, intelligetur ſe referre ad poſteriorem priori derogantem, alleg. l. mella. §. ſed
66 ſi alimenta. ff. de ali. & cib. lega. & † ſi rex faciat mentionem de iure, intelligitur de iure regio, ſm̃ Bald. in d. c. cum veniſſent. & in propoſito qõnis noſtræ ꝯ deciſ. Bal. in d. l. quicunque. tenuit Pet. de Anch. eius diſcipulus, in repe. c. canonum ſtatuta. poſt medium. ver. ſed occurrit iuxta prædicta. de conſtit. & Dñs præceptor meus. d. Iaſon in d. l. omnes populi. in vtraque lectu. ſed melius in ſecunda. vbi referunt in ꝯrium deciſionem Bal in d. l. maximum vitium. verſ. vlterius quæ-
67 ritur. † An aũt legum appellatione veniant ſtatuta & cõſuetudines, ac iura canonica, tradit pulchre Do. Felyn. in d. c. ius generale. in princ. & Commen. poſt Abba. inferentes ad eũ, qui permiſit, vt iudicet arbiter ſm̃ leges, & ſi adſtit ſtatutum loci inferioris, diſponens ꝙ in caſibus non deciſis per ſtatuta recurratur ad ius cõe, an intelligemus de iure cõmuni Romanorum, an vero de iure ſuperioris illius loci, puta decretorum dominicalium, tradit Roman. in conſ. 310. & Pau. de Caſt. in conſ. 208. in volumine antiquorum conſiliorum, ſecundum primam impreſſionem. & ſi quis velit iura & dicta doctorum ad vtranque partem, circa prædicta facientia videre, quę breuitatis gratia tacui, recurrat ad modernos in locis prędallegatis, & ad no. per D. Bapt. de Sanctoſeue. in repet.
68 d. l. omnes populi. in prima char. Et † ſi ſit differẽtia inter ius canonicum & ciuile, prouiſio papæ intelligetur ſecundum ius canonicum. Hinc ſi papa permittat monacho teſtari de bonis paternis, intelligemus ſecundum formam iuris canonici, vt per d. Iaſ. in d. l. ſi quando. in prin. poſt Bal. C. de inoff.
69 teſtam. & dixi ſupra eod. 10. qõ. Decimotertio quæro, † an in ſtatutis excluſiuis fęminarum, vel admittentibus certũ gradum ſeu lineam, maſculinum concipiat fœmininum, vt qa dictat ſtatutum, quod mater non ſuccedat filio, an poterit ſuccedere filiæ. Archid. in c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. cum quo tranſeunt Gem. in c. generali. de elec. in 6. Imo. in l. ſi ita ſcriptum. ff. de leg. 2. vult, ꝙ maſculinum non concipiat fœmininum, & ꝙ ſtatutum non intelligatur de ſucceſſione filiæ, quia cum ſit odioſum, debet reſtringi. c. odia. de reg. iu. in 6. l. commodiſsime, cum ſim. ff. de lib. & poſthu. quod in caſu prædicti exempli comprobatur, quia ſicut tacita pupillaris, quę ex interpretatione Iuriſconſultorum continetur ſub tacita vulgari. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. matrem nõ excludit. l. fi. C. de inſti. & ſubſti. ſub cond. factis. Ita maſculinũ in præiudicium matris per iuris interpretationem non dẽt concipere fęmininum. Ad quod facit, quod dixit Bal. in l. q-
70 cunque. ver. petendæ. C. de ſer. fug. ꝙ † ſtante ſtatuto, ꝙ exiſtẽte patruo non ſuccedat auus maternus, non intelligetur excluſa auia materna, quia cum iſtud ſtat. ſit irrationabile, maſculinũ non dẽt concipere fęmininum, & non dẽt tale ſtat. extendi, ar. l. ſi uero. §. de uiro. ff. ſol. ma. Sequitur Cor. conſi. 12. inci. in hac. circa fi. 1. vol. & 94. inci. circa 2. vol. vbi dicit, ꝙ ſtatutum de ſucceſsione fratrum, uel nepotum, non comprehendit ſororem. Item, ſm̃ Cor. conſil. 150. incipiente, de duabus. 2. vol. † ſtatu. excludens a ſucceſsione patris, non hẽt
71 locum in ſucceſsione matris. Ad idẽ facit qđ pulchre conſuluit d. Benedictus capra in conſ. 61. inci. And. mei. in quarto
72 dubio, ubi voluit, ꝙ † ſtat. excludens a ſucceſsione fratris, nõ intelligatur excludere a ſucceſsione ſororis. & ꝙ tunc maſculi fęminis non præferantur, propterea quia maſculinum non concipit fœminiñ, limitando, vt ꝯ. & dixit Pau. de Ca. in conſ. 340. alias 341. inc. hæreditas prędicta. in fi. in volumine antiquorum conſiliorum ſm̃ primam ſtampam, ꝙ ſtat. excludens patruum, non porrigitur ad amitam. Sequ t̃ Cor. poſt Bal. nouellum conſi. 11. inci. ſtantib. in prin. 1. vol. vbi addit fuiſſe conſultum per Io. de lig. Rycar. de ſaly. & Io. de fa. ꝙ ſtat. excludens matrem propter agnatos, non excludet propter agnatas, de quo etiam. ꝯ. & vult idem Cor. conſ. 335. primo vol. ꝙ dixit D. Phil. Cor. in l. illam. C. de colla. ſe in cauſa propria conſuluiſſe & obtinuiſſe, quod ſtat. excludens auunculos propter patruos & filios patruorum, non intellr excludere materteram. Et per eum in conſil. 82. incip. licet. 4. volumine. vbi dicit, quod ſtante ſtatuto Peruſino, quod nõ extantibus maſculis aſcendentibus, & deſcendentibus ſuccedant fratres, & filij fratrum, & auunculi non ſuccedunt, per tale ſtatutum non excludetur matertera, nec eius filij, propter patruum, & allegat multos ſolẽnes doct, qui ita conſulue runt, vt ẽt per eum conſ. 191. incip. videtur. in fi. 4. vol. & idem latiſsime conſuluit ipſe Cor. conſ. 271. incip. de hac 4. uolu. ubi dicit, quod minus excludit amitã. dicens hoc maxime procedere, quando nomina non ſunt conformia. & quod conformia dicuntur, prout auus & auia, in tantũ, vt ſtatuto excludente matrem propter fratrem, mater non excludat propter ſororem, quia tũc maſculinum concipit fęminiñ per extenſionem ideo Baldus in dicta lege, illã. C. de collationibus per illũ texrum, dixit quod prouiſio loquens de auunculo, non trahitur ad materteram. Subdit Corneus dicto

Source : BIU Cujas

conſil. 271. quod ſtatutum loquens de paſſiua ſucceſsione maſculorū, non habet locum in paſsiua ſucceſsione fęminarū. Sed Pau. de ca. & D. Philipus Corneus mouentur alia ratione, ſcilicet, quia ſtatutum excludens vnam perſonam, non intelligitur excludere aliam quæ non ſit coniuncta defuncto per illam. De qua materia dicam infra in ſexto articulo. in tertio mēbro, in tertia quæſtione, in tertio caſu. Pro prędictis pulchrius facit, quod dixit Salyce. in l. ſecunda. C. de noxalibus, quem ſequitur dominus Baptiſta de Sancto Seuerino, in repetitio. l. omnes populi. verſic. tertio, ſi ſtatu-
73 tum. ff. de iuſti. & iure. vbi dicit quod † ſtante ſtatuto. quod ſi quis deceſſerit ab inteſtato, fęmine non ſuccedant exiſtente aliquo agnato maſculo, vſq; ad certum gradum, puta quartum ſi cōtingat mori aliquam mulierem ſuperſtite eius fratre. & relicta ſibi filia, talis filia a matris ſucceſsione non excluderetur, ſed fratri preferetur. Quia ſtatutum non habet locum in fęmina, cum non ſit omnimoda ſimilitudo. nā ſtatutū loquitur de maſculo, qui ſuſtinet onera domus, & ſui generis. cuius bona non uult trāſire ad fęminas, quæ in alienas, tranſeunt familias, ſed in propoſito bona iā ſunt penes mulierē quæ non ſuſtinet onera generis ſui, ideo facilior eſt trā ſitus in aliā mulierē. l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pac. & ſic maſculinū non concipit fęmininum, cum non ſit oīmoda ſimili-
74 tudo. † Sic ēt econtra eſt in ſtatuto admittente vel vocante, ad ſucceſsionem, quia maſculinum non concipit fęmininū in tantum, vt ſi ſtatutum mandet hæreditatem deuenire in agnatos paternos. non intelligatur vocata filia ſed filius uel nepos illam excludat, put declarat. do. Signo. de homo. interpretando ſtatutū. Cun. in conſ. 154. incip. q. talis eſt, eo maxime, quia hoc ſtatutum continet odium irrationabile. l. maximū vitiū. C. de libe. præte. Quo caſu maſculinum nō cōcipit fœminū, vt dictum fuit per no. per Cynum, in d. l. quicūque, & Ia. de Are. in l. ſi quis in tantam. C. unde vi. & per no. in l. quiſquis. C. ad l. Iulia. maieſt. Hinc dixit Ioan. de ana. in conſi. 4. quod ſtatutum. uocans agnatos. non vī etiam vocare fœminas agnatas, ex quo maſculinum profertur a ſtatuto contra ius commune, per Archi. in loco prędallegato. & Bar. in d. l. ſi quis in tantam. & in l. ſi quis id, quod. ff. de iuriſd. om. iud. Vult Corne. in d. conſ. 91. incip. 1. volu. Ad prædicta facit
75 quod dixit Bal. in d. l. quicunque. quod † ſtatutum diſponens patrem debere legitimam in eius vita filio aſsignare, nō tra hatur ad matrem. Et per prædicta conſuluit D. Philipus Corneus. conſi. 335. incip. primum. 1. volu. quod ſtatutum excludens matrem propter fratrem defuncti. non excludet propter ſororem, ſequitur ipſe Corne. d. conſ. 156. 2. volum. vbi etiam dicit quod ſtante ſtatuto diſponente, quod coniuncti ex linea paterna, excludant matrem, fęmina agnata, matrē non excludet, ad quæ duo dicta adducit bonas authoritates, & multa ēt adducit Corneus in conſ. 224. incipien. nō ſequē
76 do. 2. uolum. † circa ſtatutum. quod proximiores ex parte patris ſuccedant in patrimonio, & ex parte matris in matrimonio, ut uerbū, proximiores, intelligatur de maſculis, in tm̄ q̄ per fœminas hincinde nō excludant. Vbi ēt multa dicit de hic inſertis, & declarat hoc ſtatutum in propoſito mulierū, quomodo non excludant agnatos uel cognatos. In contrarium autem facit q̄ uoluit Dy. in l. qui duos. ff. de leg. 2. & D. Barth. Veronenſis in l. 1. in 10. q. ff. de uer. fig. ubi uolunt, prout aliqui referunt prædictum ſtatutum mandans matrem, filio non ſuccedere extante patruo, trahi ad ſucceſsionē filię Ad idem facit deciſio Pet. de anch. in conſ. 111. incipi. ſuperſtite domina Auantina, ubi dicit, quod ſtatutum prohibens mulierem habentem filios, nepotes, pronepotes, uel aliquos deſcendentes relinquere. niſi filijs, & aliis deſcendentib, hēre locum etiam ſuperſtite filia. Mouetur ex notatis per Cyn in d. l. quicunque, ubi uult maſculinum concipere fœmininū,
77 in ſtatutis, ſicut in lege communi. item mouetur, quia † filiorum appellatione complexiue & expoſitiue, non autem ex interpretatione extenſiua, fœminæ comprehenduntur. per ea quæ uoluit Bar poſt Dy. in d. l. prima. ff. de uerb. ſig. iuncta. l. ſi quis dederit. ff. de teſta. tutel. & dixit Alex. in conſi. 115. in ci. circa dubitationem. prope. fi. 2. uolu. quod ſtatuto præferē te matri coniunctos ex linea paterna, uſq; ad quartum gradum, ipſi matri preferentur, etiam fęminę de illa linea coniunctę, & intra illum gradum exiſtentes. Cū quo tranſit Do. pręceptor meus in l. ſi quis id qđ. in fi. ff. de iuriſ. om. iud. & dixit Andre. de Iſer. in c. 1. in prin. in titulo, de natura ſucceſ. q̄ ſtatutum excludens dotatam a fratre, a ſucceſsione fratris, hēt locum in dotata a ſorore. d. §. quęſitum, & quod in talib.
78 ſtatutis maſculinum concipiat fęmininū. ita ut † ſtatutum excludens fœminā a ſucceſsione fratris. ſibi locum uēdicet in ſucceſsione ſororis, late diſputat, & tenet D. Franc. cur. in conſ. 9. inci. Ticinenſi ſtatuto. ubi dicit fuiſſe ita conſultum, per excellentes doctores Papien. & loquitur in terminis ſtatuti Papien. in quorū uol. adeſt aliud ſtatutum. diſponens, q̄ ſtatuta non debeant nec poſſint interpretari, ſed intelligi & obſeruari ad literam, & prout litera ſonat. Mouetur ex doctrina Bar. in l. j. in principio in vltimis verbis. ff. de pę. quam ſequitur Ale. in conſi. 24. & in 3. quod incipit, animaduerſis. 2. vol & Franciſ. de Aret. in conſi. 50 in tertio ſuo fundamento. & in conſi. 58. in facto dī. & eſt de mente Cy. in d. l. quicūque. & Bar. in d. l. j. ff. de verb. ſig. ſcilicet, q̄ ſi maſculinum p̄ferat̄ in lege vel ſtatuto, & materia, & ratio ſtatuti ſit indifferens, tunc ſemper concipiet fœmininum. quod etiam voluit Alb. de Ro. in d. l. quicunq;. verſi. alij tñ moderni poſt Oldra. & Salyc. in d. l. 2. verſi. ex prædictis. C. de noxa. & Ange. in conſi. 286. incip. ſtatuto cōis Florentię, & Card. in cle. 1. de electio. & Bal. in l. 1. C. qui admit. & l. fi. C. de verb. ſign. & Pau. de Caſt. in l. ſi cum dotem. §. ſi pater. ff. ſo. mat. & Bal. in d. l. quicū que. verſi ſed pone, ſtatuto cauetur, q̄ filij bānitorum. & ver. quid ſi fiat mentio. & in l. ſi ita ſcriptum. & ibi etiam Iaco. de Are. Cy. & Alb. ff. de leg. 2. ſed ſic eſt, q̄ ratio, q̄ mouit ſtatuentes, ſ. præſeruādi bona in agnitione eſt indifferens tam in ſucceſſione maſculi, quam fœminæ. ergo & c. imo talis ratio cēſetur expreſſa, quo caſu comprehenditur perſona ad quam dicta ratio porrigitur, nec tunc dī fieri extenſio, vt dixi ſupra
79 late in tertio articulo princ. Item † vbicunque eſt veriſimile, q̄ ſi ſtatuentes fuiſſent interrogati de caſu omiſſo, illud idem ſtatuiſſent, quod in expreſſo, quia prouiſio in caſu expreſſo facta trahitur ad omiſſum. gl. & Bal. ac doctores in l. tale pactū §. fi. ff. de pactis. & in l. cuſtodiam. ff. de periculo & commo. rei venditę. & in l. 1. C quæ res pignori obligari pñt. Pau. de Caſtro, & Moder. in l. Lucius. per illum tex. ff. de lib. & poſthum. tex. eſt in l. fi. C. de poſthu. hered. inſtit. & glo. in cle. 1. in verbo præſidentes. de reſcrip. & in c. 2. in verbo, reos. de confeſ. in 6. Roma. conſil. 105. & 438. & in l. 4. §. Cato. ff. de uerb. obligat. & Alex. in d. conſi. 24. verſic. inſuper rñdeo. ſed ſic eſt, quod ſi ſtatuentes interrogati fuiſſent, an voluiſſent maſculos præferri in ſucceſſione ſororis, ſicut fratris, idem dixiſſent, ergo maſculinum dēt eo caſu concipere fœmininum. Quod maxime verum vī, quia materia iſta eſt fauorabilis & nō odioſa vt dixi late ſupra, in articulo præcedenti, per Bar. in d. l. 1. ff. de verb. ſigni. per illum tex. & d. l. ſi ita ſcriptum. ff. de teſta. tute. Quinimo etiam vbi materia foret pœnalis, & odioſa, maſculinum concipere poſſet fœmininum, ſecundum glo. quā aliqui doctores ſequuntur, in l. quiſquis. C. ad l. Iulia. maieſta. vbi diſpoſitum in patre in materia illius. l. trahitur ad matrē facit tex. cum ibi not maxime per Alb. Pau. de Caſtr. & Mod. in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdictione om. iud. Nec ob. q̄ materia ſit correctoria, quia ſatis eſt, quod ſubſit eadem rō, vt p̄batur in §. 2ñs. & in §. ſi igitur defunctus. in auth. de hæred. ab inteſta. Ex quo tex. ſumitur auth. poſt fratres. C. de legitimis hære. vbi diſpoſitio illius auth. corrigēs iura antiqua ſub verbo, ſolis fratribus. includit ſorores. notat dñs prędecp. meus in d. l. ſi quis id, quod in 6. ampliatione. Et conſuluit D. Ludo. Bolo. in terminis ſtatuti Imo. quos ſtatutum, quod filij maſculi præferantur fęminis defunctæ perſonæ, quibus non exiſtentibus ſuccedaut fratres & filij fratrum. licet excludat fœminas deſcendentes p̄p maſculos deſcendentes in ſucceſſione aſcēdentium, tm̄ in ſucceſſione fratris admittit ſororem, quia fratris appellatione venit ſoror. Et dixit Cor. conſi. 248. incip. vī. 3. vol. q̄ ſtante ſtatuto, q̄ ſi quis deceſſerit ab inteſtato, bona patris perueniant in proximiores conſanguineos, ex parte patris, & matris, q̄ venient ad ſucceſſionem tam maſculi, quā fœminæ appellatione proximorum. Et dixit Cor. in ſuo conſil. 222. inci. quamquam. not. D. Philip. 3. volu. q̄ potius debet ſumi interpretatio, q̄ agnatæ excludant cognatos, quam q̄ agnati excludant agnatas. Pro ſolutione clarius habēda pñt
80 fieri tres caſus. Nam qñque † profertur a ſtatuto verbum cōmune ad maſculos & fœminas, vt quia ſtatutum dicat, ſi qs deceſſerit. & tūc intelligitur etiam de muliere, quia illud verbum, ſi quis, recipit ſubauditum ſubſtantiuum homo, quod eſt cōis generis, vt notat Bal. in d. l. quiſquis. & Bar. in d. l. 1. ad fi. ff. de verb. ſign. & in d. l. ſi quis in tātam. & in d. l. 1. ff. de pecu. & quod dixit Alex. in d. conſi. 24. idem eſt, ſi ſtatutum præferat coniunctos ex linea paterna, ſm Alex. in conſi 115. præal. quia ſub iſto adiectiuo, coniunctos, etiam fœminę comprehenduntur, per no. per Barto. in locis proxime allegatis, quia tunc ex ſubſtantiuo ſubaudito homines, comprehenduntur fœminæ, vi vocabuli. & p̄p̄ea in caſu Pet. de Anch. in d. cōſil. 111. poteſt dici fœminas expreſſe vocari ſub illis verbis, alijs deſcendentibus, non tm̄ maſculos. licet dubitent q̄ deciſio Ale. in caſu ſuo non ſit vera, quia ibi mater excludebatur ab illis de linea p̄na, & ſic fauore agnationis, & vt bona in agnatione ſeruarenturquo caſu non debet excludi per fœminam agnatam, ut late dicam infra. in 12. arti. prin. in nona quæſtione. Et ex ibi dicendis pręſens materia multum declaratur, & contra Alex. faciunt multæ deciſiones relatæ per Do. Philip. Corneum. poſt Bal. nouellum in conſi. 11. 1. volu. Licet pro eo

faciat,

Source : BIU Cujas

faciat,quod consuluit ipse Corn.consi.21.incip. vī maxime, in 1.uol. ubi tenet consanguineorum appellati one etiam fę minam in tali materia puta matrem comprehendi. Aliquan do autem statutum loquitur per terminos,qui non sunt com munes,nisi masculis,nec habent proportionem debitam cū uocabulo fœminino, & tunc etiam masculinum non conci pit fœmininum,per not.per Bal.in d.l.quicunq; in vers.quid si fit mentio.& d.præcep.meum in d.l.si quis id,quod in 10.li mitatione.Aliqñ uero sumus extra terminos prædictos,& in terminis uocabuli masculini,ꝙ secundum regulas commu nes est aptum concipere femininū,& tunc est difficultas.quo casu, si loquimur de uocando fœminas,non subest dubium, ꝙ non intelligātur uocatę sub nomine masculino,ꝓꝑ ratio nis diuersitat em, quæ militat in uocando masculos magis, quam fœminas.Si uero agimus,an intelligantur statuta loq, tam de successione fœminarum,quam masculorū,licet non putem tutum recedere ab opinione tenentium non intelli gi de successione fœminarum ꝓꝑ eorum authoritatem, & ꝓ ea quæ dicam infra.in 8 art.princ.in nona.q.tī ubi non est rō diuersitatis,teneo in puncto iuris cum ultima opinione, qđ etiam de hæreditatibus fœminarum & sororum intelligan tur statuta loqui,per prædicta iura & fundamenta,quibus nō uideo posse accommodari bonum responsum.Nec ob.quod dixit Saly.in d.l.2.dum uult aliam esse rationem in succedē do fœminis,quam masculis, ex eo,quia hæreditas iam dela ta fœminis,facilius transire debeat in alias fœminas,quia nō ꝓꝑ hoc tollitur,quin ita militet ratio agnationis præseruan dæ in deferenda hæreditate fœminæ ad agnatos, sicut in de ferenda hæreditate masculi, & hoc probatur in §. ceterum.
81 instit.u.de legi.agna.suc. Quod aūt dictum fuit supra de† sta tuto uocante agnatos , ut non intelligatur uocare fœminas agnatas, est intelligendum,ut ꝓꝑ hoc nō uideatur eas exclu dere,qñ respectu aliarum personarum masculi uocantur,ut quia statutum excludit lineam maternam,&uocat agnatos. nam tunc fęmina agnata non intelligetur exclusa,ut dicam infra in articu.sequen.in secundo mēbro.in 2.q. Et dixit Bal.
82 in l.oēs populi.uersi. 3.quæro.in fi.de iusti. & iur.quod† statu tum præferens in successione primogenitum secūdogenito non intelligit ur preferre filiam primogenitam filiæ secūdo genitę,quia est odiosum odio irrationabili,cum in pari natu ra contrarium ius statui non debeat, & quia in odiosis nō fit acceptio personarum l.1.§.de qua.de uent.in pos.mit.sequit Pet.de Anch.in repe.c.canonum statuta 14.q.de cōsti.& Cor. post Bald.de Bartollinis consi.11.in princ.& 94.incip.uol.An
83 autem ubi†adest statutum mandans statuta intelligi ad litera m,masculinum concipiat fęmininum, prout erat in termi nis,in quibus consuluit D.Fran.Cur.dicam j.eo.in 29.q.Item est aduertendum,quia masculinum non conciperet fœmi ninum,nec statutum loquens de fratre,comprehenderet so rorem,qñ contingeret ex tali comprehensione,quod fœmi na remotior excluderet proximiorem,ſm Petr.de Ancha.in repeti.c.canonum statuta.in 14.quæst.principa.versicu.dicto de filijs.de constitutio.per no.per Dyn.in d.l.j.ff.de verb.sign. facit ext. in l.assiduus.versicu. exceptis.C.qui potio.in pigno. habe.& in l.si vina matre.versic.quod si nepotes.C.de bo.ma ter.& quod late in simili dix. in quæstio.præceden.facit quod dixit Cuma.in consilio 127.incipiente , in testamento. licet in contrarium faciat,quod dixit Bal.in consilio 47.incipien te,factum tale est.quinto vol.vbi voluit statutum Aretij, di sponens fratres patrueles, excludere matrem & ascendentes per mſnā lineā,trahi ad sorores patrueles,Sed pōt rñderi,qđ ibi adest aliud stat.disponēs, ꝙ masculinū genꝰ ꝯcipiat fęmi ninū,de quo dicā j.in 12.artic.prin.in 11.q. Plus dixit Cor.in
84 cons.11.& per totū 1.vol.ꝙ etiam† stante dicto statuto ꝙ ma sculinum concipiat fœmininum,auus maternus,qui ex forma statuti excludit patruum,non excludet amitam.Sed mo uetur ex eo,quia alias fuisset absurdum, vt ibi per eum,& qa masculi & fęminæ ponebātur discretiue,& quia ex alijs par ticulis statuti ista etiam declarabantur.Et dixit Cor.d. consi. 335.incip.1.vl.ꝙ stante statuto,ꝙ mater excludatur ꝓꝑ fra tres defuncti,non excludetur ꝓꝑ sorores,etiam si adsit statu tum ꝙ masculinum concipiat fœmininum , ꝓꝑ diuersitatē rationis,& quia materia est differens.Idē uult in cōsi.1. & 2. vol.& 94.2.vol. eo quia tale statutum intēdit fauere mascu lis,& sic constituere dſiam inter masculos & fęminas,vt per Cor.d. consi.94.vult idem Cor.consi.224.eo. vol. Et dicebat
85 Cor.consi.95.incip.in hac 2.vol. ꝙ † statuto excludente ma trem,& vocante proximiores ex parte patris,mſ excludetur ꝓꝑ amitam,si statutum habeat vnū caput exclusiuum,nō re spiciēs caput includiuū,vt quia dicat,ꝙ mſ nullo mō admit tatur ad successionē filij,sed sit penitus exclusa,& aliūde vo cet ꝓximiores ex parte patris.& fortius in casu illo,in quo in rubrica & nigro statutum loquēs in singulari numero de ꝓ ximiorib.dicebat masculus & fęmina.nam postea loquēdo in plurali.puta propinqui ex parte patris,vel,li parenti,intel ligitur masculinum prædictum concipere fœmininum, vt ibi latius per eum.& in cons.222. incip. quamquam 3.volu. vbi dicit ꝙ si statutum excludat matrem ꝓꝑ coniunctos ex linea paterna,etiam matrem excludet amita. & ita tenet in consi.133.incip.quamuis 2.vol.vbi plene consuluit super eo dem statuto,& est de mente ipsius Cor.cons.156.inci.de dua bus.in fi.2.vol.Et dixit late Cor.consi.222.inci quanquam 3. vol.ꝙ statuto disponente,vt proximiores consanguinei suc cedant,masculi agnati non excludēt fęminas. & erit sensus, ꝙ agnati, & agnatę excludant cognatos, nec etiam masculi num conciperet fœmininum,qñ idem statutū in aliqua par te sui loqueretur discretiue,scilicet vno modo de successio ne masculi,& alio de successione fœminæ, secundum Bart. in l.in multis.ff.de stat.ho.cum quo transit do.præcep. meus in d.l.si quis id,quod.in 3.limitatione.Vel quia in præcedentibus aut sequentibus dixisset de fratribus masculis, & post modum simpliciter loqueretur de fratribus,per not.per Cu. in consi.præalleg.& Panor.in consi.Et Corn.d consi.111.vo lu.& d.consi.335.in j.vol.& consi.156.incip.de duabus.in fin. 2.vol Et quia dixit supra hac ea.q.in prin.ꝙ statutum exclu dens fęminas a successione fratris,non censetur excludere a successione sororis,allegando Do.Benedictū Capram in cō sil.ibi alle.inuenio quod D.Philip.Cor.consi 96.incip.licet 3. vol.consuluit contrarium, motus, quia aderant coniecturę, ꝙ statuentes idem sensissent de successione sororis,maxime quia in successione passiua masculorum & fęminarum erat vniformis statuti dispositio,quia qñq; apparebit ꝙ statuētes sub masculino voluerunt comprehendi fęmininum,& quia ex dispositione statuti masculi aliqui superstites reperiebantur expresse sororibus prædilecti.& quia ratio statuti genera lis videbatur inuitare masculos,& fœminas præferre,per ea, quæ dixi supra in tertio art.prin.Et dixit Cor.consi.169.incip. multæ.in fi.4.vol. ꝙ licet statutum ponat in aliqua parte ma sculos & fęminas discretiue,& simus in materia,quæ videat
86 differens,tñ†statuto præseruante aliquid fratribus consobri nis vel vterinis,fratrum vterinorum seu consobrinorum ap pellatione poterunt venire sorores consobrinę vel vterinę, ne contingat vterinas ex toto excludi , & loquitur, quando extat statutum,quod agnati excludant cognatos prętęr quā in quarta.Sed Cor.ibi declarat,ꝙ eo in casu,materia nō erat differens.Dixit tamen Cor.consi.191.incip.videtur. 4. voluquod non dicitur materia differens, quando secūdum quid est differens,puta aliquo respectu & casu,& alio nō,ibi mul ta dicit.versi.& si dicatur.& versi.& facit. Et quod attēdatur absurditas,non tantum correctio,vt masculinum non con cipiat fœmininum,Cor.consi.271.incip de hac.in fi.cum se quen.iunctis his, quæ dixit in 4.volu. Decimoquarto quæro,
87 †an talia statuta extendantur ex identitate rationis ad casus nō expressos,& quia in hoc versatur potissima pars istius tra ctatus,& incidenter dixi in multis locis,dicam remissiue, & primo de hoc dixi in tertio arti.prin.cum sequen.& in 6. art. prin.secundo membro.2.q.vbi tangitur incidenter,an quā do uerba ex toto deficiunt,verba & ratio statuti masculo pa trocinentur,& an fiat extensio ita demū,si uerba statuti pos sint trahi ad casum non expressum , quanquam improprie. quod est intelligendum,iuxta tradita in dicto 3.arti.prin.De
88 cimoquinto est notandum,ꝙ† ex identitate rationis etiam in correctorijs fit extensio ad casum,qui sub lata significatio ne uocabuli potest comprehendi,in 7.arti.prin.in 12.q.Item
89 quod † vbi ratio est expressa in statuto uel lege correctoria, non est licita extensio,si alia ratio suadeat contrarium in 6. arti.prin.in tertio membro in 4.q. in fi. Decimosexto etiam
90 est aduertendum,ꝙ†non est par ratio in excludendo magis proximum,& magis distantes in gradu,in 6.arti.prin.in secū do membro 3.q.in fi.Et Corn.consi.114.incip.in hac.2 volu.
91 Item†maior est ratio in excludendo neptē ex filia , quam in excludendo ipsam filiam. not.in 6.arti.princ.in tertio mem bro j.q.Et absurdum foret excludere filiam & admittere nep tē ex filio l.si uiua matre.uersi.ꝙ si nepotes.C.de bonis ma ternis.& dictum fuit supra eod.artic.Item non est par ratio, ꝙ fęmina excludat masculum,sicut ꝙ masculus excludat fę minam.in septimo articulo princi.in tertia q.imo maior est
92 ratio in exclusione fœminę,ut ibi.Sic econtra,†in admitten do uocatos , attēditur ratio prædilectionis ipsius statuti,ut ꝑ Corneum consilio 213.incipiente,circa primum, secun.uol. & non est maior ratio excludendi sororem, quam matrem, licet matri legitima debeatur,& non sorori,nisi instituta tur pi persona,ut optime declarat Corneus consilio 72.incipien te,licet. iunctis his quæ dixit in secundo,uersicu. & maxime 4.uol. nec transuersalis excludat filias,& descēdentes,ut per Cor.consilio 126.incipien.alias. quarto uolu. Decimoseptimo,pro regula traditur,†quod in materia extensionis peri culosum est aliquid firmare,& adhęrēdum est decisionibus

docto-

Source : BIU Cujas

doctorum, quæ in indiuiduo reperiuntur, in ſexto articulo principali, in tertio membro, in tertia quæſtio. in fi. Decimo
94 octauo eſt ſciendum, ꝙ † qñ noīa appellatiua omnino diſcrepant, an ſtatutum in vna perſona, trahatur ad aliam, in 6. articulo prin. 3. membro. 3. quæſtio. ſed ſtandum eſt concluſio
95 ni factæ in tertio articulo. Decimonono queri poteſt, † an ſtatutum in caſu vero, trahatur ad fictum, late in ſexo arti. princi. in quarto membro, in 1. q. & aliquid ĩm 12. artic. prin. in 2. q. iunctis his quæ dicuntur in eodem artic. q. 1. Vigeſimo eſt
96 notandum, quod † mens & ratio ſtat. colligitur ex præfationibus, in 6. arti. prin. in 4. membro in 27. q. prin. Vigeſimopri
97 mo queri poteſt, an argñ a p̄rio ſenſu habeat locum in ſta. in 7. arti. prin. in 12. & 3. q. Vigeſimoſecundo, non omitto, ꝙ
98 † licitum eſt arguere & extendere diſpoſitionem ſtat. correctorij iuris cōis, qñ per talem extenſionem redimus ad ius
99 cōe, in 7 princ. in 2. q. Viſimotertio quæritur, † an ſtat. in vno correlatiuorum, cēſeatur diſponere in alio, in 7. prin. in 3. q.
100 Vigeſimoquarto quæritur, † an ſtat. in vno æquiparatorum ex paritate vel maioritate rationis, trahatur ad aliud, in 7. artic princ. in quarto membro in 26. q. & in 8. artic. prin in 27.
101 q. Vigeſimoquinto q̄ritur, † an mens & rō legis ſint idē, & an ſit credendū aliquid eſſe ex mente, quod ſit p̄ ius cōe, in 9. ar
102 tic. prin. in 1. q. cum ſeq. Vigeſimoſexto † ſit extenſio, vbicunque eſt veriſimile, ꝙ ſi ſtatuentes in caſu omiſſo fuiſſent interrogari, veriſimiliter idem ſtatuiſſent, vt & dixi incidenter hoc eodem artic. in 13. q. Et dixit Bal. in c. 1. §. ad hæc. in fi.
103 de pace iuramen. firman. ꝙ † omnia ſtat. extenſiuam interpretationem recipientia, debent fundari in æquitate. Vigeſi
104 moſeptimo eſt aduertendum, ꝙ non inſpicimus in quē verba dirigantur, ſed ad quem effectus & verba ſtatuētium porrigantur. Dicam remiſſiue infra in ſeptimo articulo principali, notāt in propoſito materiæ noſtræ, Bart. & Doct. in l. ſeruo legato. §. 1. ff. de lega. 1. Et dixi etiam in 6. arti. princ. in ter
105 tio membro. 2. q. in prin. Vigeſimooctauo, † an ex generalitate rubricæ nigrum ſpeciale, generaliter intelligatur, in 7. art. prin. in 20. q. & 16. in fi. & ibidem, an nigrum declaretur & re
106 ſtringatur per rub. & econtra? Vigeſimonono quæro, † an ſi adſit in volumine ſtatutorum vnum ſtatutum mandas uerba ſtatutorum intelligi ad literam, & prout ſonant, ſeu quod non recipiant interpretationem aliquam, intelligatur prohibita extenſio ad aliū caſum improprium vel non expreſſum, Hæc quæſtio eſt neceſſaria ad plures quæſtiones huius tractat & de ea plures doctores faciunt mentionem, nam eo caſu ceſſat argumentum a contrario ſenſu, ſecundum Bald. & Moder. in l. 2. C. de condi. inſer. & Panor. in c. cum apoſtolica. de his, quæ fiunt a præla. ſine conſen. capi. qui loquitur, qñ ſtatutum vult verba intelligi plane, abſque ſubauditione & extraneo intellectu, nec tunc attenditur cōis vſus loquendi, ſm Bart. in l. Labeo, ff. de ſup. leg. Nec ſub ſimplicibus etiam fauorabilibus comprehenditur miſtum, ſm Angel. in l. ſi ita ſcriptum. ff. de lib. & poſthu. Nec tunc poteſt quis ſuccedere extacita pupillari comprehenſa inexpreſſa vulgari, nec ex tacita vulgari, comprehenſa in expreſſa pupillari, ſm Bal. in l. precibus. in ver. & no. quod in quibuſdam. C. de impub. & al. ſubſti. Cum quo tranſit D. And. Sicul. in conſi. 29. inci. in hac dubitatione. 2. volu. Sequitur Corneus conſi. 224. inci. non ſequendo 2, vol. & ceſſat generaliter eo caſu extenſio, ſm Bal. in l. 2. C. de patri. qui fili. propr. diſt. circa medium commen. Imo. ſecundum Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præt. vī prohibita interpretatio ex mente ſeu ratione ad caſum non expreſſum. Eſt enim ſenſus ſtat. vt ſola literalis & grammaticalis expoſitio, & conſtructionem reſpiciēs, & veritatem ſermonis, admittatur, ſecūdum Bal. in auth. ſi qua mulier. in fi. C. de ſacroſ. eccl. & in l. iubemus. §. fin. C. ad Treb. & probatur ex l. 1. §. legi. cum ibi notatis per Bar. ff. de his, quæ in teſt.
107 delen. † Et tunc non admittitur ſubauditus intellectus, nec mens non ſcripta, nec vltra verba attēditur, nec etiam comprehenditur caſus improprius, ſed verba ſunt proprie interpretanda, ſecundum D. Sign. de homo. in conſi. 101. incip. factum ſic ſe habet, & ſtante tali ſtat. tacita conditio, de qua in l. cum auus. ff. de condi. & dem. & in l. cum acutiſſimi. C. de fideicomm. non ſubintelligitur, ſm D. Thomam doctor. in l. cum acutiſſimi, & eſt de mente D. Ioan. petru. ibidem ſequitur clariſſimus domi. Bartholomeus ſoci. in ſua ſolenni rep. d. l. cum auus. in 4. q. cum ſeq. ſub fædere diſtinctionis, quamuis dom. And. ſicu. in d. l. cum acutiſſimi, aliter ſenſerit & prę dicta ſunt de mente Pau. de Caſt. in l. 1. ff. ſi cert. pet. quamuis male intelligat Doct. per eum allegatos. & Alex. ibi allegat multas concord. ſed nihil concludit, & ſm dominum Ray. de forli. in conſi. 68. & fi. inſertis inter conſi. domi. Signo. tale ſtat operatur, vt nō ſit facienda reſtrictio, quominus ſaltem verba indefinite prolata, generaliter & indefinite intelligātur, de quo dico in arti. ſeq. in quarto membro, in 28. q. Item
108 † tale ſtatutum operatur, vt diſpoſitum in vno correlatinorum non trahatur ad aliud, vt dicam infra in ſeptimo artic. prin. in 3. q. Et tunc verba ſunt ſimpliciter & generaliter intelligenda, ſecundum Cor. conſi. 57. inci. vī. vol. 2. Sed Pet. de Ancha. in repe. c. canonum ſtat. in vltimis verbis, de conſtit. dixit, quod etiam ſi extet ſtatutum diſponens, quod ſtatuta debeant intelligi ad literam, prout iacent, abſque gloſatione, ſubauditione vel extraneo intellectu, non modo non intelligitur excluſa interpretatio, quæ ſumitur pro congrua vocabuli expoſitione, ſed nec etiam interpretatio, quæ ſe habet per modum extenſionis de vno caſu ad alium, qñ alias reſultaret abſurditas vel circunſcriptio, quia abſurditas debet videri excluſa, & ſi ex verbis videat omiſſa. l. ſcire oportet. §. illud. ff. de excuſat. tut. l. conſulta diualia. C. de teſtam. & pariter circunſcriptio quæ ſub ſpecie legis ſæpe crimen inuoluit. l. fraus, & l. contra. ff. dæ legi. ſubdit, quod extenſio poteſt fieri per modum æquitatis & ſimilitudinis rationis, qñ æquitas vel ratio eſt ſcripta in lege uel ſtatu. & ſic ex mente Pet. de Anch. talis diſpoſitio ſtat. non eſt magni effectus, & id circo dixit Pau. de Caſt in conſi. 183 incip. in cauſa, quæ vertitur, in vol. antiquorum conſiliorum, ſm primam impreſſionem, quod ſtante ſtat. quod verba eorum intelligātur modo groſſo, & prout iacent, nō tollet̄ neceſſaria vel iuridica interpretatio, ſed parum operabit̄ tale ſtat. per not. per Bar. in l. omnes populi, in ſeptima q̄ōne, 6. prin. ff. de iuſt. & iur. vbi di
109 xit, † ſtatutum diſponens verba ſtatutorum non recipere interpetationē, gloſationem, vel extraneū intellectum, nihil aut modicum operari, quia friuola tm̄ interpretatio intelligitur ſubmota, non autem iuſta & iuridica. Quod etiam ſequitur ibi Bal. & Roma. in l. Cęſar. ff. de pub. Prædictā opinionem ſequitur Cuma. in conſi. 136. incipi. viſis inſtrīs, vbi uoluit quod ſtante ſtatuto, quod ſtatuta intelligantur vt ſunt ſcripta, & groſſo modo, non excludetur intellectus, qui colligitur ex verbis, nec alius iuſtus aut veriſimilis, per no. per Barto. in loco præalleg. & Bal. in lege, non ſine. C. de bo. quę libe. ſequitur Pet. de Anchar. in d. repe. c. canonum ſtatuta in 77. colum. verſic. & prædicta adeo ſunt vera, & in 79. colum. uerſic. 3. principaliter. Imo. in c. Raynut. de teſtam. vbi tenet contra Bal. in d. l. precibus in uerſic. 5 allegat. & dixit Ant. de Bu.
110 in c. fi. in quinta fallentia, de conſue. † quod ſtatutum expreſſe prohibens extēſionem intelligitur prohibere omnino diſſimilem, non autem omnino ſimilem, per gl. in l. illud. C. de ſacroſ. eccl. & l. ob ęs. C. de præd. mi. facit. l. argētarius. in princip. ff. de eden. & quod no Guil. de cu. in lege, de quibus. ff. de legi. fortius dixit Fran. de Areti in conſil. 109. incip coegiſtis me ſubtilizare, ꝙ ſtante, ſtatuto, ꝙ † ſtatuta nullam debeant
111 recipere interpretationē, ſed debeant intelligi prout iacent, non intelligetur excluſa interpretatio paſſiua, quia tunc ipſum ſtatu. ſe non extendit ad caſum non expreſſum, ſed lex
112 cōis ſe extendit ad ſtatutum, & inferēs ex hoc, ꝙ eo caſu † ſtatutum prę ferēs agnatos cognatis in ſucceſſione, illos etiam prę ferret in tutela, vult Mar. conſi. 84. incip. viſa. verſi decimo & ultimo. facit quod dixit Pau. de Caſ. in conſi. 246. incipien. præſens caſus. in vol. antiquorum conſi. ſm primam impreſſionem, ꝙ ſtatutum excludens matrem p̄p collaterales, & ſic p̄p patruum magnum, multo magis excludet p̄p auum paternum, etiam ſtante ſtatuto, ꝙ verba ſtatutorum debeāt ad literam intelligi, de quo dicam ꝫ. in duodecimo arti. prin-
113 cipa. in 15. q. † Et ſi ſtatutum dicat, ꝙ vigore alicuius legis ciuilis vel alterius cuiuſcunq; ſtat. exponi, interpretari, vel extrahi ad alium ſenſum non poſſint, q̄ ſonent verba, interpretatio quæ fit per punctum rōnis, vel ex communi vſu loquēdi, vel ex cōi obſeruantia, non intelligetur ſublata, ſed proueniēs ex lege ciuili. canonica, prætoria, uel municipali, ſm Corneum conſi. 331. incip. in hoc, primo vol. qui plus dicit in princ. ꝙ friuolæ tm̄ interpretationes cenſentur ſublatæ per Bar. in repetitione legis omnes populi, nec laudabilis, aut intrinſeca interpretatio vī ſublata, nec reſtricta per quam prauus tollitur intellectus, ſm Corneum conſil. 224. incipi. non ſequendo, ſecundo volum. vbi declarat quis dicatur literalis intellectus. Et ꝙ non tollatur per talia ſtatuta iuſta & legitima interpretatio, voluit Alexander in conſil. l. incip. viſis & opportune conſideratis, & conſi. 80. incip. viſo & opportune & c. verſi. & ita declaratur, cum prędicti, primo vol. ubi di
114 cit hanc eſſe cōem opinionem, & tunc † vnum ſtatutum debere per aliud diſtingui. D. Baptiſta de ſancto Seuerino in d l. omnes populi, ſolum refert opiniones Doctorum & nihil a. ſeipſo concludit. Verior vī præcedens opinio in caſu ſuo, quando ſtat. vult attendi ſonum verborum, quouis modo loquantur, quia quod eſt ex mente, non eſt ex uerbis, cū aliud ſint uerba, & illud quod ſonant, aliud mens, quę plus continet, quam uerba ſonant, & eorum grammaticalis ſignificatio. l. non aliter. ff. de leg. 1. Notat. in l. non dubium. C. de legibus, & patet inſtitu. de legiti. patro. tut. in tex. & gl. in tit. ſe. & in l. qui neq;. §. 1. ff. de re. eo. & dicā late, Deo dante, anno. ſeq

in

Source : BIU Cujas

in alio tracta. vbi tradam, quæ ſit propria ſignificatio vocabu li, & quid ſit id, quod in ſcriptura cēſetur expreſſum, & quid dicatur eſſe de litera, & quid non, facit. l. ſi ſeruus ſeruum. §. non dixit. ff. de acq hær. & l. ſi vero. §. de viro. ſol. mat. facit d. §. legi. & cle. exiui de paradiſo. de verb. ſig. vbi papa prohibet gloſationem regulæ S. Franciſci, & ſolum literalem & gram maticalē expoſitionem admitti. & tunc bene credo, quod ta
115 lis † prohibitio limitetur, vt non excludatur interpretatio, q̄ tendit ad obuiandum abſurditatibus vel circunſcriptionib. quaſi non fuerit mens ſtatuentium eas admittere, per iura al lega ta, vult Maria in d. conſi. 84. in verſi. 9. & verſi. 10. & vlti. Alias credo procedere vltimam opinionem. Sed ſi ſtatutum diſponat, ꝙ eius ſtatuta ſint præciſa, vel præciſe obſeruentur qūo intelligetur illud verbum præciſe, tradit, D. Bapt. in lo co præalleg. Et ibi latins. do. præcep. meus in 2. lect. cum con cor. de quibus per D. Fely. in c. 2. in ver. verbum, præciſe. de reſcrip. & tradunt Doct. incidenter in locis præalleg. Trigeſi-
116 mo quæro, † an ſtatutum corrigens ius cōe ī ſucceſſione, cor rigat etiam in tutela, Bar. in l. 1. ff. de leg. tu. tenuit ꝙ ſic, dicēs ꝙ ſi ſtatutum præferat agnatos cognatis in ſucceſſione, pari ter præferentur in tutela, per rōnem tex. in §. ex his. in authē. de hære. quæ ab inteſta. defe. facit. l. ſecundum naturam. & l. quæ tutela. ff. de reg iur. quia † vbi ſucceſſionis eſt emolumē-
117 tum, ibi & tutelæ onus eſſe debet, qñ perſonæ ſunt habiles. & ita etiam tenuit ſubtiliter & copioſe Do. Signo. de Homo. loquendo in terminis ſtatuti Mediolani in conſi. 2. & in cōſil. 14. incip. ſuper inſtrumentis. in ſecundo dubio, & Bart. in conſi incip. ciuitatis Mediolani. quem refert Alex. in apoſtil lis ad Bar. in d. l. 1 Saly. in authen. ſicut. C. de legi. tut. & in l. ſi. vbi etiam Pau. de Caſt. C. de legi. hēr. & in l. 2. C. de noxa. Pet. de Anch. in repe c. canonū ſtatuta. in ver. quæro, ſi lex prohi-bet in duobus. de conſti. But. in c. ſi. de conſue. Ang. Are. in §. actionum in verſic. ex quo ſequitur. inſti. de actio. & Franciſ. de Are. in conſi. 109. incip. coegiſtis. & in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff de lib. & poſth per tex. in d. §. ex his. vbi dicit hoc videri expreſſum, dum ibi dicitur, ꝙ quia ſecundum iura no uiſſima, in ſucceſſione, cognati erant adęquati agnatis, ma-nifeſtum erat, quid eſſet dicendum de tutela, quaſi etiam in materia correctoria vnum ſequeretur ad aliud. Pro quo fa-cit, quod notat gl. inſti. de fid tu. in verbo, ſororis. & quod ibi per eam dñt Doc hanc eandem opinionem ſequitur D. Bap. de S. Seue. in repē. l. oēs populi. in verſi. quarto tutela. ff. de iu-ſti. & iur Fran. de Are. in l 2. ff. de leg. 1. & D. Franc. Cur. in cō-ſil. 36. incip. ſuper controuerſia. 4. col. & in conſi. 68. incipiē. D. Ioannes. Sequitur Cor. conſi. 101. incipiē. licet. in princ. 3. vol. Contrariam opi. tenuit Io. And. poſt Vber. de bob. in ad-di. Spec. in tit. de cura. §. vt autem. in addi. *incip* hæreditas. qa
118 † iurium correctio. eſt euitanda. l. ſancimus. C. de teſta. l. præ-cipimus. C de appel. & Bal. in conſi. 194. incip. quæritur, ponę extat in fi. 3. vol. ſecundum penul. impreſſionem dicens, ꝙ ſiue ſtatutum corrigat in ſucceſſione, ſiue econtra, non intelli
119 gitur in alio correctum, quia † per ſimilitudinem caſuum nō debet induci correctio, per gl. vulgarem in auth. quas actio-nes. C. de ſac. ſan. eccl. & idcirco ſi ſtatutum velit durare tute lam, vſque ad 18. annum, mater non petens tutorem haben ti annos 15. non priuabitur ſucceſſione, ſicut priuatur nō pe tens impuberi de iure communi, ſecundum Bald. in l. 3. in fi. commen. C. ad Tert. per gl. in d. auth. quas actiones. & præ-dictam opinionem contrariam tenuit etiam ipſe Bal. in conſi. 217. incip. ſtatutum quod ego vidi. in 4. volu. ſecundum vlti mam impreſſionem. motus per glo. præalleg. vbi hoc maxi-me verum eſſe dicit, quādo contingeret alium ſuccedere de bere in bonis maternis vigore ſtatuti, & aliū in paternis, quia ſi ſtatutum intelligeretur correctum in tutela. alius eſſet dā-dus tutor in bonis paternis & alius in maternis, contra. l. cer tarum. ff. de teſta. tu. & l. in copulandis. C. de nupt. Ad d. §. ex his. reſpondet Bal. in d. conſi. 217. ꝙ ibi imperator vltra proce dit corrigendo ēt in tutelis, vt patet in verſi. ſancimus. & hāc partem tenuit etiam Ange. in l 1. C. de legi tutel. vbi dicit ſe
120 ita Peruſij obtinuiſſe, motus, quia † ſtatuta non recipiunt in-terpretationem extenſiuam. l. conſtitutionibus. cum cōcor. ff. ad mu. & quia ea, quæ ſunc contra ius, nō ſunt trahenda ad conſequentias. l. quod vero contra. ff. de legi. Mouetur etiam quia vbi hæreditas, & tutela vno iure deferuntur, licet quis priuetur hæreditate, non tamen priuatur tutela, dummodo remaneat ius, cuius prętextū tutela defertur, vt patet in pa-trono, cui defertur hæreditas. & tutela ex l. 12. tabu. qui ſi pri uatur per aliam legem hæreditate, non priuatur tutela, dum modo ius patronatus non ſit ex toto ſublatum d. l. 1. §. inter-dum. & l. 3. §. ſed ſi hac. ff. de leg. tut. Ex quo dicit Ange. fuiſſe obtentum, quod ſi ex forma ſtatuti mater non ſuccedit filio niſi in octaua parte, & agnati in reſiduo, vt eſt Tuderti, nihi-lominus tutela apud matrem remanebit, & mater præfere-tur agnatis, per rationes prædictas, & quia ſuccedit, licet ſuc-cedat in minus, quamuis multi Doct. ℨ matrem conſuluiſ-ſent. In hac q. puto tenendam primam opinio. ꝙ ſtatutū cor rigens in ſucceſſione, intelligatur etiam corrigere in tutela,
121 ꝓpea quia † vbi duo caſus a lege antiqua per modum regulæ æquiparantur. l. noua ſnperueniens in vno, trahitur ad alium vt patet in l. ſi quis ſeruo. C. de fur. cum ibi notatis. iūcta. l. vt tiñ. ff. eo. tit. quę iura ad propoſitum inducit Saly. in d. l. 2. C. de noxal. no. gl. in d. l. quod vero. & Bart. in l. 2. ff. de legat. 1. & in l. Marcellus. in prin. cum concor. ibi ſignatis. ff. ad Treb. & in auth. ſed cum teſtator. C. ad leg. Falc. ad idem facit ſecun-dum Aret. in d. l. 2. ff. de leg. 1. tex. in l neque. §. 1. ff. de reb. eor.
122 vbi † diſpoſitio facta de tutore & curatore adulti, trahitur ad curatorem furioſi, tanquam æquiparatum, tanquam ex ver bis & ſententia comprehenſum, & ad alios curatores, quia non dñr per l. ſimiles, nec æquiparantur ex ſnīa tiñ. Sed certe ille tex recte intuenti non habet ſunc ſenſum, & gl. aliter in telligit illum tex. Ad idem facit in ſdecie d. §. ex his. Nec di-catur, ſecundum Franc. de Are. in d. l. 2. quod ibi Imperator vltra proceſſerit, prout dicebat Bal. in conſi. præallega. dum imperator vſus fuit verbo ſancimus, quod videtur ſignifica-re ius de nouo introduci, quia hoc non fecit Imperator, qua ſi foret opus noua diſpoſitione, ſed ad cautelam vt tolleret
123 omnis dubitatio. Circa quem punctum † de extenſione æqui paratorum continget alibi in præſenti materia ſæpius dice-re, maxime in ſexto articulo principa. in quarto membro, in 27. quæſtio. & dixi ſupra eo. in 24. quæſt. Ad l. primam. §. inter dum. ff. de legi. tut. Reſpondetur, quod illud eſt odio patroni dolum committentis, vt ſentiat onus tutelæ, & non cōmo-dum ſucceſſiouis. & retēta hac opinione pro vera, quam pu-to tenendam illam limitat Saly. in d. authen. matri & auiæ. in nona q. C. quando muli. tutel. offii. fungi. poteſt. cum quo tranſit Alex. in conſil 119. incip. viſo ſtatut. 3. volu. Et Corn. conſi. 110. incip. quod licet tertio volum. vt non procedat in
124 † ſtatuto excludente matrem a ſucceſſione filij propter agna tos, quia non eo minus intelligetur excludi a tutela, propte-rea quia de iure communi tutela non defertur matri, prætex tu ſucceſſionis, ſed propterea, quia mater. Quod patet, quia ex ſenatuſcon. Tertulliano mater ſuccedebat, & tamen illo iure ſibi tutela non deferebatur. l. 1. & ſecunda. C. quādo mu. tu. offi. fun. pōt. nam iure authen. mater volens ad tutelam fi lij admittitur, & non aliter compellitur, ſcilicet ratione hæ-reditatis delatę, d. § ex his. cum iuribus præallegatis, iuncta dicta authen. matri & auię. & in corpore vnde ſumitur. & ita voluiſſe videtur Io. And. in loco præallegato poſt Vbertum de Bobio. & eo modo ſaluatur quod in matre dixit Angelus in d. l. 1. C. de legitimis tutela. Et idem eſſet in auia dicendum ſecundum dominum Decium in dicto conſilio 16. quamuis in proauia dubitet, quia iura in propoſito promiſcue loquū tur de matre & auia, & iſtud de matre fuit etiam alias cōſul-tum, ſecundum dominum Decium in conſi. præallega. per excellentiſsimos Docto. Peruſinos dominos Honofrium & Dionyſium, quorum ſententiam approbauit Do. Baldus de Bartolinis, etiam de Peruſio. & idcirco ſecūdum Baldum in
125 dicto conſilio 194. eſt diſtinguēdum inter tutelas, quia † quę-dam ſunt iuſſę, quædām voluntariæ. Item limitatur prædi-cta concluſio, vt non procedat, ſi ſtatutum mandet aliquos ſuccedere in certa re, vel quantitate, quia per hoc non vī il-los admittere ad tutelam, cum non ſint iuris ſucceſſores, per l. quotiens. cum ibi plene traditis. C. de hæredi. inſtituendis. & l. controuer. ff. de tranſa. & l. quædam. § his aūt. alias eſt §. nihil. ff. de edendo. ſecundum Bal. in d. conſi. 194. in fi. conſil.
126 Ex prædicta concluſione infertur, quod † lex priuans hæredi tate, hēt etiam locum in hæreditate per ſtatutū delata, ſicut lex, quæ priuat matrem non petentem tutorem pupillo, ſuc ceſsione. & ita tenuit Pet. de Anch. in repetitione capituli ca nonum ſtatuta. in verſi. quæritur etiam ſi ſtatuto. de conſtit. reprehendens Bald. quem ſupra retuli in d. l. 3. C. ad tertullia. ſequitur dominus Benedic. Capra in conſi. 148. & conſi. 152. & mouetur Petrus de Ancharano contra Bald. in l. 3. dum lo quitur de tutela prorogata per ſtatutum. vt non petens tuto rem ſucceſsione non priuetur, per l. primam. §. 1. ff. ad legem Falcid. & quia prorogatio tutelæ debet intelligi cū ſuis qua-litatibus. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loc. & c. is, qui. de præben. in 6. facit quod not. Bar. in l. is, qui in prin. verſic. ſecū do quæro. ff. de vulgar. & pupilla. & Bald. in l. preeibus. C. de impube. & alijs ſubſti. dum loquitur de ſtatuto diſponente, quod mater habeat filium in poteſtate, an poſsit ei pupillari ter ſubſtituere. De quo etiam per Alex. in l. 2. in princip. ff. de vulgari. & pupilla. Et licet aliqui nitantur ſuſtinere Bald. eo quia lex mandat tutorem peti impuberi, & nō dicit per mo dum regulæ, quod non petens intra tempus tutelæ præfixū,
127 ſucceſsione priuetur. Nam non propterea ceſſat, quin † diſpo ſitum per ius cōmune de tutela & ſucceſsione, trahatur ad ſtatutum ex paſsiua interpretatione, dicta l. prima. §. primo.

cum

Source : BIU Cujas

cum concordan. iunctis his, quæ dixit Bar. in l. omnes populi. 6. q. ff. de iuſti. & iure, & no. Franciſc. de Aret. in conſi. 109. incip. coegiſtis, vbi dicit hoc etiam procedere, ſi adſit ſtatutũ mandans ſtatuta intelligi ad literã. De quo dixi in præced. q.
128 Trigeſimoprimo eſt bene † in materia correctia no tandum, quod eatenus correctio extenditur, quatenus ſe protendit ſeu extendit extenſio, vt in 6. artic. prin. in quarto membro, in vigeſimanona quæſtio. gl. in verbo, cõſuetudinem in cap. ſtatutum. vbi Lapus. Anto. de Bu. & Imo. de electio. Archi. in c. diſpendia. de reſcri. in 6. in verſi. contrafecerit, no. in auth. de fil. ante do. inſtru. na. poſt princ. Trigeſimoſecundo eſt ad-
129 uertendum, † quod illud, quod interpretatur, cenſetur eſſe vnũ & idẽ cũ interpretato. §. fi. in auth. de fil. ante dota. inſtr. na. l. nihil. ff. de coniun. cum emancipato liberis eius, & c. fin. de conſtitu. prin. Faciunt quæ habentur in l. hæredes palam. §. ſed ſi notam. ff. teſtamen. Trigeſimotertio ſciendum eſt in
130 hac materia, q† omnes qualitates, pp quas fœminæ excluduntur, ſunt probandæ, vt infra in 6. artic. principali, quarto membro in 8. & 28. q. no. dñs Decius. conſi. 12. incip. & pro te
131 nui. in prin. Trigeſimoquarto † ſtatuta, quæ videntur contraria, ſunt ad concordiam reducenda, ſumpta ea interpretatione, quæ non contineat abſurdum, vt per Soci. conſi. 121. incipien. viſa contingentia. 1. volu. Et dicam infra. 8. arti. prin. 10. q. non autem ſumi debet interpretatio continens repugnãtiam, vt ibi. Trigeſimoquinto eſt aduertendum, q ſolent cõ iungi duo ſtatuta in hac materia excluſionis feminarum loquẽtia ad determinationem alicuius caſus. l. Gallus. §. ille caſus. ff. de liber. & poſthum. vbi Doct. no. dominus Curt. iuni. in conſ. 7. In quo habemus aduertere quod aut loquimur, an
132 † vnum ſtatutum recipiat ab alio declarationem, & eſt alia materia, in qua concluditur quod ſic. l. non eſt nouum, & l. nam & poſteriores, & ibi notatur. ff. de legi. Et patet in auth. offeratur. C. de lit conteſta. iuncta. l. ſciendum in princ. ff. qui ſatiſda. cog. cum ibi no. An vero duo ſtatuta coniungantur, vt ex eis eliciatur deciſio alicuius caſus ex quouis eorum per ſe non deciſus, & hæc eſt materia præſentis quæſtionis, quæ
133 quotidie poteſt occurrere. Trigeſimoſexto † ſtatuta prędicta extenduntur, vbi alias non poſſunt operari, vt infra in 7. arti culo prin. prima q. vbi fit eo caſu extenſio per argumentum a contrario ſenſu. Dixit tamen. Soc. conſi. 207. incip. in cauſa 1. vol. quod ſi poſſunt operari pro parte, non fit extenſio, pro ut etiam dixerunt Ant. de But. Imo. in c. cauſam, quæ, de reſcri. Debet enim taliter interpretari, vt minus lædat ius cõe, quam fieri poſſit, vt infra in 8. artic. prin. 20. q. & ſ. co. uerſi. 2. Plura alia ad hunc articulum pertinentia, in diſcurſu huius tractatus incidenter tanguntur, quæ curioſus lector per ſe ipſum inueniet, & alibi traduntur ordinarie perſcribentes, ita ut ſuperfluum putauerim hic inſerere.

SVMMARIVM.

1 *Quæ perſonæ intelligantur per ſtatuta excluſiua feminarum, excluſæ.*
2 *An ſtatuta excluſiua fœminarum, vendicent ſibi locum in perſonis forenſib. ſeu fœminis forenſibus.*
3 *Quis in ſucceſſionibus ſit conſiderandus locus, an originis defuncti, an mortis an bonorum.*
4 *Qui non ſunt ſub protectione loci, & incolæ qui munera ibi non ſubeunt, non gaudent beneficijs loci.*
5 *Aduertendum eſt qualiter prolata ſint verba ſtatuti, an in rem, an in perſonam.*
6 *Licet ſtatutum non poſſit afficere perſonam propter rem, quę eſt in territorio ſtatuentium, poteſt tamen rem ipſam afficere.*
7 *Statutum imperſonaliter loquens in delictis, comprehendit omnes perſonas & mandatorem, non tantum facientem.*
8 *Ad effectum vt ſtatutum imperſonaliter loquens comprehendat clericum vel forenſem, refert an ſtatutum loquatur in perſonam vel in rem.*
9 *In ſucceſſione inteſtati attenduntur ſtatuta loci, vbi ſitæ ſunt res.*
10 *Vbi non agitur de perſona, ſed de acquiſitione, inſpici debet rerum acquirendarum locus.*
11 *Statutum factum in commodum populi ſtatuentium, valet & porrigit effectum ſuum contra extraneos.*
12 *Statutum poteſt non ſubditum ecxludere ab acquiſitione bonorum in ſuo territorio ſitorum.*
13 *Licet verba prolata a iure peritis, intelligantur ſecundum interpretationem legalem, prolata tamen ab idiotis, intelliguntur prout in idiotam cadunt.*
14 *Statutum de dote lucranda, non habet locum in præiudicium liorum alterius matrimonij, qui non ſubſint ſtatuto.*
15 *Conſuetudo immediate compulſiua vel prohibitiua, aut pœnalis, non extenditur ad forenſem.*
16 *Statuta, non ſunt leges publicorum iudiciorum, ſed priuatorum in ſuo populo tantum.*
17 *Statutum poteſt inducere quaſi contractus incognitos.*
18 *Statutum prohibendo, contrahi, ſiue loquatur in rem, ſiue in perſonam, non trahitur ad actus iuratos.*
19 *Delinquendo ſicut quis ſe ſubijcit iuriſdictioni ſtatuentium, ita extrahendo, vel tranſeundo per illorum territorium.*
20 *An ſtatuta loci, in quo ſunt res, ligent forenſes, etiam ratione ipſorum bonorum, cum bona ſequantur perſonam, & illi adhæreant.*
21 *An ſtatuta ligent ſubditum extra territorium, vt quod mulier non poſſit teſtari ſine conſenſu viri.*
22 *An comitatenſes, & illi, qui ſunt de caſtro ſeu villa exiſtente intra territorium & diſtrictum ſtatuentium, dicantur forenſes vel ciues.*
23 *An incolæ, vel qui ex forma ſtatuti habeantur pro ciuibus, & generaliter qnis dicatur forenſis.*
24 *Stante ſtatuto alicuius villæ ſubditæ ciuitati, quod mater forenſis non ſuccedat filio, nihilominus ſuccedet mater, quæ eſt de alia villa ſubdita dictæ ciuitati, quia non dicitur forenſis.*
25 *An licentiatus a ciuitate, rebellis vel bannitus deſinat eſſe ciuis.*
26 *Et ſi ſtatutum dicat, quod forenſis non ſuccedat, mulier originaria de loco, nupta extra territorium, nihilominus ſuccedet.*
27 *An dicatur extraneus, qui habet domicilium in alia ciuitate.*
28 *Originarius nulla bona poſſidens, licet alibi habitet, poteſt ſuccedere quia ex hoc obligat ſe ad onera,*
29 *Quid de viduis & tranſeuntibus ad ſecundum matrimonium, et de concubinis & inhoneſte viuentibus, cuius territorij cenſeantur.*
30 *Quid, ſtante ſtatuto in ciuitate aliqua, quod maritus non poſſit legare vxori, quo ad proprietatem, an in loco, vbi nõ ſit tale ſtatutum, poterit legare.*
31 *Non attenditur domicilium viri in lucro dotis, quando bona remanſerunt in ciuitate vxoris.*
32 *An ſtatuta per laicos condita, ligent perſonas eccleſiaſticas.*
33 *Non valet ſtatutum, quod filiæ monaſterium ingreſſæ, pater non poſſit relinquere, niſi certum quid.*
34 *Verba contractus debent intelligi ſecundum tempus, quo ſuam efficaciam conſequuntur.*
35 *An ſtatutum diſponens, quod moniales non ſuccedant extantibus maſculis, indiſtincte valeat.*
36 *Stante ſtatuto, quod monachi non ſuccedant, etiam monachi facti poſt ſtatutum, non ligabuntur ſtatuto.*
37 *An ſtatuta generaliter loquentia & indiſtincte, nulla de perſonis eccleſiaſticis facta mentione, comprehendant perſonas eccleſiaſticas.*
38 *Statutum laicorum non poteſt ſubijcere iam quæſita eccleſiæ collectis. Secus in quærendis, quæ cum onere impoſito tranſibunt ad eccleſiam.*
39 *Statutum generaliter loquens, non trahitur ad illicita, nec in dubio videntur diſponentes ſtatuere in non ſubditum.*
40 *Non refert, an in ſpecie, an verbis generalibus aliquid exprimatur.*
41 *Clericatus ſuperueniens ius alteri quæſitum tollere non poteſt.*
42 *Quando quæritur de iure concernente perſonam, attẽdi debet qualitas perſonæ cohærens.*
43 *Priuatio præſupponit habitum.*
44 *Priuſquam hæreditas deferatur, de perſonæ conditione inſpicitur.*
45 *Religionem ingrediens, ingreditur cum toto ſuo iure, ſatiſque ſibi eſt, quod per ingreſſum non fiat deterioris conditionis.*
46 *Ius ciuile non tollitur per ſtatutum, niſi quo ad perſonas, in quas poteſtatem habent ſtatuentes, cum eius ſit tollere, cuius condere.*
47 *Clericatus vel religio ſuperueniens, non ſe extendunt ad caſus qui virtutem ſuam ante clericatum ſortiuntur.*
48 *Superueniẽtia clericatus, non impedit cauſam prius inchoatam coram iudice ſeculari.*
49 *An ſtatutum inducens valere præſcriptionem. 10. an ſuper debito ex negligentia creditoris, noceat clerico ſucceſſori creditoris, contra quem fuerat inchoata præſcriptio, non tamen completa.*
50 *Teſtamentum factum minus ſolenniter a pagano, poſtea facto milite, ex eo ſolo non ſuſtinetur, quod factus ſit miles.*
51 *Statutum excludens fœminas, ligat etiam forenſes.*
52 *Limitatio ampla, vt non comprehendantur religioſæ perſonæ in ſtatuto laicorum.*
53 *Quæ dicantur perſonæ religioſæ, quæ eccleſiaſticæ, & de clerico tonſurato ab epiſcopo, qui non potuit. Et quid de clamydatis.*
54 *An ſtatuta fœminarum excluſiua, habeant locum inter Iudęos, & eorum filios & filias.*
55 *Iudęi dicunt inter ſe ſeruari ex conſuetudine, vt ſecundum diſpoſitionem legis Moſaicæ ſuccedant.*
56 *Iudæi habent ex conſuetudine, vt maſculus ſuccedat, excluſis fœminis, & quod niſi mulier iuret ſe nihil habere de bonis mariti, tantum præſumatur ſubtraxiſſe, quantum valet dos ſua.*
57 *Inter Iudæos an locum habeat diſpoſitio legis Moſaicæ.*
58 *Iudæi non ligantur diſpoſitionibus eccleſiaſticis.*
59 *An Iudæi ſubijciantur legibus Romanis.*
60 *An ſtatuto ligentur Iudæi, & plurima de Iudæis, in progreſſu totius quæſtionis.*
61 *Iudæi, qui fiunt Chriſtiani, non perdunt agnationem, nec ius ſucceſſionis.*
62 *Iudæi facti Chriſtiani, debent alia parentibus, et econtra, et tales legitimam in vita patris petere poſſunt, quod alias non potuiſſent, quia conuerſi eſſe debent melioris conditionis, quam erant antea.*
63 *Statutum Chriſtianorum commodum inducens de infidelibus in dubio non videtur ſentire.*
64 *An ſtatutum fœminarum excluſiuum, excludat naturales tantum in eo caſu, quo poſſent ſuccedere.*

Quando

Source : BIU Cujas

65 *Quando statutum tractat de commodo filiorum in dubio non videtur de naturalibus sentire.*
66 *An per statutum fœminarum exclusiuum excludatur filia legitima.*
67 *An talia statuta fœminarum exclusiua excludant filias vel sorores domi norũ & principum, vbi possent alias in bonis de iure cõmuni succedere.*
68 *An statuta ligent statuentes.*
69 *Pro legibus & statutis recurrimus ad caput, quando membra non habẽt proprium statutum, nec specialem legem.*
70 *Statutũ, quod viget in ciuitate, pariter dẽt vigere in villis & castris eius*
71 *Statuta simpliciter excludentia fœminas, an intelligãtur de filiabus primi gradus, vel neptibus ex patre prædefuncto, an vero intelligantur de bis, quibus nulla debetur legitima.*
72 *Quæ personæ generaliter ligantur statuto, vel consuetudine loci.*
73 *Quando considerantus statuta excludentia certam lineam seu gradum fœminarum, vt ascendentium vel descendentium, seu collateralium.*
74 *Statutum excludens ascendentes per lineam fœmininam, an videatur etiam excludere descendentes per eandem lineam.*
75 *An si statutum excludat lineam maternam, & vocet agnatos, videatur excludere fœminas etiam agnatas.*
76 *Cum statutum disponit contra ius commune, & vocat agnatos, per masculinum non comprehenditur fœmininum.*
77 *Essentia statuti consistit in mente statuentium.*
78 *An bona sit consequentia, quòd exclusa vna linea scilicet materna vel cognatorum, intelligatur exclusa alia linea scilicet feminina agnatorum.*
79 *Statutum excludens matrem & alios cognatos a successione filij non excludit sororem simul cum patre, cum sit agnata.*
80 *Exclusus a successione patris, non intelligitur exclusus a successione fratris, etiam si frater non habeat nisi bona a succeessione patris ad eum peruenta.*
81 *Statutum excludens matrem & descendentes per lineam maternam, nõ excludit auiam paternam.*
82 *An statutum excludens descendentes ex fœmina existentibus masculis, ipsam etiam fœminam excludat.*
83 *An statutum excludens cognatos, propter agnatos videatur excludere matrem, & omnem lineam maternam.*
84 *Statuto præferente cognatos. qui sunt ex parte patris, illis, qui sunt ex parte matris, an filius sororis excludatur per filium fratris patruelis.*
85 *Intentionem statuti destruere non debemus.*
86 *An statuto excludente lineam fœmininam, vel vocante hæredes de masculina linea comprehendatur filia masculi.*
87 *Quando statutum excludit certas personas simpliciter & sine aliqua qualitate, quæ fœminæ videantur exclusę.*
88 *Statutum simpliciter aliquas personas excludens, non est generaliter intelligendum.*
89 *An statutum fœminarum exclusiuum, excludens ab hæreditate personã vnam, videatur excludere quosuis descendentes ab illa, etiam masculos*
90 *Nepcs ex filia excluditur a feudi successione, sicut & ipsa filia.*
91 *Non debet esse melioris conditionis neptis, seu nepos ex filia, quã ipsa filia*
92 *Statutum excludens materteram, excludit etiam filium materteræ.*
93 *Id, quod statutitur in causa proxima, censetur statutum in causa remota, quæ per illam, & ex illa descendit.*
94 *Tacita interpretatio nunquam fit contra illum, cui successio defertur.*
95 *Si statutum excludat filiam dotatam, an nepos ex ea, vel neptis non dotatæ intelligentur exclusæ.*
96 *Vbi qualitas non adest tempore mortis eius, de cuius successione agitur, cessare debet statutum.*
97 *Statutum excludens matrem transeuntem ad secunda vota a successione filiorum primi matrimonij, non excludit filios secundi matrimonij.*
98 *Statutum excludens filiam dotatam extantibus fratribus, vel sororibus non dotatis, non excludit neptes ex filia non dotatas, quando filia dotata viuo patre prædecessit. Itaque neptes in bonis aui poterunt legitimam petere.*
99 *Licet statutum excludat matrem existente patruo, non tamen excludit eius filios.*
100 *An statutum excludens vnam personam, videatur excludere omnes ascendentes per illam.*
101 *Illa verba, stantibus agnatis, habent nou solum virtutem exclusiuam matris, sed etiam virtutem inclusiuam agnatorum.*
102 *Quando aliquis remouetur a lucro, contemplatione alterius, illi applicatur cuius contemplatione remouetur.*
103 *Excluso proximiore in gradu, alij sequentes videntur excluſi.*
104 *Limitatio ad regulam, si vinco vincentem te, &c.*
105 *Sicut exhæredatio hominis non porrigitur ad eum, de quo non est facta mentio, ita nec exclusio legis.*
106 *Baldus non erubuit sententiam mutare, vbi alium vidit melius sentire.*
107 *An exclusa matre, censeantur etiam exclusæ auia, amita, & aliæ personæ coniunctæ per matrem.*
108 *Statutum excludens vnam personam, an videatur excludere omnes de illa linea, etiam si non sint coniuncti per illam personam.*
109 *Caput inclusiuum non est potens ad excludendum alios in verbis statuti non comprehensos.*
110 *Statutum excludens matrem & auiam, extantibus agnatis masculis, nõ excludit amitam, quando nec mater nec auia superest.*
111 *Si excluditur fœmina proximior in gradu propter agnatos, multo fortius excludi debet remotior.*
122 *Non est minus tutum adhærere decisionibus, quæ reperiuntur in individuo, quam regulis propter ipsarum varietatem.*
113 *Statuto excludente matrem propter agnatos, an intelligentur etiam exclus: omnes cognati.*
114 *Statutum excludens matrem a successione, excludit omnes coniunctos mediante matre.*
115 *Statuto excludente matrem propter fratres & sorores, an soror consanguinea tantũ excludet matrẽ, & vterinos fratres descendentes ab ea.*
116 *Statuto excludente matrem a successione filiij transeuntem ad secunda vota, si adsit soror defuncti ex parte patris tantum, an agnatus matrem & sororem excludet, etiam si in alia parte statuti soror tali agnato præferatur.*
117 *Stante statuto, quòd excludatur mater propter agnatos, si contingat extare patruum, matrem & sororem defuncti ex vno latere tantum, an patruus ambas excludet.*
118 *Satuto excludente matrem propter consanguineos vtriusque sexus, an videatur exclusus frater vterinus per amitam.*
119 *Statuto excludente matrem propter proximiores consanguineos, si contingat supereſſe matrem, auiam paternam, & agnatos masculos remotiores an auia omnibus præferetur.*
120 *Statuto præferente agnatos transuersales filiabus fœminis, si contingat aliquem decedere relicta filia ac patre, & agnatis transuersalibus, an filia sola succedet.*
121 *Vbi concurrunt personę, quæ de iure communi & statutario præferuntur, inspicitur persona, quæ de iure communi præfertur.*
122 *Superexistentia personę non nominatæ, tollit nominate obstaculum.*
123 *An persona nominatim exclusa per statutum, excludat de iure communi aliam non nominatam, de qua est dubium, an etiam censeatur a statuto exclusa.*
124 *Statuto excludente filiam dotatam a successione dot antis, & descendentis ab eo, an si quis decesserit relicto fratre & sorore dotata, & nupta vtrinque coniunctis, & matre, talis filia succedat.*
125 *An frater masculus, cuius contemplatione soror dotata excluditur, habeat duas portiones, scilinet suam virilem, & illam, in qua de iure communi dotata successisset, an vero mater æqualiter secum succedat.*
126 *Si statuto cauetur, q̃ soror non succedat frati extantibus fratribus ex eodem patre, si continget aliquem decedere relicto fratre ex patre tantum & relicta matre & sorore ex vtroque parente, an soror admittetur.*
127 *Statuto excludente auum maternum existẽte patruo, & extent auus maternus, auia & patruus, an auus & auia admittantur excluſo patruo.*
128 *Quando mater per statutum extante patruo excluditur, si supersit soror defuncti vtrinque coniuncta, an sit locus statuto, ita quòd tunc patruus ncn succedat, sed mater & soror.*
129 *Stante statuto, quòd existente patruo mater non succedat, si extet mater & soror defuncti ac patruus, mater & soror, excludent patruum.*
130 *Statutum excludens matrem & cognatos, non excludit neptẽ ex fratre.*
131 *Stante statuto, quòd hæreditas defuncti deuoluatur ad fratres suos, & filios fratrum, si sint, vel ad patruos, & eorum filios, exclusis auunculis, an si adsit amita cum fratribus patruelibus defuncti, & auunculis, sit locus statuto.*
132 *Statutum excludens matrem & lineam maternam, locum non habet, volente auia paterna, cum materna succedere.*
133 *Statuto excludente filiam dotatam propter patruum. si supersit filia non dotata, dotata admittetur ad successionem, una cum alia exclusa patruo*
134 *Persona semel exclusa, semper exclusa censetur.*
135 *Casu, quo dotata admittitur benefitio non dotatæ, uel alterius personæ, tenetur dotem conferre.*
136 *Statuto excludente filiam maritatam, seu quæ olim maritata fuerit, existentibus fratribus uel filijs, &c. si contingat cum maritata superexiſtere non maritatam, & fratrem, an erit locus statuto.*
137 *An persona a statuto nominatim exclusa, quæ alterius beneficio admitti tur, teneatur expectare, quod illa, cuius beneficio admittitur, adeat. & quid sit ea repudiante.*
138 *An statutum patruum excludens, porrigatur ad amitam.*
139 *Statutum excludens auum maternum, an censeatur excludere auiam maternam.*
140 *Statuto excludente matrem propter patruum, an excludetur soror. & an excludente auunculos propter patruos & filios patruorum, intelligetur exclusa matertera.*
141 *Statuto excludente matrem propter patruum non fit locus statuto, si adsint auia paterna, & auus, & auia materna, matre prædefuncta.*
142 *Statutum excludens filiam existente filio masculo, non excludit neptem ex filio masculo.*
143 *An dispositum in filijs trahatur ad nupotes in materia statutaria.*
144 *Statutum excludens materteram, an uideatur excludere materteram magnam.*
145 *An & quando tam in dispositione legis, quàm statuti, ille, qui est remotior me, excludit cum, qui excludit me pariter excludat me.*
146 *Statuto vocante proximiores agnatos, ubi contingit quem decedere absq; descẽdẽtibus ex latere patris, exclusa, matre et ascendẽtibus ex linea materna, si contingat quem decedere relicta matre, auia paterna,*

&

Source : BIU Cujas

& agnatis collateralibus remotioris gradus, an mater excludetur.

147 Statuto exeludente sororem extantibus fratribus etiam consanguineis tantum, extante fratre consanguineo tantum, & sore vtrinque coniuncta mortua matre, vel si superstit repudiante, an sit locus statuto.

148 Declaratio regulæ, si vinco vincentem te, &c.

149 Stante vno statnto, quod fœmina non succedat extante masculo, & alio, quod extante fratre, etiam consanguineo tantum soror non succedat, an si mater superstit, prosit sorori vt succedat.

150 Statutum excludens matrem existente auo paterno vel auia paterna, an locum habeat, si cum matre superstit amita.

151 Persona, quæ facit non esse locum statuto repudiante, seu portioni suæ renuntiante, nihilominus statuto sit locus.

152 Si persona exclusa nominatim, quæ potest venire mediante non nominata, vocetur in aliquo a statuto, an sibi prosit non nominata.

153 Si statutum disponit, quod agnati excludant cognatos excepta quarta, & supersint fratres patrueles, amita, & soror vterina defuncti, vterini succedant in quartam, & fratres patrueles in reliquo exclusa amita.

154 Stante statuto quod si quis decesserit sine filijs ab intestato succedant proximiores ex latere patris, vsque in quartum gradum, & quod mater solum succedat in quarta bonorum, si contingat supereſſe matrem, amitã et agnatos remotioris gradus, mater succedat in quarta, & agnati quamuis remotiores amita, in reliquo, exclusa amita.

155 Si ex forma statuti filij patrui excludunt matrem, & concurrunt filius patrui, mater & soror consanguinea tantum succedet agnatus, non obstante quod iure communi excludatur a sorore, consanguinea tantum, et illa a statuto expresse non excludatur.

156 Statuto Bononiensi disponente, quod patruus succedat in proprietate, & mater in vsufructu, existente in medio sorore consanguinea tantum defuncti, an sit locus statuto, cum soror de iure cõmuni patruo præferatur.

157 In perplexitatibus debet recurri ad coniecturas,

158 Si sint duo statuta, quorum vnum disponat matrem succedere cum fratribus patruelibus, alterum quod mater succedat cum fratrib. vterinis & contingat supereſſe matrem, fratres patrueles, & fratrem vterinum succedet mater, & frater vterinus exclusis patruelibus.

159 Persona excludens debet succedere in locum exclusæ.

160 Stante statuto vno, quod frater consanguineus tantum excludat sororem vtrinque coniunctam, & alio stante statuto, quod filij eiusdem matrimonij excludant matrem, si decesserit frater relicto fratre consanguineo tãtum, matre & sorore vtrinque coniuncta, mater & soror prædicta succedent exclusofratre consanguineo tantum.

161 An valeat argumentum, a coniunctione duorum statutorum.

162 Persona media non nominata, esto quod non excludatur ex capite exclusiuo, potest excludi ex capite inclusiuo agnatorum.

163 Stante statuto, quod proximiores ex parte matris succedant in matrimonio, & ex parte patris in patrimonio, ita tamen, qd semper masculi feminis præferantur, si contingat extare matrem et masculos coniunctos per matrem personæ defunctæ, an mater ab illis excludetur.

164 An stante statuto, quod extantib. agnatis mater non succedat, nec etiam soror, sit locus statuto, si concurrant mater & soror simul.

165 An sub utroque simplicium cumprehendatur casus mistus.

166 Statuto excludente fœminam propter masculos in numero singulari, si adsint plures fœminæ vel econtra in plurali, et adsit tantum vna fœmina an locum habeat statutum.

167 Si statutum disponat quod frater & soror inuicem succedant, an mater videatur exclusa.

168 Non debemus discoperire vnum altere, vt aliud coperiamus.

169 An ex generalitate verborum censenda sit mater exclusa a successione filij puta, si statutum excludat fœminas extantibus agnatis vel fratrib. vel lineam maternam, & vocet paternam.

170 Statutum cognatos excludens, matrem excludit, cum et ipsa sit cognata.

171 An statutum excludens masculum, puta, auum paternum, excludat fœminam, puta auiam maternam.

172 Stante statuto, quod dotata non succedat dotanti, vel alij ascendenti, an habeat locum, quando auus dotasset neptem, ita quod eam excludat a successione patris vel aui.

173 Quando non potest reddi ratio diuersitatis inter matrem & auiam, statutum in matre porrigitur ad auiam.

174 Constitutio excludens sororem dotatam a successione fratris, licet debeat intelligi, quando fuit dotata a fratre, & de eius bonis, an nihilominus locum habebit, quando fuit dotata a patre communi, auo vel proauo.

175 Ex tacitis coniecturis, quæ ex verborum interpretatione non proueniunt non debet induci legum correctio.

176 Statutum loquens generaliter de dotata ab vna persona, locum sibi non vendicat, vbi non ab illa, sed ab alia dos est data.

177 Statutum excludens dotatam ab auo & patre propter fratres filiæ, et patruos, an locum habeat, quando dotata ab auo tractaret de succedendo patri.

178 Statutum loquens de dotata ab auo, locum non habet, nisi agatur de successione aui, qui dotauit.

179 An dotata ab illo dicatur, cuius contemplatione a quouis alio notata fuit.

180 An generaliter filia dotata ab auo, censeatur dotata a filio.

181 In statutis, quæ sunt contra ius commune, prouisio facta in casu vero, non trahitur ad casum fictum.

182 Statuta disponente quod debitor per instrumentum guarentigiæ, in quo est expressus certus terminus, vt est Florentiæ, capi possit ad voluntatem creditoris, an locum habebit, si terminus non est expressus, licet pro expresso haberi debeat.

183 Statutum disponens fieri posse pacem de omni delicto, præter quam de homicidio, non intelligitur excipere cundemnatum de homicidio propter contumaciam, & habitum pro confesso.

184 Si extraneus patris contemplatione filiam dotauerit, an a patre dotata censeatur.

185 Si statutum permittat debitorem incarcerari, hęres debitoris comprehendetur sub statuto.

186 Statutum loquens in faciente, locum habet in mandante.

187 Statuto simpliciter excludente dotatam a successione patris, extenditur ad successionem aui.

188 Statutum dotatam excludens, an locum habeat in ea, quæ fuit dotata ab auo, ipsa nepte nondum concepta.

189 Neptis ab auo dotata, contenta esse debet dote, quæ succedit loco legitimæ sibi debitæ ex persona patris sui.

190 In statutis communis vsus ioquendi attenditur, qui est potior omni significatu.

191 Prætore per statutum banniente aliquos, & eorum filios & nepotes, non intelligentur banniti nepotes concepti post mortem aui.

192 Cui non conueniunt verba statuti, non etiam conuenit statuti dispositio.

193 Statutum excludens dotatam, an liget posthumam, infantem vel impuberem, quibus sunt dotes constitutæ vel relictę.

194 Statutum loquens de excludendo maritatam vel nuptam, non habet locum in impubere. si disponsa de futuro.

195 Stante statuto, quod verba statuti proprie intelligantur, an nihilominus excluditur pupilla. cui dotes in testamento constitutæ sunt, cum proprio dici non possit dotata.

199 Statutum de lucro dotis, non habet locum in dote promissa.

197 Dotis appellatio non refertur ad ea matrimonia, quæ consistere non possunt, aut ubi matrimonium non subest.

198 Statuto excludente dotatam, seu desponsatam per verba de præsenti. dicto seu, stat ampliative, ita quod excludat vtranque, videlicet desponsatam per verba de præsenti, & dotatam.

199 Verbum, dotata, importat matrimonium & traditionem dotis.

200 Statutum excludens dotatam, an locum habeat in furiosa, cui sunt dotes constitutæ.

201 Statutum excludens dotatam, casu, quo monialem comprehendit, an locum habeat in ingrediente monasterium, cui pater offert aliquid, vel ponit super altare.

202 Mulier, quæ profitetur, contrahit matrimonium spirituale, & nubit Christo.

203 Stat. disponens aliquid contra cognoscentem nuptam an locum habeat in cognoscente monialem.

204 Non potest dos dari citra crimen simoniæ, pro spirituali matrimonio contrahendo.

205 Vtrum executores deputati ad virgines maritandas, possint dare illam quantitatem monasterium ingredientibus.

206 Per stat. fieri potest declaratio, quomodo intelligatur aliqua esse dotata, ita quod clamidata non comprehendetur in statuto.

207 Relictum dotis quando sit in testamento, an debeat fieri titulo institutionis stat. excludente dotatam a successione.

208 An dotata illa dicatur cui relinquitur dos in testamento nullo.

209 Stat. dotatam excludens, an locum habeat in ea, quæ semel fuit nupta, & habuit dotes suas, & tempore mortis eius, de cuius successione agitur, est vidua.

210 Quomodo intelligenda sint iura dicentia dotem non constare sine matrimonio.

211 An statutum Senarum dìsponens, quod mulier non possit testari in præiudicium filiorum, etiam pro anima, nisi de quarta parte suæ dotis, habeat locum in vidua.

212 Quousque mulier stat in viduitate, censetur stare in priore matrimonio.

213 Stat. excludens dotatam, an locum habeat in ea, cui dotes sunt constitutæ vel promissæ, etiam nullo subsequuto matrimonio.

214 Filia dicitur dotata, in qua pater actum dotandi exercuit, quantum in eo fuit.

215 Stat. excludente dotatam, licet pater sit in mora soluendi dotem, locus ne sit statuto.

216 Vt stat. dotatam excludens locum habeat, an sufficiat dotem offerri quandocunque ante sententiam.

217 An sit differentia, si statutum excludat dotatam, an uero. si simpliciter excludat, & mandet dotari.

218 An dicatur dos ex sola promissione, & ante traditionem sequutam.

219 Pactum de donando, seu promissio, non est donatio. Nec pactum seu promissio de vendendo, est venditio.

220 Stat. prohibens iudicem ultimo mense sui officij absoluere, non intelligitur prohibere, quod pronuntiet absoluendum.

221 Verba statutorum intelligi debent cum effectu.

222 Dotis promissio uel relictum, si in tempus ętatis nubilis cõferantur, filia non dicitur proprie dotata ante conditionis euentum.

Si

Source : BIU Cujas

223 Si stat. exigeret dotem esse datam, vel probari donationem, an filia dicetur dotata si de hoc non constat.

224 Quid si dos promissa fuit arbitrio alicuius, & ante arbitrium subsequutum hæreditas vxori deferatur, an tunc excludetur.

225 Quid si dos fuerit sub conditione vel in diem certã constituta, vel relicta, seu promissa, vel onus fuerit adiectum doti, vel pater illam sibi fuerit stipulatus reddi, an sit locus statuto.

226 Stante stat. quod filia debeat dotari vt non succedat, an tutores adeundo insolidum pro infante dicantur se obligare ad dotes ad effectum, vt filia excludatur.

227 Statuto excludente dotatam, si contingat aliquam esse maritatam, & non appareat de dotibus, an præsumetur dotata ex eo solo, quod sit maritata.

228 Volenti excludere mulierem dotatam, incumbit onus probandi quod illa sit dotata, & de bonis patris a cuius successione excluditur.

229 An per confessionem mariti solam, confitentis se dotem recepisse, probetur quam esse dotatam, ita quod excludatur a successione.

230 Si statutum velit constare de dotibus per instrumentum publicum vel protocolum, est necesse quod ita constet, vt tanquam dotata excludatur.

231 Si rubrica simpliciter excludat dotatam, & in nigro dicatur intelligi dotatam quando constat de numeratione, vel confessione, aut promissione restituendæ dotis, attenditur declaratio statuti.

232 Et si stat. præsumat, quod maritata post vigintiquinque ann. præsumatur fuisse dotata, tamen illa, quæ intra ipsum tempus decessit, non præsumetur dotata, etiam lapso tempore.

233 Vbi constat aliquam esse dotatam, sed nescitur per quem, quis præsumatur illam dotasse.

234 An stat. excludens dotatam, liget illam, quæ fuit dotata in matrimonio præsumpto, vel inualido, seu putatiuo.

235 Stat. excludens dotatam, an excludat illam, quæ de proprijs facultatibus dotata est.

236 Verba intelligi debent de iure, non de facto.

237 Si pater instituat filiam in dotibus maternis, & nihil aliud sibi relinquat ti. institutionis, an valeat institutio.

238 Dotata in communi de bonis communibus, non excludetur per statutum excludens dotatam, nisi stat. hoc expresse caueatur.

239 Dotanda de bonis patris vel matris, non excludetur, si eis mortuis de eorum bonis dotetur.

240 Si administrator bonorum paternorum, filiabus, dotes dedit, præsumitur de isse de bonis paternis.

242 Mulier præsumitur dotata a patre seu fratribus, quando bona, quæ hæbet nomine dotis, fuerunt antea per eos possessa. Idem est, si fama sit in vicina, quod dotata sit ab eis.

243 Quid si apparet, quod frater aut pater dederit. x. sorori vel filiæ, nec apparet quod data sint titulo dotis, an illa dicetur a fratre vel patre dotata.

244 Quid probandum sit, ad hoc vt aliqua dicatur dotata.

245 Sta. dotatam excludens, an eam excludat, quę nunquam fuit dotata, nec dotari requisiuit.

246 Vasallus non dicitur in mora præstandi seruitium domino, nisi requiratur.

247 An sta. excludens fœminam dotatam, habeat locum in ea, quæ non vult dotari, ad finem, ne excludatur.

248 Minori mulieri dotem recipienti datur in integrum restitutio, vt ad successionem admittatur, si sit læsa.

249 Sta. excludẽte dotatam, an oporteat quod sit dotata tempore successionis delatæ, an vero possit excludi, si postmodum dos offeratur.

250 Sta. dotatam excludens, an locum habeat in ea, cui legatę sunt dotes, si legatum velit repudiare.

251 Pater cogi potest etiam inter viuos dotem præstare filiæ.

252 Sta dotatam excludens, an locum habeat in ea, quæ tempore quo dotatur, reseruat sibi ius succedendi, saltem interueniente patris consensu, vel eius, de cuius successione agitur.

253 Non valet pactum cum filia per patrem initum, quod cum masculis æqualiter succedat.

254 Pater potest filium naturalem legitimari facere inuitis his, qui ab intestato vocantur, aut in testamento disponere, quod possit legitimari, & ad successionem admitti.

255 Sta. dotatam excludens, an locum habeat in ea, quæ fuit aliquando dotata, sed dotem amisit.

256 Sermo indefinitus, verificatur & intelligitur in primo actu, seu prima vice.

157 Sta. dotatam excludens, an locum habeat in ea, cuius dos data fuit marito eam perdituro, & in malos vsus consumpturo.

258 Statutum dotatam excludens, an excludat eam, quæ incongrue dotata fuit.

259 Statutum dotatam excludens siue maritatam per se, aut coniunctim, an locum habeat in illa, quæ tempore conditi statuti iam erat dotata, vel maritata.

260 Statutum non trahitur retro, cum natura legis sit respicere casus futuros.

261 Stante statuto, quod vxore præmoriente in matrimonio maritus lucretur certam partem dotis, an locum habeat in dotibus ante statutum datis.

262 Statutum prohibens ingredientem monasterium, disponere de bonis suis, locum non habet in his, qui ante tale statutum iam ingressi erant.

263 Quid si statutum omnino vellet habere effectum etiam in præteritis casibus, an ab hæreditate delata ante conditum statutum excludatur dotata.

264 Quid si tempore talis conditi statuti in præteritum effectus suos trahentis litigaretur super hæreditate delata, an ad illam porrigatur stat.

265 An pendentia in iudicio decidenda sint expressa legis prouisione, secundum legem superuenientem, an vero secundum anteriorem.

266 Stat. dotatam excludens, an locum habeat in illa, quæ fuit dotata post delatam hæreditatem, siue sit adita, siue non.

267 Qualitas adiecta verbo, regulatur secundum tempus verbi.

268 Stat. dotatam excludens, excludit extraneam dotatam ante aditam hęreditatem, licet esset iam delata ex morte defuncti.

269 Si stat. etiam dotatam ex testamento excludat, quod tempus inspicitur, quo debeat esse dotata.

270 Stat. Mediolani disponens q illa, quæ nubit extra territorium, non succedat in territorio Mediola. locum non habet in ea, quæ post hæreditatem agnitam nupsit extra territorium.

271 Limitatio, quod sta. prædictum Medio. locum habeat in dotata post hæreditatem delatam, puta quia stat. expresse vel tacite se referat ad tempus post aditam vel agnitam hæreditatem.

272 Stat. de dotata extra hæreditatem paternam vel ex paterna hæreditate, habet locum in dotata post agnitam hæreditatem.

273 Quis dicitur hæres ante petitionem, cum hæreditas solo animo adeatur.

274 Sta. excludente filiam uel sororem, eamque dotari mandante per fratrem, aut aliam personam excludentem, quæ persona excludens decedat adita hæreditate, an facultas dotandi. vt excludatur filia, transmittatur ad hęredes.

275 An valeat sta. Mediolani prohibens mulierem nubere extra territorium cum hæreditate.

276 Si pater filiæ nuptæ extra territorium Medio. maternam hæreditatem nomine dotis dederit, an ipsi filiæ præiudicet.

277 Statutum priuans dotatam materna hæreditate, an locum habeat, quando talia bona in dotem dantur.

278 Sta. dotatam excludente, si contingat aliquam dotatam fuisse tempore statuti, quod postea reformatum fuit, an attendamus tempus prioris statuti, an vero tempus reformationis.

279 Stat. excludens maritatam, an liget impuberem desponsatam, vel maiorem sponsam de futuro.

280 Statutum excludens an habeat locum in matrimonio inualido, vel præsumpto.

281 Sta. excludens simpliciter maritatam, an locum sibi vendicet in simpliciter dotata quasi sit destinatione maritata cum dos præsupponat matrimonium.

282 Statutum de lucro dotis, loquens, de maritata, non habet locum in impubere sponsa.

283 Dispositio de facto, locum non habet in re destinata ad factum.

284 Sta. maritatam excludens, an requirat, quod etiam dotata sit.

285 Statutum excludens maritatam, an ita demum locum habeat, cum sequuta fuerit copula, non ante.

286 Cum stat. non distinguit, nec nos distinguere debemus.

287 Sta. maritatam excludens, an locum habeat in vidua.

288 Viduæ an censeantur esse in matrimonio defuncti in his, quæ sunt eis fauorabilia, vel odiosa.

289 Sta. maritum excludens, an locum habeat in ea, cuius maritus statim mortuus fuit.

290 Sta. disponens q maritus vxore mortua lucretur partem dotis, locum habet etiam si matrimonium momento tantum durauit.

291 Si pater substituit filio si sine liberis decesserit si filius decessit relicto filio, qui paulo momento superuixit, deficit substitutio.

292 Emphyteota et vasallus alienantes rem emphyteoticam vel feudalem, cadunt a iure suo, licet statim facta alienatione rem ipsam redemerint.

293 Statutum maritatam excludens, an locum habeat in ea, quæ maritum habet inutilem.

294 In dubio non est a verbis statuti & a propria eorum significatione recedendum.

295 Sta. excludens maritatas extra territorium a successionibus an locum habeat in successionibus iam delatis, seu acquisitis.

296 Stat. prædictum an locum habeat in maritata extra territorium, quæ uidua remansit.

297 Quotiens qualitas infert in causa finali, quæ non est causa essendi, sed fiendi, sufficit illam semel extitisse.

298 Sta. excludens nuptas extra territorium uel forenses, an trahatur ad filias primi gradus.

299 Non est bona argumentatio de exclusione stat. ad exhæredationem, cum exclusio fiat ad publicam utilitatem, exhæredatio ob culpam.

300 Statutum excludeus transeuntem ad secunda uota a successione primi mariti, an uideatur pariter excludere filios primi mariti, a successione talis matris.

301 Exclusa matre a successione filiorum primi mariti, an etiam filij nati ex primo matrimonio uideantur excluſi a successione filiorum natorum ex secundo matrimonio, & contra.

302 Culpa matris non debet obesse filio.

303 Si mulier paulo post primum maritum mortuum, nubat, & ante. nonum mensem.

Source : BIU Cujas

mensem completum, vel statim post pariat, cuius mariti, an primi, an secundi præsumetur partus.

304 *Statutum excludens mulierem transeuntem ad secunda vota, a successione filiorum primi mariti, an locum habeat in viduv inhoneste viuente.*

305 *Sicut propter adulterium commissum in vita mariti mulier priuatur dote, ita propter stuprum per viduam commissum,*

306 *Limitatio ad regulam quæ dicit, quando duo casus al. antiqua æquiparantur, lex noua superueniens in vno, &c.*

307 *De intellectu statuti Astensis, quod incipit, detestanda &c positi sub 16. collatio.*

308 *An ex sola dotis constitutione vel traditione, facta, secundum statuta ciuitatis Astensis, filij primi vel vlterioris matrimonij excludantur a successione materna, ita quòd liberi secundi matrimonij eos excludant. Et an maritus lucrētur dotem stante statuto, quòd mulieri liceat contrahere de bonis suis in dotem dare vel aliter disponere exclusis filijs prioris, vel alterius matrimonij, stante etiam alio statuto Asten, quòd soluto matrimonio sine liberis, maritus lucretur dotem, & præsuppositio quòd vxor decesserit superstite secundo viro nullis ex eo relictis liberis, sed relictis ex priore tantum.*

306 *Gerundium, agendo, significat actum in fieri, non substantiam & effectum actus.*

310 *Vbi tractatur de fauore irrogando propter liberorum existentiam, intelligitur de liberis ex eis susceptis.*

311 *Connexa & inseparabilia debent pro vno haberi.*

312 *Quando dicatur argumentum ab indefinita procedere.*

313 *Vbi agitur de duobus, & vnius magis interest, quam alterius, plus iuris habens, debet præferri.*

314 *Statutum de dote lucranda si mulier sine liberis decesserit, non verificatur in ea, quæ decessit relictis liberis ex anteriore matrimonio, licet non ex secundo.*

315 *De intentione statuti Astensis incip. detestanda.*

316 *Lex corrigens, debet intelligi secundum legem correctam.*

317 *Stantibus supradictis Asten. statutis si mulier decedat in secundo matrimonio sine liberis ex illo relictis, relictis tamen ex primo matrimonio, ac secūdo marito, & patre mulieris, ad quem spectabit dos.*

318 *Si mulier nupserit in loco non subdito ciuitatis statuto, illique filios susceperit, postea in ciuitate Astensi matrimonium contrahat, an filij prioris matrimonij cum filijs secundi matrimonij succedant non obstante dicto statu. incip detestanda.*

319 *Statutum Astense, incip. detestanda. an locum tantum habeat, quando existens in viduitate dat secundo viro antequam cum eo contrahat, an etiam si dederit post contractum matrimonium.*

320 *An virtute dicti statuti mulier transiens ad secunda vota, non reddita ratione administratæ tutelæ, præseruetur a pœnis authen. eisdem. C. de secund. nup. cum simi.*

321 *Quando statutum excludit mulierem propter plures qualitates, an sit necesse eas omnes concurrere.*

222 *Statutum disponens bannitum & condemnatum posse impune offendi, vtrunque copulatum requirit, & bannitum, & condemnatum esse. & plura de hac materia.*

323 *Statutum excludens cognatos propter agnatos, an excludat filiam, seu filium sororis propter patruum vel alium agnatum masculum.*

324 *Filij sororum iura agnatorum consequuntur, & largo modo dicūtur agnati.*

325 *Quid, si statutum excludit ductas ad domum mariti, sine voluntate patris,*

Articulus VI.

1 CIrca sextum Articulum principalem videndum est, †quæ personæ intelligātur per talia statuta exclusiua fœminarum exclusæ. Quem articulum in quatuor membra principalia diuidendum putaui. Nam quandoque talia statuta considerantur tanquam generaliter & indefinite feminas excludentia. quandoque vero tanquam excludentia certū gradum seu lineam fœminarum, puta ascendentium, descendentium, uel collateralium, qnque tanquam simpliciter excludentia certas personas, qnque vero tanquam certas personas excludentia sub aliqua qualitate, puta, quia sint dotatæ vel maritatæ, vel extra territorium nuptę, vel aliter. Primo, casu contingit de infrascriptis quæstionibus ad præsens
2 dubitari. Et primo, †an talia statuta vendicent sibi locum in personis forensibus seu fœminis forensibus, præsupponendo prout verum est, quod statuta excludentia forenses a successione, valeant, secundum Bal. in l. 2. circa finem. vt in posses. leg. & notatur in l. dudum. C. de ꝓhenda emp. in l. si ita quis. §. ea l. ff. de ver. obli. de statuto prohibente forensem acquirere, voluit Pet. de Ancha. in consi. 214. incip. pro isto tempore Bald. in consi. 357. incip, nulla mulier. 1. vol. secundum vltimam impressionem. Et dixi in 1. arti. prin. & patet ex his q̄ dicam infra in 6. arti. princ. in 4. q circa quam quæstionē prę missam redeundo ad propositum posset annecti alia quæstio
3 †an in successionibus sit attendendus locus originis defuncti, & ius ibi vigens, an uero locus, in quo mortuus est is, de cuius successione agitur, an vero locus aditæ hæreditatis, an vero locus statuti, & vbi bona sunt sita, quam examinabo. ꝯ. in 8. artic. princip. in 24. q. & hic solum tractabo, an fœminæ forenses excludantur per tale statutum a bonis sitis intra territorium statuentium, præsupposito ꝙ attendendum sit ius ibi vigens. in qua quæstione dicendum puto, ꝙ aut statutum expresse declarat quas fœminas velit excludere, sicut facit statutum Astense, quod excludit fœminas, quæ sunt de districtu, iurisdictione, vel virtute Asten. & tunc aliæ forenses non excludentur, arg. l. si extraneus. ff. de condi. ob cau. & l. si cum dotem. in prin. ff. sol mat. & l. maritus. C. dē procura. & l. cum prætor. in princ. ff. de iudi. Et si expresse statutum excluderet forenses, & alios non, vel excluderet tam forenses, quam non, res esset clara. l. ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. Et pro prædictis facit quod voluit Bal. in consi. 315. incip. quæritur vtrum 3. vol. secundum penultimam stampam, quod statutum excludens a successione mulierē, quæ sit de terra Masij, non trahatur ad aliam forensem. Facit notabilis doctrina Bar. in repe. l. de quibus. ff. de legi. vbi dicit, tunc non attendi quod sit par ratio excludendi forensem, vult Bart. in repet. l.
5 1. versi. mihi autem videtur. C. de sum. trini. Quid autē si sint originarij alibi habitantes, dicetur. ꝯ. in fi. huius quæstio. Aut vero statutum simpliciter loquitur, & tunc aut masculus de cuius commodo agitur, & fœmina de cuius exclusione tractatur, sunt ambo forenses, & eo casu cum masculi, de quorum commodo tractatur, non subeant munera loci, in quo viget statutum. nec quo ad onera sub dispōne statutorū includantur, non debent gaudere beneficijs & fauoribus statutorum. & multo magis hoc procedit, vbi soli masculi essent forenses. Ita colligitur ex verbis Bar. in tracta. ad reprimē. in 1. q. v. prin. & vult Pau. de Ca. in l. oēs popu. in fi. cōmen. ff. de iust. & iure. in lectura Padu. Ang. in consi. 73. secundum meā impressionem incip ꝙ d. actio. Ro. in consi. 224. incip. ista captura. vbi ad hoc allegant plura iura. Fiunt enim municipalia iura in fauorem subditorum non forensium l. 1. & in epistola liquet. C. de sum. tri. & fide catho. & l. 1. ff. de leg. & l. imperialis. C. de nup. & hoc voluit Gui. de Suza. in qōnibus suis statutorum, in q. incip. sed pone, ꝙ statutum non tenet, & in q. incip. quæstio talis est Bono, conuentus, &c. Vbi vult ꝙ statutum non comprehendat forensem, nec quo ad hoc, vt ei prosit, nec quo ad hoc, vt ei noceat. De cuius dicti veritate continget infra dicere in hac ea q Idem pulchrē voluit in terminis Bal. in consi. 460. incip. Ioan. de Albingana. in prima parte secundum vltimam stampam, vbi dubitat de recepto in ciuem, seu ad plenissimam ciuilitatem, an statutum illi ꝓ sit, vt fœminam excludat, quam de iure cōi nō posset excludere. Facit, quod vult ipse Bal. in l. si non spāli. C. de test. & qđ not. Signo. in q. incip. statuta ciuitatis. inserta inter eius consilia nu. 167. ver. præterea. Facit ēt, quod dixit in auth. sed omnino. versi. venio ad personam iudicis. C. ne vxor ꝓ mar. vbi
4 dat regulam, quod †illi qui non sunt sub protectione loci, & incolæ. qui munera ibi non subeunt, non gaudent beneficijs loci, quia non sunt pars illius corporis, hoc est reipu. cuius cōtemplatione emanauit beneficium. Si vero masculus nō est forensis, sed tantummodo fęmina, quæ vellet succedere, tūc variæ fuerunt opiniones, & ꝑm Bar. in d. l. cūctos populos. in
5 vlti. q. 7. prin. ver. sed posset dubitari. Et † aduertendum qualiter sint verba statuti vel consuetudinis concepta, an in rem, an in personam. Si in rem, puta ꝙ bona non deuoluantur ad fœminas, siue quod ad masculos deuoluātur, vel exemplificando, prout exemplificat Bar vbi supra. in ꝯsuetudine Anglię, q̄ vult primogenitos tm̄ succedere, & ꝙ bona deueniāt ad primogenitum, fœminæ ēt forenses excludūtur, per text. in sili in l. rescripto. §. fi. ff. de mu. & ho. cum ibi not. per glo. & Bar. & in l. iubemus nullam. & in l. placet. C. de sac. san. eccl. facit l. & an in totum. C. de ædifi priua. & quod not. Inno. Io. An. in noucila. Panor. & Cano. in c. postulasti, de foro comp.
6 Imo. in c. cum olim. in fi. cōmen. de cle. cōiuga. † Licet enim statutum non possit afficere personam propter rem, quæ est in territorio statuentium, potest tm̄ afficere rem ipsam d. l. rescripto. §. fi. cum iuribus. supra alleg. Facit quod dixit Bart. in d. l. cunctos populos in 4. q. 5. princip. Si autem verba concipiantur in personam, puta ꝙ fœminæ non succedant extātibus masculis, tunc quia afficitur persona mulieris, & inhabilitat fœmina forensis, cuius persona est subiecta iurisdictioni statuentiū non excludit d. l. rescripto. §. fi. & l. libertrs. §. sola. ff. ad municip. & quod notant Inn. & Cano. in d. c. postulasti. cum concord. supralle. & ad hoc vt inspiciatur, an dispositio sit in rem vel in personam concepta, facit. ff. de contrah. emptio. l. fi. in fi. Et prædictam distinctionem sequitur Franc. de Ramp. in consi. suo incip statuto ferrariensi. posito in vol. consiliorum Cald. sub rubrica de testa. nu. 33. alias 34. quem refert & sequitur Ale. in consi. 44. incip. vī prima facie 5. volu. vbl alleg. Imo. in terminis. in c. quod clericis. de fo. comp. qui dicit se ita consuluisse, & notata ibidem per Ant. de But.

dum

dum dicit filiam monachã non cõprehendi, eo quia nõ eſt, de iuriſdictione, de qua. q. ſ. dicã, & fuit originaliter diſtinctio Petr. prout refert Cyn. in dicta l. cunctos populos. & Alexand. in conſil. præallegato idem etiam voluit. Pau. de Caſt. in conſilio 124. incipiente. circa primum queſitum. in volumine antiquorum conſiliorum ſecundũ primam impreſſionem, & Marti. de laude in tractatu de primogenitura. ver. quæro ſi ſtatutũ ſit in Anglia. cum ſeq. Adducens ad hoc, ꝙ ponderanda ſunt verba ſtatuti, an loquantur in rẽ, an in perſonã. l. aut qui aliter. §. fi. ff. ꝙ vi aut clã. Idem dixit Pa. de caſ. in conſ. 42. incip. circa primũ. in uol. antiquorum conſiliorũ ſm vltimam ſtãpã. ſed Pet. de anch. in repe. c. canonum. ſtatura. in 12. ar. prin. ver. ſed remanet forte dubiũ. & in uerſi. eſt tñ dubiũ, non facit vim de prædicta diſtinctione. An ſtatutũ loquatur in rem, an in perſonã, licet videatur dubitare, an forenſis ſub tali ſtatuto comprehẽdatur, & quod referat, an ſtatutũ loquatur in rem vel perſonam. vide Bal. in l. 2. prope fi. commen. ff. de legi. inſerentem ad ſtatutum prohibens peti a principalibus debitoribus communis, an habeat locum in fideiuſſoribus. Et dicit Bal. in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iu-
8 re, ꝙ † ſtatutũ inperſonaliter loquens in delictis, cõprehẽdit, omnes perſonas & mandatorem, non tñ facientem. Et dicit Bal. ibi in ver. ſed nunquid, quod ſi ſtatutum loquitur in rem comprehendit etiam perſonam fictam, puta ſi dicat, ꝙ debitum nõ petitum. intra annum, amplius peti non poſſit. Secus ſi in perſonam loquatur, puta, ſi quis nõ petierit debitum intra annum amplius petere non poſſit, quia non comprehendet ciuitatem vel villam aut hæreditatẽ iacẽtẽ. Itẽ refert, an ſtatutũ de turbata poſſeſſione loquatur in rẽ vel in perſonã, vt ꝑ Bar. in l. 1. §. nõ aũt. ff. ſi quis te. li. eſſe iuſ. fue. in fi. cõmen. & ad effectũ, vt cõprehẽdat clericũ vel forenſem, refert, an ſtatutũ loquatur in rẽ vel perſonã, vt per Inn. in capitulo ꝙ clericis. de foro cõpetẽ. Simile dicimus de ſtatuto inducẽte præſcriptionem erga debitũ nõ petitũ, quia refert, an loqua
13 tur in perſonam, vel rem, vt per Paulum de caſtro in l. ſequitur. §. ſi viam. ff. de vſuca. & Modernos in l. nemo poteſt. ff. de legat. primo. Simile uidemus in inſtantia præfixa a ſtatuto, quia refert an verba dirigantur iudici. an ſint in rem, vt per Bar. & alios l. properandum. in princip. C. de iudi. item refert an prohibitio legis vel ſtatuti prohibentis ꝯhi, ſit in rem vel perſonam ut actus poſſit iuramẽto firmari. ſm Bart. in auth. ſacramenta pube. C. ſi ad uer. vend. & in l. ſi quid pro eo. 5. caſu. ff. de fideiuſ. quod reprobat Imo. in c. cum contingat. 3. ar. princi. de iureiuran. vbi etiam Panor. & D. Iaſo. in d. auth. ſacramenta puberum. in fi. commen. Idem no. Pet. de Ancha. in prẽdicta quæſtio. 12. in ver. quæro iuxta prædicta. magis au dacter loquendo concludit communem opinio. eſſe, ut tale ſtatutum comprehendat forenſem, ſiue loquatur in rem, ſiue in perſonam. & loquitur in terminis ſtatuti Tudertini diſponentis, quod mater non poſſit ſuccedere filio niſi in octaua parte. & dicit, qđ mulier de vrbe Veteri, matrimonio copulata Tuderti, & mortuo viro relicto ex ea filio maſculo, ad naturale domicilium, & locum originis reuerſa, ita vt quo ad locum Tuderti eſſet forenſis, non poſſet illi fillo defuncto ſuccedere in bonis, quę habuit Tuderti, niſi in octaua parte, iuxta diſpoſitionem dicti ſtatuti Tudertini, ſubdens commu
9 nem opi. eſſe vt in † ſucceſſione inteſtati attendãtur ſtatuta, loci, vbi ſitæ ſunt res, quaſi tacita alienatio ſit per d. ſtatutum in matrem prohibita, præterquam in octaua parte arg. l. codicil. §. penul. ff. de le. 2. & ita dicit conſuluiſſe. Bal. in conſ. inc. in nomine domini &c. punctus talis eſt, quãuis Bart. vt ipſe dicit. voluerit fieri differentiam. an ſtatutũ loquatur in rem vel in perſnam, quod conſilium Baldi non inueni. & illud ẽt ſe non inueniſſe dixit Alexã in dicta l. cunctos pop. in apoſt. ad Bart. circa illam vltimam. q. 7. princip. Prædictam opin. ꝙ non ſit facienda talis diſtinctio, & quod ſtatutum liget forenſes in bonis ſitis in territorio ſtatuentium. ſequitur Bal. in d. l. cunctos populos. verſi. uenio ad ſecundum, ſcilicet ad ſuc-
10 ceſſionem inteſtati. quia † non agitur de perſona, ſed de acquiſitione. Ideo debet inſpici locus rerum acquirendarum, & hæc opinio apud antiquos fuit communior. cum qua trã ſiuerunt Iacob. de rauenn. Dyn. Gui. de cuneo, & Cyn. in d. l. cũctos pop. Pro qua facit quod voluit Bar. in l. relegatorum.
11 §. interdicere. ff. de inter. & releg. vbi uoluit † ſtatutum factũ ad commodum illorum, qui ſunt de populo ſtatuentium, valere & porrigere effectum ſuum contra extraneos, ſeu forẽſes, ẽt ſi ipſius ſtatuti effectus redundet in pœnam ipſorũ extraneorum, per. l. mercatores. C. de commer. & mer. l. fi. in fi. ff. de decre. ab ordi. fac. quod dictum ſequitur Pau. in d. c. poſtulaſti. de foro comp. Et Corneus conſi. 147. incipien. conſtat. 4. uolumine. dicens quod eſt communis opinio. Sic ergo & in caſu noſtro cum hoc ſtatutum fiat fauore maſculorũ, & in publicam vtilitatem cedat, licet concernat odium forenſium, tenere deberet. ſed quidã Doc. cuius dicta referun-
15 tur in d. conſ. 34. inſerto in volumine conſiliorũ Cal. ſub ru. de te. cuius verba refert & ſequitur Alex. in d. conſ. 44. & idẽ Ale. in conſ. 16. incip. viſo titulo quæſtionis. 1. vol. Sub dubio tamen forte, aliter locutus fuit. Dicit enim, quod diſpoſitio, ſtatutorum prædictorum priuatiua, directo relata ad perſonam, ſi excludat a bonis, comprehendit non ſubditum, ꝙa tunc ſtatutum conſiderat ſolum effectum acquiſitionis, qui oritur intra territorium ſtatuentium, de quo potuerunt ſta-
12 tuentes diſponere, & quod † ſtat. bene poteſt non ſubditum excludere ab acquiſitione bonorum in ſuo territorio ſitorũ. l. certa forma. C. de iu. fiſ. li. 10. & C. de commer. & mer. quaſi per totum. Si aũt ſtatu. excluderet ab hæreditate, tunc ſm eũ ſubeſt dubium difficile. & dixit quod ſi aſſumimus hæreditatem pro bonis, prout aſſumit gl. in l. 1. §. fi. ff. de re. diui. & in l. 3. in prin. ff. de bo. poſ. Idem dicendum eſſet, quod qñ excludit a bonis. Sed ſi aſſumpſerimus hæreditatem pro quodam intellectuali, ſeu pro quodam iure, quod appellatur ſucceſſio in vniuerſum ius, quod vocatur hęreditas. l. nihil aliud. ff. de ver. ſig. & l. hæreditas. ff. de acq. re. do. & l. mortuo. ff. de fideiuſ. Quod quidem ius eſt illud, quod per additionem acquirimus, quo quæſito repræſentamus perſonam defuncti, ſicut ipſa hæreditas primo, & ante additionem repræſentabat, & tunc, quia tale ius intellectuale non clauditur loco, ita ꝙ de eo tanquam de re exiſtente intra territorium iudicare non poſſumus, non poteſt ſtatutum diſponere, niſi in præiudiciũ ſubiecti, vt patet ad ſenſum ſm eum, quia cum perſona non eſt ſubiecta, pariter non eſt ius intellectuale, quod in eo loco non eſt. l. Caius. ff. de leg. 2. l. vxor. §. legauerat. ff. de leg. 3. Iura enim incorporalia vbique ſunt. l. fin. C. de præſcr. lon. tem. & ſecundum eum in dubio talia verba loquentia de hęreditate, eſſent capiẽda, prout hęreditas eſt quid intellectuale, per iura prædicta, niſi conſuetudo aliter ſe hꝫet, quæ eſſet probãda. l. Labeo. ff. de ſupel. leg. Vel niſi talia verba eſſent prolata
13 ab idiotis. nam † licet verba prolata a legis conditoribus, ſeu a iure, prius intelligantur ſm interpretationem legalem. Si tñ proferantur ab idiotis, intelliguntur ſm quod in idiotam cadunt, l. quod ſi nepotes. & quod ibi no. Gl. & Doct. ff. de teſta. tutel. & l. 1. C. de contrahen. & com. ſtip. Idem dicit præfatus doct. vbi ſtatutum priuaret ſucceſſione, quia ſucceſſio & hęreditas ſunt ſynonima. d. l. nihil aliud. & l. hęreditas. ff. de regu. iur. & ſunt eadem, natura & ſubſtantia, vnde debet eſſe idem effectus, vt ſtat. in vno, intelligatur ſtat. in alio, ſm Dy. in reg. ſine poſſeſſione. de reg. iu in 6. Et ita dicit præfatus doctor ſe intelligere no. ꝑ er Bar. alias per Iac. But. in d. l. cunctos pop. & per Io. An. in addi. Spe. in ti. de inſtru. edi. §. compẽdio ſe. ver. quid ſi conſuetudine alicuius loci. Et aperte ſentit ꝑfatus Doct. quod ẽt ſi ſtat. loqueretur in rem, non cõprehenderet forẽſem, qñ loqueretur de hęreditate vel ſucceſſione, dum vult, quod quia ſunt quid intellectuale, & ꝯñr non poſſunt dici eſſe intra territorium ſtatuentium, non poſſint ſtatuentes diſponere, niſi in præiudicium perſonæ ſubditæ. Cuius contrarium voluit Bart. in d. l. cunctos pop. in 7. q. circa fi. ſ̃ alleg. Et dum dicit, quod quando ſtatutum loquitur in perſonam, & de bonis, non autem de hæreditate, comprehẽdit forenſem. Etiam dicit contra theoricam Bart. & Doct. in loco ſ̃. alleg. Sed pro opinione, ꝙ forenſis nullatenus comprehendantur ſub talibus ſtatutis, ſiue ſtatutum loquatur in rẽ, ſiue in perſonam. facit, quia quem ſortiri forum in aliquo loco, & legibus, & ſtatutis eius ſubijci, a pari procedunt, vt no. glo. 7. diſtin. c. quæ contra mores. & in c. illas. 12. diſtin. Et docto. in rubr. de conſu. & Io. Cal. plene in diſpu. incip. quidam Florentinus. ſed fœmina forenſis non ſortitur forũm, maxime ante acquiſitionem bonorum & hęreditatis in loco, ubi ſunt ſita bona. Ergo legib. & ſtat. illius loci non ſubijcitur. facit ad idem quod determinat Gui. de Suza, in quæſtionib. ſtatu. q. incip. ſed pone, ꝙ ſtatutum non tenet. vbi concludit ſtatutum nunquam comprehendere forenſem, quo ad hoc vt nocere poſſit. d. l. cunctos popu. Et propterea Pau. de Caſt. in
14 conſil. 387. incip. præſuppoſito. 2. vol. Dixit, ꝙ † ſtatutum de dote lucranda, non habet locum in præiudicium filiorum alterius matrimonij, qui non ſubſint ſtatuto. Et per hoc dicit Guil. quod etiam ſtatutum non comprehendit forenſem ad hoc vt ei proſit, argum. l. fi. C. de fru. & lit. expen. & l. pen. in fi. C. commu. de leg. l. in ſacris. C. de proxi. ſacro. ſcri. li. 12. quia iniquum eſſet, quem habere commodum ex ſtatuto, ex quo læſionem habere non compellitur, argumen. l. prima. §. pro ſecundo. in fi. C. de cad. tollen. cum alijs iuribus per eum allegatis. Et dicit idem Guil. in alia q. ſtatu. incip. qõ talis eſt, Bonon. conuentus. poſt Vber. de Bobio. ſtatutum debere ſemper ita interpretari & arctari, ꝙ extraneus ſiue forenſis non contineatur. alleg. l. 1. §. fi. ff. quod quiſque iur. & d. c. illas. 12. diſtinct. & c. cum veniſſent. de eo, qui mit. in poſſeſ. cauſa reiſer. Ad idem facit, quod dixit Bal. in repe. l. de quibus. vertic.
15 quarto quæritur, an conſuetudo. ff. de legi. & vbi dixi, † quod

Source : BIU Cujas

conſuetudo immediate compulſiua vel prohibitiua, aut pę-
nalis non extenditur ad forēſem, ſed mediante aliquo facto
vel delicto per ipſum forenſem interritorio perpetrato, forē
ſis bū ligaret, qa faciēdo vel delinquendo, vr̄ ſe ſubijcere ſta-
tuto, vel conſuetudini. allegat. §. quia vero veriſimile. in au-
the. de non alie. quod not. in Spec. in tit. de conſtit. §. 1. verſi.
& no. per Inno. & Io. An. in rubrica de conſue. Ad idem facit
quod dicit Spe. in tit. de ſen. prola. §. qualiter. verſ. Item pone
quidā flandrenſis. & Bar. in d. l. cūctos populos. in 4. q. 3. prin.
Et ibidem Bal. in ver. nunc. e cōtra de inhabilitate. & inver.
dixi de ſtatutis per miſſoriis, quorum opinio eſt communis,
vbi uolunt, ꝙ ſi ſtatutum diſponat impediendo perſonam,
puta quia ſtatutum diceret, ꝙ vir non poſſit inſtituere vxorē,
ſi forenſis teſtetur in loco ſtatuti, & vxorem inſtituat, valebit
inſtitutio, per. l. 1. in fi. & l. 1. ēt cum gl. ff. de tu. de cu. da. abhis
& qa opponi poſſet, ꝙ prædicta deciſio nō loquitur, qñ forē-
ſis haberet bona in loco ſtatuti. reſpondetur ex his, quę dixit
Pe. de Anch. in repe. c. canonum ſtatuta. in 12. q prin. ver. quę
10 vlterius circa iſta ſtatuta permiſſiua. allegando Bal. ita te-
nere, quod ſtatutum habilitans vel inhabilitans perſonā ali-
cuius, non vr̄ habilitare vel inhabilitare forēſem, etiam quo
ad bona ſita in territorio ſtatuētium, qa bona veniūt potius
acceſſorie ad perſonam vbicunq; ſita ſint, & non ad bona,
vt dixit Cy. in l. 1 C. vbi pe. tu. Et conſequenter ratione bono
rum non fundatur iuriſdictio ſtatuendi in forē ſem. d. l. liber
tus. §. ſola. ff. ad municipa. & l. reſcripto. §. fi. cum concor. ad
hoc. s̄. allegatis Et no. Inno. in c. paſtoralis de priuileg. Ad idē
facit, quod no. Old. in conſ. 248. incipien præſuppoſita cōſue
tudine. in 2. arti. illius conſilij. Sequitur Corneus conſi. 94. in-
ci. circa ſecundo dubio. 2. vol. quamuis aliter dicat in d. con
ſil. 147. incipien. conſtat. 2. vol. Ad idem facit etiam, quod di
cit Cy. in l. 1. in fi. commen. C. quæ ſit long. conſue. poſt Iaco.
de Are. & Old. quem refert Alb. de roſi in d. l. cūctos populos.
in verſi. ex prædictis colligunt. quidam volentes, quod ſi Bo-
non habet prædium in territorio Imo. & Imolæ fiat ſtatutū,
ꝙ nullus poſſit extrahere granum de diſtrictu Imolæ, tale ſta
tutum non comprehendat nec liget Bonon. forenſem. l. mu
nerum. §. prætercа. ff. de mu. & ho. iuncta. l. 1. ad mun. per quę
iura, ita diſputando tenuit Iaco. de Are. prout dicit Floria. in
l. ſi pendentes. §. ſi quid cloacarij. ff. de vſufru. cum qua ſnīa
vr̄ tranſire Alex. in conſilio. s̄. allegato. 44. Facit ad idem ꝙ
dixit Bal. in rub. C. q accu. non po. verſ. ſed quæro an vigore
iſtius ſtatuti vbi dixit quod ſtat. diſponens, quod quilibet ad
mittatur ad accuſandum de aliquo facto ſeu delicto, ſi eo ca
ſu de iure communi non ſit prę̄miſſum accuſare, puta qa de
iure communi, non ſit delictum vel publicum crimen. tale,
ſtatutum non includit forenſem volentem accuſare bñficio
16 illius ſtatuti. qa † ſtatuta non ſunt leges publicorū iudiciorū
ſed priuatorum in ſuo populo tantum. vnde accuſatio popu
laris, per legem municipalem forenſibus non datur, arg. l. ſi
non ſpeciali. C. de teſta. & ꝙ non excludatur forenſis, tenuit
D. Signo. de homo. in diſpu. inci. in Statuto ciuitatis Mediola
ni. inſerta inter eius conſilia, nume. 157. & Petr. de Ancha. in
conſi. 158. incip. viſo puncto. in fi. dicens hoc maxime verū
eſſe, ſi verba ſtatuti concipiantur in perſonam. In hoc diffici
li, tenerem illam opi. ꝙ talia ſtatuta ligent fœminas forēſes,
volentes ſuccedere extantibus maſculis ciuibus. ita vt fęmi-
næ excludantur non habita illa diſtinctione, an ſtatutum
loquatur in rem vel in perſonam. Quam opinionē dixit Pet.
de Anc. prout retuli fuiſſe communem, & quam cōiter ſecu
ti fuerunt Doc. antiqui, & moueor per iura & fundamenta, s̄.
allegata, dūm referem doctores, qui eam tenuerunt, & ma-
xime, quia prout dicit Cy. in d. l. cunctos populos. in fi. Iſta ſta
tuta, ac talis conſuetudo directe & indirecte diſponūt de bo
nis, qualitercunq; verba ſint cōcepta, & prout dixi. s̄. poſt Bal.
& Pe. de Anch. & no. in illo conſ. 33. inſerto in uolumine cō-
ſiliorum Cal. ſub rubrica, de teſta. Ipſa ſtatuta diſponunt in
effectu de acquiſitione bonorum, quæ cauſatur in terrtorio
ſtatuentium, qualitercunq; verba ſint concepta. Vnde non
mirum, ſi debent ligare forenſes quo ad diſpoſitionem, quæ
eſt proprius effectus eorū. Facit in ar. tex. in l. 1. §. fi. ff. de inter-
di. vbi dr̄, ꝙ licet interdicta in rem ſcripta ſint, tñ quia eorū
effectus & ius eſt in perſonā, propterea quia perſona obliga-
tur ad id quod concernit interdictum, dicuntur perſonalia.
Sic ergo econtra in caſu noſtro, licet perſona mulieris afficia
tur, dum a ſucceſſione excluditur, tñ quia effectus eſt in rem
& reſpicit bona, iudicabimus de talibus ſtatutis, ac ſi eſſent
in rem ſcripta. Facit in arg. d. l. ſeruo legato. §. ſi teſtōr. ff. de le
ga. 1 & l. cum pater. §. donationis. ff. de lega. 2. & c. tanta. de ex
ceſ. præla. Hinc dixit. Io. An. in addi. Spe. in tit. de conſtit. §. 1.
ver. pone ergo ꝙ ſtatutum prohibens extrahi granū extra ter
ritorium, ligat forenſes, quia licet non poſſit ligare perſonā.
l. neq; C. qui. da. tu. poſ. & l. ius dandi. ff. de tu. & cu. da ab his,
& d. l. cūctos popu. & l. 1. §. fi. C. de no. C. confir. & l. 1. C. de co-
lo. pal. li. 11. & l. reſcripto. §. fi. ff. de mu. & ho. Tñ poteſt ligare
rem. l. an in totum. C. de ædi. pri. & l. pupillo. ff. de tu. & cu. da
tis ab his. & l. 2. de excu. tut. & l. cum vnus. §. is, qui. ff. de bon
au. iu. poſ. ad idem facit quod dixit Paul. de Caſt. in d. l. inter.
debitorem. ff. de pact. dum voluit, ꝙ licet ratione rerum nō
poſſit collecta, quæ afficit perſonam, imponi forenſib. d. l. re
ſcripto. §. fi. cum ibi no. & d. l. libertus. §. ſola. cū concor. s̄. al.
Tamen valebit impoſitio ſi in effectu non afficiat perſonā,
ſed rem, puta ꝙ niſi ſoluatur fructus ſeu res ipſa capi poſſit,
& ita intelligit ipſa iura. Et ita dixit de conſuetudine ſeruā-
ri. ꝙ etiam voluit Bal. in l. ēt. C. de execu. rei iud. & ita limita
tur. d. l. reſcripto. §. fi. & d. §. ſola. quæ iura ēt limitat. Bal. in l.
1. C. de ſen. quæ pro eo, quod intereſt. vt non procedant, qñ
ſtatu. obligaret ad collectam perſonam forenſis, poſſidentis
prædium in territorio ſtatuentium, ꝑꝑ aliquod ſuū factum,
vt ſi diceret, omnes, qui colunt vel coli faciunt in territorio
ſoluant collectam, quia tunc valeret ſtat. ēt in forenſes, ſicut
valet ſtat. ꝙ omnes ingredientes portā, ſoluant aliquid. nam
17 ex eo ꝙ colunt vel ſeminant, quaſi cōtrahere vñr. Et † ſtatu-
tum poteſt inducere quaſi contractus incognitos, ar. l. oēm.
ff. de iud. Facit quod dixi s̄ poſt Bal. in l. de quib. verſi. quarto
quæro. ff. de legi. & ad hoc, ꝙ non ſit facienda differentia, an
ſtatutum loquatur in rem vel in perſonā, facit quod uolunt
But. Io. de Ligna. Imo. & Panor. in c. cum contingat. de iure-
iur. Salv. & Fulg. in Auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduer.
vendi. Cuma. & Pau. de Caſt. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſ.
18 & alibi ſæpe doct. legendo & conſulendo, volentes † quod ſi
ue ſtatutum prohibeat contrahi, loquendo in rem ſiue in ꝑ-
ſonam, non trahatur ad actus iuratos, reprehenſa opinione
Bar. in d. l. ſi quis pro eo. in verſi. tertio dixi, qui diſtinguebat,
an ſtatutum loqueretur in rem, vel in perſonam. Ad cōtra-
ria reſpondetur, & primo ad l. fi. ff. de contrahen. empt. & ad
no. in l. 3. §. opus. maxime per Bar. ff de alie. iudi. mu. cau. fa. &
in l. fi. ff. de oper. no. nu. cum concor. ibi ſignatis, quod ibi de
perſona obliganda, & non re expreſſe agebatur, & in illa ma
teria eſt dare effectum differentem, ſ. in obligatione, quę po
teſt eſſe realis & perſonalis. Sed in propoſito ſecus eſt dicere,
quod ſtatutum prohibendo fœminas ſuccedere, nō velit di-
ſponere de reb. ſed de perſonis, eſt abſurdum, & effectus eſt
indiuiſibilis, idcirco non eſt talis differentia facienda quo-
modo verba concipiantur. Ad d. l. reſcripto §. fi. & ad d. §. ſo-
la. patet reſponſio ex prædictis, quia ibi perſona, non res affi-
ciebatur. Et ex prædictis etiam patet reſponſio ad d l. aut qui
aliter. §. fi. & quod ibi not. Bart. & Bald. in l. adeo. ff. de iuriſd.
om. iud. & quia per hoc, ꝙ verba ſunt in rem vel factū ſcri-
pta, non definit, quominus de perſonis diſpoſitum eſſe cēſea
tur. Nec enim obſtat, quod no. Bart. in l. prætor. §. ſi plures. ff.
de ſepul. vio. & in l. 1 § ne autem. in fi. commē. ff. ſi quis teſt.
liber eſſe iuſ. fue. vbi ad alios effectus fit differentia, an verba
legis ſint in rem vel in perſonam concepta, quia ſolutio col
ligitur ex prædictis, & patet alibi multoriens, quod non ſit ta
lis dr̄ia facienda, maxime in l. Caius. ff. de annu. leg. & in l. 1.
ff. ad Velleia. quas leges ponderat Io. de Imo. in d. c. cum con
tingat. in verſ. non omitto. Ad illud, quod dicebatur de ſta-
tuto prohibente extrahi granum extra territorium ſtatuen
tium, vt non comprehendat forenſes ibi habentes prædia, re
ſpondetur, ꝙ verior opinio videtur eſſe in contrariū, prout
dixit Albe. licet loquatur ſub dubio forte in d. l. cunctos po.
in verſ. ex prædictis colligunt quidam, Io. An. in addi. Spe. in
tit. de conſt. §. 1. verſ. pono ergo. vbi declarando & ſequendo
verba Spe. idem in terminis noſtris tenentis, dicit ꝙ hoc ca-
caſu ſtatutum non ligat perſonam, ſed rem, alleg. l. 1. C. quæ
ſit lon. conſue. & l. an in totum. C. de ædi. priua. Idem voluit
Ray. de Forli. in addi. ad Cy. reprehendendo ipſum Cy. in d.
l. 1. C. quæ ſit lon. conſue. Idem voluit Floria. in l. ſi pendē-
tes. §. ſi quid cloacarij. ff. de vſufr. licet ſoleat diſtingui in. Ilo
qui emit frumentum extra territorinm, & portat per territo
riū, in quo adeſt ſtat. ad alium locū, an dicatur ꝺ̃uenire ſtat.
vt per Iac. de Are. Cy. & Ray. in l. ſi quis poſthac. C. de ædi. pri.
ua. & Pet. de Anch. & Imo. in c. 1. de cle. coniuga. Ang. & Pau.
de Caſt. in l. certa. §. ſed & ſiquis. ff. de leg. 1. cum concord. de
quib. ibi per Ale. & in conſ. 86. incip. viſa inquiſitione. 4. vol.
& Firmi. in tract. gabel. in 8. parte, in princ. & do. Bap. de San-
cto Seueri in repet. d. l. cunctos popu. circa 2. q. 1. prin. ibi ta-
ctæ per Bart. in quibus locis Docto. cōiter concludunt ligari
illum, qui alibi emit frumentum, qñ ſtatu. vetat tranſitum,
alias ſecus. Item in d. ſtatuto adeſt alia ratio hoc ſuadens, qa
19 ſicut † quis delinquendo facit contra ſtat. & ſubijcit ſe iuriſ-
dictioni ſtatuentium, ita extrahendo vel tranſeundo, vt per
Cy. in d. l. ſi quis poſthac. & per Bal. in d. l. de quibus. verſicul.
quarto quæritur. & quod ſolet notari in authen. qua in pro-
uincia. C. vbi de cri. agi oportet. facit quod not. Albe. in pri-
ma parte ſtatu. quæſtione 15. & in ſecunda parte. quæſt. pri.
& pro dicta ſententia ſolet allegari text. in d. §. ſi quid cloa-
carij.

Source : BIU Cujas

carij.qui dum indiſtincte loquitur in quolibet poſſeſſore, videtur loqui etiam de forenſe, quamuis cõtrarium tenentes dicant illum non loqui de forenſe. Ad illud autem, quod dicebat † ſtatuta loci, in quo ſunt res, non ligare forenſes etiam ratione ipſorum bonorum, & quia bona ſequuntur perſonam, & illi adhærent, reſpondetur quod contrarium patet ex prædictis, cum ipſa bona affici poſſint per ſtatutum, vt p̃dixi. & probatur in d. §. ſi vero quis. & in l. forma. §. argu. ff. de cenſi. & in l. 1. C. de muli. & in quo loco. li. 10. & in l. iuriſperitos. §. cum oriundus. ff. de excuſ. tut. iunctis not. per Bar. in d. l. pupillo. ff. de tut. & cur. da. ab his. & quod no. Nellus in trac. banni. in tertia parte ſecundi temporis, in 71. in fi. Illa autem diſtinctio, quod ſit aduertendum, an ſtatutum prohibeat mulierem ab hæreditate vel ſucceſſione, an vero a bonis, eo quia nomen hæreditatis, vel ſucceſſionis, cum ſit quid intellectuale, loco non clauditur, non placet, quialicet eſſe poſſit quid intellectuale, tamen comprehenſa ſub eo ſunt de territorio, vt latius patebit ex his quæ dicam infra in 8. arti. principio. in 23. q. vbi tangam, an talia ſtatuta comprehendant incorporalia, & nomina debitorum, an reliqua, patet de ſe reſponſio. Et ſi quæramus econtra, † an ſtatuta ligent ſubditã extra territorium, vt quod mulier non poſſit teſtari ſine conſenſu viri, & contingat illam teſtari ſine dicto conſenſu eẽ territorium. Et ſi quæratur an teſtm̃ ſit nullum, ſaltem quo ad bona ſita in territorio ſtatuẽtium, non eſt materia noſtra, ſed late examinatur in l. cunctos pop. C. de ſum. tri. per Bart. & alios, & multa dicit Corneus conſil. 241. incip. de duobus. 2. vol. & quia dixi maſculos forenſes non gaudere beneficio talis ſtatuti, eſſet videndum, qui dicantur forenſes. & Bal. in d. l. de quibus. ver. quarto quęro. s̃. allegato. remittit ſe ad tex. in §. ſi vero. in auth. de quæſto. Et † an comitatenſes & illi qui ſunt de caſtro, ſeu villa, exiſtente intra territorium & diſtrictum loci ſtatuentium, dicantur ciues, vel forenſes, no. Alb. in rubr. C. quæ ſit lon. conſue. in ver. ſed an conſuetudo ciuitatis. vbi dixit iſtos comprehendi ſub ſtatuto, per nota. in l. ex ea cauſa. ff. de poſtul. Facit l. inſulæ. ff. de iud. & l. qui ex vico. iunctis no. per Bar. in l. 1. ff. ad munici. l. 1. ff. de vſufru. l. diuus. ff. de tut. & cur. da. ab his. l. nulli. in fi. C. de epiſ. & cle. Bar. in l. 1. §. cum vrbem. ff. de offi. prefec. vrb. & plenius in l. 2. C. quæ ſit lon. conſuet. Et Cor. conſ. 213. incip. circa prin. 2. vol. Pet. de Anchar. in conſ. 214. incip. pro iſta patre, vbi loquitur de medico conducto ſeu ſalariato, do. Tho. Doctius, & D. Bapt. poſt eum in repet. d. l. cunctos populos. vbi idem dicunt in rectoribus ciuitatum & eccleſiarum ſtipendiarijs, & cõductis in loco durante officio, & ſcholaribus, licet ſint forenſes, per not. per Bar. in d. l. 1. & in l. municipes. §. fi. ff. ad muni. Et plenius per Bar. in tract. repreſa. in 1. & 5. q. prin. & in 3. q. princ. verſ. ad tertium. cum trib. ſeq. De qua materia, & † an incolę, vel qui ex forma ſtatuti habentur pro ciuibus, comprehendantur ſub talibus ſtatutis. Et an vbi eſt dubium, an quis ſit forenſis vel ciuis, & generaliter quis dicatur forenſis, habet̃ per gl. in c. 2. in ver. eiuſdem. de reſcr. in 6. & in cap. ſtatutum. §. cum vero. eo. ti. Bal. in rubr. C. qui accu. nõ poſ. & in c. 1. de for. fideli. & in l. cunctos pop. in lect. verſic. circa quæ quæro. Pet. de Anch. in conſ. incipien. quęſtio, quæ uertitur inter ſer Paulum. Paul. de Caſt. in conſil. 193. Panor. in capit. conqueſtus. in prin. de foro competẽ. cum concor. adductis p̃ Ang. in tractatu malefi. in ũerbo de Bononia. Et ibidem per Do. Auguſti. in addi. Nellum in tractatu banni. in 66. q. ſecundę partis ſecundi temporis. & per Do. Fed. in c. Rodulphus. ver. ſecunda concluſio, & verſi. quarta concluſio & per diſcurſũ de reſcrip. & in c. qm̃. de offi. ordinarii. Et dixit Bal. in authẽ. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi. opor, quod non dr̃ forenſis qui ſubeſt eidem foro. Inferens ad homines ſubditos caſtro epiſcopatus, vt non teneantur ad gabellam vigore ſtatuti diſponentis, quod forenſes teneantur. Ex quo infertur, quod † ſi ſtatutum alicuius uillę ſubditæ ciuitati, diſponat q̃ mater forenſis non ſuccedat filio, bene ſuccedat mater, quæ eſt de alia uilla ſubdita dictę ciuitati, quia non dicitur forenſis, vt per Corn. conſi. 147. incip. pro deciſione 3. uol. quod eſt intelligendum, quando ambæ uillæ ſunt de eodem territorio, & in territorio ciuitatis, iuxta l. pupillus. §. territoriũ. ff. de uer. ſigni. ut eſt in territorio noſtræ ciuitatis Aſtẽ. in quo ſunt undecim uillæ, quæ non habent p̃prios fines. & ſunt immediate ſub iuriſdõne Ptãtis ſeu prętoris noſtri. ſecus aũt eſſet ĩ uillis dn̄orum uaſallorum & capitaneatus nr̃i Aſtẽſis, quę ſunt plures, & in notabili quantitate, & habẽt p̃priũ & ſeparatũ territorium a territorio ciuitatis, & p̃priã ac ſeparatã iuriſdictionẽ, & p̃prios ac ſeparatos iudices, nec ſunt ſub iuriſdõne p̃toris Aſtẽſis, licet p̃ſes ac gubernator ciuitatis, illis p̃ſit, ita q̃ ſint ſub gubernio. Nam ille q̃ eſt de una ex dictis uillis, eſt in alia forenſis, qm̃ non concurrit origo uel domicilium, cũ ut ſupra apparet, quis poſſit eſſe ciuis uel incola duorum locorum. l. aſſumptio. §. iuris. cum concor. ff. ad munic. † An autem licentiatus a ciuitate, rebellis, uel bannitus, deſinat eſse ciuis, tradit Bal. in aut. ſed omnino. uer. de perſona iudicis. C. ne filius pro patre. & in l. uoluntas. C. de fideicõ. & Nellus in tract. banni. in 450. q. primæ partis ſecundi temporis. Et ſi ſtatutum dicat, q̃ forenſis non ſuccędat, mulier originaria de loco, nupta extra territorium, nihilominus ſuccedet, p̃ not. per Bar. in l. fi. §. item reſcripſerunt. ff. ad munic. Sequitur Modernus bon. in tracta. dot. in ultima parte q. 71. incip. quid ſi in loco. licet Do. Signo. de Homo. in diſpu. ſua 166. incipien. Statuto ciuitatis Mediolani, inſerta in ſuis conſiliis, teneat iſtam mulierem appellari debere forenſem. Et propterea nõ excludi per ſtatutum loci originis, diſponens ſimpliciter fœminas extantibus agnatis non poſſe deſcendentibus ſuccedere ĩ bonis ibi ſitis, & male, p̃ ea quæ late dicta ſunt hac ea. q. Et contra Sig. conſuluit Cor. conſ. 202. incip. circa præſentem. 2. vol. & pro ueritate huius deciſionis, videri põt, quod dixit Bal. & Mod. in rub. ff. ſol. ma. & Pau. de Caſt. in l. rei iudicatæ. §. 1. ff. eo. tit. & in conſi. 95. incip. poſſet quis dicere. Cyn. & Bal. & Ang. in l. 2. C. de iuriſd. om. iud. poſt gl. in l. origi. C. de muni. & ori. li. 10. Bal. in l. cum quædam puella. ff. eo. ti. in princ. Et ibi late D. Alex. cum concor. alleg. per eum, iunctis no. per Bal. in conſ. 358. incip. nulla mulier. in fi. primo vol. ſecũdum vlt. impreſſionem, vbi ẽt tangit, † an dicatur exterus, qui habet domicilium in alia ciuitate. & Maria. conſ. 30. iunctis his, quæ dicam ĵ. in 8. art. prin. 24. q. Et quod † originarius nulla bona poſsidens, licet alibi habitet, poſsit ſuccedere, q̃a ex hoc obligare ſe ad onera, videatur. Soc. in rub. ff. ſol. matr. verſ. dicebatur. nam ligatur ſtatutis. Corn. conſ. 201. 2. volu. late. Econtra autem, ſi ſtatu. excludat illas, quæ ſunt de loco Maſij, an comprehendentur ibi nuptæ. Bal. in d. conſ. 215. incip. quæritur, vtrum. in 3. volu. ſecundum penult. ſtampam, ſenſit q̃ non, quaſi ſtatutum põderet originem, niſi vlterius progrediatur loquendo de ibi ſtantibus & habitantibus. Sed veritas patet ex his, quæ traduntur in locis prędictis, & maxime ex tex. & notatis in d. §. item reſcripſerunt. † Quid aũt de viduis & tranſeuntibus ad ſecundum matrimonium, & de concubinis ac viduis inhoneſte viuentibus, de quo territorio cenſeantur, tradit Alex. in d. l. pen. ff. de iuriſd. om. iu. An autem dicatur forenſis, quæ tempore delatę ſucceſsionis nõ eſt forenſis, ſed tempore teſtamenti? videatur Bar. in l. fin. ff. de reg. catoniana. Bal. in l. cũ ſecundũ. C. de leg. Pau. de Caſt. in l. cętera. ff. de leg. primo. & in conſil. 340. primo volumine ſecundum primam impreſsionem. & Alexand. in conſi. 40. primo volumine. Et alibi dicam. facit quod dicam infra eodem, artic. in quarto membro. in 6. & 20. quæſtio. † Quid autem, ſi adſit ſtatutum in aliqua ciuitate, puta Papien. quod maritus non poſsit legare vxori quo ad proprietatem, an ſi quis mutet domicilium in loco, vbi non ſit tale ſtatutum, poterit legare. Sal. in l. 1. C. de ſumma tri. & fi. cath. tenuit, q̃ ſic, vbi dicit ſe ita conſuluiſſe, & obtinuiſſe, quia attendi debet ſtatutum domicilij, quod quis habet tempore mortis. Sed Roma aliter tenuit in conſilio trigeſimonono, incip. in propoſita q. notabilis viri. & Alber. in dicta l. prima. quos ſequitur ibi Dominus præceptor meus, eo quia attendi debet domicilium loci originis, vt ibi per eum. Quod puto intelligendum, niſi legaret de bonis ſitis extra territoriũ loci originis, per ea, quæ latiſsime dicam infra in 8. articulo princ. in 24. q. princ. Et per notata per Angel. in l. exigere dotem. ff. de iud. dum vult † non attendi domicilium viri in lucro dotis, quando bona remanſerunt in ciuitate vxoris. De qua materia etiam tradit Fely. in c. 1. de ſponſa. vbi etiam tradit de eo, qui habet plura domicilia. Secundo quæro, † an talia ſtatuta per laicos condita, ligent perſonas eccleſiaſticas. Et primo eſt videndum, quando expreſſe loquuntur in eis, & eas excludunt. Quo caſu Bar. in l. fin. C. de pactis, diſtinxit, q̃ aut ſtatutum diſpoſuit per talia verba per quæ comprehendit perſonam eccleſiaſticam, antequam fiat, & ſit eccleſiaſtica, puta, ſi ſtatutum dicat, q̃ ingrediens monaſterium, vel ſi qs intret monaſterium, non ſuccedat, vel ſit priuatus iure ſuccedendi, & tunc tale ſtatutum ligabit perſonam eccleſiaſticam, & valebit, quia non diſponit circa clericum, ſed circa laicum. nam ingrediens monaſteriũ, ingreditur laicus, ſicut viuens moritur. Gl. in l. qui duos. ff. de ma. teſta. Si vero ſtat. confert verba ſua in tempus, quo quis iam eſt ingreſſus monaſteriũ, vel factus clericus, & ſic diſponat de iã ingreſſo, puta, ſi dicat ſi quis ingreſſus fuerit monaſterium, tunc nõ valet ſtatutum, quia nõ põt clerico auferre ius ſuum, & eſſe ꝫ libertatem eccleſiæ, & hoc modo intelligunt Bar. auth. caſſa. C. de ſacroſan. eccle. & l. Deo nobis. vbi Pau. de caſt. C. de epiſ. & cle. & §. ſed hoc præſenti. in auth. de ſanctiſ. epiſ. allegant ad hoc in argu. l. Stichus ſeruus. ff. de ma. teſta, facit, lex prima, & l. quod ſponte. C. de dona. ante nupt. Nec obſtat ſecundum eum ad primum membrum auth. niſi rogati. C. ad Trebel. quia ibi rogatur & grauatur, ſi monaſterium ingre-

ditur. Sed in propoſito lucrum aufertur, non aũt in ſibi quæ ſito iure grauatur. & facit quod dixit Bal. in lege, ipſis. C. vt
33 in poſ. lega. Vbi voluit † non valere ſtatutũ, quod filiæ ingreſ ſę monaſterium, pater non poſſit relinquere niſi certũ qd, tanquam hoc ſtatutum ſit religioni contrarium, per dictã legem Deo nobis motus per eadem fundamenta, maxime, per dictam legem Stichus. in ratione ſui. & per legem Are thuſa. ff. de ſtatu. homi. & quod notatur inſtit. de his qui ſunt ſui vel ali. iur. in principio, in quæſtione de puncto. de qua p Bart. in lege ſi poſt mortem in princ. ff. de legatis primo. ſub dit Bal. quod ſimilem diſtinctionem facit Inn. in c. prętерea, requiſiti. de appella. Nec eſt verum ſecundum eum, quod hoc ſtatutum diſponens de ingrediente, ſit contra libertatẽ eccleſiæ, ga ex quo principale eſt pmiſſum, ſcilicet prouidere de conſeruatione domus & agnationis, iſtud quod venit, incidenter & ſecundario, non intelligetur prohibitum. argumentum in l. 1. ff. de autho. tut Et inſtitu. de teſtamen. §. legatarijs ſed alię ſolutiones ſunt ſuſtentabiliores, quia ſm iſtã ualere deberet ſtatutum diſponens etiam de ingreſſa. Cuius contrarium uoluit ipſe Bald. & non eſt uerum quod non ſit contra eccleſiaſticam libertatem. ut infra dicam Prædictã opinionem ſequitur. Petr. de Ancha. in repe. capitu. canonũ ſtatuta. in vndecima quæſtione princi. ver. ad idem queritur ſm ſtampam meam, de conſtit. Sed idem Bal. in dicta l. fina. C. de pactis. ſecutus eſt Bart. cum modificatione. Dicit enim quod ſi ſtatutum loquatur de ingrediente, ſiue conferat effe ctum diſpoſitionis in tempus, quo perſona excluſa nondum eſt eccleſiaſtica. valebit. præterquã in legitima. quia illa nõ defertur vt lucrum ſed vt debitum. ut eſt gl. & ibi notatur, in lege ſecunda. C. de iur. & fac. igno. & in ea videtur ceſſare fundamentum Bart. qui dicit predictam deciſionem procedere ex eo, quia non agitur de iure aliquo quæſito perdẽdo, & adducit Bal. aliud fundamentum ad validitatẽ huius ſtatuti, vt id, quod poſſet patẽr facere teſtando, poſſit idem ſuperior facere ſtatuendo. Sed hoc vltimum fundm̃ non placet, quia eo attento valeret ſtatutũ diſponentẽs in ingreſſo. Cuius contrarium ipſe uoluit, prout eſt ueritas, ut. j̃. dicam. Panor. autem in dicto capitulo quod clericis, de foro comp. poſt Anto. de But. ibi refert Ia. But. in d. l. Deo nobis dubitaſſe circa ſtatutum, excludens ingreſſam monaſterium a ſucceſ ſione, ne foret contra libertatem eccleſiaſticam. Et dicit ſe noluiſſe aliter decidere, cum quæſtio penderet de facto, & concludit, quod tale ſtatutum non valet, etiam ſi conferat, verba in tempus, quo perſona excluſa nondum eſt eccleſiaſtica, eo quia eſt contemplatiuæ uitæ retractiuum, ſeu impeditiuum. §. ſed hoc præſenti, in auth. de ſanctiſ. epiſ. & quod in ſimili notatur, per Bartolum. in authen. niſi rogati. C. ad Trebellia. & plene per eundem. Panor. in capi. in prę ſentia. vbi etiam Moderni, de proba. quod limitat, niſi in omnem euẽtum filia fœmina excludenda eſſet a ſtatutaria diſpoſitione, extantibus maſculis puta, ſi diceret ſtatutum, extantib. maſculis filia fœmina non ſuccedat, etiam ſi monaſterium ingrederet. tũc enim cum in omnem euentum foret excludẽ
36 da, tale ſtatutum non impedit religionis ingreſſum. Et ideo valere debet. attento etiam quod afficit ipſam perſonã, ante quam moneſterium vel religionem ingrediatur p ſupradicta. Et idem dicit Pano. eſſe in quibuſcunq; ſtatutis inhabilitantib. aliquẽ ad ſucceſſionẽ ex certa cauſa, per no. per Lap. allegatione. 168. alias centeſimaprima, incipiente, in ciuitate Flo. & ita dicit fuiſſe conſultum per Petrum de Anch. & Anto. de But. quod etiam ibi atteſtatur idem Ant. de But. & iſta opinio eſt communis vt atteſtatur D. Bapt. de Sancto ſe.
37 in repe. l. omnes populi. in fi. dominus Fely. in d. capitu. eccleſia ſanctæ Marię. cum ſequen. ver. ſexto. quęro de conſi. & dominus præceptor meus. dominus Iaſon in lege fina. C. de pactis, qui adducunt plures authoritates ad hoc, & maxime ſolenne in hac materia conſilium domini Paul. de caſtro in conſi. 339. ſm ordinem meum, quod incipit, primum dubiũ, verſi. ſupereſt tertium dubium, in uolumine antiquorum, conſiliorum, ſecundum primam ſtampam, vbi adducit ad hoc, cp ex quo filię per tale ſtatutum redderentur timidiores ad ingrediendum monaſterium, uel ſumendum habitum religionis, dicitur cõtra eccleſiaſticam libertatem, argumẽ. legis primæ. §. quæ onerandæ. ff. qua. re. ac. non da. & qa facit tales pſonas deterioris ꝯdõnis pp aſſumptionẽ habitus religionis, & ingreſſum monaſterij, quã forent, ſi manerent in ſeculo & ſeculares, quod eſſe non debet. dicta l. Deo nobis. Et ſi dicitur, ſtatutum eſſe contra eccleſiaſticam libertatem. qñ aufert priuilegia eccleſiaſticis perſonis a principe indulta, p quam ablationem efficiuntur deterioris conditionis, ſecundum Innocen. in c. nouerint. de ſenten. excom. & Legiſtas in authen. caſſa. C. de ſacroſ. ecc. Multo magis hoc eſſe debet, quando aufert eis beneficium iuris communis. & quia talis priuatio infertur in actum, quem ſubſecuturus eſt ſtatim ingreſſus, & aſſumptio religionis. Proinde hñda vr̃ ac ſi poſt, in greſſum conferretur, & ſic tanq̃ factum in fraudem canonicæ ſanctionis valere non debet. d. c. eccleſia ſanctę Marię. & c. quæ in eccleſiarum. de conſti. & c. fi. de reb. eccle. nõ alie. & l. ſi ventri in fi. ff. de priui. credi. & d. auth. caſſa. & authent. item nulla cõitas. C. de epiſ. & cle. & c. graue. de ſent. exc. cũ concor. ibidem allegatis. Idem tenent ipſe Pau. in l. ſi quis id, quod. ff. de iuriſ. om. iu. Ang. in diſputatione ſua, incipiente, nobilis quidam genere. in uerſi. ad unum tñ diligenter. Matheſi. in notabili. 150. Gemi. poſt Imo. in c. quamuis. de pa. in 6. Roma. in l. ſtipulatio hoc mõ concepta. ver. circa illud vero exemplum. & ibidem Imo. & poſt eos Ale. ff. de verb. obl. Panor. in repe. d. c. eccleſia ſanctæ Marię. in uerſi. circa iſtum caſum. Et Nico. de vbal. in tractatu de ſuc. ab inteſta. in vlt. parte, circa prin. Angel. in d. l. fi. C. de pac. dicens de hoc eſſe caſum in d. l. Deo nobis. recte intelligendo, dum ibi quis nõ poteſt inhabilitari a iure, antequam ingrediatur religionem & dũ habet ſolã uoluntatem ingrediendi. Et ſequitur ibidẽ
34 Fulg. ea ratione, quia † verba ſtatuti debent intelligi ſm tempus, quo ſuam efficaciam conſequuntur l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxa. ſed eo tempore, quo defertur hæreditas, de qua per ſtatutum diſponitur, reperitur hæreditas delata, ergo &c. quod fundamentum adducetur. j̃. in oppoſitum. Idem uoluit Bal. in l. omnes populi. ff. de iuſtitia & iure, & Matheſi. in notabili 146. Pet. de Ancha. in conſi. 107. inci. in paucis verbis Et ſatis ample hoc comprobat D. Lauren. in repe. §. ceterum. inſtit. de leg. agna. ſuc. quamuis D. Ioan. campe. in tracta. Do. in quinto articulo princi. in trigeſimaſecunda qõne. videatur dubitaſſe de hac deciſione, dum tranſit cum ea, ſub dubio, forte. De veritate autem prædictæ limitationis data per Panor. videantur, quæ dicam infra proxime, ver. nũc, & ſecundo. Et ita debet intelligi quod in hoc paſſu firma pro communi opinione. Mari. conſilio 81. incipiente. in prę ſen-
35 ti. in fine. Dum dicit, † quod ſtatutum ſpecifice loquens de monialibus. quod non ſuccedant extantibus maſculis, indiſtincte, non ualet ſm opinionem communiter approbatam quam etiam firmat Soci. conſilio. 291. incipien. circa. 1. volu. Vbi autem fœmina antequam factum eſſet ſtatutum fuiſſet perſona eccleſiaſtica, res eſt clara, vt non comprehendatur, ſub tali ſtatuto, quia ſtatutũ nunquã potuit extendere vires ad eam, cum ab initio conditi ſtatuti nõ eſſet de ſua iuriſdictione. vt per Iaco. Bu. & Bal. in d. l. Deo nobis. Anto. de But. Imol. & Panor. in d. c. quod clericis. & Paul. de caſtro, in conſilio præallegato, & Panor. in conſilio 111. incipien. in cauſa Catharinæ. in ſecundo dubio. 2. vlu. Vbi hoc dicit eſſe verum etiam ſi ſtatutum diſponeret, quod traheretur ad caſus præteritos, præſentes, vel futuros. Et hoc non habet dubium, per prædicta, & nota. per Bartolum in d. l. fi. & facit quod no. Io. an. in regula ſine culpa. de regu. iur. in 6. & tex. in d. l. Deo nobis. c. cum M. ferrarienſis, & c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitutionib. & c. bene quidam. 16. diſt. cum ſimi. Et plenius de tali materia dicere continget infra. hoc cod. arti. in 3. mem-
36 bro. in quæſtio. Ex his, patet, quod † ſtante ſtatuto, quod monachi non, ſuccedant, etiam monachi facti poſt ſtatutum, non ligabuntur ſtatuto, vt innuit Bal. licet non bene firmet, in lege, omnes populi. in uerſic. ſed quid ſi ſtatutum dictet. ff. de iuſtitia, & iure. Item ex prædictis patet non ualere ſtatutum, quod filiæ ingreſſę monaſterium nihil poſſit relinqui, per patrem. ſm D. Baptiſt. in loco. ſ. allegato. allegat. Bal. in l. ipſis. C. vt in poſ. leg. & Pet. de Anch. in repe. capit. canonum ſtatuta. de conſti. in 11. artic. princip. dixi. hac ea. q. Nunc & ſe-
37 cundo uidendum reſtat, † an talia ſtatuta excluſiua fœminarum comprehendant perſonas eccleſiaſticas, quando generaliter & diſtincte loquũtur, & nullam de perſonis eccleſiaſticis mentionem faciunt, vt quia ſimpliciter dicant, cp extã tibus maſculis fęminę non ſuccedant, & tunc ẽt ſunt opiniones. ſed magis vera & communis eſt ſententia, quod fęminę quæ tempore conditi ſtatuti non erat eccleſiaſticę, ſed factę ſunt, poſtmodum, p tale ſtatutũ a ſucceſſione, pp maſculos excludantur, quia tunc ceſſat ratio, per quam videãtur timidiores reddi ad ingrediendum religionem, vt declarat Panormi. in d. c. quod clericis. poſt Lap. in d. allegatione. 108. Et ibidem Antonius de But. qui dicit ſe ita conſuluiſſe cum Per. de Ancha. Et ibidem etiam Imo. & Paul. de caſtro. plene proſequitur & confirmat in dicto conſilio 339. & Maria. late d. conſilio 81. & Soci. in conſi. 241. uol. 1. & ſequitur Marti. de laud. in trac. de primo ge. in verſi. pulchrum dubium. & Ale. ſi bene ponderentur uerba ſua, in conſilio 40. 2. incipiente, uidetur prima facie. in uerſiculo. & ſic manifeſtæ. 5. volumine & domi. Signo. de homod. in conſilio. 6. incipiente. Titius in infantili. in fin. licet moueatur alia ratione minus bona, & quæ ſibi ipſi implicat contraritatem, ſi bene videatur. Item tenet domi. Fely. in d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. in verſiculo, ſexto quæro, poſt Panor. ibi in fi. de conſtit. vbi alleg. quandã

deciſ.

Source : BIU Cujas

decis. Rotæ, quæ hoc non dicit. Sed loquitur in terminis qñ consuetudo excluderet iam ingressum monasterium, & D. Lau. in repe. d. §. cæterum. instit. de legi. agnat. succe. Pro hac opinione facit illud quod post longam distin. firmat Io. An. in Mercu. in reg prædicta, sine culpa, de re. iu. in 6. Dum vult ꝙ stat. vel consuetudo excludens secundo genitum a successione regni, existente primo, excludat ipsum secundo genitum etiam factum clericum, eo quia ante clericatum statutum cepit in eo hr̃e vires, quod sequuntur Bu. Pano. & Imo. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. vbi etiam do. Feli. de consti. Ad idem facit, quod tenet Bar. in l. rescripto. §. fi. ff. de mu. & hono. & in l. fi. C. de exac. tri. & in l. placet. vbi plene per D. præceptorem meum D. Ias. C. de sacrosc. eccle. Bald. in d. c. quæ in ecclesiarum. de consti. Pet. de Anch. in cons. 298. inci. habet statutum communis Pistorij & Ange in cons. 24. incipien. ec
43 clesia tenetur ad munera. cum concordan. traditis per dominum prꝫceptorem menm in d. l. placet. & do. Felv. in d. c. ec-
38 clesia sanctæ Mariæ. vers. quinto quæro vbi volunt, ꝙ † ecclesia non potest subijci ad collectas per statutum laicorũ pro prædijs iam quæsitis. licet secus in quꝫrendis, faciendo omnia prꝫdia tributaria quia transibunt in ecclesiam cum illo onere. prꝫdictam conclusionem limitat Bal. in l. cunctos populos. in repe. quem refert & sequitur ibi do. Bapt. de Sancto Seueri C. de sum. trin. & fide catho. procedere, vbi verba statuti forent in rem concepta, puta, ꝙ hꝫreditas deueniat ad masculos, vbi extant, & non ad fœminas, vel ꝫquipolenter. Secus autem si verba dirigerentur in persona, puta ꝙ existentibus masculis, fœminæ non succedant, quia tunc persona, quæ reperitur ecclesiastica, cum non sit subiecta statuentibus, non potest per eos excludi. quꝫ limitatio & differẽtia non videtur procedere. per ea, quæ dixi in præcedenti quæstione, dum conclusi per talia statuta excludi fœminas forenses, siue loquantur in rem, siue in personam, & tenui contra Bar. Bald. & sequaces talem differentiam esse verbalem. Vnde tenendum puto prꝫdictam conclusionem siue prædictã limitationem, quamuis contraria opinio sit iuribus, & authoritatibus fulcita. nam Bald. in consilio 330. incipiente, quidam Lellus de Fulgineo. in quarto volumine, secundum penultimam stampam posito in consilio per secundum ultimam impressionem, tertio volumine tenet quod per tale statutum non excludatur monialis, per textum, in dicta lege. Deo nobis & Cuma hoc idem, uoluit in consil. 84.
45 incipiente præsuppositio casu. in vltimis verbis, per notata in authentica, cassa. C. de sacrosanctis ecclesijs. & per Innocentium in capitulo nouerint. de sententia excommu. in quam
46 sententiam inclinat Pet. de Anch. in d. consilio 106 incipien. in paucis verbis. motus illo fortiori fundamẽto, quod vt credo possit pro hac parte allegari, scilicet, quod quia nõ potuissent statuentes excludere expresse mulierem ecclesiasticam per supradicta, & tanquam non sit de sua iurisdictione, vt in c. decernimus. de iudi. & c. cum laicus. de reb. eccl. nõ alie. & c. cum causa de iureiu. Non potest nec videtur statutum ipsas sub generalitate includere, argumento capituli, in gñali. de reg. iur. in 6. Facit l. quamquam. fi. de ritu nuptia. & l. Luc. §. penultimo. ad municipa. & l. 1. §. huius rei. et quod ibi notatur in glo. in versiculo, argumentum triplex. ff. de officio eius, cui manda est iurisdictio. & quod notat Bart. in l. si quis
47 sub conditione. ff. de conditio. instit. Dum notat † statutum
39 generaliter loquens, non trahi ad illicita. Nec in dubio vidẽtur statuentes disponere in non subditum, capit. a nobis. de sententia excommu. & c. 2. de constit. in 6. & habetur in d. l. cunctos populos. Nec videntur velle disponere de impossibilibus d. c. a nobis de sẽn excommunica. c. tua de deci. c. ecclesia. vt lit pen. c. fi. de consti. in 6. Bar. in l. si quis sub conditione. ff. de condi. instit. Bal in l. fi. §. in computatione. C. de iure deliberan. & l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. Hostien. But. & alij in c. quod clericis. de foro competen. Panormi. in c. cum venissent. de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. idcirco. Saly. in d. authenti. cassa. versic. & ex his infertur. aperto ore, concludit, fœminas religiosas per tale statutum non exclu-
40 di, quia † non refert, an in specie, an verbis generalibus aliqd exprimatur l. Lucius. ff. de vulga. & pupilla. & lege precibus. C. de impub. & aliis substitu. & l. in testamento. C. de test. mili. & secũdum eum eadem ratio esse debet, quod specialiter excludantur vel per verba generalia, subdit fuisse in facti cõtingentia, cum statuto caueretur, quod extãtibus agnatis vsque ad secundum gradum, cognati licet sint intra illum gradum, non succederent, quod clericus in sacris cõstitutus nõ foret excluſus, & ita fuisse determinatum per valentissimos Doct. in persona episcopi tunc Imolensis, quamuis secundũ eum, aliter dicẽdum foret, si factus fuisset clericus post mortem eius, de cuius successione ageretur, qa † clericatus superueniens ius alteri quꝫsitum tollere nõ potest, l. nec auus. C. de emancipatio. libe. l. 2. §. si quis a principe. ff. ne quid in lo. publico. cum concordan. per eum alleg. & merito D. Franc. de Aret. in d. c. quod clericis. in fi. commen. dubitauit in simi libus terminis de prædicta conclusione, quã feci, motus illo fundamento, quia si attenditur qualitas excludendi a successione, quæ inest tꝑe, quo defertur successio, vt traditur in l. si cognatis. ff. de reb. dub. quo tꝑe mulieres ecclesiasticæ habent qualitatem, ꝑꝑ quam non ligantur statuto laicorũ, ꝙñr
42 a successione excludi non debeant. † Qñ enim quæritur de iure concernente personam, attendi debet qualitas personæ cohꝫrens. c. porro. de pri. & c. 1. de iurepatron. in 6. Nec vr̃ verum, quod dicatur statutum afficere personam, antequã fiat ecclesiastica, & a successione excludere, cum talis exclusio fieri non possit, antequam hꝫreditas deferatur. Sicut nec potest prius hꝫreditas repudiari, l. qui superstitis. ff. de acqui. hꝫr. & † priuatio præsupponit habitum, l. decem. cum si. ff. de
44 verb. obl. Item ista exclusio fit propter alterius inclusionem, vt per Bar. in l. 2. §. videndum. ff. ad Tertullia. Et dicam infra in penult. art. princ. sed masculi, quorum contemplatione fꝫminæ excluduntur, non possunt dici incluſi, antequam successio sit delata, cum viuentis non sit hꝫreditas, d. l. qui superstitis. cum cõcordan. ibi signatis. nisi spe, & destinatione, quꝫ spes & destinatio non habent causam de præterito, secundum Bartol. in l. potest. ff. de acq hꝫr. † Nec priusquam hꝫreditas deferatur, de personæ conditione inspicitur. l. nõ oportet. ff. de leg. secundo. & l. interuenit. ff. de leg. prꝫstan. cõtratab. & propterea secundum Aret. prꝫdicta conclusio per me facta de iuris subtilitate non procederet. sed istis non obstantibus adhuc puto prædictam conclusionem tenendam, & esse pro ea magis communem opinionem, & maxime ex eo, quod dicitur de primogenito, qui ex statuto vel consuetudine in successione prꝫfertur, vt excludat secundogenitum, etiam clericum secundum magis communem opinionem, prout etiam dicit D. Franc. Are. vbi supra. & ad fundamenta. s̃. proxime in contrarium relata, respõderi potest ex his, quꝫ dixit Paul. de Castr. in cons. 339. in vers. sed generaliter. cuius dicta tacito authore refert & sequitur do. Laurent. in loco s̃. alleg. quod in loco, vbi est tale stat. censẽtur sublatũ & abolitum ius commune quod pariformiter masculis & fœminis defert successionem, ita quod ius succedendi quo ad tales personas. ex toto efficiatur municipale, l. ius ciuile. ff. de iust. & iure. Et consequenter non potest dici hꝫreditas fœminis deuolui, nisi de iure municipali, vt in l. 1. ff. vt ex leg. senatus
49 ue. consult. bonorum possessio detur. † Et sicut habens potestatem succedendi a iure communi limitatam, ingreditur
46 religionem cum illa potentia succedendi, † & satis sibi est, quod per ingressum non fiat deterioris conditionis, d. l. Deo nobis. & ar. in l. Caius. in fine. ff. de ma. & quod no in authen. ingressi. C. de sacrosc. eccl. de illo, qui habebat emphyteosim, vel vsumfructum, & in c. nuper. de donatio. inter virum, & vxo. Ita habens potestatem succedendi a iure municipali limitatam, ingredi debet religionem cum illa qualitate, ar. l. Satius. §. Cornelio. ff. de iure fisci. & l. peto §. prædium. ff. de leg. 2. alias sequeretur, si fieret lex imperialis faciens differentiam in modo succedendi inter masculos, & fœminas, prout facit statutum, ꝙ per illam non excluderentur nec ligarentur personæ, postea factæ ecclesiasticę quod est absurdum, se
47 cundum eos. Sed posset ad hoc responderi, ꝙ † ius ciuile non tollitur, nisi quo ad personas, in quas habent potestatem statuentes, cum eius sit tollere, cuius est condere. l. 4. ff. de re iu. sed quo ad clericos non possent statuentes aliquid præiudiciale condere. d. c. ecclesia Sanctæ Mariæ. & d. c. quæ in ecclesiarum. cum concor. supra alleg. Ergo quo ad eos ius cõe remanebit incorrectum, Nec obst. quod dicitur de lege imperiali, quia illa bene ligat clericos, nisi de eis expresse loquat. c. 1. de ope. no. nun. &. c. si in adiutorium. 10. distinct. & plene habetur in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. maxime per Modern. aliter concludentes in statuto, quam in lege imperiali. Vnde secundum Cald. in dispu incip. statuto ciuitatis. quem se-
48 quitur D. Fel. in d. c. eccle. S. Mariæ. in 15. q. Dici potest † ꝙ clericatus, vel religio superueniens nõ se extendunt ad casus, q̃ suam virtutem ante clericatũ sortiuntur, sicut patet in exẽplo de primogenito, cui a principio inest ius primogenituræ, quod sibi confert emolumentum successionis, & ꝙñr idẽ dicimus in masculo, qui fœminæ ex forma statuti prꝫfertr̃, quia ratio sexus, quæ hunc effectũ producit, adest illi a principio. Sic dicimus, ꝙ ius agendi, ortum ante clericatum, obseruatur in vtroque foro, vt patet in c. consultus. de in integ. rest. & notatis per Io. An. & Anto. de But. in c. 1. de ob. ad rõ. & per Bart. in l. 1. fi. de pꝫn & Bal. in l. officiales. C. de episc. &
cle. cum concord. dum ibi traditur, † ꝙ superuenientia cleri catus nõ impedit causam prius inchoatam coram iudice secularj. Vbi aũt actus habuisset initium ante clericatũ, & cõsummaretur post clericatum, volunt Cal. & Dom. Felyn. secus esse. Ex quo inferunt ad statutum prohibens ꝑbari solu-

Source : BIU Cujas

tionem debiti per teſtes, ſi laicus poſt ſolutionem factus cleri
cus velit probare per teſtes, poterit, quia non ligatur tali ſta-
tuto in deciſoriis, vt traditur in d.c.quod clericis. de fo.cõpe.
Nec dr̃ ſtatutum eo caſu iniecisſe vinculum ante clericatũ,
ex eo, quia exiſtens laicus contraxerit, quia actus probatio-
nis imminet tpe clericatus. Sequitur Petr.de Ancha.in regu
la, ea quæ.de reg.iur. & in d. c. 1.in verſi. accedat quæſtio di-
ſputata.de conſti.& idcirco Ant. de But.in diſputatione ſua
incip.ſtatuto municipali.in deciſione ſecundi dubij, verſ.ad
50 propoſitum ſic applicando.concludit, †ꝙ ſtatutum inducẽs
prẽſcriptio.10. annorũ ſuper debito ex negligẽtia creditoris
nõ nocet clerico hæredi creditoris, ꝫ quẽ creditorẽ nõ fuit,
finita præſcriptio, licet fuiſſet incohata. cũ nõ dicat̃ ſtatutũ,
in clericũ iniecisſe vinculũ perfectũ, & ibi dicit multa bona
quę in propoſito, & ſi lib.caſib. conueniũt, ꝓut ẽt aſſerit dn̄s
Fel.qui ulterius allegat dominos de rota in tit.de foro comp.
deciſi. prima.in antiq. Sed dici poteſt ꝙ adhuc iſta reſponſio
non fit tuta, & quod iſta iura, & deciſiones magis faciunt in
oppoſitum, quia ut dixi, ante hæreditatem delatam nõ fuit,
ius ſuccedendi niſi in ſpe, & ſic non fuit actus ſucceſſionis p-
fectus, licet qualitas ſexus a principio perfecte ineſſet. Vnde
pro hac concluſione melius facit.l.tribunus.§.1.& l.Titius, ff.
51 de te.mil.vbi patet, quod †teſtamentum factum minus ſolẽ
niter a pagano, poſtea facto milite, ex eo ſolo non ſuſtinetur
quod factus ſit miles, nec ex ſpeciali priuilegio militib.conce-
ſſo, quaſi qualitas prior duret.ita ꝙ ipſum teſtamẽtũ ſubij-
ciatur regulis iuris communis, quibus ligabatur exiſtens pa-
ganus, & tempore teſtamenti, niſi conſtet de contraria mẽte
ipſius militis, cuius voluntas habet effectum noui teſtamen
ti. Sic ergo in ꝓpoſito, qualitas, quæ adfuit a principio in mu-
liere, per ſuperuenientem religionem non mutabitur, nec
ipſius qualitatis effectus, nec prodeſt ꝫria volũtas mulieris,
ſicut in milite prodeſt, quia ſexum mutare non poteſt, ſicut
miles uoluntatem, & teſtamentum. Item facit quod dixi. ſ.
52 in præced.q. † de ſtatuto excludente fœminas, quod liget fo-
renſes. quia afficit bona, vñ cum antequam perſona ſit facta
eccleſiaſtica, bona ſint affecta, valebit quo ad eam ſtatutũ, ſi
ue illam ligabit d.l.reſcripto. §.fi.ff.de mune.& hono. cũ cõ-
cordan. ſ. allegatis. Nec per hoc fit grauamen uel iniuria ec-
cleſię, vel religioni, quia in omnem euentum talis perſona
excluſa remanſiſſet, ẽt ſi non fuiſſet facta eccleſiaſtica. Et p̃-
53 dicta põderabat Soci.conſi.291.incip. circa 1. volum. vt non
procedant quando per unum ſtatutum filiæ reperirentur in
ſuccedendo melioris conditionis, quam ſint de iure cõi, pu-
ta quod mater non poſſit in præiudicium filiarum diſpone-
re niſi de una quarta, & poſtea fieret ſtatutum quod non ſu-
beuntes onera cõis, non gaudeant beneficijs ſtatutorum. Nã
ſecundum Soc. tale ſecundum ſtatutum non excluderet mo
nialem a beneficio illarum trium quartarum. De cuius dicti
ueritate patet in libro de legibus conſtit. & ſtatut. in articu-
lo, quos ligent ſtatuta. alias circa quæ cõdi poſſint. ll. & ſtatu.
54 †Quæ autem dicantur perſonæ eccleſiaſticæ, videantur pro,
nunc no. per Panor. & alios in capit. 2. de foro comp. per Ma-
ria.in c.1.eo.tit. & c.ut lex.27.q.1. & no.in c.quiſquis. maxime
per Archid. 17.q.4. & §. economus. & §. ſi quis. in auth. de ſan
tiſ. epiſ & Ioan. An. in c. ſciant cuncti. de electio. in 6. Et an tõ
ſuratus ab epiſcopo qui non potuit, dicatur perſona eccleſia
ſtica. & gaudeat priuilegio clericorum, ac declinatoria fori,
no. Compoſt.in c.cum adeo.de reſcript.facit. c. 1.& 2.& fi. cũ
ibi traditis de tempo.ordina.& habui in facto. Quæ aũt dicã-
tur perſonæ religioſę. no. Io. An. Bu. Panor. & ſcribẽtes in ru-
brica de regula. Moder.in d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.in princip
commen. Quid de clam data. Maria in conſi.1.& So.cõſ.
230.1.uol. Reliqua in materia, vide Anto.de but.in c.fi.de vi
ta & hone.clerico.& Imo.in d.c.quod clericis. de foro com-
pet.& dominum Natam in ſuo tra. facto in hac materta. Ter
55 tio quæritur, †an talia ſtatuta habeant locum inter Iudæos,
& eorum filios, & filias, & ſentio ꝙ Iudæi dicunt de conſue-
tudine obſeruari, vt in eorum hæreditatib. ſuccedant ſm di-
ſpoſitionem legis Moſaicę; quæ, ut dixi, in ſecũdo articulo,
principali diſponit, quod extantibus filijs maſculis fœminę
non ſuccedant. Cuius verba ibi retuli, & uult filias præferri,
ceteris maſculis ea ratione quia non debet tolli nomen de-
functi de familia eius, licet ſint ſolę filiæ fœminæ, quaſi ſuffi-
ciat defuncto ſine filijs maſculis, hr̃e fœminas deſcedẽtes, p
quas nomen & memoria ipſius defuncti conſeruet̃. Debent
tñ ſecundum illam l. Moſaicam, nubere cum bonis in fami-
lia defuncti, vt habetur numeri c.fi. vt bona in alienas fami-
lias non tranſeant. & ſtante hac conſuetudine, iſta qõ nõ ha-
beret difficultatem, quia ſtaremus conſuetudini. l. de quib.
cum materia. ff. de legi. & l. 2. C. quæ ſit lon. conſuetudo & ꝙ
plene traditur ibi, & in c.fi. extra eo.tit. & dicitur in conſilio.
396. in uolumine nouorum conſiliorum Pa. de caſtro, quod
56 conſilium incipit inſtrumentum diuiſionis, ꝙ† Iudæi habẽt
ex ꝯſuetudine inter ſe, vt maſculus ſuccedat excluſis fœmi
nis, & ꝙ niſi mulier vidua iuret ſe nihil habere de bonis ma
riti, prę ſumatur tantum ſubtraxiſſe, quantum aſcendit dos
ſua, ita ꝙ de ſuis dotibus tunc diſponere non poſſit. Qua cõ-
57 ſuetudine poſt poſita adhuc dicẽdũ videret̃ ꝙ †inter Iudæos
habeat locum diſpoſitio ſupradictę legis Moſaicæ, cum Iu-
dæi non humanis, ſed diuinis conditionibus ſubiiciantur. c.
omnia. 12. diſtin. & cap. ſi ſolus Chriſtus. cum ibi traditis. 8.
diſtin. & conſequenter non ligabuntur tali ſtatuto, quia nec
lex imperialis habet efficaciam contra prouiſionem legis di
uinæ. c. lex imperatorum. & c. non licet, 10. diſ. & c. ne Roma
ni. de elect. & Dec. in l. fi. C. ſi contra ius uel uti public. Bar. in
l. omnes. popnli. in 4. q. prin. ff. de iuſt & iur. Cano. in d. c. quæ
in eccleſiarum ubi late Moderni. de conſti. & Pet. de Ancha.
in repe. d. c. canonum ſtatuta. eo. ti. cum cõcor. Ad hoc facit
ꝙ no. Inno. in c. ſuper his. de uoto. ubi papa non uult Iudæos
in matrimonijs ꝫhendis, vel dirimendis ligari lege canoni-
ca, ſed permittit, vt eorum ritibus, & legibus vtantur. De his
enim, qui foris ſunt, nihil ad nos, ca. gaudemus. de diuor. &
c. multa. 2. q. 1. pro qua Iudæorum obſeruantia qñ nõ eſt a ci
uili, vel canonico iure reꝓbata, facit ca. ſunt iudæi. de Iudæis
& ꝙ de eorũ ſynagoga dr̃ in c. conſuluit. & c. Iudæi eo. tit. &
l. dies ſabati. & l. Iudæos. & l. ſi quem, a contrario ſenſu. C. eo.
ti. & c. qui ſincera. 65. diſ. Et videmus ꝙ Pilatus dixit Iudæis
tpe paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, & maxime Ioannis
19. Accipite eũ uos, & ſm legem ueſtram iudicate, eum. qui
Pilatus gerebat vices Auguſti Romani imperatoris in patria
Iudæorum, & ſic Pilatus demonſtrabat eorum particularẽ
legem in non concernentibus præiudicium Cæſaris fore Iu
dæis ſeruandam, ꝙ ẽt aſſerebant ipſi Iudæi ad Pilatum dicẽ-
tes, Nos legem habemus & ſm legem debet mori, quia filiũ
Dei ſe fecit. in hoc ſuę legis obſeruantiam demonſtrantes.
Quinimo Deus mãdauit, vt habetur Numeri. 127. ſ. allega-
to, ꝙ lex p̃dicta tradita Iudeis eſſet illis perpetua. pro quo fa-
cit ꝙ no. Arch. in c. ſi qs ſuadente. in 17 q. 3. dũ voluit diſpo-
58 ſitionẽ illius ca. nõ ligare Iudęos quia †nõ ligant cõſtõibus
eccleſiaſticis, ſm eum d.c.gaudemus, & ꝙ no. 15. q.c.fi.& in
c. conſtituit. in fi. c. 17. q. 4. & ꝙ lex Moſaica ſit inter Iudęos ſer
uanda, & non leges noſtræ ẽt in ſucceſſionibus conſuluit Io.
Cald. in conſi. 11. incip. factũ, ſuper quo conſiliũ petit̃. & in
conſ. 10. incip. lex Moſaica, ſub rubrica, de conſt. & in conſ. 2.
inci. conſuetudo, quæ habet. ſub rubrica de conſue. & in cõſ.
30. ſub rubrica, de teſta. cum quo vr̃ tranſire Alexa. in l. 1. ff. ſi
certum pet. Idem uoluit Roma. in cõſ. 154. incip. præmiſſum
laudum. circa fi. & dicit Flo. in l. maximum uitium. C. de lib.
preter. quod ita fuit conſultum per eum in hæreditate cuiuſ
dam Iudæi, quę erat valoris. 30. millium ducatorum. vna cũ
Fulgo. Gaſp. Calde. & Pet. de Anch. & Imo. Idem etiam vo-
lunt Moderni in c. de infidelibus. de conſanguin. & affinita.
59 †vbi reſpondent ad contraria iura ſubiicientia Iudęos Ro-
manis legibus, ut procedant in his, quæ Iudæis expreſſe pro-
hibentur, & ſecus eſſe in his, in quibus lex ciuilis non dero-
gat expreſſe eorum legibus & ritui. Hoc idẽ ſequitur D. Fely.
in c. Iudei. lo 2. de iud. Et Clariſſimus dominus p̃ceptor meus
D. Iaſ. in l. qui ſe patris. C. vnde libe. & dixit Modernus Bono-
nien. in ſuo tracta. dotium, in vltima parte vlt. q. ita fuiſſe ſer
uatum Mantuæ. in arcta quęſtione facti de anno. 1461. & iſta
opinione præſuppoſita, ſtante ſtatuto, quod maſculi præfe-
rantur fœminis in ſucceſſionibus, ſeruandum non eſſet ſta-
tutũ niſi inter fratres, & ſorores vigore legis Moſaicę, magis,
quam ſtatuti prædicti. Facit quod dixit Corneus conſil. 150.
60 licet. & conſi. 170 ſecundo uolumine. Sed † quod talia ſtatu
ta ligent Iudæos in ſpecie, uoluit Ioan. de Ana. cum quo tran
ſit ibi Fely. in d. c. Iudæi. el 2. circa fi. commen. de Iudęis. mo-
tus, quia tale ſtatutum reponit nos in diſpoſitione legis Mo-
ſaicæ, & iſtę reditus ad legem antiquam eſt commendabilis
l. lege 12. tabu. C de legi. hær. & quia Iudæi dicuntur de eo-
dem corpore ipſius ciuitatis, quamuis non dicantur eſſe de
corpore ſpirituali. l. Chriſtianus. C. de paga. rit. tol. & quia tur
bis diuerſorum hominum ciuitas ſit magis populoſa. in au-
then. de quæſtio. poſt princ. quem tex. dicit ſingularem Bald.
in c. 1. de for. fide, & in rubrica. C. qui accuſa. non poſ. Ad hoc
vt Iudæi dicantur de populo. & iſtud magis animoſe tenet
D. Lau. in repe. d. §. cæterum. inſt. de leg. agn. ſuc. motus, ꝙ iu
ra ciuilia, ſm eum, debent inter iudæos ſeruari, & conſequẽ
ter ſtatutum quod eſt in loco ſuo ius ciuile. d. l. omnes popu-
li. & §. ius autem ciuile. inſti. de iur. natu. gen. & ciui. & cũ prę
dicta ſententia vr̃ tranſire Modernus Bononien. in dicto tra
ctatu dot. in vltima parte. q. 57 incipien. an prædictum ſtatu-
tum. Et quod iudęi ligentur diſpoſitione iuris communis
& non lege Moſaica, facit, quia iudæi hñt filios in poteſtate,
ſecundum Bal. poſt Iacob. de Rauen. & antiquos in l. item in
poteſtate. cum ſequen. ff. de his, qui ſunt ſui uel alie. iur. & gl.
in c. iudęorum. 18. q. 1. Gaſpa. Calde. in conſi. 4. incipien. an. fi-

Source : BIU Cujas

lij Iudęorum.ſub rubrica,de Iudę.Cardi.in cle 1.in fi. cõmẽ. de iudæ.Panormi.in c.fi.de conuer.in fi.Ale.& Are.in l.mul tum intereſt.ff.de verb.oblig.vbi reprehendunt Archid. qui aliter tenuit in c qui ſyncera 45 diſ. Ex quo infert Bal.vbi ſu pra,ꝙ filij Iudæorum ſunt ſucceſſibiles, dicens idem eſſe in quibuſuis infidelibus citra crimen,vt ſunt hæretici'& ſchiſ matici.Ex quo infert Bal.etiam quod non pñt filij Iudęorũ teſtari,ſicut nec chriſtiani l. ſi filiusfa. ff.de teſta. inſtitu. qui. non eſt permiſ.face.teſta.in princ.Ex quibus infert Ale.in cõ ſilio 71.incipien.ponderatis verbis. 2. vol. quod filij Iudęorũ ſunt ſui parentibus,ſicut & chriſtiani.facit tex.in l.ſpadonẽ. §.iam tamen.ff.de excuſa.tutorum.Dum ibi Iudæus non ha bet excuſationem a tutela chriſtiani, ſecundum communẽ expoſitionem.& dicit ibi Bald.quod Iudæus poteſt eſſe pro curator chriſtiani in iudicio contra chriſtianum.Et quod Iu dæi in humanis actibus & non diuinis nobiſcum pãrticipãt, ſaluo iure ſuperioritatis,facit ad idem.l.generaliter. §.fin.ff. de decu.& quod notat Bart.in l.oẽs.C.eo.tit.lib. 10. ꝙ Iudæi cogi poſſint ad ea munera & honores,ad quę Chriſtianus co gitur per iura, dummodo ex eo ad Iudæorum ſuperſtitionẽ ſpectantia non lædantur,licet hodie inter Chriſtianos hono res habere non poſſint.l.fi.de Iudæ.& c.ex ſpeciali. & c. cum ſit.cum ibi notatis eo.titu.& quod dicit Ange.poſt gl.in au then.iuſiu.quod præſt.ab his. ꝙ Iudæi non poſſint exercere officium, in quo inuocandum ſit nomen Chriſti,propter qđ nec hodie poteſt Iudæus eſſe tutor,vt per Bar.in rub.ff. de iu ſti.& iu.vbi dominus præceptor meus multa dicit de Iudęis, & generaliter in materia proportionabili Chriſtianis & Iu dæis,lex eſt communis vtriſque,ſecundum Gemin.in c.1.§. fi.in vltimis verbis de vſuris,in 6.poſt glo.in verbo, cenſura. & Pau.de Lea.& Imol.in clemen. 1.j.eo.tit. Ioan. de Ana.in c.quod ſuper.Et Laud.de Rodul.in c.conſuluit.in ver. 146.& quod notatur in c. poſt miſerabilem.& c.quanto.eo.tit.& in c.2.per Io.An-eo.tit.in 6.Ad prædicta facit l.Iudæi. ſecundũ quod verba ſonant.C.de Iudæ.vbi dicit Iudęos cõmuni Ro mano iure vti.& tam de cauſis ad eorum fidem & ſuperſti tionem ſpectantibus,quam ad forum ac leges, & iura adire debere iudices Chriſtianos, & ſic tã ad ea,q̃ ſunt ordinis iudi ciarij,dum dicit forum,quam quo ad ea,quæ cõcernunt de ciſionẽ,dum dicit,leges,& iura,copula interpoſita, & ſic eo rum ritus,& ſuperſtitiones ad eorum fidem ſpectantes, eis præſeruantur,& iuri communi in cęteris ſubijciuntur.& il lum tex.ita intelligunt Albe.& Bar.ibi,& Panor.in c.fi.de cõ uer.infi.& Ale.in conſi.75.in prin.5.vol.& ꝙ in matrimonijs ſubijciuntur legi ciuili,eſt expreſſum in c.nemo Iudæorum C.de Iudę.& per tex.in d.l.Iudęi dixit Pau. de Caſt.in conſil. 395.incip.ad primum vr̃.in volu.nouorum conſiliorum. ſe cundum vltimam impreſſionem, ꝙ Iudæi tenẽtur teſtari ſe cundum ſolennitatem iuris ciuilis, non aũt ſecundum ritũ eorum.Idem dr̃ de cauſa inteſtati in conſi.ſeq.Itẽ Iudæi ſub ſunt legibus & canonibus in pœnalibus,& puniuntur per ec cleſiam,ſi ꝺfaciant ſuę legi morali,alias per iudices tempo rales,vt notant Inn.& Io.An.in c.quod ſuper.de voto. tradi tur per Doct.in c.poſt miſerabilẽ.& d.c.quanto.de vſur. Ioã. And.in d.c.gaudemus.& in c.ĩ archiepiſcopatu.de rap. & in c.poſtulaſti.de Iudæ.& not.in d.c.de infidelibus. de cõſan.& affini.vnde vr̃, ꝙ in his,quæ non ſunt de fide & ſuperſtitione Iudęorum, ſubijciantur Iudęi legibus chriſtianorum, & nõ legi Moſaicæ,& hoc ſentit gl.in c.ius quiritũ.1. diſtin. ſaltem in Iudæis habitantibus ſub Rom.imperio, & vbi Romanę le ges ſeruantur,& ipſorum ſuperſtitio non toleratur, in his q̃ cedunt in opprobrium & cõtemptum fidei chriſtianę, vt eſt expreſſum in l.Iudæos quoſdam.C.de Iudę not.in c.quia ſu per.e.ti.& in d.c.gaudemus.qui Iudæi a Chriſtianis ex hnma nitate tolerãtur,vt in c.& ſi Iudęos.de iudę.& in d. c.qui ſin cera,& pulchre per Old.in conſi.87. incip. quæritur an prin ceps.& cum prædicta opinione tranſit Soc.conſi.62.66.& 71. vbi limitat,niſi in concernentibus ſalutem animarum, quia non ligantur canonibus.declarat Fely.in d.c.Iudæi.el 2.licet paulo ante Fely. ibi dicat,ꝙ ſtatuta Chriſtianorum non tra huntur ad Iudęos. & tenentes hanc partem reſpondẽt ad le gem Moſaicam ſeu diuinam, quæ prima facie vr̃ non poſſe tolli,ꝙ ſcripta in veteri teſtamento,non ſunt obſeruanda, niſi in nouo repetantur,vt not.6.diſtin.c.fi.& in §.his ita rñde tur.& ꝙ lex veteris teſtĩ in moralibus,ſeu iñ his,per quæ ordi nabat homines inucem,& Deum,tũc erat immutabilis,qñ fundabatur ſuper ratione naturali.Sed in his,quæ erant iudi cialia,& quæ ex dictamine naturæ non procedebant, bene erat & eſt mutabilis.notant Imo.& Moder.in c.fi. de cõſue. & Imo.in l.ſtipulatio hoc mõ concepta.ff.de verb.obli. & in l.4.ff.de teſta. & Io.de Ana in d. c.Iudæi.lo 2.allegant ſanctũ Thomam in prima ſecundæ q. 99. articulo quarto, alias q. 104.articu.tertio. Quæ maxime vera ſunt, quando ſubeſt rõ aliter diſponendi,quam in teſtamento veteri contineat̃,ſeu quæ redundet in publicam vtilitatem,vt per Bart.in repet.l. omnes pop.in 1.q.tertiæ prin.& But.in d.c.fi.de conſue.verſ. quarto reſtat.vbi ẽt Doct. & But.in d.c. quæ in eccleſiarum. vbi late Moderni pp. quod valeret ſtatutum prædictum con tra legem Moſaicam, quia tendit ad commodum publi cæ vtilitatis,vt dixi late in primo & tertio artic.princ. Ad il lud autem,quod dicitur in Euangelio Paſſionis Dñi N. Ieſu Chriſti,per quod apparet quod Iudæi habebant legem diuer ſam a communi, põt reſponderi, quod illa Pilati demõſtra tio non probat.l.nemo iudex.C.de ſen.& inter.omn.iud.Vel quod cum Iudæi haberent proprium territorium, poterant particularem legem hr̃e.d.l.omnes pop.ff.de iuſt.& iur.& d. §.ius aũt ciuile.Inſti.de iur.nat.gen.& ciui.vel quod haberẽt leges ſpeciales, prout ẽt eos nunc hr̃e licet, vt dixi in cõcer nentibus eorum ſectam, & fidem, ſm quas leges petebant Chriſtum,tanquam falſum prophetã iudicari,dicendo,reus eſt mortis, quia filium Dei ſe fecit. propter quod dicebant ſuam legem offendi,licet falſa eſſet, & ex inuidia eorum ac cuſatio,vt noſtra ſancta atteſtatur fides. Ad illud autem,qđ dicebatur ſeruari debere inter Iudæos legem Moſaicam,niſi vbi contrarium expreſſe reperitur, reſponderi poteſt, quod id lege non probatur.Ex his patet,quod iſte paſſus non eſt ſi ne dubio, an in Iudæis ſeruanda ſit eorum lex, vel cõis, ſeu ſtatuta locorum, vbi degunt vel hñt bona. Veruñtamen in terminis noſtris puto dicendum, quod prædictum ſtat. non liget filias Iudęorum,ſi filij maſculi, vel alij propter quos fœ minæ excluduntur, fuerint etiam Iudæi,quia cum hoc ſta tutum ſit principaliter factum fauore maſculorum, vt con cluſi ſupra in 4.art.princ. non cenſetur emanaſſe ad ſuccur rendum Iudæis,ſeu in eorum fauorem, poſito quod Iudæi li gentur lege communi,vel ſtatutis, & non Moſaica,per glo. fin.in cap.ſecundo,de iudę.quę vult,quod iudæis rigor & nõ æquitas ſeruetur.per quam gl.D.Bapt. de ſancto Blaſio in re peti.l.in bonæfidei. C.de reb.cred.& in tract.correlatiuorũ, in quinta parte in vigeſimaoctaua fallen.poſt Rom. & Ang. de Vbal.nouum in repeti.l.admonendi.ff.de iureiur.Et ibi ẽt Dominus Præceptor meus, D.Iaſ. in verſ.36. iſtud iuramen tum. ff.de iureiur.& in l.& ſi poſt tres. in primo notabili.ff.ſi quis cau.dicunt, quod cum iuramentum ſuppletiuum defe ratur de æquitate,ſecundum Bald.in rubr.de controuer. in ueſtit. in vſib. feu. non ſit iudæo deferendum, vt illi æquitas non ſeruetur, ſed rigor. inferentes, ꝙ vbicunq; licet de iure purgare moram, vt habetur in l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cau. & in l.ſi inſulam. ff.de verb. obl.non poſſit iudæus illam pur gare,cum more purgatio dicatur de æquitate. l. ſi ſeruum.§. ſequitur.ff.de ver.obl.& quod dixit Alex.in d.l.& ſi poſt tres. Pro hoc facit,quod no.Bar.in l.omnes.la 3. C. de decu. lib.x. ꝙ iudæus poſſit eſſe decurio, inquantum officium decurio natus habet onus annexum, nõ autem inquantũ eſt honor. propter quæ qũq; dubitaui de deciſione. Bal.in l.ſpadonem. §.iam autem.ff.de excu.tut.dum vult, ꝙ immunitas conceſ ſa incolis,trahatur ad iudæos. & de eo,quod dixit Ange.in l. vtimur.ff.de ſepul.vio. & Alex.in d. conſ.75. 1.volum. Dum dicunt,ꝙ ſaluus conductus conceſſus alicui & ſocijs, trahi tur ad iudæum venientem cum impetrante,gratia ipſius im petrantis, licet poſſit in hoc ſecundo dicto dici non ſubeſſe dubium, ſed inſpiciendum eſſe perſonam impetrantis, cu ius gratia conceditur, & quod tale ſtatutum non profit iu dæis, etiam ſuadet ratio, propter quam factum cenſetur ta le ſtat.quæ eſt, vt dignitas familiarum conſeruetur,cum ipſi non aſpirent ad dignitates, vt dixi, nec publica vtilitas ver ſetur in conſeruatione ſuarum agnationum & familiarum. Facit l.adigere.§.quamuis.cum concord.ff.de iurepatr.& qđ dixi in 1.q.huius articuli.vbi autem maſculi eſſent Chriſtia ni,licet fœminę & hi,de quorum ſucceſſione tractatur,eſsẽt iudęi, puto ꝙ tunc vendicaret ſibi locum ſtat. quia tunc mi litaret finalis intentio ſtatuti. †Et iudæi qui fiunt Chriſtiani, 61 non perdunt agnationem, nec ius ſucceſſionis, vt habetur in d.c.iudæi.lo 2. vbi etiam Panor.de iud. & gl.in c.iudæorũ. 28.q.1.& patet in c.deinde.26. diſtin. vbi nati ante patris ba ptiſmum ſunt fratres alijs poſtea natis, & cõmodum ſucceſ ſionis habent. quod etiam ſm lect. aliquorum tenet Bart. in 62 d.§.iam autem.†Et tales maſculi facti Chriſtiani, debent ali a parentibus iudæis, & econtra,vt traditur in c.fi.de conuer. infide.Bal.in l.neque mater.C.de iur.dot.& habetur in c.ſi q filij 30.diſt.& per Ioã.de Ana.in d.c. iudæi.lo 2.de iudæis. Vbi fortius voluit,ꝙ filius iudæi factus Chriſtianus, poſſit petere legitimam in vita patris, quam filius chriſtianus petere non poſſet.l.prima.§.ſi impuberi. ff.de collat.bono. Motus,quia melioris conditionis debent eſſe conuerſi ad fidem, quam ante eſſent. & hoc plane procederet, tenendo opinio nem, quod iudæi ligentur ſtatutis laicorum. Sed tenen do opinionem, quod iudæi ligentur lege Moſaica, eſſet hęc deciſio dubitabilis,an maſculus Chriſtianus ſecundum

Source : BIU Cujas

ſtatutum, vel legem Moſaicam ſuccedere dēret, per ea, quæ dixi. 1. q. huius articuli de forenſe. Verum puto, ꝙ attendenda foret diſpoſitio ſtatutaria, vt melioris fiat conditionis factus Chriſtianus, quam eſſet antequā eſſet ad fidē cōuerſus. d. c. Iudei. lo. 2. & ꝙ ibi dixit Ioan. de Ana. quem. s̄. proxime, retuli. & ſi maſculi eſſent Iudei, & fęminę, Chriſtianę, nō excluderentur per tale ſtatutum, propterea qa vbi oēs tam mares quam fœminę, ſunt Iudei, ēt fœminę non excludunt̄, vt prædixi. poſito ꝙ Iudei ſtatutis Criſtianorū ligentur. Et idem ſi pater eſſet Chriſtianus, & filii Iudæi, per eaſdem rationes. laus Criſto. In alijs aūt infidelib. citra crimen, ac ſucceſſibilibus, idem dicendum quod de Iudeis, vt ſtatutum illas non excludat ad commodum alterius infidelis. Secus ad cōmodum fidelis per prædicta. quia de his, q foris ſunt. nihil ad nos
63 c. gaudemus. de diuortijs. l. 1. C. de ſum. trin. Ita. ꝙ †ſtatutum Criſtianorum inducens commodum. de illis in dubio non cenſeatur ſentire. Reliqua poſſunt uideri per Barba. conſ. 15. incip. circa dubia. cum duobus ſequen. 1. uolu. Quarto cōtingit dubitari, an hermaphroditæ p̄textu talis ſtatuti excludantur, & quidem, ſi magis incaleſcunt in ſexu maſculino, non excluduntur, quia cenſentur maſculi. Secus, ſi magis incaleſcunt in ſexu fœminino, quia cenſentur fœminæ. l. queritur & ibi Bal. format hanc. q. ff. de ſta. homi. facit. l. repetundarū. §. 1. ff. de teſti. Quid autem erit, ſi non poſſit bene diſcerni ex ſexu. vel agilitate corporis, an quis præualeat in altero ſexu, veritas colligitur ex his, quæ dicā in 12. arti. prin. 12. q. vbi tāgam de monſtruoſis, & ad ibi dicta me remitto. Quinto q̄ro
64 †an tale ſtatutum excludat filias naturales tantum in eo caſu, in quo poſſunt ſuccedere, iuxta. §. ne igitur. iuncto. §. ſi qs autem. in auth. quib. mod. natura. effi. ſui. puta, quia ſtante ſtatuto, quod extantibus agnatis fœmina non ſuccedat, extet patruus & filia naturalis ex vinica, & indubitata concubina, quæ de iure communi ſuccedit, vt in d. §. ſi quis autem, vel ſtante ſtatuto, ꝙ maſculi feminis præferantur, extet frater naturalis maſculus. nam cum legitimo non ſuccederet, vt ibi, & in §. ſi qs igitur. Et vī dicendum, ꝙ nō, quia verba ſtatuti ſunt ciuiliter intelligēda non autem naturaliter. l. fi. C. de his, qui ve. ęta impe. cum uulg. Sed puto veritatem eſſe in p̄rium, eo ſcilicet caſu, quando tali maſculus eſt legitimus, ne melioris, ſit conditionis nata ex talis coitu, quam ex legitimo & permiſſo. §. fi. in auth. de reſtitu. & ea quæ pa. & ꝙ dicam in 12. art. prin. in 3. q. Vbi autem ſupereſſet maſculus naturalis tantum, tunc non excluderetur per ſtatutum filia ēt
65 naturalis, quia †ſtatutum quando tractat de commodo filiorum, in dubio nō videtur de naturalib. ſentire, vt ibi ēt dicā.
66 Sexto quæro, † an per tale ſtatutum excludatur filia legitima. Bal. dicit ꝙ ſic, in l. eam, quam: verſ. ſed pone ſtatutum C. de fideicomm. & eſt veritas. Facit, quod dicam infra in 12.
67 articu. principa. in quarta quæſtione. Septimo quæro, †an talia ſtatuta excludant filias, vel ſorores dominorum, & principum a ſucceſſione bonorum, in quibus poſſent de iure communi ſuccedere, quę ſita ſunt in territorio, vbi viget ſtatutum, & brenibus ſecundum Cardina. Florentinum in cōſ. 2. dicendum eſt, ꝙ non. vbi conſuluit ſtatutū Ferrariæ, ſub rubri. de ſucceſſionib. ab inteſtato excludens fęminas, nō vēdicare ſibi locū in hęreditatib. illuſtriū dn̄orum marchionum Nūc vero ducū Ferrarię, licet bona ſint ſita in territorio Ferrarię, propterea quia ſtatuta inferiorum non ligant ſuperiores. l. 3. in prin. ff. de alie. iudi. mu. cau. fa. & l. nam magīratus. ff. de arbi. & ꝙ no. Io. And in c. ciuib. de reg. iur. in 6. in mercu. & Pet. de Anch. in repe. c. canonum ſtatuta. in 12. q. princ. in prin. de conſtitut. Vult Bal. in auth. ſed nouo iure. 1. col. C. de ſer. fug. & in l. 4. C. ad leg. Falcid. quod ſecundum Cardin. in loco præallegato, procedit etiam poſito, ꝙ ipſi D. Marchiones eſſent ciues Ferrarię, quia non eo minus ſunt ſuperiores & dignitas eos quo ad omnia facit ſuperiores, licet p̄riū innuat ipſe Cardi. in repe. c. perpendimus. in 24. q. & ſeq. de ſen. exc. Quid autem ſit in decretis dominorum ſuper tali ſucceſſione diſponentium. colligitur ex no. in l. princeps. ff. de leg. vbi Auguſti mulier ex lege ab eo condita ligat̄, & in l. digna vox. C. eo. & per Cy. & Bal. iu auth. quibuſcunq; C. de ſacroſ. eccl. per Bal. in l. cū ipſe. C. de contrahen. emp. & Io. an. in c. 2. de conſt. in 6. Pet. de Ancha. in loco. s̄. allegato. cū concor. p eos allegatis. Prædicta limitantur, niſi ſuperior velit uti beneficio ſtatuti, vel commodum ex eo conſequi, quia tūc ligat̄
68 ſtatuto, & pariter eccleſię, ſm Bal. in d. l. 4. C. ad leg. falc. † An autem vltra prædicta ſtatuta ligent ſtatuentes, traditur plene in l. 1. in prin. ff. quod quſ. iur. Et an decreta illuſtriſſimi D. Marchionis Montisferrati, quæ excludunt certas fœminas a ſucceſſionibus extantibus maſculis in eis nominatis, uendicent ſibi locum in terris vaſallorum. Paul. de ca. conſil. 387. alias. 369. incip. præſuppoſito, quod præfatum. 2. vol. penul. & vlti. impreſſione, conſuluit qđ ſic. Pro quo facit. l. de quib. ff. de leg. & l. 1. C. de ſum. tri. Vbi lex imperialis omnes ligat. & vī de mente Bal. in l. ēt prope fi. commen. in lect. noua. C. de iure do. Dum uult bannitos per ſuperiorem ēt eſſe bannitos in loco ſubdito, quamuis habeat merū & miſtum imperium Quod eſt intelligendum, quando terre vaſallorum non haberent ſtatutū diuerſum vel p̄rium, per l. omnes popu. ff. de iuſt. & iur. & no. per Bal. in d. l. etiam. loco præallegato, poſt Guil. de cu. in l. ſi conuenerit. §. ſi nuda. ff. de pigno. actio. Nā prout dicit Bal. in repe. d. l. de quibus. 1. & 2. reſpō ſo. poſt Gui.
69 de cun. pro†legibus & ſtatutis, tunc recurrimus ad caput. qñ membra non habent proprium ſtatutum nec ſpecialem legem faciunt no. in c. nolite. 9. q. 1. & in l. fi. C. de teſta. & ꝑ Bar. in d. §. ſi nuda. & per Marti. de lau. in tracta. de princi. ver. 62. & per Maria. conſi. 7. 3. col. & dominum Philip. cor. cōſi. 151. incipien. in hanc. prope. fi. 4. uol. Et prædicta etiam procedūt in alio loco. qui non eſſet ſubditus vaſallis, ſi haberet ꝓpria ſtatuta in materia loquentia qa nō haberet tunc locū principis decretum, alias ſecus, d. l. omnes populi, & in iuribus præallega. & ſi eſſent ſtatuta ciuitatis dominantis. vel leges Florentię. haberēt etiam locum in locis ſubditis, ſm Ro. conſ. 191. incip. eximie doct. per iura prę allegata, & per tex. inſtit. de ſatiſd. & per gl. in l. ex ea. ff. de poſtul. quod fortius affirmat ipſe Roma. conſ. 208. incip. prę ſens caſus, & Mari. d. conſil. 6. & Bar. ſoc. conſ. 81. & Bart. in l. 1. §. cum vrbem. ff. de offi. prefec.
70 vr. vbi dicit, †ſtatutum, quod viget in ciuitate, pariter debet vigere in villis & caſtris eius. Quod etiam firmat Bald. in d. l. ex ea. & in l. 2. in 2. q. C. quemad. teſt. ape. & ſimile eſt in conſuetudine ſecundum Bar. in l. 2. in 36. q. cum ſeq. C. quę ſit lō. conſue. Quod eſt intelligendum. niſi in ipſo loco ſubdito ciuitati ſit ſpeciale ſtatutū vel ſpecialis conſuetudo, ſm Bart. in d. l. 2. in præalleg. q. 36. & in 15. q. & Gui. de cuneo in. l. ingenuum. ff. de ſtatu homi. cum concordan. præallegatis. Octa-
71 uo quæro, †an ſtatutum ſimpliciter excludens fœminas. intelligatur excludere filias primi gradus, vel neptes, quarum pater ſeu mater ſunt prędefuncti. an uero in dubio intelligat̄ de his, quib. nulla debetur legitima, dicam. j. hoc eo. artic. in
72 24. q. in quarto memb. †Generaliter autem. quæ perſonę ligentur ſtatuto vel conſuetudine loci, tradunt Bar. & R. in repe. l. cunctos populos. C. de ſum. tri. & fide cat. Pet. de Ancha. in repe. cap. canonum. ſtatuta. in 12. q. prin. de conſt. Albe. de roſa. in prima parte ſtatu. maxime in 14. q. ubi tradit an ſcholares ligent̄ ſtatutis Bon. Cy. & Bar. in l. de quib. ff. de legi. Io. An. Ant. de Bu. & Mod. in repe. c. fi. de conſue. cum concord.
73 Alio, & ſecundo membro, † qñ conſideramus talia ſtatuta ſeminarum excluſiua, in eo ꝙ excludant aliquam lineā ſiue certum gradum, puta aſcendentium, deſcendētium, ſeu collateralium, occurrunt nunc infraſcriptæ quæſtiones examinādę, q̄ licet poſſent decidi ex dicēdis in mēbro ſeq. tū gratia facilioris inuentionis, putaui illas ſub ſpeciali mēbro ſituare
74 Primo igitur quæro, ſi † ſtatutum excludat aſcendentes per lineam fęmininam, an uideatur ēt excludere deſcēdētes per eandem lineam, in qua qōne Bal. in conſ. 316. 2. parte fm vltimam impreſſionem. arguit primo ꝙ non, quia caſus omiſſus a ſtatuto, relinquitur diſpoſitioni iuris. l. ſi uero. §. de viro. ff. ſo. matri. l. ſi ſeruum. §. non dixit. ff. de acqui. hær. l. ſi extran. cum ibi notatis. ff. de cond. ob cau. l. fi. C. de præ. cu. li. 10. Poſt modum ſubdit hoc verum eſſe. niſi talis deſcendens deſcendat a perſona inhabili, hoc eſt a perſona, quę ſi ad eſſet. alias per ſtatutum excluderetur, quia tunc etiam ipſe foret excluſus, vt not. Cy. in l. 1. C. quæ ſit lon. conſue. & traditur in c. 1. q feu. da. po. Pro quo facit quod dicam in ſeq. mēbro huius qō
75 nis in 1. & 3. q. vbi latius de ueritate huius deciſionis cōſtabit. Secundo quæro, †an ſi ſtatutum excludat lineam maternā, & uocet agnatos, uideatur excludere fęminas ēt agnatas, puta amitam. Bal. in conſil. 163. incipiente, ſtatuto ciuitatis Parmæ. 1. vol. ſecundum penultimam ſtampam, alias eſt. 295. tertio uolumine, ſecundum vltimam impreſſionem arguit quod ſic. Quia ſenſus ſtatuti duo continet, unum excluſiuū, lineę maternæ. alterum vero delatiuū agnatis maſculis. vnde licet amita non excludatur ex parte excluſiua, propterea quia non eſt de linea materna, tamen ex parte delatiua, q̄ vocat maſculos, videtur excludi, per Bar. in l. 2. §. videndum. ff. ad Tre. & in hac ſententia reſidet Ioan. de ana. in cōſi. 5. incip. viſis ſtatutis. verſi. circa vero aliud dubium, motus ex eo
76 †quia cum ſtatutū diſponat contra ius commune, & vocet agnatos, per maſculinum genus nō cōprehenditur fęmininum genus, & cōſequenter nō vocātur agnatę, per nota. per Bar. in l. ſi qs in tantam. C. vnde vi. facit. j. l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdi. om. iud. & quod no. Archidia. ſeptima. q. 4. c. ſi qs ſuadente. & hoc maxime verū dicit, vbi ex p̄fatione ſtatuti, vel alijs verbis eius, appareret de finali ratione ſtatuentium, per not. per Bar. in l. cum hi, in princip. ff. de tranſac. & Bal. & Imol. in. l. fin. ff. de hęredib. inſti. & per tex. in. l. quod dictū ff. de pactis. & l. cū pater. §. dulciſſimis. ff. de lega. 2. & l. regula §. qui ignorauit. ff. de iur. & facti ignor. plus dicit ibi Modernus

Source : BIU Cujas

nus Bono.in additio.ad dictum consilium Ioã.de Ana.quod licet ratio non sit in|statuto expressa,tñ quia verisimiliter ex verbis statuentium excludentibus lineam maternam & includentibus masculos apparet de eorum mente & ratione, fœminæ agnatæ exclusæ intelliguntur,per gl.in l.tale pactũ §.fi.in glo.in fi.ff.de pactis.& not.per Dy.in c.fi.de regu.iur.
77 in 6.& Bal.in c.1.§.1.q feu.da poss.vbi dixit,quod †essẽtia statuti consistit in mente statuentium.Sed secundum Bal.in d. consi.163.veritas est in ꝓrium, quia sequeretur absurditas, quod soror, vel neptis ex fratre, propter vlteriorem agnatũ excluderetur.quam absurditatem vitare debemus.§.sed qa
78 sane.institu.de leg.agna.suc.†Nec est bona ꝓña,quod exclusa vna linea,scilicet materna,vel cognatorum, intelligatur exclusa alia linea,scilicet fœminina agnatorum, nec verba statuti nec ratio possunt in totum masculo patrocinari, qñ ex toto verba deficiunt d.l.si seruum.§.non dixit.ff.de acq. hære.& quod no.Cy.in d.l.1.in pen.q.C.quæ sit lõga consue. dum distinguit,an verba statuti possint trahi, quamquã improprie, & tunc trahantur,alias non.& qñ ex virtute inclusiua sequitur correctio legum,vel absurditas,tunc non fit extensio siue inclusio.l.cum pater.C.de cõdit.insert. & ita Bal.
79 intelligit ac limitat not.per Bar.in d.l.2.§.videndum. & pro hac parte consuluit Do.Soci.cons.207.incip.in causa primo vol.dicens,quod†statutum excludens matrẽ & alios cognatos a successione filij, non excludit sororem simul cum patre,cum sit agnata.& loquitur in fortiori casu,& ſm Cor. cõ sil.162.inci constat 3.vol.persona exclusa a successione ascẽdentium, non intelligitur exclusa a successione collateraliũ.
80 facit quia†exclusus a successione patris,non intelligitur exclusus a successione fratris,etiam si frater non habeat,nisi bona a patre ad eum peruenta,vt per Ale & Modernos in l.1.§. veteres.ff.de acqui.pos.De quo dicam infra in octauo articulo,princi.18.q.& ista pars est verior,per ea,quæ dixi supra in 3.arti.prin.post Imo.in l.si vero.ff.sol.mat.quod qñ in tali statuto sunt limitatæ personę exclusę,non fiat extensio ad alias nisi quæ veniant mediante persona exclusa, vt latius dicam in sequen.membro,in 3.q.& licet vocentur agnati in masculino genere,tñ vocantur existente linea materna, & ad eius exclusionem tñ,& non simpliciter,nec ad exclusionem fœminarum agnatarum seu altrius lineę.& propterea bene di
81 xit D.And.Sic.in consi.16.incip.circa cõsultationem.1.vol. quod† statutum excludens matrem & descendentes per lineam maternam,non excludit auiam paternam, maxime quando adest dictio taxatiua,vt quia excludat matrem & descendentes per lineam maternam tñ.quia limitata causa limitatum parit effectum l.in agris.ff.de acqui.rerum domi.& quia tunc sensus statuti est manifestus,ita vt excludatur verborum interpretatio.l.si quis filiũ.C.de lib.præt. & l. ille aut ille.§.cum in verbis.ff.de leg.3.& prædicta conclusio est magis cõis,vt patet ex his,quæ dicam in seq.memb.3.q.& in 8.
82 arti.princ.in 9.q.Tertio quæro, †an si statutum excludat descendentes ex fęmina existentibus masculis,puta filio vel nepote,videatur etiam excludere ipsam feminam,sicut excludit descendentes ex illa? Pau.de Cast.in consi.211.alias& melius 164.incip.nouiter reuocatur.in 1.vol.nouorum consiliorum,secundum vltimam impressionem,tenuit quod sic, attenta mente statuti, quæ fuit vt bona remaneant in agnatione,iuxta no.per Cy.in l.1.C.de adul. Nam si admitteretur fęmina,bona peruenirent ad extraneos contra mentem statuti.Sed ꝓrium puto verius,quia licet exclusa radice, intelligãtur exclusi descendentes ex illa, vt late dicã in sequenti mẽbro in 1.q.non tñ sequitur eꝫ,quod exclusis descendentibus intalligatur exclusa persona,a qua descendũt,ab ea, scilicet hæreditate,ad quam non venit ex persona descendentis,per ea quæ dicam in sequenti membro,in 2.& 3.q Nec enim est par ratio in excludendo magis proximum,& in excludendo magis distantem gradu, vt dicetur in membro sequen. 1.q. notat Bal.in l quod vero.ff.de legi.& post eum Ale.in cons. 97.inci.viso themate.versi.quinimo non videtur. cum seq. 2.vol.Facit quod dixit Bald.in consi.88.incip. statututo çaue
83 tur 4.vol secundum pen.impressionem. De quo dicã in mẽbro.seq.3.q.4.col.Quarto quæro, †an statutum excludẽs cognatos propter agnatos, videatur excludere matrem & omnem lineam maternam?certum est quod sic, quia mater & materna linea dñr cognati l.2.ff.vnde cogna.& §.1 insti. de legi.agna.tutel.& notatur in l in successione.C. de legi. hæred.& ita tenet Do.Ant de Rosel.in arbore consangui.Quin
84 to quæro, †an statuto præferente cognatos ex parte patris,illis,qui sunt ex parte matris,filius sororis personę defunctæ,q vulgo dicitur nepos ex sorore, excludatur per filium fratris patruelis.Dubium facit,quia verba illa ex parte patris pñt intelligi ex parte patris personæ defunctæ,& ex parte patris illius personæ,quæ vult succedere. & primo casu filius sororis videbatur dici coniunctus ex parte patris,quia soror erat cõ iuncta defuncto ex parte patris,vt per D.Curt.Iuniorem, D. Franceschinum,qui fuit,in doctoratu meo vnus ex promotoribus,in suo consilio 5.nihilominus concludendum puto cum opinione ipsius domini Franceschini, quod filius sororis excludatur per fundamẽta,quibus mouetur,& quia principalis intentio statuti fuit constituere differentiam in successione inter agnatos & cognatos,iuxta ea, quæ dixi supra
85 in 3.articu.princ. † quam intentionem destruere non debemus incidente tali dubio,& quia vt dicã infra in duodecimo articulo princip.in 17.& 19.q potius est dicendum, quod intelligatur statutum de coniunctis ex parte patris ipsius succedere volentis.& ita est de mente Ioã.Petri de Ferrariis in sua practica in forma libelli, quo hæreditas petitur ex testõ, in
86 verbo,ac etiam reali, Sexto quæri posset, †an statuto excludente lineam fœmininam,vel vocante hæredes de linea masculina,comprehendatur filia masculi,hanc quæstionem tã git Ale.consi.43.incip.consideratis his.3.vol.& Pau. de Cast. etiam consulendo,maxime consi.213.incip.nouiter reuocatur,alias.164.& 358.alias.339.incip.quia supra 1.volu.vltima stampa.cum multis concor.quæ adducam in 12.arti.princi.
87 19.q.Alio & tertio membro huius artic.est videndum,†quę fœminæ videantur exclusæ,quando statutum non excludit certum gradum seu lineam fęminarum, sed certas tantum personas simpliciter & sine aliqua qualitate. & licet regula
88 sit,quod†statutum specialiter aliquas personas excludẽs, nõ sit generaliter intelligendum,ſm Cor.consi.147.incip. constat.3.volu.& Imo.in l.si vero.§.de viro.ff.sol.mat.& Bald.in l maximum uitium.C.de libe.præte.Tñ pro ueritate melius dilucidanda putaui infrascriptas qõnes subijcere. Et primo
89 quęro,†an statutum prædictum excludens unam personam intelligatur excludere quasuis personas ab illa descendẽtes etiam masculos,& pono exemplum,qñ statutum excludit filiam extãtibus filis masculis,an si extet neptis,aut nepos masculus ex filia prædefuncta excludetur per filium masculum sibi auunculum a successione aui, Hanc quæstionem ponit Bar.in l.liberorum.cum seq.ff.de uerb.sig.& dicit post Rich. Malum uideri ꝙ non,quia statutum excludit filiam,eo quia est fęmina,& propter sexum,quæ qualitas non transit in nepotem masculum ex filia.Item non reperitur lege cautum, ꝙ appellatione filiæ ueniat nepos ex ea.Postmodũ ipse Bart. ꝓrium decidit rali ratione,quia aut iste nepos uult uenire ex persona sua,& tunc excludetur ab auũculo,cum ipse teneat secundum gradum,& filius,qui est sibi auunculus primum, aut uult succedere in locum,& ex persona matris suæ,& tũc excludetur, sicut mater excluderetur,si supereſſet l.illam.C. de colla.& arg.in l Pomponius.§.cum quis.ff.de acq.pos.& l.diuo Marco.C.de quæstio.Item,quia fauor masculi admittendi, ꝓꝓ quem ita fuit statutum,durat mortua filia,sicut ea uiua,ut probatur in l.qui iure militari.cum l.sequen.ff. de testa.mili.ubi fauore militum est inductum, ꝙ possint filios sine causa præterire.& si miles fuerit huius propositi,ut nasciturus sibi non succederet,tñ nati ex filio excluduntur.Sed & in proposito, ubi filia excluditur fauore masculorum,defuncta filia,durabit fauor illorum masculorum, ita ꝙ excludẽt natos ex ipsa filia.& hoc maxime apparet,qa licet ex ea parte,qua statutum excludit filiam,non contineatur nepos, tñ ex ea parte, qua filius masculus uocatur,excludetur l.cum ꝓtor.in prin.ff.de iudi.& l sicut certi.C.de testa.milita.& l.qđ in rerum.§.si quis post.ff.de lega.j.ubi quod ad unũ applicatur,alteri remouetur.& probatur in c.1.§.hoc quoq;.qui feu
90 dum da.pos.†Vbi nepos ex filia excluditur a feudi successione,sicut & ipsa filia,quia ratio exclusionis,hoc est fauor domini,durat semper.Et illa uerba extantibus masculis, in eorum persona cõtinent dispositione,quasi dicat,masculi succedant,& fęmina non.l.fideicommissa.§.cum esset.ff.de leg. 3.l.in ratione.§.tametsi.ff.ad l.Fal.& similibus uerbis utitur idem Bald.in l.2.§.uidendum.ff.ad Tertul.cuius dicta cõueniunt decisioni præsentis quæstionis.Facit ad idem,quia persona,quæ excluditur,nunquam est causa fauoris. Sed illa, q̃ includitur, unde illa inclusa tanquam principaliter debet attendi,argu. l.sed si hac.§.fi.ff.de in ius uocan.& est melior tex.de iure,secundum Bal.ibi & Pau.de Cas.in l.si defunctus C.de suis & leg.vbi patet,quod illi,quorũ commodo fit aliorum exclusio,uidentur uocati,quamuis aliter hoc nõ exprimatur.Vbi autem filia non propter alterius fauorẽ,sed morte,uel repudiatione excluderetur,tunc nepos ex ea bene succederet,auth.cessante.C.de leg.hære.§.sinautem. cum sequ. uersi. illud palam est.in auth.de hær.ab intest.traditur in l.2. §.1.ff.de succ.edic.& in l.qui se patris.C.unde libe.Idẽ esset,si filia propter delictum,uel ingratitudinem excluderetur, qa non noceret nepoti.l.si quis filium.C.de ino.testa.l.3.§.emãcipati.ff.de contrat.l.2.§.fi.& quod ibi no.ff.ad Tertu.& hęc sunt,quæ in summa uult Bart.in d.l.liberorum. & ita etiam tenuit Cy.in l.1.in fi.quæ sit long.consue.post Rych.Malum.

& in

Source : BIU Cujas

& in.l.de quibus in lect. ff.de leg.& Iac. de Are. disputando. quem refert,& sequitur Ioan. And. in aditio.Spe.super rubri ca,de suc.ab intest.& Bar.in l.2. §.videndum.in vltimis verbis: ff.ad Tert. Prædictam quæstionē etiam diffuse exeminat Bal.in l.maximum vitium. C.de libe.præter.vbi transit cum opinione prędicta, & illam comprobat alijs etiam fundamē
91 tis,& maxime,quia† non debet esse melioris conditionis neptis seu nepos ex filia,quam ipsa filia,argum.l.si viua matre. C.de bo.mater & quia licet in nepote ex filia mutetur sexus non tū mutatur ratio exclusiua, quæ est favor publicus conseruandarum familiarum,cum non possit nepos venire,nisi tanquam matris imago.d.l.illam.§.pe.cum in capitepp filię exclusionem principium non sumatur,vlterius produci nō potest,argum. l.quæcunque gerimus.ff.de act.& obli.Plus dixit Bald.quod maior ratio est in excludendo nepotem ex filia, quam filiam. Facit.l sed & si in conditione. §.nepotes. ff. de hær.instī.& l.iubemus C.ad Treb.& l.lege.12.tabu.§.fi.& l.meminimus.C.de leg hære.Idem voluit ipse Bal.in l.quod
92 vero ff.de legi. vbi infert,quod† sta.excludēs materteram,ēt excludit filium matertere,per d.l.si viua matre & verisimile est statuentes hoc sensisse.l.tale pactum. §.fi.cum ibi notatis per gl.& doc.ff de pa.& quia eadē uel maior est rō inexclusio ne nepotis uel neptis,ex filia.non dr fm eū fieri extensio. sed est proprius intellectus statut. l.nominis & rei. §.verbum ex legibus. ff.de verb.sig.quod etiam vult Bal post Pet. & Cyn. in d.l maximum vitium .Facit,quod notatur l quamuis vbi etiam Bal.C.de fideic quę extensio etiam fieri non dr cōside rata inclusione agnatorū ut dictū fuit.Eandem sntiam tenet Albe.de ro.post Ia.de Are.in prędicta disputatione incip.statutum.in auth.itaque vlti.col. C.commu.de succe. & Pa.de Ca in consil.341.incip.præsuppposito, cp dictum statutum, & in con .seq.incip.hæreditas prædicta in vol.antiquorum cō siliorum,fm primam impressionem,dicens cpista determinatio est communis , motus vlterius per illud fundm , cp quia auus iungitur nepoti,& nepti, mediante persona parentum
93 dictorum nepotū,& nepos & neptis,pariter ipsi auo,Id quod statuitur in causa proxima,censeatur statutū in causa remota,quæ per illa & ex illa descendit.Quę verba fuerunt Bal.in d.l.illam,idem voluit ipse Pau.de Cast.in consil.418. incipi. quod ista mater,& in consil.217.incip. primo uidendum in d. vol. antiquorum consiliorum fm ultimam impressionem. Hoc idem voluit Bal.in l.scimus.in prin. C. de inof.testam. & Pet.Anch. in repetitio c.canonum statuta.in 12.arti prin. uer.ult.iuxta prędicta de consti. & Bal. & Moder.in l.uenia. C.de in ius uocan. ubi dicit Bal. se ita consuluisse, & ita consuluit in cons.34.incip.inter illustrem.in fi.1.uol. secundum pen.stampam,licet secundum eum multi antiqui tenuerint contrarium,& in consi.286 incip.circa fm quęsitum.eo uol. alias est.88.tertia parte fm ultimam impressionem,ponens, regulam,cp ubicunq;aliquis excluditur fauore alicuius,tunc sequentes in gradu intelliguntur excluși per.l.1. cum,ibi notatis.ff.si quis ali.testa.prohi.& l.mulieri.& Titio. ff.de cond. & dem.& l.eum,qui in §.sed & si quis.ff.de fideicomm.liber. Idem voluit in consi. 159.casus inter illustrem.in 4.uol.& in l.si uero §.de uiro.ff.solut.mat.& in auth. cessante. C.de legi. hære.Cy.in auth. post fratres.eo.ti.Imo.& Paul.de Ca in d.§. de uiro Ang.in consi.210.incip. statutum supradictum, post medium,& in l.publico.post Cy. C.de adul. Pet.de Anch in clem.1.de baptis.& Pau.in consi.75.incip.primo uidendum. 1.uol.& Mari.consi.31.incip.prosequendo uers.3.hoc probatur.cum seq.& Nico.de ubal.in trac succ.ab intes.1.parte.& Corneus cons.125.incip.in hac.eo.uol.& in consi 95.incip. diu.1.col.eo.uol.& cons.362.incip.3.constat. uolum. & 116. eo.uol.& reueren.dns præpo.Alex.nunc Cardi.in arbore cō sangui.posito,in fine titu.de consang. & affi. cum concord. per eum alleg.& hęc opi.est uera,& cōis, quamuis aliter teneat Ang.in lege,de quibus.in ultima colum.ff.de le.dicens quod contrarium Perusij practicatur. Propterea, quia fm
94 Dyn.in l.qui duos.ff. de leg.3.tacita interpretatio,nunquam fit contra illum,cui successio defertur.l.precib.C.de impu.& al.substi.Cum qua opi.transit domi. And. Sicul.in consil.40. alias.39.inci.in dubitatione in 2.uol.qui tenuit primam opi. quam dixi ueriorem in consil.16.inci. circa consultationem 1.uol.pro qua opi.Ange.consuluit Iac.But. ut refert. Pau.de Cas.in d.consi.48.quorum opinio non est tenenda Prædictā conclusionem ampliat Bal in d. consi.34.incip.inter illustrē.
95 ut procedat, etiam† si statutum excludat dotatam,quia neptis ex ea licet nō sit dotata,excludetur,quia respectus illius qualitatis donationis confunditur ex exclusione radicis, & tunc etiam excludetur nepos masculus, quamuis in eo non cadat qualitas ista,qua non potest dotari per rationem prædictam.Idem etiam uult Saly.in l.maximum.in fi.C.de libe. præt.& ibidem Moderni Perusini & Pet.de Anch.in clem.1. de Bap.in uers.2.ad idem.& Paul.de Cast.in l.qui superstitis. in fi.commen.ff.de acquir.hær.& est de mente Bar.in l.liberorum.in versic.quæro quid si filia dotata.sequitur Andr.de iser.c.1.in prin in 6.colum.versic.item si repellitur.de na suc. feu. licet. Bal.in l.maximum vitium.in versic. Ego finaliter, aliter dixerit,& in l.scimus.in princ.in fin commen.C.de inoffi. testam. ea ratione, quia cum in nepote ex filia seu nepte non dotata cessat dos,& sic forma statuti,non debet hre locum statutum,vel consuetudo,argum. l.ita autem.in princ. ff.de admin.tut.& l.constitutionibus. ff.ad muni. Addit Bal. aliam rōnem in consil 160.incip. verba pactorum.1.volumine,fm pe.impressionem,alias est 292.2.volum. fm vltimam
96 impressionem,s.† quod quia qualitas illa non adest tpe mortis eius, de cuius successione agitur, cessare debet statutum, & ibi dicit,cp statuto excludente fœminam nupram,non intelligitur exclusus nepos ex ea,seu neptis non nupta.Propterea,quia illa adiectio nupta,debet referri ad tps mortis eius, de cuius successione agitur, & tūc adesse q̄ qualitas respectu filiæ iam mortuæ non potest dici adesse, nec respectu nepotis,si nō sit adhuc maritata. Et ita etiam transit Dom.Philip.
97 Corn.consi.21.incip.vr.1.volum.volens,† cp statuto excludē te matrem transeuntem ad secunda vota a successione filiorum primi matrimonij, non videantur excludi filij secundi matrimonij,quia in eis non cadit qualitas,quæ matrē exclu dit,quod etiam voluit dns Corne.in terminis filiæ dotatę exclusæ,vt natus ex ea non excludatur,consi 119 incip.placet. in princ.1 vol.& consil.233 incip.pro decisione.in fi.& latius in consi.116.incip.difficultas.cum 2 seq 2. volum.vbi consul
98 uit cp† statutum excludens filiam dotatam extantibus fratribus, vel sororibus non dotatis , non excludat neptes ex filia dotata,non dotatas,qñ filia dotata viuo patre prædecessit,ita cp poterunt ipsæ neptes in bonis aui petere legitimam condito per auum testō, esto cp sint matris hæredes.quamuis mater non succedere, & legitimam petere non potuisset, vt ibi latius per eum,qui late firmat cons.82.incip.licet.in fi.3.vol. Sed prima opi.est verior, ppea quia defectus huius qualitatis confunditur ex exclusione radicis,& ita residet Salyc.in d.l. maximum vitium, & prædictam conclusionem limitat Pa. de Cast.in d.l.qui superstitis.in fi.vt nepos, vel neptis ex filia dotata etiam excludantur qñ statutum excludit filiam dotatam, si dos possit ad ipsos nepotes per filiam transmitti , uel fm ius commune,vel fm consuetudinem Martini.de qua in l.illud.C. de colla.& in l.dos a patre.C.sol.mat.alias secus,ut quia pater stipulatus esset dotem sibi reddi . De qua limitatione dicere latius continger in membro seq.circa.10.q post Ant.de But.in consil.1. Est tñ aduertendum ad id,qnod dixit Rich.malum,in disputa.sua & Io. And.in addi. Spec.in rub. de suc.ab intest. cp statuto excludente matrem pp amitam, vr exclusus pariter frater vterinus,qa loquitur , qñ mater est superstes,quę filium de iure cōi excludebat, & de illius dicti veritate dicam infra hoc eod. membro. 3. q. Sed qñ mater non esset superstes,tunc filius vtetinus bene succederet. Nec enim sequitur cp exclusa matre intelligatur filius exclusus a fraterna successione,vt dixit Pau.de Cast. in d.consil.418.incipi. cp ista mater.in volum.antiquorum consiliorum,fm ultimam impressionem. qui alle.Gui.de peru.ita tenuisse & cō
99 suluisse,cp† sistatutum excludet matrem, existente,patruo , nō excludet filius. Nec ob. quę dixi in hac qōne,qa frater ad fratris successionem non venit ex persona matris, nec subintrando locum,& gradum, quem tenebat mater, sed iure suo auth.defuncto.C ad Tertul.& auth. cessante. C.de legi.here. & mater venit tanquam ascendens.d. auth. defuncto,& toto tit.ff.& C.& inst. ad Tert. Frater vero venit ad successionem fratris ex linea collateralium d. auth.cessante, cum simil.unde etiam cum matre frater vtrinque coniunctus succedit,ut ibi & insti.ad senatusc on.orfi.& hæc faciunt ad.q.quam tangam in membro seq.in 28.q.Est tñ casus, cp admissa matre filij excludantur, vt dixi ibidem in 16.q circa fi.allegat.Bal.in consil.57.incip nulla mulier.1. vol. secundum vltimam im-
100 pressionem. Secundo quæro,† an statutum excludens vnam personam,videatur excludere oēs ascendentes ex ea, puta,si excludat matrem extante fratre , vel alijs agnatis masculis, an intelligatur excludere quosuis ascendentes ex linea materna etiam masculos. Ista qō depēdet ex his,quę dicta sunt in præceden.& ipsam examinat Bar.in l.2.§.videndum.ff.ad Tert.vbi dicit, cp consideratis verbis statuti, cum de admittendis agnatis nihil disponant,matre exclusa.vr dicendum cp admittantur proximiores sequentes in gradu,& pñr auus maternus, perinde ac si mater non esset,per tex.in d.§.videndū,maxime,quia mater sub noīe proprio,non aūt cognationis excluditur, ita ut alij cognari non videantur excludi.l.tutelas.ff.de capi.dimi.Contrarium tamen decidit Bar.ibi post Rich. malū,qui, vt dixi in præceden q similem quæstionem disputauit,quem refert Io.And.in addi.Spec.in d.rub.de suc. ab inte.& dicebat, cp pp agnatos mater excludebatur,ta mē

quantum

quantum ad excludendum alios agnatos, vī esse hæres. l. mulieri & Titio. ff. de condi. & demon. l. cum quasi. §. sed & si qs. ff. de fideicom. libe. Quæ ratio non placet Bar. per text. in d. l. 2. §. sed & si sint sui. ff. ad Tertul. & l. si ex modica. §. si filius. ff. de ope. liber. vbi nudum nomen hęredis, nō sufficit ad alios excludendos. vnde Bar. adducit alias rationes, quas etiam re
101 tuli in præced. q. scilicet. ꝙ † illa verba extātibus agnatis, vel aliquo eorum, habeant nō solum virtutem excluſiuam matris, sed ēt virtutem includentem agnatorum, seu alterius, propter quem fiat excluſio, quamuis sint ablatiui absoluti d. l. fideicommissa. §. cum esset. ff. de leg. 3. & l. in rōne. §. tametsi. ff. ad leg. Falc. & quia qñ vna dispō fit alterius contemplatione, licet verba ad illum expresse non dirigantur, tñ ei competit actio. l. seruo leg. §. 1. ff. de leg. 1. & l. fideicommissa. §. interdum. ff. de leg. 3. Nec refert, ſm Bal in l. quod vero. ff. de legi. an ſtatutum loquatur negatiue, vt quia dicat, ꝙ extante fratre mater non ſuccedat. an vero affirmatiue, puta ꝙ extante fratre auia excludatur. Nam illa negatiua reſoluitur in duo præcepta, vnum ſ affirmatiuum includentem, & aliud nega-
102 tiuum excluſiuum. Inſuper, ſecundum Bar. † Quādo aliquis remouetur a lucro contemplatione alterius lucri, illi applicatur, cuius cōtemplatione remouetur l. ſi poſt. §. amittere. ff. de his quibus vt indi. l. pe. C. de leg. l. cum duo emancipati. §. ſi duo. ff. de collatio. bono. & quod ad vnum applicatur, alteri remouetur. l. quod in rerum. §. ſi quis poſt ff. de lega. 1. cum concord. Ad idem facit rō ſtatuti, quæ vī velle, ꝙ hĕditates remaneant apud agnatos. Facit etiā l. 1. §. fratre. ff. ſi qs
103 ali. te. prohi. cum ibi not. vbi patet, ꝙ † excluſo proximiore ī gradu, alij ſequentes vñr excluſi. Nec ob. ſm Bar. vbi s̄. tex. in d. §. videndum. vbi matre excluſa admittuntur alij ſequētes in gradu, quia ibi nullius contēplatione fit excluſio, nec aliquis nominatim vocatur. & in ſupradicta q. ſecus eſt. Nec ēt ob. d. l. tutelas. quia ex illo capite, ex quo mater excluditur, auus & alij aſcendentes non excluduntur, ſed ex illo capite, ex quo vocantur agnati. Nam cum ſtatutum in ea parte eos vocat, alios vī excludere. l. cum prætor. in prin. ff. de iudi. l. ſi-
104 cut certi. C. de teſt. mili. Nec ob. illa regula, † ſi vinco vincentem te, multomagis vinco te. l. æquiſſimum. & l. 2. §. obij cit. ff. ad Tertul. & quod no. Bar. in l. 1. §. quidam. ff. de bo. poſ. ℨt. & Bal. in l. ſi defunctus. C. de ſuis & legi. quaſi auus maternus dicat, ego vinco agnatos, qui vincunt matrē. ergo vinco matrem, & agnatos. & per matrem non excludor, Quia reſpondetur, ꝙ hoc eſt verum, vt mater vincat agnatos de iure cōi. auth. defuncto. C. ad Tertullia. ſed agnati excludunt matrē ex diſpoſitione ſtatuti. & idcirco ipſe Bar. concludit per prædicta, quod ſiue mater viuat, ſiue ſit mortua, auus maternus & alij aſcendentes de linea materna excludantur, ſubdens ſe ita conſuluiſſe Florentiæ. Bal. autem in l. quod vero. ff. de legi. arguit ad partes. & relinquit hanc q. indeciſam. & refert la. Bu. tenuiſſe, ꝙ matre excluſa, auia materna non excludat quia iſtud ſtatutum eſt contra rationem. & quia caſus auiæ eſt ommiſſus. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſo. ma. Nec eſt mirum, ſecundum eum, ꝙ auia ſit melioris condōnis, quam mater, qa ſi mater eſſet exhæredata, & auia præterita, admitteret auia excluſa matre. l. pater filium. ff. de inof. teſta. & l. ſi quis filiū. C eo. Pro qua ſnīa plura adducit Io. And. in d. rub. de ſuc. ab inteſt. in addi. Spe. poſt Ric. Mal. & idem Bal. in l. ſi defunctus C. de leg. hær. relinquit hanc materiam, licet ſub alijs terminis dubiam, ſed idem. Bald. in l. illam. C. de coll. licet formet quæſtionem in aliis terminis, reprehendit d. Bar. in d. §. vidē-
105 dum. motus, quia † ſicut exhæredatio hominis non porrigit ad eum, de quo non eſt facta mentio, ita nec excluſio legis, cum vtraque ſit pariter odiaſa. l. 1. §. quęritur ff. de ven. īpoſ. mit. & cum ſtatutum non dicat, nec nos dicere debemus. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. mat. l. ſi ſeruus. §. non dixit. ff. de acquir. hære. Nec ob. ſecundum eum, quod vult Bar. ſcilicet, quod ꝑ ſtatutum vocentur agnati, & ex eo capite excludantur fęminæ, quia ſtatutum defert hæreditatem maſculis in præiudicium matris ſeu perſonæ nominatim excluſæ, nō autem defert ſimplr & indiſtincte. vnde fauor maſculorum eſt reſpectiuus, non aūt abſolutus. & dicit Bar. matre remota alios ſequentes in gradu remoueri, procedere, ſecūdum Bal. qñ mater eſſet in medio, quia tunc ius radicandum in perſona matris, de iure cōi transfundi poſſet in agnatos. Vbi aūt eſſet p̄mortua, ſecus eſſet, ſecundum eum, quia non poſſet fieri talis tranſfuſio. l. qui libertum. §. poſthumus. ff. de oper. liberto. & quod nota glo. in auth. matri & auiæ. in gl. 1. ver. Item, qd ſi eſt auus & auia. C. qñ. mu. tu. oſſi. fun. pot. & cum opi. Bald. tranſeunt Ange. & Fulgo. in d. l. illam. & Pau. de Caſt. in d. l. ſi defunctus. dicens, ꝙ iſta eſt veritas, ſubdens, iniquum eſſe, ꝙ viua matre, vlteriores in gradu admittantnr. Idem tenuit D. And. Sicu. in conſi. 39. incip. In hac dubitatione 2. parte, vbi vult, ꝙ ſtatutum excludens matrem, & auiam maternā non excludat auum maternum, ſubdens hoc maxime procedere in bonis, quæ ab auo peruenerunt. Pro quo facit in argu. l. de emancipatis. C. de leg. hær. iuctis notatis in auth. itaq;. C. cōmu. de ſucceſ. Idem etiam in terminis voluit Do. Bened. Capra in conſi. 137. inci. & ſi, viſo & conſiderato præfato pūcto, & ꝑtentis in eo. & dictis ſtatutis. & alibi multotiens Bal. maxime conſulendo reprehendit dicta Bar. in d. §. videndū. dū vult, ꝙ ipſum ſtatutum ex virtute includentiua maſculorum trahatur ad excluſionem perſonarū non expreſſarum, & alij docto. quos referam infra, in 13. art. princ. in 1. q. Alibi autem Bal. ſcilicet, in conſi. 447. inci. ſtatuto cauetur 4. vol. ſecundū vltimam impreſſionē, dixit, ꝙ ſtatuto excludente matrē ꝓpter agnatos, non intelligitur excluſa auia, ſiue mater extet
106 in medio, ſiue nō. Licet qñque ℨrium conſuluiſſet, † ſubdens ꝙ nō pudet eum mutare ſnīam, vbi viderit aliū melius ſentire, motus, quia iſte caſus nō eſt expreſſus in ſtatuto, & qñ mater non poteſt ſuccedere, venit ſequens gradus, vt vī caſus ī l ſi is, qui. in verbo, non poſſit. ff. de inoffi teſta. pro quo facit, quod not. Cyn. in auth. defuncto. C. ad Tertu. & quia iſta opinio eſt æquior ſecundum eum. Sed Pau. de Caſt. in d. l. illam. in illo membro, quod congruit qōni noſtræ, tranſit cum ſententia Bar. in d. §. videndum. & plene Alex. & hęc opinio eſt magis communis, quam ſequitur Bal. in l. Neſennius in fi. cōmen. ff. de neg. geſt. Ang. in d. conſi. 210. incip. ſtatutum ſupra dictum. Pau, de Caſt. in conſ. 341. alias. 342. incipiē. hæreditas prædicta. in vol. antiquorum conſiliorum, ſecundum primā impreſſionem. Pau. in conſ. 85. incip. primo eſt videndum. 1. vol. Fulg. in ſimilibus terminis conſuetudinis in l. de quibus ff. de legi. & D. Philippus Corneus in l. ſi quis. in fi. C. ad Tert.. licet videatur dubitare circa dicta Bald. & Paul. de Caſtr. in d. l. illam. mouentur maxime illo fundamento, quia excluſa radice omnes ſequentes videntur excluſi. Pro qua ſententia faciunt, quæ dicta ſunt in præceden. q. Sequitur idem Corn. conſi. 178. incip. In præſenti in 2. vol. & conſi. 92. incip. Videt
107 3. vol. dicens † ꝙ excluſa matre cenſetur excluſa etiam auia, amita, & alię perſonę coniunctę per matrem. & ipſe Cor. in multis aliis conſiliis, quæ in præcedenti membro retuli, ad effectum, vt matre excluſa cēſeantur cognati excluſi. Ad fundamenta in ℨrium facta, & primo ad illud, ꝙ talis excluſio tanquam filiæ exhæredationem continens ſuæ matris, cenſeri debeat odioſa, & idcirco ſit reſtringenda, poteſt reſponderi ſm Bal. in d. l. maximum vitium. C. de lib prętę. non eſſe verum, ꝙ talis excluſio cenſeatur exhæredatio, quia exhęredatio prouenit & cauſatur ex culpa, vel delicto. & ſecus eſt ī excluſione filię vel matris. Vel melius & breuius dicendū eſt, ꝙ iſta excluſio ſit cenſenda fauorabilis, per ea, quę dixi in 3. artic. prin. Item ſm Bal. in d. l. ſi defunctus. C. de ſuis & leg. tale fundamentum non procedit, qñ aliæ iuris regulę ſuadent ℨrium, prout in caſo iſto, in quo plures rationes ſuadent talem excluſionem, vt patet ex prædictis. & maxime, quia ſtatuta recipiunt interpretationem paſſiuam, vt per Bartolum in repeti. l. oēs populi. in 6. q princ. ff. de iuſtitia. & iu. Imo. & Ale. late in l. 1. §. 1. ff. ad leg. Falc. Per quas rationes videtur ēt ſublatum illud, quod dicebat Bal. de excluſione filiorum, q̄ eſt limitata & reſpectiua ad perſonas nominatim excluſas, quoniam ipſe rationes, quæ videntur ineſſe ſtatuto, ſuadent excluſionem perſonarum non expreſſarum, per ea quæ dixi ſupra in 3. arti. prin. Cęterum eſt hic aduertendum, quia ſm Cornеum conſi. 90. incip. Scrupuloſa 3. volu. ſi ſtatutum vel decretum Sinagaliæ excludat filiam dotatam ſtantibus deſcendentibus vel collateralibus, patruus nō excludet matrē vbi agitur de paſſiua ſucceſſione deſcendentium ipſius filię, non de paſſiua ſucceſſione patris, matris, vel collateralium, quia cum parente, patrui excluderentur ab ipſa filia dotata ſeu matre, fortius excluduntur patrui. Super quo me non ex
108 tendo, quia non habeo nota uerba ſtatuti. Tertio dubitatur, † an ſtatutum excludens unam perſonam uideatur excludere omnes de illa linea, etiam ſi non ſint coniuncti per illam perſonam, ut quia non ſint aſcendentes uel deſcendentes, ſed collaterales. iſte paſſus ē difficilior ſuperioribus, & ī quo ſecundum Pau. de Ca. in d. l. illam. C. de colla. diſtinguēdum eſt, quod aut perſona a ſtatuto nominatim excluſa, excludebat de iure cōi non nominatam, de qua excludenda tractaī. Puta, ſi ſtatutum dicat, ꝙ extante patruo, mater excludatur, & extet patruus, & frater defuncti ex latere patris tantum, q̄ frater de iure communi excluderetur a matre, auth. defuncto. cum ibi notatis. C. ad Tert. & hoc caſu ſi non extat mater in medio, ſed mortua ſit, non habebit locum ſtatutum, cum iſte caſus ſit obmiſſus a ſtatuto l. ſi cum dotem. in prin. ff. ſol. ma. l. ſi extraneus. cum ſi. ff. de condit. ob cau. Aut extat mater in medio, & tunc patruus excludet fratrē, per not. per Bar. in l. 2. §. uidendum ff. ad Tert. maxime dum alle. l. mulieri & Titio. ff. de cōd. & de. Aut perſona a ſtatuto nominatim excluſa, non excludit de iure cōi perſonā non nominatā, de cuius excluſione tractatur in totū, ſed in parte, ut qa ſtatutū

exclu-

Source : BIU Cujas

exludat matrem extante patruo,& in facti contingentia ex tent mater,patruus & frater vtrinq; coniunctns, qui de iure cõi pariter cum matre ſuccedit.d.auth.defuncto, & tũc ſm Pa.de Ca.patruus hẽbit portionem quæ de iure cõi ſpectaſſe & ad matrẽ, & fr̃ hẽbit ſuã propriã ꝓp ſtat.ꝙ excludit matrẽ ꝓp ipſum patruum.Si autem mater nõ extet,tunc frater habebit totam ſucceſſionem,quia iſte eſt caſus omiſſus a ſtatuto.Vbi autem perſona nominatim excluſa, non excluderet nec in totum nec in partem,nõ nominatam,ſed ab ea excluderetur,tunc præſupponit Pau.de Ca.ad talem non nominatam ſtat.non porrigi.Ad ꝙ facit qđ dixi.s̃.hoc eo.artic.2.mẽbro.3.q.& licet iſte paſſus fuerit antea per alios examinatus, volui primo referre opinionem Pa.de Ca.quia diſtinguit ipſum per membra,ſm quæ illum examinandum putaui. Re-
109 gulariter autem ſm Corneum conſi.216.incip.difficultas.2. vol.† caput incluſinum non eſt potens ad excludẽdum alios in verbis ſtatuti non comprehenſos, qñ comprehenſi ſuperſunt. Et Sozi.cõſ.116.inci.in cauſa.in fi.1.vol.de quo. ĩ.13.artic.prin.1.q.& in ſequentib. membris latius patebit,circam quam differit Corn.conſi.84.incip.in hac.4. vol.vbi diſputat hanc materiam, & Cor.conſil.291.incipi.vĩ.in fi.5.volum.& conſil.270.incip.de hac.5.colum.in fi.4.volum. Aſſumendo igitur primum membrum, qñ perſona excluſa nominatim a ſtatuto excludit non nominatam,& ipſa nominata non extat,ſed mortua eſt,vt dixi,voluit Pau.de Caſt.perſonam non nominatam non excludi, tanꝙ iſte caſus ſit omiſſus a ſtatuto.Hoc idem voluit Bald.in d.l.illam.motus, quia non debemus ampliare ſtatutum contra ius cõe.l.ſi vero. §. de viro.ff. ſol.matr & quia ius radicandum de iure cõi in perſonam nominatim excluſam non poteſt transfundi in illum,cuius fauore ſit excluſio, qñ ꝑſona nominatim excluſa, eſt mortua, ꝓp quod non poteſt facere præiudicium remotiori.d.l.qui libertu m.§.poſthumus.ff.de ope.lib.c& quod notatur in d.authen.matri & auiæ in gl.1.verſi.Item,quid ſi eſt auus & auia, C. qñ mul.tu.of.fun.pot. & adducit Bald alia fuudamenta & iura,quę relata fuerunt in qõne prȩcedenti, circa partẽ negatiuam,quæ hñr pro hic repetitis.Idem volũt Ang.Fulg.Ale. & Peruſi.in d.l.illam.& Pau.de Caſt.in d.l.ſi defunctus.C.de leg.hære.dicens,quod iſta eſt veritas, & quod tunc non procedit regula.Si vinco vincentem te,ergo vinco te,quia cum ſtatutum loquatur de certa perſona iam mortua, nõ ſumus in terminis ſtatuti,quod loqũitur illa extante, cum non debeat ſtatutum extendi de vna perſona in aliam,ad correctionem iuris cõis . Pro quo melius facit , quod dixi in q. præcedenti poſt Bar.in d.l.2.§,videndum ff.ad Tertul.circa ipſam regulam.Si vinco vincentem te, &c. idem etiã voluit Imol. in d.§.de viro,volens generaliter,ꝙ qñ rõ talis ſtatuti nõ eſt in eo expreſſa. non fiat extenſio de vna perſona ad aliam, licet minus bene ſentiat, ita generaliter loquendo. Idem firmat Bal.indubitãter in membro prædicto in d.l.ſi defunctus & ibi Pau.de Caſt.Alex.in conſi.97.incip.viſo themate.2.uolum.ſequitur D.Philip.Corn.in d.l.ſi quis.C.ad Tertul.& do. Bene.capra. in conſi.98. incip.deceſſit olim quidam Lucas. in fine cum ſeq.& Maria.conſi.30.inci.quamuis 7. ex quo in
110 ferunt doctores.s̃.allegati,ꝙ† ſtatutum excludens matrem, & auiam extantibus agnatis maſculis,nõ excludat amitam, qñ nec mater nec auia ſupereſt,& ꝙ ſtante tali ſtatuto frater defuncti ex latere patris tñ, qui de iure cõi per matrem excluderetur, non excludatur a patruo,cuius contemplatione mater, ſi viueret, excluderetur, & generaliter ꝙ cognati qui in gradu ſunt magis proximi,quam agnati, ꝓp quos mater ſi viueret,excluderetur,mortua matre ꝓp agnatos non excludantur,quod etiam tenet Pet.de Anch.in repeti.c.cano.ſtatuta.uerſic.quæro vlterins de alia.q.de conſti. & hæc opi.tanquam cõis eſt tenenda. Sed prædictis obſtat, quia ſm magis cõem ſnĩam , ratio talis ſtatuti eſt gratia præſeruandę agnationis,& ut maſculorum ſalua ſit dignitas, quæ ratio hr̃ pro expreſſa,ita vt non dicatur fieri extenſio ad perſonas,quę nõ ſunt nominatę in ſtatuto,in quibus militat ipſa ratio. Sed tales perſonæ dñr excludi ex ui intellectiua & comprehenſiua ſtatuti, vt dixit Bal.in l.maximum viium, C. de liber.præter. & Pau.de Caſt.in lege,ſi uero.§.de viro.ff.de ſolut.mat.cum concor.adductis per me ſupra in 2.artic.princ. Nam qñ in lege vel ſtat. nõ poteſt aſſignari niſi una ratio , etiam in correctorijs ex identitate vel maioritate rõnis ſtatutum loquens in vna perſona, trahitur, ad aliam, ſiue aliam complectitur, vt volunt docto.ſupra allegati.& Alex.in d.l.ſi conſtante. ff. ſol.matrim.poſt gl.Bal.& modernos in l.quamuis,C.de fidei comm.vbi dñs præceptor meus hoc tenet Bal.& Imol.in l.ſi ff.de hære.inſti.& Paul. de Caſt.in conſi.434. quod etiam firmat dñs præceptor meus in auth. quas actiones. in 7.colum C de ſacroſanc.eccle.cum concordan.per eum allegatis, & per modernos in capitulo tranſlato.in fi.de conſti.& per me
111 in dicto 3.articulo prin. Sed ſic eſt, ꝙ† ſi exlcluditur fœmina proximior in gradu ꝓp agnatos maſculos, maior,& non tñ par eſt ratio in excludendo remotiorem,vt dixit Pau.de Ca. in conſi.244.incip.primum eſſ de intellectu.in volum. antiquorum conſiliorum,ſm primam impreſſionem,volens ꝓp hoc,ꝙ ſtatutum excludẽs ſororem, etiam excludit amitam not.Bal.in l.quod vero.ff.de leg.& iſtud fundamentum fecit me in hac materia multum dubitare,& ineo etiam in ſimilibus terminis dubitauit dñs præceptor meus in l.1.C.de ſucc. edi.& in ipſo reſidet quaſi tota vis præſentis tractatus,in concernentibus materiam extẽſiuam,quæ eſt periculoſa,in qua ſolennis doct.D. Baptiſta de S. Seuerino in repe. l.omnes populi.in 138.col.verſic.iſtis præmiſſis.ff.de iuſti.& iur.dicit periculoſum eſſe aliquid firmare,& audiuiſſe a peritiſſimis ui-
112 ris, ꝙ† non eſt minus tutum adhærere deciſionibus, quæ reperiuntur in indiuiduo,quam regulis,ꝓp ipſarum uarietatẽ, & uidi aliquos dicentes non lege bene probari , ꝙ in correctorijs licita ſit extenſio qñ ratio non eſt expreſſa , licet unica tantum reddi poſſit, unde pro ſolutione relinquo cogitãdum.Secundo caſu,qñ talis perſona a ſtatuto nominatim excluſa ſupereſt, quæ de iure cõi excludit aliam non nominatam,dixit Pau.de Caſt. ꝙ talis non nominata excludetur per ſtatutum.per no.per Bar.in d.l.2.§.videndum.ff.ad Tertulia. maxime dum allegat.l.mulieri & Titio.ff.de condit.& dem.
113 ubi uoluit,ꝙ† ſtatuto excludente matrem ꝓp agnatos,intelligentur etiam excluſi omnes cognati.Idem uoluit Bald. & Ang.in d.l.illam,& Pau.de Caſt.in l.ſi defunctus.C.de ſuis & legi.hære.Sequitur Corneus conſil.97.incip. uĩ 2.uol. & 115.
114 incip.in hac.eodem uolumine dicens,ꝙ ſtatutum excludẽs matrem a ſucceſſione, excludit omnes coniunctos mediãte matre,& in conſi.95.incipi. diu eodem uolum.dicens prout hic, ꝙ excluſa matre omnes cognati cenſentur excluſi. & ſi mater excluditur ſalua quarta ipſi matri, auunculi & cognati in illa ſola quarta, qñ mater nõ ſupereſt admittantur,ſecũdum Corn.conſi.167.incip.Conſtat.3.uolum.& 206.eodem uolum.& ꝙ cognati excludantur matre excluſa,uult Corn. conſi.98.incip.in hac 2.uolum.Sequitur Corneus conſi.269.
115 incip.conſtat.4.uolum.ubi,ꝙ† ſtatuto excludente matrem ꝓp fratres & ſorores, ſoror conſanguinea tñ excludet matrem &uterinos fratres ab ea deſcendentes,ac omnes cognatos, quod eſt intelligendum in bonis a patre peruentis, non a matre ut ibi,& dicetur.ĩ.8.artic.princ.15.q.& ita etiam tenet Corneus conſil.211.incipi.hæc conſultatio,circa principium.4.uolum.quam opinionem tenuit Petr.de Ancharan.
116 in conſi.336.incip.Sed ab agnato,ubi dicit, ꝙ† ſtatuto excludente matrem tranſeuntem ad ſecunda uota a ſucceſſione filij propter agnatos,ſi adſit ſoror defuncti ex parte patris tãtum , agnatus matrem & ſororem excludet , etiam ſi in alia parte ſtatuti ſoror tali agnato præferatur,quia non loquitur ſi mater extet, & ad hoc adducit plura iura & fundamenta generalia, & inter cætera mouetur,quia agnatus uincẽs matrem debet etiam uincere ſororem ad ſuum commodum, non autem debet facere locum ſorori, & ad ſororis commodum matrem uincere,argum.l.nam ſi ſub conditione. ff.de iniuſto.rup.ubi quis tollendo primum locum, facit ſibi locũ & non ſequenti.facit.l. pater filium.ff.de inoffi. teſtam.idem etiam uult Angel.in conſil. 291.alias 251. incipi.ſtatuto Bo-
117 no.cauetur, volens, ꝙ† ſtatuto excludente matrem ꝓp agnatos,ſi contingat extare patruum,matrem,& ſororem defuncti ex uno latere tñ,patruus ambas excludat, quia illa ſoror de iure cõi excluditur,a matre quã patruus ex forma ſtatuti excludit,quaſi ſoror non ſit habenda in conſideratione.Mouetur etiam , quia ratio & finalis cauſa ſtatuti, quæ fuit conſeruare agnationes,ita militat contra ſororem,ſicut contra matrem.Ad idem facit, quod uoluit Rich. mal. in diſpu.ſua quam refert & ſequitur Ioan.And.in addi. Spec.in tit.de ſuc
118 ce.ab inteſt. in rubrica, ꝙ † ſtatuto excludente matrem ꝓp agnatos utriuſq; ſexus,uideatur excluſus frater uterinus per amitam,ſi extent mater,frater uterinus, & amita, quia amita uincit matrem,quę de iure communi prȩfertur fratri uterino tantum.anthen.defuncto. C.de legi.hær.cum ſimili , & hanc opinionem doctor meus in aſſumptione gradus.d.Carol. rouerin. dixit , in puncto iuris ueriorem, in repetit. §. & quid ſi tantum.in l.Gallus.ff.de lib.& poſthum.Vbi pro ſolutione iurium in contrarium adducterum facit ſubtiles conſiderationes, quas breuitatis gratia omitto.Bal.autem in d.l. ſi defunctus.C.de ſuis & legi.& in l.ſi quis.C.ad Tertul.remanet dubius de hac quęſtione,& ſolummodo arguit ad partes & format ſimilem quæſtionem Richar. mal.ſ.de ſtatuto excludente matrem & auiam ꝓp agnatos, an etiam excludat amitam ſuperexiſtente matre,licet dicat ſe alias tenuiſſe opinionem, quod amita ſuccedat,& ita conſuluit in conſil.163. incip.ſtatuto ciuitatis Parmę. 1.vol.ſecundum pe. ſtampam. alias eſt 252.5.uolum. quamuis dici poſſit, quod Bal. in d.l.ſi quis.magis inclinet, ut agnati ambas excludant.Sed dñs Benedictus

Source : BIU Cujas

nedictus Capra in consi.91.incip.subscripsi,vr̃ velle, quod p-
119 sona non nominata succedat.Dicit enim,quod †statuto excludente matrem,propter proximiores consanguineos,præsupposito:quod per illa verba vocentur masculi,si cõtingat supereſſe matrem,auiam paternam,& agnatos masculos remotiores,auia omnibus præferetur,cum qua opinione concor.Bal.iu d.consi.263.quia de ea statutum nõ loquitur.Ale. autem in d.l.illam.C.de colla. tenet contrarium eius,quod voluit ibi in hoc passu.Pau de Cast.& sequaces,dicens quod talis opinio est ꝯ tex.in l.2.§.si sit agnatus.ff.ad Tertul.vbi pater,quod licet qñ tractatur de succedendo filio,emancipato pater pferebatur matri d.l.2.§.obiicitur.& §. pater.instit.illo eo.tit.tñ agnatus vincit patrem in aliena familia existentẽ, qui desiit esse agnatus filio,& nihilominus si concurrant pater,mater,& agnatus,qui non sit frater vel soror, præfertur mr̃.& licet talis agnatus vincatur a matre,tñ remouet matri obstaculum patris,ita quod sola mater admittatur. Ita ergo ſm eum debet esse in casu nostro,vt persona nominatim excluſa a statuto,quæ de iure cõmuni præfertur nõ nominatę de qua excludenda tractatur, admittatur ad successionem exclusis agnatis remotioribus a statuto vocatis,ex eo quia p sona nõ nominata tollit obstaculum statuti personæ nominatim excluſę,ita quod stante statuto,ꝙ extante patruo mater non succedat,& contingat extare patruum,matrem defuncti,& fratrem ex latere patris tantum,cui,vt prædixi mater de iure cõi præfertur,dicendũ sit fratrem,qui de iure cõi præfertur patruo,auth.post fratres.C.de legi.hęr. tollere matri obstaculum patrui,& ipsam matrem patruo & fratri defuncti præferri.& ita etiam tenuit Pau. de Cast.in consi.444. incip. Visis statutis. in volumine antiquorum consiliorum, secundum vltimam stampam. & idem in casibus prædictis esse debet.& illum tex.in d.§. si sit agnatus. Ponderat ad idẽ D.Fran.Are.in consi 27.incip. proponitur ex facto. dicens ꝙ
120 †statuto præferente agnatos transuersales filiabus fœminis si contingat aliquem decedere relicta filia,patre, & agnatis transuersalibus,filia sola succedet,qa licet agnatus vincat filiam,tñ pater vincit agnatum,& filia patrem, & consequenter pater tollit filiæ obstaculũ agnati. Alleg. ad idem tex.in l. fi.§.finautem.C.ad Tertul dicens ita Bal.ibi inclinare, qui dicit,ꝙ licet mater non admittatur ad successionem filij ex sena.con.Ter.qñ pater supereſt d.l.2.§ obijcit.& §.pater.instit. eo.ti ad Tert.tñ si supereſt frater morientis,qui cum patre ꝯcurrit,mater non excluditur,quia nõ sumus in meris terminis dispositionis excludentis matrẽ.de quo dicto in seq. mẽbro dicetur.Ad idem facit.l. æquissimum.§.1.ff.ad Tert. quẽ tex. pro hac opinione inducit Bal.in d.l. si defunctus. Nã reducendo illum tex.ad terminos quæstionis nostræ,si diceremus,ꝙ mater excluſa per patruum,a statuto excluderet extante fratre ex patre tm̃ succederet alia iuris dispositio,ꝙ frater ex latere patris tm̃,patruum excluderet,& ipse admitteretur,& tunc cessaret statutum,quo cessante, & præsuppoſita supradicta dispõne,succedit alia iuris dispositio,ꝙ mater ipsum fratrem excludat.Vnde gratia circuitus euitandi directo dicere debemus matrem nõ excludi per patruum.sed illam præferri patruo & fratri germano tm̃.& idem in aliis casibus prædictis dicendum videtur.Ad idẽ facit theorica Bar. in l.1.§.quidam habebat.in 2.q.ff.de ꝯta. & Bal.in l. si quis filium.in vlt.q.C. de inof test. quorũ dicta inferius in hac e. q. referã.Idem tenet D.Philip.Cor.in l.fi.C.ad Tertul. motus p
121 iura prædicta.& quia in talibus perplexitatibus, † qñ adsunt personę,quæ de iure statutario & speciali aliquas excludunt & aliæ personę,quæ de iure cõi illis ex statuto,& de iure spãli vocatis præferuntur,dẽt potius cõsiderari persona, q̃ de iure cõi excludit, cum iura spãlia sint debiliora d.l. mulieri & Titio.inducendo vt ibi per eum,quã dicit male fuisse inductam per Pau.de Cast.ad suum propositum. & l.eius militis. §.militia missus.ff.de test.mili.& pro prædicta cõclusione cõ suluit D.Bened. Capra in consi. 88.incip.decessit olim quidã Lucas in fi.cum seq.vbi loquitur in terminis,in quibus loqtur Bal.in d.l.si quis.C.ad Tertu.Imo.in quodam cõsilio suo, inci.in casu præmisso est discutiendum quis succedat Ludouico,secundum quod refert Ale.in d.l.illam.quia illud consilium in meo vol.nõ inueni.& hæc opinio clarius comprobabitur ex decisionibus,quas ponam post finẽ sequentis casus.& ista opinio vr̃ tenenda,quia ꝓ ea vñr tex.vrgẽtes stringere,& ꝓñr decisiones Richar.malũ.Bal.Ang.Pet. de Anch. & Pau.de Cast.in ꝯrium supra adductæ non sunt tenẽdę. & ex prædictis apparet non esse per oĩa verum,quod dixit Bar. in l.2.§. videndum.in fin.ff.ad Tertul.dum dixit fęminas nõ nominatas,& omnes cognatos excludi propter inclusionẽ agnatorum, quia statuto vocantur, quia ſm hoc non esset dare casum,in quo fœminæ non nominatæ admittentur. ꝯ ea,quę dixi in precedenti membro,& in præcedẽti casu,hac ca.q.& quæ late dicam in seq.casu hac.ca q.& alibi sæpe.Ad fundamentum.Bar.etiam respondet Bald.in d.l.illam.cuius verba retuli in præcedenti casu Item dicit Pe.de Anch.in repe.c.canonum statuta.in ver.inter consilia,quæ habeo.de cõstit.quod dictum Bar procedit in personis,quæ ex eodem capite succedunt,quia excluſa auia, vr̃ excluſa persona sequẽs, quæ non posset admitti,nisi subintranda vices excluſæ. & si opponatur de rõne statuti,prout dixi in præcedẽti casu,qua si videantur per tale statutum,nõ tm̃ excluſæ personæ nominatæ,sed aliæ remotiores nominatis,in quibus excludendis subest maior rõ, responderi posset.ꝙ ẽt vbi ratio est expreſſa ĩ statuto vel lege correctiua,nõ licet illud extẽdere, si alia ratio suadeat non debere fieri extensionem.vt est gl.in c.cõstitutio.de elec.in 6.quam no.Imo.& Gemi. & sequitur Ale.
122 in l.si constante.ff. sol.ma.Sed sic est, quod †superexistentia p sonæ nõ nominatæ tollit nominatæ obstaculũ statuti.& facit,vt ĩ nominata cesset regula,Si vinco vincẽtẽ te, ergo &c. item non agimus de excludendo personam non nominatã, quia omnino secundum conclusionem,quam teneo,est excluſa de iure cõi,& non succedit,licet tollat obstaculum nominatim excluſę.Prædicta cõclusio est intelligenda, qñ illa persona non nominata,de iure cõi præfertur agnato masculo,qui a statuto vocatur,alias aũt ind ubitãter masculus præ
123 ferretur.Tertio casu,qñ †persona nominatim excluſa p statutum,non excludit de iure cõi aliam nõ nominatam, de qua est dubium,an etiam censeatur a statuto excluſa.Sed pariter succedit,dixit Pau.de Cast.in d.l.illam.quem supra retuli, ꝙ si persona nominatim excluſa supereſt, tunc agnatus vocatus habebit solum portionem,quæ de iure cõi spectasset isti nominatim excluſę.Sed si talis persona nominatim excluſa non supereſſet,tũc non nominata nõ excludetur ab agnato remotiore.Sed erimus in terminis iuris cõis, tãquam iste casus sit a statuto ommissus.secundũ eum.& sic Pau. de Cast. loquitur,vbi agnatus a statuto vocatus erat remotior in gradu succedendi,non aũt in pari gradu.Bal.autẽ in cons. 157. incip.Titius.in 5.volu.secũdum vltimam impreſſionem.lo-
124 quendo in terminis †statuti excludentis filiã dotatam a successione dotantis,& descendentis ab eo,præsupponendo, ꝙ aliqs.decesserit relicto fratre,& sorore dotata,& nupta vtrinque coniunctis,& matre, qui omnes de iure cõi simul succedunt. auth. defuncto.C.ad Tert.Tenet etiam,ꝙ talis fęmina a statuto nominatim excluſa in nullo succedat,& ꝙ ma-
125 ter illi locum non facit.Sed dicit esse dubium, †an frater masculus cuius contemplatione soror dotata excluditur, hẽat duas portiones,scilicet suam virilẽ,& illã in qua de iure cõi dotata successisset,anvero mater secum ęqualiter succedat, quia statutum non disponit,ꝙ portio dotatæ accrescat masculo.Tñ sub dubio forte idem tenet, quod dixit in eo casu Pau.de Cast.vt s.portio,quæ deberetur dotatę de iure cõi, ac crescat masculo,siue ꝙ masculus in illam succedat. motus, quia statutũ tacite vr̃ disponere de iure accrescendi. de quo dubio late dicam ſ.in 14.arti.prin.in 3.q.& sic Bal.loquit vbi talis agnatus non erat remotior in gradu succedẽdi. Sed verior opinio est,vt eo casu,qñ persona nominatim excluſa supereſſet,in terminis saltem,in quibus loquitur Pau. de Cast. statutum sibi locũ non vẽdicet,& dicamur esse in terminis iuris cõis,vt agnatus remotior fęminas nõ excludat,vel existens in pari gradu,cum illis simul admittatur.& ita ꝯsuluit Corn.consi.12.inci.in hac 1.vol.& idem si renuntiet,vt infra dicetur.Pro qua opinione facit ꝙ voluit Bar. in l.1.§.qui habeat.ff.de bo. pos.ꝯcta.vbi uult,ꝙ qñ remotior in succedendo,non succedit in locum eius,quẽ excludit,& excluſus me excludit propterea quia habet potentius ius in successione, ego nõ excludar,sed iure meo ad successionẽ vocer,perinde acsi ille excluſus nõ esset in rerũ natura. l.2.§.si sit cõsanguinea.ff.ad Tert.Ex quo infert ibi Bart. ꝙ †si statuto caueatur,
126 ꝙ soror non succedat fratri,extantibus fratribus ex eodẽ patre,& contingat aliquẽ decedere relicto fratre tm̃, & relicta matre, & sorore ex vtroq; parẽte,quo casu mr̃ fratri pferr̃. d.auth.defuncto.ꝙ soror admittatur cũ matre, excluſo fratre,p tex.in d.§.si sit consanguinea.cui similis est tex.instit.ad Tert. Licet enim dicendũ videatur sororẽ a fratre excludi,p pterea qa illi ablatiui absoluti extantibus fratribus faciãt dispositionem,vt sæpe dixi,& dicã. in 13.arti.prin.1.q.Pro quo facit.l.seruo leg.§.1.ff.de le.1.& l.fideicõmiſſa.§.cũ esset.& § interdũ.ff.de leg.3.quãuis regulariter resoluantur in ꝯdõnẽ. l.a testatore.ff.de condi.& demon.l.euictis.ff.de vsur.tñ quia mater fratrem excludit,soror admittetur. quæ fratre excluſo,de iure cõi admittitur.quamuis Corn.aliter consuluerit consil. 75.inci.quamquam.1.no.qui forte bene consuluit in terminis iilius statuti Perusini,& aliter non. Cum qua sentẽtia transit ẽt Bald. in l.si quis filium.vlti.q.C. de inoffic.testa. & idem Bald.in l.quicunque.in versicu. sed nunquid. C. de
127 ser.fugitiuis.vbi voluit, ꝙ †statuto excludente auum maternum,existente patruo,& extent auus maternus, auia & patruus,

truus,auus & auia admittantur excluſo patruo,allegat in argum.l.fi.C.de legi.hæredi. Propterea,quia incluſus trahit ad ſe excluſum,credo, ꝙ voluerit allegare.l.fi.C.ad Tert.Moue tur etiam,quia maſculinum in odioſis non concipit femininum. De quo dixi in 5.artic.princip.in q.13. Sequitur Corn. conſil.271.incip. de hac 2.volum. Ad idem facit,quod dixit Pet. de Anch. in repe.c.cano ſtatu.in verſ.inter conſilia,quæ habeo. de conſtitutio. vbi dicit fuiſſe conſultum per colle-
128 gium Peruſinum,ꝙ†qñ mater per ſtatutum extante patruo excluditur, non ſit locus ſtatuto, ſi cum illis ſuperſit ſoror defuncti vtrinq; cõiuncta, ita ꝙ tunc patruus non ſucedet, ſed mater & ſoror, ꝓpea quia de ſorore excludenda ſtatutum nihil loquitur, & mater beneficio ſororis, quæ ſibi tollit obſtaculum,patrui,admittitur, & nihil allegat,niſi not. per Bal.in in d.l.illam.quod conſilium collegij Peruſini inſertum eſt inter conſilia Ang.num.210. & incipit ſtatutum ſupradictum & cum dicta deciſione tranſit Alex.in d.conſi.80.Et Sozi.cõ
129 ſi.207.incip.in cauſa 1.volum.etiam dixit,ꝙ†ſtante ſtatuto, ꝙ exiſtente patruo mater non ſuccedat,ſi extãt patruus,mater, & ſoror, defuncti,mater & ſoror excludent patruum,ꝙa ſtatutum limitate excludit matrem,& vult etiam Pa.de Ca. conſi.338.incip. hæreditas prædicta in antiquis & Corn.late conſilio.341.incip.multa.1. volum.in terminis ſtatuti Peruſini,vbi ẽt dicit collegiũ Peruſinũ ita ꝓſuluiſſe,& late idẽ Cor. conſil.98.inci.in hac.cum 2.ſeq.2.vol.& conſi.61.inci.licet.4. volum.& conſil.171.incip.de hoc in 4.volum.& idem Corn. conſil.82.incip. licet.eodem volum. Vbi paulo ante dicit, ꝙ
130 †ſtatutum excludens matrem & cognatos,non excludit neptem ex fratre.Ad not.per Bar.in d. §.videndum, reſpondet Petr.de Anchar.vbi ſupra,ꝙ procedunt in illis perſonis,quę ex eodem capite ſuccedunt, quia tunc excluſa vna perſona ſequens bene vĩ excluſa, quia non poſſet admitti niſi ſubintrando locum excluſæ.Secus autem in prædicto caſu eſſe dicir,quia ex diuerſo capite,& ex diuerſo iure ſuccedunt.Ita ꝙ non poſſit dici perſona nominatim non excluſa,locum alterius nominatim excluſæ ſubintrare, & prædictam opinionem tenet domi.Alex.& etiam D.Philip. Corn.in d.l.illam, loquendo in terminis ſtatuti prędicti,motus per text.in d.§. ſi ſit conſanguinea,cum ſeq. vbi patet, ꝙ ſi extent mater, ſoror conſanguinea,& pater alicuius,qui pater ſit emãcipatus, quo caſu ſm illa iura ſoror conſanguinea tanq̃ agnata patri præferebatur, quamuis mater non admitteretur ex ſena.conſul.Ter.qñ pater ſupererat, tñ qa perſonã patris impedit,ſuccedere ſoror, locus erit matri in ſucceſſione ex dicto ſen.cõſul.Tertu.Ad idem adducit tex.in d.l.fi.§.quod autem.C.ad Tertul.quem induxit in caſu præcedenti, vbi eſt ſimilis deciſio ad d.§.ſi ſit conſanguinea.Item ex hoc conſuluit ipſe Do.
131 Bened.in conſi.108.incip.circa quod vĩ, ꝙ†ſtante ſtatuto Tudertino, ꝙ hæreditas defuncti deuoluatur ad fratres eius. & filios fratrum,ſi ſunt, vel ad-patruos & filios patruorum excluſis auunculis,ꝙ ſi adſit amita cum fratribus patrueli b de functi,& auunculis,non erit locus ſtatuto,etiam quo ad auunculos,& idcirco bene dixit Dom.And ſic.in conſi.16.inci.
132 circa conſultationem.1.volum.dum voluit, ꝙ † ſtatuto excludente matrem &lineam maternam,non ſit locus ſtatuto, ſi adſint auia pñna,cum auia materna,volentes ſuccedere licet non moueatur per veras & concludentes rationes, de quibus.ꝛ.Per prædicta dixit Do.Phi. Cor.in l.ſi quis.quæ eſt l.
133 fi.C.ad Ter.in fi ſe conſuluiſſe,ꝙ†ſtatuto excludente filiam dotatam ꝓp patruum.ſi contingat ſupereſſe cum eis filiam non dotatam, illa filia dotata, admittetur ad ſucceſſionem vna cum alia,excluſo patruo. Mouetur per d.§.ſi ſit conſanguinea,& per ea,quæ dixit Bal.in d.l.quicunque, & quia, vt dictum eſt,in huiuſmodi perplexitatibus,potius eſt inſpiciẽda perſona,quę excludit de iure cõi q̃ illa quę excluditur de iure ſpeciali.Idem conſuluit in terminis d.ſtat.D.Ben.capra conſi.39.incip.extant duo inſtrumenta,motus ex verbis Bartol.in d.l.1. §.qui habebat.ff.de bon.poſſ.contrata.& per Bal. in d.l.ſi quis filium,vlt.q. & quia ſtatutum excludens dotatã ꝓp patrum,non loquitur,quando adeſt ſilia non dotata,quę illi patruo præfertur in qua quæſtione Bal.in d.conſi.157.incipien.Titius,vult contrarum,ſ.vt ſit locus ſtatuto, & dotata non ſuccedat,& dicit ſub dubio forte, quod maſculus,cuius contemplatione dotata excluditur,habebit partem dotatæ. Cum qua ſnĩa tranſit doctor meus do. Carolus roue. in repetitione.d.§.& quid ſi tantum,in l. Gallus,ff.de libe.poſthum. ſed pro opin.domini Philippi & domini Benedi.faciunt iura prædicta & deciſiones ſupra allegatæ.Et idem latiſſime conſuluit ipſe Corne.conſi.10.incip.tranſeamus,3. volum. vult Barto.conſi.31.incip.quidam deceſſit inteſtatus. circa.fin.& Pau.de Caſt.conſilio,158.incip.ſuper eo.in antiquis,& dom. Decius.conſi.71.incip.in caſu poſt Bald in l.ſi viua matre, & in l.ſi plures,verſi,iuxta prædicta.C.de cond.inſer.& per hæc conſuluit ipſe.dominus Corne.d.conſi.12.incip.in hac 1.uolum.referẽs opin.quam tenuit in d l. ſi quis,quod ſtatuto excludente ſororem dotatam, ſtantib. maſculis de progenie, non excludet dotata ſtante matre ꝓp patruum, qui a matre excluditur,intantum,quod ſm dñm Philippum Corn.d.conſil.12.in fi.portio matris adita tranſmittetur ad talem filiam
134 patruo perpetuo excluſo,cum perſona ſemel excluſa † perpetuo ſit excluſa, vt infra in 10.artic.princ.in 5.quæſtione.Et dicebat Dom.Philip.Corn conſil.98.incipi.in hac.2.volum.
135 ꝙ co†caſu, quo dotata admittitur beneficio non dotatæ vel alterius perſonę,tenetur dotes cõferre,& bene,& dicit,quod iſte patruus cenſetur inuitatus ad excluſionem perſonæ nominatę non aliarum in quibus eſt maior rõ ſuccedendi,quã in ipſo patruo,& per iura ibi allegata, quia inuitatus de iure ſpeciali habet debiliora iura quam admiſſus de iure cõi, vt
136 ibi per eum in fine conſilij.Ex quo ſequitur, quod † ſtatuuto excludente a ſucceſſione paternavel materna filiam maritatam, ſeu quæ olim fuerit maritata,prout facit ſtatutum Astẽ ſe ſub rubbrica, ne fœmina maritata &c.exiſtentibus fratribus vel filijs fratrum ſeu patruis, &c. Si contingat extare, & fratrem,& ſororem maritatam, & aliam non maritatã,non erit locus ſtatuto,ſed omnes ſimul & ęqualiter admittentur ad paternam ſeu maternam ſucceſſionem,ita quod maritata non excludetur,prout etiam vĩ velle.Corneus conſ.98.incipient.in hac.2.volum.& conſil.134.eodem volum.& 206. inci.viſo.2.uolum.Cuius contrarium conſului bis in hac ciuitate Aſten.& primo annis quatuor iam decurſis,ſcilicet anno primo doctoratus mei,nec tunc videram deciſiones prædictas in contrarium facientes.Et pro hac opinione mea tũc conſuluerunt clariſſimi doctores domini Barth. ſoci. & dominus Ambroſius opizonus,& ita fuit iudicatum de conſilio clariſſimi doctoris domini Ioannis campezij exiſtente in ea cauſa arbitro Illuſtr. D. Ioan. Iac. Triuulcio vicerege Sereniſſimi Regis Francorum domini, noſtri, & armorum duce. Deceſſerat enim nobilis quondam Georgius pelleta ciuis Aſten.relicto.N.bar.filio vnico maſculo,& nobile Dorotea,& Margarita filiabus maritatis ac S. domina Catharina, tunc non maritata, & agebatur de calculanda legitima dominæ Catharinæ. In quo caſu conſuluimus, & fuit, vt ſupra iudicatum,ꝙ ſiliæ maritatæ nihil de hæreditate haberent ꝓter earum dotes & relicta, & quod Bart.& domina Catharina non maritata totam hæreditatem habere deberent.Et ꝙ portio maritatarum deberet.N.Barto.maſculo,cuius cõtemplatione a ſtatuto maritatæ excludebantur ſeu nobili Margaritæ Ioannæ filiæ dicti Barto. iam defuncti ex perſona patris applicari,de quo dicam infra in 13.artic.princi in 3.quæſtione,& ꝓp difficultates, quas vidi eſſe in materia præſentis tractatus, & varias ſentẽtias doctorum tam uiuẽtium quam defunctorum motus fui ad hoc opus componendum. Redeundo ad propoſitum,pro concordia,putaui diſtinguendũ quod aut maſculus cuius contemplatione fœmina dotata, vel maritata, vel alia excluditur eſt in pari gradu, cum non dotata,vel nonmaritata,vel alia excluſa,& tunc admittatur ad ſuam portionem & ad portionem excluſæ,& ſit locus ſtatuto,& ita loqui-tur Bal.in d.conſi.157.incip.Titius,& doctores allegandi in d.artic. 13.in 3.q. Tunc enim non vĩ militare diſpoſitio.d.§.ſi ſit cõſanguinea,ſ.excludendi maſculum, & admittendi perſonam excluſam beneficio non excluſæ, cum maſculus exiſtens in pari gradu & linea,ſicut alię excludi non poſſit, & ſic ad ſuam virilem de iure cõi vocatur, & ad partem excluſæ beneficio ſtatuti, vt dicam in d.3. q. Aut vero maſculus eſt remotior perſona excluſa,& non excluſa, puta dotata ſeu maritata,& non dotata ſeu non maritata, & tunc nõ admittatur ad portionem excluſæ, ꝓpea quia nõ fœmina excluſa proximior in gradu ſuccedendi illam impedit & illi præfertur, & eo caſu nominatim a ſtatuto excluſa admittitur,quia non ſuccedente maſculo,ſed fœmina, non habet locũ ſtatuti diſpoſitio, ſed ſumus in terminis iuris cõis, & tunc militat rõ.d. §.ſi ſit conſanguinea, & ita loquitur Bar. in d.§.qui hẽbat, ꝙa beneficio nõ excluſæ nominatim a ſtat. excluſa admittitur'& ita loquuntur D.Philip. Corn.& D.Benedic.capra in locis ſupra allegatis,dum loquuntur de ſtatuto præferente patruum filiæ dotatæ, quia patruus indubitanter eſt remotior filia dotata concurrente cũ non dotata.Et ſi dicatur,idem iuris eſſe dĩe in parte quod in toto. l.quæ de tota. ff.de rei vendica.& ſic ſicut patruus beneficio non excluſæ remouetur a ſuccedendo ex toto ꝓp ius cõe, ita frater dẽt remoueri ab ea patre, quæ ſibi de iure cõi non competit. rñdetur, ꝙ iſtud argñ procedit,vbi ſubeſt eadem ratio. Sed in caſu noſtro maior eſt ratio excludendi patruum, quam fratrem,vt de ſe patet,& ſi opponatur,quod d.§.ſi ſit conſanguinea non probat id,ad quod allegatur, cum ibi mater in omnem euentum ſiue cum filia concurret, ſiue cum patre,eſſet dimidiam ſuam habitura, prout dixit dominus Carolus rouer.in loco ſupra allegato, reſpondetur, quod ibi conſidera-

to

Source : BIU Cujas

to beneficio S.consul.Tertu.mater non admittebatur ꝑ patrem,sed quia soror defuncti & ipsorum filia patri in aliena familia existenti præferebatur,quæ matrem ab ipso beneficio.S.consulti Tertulliani non excludebat.idcirco beneficio sororis vna cum ea ex prouisione dicti S.consul.succedebat, & sic est in proposito statuti,considerata igitur prouisione S. consulti Tertul.ille tex.clare congruit in proposito, & sicut ibi mater veniens beneficio sororis defuncti & sibi filiæ,tenetur expectare,an filia adeat,vt eius beneficio ex Sen.consul.
137 admittatur,sic†puto dicendū in proposito, quod filia exclusa per statutum,quæ vult admitti beneficio non excluse, teneatur expectare quod nō excluſa adeat,qua repudiāte erit locus statuto,vt ibi.facit l.filium.in prin.ff.de bo.pos. ⁊ta. ꝑ quod dici pōt talem non excluſam habere beneficiū venale super portione excluſe.nam si adeat,facit locum excluſe. si non adeat, faciet in illa parte locum masculo . vnde poterit super successione & illa parte mercari.Hæc dixi salua correctione melius sentientis.vbi autē persona nominatim excluſa nō supereſſet,teneo eandem opinionem,quam dixi tenere Pau.de Ca.in d.l.illam.vt non nominata non excludat ab agnato remotiore,sed simus in terminis iuris cōis per rōnem suam.Pro quo facit,quia vt dixi in primo casu huius q̄ stionis,tunc non excluderetur remotior nō ꝯiuncta per nominatam defuncto.Ergo multominus excludetur qñ cōcurrit in succedendo de iure cōi cum nominata. Et idcirco dixit Pau. de Cast.in consi. 340.alias 341.incip.hæreditas prædicta.in fi.in vol.antiquorum consiliorum . secundum primā
138 impreſſionem,quod†statutum excludens patruum non porrigitur ad amitam, quia amita non coniungitur defuncto per patruū, licet assignari posset eo casu alia ratio,ſ.quia tūc masculinum non concipit femininum,prout dixit Bal. in l.
139 quicunque.in versic.attende. C.de seruis fugi.volens q̄†statutum excludens auum maternum , forte ꝑ patruum non censeatur excludere auiam maternam.De quo dixi supra in
140 quinto articulo principa.Et dixit Bal.in d.l.illam.quod†statuto excludente matre propter patruum , non excludetur soror.& ibidem Do.Philippus Cor.dicit se consuluisse in causa propria,& obtinuisse,quod statuto excludente auunculos propter patruos & filios patruorum,non intelligetur exclusa matertera.& dicit ibi,quod plures Doct.Perusini , ac Sen. ita consuluerunt.Sequitur idem Cor. consi. 116.incipiē. difficultas. 2.volu.vbi dicit sic fuisse consultum per hos & alios, & quod etiam filij materteræ non excludantur.Ad idem,facit,quod consuluit ipse Cor. consi.191.incip.vī.cum 2. sequ. 4.vol.quod statutum Perusinum excludens auunculum ꝑ patruum vel filios patrui,non excludat sororem.Ad hoc facit quod consuluit Do.Bened.Capra in consi.138.incip mor
141 tuus est quidam nomine Inn.quod†statuto excludente matrem propter patruum, non sit locus, si adsint auia paterna, & auus & auia materna,matre prædefuncta.Item *dixit Bal.* in l.quod vero.ver.sed pone statutum.de leg.quod statutum excludens amitam,non vī excludere materterā, dicens, qđ qñ nomina appellatiua omnino discrepāt, statutum in vna persona, non trahitur ad aliam,vt dixit Cyn.in l. 1. circa fin. C.quæ sit longa consue.Et secundū Bal.in l.si quis. C.ad tert. si statutum dicit, quod fratres patrueles excludant matrem, non excluditur amita.quod dependet ab is quæ dicta sunt supra in primo membro, qñ nominata persona excluſa excluderet non nominatam.vult Corn. consi.206.3. volu. Ex his sequitur quod statuto excludente materteram non intelligitur auunculus excluſus,quia non coniungitur defuncto per illam,secundum Paulum de Cast.in d.consil.340.Item ex p̄dictis apparet tenendam esse decisionem Bald in l.venia. C. de in ius vocan.quam sequitur Pet.de Ancha.in repetitio. c. canonum statuta.in versi.his igitur quinque membris.de cō
142 stitutio.dum voluit†statutum excludens filiam extante filio masculo non excludere neptem ex filio masculo,licet illa ratio decidendi adducta per Bald.quod hoc statutum censeatur ex parte mulierum odiosum,non sit vera , per ea quæ dixi supra in quarto artic princi.quamuis Do. Ale. de Imol. & Ant.de Ale.aliter ibi dicant post Ful.moti quia si excludū tur filiæ,quæ sunt in primo gradu,multo magis debēt excludi neptes,quæ sunt in remotiori, arg.l.si uiua matre.versi.in nepotibus. C.de bo.mat.Item quia aut talis neptis vult venire ex propria persona,& non potest,quia filius eam in gradu præcedit.l.2.§.1.ff.de suis & legi Aut vult venire ex persona patris,& non potest,secundum Baldū.quia non est eiusdem qualitatis,prout pater,qui erat masculus,prout in simili dicit Bart. in d.l.liberorum.Item,quia ratio statuti ita militat in tali nepte, sicut in filia. quam opinionem Bald .sequitur Marian.consi.30.incipiē. quamuis.dicens quod quando verba non conueniunt,non fit extensio vltra personas specificatas,etiam ex identitate rationis. In qua quæstione dominus pręceptor meus in d.l.venia.distinguit,quod aut pater neptis est præmortuus, & in ea habeat locum statutum. aut auus prius decessit,cuius hæreditas fuit per filium adita, & tunc quia desijt esse hæreditas auita,& dī paterna,non excluditur neptis,per not.in l. 1.§.veteres.ff.de acquirenda possessione. & per glo.in l.eius,qui in prouincia.& ibi Barto. ff. si certum petatur.iunctis his,quæ in simili proposito dixit Cy. in l. prima.C.de adulte.In quo passu,vbi per patrem neptis esset hæreditas adita teneo cum domino Præceptore meo,per ea, q̄ vltra prædicta dicta dicam in sequēti membro hoc eodem articu.quæstione 15.Vbi autem pater neptis fuisset præmor.
143 tuus,dico recurrendum esse ad illam materiam,†an dispositum in filiis,trahat ad nepotes in materia statutaria, de qua per Bartolum in l.liberorum ff.de uerborum significatione & Imo.in l.Callus.§.instituens.ff.de liberis & posthumis. cū concordan.ibi adductis per Ale.& considerandum esse, an ex larga significatioue.an vero per extēsiuam interpretationem filii appellatione veniat nepos,notatur in locis prædictis,quia vt notat Cyn.in dicta l.prima,& Bald.in l.quod vero.ff.de legi.facit.l.senatusconsult.ff.de ritu nup.l.filium habeo.ff.ad Macedonia.iuncta l.liberorum.& l.iuxta ff.de verborum significatione.notat glos. in l.miles ita. in principio. ff.de regulis iuris. & in authē.minoris debitor.C. qui dari tuto. testamen.possunt.cum similibus. Etiam in correctoriis, vbi subest eadem ratio,bene fit extensio ad casus ex larga significatione vocabuli comprehensos. Circa quam materiā latius dicam infra in duodecimo articulo principali in 16. quæstione,in principio,& magis in proposito, Item per præ-
144 dicta apparet,quid iuris in†statuto excludente materteram, an videatur excludere materteram magnam,in qua quęstione Bald.in l.quod vero.ff.de legi.dixit quod sic.tum quia verba omnino non repugnāt,quia vt dictum est in præcedenti quæstione,quando verba omnino non repugnant dispositū in vna persona,trahitur ad aliam. tum quia maior est ratio excludendi materteram magnam quæ est remotior, & maior ratio minorem includit l.cum pacto.ff. de ser. expor. idē voluit Pet. de Anchar.in repe.c.canonum statuta.de constitutio.Rom.& Ale.in l. 1.ff.de suc.edic.& ibi etiam dominus pręceptor meus Pro quo facit quod dixit Bal.in l.2. C. de nu. quod statutum loquens de nouerca, nō habet locum in nouerca magna.& sic doctores prædicti loquuntur in materte ra magna coniuncta personæ defunctæ mediante matertera non magna,quo casu res est satis clara ꝑ ea,quę dixi hoc eo. membro in 1.q.Vbi autem talis matertera magna non esset coniuncta per materteram propriā,vt quia esset mater auūculi tūc dicendum est talem materteram magnam non excludi,siue superſit auunculus siue non, vt dixi in primo casu huius tertię q.Item ex prædictis colligitur decisio,an statutū excludens sorores,habeat locum in sororibus patruelibus, in qua quæstione Ange.in consi.354.incipien.totum dictum statutum . consuluit quod sic, per nota.per Bar.in d.l.2.§. videndum.ff.ad Tertul.& quia mens & ratio statuti fuit pręferuare agnationem,vt sæpius dixi.cum qua opinione trāsit D. præceptor meus in d.l.1.C.desuc.edic. vbi dicit, quod quando statutum excludit patruum simpliciter, etiā excludit patruum magnum.& idem consequenter de aliis personis. Et per prædicta apparent commentata & exemplificata d. Bar.
145 in d.l.1.§ qui habebat.ff.de contrata.vbi declarat,†an & quā do tam in dispositione legis quam statuti, ille, qui est remotior me,excludit eum qui me excludit,pariter excludat me, an vero admittat,& quomodo,& dicit quod aliquando ille qui est remotior me,excludit eum,qui excludit me,quia succedit in eius locum quem excludit, & tunc ipse succedit & ego excludor,cum ex eodem capite & iure successio deferatur l.equissimum.& l.2.§.obiicitur.ff.ad Tert. ibi enim auus excludit patrem,& succedit in locū patris, qui est sibi filius, & iuris merito excludit matrē,sicut ipse pī excluderet.& isti particulæ conueniunt quæ dixi supra in hac tertia q.in secūdo casu.Aliquando uero talis remotior non succedit in locum eius,quem excludit,& tunc aut ille,quē talis remotior excludit,me excludit.ꝑea quia habet potentius ius in successione,& tunc ego nō excludor,sed ad successionem uocari potero iure meo,perinde ac si ille excluſus non esset in rērū natura.vt in d.l.2.§.si sit consanguinea.ff.ad Tert. & huic particulæ conueniunt,quæ dixi in hacmet 3.q.in tertio casu. Aut talis remotior nō excludit me,propterea quia habet potentius ius in successione.sed quia deficit conditio , sub qua uocabar ad successionem,& tunc non potero admitti, ut in auth.licet.C.de natura lib.ubi excluditur filius naturalis,nō propterea quia habeat uxor potentius ius in successione, sed quia lex uoluit uocare naturalem sub ea conditione, si uxor non esset.ideo ibi nō attenditur,an uxor succedat necne.& ista particula nō fuit tacta,quia nō ꝯueniebat supradictis qō nibus.ne tñ hanc particulam dimittamus sine illarione in proposito materiæ nostræ.dixit Paul.de Cast.in consilio 444.

inci-

Source : BIU Cujas

incipien. viſis ſtatutis, in volum. antiquorum conſiliorum, ſecundum vltimam impreſſionem, quod † ſtatuto vocante ꝓximiores agnatos, vbi contingit quem decedere deficientibus deſcendentibus & aſcendentibus ex latere patris, exclu-
146 ſa matre, & aſcendentibus ex linea materna, & contingat quem decedere relicta matre, auia paterna, & agnatis collateralibus remotioris gradus, quod mater non excludetur, qa tales agnati cogantur ſub conditione, ſi non ſint aſcendētes. unde quia adeſt auia, non vocantur, licet non ſuccedat propter matrem, & ita etiam vī in effectu tranſire Corn. in conſi. 94. incip. in hac. 4. volum. & conſi. 271. incip. de hac & 6. eo. volu. & ꝙ poſiti in conditione, non vocentur, nec ſit neceſſe quod ſint ſucceſſibiles, voluit idem Cor. conſi. 246. incipi. uī in fi. 2. volum. & 59. incip. licet. verſic. nec obſtant adducta. 4. volum. ubi diſtinguit, & dicetur. ſ. artic. principa. 5. q. Et prædicta theorica ſuppletur ex his, quæ dixit Bal. in d. l. ſi quis filium, vltima. q. C. de inoffic. teſtam. Dicit enim, quod aliquādo lex excludit aliquem deferendo ſucceſſionem excluden
147 ti, & extat caſus, a ſtatuto prouiſus, vt quia † ſtatuto excludente ſororem extantibus fratribus etiam conſanguineis tantū, extant frater conſanguineus tantum, ſoror vtrinque coniūcta, & non mater, vel ſi extet mater repudiet hæreditatem, & tunc excludenti defertur integra ſucceſſio l. vlt. C. de prædi. curi. li. 10. vbi exiſtēte fratre & ſorore ſoror ꝓ nihilo reputatur, & iſtud tenui in hac. 3. q. in tertio caſu. Si vero nō extat caſus a ſtatuto prouiſus in quo excludenti ſucceſſio deferator, ſicut eſt in caſu propoſito, qū mater eſſet in medio, & tūc ſtandum eſt iuri communi. l. ſi cum dotem, in princi. ff. ſolut. matr. & hoc tenui in hac. ea q. in verſic. vbi autem Aliquando autem ſtatutum procedit excluſo ſimpliciter obſtando, & tunc ſecundum eum non eſt curandum an excludens admittatur necne, quia fit excluſio tanquam ex quadam conditione. d. auth. licet. & de hoc ſupra proxime dedi exemplū,
148 & † per prædicta declaratur in propoſito illa regula. Si uinco vincentem te, multo magis vinco te, quam ſ. dixit Bal. infalibilem, qñ vincens ſuccedit in ius victi ſucceſsione vel alio modo, per glo. & doct. in l. vſucapio. ff. de vſuca. & notatur in dicta authenti licet, & per Bartol. in l. de acceſsionibus ff. de di. & tempo. præſcript. & licet prædicta putem vera, tamen in queſtio. Bald. quam ponit in d. l. ſi quis filium, in vltima queſtione puto veritatem aliter eſſe, nam ipſe præſupponit
149 eſſe duo ſtatuta in volumine vno ſtatutorum, vnum ſcicet, diſponens quod † fœminanon ſuccedat extante maſculo, & aliud diſponens, qđ extante fratre ēt conſanguineo tantum, ſoror non ſuccedat, nam ſtantibus iſtis duobus ſtatutis non eſt dare caſum, quod mater extante fratre poſsit ſuccedere. ita quod ſuperexiſtentia matris non poſſit prodeſſe ſorori, nec ſubimet, & ſic non eſt curanda ſuperexiſtentia perſonæ non excluſæ nominatim in uno ſtatuto, qñ ex alio excluditur. Quod etiam voluit Roman. in conſi. 399. incipi. vt preſens cōſultatio, huius conſultationis veritatem dicam late in artic. ſequen. in 2. q. ex quo elicitur limitatio ad prædicta. Item limitatur, niſi perſona nominatim non excluſa eſſet remotior nominatim excluſa, etiam agnato vel maſculo uocato, ſecundum Alex. in conſi 80 incip. viſo & oportune, primo volum. ubi conſuluit, quod ſtatuto excludere ma
150 trem exiſtente auo paterno, vel auia paterna, ſit locus ſtatuto, etiam, ſi ſuperſit amita, cū matre cū ab auo amita de iure communi excludatur, ita ut eius expreſsio non ſit in ſtatuto neceſſaria. Facit quod dixi in hac ea q. verſi. ubi autem. Item limitatur, niſi perſona non excluſa repudiet, ſm Bal. in d. l. ſi quis filium, in fine, & dixi in charta prēced. verſi. & ſi opponatur. Idem eſſet dicen. ſi eſſet incapax l. Gallus. §. & quid ſi tantū. ff. de li. & poſth. cum his quę dicam in 12 arti. prin. q. 4. Et
151 ꝙ vbi perſona media, quæ facit non eſſe locum ſtatuto, repudiaret, ſeu ſuæ portioni renuntiaret, nihilominus ſit locus ſtatuto, & proinde ſit, acſi talis perſona non eſſet in rerum natura. late firmat Corne. conſi. 241. inci. multa 1. volum. per textum apertum in d. §. ſi ſit conſanguinea, & in conſi. 218. inci. licet in prin. 4. volum. ſub dubio tñ forte, & D. Barb. in conſi. 17. incip. circa conſultationem 1. volum. Item prædicta limi
152 tantur ſm Cor. conſi. 169. incip. multæ. 3. vol. niſi † perſona excluſa nominatim, quæ poteſt venire mediante non nominata vocatur per ſtatutum ad aliquam portionem, quia tunc
153 non nominata ei non prodeſt, puta ſi † ſtatutum diſponat, ꝙ agnati excludant cognatos excepta quarta. Nam ſi contingat aliquem deceſsiſſe ſuperſtitibus fratribus patruelibus, amita & ſorore vterina ipſa uterina tanquam cognata ſuccederet in quartam & fratres patrueles tanquam agnati in reliquo, excluſa amita, quæ licet præferatur de iure cōi fratribus patruelibus. l. auunculo. C. commu. de ſucce. nihilominus ſecundum ius commune vincitur ab uterina, intantum quod amita non ſit in cōſideratione propter vterinam, quæ vocatur in parte, ſ. in quarta. Facit, quia vt dixit Ale. in dicto conſi. 80. perſona nominatim non excluſa ſi ſit remotior, ea quæ eſt nominatim excluſa, non attenditur. Subdit Cor. conſil. 169. quod ſi vterina in nihilo vocaretur a ſtatuto, vt quia ſtatutum ſimpliciter diceret, quod agnati excluderēt cognatos, tunc in caſu prædicto amita, quæ præfertur de iure communi fratribus patruelibus, faceret non eſſe locum ſtatuto, quia propter potentius ius, quod habet amita in ſuccedēdo, quam fratres patrueles, non poſſent ipſi fratres patrueles, exiſtente amita nominatim a ſtatuto non excluſa ſuccedere, & quilibet ſuccederet iure ſuo, ſecūdum ius commune, ut per Bar. in d. §. qui habebat, & Bal. in d. l. ſi quis filium, & in multis exemplis. ſ. alle. Et idem voluit ipſe Cor. conſi. 276. incip.
154 conſtat etiam in 4. vol. vbi conſuluit, quod ſtante ſtatuto, ꝙ ſi qua perſona deceſſerit ſine filijs ab inteſtato, ſuccedāt proximiores ex latere patris vſq; ad quartū gradum, & quod mater ſolum ſuccedat in quarta parte bonorum & cōtingat aliquē deceſsiſſe ſine filijs ſuperſtite matre, amita, & agnato remotioris gradus, qui ſit intra quartum gradū, amita nō erit in cōſideratione, cū uincatur a matre, quæ vincitur ab agnatis excepta quarta, & inter cętera mouetur Corn. ibi, verſic. vlt. etiam quia tex. in d. l. 2 §. ſi ſit agnatus, & in l. æquiſſimū. ff. ad Ter. qui volunt perſonam nominatim excluſam facere locum non excluſę nominatim, loquuntur qñ ſunt tres perſonę, quæ inuicem excluduntur, ita ꝙ neutra reperitur, quæ aliquo iure nō ſit in totū excluſa, quo caſu vī ēt loqui Bal. in d. l. ſi defunctus, & in d. l. ſi quis, alias. ſi qua. Iſti autem caſus præallegati ſunt diuerſi, quia in eis duæ ꝑſonæ diuerſis reſpectib. excludūtur in totū, & tertia excluditur ꝓ parte ab una ex dictis duabus perſonis, & ipſa excludit alterā, quia mater nullo iure in hoc vltimo caſu reperīt in totū excluſa, ex quo ſuccedit in quartam, & ipſa omni iure excludit amitā, auth. defuncto. C. ad Ter. & ipſa amita iure cōi excludit agnatum auth. poſt fratres la. ij. C. de legit. hære. & in corpore vnde ſumitur. Et ſimile eſt in primo caſu. ſ. relato de ſorore vterina, vt declarat Corn. conſil. 169. attenditur enim in talibus perplexitatibus perſona, quæ habet efficaciora iura, & ſic quæ magis excludit & minus excluditur, vt declarat ipſe Corn. d. conſi. 276. verſi. nec huic concluſioni. Ad quod etiam adducit Cor. d. conſi. 276. in ver. hinc fundatur, & verſi. ex his, deciſionem Barto. in d. l. ſi defunctus, & in d. l. ſi quis, alias, ſi qua. dū vult ꝙ agnatus excludens expreſſe matrem, excludat ēt amitam, de cuius veritate. ſ. dictum fuit. Necnō deciſionem Petri de Anc. conſi. 336. incip. ſi ab agnato, dum concludunt,
155 quod † ſi filij patrui ex forma ſtatuti excludunt matrem, & concurrunt filius patrui, mater, & ſoror conſanguinea tantū ſuccedet agnatus non obſtante quod de iure cōmuni ſoror conſanguinea tantum excludat agnatum, & quod ipſa ſoror a ſtat. expreſſe non excludatur. In qua ſententia ſecundum Cor. ibi videntur etiam fuiſſe Pau. de caſt. in d. l. illam. et Bal. in d. l. ſi quis filium, quos ſ. retuli, & cum prædicta opi. ēt tranſit ipſe Cor. conſi. 117. incip. licet in prin. ver. vlt. etiā in 4. uolum. de quo conſi. latius. ſ. proxime dicetur. Eandem ēt opinionem tenuit ipſe Corneus in conſil. 271. incip de hac uerſ. nec huic. eo uol. ubi conſuluit quod ſtatutū excludens auunculos ſalua quarta propter patruos uel filios patruorum, nō excludit eos extante amita, uel matertera, ſubiungēs in uerſ. ſed tunc uidendum unū, quod uidetur prædictis contrariari uidelicet, quod quia tale ſtat. aliquid præſeruat auunculis, illud nō amittent, eſto ꝙ beneficio amitę uel materterę ſuccedant de iure communi, quod non puto probari, ꝑ iura quę allegat, nec per alia, quia iſta pars, ad quam uocantur auunculi, non defertur eis ad excluſionem aliarum perſonarum, ſed ne ex toto excludantur, iuxta ea, quæ dixi. ſ. hac eadem. q. l. uer redeundo. Cæterum ad prædicta, & proſupradicta limitatione facit, qđ cōſuluit Ang. cōſ. 251. inci. ꝓ filia. ubi cō
156 ſuluit, ꝙ † ſtatuto Bononienſi diſponēte, ꝙ patruus ſuccedat in proprietate, & mater in uſufructu ſi contingat extare in medio ſororem conſanguineam tñ defuncti, nihilominus erit locus ſtat. non ob. ꝙ ſoror prædicta poſſit dicere patruo, ꝙ de iure communi eipręfertur, quia cum exiſtentia matris habeat talem ſororem excludere, auth. ceſſante. C. de leg. hęre. & nullo iure ad ſucceſſionem ipſa ſoror inuitetur, cenſenda eſt, acſi non eſſet in rerum natura. l. 1. §. fi. ff. de gradi. & dixi. ſupra in præced. Et non poteſt talis ſoror dicere matri, ꝙ vincendo patruum, qui matrem uincit in proprietate, uincat & matrem quia non eſt eadem ratio excluſionis. nam patruus uincit matrem, fauore agnationis conſeruandæ, propter quam mouetur ſtat. iuxta ea, quę late dixi. ſupra. in tertio, artic. princip. quæ ratio ceſſat in ſorore ad ſucceſſionem aſpirante, facit quia ſecundum Cornle. d. conſil. 271. 8.
157 col. circa fi † in talibus perplexitatibus debet recurri ad coniecturas, & circunſtantias etiam extrinſecas, q̄ alias nō arctarēt. Nec etiam ob. ſi mater diceret, ꝙ uincit patruum, ex quo uincit ſororem conſanguineam tñ, quę patruo de iure com-

muni

Source : BIU Cujas

muni præfertur, quia cum ſtatutum velit matrē excludi per agnatum vel patruum fauore agnationis, non eſt eadem rō in matre vincendi patruum, quæ eſt in patruo vincendi tam matrem, q̄ ſororē, merito igitur patruus in ꝓprietate & mater. in vſufructu, non attenta perſona dictæ ſororis cōſanguineæ tm̄ ſuccedent, ſecundū Ang. in conſi. præalle. quē refert, & ſequitur Corn. d. conſi. 271. in princ. vbi dicit in fine. 8. col. in talibus perplexitatibus cōſiderari perſonam, quæ habet efficaciora iura, vt ibi latius per eum. Cæterū non eſt omittendum, id quod conſuluit ipſe Cor. conſi. 213. inci. circa primū
158 2. vol. dum tenuit, ꝙ † ſi ſint duo ſtatuta, in quorum altero diſponatur, ꝙ mater ſuccedat cum fratribus patruelibus, & in altero, quod mater ſuccedat cum fratribus vterinis, & contingat ſupereſſe matrē, fratres patrueles, & fratrem vterinū, ſuccedēt mater, & frater verinus, excluſis patruelibus, quib. vterinus de iure communi præfertur. Nec obſtat ſm eum, quod patruelis vincat matrem ex forma ſtatuti, pro parte, in qua mater de iure cōi præfertur vterino, quia procederet argumentum, ſi patruelis ſubintrando locum matris, ſuccederet virtute ſtatuti in parte, in qua mater vincit vterinū, per
159 prædicta. Et no per Bar. in d. §. qui habebat, quia † perſona excludens debet ſuccedere in locum excluſę, adhoc ut habeat locum regula. Si vinco vincentem te. multo magis vinco te, vt ibi latius etiam per Cor. qui hoc fundamento plerumque vri ſoſet, vt per eum conſi. 83. incip. licet. in fin. 4. volum. Ad idem confert quod conſuluit ipſe Corn. conſi. 317. incipien. li
160 cet. 4. uol. quod † ſtante vno ſtatuto, quod frater conſanguineus tantum excludat ſororem utrin que coniunctā. Et alio ſtatuto, ꝙ filia eiuſdem matrimonij, excludat matrem. Si deceſſerit frater aliquis relicto fratre conſanguineo tātum, matre, & ſorore vtrinq; coniuncta, mr̄, & ſoror p̄dicta ſuccedēt excluſo fratre germano tantum, non obſtante quod talis frater poſſit dicere quod excludit de iure ſtatutario ſororem, q̄ de eodem iure ſtatutario excludit matrem, quia poteſt ēt ſoror dicere, ꝙ vincit matrem, quæ mater uincit fratrē cōſanguineum tātum, cum & mater poſſit dicere, quod uincit fratrem conſanguineum tantum, qui uincit ſororem, & ꝑñr, quod ipſa mater uincat fratrem & ſororem. Mouetur Corn. illo fundamento ſupra relato, uidelicet, quod referat, an ſint tres perſonæ, quæ inuicem excludantur, & excludant, itaq̄ neutra ſit, quæ in totum non excludatur, an duæ diuerſis reſpectib. excludanrur in totum, & tertia ab vna ex duab. quæ tertia perſona excludat alteram. Item mouetur, quia ō poſſet excludi ſoror propter fratrem conſanguineum tantum, qui ſuccecere non poſſet obſtante ei matre, & ille qui dēt ſororēvincere, non excludit, niſi ipſe ſuccedat, ſeu ſubintret lo
161 cū excluſæ, per prædicta, & latius ibi dicta per eū. † Quod ſi dicatur valere argumentum a coniunctione duorum ſtat. l. Gallus. §. ille caſus. ff. de lib. & poſthum. cū ibi notatis per Cy. Bar. Bal. Imo. & Alex. & doc. reſpondetur, ꝙ ſecundum Imo. & Ale. ibi in exorbitantibus, & ad correctionem iuris cōmunis, non eſt licitum tale argumentum. Item ſecundū doc. ibi data maioritate, uel diuerſitate rationis nō procedit ipſum argumentum, & ex prædictis apparet de maioritate & diuerſitate, ac de potētiori iure unius, ergo &c. & dicet ēt de hoc. infra in 7. arti. 2. q. maxime in fi. Poſtremo, quia ut dixi. ſupra
162 eo. 2. q. multi Doctores tenēt † perſonā mediā, quæ nō excluderet, q̄ nō eſt nominata ex capite excluſiuo, poſſe excludi ex capite incluſi uo agnatorū, & cōſimilium ꝑſonarum, ꝑñt circa hoc uideri quæ dixit Corn. in conſi. 266. incip. conſtat. 4. vol. Et alibi, maxime in conſilijs præallegatis, & in ueritate in materia ꝓſentis quæſtionis, ipſe Cor. plura cęteris conſulendo cumulauit, forte quia in cauſa propria, ut ſ̄. retuli, fuit hanc materiam expertus. Nihilominus tamen obſcure
163 fuit loquutus. Quarto quęro † an ſtāte ſtatuto ꝙ proximiores ex parte matris ſuccedant in matrimonio, & ex parte patris in patrimonio, ita tñ quod maſculi ſemper fœminis præferā tur, ſi contingat extare matrem, & maſculos cuniunctos per matrē perſonæ defunctæ, mr̄ ab illis excludatur, Bald. in conſil. 88. incip. ſtatuto cauetur. 4. vol. ſm pen. impreſsionē, conſuluit quod non, quia ſtat. loquitur de deriuatis a matre, dum dicit proximiores ex parte matris, quia eſſet impoſſibile, quod aliquis eſſet ipſa matre proximior, ita quod iſtud uerbū proximiores, non poſsit de matre intelligi, & illa uerba, quod maſculi fœminis præferantur, intelliguntur ſm principium ſtatuti, hoc eſt, ubi eſſet facienda diuiſio in ſuccedēdo de patrimonio inter proximiores ex parte patris, & de mr̄imonio inter proximiores ex parte matris. Sed in propoſito non aderant aliqui ex parte patris. Item nec agebatur de bonis a materna hęreditate prouētis. Facit, q̄d dixi in mēbro p̄ce. in 3. q.
164 Quinto quæro, † an ſtante ſtatuto, quod extanribus agnatis, mater non ſuccedat, nec etiam ſoror, ſit locus ſtatuto, ſi concurrāt mater & ſoror ſimnl Anto. de roſ. in arbore cōſangui.
165 tangit hanc quæſtionem, in qua dicendum eſt quod ſic, ꝙa † cum ſit facta prouiſio in vtroq; ſimplicium comprehendit, etiam caſus miſtus, cum ſimus in materia fauorabili, prout dixi in 4. ar. princ. facit tex. in l. ſi ita ſcriptum, cum ibi no. ff. de lib. & poſth. & l. Titię textores. in prin. ff. de leg. 1. & quod notatur in l. 2. in princip. ff. de verb. oblig. vbi dicitur ſub ſimplicibus comprehendi miſtum, quando ſubeſt eadem ratio, quæ ſit in l. ſcripta, quia ut dixi in tertio articu. princi. in hoc
166 ſtatuto ratio habetur pro expreſſa. Sexto quæro, † an ſtatuto excludente filiam vel fœminam propter maſculos, habeat locum ſtatutum, ſi ad ſint, non vna tantum filia vel fœmina ſed plures, cum ſtatutum loquatur in ſingulari, & econtra, ſi loquatur in plurali & adſit vna tantum fœmina. dico ꝙ locus eſt ſtatuto, per ea, quæ uult. Bal. in l. 1. C. de condi. inſer. & dominus Anto. de But. in repe. c. fi. in quarto articu. princip. ver. fallit nono. de conſue. iunctis his, quæ late, dicam. infra,
167 in 7. art. prin. in 14. ſeu. 15. q. Septimo quæro, † ſtatutum diſponit quod frater & ſoror inuicem ſuccedant, an mater videatur excluſa, Bal. in conſilio. 140. incip. quæritur vtrum. 3. vol. ſecundnm vltimam ſtampam arguit quod ſic, quia incluſio fratris & ſororis eſt excluſio matris. l. cum prætor. in prin. ff. de iudi. l. Maritus. C. de procur. l. quod in rerum. §. ſi qs poſt ff. de legi iunctis no. per Bar. in l. 2. §. videndum ff. ad Tertul. & decidit cōtrarium, motus, quia ſtatutum prędictum emanauit ſolummodo ad exęquandum fratres, & ſorores in eo, caſu, in quo de iure communi non ſunt exęquati, vt quādo alter eſt utrinq; coniunctus fratri defuncto, & alter non, vt notatur. C. de legi. hære authen. poſt fratres. la. 1. & dicere q̄d mater excluderetur a ſucceſſione filij, eſſet contra præſumtionem. l. precib. C. de impu. & al. ſubſtitu. Melius facit. l. fi. C.
168 de inſt. & ſubſti. ſub conditio ſact. & † non debemus diſcopere. rire vnum altare, vt aliud conperiamus. l aſſiduis. § exceptis C. qui poti. in pigno. facit, quia ſtatuta ſunt interpretanda vt minus lędant ius commune, quam fieri poſſit. l. 2. C. de noxa. & quod plene habetur in l. fi §. in computatione. C. de iure, delib. per Ale. in l. 4. §. prætor ait. ff. de damn. infec. ſed minus, lædit ur ius commune in exęquando fratres & ſorores, qui de iure cōi inuicem non ſuccedunt cum alijs ſuccedentibus quam ſi excludamus matrem, quia ēt pater excluderetur, & alij aſcendentes iuxta tradita in auth. defuncto. C. ad Tertul. Item excluderētur filij fratrum a ſucceſſione patrui vel amitæ extantibus fratribus ꝯ authenticam, poſt fratres. la. 1. & la. 2. & in corpore vnde ſumuntur. C. de leg. hær. cum cōcor.
169 Octauo poteſt dubitari. † an ex generalitate verborum cenſere debeamus matrem a filii ſucceſſione excluſam, puta ſi ſtat. excludat fęminas extantib. fratribus vel agnatis, vel lineam maternā, & uocet paternam. Prima facie videretur. ꝙ non, per. l. fi. C. de condi. inſti. & faciunt, quæ dixi. ſ̄. in proxime præce. ac ēt in 4. q. ideo Ang. in conſ. 489. inci. Martinus, Ioannis. circa finē. vr̄ uelle, quod præſumptio, quæ facit pro matre, tollat quamlibet aliam ꝯriam preſumptionem, & ꝙ faciat ſilere quemlibet tacitum ꝯrium intellectum. In ꝯriū eſt ueritas quia iſta ſtatuta communiter ſunt facta ratione agnationis præſeruandæ, quæ, ratio vendicat ſibi ēt locum in excluſione mr̄is, vt dixi late. ſ̄. in ar. 3. prin. & ita tenet Pau. de Caſt. in conſ. 214. alias. 164. inci. nouiter reuocatur. & 358. alias. 258. alias. 339. inci. quia ſ̄. 1. uol. ultim. impreſſione. Hinc
170 ſecundum Cor. conſ. 14. inci. in hac 4. uol. † ſtatuto excludēte cognatos, mater excluditur, cum & ipſa ſit cognata, l. 2. ff. vnde cognati, niſi ſtatutum matri aliquid reſeruet, puta legi
171 timam, ut ibi. Nono quæro, † an ſtatutum excludens maſculum puta auum maternū etiam excludat fœminam, puta auiam maternam, dixi late ſupra in 5. articu. princ. in 14. quæſtione. quarto caſu huius articuli principalis, quando ſtatutum non excludit expreſſe certam lineam ſeu gradum fœminarum, ſed certas tantum perſonas, non ſimpliciter, ſed ſub aliqua qualitate, puta, quia dotatæ uel maritatæ diſiunctim, aut cōiunctim, uel quia tranſiuerint ad ſecunda uota, uel quia ſint extra territorium nuptæ uel aliter, cōtingit de
172 pluribus quęſtionibus dubitari. Primo, † an ſtatutum diſponens, ꝙ dotata a patre non ſuccedat dotanti, uel alii aſcendenti, habeat locum quando auus dotaſſet neptem, ita quod eam excludat a ſucceſſionem patris uel aui, In qua quæſtione inuenio, ꝙ Io. de Ana. in conſ. 89. incip. uiſis his, quæ in facto. in prin. cum quo ibi tranſit D. Lud. in addi. & Cor. conſi. 247. inc. uidetur. 2. uol. tenuit, ꝙ no ſuccedat patri motus, qa ſm communem opinionem dotata ab auo perinde habetur ac ſi eſſet a patre dotata. l. dedit dotem. ff. de colla bo. Idem tenuit modernus Bono. do. Ioan. campe. in ſuo tracta. dotiū. ultima parte. in 55. q. inci. ſi ſtatutum ſimpliciter dicit, motus inter cætera ex his, quæ dixit Bal. in l. Neſennius. circa fi.
173 commen. ff. de neg. ge. ubi dicit, ꝙ † quando non poteſt reddi ratio diuerſitatis in matre & auia, ſtatutum in matre porrigitur ad auiā. Mouet ēt ex his, q̄ no. Bal. in l. maximū uitium. C. de libe. præte. dum uult excluſa filia per ſtatutum, excludi,

Source : BIU Cujas

etiam filios filiæ. & ex his, quæ no. idē Bal. in l. qcunq;. C. de ſer. fug. Cuius verba magis faciunt in ꝫrium. Mouetur etiam ex no. per Bar. in l. 1. in ver. vlterius quæro, vtrū tacita. de vul. & pu. & ex no. in auth. matri & auiæ. C. quando mul. tu offi. fun. poſ. & pro hac parte facit quod dixit And. de Iſer. in c. 1.
174 in fi. cum prin. ſeq. verſi. oportet ergo. de na. ſuc. feu. ꝙ † ꝫſtō excludens ſororē dotatā a ſucceſsione fratris, licet debeat intelligi, qñ fuit dotata a fratre, & de eius bonis, ſm eum. & dicam ꝯ. in 8. art. prin. in 16. q. tñ ſm cōem intel ſm habebit locum ēt in ea, quæ fuit dotata a patre cōi, auo, vel proauo, licet aliqui videantur ꝫrium tenuiſſe, ita vt ipſe nihil videat firmare. Sed Bal. in conſ. 30. inci. præſuppoſito ſtatuto. in 3. volu. ſm pe. ſtampam, arguit ad partes. & demū decidit cū diſtinctione. dicit. n. prima facie videri, ꝙ hoc ſtat. non hēat locum in dotata ab auo, quia perſonę quæ non enumerantur, vñr neglectę per ſtatu. & tam ab eius prouidentia, quam ab odio. l. ſi vero. §. de viro ff. ſol. mat. inſti. de bo. poſ. in §. adhuc aūt. ver. ſunt aūt. & ſeq. l. 1. C. de ſęc. nup. & l. 1. C. de nat. lib. & l. 1. ff. de inoff. te. & l. 3. ff. de do. inter vi. & vxo. ſed ſtat. non diſponit de dotata ab auo, ergo non intel ſr excluſa, ꝙa quod
175 non mutatur, cur ſtare prohibetur. l. ſancimus. C. de teſta. l. præcipimus. C. de app. & maxime, quia † ex tacitis coniecturis, quæ ex verborum interpretatione non proueniunt, non debet induci legum correctio. l. apud antiquos. & ibi not. C. de fur. & quod traditur in auth. quas actiones. C. de ſacroſ. eccl. & licet auus dotando neptem, ſi filius uiuit, dicatur dotare cōtemplatione filii. d. l. dedit dotem. In hoc eſt per quādam fictionem, quia quod auus facit. interpretatur a filio factum, per l. 1. §. quoties. cū ibi traditis. ff. de ui & ui ar. & ſtat. quotiens poſſunt intelligi in caſu vero, non procedunt in caſu ficto. l. 3. §. hęc verba. ff. de neg. ge. niſi expreſſe loquant de caſu ficto, quia tunc omnia iura, quę loquūtur de caſu vero, trahūtur ad fictum. l fingularia & l. nam & ſi fur. ff. ſi cer. pe. & l. 1. §. 1. ff. ad l. fal. vbi Imo. & Moder. l. filio, quē pater. ff. de li. & poſth. l. fi. C. de his, qui ve. ęta. impe. & pro hac ſnīa adduci poſſet, ꝙ dicit Pau. de ca. in conſ. 111. inc. ſuper primo. vbi ar
176 guit, ꝙ † ſtat. loquens de dotata ab vna perſona, ſibi locū non vendicet, niſi reperiat ab illa perſona noīata in ſtatuto dos data vel conſtituta. Quod ēt tenet Maria. conſ. 30. inci. q̄uis.
177 ver. & vltra prædicta. volens ꝙ † ſtat. excludēs filiā dotatā ab auo & patre ꝓꝓ fratres filię, & patruos, nō hēat locū, qñ dotata ab auo, tractaret de ſuccedendo patri, quia dotatio aui nō hr̄ pro donatione a patre facta. vt ibi per eum, iunctis his, quæ dicentur. ꝯ. co. in 8. art. prin. 16. q. Et eſt de mēte Cor. con
178 ſil. 57. inci. vr̄. 2. vol. vbi dixit † ſtat. loquens de dotata ab auo, non verificari, niſi agatur de ſucceſsione aui, qui dotauerit In ꝫrium adducit Bal. in cōſ s̄. alle. quia nil refert, vtrum ali. ꝙd fiat a me, vel ab aliquo ꝓꝓ me. l. cū ſeruus. ff. de ver. obli.
179 † vnde dotata dr̄ ab aliquo illa, quæ fuit eius contemplatione a quouis dotata. l. profectitia. in prin. ff. de iure dot. & hoc intelligendū eſt de contēplatione immediata & proxi. l. ſed ſi plures. §. in arrogato. ff. de vul. & pu. Intellectus. n. transfert fictionē in ius, & transfundit de perſona in perſonā, in his q̄ non cohęrent perſonæ, ſed cauſæ, vt in rīa iuris, qui per aliū. & in l. 1. §. ne aūt. & ibi no. Bal. C. de cadu. tul. & hoc ſm Bal. demonſtratur. nam ſi auus primo moriatur q̄ filius, & poſtea uiuo filio neptis moriat, actio dotis conſolidatur in perſonam filij. l. 2. ff. ſol. ma. Demū ipſe Bald. pro deciſione diſtin-
180 guit, ꝙ † aut filius deceſsit uiuo auo, & tunc iſta neptis non pōt cenſeri a patre dotata, ꝙa nō pōt intelks concipere, ꝙ ab hoc filio præmortuo fuerit dotata. l. qui libertinus. §. poſthumus. ff. de ope. li. & eo caſu neptis nō excludet a ſucceſsione patris, nec aui. Aut auus primo deceſsit, & tūc quia dr̄ ꝓpric dotata a filio, eo ꝙa realitas dotationis ab auo in filiū, & a filio in neptem trāsfuſa uī. d. l. dedit. dotē. filia a ſucceſsione excludet. pro quo adduco. quia & ſi per fictionē diceret a patre dotata, tñ quia ex diſpoſitione. d. l. dedit dotē. iſti caſus æquiparant quo ad hoc, ut dicatur a patre dotata, ſtat. ſupueniēs, in uno, debet in alio militare, ut no. cano. maxime Paul. & Imo. in c. cum dilectus. & c. ad audientiam. de reſcri. & facit. l. ſi quis ſeruo. C. de furtis & ſeruo. cor. iūcta. l. ut tñ, ff. eo. Sed ꝯ deciſiones prædictas facit quia non uī eſſe ęquipollens, ꝙ auus dotet ac ſi pater dotaſſet, licet patris contemplatione, dotet, ex mēte Bar. in d. l. dedit dotem, dum dicit, ꝙ ſi neptis, uiuo patre moreretur, dos nō ad patrē ſed ad auum reuerteretur. l. 1. §. uideamus. C. de rei ux. & actio, quod ēt innuit tex. in d. l. de dedit dotē. dum dicit mortuo auo. patrē hr̄e actionē ad dotem. aſs aūt, cum præſumatur dos lōga manu data ab auo patri, & a patre filię, ut ibi in l. 3. §. fi. ff. de do. inter ui. & uxo. ſi diceremus repetitionē dotis cōpetere filio, & nō auo, qñ filia eſſet mortua, inſurgeret donō efficax inter patrē, & filiū, ꝯ. l. donationes. C. de don. inter. ui. & ux. & l. 2. C. de inof. dona. & not. per Bar. & do. in l. frater a fratre. in fi. commenti. ff. de cōd. inde. & ſic quia ſm ueritatem dos data ab auo, nō dicitur a patre data, ſed per fictionē. Obſtat theorica, quę di-
181 cit, ꝙ † in ſtatutis, quæ ſunt contra ius cōe prouiſio facta in caſu vero, nō trahatur ad caſum fictum. d. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. ge. & ibi no. Gl. Bar. Bal. & ſcribentes. & ibi dicit Bal. ꝙ ſtatutum puniens dantem dānū in re, quę eſt alterius, non intelligitur loqui de re, quę eſt alterius ꝑ fictionem. Pro quo facit. l. huic. ff. ad l. Aquil. & l. 2. §. in locum. ff. de rel. & ſumpt. fu. & dixit Ang. in d. §. hæc verba. ꝙ ſtatuta diſponētia de aliquo expreſſo, non habent locū in eo, quod ex iuris interpre-
182 tatione hr̄ pro expreſſo. inferens ad † ſtatutum diſponens, ꝙ debitor per inſtr̄m guarētigiæ, in quo eſt expreſſus certus terminus, vt eſt Florentiæ, capi poſſit ad uoluntatem creditoris nō vēdicabit ſibi locū, ſi terminus nō eſt expreſſus, licet ꝑ expreſſo haberi debeat, & ita dicit ſe de facto conſuluiſſe. Ad idē facit, ꝙ dixit Bar. in repe. l oēs populi. in 6. q. in prin. ver. vlterius q̄ro an ſtatutū. ff. de iuſti. & iure. vbi indiſtincte vult, ſtatutū, ꝙ pōt intelligi in caſu vero non trahi ad caſum fictū niſi ille caſus a ſtatuto ſpecialiter exprimatur. & idē in effectu dixit ibi Bal. in ver. ſed nunquid cum, ſeq. Facit ēt quod, dixit. Bar. in d. l. ſi quis ſeruo. ver. quero nunquid ius cōe. ꝙ ſtatutum loquens in maleficio ſm caſum verum, non trahitur ad caſum fictū. Nec ius cōe admittens talem extenſionē, ſe extendit ad ſtatutū, quia minor eſt caſus fictus, quam verus, & ſic manifeſte vult ex paſſiua interpretatione nō fieri talē extēſionē. Ad idē facit ꝙ dixit Bal. in l. tranſigere. in uer. hęc
183 ſolutio eſt naturalis. C. de tranſa. ꝙ † ſtatutum diſponēs poſſe fieri pacem de oī delicto, præterquam de homicidio, non intelligitur excipere condemnatū de homicidio ꝑ cōtumaciā, & habitū pro confeſſo, & ſic fictū homicidā, & cum hac opinione, ꝙ in ſtatutis correctorijs nō fiat extēſio ad caſum fictū, trāſit Alex. in l. Gallus. §. & quid ſi tm̄. ff. de lib. & poſth. & in l. 1. §. lex Falcidia. ff. ad leg. Falci. & in l. adoptiuū. in prin. ff. de in ius vocā. & in cōſ. 82. in 2. vol. & licet ꝑdicta fortiter ſtringāt, vt talis filia per ſtatutū nō excludatur, tñ durū eſſet, recedere ab opinione Bal. quæ eſt conſona menti ſtatētiū, nam conſiderando magis effectum, quam modum, vt hr̄ in l. ſi mulier. in prin. ff. ad Trebel. & l. ſi mater. C. de cond. inſtit. ſtatutum vī uoluiſſe excludere dotatā, vt conſuleret agnatis, & prouidere, ꝙ filia haberet de bonis paternis dotes, non conſiderato veriſimiliter modo, ſm quem haberet, ſed effectu. Vnde in caſu Bald. reperitur filia habere dotes, de bonis patris, ex quo eius contemplatione fuit dotata, & quia actio dotis in perſonam filiæ conſolidatur, prout. s̄. dictum fuit. & ſtante hac concluſione, idē & multomagis eſſet dicendum,
184 † ſi extraneus, patris contemplatione dotaſſet filiam. ꝙa ſi filia moreretur, non competeret ipſi extraneo facultas repetē di dotē, ſicut faceret auo. d. l. profectitia. ff. de iure dot. iūcta. l. 3. in fin. ff. de dona. inter vi. & vxo. & §. accedat. C. de rei vx. act. iūctis. plene traditis in d. § in arrogato. cum concor. ibi allegatis. vbi dñt doc. datū filio. patris cōtēplatione, acquiri patri in tm̄, vt ſm magis cōem opinionem per Ale. ibi incōprobatam, ꝙ talis dos filię computetur in legitima. & ex p̄dictis idem multo magis dicēdum eſſet in ea, quæ fuit dotata a curatore patris, vel ab eius procuratore. Facit. l. ſi fundus. ff. de cond. & demon. vbi conditio dādi pupillo vel furioſo, impletur in perſona tutoris vel curatoris eorū. Itē facit. d. lex profectitia. dum ibi dr̄ talem dotē a patre proficiſci. Pro quo facit ēt quod no. Bar. in l. poſtulante. in princ. ff ad Trebel. vbi ſentit ſtatutū loquens in una perſona, trahi ad perſonam fictā,
185 quæ illam repreſentat. ita vt † ſi ſtatutum permittat debitorem incarcerari, hæres debitoris comprehendatur ſub ſtatuto. Facit ēt, ꝙ dixit Bal. in l. poſtulare. ff. de fideiuſſo. tut. Vbi, dicit, ꝙ pœna ſiatuti prefixa petenti debitum, afficit illum, qui petit per alium. Ad quod ēt videantur, quę dixit, Bar. in l. 2. §. liberis. ff. de leg. præſtan. & in l. apud Iul. §. fi. in fi. comm. & ibi Ang. & moder. ff. ex qui. cau. in poſ. ea. & Ale. remiſſiue in l. ſi procurator. ff. ꝙ quiſq; iuris. Fran. de Are. in l. mutum. ver. & ex prædictis. ff. de acqui. hære. Bal. in l. ſi per alium. ff. ne quis, eum qui in ius voc. eſt, vi exi. cum cōcor. alle. per. Ang. Are. & d. Augu. in addi. in tract. malefi. in verbo. Sempronīū mandatorē. in 14. q. & per. d. præcep. meum. d. Iaſ. in l. ſi quis, id, quod. ff. de iuriſ. om. iud. poſt Bar. in l. ſed ſi vnius. §. 1. ff. de
186 iniu. vbi plene tangunt, † an ſtatutū loquēs in faciente, hēat locū in mandante. Sed in contrariū facit, ꝙ de curatoris dotatione dixit Pa. de Ca. in d. conſ. 111. incip. ſuper primo quæſito. in antiquis, dum dixit ꝙ dotata a curatore nō eſt perinde, ac ſi eſſet dotata a patre. uult Cor. conſ. 170. inc. in cōſilijs, 2. volu. Facit quod dicunt Bar. & Ang. in l. apud Iulianum. §. fi. ff. ex quib. cau. in poſ. ea & Ang. Are. in §. hæres, inſt. de ob. quę ex quaſi ꝯct. & Ale. in l. 3. §. ſi procurator. ff. quod quiſq. iur. vbi dicit ſe conſuluiſſe, ꝙ ſtatuto requirente in ꝯctibus, minorum conſenſum propinquorum, non exigatur cōſenſus, ſi ꝯctus fiat per eorum curatores. Pro concordia dicebā in facto, ꝙ ſi ſtatutum ſe refert ad patrem qui teſtari poteſt,

co

Source : BIU Cujas

eo quod possit pater filiæ egenti succurrere, aut testando ꝓuidere, vel prouidere incongrue dotatæ, qñ stat. vult dotatã quacunq; dote esse contentã, & non posse agere ad supplementũ legitimæ, vel congruarũ dotium, iuxta ea quæ dicentur ſ. in 9. art. prin. 1. & 2. q. cum seq. & tunc procedat hęc. 2. opi. alias ēt procedat. 1. opi. ꝙ excludat, ēt a curatore pris dotata, per iura. s. ad hoc alleg. Et quia vbi est ratio drīæ, ꝙ aliquid fiat ab aliquo, an ab eius curatore, non æquipollent in iure. & ita intelligo no. per Soci. cons. 207. inci. in causa. 1. vo. Prædictam conclusionē de auo dotante, vt in eo habeat locũ stat. posset quis limitare ex verbis Pau. de Cast. in d. consi. 111. nisi alia essent verba contrarium suadentia. Item limitatur, vt non procedat, si non daretur dos filiæ patris contẽplatione, per no. in d. l. dedit dotẽ. & in d. §. 1. arrogato. vbi traditur maxime per Alex. plene quid in dubio, an, ſ. censeatur tradita dos, patris contẽplatione. vbi Ale. dat circa hoc intellectum ad d. l. dedit dotẽ. de qua materia ēt hī per Alex. in l. in quartã. in ver. quærit ēt Ang. hic. ff. ad l. Fal. & traditur in l.

187 qui in aliena. § interdũ. ff. de acq. pos. & si † stat. excluderet dotatam a patre ab eius successione, & non loquendo de successione aui, an tunc extenderetur ad successionem aui. Dependet ex his, quæ dicam. ſ. in 8. art. prin. an statutum excludens a successione vnius, trahatur ad successionem alterius.

188 Secundo quæro, † an tale stat. habeat locum in ea, quæ fuit dotata ab auo, qui mortuus est ipsa nepte dotata nondũ cõcepta. & reperio inter consilia Bal. esse vnũ, quod est penul. in 4. vol. ſm penul. impressionē. In quo consultũ fuit talem neptem excludi, quia talis neptis est ex radice aui. l. pronunciatio. & l. liberorũ. in fi. ff. de ver. sig. Item, quia rõ statuti, q̃ est, vt masculorũ salua sit dignitas, & agnatio ꝓseruet, vt dixi s. in 3. art. prin. militat ēt in tali nepte non concepta, & potior est ratio in nepte nondũ concepta, quam in iã nata. cũ maior soleat hĩ affectus ad natos, quam nascituros. l. qui filiabus. in princ. ff. de leg. 1. Item in materia exclusiua magis debet excludi talis neptis nondum concepta, quã concepta. l. item prætor. ff. de suis & legit. Esset. n. absurdum, ꝙ concepta in vita, minus hret quam concepta post mortem, ar. l. filiusfa. ff. de test. mil. & si opponat, ꝙ ista nõ est proprie neptis d. l. item prætor. & l. qui libertinus. §. posthu. ff. de ope. li. & l. si quis filium. §. 1. ver. sed hic ita ff. de iniu. rup. & irrit. rñd. in d. cõs. ꝙ qñq; aliquid ſm subiectam materiã dī proprie, quod ſm aliam dī improprie, vt no. in l. 2. in gl. ff. de offi. procon. & leg. cum concor. ibi alleg. & patet in l. pater Seuerinã. §. conditionum verba. ff. de cõd. & dem. Vnde si quis receperit feudum, vel emphyteosim pro se, filijs & nepotibus, proprie & vere comprehendentur nepotes, ēt post mortem aui concepti, vt in auth. de alie. & permu. re. eccle. §. emphyteosim. in materia enim indifferenti ista distinctio non consideratur. Sed vbi nepos vult iure proximitatis succedere l. emancipatus. §. fin. ff. de sena. Subiungitur in cons. ꝙ posito, ꝙ talis neptis non concepta in vita aui, & ab eo dotata, non excluderetur a successione bonorum aui, pro certo deberet excludi, cum ab eo fuerit dotata. Nec est nouum, ꝙ fiat separatio bo-

189 norũ. l. 1. ff. de separa. bo. Item subiungitur, ꝙ talis † neptis debet esse contenta dote sibi ab auo constituta, q̃ succedit loco legitimæ ei debitæ ex ꝑsona patris sui in bonis aui, vt no. C. de nup. l. sacrosan. alias, sancimus. & probatur in l. si quis. §. ad alias. C. ad leg. Iul. maiest. Contrarium aũt reperio fuisse consultũ in cons. 444. inc. proponitur, ꝙ quidã in eo. vol. ſm eandem impressionem alias est cons. 150. ſm vlt. impressionem: propterea, quia talis neptis post mortem aui concepta non est proprie neptis auo. & ꝙñr ille non est proprie auus. d. l. item prætor. cum concor. s. alleg. Quod non solũ est verũ in materia successionis, vt ibi dī, sed in quauis materia. vnde si stat. diceret, ꝙ nepotes militũ non possint intrare palatiũ, non hret locum in nepotib. natis & cõceptis post mortẽ aui,

190 quod limitat, nisi † cõis vsus loquendi aliud suaderet, qui est potior omni significatu. l. librorũ. § quod tñ cassius. cum ibi no. ff. de leg. 3. In hac qõne puto veriorem esse sñiam, vt neptis non excludatur a successione patris per stat. prout dicit in d. cons. 444. quod consilium potius credo fuisse Bal. quam aliud, quia in alio sunt multi errores. & moueor ea rõne, qa ista non est proprie neptis, nec cognata. d. l. item prætor. & l. Titius. ff. de suis & le. & insti. de hære. quæ ab intes. defe. §. hac ratione. ver. plane. & ideo secundum Bar. in d. l. item prætor.

191 † statuto banniente aliquos, & eorum filios & nepotes, non intelligentur banniti nepotes concepti post mortem aui, quia non sunt proprie nepotes. facit. dic. l. emancipatum. §. 1. cum ibi notatis. ff. de sena. Nec enim potest dici filius banniti, qui tempore, quo concipitur non habet auum habentem illam qualitatem banni. & deficiente subiecto, deficit qualitas illi adhærens. Ad quod facit, quod dixit Bal. in l. qui se patris. C. vnde li. vbi concludit, ꝙ quoad vniuersalẽ successionem deferendam, siue successio deferatur ex nouis legibus, siue ex antiquis, talis nepos non comprehenditur sub l. Idem uult ipse Bal. in l. si in persona. C. de fideicom. Vñ cũ ista non sit neptis auo, nec ꝙñr sit ab auo dotata. cessat in ea

192 statutum, quia † cui non conueniunt verba statuti, non ēt cõuenit statuti dispositio, l. 4. §. prætor. ait. & ibi Bar. Ro. & Ale. ff. de dam. infe. & alibi dicam. Nec obstat, ꝙ dicitur de emphyteosi & feudo, quia fateor ex edicto conuentionis, qñ cõcessio fit alicui pro se filijs & nepotibus. appellatione nepotum venire neꝙ otes natos, & conceptos post mortem aui, non sic in successorio edicto legis ut dixit Bal. in d. l. si in ꝑsona, & Pau. de Ca. in l. ēt. ff. sol. ma. An. de Iser. in c. 1. §. hoc quoque. de suc. feu. & est de mente Bar. in d. l. item prætor. & in l. quod dī in fi. comm. ff. de ver. ob. vbi uult, ꝙ dispositio d. l. Titius. & d. l. item prętor. procedat, quo ad auitam successionē, siue a l. siue a prætore delatam, & a nepote petendam, non quo ad alia, per d. l. Paulus. la 2. §. Paulus. ff. de oper. li. quod intelligo, dum dicit, non quo ad alia, ēt quo ad concessionē, in emphyteosim, vel feudum, pro se, filijs, & neporibus, vt ēt tunc appellentur nepotes tanquam nati ex filio, & q̃ ab auo descenderunt, quasi vocentur tanquam filii filiorum, & descendẽtes ordine successiuo, & nõ alr, nõ habita cõsideratione, ꝙ iure cognationis, auũ cognouerint. iuxta d. l. item prætor. & d. §. hac rõne. alꝫ non esset bona illatio, quã facit Bart. in d. l. item prętor. de statuto banniente aliquẽ, & eius filios, & nepotes, cum ibi nõ agatur de succedendo, & nõ essent, ēt bonæ, aliæ illationes. s. factæ in simili proposito, & posito, ꝙ ꝑdicta in dubiũ refricarentur, tñ ēt prędicta conclusio fortificatur ex his, quę dicã in seq. q. de posthuma vel infante. Et ex prædictis patet responsum ad contraria, quia stat. non intẽdit excludere fœminas ꝓp agnatos generaliter, sed respectiue, & sic illas, quę habent duas qualitates, ſ. ꝙ sint neptes, auo, & ab illo sint dotatæ, & ꝙñr ꝙ qualitas dotis cadat in eis vt dicam in seq. q. ita vt non liceat arguere a generali ratione statuti, quæ si attẽderet gñaliter, oporteret dicere ēt non dotatas excludi, qđ esset absurdum. Nec credo verii, ꝙ talis, neptis excludat saltẽ a bonis, quę ab auo ad patrẽ deuenerũt quia talia bona desierunt esse auita, & facta sunt paterna, vt hī in l. 1. §. veteres. ff. de acq. pos. & late dicam. ſ. in 8. ar. princ. in 18. q. An aũt talis dos succedat loco legitimæ, dicam. ſ. in 11. art. prin. in 2. vel in 3. q. & faciunt, quę dixi in q. præcedẽti.

193 Tertio quæro, † an statutum prædictũ excludẽs dotatam, liget postumã vel impuberẽ seu infantem, & ſm quod reperitur inter consilia Bal. in cons. pen. in 2. vol. ſm pen. stampam. De quo consilio feci mentionem in q. prędcedenti, dicendum vī ꝙ sic, maxime attenta consuetudine generali, quæ dictat, ꝙ mulier cuiusuis ętatis, cui dotes sunt cõstitutæ, dicatur dotata, seu habere dotes magnas, vel paruas. prout sunt constitutę, ita vt verbũ, dotata in statuto positum, intelligatur, ēt destinatione & ita intelligit nota. per Bar. in l. cum plures. §. cum tutor. ff. de administratio. tut. post gl. ibi & in l. Titio cẽtum. §. Titio genero. ff. de cond. & demon. facit arg. in l. non, est matrimonium. ff. de ri. nup. & in l. qui pupillam. in princ. de adul. & cum hac sñia transit Bal. in l. non sine. in fi. ver. mõ hic queritur. C. de bo. quæ lib. cum quo ibi trãsit Pau. de Ca. & Perusini distinguentes, ꝙ aut statutum prædictum excludit nuptam seu maritatam, & tunc non comprehendatur infans vel pupilla, in qua non cadit matrimoniũ. Quod ēt uult ipse Bal. in l. Deo nobis. C. de epis. & cle. & Pa. & Moderni in rub. de sponsa. Bal. in l. vxores. ff. de infa. & Pa. in consi. 107. incip. quatuor inquit. in fi. secundo uol. post Pe. de Anc. in rep. c. canonum statuta in ver. quero de qõ. de consti. & no. Paul.

194 de Ca. in d. l. non sine. imo vult Pan. in d. rubrica despon. † statutum loquens excludendo maritatam vel nuptam, nõ habere locũ in impubere, si sit spõsa de futuro. Aut excludit dotatã, & tunc cum inspecto communi vsu loquendi dicatur dotata, vt. s. dictum est, sufficit talis dotis constitutio ad exclusionē, alꝫ insurgeret absurditas, ꝙ pupilla esset melioris, conditionis, quã adulta. Quod esse non debet, dicẽs ꝙ ita seruatur de cõsuetudine in ciuitate Perusij, & hoc idem fuit de mente Bar. in d. §. Titio genero. in ver. quæro statutũ est hic. maxime dũ dicit, ꝙ participiũ, dotata, intelligi debet, qñ pater actum dotandi exercuit, quantum in eo fuit. l. mulier. §. 1. ff. de cond. & de. l. Stichus si hæres. ff. de statu. li. quod feciſſe, dī, assignando dotẽ in testõ, Idem dixit ipse Bar. in d. l. qui pupillam. ff. de adul. vbi idem tenet Ang. allegans. l. si quis prioris. §. certum. C. de secun. nupt. & plene Ang in consi. 399. incip. consultatio. & Bart. in d. l. non est matrimonium. ff. de ri. nup. & sentit Bal. licet incidenter loquatur in l. sancimus. C. de nupt. & clare hoc tenet in l. fi. circa fi. commen. C. de spõ. motus, quia dī destinatione dotata. & cum prædicta sententia, seruata distinctione Bal. in d. l. non sine. secundum quod illam retuli, transit Modernus Bonon in suo tracta. dotium, in vltima parte. in 36. q. fortius dixit Bald. in d. l. non sine. pro

195 pe fin. comm. quod etiam † stante statuto, quod verba statu-

Source : BIU Cujas

torũ intelligantur proprie, nihilominus excludetur pupilla, cui ſunt dotes in teſtamento cõſtitutę, quamuis proprie dici non poſſit dotata. Mouetur, quia non ſtat per patrem. arg. l. ſi oleum. ff. de dolo. & l. iure ciuili. ff. de cond. & dem. Quod dictum non credo verum, quia verũ eſt, dicere, ꝙ proprie non dr̃ dotata, & hoc ſtatutum porrigit vires ad quæcunq; ſtatuta, & illa reſtringit, vt loquantur in caſu proprio. Sed Bald. in l. ſi plures, in verſic. iuxta prædicta. C. de condi. inſer. tenet ꝯrium, vt infans vel pupilla non excludatur prætextu talis ſtatuti, cum iſte caſus ſit omiſſus a ſtatuto, qui relinquitur ſub diſpoſitione iuris communis, & cum hac ſnĩa tranſit Pe. de Anch. in repe. c. canonum ſtatuta. in 15. q. princ. ver. pone ſtatuta, de conſtitutio, vbi dicit ſe ita cõſuluiſſe Venetijs. ſequit Mari. in conſi. 63. inci. in cã retenta inter dominam Catharinam. verſi. capiendo etiam ſecundam. Et hæc opinio in puncto iuris plus mihi placet, niſi conſtaret de cõi vſu loquendi in contrarium exiſtente, prout dicit Cu. in d. §. Titio genero, cum qua opinione uidetur etiam tranſire D. Bapt. de ſancto. Seue. in repet. l. omnes populi. ver. 20. retento. ff. de iuſt. & iu. Nec Bar. in locis ſupradictis loquitur in pupilla, ſed ſimpliciter, & poteſt dici, ꝙ Bal. in d. l non ſine, quem ibi ſequitur Pa. de. Ca. & Philip. Corn. loquuntur in puella, in qua erant contracta ſponſalia & dotes traditæ, ita, vt quo ad patrem dotantẽ nihil amplius reſtaret agendũ, & foret functus officio ſuo. l. an in patrem. ff. quod fal. tu. au. Facit, quia cum ꝯctus dotis re perficiatur, non dicitur dotatio, niſi traditione ſequuta. ſed appellatur promiſſio, quæ non eſt ꝯractus nominatus, ut probat Bar in l. iuriſgentiũ. in fi. prin. ff. de pactis. per l. ad exactionem. & ibi Bal. C. de dotis promiſ & l. legem. & ibi Sal. C. de pactis. De quo dicam plenius. j̃. eo. articulo, in illa queſtione, an ſtatutum loquẽs in dotata, hẽat locum in ea, cui ſunt dotes conſtitutæ, licet non ſit pupilla. Licet uerius Bal. loquatur in puella, cui fuerunt dotes tantum promiſſę, vel ex teſta
196 mento conſtitutæ, & pro hac ſnĩa facit, quia † ſtatutum de lucro dotis, non habet locum in tali impubere, vt notat. Bald. in l. falſus. §. fi. per illum tex. ff. quod fal. tuto. autho & Bald. & Ang. in l. vxores. ff. de infa. idem volentes, ſi impubes ſit traducta ad domum ſponſi. Bal. in l. fi. in verſi. modo iuxta. hoc. C. de epiſ. & cler. & in conſi. 399. incip. in cauſa iſta. in prin. 1. vol. ſecundum penultimam impreſſionem, & in conſil. 384. incip. ſi qua inquit. eo. volum. Saly. in l. cum te. C. de dona ante nup. Floria. in l. in legibus. ff. de teſti. cum concor. Nã inter tales nõ eſt matrimoniũ, nec actu nec habitu. l. quod ſeruus. ff. de condi. ob. cau. in l. ſi ante. ff. ſoluto matri. l. dotis fructus. ff. de iur. dotium. cum ſimil. Nec ob. ꝙ dicitur non debere eſſe melioris conditionis puellã, quam adultã, quia in puella eſt vnũ plus, quam in adulta, quia ipſa adulta, cui ſunt dotes cõſtitutæ, laborat ſolũ in illo dubio, an ſufficiat ei promiſſio dotis ſeu conſtitutio, vt dicatur dotata, cũ dos ſine matrimonio eſſe non poſſit. Sed in puella eſt aliud, ſ. inhabilitas, & impotentia matrimoniũ contrahendi. c. 1. de deſponſa. impub. in 6. c. de illis, & c. fi. eo. ti. in antiquis. l. in ſponſalibus. de ſponſa. & conſequenter in ea nõ adeſt facultas dotis verę habendæ. l. inceſtę. ff de ri. nup. & cum hac ſententia tranſit D. Laurentius in repe. §. cęterum. inſti. de legi. agna. ſuc. in verſ. iuxta prædicta formanda, & c. fortius voluerunt Pet. Iaco. de ra. Ray. & Cy. quos referunt Albe. & Bal. in d. l. non ſine. cum quibus tranſit ibi Ful. qui dicit ſe ita conſuluiſſe, quod etiã ſe quutis ſponſalibus & traditione dotis, filia non excludatur a ſucceſſione ꝓp ſtatutum prædictum, excludens dotatam, quia ſtatutum prædictum cum ſit cõtra ius commune, eſt intelligendum, prout litera iacet, l. quod vero. ff. de le. & quod pendet, non eſt quaſi ſit, ut in regula iuris, facit quod no. Bal. & doct. in lege, ſi ante nuptiat. ff. ſoluto matrimo. & Bald. in l. ſi pro dote. C. de dotis promiſ. & in l. 1. C. de condi. ob cau. per moder. maxime Are. in rub. ff. ſol. mat. & j̃. forſan dicam. Non ob. d. l. cum plures. §. in primis, alias, cum tutor. cum gl. ff. de adm. tu. quia ſecundum eos nõ dicitur ibi, quod dos aſſignata, ſit uera dos. ſed fututra, quia ſine matrimonio nõ poteſt eſſe uera dos. l fina. C. de dona. ante nupt. & clarius in l. 3.
197 ff. de iure dot. ubi d. citur, ꝙ † dotis appellatio nõ refertur ad ea matrimonia, quæ cõſiſtere non poſſunt, aut vbi matrimonij nomen nõ ſubeſt, & facit tex. in l. 2. in fi. ff. de priui. cre. ubi talis dos ex ęquitate hẽt priuilegia ueræ dotis, & in caſu nõ ceſſat ęquitas, licet publica ſubſit utilitas, & ita reſpondent doc prędicti. Ad tex. in d. l. non ſiue. dum dicitur ibi, ꝙ uxoris appellatione ſponſa cõtinetur, reſpondetur, quod hoc eſt ex benigna interpretatione, & iſta opinio in puncto iuris uĩ uerior, quamuis Bal. aliter ſenſerit ibi. & Alber. in ſecunda parte ſtat. in q. 209. incip. ſed retento. vbi dicit ita fuiſſe iudicatũ. & Pan. in rubrica de ſpon. in fin. ubi uult tale ſtatutum indiſtincte habere locum in ſponſa de futuro. Pro prædictis etiã faciunt, quæ dixi in q. proxi. præcedenti. Ad illud de mẽte & rõne ſtatuti, ut uideatur etiam complecti prædictas infantes, maxime dotibus datis propter ſponſalia, ea maxime rõne, ne melioris ſint conditionis, quam adultæ, reſpondet, ꝙ diſpoſitio ſtatuti, ꝙ emanauit ad excludendum dotatas, non eſt ſumenda, niſi limitatiue, cum ſtatuentes egerint non oẽs fœminas, ſed dotatas tantum excludere. vñ ad eas tm̃ referẽ dum eſt ſtatutum, quæ dotatæ ſunt, & vere. l. in agris. ff. de ac qui. re. do. & no. Imo. in l. ſi vero. §. de viro. ſol. ma. facit quod dixi in præced. quæſtione, in fi. In practica autem, quid ſeruãdum ſit, dubito. nam, vt dicam j̃. in 7. q. talia ſtatuta generaliter habent locum in his, quib. dotes ſunt promiſſæ, vel ſimpliciter relictæ, ẽt nullo matrimonio ſubſequuto, ſecudum magis cõem ſnĩam, & in terminis qõnis noſtræ de impubere idem videretur dicendum. Sed in proprijs terminis nr̃is doct. magis cõiter vñr velle ſtat. prædictum non ligare impuberes. & credo, ꝙ opinio præcedens ſit conſuetudine approbata, vt dicantur tales impuberes dotatæ, & excludãtur.
198 Et iuxta prædicta conſuluit Mari. in d. conſ. 63. ꝙ † ſtat. excludente dotatã, ſeu deſponſatã, per verba de pñti: dictio, ſeu, ſtat ampliatiue, ita ꝙ excludat vtranq;, videlicet tam dotatam, quã deſponſatã per verba de præſenti, quia ſecundũ eũ
199 † verbũ, dotata, importat matrimoniũ, & traditionẽ dotis, & ſic ſtatutum voluit, ꝙ non ſolum traducta, ſed etiã non traducta, dum modo ſit per verba de præſenti deſponſata, excludatur. de cuius dicti veritate patet ex prædictis. Quarto
200 quæro, quando † ſtatutum excludit dotatas, quid in furioſa, cui ſunt dotes conſtitutæ. Bal. in l. ſi plutes. verſ. iuxta prædicta. C. de cond. inſer. tenuit ꝙ non excludatur, quia eſt inhabilis ad matrimoniũ. l. furor. ff. de ſpon. &. l. patre furioſo. ff. de his, quiſunt ſui vel ali. iu. & in ea conſequenter non cadit qualitas dotis. l. fi. C. de do. ante nup. vt dixi s̃. in prȩce. q. & cũ hac ſententia tranſit Pe. de. anch. in repe. c. canonum ſtatuta. de conſti. do. Bap. de ſan. Seue. in repe. l. omnes populi. in ver. xx. retẽto. ff. de iu. & iure. quod latius probatur ex his, q̃ dixi in prȩce. quæſtione. & ex ibi dictis, hoc limitatur, niſi cõmu
201 nis vſus loquendi aliud ſuaderet. Quinto quæro, † an tale ſtatutum, in caſu quo comprehendit moniales, quod qñ ſit, apparet ex prædictis. s̃. hoc eo. 6. ar. prin. in primo membro. 2. q. ſcilicet, vbi omnino erat, ẽt ſi in ſeculo manſiſſet, remanſura excluſa, ſi dotata fuiſſet, vt eſt, qñ generaliter ſtat. excludit fœminas dotatas, an tunc dicetur dotata illa, quę ingreditur monaſterium, quando pater offert aliquid monaſterio, puta quia ponit centum ſuper altari. Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. in vltimis verbis. ff. de cond. & demõ. & in l. 1. §. ſi vel parẽs. ff. ſi quis a patre fue. manu. tenuit ꝙ ſic, quia vulgo talis dicitur dotata, & taliter datum, ſeu oblatum loco dotis ſuccedit, arg. in l. vt Alfenus. & in l. in vulgari. ff. de verb. ſig. Idem vult Bal. in l. quoniam nouella. in fi. comm. C. de in of. teſt. volentes, ꝙ tale datũ cõputetur in legitimam. & dixit *Mod. Bono in tract. dotium, in vlt. par. q. 31. inci.* ꝙ *ſi pater* ꝓ *filia,* ꝙ *ſm* cõem opinionem talis fœmina dicitur dotata, & excluditur a ſucceſſione per ſtatutum. Pro quo adducitur,
202 quia † mulier, quæ profitetur, contrahit matrimonium ſpirituale, & nubit Chriſto, ac immortali ſponſo, profitens, ſe cõiungit. 27. qõ. 1. c. quæ in Chriſto. &. c. ꝙ autem. Igitur matrimonij appellatione non modo de carnali, iuxta l. 1. ff. ſo. ma. intelligimus, ſed ẽt de ſpirituali, tanquam de digniori, & in quo verſatur ſalus animæ. 27. qõ. 1. c. nuptiarum bonum. per quæ iura dixit Dionyſius de Peruſio in conſ. 20. incip. & ſi doctrina cęcum illuminet. quem refert Maria. in repe. c. quali-
203 ter. lo 2. in q. 8. in pe. art. de accu. ꝙ † ſtat. diſponens aliquid ꝯ cognoſcentem mulierem nuptam, habet locum in cognoſcente monialem, cuius matrimonium indubitanter eſt dignius, quia licet virgines, & cõtinentes, ac ẽt coniugati, per fidem certam, & operationem bonã Deo placentes, ad ęternam mereanr̃ beatitudinẽ peruenire. c. firmiter. in fi. de ſum. tri. tm̃ continentes plus Deo placent, quã coniugati, quia nõ expedit homini ad regna cœlorum tendenti accipere vxorẽ carnalem. 33. q. 5. c. tunc ſaluabitur. & no. gl. in d. c. firmiter. Vita. n. contemplatiua eſt ſalubrior, quam actiua. c. ſane. de reg. Cum itaq; vtrunq; ſit matrimoniũ, ſpirituale, ſ. & carnale, & ꝯñr vtroq; reſpectu datum, ſit dos. l. 3. ff. de iu. de. l. fi. C. de do. ante nup. ſtat. de dote vel matrimonio loquens, verificabitur in vtroq;. c. vt circa. de elec. maxime cum nõ ſit rõ, q̃ ſuadeat vnum matrimonium, ſeu vnas dotes, ſub ipſo ſtatuto magis includi, quam alias. l. generaliter. ff. de fideiuſ. l. poſthumi. in prin. ſeu. §. 1. ver. nam diuus Marcus. ff. de iniu. rup. teſt. Contra prædictam ſententiam tenuit dom. Pet. de Vbal. de Peruſio in tract. de duobus fratribus, in 11. par. prin. in 4. q. referens D. Petrum de Peru. ita conſulendo tenuiſſe in conſil. inci. viſo præfato puncto. & viſis præfatis ſtatutis. in 14. li. conſiliorum. motus, quia ſtatutum excludit dotatam propter dotem, quæ remanet apud filiam, & eius patrimoniũ cenſetur. l. 1. C. de rei vxo. actio. l. 3. §. ſed an prior. ff. de mino. ſed illa pecunia remanet monaſterio, & non efficitur filiæ

c. con-

Source : BIU Cujas

c.conqueſtus.de fo.compe.Nec filia poteſt habere propriũ c. cum.ad monaſterium.de ſta.mon.Nec ſi filia ſe in aliud monaſterium transferret,illi moniali ſeu alteri monaſterio reſti ſtitueret 27.q.in c.ſi quis rapuerit.in auth.de mona. §. ſi vero relinquens.c.cum olim.lo 2.de priui.de quo plene in c.quod
204 ad te.de cleri.coniuga.Quod maxime verum eſt,quia† non pōt dos dari citra crimen ſimoniæ pro matrimonio ſpiritua li conſequendo c.non ſatis.de ſimo.c·tua nos.& c.veniẽs.& licet ſponte dare poſſit aliquid d.c.veniens.& c.tua nos.& c. fi.& 1.q.1.c.placuit.non tñ cenſeri dēt dos,ad quam pater ex neceſſitate tenetur l. fi. C.de dotis promiſ.Pro quo facit, qđ dixit Bal.in auth.niſi rogati.in verſi.quæro nũquid monaſte-
205 rium.C.ad Treb. ꝙ† executores deputati ad virgines maritãdas,non poſſint dare illam quantitatem virginibus intrantibus monaſterium,quia hoc non habent in mandatis. & ſic nō eſt in eis matrimoniũ verum,ergo nec dos d.l.3.ff.de iur. do.& l.1.ff.ſol.ma.& cum hac ſententia vr̃ tranſire D.Feli.in c.eccleſia S.Mariæ.verſi.modo eſt dubium quotidianum.de conſti per prædicta, & quia ſtatuta debēt intelligi in caſu vero & ꝓprio.l.3.§.hæc verba.ff.de neg.ge.vbi gl.Bar.Bal. Ang. & doct.cum cōcor.allegatis.in 1.q.huius membri.Sed eſt advertendum,quia Bar.& ſequaces fundant ſe ſuper cōi vſu loquendi,qui habet,vt tales fœminæ dicantur dotatę,quo vſu cōi circunſpecto,credo verum eſſe,ꝙ talis monialis ſeu monaſteriũ ex eius perſona nō excludat̃,per prędicta. nec Bart. aliter ſentit.Verũ quia in s̃.allega.conſi.Do.Petri dr̃,ꝙ taliter datum,non computatur in legitimam, dicendum eſt veritatem fore in ꝺrium,ꝑ tex.in d.l.qñ nouella.& in d.l.oīno C.de inof.teſt.& ibi Bal.& Bar. in locis s̃.allega.cum iſta opinione ſingulariter tranſit Mari.conſi.5. & ita etiam tenet D. Bartho.Soc.conſi 241.inci.circa.in uer his tñ non obſtantib. 1.vol.vbi conatur reſpondere omnibus fundamentis Petri de Peruſio, & tandem reſidet,ꝙ monialis cōſiderato cōi vſu loquendi dicatur dotata. Quo attento ſecundum eum iſta opinio eſt cōis & vera, & ita ſeruatur. Sed quid in chlamydata monaſterij S.Antonii de Padua,quę poteſt contrahere matrimonium,licet non ſoleat,Cor.conſi.300.inci.viſo themate.4.vol.dicit ꝙ datum per patrem monaſterio, non facit vt dicatur dotata.& mouetur fundamẽto,quo mouebatur Pet.de Peruſio in hac qōne s̃.relatus, quod impugnaui-
206 Veruntñ arbitror† poſſe per ſtatutum fieri talem declaratio-. nem quomodo dicatur dotata,ꝙ non comprehẽderetur in ſtatuto.l.3. putē in caſu Cornei illam chlamydatam debuiſſe excludi,per prædicta,niſi appareret illud fuiſſe datũ ꝑ eleemoſyna,non ꝓtemplatione chlamydatæ principſr, ſed monaſtetii,taliter ꝙ veriſimiliter chlamydata dotem poſſet ex-
207 pectare.Sed† an relictum dotis,qñ fit in teſtamento, debeat fieri titulo inſtitutionis,Bar.in l.Titio centũ.§.Titio genero. in fi.commen.ff.de ꝙd.& dem.innuit ꝙ non. Tangit Corn. conſi.49.incip.vr̃. 1.vol.& non decidit. ſed hoc dependet ab his,quæ dicam ſ̃.in 10.art.prin.3.q.& in 9.art.1.q.an talis præterita poſſit impugnare teſtamentum, & an dos ſit ad inſtar legitimę,de quo dico in 11.arti.2. q. & iſtam opinionem firmat intrepide Corn conſi.32.incip.licet 4. vol. Sed pulchra
208 hic cadit queſtio† an dicatur dotata illa, cui relinquũtur dotes in teſtamento nullo,Cor.conſi.49.inci.videtur. 1. vol.tenuit ꝙ non,quia non dr̃ dotata illa,quæ eſt inciuiliter ac minus legitime dotata l.4.§.cōdemnatum.ff.de re iudi.cum ſimili.Quod intelligo,niſi teſtiñ ſuſtineri poſſit per clauſulam codicillarem,vel auth.ex cā.C.de lib. prete. in relicto dotis.
209 Sexto quæro,† an ſtatutum prędictum habeat locum in ea q̃ ſemel fuit nupta, & habuit dotes ſuas,& tpe mortis eius, de cuius ſucceſſione agitur,eſt vidua,Bal.in l.nō ſine.C. de bo. quæ lib.in propoſito decidit,ꝙ ſic. & pro hoc facit, quod dixit Bal.in l.1.in fi. C.vnde vir & vxor.& poſt eum Salyc.Pau. de Ca.Ro.& Moderni reprobata opinione Nico.de muti. in terminis ſtatuti Mutinen.quo cauet̃,ꝙ ſi mulier ꝺxerit ſecũdas nuptias,& de vtroque matrimonio filios habuerit,tenea tur relinquere dotē ſuã liberis vtriuſque matrimonii æqualiter.Nã ſi contingat talem mulierem eſſe viduam tpe mortis,habebit in ea locum ſtatutum,quia mulier dr̃ dotata, ēt poſt recuperatam dotem ſolu.mat.l.fi. C.commu. vtri. iudi. & l.ſi ſocius pro filia. ff.pro ſoc.& l. filiæ.C.de colla. ita ꝙ ſufficiat,ꝙ inceperit eſſe dos propter matrimonium præcedens quamuis fuerit ſolutũ,vt patet toto tit.C.ſo.ma. quēad. dos
210 pe.non obſtantibus† iuribus,quæ dñt dotem non conſtare ſine matrimonio l.fi.C.de do.ante nup.& l.3.cum ſimili.ff. de iure dot.Quia ſunt intelligenda modo prædicto.& maxime prædicta procedunt,quia ita ſe habet cōis vſus loquendi. nã viduæ ſolent dicere,ego habeo penes me dotes meas,vel nō dum recuperaui dotes meas.quam deciſionem etiam ſequitur Pau de Ca.in l.ſi.per illum tex.ff.quādo act. de pec.eſt anna.& in rubrica.ff.ſo.ma.& ibi ēt Ale.in conſil.inci.conſideratis verbis,1.vol.& in conſi.102.inci.ſuper eo,de quo q̃ritur
211 tertio vol.Hinc dixit Pau.de ca.in locis s̃.allegatis ꝙ, † ſtatutum Senarum diſponens,ꝙ mulier non poſſit de ſua dote teſtari in præiudiciũ filiorum,ēt pro anima, niſi de.4.parte dotis,habet locum ēt in vidua.& ita dicit ſe vidiſſe conſultum. & pro hac ſnīa adducit.Fulg in d.l.1.tex.quem dicit meliorē de iure in l.ēt.in prin.ff.de fun.dota. vbi prædium appellatur
212 dotale,ēt ſoluto ma. Facit etiam,quia † quouſq; mulier ſtat in viduitate,cenſetur ſtare in priore matrimonio.l.fin.C.de bo.mater & hæc opinio eſt tenenda, tanquam communis.licet Fran.de Are.& aliqui moderni in d.rubrica. ff.ſol.ma. vel int viduam quæ exegit dotes,nō poſſe dici dotes hr̃e. & ita in ſpecie tenet D.Bal.nouel.in tract.dotium.prima parte, & d.modernus Bono in ſuo tract.dotium vlt.parte in 54.q.inc. an prædictum. & D.Bulg in d.rubri.in fin.ex quorum dictis, iunctis his,quę notantur in d.l.1.C.unde vir & vxor.licet poſſet latius hæc queſtio diſputari tamen hæc eſt uerior & com
213 munior ſententia.Septimo,quæro,† an ſtatutum prædictum excludens dotatam.militet in ea,cui dotes ſunt conſtitutæ, vel promiſſę etiam nullo matrimonio ſubſequto.De hac qō ne dixi plura verba. s̃.hoc eo.art & membro tertia.q.ad propoſitum illius q.& retuli,ꝙ Bar.in l.Titio centum.§.Titio genero.ff.de condi.& demon. & in l.non eſt matrimonium. ff. de rit.nup.& in l.qui pupillam.vbi etiam Ang.ff.de adul.per illos tex.tenent ꝙ ſic.& Bal.in conſi.pen.2.uol.ſm pe.impreſſionem.poſt Bart.in l.cum plures.§.cum tutor.ff.de admi.tu. & Bal.ac Pau.de ca.& mod.in l. non ſine. C.de bo.q̃ li.& Bal. in l.ſi.prope fi.commen.C.de ſponſa. Vbi mouetur, quia talis fœmina eſt deſtinatione dotata cum concord.in d.3.q.allega.hoc idem uult Pau.de Caſt.in l1.in fi. commen. C.vnde vir & vxor.& Ang.in l.ſi prędiorũ.C.ad leg.Fal & in conſ.79. incip.per euidentiam. quem referunt Alexander & moderni.in Rubri.ff.ſol.ma.circa diffinitionem dotis.vbi adducit. l.ſi mulier ita dotem.ff.de iure dotium.& l.1.§.1 ver. & ſi tñ, promiſſa.ff.de colla.dot.Ad idem facit ſm Bar.& doct.in locis.s̃.allegatis.l.ſi quis prioris.§.certum. C.de ſecun.nup.Itē,
214 quia† dicitur dotata filia, in qua pater actum dotandi exercuit,quantum in eo fuit.l.mulier.§.1.ff.de condit. inſtit. & l. Stichus ſi hęredi.ff.de ſtatulibe. quod dicitur factum ex ſola aſſignatione,ſequitur Petrus de Ancha.conſil.220.incipien. ſubtiliſſime.& Ange.conſ.349.incipien.conſultatio.Plus dixit Bald.in l.ſi plures. in verſi item iuxta hoc quæritur. C.de
215 condi.inſerti,ꝙ † ſi pater promiſit vel legauerit pro filia dotes,licet ſit in mora illas ſoluendi,filia excludetur,eo quia verum eſt dicere, quod fuerit dotata, ſcilicet ex promiſſione. Allegat Bal.in d l.cum plures. Quod ſub dubio forte intelligit Pau.de Caſt.in conſi.111.incip.ſuper primo dubio.in fi.niſi ſtatutum ſimpliciter excluderet fœminam,quam mandaret dotari,quia ſi foret mora in dandis dotibus,ſuccederet.& cum prædicta concluſione ēt tranſit Pau.de Caſt.ind.§.Tito genero.& Bal.nouel.in tracta.dot.in ſexta parte. & modern. Bono.etiam in trac.& dot.vlt.parte.in 30 & l.quæſtione. vbi
216 ſubdit,ꝙ † ſufficit dotem quandocunque offerri ante latam ſententiam. per.l.fi.ff.de pigno.act.allegat Ang. in conſ.132. incip.in quæſtione vertente.quod in meo volumine non inueni.& pro hac ſententia facit,quod dicitur de ſtatuto diſponente maritum lucrari certam partem dotis vxore præmoriente,vt hēat in locum dote promiſſa.ſm Ang.in l.ſi prędiorum.& in conſ.77.incip.ſtatutum.loquitur.& Pau. de Ca.in l.ſi marito.§.1.ff.ſo.ma.cum concor.allegatis per Ale.& mo. in l.ſi donaturus.§.1.ff.de condi ob cau.& in l.non tantum.ff. de re.iud.& hoc ſm Bal.in d.l.non ſine procedit, ēt ſi ſtatutū dictet ꝙ verba ſtatutorum proprie intelligantur.& cum prę dicta opinione tranſit Bal.nouel.in tract. dot.prima parte.dicens ꝙ iſta eſt communis opinio.ſequitur Corn.conſ.71.inc. quanquam.in fi.1.vol.vbi refert Imol.Pau.de Ca.& alios,qui apud ciuitatem Caſtelli ita conſuluerunt. Contrariam opinionem tenuerunt varii doct.quos retuli.s̃.eo.arti. & membro.2.q.& Imol.in d.§.Titio genero. eo quia non poteſt eſſe nec dici dos,vbi non eſt matrimonium. d.l.fi.C.de dona. ante.nup.& l.3.ff.de iure dotium.& ſtatutum prędictum, cum ſit ꝺ ius commune,debet proprie & ſtricte intelligi.l.1.§.ſi is, qui nauem.ff.de exer.l.non aliter. ff.de leg.1. & l.conſtitutionibus,cum concor.ff.ad munici.niſi aliter probaretur de cōi uſu loquendi.Sicut ęnim non poteſt dici nupta ante matrimonium.l.quod pupillę.ff.quando di.leg.ce. ſic nec dotata. Idem uoluit Fulg.in d.l.non ſine.dicens,ꝙ gl.in d.§.cum tutor.non dicit contrarium.ſequitur Bal.in conſ.451.incipi.gitius.2.uolu.ſm vlti.impreſſionem.uolens,ꝙ talis fœmina nō excludatur,niſi acceptet relictum pro dote. Quod ſecundū eum non tenetur acceptare. dominus autem And. de iſe.in c.1. de na.ſuc.ſeu. poſt multa iura hinc inde adducta, quæ nō tranſcribo,cōcludit ꝙ,de rigore iuris, dotis promiſſio excludit fœminas, ſed non de ęquitate, & tranſit cum opinione, quam dicit æquam dicens,quod eſt tollerabilior. Subdit qđ

Source : BIU Cujas

non ſufficeret dotem eſſe promiſſam vel ſolutã, marito, ẽt
ſciente & patiente, ac non ꝺicente vxore. ſed eſſe neceſſe,
vt promiſſio & ſolutio fiat, ipſi mulieri, quã ſolutionẽ nõ ſuf
ficeret pro parte fieri, ſm eum ibi. in fi. ver. oportet ergo. & in
fi. commen. Sed Cu. in d. §. Titio genero. quem ſequitur Ale.
in conſi. 14 incipien. circa primum dubium. 4. volumi. diſtin
217 guit, quod † aut ſtatutum dicit, quod filia fœminæ non ſuc-
cedat, ſed doretur, & tunc vera ſit prima opinio, quod exclu-
datur. an vero dicat quod filia dotata non ſuccedat & tunc,
vera ſit alia opinio contraria, quam proxime r etuli, quia nõ
dr̃ dotata illa, cui fuit aliquid pro dotibus relictum, niſi con
ſtaret de communi vſu loquendi in contrarium, nec ſm eos
iura allegata per Bar. & maxime in d. l. non eſt matrimoniũ,
aliud probant. Pro quo facit quia cum contractus dotis re,
218 perficiatur, † non dicitur dos ex ſola promiſſione & ante tra
ditionem ſequutam, ſed dotis, promiſſio, vel relictum ꝓ do-
te, ſeu ob cauſam dotis, quæ non ſunt contractus nominati,
vt declarat Bar. in l. iũris gentium. in prin. in fi. commen. ff. de
pac. per. l. ad exactionem. & ibi no. Bal. C. de dotis promiſſi. l.
Iegem. ibi Salice. C. de pa. de quo fundamento latius tradũt,
Alex. And. Are. & moderni in rubrica. ff. ſo. ma. in diffinitio-
ne dotis. vbi ẽt adducitur tex. in l. ſi pater mulieris. & in l. ſi is
qui Stichum. §. 1. ff. de iure do. vbi dos promiſſa, & quæ non-
dum tradita eſt, cum non ſuſtineat onera matrimonij, dos di
ci non debet. Facit pro hac opinio tex. in l. dotis promiſſi. eo.
219 ti. de iure do. vbi patet, ꝙ ante matrimonium nõ eſt. ſic † nec
pactũ., ſeu promiſſio de donando, eſt donatio. nec pactũ ſeu
promiſſio de vendendo, eſt venditio. l. in bonẽfidei. & ibi Gl.
Pau. de Ca. & moderni. ff. de eo, quod certo loco. no. per Frã.
de rampo. in l. fi. ff. de cõdi. ob cau. Ang. poſt Iac. But. in l. 1. C.
de pa. pign. & per Matheſil. in notabili. 47. Sic ẽt dicimus, ꝙ
aliud eſt, quem abſoluere vel condẽnare. & aliud pronũciare
cõdemnandum uel abſoluendũ, adeo vt iudex, qui nõ põt
facere executionẽ vltimo menſe ſui officij, poſſit pronuntia
re exequẽdũ, ſm Ia. de Are. Cy Bal. in l. 1. circa gl. in verbo. in
220 poſſeſſionem. ff. de iuriſd. & † ſtatutum prohibens iudicẽ vlti
mo menſe ſui officij abſoluere, non intelligitur prohibere ꝙ
pronũtiet abſoluendũ. Bar. in l. ſolent. ff. de offi. procon. Bal.
poſt Cyn in l. 1. C. ſi adue. liber. & in l. ſi quis filio. §. eius. ꝓ illũ
tex. ff. de inin. rup. cum concordã. adductis ꝓ Ale. in d. l. 1. ff. de
iuriſ. om. iu. Sic ẽt aliud eſt, quẽ pronunciari liberum, aliud
quem pronunciandũ. l. qui ſe dicit. ff. de ind. no. Gl. in d. l. 1. C.
ſi aduer. liber. Sic ẽt aliud eſt reſtituere in integrum, aliud ꝓ-
nuntiare reſtituendum, vt no. glo. in l. fin. in verbo compro-
miſſaros. C. ubi. & apud quẽ. & gl. in c. ſuper. eo in verbo. ordi-
netur. de offi. delega. Sic ẽt aliud eſt gerere. aliud mandatum
de gerendo. l. 1. ff. de ami. tuto. facit quo ad propoſitum prædi
ctorum quod dixit Nellus in tract. banni. in 10. q. tertiæ partis
ſecundi temporis. Ita igitur in propoſito aliud debet eſſe, dos
aliud promiſſio dotis dandę, ſeu nuda dotis ordinatio & con
ſtitutio, maxime ante matrimonium ſubſequutum, maxi-
me quia verba ſtatutorum debent intelligi cum effectu. l. 1.
221 §. hæc autem verba † cum ibi plene traditis. ff. quod quiſque
iu. Nec. n. põt eſſe dos effectualr̃, niſi matrimonio ſubſequu-
to. Itẽ participiũ, dotata, cum ſit tpis preteriti perfecti, rẽ per
fectam ſignificare debet. d. §. hæc aũt verba. cũ reſoluaf̃ in re
latiuum & verbum præteriti tpis glo. in clem. 1. in verbo di-
gnitatis, de preben. Et predicta opinio vera foret, præſuppoſi
ta pro vera illa deciſione Bart. de qua in d. §. Titio genero. ſ.
ꝙ ſtante ſtatuto prædicto, relictum pro dote ſit conditiona-
222 le, † quia ante conditionis euẽtum non diceretur dotata. l. ce
dere diem. ff. de ver. ſig. & no. Pau. de Ca. in d. §. Titio genero.
Ex quo infertur, quod ſi dotis promiſſio vel relictum confe-
ratur in tps nubilis ętatis, iſta proprie nõ dicetur dotata. Cir
ca ꝙ ẽt videri põt, quæ dixit Angel. in conſi. 349. incipi. con-
ſultatio. de quo per Pet. de Anch. in d. conſ. 132. ſequitur. So.
zi. conſ. 92. incipien. primo. uolumi. Pro concluſione puto di
cendũ, quod ſi conſtet de communi vſu loquendi, illi ſit ſtan
dum. l. liberorum. §. quod tñ Caſſius. cum uulga. ff. de legatis
3. quod ſequitur Socinus conſi. 207. incipien. in cã. primo vo-
lumine. & Fulgoſius in l. ſtipulationem. ff. de iure dotium,
alias autem puto diſtinguendum inter dotem promiſſam
matrimonio ſubſequuto, vt tunc dicatur dotata per prædi-
cta, & per, ea, quæ magis communiter traduntur in rubrica.
ff. ſo. ma. circa diffinitionem dotis ubi uolunt dotem promiſ
ſam contineri ſub eius diſtinitione, & per illud ꝙ dicimus
de ſtatuto diſponente ſuper lucranda dote, vt habeat locum
dote promiſſa, prout ſ̃. dixi. Vbi aũt non eſt ſubſequutũ ma-
trimonium, puto in tali fœmina non habere locum ſtat. Et
hanc vltimam opinionem ſtricto iure veriorem eſſe. ſed ꝓp
authoritatem tenẽtium contrariam ſententiam, quæ vr̃ per
communem cõſuetudinem approbata. l. ſi de interpretatio
ne. ff. de legi. non puto eſſe recedendum in practica, & in iu-
dicãdo a prima opinione, quę eſt quod talis fęmina intelliga
tur excluſa, etiam matrimonio non ſequuto. Quod ẽt vult
Bal. nouel. in tract. dotium, prima parte, quæ concluſio pro-
223 cederet, vbi ſtatutum ſimpliciter excludit dotatam, † nã ſe-
cus eſt, vbi exigeret dotem eſſe datam, vel probari dationẽ,
vt per Soc. conſ. 92. inci. circa 1. vol. poſt Ang. conſi. 158. ſ̃. ꝓ-
xi. allegando. Et tenendo opinionem, quam dico de iure ve
riorem, reſpondetur ad d. l. non eſt matrimonium. quod pro
bat ꝫrium eius, ad quod allegatur, quia ibi dicitur, qđ deſti-
nata ex teſtamento ad matrimonium, poteſt matrimonio
copulari per tutorem vel curatorem, ſeu eius filium. & ſicut
deſtinatio vel præcedens deſponſatio, nõ faciunt matrimo-
nium, ſic ẽt relictum vel ordinatio dotis dandæ, non faciũt
dotem, nec ſunt dos, ſed dotis cã facta. Ex hoc ẽt patet reſpõ
ſio ad l. qui pupillam. & ad l. ſi quis prioris. §. certum. C. de ſe
cund. nup. Ad l. 1. ff. de colla. do. vbi dicitur dotem promiſsã
conferri. reſpondetur, ꝙ ibi ſubſequutum erat matrimoniũ
ſine quo dos eſſe non poteſt. & licet actio ad dotem confera
tur, non tñ ſequitur, quod ſit vere dos ante matrimoniũ. Ex
hoc ẽt patet reſponſio ad l. ſi mulier in dotem. dum in dote
promiſſa cõſiſtit delegatio debitoris, quia hoc eſt verũ, quo
ad actionem, & ibi ſuberat aliud, ſ. matrimonium. Et ſi non
adſit matrimonium, ſed ſponſalia, quid tunc iuris ſit, dixi ſ̃.
hoc eod. art. & membro in 3. qõ. Et ſi fuerit dos promiſſa, &
matrimonium ſubſequutum pacto appoſito, per ſocerum,
ꝙ non debeat dari dos, niſi vſq; ad quinque annos, an tunc
in ea habebit locum ſtatutum prædictum, colligitur ex præ-
dictis. & ſ̃. proxi. dicendis, iunctis no. per Angel. in conſ. 158.
incip. quidam nomine P. vbi voluit ſtatu. de dote lucranda,
non hr̃e locum, ſi mulier intra illud tps præmoriatur. Sed lo
quitur, quando verba ſtatuti ſonabant in dotem datam, vt
224 prædixi. † Quid autem, ſi dos fuerit promiſſa arbitrio alicu-
ius, & ante arbitrium ſubſequutum hæreditas vxori defera-
tur, an tunc excludetur, quia poteſt contingere arbitrium
non ſequi. Colligitur ex no. per Bal. in l. 3. in lect. noua. C. de
dotis promiſ. vbi tradit, an tunc in ea habeat locum ſtatu. de
225 dote lucranda. † Quid autem, ſi dotes fuerint ſub cõditione,
vel in certum tempus conſtitutæ, vel relictæ ſeu promiſſæ,
puta cum nupſerit fœmina, an talis fœmina intelligatur do
tata, ita vt excludatur a ſucceſſione vigore ſtatuti, ſi hære-
ditas ante impletam conditionem, vel dieiaduentum deferat̃
. ſ. antequam nubat, late examinat Corn. conſ. 40 incip. circa
hanc 3. vol. vbi refert ambos Raphaeles, Pau. de Caſt. & alios
diuerſo modo in quadam cauſa ſuo tpe conſuluiſſe. & dicã
ſ̃. in 11. art. prin. in 3. q. & an excludatur illa, cui appoſitum
fuit onus in dote, vel quæ fuit grauata illam reſtituere, dicã
ibidem in 3. q. & ibidem tradetur, quid ſi parer fuerit ſtipula
tus dotem ſibi reddi, non autem filiæ. Quid autem, ſi relicta
ſint per patrem filiæ centum ſimpliciter, an intelligantur re
licta nomine dotis, ita ꝙ dicatur dotata, & excludatur a ſta-
tuto. Bar. in l. quod aũt. ff. de iure dot. quem ſequitur Pau. de
Caſt. in d. l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & dem.
dixit, ꝙ ſic, conſiderata tamen qualitate perſonæ, ſ an illi, ta
lis ſumma conueniat pro dote. ſequitur Ang. Aret. in § fue-
rat. inſti. de act. Et ſi relinquatur aliqua ſumma pro filia ma-
ritanda, an tunc dicatur dotata, no. Bar. in d. §. Titio genero.
prope fi. commen. Bal. in l. ſancimus. C. de nup. & in l. gñalr̃.
C. de epiſ. & cle. & Pau. de Ca. in conſ. 209. inci. ego Paulus in
vol. antiquorum conſiliorum, ſm vlt. impreſſionem. & depẽ
det ab eo, an hoc relictum ſit cõditionale, & an illa, cui ſunt
dotes in tempus nuptiarum relictæ, dicatur ante illud tẽpus
dotata. de quo dixi ſ̃. in d. 11. art. prin. in 3. q. Quid autem, ſi ſta
tutum excludat dotatam in vita, an intelligatur excluſa illa
cui ſunt dotes in teſtamento conſtitutæ. d. Bart. Soc. cõſ. 92.
inc. circa primam. ver. circa ſecundam. 1. vol. tenuit ꝙ non,
quia actus teſtandi differt ab actu inter viuos, vt per Bar. cõ-
ſil. ſuo inc. pater filio ſuo emancipato. & credo, ꝙ verũ ſit, qñ
ſtat. loquitur de dotata a patre in vita. ꝙ ſi loquereẽ de dota-
ta a patruo, fratre, vel matre, in vita patris, aut ab auo, eſſet ſe
cus dicendum, qñ per talem dotẽ a paterna ſucceſſione poſ-
226 ſet excludi. de quo dico loco ſuo. † An aũt ſi filia debeat do-
tari, vt nõ ſuccedat, tutores adeundo inſolidum pro infante
dicantur ſe obligare ad dotes, ad effectum, vt filia excludat̃.
d. Bar. Soc. conſ. 207. inc. in cauſa 1. vol. diſputat, an tunc dos
hẽatur pro promiſſa, & dicit ꝙ non, retẽta opi. quã ſ̃. dixi de
iure veriorẽ. necnon, qñ ſtat. requireret dotẽ eſſe traditã, ut
quia diceret ſtat. ſi fratres voluerint dotare, & dotauerint. de
quib. dictis latius dicetur ſ̃. eo. 16. q. in fi. An aũt vt excludat̃
ſufficiat eſſe datum, vel relictum, licet non ſub ratione do-
tis, videatur Fulg. in l. ſtipulationem. ff. de iur. dot. & in q. ſeq.
227 dicetur. ¶ Octauo quæro, † an ſtatuto excludente dotatam, ſi
contingat aliq̃ eſſe maritatam, & non appareat de dotib. prę
ſumetur dotata ex eo ſolo, quod ſit maritata, Iacob. de Are.
quem refert Baldus in authentica res, quæ. C. communia, de
leg. dicebat quod ſic. & hoc idem tenet in propoſito Moder-

nus

Source : BIU Cujas

nus Bonon.in tra.dotium, in vlt.par.in 47.q.incip. in dubio. alleg.Petrus de Ancha.in conſ.144. & mouetur, quia in dubio non debemus præſumere mulieres eſſe maritatas ſine dote.l.ſi pater.§.1.& l.ſi liberis.ff.de pact. dot.gl.in c.conſanguineorum.tertia q.5.& ita videmus ſolitum fieri, & a conſuetis preſumere debemus.l.certi condictio. §. ſi numos.ff.ſi cer.pet.l.quod ſi nolit.§.qui aſſidua.ff.de ædil.edic.ſed Bal.in d.auth.res quæ.tenuit contrarium.ſequitur Cor.conſ.94.incip.circa 2.vol.quia etiam ſi mulier habeat bona, non preſumitur illa in dotem dediſſe.Gl.& Bar.in l.mulier bona. ff.de iure dot.& Bar.in diſputatio.ſua incipien. mulier habēs amplum patrimonium. diſtinguendo, vt ibi per eum. facit qđ no Bal.in l.nulla.C.de iu.dot.cum concordan. & hæc eſt veritas,& iccirco dicebat Ro in conſ.179.incip.ampliſſime do
228 ctor. quod † volenti excludere talem mulierem, incumberet onus probandi,quod aliqua ſit dotata, & de bonis patris,
229 a cuius ſucceſsione excluditur. † An aūt per confeſsionem ſolam mariti confitentis ſe dotem recipiſſe probetur quam eſſe dotatam, ita vt excludatur a ſucceſsione? Concludendum eſt,quod ſic,quando confeſsio eſſet efficax, quia in dubio præſumitur facta ſpe futuræ numerationis.l.fin.& in authen.ibi poſita. C.de dote cau.non nu.& qñ ſit efficax, traditur ibi,& in l.1.C.co.tit per Spec.in tit. de confeſ. §.ſequitur. ver.26.per Bar.in l.aſſiduis. C.qui pot. in pigno habe. ubi loquuntur de renunciatione & preſcriptione. & eſt alius modus ſeu caſus in l in contractibus.ver.illis ſecuritatibus.C.de non nu.pec.& alium caſum no Bal.in ru.C.de priui.do. & in l.pecuniæ.C.de ſolu.& alium in d.ru.dum alle. l.cū vltra. C. de non nu.pe.ſ.per coniecturas, iuncta confeſsione, quē nō habeo pro tuto.& alius caſus notatur, vbi iuřm in tali cōfeſſione interueniſſet,in l.fi.C.de non nu.pec.& ibi Salyce.& in l.ſi ex cautione.C.de non nu.pecu.Quod eſt ſane intelligendum,iuxta ibi tradita,maxime per Bal.nam qñ talis confeſſio eſt efficax,tunc mulier dicitur dotem habere, vt no.Bal. in l.fi.& in l.legem.C.de pact. Ang.in conſ.154. incip.gener. Bar.& doct.in l.pe.§.ſi vir.ff.ſolu.mat.& facit.l.ſi focer.§.Lucius.ff.eo.ti.& ita Moder.Bonon.in trac.do. in vlt. art.in 75. queſtio. circa cuius paſſus veriorem intellectum videri poteſt,quod dixit Bar.in l.duobus.§.a fideiuſſore. ff.de iureiur. & in conſi.155.incip.Titius.& Pau.de Caſ.in conſ.pe.in vol. antiquorum conſiliorum,ſecundum primam impreſsionē. cum concor.ibid.allegatis.Si autem ſtatutum diſponeret ſuper tali confeſsione, tunc attendenda eſſent eius verba. l.ille aut ille.§.cum in verbis.& l.non aliter.in prin. ff.de leg.3. & quod conſuluit D Benedi. Capra in conſ.38.Et ideo dixit
230 Cor.in conſ.49.in fi.1.volu.ꝙ ſi †ſtatutum velit conſtare de dotibus per publicum inſtrumentum, vel per protocolum, eſt neceſſe ꝙ ita conſtet ut aliqua dicatur dotata, & tanquā dotata excludi poſsit a ſucceſsione. Et cum hac ſnīa tranſit ipſe Cor.conſ.300.inc.uiſo 4.uol.volēs ꝙ ſtatuto declarante qūo intelligat quam eſſe dotatam, ille modus debeat attendi.qui in genere bene dicit, licet nō bene dicat in terminis il
231 lius qōnis,perea,quæ dixi.s̄.eo.5.q.†& ſi rubri.excludat dotatā,& in nigro dicatur intelligi dotata,qñ conſtat denumerō ne,vel de confeſsione mariti ſeu alterius pro marito,vel de promiſsione reſtitudi ipſi vxori, tūc ſta. attendit declaratio ſtatuti,cuius probatio attendi debet,ſm Soci.d.conſ.92.inc. circa primo nol.& dicam j̄.in 8.arti.prin. 20.quæſtione, 1.li-
232 mitatione, poſt Alex. conſ.18.incip. circa 3. uol.†Et ſi ſtatutum præſumat aliquam maritatam,poſt lapſum.25.annorū fuiſſe dotatam.non p̄ſumetur fuiſſe dotata illa, quæ,intra dictum tp̄s.95.annorum deceſsit, eſto ꝙ nullus ea mortua ītra tp̄s. 25.annorum dotem petierit,ſm Corneum conſ.94.inci. circa.2. uol. qui indubitanter bene dicit in terminis illius ſtatuti terre Goneſſe.quod loquit̄ de muliere, quę apparet nupta per 25.annos retro,& ſic de ea,quæ durauit in matrimo-
234 nio per ipſum tp̄s†Vbi autem conſtaret, quod aliqua eſſet, dotata,& neſciretur per quem, tunc quis illam præſumetur
235 dotaſſe,dicam in 8. ar.prin.in 16.q.in fi.Nono quæro, †an ſtatutum prędictum liget illam, quæ fuit dotata in matrimon. præſumpto vel inualido,uidetur ꝙ non,per tex.in l.hæc conditio.ff.de cond.& demon.& hanc tangit Bal.nouel. in trac. dotiū.in 11.parte, vbi dixit fuiſſe conſultum per ſolemnes, doc.apud Piſas,ꝙ ſic,quorum conſilijs ipſe ſe ſubſcripſit.mouetur inter cætera,quia eo caſu negari nō poteſt, quin ſit dos cōſtituta vel promiſſa. Quo caſu,vt dictūeſt s̄.in 7.q.ſm magis cōem ſnīam habet locū ſtatutū.Itē,ſi in ſponſa de futuro hēt locū tale ſtatutum,vt dixit Pan.in rubri.de ſpon.in fi.& dixi.s̄ eo.4. q.idem eſſe debet in tali matrimonio.Præterea, matrimonium putatiuum,ſm eum ibi.multa habet coniuētia cū vero,vt tradetur, in l.ſi cum dotē.§.fi.ff.ſol.mat.& ita
236 tenēdū puto.Decimo q̄ro,†an tale ſtatutū ſimplr excludēs dotatā,liget illā,quæ de proprijs facultatib.eſt dotata.Bal.in l.neq; mater. C.de iu.do.in lectu. noua cum quo trāſit Cor. conſi.171.incip.licet.in fi.4.vol.tenuit ꝙ non,quia talis cum effectu non dr̄ dotata,ſed de facto,per illum tex.in uerbo,dādi.& quia verbum,dotata ius ſignificat,nō actum nudi miniſterij,arg.l.pater ex prouidentia.ff.de ma.vin.& l.ſi res, quas.
236 ff.de iur. dot. facit illa regula, † ꝙ verba debent intelligi de iure.& non de facto l.ꝯtinuus.§.cū qs.ff.de ver.ob.l. mulier. §.1.ff.de cond.inſti.& l.hęc ꝯdō.ff.de condi.& dem. & quod dixit Bald.in l.ſcimus.§.repletionem.in 4.q. quē ſequitur ibi
237 Pau.de Ca. C.de inof.teſta.†ꝙ ſi pater inſtituat filiam in dotibus maternis,& nihil aliud ſibi relinquat titulo inſtitutionis,nō valeat inſtō.Facit l.mea res.ff.de cond.& dem. & hāc deciſionem ſequitur D.Bap.de S.Seuer. in repetitione l. oēs populi.in verſic.18.quęro.ff.de iuſti.& iur.& Do. Præceptor meus in l.qm̄ nouella. C.de inof. teſt.& dicam j̄. in 8. articu. princ.& Moder.Bonon.in tract dotium. vltima parte, q.48. Et ſm Maria.conſi.84.incip.viſa.uer.2.moueor.& ſeq.& Do.
238 Bar.Soc.conſi.121.etiam incip.viſa 1.vol.†dotata in cōione & de bonis cōibus,non excluderetur,niſi ſtatutū hoc expreſ ſe diſponeret.Plus dicebat Corn.conſi.300.incip.viſo.in fi.4.
239 vol.†dotanda de bonis patris vel aui,non excluderetur,ſi de eorum bonis,eis mortuis,dotaretur.quod non puto verum, vt dicetur.j̄. eo.12.& 15.q.Et prædicta procedunt,niſi ex verbis & mente ſtatuti appareat, ꝙ ſtatutum velit excludere ēt illam,quæ ſit dotata de bonis alienis, vt quia dotata a patre excludatur etiam a ſucceſſione matris non dotantis,vt conſuluit D.Franceſchinus Cur.Iun.conſi.10.inci.viſa.Alias aūt non ſufficeret p̄ri dotare de bonis mr̄is per p̄dicta, & ꝯſuluit D.Loco.Bono.conſi.38.de quo etiam dicetur infra.in 8.arti. pr in.in 16.q.In dubio autem,ſi apparet quam eſse dotatam, & non conſtet de cuius facultatibus ſit dotata,dixit Petr. de Ancha.in conſil.203.incipi.poſset probabiliter dubitari.ꝙ ſi
240 †adminiſtrator bonorum paternorum,filiabus dotes dedit, præſumitur dediſse de bonis paternis, Allegat.l.ſi. C. de do. promiſ.vbi etiam ſi filia habeat bona,quę pater adminiſtret, nihilominus præſumit̄ de ipſius patris bonis dotata. Sequit̄
241 Cor.conſi.111.inci.vr̄ 2.uol.dicens, ꝙ † etiam ſi pater ꝓmiſit filię quinquaginta de bonis paternis, ꝙ filia dicat̄ dotata de bonis patris,quaſi promiſſio,de bonis filiæ,intelligatur,ſi paterna non ſupererunt, per l.ſi.C.de dot.promiſ.Faciunt nota per Bar.in l.1.& ibidem Alex.ff.ſol.mat.& notata per Bar. in l.omnia.C.arbi.tut.& per Doc.in l.cum ſeruus.ff.de uerb. oblig.& Dixit Fulg.conſi.ſuo incipien. tenor conſuetudinis ciuitatis Alex.in primo dubio.cui ſe ſubſcripſerunt domin. Signo.de homode.& Cuma. quod eſt inſertum inter conſilia domini Franci.cur.numero.34.loquendo in terminis pro
242 poſiti noſtri,quod†mulier præſummitur dotata a patre ſeu fratrib. qñ bona quæ habet noīe dotis,fuerunt per patrē vel fratres antea poſſeſſa.Idē dicit,ſi fama ſit in vicinia, ꝙ ſit ab eis dotata,vel appareat per coniecturas, ita quod excluderetur per ſtatutum, & ita intelligendum eſt,quod dixit Roma. in conſ.169.incipi.ampliſsime doctor.dum voluit ſtante ſtatuto,ꝙ dotata a patre, nō ſuccedat,probari debere,ꝙ aliqua ſit dotata a patre,& de bonis patris.Et dicam infra in octauo articulo principali,in 16.quæſtione,in fi.Illud autem, quod dixi de adminiſtratore,vt præſumatur de bonis paternis dotaſſe.aliter determinat Corneus conſilio.170. inci.in conſilijs.1.uol.dicens ꝙ qñ parruus & curator patris furioſi promittunt ſimpliciter dotes pro filia furioſi,ipſi efficiuntur debitores,ita ꝙ filia nō cenſeatur a patre dotata. Quod dictum poteſt habere colorem iuridicum in eo,qđ non ſit par rō,an aliqua dotetur a patre,vel ab eius curatore, vt dixi ſupra eod.1. quæſtione. Non autem eo ꝙ curator obligetur,per nota.per Bar.in l.poſt mortē.§.primo.ff.quando ex fa.tu.& in l.procurator qui pro euictione.cum ſimilibus.ff.de procuratorib.Et quod dixi,ꝙ preſumatur filia dotata de bonis patris,limitatabat dominus Franciſ.curtius Iunior,niſi quando ſtatutum uult excludi etiam dotatam, de bonis matris,a ſucceſsione paterna.Cuius contrarium patet ex prædictis, & not.in l.fi.
243 C.de dotis promiſsione †Quid autem, ſi appareat quod pater aut frater dederit decem filiæ vel ſorori,nec appareat, ꝙ dati ſint titulo dotis,an dicetur mulier a patre vel fratre dota,Ful.in l.ſtipulationem.ff.de iure dotium, dicit, quod nō. referens ſe ita conſuluiſſe,niſi conſuetudo aliter dictet,licet Bar.aliter teneat,vt ibi per eum,& quod imo preſumatur dotata, faciunt quæ dixi ſupra eodem quinta quæſtione & l.ſi cum dotem.§. ſi pater.ff.ſoluto matrimo. vbi preſumitur datum ob cauſam debiti.& ex cauſa,ob quam fieri debeat. facit quod uult Bald.in l.fin. verſic.ſed nunquid præſumetur, C.de ſenten.quę ſine certa quanti.& in l.nulla.C.de iure dotium, & tex.in l. cum te a contrario ſenſu.C.ne vxor pro ma
244 ri.†Et qd probandū ſit,vt aliqua dicatur dotata.patet exhis, quæ dicta ſunt in prędecedenti qōne, & per Socinum conſ.201. incipiente,in cauſa in principio. primi uoluminis. Vndeci
245 mo † quæro, an ſtatutum prædictum excludens dota-

Source : BIU Cujas

tam excludat eam, quæ nuſquam fuit dotata, nec requiſiuit ſe dotari. Iſtam qõnem format modernus bono. in tracta. dotium. in 97. que incipien. an ſtatutum, quod mulier. & cõclu dit quod debet imputari mulieri, quæ nõ requiſiuit ſe dotari argu mento eius quod dicimus de ſtatuto mandante quem non audiri niſi ſatiſdederit quia intelligitur, ſi ſatiſdatio fue rit requiſita. allegat Ange. in conſi. 40. & 137. quæ ſub eo nu mero, im meo uolumi. non habeo, ſed bene facit ad hoc dictũ, notabile Pau. de ca. in l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2. in fi. com mẽ. & quod dixit Alexander in conſil. 172. in quarto volumi
246 ne. ad propoſitum illius deciſionis. Ad idem adducit. † quia vaſallus non dicitur in mora præſtandi ſeruitium domino, niſi requiratur. Bal in c. primo de natura feudi. ſubdit, quod in terminis prædicti ſtatuti, ita decidit Ange in conſi. 300. Pu to diſtinguendum, quod aut ſtatutum excludit fœminam a ſucceſſione, propter maſculos, & mandat illam dotari, & tũc vera ſit deciſio prædicta, quia illa qualitas, quod dotetur ne-ceſſario adeſſe non debet tempore delatæ ſucceſſionis. Aut vero ſtatutum excludit fœminam dotatam, & tunc niſi ad ſit illa qualitas, ꝙ ſit dotata tempore, quo ſucceſſio defertur non excludatur, etiam ſi non requiſiuerit ſe dotari, cum ex-cludatur reſpectu illius qualitatis, per ea, quæ notant in ꝓpo ſito Cuma. & Pau. de ca. in l. Titio centum. §. Titio genero. in fi. ff. de conditionib. & demonſtr. & quæ dixi s̃. hoc, eo. art. & membro, in ſeptima qõne. & infra in 14. quæſtione iũctis, his, quæ dicam in ſequenti quæſtione, vnde adeſſe debet tpe hæreditatis delatæ, vt ibi dico, & facit. l. mella. in principio. ff. de ali. & ciba. lega. Nam vbi non eſt qualitas a l. requiſita, non habet locum diſpoſitio, vt notat Ioannes Andreas in c. primo de homi. in ſexto, in nouel. Barto. in l. prima. §. 1. ff. ne quid in flu. pub. facit. l. prætor. la ſecunda. §. doce. ff. ui bono. rap. Item, certum eſt, quod ſi non ſit aliqua dotata, ei non cõ uenient verba ſtatuti, ergo nec diſpoſitio. l. quartę. §. prætor ait & quod ibi notant Bar. & Roma. & Alexander. ff. de dam no infecto. Ad contrarium reſpondetur, quod requiſitio, eſt neceſſaria, vbi prouiſio concernit emolumentum requiren-tis. Sed in propoſito eſt onus filiæ, quod ſit dotata quia ex-cluditur a ſucceſſione. Item ibi non erat aliquid per modum certæ qualitatis ſtatutum, ſeu reſpectu certæ qualitatis. ſicut in propoſito noſtro. & prædicta vera ſunt mero iure. ſed ſm, communem vſum loquendi, aliter eſſet, vt dixi in dicta quæ ſtione ſeptima. An aũt, ſi adſit mora in dando dotẽ cõſtitutã ſit locus ſtatuto, dixi s̃. in ſeptima qõne ſupra allegata. Duo-
247 decimo quæro † an prædictum ſtatutum excludens dotatã habeat locum in ea, quæ non uult dotari ad finem, ne exclu datur. And. de Iſer. in c. 1. de nat. ſucceſ. feu. tenuit quod non, quia in inuitam non poteſt dñium dotis transferri, necei ius dotis acquiri. l. necemere. C. de iu. delib. l. inuito. ff. de re iu. l. inuitum. de contrahẽ. emptione. & l. hoc iure. §. non poteſt. de regu. iuris. Item, quia ſtatutum introduxit fauore ipſius dotandæ, quod dotetur. ergo in eius læſionem hoc interpre-tari non debet. l quod fauore. ff. de legibus. Nec enim debet, poſſe priuatus auferre, quod lex dat. §. quoniã autẽ. auth. de nup. ſubdit in c. ſeq. quod ſi mulier ſit minor, & dotem reci-piat, dabitur ei in integrum reſtitutio, vt ad ſucceſſionem ad-mittatur, ſi ſit læſa. vt ibi per eum. ſed Bal. in l. fi. verſ. item fa cit. C. de pac. dicit ſufficere maſculis fœminam excludentib. quod illam dotent, hoc eſt dotes offerant. arg. l. qui filinm. ff. vbi pupil. edu. de & l. iure ciuili. & l. in teſtamẽto. la ſecunda. ff. de conditionibus & demonſtrationibus. & l. Labeo ſcribit ſi mihi bibliothecam. ff. de contrahenda emptione. Cum. n. ſtatutum velit ſecundum eum dotem, loco legitimæ ſucce-dere, ſufficit oblatio prædicta. Faciunt notata per Cyn. & Richar. malum. in l. ſancimus C. de nup. Sed de hoc. an dos, ſuccedat loco legitimæ, alibi dicam. Et cum hac ſententia, tranſit Paulus de caſtro in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. cõditionibus, & demõſtrationibus. dicens non eſſe in facul-tate filię auferre maſculis commodum ſtatuti. Sequitur Ale-xander conſi. 48. incipiente. uiſo ſtatuto & conſilio. 83. inci-piente, viſo themate. tertio uolumine. & 130. incipiente, at tentis verbis. & 152. incip uiſo themate, ſecundo uolu. poſt, Bal. in l. ſi plures. C. de cõd. inſer. & Soc. conſ. 121. inci. uiſa cõ tigentia. 1. uol. poſt Bar. in conſ. 31. incip. quidam deceſſit in-teſtatus. Idẽ tenet Bar. Verone. in cautela. 171. ſm numerum meum incip. in multis locis ſunt ſtatuta. & Modernus Bono ni. in tractatu dotium, in ultima parte, in 51. qõne incipi. qd ſi filia, vbi allegant ad propoſitum, quod vult Bal. in l. pactũ in 20. quæſtione. C. de col. ubi Bal. uult puellam, quæ nõ uult nubere, ſed ſuccedere, & caſtitatem ſeruare, excludi, quod ſufficiat ſibi tantum præſtari, quantum nomine dotis ſuffice ret, quia ſtatutum videtur ſibi prouidiſſe de certa quantita-te, dum uult illam dotari. l. prima. ff. de le. 2. qua habita filia dicitur eſſe contenta. ar. l. qui. volebat. ff. de hęred. inſti. & l. thais. §. primo. ff. de de fideicom. libe. Nec eo caſu obſtat, ſi di catur quod ſtatutum arctet eam ad nubendum, quod eſſet, ꝫ bonos mores, iuxta notata in c. ſtatutum, per Ioann. And. de hereti. in ſexto, in nouel. Aut ſi dicatur, quod non poſſit eſſe dos ſine matrimonio. l. fin. C. de dona. ante. nup. & l. ter-tia. ff. de iure dot. quia non arctatur, & in quocunque ſtatu permaneat, ſtatutum uult illam eſſe tali portione contentã & ſic ſi nolens nubere, poteſt excludi p oblationẽ multoma gis excludi põt uolens nubere, & recuſans dotari. Ad no. per Andream de Iſer. patet reſpõſio ex prędictis. maxime, quia Andre. de Iſer. præſupponit nõ ſufficere promiſſionem vel conſtitutionem dotis. & licet dotis conſtitutio, reſpiciat cõ-modum dorãdæ, vt dote & ſucceſſione non fraudetur tñ ſta tutum principaliter tendit ad fauendum eis, propter quos, dotatas excludit. ergo. & c. l. qui exceptionem in princ. ff. de cond. inde. & l. ſi qs nec cauſam in prin. ff. ſi cer. pet. Prędictã concluſionem intelligo vbi ſtatutum fęminam excludit & mandat eam dotari, prout conſuluit Angelus conſil. 349. in-
249 cipien. conſultatio. Nam ſi diceret, quod † dotata, non ſucce dat, oporteret illam tempore delatę ſucceſſionis fuiſſe dota tam, nec ſufficeret dotem poſtea offerri, vt dixit Paul. de ca. in d. l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de conditi. & demon-ſtrationi. Pan in conſ. 107. incip. quatuor ſunt. 2. uolum. & di xi in quæſtione præcedenti, & dicam infra in 11 art. princ. in 3 q. & latius infra. eo. quæſt. 16 ſufficeret tamen dotis conſti-tutio ante hæreditatem delatam facta, ſine alia oblatione
250 ut dixi s̃. in 7. quæſtio Item præſuppoſito, quod † ſtatutum ex cludat dotatam, voluerunt aliqui non excludi filiam, cui ex teſtamento dotes relinquuntur ſeu legantur, ſi legatum ve-lit repudiare. & hoc tenuit Bal. in conſ. 341 incipiente. Titius 2. uol. ſecundum pe. impreſionem. & in conſi. 344. incipien. proponitur, quod quidam. eo. volum. alias. ſunt. 150. & 146. in quinto uolumine. ſecundum vltimam impreſionem, & uidetur ſequi dominus Bap. de ſancto Seue. in rep. l. omnes populi. in 21 quæſtio. ff. de iuſti. & iure. Mouentur, quia tale legatum videtur factum in fraudem legitimæ & alimento-rum, vnde tenet repudiatio. l. cum pater filię. §. titio. ff. de le. 2. & quia licet filiæ venire ad ſucceſsionem ab inteſtato, om miſſa cauſa teſtamenti, & ſic repudiare legatum dotis. ff. ſi qs ommiſſa. cauſa teſta. l. qui autem. in princip. & l. proinde. ff. ſi cer. pet. Item quia cum legatum debeat eſſe gratuitum, & ta le legatum habeat onus repulſiuum ab hereditate, non tene tur legatarius illud acceptare. l. hæreditatem. ff. de manu. ad dit Bald. ind. conſ. 344. qđ ſi in ſtatuto prædicto eſſent talia uerba vel æquipollentia, quod talis mulier deberet eſſe cõ-tenta relicto ex teſtõ. Secus eſſet, nec ſufficeret, ſi ſimpliciter diceret, ꝙ deberet eſſe cõtenta dote. Sed credo quod veritas ſit in ꝫrium, attenta concluſione quam. feci. s̃. eo. art. & mẽ-bro, in 7. quęſt. ubi voluit illam, cui ſunt dotes ex teſtamẽto, conſtitutæ, comprehendi ſub ſtatuto, ſaltem attenta cõſue-tudine, & cõi vſu loquendi. Nec tunc obſtat, quod dr̃ de frau de legitimæ, quia lex ſeu ſtatutũ tollit hanc præſuptionem fraudis. Nec obſ. quod legatũ debeat eſſe gratuitum, quia ſal tem hoc legatũ habet vim conſtitutionis dotis, Facit. l. 1. ff. de do. prelega. & §. ſi uir vxori. inſtitu. de lega. imo vr̃ relinq
251 in compenſationem dotis, † ad quam pater inter viuos præ ſtãdã cogi potuiſſet. l. ſi cũ dotem. §. ſi pater. ff. ſo. ma. cũ ſimi.
252 Decimotertio quæro, † an hoc ſtatutum habeat loco in ea, quæ tpe, quo dotatur, reſeruat ſibi ius ſuccedendi, br̃ rñdeo, ꝙ ſi in tali reſeruatione non adeſt conſenſus eius, de cuius ſucceſsione agit, nec maſculorũ, quorũ commodo fit talis excluſio, nõ valet dicta reſeruatio, p ea, q̃ dixi in prece. q. qa nõ dẽt eſſe in facultate excluſi, derogare p ſuã reſeruationẽ ſtatuto. l. nemo põt. ff. de le. 1. & ita in ſpẽ decidũt Bar. Bal. & doc. in l. fi. C. de pa. Imo. Ro. Ale. & Mod. in l. ſtipło hoc mõ, cõcepta. ff. de ver. ob. Si aũt adeſt prædictorũ ꝯſenſus, valet reſeruatio, vt ibi tradit. facit. §. fi. iſti. de legi. agna. ſuc. vbi aũt nõ adeſſet niſi ꝯſenſus patris, ſeu eius, de cuius ſucceſsione agi, tnõ aũt maſculorũ, quorũ cõtẽplatione fęmina excludi tur, tũc eſt diſtinguendum ſm Bar. & Ange. in d. l. fi. quos ibi ſequit do. prece. meus, ꝙ aut ſtatutum excludit a ſucceſsio ne inteſtati tñ, & tunc ſufficit conſenſus patris vel defuncti qa ſicut poſſet teſtãdo ſup hoc ꝓuidere ita ẽt dẽt poſſe paci-ſcendo vel cõſentiendo tali reſeruationi. d. §. fi. Aut tale ſta tutũ excludit fœminam, tam a ſucceſsione teſtati. ꝙ inteſta ti, & tũc pactũ vel cõſenſus patris uel alterius defuncti non ſufficeret, qa teſtãdo prouidere non poſſet. c. 1. de feud. ſuc. ſi aũt oẽs cõſentirẽt. ſẽt maſculi, quorũ cõtemplatione fit ex cluſio, tunc præſupponit Bar. & alij ſcribentes ibi, & in d. l. ſti plo hoc modo cõcepta, valere reſeruationem, & bñ facit ꝙ no. Ang. in l. quotiens. C. de fideicõ. Sed Bal. Ful. & Pau. de ca. in d. l. fi. & Imo. Ro. & Alex. in d. l. ſtipulatio hoc modo con-cepta. & Gem. in c. fi. de pac. dicũt, ꝙ ẽt ſi ſtatutũ ſimpliciter, excludat a ſucceſsione inteſtati, exigatur conſenſus maſcu-lorum, quorũ cõntẽplationẽ fęmina excluditur, qa eorũ cõ

te.n-

Source : BIU Cujas

templatione factum est statutum, & vñr a statuto vocati.l. seruo leg.§.si testator.cum ibi notatis.ff.de leg 1.Bart. in l.2. §. videndum.ff.ad Tertul.& alibi dicam.Item secundū Pau. de Cast.in d.l.fi.si vera esset opinio Bar.sequeretur, ꝙ hæreditas daretur pacto, ꝺ̄ l.hæreditas.C.de pac.conuen.Pro quo facit, quia etiam vbi filia non excluditur per statutū vel ali
253 quem iuris rigorem,non † valet pactum,cum filia per patrē initum,ꝙ cum masculis æqualiter succedat.l.pactum.C. de pac.vnde multomagis idem esse dēt, vbi excluditur per statutum.Insuper præsuppositio, ꝙ statutum ita disponeret etiā fauore defuncti,non tm̄ agnatorum masculorum seu filiorum,non posset solus pater per pactum filiis præiudicare,qa fauor esset mistus.per no.per Bald.in l.hac edictali.in fi.prin. C.de secun.nu.& in l.pe.C.de pac.& Cano.in c.si diligēti.de fo.compe.Sed tenenda est opinio Barto. per rationem prędictam,quæ est,ꝙ sicut pater poterat testando,filiis præiudicare,ita & pacisćendo, vel consentiendo tali reseruationi. Pro qua facit.l.si patruus non aluerit.ff.de bo.libe.maxime, quia valet argu.de vltimis voluntatibus ad contractus.l. seruum filii.§.eum,qui chirographum.& l.quæ lega.ff.de leg.1.Ad il lud,ꝙ hæreditas daretur pacto,respondet dñs præcep. meus in d.l.fi.ꝙ attento isto fundamento,etiam si filiorum cōsen sus interueniret,nō valeret pactum vel reseruatio, quod est ꝺ̄ omnium sententiam.Item respondet, ꝙ tunc fœmina nō succedit ex pacto vel reseruatione, sed de iure cōi. & pactū vel reseruatio tollit solum obstaculum statuti.Postremo dicit, ꝙ inter liberos potest hæreditas dari pacto.ꝙ non habeo pro tuto,nec ipse firmat.Nec ob.si dicatur,ꝙ non debet posse fieri præiudicium filiis vel aliis masculis,quorum cōtemplatione fęmina excluditur,si non consentiant, quia illis est ius saltem spe acquisitum,quia respondet dominus præceptor meus,ꝙ istis non est acquisitum ius infallibile,qm̄ possunt præmori.Item quia potest pater illis præiudicare.Vnde non mirum,si facto patris potest successio filiæ vel fœminæ præseruari. sic etiam videmus,ꝙ in iure quærendo, filius & seruus possunt domino & patri præiudicare l.filius pacisćendo.C.de pac.notatur in l.seruus.C.co.facit.l.fi.de acqui.pos. & l.2.in fi.C.de hære.insti.&ita etiam residere vī modernus Bono.in tract.dot.in ulti. parte,in 52.q.incip.an filia tempore &c.vbi hoc limitat esse verum,si tēpore, quo dotatur fiat talis reseruatio,vel pactum.alias autem,si fiat ex interuallo, & post dotem constitutam,dicit secus esse, quia erat ius quæsitum filiis a statuto,spe a iure considerabili.sed & hæc limitatio mihi non placet,quia sicut pater potest alias donando vel testando de bonis disponere, & filios, prętęr legitimam priuare,ita debet posse statuti obstaculum filiabus tollere, & ipsas habilitare, ut possint cum masculis succedere, prout dicunt Bar.& sequaces.& si mile videmus in filio natura-
254 li,quia † pater potest ipsum legitimari facere inuitis & nō cō sentientibus his,qui ab intestato uocantur, aut in testamento disponere,ꝙ possit legitimari,& ad eius successionem admitti,per rationem prædictam,scilicet quia posset de bonis etiam ex alia causa & in alios disponere.& notant Barto. & scribentes in l.Gallus.§.& quid si tm̄.circa fi.commen.ff. de lib.& posth.facit.l. cum adoptio.ff.de adop. & authē.item si qs.& in corpore unde sumitur.C.de natu.lib.& si dicatur hæreditatem pacto uel reseruatione deferri nō posse,supra fuit
255 responsum.Decimoquarto quęro,† an statutum prædictum excludens dotatam,habeat locum in ea, quæ qm̄que fuit dotata, & dotes amisit.Bal.in l.1.in lec.noua,in 2.uers.sed nunquid ex casu.C.de dotis promis.tenuit ꝙ sic,& loquitur, qm̄ dos est perdita casu fortuito.allegat.l.si socer.§.filia.ff.pro so cio.ubi pactum inter socios de filia dotanda,nō operatur ut socius teneatur ad secundas dotes,qm̄ mulier ꝓꝓ inopiā mariti remanet indotata.De quo dicto Bal. meminit dominus Fely.in c.innouamus.de treu.& pa.vbi copiose examinat regulam.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verb.signi.scilicet quod
256 † sermo indefinitus verificetur & intelligatur in primo actu seu prima vice,cuius dicta multum congruunt ad propositum.Ad idem facit secundum Bal.l.si quis testō.1.respōso. ff.de lega.1.& quia casus contingens in re, nocet creditori, & est ratio,secundum Bal.quia statutum nō loquitur de duplici dote,sed de vnica.& est aduertendum, quia Bal.loquit in terminis statuti excludentis dotatam a fratre.Ale.autem in l.si cum dotem.§.si post solutum.ff.sol.mat.dicit quod fœmina dotata licet dotes amiserit, excluditur.sed frater tenetur eam denuo dotare,nisi culpa sua dotes amisisset, per ibi no.per doc.& hanc opinionem dicit æquiorem,licet secundum eum per regulam d.§.hoc sermone, videatur sufficere eam fuisse semel dotatam,quia frater de iure cōi tenetur sororem dotare,quando non habet aliunde,vnde se dotet, vt not.in l.1.ff.sol.mat.& ita etiam transit moder.Bono.in trac. dot.in vlti.arti.prin.in 21.q.incip.si statutum. Sed prædictæ decisioni ob.l.2.ff.de auro & argen.leg.& quod no.Bar.in l. ex facto.in prin.ff.de vulg.& pupil.dum ibi qualitas respiciēs verbum, ꝙ quod determinatur effectus rei,debet adesse illo tempore.sed dotata,quæ dotes amisit,iam nō dī dotata. Sed
257 probabilior est dubitatio,† an si dentur dotes marito perdituro,& qui eas in malos usus consumpsit,dicatur mulier dotata,ita vt a successione excludatur. puto distinguēdum an datæ fuerint.s.consumpturo in malum officium specialiter, puta ludēti,& nō teneat datio,nec excludat.an vero viro lasciuo verisimiliter consumpturo in genere, & non specialē & certum & malum usum,& liberetur dans,& dicatur dotata,licet denuo dotare teneatur,vt late traditur in d.§. si post solutum.& tunc excludatur,cum teneat talis datio,& pariat
258 liberationem,vt ibi late habetur.† An autem tale statutum excludat eam,quæ fuit incongrue dotata,dicam infra in no
259 no articulo prin in 1.q.in fi.Decimoquinto quęro, † an prædictum statutum excludens dotatam siue maritatam per se aut coniunctim,excludat illam,quæ tempore conditi statuti iam erat dotata vel maritata.Bar.in l.omnes populi. in 5. q prin. ver.iuxta p̄dicta.ff.de iusti.& iu.& in l.1.§.quod ait.ff. ad Tertul.sentire videtur,quod non,sed loquitur in aliis terminis,vt j̄.dicam.vnde Bal.in d.l.oēs populi.in ver.sed pone statutum.tangens hanc quæstionem in propriis terminis.ar-
260 guit ad partes.& dicit prima facie videri,quod non.ꝙ † statutum non trahitur retro,cum natura legis sit respicere futuros casus l.leges.& constōnes.C.de legi.l.pen. C.de decu. lib. 10.Contrarium tamen decidit,quia licet ratio exclusiua sit ex causa de præterito, tm̄ casus deferendæ hæreditatis est de futuro, & licet participiū dotata sit aptum includere tps p̄teritum,tm̄ verbum succedat,non est aptum includere, nisi futuram successionem,secundum eum,quem simpliciter refert,& sequitur d.Lau.in repe.§.cæterum.institu.de legi.ag. suc.Idem voluit ipse Bal.in l.illam.ver.ex hor arguitur.C de dona.per tex.illum,dum illa l.disponens super procuratoribus in rem suam,vt transmittant ad hæredem ius exequendi, vult illam dispōnem procedere etiā in procuratorib. ante illam legem factis,quod dictū sequitur D.Fely.in c.fi. ver. 5.fallit.de consti. vbi facit conclusionē, quod qm̄ factum de præterito expectat perfectionem a facto futuro, lex nona ipsum comprehendit, vt est glo.& ibi Ab.in clc.2.in ver.in posterum.de ætate & qua.Ad cuius dicta me remitto, quia allegat plures egregias concor.quas superfluum esset transcribere.Ad idem adduci posset decisio Bar.in d.l.oēs.popu.in 5.q.
261 prin.ver. ecce alia quęstio.dum vult,quod † stante statuto qđ vxore mortua in matrimonio maritus lucretur dotē vel certam partem dotis, tale statutum habeat locū in dotibus ante statutum datis,eo qa ius retinendi talē dotē competit marito ex morte vxoris contingēte post statutum. Quod etiam vī de mente Bal.in cons.93.inci.primo statuto cauętur.quarta parte,fm vltimam impressionem, de quarum decisionū veritate posset dubitari,per ea quæ not.Imo.in d.c.fi.de ꝓsti. iunctis his quæ ibi dicunt moderni. Ad idem facit quod dixit Pet.de Ancha.in consi.mihi 124.incip.visis & diligenter ruminatis.iunctis his,quæ dixit in versic.5.hic probatur.vbi voluit,quod mulier,quæ ex stipulatione paterna succedere debeat in emphyteosi,excludatur ab illa per statutū postea factum,patre tamen adhuc viuente,disponens quod fœmina cum masculis non sucuedat,quia ex paterna stipulatione ante patris mortem nō habebat ius,& mortuo patre,quo tēpore deberet esse locus stipulationi & successioni, obstat statutum.& prædictam conclusionem nemini tenuisse consulendo Pa.sequitur modernus bo.in trāc.do.in vltima parte q.45.inci.An prædictum statutum habeat locū, post Bar. in consi.incip.Assisii stat.cauętur,ꝙ si qna mulier.& hæc opinio est tenenda,quamuis Ang.in auth.consti. quæ de digni. referens Bar.prout supra consuluisse,teneat contrarium per illum tex.iuncto.§.illud.in auth.de mona.dū prohibitio d.§.
262 illud.† prohibens ingredientē monasteriū disponere de bonis suis,non habet locum in illis,qui ante talem constitutionem iam ingressi erant.Sed ad hoc respondet Bart.in d.l.oēs populi.in 5.q.prin.versi.iuxta prædicta.ꝙ ibi fuerat specialiter prouisum,quę responsio est diuinatoria,nec placet. Vnde dici potest,ꝙ ratio dictę constōnis erat, quia imputari potest ingresię, cur ante ingressum nō disposuit de bonis suis, & lata constitutione post ingressum, nihil est quod possit ingresię imputari, quæ scire non poterat tenorem futuræ ꝓstōnis.& sic illa ratio facit,ut non trahatur ad ingressas ante cō stitutionem,quibus ipsa ratio non conuenit.l.cum pater. §. dulcissimis.ff.de le.2.l.regula.§.qui ignorauit.ff.de iur.& fac. igno.l.adigere.§.q̄uis. ff. de iure pa. In proposito autē nostro non adest aliqua ratio,quæ suadeat statutum superueniens non trahi ad antea dotatas,nec ratio,de qua in dicta constitutione,posset ꝙuenire in proposito statuti,s.ꝙ sit imputandum vel non &c.quia non est in facultate dotatæ, posito ꝙ p̄uidisset futuram constitutionem,sibi successionē sine alio

rum

rum consensu præseruare, per ea, quæ dixi in præcedenti qõne. Prædicta conclusio est limitanda, vt non procedat, si hr̄dítas tempore emanati statuti foret iam delata, vt dixit Bal. in d.l. illã, & faciunt ad hoc quæ latius dicam in seq.q. quia tũc
263 statutum superueniens, a tali hereditate nõ excluderet, ꝙ † ꝓcedit, nisi stat. disponeret, ꝙ eius dispositio haberet effectum etiam in præteritis casibus, & talis hæreditas ante conditum stat. delata, non foret adhuc adita, vel cum alijs hæredib. diuisa, quia tunc statutum ad talem hæreditatem porrigeret effectum, posito quòd fuisset delata ante conditum stat. ſm Bar. & Mod. in d.l. oẽs populi. in 5.q. prin. versi. iuxta prædicta, & in l. 1. §. quod ait. ff. ad Tertul. & Pau. Imol. & Mod. in c. fin. de consti. & Pet. de Anch in repe. c. canonum statuta in vers. hinc ẽt Bar. incidenter &c. eo. ti. volentes, ꝙ si tp̄e talis statuti disponẽtis ẽt de casib. præteritis, filia simpliciter habitabat cũ fratre, non facta alia diuisione vel aditione, ꝙ sit locus statuto. Secus dicũt, si esset adita vel diuisa, quia dum statutum vult porrigere suũ vigorem ad casus præteritos, intelligitur de præteritis pendentibus, non decisis. l. causas vel lites. C. de transac. & in auth. vt cum de appel. cogno. in prin. & vt spon. lar. §. fi. & l. pen. C. de sacros. ec. l. Lucius. §. quæ marito. Quem ad hoc ponderant Bar. & Bal. ibi. ff. de leg. 2. Nec posset aliter fieri per statutũ, quia tolleretur ius alteri quæsitum, iuxta plene tradita in l. 1. ff. de constit. princ. & in proe. fforum. & in d. l. omnes populi, & in l. fi. C. si contra ius, & per Modernos in c. fi. de constit. cum duobus seq. uer. modo restringitur. An autem filia ex iure suitatis posset dici adijsse, ita ut in ea non haberet locum statutum, colligetur ex dicendis in quæstione
264 sequenti. † An autem si tempore conditi talis statuti disponentis etiam in præteritum ligaretur super hæreditate, tale statutum superueniens in ea locum haberet. & eam excluderet, videretur dicendum ꝙ sic, quia hæc pendentia includitur sub vno illorum temporum, cum non sit dare aliud tẽpus in iure, quod sub istis non concipiatur, & statutum, quando in eo expresse cauetur, bene extenditur ad præterita, vt supra conclusi. Facit, l. leges & constitutiones. C. de legi. & d. c. fi. de consti. Idem & multo magis esse debet de præsentibus, licet pendentem habeant causam de præterito. Sed in cõtrarium est veritas, quia pendentia in iudicio habent naturam separatam a præteritis, & præsentibus, nondum in iudicium
265 deductis, ita vt † non sint decidenda ex expressa legis prouisione, ſm legem superuenientem, sed ſm anteriorem, vt patet in auth. in medio litis non fie. sa. ius. ſm Bar. in d. l. omnes populi. in 2. q. 5. prin. & in terminis no. Pau. in cons. 21. inci. in causa Catherinæ monialis, in secundo dubio, 2. volum. Facit clem. dispendiosam. in fin. de iudic. & clem. 1. in fin. de seque. pos. & fru. & clem. 1. de re iud. idem secundum Bart. vbi supra si esset questio successionis, q̃ pẽderet ꝑ appellationẽ, quamuis ꝯrium in statuto expresse, caueret vt in auth. vt cum de appel. cogno. in prin. licet quo ad ordinatoria iudicij seu respectu actuum futurorum foret lex superueniens attendenda, & sequitur Alex. in apostillis in d. l. omnes populi, & Pau. ubi supra. Sed quod dictum est, ꝙ etiam si statutum expresse disponeret debere trahi ad causas pendentes in iudicio, nihilo minus non haberet in eis locum limitat. Pan. in c. fi. de constitu. procedere, nisi motu proprio principis emanaret talis prouisio. De cuius dicti veritate tradunt ibi Imol. & moder. cum 2. seq. versi. modo restringitur. in 1. fallen. ad quorum di
266 cta me remitto. Decimosexto quæro, † an statutum prædictum liget illam quæ fuit dotata post hæreditatem delatam & post conditum statutum, an vero intelligatur de ea, quæ est dotata tempore mortis eius, de cuius successione agitur, seu tempore delatæ hæreditatis. Bar. in consi. 31. inci. quidam decessit intestatus, figurãdo casum in filia in potestate, dicit ꝙ non excluditur dotata post hæreditatem delatam. Mouetur, quia incapacitas in suis hæredib. ab intestato succedentibus inspicitur tempore mortis defuncti, de cuius successione, agitur, ut traditur in l. alienum. §. in extraneis. ff. de hæredibus institu. & in §. in heredibus autem extraneis. instit. de heredũ. quali. & diffe. Ad idem quidam allegant. Bald. in l. si plures. in uer. iuxta predicta formatur talis questio. C. de conditio. inser. sed loquitur in alijs terminis, ut patet ex tenore quæstionis, & rõne decidendi. Sed hoc bene tenuit in consi. 396. inci. quedam mulier. in 1. uolum. ſm pe. impressionem per iura predicta, & quia qui semel est heres, ut suus, ipso iure semper est hæres. l. & si sine. §. sed quod Papinianus. ff. de mi. & l. ei, qui soluendo. ff. de heredi. instit. iunctis notatis in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. Quod dictum intelligo saluo iure a pretore inducto, quod est ius abstinendi. §. 2. instit. de here. quali. & diff. De quo non est curandum in proposito, quia si repudiasset, frustra quæreret fœmina se admitti. l. fi. C. de repu. here. Adducit etiam Bal. §. proximus. insti. de leg. agna. suc. ubi quando tractatur de successione intestati, inspicitur conditio succedentis tempore, quo hereditas defertur. facit. §. cum autem instit. de here. quę ab intest. defe. Eandem opinionem tenuit Pau. de Cast. in consi. 357. super primo puncto. in uol. antiquorum consi. ſm pe. impressionem. Vbi plus dixit, ꝙ si relinqueretur dos ꝯdõnaliter, fœmina succederet, quia pendente conditione non dr̄ dotata. l. cedere diem. ff. de verb. sig. de quo passu suo loco dico. Item & clarius consuluit Pe. de Anch. in consi. 301. secundum numerum meum incip. posset probabiliter dubitari per prædi-
267 cta, & quia † qualitas adiecta verbo, regulatur secundum tp̄s verbi. in delictis. §. si extraneus ff. de noxa, l. si Titius. ff. de test. milita. l. mella. in prin. ff. de ali. & cib. leg. iunctis plene traditis per Bar. in l. ex facto. in prin. ff. de uulg. & pup. ꝑ quod fundamentum ita etiam dixit Pau. in consil. 107. incip. quatuor sunt 2. volum. Qui allegat ad idem pulchram gl. in c. statutũ. in prin. in verbo, canonicis, in fi. de rescri. in 6. Voluit enim secundum eum statutum excludere ab hæreditate acquirenda, non ab acquisita. Et cum qualitas exclusiua, s. ꝙ sit dotata non adsit tempore exclusionis, verba statuti sibi locum non vendicabunt. l. si seruum quis. §. non dixit. ff. de acquir. here. l. 1. §. loquitur. ff. de aqua quo. & esti. & l. 4. §. prætor ait. & ibi notatur. ff. de dam. infec. & sic illa qualitas dotationis iũcta uerbo, succedat, necessario adesse debet tempore delatæ successionis, ſm Pet. & doct. prædictos. Facit ad hoc optime. l. si cognatis. ff. de rebus. du. vbi patet expresse, ꝙ qualitas exclusiua successionis, debet adesse tempore, quo successio defertur, & ita tenuit Alber. in 2. parte statu. q. 119. Pau. de Cast. in l. de diuisione. ff. sol. matr. & Alex. in consi. 151. viso themate supra scripto. 2. volum. & in conn. 48. incip. viso statuto. & 130. inci. attentis verbis, & Bald. nouel. in tract. dot. in 6. parte, incip. viso the. 3. vol. Et cum predicta opinione transit Fulg. consi. 98. inci. uisis petitionibus, & Soc. consi. 147. inci. uisa & 122. inci. visa contingentia, vbi allegat multas concor. & 291. incipie. visa facti, & 256. incip. eleganter 1. uolum. & Mari. consil. 63. incip. in causa vertente inter dominam Catherinam & Corne. consil. 94. incip. circa. & 188. inci. in presenti. 2. volum. ubi etiam tangit, an sufficiat esse dotatam tempore aditę hereditatis, & late ipse Corneus. consil. 95. & 94. eo. uolum. ubi hoc maxime dicit uerum, quando statutum dicit, ꝙ dotata non posit succedere, quia statuti effectus refertur ad potentiam adeũdi. Quæ causa tempore delatæ hæreditatis, prout etiam dicit consi. 171. in prin. 4. uol. & d. cõs. 96. & ꝓdictã opinionẽ tenuit ipse Cor. cõsi. 300. eo. volum. & dominus Georgius nata in tractatu, quem fecit in hac materia, in 19. quicquid in contrarium dicat ipse Corneus. consi. 123. in 2 volum. Et plenius procedit hæc opinio, si queramus, an debeat esse dotata tp̄e aditionis hæreditatis. Et quod tale statutum non habeat locum in ea, quę fuit dotata post conditum statutum, etiam determinat ipse Cor. d. consi. 171. in fi. 4. uo. de qua materia ẽt dicetur. ĩ. in 8. arti. prin. in 18. q. Et licet predicta clare procedant in suo, qui ipso iure est hæres. l. in suis. ff. de li. & posthu. & §. sui insti. de hære. quali. & dif. tamen ex prædictis fundamentis, apparet idem esse dicendum in fœmina extranea. In qua ita tenet Pan. in consil. s̃. allegato dum loquitur in filia succedente matri, quam certum est esse matri extraneam. Est tamen aduertendum, quia † in extranea non sufficeret hæ
268 reditatem esse delatam, nisi esset adita, argumen. l. fi. vnde libe. quoniam si dotaretur ante aditam hæreditatem, licet delatam ex morte defuncti, nihilominus tale statutum in ea sibi locum vendicaret, & eam excluderet, secundum Ro. in consil. 442. incip. vt decisionem, in primo dubio, quem sequitur Corne. d. consil. 75. incip. q̃q̃. 1. uolum. & pulchre cõsi. 96. incip. ex themate. 2. uolum. licet aliter sentiat in consi. 60. incip. multum 3. volum. ubi non videtur facere differentiam inter paternam & maternam succesionem, quo ad hoc, per d. l. fin. versi. ꝙ si prius. ff. vnde liberi. vbi incapacitas superueniens, post succesionẽ a prætore delatam, ante petitam bo. pos. preiudicat. Quod comprobat, quia qñ succeditur ab intestato in extraneo, tria tempora inspiciuntur, tp̄s mortis testatoris. dicto §. proximus. insti. de legi. agna. suc. & d. §. eum autem. insti. de her. ab inte. Item tp̄s, quo hæreditas defertur. l. 1. §. proximus. ff. unde cogna. & demum tp̄s, quo hæreditas agnoscitur. d. l. fi. versi. ꝙ si prius, quibus tp̄ibus exigitur in ipso extraneo capacitas seu habilitas succedendi. Facto aũt testamento, si destitueretur, tp̄s mortis inspicitur. l. si quis exhe redato. in prin. & l. si quis. posthumus. §. fi. ff. de iniust. rup. test. Ex quibus iuribus apparet, iuncta. d. l. alienum. §. in extraneis & d. § in heredib. aũt extraneis instit. de here. quali. & dif. qd iuris sit, non solũ in succesione intestati, verum ẽt, vbi qs de
269 cesisset condito testõ, si extaret statutum, ẽt ex testõ feminas excludens, quo tempore debeat esse dotata, & predictam decisionem Ro. sequitur moder. Bon. in tractatu dotium, in ulti. parte in 35. q. incipien. stante statuto, ꝙ filia dotata &c. pro predicta conclusione facit, quod dixit Bal. in l. si matre. C. de suis & legi. quem sequitur Pe. de Anch. in repe. c. canonũ statuta,

Source : BIU Cujas

tuta, ſecundum meã impreſsionem. verſi. ſed per ſtatutum. de conſti. & Ro. in d. conſi. 442. Cur. Ro. & Ar. in l. ſi hæres per
270 ſeruum. ff. de acq. hær. & Ale. in l. 1. §. veteres. & ibi etiam dominus precep. meus. ff. de acq. her. volentes, ꝙ † ſtatutum Mediolani diſponens, ꝙ mulier nupta extra territorium Mediolanenſe, non ſuccedat in territorio Mediolanen. non liget illam, quæ poſt hæreditatem agnitã vel cui ſe immiſcuit, nubit extra territorium, puta cuidam Mutinen. & ita dicit Cu. ſe Papiæ obtinuiſſe in d. l. hæres per ſeruum, Nam iſtud ſtatutum excludit actum ſuccedendi ſiue ſucceſſionem antequã ſit ineſſe deducta. Pro quo facit, quia diſpoſitio vetans aliqd acquirere, non prohibet acquiſitum retinere. c. Iudæi & ibi Pau. & c. conſuluit. de Iudę. & l. pater furioſo. cum materia. ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur. Sic ergo illa qualitas excluſiua niſi ſit tempore ſucceſſionis, ſeu ante quæſitam ſucceſſionem, nihil operatur. Quod confirmatur, quia qũ aliqua qualitas habilitans vel inhabilitans debet eſſe certo tempore, ſi tunc non ad eſt, non irritat actum, licet poſtea ſuperueniat vt patet ex tex. in l. ſciendum. §. fi. vbi doc. maxime Ang. ff. ꝙ ſatiſ. cog. & in l. eum, qui. §. fi. vbi etiam Ange. ff. de pub. Facit tex. & quod ibi notat Bar. in l. 2. §. non ſolum. in 6. q. ff. de exc. tu. & quod traditur in l. pluribus. §. & ſi placet. ff. de verb. obl. Sed ꝫ predicta poſſet opponi de eo, quod dixit Bal. in c. de cõ ſultationibus. in ver. quæro vtrũ hęreditas. de offic. dele. vbi in terminis prædicti ſtatuti Mediolanen. dixit, ꝙ cõſiderato cõi vſu loquendi, qui attenditur in ſtatutis. l. liberorum. §. qđ tñ Caſſius. ff. de le. 3. l. Labeo. ff. de ſup. leg. hæreditas adita dr̃ hæreditas. Pro quo ẽt adducunt moderni in d. §. veteres. quia finalis ratio & mens ſtatuti eſt, ne hæreditates extra territorium deferantur. Quę ratio eſt cõis ſiue hæreditas ſit adita, ſiue non. Alias autem poſſet illud ſtatutum muliere adeunte hæreditatem prius, q̃ nuberet. Imo idem Bal. in conſi. 393. incip. quęritur vtrum 3. vol. ſecundum vltimam impreſſionem, dixit ꝙ etiam mero iure ſtatutum prædictum Mediolani hẽt locum in hęreditate adita, quia quando loquimur de hęreditate diſponenda habitu & actu, intelligimus de adita. l. vẽditor. & per totum titulum. ff. de hære. vel. act. ven. & l. hæreditatem. cum ſimili. ff. de dona Item, ſecundum eum ibi, ſicut dicimus mulierem, quæ habet vnde ſe dotare poſſit, eſſe dotatam. l. cum plures. §. pen. ff. de admi. tu. & dixi ſupra. in hoc arti. in 3. q. & eam eſſe peculia. l. ſi chorus. ff. de leg. 3. Ita dicemus mulierem eſſe cum hæreditate, poſtquam adiuit, poſito ꝙ tunc non ſit amplius hæreditas, ita ꝙ ipſum ſtatutum Mediolani diſponens mulierem non poſſe cum hæreditate nubere extra territoriũ, intelligatur etiam de adita. & ſic illud verbum, cum hęreditate, venit ex parte ſuppoſiti, non ex parte appoſiti. Et pro hac opinione ſm Cu. in d. §. veterẽs. plures doc. conſuluerunt, licet ipſe ꝫrium conſuluerit. Pro ſolutione puto conſiderandos caſus duos. Aut enim ſtatutum prohibet mulierem nuptam extra territorium ſuccedere, & tũc vera fit opinio, ut nõ trahatur ad hęreditates iam aditas ſeu acquiſitas. & ita loquitur Bal. in d. l. ſi matre. & plerique doc. quos ſupra allegaui. Aut uero ſtatutum dicit, ꝙ mulier non nubat ſe cum hæreditate extra iuriſdictionem, & tũc credo ꝙ tale ſtatutum intelligatur de hæreditate iam adita, prout uoluit Bal. in d. c. conſultationibus. & in d. conſi. 393. & in cõ ſil. 337. incip. nulla mulier. 1. uol. ſecundum ultimam impreſſionem. ubi ſubtiliter & uerbotenus declarat ſenſum dicti ſtatuti Mediolanen. Moueor, quia talia uerba, ſe nubat cum hæreditate, deſignant habitum ipſius hæreditatis ex natura uerbi, cum l. quæſitum. §. ſed ſi fundus. ff. de fund. inſtru. & ꝙ hr̃ in l. Titię textores. §, nihil. ff. de le. 1. per Bar. in l. Gallus. §. 1. & ibi etiam per alios. ff. de li. & poſth. Item illa uerba tendũt ad prohibendum alienationem in maritum extraneum, ſeu forenſem ſm Bal. in d. conſi. 357. & ꝫñr præſupponunt habitum, quia translatio fieri non poteſt, niſi præcedat habitus. l. ſi ita. ff. de ma. te. & l. decem. ff. de uerb. ob. Nã ante aditã hæreditatem ſolummodo adeſt facultas, non autẽ ius l. pretia rerum. ff. ad leg. Fal. & illa interpretatio, quam faciebat Cu. ĩ d. §. ueteres. & in d. l. hæres per ſeruum. ubi etiã Ro. ꝙ ipſum ſtatutum, dum loquitur cum hæreditate, debeat intelligi cũ facultate hæreditatem adeundi, non congruit uerbis & mẽti ſtatuti, imo ſic intelligendo redderetur facile inanis & deluſoria prædicta prouiſio, quia mulieres uolentes nubere ei, qui non foret de iuriſdictione Mediolani, hæreditatẽ delatã adirent prius quam nuberẽt. & ad ſic dicendũ ẽt me mouẽt in terminis ſtatuti Mediolani uerba ſequentia ipſius ſtatuti Dr̃ enim in eo, nulla mulier ſe nubat cum hæreditate extra iuriſdõnem cõis Mediolani, & ſi nupta fuerit extra iuriſdõnem non ſuccedat, alicui de iuriſdictione Mediolani. Sed illa hęreditas pueniat in agnatos ꝓximiores propinquos, &c. & ſic ſunt duo caſus, unus hęreditatis aditæ, alius autẽ adeũ
271 dæ. † Ex quibus elicitur limitatio ad hanc concluſionem, ꝙ ſtatutum excludens dotatam, habeat locum in dotata ante hæreditatem delatam in ſua, uel agnitam in extranea, nõ autem in poſtea dotata, niſi ſtatutum ſe referat ad tempus delatę hæreditatis, quia eo caſu excluditur etiam dotata poſt delata hæreditatem, ut quia ſtatutum dicat, ꝙ filia non ſuccedat extante maſculo, ſed debeat dotari, ſm Pau. de Caſt. d cõ ſil. 347. inci. ſuper primo puncto. in vol. antiquorum conſi. ſecundum pe. impreſſionẽ. & Ro. conſil. 442. ponens exemplũ de ſtatuto prædicto, ꝙ mulier cum hr̃ditatę nubere non poſſit extra territorium. Vel qa dicat, ꝙ dotata nõ poſſit petere diuiſionem. Sequitur Ale. cõſ. 48. incip. ipſo ſtatuto 3. vol. & Ang. conſi. 349. inci. cõſultatio. & Pau. de Ca. in l. Titio centũ §. Titio genero. ff. de cond, & dem. & Pan. conſi. 197 inci. quatuor ſunt. in 2. vol. & Cor. conſi. 85. inci. q̃q̃ 1. volu. vbi tangit qũ ſit neceſſe, ꝙ ſit dotata tpe delatæ ſucceſſionis, vbi tenerat, ꝙ debeat ſaltem eſſe dotata ante hæreditatem agnitã. & loquitur in ſtatuto excludente ſororem a fraterna ſucceſſione, ſi dotetur mortuo fratre, ꝫcludẽdo ꝙ dotatio facta ante hęreditatem agnitã, licet delatam, eã excludat, licet non excludat hr̃ditate delata, & ꝓ filiã agnita, put ẽt dicit ipſe Cor. d. conſ. 171. in prin. & ꝫſ. 304. vol. niſi ſm eum maxime in d. conſi. 75. ſtatutũ expreſſe determinet, ꝙ ſit excluſa ẽt illa, q̃ dotat̃ poſt hr̃ditatẽ agnitã. & Cor. ibi ẽt loquit̃ ĩ terminis ſtatuti Mediolani, vbi tenet idẽ, qđ hic fuit ꝫclusũ. & cum limitatione p̃dicta ẽt tranſit ipſe Cor. conſi. 71. incip. de duobus j. vol. & 48. 2. vol. Et Soc. conſi. 121. in fi. & conſ. 207. inci. in cã, 1. vol. cum concor. allegandis ꝫ. in 11. arti. pri. in 3. q. Et iſta limitatio procedit non tm̃, ſi verba expreſſe dicẽt, ꝙ poſſit dotari poſt hr̃ditatem agnitã, verum ẽt, ſi hoc præſupponãt, ar. l. illud. ff. de acqui. hęr. cũ vulg. ꝓ doc. in locis ſupra relatis. &
272 per Cor. conſi 123. vol. puta ſm, quia † ſtatutum dicit de dotata extra hæreditatem paternam, vel quod dotata non poſſit redire ad paternam hereditatem patris, vel matris, aut fratris. Fortius dixit dñs Cur. Iun. conſ. 10. inci. viſa, ꝙ ſtatuto dicente, ꝙ filia dotata nõ poſſit aliud petere in paterna vel materna ſucceſſione, ſatis eſt, vt excludatur, ꝙ mulier ſit dotata tpe petitionis, quia ſi qualitas dẽt, vt s̃. regulari ſm tẽpus verbi, debet attendi dotatio exiſtens tempore petitionis. Quod fundamentum corruit attenta opinione, quę habet, ꝙ dotata non ſolet excludi, niſi ab hęreditate dotãtis, vt ꝫ. in 8. arti.
273 prin. 16. q. & quia † quis dr̃ hęres ante petitionem, cũ hęreditas ſolo animo adeatur, l. pro hærede. & l. Paulus. ff. de acqui. hær. & patet in ti. ff. & C. de pe. hær. & quia filiæ teſtatoris cõiter ſolet eſſe in bonis, ita quod non habeant petere, qđ intus habent, ꝓ ea quę dixit Cor. d. conſ. 94. 2. vol. vbi tangit qñ filia exiſtens in bonis dicatur adijſſe. Et dixit Cor. d conſ. 171. ĩ 4. vol. ꝙ ſi iura ſucceſſionis aſſignentur ꝓ dote filię, datio dotis præſupponit acquiſitionem hereditatis patris, patrui, vel fratrum ante donationem. Si quis aũt eſſet in mora dotãdi, nõ haberet in eo locũ hæc limitatio, vt in d. arti. 11. 3. q dicetur.
274 Sed dubitari contingit, † an quando ſtatutum excludit filiã uel ſororem, & mandat illam dotari per fratrem, filium, vel aliam perſonam, quæ perſona excludens decedat adita ſaltẽ hæreditate, facultas dotandi tranſmittatur ad hęredem, ac ad filium fratris. Do. Phili. Cor. conſi. 49. incip. videtur. 1. vol. tenuit quòd non, quando filia vel ſoror adiiſſet hereditatem vel illi ſe immiſcuiſſet, etiam ſi ſtatutum velit poſſe talẽ de bonis cõibus ipſius filiæ ſeu ſororis, & fratris dotari. & idem conſuluit Soci. conſi. 207. inci. in cauſa. per totum 1. vol. dicẽs ꝙ etiam infans non tranſmitteret hanc facultatem dotandi ſororem, vt eam excludat, eſto, ꝙ allegaretur læſio infantis ob negligentiam tutorum, quod ſecundum Soc. ibi indubitãter procederet, vbi ſtatutum excluderet ſororem ſi fratres illam voluerint dotare & dotauerint, quia propter verbum, dotauerint, quod ſignificat actum dotationis conſummatũ l. 1. § hęc verba. cum ibi notatis. ff. quod quiſque iur. facultas talis tranſmiſsionis tolleretur, vt ibi latius per eum. Contrarium tenuit dñs meus Iaſ. in l. cum mota. C. de tranſa dicens ſe ſepius ita conſuluiſſe. & diſtinguit tres caſus. Nam aliquãdo ſtatutum pure loquitur hoc modo, Quia exiſtentibus maſculis filię fęminæ non ſuccedant patri, ſed ipſe filię debeant dotari, & tunc tenet, ꝙ facultas dotandi mortuo maſculo, tranſit ad eius hęredem, ex quo in eius locũ ſuccedit, & eius perſonam repreſentat. in auth. de iureiu. a mo. preſti. in prin. dicens, ꝙ ita in pulchra q. determinat Cy. in l. 1. ad fi. C. de adulte. vbi quęrit ſtante ſtatuto prædicto, pone, ꝙ antequã dotet ſororem, moriat̃ filius maſculus relicta filia, nũquid filia poterit offerre dotẽ, & excludere amitã, ſicut ei⁹ pr̃ potuſſet, determinat ꝙ ſic. Idem tenet Io. And. in addi. Spe. in ti. de ſucceſſio. ab inte. ſuper rub. Albe. de Roſ. in 2. parte ſtatutorum q. 119. quæ incipit, item quæritur, cõiter eſt ſtatutum in ciuitatibus. Pau. de Ca. in conſ. 109. inci. ſuper primo dubio, in antiquis. Aliquando & ſecundo ſtatutum loquitur conditionaliter & incipit præcedenti ꝫdõne hoc modo. Si mulier dotata fuerit a patre, vel a fratribus, non ſuccedet in bonis patris

&

Source : BIU Cujas

& tunc concludit, ꝙ facultas implendi conditionem, legalē non tranſit ad hæredes, vt hī per Bar. & plenius moder. in l. ſi decem cum petiero. ff. de verb. ob. facit tex. in l. quędā, vbi Bar. ff. de colla. bono. præcipue. cum incipiat a conditione, ut declarat Bar. in l. a teſtatore. ff. de cond. & demon. Confirmatur per bonum ſimile. Nam in vltimis voluntatibus facultas implendi conditionem, non tranſit ad hæredes. §. ex cōditionali. inſti. de verb. ob. l. vnica. §. ſinautem ſub conditione. C. de cad. toll. & ſtatuta debent intelligi ſm. ll. vltimarum volūtatum, ſm Bar. in l. 1. ad fi. C. de his, quib. vt indig. cum alijs cōcordantijs ibi datis per d. laſ. Aliqñ & tertio verba ſtat. ſunt dubia, quia poſſunt ſtare conditionaliter, vel modaliter, puta ſi ſtat. dicit, ꝙ filia dotata non ſuccedat patri, iſta verba, filia dotata, poſſunt intelligi cōditionaliter, ſi filia dotabitur. Itē poſſunt intelligi, vt ſtent modaliter vel pure. In quo Bar. Bal. Ang. Pau. de Caſt. ac doct. in d. l. cum mota. cōiter tenēt, ꝙ non. Sed Bal. in l. ſi plures. C. de cond. inſer. in verſi. iuxta p̄dicta formatur talis queſtio ſtatuto cauetur &c. & in verſic. ſeq. vī velle, ꝙ talia verba ſtatuti, ꝙ filia dotata non ſuccedat ſtent conditionaliter, id eſt, ſi dotabitur. ſequitur. Pet. de Anchar. in commento c. canonum ſtatuta. de conſti. in verſi. pone ſtatuto cauetur, ꝙ filia dotata d. Alex. in conſi. 130. incip. attentis verbis teſtameti. 2. vol. in prin. Facit doctrina, quam tradit Bal. in d. l. cum mota, ꝙ vbi cauſa, quæ apponitur, requritur ad originem, tunc ſtat conditionaliter. Secus, qñ ad effectum, tex. eſt & exemplum in l. cum tale. §. 2. ff. de condi. & dem. & dicit Imo. ꝙ de hoc non reperitur melior tex. in iure, & idem Bal. in l. & ſ. poſt tres. ff. ſi quis cau. & in l. 3. C. de arbitri. & iſta ſunt notanda, quia quotidiana ſunt, nec alibi habētur ita declarata. An autem valeat tale ſtatutum prohibens

275 ſuccedere nuptam extra territorium, dixi. ſ. in primo artic. prin. in 4. q. Item, †an valeat ſtatutum prędictum Mediolani ſm intellectum, quem teneo prohibens mulierem nubere extra territorium cum hæreditate adita, ſunt conſiderandi duo caſus. Vnus, an illa quæ nubit, & non dat illa bona in dotem, videatur eis priuari, ita ꝙ ſm tenorem ſtatutum ſint applicanda proximioribus agnatis vel alijs propinquis, & Bald. in d. conſi. 357. tenuit ꝙ non, quia verba & mens ſtatuti tendunt, ne talia bona alienentur per contractum nuptiarū ſeu matrimonij in maritū extraneum, quod nō fit per ſolum cōtractum matrimonij. Quod pōt eſſe ſine dote, quod dictum non habeo pro tuto, quia verba ſtatuti, ſolum loquuntur de contractu matrimonij, dum dicunt, nulla mulier ſe nubat, & neriſimiliter ſtatuentes voluerunt prouidere, ꝙ eorum emolumenta remaneant in eis, qui ſunt de iuriſdictione, cū

276 mulier ſequatur forum viri. Subdit Bal. ꝙ ſi †pater hæreditatem maternam filiæ nuptæ extra territorium Mediolani dotis nomine dediſſet, ipſi filiæ non præiudicaretur, ut ibi per eum itē dicit, ꝙ attento tenore dicti ſtat. prohibentis deſcendentes mulierum nubentium extra territorium ſuccedere, filij, talis filiæ, quæ hæreditatem retinet, non ſuccedent in tali hæreditate, ſed agnati, vel alij proximiores de iuriſdictio-

277 ne. Alius caſus eſt, qñ talia bona in dotem dantur, & an tūc valeat ſtatutum priuans tali hæreditate, patet ex his, quæ in præcedenti. q. iunctis notatis per Pet. de Anch. in conſil. 163. incip. de viribus & efficacia, & licet ſtatutum Mediolani diſponat de tali hæreditate, quibus deferatur, priuata muliere nubente extra territorium, tamen ſi non diſponeret deferreretur omnino tanquam vacans alijs proximioribus, vt dixit Bal. in d. l. ſi matre. Sed iuxta hanc queſtionem eſt uidendum

278 †an ſi aliqua ſit dotata tp̄e ſtatuti, quod poſtea fuit reformatum, attendemus tp̄s prioris ſtatuti, an vero tp̄s reformationis. Ex prædictis apparet inſpiciendum eſſe tp̄s dotis datę vel cōſtitutæ, & ius tunc vigens, ſi tamen reformatio partim corrigeret, & partim declararet, quo ad particulam declaratam traheretur ad dotes præteritas, & quo ad partem corrigētem non c. qm̄ & ibi Ant. de Bu. de ſimo. tex. cum gl. in clem. 1. in verſic. de cętero. de vſur. notatur per But. & Imol. & modernos in c. fi. de conſti. Ex quo reperio inferri ad queſtionem in terminis ſtatutorum, de quibus loquor inter conſilia domini Fran. cur. in conſil. 39. incip. viſis & diligenter animaduerſis, cuius dicta non refero. Facit, quod dixit dñs Bartho. ſoci. conſi. 288. incip. circa primam. in fi. cum ſeq. 1. volum. vbi dicit, ꝙ reformatio facta per Florentinos, ꝙ dotata non poſſit impugnare teſtm̄ vel vltimam voluntatem, aut donationē ratione etiam legitimæ vel ſupplementi, trahitur ad prętērita, tum quia ciuitas hoc exprimit quod facere poteſt cum teneat vices principis. Tum, quia eſt declaratoria iuris ſeu ſtatuti antiqui, quo caſu trahitur ad præterita, vt per Bar. in re. pe. l. omnes populi. 5. q. prin. ff. de iu. & iure. & cano. in c. fi. de conſtit. eſt gl. in data ſexti libri. & tex. in auth. de fili. ante do-

279 ta. inſtru. na. poſt prin. Decimoſeptimo quæro, †an ſtatutum excludēs maritatam liget impuberem deſponſatam, vel maiorem ſponſam de futuro. Pan. in rub. deſpon. dicit ꝙ nō. Sequitur Mari. d. conſi. 30. & Soci. in l. cum vir. ff. de cond. & demon. & dñs Georgius nata in tractatu, quem fecit in hac materia. 2. parte. 5. q. vbi limitat, niſi ſponſalia tranſiſſent in

280 matrimonium, & dixi. ſ. eo. arti. & membro, in 3. q. & †an habeat locum in matrimonio inualido vel præſumpto, apparet ex his ꝙ non, quod intelligo, niſi adſit culpa vel dolus cō iunctæ tali matrimonio, ne ſit melioris conditionis, quam legitimæ contrahens per tex. in §. fi. in auth. de reſti. & ea, quæ

281 pa. & in l. his ſol. C. de reuo dona. Decimooctauo quæro, †an ſtatutum excludens maritatam ſimpliciter, vendicet ſibi locum in ſimpliciter dotata, quaſi ſit deſtinatione maritata, cū dos præſupponat matrimonium. l. fi. C. de do. ante nup. cum concor. & deſtinatum habeatur pro facto. l. ſi quid eorum. §. intereſt. ff. de leg. 3. & l. ſi non ſunt. §. quod ergo. ff. de aur. & arg. le. & l. fundi. §. fi. & l. granaria. ff. de ac. emp. & quod plene traditur per Bar. & ſcribentes in l. cætera. §. fi. ff. de leg. 1. inferentes ad ſtatutum prohibens in platea emi frumentum, niſi pro ſuo victu, ꝙ ſi ſcholaris emat pro uictu pro toto anno, & poſtea mutato propoſito recedat & granum vendat, non ſit puniendus pœna ſtatuti, p̄p primum propoſitum. & deſtinationem, & nemini eſt dubium, quin conſtituatur dos ex propoſito futuri matrimonij, & iccirco licet dos non poſſit eſſe ſine matrimonio. d. l. fi. & l. 3. ff. de iure dor. tamen illi cui fuit cōſtituta dos ſine matrimonio, dī dotata ex quadam deſtinatione, ſm Bal. in l. 1 in prin. commen. & in l. fi. C. de ſpon. in lectura noua, & cum caſus mihi de facto occurriſſet, interrogaui ſolemnem doctorem Aſte. an hīet deciſionem doctoris hoc in ſpecie decidentis. qui rñdit, ſe uidiſſe Bal. in quibuſdam lec. ita tenentem apud dñm quondam Franc. Curtium præceptorem ſuum. Contrarium conſului & obtinui, licet nonnulli doctores Papienſes dubitarēt, motus, per illam tertiam regulam, ꝙ cui non conueniunt uerba ſtatuti, non etiā cōueniat eius diſpoſitio. l. 4. §. p̄tor ait. & ibi Bar. in fi. cōmen. & ibi late Rom. & Alex. ff. de dam. infe. & ꝙ copioſe ad hoc dixit dñs Fely. in c. nonnulli. uer. ubi uerba le. de reſcri. & adducebam in terminis Bal. in conſil. 160. incip. uerba pactorū in fi. 1. uolum. ſm pen. impreſſionem, facit quod dixit Bal. in

282 l. ſi pro dote. C. de do. promiſ. ꝙ †ſtatutum de lucro dotis, loquens de maritata, nonhabet locum in impubere ſponſa. Debent enim uerba ſtatutorum ſtricte intelligi. l. 1. §. ſi is, qui nauem. ff. de exer. l. 3. §. hęc uerba. ff. de ne. ge. hoc ēt decidit Bal. cū quo alij ibi in propoſitio tranſeunt in l. nō ſine. C. de bo. q̄ libe. uolens, ꝙ ſtatutum excludens maritatam, non habeat locum in impubere deſponſata, in qua non cadit matrimonium, de quo latius dixi ſ. in hoc eo. artic. & membro, tertia. q. & aliud eſt eſſe tale aliud hīi pro tali. gl. in l. mercis. la. 2. ff. de uer. ſi. & quod in materia ſtatutaria dixit Bar. in l. ſi is, qui pro emptore, in repe. uer. pone ergo, & in l. ſi maritus. la 2. §. 1. ff. de adul. cum concor. de quibus per Alex. in l. adoptiuum. §. 1. ff. de in ius uocan. Ad cōtrarium reſponderi poteſt, quod

283 ſm magis communem opinionem †diſpoſitio de facto non hēt locum in re deſtinata ad factum, ut traditur in d. l cętera. §. fi. p̄ illū tex. maxime qñ diſtinctio multum diſtat ab ipſo facto, ut qñ conſtituitur ſimpliciter dos non præcedente

284 aliquo tractatu ueri matrimonij. †An aurem ſtatutum prædictum excludens maritatam, requirat, quod etiam ſit dotata. Verba ſtatuti ſuadent, ꝙ non. Facit. l. non aliter. ff. de le. 3. & l. ſi ſeruus ſeruum. §. non dixit. ff. de acquir. hær. cum ſimi. Poteſt enim matrimonium eſſe ſine dote. l. fin. de dona. ante nupt. ſed Andr. de Iſer. in c. 1. in prin. de na. fuc. feu. uī ſenſiſſe conttarium propter frequentem conſuetudinem, quę eſt, ut quis regulariter non ducat uxorem ſine dote. l. pure. §. ſi eū. ff. de doli except. ſed prima pars eſt uerior, & poteſt ſaluari dictum Andre. de Iſer. quia conſtitutio illa excludens maritatam, erat capitulum Honorij, quod tendebat ad interpretādum aliam conſtitutionem, quæ excludebat dotatam. ut ipſe dixit, & ſic ampliabantur ſucceſſiones & non reſtringebātur. Et ſi ſtatutum in nigro excludat maritatas & dotatas, & rubrica dicat de maritatis tantum, puta, ne mulier maritata

285 ſuccedat &c. dicentur infra eo. 28. q. Decimonono quæro †an ſta. prędictū excludens maritatas, excludat eas, quę ſunt maritatæ ſi copula ſit ſequuta, uel ſint ad domum uiri traductæ, & non aliter. In hac quæſtione ex mente aliquorum doct. diſtinguendum eſt. An ſtatutum ſimpliciter loquatur de maritata ſeu nupta, an uero etiam loquatur de copulata ut quis excludat copulatam. Primo caſu Pe. de Anc. in repe. c. canonum ſtatuta. uer. quęro de quæſtione quæ mihi occurrit Venetijs, de conſtit. tenuit ꝙ non excludatur, niſi matrimonium ſit carnaliter conſummatum per no. per Iacob. de Are. & Pe. in l. non ſine. C. de bo. quæ li. dicens ꝙ Bal. ibi hoc tenet in ſpecie. Ad idem facit, quod dixit Panor. in c. ex publico de conuer. coniu. & in c. 3. loco, cum cōcor. ibi per d. Fely. adductis. de præſump. Sed contrarium credo uerius, & moueor per tex. in l. cum fuerit. ff. de condi. & dem. ubi legatum

alicui

Source : BIU Cujas

alicui factum, cum nupserit, vel matrimonium ꝺxerit, debetur ilico, cum matrimonium est per verba de præsenti ꝺctū quiā nuptias non concubitus, sed consensus facit, vt in regula iuris. & l. pe. C. de inces. nup. & l. sancimus. C. de nup. cum simili. Ad idem facit cōis vsus loquendi, qui secundum veritatem vocat illas, quæ sunt maritatę ꝑ verba de præsenti, nō tm̄ sponsas, sed etiam maritatas. Nam antequam aliqua sit cognita vel ad domum viri traducta, dr̄ esse maritata. & cū hac opinione videtur transire Bald. in consilio 384. incipien. si qua inquit. & in consilio 399. incipiente, in causa ista. 1. volum. secundum penultimam impressionem. & in ꝓsi. 276. incip. consuetudo vallata. secundum eādem impressionem. 2. volu. & Bart. in l. nihil. ff. rerum amo. cum concordan. allegatis per D. Feli. in d. c. tertio loco. de præsumptio. Et in rub. de sponsa. cum. 2. seq. & per dominum præcep. meum in l. si donaturus. §. fi. ff. de conditio. ob cām. & D. Soc. in l. cum fuerit. ff. de cond. & demonst. Pro illa parte, ꝙ statutum de dote lucranda militet, etiam si maritata non sit cognita, nec ad domum mariti traducta, Moueor etiam ex coniecturata ratine statuti, quia præsumendum est statutum fuisse motum aliqua ratione ad excludēdum magis maritatas, quam alias. per ea, quæ dixit Pe. de Ancha. in d. repetitione c. canonum statuta. in 5. q. prin. in fi. & illa præsumitur ratio, quæ assignari potest, vt no. Bal. in d. consi. 399 quæ ratio pōt esse duplex, vel mutatio domicilij, & familię, quæ fit etiam ante traductionem ad domum mariti, vel prius, quā carnaliter cognoscantur vxores. l. ea, quæ. la 2. & ibi glo. ff. ad muni. Bar. in l. fi. §. pe. in prin. commen. ff. co. ti. vel quę potest esse, quia maritatis mediante dote iam est prouisum de uictu & alimentis, cū maritus teneat alere vxorē. l. quod si. nulla. ff. de reli. & sum. fu. l. si cum dotē. §. sinautem. cum similibus. ff. sol. ma. quę rō cessat in nō maritatis, quę bonis proprijs sunt aleudę. & si excludantur a successione forsan congrue maritari non poterunt, quibus rationibus consideratis non erit differentia, an aliqua maritata sit cognita, an non. Quod intelligo considerata cōi accidentia. iuxta l. nā ad ea. ff. de legi. quia bene posset cessare prædicta ratio in specialibus casibus, ſ. si maritus ingrederetur religionem, muliere non cognita d. c. ex publico. cum ibi notatis, de conuer. coniuga. Sed an tunc foret succursum mulieri, patet ex ibi notatis, iunctis his, quę in simili dicam. ꝯ. in q. seq. Nec prædictis obstat lex non sine. C. de bo. quæ lib. quia loquitur in sponsa de futuro. nec Bal. ibi aliter loquitur, quicquid dicat Pet. de anc. in loco s̄. alleg. Alio vero casu, qn̄ statutum excludit copulatam, est aduertendum,

286 †quia illud verbum copulata potest habere duplicē sensum, ciuilem. ſ. de copulatione quę fit per nudum matrimonium & consensum d. l. cum fuerit. & l. in copulandis. C. de nup. & actualem ex vsu matrimonij, qui ꝓsumitur ex traductione ad domum mariti & euidenter apparet si mulier sit pręgnās c. literis. de præsum. Bar. in d. l. cum fuerit Bal. in consi. 428. incip. si qua incipit, cum verba statuti non verificentur in nō cognita. Licet idem Bal. in d. consi. 428. contrarium tenuerit, motus, quia si dicamus esse ambiguitatem & æquiuocationem etiam vbi dr̄, mulier matrimonio copulata, vt possit intelligi hęc propositio cū copula carnali, vel non, capienda est interpretatio ęquior & benignior. l. in ambiguis. ff. de leg. cū uul. & sic excludetur illa tm̄, q̄ fuit cognita, siue dicamus, ꝙ nulla subsit æquiuocatio nec ambiguitas, intelligemus, ꝙ statutū senserit de pluribus copulis. quarum aliæ sunt matrimoniales, alię nō, videlicet cōcubinariæ & incestæ. Et hoc idem voluit ipse Bal. in l. non sine. C. de bo. quæ libe, & ibidem sequitur Pau. de Ca. vt illud verbum copulata. non sit sine effectu. & dicit Bal. se ita cōsuluisse Vicentię. Allegat not. in l. nuptias. ff. de reg. iu. quod ēt sequitur d. Philip. Corn. ibi, quia copula in matrimonio cōiter sumitur pro carnali, secundum eum. Nam verior vr̄ præcedens opinio, vt excludatut etiam non cognita vel ad domicilium viri non traducta per tex. in d. l. in copulandis. in c. sponsam alterius. de sponsa. facit. c. vltimum. de eo qui cog. consan. vxo. suæ. vbi ponuntur tanquam diuersa matrimonialiter copulari, & carnaliter cōmisceri. Ad idem facit tex. in c. fi. de consan. & affi. qui loquitur de matrimonio ēt sine copula ꝯhendo. Et ad hoc etiam est tex. not. in l. si extraneus ff. de condi. ob cau. Nec inuenio, ꝙ in d. l. nuptias. de reg. iur. aliter dicatur. Nec distat, si dicamus, ꝙ in ambiguis sumēda sit benignior interpretatio, quia nulla est ambiguitas nec ęquocatio, quoniam illud uerbū, matrimonio copulata, ex ꝓpria significatione comprehendit etiam illam, quæ non est cognita. & ita transit Ful. in d. l. non sine. C. de bon. quæ lib. & cum statutum non distinguat, nec nos distinguere debemus vulgata. l. de pretio. ff. de publi. debemus enim esse ꝓtēti ver

287 bis legis. l. si seruū. †. §. nō dixit. ff. de acqu. hær. & si dicatur, ꝙ saltem qn̄ statutū loquitur de maritata & copulata, non debet excludi simpliciter maritata propter copulam, & quæ ponitur inter diuersa. vt traditur in l. 1. ff. de iusti. & iu. & per gl. in rub. ff. de iur. & fac. ign. & in c. querelam. de simo. & quæ requirit concursum copulatorū. l. si hr̄di plures. cū si. ff. de cō di. isti. pōt dici. ꝙ cum illud verbū copulata, sit generale, ad maritatas, ēt non cognitas, sit sensus, perinde ac si diceret statutum, marito copulata, vel matrimonio copulata iuxta nota. in l. 1. in principio. ff. de pac. & forsan. tunc non improbabiliter attentaretur, ꝙ tale statutum intelligatur in cognita tā tum, quia alias verbum copulata ſm veritatem esset superfluum. & copula. &, hoc suadet. Nec verbum. maritata, ineſt verbo copulata. indifferenter. sed ſm quid, ita vt videat cessare, quod notatur de copula in d. l. 1. in prin. ff. de pac. Vigesimo quæro, an statutum prędictum excludens maritatam, excludat viduam, hanc quæstionem mouet moder. Bono. in trac. dot. in 5. ar. prin. in 54. q. & nō decidit, nisi argumētatiue & remissiue. & prima facie uidetur dicendum ꝙ sic, quia vidua censetur esse in matrimonio. l. fi. C. de bo. ma. l. filij. §. vidua ff. ad mun. l. fęminę. ff. de senat. l. quotiens. C. de priu. sch. li. 12. ꝑ ꝙ dixit Pau. de Ca. in l. sororem. ff. de his. qui. vt indi. ꝙ sicut mulier perdit dotes ꝑ adulterium commissum, in vita mariti. c. plerunq;. de dona. inter virum & vxo. & l. consensu. C. repudi. Ita ēt perdit ꝑ stuprum cōmissum in viduitate. Sed ꝯrium credo verius, & moueor, quia statutum prædictum considerat illam qualitatem, ꝙ aliqua sit maritata, vñ extincta illa qualitate debet cassare effectus ex ea īsurgēs l. Titia Seio. §. vsuras. ff. de leg. 2. c. decet. de re. iu. in 6. & iō ſm Ia. de Are. Bar. Bal. & Cu. in d. §. vsuras. & Bal. in l. voluntas. in prin. cōmen. & in l. cū acutissimi. C. de fidei. & in l. fi. C. de iniur. & in l. oēs populi. uer. sed nunquid statutum. ff. de iusti. & iure. & in l. fin. per illū tex. C. qui nō pos. ad l. perue. & Nellū in tractatu bāni. in 14. q. secundę partis tertii tpis, si stat. disponat vxores rebelliū nō posse stare in ciuitate, illa, quæ remāsit vidua, poterit reuerti nō obstāte statuto, quia finita cā odij, vr̄ odiū finiri. facit. l. cui corū. §. affinitatis. ff. de postulando. cū ibi no. iunctis his, quę ad propositū dicit copiose Ale. in l. sed si hoc. in princ. in fi. cōmen. ff. de re iu. & tртia est regula, ꝙ cessante cā. cessat effectus. c. magnæ. in fi. de voto. l. gene

288 raliter. cum si. C. de epi. & cle. †Viduæ. n. cēsentur esse in matrimonio defuncti in his, quæ sunt eis fauorabilia, nō in odio sis, vt hr̄ in locis prędictis, maxime per Bal. in d. l. voluntas. & Nellū. vbi. s̄. pro hoc etiam facit illa trita regula, ꝙ qualitas adiecta verbo regulari debeat ſm tps verbi. l. in delictis. §. extraneus. ff. de noxa. l. Titius. & ibi Bar. ff. de te. mi. & ꝑ eūd. Bar. in l. ex facto. in prin. ff. de vulga. & pup. & l. præcipimus. §. sane. C. de appel. & per Nellum in tractatu banni. in 21. q. secundę partis. 21. tpis cum si. & nulli est dubium, quin in terminis statuti prędicti verbum maritata, veniat ad determinandum verbum importans actum successionis, siue verbū non succedat, prout ēt di. s̄. in 16. & 17. quest. Nec obstat no. ꝑ doct. in l. si quis hæredem. C. de insti. & sub. & in l. in substitutione, maxime per Ang. Imo. & Alex. ff. de vulg. pupill. dum ibi concluditur sufficere constitutionem seu qualitatem semel extitisse, licet non duret, per illa, iura, cum concor. ibi allegatis. Quia rñdetur vt per Bar. in d. l. ex facto. ver. 3. casu. Itē ad. l. fi. C. de bo. ma. iunctis, his quæ dixit Pau. de Castro in d. l. sororem. patet responsio ex præctis, & secundum Alexan in d. l. sororem. illa decisio. Pau. de Castro non tenetur, & eā etiam impugnat dominus præceptor meus in l. fideicommissum. C. de fideicom. de qua materia solet tradi in l. rei iu. §. 1. ff. de re iud. per Ang. in tractatu malef. cū additio, ibi posita. & pro vberiore cōmento huius. q. possunt videri. quæ dixi

289 supra eo. in 11. quęstio. Vigesimoprimo quero, †an statutum excludens maritatam siue eam, quæ olim fuit maritata, pro ut facit statutum Astense, habeat locum in ea, quę maritum habuit, qui statim mortuus fuit, decisio huius q. pēdet ex no. in l. non tm̄. maxime per Bal. Ang. & Moder. C. de lega. dum

290 loquuntur de †statuto disponente, ꝙ uir lucretur partem dotis mortua vxore, ut procedat etiam si matrimonium momento tantum durauerit. Pro quo adducitur. l. 2. C. de posth. hære. insti. vbi sufficit posthumum præteritū vixisse momento, ad hoc vt rumpat testamentum, & quod notat Bal. in c. 1. §. cum etiam. in titu. episco. vel abba. in usi. feu. ubi dicit, qd̄

291 †si testator fecit substitutionem filio, si decesserit sine liberis & pater moriatur cum filio, qui momento tantum uixit extincta est substitutio, iuxta l. ex facto. §. fi. ff. ad Trebellia. Ad idem adducitur, qd̄ dixit Bal. in §. in nouissimo. C. de cadn. tollen. ubi uult, quod filius infrans, qui post mortem patris non uixit, nisi per horam, ex potentia suitatis transmittat hę reditatem patris non agnitam. Facit etiam, quod dixit Bald. in l. fi. uer. unum tm̄. C. commu. utri. iudi. & quamuis ꝯ prædictam decisionem de lucro dotis do. præceptor meus uideat dubitare in d. l. non tantum. eo quia statutum deferens lucrū

do-

Source : BIU Cujas

dotis marito, uidetur moueri ratione oneris, quod ſupportat maritus. Tñ prædicta conſideratio in propoſito noſtro nõ attenditur, quia ratio excluſionis ſemper militat, ſiue mulier diu ſteterit in matrimonio, ſiue non, ex quo tollitur illa conſideratio quam faciebat Imo. in l. in ſubſtõne. in fi. commẽ. ff. de vulga. & pup. dicendo, ꝙ relictum factum alicui ſi nupta erit, forſam non debebitur, ſi contingat illam nubere. & ſtatim diuertere, quaſi matrimonium cenſeatur non contractum, argu. l. ſi ventri. §. eorũ. cũ ibi not. ff. de priui. credi. & l. qui ſic. ff. de ſol. & c. officij. de elec. cum ibi ẽt not. & quod notat Bal. in c. cum cauſa. de re iudi. & Ang. in l. voluntas. C. de fideic. ꝙ dominium momentaneum nõ ſit dominium, adeo vt prohibitus alienare extra familiã, poſſit alienare cum pacto, quod vni ex familia ſtatim reddat̃ ſeu alienetur per illũ, qñ ſufficit in dubio momentanea veritas, vt not. in d. l. ĩ ſubſtitutione. & ibi hoc notat. Imo. in 1. nota. & ad hoc poſſet ad
292 duci, ꝙ dicimus de† emphyteota & vaſallo alienãtibus rem emphyteoticam vel feudalem, vt cadant a iure ſuo non obſtante, quod ſtatim ſequuta alienatione rem ipſam redimãt. c. 1. quid iu. ſi poſt ali. feu. vaſ. illud recu. & quod notat Bart. in l. ſequitur. §. item Labeo. ff. de vſuca. & Alb. in l. fi. C. de iure emphyteo. cũ cõcor. ibi copioſe traditis, per dictum p̃ceptorem meum, & prędicta maxime procederent in terminis ſtatuti Aſten. quod excludit maritatã olim vel tpe delate ſucceſſionis. eoipſo quod maritata ſit, vel fuerit. & pro vberiore commento huius qõnis videri poſſunt, quæ dicam ĵ. in no no articulo principali, in quæſt fi. Vigeſimo ſecundo quæro,
293 † an ſtatutum excludens maritatam, habeat locum in habẽte maritum inutilem. circa quod vĩ dicendum idẽ in ea, qđ in vidua, cum æquiparentur in his, quæ ſunt ipſis fauorabilia, vt eſt glo. in l. fi. C. de plagi. per quam Bal. ibi dicit illam, q̃ hẽt maritum inutilem, puta damnatum ad perpetuum carcerem, vel in metallum, & nõ tñ illam, cuius maritus defunctus eſt, eſſe viduam, inferens ex hoc, quod priuilegia conceſſa viduis, militant in iſtis inutiliter nuptis. l. 1. C. qñ imper. in pu. & vi. & c. ſignificantibus. de offi. deleg. licet quantum ad fedus matrimonij non ſint viduę. l. patre furioſo. ff. de his, q̃ ſunt ſui vel alieni iur. & l. ſi cum dotẽ. §. ſinaũt in ſæuiſſimo. ff. ſol. mat. vbi traditur de furioſo, quem conſtat eſſe maritũ inutilem, & tũ matrimonium tpe ſanæ mentis p̃ctum cũ eo tenet, furore ſuperueniente non obſtante. & nemini eſt dubium. quin ſit fauorabile habenti maritum inutilem, vt nõ comprehendantur ſub ſtatuto prædicto. Breuibus puto dicẽdum, quod aut ſtatutum excludat maritatã, conſiderãdo nudum factũ, ſeu actum verbi, prout facit ſtatutum Aſtẽſe, qđ excludit maritatã eoipſo quod maritata ſit uel fuerit, & tũc res ſit clara vt etiam habens maritum inutilẽ excludat̃. Si vero ſimpliciter excludat maritatam, idem puto, ſiue in ea poſſit militare ratio ſtatuti, quam dixi ſ. eo. in 19. queſ ſiue non, ꝓpea quia ita demum qñ duo caſus a l. antiqua æquiparãtur, fit extenſio de vno æquiparatorum ad aliud, ſi reperiantur æquiparati in illa materia in omnibus & per oĩa, vt alias dixi poſt Ro. in conſi. 126. in verſ. 3. rñdetur. & Mareſi. in tra. exten. & dominum præceptorem meum in auth. quas actio. C. de ſac. ſan. eccl. & cum æquiparatio fiat in actu tñ fauorabili, dẽt ceſſare extenſio, maxime qa ſucceſſio põt eſſe oneroſa
294 & ſine emolumento. † Item in dubio non eſt a verbis ſtatuti & a propria eorũ ſignificatione recedendum. l. ſi ſeruus ſeruum. §. non dixit. ff. de acq. hęr. l. 1. §. ſi is, q̃ nauẽ de exer. cum uul. Nec enim talis põt dici vidua, ſecundum propriam ſignificationem, nec etiam ſm impropriam, licet viduæ quo ad quid æquiparentur. l. malũ. §. vidua. ff. de verb. ſign. & c. vidua 24. di. & quod tradit Pa. in c. ex tenore. in fi. de iudi. & notatur in l. 1. C. qñ impera. inter pupil. & vidu. & cõis vſus loquendi repugnat, vt talis iudicetur vidua, per nota. per Pan. in d. c. ex tenore. & aliud eſt eſſe talem, aliud haberi pro tali. gl. in l. mercis. la 2. ff. de ver. ſig. Bar. in l. ſi maritus. la 2. §. 1. ff. de adul. & in repetitione. l. ſi quis pro emptore. ff. de uſu. cum concordan. alias allegatis, maxime ſupra in 18. q. Vigeſimo
295 tertio quæro, de† ſtatuto excludente mulierem nuptã extra territorium ſeu iuriſdictionem ſtatuentium, ſeu diſponente quod mulier non nubat cum hęreditate extra territorium, prout eſt Mediolani & in ciuitate Lauden. an habeat locum in hæreditatibus iam delatis ſeu acquiſitis, dixi ſupra in 16. q. & ibi etiam an excludat a ſucceſſione data in dotem filiæ a patre puta materna, & an habeat locũ in bonis datis ſub alio titulo, quam hæreditatis in dotem. dixi ĵ. in 8. arti prin. in 24. q. in fine. Et an ubi mulier nupta extra iuriſdictionem ſuccedat in terminis ſtatuti Mediolani, filij eius excludantur dixi
296 etiam. in ſupra allegat. 16. quæſtion. Sed nunc quæro, † an habeat locum in muliere nupta extra territorium, quæ remanſit uidua. Videtur dicendum, quod non per ea, quæ dixi ſupra eo. in 20. queſtio. quoniam iſtud ſtatutum uidetur duo ſimul requirere, ſcilicet, ꝙ aliqua ſit maritata, & extra territorium, arg. l. Celſus. in fi. iũcta. l. ſeq. ff. de arbi & l. fulcinius. §. cum autem, iunctis ibi pulchre notatis per Barto. ff. ex qui. cau. in poſ. ea. Vnde alterũ nõ ſufficit. l. ſi hæredi plures. ff. de condi. inſti. & d. §. cũ autẽ. vnde quia in uidua deficit illa qualitas, quod ſit nupta, vt dixi in ſ. alleg. q. 20. non debet habere locum ſtatutum, quia cui non conueniunt verba, nõ etiam conuenit ſtatuti diſpoſitio. l. 4. § prætor ait. Et ibi Bar. Roma. & Alex. ff. de dam. infe. cum concor. ſæpe allegat. In contrarium facit quia ſtatutum vĩ effectualiter conſideraſſe. quod nuptæ extra territorium fiant de aliena iuriſdictione p̃ nuptias. l. fœminæ. ff. de ſena. l. fi. § pe. ff. ad muni. cum ſim. Licet non deſinant eſſe de agnatione & genere patris. l. 1. ff. ad muni. & l. 1. §. fi. ff. de iniu. Et illas potius excludiſſe, quia forent de aliena iuriſdictione, quę conſideratio, & qui effectus bene cadit in vidua alias extra territorium nupta. l. filij. §. vidua. ff. ad muni. & d. l. fœminæ. & l. fi. C. de bo. mater. vnde ſatis eſſe debet, ſi habemus effectum. l. ſi mater. cum ibi notat. C. de condit. inſti. Et quod late traditur in l. Gallus. §. & quid ſi tantum ff. de lib. & poſth. Nec intereſt ſtatuentium, an mulier effecta de aliena iuriſdictione ſit nupta vel nõ. argum. c. gaudemus. de diuor. & illud verbum nupta, cum ſit participiũ præteriti perfecti, verificarur etiã in vidua. l. 1 § hęc aũt verba. ff. quod
297 quiſque iur. Et† quotiens qualitas infert in cauſa finali, quæ nõ eſt cauſa eſſendi ſed fiendi, ſufficit illam ſemel exxtitiſſe, vt dixit Bal. in l. ſi quis hæredem. C. de condi. inſtitu. Prędicta intelligo, niſi talis mulier eſſet ad domicilium originis & ſtatuti reuerſa, prout etiam voluit Petrus de Anch. in repetitione c. canonum ſtatuta. in 12. in q. in uerſi. quæro iuxta prædicta. de conſtitu. & videantur quæ dixi in 6. artic. prin. 2. mem
298 bro. primæ quæſtionis in fi. Vigeſimoquarto quæro † an tale ſtatutum excludens fœminas nuptas extra territorium vel forenſes, trahatur ad filias primi gradus, Imola in l. ſi ita quis. §. ea lege. ff de verb. oblig. tenuit quod non, motus. quia tale ſtatutum ſapit naturam exhæredationis, & filij ſeu filiæ primi gradus debent nominatim exhæredari. l. 1. & 2. ff. de lib. & poſthu. Et idem eſſet ꝓñr dicendum in neptibus, quarum pater prædeceſſiſſet. §. poſthumorum. Inſti. de exhære. li. & l. Gallus §. 1. ff. de lib. & poſthum. Et vidi relatum, ꝙ ita conſulit. d. Bene. capra. ꝙ filiabus primi gradus, facit. l. iubemus. cũ ibi no. per Bal. & Pau. de Caſt. C. ad Trebe. Sed contrarium credo verius attentis verbis ſtatuti, quę ſunt indefinita, & cõprehendunt etiam tales fœminas, a quibus in dubio non eſt recedendum. l. non aliter. ff. de leg. 3. Et etiam attenta ratione ſtatuti, quæ eſt generalis. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de le
299 gat. 2. l regula. § qui ignorauit. ff. de iu. fac. igno. † Nec eſt bona argumentatio de excluſione ſtatuti ad exhæredationem, cum excluſio fiat ad publicam vtilitatem, & exheredatio ob culpam, vel delictum, ſm Bal. in l. maximum uitium. C. de li
300 be. præte. & alibi dico. Vigeſimoquinto quęro, de† ſtatuto excludente mulierem tranſeuntem ad ſecunda vota. Et primo an ſi excludat illam a ſucceſſione filiorum primi mariti, videatur pariter excludere filios primi mariti a ſucceſſione talis matris ad ſecunda vota tranſeuntis, deciſio huius queſtio
301 nis patet ex his, quæ dicam in articulo ſeq. in 3. q Sed an† tũc excluſa matre a ſucceſſione filiorum primi mariti videãtur excludi filij nati ex primo matrimonio a ſucceſſione filiorũ natorum ex ſecundo matrimonio, & contra, puto diſtinguẽdum, ꝙ aut ſtatutum inducit iſtam priuationem principaliter in pœnam ſecundo nubentium, quod in dubio præſumerem, ut patet fere per totum tit. C. de ſec. nup. & in l. his ſolis, & quod ibi dixit Bal. C. de reuo. do. & tunc filius natus ex ſecundo matrimonio, non prohibeatur ſuccedere filio nato
302 ex primo matrimonio, quia† culpa matris non debet obeſſe filio, ſm Bal. in l. ſed ſi hac. §. patronũ. el 1. in lectura antiqua, per illum tex. ff. de in ius voc. Multoq; magis idem erit dicẽdum in filio primi matrimonij, vt ſuccedat filio nato ex ſecundo matrimoio, cum in eo ceſſet ratio excluſionis, quæ in filio ex ſecundo matrimonio uidebatur procedere, aut uero ſtat. non inducit hoc in pœnam, ut facit ſtat. Aſt quod incipit, de teſtanda, prout dicam. ĵ. eo. 27. q. Et tunc quia uis deciſionis reſidere uĩ in hoc paſſu, an excluſa radice uideant̃ excludi deſcendentes ab illa. Remitto ad ea quæ dixi. ſ. in hoc eo. artic. 1. mem. 2. & 3. q. & in 2. me. in 1. q. in fi. & in 2. & in 3. q.
303 Sed an ſi mulier mortuo primo uiro tranſeat ad ſecunda uota intra biduum uel triduum, uel breue tps, & pariat filium in 7. 8. 9. uel 10. menſe, præſumetur filius primi mariti uel ſecundi. Iſta queſtio eſt multum dubia, & eam tangunt Bar. & doct. in l. Gallus, in prin. ff. de li. & poſthum. & Bal. in l. ſi a matre. C. de ſuis & leg. cum concor. ibi allegatis, ad quorum dicta habeatur recurſus. Vigeſimoſexto quæro, † an prędictum
304 ſtatutum excludens a ſucceſſione filiorum primi matiti mulierẽ in tranſeuntem ad ſecũda uota, habeat locum in uidua inhoneſte uiuente, uĩ dicendum, ꝙ ſic, quia pœnę iuris, impoſitæ ſecundo nubentibus, militant in viduis inhoneſte viuenti-

Source : BIU Cujas

uentibus, ſm Bar. Bal. & doc. in l. his ſolis. C. de reuo. do. per illum tex. Facit tex. in auth. eiſdem & ibi Alb. Bal. & doc. C. de ſecun. nup. Et iccirco ſm Spe. in ti. de tut. §. nunc dicendum ver item excipitur contra matrem, vidua inhoneſte uiuens, ita amittit tutelam filiorum, ſicut tranſiens ad ſecunda vota Sed hæc iura loquuntur de peccante inter annū luctus. Alias autem ſequeretur, ꝙ melioris conditionis eſſet vidua inhoneſte viuens, quam tranſiens ad ſecunda vota, quod eſſet abſurdum, quia melius eſt nubere, q̃ meretricari. Pro quo etiã facit, quod dixit Bar. in l. pe. C. de adul. & poſt eum Pa. de Ca.
305 in l. ſororem. C. de his quib. vt indi. Volentes, ꝙ †ſi ꝑ adulterium commiſſum in vita mariti mulier priuatur dote, ita ꝑ ſtuprum per uiduã cõmiſſum, quia duráte viduitate mariti offenditur. Vnde ſm Bal. in d. l. his ſolis per illum text. qñ ratio ſtatuti in vno caſu eſt eadem in alio, etiam in correctorijs fit extenſio, ſi extenſio dici poteſt. Sequitur Bal. in l. maximum vitium. C. de libér. præte. Et dixi late. ſ. in 3. artic. princ. Sequitur Alex. in l. pen. in prin. ff. de iuriſdi. om. iud. Cum igitur ſm Bal. in d. l. his ſolis, tranſire ad ſecunda vota, & plura matrimonia appetere, ſit quædam ſpecies impudicitiæ, prout etiam atteſtatur Valerius maximus in libro de conſtitutioni. anti. & talis offendat filios primi mariti, multo magis offendit uidua inhoneſte viuens, quæ multo magis laborat vitio impudicitiæ, & niſi ſic diceremus ſequeretur quod minor exceſſus grauius puniretur, q̃ maior, ⁊. l. qñ multa C. ad l. Iul. de vi. In ⁊rium facit, quia in pœnalib. non fit extenſio etiam ex identitate rõnis. l. fi. C. de inter. ma. & l. cum quidam. ff. de lib. & poſthum. Facit regula iuris, in pœnis. de regul. iur. in 6. & gl. in c. 1. in ver. Italiæ. de temp. ord. in 6. ꝑ qđ dicebat Alex. in d. l. ſororem, ꝙ mulier vidua non amittit dotes ſicut nupta ꝑ adulterium. Item in correctorijs etiam ex idẽtitate vel maioritate rõnis non fit extenſio, niſi rõ ſit expreſſa, vel vnica poſſit aſſignari, vt multotiens dixi, maxime in 3. arti. prin. notatur in l. illud, & in auth. quas actiones, vbi plene Modernі. C. de ſacroſ. eccl. per Ale. in l. ſi conſtante, ff. ſol. mat. cum concor. ibi tradi. Et ſi dicatur, ꝙ ſaltem debet
306 fieri extenſio ex vi illius †regulæ, quæ dictat, quod qñ duo caſus a lege antiqua æquiparantur, lex noua ſuperueniens in vno trahitur ad aliud, vt l. ſi quis ſeruo. C. de furtis & ſer. cor. iuncta. l. vt tñ. ff. eod. cum ibi not. Reſpondetur, quod ut dixi multotiens iſta extenſio non fit, vbi ius cõe corrigitur, niſi iſta ęquiparatio ſit vſis vel in indiuiduo in materia de qua agitur, ſed in propoſito non reperio talem æquiparationem in indiuiduo vel vſiter. Imo procedit dicta æquiparatio in his, quæ tantummodo ſunt talibus viduis in honeſte uiuentibus odioſa, vt dixit Bal. in d. l. his ſolis, & poſt eum Alex. in d. l. pen. Pro concluſione puto aduertendum ad verba ſtatuti, an, ſ. appareat de eius mente & rõne, quod cauſa impudicitiæ & libidinis refrenandę inducat, quod in dubio præſumerem, vt dixi in præceden. q. & tunc ſtatutum etiam ſibi uendicet locum in vidua inhoneſte viuẽte, ꝑ rationem expreſſam vel habitam pro expreſſa, vt dictum eſt. Alias puto ſtandum verbis ſtatuti per prædicta. vnde in ſtatuto Aſten. quod incip. deteſtanda, quia vt ex eius præfatione & uerbis appareret, nõ mouetur rõne libidinis, ut dicã in q. ſeq. dicẽdũ erit, ꝙ non habeat locum in vidua inhoneſte viuente, per prędicta.
307 Vigeſimoſeptimo quæro, †de intellectu ſtat. Aſt. quod inci. deteſtanda. poſiti ſub 16. collatione in vol. ſuorum ſtat. cuius verba in fine huius. q. ſubijciã in eo, ſ. dũ dicit, quod liceat mulieri viduæ de dote ſua, & bonis qbuslibet ad eã ſpectãtibus ẽt ex prioris viri legato agere, contrahere, ordinare, dare & tradere in dotẽ. Et alio quouis mõ ſecũdo vel ulteriori ui-
308 ro excluſis liberis primi uel ulterioris matrimonij, †an ex ſola dotis cõſtitutione uel traditione facta ſm ſtat. ſeu uſum & cõſuetudinẽ ciuitatis Aſt. uideantur filij primi uel ulterioris matrimonij excluſi a ſucceſſione materna & maternæ dotis maxime ⁊ſiderato alio ſtatuto Aſt. uolẽte ꝙ ſtat. dictæ ciuitatis debeãt intelligi, ꝓut ſcripta ſunt, & ut litera ſonat, ita ꝙ uel liberi ſecũdi mr̃imonij alios excludãt. uel ſi cõtingat mulierẽ in ultimo matrimonio mori ſine liberis habitis ex ipſo mr̃imonio, maritus lucretˇ dotẽ excluſis liberis alterius mr̃imonij, ſtante alio ſtat. Aſten. ꝙ ſoluto mr̃imonio ſine liberis maritus lucretur dotẽ Poteſt enim ſtatutũ in prędiciũ filiorũ primi matrimonij derogare diſpoſitioni. l. hac edictali. ut late ꝑ Socy. cõſi. 52 inci. ſuꝑ 2. uol. Et modernos in auth. præterea. C. uñ uir & uxor. & Deciũ late cõſi. 19. cũ cõcor. ꝑ eos allegatis, circa qđ reperio fuiſſe magnã cõtẽtionẽ inter Ray. de for. & d. Sig. de homo. qui dũ occurriſſet caſus in facto in hac ciuitate Aſt. cõſuluerũt diuerſimode, & uterq; cõſilio alterius replicauit & rñdit, adeo ut quodammodo ad cõtumelias prorũperẽt. Et d. Sig. in conſi. 37. incip. factum ſic propoponitur, dicit conſiderãdũ eſſe in dicto ſtat. incip. deteſtãda. primo & ante omnia principiũ, ex quo colligitur rõ dicti ſta. ordinata ad corrigẽdũ ius ciuile, qđ principiũ ſeu exordiũ, licet ipſe non dicat, ſumptũ reperio ex c. deteſtã. de ꝓceſ. ꝓb. 6. eo. ſ. quia circa pœnas impoſitas mulieribus tranſeuntibus ad ſecunda vota, & circa prouiſiones quæ fiebant a iure ciuili ſuper ſucceſſionibus & tutelis, & bonis præſeruandis filijs natis ex priore matrimonio, contingebat iurgia inſurgere. Et illis prouiſionibus homines abuti, & debito mõ non gaudere, adeo vt æquum fuerit viſum ſtatuentibus prouidere, prout in ipſo c. continetur. & eſt clarum in iure, ꝙ ex præfationibus colligitur mens & ratio ſtatuti vel diſpõnis l. fi. ff. de hære. inſti. Et ibi Bar. Bal & Imo. l. cum hi. in prin. & ibi Bart. ff. de tranſ. l. regula. §. ſi quis. & ibi etiam Barto. ff. de iur. & fa. igno. no. Bar. in l. ambitioſa. ff. de decre. ab ordi. fac. Et Bal. in 1. conſt. C. in prin cum ſi. Et ſic ſecundum leges, D. Signo. ratio dicti ſtatuti tendit ad corrigendum ciues, quæ eſt attendenda. l. adigere. §. quamuis. ff. de iurepa. l. nominis & rei. §. verbum. ff. de ver. ſigni. Ita vt intantum intelligatur ſtatutũ corrigere, quantum ſe protendebant prouiſiones a iure ciuili inductæ, cum eatenus extendatur correctio, quatenus protendit, ſeu extenditur extenſio, vt in auth. de fil. ante dot. inſtru. na. ſumendo ibi interpretationem, pro correctione, iuxta l. 1. in prin. ff. de ope. no. nun. & l. 3. §. ſi titio. ff. de adi. leg. & l. ſi vnus §. pactus. ff. de pac. no. Cyn. in auth. quas actiones. C. de ſac. ſan. ec Secundo dicit D. Signo. conſiderãdam eſſe primam partem diſpoſitionis ipſius ſtatuti, in qua tractatur de excluſione liberorum, quæ durat vſque ad verſiculum. eadẽ æquitatis ratione, per quam corriguntur leges ciuiles, quæ puniebant mulieres tranſeuntes ad ſecunda vota intra tempus luctus, vt in l. 1. & 2. C. de ſecun. nup. & quæ, muliere tranſeunte ad ſecunda vota poſt tempus luctus, præſeruabant ipſo iure filiis prioris mariti oĩa, quæ ipſa mulier ⁊ſequebatur ex legato vel aliqua diſpoſitione ipſius prioris mariti, vt in l. 3. 4. & 5. C. de ſecun. nup. & per quas leges ciuiles nõ licebat mulieri tranſeunti ad ſecunda vota in maritum dotis nomine, vel alio liberali titulo de bonis ſuis plus conferre, quam vni filiorum prioris matrimonij minus habenti contuliſſet, vel conferret. l. hac edictali. in prin. C. eo. tit. de ſec. nup. Vnde ſm D. Signo. cum ratio & præfatio ſtatuti tendat ad corrigendum leges ciuiles, quæ portionem filijs prioris mariti præſeruabant aduerſus ſecundum maritum d. l. hac edictali diſpoſitio ipſius ſtatuti intelligeˇ ipſas leges corrigere, adeo, vt ex ſola dotis ⁊ſtõne, ſeu traditione facta in ſecundum maritum, filij prioris mariti intelligantur ab eius ſucceſſione excluſi, ẽt ſi talis mulier aliter non diſponat, & ſecũdum eum hoc ſonat prædicta prima diſpoſitio ſtatuti dum in ea dr̃ ꝙ liceat mulieri ⁊here, & in dotem dare, vel alio quouis modo ſecundo vel vlteriori marito, &c. excluſis liberis primi vel vlterioris mariti ipſo facto, & ipſo iure, omni iuris & facti interpretatione ſubmota &c. Nam ſm eum, primus actus eſt ĩ poteſtate mulieris, quia in eius poteſtate confertur, dum dr̃, liceat mulieri de dote ſua, &c. l. non quicquid. ff. de iud. & l. ſæpe. ff. de offi. præſi. Secundus vero actus excludẽdi liberos nõ ponitur in poteſtate mulieris, imo hr̃ pro diſpoſito, miniſterio ſtatuti. Vnde fruſtra requiritur factum mulieris. l. de pupillo. §. ſi his. ff. de ope. no. nun. & l. quæ ſub cõditione §. fi. ff. de condit. inſtit. & hoc ſm eum colligitur ex illo participio, excluſis. iuncta l. ſi proponas. in fi. & l. ſi non mortis. §. fi. ff. de inoffi. teſta. Nam talia participia denotant rem ineſſe perfectam, vt patet in l. tutelas. in fi. ff. de ꝯapi. dimi. & in l. 2. §. exactis. ff. de origi. iur. Et denotant rem adeſſe ſeu adfuiſſe abſq; miniſterio hominis, vt notatur in l. ſi quis maior. cum glo. in verſ. priuatus. C. de tranſa. & l. 1. cum glo. in ver. afficerent. C. vt lit. pen. & quod not. in l. ſi quis miſſus. ff. ne vis fiat ei. & in l. is cui. §. miſſus. ff. vt in poſſ. legat. & in l. ſi mulier. §. ſi metu. in ver. admittitur. quod met. cau. Talia enim participia formantur a prẽterito ſui verbi, quod prẽteritum ſignificat rẽ in eſſe perfecto, non in fieri l. 1. §. hęc autem verba ff. quod qſ que iur. Et pro tanto ſimiliter talia participia, vt probaˇ in l. ſi quis id quod. in prin. ff. de iuriſd. omn. iudi. & in l. 1. §. 1. ff. de ope. no. nun. l. 2. ff de dã. infe. l. 1. §. hęc autem actio ff. de aqua plu. ar. & quod not. in l. 3. §. hęc verba. ſuper verbo, moritur. ff. de neg. geſt. & in l. ſi cum dies. in prin. ff. de arbi. & l. nulli. ſuper verbo, oritur. C. de epiſ. & cle. Vnde verbum excluſis, ſumit effectum ipſo iure & ſine alio facto mulieris ex eo ſolo, ꝙ dos eſt data. Et idem intelligi poteſt de promiſſione dotis ꝑ verbum, ⁊here, vel ordinare. Nec enim dicit ſtatutũ, poſſit ⁊here in dotem dare &c. excludendo filios primi mariti, ſeu per terminum excludendo, quia tunc excluſio ſeu actus excludendi bene penderet a facto mulieris. l. ſi cum duas. in prin. in verb. tradendo & §. ſi quis. & l. ſi in uẽditione. ff. commu. prę. & l. uim facit. ff. de ui & ui arma. & in rub. ff. de eden. iuncta l. 1. §. edere. eo. tit. & in rub. ff. de poſtul. iuncta l. 1. §. poſtulare eo. tit. & quod not. Iaco. But. Inſtit. de actio in prin. Et ibi etiam alii dum dr̃, quod ideo in rubrica dr̃ de actionib.
309 & non de agendo, quia gerũdium, agendo, ſignificat actum

in

Source : BIU Cujas

inſieri, non ſubſtãtiam, & effectum actus. De quo ẽt late hr̃ in d. rub. de edẽ. Sic ergo ex ſola dotis traditione uel promiſſione filij primi mariti excluduntur, ut in ipſis dotibus nõ ſuccedãt. Nec etiam ſuccedunt in alijs bonis de quibus mulier ꝺxerit vel diſpoſuerit. Pro quo etiam adducit. D. Signo. aut. matri & auiæ. C. qñ mulier tu. offic. fun. poteſt vbi probatur, quod qñ primus actus ſubijcitur poteſtati mulieris, & ſubſequitur verbum vel participium denotãs perfectionem, ſi poteſtas mulieris deducatur ad actum, intelligitur actus in eſſe perfecto. Tertio ſecundum D. Signo. ad corroborationem p̃ dictorum, facit ſecunda diſpoſitio dicti ſtatu. per quam mater excluditur a ſucceſſione filiorum primi mariti. Nam ſtatutum mouetur eadem ęquitatis ratione, vnde nulla debet eẽ diſparitas, inęqualitas, vel claudicatio l. ratas. C. de reſcin. ven. l. fi. C. de fru. & li. expen. l. 1. ff. de diuer. re. §. illud inſti. pro ſoc. & quod not. Iac. de Are. in l. 1. §. item nũtiatio. ff. de oper. no. nun. Et prædicta æquitas, de qua fit mentio, in ſtatuto prę dicto vr̃ ſumpta ex iure ciuili, qđ diſpoſuit ſicut matres, admittebãtur ad ſucceſſionem filiorum, ꝙ etiam filij deberẽt admitti ad earum ſucceſſionem. Inſti. ad ſenatuſcon. Orphi. in prin. vt eꝺ, ſicut filij excluduntur a matris ſucceſſione, pariter mater excludatur a filiorũ ſucceſſione, Tunc enim ſubeſt æquitas, & ſtatuti diſpoſitio in ęquitate fundatur l. ſi negotia ff. man l. altius ff. ſi ſer. ven. l. cũ in eo ff. de pac. & l. 1. ff. qđ quiſque iur. Et ita in ſimili econuerſo. l. diſponit. in l. meminimus. C. de legiti. hæredib. Vnde ſicut mater ſine aliquo facto filiorum primi mariti excluditur ab eorum ſucceſſione, ita eꝺ eſſe debet. Nec eſt nouum, quod ſequentia declarent p̃cedentia. l. quotiẽs. C. fa. er. & l. ea tñ adiectio. de le. 3. & l. legatũ. ff. de ſuppelle. leg. Et pariter nõ eſt nouũ, ꝙ vna particula declaret aliã. l. ſi ſeruus pluriũ. §. fi. ff. de leg. 1. l. hæredes palam. §. ſed ſi notam. ff. de teſta. cum corcord. ibi alleg. Et ſic p̃ textu capituli, deteſtanda. filij primi vel vlterioris matrimonij, ſecundum D. Signo. matribus, quę tranſeunt ad ſecunda vota, non ſuccedent. Nec obſtabunt vltimo marito, quominus lucretur dotem, ea ſine liberis ex eodẽ matrimonio decedente, ꝓp aliud ſtatutum Aſten. quod diſponit, vt præmoriente vxore in matrimonio ſine liberis, maritus lucretur dotem, quia licet ſm cõem opi. ſtatuta ſint intelligenda, prout litera iacet, vt notat Dy. in l. 1. ff. de ver. ſig. Et ipſe D. Sign. in repe. l. Ceſar. ff. de publi. Tñ recipiunt interpretationẽ declaratiuam l. vt gradatim. §. & ſi l. ff. de mu. & ho. Sed ſic eſt, qđ pactum inter virum & vxorem de lucrãda dote uel parte dotis per exiſtentiam liberorum, intelligitur de liberis ex eodẽ matrimonio. l. ſi inter. ff. de pact. do. Ergo idem debet eſſe in ſtatuto prædicto, vt non intelligatur de liberis ex alio matrimonio, maxime, quia valet arg. de pacto ad ſtatutum, vt notat gl. in rub. C. de decu. lib. 10. Præterea ſecundum eum ſtatutum dicit, ſi contingat vxorem præmori ſine liberis, & nõ dicit mulierẽ, vnde qualitas vxorationis eſt attendenda. Sed habito reſpectu ad primum & anterius matrimonium, talis mulier non dicitur vxor, ſed olim vxor. l. viro. cum gl. ff. ſol. ma. & l. diuortio. in prin. ff. de nego geſt. Facit qđ notant Bar. & alij. in l. eius. ff. ſi cer. pe. Et cum tpe deceſſus mulieris reperiatur vxor vltimi viri, filij anterioris matrimonij. non pñt dici filij vxoris l. 1. §. fi. & quod ibi not. per Dy. ff. de publi. Nec enim per reſpectum ad vxorationem priotis mariti poſſunt dici filij vxoris, cum ſit finita. l. virilis. §. fi. cum l. ſequen. ff. de leg. præſtan. l. item leg. §. parui. ff. de leg. 3. l. 2. ff. de auro & arlega. Nec per reſpectum ad ultimam vxorationẽ, quia ſunt ante nati, arg. notatorum. in l. imperalis. C. de nup. & in l. ſenator. C. de digni. li. 12. Licet ergo talis mulier ex alio matrimonio habeat liberos, non tñ eos hẽt, vt vxor, ſeu tanquam vxor, quod eſt in ꝓpoſito neceſſarium, quia qñ lex diſponit ſub nomine qualitatis, habet locum arg. de tanquam l. item eorum. in prin. ff. quod cuiuſ. vniuer. & l. 3. §. ſi quidem. ff. iudi. ſol. & l. nam & Titium. ff. de hære. inſti. Ita dicit D. Signor. in conſi. 68. ubi tenet hanc concluſionem. Item comprobat, quia ſtatutum ꝙ maritus admittatur ad lucrum dotis, eſt introductum in fauorem maritorum, vt probatur in l. ab hoſtibus. §. 1. ff. ſol. ma. & in l. in eum. cum l. ſe. ff. de reli. & ſum. fu. & in l. ſi conuenit. & in l. ex morte. & in auth. ibi poſita. C. de pac. conuen. Et† vbi tractatur de fauore irrogando ꝓp libero
310 rum exiſtentiam, intelligitur de qualitate perſonarum inter quas diſponitur, & de liberis ex eis ſuſceptis d. l. inter. & l. cũ vir. & l. ſi uir. cum l. ſeq. ff. de condi. & demon. unde ut fauor amplietur in caſu ſtatuti prædicti. l. cum quidam. ff. de lib. & poſth. & c. odia. de reg. iur. in 6. non intelligemus prædictum ſtatutnm de omnibus liberis, ſed de liberis tantum ex eodẽ matrimonio. Ergo uerum eſt dicere, ꝙ eis non obſtãtibus talis uxor dicatur ſine liceris deceſſiſſe. Et prędicta conclu. procedit ſecundum eum, eliam ſi mulier ſit ſtipulata ab ultimo uiro dotem ſibi & hæredibus ſuis reddi, ſm uſum & conſuetudinem ciuitatis Aſt. cum talia uerba perinde operentur, ac ſi uſus & conſuetudo ciuitatis. Aſten. eſſent in dicta ſtipulatione expreſſa l. iſta inſtitutio. & l, aſſe toto. ff. de hær. inſtit. & filij alterius matrimonij non poſſint eſſe hęredes, ut dictum eſt. Vnde cum in eis non uerificetur qualitas iſta. non proderit eis ſtipulatio. l. quæſitum. §. præſenti. ff. de le. 1. & l. ſi in diẽ in prin. ff. de conditioni. & demonſtrationi. Et ita reſidet do. Signoro. in conſiliis. ſup. allegatis. Contrarium conſuluit D. Ray. de forli. in conſil. 17. incip. quędam mulier. inſerto inter conſil. D. Signo. & in conſil. vlt. eod. volum. vbi vtrobiq; impugnat prædicta conſilia do. Signo. Et reſpondet ad eius fundamenta, ubi cõcludit, quod prætextu ſtatuti prædicti, deteſtanda. filii anterioris matrimonii non intelligantur excluſi a ſucceſſione matris, & bonis ſuis dotalibus ob ſolam dotis conſtitutionem uel traditionem factam vltimo marito, & cõſequenter, quod ultimus maritus non lucrabitur dotem, quamuis pręmortua ſit uxor ſine liberis ex ipſo matrimonio procreatis. Sed quod filii anterioris matrimonii maritum excludant, mouetur quia ſtatutum prędictum deteſtanda, in ſui exordio, non corrigit leges ciuiles, niſi quo ad potẽtiam, dando. ſ. mulieri facultatẽ excludendi liberos anterioris matrimonii. & idem facit, ſecundum eum in prima parte diſpoſitionis ipſius ſtatuti, in qua tractat de poteſtate mulieris, qa dat mulieri poteſtatem excludendi per contractum uel aliter, non autem uult ipſos liberos intelligi excluſos, niſi præcedat diſpoſitio mulieris excluſiua. Sed ſic eſt, quod ſola promiſſio dotis, uel traditio, non eſt de ſui natura excluſiua liberorum, vt patet in d. l hac edictali. & ibi Bald. Ergo niſi accedat alia mulieris diſpoſitio, filij ſuccedent, Nec licet arguere de potentia ad actum ſecundum eum, cum aliud ſit eſſe in actu, aliud in potentia l. Labeo. ff. de ſtatu liberorum. l. Titia. §. fi. & quod ibi traditur, de dictione, niſi. ff. de ma. teſta. l. 1. in prin. cum ibi notatis. ff. de aqua plu. arcen. Et quod notatur ẽt de dictione niſi, in l actione. C. de tranſ. An & qñ ponat actũ, & qñ potentiam. vnde extenſio talis ſtatuti correctorij legũ ciuilium, intelligitur eſſe intra terminos potentiæ, hoc eſt, vt poſſit mulier, ſi velit tales filios excludere, & iſta concluſio, cum ſit conſecutiua primæ potentię, ſecũdum illam debet intelligi. & non effectualiter, ſeu ipſo iure l. hęres meus. §. duæ ſtatuæ. & l. quęſitum. §. illud. ff. de leg. 3. & l. ſi ego. §. idẽ ait. ff. de præuari. & l. adeo. §. cum quis ff. de acq. re. do & l. qcquid. & l. in rem. §. ſi quis rei. eod. ti. Hoc etiam ꝓbat alio fundamento, quia extrema per ſuam cauſam debent vniformiter determinari. l. ſi legatarius. §. fi ff. de leg. 2. l. Lucius. & l. iã hoc iure. ff. de uul. & pupil. l. hęreditatem. & l. quamuis. C. de impu. & ali. ſubſti. Sed in predicto ſtatuto, vt ſ. declarato, ille ablatiuus abſolutus, excluſis liberis, reſoluitur in conditionem. l. cuictis. ff. de vſur. l. Thais. §. libertatem. & §. hæredib. & §. fi. ff. de fideic. liber. l. a teſtatore. ff. de condi. & demon. Et conſequenter nihil ponit in eſſe, nec diſponit, quoniam ea q̃ ſunt in conditione, non ſunt in diſpoſitione. l. ſi quis ſub cõditione dandorum decem. ff. ſi quis obmiſ. cau. teſt. Vnde neceſſario ſequitur, ꝙ iſta excluſio pendeat a facultate & poteſtate mulieris, & in hoc ſtatutum corrigit diſpoſitionem l. hac edictali. quæ non permittebat ſimpliciter dari in dotem ſecundo viro, & liberos primi uel anterioris mariti excludi. Ad idem adducit, quia ſtatutum actum dotis dãdę, & excludendi liberos inſeparabiliter coniungit. Vnde ex quo actus dotis dandę eſt poſitus in poteſtate mulieris, pariter eſſe dẽt
311 poſitus alius actus excluſionis, connexus, quia† cõnexa & inſeparabilia debent pro uno haberi. l. eum actum. & l. at q natura. §. ſecuta. ff. de neg. geſt. & l. ſi finita. §. ex hoc edicto. ff. de dam. inefec. Item deber vniforme in prædicto ſtatuto ſecundum matris potentiam limitari, ne vna res duplici iure cenſeatur, contra. l. eum, qui ædes. ff. de vſucap. & no. in l. in quartam. ff. ad leg. Fel. Vnde ſecundum D. Ray. concludẽdum eſt ꝙ filij anterioris matrimonii, qui expreſſe a matre non reperiuntur excluſi, ſuccedãt, non obſtante dote tradita ſecundo marito. Nam poſtquam mater eos non excluſit, hoc in mente non geſſit l. 1. §. ſinautem ad deficientis. C. de cadu. tollen. l. ex his. ff. de excu. tu. Nec obſt. ſecundum eum, ſi dicatur, ꝙ intelligendo, vt excluſio liberorum ſit conditionalis, neceſſarium ſit, ꝙ mulier prius excludatur, quam dotẽ det, eo qa veritas conditionis debet præcedere conditionatum. l. cedere diem. ff. de verbo, ſignifi. l. eas cauſas. & l. qui heredi. §. fi. & l. a teſtatore. ff. ce cond. & demon. Quia reſpondetur ſecundum eum hoc non eſſe verum, & quod ſufficiat mulieri qñcunque tales filios excludere, cum ſpectandũ ſit tempus binubij & ſecundarum nuptiarum. §. quia uero attentis. in authen. de nup. Item, cum no ſit limitatum tempus excluſionis nos determinare non debemus l. falſo. C. de diuer. reſcrip. l. ſirem, quam. §. 1. cum ibi nota. ff. de euic. Ad iura allegata per D. Signo. ſigillatim reſpõdet D. Ray. & in ſumma dicit. ꝙ in aliquibus eorum lex diſponit ipſo iure ſuper actu & effectu. Non ſic in ſtatuto prædicto, & in aliquibus eorum verba de-

nota-

Source : BIU Cujas

notabant actum perfectum, & secus est in proposito, secundum eum, & in aliquibus eorum materia subiecta, & ratio absurditatis euitandæ exigebant, vt dispositum intelligeret etiam super actu non tantum super potentia. Et secus esse dicit in proposito. Nec etiam obstat secundum D. Ray. 3. dispositio seu pars statuti in qua tractatur de exclusione matris, dū dicitur, ꝙ similis & vniformis debet esse ratio & modus excludendi, adeo vt sicut mater excluditur ipso iure a successione filiorum anterioris matrimonij, idem debeat esse ecōtra, quia respondetur, secundum eum, ꝙ statutum in matre expresse prouidit, vt ipso iure excludatur, ibi, penitus denudato. ex quo infertur, ꝙ si idem voluissent statuentes, in successione matris, pariter prouidissent, & ex quo non prouiderunt, sit secus dicēdum d. l. 1. §. sinautem ex his. C. de cadu. tol. & d. l. ex his. ff. de excu. tu. Nec ob. prę allegata paritas rationis cum hæreditas matris sit magis debita filijs quam econtra. l. rescripto. in fi. ff. vnde libe. l. nam & si parentibus. ff. de inoffi. testa. Ex qua disparitatis ratione dicit Ray. respōsum esse ad alia ar. D. Sign. facta ex dicta 3. parte statuti. Item, ad statutū disponens vxore præmoriente sine liberis maritum lucrari dotem, respondet D. Ray. ꝙ non dicitur sine liberis decedere, quæ ex alio matrimonio liberos habet, quia dispositio in defectum liberorum cessat in casu ipsorum extantium. l. si inter. & l. inter ff. de pac. dot. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. l. filiusfa. §. cū quis. ff. de leg. 1. l. 1 C. de condi. inser. & l. non est sine liberis. ff. de verb. sig. & l. seq. Et impossibile est talē dici sine liberis decessisse iuribus prædictis, & l. fœminę. & l. gñaliter. & l. cū aliis. & l. hac edictali. & ꝑ totū titulū. C. de secun. nu. Et ꝙ tale statutum debeat intelligi de liberis ex quo cunq; matrimonio procreatis, suadet natura indefinitæ, quę æquipollet vniuersali. l. si. pluribus. ff. de le. 2. l. 1. §. cum vrbē. ff. de offi. pfec. vrb. l. si necessario. §. sed omnia. ff. de pigno. act.
312 l. hoc lega. & l. si plures. ff. de leg. 3. Et sit dicatur, ꝙ arg. de hac indefinita procedit, vbi subest eadem ratio omnium particularium comprehensorū sub indefinita, per nota. per Dyn. in ru. de re. iur. in 6. Et ꝙ alia debet esse ratio in filiis prioris matrimonii, alia in aliis, quia filii vltimi mariti illū excluderēt. Respondet D. Ray. ꝙ ista obiectio facit, ꝙ filii anterioris matrimonii, qui cum fuerint iniuriā passi ꝑ aliud mātimonium, multomagis debent maritū vltimū excludere d. l. cū aliis. & l. fęminę. & l. generaliter. & l. si quis prioris C. de secū. nup. Et hæc maioritas comprobatur, quia filii eiusdem mātimonii licet excluderent directo, & per prius vltimum maritū a proprietate, non tn excluderent ab vsufructu bonorū materno rum, & sic pater per indirectum, & per posterius admitteret ad partem, nec in totum excluderetur. l. 1. & per totū. C. de bo. ma. & l. 1. 2. & 3. ac. l. cū oportet. & fi. C. de bo. quæ lib. Sed filij alterius matrimonij excluderent etiā ab vsufructu. vn quia horū exclusio est perfectior, maior in ea ratio est habēda, ar. l. quæritur. & l. in seruitutem. ff. de bon. lib. & l. Iulia. & l. fi. §. fi. C. de vsufr. Certum est aūt, vt ēt vult Philo. quod vbi aliquid dr̄ de duob. de vno per prius, & de alio per posterius, simpliciter prolatum debet intelligi de eo, quod est ꝑ prius. l. legatis. ff. de leg. 2. l. hoc legatum. ff. de leg. 3. l. quintus. ff. de au. & arg. leg. l. 2. § qui in perpetuum. ff. si ager vect. pe. l. minor. §. si seruus. ff. de euict. & quod no. in l. si mater. §. eadem.
313 in fi. ff. de excep. rei iudi. Item, † vbi agitur de duob. & vnius magis interest, quam alterius, plus iuris habens debet præferri. l. in bello. §. si quis seruum. ff. de cap. & postli. re. cum si. Sed magis interest filiorum alterius matrimonij excludere vitricum, quia eius successionem non sperant l. vitrico. C. commu. de succes. quam primum filiorum vltimi mariti, q eius successionem sperant. l. nam & si parentib. ff. de inoffic. test. l. cum ratio. ff. de bo. dam. l. scripto. ff. unde libe. Isti ergo filij alterius matrimonij maiori ratione fouentur, & idcirco fortius eum excludent. l. fi. C. de edi. diui Adria. tol. Ad idem adducit, quia negatiua generalis plura includit, quam affirmatiua, vt patet in dicto affirmatiue promisso, quod de primo debet intelligi. l. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. sig. l. hęc conditio. la prima. ff. de cond. & demon. Dictum vero negatiuum omnia iura cuiuscunque temporis comprehendit. l. hoc genus. cum ibi notatis. ff. de cond. & dem. unde stat. loquens de liberis non extantibus, negatiue, debet intelligi de omnibus, & ex quouis matrimonio procreatis. & alia fundamenta adducit ad hoc Do. Ray. quæ omitto, quia parum vn̄ stringere. nec ob. fm D. Ray. illa consideratio, ꝙ cum hoc statutum loquatur de vxore præmoriente, debet uerificari in liberis ex ea, quę est vxor, non quæ fuit, & ex his liberis, qui de pn̄ti hn̄t eam qualitatem, quia secundum eum in dicto stat. fit mentio de vxore respectu mariti, quod patet, quia hęc determinatio, quod vxor nominetur respectu mariti est necessaria, cum non possit esse vxor sine marito, in auth. de nup. in prin. & Inst. de pa. po. l. j. ff. de ri. nu & l. 1. & 2. ff. re. amo. & l. aduersus. C. de cri. expil. hęr. Alia vero determinatio respectu liberorum est contingens, quia pōt esse uxor & non habere liberos. l. si pater. & l. inter. in prin. & per totam. l. ff. de pac. dot. l. 1. & l. ēt. & l. si dotali. ff. so. ma. Ergo prima determinatio fieri debet. non secunda. argu. l. neq; natales & l. non epistolis & l. non nudis. C. de proba. Cum enim prima determinatio sit certa. & secūda dubia & incerta, debemus certam amplecti. l. cogi. §. si sermo. l. qui ea in prin. ff. ad Trebel. Et ex hoc, dicit D. Signoro. maxime dum allegabat. l. imperialis. & not. per Dynum. l. 1. §. familiæ. ff. de publica. quia hic dispositio de vxore ponitur respectu mariti. Et si diceremus fm dominū Ray. quod maritus lucretur dotem in prę iudicium filiorū, alterius matrimonij, sequeretur, qđ mulier nō posset illis relinquere, nec de ea disponere, contra. l. 1. C. de sacrof. eccl. & l. si duobus. §. idem respondit. ff. pro soci. & l. ex facto in prin. ff. de uulg. & pup. Ad idem adducit aliud statutum Ast. disponens statuta debere intelligi prout litera sonat. nam litera sonat de filiis cuisuis matrimonii, dum non distinguit de quibus facit. l. quod constitutum. ff. de testa. milita. l. constitutionibus. ff. ad muni. l. non dubium. C. de legi. l. 1. §. si is, qui nauē ff. de exerci. Alia fundamenta & alias responsiones ranquā, non necessaria omitto. & si quis vellet videre responsiones & replicationes per dominum Signorolum, & dominū Raynal. hincinde factas, quas lōgum & superfluum puto referre discurrat inter consilia domini Signoro. consi. 68. & 69. & fi. & opinionem domi. Signo. firmabat quidam solennis doct. Pergamen. vt dicit domi. Ray. in d. consilio fi. sed pro opinione domini Rayn. reperio fuisse consultum in terminis statuti prædicti per Paul. de Cast. in consilio. 237. incipi. suprascriptus dominus consultor. in uolum. antiquorum consiliorū, secundum primam impressionem alias, est in cōsilio. 388. in uolumi. nouorum consiliorum, secundum ultimam impressionem, vbi concludit quod statutum prædictum, detestanda. nō excludit filios anterioris matrimonii, etiam si extent filii ultimi matrimonii ex sola dotis traditione facta ultimo marito, nisi mulier eos per aliam dispositionem excludat. Et quod extantibus liberis anterioris matrimonii cesset dispositio statuti prædicti de dote lucranda, mouetur ex fundamētis supra allegatis. Quia statutum, detestāda. uult filios excludi eo casu, quo mulier de bonis suis in præiudiciū filiorum, primi matrimonii disponat, quo casu statutum uult talem dispositionem valere derogando. l. fœminę. cum pluribus aliis iuribus supra allegatis C. de secundis nup. Nec obstat se-
314 cundum eum † statutum de lucro dotis vxore prędecedente sine liberis, quia non dicitur sine liberis decessisse extantib. liberis ex anteriore matrimonio, per iura sup. ad hoc allegata. l. iubemus. C. ad Trebell. Et pro hac sententia faciūt multa quæ dixit D. Franc. curtius senior in simili statuto Papiensi consilio. 78. incipien. domina Franciſca. dum dixit quod sola facultas dandi dotem secundo uiro non tollit successionem uel lucrum filiis prioris matrimonii, & in fine subdit ꝙ minus præiudicaret in dote præsumpta secundo nubendo, non facta mentione dotis. Subdit Paulus de Castro consilio præallegato quod si extant liberi ex secundo matrimonio, non præterea ab eis excludentur liberi ex primo, quia, non obstat statutū, detestāda. vbi mulier alias non disponit. nec etiam statutum de lucro dotis dum dicit, sine liberis, quia illi liberi positi in conditione negatiua, non intelliguntur vocati secundum communem opinionem traditā in l. Lucius la. 2. ff. de hęredibus instituendis. & per Bal. in l. cum acutiss. C. de fideicommiss. & Ioann. Andreas in additio. Speculatoris in titu. de test. §. in primis. in addition. quæ incipit. in hac quęstione accedit. Et est casus fm eum in l. ex facto in primo casu. ff. ad Trebellia. Nec obstat secundum eum quod notat Bar. in l. 2. §. uidendum. ff. ad Tertullia. Vbi uult agnatos positos in conditione intelligi vocatos, quia ibi ponebantur in conditione affirmatiua, & nisi uocati intelligerentur, frustratoria posset reddi dispositio, cum possent adesse cognati proximiores agnatis positis in conditione, qui eos excluderēt, vt ibi per eum. Pro solutione ꝯcludendum puto, quod tenēda sit opinio domini Ray. & Paul. de Ca per eorum fundamenta, quam sententiam probo noua consideratione. quæ vr̄ necessaria, & omnino applaudere verbis & menti statuentium
315 † Intendit enim statutum, quod incipit, detestanda. in prima dispositione prouidere circa personam mulieris, ut ei liceat quod alias non licebat. Item prouidere maritis vltimis & filijs ex secundo matrimonio natis, dum dicit ꝯ secundū uel vlteriorem uirum liberos eius &c. Item remouere obstaculum liberorum ex anteriore matrimonio, vt patet ad literā. Sed sic est, quod bene licet de iure cōi mulieri dare in dotē secundo uiro uel ulteriori simpliciter & sine alio pacto, vt no. in d. l. hac edictali. in principio, quę dum prohibet dari in dotem in prę iudicium filiorum primi matrimonii, declaratur, quando tradit cum pacto de lucrando & acquirendo marito, vt per Doctores maxime Bald. ibi in uersi. ibi nec dotis,

Source : BIU Cujas

poſt Audream de Piſo. & Cy. qui ita conſuluerunt.alias autē,poteſt.l.ſi liberis. C. de donation. ante nuptias. Nec enim per dotis conſtitutionē ſeu nudam ac ſimplicē traditionē ac quiriī ius marito, niſi durante matrimonio.l. dos a patre. C. ſoluto mr̄imonio.&.l. 1.§.accedat.& p̄ totū. C.de rei vxoriæ actio.cū ſimilibns.Vnde poſito,quod excluderentur filij primi matrimonij, non tñ foret conſultū marito ex tenore dicti ſtatuti,deteſtanda,vt illa cōcluſio ſibi prodeſſet,ſi mulier habeat agnatos vel cognatos ſeu parentes, qui marito p̄ferūtur, cum maritus ſit vltimus ſucceſſor,vt in.l.prima.C.vn de vir & vxor.Et tunc ceſſarent verba & mens ſtatuti, qđ nō intēdit ſimpliciter tales liberos anterioris matrimonij exclu dere.Sed ita demū, vt marito p̄deſſe poſſit excluſio, ſcilicet ſi diſpoſitio mulieris rendat ad acquirendū marito. Inſuper præfatio & verba ſtatuti tendūt ad corrigendū ius commune,vt fuit late probatum.Sed ipſum ſtatutum,dum loquitur de dote lucranda,non poteſt corrigere legē, hac edictali.niſi p̄ſupponamns adeſſe cum dotis traditione pactum de lucranda dote, vel ſubſequaī alia diſpoſitio mulieris tendens
316 ad acquirendum ipſi ſecundo marito.Et ſ̄ eſt clarum,qđ lex corrigens debet intelligi ſecundū legē correctam. §. fina.in auth.de fi.ante do.inſtr.na. notatur in l. prima in princ. C.de la.li. tol.facit. l nam & poſteriores. ff.de legib. l.ſciendum in princip.ff.qui ſatiſdar.cogantur.iuncta auth.offeratur. C. de lite conteſtata. Et ex hoc videtur euacuari ſenſus in contrarium accommodati,& fundamenta in contrarium facta,cū ſenſus ſtatuti reddatur clarus pro dicta concluſione. l. ille, aut ille.§.cum in verbis.ff.de leg.tertio.& quia in certis, non certis locus eſt coniecturis.l.continuus.§.cum ita. ff.de ver. oblig.cum ſuis concordantijs . Illud autem ſtatutum, quod diſponit maritum lucrari dotem vxoris p̄morientis ſine liberis,etiam non prodeſt marito ad excluſionem filiorū anterioris matrimonij per rationes prædictas, quia deficit conditio defectus liberorum, extantibus filijs prædictis, per iura ſupra ad hoc alle. Et quod no.Fulg.in conſ.63. & D. Benedictus Capra,in conſil.74. cum concordantijs adductis per Dominum Franciſcum Curtium in conſil. 78. fere per totum . iunctis his,quæ dixit Paul.de Caſt.in conſ.367.incipien.viſo caſu & allegationibus.in volumine nouorum conſiliorum ſecundum vltimam impreſſionem. & l.1. C. de inof.donat. & in authentica præterea. C.vnde vir & vxor.& ibi Moderni.late Alexand.conſil.158.incipien.circa.quinto volumine. Paulus de Caſtro ſecundum vltimam impreſſionem,conſi. 365.incip.præſuppoſito. & 150.& 151.& 345.& 346. Deci.d. conſ.19.ſecundo dubio,in princip. Vbi interpretatur ſtatut. Piſtorij de materia loquens,& conſil.195.in princ. poſt Bar. Bal.& Salycetum in l.hac edictali.in princip. C. de ſecundis nup.cum infinitis concordantijs. Nec obſtat, quod dicebat Dominus Signorolus,quod iſta verba, ſine liberis, non poſſint intelligi de liberis alterius matrimonij, ſed quod dēant intelligi de liberis ex vxore de præſenti. Pro quo adduco optimum textum in l.ſecunda.in fine. ff.de auro & argento legatis. Quoniam reſpondetur,quod iſta verba de vxore loquentia poſita ſunt reſpectiue ad maritum, qui debet lucrari dotem,vt etiam dicebat dom.Ray.in conſilijs ſupra alleg. Nam in ſtatuto prædicto fit expteſſe mentio huius termini mariti.& licet illud verbum,vxor referatur etiam ad terminum ſine liberis,non tamen eſt neceſſaria interpretatio, qđ intelligantur liberi ex eodem matrimonio,quaſi aliter non ſint filij vxoris, quia quo ad eos ſtat demonſtratiue, vt in ſimili patet in l.mella.in princip.ff.de alimen.& ciba.lega.no. Bar.in d.l.ſecunda.ff.de auro & argen.leg. Dicens quod poſt quam ſubeſt rei ſubſtantia, non requiritur illa qualitas, qđ ſit vxor. Item ſæpe videmus in iure poni vnum verbum inter duo, gratia breuitatis, quod vni conuenit ſecundum propriam ſignificationem,& alteri, ſecundum impropriam & latam,vt eſt textus.& ibi gloſa allegat plures concordantias in l.2.ff.de officio proconſulis & text.in c. Raynaldus. cū gl. in uerbo.legauit.eẍ.de teſta. Item, non inciuiliter dicuntur filij vxoris, etiam poſtquam deſijt eſſe uxor,vt patet ex no.in l.eius.in princip commentario.ff.ſi certum petatur.cum cōcordantijs ibi ſignatis. Facit tex.in ſimili de uxore in l. filius fam.in princ.cum gl.per verba.in uerbo, vxor. ff. de leg. & l. inſula.& ibi Bartol.ff.de acquiren.rerum domi.Textus cum glo.in l.viro.ff.ſol.mat.& in c.cum contra. vbi Cano. de pigno.Nec obſtat.l.ſi inter.ff.de pact.do. & l.ſi uir.& l. cum uir. ff.de conditionib.& demonſtr.ubi Bar. dicit quod conſuetudo,quę dicat dotem remanere apud uirum, ſi mulier deceſſerit cum liberis in matrimonio, debet intelligi de liberis ex eodem matr.q̄ ēt uoluit ipſe Bar. in l.poſt dotem. ff.ſolu. mat.cuius opinionem dicit Ale.ibi eſſe cōem,ſequitur Pau. de Caſtro in d.l. cum uir.& ibi Cum.& Moderni. Nam in dictis iuribus,ſcilicet cum uir.& in alijs, veriſimilitudo & cōiecturata mens loquentis non patiuntur, vt ſenſus intelligatur de liberis alterius matrimonii,& in cōſuetudine p̄dicta erant illa verba in matrimonio,quæ ſuadēt ut de filiis alterius matrimonii intellectum nō uideatur,vt declarat Bal. in l.fi.in ver.ult.quæro. C.commu. vtriuſq; iur. Item eſt alia ratio,qa illa conſuetudo eſt inducta,non fauore mariti, ſed p̄p filios, quorum reſpectu maritus ad dotis reſtitutionem non tenetur,ut patet in locis prædictis & in l.dos a patre. C. ſol.motrimonio.& in l.illam.C.de collatio.Vbi etiam traditur de dicta conſuetudine.Idcirco abſurdum eſſet dicere, q̄ remaneret penes ꝑm uirum, ad commodum & in fauorem filiorum primi matrimonii. In ſuper ꝑm Alex in d.l. poſt dotem.ſi reſtringimus dictam conſuetudinem, ut non intelligatur de liberis ex priore matrimonio qñ non adſunt ex ſecundo,minus lędi tur ius commune,ut patet ex d.l.dos a patre.& ſtatuta & conſuetudines debent ita interpretari, vt minus lęditur ius cōe,quam fieri poſſit.l.2.C.de noxa. in c.cum dilectus. de conſue.ſed in terminis ſtatuti noſtri ceſſat dicta ueſimilitudo,& mens coniecturata ſtatuentium,quę verſiſr non uult præferre maritum in bonis uxoris, propriis filiis ipſius uxoriris.l.cum acutiſſimi.C.de fideic.l.maximū uitiū.C. de lib.p̄t.& l.tale pactū.in fi.ff.de pac.& d.l.hac edictali,cū ſi. Itē includēdo ſub illis uerbis,ſine liberis,filios anterioris matrimonij, minus læditur ius cōe. Alias rñſiones poſſet ꝙis colligere in dictis conſiliis D. Raynal. & licet D Fran.cur.in d. conſ.77. teneat maritum lucrari partem dotis,& liberos primi matrimonii in parte admitti, maxime per not. in d. l. hac edictal.cum concor.per eū allegatis,tñ ſua deciſio mihi non placet,per prædicta. & quia ratio per quā mouētur doc. quæ eſt, ut mulier prohibita alienare per diſpoſitionē. l.hac edictali.in ꝑm maritum, non poſſit ita dotē conferre,vt illā maritus in totū lucreī in p̄iudiciū liberorū prioris matrimonii,ceſſat in caſu noſtro in quo ſtat.permittit alienationem fieri poſſe,corrigendo diſpōnē.l.hac ędictali.Idēq; eſt in ſta. Pa.in cuius terminis conſuluit ipſe.d Fran.Verba aūt ſtatut. p̄dictorū,qa neceſſarium eſt ea uidere ad intellectū p̄dictorū,ſunt hæc.Et primo rubrica. Vt mulierib. viduis liceat de dote ſua diſponere iuxta velle,prout.j̄.poſita in 16. col. c.9r. in uol.ſtatutorum ciuitatis Aſte.nigrū vero tale eſt. Deteſtāda iniquorum peruerſitas,neſciens ab illicitis abſtinere,nec debito modo gaudere digne conceſſis,plerunq; excitat officiū præſidētis ad ea quę iuſta fuerint cōſideratione cōceſſa, cū in abuſum ea vergere circūſpicit diſcretione præuia reuocāda,& p̄p hoc conſultiſſimo ſtat. prouiderūt, ſtatuerūt, ordinauerūt, q̄ vidue mulieri cuilibet liceat de dote ſua,& bonis qbuslibet ad ea ſpectantib ex prioris viri legato vel diſpoſitione vel alio quouis mō,agere,ꝫhere,diſponere,& ordinare dare,& tradere ī dotem,& alio quouiſmō,ſcđo vel vlteriori viro oī iure prorſus,vēdicatione,petitione,& requiſitione cuiuſlibet, excluſis liberis primi uel vlterioris matrimonii,ipſo facto ipſo iure,oī interpretatione iuris,& facti remota,& ſine aliquo miniſterio muleris ꝰ ꝑm & vlteriorē virum liberos eius,& hæredes & ſucceſſores, & quoſcunq; detētores bonorū ſcđi vel ulterioris viri.Eadē ęquitatis rōne ſtatuerūt q̄ ab oī iure ſucceſſionis hæreditatis liberorū primi vel ulterioris matrimonii iure per ſe,& quoſcūq; eius lineę aſcēdētes & deſcēdētes,& trāſuerſales,& habituros quoqūo causā ab ea ſit excluſa,& ſint excluſi,& ab oī petitione ſeu debiti bonorū ſubſidii,& ēt cuiuſlibet ſupplemēti legitimæ eod. mō quo.s̄.ſit excluſa,& ſint excluſi ab hęreditate filii & filiorū Itē ab oī iure tutelæ & petitionis tutorū liberorū, primi matrimonii,& ulterioris mater ſit excluſa, & p̄nitus denudata per ſe.& quoſcūq; eius lineæ aſcendētes & deſcēdētes, & trāſuerſales,& habituros quoqūo cām ab ea &c. Rubrica ſol.mat.q̄ maritus lucretur dotem eadem collatione.c.102. Itē ſtat.eſt,& ordinatū, q̄ cū in ciuitate Aſten. & diſtrictu diutius ſit ex lōgęua cōſuetudine obtētū atq; obſeruatū , q̄ ſi ꝙtingat vxorē p̄mori marito ſine liberis, q̄ maritus ex conſuetudine dotē lucraī, q̄ p̄dicta talis cōſuetudo pro.c. ſpāli. princeps in prædicta ciuitate & diſtrictu p̄ciſe debeat obſeruari. Qđ.c.ad p̄ntia,præterita,& futura ſe extēdat,& p̄ciſę vēdicet ſibi locū.Et p̄ quēcūq; ptātem, conſulem magr̄atū, iudicē vel officialē in prædicta ciuitate vel diſtrictu iuriſdōnē aliq̄ exercentem,vt capitulum trūcum & p̄ciſum debeat obſeruari.Rubrica ut oīa capitula antecedentia,& ſequētia in hoc uol.cōtenta intelligantur, prout litera ſonat. c. 198. ſub ea.16.collatione.Iuro oīa capitula ſpecialiter facta ſup, aliquo facto ſpeciali vel generali in hoc breui volumi. ſuperius uel inferius attēdere, & obſeruare,& ꝙplere, put ſcripta ſunt & eorū litera ſonat nō obſtāte aliquo c.gñali,uel ſpeciali,uel intellectu,qui ex c.generali poſſet haberi in aliquo inſtrumento,non obſtāte, q̄ illi c.contrarium uideretur , Sed
317 ſupereſt alia difficultas.quam habui in facto, † an ſtantibus dictis ſtatutis, ſi mulier decedat in ſecundo matrimonio ſine liberis, relictis ſuperſtitibus marito & patre ipſius mulieris,

lieris, & filiis ex anteriore matrimonio, ad quē ſpectabit dos, an patri, an vero merito, an vero filijs ex anteriore mrimonio. Ego poſt factū hūc tractatū ꝙſului, cū accidiſſet talis caſus in hac ciuitate in ꝑſonam nobilis. q. Margaritę filię d. Iacobi Bonaiunctæ. 5t dixi ꝙ ſi conſideramus ius cōe, dos debebat ad ipſum d. Iacobum patrem redire, non obſtantibus filijs ex alio matrimonio per ipſam nobilem Margaritam relictis, & ꝙ hęc eſt cōis opinio, vt per glo. poſt Bal. Io. & Azo. in l. dos a patre. C. ſo. ma. & late per Bar. & alios in l. poſt dotē ff. eo. ti. Et per Bal. & Ang. in l. ſi cum dotē. in prin. ff. eod. titu. cum concor. Si vero conſideremus opi. Mar. quę fuit patrem ꝓꝓ filios excludi, vt eſt glo. in d. l. dos a patre & in l. illam. C. de colla. Et quæ ſeruatur de conſuetudine, vt ibi habetur, & per Bar. & alios late in d. l. dos a patre. Adhuc dixi patrem nō excludi, ſed filijs prę ferri, quia illa opinio & conſuetudo procedit vt dos debeat remanere penes maritū ꝓꝓ filios eiuſdē matrimonii. Quo caſu non loquitur, qñ ſolum extant filii ex alio matrimonio, vt per Bar. in d. l. poſt dotem, cum quo ibi tranſit Alex. & in conſi. 15. inci. vetus. 1. volu. Et eſt de mente Bar. & ſcribentium in l. cum vir. ff. de condi. & demon. Aut ꝙſideramus pactum appoſitum ſuper dote reddenda. Et tūc dixi quod ſi facta fuerat ꝓmiſſio de reſtituenda dote ipſi mulieri & filijs, dēat intelligi de filijs ex illo matrimonio, ī quo filia deceſſit, non aūt ex alio, ita quod eo caſu d. Iacob. pr̄ excluderet filos alterius matrimonii, per id, quod dicimus de ꝙſuetudine cū iuribus alleg. per Bar. ibi, & maxime per not. in d. l. cum vir. Et ita tenuit Bal. nouellus in trac. doti. vltima parte 14. q. Si vero promiſſio fuerat facta de reſtituendo dotem filiæ & eius hæredibus, prout erat in facto, & cōiter fieri ſolet. Tūc dicebam ꝓꝓ ſtipulationem patrem a talib. filiis excludi, quaſi pr̄ cōſenſiſſet actionā integram remanere penes filiam, & eius hæredes, cum filia in dote poſsit habere hr̄ dem, per no. per Bar. in d. l. poſt dotē. in 4. q. cum præcedēti & ſequenti. Vbi Ale. in l. ſeniū. C. qui teſta. facere pñt. Et ita vult Bal. nouel. in præallegata 14. q. Dicebam tamen quod quia filius D. Iacobi fecerat talem ſtipulationem patre abſente, qđ poterat pater probare numerationem aliter quam per illud inſtrumentum, & quod ſtipulatio ſibi non noceret. Aut vero ꝙſideramus prædictum ſtatutum Aſt. quod incipit, Deteſtāda. & tunc dicebam, quod ex eo filii primi matrimonii non excludebant nec pr̄. Tum quia ipſum ſtatutum nō procedit qñ mulier dat ſimpliciter, ſed vltra dotis conſtitutionem diſponit in ſecundum maritum, vt prædixi. Tum qa ſtatu. non excludit patrem mulieris, ſed factū eſt, vt excludat filios anterioris matr. in beneficium ſecundi mariti. Quo caſu vel pr̄ ſuccedet excluſis marito & filijs conſiderato iure cōi vt prædixi, niſi obſtet promiſſio de dote reſtituenda filiæ & eius hæredib. vt dixi. vel ſi obſtet patri, fiet locus filijs ex alio matrimonio, attento ꝙ ſupereſt pater, q non eſt excluſus a ſtat. ex cuius perſona fit locus filijs, per ea, quæ dixi s̄. hoc eo. li. & 6. art. 4. membro. 3. q. ver. ſecundo caſu. poſt Alex. in d. l. illam. C. de collat. & in terminis dicti caſus dicebam clarius ceſſare ipſum ſtatutum, quod incipit, deteſtanda. eo quia loqtur de muliere dante dotem, & de illa diſponente. ſed in propoſito D. Catelanus olim in ſtudio collega meus & filius d. D. Iacobi in abſentia d. nobilis Margaritæ fecerat inſtrumentum, & pacta dotalia cum marito. Aut vero conſideramus prædictum ſtatutum, quod vult, vt ſoluto matrimonio ſine liberis, maritus lucretur dotem. Et tunc dicebam maritum non poſſe lucrari dotem, per ea, quæ dixi ſupra in hac eadē 27. q. Et vbi eſſemus in caſu, in quo poſſet maritus lucrari dotem, vt quia ſtatutum diceret: Soluto matrimonio ſine liberis ex eodem matrimonio, maritus lucretur dotem, dicebā non poſſe maritum plus conſequi quam vnum ex filijs prioris matrimonij, per notata per Bartolū, & alios in l. hac edictali. in principio. C. de ſecun. nup. cum concordantijs, de q-bus per dominum præceptorem meum Do. Iaſonem in authentica præterea. C. vnde vir & vxor. & per Alexandrum in dicto conſilio 158. quinto volumine. Et per dominum Franciſcum Curtium, conſilio 78. Ex quibus omnibus concludebam maritum excludi, & difficultatem remanere inter ipſum dominum Iacobum & filios dictæ nobilis Margaritæ. & ita fuit obtentum, & iudicatum contra ſecundum maritum. & fuit me medio cauſa concordata. Subeſt etiam
318 alia difficultas, † an ſi mulier primo maritata in loco non ſubdito ſtatuto prædicto, deteſtanda, & ex primo matrimonio habens liberos contrahat matrimonium in ciuitate Aſtenſi, poſsint filij prioris matrimonij cum filijs ſecundi matrimonij ſuccedere, vel ſecundum maritum excludere, non obſtante dicto ſtatuto, deteſtanda. Et dum eſſem ſcolaris circa annum quintum ſtudij mei conſului, & obtinui quod ſic, in perſonam domini Thomacini Alpherij, & domini Maglani feudi eccleſiæ Aſtenſis, cuius mater contraxerat matrimonium in hac ciuitate Aſtenſi, cum Domino Ioanne Ant. de ferrariis medico. Mouebar ex doctrina Bartoli communiter approbata in d. l. hac edictali. in principio. Et quia ſtatutum Aſtenſe non ligabat mulierem extraneam in actu traſeundi ad ſecūda uota. Item quia ipſum ſtatutum, deteſtanda. intendit quod excluſio ſit reciproca, hoc eſt, quod ſicut filii prioris matrimonij excluduntur a materna ſucceſſione, ita mater ab eorum ſucceſſione. Et ſic vult ſtatutum inducere ęqualitatem & facere vniformem ſeu reciprocā determinationē. l. ratas. ff. de reſcin. venditio. & l. fi. C. de fru. & li. expen. & l. iam hoc iure. ff. de uulga. & pupil. cum uul. vnde ex quo mater tranſiens ad ſecunda uota poſſet ſuccedere filiis, qui non ſubiiciuntur ſtatuto, vt late dico. ſ̄. in 8. art. principali, in 27. quæſtione, iunctis his, quę dixi ſupra eodem primo membro primę quæſtionis. Tangendo, quod ſtatuta non ligant forenſes non habebit locum ſtatutum quod intendit inducere æqualitatem, per iura prędicta. Et quia cui non conueniunt verba ſtatuti, non conuenit etiam ſtatuti diſpoſitio, vt per Bar. in l. 4. §. prætor ait. in fi. commenti. vbi late Roma. & Alex. ff. de dam. infe. Et ad prædictam deciſio-
319 nem non ſolent aduertere practicantes. † Item ſecundum prædictum ſtatutum. deteſtanda, vidi fieri difficultatē, an vē dicet ſibi locum, qñ exiſtens in uiduitate, dat ſecundo viro. An vero, ſi det poſt contractum matrimonium, & aliqui dicebant, ꝙ locum tantum habebat, vbi exiſtens vidua dat ſecūdo uiro. Sed uerior viſa fuit opinio quod habebat locū ēt in ea, quæ poſt tranſitum dat ſecundo viro, ꝙa ſtat. dicit ſecūdo uiro dare poſſit, & ſic ſi debet eſſe maritus, cui detur, præ ſupponitur matrimonium de neceſſitate verborum. l. illud. ff. de acq. hære. l. ad rem legatam. ff. de procur. cum nul. Et dū dicitur, quod vidua dare poſſit intelligitur de olim uidua. iuxta no. in l. eius. in prin. ff. ſi cer. pet. Et ad differentiam eius, quæ nūquam fuit vidua. Et ſunt alia uerba in ſtatuto, clarius etiam hoc explicantia, & aliter intelligendo poſſet reſultare inęqualitas, ſi de uidua ſentiret, quæ non nuberet. vel ſi poſt tranſitū donaret contra mentē ſtatuti, ꝙa ipſa excluderetur a ſucceſſione filiorū primi mariti, & non e contra. Item fuit,
320 dubitatū, † an virtute dicti ſtatuti mulier tranſiens ad ſecunda uota, nō reddita ratione tutelæ, prę ſeruetur a pœnis, de quib. in anth. eiſdem. cum ibi not. maxime per Bal. C. de ſecū dis nup. eo. quia ſtatuta ſunt interpretanda, vt minus corrigatur ius commune, quam fieri poſsit. c. cum dilectus. de conſue. & ꝙ habetur in l. 2. C. de noxa. cum ſi. Et quia caſus omiſſus a ſtatuto, relinquitur diſpoſitioni iuris communis, vt habetur in l. ſi cum dotem. in prin. ff. ſo. ma. & in l. ſi extraneus. ff. de cond. ob cau. Et quia ſtatutum ſolum intendit derogare pœnis inductis ꝫ tranſeuntes ad ſm matrimonium, non aūt procedentibus alia ex cauſa, ut eſt nō reddere rationem. Ad quod faciunt no. in ſimili in c. fi. de ſecun. nup. de pęnis in ductis odio cōtractus matrimonii, vt ſint per ius canonū ſublatę, & ſecus ſit in inductis fauore liberorum. Alias ēt uidi fieri difficultates quæ non ſunt relatu dignæ. Vigeſimooctauo
321 quo q̄ro, † an qñ ſtatutum excludit aliquam mulierem ꝓꝓ plures qualitates, neceſſe ſit illas omnes concurrere, ad hoc vt excludatur, puta, ſi excludat maritatam & dotatam, prout facit in loco Caſtri Aynaldi, in qua villa ab infātia educatus fui vel alitus. & cōſuluiſſe puto, qđ r̄r dicendum ſit quod ſic l. cum hi. §. ſi prætor. ff. de tranſa. l. 1. §. prę ter. ea. ff. de tutel. & ratio. diſtr. l. Ful cinius. §. cum hoc edictū cū ibi. no. per. Bar. ff. de ex quib. cau. in poſ. ea. l. 2. §. hoc autem interdicto. verſi. itaq; cum ſeq. ff. de iti. actuq pri. ibi per glo. allegatis. & ꝙ dixit Barto. in l. diuus. & ibi alij, maxime Ale. ff. de re. iud. Facit. l. ſi hæredi plures. ff. de condi. inſti. cum ibi no. per Bar. & l. ea tamen adiectio. ff. de lega. 3. Vbi eſt tex. ꝙ qñ copula ponitur inter duo adiectiua coniuncta vni ſubſtantiuo, requirit̄ concurſus vtriuſq; adiectiui. De qua materia traditur ꝑ Bart. in in l. ſi his, qui ducenta. §. vtrum. ff. de re. du. & in l. 1. Et ibi plene dominus prę ceptor meus. ff. de iuſt. & iu. Bal. in l. qui duos ff. de in ius vocan. & poſt eum Nellus in tracta. banni. in 10.
322 q. primæ partis ſecundi temporis, vbi uolunt, quod † ſtatutū diſponens bannitum & condemnatum poſſe impune offendi, requirat utriuſq; concurſum, ut quis poſsit, offendi, De materia etiam late traditur per Cano. in c. 2. & ibi plene D. Fely. in uer. copula coniungit, de reſcrip. Ex quibus iurib. colligitur deciſio preſentis quæſtionis, ſiue qualitates ponantur copulatiue, ſiue limitatiue ad actum, ſi ęquale principaliter ſiue non, ita vt ſm caſus contingentiam poſsit diuerſimode diſtingui. Et in terminis ſupra formatæ quæſtionis concluſionem Paul. de ca. in conſi. 111. incip. ſuper primo dubio. in uolumine antiquorum conſiliorū, ſm primā impreſsionē, & Alex. in conſi. 13. in uerſic. non obſtat ēt aliud ſequens, 3. uolumine. Vbi dixit, quod ſtante ſtatuto, quod mulier dotata, & quæ dotem receperit de bonis communibus quæ haberet cum fratre uel fratribus, nō poſsit uenire ad ſucceſsionē vl̄ diuiſionē cū fratre, & c. nō excluderet̄ mulier, niſi hęc am

Source : BIU Cujas

barum concurrant, ſ. quod ſit dotata, & dotem actualiter receperit, per dictam. l. ſi hæredi plures. & notata per Bartol. in d. §. utrum. Et quia verbum receperit ſignificat actualem traditionem, vt per Bartolum & alios in l. ſecunda. §. fi. ff. ſi cert. peta. & l. prima. §. ſi mutuam. ff. ſi quid in frau. pat. Prædicta concluſio poteſt limitari ex his, quæ dixi ſupra eodem articulo & membro in 25. quæſt. Item iuxta p̄dicta poteſt videri, quod dixit Paulus de Caſtro in volumine antiquorum conſiliorum ſecundum primam impreſſionem, in conſilio 338 incipiente, præſens caſus, in fine. Et dixi multa ſupra eodem octaua quæſti. Et ſi rubrica ſtatuti excludat maritatas, nigrum autem maritatas & dotatas, quid attendimus, colligitur ex his, quæ dicam. ſ. in 8 artic. princ. 9. quæſtione. Vige
323 limono quæro, † an ſtatutum excludens cognatos propter agnatos excludat filiam ſeu filium ſororis p̄p patruum vel alium agnatum maſculum, dominus Decius conſi. 13. inci. & pro tenui diligenter conſideratis &c. ver. 3. dato &c. infer
324 re videtur, quod non, quia filii ſororum † iura agnatorum conſequuntur, & largo modo dicuntur agnati. l. meminimus. C. de legitimis hæredibus. ubi Bald. & l. lege 12. tabul. eodem titulo. Et quia ex parte mulierum ſeu cognatorum hoc ſtatutum videtur odioſum, vt per Bal. & multos doctores in l. venia. C. de eden. Contrarium puto verius, quia hoc ſtatutum principaliter eſt inductum fauore agnatorum, & in eorum odium non eſt retorquendum, vt dixi late in 3. ar. princ. Et quia non eſt par ratio in filiis ſororum in hac materia, quæ eſt in agnatione, vt dicam multum in propoſito in 7. & ſequenti art. principali, 3 quæſtio. Et poſſunt videri quæ dico de filiis ſororum infra 12 artic. princip. 9. quæſtio. poſt
325 medium. Trigeſimo quęro, † quid ſi ſtatutū excludat ductas ad domum mariti, ſine uoluntate, patris. Corneus conſilio, 202 incipiente. circa præſentem. ſecundo uolumine dicit eſſe obſeruandum ſtatutum. & ibi tangit, quis hoc probare teneatur, ſed puto cogitandum.

SVMMARIVM.

1 *Quibus caſibus & per quam diſpoſitionem intelligantur fœminæ excluſæ vel admiſſæ.*
2 *Admiſſa ad ſucceſſionem certo caſu, an in contrario videatur excluſa.*
3 *Statutum Florentinum, quod quælibet mulier ſuccedat matri ab inteſtato, ſi non extent maſculi, an maſculis extantibus fœminam excludat a ſucceſſione materna.*
4 *Voluntas dicitur euidens, quæ expreſſe vel exconiecturis colligitur.*
5 *Iura ſuadentia argumentum a contrario ſenſu, locum non habent, quando induceretur correctio iuris communis.*
6 *Statuta taliter debent interpretari, vt aliquid operentur, etiam contra regulas iuris communis.*
7 *Priuatus ſucceſſione nondum delata, etiam quo ad legitimam non dicitur pati damnum, ſed lucrum perdere.*
8 *Statutum diſponens, quod mulier forenſis non habens filios poſſit dimittere & legare dotes ſuas cuicunque voluerit, a contrario intelligitur, quod ſi habeat filios, non poſſit diſponere.*
9 *Fœmina excluſa per ſtatutum certo caſu, an videatur in alijs admitti.*
10 *Stante ſtatuto Senarum, quod fratre decedente ab inteſtato ſine deſcendentibus ſuccedant fratres excluſis ſororibus, an ſi extet mater, admittetur ad ſucceſſionem tām mater, quam ſorores,*
11 *Nihil eſt magis abſurdum, quam inducta ad unum effectum trahere ad aliū.*
12 *Præſumuntur ſtatuentes, ſicut & ipſe princeps magis conſeruare velle id, quod a ſeipſis conſtitutum eſt, quam quod ab alijs.*
13 *Siquum ſtatutum ſimpliciter excludit matrem a ſucceſſione filij propter fratrem, & de ſorore nihil dicit, ſed aliud ſtatutum excludit ſororem a ſucceſſione fratris non ſuperexiſtentibus aſcendētibus, an concurrentibus matre & ſorore cum fratre, ſit locus ſtatuto.*
14 *Quando excluditur perſona vna per ſtatutum, quę de iure communi non pręfertur alteri, tunc ex vnius excluſione, alter non intelligitur excluſus.*
15 *Prouiſiones ſeparatæ, & in caſibus ſimplicibus, & diuerſis a contingenti, prouidentes, non debent coniungi, vt prouideant in caſu miſto.*
16 *Statutum ſi excludat fœminas certo caſu non videtur illas excludere non exiſtente caſu.*
17 *Statutum excludens ſororem a ſucceſſione fratris, an econuerſo videatur excludere fratrem a ſucceſſione ſororis.*
18 *Statutum prohibens, ne maritus donet vxori, non procedit in caſu cōtrario.*
19 *Statutum excludens matrem a ſucceſſione filij, non videtur excludere filium a ſucceſſione matris.*
20 *Statutum quod vitricus ſuccedat priuigno, uidetur tacite diſponere quod etiam priuignus ſuccedat uitrico.*
21 *Statuto excludente fratrem a ſucceſſione ſororis, vel ſimiliter a ſucceſſione matris, an idem ſit econtra.*
22 *Statutum excludens filios primi matrimonij a ſucceſſione matris tranſeuntis ad ſecunda vota, & econtra, matrem excludens a ſucceſſione talium filiorum, locum non habet, ſi bona filiorum ſint extra territorium ſtatuentium.*
23 *Stante ſtatuto, quod extantib. maſculis in dote tantum ſuccedat fœmina ab inteſtato, & ex teſtamento non plus habeat, quam ei reliquerit pater, an pater ſine maſculis decedens poſſit relinquere minus legitimæ.*
24 *Aduerſatiua vero, eſt repetitiua præcedentium qualitatum.*
25 *Dicta in vno capitulo, intelliguntur repetita in ſequentibus capitulis, non diſtantibus ſiue proximis.*
26 *Statuto prohibente bona in non ſubditum transferri, an mulier forenſis videatur prohibita ſuccedere parentibus, fratribus & alijs, quibus de iure communi ſuccedere poſſet in territorio ſtatuti.*
27 *Qui decedit inteſtatus, videtur relinquere venientibus ab inteſtato, eo ipſo quod alteri non relinquit.*
28 *Statutum prohibens bona in non ſubditum alienari, an locum habeat in muliere, vel non ſubdito, qui ante aditam hæreditatem, licet delatam, ſubijceret ſe iuriſdictioni loci, ſtatuti & oneribus.*
29 *Si fiat legatum forenſi & incapaci acquirere, ſi poſtea fiat capax ciuis, valet legatum.*
30 *Statuto prohibente relinqui vxori vltra centum, an valeat relictum ſibi factum diſtribuendum in pauperes.*
31 *Stante prædicto ſtatuto teſtator poſſet diſponere, quod non liceat hæredibus locare vel alienare ſine vxoris licentia.*
32 *Statuto diſponente, quod fœminæ cum maſculis æqualiter non ſuccedant, an per illud videantur a ſucceſſione excludi, & inquantum.*
33 *Statutum præferens agnatos in tutela cognatis, an videatur etiam in ſucceſſione eos præferre.*
34 *Statuta quæ videntur habere repugnantiam, an ſint ad concordantiam reducenda.*
35 *Statutum excludens dotatam a patre, matre, fratre, vel auo &c. ab hæreditate patris, matris, fratris, aui, &c. ſi ex eis maſculi ſuperſint, an ſufficiat quod ex altero eorum ſuperſit maſculus, an vero intelligi debeat, quod ſuperſit maſculus deſcendens ex perſona eius, de cuius hæreditate agitur.*
36 *Ex modo excipiendi colligi poteſt, an ſtatuentes de aliqua hæreditate non ſenſerint.*
37 *Stante vno ſtatuto, quod in ſucceſſione decedentis ab inteſtato ſine deſcendentibus filiæ dotatę veniant ad dimidiam, & alij proximi ad aliam dimidiam, alio vero ſtatuto ſtante quod decedente ab inteſtato ſine deſcendentibus mater ſuccedat in legitima, & proximiores ex latere patris in reſiduum, ſi exiſtent mater filiæ defunctæ, & filius ſororis ipſius defunctę, & agnatus vno gradu magis diſtans, puta patruus magnus, an erit locus primo, an ſecundo ſtatuto.*
38 *Stante ſtatuto quod decedenti ab inteſtato ſine liberis, ſuperſtitibus ſibi aliquibus de ſua agnatione vſque ad tertium gradum ſuccedat proximior, an pos ex filia faciat non eſſe locum ſtatuto.*
39 *Quid ſi dicatur, non exiſtentibus deſcendentib. uel aſcendentib. vel maſculis.*
40 *Statutum ſi prohibeat virum ſuccedere vxori vltra octauam partem ab inteſtato ceſſantibus conſanguineis, an ſuccedet in reliquo.*
41 *Statutum excludens fœminas propter agnatos, an excludat vxorem a ſucceſſione viri, in caſu authen. præterea. C. unde vir & vxor.*

Articulus VII.

1
Irca ſeptimum art. princ. videndum † eſt, quibus caſib. & per quam diſpoſitionem intelligantur fœminæ excluſæ, vel admiſſę. & hic poſſent opportune poni plures quæſtiones, quæ in alijs locis congruentius ponentur, quas omitto. Primo igitur quæro, † an mulier admiſſa ad ſucceſſionem certo caſu, videatur in contrario caſu excluſa, puta, dicit ſtatu.
3 † Florentinum, quod quęlibet mulier ſuccedat matri ſuę ab inteſtato, ſi non extent filij maſculi. dubitabitur an filia exiſtentib. maſculis excludatur a ſucceſſione matris, per argu. a p̄rio ſenſu ſtatuti prædicti. & in qōne facti Cyn. conſuluit, p̄ ſic, per l. qui teſtō. §. ſi mulier. cum ibi no. ff. de teſta. Et no. per Dy. in reg. peccatum. de regu. iur. in 6. & quod in ſimili videmus in pacto, in l. cum inter. ff. de pac. dot. Cum ſtat. ſit quædam conuentio ciuium tacita. l. ſed & ea. ff. de legib. iunctis no. per gl. in rub. C. de decre. decu. lib. 10. Item, qa hoc ſuadet finalis ratio ſtatuti, quæ ſemper inhæret legi. l. cum tale. §. fal
4 ſum. ff. de cōd. & dem. & quia † voluntas dicitur euidens quę expreſſe vel ex coniecturis colligitur. l. licet imperator. ff. de leg. 1. & licet caſus omiſſus ſoleat haberi pro omiſſo. l. commodiſſime. ff. de lib. & poſth. Tñ ſecus eſt, vbi ex aliqua coniectura poteſt haberi pro expreſſo l. fi. eod. ti. & cum hac ſententia tranſit Bal. in l. conuenticulam. C. de epi. & cle. Motus maxime, per d. §. cum inter. vbi refert Dyn. idem tenuiſſe in 2. inci. ſtatuto ciuit. Piſtorij. Et idem tenet Mari. in term. ſtatuti p̄dicti Flor. conſ. 81. inci. in pñti. & Soc. conſ. 207. inci. in cauſa. in prin. 1. vol. & in conſ. 296. inc. in pñti. in prin. eo vol. ſm Cor. conſ. 156. inci. de duab. 2. vol. Si per ſtat. auia paterna cum matre admittitur, qñ fratres non ſuperſunt, exiſtentib. fratrib. a p̄rio ſenſu excluditur, licet parum faciat. Et licet d. Lau. in repe. §. cæterum. Inſti. de legi. agna. ſuc. ſequendo diſtin. Saly. in d. l. conuenticulam. & in propoſito ſtatuti ſ. d. D. Ant. de Roſel. in repe. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. ma. contrariū teneant per tex. in l. fi. §. filij autem. C. de bo. quæ lib. & per l.
5 pen. C. qui teſt. fa. poſ. & plura alia † iura ſuadentia, arg. a p̄rio ſenſu non hñe locum, tunc maxime, qñ induceretur correctio iuris cōis, niſi ſm eos, ſtat. vltra progrederetur, dicendo, ſtātib. maſculis fęminę nō ſuccedāt, ſed maſculi diuidāt hñditatem

ditatem inter ſe. vel dicerẽtur alia verba, ꝑ q̃ appareret, ꝙ ſta
tũ per indirectũ corrigeret ius cõe in ꝺrio caſu, q̃ ſnĩam etiã
tenuerunt Cu. & Ro. in l ſi cũ dotẽ. in prin. ff. ſol. ma. Tamen
verior eſt prima deciſio, qa ẽt, vbi aſſumendo arg. a ꝺrio ſen
ſu ſtatuti, induceret legũ correctio, licita eſt argumentatio
qñ alias ſtat. nihil operaretur, vt no. Bal. in l. obſeruare. §. pro
ficiſci in 3. q. ff. de off. proconſ. & le. & proba. per gl. in l. nulla.
niſi emerſis. iuncta auth. diaconiſſa. C. de epi. & cle. quam ad
hoc ponderat Ro. in d. l. ſi cũ dotẽ. in prin. & in auth. ex teſtõ.
in prin. C. de colla. & vtrobiq; Ale. in l. vt liberis. C. eo. tit. Et
ita proce dit diſpoſitio. l. Moſaicæ Num. 27. c. quæ admittit fi
lias ad ſucceſſionẽ nõ extãtib. filijs maſculis, & recipit inter-
pretationem a ꝺrio ſenſu, ꝙ illis extãtib. nõ ſuccedãt, vt alʒ
dixi. & hanc opi. in terminis tenent Ful. & Pau. de Ca. & Frã.
de Are. in l. qui teſtõ. § mulier. ff. de teſta. & idem Pau. de Ca.
in conſ. 346 inci. caſus præſens. in vol. antiquorum conſilio.
ſm primam impreſſionem, & in d. l. conuenticulam. Bened.
de Plum. in l. ſi quis locuples. ff. de ma. teſta. Io. And. in addi.
Spec. in tit. de ſucceſſ. ab inteſta. ſuper rubr. Pet. de Anch. in re
pe. cap. canonum ſtatuta. in 5. q. prin. in fi. de conſti. Pan. in cõ
ſil. 75. incip. primo eſt videndum. idem Panor. in c. cum apo
ſtolica. de his, quæ fiunt a prælat. ſine conſen. capi. Moder.
Bonon. in tract. dot. vlt. parte q. 34. Pro hoc adducitur, ꝙ di-
cunt Bar. Ang. Pau. de Ca. & ſcribentes poſt eos in l. ſeruo le-
gato § primo. ff. de leg. 1. vbi volunt, quod in iſtis ſtatutis ex
tantibus maſculis, non ſit inſpiciendum ad quem verba di-
rigantur, ſed ad quem effectus & mens ſtatuentium porriga
tur. Pro quo facit, quod voluit Bart. in l. emancipati. §. fi. ff. de
collatio bon. & in l. 1 §. filius. ff. de contratab. & alibi dicam.
Nec ob. ſi dicatur prout dixit Rom. in d. l. ſi cum dotẽ. in pri.
quod prædictum ſtat. in ultum operetur in ſenſu directo, ita
ꝙ ex eo capite, quod alias nihil operaretur, non ſit ſumendũ
arg. a contrario ſenſu. nam ſecundum eum orietur in ſenſu
directo condictio ex ſtatuto, per no per Bart. & alios in l. 1. in
prin. ff. ad leg. fal. per l. vnicam. ff. de cond ex lege. & per not.
per Bar. in l. 3. §. ſi rem. ff. de legat. 3. & in l. non ſolum. ff. de rei
vendi. Dum dicit, quod ſtatutum diſponens quod victus vi-
ctori condemnetur in expenſis, dicitur diſponere vltra ius
cõe, eo quia oritur condictio ex ſtatuto, quia ſecundum Ale
xan. in d. l. ſi conſtante. in prin. in fi. commen. Si attenderе-
mus iſtam conſiderationem confunderentur & deſtrueren
tur plures doctrinæ doctorum concludentium in varijs ma
6 terieb. ſtatutorum, etiam †contra regulas iuris cõis emanan
tium ſtatuta debere taliter interpretari. vt aliquid operen-
tur, vt per Bart. in l. ſecunda ff de vſur. Bal. in rubr C. qui ac-
cuſa. non poſſunt. & in l. finali. C. arb. tu. & Panormitanus in
c. paſtoralis. de exceptio. cum concordantijs. & quia allega-
re inconueniens, non eſt ſoluere, ſed inconueniens multipli
care. Iccirco dominus præceptor meus in d. l. prima. ff. de of.
eius. aliter reſpondet, videlicet, quod cum iſtud ſtat. loqua-
tur in ſenſu directo formiter de ſucceſſione, & nihil aliud
vtilitatis afferat pluſquam ius commune, non oritur con-
dictio ex ſtatuto, ſed vtilis petitio hereditatis, per notata per
Bartolum in d. l. prima. ff. de condictione ex lege. & in repeti
tio l. omnes populi. ff. de iuſtitia & iur. & in l. de quibus. ff. de
legi. & in l. ſi duo patroni §. ſi quis iurauerit. per illum text.
ff. de iureiurando. Et ita in ſimili dixit Arer. in conſil. 20. inci
piente, in quęſtione & cauſa Bernabei. allegando pro hoc
textum in l. prima. §. dixerit aliquis. ff. de publi. & no. per Bar.
in l. qui bis idem ff. de verb oblig Et ita ſæpe in facto reſpon-
di. Nec etiam obſtat ſi diceretur ſtatuta debere potius intel-
ligi, ut ſint fruſtratoria & nihil operentur, quam quod aliqs
damnum indebite patiatur, ut eſt gloſa vulgaris in l. fin. §. in
computatione in glo. mag. in fi. Et ibi Bart. Bal. Pau. de Caſt.
Ale. & Mod. C. de iu. delib. Imo. Roma & Ale. in l. 3. §. prętor
ait. ff. de damno infec. cum concordantijs ibi copioſe alleg.
Quia reſpondetur ſecundum dominum præceptorem meũ
7 in d. l. 1. in 17 col. quod † priuatus ſucceſſione nondum dela-
ta, etiam quo ad legitimam, non dicitur pati damnum, ſed
lucrum perdere. Gloſ. eſt vulgaris & approbata in l. 3. & ibi
Doct. C. de iur. & fact. ignoran. Cynus, Baldus, Alexander, &
moderni in l. iuris, C. qui admit. cum ſimilibus. Ad alia in cõ
trarium adducta, tam de ſe, quàm ex prædictis patet reſpon
ſio. Et pro deciſione præſenti, facit quod dixit Petrus de An-
charano in conſ. 214. incipiente, pro iſta parte. vbi conſuluit,
8 quod †ſtatutum diſponens, quod mulier forenſis non habẽs
filios poſſit admittere, & legare dotes ſuas cuicunque uolue
rit, a contrario ſenſu cenſeatur diſponere, quod ſi habet fi-
lios non poſſit. quod argumentum eſt ſumendum, ſecun-
dum eum, maxime quia alias hoc ſtatutum eſſet deriſo-
rium. & de prædicta quæſtione tradit Antonius de Ro. in tra
ctatu de ſucceſſione. ab inteſtato. in verſiculo ſed pone ſta-
tuto &c. Reliqua ponit Felynus in capitulo ſignificaſti. de fo
ro competen. & Soc dicto conſ. 297. ubi dicit poſſe ſumi ar-
gum. a cõtrario ſenſu, & caſum, qui elicitur a cõtrario ſenſu
reperiri indeciſum in modo ſuccedendi per ſtat. & in hoc re
manere in diſpoſitione iuris cõis taliter, quod argumentum
ſit inutile. Et faciunt, quę dixit Corneus circa non ſumendũ
argumentum a contrario ſenſu in præcedẽti materia, in cõ-
9 ſil. 269. incip. conſtat 3. uol. Secundo, †quęro iuxta præceden
tem quęſtionem, quid erit econtra. an fœmina excluſa cer-
to caſu videatur in aliis admitti. & formo quæſtionem in ſta
10 tuto † Senarum, quo cauetur, quod fratre decedente ab inte
ſtato ſine aſcendentibus, ſuccedãt fratres excluſis ſororibus
an ſi extet mater, admittentur ad ſucceſſionem tam mater,
quam ſorores, ſumpto argumen. a contrario ſenſu dicti ſta-
tuti, attento quod nulla inducitur correctio iuris cõis. Sed
tale. arg. ſumitur ſm diſpoſitionem iuris communis, ꝙ ad-
mittit ſimul matrem, fratres & ſorores, auth. defuncto. C. ad
Tertullia. Iſtam quæſtionem decidit Ro. conſ. 399. incipi. vt
præſens conſultatio clarior reddatur, vbi dicit, ꝙ non eſt ſu-
mendum tale arg. quia reſultaret abſurditas. l. 2. C. de condi.
inſer. l. iuris. C. de iuriſ. om. iu. l. conuenticulam. C. de epiſc. &
cle. No. glo. de ęta. qualit. c. 1. & plene traditur in l. 1. §. huius
11 rei. ff. de offi. eius, cui man. eſt iuri. † Nil enim eſt magis abſur
dum, quam inducta ad unum effectum trahere ad ꝺrium. l.
legata inutiliter. ff. de leg. 1. & ff. de adi. leg. l. cum tale. §. fi. ff.
de cond. & demon. c. tranſmiſſę. de verb. ſign. cum ſi. Sed cũ
ſtatutum prædictum intendat in ſucceſſione fratris inteſta-
ti præferendo fratrem ſorori præſeruare agnationem, ſi per
arg. a contrario ſenſu admitteremus matrem & ſororem, in
ſurgeret contrarius effectus menti ſtatuentium, ergo. &c. Et
cum illa ratio præſeruandę agnationis ſecundum eum, ſit
ea quę mouit ſtatuentes, vt familiarum ſalua ſit dignitas. l. 1.
§. ſed ſi ſeruus. ff. de ven. inſpici. Et latius dixi. ſ. in 3. art. princ.
ceſſare debet argumen. a contrario ſenſu. Quod ceſſat vbi-
cunque ratio conſtitutionis, ex qua tale argumentum, re-
pugnat diciſioni, quæ per contrarium ſenſum elicitur per
gloſam ſingularem in l. cum prętor verſicu. primo videtur.
ff. de iudic. Sed contrarium tenet dominus pręceptor meus
in dicta. l. prima. ff. de offi. eius. Motus quia etiam in correcto
riis, vt eſt ſtatutum prędictum, licitum eſt arguere & extẽde
re diſpoſitionem quando, per eam redimus ad ius commu-
ne. Glo. in c. ſtatutum. in uerſi. numerandum. de præbe. in 6.
Anto. de Butriga in c. cum olim tibi. de verb. ſign. Alex. in
l. ſi conſtante, in principio. ff. ſolu. mat. Præterea, niſi ſic di ce-
remus, illa verba poſita in ſtatuto, ſine aſcendentibus, nihil
operarentur, quod eſſe non debet. l. ſi quando. in princ. ff. de
le. 1. l. ſi quando. in prin. C. de inof. teſt. cum uulg. Et vt dictũ
fuit in quæſtio. prece. ne fruſtratoria ſit diſpoſitio, ſumitur
argumentum a cõtrario ſenſu in ſtatutis, etiam ad correctio
nem iuris, communis. ergo fortius ceſſare debet tale argu-
mentum, qñ per ceſſationem reducitur actus ad terminos
iuris cõis, & verba ſtatuti reducuntur ad terminos, vt nõ ſint
ſuperflua, & ſi illa exiſtẽtia matris ꝑ illa verba, ſine aſcendẽ
tib. facit locũ non eſſe ſtatuto, indubitanter tũc ſoror admit
tetur ex diſpoſitione iuris communis, quæ ẽt admittitur ꝑ
ſuperexiſtentiam matris non excluſæ, per ea, quę plene dixi
in 6. arti. 4. membro. 3. q. Ad illud de ratione ſtatuti rñdetur,
quod verba ſtatuti cum loquitur limitatiue, ſ non exiſtenti-
bus aſcendentibus non admittunt illam rationem, niſi quo
ad ſorores in caſu proprio ſtatuti, per prædicta, ita vt ipſa ra
tio non multum diſtet a dicto ſic ſuadente mente diſponen
tiũ. Sed eſt aduertendum, quia prædicta procederent in ter-
minis ſtatuti prædicti. Sed in caſu in quo cõſuluit Romanus,
erat aliud ſtat. per quod diſponebatur in ſucceſſione inteſta
ti fratrem matri pręferri, q uo caſu tale argu. a contrario ſen-
ſu ad correctionẽ alterius ſtatuti nõ deberet ſumi, ſicut nec
ad correctionẽ iuris cõis, ꝑ no. per Bar. in l. 1. §. hoc interdictũ
ff. ꝙ vi aut clam. Ceſſat. n. tale argumen. ubi caſus reperitur,
alias deciſus. Bar. in l. omnes populi. in 6. quæſtione prin. Bal.
12 in l. apud antiquos. C. de fu. doc. in d. l. 1. ff. de offi. eius Et † præ
ſumuntur ſtatuentes ſicut & quilibet priuatus, & ſicut ipſe,
princeps magis conſeruare velle id, quod a ſeipſis eſt conſti-
tutum. quam quod ab alijs, ſ. a iure communi. l. ſi hominem
ff. man. l. forma. C. de offi præfec. pręto. Illa autem verba ſine
aſcendentibus, debent intelligi de maſculis ſecundum eum
ꝑ aliud ſtatutum, quod declarat collaterales maſculos præ
ferri matri, & ꝺrio aſcendentibus fœminis. l. non eſt nouum.
cum ſeq. ff. de leg. gl. in l. ſciendum. ff. qui. ſatiſda. cogan. iun-
cta auth. offeratur. C. de li. conteſt. Et ſic cum mater excluda
tur ex uno ſtatuto, non proderit ſorori ex alio ſtatuto exclu-
ſæ, qa, qui ſibiipſi prodeſſe non põt, non debet filio obeſſe. l. q
repudiãtis. in prin ff. de inof. teſt. l. ſi poſt mortẽ. §. liberi. ff. de
ꝺrio. & quod traditur in l huiuſmodi. §. ſi Titio. ff. de leg. 1. Ad
ducit ad idem Ro l. æquiſſimum. §. ſi ex filio. ff. ad Tertul. &
l. ſi quis filium. C. de inof. teſta. inducendo vt ibi per eum. ſed
licet dicta & allegata per Ro. videantur ſtringere, tamẽ ipſis

Source : BIU Cujas

non obſtantibus,& poſito quod in caſu Ro. adeſſet ſtatut. excludens matrem,teneo quod & mater & frater ſuccedāt ,qa non ſumus in caſu alicuius ex ipſis ſtatutis.Nā vnum ſtatutū
13 †ſimpliciter excludit matrem a ſucceſſione filij ꝓꝑ fratrem & de ſorore nihil dicit,quo caſu per illū non excluderet, vt dixi in præcedē.ar. prin. in 3.membro.in 3.q.Aliud ſta. exclu dit ſororem a ſucceſſione fratris defuncti, non ſuperexiſtēti bus aſcendentib.Nec curo,ſiue intelligatur de aſcendētibus maſculis,ſiue de maſculis & fœminis,& ꝑ illud nō excludit mater,vnde qñ concurrunt mater & ſoror cum fratre nullū ex prædictis ſtatutis prouidet.Vñ ſimul iuncta non cōueniūt caſui.Sed ūt dixi in d. 6 ar princ.in 3.membro.3.q.prope fin.
14 †Quando excluditur una perſona per ſtatutum,quæ de iure communi uel alias non prefertur alteri tunc ex vnius exclu ſione, altera nō intelligitur excluſa,maxime per tex.in l.2.§. ſi ſit conſanguinea. cum ſeq. ff.ad Tert.vñ ſi dicamus prætex tu vnius ſtatuti matrem excludi ꝓꝑ fratrem,ſuperexiſtentia ſororis faciet illam admitti,quæ ſoror per illud ſtat.non ex cluditur.Et ſi dicamus per illud ſtat.ſororem excludi.ſuper-exiſtentia matris quæ,per illud non excluditur, faciet illam admitti,ꝑ ea,quę dixi in d.2.quęſito.Facit in ar l.Papinianus
15 §.ſed nec impuberis. ff.de inof.teſt.† Nec iſtę prouiſiones ſe paratæ & in caſibus ſimplicibus & diuerſis a contingenti ꝓ uidentes,debent cōiungi,vt prouideant in caſu miſto, vt pa tet ex d.§.ſi ſit conſanguinea. cum alijs iuribus per me in il la 3.q.allegatis Præterea, quia Roma.dicebat, ꝙ illa verba, ſine aſcendentibus,debent intelligi de maſculis. Eſt aduertē dum ꝙ nihilominus ita interpretando eſſent ſuperflua ſi ſo ror per illud excluderetur in caſu prēmiſſo,quia ſuperexiſtē tib.aſcendentib.maſculis. Roma.uult ſororem excludi,nec tunc ſumi vult arg. a ꝟrio.ſenſu pariter & nō exitentib.ex di recta prouiſione ſtatuti,& ſic in omnem caſum.Ex prædictis ergo elicitur concluſio,quo ad principale propoſitū noſtrū,-
16 †quod ſi ſtatutum excludat fœminas certo,caſu,non videa tur illas excludere non extante caſu,Et quia dixi, ꝙ duo ſta tuta prouidentia in caſu ſimplici, non coniunguntur, vt ad caſum miſtum ſe referāt. In ꝟrium facit,quod dixit Ang.in l.ſi ita ſcriptum.in prin.ff.de li.& poſthu.Vbi dixit,ꝙ ſi ſtatu tum inuitet vxorem ad certa bona exiſtētibus liberis, & nō exiſtentib.liberis ſed agnatis ad certa alia,quod ſi contingat extare liberos & agnatos , vxor nihil habebit. Et hoc iō qa ſumus in materia fauorabili.& diſpoſitio patitur hāc inter-pretationē,niſi ſm eum ibi paulo ante,ſtatuta ſint interꝓrā-da prout iacent. Dixi ſ.eodem ſecundo membro.4.q.cir.fi.
17 Tertio quæro,†an ſtatutum excludens ſororem a ſucceſſio-ne fratris,videatur ecōuerſo excludere fratrē a ſucceſſione ſororis.Bal.in l lege duodecim tabularum,in fi.commenta riorum.C.de legitimis hæredibus. quam ibi ſequitur Pau.de Caſt.Fulgo.& Peruſini.Et Ale.in l.inter ſtipulantem.§.ſacrā ff.de verbo.oblig. Tenuit ꝙ non,quia dato vno in cōueniē-ti,non debet dari maius. & hoc patet ſm eos ex illo tex. dū ibi recitatur media iuris prudentia,. quæ certas fœminas a ſucceſſione maſculorum excludebat,&maſculos ad eorum ſucceſſionem admittebat,quę media iuris prudētia niſi fuiſ ſet per Iuſtinianum prouiſum , eſſet adhnc in obſeruantia . Sed iſta inductio non placet,quia ipſa media iuris prudentia expreſſe uocabat maſculos ad ſucceſſionem illarum fęmina rum & prouidebat in vtroq; caſu,vt ibi patet,& in §.cæterū. inſt de leg. agna.ſucceſ.Ita ꝙ nulla eſſet dubitatio.Nō ſic eſt in ſtatuto prædicto.Eandem opi.ēt tenuit Pe.de Anch.in re-pe.c.canonū ſtatuta.in verſ. vlterius pone ſtatuto. de conſti. Et ad hoc propoſitū adducit.d.Lauren.in repe. d.§.ceterū.id ꝙ in ſimili no.Bal.in l.conuenticulam.C.de epiſ.& cle.dum uult in ſtatutis non habere locum arg.a contrario ſenſu. & alia iura quæ retuli in qō.præcedent. Et hoc idem uult Mo-dernus bono in trac.dotium vltima parte.in 3.quæſt.vbi ad-ducit quædam conſ. quæ non perquiſiui. Et cum prædicta opi.tranſit Soci.conſ.75.incip. difficultatem . 2.uol. Volens
18 quod†ſtatutum prohibens,ne maritus relinquat uxori, non
19 procedat econtra.Ex his apparet,quod ſtatuto † excludente matrem a ſucceſſione filij , non intelligitur filius excluſus a ſucceſſione matris,& idēde ſimilib caſib. ut dixit Pa.de Ca. in d.l.lege.12.tab.quod prædicta procedunt,ſi ſtat.loquat priuatiue & negatiue,ſicut qñ dicit,qđ ſoror nō ſuccedat fratri. Secus dicit,ſi ſtatutum diſponeret permiſſiue & affirmatiue
20 quia tunc uidetur tacite diſponere econtra,ut quia†dicat ſta tutum,quod uitricus ſuccedat priuigno. Nam uidetur ēt ta cite diſponere,qđ priuignus ſuccedat uitrico,non obſtante quod aliud ſit de iure communi. l.uitrico. C.comm.de ſuc. Quia ſtat.in uno correlatiuorū, cenſetur ſtat. in altero l.fin. cum ibi no.C.de indi.uidui tollen.l.ab eo.cum ibi nota.C.de legi.hęre.Tnnc.ſ.quando ratio diuerſitatis aſſignari non pōt prout in hoc ultimo caſu.l.fina.& ibi Bar.ff.de excep.& l.fin. ubi etiam.Bart. C.de cupreſ.ex lu.daph.non exci.lib. 10.Not. Bal.in auth.quas actio.C.de ſacroſ.eccle.& in l.fin C.de ædil. act.Pet.de Anch.in repet. cap.canonum ſtatuta.ver.vlterius quæro,vtrum iſta correctio.de conſti.in præmiſſo autē caſu, vbi ſoror excluditur a ſucceſſione fratris, non eſt par rō, ꝙ frater non ſuccedat ſorori, quia rō præſeruandę agnationis, de qua dixi late in tertio art.prin.militat in excluſione ſoro-ris a ſucceſſione fratris, & non in excluſione fratris a ſucceſ ſione ſororis.Et ēt in correlatiuis, vbi adeſt diuerſa rō diſpo-ſitū in vno,non trahitur ad aliud.l.curatorē cū ibi not. C. de inter.ma. No.Ale.in l.ſi emācipati.C.de colla.Et cū hac ſnīa ēt tranſit.d.meus lat in rub.ff de acq.poſſ.in fi.Et ñ aduertē dum ad id,quod dixit Pau.de Ca.de vitrico & priuigno,& in ſimilibus caſibus, quia vbi adeſſet in volumine ſtatutorum unum ſtatutum diſponens uerba ſtatutorum debere intelli gi ad literam , uel præciſe, ꝙ tunc ſtatutum non traheretur ad aliud correlatiuorum, in quo nō eſſet expreſſe prouiſum ſecundum D.Bapt. de ſancto Blaſio in tract. correlatiuo. in quinta parte,in 24.& 25.fall.Propterea quia talis extenſio fit ex tacito & ſubaudito intellectu, q̃uis intrinſeco,d.l.fi. C. de indi.uidui.tollen.& tacitus intellectus reijcitur, ubi adeſt ta-
21 le ſtatutum,de quo dixi ſupra in 5.art.prin.in 29.q. †Vbi au-tem frater excluderetur a ſucceſſione ſororis uel ſimiliter a ſucceſſione matris, forte dici poſſet, quod idem eſſet dicen-dum econtra,ut ſoror a ſucceſſione fratris & mater a ſucceſ ſione filij excluderentur,tū ex natura correlationis, quia nō eſt dare diuerſam rationem. immo maior eſſet ratio in caſu econuerſo,tum quia ex diſpoſitione d.l.lege 12.tab.in uerſ. cum enim ſucceſſiones debent eſſe reciproce æquales, ita ꝙ qualiter quis ſuccedit, taliter ei ſuccedant, q̃uis ille text.ſm inductionem Bal.& Pau.de Ca.faciat in ꝟrium,& ſtatuta be ne recipiunt interpretationem paſſiuam. l.1. §.1.cum ibi la-te no.ff.ad leg.Fal.Bar.in repe. l.omnes populi.in 6.q.prin. ff. de iuſt. & iur. & alibi dixit,quod intelligo, niſi adeſſet aliud ſtatutum, ex quo talis interpretatio prohibita cenſeretur,ut dixi ſ.in 5.art.prin.in 29.q. Et hæc faciunt ad ſtatutum Aſtē.
22 ſub rub.ut liceat mulieri uiduæ de bonis ſuis diſponere.†uo lens mulierem tranſeuntem ad ſecunda uota, excludi a ſuc ceſſione filiorum primi mariti. & econtra filios primi ma-riti,ab eius ſucceſſione, ut ſi bona mulieris, ſint in loco non ſubiecto ſtatuto, quo caſu non poteſt eſſe reciproca exclu-ſio, non habeat locum ſtatutum.Et idem ſi ambæ partes nō ſint ſubditæ ſtatuto,ut dixi ſupra in 6. arti. quarto membro.
23 Quarto quæro,†ſtante ſtatuto,quod extantibus maſculis fę-mina non ſuccedat ab inteſtato niſi in dote , facto uero iſto, non ſuccedat niſi quatenus pater ei duxerit relinquendū an ſi pater decedat ſine filiis maſculis uel cum maſculis nō ſuc ceſſibilibus, ꝙ idem eſt, ut dicam.ſ. in 12. articu. principa. in quinta quæſtione,ſit in facultate patris relinquere filiæ quan tum uelit,ēt minus legitima Bal. in l.omnes populi. in fi.ff. de iuſti.& iure.Tenuit ꝙ non quia unum caput ſtatuti tra-hitur ad alterum.l.vtrum.ff.de peti.hęr.Et hoc ſuadet illa cō
24 iunctio†aduerſatiua vero, quæ eſt repetitiua præcedentium qualitatum.Gl.in §.item lapilli.Inſti.de re.diuiſ.quod ēt ſua det natura coniunctionum.l.Seiæ.§.Caio. ff.de fun.inſtruct. Propter quod Bal.redarguit quoſdam,qui contrarium con-ſuluerunt,& hoc idem formaliter ſequitur Dñs meus Laſ. in l.tranſigere.C.de tranſac.ſequitur ēt Do.Lauren.in repet. §. cæterum.Inſti.de leg.agna.ſucceſ. Et hanc deciſionem puto ueram,quamuis. d.§.Caio. non conferat in propoſito,eo qa loquitur in copula poſita inter duo connexa in eadem ora-tione, & in caſu noſtro cōiunctio ponitur inter diuerſas ora tiones,quo caſu copula non coniungeret cum præcedenti-bus qualitatibus.l.qui fundum.ff.de cōtrah.emp. & per Bar. in d.§.Caio.& quod traditur in l.ſi ita ſtipulatus. §.Chriſogo nus.ff.de ver.obli. Sed hoc bene ſuadet nobis illa aduerſati-ua,vero,quæ eſt repetitiua præcedentium, exceptis ijs,quib. euidenter aduerſatur,ſeu quæ aduerſantur in facto,cū quali tatibus præcedentibus.l.mariti.§.fi.in gl.& ibi Bar.ff.de adu. Cy.in authe.ſacramenta puberum.in princ.C.ſi aduer.vend. Alex.in l.ſi filius a patre.in prin.cum ſeq.ff.de libe.& poſthu. Vbi refert & ſequitur prędictam deciſionem Bal. & Domi-nus præceptor meus in l. 1.ff.ne quis eum poſt Pet.de Anch. in repetitione.cap.canonum ſtatuta. in verſic.quærit etiam Bal.de conſtit.Ad hoc etiam facit, quod notat Bart.in l.3.§.
25 eritque hęc differentia.ff.vi bon.rap. Vbi dicta†in vno capi. intelligi dēnt repetita in ſequentibus capitulis non diſtan-tibus,ſiue proximis, vbi non inducitur exorbitatio a iure cō muni.l.quemadmodum.§.fi.ff.ad legem Aquiliam. Inſtitu. eodem titulo.§.hoc autem capite.& d.l.mariti. §.hoc quin-quennium. Circa quod vltimum non inſtabo,quia materiā plene examinat do.Fely.in c.cauſam,quæ.verſiculo,clauſu-la refertur.de teſti. Ad cuius dicta me remitto. Quinto quæ-
26 ro†an ſtatuto prohibente bona in non ſubditum transferri, mulier forenſis videatur prohibita ſuccedere parentibus

in

Source : BIU Cujas

in territorio ſtatuti, pariter & fratribus, vel alij quibus de iure cõi ſuccedere poſſet. Cuman. tangit hanc quæſtionem in conſil. 84. incip. præſuppoſito caſu loquendo in terminis ſtatuti ciuitatis Feltri dominationis Venetorum, quod prohibet per contractum vel vltimam voluntatem, vel alio quouis mõ bona transferri in non ſubiectum iuriſdictioni, vel onera communis Feltri non ſubſtinentem, & dicit quod nõ vĩ prohibita, quia verba ſtatuti non videntur loqui in cauſa inteſtati, & ſic in nihil faciẽte, ſed in eo, qui mediãte aliquo actu & facto transferret. Aliud aũt eſt facere, & aliud omittere, vt no. in regula, delictum perſonæ. de reg. iu. in ſexto. & in
27 l. finali. C. de acq. poſſ. Et ſi dicatur quod † qui decedit inteſtatus, videatur relinquere venientibus ab inteſtato, eoipſo qđ alteri non relinquit, argum. l. ſi quis cum nullum. & l. conficiuntur. §. primo. ff. de iure codicil. Reſpondetur ſecundum eum, quod illud procedit ex quadam iuris fictione, vt not. in locis prædictis. Sed ſtatuta non trahuntur ad caſum fictũ. l. tertia. §. hęc verba. ff. de negotijs geſt. Bart. in l. omnes populi. in ſexta quæſt. principali. ff. de iuſtitia & iure. Bald. in l. non dubium. C. de legibus & Imola & Alexander in l. prima. §. 1. ff. ad legem Falcidiam. Et poſito ſecundum eundem Cumanum, quod factum eſſet aliquod teſtamentum, in quo talis ſubditus foret hæres inſtitutus, qui ab inteſtato ſuccedere poſſet, talis inſtitutus licet non poſſit ſuccedere ex teſtamento, quod propter ſtatutum redditur nullũ, nihilominus ſuccedet ab inteſtato. l. ſecunda. ſecundo reſpõſo. C. ſi quis omiſſa cauſa teſta. & argumentum inſtit. de legi. agna. ſucceſſione. §. fi. de ſucceſ. edi. l. 1. §. ſciendum. vbi excluſus ex capite, vnde liberi. admittitur capite vnde legiti. Subdit etiam poſ-
28 ſe defendi, † quod ſi talis forenſis ſiue non ſubditus ante aditam hereditatem, licet delatam ſubijceret ſe iuriſdictioni loci ſtatuti, & oneribus communis, adhuc ſuccederet, eo quia in non ſuis hæredib. in cauſa inteſtati inſpicitur habilitas & incapacitas tẽporis aditionis. l. ſi aliena. §. in extraneis. ff. de hæredibus inſtituen. l. ſi quis exhæredato. ff. de iniuſto, rupto, irritoq; teſtamento. Alia ſubijcit, quæ non conueniunt ad propoſitum noſtrum, videlicet, an tale ſtatutum excludat clericum, de quo dixi in ſexto articulo princip. primo membro, quæſ. ſecunda Ego in prædicta qõne teneo contrarium, loquendo in laico forenſi, ſiue non ſubdito. & moueor per textum, in l. codicillis §. matre. cum ibi no. ff. de le. 2. & in l. ſi ita quis. §. ea lege. ff. de verborum obligationib. iunctis ibi notatis per Bart. Imo. & Doct. & per Bart. in l. peto. §. fratre. ff. de leg. ſecundo. Baldus in l. ea lege. in tertia quæſt. C de cõditio. ob cauſ. Et ibidem Ang. & Bal. in l. ſi quis prioris. §. cæterum. C de ſecun. nup. cum ſi. Vbi volunt qꝫ prohibitus alienare non tantum per contractum, ſed etiam per vltimam voluntatem, vt dixit tex. in d. §. matre. in certas perſonas, nõ poteſt hæreditatem vel bona in eas, nec ex teſtamento, nec ab inteſtato legitimo iure transferre. Et cum hac opinione tranſit Bald. in conſi. 349. incipien. ſtatuto Placentiæ. primo
35 volum. vltima ſtampa, vbi dicit poſſe per ſtatutum prohiberi relinqui, vel per contractum alienari in forenſes, & quod tũc videtur prohibita hæredis inſtitutio. Sequitur idem Bal. conſil. 310. incip. ad euidentiam. 3. vol. etiam vltima ſtampa. & in locis prædictis habetur, an videatur prohibitum legatum. & Bal. ad hoc ponit vnam declarationem, conſi. 204. incip. caſus. 3. vol. Multi tamen Doct. tenuerunt contrarium, maxime Corn. conſ. 213. incip. circa primum. 2. vol. Licet cõtrarium teneant Fulg. conſ. 215. incip. in primo propoſitæ cõ
36 ſultationis articulo. & Ang. Imol. & Aret. in l. ſi ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. & Soc. conſ. 292. incip. viſis ſtatutis. 1. vol. Et aliqui in repe. §. diui. in l filiusfa ft. de leg. 1. Et Modernus Senenſis in tract. de emptio. & venditio. in quarta par. 16. q. cum ſeq. Ad illud quod dixit Cum. de tali perſona ſubmittente ſe iuriſdictioni ſtatuentium ante hereditatem aditam, ſiue facto teſtamento & deſtituto, ſiue inualido, ſiue non deſtituto, ſiue nullo condito teſtamento, patet declaratio & deciſio ex his, quæ dixi in præcedenti art. principali, in ultimo membro, in 16. q. iunctis no. per Pau. de Caſt. in conſ. 342. inci uidetur quod dicta ſententia. in volu. antiquorum conſiliorum, ſm primam impreſſionem & in propoũto per Bar. in l. fi. in 7. lect. ff. de reg. Cato. Bal. in l. 2. C. de legib. Pau. de Caſt. in l. cætera. ff. de leg. 1. & Ale. in conſ. 4. inci. uiſo rhe-
29 mate. primo volu. ubi dicunt, † quod ſi fiat legatum forenſi prohibito acquirere, qui poſtea ſit capax, & factus ſit ciuis, te-
30 neat relictum. Quid autem † ſi ſtatutum prohibeat relinqui uxori ultra centum, an ualeat relictum ſibi factum diſtribuendum inter pauperes. Io. And. in addi. Spe. in tit. de inſtr. edit. §. nunc uero aliqua. poſt medium. in addi. incip. ad iſtũ. ubi refert Guil. de Suz. & Alb. in tract. ſtat. in ſecunda parte, in q. 113. incip. ſtatuto cauetur, qꝫ nullus. cum quæſtione ſequen. Voluerunt, quod non ualeat talis poteſtas ſi ſit data ſo
38 li uxori, ne fiat fraus ſtatuto. l. ſcire. §. primo. ff. de tuto. & cura. da. ab is. Secus dĩr, ſi iſta poteſtas ſit data vxori & alij, quia ceſſat ſuſpicio fraudis, arg. c. prudentiam, de offic. deleg. & c. 2. de ſta. mona. Idem ẽt uult Ale. in conſ. 57. inci. proſpectis,
31 teſtamento &c. 3. uo. vbi conſuluit, qꝫ ſtante † tali ſtatuto põt diſponi per teſtatorem. ne liceat hæredibus alienare, vel locare ſine vxoris licentia. Ita qꝫ ſi ſecus fiat, bona tertio applicentur. Et ad hũc caſum videatur conſilium Barba. 112. uol.
32 Sexto quæro, ſi † ſtatutum diſponat, qꝫ fœminę cum maſculis, æqualiter non ſuccedant, an per illud videanť a ſucceſſione excludi, & inquatum. Pau. de Ca. in conſ. 109. inci. rñdendo breuiter in fi. primi dubii, circa prin in uo. antiquorũ cõſ. ſm primam impreſſionem, tenuit quod per talem diſpoſitionem intelligatur fœmina a ſucceſſione in totũ excluſa: Motus, quia licet ſtat. a ꝯrio ſenſu inuitat. qꝫ poſſit fœmina inęqualiter ſuccedere. l. qui teſtõ. §. mulier. ff. de teſta. l. 1. ff. de offi. eius, cui man. eſt iuriſdi. Et per ꝯns non videatur eam ex toto excludere. tñ quia non declarat qualiter inæqualiter debet ſuccedere, non cenſetur voluiſſe, qꝫ inęqualiter ſuccedat cum ſint paria, non eſſe, & non apparere. l. Titię textores. & l. ſi quis legauerit fundum Cornelianum, exceptis vineis. ff. de leg 1. & in l. in lege. & l. Rutilia. Polla. ff. de ꝯhen emptio. Quia credendum eſt, qꝫ ſi ſtatutum voluiſſet eam in aliquo ſuccedere, declaraſſet. §. ſinaũt ad deficientis. C. de cadu. tol. Sed ego non habeo hanc deciſio pro tuta quia, ſi incertitudo vitiat, hanc diſpoſitionem conſiderato fundamento Pa. de Ca. magis. dicendum eſt, qꝫ ex quo nõ declaratur, quantũ plus debeat habere maſculus, quam fęmina, qꝫ ſuccedere debeatur, æqualiter, quia tunc minus offendemus, ius cõe, iuxta no. in l. 2. C. de noxal. Et in l fi §. in computatione. C. de iure delib. cum ſi. Vñ puto. qꝫ deciſio pendeat, ex his, quæ dicã in 9. art. prin. in 1. q. Vbi declarabo, an qñ ſtatutum uult fœminã non ſuccedere cum maſculo, ſed illam dotari, & non declarat q̃ta eſſe debeat dos, vſq; ad quã ſummã ſit dotãda.
33 Septimo videndum eſſet, † an ſtatutum prefereẽs agnatos in tutela cognatis, videatur etiam in ſucceſſione prefferre. Dixi
34 ſupra in 10. articulo principali. Octauo, quæri poſſet, † de ſtatutis quæ videntur habere repudignantiam, vt in ſtatutis Senenſibus, quorum unum in ſucceſſione collateralium diſponis, quod ſi quis deceſſerit ſine liberis, & aſcendentibus ſuccedat proximior parens defuncti. vſque ad quartum gradũ, ſtante alio ſtatuto, quod ad hereditatem defuncti, ſine filiis, & aſcendentibus mater vocetur, vſq; ad certam portionẽ, aliam habeant parentes maſculi ex parte patris, & cõtingat aliquo mortuo ab inteſtato ſupereſſe duos coniunctos vno, ex latere paterno, & alio ex materno proximiore. & idem de ſimilibus dicendum eſt, qꝫ debent ad concordiam reduci. Corneus conſ. 572. uol. Et quod ſit contrarietas euitanda & ſtatuta ſint ad concordiam reducenda, voluit etiã Corneus conſi. 116. incip. difficultas. 2. uolu. cum concordan. allegat. s̃. eodem. 5. articulo princ. 9. q Et facit conſilium Soçini con
35 ſil. 126. incipien. viſa. 1. uolumine. Nono quæri poſſet, † an ſtatutum excludens dotatam a patre, matre, fratre vel auo &c. ab hereditate patris, matris, fratris, vel aui, &c. ſi ex eis maſculi ſupereſſent. ſufficiat qꝫ ex altero iſtorũ ſuperſit maſculus. An uero debeat intelligi, quod ſupereſſe debeat maſculus, deſcendens a perſona dę cuius hereditate intelligitur. Do. Philip. Cor. conſ. 134. incip. eleganter. 2. uol. tetigit hunc paſſum. ſed quia eſt de materia tangenda in ſeq. art. 16. q ad ibi dicenda me remitto. Decimo eſt aduertendum, quod etiam
36 † ex modo excipiendi cognoſci poteſt, an ſtatuentes de aliqua hæreditate non ſenſerint, puta an excluſa ab hæreditate patris, & fratris, ſit etiam excluſa ab hæreditate matris, vt ꝑ Corneum conſi. 20. inci. multa. 3. uolumine. uult Socinus cõ
37 ſil. 121. inci. viſa. primo uolmine. Vndecimo quæro, † ſi extẽt duo ſtatuta, vnum qꝫ in ſucceſſione decedentis ab inteſtato ſine deſcendentibus filiæ dotatę veniat ad dimidiam, & alii proximi ad aliam dimidiam, Stante alio & poſteriore ſtatuto, qꝫ decedente aliquo ab inteſtato ſine deſcendentib. mater ſuccedat in legitima, & proximiores ex latere patris ſuccedant in reſiduum. An ſi extent mater filiæ defunctæ, & filius ſororis ipſius defunctæ, & agnatus vno gradu magis diſtãs videlicet patruus magnus, vel eius filius. erit locus primo vel ſcđo ſtat. Cor. conſ. 95. inci. diu. Tenuit non poſſe eſſe locum primo ſtatuto ꝑ matrem, quæ eſt in medio, ꝙa non poſſunt verificari verba ſtatuti, iuxta no. per Bar. in l. 4. §. prætor ait. in fi. commen. ff. de damno infe. Sed dicit eſſe locum ſecundo ſtatuto, ita quod mater detrahat legitimam, & patruus magnus vel eius filius ſuccedat, & arbitror hanc partẽ veram, quia hoc caſu verificatur ſecundum ſtatutum in verbis & ratione, quę fauet agnatis, quæ eſt attendenda, vt dixi in tertio articulo principali. Et vere ipſe Corneus eſt mulũ, obſcurus in hac materia & in expoſitione caſuum. Duode-
38 cimo quæro, † an ſtante ſtatuto, quod decedenti ab inteſtato ſine liberis ſuperſtitibus ſibi aliquibus de ſua agnatione,

Source : BIU Cujas

usque in tertium gradum inclusiue succedat proximior de agnatione, nepos ex filia faciat non esse locum statuto, & deficere conditionem, ita ꝙ excludat fratrem aui utrinque cõiunctum. dominus Corneus post Bal. de Bar. cons. 240. incip. alleg. 4. uol. tenuit ꝙ sic, quia uerbum liberis eos comprehẽdit. l. 1. C. de cond insert. l. non sine liberis. & l. cognoscere. ff. de uer. sign. Licet secus dicant, si statutum dicat de decedente ab intestato sine posteris, uel sine his, qui sint de sua generatione, de quibus uerbis etiam per Corneum consil. 123. incip. licet 3. uolumine, & 133. incip. in hac 4 uolumine. & 317. incip. uidetur 3. uolumine. Et late cons. 219. incip. ex duplici. cum duob. seq 2. uolumine. & 12. in primo uolumine. & si.
39 tertio uolumine. Et Fulg. consil. 98. Et si dicatur non existentibus descendentibus uel ascendentibus masculis, Corneus cons. 246. incip. uidetur. secundo uolumine, & in alijs consilijs prælegatis. Et dicetur infra 12. art. princ. 19. q. Duodeci-
40 motertio quæro, † an si statutum prohibeat uirum succedere uxori ultra octauam partem ab intestato cessantibus consanguineis succedet in reliquo. dominus Corneus cons. 424. incip. cum in puncto. uers. & pro hac. 4. uolum. Distinguit an ista prohibitio sit facta fauore agnatorum & cognatorum, & tunc eis cessantibus succedet in totum, aut in odium uiri, & tunc secus. Nec potest intelligi statutum eo casu, quo succeditur per, Vnde uir & uxor. quia illud edictum uacat nullis existentibus transuersalib. l. 1. C. unde uir & uxor. Vnde oporteret statutum intelligere in terminis authen. præterea. C. eo. uel alterius iuris specialis. Mouetur Corneus ex notatis in simili quæstione per Bal. in l. prima. C. de secun. nup. Vbi declarat quando in odium talis personæ uel fauore co-
41 gnatorum dicatur factum statutum. † An autem statutum excludens fœminas propter agnatos, excludat uxorem a successione uiri in casu. dictę authentica præterea. dicetur in articulo sequenti. 19. quæstio.

SVMMARIVM.

1 *A quorum & quibus successionibus, rebus, hereditatibus & bonis fœminæ intelligantur excluſæ, per talia statuta fœminarum exclusiua.*
2 *Statutum fœminarum exclusiuum, an intelligatur eas excludere a successione forensis habentis bona in territorio statuti.*
3 *Statutum prædictum an fœminas excludat a successione clerici. Et agatur de ei succedendo.*
4 *Appellatione populi, an ueniat clerus.*
5 *Statutum disponens, quod in alienatione rei immobilis minoris debeat interuenire certa solennitas, ligabit clericum minorem.*
6 *Statuta & consuetudines laicorum in realibus actionibus ligat clericos. & ita obseruatur in Francia.*
7 *Emphyteosis, quam quis tenet ab ecclesia uti ille dominiũ, licet sit ab ecclesia acquisitum, non est ecclesiasticum.*
8 *Statutum laicorum disponens quod matres non possint disponere in præiudicium filiorum, nisi de quarta, ligabit hæreditatem chlamydate tertij ordinis sancti Francisci.*
9 *Statutum generale prohibendo uel uetanda, habilitando, uel inhabilitando personum ad contractum uel testamentum, non ligat clericos.*
10 *Statutum disponens, quod si quis decesserit ab intestato, succedant agnati usque ad quartum gradum excluſis fœminis, non ligabat non subditum.*
11 *Statutum fœminarum excluſiuum, an locum sibi uendicet in bonis Iudæorũ & infidelium, ita quod fœminas ab eorum successionibus excludat.*
12 *Statutum prædictum, an locum habeat in successionib. & bonis usurariorũ.*
13 *Statutum prohibens mulierem succedere ex testamento, an uideatur etiam illam prohibere succedere ab intestato.*
14 *Si statutum prohtberet succedere ex testamento præterquam in certa parte quid tunc foret ab intestato.*
15 *Statutum prohibens mulierem succedere ab intestato, an uidetur excludere etiam ex testamento.*
16 *Verisimile nõ est statuẽtes uoluisse tollere seu coarctare testandi facultatẽ.*
17 *Statutum loquens ab intestato, locum habet in testamento imperfecto inter liberos.*
18 *Si statutum excludat filiam extantibus masculis salue testamentaria dispositione testatoris, & hoc statuto nõ tollitur, quin fœmina possit petere quod sibi reliquerit testator, nec quin ille possit in alios disponere.*
19 *Si statutum dicat, quod mater ab intestato non succedat filijs, nisi in legitima, & pater duabus filijs reliquerit plusquam sit legitima unius, minus tamen quam legitima ambarum, & unam alteri substituit, & ambabus substituit fratrem, an in aliquo mater succedet.*
20 *Stante rubrica statuti, quod mater non succedat, sed proximiores coniuncti per patrem filijs, & nigrum loquatur, quando pater decessit sine testamento, an nihilominus locum habebit statutum, esto quod pater testator decesserit, dummodo de bonis filiorum non disposuerit.*
21 *Statuto excludente maritatam saluo nisi pater uel mater aliquid ei reliquerit, an uideatur facultas dandi filię seu relinquendi coarctata propter illud uerbum, aliquid. ita quod non liceat magnum relinquere.*
22 *Si unum statutum excludit matrem a successione testati, præterquam in certa parte, & aliud statutum excludat fœminas simpliciter a successione intestati, an intelligatur in successione intestati reseruata pars, quę peti possit.*
23 *Præseruatum in causa testati, an generaltier ab intestato debeatur.*
24 *Sub statuto excludente fœminas ab intestato, an intelligatur comprehendi fœmina, quę ex necessitate aliquid per aliud statutũ ex testo habere debet.*
25 *Quid si quis tot haberet filios, quod singuli non possent tantum habere, quãtum mandaret statutum reliqui personæ excluſæ.*
26 *Si in prima parte excludat a successione ab intestato, & in alia a successione testati minus plene, an fiet extensio de casibus & personis in successione ab intestato expressis, ad causam testati.*
27 *Statutum fœminas simpliciter excludens si non dicat, ex testamento uel ab intestato, an uideatur excludere a successione tam ab intestato, quam ex testamento.*
28 *Filia renuntians hereditati paternæ cum iuramento, an intelligatur renuntiasse successioni quæ ex testamento defertur.*
29 *Pactum per quod renuntiatur successioni ex testamento, an ualeat.*
30 *Quid, si statutum dicat. quod mulier transiens ad secunda uota, non possit succedere ullo modo uel ingenio.*
31 *Statutum loquens per uerbum successionis intelligitur de successione ab intestato.*
32 *Stante statuto, quod extantibus masculis uel fratribus defuncti, filia ab intestato non succedat, si pater filium masculum hæredem uniuersalem instituat, filiæque modicum quid relinquat, ita quod plus petere non possit. Si contingat uiuo patre hæredem masculum prædecedere, an mortuo patre filia a fratribus patris defuncti excludetur, an uero in totum succedat.*
33 *Statutum excludens fœminam a successione decedentis ab intestato, an locum habeat si aliquis facit testamentum nullum.*
34 *Decedens facto testamento nullo, intestatus decedere dicitur.*
35 *Testamentum nullum causa præteritionis filij, an possit filius approbare in præiudicium filiæ.*
36 *Quid in testamento imperfecto inter liberos.*
37 *Statutum stans quod filiæ & neptes teneantur obseruare testamentum, & ultimam uoluntatem patris an intelligatur de ualidis tam ratione institutionis & præteritionis quam solennitatis & numeri testium, in tantum, quod non possint dicere testamentum nullum.*
38 *Statutum excludens a successione decedentis ab intesta. an locum habeat in condito testamento ualido, quod postea rumpitur agnatione posthumi.*
39 *Quod tempus consideratur ut quis intestatus dicatur decessisse facto testamento. sed postea recisso, an tempus mortis, an uero recisionis testamenti, & quomodo considerandasint uerba statuti ab intestato.*
40 *Statutũ excludens fœminas a successione decedentis ab intestato, an locum hẽat in successione intestabilis, ut est pupillus, furiosus, prodigus, & similes.*
41 *Verba legis intelligenda sunt, prout loquuntur generaliter, non singulariter de isto, uel de illo.*
42 *An prohibendus sit communis usus loquendi.*
43 *Iura exorbitantia a iore, communi, seu illud corrigentia loquentia de eo, qui talis est, locum sibi non uendicant in eo, qui habetur pro tali.*
44 *Propria significatio non tantum ex alluſione uocabuli, & secundum diffinitionem uocabuli, sed etiam ex legis authoritate sumitur.*
45 *Toleranda est improprietas uerborum quam lex tollerat, & pariter illa, quam tolerat communis intellectus.*
46 *Qualis esse debet communis usus loquendi.*
47 *Statutum præferens agnatum masculum fœminæ in successione decedentis ab intestato sine descendentibus, non comprehendit successionem infantis, quia non potest habere descendentes.*
48 *Statutum excludens a successione intestati fœminas, an habeat locum dato, substituto pupillari, tacite uel expresse.*
49 *Quis proprie dicatur non testatus.*
50 *Statutum excludens fœminas, propter masculos, an intelligatur, non solum excludere ab hæreditate delata de iure communi, uerumetiam a bonis ex alio statuto filiis reseruatis.*
51 *An dicatur quis decedere ab intestato, quando non põt de bonis disponere.*
52 *Statutum simpliciter fœminas a successione ascendentium extantibus masculis excludens, an intelligatur excludere tam a successione ascendentium extantibus masculis excludens, an intelligatur excludere tam a successione bonorum maternorum quam paternorum, seu tam aui materni quam paterni, & sic de alijs.*
53 *Statutum excludens dotatam, intelligi debet excludere a bonis dotantibus*
54 *Quid si uerba statuti suadeant quod descentes per lineam masculinam, fœmina a successione ascendentium excludant.*
55 *Statutum quod frater consanguineus tantum a successione fratris preferatur fratribus & sororibus uterinis tantum an præferat tam in bonis a patre ad fratrem defunctum peruentis, quam a matre, & aliunde quæsitis.*
56 *Quæ dicuntur de fratre uterino, procedunt etiam in sorore uterina.*
57 *Stante statuto, ꝙ masculi fœminis præferantur, si mater decedat relicto filio & filia, ac superstite marito, cui filius uigore statuti succedat, & demũ si cõtingat filiũ mori, cui pater excluſa filia etiã ex dispõne stat. succedat, & ipsum patrẽ trãsire ad secunda, uota, masculũq; ex secũdo mat. suscipete, & demũ pater moritur. An per germanũ natũ ex secundo mat. in totum excluderetur filia ex primo matrimonio paeterna successione. An uero dicta filia succedet in bonis matris. seu quæ ad patrem suum peruenerunt.*
58 *Successio filij patri proueniens, debet præseruari filijs. primi matrimonij, quando pater transit ad secunda uota sicut præseruatur successio filij proueniens matri, quando ipsa transit an secunda uota.*
59 *Statutum excludens filiam dotatam propter fratrem uel aliam personam, a qua successione intelligatur excludere, an a successione dotantis tantum.*
60 *Statuũ dicens, quod soror dotata a fratre, non succedat fratri, non habebit locum.*

Source : BIU Cujas

locum, si frater eam dotet de portione sororisme t.
61 Quid de dotata a fratre de bonis communibus:
62 Quid si sit dotata a patre communi, & de eius bonis.
63 Quid quando verba statuti multum repugnant restringendo ad hæreditatem dotantis tantum.
64 Statutum dotatam excludens ab hæreditate plurium nominatorum, si dicat, dotata ab aliquo eorum, an intelligatur ab aliquo eorum, de cuius successione agitur.
65 Quid si statutum dicat, dotata a patre, non succedat in hæreditate eius, vel matris, vel aui materni, vel fratris.
69 Quid si dicatur, quod excludatur ab hæreditate dotantis, & non dotantis.
67 Si statutum dicat, ꝙ non succedat patri, matri auo, uel fratri, nec exprimat a quo sit dotata, an referat a quo dotetur, ad finem vt excludatur a successione nominatorum in statuto.
68 Stat. diuersas personas dinumerans, debet intelligi diuisim, non coniunctim, & in qualibet persona vnam orationem comprehendere.
69 An sit differentia, si tale statutum loquatur alternatiue, vel copultiue, & quid plura copulata ad diuersum finem tendentia operari habeant, & quomodo resoluantur.
70 Stat. generaliter dicens, quod dotata ab auo, patre, matre, vel fratre, non possit succedere alicui ex personis dotantibus, vel non dotantibus, si masculi supersunt, intelligitur de masculis ex eo de cuius hæreditate agitur.
71 Stante vno sta. ꝙ dotata a patre matre vel patruo quamdiu supersint masculi, non succedat, & alio statuto, ꝙ dotata de bonis communibus non possit venire ad diuisionem vel communionem bonorum communium, quæ remanserunt penes fratres si de dictis fratribus legitimi hæredes remanserũt an ex talibus stat. filia a fratre dotata de bonis communibus excludetur a fraterna successione superexistente ex fratre fœmina.
72 Si appareat aliquam dotatam esse, nec constat a quo, quis præsumetur illam dotasse, & de quibus bonis.
73 Quando expensa in facto est necessaria, illud præsumitur factum ab eo, qui facere tenetur.
74 Statuta talia fœminarum exclusiua, an excludant a successionibus iam quæ sitis vel delatis tempore conditi statuti.
75 Statutum excludens fœminam ad hæreditate vnius, an in eadem sibi locum vendicet postquam deuenit ad alium.
76 Hæreditas defuncti postquam adita est, improprie illius dicitur hæreditas.
77 Filia, quæ renuntiauit successioni paternæ, nihilominus poterit succedere fratri, etiam in bonis, quæ a patre peruenerunt, licet in fratris successione, non reperiantur nisi bona paterna.
78 Quid si in tali renuntiatione iuramentum interuenisset.
79 Quid si paterna hæreditas non esset per fratrẽ adita, nec ad aliũ transmissa.
80 Potest quis ex persona alterius, quod non potest ex sua.
81 Statutum excludens mulierem a successione vnius, an generaliter sibi vendicet locum in successione alterius.
82 Sta. excludẽs propter vnam personam, an videatur excludere propter aliam non nominatam, in qua sit par, vel mæior ratio.
83 Stat. excludens dotatam a patre a successione matris, aui materni, & auiæ, maternæ, multo magis excludere videtur a successione patris.
84 Sta. excludens fœminam a successione propter agnatos, videtur excludere sororem a successione viri.
85 Statutum excludens a successione fratris, non intelligitur excludere a successione sororis.
86 Statutum excludens a successione patris, non intelligitur excludere a successione sororis, vel fratris.
87 Sta. excludens a successione patris, locum non habet in successione matris.
88 Sta. excludens a successione matris, an excludat a successione fratris.
89 De stricta ad latam significationem, an licitum sit arguere in sta. talibus.
90 Sta. mandans, statutorum verba ad literam intelligi, & prout verbo sonant qui importet.
91 Stat. excludens a successione masculi, an intelligatur excludere a successione fœminæ.
92 Stat. excludens a successione patris, an excludat a successione aui.
93 Si ex rubrica sta. generaliter excluduntur dotatæ, nigrum uero non excludit eas generaliter, sed ab hæreditate alicuius an extendatur nigrum iuxta rubricam ad exclusionem a successione alterius non nominati in statuto.
94 Rubrica ad hoc vt possit allegari, & non restringatur per nigrum, quid necesse sit.
95 Verba nigri obscura & ambigua, declarantur per rubricam.
96 In materia odiosa, an indefinita æquipolleat vniuersali, an vero stricte debeat intelligi.
97 Stat. licet taliter debeant interpretari, vt aliquid operentur vltra ius commune, inuento tamen quod aliquid operantur, debent restringi, vt minus lædant ius commune, quam fieri possit.
98 Si rubrica generaliter admittat proximiores ex parte patris, excluſa matre & nigrum loquatur, si pater decesserit sine testamento, an excludatur mater etiam condito per patrem testamento.
99 Si rubrica dicat, quod proximiores succedant defuncto, & in nigro dicatur, quod mater excludatur per proximiores consanguineos, an auia paterna excludet matrem.
100 Si rubrica sta. dicat, ꝙ dotata non succedat extantib. masculis nigrũ dicat, quod dotata non succedat matri vel alteri de linea materna, et ꝙ dotata intelligatur, quando constat de confessione dotis per maritũ facta, vel de reali numeratione, ad hoc vt excludatur ex generalitate rubricæ, an necesse sit quòd de dote constet iuxta declarationem nigri.
101 Limitationes, quibus restringitur & interpretatur rubrica per nigrum.
102 Excluſa a patris successione propter masculos, an admittatur ad bona patris confiscata, quorum pars ex gratia est filijs reseruata.
103 Quando a lege antiqua æquiparantur casus verus & fictus, in statutis fit extensio ab vno ad alium ex identitate rationis.
104 Excluſa a bonis paternis per statutum, an possit venire ad emphyteosim patri concessam pro se & filijs, aut nepotibus, aut saltem liberis.
105 Filiæ an comprehendantur in emphyteosi, quæ patri conceditur, & filijs, & quid si dicatur pro se & liberis.
106 Specialis consuetudo circa successionem rerum emphyteoticarum, statutum ciuitatis, vel pactum generale communitatis seruanda sunt, & secundum illa præsumitur facta concessio.
107 Emphyteota ecclesiæ, an teneatur ad onera publica & collectas, sicut emphyteota priuati.
108 Statuta laicorum, an extendantur ad bona emphyteotica ecclesiarum.
109 Emphyteota fisci, æquiparatur emphyteotæ ecclesiæ.
110 Emptores rerum ecclesiæ, non gaudent eius immunitate.
111 Quæ dicitur magna pensio, ita ꝙ habeat excusare a collectis.
112 Percipiens fructum, si pro domino soluat, seu eius ratam, potest tantum retinere de pensione, aut repetere.
113 Statuta fœminarum exclusiua, an locum habeant in bonis feudalibus.
114 Statutum de dote lucranda, locum non habet in bonis feudalibus.
115 An necessarium sit quod quis sit hæres, ad hoc vt in feudo succedat.
116 Statuto excludente filiam a successione, an poterit illa retinere feudum absque eo quod sit hæres, vbi alias ex tenore feudi potest in eo succedere.
117 Statuta fœminarum exclusiua, an excludant eas a iure patronatus, præsupposito quod in eas illud possit tranferri.
118 Si filia dotata non succedit patri, quia renuntiauit hæreditati, an nihilominus in iure patronatus succedet.
119 Excluſa a successione per statutum, an intelligatur etiam excluſa quo ad bona sita extra territorium statuentium.
120 Statutum priuans quem beneficijs, intelligitur de beneficijs sitis intra territorium statuentium.
121 Consuetudo localis non trahitur ad bona alibi sita.
122 Statutum siue in rem, siue in personam, loquatur, non trahitur ab bona extra territorium statuentium.
123 Stante consuetudine Bononiæ, quod vir possit vxori relinquere secundum ius commune, Rhegij vero existente contrario statuto, si Rheginus origine & Bononiæ ciuis, habeat bona Rhegij. & Bononiæ, quo ad bona Rhegij seruatur statutum Rhegij & quo ad bona Bononiæ, ius commune.
124 Diuersitas locorum & iurisdictionum, facit censeri diuersa patrimonia, eaque diuerso iure censeri
125 Hæc diuersitas patrimoniorum ex diuersitate locorum eius est effectus, vt quis in eis possit decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus.
126 In statutis excluſiuis fœminarum, an considerandus sit locus, vbi bona sita sunt, an vero locus originis, an locus hæreditatis aditæ, an locus statuti, sub cuius iurisdictione erat defunctus, an locus, in quo est maior pars hæreditatis, an locus, in quo sint mobilia, an vero locus, vbi sunt immobilia, & an locus, vbi sunt transportanda.
127 Statutum personam inhabilitans sortitur effectum quocunque persona vadat, etiam extra territorium.
128 In consequentiã vniuersi veniunt ea, quæ principaliter venire nõ possunt.
129 Statutum Mediolani excludens mulierem a successione descendentis, existentibus agnatis vsq; ad septimũ gradum an excludat matrẽ originariã a Mediola. quę nupsit Vigleuali, a successione filij, quem Vigleuali concipit, sed Mediol. peperit, qui filius bona habeat & Mediolani & Viglelaui, quasi ipsa mulier sit forensis, vt sortita forum viri.
130 Statutum Florentię disponens hęredem teneri ad integre soluendum creditoribus, non obstante confectione inuentarij, se extendit etiam ad bona & creditores alterius territorij.
131 Datio curatoris, non trahitur ad bona sita extra territorium dantis, licet secus sit in datione tutoris, qui principaliter datur personæ.
132 Quid si quis esset ciuis ciuitatis dominantis, puta Florentia, vbi bona haberet, ibique statutum disponeret de modo succedendi, & eidem bona haberet in loco subdito ciuitati, vbi aliud statutum de successione aliter disponeret, quod horum statutorum obseruabitur.
133 Statutum fœminarum excluſiuum, an fœminam excludat, ne succedat in nominibus debitorum existentium extra territorum.
134 Actiones ad res mobiles censentur, quo ad effectum res mobiles, & actiones ad res immobiles iuducantur, prout de rebus immobilibus.
135 Nomina debitorum in Italia contracta, & ibi soluenda, annumerantur in bonis Italicis, in Anglia vero contracta, & soluenda, inter Anglica bona annumerantur.
136 Si quis habeat duo domicilia, vnum ratione originis, alterum ratione incolatus, vtrum venit considerandum.
137 Actio ad dotem, an dicatur de territorio, vbi exigi debet, an vero de territorio mariti.
138 Annui reditus, canon, census, præstatio, an iudicentur inter immobilia, & an censeantur de territorio loci defuncti, vel vbi debentur.
139 Excluſa ab hæreditate, non intelligitur excluſa a dote materna.
140 Mulier habens filios, prohibita testari de bonis mobilibus vel immobilibus vel donare, aut alienare in alias personas, an intelligatur prohibita de nominibus debitorum.

Source : BIU Cujas

141 *Excluſa ab vltima voluntate alicuius, an intelligatur et iam excluſa a ſucceſſione delata per viam ſubſtitutionis.*

142 *Quandoque quis habet per alium, quod per ſe habere non poteſt, & per indirectum, quod directo habere non poſſet.*

143 *Stante ſtatuto vrbis veteris, quod ſi quis deceſſerit ſine liberis, proximiores ex parte patris ſuccedant in patrimonio & proximiores ex parte matris, in matrimonio, an decedente aliquo ſine liberis, viua adhuc matre, ſit locus ſtatuto, vt proximiores ex parte patris ſuccedant in patrimonio, & matri præferantur.*

144 *Excluſa a ſucceſſione per ſtatutum, an excludatur a prouiſione l. hac edicta li. in prin. C. de ſecun. nup.*

145 *Statuto excludente mulierem a ſucceſſione patris & matris, ſaluo ſi ſibi aliquid reliquerunt, per vltimam voluntatem, uel aliter, quod cum ratione relinqui poſſit, an illud, aliquid, intelligatur de modico, vel ad bene placitum.*

146 *Data poteſtate diſponendi de aliquo, num videatur de reſiduo prohiberi.*

147 *Stante ſtatuto Ianuæ ſub rubrica de ſucceſſione pupilli, quod ſoror vterina ſuccedat in his, quæ a linea materna proueniunt, in alijs bonis agnati proximiores, an agnati proximiores præferantur amitæ in omnibus bonis pupilli, nulla ſubſiſtente ſorore vterina, an vero amita præferatur agnato remotiori, vt non ſit locus ſtatuto.*

Articulus VIII.

1 OCtauo articulo principali, videndum eſt † a quorum & quibus ſucceſ
ſionib. rebus, hæreditatibus, & bonis, fœmi
næ intelligantur excluſę per talia ſta. exclu
2 ſiua fęminarum. Et primo poſſet quæri, † an intelligantur excluſe a ſucceſſione forenſis habentis bona in territorio ſtatuti? de quo dixi ſupra in ſexto articulo prin. in 1. membro. in 1. q. & contingeret etiam dicere. ℣. hoc eodem articulo in 24. q. Secundo
3 quæro, † an fœmina tunc intelligatur excluſa a ſucceſſione clerici, ſi agatur de ei ſuccedendo. Et hanc ſucceſſionem Romanus in ſingulari. 437. incip. habeo caſum dicit ſe in facto habuiſſe in ſucceſſione Cardinalis Nouarien. qui tunc mortuus erat relictis pluribus filijs & filiabus, & ꝓp eius ſciętiam peruenerat ad cardinalatum, & erat conſtitutio in ciuitate Nauarienſi, quod extantibus maſculis, fœminę non ſuccederent, & dubitabatur an illa conſtitutio haberet locum in ſucceſſione dicti dñi epiſcopi & Cardinalis, attento, quod conſtitutio erat laicalis, & ipſe erat perſona eccleſiaſtica, & quamuis Romanus dicat ſe dubitare per c. eccl. San. Mariæ. de conſti. & c. bene quidem 17. diſt. tñ concludit ſtat. in tali hæreditate ſibi locum vendicare, per not. per Io. And. in c. fi. de offi. de leg. in 6. in nouel. per illum tex. & quia in quibuſdam caſibus ſecularis habet poteſtatem clerum reſtringendi. 23. q. 5. cap.
4 princeps. vbi gl. enumerat, licet appellatione † populi non ueniat clerus, vt in c. 1. de prębend. & in c. ſi ſententię de ſen. ex comm. in 6. Ad contraria reſpondet, ꝓ loquuntur, qñ ſtat. loquitur prohibendo perſonam clerici ſuccedere. Et prędictã deciſionem refert & ſequitur D. And. ſicu. in c. quod clericis, de fo. compe. Motus maxime, quia ſtatutũ diſponit tempore quo mortuus eſt clericus, de bonis peruentis ad laicos, ita ut non attendatur tps, quo clericus, viuebat, cum viuentis non ſit dare hęreditatem. l. qui ſuperſtitis. ff. de acq. hær. Et ad hoc adducit gl. valde ſingularem in l. illa inſtitutio. ff. de hære. inſti. quæ dicit, ꝓ teſtator diſponit de reb. tempore, quo non eſt futurus dominus. Facit. 13. q. 1. c. ex his omnib. Adducit etiã
5 quod dicit Salyc. in auth. caſſa de ſacroſ. eccle. quod † ſtatuto diſponente, ꝓ in alienationibus rei immobilis minoris dęat interuenire aliqua ſolęnitas, tale ſtatutum ligabit clericum minorem. De quo per Ale. in conſi. 110. & ſeq. in 2. vol. Ad cuius dicta, quãtum ſit ad iſtud ſimile, me remitto. Et ita etiam tenuit Bal. in l. 1. 9. col. verſi. ſed ſi hic vlterius quæritur. C. de ſum. tri. dicęs, ꝓ in tali beneficio ſtatuti presbyter & clericus includitur, & in ſpecie idem Bal. conſi. 30. 4. vol. & Card. in repe. c. perpendimus. 8. q. de ſen. excõ. Vbi refert Ioan. de ligna. Fran. de Albergo. & Lap. ita conſuluiſſe, ſequitur Panor. in c. cõſtitutus, per illum tex. de in integ. reſti. & in c. quod clericis, poſt Ant. de Bu. de fo. compe. & An. de But. in c. quæ in eccleſiarum. de cõſti. Ad idē pōt adduci, ꝓ dixit Bal. in d. c. cum veniſſent, de eo, qui mit. in poſſ. cau. rei ſer. ꝓ illũ tex. ubi poſt
6 Guil. decu. Dicit † ꝓ in realibus actionibus ſtatuta & cõſuetudines laicorũ ligant clericos, & ita dicit ſeruari in regno Frãcię, cũ res ſint de territorio regis. Subdit, ꝓ alibi dixit aſr & bñ. Sed pro hac deciſione melius facit, quia bona trãſeuntia a perſona eccleſiaſtica in laicum, cõſiderãtur & iudicãtur, ut nõ eccleſiaſtica, per no. per Dy. & Bar. ac doc. in l. paulus. in fi. comment. ff. de acquir, hære. Bar. & Dy. ac doc. in l. licitatio. §. fi. ff. de publi. & gl. & do. in cle. fi. de cẽſi. Fed. de Senis, in cõſi. 11. inci. q. talis eſt. Gemi. in c. quamquam. de cenſi. in 6. Bal. in marga. in verbo, contractus, verſi. pen. in fi. Io. An. in c. 1. de immu. eccle. & in addi. Spe. co. ti. in fi. Archi. in c. 2. 11. q. 1. Bal. in conſi. 31. inci ſtatuto ciuitatis. Aſt. 3. uolum. ſecundum penultima impreſſionem. & in tit. de pace conſtan. in verbo, nos Romanorum. & Io. de plat. in l. nemo. C. de dig. lib. 12. Et facit, quod fortius dicam infra hoc eo art. in 22. q. vbi teneo,
7 ꝓ ſtatutum habeat locũ in † emphyteoſi, quam quis tenet ab eccleſia, qa illud vtile dñiũ licet ſit ab eccleſia acquiſitũ, & eius prætextu eccleſia recognoſcatur, tñ nõ eſt eccleſiaſticũ. Et ita tenet in hac qõne Pan. in d. c. eccleſia S. Mariæ. in fi. cõmen. Vbi ēt Fely. in 7. q. & Pet. de Ancha. in repeti. c. 111. q. prin. de conſti. uer. hic etiam quæro. ſequitur Barba. conſil. 51. 3. vol. Et Dec. in d. cap. eccleſia Sanctæ Mariæ. Et cum iſta opinione etiam tranſit Soc. conſ. 230. incip. viſo teſtamento. 1. vol. Vbi conſuluit ꝓ præſuppoſito quod mulier chlamydata tertij ordinis S. Franciſci, diceretur perſona eccleſiaſti-
8 ca, nihilominus † ſtatutum laicorum mandans, ꝓ matres nõ poſſint diſponere in præiudicium filiorũ, niſi de quarta, liga bit talem hæreditatem chlamydatę per fundamenta ab eo
9 relata. Sed dictam deciſionem non puto veram, eo, quꝺ † ſtatutum quamuis generale prohibendo velverando. non ligat clericos, vt per Pano. & do. in c. eccleſia S. Mariæ de conſtit. & in c. quod clericis de fo. com. Et idem qñ habilitat vel inhabilitat perſonam ad ℈ctum vel teſtamentum, vt per Ale. cõ ſil. 44. incip. videretur. verſi. fi. & ſic manifeſte. & in fi. conſilij
10 5. volu. poſt Imo. in d. c. quod clericis. qui dicit, quod † ſtante ſtatuto, quod ſi quis deceſſerit ab inteſtato, ſuccedant agnati vſque ad quartum gradum, excluſis fœminis, tale ſtatutũ cum loquatur in perſonam, non ligabit non ſubditum. & di
11 cit ibi ſe ita conſuluiſſe. Tertio quęro, † an hoc ſtatutum vendicet ſibi locum in bonis, & ſucceſſionibus Iudęorum, & infidelium, ita quod fœminas ab eorum ſucceſſionibus excludat, de hoc dixi ſupra in 6. arti. princ. in 1. membro, in 3 q. Sed quia Iudęi communiter habent bona per vſurariam prauitatem acquiſita, an in eis habeat locum ſtatutum, dicam in q.
12 ſeq. Quarto quæro, † an talia ſtatuta habeant locum in ſucceſſionib. & bonis vſurariorũ, in qua materia eſt diſtinguen. ꝓ ſtatutum excludit fœminam ab impugnando teſtũ diſpo
nens eam debere eſſe contętam eo, ꝓ ſibi relinquitur. Et tũc cum vſurarius manifeſtus teſtari non poſſit, vt patet in c. quã quam. de vſur. in 6. non habebit in eius teſtõ locum ſtatutũ, etiam ſi ſit Iudæus, qui teſtetur. Nam licet pœna d. c. quanꝙ. non habeat locum in Iudæis, vt late etiam ſubtiliter probat d. Fran. de Are. in conſ. 158. inci. copioſe &c. Vbi dicit ipſum poſſe teſtari, quamuis ſit vſurarius, tñ ſtatutum prædictum emanans in fauorem agnatorum & publicę vtilitatis, nõ debet eis prodeſſe, vt dixi ℣. in 6. art. prin. in 1. mębro 3. q. Et ad ibi dicta me remitto, cum limitationibus ibi poſitis. Aut vero ſtatutum loquitur de ſucceſſione inteſtati, & tunc non video cur ſeruari non debeat ſtatutum inter hęredes, licet ipſi hæredes teneantur ad reſtitutionem vſurariam, vt patet in
13 capitu. tua nos. de vſu. Quinto quæro, † an ſtatutum prohibens mulierem ſuccedere ex teſtamento, videatur etiam prohibere illam ſuccedere ab inteſtato, vt quia diſponat filiæ nuptæ extra territorium nihil poſſe ex teſtamento relinqui. Io. de Ana. in conſ. 79. inci. viſis, quæ in facto. Dixit ꝓ ſic, & nihil allegat. Sed eſt tex. in l. codicillis. §. matre. & ibi not. ff. de leg 2. Et dixi in præce. arti. in 5. q. Qui enim decedit inteſtatus, videtur tacite relinquere l. conficiuntur. in prin. & l. ſi
14 quis cum nullo. ff. de iure codicil. Sed † ſi ſtatutum prohiberet ſuccedere ex teſtõ, præterquam in certa parte, quid tunc foret ab inteſtato, dicam ℣. in 7. q. Sexto quæro, quid econtra,
15 † an ſtatutum prohibęs mulierem ſuccedere ab inteſtato, videatur etiam excludere ex teſtõ, Pau. de Caſt. in conſi. 283. incip. ſuper eo, quod quæritur. in volu. antiquorum conſiliorũ ſecundum primam impreſſionem, tenet ꝓ non, & nihil allegat. Puto diſtinguędum, ꝓ aut quærimus, an intelligatur excluſa a facultate impugnandi teſtamentum. maxime per ℣. tabu. quæ ex teſtõ datur. & de hoc late dicam infra, in nono arti. prin. 1. q. & in decimo arti. quarta q. Aut a beneficio ſucceſſionis & acquiſitionis bonorum ſibi ex teſtõ relictorũ, &
16 tunc vera ſit opinio Pau. de Ca. Tum quia † non eſt veriſimile ſtatuentes voluiſſe tollere ſeu coarctare teſtandi facultatem, ℣ l. 1. C. de ſacroſan. ec. & nota. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obli. Tum quia non cēſetur ſtatutum voluiſſe facere filiam ſeu fęminā deterioris conditionis, quã extraneum, cui poteſt talis teſtator relinquere, vt dicam infra duodecimo articulo principin 7. q. vel 8. Facit l. cũ acutiſſimi. C. de fideic. & quod hĩ in l. cum auus. ff. de cond. & dem. & in l. generaliter. §. cum autem. C. de condi. inſti. Tum quia non licet per omnia arguere de cauſa inteſtati ad cauſam teſtati, vt patebit ex dicēdis in dicto nono artic. principali, maxime in 1. q. & in 10. artic. 4. q. Et patet ex notatis in auth. præ
17 tetea. C. vnde vir & vxor † An autem ſtatutum loquens ab inteſtato, habeat locũ in teſtamēto imperfecto inter liberos, tradunt Moderni & dominus præceptor meus in l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. C. de teſta. Et † ſi ſtatutum exclu-
18 dat

Source : BIU Cujas

dat filiam extantibus masculis, si sine legitimis descendenti
bus decedant, salua testamentaria dispositione patris vel fra
tris, talis reservatio intelligitur, ꝙ si pater vel frater fęminæ
aliquid relinquant, illud petere possit, nō aūt quod pater vel
frater non possint vltra statuti dispōnem in alios disponere,
vt minus lædatur ius cōe. c. cum dilectus. de consue. Ita vult
Soc. cons. 92. incip. circa primum. 1 vol. ver. nec obstat causa
19 statuti. Et † si statutum dicat, ꝙ mater ab intestato non succe
dat filijs nisi in legitima, & pater duabus filiabus reliquerit
plus, quā sit legitima vnius, & minus quam sit legitima am-
barum, & vnam alteri substituerit, & ambabus decedentib,
substituerit fratrem ipsius testatoris an mater in aliquo suc-
cedet, D. Phi. Cor. in terminis statuti Nursię, arguit, quod ma
ter non succedat, eo ꝙ filię dicātur testatę decedere. l. patris
& filij. ff. de vul. & pup. Et mater excludatur l. Papin. §. memi
nisse. ff. de inof. test. Postea decidit ꝙ mater succedat licet q̄-
ta sit legitima sit dubium, secundum eum. Sed prima opinio
videtur vberior, vbi filię decesserunt impuberes. Cęterūm in
20 si huius 6. qōnis, est aduertendum, quod † stante rubr. statuti,
quod mater non succedat, sed proximiores coniuncti per pa
trem filiis, si nigrum loquatur, qñ pater decessit sine testō, ni
hilominus habebit locum statutum, eo quod pater testatus
decesserit, dum bonis filiorum non disposuerit, nec eis testa
mentum fecerit, iuxta l. patris & filij. ff. de vulg. & pupil. & l.
Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inof. test. secundū Cor.
cons. 133. incip. quamuis. 2. vol. Eo quia rubrica generalis di
spositiue posita, potest pro textu allegari, vt ibi. iunctis quæ la
tius dicam infra eodem 20. q. Et quia verba nigri a cōtrario
sensu solum repugnant rubricæ, videlicet quod ab intestato
secus sit, & argumentum a contrario sensu, sicut non debet
admitti contra expressum sensum iuris, vt habetur in l. con-
uenticulam. C. de episco. & clericis. & in l. 2. C. de cōdi. inser.
& in l. 1. §. huius studij. ff. de offic. eius cui man. est iurisd. Pari-
ter non debet sumi contra expressum sensum rubricæ. Et ga
verba, si decesserit sine testō, debēt intelligi, quatenus decess-
erit. l. Stichus, qui meus erit. ff. de leg. 1. cum quo ad bona fi-
liorum pater non disponens dicatur intestatus. decedere, si-
cut pater, qui nō disposuit de tutore dicitur quo ad tutelam
decessisse intestatus, vt est expressum in l. in testamēto. ff. de
leg. tuto. & in § quod autem lex. insti. codē. Ita quod vbi tra-
ctatur de filij successione, prout in casu prædicto, non sit ha-
benda consideratio paterni testamenti, vt ibi latius per Cor.
& cons. 205. incip. quanquam. 4. vol. Iunctis his, quæ dicēntr
infra 11. artic. in 3. q. prope fin. Vbi tangentur, an portione de
lata virtute statuti, possit pupillariter vel aliter per patrem
21 filijs substitui. Quid autem erit dicēdum, † si statutum exclu-
dat fœminam maritatam seu dotatam a paterna & mater-
na successione extantibus filijs masculis, saluo, nisi pater vel
mater aliquid eis in testamento, vel alia dispositione reliqué
rit, seu tradiderit &c vt in statuto nostro Aitensi, an videat
coarctata facultas dandi vel relinquendi filiæ magnę in ma
gna quantitate, propter illud verbum, aliquid, quod aliqui
interpretati fuerunt in modico, dicam infra in seq. artic. in fi.
22 vel circa fi. Septimo quæro, † si vnum statutum fęminam, pu
ta matrem, excludat a successione testati, præterqnam in ali
qua parte, & extet aliud statutum excludens fęminas simpli
citer a successione intestati, an intelligatur in successione in
testati reseruata pars, quæ peti posset ex statuto disponēte in
causa testati. Bald. in cons. 44. incip. quidam nomine Blasius.
2. volu secundum penultimam impressionem, tenuit quod
sic. Motus, quia si ex testō aliquid necessario debetur, multo
magis ab intestato, sicut dicimus de legitima testati, quę ori
tur a causa intestati. l. cum quęritur. C. de inof. testa. Et loquit
in terminis statuti S. Seuerini. Sed idem Bal. in cons. 53. incip.
opinio cōis. in terminis eiusdem met casus, & statuti, muta-
uit sententiam, dicens, quod quia ex primo statuto debeatur
ltia matri ex testamento, non videtur comprehensa in secū
do statuto fęminas simpliciter excludente, quia illi demun
debet ltia ex testamento, qui potest ab intestato succedere
vt in d. l. cum quæritur. & in auth nouissima. & l. parentibus.
23 C. de inof. testa. † In qua qnæstione puto distinguendum. qđ
aut statutum excludens fęminam a successione testati, p̄ter
quā in certa parte, vult illā partē de necessitate relinqui. Et
tunc credo quod ab intestato ēt debeat, & non vltra, per ea q̄
dixi supra in hoc eodem articulo, in 5. q. Et quia idem iuris
esse debet de toto, quo ad totum, quod de parte, quo ad par-
tem. l. quæ de tota, cum si. ff. de rei ven. Et non est incōueniēs
ꝙ pars quæ ex testō debet ēt ab intestato debeat, cū fortior
sit cā testati, ga succedentes ab intestato sępe possumus ex-
cludere p̄ testm̄, & dicā in 9 arti. princ. in 1 q. facit l. si pars. ff.
de inof. test. & c. fi. de re iudi. & l. quandiu. ff. de acq. hęr. Notat
Imo. in l. quotiens. §. si duo. ff. de hære. insti. Et quod late dicā
in proposito infra in 13. articulo princi. in octaua quæstione.
Aut statutum non necessitat ad illam partem relinquendū,
sed dicit, quod non liceat plus relinquere ex testamento. Et
tunc si sit persona, cui de iure cōi ad validitatem testamenti
erat aliquid relinquendum, illud etiam ab intestato debebi
tur, per eandem rōnem, quia illa pars nō tollitur ex toto per
statutum. Quod si non sit talis persona, cui de iure communi
nihil ex testō sit necessario relinquendum, tunc non credo,
quod illud ab intestato debeatur, arg eorum, quę in simili di
cimus de filijs naturalibus tantum, quibus lex communis p̄
mittit relinqui certū quid ex testamento, & ab intestato in il
la parte extantibus filijs legitimis non succedunt. §. discretis
cum sequentibus, in auth. qui mo na. effi. sui, & quod nota-
tur in authentica, licet. C. de natur. libe. Redeundo igitur ad
24 terminos prædictę quæstionis dicendum videtur, quod † stat.
excludente fœminas ab intestato, nō intelligatur cōpre
hendi fęmina, quę ex necessitate aliquid per aliud statutum
ex testamento hīre debet, pro parte debita ex testamēto, quia
vnum statutum aliud distinguit, & declarat, & ad aliud tra-
hitur. l non est nouum, cum ibi notatis, & l. nam & posterio
res. ff. de legib. l. vtrum. ff. de petitione hæred. Sed si quis hīret
25 † tot filios, qui non possent pro virili habere tantam partem,
quantam mandaret statutum relinqui personę excluse, quo
ad alias partes, quanta dīret esse portio a statuto taxata, colli
gitur ex notatis per glosam & doctores in l. si arrogator. ff. de
adoptionibus, & per glosam in §. cum autem, in verbo, bono
rum institutio. eodem titulo. Nec mihi placet, quod dixit
Bald. in d. cons. 53. Dum vult matrem, cui ex testō non licet
linquere nisi certū quid, puta legitimā, in totū ab intestato
succedere, nō obstante alio sta. fęminas a successione intesta
ti excludente, quia vt dixi, etiam si non esset illud aliud stat.
pro ea parte, pro qua ex testō succedere non potest ab intesta
to, videtur prohibita. facit. l. codicillis. §. matre. ff. de legat. 2.
cū ibi traditis. Et dixi. s̄. in 5. q Et voluit do. Benedic. capra in
consilio 4. in 2. dubio. vbi loquitur in terminis statuti Asculi
ꝙ disponit matrē ad successionē filiorū uenire nō posse extā
tibus fratribus vel sororibus defuncti, preterquā in legitima
q̄ petere possit, saluis institutionibus a filijs factis, & substitu-
tionibus factis a parentibus p̄p quæ verba vltima, statutum
loquitur in causa testati, & dominus Benedictus concludit il
26 lā in ēt ab intestato, salua legitima, excludi. Et † si sta. in 1. par.
excludat a successione ab intestato, & in alia a successione
testati minus plene, an fiet extensio de casibus & personis in
successione ab intestato expressis ad causam testati, late So-
cin. qui relinquit indecisum, in consil. 90. 1. vol. cum multis
27 seq. ver. supereſt Octauo quęro quid † si stat. simpliciter exclu
dat fœminas p̄p masculos, & non dicat ex testō vel ab inte-
stato an videatur excludere a successione tam ex testō, q̄ ab
intestato delata, hanc quæstionem tangit Bal. transitorie in
l. 1. C. de leg. hære. & Pau. de Cast. in consil. 390. incip. super pri
mo quæsito, in vol. antiquorum consiliorum. & Cu. in cons.
58. incip. statutum Florentiæ dictat, & Moder. bono. in trac.
dotium, vlti. par. in 74. q. incip. stante prędicto statuto, quod fi
lia, vbi concludunt, quod solum sibi vendicat locum ab inte
stato. Pro quo adducitur quod dixit Bald. in l. pactum in 3. q.
28 C. de colla. vbi † voluit filiā in q̄ renuntiauit successioni pater
næ cum iurō, non intelligi renuntiare successioni, quæ ex te
stō defertur. l. fi. C. de pactis. & quod no. in l. stipulatio hoc mo
du concepta. ff. de ver. obl. quia hoc modo impediretur testa
mentum patris. Quod esset absurdum, sed hoc simile de pa-
cto, cum ratione sua potest morderi, quia bene valet statutū,
ꝙ nō possit fœminæ etiam ex testō relinqui, vt dixi in primo
29 articulo principali, in 1. q. † An autem valeat pactum, per ꝙ
renuntiatur successioni ex testō, remitto me ad not. per Bal.
in d. l. fi. versi. venio ad secundum, per Imo. in c. quamuis. de
pactis. per Alex. in d. l. stipulatio hoc modo concepta per Frā
cis. de Are. post Imol. in l. qui superstitis. ff. de acqui. hære. Cre
do tamen decisionem prædictam veram, ea maxime ratio-
ne, quia alias posset censeri melioris conditionis extraneus,
quam ipsa fœmina coniuncta defuncto, vt dixi supra hoc eo
dem articulo. 6. q. & hanc opi. tenet Ale. in addi. ad Bal. in d.
l. 1. C. de leg. hær. vbi alle. concor. quæ perquirere poterit dili
gens & solicitus perquisitor, quia ego non inueni. Nec Bar. &
Bal. in l fi. C. de pactis, qui solent ad hoc allegari, hoc dicunt.
Prædicta conclusio est limitanda, nisi statutum generaliter,
& per verba præcisa loqueretur, secundum Bald. in consilio
215. incip. quæritur, vtrum, tertio volumine secūdum penul
30 timam impressionem, vt quia dicat † statutum, ꝙ mulier trā-
siens, ad secunda vota, non possit succedere filio vllo modo
vel ingenio, quia tunc tam ab intestato, quam ex testō succe
dere non poterit, quia verba statuti precisa non recipiunt di-
stinctionem. l. in fraudem. ff de mil. test. cum sim. Dicit tamē
31 Mari. in cons. 30. incip. quamuis, ꝙ † si statutum loquatur per
verbum successionis, intelligatur de successione ab intesta-
to. ex natura talis verbi. per no. in l. 3. §. de illo ff. pro socio, ut
ibi latius per eum. De quo etiam, & an legitima debeatur ut

suc-

Source : BIU Cujas

ſucceſſio, tradit Soc.conſ.150.1.par.verſi.7.confirmatur.No-
32 no quæro† ſtante ſtatuto, ꝙ extantibus filijs maſculis, vel fra
trib.defuncti filia fœmina ab inteſtato non ſuccedat ſi cōtin
gat patrem condidiſſe teſtm̃, in quo filium maſculū inſtitue
rit ſuum hęredem vl'em,& filiam in modica re, ita ꝙ plus pe
tere nō poſſet, q̃ maſculus viuo patre prædeceſſerit, an mor
tuo patre filia a fratribus defuncti ſibi patruis excludetur, an
vero in totum ſucceder, Bald.in l quotiens. §.ſi duo.in fi.cōmē.ff.de hæredi.inſti.dicit ſe conſuluiſſe, ꝙ filia fęmina in to
tumadmittatur, ꝓpea quia non ſumus in cauſa inteſtati, quā
uis filia ſit in modico inſtituta, ita ꝙ plus petere non poſſit &
filius vl'is hæres inſtitutus ſit, prædefunctus. Mouetur, quia te
ſtator non vī prohibuiſſe ius accreſcendi, niſi fauore filij ma
ſculi inſtituti, quo defuncto ceſſat cauſa excluſionis, & ꝑ̃r
prohibitio, per no.per Bar.ibi.& inſuper ex mente eius, ſi in-
ſtitutio fierer per modum quotæ, non poſſet prohiberi ius ac
creſcendi, nec cōtingeret teſtatorem pro parte decedere te-
ſtatum, & pro parte inteſtatum, ꝑ̃.l.ius noſtrum. ff.de reg iu.
Facit l.ſeruus cōis ab extero. ff. de acquir.hære.& ipſa eſt veri
tas, vt patet ex no.in d. §.ſi duo,& in l.ſi quis ita hęres inſtitua
tur,& late per Imol. in l.1. §.ſi ex feudo ff.de hære.inſti. & per
docto.in l.quotiens, cum concor.ibi alleg.per Alex. C.eo.tit.
33 Decimo quæro,† an ſtat. excludens fœminam a ſucceſſione
decedentis ab inteſtato, habeat locum, ſi aliquis faciat teſtm̃
nullum, D.Sig.de Homo.in conſil. 154. incip.quæſtio talis eſt
in fi.tenuit quod non, ꝓpea quia ex tali teſtō debentur lega-
ta vtili actione ex teſto, iuxta nota.in authen.ex cauſa. C. de
li præteriti,& ſic non dicitur decedere inteſtatus taliter dece
dens, & loquitur vbi teſtm̃ eſſet nullū præteritione, ut de ſe-
patet. Pro quo facit, quia tale teſtamentum non per omnia
habetur ac ſi nullum foret conditum, vt patet in l. filio præ-
terito.ff.de iniuſt.rup.& in l.ſi quis legatum. ff.de fal.& in l.2.
34 C.de edi.di.Adri.toll. Contrarium credo verius, quia† aliter
decedens dī, proprie inteſtatus decedere.l.1.in prin.ff.de ſuis
& leg.& l.inteſtato.ff.de verb.ſig.& inſt de hęr.quæ ab inteſt.
defe.in prin.iuncta l.ſi filius, qui in poteſtate.& l.Gallus.ff.de
li & poſth.& inſti.de exhæ li.in prin.& ita tenuit Ant.de Bu.
in conſi.25.incip.ad primum dubium.in prin.idem & multo
magis credo, vbi teſtm̃ eſſet nullum propter omiſſam ſolēni
tatem. d.l.1.ff.de ſuis & legi. & de iniu.ru.cum ſim. Illud aūt
quod dixi de teſtō nullo ex cauſa præteritionis, an procedat
35 filio præterito approbante,& † an poſſit teſtm̃ approbari in p̃
iudiciū filiæ, notatur in d.l.filio præterito, & in l. poſthu.ubi
Ale.plene. C.de bo poſſ ꝑ̃ta.& dicam infra in 10. art.in 4.q.&
an ipſa filia excluſa a ſucceſſione, per ſtatutū præterita poſſit
36 dicere nullum, etiā dicam in d.4.q.Et ſi ſit† imperfectum in-
ter liberos, vide modernos in l.hac conſultiſſima. §.ex imper
37 fecto.C.de teſt.& dixi s̃.co 6.q.Et hic quæri poteſt, an ſtatutū
diſponēs, ꝙ filiæ & neptes teneantur obſeruare teſtm̃ & ulti
mam volūtatem patris, intelligatur de teſtō & ultima volū
tate validis tam ratione inſtitutionis & præteritionis, q̃ ſolē
nitatis numeri teſtium, in tm̃, quod filia & neptis præterita
poſſit dicere teſtamentum nullum, d. *Phili.Cor.conſ.116 in*
cip.principale.tenuit ꝙ ſic, tum quia teſtamentum nullū, &
ultima voluntas nulla, non ſint teſtm̃, vt ibi late per eum cū
concor. hac eadem q.s̃.alleg. Et quia tale ſtat. eſt reſtringen-
dum, vt minus lędat ius cōmune, iuxta no.in l.2.C.de nox. &
in c.cum dilectis.de conſu.per illum tex.& in l.maximum ui
tiū ꝑ illū tex.C.de li præt.& quia ſolennitas teſtōrum tot ex-
cogitata vigilijs, non dēt cēteri vnico verbo euerti. l. ſi qñ in
prin. C. de inof.teſtam. quod maxime dixit verum, qñ in ſta-
tuto dicitur ꝙ petere plus non poſſit, q̃ fuerit filiæ vel nepti
relictum, & reperitur talib. nihil fuiſſe relictum, cum ſta. ve-
lit ꝙ cl'a codillaris non operatur nec ſuſtinet vltimā volūta
tem ſm̄ no per Bar.in l.1.1.q.ff. de iu.codic.cū concor. Etiā ſi
dicatur, ſi nō valet vel valebit. qñ filia ſeu neptis ſunt exclu-
ſæ ꝑpaliter, ſ.donec ſupereſt maſculus, vt ibi per eū Quib. nō
obſtantibus dubito de hac deciſione, qñ contēplatione agna
torum maſculorū eſſet factum tale ſtatutū. Quo caſu eſt am
pliādū & nō reſtringēdū, tanq̃ fauorabile, ut dixi in 3. & 4.ar
tic.prin.& quia vt diam. ꝯ in ſeq.artic.1 q. ſtatutum volens fi
liam ſtare ordinationi patris ſecundum communem ſentētiam, excludit etiam a legitima, & ea, quæ non ſuccedit, præ
terita non rumpit teſtamērum. ſecundum communem ſen-
tentiam, de qua. ꝯ. latiſſime in 10.artic.prin.in 4, quæſt.princ.
38 Vndecimo quæro,† an ſtatutum excludens a ſucceſſione de
cedentis ab inteſtato habeat locum condito teſtamento ua
lido, quod poſtea rumpitur agnatione, iuxta. §. poſthumi.&
§.poſthumorum.inſti. de exhæred.libero. & l.poſthumi.& l.
poſthumorum.ff.de iniu.rup.ff.& C.de poſthum.hęredib.in-
ſtituendis, per totum. Vel rumpitur repudiatione, iuxta legē
ſi nemo.ff.de teſtamentaria tutela,& l.eam, quam.C.de fidei
commiſ.& l.prima, in principio ff.de ſuis & legi.cum ſimili.
Barto.in dicta l.prima, de ſuis & legitimis hæredibus, arguit
ad partes,& dicit videri, quod ſic, per illū textum, vbi patet
quod non tantum dī inteſtatus decedere qui nullo condito
teſtamento decedit, verum etiam, qui decedit condito teſta-
mento valido, licet illud poſtea rumpatur.& ꝯrium decidit
39 quia† ſtatutum requirit, quod eo tempore quo quis moritur
decedat inteſtatus, quod nō ꝓcedit in caſu prædicto, in quo
non cum moritur, ſed cum teſtamentum deſtituitur dicitur
inteſtatus. Facit. §. proximus inſti.de legi.agnatorum ſucceſ-
ſio.& illa regula, quod qualitas adiuncta verbo, regulari dēt
ſecundum tempus verbi.l.in delictis. §.ſi extraneus.ff. de no-
xa.l.ſi.Titius.ff.de teſtamen.milita.iunctis notatis per Barto.
in l.ex facto.in prin.ff.de vul.& pup.ſub.& quod dixi in artic.
præcedenti, in quarto membro, in 12. q. & hæc dicit Bartol.
procedere de mero iure. Ex cōi tñ vſu loquendi, vult ſtatutū
in prædicto caſu locum ſibi uendicare. Sētit ergo Bart. quod
ſi verba ſtatuti eſſent taliter concepta, quod terminus ille in
teſtati, vel ab inteſtato, non adijceretur verbo verificādo tpe
mortis, ſeu ipſum tempus concernente & poſterius, tūc mero
iure per tale ſtatutum in caſu prędicto fœminæ excluderentur, puta, ſi ſtatutum diceret, ꝙ extantibus maſculis fœ-
minæ ab inteſtato non ſuccedat, quia tunc verbum ab inte-
ſtato, refertur ad verbum ſucceſſionis,& ſecundum tempus
ſucceſſionis diſpoſitionem regularet, per iura prædicta,& ea
quæ dixi in q. ſupra allega. Sed contra prædictam deciſionē
& conſiderationem Bar. eſt tex.in l.ſi quis poſthumos. §.ſi fi-
lium.ff.de lib.& poſthu. ibi. Hęc enim verba dū dicit, ꝙ ver-
ba l.12.tab quæ dicunt, ꝙ ſi quis inteſtatus moritur, ꝓximior
ſuccedat, recipiunt interpretationem condito teſtō & deſti-
tuto, vt non ad tempus mortis, ſed deſtituti teſtamenti refe-
rantur.& ſic expreſſe apparet, ꝙ lex loquens de moriente ab
inteſtato, verificatur etiam in eo, qui tpe mortis non eſt inte
ſtatus, ſed tpe deſtituti teſtī, ꝯ deciſionem Bar.de qua s̃. Ideo
Bar.in d. §. ſi filium. in vltimis verbis dixit, ꝙ illa verba l.12.
tabu.inteſtatus moritur.faciunt vnum compoſitum, ꝙ non
verificatur tunc, cum quis moritur. ſed tunc, cum teſtm̃ poſt
mortem deſtituitur, ita vt ad aliud tempus referātur. Cuma.
autem in d.§.ſi filium. dicit ſe non intelligere prædicta ver-
ba Bar.& ideo dicit, ꝙ illa verba ſi moriuur, debent exponi,
ſi mortuus ſit, per gl.ibidem in ver.moriente. & illum ſequi-
tur Ang. Are.inſtitu.de ſuc.ab inte.in prin.in fi. com. eliciēs
ex iſta declaratione ꝙ ſi verba ſtatuti prædicti ſint cōcepta
modo ſupradicto, ſi quis moritur vel mortuus eſt ab inteſta-
to extantibus maſculis, fœminæ non ſuccedant, ꝓp talia ver
ba non erit neceſſe inſpicere, an quis tpe mortis decedat in-
teſtatus, quia illa verba, temporis perfectionem ſignificat, &
ad tempus quo quis eſt inteſtatus, referuntur. ſ. deſtituti teſta
menti. Ale.in d.§ ſi filium. circa prædicta dubitat, & nihil bo
ni dicit. *Ait enim* ꝙ tex.in d.l.1. de ſuis & legi. concordat cū
tex.in d.§.ſi filium. quia ille tex.l.1. dicit, ꝙ ille qui cōdidit te
ſtamentum, quod fuit poſt eius mortem deſtitutum, nō im-
proprie dicitur inteſtatus deceſſiſſe, & ſic licet terminus, inte
ſtatus, adiiciatur verbo, deceſſiſſe, tñ non ſecundum tempus
mortis, quo defunctus non poterat dici inteſtatus, ſed ſecun-
dum tempus deſtituti teſtamenti regulabitur, quo tempore
bene dī inteſtatus. Et demum concordando opiniones Bar.
& Cuma. dicit quod verba d.l.1. non reſpiciunt tempus præ-
ſens, ſed futurum ꝓp verbum. dicetur. Et quod in d.§.ſi filiū.
uerba ſunt concepta in præſenti tempore, dum dī ibi, ſi mo-
ritur inteſtatus, quæ declaratio D. Ale. fuit, vt mihi vī incō-
ſiderate facta Nam Barto.in d.l.1. vult, quod ille tex. faciat ꝯ
deciſionem ſuam & bene.& verbum, dicetur, eſt declarati-
uum, emanans a lege interpretante, & declarante factum p̃-
teritum, & tanquam in præteritum, ſcilicet verbum, deceſ-
ſiſſe, quod eſt præteritum infinitiui, & quod reſpicit tempus
mortis, ſicut facit verbum, ſi moritur. Vnde puto, quod ver-
ba, ſi quis deceſſerit inteſtatus, vel, ſi quis decedit inteſtatus
extantibus maſculis fœmina non ſuccedat, verificentur ēt
in eo, cuius teſtm̃ eſt deſtitutum, per tex.in d.§.ſi filium.& in
d.l.1. Nec ob.quod qualitas adiuncta verbo, debet intelligi ſe
cundum tempus verbi, per iura prædicta, quia hoc eſt verū,
qñ illa qualitas venit principaliter ad terminationem illius
verbi, cui apponitur. Sed ſi qualitas & verbum, cui adij citur
inuicem capiatur pro vno toto, tunc regulantur ſecundum
tempus alterius verbi.& hoc eſt, quod voluit dicere Bar.in d.
§.ſi filiū.in vltimis verbis. Ita intelligendo illum tex in verſ.
ſupra allegato, licet aliter dixerit in d.l.1. volens. quod quali
tas inteſtati adiuncta verbo, deceſſerit, determinetur ſecun-
dum tempus mortis, nou aūt ſecundum verbum ſucceſſio-
nis, cuius reſpectu illa qualitas, & verbum, deceſſerit, profe-
runtur. Et pro hac cōſideratione facit l.in ſubſtōne.ff.de uul.
& pupil.& quod dixit Bar.in d.l.ex facto.in prin. verſi. tertio
caſu. eodem tit. Sed quia hęc ſolutio poſſet morderi, puto ali
ter dicendum, ſ. quod licet tpe deceſſus ille, qui condidit te-
ſtamentum, non poſſit dici inteſtatus, tñ nō pōt dici teſtatus

quia

Source : BIU Cujas

quia ex eo ſolo quod quis condat teſtñ, non dr̃ teſtatus, niſi effectum habeat, vt quia ex eo hæreditas adeatur l.qđ vulgo ff.de bono.poſ contrata. & l. ſi nemo. ibi ſtatim valent.ff.de teſt.tute.& iuribus prædictis. Sic igitur tpe deceſſus eius, qui condidit teſtñ, ſciri non põt, an decedat teſtatus ſed hoc iacet in ſuſpenſo. Vnde neceſſe eſt, vt omnino tempus deſtituti teſtamenti inſpiciatur, & ex eo tempus deceſſus declarat̃. Facit. ff.de acq.hęr.l.cum quidam.§.ſuum.cum ibi not.& ſic ita demum qualitas adiuncta verbo, intelligetur ſecundum tempus verbi, ſi illo tempore poterat eſſe certa & determinata. Nam ſi ad eius determinationem exigitur aliud tẽpus, illud inſpicimus. Et hoc probat ille tex. in d.§.ſi filium. recte intuenti. iuncta d.l.1.in princ.& licet prædicta credam vera illa tñ ſubijcio veritati.& eſt aduertendum, quod talia ſtatuta habent locum condito teſtõ valido, etiã ſi ex eo non adeatur hñreditas, vel quia hęres intra tempus 30.annorum non adeat, iuxta l. licet. C.de iure deliber. ſecundum Pau.de Caſt. in conſ.276.incip.ſuper primo.in ſecundo dubio, in volu.antiquorum conſiliorum, ſecundum vltimam impreſſionem. alias eſt 390.eo.volu.ſecundum primam impreſſionẽ. Duo-
40 decimo quæro, †an prædictum ſtatutum excludens fœminã a ſucceſſione decedentis ab inteſtato, habeat locum in ſucceſſione inteſtabilis, vt eſt pupillus,& furioſus, prodigus,& ſimiles perſonę, de quib' maxime hr̃ inſtit.qui.non eſt permiſ. face. teſtã.& ibi in gl.fi.tunc ſcilicet dum loquitur de his qui habere põt hæredes, iſta quæſtio eſt multum diſputabilis, & a doctoribus late examinata, & prout refert Ang.Are.inſtit. de hære.quæ ab inte. defe.in prin. Io.de Imo. prædictam quæſtionem audiente eo publice diſputauit, cuius diſputationis effectum poſuit in l.centurio in verſiculo, & per hoc decedi poteſt quęſtio.ff.de vul.& pupil. & ampliſſime illam examinat Ale. in l.gñaliter.in prin.C.de inſti.& ſubſtit. ſub condi. fa.& licet illam bene examinauerit Ale.tñ tractatu hoc exigente, eius dicta referam,& quod mihi videbitur ſubiũgam. & ſm Bar in l.1 in prin.ff.de ſuis & legi. dicendum eſt, ꝙ tale ſtatutum habeat locum in ſucceſsione inteſtabilis, ꝓpea ꝙa cõis vſus loquendi maxime, in partibus Tuſciæ, ita ie habet vt non ſolum dicatur inteſtatus, qui poteſt cõdere teſtñ, ſed etiam qui non poteſt, quiꝫ communis vſus loquendi, probatur ex tex.in d.l.1.in prin.verſi.plane.dum dicitur ibi, ꝙ licet proprie non decedant inteſtati, tamen pro inteſtatis ſunt habẽdi.& certum eſt, ꝙ licet communis vſus loquendi non ſit ꝓpria ſignificatio.l.Labeo.ff.de ſup.leg.l.cum de lamonis.§.aſi nam molendinariam.ff.de fun.inſtru.tñ præfertur propriæ ſignificationi l.librorum.§ quod tñ Caſsius.ff.de leg.3.qui tex. d.l.primæ, ſecundum Pau.de Ca.in d.l.generaliter.in prin.& in l.cum antiquioribus.C.de iur.delibe. aliter & melius probat opi.Bar.quia dum ille tex.vult pupillum haberi pro inteſtato, præſupponit ꝙ iura loquentia de inteſtatis in eo locũ habeant, ſecũdum iuris interpretationem. Nam ſi fundaret ſe ſuper dicto cõi vſu loquẽdi, oporteret illum probare. Proqua opinione facit tex in l.in teſtamento.la 1.C. de milit.te. vbi pupilla dicitur inteſtata deceſsiſſe. Concor.tex.in d.l.omnem & ibi hoc not Pau. de Caſt. C ad Tert.& tex.in l.2. in verſicu.inteſtati. C.de impub.& ali.ſub.& in l.crededum.in verbo, inteſtatorum.& in ver.ſi inteſtatus.ff.qui pe.tu.& ibi fortius apparet, quod etiam ſi hoc verbum ponitur in conditione, verificatur in pupillo, quamuis cõdones ſint ſtricti iuris, & implendæ in forma ſpecifica.l.Meuius. & l. qui hęredi. in princ.ff.de condi.& demon.Facit etiam.l.omnem.C.ad Ter. & ff.eod.l.ſciant.C.de legi.hære.l.diuus Pius.in fi.& l. traden dum.verſi.hæc autem.ff.qui pet.tu.& l.qui duos. & l. Lucius. ff.de vulg.& pupill. l.2.§.impuberem.verſi.inteſtatum.ff.ad tertullianum.l.pater filium.§.ſi ver. puer inteſtatus.ff.ad leg. Fal.Facit ad idem tex.in l.patris & filii.ff. de vulg. & pupilla. & l.Papinianus.§.ſed nec impuberis.ff. de inoffic. teſta. cum ſimilibus.in quibus apparet pupillum decedere teſtatum, & conſequenter rupto teſtamento non teſtatum. Facit etiam tex.inſtitu.de hæreditatibus quæ ab inteſta.defe.in prin.Vbi dicit illum dici inteſtatum, qui omnino teſtamentum non fecit, ponderando verbum, omnino, quaſi dicat qui non fecit vel quia noluit, uel quia non potuit, vt ibi in glo. Ad idẽ.
41 l.inteſtatus.ff.de verbo.ſigni.†Verba enim legis debẽt intelligi, prout loquuntur, generaliter, non ſingulariter de iſto vl̃ de illo.l.iura nõ ſingulis.ff.de leg.Inſuper licet in pupillo nõ poſsit eſſe habitus teſtandi ſtricte, & ideo non dicatur decedere proprie inteſtatus d.l.1.in prin.ff.de ſuis & legi.cum priuatio p̃ſupponat habitum l decem. cũ vulg̃.ff.de verborum obligatio.tñ largo modo & ſumendo habitum in ſpecie, ꝓut conuenit naturę, non indiuiduo, ſed ſpecie dicetur pupillus inteſtatus decedere, prout uidemus in muto, ꝙa etiam illum, cui nunquam fuit habitus loquẽdi, appellamus mutũ eo quia caret habitu loquẽdi, qui ſpeciei humanę ineſt, licet nõ ſibi ſic de nato ſine oculis dicimus, ꝙa eum cecũ appellamus, & verbum ſignificans priuationem luminis, ei accommodamus, licet in eo nunquam fuerit habitus luminis, rõne prædicta. Hinc eſt, ꝙ lapidem nec mutum nec cęcum dicimus, quia ſuæ ſpeciei habitus prędicti non cõueniunt. Sic ergo de inteſtato in pupillo dicemus, quia humanæ ſpeciei ineſt habitus teſtandi, licet iſte vel ille nunquam fuerit teſtabilis, & hac conſideratione videntur moti legiſlatores, dum pupillum inteſtatum appellant, vt patet in iurib. prædictis. Ad idem adducitur, quia poſito quod pupillus non ſit dicendus quouis pacto decedere inteſtatus, niſi abuſiue, tamen adhuc comprehendetur ſub ſtatuto loquente de inteſtatis, quia ſaltem negari non poteſt, quin habendus ſit pro tali, & quin eq paretur proprie & vere inteſtatis. d.l.2. in princ. ff. de ſuis & leg.& qñ duo caſus æquiparantur a lege antiqua l.noua ſupueniens in vno trahitur ad alium. l.ſi quis ſeruo perſuaſerit, & ibi gl.fin.Bart.& ſcribentes.C.de furtis.iuncta.l.vt tantum §.de illo.ff de ſer.cor.& ibi etiam Bar. Poſtremo ſtatutum p̃dictum vr̃ factum rõne illa. vt familiæ & agnationes conſeruentur, ut plene dixi in tertio articulo prin. Sed ſic eſt ꝙ etiã in correctorijs ex idẽtate rationis fit extenſio ad illos caſus qui ſub lata ſignificatione vocabuli poſſunt comprehendi, ut notat glo.& Ange.in auth.vt hi qui obli perh. res mi.poſt prin.in verſ.ad curationem, gl.& in clem.1.in ver.eleganter, de ele.facit.l.filium habeo.ff.ad Mace.cum ſim. Quod procedit, etiam ſi rõ non ſit expreſſa in ſtatuto. Cy.in̄ l.1.verſic ſed iuxta hoc quæro.C.quæ ſit lon.conſ.Ant.de But.in c.fi.in prima fallen. quam ponit circa materiam extenſionis de conſ. d.præce.meus in auth.quas actiones. C. de ſacroſ.eccle.cum concor.per eos allegatis,& hanc partem vltra Bar.in d.l.1.tenuit idem Barto.in conſi.132.incipi.hæc eſt copia cuiuſdam ſtatuti, & in conſi.137.incipiẽ.ſtatuto vrbis Veteris, & in conſil. ſuo incipi. in quæſtione prædicta plura videntur moueri dubia,& in conſil. incip. puella &c.in quibus cõſilijs plenius ꝙ alibi attingit hunc articulum,& hoc idem ſequitur Pet de Anch.in c.cum tibi.de teſtam.Ang.in conſil.97.inci. Petrus de urbe Veteri. Pau.de Caſt.in conſil.28.incip.præſuppoſito quodam ſtatuto. in volum.antiquorum conſiliorum, ſecundum primam impreſſionem.Pet.de Ancha.in conſi.169.incipien.reuocatur in dubium. Paul.de Caſtr.in l.in ambigua ff. de legi.& in d.l.2.C.de impu.& al.ſu.& in d.l.cum antiquiori bus, vbi dicit ſe vidiſſe pluries conſultum contrarium. C.de iure deli.& in l.in teſtamento, la prima & ibidem Rom.C.de mili.teſt.& dicit Ioan de Imol.in d.l.centurio.ſe vidiſſe conſilia Petr. de Anchar. & Ant. de But. & multorum aliorum conſulentium pro hac parte,& Angel. de Are.inſti.de hære. quæ ab inteſt.in princip.refert alium doc.qui idem cõſuluit & hanc opinionem Bal.in conſil.284. incip.in ſucceſſione.2. volum.ſecundum pen. ſtampam dicit in multis locis ſeruari, quia nimiæ ſubtilitates a iudicibus non admittuntur, & hanc opinionem tenuit Card.in conſil.11.incip. & primo de dote, motus, quia mens ſtatuti fuit prouidere in caſum, quo hæreditas ſine teſtatoris prouiſione deuolueretur. & per prædicta idem tenuit Rom.in conſi.4.incip.ſententiam domini conſultoris, conſulendo in terminis ſtatuti Aretini, matrem a ſucceſsione filij inteſtati excludentis. Idem tenuit in conſi. 30.inci.viſa municipali cõſtitutione.d.Phili. Corneus.in d.l. generaliter.in princi. Et in conſi.335.incip.conſtat.1. vol.ubi
42 †dicit non eſſe neceſſe probari hunc cõmunem vſum loquẽdi licet ali qui tenuerint illum eſſe probandum, vbi etiã poſt multos doc.quos refert, dicit hanc eſſe magis communẽ opinionem,& idem dicit ipſe Corneus conſil.75.incip. q̃q̃ in fi. cum ſeq.eod.volum.& Soc conſi.35.incip.punctus.2.vol.In contrarium adducitur text.in d.l.1.in prin. verſic.plane.ff.de ſuis & leg.inducendo illum dupliciter. Primo, dum dicit, qđ qui teſtari non poſſunt, vt pupillus, furioſus, & ille, cui bonis interdictum eſt,& alij, proprie non dicuntur inteſtati, cõcor. tex. in l.inteſtato.ff.de legi.tu.ubi inteſtatus dici videtur, qui tutorem teſtõ dare poterat. Non autem, qui teſtari non poterat. Ideo gl.in l cum antiquioribus.in uerſic.fuiſſe. & inſti.de hæred.quæ ab inte.defe.dicit pupillum nõ decedere proprie inteſtatũ, licet ſecundum Ale.in d.l generaliter.tex.in d.l.inteſtato, parum faciat. Vnde cũ ſtatuta ſint proprie & ſtricte intelligenda, maxime, qñ ſunt ꝯ ius commune, non cõprehẽdentur ſub eis, quando loquuntur de inteſtatis perſonis, quę teſtari non poſſunt.l.1.§.ſi is qui nauem.ff.de exer.l.cõſtitutionibus.ff.ad muni ar. in l.filiusfa.ver.meminiſſe iuncta.l.1. ff.de dona.& quod dixit Bar.in l.omnes populi.in 6.q.prin.ff. de iu.& iur. Secundo modo inducitur ille text. dum dicit, ꝙ tales perſonæ pro inteſtatis habendæ ſunt, quia aliud eſt eſſe talem, aliud haberi pro tali. l.mercis la.2.cum glo. ff.de uer. ſigni.l. ſi maritus.§.legis.cum ibi notatis.ff de adulter.et iſta verba, ꝙ quis habeatur pro tali, denotãt fictionem & impro prietatem.l.1.cum ibi notatis.C.de his, quę ſub modo.l.interdum.§.qui tutelam.ff.de furtis.l.iure ciuili.ff.de condi.& demon.

Source : BIU Cujas

mon. & quod notatur. in l. mercis. & in d. §. legis, & per Bar. in l. ſi is, qui pro emptore, circa fi. tertiæ. q. princi. ff. de vſuca. Sed
43 ſic eſt, quod † iura exorbitantia a iure communi, ſeu illud corrigentia, loquentia de eo, qui eſt talis, ſibi locum non vendicant in eo, qui habetur pro tali, vt in iuribus prædictis. Probatur in l. ſi. C. de inter. ma. & ſtatutum contra ius commune loquens in caſu vero, non trahitur ad caſum fictum, quando illa fictio eſt inducta a iure communi, & non a ſtatuto. l. 3. §. hæc verba, cum glo. verſi. hæredis, vt ibi Barto. not. ff. de neg. geſt. Imo. & Alex. in l. 1. §. 1. ff. ad leg. Fal. Bart. & repetentes in d. l. omnes. populi in 6. q. prin. facit. l. fi. C. de his, qui ve. ęta. impe. & c. Iuſceptum. de reſti. in 6. Ad idem facit, quia in caſibus in quib. fit extenſio de vno caſu ad alium exigitur quod ſubſit eadem ratio in vtroq; caſu. l. illud. ff. ad leg. Aquil. c. tranſlato. de conſti, alias non fit extẽſio, niſi aliter. l. caueatur. l. interſtipulantem. §. ſacram. ver. ſed hęc diſſimilia. ff. de verbor. oblig. Sed inter eum, qui non poteſt teſtari, & teſtabilem eſt diuerſa ratio, quia hęreditas teſtabilis cenſetur venire ad ſuccedentes ab inteſtato ex tacita voluntate decedentis, in cuius facultate erat illam ipſis ab inteſtato ſuccedentib. adimere, & alijs relinquere. l. conficiuntur, & l. ſi quis cum nullũ, in princ. ff. de iure codi. quę ratio ceſſat in eo, qui nõ poteſt teſtari. Vñ in caſu noſtro, cum ſimus in materia correctoria, multo magis debet ceſſare extenſio. Quam vltimam conſiderationem Alex. in d. l. generaliter, ſibi aſcribere vĩ, dicendo, ꝙ non inuenitur in codicibus audientium, ſed Bal. illam ponit in conſi. 58. incip. factum tale eſt in 2. volum. ſecundum pen. ſtampam, vbi adducit breuibus prędicta fundamenta ꝙ hac parte facta, & hanc opin. tenuerunt Pet. de Bellaper. vt refert Bar. in d. l. 1. in prin. per illum tex. ff. de ſuis & legi. Petr. Rayn. Cyn. & Nico. de Neapoli. in d. l. in teſtamento. ff. de le. tu. moti per illum tex. & per dictã. l. per quas leges idem tenet Alb. de Roſa. in prima parte ſtat. in 44. q. dicens ita fuiſſe determinatum, & referens Ray. qui idem dicit. Idem tenuit Guli. decu. in l. 1. C. quando imper. inter pupi. & vidu. vbi dicit ſe ita de facto conſuluiſſe D. Ray. in d. l. 1. ff. de ſuis & legi. & D. Sig. de homo. in conſi. 227. incip. in queſtione comprehenſa poſt Cyn, & antiquos in l. 1. C. qui teſt. face poſ. Io. fa. inſti. de hęre. quæ ab inte. in princip. vbi Ange. Aret. relatis aliquorum opinionib. nihil concludere videtur. Idem tenet latiſſime. d. Signo. in conſ. 110. incip. factum ſic ſe habet, ubi loquitur in terminis ſtatuti Mediolani, dicens hoc maxime eſſe verum, qñ adeſt aliud ſtatutum mandans ſtatuta debere intelligi, prout litera ſonat. Idem voluit in conſilio 6 incip. Titius in infantili, & ſecũdum eum tempore Ray. fuit ita iudicatum. Idem
44 tenet etiam Bald. in c. 1. in prin. de ſuc. feu. & in d. l. in teſtamẽto. ff. de leg. tut. l. 3. C. ſi pen. ap. mors inter. concludẽdo in terminis noſtris ſtatutum non comprehendere hęreditatẽ eius qui teſtari non poteſt, eo quia prædictum ſtatutum eſt ſtricti iuris, odioſum, & ℈ naturalem rationem, ſcilicet, quod fęmina ab inteſtaro non ſuccedat, per d. l. cum antiquioribus. Sed ſi eſſemus in materia fauorabili, ſeu naturali rõne munita, ſecus eſſet, ſecundum eum, quia ſtatutũ loquens de inteſtatis comprehenderet inteſtabiles, & ita loquitur ſecũdum eũ. d. l. 1. ff. de ſuis & legi. idem dixit Bal. in conſi. 5. incipien. opinio communis. 2. volum. ſecundum penul. ſtampam, & in hac opi. ſecundum Bal. in d. c. 1. fuerunt doc. vltramon. & citra, & licet idem Bal. in l. 2. C. qui teſtam. fac. poſſ. & in d. l. cum antiquioribus. in 6. q. tangit prædictam. q. tamen nihil clare firmat. Eandem opi. tenuit Ang. in d. l. teſtamento la 1. C. de teſta. mil. & in d. l. 2. C. de impu & ali ſubſti. niſi conſtaret de cõmuni vſu loquendi in contrarium, referẽs quod ita cõſuluit Bald. & totum collegium Peruſinum. Idem tenet Nicola. de Neapoli. in d. l. 2. §. impuberem. ff. ad Tert. idem tenet. Fulgo. in d. l. cum antiquioribus. vbi Paul. de Caſ. dicit ſe ita vidiſſe cõſultum per plures doc. Idẽ tenet Io. de Imol. in d. l. cẽturio. in 19 co. ſecundum ſtampam meam ver. & per hoc decidi poteſt. ff. de vulg. & pup. vbi dicit vidiſſe conſilia plurium doct. pro vtraq; parte. Idem tenuit Imo. in c. cum ibi ad fi. de teſt. in quodam conſil. ſno incip. in caſu prẽmiſſo diſcutiendũ eſt quis ſucceſſerit Ludouico. & Bal. in quodam conſili. incip. ſi mater non extat, niſi ſecundum eum ibi, conſtaret de communi uſu loquendi quod eſt difficile, quod conſilium refert & ſequitur Pe. de Anch. in repe. c. canonũ ſtat. vlt. q. prin. ver. qd dices de patruo. decõſti. vbi dicit ſe pluries ꝙ hac parte cõſuluiſſe Bononiæ, & ꝙ Bar. eſt ſolus. Idem tenet Io. de Imo. in c. cum tibi. in fi. cõmen. de teſta. & multi alij, quos refert Cor. d. conſi. 336. 1. volu. & in conſi. 75. incip. ℊ℈. co. uol. & in hanc opinionem inclinat Bal. in l. ſi arrogator. ff. de adopt. niſi aliter ſe haberet communis vſus loqnendi, prout oẽs fatentur. ſequitur Ange. in conſi. 26. incip. ſtatutum excludẽs, & hanc opinionem poſt prædicta Ale. in d. l. generaliter in prin. dicit eſſe magis cõmunem, & ſeſequi illam, licet quaſi temerariũ putet audere talem quæſtionem decidere, attentis tot do. varietatibus. Idem conſuluit Ale. conſ. 115. incip. circa dubitatio. 2. volu. & iſtam opinionem etiam atteſtatur cõem Bald. in conſi. 284. incip. in ſucceſſione. & in conſ. 53 incip. opinio communis 2. volu. ſecundum penul. ſtampam. & dixit D. Ludoui. Bolog. ĩ addi. ad Trac. Matheſi. de ſuc. ab inte ꝙ hęc ſententia eſt vera & communis, a qua nullus diſcrepat. Et ideo non immerito Salyc. reliquit cogitandum, in d. l. cum antiquioribus, tũc ſcilicet, qñ non adeſſet ſtatutum, ꝙ verba ſtatutorum debeant ăccipi ſecundum proprium ſignificatum, quia tunc non comprehenderetur ſub tali ſtatuto inteſtabilis. & Bal. in conſi. 33. incip. de iure cõi 2. vol. ſecundum pen. ſtampam. dicit, ꝙ in hac quæſtione propter ℈rias docto. opiniones ſæpe pronuntiatur pro vna parte, quandoque pro altera, & in ſubſcriptione conſilij dicit iſtam quæſtionem dubiam. & idem Bal. in conſi. 58. incip. factum tale eſt. in eo. vo. dicit ꝙ opi. Bart. quæ eſt primo loco poſita, multi ſequuntur, & pro illa parte vidit multa conſilia, ſubdens ꝙ pro iſta ſecũda opinione vidit multo plura. Et ibi plura fundamenta adducit pro hac parte. & pariter in d. c. 1. de ſuc. feu. Itẽ pro hac parte conſuluit Fulgo. in conſi 153. incip. in quæſtione poſita & cum ea tranſit dominus præceptor meus in d. l. generaliter. in prin. & iſtam quæſtionem tangit modernus Bonon. in d tractatu dotium vltima parte, in 63. q. ſed non decidit. Et licet plura uerba in hoc articulo dicta fuerint inter doc. difficultas tñ principalis cõſiſtit ſuper intellectu d. l. 1. in 2. reſpõſo. ff. de ſuis & legi. dum ibi tex. dicit, ꝙ qui teſtiñ facere non poſſunt, non dicuntur proprie inteſtati. Sed pro inteſtatis haberi debent. Qui tex. fatetur, ꝙ ex propria ſignificatione verbi pupillus non decedit inteſtatus. Illa autem verba, ꝙ pro inteſtatis haberi debent, Bar. aſſumit ad iſtum finem vt iuriſcõſultus velit ex eis probare. & declarare cõmunem vſum loquendi ita ſe habere, prout etiam declarat Pau. de Ca. in d. l. generaliter. & in d. l. cum antiquioribus. licet aliqui ſecundũ eum, & ſcribentes ibidem conſuluerint iſtum communem vſum eſſe omnino probandum. Alij ℈rium voluerunt, dicẽtes ꝙ iuriſconſultus vult ex eo innuere, ꝙ non ſint idem inteſtatus, & inteſtabilis, cum aliud ſit eſſe talem, aliud haberi pro tali. Sed ꝙ ex iuris interpretatione extẽſiua diſpoſita de inteſtatis verificantur in inteſtabilibus, quæ interpretatio ſecundum eos ceſſat in ſtatutis correctorijs. Sed prout concipio ſubijciendo me correctioni melius ſentientis, ſi bene aduertamus ad tex in d. l. 1. & ad conſiderationem Bar. quæ prima facie non videtur probari ex illo tex. dicendum puto, ꝙ procedat deciſio Bar. Pro cuius intellectu præmittẽdum puto, ꝙ † propria ſignificatio non tantum ſumitur ex alluſione vocabuli. l. 2. §. appellata. ff. ſi cer. pe. l. pupillus. §. territorium ff. de verb ſig. cum ſimilibus. & ſecundum diffinitionem vocabuli. l. 1. ff. de teſta. l. 1. ff. de tute. inſti. de obli. in princi. & in ſti. de act. in prin. cum ſi. ſed etiam ex legis authoritate, vt per Bar. in l. oẽs populi. in 3. q. 7. prin. in fi. ff. de iuſti. & iure. Ad cuius theoricam confugimus, cum de propria verb. ſigni. diſputatur, vt dixit Pau. de Ca. in l ſcire leges. ff. de legi. Item præmitto, ſm Bal. in l. fi. in 14. q. C. de hære. inſti. ꝙ habemus ſignificationem natiuam inſitam vocabulo a ſui origine, & datiuam vſui gentium accommodatam & inuentam, & communem vſum loquendi. Sed ſic eſt, ꝙ ſi conſideramus ſignificationem huius termini, inteſtatus, prout verbum ſonat, & ſecundum alluſionem vocabuli aut ſecundum natiuã ſignificationem, proprie non venit ille, qui teſtamentum facere non poteſt, cum hic terminus ſonet in non confectionem teſtamenti, quod tales perſonę facere non poſſent. & hoc eſt, ꝙ voluit dicere Iuriſconſultus in d. l. 1. dum dicit iſtos nõ ꝓprie dici inteſtatos, verũtñ ex ſignificatione ampliata & vſu gentium accommodata, iſte terminus, inteſtatus, etiam cõprehendit inteſtabiles. quæ ſignificatio eſt recepta & frequẽtata ad legislatorib. & ſic nititur legis authoritate, ita vt deſinat eſſe impropria, & facta ſit propria, quo ad inteſtabiles. & ita intelligo verba Iuriſconſulti in d. l. 1. dum dicit inteſtabiles. in iure pro inteſtatis haberi ſ. ex ſignificatione ampliata, & legis authoritate fulcita, ac a legislatoribus frequentata. Hinc videmus in iuribus ſupradictis, & in pluribus alijs tam imperatores, ℊ Iuriſconſultos habuiſſe iſtum terminum pro cõi ad inteſtabiles etiam in iuribus correctorijs. Nam Se. cõſultum Tertu. quod vocat matres ad ſucceſſionem filiorum inteſtatorum, eſt correctoriũ. l. 12. tab. vt patet inſtit. ad Tert. in princ. iuncto verſi. poſtea ibi, inteſtatorum, &c. & nihilominus illa diſpõ Se conſul. loquens de inteſtatis, comprehẽdit pupillos. l. 2. §. ſi mater. ff. e. ti. & alibi reperiet curioſus Legiſta, quia ſæpe inueniemus diſpoſitiones legis 12. tab. vel. Se natuſcon. vel prætorum, vel principium conſtitutiones loquentes de inteſtatis eſſe correctorias. nec inueni tex. in materia correctoria volentes diſpoſita de inteſtatis, nõ trahi ad inteſtabiles, ſiue illos non comprehendere. Et ꝓpea Iuriſconſulti duplici nobis tñ via hæreditates deferri dixerunr, ſcilicet

Source : BIU Cujas

cet ex teſtamento,& ab inteſtato . Nec addiderunt aliã ſpeciem inteſtabilium,quia ſub verbo inteſtati, cenſebant eos comprehendi,vt patet inſti.per quas perſonas nobis acquiritur.§.fi.facit,quia quoties non reperitur media iuris diſpoſitio,oportet quod mediũ aſſumat naturam extremi, cui magis aſſimilatur,l.1.ff de tribu.Dyn.in regula is, qui tacet. de reg.iu.in 6.Bal.in d.c.1.de ſucceſ.feu. quem modum loquendi Iuriſconſultorum Bar.appellauit cõmunem vſum loquẽ di,qui cum foret peritorum,ex eius mẽte eſt attendendus.p no.in l.5.§.hæc quoque ſtipulatio.vbi Ale.in fi.commen.ff. de verb.oblig.imo Barto.vult.quod ſit probatus iſte modus loquendi authoritate legis,vt dixi.Et dixit Bal.in d.l.fi.in 14.
45 q.per illum tex.quod † toleranda eſt improprietas verborum quam lex tolerat,& pariter illa,quam tolerat communis intellectus.l.librorum. §.quod tamen Caſſius.ff.de leg.3.cum ſimilibus.& ſecundum prædicta ceſſant fundamenta in contrarium relata,& ceſſat ratio diuerſitatis inter inteſtatum,q decedendo videtur conſentire,vt hæreditas deueniat ad venientes ab inteſtato, & pupillum inteſtabilem, qui non põt habere talem conſenſum.Et ſm prædicta non obſtaret,etiã ſtatutum,ꝙ verba ſtatutorum ſint proprie intelligeuda qa effet iſta propria ſignificatio, quam ius ciuile tribuit quæ in ſtatutis,quæ ſunt ius ciuile illius loci,conſequenter eſt attẽdenda,vt etiam dicunt moderni Peruſini in d.l.generaliter. in prin. Et hanc opinionem puto tutiorem, & magis amicã veritati,quam multi doc.famoſi poſt Bar. tenere non timuerunt,licet alia opinio ſit magis communis . Et pro opinione quam teneo facit,quia poſito quod inteſtabiles non forent proprie inteſtati,tñ ratio ſtatuti,quæ eſt,vt familiæ conſeruẽtur,& agnatorum ſalua ſit dignitas,ita militat in inteſtabilibus,ſicut in inteſtatis,quæ cum ſit vnica,& habeatur pro expreſſa,debet comprehendere etiam caſum improprium ſeu perſonas,quæ non veniunt ex propria, ſed impropria ſeu larga , vt dixi ſ.in 3.arti.prin.& notat Bal.in l.maximum vitium C.de lib.prẽt.Pau.de Caſ.in l.ſi vero.§.de viro.ff.ſol.ma.& dixi ſ. in 6.arti.prin.in 3.membro 3.q.vbi ſubiunxi, ꝙ quia materia extenſionis eſt periculoſa,adhærendum eſſet deciſionibus doctorum quæ repiuntur in indiuiduo . Et ſi quis vellet in hac materia tute conſulere, eſſet aduertendum, an eſſent aliqua verba, quæ ſuaderent inteſtabiles non comprehendi vt dicebat Bal.in d.conſi.33.incip.de iure communi 2.vol.& ſ.proxime dicam, vt quia eſſet aliquod ſtatutum ſpecialiter prouidens ſuper ſucceſſione pupillorum, vel alias inteſtabilium.Et ſi quiſpiam vellet tenere opinionem contrariam,& magis commnnem,indubitanter procederet,vbi adeſſet ſtatutum volens verba ſtatutorum proprie intelligi,vt patet ex diſcurſu eorum,quæ circa hoc ſ.dixi poſt Corneum d.conſi. 336.Quam opinionem magis communem *inuenio* multipliciter limitari.Primo, niſi conſtet de cõi *vſu loquendi in* ꝑ
46 rium.vt prædictũ fuit,qui † qualis eſſe debeat,traditur in terminis per Fulg.in d.conſi.165.inci.in qõ.& Roma.in conſi.ſ. allegatis,maxime in conſi.4. faciunt not. in d.§.hæc quoque & ibi Alex.in fi.commen.Et notabiliter Imo.in d.capi.cum tibi.in fi.commen.de teſta.Secundo fallit,quando ſtatutum non tantum ẽxcluderet a ſucceſſione inteſtati,verumetiam decedentis ſinc liberis,puta ſi diceret,ſi quis deceſſerit inteſtatus nullis relictis liberis, vel ſine liberis.quia cum illa conditio,ſine liberis.conueniat pupillis.gl.in l.precibus.C.de impu.& al.ſub notatur in l.centurio.& ibi Alex.ff.de vul.& pupil.& ſtatutum ponderet liberos habere vel non habere,iuxta l.generaliter.§,cum autem.ſignum eſt,ꝙ ſtatuẽtes voluerunt terminum inteſtati ad pupillos & alios inteſtabiles porrigi,quaſi ratio finalis ſtatuti fuerit defectus filiorũ,non ætas vel inhabilitas teſtandi,ar.l.cum acutiſſimi.C.de fideic. & l. cum auus.ff.de condi.& demon.& l.tale pactum.ff. de pa. & l.Lucius.la 2.ff.de hære.inſtit.& l. inter ſocerum. §. cum inter.ff.de pact.do.& ita tenet Bal.in conſi.44.inci.quidam nomine Blaſius.prope fi.2.volu. ſm pen.impreſſionem. & in d. conſil. 53.incip.opinio communis.eod.vol.Sed contrarium tenuit Bald.in conſi. 58.inci.quæritur,an pupillus.ibi,ex conditione liberorum.eod. volu.quod plus placet, quia ſtatutũ non tantũ excludit a ſucceſſione decedentis ſine liberis, ſed etiam inteſtati.Vnde verificari debent hæ duæ qualitates,ꝑ ea,quę dixi in 6.arti.prin. vlti membro,circa vltimam q.fortius voluit Signo. de Homo.in conſi.101.incip.factum ſic ſę
47 habet in fi.ꝙ ſi † ſtatutum præferat agnatum maſculum fœminæ in ſucceſsione decedentis ab inteſtato ſine deſcendentibus,non comprehendatur infans, quia non poteſt habere deſcendentes.Tertio,ſub dubio poteſt iſta magis cõis opinio limitari ſm Bal.in d.conſi.352.incip.quęritur cum pupillus. 1.volu.ſecundum pen.impreſsionem,vt procedat in hæreditatibus,quę ſunt mere lucratiuę,non aũt in his,quę nõ ſunt mere lucratiuę.vt in hęreditate patris,q̃ eſt quaſi debita filijs eo quia aliud eſt debitam hęreditatem amittere,aliud lucrũ acqrere.l.fi.§.in omni.C.de codi.l.1.§.lucratiuus.C.de impo. lucra.deſcri.lib.10.quæ limitatio non procederet in pupillis, qui filios hr̃e nõ poſſunt, ſed in alijs inteſtabilibus maiorib. ſed hæc limitatio non placet,per ea quæ dixi.ſ.in 6.arti.prin. in 1.mem in 8 qõ.& per no.in l.2. C.de iuris & facti ignoran. Quarto limat Bal iſtam magis communem opi.in d. conſil. 274.incip.in ſucceſſione pupillorum.2 volu.ſecundum pen.
48 ſtampam,vt non procedat, † quando pater condidiſſet teſtm̃ filio pupillo,vt quia ei dediſſet ſubſtitutum pupillarem tacite vel expreſſe, & caduca fieret ſubſtitutio, vel euaneſceret, quia cum pupillus eſſet teſtatus deſtituto teſtõ, proprie dicetur inteſtatus,vt dixi.ſ.in 11.q.ſed & hęc limitatio non vr̃ ꝑcedere,quia pupillus non dicitur vere teſtatus,quando pater dedit ei ſubſtitutum pupillarem.l.prima,§.deieciſſe.alias eſt §.quotiens. ff. de vi & vi ar.& regula, qui per alium,& quod hr̃ in l.patris & filij.ff.de vulg.& pupi.ſubſtitu.& in l.Papinianus.§.ſed nec impuberis.ff.de inof.teſtam.Nec obſtat,ꝙ conſuluit Bald. in conſi.416.incip. caſus talis eſt ſtatuto ciuitatis Aſt.&c.primo volumine ſecundum pe.impreſſionem, alias eſt 216. tertia parte, ſecundum ultimam impreſſionem, vbi in terminis ſtatuti Aſt.quod incipit. Deteſtanda. volentis in ter cætera matrem,qnę tranſiuit ad ſecunda vota,non ſuccedere, filijs ex primo matrimonio, ſaluo,quod ſi ipſa hæres inſtituatur poſſit ex teſtõ capere,cõſuluit illam admitti ad ſucceſſionẽ filij ex ſubſtitutione pupillari,quaſi vere,quo ad ſueceſſionẽ ex teſtõ veniat pupilli, licet non quo ad ordinationem, iuxta dictum. §.ſed nec impuberis. Quia rñdetur, ꝙ in terminis illius ſtatuti ſufficit matrem eſſe Inſtitutam,& eius verba loquuntur reſpectiue ad actum inſtitutionis, vel ſucceſſionis ex teſtõ prouenientis,qui actus ſueceſſionis vere reſpicit hæreditatem pupilli.Vbi autem agimus de intelligendo indefinite, an pupillus dicatur vere teſtatus,certum eſt ꝙ non.dicto §.ſed nec impuberis . Quinto limitarur ſecũdum aliquos opinio prædicta & magis communis, vt procedat quando ſtatutum excluderet a ſucceſſione decedentis inteſtati. Secus,ſi excluderet a ſucceſſione decedentis ab inteſtato,vel ſine teſtamento,& ita voluit Fulg. poſt Chriſto de Caſtil.præceptorem ſuum in d.l. generaliter,in principio,per illum textum. C.de inſtitu.& ſubſt.reprobata glo. ibi & dicit ibi Fulg.ſe ſuper hoc vidiſſe conſilium magni do.domini. Signo.de Homo.& aſſignat rationẽ,quia adiectiuũ,inteſtatus defertur ad perſonam decedẽtis, & ſignificat idem.quod nõ
49 teſtatus. † Is autem proprie dicitur non teſtatus, qui teſtari potuit,quia proprie ab eo remouetur actus,cui cõuenit potẽtia.l.is poteſt.ff.de acq.hære.l.eius eſt nolle.ff.de regul.iur.Et nõ mirum,ſi tunc inteſtabiles non comprehendũtur.Sed qñ adſunt in ſtatuto illa verba,ſine teſtamento vel ab inteſtato, non reſpiciunt actum perſonæ, quæ decedit,ſed generaliter ponuntur,& nulli ſubſtantiuo coherentia,& tũc pupillus bene comprehẽditur,qui bene poteſt decedere ſine teſtõ, licet non a ſe facto, cum pater poſſit ſibi facere teſtm̃.d.l.patris & filij.ff.de vulg.& pup.idem voluit Fulg.in cõſi.48.inci. quidã P.condidit teſtamentum, vbi etiam refert ſe vidiſſe conſiliũ Dom. Signo.idem tenuerunt Salyc.& Fulgo.in d.l.cum antiquioribus.vbi Saly.refert.Pe.Heli.hoc tenentem. ſuper quarto Priſciani,& videtur de mente Calde.in conſil.6.ſub rubr. de conſtitutio. & Alexand.in d.l.generaliter.in princ.facit. d.l.omnem.C.ad Tertul.& l.ſciant.C.de legi.hæredi.& l.qui duos.& l.vel ſingulis.ff.de vul.& pup.ſuſti.& illud fundñ, ꝙ iura diſponunt hæreditatem ſolum deferri ex teſtõ vel ab inteſtato.Nec enim ſine miniſterio rubricæ dixerunt de hæreditatib. quæ ab inteſt.potius,ꝙ inteſtatorum,vt patet in inſtitutionibus &in auth. niſi.quia ſub illo verbo,ab inteſtato,volebant comprehendi hæreditates tam teſtabilium, q̃ inteſtabilium,vt dixi. Et in hanc ſententiam vr̃ inclinare Ang.Are. inſti.de hær.quæ ab inteſt. defe.in prin.& D.Phili.Corn.in d. conſil.336.prope.fi.vbi dicit tunc non obſtare ſtat. mandans verba dr̃e proprie intelligi,& idem.d.Cor.in d.l.generaliter. in fi.commen.dicens,ꝙ ita conſuluit Sali.& Bal.in quodam conſi.incip.præmitto, ꝙ ſtatutum,num.218. ſecundum ſuũ codicẽ.& Ang.in conſil.incip.vtrum ſtatutum vendicet.Cõtrarium vr̃ tenere gl.in d.l.cum antiquioribus.in verſi. fuiſſe iuncto tex.vbi probatur,ꝙ quando ſucceditur pupillo,nõ dicitur ſibi proprie ſuccedi, nec ex teſtõ nec ab inteſtato. Et ꝙ non ſit differentia inter hæc verba,inteſtatus, & ab inteſtato eſt de mente Cy.in d.l.2.qui teſtam.fac.poſſ.Bar.in d.l. 1.ff.de ſuis & legiti.in d.conſi.132.incip.hæc eſt copia cuiuſdam ſtatuti.Ang. & Ro.in d.l.in teſtõ.Bal.& Nicol.de Neapol.in d.l. inteſtato. Alberi.de Roſa.in q.ſupra alleg. Ang.in d.conſ.97. & 104.Bal.in l.3.C.ſi pen.ap.mors inter.& Io.fa.inſti.de hære. quæ ab inteſt. defe. in prin.Et iccirco ſm,quod referunt moderni in d.l.generaliter.Frã de ram. cõſulendo dixit,ꝙ eſt nimia ſubtilitas facere talem differentiam, & contra eam facit quod dixi in 6.artic.prin.in 1.membro.1.q. dum concluſi

non

Source : BIU Cujas

non eſſe faciendam differẽtiã, an verba ſtatuti dirigantur in perſonam, vel rem, & dixit Car. in d. conſi. 111. ꝙ talis differentia magis proceſſit ex acumine diſputantium, q̃ ex iuris mente, & concludit illã non eſſe attendendam, quia iura tendunt ad effectus magis, quam ad cõtentionem de vocabulis. Facit l. ſi mater, cum ſi. C. de cond. inſt. & nimia ſubtilitas a iudicibus reijcitur. l. pe. C. ad Trebel. cum concordan. de quib. per gloſſam primam in c. 1. epiſ. vel ab. & facit, quia licet in libro inſtitutionum ponatur in rub. de hær. quæ ab inteſt. defe. tertminus, ab inteſtato, tamẽ Iuſtianus volẽs declarare ibi terminum & materiam rubricæ declarat quis dicatur decedere in teſtatus, quaſi ſint idem. Facit in argum. l. 1. ſi cert. pe. Item dũ Rom. in d. l. in teſtamento. & Imo. in d. l. centurio volunt ultra doc. ſ. allegatos, ſub verbo, decedentis ſine teſtõ, comprehendi pupillum & inteſtabilem, & ad hoc adducunt text. in d. l. generaliter. In quo ponuntur verbum inteſtatus, & ſine teſtõ, tanquam ſeparata, interpoſita diſiunctiua. quę ſolet poni inter diuerſa, quicquid ibi dixerit gl. argum. l. hęc verba, ille & c. ff. de verb. ſig. & quod not. Bar. in l. ſi is, q̃ ducẽta §. vtrũ ff. de re du. in 6. opi. & in l. ſi quis ita. ff. de auro & argen lega. Ex prædictis vr̃, quòd etiam hæc differentia eſt verbalis, quia volunt doc. ꝙ æquipolleat dicere ab inteſtato, & ſine teſtamento, quæ æquipollentia ſi tenet, idem dicemus de uerbo, ab inteſtato, quod de verbo, ſine teſtõ, prout etiam dixit Car. in d. conſi. 111. Nam quid aliud eſt dicere, decedere inteſtatũ, q̃ nõ teſtatum, & nõ teſtatum, q̃ qui nõ cõdidit teſtm̃, qm̃ ꝙ libet verbum denotat priuationem & carẽtiam, quę p̃ſupponit habitum. l. decem, cum ſimil. ff. de verbo. oblig. Ad tex. in d. l. generaliter, patet reſponſio per gl. primam ibi, qui dixit illa verba ideo fuiſſe poſita, vt daretur intelligi ꝙ æquipollerẽt ſic dicimus Alex. ſiue paris iuit pro Helena. Facit quod habetur in l. ſæpe ita computatum. ff. de verb. ſign. vnde relinquo in hoc paſſu vberius conſiderandum, maxime, quia puto tenendam contrariam opinionem, de qua per Bar. in d. l. 11. ff. de ſuis & legi. quo caſu de iſtis limitationibus non eſt diſputandum. Sed hic incidenter quæritur, an ſtatutum diſponens, ꝙ ſi filij in pupillari ætate deceſſerint ab inteſtato proximiores ſuccedant, & contingat pupillis eſſe factam ſubſtitutionẽ in teſtamento patris, ſit locus ſtatuto D. Phili Cor. conſi. 205. incip. q̃q̃. 4. uolum. arguit ad partes, & in caſu illo concludit, ꝙ ſic, quia ſtatutũ nolebat trahi ad inteſtabiles, & per rationes de quibus ibi, iunctis his, quæ dixi. ſupra. in 7. artic. 6. q. in fine.

50 Decimotertio quæro, † an ſtatutum excludens fœminam a ſucceſſione, propter maſculos, intelligatur nõ tm̃ excludere ab hereditate delata de iure communi, verum etiam a bonis ex alio ſtatuto filijs reſeruatis. Puta extat vnum ſtatutum, ꝙ mulier non poſſit diſponere niſi de quarta parte bonorũ ſuorũ, & ꝙ reliquũ filijs reſeruetur inter eos ęqualiter diuidẽdũ, & extat aliud ſtatutum, ꝙ mulier a fratre dotata matri non ſuccedat ab inteſtato, & contingit ſororem a fratre dotatam velle ſuccedere matri in illis tribus quartis, an non poſſit, dicendum eſt ꝙ non, ſm Pau. de Caſt. in conſi. 435. inci. pro declaratione, in volumine antiquorum conſiliorum, ſecundũ vltimam impreſſionẽ. Pro quo facit tam finalis intentio ſtatuti, q̃ illa regula, quod non eſt nouũ, ꝙ una lex ad aliam trahatur. l. non eſt nouum. ff. de leg. cum ſeq & notant ibi doctores, maximę Barto. Bald. & Pau. de Caſt. inferentes ad ſtatuta. Bal. in l. 1. C. de hære & etiam l. 1. ff. ad l. Aquil. cum cõcor. de quibus per Alex in l. ſciendum. in prin. ff. qui ſatiſda. cog, & p̃ D. And. ſic. in repe. c. Raynaldus. de teſtam. poſt ea quæ dixit in c. 1. de reſcri. & hoc clare procederet. vbi ſtatutũ excluſiuũ ſimpliciter a ſucceſſione, vel a bonis excluderet, nõ dicendo ab inteſtato. Sed quando dicit, ab inteſtato, & portio per ſta. prædictũ reſeruatur filio, ita quod nõ poſſit de ea in alias p̃ſonas diſponi, tũc ſubeſt difficultas, quia talis portio nõ uidetur ab inteſtato deferri, nec ex teſtamento, vt dicitur in cõſi. 417. & ſic videtur, quod quoad eam partem fœmina per ſtatutum non excludatur, cum verba ſtatuti loquentis de portione ab inteſtato delata non conueniant, & cui non conueniunt verba nec etiam debet conuenire ſtatuti diſpoſitio, lege quarta. §. prætor ait, & ibi Bartolus, Romanus, & Alexan. ff. de damno infecto, & licet in dicto conſilio dicantur multa verba. Tamen punctus ſtat in hoc, †an dicatur q̃s

51 decedere ab inteſtato, quando non poteſt de bonis diſponere, de quo late dixi in q̃ſtione prędecedenti, & ex ibi dictis trãſeo cum illa concluſione, quod intelligatur fęmina excluſa, ꝑnt etiam in d. cõſi. late concluditur. Imo fortius uult Pau. de Caſ. in ipſo cõſilio, ꝙ etiã ſi mater fuerit teſtata, nihilominus talis filia a fratre dotata, nõ ſuccedat in illis tribus quartis, de quib. teſtari non potuit mater, per plures rõnes, quas quis a ſeipſo uidere poteſt. Pro qua deciſione faciunt, quæ dicam, ſ. co. in 21. q. quæ deciſio ſapit æquitatem, licet in pũcto iuris morderi poſſit, qa illæ tres quartæ videtur ſuccedere loco legitimæ omniũ filiorũ, ut dicã, ita ut ſit ſenſus ſtat. ꝙ extra filios mater non poſſit de eis diſponere, ſed deueniant ad filios æqualiter diuidendæ, prout facit legitima, & ſicut ltia ex teſtamento debetur. l. cum quæritur. & l. parentibus. C. de inof. te. ita & illæ tres quartæ. & ꝑpea ſtatutum excludens a ſucceſſione inteſtati, non excludet filiam a portione illarũ trium quartarum condito teſtõ, per ea, quæ dixi ſupra in 6. q. Item dicit ibi Pa. de Ca. quod in illa quarta, de qua mater poteſt teſtari, computantur alienata per eam, per not. per Bart. in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Tre. & Bal. in l. filiũ quem habentem. C. fa. ercif. cum concor. ibi ſignatis. Quod intelligo iuxta ea quę dicam ſ. in 13. arti. prin. & in prin. 11. ar. m 5. & 6.

52 q. cum duabus ſe. Decimoquarto quæro, †an ſtatutum excludens ſimpliciter fœminas a ſucceſſione aſcendentium, extãtibus maſculis, intelligatur excludere tam a ſucceſſione bonorum maternorum, quam paternorum, ſeu tam aui paterni, quã materni, & ſic de alijs, iſta eſt pulchra quæſtio, in qua D. Chriſto. de Caſtelli. & Io. de Imo. ac Fulg. & D. Io. Fran. de Capitibus liſtæ de Padua tenuerunt, ꝙ intelligantur fęminę excluſę ſolum a ſucceſſione aſcendentium per lineã maſculinam, vt patet in conſi. 64. incip. Item, ꝙ quælibet hæreditas. in vol. conſiliorum Rap. Ful ea maxime ratione, qa de mente ſtatuti fuit velle conſeruare hæreditates agnatorum inter agnatos, non autem cognatorum inter agnatos, per not. per Bal. in l. maximum vitium. C. de libe. præt. vnde ceſſante mẽte & ratione ſtatuti, ceſſare debet eius diſpotio l. adigere. §. quamuis. ff. de in. pa. idem tenet D. Lau. in repe. §. cęterũ. inſti. de leg. agna. ſuc. vbi refert tacito authore, fundamenta poſita in d. conſi. 54 Sed eſt aduertendum, quia in prædicto cõſil. erant alia verba ſuadentia ſm prædictos doct. conſulẽtes, ſtatutum non intelligi de aſcendentibus per lineam fœminam, quia in caſu illius ſtatuti diſponebatur, ꝙ quælibet hæreditas & ſucceſſio aſcendentium, & quælibet alia lucra ex dote prouenientia, deferrentur maſculis quibuſcunque per ordinem legitime deſcendẽtibus, per lineam maſculinam, ab ipſa perſona, de cuius ſucceſſione vel hæreditate agitur, excluſis fęminis, ſi dotatę fuiſſent, vel parati eſſent maſculi eas dotare, &c. Vnde ſecũdum eos illa verba legitime deſcẽdentibus per lineam maſculinam dãt intelligere, ꝙ tale ſtatutum loquatur de hæreditate maſculorum & deſcẽdentiũ ab eis. Item prædictum ſtatutum excludit fęminas ſub ea ratione, quia ſint dotatę Quæ ratio ceſſat in matre vel auia, ad quas non pertinet onus dotãdi filiam vel neptem, niſi ex magna & probabili cauſa. l. mater. ff. de iure do. &

53 †ſtatutum excludens dotatam, debet intelligi excludere a bonis dotantis vt per Bal. in l. 1. C. de legi. hære. & ꝑñr a bonis eius, qui dotare tenetur. & ſic cauſa excluſionis ſit dos. facit. l. qui volebat ff. de hære. inſtituen. & limitata cauſa limitatum parere dẽt effectum l. in agris. ff. de acqui. re. do. & diſpoſitio dẽt reſtringi ad caſum, de quo loquitur. l. cã cellauerat. ff. de his, quæ inte. delen. l. ita autem §. 1. ff. de admi. tu l. Lucius. ff. de fideiuſ. Item adducitur, ꝙ quia hoc ſtatutum eſt correctorium iuris cõis, reſtringi debet, vt minus corrigat quam ſit poſſibile. l. 2. C. de noxa. c. cum dilectus. de conſue. cum ſim. Sed quod ſtatuto excludente fœminam a ſucceſſione aſcendentium ꝑp maſculos, intelligatur excluſa etiam a ſucceſsione bonorũ maternorum, & aſcendentium per lineam maternam, etiã ſi excludatur dotata, tenuit Pau. de Ca. in conſ. 341. inci. præſuppoſito, quod ſtatutum 171. incip. præſens caſus. in vol. antiquorum conſiliorum ſm primam impreſsionem, alias aũt ſm vltimam impreſsionem eſt in eodem vol. nume. 40. Mouetur ex generalitate verbi aſcendentium, ſub quo etiam videtur ꝙ aſcendentes per lineam maternam comprehendũtur, vt colligitur ex auth. ceſſante. C. de legi. hęr. in illis verbis & ea, quę ſola ſit aſcẽdẽtis, & c. iuncta auth. defuncto. ad quã ſe refert, quæ etiam loquitur in matre. C. ad Tertul. & in corpore vnde ſumitur, ſicut & appellatione parentum continẽtur aſcendentes etiam per lineam fœmininam. l. quinque. §. parentes. ff. de in ius vo. vnde generaliter eſt ſtatutum intelligendum. facit. l. item apud Labeonem. §. generaliter. ff. de in iu. & l. 1. §. generaliter. verſi. ſed nec perſonas proſecutus fuit vtrum ex virili ſexu, an ex fœminino & c. ff. de leg. pręſtan. & l. 1. §. homines. ff. vi bo. rap. & l. de precio. ff. de publi. & cũ hac opinione videtur tranſire do. præcep. meus in d. §. parentes. quem legit cum §. prętor ait licet non bene firmet pedem. q̃ ſi meminiſſet de conſi. Pau. de Ca. credo quod intrepide eius ſententiam affirmaſſet. Et ita etiam tenuit Moder. Bonon. in trac. dotium, in vltima parte, in 64. q. incip. an filia a patre. in fi. per tex. in d. §. parẽtes. & Do. Lau. in repe. §. cæterum. inſtit. de le. agna. ſuc. Et hanc opinionem puto veriorem. Et ad ꝟia reſpondetur, & primo ad illud de rõne ſtatuti, quæ vr̃ eſſe, vt agnatorum hæreditates inter agnatos, non aũt cognatorum conſeruẽtur. rñdebat do. præceptor meus in §. prætor ait. ꝙ non eſt ſine dubio, an illa ſit ſola ratio. Sed quia in tertio articu. princip. concluſi, ſecundum magis cõem opi. illã

cſſe

esse solam & unicam rõnem rñdeo aliter, ꝙ quia statutum generaliter loquitur, & per verba comprehendentia ẽt successiones maternas,& ascendentium per maternam lineam nõ debemus dicere,ꝙ ista fuerit ratio gñalis talis statuti, per ea quæ dixi in d.3.art.prin. circa.fi.allegando. Pau. de Cast.in d.cons.341.inci.præsuppositio,quod statutum.Sed ratio talis statuti est fauor masculorum. Ad illud fundamentum, qđ dotata intelligatur exclusa a successione dotantis,respondetur,ſm dominum,præcep.meum,& bene,ꝙ non concludit, quo minus a successione ascendentis per lineam femininã possit fęmina excludi,si a tali ascendente dotata fuerit. & in terminis statuti prædicti.de quo habetur in d.cons.54.minus concludit hoc fundamentum. quia excluditur dotata, ẽt a masculo, non tantum a defuncto, imo sufficit masculũ succedentem esse paratum dotare. Ad illud,ꝙ hoc statutum tã quam correctorium sit restringendum,respondet.d.prꝫcep. meus ꝙ imo cũ sit fauorabile,est large intelligendum,iuxta no.in d.l.2.C.de noxa.& in l.2.C.de in ius voc. & ego late dixi de hoc in 3.& 4.q.princ. in hoc eodem tractatu. Prædicta,
54 opinio est limitanda,vt non procedat quando essent† uerba aliud suadentia,sicut erat in terminis,in quib.consuluerunt domi.Christo.Ioan.de imo & Fulg. in dicto consili. 54. puta quod descendentes per lineam masculinam,fœminas a successione ascendentium excludant,quia marito & ascendenti per maternam lineam non possunt talia verba, vocantia, descendentes per lineam masculinam, conuenire. Facit.l.4. §.prætor ait. & ꝙ ibi no.Bar.in fi. commen. Ro. & Ale. ff.de dam.infec.& iccirco in casu suo dicendum est,quod vera est decisio, quæ traditur in d.cons.54. licet, dũ ipsi videntur per alia fundamenta ampliare dictam decisionem, ẽt si non essent talia verba in statuto,verior sit contraria opinio. Deci-
55 moquinto quęro, †statutum disponit, quod frater consanguineus tãtum,in successione fratris præferatur fratribus & sororibus vterinis,tantum,an prꝫferetur tam in bonis a patre ad fratrẽ defunctũ peruentis,quã a matre,& aliunde quę sitis, attento quod ſm magis communem opinionem tradi tam in auth.itaq;. C.commu.de succes. & in l. de emancipatis. & in auth.post fratres.C.de legi.hære:iunctis his,quæ habentur in l.quod scitis.C.de bo.quę lib.& per Bal. in l.post dotẽ. in fi.commen.& ibi Imo.Ro.& alios.ff. sol.ma.frater Germanus prꝫfertur vterino tantum in bonis a patre peruentis, & vterinus prꝫfertur germano in bonis a matre peruẽtis, & in bonis aliunde quæsitis,æqualiter succedunt.Pa. de Ca.quem sequuntur ibi moder.in d.auth.itaq;.C.commu.de succes.dicit se consuluisse,quod vterinus prꝫfertur germano tantum in bonis a matre peruentis,& in aliis erit locus statuto, s. qđ in quęsitis per defunctum germanus prꝫfertur uigore statuti.alias enim resultaret secundum eum magna iniquitas. & debet restringi tale statutum,cum sit correctorium iuris cõmunis ad bona aliunde quęsita,quam ex bonis maternis,ita ꝙ dupliciter succedetur, s.de iure communi in bonis a matre peruentis, & ex forma statuti in bonis aliunde quęsitis. Quod non est inconueniens secundũ eum, quia talis defunctus censetur habere patrimonia diuersa, sicut miles, iuxta. l.1.& 2.ff.de testamento militis, propter dispositionem. d.l. de emancipatis.& cum hac sententia transit.d.Bal.nouellus in tracta.dotium sequitur Cor.cons.269.inci.constat.& præce.4.uol.& 311.inci. hęc consultatio.1. volu. & faciunt quæ dixi supra in 6.articu.prin.3.membro.4.quæstione, de statuto præferente agnatos,cognatis, vt non excludat vterinum a bonis maternis, quod est intelligendum, nisi ex verbis & mente statuti de contrario appareret,vt per Lud.Bolog.con
56 sil.69.cum responsione ad dubia. Et† quæ dicta sunt in fratre vterino,procedunt ẽt in sorore vterina,vt de se patet. & ita etiam uoluit Pau.de Cast.in terminis statuti ciuitatis Castelli.in cons.361.incip.viso statuto.in vol.antiquorum consiliorum secũdum primam impressionem.vbi ad ducit alia, fundamenta,licet loquatur in diuersa figuratione casus, & hanc opinionem puto tenendam,vt statutum prædictum recipiat declarationem & intellectum a iure cõmuni, & fit interpretandum, vt minus lædat ius cõe,quã fieri possit,attento quod aliquid operatur,iuxta no.in l.2.C.de noxa. cum cõ cordan.traditis per Ale.in l.3.§.prætor ait. ff.de dam.infect. quamuis D.Anto.de Rosel. in arbore succes.aliter tenuerit. In qua materia potest videri consilium Cor. 21. quod incip. vĩ.1.vol. Pro qua sententia facit,quod dixit Salyc. in l.fęmi-
57 næ.§.fi.C.de secun.nu.per no.ibi per Gl. † ꝙ stante statuto ꝙ masculi in successionibus patris & matris prꝫferantur fœminis, si contingat matrẽ decedere relictis marito suo, ac vno filio,& filia, qui filius post, moriatur superstite patre & sorore, cui pater ex dispositione eiusdẽ vel alterius statuti in successione filij masculi prꝫferatur,& demum pater trãseat ad secunda vota, ex quo secundo matrimonio habeat filiũ masculum,& pater demum moriatur.nã in bonis, quæ a prima vxore ad filium primi matrimonij deuenerunt, excluſa filia ex forma statuti,& demũ per mortem dicti filij deuenerunt ad patrem,ẽt excluſa filia,dicta filia succedet, excluſo fratre germano tantum, & ipse filius secundi matrimonij in alijs succedet.& dicit Sal.quod ita fuit consultum & obtentum. De qua materia cõtinget aliquid dicere.ĩ.in duodecimo ar-
58 ticulo.in 5.& in 18.q.Ratio est,quia † successio filij patri prouenientis, debet prꝫseruari filijs primi matrimonij, qñ pater transit ad secunda vota, sicut prꝫseruatur successio filij prouenientis matri, qñ mater transit ad secunda vota, per glo. in d.l.femine.sequitur Soc.cons.263.incip.capio.Dec.cons.87. in fi.Insuper in simili materia posset quis aduertere ad consilium D.Sign.de Homo.nu.227.incip.in themate quæstionis. vbi loquitur in terminis statuti ciuitatis Ianuę,& ibi vult statutum loquens de exclusione fęminæ habere locum in successione delata infanti,licet infans non adierit, per no.in l.si infanti.vbi hoc probatur. C.de iure delib.& in l.1.C.de his,qꝫ ante aper.tab.& dicam ĩ.in 13.art.prin. Decimosexto quęro
59 de † statuto excludente filiam dotatam propter fratrem, vel aliam personam, a qua successione intelligatur excludere, vt quia dicat, quod frater excludat sororem dotatam vel ęꝫ pollenter, breuibus dico, quod intelligitur excludere a successione dotantis,& non alterius, secũdum Bal.in l.1.per gl. fi.ibidem.C.de legi.hęre.cum quo ibi transeunt Pau. de Ca. & Moderni Perus.vnde statutum excludens filiam dotatam ab hæreditate paterna,intelligitur si fuerit a patre dotata, vt ibi habetur.nec sufficeret secundum Bal. in l. neque mater. C.de iu.dot.per illum tex.in verbo,dandi. quod actum dotãdi in filiam simpliciter exercuisset, puta dotando illam de bonis sororis suæ,quia tunc non posset dici in effectu ab illo dotata,per illum tex.Sed esset necesse,quod a patre de bonis ipsius patris fuisset dotata, alias nõ excluderetur ab eius suc-
60 cessione.Idem dicit Bal.vbi supra†si statutum dicat,ꝙ soror dotata a fratre non succedat fratri, quia non habet locum, si frater illam dotet de portione sororis, cum statutũ loquẽs per verbum,dotare,ius significet, non aũt actum nudi ministerij,ar.l.pater ex prouidentia. ff.de ma.vin.& l.si res qritur. ff.de iu.do.De quo dixi supra in 6 art.princ. in quarto membro,in 10.quæstione, vbi dico, an statutum excludens dotatam,liget illam,quæ de propriis facultatibus fuit dotata,prę dictam sententiam etiam tenuit quidam dominus Ioann. Franc. de capitibus listæ de Padua. In subscriptione, quam facit ad consilium Fulg.numero.54. quod incipit, Item qđ quęlibet.& Pau de cast. cons.338.incip.prꝫsens casus. & plenius in cons.341.incip.præsuppositio quod dictum statutũ.& incidenter in cons.11.inci.super primo dubio,in vol.antiquorum consiliorum secundum primam impressionem. Rom. in cons.485.inc.in casu propositę consultationis,Ale.in cõs. 29.incip.quoniam abunde.primo volu.& in l.1.§.veteres.ff. de acqui. pos. vbi allegat Ange.in cons.127.incipien.in Dei nomine,testamentum &c.& Pet.de Anchara. in consil.288. Idem etiam volunt moderni in d.§.veteres.& d.prꝫce.meus in l.quoniam nouella.C.de inoffi.testa.& modernus Bonon. in tracta.dotium.in ultimo arti.prin.in 35.q.incipien.si statuto cauetur.& plenius in 64.q.incipien.an filia a patre dotata cum duobus seq.sequitur Cor. consi.111.incipien.videtur.2. uolu.& 126.incipiente principale.eodem.uolu.in fi.consilii & consilio.134.incipien.eleganter.in principio.2.uolu.& Ludo.Bolo.consi.38.& Alex.consilio.161.incipien. uiso themate.2.uolu.& dominus prꝫceptor meus dom. Ias. in l.vt liberis. C.de colla.& Mari.consilio.30.incipien.quamuis volens. quod statutum disponens,quod dotata a patre vel auo, non possit succedere cum fratre vel patruis. debeat intelligi, vt dotata ab auo excludatur solum a bonis aui, non patris, & econtra,licet ad illud de auo obstare videantur aliqua, quæ retuli in 6.artic.princ.4.membro.1.q.Cum prędicta opinio. transit ipse Mari.in cons.83.incipien.visa.vers.secundo moueor.& ver. quarto moueor.& seq.& Corn.cons.86.incipiẽ. do.Pet.de Vbal.cum subscriptione, quam facit ibi ad consilium D.Petri & Soci.cons.241.in 1.vol.& 121.incip.visa contingentia. loquens in terminis prædicti statuti excludentis dotatam a patre vel fratre,dicens,ꝙ debet intelligi prout supra.† Et ꝙ non excludatur dotata a fratre de bonis cõib. seq
61 tur Cor.cons.48.inci.de pluribus.2.volum.dicens ꝙ illa,quę debet in talib. statutis excludi a materna succes. debet esse ab ea,seu de eius bonis dotata. Iniquum est enim,ꝙ propter dotem ab vno datam quis ab alterius succes. excludatur, vt in locis prædictis, & per Ang.d.cons.126. Mari. d.consil.84. Hinc secundum Corn.d.cons.86.1.volu. post Pet.de Vbal.si statutum dicat, ꝙ filia, cui est aliquid relictum a patre uel matre, non possit petere aliquid in bonis paternis vel maternis,intelligitur, ꝙ cui est relictum a patre, non possit aliquid petere in bonis paternis,& a matre in maternis.& hanc ꝛclu.sequitur And. de Iser.in l.1.in prin.de natura suc.feu.di

Source : BIU Cujas

cens ꝙ ſtatutum excludens ſororē dotatā ab hereditate fratris, dēt intelligi ſi ſit dotata a fratre, & de eius bonis, ſ. fratris defuncti de cuius ſucceſſione agitur. Quæ concluſio amplia
62 tur ſm communem intellectum, ut ipſe refert, vt † procedat, ēt ſi ſit dotata a patre communi, & de eius bonis, quia cēſentur eadem perſona. l. fi C. de impu. & ali. ſub. quod nō firmat ipſe Andre. & dixi. s̄. in 7. art. prin. in 4. memēto. 1. quæſtionis Item prędicta concluſio maxime procedit, quādo eſſent alia uerba in ſtatuto importantia, ꝙ ſtatuantes ſenſiſſent de excluſione ab hereditate dotantis tantum, vt quia diceret ꝙ filia ultra dotes conſtitutas nil petere poſſit. cum hæc uerba referant ad hæreditatem dotantis, vt per Ang. d. conſ. 126. & prædicta concluſio ſm Corne. in conſ. 74. incip. de duobus. 1.
63 uo. ampliatur, ſm aliquorum opinionem, vt †, pcedat ēt, vbi verba ſtatuti multum repugnarent quia nihilominus niſi ex toto repugnarent, facienda eſſet interpretatio, ꝙ dotata ab vnius hæreditate, nō excluderet ab hereditate alterius non dotantis. Et propterea dixit ipſe Cor. conſ. 170. inci. conſiliis,
64 2. uol. & in conſ. 161. inci. licet. 3. no. quod † ſtatuto nominante plures perſonas, a quorum ſucceſsione velit filiam ſeu fœminam excludi, ſi ſubiungat de dotata ab aliquo eorum, intelligitur ab aliquo eorū, de quorū ſucceſsione agat, pot ēt dixit ipſe Cor. conſ. 134. incip. eleganter. & in principio conſilii. 2. uo. dicens ꝙ iura multum ponderant perſonā dotantis eſto ꝙ ſtatutum loquatur longis habenis, de quo dicet. ſ. proxime eadem quęſtione Prędicta limitat Pau. de Ca. in d. con. 341. cuius verba corrupte & tacito authore refert Lau. in repe. §. certum. inſt. de legi. agna ſuc. & idem Pau. de Ca. in cōſ. 348. inci. in puncto quæritur. eo. uol. & Ro. in d. conſil. 485. & Alex. in d. conſ. 29. & d. Bap de ſancto Seue. in repe. l. omnes populi. in ver. 17 quæritur. ff. de iuſti. & iure. & dominus præcep. meus in loco. s̄ alleg. procedere. Niſi † ſtatutum vltra pcedat exprimendo verba, per quæ appareat velle excludere ēt a ſucceſsione non dotantis & eſt de mente Bal. in d. l. 1. dū dixit, niſi ſtatutum vltra procedat, puta, quia dicat fœmina, dotata a patre non ſudcedat, in hereeitate eius, vel matris, vel aui materni, vel fratris. Aut ſm Roma in conſ. s̄. allegato quia excludat fœminam dotatam ēt ab extraneo non coniuncta perſona a ſucceſsione ab inteſtato, quia cum extraneo ab inteſtato non ſuccedatur, intelligetur excluſa a ſucceſsione eorum, quib. ab inteſtato ſuccedere poſſet, licet nō ſit ab eis dotata, vel niſi dicat, nō poſſe adire hereditatē pris matris, nec illius, qui eam maritauerit vel dotauerit, vel niſi excludat dotatā a patre, matre, fratre, vel alio, vt per Corne. conſ. 123. inc. vī. 2. uol. cum iſta verba, de non dotantib. ēt intelligantur, vt ibi. Vel ſi dicatur dotata a patre matre, fratre, vel ab aliquo eorum, vt late per Cor. cōſ. 124. inci. licet. 3. uo. q̄uis aliter dicat hoc ultimo caſu, cōſ. 134. in 2. uol. & in cōſi. 70. eodem uolumine. & cum prædicta ſententia, qñ ſunt illa uerba ul aliquo corū, aut ſimilia, late tranſit Cor. etiam in cō ſil. 323. in 3. volum. † Simile, ſi dicatur quod excludatur ab hæreditate dotantis, & non dotantis, vt late per Cor. conſ. 42. inci. uidetur. 3. vol. Vbi idem replicat, quando ſunt illa verba, vel ab altero eorum, & refert multos, qui vbi ſtatutum loquitur alternatiue, ſimile tenuerunt. Simile, ſi ſtatutum excludat dotatam a patre vel matre, a paterna, materna, vel fraterna hæreditate, quia cum ſtatutum velit dotatam a patre, excludi ab hæreditate fratris. ex eo ſignificat, ꝙ non intēdit excludere ab hæreditate ſolum modo dotantis, & propterea dotata a patre excluderetur etiam ab hæreditate matris, vt notabiliter conſuluit domin. Franciſchus Curt. iunior vnus ex promotoribus meia, conſilio ſuo. 10. incipien. viſa. vbi ſubdit, quod ſi dotata a patre excluditur etiā a ſucceſsione matris non dotantis, non ſit curandum, an dotata a patre, ſit de paternis, vel maternis bonis dotata, licet alias ſecus, ut per dominum Ludo. Bologni. conſ. 38. & dixi late in 7. ar. prin. 4.
membro. 10 q. Et ſm Pau. de Ca. in d. conſ. 341. † ſi ſtat. dicat, ꝙ
73 mulier dotata non ſuccedat patri, matri, auo, vel fratri. &c. nec exprimat a quo ſit dotata, non refert a quo dotetur, ad finē vt excludat a ſucceſsione nominatorum in ſtatuto, qa ſtat. in rē loquitur. l. item veniunt. §. a quo ff. de petitio. hereditа. l. eum. qui. §. quod exigimus. ff. de conſt. pec. l. palam. §. fi. ff. de rit. nup. l. hoc aūt. §. fi. ex quib. cau. in poſ. ea. quaſi fuerit de mente ſtatuti, ꝙ illa fœmina debeat ſtare contenta dote, & nihil aliud petere poſsit de hereditate nominatorum. Quā deciſionē nō hēo p tuta, per ea, quę cōſuluit Pe. de Anch. in cōſ. 79. incip. retento. ordine, vbi uult ꝙ ſi ſtatutum excludat dotatā a patre, matre, vel fratre, a ſucceſsione patris, matris, vel fratris, intelligit excludere dotatā a patre, a ſucceſsione paterna, & dotatā a matre, a ſucceſsione mrna, & dotatā a frē a fraterna. reddēdo ſingula ſingulis. ſm quā. opi. ꝓſuluit D. Ben. capra ꝓſ. 39. inc. cū viſo & ꝓliderato pfacto pū cto ſtatuti. & idē tenet Dom. Ludo. Bolo. in addi. conſi. 89. lo. de Anan. Nam idem videtur dicendum in caſu Pa. de C. in d. conſ. 341. mouentur præfati doc. quia eo modo reducitur tale ſtatutum ad intellectum iuris cōis, iuxta gl. in d. l. 1. C. de legi. hære. iuncta. l. 2. C. de noxa. & d. c. cum dilectus. de cōſuetu. quia tale † ſtatutum diuerſas perſonas dinumerans, debet intelligi diuiſim, non coniunctim, & in qualibet pſona vnā orationē comprehendere. Item quia valde eſſet abſurdū, ꝙ dotata ab vno pp vnam tantum dotem, excluderetur a plurium ſucceſsione, & abſurditates debent euitari in quauis, materia, ēt ſtatutaria. l. fi. & ibi Bal. ff. ad exhi. l. diuortio. ff. ſo. ma. c. dudū. de præben. in 6. De quo vltimo fundamēto parū curauit Pau. de Ca. in d. cōſ. 341. & licet d. Bened. capra videtur in cōſ. præallega ponderare, ꝙ † ſtatutuur loquatur alternatiue. Tamen idem puto, etiam ſi ſtatutum loqueretur copulatiue. puta ꝙ dotata a patre, a matre, ac fratre, non ſuccedat patri, matri, & fratri, per Rot. in l. 1. ff. de his, qui no. inf. & in l. 1. vbi plene moder. ff. de. iuſt. & iur. ꝙ plura copulata ad eundem finem non tendentia, hñt operari diuerſos effectus & reſolutūtur in ſingulas orationes. l. illā & l. ut liberis, C. de colla. & l. cum oportet. C. de bo quæ lib. Item limitarem prædictam concluſionē, niſi gñalitas Rubricę ſuaderet. vt nigū, deberet intelligi gñaliter, & de nominatorū hæreditate, vt dicā. ſ. eo. in 20. quæſtione. Et prædictā deci. Pau. de Ca. d. conſi. 340 impugnat d. meus laſ. in d. l. vt liberis. Et iuxta prædicta dicebat Cor. conſi 134. incip. eleganter. & in princip. conſ. 2. volu. Et ꝙ multi docto. eo tempore apud camerinum conſuluerunt ꝙ licet † ſtatutū multū gñaliter diſponeret, ꝙ dotata a pr̄e, matre, vel auo, nō poſſet ſuccedere alicui ex pſonis dotantib. uel nō dotantib. ſi maſculi ſupereſſent, tale ſtatutū debeat intelligi, ſi ſupereſſent maſculi ex eo, de cuius ſucceſſione ageretur, in tantum, ꝙ dotata a patre, non excluderet ēt ab hæreditate matris, uel alterius perſonæ, niſi ex matre, uel tali perſona, de cuius hæreditate tractaretur, maſculi ſupereſſent. Quod limitat Corn. conſi. 44. in 4. uolu. ut non procedat, vbi eſſent verba, vel alicuius eorum, vt quia ſtatutum diceret, ꝙ dotata a patre, auo, proauo, & c. nō ſuccedat, donec ſupereſt maſculus ex linea maſculina, deſcēdens oīum prædictorum, vel alicuius eorum. Sed non credo, ꝙ fuerit bene ꝓſultum apud Camerinum, per ea quæ dicta ſunt s̄. in limitationibus ad hanc qōnē, & qa ſtatutum dū excludit a ſucceſsione nō dotantiū, tollit hanc interpretationē, ita vt mēs ſtatuentiū reddatur certa l. ꝓtinuus. §. cū ita. ff. de verbo. obl. Quod ēt ſuadet rō agnationis p̄ſeruād ę, iuxta ea quę dixi s̄. in 3. arti. prin. at vbi nō eſſet verbū, nō dotantibus in ſtatuto, bene procederet prædicta deciſio. Vltimo non eſt hic omittendū, qđ ꝓſaluit Soc. conſi. 121. inci. viſa 1. volu. dū voluit,
71 ꝙ † ſtante vno ſtatuto, ꝙ mulier dotata a patre, fratre, vel patruo, quandiu ſuperſint maſculi, non ſuccedat, & alio ſtatuto, ꝙ mulier dotata de bonis cōibus, non poſsit venire ad diuiſionem, vel cōionem bonorum cōium quæ penes fratres remanſerunt, ſi de dictis fratrib. vel fratre legitimi hīdes remanſerūt ex talibus ſtatutis, filia dotata a fratre de bonis cō munibus, non excludet a fraterna ſucceſsione, qñ ex fratre ſupereſt fœmina, eo quia abſurdū eſſet, ꝙ virtute primi ſtatuti dotata a fratre de proprijs facultatib. fratris non excluderet, & ꝙ dotata de bonis cōibus virtute ſecundi ſtatuti excluderetur cū ſit ſumenda in ſtatutis interpretatio, quę nō ſonet in abſurdum, & q̄ non poſsit a ſapiente reprehēdi, vt dixi in 5. art. prin. 9. q. Erit igitur capiēda. interpretatio, ꝙ nō loquat de materna ſucceſsione, vt ibi p eū. Sed hic cadit du-
72 bitatio, † ſi contingat aliquam eſſe dotatam, & nō appareat a quo, quis p̄ſumatur illam dotaſſe. Rom. in conſi. 179. incip. ampliſsime doc. vult probandum eſſe eam fore dotatam de bonis eius, a cuius ſucceſsione excluditur in terminis qōnis noſtræ, quia hoc eſt fundamentum intentionis excludentis l. ei, qui. ff. de proba. cum ſimili. Sed eſt aduertendum, quia ſi eſſet aliqua perſona, puta frater, qui teneretur fęminā dotare præſumeretur ab eo dotata, & de eius bonis, quia † p̄ſumitur aliquod factum, qñ impenſa eſt neceſſaria in facto ab eo, qui facere tenetur. Bar. in l. oīa. C. arbi. tu. & nota. late in l. cum ſeruus. ff. de uerb. ob ꝙ intelligo p̄cedentibus aliquibus coniecturis, vt dixit Bar. in l. qui ſub conditione. ff. de ꝓdō. & demon. & Alex. in d. l. cum ſeruus. & Ful. in conſilio ſuo inci pi en. tenor conſuetudinis. inſerto inter conſi. domini Fran. Cur. no. 34. in 1. dubio. cui conſi. ſe ſubſcripſerunt d. Signor. & Cur. ubi loquitur in terminis ſtatuti noſtri. De cuius autē bonis præſumatur aliqua in dubio dotata, dixi in 6. articu. prin. 4. membro 10. q. ubi etiam de hoc p̄cedenti dubio dixi.
74 Decimoſeptimo quæro, † an talia ſtatuta excludāt a ſucceſſionibus tām acquiſitis, uel delatis tpe conditi ſtatuti, dixi late s̄. in 6 artic. princip. in 4. membro in 65. q. Decimooctauo
75 quæro, † an ſtatutū excludens fęminam ab hereditate unius uendicet ſibi locum in eadem hæreditate, poſtquam deuenit ad alium, puta ſi ſtatutum diſponat, ꝙ fœmina dotata non ſuccedat in hīditate patris. & cōtingat patrē decedere

relicta

Source : BIU Cujas

relicta filia fœmina,& relicto filio maſculo,qui poſt hæreditatẽ paternã agnitã decedat ſuperſtite dicta ſorore ſua,an poterit ipſa ſoror ſuccedere in bonis quondã patris ſuis,quæ ad filiũ maſculũ ſibi fratrẽ deuenerunt.Hãc qõnem late examinant doct.in l.1.§.ueteres.ff.de acq.poſ.& ibi eam Ro. reliqt, indeciſam. propterea quia pendebat de facto,& cõis concluſio eſt,ꝙ nõ excludatur fœmina a tali hæreditate, ẽt ſi ſecun-
76 do defunctus nulla alia bona reliquerit,eo ꝙa † hr̃ditas poſtq̃ fuit adita,improprie dr̃ hereditas illius defuncti.& ſic hæreditas paterna,poſtq̃ fuit adita per filium,nõ amplius dr̃ hereditas paterna,vt per Bar.in l.3.in prin.ff. de bo.poſ. tit. gñali. & in rubri.ff.de acq.hæ.& in l.eius qui in prouincia.ff.ſi cert. pe.& eſt gl.notabilis in d.§.veteres.& ad hoc allegatur. Bart. in l.fi.§.1.ff.ad Tertul. facit.l.ſed ſi plures.§.filio.ff.de uulg.& pup.& l.hæres.per ſeruum.ff.de acqui.hær.& hanc opi.tenet Bal.in c.1.§.quin ẽt.circa fi.commen.in ti.epi.vel Ab.Ful. in l q̃q̃.in 1.no. per illũ.tex.C.ad l.Fal. Fran.de Are.in l.Paulus. in prin.cõ .ff.de acq.hæ.& in conſ.161.inci.in præſenti cõſultatione vidẽdũ eſt & in cõſ.ſeq.inci.verum eſt &c.& in d.§. veteres.vbi ẽt Ale.do.præcep. meus.& d.Bened.capra in cõ. inci.punctus &c.quidam Petrus &c.in ſecundo dubio. Socynus conſ.288.incip.circa primum.in fi.1.uol.& Corneus late conſ.395.inci.in hac.4.uol.ubi arguit ad partes,an hęredi. paterna adita dica tur eſſe adhuc paterna. & d.Bap.de cacialup.in repe.l.omnes populi.verſ. 19.quæritur. ff.de iuſt.& iur. & d.Moder.Bononien. in tract. dotium, in vlti.parte.in 67.q. vbi ad ſic dicendum mouentur etiam alio fundamento, qñ ſtatutum excluderet dotatã, quia intelligitur excludere ab hæreditate dotantis, vt dixi.s̃.in 16.q. unde qñ frater nõ dotauit,non intelligitur excludi ab eius ſucceſſione. Ad idẽ addu
77 citur,ꝙ voluit Ang.in conſ.51.alias.72.incip.D.Gilli.vbi tenuit,qđ †hic et filia renunciet ſucceſſioni paternę, nihilominus poterit ſuccedere fratri ẽt in bonis,quæ a patre ad fratrẽ peruenerunt, ẽt ſi in fratris hęreditate non reperiantur niſi bona paterna,per rationem.d.§.filio.iuncta.l fin. ff.de inoffi.
78 teſt.plus dixit Ro.in conſ.168.incip.circa primum.†quo quæritur,in primo dubio,ꝙ ẽt ſi iuramentum in tali renũtiatione interueniſſet,iuxta.c.quamuis,de pactis, in 6.procederet, deciſio prædicta.Ad idem facit, ꝙ dixit Bal.in l.1.in 1.q.ff.de re diui. ꝙ ſi vnus ex fratribus renuntiet feudo paterno,ꝙ perueniat ad fratres,& unus illorum, quibus peruenit,decedat ſine filiis,nihilominus renuntiãs poterit venire ad ſucceſſionem dicti feudi.per tex.in l. Paulo Callimacho. §.1.ff.de leg. 3,& in c.1.de eo,qui finem fecit agna. de feu. pa. Prædictam
79 cõcluſio.extendit.arc.in d.conſ.161.& ſeq.vt†procedat,ẽt ſi hæreditas paterna non eſſet per fratrẽ adita, nec ad aliũ trãſmiſſa, proprerea quia talia ſtatuta excludunt fœminam.ita demum ſi maſculus adeat,per Bar.in l.2.§.ſed ſi ſint ſui.ff.ad Tert.& in ſpecie ꝑ Saly.in l.1.C. de adul.ſentit Bal.in l.ſi matre.C.de ſuis & leg.Bar.ĩ d.l.fi. §.1.ver.ſed ſi poneremus. ff.ad Tert.& plenius dicam.ĵ.in 12.art.prin.ſubdit Aret.ibidem.ꝙ ſi iſta fœmina eſſet talis perſona,ad quam hæreditas maſculi fuiſſet trãſmiſſa, vel cui per remedium reſtitutionis, in in
80 teg. cõpereret ius adeũdi, †poſſet ex perſona maſculi ſuccedere.licet ex ſua non poſſet,& ab hac opinione tanq̃ cõi in iudicando nõ eſſet recedendũ. q̃uis reperiã inter cõſ.Bal.in cõ ſi.pen.in.2.uol.ſm pen.impreſſionẽ aliter fuiſſe cõſultum,vt dixi.s̃.in 6. ar.prin.in 4.membro.2.q.ꝙ conſiliũ.vt dixi ibidẽ nõ credo fuiſſe Bal.licet ẽt.ſm d.præceptorẽ meũ in d.§. veteres.ĵ dictam concluſionem,fortiter faciat rõ ſtatuti, quæ eſt fauor agnationis præſeruandæ,& hr̃ pro expreſſa,vt dixi. in 3.ar.prin.& ſe.ſm quam rõnem vr̃ dicendum, ꝙ excluſa, a ſucceſſione ſeu ab hr̃ditare pr̃is,multomagis videaẽ excluſa ab hr̃ditate fr̃is, cũ hr̃ditas pr̃is ſit magis debita filiis.‖.cũ rõ.ff.de bo.dã facit in ar.l.ſi uiua mr̃e.C.de bo.mat.Vel ſaltẽ videaẽ dicẽdũ,ꝙ hr̃ditas,pr̃is, & bona,q̃ quõdã fuerũt pr̃is,q̃ large adhuc dñr paterna , licet ad filiũ deuenerint, non debeant filiæ iure ſucceſſionis fraternæ deuenire,cum ſaltem, large adhuc dicantur paterna,ut in iuribus. s̃.alle.cũ de ſtricta ad latam ſignificationẽ,ẽt in correctoris ex identitate rõnis.licita ſit extenſio.ut eſt glo.in clement. prima. in verbo. eligatur. de elec.& in authenti.vt hi.qui obli.perhi.res mi.in in prin.in verbo,ad curationem. & ita ẽt dr̃ in d.conſ.pen.vt ſi fiat ſeparatio bonorum fraternorum, & in illis excluſa per ſtatutum ab hereditate patris,vel aui,ſuccedat,quaſi nõ ſint paterna,& in auitis,vel paternis non ſuccedat. Sed ad primũ gradum poſſunt videri,quę dicam in q.ſequenti. Ad ſm poteſt reſponderi,ꝙ ẽt ſm largam ſignificationem,bona defũcti ad alium peruenta non amplius dicuntur bona defuncti, ſed ex penitus impropria ſignificatione, & cum adiectione , quondam,vel olim,quaſi dicat,bona vel hæreditas quondã, talis defuncti, per no.in d.l.eius qui in prouincia. Et prædicta limitabat Cor.conſi.311.incip.hæc conſultatio. 4. vol.vt nõ procedant in ſtatuto præferente agnatos cognatis,qñ cõtingeret illum,q̃ deceſſit, habere fratres vterinos & germanos ſuperſtites q̃a fr̃es vterini ſuccedent in bonis mr̃nis,ad fratrẽ peruentis, nec deſinent dici materna ex eo,ꝙ peruenerint in fratrem, quia hoc caſu fit alia conſideratio, vt latius ibi per eum. Ad ꝙ faciunt quæ dixi.s̃.cod.14.q. Decimonono quæ-
81 ro generaliter, an ſtatut. excludens mulierem a ſucceſſione vnius, vẽdicet ſibi locum in ſucceſſione alterius. Iſta qõ eſt ꝓfunda,& eius deciſio partim colligitur ex his,quæ dixi.s̃.in 6.art.prin. maxime in 4. membro dum tetigi de ſtatuto excludẽte vnam perſonam,an trahatur ad aliam.Item ex his, quę dicam.ĵ.in 12.arti prin.fere per totum. & maxime.in q.
82 16.dum tangam,†an ſtatutum excludens propter vnã perſonam, uideatur ẽt excludere ꝑꝑ aliam non nominatã,in qua fit par vel maior ratio. Veruntamen ueniendo ad deciſiones doctorũ,quæ mihi occurrunt in ſpecie, vr̃ dicendum ꝙ trahatur ad ſucceſſiones perſonarum in ſtatuto non nominatarum, qñ adeſt par vel maior ratio, per id, qđ conſuluit Pa.de Ca.in conſ.338. inci.præſens caſus.in vo.antiquorum conſi-
83 liorum ſm primam impreſſionem.dum dixit ꝙ †ſtatutũ excludens fœminam dotatã a patre,a ſucceſſione matris, aui materni,& auię maternę,multo magis excludit ab hereditate patris, maxime,quia ſi ſimpliciter excluderet,intelligereẽ excludere a ſucceſsione dotantis,& pro hoc facit, q̃a cũ rõ ſtatuti ſit vnica,& habeatur pro expreſſa,debet fieri extẽſio ad caſus.in quibus ſubeſt par vel maior rõ.imo magis illi caſus uidentur ſub ſtatuto intellectualiter comprehendi, ſine alia extenſione.vt dixi.in 3.ar.prin.Sed eſt aduertẽdũ, q̃a vt ibi dixi,qñ ſtatutum excludit a ſucceſsione cognatorum fœminas ꝑꝑ maſculos,ratio nõ eſt, vt agnatorũ ſalua ſit dignitas,ſeu fauor maſculorũ,&ſm p̃dicta†ſtatutũ excludẽs fęminam a ſucceſſione ꝑꝑ cognatos, vr̃ excludere vxorem a ſucceſſione viri.de qua in auth.præte C.unde vir & vxor.p̃rium vr̃ dicendum ex his,quæ dixi.s̃.in quæſtio.præcede. maxime in 14.16.& 18.& ex his quæ dicit Pau. de Ca.in conſ.350.inc. hereditas prædicta.in uol.antiquorum conſiliorum ſm primam impreſſionem.cum quo tranſit d.Lau.in repe.§.cæterum inſti.de leg.agnato.ſuc.ubi voluit,ꝙ ſtatutum excludẽs
85 fęminã a ſucceſsione fratris,non intelligatur illam excludere a ſucceſsione ſororis, quia vnum non uenit appellatione alterius,nec vna perſona mediãte.altera,ſed de per ſe,& propter ſe,per no.per doc.in l.illã. C.de colla.& dixi in 6.ar.prin. in primo membro.2.& 3.q.Et ſm Bal.in c.1.§.1.2.notab.inti-
86 tulo epiſcopum vel Alb.†ſtatutum excludens a ſucceſsione patris nõ intelligitur excludere a ſucceſsione ſororis,vel fratris,ſequitur Ro.conſ.148.inci.circa primum in prin.Et Ale. ac moderni in l.1.§.veteres.ff.de acq.poſ.& D.Decius cõſ.61. in princ. & Cor.conſ.395.inci.& ꝑ totũ.4.vol. & cõſ.356.in-
87 ci.de duab.2.vo.dicens,ꝙ †ſtatutũ excludẽs a ſucceſsione patris, nõ hẽt locũ in ſucceſsione matris.uult Marianus ꝙſ.81. inci.in prẽſenti ver.nec vr̃. Idem eſt de mente Fran. de Are.
88 in conſ.161.inci.in præſenti conſultatione.vbi dixit.ꝙ † ſtatutum excludẽs a ſucceſsione matris,non excludit a ſucceſſione,ſratris,ea rõne,quia in materia correctoria,vel exorbitãti nõ fit extẽſio, auth.quas actiones.cum materia.C.de ſacroſ.ecc.& quia in ſtatutis,quæ ſunt ſtricti iuris, caſus omiſſus hr̃ pro omiſſo.l.conſtitutionib.ff.ad mun. l.quod cõſtitutum.ff.de teſt.mi.l.ſi cũ dotẽ.in pri.& qđ ibi no. ff.ſol.ma.l.ſi extraneus. cum ibi not.ff.de cond.ob cau.facit tex.in l.3.§.1. ff.de leg.prẽſtan.vbi diſpoſitio exorbitans.facta de liberis, & aſcendentibus,non trahitur ad fratres & collaterales.. Et cũ iſta opi.ẽt tranſit Pau.de Ca.in conſ.339.inci.præſuppoſito.in antiquis.Corneus conſ.271 inci.licet 4.uo.ſed Nico.de ma.& Bal.in l.quod vero. ff.de legi.& Pau de Caſt.in d.conſ.161.di
89 cunt ꝙ ſi verba omnino repugnant,non fit extẽſio.alias aũt ſic,inferentes ꝙ †de ſtricta ad latam ſignificationem ſit in tali ſtatuto arguere, prout uult gl.in auth. vt hi , qui oblig.perres min.in ver.ad curationem.in cle.1.in verbo, eligatur.de ele.facit.l.filium habeo.ff.ad Mace.not.plene do.prẽc. meus in auth.quas actiones.C.de ſacroſ.ec.& iſtam opinionem inuenio teneri magis communiter per doct.& ita ẽt cõcluſi. s̃. in 6.art.prin.in ſecundo membro in 2.q. ex quibus ibi dictis, hæc concluſio redditur vberior. Sed non bene inuenio rñsũ ad aliud,quod dr̃ de ratione ſtatuti, attenta cõcluſione, quã feci.s̃.in 2.art.prin.vbi dixi talis ſtatuti rationem eſſe vnicã, & haberi pro expreſſa,& idcirco dicebat D.Bap.de ſan.Seue. in repe.l.omnes populi.uer.præmiſsis.ff.de iuſt.& iur. quem, etiam retuli.s̃.in 6.art.prin.in tertio.membro. 2.q.ſe audiuiſſe a peritiſsimis viris,ꝙ in hac materia extenſionum,in qua periculoſum eſt aliquid firmare,non eſt minus tutum adhęrere deciſionibus,quæ reperiuntur in indiuiduo,q̃ regulis, proprer earum varietatem,non tamen puto paſsim & leuius cum deciſionibus,quæ in indiuiduo reperiuntur,tranſeũdũ, & eſt bene aduertendum circa ipſam rationem,an ſit gñalis
90 & quando militet,prout dixi in d. tertio.arti.prin. †Item an

Source : BIU Cujas

adſit aliquod ſtat, mandans verba ſtatutorum intelligi ad literam & prout verba ſonant, ꝙa tunc non cõprehendet caſus inſurgens per interpretationem a verbis alienam, vt dixi
91 §. in 5. art. prin. in 29. q. Si aũt † ſtat. excludat a ſucceſſione maſculi, an intelligatur excludere a ſucceſſione fęminæ, ea rõne, quia maſculinum concipiat fœmininum, vt quia excludat a ſucceſſione filiæ, vel ſororis. dixi §. in 5. ar. prin. in 13. q. no. Pau. de Ca. in conſ. 119. incip. hæreditas prædicta. in volu. antiquorum conſil. ſm vlt. impreſſ. Cęterum prædicta deciſio limitatur ex his, quæ dixit D. Franciſc. Curt. iun. conſ. 5. ꝙ ſtat. Papiæ excludens dotatam a fratre, vel filio fratris, a fraterna ſucceſſione, intelligitur ẽt excludere a ſucceſſione filiorum fratris, eo maxime, ꝙa tale ſtat. ſolet interpretari, vt dotata excludatur a ſucceſſione dotantis, vt dictum fuit late. §. eo. 16. qõ. Sed ex hic dictis patet ꝟrium fore verius. & ꝙ dotata intelligatur excluſa a ſucceſſione dotantis, vt in d. 16. q. inducitur in fauorẽ fęminæ, in tantum, ꝙ dotata a patre, non intelligatur excluſa a ſucceſſione filij ſeu fratris, vt ibi.
92 † Quod ſi quæramus, an excluſa a ſucceſſione patris, intelligatur ẽt excluſa a ſucceſſione aui patre prædefuncto, põt argui pro & ꝟ ex his, quæ dicunt Bar. in auth. ex teſtamento. C. de ſecun. nup. & Bal. in auth ſi qua mulier in prin. com. C. ad Velle. & Doct. in l. ſi vero. §. de viro ff. ſol. ma. per illum tex. dum tangunt, an in materia correctoria dicta a patre, hẽant locũ in auo. Sed ex his, quæ §. dicta ſunt vr̃ dicendum ꝙ nõ. Nihilominus pro nũc inclino in ꝟriam ſnĩam, ꝙ imo excludatur a ſucceſſione aui, ſicut eꝟ, ſi mater vel pater excludere tur a ſucceſſione filij pariter excluderetur auus, ꝙa coniũgit mediante perſona filij, vt dixi late. §. in 6. par. prin. in 3. membro. & ſicut excluſa ꝑꝑ patrem, excluderetur ꝑꝑ auum qui coniungitur mediante perſona patris, vt ꝟ. in 12. art. princ. in 16 q. Item limitabat Maria. in d. conſ. 81. inc. in præſenti. hoc verum, ꝙ ſtat. excludens a ſucceſſione vnius, puta patris, nõ excludat a ſucceſſione alterius, puta matris, niſi per alia ſtatuta, puta ciuitatis ſuperioris ſit, puiſum, ꝙ ẽt a materna ſucceſſione excludatur. de quo §. in 6. art. 1. membro. 7. q. Vige-
93 ſimo q̃ro ex rubrica ſtatuti generaliter & ſimpliciter excludunt fęminæ dotatæ, poſtea nigrũ excludit dotatã non ſimpliciter, ſed ſucceſſione alicuius, an extẽdatur ad excluſionẽ a ſucceſſione alterius, nõ noĩati in ſtatuto, puta, dr̃ in Ru. ſtatuti, ꝙ fęmina dotata, vel ſimpl'r, vel a patre, nõ ſuccedat. poſtea in nigro dr̃, ꝙ dotata a patre nõ ſuccedat matri, an eo caſu dotata a patre, ſuccedat pr̃i. Pau. de Ca. in conſ. 339. incip. pñs caſus modicã dubitationẽ hr̃e vr̃ in vol. antiq. conſil. ſm primam impreſ. tenuit, ꝙ non ꝑꝑ gñalitatẽ rubricæ hũtem orationẽ ꝑfectã, ex qua licet arguere, vt no. in l. 1. ante fi. glo. magnæ. C. ne fideiuſ. do. den. & in auth. nullũ cre. ag. cir. pri. in gl. ſuper verbo, legem. circa fin. & plene traditur in l. 1. ff. ſi cer. per. ubi Ale. tranſit cum prædicta deciſ. & in conſ. 1. 4. volu. vbi allegat prædictum conſil. Pau. de Ca. cum concord. de quib. per d. Cur. iun. conſ. 5. idem tenet Mod. Bono. in trac. dotium. vlt. par. in 66. q. inci. quid ſi ſtat. dicit in rub. adducendo
94 ad idem ẽt Pau. de Ca. in d. l. 1. dicentem ita ſe conſuluiſſe. Sed ego in mea lec. Padua. non inueni Pa. de Ca. hoc dicere. Sed ꝟ prædictam deciſ. inſurgunt quidam moderni, in d. l. 1. vbi ꝟrium tenent, moti ſex aut ſeptem fundamentis. & primo, quia ad hoc, vt † rubr. poſſit allegari, & non reſtringatur per nigrum, eſt neceſſe, vt habeat orationem omnimodo ꝑfectam, ſm Ant. de But. in proœmio decreta. & Imo in ru. ff. de ver. ob. illa. n. dictio, oĩmodo, ſigñat omni ex parte, glo. in l. ſi cum exceptione. §. ꝙ ſi homo. ff. quod me. cã no. Ale. in l. precib. in no. C. de impu. & ali. ſub. ſed rub. prædicta in terminis Pau de Ca. & Ale. non erat oĩno perfecta, quia nõ declarabat, a qua ſucceſſione vellet dotatam excludi. ergo ex illa rubr. & eius generalitate non eſt arguendũ. Sed eſt attendẽdus tenor nigri. ſed ad hoc fundamentum reſponderi põt, ꝙ imo talis rubr. habet orationem omnino perfectam, cũ ſtat. ſimpliciter excludens dotatam, intelligatur excludere a ſucceſſione dotantis, vt in terminis dicit Bal. in l. pe. C. de leg. hęre. & dixi ſup. eo. in 16 q. & in 18. & in q. præce. circa princ. dũ allegaui Pau. de Ca. in conſ. 338. &c. Secundo mouentur ex his, quæ dixit Panor. in conſ. 13. incip. quędam mulier hñs. 1. vol. vbi dixit, ꝙ rubrica generalis non reſtringitur per nigrũ ſpeciale, niſi nigrum expreſſe de eodem loquatur, de quo loquitur rubrica, quia tunc rubrica reſtringitur ad id tãtum, de quo loquitur nigrum. alleg. gl. in d. rub. C. ne fideiuſ. dot. den. & in auth. ad hoc. C. de vſur. quam deciſ. Panor. ſequitur Cor. conſ. 126. inci. principale. in fi. 2. vol. iunctis his, quę dixit ipſe Cor conſ. 213. circa 2. vol. Pro qua deciſione Panor. etiã facit, quod dicebat Soc. conſ. 207. inci. in cauſa. circa fi. 1. volu. ver. 4. q̃dem, &c. ꝙ ſi rubrica ſtatuti generaliter loquitur, qui ſuccedere debeant ab inteſtato, & in nigro excludantur cognati, non intelligetur nigrum de nominatis in rubr. nec de fœminis agnatis. Allegat Pau. de Ca. cõſ. 318. & conſ. 169. in antiquis. ſed prout dicunt ipſi D. Mod. in d. l. 1. Iſta deciſio Panor. non vr̃ vera, ꝙa eſt ꝟ tex. & gl. per oẽs approbatam in l. 1. C. de capi. ciui. cenſi. exi. li. 11. vbi nigrũ loquitur expreſſe de eo, de quo loquitur rubrica, & nõ reſtringit ipſam rubri-
95 cã gñalem. Tertio mouentur, † ꝙa verba nigri obſcura & ambigua, declarant̃ ex rub. per gl. ſing. l. 1. C. ne lice. tertio ꝓuo. & traditur late in d. l. 1. & copioſe Do. Curt. in d. conſ. 5. vnde multo magis dẽt eſſe eꝟ, vt verba rubricæ ambigua declarẽ tur per nigrũ, vt ꝟ. dicam in limitationib. & ꝓñr reſtringãtur ad id, de quo nigrum loquitur. Sed ad hoc põt reſponderi, ꝙ verba Rubricæ prædictæ non ſunt obſcura vel ambigua, cũ habeant ſuam interpretationem & declarationem, ac intellectum certum a iure traditum, prout dixi. Item non eſt bona ꝓñtia, ꝙ ex quo aliquid recipit declarationem ab aliquo, ab eodem recipiat reſtrictionẽ, cum alia ſit interpretatio declaratiua alia reſtrictiua, vt per Bar. & repe. iu l. omnes po. ff. de iuſt. & iu & Bal. in l. non dubium. C. de legi. Quarto mouẽ
96 tur, quia verba prædictæ rubicę ſunt indefinita. † Sed in materia odioſa, prout ſunt talia ſtatuta excluſiua fęminarũ, iuxta no. in l. venia. C. de in ius vo. indefinita ſnõ æquipollet vniuerſali, imo ſtrictiſſime dẽt intelligi, ſm Ang. in l. pe. C. de impu. & al. ſubſt. & Imo. Ale & Mod. in l. 2. ff. de li. & poſth. Sed hoc fundamentũ non obſtat, quia prout late cõcluſi. ſup. in 4. art. prin. talia ſtatuta ſm magis cõem opi. ſunt fauorabilia. Quinto adducitur authoritas Bal. in l. ſi defunctus, C. de ſuis & leg, vbi dixit, per talia ſtatuta cenſeri quandam exhæredationẽ, ar. l. qui volebat. cum gl. ff. de her. inſti. ſed exhæredatio nunquam intel'r, niſi nominatim ſit expreſſa. l. 1. ff. de li. & poſt. & ideo ſm Bal. nunq̃ quis intel'r excluſus a legitima hæreditate, niſi hoc nominatim exprimatur. ſed & hoc fundm̃ non obſtat, quia cum hoc ſtat. dicatur fauorabile, iſta æquiparatio non eſt bona, & iſtã æquiparationẽ impugnat ipſe Bal. in l. maximum uitium. C. de libe. præte. dicens ꝙ exhæredatio cauſatur a culpa, & odio, & iſta excluſio mulierum, a fauore.
97 Sexto adducitur, † ꝙia licet ſtatuta debeant taliter interpretari, ut aliquid operentur vltra ius commune. c. cum dilectus, de conſue. Bar. in l. oẽs pop. in 2. q. prin. ff. de iuſt. & iu. & in l. 2. de vſur. & in l. 4. §. prætor, vbi ẽt Ale. ff. de dam. infec. tamen inuento, ꝙ aliquid operentur, debent taliter reſtringi, vt minus lædant ius cõe, quam fieri poſſit. d. c. cum dilectus. l. 2. C. de noxa. & no. Moderni in l. fi. §. in cõputatione. C. de iure deli. & in d. §. prætor ait. & in l. 1. in prin. ff. ad l. Fal. Sed & hoc non obſtat, quia fauor agnationis & rõ ſtatuti aliud ſuadent. l. cũ quidã. ff. de lib. & poſth. & quod dixit Bal. in d. l. maximum vitiũ. iunctis his, quæ copioſe dicta ſunt in 3. & 4. art. prin. Vnde puto tranſeundũ cũ opi. Pau. de Ca. pro qua facit
98 quod conſuluit Cor. conſ. 133. inci. q̃uis. in fi. 2. vol. ꝙ † ſi rubr. generaliter admittat proximiores ex parte patris, excluſa matre, & nigrũ loquatur, ſi pater deceſſerit ſine teſtõ, excludetur mater, etiam condito per patrem teſtõ. Facit quod cõſuluit D. Benedictus Capra in conſil. inc. ſubſcripſi. dũ dicit,
99 ꝙ † ſi rubrica dicat, ꝙ proximiores ſuccedant defuncto, & in nigro dicatur, ꝙ mater excludatur per proximiores conſanguineos, ex generalitate rubricæ auia paterna excludet matrem, licet ipſum qñq; redarguam de ibi dictis in alio propoſito. & dicebat Maria. conſ. 30. inci. quamuis. in fi. ver. ſ̃peſt ergo. ꝙ rubrica licet non habeat ſenſum perfectũ, probat tñ qualitatẽ contentorũ in ſtatuto, & de qua materia loquatur diſpoſitio ſtatutaria, per iura ibi per eum allegata. inferens, ꝙ ſi rubrica dicat de his, qui ſuccedunt defunctis ab inteſtato, nigrum non cenſeatur loqui de ſucceſſione etiã in cauſa teſtati. Dixit ẽt Mari. conſ. 30. inci. quamuis. ꝙ ſi rubr. eſt perfecta, quo caſu licet ex ea arguere, puta ꝙ dotata a patre ſit cõtenta de eo, quod pater dederit in dotẽ, nigrũ latius loquẽs, puta ꝙ dotata a patre, & ab auo, ſit cõtenta de eo, quod a patre, vel auo datum fuerit vel promiſſum, debebit interpretari, vt non deuiet a rubrica ſi fieri poterit, ita quod dotatio aui excludat ſolum ab hęreditate aui dotantis, iuxta ea quę dixi ſup. 16. q. & ꝙ rub. declaret nigrum, conſuluit etiam in ſimil. d. Bart. Soc. conſ. 150. in prin. uer. ſupereſt. Vlt. predicta concluſio eſt limitanda, niſi nigrum ueniat ad declarationẽ
100 rubricæ ipſius uerba reſtringendo, vt quia † rubrica ſtatuti dicat, ꝙ fęmina dotata nõ ſuccedat extãtib. maſculis, & nigrũ dicat, ꝙ fęmina dotata nõ ſuccedat matri vel alteri de linea materna, & ꝙ dotata intelligatur, q̃ conſtat de confeſſione doris per maritũ facta uel de reali numeratione, quia tunc niſi cõſtet de dote mõ predicto, poſito ꝙ alias poſſit dici dotata, nõ attenditur rubrica, quæ de dote ſimpliciter & indefinite loquit̃, ſm Ale. in conſ. 13. inci. circa primũ dubiũ, 1. uol. & Soc. conſ. 93. inci. circa primum. 3. uol. dicentem ꝙ ex nigro bene declaratur rubrica, quamuis generalior. Traditur in d. l. 1. maxime per Alb. Sal. & Ale. & Ant. de Butr. in proœmio decre. ubi ſup. imo & reſtringit̃ in terminis prædictis. Et ſecundum hanc poſſet ſuſtineri, quod dixit Corne. conſilio

Source : BIU Cujas

101 171.inci.licet.4.vol.dum dixit, ꝙ † verba generalia, vel indefi nita rubricæ declarantur & restringuntur per nigrum Alio ēt modo posset limitari prædicta conclusio, nisi intelligendo rubricam gñaliter insurgeret correctio nigri, & contradictio inter rubricam & nigrum, quia tunc nigrum restringeret rubricam, secundum Alb.de ro.Saly.& Alex.in d.l.2. & Alb.in rubri.C.ēt ob chiro.pecu.& Ant.de Bu.vbi.s̄. qui dicit standū tunc nigro, tanquam magis deliberato & allegat glo.in d.au then.ad hæc.C.de usur.Facit ad prædicta ſm Saly. glo.in rub C.de præben.sala.libr.11.iuncta.l.1.illius titu.Item ſm Albe ri.in d.rubr.C.ēt ob chir.pe. Facit, quia nigrum tanquam po sterius debet attendi.l.nam & posteriores.ff.de le.cum ibi no. & l.pacta nouissima.C.de pac.& c.1.de consti. in 6.& hoc idē uoluit Pau.de Ca.in d.l.1.ff.fi cer.pe.dicens post Gui de Cu. ꝙ vbicunq; nigrum euidenter apparet contrarium rubricę, nō licet arguere ex rubrica, de quibus limitationibus & aliis in uestigationibus, vbi casus occurreret, recurrēdum est ad loca prædicta, & ad no.in rubri.C.an ser.ex suo fa.&c. cum con cor.allega.in d.l.1.Dixit tamen D.Phili. Corne ad propositū, secundę limitationis, in d.consi.124.inci.principale.in fi.2.uo lu. ꝙ licet generalitas rubricę dispositiue loquētis, soleat am pliare nigrum per prędicta, & per.no.per gl.in l.1.C.de cap.ci. cen.eximen.li.11.& in §.1. in auth. ut fa.nouę constitutio. & per Rom.in singularibus.tamen si talis generalitas nimis de rogaret iuri cōi, taliter ꝙ traheretur ad absurdum, deberet fie ri restrictio rubricę ad nigrum. Et ſm Corneum cons.414.in cip.videtur.4.uol.qū generalitas rubricę solet de iure recipere limitationes.si non declarantur in rubro, veniunt declarā dæ per nigrum, & idem qū rubrica non habet congruā significationem, nisi determinetur per nigrum, vel si indefinita determinatio rubricæ indefinite intellecta, traheretur in absurdum.vt ēt s̄. dictū.fuit. Aliqua ēt dicit Decius in d.l.1.in prin.

102 ff.si cer.pet. Vigesimoprimo quęro, an † excluſa a patris succes sione ꝓꝓ filios masculos, admittatur ad bona patris confisca ta, quorum pars filiis est ex gratia seruata, ut quia stat. bona alicuius delinquentis man det publicari, salua aliqua parte, quā filiis reseruet & breuib.rndendo Ang.de Peru.in l.si deportatis.C.de bo.dā.in terminis.stat.Perusij, tenuit ꝙ nō, qm illa reseruatio habet instar succesſionis paternę, per illū tex. dum ibi emancipatus nō succedit in bonis patris dānati, & reser uats filiis ex gratia, nisi conferat bona sua, prout alis in paterna succesſione conferret.& in prędictis bonis ēt succedit adoptiuus, sicut in bonis non dānati, nec filiis ex gratia re seruatis.l.fi.§.ex bonis. ff.eo. & hanc deci. sequit Modernus bon.in tra.dotiū. in ult.parte in.68. q.inci.an dotata. allegās. ad idē Ang.in cons.52.& Bal.in quodā cōs.14.Et in hac q.dubiū facit, qa talia bona nō dicuntur proprie ex paterna succeſſione deferri. sed a fisco per tex.s̄.allegatū & ibi hoc aper te declarat Bal.dicens, ꝙ nisi illa cōstitutio emanasset, aliter fuisset, dicēdū ex iuris interpretatione. Qđ dictū habeo ꝓ dubio, ꝓꝓ d.§.exbonis. & si opponatur, ꝙ ex his iurib. nō liceat inferre ad decisionē statuti prędicti, qđ est correctoriū iuris cōis, in quo verba sunt proprie capiēda, ita ꝙ prouisio in casu uero, nō trahat ad fictū l.3. §.hęc verba.ff.de neg. ge.l.1.§. si is, qui nauē.de exer.& no.Bar.in repe. l.omnes populi.in 6. q.prin.ff.de iust.& iur.Imo.& Alex.in l.1:ff.ad.l.Fal.rndēt, ꝙ

103 † qū a l.antiqua ęquiparāntur casus verus, & fictus, tunc bñ fit extēsio de uno casu ad alium, ēt in statutis ex idētitate rō nis, vt dixi in 7.arti.prin.in 4.membro.1.q.& traditur in l.Gal lus.§.& qd si tm̄.ff.de li.& posth.& pro maiori intellectu prę sentis.quęstionis videri possunt, quę dixi s̄. ēo.articu.in 13.q. quia hęc quęstio fuisset cōiūgēda cum illa. Vigesimosecūdo

104 an excluſa a bonis paternis, per statutū, possit venire ad emphyteusim patri concessam pro se & filiis,& nepotibus, aut saltem liberis, Bal.in auth.si quas ruinas.1.q.de sacros.eccle. tetigit hāc.q.& dixit ꝙ sic. nā licet sit excluſa a succeſſione,. & sic ab hęreditate, non tñ est excluſa a tali, emphyteosi, quę non censetur esse quid hæreditarium, sed est ius quæsitum, filijs.ex contractu, & tpe contractus suæ concessionis factæ, patri, per.l.si quis Titio.ff.de vsufr.accre.iuncto. §.ex conditionali.insti.de ver.ob.Qđ patet, quia tunc admittitur filius, ad talem emphyteosim, licet nō sit hæres patris, ex eo quia talis concessio in dubio censetur facta filiis tanquā filiis, nō aūt tanq̄ hæredibus, vt ēt voluit ipse Bal.in auth. vnde si parēs.C. de inof.testa.Bar.in l.Gallus.§.1.ff.de lib.& posth.tradi tur in l.si tibi.§.si pactus.& ibi per Alex.& mod.ff.de pac. Facit ꝙ no.Bar.in l.ꝙ dr̄,& ibi etiam alii scribētes. ff.dever.ob. & Bar. in l.iurisiurādi.§.si liberi.ff.de ope.lib.Sed idē Bal.in l. liberti libertæq;.in versi.sed quid si est statutum.C.de ope.li. sentit, ꝙ aut statutum disponit specialiter de forma succedendi in emphyteosi,& tūc seruēt talis dispositio. Aut de vni versali succeſſione, & tūc aut emphyteosis.trāsit cū vniuersitate, seu iure hr̄dit. deferr̄. & idē de ea iudicamus, ꝙ de succeſſione hęreditatis. Aut uero est dispositio per se stās a iure hæreditario diuisa,& tunc cum stat.nihil de ea loquat̄, & ex ꝯctu deferatur, non comprehendetur talis emphyteosis sub dispositione statuti.l.verba gesserunt. ff.de ver. sig. & dr̄ iure hæreditario deuolui, qñ pater illam stipulatus est, & acqsiuit pro se & filijs & hæredibus, quia tunc filius in illa non succe dit, nisi sit hęres.§.emphyteosim.in auth.de non alie.&quod no.in d.§.si pactus.& in l.quod dr̄.& per Bar.in d.§.si liberi.& in d.l.Gallus.§.1.& d præcep.meus in l.2.in uersi.3 quæro. C. de iure emphyteo. secus, si simpliciter acquisiuerit, pro se & filijs.vt in iuribus prædictis. In qua sententia fuit Saly. in l.2. C.de iu.emph.& hanc opi.sequi.Moder.Bon.in trac.dot.vlt. par.q.42.inci.si filia prohibetur.ita limitando & declarando no.per Bar.in d.§.si liberi. & quia in verbis huius qōnis dixi,

105 aut saltē liberis.hoc ideo est, quia † fit difficultas an filiæ cō prehendantur in concessione emphyteosis, quæ fit pro se & filijs.licet secus sit, qñ fit pro se & liberis, vt per Arch. in c.si quis suadente.17.q.4. Imo.in c.potuit.loca. cum concor.adductis per d.pręcep.meum.in l.maritus. C.de procu.licet do cto quos in hac q s̄.allegaui, aliter sentiant.Sed Bart.in d §.si liberi.in vers.puto igitur. dicit ꝙ tunc præfertur masculus ēt in bonis emphyteoticis, quamuis verba concessionis copulatiue uocent masculos & fœminas, puta, quia in concessio ne in emphy.dictum sit, concedo tibi hanc rē in emphyteo sim pro te & filijs tuis masculis & fœminis.talis.n.concessio intelr facta ordine succesſiuo, per no.in d.l.Gallus.§.1.& vt masculi fœminis pręferant̄, iuxta dispōnem stat. ut not. in d. §.1.& per Doc.& copiose Ale.in l.hęredes mei. §.cū ita.ff.ad Treb.& ad hoc adducit Bar.in d.§.si liberi.no.per Cy.in d.l.li

106 berti libertęq;.dicens prętera, ꝙ si qua † specialis cōsuetudo esset circa succesſionē rerū emphyteoticarū, illa esset seruā da, & ſm illā p̄sumeret facta ꝓcessio.per p̄dicta opi Bar.simpr & sine.s̄.d.dist. Bal.sequitur Pet.de Anch.in cons.124.inci.visis & diligenter ruminatis. motus maxime per prædictū fundamentum. Quod ubi adest statutū in ciuitate, vel consuetudo, vel aliquod generale pactum cōitatis, ꝙ in emphyteosi masculi præferantur fęminis, ſm illa intelligatur facta conceſſio.Idem ēt voluit in cons.434. inc.postq̄ ista domina. & in suis reportatis in l.sed si hac.§.liberos.ff.de in ius vocā. Ang.in cons.184. Bar.in cons.59. inci.ista qō habet duo dubia. Imol.in c.potuit.in fi.de loca.dicens se ita consuluisse apud Lucam.& in l.fi.ff.de cond.& dem.& in cons.27.ſm numerum meum, inci.viso quodam instrumento, & Alexā.in cons.44.inci.viso thema.1.vol.& in cons.119.inci.viso proces su, vers.& sic apparet.5.vol.sequitur Barb.cons.14.incip.scri bit propheta.1.vol.volens, ꝙ statu.laicorū possit expresse super talibus bonis disponere in præiudiciū laicorum. & Cor. cons.145.inci.ad euidentiam.& 166.inci.circa.1.vol. & consil.131.inci.præmittendū.2.vol.& late cons.42.in 1.volu. Ita ēt tenet D.And.Sicu.in c.in præsentia.de proba.alleg.ad idē Pau.de Ca.in cons.77.alias 55.& ibi dicit se ita pluries consuluisse.Idem ēt vult in rep.c.Raynal. & D.Fel. in c.quæ in ecclesiarum.in fi.commē.de const. & hæc opinio tanq̄ cōis est tenenda, quicquid dicat D.Lauren.in repe.d.§.cæterum. ꝓꝓ rationem supradictam, ad quam ꝯrium tenentes nō aduerterunt. & prædicta procedunt in succesſione intestati. Ex testamento autem qūo succedatur in emphyteosi, & qūo sit licitum patri disponere, Bal.dicit plura verba in d.l.liberti. & aliquid in d.auth.si quas ruinas.& Bar.in d.§.si liberti. & Alexan.in dic.consil.44. & in l.apud Iulianum. §.si quis.& in l.si domus.§.fi.ff. de leg.1.& Bart. & doc.in l.quod dicitur.supra allegata, cum concor.s̄ alleg.& late.d.præcep.meus in l.2.C. de iure emph & secundum Mari. cons.30. incipiē.quamuis. prope fi.interpretatio sapientum Ferrariæ concedit, ꝙ pater possit in bonis ecclesiasticis priuare filios,& instituere extraneos,& ibi tradit qūo liceat laicis facere tales interpretationes. Prædicta opinio procedit, quando tpe concessionis erat conditum statutum. nam si superueniret tale statutum, nisi specialiter prouideret super rebus emphyteoticis, trāsirem cum distinctione Bal.de qua in d.l.liberti libertæque.quamuis Pet.de Anch.in d.cons.124. circa fi.dicat etiam tūc filias excludi per statutum, eo, quia istud ius in persona filiorum sumit initium. demum post mortem patris, per nota.in d.l. Gallus.§.1. quo casu statutum superueniens debet extēdi ad aliud ius, quod nascitur, postquam est editum, arg.eorū, quæ notat Bar.in repe.l.omnes populi.in vlt.par.ff.de iust.& iure. Nam istud non potest procedere attenta rōne decidendi, ad quæstionem prædictam, quæ est, ut concessio intelligatur facta secundum statuta, & consuetudinem vigentia tempore concessionis, quia si eo tempore vigebat ius cōe, illud debet attendi. nam ut dixi, est ius quæsitum filijs ex contractu & tempore concessionis. Item hæc ampliatio Pet de Anch. posito ꝙ esset sequenda, non procederet, nisi vbi emphyteosis iure hęreditario deferretur, non autem vbi ex contractu simpliciter defertur per not. per Bald. in d. authent. si quas rui-

Source : BIU Cujas

nas.& per Bar.in d.§ ſi liberi.& Doct.in locis ſ̃.alleg.& prædictam communem opinio.& concluſionem, quam ſ̃. feci, ampliat Pet. de Ancha. in conſ.124. incip. viſis & diligenter ruminatis.in fi.iunctis his, quæ dixi in verſ.5. hoc probatur. vt procedat,etiam ſi ſtatu.q̃ fœmina non ſuccedat,factū ſit poſt conceſſionem emphyteoſis, viuente tñ patre in qua pr̃ ſtipulatus eſt ēt pro filia.de quo dixi ſ̃.6.art.prin.4.membro. 15.q.Item illam ampliat idem Pet.de Anch.& Io.de Imo. in conſilijs.ſ̃ alleg.& d.Fel in d.c.quæ in eccleſiarum. de conſt. vt procedat nedum in bonis, quæ laicus tenet in emphyteoſim ab alio laico,verum etiam in his,quæ tenet laicus in emphyteoſim ab eccleſia, eo, quia non poteſt dici eccleſia leſa in iure vtili,quod habet laicus in tali emphyteoſi,cum illud utile dñiū laici non poſſit dici eccleſiaſticū,ſed rei eccleſiaſticæ coherens. Item, quia vnica ſucceſſio non debet diuerſo iure cenſeri, ſed regulari magis legibus & ſtatutis, ex qualitate perſonæ recipientis,quam concedentis, ar.cap.deinde. 26.diſtin.& l.eum,qui ædes ff de vſuc. &.c.cū in tua.de deci. Ad idem adducit Pe. de Anch.no.per Io.And.in regula,ſine culpa.in fi.com. de reg.iur. in mercu.dum vult conſuetudinem preferentem primogenitum in ſucceſſione,militare tā in clericis,quàm in laicis. Quod dictum parum facit. & de eius veritate alias dixi ſ̃.in 6.art.prin. primo membro. 2.qō. Ad idem facit,quod dixit Bar. in l.2.vbi ēt per alios. C. vbi in rem act.& Pan.& Moder.in c.qñ frequenter. §.in alijs.verſi. & faciunt hæc ad qōnem.vt lit.non cont.poſt Vber.de Bo.& Fran.ti.vbi volunt, q̃ emphyteota eccleſiæ,conuentus corā laico,nō poſſit nominando dominum,declinare forum, qa diuiſum eſt ius emphyteotę,& domini. quod ēt clare firmat Pet.de Anch.in c.ea,quæ. de reg.iur.& in conſil.334. incipiē. ad dubia. & ad hoc etiam facit quod voluit And.de Iſern.in capit.1.in verbo,& plauſtrum.in tit.quæ ſint rega.vbi voluit
107 quod † emphyteota eccleſiæ teneatur ad onera publica, & collectas, ſicut emphyteota priuati, eo, maxime quia vtile dominium emphyteotæ, ſequitur conditionem perſonæ. l. finali,in fine.C.de impo.lucra. deſcri.& l fi. C.de inoffi.teſtamento. & hæc ampliatio eſt tenenda pro vera.Licet contrarium voluerit Panorm.in conſil.72.incipien.in negotio Guidonis. quem refert Dominus Fely.in dicto cap.quæ in eccle
108 ſiarum.dicens per illum tex. † ſtatuta laicorum non extendi ad bona emphyteotica eccleſiarum. pro quo facit quod dixit Bar.in l.priuatæ.C de excu.mu.li.10.quem ibi ſequit Ioā. de pla.nō tanq̃ Bar.ſed tanq̃ Ang.de Peru.vbi uoluit emphyteotā eccleſię non teneri ad collectā cōis,licet emphyteota laici bene teneatur,vt eſt tex.in l.2.in ver.publicarū functionū.& quod ibi notant Saly.Alb.& d. præce. meus. C. de iure emphy.& Bal.& do.præce. meus in l.1.C.eo.tit·cum concor. per eos allegatis.quia rñdetur,quod tale dñium nō eſt eccleſiaſticum,& q̃ attendenda eſt q̃dō perſonæ. Et qñ hic incidenter cadit qō,an emphyteota eccleſię teneatur ad collectas,& anno præterito doc.Aſtē.fuimus pro deciſione huius qōnis conuocati, & tunc licet prædicta omnia vidiſſem, & jam compoſuiſſem, tñ reliqui quātum in me eſſet illam ſub dubio,nec volui prędicta oīa referre.Idcirco putaui hic nūc de ipſius veritate aliquid dicere.In ea igitur qōne duæ princi paliter proponuntur q̃riæ deciſiones Bar.ſ. in d. l. priuatæ.& And.de Iſer.in d.c.1.& uterque eorū vr̃ male dicere,adeo, q̃ ex eorum dictis q̃rium infertur eius,quod decidunt.Dicit.n. Bar.in d.l.prinatæ.q̃ emphyteota eccleſiæ non teneatur, ea ratione,quia cum ipſa bona emphyteotica ſint perpetuo ad canonem obligata, nō dēnt duplici onere grauari, ſed attente iſta ratione etiam emphyteota priuati non tenereē ad collectas. Cuius q̃rium eſt veritas,ut prædixi.Vnde ſi alia nō eſt rō decidendi,ita teneretur emphyteota eccleſię,ſicut priuati,quia iſtam rōnem lex non admittit.Dom.autem And.de Iſer.poſtquam dixit emphyteotam eccleſię teneri ad collectas,ſubijcit q̃ idem ſit dicendū † in emphyteota fiſci,cū æq-
109 paretur emphyteotę eccleſię,ar.l.fi.C.de ſac.ſan.ec.Sed ſi iſta equiparatio attendi dēt.In fiſco reperīt declaratū q̃ eius emphyteota non tenetur ad collectas, ut hr̃ in d.l.priuatę ergo idem eſſet dicendum in emphyteota eccleſię. Dico igitur, prout ēt tunc dicebā, q̃ aut canon,q̃ preſtatur per emphyteotam,eſt magnus,correſpondens collectę, & tunc non tenet̄ pp illam rōnem,quia non debet quis duplici onere grauari. quę ratio in materia onerum recipitur,ut hr̃ in l.honores ſuscipiunt.ff.de mu.& ho.& glo.in l.1.in gl.fi.C.de muli.& in quo loco ſ̃.alleg.Si autem canon non æquiualet oneri,quod p̃ collecta imponitur,tuuc tenendam puto opinionē, q̃ ſolui debeat collecta per rationes,quas deduxi ſupra per totam qōnem,maxime,quia iſtud ius utile non dr̃ eſſe,quid eccleſiaſticum,ſed rei eccleſiaſticę cohęrens,ut dixit Pet.de Ancha. in conſilijs ſupra allegatis, quia collecta imponitur ratione fructuum, vt patet in l.ſi pendentes.§. ſi quid cloacarij.ff.de uſufr.& ibi nota.& per Bald.in c.1.§. ſimiliter de. l. conra.in vſibus feudorum.merito iſte emphyteota eccleſiæ tenetur. ſicut priuati.& pro hac parte facit conſiliū Fede.de ſen.nu.3.
110 incip.quæſtio talis eſt,an dioceſanus, quē refert, & ſequitur Io.de pla.in l.nemo.C.de digni.li.12.& Gemi.in.c.quanquā. de cenſi.in 6.in fi.co.& Firmi.in tracta.gabel.in 7. parte.7.q. cum concor.per eos allegatis,dum volunt, q̃ ruſtici,& coloni eccleſiarum,qui tenēt prędia ad medium,vel ad fictum, ab eccleſia, tenentur ſoluere gabellas de parte fructuum eis contingentium,& alia onera impoſita per dominos temporales,quia pars cōtingens colono,nullo modo eſt priuilegiata.Quod cōſilium allegabam pro hac parte.Hinc dixit Imo. in cle.fi.de cenſi.q̃ emptores redituum eccleſię, non gaudēt eius immunitate, & etiam notatur.in locis prædictis. Puto tamen prout etiam dicit Andr.de iſer.in loco.ſ̃.alleg. q̃ nō debeat tñ allibrari talis res emphyteotica, quantum libera. uult Lucas de penna in l.fi.in 2.col.C.de fund.limi.lib.11.dicens, q̃ debet deduci de eſtimo penſio.& id quod pro re præſtatur.Facit.l.forma.in prin. ff.de cenſi. vbi debet quis collectari ſeu allibrari pro mō fructus & vſus ſeu reditus rei. Qd̃ intelligo,niſi canon foret minimus,puta unius denarii.arg. l.ſcio.ff.de in inte.reſt.cum uul.& puto iſtam fuiſſe rōnem, quare emphyteota priuati teneatur ad collectas, & non dominus, quia ipſe p̃cipit fructus,& in modico grauatur,cum emphyteoſis ſoleat preſtari ſub modica penſione, vt dicit', Bar.in l.1.C.de iure emphy.habetur in §.adeo.inſti.loca.& in auth.qui.rem C.de ſacroſ.ecc.Idcirco. ſi penſio eſſet nō modica,etiam in eo idem eſſet dicendum,quod dixi in emphyteota eccleſiæ. facit quod conſuluit D. Franc. cur. conſi.36. Et pro iſta opinione adducebam poſt hęc ſcripta,quia domini directi pro annuis reditibus tenētur ad collectas,ſm Lucā de penna in d.l. fi.li.11. & ēt vſurarij, vt per Bar.in l.cū neq;. C. de incol.li.10.& in l.1.in fi.C de mulie. & in quo loc.eo.li. & Bal.in l.ēt.C.de exec.rei iudi.Vñ ſi dñs ſoluit pro reditu annuo,ſatis eſt. Ad d.l.priuatę iuncta regula,q̃ fiſcus & eccl'a æquiparantur.vt traditur in l.fi.C.de ſacroſ.ecc.& in l.reſpublica.C.de in inte.reſ.mi.dum ibi loquitur de republica Romanorum, rñdetur quod illa regula quæ uult quod qñ duo, caſus a l antiqua æquiparantur,lex noua ſuperueniēs in uno trahatur ad alium ſecundum Gl. & Bar. in l.ſi quis ſeruo.de fur.in l.quod vero.ff.de legib.Bar.in l.Marcellus. in princip. ff.ad Tre.& in auth. ſed cū teſtator.C.ad le. fal. Decium in l. 1.ff.de leg.1.cum concor.procedit in caſu,equiparato,& non aliter,ſm Ro.in conſ.171.inci.amiplíſſime doctor.verſi.3.reſpōdet.& Math.in tract.exte.& d.prece.meus in d.auth.quas actio.C.de ſacroſ.ec.Nec enim, vt notatur in d.l.fi. C.de ſac. ſan.ecl.fiſcus & eccleſia per omnia equiparantur.Inſuper reſpondetur, q̃ non ſequitur,fiſcus & eccleſia æquiparanē. ergo & emphyteota eccl'æ,& fiſci, cū diuerſum ſit ius emphyteotę a iure domini, vt de ſe patet. & ſ̃.dixi,& ſentio, q̃ pro prędicta ſnīa,q̃ emphyteota eccleſię,teneatur ad collectas, impoſitas per dñum temporalem, fuit alias conſultum per doct.Papienſes.& ideo nō immerito dixit Bar.in d.l. priuatę q̃ q̃ria opinio male Peruſij ſeruatur.& ita ēt voluit Alex. in conſ.101.inci.uiſis inſtrumentis.in 1.volu.licet dominus prę-ceptor meus in l.1 C. de.iure emphy ſuper hoc nihil firmet, Facit ad prędicta, q̃ dixit. ſ̃. eo.arti.in 3.q in fi. & licet Bar.in d.l.licitatio. §.fi.ff.de publi uelit habentē cauſam ab eccleſia,nō teneri ad munera extraordinaria per l.1.C.de priuile. Domin.Auguſt.libro 11 licet ſecus ad ordinaria per æquirationem ad emphyteotam principis vel fiſci. tamen ſuam diſtinctionē nō reperio ab aliis approbari.& ex prædictis dici poteſt q̃ ex tali æquiparatione non poſſumus arguere nec inferre.Et qñ.ſ̃.dixi, q̃ Ioā.de pla.in d.l.priuatæ, ſm impreſſionem meam, tenet illud dictum, q̃ emphyteota eccleſię non teneatur ad collectas, fuiſſe Ang.de peru.eſt aduertēdū quia illud poteſt eſſe dictum Bar. cum legerit. vſq; ad dimidiā.11.li.uidelicet.uſq; ad titulum de peri.eorum, qui p̃ magi.inter prout ibi dicit Ang.& Alex.in rubrica.ff.de acq.her. & in l.1.ff.de qui ſatiſd.cog.& in l.diuortio.§.interdum.ff.ſo. ma.& alibi.ſæpe.Imo.ſm.D.Fran.cur.in ſua.repe.l1 C.de p̃hib.ſeque.pec.in 12.q.princi,in fi.Bar.ultra legit allegat Bal. & Panormi.dic vt ibi per eum.Cæterum, quia poſt hęc ſcripta mea ſuperuenit impreſſio conſiliorum dñi Batholomei ſoci.qui in conſ.216.1.uol.vr̃ tenere q̃ emphyteota & cōductor perpetuus teneatur ad collectas. Necnō ſuperuenit tractatus de collectis domini Petri de Peruſio,q̃ relatis his.quæ ſupra dixi videtur aliter ſentire,& videtur, de mente Rom. in l.imperatores. in princ.de publica. & Alex. conſi.101.inci viſis inſtrumentis.1.uol.attenta varietate opinionum & fundamentorum hincinde vrgentium,dum haberem quæſtionem in facto, dixi poſſe temperari oīum opiniones mediante diſtinctione.videlicet, q̃ aut ſumus in terminis eius, qui eſt vere & proprie emphyteota,& q̃ ſoluit modicū canonē

de

de quo per Bar.in l.1.C.de iure emph.& talis teneatur ad collectas, per tex.& no.in l.2. C.eod.& in d.l.1.vbi dñs meus Iaſ. loco præall.& dom. Franc.Curt.ſen.conſ.alleg.ac dom.Soc. dic.conſ.207. & ita procedat cõis opinio,& idem in colono perpetuo modicum reddente,per no.in l.j.C. de anno.& tri. li.11.vbi etiam Lucas de Penna,& Soc.conſ.præalle. aut ſoluit canonem uel fictum æquiualentem,ſeu correſpondentem parti dominicæ,& tunc non teneatur ad collectas,quia pars ſua eſt ad inſtar partis colonicæ, ita vt fiat remiſſio propter caſum fortuitum,quæ alias non fieret,vt per Bar.in d.l. prima,ante medium commen.& latius ibi per Moder.& ita procedit deciſ,Bart.in d.l.priuatæ. & eſt de mente Andr. de Iſern.in dicto §.& plauſtrorum.nam pars colonica non ſoluit collectam,licet ſoluat tributum,& onus reale,vt per Bar to.& doct.in dicta l.prima.C de anno.& tribu.li.10. vbi late Ang & Bal.in d.l.prima.in 6.differentia. C.de iure emphyt. aut ſoluit quid mediocre,& tunc teneatur ad collectam de ducto eo,quod ſoluit pro fictu,ne contingat illam in tãtum grauari,quantum liberam,per prædicta,& notata per And. de Iſer.in dicto §.plauſtrorum. Quod ſi conſuetus eſſet dñs directus ſoluere, teneatur perpetuo,ut per Bar. poſt gl.in d.l. prima.C.de anno.& trib.li.10.eſt tex.& ibi not.in l.litibus.C. de agri & cenſi.lib.11.& in l.ſi fine. §.Lucius. ff.de adminiſt. tut.Facit conſilium Alexand 106. 2.volum.ubi dicit de vnica ſolutione. Idem ſi dominus directus allibraſſet in æſtimo communis,Alexand.vbi ſupra,& Angel.in l fin.C.ſi.cen uel reli.Bal. in l.etiam.C.de executio rei iudica. & Bar. in l.inco-
111 la.ff.ad mun.Et ex mente Bar.in d.l.priuatæ.dicit†magna pẽſio,tertia pars reditus, q̃ hẽt excuſare a collectis. quod puto relinquendum arbitrio expertorum,& ſecundum conſuetudinem regionis.Et ad prædicta non aduertit Pet.de Peruſ.in ſuo tract. collectarum,& maxime,quod pro annuis redditibus teneatur ad collectas.Nec quod ſit differentia inter collectam, & tributum,ut prædictum fuit. & no.Bar in l.reſcripto.§.fi.ff.de mune.& ho. Nec,quod collectarum onus prouideri non poſſit, ſicut tributi. Et dum reſpondet ad conſilium Feder. de ſen. non intelligo eius reſponſionem,ſaltem quin contrarietur dictis per eum, dum mea dicta impugnat Dicit enim primo, quod collecta imponitur reſpectu fructuum, & conſequenter fructus percipienti.& in ipſa reſpõſione aliter infert. Et inſuper eſt aduertendum, quod vbi
112 †percipiens fructum ſolueret pro domino, ſeu eius ratam, poſſet retinere tantum de penſione aut repetere, vt per Bal. in d.l.1.in 6.op. C.de iure emph.& in l.cum duob §.ſi in coeunda.ff. pro ſocio.cum concordan. Vigeſimotertio quæro,
113 † an talia ſtatuta excluſiua mulierum,habeant locum in bonis feudalibus, hæc quæſtio videtur prima facie indubitabilis, quia ſi feudum ſimpliciter capitur, fœminæ non ſuccedunt.c.primo.§.hoc quoque.de ſuc.feu. Si uero capitur pro ſe & filijs maſculis & fœminis, tunc fœminæ non admittuntur,niſi deficientibus maſculis.c.primo.in ti.epi.vel Abb. & d.c.1.de ſuc.feu.c.1.de eo,qui ſibi & hære.ſuis maſc. & fœm. ita voluit Bar.in l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi.ff.de ope.liber.& Moder. Bonon. in tract.dotium.vlt.par.q.42.inci.ſi filia prohibetur ſuccedere. & ante eum Card. Flor. in conſ.1.in prin. dicens hoc maxime verum in feudis,quæ quis tenet ab eccleſia,quia ſub ſtat.laicorum non comprehenduntur,quamuis ſm eum idem ſit in alijs feudis. Pro qua deciſione facit quod dixit Bal.in auth.res quæ.in ver.quero ſi ex forma ſtatuti. C. commu.de leg.et in cap 1.in tit.de inue. de re ali.fa.vbi dixit,
114 quod†ſtat. de dote lucranda, non habet locum in bonis feudalib.Facit tex.in c.1.§.fi.de inue.de re ali.fa.ubi ẽt Bal.et iſta eſt veritas.licet D.Fel.in c.quæ in eccleſiarum. in fi.commẽ. de conſtit.uelit contrarium,ſ.ꝙ talia ſtatuta comprehẽdant feuda ẽt eccleſiaſtica. Sed quando eſſet tale feudum, in quo fœmina cum maſculis poſſet ſuccedere, tunc crederem illã excludi vigore ſtatuti, ſeu decreti ſuperioris, niſi natura, & uerba conceſſionis repugnarent, per ea,quæ dicta ſunt in p̃ced.q.iunctis his,quæ dixit Alexã.in l.ſi patroni.in prin. ff.ad Trebel.ea maxime ratione,quia tunc feudum remouetur a propria natura feudi,& reducitur ad regulas iuris cõis,ac ad propriam nãm ſucceſſionis,& ex ſpeciali conſuetudine non defertur, quo caſu in ea locum habet lex municipalis, quæ eſt propria lex municipij.l.omnes pop.ff.de iuſt.& iu.vel decretum ſuperioris.§.ſed quod princ.inſtit.de iuſt. & iu.quod intelligo, q̃ bona ſunt ſubiecta ſtatuentib.ut not.ſ.in 6.art.
115 prin.1.membro,circa fi:† An aũt neceſſarium ſit,ꝙ quis ſit hæres,vt ſuccedat in feudo,videantur plene tradita in c.1.in ti.an agna.vel fi.ubi tex.& Ale.in loco ſ.alle.& in conſi.ſuis. Et dixit Bal.in d.c.1.cum quo alij tranſeunt,maxime moder
116 ni,ꝙ†ſtante ſtatuto excludente filiam a ſucceſſione, poterit retinere feudum abſque eo, ꝙ ſit hęres, vbi ex tenore conceſſionis feudi poteſt in eo ſuccedere.Pro quo facit quod dixit Bal.in l.cum ſecundũ.cir.fi.com. C.de fideicõ.ꝙ diſpoſitio,quæ uult filium non ſuccedere in feudo, niſi ſit hæres debet intelligi, q̃ põt eſſe hæres,& ex hoc declaratur concluſio,quã. ſ.feci, ꝙ hoc ſtat.habebat locum in feudis, in quiq. femina p̃t ſuccedere,nã prima facie Bal.in d.c.1.an agna.uel fi.vr̃ contrarium dicere quaſi feudum fęminæ ex pacto,& ui conceſſionis,nõ aũt iure ſucceſſionis,debeatur.nã illã coclu ſionẽ tẽperaui, niſi natura conceſſionis, & eius uerba aliud ſuadeant.Circa ꝙ eſt aduertẽdum ad ea, quę dixi.ſ.in 5.arti. prin.in 12.q. ꝙ diſpoſitio hoīs intelligi debeat ſm ſtatuta & conſuetudinẽ loci. An aũt pater in præiudicium filiæ poſſit facere bona illa talia feudalia,dicã ī ar.ſeq.in 6.q. Vigeſimo
117 quarto quæro,†an talia ſtatuta excludant fęminas a ſucceſſione iuriſpatronatus, præſuppoſito ꝙ iuſpatronatus poſſit in illas transferri.iuxta not per Panor in c.1. & in c. cum ſeculum.& in c.fi.de iurepatro.& c.fi.ubi etiam Anto de But. & Imo de conceſ.preben.In qua quæſtione concludendum eſt ꝙ ſic,cum iuspatronatus reguletur ad inſtar ſucceſſionis rerũ patrimonialiũ.c.ex literis.& c.cum ſeculũ.de iurep no. in c 1.eo. tit.& in cle.fi.eo.tit.adeo vt qui non eſt hæres.in eo nõ ſuccedat.ut in locis.ſ.alleg.& in conſ.Fede. de ſe.nu.225. in rñſione ibi poſita per eum,in conſ.111.incip.quæſtio talis. ver.item quæritur,an filius, Imo ſm aliquos, etiam in fideicommiſſarium iuſpatronatus non tranſit.no in l. quia p̃inde.§.1.& in l.ſi patroni.in prin.ff.ad Trebel. & ꝙ talia ſtatuta habeãt locum in iure patronatus.voluit Pe. de Ancha.in c.ex inſinutatione de iurepa.quem refert & ſequitur D.Lau. in repe.§.cęterum inſt. de leg.agna ſuc.Pro quo facit ꝙ dixit ibi Pau.ꝙ vbi primogenitus ex conſuetudine vel ſtatuto ſuccedit,excluſis aliis,in hæreditate,idẽ ſit dicẽdũ in iure patronatus, vt aliis p̃feratur.Hinc dixit Pau.in d.c.cũ ſeculũ.& ibi dẽ eſt.Pe.de Anch poſt Fed de ſe.in cõſ.106. ꝙ credo eſſe.iij.
118 in uer.ſ.alleg.ꝙ†ſi filia dotata non ſuccedit patri,quia renũtiauit hr̃ditati. nõ ſuccedit ẽt in iure patronatus. Laus Deo
119 & uirgini.Vigeſimoquinto quęro,†an excluſa a ſucceſſione per ſta.intelligatur excluſa,ẽt quo ad bona ſita extra territoriũ.iſta eſt difficilis quæſt.ut pater ex ſubtiliter & copioſe ad vtranq; partẽ allegatis.per d.Sign.in conſi.ſeu q.167.inci.q. diſputanda.&c.In qua quidẽ.q.Bar.in repe.l.cunctos pop.in 6.q prin.in 1.membro,ſeu.1 q.C de ſum.tri.& fi.cath. tenuit ꝙ nõ,eo ꝙa ſtatuta prohibitiua odioſa,ſicut eſt dictũ ſtatu.l. maximũ vitiũ.C de lib.præter.nõ porrigũt effectũ extra territoriũ ſtatuentiũ,q̃uis verba in perſonã concipiant. l.ex ea. in fi.ff.de poſtul.facit.c.ſi ſnīa.§.fi.de ſen.excõ.in 6.& ad hoc ſ.vt fiat differentia inter prohibitionem rationabilem,& irrationabilem, ꝙ ſequitur Pan.in c.poſtulaſti.de fo.comp.in-
120 ferens ex hoc, ꝙ†ſtatutũ priuans quẽ bñficiis ſuis,intelligit, de beneficiis ſitis intra territoriũ ſtatuentium,arg.optimũ, in c.ſi cõpromiſſarius.§.pen.& fi.de elec.in 7. ſed iſta ratio decidendi non eſt bona,quia hoc ſtatutum ſecundum communiorem ſententia non eſt odioſum,vt dixi. ſupra.in 4.articul.princip. Et idcirco Bal. reprobata ratione p̃dicta idẽ tenet per alia iura in dicta.l. cunctos. popu. ver.ſubſequenter quęritur.& in l.2.C.quæ ſit lõ.conſue.per tex.in d.l.2 in 2.
121 reſpon. ſecundum intellectum Io. ubi † conſuetudo localis non trahitur ad bona alibi ſita,& quia contraria iuris diſpoſitio vigens extra locum ſtatuti, ubi ſunt bona, impedit ius accreſcendi.l.mulieri & Titio.ff.de condi.& dem. & idem, ſequitur Pet.de Anch.in repe.c.canonum ſtatuta.uerſi.quæro iuxta p̃dicta.& in verſ.ſed remanet forte dubium.de cõ
122 ſtit.vbi dixit.communem.opi.eſſe, ꝙ ſiue†ſtatutum, loquat in rem,ſiue in perſonam,non trahitur ad bona ſita extra territorium ſtatuentiũ,ſed attenditur uniuscuiuſque loci, quo ad bona vtrobiq; ſita obſeruantia.& hanc opi. tenuerunt la, de Ra.Dy.Gu.de cu. Ia.de Are.Cy.& communiter antiqui in d.l.cunctos po.Lap allegatione.91.inc.in primis videndũ eſt.dum loquitur de cõſuetudine Angliæ, an trahatur ad bona alibi ſita.idem tenet Pau.de Ca.in conſ.234. inc.circa primum.in prin.in uolum.anti.conſi.ſecundum primã impreſſionem.& d.Card.flo.in conſ.2.ubi hoc ampliat, etiam ſi ex gñalitate verborum ſtatuti.bona eẽ territorium ſita,cõprehendantur, dicens de hoc eſſe q̃ſtionem in terminis, in d. l.cunctos pop.& loquitur in terminis ſtatuti Ferrari.Idem in ſimili decidit Bal.in l.ſi arrogator.ff.de adop.dum dicit ſe cõ
123 ſuluiſſe Bononię.ubi† conſuetudo permittit vxori relinqui, ſecundum ius commune.& Rhegii exiſtente cõtrario ſtatuto,ꝙ ſi Rheginus origine,& Bononiæ,ciuis, hẽat bona Rhegii & Bononiæ, quo ad bona Rhegii ſeruentur ſtatuta Rhegii & quo ad bona Bononię ius commune.arg. eorum. quæ notantur in l.apud eum.ff.de manumi.& in l.1.ff de ſepara. bon. & notatur in d.l.cunctos populos,cum aliis iuribus per eum allegatis Et ita ſoluatur quod in ſimili dixit Saly.in d.l. cunctos populos.quem reprobat ibi. d.præce. meus poſt Alber.ibi.& Roma.in conſ.39 Nec enim ſtatutum extenditur, vbi iuriſdictio ſtatuentium non extenditur, ut per Bald.

Source : BIU Cujas

in d.l.cunctos populos. & in l.extra territorũ.in aliquib. lect. ff.de iuriſ.om.iud.cũ ſi.Et ita trãſit.d. prẽce.meus,in repeti.l. re cõiunctl.ff.de leg.3.Et Socin.conſ.392.inci.uiſis ſtatutis.1. uol.ubi maxime dicit hoc verum,ſi Florentinus origine habeat domicilium Mantuæ.vbi ſunt diuerſa ſtatuta,ꝙa in bonis ſitis Florentię attendetur ſtat.Florentinum,& in ſitis Mãtuę,Mantuanum,dicens poſt Saly.in d.l.cunctos popul. ver. poſtquam vidimus de ſtatutis.C.de ſum.tr.ꝙ talis iudicatur ut duplex homo.videlicet ut Florentinus & Mantuanus. & non obſtare ſtat.Mantuanum, ꝙ tale ius redda tur forenſib. quale redderent forenſes Mantuanis, vt ibi per eum.Et hæc concluſio tanquam magis communis eſt tenenda, quam firmat Alex.in conſ.128.incip.conſideratis.1.uol.Et d.Bartho. lom.ſoci.in conſ.289.incip.circa primam.1.uol.ubi etiam dicit eam communem.& Cor.conſ.202 inci.circa pręſentẽ. 2. uol.& cõſ.66.inci.plura.eo.uol.& conſ.156.incip.conſtat.3. uol.pro quo facit,quia ut dixi in 6.arti.princip.1.q.primo mẽbro,ſiue ſtatutum loquatur in perſonam prohibitiue,ſiue in rem effectualiter,& virtualiter, videtur diſponere de rebus, ſeu de perſonis contemplatione rerum, quę res cum ſint extra territorium, nõ ſubiacent legi ſtatuentium, ſed proprie legi illius loci,vbi ſunt ſita,uulgata.l.omnes populi.ff.de iuſ.
124 & iu.& †diuerſitas locorũ & iuriſdictionũ facit cẽſeri diuerſa patrimonia.& ea diuerſo iure cẽſeri.l.ſi miles.& l.ſi certarũ.ff.de teſta.mi.& l.pupillo.ff.de tut.& cu.da.ab his. l.ꝓtonerſia.cum ibi traditis. ff. de tranſac. & l.an in totum. ff.de ędi.priua.cum cõcor.notatis in locis ſupra allegatis.Facit ẽt, quia certa forma data in bonis ſitis in ſuo territorio ad alia ſe non extendit.l.certa.C.de iu.fiſ.lib.10.l.conſtitutio.ff. ad muni.Facit ẽt,quia cum tractatur de ſucceſſione, quæ fit in bonis,dicere oportet ꝙ ius ſuccedendi reſpiciat bona.l.reſcripto §.fi.cum ibi notatis.ff.de mu. & hono.l.forma.§.ſi vero.ff.de cenſ.l.2.cum ibi not.C.de muli.& in quo lo.maxime dum ibi traditur,ꝙ quis collectari nõ poſſit in loco originis,
125 in quo non habet bona.Sed vbi nõ ſunt bona, &†hæc diuerſitas patrimoniorũ ex diuerſitate locorum eſt ius effectus, vt in eis quis poſſit ꝑ ꝑte decedere teſtatus,&pro ꝑte in teſtatus,contra regulam.l.ius noſtrum.ff.de reg.iur.vt patet in ſimili in d.l.ſi miles.& in dic.l.ſi certarum.& in l.ſi arrogator. & ibi notatis.ff.de adop.& traditur in d.l. cuncto pop. maxime per Bar.in 7. q.in fi.primę quæſtionis.facit.l.1.C.de ſecũ. nup.& iuxta prædictam concluſio.conſuluit Ale.in d. conſ. 138.ꝙ quantum ad bona ſita extra territorium ſtatuentium ſi contingat patrem deceſſiſſe teſtatum, filia poterit petere ſupplementum legitimę pro rata tñ bonorum, ſ.computãdo ẽt bona ſita in territorio loci ſtatuentium ad calculum legitimæ.Alii fuerunt in opinio.quod prædicta cõcluſio procedat,ſi ſtatutum loquatur in rem,& concipiat verba in rẽ, non aũt ſi concipiat verba in perſonã, prout exemplificat. & dicit Bart.in d.l.cuncto.pop.in 7.q.princ.ver.ſed poſſet dubitari.Cum qua tranſit Calde.in cõſ.17.ſub rubrica de conſti. & quidam alius doctor in uolumine ſuorum conſiliorũ, in conſ.33.ſub rubrica,de teſta.ꝙ conſilium incipit, ſtatuto Ferrarien.de quo late dixit.d.Signo.in ſupra allegata. q.167. & ego late dixi ſupra in 6.art.prin.incip.prmo membro.1.q. ubi reprobaui talem differentiam,imo ſm dominum,Sign. in ſ.allegata quæſtione ad deciſionem queſtionis,an ſtatuta trahantur ad bona alibi ſita,eſſet diſtinguendum,an ſtatutũ principale cõſideret res ſeu ſitum.rerum,an uero perſonas ſimpłr,an uero perſonas contemplatione bonorum, an uero bona reſpectiue ad perſonam,an uero coęq; bona & perſonas, & ibi ſubtiliter reaſſumit medulam notatorum in d. l.cunctos.pop.cuius dicta quia omnia non conferunt in propoſito,nõ ſunt recitanda,nam illa ſola particula cõfert in ꝓpoſito,quæ loquitur de ſtatuti s ꝓhibitiuis ſucceſſionis,quæ vt ipſe & pleriq; alij dñt,cõtinet odiũ. prout ſunt ſtatuta excludentia fœminas ꝓꝓ maſculos.quæ dixi.ſ.eſſe fauorabilia & nihilominus non extẽdi ad bona alibi ſita,& ẽt confert illa particula,quæ loquit̃ de cõſuetudine Angliæ,de qua ẽt late dixi.ſ.in d.6.arti.princ. in primo membro.1 quæſt.condito aũt teſtamento dixit D.Signor.inſpiciendum eſſe, an uer
126 ba ſtatuti reſpiciant teſtamentum,ut ibi per eum.†Alii aũt fuerunt in contraria opinione, ſ.quod ſit conſiderandus locus originis defuncti, ita quod ius ibi uigens trahatur ad bona ubicunq; ſita,quaſi locus originis prævaleat.l.nulli. C.de epiſ.& cle.d.l.reſcripto. §.fi. quę iura hoc non probant. & dicunt ius aditionis eſſe perſonale,& non reale, eo, quia ut uidemus per ſucceſſionẽ confunditur obligatio quaſi creditor ſit factus idem cum perſona debitoris. & eꝯ.l.Stichũ.§.aditio ff.de ſolutio.ẽt ſi nihil ſit in bonis debitoris.l.hæreditatis appellatione.& nihil aliud.ff.de verborum ſig.& quia ſucceſſio in rem,perſonalem actionem non tollit.l.ſed ſi damnum §.peculium.ff.de pecu.l.frater a fratre. ff.condicti. indebit.& l.2.C.ſi ant.credit.& in prædicta opinione reſidet Albericus, de Roſa.in d. l. cunctos pop.in verſ.ex prædictis inſurgit alia pulchra quæſtio, &c. Alij dixerunt attendendum eſſe locũ, ĩ quo defunctus mortuus fuit,eo qa ſicut inſtituti capiũt ex expreſſa voluntate,ſic venientes ab inteſtato ex tacita. lege. conficiuntur.ff.de iure cod.l.1.§.pe.in fi.ff.de le.3. ſed expreſſa diſpoſitio regulatur ſm locum, in quo fit.l.2. C. quemad. teſt.ape.& l.ſi non ſpeciali.C.de teſta. Et certum eſt, ꝙ tacite quis diſponit cum moritur,& de alio non prouidet,ſ.eo tpe & loco.adeo vt ſm tps & locum regulanda ſit diſpõ, & hæc fuit opi.Iac.But.ſm Alb. in loco ſ.alleg.cum qua opi.tranſit late Mari.conſ.36.inci.recte referendo & ſequendo dictum Sal.in d.l.cunctos pop.quæ amplectitur multa ex iſtis membris.ſequitur ẽt D.Signo.in conſ.252 incip.ſuper dubijs.vbi Iac.Bu.ſecundum præceptorem ſuum,dicit hoc procedere, qñ quis deceſſit inteſtatus non habito reſpectu, vbi ſit maior pars bonorum.Condito aũt teſtamento dicunt eſſe attẽdendum locum conditi teſtamenti,prout ẽt vult Cyn.in l.2 C.quẽad.teſt.ape.& do.Sign.in d.q.167.Bar.& communiter alij in d.l.cunctos populos.in 7.queſ. Alij autem,quos refert Bar.in d.l.cunctos pop.in q.ſ.all. ver.ſed poſſet dubitari. viſi ſunt velle inſpici debere locum, vbi adita eſt hæreditas, eo quia adeundo,ſuper bonis & hæreditate quaſi ꝯhitur.l.apud Iul.in fi.ff.qui. ex cau.in poſ. ea. ar.eius, quod dicimus de ꝯctibus,vt in eis inſpiciatur locus contractus.l.ſi fundus. ff.de euict.quorum opinionem confundit Alber.in dic.l.cunctos pop.in ver.ſ.alleg.Alij ſimpliciter voluerunt attendi debere locum ſtatuti,ſub cuius iuriſdictione fuit defunctus,ita vt diſpoſitio illius ſtatuti trahatur ad omnia bona defuncti vbiuis exiſtentia.Quam opi.poſt quandam diſtinctionem ſequitur Moder.Bono.in trac.dot.vlt.par.in 64.q. quæ incip.an talis excluſio cum duab ſeq.vbi illam cõprobat per multa media,& ibi pro ea adducit conſilium Do.Signo. 167.ſ.alleg. & illam comprobat authorit.Iac.Bu.in d.l.cunctos pop.& Bal. ibi in repe.ver.ſed exemplum &c.vbi arridet opi.Bar. quã in
127 prin.huius qõnis recitaui.& inter cætera mouet, quia † ſtat. inhabilitans perſonam, ſicut iſtud, ſortitur effectum ẽt ext. territorium,quocunq; perſona vadat.l.ex cauſa. ff.de poſtu. l.relegatorum.§.interdicere.& ibi Bar.ff.de inter. & releg.c. cum ab eccleſiarum.de of.ord. & c. propoſuiſti. de fo.com. & quod no.Bar.in l.is,cui bonis.ff.de ver.obl.& l.is,cui. ff.de teſta.& l.is,qui.ff.de tu.& cu.da.ab his. no.in c.quiſquis. 5.q. & in c.ſi quis presbyterorum.7.q.1.facit.l.1. C.vbi de cri.agi opor.& no.Bar.in rep.d.l.cunctos pop.in d.6.q.prin in 1.mẽbro.Nec obſtat.quod ibi Bar. in terminis noſtræ qõnis decidit in ꝯrium,ex eo quia hoc ſtat.eſt odioſum,per d.l.ex ea.in fi.ff.de poſtul.quia imo eſt fauorabile ſecundũ eum,per ea q̃ adduxi ſ.in 3.art.prin.Adducit ẽt,quia poteſtas ſtatuendi inter ſubditos,non arctatur nec circunſcribitur territorio.l.fi. & ibi no.ff. de decre.ab ord.fa.facit l.mercatores. C.de commer. & mer. ſimile adducit de decreto iudicis. quod extendit effectum ſuum extra territorium.l.magis puto. §.illud.ff. de re. eo.ſic & ſententia iudicis habet exequutionem in alieno territorio.l.fi.C.vbi in rem act.l.a diuo Pio. §.1.ff.de re iu. & quod traditur per Bar.& alios in d.l.cunctos pop. in fi.cõmen. de publicatione bonorum, ut porrigat effectum etiã in bonis ſitis extra iuriſdictionem & territorium publicãtis & fortior eſt ſententia legis,quam hoĩs. l.ſi libertus minorẽ. in prin. ff.de iurepa. Item, ſtatuta hũt uim diffinitiuæ ſententiæ.Bal.in l.programma.in prin.C.commi.vel epi. &c. ꝓbat tex.in l.cum quaſi.§.fi.ff.de fideicom.li.cum gl. Ad idem adducitur,quia ſi oriatur cõtentio inter filiã excluſam, & filiũ maſculum,iudicium eſt agitãdũ in patria,cui ſunt ſubditi.l. 1.cum ibi no.C.vbi de hær.agi.ſed hoc nõ eſt uerũ,ut ibi no. & per Bal.in l.2.C.quẽad.te.ape. & Io.de Ana.in conſ.4.præterea ſecundum eum,qñ diſputatur de aliquo uł, particula res res ſub illo contentæ non conſiderantur.l.eum,qui ędes.
128 cum ſi.ff.de uſuca. Item†in ꝙñam uniuerſi ueniunt ea, quæ principaliter venire non poſſunt.l.quædam. ff.de acqui.rer. do.l.item uidendum.ff.de pet.hæ.l.1.§.fi.& l.non tñ.§.fin.ff. de rei uen. & a quo remouetur genus, remoueri dẽt & eius ſpẽs,l.ſi quis cum totũ. ff. de excep.rei iud. Hæreditas aũt eſt quid vł̃e.d.l.hęreditatis.& d.l.nihil aliud.ff.de uer.ſig.& reſpicit perſonã defuncti,nõ ſitũ rerũ.l.hæreditas.ff.de acq.re.do. ita ꝙ non ſit curandũ, ubi ſint res, qñ de hæreditate agitur, ſeu tractatur.l.fideicõmiſſum.§.tractatũ.ff.de iud. & l.quæritur.§.fi.ff.de pę.leg.prout dicit D.Sign.in d q.167.in fi. & niſi ſic diceremus,ſequeretur,ꝙſi pater inſtitueret filiũ maſculũ hr̃dẽ,& filiã præterirer,decederet pro parte teſtatus,& ꝑ ꝑte inteſtatus,quia filius maſculus ad bona ſita in territorio ſtatuentiũ ueniret tanq̃ teſtatus, ad alia aũt filia, tanq̃ ab inteſtato ueniret pro parte,contra.l.ius noſtrũ.ff.de reg.iu.q̃ iura partim adducit ipſe dominus Bonon.in loco ſ.alleg. & partim ſumpta ſunt ex uerbis domi. Signoroli. in loco allegat. Sed eſt aduertendũ, quia do. Signo. uult ſtatutum non liga-

re

Source : BIU Cujas

re perſonam forenſis,non tñ quo ad bona alibi ſita, verum ēt quo ad bona ſita in territorio ſtatuentium. & loquitur in
129 terminis†ſtatuti Mediolani,diſponētis ꝙ nulla mulier aſcēdens, ſuccedat deſcendenti,exiſtentibus agnatis, vſq; ad 7. gradum,niſi in vſufructu illius portionis, quam habitura eſſet ab inteſtato.& concludit ꝙ mulier originaria de Mediolano nupta Vigleuani, non excluditur a ſucceſſione filij habentis bona Mediolani & Vigleuani, quem concepit Vigleuani,& metu peſtis accedens Mediolanū, ibi peperit,quaſi ſit forenſis & ſortita forum viri,& ſtatutum non liget forē ſes.De cuius veritate dixi,ſupra.in 6.art.prin.1.mem.1.q.Alij aūt dixerunt,quod aut ſtatutum priuat ab hr̄ditate ſeu ſucceſſione,prout ſunt quid intellectuale, quod in dubio prę̄ſumitur, & tunc vr̄ perſonam ſubditā excludere a bonis ēt ſitis extra territorium,cum illud ius loco nō claudatur,& priuetur talis perſona potentia ꝙñdi vl̄e, & ꝙñr potentia ꝙñdi particularia, quę ſub vl̄i continentur.l ſi quis cum totum s̄. allegata. Aut priuat a bonis,& tunc nō vendicat ſibi locum in bonis ſitis extra territorium, quaſi effectus ſtatuti concernat bona,& reſtringatur ad ea,q̄ ſunt intra territorium,de q̄ bus poteſt diſponere.Ita dixit Ale.in ꝙſ.44.incip.vr̄ prima facie dicendum 5.vol.allegando conſil. Cal.de quo ſupra,ſ.33. ſub rubrica.de teſta.vbi Calde.hoc non dicit, ſed hoc innuit conſilium ibi inſertum,quod credo eſſe D. Franc.de Ramp. Ad idem adducit Alexan.dictum Bal.in repetitione magna d.l. cūctos populos.in d.ver.5.quæritur, ſtatutum Peruſi. & ibidem Salyc.& eandem diſtinctionem ſub dubio forte ponit Modernus Bononien.in d.q.68.in fi quod ſecundum Alexan.ſub dubio forte in conſi.16.incip.viſo titulo quæſtionis. 1.volu.non procederet,quando mulier, quæ quæritur excludi a bonis ſitis extra territorium ſtatuti, eſſet etiam ſubdita, ac ſub iuriſdictione illius loci, in quo non viget ſtatutum, cum ratione ſubiectionis,legibus dicti loci aſtringatur, non minus quam loci, in quo viget ſtatutum l.1.ff. ad municipalem.& ita dicit ſentire Salycetum,vbi ſupra.verſicu. ex prædictis infero,iuncto verſiculo præcedenti.circa quod poteſt etiam videri Maria .in dicto conſi.36.Poſtremo Io. de Ana. in conſil.4.incip.viſis ſtatutis 3.dubio,viſus eſt eſſe in alia opinione,ſcilicet quod attendi debeat locus,vbi eſt maior pars hæreditatis,quia hereditas dicitur ibi eſſe,vbi eſt maior pars d.l.ſi fideicommiſſum.ff.de iud.ita ꝙ iudex talis loci, etiam quo ad bona alibi ſita ſi coram eo hæreditas petatur, teneat ipſius ſtatuta ſeruare,quaſi velit dicere, ꝙ coram eo ſit hæreditas petenda,poſt Bal.in l.2.C. quemadmodum. teſta. aperian. Et in hanc opi. ꝙ attendatur locus, vbi eſt maior pars bonorum,inclinat Pa.de Ca.in l.ſi fideicommiſſum.in prin. ff.de iudic.vbi refert quęſtionem,quam dicit ſe vidiſſe de fa
130 cto Florentię.Quod†ſtatutum Florentinum diſponens hæredem teneri ad integre ſoluendum creditoribus, non obſtante confectione inuentarii,ſe extendit ad bona,& creditores alterius territorii,quando maior pars hæreditatis ſeu bonorum defuncti eſt Florentię.Item aliqui moderni,vt Do.Curtius Iunior,conſi.9 incip.circa præmiſſa,dixerūt quod ſtatuta fauorabilia,prout ſunt excludētia cognatos propter agnatos,excludunt etiam a bonis ſitis extra territorium,per no.ꝙ Barto.in l.1.in 6.q.prin.C.de ſum.trinit.dum dicit, ꝙ ſtatuta prohibitoria in perſonam,ſi ſunt fauorabilia, porrigunt effectum extra territorium. Quicquid autem ſit,non eſt recedēdum a prima opinione,quæ eſt communis per iura & fundamenta ſupra allegata.Nam actus ſtatuendi eſt iuriſdictionis,quando fit cica concernentia adminiſtrationem rerum ſuarum,ut patet ex dictis Bar.in l.omnes populi.in 1.q.prin. circa prin.ff.de iuſtit.& iur.& notat Alex.in l.1.ff. de iuriſdc. om.iud.ſecundum Lapum d.allegatione. 91. & d.l. pupillo.
131 vbi notat.Barto. ꝙ quia curator datur rebus, † datio curatoris non trahitur ad bona ſita extra territoriū dantis, licet ſecus ſit in datione tutoris,quia tutor datur principaliter perſonę,& ſufficit perſonam eſſe ſubiectam.Quod etiam notāt Bal.Ang.& Saly.in l.1.C.vbi pe.tuto.facit.l.iuriſperitos.§. cū oriundus.ff.de excuſ.tuto.& negari non poteſt,quin facultas ſuccedendi effectualiter concernat res & bona, vt dixi s̄. in 6.art.principali.primo membro 1.q. Prædicta concluſio eſt limitanda,niſi defunctus in loco, in quo non viget tale ſtatutum haberet bona mobilia ad tempus māſura, puta quia ex loco ſtatuti tranſtulerat illuc ad tempus, vt demum reportarētur,quia nō cēſentur eſſe de illo territorio vbi ſunt, ſed cē ſent̄ eſſe de loco, ad quē defunctus illa deferre deſtinauerat. l.ex facto proponebatur.§.rerū.ff.de hęre.inſt.l.1.& 2.cū vtro bique not.C.de ver.ſig. cum ſimili.Ita voluit Alexā.in conſi. 16.incip.viſo tit. quæſtionis. 1.volumi pōſt Saly.in d.l.cūctos populos.& eo modo declaratur, quod voluit Bal.in cap. 1.in princ.de pa.te.dum dicit per illum text.quod vbi fit bonorū confiſcatio,mobilia cenſentur de loco, in quo reperiuntur. quod intelligo de ibi manſuris, quod dictum ſequitur Roma.in ſingularibus vltimi anni, in ſingulari.l.& Augu.ad tractatū Ang.in libro.malef.in verbo,& eius bona publicamus. eo modo poteſt intelligi dictum Bal.in l.mercatores.C.de cō mer. & merc. & dicit Alex. in loco ſupra proxime allegato, quod ſi quis in aliquo loco per decennium habitauerit,& habeat ibi maiorem partem fortunarum ſuarū prę̄ſumitur ibi hr̄e bona mobilia perpetuo manſura.allegat not. per Salyc. in l.2.in fi.C.de iurif.om.iu.per l.2.C.de inco.lib.10.Prædicta limitatio procedit ſecundū Bal.& An.in d.l.ex facto proponebatur poſt Petr.& Cyn.niſi quis in loco, in quo non adeſt ſtatutū,habeat res mobiles ad certum vſum, quia non obſtāte,quod ille vſus ſit temporalis, cenſentur eſſe de illo loco, ꝙ l.debitor.ff.de pigno.facit.§.item Seruiana inſti.de act. & l.ſi non inducta.C.in qui.cau.pi.taci.contraha.cum concor. per glo.alleg.& licet Imol.in d.l.ex facto, nō audeat recedere ab hac ſententia,tamen habet hoc dictum pro dubitabili,& cō trarium ſentit Paul.de Caſt.in l.1. C.de verb.ſign. & non abs re,quia in iuribus prædictis ſpecialiter eſt prouiſum,quod in uecta,& illata licet nō ſint perpetuo manſura,ſint obligata, non ſic in propoſito noſtro,itavt illa iura ad caſum noſtrum bene adaptari non poſſint. Secundo,prędicta concluſio limi
132 tatur,niſi†quis eſſet ciuis ciuitatis dominantis,puta Florētię in qua haberet bona,& in qua eſſet ſtatutum in materia ſucceſſionum,diſponēs vno modo,& haberet etiam bona in loco ſubdito,puta in ſancto Miniato, in quo eſt ſtatutū diſponens alio modo, quia in talis perſonæ bonis ſeruarētur ſtatuta loci dominantis,puta Florentiæ,cuius eſt ciuis, vt late per Soci.conſil.288.primo uolumi. vbi hoc ampliat,etiam ſi ſtatuta talis loci inferioris ſint a ciuitate dominante confirmata. De quo dico in libro primo de legibus & ſtatutis, &c. in articu.quos ligent leges,aut ſtatuta. Tertio limitat Soci.in d. conſilio.288.nt non procedat, quando originarius loci inferioris fieret ciuis loci ſuperioris, in quem tranſtuliſſet do-
133 micilium,de quo dico vbi ſupra. Vigeſimoſexto quæro,†an ſtatutum prædictum excludat mulierem ne ſuccedat in nominibus debitorum exiſtentium extra territorium ſtatuentium. Pro inueſtigatione deciſionis huius quæſtionis eſt præ
134 mittendum, quod † actiones ad res mobiles cenſentur quo ad effecutm res mobiles, & actiones ad res immobiles iudicātur prout de rebus immobilibus, ut notat gloſſ. in authentica de non alienandis. §. illo, & ibi Angelus,Dynus, & Barto.in l.poteſt.ff.de aucto.tuto.Glo.& Barto.in l.1.C.ſi aduer.tranſa.Bar.in l.mouentium.ff.de verb.ſignifi.Ioan.And. in additio.ad Spec.in tit.de fruct.& inter.§.2.verſic. ſed quid ſi debeo.Ange.in l.1.§.fuit quęſitum.ff.ad Treb.Barto.& Ange.in l.ſi ſic.§.fi.in fi.ff.de lega.1. Bald.Alua.& moder.in cap. primo.§.ſciendum.de feu.cog.Alexand.in l.ſi conſtante.§. final.in fine commen.ff.ſol.matrimo.Et in conſi.16.& in conſilio 31.primo volumine. Nomina autem debitorum ex aliquo contractu inſurgentia cenſentur eſſe de bonis loci contractus,ſeu vbi contractus eſt celebratus.l.Titium,& Meuiū §.tutores.ff.de adminiſtra.tu.vel ſi in vno loco eſt celebratus contractus,& alibi collata ſolutio,cenſentur eſſe de loco,in quem eſt collata ſolutio, ſi debitor ibi reperiatur, quia talia nomina debitorum cenſentur eſſe de illo loco, vbi exactio de iure & de facto fieri poteſt.l.quæro.ff.de ſolu. Et ſic eſt cōcludendum in terminis quæſtionis prædictæ,quod ſta.prædictum non porrigat effectum ſuum ad actiones prædictas,eo caſu, quo ipſe res mobiles vel immobiles eſſent de alio territorio,quam ſtatuentium, quia actiones ad eas cenſentur ēt, vt dixi de alieno territorio.Et idem eſt de actionib.ex contractu inſurgentibus, caſu quo cenſeantur de alieno territorio, & ita voluerunt La.in allegatione.91.incip.in primis &c.circa fin.& Alex.in conſi.16 s̄.allegato in fi.ex quo inferunt qđ
135 †ſi quis habeat,nomina debitorum in Italia cōtracta, & ibi ſoluenda, & pariformiter in Aglia,nomina debitorum. Italica annumerabuntur bonis Italicis,& Anglica Anglicis.Facit quod pulchre not.Fran.de Are.in conſil.10.incip.caſus talis eſt,quidam Titius.habenda tamen eſt diſtinctio,quorum bonorum prætextu factum ſit nomen debitoris,iuxta.l.ex facto.§.rerum.ff.de hær.inſti.ſecundum do.prædictos.Nec ob. ſi dicatur, quod actiones perſonales cohærent perſonæ quocunq; vadat l.quis ergo caſus.ff.de pec.l.3.& ibi no.ff.pro ſo.
136 Bal.in l.2.ff.de ſta.ho.vbi dicit,quod†ſi quis habet duo domicilia,vnum,ratione originis,aliud,ratione incolatus, potius conſideremus locum incolatus in his, in quib.perſona eſt in cōſideratione,per gl.notabilem in c.ſtatutum.ver.vnam dietam.& ibi doc.de reſcrip.in ſexto,& quod dici ſolet actiones eſſe quid incorporaliſſimum,& territorio non circunſcribi. l.Caius.ff.de le.3.l fi.C.de preſcrip.lon.temp.l.fideicomm. §. tracta.ff.de iudi.l.hac edictali.§.his illud. C.de ſecun.nup & l.princeps.bona.ff.de verborum ſignificatione, quia ſecūdū doct.in locis ſupra allegatis,maxime Lap. & Alexand. illud eſt verū circunſcriptę, ſed effectualiter dicuntur eſſe de terri

torio

torio exactiones,vel vbi ſunt res,iuxta prædicta. Et ad illud, an conſiderandus ſit locus originis,an incolatus,quando qs habet duo domicilia, dominus meus Iaſ. in l. cunctos populos.C. de ſumma trin.aliter dicit, videlicet, quod ſit conſide-
137 randus locus originis, † An aũt actio ad dotẽ dicatur eſſe de territorio,vbi exigi dẽt,per p̃dicta,an vero de territorio mariti,proprer.l exigere dotem.ff.de iudi.Bald.in conſi.357.incip. nulla mulier, ſecundum ultimam impreſſionem, tenuit, q̃ dicatur de territorio mariti,propter. d.l.exigere, ita q̃ niſi ſtatutum aliter prouideat habebit in ea locũ ius vigẽs in domicilio mariti,& non in loco contractionis dotis.Pro cuius veritate p̃nt videri not.per Bart.& modernos,maxime do.præcep. meum,in l.cunctos populos.C.de ſum.trini. Nec mihi placet opinio.Maria.conſi.30.inci.recte, q̃ actio de dote dicatur de loco,in quo mulier deceſſit, per ea,quæ dixit Saly.in d.l.cunctos populos. C.de ſum. trini.qui generaliter voluit nomina debitorũ dici de loco in quo quis deceſſerit,ita q̃ attendatur ſta. excludens mulierẽ,vel ius commune vigens in tali loco Quia ex prædictis apparet, q̃ communior opinio eſt ꝺ Saly.
138 † An autem annui reditus,canon,cenſus,vel præſtatio,iudicentur inter mobilia,& cenſeantur de territorio loci defuncti,vel vbi debentur,colligitur ex prædictis.no.Bar.in l.iubemus,la grãdę,in prin.per illũ tex.C.de ſacroſ.eccl. & in auth. ingreſſi.eo tit.& eſt tex.in cle.exiui de paradiſo.§.ſed cũ mallui.de ver.ſi.Io..And.& Anto.de But.in c.peruenit.de conſtit. doct.in c.1.de re.eccle.non alienã Fran.de Arc.in conſ.ꝰ alle poſt Fed.de ſe.in conſi.112.de quo conſ. etiam meminit Bal. in c.1.§.ſciẽdum.vbi de hoc tract.& ibi ẽt And.de Iſer.Alua. & moderni.de feu.cogni.Cy.in l.ſi certis annis. C de pa.& in l.ſciẽdũ.ff.qui ſatiſ.cog.Mari.in tra.de obli.8.libello in 6.q.& Panor.in c.nulli.de re.eccle.non ali.& ibi,quid de pœnis exigendis, ac de ſeruitutibus, an iudicentur inter bona mobilia vel immobilia.Et quia.ꝰ. dixi talia ſtatuta trahi ad nomina debitorum eo caſu, quo dicuntur eſſe de territorio ſtatuẽtiũ, iſtud limitat Lap.in allegatione.ꝰ.alleg.in fi. vt procedat,vbi mulier vniuerſaliter,& per nomina vniuerſalia excluderẽt, puta ab hæreditate vel ſucceſſione.Secus,dicit,ſi excluderẽt a bonis mobilib.& immobilib.quia tunc debitũ in pecunia, & non in ſpecie,non comprehenderetur ſub ſta.cum non dicatur tale debitũ,res,mobillis vel immobilis, & eſt de mẽte Bal.in d,§.ſciendũ,ea ratione,quia nõ concernit aliquod petitorium vel poſſeſſorium,& patet per diſcurſum in locis ꝰ.allegatis,& conſuluit Bal.in conſi.358.inci. nulla mulier.1.vo
139 lum.ſecundũ ultimam impreſſionem, quod excluſa ab hæreditate,non intelligitur excluſa a dote materna, quam mater ipſi filiæ legauit, licet aliud mater in bonis non hꝫet.quia
140 dos illa nõ eſt hæreditas materna.Et † an mulier habẽs filios prohibita teſtari de bonis mobilibus vel immobilibus, vel donare aut alienare in alias p̃ſonas,ſit prohibita de nominibus debitorum,conſulit Cor.late conſi.104.inci.circa 2.vol.
141 Vigeſimoſeptimo quæro, † an excluſa ab vltima uoluntate alicuius intelligatur etiã excluſa a ſucceſſione alicuius delata per viam ſubſtitutionis. Alb.de Roſa.in 2.par.ſtat.in quæ. 126.format quæſtionem in terminis ſtatuti prohibentis aliquid vltra dotem vxori relinqui in vltima voluntate, prout etiam diſponitur in Longobarda in l.1.in tit.de his. q̃ a uiro vxori dantur vel relinquuntur,& arguit ad partes figurãdo caſum in patre,qui filium inſtituit, & matrem ei ſubſtituit. Et primo dicit videri, q̃ nõ ĩ ſolatiũ liberorũ amiſſorũ,ar.l.2. C.ad Tertul.& §.2.inſti.eod.& l.fin.C.de inſtitu.& ſubſti. ſub
142 condi.fa.& quia † quis q̃q; hẽt per alium,quod per ſe hꝫe nõ poteſt.l.qui teſtõ. ff de his, qui vt indi. & per indirectum,q̃d non poteſt habere directo.l.3.C.de iudici.& quia per hoc res reducitur ad ius cõmune.l.ſi vnus,§.quod in ſpecie. ff.de pactis. In ꝰrium adducit, quia videtur fieri talis ſubſtitutio in fraudem ſtatuti.l.qui teſtamento.ff.de proba.l.cũ quis.§. circa.ff.de le.3.poſtea refert Vber.de Bobi.diſtinguendo dixiſſe, q̃d ſuſtitutio non valeat quo ad bona teſtatoris,ſeu paterna, per l.ſi is.ff.de vulg. & pup.& no.l.1.C.de natu lib.Secus,quo ad bona aliunde quæſita per filium,& cum hac concluſione tranſit Alber.quam puto veram,per text,in d l.ſi is qui, cum ibi notatis,dum ibi loquitur de ſpurio,qui in nihilũ põt patri ſuccedere, vt poſſit capere ex pupillari ſubſtitutione facta p eius patrem filio legitimo ſibi fratri bona, quæ aliunde, quã a patre proueniunt,ex uulgari autem ſubſtitutione non poſſet tali vxori vel fęminæ ita excluſæ relinqui , quia per eam ſucceditur teſtatori,& in eius bonis,vt patet inſti.de pu.ſubſti.in prin.& traditur in d.l.ſi is, qui. Nec etiam ex fideicommiſſaria,cum ẽt per illam teſtatori ſuccedatur, & in eius bonis.l.cohæredi,§.cum filiæ.ff.eo.tit.Et de materia per Barb.in con.12.incip.ſcribitur apud Prophetam.in 1.vol. & ꝰ.12.art. An autem prohibitus ſuccedere niſi in eo, quod ſibi ex teſtamento relinquitur,poſſit per pupillarem ſubſtitutionem capere,dixi ſupra hoc cod,artic.in 16.q.in quarta limitatione.

143 Vigeſimooctauo quęro, † ſtatuto vrbis Veteris cauet Quod ſi quis deceſſerit ſine liberis,proximiores ex parte patris ſuccedant in patrimonio,& proximiores ex parte matris ſuccedant in matrimonio An ſi contingat aliquem decedere ſine liberis,viua adhuc matre,ſit locus ſtatuto, vt ꝓximiores ex parte patris ſuccedant in patrimonio & matri præferantur, videtur prima facie dicendum quod non,propterea quia ſtatutum loquitur de ſucceſſione in patrimonio & matrimonio.& in prædicto caſu non poteſt dari ſucceſſio in matrimonio cum mater viuat. Vnde cum verba ſtatuti non conueniant,debet ceſſare eius diſpoſitio.Bart.in l.4.§.prætor ait.& ibi Ro.& Alex ff.de dam.infect. cum ſimilibus. Sed contrarium decidit Barto.in conſi.136.incip.Statuto vrbis Veteris. propterea quia quãdo duo ſubſtantiua vel duo adiectiua neutraliter poſita,ſunt copulata,quodlibet per ſe principaliter, diſpoſitio in quolibet per ſe verificatur l. ea tamen adiectio. ff.de leg.3.l.qui concubinam.in princi.ff.eo. ti.& l.falſa. §. fi. ff.de condi.& demon.Nec ob.l.ſi hæredi plures. ff. dẽ condi. inſti.quia ibi copulantur acceſſorie.Ad prædicta faciũt, quæ dixi ſupra in 6.arric.prin. circa fi.ſcilicet in vltima vel penultima q.Et ſic mulier excluſa a ſucceſſione paterna & fraterna,non exiget vtriuſque ſucceſſionis concurſum ad finem, vt excludatur,prout vtrobique not. Laus Deo & Vrgini gloriоſæ,ac diuo Secundo patrono inclyte ciuitatis Aſtenſis.Vi
144 geſimo quæro,†an excluſa a ſucceſſione per ſtatutum excludatur a prouiſione.l.hac edictali.in prin C. de ſec.nup.Corn. conſi.211.incip.circã primum 3.volu.tenuit quod non quia non defertur vt ſucceſſio, & ſic filij maſculi ſecundi matrimonii non poterunt de hoc ſtatuto excipere,vt ibi. Trigeſi-
145 mo quæro,†an excluſa a ſucceſſione patris & matris,ſaluo ſi ſibi aliquid reliquerint per vltimam voluntatem,vel aliter, q̃ cum ratione relinqui poſsit,vt in ſtatuto no.Aſten. an illud aliquid intelligatur de modico,vel ad beneplacitum,q̃dam dixerunt quod intelligitur de modico, vt ſeruetur mẽs ſtatuti,fauentis maſculis,per Glo.in clemen.vnica,in verbo earum parte.vbi etiam Imol.de for.compe.cum concor. de quibus per Alexan.conſi.71.4.vol.& Fely.in c.omnes.1. diſt. Et Socynum conſil.215.1.volu.& Decium conſil. 11.& quia
146 †dando poteſtatem diſponẽdi de aliquo, videtur de reſiduo prohibere,vt per Ioan.de Anan.conſi. 23.in fi.Sed veritas viderur in contrarium.Tum quia hoc ſtatutum non debet intelligi,quod velit reſtringere libertatem teſtandi,vt fuit cõcluſum ſupra eo.6.q.& quia ſicut poſſet pater relinquere extraneo totum,ſalua legitima filiorum.multomagis dẽt poſſe relinquere filiæ proprię,vt dictum fuit in dicta ſexta quæſtione.& patet in l.ſi totas.C.de inoffi.teſta.quia non debet filia cenſeri deterioris conditionis,quam extraneus,vt ibi. & quia verbum,aliquid,non ponitur ad deſignandum partem relictam,& eſt multiplicis determinationis,& verbum æquiuocum,ita vt dicatur aliquid,quod eſt minus toto, vt patet in l.ſi debitor.C.de ſenten.paſ.notatur in l.ſi vnquã. vbi Bal. C.de reuo do.per Barto.in l.ſeruum filij.§.fi.ff.de acqui. hær. Barba.in c.fi.de dona.& in rubri.C.qui admit.& per dominũ meum laſ.in l.1.C.de pact.& quia verba impropriantur, ne ſonent in abſurdum & vt deſeruiant menti.Glo. in l.eas, cũ vulg.ff.de conditio.& demon.quæ mens ſtatuti non præſumitur eſſe coarctandi teſtamenti factionem, vt ſupra. & q̃ talia ſtatuta quo ad patrem & matrem dici debent fauorabilia,vt poſſint in præiudicium filiarum teſtari, ideoque non ſunt in eorum præiudicium reſtringenda,per ea, quæ dixi ſupra in tertio articu.princi.& facit.l.quod fauore.C.de legi.& l.legata inutiliter.in prin.ff.de lega.1. cum vul. Vltimo quæ-
147 ro. † ſtatuto ciuitatis Ianuæ cauetur ſub Rubrica de ſucceſſione pupilli , &c. quod ſoror vterina ſuccedat in his, quæ a matre ſeu materna linea proueniunt,& in alijs bonis agnati proximiores.An agnatus ꝓximior præferatur amitæ in omnibus bonis pupilli.quando nulla adeſt ſoror vterina. An vero amita præferetur agnato remotiori,Do. Signo. in conſil. 228.incip.in themate quæſtionis.decidit non eſſe locum ſtatuto propter defectum ſororis vterinæ,quia lex debet intelligi in caſu,in quo eius verba poſſunt verificari.l.1.in princ.ff. de ſuis & legi.& l.4.§.prætor ait.& ibi Bar.Roma. & Alexan. ff.de damn.infect. Item ipſum ſtatutum exigit duos caſus copulatos,ſcilicet ſororem vterinam ſuccedere in bonis a matre & mꝛna linea prouentis, & agnatos proximiores in alijs bonis,& ſic debet adeſſe ooncurſus vtriuſque caſus,vt utrũque copulatorum poſsit verificari.l.iam hoc iure.ff.de vulg. & pupil.l.quamuis.C.eo.cum concordan. Laus Deo.

SVMMARIVM.

1 *Inquantum vigore ſtatuti filias vel fœminas excludentis , intelligantur excluſæ .*

2 *An per ſtatutum excludens fœminas, filia vel alia perſona,cui legitima debetur de iure communi,intelligitur ab ea excludi.*

3 *Renuntiatio facta in bonis defuncti , an trahatur ad legitimam & an valeat*

Source : BIU Cujas

leat argu. de pacto ad statutum.

4 Grauatus restituere hereditatem, in dubio non videtur grauatus restituere legitimam, etiam in casibus, in quibus potuisset expresse in legitima grauari

5 Legitima succedit loco alimentorum.

6 Licet filij excludantur ab vniuersali successione, sine eorum culpa, per hoc non sequitur, q; etiam a legitima excludantur.

7 Statutum deferens successionem primogenito, intelligitur reseruare legitimã secundogenito.

8 Si statutum fœminas excludens, mandet eas dotari arbitrio propinquorum non debent propinqui arbitrari, quod dos sit minor legitima. Sed in plus arbitrari debent.

9 Si quando non sufficit legitima pro dote, potest totum patrimonium pro dote assignari, maxime suadente personarum qualitate.

10 Si statutum mandans filias dotari, disponat eas debere esse contentas, nec plus petere posse, an dos poterit esse minor legitima, & an ad supplementum agi poterit.

11 Statutum disponens, q; quælibet dispositio patris inter liberos rata sit, an videatur dare facultatem minuendi legitimam.

12 Instituta in parte minore legitima, agere ad supplementum non potest. & præterita testamentum impugnare non potest.

13 Sublata successione ab intestato, legitima videtur sublata. Statuto excludente matrem transeuntem ad secunda vota a successione filiorum primi matrimonij, si contingat filium matri relinquere 10. illa non poterit agere ad supplementum legitimæ. ibidem.

14 Quid si statutum dicat, quod dotata non succedat quantumcumque sit dos exigua.

15 Pulchra & longa distinctio, quando ad supplementum legitimæ exclusa agere possit.

16 Exclusis a lege ab intestato non debetur legitima.

17 Mater a successione filiorum exclusa, nec ex testamento, nec ab intestato legitimam habet.

18 Querelare testamentum non poterit, qui ab intestato succedere non posset.

19 Iura specialia non sunt trahenda ad consequentias.

20 Valet testamentum, in quo sunt institutæ filiæ a statuto exclusæ, in quibusdam tamen rebus, licet factum sit coram duobus testibus, filijs masculis vniuersaliter institutis.

21 Vbi de mente legis non constat, dicendum non est talem fuisse, nec credendum est aliquid ex mente esse, quod sit contra iuris communis dispositionem.

22 Limitatio ad illud vulgatum, quod si statuentes de tali casu sensissent, &c.

23 Statutum excludens a successione, intelligitur de successione iuris.

24 Non valet argumentum de pacto ad statutum negatiue.

25 Legitima computatur proportionaliter ad id, in quo ex forma statuti abintestato succeditur, siue ex testamento, siue contra testamentum succedatur.

26 Statuto augente successionem alicuius, an eius legitima proportionabiliter ad id computabitur.

27 Paternum est officium, filiam dotare.

28 Licet statutum velit filiam a successione excludere, non tamen dicitur eam velle priuare congruis dotibus.

29 Patrimonio inspecto consideratur, an dos sit congrua, vel non.

30 Si relinquitur filiæ exclusæ vel alteri, cui legitima de iure communi debetur minus ea parte, quam fuisset abintestato per statutum habitura, poterit agere ad supplementum legitimæ, habita commensuratione ad successionem statutariam.

31 Exclusa in certo loco a successione, & in certo non, cuius loci ratione habita computabit legitimam suam.

32 Statuto mandante fœminam dotari simpliciter, & non taxante dotem, quãta debebit esse dos seu eius portio.

33 Patris dotatio semper præsumitur conueniens, nisi appareat de magno excessu. & quid de dotatione fratris.

34 Dos congrua dicitur, habita consideratione quantitatis patrimonij, qualitatis & honestatis personarum, numeri liberorum, & consuetudine regionis & familiæ.

35 Dos in dubio non debet esse minor legitima. limitatur hæc conclusio.

36 Dos est quid separatum ab alimentis, ita quod si dos non sufficiat ad alimenta, non petatur dotis supplementum, sed alimentorum.

37 Statutum filiam dotatam excludens habet locum, etiam si non sit congrue dotata.

38 Statuto disponente dotatam, seu cui aliquid sit pro dotibus solutum non succedere, satis est ad eius exclusionem, quod constet de particulari solutione dotis.

39 Quid si statutum excludat congrue dotatam, & legitime, ad hoc vt a successione excludatur, an debeat constare & probari, quod congrue dotata sit.

49 Dos vt congrua dicatur, quod tempus eonsiderãdum est, an tempus dotis datæ, an tempus mortis dotantis, seu alterius, de cuius successione agitur.

41 Filia dotata, quæ cum iuramento promisit plus non petere, etiam si paternæ facultates auctæ fuerint, non poterit plus petere.

42 Sicut hereditate diminuta dotes iam datæ non minuuntur, ita esse debet contra, cum non debeat quis admitti ad petendum id, cuius contrarium non esset petiturus.

43 Statutum excludens filias a successione propter masculos non facta mentione alimentorum vel dotium, an videatur etiam eas excludere a petitione alimentorum vel dotium.

44 Dos debetur in vita patris, & de necessitate.

45 Quare dotes adinuentæ sint.

36 Statutum non potest ita filiorum legitimam minuere, quod alimenta non habeant, & sta. dotatam excludens, non impedit quin tantum petere possit exclusa, quod ad alimenta sufficiat vbi dos data non sufficeret.

47 Exclusa per sta. si dotari debeat, alenda est per excludentes, quousque dotetur, & si mater eo casu filiam alimentauerit, alimenta repetere poterit a filio masculo hærede vniuersali instituto.

48 Sta. excludens simpliciter filiam intelligitur, adeo quod si moriatur, nulla sibi constituta dote, transmittat hæreditatem paternam seu portionem ad filios seu posteros.

49 Licet stat. excludat filiam a ligitima, vel legitimæ supplemento, nihilominus poterit petere dotes vel supplementum dotis

05 Pater an teneatnr dotare filiam nuptam, etiam si nupserit eo inscio, & sine illius licentia.

51 Non valet argumentum de alimentis ad dotes.

52 Statutum excludens propter dotem, videtur omnino velle, quod mulier dotem habeat.

53 Vbi stat. excludens filiam a patris successione mandat illam dotari, licet ab alia persona fuerit dotata, poterit nihilominus a patre vel eius hæredibus petere, non obstante quod sit nupta.

54 Quid si statutum simpliciter filiam excluderet non ponendo aliter, quod dotetur.

55 Sta. excludens dotatam, non habet locum in dotata ex bonis matris, vel prijs ipsius dotatæ.

56 Monialis licet a successione excludatur, nihilominus dotem habere debet.

57 Quid si statutum dicat, quod non possit facere querelam de dote illa, quæ fuit dotata per decem annos, elapsis decem annis, an tale statutum excludat querelam dotis, non hæreditatis, vel successionis in hæreditate, quæ debetur.

58 Quid si stante prædicto statuto pater relinquat filiæ septingenta, si nupserit, & trecenta, si monasterium fuerit ingressa, an omnino septingenta debebuntur.

59 Licet conditiones de nubendo, vel religionem intrando, remittantur a iure, non tamen videtur remitti tacita optio filiæ, cum remissa conditione, non remittatur conditionatum.

60 Conditio an reijci dēat, & an sit in facultate filiæ eligere quam summã velit.

61 Si sta. excludens filiam, mandet illam dotari, & contingat fieri legatum pro dotibus adiecta clausula, quod plus petere non possit, an illa sibi præiudicet acceptando legatum, quo minus agere possit ad congruas dotes, si legatum ad eas non sufficiat.

62 Filia renuntiando legatis sibi in testamento factis, non intelligitur renuntiare iuri petendi congruas dotes.

63 Filia si succedat masculo illam pro parte excludenti, & qui pro parte debet ipsi fœminæ portionem per statutum præseruatam, an si non conficiat inuentarium, amittat partem illam.

64 Stat. disponente, quod filia sit contenta dote pro sua Falcida, siue pro Falcidia debita in bonis patris, posset ne petere legitimam:

65 Verba intelligi debent secundum qualitatem personæ, ad quam referuntur.

66 Falcidiæ appellatione, an possit intelligi de legitima:

67 Falcidia proprie sumpta, intelligitur de debita iure institutionis.

68 Sta. loquens in legitima, an locum sibi vendicet in Trebellianica, & sic an excludens a legitima vel a debito bonorum subsidio intelligatur pariter excludere a detractione Trebellianicę.

69 Sta. concedente licentiam patri legitimæ minuendæ vsq; ad dimidiam si pater instituat filium vel filiam hæredem vniuersalem & grauet hæreditatẽ dimidiam restituare, altera dimidia existente consumpta in legatis, quanta debebit esse portio filij vel filiæ, tum in Falcidia, tum in legitima.

70 Filia exclusa a successione, an possit dicere donationem patris inofficiosam.

71 Et quid si pater permutasset allodialia in feudalia, ad quæ filia non posset habere recursum.

72 Statuto disponente, quod mortuo filio mater succedat in vsufructu partis legitimæ, an succedet in vsufructu omnium bonorum, an vero legitimæ de iure naturæ.

73 Sta. fœminarum exclusiuo tacite uel expresse mulieri præseruante legitimam seu dotes, an illud, quod ei relinquitur per defunctum, imputetur in illa.

74 Relictum a patre dotem debente ex legali prouisione, intelligitur relictum animo compensandi in debito dotis.

75 Stante sta. quod vxore prædefuncta maritus lucretur dimidiam dotis, legatum simpliciter ab vxore marito factum, imputabitur in illam.

76 Filia per statutum exclusa ex testamento instituta, an conferat dotes & alia a patre data, quæ solent de iure conferri, & an ei per filium cohæredem conferatur, attento quod succedentes ex testamento conferunt.

77 Inter eos, qui non succedunt ab intestato, & quibus legitima non debetur, licet sint de liberis, non habet locum collatio ex testamento.

78 Quid si filius veniat, non vt filius, sed vt extraneus, puta ex capite vnde agnati, siue vnde cognati, an sibi locum vendicet collatio, vel actiua vel passiua.

79 Super æqualitate seruanda, fundatur collatio.

80 Fœminæ per talia sta. exclusæ, an ita excludantur, quod etiam eis non accrescat portio per alterum ex masculis vocatis repudiata.

81 Ius accrescendi est eiusdem conditionis & rationis, & cuius est suum principale.

82 Sta. disponente, quod mater non succedat, nisi in quarta parte fauore agnatorũ, si contingat filios non extare, vel repudiare, mater in totũ admittetur.

Exclu-

Source : BIU Cujas

83 *Excluſio, quę fit propter agnatos, intelligi debet, ſi agnati poſſint vel velint ſuccedere.*

84 *Filię excluſæ ſi nihil ſit relictum, & ſimus in cauſa teſtati, locum non habet ius accreſcendi eius reſpectu.*

85 *Filiæ ſi ſit aliquid relictum nomine inſtitutionis, puta dotes, vel res aliæ, & fratrem vnum habet ſolum, vniuerſalem hæredem inſtitutum, qui repudiet vel non ſuccedat, tunc totum accreſcet filiæ, etiam ſi teſtator adiecerit clauſulam, quod plus petere non poſſit, et quamuis adſint fratres teſtatoris, qui ex forma ſtatuti ab inteſtato filiam excludant.*

86 *Vbi ſunt duo fratres vniuerſaliter ſeu in certa quota inſtituti, & filia in certa re, tunc altero fratrum repudiante, filiæ per ſtatutum excluſæ nihil accreſcet.*

87 *Limitatur concluſio, quod portio deficiens, accreſcat maſculis fœminis excluſis.*

88 *In contractibus regulariter locum non habet ius accreſcendi.*

89 *Statuto prohibente relinqui immobilia mulierib. nuptis extra territorium ſi contingat relinqui, an debeatur ſaltem æſtimatio.*

90 *Forenſis licet prohibitus ſit acquirere ex forma ſtatuti, ſi tamen ei legetur, debebitur æſtimatio.*

91 *Bona alienari prohibita ſi in dotem dentur, eorum debebitur æſtimatio.*

92 *Bona reſtitutioni ſubiecta, an poſſint in ſubſidium ex cauſa dotis alienari.*

93 *Limitatur illud, quod per viam contractus rei alienari prohibite non debeatur æſtimatio, niſi contrahentes expreſſe conſentiant, quod prohibitus acquirere rem vendat, eiuſque pretium retineat.*

94 *Legati rei immobilis facti fratribus minoribus. licet eius incapaces ſint nihilominus debetur æſtimatio.*

95 *Stat. prohibens relinqui vel dari mulieri, etiam ex contractu, an locum habeat in re parua ſeu modica.*

96 *Sta. prohibens forenſem acquirere immobilia, non habet locum in parua domuncula vel cabana.*

97 *Sub iuramento prælati facto ſummo Pontifici de non alienandis immobilibus non comprehenditur res modica, ſeu modicæ vtilitatis.*

98 *Stat. diſponens capi poſſe ſuſpectum de fuga, non habet locum in debitore modici ſeu parui debiti.*

99 *Statutum loquens de vulnere, non intelligitur de modica ſciſſura.*

100 *Res modica non vitiat actum, nec parit actionem, neque exceptionem.*

101 *Pro parua iniuria non notatur quis infamia.*

102 *Modico tempore impeditus, excuſatur ſi non mittat procuratorem.*

103 *Stat. mandans ſeruari certum modum ſeu ſolennitatem in criminalibus, non intelligitur de leuibus & modicis, ſed de grauibus.*

Stat, dicente q̃ officialis debeat ſyndicari in fine ſui officij non debet vitalis ſtatuti pro quolibet leui errore ſyndicari. ibidem.

104 *Valor rei ſeu cariſtia quæ modico tempore durauit, non conſideratur.*

105 *Quamuis liceat occidere furem nocturnum pro defenſione rei tamen non habet locum pro re modici vel vilis pretij.*

106 *Omiſſio leuis ſolennitatis actum non vitiat.*

107 *Ex modico tempore non inducitur communis vſus loquendi, vel vtendi.*

108 *Actio furti pro re minima, etiam pro ouo, datur.*

109 *Statutum puniens comburentem domum, locum habet in comburente domunculam.*

110 *Modicum beneficium tacitum ab impetrante, reddit gratiam nullam.*

111 *In dubio lex vel ſtatutum diſponens, non intelligitur ſentire de modicis & leuibus ſiue loquamur generaliter ſiue reſpectiue ad aliud.*

112 *An lex uoluerit ad minima ſeu modica agi poſſe, ſeu inſtitutam actionem ad ea trahi, & an tunc de minimis ſit curandum.*

113 *Modica quantitas vel res dicitur arbitrio iudicis, inſpecta conditione perſonarum, ac qualitate negotij.*

114 *Vile pretium dicitur duorum aureorum, maxime, cum agitur de magno præiudicio.*

115 *Quod dicatur modicum tempus.*

Articulus IX.

1 NOno Articulo principali eſt videndũ, 2 †in quantum vigore ſtatuti filias vel fœminas excludentis intelligantur excluſæ. Et primo quæro, † an per tale ſtatutum intelligatur excludi a legitima filia, vel alia perſona, cui de iure communi legitima debetur, & quidem difficilis eſt articulus, in quo doct. tam legendo, quam conſulendo. variarunt, & pro parte negatiua facit, quia cum legitima de iure communi debeatur integra, ac ſine onere. l. omnino. in princip. l. quoniam in prioribus, & auth. nouiſſima. cum concor. C. de inoffic. teſtamento. ſtatutum eſt in dubio interpretandum, vt non corrigat ius commune, & illud minus lędat, q̃ fieri poſſit. l. 2. C. de noxa. c. cum dilectus de cõſue. Bal. in l. terminato C. de fru. & li. expen. & l. 3. C. de prob. cum concor. & ut ius tertij non lędatur. Glo. in l. fi. §. in computatione, & ibi late ſcribentes. C. de iur. deli. Facit. l. ſi quando. in prin. C. de inof. teſt. & c. relatum. de pręb. Eſt enim iurium correctio cuitanda. l. 1. C. de inof. dot. & ſtatutum ꝫ ius non eſt extendendum ultra, quam uerba loquantur. l. quod uero. ff. de legi. gl. & doct. in auth. quas actiones. C. de ſacroſ. eccleſi. Nec eſt noſtrum leges extendere. l. ſi vero. §. de uiro. ff. ſol. ma. & ibi late Imo. & Bar. in repe. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. Item vi-

3 demus, quod †renuntiatio facta in bonis defuncti, non trahitur ad legitimam. l. ſi quando. §. & generaliter. cum ibi notatis. C. de inof. teſta. Per quem tex patet, quod in dubio nõ vĩ intellectum de renuntiatione legitimæ, & valet argumentũ de pacto ad ſtatutum, ſecũdum Glo. in rub C. de decre. dec. lib. 10. & in l. non impoſſibile. ff. de pactis. & eſt bonus text. in

4 l. fi. ad fi. & ibi Bal. C. de fideiuſ. Simile videmus in † grauato reſtituere hæreditatem, quia in dubio non videtur grauatus reſtituere legitimam, etiam in caſibus, in quibus potuiſſet expreſſe in legitima grauari, per no. per glo. fi. in l. precib. & ibi Ange. & ſcribentes. C. de impu. & al. ſub. & conſequẽter ſtatutum debebit per talia iura declarari, vel reſtringi. l. nam & poſteriores. ff. de legi. & ſecundum hanc opinionem conſuluit Bal. in conſi. 426. incip. antiquum ſtatutum ciuitatis Peruſij. 3. volu. ſecundum vltimam impreſſionem. vbi aſſerit, q̃ collegium Florentinum ita alias vna cum eo conſuluit. Idẽ tenuit in conſi. ſuo incip. in quæſtione prædicta. cui ſe ſubſcripſit Saly. prout referunt aliqui moderni in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. vbi examinat hunc articulum. ff. de liber. & poſth. & conſi. 408. incip. ſtatuto ciuitatis Mantuæ. in 3. vol. ſecundum vltimam impreſſionem. alias eſt conſilium 352. 1. vol. ſecundum vltimam impreſſionem. vbi ſubſequenter adeſt conſilium Saly. idem tenentis Mouetur ibi Bal. inter cętera, quia ſucceſſio debetur, licet obſtet exceptio ſtatuti. Quod patet, quia ſublato ſtatuto remanet lex ciuilis, ſcundum quam ſucceſſio debetur, licet obſtet exceptio. l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pactis. facit. l cum hic ſtatus. §. ſine. ff. de donat. inter vir. & vx. idem voluit ipſe Bal. in conſi. 391. incip. præmittedum eſt 4. vol. ſecundum vltimam impreſſionem. motus, quia niſi ſtatutum ſpecialiter de legitima loquatur, non videtur illam minuere d. l. ſi quando. §. & generaliter. ſequitur Rom. in l. 1.

5 C. quando non peten. par. motus, quia †legitima ſuccedit loco alimẽtorum. l. quiſquis §. ad filias. C. ad leg. Iul. ma. & fuit de mente ipſius Rom. in conſi. 32 incip. viſa municipali. in fi. dum vult in caſu ſuo ideo matrem excludi etiam a legitima ne vna particula ſtatuti redderetur ſuperflua per aliam ſup legitima, diuerſo tamen caſu diſponẽtem. & loquitur in terminis ſtatuti diſponentis matrem exiſtente aſcendente maſculo, ſeu de paterna linea in nullo ſuccedere. Idem tenuit Alex. in conſi. 69. incip. ſuper primo dubio quæritur. 1. vol. & in conſi. 7. incip. viſis & diligenter animaduerſis 2. volu. & in conſi. 84. incip. viſo ſtatuto. & 33. incip. videtur ſuper dicto q̃ ſito. 4. vol. & Do. And. Sicu. in conſi. 23. incip. illud afferam. p̃ totum 1. vol. vbi plene loquitur. & D. Ioan. Petru. ſuo tempore nũcupatus in Tuſcia doctor veritatis, in l. oĩno. C. de inof. teſta. & dominus præceptor meus in repeti. auth. nouiſſima. C. de inof. teſta. vbi dicit Saly. ita fuiſſe Bononię iudicatũ per auditores Do. Card. Albanen. quod etiam atteſtatur in dicto conſi. 409. incip. uiſo dicto caſu poſito inter conſilia Bal. in d.

6 4. uol, & idem tenet ipſe Saly. in l. 2. in pe. q. C. de noxa. motus quia †licet filij excludantur ab vniuerſali ſucceſſione ſine eorum culpa, per hoc tamen non ſequitur, q̃ etiam a legitima excludantur. l. ſi arragator. ff. de adopt. l. quiſquis. C. ad le. Iul. maie. cum concor. Idem etiã uoluit in conſi. 225. & 339. ubi dicit, quod ita fuit obſeruatum & practicatum. Idem tenet Modernus Bono. in tracta. dotium. ultima parte q. 43. per ea, quæ dixit Barto. in l. Titio centum. §. Titio genero. & ibidem plenius Imo. ff. de condi. & demon. ubi etiam adducit quoddam conſilium Bal. incip. domina Andronica. ſequitur Do. Ludo. Bolo. in addi. ad conſilia Ioan. de Ana. in conſi. 4. & ita conſuluerunt Do. Nellus, Ioan. de Rici. & Philip. de Corſi. ad uocati Florentini, & dixit Moder. Senen. in d. §. & quid ſi tantum. quod cum quæſtio de facto multis annis iam decurſis uerteretur, pro hac parte conſuluerunt aduocati Ferrarienſes, & fere omnes Bono. & fere omnes Peruſini, & fere omnes Florentini, quaſi numero 30 & ita conſuluit Do. Franciſ. Cur. in conſi. 13. in conſi. 27. & in conſi. 80. ubi allegat hinc inde plures doctorum authoritates, & in conſi. 37. incip. conſiderato themate. in terminis ſtatuti. Florẽtini, & alij duo doc. ut patet ibi in duobus conſilijs ſeq. ſ. 38. & 39. quorum alterũ fuit Alex. in conſi. 7. ſupra allega. & pro hac ſententia facit quod dixit Bal. in l. cum l. in fi. commen. C. de epiſ. & cle. qđ

7 †ſtatutum deferens ſucceſſionem primonegito, intelligitur reſeruare legitimam ſecundogenito. & ſic ſecundum doctores ſupra allegatos & infra allegandos. ſi filia ſit inſtituta in minus legitima, uel minor dos ſit ei cõſtituta, poterit agere

8 ad ſupplementum uſque ad legitimam. Idcirco ſi† ſtatutum tales fœminas excluſas, quibus de iure communi debetur legitima, mandet dotari arbitrio propinquorum, non debent propinqui arbitrari, quod dos ſit minus legitima, quia in ea non eſt exceſſus. Sed in plus debent arbitrari, ſi illa non ſufficit, ſecundum Salyce. & Fulg. in auth. res, quę. C. commu. de leg. & Ange. in conſi. 311. incip. d. Georgius. ubi dicit, quod legitima eſt minuſcula. l. ſi quis in ſuo. C. de inof. teſta. Ita etiam

con-

Source : BIU Cujas

consuluit Bal. in d. consi. 426. incip. antiquum statutum, & in consi. incip. Ant. plures filios masculos habens. prout dicit dominus Alexan. in d. consil. 69. qui transit cum hac sententia. Mouetur Bald. quia legitima censetur æs alienũm, & est debita de iure naturæ. l. Papinianus. § si quis. ff. de inofficio. testa. l. cum ratio. ff. de bonis damn. & succedit loco alimentorum per nota. per Cynum, in l. sancimus. C. de nup. vbi. Saly. idem tenet, & in consilio incipien. Petrus filium habens, nomine Franciscum. & in l. secunda. C. de noxali. & in disputatio. sua incip. statuto cauetur. & in consi. incip. statutum est, quem refert Domi. Fabi. in repetitio. dictæ authenticæ, nouissima. in nono articulo principa. in fine. sequitur Maria. in consilio incipien. omnipotens Deus adsit, Illustrissime princeps. vbi refert pro ista parte consuluisse Ange. de Areti. Franc. de Acoltis, Vgoli. de Ari. & multos alios, subdens super hoc emanasse 63. consilia & varia, & quod deterius est, plures ex ipsis doc. in lectura mutasse propositum. Dicit tamen quod ista est veritas, & late hunc articulum examinat Domi Franc. Curtius in consilio supra allegato, cum sequenti. & hanc opinionem firmat Maria. consilio 33. dubio, limitando prout infra. vbi dicit colũ. 1. quod Ferrariæ prædicta opinio obseruatur. & Dominus Bar. Soci. consilio 207. incipien. in causa. primo volu. dicens, quod Perusini habent hanc opinionem pro canonizata, & quod ita fuit Florentię in magna causa obtentum. sequitur Corneus, consi 197, incip. circa. primo volu. vbi refert alios Perusinos, Domi. Iasin l. voluntatis. C. de fideicommiss. in authentica, res, quæ. C. communia de lega. in tantum vt si statutum mandet filias dotari arbitrio propinquorum, non debeant propinqui arbitrari minus, quam sit legitima. Sed in plus, si illa non sufficit, vt per Alexand. consilio 69. primo volumine. & Curtium Seniorem, & consilio 27. & consi. 83. circa medium. con si. 49. & consil. 37. versicu. 8. ubi plene loquitur & Corn. consi. 190. incip. non caret. 3. volu. vbi etiam satis late loquitur, & Decium consi. 130. & consi. 180. vbi dicit hãc opin. apud Moder. communem esse, Quod maxime procedit secundum domi. Alexand. in dicto consilio septimo. & in cõsilio 83. volumi. 1. & Pau. de Castro consilio. 166. incipi. in pũcto 2 dubio 1. uolum. 1. in nouis. quando non adsunt descendentes defuncti, sed alij agnati, quorum contemplatione mu
9 lier excluditur. subdit Alexand. in dicto consilio 7. quod † si non sufficit legitima, potest etiam totum patrimonium pro dote assignari, si qualitas personarum suadeat, per not. per Ia. de Belui. in authen. do resti. & ea, quæ parit in u. men. & Bald. in dicta authen. res, quæ qui secundum veritatem aliter dicit & contrarium tenet. & not. in authen. contra rogatus. C. ad Trebel. Sequitur Corneus consil. 163. incip. primo. 2. uolumi.
10 Plus dixit Alexan. in d. consi. 7. quod etiam † si statutum mandans filias dotari, disponat eas plus petere non posse, sed debere esse contentas dote, nihilominus dos non debebit esse minus legitima. allegat Saly. in dicta l. sancimus. Vbi autem essent ista uerba, quod dotata non succedat quantuncunque modicam dotem habeat, tunc est bene uerum, quod non posset agi ad supplementum legitimę condito testamẽto, licet alias secus, secundum Pau. de Castro. in consi. 160. incipien. Si statutum. in uolumi. nouorum consiliorum, secundum ultimam impressionem. Sequitur Bald. nouellus in tracta. dot. 6. parte 15. quæstione. & in fi. & Mari. consil. 40. Idem dicit Bald. in l. fi. in uer. sed pone, ꝙ dictat statutum. C. de do. promis. in lec. noua. si statutum diceret, quod filia debeat stare contenta dote data uel promissa, arg. l. qui uolebat. ff. de hæredi. instituit. † Quid autem, si statutum dicat, quod quælibet dispositio
11 patris inter liberos rata sit, an uideatur dare facultatem minuendi legitimam. Bal. dicit ꝙ non, in dicto consi 391. incip. Prę̃mittendum est. Sed contrarium decidit dominus Franci. Curtius in consil. 86. incip. domina Franceschina. alias incipiente, statuto loquens de statuto disponente, quod filia debeat stare ordinamento patris, & eius dicto esse contẽta. Sed in hoc casu aderant uerba fortiora. & credo quod uterque in casu suo bene dicat. de quo in seq. dicetur. Pro altera autẽ parte, quod talis fœmina uideatur etiam exclusa a legitima. facit, quia legitima non debetur, nisi ut hęredi, adeo ut excluso a patris successione non debeatur, ut not. Cynus, in l. hęres. in fi. de impu. & al. substitu. & Paulus de Cast. in consi. 120. inci. dicta Cornelia. in uolu. antiquorum consil. secundum primam impres. Ita ergo secundum Pau. de Ca. esse debet in exclusa a successione ꝑ statutum. Itẽ statutũ excludẽs a successione, indistincte loquitur, ergo indistincte debet itelligi. uulgata. l. de pretio. ff. de publi. cũ statutum non dicat de ltia reseruanda, nec nos dicere debemus. l. si seruus seruum. §. nõ dixit. ff. de acq. hær. cum si. & standũ ac adhærendum est tenaciter uerbis statuti, nec restringi seu ampliari pñt l. 1. §. si is, qui nauem. ff. de exer. l. 3. §. hęc uerba. ff. de neg. gest. not. Bal. in c. 1. in fi. de aliena. feu. argum. l. prospexit. ff. qui & a quibus. Ioã. And. in addi. Spe. in tit. de execu. sen. §. sequitur. in prin. Bal. in c. 1. §. iniuria, uers. sed nunqd iudex de pace iur. fir. & Alb. in 1. parte stat. in 1. q. in fi. & dixit Bal. in c. 1. vers. quæro quid. de iure Lombardo, qui feudum da. po. & in c. 1. in fi. de alie. feu. ꝙ statuta ciuitatum circa successiones, sunt seruanda, & est illis tenaciter adhęrendum. Sunt enim statuta precisi & stricti iuris, & fori. l. constitutionibus. ff. ad munici. not. Bal. in authen. sed nouo. iure. C. de fur. in l. seruum quoque versi. publicę. ff. de procur. & in d. c. 1. ver. extra quæritur, qui feu. da. pos. & in l fi. §. & hoc quidem. C. de iure deli. & in l. lecta. ff. si cert. pe. & in l. contractus. C. de fi. instru. & in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. Bar. in l. 1. §. & parui. ff. quod vi aut clam. & Ang. in l. 1. §. pueritiam. ff. de postu. & dixit Bal. in l. 1. C. de patri. qui filios distra. ꝙ statuta sunt seruanda ad literam. Et hęc adeo ue
12 ra videntur, vt si filia fuerit instituta in parte minus legitima non possit agere ad supplementũ, aut si fuerit præterita, non possit dicere testamentum nullum, secundum opinionem, quam dicit Alex. veriorem in consil. 68. incip. circa præmissam consultationem, in quarto, volumine, & in l. Gallus. §. & quid si tantum, in uer. reperio ētiuxta prædictam. ff. de libe. & posthum. vbi dixit, quod fuit sæpe requisitus consulere pro contraria opinione, & noluit, quia putat hãc partem veriorem & iuri magis consonam. Pro quo facit quia cum legitima sit portio eius, quod ab intestato debetur. & debeatur respectiue portioni ab intestato debitę. l. parẽtibus, & l. cum quæritur. C. de inoffi. testam. & l. Papiniamus. § quarta. ff. eo.
13 ti. non potest dici debita ei qui non succedit, vndeex† natura correlationis sublata a successione ab intesta. legitima uſ sublata, iuxta notata per Barto. post gl. in l. illud. C. de sacros. eccl. & in l. fi. C. de iudi. vidui. tollen. & consequenter ad supplementum legitimæ agi non poterit. Et ad hoc, ꝙ talis filia præterita non possit expugnare testamentum, facit secundũ Alex. quia illi, cui debetur legitima, regulariter competit facultas testamentum impugnandi, si legitima non relinquatur. l. oratio & l. si quis filiũ. & l. fratres. C. inof. test. in d. l. posthum. §. si quis ex his. ff. eo. & prædictam opinionem tenuerũt Bal. in consi. 303. incip. statuto cauetur 4. volum. secundum pen. impressionem, alias est. 59. in tertio volum. vbi voluit, ꝙ statuto excludente matrem transeuntem ad secunda vota, a successione filiorum primi matrimonij, si contingat filium ex primo matrimonio ei relinquere decem, non possit mater agere ad supplementum legitimæ, per prædicta iura. Idẽ Ang. in consi. 103. & 455. inci. statuto ciuitatis Mantuæ. inserto inter consilia Bal. in 3. uolum. secundum ultimam impressionem, & Cuma. in consi. 108. incip. Spectabilis miles & in consi. 35. incip. stante stat. & Pau. de Cast. in consi. 198. in prin. incip. In casu prẽsenti. & in consi, 253. incipiente, Quoniam fundamentum & in consil 348. incipiente in punctõ quæritur. in volum. antiquorum consiliorum, secũdum primam impressionem. & in consi. 420. incip. Visis & consideratis, cũ consilio seq. in volum. nouorum consiliorum, secundum ultimam impressionem. Et videtur esse de mente Imo. in consi. 124. incip. In causa, quæ vertitur, & etiam sequitur Fran. de Are. in d. §. & quid si tantum & domi. præceptor meus in l. fi quando. §. fi in fi. cõmenti. C. de inoffic. testam. & prout referunt moderni in d. §. & quid si tãtum. Cum hæc quæstio fuisset de facto Florentiæ. Pro hac opinione consuluerunt doc. Paduani, & plures aduocati consistoriales. Et cum ista opin. trãsit etiam Corneus. consilio. 16. incip. Difficultas. & late in consi 77. & etiam in consi. 150 incip. circa præsentem 2. uol. vbi dicit eam communem & in consi. 150. incip. Hanc quæstionem prope fi. & 210. incipien. In hac. 1. uol. & Socin. consi. 150. versic. primum est 1. volu. post Pet. de Anch. in consi. 3. incip. super casu proposito. Ex quo infert, quod stante statuto, ꝙ mater non possit succedere filijs, nisi in certa quantitate non possit agere ad supplementum legitimæ. Eandem opinionem firmat Cor. consi. 202. incipi. circa præsentem. 2. uol. & 123. incip. licet 3 volum. uolens, ꝙ dotata non possit petere supplementum legitimæ. Et istam opin. latissime firmat Soci. consil. 388. incip. circa primam, cum multis seq. uersic. circa primum 1. volum. ubi eam subtiliter defendit, & dicit hãc opinionẽ cõem, subiũgens ꝙ contraria opinio est falsa. quod etiam replicat ibidem, versi. 1. probatur. Eãdem opi. tenuit Corn. post Petr. de Vbal. in consi. ibi inserto consi. 85. incip. D. Petrus. 1. vol. & consi. 2. vol. vbi etiam dicit eam communem. & consi. 48. incip. de plurib. & 57. & 107. incipien. in
14 hac 2. vol. & † si statutum diceret, ꝙ dotata non succedat quã tacunq; sit dos, vt in decreto montis ferrati, vel ꝙ sit dote cõtenta, tunc fortius agi non potest ad supplementũ legitimę, vt per Corneum dicto consi. 77. 2. volum. dicens ꝙ talia uerba superaddita fortius operantur. De quo etiam per ipsum Corneum, consilio. 123. incip. licet præallegato, tertio volu. & Bal. in l. si pater. C. de do. promis. & Curt. iuniorem consil. 10. incip. visa, in prin. dicentem hoc verum, nisi de magno excessu appareat, sed tunc peteretur supplementum congruæ

dotis,

Source : BIU Cujas

dotis,vt in præce.q.quamuis Alex.& Salyc.allegati in fi.alte-
rius & contrariæ opin.aliter distinguant, quando additur,ꝙ
dotata debeat dote esse contenta, vel ꝙ amplius petere non
possit, & contrarium teneat Mari.in fortiori casu in d. consil.
30.in tertio dubio.Et;negari non potest, quin hæc quæstio sit
dubia,& eam reliquit indecisam tanq̃ dubiam Saly.in d.auth.
nouissima in 12.q.&aliqui moderni in d.§.& quid si tm̃ & do.
Bap.de sancto.Seue.in repe.l.omnes populi. ff.de iustit.& iur.
in versic.quinto.statutum,ubi allegat plura consilia Bald.Itē
dominus Fabia.de mon.in repe.d.auth. nouissima.in 15.arti.
prin.studuit ill ã late examinare,& nihil firmat, & allegat ali
quas decisiones doctorum, quas non inueni & hic non refe-
ro.Item eam reliquit dubiam D.Philip.Cor.cons. 290.& 309.
3. volu. relatis multis doc. qui fuerunt varij,& relatis eorum
fundamentis,quæ multa sunt, & pariter eam reliquit. dubiã
dominus Bortholo. Socy.consi. 150.qui latius ceteris scribēs
refert copiose fere omnium scribentium fundamenta pro
vtraque parte adducta, & dicit causam dignam concordia,
& in fine consilij sunt dinumerati & nominati multi doct. q
hincinde pro singula parte consuluerunt, & loquuntur tam
in successione intestati, quam facto testamento,quando filiæ
est minus legitima relictum,& in casu statuti Florentini,quã
etiam relinquit dubiam Corneus consil. 156.incipiē.de dua-
15 bus 2.volu.†Circa cuius quęstionis decisionem saluo iudicio
peritorum,puto distinguendum,& faciendum esse duas con
siderationes principales. Prima est,quando statutum nihil fi-
liæ præseruat,sed illam simpliciter a successione excludit,vel
excludit a successione ab intestato, nullam faciendo mentio
nem de legitima. Secunda est, quando statutum vult filiam
aliquid habere,vt quia dicat,ꝙ non succedat,sed ꝙ dotetur,
vel ꝙ dotata non succedat. Primo casu,aut loquimur de suc
cessione eius q decessit intestatus,& tunc dicēdum est, ꝙ filia
non possit petere legitimam per fundamenta supra pro hac
parte facta,& maxime,quia ex testamento debetur, cum sit
pars eius,quod ab intestato debetur, vt prædictum fuit. licet
quandoque etiam,vbi quis decedit intestatus, debeatur legi-
tima,vt traditur in authen. vnde si parens. C.de inof.testamē.
maxime per Paulum de Cast.illud non habet locum, nisi in
exclusis facto,& prouisione defuncti l.j per totum.C.de inof.
16 dona.sed quando†exclusio procedit a lege,tunc secus est, qa
ab intestato non debetur,vt prædictum fuit.Facit ad prædicta
authen.ex testamento. cum ibi notatis per Bald.in ver. ibi q-
17 libet.C.de secun.nup.dum ibi†traditur matrem a successio-
ne filiorum exclusam,non habere legitimam, nec ab intest.
nec ex testãmento.& hoc etiam tenet Bald.per illum text.in
consi.304.incipien.statuto cauetur.in fi.4.volu.secundum pe
nultimam impressionem. Aut vero loquimur de illo,qui de
cessit testatus, & tunc si nihil tali filiæ per testatorem relin-
18 quatur. teneo ꝙ etiam legitimam petere non possit. † Nam
querelare testamentum non potest,cum ab intestato succe-
dere non possit d.l.posthumus.§.si quis ex his.ff.de inoffi. te-
stamen.cum concor.supra allegatis. Pariterque nec contrata
bulare,quia illum, quem lex ciuilis non admittit ad succes-
sionem,nec etiam pretor admittit l.1.§.uocantur.ff. de con-
tratab. & l.non est ambigendum. §. 1. cum ibi notatis. ff.de
bo.pos.ti.generali.not.Bar.in l.fi.ff.ad Tertull.& Bal. in l.ma
ximum vitium.C.de lib.pręter.& in l.Gallus.§. & quid si tan-
tum.ff.de lib.& posthu.vbi communiter scribentes ita tenēt
& dicam late in artic.seq.in 4.q.Facit etiam d.authen.ex testa
mento.cum ibi notat.alias autem si exclusa ab intestato pos-
set venire contra testamentum,esset imputandum patri,cur
testatus decessit,contra d.l.posthumus.in princ.cum concor.
allegatis.Nec obstat,si dicatur, ꝙ aliquãdo alicui assignatur
legitima,licet nulla successio ab intestato debeatur,vt patet
in l.si arrogator.ff.de adop.& in l.quisquis.C.ad legem Iulia.
maie.& in authen.si qua mulier.C sacrosa.eccl.quia illa sunt
19 †iura specialia, quæ non sunt trahenda ad consequentias.l.
quod vero contra.ff.de legi.& insuper habēt propriam & spe
cialem rationem decidendi,quæ non conuenit in proposito
nostro.Facit l. 4.ff de iniu.ru.Nec etiam obstat,si dicatur legi
timam deberi, habito respectu ad successionem ab intestato
ratione commensurationis,non autem ratione successionis,
quia in proposito hoc fundamentum non procedit, vt patet
ex prædictis,maxime ex eo,quia qui non succedit, a querela
excluditur.& in vanum tractaremus de tali commensuratio
ne respectu portionis ab intestato alicui debitę, si non debe-
retur ipsa successio,& deficeret relatum.Item, quãdo vnum
beneficium competit alterius cōtemplatione, si remouetur
illud,cuius contēplatione competit, intelligatur in ꝯñtiam
aliud remotum l.filio.§.matri.ff.de adi.leg. Item finita causa
principali,intelligur finitum totum fundamentum l.a filia.
§.alumno.ff.ad Treb.l.cum ex oratione.ff.de excu.tut.Itē exi
stit eadem ratio,& causa fauoris masculorum,vbi quis dece-
dit testatus, & relinquit masculis.l.adigere.§.qi ãuis.ff.de iu
re patro.& quod late dixi s̃.in 3.arti. princ. Nec etiam dica-
tur,prout dicebat Bald.quod habito respectu ad ius ciuile,
statutum non tollit successionem ab intestato, licet obstet
exceptio statuti, quia statutum succedit loco iuris ciuilis in
loco statuentium l.omnes populi.ff.de iusti.& iur.& § ius au-
tem ciuile.insti.de iure nat.gen.& ciui.& prædicta limitabat
Paul.de Cast.in d.consi. 368.incip in puncto quæritur.in uo-
lum. antiquorum consiliorum secundum primam impres-
sionem procedere,quando fuisset institutus masculus, cuius
contemplatione fęmina excluditur,quæ limitatio etiam cō
gruit membro proximo.seq. de cuius veritate,late dicetur.s̃.
in 12.arti.princ.in 5.q.Aut vero tali filiæ per statutum exclu-
sæ pater, mater, vel similis ꝑsona aliquid relinquit, quod est
minus legitima, & tunc teneo non possę agi ad supplemen-
tum legitimæ, per iura prædicta,& in superioribus supra ad
hoc allegata, & maxime, quia datur respectiue ad successio
nem ab intestato, Vnde quando non competit talis succes-
sio, non potest inueniri relatum, nec est quid suppleatur,
seu vsque ad quantum. Et cum non sit dare aliquod totum,
nec etiam dari poterit pars correspectiua,ar.l.quę de tota. ff.
ff. de rei uen.& l.actor.C.de probatio. Ad idem facit, quia il-
li competit ius agendi ad supplementum,cui competeret q̄
rela,si esset exhæredatus,vel ius dicendi nullũ,si esset in pote
state præteritus & econtra.d.l.oratio. in prin.& l.maximum
vitium. ver. cum enim.per contrata.C.de li.præte.no.Bar. in
l.cum ex filio.ff.de vulg.& pup.Facit.l.si quis filium.vers. nisi
pater.C.de inoff.testam.& §.illud ver. siue igitur, in auth.ut
cum de app.cogno.Sed,vt dixi,dictis filiabus, si essent præte-
ritæ vel exhæredatę,non competeret ius dicendi nullũ, quæ
relandi,vel contrata.vt plenius dicam in arti.seq.in 4.q.uult
Cor.consil. 199.incip.in hac.3.vol ver. Nec obstat, ꝙ sta. Nec
debet esse vberior successio petentis supplementum contra
quodammodo expressam voluntatem testantis.l. Titia.ff.ad
l.Fal.& d.l.maximum vitium.§.cum etiam, quam si veniret
ex tacita ab intestato, quo casu nō succederet,ar.l.3. in prin.
ff.de ser.ru.prædi.& l.cum quid.ff.si cert.pet. & l.de quibus.ff.
de legi. nec potest testanti imputari ꝙ testatus decesserit, vt
prædixi, qui non debet esse maioris clementiæ quam lex.d.l.
maximum vitium.§.scimus,& §.oportet in auth.de indic.&
qui sequutus est voluntatem statuti.l. iubemus & l. si nō spe-
ciali. C.de testam.& quod nota.in l.hæredes mei. §.cum ita.
ff.ad Trebel.& in l. Gallus.§.1.ff.de liber.& posthum.& quis
nō potest dici maligne testatus, quando legitimum & a lege
statutaria vocatum admittit.l.1.& 2.& 3.ff.de inoff.tes.& pro
hac sententia videtur tex.in d. auth.ex testamento,& ibi no.
per Bal.in ver.ibi quilibet.C.de secun.nup.Et secundum do.
Io.petrucij in l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de test.
20 †valet testamentum, in quo institutæ sunt filiæ a statuto ex-
clusę,in quibusdam tãtum rebus,licet factum sit coram duo
bus testibus,filijs masculis uniuersaliter institutis. Quod di-
ctum referet do.Socin.consi. 150.1.vol.& ex his patet solutio
ad contraria,& maxime, quia licet statuta sint stricti iuris,ta
men bene recipiunt interpretationem extensiuam passiue,
vt patet ex notatis in l.1.§. 1.ubi late Imol.& Alex .ff.ad legē
Fal. Bart.in repe.l.omnes populi in 6.q.princ.ff.de iust.& iur.
in 4.q.Imo.in l.si vero.§ de uiro ff.sol. matrim.cum concor.
& trahuntur statuta ad casus non expressos ex identitate ra-
tionis, vbi sola ratio reddi potest, vt late dixi.s̃in 3.arti.princ.
ita vt non obstet fundamentum aliquorum relatum per do.
Fran.Cur.in consi.s̃ allegato, qui dicebant ideo non excludi
mulierem a supplemento legitimę,quiacum tale supplemē
tum debeatur ex causa testati.dicta l. omnimodo, cum con
cord. ita ꝙ agens ad supplementum dicatur testamentum
confirmare,vt ibi,cum agat condictione ex.l.per tex.cũ glo.
in l.cum antiquioribus. C.de iur.delib. & statutum loquatur
de exclusione ab intestato,non deberet fieri extensio,per no
tata per Bar.in l.1.ff.de coniun.cum eman. lib. vbi uult iura
corrigentia in causa intestati non videri correcta in causa te
stati. Nam cum legitima correspectiue ad successionem ab
intestato debeatur, ita ut qui nō succedit ab intestato nō pos
sit querelare vel venire cōtra testm̃,prout dixi,ex ista passiua
interpretatione statutum trahetur ad causam testati, quia iu
ris regulæ censentur inesse statutis, vt notatur in locis prædi
ctis,& ratio statuti etiam hoc dictat, ita vt non obstet funda
mentum antiquorum,relatum in loco.s̃.allegato, qui dice-
bant, ꝙ nec ex mente statuentium posset excludi fœmina a
petitione supplementi,quæ nec potest excludi,nisi ex altero
eorum,scilicet ex verbis, vel mente.l.nominis& rei.§.verbũ
ex lege.ff.de verb.sign.& insti.de legi.patro.tu. in princ.& l.si
quis id quod.§.quod si dum proponitur.ff.de iurisdict.omni.
iudi.& l.scire oportet.§.aliud.ff.de excu.tut.cum verba statu
ti non excludant,quia non loquũtur de legitima vel supple
mento, quæ legitima & supplementum debentur ex testa-
21 mento, & statutum excludit ab intestato.†nec etiam mens
sta-

Source : BIU Cujas

ſtatuti ſecundum eos excludit, quia de illa non conſtat, & non eſt dicendum talem fuiſſe mentem ſtatuti. l. pręcipimus C. de app. l. ſancimus. C. de teſtam. Nec eſt credendum aliqd eſſe ex mente, quod ſit contra iuris communis diſpoſitionē. l. 2. C. de condi. inſer. & l. fi. C. de ſen. paſ. & l. Titia. §. idem reſpondit, cum concor. ibi traditis. ff. de verb. obli. not. Bar. in l. prima. §. huius rei. ff. de offic. eius. & qui vlterius dicebant, ꝙ iſte caſus tanquam omiſſus debet remanere in diſpoſitione iuris communis. l. ſi extraneus. ff. de condictio. ob. cau. l. ſi cū dotem. in princip. ff. ſoluto matrim. l. commodiſſime. ff. de liberis & poſthum. quod patet in ſimili, quia olim maribus, & fœminis imponebatur pœna mortis pro adulterio. l. quamuis. C. de adul. quę pęna licet reperiatur mitigata in fęminis, authen. ſed hodie. eod. tit. tamen non fit extenſio ad mares, quamuis talis diſpoſitio emanet, fauorabiliter, pœnam mitigando. Pro quo etiam facit ſecundum eos, quia licet pœna adulterij cum inceſtu, eſſet olim eadem, cum pœna adulterij ſine inceſtu. l. ſi adulterium cum inceſtu. & ibi gl. ff. de adult. tamen mitigatio pœnæ adulterij facta in muliere adultera, non trahitur ad adulteram & inceſtuoſam, vt not. Bart. in d. l. ſi adulterium in princ. cum per ſubauditiones non ſit inducenda iurium correctio, gl. in c. cupientes. §. ꝙ ſi per 20. de elect. in 6. Nam non tantum ius paſsiuę interpretationis ſuadet fieri talem interpretationem, vt filia intelligatur excluſa a petitione ſupplemēti legitimę, & a legitima, verum etiam ratio, vt prædictum eſt, & conſequenter mens ſtatuentium, cum ratio & mens idem ſint, vt in terminis ſtat. fœminas excludentis propter maſculos, not. Bald. in l. maximum vitium. C. de liberis præter. poſt Dyn. in c. fi. de re. iu. in 6. ſicut in homine idem ſunt, ratio, mens, & intellectus. Cū ergo paſſiua interpretatio cenſeatur ineſſe ſtat. & rō hoc dictet dicemus ex verbis ſaltē ſubintellectis, & mēte ſtatuētiū hoc inſur
22 gere, ita vt etiam ceſſet †illud vulgatum dictum, ꝙ ſi ſtatuentes de tali caſu ſenſiſſent, ita illum expreſsiſſent, ſicut caſum excluſionis ab inteſtato. l. 1. §. cum autem ad deficiētis. C. de cad. to. quia hoc procedit, ubi ratio & mens, vel aliqua interpretatio non urget, ut in caſu omiſſo intelligatur prouiſum. ut pulchre not. Fulg. in l. ſi ſponſus. §. ſi quis rogatus. ff. de dona. inter uirum & uxorem. Et facit ad no. Bal. in l. 1. in uer. quęro de tali quæſtione. C. de ca. toll. & in d. l. maximum vitium Nec etiam obſtat, ꝙ cum ſtatutū loquatur ab inteſtato, imputandum ſit patri, qui elegit viam teſtati. l. quod in hæredē. §. eligere. ff. de trib. & l. 1. §. ſinaūt hoc. C. de iure deli. ita vt ſe qui dēat viam teſtantium. arg. in l. ab inteſtato. in fi. ff. de iure cod. quia electa via teſtandi debuit filias in legitima inſtituere. licet enim nō teſtando potuiſſet eis in legitima p̄iudiciū facere, tñ hoc non licuit teſtando, cum maiorem iniuriā recipiat iudicio teſtatoris excluſus, quam nō vocatus. d. l. maximum vitium, poſt medium ibi, & quoniam, quia vt dixi, ius rōnis & paſsiuę interpretationis non patiuntur, vt huic filię ex teſtamento legitima debeatur, quo caſū nulla ſibi fit iniuria. Vnde ſi qua eſt iniuria, lex illā facit, non teſtator. l. ſi poſt mortem. §. liberi. ff. de contratab. & no. Bal. in conſi. 49. incip. ſtatuto cauetur. in fin. quinto, volumine, ſupra allegato. Nec eſt imputandum alicui, ꝙ teſtatus deceſſerit. d. l. poſthum. in princip. ff. de inoffic. teſtam. Nec etiam ob. ſi dicatur, quod
23 †ſtatutum excludens a ſucceſsione, intelligitur de ſucceſsione iuris. l. quædam. §. is autem. ff. de edendo, & conſequenter non ſentit de legitima, cum in ea non detur ſucceſsio iuris d. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffic. teſtam. quia rñdetur, ꝙ legitima habet dependentiam a cauſa inteſtati, vt dictū eſt, & ratio ſtatuti hoc ſuadet, vt intelligatur fœmina excluſa a legitima. Nec etiam obſtat, ꝙ legitima ſuccedat loco alimētorū, & ideo tolli non poſsit, quia veritas eſt in ℈riū, vt patet ex plene deductis in primo articulo princip. in prima quęſtione. Hinc videmus, ꝙ filio diuiti, uel his quibus alimenta non debentur, debet præſtari legitima, nec etiā dicatur, ꝙ ex quo filia fuit agnita per patrem, qui fuit teſtatus poſsit petere ſupplementum, tanquam pater nō uoluerit in ea locum hr̄e ſtatutum, quod eam ab inteſtato penitus excludebat. maxime, quia dicitur ſua, cum relictum tranſmittat iure ſuitatis. ſecundū Bal. in l. apud hoſtes. C. de ſuis & legiti. & Alex. in conſil. 149. 1. uolumine, quia reſpondetur, ꝙ ſecundum hoc fundamentum ſequendū eſt iudicium patris, ſecundū quod eſt. Nam ſi præter patris uoluntatem vult admitti, obſtat ſtat. & lex, quæ nō uult imputari alicui, cur teſtatus deceſſerit, & ſi uult ſequi patris iudiciū, nō poterit petere plus relicto. Facit. d. auth. ex teſtamento, & quod ibi notat Bal. in uer. ibi, quælibet. C. de ſecu. nup. Nec dicitur ſua, niſi in ea parte, quæ ei relinquitur, ſecundum Bal. et Alex in locis ſupra allegatis, & dicā infra undecimo articulo. princip. prima q. & ex potētia dictæ rōnis & interpretationis paſsiuę tolluntur alia fundamenta facta in principio huius quæſtionis, ſuadentia in ſtatutis non fieri extenſionem, & ab eorum verbis non eſſe recedendum, & etiam tolluntur illa fundamenta de renuntiā te hæreditati vel grauato illam reſtituere, vt non intelligat̄ comprehenſa legitima, cum illis caſibus ceſſent prędictę ra
24 tiones, ſuadentes de illa ſentiri. Item †non valet argumentū de pacto ad ſtatutum negatiue, ſecundum Barto. in l. alia. §. eleganter. ff. ſolu. mat. ita intelligentem tex. in l. fi. C. de fideiuſ. & vt dixi prædicta procedunt, ſi ſtatutum in indiuiduo de legitima non loquitur, vel diſponit. Nam ſi diſponeret, ceſſaret difficultas. l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. An autem ſtante prædicta concluſione, vt filia a legitima excludatur, debeantur ei dotes & in quota, ſeu quanta quantitate, necnon & alimenta, infra dicam in ſequentibus quæſtionibus. Iſtam autem concluſionem, ꝙ excluſa a ſucceſſione per ſtatutū, intelligatur excluſa a legitima, licet habeat pro dubia, Maria. conſil. 290. incip. circa. 3. vol. limitat ibi in terminis ſtatuti Aretini, dum vult per tranſitum ad ſecunda vota non poſſe generari præiudicium filijs primi matrimonij in legitima, & ſic vult, ꝙ habeatur legitima. quod nō attingo, cum non habeam nota omnia verba illius ſtatuti. Secundo caſu principali. quando ſtatutum tali fœminæ ſeu filiæ aliquid præſeruat, ſed præſtari mandat ſeu diſponit, cā ad aliquid ab inteſtato admitti, ſi loquimur in eo, qui deceſſit inteſtatus, nulla adeſt difficultas, quia ſtatutum expreſſe prouidet. ſi vero loquimur ī eo qui deceſſit teſtatus, ſunt tres caſus conſiderandi. Nam aut teſtator tali filiæ reliquit illud idem, quod ab inteſt. debebatur, ſeu eam quantitatem, quę erat minus legitima, aut plus, aut vero minus. Primo caſu quando reliquit eam partem, quæ ab inteſtato debebatur, ſi erat minus legitima, ſolet dubitari, an poſſit agere ad ſupplementum legitimæ. & concludendum eſt, ꝙ non. & ita voluit Pet. de Anch. in conſi. 429. inci. ſuper caſu mihi tranſmiſſo. cui conſi. ſe ſubſcripſit quidam alius doctor. quod conſilium refert & ſequitur D. Fabia. de monte in repetitio. auth. nouiſsima. in 4 q. quartæ prin. in fi. concludēdo, ꝙ mater ab inteſtato excluſa mediante certa re. cui ex teſtamento ipſa res fuit per filium relicta, non poſsit agere ad ſupplemētum. Mouetur, quia ratio, quare mater ex teſtamento per filium excludi non poſsit, eſt quia ab inteſtato, deficientibus deſcēdentibus ex filio, ſuccedit l. 1. & l. 3. & in auth. defuncto. C. ad Tertul. iunctis. §. ſed hoc quidam. in auth. vt cum de ap. cog. & auth. in teſtamento. C. ad Tert. & eſt de mente gl. ſecundū eum in l. nam & ſi parentibus. ff. de inoffi. teſtamen. quæ hoc non videtur dicere. Sed dicit ꝙ ratio ſuccedendi, eſt pietas. vnde ſi non ſuccedit ab inteſtato, non debebitur ei ſupplementum legitimæ. & ita etiam voluit Pau. de Caſ. in conſil. 348. incip. in puncto quæritur. in volu. antiquorum conſi. ſecundum primam impreſsionem. motus, quia non debet alicui imputari, cur teſtatus deceſſerit d. l. poſthumus. in princ. ff. de inof. teſt. & pro hac parte facit tex. in auth. ex teſtamento. C. de ſecun. nup. & quod late dixi s̄. in præceden. membro & etiam facit quod dicam. infra in 3. caſu. Secundo caſu, qñ teſtator relinquit plus, quam ab inteſtato ſuiſſet talis mulier habitura, tenendum eſt quòd valeat relictum, quia tale ſtatutum non intendit prohibere teſtatorem plus relinquere, vt eſt de mente Oldra. in conſi. 107. incip. circa ius municipale, & dixi in præcedenti articu. prin. in 3. q. quod intelligo ſalua legitima filiorum, quorum contemplatione mulier excluditur, quæ quanta ſit, dicam in 3. articu. princ. & in 6. & 7. q. & niſi ex teſtamento relinqui prohiberetur, vt dixi in 1. artic. princ. & in præcedenti artic. in 5. & 7. q. vbi concluſi. in 6. q. ꝙ non debet eſſe deterioris conditionis filia ita excluſa, quam extraneus. Tertio vero caſu quando minus relinquitur, eſt aduertendum, quia Pet. de Ancha. in conſil. 322. incip. præmittendum eſt, ꝙ ſtatuta. dixit, talem fœminam, cui de iure communi legitima debetur, de alijs enim nō loquor, poſſe agere ad ſupplementum, habita ratione, & commenſuratione legitimæ ad portionem in qua vigore ſtatuti ſuccedere poteſt ab inteſtato, non autem totius patrimonij defuncti. Vnde ſecundum eum ſi ſtatutum diſponat, ꝙ decedenti ab inteſtato mater ſuccedat in vſufru. & agnati maſculi proximiores in proprietate, & contingat filium decedere relicta matre ſuperſtite, & condito teſtamento, in quo aliquid modicum ei relinquat, mater poterit agere ad ſupplementum legitimę, vſque ad tertiam partem vſusfru. tantum. & idem dicit Pet. de Ancha. fuiſſe cōſultum per Ang. Mouetur, quia ſtatutum debet reduci ad intellectum iuris communis l. 2. C. de nox. & c. cum dilectus. de conſuet. & qđ notatur in d. l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. Sed de iure communi quis capit condito teſtamento non totum, quod caperet ab inteſtato, ſed ſolummodo partem, de qua in auth. nouiſsima. cum ibi notatis, & in corpore vnde ſumtur. C. de inoffi. teſta. facit l. quę nuper. & l. parentibus. & l. cū quæritur. eo. tit. ſubdit Pet. de Ancha. illud, quod per ſtatutū præſeruatur, ſubrogari loco ſucceſſionis, & legitimæ, de quo

dicam

dicam in articulo ſequenti in 2.q. & alia uerba dicit, quę per ſeipſum poteſt lector videre. & cum prædicta concluſione vī tranſire Cuma. in conſi. 35. inci. ſtante ſtatuto. concludēs
25 †legitima computari proportionabiliter ad id, in quo ex forma ſtatuti ab inteſtato ſucceditur, ſiue ex teſtō, ſiue contra teſtamentum ſuccedatur, per iura prædicta. & l. 1. §. vocantur. ff. de contratab. & l. fi. C. de lib. prete. & l. filio. §. matri. ff. de adi. leg. & l. penalis. §. fi. ff. ad leg. Fal. & ad hoc facit quod dixit Fulgo. in conſi. 26. incipien. ſtante ſtatuto. vbi voluit, q̄
26 †ſtatuto augente ſucceſſionem alicuius, puta maſculi, eius legitima ſit computanda proportionabiliter ad id, in quo erat maſculus ſucceſſurus plus, quam fœmina, maxime cū ſtatuta recipiant interpretationem paſſiuam. l. 1. §. lex Falcidia. cum ibi not. ff. ad l. Fal. l. 1. ff. de munc. & hono. Barto. in l. omnes populi 4. q. ſextę princi. ff. de iuſti. & iu. Facit quod cō ſuluit Old. in conſi. 123. incip. quidam potuiſſet. & quod in ſimili dixit Bal. in d. authen. nouiſſima. de filia excluſa a patris ſucceſſione per renuntiationem, vt legitima maſculi tunc 33
ſit triens. de quo plenius dicetur infra in 13. arti. princ. in 3. q. Prædictam concluſionem temperat Fulg. in conſi. 40. incip. Dominicus teſtator, eſſe veram, niſi q̄ reſultaret ex hoc euidens iniquitas & enormis læſio filiæ, puta ſi ſtatutum ab inteſtato excluderet filiam extantibus maſculis, &c. & mandet illam dotari, quia etiam condito teſtō poterit petere cō gruas dotes, licet ſit ei minus relictum. Nec erit verū, q̄ poſſit ſolum petere tertia partem ꝯgruarum dotium, quia non eſt veriſimile q̄ ſtatuentes taliter diſponere voluerint, niſi q̄ in omnem caſum filia congrue dotetur, cum alias poſſet euenire, q̄ filia grata, congrua dote priuari poſſet ꝯ l. fi. C. de do. promiſ. & in l. qui liberos. ff. de ritu nupt. quæ interpretatio tanquam benigna eſt ſumenda. l. in ambigua. ff. de lega.
27 †Cum enim dotare filiam, ſit paternum officium d. l. fi. dicē
28 dum eſt, q̄ †licet ſtatutum velit filiam a ſucceſſione excludere, ex hoc conſequenter non dicatur velle priuare ꝯgruis dotibus. de quo latius dicam ꝯ. in q. ſeq. Quod etiam fortificatur, quia dos filiæ prēſtanda, non cenſetur ſucceſſio filiæ, ſed onus hæreditarium, filio ſeu maſculis ſucceſſoribus, & vocatis iniunctum, a ſtatuto, tanquam ęs alienū l. quotiens. C. de hære. inſt. & l. quotiens. §. hæredes. iunctis notatis in l. 1. §. ſi ex fundo. ff. de hære. inſt. ſecundum Cuma. in d. conſi. 35. incip. ſtante ſtatuto. & eſt demente Pau. de Caſt. in d. authē. nouiſſima. & in d. conſi. 108. inci. ſuper eo, de quo quæritur. & in conſi. 110. incip. ſuper primo quæſito. ver. ad ſecundum in vol. antiquorum conſiliorum, ſecūdum primam impreſſionem. vbi concludit non eſſe curandum, q̄ ſtatutum mā dat filiam excluſam dotari de ligitima, vel euis quantitate,
29 ſed †inſpecto patrimonio eſſe ꝯſiderandū, an dos ſit ꝯgrua, vel non, per l. quæro. ff. de iure dot. & quia relictum pro dote eſt condōnale, ſi matrimonium ꝯhatur, quod eſſe non poſſet, ſi vt legitima deberetur. l. q̄ in prioribus. C. de inof. teſt. iunctis notatis per Bar. in l. Titio. c. §. Titio genero. ff. de cōd. & demon. vbi Bart. vult legitimam tunc eſſe re & tempore minutam. Ad quod etiam facit, quod late cōſuluit ipſe Cu. conſi. 124. incip. do. Anto. in 2. col. poſt. Cyn. in l. ſancimus. in fi. commen. C. de nup. dum volunt talem dotem non regulari ad inſtar legitimæ, nec ſucceſſionis ab īteſt. ita vt nō poſſit fieri ſupradicta detractio ex teſtamento, licet Saly. in d. l. ſancimus. in fine commen. aliter voluerit. De quo latius di- 34
cam infra in 11. artic princ. 2. q. ex quibus in propoſito huius
30 tertij caſus concludo, q̄ †ſi relinquitur filiæ excluſę, vel alteri, cui legitima de iure cōi debetur, minus ea parte quā fuiſſet ab inteſtato per ſtatutum habitura, vt poſſit agere ad ſupplementum legitimæ, habita commenſuratione legitimæ ad ſucceſſionem tantum ſtatutariam, & non iuris cōis, cum limitatione prædicta. Sequitur Cor. conſil. 115. incip. in hac verſic. non ergo 3. vol. Et ſi dicatur, q̄ debitum ab inteſtato poſſit qñque ex teſtamento indifferēter minui. §. ſed noſtra. inſti. de ſuc. lib. & §. hoc ſolito. inſt. de hære. quæ ab inteſt. defe. reſpondetur, q̄ non licet arguere de caſibus ſpecialibus. l. quod vero ꝯ. cum ſimi. ff. de legi. & q̄ non valet argumentatio in his, quibus legitima non debetur, quia etiam agnatus collateralis ſuccedet ab inteſtato, & in totum ex teſtamēto excludi poterit. Item, quod dixi excluſas a ſtatuto, ēt intelligi excluſas a legitima, limitabant aliqui, vt non procedat, qñ fuiſſent inſtitutę aliæ perſonę, quam hę, pp quas fę
31 minę a ſtatuto excluduntur. De quo dicam in art. ſeq. in 4. q. circa medium. & in 14. arti. princ. in 6. q. Et per iſtam rōnē dixit do. Soc. conſi. 288. inci. circa primam 1. vol. verſi prima
conclu. q̄ †excluſa in certo loco a ſucceſſione, & in alio nō, cōputabit legitimam ſuam habita relatione tantum ad bona ſita in loco, in quo non eſt excluſa. vult Cor. conſi. 202. incip. circa præſentem 2. vol. Et prædicta procedūt, quando ſtatutum non prouidet ſuper ſupplemēto legeitimæ, quia vbi prouidet, vt eſt Florentię p reformationē, ſtandū eſt ſtatuto, ſm D. Socin. conſil. 288. in fi. 1. volum. & Corn. d. conſil. 115. ver non ergo. 3. volum. & dixi late in 1. artic. Illud autem, q̄ dixi non hīe difficultatem, ſi ſumus in cauſa inteſtati, quādo ſtatutum diſponit filiam in aliquo ſuccedere, tanquam certa ſit diſpoſitio, procedit, ſi ſtat. taxet illud, quod filiæ, præſer-
32 uat. Sed †ſi non taxet, vt quia illam ſimpliciter mandet dotari, quanta tunc dēbit eſſe dos, ſeu eius portio, magna eſt inter doct. difficultas, vt ꝯ. dixi in prin. huius q. Nam aliqui, vt Bal. in auth. res, quæ in uer. quæro, ſtatuto cauetur. C. commu. de le. voluerunt ſufficere, q̄ mulier ſit dotata quacunq; dote, dicentes ita de conſuetudine ſeruari moti, quia licet ſta. ſit iniquū, hoc eſt nimis rigoroſum, non tñ eſt ꝯ bonos mores, & ideo eſt ſeruandum. l. proſpexit. ff. qui & a qui, & quod notat. Cy. in l. publico. C. de adul. quod ſecundum Pa. de Ca. in dic. conſi. 110. inci. ſuper primo q̄ſito. circa ſeptimū dubiū. in antiquis, & in conſi. 420 incip. viſis & ꝑponderatis, cū ſeq. in vol. nouorū conſiliorū, ſm vltimā impreſſionē, ꝑcederet, vbi pa-
33 ter dotaſſet, quia ſemper patris dotatio præſumit cōueniens, niſi euidenter appareret de magno exceſſu. Secus aūt, ſi eſſet dotata a fratre, vt ibi latius per eum, quę refert & ſequitur D. Lau. in repe. §. cęterū. in ver. reperio autem. inſti. de leg. agna. ſuc. Et D. Fran. Cur. in conſ. 44. incip. ſtatuto, & Maria. d. conſ. 30. incip. quamuis. 3 dubio. & Paul. de Caſ. conſi. 196. incip. in puncto 2. dubio 1. uol. in nouis, & Alex. d. conſil. 83 4. volum. volentes hoc procedere vbi maſculi ſunt inſtituti. ſequitur. Soc. d. conſi. 288. incip. circa primum verſi. confirmantur prę miſſa. 1. uol. ubi refert & ſequitur prædictū conſi. Pau. de Caſ. voluit. Cor. conſi. 210. 1. vol. & do. meus laſ. in d. l. uoluntatis. C. de fideicomm & Corn. conſi. 115 incip. in hac circa finē. 3. vol. & D. Fran. Cur. in conſi. 441. in fin. Alij autem voluerunt dotem indiſtincte non poſſe aſſignari minus legitima, & q̄ñ cunq; agi poſſe ad ſupplementum cōgruæ dotis, etiam vltra legitimam, ſi qualitas perſonarum, & patrimonij hoc exigat §. quamobrem. in auth. de reſti. & ea quæ pa. vt dixi in princ. huius q. maximē, quando non adſunt maſculi deſcendentes defuncto, quam opin. ultra doct. ꝯ. allegatos legendo tenuit. d. præce. meus. d. laſ. in repe. auth. nouiſſima. in fi. C. de inoff. teſtam. & in auth. res, quę in 7. notabili. C. communia de leg. & D. Franc. Curt. in conſil. 73. & dicit modernus Senen. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. q̄ ita etiam tenuit Bal. in quodam conſi. incip. ſtatutum tria habet capita. & in alio incip. diuiditur, ſubdens, q̄ moderni, & moderniores Peruſini ſæpius conſuluerunt pro hac opin. habentes eam pro canonizata, dicens q̄ ſecundum hanc opinionem, fuit ſuperioribus annis Florentiæ in ardua quęſtione facti obtentū, in qua quæſtione erant hincinde cōſilia totius Italiæ, cum qua opi. vī etiam ipſe tranſire ibidem. Alij autem voluerūt talem dotem nō regulari, nec deberi pro modo, & inſtar legitimę, ſed deberi condecenter pro modo matrimonij, & ſm qualitatē perſonarū cōſideratis circūſtantijs, quas. ꝯ. proxime ſubijcio, & ita voluit Bar. poſt Ray. in l. ſi filiæ. ff. de leg. 3. Bal. in d. l. fin. C. de do. promiſ. in lect. noua. uerſic. ſed pone dictat ſtat. & Ang. in auth. de reſti. & ea quæ parit. in fi. principij. & Pau. de Caſt. in d. conſi. 110. & Bal. nouel. in tract. dotium. in 18. priui legio. Bal. in l. ſi pater. vbi Alex. in apoſtillis. C. de do. promiſ. Alex. conſi. 33. 4. volum. Pro quo facit, quia dotis appellatio. arbitrio boni viri intelligitur. l. ſi cum ea. C. de do. promiſ. l. 1.
34 fi. de leg. 1. & d. l. ſi filiæ, & † dī dos congrua habita conſideratione quātitatis patrimonij, qualitatis & honeſtatis perſonarum, numeri liberorum, & cōſuetudinis regionis, & familię. per iura prædicta, & l. quæro cum ſeq. & l. cum poſt. §. gener. ff. de iure do. & l. ſiue gñalis. C. eo. ti. iuncta. l. qđ ſi nolit. §. qui aſſidua ff. de ædil. edic. & l. Titianus. ff. quod cum eo. l nūmis. ff. de leg. 3. & l. imperatores, cum ſi. ff. de contrahen. emp. no. Bal. in d. auth. res quę. in quam ſnīam vī inclinare D. Bap. de S. Sener. in repe. l. oēs populi in ver. 23. quæritur. ff. de iuſti. & iur. & D. Fabi. in repe. d auth nouiſsima. in 8. artic. prin. in fin. & D. Lau. in repe d. §. cæterum, & licet D. Alex. in conſi. 7. prę allegato, dicat poſſe prędictis rīderi, ſ. uerum eſſe, q̄ dos dicatur congrua habita rōne perſonarum, & prædictarum circū ſtantiarum, & ſic arbitrio boni uiri, ſed q̄ tale arbitrium non debeat eſſe minus legitima. Tamen puto q̄ in puncto iuris iſta ultima opinio ſit uerior licet p̄cedēs ſit magis cōmunis, niſi diſtinguendo concordemus opinioues, iuxta. l. adeo, cū
35 vulga. de acquirend. rerum domino. Et faciamus concluſionem, q̄ dos nō debeat eſſe in dubio minus legitima, quaſi ſit minuſcula, vt dictum eſt, & portio, quæ legislatorib. uiſa eſt congrua filijs, & filiabus, quæ concluſio limitatur, niſi cōſuetudo regionis aut familiarum, aut honeſtas, & qualitas p̄ſonarū ac aliæ circunſtantiæ. ꝯ. alleg. aliud ſuadeant, in tm̄, vt qñq; ſit taxanda maior legitima, prout dictum eſt, & etiam no. Bal. nouellus in loco præallegato, puta ſi nobilis habeat paruum patrimonium, & plures liberos. Nam fas erit, quod dos ſit maior legitima, vt eius filię poſsint in familia nobiliū

nubere,

Source : BIU Cujas

nubere, vel plebeiorum, cum quibus coniungi, non ſit eis in decorum. Quod facile facere non poſſunt cum parua dote, qualis eſt portio legitimæ, vbi adſunt plures liberi, & modicæ facultates, & qñq; ſit taxanda minor, puta, ſi vilitas perſonæ hoc exigat, vt videmus in ruſticis diuitibus ſeruari, & in comitibus qñq;, & baronibus, ac magnis nobilibus, q ſi vnicam tantum filiam habuerunt, & vnicum filiū, nō dabūt filiæ pro dote portionē legitimæ, hoc eſt ſextam partem etiã allodialium, & hoc ſuadente d.l. quæro. & iura ſup. alleg. Itē limitatur niſi adſint in ſtatuto verba, quæ inferant, ꝙ etiam ſi dos ſit minor legitima, non liceat plus petere, vt s̃. dixi allegando Bal. Sal. Pau. de Ca. & Ale. & ꝙ verior opi. ſit, ꝙ dos nō debeat arbitrari eſſe minus legitima, niſi ex circunſtantijs, de quib. hic, ſeu conſuetudine regionis, vel patriæ aliud ſuadeatur, firmat eleganter Corn. conſ. 48. incip. de plurib. 2. volu. dicens ſe in conſulendo ſolere ita tenere. quod ſecum ita ẽt conſuluit Do. Baldus de Bartolinis, & Corneus conſ. 107. incip. in hac. eo. vol. & Corn. conſ. 111 incip. videtur. 2. vol. & conſ. 162. incip. primo aſpectu. in fi. 2. vol. & conſ. 201. incip. circa præſentem eo. vol. & pulchre conſ. 115. inci. in hac. prope fi. 3. vol. & 123. inci. licet. in fi. eo vol. Item has circunſtantias & conſimiles optime explanat Fran. de Aret. in conſ. 17. in ver. ad quintum. & ver. alio etiam, declarando quale dẽat eſſe arbitrium boni viri ſuper dote taxanda. Et hanc meam diſtinctionem ſequitur & firmat pro cõi ſententia D. Barto. Soc. in conſ. 288. inci. circa primam. 1. vol. vbi ſubtiliter loquitur, dicens inter cætera, non eſſe conſiderandã legitimam ẽt cõmenſuratiue in ea, quæ ſuccedere nō dẽt, cũ ſit, vt ſup. excluſa a legitima. Item quod dixi dotẽ poſſe aſſignari minus legitima, ſequitur & temperat Baldus Nouellus in loco s̃. alleg. vt procedat, dummodo quantitas aſſignata ſufficiat ad alimenta, correſpectiue tñ ad vires patrimonii præſtanda, qa commenſuranda eſt dos ad alimenta citra & vltra legitimã ſm qualitatem perſonarum. l. ſeruis vrbanis. cum ibi not. ff. de lega. 3. cum ſtatutum non poſſit tollere alimenta, vt dicã in qō. ſeq. Quod dictum poteſt argui tanquam dubium, quia eo modo filia diues non poſſet petere dotes, vel ſe congrue dotari, contra d. l. fi. C. de do. promiſ. & no. Ale. in l. 1 ff. ſo. matrimo. & in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. quoniam talis a patre ali nō dẽt. l. ſi quis a liberis. §. ſed ſi filius. ff. de lib. agno. niſi dicamus, ꝙ dos eſt taxanda correſpectiue ad alimenta, ad eum finem, vt non deſint alimenta, nō aũt vbi filia habet vnde ſe alat. & ꝙ nō procedat arg. de dote ad alimenta, notat in propoſito Cy. in l. ſancimus. in fi. commẽti. C. de nup. Ang. in l. a filia. in prin. ff. ad Treb. & Ale. in d. l. mulier. §. cum proponeretur. in fi. cõmen. Imol. & Ro. in d. l. 1. & ibidem Ale. ff. ſol. matr. vnde verius dicendum eſt, prout docebat Ang. in d. conſ. 475. inſerto inter conſilia Bald. tertio
36 volumine, ſecundum vlt. impreſs. ꝙ †iſta alimenta ſint quid ſeparatum a dote. Ita, ꝙ ſi dos non ſufficiat ad alimenta non peratur ſupplementum dotium, ſed alimentorum, ſeu quicquid ad alimenta ſufficiat per ſe. Inſuper eſt aduertendum,
37 ꝙ quando † ſtatutum filiam dotata excludit, habet locum, etiam ſi non ſit congrue dotata, vt quia modica dos ſit data vel conſtituta, & inæqualis alijs ſororibus, quia actum dotandi, non modicum, conſiderat, ſecundum Bal. in cõſ. inc. cum in cauſa. quod conſilium refert & ſequitur Do. Bapt. in d. repe. l. omnes populi. in loco s̃. all. licet ſit faciẽda reductio ad dotem congruam, vt per Cor. conſ. 112. inci. videtur. 2. vol. & 242. 2. volu. Facit quod in ſimili dicimus de legitima. in l. oratio. & quod not. in auth. nouiſs. in propoſito legitimæ. C. de inof. teſta. & faciunt ad hoc authoritates Doctorum ſup. allegatæ volentium agi ad ſupplementum congruæ dotis. & dicebat D. Benedictus Capra in conſ. 38 inci. & ſi viſo, &c.
38 ꝙ †ſi ſtatutum diſponat filiam dotatam, ſeu cui aliquid ſit ꝑ dotibus ſolutum, non ſuccedere, ſatis eſſe ad excluſionẽ, ꝙ conſtat de particulari ſolutione dotis, vt ibi per eum. dixi in 8. art. prin. quarto membro. Plus dixit Bal. in c. ſi proponente. de reſcr. ꝙ ſi ſtatutum excludat dotatam, procedit ſi mulier ſit etiam in vno nummo tantum dotata. Pro quo faciũt notata in auth. qui rem. cum concordan. ibi traditis per Do. meum Iaſo. C. de ſacroſ. eccl. ſequitur Corn. conſ. 100. incip. non caret. in 3. volumine. quicquid in contrarium conſulue
39 rit ipſe Cor. in conſ. 77. incipiẽ. licet. & 107. ſecundo volum. †Quid autem ſit, ſi ſtatutum excludat congrue dotatam, ſeu legitime? D. Barth. Soc. conſ. 287 inci. in cauſa. 1. volum. dicit debere conſtare & probari, ꝙ ſit congrue dotata, & ꝙ aſs nō ſit a ſucceſſione excluſa. ſequitur conſ. 202. incip. circa præſentem. in fi. 2. volu. eo quia qualitas illa a ſtatuto requiſita, debet deduci & probari, iuxta no. per Io. An. in c. 1. de homi. in 6. & Bal. in l. hi, qui ad ciuilia. C. de appel. & in l. ſi quis nō dicam rapere. C. de epiſco. & cle. & Angel. in l. fideicommiſſum. §. tractatum. ff. de iudi. quia ſi dicatur verbum, legitimæ, ſignificare ius, quod eſt probata probatio. l. ab ea parte. ff. de proba. reſpondetur, ꝙ cum hoc ius depẽdeat a facto, eſt probandum, vt per gl. 2. in l. 1. C. quę ſit. lon. cõſue. Et hoc eſt temperandum, niſi in dotatione patris. quę, vt dixi. s̃. ꝑſumitur legitima, niſi de ꝛrio appareat, vt s̃. †Poſt ꝑdicta quęri poteſt, an dicatur dos congrua, conſiderato tempore, quo aliqua dotatur, ſeu dos datur, an vero conſiderato tpe mortis patris dotantis ſeu alterius, de cuius ſucceſſione agitur, puta ſi tempore mortis, pater reperiatur ditior, quam tempore dotis datæ vel conſtitutæ inter uiuos. Nam ſi per teſtamentum ſeu in ultima voluntate cõſtituitur, ſine dubio inſpicit, tps mortis, cum ante non ſumat effectum vltima uoluntas, & prima facie vr̃ dicendum attendendum eſſe tempus mortis. prout dicimus in legitima, quę ſi fuerit aſſignata. filio in vita, & demũ auctæ fuerint patris facultates. debebitur ſm valorem bonorum mortis tpe, ſiñ veriorem opinionem. de qua per Bal. in l. pactum. in 6. op. C. de colla. & in l. quamuis. C. de fideicom. Imo. Ro. & alios in l. ſtipulatio hoc modo cõcepta. ff de ver. obl. Pau. de Caſt. in l. in ratione. la. 2. & ibi Ale. ff. ad legem Fal. per tex. in l ſi quando. §. primo. & in l. cũ quæritur. & vtrobiq; nota. C de inof teſt. dum illi tex. volunt in computatione legitimæ attendi tps mortis, licet aliqui cõtrarium tenuerint, vt ibi traditur, & ita tenuit Bal. nouel. in trac. dotium in 18 priuilegio per fundamentum prędictum & quia iſta qualitas, quod aliqua ſit dotata, debet attẽdi tpe ſucceſſionis, & ſic ſecũdum tempus mortis eius, de cuius ſucceſſione agitur. l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxa. & pro hoc adducit deciſionem Pau. de ca. in conſ. 131. inc. licet iſta domina Lixa in princ. in uol. antiquorum conſiliorum ſecũdum primam impreſſionem, quia ſecundum veritatem loqtur in diuerſo caſu, licet in ea, q̃ propter patris paupertatẽ, erat maritata ſine dotibus. Contrarium, tñ ſententiam, quam puto veriorem, tenuerũt Bal. in l. fi C. de dot. promiſ. & Iac. Bu. in d. l. pactum & Bal. Pau. de Caſt. & dominus præceptor meus. in d. auth. res. quæ. C. cõmu. de lega. Pro qua facit ꝙ no.
41 Bal. in c. cum M. Ferrarienſis. de conſti. vbi uoluit † filiam dotatam quæ cum iuramento promiſit plus non petere, nõ poſſe plus petere, ſi paternæ facultates auctæ fuerint. Eſt enim, dos debita propter matrimonium, & tempore matrimonii l. 1. ff. ſo. mat. l. 3. ff. de iure dot. & l. fi. C. de do. promiſ. adeo ut illo tempore dote data, pater ab obligatione liberetur. Vnde talis obligatio ſortita effectum, & extincta, non debet reuiuiſcere. l. cum res. §. auream. ff. de ſol. At in legitima ſecus, eſt, qa in patris uita non debetur. l. 1. §. ſi impuberi. ff. de colla. bo. Vnde conſequẽter eo tempore non recipit taxationem. & ita dixerunt quidam moderni. in l Gallus. §. & quid ſi tñ. ff. de lib. & poſth. & ita D. Laur. in repe. § cæterum. in ver. ſed
42 an filia. qui vlterius dicit, ꝙ †ſicut hęreditate diminuta dotes iam datæ non minuerentur, ita eſſe debet econtra, cum non debeat quis admitti ad perendum, id cuius contrarium, non foret petiturus. l. pe. C. de ſolu. quæ fortius ſecundum eũ ꝓcedunt, ſi augerentur facultates poſt mortem. ar. l. in lege Falcidia ſeruorum. ff. ad legem Fal. Et ita late conſuluit Corneus conſ. 108. inci. in hac. 2. uol. Prædicta procedunt in dote iam conſtituta, ſeu data ante tempus mortis dotantis, aſs autem dos eſſet taxanda ſecundum facultates exiſtentes tempore mortis, vt uoluit Pau. de Ca. in conſ. s̃. allegato. quia eo tempore, ſ. mortis ſucceſſio deferẽ, & ius petitionis dotis ĩminet & non eſt extinctum. Facit in arg. d. §. ſi extraneus. & l. 2. ff. de
43 aur. & ar. leg cum iuribus s̃. dictis. Secundo quæro, †an ſtatutum excludens filias a ſucceſſione propter maſculos, non facta mentione dotium vel alimẽtorum, uideatur etiam illas excludere a petitione eorum, ſcilicet dotis & alimentorum & eſt dicendum ꝙ non, quia dos & alimenta ſunt quid ſeparatum a ſucceſſione imo vt dixi in prędicẽti, q. dos cenſetur ęs alienum, & non debetur ad inſtar ſucceſsionis Quod pa-
44 tet, quia †dos debetur filiæ in uita patris, & de neceſſitate. l. fi. C. de dotis promiſ. vnde ſtat regula, ꝙ ex ſeparatis non infertur. l. Papinianus exuli. cum uul. ff. de mi. & ꝙ caſus omiſſus, relinquitur diſpoſitioni iuris communis. l. ſi cum dotem, in princ. ff. ſo. ma. l. ſi extraneus. ff. de condi. ob cau. & l. commodiſsime. cum concor. ff. de li. & poſth. Item cum alimẽta ſint de iure naturę, vt patet. inſt. de iure nat. gen & ciui. in prin. & l. 1. §. ius naturalę. ff. de iuſt. & iur. idcirco tolli non poſſunt. §. ſed naturalia. inſti. eo ti. s̃. allegato, & ꝙ no Bar. in rep. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. Nec. n. debet intellectus ſtatuti referri ad impoſſibilia ſtatuentibus, l. continuus actus. §. cum quis ſub hac. ff. de uer. ob. & l. apud Iul. §. fi. ff. de le. 1. & l. 2. ff. de admi. re ad ciui. per, & l. ſi pater. ff. de his quæ in frau. cred. c. 1. ſi de fe. fue. contro inter do. & agn. no. Io. An. in c. fi. de immuni. eccle. in 6. in nouel. †dotes autem adinuentæ ſunt ob pu-
45 blicam vtilitatem, ut mulieres facilius maritos inueniant, & liberis hominibus reſpublica repleatur, ita ut in ambiguis ſit ſumenda interpretatio pro dote. l. 1. cum ibi late notatis. ſol. matrimo. & l. in ambiguis. ff. de iure dotium. & de regu. iur.

Source : BIU Cujas

Et in alimentis ita voluerunt Butr.& d'octo.in c.Raynutius. de teſtam.Cy.Bal.& ſcribentes in l.ſancimus.C.de nup.& ibi clare Bal.in fi.commen. Bal.in conſ.179. incip.anno Domini, alias incipit, punctus talis eſt, quidam Dominus Gregorius.5.volum. ſecundum vltimam impreſſ'o.alias eſt.21.tertia parte,ſecundum eandem impreſſionem, & ſm penul.im preſſionem in primo uolumine,num.218.alias.in 2.uol. nu. 304.Roma.in l.1.C.qui admi.d.Lauren.in repe. §.cęterum.in ſti.de legi.agna.tu.& Bal .nouel.in loco.ſ. proxime allegando,& infiniti doc. tenentes, ꝙ legitima filiis per ſtatutū tolli non poſſit,eo quia ſuccedat loco alimentorum, quos retuli. s.in 1.art.prin.1.q. vbi de hac materia ēt dixi, vbi retuli.Bald.
46 in l.fi.§.ipſum autem.C.de bo.quæ libe dicentem, ꝙ †ſtatutum non poteſt filiorum legitimam adeo minuere,vt alimēta non habeant, de quorum veritate ad ibi dicta me remitto.& hæc adeo vera ſunt, ut ēt ſi dos ſit filiæ excluſæ a ſucceſſione conſtituta aut data,& non ſufficiat ad alimenta,poſſit filia petere tm̄ ut ad alimēta ſufficiat,vt dixi in p̄cedēti quęſtione,allegando in terminis Ang.in conſ.465.incip.ſtatuto ciuitatis Mantuæ.inſerto inter conſilia Bal.in 2.vo.ſecundū vltimam impreſſionem.& ſequitur Ioan.And.in addi.Spec. in rub.de ſtatu mona.circa finem, allegando Richar. malū. in diſputa.inci.habet conſuetudo.& dixerunt Bal.& Ang.in
47 l.qui filium.ff.vbi pupil.edu.debe.per illum tex.ꝙ †ſi talis excluſa dotari debeat,alenda eſt per excludentes,quouſq; dotetur.vt quia ſtatutum mandet filiam excluſam dotari cum nupſerit.Sequitur Bal.in l alimenta.C.de neg.geſt.vbi ſubdit ꝙ ſi mater eo caſu alimentauerit filiam,poterit repetere alimenta a filio maſculo hærede vniuerſali,& qui ex forma ſtatuti in totum ſuccedit.item, ꝙ non intelligatur in terminis noſtræ quęſtionis filia excluſa a dote, voluit, Bal.in d.l.fin.in verſ.ſed pone ſtatutum.C.de do.promiſ.dicens,ꝙ agnati excludentes tenentur illam dotare.per ea,quæ no.Dy. & Bart. in l.ſi marito.§.ſi uoluntate.ff.ſol.ma.vbi uolunt onus dotādi tranſire ad hæredes, ēt in fiſcū.no.Bar.in l.poſt dotem.vbi allegat in propoſito.& Dyn.ac docto.in l.inſulam. in princ. cod.titu. Idem in propoſito quæſtionis noſtræ, voluit Salyce. in l.pactum.C.de collatio.& Fulgo.in conſilio.228.incipien. Antonius de Morando.in fine.Roma.in d.l. prima. ff.ſoluto matri.domi.Lauren.in d.§.cæterum.& Bal.nouel.in tracta. dotium.in 6.parte.in 18.priui.verſicu.tamen etiam ſi non loqueretur. & pro hac parte facit quia ſecundum Fulg.in loco prędallegato,dotis cauſa, fauorabilior eſt quam alimentorū, cum dotes alimentorum cauſam habeant annexam. l. proonerib.C.de iure dotium.& l.ſi cum dotem.§.ſinautem in ſe uiſſimo.ff.ſo.matrimonio.Plus voluit Bal.in d.conſilio.169.
48 quod † ſtatutum excludens ſimpliciter filiam, intelligatur de dotata,adeo vt ſi moriatur, nulla ſibi dote conſtituta per defunctum,vel hæredem, tranſmittat hæreditatem paternā ſeu portionem ad filios ſuos ſeu poſteros. & cum eo trāſit D. Lauren.in repet.d.§.cæterum.De cuius dicti veritate dixi in ſexto art.prin.in 4.membro.& ſic Bal.vult, ꝙ in caſu præmiſſæ quæſtionis nupta ſine dote, poſſit nihilominus petere dotem, ex quo prædicta concluſio ampliatur, quod etiā eſt de mente Pau.de Ca.in l.ſi ſocer.in prin. ff.ſol.mat. & in conſil. 131.incipiē.licet iſta domina Liſa.in volumine antiquorum conſiliorum,ſecundum primam impreſſ. & per Ale. late in conſil.7.incip. viſis & diligenter.2.vol. Vnde dixit Cor.con-
49 ſil.100.incip.non caret.ver.vī tñ. 3.vol.ꝙ †eſto,ꝙ ſtat. excludat filiam a legitima vel legitimæ ſupplemento, nihilominus poterit petere dotes,vel ſupplementum congruæ dotis. Cui deciſioni ob quod no.Gul.de Cu.in l.cum is. §.ſi mulier. alias §.ſi in cauſa.ff.de cond.inde. & Bar.in l.obligationum. §.lege.ff.de act.& obl.& in auth.res,quæ. C.commu. de leg. & in l.mulier.§.cum proponeretur.ff.ad Treb.Salyc. in l.qui liberos.ff.de ritu nupt.& Pau.in c.1.de adul.vbi voluit patrē non teneri dotare filiam nuptam ſine dote, quia vī ceſſare ratio,propter quam dos eſt conſtituenda.l.fi.C.de repu.& in auth.de nup.§.ſi quis igitur. & quia dos ſuccedit loco alimētorum,vt no.Cy.& Bal.in l.vbi adhuc. C.de iur.dot.Cyn.in l. non enim.C.de admi.tu.& Bar.in l.fi.ff.de his, quib.vt indi.& quod no.in d.l.qui filium. Maritus.n tenetur vxorem alere, nulla dote conſtituta,ſeu data.l.quid ſi nulla.ff.de reli.& sū. fu.Cy.& doct.in l.qui vxorem.C.de neg.geſt. & in d.l.ꝙ one rib.C.de iu.dot.ſolet notari in d.§.ſinautem in ſæuiſſimo. & vbi quis habet vnde ſe alat,a patre,vel ſimili perſona,alimēta petere non poteſt.l. ſi quis a liberis. §.quod ſi filius. ff.de li. agno. Sed ad hoc reſpondetur. ꝙ cōis opinio eſt in p̄rium.ſ. ut pater teneatur ad præſtandum dotem, ēt filiæ nuptæ ſine dote data vel conſtituta, ſecundum gl. & Ang.in d.§.lege.& Bal in d.auth.res,quæ.& in l.fi. C.de ſen.quæ ſine cer.quanti. & in d.l.cum his.§.ſi mulier. in lect. antiqua. & in l.1.vbi etiā Rom.Imo.& moderni ita tenent.ff.ſol.matr. & Paul.de Ca. in d.l.ſi ſocer.in princ. & Cun.in conſilio 131. incipien. duo fratres.imo fortius voluit gl. in c.hoc ſanctum.32.queſtio.2.
50 & in c. 1.de rapto.25.q.1. ꝙ †pater teneatur dotare filiā nuptā ēt ſi nupſerit eo inſcio,& ſine illius licentia Et pro prædictis adducitur,quia pater tenetur ad duo.ſ.filiā maritādā, & dotandam.d.l. qui liberos.vñ alterū non ſufficit. l.ſi hęredi plures.ff.de cond.inſti.& facit quod no.Bar.in d.l. 1. in 4.q. & in l.nupta.ff.ſol. ma. quia in filia maritata non videtur ceſſare, ratio dotis conſtituendę, ut ibi,& quia intereſt nuptæ habere dotes,vt a uiro melius tractetur,arg.not.in §. ſic itaq;.a'ſ. ſi quis re.in auth.de nup Nec obſt.d.l.fi.C.de repu.cum concordan.quia non faciūt ad rombum, ſm Pau.de Ca.in d.l. ſi ſocer.quia hoc ſolum probant, ꝙ maritus qui accepit vxorē ſine dote tenetur eam alere,& non poteſt eam de domo expellere,non tñ negant quin mulier ad ſui commodum poſſit dotes petere,& hoc eſt de mente Cuma.in conſilio.s.alle
51 gato ibi.Præterea vī adeſſe.& Ale.in d.conſ.7. †nec licet arguere de alimentis,ad dotes, quia non valet argumentū. vt dixi in q.prece.& patet quia pater tenetur filiam diuitem dotare.l.fi.de do.promiſ.quam alere non tenetur d.l. ſi quis a liberis.§.ꝙ ſi filius. Vbi aūt ſtatutum mandaret expreſſe filiā dotari,res eſſet magis clara,ſecundum Pau.de Ca.in d.l.ſi ſocer.in prin.& in d.conſ.139.& notatur late per Ale.in d.cōſ.
52 7.Quia ſtatutum excludens propter dotem vī omnino uelle ꝙ mulier dotem habeat per no.per gl.in d.l.ſi ſocer.§.primo. & competit ad dotem actio,ſeu condictio ex ſtatuto.l.1.cum ibi traditis.ff.de condi.ex leg.Bar..in l.omnes populi.ff.de iuſ & iur. & in l.1.in prin.ff.ad legem Falcid. & in l.de quib. circa fi.poſt Gul.de cu.ff.de legi.& in l.ſi duo patroni.§.ſi quis iurauerit.ff.de iureiuran.Bal.in l.ex placito in 10.q.C.de rerum permuta.cum ſimilib. Quo caſu, quando actio competit ad dotem, bene concordant Doct. vt filia nupta ſine dote,poſſit agere. Et hoc uult Gul.de cun. in d.§.ſi mulier. Barto.poſt Old.in l.Lucius.ff.de legatis.2.Et Bal.in l.filiam.C.de lega.& in l.huiuſmodi.§.cum pater.ff.de lega.primo. & Petr.de ancharan.in l.filius.ff.de teſtament. Et notatur in dicto conſil. 7.quod conſilium in hoc paſſu,mihi partem laboris ſuſtulit. Sequitur.d.pręceptor meus,domi.Iaſon in l.de alimentis.in fi.C.de tranſa.Et conſequenter iuxta prædicta infertur quod
53 †vbi ſtatutum excludens filiam a patris ſucceſſione,mādat, illam dotari, licet fuerit a matre vel alia perſona dotata, poterit nihilominus a patre uel hęredibus dotes petere,non obſtante,quod ſit nupta,per iura prædicta,iuncta d.l.fina.C.de dot.promiſ.Dum ibi traditur filiam diuitem eſſe,nihilominus a patre dotandam, & hoc in terminis voluit Bal.in d.cō ſil.179.et Pau.de Ca.in d.conſ.131.et in d.l.ſi ſocer. in princ.
54 et Ale.et d.præcep.meus in locis proxime alleg. †Vbi aūt ſtatutum ſimpliciter filiam excluderet, nō diſponendo aliter, ꝙ dotetur, idem eſſet dicendū,vt prædixi, quia nihilominus de iure cōi dotari a patre debet. Faciunt,quæ dixi ſupra in 6.
55 artic.princ.in quarto membro,in x.q.vbi concluſi, ꝙ † ſtatutum excludens dotatam, non habet locum in dotata ex bonis matris,vel propriis ipſius dotatæ. Eſt aūt differentia, quo ad effectum ſuccedendi, an excludatur dotata, an filia ſimpliciter,& mandetur dotari, ut dixi late. ſup. in d.6.art.prin. quarto membro.7.q.Item prædicta concluſio ampliatur,vt
56 etiā procedat † in filia facta moniali,quia licet a ſucceſſione excludatur, quod quando ſit, dixi in d.6.ar.prin.primo mēb. in 2.q.nihilominus debebit dotari,ſecundum Pet.de Anch. in conſ.107.incip.in paucis uerbis, quia ꝓhit matrimonium ſpirituale,quod eſt fortius quam carnale.c.inter corporalia. de transla.& probatur ſm eum,in auth.de trien.& ſemiſ.§.2. & in auth.niſi rogati.C.ad Trebel.Attenta ratione illius authē.quæ eſt,vt legatum dotis,uel in cauſam nuptiarū,debea tur ēt ingredienti religionē, ne alias impediatur vita cōtem platiua.De quo credo dixiſſe. ſup.in d.6.art.prin. primo mē.
57 2.q.†Quid ſi ſtatutum dicat, ꝙ non poſſit facere querimoniā de dote illa,quæ fuit dotata per decem annos, Cor.conſ.49. incip.videtur.primo volumine, dicit,quod tale ſtatutum lapſis decem annis excludit querelam dotis,non hæreditatis,
58 vel ſucceſſionis in hæreditate,quæ debetur. †Quid autem,ſi ſtante prædicto ſtatuto,pater relinquat filiæ pro dote ſeptingēta, ſi nupſerit,& trecenta ſi monaſteriū fuerit ingreſſa, an omnino ſeptingenta debebuntur? Thomas de Formaginis, quem refert Io. An.in addi.Spe.in d.rubr.de ſtatu mona.circa fi.tenuit ꝙ ſic.& eum ſequitur Albe.de Roſ.in ſecun.parte ſtatutorum,in 104.q.inc.adhuc ex eodem themate.& in l. Deo nobis.C.de epiſ.& cle.Pro quo facit ſecūdum eos, quia talis conditio reijci debet,cum tale relictum dotis, ſuccedat loco legitimæ,per l.quoniam in prioribus. C. de inoff.teſta. Et quia ſicut conditio,ſi non nupſerit,hodie eſt turpis in virgine,authent. cui relictum. C. de indi.uidui. tol. & relictum debetur,vt ibi, ita etiam iſta conditio ſi nupſerit,adiecta volenti profiteri, & religionem ingredi, debet reijci, & relictū deberi.§.ſed hoc de præſenti.in auth.de ſan.epiſ.Sed p̄riū te

nuit

Source : BIU Cujas

nuit Rich.malum.in diſputatione ſua inci.habet cõſuetudo Cum quo videtur tranſire Ioa. And in addi.Spec.in rubrica. S. allegata. Motus, quia eſt in filię arbitrio eligere quod legatum velit.vel nubendo, vel religionem intrando.l.ſi quis Sẽpronium. ff.de hæredi.inſti.& l.nonnunquam.ff de cõd.& de
59 mon.& l.ſi ita legetur.ff.de leg.2.†Et licet conditiones de nubendo, vel religionem intrando.a iure remitrantur, non tñ vī remitti tacita optio filiæ cum remiſſa conditione non tollatur conditionarum.arg.l. quæ ſub conditione.§ quotiens. ff.de cond.inſti.& l.hæc ſcriptura.ff de cond.& demon.Maxime quia hoc caſu remiſſio conditionati cõcernit fauorem, filiæ. Vnde in eius læſionem,& ad tollẽdum optionem retor queri non debet.l. ꝙ fauore C.de leg.& l.plane . §.fi. ff.de le. 1. Pro ſolutione dicendum eſt in hac.q. Quæ non procedit, ſine difficultate, per prædicta,& per no per Doc.in l.2.ff.de his quę pæ.no vbi Bar.& Ale.conſ.124 inci. uiſo themate. 2.vo. & Matheſil.notab.52.inc.no. ꝙ conſuetudo. Soc conſ.269.inci.pro inueſtigatione Fely late in c.in præſentia.de prob.do. in auth.ſi qua mulier.C.de ſacroſ.ecc. ꝙ in terminis ſtatuti, ſi relicta, vel eorum alterum non aſcendunt ad congruas dotes, ī oẽm caſum peti poſſit ſaltẽ ſupplemẽtũ ad cõgruas dotes, per ea, quæ in præcedenti q. dicta ſunt. Vbi etiam tango, an dotata agere poſſit ad ſupplementum alimentorum. Vbi autem relicta ad congruas dotes aſcenderent, vel eſſemus
60 in meris terminis iuris communis, ſ. †an conditio reiici debeat,& demum ſit in facultate filiæ eligere, quam ſummam velit, remitto me ad no.in locis.S.alleg.& per Bar.in l.2.ff.de his, quæ pę.nomine.& per Bal. in l.1.in lectura antiqua. C.eo. & in d.l. Deo nobis.& in d.auth niſi rogati. Vbi dixit, ꝙ conſuetudo obſeruat vt attendi debeat diſpoſitio teſtatoris, cõditione non reiecta. Quem ſequitur ibi Pa. de Ca de qua materia ẽt ibi notant moderni Peru.& Roma.in l.ſtipulatio hoc
61 modo concepta.ff.de ver.ob.cum concor. Tertio quęro, †an ſi ſtatutum excludens filiam, mandet illam dotari,& contingat fieri legatum pro dotibus, adiecta maxime clauſula, ꝙ plus petere non poſſit, filia ſibi prędiudicet acceptando legatum, quo minus agere poſſit ad congruas dotes, ſi legatum ad eas non ſufficiat. Pau. de Ca.in conſ.131. incip. iſta domina Liſa.in vo.antiquorum conſiliorum ſecundum primam impreſſionem, tenuit ꝙ ſibi non prędiudicet, motus, quia dos eſt debita vigore ſtatuti, ſicut legitima de iure cõmuni, adeo vt pater vel frater legando dotes minus congruas, videatur legare minus debito, nec poſſit apponere aliquod onus, vel prohibitionem circa debitum.l. 2. § idem Iulianus quęrit. circa prin.ff.de dote.p̃le.l.ſi arrogator. §.ſed an in impuberi . ff. de adop.& l. quoniam in prioribus. C.de inof.teſt. Nec.n.dẽt eſſe in patris, vel fratris poteſtate, ſe per prædicta verba. vel alia eximendi ab ipſa obligatione, per no. per.gloſ. & doc.in l.alimenta.C.de neg geſt. Vñ cum prohibitio, vel oneris adiectio ipſo iure non tenuit, per prædicta, pariter filia acceptãdo legatum non debebit ſibi præiudicare, quaſi non acceptet cum onere vel prohibitione Faciunt, quę not. in ſi'i Bal. in l. hac edictali.in uer iuxta hoc pone, ꝙ filię. C. de ſecu.nu. & in l.ſi qñ.§.fi C.de inof.teſt.& ibidem Saly.& Pau de Ca.& Bal.& Pau.de Ca in l.omnimodo.eod.titu. Angel.in l.iubemus. C.ad treb. Im.& Alex.in l.quid de bonis. §.cum fideicõmiſſum. ff ad leg. Falci & Io. de Ana.in conſi. 99. incip. viſis & conſideratis.& Alex.in conſi.68. incip. ſuper primo dubio quæritur.1 uol. Et late Corneus conſ.175.inci.in hac.4.volumi. Dum loquuntur de legitima vel debito legali, ſicut eſt præſeruatum filijs primi matrimonii ex diſpoſitione.d.l.hac
69 edictali ut filius in eis ſibi non p̃iudicet. licet acceptet relictũ ſibi factũ cum clauſula, ꝙ plus peti nõ poſſit. Plus dixit Pau. de ca.in d.l.omnimodo.& in d.l.ſi quando.§.fi.& ibidem Moderni, ꝙ etiam ſi dicatur, ꝙ filia petens dotes, ſit priuata relicto, nihilominus poſſit petere, per ea, quę uoluit Barto. in l.1. C.de his, quę pęnę nomine. quamuis fuerit ſm eos cõtriariũ conſultum per D. Ioan.de periglis Senenſem præceptorem Bal.& male.& prędicta ſequitur Bal.nouel.in tractatu.dotiũ in 18.priuile. Item dixit Pau.de Caſt.in d.conſ.131. quem ſe-
62 quuntur Moderni.in d l.ſi qñ.§ fina. ꝙ † filia renuntiante legatis ſibi in teſtamento factis non intelligitur renuntiatum iuri petendi congruas dotes, prout dicimus in legitima, per illum tex.& nota.in locis ſupra allegatis. prędictam concluſionem ampliandam puto, etiam vbi ſtatutum expreſſe nõ prouideret ſuper dotib.dummodo non prohiberet dari. cũ eo caſu, ẽt ſint de iure cõmuni debitæ. iuxta. l. fin. C.de dotis, promiſ.& dixi.in præceden.q.qa tũc filia acceptando legatũ nõ debet ſibi præiudicare, quominus agere poſſit ad congruas
63 dotes p̃ prædicta †Quid aũt, ſi filia ſuccedat maſculo illã pro parte excludenti. & qui pro parte debet ipſi fœminæ portionem, p̃ ſtat.præſeruatam, an ſi talis fœmina non conficiat inuentariũ, amittat illam partẽ. Pau.de Ca.in cõſ.113.inci.ſubſtitutio prędicta cum ſeq. in uolu.antiquorum conſiliorum.

64 Quarto quæro. †an ſi ſtatutum dicat, ꝙ filia ſit cõtenta dote pro ſua falcidia, ſiue pro falcidia, debita in bonis patris, poſſit petere legitimam. Barto.in l.prima, in prin.ff.ad legẽ Fal. tangit hanc quæſtionem,& dicit quod non, tũ quia, propter communem vſum loquendi legitima appellat Falcidia, ar.
65 l.cum de lanionis. §. aſinã molendinariã, ff.de fun.inſtr. † Tũ quia uerba debent intelligi ſecundum qualitatem perſonę, ad quam referuntur.l.plenum. §.equitij.ff.de uſu & habi. l.ſi quis exhæredato. § irritum, ff.de iniuſt.rupt. & irri. fa.teſt. & ad hoc ulterius adducit gl.in l.ſi patronus.ff.de dona. dicens hoc eſſe de mente Az.in ſumma, in auth. de hære.& fal.ver. quæ primo capite.& c.cum qua opinione communiter trãſeunt docto. ut atteſtatur Alex.in dicta l. prima, qui ulterius
66 adducit ad hoc, ꝙ † falcidiæ appellatione poſſit intelligi de legitima. gl.in authen. Vnde ſi parens. C.de inofficio.teſtam.et in corpore unde ſumitur & in l.quotiẽs. in uer facilis. C.fam. ercif.& quod notat gl.in uerbo falcidia.in titu.ad legem falcidiam & in §.hinc nobis. in uerſic. falcidiam. & in auth. de hæredi.& fal.hinc ſecundum Bartolum in dicta authentica unde ſi parens, ſi filius inſtituatur in aliqua re pro ſua falcidia non poteſt impugnare teſtamentum, quaſi videatur relictũ pro legitima, iuxta, §. aliud quoque capitulum in auth. ut cũ de appella cogno. de quo per Docto in locis prædictis traditur,& per dominum præceptorem meum, & repetentes in authentica nouiſſima. C.de inoff.teſta. cum concordan allegatis per Alex.in d.l.1.ubi relinquit hoc indeciſum. Sed contrarium tenuerunt aliqui, prout dicit Alber de Roſ.in ſecunda parte ſtatuto quæſtione 29. incipien. ꝙ ſtatuto caueatur.
67 ubi refert prædictam deciſionem Bar. Moti, quia † uerbũ, falcidia, proprie ſumptum, intelligitur de debita iure inſtitutionis, ut per gl.in dicta authen. Vnde ſi parens, & per totum, titulum, ff.& C.& inſtitu.ad legem Falcidiam. & in iuribus. ſupra allegatis. Et notant Alex.& Aret.in l.cum filio. in notabilibus ff.de leg.1 Et uerba ſtatutorum ſummi debent in ꝓprio ſignificato, maxime, quando ſunt contra ius cõe, ut eſt in terminis noſtris l.non aliter. ff. de le. 3. l.j. §.j ff.ſi ager vec. vel emph pet. In qua opin. vī ibi reſidere Alb.& Nic. de Neapo.in d.l.j.in prin.ff. ad l.Fal.& Modern bono.in tra. dotium. in vl.parte in 33 q.& illud ꝙ dixit Bar.de cõmuni uſu. & ſm illum legitima appelletur falcidia, in partib. iſtis aliter ſe habet. Sed his nõ obſtãtib. puto tenendam primã opi. eo maxime, quia uerba debent intelligi iuxta materiam ſubiectam. l.ſi olei.C.loc.l ſi uno.in prin.cũ cor.ff.eo.ti.& ſm perſonas,
68 ad quas diriguntur, per p̃dicta. Quinto quęro, †an ſtatutũ loquens in legitima, ut qa illã minuat, ibi locũ vẽdicet in Trebellianica,& ſic an ſtatutum excludens a legitima, uel debito bonorum ſubſidio, intelligatur pariter excludere a detractione Trebellianicę, Io An. in addi. Spe. in rub. de ſucceſ. ab inteſta. poſt medium ver. eſt ſciendũ. tenuit, ꝙ non, per regulam, quę a iure ciuili in 6. l qđ vero p̃. cum concor. ff. de legi. Quia legitima & Trebellianica ſunt diuerſa, & ſeparatorũ ſeparata eſt cã. c. cũ cã, in fi. de teſti. & l.ſi maritus. de don. inter vir.& vx. l. Papinianus exuli. ff. de mi. Item deſeruiẽdum eſt uerbis ſtatuti. c.ſi papa. de priui. l.j. §.ſi is q nauẽ. ff. de exer. Saltẽ, ut vitetur legum correct. c. cũ expediat. in prin. de ele. in 6. l. 1. C. de inoffi. do. faciunt notata in l illud. C de ſac. ſan. eccl.& per Bar. in l.ſi p̃ſtante. in princip. in 9. q. ff. ſolu. matr. cũ ſi. Et prędicta concło eſt de mente Old. in conſ. 107. incip. circa ius municipale. ver. circa ſm per iura prędicta, & ſequitur eam Alb. in l. qñ in prioribus. in fi. commen. C. de inoffi.
69 teſt. in ſecunda parte ſtat in 106 q. inc. ſed pręſuppoſito, ꝙ † ſtatutum, vbi aũt ſtatutum non minueret legitimam ſed daret facultatem patri poſſendi illam minuere, forte vſq; ad dimidiã, & cõtingat filium vel filiã eſſe inſtitutum hęredẽ vlem & grauatum reſtituere dimidiam hęreditatem, altera dimidia exiſtente conſumpta in legatis, quanta deberet eſſe portio filij vel filię, diſputat Io. an. in rubrica prędallegata circa fi. p̃ſupponendo ꝙ hęreditas valeret 24. marchas. auri. & eſt ẽt prędſupponendũ qđ grauamẽ de reſtituendo eſſet iniũctũ ſub cõditione, quia alias una tñ quarta ſeu pars tñ legitimę detraheretur, ſiñ opi canonizatam in c. Raynutius. de teſta. vt late habetur ibi & per Ale. in l. cohęredi. § cum filię. ff. de uul.& pup.& in l.in ratione. §. quod uulgo. ff. ad legem Falcidiam. Et concludit Io. an. poſt Pileum. quod in prędicto caſu hæres detrahat legitimam. hoc eſt. 8. marchas ex. 24.& de reliqua portione quę debetur fideicommiſſario, quę aſcendit ad quatuor marchas iure trebellianicę, detrahat quartã, & ſic. unã Marchã, & reliquas tres Marchas fideicommiſſario reſtituat & ſic uult, Io an. ꝙ teſtator non videatur voluiſſe minuere legitimã, ſed ſiñ iuris cõis diſpoſitionẽ teſtari. Vbi aũt ſtatutum taxaret legitimam ad dimidiam eius, quod de iure communi debetur, tunc ſecundum Io. an. poſt pileum, hęres grauatus iure legitimę caperet quatuor, de reliqs octo detraheret quartam Trebellianicam, hoc eſt duas, & ſic ip-

Source : BIU Cujas

ſc hęres haberet ſex, & fideicōmiſſarius alias ſex, q̄ ſupſunt. & idem ſecundum eos eſt dicendum, ſi taxaret Trebellianicam. Quod intelligo proportionabiliter, non aūt in effectu, nec in eadem quantitate detractionis. Et eſt aduertendū, qa Io.An. & Pileus in hoc paſſu præſupponūt totā legitimā capi ſuper dimidia, & non ſuper tota hæreditate, quib. obſtat. l. Papinianus. §. quarta autem. ff. de inoff. teſt. Et quæſtio hētur in c. Raynutius & Raynaldus. de teſtam. Et ſi dicatur, quod pater expreſſe voluit præſtari integra legata, rn̄deo q̄ aut ex hoc volumus diminui legitimam, & non eſſet bona concluſio Io. An. & Pilei Aut non volumus, & tunc neceſſario legitima capienda eſſet tam ſuper bonis legatis, q̄ ſuper relictis per fideicōmiſſum. & ſic maior eſſet portio fideicōmiſſaria de quatuor marchis, cum ltīa ſuper ea, pro dimidia tantū caperetur, ſ. pro quatuor marchis, & ſic octo eſſent in reſtōne, ex quib. duæ iure trebellianicæ detraherentur, ſm prædicta. Item adhuc videretur, qđ maior dēret eſſe portio hr̄dis. nā ſi non vr̄, ſecundum Io. An. & Pileum per teſtatorē vi ſtatuti ꝓhibita ſeu reſecata Trebellianica, nō ēt vr̄ falcidia, ꝑ eaſdem rationes. & qn̄ accidit, quod hæreditas eſt grauata partim legatis, & partim fideicommiſſo, tunc tam ex legatis, q̄ ex fideicommiſſo ſimul proportionabiliter detrahitur vna quarta, & non detrahitur tota ſuper fideicōmiſſo. l. qui quadringenta. & l. ſeq. ff. ad Treb. Et ſic hęres detrahet dimidiā. ſ. ex tota hæreditate, octo iure legitimæ, & ex 16. q̄ ſuperſunt quatuor iure falcidiæ, & Trebellianicæ. Sed veritas eſt in ꝯrium in ambabus oppoſitionibus, ſm Bart. in d. l. Marcellus. §. idem Pompo. Mouetur, quia teſtator legando pure, vr̄ velle ſtatim legata deberi, & integraliter, quia ante aduentam ꝯdōnem fideicommiſſi hæreditas prædicta non patitur detractionē falcidiæ, & ad ibi no. me remitto, & habui in facto.

70 Sexto quæro, †an filia excluſa a ſucceſſione, poſſit dicere donationem patris inofficioſam, teneo q̄ ſic in dote, in qua eſt creditrix. l. fi. C. de do. promiſ. & dixi ſ. in 2. qō. ſicut in ltīa, qn̄ debetur. l. 1. & 2. & l. ſi totas. & fere per totum. C. de inoffi. do. & l. 1. C. de inof. do. & per totum ti. ff. & C. de his, quæ in frau.

71 credi. †Et idem eſſet dicendum, ſi pater permutaſſet allodia lia in feudalia ad quæ filia non poſſet hr̄e recurſum, ſīn Ful. in conſ. 228. inc. Ant. Morando. Quā materiā quiſq; ampliare, reſtringere, & declarare pōt, ex not. in ti. ſ. alleg. Septimo

72 quæro, † ſi ſtatutum diſponat, q̄ mortuo fīlio mater ſuccedat in vſufructu ꝑtis legitimæ, an ſuccedet in vſufructu omnium bonorū, an vero legitimæ de iure naturæ? Dyn. in l. filiusfa. § 1. ff. de leg. 1. Quem ſequitur Alb. de Roſ. in tract. ſtat. in 2. par. in 110. q. tenuit quod non ſuccedat, niſi in vſufru. legitimæ debitæ de iure naturæ, quæ non debetur niſi facto teſtamento, non obſtāte. q̄ ſit proximior in gradu ſuccedendi ab inteſtato. Mouetur, quia ſi filius teſtn̄ cōdidiſſet, poterat matrem vltra legitimam grauare onere fideicommiſſi. Igit ſtat. debet intelligi de legitima debita de iure naturę, nō quę obuenire potuiſſet ab inteſtato, quaſi velit Dyn. ſi eum bene intelligo, q̄ niſi ſic intelligeremus, nō erat multum neceſſaria prouiſio ſtatuti, quia ēt ſine ſtatuto potuiſſet mater a filio teſtante excludi a tali vſufructu vltra legitimam debitā de iure cōi, ita vt non foret neceſſaria prouiſio ſtatuti. Sed hæc ratio non vr̄ vrgens, quia imo vtilis eſſet prouiſio vbi filius decederet inteſtatus, alias pariter videretur inutilis prouiſio iuris communis, diſponens de ſucceſſionibus ab inteſtato, cum etiam quis teſtando poſſit prouidere. vnde cum hoc ſtatutum intelligatur de ſucceſſione inteſtati, vt dixi ſ. in præceden. arti. in 8. q. intelligerem de vſufructu patris ab inteſtato debitæ, q̄ dr̄ legitima, toto tit. ff. & C. de ſuis & legi. & de legi. hær. & inſt. de ltīa agna. ſucceſ. & l. lege obuenire. ff. de ver. ſi. & inſti. de hær. quæ ab inte. defe. §. 1. cum infinitis concordā.

73 Octauo q̄ro, †an ſi ſtat. excluſiuum feminarū, præſeruet mulieri legitimam ſeu dotes, vt prædictum fuit, tacite, vel exp̄ſſe, illud quod ei relinq̄tur per defunctum, imputetur in illa? Dicendum eſt quod ſic, per text. in l. qm̄ nouella. & quod ibi no. Bal. in 2. not. C. de inof. teſt. & voluit Pau. de Ca. in ꝓ. 120. incip. ſi dicta Cornelia. & in conſ. 253. inc. qm̄ fundamentū. in volu. antiquorum conſiliorum, ſīn primam impreſs. & in conſ. 420. inci. viſis & ponderatis in volu. nouorum conſiliorum ſīn vltimam impreſſionem, vbi loquitur in dote. & in dote probatur in l. ſi cum dotem. §. ſi pater. cum ibi plene no

74 ta. ff. ſolu. mat. Dum ibi †relictum a patre debente dotem ex legali prouiſione, intelligitur relictum animo compenſandi in debito dotis, ex quo inferunt ibi Ia. de Are. Bart. Ale. & Scribentes & Fran. Tigri. Bar. Richar. de Salyc. Barth. & Sal. Ful. Imo. Pau. de Ca. Ro. Alex. & alij ſcribentes in auth. præterea. C. vnde vir & vxor. & Bal. in d. l. quoniam in prioribus,

75 quod †ſtante ſtatuto, quod vxore prędefuncta maritus lucretur dimidiam dotis, legatum ſimpliciter ab vxore marito factum, imputabitur in illam, per text. in d. §. ſi pater. & in dic. auth. prętera in qua materia latius non dico, quia ex notatis In locis prædictis poſſunt colligi notabiles declarationes

76 & reſtrictiones ad hanc quæſtionem. Nono quæro, †an talis filia ab inteſta. per ſtatutum excluſa, & ex teſtamento inſtituta conferat dotes, & alia a patre data, quę ſolent de iure conferi, & an ei per filium, cohęredem conferatur, ac ſi non eſſet a ſtatuto excluſa, attento q̄ ēt ſuccedentes ex teſtamento hodie conferunt, auth. ex teſtamento. & in corpore vnde ſumitur. C. de colla. Et no. ibidem in l. i. iſta eſt pulcha quęſtio tacta per Modernos inl. ſi emancipati. eo. tit. ubi Alex. tenuit non eſſe locum collationi. nec actiue, nec paſſiue, Mouetur ex notatis ibi per Bal. in ver. & unum ſcias. Vbi voluit,

77 quod †inter eos, qui non ſuccedunt ab inteſtato, quib. legitima non debetur, quamuis ſint de liberis. non habeat locum collatio ex teſtamento, quod ēt ſequitur ibi Pau. de Caſt. in vltima oppo. ex quo infert Bal. q̄ ſi pater habeat filium, & ex eo nepotes, & filium inſtituat in legitima, nepotes aūt hæredes vłes, non habebit locum inter nepotes collatio, eo quia illi ab inte. non ſucceſſiſſent, nec eis legitima debebatur, cū

78 pr̄ eos præeederet. Ad idē facit, quia ēt † ſi filius veniat nō ut filius, nec ex capite vn̄ liberi, ſed vt extraneus, puta ex capite vn̄ agnati, ſiue vnde cognati, non vendicat ſibi locum in eo collatio, nec actiua, nec paſſiua, quæ nō niſi inter filios, & tāquam filios ſuccedentes, ſiue liberos primum locum tenentes locū habet. vt dixit, Bal. in d. l. ſi emancipati. in uer. ex prædictis. & ibidē Ale. in ver. & iuxta prædicta. per no. in l. 1. C. de legi. hæ. Vnde idē eſt dicendum in tali filia a ſtat. ab inte. excluſa, cum non ſuccedat tanq̄ filia, obſtante ſtatuto. nec ei legitima debeatur, vt dixi. ſ. eo. ar. in 1. q. Nec ſit ſua ſaltem præter partem, in qua inſtituitur, iuxta no. per Barto. in l. 1. §. ſciendū. ff. de ſuis. & legiti. Et. ſ. dicā, in arti. ſeq. q 19 art. prin. 2. q. & in prædicta opin. eſt Old. in conſ. 135. inci. factum tale eſt. ubi dicit filiam dotatam excluſam a ſucceſſione per ſtatutum non teneri conferre dotes, per prædicta, ſ. quia qs nō confert, niſi ſuccedat. l. pe. in fi. ff. de col. do. Et non ſuccedēti nō ꝓfertur, quia nulli alii niſi ſuccedenti per alterius concurſum irrogatur iniuria. l. 1. §. emancipatus. ff. de coniung. cum emanci. libe. & ſic preſeruatum filiis excluſis, ſm doc. prædictos, non confertur. Sed contrarium uoluit domi. pręceptor meus D. Iaſ. in d. l. emancipati. Motus, quia talis filia retinet, iura ſuitatis in eo, q̄ ſibi per ſtat. reſeruatur, vel quod per defunctum ei relinquitur, vt dixit Alex. in conſ. 139. inci. tranſmiſſum eſt conſilium. 1. vol. unde ſi eſt ſua, ergo nō ſuccedit vt extranea. Sed hoc non obſtante, ſum in opinio. d. Ale. qa huic filiæ legitima non debetur, nec poteſt agere ad ſupple-

79 mentum, vt dixi. ſ. eo. art. in 1. q. †Vnde cauſa æqualitatis ſeruandę in ea ceſſat, ſuper qua talis collatio fundatur. d. auth. ex teſtamento. & in corpore. unde ſumitur. & iſta iura ſuitatis habet particularia. Vnde ad nō prę ſeruata vel relicta nō ſe extendet, ſed reſtringetur ad terminos ſuos. l. in agris. ff. de acqui. rer. dom. Secundo mouetur do. præceptor meus impugnando fundamentum Bald. ſ. pro contraria parte factum, quia non valet ꝓn̄tia affirmatiue poſita, ut his conferatur, ut hi conferant, quibus legitima debetur, vt tradit̄ in d. l. ſi emāncipati. & in l. illud. in prin. eo. titu. C. de colla. Et ſi dicatur q̄ non ſumus in terminis, reſpondet, q̄ ēt non valet ꝓn̄tia negatiue concepta, ſ. vt inter eos, quibus legitima non debetur non habeat locum collatio, per. l. illam. eo. titu. Dum loquitur de nepotibus ex filia, & l. liberis. eo. tit. iuncto. §. mater. in ſti tu. de exhere. li. quia inter eos habet locum collatio. & tn̄ eis legitima non debetur. Sed ab hoc fundamento recedit, ipſe domi. præceptor meus, & bene, quia licet poſſit talis filius a matre præteriri, vel ab auo materno, citra nullitatem teſtamenti, non tn̄ ſequitur, q̄ eis legitima non debeatur. d. §. mater. & l. illud. §. ad teſtamenta. ff. de bo. poſ. contrata. & quod no. in l. filium. C. de inoffi. teſtamen. Mouetur ēt domi. pręceptor meus, quia iura dicunt generaliter collationem fieri debere inter liberos. Nec diſtinguunt magis de neptib. ex filio prędefuncto, q̄ ſuperſtite, adeo vt diſpoſitio auth. ex teſtamento, ſit gn̄alis, maxime, quia ratio ſuper qua fundatur, ſ. ęqualitatis ſeruādę, ut patet in corpore, unde ſumitur, ita militat in nepotibus ex patre ſuperſtite, ſicut in aliis. Sed etiam hoc fundamentum non obſtat, quia dixit Bal. in d. l. ſi emancipati. in ver. & vnum ſcias. ſ. allegato. ſi omnia iura in propoſito loquentia videantur, loquuntur de nepotib. quib. legitima debetur. & tex. in §. illud quoq;. in auth. de trien. & ſemiſ. Vnde ſumitur. d auth. ex teſtamēto. q̄uis habeat reſpectum ad ęqualitatem ſeruandam, non tn̄ uult alterare naturam propriam collationis, ut ibi eſt expreſſum. Et ad hoc pō deranda ſunt illa verba, ſed habere eum, qui cogitur ex l. cō ferre, ſane intelligendo, quę ſignificant̄, q̄ ille tex. de his loquat̄, qui alias ex antiqua l. ab inteſtato ſuccedentes fuiſſent obligati ad conferendum, cum ex teſtamento non habeat locū, añ iura authenticorum. collatio. l. 1. C. de colla. & d. §. illud quoq;. & ideo arbitror primā opinionē veriorem, quā-

uis

Source : BIU Cujas

uis Ro.& Fulg.teneant contra prædictam deciſ.Bal. necnon & D.Philip.Cor.& Salyc.relinquat ſuper ea cogitandum. Et eſt aduertendum, ꝙ vbi filia eſſet inæqualiter inſtituta, ceſſaret dubitatio prædicta, an conferre teneretur.ſ. ſi dote collata eius portio non eſſet pinguior.l.ſi filia. ff. de col.do.& d. §.illud quoque,alias hoc quoque, notant Fulg. & Rom.in d.
80 l.ſi emancipati.& ibidem do.Phil.Cor. Decimo quæro,† an per talia ſtatuta fęminę ita excludantur, ꝙ ēt eis non accreſcat portio per alterum ex maſculis vocatis repudiata,puta ſi ſint duo fratres,& vna filia,& alter ex fratrib. repudiet hæreditatem.In quo paſſu Ray.de Forli.dicebat,ꝙ non, quia illud quod hūt maſculi vltra virilem,habent de iure ſpeciali. Et ideo inter eos non debet locum hr̄e ius accreſcendi, ſed deuenire debet illa pars repudiata ad fœminam, per text. cum gl.in l.mulieri & Titio.ff.de cond.& demon.& l.4.§.ſed coniunctim.ff.de le.præ.& loquitur in terminis ſucceſſionis ab inteſtato delatæ.Sed ꝑrium voluit Barto.in d.l.mulieri & Titio.& ibidem Pau.de Ca. & Imo.Bar.in l.re coniuncti. in 1.q.tertiæ princ.ff.de leg.3.& Bald.in l.1.in 4.q. C.qñ non pet. par.per tex.in l.ſed cum patrono. ff.de bono.poſ.tit.generali. iuncta.l.ſi duobus.in princ.ff.de contratab. & l.1. §.ſi quis ex nepotib.ff.de cōiun.cum eman.libe. Pęr quæ iura probatur, ꝙ in hæreditatibus eſt locus iuri accreſcēdi, etiam inter ſuccedentes de iure ſpeciali & contra ius cōe, ita ꝙ portio repudiata accreſcat filio,& filia nihil habeat de ea. Ad idem adducunt Doct.prædicti,quia portio accreſcit portioni,& non perſonæ.l.hæc ſcriptura. §.ſi ff.de cond. & dem. & l.ſi Titio. §.1.ff.de vſufru.& l.1.§.interdum.ff.de vſufru.accre. Et nihil habenti, ſicut eſt talis mulier, nihil accreſcit. l. ſi tota.ff. de acq.hæ.Nec.n.pōt priuationi aliqd accreſcere cū accreſcere ſit quidā habitus, qui non poteſt ſuper mera priuatione fundari,ut no.in l.ex facto.§.ſi.ff.de uulg.& pup. & in l.prima. ff. de acq.hær.Adeo,ut ſecundum Bal.in loco ſupra alleg.tantum exeludatur filia per unum fratrem,ſicut per multos. Ex
81 quo infert Bal.ꝙ†ius accreſcendi eſt eiuſdem conditionis & rationis,cuius eſt ſuum principale, ar.l.inter ſocerum.§.cum inter.ff. de pac.dota.Ad l.mulieri & Titio. reſpondet Bart.ꝙ loquitur in legatis. Sed in hæreditatibus contrarium eſt, ut patet per iura ſupra allegata. Item ſecundum Bald. in d. l. prima C.qui admit.4.qōne.reſponderi poteſt,ꝙ in d.l.mulieri & Titio. coniuncti non erant eiuſdem conditionis, & rationis,ſicut ſunt maſculi fęminas excludentes.Inſuper dicit Bal. ꝙ in terminis ſtatuti ſucceſſio non defertur maſculis de iure ſpeciali, cum ſtatutum habeat vim iuris cōis in loco ſtatuti.l.omnes populi.ff.de iuſt.& iu.Quod fundamentum pōt morderi,quia maſculi fęminas excludētes,priuilegio ſexus, & fauore ſingulari.ſ.agnationis,admittuntur. & ꝙ iure ſpeciali admittantur,ſentiunt alij Doc ſupra alleg.Pro cuius veritate videri poſſunt,quæ dicam infra.in 13.art.princ.2.q. Et cum hac opinione puto tranſeundū,cum qua tranſit etiam dñs meus laſo.in d.l.re coniuncti.& Curt.ſen.conſ.44.& 51. Prædicta cōcluſio declaratur, vt procedat in ſucceſſione ab inteſtato delata vt p̄dixi. Et ubi adeſt maſculus cohæres cui poſſit accreſcere. Nam ſi non eſſet talis maſculus, fœmina admitteretur, ſecundum Bal.in l.1.in fi.commen. C. de ſec.
82 nup.vbi dixit. ꝙ†ſtatuto diſponente ꝙ mater non ſuccedat, niſi inquarta parte,fauore agnatorum,& contingat agnatos repudiare, vel non extare,ꝙ mater in totum admittet. Quā deciſionem ſequitur & comprobat Ro. per alia media in d. l.prima.C.qui admit.Vbi ſubdit,ꝙ poſito ꝙ non veniret per ius accreſcendi, ſaltem veniret per remedium ſuccedendi
83 ab inteſta.ex ſenatuſconſ.Tertu. Maxime quia iſta†excluſio quæ fit propter agnatos, debet intelligi, ſi agnati poſſint, uel velint ſuccedere,vt late dicam infra in 12.art.prin. in 6.& 7. qō.ſed ſi extaret filia,quæ in certa rea ſtatuto vocaretur, puta dote,vel aliter,& eſſent duo fratres,an vno repudiāte eius portio ita accreſceret filiæ, ſicut alteri filio adeunti, & ubi mater vocatur ad quartam tantum,agnatis extantibus,ſi ex pluribus agnatis alter repudiet, an eius portio etiam accreſcat matri? Dicendum eſt ꝙ non, quia idem operatur, non eſſe,vel reduci ad non eſſe.Sed ſi a principio frater uel agnatus repudians non extitiſſet, mater nō niſi quartā habuiſſet, & filia non niſi dotē,ergo &c per no.p̄ Bal. in d.l.1.in 2.q. C. qui admit.& ibid.Fulg.& Rom. Item ſm Rom. ſi talis filia, uel mater ueniant iure diuerſo,ergo in eis non habet locum ius accreſcendi,ex quo inferunt,ꝙ in caſu auth.præterea. C. vn.uir.& ux.ceſſet in matre ius accreſcendi. d.l.ſi cum patrono.Quod etiam voluit Bal.in d.authent.præterea. Item portio filiæ uel matris videtur limitata & per ſtatutum, in pluri ſucceſſio prohibita,vnde non habet locum ius accreſcendi, ſecundum Baldum & Roman.in dicta l.prima in tertia quę ſtio. Dicentes hanc eſſe rationem quare in caſu dictæ legis primæ. C.de ſecundis nuptijs. Non habeat locum ius accreſcendi propter prohibitionem legis, & limitatam ſucceſſionem, facit in argu.l.Lucius.§.qui habebat.ff.ad Ttebel.Et ꝙ no.Bart.in dicta.l.prima. C.de ſecund.nup.Vbi aūt eſſemus,
84 † in ſucceſſione teſtati, & nihil foret filiæ relictum. clarum eſt,ꝙ non haberet locum ius accreſcendi,per predicta,maxi
85 me, quia nihil habenti nihil accreſcit.†Si vero aliquid foret eidem filiæ relictum, puta dos vel certa res nomine inſtitutions.nam ſi tit.legati,ceſſat ius accreſcendi,vt.ſ.dicam. & tunc conſiderandi ſunt duo caſus. Aut.n.ſimul cum filia reperitur inſtitutus vnus maſculu tm̄,qui repudiat,puta frater hæres v'is,qui repudiat.vel non ſuccedit. & tunc totum accreſcet filiæ, non obſtante ꝙ adſint fratres teſtatoris qui ex forma ſtatuti excludant filiam ab inteſtato,& hoc ēt ſi teſtator in inſtitutione filiæ, adiecerit clauſulam, ꝙ plus petere, non poſſit,propterea,quia ſm Bal.in l.quoties. §.ſi duo.ff.de hære.inſti.Non ob. ſtatutum, quod prefert fratres defuncti ab inteſtato.& non ex teſtamento,pro quo facit ꝙ dixi. s̄.Itē non obſtat illa clauſula, ꝙ plus petere non poſſit,quia intelligitur appoſita fauore inſtituti,vt ibidē per Bar.Bal.& cōiter ſcribentes cum concor.de quibus per Ale.in l.quoties.C.eo.
86 titu.†Vbi autem eſſent duo fratres vniuerſaliter, ſeu in certa quota inſtituti,& filia in certa re, tunc altero fratrum repudiante,filiæ nihil accreſcet, vt no.Saly.& Ale.& Modetni in d.l.quotiens.in textualib.Moti,quia æquiparantur legatariis per illum textum,inter quos non eſt locus iuri accreſcendi. l.& proculo.ff.de leg.2.Notat.Bar.in l. bona. §.fi. ff.de bonorum poſſ.tit.generali.quod maxime verum eſt. quando agitur de accreſcendo inter legatarium & hæredem,ſecundum Imo.in dicto.§.ſi duo.per. l.eam,quam. C.de fideicomm iſſ. Mouentur etiam quia portio accreſcit portioni, & non perſonis,vt fuit prędictum.Vbi autem filia eſſet inſtituta in legitima,quo caſu intelligitur inſtituta in quota, vt no.in locis prędictis,vt per Cyn.in auth.nouiſſima.C.de inof.te.Et adiecta eſſet clauſula, ꝙ plus petere non poſſet. videntur not.in d.§.ſi duo.& in d.l.quos.& in d.l.1 per Bal.& Ro.C.qui ꝑdim.
87 †Poſtremo,prædicta concluſio,in qua tenui quod protio deficiens accreſcat maſculis,& fœminæ excludātur, limitatur, ſecundum Rom.in d.l.1.C.qui admitt.in 4.q.vt procedat intelligendo, ꝙ ſtatuta æquiparātur vltimæ uoluntati,& non contractibus, vt tenuit Bal.in titu.de pace conſtan.in verbo, nos Romanorum, quod eſt etiam verum', ſecundum Rom. licet idem Bal.aliter dixerit in repe.l.omnes populi. Et idcirco ſecundum Roma.ſi ſtatuta eſſent iurata,non haberet tūc in propoſito noſtro locum ius accreſcendi, quia tunc magis ęquiparantur contractibus,quam vltimæ uoluntati, ſecundum Bal.in l.quoties.in lectura antiqua.C.de fideicom. allegantem ad hoc Ioan.And.in c.cum dilectus de conſue. Nā
88 †r'r in contractibus non habet locum ius accreſendi.l.ſi mihi & Titio.ff.de ver.obl.l.ſi duo patroni.in prin. ff.de iureiur. cum concor.Quæ limitatio non videtur mihi vera, quia licet ſtatuta ſint iurata, non tamen ſucceſſio dicitur deferri ex contractu.l.1.ff.vt ex leg.vel ſenatuſconſu.Et intelligo talia ſtatuta ſapere naturam contractuum quo ad effectum obſeruantiæ,et vinculum municipii,quod quando ſit, colligitur ex no.per Bar.in repeti.l.omnes populi.in tertia.quæſtio. prin.ver.circa.tertium.ff.de iuſti.& iure.Et per docto.in c.cū dilecto.de præben.cum concor.traditis per moder.in c.cum
89 acceſſiſſent.de conſtitutio.Vndecimo quęro†an ſtatu.prohibente relinqui bona mulieribus, puta immobilia nuptis extra territorium, ſi contingat relinqui, debeatur ſaltem ęſtimatio,breuiter communis opinio,eſt quod ſic,prout voluerunt Ia.de Are.Bal.& Ale.in l.apud Iulianum.§.fi. ff.de lega. 1.Et Iac.de Are.Bar.Bal.An.Imo.& Pau.de Ca.in lectu.Bon. in l.filiusfa.§.ſi quid alicui.eo.ti.& aliqui ſcribentes.in l.multum.ff.de ver.ob.Et Alber.de Roſa.in ſecunda parte ſtatu.in ſecunda quæſtione & Pet.de Anchara.& Imo.in c.filius.de-
90 teſta.†Dū tenēt,ꝙ licet forēſis ſit prohibitus acquirere exforma ſtatuti,ſi tamet ei legetur debebitur æſtimatio.Simile in fratribus minoribus. qui non poſſunt habere proprium, ut per Ale.in d.§.fi. Et Zabarel.in cle.exiui.§.proinde.de ver.ſi. Et Barto.in trac.minoricharum,ſecunda parte verſicu.pone aliquis. & in quarta parte. verſic.primo incipiē.de hæreditatibus,& ſecundum ibi dicta eſt intelligendum,quod legitur in conſilio Petri de Anchara.inſerto inter conſilia Cald. ſub rub.de teſt.conſi.20.& quod dixit ibi Calde conſi. penul. Et hoc idem dixit dominus Dionyſius de Peruſi. in l.benignus.
91 ff.de legi. quem ſequitur D.Fran.Cur.in con.38.eſſe † in conſtitutione dotis, quia ſi talia bona in dotem dentur, ſecundum eos ęſtimatio debebitur,licet regulariter ſecus ſit in cō tractibus,ut notatur in dicta l.multum. vbi text. & per Roma.in conſilio 59.verſi quo ad tertium.Mouentur, ipſi quia non eſt minus fauorabilis cauſa dotis, quam vltimę uoluntatis, vt colligitur ex ratione Bartoli in lege legatum. ſecundum intellectum ibi traditum per eum. ff.de annu.leg. Vbi fauore dotis ampliatur legatum, quod alias reſtrin-

Source : BIU Cujas

geretur.quo argumento utuntur Angel.& Imo.in.l.1.ff.ſol. mat.& But.in conſi.36.Et eſt clarum,quod in fauorabilib. fit extenſio,nedum a maioritate,verum etiam a paritate ratio nis,ſecundum eos,vt eſt gl.& doctores in l.illud.C.de ſa.ſan. eccle.Not.Ioannes.And.in ca.tenor.qui filii ſint leg.Mouentur etiam,quia dos eſt cauſa pia.l.ſi mulier.ff.de con.ob cau. Item mouentur ex ratione differentiæ.d.l.multum intereſt, quę ſecundum Cuma.& Roma. ibi eſt, quod,debeatur eſtimatio magis in vltimis voluntatibus,quam in contractibus quia in ultimis voluntatibus fit lata interpretatio. l.in teſtamentis.ff de regulis iuris.& in contractibus ſtricta. l.veterib. ff.de pac.l.q cq̃,ſtringendę.ff.de ver.ob.Ad idem facit,quia
92 videmus quod † bona ſubiecta reſtitutioni, poſſunt inſubſidium ex cauſa dotis alienari,vt eſt tex.in auth.res quę. & in corpore vnde ſumitur.C.commu.de leg.Et licet hęc deciſio de dote ſit notabilis.tamen pro nunc eam nec approbo,nec improbo,quia aliqua ex fundamentis prędictis ſunt debilia.
93 Item id,quod dixi, vt†per viam contractus non debeatur ēt æſtimatio.limitatur, niſi expreſſe contrahentes egiſſent, vt mulier prohibita acquirere,rem alienaret, & pretium retineret,etiam ſi ſtatutum,dicat quod nec per viam cōtractus, nec per viam vltimę uoluntatis rem acquirere poſſit.ſecundum Rom.in ſingu.289.inci.prohibetur forenſi. vbi loquit, in terminis ſtatuti prohibentis forenſem acquirere , allegat gl.in c.1.in verbo domum,de religi.do.Et eſt ratio,quia quod non durat alienatum,non videtur alienatum.c.primo.quid iu.ſi vaſ.poſt.alie.feu. id recup.& l.pro parte.§.verſum . ff.de in rem uerſo.Et quod no.Ang.& Roma.in l.ſequitur.§.item Labeo.ff.de uſucapio.Et do.præceptor.meus in l.fin.in 20.& 21.quæſtione.C.de iure emphy.Ad predicta faciunt quæ dicunt Iaco. de Are.Bar,Bal.& Doct,in d.l.apud Iulianum,§.fi.
94 †de legato rei immobilis facto fratribus minoribus.qui ſunt incapaces.cle.exiui.de uerbo.ſign. vt debeatur nihiominus
95 æſtimatio ipſius rei. Duodecimo & ultimo quęro, † an tale ſtaturum prohibens relinqui vel dari mulieri etiam ex contractu,habeat locum in re parua ſeu modica. Ro.in ſingula. 326.inci.hodie quidam procurator. loquendo in terminis, ſtatuti prohibentis.acquirere forenſem,tenuit q̃ nō,per tex. in l.ſenatus.§.Marcellus.ff.de leg. primo. ſecundum expoſitionem Pe.la.de Are.& Bar.ibi.Vel melius ſecundum expoſitionem Io de Im,hic,ſecundum Bal.in c.1.§.ſi duo fratres,
96 de duobus fratribus de no.benefi.inue.†ſtatutum prohibens forenſem acquirere immobilia, non habet locum in parua domumcula,vel cabana,& ſtatutū de domo,nō habet locū in cabana ſeu parua domo. pro quo facit quod habetur in l. lex Cornel.§.domum.ff.de iniur.Ad idem facit quia in re eccleſię,parua,ſeu minima alienanda,non eſt neceſſaria ſolennitas.c.ſine exceptione.12.q.2.& auth.hoc ius porrectum.C. de ſacroſ.ecc.ſm tex.in §.terrulas.q.ſ.allegata.de quo plene per Io.An.in regula,qui tacet.in mercu. & Ang in authē.de aliena.& emphy.§.hoc etiam.in fi.& Alex.in d.l.Marcellus. & dixit Panormi.in capi. vt ſuper. de re.eccle.non alie.allegando Federi.de ſenis in conſiliis ſuis. quod † ſub iuramento
97 p̄lati iurantis non alienare immobilia inconſulto pontifice.non comprehenditur res modica ſeu modicæ vtilitatis , & dicā,ĵ.ea.q.Facit ēt ad prędicta.q̃ dicunt Gl.Bal.& Saly.in auth.minoris debitor, C.q̃ da.tu.poſ,quod propter modicū debitum vel creditum,vel modicam communionem,puta villis poſſeſſionis,quis non remouetur a tutela,& dicūt Bal.. Saly.& Moderni.in anth.pręterea.vlti.q.C.vnde vir & vxor q̃ diſpoſitio illius auth.loquens in matrimonio ſine dote,habet locum,etiam ſi dos parua exiſtat.& dicit ēt Bal.in l.ſi pro ea.in prin.ff.man. non attendi dilapidationem principalis debitoris,vt poſſit per fideiuſſorem contra eum agi,quando dilapitio eſt modica, & conſequenter quando. non eſt ordinata ad ſuſpitionem,adeo ut ſit neceſſe quod talis ſit dilapidatio, vt fideiuſſor poſſit veriſimiliter dubitare de credito re,quia ſi debitor de centum habens in bonis mille,diſſipet, forte ducenta,nō propterea poterit allegari ſuſpicio. Quod dicit facere ad ſtatuta permittentia iurari de ſuſpecto.Et dixit idem Bal.in auth.ſed iam neceſſe.C.de dona.ante nup.q̃
98 †ſtatutum diſponens capi poſſe ſuſpectum de fuga, non hēbit locum in debitore modici ſeu parui debiti. Quod ſequitur Roma.in conſ.330.& in ſingulari.97.incipien. dic mihi, tu habes.Hinc ſecundum Bal.in l.fi. C.de ędil. actio.& in c. cum adeo,de reſcrip.& Ang.in l.ſi pignore.§.furem. ff.de furtis.& in l.extat.ff.quod me.cauſa. & Roma.in l.prima. § fi.ff.
99 ad Silla.† Statutum loquens de uulnere,non intelligitur de modica ſciſura. Facit tex. in l.1. §.ſciendum. ff.de ędil.edic. Ibi,vel leuis febricula,& ibi,vel uulnuſculum modicum,& dixit Bal.in l.ſi prędium. C.de ędi.edi.in 3.q.quod modicum uulnus,nullum habet in ſe delictum.facit. c.pro illorum. in fi.de ſen.excom.& ſecundum Bal.in d.c..cum adeo. & Imo. in dicto.§.Marcellus.& Panormi.in cap. propoſuiſti,de con-
ſec.eccle.vel alta. Stat.pœnale loquens de ſanguinis effuſione,non hēt locum in modica vel minima.Sic videmus,q̃ p modica re non datur in integrum reſtit.l.ſcio. ff.de in integ.reſtit.titu.generali. nec in locatione,modica res attenditur.l.ſi quis conductionis.C.loca. Nec pro modico fit reſciſſio ꝯractus,vt per Bal.in auth.qui rem.ſecundo not. C.de ſacroſ.ec-
100 cle.†Nec modica res vitiat contractum,nec parit actionem, vel exceptionem.l.habitatores.eo.ti. & l.in reb. §.poſſunt.ff. commo.l.ſi quidem.ff.de donatio. inter vir.& vx.Nec nocet, ſi modicum amittatur.l.1.in fin.ff.de ven.inſpicien. Nec pro modica ſerui percuſſione dominus agit. §.ſeruis.inſti.de iniu. Nec pro modica fraude dicitur rumpi diſpoſitio teſtatoris.c.requiſiſti.de teſti. Nec pro modico cogitur quis cauere. c.per veſtras.de dot.poſt diuor.reſt.& de modicis impēſis per virum in res dotales factis,non curatur.l.omnino. & l.quod dicitur.ff.de impē.in re.dota.fa.Ibi, quæuis modica refectio. nec modicam pecuniam tenetur tutor deponere. l.ita autē.
101 ff.de admi.tut.†Nec pro parua iniuria quis notatur infamia. c.cum te.de re iudi. Nec pro modica ſumma quis infamat, nec etiam actione de dolo agitur.l.ſi oleum.§.fin.cum l.ſeq. ff.de dolo.Nec pro modica cauſa quis debet excōicari.11.q.4. c.epiſcopi.Nec modica donatio inducit ſimoniam. cap.& ſi qōnes.de ſimo.Nec mora modici temporis obligationē mutat.l.ſi in lege.§.colonus.ff.locat.Nec in mora modici tp̃is eſt periculum.l.ſi debitori.ff.de iud. Sic dicimus, q̃ in breui reuerſurus eſt expectandus.l.ſi longius. in prin.ff.de iud.l.cum antiquitas.C.de teſta.vbi Ale.ex hoc infert ad aliquas qōnes.
102 Vbi etiam dicit † impeditum modico tempore excuſari, ſi nō mittat procuratorem,nec modica deformitas nocet pro mouendo.c.Thomas.de æta.& quali. Et vbi res modico pretio emitur,titulus habetur pro non titulo.l nec vlla §.ſed q̃d de pę.hære.Sicut etiam dicimus, quod qui modicū tranſgreditur,non vituperatur.l.quamuis.& ibi Bar.& Pau.de Caſ.ff. de cond.& demon.& vbi adeſt minima ꝯuentio, ceſſat regula.l.cū proponas.la 2. C.de pact.quod frangenti fidem. fides frangatur eidem,ſecundum Bald.in conſ.365.incip.pactum inter locatorem.3.vol.ſecundum pe.impreſſionem,& Io.de
103 ana.in conſ.7.†Et ſtatutum mandans ſeruari certum modū ſeu ſolennitatem in criminalibus, non intelligitur loqui de leuibus & modicis,ſed de grauibus Bar. in l.leuia ff.de accu. & Ang.in trac.male.in clauſula, hæc eſt quædam inquiſitio. cum concor.de quib.per do.Bapti.de Sancto Seuer. in tract. de debi.fugi. in 3.q.prin. quæ hic annecti poſſunt pro pleniore commento.Hinc etiam dicimus quod modica contrarietas in teſte, non vitiat.Bar.in l.eos.ff.de fal. But.in c.2. de reg. & Ale.in conſ.5.incip.in caſu quæſtionis,in verſicu.ad idem quod ſignanter.1.volum. Et dici conſueuit quod licet ſcholaris non poſſit legere pro doctore,vt dicit glo.in l.prima. C. de man.& colo.li.10.& Bar.& Bal.in l.parabolani. verſic.exceptis. C.de epiſ.& cle.poſſit tñ legere pro modico tempore. Et dicebat Bal.in d.l.quamuis.ff.de cond.& demonſt. q̃ ſtante ſtatuto, quod officiales debeāt ſyndicari in fine ſui officij non debent pro quolibet leui errore ſyndicari.Item q̃d quis non ſoluendo certam quantitatem, incurrit pœnam corporalem,pro modico errore calculi,non incurrat,vt ibi per eū. Et dicit lex,quod res bona fide empta,propter minimā cauſam inempta fieri non debet.l.res bona fide. ff. de contrahē. emptio. Nec per leuem metum habet locū actio, q̃d metus
104 cauſa.l.5.quæ incipit,metum.ff.de eo,quod met.cau.†& valor rei ſeu cariſtia, quę modico tempore durauit,nō ꝯſidera tur.l.pretia rerum.& ibi Doct.maximę Imo.& Ale.ff.ad leg. fal.Nec pro leui cauſa poteſt quis torqueri ſecundum Math. in notabilibus,in notab.135.Nec attenditur furor modici tēporis, ſeu quod quis fuerit modico tempore mutus, ſm Bar. in l.2.in fi. ff.de bon.poſ.ſecundum tab. & Alex.in d.l.pretia rerum.& Doc.in l.furioſum. C.qui teſta.face.poſ. Sic ēt dicimus, quod epiſcopus qui iurauit nō alienare res eccleſię, nō intelligitur ſenſiſſe de minimis,ſecundum Pet.Panor.Imol. & D.And.Sicu.in c.ad aures.de reb ecclę non alien. Adeo,vt poſſit in emdhyteuſim rem modici valocis cōcedere. quod eſt notabile dictum, propter iuramentum, vt in eo intelligā tur minima excepta,& dixi ſ.ea.q.circa princ. Item ſecundū Ant.de But.Panor. & Imo.in c.quæ in eccleſiarum. & ibi D. Fel. in ver,quarta declaratio. de conſtit. poteſt princeps ſine cauſa lædere in modica quantitate. Hinc etiam videmus, q̃ vbi modicum præiudicium infertur, dilatio legalis abbreuiata, non prorogatur,ſecundum Glo.quæ reputatur ſingularis in cap.cum pia.in verbo,octo dierum.de except.in 6.de quo per Alex.in l.2.ff.de re iud. Sic etiam videmus,quod ſolennitates, iudiciorum,locum non habent in cauſis breuioribus,authen.niſi breuiores.C.de ſen.ex breui.reci. notat Pa-
105 normi.in c.1.de lib.obla.cum concor.Item†quamuis liceat occidere furem nocturnum pro defenſione rei, tamen non habet locum in re modici vel vilis pretij.l.ſi ex plagijs. §. taberna-

bernarius.ff.ad leg.Aqu.l.si adulterium.§.liberto.ff.de adul. Quo casu nec etiam licet uulnerare.Sic ēt dicimus.q̄ vbiesť modica & breuis dilatio. dies non interpellat pro homine. Bal.in l.si mihi & Titio §.1.ff. de leg.1. De quo per Rom.in ru
106 brica de arbi.Hinc etiam dicimus,quod † omissio leuis solē nitatis,non vitiat.l. 1.§.fi.& ibi Bar.ff.de ven.inspi.Bar.in l.cū hi.§.si prætor.ff de transac.Bal.in l.fi.ver.sed nunquid delega tio. C.de senten.ex breui.reci & spero deo dante late alibi di cere in quodam alio tractatu meo. Et dicit Bar. in l.illud .C. de cano.largi.tit.lib.decimo quod potestas potest modicam pecuniam ex ea,quæ debetur camerario cōis conuertere ad suum palatium in necessitates publicas,licet alias secus.Ad q̄ facit.l.diuus.ff.de bo.damna.per quam dixit Roma.in singularibus secundi anni in singulari.29. quod statuto mandā te bona damnatorum confiscari.iudex poterit modicas res, seu modici valoris conuertere in necessitatem sui officii.De quo per An.in l.quoniam.C.de bo.damn.& Catal. in tracta. syndicatus.in 193.q.Et domi. Augu.in additionis ad Ang.in tract.malef.in verbo.& eius bona publicamus.in tertia addi tione.Et videmus etiam ludum permissum in modica re.l.q̄ in conuiuio.ff.de alea. De quo per Ang.in trac.malefi.in ver bo,metidore de mali dadi.& ibi late per domi.Augu.vbi dicunt modicam summam dici in proposito vnum aureum; sic & alias in ϑhenda societate non attenditur communio paruorum lucrorum,per no per Bar.in l.Titium & Meuium §.altero.ff.de admini.tutō.Et videmus etiam,quod si dominus petat seruitium a seruo vxorato, & mulier eodem tpe, exigat debitum matrimonii ab ipso seruo, præferendus erit dominus, nisi ex expectatione modicum præiudicium domino inferatur,puta per expectationem modici tpis, ſm gl.
107 in c.1.de coniugi.seruo. Sicut & † ex modico tempore non inducitur communis vsus vtendi, vel loquendi, per not.per glo.& Bar.in l.Labeo.ff.de sup.leg. Item ex modica deterioratione emphyteotā etiam ecclesiæ non cadit a iure suo, authen.qui rem.C.de sacrosc.ecc.vbi Baldus.in secundo notabi li. Et dixit Baldus in l.ędem.versi.sed nunquid pro uno num mo. C.loc.quod si pro uno nummo cessat in solutione pensionis,conductor non potest expelli,licet secus sit vbi honor domini versatur, vt in feudo & emphyteosi. §. itaque.in authent.de non alienandis & doctores magis communiter in dicta authent. qui rem. C.de sacrosan.eccle. quamus gl.ibi. etiam teneat, quod pro cessatione canonis vnius nummi. emphiteota ecclesiæ nō possit expelli,& de cessatione nummi,uideatur omnino Glossa & Bald. in dict. l.res bona fide. & Bald.in dicta l.quamuis.ff. de cond.& demon. & in addit. spe.in titu. de appel.ver.sed pone,dicit statutum.Et Ale.con sil.106.tertio volu.vbi dicit quod defectus vnius nūmi nō no cet conductori illum non soluenti, & emptori seu alteri obligato ad gabellam, ac debēti soluere bononenum,cum cō cor.j.allegandis. Et de quibus per Modernos in repe.l.si quis maior.C.de transac.Facit quod dixit Bald.in l.res bona fide. ff.de contrahen.emp.Item videmus,q̄ leuis febris non excu sat citatum. l. quæsitum. ff. de re iudic. & plura similia poterit curiosus lector inuenire.Nec prædicta spernat, cum non inueuerim prędicta ab alio ita late cumulata.Et ex prędictis puto esse transeundum in terminis quęstionis nostræ cū cōclusione supra facta. Licet quandoque etiam lex sentiat de
108 minimis,vt in † actone furti, quæ pro re minima,etiam pro ouo,datur. §.Gallinarum.Insti.de re diui. notat gl.in l.1.ff.de dolo.vbi assignat rationem,sic etiam in actione neg.ge.l.om nino in fi.ff. de impen.in re.do.fa.Et ratio dē se patet,quia gerens non intendit donare, sed repetere etiam minimum. & diuersa est ratio in marito in re dotali impendente. Item in emphyteota & feudatario cessantibus in solutione modici, canonis,ēt est ratio,quare cadant,vt prædixi. Sic ēt videmus in expromissore damni infecti,quia repetit modicam præsta tionem.l.si propietarius.ff.de dam.infec. ne sit in damno. Et
109 dixit Bal.in l.1.§. de executoribus.ff.nau.cau.sta.q̄ † statutū puniens comburrentem domum, habet locum in domuncula,& ſm iura antiqua institutus in re modica,& exhęreda tus,ęquipantur.l.2.in fi.ff. q̄ cum eo facit.l.si quis filium.§.fi. ff.de inof.testa.Licet hodie secus sit fauore testamenti cōser
110 uandi.l.omnimodo.C.de inof.testamen.†Item modicū beneficium tacitum ab impetrante,reddit gratiam nullā.c.nō potest.&.c.si motu proprio. §. fi.de præben.in 6. Et statutum de amouente de pecunia cōis, habet locum in amouente vnum tantum denariū.Ang.in l.si quis dederit. §.prætor.in fi.commen.ff.de acq.hær. Et statutum prohibens extrahi uinum,comprehendit portantem amphoram causa gustus,ut per Doc.Mod.in l.non dubium.ubi dominus meus Ias.C.de legi.& modica seu minima contrauentio,maxime præiudicat,vbi adest iurm, vt per Fulg. cons.213.incip. & facto. & Cuma.consi.179.incipiē. facta fuit.cum concordantibus.de quibus per Modernum Taurinensem domin. Parpaliam in repe.d.l.si quis maior 11.q.C.de transa.& pro pleniore commento videri pūt,quę dixi de actu momentaneo s̄.in 6.arti. princi.in 4.membro,in 21.q.Et plura dicit in hac materia do min. Corsetus in tract. de potestate regia, vbi inserit tractatum de minimis.Itē,quod dicitur quem non posse trahi vltra dietam.c.statutum.§.cum autē.de rescript.in 6.procedit etiam,si modicū vltra trahatur,secundum glo.in ver.remo tus.Circa quorum declarationem puto faciēdam regulam,
111 quod † in dubio lex vel disponēs,non intelligatur sentire de modicis & leuibus,p̄ prædicta,siue loquamur gñaliter, siue respectiue ad illud,vt dixit Bal.in d.l.scio. ff.de in inte.restit. tit.gñali,inferens ex hoc,q̄ minori non cōpetit restō aduersus interlocutoriam modici præiudicij,pnta latam super re iectione declinatorię post Innoc.in c. coram felicis. de resti. in integ. de quo ibi hr̄ per Host & Imo & Io.An.ac.Gemi. c. 2.eo.tit.in 6.& Fely.in c.exceptionē.in 6 fallentia, de excep. Ad quam cōclusionem facit illa regula, quod verba dēant capi in potiore significato l.1.§.vitare.& l.ob quę vitia. & l. cui dens.ff.de ædil.edi.& l.item apud Labeonem.§.qōnem ff.de iniu.Vbi appellatione qōnis,non venit leuis qō,& ideo secundum Cyn.& Bal.in proe ffrū. §. sed nos.appellatione calciolarij non venit zabaterius, & probationis appellatione in dubio intelligimus deplenaria, glo.in cle.fi. de censi facit quod no.Bal.in l.1.circa medium commen. C. de suc. edic.Ad.§.de exercitoribus.rñdetur,quod erat eadē ratio in exercitore nauiculę seu nauis paruæ,sicut est scapha.l. scaphā.ff.de euic.& p̄pea credo quod statutum puniēs cōburētē domum,non habeat locū in conburente cabanā, vel indistincte in comburente domū paruam, quia posset esse ad eo vilis,vt rō & mens statuentiū verisimr ad eam se non extē derent seu traherent,considerata,maxime qualitate pœne.
112 Vbi aūt quærimus,†an lex voluerit ad minima seu modica agi posse,seu actionem institutam ad ea trahi,& an tunc de minimis sit curandū,Bar.facit distinctionem in l.si proprietarius.ff.de dam.infect.in prin.Cū quo ibi transit Ange. Dicit.n. quod aut agimus de iure cōi, & regulariter de minimis non curatur. l.1.§.illud.ff.de coniun. cum emanci. libe. & l.quamuis.ff.vt in pos.lega.& d.§.gallinarum.fallit ſm eū in l.in rebus.§.pūt.ff.commo.& in d.l.omnino.ff. de impen. in re.do.fa.& in l.item si seruum.ff.de ædi.edi.& in d.l.si proprietarius. in quibus iuribus apparet ratio specialitatis. Si vero agimus de iure speciali contra ius cōe, tunc pro modico non recedimus a iure cōmuni.d.l.scio, & d.l.res bona. & eadem potest esse ratio secundum eum in actione de dolo, quia versatur in ea quędam species restitutionis.l.1.ff.de do. Et dr̄ secundum Bartolum,post Dy.agi de iure speciali ϑ ius cōe,vbi competit aliquod remediū,quod restitutionē indulget. Idem dicit Ang. si agitur de iure communi prætorio famoso.d.l.si oleū.quod membrum confunditur in distinctio. Bar. quę distinctiones possunt ex prædictis vberius declara-
113 ri. Et † dicitur modica quantitas, vel res arbitrio iudicis,inspecta,s.conditione personarum,ac qualitate negotij, secūdum tex.& gl.in l.illicitas.§.ne tenuis.ff.de offi.præ.Gl.& doct.in auth.præterea.C.vnde vir & vxor. Bar.in l.si constante in prin.ff.solu.mat.& in auth.nisi breuiores s̄.alleg.& in l. admonendi cum concor.ibi adductis per Modern. maxime
114 domin.præcept.meum. ff.de iureiur. Et † vile precium dicitur duorum aureorum, maxime quando agitur de magno præiudicio, quia in ea quantitate parcitur famæ d.l.id est.ff. de dolo.Item parcitur morti & cruciatui, secundum Math. in norab.135.quem sequitur dom.Bapt.in tract.de debi.fug. in tertia q.prin.in fi.ad prædicta facit gl.in l.sciendū. in prin. ff.qui satisd.cogan.& in l.sed & si susceperit. ff.de iud.& in §. hinc nobis,& ibidem Ang.in auth.de hęr.& fal & glo.in l.fi. C.si cer.pet.& quod habetur in c.si quis. &.c.terrulas. 12.q.2. & per Alb.de Rosa.in dictionario, in verbo, modicam sum-
115 mā.& in verbo,res modica. †Quod autem dicatur modicū tempus,notant Bar.Alex.& scribentes in l. & si post tres. ff.si quis cau.Alberi.pulchre in dictionario,in verbo, modicum tempus. & Barba. in c.ad nostram.in fi.commen. de reb. ecclesiæ non alienandis.Reliqua dicit Corsetus in tract.de minimis præallegato.Laus Deo,& Virgini.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter & quandiu intelligantur fœminæ excluſæ,& an intelligantur excluſæ tam de iure prætorio, quam ciuili.*
2 *Sublata eſt differentia emancipationis & patriæ poteſtatis in ſucceſſione ciuili,& non prætoria.*
3 *In quibus locum habeant iura dicentia quod remedia prætoria non proſunt his, quibus ſucceſſio ex lege 12. tabularum vel ſenatuſconſultum vel conſtitutionibus principum non defertur.*
4 *Si maſculus velit fœminam a ſtatuto excluſam ſecum admittere,an hoc poſſit,an vero præcipiendum ſit ſtatuto.*
5 *Iurimunicipali in ſuum fauorem inducto quis poteſt renuntiare.*

Source : BIU Cujas

6. Consuetudini quod acquisita per coniuges æqualiter diuidantur, alter eorum poterit renuntiare.
7 Statutum fœminam excludens si illam dotari mandet, & masculus eam malit ad successionem admittere, quam dotare, quia forsan hereditas sit modica, illa vero malit dotari quam admitti, vter audiendus erit.
8 Reus an possit dilationi renunciare sibi concesse ad finem, vt excludat actorem a probando, quatamen pendente etiam actori permissum est probationes facere.
9 Generaliter quis non potest renunciare beneficio in damnũ alterius personę.
10 Quando tale beneficium competit de iure speciali, potest ei indistincte renunciari etiam in alterius præiudicium.
11 Si minor nolit fœminam excludere, an ei detur restitutio in integ.
12 Filia per statutum exclusa a paterna successione, an iura suitatis retineat.
13 Per renunciationem non tollitur suitas.
14 An liceat arguere de exhæredatione ad hanc, fœminarum exclusionem.
15 Filia a statuto exclusa, an sit sua patri.
16 Quem alter præcedit in successione, vel potentia, cum in eo cesset continuatio dominij, non potest dici suus & necessarius.
17 Limitationes ad prædictam regulam.
18 Statutum factum a populo seu principe non recognoscente superiorem, dicitur ius ciuile, factum vero ob officialibus seu a re cognoscente superiorem, dicitur ius prætorium.
19 Filia, cui statutum aliquid vult præstari, non habetur in hæreditate patris pro extranea, licet secus in hæreditate matris.
20 Filia exclusa per statutum, est instar extranei, quando est exclusa ex testamento & ab intestato.
21 Filiæ exclusæ a statuto relictum per patrem, imputatur in portione a statuto præseruata, si modo aliquid præseruetur ei, aut saltem in portione debita de iure communi, id est legitima.
22 Filia a statuto exclusa. Substituta filio pupillo, transmittet hæreditatem pupilli non aditam ad hæredes eius.
23 Filiæ propter masculos exclusæ a statuto, an habeantur pro simpliciter exclusis, an vero reddantur inhabiles ad succedendum an vero intelligatur per statutum datus ordo prælationis masculorum ad fœminas.
24 Agnati fœminas ex statuto excludentes, habentur loco institutorum, fœminę vero exclusæ eis existentib. loco substitutorum in materia substituibili.
25 Filia exclusa per statutum, nõ dicitur ipso iure exclusa, sed ope exceptionis.
26 Filiæ si relinquatur aliquid in testamento minus sõlemni inter liberos conditio, valet testamentum ei relictum.
27 Filia a statuto exclusa ab intestato, si prætereatur a patre, an rumpat testa.
28 Institutis agnatis, quorum contemplatione filia excluditur, si illa præterita fuerit, an remedio iuris ciuilis poterit dicere testamentum nullum.
29 Qui non potest ab intestato succedere, an possit bonorum possess. contratab. intentare.
30 Filiæ a statuto exclusæ, in modica parte hæreditatis institutæ potest competere bonorum pos. contratab.
31 Is, cui nulla fit iniuria, non potest etiam de iure prætorio testamentum impugnare.
32 Præteritio eorum, quib. nulla legitima debetur, non vitiat testamentum.
33 Filia exclusa a statuto ab intestato, si prætereatur institutis his, propter quos excluditur, non potest impugnare testamentum, nec de iure ciuili, nec de iure prætorio. quod procedit, siue filia sit in potestate, siue sit emancipata.
34 Conclusio præcedens limitatur, vt non procedat, quando tempore conditi testamenti filia non habebat qualitates, propter quas excluditur.
35 Filia exclusa per statutum, quando est præterita non institutis agnatis, seu his, quorum contemplatione excluditur, an admittatur ad rumpendum testamentum.
36 Validitas vel invaliditas testamenti non potest esse in pendenti, sed vel statim testamentum est nullum, vel statim validum.
37 Pater non habet iure proprio, quod possit filiam pręterire, sed fauore agnatorum, quo cessante non debet impune posse prætereri.
38 Filia exclusa propter agnatos, an intelligatur exclusa, si nõ succedãt agnati.
39 Testator prouidendo aliter, quã disponat statutum, facit ut a prouisione statim intelligatur recessum.
40 Vbi conceditur aliquid contra ius ex aliqua causa, durat illud concessum ad limites causę, & ea cessante cessat concessio.
41 Filię exclusæ propter agnatos. si non instituantur illi, & illa sit in aliquo instituta, quod sit minus legitima, ex testamento legitima debetur, etiam si instituta sit mater.
42 Statutum excludens matrem a successione filij extante fratre, non excludit eam a petitione supplementi legitimæ, quando frater defuncti non fuit ab eo institutus sed alius.
43 Filia an excluditur a successione siue per ius dicendi nullum, siue per bono. pos. contratab. licet aliq personæ sint institutæ quam hæ, propter quas talis filia a statuto excluditur.
44 Licet statutum non videatur præcise fœminas exeludere, illis tamen masculos præponit, qui si tales fuerint, qui impune præteriri possint, vel a successione excludi ex testamento, adeoque exhęredatio non sit necessaria, multo magis fœminæ post eos vocatæ præteriri possunt. Nec illis competit bono. possess. contratab. quamuis simus in casu, in quo ex testamento succederent.
45 Exhæredato eo, qui præcedit in gradu, si sequens in gradu necessario fuisset exhęredandus vel instituendus, non existente primo, & reperiat se prætéritum, habet ex sua persona querelam.
46 Filius prætéritus potest approbare testamentum in præiudicium sequentis, in gradu, quem expugnando testamentum potest excludere.
47 Si filia esset emancipata & prætérita cum expressione causæ, & hæreditas esset adita, illa posset intentare bono. pos. contrata.
48 Statutum matrem excludens a successione propter fratres locum habet, etiã si frater instituisset extraneum, qui tamen non esset vilis persona.
49 Reseruatum filiabus per statutum exclusis a reliquo, an debeat relinqui titulo institutionis, ad hoc ne possint testamentum infringere.
50 Statutum quod se habet ad ius commune derogatiue, non recipit interpretionem ab ipso iure, communi, sed debet simpliciter intelligi, prout iacet.
51 Legitima per statutum aucta, potest relinqui quouis titulo.
52 In legitima filiorum per statutum aucta. habent locum iura communia disponentia de legitima.
53 An imputetur in legitimam filiæ, quod ei per statutum præseruatur, & an sit necesse filiam illud habere titulo institutionis, pulchre distinguitur.
54 Filia quæ excluditur ab intestato, an possit donationem inofficiosam dicere.
55 Si testator bona habeat in loco, in quo filia excluditur a successione propter masculos, & in loco, vbi viget, ius commune, si filia fuerit prætérita, an quo ad omnia bona valebit testamentum, & quomodo in eis filia prætérita succedet.
56 Circa solennitatem actus inspicitur locus, vbi geritur.
57 Interdictio bonorom, trahitur ab bona sita extra territorium.
58 Si in loco, in quo fœmina exclusa est per statutum, pater donat bona fratri, qui eam excludit, an alibi poterit agi, vel quo ad bona, querela inofficiosæ, donationis moueri.
59 Quando statutum tollit obstaculum personæ, habilitando aliquem non porrigit effectum extra territorium, vbi uiget ius commune, & ibi talis persona non solet esse habilitata.
60 Ex legis potestate potest quis decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus.
61 Stante statuto, quod mulier transiens ad secunda vota, nullo modo possit succedere filio, propter quod uidetur ex testamento prohibita succedere, talis tamen mulier poterit a filio institui in bonis extra territorium sitis quamuis contingat eum decedere pro parte testatum, & pro parte non.
Sufficit testatorem filiæ quouis titulo relinquere per testamentum conditum in loco in quo a successione excluditur filia aliquo sibi relicto quouis titulo etiam si alibi testator bona habet vbi pariter excluditur filia ea tamen lege q̃ in aliquo institui debeat, quod non sit minus summa sibi per aliud statutum præseruata, valetq; vtrobiq. testamentum. eod. numero.
62 Filia per statutum exclusa quousq; supersint masculi, an tunc prætérita potérit dicere testamentum nullum, statim mortuo testatore, an vero demum hęrede instituto decedente nullis superstitibus masculis.
63 An deficientibus masculis, propter quos a statuto fœmina excluditur possit filia a principio exclusa venire ad successionem defuncti.
64 In successione ab intestato ille admittitur, qui est proximior tẽpore mortis.
65 Vbicunque loquimur de prælatione alicuius alteri facienda, inspicimus tempus, quo successio accquiritur, adeo quod ille, qui tunc prefertur, efficitur, perpetuus hæres, & transmittit, & alterum semper excludit.
66 Quando statutum filiam excludit temporaliter, vt quia dicat. donec & quo usq. masculus superuixerit, an tunc filia perpetuo sit exclusa.
67 Nisi nullitas adsit tpe mortis, confirmatur testamentum inexpugnabiliter.
68 Potest statutum, sicut & miles facere, vt quis sit hęres alicuius dum vixerit, & potest mortem desinat esse hęres, & alius directo succedat.
69 Mortuo masculo, filia poterit agere ad supplementum dotis congruæ, quæ eo viuente non poterat.
70 Conditionis natura non, est statim inducere, sed suspendere actum in euentum, vel defectum conditionis tam in conditione expressa, quã in tacita.
71 Temporalis exclusio in vna parte statuti, extenditur ad aliam exclusionem simpliciter factam.
72 Dictio, donec, quousq; & similes appositæ actui habenti limitationem circa tempus, faciunt magis diem seu quandam suspensionem, quam conditionem suspensiuam, alias secus.
73 Si statutum dicat, quod superstite vel extante masculo filia non succedat, nec audiatur agendo vel excipiendo, an masculo non existente admittatur ad successionem.
74 Qualitas adiecta verbo restringit dispositionem ad terminos, & tps verbi.
75 Ablatiui absoluti, nullo superstite masculo, conditionem faciunt ita quod extantibus masculis non audiatur fœmina.
76 Si Statutum, dicat quod mortuis masculis fœmina possit redire ad domum patris, & ibi percipere alimenta, an per talia verba possit succedere fœmina, an vero ei solum prouisum sit de alimentis.
77 Statuto, dicente, quod fœmina non succedat ab intestato defuncto, donec, sit masculus qui succedere possit & uelit, per illa verba mulier admittitur eo casu, quo masculus non succedit, vel quia nolit, vel quia non possit, illo vero succedente excluditur, & eo tempore, & perpetuo.
78 Quid si fœmina temporaliter exclusa passa sit labi. 30 annos a tempore, quo defuncto masculo potuit admitti. & quid econtra si non sit passa.
79 Filia temporaliter exclusa adueniente casu, quo admittitur, si prætereatur rumpit testamentum.
80 Si Statutum disponat circa testamentum, puta quod filia nupta, si sit prætérita, non possit rumpere testamentum quousq; masculus superuixerit, tunc, valet testamentum viuente masculo, quo mortuo rumpitur. Sed quid, quando statutum nihil disponit circa testamentum, sed tantum circa successionem.

Diuersi

Source : BIU Cujas

81 *Diuersi insurgunt effectus, si filia impugnet testamentum ex retro, idest ex tempore mortis patris, an vt ex tunc, idest ex tempore quo succedit, & an, qualiter, & quomodo hoc possit, & quale inde commodum recipiet ex hæreditate.*

82 *Ex testamento quod speratur rumpi, non potest adiri hæreditas, nec suus hæres existere.*

83 *Vbicunque præsens status non tendit ad annullationem testamenti, potest interim adiri hæreditas. Secus, vbi tendit ad annullationem.*

84 *Licet testator fauore masculi filiam excludat, facere tamen non potest quod pendentibus viribus testamenti hæreditas contra regulas iuris communis adeatur.*

85 *Statutum filiam excludens ab intestato, dat facultatem patri ex testamento illam prætereundi.*

86 *Effectus varij & perutiles insurgentes ex eo, an filia succedat vt ex retro, an vt ex nunc.*

87 *Filia temporaliter excluſa, puta, viuente masculo, moriens relinquit filiam, an hæc filia excluſa mortuo masculo admittetur ad successionem aui ab intestato, vel ad impugnandum eius testamentum, sicut fuisset admissa eius mater.*

88 *Filia exclusa donec masculus superuixerit, an petere possit cautionem a masculo, de non dissipandis bonis hæreditarijs sibi restituendis adueniente casu mortis masculi.*

89 *Filiæ exclusæ licet non admittantur ad partem, an tamen partem faciant ad commodum masculorum vocatorum.*

90 *Stante statuto, quod fœminæ ab intestato nan succedant cum masculis, si pater instituat filias in re modica & filios vniuersaliter, inuicemque demum substituat, an intelligantur etiam filiæ ad substitutionem vocatæ, & quid in institutis.*

91 *Stante stat. quod mulier sit contenta dote sua, & quod filij ex ea non succedant auo materno, sed sint contenti dote materna, stat. tale præsupponit, q dos filiæ ad patrem non redibit, sed filijs filiæ remanebit.*

92 *Stat. disponente, q filia dotata teneatur refutare hereditatem, quale ius habet filia in hæreditate.*

93 *Stante statuto quod filia non succedat, sed debeat dotari, an sufficiat illam esse a quocunque dotata.*

94 *Stat. vocante masculos proximiores ad bona mobilia & immobilia, & superstint personæ defunctæ mater & patruus, an ipsa mater aliquid habebit.*

95 *Stante statuto, quod fœminæ teneantur stare ordinationi patris an pater possit eis directo substituere post pupillaram ætatem.*

Articulus X.

1 Decimo Articulo principali est uidendum †qualiter, & q̃diu intelligantur fœminæ excluſæ. Circa quẽ articulum est primo videndum, an intelligantur excluſæ tam de iure prætorio, quam ciuili, & vr̃ q̃ solum intelligantur excluſę de iure ciuili, quamtumcunque uerba statuti sint generalia, puta si statutum dicat, quod extantibus masculis fœminæ nullo iure succedant, quia illa verba, nullo iure, uel alia gn̄alia ad iusciuile, nõ autem ad prætorium referri dẽnt, secundum Fulg in l maximum vitium. C. de lib. præterit. per text. in l. Gallus. §. ille casus. uersic. porro. cum glo. in uerbo, nullo iure. ff. de libe & posthum. facit l. quotiens. duplici via. ff. de reg. iur. Ad idem facit, quia quod dicitur in §. nullam. in
2 auth. de hæred. ab intesta. quod hodie sit† sublata differentia emãcipationis & patriæ potestatis solum procedit in successione ciuili, & non prætoria secundum cõmunem sententiã traditam in auth. in successione. C. de suis & legi. hær. de quo late per Alex. & alios in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. cum concor. Adeo ut edictum de coniungẽdis cum eman. libe. uideatur adhuc hodie locum habere de
3 iure p̃torio. Tertio pro hoc facit, quia† iura dicentia quod remedia prætoria non prosunt his, quibus successio ex l. 12. tabula, vel senatusconsuel constitutionib. principum non defertur, procedunt in his, qui prohibentur succedere propter solum odium prohibiti, secus si prohiberẽtur propter alium defectum contingentem secundum Dyn. in regula, cum qd de regulis iuris. in 6. & Bartol. in l non est ambigendum. ff. de bono. pos. tit. generali. Et certum est quod fœminæ in proposito non solent excludi odio earum, sed fauore masculorum seu agnationis, vt not Bar. in l. 1. in fi. C. de secun. nup. Et late dixi s̃. in 4 artic. princ. cum præced. Vnde de iure prætorio nõ uidentur excludi, ita, quod eis competant bon. poss. & remedia prætoria. Et prædicta maxime uidẽtur vera in statutis cõditis ab his, quorum statuta seu decretta appellantur ius ciuile iuxta not. per Bart. & scribentes in l. stipulationum alię. in princ. ff. de uerb. oblig iunctis notatis per Bar. in l. 1. ff. de bo. pos. tit generali, & per Bald. & scribentes in rub. C. qui adm. in 6 q De quo dicam. j̃. in 13. arti. princ. q. 2. Sed in contrariũ faciunt, quæ dicam. j̃ eo. p. artic. in quarta quæstione, & ad ibi dicenda me remitto. Vbi cõcludo fœminam excludi, etiam de iure prætorio. Et ita transit ẽt D. Socy. in consilio. 150. primo vol. in uer. supereſt ultimo, ubi in hoc passu nihil allegat.
4 Secundo quæro, †an si masculus velit fœminam a statuto excluſam secum ad successionem admittere, & illam non excludere, hoc facere possit, an vero stãdum erit præcise dispositioni statutariæ, Bald. in l. maximum vitium. in ver. sed pone quod frater. C. de libe. præteri. Dicit quod si tunc creditores hæreditarij velint masculum insolidum conuenire, & ille velit renuntiare beneficio statuti, & secum fœminam admittere, audietur, quia res de facili redit ad naturam suam,
5 lege si vnus. §. quod in specie. ff. de pac. Et quia† iuri municipali in suum fauorem inducto quis potest renuntiare. l. si qs in conscribendo. C. de pac. & est argumentũ in §. sed his permittit prætor. institu. de hęre. quali. & diffe. Et hanc partem tenet Pau. de Cast in l. Titio centum. § Titio genero. ff. de cõditio. & demon. in fi. commen. & Alex. in l. patrem. ff. de his, quæ in frau. cre. in apostil. Et modernus Bonon. in tracta. dotium in vlti. arti. prin. in 29. q. allegando Bal in quodam cõsil. incip. Mafremia. cum concor. allegandis j̃. in 12. art. prin.
6 7. q. Pro quo facit, quod dixit Rota in deci. 12. sub rub. de cõsue. in antiquis. quod† si sit consuetudo, vt acquisita per coniuges æqualiter diuidantur, alter eorum poterit consuetudini renuntiare. Sed ibi aderat consensus vtriusq;, & dubiũ faciebat, quia videbatur ex tali renuntiatione insurgere tacita donatio, quæ non valet inter virum & vxorem. Nec prędictis obstat, si dicatur, quod sicut quis nõ potest diuidere iudicium testatoris, ita nec legis, arg. l. penul. ff. de acqui. hęre. Quia responsio patet ex prædictis, cum possit quis renuntiare fauori suo, nec renuntiando dicitur diuidi iudicium legis seu statuti, si bene cõsideremus, cum masculus renuntians admittatur de iure cõi, & non beneficio statuti. Et ex prædicta conclusione infert Pau. de Cast. in d. §. Titio genero. q̃ si
7 †statutum excludens fęminam, mandet illam dotari, & masculus velit eam admittere ad successionem potius, quã dotare, ex eo forsan quia hæreditas sit modica, & illa malit dotari, quàm succedere, audiendus sit masculus, ppea quia statutum est factum fauore masculi, cui potest renuntiare, maxime qñ plus affert incommodum, quàm commodi. ꝯ quã illationem tenet Albe. de Rosa. in secũda parte statu. in 102. q. inci Item quæro cõiter est statutum, cum quo transit Modernus Bonon. in loco s̃ allegato. argu. l. fideicommissa. §. cũ esset. ff. de leg. 3. Vbi de hoc ẽt tradit Albe. & per tex. in l. petẽ dę. cum ibi notatis C. de temp. in integr. resti. pet. Sed hoc nõ
8 obstante, puto transeundum cum opinione Pau. de Cas. per fundamenta per eum allegata. Nec ob. tex. in d. l. petẽdę. dũ ibi quæritur, †an reus possit renuntiare dilationi sibi datę, intra quam est etiam actori permissum probationes facere, ad finem vt excludat actorem a probando, quia respondetur, quod decisio illius quæstionis facit pro opi. Pau. de Cast. Ibi enim magis cõiter concluditur, q̃ non possit, ea ratione, qa beneficium illius dilationis actor consequitur beneficio legis sic disponentis, prætextu æqualitatis seruandæ, & nõ pri-
9 uilegio rei, licet eius occasione consequatur. Quo casu† generaliter quis non potest renuntiare beneficio in damnum talis personę, licet secus foret, vbi cõcederetur beneficium priuilegio & contemplatione renuntiantis, & non tñ eius occasione. & ita volunt Bal. Pau. de Cast. Alex. & magis cõiter Doc. in d. l petendę. Bar. & Bal. in l. si arroga. Et ibi etiam dominus præceptor meus. ff. de adopt. Bal. & Ang. in l. fi. ff. de ferijs. Bal. in l. postquam liti. C. de pac. & Ang in l. fi. ff. de q̃sti. prin. Sed in proposito fœmina excluditur, nõ tñ occasione masculi, sed etiam fauore & contẽplatione ipsius. Ergo masculus in præiudicium fęminæ debet posse statuto renuntiare. facit. l. si post mortem in fi. ff. de bono. pos. ꝯtab. l. amicissimos. ff. de excusa. tu. & l. 1. in fi. cum seq. ff. de ope. no. nun. Præterea, ſm Bal. in d. l. postquam liti. & in l. quod fauore, ff. de legi. & Iaco. de Are. in d. l. si post mortẽ. qui refert ibi Bar.
10 & in d. l. petendę †qñ tale beneficium alicui competit de iure speciali, potest ei indistincte renentiari, etiam in alterius prejudicium, vt patet in l. si iudex circunuento. ff. de minori. Præterea, quia facilius tollit̃ ius speciale, quàm cõe. l. eius militis. §. militia missus. ff. de mi. resta. Et nemini est dubiũ, quin masculus excludat fœminam dotatam seu dotandam de iure speciali, & municipali. Ad. §. cum esset, respõderem, q̃ ibi grauatus fideicommissio, licet posset partem retinere, nõ erat grauatus beneficio sui. Ideo inuitus cogi poterat adire, secundum naturam fideicommissi. & licet eꝯ partem retinere posset, non eo minus dicitur beneficio fideicommissarij grauatus. Sed in casu nostro masculus pp se fœminam excludit, nec tollit hunc respectum dos, quæ est fęminę præ
11 standa, vt de se patet. †An autem si minor nolit fęminã excludere, detur ei restitutio in integrum. Bal. q̃ non in l non pro numero. C. ad Orfi. in lectu. antiqua. Cuius opinio est cõmunis, vt per Soc. consi. 207. incip. in causa. 1. vol. Tertio quæro, †an filia per statutum a paterna successione excluſa, iura
12 suitatis retineat. Ista est necessaria quæstio. & pulchra, quæ confert ad decisionem plurium quæstionum. in qua Bar. in

l. 1.

Source : BIU Cujas

l.1.§.sciendum.ff.de suis.& legi. dicit ꝙ non. Mouetur, quia sicut filius exhæredatus nō est suus, per illum tex. ita nec ista filia priuata a successione per statutum. Idem vult Bal. in l. maximum vitium. in fi. commen. C de lib. præter. Dicens, ꝙ cum in in ea nō continuetur dominium, non possit iure suitatis dicere testamentum patris nullum, si est præterita, per l. in suis. a ɔ̃rio sensu. ff. de lebe.& posthu. De quo ĩ. dicā hoc eo ar.& est de mente eiusdem, & in consi 426. inci. antiquū statutum 3. vol. secundum vltimam impressionem. Idem ēt vult Ro. in l. apud Iulia. §. idem Iulianus. ff. ad Treb. & in l. vētre. ff. de acqui hær. & Alc. in consi. 131. incip. transmissum est ad me. 1. vol. Et domi. præceptor meus domi. Ias. in l. si emācipati. C. de colla. Idem voluit Barto. in l. 1. § si pater. in ver. ex hoc concludo. ff. de coniun. cum eman. lib. Dicens, ꝙ tanquā sua ad successionem venire non potest, propterea quia masculus ei præfertur d. §. si pater. & l. si quis exhæredato. in prin. ff. de iniust. rup. & irri. te Et sic sentit Bar. ꝙ non intelligatur exclusa, sed quod masculus ei præferatur, quasi secundo loco femina vocetur. Pro qua conclusione facit, quod dicimus de statuto permittente renuntiare hereditati paternę, vt operetur, quod filius non sit suus, saltem renuntiatione secuta, vt per Bar. & Pau. de Cas. in l. qui se patris. & ibidē Alex. 11. col. C. vnde libe. & Pau. de Cas. in l. si fratris. C. de iure delibe. & in l. ventre. Vbi etiam Fran. de Aret. ff. de acque. here. Nā si voluntarius repudiatione secuta desinit esse suus, multo magis filia, q̄ est ipso iure a successione exclusa. Sed istud de renuntiante, non tenetur ab omnibus. Nā Cyn. Bal. & Saly. in l. quidam eulogio. C. de iure delibe. quos sequitur Alexan. cum limitatione in l. si filius, qui patri. ff. de vulg. &
13 pupil. Tenent ꝙ † per renuntiationem nō tollatur suitas, sed non loquuntur, qñ adesset statutū permittens repudiari. Pro prædicta conclusione fortius facit, quia secundum Paulum de Ca. in volu. antiquorum consiliorum, secūdum primam impressionem in consi. 338. inci. pręsens casus. alias 346. Statutum prædictum videtur facere filiam inhabilem ad succedendum. Quod non credo verum, vt patet ex his, quæ dixi in præcedenti q. & ĩ. dicendis. Et dicebat Ange. in §. optime vero. in auth. de nuptijs. ꝙ talis filia reducitur ad instar filij ingrati qui non potest impugnare testm̃ paternum, auth. non licet. & in auth. ex causa. C. de lib. præte. De quo dicam
14 hoc eo. arti. Et si dicatur, † non licere arguere de exhæredatione ad hanc exclusionem, cum exhæredatio proueniat a culpa, & ob delictum exhæredati, & exclusio statutaria fęminæ ob fauorem, vt dixit Bal. in l. maximum vitium. C de lib. præte. Et vt alias dixi, responderi potest, ꝙ ad effectum suitatis licitum est argu. cum in ea simpliciter cōsideretur exclusio vel admissio ad successionem. Et ita etiam tenet Socy. cōsil. 153. incip. pulchra. 1. volu. versi. sed clarius. siue habeatur talis filia pro mortua, siue pro exhæredata. siue æquiparetur emancipatę, vt ibi per eum. Et ſm Pau. de Cas. in l. fi. ff. de acqui. hære. Vbi allegat consilium Bal. tales filiæ habentur pro mortuis. Sequitur Socy. consi. 296. incip. in præsenti. 1. vol. & 30. versi. quinto principaliter. & 36. versic. quarto probatur.
15 Et licet prędicta conclusio, ꝙ † filia a statuto exclusa non sit sua patri, sit cōis, tamen de illa dubitat dominus Philip. Cor. in l. si fratris. in sexta fallentia. C. de iure delibe. Mouetur, q̃a si filia instituatur, succedit vt sua, vt ĩ. dicam. Item, quia filio repudiante vel nolēte ab intestato succedere, filia succedit vt sua. secundum Ro. in d. §. idem Iulianus. per not. per Bart. in l. 2. §. sed si sunt sui. ff. ad Tert. & in l. 1. §. fi. ff. de contrata. faciunt, quæ dixi in præce. q. & quæ dicam ĩ. in 12. arti. prin. in q. 7. Et in hac opinione videtur fuisse dominus promotor meus, dominus Caro. Rouerinus, doctor subtilis in repe. sua §. & quid si tantum. in l. Gallus. ff. de libe. & posthu. Dicens, ꝙ talis filia etiam si prætereatur, nihilominus tempore testamenti est sua, quia eius exclusio differtur in tēpus successionis, & quia qualitas adiecta verbo, regulatur secundū tēpus verbi l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. l. Titius. ff. de testa. milita. cum concordan, sępe alleg. Item, quia tunc excluditur excludendus, qñ includitur excludendus, vt notat. Bar. in l. 2. §. videndum. ff. ad Tertul. Et propterea ipse dominus Carolus dicit sensum talis statuti esse, vt det licentiam patri, vt possit filiam præterire, quāuis sit sua tempore testamenti. Maria. autem consi. 84. incip. visa. dixit quod talis filia a statuto exclusa, censetur extranea. & allegat plures authoritates. Sed his non obstantibus non est recedendum ab
16 opinione communi, quia † quem alter præcedit in successione actu vel potentia, cum in eo cesset continuatio dñij, non potest dici suus & necessarius. l. in suis. ff. de lib. & posth. & §. sui. Insti. de hęr. quali. & dif. & d. §. sciendū. & quod vult Alc. in d. l. si filius qui patri in ver. extra glo. Ideo dixi potentia, vt euacuetur obiectum Bal. in l. apud hostes. in ver. sed circa p̄dicta. C. de suis & legi. quia ista continuatio potest tolli in totum per testatorem exhæredando filium, vt in d. l. in suis. Itē pro parte si testator filium pro parte instituat. ut dixit Bald. ibi. Et hoc procedit ex legis permissione, & facto testatoris si-
17 mul iunctis, p̲p̲ quæ non tollitur potentia. Prædictā communem oonclusionem limitat Rom. in d. §. idem Iulianus quē sequitur. D. Philip. Cor. in d. l. si fratris. in 6. fallen. vt procedat
18 quando † statutum esset factum apopulo seu principe non recognoscente superiorem, quia tunc dicitur ius ciuile. Secus, si esset factum ab officialib. vel alio recognoscēte superiorē sicut esset episcopus, quia tunc tale statutum dicitur ius prætoriū, per no. per Bar. in l. stipulationum. in prin. ff. de uerbor. obl. Et dicam late. ĩ. in 12. arti. prin. 1. q. Et prætor non potest quem facere desinere esse suum seu hęredem. §. quos autem instita de bo. pos. Pro quo facit quod notat Pau. de Cast. in d. l. si filius, qui patri. in fi. commen. Et quia tūc fœmina de iure ciuili concurreret cum masculo, & ex statuto seu decreto habente instar iuris prætorij masculinus ei præfertur, posset aduerti ad id, quod dicimus de filio emancipato, qui hēt filium in potestare retētum, quo casu in successione patris eiusdem que aui concurrunt per titulum. ff. de coniun. cum eman. libe. De quo per Bart. & scribentes in d. l. Gallus. §. & quid si tm̃ cum corcor ibi. allegatis. Sed tunc puto masculum pręferri, quia prætor potest ius ciuile corrigere, vt insti. de bo. poss. in prin. licet nudo nomine remaneat hæres de iure ciuili, vt notatur. in. d. §. quos autem, & in l. 1. alias. 2. C. si ut se ab hæredi. ab. Nec obstat titulus de coniun. cum eman. li. quia vt patet in l. 1. in prin. eo. tit. prætor ad dimidiam tantum emancipatum vocat, & admittit concursum nepotum in potestate retentorum. Secundo limitat prędictam conclusionem Rom. d. §. idem Iulianus. Et videtur esse de mente Dom. Phil. in loco. s̃. alleg vt procedat filio masculo acceptante hæreditatē. Secus, si repudiet, quia tunc filia succedit. ut sua, pet iura s̃. ad hoc allegata. Pro quo facit tex in l. Papinianus. §. sed si ex cā. uersi. & suus hæres erit ff. de inoffic. testament. & in l. filius a patre. in princ. & quod vtrobique not. Ang. ff. de lib. & posth. Vbi patet quod destituto testamento est ɔ̃iter destituta exhæredatio. l. filium. §. sed cum exhæredatio. ff. de bo. pos. ɔtra tab. Et exhæredatus efficitur & est suus, propter quod An. & sequaces dicebant ꝙ exhæredatio non tollit suitatē, sed suspendit. Vnde idem videtur dicendum in hac filia, vt stat. nō faciat ipsam desinere esse suam, sed suspēdat in ea suitatem, quousq; masculus adeat vel repudiet. Sed ista limitatio non videtur sustentabilis, quia licet masculus repudiet, nō tamē desinit esse suus d. §. sed si sint sui. & d. §. sui aūt. & l. cum quasi. §. sed & si quis. ff. de fideicommiss. liberta. Cum ius abstinēdi habeat aprætore, vt prædictū est. Insuper ſm magis cōem sñiam exhæredatio tollit suitatem, & non suspēdit, ita ꝙ destituto testō exhæredatus veniat, vt voluntarius, ſm Alexan. post Paul de Cast in d. l. si filius qui patri. & late in d. l. si filius. hęres. facit. d. l. 1. §. sciendum. ff. de suis & legi. & l. sed si plures §. si ex asse. cum ibi not. per Ang. ff. de vul. & pup. Not. Imol. in l. iam dubitari. reprehendendo Ang. aliter tenentem ff. de hęredi. insti. Et notat. etiam in dicta l. in suis. & ad iura. supra. in contrarium adducta ipse Alexand. respondet in dicta l. si filius qui patri. Ad cuius dicta me remitto gratia breuitatis. Tertio limitatur prædicta conclusio secundum Bal. in d. consil. 425. incip. antiquum statutum, & in consi 69. incip. cū statutum, in 1. volum. secundum ultimam impressionē, ut procedat in stat. simpliciter filiam excludente. Secus, si excludat t̲p̲aliter. Puta quousq; masculus superuixerit, quia tūc existētia suitatis ſm eum in filia suspenditur. De quo continget plenius dicere in sequenti artic. in 9. q. ubi de transmisione dicemus, & ĩ. eodem. 5 quæstione. Quarto limitatur secūdū Alex. in d. consil. 131. & domin. præceptorem meum in d. l. si emancipati. nisi statutum reseruet filiæ, legitimam, quia nō pōt dici exclusa a successione, nec similis exhęredatę. Quod probat Alex. quia principale fundamentum doctorum tenentium pręd ictam conclusiooem, est, ꝙ ideo filia nō sit sua, quia perinde est, ac si foret exhæredata, quæ non est sua d. l. 1. §. sciēdum, & d. l. sed si plures. § ex asse. cum concor s̃. allegatis. Et ille, qui consequitur legitimam vel aliquid loco legitimæ, licet habeat aliter, q̃ secundum voluntatem patris, non dicitur exhæredatus. Papinianus. §. si quis mortis. Et ibi in proposito. not. Angel. ff. de inoffic. testam. & l. omnimodo & l. cum quæritur. C. eod. tit. Et licet dicaturquod tute agēdo sit necesse, ut id, quod filius habet titulo institutionis habeat, ut no. clarius cæteris Pa. de Ca. in d. §. si q̃s mortis. p̲. §. cęterū. in anth. vt cum de ap. cog. Tamen in pręseruato per l. uel statutum, cessat hæc consideratio, cum ab intestato dēatur. In qua causa intestati de institutionis titulo non curatur, secundum Alex. in consi. s̃. allegato post Angel. in d. §. si quis mortis. De quo passu, an præseruatū filiæ titulo institutionis, debeatur condito testamento ad validitatem testamenti, dicā late. ĩ. Ad prædicta etiam facit, quia exhæredata habetur p̲ mortua, nimirum, si non dicitur esse sua. l. 1. §. si pater. el 1. ff.

de

Source : BIU Cujas

de cõiu.cum eman.lib. Et hoc non procedit,niſi quis ſit mala mente exhæredatus. l.multi nõ notę.ff. de lib.& poſth. Sed quando ſtatutum vult filiam habere legitimam,vel aliqd loco legitię, nõ excludit eam a reliquo,mala mẽte ſeu odio ipſius filię,ſed fauore maſculorũ,vt late dixi.ſ.in tertio,& quarto articulo princip. Vnde non debet tunc filia haberi pro exhæredata. Et iccirco dicebat Pa.de Caſt.in conſ.252.incip.ſuper primo puncto,& ſeq.in vol.antiquorum conſiliorum ſm
19 primam impreſſionem,q† filia cui ſtatutũ aliquid vult præſtari,nõ hr̃ in hereditate patris pro extranea,licet ſecus in hæreditate matris. Et prædicta dicunt procedere Dom.Alexan. & D.præceptor meus,etiam ſi ſtatutum mandet filiã dotari, vel excludat dotatã non diſponẽdo aliter, q dos ſuccedat loco legitimæ,quia mero iure talis dos,vel aliud præſeruatũ intelligitur ſuccedere loco legitimæ.l.quoniam nouella.& ibi no.Salyc.in ſecundo notabili.C.de inoffi.teſtam.Bald.in l.2. C.commu.de leg Imol.in l.Titio centum. §.Titio genero.ff. de condi.& dem.Sed hoc non habeo pro ſimpliciter vero,vt præſeruatũ a ſtatuto ſuccedat loco legitimæ. Et de hoc dixi in articulo præcedẽti 1.q.Et late dicam.ſ.in hoc eodem arti. in q.ſeq.in ver.poſtremo.Et latius in articulo ſequen.2.q. Itẽ dubito de p̃dicta limitatione,quia inſtitutus in re certa,non dicitur ſuus,ſm magis communem ſententiã. Sed ſucceſſor vniuerſalis vnus vel plures, vt volunt Bal.& Salyc.in l.quotiens. C.de hæred.inſtitt. Ang.& Imo.in d.l.ſi filius,qui patri, & ibidem Alex. in verſic. quarto tollitur,vnde multominus dici videtur ſuus,cui ſtatutum aliquid certũ prefigit,nec vniuerſaliter ſuccedit.Item ſm Bald.& Ang.in l.qui ſe patris.C. unde libe,quis nõ ſuccedit,vt ſuus,niſi ex l.12.tab. ſucceſſio deferatur. De quo dicam.ſ.in 13.articulo princip.in 4. ſeu 3. q. Vbi tradam an,in eoquod debetur filio maſculo ex excluſione fęminę,filius maſculus dicatur ſuus. Quinto limitatur prædicta concluſio, vt non procedat, ſi aliquid filiæ ex teſtõ relinquatur, quia pro ea parte dicitur ſua, ſecundum Alex. in dicto conſi.131. Et domi.præce.meum in d.l.ſi emancipati,quaſi predicta cõcluſio procedat in cauſa inteſtati,vel vbi filia venerit contra teſtamentum,alias ſecus. Mouetur Ale. per no p Bal.in d.l.apud hoſtes.C.de ſuis & leg.Vbi uoluit,q filius inſtitutus in re certa,vel veniens ad ſupplementum legitimæ,dicitur eſſe ſuus. Et ita etiã eſt de mente Maria.conſ.
20 30.incip.quamuis.uerſi.ad quintum. Vbi dicit,q† filia exclu ſa per ſtatutum,tunc eſt ad inſtar extranei,quando eſt exclu ſa ex teſtõ,& ab inteſtato.Quod ſi eſt excluſa ſolum ab inteſtato,tunc facto teſtamento non eſt ad inſtar extranei.Et aliter dicendo ſequeretur, quod deterioris cõditionis eſſet filia ab inteſtato excluſa legis prouiſione,& præter mentem pris, quam ſolenniter in teſtõ præterita,contra.d.l.maximum uitiũ.& d.l.poſthumus.§.ſi quis ex his. ff.de inof.te.& l.1.§.1.& l. illud.ff.de bo. poſ.contratabu.& not.per Bald.& Doctor.in l. Gallus.§.& quid ſi tantum. ff.de lib.& poſthum.vbi in propoſito dñt Ang.& Imol.q ſtatutum loquens ab inteſtato, non habet locũ condito teſtamento, quãdo ſcilicet res non reducitur ad caſam inteſtati. Et no. Pet.de Anch. in l.tres fratres. ff.de pac. Quaſi ſtatutum emanauerit in caſu,in quo non militet prouiſio teſtatoris, argum. l.fin. C. de pact. conuen. De quo dicto plene dicetur in q. ſeq.& dixi plene in præcedenti artic.in 1.q Iccirco ſecundum Pau.de Caſt.in dicto conſilio
21 252.& ſeq. †Relictum filię excluſæ a ſtatuto per patrem,non intelligetur relictũ vt extranee,ſed imputatur in portione a ſtat. præſeruata,ſi aliqd præſeruet,aut in portione debita de iure communi,id eſt legitima,& per prædicta infert Alex.in
22 conſi.ſ.allega. q† filia a ſtat.excluſa filio pupillo ſubſtituta, tranſmitteret hæreditatẽ pupilli,non aditam ad eius hr̃des, qa quẽ põt teſtator ſibi facere ſuũ & neceſſariũ,pariter p̃t impuberi. l.ſed ſi plures.§,quos poſſum. ff.de vul.& pup. de quo cõtinget alibi dicere. Sed & hanc limitationẽ nõ hẽo pro tuta, ſiue filia inſtituatur in re certa, per ea quæ dixi in p̃cedẽti limitatione,ſiue vniuerſaliter,& in quota,propterea quia eã maſculus præcedit potentialiter,ita vt continuatio dominij in eã proprie nõ cadat,vt dixi.ſ.hac ea.q.Nã& extraneus vel nepos in poteſtate patris ex filio in poteſtate ſuperuiuẽte inſtitutus,ſuus non dicetur.d.l.in ſuis.& d.§.ſui.Et eſt aduertendum ſecundum Bal.in d.conſi.426.incipiente,antiquum ſtatutum,in tertia parte,ſecundum ultimam impreſſionem,in
23 ſecundo dubio,quia poteſt dubitari, an iſtę filię hẽantur pro ſimpliciter excluſis,an vero reddantur inhabiles ad ſuccedẽdum,an uero intelligatur per ſtatutum,datus ordo p̃lationis maſculorũ ad fęminas.& Bal.nihil firmat,ſed puto, q tutior ſit ſententia,q datus ſit ordo prelationis,prout etiam uoluit Bart.quem retuli in princ.præſentis quæſtionis.Et eſt de mẽte doc.quos referam.ſ.in 3.q.in hoc eod.articulo, vult Bald. in l.imperatores. ff.de poſtul.Et patet,quia vid emusalias ad mitti cum maſculis nolentib. vti beneficio ſtatuti, vt dixi in præcedenti qõne,quo caſu non poſſunt dici inhabiles. Item videmus,quod repudiantibus maſculis hereditatem vel exiſtentibus incapacibus,ipſæ ſuccedunt,vt dixi ſ.hac ea.q.maxime in ſecunda limitatione.& dicam latius ſ.in 12.articulo prin.per multas quæſtiones,& aliquid in q.ſequẽ. & dixit Bal.in conſi.156 incip.cła codicillaris 2.vol.ſecundum vltimam impreſſionem.quod †agnati excludentes habentur lo
24 co inſtitutorum,& fœminæ excluſæ eis extantibus loco ſubſtitutorum,in materia ſubſtituibili.Sequitur Pet.de Ancha. in conſi.321.incip.hæc quæſtio iam vulgaris.De quo etiam aliquid tangit Bal. in conſi.426.incip.antiquum ſtatutum 3. vol.ſecundum vltimam impreſsionem.in prima,alias incipit,cum ſtatutum.in 1.vol.ſecundum eandem impreſsionẽ nu.49. Et ſecundum quod refert Soci.conſi.150.in verſic ſed
25 ad hanc 1.volu.Bal. conſulendo tenuit, quod † filia excluſa per ſtatutum,non dicitur ipſo iure excluſa,ſed ope exceptionis. Quod dependet ab his,quæ dixi ſ.eo.2.q.Ceterum eſt ad
26 uertendum,quia ſi in minus ſolenni teſtamẽto, †filiæ aliqd relinquatur,qñ eſt conditum inter liberos, valet teſtñ & relictum,vt dixi in præcedenti arti 1.q 5.col. & in 8.arti. circa
27 6.q.Quarto quæro,†an talis filia a ſtatuto ab inteſtato excluſa,ſi prætereatur a patre,rumpat teſtñ.Hæc quæſtio eſt diffuſe examinata per Doc.maxime Bal. & Alex.in l.Gallus.§. & quid ſi tñ.ff.de lib.& poſthu.& in ea varię fuerunt opiniones. & diuiditur in duo membra principalia.Primum membrum eſt,qñ inſtituti ſunt agnati,quorum contemplatione filia excluditur.Aliud vero,qñ inſtituti ſunt extranei, & fi-
28 lia eſt præterita.†Et circa primum membrum loquendo, q̃ breuius potero,videtur dicendum,q filia præterita poſsit dicere teſtñ nullum remedio iuris ciuilis, ſeu per ius dicendi nullum,propterea quia ſtatutum loquitur ab inteſtato, nõ autem condito teſtõ & in exorbitantibus & correctorijs nõ fit extenſio.l.præcipimus,C.de appella.l.ſancimus.C. de teſta.cum ſimili.Facit quod dixit Pet.de Anch.in l.tres fratres ff.de pac.Vbi dixit quod ſtatutum loquẽs de ſucceſsione ab inteſtato,nõ extenditur ad caſum teſtati. per rationem.l.qc quid adſtringendę.ff.de verb.obliga.& l.ſi extraneus.ff.de ꝓ dictio. ob cau.Sed hęc cõſideratio non eſt bona, quia prętęritione filij teſtñ redditur nullum,& hereditas eſt in cauſa inteſtati,vt late dixi ſ.in 8.arti.prin.in 10 q.cum ſeq.Iccirco dominus Pet.Beſutius Doc Papien in conſi.incip. ſtat dubitatio.dum pro hac parte conſuleret,prout refert D.Lauren. in repe.§.ceterum.Inſti.de leg.agna,ſuc.Dicebat,quod cum teſtñ prętęritione filij,redditur nullũ, ex eo quia dominiũ rerum paternarum in eum cõtinuatur,niſi exhæredetur, vt p Bal. in repe.l.in ſuis.ff.de lib.& poſth.& in l.pater filium.ff. de inoffi.teſta.Ita quod alius inſtitutus non poſsit effici dominus.idem eſt dicendum in tali filia præterita, cũ duo dominj inſolidum eſſe non poſsint.l.3.§.ex contrario.ff.de acquir.poſ. l.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum.ff.commo.Sed hęc ratio parum valet,cum talis filia non ſit ſua. & in ea dominium non continuetur,vt dixi in præcedenti quęſtione. & Ang.in d.l.in ſuis. dicit hanc rationem eſſe perſuaſiuam. Vnde Bal.in l.ſi emancipati.in 6 oppo.C.de collationi. Præſuppoſito,q non competat huic filiæ ius dicendi nullum,& conſequenter remedium iuris ciuilis,tenuit ei competere bono.poſ.contrata. & ſic remedium prætorium,eo,quia talis bo.poſſeſsio competit ex teſtõ & non ſimpliciter ab inteſtato,vt notat gl.in l.vt liberis. C.de coll.& in l.illud.ff. de de contratab.quod ſecundum Ange.in l.filiæ dotem.in lec. Floren.C.de colla.& Pau.de Caſt.in l. certum. C. vnde cog. Procedit,ſi filia expectet vt maſculus inſtitutus adeat hæreditatem,& tunc intenret bo. poſ.contrata.quia tunc non dicetur proprie ab inteſtato venire,Secus,ſi ante aditionẽ contratabularet.Iccirco dant cautelam.vt filia expectet,q maſculus inſtitutus adeat hæreditatem,& demũ intentet bon. poſ.prædictam.Idem tenet Roma.in conſ.179.incipien.amplisſime Doc. Vbi allegat ad hoc Iacob.But.& Bald.in d.l.ſi emancipati.& Ang.in d.l.filiæ dotem.Pro qua ſententia adducit,quod in ſimili videmus de filio emãcipato, quia licet de iure firum,foret inhabilis ad ſucceſsionem.§.emancipati. Inſti. de hæred. quæ ab inteſt. defe. tamen de iure prætorio vigente tempore eiuſdem iuris ciuilis admittebatur ad rum pendum teſtamentum per bono.poſ.contratab. Si reperiebat ſe prætęritum.eod.tit.ff.& C.de bon.poſ.contratab. Sed iſtud ſimile eſt debile,quia prætor uocabat expreſſe filium emancipatum ab inteſtato.& in terminis quæſtionis noſtrę filia nullo iure ab inteſtato vocatur,niſi dicamus, prout dicebat modernus Bono.n. in trac. dotium. in vltima parte. in 71.q.in fi q ſtatutum excludens filiam ab inteſtato,non intelligitur illam excludere a bono.poſ.unde lib.Et ſic de iure prætorio,niſi hoc expreſſe dicatur in ſtatuto.Pro eadem opinione facit,quod decidit Bar. in l.1.in prin. de coniun. cum emanci.libe.Dum uoluit, q licet de iure ciuili nepos ex filio emancipato non ſuccedat auo vna cum patre.§ nullam

in

in auth.de hære.quę ab inte.& ſecundum aliquos per l.me minimus.C.de legi.hęre.Tamen ſi pater non vtatur beneficio iuris ciuilis,puta quia non velit vel aliter, nepos per bo. poſ.contratab.admittetur ad ſucceſſionem aui contra teſtamentum ipſius aui,in quo ipſe & pater fuerunt præteriti. & ad corroborationem prædictorum adducunt Bald.in l.maximum vitium.C. de libe.præt.Et moderniores in d.§.& qd ſi tantum.Alia iura & fundamenta quæ nō refero,quia multum non ſtringunt.Nec ob.ſecundum aliquos modernos diſputatiue loquentes in d.§. & quid ſi tantum. Si dicatur, ꝙ
29 †qui non poteſt ab inteſtato ſuccedere, non poteſt bon. poſ. contrata.intentare l.1.§.vocantur.& l.nō putauit.§.in adoptio.& l.filium.§.videamus ff.de bo.poſ. contrata. quia iſtud non ponitur ita præciſe pro regula,quoniam ſic ſequeretur ꝙ filius emancipatus nō poſſet intentare bon poſ.contrata. cum de iure ciuili eo tempore ab inteſtato non ſuccederet. Sed hęc ſolutio non placet,quia illa iura rećte conſiderata, volunt, ꝙ ei qui alias etiam remoto obſtaculo emancipationis de iure ciuili non fuiſſet ab inteſtato ſucceſſurus non cōpetat dicta bonorum poſſeſsio ⁊tab.Et ita dicit gl.in d.§.vocātur.in verbo,eo iure.& ipſa regula clare probatur in §.itē adoptiui.Inſtit.de hære.quæ ab inteſta.deſc.Nec ēt obſtat ſecundum aliquos modernos. in d. §.& quid ſi tantum. Si dicatur, ꝙ filia non debet eſſe melioris conditionis veniendo contra teſtū,quam ſi ab inteſtato veniret,per tex.in d.l. maximum vitium.quia alibi hoc videmus,& aliquādo hoc nō eſt abſurdū,vt patet in d.§.in adoptiuis.& in d.§. videamus. & in l.3.§.ſi emancipatus.ff.de ⁊tab.& in d.l.pater filium. ff. de ⁊tab. & in d.l.pater filium.ff.de inoffi.teſta Sed & ad hoc reſpondetur,ꝙ caſus ſpeciales non ſunt trahendi ad conſequentias.l.quod vero ⁊.ff.de legi.Nam in d.§. in adopti.alias ab inteſtato non ſucceſſutus admittitur ad bono.poſſ.⁊tab. Tum quia erat ſcriptus hæres,tum quia ſibi per alium committebatur edictum,& alterius beneficio cōſequebatur be-
30 neficium.Ex qua reſponſione poſſet attentari,ꝙ† filię a ſtatuto excluſæ inſtitutæ hæredes in modica parte poſſet competere bono.poſ.contratab.Si filius foret prętcritus,aut aliqua filia non excluſa,ad finem,vt plus conſequeretur, q̄ id, in quo foret inſtituta,maxime quia ſecundum aliquos non eſt penitus extranea,vt dixi in q.præcedenti,quę bo .poſ. peti pōt,nō expectato ꝙ præteritus impugnaret teſtū l.ſi poſt mortem §.fi.ff. de contrata.Et notant cōiter Doc.in l.poſth. C.de bo.poſ.contratab.vbi late Alex.& Moderni ſuper qua tamen Illatione pro nunc ſrelinquo cogitandum.Sed cōtrariam opi.ſcilicet ꝙ filia præterita in terminis quæſtionis noſtrę non poſsit impugnare teſtamentum,ſiue remedio ciuili per ius dicendi nullum,ſeu prætorio, intentando bon.poſ. contratabu.tenuit Bal.in d.§.& quid ſi tātum.vbi arguit ad partes,& mouetur primo fundamento Bar.in d.l.ſi.quia nō fit aliqua iniuria filiæ,ſi pater eos ex teſtamento vocet, quibus poterat tacite relinquere ab inteſtato decedendo, iuxta
31 l.ſi quis cum nullum.ff. de iure codic. Et†is, cui nulla fit iniuria,non poteſt teſtū etiam de iure prætorio impugnare d.l. maximum vitium.Item mouetur,quia non eſt alicui imputandum,cur teſtatus deceſſerit.l.poſthumus. §.ſi quis ex his. ff.de inof.teſt.facit d.l.ſi poſt mortem. §. liberi.Item pro hoc facit quia qui non poteſt ab inteſtato ſuccedere, non pōt ⁊ teſtū etiam de iure prætorio venire,vt patet ī d.l.ſi adoptionem.in fi.& in d.l.1.§.pe.& l.non eſt ambigendum.ff. de bo. poſ.titulo generali. & l.1.§.recte. ff. ſi ta.teſt.nul.ex d.§.item adoptiuos.inſtit.de hęre.quæ ab inteſta. Inſuper vt alias dixi
32 maxime in præced.artic.princip.1.q.†prēteritio eorum,quibus nulla legitima debetur,non vitiat teſtamentum. l. cum quæritur.C.de inof.teſta.& notat Bar.in d.§.& quid ſi tū. in ver.venio ad declarationem. Pro qua opi.facit, quia vt dixi, in contraria opi.ſupra.proxime relata, ſequeretur quod melioris conditionis eſſet filia veniens ⁊ voluntatem patris impugnando teſtamentum,quam ſi veniret prēter eius voluntatem, hoc eſt ab inteſtato.Quod iura reputāt abſurdum,vt in ſimili dixit Bar.in d.l.pater filium.ff.de inof.teſta. Et patet in d.l.maxinum uitium.circa medium.Vbi etiam dicitur abſurdum eſſe,ꝙ aliter quis vocetur ad expugnandum teſtū de iure ciuili,& aliter de iure prætorio.Ad idem facit, quia quis non dēt admitti ad id,quod ſua nō intereſt l.ille, a quo §.ſi de teſtamento.ff.ad Trebel.l.1.ff.de appel.reci.c.cum inter R.ſeniorem.de elec.Sed filia in terminis noſtri ſtatuti rupto teſtamento,& ſic ab inteſtato ſuccedere nō poſſet, ergo &c.Facit d.l.ſi poſt mortem.§.liberi.verſi.frater.ff. de contrata.Vnde ſi admitteretur ad rumpendum,ex ſola ratione affectionis rumperet,quæ ratio non conſideratur, ſecundum Ang.in d.§.& quid ſi tū.Ad idem etiam facit,quod concludunt Bar.& Docto.in d.§.& quid ſi tū.dum volunt,ꝙ ſi nepos ex filio emancipato exiſtēs in aui poteſtate, prętereatur, teſtamentum nō ſit nullum.Vnde ei hodie in ſucceſsione p̄ ferat filius emancipatus.d. §.nullam.in auth. de hæred.ab inteſt.& d.l.meminimus C.de legi.hær.Et quod in propoſito plenius dicunt Bar.& doc.in d.§.& quid ſi tū Ad idem facit, ꝙ voluit Bart.in d.l.1.§.filium.4.q.ff.de bono.poſſ.contrata. Et Bald.in l.filio.ff.de lib. & poſth.ꝙ filius,qui renūtiauit ſucceſſioni patetnæ ab inteſtato, non rumpat teſtamentum, ſi in eo prætereatur.Pro quo faciunt aliqua,quæ dixi in q præced.Et prædictam opi.fortificat Bal.in d.l.maximū uitium, in fundamentis,quæ includuntur in prædictis. Et hęc opini. eſt communis,quam ſequitur etiam Bart.in conſi.incip. quidam dominus Iaco.Paul.de Caſtr. in d.l.maximum uitium. Bal.& Angel.in d.l.poſthumus. §.ſi quis ex his. Vbi Bald.dicit ſe ita conſuluiſſe,& Ang.in l.Papinianus.§. ſi quis mortis ff.de inoffic, teſtam. Vbi etiam mouetur alio fundamento, quia ſicut de iure fiff.filius,qui habebat quartam inter uiuos non poterat teſtamentum expugnare per illū tex.multo minus poteſt filia,quæ eſt dotata & vltra dotes aliud petere nō poteſt,licet vtrobiq; dicat Ang. tutius eſſe,vt filia ſaltem in vno numo hæres inſtituatur,vt notat.gl. in l.3.§. ſed vtrum. ff. de mino.Eandem opin.ſequitur ipſe Ang.in d.l.Gallus.§. in omnibus, & in conſi.133. incip. in quæſtione vertente inter ſer Benedictum,& in conſi.99.alias.97.incip. Pet.de urbe veteri.& Dominus.Signo.de Homo.in conſi.252.incipien.ſuper dubijs.& in conſi.74 incip. quæſtio talis eſt circa fi.& Angel.in conſi.103.inci.ſtatuto cauetur, quod ſi aliquis deceſſerit ab inteſtato.& Bal.in repe.l.pater filiū.ff.de inoffi. teſtam. Licet ibi hoc bene non affirmet Pau.de Caſt.in auth.ex cauſa. C.de liber. præt. Cuma.in conſil.89.incip.deriſorium uidetur.Ang. Cuma. Imol.Pau.de Caſt.Alex.& Moderni.in d. §.& quid ſi tantum, vbi dicunt iſtam eſſe communem opin. & Alex.ibi dicit ſe quinquies in hac materia cōſuluiſſe. Idē tenuerunt Ful.Paul.de Caſt. Alexand.& Moderni in d.l.filiæ dotem.C.de colla.Vbi etiam dicunt hāc opi.eſſe communē. Cuma.in repe.l.ſi filius,qui in poteſtate.ff.de lib.& poſthu.& in conſi.157.incip.mengus.in teſtamento.Alber.de Roſa.in ſecunda parte ſtat. in q.103.incip.ex eodem.Pau.de Caſt.in l. qui ſuperſtitis. ff.de acquir. hæred.in conſilio 347.incipiente, ſuper 1.puncto quæritur an teſtamentum,& in conſi.252.incip.quoniam fundamentum in verſic.reſtat nunc expedire, & in conſi.120.incip. ſi d.Corn. Vbi dicit hanc eſſe communem opinionem in uolum.antiquorum conſiliorum,ſecundum primam impreſſionem Rom.in l.vt liberis.C.de colla. & in conſi.17.incip.videtur mihi de iure concludendum. Et ita etiam conſuluit notabiliter Bal.in conſi.329.incip. circa primum dubium. in 3. volum. ſecundum ultimam impreſſionem,& in alio conſilio incipiente,quæritur vtrum filia dotata.& in alio incipiente,proponitur, quod quidam Domin. Anton. Caratoſam eius filiam,prout refert Domin.Fabia.in repeti. authen.nouiſſima. in 15.q. princip.in 1. q. Vbi etiam tranſit cum hac opin. idem conſuluit Alexand. in conſilio 47.incipiente,abunde in ſecundo uolumine.Vbi dicit hanc opinionem eſſe ueram & communem,& domin.Franciſ.de Are.in conſ.140.incip.longa eſt conſultatio.11.dubio.Et dominus Benedictus capra in conſilio 64.incip. punctus &c.qdam nomine Antonius.Et ita etiam tenuit Gui. de peru.gener.Bartol. in quodam conſilio, quod compoſuit ſuper hac materia poſt Petr.de Anchar.in conſil. incipien. hęc qō iam vulgaris,quos refert & ſequitur Do. Lauren.in repe.d.§.cæterum.inſtit.de legi.agna.ſuc. Vbi adducit etiam ad hoc conſilium Panor.quod inci.Idem in reſpectu arbitror, & Bal.in conſilio incip.ſtat.ciuitatis Peruſij cauetur,ꝙ mulier. Et ibi etiam adducit alia fundamenta pro corroboratione præſentis cōcluſionis,quæ partim dicentur in ſeq.memb.Et ab hac concluſione & cōi ſententia temerarium foret recedere. Nec obſtat,ſi dicatur,quod excluſus a ſucceſſione inteſtati p̄ ſtatutum,non intelligitur excluſus de iure prætorio,per ea q̄ §.hoc eo.arti.in 1.q.Quia ut ex prædictis apparet,communis ſentētia eſt in contrariū,&ut dixi,qa ſi iura volunt quem nō admitti ad ſucceſſionem inteſtati,nō admittetur prætor ad bon.poſſ.contratab.vel expugnandum teſtamentum, quaſi prætor imitetur ius ciuile,per iura ad hoc allegata.facit text. inſtit.de bon.poſſ.in princip.verſic.aliqñ, & §.cum de teſtantis,& non dat ſucceſſionem per, unde liberi ab inteſtato,niſi his, quos ad bon.poſ. contrata.admittit.l.1. §.recte & ſeq.ff.ſi ta.teſt.null.exta. Ita qđ talis fœmina excluſa a ſucceſſione inteſtati per ſtat.non poſſit de iure p̄torio ſuccedere, qa ei non competit bonorum poſſeſſio contrata. q̄ non competit,ubi non reperitur expreſſe prouiſum, niſi ſuis, l.illud. §.ad teſtamenta.ff.de contrata.l.fi. C.de ſuis & legi.Nec enim eſt talis filia ſua, vt dixi in præced.q.& ſi dicatur,ꝙ prædicta procedēt in excluſis odio ipſius,vt dixit Bart.poſt Dyn.in d.l. nō eſt ambigēdū. §.vbicunq;.& dixi.⁊.eo.art.1.q.Reſpondeo,ꝙ illa reg.procedit.affirmatiue,vt patet in d.§.vbicunq;.nō aūt negatiue,niſi ſecundū prædicta,prout patet ex luribus alleg.p̄

pter

Source : BIU Cujas

pter quam ſolutionem etiam non obſtat, quod dicebatur, ꝙ bo.poſſ contrata. non dr̃ ab inteſtato competere, quando adita eſt hæreditas per inſtitutū, ſed ex teſtō, per iura allegata. De quo etiam habetur per ſcribentes in d.l.ſi emancipati, & per Pau.de Caſt.& Alex.in l.1.C.de bon.poſſ.contrata. in tantum, ut non liceat arguere de cauſa teſtati ad cauſam inteſtati, quia ut dixi, hæc bon.poſſ.contrata.hēt cōnexitatem & dependentiam a ſucceſſione inteſtati, & econtra, & ſtat. bene recipiunt interpretationem paſſiuam a iure cōi, ut per Bart.in repet.l.omnes populi.in 6.q.prin.ff.de iuſti.& iur. Imo.& Alex.late in l.1.§.1.ff.ad legem Fal.cum concor.alias allegatis. Et facit, quod in ſimili dixi in præceden.arti in 1.q. Et hoc etiā nobis ſuadeat ratio euitandæ abſurditatis, ne melioris ſit conditionis veniens cōtra voluntatem patris, quam præter.arg.l.maximum vitium. Et notant do. maxime Ale. in d.l.filiæ dotem, tunc maxime, ubi eſt inſtitutus agnatus ueniens ab inteſtato per ſtatutum. Ad deciſionem Bar.in d.l.1. in princ.ff.de coniun.cum eman.libe. Rñdetur, ꝙ non eſt uera per fundamenta, & iura.s̃. adducta. Et iliam reprehendūt Imol.Cuma.& Alex.in l.fi.ff.de lib.& poſthu.& Fran.de Are. in d.conſi.16.qui dat aliam reſponſionem, quæ non eſt tuta. Ad alia contraria de ſe patet reſponſio. Et ex his ſtat defenſa
33 ta communis cōcluſio ſeu ſententia, quod† filia excluſa a ſtatuto ab inteſtato, ſi prętereatur inſtitutis his, propterquos excluditur, non poteſt impugnare teſtamentū, necde iure ciuili nec de iure prętorio. Quę concluſio procedit, ſiue filia ſit in poteſtate, ſiue emancipata, ſm Ang.Imol.Alexand.& modernos in d.§.& quid ſi tantum, & Alex.in d.l.filię dotem, p iura præalleg. quamuis aliqui moderni intellexerunt eos aliter loqui in emancipata, ſed ſm veritatem, dum faciunt differentiam inter emancipatā, & non emancipatā, loquuntur in terminis membri ſequentis, ſicut qñ ſunt inſtitutæ aliæ
34 perſonæ, q̃ hę propter quas filiæ a ſtatuto excludunturꝰ Prædicta communis ſententia limitatur, vt nō procedat, quādo tempore conditi teſtamenti filia nō habebat qualitates, propter quas excluditur, puta ſi ſtatutum excludat filiam dotatam, & prætereatur non dotata uel excludat maritatam & prætereatur nubilis. Nam licet poſtea dotetur vel maritetur, non ppea teſtm̃ eſt ualidum, ſecundum Nellum in cōſ. 208.incip.ſi d.domina inſerto inter cōſilia Pa. de Caſt.uolu. antiquorum conſiliorum, ſecundum ultimam impreſſionē, facit l.ſi filius, qui in ptāte.ff.de lib.& poſth.& inſti.de exhær. lib.in prin. Et ipſe Nellus ſentit, quod ēt tale teſtm̃ de ęqtate prætoria non reconualeſcat, iuxta.l.poſthumus.in prin.ff.de iniu.rup.& irri.teſt. Sed verius credo, quod tale teſtm̃ reconualeſcat de ęquitate prętoria, per tex.in d.l.poſthumus. uerſ. idem & circa, iunctis ibi notatis, & per Alex.in l.Gallus. §.ēt poſt Ang.& Imol.ff.de lib.& poſth. Et licet ille tex.nō loquatur in hoc ſpecifico caſu, tñ debet ad hunc caſum fieri extenſio, arg.in d.l.Gallus.§.& quid ſi tātum, cum ſit eadem ratio. per ibi not.& per Bart.& doc.poſt eū in l.ſi conſtante.in prin. in 9.q.ff.ſolu.ma. Quod ꝓcedit in terminis noſtris ſcilicet inſtitutis his, q̃ vigore ſtatuti forent ab inteſtato ſucceſſuri. d. §.idē & circa.cum ibi notatis, & in.d.§.etiam. Et quod p̄dicta opinio ſit communis, atteſtatur etiam Soci.ꝓſil.cl. maxime in ver. quam etiam confirmo.1. volu.& Corenus conſil.1,2. volum.&.107.incip.in hac.&. 116.incip.difficultas.eod.vol. & 65.incipien.plura.3.vol. Et prædicta procedunt in dubio. At quando adeſſet ſtatutum, ꝙ filia non poſſit impugnare teſtamentum, vel vltimam voluntatem, aut donationem ratione alicuius legitimę, vel ſupplementi, res eſſet clara, quod ſeruandum eſſet ſtatutum, vt eſt Florentię per reformationem, vt per domi.Bartho. Soci.in conſil.288.circa primam.primo volumi.iunctis his, quę dixi.ſupra in 1.arti.prin. 3.q. & Corneum dicto conſilio primo, ſecundo volumine.
35 Secundo membro principali, †quando filia eſt prætérita, nō inſtitutis agnatis, ſeu his, quorum contemplatione excluditur, ſed alijs perſonis inſurgit maius dubium, & multum difficile. In quo paſſu ſecundum Ange. in. d.l. Gallus. §. & quid ſi tantum. eſt dicendum, quod fęmina admittatur ad rumpendum teſtamentum. Et licet eo rupto & reducta hæreditate ad ſucceſſionem inteſtati, nō admittatur propter ſuperexiſtentiam agnatorum, qui ex forma ſtatuti ei preferuntur tamen intereſt ipſius filię habere ipſum ius rumpendi uenale, ut in ſimili patet in l. filium.§.erit. de bonorum poſſeſſione contrata. Et ſic uidetur præſupponere Angel. quod teſtamentum ſit validum, quia ꝙ nullum eſt amplius rumpi non poteſt.l.nam & ſi ſub cōditione ff.de iniuſt.rupt.& irri.teſtam. Item præſupponit quod nullatenus filia ad ſucceſſionem admittatur, ſed quod ſibi tātum proſit in gratificando cui velit, & in habendo beneficium venale. Adeo ꝙ ſit in ſua facultate impugnare uel non impugnare teſtm̃. Quam conſiderationem ante Ang.fecit Bal.in d.§.& quid ſi tātum licet loquatur, quādo erant inſtituti venientes ab inteſtato, quo caſu poſſet talis conſideratio fieri, ſi vni foret plus, quā alteri relictum, Imo.autem in d.§.& quid ſi tātum reprehēdit Ange.in deciſione, & ratione decidendi, quamuis Alex. & alij uideantur eos aliter intelligere. Et mouetur, quia in d.§.erit.ille.qui habebat beneficium uenale, erat hæres inſtitutus, & certum eſt, ꝙ ipſum beneficium illi cōpetebat, cū indubitanter eſſet in facultate ſua adire, uel non adire, & eo modo uel facere locū cauſæ teſtati uni, & uni prodeſſe, uel cauſę inteſtati, & alteri prodeſſe. Sed in caſu noſtro non eſt certum filiæ tale beneficium competere, cum non ſit determinatum, imo dubiū in iure, an poſsit admiti ad impugnandum teſtamentum, quæ facultas impugnandi cauſat beneficium uenale. Et ipſammet deciſio. Ang.reprehendit Pau.de Ca.in conſ.347.incip.ſuper primo puncto quęritur. in volu. antiquorum conſiliorum, ſecundum primam impreſsionē
36 per rationem ſupradictam. Et quia† ualiditas uel inualiditas teſtamenti non poteſt eſſe in pendenti, ſed uel ſtatim teſtamentum eſt nullum, uel ſtatim ualidum l.fi.in fi. ff. comm. prædio. unde ſecundum Io.de Imo.in loco præallegato, dicendum eſt, quod filia non poteſt impugnare teſtamentum per ius dicendi nullum, cum ei nulla legitima debeatur, & ab inteſtato non ſucceda t, per iura in præcedenti membro ad hoc allegata. ſed bene poſsit uenire per bo.poſ. contrata. maxime ſi filia ſit emancipata, & prætérita cum cauſa, quia per bono.poſſeſ.contratab, res non reducitur ad cauſam inteſtati ſimpliciter l.ſi exduobus.ff.de bono.poſ.contratabu. & d.l.ut l.liberis.C.de colla.& §.ſunt autem.inſtit. de bono. poſ.propter quod mens & ratio ſtatuti, quod ab inteſt.loquitur non repugnant. Eſt enim dictum remedium aduocatorium, non autem ſimpliciter aparitiuum cauſæ inteſtati, ut dixit Imo.in d.l.filius, qui in poteſtate.ff.de libe.& poſthu. Et voluit ſentire Glo.ſecundum eum in d.l.ſi pater filium. ff.de inoffic.teſta.propter quam rationem idem eſt dicendum ſecundum eū & ſi filia emancipata fuerit prętérita ſine cauſa, vel ſi fuerit in poteſtate. Et ſic ꝯcludit Imo. ꝙ filia ſiue emācipata, ſiue prætérita in terminis ſtatuti prædicti, non poſſit dicere teſtamentum nullum, ſed per bono.poſ.contratabu. quæ ex teſtamento defertur ad ſucceſſionē admittatur, non autem habeat beneficiū venale. Pro quo adducit, quia mēs & ratio ſtatuti etiam non repugnant, quia ſtatutum excludit filiam fauore agnatorum, qui in caſu iſto non ſuccede-
37 rent, quia† pater non habet iure proprio, quod poſſit filiam prætérire, ſed fauore agnatorum. Vnde ceſſante ipſo fauore non debet poſſe impune prætérire. l.filio.§. mater. ff.de adi. leg.l.Titia.§. vſuras.ff.de leg.2. Et licet non interſit filiæ dicere teſtm̃ nullū, quia eo modo reduceretur res ad cauſam inteſtati, & tunc agnati ſuccederent. Et non ipſa, tamen intereſt ſua contratabulare, vt ſic ipſa ſuccedat, non ab inteſt. Nec ob.ſecundum Imo.ſi dicatur, ꝙ is, cui legitima non debetur, non admittatur ad rumpendum per prædicta, ꝙa hoc procederet ī eo, cui nullo iure legitima debetur, ſcilicet nec de iure ſpeciali, nec de iure cōi. Secus autem in eo, cui de iure communi legitima debetur, vt in propoſito, ſecundum eum. Et hanc opinio. Imo. ſequitur Roma.in d.l.ut liberis.& Aret.in d.§.& quid ſi tantum. necnon & modernus Senen. dicens ſecundum illam fuiſſe conſultum per d.Maria genitorem ſuum.& per alios aduocatos Senen.& per aduocatos Florentinos, maxime d.Saluſtium.& d. Benedictū de Acoltis.& hæc opin.eſt multum æqua, ſecundum Ale.& Modernos Senen.in d.§.& quid ſi tantum. Pro qua opi.adducit modernus Senen.in d.§.& quid ſi tantum. quoddam conſilium Nelli de S.Gemi.vbi uoluit, ꝙ ille gxcludatur a iure contratabulandi, qui generaliter, & omni iure excluditur a ſucceſſione inteſtati, non autem, qui certo modo a ſucceſſione ex forma ſtatuti excluditur, prout filia, quę excluditur propter agnatos, ar.l.ſi filius.ff.de bo.lib & l.1.§.quibus.ff. de ſucceſ. edi. Pro quo facit, ꝙ dicam j̃.in 12.artic.prin.in 7.q. Vbi tan-
38 go, †an filia excluſa per ſtatutum fauore agnatorum, intelligatur excluſa, ſi non ſuccedant agnati. quia paria ſunt, non extare, & extare, & non ſuccedere d.l.1.§.filium.ff.de cōtratabu.l.ſi necem.§.ſi deportatus.& l.ſi ex modica.§.ſi filius.ff. de bo.libe.§.ſed noſtra.inſtitu.de ſuc.lib. Et hoc maxime verum eſt, ſi dicamus talem filiam æquiparari exheredatę, vt notaui ſupra eod.in 3.q. Cum exhæredati habeantur ꝓ mortuis l.1.§.emancipatus.de conium.cū emanci.libe. Vbi idem dicitur in aliter excluſis, & ibi dicitur in §. ſi pater. ꝙ nepos ex filio exheredato admittitur, ac ſi pater nunquam fuiſſet. Plus voluerūt aliqui moderniores in d.§.& quid ſi tantum. poſſe attentari, cōſideratis rationibus prædictis, maxime ex ratione & mente ſtatuti, quod talis filia prætérita nō ſolum poſſit venire ad ſucceſsionem per bono.poſſeſ.contratabu
39 Verum etiam per ius dicendi nullum, quia† teſtator prouidendo aliter, quam diſponat ſtatutum, facit vt a prouiſione ſtatuti intelligatur receſſum, ita ꝙ ſucceſsio ſecundum ius com-

Source : BIU Cujas

commune deferatur, cum prouiſio hominis tollat prouiſio nē legis. l. ſi. C. de pac. conuen. l. ſi cū dotē. in prin. & ibi doc. ff. ſo ma. Quo caſu filia ab inteſtato ſuccedet, non obſtante ſtatuto, quia talis receſſurus durat, quamuis prouiſio hominis effectum non habeat, vt videmus in ſimili, q̄ per dationem ſubſtituti vel cohæredis extranei, tollitur ſuitas. quamuis talis datio vel ſubſtitutio effectum non ſortiatur. l. ſed ſi plures. §. fil. æ. Et ibi moderni. ff de uul. & pupil. & l. ſi mater. §. 1. & quod notat Alex in l. ſi quis filium. eo tit. iunctis, quæ late habentur in l. apud Iulianū. §. idem Iulianus. ff. ad Treb. Et pro iſta opinione multa adducit Do. Soci. in dicto conſil. 150 quam ibi dicere videtur cōem 1 vol Et hanc opin. vī ſe qui Do. Lauren. in repe d. § ceterum. cum tribus ſeq̄ inſti. de legi. agna. ſuc. allegando ad hoc Bal. in conſi. incipiē. ſtatuto ciuitatis Periſij cauetur, q̄ mulier. & Panor. in d. conſ. incip. idem in effectu arbitror. & do. Salu. in præalleg. conſil. incip. præſens conſultatio. eo fundamento, quia teſtator agendo contra mentem ſtatuti, uidetur ab eius diſpoſitione receſ-
40 ſiſſe. Nam † vbi conceditur aliquid contra ius ex aliqua cā, durat illud conceſſum ad limites cauſæ, qua ceſſante ceſſat conceſſio. c. Deus, qui. de vi. & hone. cle. l. generali. C. de epiſ. & cle. & l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. 2. Et hoc probat D. Lauren. per alias generalitates. Item ſm do. Salu. ſi filia rū pat teſtm̄, quamuis ſibi principaliter non aperiat viam ſm opi. aliquorum. Sed agnato, cuius contemplatione excludit tn̄ hoc poterit ſibi prodeſſe, ſi agnatus non adeat hæreditatē & prędicta opi. Imol. & ſequacium ampliatur ex dictis per Pau. de Caſt in d. conſ. 347. in vol. antiquotum conſiliorum, ſecundum primam impreſſionem, vt procedat, etiā ſi agnatis, quorum contemplatione filia excluditur, foret aliquid relictum, vel fuiſſent in aliqua re ſeu parte hæreditatis inſtituti, quia ſtatutum hoc caſu non ſortitur effectum, cum excludat filias, vt faueat agnatis, vt patet ex not. per Bar. in l. 2. §. nunc videndum. ff ad Tertul. Et dicam latius ſ. in 13. arti. princi. 1. q. & dixi s̄. in 3. artic. princi. De cuius ampliationis veritate dicam ſ. in 12. arti. prin. in 6. q. in prin. Item opportune ad prędicta accommodatur, quod conſuluit Pau. de Ca. in conſ. 293. alias 296. incip. puto ſine dubio. in volu. nouorū conſiliorum, ſecūdum vltimam impreſsionem. vbi voluit
41 q̄ † tali filiæ debeatur legitima ex teſtamento, ſi in aliquo ſit inſtituta quod ſit minus legitima, quando non ſunt inſtituti agnati, quorum contemplatione excluditur, etiam ſi inſtituta ſit mater filiæ allegat no. per Bar. poſt Nico. de Matare. in l. penul C. de impu & al. ſubſtit. in penulti. q. verſi. quid ergo in caſu. illius l. & l. fi. in fi. C. de inſti. & ſubſti. ſub condi. fa. Vbi ſubſtitutus, qui excluditur propter matrem, ſi matri nō fauetur, quia moriatur ante euentum conditionis nō excluditur. & idem, ſi eſſet incapax, vel hęreditatem pupilli repudiaret, ſecundum eum poſt Barto. in l. centurio. ff. de vulg. & pupil. Et idem etiam tenuit Do. Benedi Capra in conſil. 151.
42 incip. ſubſcripſi. Dicens, q̄ † ſtatutum excludens matrem a ſucceſsione filij extante fratre, non excludit eam a petitione ſupplementi legitimę quando frater defuncti, nō fuit ab eo inſtitutus, ſed alius, forte vxor defuncti, per nō. per Bal. in d. l. emancipati. & Bal. Ang & Imo. in d. §. & quid ſi tantum. cum concor. De quo continget dicere in 12. arti. princ. in 6.
43 q. in prin. Alia fuit opi. q̄ † filia excludatur a ſucceſsione, ſiue per ius dicendi nullum, ſiue per bono. poſſeſ. contratabu. Licet aliæ perſonæ ſint inſtitutæ, quam hę, propter quas talis filia a ſtatuto excluditur, & inter cęteros, ita tenuit Bar. in l. 1. §. ſi pater. ff. de coniun. cum emanci. libe. & in conſi. 201. incipien. viſo teſtamento Mimmi. de S. Quirico. & diffuſe Pa. de Ca. in d. conſ. 347. inci. ſuper primo puncto quęritur. in volu. antiquorum conſiliorum, ſecundum primam impreſsionem. Ex quo infert Bar. in locis s̄ allegatis q̄ ſtante ſta. Senarū, q̄ mater non ſuccedat ab inteſta. filio ſuo extantibus fratribus ipſius filij, vel filijs fratrum, mater pręterita per talem filium habentem fratres, quos non inſtituat, non poterit impugnare teſtamentum. Mouetur, quia licet ſtatutum intendat excludere matrem ab inteſtato fauore fratrū defuncti, vel nepotum ex fratre, tn̄ adeuntibus ipſis extraneis inſtitutis, fratres, vel filij fratrum perfecte a ſucceſsione excluduntur, & eorum excluſio confirmatur, ſicut dicimus de exhęredatione, quæ ex additione hæreditatis ſumit effectū. l. filiū. §. ſi exhæredatus. ff. de leg. præſtan Credo, q̄ uoluerit allegare. l. filium. §. ſed cum exhæredatio. ff. de bono poſ. contrata. Vnde ſecundum eum non peterunt dici iſti fratres, vel filij fratum tempore mortis defuncti excluſi quo tempore mater non ſuccedebat & ꝑñr pręterita non habebat ius quęrendi teſtm̄. Ad quod facit ſecūdum eum, quod dicimus de nepote ex filio exhæredato, qui non dicit teſtamentum nullum, licet ſuccedat filio in iure querelandi, quod filio competebat l. ſi quis filium. C. de inof. teſta. l. 3 § ſi emancipatus ff. de contratab. l. ſi quis poſthumos. §. ſi filium cum ibi tradi tis. ff. de lib. & poſthū. et eſt ratio, vt ibi patet, quia ante aditā hæreditatem nepos ſupra dictus non poterat obtinere primum locum, cum pater illum præcederet. Vnde idem in propoſito videtur, quia mater cum non teneret primum locum in ſuccedendo, non poterat dicere teſtm̄ nullum, & idē in filia excluſa per eaſmet rationes. Præterea, ſecundū Bart. quando non eſt neceſſaria exhæredatio, ſi per teſtatorem poteſt illud, quod ad alterum pertinet, alteri aſsignari, is, qui ad talem aſsignationem admittitur, ita impedit alios ſuccedere, ſicut ſi ipſe ſuccederet. l. 1. §. fi. ff. de aſsigna. libe. per quem tex. Bar. in d. l. 1. §. ſi pater. verſ. ex hoc excludo. ff. de coniun. cum eman. libe. Facit vnum corollarium, quod quotieſcūque ille, qui me impedit in ſucceſsione, quia a iure in ſuccedendo præfertur, excluditur iudicio teſtatoris, ſi actus tranſlationis in alium de portione, quæ tali impedienti debebat, & actus priuationis eſt vnus, & idem, ille excluſus a teſtatore me impedit, ſicut ſi excluſus non eſſet. Ibi enim ſ. in d. §. fin. erant duo patroni vnius liberti, quorum vnus habebat duos filios, & habens duos filios aſsignauit libertum alteri ex eis, & cum alias liberto ſuccederetur per dominos in capita. Iccirco filius priuatus ex pñna aſsignatione faciet partē ad validitatem fratris in detrimentum filij alterius patroni. Propterea, quia facto patris facta fuit excluſio, & actus excluſionis vnius, & excluſionis alterius, fuit vnus & idem, adeo, vt ille cui facta fuit aſsignario habeat duas partes ſucceſsionis. Sic ergo idem eſt dicendum in propoſito, ſecundū Bart. & clarius Pau. de Caſt. in d. conſ. 247. cum actus excluſionis a teſtatore factus de agnatis, propter quos fœmina excluditur, & actus incluſionis extraneorum inſtitutorum ſit unus & idem. Ad idem facit ſecundum Pau. de Caſt. quia ſi talis filia tanquam pręterita vellet uenire, vel per ius dicendi nullum, uel per contratabu. non poſſet. ergo &c. Item ad prędictam deciſionem facit, ſecundum Bar. in conſ. ſupra al leg. auth. licet. C. de nat. lib. Prout loquitur de uxore, quæ licet non ſuccedat, excludit filios naturales. & hanc opi. dicit de iure veriorem Alex. in d. l. filiæ dotem. & in d. §. & quid. ſi tantum. allegando Ang. in conſ. 32. Sequitur Cor. in conſil. 100. incip. hanc q. 1 volu. vbi conſuluit in ſimili caſu, in quo D. Bened Capra. s̄. pro contraria opin. relatus. Et ita ēt eſt de mente Bal. in l. maximum vitium. Ad contraria, & maxime ad d. §. ſed noſtra. inſti. de ſuc. lib. cum concord. patet reſponſio ex prædictis, & maxime ex inductione. d. l. 1. §. fi. ff. de aſsigna. libe. quæ diuerſificat unum caſum ab alio, & conſequēter ius diuerſum inſurgit. Nec etiam obſtat, ſi dicatur, prout dicebant quidam moderni, in d. §. & quid ſi tantum, ſ. quod non uideatur tuta illatio. Bar. & tenentium cum eo, quæ fit ex tex. d. §. fi. quia eo modo ſequeretur, q̄ ſi quis inſtitutis vſr extraneis & matre in modica re, præteriret fratres, ipſi fratres facerent partem matri in legitima, ita q̄ mater non haberet integram legitimam, cum actus excluſionis fratrum, & incluſionis extraneorum ſit vnus & idem, & excluſio iudicio teſtatoris. quod eſſet contra cōem opi. ſecundum Ale. in l. plane. §. ſi duob. in fi. commen. poſt Ang. et Ioā. de Imo. ibi. ff. de leg. 1. & Old. in conſ. 123. incipien. Quidam potuit. & Fulg. in conſ. 35. incip. proponitur, q̄ mater. & Saly. in auth. nouiſſima. C. de inoffi. teſta. quia reſpondetur, quod fratres, qui excluduntur iudicio teſtatoris, non impedirent matrē, ceſſante tali iudicio in legitima, quia ab inteſtato non debetur, ſed condito teſtō. Vnde cum ceſſante excluſione facta per teſtatorem, non fuiſſet impedita per excluſum a teſtatore, non debet per incluſum, & ſic per extraneos inſtitutos impediri. His itaque opinionibus ſic relatis, patet iſtum paſſum eſſe difficilem, ita q̄ attentare poſſem vnamquanque opi. ſuſtentare, reſpondendo fundamentis tenentium cōtrariam ſententiam. Verum, quia fieret nimium compendioſus ſermo, & quia intendo vnam concluſionem tantum proponere, & vni opinioni adhærere, iccirco omitto quæ ad eam opinionem neceſſaria non putaui. Et breuibus arbitror opi-
44 nionem Bart. quam vltimo loco retuli veriorem, per rationes & iura pro ea allegata, & maxime † quia licet ſtat. non videatur præciſe excludere fęminas, tamen maſculos illis pręponit & illos primo uocat, vt dixi in q. præceden. in fine. & ſi maſculi ſint tales, qui poſſint impune præteriri, uel a ſucceſſione excludi ex teſtamento, adeo vt exhæredatio non ſit neceſſaria. l. quidam cum filium. ff. de verb. obl. multo magis filiæ fœminę, quæ poſt eos uocantur, præteriri poſſunt, ar. l. ſi quis poſthumos. §. ſi filium. ff. de lib. & poſthu. cum concor. ſupra alleg. propter quod ut etiam ſentit Bar. non puto competere bono. poſ. contrata. ipſi filiæ, quamuis ſimus in caſu in quo ex teſtamento ſuccederet per rationes ſupra allegatas, & maxime, quia talis bon poſ. datur præteritis, ita demū ſi ſint tales perſonæ, quibus competeret ius dicendi nullum. d. l. illud. §. primo. ff. de contratab. cum concor. ſup. alleg. & ſi ſint perſonæ, quæ poſſent ab inteſtato ſuccedere, ut prædixi,

quod

Source : BIU Cujas

quod etiam ſentit Bartol.in l.fin.§.fi.ff.ad Tertul.& pulchre Pau.de Caſt.in conſi.247,dicens iuxta theoricam Bart. in d. §.ſi pater. ꝙ tunc inſtituti ingrediuntur locum eorum, qui vigore ſtatuti filiabus præferuntur,argu.l.æquiſſimum.ff.ad Tertul.in quam ſententiam etiam videtur inclinare domi. Philip.Corneus in d. l.filiæ dotem.in vltimis verbis. Et prædicta procedunt,quando ille,qui vigore ſtatuti præfertur filiabus,non eſt de perſonis,in quibus erat neceſſaria inſtitutio, vel exhęredatio.alias autem ſecundum Pau. de Caſt. licet non competeret filię ius dicendi nullum,vel bono. poſ. contratabu.poſſet tamen competere querela inofficioſi teſtamenti,quæ oritur poſt aditam hęreditatē per l.3.§.ſi emā cipatus.ff.de bono.poſ.contrata.& d.l.j.§.ſi pater.ff. de coniun.cum eman.li.quando ſcilicet filius fuiſſet rite exhæredatus,& hæreditas adita,iuxta d.l.filium.in prin.ff. de cōtrata. propterea quia tunc actus priuationis maſculi ex exhęreda tione inſurgens, & translationis in alium, qui ex inſtitutione inſurgit,eſſent diuerſi.De qua materia hī in d.l.pater filiam.ff.de inoffi.teſt.& in d.l.ſi quis poſthumos.§.ſi filiū. vbi
45 Alex.dicit cōem opin.eſſe,ꝙ†exhæredato eo,qui præcedit in gradu,ſequens in gradu habet ex ſua perſona querelam, ſi ſe reperit præteritum,quando eſt talis perſona, quæ neceſſario fuiſſet,non exiſtente primo,inſtituenda vel exhęredāda,& Alex ibidem dat ad hoc limitationes, ꝑ quas iſte paſſus,pōt reſtringi,& declarari,quem alibi examinabo latius. Vbi aūt filius in poteſtate fuiſſet ſimpliciter præteritus,quo caſu teſtm̄ eſt nullum.l.ſi filius,q in ptāte.ff.de libe.& poſth. inſti.de exhęre.li in prin.iunctis not in l.filio præterito.ff. de iniuſt. rup.Vel ſi filius emancipatus foret ſine cā pręteritus, quo caſu pariter teſtm̄ eſt nullum,vt per glo.in §. exhæredatos.in auth.de hęre.& fal.& not. in d.l.filio præterito.talis filia per querelā non admitteretur,quia competit, vbi teſtm̄ valet.Itē quia,filius eā ab inteſtato excluderet, ſi vellet ſuccedere,vt ſentit Bar.in d.§.ſi pr̄. verſi.ex hoc ꝯcludo. Si aūt filius nollet tunc ſuccedere, & approbaret teſtm̄,in quo extraneus eſſet inſtitutus,& filia præterita,vī dicendum, ꝙ filia nō ſuccederet,per no.per Bal.poſt Iac.de Are.in d.l. filio pręterito.& ibidem Pau.de Ca.& Bal.in repe.l. in ſuis.ff. de lib.& poſth.in 11 op.& Ale.in l.poſthumo.in ver.ſed pone,
46 ꝙ extraneus.C.de bo.poſ.contrata.vbi volunt,ꝙ†filius præteritus poſſit approbare teſtm̄ in præiudicium ſequentis in gradu,quem expugnādo teſtm̄ poterat excludere.Item prędictam ſententiam & ꝯcluſionē,quam ſupra firmaui, vt filiæ non cōperat,nec ius dicendi nullum,nec bo.poſ.contra tab.limitat Ale.In d.§.& quid ſi tm̄,& plenius in d.l.filię dotem.vt ꝑcedat in filia in ptāte pręterita. quo caſu regulariter teſtm̄ eſt nullū,& res reducit ad caſum inteſtati. In quo filia non ſuccedit,ꝓp ſtatutū. Vel in filia emancipata ſine cā pręterita,quo caſu regulariter ēt teſtm̄ ſolet eſſe nullum,& reducitur res ad cām inteſtati,per no.per gl.in d. §. exhæredatos.vel ſi hæreditas eſſet repudiata ꝑ hęredes ſcriptos, ꝙa tunc ab inteſtato ſucceditur.l.1.ff.de iniuſto,rupto & irri.fa. teſtamento & d.l.filium.in prin.ff.de contratabu.& intti.de
47 ſucceſ.ab inteſtato.in prin.Sed†ſi filia eſſet emancipata, & præterita cum expreſſione cāæ,& hęreditas eſſet adita, tūc ſm Ale. procederet opinio doc.tenentium,quod filia poſſit ſuccedere,intentando bo.poſ.contrata.eo quia teſtm̄ valet, & res non reducitur ad cām inteſtati, vt patet ex not. in d.l. illud.in prin.iunctis his,quæ habentur in d. §. exhæredatos. cum concordā.ſupra allegatis. Nec tunc obſtat ſecundum Alex.quod habetur per Bart.& ſequaces in d.§.& quid ſi tā tum.ꝙa ibi erat inſtitutus filius emancipatus,cuius contemplatione nepos ex eo in poteſtate retentus excludebat. Nec etiam ob.d.l.1.in fi.ff.de aſſi.libe.& quod per illam dixit Bar to. in §.ſi pater.cum concord.ſupra allegatis, quia ibi ceſſabat ratio ſuadens,ꝙ lex excludēs,reſtringeret ſe ad cauſam inteſtati,& ꝙ propter bonorum poſ. contrata res non eſset in cauſa inteſtati,propter quod etiam ceſſat illa regula, qđ qui non ſuccedit ab inteſtato,nō admittat̄ ad rumpedum, cum iſtud eueniat,ꝓpea quia rupto teſtō non admitteret rū pens excluſus ab inteſtato.& Bar.ēt loquit,qñ ſtatutum ſimpliciter excludebat matrē,ita ꝙ in caſu Bar.ſi mater admitteretur,res reduceretur ad cauſam inteſtati,vel per ius dicē di nullum,vel per querelam.Item filia vel mater ab inteſtato non eſt excluſa.niſi fauore agnarorū,& in caſu prædicto, vbi inſtituti.ſunt extranei ceſſat fauor, & ſic pariter ceſſat mens & rō ſtatuti. Quā limitationē ſi eſset vera,putarē ꝑcedere ī quacūq; filia,ſiue in ptāte,ſiue emācipata, ꝙa cū ab inteſt.non ſuccedat,nō poteſt per ius dicendi nullū, vel ꝑ bon. poſ.contratabu.ante aditam hęreditatem intentatā,venire, ꝙa vt prædictum eſt,tunc reduceret̄ ſucceſſio ad cauſam inteſtati,a qua filia ſiue in ptāte,ſiue emancipata reperit exclu ſa per ſtatutum. Si aūt expectaret,quod hęreditas eſset adita,pariformiter cōpeteret filiæ in poteſtate bonorū poſ. cō-
trata.quæ nō deduceret rē ad cauſam inteſtati,& hoc eſt qđ voluerunt Ang. in d. l.filiæ dotem,& ſequaces.s̄.allegati. & hoc ēt ibi voluit poſt Ang.D.Phil. Cor. Sed dubito de hac limitatione,ꝙa filię quæ ab inteſtato nō ſuccedit ſiue in ptāte ſiue emācipata, ſiue cui de iure ciuili nō ſolet competere remediū iuris dicendi nullum,prætor nō uī concedere remediū bo.poſ.contrata.vt prædixi.Et ſtante concluſione,quam ſupra feci,credo ꝙ hæc limitatio nō ſit tenenda.Item illud,
48 qđ dixi de†ſtatuto excludente matrem a ſucceſſione filij ꝓp fratres,vt etiam ꝑcedat,ſi frater defunctus inſtituiſſet extraneum,ſecundum Bartolum in d. §.ſi pater, & in conſilio ſupra allegato, limitatur ſecundū eum,niſi extraneus eſſet turpis perſona,& rō eſt in promptu,ꝙa tūc fratres præteriti poſſent quærelare teſtamentum.l.fratres.C.de inoffic.teſtam. & §.ſoror inſtit. eo. & eo caſu fratres admitterentur ad ſucceſſionem,nec tunc procederet quæſtio Bart. Poſtremo dubitari poteſt,an prædictæ concluſiones factæ tā in caſu, ubi ſunt inſtituti hi,ꝓp quos ſtat.fœminas excludit,q̄ ēt ubi extranei, & alię perſonę ſunt inſtitutę,procedant,etiam ubi ſta. aliqd
49 filię reſeruat.†An vero ſit tunc neceſſe ad hoc,vt nō dicatur præterira, nec poſsit infringere teſtm̄,quod illud reſeruatū ſibi tit. inſtitutionis relinquatur,iuxta. §.aliud quoque capitulū, in auth. ut cū de appel.cog. In hac qōne Bal in l.maximum vitium, in ver.ulterius quæritur. C.de libe.præt.quem ſequuntur Pau.de Caſ.in auth.nouiſsima.de inof.teſta.& in l.fi.§.in computatione.in fi.commen. C.de iure delib.& Roma.in conſi.399.incipien.vt pręſens conſultatio,in ver.vltimo non eſt dubiū,tenuit qđ tali filię ſufficiat relinquere pręſeruatum a ſtatuto,quoquo relicti tit.Mouetur,ꝙa hoc†ſtatutum habet ſe derogatiue ad ius commune.Et ideo non recipit interpretationem ab ipſo iure communi,ſed debet ſimpliciter intelligi,ꝑut iacet, quia uerbis ſtat. nihil addere uel detrahere debemus.l.prima.§ hunc ergo.Cde iuſti.codi.confir.& arg.in l.prima,in prin.C.de lati.lib.toll.& in l.in cōuentionalib.ff.de ver.obl.& in c.Raynutius.de te.ubi ſufficit ſtatutariam portionem quoquo relicti tit.relinquere.Ad idē facit,quod dixit Bal.in c.cum non liceat.de præſcri.vbi voluit ꝙ ſtante ſta.ꝙ actionibus perſonalib.pręſcribatur ſpacio 10. annorum,cum de iure communi exigantur.30.anni,ſi cōtin
50 gat ante finitam dictam ſtatutariā præſcriptionem,litē ſuꝑ actione perſonali cōteſtari,actio ipſa non perpetuabitur ad 40.annos,iuxta.l.fi.C eo.ti.quia hoc ſtatutum venit derogatiue ad ius commune,ar.l.qui cū uno.§.qui poſt deſertionē. ff.de re milita facit quod dixit plene Bal.in l.ita pudor. C.de adult.& Ange.in l.non poſſunt,circa fi.ff.de legi. ꝙ ſtat non recipiat extenſionem a iure communi,maxime, quando eſt contra ius commune. Et circa prędicta eſt aduertendum ad
51 dictū Pa. de Caſ.in d.auth.nouiſsima.dū dixit,ꝙ†ſta.augēte legitimam,poteſt relinqui quouis ti.& loquitur in terminis, ubi ſtatutū ſentit præſeruatū ſubrogari loco legitimę, & in propoſito ſtatuti triuiſini,& Bar. in d.l.maximum vitiū loqtur in terminis ſtat. diſponētis patrē teneri relinquere quintam partem filijs,ſtante,alio ſtat,ꝙ teſtamentum,in quo nō relinquitur filijs integra legitima,ſit nullū ipſo iure.Contrariam opinionem ſentit Richar. malum.quem refert Cy.in l. ſancimus. C.de nup.& Alber.in l.quouiam in priorib. C.de inof te.dum uoluit tale pręſeruatū.ſuccedere loco legitimę & ſapere eius naturam.De quo plene dicam in ar.ſeq.in 2.q. & expreſſe contrarium tenet Ro.in l.ſi quis priore. ff.ad Tre. dicens ſe apud Valentiam ſecundū hanc ultimam opi. cōſuluiſſe,& ſe credere,ꝙ bene conſuluerit,quam opinionem ēt ibi Ale.dicit ſe credere veriorem. Mouetur.Ale. quia nō eſt verum,ꝙ ſtatutum veniens derogatiue ad ius cōmune, non debeat ſecūdum illud interpretari,imo recipit paſsiuā interpretationem a iure communi.l.1.§.lex Falc. cum ibi not.per Bar.& Imo.& doc.ff.ad l.Fal.cū concor.ibi traditis.& niſi ita teneremus,ſequeretur ſm eum,ꝙ ſi filius fa.ex forma ſtatuti poſſet teſtari,quod eſt contra ius cōmune.l.qui in poteſtate ff.de teſta.l ſenium.C.qui teſta.fa poſ.non requireretur,ꝙ teſtes eſſent in tali teſtō rogati ad eius ualiditatem, aut quod eſſent ſeptem teſtes,nec in eo haberet locum Fal.cōtra.no.ꝑ Bar.& omnes in d.l.lex Falcidia&. no. plene per Alex.in l.2. ff.de leg.1.facit,qđ uoluit Bal.in rub.de cau.poſ.& proprie.qđ ſi ſtatutum venit ad ampliandum ius cōe, idem erit in ampliante,quod in ampliato,arg.l.inter ſocerum. §.cum inter. de pac.dota.Pro quo facit etiam quia ſtatutum bene recipit interpretationem declaratiuā a iure coi.c.cum dilectus, de conſue.l.2.C.de noxa.& traditur in d.l.fi.§.in computatione C.de iure deli. facit etiam quod no.Bar.& copioſe poſt eum Ale.in d.l.2. ff. de leg.1.qđ iura diſponentia ſuper habilitatę ſeu facultate teſtandi, trahūtur ad codicillos, ut per eoſdē. Facit etiam tex.cum gl.in auth.offeratur.C.de lit.conte.ubi diſpoſitio illius auth. correctiue & generaliter loquentis,diſtingui debet per antiqua iura,ſ.pet l.Iciendum.ff.qui ſatiſd.

cogan.

Source : BIU Cujas

cogan.& quod per ipsa iura dixit Ioan. de Imo.l.si vero. §.de viro.in primo membro.ff.sol.matri.& quod traditur in l.nō est nouū.ff.delegi. facit ēt quod dixit Bal.in l.milites agrum. C.de test.mili.Et ad corroborationem suæ opiniones Ale.in d.l.si quis priore,adducit decisionem quasi in terminis D.Io
52 Calderi.in cons.32.sub rubrica,de testamen.vbi uult,qđsi legitima filiorum augeatur per statutum,habebunt tunc locū iura communia disponentia de legitima, ita qđ filius in tali legitima non poterit grauari,sicut nec secundum ius cōmune potest.l.quoniam in prioribus.C.de inoffic.testamen.Mouetur etiam per tex.in d.§. lex falcidia, & sic ex prædictis ur̄ secundum doc.præallegatos concludendū, qđ filia in eo.qđ sibi præseruatur,sit instituenda ad ualiditatē testamenti,nec sufficiat quoquo relicti tit.sibi relinqui. In qua opinione ēt fuit Bal.in consi. suo incipiente, cōsiderandū est,qđ testator fecit duas substitutiones,quem refert,& sequitur d.Fabia.de monte in rep.authen.nouissima.in 1.q.15.prin.per d. §.aliud quoq;capitulum,quasi tunc filia non sit incognita,sed attenda sit forma a iure cōmuni tradita, qa quod non mutat̄, cur stare ꝓhibetur.l.sancimus.C.de test.præcipimus.C.de appel. & ita etiam tenuit dominus præceptor meus Do. Iaſ. in d.auth.nouissima.in versic.quarto fallit,quando statutū &c. Bal.autem in l.non sine in fi.commen. C.de bo.quæ li.loquēdo in terminis statuti excludentis dotatā, videtur sentire,qđ nō sit necesse talē filiam in dote p̄seruata instituī, nisi simus in casu, in quo contingeret ipsam filiā ita priuari dote,qđ eā ad hęredes transmittere nō posset,puta si legetur dos infanti, forte cum nupserit, quia tp̄e mortis suę,cū tale legatū sit conditionale,inuenit se præteritam. Et ideo consului,vt tali filiæ aliquid relinquatur iure institutionis Sed est aduertēdū qa Bal.innuit, qđ dummodo hr̄e possit rem prę̄seruatam, ēt alio ti.quam institutionis,puta legati,satis sit, quod si hr̄e nō possit,vt in præmisso casu,non vult qđ prę̄seruatū iure institutionis relinquatur,sed aliqd aliud modicū, ex quo talis in
53 fans non est capax dotis. † His peroratis in prædicta difficultate puto distinguendum , quo pacto statutum aliquid filiæ præseruet. Nam si velit filiam in alia certa re, vel summa,ab intestato succedere,illud non diceretur sua legitima,nec habebit instar legitimæ,cum legitima ab intestato non debeatur,sed sit pars eius in quo quis posset ab intesta.succedere,ut alias dixi,& plenius dicam in arti.sequen. vnde non est idem ius censendum. Aut statutum disponit,quod pater,vel similis persona non possit ex toto filiam priuare, sed ei teneatur certam partem relinquere, quæ forsan erit minus legitima de iure communi debita , vel forsan plus, & si illud debetur ad instar legitimæ,quod quando sit, dicam in artic.sequen. 2. quæstione, tunc necesse sit filiam illud habere tit. institutionis, dummodo alias ab intestato foret successura,quia legitima correspondet successioni ab intestato, vt late dixi. supra in 8. artic. princip. 1. quæstio.tunc enim militant fundamenta adducta supra,pro hac opinione, nisi forsan in statuto adsint uerba aliter sonantia, alias aūt credo sufficere relinqui quoquo relicti titulo,per fundamēta pro alia parte allegata,& prædicta procedunt,vbi filia potest habere rē p̄seruatam a statuto,alias autem est instituenda, secundum Bal. in d.l.non sine in fi.commēti.Et rō est in promptu, quia tūc cessat dispositio statuti,& remanemus in terminis iuris cōis vt dicam in artic.seq.in 3.q.secundum quod ius commune, filia debet institui.d. §. aliud quoq; capitulum. Item in casu Bald.est alia difficultas,an statutum excludens dotatam habeat locum in infante.de qua dixi. s̄.in 8.artic.princ.in quar-
54 to membro,in tertia quæstione.Ex prædictis infertur,†an filia quæ exeluditur ab intestato possit donationem inofficiosam dicere,& dicendum est qđnō,vt per dominum Soc.cōs. 288.incip.circa primum versic. tertio, quia magister, primo volum.quia excluſa a successione non habet querelam inofficiosi testamenti.l.sciri.ff.vnde lib.Barto. in l.Gallus.§.& qd si tantum.ff.de libe.& posthu.& est casus in l.fi.C.de inoffic.
55 dona. Quid autem erit si in† loco conditi statuti,in quo filia est pr̄terita,testator habeat bona,& etiam alibi,ubi nō adsit tale statutum,sed vigeat ius commune,an quo ad oīa bona valebit testamentū,& quomodo in eis filia p̄terita,succedet decisio huius.q.pendet ex his,quæ dixi in 8.artic.princ.in 22. q.ubi incidenter de hac.q.dixi & licet nō occurrat mihi nūc doctor,qui hanc quæstionē in specie, seu in indiuiduo examinauerit, tamen veritas eius colligi potest ex no. per Barto.in repe l.cunctos populos.in 7.q. C.de sum.trin.& posset argui, quod valeat testm̄ etiam extra territorium,per ea,quæ ibi late no.Bar.dū dicit,quod qn̄ per sta.tollitur obstaculum solennitatis testamēti,puta numeri testium, uel aliter, prout dici potest in proposito, qa in loco stat. filia potest præteriri, testamentum valet, & ex eo potest adiri hæreditas, qua adita locum habet etiam extra teritorium statuentium. Nam sicut actio competēs pōt alibi proponi, q̄ vbi sit fundus, ita etiam dispositio potest alibi fieri, q̄ vbi est res.l. fi.C.de præscrip. lō.
56 temp.†Item circa solennitatem actus inspicitur locus , vbi geritur.l.1.in fin.ff.de ven.inspi.& pro hoc videtur casus in l. omnium.in fi.C.de testa. vbi potest adiri hereditas ex testō facto coram vno iudice,coram quo minor solennitas requiritur,quæ additio habet locum vbilibet. Ad idem adducit Bar.l fi.C.de testa.vbi testamentum ruri cum minore solennitate factum habet effectum vbique,& hanc opi.prout refert Bar.tenuit Iaco.Bu.per l.si non speciali.C.de testa.& l.2. ff.quemad.testa.ape.& Pet.Gui.de cu.& Cyn.in addi.Bal. in d.l.si non speciali.cum concor.ibi per Alex.allega.Quæ opinio est communis,prout etiam no.do.præceptor meus in repet.l.si arrogator.ff.de adop & in l.cunctos populos.circa fi. quamuis Cyn.& alij,quos refert Bart.vbi supra alias p̄rium
57 tenuissent.†Sic etiam videmus, q̄ interdictio bonorum trahitur ad bona sita extra territorium,per not.in l.is cui bonis ff.de ver.obli,iuncta l. Iulianus.ff.de cu.fur.& acta facta corā vno iudice,faciunt fidem coram alio l.is apud quem. C. de eden.l.nec cās.& l.a proconsulibus.C.de appellatio.l. ne in arbitris.C.de arbitris.Facit quod notat Bal.in l.hac. C.de dona.dum loquitur de testamento condito Venetijs , vt alibi sit validum.Et pro hoc facit quod dixit dominus Bartholomeus Soc.consi.288.incipien.circa primam.vers.2.quia magister.cum seq.1. volu. vbi voluit dispositionem factam in vno loco, in quo fęminæ certo modo excluduntur, regulari secundum statuta illius loci, etiam quo ad bona alibi sita.
58 Et fortius subiungit, q̄ †si in loco,in quo fœmina est excluſa pater bona fratri,qui eam virtuti illic excludit,nō possit agi alibi,nec quo ad alia bona, querela inofficiosæ donationis, eo quia quo ad personam contrahentes, & p̄ctus decisionē inspicitur locus cōtractus,vt in l.si fundus.ff.de euic. etiam si alibi sita sit res soluenda ,vt per Bar.in l.cunctos populos. vers.veniamus nunc ad glo.C.de sum. trini. Et quia qn̄ agit de rescissione contractus,inspicienda sunt statuta loci, vbi causata est læsio,secundum Bartolum in d.l. cunctos populos loco præallegato. Quæ materia examinatur per me primo vol.statutorum.in articu.quas personas & res ligent cōstitutiones & statuta &c.Sed is non obstantibus,puto quod tale testamentum solum valeat intra territorium statuentium, quia alias sequeretur inconueniens, scilicet quod præ textu talis statuti & testamenti,filia excluderetur a bonis sitis extra territorium statuētium,vbi ab intestato de iure cōi succederet, contra ea,quæ dixi in prę̄allegata q.24. supra in 9.arti.princ.maxime.quia quod filia præterita nō posit impugnare testamentum,insurgit ex eo,quia ab intestato non succedit, vt dixi s̄.hac ea.q.vnde in his bonis,in quibus ab intestato potest succedere, præterita debet posse dicere testm̄ nullum.Et pro hac decisione facit,quod dixit Bart.in l.cunctos populos.in loco supra allegato,quod † quādo statutum
59 tollit obstaculum personæ,abilitando aliquem, non porrigit effectum extra territorium, & vbi viget ius commune, & vbi talis persona non solet esse habilitata.Nam idem debet esse, vbi talis persona inhabilitatur in totum , vel certo modo,arg.l.pupillo.ff.de tuto.& curato.da.ab his. & l. non solum.§.qui in testamento.cum ibi notatis.ff.de excusatio. tuto.& l.Titius §.tutorem.ff.de administr.tut.simplex enim dispositio non intelligitur nisi de bonis,quæ sunt in territorio disponentium.l.si vnus. §.is,cum concor.ff.de bon.au.iudi.pos.Facit ad idem,quia legitimatio facta per papam,non trahitur ad bona sita extra iurisdictionem eius.c.per venerabilem.qui filij sint legiti. Hinc dicebat Cyn. in d. l. cunctos populos.in lectu.post lac.de Are.& post eos Bald.in d.l.si arrogator.& Ful.quod testamētum factum in vno loco, cum minori solennitate ex permissione statuti, non trahitur ad bona alibi sita,licet communis opinio sit in contrarium,vt dixi.Nec obstat huic conclusioni,si dicatur q̄ ea attenta testator decederet pro parte testatus,& pro parte intestatus, p̄ l.ius nostrum.ff.de reg.iu.quia ex legis potestate hoc licet.sicut videmus in milite.l.miles & l.si miles ita.ff.de testa.mil. facit quod habetur in l.1.C.de sec.nup & declarat Bart.in d. l cunctos populos.in loco supra alleg.reprehendēdo Guliel. de cun.qui dixit q̄ non est bona ratio,si dicatur, quod testamentum in vno loco conditum cum minori solennitate, ex permissioue statuti porrigat effectum suum vbique , per quandam consequentiam,licet statutum,in bona sita extra territorium,directo disponere non possit,cum plura liceāt in consequentiam,quæ directo non licent l.3.§.1. cum similibus.ff.de legi.tu.Nam ſm Bar.hoc est verum, qn̄ consequētia est necessaria l.is,qui duos.ff.de lib. lega. l.athletas. §.liue aūt.ff.de his,qui no.infa.& quod habetur per Dyn. in l.1. ff. de auth. tut.Nec enim est de necessitate ad validitatē testa-
60 ti,quod institutus habeat bona sita etra territorium. † cum ex legis potestate quis possit,vt dixi , decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus.Ad quod facit , quia ad vnam plu-

Source : BIU Cujas

pluralitatem qñque aliquid ſequitur, pp quod in perplexis fallunt regulæ.l.ſi pater.ff.de hæredib.inſtit.& quod not.in l. ſi ita ſtipulatus.ff.de verb.oblig. Sic ergo hoc facit diuerſitas iuris militantis in diuerſis locis. Simile alias videmus in diuerſitate patrimonij, d.l.ſi arrogator.cum ibi no. Nec etiam obſtat, quod dicitur de teſtamento cum minore ſolennitate, puta numeri teſtium in vno loco facto ex forma ſtatuti, vt porrigat effectum extra territorium, ſecundum opi. cõmunem, quam ſ.retuli, qa eo caſu non ſequitur inhabilitatio vel excluſio alicuius, nec inſurgit diſpoſitio ſuper bonis principaliter, ſicut fit, quando filia præteritur.nam primo caſu ſtat.principaliter & ꝓñr reſpicit actus ſolennitatem. Secũdo vero caſu, & in propoſito noſtro ſtatutum principaliter reſpicit actum, & inducit diſpoſitionẽ ſuper bonis. pro qua differentia facit, quod dixit Bar.in d.l.cunctos pop.in q.ſ. all. & illa regula, ꝙ inſpiciamus id, quod principaliter agitur. l. ſi quis nec cãm.in prin.ff.ſi cer.pet.l. 1.in fi.cum concor.ff.de au.tut.ad quod facit quod dixit Bal.in conſ.215.inc.quæritur
61 vtrum.3.vol.ſm penult.ſtampam, ꝙ† ſtante ſtatuto loci Maſſij, ne mulier tranſiens ad ſecũda vota poſſit ſuccedere filio, vllo modo, vel ingenio, propter quod ſecundum eum vĩ ex teſtamento prohibita ſuccedere, talis mulier poterit inſtitui in bonis ſitis Aſtenſ. vel in alio territorio per filium, quãuis cõtingat eum decedere pro parte teſtatum & pro parte nõ, per rationem prædictam, Eſt tamen aduertendum, quia prima opi. poſſet procedere qñ in loco cõditi ſtatuti filia excluderetur a ſucceſſione aliquo ſibi relicto quouis titulo, iuxta dicta ſ. hac ea.q.& in alio loco, vbi ſunt bona pariter excluderetur, ea tñ lege vt in aliquo inſtitui deberet, ꝙ non eſſet minus ſumma ſeu re per aliud ſtatutum præſeruata, quia ſĩ in loco conditi teſtamenti non inſtitueretur, ſed ei alio titulo relinqueret, nihilominus valeret teſtm̃, ẽt in loco, in quo diſponeretur quod filia eſſet in aliquo inſtituenda, quia tũc ageretur ſolum de ſolemnitate actus, nec vigore ſtatuti in quo conditum eſſet teſtm̃, ſequeretur excluſio. Quinto q̃ro,
62 † ſi filia per ſtatutum excludatur, quouſq; ſuperſint maſculi, an tunc preterita poterit dicere teſtm̃ nullum ſtatim mortuo teſtatore: An vero ita demum ſi eueniat caſus, ꝙ hęres inſtitutus decedat, non ſuperexiſtentib. maſculis liberis ſuis vel alijs. Et prius q̃ attingam hanc quæſtionem, oportet aliã
63 examinare, ſ.† an deficientibus maſculis, propter quos fœmina ex ſtatuto excluditur, poſſit filia a prin. excluſa venire ad ſucceſſionem defuncti, in qua q Bar.in l.fin.§. 1.ad Tertul. & Bal.& Ang.in l.gallus.§.& quid ſi tantum. ff.de lib.& poſth. & in locis infra allegandis, diſtinxerunt duos caſus. nam aut ſtatutum ſimpliciter excludit feminam propter maſculos, vel aliquem ex eis, aut vero diſponit tẽporaliter, puta quod donec, & q̃diu, vel quouſq; ſuperuixerit maſculus, filia fęmina non ſuccedat. Primo caſu vera & cõis ſententia eſt, quod fęmina omni tpe ſit excluſa, ſm̃ Bart.Bald.& Ang. in locis ſ. alleg.& Bal & cõiter ſcribentes in cap. 1. §. quinetiam. in tit. epi. vel Abb. & Bal.in auth. ſed & ſi quis in l.in quib. C.de ſecun.nup.& in l.ſi Pontionilla.C. quando di.leg.ce.& in conſil.21.inci.ſint contente. 3.vol.ſiñ vlt.impreſs. & in conſ.415. inc. Verba legis municipalis. 1.vol.ſm pe.ſtam. & in ꝙſ.277. inci.ad conſeruationem 2.vol.ſm eã.impreſs. Pan.in ꝙſ.92. inc.illud indubitati iuris 2.vol.& Ale.incidenter in ꝙſ. 29.in fi. 1.vol.Soc.ꝙſ.296.incip.in pñti.& per totum 1. vol. Pro qua
64 opi.facit ſecundum doc. ſ. allegatos, quia † in ſucceſſione ab inteſtato ille admittitur, qui eſt proximior tpe mortis. §. ita demum.inſti.de hær.quæ ab inteſta.defe.& l.2.§.proxime.ff. de ſuis & legi.& l fi.cum ibi not.ff.de cond.inſti. Vnde cum talis fęmina tpe mortis defuncti non ſit proximior, ſed maſculus, qui ei præfertur ex forma ſtatuti, merito talis fęmina
65 non ſuccedet. † Vbicunq; .n. loquimur de prælatione alicuius alteri facienda, inſpicimus tempus, quo ſucceſſio acquiritur, adeo quod ille qui tunc præfertur, efficitur perpetuus hæres,& tranſmittit,& alterum ſemper excludit,inſtit.de legi.agna.ſuc. §. proxime.& l.fi.ff.de ſuc.edi. Ad idem facit, qa poſtq̃ hæreditas patris fuit per filium adita cępit eſſe hæreditas filij ſiue alterius adeũtis.l.ſed & ſi plures.§. filio. ff.de vul. & pup.& no.in l.1.§.veteres.ff.de acq.poſ.& dixi ſup.in 6. art. prin. in q. adeo, vt poſtquã filii facti fuerunt hæredes, non ſit amplius de patris hæreditate tractandum. & poſito quod ſta. excludat fęminam extantibus maſculis, adeo quod illi ablatiui abſoluti, in conditionem reſoluantur, iuxta l.euictis. ff. de vſur.& l.a teſtatore. ff.de cond. & demonſt. tamen reſoluuntur in conditionem momentaneã, adeo vt ſufficiat maſculum ẽt momento hæredem extitiſſe.l.pen ff.de teſt.tu. Et vult Ant.de Bu.in conſ.20.inci.æquitas.& facit l.2.& 3. cum ibi no.C.de poſthu.hęre.inſti. iunctis traditis per Modern.in l.ſi quis.in 2. C.de cond.inſti.& quod dixi ſupra in 6.ar.prin. 4.membro.11.qõ. Item ſemel & ſimpliciter excluſus perpetuo cenſetur excluſus.d.l.in quib.& qđ ibi dixit Bal. poſt gl. ꝙ qñ aliquid deſcendit ab aliquo, ita ꝙ ad aliũ peruenit, excluſio, cenſetur perpetua Vult.Cor.conſ.12.inci.in hac.in fi. vol.1.Pro quo facit ꝙ traditꝰ late in l in ſubſtitione.ff.de uul. & pup.& in l.ſi quis.maxime per do.præce.meum.C.de cõd. inſt.ꝙ ſufficiat aliquid puta conditionem, ſemel fuiſſe impletam, licet non duret implementum, & alia iura & fundamenta adducit Bal.in d.conſ.415.quæ quiſq; a ſeipſo videre poterit,& hæc ſunt ẽt de mente Cyn.in l.1.in fi.C.de adulte. & Io.An.in add.Spe.in rub.de ſuc.ab inte.quamuis vt ipſi referunt Iac.de Are.& Vber.de bobi.aliter ſenſerint, volentes ſi ex forma ſtatuti filius excludat filiã a ſucceſſione patris,& contingat filium adita patris hæreditate decedere, relicta filia, ꝙ illa filia nepotis nõ excludat amitam, quaſi tunc ceſſet ratio ſtatuti,& per alia iura, quę ſ.referam in 12.ar.princi.in 4.q.Et quamuis etiam aliter uideatur velle Bal.in l.imperatores.ff.de man.teſt. dicens ſtatuto excludente filiã a ſucceſſione ſuperſtite maſculo, ꝙ deficiente maſculo filia ſit admittenda, quãuis maſculus diu poſſederit bona, quia iſte eſt magis quidam ordo ſuccedendi, q̃ ſit inhabilitas. licet ẽt ꝓ hac opinione & contra communem conſuluerit D.Franc. caput liſtæ. ciuis Pataunus, quem refert.d.Lau in repe. §. ceterum. inſt.de legi.agna.ſuc.cum quo ipſe D.Laur.videtur tranſire, qa illa, uerba, extantibus maſculis ſuut conditionalia, & reſoluuntur, ſi & quatenus, ac donec, quouſq;, & quandiu extabunt maſculi. Nã hæc verba, ſi extabunt, bñ poſſunt, ſm eos, exponi quatenus extabunt.arg. l.Stichum, qui meus erit.ff. de leg.1.& eius, ꝙ dicimus de clauſula codicillari, qa ſi quęritur, an illa confirmet legata in teſtamento relicta, in quo filius ſit ꝑteritus licet videretur dicendũ, ꝙ non, ex quo confirmãtur, per Auth.ex cauſa.C.de lib.ꝑter.tñ aliter concludit quia intellr ꝙ firmare conditionalr, ſi qua ſunt quę ꝓ illam auth non confirmẽtur, & illa conditio dictæ clauſulę codicillaris, ſi nõ valet iure teſtamenti, exponitur quatenus, vel donec, vel quouſq; nõ valet.arg.d.l.Stichũ. & probatur ver. vtrum aſit. ff.de teſta.mi.& in l.poſthumorũ.§.ſi paganus. ff. de iniu.rup.& traditur per Bart. in l.1. ff. de iure codi. & hoc ẽt fuit de mente Ang.& Imo.in l.ei qui ſoluendo.ff.de hære. inſti.qui ſenſerunt, ꝙ non ſit differentia ſiue ſtat.dicat, ſupuiuente maſculo, ſiue donec ſuperuixerit maſculus. Pro qua parte, ſiñ quam conſuluit dictus d. Fran. etiam adducit Bal. alia fundamenta, in dicto conſ.415. quibus reſpondet. Et ſupradictũ fundamentum ꝙ ipſe D.Fran.faciebat, & alia ꝓ eo facientia eliduntur ex iuribus adductis pro contraria ſnĩa, quam teneo,& etiam quia aliud eſt dicere, ſi maſculus ſuperuixerit, quo caſu nulla ſignificat acquiſitio extinctiua. Aliud aũt, ſi dicatur donec, uel quouſq;, quia tunc talis acquiſitio, ſignificatur ut per Bar.in l.1.in 2.q.prin.ibi,& quęro de dictione quoad,& douec,& quouſq;. ff.de cond. & demon. Iſtud, autem ꝙ perpetuo, ſit excluſa illa, quæ ſemel fuit excluſa, ꝓcedit.ẽt ſi maſculus inſtituat extraneum. uult Mari. conſi.5. in prin.ver.ſecundo loco.& in fi.d.Deci.conſ.87.inci.pro ſolutione.& Soci.conſ.1.inci.uiſo teſtamento.2.vol.& habetur in locis pręalle. Aliquando tamen non eſt perpetuo excluſa ex reſeruatione legis, vt quia pater ſuccedat filio excluſa filia ex forma ſtatuti, qui pr̃ tranſeat ad ſecunda uota, ex quo ſecundo matrimonio habeat maſculum. Nam filia non obſtante ſtatuto pręferente maſculos fęminis, redibit ad bona fratris mortui, quę præſeruant filijs prioris matrimonii ex legis ꝓuiſione, vt dixit Saly.in l. fęminę, §. illud. in fi.cõmẽti. C.de ſec.nup.& dixi latius ſ.in 8.arti.prin.in 15.q.in additio-
66 nib. Alio & ſecundo caſu,† qñ ſtatutũ tpaliter filiam excludit, vt quia dicat, donec,& quouſq; maſculus ſuperſit, argui poſſet ſm Bar.in d.l.fi. §. 1. ff.ad Tertul. ꝙ ẽt tunc filia perpetuo ſit excluſa, propter plura ex fundamentis.ſ.relatis.& maxime, quia inſpicitur quis ſit proximior tpe hæreditatis delatæ & mortis teſtatoris, & quia poſtq̃ hæreditas eſt adita non amplius dicitur hęreditas patris defuncti, ſed eius qui factus eſt hæres. Nec illa verba, quouſq; q̃diu, vel ſimilia importãt, ut filia poſt tempus poſſit eſſe hęres, per textũ.in l. imperatores.ff.de ma.teſt.& in l.pe.ff.de excu.tu.& l.3.§.ꝙ ſi quis. ff.de ſuſpec.tu.& ꝙ dixit Inn.in c.cum bonæ.de ęta.& qua. Et hãc opi. viſus fuit tenere Bar.in conſ.19.inci. Factum ſic ſe habet quidam.d.Iaco.vbi allegat dictum Imo. in d.c.bonę. qui uoluit, ꝙ dictio, quouſq; vel ſiles non reſoluant mero iure niſi noua prouiſio ſuperueniat, ex quo infert Inn. ꝙ ſi clericus eſt ſuſpenſus, quouſq; ſatisfaciat, non ceſſet ſuſpenſio ſecuta ſatisfactione, niſi de nouo ſuſpenſio reuocetur,& ꝓñr vĩ quod non ſubſiſtente, in propoſito alia prouiſione, filius maſculus, qui ſemel adeundo factus eſt hæres, acquiſierit ius ſtabile, niſi fuerit aliter reuocatum.& prout refert Bal.in l.2.circa medium commen. C.de libe.præte. Idem conſuluerũt in terminis ſtatuti Peruſini Ray.de forli.& collegium Senenſe, eo maxime quia cum tpe mortis patris & aditæ hæreditatis filia inueniat ſe excluſam,& hæreditatẽ fuiſſe alteri applicatã

Source : BIU Cujas

non pōt redire ad ius dicendi nullum, nec de iure ciuili, nec
67 de prætorio, ar. d. l. in quib. C. de ſecund. nup. †Nullitas. n niſi
inſit tpe mortis, cōfirmatur teſtm̄ inexpugnabiliter. l. ſi quis
filio. in prin. ff. de iniu. rup. & irri. fa. teſt. & ideo in tota. l. Gal-
lus. ff. de lib. & poſthu. non conſideratur, niſi quis prędecedat
tpe mortis teſtatoris, quo caſu ſi tunc reperitur teſtm̄ valere
inexpugnabiliter, valet vt dictum eſt. & certum eſt q̄ viuen
te maſculo filia non pōt dicere ſe pręteritam, vt dixi in 4. q.
huius art. Quam ſnīam fortius comprobat ipſe Bal. licet de-
cidat in l. ſi quis poſthumos. § 1. ff. de lib. & poſthum. & in l. ſi
quis filium. in ver. extra quæritur. C. de inof. teſtam. & in hac
opin. videtur reſidere. d. Laur. in repet. d. §. cæterum. Pro qua
ēt conſuluit collegium Paduanum, vt refert Ang. in d. l. ei, q̄
ſoluendo. ff. de hær. inſt. Et iſtam cōem opi. ſequitur Bar. con
ſil. 11. inc. Proponitur. & 44. incip. Super prędictis. & Bal in c.
1. §. 1. epiſcopum vel Abb. & Ale. in d. auth. C. de lib prætę. &
in l. ſi quis poſthumos. § ſi quis filium. ff. de li. & poſthum. &
pro iſta opi. multa fundamenta, & iura & multas authorita-
tes doc. adducit Maria. in conſ. 63. incip. in cauſa vertente in-
ter D. Catharinam copioſe vſq; in fi. vbi dicit q̄ legendo, &
diſputando eam teneret, licet conſulendo habeat hanc qō.
pro dubijſſima. In contrarium tamen eſt communis ſenten
tia ſcribentium, & contrarium voluit ipſe Bar. in d. l. fi. §. fi. ff.
ad Tertul. motus, quia illa verba, quouſq;, donec, q̄diu & ſi-
milia, ſignificant quod maſculo non ſuperſtite, ſeu filio, filia
poſſit admitti, quaſi defunctus in parte delata maſculo non
habeat hæredem, niſi dum ſuperuixerit maſculus, vt probat̄
in l. 5. §. fi. ff. de ven. in poſſ. mitten & l. ſine. §. tam diu. ff. de cō-
di. fur. & in l. in delictis. §. ſi detracta. ff. de noxa. & in l. 1. ff. de
cur. furioſi. facit quia permiſſum ad tempus, intelligitur poſt
tempus prohibitum, & econtra. l. imperatores. ff. de poſtulā.
l. ſtatuliber a cæteris. ff. de ſtatu. Ita q̄ conſequenter tempo-
68 ralis excluſio non ſit trahenda ad perpetuam, & †poteſt ſtatu
tum ſicut & miles facere, vt quis ſit hæres alicuius, dum vixe
rit, & poſt mortem deſinat eſſe hæres, & alius directo ſucce-
dat, vt patet in l. in fraudem. §. hære. & in l. miles ita. in princ.
ff. de teſtam. mili. & in authē hoc amplius. C. de fideicom. &
ibi no. facit inſtit. de eo, cui liber. cauſa bona addicun. in fi. &
eſt caſus in l. ex facto. §. Iulius Longinus. ff. de vulga. & pup. &
no. Ang. in l. fi. §. fi. eo. tit. & Bal. in propoſito in d. l. 2. C. de lib.
prætę. & in d. l. ſi quis filium. & hoc fundamento ſecundum
Bal. in d. l. ſi quis filium. & in d. l. 2. hāc partem ſuſtinebat col-
legium Florentinum, quod fundamentum dicit Bal. eſſe ve
rum in l. extraneum. C. de hære. inſtit. Idem tenuit Bal. in d.
l. in quibus. dicens q̄ iſta eſt veritas, motus, quia ſtatutū intē
dit hæreditatem defuncti ſuſpendere, magis, q̄ fœminā præ-
ciſe excludere, arg. § Gregoriana. in auth. de non eligen. ſecū
do nubē. & §. quoniam infirmas. in auth. de nupt. & l. Titius.
ff. de mil. teſta. & l. cum alijs. de cur. furio. Idem tenuit Bal. in
d. l. Pontionilla. & Bal. & Ang. in d. §. & quid ſi tantum. Bald.
in d. l. extraneum. Bal. Sal. Ale. & moderni in d. l. 2. Ang. in §.
ſi quis autem. in auth. de hæredi. & fal. Bal. Imo Pau. de Caſt.
& Are. in l. ſi quis poſthumos. §. 1. ff. de libe. & poſthu. Ang. &
Imo. in d. l. ei qui ſoluendo. Ang in l. ſiue pars. per illum tex.
quem dicit meliorem de iure. ff. de pe. hęr. Bal. in conſ. 426. in
cip. A ntiquum ſtatutum. 3. vol. vlt. ſtampa. & in conſ. 69. in-
cip. Cum ſtatutum. primo vol. ſecundum eandem impreſ.
Pau. de Ca. in conſ. 348. ſecundum numerum aliquorū Pet.
de Anch. late in conſ. 221. inci. hæc quæſtio. vbi recitat Gul.
de peru. generum Bar. Pan. in d. conſ 92. Alex. in conſ. 13. in-
cipien. Circa primum dubium. 3 uol. vbi dixit, q̄ ſi tunc filij
maſculi fiant fratres minores, quo caſu habentur pro mor-
tuis, vt ibi per eum, hæreditas ad filias deuoluetur. Franc. de
Are. in conſ. 144. incip. Viſa conſultatione. vbi dicit hanc eſ-
ſe cōem opi. & D. Benedictus Capra in conſ. 71. incip. pūctus
deceſſit. &c. vbi pulchre & breuiter loquitur. & in conſ. 39. &
69 in conſ. 76. inci Quidam Ant. vbi dixit q̄ †mortuo maſculo
filia poterit agere ad ſupplementum congruæ dotis, quæ eo
viuente non poterat. & ita ēt tenuit Moder. Bonon. in tract.
dotium, in vlt. par. in 23. q. Et hanc ſententiam tenuit Franc.
Tigri. de Piſis vt refert Bal. in d. l. 2. C. de libe. prætę. & pro hac
ſententia conſuluit collegium Bononienſe vt dicit Ang. in
d. l. ei, qui ſoluendo. & Pet. de Ancha. in dic. conſ. 221. & hæc
opinio eſt tenenda, quam late comprobat Corn. conſ. 126.
incipien. principale. 2. volumine. quamuis, vt dicunt Bald. in
d. l. ſi quis filium. & in d. l. 2. & Ang. & Imo. in d. l. ei, qui ſoluē
do. dum hæc quæſtio occurriſſet in facto Ray. de Forli. Bart.
Bald. & plures alii doctores ac collegium Senen. Paduæ, Bo-
noniæ, & Florentinum diuerſimode conſuluerint, ita ut pro
ut dn̄t Ang. & Imo. in d. l. ei, q̄ ſoluendo audiēte ipſo Ang. &
præſente, propter varietatem opinionum fuerit ſuper cauſa
tranſactum. Et iuxta hæc conſuluit Soc. conſ. 92. incip. circa
primum. eodem volumine, quod filia excluſa per ſtatutum
exiſtentibus fratribus, ſi moriantur ſine legitimis hæredibus
deſcendentibus, non eſt pręciſe excluſa, ſed conditionaliter
& per modum ſuſpenſionis, quia dictio, ſi, iuncta verbo futu
ri temporis, importat conditionem. l. ſi Titio. ff. quando dies
lega. ced. l. 1. C. de donatio. quæ ſub modo no. Bar. in l. 1. verſ.
videamus, per quæ verba inducatur conditio. ff. de condi. &
70 demonſtratio. & †conditionis natura non eſt, ſtatim induce-
re, ſed ſuſpendere actum in euentum, vel defectum condi-
tionis, tam in conditione expreſſa, vt habetur in d. l. 1. ff. de
conditionibus & demonſtratio. quam in tacita, vt habetur
in l. item quia. ff. de pactis. ita quod ſecundum Soc. filiarum
excluſio ſit conditionalis, & ſic in ſuſpenſo, quamuis vt præ-
dictum fuit, interim maſculus ſit hæres ex diſpoſitione & po
tentia ſtatuti. Quod dicit procedere, etiam ſi adſit in ſtatuto,
ſalua teſtamentaria diſpoſitione patris. vel fratris, vt ſ̄. in 8.
artic. princ. 6. q. Et cum iſta ſententia, quam dixi cōem, tran-
ſit Ale. conſ. 33. incip. uiſo thema. 3. uolum. q̄ hæc opinio ſit
communis, atteſtatur Maria. d. conſ. 63. & Do. Dec. conſ. 71.
incip. in caſu. et Corneus conſ. 74. incip. de duobus. 1. vol. uo-
71 lens q̄ † temporalis excluſio in una parte ſtatuti, extendatur
ad aliam excluſionem ſimpliciter factam, maxime in qua
ſit maior ratio, ut ibi. Ad contraria reſpondetur ſecundum
Bar. in d l. fi. §. fi. ff. ad Tertul. et primo ad iura, quæ dicunt in-
ſpici debere tempus mortis, et aditæ hæreditatis, et q̄ hære-
ditas ſemel acquiſita, acquiritur irrecocabiliter, q̄ non ſu-
mus in illis terminis, quia in caſu noſtro ſtatutum defert hæ-
reditatem maſculis non ſimpliciter, prout in illis iurib. facit
ius cōe, ſed temporaliter, propter uerbum, donec, quouſq;,
vel ſimilia, quæ hoc operātur. An aūt teſtm̄ interim valeat,
& hereditas ſit applicata maſculo, an vero ſtet in ſuſpenſo,
dicam in x. art. 5. q. licet ſuperius aliquid incidēter dixerim.
72 Item ad obiecta de †dictione, donec, quouſq;, & ſimilibus,
reſpondet Bar. q̄ ſi apponantur actui habenti limitationem
circa tempus, faciunt magis diem ſeu quandam ſuſpenſio-
nem, quam conditionem ſuſpenſiuam, alias ſecus, vt in pro-
poſito nr̄o. & ita intelligit Bar. l. 3. § ſi quis tutor. ff. de ſuſpe.
tu. & l. pe. ff. de excu. tu. & l. fi. §. donec. C. de iu. deli. cum iuri-
bus ſ̄. alleg. ad dictum Inno. in c. bonæ. reſpondet Bart. q̄ lo-
quitur in verbis prolatis per iudicem, qui debet eſſe certus
de futuro euentu, quæ certitudo non præſumitur, niſi ſecuta
iudicis declaratione. Eſt enim poſſibile, q̄ ſuſpenſus quouſq;
ſatisfecerit, dicat ſatisfactum, & alius non, prout dicit Inno.
Simile videmus ſecundum Bar. vbi ſup. in l. 1. ff. de cura. fur.
vbi dicitur, q̄ prodigus & furioſus tandiu durant in cura,
quouſq; ad ſanos mores redierint, quia prout dicit Ia. de are.
intelligitur. ſi hoc fuerit p̄ iudicem manifeſte declaratū. ad
l. imperatores. ff. de ma. teſt. reſpondet Bar. q̄ ibi hoc p̄tingit,
quia teſtator poteſtatem ad tempus conferre non potuit. l. li
bertus. eo. ti. Et idcirco ex defectu poteſtatis diſponentis, illa
verba operantur extinctionem libertatis. & licet idē ſit in hę
reditate, quæ ad tempus conferri nō poteſt. l. hæreditas. cum
concor. ff. de hęr. inſti. tamen lege permittente hoc fieri poſ-
ſet, vt prædictum fuit. Prædictam concluſionem in terminis
73 ſta. Tudertini ampliat Paul. in d. cōſ. 92. vt procedat, † ſi ſtatu
tum dicat, q̄ ſuperſtite uel extante maſculo filia fęmina nō
ſuccedat, nec audiatur agendo, vel excipiendo, quamuis ibi
non adſit dictio, donec, quandiu, uel alia ſimilis ſuſpenſiua,
uel reſolutiua. motus, quia illud uerbum, non audiatur, adie
ctū in prędicto ſtat. præſupponit q̄ maſculo nō exiſtēte poſ-
ſit audiri, ar. l. ſi prętor. in prin. ff. de iudi. & l. maritus. C. de p̄-
cu. Et quia in ſtatutis habet locum ar. a. p̄rio ſenſu, ſm Bar. in
l. omnes pop. in 6. q. prin. ff. de iuſt. & iu. & Bal. in l. conuenti-
culam. C. de epiſ. & cle. & alias late dixi. Item mouetur, quia
74 †qualitas adiecta uerbo, reſtringit diſpoſitionem ad termi-
nos & tempus uerbi. l. ex facto. in prin. ff. de uul. & pup. l. in de
lictis. §. ſi extraneus. ff. de noxali. l. præcipimus. C. de appell.
Bal. in l. generaliter. C. de epiſ. & cle. gl. in c. ſtatutum. in uer.
75 canonicis. in fi. de reſcrip. in 6. attento q̄ illi † ablatiui abſolu
ti, ſuperſtite maſculo, faciunt conditionē, quaſi ſit ſenſus, q̄
mulier non audiatur ſuper ſucceſſione fratris, dum ſupereſt
maſculus. & hoc uidetur ſentire Ang in d. l. ei, qui ſoluēdo,
.ſ. q̄ non ſit differentia dicere, ſuperſtite maſculo, uel donec
maſculus ſuper uixerit. Sed iſta ampliatio mihi nō placet, q̄a
non eſt dn̄ia, an adſit uerbum, audiatur, uel non, & hæc fun-
damenta militant, etiam ſi non adſit uerbū, audiatur, & nō
ſunt de iure ualida, per ea, quę dixi in primo membro huius
q. tangendo quid iuris ſit, q̄n̄ non adeſt dictio, donec, uel alia
ſimilis ſuſpenſiua, uel reſolutiua. Propter quæ confunditur
dictum Ang. & Imo quo ad iſtam partem, & ēt iſta conſide-
76 ratio de uerbo, audiatur, in tantum, ut etiam † ſi dicatur, pro-
ut dicebat Paul. q̄ poſt mortem maſculi filia poſſit redire
ad domum patris, & ibi percipere alimenta, iſta uerba nō ad
miniculentur, ut ſuccedere poſſit, imo innuunt p̄rium, quia
ſtatutum uidetur ei nō ſuccedenti prouidere de alimētis Itē
prædictam concluſionem limitat Fulg. in conſ. 98. incipien.

vilis

Source : BIU Cujas

77 visis petitionibus, vt non procedat, †si statutum dicat, ꝙ fœmina dotata non succedat ab instato defunctę per sonę, donec sit masculus, qui succedere possit & velit, quia illa verba casum & tempus successionis nondum quęsitę significant, vt. s. mulier admittatur eo casu, quo masculus adsit, qui nō succedit, vel quia nolit. vel qa nō possit, & illo succedēte, excluditur, & eo tpe & perpetuo. Nec obstat tunc illa dicti. donec. vel quandiu, quia solutio ſm eum patet ex tex. in l. q̄diu. ff. de acq. hær. vbi apparet, ꝙ quadiu institutus potest succedere, substitutus non succedit, & tñ certum est, ꝙ instituto adeunte nusquā locus est substitutioni. l. post aditā. C. de impu. & al. substi. sic patet in l. 1. §. si nemo. ff. ad Tertu. Nā quandiu filius vult & potest matris hęreditatem ex Officiano accipere, consanguinei, & agnati a mortuæ successione excluduntur, & tñ filio mortuo postquam matri hęres extinerit, agnati nō admittuntur ad talis mulieris successionem. Sic is, est sermo ſm eum in l. inter agnatos. §. quandiu. ff. vnde leg. & facit. l. 2. §. 1. ff. de bon. pos. contrata. In quibus iuribus licet Iurisconsultus vtatur verbo, quādiu, illo tñ, qui primo vocabatur succedente, sequens perpetuo remanet exclusus. Ad no. per Bar. & doct. pro conclusione. s̄. allegata respondet Fulgo. ꝙ procedunt, qñ verba statuti dicunt, quandiu vixerit filius masculus, fœmina dotata patri intestato non succedat, eo quia tunc ipsa verba comprehendunt ipsum filium, siue sit hæres, siue non. Sed in proposito, vt fuit dictū verba statuti, excludunt filiam, casu quo filius sit hæres, & casu quo nō velit, vel nō possit filius succedere, dimittunt filiam in termi nis iuris cōis. Sed hanc limitationem non credo tutam, quia nō vī in effectu differre, siue dicatur donec sit masculus, vt, in casu. Ful. vel donec vixerit, vel superuixerit masculus, vt in casu Bar. & aliorum per iura & authoritates. s̄. alle. & illa, adiectio, qui succedere velit vel possit, licet argui posset, ꝙ veniat restrictiue. l. ea tñ adiectio. ff. de leg. 3. l. omnes populi. cū ibi no. in textualibus. ff. de iustit. & iu. tamen significat, ꝙ per solam superexistentiam masculorum statutum non velit fœminas excludere, & ponetur gratia dubitationis tollē dę, ne si stat. illam non posuisset, dubitari potuisset, an expectanda fuisset mors filii, etiam adire nolentis, quamuis vt dicam. j̄. in 12. ar. prin. in. 7. q. paria sint, etiam vbi statutum simpliciter loquitur, vel quod masculus non sit, vel ꝙ adire non velit. Et sic illa adiectio solum ponetur restrictiue ad personā masculi, nec restingit tps existentiæ, seu quo sit masculus 82 ad tps aditæ hęreditatis seu adeundę, & hæc opinio vī magis applaudere menti statuentium, & minus lędit ius commune in exclusione filiæ, ad. l. quandiu. & alia iura per Fulg. allegata posset responderi, quod non bene concludunt pro opinione Ful. & ꝙ in eis dictio, quandiu. & similes, non operantur resolutionem vel suspensionem, quia lex vltra procedit, declarando, ꝙ aditione semel facta per eum, quem uult prę ferri, sequēs ppetuo remaneat exclusus. subtilis tñ est inuestigatio Fulgosii. Et ex prædictis apparet, quod non bene sentiunt doct. qui dicunt, ꝙ ēt si statutū excludat filiam simplr, intelligit excludere donec masculus supererit, ꝓut dicebat. d. Laur. in repeti. d. §. cæterum. & dicam. j̄. Item prædictam cōem conclusionem limitabat Ale. d. cons. 84. incip. viso the
78 ma. 3. uolumine. & latius Maria. cons. 63. ut †procedat, si ista mulier a tpe, quo defuncto masculo, potuit admitti. nō fuerit passa labi annos. 30. iuxta. l. licet C. de iure delib. vt ibi latius per eos, & per doc. in d. l. licet. & ita etiam transit do. Bar. Soc. cons. 121. inc. visa contingentia. 1. uol. & ante eum. Ale. cons. 4. inci. videretur. in prin. ver. insuper potest. 2. uol. & dicā. j̄. 13. art. 8. q. in fi. Item ista conclusio limitatur. nisi filia renuntiasset successoni, sibi, deficientib. masculis, deferendæ, vt per Corneum, cons. 80. inci. placet. 4. vol. vbi consuluit in casu illo renuntiationem non prę iudicare, aut saltem peti posse absolutionem a iuramento. An autem, quod dī de filia temporaliter exclusa, habeat locum in nepte ex ea, dicetur,
79 j̄. in fi. Deueniendo nunc ad quæstionem propositam, an †adueniente casu, quo filia admittatur, qñ temporaliter excluditur, si fuerit præterita, rumpat testamentum. Communis, opinio doct. est quod sic, & ita tenuit Bar. in d. l. fi. §. primo, vltima. q. ff. ad Tertul. & Bal. in locis & consiliis supra allegatis & infra allegandis. Pet. de Anchara. in d. cons. 221. Bal. in cōsil. 68. incip. proponitur, quod patet. cum sequenti. primo uolumi. secundum ultimam impressionem. & in consil. 43. incipi. domina Marganda, secunda par. eadem stampa, & in dicto cons. 426. inci. antiquum statutum. secundo volumine, eadem stampa, & dominus Benedic. capra in consilio 60. incipiente, punctus &c. quidam nomine Antonius. cum concordan. allegandis in articulo sequen. circa nonam quæstionem vbi tangam, an fœmina talem partem transmittat, & iuxta hoc dixit Bar. in d. §. primo. quod testamentum dū viuit masculus, est in pendēti. sicut videmus in filio posthumo præterito. l. si posthumus. & l. posthuma. ff. de lib. & posth. & ꝙ dixit ibi Bar. & in l. prima. §. totiens. ff. de vent. in possess. mit. Nam viuente masculo nō potest filia impugnare testm̄, cum non posit ab intestato succedere. l. 1. §. penul. ff. de j̄ta. cum concor. allegatis supra hoc eo. art. in 4. quæstione. & si dicatur, quod imo interim masculus institutus est hæres ex testamento. per legem miles. in prin. ff. de testament. milita.
80 s̄. hac eadem quęstione alleg. respondet Bar. ꝙ †illud verum esset si ſtātutum aliquid disponeret circa testamentum, puta quod filia nupta si sit præterita, non posit rumpere testamentum, quousq; masculus superuixerit. Tūc enim interim bene valeret testm̄, & eo mortuo rumpetur, iuxta. d. l. miles. sed qñ statutum nihil disponit circa testamentum, sed tantum circa successionem filię, illam excludēdo, quousq. masculi supersint, tunc qnia possibile est, ꝙ aliquo casu filia reperiat se preteritam, & se posse succedere, testameutum stabit in pendenti, sicut dictum fuit de posthuma. & patet in filio qui captus fuit ab hostibus. l pen. ff. de lib. & posthu. quasi hæc filia ad instar postliminii succedat. l. Gallus. §. si eius. ff. de libe. & posthu. & no. Bar. in cons. 43. inci. super prædictis. & p̄dicta sententia est omnino tenēda. Sequit̄ Cor. cons. 126. inc.
81 prin. 2. volu. Sed difficultas circa hoc insurgit †an filia impugnet testamentū, vt ex retro. 1. ex tempore mortis patris, an vt ex tempore, quo succedit, quia vt infra dicam ex hoc diuersi insurgunt effectus, & secundum quod dixi. s̄. referēdo verba Bar. in dicta. l. fi. patet eum voluisse, quod testamentū, impugnetur, vt ex retro, quasi antea filius masculus non fuerit factus hęres ex testamento. & idem tenuit ipse Barto. in consilio 11. incip. proponitur, quod pater filiam. & in dicto cons. 43. inci. super prædictis. Et hoc comprobat Bar. quia certū est, ꝙ statutum uult posse nunc per filiam testamentum dici nullum. quo casu est necesse dicere, ꝙ hoc non sit possibile, nisi dicatur nullum, vt ex retro, cū ille demū præteritus dicat nullū, qui tempore mortis testatoris debebat instituī, d. l. siquis filio exhæredato. in princ. ff. de iniu. rup. Et si diceremus testamentum viuente masculo, & a princip. valuisse, & nō fuisse necessarium filiam institui, nec nunc rūperetur per illam legem. Ad idem facit secundum Bartolum. gl. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. dum uult, ꝙ si filius deportatus post mortem patris restituatur, non dicit testamentum nullum, nisi restituatur ex causa, quæ retrotrahatur, & sic ista filia, quæ incipit esse habilis ad succedendū,
82 non succedet, nisi vt ex retro. Ad idem facit secundum eum quia †ex testamento ꝙ speratur rumpi, non potest adiri hæreditas, nec suus hæres existere. l. 2. §. expectandi. ff. de bono. possess. secundum tab. & l. ventre. & l. cum quidam. §. ꝙ dicitur. ff. de acqui. hæred. cum si. Vnde testamentum est nullum a princi. saltem attento, quod non fuit ex eo hæreditas adita. Et quia nullus hæres extitit, ad idem adducit tex. in proposito vrgentem in l. æquissimum. §. primo. ff. de bon. possessio. secundum tab. vbi dicitur, quod quandiu supereſt aliquis, qui posit venire per bono. possessio. contra tab. si talis sit exclusus morte, vel alio modo, instituti veniunt per bono. possess. secundum tab. non quod ex tunc confirmetur testamentum, sed ex eo, quod retro valuerit, licet tunc instituti venire non possent. Sic ergo & in proposito filia veniet, non quasi nunc, seu de prę senti testamentum annulletur, sed quasi retro fuerit nullū. & sic Bar. uult duo. Vnum, quod vis testamēti fuerit in pendenti. & ꝙ filius ex eo non fuerit hæres, nec hęreditatē adire potuerit. Item aliud, quod ipsum testamentū annulletur, & impugnetur, tanquā a princip. & retro fuerit nullū. & in hac opin. fuit Bal. in cons. 68. inci. Proponitur ꝙ pater. primo volumine, ſm vltimam impressionem. ꝙ cō silium non credo fuisse Bal. quia contrarium dicitur in cōsilio seq. Et ad hoc ēt facit, quod dixit Bal. in cons. 43. inci. domina Marganda, secundo volumine, eadem impressione, vbi uoluit, qđ si pater decesserit intestatus, filius debeat conferre dotem hęredib. filij, tanquam vt ex retro succedatur. & opi. Bar. dicit sustentabilem Alex. in l. 2. C. de liber. præte. dum examinat prędictā q. & demum transit cum ea ibidē in penul. q. dum loquitur de clausula codicillari. Sed Bal. in d. l. 2. & in d. l. siquis filium. in vers. extra quæritur. C. de inof. testa. tenet cōtra Bar. uolens, quod filia impugnet testm̄ seu dicat nullum, vt ex nunc, non autem ex retro. & quod filius in eius vita fuerit hæres, mouetur, quia absurdum & contra mentē statuti esset dicere, ꝙ interim filius nō esset hæres, & qđ interim agere nō posset vel cōueniri, uel posito ꝙ posset conueniri, per l. fi. C. de pe. hęre. tamen agere nō posset, ut ibi notatur. & l. j. §. apud Iulianū. ff. depos. Itē adducit Bal. quia ſm Franci. ti. qui in materia consuluit, & pariter collegium Florentinum, ista filia est hęres anomala, in qua non seruantur regulæ iuris cōis pp statutum quod ipsas regulas excludit, filiam ad tempus vitæ fratris excludendo, & redintegrādo ad ipsam successionem. ar. d. l. statu liberum. §. Stichum. ff. de leg. 3. & d. l. imperator. cum concor. allegatis. propter ꝙ

Source : BIU Cujas

in tempore, quo filia excluditur, filius uocatur, iuxta no. per Bartolum in l. 2. §. videndum. ff. ad Tertul. cum concor. alias allegandis, ita vt dicendum ſit, ꝙ filius durante eius vita vere fuerit hæres, & teſtamentum valuerit, licet mortuo filio redeat ad cām inteſtati ex defectu præteritionis. Quo fit, vt cauſa fi. medio tpe obſtiterit mulieri, & amplius non obſtet ar. l. ſed & militis. in fi. ff. de excu. tu. propter quod dicendum ſit, ꝙ teſtiñ, vt ex nunc, ſit nullum. Nec ſm eos eſt inconueniens, ꝙ ex diſpoſitione. l. unus incipiat, & alter deſinat eſſe hæres. d. l. in ſubſtitutione. ff. de uulg. & pup. & inſt. de eo. cui liber. cauſa bo. addi. in fi. cum gl. Ex quo concluditur ſm eos, ꝙ filia pro parte dimidia euincet hæreditatem, quæ portio iure communi, niſi affuiſſet ſtatutum, debita fuiſſet ipſi filiæ præteritæ, vſq; a prin. & dixit Pau. de Caſ. in l. ſi quis poſthumos. §. 1. ff. de liber. & poſt. quod iſta filia ſuccedat ad inſtar exhæredatę q̄ uocat dimidiam firmo manēte teſtamento, in alia dimidia, iuxta. l. circa. ff. de inof. teſt. & pro corroboratione opinionis prædictæ, ꝙ filius poſſit hæreditatem adire inſolidū, non obſtāte ꝙ teſtiñ ex filiæ præteritione poſſit annullari, adducunt moderniores in d §. & quid ſi tantum, fun-
83 damentū, ꝙ †vbicunq; pñs ſtatus non tendit ad annullationem, tunc poteſt intetim adiri hæreditas, licet ſecus, ſit, vbi tendit ad annullationem, vt in poſthumo p̄terito, & exiſtēte apud hoſtes. Nā eſt veriſiſe, ꝙ poſthumus naſcat, & exiſtēs apud hoſtes, reuerratur ex coniectura a lege approbata, per no. per Bar. in d. l. æquiſsimum. in prin. facit. l. nec nos. & l. pe. C. de ca. & poſtli. reuer. Non ſic eſt ueriſiſe, ꝙ filius moriatur, & ſine prole maſculina. pro quo fundamento adducitur doctrina Bar. poſt Old. in l. Iulianus. ff. de cond. ind. vbi dicit, ꝙ vbicunq; pñs ſtatus tendit ad excluſionem, ſed dubiū eſt, an in futurum excluſio inducatur, habetur pro excluſione perpetua. l. ſufficit. eo. tit. de condi. ind. Si uero non tendit ad excluſionem, tunc nō habet vim perpetuæ excluſionis l. ſub conditione. ff. de aſſi. libe. & l. ubi autem. §. Marcellus. ff. de in di. addict. & quod dixit Bal. in l. illud. circa fi. C. de ſacroſ. ecc. ſed hoc fundamentum concernit perpetuam excluſionem, de qua ſupra dixi hac eadem quęſtione & quamuis paſſus, iſte reputetur a doctoribus multum dubius, tñ hæc ſecunda opinio videtur magis communis. P10 qua ut dixit Bal. iñ d. l. 2. C. de lib. præte. & in d. l. ſi quis filium conſuluit Fran. Tig. & collegium Florentinum. & cum Bal. tranſeunt Salyce. & Pau. de Ca. in d. l. 2. & eandem opi. tenuit ipſe Bal. in c. 1. §. 1. in ti. epi. vel ab. Ang. in d. §. ſi quis aūt. in auth. de hęre. & fal. Imo. in d. l. ei, qui ſoluendo. Pau. de Ca. & Are. in d. l. ſi quis poſt humos. §. 1. ff. de li. & poſth. & Aret. in conſi. 169. inci. longa, eſt iſta conſultatio. in fi. & hæc opinio ſecundum Are. in d. l. ſi quis poſthumos. §. 1. applaudet menti, & verbis ſtatuentiū, qui, cum propter filium, fęminam excluſerint a ſucceſsione, uiuente filio uniuerſaliter voluerunt filio hæreditatem deferre, non autem illam ſtare in ſuſpenſo, quia hoc non eſſet fauor filii facit. l. cum emancipati. §. ſi duo. ff. de colla. bono. & ꝙ dixit Bar in d. l. 2. §. videndum. ff. ad Tertu. & hanc ſentē tiam dicit communem D. Lauren. in Repe. d. § ceterum. vbi plene dicit iuxta hunc articulum. Nec dicatur, quod ſtat. filiam, condito teſtamento non excludat, ſed teſtator, qui illā præterit, vt dixerunt quidā moderniores Papien. ſeu Papiæ cathedrantes, in d. §. & quid ſi tantum. allegando Pa. de Ca. in conſil. 390. incipien. ſuper primo quæſito. & Bald. qui hoc non dicit, in d. l. prima. C. de ſuis & legi. propter quod inferūt
84 quod †licet teſtator fauore maſculi filiam ex teſtamento excluſerit, non tñ facere potuit, quod pendentibus viribus tementi, hæreditas, contra regulas iuris communis, adiretur. l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. quod ēt uoluit Barto. in dicta. l. fi. §. 1. in prima quæſtione. ff. ad Tertul. reſpondendo ad. l. miles. in princip. ff. de mili. teſt. quem ſupra retuli, quia reſpōdetur,
85 quod †ſtatutum excludens ab inteſtato, dat facultatem patri ex teſtamento illam præterundi, alias ſequeretur quod imputandum eſſet patri, cur teſtatus deceſsiſſet, contra l. poſthumus. in princip. & §. 1. ff. de inofficio. teſtamen. & late, dixi. ſ. in quæſtione præcedenti. & conſequenter quo ad acquirendam hæreditatem filio tollit obſtaculum filiæ ad tempus vitæ filii, & ſi tunc obiiciatur quod hæc rñſio non concludit, prout dicunt ipſi moderniores in dicto. §. & quid ſi tiñ. nam exiſtens apud hoſtes vel poſthumus, ab inteſtato non ſuccedunt, & tñ impediunt inſtitutum adire ex teſtamento, rñdetur, ꝙ in illis iuribus non prohibetur inter pares in gradu aditio, pro parte tangente inſtitutum, ſeu filium, ut patet in l. cū quidā. §. ꝙ dī. & §. ſuū. ff. de acq hær. licet prohibeat in parte, quæ obuenire poterat poſthumo, vel exiſtenti apud hoſtes, & hoc. ideo eſt, quia tales erāt pares in gradu ſuccedēdi. Sed in propoſito filia pp ſtatutum non eſt in pari gradu cū maſculo. ſed in poſteriore, vt dixi. ſ. hoc eo. art. in 3. queſtione. in fi. h anc conſiderationē inueni confirmatam per Imo. in d. l. ei, qui ſoluendo, in ultimis verbis, & ſic iura, quæ uolunt ꝙ quandiu validitas teſtamenti poteſt eſſe in pendenti, vel aliquis poteſt admitti prēter, ac cōtra teſtamentū, inſtitutus nō poſsit ex eo hęreditatem adire. loquuntur, qñ ille, pp quem validitas ſtat in pendenti, eſt in pari gradu cum inſtituto. Itē rñderi poſſet, prout. ſ. dixi poſt Bal. in d. l. 2. & Fran. Tig. ac collegium Florentinum, quod cum hęc ſucceſsio ſit anomala contra regulas iuris cōis, non debet ſecundum illas regulari. ēt ex paſsiua interpretatione. Item dici poteſt, quod ſtatutum ſatis prouidet in cā teſtati, quo ad facultatē filiā prętereundi, viuente filio. citra prēiudicium nullitatis teſtameti, qñ illam ab inteſtato excludit, cum talis nullitas rſet, ſecundum quod filia poſſet ab inteſtato ſuccedere, ut plene dixi. ſ. eo. arti. in præceden. quæſtione. Ad. l. æquiſsimum. quæ eſt. l. 2. §. 1. ff. de bono. poſ. ſecundum tabu. dum ibi ſuſpēſus a ſucceſsione, vt ex retro ſuccedit remoto obſtaculo, licet ex præ dictis appareat ſatisfactum, tñ poteſt aliter reſponderi ſecūdum Aret. in d. l. ſi, qui poſthumos. §. 1. quod ibi ſemper competiit ius hæredibus ſcriptis in teſtamento, cum inſtitutio, hæredis eſſet ipſo iure valida de iure ciuili & prætorio, licet poſſet per cōtratab. expugnari Idcirco non mirū, ſi remoto, obſtaculo inſtituti, vt exretro ſuccedunt, non ſic in filia, quæ uiuente maſculo excluditur, quia eo uiuente nullū ius cōpetiit ei in paterna hr̄ditate, & ꝙñr ius filię cum non eſſet in eſſe, non poterat filio obſtare, non tñ propter hoc ſecundum Aret. potuit ius filię dici fuiſſe extinctum, ſed ſtare in ſuſpenſo, per textum in ſimili in §. ſi ab hoſtibus. in fi inſti. quib. mo. ius patri. poteſta. ſolui. Item reſpondet Are. quod ideo in d. l. equiſsimum. fit retrotractio. ne contingat, quod quis decedat pro parte ſtatutus & pro parte inteſtatus, contra. l. ius noſtrum. ff. de reg. iur. Quę ratio ceſſat in propoſito, attenta mē te ſtatuti, vt prędictum fuit, quæ reſponſio comprehenditur in aliis reſponſionibus ſupradictis. Nec dicatur ſecundum Are. in d. §. ſi filium. quod filius poterit ſibi conſulere intentando bono. poſ. ſecundum tabu. cum inſtituti non expectēt præteritos, qñ ſunt in pari gradu cum illis. ſecundum Bar. in dicta. l. equiſsimum. in princip. ff. de bono. poſſeſ. ſecundum tab. & in d. l. ſi duo. ff. de legatis prēſtandis, quia recte inſpiciēti hoc non ſatisfacit. Nam ut dicit tex. in d. l. ſi duo. in fi. inſtitutus pro ſui parte tantum, ſuccedit petendo bono. poſſeſ. ſecundum tab. & patet in dicta l. cum quidam. §. primo. iunctis notatis in §. ſuum. ff. de acquiren. hæreditate. & hoc mō efficeretur proculdubio filius deterioris cōditionis, ſuccedēdo ex teſtamento, & ſecundum patris uoluntatem, quā ab inteſtato, ꝙ iura alias allegata. Nam ut dicit glo. in d. l. equiſsimum. §. 1. & Bart. in §. ſeq. qui incipit, ſi ſub conditione. tūc bene competeret filio ſucceſsio per vnde liber. de qua materia etiam habetur in l. plane. la prima. §. ſi coniunctim. ff. de legatis primo. Item illud dictum Bartoli in dicta. l. æquiſsimum. in prin. ſupra relatum, communiter non tenetur, ſecundum Imo. in l. prima. ff. de iniu. rup. & irr. facto teſt. & in l. ventre. ff. de acqui. hæredi. Pau. de Caſt. & Alexan. in l. poſthumo. ff. de bonorum poſſeſsio. contratab. & Areti. in l. ſi filius, qui in poteſtate. ff. de libe. & poſthu. Præterea, vt declarat Bar. in d. l. æquiſsimum. in principio. etiam præſuppoſito pro vero, quod vbi adeſt paritas gradus, inſtitutus non expectet præteritum, quominus poſſit intentare bono. poſſeſsio. ꝙtab. Iſtud non habet locum, vbi expectaretur triſtis euentus, vt quod filius præmoriatur, & ſine prole maſculina, per l. illud. §. 1. ſecundum intellectum Bar. ff. de contratab. Nec dicatur, ſecundum Aretinum in d. l. ſi quis poſthumos. §. 1. quod imo filia retro fingatur præterita, & teſtamentum fingatur retro fuiſſe nullum, cū lex hoc facere poſſit, iuxta plene tradita in l. ſi is, qui pro emptore. ff. de uſucap. & in l. lex Cornelia. ff. de uulga. & pupil. & in ſimili in d. l. uentre. quod nobis ſuadet mens ſtatuti, quæ videtur fauere uelle filiæ, maſculo deficiente. Pro quo facit in argu. text. in d. §. quoniam iufirmus. in authen. de nuptijs, ubi alienatio facta per traſeūtem ad ſecunda vota, de lucro donationis propter nuptias, ita demum irritatur, ſi aliqui ſuperſint filii tempore mortis alienantis. & dicit ibi tex quod iſta irritatio retrotrahitur, ut plenius filiis conſulatur. Pro quo etiam facit text. in lege fina. §. ſinautem ſub eōditione. C. commu. de lega. ubi patet, quod alienatio facta per hæredem grauatum fideicommiſſo ſub conditione, irritatur adueniente conditione, ut exretro, tanquam a principio non ualuerit ad fauorem fideicōmiſſarii. Nam reſpondetur ſecundum Aretinum, quod in prædictis locis non erat cauſa media impediens alienationem, ſicut in propoſito erat filius impediens filiæ ſucceſsionem. Item, ſecundum ueritatem ſtatutum non intendit fauere filię fęminę, dum mortuo filio maſculo ſine prole maſculina illā admittit, licet non intendat ei, eo caſu nocere, p
86 ea, quę late dixi ſupra in arti. 3. Ex prædictis apparet de † multiplici effectu qui poteſt inſurgere, an filia ſuccedat, ut ex retro, an ut ex nunc. Primo uidelicet in modo adeundi hæreditatem,

Source : BIU Cujas

ritatem, & illam masculo acquirendi, & vt sciri possit. quis agere possit contra debitores hæreditarios, & quis conueniri iuxta prædicta. Item in modo transmittendi, ut late dicam in ar. seq. circ. 10. quęstionem, ubi tradam, an in filia ius suita tis, suspendatur, an uero in totum tollatur vel eneruetur. Itē in modo conferendi, quia secundum Baldum in dicto consi lio 43. incip. domina Mangarda. secundo volumine secundum ultimam impressionem, si succeditur, vt ex retro, habeat locum collatio alias autem videtur, velle, quod nō. sed credo, quod quouis casu habeat locum collatio, cum semper militet, & duret eius causa, & ratio. Sed hic cadit alia
87 difficultas, † an si ista temporaliter exclusa a successione, puta patris, decedat uiuo masculo. qui eam temporaliter excludit, & relicta vna filia, talis filia exclusa, mortuo masculo admittatur ad successionem aui ab intestato, vel ad impugnādum testamentum, sicut fuisset eius mater admissa. Bar. in l. fina. §. fi. ff. ad Tertul. uult, quod sic, quando talis neptis, fuit viuo auo concepta, alias non. Quod ego late examino in seque. articulo nona quæstione. cum tribus sequentibus. ver
88 siculo quid autem, si statutum. Sexto, quæro, †an filia exclusa donec masculus superuixerit possit petere cautionem a masculo, qui addmittitur de non dissipandis bonis defuncti, & de hæreditare sibi pro sua portione restituēda, si casus, aduenerit, in qua quæstione Bar. in l. fi. §. primo. ff. ad Tertul. reliquit cogitandum. sed Bal. in l. si quis filium. versiculo, tertio quæritur. C. de inofficio. testamen. dixit, quod potest peti cautio, si masculus incipit dilapidare, vel est suspectus, per legem imperator. ff. ad Trebel. & l. inter omnes. ff. qui satisda. cogan. & in hac opinione est domi. prœcep. meus domin. Iaſ. in dicta lege, inter omnes. fortius voluit Imol. in l. ei, qui solu endo. ff. de hæredi. instituen. versicul. circa quintum, quod indistincte possit peti cautio de hereditate restituenda, & consequenter. de bonis non dissipandis, quæ in illa includitur, quia de parte hērditat. paternæ, & non de hæreditate, filii cautio petitur, iuxta ea, quę leguntur & notantur in l. secunda. §. cęterum. & in l. cohęredi. §. cum filię. ff. de uulgari & pupillari. Sed idem Bal. in lege extraneum. circa finem comm. sub dubio tamen forte dixit, quod masculus non tenetur satisdare, cum sit prælatus & non grauatus, argumen. dictæ. l. inter omnes. Est enim filius in eius vita hæres, secundum eū cum statutum possit hoc facere. De quo plenius dixi in quę stione prędecenti. & interim idem masculus omnia administrabit, bona fide secundum Baldum ibidem. argume. l. quotiens. ff. de acquiren. hæredita. & l. in integrum. ff. de in inte. restitutio, maxime in iudicio. l. prima. §. denuntiari. ff. de vē. insp. puto tenendam opinionem Bald. in d. l. si quis filium. vt scilicet non teneatur masculus ad satisdationem, nisi superueniat iusta causa, vel incipiat dilapidare, & quia masculus vere est prelatus, & non grauatus. vt dixit Bald. in dicta l. extraneum. facit. l. Paulus. not. ff. de prēt. stipula. quę uult non præstari cautionem per eum, qui antecedit in gradu. Nec ob stat. d. l. inter omnes. quia cum sit exorbitans, non est trahenda ad consequentias. l. quod vero contra. ff. de leg. propter q̄ secundum Specu. in titu. de testa. §. penul. versiculo, quid si quis est sub conditione institutus. illa. l. inter omnes, non debet habere locum ab intestato, licet Pau. de Castr. ibi aliter dixerit. Item respondetur ex decisione. dictę l. Paulus. nota.
89 Septimo quæri, posset, †an filiæ exclusæ licet non admittantur ad partem, faciant tamen partem ad commodum masculorum vocatorum, de hoc clare dicam infra intertiode-
90 cimo articulo principali. Octauo quæro, † an stante statuto, quod fœminę ab intestato non succedant cum masculis, si contingat patrem instituete filias in modica re, & filios hęredes vniuersales, & demum substituere inuicem, intelligantur etiam filię ad substitutionem uocatę & quid in institutis. dixi late, supra. 5. articulo. princi. in 12. quęstione. Nono
91 sistāte statuto, quod mulier dotata sit contenta dote sua, & quod filii ex filia non possint succedere auo materno extantibus masculis ex auo materno, sed debeant esse contenti, dote materna, tale statutum præsupponit, quod dos filię nō debeat redire ad patrem, sed remanere ipsis filiis filiæ, secundum consuetudinem Martini, vt per Maria. consi. 9. De quo
92 in articulo sequen. tertia q. Decimo quęro, †de statu. dispo nente, quod filia dotata teneatur refutare hęreditatem, quia le ius habet filia in hęredita. Corne. consi. 109. incip. placet, 1. vol. dicit, quod est hæres meo iure, sed non in effectu subiungendo quod mortuo eo, cui est facta renuntiatio posset succedere, quod est intelligendum secundum prædicta.
93 Vndecimo quęro, †an stāte statuto, quod filia non suceedat sed debeat dotari, sufficiat illam esse a quocunque alio dotatam. dominus Iaſo. in l. de alimentis. in fine commen. C. de transact. tenuit quod non. & quod dotata ab alio possit petere dotem a fratribus, uult Alexand. consilio 7. incipiente. vi-
94 sis. secūdo uolumine. Duodecimo quęro, †an si masculi proximiores vocentur per statutum ad bona mobilia, & immobilia, & supersint personæ ꝯiunctæ, mater & patruus, ipsa mater aliquid habebit. Cor. consi. 113. incipiē. circa primum. quarto volumine, tenuit quod patruus habebit bona mobilia, & immobilia, & quod mater erit hæres vniuersalis, habens iura, & actiones, ac nomina debitorum, quæ non veniunt appellatione bonorum mobilium & immobilium, vt ibi per eum. Facit quod dixit Bar. in l. centurio. versiculo, vel quid si dicatur. ff. de vulgari & pupillari. dum dixit, quod substitutus in bonis mobilibus & immobilibus, non expresso, iuribus & actionibus, dicitur in re certa, & non vniuersaliter substitutus. Ad quod possunt videri nota. per Paulum de Castro, & Alex. in l. nam quod liquidæ. §. non omnis. ff. ad Trebellia. & Pau. de Cast. consi. 347. incip. viso suprascripto. in antiquis. & Salyc. Pau. de Cast. ac Corn. in l. ambiguitates. C. de testamen. & Alexan. consi. 25. primo volumine, de clausula testamentaria. In omnibus autem bonis suis mobilibus
95 & immobilibus &c. Vltimo quæri posset, †an stante statuto, qđ fęminę teneantur stare ordinationi patris, pater possit eis directo substituere post pupillarem ætatem, Barto. in l. centurio, cum quo ibi transit Alexand. ff. de uulg. & pupillari. & in l. Marcellus. §. quidam. ff. ad Trebellianum. tenuit ꝙ sic. & eum sequitur Bald. in textualibus in capitulo, si pater. de testamen. licet Ioann. de Imo. in d. l. centurio. & in dicto capitulo Raynutius. aliter dixerit. cui respondeti potest, prout respondet Alex. in d. l. centurio.

SVMMARIVM.

1 *Quale ius habet filia in eo, quod sibi a statuto reseruatur, aut quod de iure communi sibi reseruatum intelligitur.*
2 *Qua actione petatur dos filiæ per statutum reseruata.*
3 *Quando quis excluditur ab emolumento contemplatione alterius commodi agendo, agi videtur ex illa dispositione, quod commodum debeatur.*
4 *Quando pro dote possit iudicis officium implorari.*
5 *Dos a statuto præseruata, petitur condictione ex lege, seu statuti.*
6 *Quomodo de iure communi dos petatur, & an detur actio contra patrem, an vero officium iudicis transitorium ad hæredes.*
7 *Quod præseruatur per statutum filiæ exclusæ ab vniuersali successione, an censeatur eius legitima, vel succedat in locum legitimæ legalis.*
8 *Si fœmina excluditur contemplatione dotis datæ, vel dandæ, talis dos succedit loco alimentorum.*
9 *Quando statutum filiam a successione excludens, mandat illam dotari, vult dotem succedere loco legitimæ, & esse patrimonium mulieris, & statim peti posse.*
10 *Si statutum excludat filiam a successione, & quatenus non sit dotata, mandet sibi prouideri arbitrio propinquorum, tale præseruatum quantumcunque incertum, ante sequutum arbitrium, succedit loco legitimæ.*
11 *Si statutum velit matrem in vsufructu tantum succedere, ille vsusfructus loco legitimæ subrogatur.*
12 *Legitima nihil aliud est, quam portio taxata legis arbitrio, & appellatur debitum bonorum subsidium. Dosque dicitur subsidium mulierum. ibidem.*
13 *Dos filiæ a statuto præseruata, non defertur sibi iure successionis, adeo quod pro illa non faciat partem in legitima filij, quia in re certa seu pecunia non cadit hæreditas.*
14 *Dos præseruata per statutum, debetur vt æs alienum.*
15 *Verbum, Falcidia, ex necessario intellectu, intelligitur de legitima.*
16 *Dos debita per statutum filiæ exclusæ a successione, succedit loco legitimæ, retinendo tamen naturam dotis in tempore.*
17 *An id, quod a statuto præseruatur filiæ, debeatur insolidum, & tam ab intestato, quam ex testamento.*
Et an id loco legitimæ legalis habeatur, & eius naturam adsumat. Et quæ ad hoc cognoscendum considerandæ sint. & plura de legitima. ibid.
18 *Statuta etiam correctoria iuris communis, bene recipiunt interpretationem a iure communi.*
19 *Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, quando ad idem met non ad diuersum subrogatur.*
20 *Stante statuto, quod filia dotata non succedat, an poterit illa dotem petere, antequam nubat.*
21 *Communi errore nostræ ætatis doctores, in multiloquio scientiam iuris arbitrantur.*
22 *Quare introducta sit legitima.*
23 *Si extraneæ fœminæ, vel si filiæ pro dotibus vltra bonorum debitum subsidium relinquatur, impleta demum conditione, videlicet tempore matrimonij, relictum valet, & peti poterit, non ante.*
24 *Sicut statutum potest minuere legitimam in quantitate, ita etiam potest in tempore, differendo eius præstationem.*
25 *Relictum dotis, quid conditionale est, ideo dos relicta statim peti non potest.*
26 *Conditio in dote, non modo apponi, sed etiam tacite inesse potest.*
27 *Sicut pater potest prætextu statuti quantitatem legitimæ minuere, ita potest modum, & formam relicto adijcere.*
28 *Qui non potest minuere, non potest modum, nec formam adijcere.*
29 *An & quando alimenta prestita filiæ dotandæ, antequam nuberet, recompensentur cum mora medij temporis, ita ut præter habita alimenta, relicta*

Source : BIU Cujas

quantitatem habeat integram.

30 Statuto mandante filiam dotari per hæredem, & donec nuptui tradatur, ali, actus dotis constituendæ est purus, actus vero dotis exigendæ & soluendæ, est conditionalis, & insertus in matrimonij tempus.

31 Quomodo differunt mulierem dotatam esse, & esse dotem.

32 Dos assignata seu relicta non transmittitur, si filia ante contractum matrimonium decedat, nisi hæres fuerit in mora.

33 Fructus dotis assignatæ, non tamen præstitæ propter moram præstare debentis, arbitrio boni viri taxandi erunt, & præstandi.

34 Illa verba, quod extante filio masculo, filia fœmina non succedat, in Statuto quid operentur, & quomodo intelligi debeant.

35 Relictum pro dote, an sit purum, an vero sub conditione, & sic conditionale.

36 Filia non dicitur dotata, etiam si sibi sint dotes pure relictæ, nisi deuentum sit ad actum puræ traditionis ipsius dotis.

37 Quomodo intelligi debent verba illa statuti, quod dotata non succedat, siue quod debeat esse contenta dote sibi relicta.

38 Non dicitur dotata illa, quæ conditionaliter est dotata, ante conditionem impletam, & hæc qualitas adesse debet tempore successionis delatæ.

39 Attento communi vsu loquendi, illa dotata dicitur, cui sunt dotes simpliciter relictæ.

40 Vulgares secundum eorum vsum loquendi eam dicunt dotatam, quæ quandocunque relictam dotem etiam non sequuto matrimonio exigere potest, impropriando verbum dotis.

41 Cessante communi vsu loqudndi, sumus in terminis iuris communis.

42 Statutum disponens excludi dotatam, conditionale est, s. quod filia non succedat, si fuerit dotata.

43 An & quando legatum dotis sit purum, conditionale, vel modale. & quid si relinquatur pro filia maritanda.

44 Statuto excludente filiam dotatam, nec disponente quo tempore dos peti possit, non potest testator disponere, quod non petatur ante tempus nuptiarum. Sed post annum potest.

45 Licet communis vsus loquendi faciat dici dotatam sine matrimonio, non tamen operatur circa dilationem dandę dotis, matrimonio secuto.

46 Statuto non prohibente statim dotem peti posse, seu deberi, si testator relinquat illam sub conditione, vel in tempus nuptiarum, an dies vel conditio reijciatur.

47 Filia, cui dos sub conditione relinquitur, tanquam non dotata, & consequenter tanquam in statuto non comprehensa secundum dispositionem iuris communis succedit, sicut masculi.

48 Quid sit in modo, & onere appositis doti, vel rei præseruatæ, an sustineri, aut reijci debeant.

49 Filia per Statutum dotatam excludens, non excluditur, si pater adijciat modum, quod dos sibi restituatur soluto matrimonio, ita quod dos ad hæredes filiæ non transeat.

50 Quando pater reliquit dotem filiæ instituto filio masculo hærede, non potest filius dotans sororem apponere pactum, ꝙ dos sibi restituatur.

51 Non dicitur dotata, quæ non est libere dotata, nisi grauamen remittatur.

52 Filia non computat sibi in legitimam dotem, quam pater stipulatus fuit sibi reddi, si sine liberis decesserit, nisi hæredes remittant illi stipulationem hanc.

53 Vt aliqua dotata sit, dependet a facto dotantis, ideo non sufficeret hæredes onus, vel grauamen per defunctum doti impositum remittere, quia tempore delatæ successionis non potest dici libere dotata.

54 Qui habet actionem ad rem, licet rem habere videatur, non tamen vere rem habet.

55 Statuto excludente dotatam, si contingat illam præmori patri, qui post dotem, quam sibi restituendam stipulatus fuerat, exigat, filij filiæ non excluduntur a successione paterna, eademque auita.

56 Non licet apponere onus vel modum in dote per statutum præseruata. Idem dicendum est in alia re præseruata filiæ exclusæ.

57 Non licet apponere onus, nec minuere dotem præseruatā, maxime quando statutum excludit competenter dotatam, quia tunc non excluditur incompetenter dotata.

58 Si statutum velit filiam stare testamento patris, pater potest apponere dilationem doti petendæ. Et si velit, ꝙ dotata ad supplementum legitimæ agere non possit, illa non potest conqueri de onere impositio.

59 Conclusio, quod non liceat apponere onus rei præseruatæ, procedit, etiam si tale præseruatum filiæ sit plus, quam legitima.

60 In parte præseruata filiæ per statutum, non potest illi substitui per fideicom. pure, vel conditionaliter, vel in diem, nec in vita filiæ vel post mortem aliquid præiudicari.

61 An pater posset alias in dote substitutionem fideicommissariam facere, remissiue.

62 Cum relictum dotis potest esse conditionale, quod erit tempus dotis petendę, an tempus præparationis matrimonij, an nuptiarum, an vero nubilis ætatis.

63 An valeat institutio filiæ in dote sola, siue iam data, siue etiam danda sit.

64 An possit filia rem sibi præseruatam per statutum propria authoritate capere.

65 Vbi præseruatum, iure directo præseruatur, quamuis simus in casu, in quo succedit iure legitimæ, nihilominus videtur, quod capi non possit authoritate propria, sicut nec legitima.

66 Quarta, quę debetur curialibus de successione alterius curialis defuncti, non potest propria authoritate capi.

67 Legitima potest capi authoritate propria, tanquam iure directo debita. secus in alia re certa.

68 Stante statuto, quod mulier habens filios vel descendentes, non possit alijs vltra quartam suorum bonorum relinquere, si illa plura faciat legata, an ille tres partes sint sine onere legatorum.

69 Qualiter diuidantur debita & credita inter filiam, cui aliquid ex statuto præseruatur, & masculos, qui vniuersaliter succedunt in tota hereditate.

70 Stante statuto, ꝙ proximus ex parte patris debeat succedere in bonis immobilibus, & ex parte matris in bonis mobilibus, debita diuiduntur pro rata bonorum;

71 Debita facta contemplatione alicuius partis patrimonij, illam tantum partem respiciunt. Quod intellige, quando defunctus tempore mortis suæ diuisum habebat peculium vel patrimonium.

72 Vbi statutum non assignaret nec præseruaret certam partem hæreditatis filiæ, sed illam mandaret dotari, an dos supportare debeat onus æris alieni.

73 Dos data non dicitur amplius in patrimonio patris, sed per eius mortem consolidatur in filiam.

74 Statuto excludente filiam dotatam, an legatum dotis patietur defalcationem Falcidiæ.

75 Dos capitur vt æs alienum, & non iure hæreditario.

76 Res per statutum filię exclusæ debita seu præseruata, Falcidiam nō patitur.

77 Filia fa. an in re sibi præseruata, forte dote, possit hæredē instituere et testari.

78 Si filia fam. de rebus sibi præseruatis vel dotibus per statutum testetur, post mortem patris, indubitanter valebit dispositio.

79 Filia, quæ dotari debet ex statuti dispositione, an transmittat ad hæredes suos ius agendi ad dotes, seu illarum exactionem.

80 Relictum dotis filiæ factum, cum nupserit, vel in tempus nuptiarum, ad hæredes non transmittitur, si ipsa priusquam nubat, moriatur. Quod limita, vt ibi.

81 Relictum dotis vel præseruatum per statutum filiæ, vbi euidenter, vel iuris interpretatione, purum est, filia moriens ad suos transmittit hæredes.

82 Relictum, præseruatumve conditionale, sicut est dos, moriens non transmittit. Item nec relictum vel præseruatum sub modo vel ob causam, puta matrimonij, ante impletum modum vel causam sequutam.

83 Statuto dotatas excludente, & non dotatis ex arbitrio propinquorum prouidente, an pupilla moriens ante factam prouisionem arbitrio propinquorum, transmittat ius prouisionis tanq̄ purum, an tanquam conditionale.

84 Filia minus congrue dotata, per stat. exclusa, an transmittat ius agendi ad supplementum congruarum dotium, eo maxime casu, quo dos fuit vel censetur pure relicta, aut modus, vel conditio purificata sunt.

85 Lucrum dotis delatum ad maritum ex forma statuti post mortem mulieris transmittitur ad hæredes, etiam si non fuerit per defunctum agnitum.

86 Si statutum defert dotem matris filijs, an illam transmittant, posito quod non agnouerunt. & an illam tanquam hæreditatem deferre intelligatur, & quomodo. ibidem.

87 Trebellianica licet fuerit acceptata ꝑ defunctū, nihilominus transmittitur.

88 Stante statuto quod bona homicidę debeant applicari filijs defuncti, illi morientes ea transmittunt ad hæredes.

89 Alimenta quæ debentur filiæ exclusæ per statutum, tanquam personalia, nō trasmittuntur ad hæredes filiæ, seu eius liberos.

90 Præseruatum a statuto pure & non conditionaliter, an & quando transmittatur siue iure successionis debeatur, siue non.

91 Matre exclusa a successione filij per statutum, an hæreditas filio delata trāsmittatur ad matrem ex priuilegio matris.

92 Statuto disponente ꝙ quousque vel quandiu vixerit masculus fœmina non succedat, si contingat filiam post mortem patris decedere superstite fratre masculo, qui demum decedat sine liberis, an talis filia transmittat tale ius succedendi post mortem fratris.

93 Persona quæ non impeditur in prosequutione propter defectum sui iuris, sed propter defectum extrinsecum alterius personæ, quæ hoc ius differt & suspendit, ius ipsum interim moriens transmittit.

94 An statuta exclusiua fœminarum, donec supersint masculi, earum suitatis iura suspendant, an vero penitus eneruent.

95 Iura, quæ competitura sunt alicui per mortem alterius, siue sint vniuersalia, siue simpliciter particularia, non transmittuntur.

96 Hæres institutus si moriatur antequam sibi deferatur hæreditas, quę impedītur deferri per posthumum nasciturum, non transmittit hæreditatem non delatam, nisi in omnem euentum sit successurus.

97 Quando aliquis impeditur adire ex voluntate legis, vel testatoris, quia alius eum præcedit. nunquam fit transmissio.

98 Ius conditionale regulariter non transmittitur.

99 Quando aliquid ex legis prouisione communi, vel speciali debetur, taliter, quòd non possit tolli vel auferri per illum, a quo debetur, transmittitur, etiam si nondum sit delatum. Quæ concluſio qualiter & quando procedat ibidem.

100 Filia monacha an transmittat ius succedendi in monasterium.

101 Si cum nepte ex filia præterita adsit alia filia præterita testatoris, ista neptis admittetur mediante persona amitæ dicentis testamentum nullum.

102 Filius filiæ per statutum exclusæ, an possit ex sua persona ad hæreditatem venire, quando fuit viuo ouo conceptus, vel natus.

103 Non est eadem ratio admittendi ad rumpendum testamentum filium ex filia, & ipsam. & quare.

104 Nepos licet succedat in gradu paterno, non tamen succedit ex persona patris, sed ex ua propria.

Successo-

Source : BIU Cujas

105 *Succeſſorium edictum locum non habet in iure dicendi nullum.*

106 *Regula de iure communi eſt, ꝙ nepos ſuccedat loco filij in rumpendo, & in iure dicendi nullum.*

107 *Nepos, an ex ſua perſona ſuccedat in iure dicendi nullum, quod matri non competit.*

108 *Statutum excludendo filiam ad tempus, videtur illam poſt tempus velle admittere, quaſi ceſſet excluſio ſtatuti. Ideo ſicut filia, ſi viueret, admitteretur, ſicut admitteretur eius filius.*

109 *Mater ſi excludatur a ſucceſſione filij propter fratrem ipſius filij, vel patruum, præterquam in quarta, ſi non petierit pupillo tutorem, etiam illa quarta priuari poterit.*

110 *Matre propter patruos excluſa, præterquam a quarta, quo caſu etiam cenſetur auunculus excluſus matre mediante coniunctus, an matre non extante, auunculus in illa quarta matri præſeruata ſuccedet, ita quod etiam ſit debita his, qui veniunt mediante matre.*

Articulus XI.

1 NDecimo Articulo prin. videndum eſt, †quale ius habeat filia in eo, quod ſibi a ſtatuto vel teſtatore reſeruatur, aut quod de iure cõi reſeruatum eſſe intelligitur. Circa quem articulum pulcherrimę, & ad totum tractatum neceſſariæ accommodantur qõnes. Et primo quęro, †qua actione petat̃, 2 dos filiæ per ſtatutum reſeruata, Pau.de Ca.in conſ.131 incip. licet iſta domina. Lixa in prin.in uo.antiquorum conſiliorũ ſm primam impreſſionem, dixit ꝙ petitur cõdictione ex ſtatuto per l.fi.uer.poſtquam.in fi.C.de petitio.hære. de quo per Bar.in l.1.ff.de cond. ex leg. & in repetitio.l.omnes populi.in 7.q.prin.ff.de iuſt.& iu.& l.1.in prin.circa fi.commen.cũ concor. ff.ad leg. Falcidi. idem in alia re per ſtatutum maſculis præſeruata.vt dixit Ale.in conſ.55.inci.conſideratis verbis. 1.uo.poſt.Bar.in l.ſi duo patroni.§.ſi quis iurauerit.ff.de iure iur.& in l.de quibus in fi.commen.ff.de legi. cum concor.s̃. allegatis.plus dixit Pa.de Ca.in l.ſi ſocer.§.Lucius.ff.ſo.mat. ꝙ & ſi ſtatutum expreſſe non mandet filiam dotari, ſed illã, excludat a ſucceſſione, diſponendo ꝙ debeat ſtare dote contenta, adhuc poterit dotem condictione ex ſtatuto petere, 3 quia excluditur ab hęreditate propter dotem, quia †qñ quis excluditur ab emolumento, contemplatione alterius commodi, uidetur agi ex illa diſpoſitione, ꝙ commodum debeatur, per gl.& no.in dicto.§.Lucius, & probatur in l.emptor.§. fi.ff.de rei vend. habetur per D.Iaſ.in l.de alimentis. in fi.cõmen.C.de tranſact. poſt Ale.in conſ.7.inci.viſis. 2.uo.vbi di-4 cit, †quando pro dote poſſit officium iudicis implorari. Et ꝙ 5 †dos a ſtatuto præſeruata petatur cõdictione ex lege, ſeu ſtatuto, tenuit do. Soci. licet non audeat bene firmare pedem, in conſi.150.uerſi.illud tamen.1.uol.propterea, quia multi tenuerunt, ꝙ debeatur, ut ſucceſſio vel legitima, ut in q.ſeq. dicetur, & firmat Soci. conſi.288.verſi.confirmatur iſta con-6 clu. eo.uol. † De iure autem communi quomodo dos petatur, notatur in l.fi.C de do.promiſ.per Gl.& doc.in l.ſi ſocer. in prin. ff.ſol.matrim.per Bar.in l.obligamur. §.leg. ff.de ac. & oblig.per Alex.in l.mulier.§.cum propeneretur. ff.ad Trebellia. vbi tangunt an detur actio contra patrem, an vero of-7 ficium iudicis tranſitorium ad hęredes. Secundo quęro, †an illud quod prę ſeruatur per ſtatut. filiæ excluſę ab vniuerſali ſucceſsione, puta dos, cenſeatur eius legitima, vel ſuccedat in locum legitimę legalis. Iſta eſt pulchra. & antiqua quęſtio in qua uidetur dicendum, ꝙ ſic, ſecundum Rychar.Malum. in quæſtione per eum diſputata, quam refert Cyn.in l.ſancimus.C. de nup.& Bar.in l.Titio.centum.§.Titio genero.ff.de condi.& demonſtra.& hanc partem tenuit Ioan. An. maxime ſi aliter non prouideatur de alimentis. in addi. Specu.in titu.de ſtatu monac.ſuper rubri.poſt medium. verſ.ſcire debes. Bal.& Saly.in dicta.l.ſancimus.& Alberi.in l.quoniam, in prioribus.C.de inoffi.teſtamen.ubi plenius cęteris examinat quæſtionem Richar.Malumb.Mouentur maxime, quia hoc eſt pars filię, quę ſolet legitima appellari, cum legitima filii ſua pars appelletur, in l.ſancimus.2.reſponſo. C.de inof. teſtamen.quæ legitima aliis etiam modis a iure nuncupatur vt nõ.Ioan.An.in rubri.ſupra allega.Eandem etiam opinio. tenuit.Bal.conſ.498.inci.factum, ſuper quo conſilium petitur.prima parte, ſecundum ultimam impreſsionem.& in authen.res, quæ.verſicu.ſecundo quæro.C.commu.de leg.& in conſi.218.incip.ſint contentę.1.uo.ſecundum penul.impreſ ſionem.repetito in conſi.304.2.vol.ſecundum eandem im-8 preſsionem.& incipit, Anno domini, ubi dicit, ꝙ †ſi fœmina excluditur contemplatione dotis, datæ, vel dandę, talis dos ſuccedit loco alimentorum, & idcirco filia habet legitimã, ſibi in dote taxatam, quæ verba conueniunt verbis Richar. Mal. prout ea refert Cy.in d.l.ſancimus, qui etiam voluit, id quod datur pro legitima ſuccedere loco alimenrorum. Eandem opi.inuenio.teneri in deciſionibus nouis Rotę, ſub rub. de conſuę.dec.j. in fi.alias eſt ſecundum ordinem antiquũ deciſio.38.& incipit, item fuit dubitatum, hoc idem uult Panor.in conſ.92.inci.illud indubitati.circa medium.ibi præ-9 terea.&c. ſecdndo uolum.vbi.dixit, quod †quando ſtatutum filiam a ſucceſsione excludens, mandat illam dotari.uult dotem ſuccedere, loco legitimæ, & eſſe patrimonium mulieris, & ſtatim peti poſſe. Idem uult Bal.poſt Iaco.Bu.in d.l.quoniam in prioribus.ver.2.queritur.ubi dixit, ꝙ ſtatuto diſponente ꝙ filia ſit contenta quãtitate, quam pater ei relinquere volet, quantitas per patrem relicta, quantuncunq; ſit modica, ſuccedit loco.legitimæ, quod ſequitur ibi Saly.& Pa.de Ca.& Imo.in l.fratri.ff.de cond.inſti. Cu.in d.§.Titio genero quem incidenter ſequitur Ale.in conſ.13.incip. circa primã 2.vol.& dixit Bal.in l.maximum.vitium.in fi.verſic.ulterius quæritur.C.de liber.præte. qſtante ſtatuto, ꝙ pater teneatur relinquere filiis quintam partem, illa qnta pars ſuccedet loco legitimæ legalis. Plus uoluit Ba.in conſi.184.incip.prę ſup-10 poſito ꝙ ſtatutum.1.uol.ſecundum ulti.impreſsionem, ꝙ †ſi ſtatutum excludat filiam a ſucceſsione, & quatenus non ſit dotata, mandet ſibi prouideri arbitrio propinquorum, tale præſeruatum, quantuncunq; incertum, ante ſequutum arbitrium ſuccedat loco legitimæ. Idem uoluit in conſ.419.inc. ad euidẽtiam.4.uol.ſm eandem ſtampam. & credo ꝙ ſit idẽ caſus. Idem uoluit Pet.de Ancha.in conſi.422.incip. præmit-11 tendum eſt, †ꝙ ſtatuta, uolens ꝙ etiam ſi ſtatutum velit matrem in vſufructu tantum ſuccedere. ille vſusfructus loco legitimę ſubrogetur, & hanc ſnĩam expreſſe firmat Pa.de Ca. in conſ.112.inci.ſubſtitutio prædicta.in fi.& in conſ.ſe.in uo. antiqnorum conſiliorum ſecundum primam impreſsionẽ, & Ale.in conſ.150.inci.uiſo. titulo ver.ſecundo caſu.& ver. ſupradicta fortificantur, & uer. cum illa.2.uol. Et ſiñ Pau.de Ca.in conſ.245.ſupra allegato. Hanc opi. tenuerunt Ant.de Peru.conſulendo, & Fulgo.in qua opi.reſidet Medern.Bononien.in tract. dotium, in quinta parte.in.17.q.inci.an ualeat ſtatutum, motus, quia ſtatutum arbitratur dotem eſſe con-12 gruam portionem mulieris dotatę, & †legitima nihil aliud eſt, quam portio, taxata legis arbitrio, & appellatur debitum bonorum ſubſidium, & dos dicitur ſubſidium mulierum. l.1.C.unde vir vxor. Idem tenuit Cor. conſ.48.inci. de plurib. in prin.& 2.uol.& in conſ.40.3.uol.& in conſ.199.inc.in hac 3.uol. Contrariam opinionem uidetur tenere Cyn.in d.l.ſancimus.in fi.commen.& Bar.in d.§.Titio genero.in antepen. q.& ibidem Pau.de Ca.& clarius ipſe Pau.in auth.nouiſsima C.de inof.teſt.& in conſ.78.inci. viſo dicto puncto. & in cõſ. 108.inci.ſuper eo, de quo quæritur in uol.antiquorum conſil. ſecundum primam impreſsionem maxime quãdo tale præſeruatum non debetur tempore ſucceſſionis, ut quando ſtatutum mandat filiam dotari, & expectandum ſit tempus nubilis ętatis. Quod an, & quãdo ſit, dicam in q.ſeq. Idem dixit ipſe Pau.de.Ca.in conſ.110.inci.ſuper primo quæſito. in ver. ad ſecundum.& in conſ.120.inc. ſi dicta Cornelia. & in cõſ. 232.inci.pro pleniore.& in conſ.ſeq.& in conſ.108.inc.ſuper eo, quod quæritur, clara & indubitata, vbi loquitur in dote. eadem met ſtampa, & conſil.255.alias.224. incip. ſuper primo dubio.in ver.ſuper tertio & vlti.primo volu.ſecundum, ultimam impreſſionem. Card.conſ.152.inci.quod autem.in 13 fi.Cu.in conſ.35.inc.ſtante ſtatuto Vincencię.vbi uoluit †dotem filiæ a ſtatuto præſeruatam non deferri ſibi iure ſucceſſionis, adeo ꝙ pro illa non faciat partem in legitima filii, eo, quia in certa re ſeu pecunia non cadit hæreditaria ſucceſſio, l.1.§.ſi ex fundo.& l.quotiens.§.hęredes. ff.de hęredib. inſtit. & l.quotiens.C.eo.tit.ita ut filii maſculi ſuccedant in totum cum onere præſtandi illam certam rem. Idẽ & latius uoluit ipſe Cu.in conſ.123.inci. D.Anto.de Verona. & hoc ẽt aperte teſtatur Ale.in conſ.179.inci.uiſo proceſſu cauſę vertentis.3.uol.& eſt de mente Bal. in l.non ſine.in ultimis verbis. C. de bonis, quę liber. ſi bene conſiderentur verba ſua. & dixit Bal.nouel.in tractatu dotium, 6.parte. ꝙ dos magis dicitur ſuccedere loco legitimæ, quam alimentorum, & ego.j. 24 13.articu.principa.teneo, ꝙ †dos præſeruata per ſtatutum, debeatur vt æs alienum.& pro ſententia facit, quia legitima eſt portio eius, quod ab inteſtato debetur, l.cum quęritur. & l. parentibus.C.de inof.teſtamen. Ergo ipſum prę ſeruatum nõ eſt legitima. Eſt bene uerum ſecundum Pau.de Caſt.in dict. conſi.245.quod ſi ſtatutum non excludat fœminas a ſucceſ ſione ſed dicat, quod debeant ſtare contentę his, quę fuerint ſibi relicta pro dote, quod tunc talis dos videbitur ſubrogata loco legitimæ.& prædictam ſecundam opinionem tenui conſulendo. Franciſ.de ram.prout dixit Pau.de Caſtr.cui opinioni conuenit illud, quod dixit Maria.conſilio.30 incipien. quamuis.3. dubio dum dixit, quod ſi ſtatutum diſponat, quod filia dotata vel dotanda ſit contenta dote, & eo, quod ſibi pater dederit, vel promiſerit, nec vltra illud petere poſſit. nec fratres, uel patruos ſuos inquietare occaſione Falci-15 diæ, tunc dos ſuccedat loco legitimę, propter illud †verbum

Source : BIU Cujas

Faleidiæ,quod ex neceſſario intellectu, intelligitur de legitima,vt per Moder in auth.nouiſſima. C.de inof.teſt.quod ſecundum Mari.fortius procedebat in caſu ſuo, ſtante alio ſtatuto Ferrarienſi,quod ſi intra tempus ibi determinatum frater ſororem nō dotauerit,duplicari debeat legitima,ſeu Falcidia, tanquam ſit ſenſus, quod in primo ſtatuto legitima minuatur,& in alio data negligentia duplicetur. At dominus Philip.Cor.conſ.107.incipiente,in hac.in finalib. verbis.
16 ſecundo vol.concludit,quod † dos debita per ſtatutum filiæ excluſæ a ſucceſſione,ſuccedat loco legitimæ, retinendo tñ naturam dotis in tempore. & idem voluit in conſil.centeſimo,incip.non caret.3.vol. Sed idem Cor. conſ.32.inci.licet. 4.vol.dicit quod dos non ſuccedat loco legitimæ ſaltem, ut aſſumat naturā legitimæ, & inter cæteras rationes aſſignat rationem,quia cōmunis opinio eſt,lqđ excluſa filia dotata, legitima maſculi ſit maior, quam de iure communi, & qđ dos cenſeatur tanquam æs alienum, vt late dicetur infra. in 13.artic.3.quæſtione.& ſi dos ſuccederet loco legitimæ,filia concurreret in legitima, & legitima filii maſculi, uel filiorum non eſſet maior,'quam de iure communi.contra communē opi.d.autē Bar.Soc.fuit varius in iſto art. nam in conſil.288. incip. circa primum. ibi adducit.2.loco.1. volum. & in multis aliis locis,quos referam infra in d.13.art.3.q.tenuit ꝙ dos & alia præſeruata filiæ excluſæ per ſtatutum.non ſint legitima,nec loco legitimæ ſuccedant. Et ibi in d.conſ.288. ver.confirmatur iſta concluſio dicit,ꝙ dos cenſetur filię prę ſeruari iure ſucceſſionis. & in multis locis, quos referam in preall.13.art.3.q.tenuit, ꝙ dos tali filiæ debita vel præſeruata,ſit tanquam æs alienum. Et in conſ.150. ver.illud tamen. 1.volu.ipſe Do.Barthol.Soc. refert quoſdam tenuiſſe,ꝙ dos prædicta, ſeu tale præſeruatum debeatur iure legitimæ, & quoſdā alios tenuiſſe,ꝙ debeatur iure inteſtati,& ſucceſſionis ab inteſtato,& quoſdam tenuiſſe,ꝙ debeatur,vt quoddā proprium extrinſecus patrimonium.& refert Ant.de But.in conſ.41.qui in ſua iuuentute fuit vnius opinionis,& alterius in ſenectute, dicens, ꝙ hæc difficultas fecit vacillare plures magnos Doct.tangendo etiam ibi in verſ.7.confirmatur, an talis dos,uel tale prę ſeruatum debeatur,ut ſucceſſio.Iſte paſſus apud me eſt difficilis, & niſi intelligatur, non poſſunt decidi plures quæſtiones in hac materia.In quo duo ſunt con-
17 ſideranda.Primo,† an id quod a ſtatuto præſeruatur filiæ debeatur inſolidum,& tam ex teſtō,q̄ ab inteſtato.Demū an id quod debetur,habeatur loco legitimæ legalis,& eius naturā aſſumat. Circa primum conſideranda ſunt primo uerba ſtatuti,an loquantur tam ex teſtō,q̄ ab inteſtato,an uero ab inteſtato per ſe,an uero ex teſtō per ſe. Nam ſi loquantur utroque caſu,ſ.tam ex teſtō,q̄ ab inteſtato, clara eſt diſpoſitio,cū in omnem caſum prouideatur.Si uero loquuntur ab inteſtato tantum, puta quod extantibus maſculis filia non ſuccedat,ſed dotetur,uel non ſuccedat, niſi in certa re, & contingat,ꝙ quis decedat inteſtatus,adhuc res eſt clara,quod totū id quod ei præſeruatur, ei debetur. Vbi aūt contingit quem decedere teſtatū relinquendo filiæ minus, quam ei ab inteſtato per ſtatutum præſeruatur, eſt difficultas, propterea qa
21 filiis qui de iure communi ab inteſtato ſuccedunt in tota hę reditate,pōt pater per teſtm relinquere tertiam aut dimidiā eius, ꝙ ab inteſtato habituri fuiſſent, non aūt tenetur eis relinquere totum id,in quo ab inteſtato ſuccedunt. d auth.nouiſs.& in corpore unde ſumitur.& l.parentib.& l.cū quærit. C.de inof.teſt.& l.Papinianus.§.quarta.ff.eod.ti.unde ſimile dici uidetur in eo, quod ab inteſtato per ſtat.præſeruatur,cū
18 pater non teneatur id totum relinquere, cum † ſtatuta ēt correctoria iuris cōis bene recipiant interrpretationem a iure cōi,auth.offeratur.C.de litis conte.iuncta l.ſciendum.ff.qui ſatiſd.cogan.& ita conſuluit Pet.de Anch. in conſ.322. inci. præmittendum eſt. De quo late dixi ſup.in nono artic.princ. 1.qō. & ad ibi dicta me remitto.& eo caſu quo tota portio a ſtatuto ab inteſtato præfixa, non debetur ex teſtamento, nō poteſt dici ipſa tota portio eſſe legitima, quia eſt pars eius, non aūt totum id, ꝙ ab inteſtato debetur, iuribus præalleg. idem eſt dicendum,ubi portio præſeruata in totum, tam ex teſtamento, quam ab inteſtato debetur, per rationem prædictam. propter quod melius ſenſerunt illi, qui dixerunt qđ præſeruatum filiæ ab inteſtato, non eſt legitima, nec ſubrogatur loco legitimæ. Et ad clarius habendum intellectum prædictorum pōderanda ēt ſunt uerba ſtatuti, an uelint prę ſeruatum capi de manu maſculorū,& nō iure directo, & an præſtari in pecunia,& non de ſubſtantia defuncti,iuxta l.ſancimus.§.repletionem.C.de inof.teſ.& no.plene per Alc.in l. in quartam.ff.ad leg.Falc. an uero p̄ſtari poſt tp̄s, & non tpe delatæ ſucceſſionis,iuxta l.qm̄ in priorib.C.de inoffi.teſtam. quia eo modo indubitatum uidetur,quod ſtatuentes noluerunt illud præſeruatum ſuccedere loco legitimæ, propter
19 naturam contrariam legitimę. nam † ſubrogatum tūc ſapit naturam eius,in cuius locum ſubrogatur, qñ ad idemmet, nō ad diuerſum ſubrogatur.l.ſi.in fundo.§.ſi fundus.ff.de iure dotium. vbi aūt ſtatutum taxat filiæ aliquid ex teſtamento, diſponendo ꝙ pater nō poſſit ex teſtō minus relinquere, vel quod filia non poſſit plus petere,ſi exiſtant maſculi, tunc ſi illud taxetur ſub nomine quotæ, vt quia dicat de decima, parte vel duodecima,tenendum in dubio,eſt quod tale præſeruatum ſuccedat,loco legitimę,quaſi ſit ſenſus,quod filia partem decimā vel duodecimam eius,ꝙ habitura fuiſſet ab inteſtato petere poſſit & non plus,nec poſſit pater minus relinquere,iuxta no.per gl.1.& 2.in auth.nouiſſima.& oīa iura de legitima loquentia in iſta parte locum habebunt,ut in locis prædictis,& per Cald.in conſi.32.ſub rub.de teſt.facit.l.1. §.1.ff.ad.l.Fal.Sed ſi præſeruatur certa ſumma,vel res, nō puto ꝙ ſuccederet loco legitimę legalis,per prędicta,& qa iſtę res nondebentur habita ratione ęris alieni,& impenſę funeris, ſicut debeē legitima.d.§.quarta.& §.ſe.& ꝙ declarat Bar. in l.ex facto.la grande. ff.de hęre.inſti.iunctis notatis.per do. maxime Bal.& Modernos in l.quotiens.C eo.tit.Vbi autem ſtatutum ab omni ſucceſſione filias excludit, & a legitima, nihil eis reſeruando,tanto magis eſt.dicendum,quod dos nō ſuccedit,loco legitimę,vt per Roma. conſi.134.inci.pro declaratione.circa prin. Quid autem,ſi ſtatuto caueatur,quod mater habens filios vel filias, nō poſſit relinquere extraneis vltra quartam partem, an tres quartæ dicentur legitima filiorum,& filiarum,& legitima iuris communis fuiſſe per ſtatutum aucta ad tres quartas. Maria. conſ.84.inci.viſa. circa fi.& Soci.conſ.116.inci.non potes. & 30.inci.viſo teſtamento.1 vol.tenuerunt quod ſic. Ad quod Mari.in d.cōſ.84. & Soci.d.conſ.230.allegant multas deciſiones,quæ eſſent hic traſportandę. Sequit̄ idem Barth.Soci.conſi.150.præalle.& ſecūdum doct.præalle.iſta legitima ita aucta regulatur, prout legitima iuris communis, nec in ea poteſt apponi grauamen, prout etiam tenuit Calde.conſi.31.incip. an ſi ſtatutum. ſub rubri.de teſta.de quo latiſsime dixi,ſupra. in præced. ſeu.10. articu.princ.3.q.uerſi.poſtremo. & ſecundum hic & ibi dicta per me,iſta opi.videtur.uerior.& quod dicatur aucta legitima, etiam tradidi ſupra in 1.arti.princ.4.q Et ex prædictis,
20 deciditur alia quæſtio,& conſequenter tertio quæro,† an ſtāte ſtatuto, quod filia dotata non ſuccedat,poterit filia petere dotes antequam nubat,etiam ſi teſtator eas relinquat,quam quæſtionem late diſputauit Richar. Malum.quem latius ceteris refert Alberi.de Roſa. in 2.parte ſtatu.q.103.inc.adhuc ex eod.themate.& in l.quoniam in prioribus.vbi vtitur. eiſdem verbis.de inof.teſta. & Cy.in l. ſancimus.C.de nup.vbi magis ſuccincte refert quæſtionem prædictam. & Bar.in d. l.Titio centum.§.Titio genero.ff.de cond.& de.vbi breuius loquitur ſm morem ſuum,quia ex multiloquio antiquorū, excerpebat iura ad caſum ſpecialius facientia,& in ꝓpoſito qōnis magis conferentia,non ignorans, ꝙ volentibus ambulare p̄ generalitates & ſimilia. pateret proceſſus,in infinitū & iſte fuit mos legislatorum & Iuriſconſultorum,quorū interpretationes ſunt nobis pro l.traditæ.Nā ſub uno vel duo-
21 bus fundamentis qōnes decidebāt,† licet ętate noſtra docto res cōi errorem ducti,arbitrentur in multiloquio eſſe ſcientiam.& prout referunt.Cy.& Alb.poſt Richar.malumb.iſta q.dependet a præcedente.ſ.an talis dos vel aliud prę ſeruatū mulieri a ſucceſſione excluſę,cenſeatur eius legitima,ſeu loco legitimę.ſuccedat,& poſito ꝙ ſic,voluerunt eandem dotē deberi,non expectata tpe matrimonii, vel nubilis ætatis ſi relinqueretur impuberi, propterea quia legitima non recipit diē nec cōditionē,ut eſt tex.in d.l.qm̄ in priorib.& ſuccedit in locum alimentorum, & a iure naturæ fundamentum trahit,ita vt appelletur debita iure naturæ.l.1.§.ius naturale. ff.de iuſt.& iu.& in auth.de trien.&ſemiſ.§.1.in fi.& §.& hoc prohibemus.& l.cum ratio.in prin.ff.de bo.damna.&.l.quiſquis.§.ad filios. C.ad.l.Iul maieſt.Debetur.n.propter coniūctionem patrts ad filium,& eō.d.§.primo.ibi,nam &c.& qa
22 ꝓp eam pietas quæ eſt inter patrem & filium,excuſat a verecundia,quam pater incurreret, filio,nihil dādo, ut innuitur in §.cum aūt.inſti.de inof.teſtamen. † Nam ſicut in uita pater tenebatur alere filium,congruum fuit,vt lex filio ex bonis paternis certam partē aſſignaret, ex qua poſſet poſt mortem patris ali.d. §.1 & d.§.& hoc prohibemus.cum iurib. all. Nec ob.ſi dicatur, iſtam legitimam minui non poſſe per ſtatutum, cum ius naturale ſit immutabile. §.ſed naturalia.inſti.de iu.nat.gen. & ci.quia cum legitima poſſit minui per legem,attento ꝙ ius naturale illam non taxauit,ſed ius ciuile, vt plene dictum fuit in primo art. prin. 1.q.poterit etiam per ſtatutum.l.omnes populi. ff.de iuſt. & iur.quod ſtatutum dicitur minuere, & non tollere dotes loco legitimæ ſubrogando.Et hanc opinio.tenent,prout vtrobique refert Alber. Vltramontani & communiter Doct. cum qua ipſe vtrobique
23 tranſit,dicens quod † ſi fęmina eſſet extranea,vel filię pro dotibus

Source : BIU Cujas

tibus vltra debitum bonorum ſubſidium relinqueretur, qđ impleta demum conditione, videlicet, tempore matrimonij, tale relictum peti poſſet. l. qui hæredi. §. fi. ff. de conditio. & demon. l. 1. §. ſinautem ſub conditione. C. de cadu. tollen. l. cedere diem. ff. de verb. ſign. Tale enim relictum eſt conditionale. l. cum ita legatum. §. videamus. ff. de cōdō. & demō. & l. quod pupillæ. ff. de iure dotium. & cōfertur in euentum matrimonij, cum dos non poſſit eſſe ſine matrimonio. l. fin. C. de do. ante nup. & in l. in poteſtate. ff. de ſpon. & l. tali ſtipulatione. ff. de iure dot. & prædictam opinio. Richardi Malū. refert & ſequitur Io. And. in additio. Spec. in tit. de ſtatu Mo. in rubri. verſic. ſcire debes. poſt medium. & etiā tenuit Bald. in l. ſancimus. C. de nup. dicens, quod ſi expectaretur tempus matrimonij, videlicet nubilis ætatis, qñ relinquitur impubes ri, poſſet filia fraudari dote & legitima, & toto patrimonio patris, ſi interea moreretur, quod eſſet iniquū, ꝓ quod im-
24 pugnat deciſionem Bar. quam j. referam, dicentis quod † ſicut ſtatutum poteſt mínuere legitimam in quantitate, ita ēt poteſt in tempore, differendo eius præſtationē. Et iſtam opi. etiam tenuit Pet. de Ancha. in conſ. 232. inci. ſubtiliſſime. & Panormi. in conſ. 92. incip. Illud indubitati iuris 2. vol. per rationem Bal. & Alex. in conſ. 55. incip. viſo titu. maxime verſ. ſupradicta fortificantur 2. vol. & Ang. Areti. in §. fuerat. inſt. de act. vbi voluit, ꝙ etiam ſi interim prouideatur filię de alimētis per ſtatutum vel teſtatorem, nihilominus dos ſtatim
25 & pure debeatur. Bar. autē in d. §. Titio genero. dixit ꝙ † dos ſtatim peti non poteſt, cum tale relictum dotis ſit quid conditionale, vt dictum fuit. Nec obſtat, quod legitima non recipiat diem nec conditionem d. l. quoniam in prioribus. qa ſecundum Bar. iſta dos non ſuccedit loco legitimę, & poſito ꝙ ſuccederet, ſtatutum poteſt tollere legitimā. & poſito ꝙ non poſſet, poteſt ſaltem minuere. Vnde ſecundum eum ſi ſtatutum poteſt minuere in quantitate, poteſt ēt minuere in tpe, arguendo de re ad tempus, iuxta nota. plene. in l. vinū ff. ſi cer. pet. per illum tex. & l. miles ita. ff. de mili. teſta. & hāc opi. ſequitur Pau. de Caſt. in d. l. qñ in prioribus dicens ſe ita pluries conſuluiſſe, & in auth. nouiſſima. C. de inof. teſta. & in conſ. 232. inci. pro pleniore. in volu. antiquorum conſilio
26 rum, ſecundum primam impreſſionem. vbi dixit † condōnē non modo poſſe apponi, ſed etiā tacite ineſſe. Idem voluit ipſe Pau. de Caſt. in conſi. 293. alias 277. in vol. nouorum conſiliorum, ſecundum vltimam Impreſſionem. & Cum. in cōſil. 127. incip. menghus. & in conſi. 124. inci. D. Anto. de Verona poſt medium. vbi dicit, ſi ſtatutum dicit filiam nō ſuccedere, ſed debere eſſe contentam eo, quod ſibi pro dote re-
27 linqueretur. quod † ſicut pater poteſt prætextu ſtatuti quantitatem legitimæ minuere, ita poteſt modum & formam relicto adijcere, arg. l. videamus. §. penul. ff. de in lit. iurā. & eius
28 quod dicit Bar. in d. §. Titio genero. ſicut econtra, † qui non poteſt minuere, nō poteſt modum nec formam adijcere d. l. quoniam in prioribus. & l. omnimodo. C. de inof. teſt. adeo ut poſſit pater dans dotē, alijs filijs ſtipulari, mortua filia dotata ſine liberis, de quo dicam in q. ſeq. Idem uoluit Franciſ. de Are. in conſ. 43. incipien. placet m ihi concluſio. & Dom. Benedictus Capra in conſilio. 72. incipien. quidam Michael. domi. præcep. meus in d. l. quoniam in prioribus. circa fi. cōmen. & dixit Pau. de Caſt. in conſi. 120. incip. ſi dicta Cornelia. in volum. antiquorum conſiliorum, ſecundum primam impreſſionem, quod de relicto per patrem facto fœminę dotatæ per ſtatutum excluſæ a ſucceſſione, conditio non reijcitur, quia loco legitimę non ſucceditt. Et hanc opin. tenet Bal. nouel. in trac. dotium. in 6. parte, ubi ſatis late attingit hunc paſſum, ſequitur Cor. conſ. 310. incip. in hac. in fi. 1. uolu. & 48. incippien. de pluribus. in princip. ſecundo uolu. Eſt enim aduertendum, quia Cyn in dicta. l. ſancimus. uidetur obſcure loqui, adeo, ut Bart. ī d. §. Titio genero. dicat Cy. fuiſſe ſuę opi. & Bal. in d. l. ſancimus. dicat eum fuiſſe contrariæ opi. ſed Saly. eum intelligit fuiſſe opinionis, quam ſupra tenuit Bat. & in prædicta ſententia uidetur etiam fuiſſe Bar. in l. qui negotiationē. §. pupillo. ff. de admi. tut. dum ſe remittit
29 ad dicta per eum in d. §. Titio genero. Sed Saly c. in d. l. ſanci mus. † diſtinguebat, quod aut teſtator relinquens dotem filiæ diſpoſuit illam debere alimentari, antequam maritaret de bonis ſuæ hereditatis, & tunc uideatur compēſaſſe dicta alimēta cum mora dicti tpis & dilationis, quaſi talia alimēta ſuccedant loco interuſurij medij temporis, ita ut in hoc uerſetur commoditas & fauor filiæ, quia interim alimenta biī, & quantitas ei relicta deperire nonpoterit, ſubdit idem eſſe, ſi ſtaturū diſponeret filiā debere alimentari, qa tūc ceſſat rō d. l. qm̄ in prioribus. ſed ubi non eſſet prouiſum mulieri de alimentis, tunc ſequit opi. Richar. Malū. de qua Bal. ēt
30 meminit in l. generaliter. C. de epiſ. & cle. Ang. uero in conſ. 349. inci. conſultatio, dicit quod † ſi ſtatutum mandat filiam dotari per hæredem, & interim anteq̄ tradatur nuptui, alius actus dotis conſtituendæ eſt purus, & actus dotis exigendę & ſoluendę eſt cōditionalis, & in tempus matrimonij ac incertum, habēs implicitam conditionem, ſi matrimoniū ſequetur, per iura ad hoc allegata, dicens quod filia pōt petere cōſtitutionem dotis ane matrimoniū, & etiam infans, & quod matrimonio contracto, ſeu quando vult cum effectu nube-
31 re, poteſt exigere. Nam ſecundū An. † differunt mulierē eſſe dotatam, & dotem eſſe, quia ſola dotis aſſignatio pro matrimonio non contracto, ſed contrahendo, facit vt aliqua dicatur dotata. l. ſi quis priore. §. cæterum. C. de ſecun. nup. nō tñ, quod ſubſit, niſi matrimonio ſequuto. Ideo ſecūdum eū uulgo dicimus, quod puella nubilis eſt dotata, ſi dos ſibi ſolū eſt
32 aſſignata. Et dicit Ang. ſequendo Bar to. ꝙ † dos iſta aſſignata ſeu relicta non tranſmittitur, ſi filia ante matrimonium contractum, decedat, cum deficiat cōditio, ſub qua debetur, dos ſequēdo in hoc ſnīam Bar. ſ. relatam, quod dicit uerum, niſi hæres fuerit in mora, vt quia puella nubilis volēs nubere, interpellauit hęredē maſculum, ut dotē aſſignaret, traderet, & ille non tradidit, ꝓ quod matrimonium non eſt ſequutum, quia conditio habetur pro impleta. ex quo ſtetit per hæredē l. iure ciui. ff. de condi. & demon. iunctis his, quæ dixit Bar. in d. §. Titio genero. in fi. com. volens dotem dari etiā ante matrimonium, vt matrimonium ſequi poſſit. Et tunc ſm Ang.
33 etiam † fructus dotis arbitrio boni niri taxandi erunt præſtandi, arg. eius, quod dicimus de fructibus legitimæ, qui ſunt prę ſtandi poſt morā prout etiā conſuluit Alex. conſi. 7. in 2. uol. & 69. & 180. 1. vol. Et ſic Ange. tranſit in effectu cum opinione Bar. ſumpta maxime occaſione communis vſus loquēdi, Pa. autem de Caſt. in d. §. Titio genero. licet fateatur ſtatutū poſſe minuere legitimā tempore & cauſa, put dicebat Bart. tamen aliter loquitur, & ſubdit ſe pluries in caſu cōſuluiſſe,
34 & milites interrogatum fuiſſe. Dicit enim ꝙ aut † ſtat. diſponit, ꝙ extante maſculo filia fęmina nō ſuccedat, ſed dēat dotari, & tunc procedat opinio Bart. quia non excluditur, niſi ꝓ exiſtētiā maſculi, & ꝙ ſubiicitur, ꝙ debeat dotari, nō operatur, vtetiam propter dotes intelligatur excluſa, ſed illa uerba debent intelligi, ſi contingat filiam nubere alias enim dotatio non eſſet neceſſaria, & quia tunc filiæ legitima non dētur, cum ab inteſtato nō ſuccedat, etiā ſi pater nihil pro dote eidem conſuluiſſet, ſi pater ei, pro dote relinquat, non cenſetur relinquere pro legitima, ſed tanquā extraneus, & relictū pro dote, cenſebitur conditionalle in tps nuptiarū. Aut vero ſtatutum loquitur, quod fœmina dotata non ſuccedat, prout figurat Bar. in d. §. Titio genero, & tunc dicit Pa. de Caſt. ꝙ
35 Bar. nonbene dicit, & ꝙ † relictū pro dote, eſt purū, alias non diceretur filia dotata, ſi intelligeretur cōditio ineſſe, uel ſub ꝺdōne dotes relinquerentur, quia relictum ſubꝺdōne, nō dī ineſſe, nec efficaciam habere ante conditionis euentum. d. l. cedere diē, & hoc modo Bar. in d. §. Titio genero. implicaret ſibi contrarietatem, volēdo ꝙ filia dicatur dotata, ꝙ relictū ſit conditionale. Nam vel eſt neceſſe dicere ꝙ dos pure dēatur, vel ꝙ talis filia non dicatur dotata, & ꝙñr non ligetur ſtat. attēto maxime, ꝙ excludit filiam propter dotem, & ſic vult ꝙ illam habeat, arg. l. qui volebat. ff. de hær. inſti. ſubdit Pa. de Caſt. ꝙ ſua diſtinctio eſt ipſa veritas. Eandem opinionem & diſtinctionem ſequitur ipſe Pa. de Caſt. in conſi. 108. inci. clara & indubitata, & in conſ. 76. inci. uiſo dicto puncto in uol. antiquorum conſiliorum ſecundum primam impreſſionem, concordans hoc modo opinionē Rich. mal. & ſequacium, vt ſ. opinio Rich. procedat in ſtatuto diſponēte filiā dotatā non ſuccedere, & opinio Bar. procedat, quando filia ſimpliciter excluditur, & mandatur dotari. Idem ēt voluit ipſe Pa. in conſi. 233. inci. ſuper eo, quod quæritur, an dicta domina Io. licet quo ad reiectionē ꝺdōnis diſcrepet ab his, quæ alibi dixit. De quo dicā. j. hac ea. q. Et cum dictis Pa. de Caſt. tranſit Soci. conſi. 288. incip. circa perſonam, uer. ſecundum decidit & 92. etiam incip. 1. uol. & Corn. conſil. 32. incip. licet quarto vol. & videtur cōmunis opi. & modernorum. Et hāc diſtinctionē etiam firmat Cum in d. §. Titio genero, uolens
36 fortius, in caſu Bar. † non dicatur filia dotata, cui ſunt dotes pure relictę, niſi deuentum fuerit ad actum pure traditionis ipſius dotis. De quo dixi. ſ. in 6 arti. princ. in quarto membro in 7. q. ſubdit Cum, quo poſito quod talis poſſet dici dotata. cui ſunt dotes relictæ, dicendum ſit tale relictum eſſe purum, & pure dēri, quia ſuccedit loco legitimæ, & eius naturā ſequi debet, iuxta. l. ſi eum §. qui iniuriarū. ff. ſi quis cau. & l. emptor. §. ancillam. ff. de rei uendi. & in hac opinione uī perſiſtere Alex. in conſi. 13. incip. circa primum dubium, tertio volumine. Et Corneus conſil. 40. incipien. circa hanc, rertio volumine, plus voluit. Alexand. in conſilio 55. incip. uiſo titulo quæſtionis, ſecundo uolum. quod ſiue † ſtatutum dicat,
37 quod fęmina dotata non ſuccedat, ſiue quod debeat eſſe cōtenta dote ſibi relicta, ſtatutum intelligi non debeat, ut uelit poſſe relinqui dotem in tempus nuptiarum, uel cōditionali

ter.

Source : BIU Cujas

ter. Sed quod velit ſolũmodo ipſam dotem minuere in ſubſtantia & quantitate, per nota, per Iac.Bu.in d.l.quoniam in prioribus, & Io.de Imo.in l.fi. ff.de condi.inſti.cum ſtatutum non diſponat de die vel dilatione. De quo plenius dicam in quæſtione ſequenti. Ad no.per Bar.in d.§. Titio genero rñdet Alex.vel quod verior ſit ꝯria opin.vel quod loquitur, qñ ſta. vlterius procedit, dicendo quod dotata nõ ſuccedat, nec poſ
38 ſit teſtiñ impugnare. Sed iſta ſaluatio. Alex. & concordia non eſt bona, vnde teneo Pa. de Caſt. in ſua diſtinctione de mero iure bene dixiſſe. per rõnes ſuas, quia † nõ dr̃ dotata illa ſaltẽ quæ cõditionaliter eſt dotata ante conditionem impletã, vt prædictũ fuit, & quia iſta qualitas debet adeſſe tpe ſucceſſionis delatæ quę adeſſe non poſſet pendẽte conditione, an dos debeatur, vt dixi ſupra in ſexto articulo princ. quarto membro, in ſeptima, & tertia, quęſtione. Puto tamen prædictã opi
39 nionem Bartoli poſſe procedere, † attento communi uſu loquendi, ſecundum quẽ illa dicitur dotata, cui ſunt dotes ſimpliciter relictæ. prout dixit Ang dicto conſil. 349. & latius tetigi in ſexto articulo principali, quarto mẽbro, in ſeptima, & tertia, quęſt. Ita quod tunc talis fęmina, cui ſunt dotes in teſtamento relictæ ligetur ſtatuto, & non poſſit dotem ſtatim petere, ſed matrimonio ſequuto, vel inuento marito, coniungendo communem vſum loquendi, cum diſpoſitione iuris, hoc modo, videlicet, quod dos dicatur ꝑꝑ matrimonium, & ꝯñr quod peti nõ poſſit ante matrimoniũ, per iura ſupra ad hoc allegata per Bartolum, & Ang. cum concor de quib. ſupra eodẽ. Et quod nihilominus attento communi vſu loquẽdi dicat dotata illa, cui ſunt dotes relictæ, quia eſt deſtinatione, licet nõ actu dotata, vt in d.7. & etiam.3.quæſtione, debebit tamẽ, vt dixi in d. 7.quæſtione cõſtare de iſto cõmuni vſu
40 loquendi, & clare, quia † multi vulgares ſecundũ eorũ uſum loquendi dicunt illam dotatam, cui ſunt dotes relictæ, quan docũq; ẽt mr̃imonio non ſequnto põt exigere dotes, impropriando verbum dotis. Et prædicta opinio Pa.de Caſt. quam dixi ueriorem mero iure, & circunſcripto cõi uſu loquendi, procedere etiam, ſi in ſtatuto diceretur, quod mulier relictũ petere debeat debito tempore, & nõ vltra rõne cuiuſuis legitimæ, uel alia. non obſtante, quod contrarium dicat Benedi. capra in d.conſil. 72. nam talia uerba non operantur dilationem, quando alias non eſt. Vbi autem ſtatutum ſimpliciter
41 excluderet & mandaret dotari, † tunc quia ceſſat dictus communis vſus loquendi, & conſequenter ſumus in terminis iuris communis, minus dubiæ ſtandum erit deciſioni Pauli de Caſ. per rationes ſuas, quia filia excluditur ſimpliciter & dos exigit matrimonium, & tunc ſi legetur dos, in tps nuptiarũ ꝯdõ reijcietur, per prædicta, & notat etiam Pa.de Caſt.in cõſi.198.in volum.antiquorum conſiliorum in prin. ſecũdum primam impreſſionem, quod conſilium incipit, in caſu præſenti. Et hic aduertendum, quia diſtinguendum eſt, an ipſa diſpoſitio ſtatuti excludentis dotatam, ſeu volẽtis quod do-
42 tata non ſuccedat, ſit conditionalis, & an relictum quod fit in executionem ipſius ſtatuti. † Nam ipſum ſtat.bñ ſtat ꝯdõnaliter, ſ.ꝙ filia nõ ſuccedat, ſi fuerit dotata, vt dixi.s̃.in 6.ar. prin.4.mem.15.q.poſt d.meum Ia.in l.cum mota. C. de trãſa. Nõ ſic eſt in legato dotis, quia aliqñ eſt ꝯdõnale, aliqñ purũ, ſm Bar. & doct.in d.§. Titio genero. vbi Bar. dicit quod nullo extante ſtatuto legatum dotis eſt purum, quando legitima non relinquitur, quia pater alias eſſet relicturus. Et ſecundũ
43 Pau. de Caſ. ibi idem eſt quando dotata excluditur a ſtatuto, quia niſi legatũ eſſet purum, ſed conditionale, nõ diceretur filia dotata, & ſuccederet, cũ præſumatur teſtator uelle ſe cõformare voluntati ſtatuti, ut per Bart.in l.hæredes mei. §.cũita. ff.ad Treb.cum concor.adductis.s̃.in 6.arti.prin.11 q.ſequitur Corn.in conſil.32.inci.licet.4.vol.& in conſ.162.inci. primo aſpectu 2. uol. & alibi ſæpe cum concor. s̃.allegat. pro opi. Pa.de Ca. dicens, quod quia dotata excluditur a ſucceſſione propter dotem, eſſet abſonũ, quod excluderetur ab hr̃ditate & dote. Quod fieret, ſi legatum dotis eo caſu eſſet cõditionale, & filia ante matrimonium contractũ moreretur, iuxta prædicta. Quod intelligendum, niſi obſtet communis vſus loquẽdi, de quo conſtet. Si vero ſtatutũ ſimpliciter excludat filiam, & mandet eam dotari, tunc ſecũdum Pa.de Ca. & Corne. vbi.s̃.ac communiter modernos, legatum dotis erit cõditionale, per iura ſupra ad hoc allegata, quaſi ſit ſenſus ſtatuti quod dos dari debeat nõ propter ſucceſſionem, ſed propter
44 matrimonium, vt prædixi. † Generaliter autem loquẽdo qñ legatum dotis ſit conditionale, purũ vel modale. Et quid ſi relinquatur pro filia maritanda, tradunt Bar. & alij in d. §. Titio genero, & Cy. in dicta l.generaliter, ubi etiã Bal.C.de epiſco. & cler. Cyn. Bald. & Salyc. in d.l.ſancimus. C. de nuptijs. Bald. in l. fin. in penultima. quæſtio. C. de liber. præter. & in l. fi lia legatorum. C. de legatis, & in l.ſi plures. C. de conditionib. in ſer. & ib l. 1. in penult. C. de priui. dot. & in l. item quia. ff. de pactis. & in l. ſi pater, ubi ẽt. Ful. in repe. C. de inſti. & ſub. & in d.l.quoniam in prioribus. & per Ang. in diſpu inci. facti conſiſtorij &c. per Bar. in l. ſi diuortio. in fi. commen. vbi etiam per alios ff. de ver. obli. cũm concor. ibi traditis. Et late Socy. 92. incip. circa 3. 5. & 6. col. 1. volu. & Corneum conſ. 40. inci. circa hanc 3. vol. vbi tenet illud non eſſe condõnale, & trãſmitti qñ fit filię. de quo infra. in 9. q. Ex prædictis colligitur,
45 ꝙ quando † ſtatutum excludit filiam dotatam, non diſponẽdo quo tempore dos peti poſſit, non poſſit teſtator diſponere ꝙ peti non poſſit ante tempus nuptiarum, ſed per annũ poſt nuptias, etiam attento cõi vſu loquendi, de quo dixi, cũius velit illas ſtatim deberi, quia † eſto, quod communis vſus loquendi faceret dici dotatam ſine matrimonio, nõ tñ operatur circa dilationem dandę dotis matrimonio ſecuto. Facit. l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. & argu. in d. l. quoniam in prioribus. Secus autem, vbi ius ita non vellet, vt qñ ſimpliciter excludit, & mandat illam dotari, prout dictum fuit. Eſt tñ aduertendum, quia vbi ſtatutum non vr̃ prohibere dotem ſta
46 tim peti poſſit ſeu deberi, † & teſtator illã relinquat ſub condõne, vel in tempus nuptiarum, poteſt dubitari, an dies & ꝯ dõ reijciatur ſicut dicimus in legitima d.l. qñ in prioribus. an vero non habeatur pro dotata. Et Pau. de Ca. in d. conſil. 233. vult filiã haberi pro dotata, & ꝯñr excludi per ſtatutũ, reiecta condõne & tpe nuptiarum, non ex eo, quia dos ſuccedat loco legitimæ, ſed ex eo, quia filia propter dotem excluditur, ꝙ multo magis procederet, ſi teneremus iſtam dotem ſuccedere loco legitimæ, prout plures doc. s̃. allega. tenuetunt, per tex. in d.l. quoniam in prioribus. & tunc in eo, in quo excederetur a legitima de iure cõi debita, nõ reijceretur condõ, cum filia habeatur pro extranea, vt dixit Albe. in d.l. qñ in prioribus. & in d.q. 104. ſequitur Bart. in d.l. qui negotiatorem. § pupillo. & Pau. de Caſt. in d.§. Titio genero & ita videtur reſidere Do. Philip. Cor. d. cõſi. 49. in 3. vol. poſt Rich. Malum. & Bal. in d.l ſancimus. ac Cu. & Pau. de Ca. in d.§. Titio genero. Verum, quia tenui in præ.q. ꝙ dos non ſuccedat loco legitimæ, quod maxime dignoſcit, quia dos debetur in vita patris filię, ſecus in legitima l.1.§. ſed nec impuberis. ff. de colla. bono. facit quod dixi s̃. in 9. artic. prin. 2. q. ſequitur Pau. de Caſt. in conſ. 420. incip. viſis & ponderatis. in volu. nouorum conſiliorum ſecundum vltimam impreſſionem. & hoc ẽt renuerunt pleriq; doc. allegati s̃. in hac met.
47 q. † Item, quia vt alias dixi, ſtatutum ſimpliciter excludens dotatam, non ligat illam, cui dotes ſunt ſub condõne conſtitutæ, vt patet ſupra in 6. artic. princ. in 4. membro 16. q. Iccirco tenendum puto, quod tũc filia tanquam non dotata, & conſequenter tanquam non compreheſa ſub ſtatuto ſuccedat, ſicut maſculi ſecundum diſpõnem iuris cõis, per no. in locis prædictis, & per Pau. de Caſt. in d. conſ. 108. & Alex. in d. conſ 55. Ideo d. Philip. Cor. in d. conſ. 40. in 3. volu. dixit quod ambo Raphaeles Cu. & Fulg. & alij conſuluerũt quod in muliere, cui dotes ſunt ſub condõne, vel cum nupſerit relictę, non habeat locum ſtatutum, quod excludit dotatam, quia cum in articulo mortis ſit certum legi & naturæ, quod iſta non nubet deficit condõ, & ſucceſſiue qualitas, quod ſit dotata, ita quod dicatur indotata l. in illa ſtipulatione, ſi calendis. & l. hoc iure. ff. de ver. oblig. & l. fi. ff. de condi. inſti. cũ concor. de qua materia etiam dicetur in fi. huius q. Vbi aũt eſſet tale præſeruatum, quod ſuccederet loco legitimę, tũc
48 bene reijceretur condõ d.l. qñ in prioribus. † Quid aũt ſit in modo, vel onere appoſitis doti vel rei præſeruatæ, dicebat Pau. de Ca. in d. conſ. 232. incip. pro pleniore. quod pater põt modum reſolutiuum doti adijcere, vt ſcilicet mortua filia dos ad alium redeat, per l. 1. §. penul. ff. de leg. 2. quamuis pater teneatur filiam dotare. l. fi. C. de dote promiſ. & hoc etiã voluit Cum. in d. conſ. 124. inci. do. Ant. de Verona. poſt medium. reprehendendo Bar. in l. ſuus quoq;. in prin. ff. de hr̃. inſti. ſed Anto. de Bu. in conſil. 1. in 3. dubio tenuit ꝯrium. ſ.
49 quod † filia non excludatur. ſi pater adijciat modum, ꝙ dos ſi bi reſtituatur ſoluto matri. ita ꝙ dos ad hęredes filię non trãſeat. & ita voluit Do. Lau. in repe. § cęterũ. inſti. de leg. agna. ſuc. Bald. autem in l. ſi. in prin. in lec. noua. C. de dot. promiſ. voluit filiam excludi, dummodo modus doti adiectus ſeu ſtipulatio prædicta filia remittatur. Sequitur Maria. conſ. 9. dicens quod qñ ſtatutum excludit filiã a ſucceſſione, & vult illam eſſe dote contentam, debet talis dos dari filiæ trãſmiſſibilis ad hæredes, & ꝙ filia & eius filij pñt agere, vt eis remittatur ſtipulatio de reſtituenda dote patri, & eius hæredib. ſequitur Cor. conſi. 142. incip. primo aſpectu 2. volu. vbi dicit, quod dẽt tolli ſtipulatio, de qua s̃. Pro quo facit quod dixit ipſe Bald. in l auia. ver. ex hoc dicto gl. in lec. noua. C. de iu.
50 do. vbi dixit, ꝙ † qñ pr̃ reliquit dotem filię inſtituto filio maſculo hęrede, non poteſt filius maſculus dotans ſororem apponere pactum, quod dos ſibi reſtituatur, per ea quę dixit Ia co. de Are. in l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. 3. Idem dixit Bal. in conſ. 150. 5. vol. ſm vltimam ſtampam, alias autẽ

eſt

Source : BIU Cujas

est 444.incip.proponitur, quod quidam.in uersi.3.quæritur. secundum penul.stampam.volens ꝙ si talis filia fuerit grauata de restituendo dotes,in ea non habebit locum statutū
51 excludens dotatam,eo quia †non dr̄ dotata, quæ non est libere dotata, nisi grauamen remittatur d.§.pater naturalis. iunctis ibi not.per Iaco.de Are.& quamuis in eo. 2. volu. in consi. pen.reperiatur contrarium consultū,tamen non fuit consilium Bald.nam prout refert Cu.in d.§. pater naturalis.
52 Iac.de Are.dicit,ꝙ †filia non computat sibi in legitimā dotem,quam pater stipulatus fuit sibi reddi,in casu quo decesserit sine liberis,nisi fratres vel hæredes remittant sibi stipulationem.& hoc colligit ex glo.ibi, de qua materia traditur ibi per Bal.in l.1.§.videamus.C.de rei vxo.ac. per Dy.& doc. in l.pen.§.filia.& latius in l.post dotem.& ibi etiam Ale. ff. sol.ma.& ita vr̄ transire Bal.nouel.in tract.dot.6.parte.sequitur d.Bap.de S.Seue.in repe.l.omnes populi.in versi.22.ff.de iust.& iu.Plus dixit Bal.nouel.in trac.prædicto,in 1.parte, vidisse cū sultum,& ita fuisse conclusum,ꝙ si pater stipulatus sit dotem filiæ sibi reddi soluto mat. & pater dotem exigat viro mortuo sibi genero,& demum decedat filia existente vidua,quod nihilominus filia excludetur per statutū excludens dotatas;ex quo filię remanet actio petendi dotem contra filios & hæredes patris,vt possit congrue renubere, cum ius illammet dotem integram pro alio marito destinet, authen.sed quamuis.& quod notat Cy.in l.1.§.videmus. C. de rei vx.act.Facit l.fi.C.com.vtr.iud.& quod not. Bar.in l. post dotem.& in l.si marito.§.1.ff.solu.mat.& in terminis statuti Ang.de Are.in §.fuerat.ūersi.adde tu.insti.de actio.Sed quia
53 in terminis statuti,ꝙ †aliqua sit dotata,dependet a facto dotantis,credo in puncto iuris,quod non sufficeret remissio hęredis,quia tempore delatæ successionis non potest libere dici dotata l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxa. cum concor. & tunc nō habebit locum in ea statutum,etiam si hæres velit facere remissionem,& in hoc sequor opi. Ant.de Bu.licet forsitā durū foret in practica hoc obtinere, & ꝓñr minus tenendum erit dictum Bal. nouel.proxime relatum, dote iam per patrem exacta,quia etiam alia quęuis habet actionē ad
54 dotem,ꝰ patrem.& tamen non dr̄ dotata,& †quia hēt actionem ad rem,licet rem habere videatur,non tn̄ rem vere habet,vt in regula,qui habet.ff.de reg.iur.Facit l.1.§. deiecisse ff.de vi & vi arma.dum vtitur verbo,videtur.quod est fictionis.& contra hoc facit,quod dixit Pau.de Ca.in l.qui superstitis.in fi.comm.ff.de acqui.hęr.post Ia.But.in q.inci. quidā
55 nomine.ꝙ †statuto excludente dotatam,si contingat filiam præmori patri suo,dote iam per patrem exacta,vt quiā eam sibi dari fuerat stipulatus,vel quia essemus ī loco,vbi nō seruatur ꝓsuetudo Martini,sed ius cōe,de quo in l.dos a patre. C.sol.ma.filij filiæ non excludētur a successione paterna,eademq; auita,quia statutum excludit filiam non tantum fauore masculorum,sed etiam contemplatione dotis, quam habuit.& si est ad patrem reuersa,cessat,ratio exclusionis.er
56 go &c.Ex prædictis patet,quod †non liceat apponere onus, vel modum in dote per statutum præseruata.Idemq; dicendū est in alia re p̄seruata filiæ exclusæ, ēt si indubitatū sit talem rem succedere loco legitimæ,ſm Bal.Sal.& Pa.de Cas. post Ia.Bu.in d.l.qm̄ in prioribus.& Imo.in d.l.fi.antepe.q.ff. de condi.insti.Ale.in d.consi.55.incip.viso tltulo quæstionis & Fran.de Are.in d.consi.43.incip.placet mihi.quod probatur secnndum eos quia licet l.omnino.C.de inoffi.testamento. prouideat in quantitate,legitimę,non tamen erat prouisum in onere.Ideo successit dispositio l.quoniam in prioribus.per quam l.statutum passiue declaratur,& secūdum eā
57 determinatur.Maxime autem,nō licet apponere onus, nec minuere dotem præseruatam, quādo statutum excludit cō petenter dotatam, qa tunc non excluditur incompetenter dotata,vt per Cor.consi.202.incip.circa præsentem.in fi. 2. vol.vel debet saltem dos reduci ad competentem quantitatem ſm ipsum Cor.consi.172.incip.quod respectu.eo. uolu.
58 quorum alterum an sit verum, dixi s̄. loco suo,quod † si statutum uelit filiam stare testamento patris,tunc pr̄ potest apponere dilationem,secundum Cor.consi.210.inci. in hac 1. uol.uel si uelit,quod dotata ad supplemētum legitimę agere non possit, quia tunc nō pōt conqueri de onere, ſm Cor. consi 115.incip.in hac 2.vol.quod dependet ab his, quę dixi in 9.arti.1.2. & 3. q. de excluſa a successione an possit agere ad supplementum legitimæ,uel congruę dotis.Quod etiam tangit Cor.consi.107.incip.in hac 2.uolu.dicens quod statu
59 tum excludens dotatam,debet intelligi quod congrue dotetur Et prædicta †conclusio,ꝙ nō liceat apponere o nus rei præseruatæ, procedit,etiam si tale præseruatum filiæ,sit plus quam legitima,quia in illo etiam augmento & pluri nō poterit filia grauari, per ea,quæ dixit Cal.in consi.31.inci. an si statutum sub rub.de testa.& late Soc.in ꝓs.241. inci.crca 1. uol.ubi ita tenet,ēt si onus apponatur in beneficium pię cau sæ,de quo etiam dicetur.ſ. in 13.artic.8.q. sic etiam ecōtra,si statutum minuat legitimam,secundū Soc.in l.cēturio.ff.de vul.& pup.quia si testator relinquat filię legitimam iuris cō munis,non poterit apponere onus,quod non examino,quia non est præsentis speculationis.Ad prædicta facit quod dixit Pau.de Cast.in consi.245.alias 224.incip.super 1.dubio.in uolum.nouorum consiliorum secundum primam impressionē
60 quod †in parte præseruata per statutum filiæ,non potest substitui filię, per fideicommissum pure, vel cōditionaliter,vel in diem,nec in vita filiæ vel post mortem aliquid præiudicari,alias de facili posset re prę seruata fraudari. Allegat ad hoc Ang.de Peru.in terminis sta. Triuisani volentis nō posse per ascendentem,cum liberos habet,relinqui personę extraneę vltra tertiam partem,& ꝙ reliquum applicetur venientibus ab intest.Ad idem allegat Fran.de Rampo.qui dicebat, ꝙ in fructibus illius tertiæ præseruatæ, poterant descendētes grauari fideicommisso,quod intelligit Pa.de Cast procedere in fructibus iudicio testatoris perceptis.l.mulier.§.si hæres.ff.ad Treb.de quo nunc aliter non dico.subdit.Pau.de Cast.quod in tali re prę seruata pōt fieri substitutio pupillaris,vel exemplaris,vt ibi latius per eum,sequitur Corn.consi.32.incipien. licet in princi.quarto volum.quod est clarum, cum in bonis pupillorū & filiorū fieri possint tales substitutiones,& ex his patet Pau.de Cast.non bene dixisse in consil.181.incip. super eo.in fi.secundum primam impressionem,dum vult in dote præseruata filiæ per sta.posse dari filiæ substitutum per fideicommissum.Mouetur,quia cum dos nō succedat loco legi-
61 timæ,non habet in ea locum. d.l.qm̄ in prioribus. Et †an pater posset alias in dote, substitutionē fideicommissariam facere,vltra prædicta videri possunt no.per doc.in l.pe.alias fi. §.filiæ.ff.de le.2.per Saly.in d.l.qm̄ in prioribus.& per do.in d. l.mulier.§.cum proponeretur,ꝙ declarādū est,vt per Bar.in d.§.filiæ,vbi maxime vult,quod filia agnoscēte sibi relictū vltra dotem teneat grauamē. de quo alibi in hoc tractatu,ſ.in 9.artic.princ.3 q.dico. Et in isto puncto dixit Cor.consi.32.inci.licet.4.uol.valere substitutionē vulgarē & fideicommissariam super dote, quæ est per statutum præstāda filiæ exclusæ a successione,quatenus relictum dotis excedit legitimam de iure communi,subiungendo,ꝙ si legatum dotis est in tempus nuptiarum,debet deduci quantum minus valet ꝓp dilationem, cū in eo potuerit onus & dilation apponi. Sed tunc
62 †cum relictum dotis potest esse conditionale, dubitatur, qm̄ adsit tps petendæ dotis, an tps nuptiarum, an procinctus, & præparatio matrimonij,an vero tps nubilis ętatis,siue relinquatur pro maritādo,siue pro dote,vel in tps nuptiarum.Circa quod videatur Bar.in d.§.Titio genero.in fin. commen.ꝰ quem tenet ibi Pau.de Cast.& Bal.in d.l.fancimus.C.de nup.
63 & in d.l generaliter. C.de episop.& cler.† An autem valeat institutio filiæ in dote sola,siue iam data sit,siue danda,nota. Moder.late,maxime dom.Iasi.in auth.nouissima.C.de inoff. test.& ibidem dominus Fabianus in primo artic.prin.in 1.q. quod dubium procedit, vbi filia est instituēda, de quo dixi.s̄.
64 in artic. præ.in 3.quęstione.Quarto successiue quæro, an possit filia rem præseruatam per sta.propria authoritate capere Breuiter ex mēte Pa.de Ca.in cōs.403.alias 483.inci.iure cōi, in uolum. antiquorum consiliorum, secundum ultimam impresionem,est distinguendum,an stat.vtatur uerbis obliquis,anverbis directis,quia si utitur verbis obliquis,puta,detur assignetur,quę verba sunt obliqua.l.fundi.Trebatia.ff.de vsufruc. lega.& quod no. Bar.in l.centurio in 2. quęst.princ. ff.de vul.& pup.Et tunc nō licet capere authoritate propria. sed capiēda est res præseruata de manu alterius,ſ.hęredis,iuxta nota.in l.inter omnes.ff. qui satisdare cog.& in d. l.centu-
65 rio. Sed est aduertendum quia etiam † ubi prę seruatum iure directo,prę seruatur, quamuis simus in casu,in quo succedat iure legitimę,nihilominus videtur ꝙ capi non possit authoritate propria,sicut legitima,secundum Bart.in l.2. C.quando & qui quar.pars debe.lib.10.per illum tex. qui vult,quod
66 quarta, †quę debetur curialib. de successione alterius curialis defuncti,non possit propria authoritate capi,& dicit Bar. ibi, ꝙ quia nescitur quanta sit legitima, & quia in qualibet parte prædij non debetur,& quia non est determinata ratione ęris alieni,& impensę funeris,quę sunt primo deducenda si quis capiat illius possessionem authoritate propria, nihil facit, nec sibi acquirit possessionē l.3. §.incertę.& l.locus. ff. de acq.pos.& ita tenet ēt Ale.in cōs.pe.4.vol.sed Bal.in l.si qs
67 in suo in 1.q.C.de inof.te.post Guil.de Cu.tenuit posse ltīmā capi authoritate propria tanquam debita de iure directo. licet secus sit in certa re debita,in qua certa re ꝓcedit dispositio.l.non dubium.C.de leg.puto opinionem Pa.de Cas.uerā.
68 Quinto successiue ad prędicta quęro, † an stante statuto, ꝙ mater habens filios vel deinceps descendentes,non possit relinquere vltra quartā partem,nisi ipsis filijs & descendentib. si cōtingat ipsam facere plura legata,ille tres partes sint sine

onere

Source : BIU Cujas

onere legatorũ, Iſta queſtio uidetur de indubitabili ſecundũ Pet.de Ancha. in conſil.111.incip. ſuperſtite domina Auantina.in fi.Tũ quia ſtatutum vtitur verbo, relinquo, quod eſt generale etiam ad fideicommiſſa & leg.l.his uerbis.ff.de hæredi.inſtit. Tum quia ſentiendo ꝺ̃rium, ſequeretur, ꝙ prouiſio ſtatuti eſſet delutoria. Tum quia ſicut ab onere legatorũ legitima eſt immunis, ita & iſta portio aucta per ſtatutũ, quę quodammodo ſuccedit loco legitimæ. l.1. §.hæc actio, cũ ſi. ff.ſi quis teſt.li.eſſe iuſ.fu.iuxta quod an talis pars ſuccedat loco legitimæ, videatur quod dixi in qõne præcedenti, & in 2. præſentis artic.Sexto quæro, †qualiter diuidentur debita, &
69 credita inter filiam, cui aliquid ex ſtatuto præſeruatur, & maſculos, qui vniuerſaliter ſuccedunt in tota hæreditate. Circa quod aduertendum eſt ad rem præſeruatam & modũ præſeruandi, qui difficulter per omnia conſiderari poteſt. Aut enim defunctus habebat diuiſum patrimoniũ & cõtingit ex prouiſione ſtatuti poſſe aſſignari vnam partem filię, & eo caſu pars aſſignata, & prę ſeruata filię ꝓpriũ onus creditorum & emolumentum debitorum exigendorũ ſupportabit ſm tex.in l.ſi certarum. §.1. cum ibi not.ff.de mili.teſtam.& l.hinc quæritur.§.poſt.ff.de pecu.Aut ex prouiſione ſtat.aliqua pars & quota totius hæreditatis indiuiſæ filię p̃ſeruatur, & tunc cum vnicũ & indiuiſum ſit patrimonium, onus ęris alieni reſpiciet etiam totum patrimonium, & quãlibet partem pro rata, ita vt pars præſeruata filiæ pro rata, ſubijciatur onere æris alieni, & ſentiat exactiones debitorũ, arg.l. Celſus cum.l.ſeq.vſque ad l. ſic pro rata.§.1. ff.de relig.& ſump.fun. & l.ſi vir vxori.ff.ad l.Fal.& ita ſentit Angel.congruenter in
70 propoſito, in d.§.poteſt.& hæc diſtinctio eſt de mente Gui.de cun.ibi, quem Angel.minus perfecte refert, & Ale.in cõſ.31. incip.viſo titulo quæſtionis in verſi.& ad defendendũ 1.uol. ubi dñt quod ſtante ſtat. quod proximus ex parte patris, dẽat ſuccedere in bonis immobilib. ex parte matris in bonis mobilibus, debita diuidantur pro rata bonorum, non aũt creditores facti contemplatione bonorũ mobilium conueniẽt hę
71 redes ipſorum bonorũ, nec pariter creditores facti ex cõtractibus reſpicientibus bona immobilia, quia tunc demum debita facta contemplatione alicuius partis patrimonij reſpiciunt illam ſolum partem, quando defunctus tẽpore uitæ ſuæ habet diuiſa peculia, uel patrimonium diuiſum, & ita intelligunt.d.§.põt.& d.l.ſi certarum.§.1.ubi Bal hoc limitat dupliciter vt ibi per eum.Facit quod dixit Andre.de Iſer.in c.1.in prin.an agnati, vel fil. defunc.quod quando agnati ſuccedũt in feudo, & filię in allodialibus debita contracta occaſione feudi, puta empti, uel in bonificationem, ſolui dẽant p̃ agnatos, & ita alias cõſului in cauſa ſucceſſionis bonorũ, & hr̃ditatis quondam.d.Baldaſaris Rotarij cõciuis Aſt.ubi aũt ſtat.
72 nõ aſſignaret nec præſeruaret certam quotam partem hr̃ditatis, ſed mãdaret illam dotari, an tunc dos ſupportare deberet onus æris alieni.l. Papinianus. § quoniã autem quarta. C. de inoffic.teſt.cum ſimi.eſſet diſtinguendum inter dotẽ iam datam, & promiſſam & dandã, quia data vel promiſſa habet inſtar ęris alieni, & nõ eſſet amplius in corpus patrimonii, ut alibi dixi, maxime in 9.artic.princip.in 2.q. & alibi.ſ̃.dicam. Item quia dos cenſetur effecta proprium patrimoniũ filię.l. Pompontus Philadelphus.ff.fam. erciſ.facit.l.prima.§.uidea mus-C.de rei uxo.actio.& l.ſi ſocer, in princip.& §. primo.ff. ſoluto matimonio.& l.prima §.fi.ff.de col. dotis.ubi patet, ꝙ
73 dos data †non dicitur amplius in patrimonio patris, & quod per mortem patris conſolidabitur in filiam, facit l.pater filiã in princip. ff.ad l.Falcidiam. Dos autem danda, quæ eſt commenſuranda viribus patrimonij tempore mortis defuncti, vt dixi in arti. 9.in q.2.ꝙr̃ pateretur de falcationem creditorũ exiſtentiũ tunc temporis, an autem teneatur filia dotes uel rem pręſeruatam conferre in caſu ſucceſſionis, dixi, ſupra in
74 9.articulo, princip.in 9 quęſtio. Septimo quęro, †an ſtatuto, excludente fœminam dotatam legatum dotis patietur defalcationem Falcidiæ, Bald.nouel. in tract.dotium in ſexta, parte, in 49. priuilegio, dixit quod non, ſiue dos ſit relicta filiæ, alias nihil habenti. quo caſu etiam mero iure Falcidia non detrahitur, per not.per docto.in authen.ſimiliter, & ibi Roma.circa principium.C.ad l.Fal.ſiue ſit relicta filiæ diuiti,
75 puta quia ſucceſſerit.in bonis maternis, propterea, quia †dos capitur vt æs alienum, & nõ iure hæreditario, vt per gl.& do. in l.cum a matre.C.de rei vend.& per Bar.in l.quæſitũ.§.1.ff. de priuile credito. iunctis notatis per Bal. poſt Iac.Butri.in l. quoniam in prioribus.C.de inof.teſ.Faciunt quæ dicam.ſ̃.in 13.artic.prin.in 3.& 8.q.& quæ latius dixi, ſ̃.hoc eod.artic.in
76 3 q.†Idem dicẽdum in alia re præſeruata debita ex neceſſitate ſtatuti, quia illa non patitur Falcidiam, cum iudicio teſtatorum non debeatur.l. prima, & l.quod dicitur, cum cõcor. ff.ad l.Falci.& l.pater filiam, in princip.& l.in quartam.eod. tit. ex quibus iuribus patet, quid de Trebellianica. Octauo
77 quæro, † an filiafam.in re præſeruata forte dote poſſit hæredem inſtituere & teſtari, & breuibus dico quòd nõn, quia non licet filijsfam.in poteſtate conſtitutis teſtari.l. ſenium. & l.pen. C.qui teſta.face poſ.& inſtit.eo.§.1. & l. qui in poteſtate.ff.de teſta.& in dote hoc volunt Bal.Ang.& Sal.& Ale. in d.l.ſenium.& Bal.in d.l.2.C.de her.actio.& in l.fi.C.de falſa cauſa adiecta le.& in auth.ſed & ſi quis.C.de ſec.nup.& late conſuluit Alex.in conſi.27.inci.viſis & opportune conſideratis 2.vol.Nec ob.ꝙ ſecundum aliquos non dicatur talis filia eſſe ſua, vt late dixi ſ̃. in 10.artic.principa.in 3.q.quia ex his ibi dictis patet reſponſio, & non propterea minus deſinit eſſe in poteſtate, vt videmus in nepotibus & filijs exhæredatis. †Vbi autem talis mulier teſtaretur de dotibus vel rebus
78 præſeruatis poſt mortem patris indubitanter valere poterit & valebit diſpoſitio.& ita tenet Bal.in conſ.49.inci. quæſtio iſta eſt de apicibus iuris 2.vol.ſecundum vltimam impreſſionem. Quod limitat Pau.de Caſt.in conſi.108.incip.ſuper eo, de quo quæritur.in fi.cum conſ.ſeq.in volu.antiquorum cõ filiorum, ſecundum primam impreſſionem, vt procedat, niſi pater in dote ſubſtitutionem filiæ feciſſet. Quæ limitatio
79 non eſt vera, vt dixi ſ̃.hoc eo.articu.in 3.q. Nono quęro, †an filia, q̃ ex ſtatuto dotari debet, tranſmittat ad hæredes ſuos ius agendi ad dotes, ſeu illarum exactionem. Circa hoc eſt diſtinguendum, quia aut præſeruatum pro dote eſt condõnale vere ſeu interpretatiue, quod qñ ſit, dixi ſ̃ eo.artic.3.q. & tunc non tranſmittitur, per l.1.§.in nouiſſimo.C.de cadu. tol.& l.hæres meus.& l.quibus diebus.§.quidam Titio.ff. de cond.& demon. Cum enim nihil debeatur, nihil tranſmitti
70 tur.l.cum antiquioribus.C.de iure deli. †Et ſi legatũ ſit filię, quam ſtatutum mandat dotari, dos vel aliquid loco dotis ſimpliciter in tempus nuptiarum, vel cum nupſerit, vel ſimpliciter, quo caſu cenſetur condõnale relictum, vt dixi in d. 3.q.non tranſmitteret tale relictum ad hæredes filiæ mortuæ, antequam nuberet. Quod limitat notabiliter Ange. in conſ.349.incip.conſultatio.niſi poſſit imputari mora hęredi dotare debenti, vt etiam dixit Cor. conſ.32.incip. licet 4.
81 vol.alias autem, †vbi dos præſetuata a ſtatuto uel relictum dotis, eſt euidenter vel iuris interpretatione purũ, tranſmittitur per filiam ad eius hæredes d.l.pe.C.de cadu.tol. iunctis notatis in l.uentre.C.de acqui.hære.& hoc ſequitur Bald. in conſi.444. incip proponitur, ꝙ quidam. cum ſeq.2.uol.ſecũdum penul.impreſſionem.ſequitur Pau.de Ca.in l. Titio cẽtum.§. Titio genero.ff.de cond.& demon.& in conſ.223.incip.ſuper eo, quod quæritur.in uol.antiquorum. conſiliorũ ſecundum primam impreſſionem.alias eſt conſi. 5.in d.uol. ſecundum ultimam impreſſionem. & eſt de mente Panor. in conſi 92.2.uol.Sequitur do. Bar.Soc.in conſ.288.incip.circa primam. uer. ſecundum decidit 1.uol.& in conſi. 92. etiã inci.circa primam.eo.uol.& Cor.conſ.32.incip. licet 4.uol. & conſ.40.inci circa hanc 3. uol.Et communiter doc.in locis allegatis in d.q.3. licet doc.diſcrepent intelligendo, quãdo tale legatum uel præſeruatum habeatur pro puro uel cõditionali, & quando poſſit apponi modus, vel conditio uel onus, ut dixi plene in d.q.3.& in prædicta opinione, etiam reſidet Pau.de caſt.conſi.246. alias.224. incip.ſuper primo dubio.in 3.dubio in uol.nouorum conſilio.ſecundum ultimã impreſſionem, & in conſi.283.alias conſi 275.inic.puto ſine dubio.eo.uol.& eſt de mente Ang.de Aret. in d.§. fuerat.& Bal.nouel.in trac.doti.in 6.parte cum concor.& ita ſunt in-
82 telligenda quæ dixit Bal. in l.generaliter.C.de epi.& cle.†Et ſicut præſeruatum uel relictum condõnaliter, ſicut dos, nõ tranſmittitur, ita nec relictum uel præſeruatum modaliter, ſeu ſub modo, uel ob cauſam matrimonij, puta ſi relinquat̃ pro filia maritanda, uel ut nubere poſſit, quia cauſa non ſequuta non habet locnm tranſmiſſio, cum talis modus non poſſit impleri per hæredem, ſecundum Bar.& doctores in d. §.Titio genero.& Bar.in l.quibus diebus.in §.milites.uerſic.
83 ſecundo principaliter.ff.de conditionibus. & demon. † An autem ſi ſtatutum excludat filias dotatas a ſucceſſione, & caſu quo non ſint dotatę, diſponat eis prouideri ſecundum arbitrium propinquorum, ſi contingat filiam pupillam mori non facta prouiſione iuxta arbitrium propinquorum d.filia pupilla tranſmittat ius prouiſionis tanquam purum, an uero non, tanquam condõnale.Bal.in conſ.184.incip.præſuppoſito quod ſtatutum.in 1.uol.ſecundum ultimam impreſ. & in 4.uol.in conſi.199.in eadem impreſſione. loquuẽdo in terminis ſtatuti Triuiſini, conſuluit quod tale ius tranſmittatur tanquam purũ, licẽt qualitas ſit obſcura. Idem uoluit in conſ.419.incip.ad euidentiam.ſ̃. dicendorum 3.uol. ſecũdum eandem impreſſionem, & credo, quod ſit idem caſus. Sed contrarium tenuit Angel. conſil. 349. niſi hæres interpellatus ab ea, qnæ eſſet nubilis fuiſſet in mora, ut dixi ſ̃. pro
84 xime. †An autem filia traſmittat ius agendi ad ſupplementum dotium congruarum, quando fuit minus cõgrue & cõdecenter dotata in.caſu, in quo dos fuit uel cenſetur pure relicta,

Source : BIU Cujas

licta,aut modus uel condō adiecta,ſunt purificata, uidetur quod ſic,ut ſupra diximus in ſupplemento legitimæ,& in q̄re la nondum præparata l.ſi quis filium,cum ibi notatis,iunctis traditis per Sal.in l.1.in 1.q.C.de inof.teſta.& quod not.
85 Bal.in l.2.in vlti.q. C.de libe.præteri.cum concordā.† & prout dici mus in lucro dotis datæ delato marito ex forma ſtatuti poſt mortem mulieris,quod tranſmittitur ad hæredes, etiam ſi non fuerit per defunctum agnitum,vt per Bart. in l. ſi arrogator.in 6.oppoſitione.& ibidē Bal.2.oppo.ff.de adop. quia ea,quę non deferuntur titulo vniuerſali, nec per viam ſucceſſionis. ſed ex legis diſpoſitione, non autem ex prouiſione teſtatorum, tranſmittuntur etiam nō agnita. Hoc idē voluit Bal.in l.generaliter.§.in his.C.de ſec. nup. Saly. Paul. de Caſt.& Ale.in l. cū antiquiorib. C.de iure delib. Alex. in l.ſi vir vxori.ff.ad l.Fal.& in con.150.inci.viſo themate ſupra ſcripto 2.volu.& do.Iaſ.in repetitio.d.l. ſi arrogator. in vltimo notabili, vbi reprehendunt Ange.contrarium tenentē in conſi.79.incip. domina Maria de Baſtarijs. quod ſecundū meam impreſſionem eſt numero 81.vbi voluit Angelus q̄d
86 †ſi ſtatutum defert dotem matris filijs,illam non tranſmittant, niſi agnouerint,quia intelligitur deferre tanquam hæreditatem,cum hoc non bene probet Ange. per iura ſua.cui us deciſio ſecundum præfatos doct.poteſt ſaluari,vt procedat quando ſtatutum ſimul cum hæreditate dotem deferret.Vnde in caſu noſtro cum filia non habeat dotem titulo vl̄i,nec iure ſucceſſionis,ſed titulo ſingulari,& puiſione ſtatuti,illam admittit in ſolidum, & multomagis facultatem agendi ad ſupplementum congruarum dotium, per prędi-
87 cta.& arg.in l.quę de tota.ff.de rei vendica.†ſimile videmus in Trebellianica, quę licet non fuerit acceptata per defunctum,nihilominus tranſmittitur l.quanquam.C.ad l. Falc. idem videmus in quarta.de qua loquitur tex.in d.l.ſi arrogator.& in l.1.§.ſi impuberi.ff.de coll.bon. prout communiter intelligunt doc.in d.l.ſi arrogator.Simile etiam videmus in lucro legis.in l.edicto.§.ad hæredes.ff.de iure fiſci.Facit etiā ad prædicta quod dixit Bal.in auth.imo.per gl.ibi.C.de actio
88 ni. & oblig. Quia † ſtante ſtatuto quod bona homicide debeant applicari filijsdefuncti,quod ſi illi moriantur, tranſmittant ad hæredes.Et ita eſt de mente Cornei conſi.162.incip. primo aſpectu 2.vol.Prædicta concluſio indubitāter p̄cederet in filia mortua poſt mortem patris.In ea autem,cui dos fuit promiſſa, & q̄ mortua eſt viuo patre, attēdēda eſſet conſuetudo Martini de qua in l.dos a patre.C.ſol. mat.cum ibi notat.& in l.illam.C. de colla.& in l.poſt dotē.ff.ſol.mat. & p̄ñr an illa conſuetudo habeat locum in dote non data, hic non examino,ſed remitto me ad ibi not.iunctis his, quæ dixi s̄. in 6.arti.princip.in quarto membro,in 3.& 7.q.vbi tetigi an ſtatutum excludens dotatam habeat locum in dote
89 promiſſa.Alimenta autem quæ debentur filiæ excluſæ per ſtatutum tanquam perſonalia,non tranſmittuntur ad hæredes filiæ ſeu eius liberos, vt dixit Bal.in l.j.§.ius naturale.in fi.ff.de iuſtitia & iure.Ange. d.conſil.349.& eſt expreſſum in in l.cum hi.§.cauſæ.uerſicu.conſtat.ff.de tranſact. quamuis pater nurum & filios filiorum alere teneatur l.ſi filia.§.1.ff.famil.erciſ.& Barto.in l.ſi quid a liberis §.non tantum.ff. de libe.agno.& Saly.in l.fina.C.de alendis liberis.†Aliud autem
90 præſeruatum a ſtatuto pure, & non conditionaliter quādo tranſmittatur,eſt diſtinguendum iuxta prædicta an alio iure quam iure ſucceſſionis præſeruetur, & tunc tranſmittatur,ut dictum fuit ſupra.an vero iure ſucceſſionis, & tūc nō tranſmittatur in extraneos,iuxta l.primam.C.de his qui ante aper.tabu.cum ibi notatis.& in l.ſi infanti.C. de iure deliberandi.imo fortius dixerunt quidam, ſecundum quod refert dominus Philippus Corneus in d.l.ſi fratris. in 6. fal. q̄d talis filia excluſa a ſtatuto etiam inſtituta non tranſmittat hæreditatem non agnitam,eo,quia deſinit eſſe ſua,a quo iure ſuitatis cauſatur tranſmiſſio in quoſcunque,iuxta l.ſi fratris.prædictam,cum ibi notatis.& notatur in d.l.uētre. ff.de acquiren.hæredit.cum materia.quod dictum mihi non placet,quia talis filia non deſinit eſſe ſua,maxime quando inſtituitur,& in eo in quo inſtituitur, vt late dixi ſupra, in præcedenti articu.in 2.quæſtione.Tum quia obſtare uidetur, quo ad deſcendentes, textus in d.l.1.C.de his qui ante aper. tab. ſaltem extendēdo illam l.ad ſucceſſionem ſtatutariam per interpretationem paſſiuam,iuxta notata per Barto.in repetitione.l.omnes populi.in 6.quæſtione principali.ff.de iuſtitia & iure.cum concordantijs allegatis in l.1.§.1. ubi de materia late traditur.ff.ad l.Falci.& in hac ſententia reſidet dominus Philippus Corneus in loco præallegato. & in conſil. 224.incipiente, uiſo.primo uolumi. & memini q̄ dominus p̄cep. meus Iaſ. Maynus tribus annis decurſis dum eſſem Papiæ,me de hoc paſſu interrogauit, cum tunc conſuluiſſet in propoſito in ciuitate Florentię, qui ut dixi, tenuit hanc ſententiam, licet per alios fuiſſet contrarium q̄ſultū,& maxime hocverum eſſet,ſecundum dominum Philippū Corn. vbi ſtatutum eſſet conditum ab officialibus recognoſcentitibus ſuperiorem,quorum ſtat.ſunt ius prætorium,cum prætor nō poſſit facere deſinere quem eſſe hæredem.§.quos aūt. inſtit.de bonor.poſſeſſione,de quo late dixi in dicta.2. quæſt. & ſi quis attentare vellet, q̄d filia excluſa nō deſinat eſſe ſua in parte præſeruata, de quo dixi ſupra in 2. quæſt. portio illa tranſmittetur ad quoſcunq;.d.l.ſi fratris,& l.hæreditatis. §.filius.ff.de caſt.pecul. Quod procederet ex mente domini Philippi Cornei in loco præallegato in verſi.quinto fallit.vbi allegat Salyc.in l.fi. C.de repu. hære. qui in meo libro hoc non dicit,niſi præſeruaretur filiæ maior portio,quam ſibi de iure communi deberetur , quia in eo pluri debito per ſtatu. non eſſet ſua,& conſequenter nō habet locum tranſmiſſio,q̄ dictum non puto tutum,& de hoc dicto dicam infra in 13.articulo principali, in quæſt.6 Et ad ibi per me dicenda,remitto
91 me.† An autem matre excluſa a ſucceſſione filij per ſtatutū hęreditas filio data ſaltem tranſmittatur ad matrem priuilegio matris, iuxta gloſſam in l.apud hoſtes. C.de ſuis & legitimis.& in l.prima. C.de his qui ante aper.tabul. tetigit Bal.in conſil.156.incipiente,clauſula codicillaris,2.uol. ſecundum vltimam impreſſionem,& puto tenendum quod non. Quid
92 autem, † ſi ſtatutum diſponat, quouſq; uel quandiu uixerit maſculus , fœmina non ſuccedat. An ſi contingat filiam poſt mortem patris decedere ſuperſtite fratre maſculo,q̄ demum decedat ſine liberis,talis filia tranſmittat ad ſuos hæredes tale ius ſuccedendi poſt mortem fratris maſculi, in hac q.Bar.in l.fin.§.fin.ff. ad Trebellia.dixit,quod aut deſcendentes ex filia volunt venire ex perſona matris,& non poſſunt, cum hæreditas non fuiſſet matri delata, iuxta. l. cum antiquioribus.C.de iure deliberandi, & conſequenter ex mente Bart. non tranſmittitur.ēt ius deliberandi.quia qui nihil habet, nihil tranſmittit, vt ibi facit dicta l. penult. §. ſinautem ſub conditione.C.de cadu. toll.& dicta l.hæres meus.& l.quibus diebus. §.quidā Titio.ff.de conditio. & demonſtr. ubi patet,quod iura cōditionalia ſeu in diem incertam nō trāſmittūtur. Aut vero tales deſcendentes ex filia uolunt venire ex perſona eorum.& poſſunt ſi erāt nati, vel concepti tempore aui,alias ſecus.l.2. §.ſi quis proximior.ff.vnde cog. & ſic Bar. facit duo membra,primum eſt,quādo filius vult venire ex p̄ſona matris, aliud quando fuit natus vel conceptus uiuo auo& uult venire ex perſona ſua.Circa primū conſiderandū eſt,an pater filię deceſſerit teſtatus præterita filia,& tunc hæ ſitaripoteſt de trāſmitendo iure dicendi nullum per filiam, an vero deceſſerit inteſtatus& tūc ſimpliciter agitur de trāſmittenda hereditate ſeu iure adeundi,vel deliberādi. Et quo ad primū membrum, q̄n pater deceſſit teſtatus, & filius ſilię vult venire ex perſona matris, multi doctores cōſulendo uoluerunt locū eſſe tranſmiſſioni,prout refert Areti.in l.ſi quis poſthumos.§.ſi fillum.ff.de lib.& poſt. Et Cor. cōſi 126.inci. principale.2.volum.qui ita tenent. moti, per l.ſcriptus. ff.ad Carbo.& no.per Bar in d.l.uentre.in 2.fallentia, quem ponit ad regulam,q̄ hęreditas non adita non tranſmittatur. Et ſecundum hanc opi. conſuluit Bal. ſecundum quod refert Pe. de Anch.in conſ.221.incipien.hęcqueſtio iam vulgaris,motus per tex.in l.ſi quis filium. C.de inoffic.teſtam.vbi uidetur
93 expreſſum,quod †quando p̄ſona non impeditur in proſequutione p̄p defectum ſui iuris,ſed propter defectumextrinſecū alterius perſonę quę hoc ius differt,& ſuſpendit,ipſum interim moriens tranſmittit,& ſic dicit eſſe in propoſito,quia filia impeditur ſuccedere non ex eo, quod ius ſuum ſit diminutum in ſubſtantia, ſed in tempore,propter extrinſecā perſonam maſculi, ita vt merito iſtud ius cum ſua ſucceſsione tranſmittatur ad liberos filiæ, iuxta.d.l.1. C. de his, qui ante aper.tab. Et ita conſuluit Bald.in conſil.69. incip.cum ſtatutum, in prima parte ſecundum ultimam impreſsionem ubi
94 tenet,quod † talia ſtatuta ſuſpendant ius ſuitatis,& non penitus eneruent quod conſilium alias incipit, antiquum ſtat. & eſt repetitum in 3.parte ſecūdum eandem impreſsionem numero 426. Et in hoc quod ius ſuitatis non eneruetur , ſed ſuſpendatur, inuenio doct. magis communiter conuenire, & ita etiam vult Pet.de Anch.in conſi. prælegagato.Sed redeundo ad propoſitum quidam alij doc.ſecundum quod refert. Bal.in l.2.in fin.commen. C.delib.præt.voluerunt filiam tranſmittere ius agendi,ſ.quo ad legitimam vel ſupplementum legitimæ,quaſi non fuerit intentionis ſtatuenti um illā filiæ adimere, ſed eius exactionem viuente filio ſuſpendere, ſequitur Benedictus capra in conſil.76.incip.quidam Anto. quam deciſionem impugnat Bal.ibi. Tum quia negari non poteſt, q̄a talia iura ſint ad inſtar mortis cauſa capionis, quo caſu non tranſmittuntur, niſi ſint certa.l.1.§.ſinaūt aliquod.
95 & §.fin. C.de cad.tol.Tum etiam,quia iura †quæ competitura ſunt alicui per mortem alicuius,ſiue ſint vniuerſalia, ſiue quaſi,ſiue ſimpliciter particularia,nō tranſmittuntur . Facit

d.l.

Source : BIU Cujas

d.l.quib.dieb.§. quidam Titio, & dicit.Bal.ita communiter teneri per doctores, quod non firmat talis trāſmiſſio. Quam concluſionem limitat ibi procedere, & ſequitur Saly.tenēdo opinionem, quod teſtamentum patris, in quo filia eſt p̄terita interim dum viuit filius maſculus valeat, & q̄ interea maſculus ſit hæres, cum interea filiæ nō ſit ius rumpendi acquiſitum. Pro quo facit textus in l.ventre.in prin.ff.de ac.hę. quē Bar. ponderat ad hoc, vbi probatur, q̄ † ſi hæres inſtitutus, mo
96 ritur antequam deferatur ſibi hæreditas, quæ impeditur deferri per poſthumum naſciturum, non tranſmittit hæreditatem non delatam niſi in omnem euentū ſit ſucceſſurus, ſed tenendo opi. Bart. de qua in d. l.ſi. §.ſi ff.ad Tertul.ſ.quod teſtamentum vt ex retro dicatur nullum. Secus eſſet ſm Bald. & Saly.vbi.s.quia licet quis decedat antequam poſſit de nullita agere, tū facultatem illam trāſmittit, per tex. in l.ſi a primo.ff.de lib.& poſth. Quæ limitatio non eſt tenenda, quia ēt hoc vltimo caſu, & tenēdo prædictam opi. Bart.d. concluſio procedit, prout volunt Alex. & Moder.in d. l.2. Alex.in l.ſi quis poſthumos. §.ſi filium.ff.de li.& poſth. vbi reſpondet ad tex.in d.l.ſi a primo, & adducunt iura hoc comprobātia, quorum ſententiam & verba non curo referre, propterea quia teneo, qđ teſtamētū dicatur nullū, ut ex nunc, ut patet ex his quæ dixi in articu.præceden.in 5.q. & hęc concluſio eſt cōis ut patet ex his.infra allegandis.vbi aūt pater deceſſiſſet inte ſtatus, ſeu nullo condito teſtō, idem eſſet concludendum qđ de cauſa teſtati, quoniam teſtamentum ex præteritione redditur nullum arg.l.1.ff.de ſuis & leg.& eſt de mente Bar. in d. l.ſi.§.fin.ff.ad Tertul.& uult Alex.in d.l.2.C.de lib.præte. Pro quo faciunt fundamenta, ſupra, ad hoc allegata, quod non tranſmittatur ius dicendi nullum, & quæ infra proxime ſub ijcio in ſolutionib. ad contraria. Nec prędictis obſtat. d.l.ſcriptus.& quod not.Bar.in d.l.ventre.in ſecunda fallentia. quia ſecūdum Franciſcum de Aretio, in d.l.ſi quis poſthumos. illa iura loquuntur in diuerſo caſu. ſ.quando quis impeditur adire ex facto hominis. non quando impeditur ex legis diſpoſitione, uel melius ſm Franc.de Aret. ibidem & in d.l. uentre.
97 utrobique tranſit cum concluſione, quam feci, † quando qs impeditur adire ex uoluntate legis, uel teſtatoris, quia alius eum præcedit, tunc nunquam ſit tranſmiſſio, per tex. in l.qui poſthumos, §.fin.ff.ad Sillani. & in d.l.j.§. fi.ff.vnde cog. & eſt
98 rō, quia nec lex uult eū, neque teſtōr ſuccedere, & † ius conditionale rſr non trāſmittitur d.l.j.§.ſinaūt ſub q̄dōne.C.de cadu.tol.& hoc totum tollitur ex uoluntate legis uel teſtatoris. Sed qū quis impeditur ex facto tertij, etiam iuſte hoc non procedit immediate a l.uel teſtatore, ſed ab ipſo facto tertij præter legis uel teſtatoris voluntatē, & iccirco caſus nō ſunt ſimiles. ex quib. ſolutionibus patet reſponſum ad tex.in d.l.ſi quis filium, quib. iuribus, ſalua ueritate, aliter reſpondemus, ſ.qđ d.l.ſcriptus, & d.l.ſi quis filium. loquantur qū incertum erat tempore impedimenti, an tranſmittens poſſet ſuccedere, & ex poſt facto declaratur ipſum ſuccedere potuiſſe, & ius ſucceſſionis ei fuiſſe delatum. Sed in propoſito termini ſunt diuerſi, imo q̄rij, quia certum erat filiam non poſſe ſuccedere, & ei delatam non fuiſſe hæreditatem, & quod filius maſculus erat efficaciter hæres, merito ergo non tranſmittit. & in hac diuerſitate ueriſimilius ſtandū eſt regulæ prohibitiuę tranſmiſſionis iuxta.l.3.C.de iure delib.& l.j. §.in nouiſſimo C.de cad.tol.& no.per gl.& Bar.in d.l.vētre.uer.uenio ad materiam. Maſculus.n prout dicit Pe.de Anch in conſ.s.alleg vī habendus loco inſtituti, & fœmina loco ſubſtituti, quo caſu nō vī fœmina poſſe tranſmittere.l.ſi ex plurib.ff.de ſuis & legitimis, de quo dixi.s.in articulo præcedēti, in 3.q.in fi. Et ex prædictis ſolutionibus etiam tollitur quod dixit Io.An.in add.ad Spe. ſuper rub.in ti.de feud.in q.de nepote ex primo genito, an p̄ferat patruo ſecūdogenito, circa fi q.dū ad ꝓpoſitū,
99 circa fi.dicit q̄ qū † aliquid ex l.prouiſione cōi vel ſpeciali dētur, taliter q̄ non pōt tolli vel aufferri per illum, a quo dētur, tranſmittitur etiam ſi nōdū ſit delatum. Mouetur inter cętera.per d.l.1.§.ſi impuberi.ff.de colla.bon & in d.l.3.§.fi.cum duab.legib.ſeq.ff.de aſſigna.lib. qđ maxime procedere vī, qa tale eius eſt inhabitu, & ſpe approbata filio uiuēte, qa poteſt competere in futurum ex cauſa de pręſenti, ſeu de pręterito, i.ex p̄teritione, p no.p Bar.in l.inter ſtipulātem.§.ſacram. ff. de ver.ob.& in l.qui Romæ. §.duo fratres.in 6.q.eo.tit.& in l. poſt emancipationē, §.fi. ff.de lib.leg.ut in l.ſi uxor. §.diuus. ff.de adul. Nam diuerſi ſunt termini, & illa iura loquuntur in iure iā delato, & in actione nata, & eſt expreſſum.in d.§.ſi impuberi, & patet in d.l.ſi arrogator.ff.de ado. Itē ex mēte Io.an. ibi rndet alio mō, dū dicit illud dictū ſuū non ꝓcedere, cum qd debeī tanquā hæredi.ar.l.emācipatū, §.fi.a contrario ſenſu.ff.de ſenato cū aliis iurib.per eū allegatis, & in ꝓpoſito nō poſſet fieri trāſmiſſio, niſi tāquā hęredi, & in hęredē. Pro quo facit qđ dixi hac ea.q. Itē Io.An. vbi s. dicit, q̄ talis trāſmiſſio iuris debiti hēt inſtar ęris alieni, q̄ oīa ceſſant in propoſito, licet de harum opi. Io.An. veritate diſputare nō expediat. Ptę dicta concluſio limitatur ex his, quæ dixit Bal.in conſ.55.incip.quidam libellus.in 5.uol.ſecundum vlti.impreſ. vt non
100 procedat in † filia monacha, quia poſito quod in ea locū habeat tale ſtatutum excludens filias, quoad ſuperuixerit maſculus, de quo late dixi s.in 6.arti.princip.1.membrō.nihilo minus tranſmittitur in monaſterium ius ſuccedendi, q̄uis filia eſſet præmortua maſculo Mouetur propter exiſtentiam ſuitatis, quæ operatur tranſmiſſionē.l.apud hoſtes.C. de ſuis & legit.& d.l.3.C.de iure deli. & quia monaſteriū ſuccedit loco filię, & hēt priuilegia quæ habet filia, & ſic perinde eſt ac ſi filia viueret.c.in præſentia.de proba.& in auth.de ſanc. epiſ.§.ſed hoc preſenti.quam limitationē non approbo nec improbo. Secundo prædictam concluſionem limitat Corn.
101 in d.conſ.126.inci.principale 2.vol.niſi † adeſſet cum nepote, vel nepte, ex filia præterita, alia filia teſtatoris pręterita, qa iſta neptis admitteretur mediante perſoua amitę, dicentis teſtiñ nullum, & aperientis viam cauſę inteſtati, vt ibi p
102 eum. Secundo membro principali, † An filius filiæ poſſit ex ſua perſona ad talem hæreditatem venire, qñ fuit viuo auo natus vel conceptus. Aliqui etiam tenuerunt ꝯ Bar.in d.l.ſi.§.ſi.ff.ad Tertul.qui volunt q̄ ſic, per d.l.1.§.proximior ff.unde cogna.& maxime Bal.in d.l.ſi quis filiū.in ver. quæro retento.C.de inof.teſt.motus, quia tale ſtatutum habet.duo capita, vt dixit Bar.in l.2.§.videndum.ff.ad Tertul. & alibi latius dixi. Vnum. 5.incluſiuum maſculorum, per quod uocātur maſculi, & aliud excluſiuum filiarum ad tempus, ſiue cū reſolutione, & illa virtus reſolutiua ſucceſsionis maſculi habet in ſe cōdōnem, quæ reſpicit perſonam filię, ita vt ipſa q̄dōne deficiente in perſonam filię præmorientis, ſtabilis ſit ſucceſsio maſculi ex virtute incluſiua, taliter q̄ nepos ex filia non admittatur ad rumpendū teſtiñ, vel ſuccedendum, cum inueniat ius perfecte & irreuocabiliter maſculo ſibi iure paterno quęſitū. & ꝯ Bar.ēt tenuit Imol.in l.ei q ſoluendo.in ver circa quartum.ff.de hęredi.inſti.dicens, quod quia filius filiæ non tenebat primum locum tpe teſtamenti non erat neceſſe eum inſtituere, & pro tanto pręteritio eius non officit.facit l.ſi quis filio exhęredato.in prin.ff.de iniuſt. rup.& irri.fa.teſt.& d.l.ſi qs poſthumos. §.ſi fil. & hoc ſequit Ale.in d.l.2.C.de lib.præt.dicens hoc eſſe de mente.Bal.in l. ſi qs filiū. quod dictum Imo. latius declarat Franc.de Are.in
103 d.§.ſi filiū. dicens, quod † nō eſt eadem rō admittendi, ad rūpendum, filiū ex filia, & ipſam, filiā, qa filia repellitur a rumpendo tenendo primū locum de iure ſpāli. Sed filius filie de iure ſpāli & cōi, qa filia tpe mortis patris eum præcedebat, & facilius tollitur ius ſpāle l.3.§.1.ff.de teſta.mili. Item facilius tollitur vnum obſtaculum, quam duo l.ſi ventri in fi. ff. de priui credi.§.affinitatis.inſti.de nup. ita vt dicendum ſit, q̄ priuilegium rumpendi ad filium ex filia non extēdatur. Pro quo facit ſm eum tex.in l.1.§.ſi ſit nepos. & quod ibi di-
104 cit Bar.ff.de coll.dotis. videliret, quod † licet nepos ſuccedat in gradu paterno, non tñ ſuccedit ex perſona patris, ſed ex propria ſua, ita vt priuilegium conceſſum filio quod non cōferat, non extendatur ad nepotem ſuccedētem cum patruo pp quod idem videtur dicendum in propoſito, vt priñilegiū rumpendi contra regulas iuris communis, non trahatur ad nepotem ex filia. Pro hac opinione adducitur etiam quia
105 † ſucceſſorium edictum nō habet locum in iure dicēdi nullum, ſm Bal.in l.qui ſe patris.C.vnde lib.& in d.l.ſi quis filio exhęredato.ff.de iniu.rup.& irri.fac.teſt. & in repe.l. in ſuis. in 9.oppo.ff.de lib.& poſth.& in d.§ filius.ubi etiam Ang.& in d.l.ſi quis filium.ubi etiam Saly.quam opinionem Fran. de Are.dicit communem, quod quidem ſucceſſorium edictum poteſt habere locum etiam vbi ius eſt ſpe, vel habitu delatum, ſm Pau.de Caſt in d.§.ſi filium.circa finem commen. Facit l.ſi is, qui.in prin.in verſi.non poſsit.ff.de inof. teſta.facilius enim quis admittitur ad ſuccedendū per ſucceſſorium edictum, quam via trāſmiſsionis d.l.ſi is, qui.iuncta l.poſth.§.fi.cum l.ſeq.ff.de inof.teſt.& licet prædicta multū ſtringant ꝯ opi.Bar.tñ illam veriorem puto, quam ſecutus fuit in conſulendo Bal.cuius conſilio ſe ſubſcripſerunt Pet. de Ancha.Saly. & Anto.de But.prout refert Fran.de Are.in d.§.ſi filium.qui dicit opinionem Bar.eſſe magis communē & magis conſonam menti ſtatuentium, quanuis putet diffi culter poſſe rnderi ad ꝯria. Pro qua opinione facit ſecundū
106 eum, quia † de iure communi regula eſt, quod nepos ſuccedat loco filij, in rumpendo, & in iure dicendi nullum.§.cum filius.& ſeq.inſti.de hęr.q̄ ab inteſt.defe.& l.Gallus.in princ. & per totam l.ff.de lib.& poſth. ita vt diſpō, quæ fit de filia p ſtatuū &c. interpretatione paſsiua trahatur ad filiū ex ea, p not.per Bar.in l.liberorum.ff.de verb.ſig. Facit l.1.§.1.ff.ad l. Falcid. cum concordā. Item mouetur, quia per ſtatutum in perſona filiæ fuit receſſum a iure communi, ita vt iura communia ſuadentia filium ex filia non poſſe ex perſona ſua teſta-

Source : BIU Cujas

ſtamentum aui impugnare, non ſint habēda in cōſideratione, per no. per Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præter. & Pau. de Ca in l. fi. §. in computatione circa finem commentar. C de iure deliberan. Ex quibus duobus fundamentis dicit Fran. de Aret eſſe reſponſum ad contraria, licet ſibi ex toto non ſatisfaciant. In quo paſſu puto conſiderandum, an auus deceſſerit teſtatus, & tunc quantum ad hoc membrum non ſumus in formali caſu Bar. ſed recurrendum eſt
107 ad illam materiam, †an nepos ex ſua perſona ſuccedat, in iure dicendi nullum, quod matri nō competit. Circa quem articulum vidimus ſupra varias opiniones hinccinde & qa negari non poteſt, quin filius filiæ in caſu propoſito nō teneat primum locum tpe mortis aui, pp ſtatutum, quod viuente filio teſtatoris, non vult filiā admitti, & ꝯ nec filium ex filia, vt dixi ſupra in 6. arti. princ. in 3. membro. in 1 q. non video, quomodo ſecundum regulas iuris communis poſſit ex ſua perſona talis nepos admitti ad ius dicendi nullum, per d. §. ſi filium. & d. l. ſi quis filio exhæredato. in prin. cum nunquā fuerit auo ſuus hęres, nec eſſe poteſt, quia eſt filius filiæ. §. ſui inſtitu, de hære. quali. & diffe. iuncto. §. fi. inſti. de patri. poteſt. & glo. magna in §. exhęredatos. in authen. de hære. & Fal. nec tenuerit vnquam primum locum, nec tunc eſt curandum de ſucceſſorio edicto, poſito quod locū habeat in iure dicendi nullum, vt voluerunt Cum. Pau. de Caſ. & Ale. in d. §. ſi filium. Quam opinionem dixit communem Alex. in l. poſthumo. ff. de bon. poſ. contratabu. quia non habet locum, niſi in iure quod competit præcedenti in gradu. l. 1. §. quibus. ff. de ſuc. edic. & gl. & doc. in l. 1. C eo. ti. & Iac. But. & Ful. in d. l. ſi qs filium. C de inof. teſt. & Ale. in d. §. ſi filiū. quicquid ibi dicat Pa. de Caſ. ſed viuente filio nunquam tale ius filiæ competit, ergo &c. Aut vero auus deceſſit inteſtatus, & tunc nō video etiam qūo fm regulas iuris communis poſſit filius ex filia ex perſona ſua admitti. Tum quia in eo non habet locum ſucceſſoriū edictū per rationem prędictam. Tū quia mortuo auo viuente filio vigore ſtatuti, non tenebat primum locum, nec ipſe, nec eius mater, ita vt filius factus hæres, tranſmittat hæreditatem ad ſuos proprios hæredes l. 1. §. ſi nemo. ff. ad Tert. l. inter agnatos. §. q̄diu. ff. vnde legi. l. 2. §. 1. ff. de ꝯta. & qđ in ſimili dixi ſ. in præce. arti. in 5. q Saluāda ergo erit opinio Bar. hoc ſaltem fundamento, ꝙ iſta ſucceſſio ſit anomala, & vt dixi in arti. prędeden. in prędallegata.
108 q. †ꝙ ſtatutum excludendo filiam ad tempus, videatur velle illam poſt tepus admittere l. imperator. ff. de poſtul. & l. ſtatulibera ceteris. ff. de ſtatu. propter quod dicendum erit ſtatutum velle ita poſt tempus admittere filiū ex filia, ſicut ipſam, ſi viueret, quaſi poſt tps ceſſet excluſio ſtatuti, & admittitur filius filię vel ex ceſſante ꝓuiſione, & obſtaculo, vel ex remedio ſtatuti, iuxta l. 1. ff. vt ex legi. ſena. ve ꝓſul. & no. in l. 1. ff. de ꝓdi. ex l. & iura diſponētia filiū tenere locum matris, iuxta l. Gallus in prin. & d. §. cum filius. & l. poſthumorum. ff. de iniu. rupt. ex paſſiua interpretatione ad hunc caſum ſe extendent. poterit tñ ſubtilis doctor vel lector circa prædicta ſubtilius ꝓſiderare. Et cum iſta opinione tranſit Soc. ꝓſi. 10 inci. conſideratis 2. vol. Laus Deo, & glorioſę Virgini. De
109 cimo non eſt omittendum, † ꝙ ſi mater excludat a ſucceſſione filij, pp fratrem ipſius filij, vel patruum prętereq̄ in quarta, dicta mater non petendo pupillo dari tutorem, pōt ipſa quarta priuari, vt per Corn cōſ. 166. inci. minime. in fi. 3. vol. & in conſ. 14. inci. circa primum. per totum. 4. vol. & dicetur
110 ꝯ. in 14, arti. princip, Vndecimo quęro, †ſi per ſtatutū mater pp patruos excludatur, prętereq̄ a quarta quo caſu excluſa matre cenſetur excluſus etiam auunculus, mediante matre coniunctus, vt dixi. in 6. arti. prin. 3. membro 1. q. An ſi ꝓtingat matrem non extare, auunculus in illa quarta matri prę ſeruata ſuccedet, ita quod illa quarta ſit debita etiam his, q̄ veniunt mediante matre? D. Philip. Cor. conſ. 162. inci. conſtat 3. vol. dicit quod ſic, qa ſi dicamus auunculum excludi ex verbis ſtatuti, falſum eſt, quod ſi eum dicamus ex mente miſta iuris interpretatione, q̄ vult, qđ excluſa matre cenſeātur excluſi ꝓiuncti per illā, nō ſunt excluſi niſi pro trib. quartis, ſeu pro parte, pro qua eſt excluſa mater. Et quia talis portio non poteſt cenſeri legitima, quæ deberetur matri, & nō auunlo, cum legitima ab inteſtato non debeatur, vt dixi in 9. artic. 1. q. & ſupra eodem 2. quæſtio. & idem tenet Petr. de Ancha. in repetitione. c. primi. 12. q. de conſtitu. & dixi in 6. articulo, tertio membro.

SVMMARIVM.

1 *Propter quas perſonas intelligantur excluſę fœminæ.*
2 *Fœminę an excludantur a ſucceſſione propter arrogatos. Quæſtio hæc duo habet capita, quæ uide ibidem.*
3 *Arrogatus quamuis patiatur minimam capitis diminutionem, nihilominus ſuccedit ſicut alij agnati patri naturali, ſi erat emancipatus tempore arrogationis.*
4 *In ſucceſſionibus æquiparantur agnati cognatis.*
5 *Quando duo caſus a lege antiqua æquiparātur, lex noua ſuperueniens in vno extenditur ad alium.*
6 *Beneficia ſtatutorum præferentia in ſucceſſionibus et tutelis agnatos cognatis non tolluntur minima capitis diminutione.*
7 *Quæ conſideranda ſint ad hoc, vt arrogatus qui non eſt agnatus, fœminas excludat.*
8 *Succeſſiones per leges nouas delatæ, non tolluntur per minimam capitis diminutionem.*
9 *An arrogatus excludat fœminas, quæ ſunt de agnatione patris arrogantis.*
10 *Quando ſtat. exorbitans requirit plura, debent omnia interuenire, tanquam de ſubſtantia & forma.*
11 *Per ſubauditos & tacitos intellectus, non debet induci legum correctio.*
12 *Nulla diſpoſitio ita intelligi debet, vt inducatur abſurdum.*
13 *In ſtat. ſimpliciter dicente, ꝙ filius maſculus fęminam excludat, non comprehenditur arrogatus, quia nec vere, nec proprie eſt filius.*
14 *Idem dicitur m legitimato, qui non excludit filiam in terminis ſta. noſtri.*
15 *An in ſtatuto mentionem faciente de filio, intelligatur vocatus adoptiuus, ſeu arrogatus.*
16 *In conceſſione emphyteoſis facta pro ſe & filijs, non veniunt filij adoptiui.*
17 *Filius naturalis & legitimus licet detrahat duas quartas, hoc tamen locum non habet in filio arrogato.*
18 *Sta. diſponente ꝙ de hæreditate alicui obuenta, debet ſolui gvbella, non comprehenditur filius a ſuo patre hæres inſtitutus.*
19 *Si ſtat. dicat, ꝙ extantib. maſculis fęminæ non ſuccedant intelligendum eſt de maſculis naturali etiam coniunctione coniunctis.*
20 *Arrogatus fit ſuus hæres patri arroganti, & eius familiæ aggregatur.*
21 *Arrogatus præfertur vlterioribus in gradu, & ſuccedit cum alijs in pari gradu.*
22 *Super quo fundetur ratio deferendæ tutelæ.*
23 *An propter filium emancipatum excludatur filia a ſucceſſione a ſtat. excluſa, cum per emancipationem videatur filius ius agnationis amittere.*
24 *Emancipatio tollit filio ius agnationis, licet quo ad perſonam patris emancipantis ſecus ſit.*
25 *Non dicitur prorſus extinctum, quod in priſtinum ſtatum reuocari poteſt.*
26 *Quando diſpoſitio iuris communis vult per omnia idem eſſe in caſu ficto, ꝙ in caſu vero, tunc diſpoſitio municipalis loquens in illa materia, habet etiam locum in caſu ficto.*
27 *An aliqua ſit differentia emancipationis, & patriæ poteſtatis in ſuccedēdo.*
Emancipati, quibus emancipatione non obſtante præſeruantur agnationis iura, vt fratres, & fratrum filij, admittuntur ad excluſionem fœminarum. Secus in alijs. ibidem.
Sta. quod agnati præferantur cognatis in ſucceſſionibus, in quib. perſonis verificetur. ibidem.
28 *Statutum mandans inter agnatos cauſas debere compromitti, & comprehendit filios emancipatos & nepotes ex eis conceptos poſt emancipationem.*
29 *Pater filij emancipati an deſinat eſſe ei agnatus, & an ſaltem præſeruentur ei iura agnationis, ibid.*
30 *Fœminæ an excludantur propter filium naturalem vel ſpurium maxime in caſibus, in quibus illi ſuccedunt etiam ſtante ſtatuto excludente fœminas propter maſculos.*
31 *Naturales non dicuntur ex propria ſignificatione filij, quando de filijs ſtatutum loquitur.*
32 *Naturales iura legitimorum in certis tantum caſibus habent, ut. ſ. vna cum legitimis parentibus maternis ſuccedant, & eorum paternis parentibus in certis tantum caſibus & certa parte.*
33 *Abſurdum eſt, quod excluſa legitima filia, admittatur maſculus naturalis. Sic enim plus haberet luxuria, quam caſtitas.*
34 *Concurrentibus filijs & filiab. naturalibus, caſu quo admittuntur ad ſucceſſionem, & ſtante ſtat. fœminarum excluſiuo propter maſculos, an tunc per filios naturales fęminæ filiæ excludantur.*
35 *Statutum diſponens quod filij & nepotes non ſoluant gabellam ſib i relictorum, trahitur etiam ad naturales.*
36 *Sta. diſponente patrem teneri ad damnum datum per filium, tenetur pater emendare damnum datum per filium naturalem.*
37 *Cum ſumus in materia indifferenti, ſola natura videtur conſiderari.*
38 *Stante ſtat. ꝙ coniuncti teneantur compromittere, licet non comprehendantur non legitimi de agnatione paterna, quia quo ad eos nō dicuntur coniuncti, tamen quo ad lineam maternam comprehenduntur, cum inter eos bene ſit coniunctio cognatio, & proximitas.*
39 *Iura volentia coniunctum poſſe agere pro coniuncto, procedunt in naturali volente, ſaltem pro matre, agere.*
40 *Magis communis concluſio eſt, quod diſpoſitio iuris communis regulariter non comprehendat filium naturalem, vel illegitimum.*
41 *Illegitimi fratres ex eodem patre tantum non ſuccedunt ſibi inuicem.*
42 *Satt. præferente proximiores in gradu vlterioribus, filius matertęra legitimus præfertur nepoti ex ſorore paterna naturali.*
43 *An & quando prouiſio legis comprehendat naturales, pulchre diſtinguitur.*
44 *Spurij, vulgo quæſiti, & inceſtuoſi, non merentur filij vocari, omniqueiuris beneficio ſunt priuati.*
45 *De validitate ſtatuti habilitantis naturales ad ſucceſſionem, remiſſiue.*
46 *Pater naturalis an comprehendatur in ſtatuto diſponente quod ſoluto matrimonio ſine liberis, dimidiam lucretur maritus, et alia dimidia ad proximiores*

Source : BIU Cujas

res deueniat, sic quod pater spurij vel naturalis succedat in illa dimidia.

47 Mulier an prætextu statuti præferentis masculos fœminis, excludatur per legitimatos.

48 Legitimatus non est proprie filius, nec de propria significatione continetur appellatione filij.

49 Stat. p filia non succedat stantib. masculis, nisi in vncia, intelligitur etiam limitare portionem legitimati, vt in plus non succedat.

50 Filiorum appellatione in stat. an legitimati etiam per subsequens matrimonium veniant.

51 Comes palatinus regulariter non potest legitimare in præiudicium filiarum, nisi sit in priuilegium sibi concessum.

52 Non dicitur decedere cum filijs legitimis, qui decedit cum legitimatis.
Et legitimatus differt a legitimo, tanquam similitudo seu imago, ab eo, cuius imaginem representat. ibid.

53 Legitimatio non facit essentialiter esse legitimum, ideo legitimatus per principem, etiam de patris voluntate, non erit legitimus, sed semper legitimatus.
Legitimatio similis est alchimiæ, quæ facit apparere, quod non est. ibid.

54 Legitimatio habet instar postliminij, quod retrotrahitur, & fingit hominem semper fuisse in ciuitate.

55 Princeps nec Comes Palatinus non possunt spurios facere legitimos, quanquam eos possint exæquare legitimis, & loco legitimorum haberi facere.

56 Lex loquens de filijs primi gradus, non trahitur ad legitimatos. Ideo, nec ad adoptiuos, quia legitimati & adoptiui æquiparantur. ibid.

57 Constitutio nouissima augens legitimam filiorum, non habet locum in adoptiuis vel arrogatis nec in legitimatis.

58 Legitimati beneficio principis tunc demũ admittuntur ad successionem, cum nullus ex vere legitimis supereſt.
Fœminis legitimis & naturalibus extantibus, non debet non succedere legitimatus. ibidem.

59 Consuetudo feudorum loquens de filijs, non extenditur ad legitimatos.

60 Factum ciuiliter non debet æquiparari facto naturaliter, nisi vbi hoc reperitur expressum.

61 Stat. loquens de ciue, in dubio debet intelligi de originario, non autem de receptoper gratiam.

62 Stat. limitans quotam succedendi filiæ stantibus masculis, censetur etiam limitare legitimatorum.

63 Legitimati licet verum non habeant principium, ponuntur tamen in vero statu legitimorum.

64 Libertus restitutus natalibus, dicitur esse vere ingenuus.

65 Filiorum appellatione veniunt etiam legitimati, ex quadam iuris interpretatione.

66 Substitutio facta filio si decesserit sine filijs legitimis & naturalibus, euanescit propter legitimatum.

67 Argumentum bonum est de vltimis voluntatibus ad statuta, Statuta magis regulantur secundum naturam vltimarum voluntatum, quam contractuum. ibidem.

68 An et quando in materia statutaria appellatione filiorum veniant legitimati. Et inter legitimatos per matrimonium & legales modos, & eos qui per principem legitimantur, distinctio. ibid.

69 Legitimatio per subsequens matrimonium, fauorabilis est, et facit legitimos quo ad omnia, & facit matrimonium censeri ab initio contractum.

70 Statut. quod habet locum in filijs masculis, viget etiam in legitimatis in distincte, vel per principis rescriptum, vel per comitem palatinum, maximequando stat. vtitur nominibus naturalibus.

71 Si stat. vel consuetudo vocet simpliciter primogenitum ad successionem, naturalis primogenitus postea legitimatus excludit sequentes legitime natos non obstante inhabilitate medij temporis:

72 Appellatione filiorum veniunt legitimati. Fallit primo illa regula, si stat. diceret quod filij legitimi & legitime nati fœminas excludant. Idem si diceret, ex legitimo matrimonio nati. ibid.

73 Limitatur secundo prædicta conclusio, nisi ex communi vsu loquendi legitimorum appell. comprehenderentur legitimati.

74 Limitatur tertio, si de mente statuti contrarium appareret. Alias limitationes vide in progressu.

75 Statutum excludens fœminas propter masculos ex eodem, vel altero matrimonio natos, non comprehendit legitimatos, quia voluit tantum accipi de natis ex matrimonio.

76 Dictio, ex denotat causam immediatam & proximam.

77 Inhabilitato tantum ad actum successionis, non tollitur defectus originis.

78 Filia per stat. exclusa, prohibitaque plus petere, quam sibi reliquerit pater instituto legitimato quo ad quædam, & quo ad quædam non, non obstante dicto stat. poterit petere supplementum legitimæ.

79 Legitimationes sunt fauorabiles, dispensationes vero odiosæ.

80 Dispensationes, quæ non reducũt ex toto ad primæuam naturam, non operantur, vt etiam in materia iuris communis taliter dispensati veniant appel. legitimorum.

81 Legitimatus post delatam hæreditatem, an in statuto seminarum exclusiuo comprehendatur.

82 Pater non potest in totum filiam excludere. Ideo ad legitimationem filij citatione vocanda est, quia per legitimationem excluditur.

83 Legitimatus per subsequens matrimonium, non aufert spem successionis acquisitam iure primogenitur& qualiter procedat.

84 Qui non potest priuare, illud non debet facere, cuius prætextu per legem vel contractum insurgat priuatio.

85 Fœmina an excludatur propter existentiam agnati, vel masculi non successibilis.

86 Statutum fœminam excludens propter masculos, exigit quod sint successibiles, & quod actu succedant. Qualitas statuti, est verificanda. ibidem.

87 Quando intelligatur id, quod dicitur, masculi vt fœminam excludant, debent esse successibiles.

88 Statuto dicente, si quis decesserit sine descendentibus masculis, patrui agnati succedant, non necesse est quod tales descendentes sint successibiles.

89 Fœmina quæ contemplatione agnati vel masculi excluditur, per existentiam talis non successibilis nn excluditur. Potest quis non succedere multis modis. ibidem.

90 Bannitus est priuatus commodo statutorum suę ciuitatis. & Statuta non patrocinantur odiosis. ibidem.

91 Per statutum fœminarum exclusiuum, generaliter non excluduntur fœminę per non succedentes vel insuccessibiles, & specialiter per fratrem minorẽ, vel renuntiantem hæreditati.

92 Statutum primogenitum præferens, debet intelligi de habili, & capace, quia beneficia legum capacibus sunt scripta. Quod prõcedit, etiam si post delatam hæreditatem, antequam tamen sit adita, quis fiat incapax, vt quia frater minor.
Et quid de excommunicatis, hæreticis, & alijs personis non successibilibus. Et si aliquo tempore isti habiles reperiantur, cuius temporis capacitas sit inspicienda. ibidem.

93 Filius in hac conditione positus, si sine filijs decesserit, etiam si non succedat, vel aliter incapax, conditionem facit cessare.
In conditionibus merum factum sine effectu attenditur.

64 Stante statuto, p qui non subit onera communis, non gaudeat beneficio statutorum, agnatus excludere volens fœminam, non admittetur, si non subit onera communis, quantumcunque clericus.

95 Statuto dicente, quod extantibus filijs ex eodem patre, fœmina non succedat, vel quod soror non succedat fratri extantibus fratribus ex eodem patre, per inhabiles & insuccessibiles facto legis, vel consuetudinis, vel statuti non excluditur fœmina.

96 Quid si papa dispenset cum fratre minore, an exclusis fœminis, ad hæreditatem admittetur.

97 Ablatiui absoluti, non extantibus masculis, &c. licet regulariter in conditionem resoluantur, in huiusmodi tamen statutis dispositionem faciunt. s. vt frater succedat, & sorori præferatur.

98 Quid iuris est, quando supereſt persona, quę vincit excludentem, vel concurrit & non est exclusa, an sit locus statuto fœminarum exclusiuo.

99 Statutum excludens filias propter filios, vel fratres, intelligitur de filijs & fratribus eiusdem matrimonij.

100 Non exclusa propter non successibiles, an excltdatur propter remotiores.

101 Quod si statutum expresse excludit fœminam propter eum, qui de iure communi succedere potest, de quo int ellexisse censetur.

102 Fœmina a successione per statutum non excluditur, si is, qui paris est gradus, est insuccessibilis, per masculos enim disparis gradus non censetur exclusa.

103 Si masculi, quorum contemplatione fœminę excluduntur, facto testatoris non succedant, an sit locus statuto, siue eos excludat testator in totum, siue in parte tantum.

104 Quod dicitur exhæredatum haberi pro mortuo, quando procedat.

105 Agnatus non succedens, eo quia alius agnatus eum præcedat, non excludit fœminam, vel personam aliam de iure communi succedentem.

106 Quomodo, qualiter, & quando, & qua actione filia per statutum propter masculos exclusa, ad successionem admittatur, illis exhæredatis.

107 Statutum excludens matrem a successione filij habentis fratres carnales ex patre, si contingat ipsum filium decedere, præterito fratre, ac etiam matre præterita, extranea persona non turpi instituta, an locum habeat.

108 Quando interuenit exhęredatio, actus inclusionis & exclusionis, non sunt vnus & idem, sed duo separati s. exclusio talis, & inclusio alterius ex institutione insurgens

109 Statutum fœminarum exclusiuum, factum est fauore masculorum, quibus cessantibus non debet esse locus d. statuto, nec excludi fœmina, quæ in consequentiam ad vocationem masculi excluditur.

110 Si testator instituat extraneum non turpem, matrem in re certa, fratres vero prætereat, legitima matris triens est, & fratres non faciunt partem.

111 Fœminæ non excluduntur per masculos exclusos facto testatoris, nisi verba statuti aliter suadeant.

112 Agnatus potest dici exclusus facto testatoris, si testator extraneum instituat. & quid de filio, cui datur substitutus pupillaris.

113 Statuto dicente, quòd intestato vel intestabili succedat proximior agnatus de iure vel ex forma statutorum succedens, an substitutus pupillaris tali præferatur. & quid si mulier excludatur propter masculum infantem, cui datus est vulgaris substitutus, quando nullus nomine infantis adiuit. ibidem.

114 Masculo exclusa facto suo, puta quia nolit succedere, vel quia hæreditati renuntiauerit, quia velit secum filiam admittere, an sit locus statuto fœminarum exclusiuo.

115 Frater exclusas pacto, quia aliquid habuit, promisitque non venire ad hæreditatem, facit partem alijs, aliosque excludit, ac si totaliter succederet & facit partẽ in cõputatione legitimæ. Et stante statuto quod excludãtur

sorores

fororesˉ extantibus fratribus, tanquam existens illas excludit.

Si talis frater foret præteritus a fratre, non instituta turpi persona, non rumperet testamentum. ibidem.

116 *Frater volens omnino succedere, vt quia hæreditati simpliciter renuntiauit, sororem non impedit.*

117 *Quid iuris, si masculus nolit vti beneficio statuti, sed velit secum feminam admittere ex forma iuris communis, an sit locus statuto.*

118 *Mater excluſa propter maſculos, octaua parte excepta, maſculis repudiantibus ex iure accreſcendi ad totum admittitur.*

119 *Maſculus ſi decedat hæredirate delata, non tamen adita, an fœminam excludat, & an excludendi ius ad hæredes tranſmittat.*

120 *Maſculus an. 25. minor, ſi ſemel repudiauerit, itaq; quod fœmina ad ſucceſſionem admittatur, vel ſecum illam admittat, vlterius non auditur volens in integrum reſtitui.*

121 *Si duo fuerit maſculi, quorum vnus repudiet, alter non, repudiantis portio, non repudianti accreſcit.*

122 *Quid iuris, ſi maſculus non ex eo quia non ſit de iure ſucceſſibilis, non ex facto teſtatoris, nec facto ſuo ſit excluſus, ſed quia infans decedit hæreditate non adita, an admittatur fœmina.*

123 *Femina an excludatur per eum, qui ſtatim deceſſit, vel momento fuit hæres.*

124 *Fœminæ an excludantur propter maſculos ſucceſſibiles, qui non poſſunt iura agnationis conſeruare naturaliter vel accidentaliter, vt quia ſunt caſtrati, vel aliter impotentes ad generandum, vel votum continentiæ emiſerunt.*

125 *Attendi debet communis hominum natura, non autem ſpeciale alicuius vitium. Communi naturæ adhærent legislatores, abſque ſpeciali exceptione vitii ſingulorum. ibidem.*

126 *Naturale, non accidentale vitium attenditur, quomodo intelligatur illud fundamentum.*

127 *Hereditas ſemel agnato quæſita, non poteſt ab eo abdicari.*

128 *Statuto excludente matrem vel cognatos propter agnatos, an intelligãtur etiam excluſæ tales perſonæ propter fœminas agnatas.*

129 *Verba ſtatuti debent impropriari, ad finẽ, vt quis non intelligatur excluſus propter fœminam agnatam.*

130 *Stat. excludens matrem propter agnatos, non excludet propter amitam Quod intellige, aliud non diſponente.*

131 *Statuto excludente cognatos propter agnatos, amita non excludet vterinum.*

132 *Statuto excludente matrem propter coniunctos de linea paterna, vſque ad quartum gradum, fœmina agnata intra illum gradum matrem non excludet.*

133 *Statuto diſponente, quod proximiores ex parte patris, patri ſuccedant, & proimiores, ex parte matris, matri, verbum, proximiores, an intelligatur de maſculis tantum, ita, quod hincinde per fœminas non excludantur.*

134 *Statuto excludente matrem extantibus ſucceſſoribus maſculis, vterinus illam non excludet, nec auus maternus, nec alius de linea materna, & qui non ſit de linea paterna.*

135 *Stante ſtatuto florentino, quod nulla mulier poſſit ab inteſtato ſuccedere filijs vel filiab. extantib. ex perſona defuncti aliquo filio vel nepote ex patre, auo paterno, fratre vel patruo, ſi contingat aliquem decedere relicta matre, & ſolo fratre vterino tantum. mater per talem patruum non excluditur.*

136 *Soror germana non excluditur vigore talium ſtatutorum per fratrem vterinum.*

137 *Stat. excludens fœminas propter maſculos deſcendentes habet etiam locum in hæreditate materna.*

138 *Stante ſtatuto, quod filia dotata non ſuccedat, talis filia dotata excludetur per filiam non dotatam.*

139 *Conſtitutio Siciliæ excludens ſororem dotatam a ſucceſſione feudi fraterni, operatur vt ſoror non dotata, et eius filii ſororem dotatam ſeu amitam vel materteram excludant.*

140 *Statuto ciuitatis Aretii excludente matrem exiſtente fratre vel ſorore defuncti, vel filijs ipſorum, vel patruis, vel fratribus patruelibus defuncti, ſoror patruelis excludet matrem a ſucceſſione defuncti, quamuis in ſtatuto hoc non dicatur.*

141 *Item in dicto ſtatuto ita mater excluditur per ſorores agnatas, ſicut per fratres germanos.*

142 *Stat. excludẽs matrem propter proximiores agnatos, eam etiam propter auiam paternam excludit.*

143 *Licet fœminæ non intelligantur uocatæ in caſibus prædictis ad excluſionem aliarum, ſi tamen ponantur in conditione propter earum exiſtentiam, poterit ceſſare prouiſio ſtatuti.*

144 *Stante ſtatuto, quod dotata non ſuccedat cum fratribus, ſi eis fuerint legitimi hæredes, filia fratris dicitur legitima hæres, per cuius exiſtentiam filia dotata excludetur.*

145 *Perſona ſemel excluſa, perpetuo erit excluſa.*

146 *Mater per ſtatutum præciſe excluſa a ſucceſſione filii, excluditur per amitam, ſi in alia parte eiuſdem, vel alterius ſtatuti uocentur proximiores, ex parte patris. Et quid ſi proximiores illi non ſucceſſiſſent, an mater excluſa fuiſſet.*

147 *An propter filiã ex filio matre uel patre ſuo prædefuncto excluditur filia defuncti aui, patris, vel matris, & cuiuſuis nati ex ipſa filia, ſiue maſculi ſiue fœminæ, a ſucceſſione ipſorum. ſ. patris matris, & auorum.*

148 *Filij appellatio, de iure communi porrigitur ad nepotes, quando profertur ſimpliciter.*

149 *Iſta qualitas, quod extantibus maſculis excludantur fœminæ, debet ſupereſſe tempore, quo defertur hereditas.*

Quod tempus eſt poſt mortem eius, de cuius ſucceſſione agitur. ibidem.

150 *Statutum excludens matrem propter parentes maſculos ex parte patris, debet intelligi ſi ſint nati ex maſculis.*

151 *Stante ſtatuto, quod parentes maſculi ex latere patris vſque ad quartum gradum incluſiue ſuccedant defuncto ab inteſtato in trib. quartis, excluſa matre, quæ ſuccedat in quarta reliqua, mater non excludetur per maſculum nepotem ex ſorore, ſicut nec mater huius nepotis, defuncti matrem excluſiſſet.*

152 *Statutum, quod parentes ex ſobole vel progenie paterna vſque ad certum gradum excludant matrem vel feminas, intelligitur de agnatione, vel de cognatione.*

153 *Statuto excludente filiam fœminam propter fratres, ſi ſuperſit frater conſobrinus, filia per illum non excludetur.*

154 *Stat. excludens matrem propter nepotes defuncti, intelligitur de nepotibus ex filio ſeu fratre, non ex filia vel ſorore.*

155 *Vbi tractatur de ſucceſſione materna ſeu lineæ femininæ, non attenditur ratio agnationis.*

156 *Statuto diſponente, quod filiæ fœminæ debeant maritari de bonis patris & contentari dote, filij vero maſculi in totum ſuccedere, ſi contingat aliquem decedere relicto filio maſculo, & filia fœmina, maſculumque decedere, priuſquam ſoror maritetur, an ſoror eademque amita per neptem, ſeu filiam fratris excludetur.*

157 *Quid ſi deceſſerit poſt mortem patris, ſcilicet eius, de cuius hæreditate agitur, ſeu quid ſi ius eſt iam quæſitum in perſona filij maſculi.*

158 *Sufficit ſemel hæreditatem veniſſe ad caſum, quo amita deberet eſſe dote contenta, vt ſtatuto locus ſit, & ſufficit ſemel factum fuiſſe hæredem, ad hoc, vt per illum, & eius hæredes fœmina perpetuo intelligatur excluſa.*

159 *Statuto excludente dotatam a patris ſucceſſione, ſi contingat patrem vxori ſecundæ plus relinquere, quam filiæ, illud plus non irritabitur, & ſic filia excludetur per talem uxorem ob illis bonis ita relictis.*

160 *Statutum fœminas excludens propter agnatos vel maſculos, an eas excludat propter hermaphroditum.*

161 *In virilitate non tantum ſexus, quàm agilitas corporis, & exteriores actus conſiderantur, per quę apparet, quod aliquis ſit magis vir, quam fœmina.*

162 *An ad feudum ſit admittendus, qui ſolum teſticulos, & vnum foramen habet, per quod admittat vrinam, in agilitate autem corporis actus viriles agat.*

163 *Minor, qui neſciat diſcernere in quo ſexu pręualeat, an ad portionem minorem tanquam fœminis debitam admittetnr, an vero expectabitur tempus pubertatis. Et an in iudicio medicorum, an vero mulierum committatur hæc diſcretio. ibid.*

164 *Monſtruoſi & prodigioſi maſculi, vel maſculorum apparentiam habentes, an fœminas excludant.*

165 *An vigore ſtatuti fœminarum excluſiui, excludantur fœminæ propter agnatos clericos.*

166 *Clericos comprehendit priuilegium laicis in genere conceſſum.*

167 *Clerici & monachi religionum ſaltem non mendicantium, iure conſanguinitatis de iure communi ſucceduut, non obſtante religione.*

168 *Iura ſanguinis diſpoſitione ciuili non mutantur.*

169 *Lex quantuncunque dura ſit, ſeruanda eſt.*

170 *In fauorabilibus diſpoſitionibus non minus cenſendum eſt comprehendi minus meritos, quam magis meritos.*

171 *Statuta & leges extenduntur ad non ſubditos, in concernentibus eorum fauorem.*

172 *Statuta laicorum priuilegiata ſi materia eſt communis, & indifferens, ſunt apta etiam comprehendere clericos.*

173 *Clerici licet non ſupportẽt onera, gaudent tamen beneficio ſtatutorum. Sufficit enim quod ſubeant onera ſpiritualia.*

174 *Clerici an poſſint vti ſtatutis per laicos editis. etiam eis multum fauorabilibus, non tamen per Papam approbatis.*

175 *Agnatus, qui ex forma ſtatuti fœminam excludit, illam non excludet, ſi ſit clericus, quia onera non ſuſtinet.*

176 *Fœmina an excludatur propter agnatum forenſem. & quid de originario vel de eo, qui aliquando domicilium habuit in loco ſtatuti, & illud poſt mutauit.*

Et quid de eo, qui plura habet domicilia. ibid.

Item quid de iudæo, hæretico, vel infideli, aut vſurario agnato, an mulierem excludat. ibidem.

177 *Statuto diſponente, quod extantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, ſi vnus tantum ſupereſt maſculus, an locus ſit ſtatuto, attento, quod per pluralia verba loquatur.*

178 *Quod de pluribus dicitur, de vno tantum eſt dicendum.*

179 *Dictio, ſine, & dictio, abſque, requirunt omnimodam carentiam.*

180 *Si ſtat. apponat pœnam producenti falſos teſtes producens vnum tantum teſtem falſum, ligatur ſtatuto.*

Source : BIU Cujas

181 *Stat. dotatam excludens ſtantib. ſororib. & neptib. non dotatis, non exigit qđ adſint ſorores, & neptes ſimul non dotatę, ſed altera earũ ſufficit.*

182 *Par eſt ratio excluſionis fęminę, ſiue vnus tantum ſit maſculus, ſiue plures ſint.*

183 *Statutum, quod frater ſuccedat fratri carenti filio & filia, locum non habet, ſi defunctus altero tantum caret.*

184 *Teſtator poſtumos vniuerſales hæredes inſtituens, ſ. plures ex pregnan vxore naſcerentur, ſiue vnus tantum, & ſi cum maſculo naſceretur filia illam dote contentari iuſſit ſubſtitutis ſuperuiuentibus poſthumis morientibus ſine liberis, qui ſi ſic omnes morerentur, ſorores æquis portionib. ſubſtituit, an nato poſtea poſthumo in pupillari ætate motuo a ſucceſſione excludetur mater propter ſubſtitutionem amitarum.*

185 *Stante ſtatuto, quod aſcendentes per lienam maſculinam vna cum fratribus vtrinque coniunctis, ſuccedant defuncto, ſi adſit ſolus pater cum vxore defuncti, an ſoror per patrem excludetur.*

186 *Statutum fęminam excludens porpter maſculos ſibi locum vendicat, pluribus etiam extantibus fęminis, & e contra.*

187 *Pluralitas in ſingularitatem tribus caſibus ſolet ſolui, remiſſiuę.*

188 *Statutum fęminarum excluſiuum propter agnatos ſeu maſculos, an intelligatur eas tantum excludere propter eos, qui ſunt in pari gradu, non autem propter exiſtentes in vlteriori.*

189 *Veriſimile, non eſt ſtatuentes voluiſſe vlteriorem agnatum prę ferre fœminæ exiſtenti in priore gradu.*

190 *Statutum excludens fęminam propter eum, qui de iure communi ſuccedere poteſt, intelligitur de eo, qui eſt in pari gradu, ita vt filia per filium, & ſoror per fratrem excludatur, non aliter.*

191 *Filia dotata excluſa, ne in bonis dotantis ſuccedat cum fratribus & alijs hæredibus, an intelligi debeat, de alijs, cum quibus poſſet ipſa concurrere, & non de his quibus alias prę fertur.*

192 *Fauor maſculorum ita militat in ulterioribus in gradu, ſicut in exiſtentibus in pari gradu.*

193 *Conſuetudine Alexãdriæ ſtante quod filia vel ſoror dotata a patre vel fratre, nihil amplius requirat a patre, vel a fratre, vel ab eorum filijs ſoror dotata a fratre excluditur non tãtum ſi adſint fratres ſuperſtites, vel ex eis filij, ſed etiam per patruum, & vlteriorem agnatum.*

194 *Statuto excludente filiam nuptam, vel dotatam exiſtente maſculo hærede, an ſit verum dicere, quod de maſculo tantum eiuſdem gradus intelligatur.*

Flius per iuris interpretationem eiuſdem gradus eſt cum patre, quia iure communi patris ſui locum ſubintrat. ibi.

195 *Maſculorum hæredum appellatione deſcendentes proprie veniunt, non collaterales, ſecundum communem opinionem.*

196 *Statutum excludens fœminas propter agnatos de aliqua linea, an intelligatur eas etiam excludere propter agnatos de alia linea.*

197 *Statutum excludens filiam fęminam propter maſculos, videtur etiam excludere neptem ex filia.*

198 *Statutum excludens matrem fauore agnatorum, videtur etiam excludere materteram tanquam remotiorem.*

199 *In ſtatuto per collaterales fœminam excludente, aſcendentes comprehendi, quomodo intelligatur, & quando procedat.*

200 *Veriſimile non eſt ſtatuentes voluiſſe fœminas excludi, per collaterales & non per aſcendentes, qui poſſent ſimul ſuccedere, vel qui eas excluderent de iure communi.*

201 *Stante ſtatuto, quod agnati a ſucceſſione matrem excludant non per hoc filius ſororis matrem excludet.*

202 *Statutum excludens fœminas per unam perſonam, an trahatur ad aliam & eſt triperita diſtinctio.*

203 *Beneficium datum filio porrigitur ad nepotes ex iuris communis diſpoſitione.*

204 *filius ſicut excluderet ſororem ſuam, ita debet eã excludere filius ex eo.*

205 *Filij appellatione, proprie nepos non continetur, cum non ſit facienda extenſio de perſona ad perſonam. ibi.*

Et an ſtatutum loquens de filio, locum habeat in nepote. ibi.

206 *Quod concluſum eſt de nepote ex filio, vt excludat amitam, an etiam procedat in nepote ex fratre, ſeu ex filio fratris, vt excludat amitam vel ſororem patruelem.*

207 *Stante ſtatuto, quod extantibus fratribus ſorores non ſuccedant, an per tale ſtatutum frater patruelis excludet ſororem patruelem.*

208 *Statutum exorbitans loquens in vno caſu, extenditur ad alium, qui ſublata ſignificatione comprehenditur.*

209 *Statutum loquens de fratribus ſimpliciter, an de de fratribus primi gradus intelligatur tantum.*

210 *Statutum excludens matrem propter patruum defuncti, an intelligatur de patruo magno.*

211 *Stat. interpretandum eſt, vt minus lędat ius cõmune, quam fieri poſſit.*

212 *Fratris appellatione maxime in ſtatutis de carnali, & non de conſobrino intelligitur.*

213 *Statuto excludente filiam dotatam propter fratrem defuncti an filius fratris ſimul cum patruo excludente, ſuccedet.*

214 *Statutum excludens fratres, intelligitur etiam excludere remotiores ac patrueles. Sed quando admittit fratrem, intelligitur de fratre primi gradus. ibidem.*

215 *Si filia dotata propter fratrem filiæ vel patruum excluſa ſit, non excludetur propter filium patrui.*

Regulariter ſtatutum excluſiuum vſq; ad quartum gradum propter agnatos vel agnatas, dum includit has perſonas, cæteras videtur excludere ibidem.

216 *Excluſa propter fratrem & patruum, non excluditur propter filium patrui. Et quod habenda ſit ratio agnationis preſeruandę, quomodo intelligi debet.*

217 *Soror vel filia extante patruo excluſa, multomagis excludetur extante patre.*

218 *Filia ſi patrem, auum, & proauum excludat, pariter excludit patruum vel fratrem, qui non attinent perſonæ defuncti, niſi mediante perſona patris, aui, vel proaui.*

219 *Si mater vel auia excludatur propter fratrem patruelem, ſeu filium fratris, multo magis excluditur propter ipſum patruum.*

220 *Si ſtatutum excludit matrem, filiam, vel ſororem, propter patruum, & adſit frater germanus, vel alias proximior, uel in pari gradu ſuccedendi, ſicut patruus, in quo ſit tanta vel maior ratio, an mater per eum excludetur.*

221 *Ratio præſeruandę agnationis in ſtatuto habetur pro expreſſa. Et non tam dicitur fieri extenſio, quam ſubeſſe interpreratio intelleƈtiua ſeu declaratiua. ibidem.*

222 *Stat. excludẽs matrem propter patruos & filios patruorum, multomagi excludit propter fratres conſanguineos tantum. Et ſtat. excludens matrẽ & lineam maternam propter auiam maternam, multomagis excludit propter ſororem conſanguineam tantum. ibi.*

223 *Stat. perſonas excludentes fœminas limitando, puta vſque ad quartũ gradum, vel dicens, propter fratres primi gradus, vel ſi dicant, volentes fauere fratribus primi gradus, an ex identitate rationis ẽt expreſſe licita ſit extenſio, & quid ſi adſit dictio taxatiua tantum. ibidem.*

224 *Dictio taxatiua tantum, non excludit caſus ſimiles, vel ſimilem rationem habentes.*

225 *Stat. excludens fęminam propter aliquem agnatum, excludet etiam illam propter agnatum remotiorem expreſſo, ex iden titate rationis.*

226 *Ex conſuetudine ſcripta Alexandriæ, filia vel ſoror a patre vel fratre, dotata contentari debet neque quicquam amplius a patre vel fratre vel eorum filijs requirere poteſt.*

An illa ſic dotata excludetur non modo propter frątrem & eius filios, ſed etiam propter patruum vlteriorem agnatum.

227 *Ad hoc vt ſtatuti diſpoſitio locum habeat eius verba non tantum in perſonis, ſed etiam in caſu ſucceſſionis verificari debent.*

228 *Perſona proximiore, vel qua mediante remotior eſt coniuncta, non excludente fœminam, minus excludet perſonas coniunctas, per illam.*

229 *Stat. excludens matrem propter patruum, an intelligatur etiam illam excludere, propter patruum magnum.*

230 *Verba indifferenter prolata debent intelligi per prius, & ſic de proximiore, & non per poſterius, ideſt, de remotiore.*

231 *Stat. excludens nouercam ſeu materteram, non comprehendit nouercam magnam, ſeu materteram magnam.*

232 *Si ſtat. excludat fœminas extantibus fratribus vel filiis fratrum, aut patruis vel eorum ſiijs, ſoror non excludetur a ſucceſſione fratris, nec mulier propter filios patrui magni, quæ nec per ipſum patruum magnum, fuiſſet excluſa.*

233 *Limitatur prædicta concluſio, quod fęmina non excludatur per patruum magnum.*

234 *Stat. excludens filias propter filios, an etiam excludet neptes propter nepotes ex filio maſculo.*

235 *Nepos ex filio maſculo, ita excludit filios ex filia, ſicut excludit ipſam filiam.*

236 *Stat. fęminas excludens fratribus extantibus de quibus fratribus intelligitur, an defuncti, an fęminę excluſę, an vero de utriſq;.*

237 *Stante ſtatuto, quod dotata extantibus fratribus vltra relictum nihil poſſit petere, etiam ratione legitimę, an talis fęmina excludatur a petitione ſupplementi, etiam extantibus patruis non tantum fratribus.*

238 *In dubio non eſt ſumenda interpretatio, quod tranſuerſalis excludat filias & deſcendentes.*

239 *Stat. fęminas excludens per collaterales, intelligi debet de illis qui ſunt paris, vel primi, ſeu poſterioris gradus, & habentibus ſimilitudinem, cum excluſa.*

240 *Stat. uel diſpoſitio loquens de fratribus, intelligitur de primis, non autem de ſecundis vel ulterioribus.*

241 *Verba ſtatutorum debent intelligi ſecũdum qualitatem perſonæ ad quam diriguntur.*

242 *Statuentes unum tantum ſenſum, & non duplicem habuerunt, nec uarietatem aut diuiſionem uoluntati eorum licet aſſumere. ibidem.*

243 *Una determinatio reſpiciens plura determinabilia, debet ea uniformiter determinare.*

244 *Si ſtat. excludat filiam propter agnatos primi gradus computando gradus ſecundum ius cano. non intelligitur de agnatis primi gradus perſonę defunctæ, ſed de agnatis, qui filiæ ſint in primo gradu.*

245 *Excluſa propter eos, qui ſunt ex parte patris coniuncti, intelligitur de coniunctis ex parte patris defuncti, non ipſius filię excluſæ.*

246 *Si ſtat. excludat fęminas propter nepotes, de quibus intelligemus, an de filiis filiorum, an de filijs fratrum, an de his omnibus.*

Stante

Source : BIU Cujas

247 Stante statuto, quod præferat in successione fratres, patrui, & nepotes, non comprehendetur nepos patrui, sed filius filij, qui est proprie nepos. & filius fratris, qui aliquando etiam ex communi vsu loquendi nepos appellatur.

248 Stat. excludens fœminam propter agnatum, vel masculum, qui de iure communi succedere potest, non excludet illam propter remotiorem, sed propter eum tantum, qui est in pari gradu.

249 In dubio statutum sic debet intelligi, quod non contingat fœminam per masculum vel agnatum remotiorem excludi.

250 Stat. excludens sorores extantibus fratribus, an intelligatur de fratribus vtrinque coniunctis, an vero de consanguineis, an de vterinis tantum.

251 Statu. fœminam excludens extante fratre carnali, non intelligitur de fratre carnali tantum.

252 In materia statutaria appellatione fratrum non veniunt vterini.

253 Stante statuto, quod filia dotata non succedat patri neque matri, filia ex primo matrimonio non excludetur a materna successione propter natos ex secundo matrimonio.

254 Si extantibus masculis ex priori matrimonio vxor defuncti ex secundo matrimonio fœminas concipiat: istæ fœminę dotatæ a patre non excludentur a successione earum matris, propter masculos prioris matrim. Quid si certum sit, quod statutum omnino velit fauere masculis. ibid.

255 Statu. Aretij excludens matrem, propter sororem, intelligitur etiam de vterina.

256 Statuto disponente, quod mater non succedat existente fratre vel sorore personæ defunctæ, bene quidem excludetur per fratrem, vel sororem vterinos tantum, quando per statutum linea materna excluditur, etiam per patruos, & eorum filios, ac etiam per auiam maternam.

257 Frater consanguineus tantum, an excludat sororem vtrinque coniunctã, stante statuto, quod vxores non succedant fratribus stantibus.

258 Lex noua communis si generaliter loquatur, potius est distinguenda per veterem distinctionem, quam sit putandum, quod lex vetus distinguens per nouam indistincte loquentem penitus abrogetur.

259 In bonis, quæ prouenerunt a matre, vel linea materna, sorores & fratres ex matre tantum, coniuncti, solent succedere. Nec soror vterina excludetur per germanum tantum, quo ad ipsa bona. ibid.

260 Si adsint soror & frater vtrinque coniuncti, & germanus tantum, an intelligatur germanus vocatus ad exclusionẽ simul cũ vtrinq; cõiuncto.

261 Differentia, an quis sit coniunctus ex latere patris, vel matris, an ex vtroque, non cadit inter patruos.

262 Diligenter aduertendum est sub quibus nominibus inclusorum fauore excludantur fœminæ, de quibus hic quamplurima vide, vt scias qui masculi intelligantur inuitati.

263 Appellatione illorum de progenie, qui veniant. Et qui dicantur de generatione. & qui de linea masculina in hac materia, & qui de eorum descendentia. & qui dicantur de linea paterna, & qui coniuncti ex parte patris. & an patruus dicatur de linea paterna. Et a quo illa incipiat. & qui dicantur de linea materna.

264 Si stat. loquatur de descendentibus masculis, an veniant masculi nati ex fœminis. Et si stat. vocet hæredes ex linea masculina, an vocentur filiæ masculorum.

265 Qui dicantur de generatione, & quomodo intelligatur statutum disponens quod illi de domo vel generatione succedant. & quid si dicatur de natis in domo, vel ex linea masculina, quomodo sumatur tota hæc oratio:

266 Si dicatur, quod mater excludatur propter parentes ex progenie vel sobole paterna, an filius excludet matrem.

267 Nuptę extra familiam, an appellatione illorum de domo, vel de cipo domus veniant.

268 Si statutum excludat fœminas propter homines, quomodo intelligatur verbum illud, homines.

269 Vbi statutum vocat proximiores consanguineos, filia patrui præfertur filio amitæ. Et an filij amitę dicantur attinere, vel esse coniuncti ex parte patris. ibid.

270 Maiorum suorum, vel de domo, appellatione qui veniant.

271 Statuto excludente fœminas stante hærede masculo non continebuntur, nisi filij vel nepotes, qui filiorum locum subintrant.

272 Mater per statutum excluſa propter parentes ex parte patris non censetur excluſa propter nepotem ex filia.

273 Parentes, verbum hoc, quomodo interpretetur. Et si stat. inuitet paretes ad successionem defuncti, de quibus intelligatur.

274 Statuto excludente fœminas propter masculos proximiores ex parte matris, non censebitur mater excluſa propter masculos ex eius parte coniunctos.

275 Naturales vel spurij tantum, an veniant sub talibus statutis de proximioribus loquentibus.

276 Filia excluſa a successione patris, matris, vel fratris, existente aliquo masculo de progenie patris, matris, vel fratris, an excludatur a successione omnium, si extet masculus de progenie vnius horum solius.

277 Statuto disponente quod ad successionem decedentis ab intestato sine filijs, veniant proximiores ex linea patris, seu nati in domibus patris, deinde mulieres proximiores, patruus matrem defuncti non excludit, nec cum illa concurrit.

Alia est linea aui, de qua dicitur patruus, alia patris, de qua patruus esse non dicitur. ibi.

Dictio, seu nati in domibus patris, ponitur augmentatiue, in tantum, quod oportet, quod masculi sint de linea patris, & nati in domibus patris. ibid.

278 Consuetudo Papiæ volens agnatos vel cognatos masculos vel fœminas, ex latere patris prius succedere & demum eos, qui sunt ex latere matris, facit, quod filius fratris præferatur filiæ natæ ex sorore defuncti.

Dictio vel ponitur, pro ideſt, aut pro siue. ibidem.

279 Statuto excludente dotatam a patre, vel matre, vel fratre, a paterna, materna, vel fraterna successione, nec dicat propter quos. Quæ personæ in dubio intelligentur vocatæ in locum excluſarum.

280 Contemplatione personarum similium ex expressis intelligitur factum statutum.

281 Statuto excludente dotatam, non dotata succedit in toto residuo.

282 Quando fœminæ excluduntur vsque ad certum gradum, an gradus computetur secundum ius ciuile, an vero secundum ius canonicum.

283 Si statutum in prima parte vocet agnatos tenentes primum gradum, secundum ius canonicum, non tamen propter hoc est in alijs partibus statuti eiusdem facienda computatio, secundum ius canonicum, vbi ex hoc induceretur iurium correctio.

Clausula apposita in vno capitulo ad qualificandum dispositionem, non refertur ad aliud. ibidem.

284 Si statuta fuerint condita a vulgaribus, qui non habeant peritiam iuris, an intelligenda sint secundum eorum communem vsum, & an probandus sit ille communis vsus fuisse tempore quo fuit conditum statutum. ibidem.

285 Si statutum dicat, ꝙ filia excludatur stante filio, & quod dictum est in filijs, habeat locum in fratribus, patruis, & auunculis. Intelligendum est tale statutum singulariter singula singulis referendo, hoc est, quod frater excludat sororem, patruus amitam, & auunculus materteram.

286 Persona agnati a statuto nominata, semel excluſa, propter aliquem non excluſum, remanet excluſa mortuo excludente.

287 Sinigaliæ statutum excludens filiam stantibus masculis descendentibus vel collateralibus, de quibus collataralibus intelligatur.

288 Si filia excludatur per aliquem collateralem, seu collaterales & eius filios, debet intelligi de primis filijs, qui locum patris subintrant.

289 Ex modo prædilectionis apparentis in statuto, vel inimicitiæ, possumus cõiecturare, an masculus remotior possit fœminam excludere.

290 A mente statuentium alienum est, quod patruus, qui virtute statuti concurrit cum matre & cum sorore, excluderet virtute eiusdem statuti in totum filiam a paterna successione, & quod filia concurrens cum auo & pro auo eos excluderet.

291 Statuto requirente plures qualitates in masculis fœminas excludentib. an necessarius sit concursus omnium illarum qualitatum.

292 Statuto excludente fœminam propter masculum, qui de iure communi succedere possit, & cum effectu succedat, filia non excludetur propter patruum.

293 Stante statuto Fulginatensi, quod dotata a patre, matre, vel fratre non succedat in bonis paternis, maternis, vel fraternis tam dotantis, quam non dotantis, si masculi supersint an sufficiat quod ex altero istorum superſit, vt a successione omnium, & cuiusuis nominatorum excludatur. An vero statutum debeat intelligi, quod supersint descendentes ex eo, de cuius hereditate agitur.

294 Statuto excludente filiam dotatam a bonis patris vel matris, vel fratris extante aliquo masculo de progenie patris, matris vel fratris, intelligitur de masculo de progenie illius, de cuius successione agitur.

295 Verbum a prædictis, intelligitur in huiusmodi statutis ab eo, de cuius successione agitur.

296 Fœmina non excluditur per masculos affines, cum in eis non sit dare successionem.

297 Stante statuto quod mulier dotata non succedat, an filia ex vxore præmortua excludatur a successione materna per filium ex secunda vxore.

298 Ex capite affinitatis non datur successio. & affinis affini non succedit.

299 Statutum nullo modo interpretandum est, quod intendat filiabus proprijs præferre natos ex secundo matrimonio in bonis primæ vxoris, nec filias excludere per priuignos, & qualiter sint statuta interpretanda. ibidem.

300 Statutum excludens a successione, non excludit a successione iam quæsita.

301 Persona in vna parte statuti nominata, an possit in alia parte repeti, vt aliam personam excludat.

302 Dictum in vna parte legis, in alia censetur repetitum, & in alio capitulo non multum distanti.

303 Fœmina excluſa propter masculos, intelligitur propter eos, qui sunt in natura, tempore delatæ successionis.

304 Excluſa propter aliquos masculos & eorum hæredes, an excludatur extantibus quibuſuis heredibus, tam de agnatione quam extraneis.

305 Stante statuto, quod existente masculo, fœmina non succedat, eo saluo, quod si non adsint heredes, fœmina tunc ad successionem admittatur, nisi masculus ex se masculos relinquat, fœmina admittetur.

306 Excluſio verisimiliter fieri debet propter personas similes expressis, & in quibus sit par ratio excludendi.

Source : BIU Cujas

307 *Si Statutum excludens filias dotatas, vocet suos hæredes masculos, intelligitur de filiis, non de aliis agnatis, vel cognatis, minusque de extraneis.*

308 *Multas & quam plurimas alias quæstiones inuenies incidenter tractas discurrendo articulum hunc.*

Articulus XII.

1 DVodecimo Artic. principali videndum est, †propter quas
2 personas intelligantur fęminæ excluſæ. Et primo quęro, † an excludãtur propter arrogatos. & iſta quæſtio habet duo capita. nam poteſt eſſe dubitatio, an arrogatus excludat illas quę ſunt de agnatione patris naturalis. Item an excludat eas, quæ ſunt de agnatione patris arrogantis, propterea quia dando ſe in arrogationem, mutãt familiã patris naturalis, & deſinũt eſſe de illius agnatione. §. fi. inſti. de legi. agna. tut. & §. minima. inſt. de capi. dimi. & l. tutelas. in prin. ff. eo. ti. & §. 1 inſti. de acq. per arroga. & in eo ceſſat ratio, qua mouentur ſtatuentes, vt agnatorum ſalua ſit dignitas, & diuitiæ in familia, & agnatione præſeruentur, iuxta ea quæ dixi in 3. art. prin. quaſi ſtatutum velit preferre filiabus, illos maſculos, qui ſunt agnati. & hanc partem tenet Mod. Bonon. in tract. do. in vlt. art. princ. in 27. q. incip. an illud ius. motus etiam ex notatis per Bal. in d. l. tutelas. Sed in contra-
3 rium facit, quia †arrogatus, quamuis patiatur minimam capitis diminutionem, nihilominus ſuccedit, ſicut alij agnati patri naturali, ſi erat emancipatus tempore arrogationis, qa alias in filium f. non caderet arrogatio, iuxta §. 1. inſt. de ado. aut aliis de agnatione, ſi pater erat defunctus, & coniuncti per patrem naturalem pariter illi ſuccedunt, iuxta nota. per gl. in §. mortuo. inſti. de acq. per arrog. & ibi Ang. & in §. præced. & gl. in auth. in ſucceſſione. C. de ſuis & legit. & gl. in verſiculo, poteſtatis, in auth. de hæredit. quæ ab inteſtato defe.
4 §. primo. facit. §. nullam. eod. tit. vbi patet, †quod in ſucceſſionibus æquiparantur agnati cognatis, propter quod videtur quod iſta capitis diminutio non ſit attendenda, cum ſtatuta recipiant interpretationem paſſiuam. l. 1. §. 1. ff. ad leg. Falcid. cum ibi nota. per Imo. & Alex. & per Bartol. in l. omnes populi. in 6. q. princ. ff. de iuſt. & iu. cum concord. alias
5 allegatis. & quia † quando duo caſus a lege antiqua æquiparantur, lex noua ſuperueniens in vno, extenditur ad alium. l. ſi quis ſeruo. cum ibi nota. C. de furtis. iuncta l. intantum. ff. eodem tit. & pro hac opinione facit tex. in dicta l. tutelas. dũ vult ſucceſſiones ex nouis legibus, & præter legem duodecim tabula. delatas, non tolli minima capitis diminutione, cui textui concordat. §. ſciendum. inſtitu. ad ſenatuſcoſ. Orfician. & hanc opinionem videntur ſequi Ioannes Faber & Ang. Are in d. §. finali. inſtitutio. de legitima agnatorum ſuc-
6 ceſſione. vbi volunt, quod †beneficia ſtatutorum, præferentia in ſucceſſionibus ac tutelis, agnatos cognatis, non tollantur minima capitis diminutione per textum in dicta l. tutelas, quæ opinio maxime procedere videretur, ſi ſtatutum vteretur nominibus naturalibus, & non ciuilibus nec præferentibus ius agnationis, puta quod frater excludat ſororem, vel maſculus fœminam, quia hæc nomina ſunt naturalia. nam non eo minus quis deſinit eſſe frater, quod arrogetur vel capite minuatur, nec eo minus deſinit eſſe quis maſculus per notata per Bar. in d. l. tutelas. vbi etiam Bal. & Bar. in l. hos ac
7 cuſare. §. omnibus. ff. de accuſationib. † Puto concludendũ, quod attendenda ſit ratio ſtatuti, quæ ſi ſit expreſſa in fauorem agnationis, res eſt clara, vt arrogatus, qui non eſt agnatus, fœminam non excludat. quod ſi nõ ſit expreſſa, & ſimus in caſu, in quo fauor agnationis & familiæ paternæ, minime præſumatur, iuxta ea, quæ dixi in tertio articulo, tunc ceſſante agnatione per capitis diminutionem. & quia per arrogationem mutatur familia, non puto fœminam excludi, quia ceſſante ratione legis & cauſa. ceſſat lex & effectus cauſæ. l. adigere. §. quanuis. ff. de iure patronatus. niſi hęreditas eſſet iam delata, quia in ea capitis diminutio non operatur, ut dixit Bar. in l. tutelas. in fine commẽtariorum. & ad hoc me mouet dicta l. tutelas. dum loquitur de. l. duodecim tabula. & aſſignat rationem, quia dicta l. duodecim tabula. hęreditatem deferebat agnatis, qui per capitis diminutionem de-
8 ſinunt eſſe tales. & † ſubdit, quod ſucceſſiones per nouas leges delatæ non tolluntur capitis diminutione minima, eo quia non tanquam agnatis ſolent deferri, ſeu plerunque nõ deferuntur, ſed ſecundum ordinem, & terminos naturæ, prout naturaliter perſonæ deſignantur, nõ tamen negat ibi iuriſconſultus, quin in caſu, in quo noua lex ſub agnationis nomine, aliquem vocaret, ſucceſſio capitis diminutione tolleretur. & ita ſentiunt ibi Bartolus & Baldus & aliter dicendo tex. implicaret ſibi contrarietatem, & illa lex, cum ſit interpretatiua, reperietur ſine ratione, quare magis in l. duodecim tabula. operaretur minima capitis diminutio, quam in aliis, ubi ſub ciuili nomine quis vocaretur. quod eſſe non debet, vt habetur in l. non omnium. ff. de legi. & vere ille text. non reperietur ſine difficultate, iuncto dicto §. ſciendum. inſtit. ad Orficianum. Quod autem hæc ſucceſſio, quæ maſculis defertur, excluſis fęminis, dicatur deferri ex iure ſtatutario, patet quia præter iuris ciuilis formam ſuccedunt, per ea, quæ habentur in l. ius autem ciuile. ff. de iuſtitia & iure. Facit quod dicam infra in decimotertio articulo principali, in ſecunda quæſtione, in fine. Secundo vero caſu, quando quę-
9 rimus, † an arrogatus excludat fęminas, quæ ſunt de agnatione patris arrogantis, diſtinguendum eſt, quia aut ſtatutum loquitur de agnatis legitimis, & naturalibus. & certum eſt, quod non comprehenduntur arrogati, qui ſunt
10 legitimi tantum, propterea, quia † quando ſtatutum exorbitans requirit plura, debent omnia interuenire, tanquam de ſubſtantia & forma, iuxta notata per Baldum in l. 1. ff. de liberis & poſthumis. & textus cum ibi notatis. in l. ſi hæredi plures. ff. de conditio. inſtitut. & in capitulo ſecundo, de reſcriptis. & per Baldum in authentica iubemus. C. de iudi. Nec poſſet comprehendi arrogatus, niſi per ſubauditos intel-
11 lectus. & †certum eſt, quod per ſubauditos & tacitos intellectus nõ debet induci legum correctio, ſm gl. vulgarem, & communiter approbatam, in capitulo, cupientes. §. quod ſi per. 20. in verbo, petere, de electionibus. in 6. & ſi ſecus dicere mus, ſequeretur quod legitimus, tm̃ haberet plus iuris, quam filia legitima & naturalis, quod eſſet abſurdum, ſecundum gl. in §. cum autem. in verſicu lo, bonorum. inſti. de adoptio-
12 ni. & eſt indubitatum, quod †nulla diſpoſitio ita intelligi debeat, vt inducatur abſu rdum, capit. quemadmodum. de iureiurando, capitulo, dudum. cum ibi not. de prębendis in 6. l. diuortio. in princip. ff. ſoluto matrim. & notat Baldus. in l. conuenticulam. C. de epiſcopis, & clericis. & pro prædictis faciunt aliqua iura. quæ adducentur in quæſtione ſequenti. vbi dabitur reſponſum ad aliqua contraria, quæ hic opponi poſſent. Et in hoc propoſito ita conſuluit Ioannes de Ana. p iura prædicta in conſilio. 27. incipien. viſo caſu mihi propo-
13 ſito. †Aut vero ſtatutum non exprimit de legitimis & naturalibus, ſed ſimpliciter loquitur, puta quod filius filiam excludat, vel frater ſororem &c. & tunc adhuc non comprehẽditur arrogatus, quia non eſt proprie nec vere filius, iuxta diſtinctionem l. filium diffinimus. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris. & no. in capitulo, res tuas. de probation. & in ca. Michael. de Fil. presbyterorum. Nec uere frater. §. per adoptionem. inſtitu. de legi. agnato. ſucceſſio. ſed dicitur filius & frater fictus, vt ibi. & l. filio, quem pater. ff. de libe. & poſthumis, & no. doctores maxime Imo. & Cuma. in l. ſi ita quis. §. fi. de legatis ſecundo, & ita conſuluit Bald. in conſilio 24. incipiẽ. ſtatuto ciuitatis. Primo uolumine, ſecundum ultimam impreſſionem. Idem eſt de mente Rom. in l. ſi is, qui pro empto re. ff. de vſucapio. & hoc firmauit Ioannes de Ana. in conſil. præallegato, quem ſequitur ibi domi. Ludoui. in additio. & dominus præceptor meus in l. cum filiusfa. ff. de legat. primo & latius in l. quicunq;. §. prætor ait. ff. de in ius voca. alias eſt, l. patris adoptiui, cum ſequen. & in l. generaliter. §. fi. C. de cõ-
14 ditio. inſtit. †vbi adducunt etiam, quod in ſimili dī de legitimato, qui non excludit filiam, in terminis ſtatuti noſtri, de quo. ꝯ. dicam, quia plus eſt eſſe filium legitimum, quam eſſe arrogatum ſeu adoptatum. licet vterq; dicatur filius legitimus tm̃, vt tradit Bal. in l. ſi te parens. C. de ſuis & legitimis.
15 Iccirco Ale. in dicta l. adoptiuum, dixit, †An in ſtatuto faciẽte mentionem de filio, intelligatur vocatus adoptiuus ſeu arrogatus eſſe, deueniendo ad illam materiam, an prouiſio ſtatuti in caſu vero, trahatur ad fictum, de qua traditur per Barto. in l. omnes populi. in ſexta quæſtione principali. ff. de iuſtia. & iure. cum concordan. adductis per Alexan. & Modernos in lege Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de liberis, & poſtumis. & in l. prima. §. lex Falcidia. ff. ad legem Falcidiam. & dixi ſupra in ſexto articul. princip. in prima quęſtione quarti membri. & communiter concluditur quod non. & ad hoc facit tex. in l. fideicommiſſum. ff. de conditionibus. & demõ. & in l. ſi ita quis. §. fi. ff. de legatis ſecundo. & in capitulo adoptiuus, in titulo, ſi de feudo fuerit controuerſia inter domi. & agnatum. & quod dixit Speculator in titulo de locа. §. nũc aliqua ver. 83. & doctores. in l. fi. C. de his, qui veniam ętatis,
16 imperauerunt, vbi dicunt inter cætera, †quod in conceſſione emphyteoſis facta alicui pro ſe & filiis, non veniunt filii adoptiui. Ad idem facit, quia verba debent in dubio naturaliter, non autem ciuiliter intelligi. l. fin. C. de his, qui veniam æta. impetrauerunt, & ibi traditur. & attendimus magis naturam, quam accidens. l. qui habet. in principio. ff. de tutelis. l. ſi quis. poſthumos. ff. de liberis. & poſthumis. & capitulo. requiſiſti. de teſta. Et iccirco Bal. in l. ſi arrogator. ff. de adoptio.
17 dixit, quod † licet filius legitimus & naturalis detrahat duas quartas, non tamen hoc habet locum in filio arrogato.

Item

Source : BIU Cujas

Item ſecundum quod exponitur textus per Cynum. Angelum, & etiam Modernos in dicta l.generaliter. §. cum autem diſpoſitio. l. cum acutiſſimi. C. de fideicommi. & l. cum auus. ff. de conditionibus. & demonſtrationibus. non habet locũ, in filio adoptiuo ſeu arrogato. Item dixit Angel. in l. cum in
18 adoptiuis. C. de adoptionibus. quod licet † in ſtatuto diſponẽte, quod de hęreditate alicui obuenta ſolui debeat gabella, non comprehendatur filius a ſuo patre hæres inſtitutus, per notata in l. in ſuis. ff. de liberis & poſthumis. vbi Imola. & in l. prima. C. de imponenda lucr. deſcriptione. libro decimo bene comprehẽdetur filius adoptiuus a patre adoptiuo inſtitutus hæres, per gloſſam in dicta l. cum in adoptiuis. & ita dicit ſe in quęſtione facti conſuluiſſe. Simile etiam aperte dixit Bald. in authentica, niſi rogati. C. ad Trebell. quod filius ſpiritualis babtiſmi non excludit ſubſtitutum, quia non eſt filius quantum ad ſuccedendum, quod dictum eſt aliquantulum extra propoſitum. & dixit gloſſa in authentica de trien. & ſemiſ. §. primo. quod hodie non intelligitur aucta quarta, quæ debetur filio adoptiuo, ſicut illa, quę debetur filio legitimo & naturali, de quo per Bartolum & doctores in dicta l. ſi arrogator. quæ iura partim refert dominus Andreas ſiculus, in repetitione capituli. Raynaldus. ver. ſed unum ponderat. de teſtamentis. vbi etiam concludit idẽ eſſe generaliter in ſtatutis. quorum verba ſunt ſtricte & proprie intelligenda. l. prima. §. ſi is, qui nauem. ff. de exercito l. tertia. ff. de nego geſtis. cum ſi. quamuis Modernus Bononiẽſis in tractatu dotium, in ultima parte, in 60. quęſtione, inci. quid in filio, videatur tranſire tanquam dubius. Ex quibus,
19 rationibus omnibus, & fundamentis prædictis puto quo † ẽt ſi ſtatutum dicat, quod extantibus maſculis fœminæ nõ ſuccedant, intelligendum fore de maſculis naturalib. etiã coniunctione coniunctis. & facit quod dicam ſ. de legitimatis. Item eſt aduertendum, quod nõ licet paſſim arrogare. l, nec enim §. præterea. ff. de adoptionibus. Et ex his patet non obſtare quod arrogatis defertur hęreditas patris arrogantis, vt habetur per ſcribentes, inſtitu. de adoptionibus. in §. primo. & inſt. de acquiſit. per arrog. & §. in noſtra. inſt. de hæreditatibus, quę ab inteſtato deferuntur, & inſtitu. de legiti. agnatorum ſucceſſio §. per adoptionem. & dicta. l. ſi arrogator. cũ ibi notatis. & l. prima in fine. & l. ſecunda. §. patrui. ff. de ſuis. & legitimis. in tantum, vt ſecundum Bartolum. in l. prima. in principio ff. de legitimis tutoribus. etiam ad eos ſpectet, onus, reprobata gloſſa ibi. Et etiam non obſtat, ſi dicatur, qđ
20 arrogatus † ſit ſuus hęres patri arroganti, & eius familiæ aggregatur, vt dicit textus in l. penultima. in fine C. de adoptionibus. & quod etiam edictum de in ius vocãdo habeat in eo locum. l. patris. cum. l. adoptiuum. in principio. ff. de in ius vocando. quia proprie non ſunt filii, ſed impropriẽ, & ciuiliter tantum. Nec eſt par & ſimilis per omnia ratio inter arrogatos & legitimos & naturales, vt dixit gloſſ. in dicta l. fidei com. quod patet, quia fortius eſt vinculum naturale & ciuile, quam ciuile tantum, vt dictum fuit, & patet in dicta. l. penultima, & in § ſi uero. inſtitu. de adoptionib. facit dictum. §. affinitatis. inſtitu. de nuptiis, cum gloſa. Licet ad hoc poſ-
21 ſet reſponderi, qđ primo † arrogatus prefertur vlterioribus in gradu, & ſuccedit cum aliis in pari gradu, quamuis habeant duplex vinculum, vt patet in iuribus. s̃. allegatis. Item in tu-
22 tela aliud eſſe dicendum eſt, quam in hoc ſtatuto, quia † rõ deferendæ tutelæ fundatur in eo, quod qui habet commodum ſucceſſionis, debeat habere onus tutelæ. § finali. inſtit. de capitis diminutione. Nec ſumus in materia ſtricti iuris & correctoria, nec ibi inſurgeret aliquod abſurdum, ſicut hic inſurgeret. Propter quod nec etiam obſtat, quod dicitur de edicto, de in ius vocando. Ex hæc quę ſupra dicta ſunt intelligi debent in arrogatis, ac in adoptiuis, qui arrogati non dicuntur cum remanent in poteſtate patris naturalis, & non tranſeant in familiam patris adoptiui, niſi vbi daretur nepos in adoptionem auo materno, vel nepos ex filio emancipato, daretur in adoptionem auo paterno. iuxta dictam legem penultimam. C. de adoptionibus. & §. primum, cum ſequentibus. inſtitutionibus, eodem. clarius eſt quòd non excludant filiam patris adoptiui, per ptædicta. Sed bene excludant filiam patris naturalis, cum in eius familia remaneant & iura ſuitatis non amittant. dicta. l. penultima. & §. ſed ea omnia. in fine. de legitima agnatorum ſucceſſione quod notabiliter limitat dominus Corneus conſilio ſexageſimo quinto incipiente, plura. tertio uolumine, niſi iſti adoptiui ſint de agnatis excludentibus filias, quãuis habentes alios agnatos anteriores, vt ibi per eum. Secundo quæ-
23 ro, † an propter filium emancipatum excludatur filia a ſtatuto excluſa a ſucceſsione, cum p emancipationẽ videatur filius ius agnationis amittere. §. final. inſtitut. de legitima agnatorum tutela. et §. minima. inſti. de cap. dimin. & l. tutelas. in principio. ff. eodem. titulo. & §. pręterea. inſtitut. quibus modis ius patriæ poteſta. ſol. & §. emancipati. inſti. de hæredi. quæ ab inteſtato. deferuntur. & l. fratres. C. de inoff. teſt. Habeo hanc quæſtionem pro difficili, quando ſtatutum nõ intendit ſimpliciter præferre maſculos, ſed agnatos fœminis. Quod in dubio præſumitur, vt dixi ſupra in tertio artic. princip. & quod non excludantur fęminæ per filios emancipatos, voluit Ang. de Peruſio in repetitione. l. qui ſe patris. C.
24 vnde liberi. † quia emãcipatio tollit filio ius agnationis, per iura prædicta, licet quo ad perſonam patris emancipantis, ſe cus ſit. §. fi. inſti. de legitima agnatorum ſucceſſione. & l. fin. C. de emancipatio. libe. Salyc. autem in d. l. qui ſe patris. aliter dixit, ſ. quod filius emancipatus, & nepos ex eo cõceptus. poſt mortem aui fœminas excludant tanquam agnati. motus poſt Iac But. quia aut conſideramus agnationem reſpectu facti, & nedum hodie, ſed nec olim deſinebat filius eſſe agnatus, inſti. de legitima agnato. ſucceſſione in princip. aut conſideramus reſpectu iuris effectus, & tunc cũ effectus eius, nihil aliud eſſet, quam vt coniuncti per lineam maſculinã, retinentes nomen agnationis, præferentur coniunctis per lineam fœmininam in ſucceſſionibus, & iſte effectus ſit ſublatus, per §. nullam. in authentica de hæreditatibus, quæ ab inteſtato deferuntur. ſequitur quod nec illius reſpectu deſinit filius emancipatus eſſe agnatus. Et hoc maxime procedit,
25 quia illud † non dicitur prorſus extinctum, quod in priſtinũ ſtatum reuocari poteſt. l. qui res. §. Arcam. ff. de ſolutionib. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de verborum obligationib. ſed per ingratitudinem poteſt filius reuocari in poteſtatem. vt C. de ingratis liberis per totum. ergo &c. Subdit Salycetus forte dici poſſe, quod attendendus ſit communis vſus loquendi ſtatuentium & vulgi appellationem, iuxta le. vel uniuerſorum. ff. de pignoribus. & l. cum delanionis. §. aſinam. de fundo inſtructo. quod dictum non habet dubium. l. librorum. § quod tamen Caſſius. ff. de legatis tertio. & quod no. in l. ſtipulatio. §. hoc quoque. ff. de verborum obligationib. & pro opinione Salyceti facit ex mente Romani in dic. l. qui ſe
26 patris, quia † quando diſpoſitio iuris communis vult per omnia idem eſſe in caſu ficto, quod in caſu vero, tunc diſpoſitio municipalis ſimpliciter loquẽs in illa materia, habet etiam locum in caſu ficto, capitulo ad audientiam. & capitu. cum dilectus. de clericis non reſidentibus. & vtrobique notatur per canones, & per Ioannem Andream, & alios in capit. fin. de conſuetudinibus. in ſexto. & per Bar. Imo. & Moder. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſthumis. quę æquiparatio probatur ex. l. meminimus. C. de legitimis hæredibus. & eſt text. in dicto §. nullam. ubi eſt expreſſum, † quod
27 nulla eſt differentia emancipationis, & patriæ poteſtatis in ſuccedendo. Angelus autem de Aretio in §. finali. inſtitu. de legitima agnatorum ſucceſſione. diſtinguit quod aut loquimur in fratre & filiis fratrum, in quibus ceſſat quo ad ius ſucceſſionis & tutelæ amiſſio iuris agnationis per emancipationem, ſeu in quib. a iure agnatio præſeruatur, ut in l. fratres. C. de legitimis tutoribus. & ibi gloſſa. & authentica ceſſante. C. de legitimis hæredibus. & gloſſa in dicto §. finali. inſtitu. de legitima agnatorum tutela, cum ſimilibus. & tunc admittantur ad excluſionem fœminarum. alias ſecus, inferẽs ex hoc ad ſtatutum quod agnati præferãtur cognatis in ſucceſſionibus, in quibus perſonis verificetur tale ſtatutum. Et hanc opinionem puto tenendam, maxime per notata in ſimi. in d. l. qui ſe patris. per Bald. Rom. Pau. de Caſt. Alexand.
28 & Moder. dum volunt quod † ſtatutum mandans inter agnatos cauſas debere compromitti, comprehendat filios emancipatos, & nepotes ex eis conceptos poſt emancipationem, per prædicta fundamenta, & quia tale ſtatutum eſt fauorabile, & late intelligendum l. cum quidam. ff. de liberis & poſthumis. & cap. odia. de reg. iuris. in ſexto. Nam & hoc ſtatutum excluſiuum fœminarum eſt fauorabile, ut concluſi ſupra in quarto articulo principali Et in hac opinione videtur reſidere dominus præceptor meus in dicta l. qui ſe patris. tã in terminis quæſtionis noſtræ, quam in quæſtione ſtatuti prędicti, mandantis debere cauſas compromitti inter agnatos, licet in contrarium adducat nonnullas bonas conſiderationes. Sed contra iſtam opinionem conſuluit D. Dec. conſ. 13. incipiente, & pro tenui &c. diligenter conſideratis. motus per deciſionem Baldi, in propoſito, in authentica, in ſucceſſione. in fine commenti. C. de ſuis & legitimis. & quia emancipati & nati ex eis poſt emancipationem non ſunt proprie agnati, per iura hic ad hoc allegata. & ſic etiam notatur per Baldum in d. l. meminimus. ac per Fulgoſium, & Paulum de Caſt. et per Moder. in l prima. C. communia. de ſucceſſioni. et notat Paul. de Caſt. in l. ſi ab eo. C. de legitimis hæredibus. Nihilominus tamen recedendum non puto ab opinione, quam hic firmaui, quia hoc ſtatutum ſecundum magis communem opinionem eſt fauorabile, vt dixi ſupra in quarto articu. princ. et conſequenter extendendum, ut ibi

Source : BIU Cujas

& latius in tertio artic. principali, vbi tenui attendendam eſſe rationem ſtatuti, non obſtante quod D. Dec. loco præalle. dicat hoc ſtatutum odioſum, & ſtricte interpretandum. Vbi autem ſtatutum vellet ſimpliciter prouidere maſculis, qa tunc non ſubeſſet ratio agnationis præſeruandæ, vt dixi ſupra in tertio artic. princip. non obſtaret emancipatio. Nam hæc nomina naturalia capitis diminutione non alterantur, vt patet, & no. in l. tutelas. ff. de capitis diminutione. & dixi
29 in q. præcedenti. †An ſaũt verum ſit, quod pater filij emancipati non deſinat eſſe agnatus, prout dicebat Ang. de Peru. in d. l. qui ſe patris. tradunt Roma. & ſcribentes poſt eum ibi. reprhendentes Ang. & an ſaltem ei præſeruentur iura agnationis, patet in d. §. fi. inſt. de legi. agna. ſuc. & in l. fi. C. de emã. li. & not. in l. legitimis. ff. vnde cogna. & in l. quæſitum. ff. de adopt. Laus Deo. In feſto ſancti Pauli, Anno Domini 1400.
30 Tertio quæro, † an fœmina excludatur propter filium naturalem, vel ſpurium ſtante ſtatuto excludente fœminam pp maſculos, & quidem ſi loquimur in naturali nato ex vnica concubina & indubitato affectu, iuxta l. in concubinatu. ff. de concubi. & §. ſi quis autem. in auth. qui. mo. na. eff. ſui. Reperio fieri varias diſtinctiones, an tales in diſpoſitione legis, vel ſtatuti comprehendantur, vt per Imo. & plene Ale. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. cum concor. ibi traditis. ff. ad Treb. per Bar. in conſ. 222. incip. ca uetur ſtatuto. cum addit. ibi poſitis. & plures remiſſiones tradit Alex. in l. quique. & l. parentes. quam legit cum l. 2. in 2. col. cum ſequ. ff. de in ius vocan. Sed in terminis noſtris dixit Bal. in l. cum acutiſſimi. in verſ. quæro nunquid naturales. C. de fideicommiſ. & in conſil. 24. incipiente, ſtatuto ciuitatis. primo volumine, ſecundum vltimam impreſſionem, quod per eos fœminæ non excluduntur, cum qua ſententia tranſit dominus Andr. Sicu. in repeti. d. l. cum acutiſſimi. verſ. quærit hic Bald. an filij naturales. & ita etiam tenet Moder. Bonon. in tract. dotium. in vlt: parte, in 58. quæſtione, incipiente. ſi ſtatutum dicit. Pro qua opinione adduci poſſent plura iura relata per Bar. in conſil.
31 ſupra allegato, & maxime, quia † naturales non dicuntur ex propria ſignificatione filij, quando ſtatutum de filiis loqueretur iuxta l. filium diffinimus. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris, & no. in c. per tuas. de probationi. & in c. Michael. de filiis presbyteris. Facit text. in § ad hęc. in authentica, vt
32 liceat matri & auiæ. † Item naturales iura legitimorum in certis tantum caſibus habent, vt ſcilicet vna cum legitimis parentibus ex materna linea ſuccedant l. pen. C. ad Orfi. & etiam ſine eis. vt in § item quæſitum. inſt. eo. & eorum parentibus ex paterna linea in certis tm̃ caſibus, & certa parte. §. diſcretis. & ſeq. in auth. quibus mo. na. effic. ſui. & authẽ. licet. C. de natu. lib. Item in alio caſu ſuccedunt pietatis intuitu, vt in l. vxor. §. codicillis. in fi. ff. de le. 3. Item quandoq; ſubſtitutus ab eis excluditur, d. §. ſi quis rogatus. & l. generaliter. §. cum autem. C. de inſti. & ſubſt. ſub cond. fac. Vnde extra eos caſus, maxime quo ad ſucceſſionem, non debent haberi pro filijs legitimis, nec vocari ad ſucceſſionẽ, put legiti
39 mi. Facit l. tribunus. §. cum aliquis. ff. de teſt. mili. & §. ut aũt. in auth. de non alie. & l. ius ſingulare. ff. de legi. & notant Pa. de Leaza. & Pet. de Ancha. vbi etiam Imol. in clemen. 1. de Baptiſ. ſ. q in actibus ſucceſsionum non ſit idem de eis iudicandum, quod de legitimis, licet quo ad paternum honorẽ ſic, vt ſolet notari. in l. 1. ff. de reg. iur. & extra eo. per Dyn. in proœmio. Plus dixit Benedic. de Plumb. in diſputatione ſua incip. ſtatuto Piſano cauetur. quod naturalis non comprehẽditur in l. vel ſtatuto non tm̃, ſi tractetur de fauore filij, d. l. filium diffinimus. & ibi Bald. & c. naturales. ſi de feudo fuerit controuerſia inter dominum & agna. & l. fi. ff. de iure delibe randi. & l. cum legitime. & l. lex natarę. ff. de ſtatu homi. glo. in d. clemen. 1. de baptiſ. & textus & glo. in l. ſenatoris filius. cum ſequentibus. & in l. liberos. ff. de ſenatuſ. Baldus in d. §. cum autem. Iacobus de Belui. in dicta l. parentes. ff. de in ius uocando. & Paulus de Caſtro in dicto. §. ſi quis rogatus. vbi etiam Alexander in verſiculo. male etiam uidetur. Verum etiam, ſi tractetur de fauore ipſius patris l. 2. §. primo. de ex-
33 cuſatio. tutorum. † Et ſi diceremus naturales filios in tali ſtatuto comprehendi, ſequeretur abſurdum, quod filia legitima excluderetur per maſculũ naturalem, & ſic quod plus haberet luxuria, quam caſtitas, contra. § final cum ibi nota. in authen. de reſtitutione, & ea quę parit. & notatur per glo. Ioannis Andreę in capitulo, ſtatutum felicis. in uerſicu. volumus. de hæreticis. in ſexto. & per Baldum. in l. libertinum. C. de inter. ma. & Cynus, Angelus, & Salycetus. in l. quiſquis C. ad legem Iuliam maieſta. Ad prædicta facit, quia nec iſti filij naturales ſunt in poteſtate, inſtit. de patr. poteſta. in principio. nec dicuntur de agnatione & familia patris l. tutelas. cum ibi nota. ff. de capitis diminuti. & §. uulgo. inſti. de ſucceſſio. cognato. & utalias dixi in tertio articulo principali, hoc ſtatutum cenſetur in dubio factũ fauore agnationis pſeruandæ, vt prouideat agnatis. Quę ratio ceſſaret in naturalibus tm̃ pro quo facit, quod in propoſito dicit Bal. in conſil. 65. incipiente, filia dictæ co ncubinæ quarto uolumine ſecũ
34 dum ultimam impreſſionem. † Vbi autem concurrent filii & filię naturales tantum in caſu, in quo ſuccedere poſſent, iuxta authenticam, licet. C. de naturalib. libe. cum iuribus, ſupra allegatis. Vel vbi ageretur de ſucceſſione materna ſeu maternæ lineæ, quo caſu naturales bene ſuccedunt. §. nouiſſime. inſti. ad S. C. Orfi. & quod habetur in l. ſi qua illuſtris. C. eo. tit. Si eſſemus, in caſu, quo ſtatutum fœminas propter maſculos etiam a ſucceſſione materna, & aſcendẽtium per maternam lineam excludat, an tũc per filios naturales filiæ fœminæ excludentur, videtur. dicendum quod ſic, quia qñ ſumus in materia indifferenti, etiam filii naturales comprehenduntur, ſecundum Baldum, in l. parentes. prope finem commentariorum, verſi. item facit ad aliam quęſtionem. ff. de in ius vocando. & Angelus in conſilio 30. alias. 33. incipi. domina Franciſchina, poſt Cynum in l. quiquis. C. ad legem
35 Iulia. Maieſta. volentes ex hoc, quod † ſtatutum diſponens, quod filii & nepotes non ſoluant gabellam ſibi relictorum, trahatur etiam ad naturales, quod ſequitur Petr. de Ancha. in repetione capitu. canonum ſtatuta poſt medium, verſiculo ultra prædicta quęro, ſi ſtatuto cauetur, de conſtitutionibus. Facit quod dicit Ioannes Andreas in additionibus, Speculato. in titulo qui filii ſint legitimi. verſiculo quęſtionem de ſtatuto, vbi poſt Guido. de Suz. in authentica, ex comple
36 xu. C. de inceſtis. nup. dixit quod † ſtatuto diſponente patrem teneri ad damnum datum per filium, tenetur pater emẽdare damnũ datum per filium naturalem licet ſecus ſit in inceſtuoſo, eo quia filius naturalis filii nomen habet. Ad idem etiam facit quod dixit Benedictus de Plumbi. in quodam conſilio inſerto inter conſilia Angeli ſecundum ordinem, aliquorum, numero. 354. alias. 355. & in relictis ita uult Ge-
37 minia. in d. c. ſtatutum fœlicis. † Cum enim ſumus in materia indifferenti, ſola natura videtur conſiderari. facit. l. 1. C. de impo. lucra. li. 10. & d. l. tutelas. & d. l. ſi ſpurius. & d. §. vulgo. Hinc diſpoſitio legis ciuilis loquens de ſucceſſionibus, ſe referẽs ad aſcendentes & deſcedentes ex linea fęminina, procedit etiam in naturalibus, prout videmus in Senatuſconſulto Tertulliano. §. fin. inſtitut. ad Tertullianum. & in Senatuſconſul. Orficiano, inſtitutio. ad Orficia. §. nouiſſime. & in l. ſi qua illuſtris. C. eodem. Et propterea Imola indubitanter voluit in d. §. ſi quis rogatus. naturales comprehendi in concer
38 nentibus lineam maternam, inferens ex hoc quod † ſtante ſtatuto, quod coniuncti compellantur ad compromittendum, licet non comprehendantur non legitimi de agnatione paterna, quia quo ad eos non dicuntur coniuncti, tm̃ quo ad matrem & coniunctos per matrem, bene comprehendẽtur, cum inter eos bene ſit coniunctio, cognatio, & proximitas, dicto §. uulgo. & in d. l. ſi pſurius. & l. ſi ſuſpecta. §. de inofficioſo. ff. de inof. teſ. & quod no. Cynus in auth. itaq;. C. commu. de ſucceſ. Ad idem facit, quia † iura volentia coniunctũ
39 poſſe agere pro cõiuncto, iuxta l. primam. §. primo. cum ibi nota. ff. iudica. ſol. & l. exigendi. C. de procura. procedunt in naturali, ſaltem pro matre agere volente, ſecundum Imolã in d. §. ſi quis rogatus, vbi etiam Alexander. & Hoſtien. in c. nonnulli. de reſcrip. & ſolet notari in dicta l. exigendi. Facit etiam ad hoc quia ſecundum magis communem opinionẽ, poteſt mater inter filios naturales teſtari coram duob. teſtib. iuxta l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. C. de teſtamen. p ibi notat. & plene per Alexan. in dicto. §. ſi quis rogatus. Sed in contrarium faciunt iura & deciſiones doctorum in præcedenti membro allegata, per quæ patet tales naturales nõ comprehendi in l. vel ſtatuto, ẽt vbi agitur de parentum fauore, non aũt ſolummodo, vbi agitur de ipſorum naturaliũ fauore. imo ſecundum Ale. in d. §. ſi quis rogatus in verſicu. ſed licet. & in uerſic. ex prædictis habemus. †Magis communis concluſio eſt, quod diſpoſitio iuris ciuilis regulariter nõ
40 comprehendat filium naturalẽ vel illegitimum & hoc not. Paulus de Ca. in conſi. 69. incipiente, ſuper eo. & plenius in conſilio 183. incipiente in cauſa, quæ vertitur. in uolumine antiquorum conſiliorum ſecundum primam impreſſionẽ poſt Cynum & Baldum in dicta l. quiſquis. vbi mouetur inter cętera, ex eo, quia communi vſu loquendi intelligimus de filiis legitimis & naturalibus, non de naturalibus tantũ. ex quo infert, quod ſtatutum de cauſis compromittendis, non habet locum in naturalibus tantum. ſequitur late Alexander in conſilio ſexageſimo incipiente, uiſa legitimatione. ſecundo volumine. Prædicta uult Petrus de Ancharano. in conſilio ſeptuageſimoſeptimo. Et iccirco Angelus in dicto. §. cum autem. & Cynus. & Imola in lege, cum patet. §. volo. ff. de legatis ſecundo. dixerunt quod in priuilegiis & reſcriptis Papę non comprehenduntur in dubio naturales qa non præſumitur princeps, in dubio de tali prole cogitare,

cum

Source : BIU Cujas

cum eos abhorreat, & nō niſi in certis caſib. ut fuit prędictū, ad ſucceſſionē admittat. Facit quod dixerunt Rayn. & Bald. poſt Dy. in d. l. cum pater. §. mater. & Bar. in l. item in poteſta te. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris. & dixit Ang. in l. iube mus. C. ad Trebel. quod per diſpoſitionem illius. l. non comprehenduntur naturales. Ipſi. n. inuicem coniuncti eſſe non vīr, niſi quo ad matrimonium. l. non facile. §. affines. cū gl.
41 ff. de gradi. iūcta d. l. ſi ſpurius. † Vnde tales fratres ex eodem tantum patre, inuicem non ſuccedunt, vt no. Cy. in authen. itaq; . C. commu. de ſuc. Bal. & Ang. in l. fi. C. unde cogna. Bal. in l. in teſtamento. in nona q. C. de teſta. mil. Ang. in §. fi. in au then. qui. mo. nat. effi. ſui. & eſt glo. ord. in l. hac parte. ff. unde cogna. fortius dixit Io. An. in addi. Spe. in rub. de ſucceſ. ab in
42 teſt. in fi. quod † ſtante ſtatuto præferente proximiores ulteriorib. in gradu, filius materteræ legitimus præfertur nepoti ex ſorore paterna naturali. Et licet iſte articulus apud me non ſit ſine difficultate, tñ puto attenta cōi opi. ſupra relata hanc ult. opi. tenendam & maxime per no. per Pau. de Caſ.
43 in d. conſ. 183. ubi examinando † an & quando prouiſio legis comprehendat naturales, dicit quod quando ſumus in caſu, in quo tractetur de alterius præiudicio, non comprehendit naturalis. l. lege Iulia. §. hoc capite. ff. de nupt. ſed ubi tractat de honore, commodo, ſeu beneficio ipſius naturalis, iuxta gl. in clem. prima de baptiſ. Item ubi diſpoſitio eſt mere ciui lis uel iuris poſitiui, ſīm Guil. de Cu. in l. parentis. alias eſt. l. libera. C. de ſuis & legit. & in d. l. generaliter. §. cum aūt. Item quando uerba proferuntur a ſtatuto, per no. per Bal. in d. l. qſ quis. & deciſiones Ang. in d. conſ. 30. & Imo. in d. §. ſi quis ro gatus. reprehenditur ibi Ale. & reſpondet, ut ibi per eū, quæ concluſio maxime procederet in terris eccleſię, uel ubi eſſemus in diſpoſitione ab eccleſia emanante, cum eccleſia naturalibus conceptionibus reſiſtat. Ita dixit Gem. in di. c. ſtatutum. poſt Ang. in d. conſ. 30. Et prædicta multomagis procederent in ſpurijs & uulgo quęſitis. d. §. uulgo. & §. ſi aduerſus. inſt. de nup. & quod no. Bal. in d. conſ. 64. & Ang. in d. conſil. 30. & Pau. de Caſt. in d. conſ. 69. & Bart. in l. ſi gener. ff. de his, quib. ut indi. & Panor. in c. tanta. qui fil. ſint legi. & Ale. in d. conſ. 60. ubi plura bona dicit, & multomagis inceſtuoſis. ar. c. primo 35. qō 5. & notatorum in l. quia ſemper. ff. de in ius uocan. & per Bal. in l. parentes. ff. eo. ti. & gl. in d. l. ſi quas illuſtris. cum ibi no. per doc. & in d. § nouiſſime. inſti. ad ſenatuſ conſ. Orfici. facit text. in l. ſi quis inceſti. & in auth. ex com-
44 plexu. C. de incep. nup. † ubi patet, ꝙ tales non merentur filii uocari, & omni beneficio iuris ſunt priuati. §. 1. in authenti. quibus modis naturales efficiuntur ſui. & authen. licet. in fi. C. de natu. lib. Et ita conſuluit tam in taturali, quam in ſpurio. Corn. conſ. nono, incip. memini. quarto uolumine. & Ludoui. Bonon. late conſ. 58. prædicta poſſent limitari, niſi ſtat. tales naturales ad ſucceſſionem habilitaret, ut colligitur ex nota. per Bar. in l. hæredib. § fi ff. ad Trebel. Et per Ale. conſi. 159. 2. uol. & Cor. conſ. 131. 2. uolum. pro cuius limitationis
45 ueritate eſſet † uidendum de ualiditate talis ſtatuti, de quo per Bart. & ſcribentes in l. teſtamenti factio. ff. de teſtament. cum concordantiis, de quibus ibi per Alex. in apoſtillis. et in l. Seius. in prin. ff. ad Trebell. et per D. Andr. Sicul. in c. in præ-
46 ſentia. de probatio. † Quid econtra, an pater naturalis comprehendatur in ſtatuto, puta quod ſoluto matrimonio ſine liberis, dimiam lucretur marirus, & alia dimidia ad proximiores deueniat, an pater naturalis, uel ſpurii ſuccedat in alia dimidia. Alex. conſ. 150 2. uolum. & non eſt materia noſtra. Quando lex conſiderat ſolam naturalem cauſam reuerentiæ uel affectionis, appellatione parentum ueniunt etiā naturales, ſecundum doctores, & dominum meum in l. parentes. ff. de in ius uocan. cum concordantiis ibi ſignatis, &
47 non eſt etiam materia noſtra. Quarto quæro, † an mulier prætextu ſtatuti præferentis maſculos fęminis, excludat per legitimos. Iſta eſt ſubtilis & difficilis quæſtio, & partem negatiuam tenuerunt Baldus in conſ. 102. incip. In Chriſti nomine eſt conſiderandum. quarta parte, ſecundum ultimam impreſſionem, & in quodam alio conſil. incip. In nomine do-
48 mini, de iure communi. motus, quia † legitimatus non proprie eſt legitimus, nec de propria ſignificatione continetur appellatione filii, iuxta l. filium. diffinimus. ff. de his qui ſunt ſui uel alieni iuris. Hoc idem uoluit Bened. de Plumbi in diſputatione ſua incipien. cum ſtatuto Piſano. quarto dubio principa. motus inter cætera, per tex. in l. 1. ff. ſi tab. teſta. nul. exta. & per gl. in l. Gallus. §. et quid ſi tantum. ff. de lib. & poſthum. & quia ſi ſecus diceremus, ſcilicet quod prætextu talis ſtatuti filia legitima & naturalis excluderetur per legitimatum, concurrerent circa idem duo ſpecialia. Vnum ſcilicet quod legitimatus admitteretur ſicut legitimus & naturalis. aliud, quod filiæ fęminæ præferretur, contra text. cum gl. in l. prima. C. de dotis promiſſione. nec debet eſſe melioris cōditionis legitimatus quam filia legitima & naturalis. §. & quoniam varię. in auth quibus mo. na. eff. ſui. quod dixit Roma. in l. ſi is, qui pro emptore, de uſucap. fore abſurdum Hinc
49 dixit Bal. in c. per tuas de maiori. & obedien. ꝙ † ſtatutum, ꝙ filia non ſuccedat ſtantibus maſculis, niſi in untia. intelligit limitare portionem ēt legitimati, vt in plus non ſuccedat. dicto. §. & qm̄ varie. & ita poteſt intelligi. §. illud. & §. reliqui. eo. tit. dum ęquiparat legitimos & legitimatos, ſecundum Ale. in l. ſed ſi hac. §. patronum. ff. de in ius uocan. & illud dictum Bal. refert & ſequitur Ale. in l. neceſſariis. ff. de acq. hæ. & in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Trebel. & Rom. in d. l. ſi is, qui pro emptore. & Benedictus de plumbi. in diſputatio. præalleg. Prædictam ſententiam ſequitur Anto. de But. in c. tanta qui fil. ſint. leg. & in c. per venerabilem. eo. tit. vbi dicit
50 quod † ſi ſtatutum loquatur de filiis legitimis, non comprehendetur legitimatus, ēt per ſubſequens matrimonium, ꝙa debet intelligi de ligitimo naturaliter, & non ficte, prout eſt legitimatus. licet ſecus eſſet ſm eum, vbi uerbum, legitimus proferretur a iure communi, per glo. in c. innotuit. in uerbo coniugata, de electio. Eandem opinionem ſequitur & dicit æquiorem Ful. in l. fi. de iuſtitia. & iure. & in conſ. 62. inci ſtante ſtatuto ciuitatis Veronæ. vbi dixit. ex communi vſu lo quendi iſtos non venire appellatione filiorum. Idem tenuit, Paul. de Ca. in d. l. cum acutiſſimi. & in l. fin. C. de his, qui ve. æta. impe. motus ex prædicto vſu loquendi, & quia verba debent intelligi in potiore ſignificatione, ſ. de legitimo & natu rali, per textum in d. l. fi. ubi dicit hanc partem ſibi videri veriorem. Idem voluit ipſe Pa. de Ca ꝙ ſ. 121. incipien. ſuper eo. in antiquis. Et idem voluit Rom. in d. l. ſi is qui pro emptore. vbi late examinat hunc articulum, & dicit, quod plures doctores ſuam ſententiam ſecuti fuerunt. Idem voluit Imol. in l. ſi quis ita. §. fi. ff. de leg. 2. vbi Cu. dicit hanc opinionē ęqo rem, ſīm lecturam antiquorum Et hanc opinio. dicit cōmunem dominus Franc. Cur. in conſ. 63. incip. ſuper memorata. verſ. tranſeamus modo ad ſecundam dubitationem. vbi dicit ſe ita ēt alias conſuluiſſe, & quod conſ. ſuo ſe ſubſcripſerunt clariſsimi doc. d. Bartho. Soc. & Vicen. Palleotus, & ſubdit quod ſīm hanc opi. fuit alias iudicatum per clariſsimum, D. Ioan. de Beſutio Mediolanen. & hoc idem tenuit ipſe. D. Fran. Cur. in conſ. 18. inci. clarus vir. vbi ſubſequenter ponuntur prædicta conſilia dominorum Bartho. Soci. & Vincent. Palleoti. tenentium prędictam ſententiam, prout dictum fuit. Et ita etiam conſuluit Do. Decius conſi. 52. incipi. viſo, eleganti conſilio. ubi hoc maxime dicit uerū in diſpēſatis. & pariter etiam ita conſuluit D. Soci. conſ. 246. inci. eleganter. primo vol. ubi dicit hoc maxime verum in legitimatis per
51 comitem palatinum, qui regulariter non pōt legitimare in præiudicium filiarum, niſi expreſſe ſit in priuilegio ſibi conceſſum, ſubiungendo ſuper hoc quid operetur clauſula, dū modo in præiudicium filiorum maſculorum non fiat legitimatio. Et pro, corroboratione huius opi. facit, quia licet donatio reuocetur per ſuperuenientiam liberorum. l. ſi vnquā. C. de reuo. dona. non tamen reuocatur per legitimationem filii poſt donationem factam, ſecundum Bald in l. ſecunda. in fi. C. ſi quid in frau. pa. & in l. prima. C. de inofficioſo teſtamento. Facit gloſſa. in dicto capitulo, innotuit. quæ dicit
52 quod legitimatus non dicitur legitimus, ſed tanquam legitimus. & Baldus in dicto conſilio. 161. dicit, quod † non dicitur decedere cum filiis legitimis, qui decedit cum legitimatis. & Baldus in l. etiam. C. de appellationibus. dicit quod legitimatus, dicitur imago legitimorum. Et ideo differt a legitimo tanquam ſimilitudo ſeu imago ab eo, cuius imaginem repreſentat. Et propterea ibi Salycet. dicit quod
53 † legitimatio non facit eſſe eſſentialiter legitimum, inferēs ex hoc, quod etiam legitimatus per principem de patris uoluntate, non erit legitimus ſed legitimatus. & dicit Bal. in c. fin. de tranſlatione prælatorum, quod legitimatus aſsimilatur homini medicato a morbo, in quo ſemper remanent alique citatrices. & idem Baldus in capitu. 1. de conſtitutionibus. dicit & legimatio eſt ſimilis alchimiæ, quæ facit apparere quod non eſt, quia legitimatus figuram legitimi gerit, ſed non eandem ſubſtantiam. Propterea ipſe Bal. in l. eam, quā. in uerſiculo, quæro vtrum legitimatio. C. de fideicommiſsis. dixit quod legitimatus non eſt vere legitimus, ſed ficte, & ꝙ
54 † legitimatio habetur ad inſtar poſtliminii, quod retrotrahitur, & fingit hominem ſemper fuiſſe in ciuitate. l. 1. C. de ca. & poſtli. re. & l. ſi quis filio. §. pe. ff. de iniu. ru. Et dixit Bal. in l. Paulus. ff. de ſta. ho. quod legitimatus dicitur filius abuſiuus. & ſecundum Bal. in c. 1. de con. licet gerat legitimi naturam non tamen gerit in eadem ſubſtantia, per tex. in §. filium. in uerbo machinatione. in auth quib. mo. na. effi. ſui. Ideo Bal. in l. manumiſsiones. ff. de iuſti. & iure. aſsimilat legitimatum baptizato, quia ꝑ baptiſmū non ſumus in illa primæua puritate, in qua creatus fuit Adam. Et in legitimato ex priuilegio quod ficte dicitur legitimus. no. Ant. de roſel. in ſuo. tra-

Source : BIU Cujas

ſtatu legitimationum.& Ia.de Belui. in §.trib. in auth. quib. mo.na effi.ſui.Bal. & Imo.in d.l.ſi ita quis. §.fi. ff.de lega.2.& Bal.in apoſtillis in c.ſine culpa.de regul.iur.in 6.& dicitur filius fictus iure ſpāli, ſm Pan.in d.c.per venerabilem.& Bald. & Ang. in l.2.C.de iure aure.anu. & Pet.de anc. in conſ.262. Plus dixit Iac.But.in proœmio C.& in conſ.incip.thema.tale
55 proponitur.q̄ †nec comes palatinus,nec etiam princeps poſſunt ſpurios facere legitimos, ſed bene p̄ñt exæquare legitimis.& facere eos loco legitimorum haberi . & clarum eſt q̄ ſtatuta non trahuntur ad caſum fictum.l.3.§.hæc uerba . ff. de neg.ge.& l.1.ff.de fonte,vbi Bar. cum uul. Pro eadem ſnīa facit,quod ſub dubio dixit Ang.in l.iubemus.in princi.C.ad
56 Trebel.q̄ illa † lex loquens de filiis primi gradus, non trahatur ad legitimatos,maxime quia eſt correctoria & ſtricte intelligi debet,vt ibi in fine dicitur . Ad idem adducit Roma. in d.l.ſi his,qui pro emptore.q̄ in ſimili diximus ſupra in præcedentib.quæſtionibus de adoptiuis,vt per eos fœminę non excludantur.cum verba debeant in dubio naturaliter intelligi iuxta.l.fi.C.de his qui ve.æta.impe.& quia legitimatus & adoptiuus æquiparantur.l.filios.C.de muni.& origin. lib.10. l.1.ff.ad muni.cum gl.& l.cum legitime.ff.de ſta.homi.& vi-
57 demus,vt dictum fuit in quæſtionibus.s̄.allegatis,q̄ †conſtitutio nouiſſima augens legitimam filiorum, non habet locum in adoptiuis,uel arrogatis,& pariter nec in legitimatis, ſecundum gl.in §.1.in verbo,hoc obſeruādo. in auth. de tri.
58 & ſemiſ.Intuper† legitimati principis beneficio tunc demū admittuntur ad ſucceſſionem,cum nullus ex vere legitimis ſupereſt.§.generaliter.in auth.qui.mo.na.eff.ſui.& auth.præterea,la ſecunda.C.de natu.libe.vnde extantibus fœminis legitimis& naturalibus non debet ſuccedere legitimatus.Ad idem facit,quia ſtatutum & conſuetudo æquiparentur. l. de quibus.ff.de legi.§.ex non ſcripto,inſti.de iure natura, genti.
59 & ciui.ſed †conſuetudo feudorum loquens de filiis,non extēditur ad legitimatos.c.naturales.ſi de feu. fue. contro prout ibi concludunt aliqui doct.Hoſti.in c.lator.qui filii ſint legiti.Pan.in d.c.tanta.co. tit.Ergo nec ſtatutum.Idem in pacto, quia non cōprehendit ſub ſe ciuiliter habilem,ſed naturaliter. vt probatur in l.ſancimus.C.de nup. & q̄ no.Bal. Saly. & Pa. de Ca.in d.l.ſi.C.de his.qui ve.æta.imp.de conceſſione in emphyteoſim ab eccleſia facta. & conſequenter idem debet eſſe in ſtatuto,p̄ l.nō impoſſibile.ff.de pa.& gl.in rub.C.de dec.
60 decu.li.10.facit ēt, q̄a factum†ciuiliter,non debet æquiparari facto naturaliter,niſi vbi hoc reperitur expreſſum,ſm doctri.gl.16.q.1.c.placuit.& in c.ſuſceptum. de reſcrip. in 6.facit.l.ex ea parte.§.inſulam.ff.de ver.ob.& l.Statius.§.Cornelio.ff.de iure fiſ.unde ſi in nulla parte ſtatuti reperitur,q̄ legitimatus cōcurrat cum legitimo & naturali, nō licet extēdere ſtatutum ad legitimatos. Ad idem adducitur,quia diſpoſitio legis & teſtatoris ęquiparantur. §.diſponat.in auth.de nuptiis.cum ſimi.ſed diſpoſitio teſtatoris non comprehendit, ciuiles filios.d.l.ſi ita quis.§.fi.& l.fideicommiſſum.ff.de con
68 di.& de.& l.ſi quis.poſthumos.ff.de libe.& poſth.niſi in caſu ſpāli.l.Herennius.§.Lucius.ff.de cond.& de.Ad idem facit, quia principis reſcriptum ſuper legitimatione, non vī debere trahi ad ſtatutum, de quo non præſumitur princeps cogitaſſe,tanq̄ ab eo ignoratum.c.1.de conſti.in 6 iuncta.l.mī de cedēs cum uul.ff.de inof.teſtamen.Item iura abhorrent ſpurios.d.c.per uenerabilem.qui fil.ſint legi.& dixi in præcedēti.q.vñ merito de eis,q̄uis legitimatis, non videntur ſenſiſſe ſtatuentes.Ad idem facit q̄ dixit Bal.in l.ciues,& incol.ver.
61 quęrit gl.C.de appel.q̄ †ſtatutum loquens di ciue.in dubio, debet intelligi de originario,no aūt de recepto per gratiā. de quo dicto dubitabat Pa.de Ca.in d.l.ſi.C.de his,q̄ ve.æta.impe.Et cum iſta opinio,tranſit dominuus meus Laſ.in repe.l.ſi is,q̄ pro emptore,ver.iuxta ptædicta.ff.de vſuca. vbi dicit hāc opinionem veriorem & magis cōem,vbi tenet prædicta opi
62 nionem,quod †ſtatutum limitans quo tam ſuccedendi filiæ ſtantib.maſculis,cēſeatur ēt pariformiter limitare legitimatis,& cum ampliatione de qua ibi.Cōtrariam aūt opinio.tenuit Bal.in d.l eam, quam.in ver.item fuit quęſitum. & in l. cum.acutiſſimi.uer. quæro nunquid nāturales filii. C.de fideicom.motus,quia legitimatio ſe extendit ad ſtatutū,quod
63 recipit paſſiuā interp̄tationē.l.1.§.lex Fal.ff.ad le.fal. †ponūtur.n.legitimati in vero ſtatu legitimorum , licet nō hēant verū principiū.Facit. §.illud.in auth.qui.mo.na.eff.ſui.& hāc opinionē tenuit Pau.de Ca.in l.ſed ſi hac.§.patronū. ff.de in vocan.in fi.comm.& in l.ſi ita quis.§.fi.ff.de leg.2.& in ru. C. de iure au.anu.& in conſ.236.incip.dicendum eſt.in uol.ant. cōſil. ſiñ primam impreſsionem.dicen.q̄ tunc filia non pōt impugnare teſtamentum legitimato hęrede inſtituto,& loquit in legitimato a comite palatino,ſeu ab hēnte ptātem a principe. Tales .n.ſecundum eum dñr legitimi,& nihil.a legitime natis differūt.§.illud tñ,uer. ſi ergo licentia. in auth. qb.mo.na.eff.ſui.& §.ſi qs igit ibi,nihil a legitimis diſterētes.

in auth.qui.ma.na.effi.legi.Hoc idem voluit ipſe Pau.de Ca. in cōſ.222.inci.ſuper primo dubio.eo.vol.ſm eandē impreſs. vbi approbat ſupradictas deciſiones Bal. motus quia legitimatio conſiſtit in iure.nam ſicut quem eſſe ſui iuris vel in patria poteſtate,eſt meri iuris. §.1.inſtit.de pa.pote.ſic ēt quem eſſe legitimū,vel non, eſt meri iuris, cum ab ipſa natura hæc dīa non fieret. §.liceat.in auth.q.mo.nat.effi.le. & ea q̄ ſunt iuris,non recipiunt fictionem,ita vt ſi lex aliquem faciat ſui iuris,vel legitimum,cum non eſſet,iſtud faciat ſecundū veritatem,per no.per Bar. in d.l.ſi is q̄ pro emptore.verſ.itē quęritur,vtrum iſta fictio.& ibid.Pau. de Ca.ff.de vſuc. & Bal.in l.nuper.C.de nat.lib.& hoc vī probari in l.2. C.de iu.au.anu.
64 †vbi libertus reſtitutus natalibus,dī eſſe vere ingenuus. Facit tex.in l.imperialis.ibi quaſi nunq̄ ſeruiuiſſent in verbo p̄ſenti ſanctione,ibi omnino macula &c.C.de nup.& in hanc opin.videtur inclinare Alex.in d.§.patronum.vbi ēt hoc firmat.d.præceptor meus,& in l.adoptiuum.ff.de in ius vocan. & idem Dñs meus Laſ.in l.cum filiofa.col.fi. ff.de leg.1.& ita tenet idem Ale.in conſ.2.primo volu.repetito in conſ.87.ſecūdo vol. & D.Pet.in l.liberi.per illum tex. C.de colla.& ita late concludit dñs præceptor meus in d. l. cum acutiſſimi. vbi dicit,quod ita bis conſuluit, & quod ita fuit iudicatum . idem tenuit Mar.Lauden.in diſputatione, quam fecit Papię incip.Augerius Scio patre.in verſ.an ſi ſtat. faciat mentionē
65 de legitimo.motus,quia † filiorum appellatione veniunt ēt legitimati ex quadam iuris interpretatione,per no.in ſimili per Bald.in l.vnica,in verſic.& hoc facit ad quęſtionem.C.ſi ſer.ex.ſe emi manda.& per Io.And. in reg. pro poſſeſſore. in mercu.de reg.iur.in 6.dum voluit ſtatutum loquens de poſſeſſore,habere locum in eo,qui dolo deſijt poſſidere. Item, quia iura diſponentia ſuper teſtamentis habent locum,non tantum, ubi teſtamentum ualet ex ueritate, verumetiā ubi valet ſecundum fictionem,iuxta l.1. §.fi. ff.ad legem Falcid. Ad idem facit quod dixit Io.And.in addi. Spe. in rub.de ſucceſ.ab inteſt.circa fi.de†ſubſtitutione facta, ſi deceſſerit ſine
66 filiis legitimis & naturalibus, ut ſubſtitutus excludatur pro legitimatione, quæ opinio eſt communis, ſecundum Alex. & Moder.in l.generaliter.§.cum autem. C.de cond.inſtit.& in d.conſ.2.& in conſ.25.& 67.primo vol.in conſ.229. ſecun
67 do uolumine. † Eſt enim bonum argumentum de ultimis uoluntatibus ad ſtatuta.imo ſtatuta magis regulantur ſecūdum naturam vltimarum uoluntatum quam contractuū, ſecundum Bar.in l.1.poſt glo.ibi. C. de ijs qui vt indi. & in l. omnium.C.de teſtamentis. & in l. non ſolum. §. morte vbi Imo.ff.de oper.noui nuntiatio.& Bal.poſt Nico. Matha in l. penultima.C.de uerbo.ſignificato. & Pet. de Ancharano in conſi.162.incipiente , viſis & diligenter perſpectis.& Ro.in conſ.123.& 396.cum ſimilibus.& in prædicta ſententia fuit reuerendiſſimus.d.præpoſitus Mediolanen.nunc Cardinalis in d.c.per venerabilem.in verſic.ſub hac quæſtione. ubi ſuc
68 cinte & remiſſiue tradit,an & quando in materia ſtatutaria filiorum appellatione ueniant legitimati.& in uerſi.10.quæro.& in 15.q. & ibidem Zochus dum dixit, q̄ legitimati in materia fauorabili,etiam in ſtatutis ueniūt appellatione legitimorum.Nam talia ſtatuta præferentia maſculos fœminis ſunt fauorabilia,ut dixi ſupra in tertio articulo principali.ſequitur Anto.de Roſel.in tractatu legitimationum , primo libro,in prima parte,uerſi.ultimo eſt uidendum. & in 2. lib.uerſicu.cauſam ultimam. Quidam autem diſtinxerunt inter legitimatos per conſequens matrimoniū, & alios modos legales,de quibus in capitu.per tuas.qui filij ſint legitimi per glo.& doctores in authenti.quibus mod.na.effi.legiti.& legitimatos per principem ſeu principis reſcriptum, uolentes quod legitimati per ſubſequens matrimonium,uel alios modos legales excludant fœminas & comprehendantur in ſtatutis appellatione legitimorum.& quod ſecus ſit in legitimatis per principis reſcriptum,q̄a dato quod non poſſit negari eos eſſe vere legitimos, nō tamen ſunt legitimi de iure cōi,ſed de iure ſpeciali,de quibus ſtatutum non cēſetur cogitaſſe,maxime in prędicium aliorum,ſeu ad effectū alios excludendi arg.l.Iul.ff.qui & a qui.ſed cenſetur cogitaſſe de legitimatis de iure communi.& ita tenuit Ant.de But.in d. c.per venerabilem.in ulti.q.qui filij ſint legi.ubi ita limitat & corrigit ea,quæ dixerat in c.tanta.co.ti.quem refert & ſequitur Pau.in d.c.tanta.in notabilibus,& Pau.de Caſt.in l.fi. C.de his,qui ueniam ęta.impe.ubi mouetur ex cōmuni uſu loquendi,& in conſi.223.inci.ſuper eo,quod primo loco.in uolu.antiquorum conſiliorum, ſecundum primam impreſſionem.alias eſt 176. eodem uolumine ſecundum ultimam impreſſionem.ubi ſtat cum hac ſententia,p̄p authoritatem
69 ipſius Ant.de But.† Iſta.n legitimatio per ſubſequens matrimonium eſt fauorabilis,& facit legitimos quo ad omnia,& facit matrimonium cēſeria principio contractum,ſm not. per docto.maxime Panor.in dicto c.tanta.& Hoſtien.in dicto

Source : BIU Cujas

cto c.lator.eod.ti. & Ia.de Beluiſio ac doc.in d.c.naturales.ſi de feu.fue.contro.Legitimatio autem per reſcriptū, eſt odio ſa, vt ibi notatur & per Pau.in d.c.per venerabilē. qui fil.ſint legi.Bal.& Ang.in l.2.C.de iu.au.anu.& Pet.de Anch.in cōſil.242.& Ante.de Roſel.in tractatu legitimationum, cum ſimili.Ideo eſt reſtringendum, vt not.in locis prędictis. Facit c.odia.de reg.iur.in ſexto.& l.cum quidā.ff.de lib.& poſthu.Ex prædictis apparet hunc paſſum non eſſe ſine difficultate,in quo modernus Bonon.in trac.dotium,vltima parte,
70 in 59.q.nihil audet firmare.†Puto concludendum,quod ſtatutum iſtud habeat locum in maſculis legitimatis indiſtincte,etiā in legitimatis per principis reſcriptum, ſeu p̄ comitē palatinum, maxime quando ſtatutum vtitur nominibus naturalibus,puta ſi dicat,extantib.filijs vel maſculis, ſicut dicebat Fulg.in d.l.ſi.ff.de iuſt.& iu.Pro quo facit,quod notat Bar.in l.tutelas.ff.de capi.dimi.iunctis his, quæ dixi ſupra,in prima & in 3.q.Nam iſti legitimati bene ſunt filij vel maſculi.Item habent vinculum ciuile propter ipſam legitimationem.Pro quo etiam facit,quod in ſimili concludit poſt multa dominus Ant.de Roſel.in tract.legitimationum.in 1.lib.
71 verſi.vltimo eſt videndum,de ipſa cauſa ſi.& domi.præpo. in d.c.per venerabilem.dum volunt, quod † ſi ſtatutum vel conſuetudo ſimpliciter vocet primogenitum ad ſucceſſionem, naturalis primogenitus poſtea legitimatus excludat ſequentes legitimē natos, non obſtante inhabilitate medij temporis l.non oportet.ff.de leg.2.Et idem in propoſito noſtro puto dicendum,ſi ſtatutum vtatur verbo, legitimis,puta ſi dicat,extantibus filijs legitimis & naturalibus,qa ſiue dicamus eos vere legitimos,prout voluit Bart.in d.l.ſi is q̄ pro emptore.cum concor.ibi allegatis,maxime per Rom.quod dicit Pau.de Caſt.in d.l.ſi.C.de his,qui ve.ęta.impe.communiter teneri per doc.res eſt clara,ſiue dicamus eos ficte legitimos,ex quo per oīa legitimis æquiparantur,idē erit ex paſſiua interpretatione,iuxta l.j.ff.ad lege Fal.cum concor.allegatis,quia vbi per omnia caſus a iure communi æquiparantur,prouiſio in caſu vero,trahitur ad fictum,vt dixi late ſ̄.in 6.arti.prin.in 4. membro,in prima q.& alibi ſæpe incidēter. Ex quibus duobus fundamentis patet reſponſio ad correctoria,præterquam ad c.naturales. in quo eſt ſpecialis prouiſio per rationes ibi traditas,& quia in generali diſpōne & ſic legitimatione non veniunt feuda,vt ibi notatur & dixi ſupra
72 in 8.arti.in 23.q.Prædicta†concluſio limitatur,vt non procedat ſi ſtatutum diceret,quod filij legitimi & legitimæ nati fęminas excludant,quia prę̄ſuppoſito quod legitimati poſſint dici vere legitimi,non tū dīr legitime nati ſecundū Rom. in d.l.ſi is,q̄ pro emptore.qa non ſunt ex iuſtis nuptijs a principio nati,iuxta l.filium diſſinimus.ff.de his, qui ſunt ſui vel alie.iur.Idem ſi diceret ſtatutū de maſculis ex legitimo matrimonio natis,ſm Ang.in conſ.75. inci. per reformationē, cum ſeq.alias incipit,poſita pro conſtanti.& Pa. in quodam conſi.incipiē.in quæſtione vertente.quod non eſt inſertū in
80 volu.ſuorum conſiliorū.& Ant.de Roſel.in Trac.legitimorum 1.parte.verſi.vltimo eſt videndum.vbi loquitur q̄n ſtatutum dicit de legitime natis.& domi.præpo. mediolanen. nunc Cardinalis reuerendiſſimus in d.c.per venerabilem.& late D.Fran.Cur.in conſi.35.inci.ſtatuto ſeu capitulis lanuę. in ver.venio modo ad ſecundum.vbi loquitur in caſu Ang. & in conſ 73.Faciunt no.in ptopoſito per Bal.in l.ſi quis poſt humos.in prin.& in l.Gallus.§.ſi eius.ff.de lib.& poſthu.& in l.Lucius.la 2.ff.de hære.inſti.& Bal.in d.l.Pau.in 1.lectu.in fi. ff.de ſta homi.& But.Pan.& Imo. in d.c. tanta. dum volunt appellatione legitime natorum,nō venire legitimatos. De quo etiam per Ant.de Bu.in d.c.per venerabilem. & Ange. in diſpu.inci. nobilis quidam genere.Bal.Alex.& Moder. in l.generaliter.§. cum autem.C.de condi.inſti.& Alex.in d.cōſil.2.& 67.1.volu.& per d.And.Sicu.in repe.l.cum acutiſſimi C.de fideicōm.Bal.in l.in vrbe.ff. de ſtatu.ho.Imo.in l. ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad Treb.& in l.ex facto.ff. de vulg.& pupil.Facit quod dicam ſ̄.proxime tertia limitatione ſubſequenti.Secundo†limitatur prędicta concluſio, niſi ex communi vſu loquendi legitimorum appellatione non cōprehēderentur legitimati,per no.in propoſito per Paul.de Caſt. in
73 d.l.fin.C.de his,qui ve.ęta.impe.facit l.librorum.§. quod tū Caſius.ff. de leg.3.cum ſimili.quem cōem vſum eſſet neceſſe probare,licet Pau. de Ca.illud ponat pro conſtanti,dicens q̄ legitimatio ſtat in hoc nomine.& hoc ſequitur Imo.in d. §.ſi quis rogatus.& in d.l.ſi ita quis. & Ale.in conſ. 25.1.uolu. inci.circa primum.& in conſi. 6.incipiente,viſa legitimatio
74 ne.1.volumine,& Do.Franciſ.in dicto conſil. 16. Tertio † limitatur,niſi de mente ſtatuti contrarium appareret,ſecundum Marti.de Lau.in diſputatione prædicta,incipiente, Augerius Scio patre &c.dum tenuit prædictam concluſionem quam firma ui,quem ſequitur Dominus Franciſ.Curt.in dicto conſilio 73. incipiente, Super memorata. infereus ex
75 hoc ad ſtatutum excludens fęminas propter maſculos ex eodem vel altero matrimonio natos, vt non cōprehendat legitimatos,quia ſtatutū loquitur de natis ex matrimonio,& certum eſt legitimatos nō eſſe natos ex matrimonio.Pro quo faciunt,quę dixi.ſ̄.proxime in prima limitatione, & notat.per Bald.& Imo. in d.l.ſi quis. §.fi. ff.de lega.ſecundo,quæ mens ex verbis colligitur,vulgata.l.non aliter.ff.de le.tertio.& l.ille aut ille.§.cum in verbis, eodem titulo,quod maxime verū
76 eſt in caſu prædicto,qa†dictio,ex,denotat cauſam immediatam & proximam.l.1.§ ex incendio.& ibi Barto. ff.de incen. rui. naufra.& l.ex hoc iure. Et ibi Bartol.Bald. & Moderni.ff. de iuſti & iure.& l.non dubium, vbi etiam Bart.& doctor.ff. de legi. Pan.& moderni in c. inter dilectos, de fide inſtru. qd̄ procedit etiam in legitimatis per ſubſequēs matrimonium, quia non dicuntur nati de matrimonio,ſecundum Bal.in d. l.filium diſſinimus.ff.de his,qui ſunt ſui vel alieni iur.quē refert & ſequitur dominus Franciſ. Cur.in conſilio.ſ̄.allegato. Quarto limitatur prædicta concluſio, ex mente Paul.de Caſtro in d.l.ſed ſi hac.§.patronum.ff.de in ius vocan.vt procedat in legitimato.†Secus autem,ſi aliquis eſſet ad actum ſuc
77 ceſſions tantum habilitatus, quia in tali non eſt ſublatus defectus originis. Mouetur per illum tex.in.ver.ſed ſi ius.vbi libertus,qui impetrat ius aureorū anulorū,quia cum eo diſpēſatur, non autem natalibus reſtituitur,debet nihilominus reuerentiam patrono. Secus,ſi natalibus reſtitueretur,ex quo
78 infert q̄ ſtante ſtatuto,q̄ filia non ſuccedat niſi in eo,quod ſibi a patre relinquitur,& quod plus petere poſſit,ſi contingat extare maſculū legitimatū,quo ad quędā,& quædā nō,puta q̄ poſſit ſuccedere ex teſtamento, nō autem ab inteſtato nō ſit locus ſtat.ita qd̄ filia poterit petere ſupplementum legitimę,inſtituto dicto legitimato hærede vniuerſali. Quod ſequitur dominus præceptor meus in d.§.patronū,& in l.quiq;. §. prætor ait.eo.tit. vbi allegat Pa.de Caſt.in conſi.221.incip.ſu per primo puncto.& An.de But.in d.c.tāta. & in d.c.per venerabilem,vlt.quęſtione. Pro facit ſecundum eum, quia†legi-
79 timationes ſunt fauorabiles, diſpēſationes vero odioſæ, ut p̄ Gemi.in c.1.§.1.de filijs presbyte.in 6. & Pet.de.Anch.in cōſ. 418. incip. circa primum quęſitum,fuit ſatis expediens.Et ita conſuluit Corn.conſi.20.incipien.memini.4.volum.Faciunt quæ dixit Soci. in conſi.41.incipiente,viſo indulto.2.volum. Et hanc limitationem puto tenendam,quamuis Pa.de Caſt. in conſi.ſ̄.allegato videatur aliter ſentire,dum vult, q̄ legitimatus ad actum ſuccedendi ab inteſtato,quo ad illum actū, & quo ad effectum,vt ex teſtamēto inſtitui debeat,vel poſſit habetur pinde,ac ſi ad omnes actus fuiſſet legitimatus, & excludit ſubſtitutū datum eius patri ſub cōditione, ſi ſine liberis deceſſerit.De cuius dicti veritate non intendo hic diſputare,& Alex.in d.§.patronum,videtur ſentire contra dictam limitationem,licet habeat eā pro dubitabili,&pro fortificatione huius limitationis facit,quod uult Anto.de But. in d.c.tāta.& in d.c per venerabilē,dum vult,† q̄ diſpenſationes quę non reducunt ex toto ad primæuam naturam,non operātur vt etiam in materia iuris cōmunis taliter diſpenſativeniant appellatione legitimorum.Plus voluit Maria.in tractatu cita,in ſeptimo articulo, quod in diſpenſatione, quo ad quid, exigatur cauſæ cognitio,& citatio eorū,qui lędi poſſunt,allegat. Petr.de Anchar.in dicto conſilio 243.incipiente,ex tenore priuilegij,& Ioan.Andreæ in conſi.incipien.viſis,& conſideratis,de quo aliquid dicā infra in ſexta limitatione.Quin-
81 to†limitari poteſt dicta concluſio,vt non procedat in legitimato poſt hæreditatem delatam, per not.per Barto. & doct. in l Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de lib.& poſtum.& per Bal. in d.conſil.102.4 parte, ſecundum ultimam impreſſionem. Sexto limitauit prædictam conclu. Moder.Senen.d. Bartho. Socin. in d.§.& quid ſi tantum.ver.tertia,& vlt. concluſio,vt non procedat, quando filia ad legitimationē filij vocata nō
82 fuiſſet,quādo,ſ. filia per ſtatutum in totum excluditur, cum pater non potuiſſet eam in totum excludere, ſiue ſi non excludatur in totum, ſed in minus legitima,quia eadem eſt rō vt filia citari debeat,etiam viuo patre,cum nō ſit in mera patris poteſtate,filiam excludere a legitima. Tūc enim eſt filia citanda,quia per actum legitimationis contingit illā excludi, iuxta tradita ibidem per Bart.& alios.Et hoc idem uoluit prafatus.d doct.in d.conſi.18.incip.iuxta eius ſtylum,dominus labia mea&c.eleganter,&ſubtiliter inſerto inter cōſilia domini Fran.Curtij.vbi ad hoc allegat Pet.de Anch. in cōſi. 421.incip.circa primum.Pro quo facit,quod voluit Io.And.
83 in regula,ſine culpa.de reg.iur.in mercu.q̄ † legitimatus per ſubſequens matrimonium, non auferat ſpem ſucceſſionis acquiſitā iure primogenituræ,& quod voluit Io.de Imo. quē refert & ſequitur Gemi.in c.grādi.de ſup.negli.prę̄la.in 6.dū volunt, q̄ dicta Bart.in d. §.& quid ſi tantum, procedant,q̄n pater pōt bonis ſuis conſanguineos priuare, inferentes, q̄ ſi rege decedēte ſine filijs contingat deferri ſucceſſionē cōſanguineo,

Source : BIU Cujas

guineo, non poteſt filius regis naturalis ſine illius cõſenſu legitimari. Quod etiam vult dominus Franc. in d. conſi. 16. Fa-
84 cit, quia † qui non poteſt priuare, non debet facere aliquid, cuius prętextu per legem vel cõtractum inſurgat priuatio, not. per Bal. in l. hac edictali. C. de ſecu. nup. & in l. ea lege. verſ. 3. quæro. C. de cond. ob cau. & l. 1. vlt. q. C. qui admit. & Bar. in l. peto. §. fratre. ff. de le. 2. & in l. codicillis. §. matre per illũ text. eo. tit. Sed contrarium huius limitationis vult idem. d. Franc. in d. conſ. 73. in ver. 6. ex capite, vbi vult prædictam limitationem procedere, vbi quis diſpenſetur contra ſtatutum, nõ autem vbi ſimpliciter legitimatur, vt ibi latius per eum. Eſt tamẽ aduertendum ad tenorem reſcripti, per quod cõceditur poteſtas legitimandi, ſecundum Pa. de Caſt. in conſil. s. allegatis & notata late in dictis conſilijs, cum duobus ſequenti. 237. & 73. inſertis in volumine conſiliorum ipſius domini Frãciſci Curtij. Ad quorum dicta breuitatis gratia me remitto. Et ſi quis vellet videre hanc materiam diuerſo ſtylo & p̃ ſex caſus examinatam, videat dominum Ioẽnem de Crotis, ortũ ex ciuitate Aquis, noſtræ vicina, in repeti. d. l. ſi is qui p̃
85 emptore. de vſuca. Quinto quęro, † an fęmina excludatur p̃pter exiſtentiam agnati vel maſculi nõ ſucceſſibilis, Breuiter regula eſt q̃ non, etiam ſi tales maſculi vel agnati cõditionaliter nominentur, vt per Corneum conſi. 12. incip. in hac, & 341. incipiente, multa. in prin. 1. volum. & 48. & 97. in principio 2. uolumine, & 207. incipien. viſo tertio, uolumine, & 84. incl. in hac. & 27. incipien. de hac verſi. ſed tunc videndum. 4.
86 volum. Et fortius hoc procedit, † ſi ſtatutum excludat fœminã propter maſculos, qui actu ſuccedant, quia exigitur q̃ ſint ſucceſſibiles & actu ſuccedant, ſecundum Corneũ conſ. 125. incipiente, alias ſecum. 4. uolumine, cum qualitas ſtatuti ſit verificanda, vt ibi, iunctis his, quæ dicentur. j̃. eodem 7. quæ-
87 ſtione. Quod autem dixi † maſculos etiam poſitos in cõditione, debere eſſe ſucceſſibiles, ut excludant fœminã, intelligit, quando ad eorum commodum fęminæ excludũtur, ut dicã j̃. in articulo ſequenti, prima quæſtione, ita quod ſaltẽ tacite inuitentur, ut ibi. alias autem ſi fęminæ excludantur p̃p̃ ſolam exiſtentiam alicuius, qui nec expreſſe, nec tacite ad ſucceſſionẽ inuitetur, nõ eſt neceſſe, q̃ talis ſit ſucceſsibilis; ut p̃ Corneum conſi. 98. incipiente, In hac, maxime. 2. uolumine, & dicetur. j̃. eo. 6. q. circa finem, & etiam dictum fuit. s̃ 6. art. principali. 3. membro. 3. q. Et ſecundum Corneum conſi. 95. incipiente, in hac 2. vol. quando excluſio eſt præciſa, puta q̃ mr̃ filio nullatenus ſuccedat, non attenditur an agnatus uocatus ſuccedat, quo agnato nõ ſuccedente poterit amita ma-
88 tri præferri. † Et ſi ſtatutum dicat, q̃ ſi quis deceſſerit ſine deſcendentib. maſculis, patrui vel alij agnati ſuccedant, nõ eſt neceſſe, q̃ tales deſcendentes ſint ſucceſsibiles, quia non uñr inuitari ſecundum Corneum conſilio. 246. incipiente, uidetur, 2. volum. & 61. incip. licet uerſic. nec obſtant adducta. 4. vol. & quod dicetur. j̃. hac eadem quæſtione. uerſi. Nec obſtat, cum verſic. ſeq. q̃ ſi non extent maſculi, quorũ contemplatione fœmina excluditur, clarius q̃ tũc fęminę ſuccedere poſsit, non obſt. ſtatuto, ut per Corneum conſil. 135. incip. primum. in prin. 1. uolum. & conſi. 249 in ci. uidetur 2. uolum. & 32. incip. videtur, & in conſi. ſeq. 4. uol. & pulchre conſ. 61.
89 inci. licet. eo. vol. † Stat ergo concluſio, q̃ fęmina quę cõtẽplatione maſculi vel agnati excluditur, non excludatur p̃p̃ exiſtentiam talis, ſi nõ eſt ſucceſsibilis. In quo paſſu, quia põt quis non ſuccedere multipliciter, primo videamus de inhabili & non ſucceſsibili ex diſpoſitione legis, ſtat. vel cõſuetudinis, puta in deportatis, ſeu exbannitis & ſimilibus, & quidẽ dicendum eſt, q̃ propter tales fęminæ nõ excluduntur, ſecũdum Bart. in l. 1. §. quidam filium, per illum text. ff. de contrata. & per tex. in l. ſi necẽ. §. ſi deportatus. ff. de bo. li. & in l. Gallus, §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſthu. vbi etiam Bal. ita
90 tenet, motus, quia † bannitus eſt priuatus commodo ſtatutorum ſuæ ciuitatis, & ſtat. non patrocinantur odioſis ſuę ciuitati, vt ibi per eum, qui ſe remittit ad ea, quæ dixit Bart. in diſputatione ſua incipiente, ſtatuto Lucanę ciuitatis. Et hanc opinionem ſequuntur Pa. de Caſ. & moderni, maxime dominus præceptor meus in l. 1. C. de hęredi. inſti. & Dom. Bartho. Sozi. conſ. 153. incip. pulchra. 1. uolu. verſi. ſed ad hanc. Et ex hoc infert. Barto. in d. l. 1. §. quidam filium. ad quæſtionem, in qua dicit ſe pluries conſuluiſſe, q̃ ſi ſupereſt filius, q̃ ſit de ordine fratrum minorum, non impediet ſuccedere filiam. Sequitur Corneus conſilio 32. incipien. uidetur. 4. uolumine. Idem dixit Bald. in l. fratres. in fi. C. de inoffic. teſtam. de eo, qui eſt de tertio ordine fratrum minorum. Prædictam ſentẽtiam ſequitur Dyn. in l. ſecunda. §. ſed ſi ſint ſui. ff. ad Tertul. & Bart. in l. 1. §. ſi pater in poteſtate. ff. de coniun. cũ eman. lib. in verſic. contra prædicta opponitur fortiter, & Bal. in l. ſi quis filiũ vltima. q. C. de inoff. teſtam. & in l. maximum vitium. de lib.
91 prę̃t. vbi vult † generaliter tale ſtatutum non excludere fęminã per non ſuccedentes, vel nõ ſucceſsibiles, & ſpecialiter p̃ fratrem minorem, uel renuntiantem hęreditati. & idẽ Bal. in auth. ingreſſi. in fi. commen. C. de ſacroſan. ecc. ubi loquit̃ de fratre minore. & Bal. in l. in ſubſtõne. ff. de uul. & pup. dicens tale ſtatutum intelligi debere de maſculis, ſi ſint hæredes, & extent tempore ſucceſſionis delatę. Idẽ uoluit Fulg. in conſi. 102. incip. præſuppoſito ſtatuto. & Ro. in conſil. 399. incip. ut præſens. uerſi. hoc autem. Fran. de Are. in conſi. 161. incip. in preſenti. Et D. Lau. in repe. §. cęterum. inſti. de legi. agna. ſucceſ. Et ad hoc facit, quod dixit Bal. in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. quem ſequitur ibi dominus Bapti. de ſancto Seue. quod † Statutum præferens primogenitum, debet
92 intelligi de habili & capace, quia beneficia legum capacib. ſunt ſcripta l. Lucius. §. Lucius damnas. ff. de leg. 2. & hęc procedunt, etiam ſi poſt hęreditatem delatam, ante tñ quam ſit adita, quis fiat incapax, ut quia fiat frater minor, ſecundum Bal in l. ſi mater. C. de ſuis & legi. Cum quo tranſit Franc. de Are. in d. conſ. 161. Et ex his patet, quod in excommunicatis, hæreticis, & alijs perſonis non ſucceſſibilibus, quas numerat glo. in §. legari. inſti. de lega. Et ſi aliqno tempore iſti inhabiles reperiantur habiles, cuius temporis incapacitas ſit inſpicienda, patet ex his, quæ dixi s̃. in 6. art. princ. ultimo membro. Nec prædictæ concluſioni obſtat ſecundum Bart. in d. §. quidam. authẽ. licet. C. de natu. libe. ubi qui non ſuccedit, impedit alium ſuccedere, quia reſponſio patebit ex his, quæ dicam in ſeq. Nec etiam obſtat l. filius ſa. §. cum quis. ff. de lega. 1. vbi filius incapax, vel non hæres, facit deficere condõnem, ſi quis ſine filijs deceſſerit. De quo tex. opponit Bar. in d. §. ſi ſint ſui. ga reſpõdetur, ſm eum in d. l. 1. §. ſi pater in po-
93 teſtate. ff. de coniun. cum eman. lib. q̃ † ibi filius erat poſitus in condõne. vnde non attenditur ſuccedat vel ne, quia ſufficit, q̃ ſit filius, cum in condõnibus merum factum ſimpliciter & ſine effectu conſideretur l. Meuius. & l. in condõnibus primum locum. ff. de condi. & demon. Sed in propoſito ſtatuti, maſculi & eorum exiſtentia non conſiderãtur per modum condõnis ſimpliciter, ſed ad finem vt ſuccedant, vt dicam in q. ſeq. & in arti. ſeq. 1. q. & dicta reſponſio tenetur per
94 Bar. & doc. in d. §. cũ quis. † Dr̃ etiam inhabilis ex diſpoſitione legis, quando adeſt ſtatutum, q̃ qui non ſubeũt onera cõmunis, non gaudeant beneficijs ſtatutorum, vt per Corneũ conſ. 61. incip. licet 4. vol. qui agnatus excludere valens fœminam, non admittitur, ſi non ſubit onera communis, quãtumcunq; clericus, vt ibi, de quo dicam j̃. eo. 11. q. Prædicta concluſio, dum locutus fui de bannitis, eſt limitatiua ſecundum ea, quæ dixit Bart. in l amiſſione. §. qui deficiũt. in fi. cõmen. ff. de cap. dimi. & per Bal. in d. §. & quid ſi tantum. iunctis notatis per Pau. de Ca. & modernos. in d. l. 1. C. de hære. inſtitu. & illam aliqui etiam limitarunt, vt nõ procedat, vbi bona banniti ſunt fiſco applicanda, quia fauore fiſci fęmina excludetur, quaſi bannitus excludat ſororem, & ei tanquã ab indigno bona auferuntur, per not. per Bal. in l. 3. §. vtrum ad Sylla. qui hoc non dicit, nec hæc limitatio videtur vera. prout etiam vult Lau. de Fano. in l. in quorum. C. de manu, Faciunt not. per Saly. in l. quiſquis. §. filij. ff. ad l. Iul. maieſta..
95 Siue igitur † ſtatutum dicat, q̃ extantib. filijs ex eodem patre, fœmina non ſuccedat, vel q̃ ſoror non ſuccedat fratri extãtibus fratribus ex eodem patre, ſtat firma concluſio, q̃ ſi nõ ſint habiles & ſucceſſibiles tales filij vel fratres facto legis ſtaturi, uel conſuetudinis, per eos fęmina nõ excludatur, ſecundum Bar. in d. §. quidam filium. per prædicta iura. Sequi-
96 tur Cor. conſ. 134. inci. eleganter. in prin. 2. vol. † Quid autem erit, ſi papa hęreditate iam delata, diſpenſet cum fratre minore, vt quia ei concedat ingredi religionem capacem ſucceſſionis, Bal. in d. auth. ingreſſi. in fi. tenet q̃ ſi hæreditas ſit agnita, non admittatur, quaſi hęc diſpenſatio tunc retro nõ fingat. Alias innuit ſecus eſſe. ſed ueritas huius dubietatis pẽ det ex nota. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſthu. dum tangunt, an bannitus reſtitutus admittatur ad bona & hæreditates iam delatas, vel acquiſitas. Et dixi in præce. q. 5. limitatione. Vbi autem contingeret iſtos maſculos eſſe habiles ad ſuccedendum, ita q̃ cum eis eſſet teſtamenti factio, ſed impedirentur in caſu occurrenti ſuccedere ex diſpõne legis, vel ſtatuti, puta quia ſtantibus ſtatutis prædictis q̃ ſoror non ſuccedat fratri extantibus fratribus ex eodem patre, contingat aliquẽ decedere relicto fratre ex patre tñ & matre ac ſorore ex utroque parente, quo caſu mater præfertur fratri, an ſoror prædicta poſſit cum matre ſuccedere, non obſtante tali ſuperexiſtentia talis fratris excluſi a matre ſibi nouerca, & quidem Bar. in d. §. quidam habebat. dixit q̃
97 ſic, quia † licet regulariter ablatiui abſoluti, ſicut ſunt illi, extantibus fratribus, vel filijs, reſoluantur in condõnem l. euictis. ff. de uſur. l. a teſtatore. ff. de condit. & demon. Tamen in propoſito faciunt diſpõnem, vt ſcilicet frater ſuccedat, & ſorori prę̃feratur, quaſi fauore fratris factum ſit ſtatutum, vt alias dixi. & dicam in artic. ſeq. Pro quo facit. l. ſeruo legato

§. ſi

Source : BIU Cujas

§.si testator.ff.de leg.1.& l.fideicommissi.§.cum esset.& §.interdum.ff.de le.3. Propter quod apparet, ꝙ soror excluditur a fratre, tanquam ad habente potius ius, & ideirco fratre excluso a tali matre, soror admittetur cum matre l.2.§.si sit ꝙ sanguinea ff.ad Tert.de qua materia plenius dixi in 6.artic. princ.in 3.membro, circa tertiam q.idem vult ipse Bar.in d. §.sed si sint sui. vbi generaliter loquitur de masculis non succedentibus, vt non excludant fœminas, dicens ꝙ statutū excludens fœminas extantibus masculis intelligitur de succedere valentibus, per d.§.si sit consanguinea. & l.siue.§.fi. ff. de iure pat.& l.si ex modica.§.fi.ff.de bo.libe. & alias cōcor. dedi.s̄ hacmet.q.& uult Ro.in d.l.1.in 3.col.C. qui admit. Et
98 ex his colligitur, †quid iuris sit quando supersit persona, quę vincit excludentem, vel concurrit, & non est exclusa, an sit locus statuto, de quo plenius dixi in d.3. q. & si contingeret, quem excludi a successione propter non petitum tutorem impuberi, dixi s̄.in 5.arti.prin. Et prædicta inducebam ad intellectum statuti Asten. disponentis ꝙ filia maritata a patre vel fratre, non succedat cum fratre vel fratribus in bonis paternis vel maternis, vt si contingat patrem ꝫxisse duo matrimonia, & ex prima vxore habuisse vnam tantum filiam, & ex secunda vxore habuisse masculos, ꝙ nō excludat filia primi matrimonij a successione matris propter filios secundæ uxoris, qui primę vxori sunt extranei, & nullatenus succedere pñt, quia filia non excluditur ꝓp masculos non successibiles. & qa bona matris peruenirent ad alias personas, quā ad
99 filios secundi matrimonij, ꝫ mentem statuentium. † Et qa statutum censetur sensisse de filijs & fratribus eiusdem matrimonij, iuxta l.cum vir. vbi ita tenet D.Soc.ff.de condi. & demon. & per no.ꝓ Bar.in d.§.sed si sint sui. Sequitur Marianus cons.84.incipiente, visa.& Cor.cons.314.incip. videtur 4.vol.& 242.inci.circa 2.volu.& Soc.cons.263.1.volu. & Decius cons.87.in fi.post Salycetum in l.femine.§.illud.C.de secun.nup. Et dixi latius s̄.8.arti.15.quæstione. Et etiam dicetur ꝫ.cod.30. q. magis ad propositum statuti nostri Astensis,
100 quam alibi. †An autem ea quæ non excluditur propter non successibiles, excludatur propter alios remotiores, dicetur
101 in q.seq. †Quid autem erit, si statutum expresse excludat fœminam propter eum, qui de iure communi succedere pōt, an intelligetur de eo, qui succedere potest exclusa fœmina, & tenet primum locū ea exclusa, puta patruo, qui ea exclusa reperitur proximior defuncti. an uero de eo, qui est paris gradus cum exclusa, puta de fratre, cum quo de iure cōmuni soror ad successionem, non existente statuto, cōcurreret. dominus Philip.Cor.cons.125.incip.alias 4.volu. dicit intelligi debere de agnato vel masculo, qui est in pari gradu cum exclusa, ne contingat eam per masculum remotiorem excludi. De qua materia dicetur ꝫ eo.in 14.& 16.q.ac vigesima.
102 Et ad ibi dicenda me remitto. †Et ista decisio facit ad hoc ꝓpositum, quando is, qui est paris gradus, non esset ex dispositione iuris successibilis, quod tunc fœmina non excludatur cum per masculos disparis gradus non censeatur fœmina
103 exclusa. Sexto quæro, †quid si masculi, quorum contemplatione fœminæ excluduntur, non succedāt facto testatoris. in hac quæstione est distinguēdum, quod aut testator excludit masculum pro parte tantum, vt quia pater instituat filiū in re certa, & extraneum hæredem faciat vniuersalem, & tunc secundum Bar.in l.1.§.quidam filium. in 4. quæstio. ff. de contratab. filia fœmina excludetur, quia talis partem habens facit alijs partem, & alios excludit, ac si totaliter succederet l.1.§.si aduersus. ff.si quid in frau.pa. Et facit partem in legitima, & impedit alios succedere, tanquam existēs, vt ibi loquitur Paul.de Cast. in consilio 347.infra allegando Fran. de Aret.in consil.49.incip. libenter, &c. Et Corneus consil. 125.incip.alias & 169.incipien.multę 4.uolu. Et aliqua dixi supra.in 10.artic.princip.in 4.q versicu.& prædicta. Aut vero masculus in totum excluditur, vt quia si est filius, aut nepos, quem nemo præcedit, sit exhæredatus. vel si est frater, sit præteritus a fratre, non instituta turpi persona. Et tunc dicit Bar.in l.1.§.si pater in potestate.ff de coniun.cum eman. li.loquendo in exhæredato considerandum esse, ꝙ exhæredatio assumit effectum post aditam hæreditatē, ita vt hæreditate non adita pereat exhæredatio.l. filium. §. sed cū exhæ
104 redatio.ff.de bo.pos. ꝫta. Et tunc †quod dr̄ exhæredatum haberi pro mortuo, iuxta tex.in d.§.si pater. procedit, cum hæreditas est adita, & exhæredatio confirmata. Et idcirco si nepos, quem filius exhęredatus præcedit, velit uenire per ꝫta. quæ oritur ante aditam hæreditatem, iuxta l.illud. in princ. ff.de contratab. vel vellet dicere testamentum nullum, non potest, cum eo tempore, quo tale ius oriri debet, pater exhęredatus, q filium præcedebat, non habetur pro mortuo, d.§. si pater.& l.si quis filio exhæredato in princ. ff.de iniust.rup. & irr.fac. testa. Sed si nepos vult uenire per querelam, quæ oritur post aditam hæreditatem, bene potest. Et pater exheredatus sibi non obstat, cum habeatur pro mortuo.d.§.sed cum exhæredatio. Facit.l.si proponas, & l.si pater. ff.de inoff. testam.cum ibi not.& quod plenius dixi.s̄. & secundum præ dicta est intelligendum, quod dixit Corneus.consi.126. inci. principale.in fine.& 134.incip.eleganter, ver. sed dicti nepotes.2.uol.& consi.42.incip. videtur.ver.nec obstat huic interprætationi.4 vol. Dum dicit, quod non tantum propter non successibiles modis prædictis, & de quibus in seq q. fœmina non excluditur, sed nec ēt per remotiores, qui ea exclusa ni-
105 hilominus non admitterentur. Ad quod facit, quia †agnatus non succedens, eo, quia alius agnatus eum præcedat, nō excludit fœminā, vel personam de iure communi succedētē, vt dixi late in 6. artic.princ.tertio membro 3. q. & vult Cor. consil.10.incip.transeamus, & per totum.3.vol.& 313.incip. circa primum 2.volu. Quibus præmissis, adiunctis aliquibus iuribus ad corroborationem prædictorum in proposito p̄sen
106 tis. q.. † dicit Bartol. ꝙ aut exhæredatio est annullata aliquo modo, vt quia non fuit rite facta, iuxta.l.non putauit. §.non quæuis, cum concor.ff.de contrata. Vel quia hæreditas ex testamento non fuit adita, iuxta. d. §.sed exhæredatio, & tunc perinde est, ac si facta non esset, & fœmina exclusa per statutū non succederet, cū exhęredatus tunc nō succedat. Aut uero filius masculus fuit rite exhæredatus, ita ꝙ nō potest rumpere testamentum, & tūc aut filia vult succedere tanqua sua, & non potest, quia tempore mortis defuncti filius masculus p̄cedebat, cum nō deberet instituī. d.§. si pater, & d.l.si qs filio exhæredato, in prin. Aut vult venire ꝓ querelam, quæ oritur post aditam hær editatē, & eo tempore, quo exhæredatio est confirmata, & tunc exhęredatus habetur pro mortuo, & pōt tunc filia succedere, per iura.s̄. de nepote allegata. Et hoc ēt tenuit. Bal.in l.fratres.in fi. C.de inoff.testam. De illo autem passu, an per tale statutum fœmina amittat iura suitatis, dixi late.s̄. in 10.artic.prin.in 3.q. Et prædicta conclusione præsupposita pro vera, esset limitanda, secundum Barto.in d. §.si pater, vt nō procedat, quando actus priuationis masculi, & trā-
107 slationis in alium esset vnus & idem, †puta si extet statutum quod mater non succedat filio habēti fratres carnales ex patre, & contingat fratrem decedere fratre præterito, ac matre etiā prærerita, & extraneo non turpi persona hr̄de instituto. Propterea quia frater priuatur facto defuncti, & actus priuationis non præcedit actum translationis hæreditatis in aliū, siue in illum extraneū. sed est vnus & idem actus. Et idcirco, qa licuit defuncto auferre vni, & dare alteri, ille frater impediet matrem sicut si succederet. secundum eundem Bart. qui idem voluit in consi. 191.incip. viso testamento, & sequitur Pa.de Cast. in consi.347. incip super primo puncto, secundū primam impressionem, & Alex. in l. Gallus. §. & quid si tantum, in versi.circa secundum casum. ff.de lib.& posth.& ibidem Franc.de Are. & dom. Fabia.in repe.auth.nouissima in 15.q.princ.C.de inoffic.testamen Sed si talis masculus, cuius fauore fœmina excluditur, esset filius vel descendens, tenens primū gradū, aut alia p̄sona, quam foret necesse instituī, vel exhæredari, non procederet dicta limitatio, secūdum Pa.de
108 Cast.in d. consil.347. quia †quando interuenit exhæredatio, actus inclusionis & exclusionis, nō sunt vnus & idē, sed sunt duo actus separari, vnus scilicet exclusionis talis p̄sonæ exhęredatæ ex expressa exhæredatione insurgēs, alius inclusionis extranei instituti, ex expressa institutione insurgens. Et ita ēt decidit Paul.de Cast.in l.1.ff.de inoffi.testam. Licet alia ratione moueatur, & propterea Barto.in d.§.si pater, figurauit casum in fratre præterito, qū non fuit turpis persona hæres instituta, qui potuit impune prętermi.l.cum fratres.C.de inoff. testam.& §.soror.institu.eod.tit. Sed si actus inclusionis & exclusionis secūdū fictionem essent diuersi, & separati, & secūdum veritatem forent vnus & idē, eo casu idem est dicēdū, ac si secundum veritatem essent diuersi, secūdum Bar.in d.§. si pater, puta si is, cuius contemplatione fęmina excluditur, esset talis persona cuius prętertitio pro exhæredatione hr̄etur iuxta.§.mater.insti.de exhære.liber. Quo casu actus exhæredationis subintelligitur, & ad hoc facit secundum Bar.in l.si patronus.in prin. ff. de bo.libe.& §.sed nostra.uer.sed cum testamentum. Insti.de succes. lib.inducendo, vt ibi per eū. Sed contra prędictam limitationem tenuerūt aliqui, quos refert & sequitur Pau.de Cast.in consi.347.incip. in puncto quæritur, in vol.antiquorum consiliorum, secundum primam impressionem, volentes quod quando facto testatoris excluditur masculus, qui præfertur fęminæ per stat, sit locus indistin
109 cte statuto. Eo quia † statutum est factum fauore masculorum, quo cessante nō debet esse locus statuto, nec excludi debet fęmina, quæ in consequentiam ad vocationē masculi excluditur, arg.l.filium.§.sed cum exhæredatio ibi, vt testamētum per omnia irritum. ff.de contratabu.facit.l.si iure.in rōne sui.ff.de le.3.& l.seruo legato.§.1. cum ibi notatis per Bar. & doct.ff.de leg.1.& per Barto.in l.2.§.fi.ff.de colla.bon.& cū

hac

Source : BIU Cujas

hac opi.tranſit Alex.inconſi.69.incipien.ſuper 1.uolum.ubi allegat Pau.de Caſ.in d.l.1.ff.de inof.teſt.& Ang.& Imo.in l. Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de lib.& poſth.Et. Ro.in l.ut liberis.C.de colla.& deciſio.Barto.de qua in d.§.ſi pater.uidetur confundi,ex his,quæ dixit ipſe Bar.poſt Cyn.in repe.l.pater filium.ff.de inof.teſtam.cum concor.traditis per Ale.in l.
110 plane.§.duobus.in fin.ff.de leg.1. Dum volunt,ꝙ ſi† teſtator inſtituat extraneum nō turpem perſonam matrem in re certa, fratrem vero prætereat, legitima matris ſit triēs,& fratres non faciant partem,licet excludantut per eundem actū& facto teſtatoris.Et iſta opinio videtur æquior,& comprobatur ex his,quæ latius dixi.s̄.in 10.in art. prin.4.q.2.& in ver.2.mē
111 bro principali.† Et hæc limitanda ſunt, niſi verba ſtatuti ſua deant, vt etiā per maſculos excluſos facto teſtatoris fęminæ intelligantur excluſę, vt in caſu in quo conſuluit Bal. in cōſ. 421.incip. ſuper eo. in 3.uol. ſecundum ultimam impreſſionem. Et prout eſt, quando caput excluſiuum eſt præciſum, non connexū cum incluſiuo,nec illum reſpiciens,prout dixi in præceden. q. Vt ſi ſtat.dicat. quod mater nullo modo filio ſuccedat,ſed ſit penitus a ſucceſsione excluſa,& aliunde vocet proximiores ex parte patris, ut per Corn. conſi.95.incip. hac.2.uolum.Facit quod uult idem Cor.conſ.98.etiam inci.
112 in hac. eo.nolum † Poteſt enim agnatus dici excluſus facto teſtatoris, ſi teſtator inſtituat extraneum,de qua materia dixi late.ſupra.in 10.artic.4. quæſtio.Vel ſi detur ſubſtitutus pu
113 pillaris filio.De quo dixi.ſupra.in 11.artic.3.quæſtio.in fi.† Et ſi ſit ſtatutum, ꝙ inteſtato vel inteſtabili ſuccedat ꝓximior agnatus de iure vel ex forma ſtatutorum ſuccedens,an ſubſtitutus pupillaris,tali præferatur,Corneus conſil.205.incip. quanquam.4.volum. Et ſi mulier excludatur propter maſculum infantem,cui datus eſt vulgaris ſubſtitutus,quando nullus nomine infantis adiuit,ultra ea,quæ dixi.in prędce.ſeu 11. art.3.q.circa fi.Poſſunt videri,quæ dixit Pet. de Anchar.con ſil.25.& quæ dicentur latius. ſ̄.in 13.artic. 6.q. Septimo quæ-
114 ro, † quid ſi maſculus ſit excluſus facto ſuo, puta quia nolit ſuccedere,vel renuntiauerit hæreditati,aut quia velit filiam ſecum admittere, Bart.in l.1. §. quidam filium in 4.quæſtio.
115 ff.de contrata.dixit,quod ſi† frater ſit excluſus pacto,quia aliquid habuit,& promiſit cum iuramento nō venire cōtra hæreditatem,facit partē alijs& alios excludit, ac ſi totaliter ſuccederet,vt in l.1.§.ſi aduerſus.ff.ſi quid in frau.pa.& facit partem in cōputatione legitimæ,& alios impedit ſuccedere tanquam exiſtens,quādo ſtatutum vult extantibus filijs vel fratribus,filias vel ſorores excludi. Et ſi talis frater foret prætitus a fratre,non rumperet teſtū,non inſtituta turpi perſona, quia inſtitui non debet.§.ſoror.Inſti.de inof.teſtam.& l.cum fratres.C.eo.tit.& ꝙ filius,qui mediante certa re,hæreditati renuntiauit,ita excludat filiam, ac ſi vīr ſuccederet, tenuit Franc.de Aret.in conſi.49.incip.cum tenuiſſet.motus ex præ dicta deciſione Bar.Pro quo faciunt quæ latius dixi.in prędce.
116 q.Vbi autem maſculus nollet omnino ſuccedere, vt quia renuntiaſſet hæreditati ſimpliciter,dixit Bart. in d.§ quidam filium.in 5.q.ꝙ non impedit ſororē,per tex.in d.l.2.§.ſed ſi ſint ſui.& ibi etiam Bar.ff.ad Tert.Sequitur Maria..conſi.85.inci. viſo.in fi.& Soci.conſi.116.inci.non poteſt.verſ. nec tunc 1. vol.Cor.conſi.141.1.vol.Nec ob.tex. in l.filiusfa.§.cum qs.ff. de leg.1.quia ut dictum eſt s̄.eo.arti.in 5.q.filius,ibi nō impediebat alios,eo quia haberet potētius ius in ſucceſsione,ſed quia conditionē alterius faciebat deficere. Sed in propoſito maſculi excludunt fęminas,quia habent potētius ius in ſucceſsione.Et eandem opi.tenuit Bald.in l.maximum uitiū,& ibi Saly.in fi.commen.C. de li.præt.& in l.in ſubſtitutione.ff. de vul.& pup.& Paul. de Caſt. in conſ.390.incip. ſuper primo quæſito reſpondeo.in prin.& Fulg.in cōſi.102.inci.præſuppoſito ſtatuto. & D.Lau.in rep.§.cæterum. Inſti.de le.agno.ſuc. & Corn.conſi.48.in fi.2.vol.Et Corn. conſi.134.in 2. uolum.
117 & in conſi.32.incip. videtur.4.uol.† Et ad prædicta faciunt, quæ dixi late.s̄.in 10.art.prin in 2.q.vbi tetigi,quid iuris,ſi maſculus nolit vti beneficio ſtatuti,ſed velit fęminā ſecū ad ſucceſsionē admittere ex forma iuris cōmunis,& cōcluſi ꝙ poteſt. Sequitur Soc.in conſi.153.inci.pulchra. 1.uol.ver.ſed ad hanc.Facit etiam, quod dixit Bal.in l.1.in fi.commen.C.de ſe
118 cun.nup. ꝙ† ſi mater non poteſt ſuccedere ex forma ſtat.propter maſculos, niſi in octaua parte,prout eſt ſtat. in ciuitate Tuderti,& maſculi repudient illud,applicabit ex iure accreſcendi matri.De quo latius dixi.s̄.in 9.arti.prin.in 10. q.Si autē filius ſeu maſculus deceſsiſſet in vita defuncti,hoc nō haberet difficultatem,quia eſſemus in meris terminis iuris cōmunis, ſecūdum quod filio nullum ius eſſet quæſitum.Et in propoſito notat.Salycer.poſt Vgolinum de Fontana,in l.1.C. de adul.Et Rom.in conſi.162.incip.ſuper puncto.uerſic.cæte
119 rum, & Soci.conſi.296.incip. in præſenti. primo volum† Sed ſi deceſsiſſet hæreditate nondum adita,ſed iam delata,an ꝑ cum fęminax ecluderetur, an vero ius excludēdi tranſmitte ret ad ſuos hæredes,dicam in arti.ſeq in 6.q.Facit quod dixi s̄.in 6.arti.prin.in 4 membro, circa 23.q. Vbi autem ſtatutū diſponeret,ꝙ quouſque ſuperuixerit maſculus,fęmina non ſuccedat,an ex morte maſculi ſine liberis,qui factus fuit hæres,fiat locus fœminę in ſuccedendo,dixi late.s̄.in 10. artic. prin.in 6.q.† Et ſi maſculus minor 25.annorum ſemel repu-
120 diet,ita vt fęmina admittatur, vel illam ad ſucceſſionem ſecum admittat,non audietur,volens in integrum reſtitui, ſecundum Bal.in l.non pro numero.in lect.antiqua.C. ad Orfi.Cuius.opi.eſt communis,vt per Soc.207.inci. in cauſa. in
121 fi.1.volu.† Quid autē,ſi ſint duo maſculi,quorū vnus adeat, & alter repudiet,dico ꝙ portio repudiantis accreſcit maſcu
122 lo adeunti,vt in præce.arti.† Sed hic quæro,quid iuris,ſi maſculus non ſit excluſus,non ex eo,quia non ſit de iure ſucceſſibilis,nec facto teſtatoris,nec facto ſuo ſit excluſus, vt quia ſit infans,qui decedat hæreditate non adita, an fœmina admittetur,Breuiter,aut fuit prouiſum de ſubſtituto, vt dictū fuit in q.prędce. videlicet 6.Aut nullus fuit ei datus ſubſtitutus,& tunc eſt materia,an dictus infans ius ſuum trāſmittat ad hæredes. De quo late dicam in art. ſequen. in d.6.q.Et aliquid tangit etiam Decius conſil. 87. loquens de infante,cui non ſit de ſubſtituto prouiſum, quia virtute ſtatuti præferē in materia ſucceſſionis ſorori,qui infans hæreditate non adita decedat.† Et ſi dubitetur,an fœmina excludatur per eum
123 qui ſtatim.deceſſit,vel momento fuit hæres,tangit Ant. de Bu.in conſ.20.incip.equitas.& vt dixi in 10.ar.1.q.videtur ꝙ ſic,in eo,qui fuit momento hæres.& faciunt no.in l.quod dicitur.ff.de libe.& poſthu.& in l.2.& 3.C. eo.vbi aliqui diſtinguunt,an is,qui ſtatim deceſſit, potuiſſet ſecundum naturā uiuere,an non, vt quia ſit natus in 6.vel 8.menſe.Quod ſi nō fuit hæres, eſt materia tranſmiſſionis, de qua ſupra. Octauo
124 quæro,† an fœmina excludatur propter agnatos ſeu maſculos ſucceſſibiles,qui non poſſunt iura agnationis conſeruare naturaliter vel accidentaliter,vt quia ſunt caſtrati vel eunuchi,vel aliter impotentes ad generandum,vel votum cō tinentiæ emiſerunt.Hanc q.decidit Bald.in conſi.280.incip. Martinus Ioannis de Florentia.inſerto inter conſilia Ange. ſecundum meam impreſſionem.dicens,ꝙ propter tales,fœ
125 mina excluditur,quia† debet attebdi communis hominum natura,nō autem alicuius ſpeciale vitium,cui communi naturę adhęrent legislatores,abſque exceptione vitij ſingulorum l.ſi quis poſthumos.in prin.ff.de lib.& poſth.& l.iuſto.§. non mutat.ff.de vſucap.& l.nam ad ea.ff.de legi. & in auth. vt matres debi.& creditri.§.quia vero.& ita tenet Lap. allegatio 101.inci.in ciuitate Floren.vbi dixit ꝙ talis hæreditas ita defertur fratri ſeu agnato apto ꝓductioni prolis,ſicut inepto,quia defertur infanti & cuiuſuis ętatis exiſtēti,& in mortis articulo conſtituto,quem conſtat non poſſe generare,& tam volenti continere, quam volenti vxorari,ac clericis & religioſis.de quibus dicam ſ̄.eo.artic.11.q. Et ita ſecundum eum obſeruat cōſuetudo,alias fieret nimis magna reſtrictio
126 Et de infante dixi s̄.in 8.arti.prin.in 15 q.in fi.† Itē mouetur quia naturale non accidentale vitium attenditur. quod fundamentum eſt intelligēdum de communi natura,prout dicebat Bal.facit l.2.ff.de adop.Facit quod dī in l.1.ff. ſo.ma.de muliere ſterili, vt gaudeat priuilegio dotis, quaſi ſola ratio ſtatuti non fuerit,bona remanere in agnatione,quia alias ſequeretur,ꝙ agnatus qui fœminam excludit, non poſſet bona alienare, ſed teneretur ſeruare filijs ſuis, quod eſt abſurdum,& aliter de conſuetudine ſeruatur. De qua ratione dixi s̄.in 3.artic.princip.Item ſequeretur,ſecundum eum alia abſurbitas,ꝙ ſi decederet frater ſine filijs,hæreditas deberet ad filiam redire,quia finita cauſa beneficij,finitur benificiū l.Titia Scio.§.vſuras.ff.de leg.2.Sed hoc non eſt verum, qa
127 † hæreditas ſemel acquiſita agnato,non poteſt ab eo abdicari,vt dixi s̄.in 10.art.5.q. Et cum prædicta ſentētia tranſit D. And.Sicu.in c.in præſentia.de proba. Et credo ꝙ hæc ſit veritas,quamuis quidam Doc.in conſ.222.inci.ex inaduertentia ſtatuitur.in fi.inſerto inter conſilia Ange.aliter ſenſerit, ſub dubio tñ forte,dicens,ꝙ ſi ſimus in caſu,in quo agamus de præferendo agnatum, qui teneret vltimum locum agnationis, fœminæ,forſitan non haberet in eo locum ſtatutum, quia tendit ad finem,vt bona in agnatione durent,vt prædictum fuit. & ad prædicta faciunt,quæ dicam in q.ſeq. Vbi autē ſtatutū præferret ſimpliciter maſculos fęminis, quia tunc ratio ſtatuti non reſpiceret fauorem agnationis,vt dixi in 3. arti.princip. iſta quæſtio non haberet dubitationem. Nono
128 quæro,† an ſtatuto excludente matrē vel cognatos propter agnatos,intelligantur etiam excluſæ tales perſonę propter fœminas agnatas, Bald.in conſi.290. incip. Martinus Ioannis de Florentia.inſerto in conſilijs Ange ſecundum meam impreſſionem,tenuit ꝙ non,quia communis opinio doc.eſt vt mens ſtatuentium ſit excludere fęminas propter agnatos mares,in quib. effectus dicti ſtatuti operatur,tam in pu-

blicę

Source : BIU Cujas

blicæ vtilitatis augmentum,quam commune, tam viuentium,quam morientium, quam etiam debitam & rationabilem oneris,& emolumenti compensationem. In fęmina enim non perpetuatur,sed finitur memoria agnationis l.,pnuntiatio.§ fi.cum l.sed.ff.de verbo.signific.& l.liberorum. in fi.eod.tit.& § fi.insti.qu. mo.ius pa.pot.sol.& ex hac ratione dixit Bal.vbi s. cp† verba statuti debent impropriari, ad finem,vt quis non intelligatur excluſus per fœminam agnatam. Quod etiam est de mente Bald.in consi.252.incip.statuto cauetur. circa medium.Sequitur Cor.cons.11.in princ. & 74.incip.de duobus.in fi.& 335.incipien.primum 1. volu. & in consi.270.incipien. de hac 4. vol. dicens cp tunc masculinum non concipit fœmininum,prout late dixi s.in 5. artic. princip.in 13.q & idem tenet Corn.consil 224.incipien.non sequendo 2.volu.dicens,cp†statutum excludens matrem ,ppter agnatos,non excludet propter amitam. Quod est intelgendum,nisi essemus in casu claro l.ille aut ille.§. cū in uerbis.ff.de lega.3. cum simi.Puta si statutum excludat matrem propter collaterales vtriusque sexus. Nam tunc etiam excludetur vterinusper amitam,secundum Ioan. And.in addi.Spec.in rub. de succes.ab intest.de quo late dixi s.in 6.artico.princip.in 3.membro 1.q. † Et si statutum excludit cognatos propter agnatos,amita non excludet vterinum, secundum Franc. de Are.prout aliqui referunt in consi. suo incip.super punct o mihi transmisso.licet aliter dixerit,secundum eos Bar.in consil.suo incip.viso puncto siue dubio,&c. Et si statutum excludat fęminam,puta matrem propter fratrem,non etiam excludit propter sororem,secundum Pau. de Cast.in consi.341.incip.hæreditas ptędicta.in volu. antiquo.consilio.secundum primam impressionem. Vult Corn, consi.74.incipien.de duobus.in fi.1. volu. vbi allegat consilium Bald de quo ibi,& ipse Cor.d.consil.271. in fi. Et si excludat filium stante hærede masculo,non excludet propter filiam filij.Pau.de Cast. consi.93.incip.proponitur.in vol.antiquorum consiliorum,secundum primam impressio.Facit quod de hoc dicam s. eo.in 18.quæst.in fi.† Hinc si statutum excludat matrem propter coniunctos de linea paterna,usque ad quartum gradum,fœmina agnata iutra illum gradū matrem non excludet, quia statutum habet prædictum respectum ad conseruandum bona in agnatione, secundum Do.Signo de Homo.in consi. 227. incip. in quæstione comprehensa,quæ opinio comprobatur , etiam quia in statutis correctorijs iuris communis,masculinum non concipit fœminum.vt per Dy.in l.1.ff.de ver.sig.& Bar.ibi & in l. si qs in tantam.C vnde vi.& in l.si quis id,quod ff.de iurisd. om. iud.Et per Archi.in c.si quis suadente 17. q.4. & in terminis per Do.Sign.in consi.154.inci.quæstio talis est,verum est. & in consi.s. alle.& ita etiam dixit Cor.d.consi.271.inci. de hac circa prin.4.volu.& d consi.74.incip.de duobus 1.uol.vbi dicit,cp ita consuluerunt Joan.de ligna. Ioan. de Fantu. & Richar.de Saly.sequitur idem Corn.consi.158.incip.de duabus. 2.volu.Quicquid in contrarium dixerit Alex.consi.115. incip.circa dubitationem.ante fi.2.uolu.Cum quo transit dns meus Jas.in l.si quis id,quod ff.de iurisd.om.iud.Quorū opi. uerba statuti Imo.quod non uidi,forte possent tolerare. lō secundum Cornеum consi.224.incip non sequendo 2. uol. †Statuto disponente, cp proximiores ex parte patris succedant in patrimonio,& ex parte matris in matrimonio, verbum,proximiores,intelligetur,hincinde,de masculis.intantum cp per fęminas hincinde non excludentur,quod intelligo,qñ constaret ex verbis vel mēte, cp fauore masculorum emanasset tale statutum,nō fauore lineæ agnationis.vel cognationis.de quo latius dixi s.in 5 arti.prin.13.q Hinc bene dixerunt Bal.& Moder.Peru.in l.1.C.de colla.quod statutū excludens matrem propter patruum, non etiam excludat propter amitam,& secundum Io.de Ana.in consi.4.Statutū excludens lineam maternam,& vocans agnatos,non videtur vocare velle fœminas agnatas.Ad idem facit, quod no. D.Fran.Cur.in consi. 9.inci.Ticinensi statuto.cum alijs concor.traditis per me.s.in 5.arti.prin.in 13.q.Vbi tetigi,an in talibus statutis masculinum concipiat fęmininum. Et si statutum præferat matri agnatos in successione,multominus excludet matrem filius sororis,q ęquiparat agnatis,secūdum Bal.in l.meminimus.C.de legi.tu.& Pau.de Ca.& Bal.in l.lege 12.tabu.C.eo.tit.& Pau.de Ca.in l.fi.§.in computatione. C.de iure delibe.in fi.commen.& do.Bapti.de Cacialu.in repe.l.om.popu.ver.item limita.ff.de iust.& iur.Maxime,quia in statutis non habet locum fictio,vt ibi.Et idcirco do. Ale. in l.maximum vitium.C.de lib.præte.Dixit, quod † statuto excludente matrem extantibus successoribus masculis,vterinus illam non excludet,nec auus maternus,nec alius de linea materna,& q non sit de agnatione patris.Et dixit Bal.in consi.85.inci.statuto ciuitatis Florentię.1.vol.secundum pe nul. impressionem. †Quod stante statuto Florentino, quod nulla mulier possit ab intestato succedere filijs vel filiab.extātibus ex persona defuncti aliquo filio vel nepote, ex patre, auo paterno,fratre,vel patruo,si cōtingat aliquem decedere relicta matre, & solo fratre vterino tm̄, mater per talem patruum non excludetur,quamuis proprie sit patruus,vt nota. Io.gl.quam communiter sequuntur doct in l.1. C.de succes. edic.quamuis secundum eum Pla.& Cyn.& quidā alij aliter tenuerint.Et hoc maxime verum est,secundum Bal.in cōsi. s.allegato in terminis prædicti statuti Florētini,in quo nominantur plures personæ agnatæ tantum, per quod apparet de mente statuti.l.fi.§.cui dulcia.ff.de vi.tri.oleoq; leg. Hoc idē voluit Ange.in consi.281.incip.Subtiliter & diffuse, per germanum meum,in fi.cum seq. deciditur. cp† soror germana non excluditur vigore talium stat.per fratrem vterinum,per rationem prædictam vt tale statutū extendatur ad personas mares agnatorum. Sequitur latissime Maria. consil.84.inci. uisis. Et dicam late.s.eo art.18.q. Nec prædictis obstat,quod dixit Pau.de Cast.in d.consil.271.incip.præsens casus,in fi.in volum.antiquorum consiliorum,secūdum primam impressionem,cp†si statutum excludat fœminas propter masculos descēdentes, habebit etiam locū in hæreditate materna, qa descendentes ex filijs masculis fęminarum dicuntur descendere ex linea masculina ipsarum,&sic non attenditur illa rō agnationis,quando verba sunt apta tam ad masculos,quam ad fœminas,vt per Alex.dicto consil.115.circa fi.quia hoc dependet ab his, quæ dixi s. in artic.8. a quorum & quibus successionib.&bonis fœminæ intelligantur excluſæ,in 2.q. Quę rō agnationis bene attenderetur, quando verba essent apta ad agnatos tantum, prout est, quando statutum præferret agnatos fœminis, quia tunc filius sororis non excluderet amitam,vt per Bal.in c.1.in ti.an agn.vel fi.defun.in vsi.feu. Et dixi in 3.artic.circa fin.Reliqua de vterino,dicam s. in 18. q.Nec etiam obstat ad prædicta decisio Bal.in l.si viua matre in princi.commen.C.de bo.ma.vbi dixit,quod †stante statuto, ne filia dotata succedat, talis filia dotata excludetur per aliam nō dotatam,cui decisioni concordat, quod dixit An. de Iser.in c.1.in prin.in uer.idem,si fuit dotata a sorore,de na. suc.feu.Vbi vult† constitutionem regni Siciliæ excludētem sororem dotatam a successione feudi fraterni, operari, vt soror nō dotata,& eius filij & filiæ & neptis non dotata, sororē dotatam seu amitam vel materteram excludant, quia hoc non facit sexus,nec rō agnationis ex mente stat.sed qualitas differentialis filiarum,super qua se fundat stat. quæ insurgit ex eo,cp aliqua sit dotata,vel non.Nec etiam ob.cp no.Bal.in consi.322.incip.factum tale est.in 4.par.fin pen.impressionē alias est in consi.48.5.vol.Vbi tenet,quod †stat.ciuitatis Aretij excludens matrem existente fratre, vel sorore, defuncti, vel filijs ipsorum, vel patruis,uel patruelibus defuncti,quod soror patruelis excludet matrem a successione fratris patruelis defuncti,quamuis in stat.hæc non dicātur,quasi stat.respiciat agnationem,& alia rō non possit reddi, & quia talis fœmina ben e sit agnata,ita quod in ea par sit rō,quæ in masculo,& consequenter idem ius.l.his solis.C de reuo.don.qa appellatione fratris soror cōtinetur.l.Lucius.§.quęsitū. ff.de le. 3.& l.tres fratres.ff.de pac.Et masculinum,concipit fœminum,secundum regulas iuris cōmunis.d.l.1.ff.dever.sig.& d. l.si quis id,quod, quia respōdetur, quod in volumine statutorum Aretij extat aliud statutum,disponens quod masculinū in quolibet capitulo concipiat fœmininum, si congrue pōt adaptari,prout etiā extat in hac ciuitate Asten.De quo passu late scripsi.s.in 5.artic.prin.13.q.† Item in dicto statuto pariformiter excluditur mater.per sorores agnatas, sicut per fratres germanos.Nam præcedentia declarant sequētia,vt in l. hæredes palam. §.sed si notā. ff.de te.& in l.si seruus plurium §.fi.ff.de leg.2. Licet posset hæc vltima solutio forsitam morderi, ex eo, quia in prędcedentib. pariformiter vocantur masculi & fęminæ agnatæ, & in sequentibus vocantur solū masculi inferioris gradus.quasi sit signum.cp statutum noluerit in sequentibus personis fęminas agnatas uocare.l.1. §.sinaūt ad deficientis. C.de ca.toll.& l.si seruus seruum. §.non dixit. ff.deacq.hær.Et per hoc credo non bene dixisse dominū Benedictum capram,in consilio 91 dum, voluit† statutum excludens matrem propter cōsanguineos proximiores, etiam eam excludere propter auiam paternam, licet bene credam quod auia impediat agnatos, tanquam non excluſa per statutum,& quod faciat locum matri,vt dixi.s.in 6.artic. principip.in tertio,membro 3.q.Illud puto verum,† quod licet fœminæ nō intelligantur vocatæ in casibus prædictis ad excluſionem aliarum,tamen si ponerentur in cōditione, propter earum superexistentiam,poterit cessare prouisio stat.ut stat. vocet aliquos si contingat defunctū,de cuius hæreditate agitur,decedere sine ascendētib.ex linea paterna.Nam si supersit auia paterna,cessabit dispositio statuti,secundum Pau. de Cast.in consil.444.incip. visis statutis in uolum antiquorum con-

conſiliorum, ſecũdum vltimam impreſſionem. Et ita etiam tenet Soci. conſi. 121. incip. viſa contingentia. 3. volum. Dicẽs
144 quod † ſtante ſtatuto quod dotata non ſuccedat cum fratribus, ſi de eis fuerint legitimi hæredes, filia fratris dicetur legitima hęres, per cuius exiſtentiam filia dotata excludetur. Iſta enim de iure comprehenditur in conditione, vt patet in l. 1. C. de condi. inſer. & in l. iubemus. §. finautem is. C. ad Tre. Item, vt dixi. s̃. eo. poſt Bald. prædicta concluſio limitatur, quãdo ſumus in caſu claro, quod una fęmina etiam per aliã excludatur, prout etiam vult Alexand. in dicto conſilio. 115. prope fi. cuius deciſionem non fui in deciſione ſua ſecutus. Quæ cõcluſio etiam limitatur, vbi frater excludens vel alia perſona ſemel fuiſſet hęres, quiaſi decedat cum filia fęmina
145 nihilominus talis † pſona ſemel excluſa, perpetuo erit excluſa, vt late dixi ſupra in 11 artic. princip. quinta quæſtione, iunctis his, quæ dicentur infra eadem quæſtione. Item limitatur prædicta concluſio, quando caput excluſiuum directo non reſpiceret caput incluſiuum, ſed excluſiuum eſſet pręciſum,
146 vt quia † ſtatutum, præciſe excludat matrem, dicendo quod mater nullo modo ad ſucceſſionem filij admittatur, ſed qđ ipſius ſtatuti authoritate ſit penitus excluſa. Nam ſi in alia parte eiuſdem vel alterius ſtatuti vocentur proximiores ex parte patris, mater propter amitam excludetur, ut per Corneum conſi. 95. incip. in hac, & conſil. 133. incip. quamuis 2. volum. quamuis in caſu Cornei dicto conſ. 95. mater fuiſſet excluſa, ſecundũ eũ, etiã ſi proximiores non ſucceſſiſſent, & in præcedentib. diceretur de maſculo & fœmina ſuccedere valente in ſingulari numero, & caput excluſiuum cõtineret duas vłes excluſiones. Et faciunt aliqua, quæ dixi. s̃. ea. q Et ex prędictis infertur ad aliam quæſtionem, an ſtante ſtat. ciuitatis Aretij, per quod excluditur fęmina a ſucceſſione mr̃na, auita, & proauita, exiſtentibus maſculis agnatis, prout ſupra filius ex filia excludatur a ſucceſſione auiæ, propter filiã ex filio, qui deceſſit ſuperſtite auia, & pũctus quæſtionis ſtat
147 in hoc, † an pp filiam ex filio, matre, vel patre ſuo prædefuncto, excludatur filia defuncti aui, patris, vel matris, & q nati ex ipſa filia ſiue maſculi ſiue fœminæ a ſucceſſione, ſ. ipſorũ patris matris & auorum. In quo puncto concludendũ eſt, ꝙ non excludantur, vt in effectu volunt Cy. Alberi. Saly. & Ange. in lectu. Paduana, in l. publico. alias prima. C. de adul. poſt Vber. de Bob. Oldr. Iac. de Are. & Vgol. de Fontana doctorẽ Parmenſem. Mouetur, quia tunc ceſſat ratio agnationis, vt in ſuperioribus dictũ fuit, nec poteſt tunc neptis ex filio, amitæ vel eius ſoboli obijcere, ꝙ teneat locũ patris, iuxta. c. ſi qs in ius alterius, de reg. iur. in 6. & §. cum filius. inſti. de hær. quæ ab inteſt. defe. & l. ſi filius a patre. §. 1. ff. de lib. & poſth. quia licet hoc verũ ſit, tamen neptis admittitur, vt ipſa, & vt fęmina, non autem vt maſculus, arg. l. non tantum. §. ſi emancipatus. ff. de contrata. & l. ſi quis in fi. ff. de inoffic. teſt. & l. adoptiuum, & l. ſed ſi. §. fi. & l. ſe. ff. de in ius vo. & l. Titia Seio. §. uſuras. ff. de leg. 2. Et videmus ſępe iura priuilegiare maſculos. l. 1. ff. de iure immu. Et quod notatur. in l. in multis. ff. de ſta. homi. Et hanc opi. etiam ſequitur Io And. in addi. Specu. in rubrica de ſucceſ. ab inteſt. in uer. ſimilem queſtionẽ. & Bar. in proprijs terminis, in l. liberorum, in ver. quæro, pone retento eodem themate. ff. de verb. ſign. Motus non rõne agnationis quia ſecundum eũ hęcratio eſt perſuaſiua, licet aliter teneã
148 in 3. artic. princi. † Sed quia filij appellatio de iure communi porrigitur ad nepotes, quãdo profertur ſimpliciter ſub ea appellatione, quia filius, ſecus ſi reſpectu alterus qualitatis, ut ibi per l. vltimam. C. de natu. libe. Et in prędicto ſtatuto filius excludit fęminã, non quia filius, ſed quia maſculus. Ita vt in fęminam non tranſeat ſtat. diſpoſitio, nec teneat locũ patris Et ita etiam tenet Pa. de Caſt. in conſil. 47. alias. 97. incipien. proponitur in Carſto ante fi. in vol. antiquorum conſiliorũ, ſecundum primam impreſsionem. Et Pet. de Anch in cle. 1. de Baptiſ. & Franc. de Are. in conſi. 132 incip. viſo ſtat. cõmu
149 nis Aretij, per prędicta fundamenta. Et maxime, quia † iſta qualitas, ꝙ excludatur fęmina exiſtentib. maſculis, debet ſu pereſſe tempore, quo defertur hęreditas. l. ex facto. §. ſi qs autem. ff. ad Treb. Et notat glo. in c. cum vxori. C. quando di. leg. ce. quod tempus eſt poſt mortẽ eius, de cuius ſucceſsione agitur. l. ſi Titius. ff. de vulga. & pup. & notatur. in l. ex facto. §. ne aũt. eo. tit. & patet in l. ſi extraneus. §. in dilectis. ff. de noxa. Et pro hac deciſione adducit Fran. de Aret. text. in cap. 1. de eo, qui ſibi & hęr. ſuis maſcu. in vſi. feu. Dum ibi maſculus natus ex filio fęminę, ad quam erat deuolutũ feudũ conceſſum ꝑ maſculis, & fęminis, excludit fęminã natã ex filio alio ipſius fęminæ eius patruo qui tex. requirit talem inuitatum ſub ea qualitate, quia ſit maſculus, ſupereſſe tempore mortis eius de cuius ſucceſsione agitur. Se eſt aduertendum, quia Barto. in d. l. liberorum. in loco. s̃. allegato, ſi bene eius verba cõſiderentur, loquitur quando ſta. excluderet filiam extantib. filijs maſculis, ſed ſi ſtat. non exprimeret de maſculis, ſed ſimpliciter diceret, extantibus filijs, innuit Bar. ꝙ neptis ex filio maſculo defuncto, excluderet filiam ſeu natos ex ea; dum Bar. non uult attendi rõnem agnationis præſeruandæ, ſed vult inſpici qualitatem, ſub qua filius vocetur. ſ. quia maſculus. & ita eundem Bar. intelligit & declarat Bal. in l. Gallus. §. inſtituens. ff. de lib. & poſth. in fi. commen. Et idcirco teneo, ꝙ Bar. in hoc male loquatur, qũ ſ. ſtatutum loquitur ſimpliciter de filijs, per prædicta. Idem tenuit Pau. de Caſt. in conſil. 418. in volu. nouorum conſiliorum, ſecũdum ultimam im-
150 preſſionem. Vbi dixit, ꝙ † ſtatutum excludens matrem propter parentes maſculos ex parte patris, debet intelligi, ſi ſint nati ex maſculis. quod non habet dubium, quia non pñt dici nati ex fęminis parentes ex patre patris. §. fi. inſti. de pa. pote. Sequitur late Maria. in conſ. 30. incip. proſequendo. cum
151 duabus ſeq. Dicens ꝙ † ſtante ſtat. ſub rubrica de ſucceſſionibus ab inteſta. quod parentes maſculi ex latere patris vſque ad quartum gradum incluſiue, capiendo gradus ſecundum ius canonicum, ſuccedant defuncto ab inteſtato in tribus quartis, excluſa matre, quæ ſolum ſuccedat in reliqua quarta parte, mater non excludetur per maſculum nepotem ex ſorore, quia ſicut mater hũius nepotis non excluderet matrem defuncti a ſucceſſione, etiam non excludit filius ſoro
152 ris, quanruncunque maſculus. Et quia † ſtatutum, quòd parentes ex ſobole vel progenie paterna vſque ad certum gradum excludant matrem uel fœminas, intelligitur de agnatione nõ cognatione. Primum probatur, videlicet de progenie, ſecundum Maria. in l. fi. C. de do. promiſ. & in l. dedit dotem. ff. de colla. bono. Secundum de Sobole, probat in l. duo fratres. ff. de libe. cau. & in l. officiales. C. de epi. & cle. De quo etiam dicetur ſ̃. eo. 19. q. vbi allegabo cõcor. Et ita etiam trã ſit Cor. conſi. 57. 2. vol. & ꝙ uerbum, parentes maſculi, intelligatur de agnatis, vult Bal. in c. 1. quemad. feu. ad fi. perti. in materia talis ſtatuti. Facit quod vult Bal. in l. quotiens. C. de priui ſchola. li. 12. quem vide. & patet ex tex. in c. 1. de eo, qui ſibi. & hær. ſuis ma. & fe. & in §. œconomus. in auth. de alie. & emphy. notat Io. And. in add. Spe. in ti. de ſucceſ. ab inteſt Et ex hoc apparet bene dixiſſe Bal. in c. 1. in fi. commen. de feu.
153 mar. Vbi refert ſe conſuluiſſe, ꝙ † ſtatuto excludente filiam fęminam propter fratres, ſi ſuperſit frater cõ ſobrinus, filius ſororis, filia per illum nõ excludetur, licet ipſe alia ratione mouea tur. nã ſi illa deciſio intelligatur de fratribus patruelibus, male diceret. Prædictam opi. ſequitur Saly. in l. 2. C. de
154 ſuc. edi. Dicens ꝙ † ſtatutum excludens matrem propter nepotes defuncti, intelligitur de nepotibus ex filio, ſeu fratre, nõ ex filia, uel ſorore, qa mens ſtatuti eſt ſucceſſionẽ nõ uelle tranſire in cognationem. ſequitur Ale. in d. l. maximũ uirium. C. de lib. præt. Et quia prædicta cõcluſio procedit, quãdo maſculus, qui præfertur ex forma ſtatuti, prædeceſſit, uiuẽte eo, de cuius ſucceſſione agitur, dubitari poſſet, quid ſi deceſſiſſet poſt illius mortem nondum adita hæreditate. ſed
155 de hoc dicẽ in fi. huius q. † Itẽ eſt aduertẽdũ, ꝙ vbi tractatur de ſucceſſione materna ſeu lineę fęmineę nõ attẽditur ratio agnationis, vt dixi s̃. in 3. art. princ. circa fi. Et ex prędictis fundamentis infertur ad deciſionem quæſtionis, quam formaliter ponunt Cy. Saly. Albe. & Ang. in d. l. publico. alias, prima
156 ꝙ † ſtante ſtatuto diſponẽte, ꝙ filię fœminę debeant maritari de bonis patris, & contentari dote, & filij maſculi in totũ ſuccedere, ſi cõtingat aliquem decedere relicto filio maſculo, & filia fęmina, & maſculum decedere relicta filia fœmina, priuſquam ſoror maritetur. In qua qõne dicendum ur̃, ꝙ ſoror & amita per neptem ſeu filiam filij nõ excludetur, qa in ipſa nepte ceſſat ratio ſtatuti. & quia nõ ſuccedit niſi tanquam fęmina, prout ſupra dictum fuit. Quam opinionem etiam ſequitur Pau. de Caſt. in d. conſ. 97. Pro quo facit, quia priuilegia perſonalia perſonam non egrediuntur. l. priuilegia. ff. de reg. iur. & c. priuilegium perſonale. eo. tit. l. qa tale. ff. ſol. mat. & l. ex pluribus. ff. de admi. tut. & qa, ut dixi in multis, melior eſt ꝙdõ maſculorum. Sed hęc deciſio ſecundum Cy. Albe. Saly. & Ang. in loco ſupraalle. & Io. And. in d. rub. de ſuc. ab inteſt. & Pau. de Caſt. in conſi. proxi. allegato. & late Soc. conſ. 296. incip. in præſenti. prope fi. r̃uolu. procedit,
157 qñ filius maſculus, ut dictum eſt, uiuo patre deceſſiſſet. † ſecus autem. ſi deceſſiſſet poſt mortem patris, ſcilicet eius, de cuius ſucceſſione agitur, quia cum eſſet ius iam queſitũ in perſona ipſius filij maſculi, illud tranſmittit in filiam ſuam l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. l. 1. C. de his, qui ante aper. tab. l. 1. §. in nouiſſimo. C. de cadu. tol. & quia hęreditas eſt ſucceſſio in uniuerſum ius. l. nihil aliud. cum ſimi. ff. de uerb. ſigni. & quia ſufficit ſemel ius fuiſſe conſtitutum. l. ui-
158 deamus. ff. quod met. cau. † Facit, quia ſufficit ſemel hęreditatem ueniſſe ad caſum, ꝙ amita deberet eſſe dote contẽta l. cuius bonis. ff. de cur. furio. & quod notatur in d. l. ſi qs hac. & quod dixi s̃. in 10. arti. 5. q. ubi tetigi, an ſufficiat quem ſemel factum fuiſſe hæredem, ad hoc ut per illum & eius hæ-

redes

Source : BIU Cujas

redes fęmina perpetuo intelligatur excluſa. Et ita dicebat Vgoli. ſe de facto obtinuiſſe. & p̄dicta ſimpliciter refert Albe. in 2. parte ſtatu. q 103. inci. Item quæro, communiter, eſt ſtatutum, vbi dixit Bar. qui ſcripſit ſuper Lōgobarda, tenuiſſe q̄ amita ſuccedat æqualiter, & de qōne iſta tetigit Gui. de Suza. in quæſtionibus ſtatutorum in vlti charta ver. ſed pone ſtatutum vel conſuetudo eſt &c. prædicta opi. Vgol. cum ſua declaratione cōmuniter tenerur. & cum illa tranſit Moder. Bonon. in tractatu dotium, vt vlt. art. princ. in 22. q. inci. ſtatuto & iure Longobardo. & de illius veritate clarius patebit in art. ſeq. in 6. q. vbi tangam, an facultas excludendi filiam tranſmittatur. & ita alias conſului in hac ciuitate Aſt.
Poſtremo in materia huius quæſtionis eſt notandum dictū
159 Ange. in auth. de nup. col. 4. in § optime. vbi dixit, †quod ſtā te ſtatuto q̄ filia dotata patri non ſuccedat, ſi contingat patrem ſecundæ vxori plus relinquere, quam filiæ, illud plus non irritabitur, & conſequenter filia per talem vxorem excludetur ab illis bonis ita relictis. Mouetur Ange. per illum textum, qui probat, quod filius ingratus non poteſt tale relictum irritare, & conſequenter nec talis filia, quæ patri inui-
160 to ſuccedere non poteſt. Decimo quæro, † an ſtatuto excludente fœminas propter agnatos, vel maſculos, excludantur propter herm aphroditum. Bal. in l. quæritur. ff. de ſta. ho. dicit eſſe diſtinguendum in quo ſexu prævaleat. hermaphroditus. Nam ſi prævaleat in maſculino excludetur. ſi autem in fœmino non excludetur, rationes ſunt in promptu ex his, quæ dicta fuerunt in quæſtionibus præcedentibus. ſ. 7. & 8. Et ſi talis hermaphroditus non incaleſceret magis in vno ſexu, quam in alio, vel eſſet dubium, tunc ex mente Ang. in l. de quibus. in ver. extra quæritur. ff. de legi. non excluderet fęminam, niſi cōſtare faceret ſe prævalere in maſculino ſeu
1 virilitate, †qa in virilitate nō tam ſexus, quam agilitas corporis & exteriores actus conſiderantur. per quæ apparet q̄ aliquis magis ſit uir, quā fęmina. quod ēt patet ex notatis p
162 Bal. in l. quotiens. C. de ſuis. & legi. de †eo, qui habet ſolum teſticulos, & vnum foramen per quod emitebat vrinam, & in agilitate corporis agebat actus viriles, concludendo q̄ talis tanquam maſculus foret ad feudū admittendus. & licet aliqui voluerit credendū eſſe, in quo ſexu prevalet ipſi hermaphrodito, vt refert Alb. de Ro. in d. l. quæritur. Iſtud eſt uerū, vbi non ageretur niſi de eius prouiſione. Subdit Alber. ibi q̄
163 †ſi ſit infans, qui neſciat diſcernere nec a ſeipſo cognoſcere, in quo ſexu prævaleat admittetur ad portionem, quæ eſt minor, & quæ fęminis tanq̄ minor debetur, & ſic conuenit cū opi. Ang. qñ eſt dubium, quod dictum non habeo pro indubitato, dū loquitur de infante, qa forſan melius dici poſſet expectandum tempus pubertatis, quo hoc diſcerni poterit, per no. per Bar. & doc. in l. plane. §. ſi coniunctim. ff. de leg. 1. & in l. 2. poſt gl. ff. ſi pars hære. pe. & l. illud. & l. antiqui. eo. ti. & no. in l. cū q̄dam. §. ſuū. ff. de acqui. hęre. & in l. ſed & ſi reſtituantur. §. fi. ff. de iudi. & an iudicio medicorum an mulie
164 rū hæc cognitio committat, rāgit ipſe Albe. ibidem. † Quid autem ſit in monſtruoſis & prodigioſis, an excludant fœminas, ſi ſint maſculi, vel habeant apparentiam maſculorū, diſtinguendū eſt, an habeant animam rōnalem perceptibilē & conſenſum ꝯhendi, licet aliquid habeant auctum vel diminutū a natura, vt qa quis habeat tres pedes, vel quatuor manus vel careat pedibus & manibus, & ſit boni & percepti bilis ſenſus, prout vidi unum Papiæ annis ſex vel ſeptem decurſis, dū ibi utranq; cenſurā profiterer. & eo caſu fęmina p talem excludatur per ptædicta. Si aūt nō habeat intellectū perceptibilem, tūc per eum fœmina non excluderetur, quia tales non ſunt filij, nec loco filiorum hñr, nec pręteriti rum punt teſtiñ l. non ſunt liberi. ff. de ſta. hominum. l. oſtentum. ff. de uerb. ſig. & l. quæret aliquis. eo. ti. & l. quod certarum. C. de poſth. hęre. inſti. & quod nota. in l. quod dī. ff. de lib. & po-
165 ſthu. Vndecimo quæro, †an vigore talium ſtatutorum fęmine excludantur propter agnatos clericos, habui q̄nque hāc q. in facto, & fuit de facto in perſonā d. Luppi abbatis de Sancto Miniato, qui ſcripſit ſuper 6. & Clementinis, vt refert domi. Cardi. Florentinus in repe. c. perpendimus. in verſic. octauo quęro, ſi conſtitutio laicotum. de ſen. excommu. & Pau. in c. quod clericis. de fo. compe. In qua quæſtione alius Lappus de Caſtellione late conſuluit in allegatione. c. alias 101. inci. in ciuitate Floren. vbi arguit ad partes, & tandem ꝯclu
166 dit q̄ ſic. Mouetur, quia †priuilegiū in genere laicis ꝯceſſum comprehendit clericos c. dilecti. cum ibi notatis, de fo. cōp. Item quia ſtatuta recipiunt intellectum a iure communi l. 2. C. de noxa. l. 1. §. 1. ff. de act. & obl. Bar. in l. fi. ff. de legi. & q̄d hr̄ in l. nam & poſteriores. eo. tit. & in l. fi. §. licentia. C. de iu-
167 re. deli. ſed †clerici & monachi religionum ſaltem nō mēdicātium, iure cōſanguinitatis, de iure cōmuni ſuccedunt, nō obſtāte religione l. Deo nobis. & ibi no. C. de epi. & cle. §. nullam. in authen. de ſan. epiſ. & 18. q. 1. c. ſtat 18. q. ulti. c. penul.

Vnde idem eſt dicendum in ſta. vt ius commune imitemur, ita vt non ſit difformitas, per iura ſ. alle. & l. ex facto. ff. de uul. & pu. & l. ſi ita fuerit, ad fi. ff. de ma. te. & l. Labeo. ff. de ſtatuli. & hoc maxime verum eſt, quia verba ſtat. quib. deſeruire debemus, niſi cōſtet de mente contraria. l. non aliter ff. de le. 3. l. 1. §. in reigitur dubia, cum ſim. ff. de exer. ita admittūt agna
168 tum clericum, ſicut alium laicum, †cū iura ſanguinis diſpoſitione ciuili non mutentur. l. ius autem agnationis. ff. de pa. Item per aſcenſum ad dignitatē, agnatio vel ciuilitas non debet amitti. l. pe. ff. de ſena. l. filij. ff. ad munici. l. ad inuidiam. C. quod met. cau. & clerici aſſequuntur dignitatem, vt in auth. de mona. in prin. & in auth. conſti. quæ de digni. nec dēmus verba legis in dubio reſtringere l quicquid aſtringendæ. ff. de
169 verb. ob. l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. †quantuncunq; lex ſit dura, eſt ſeruāda. l, proſpexit. ff. qui & a qui. Item cum ſtatutum nō diſtinguat inter tales perſonas, nec nos diſtinguere debemus. l. de pretio. ff. de publi. l. 3. in fi. ff. de offic. preſidis. l. ſi rem, quam mihi. § fi. ff. de eui. l. qui fundū. ff. de cō tra. emp. & l. in venditione. §. de tēpore. ff. de bo. aut. iudi. poſ. cum ſim. Item conieciurādum, eſt q̄ ſtatutum nō minus voluerit fauere clericis ſeu religioſis, quam laicis, qm̄ magna eſt ratio, quæ pro religione facit, quæ nunquam in ambiguis rerum diſpoſitionibus ſolet omitti. l. ſunt perſonæ. ff. de reli. & ſump. fu. & nō minus ſunt meriti reipu. ac fauorabiles Deo
170 ſeruientes, quam ſeculo. l. ius publicū. ff. de iuſti. & iure. & †in fauorabilibus diſpoſitionibus non minus cenſendum eſt cōprehēdi magis meritos, quam minus meritos. l. Lucius. ff. de leg. 3. & l. cum pater. §. rogo. ff. de manumiſ. & prædicto cōſil. domini Lappi plures docto. ſe ſubſcripſerunt, vt patet in allegatione prædicta in fi. Idem conſuluit in d. caſu dom. Lappi. abbatis D. Io. de ligna. prout refert d. Car. Floren. in loco præallegato, qui tranſit cum prædicta opi. motus inter cętera, qa quilibet poteſt dare priuilegia eccleſiæ ſuper pertinentib. ad
171 & quia †ſtatuta & leges extenduntur ad non ſubditos in cōcernentibus eorum fauorem. l. 1. cum gl. & ibi notatur. C. de eman. de cuius fundamēti veritate patet ex his, quæ dixi ſ. in 6. arti. princ. in primo membro, in 1. q eandem opi. poſt Bu. & Io. de ligna. ibi tenuit Pa. in d. c. quod clericis. in lectu. in ver. hæc ſunt vera, de foro compe. & in repe. in ver. ſecūdus caſus & in c. cōſtitutus. de in inte. reſti. per tex. ibi in d. c. dilecti. Idē voluit Bald. in l. cunctos populos. in lectu. in ver. ſed hic vlterius quęritur. C. de ſum. tri. allegat tex. in c. ſi adiutoriū. 10. di. Et idem Bal. in conſi. 208. incip. Martinus Ioannis de Florentia. inſerto inter conſilia Ang. & in conſi. 30. incip. præſuppoſito. in ver. quæritur vtrum, vbi pulchre loquitur in 3. uol. ſecundum pen. impreſſionem. Facit quod dixit in propoſito Pau. de Caſt. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. & quod dixit Ro. in ſing. 439. incip. capitulum, vbi refert Lapum in locis. ſ. allegatis, & quod dixit ibidem paulo a e in ſing. 437. & Alexand. in conſi. 210. incipien. ponderatis his maxime. in ver. ad id quod notat. 2. uol. & in terminis in conſi. ſeq. vbi dicit cō
172 munem opinionem eſſe, † q̄ ſtatuta laicorum priuilegiata, ſi materia eſt communis & indifferens, ſunt apta etiam cōprehendere clericos, & hoc eſt de mente Ioan. An. in c. fin. in princ. de offic. eelega. in 6. per illum text. & ibi clarius Gemi, & cū hac ſententia tranſit. D. And. Sicu. in repe. rubricæ. C. q̄ admitti. vbi refert ſe alias ita conſuluiſſe, & allegat Pan. in repe. c. eccleſia S. Mariæ de conſtit. & Saly. in auth. caſſa. de ſacroſ. eccl. Sequitur D. Lau. in repe. §. cęterum. inſti. de legiti. agna. ſuc. & D. Fely. in c. eccleſia S. Mariæ. in 7. q. & hęc opi. eſt communis prout etiam dicit Soc. conſi. 241. inc. circa. 1. vol. vbi multa hic relata, allegat, & quædam alia, quæ opin. procedit, niſi ſpecialiter loqueretur de clericis, quia non valeret, per tex. in d. c. eccl. S. Marię. Nam debet, ad hoc vt valeat, ſimpliciter loqui, & per verba apta comprehēdere clericos. Nec eſt mirum ſecundum Bal. in d. conſi. 30. ſi cōferantur pręmia his, quibus grauamina inferri nequeunt, per not. in l. quotiēs C. vbi ſena. vel clariſ. & in l. nemo, qui condemnare. ff. de re-
173 iur. & † licet clerici non ſupportent onera, tamen gaudent beneficijs ſtatutorum, quia ſufficit, q̄ ſubeant onera ſpiritualia, vt dixit Pa. de Caſt. conſi. 296. inci. ad primum dicendum. in vol. antiquorum conſiliorum, ſecundum primam ſtampā quem refert D. Fely. in d. c. eccl. S. Mariæ. in 8. q. Facit quod dixit Bar. de epiſcopo. in l. 2. in fi. ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur. & ab hac opi. non eſt recedendum, quamuis aliqui do. ꝯrium voluerint, ſ. Pet. de Anch. in repe. c. canonū ſtat. in uerſ. hic etiam quęro, de conſtitu. & Matheſi. in notabi. 113. incip. nota vnā lucroſam, p. text. in d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ, & in c. bene quidem. 96. di. & per regulam poſitā in c. fi. de ſol. quā
174 etiam firmat Imo. in d. c quæ in eccleſiarum, ſ. quod †clerici non poſſint vti ſtatutis editis per laicos, etiam ſi eis ſint multū fauorabilia, niſi ſint approbata per Papam, quod dicit Mathe. procedere nedum in foro eccleſiaſtico, ſed ſeculari, & ēt in terris eccleſię, vt eſt Bonon. In qua opinione ſub dubio tamen

Source : BIU Cujas

men fuit etiam quidam doctor in conſi.272. inci.in aduertẽ tia ſtatuentium in fi.inſerto inter conſilia Ang. motus, quia ratio ſta. quæ fuit perpetuitatis, & conſeruationis generis maſculini & agnatorum, ceſſat in clerico presbytero, ſeu ad ſacros ordines promoto. Quam opi. etiam tenet & nititur defendere D. Andr. Sicu. in d.c. quod clericis, pro quo poſſent adduci plura fundamenta relata per Lappum in alleg. præalle. quibus patet reſpõſum ex prædictis reaſſumptis ſimul hic rñ ſionib. Lappi, pręter illam in qua dicit aliam rõnem nõpoſſe dari in talibus ſta. niſi perſuaſiuam, quia ad hoc ſolutio patet ex his, quæ dixi s̃. in 3.artic q.1. Et prædicta procedunt in clericis capacib. ſucceſſionis. Nam per non capaces, vt ſunt fratres minores, cle. exiui. de paradiſo. de verb. ſigni. fęminæ nõ excluduntur, vt dixi. s̃. eo. arti. q.5. Et an clerici in minorib. cõſtituti ligentur ſtatutis laicorum, Alex. conſi. 210. incip. ponderatis, 2. vol & dominus Nata in propoſito in trac. quem fecit in hac materia 3. parte. 16. q. & Fely. in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ, uerſic. 4. ſcias de conſtitu. Et in hac materia poſuit
175 vnam notabilem limitationem Corn. conſil 61. incipien. licet 4. uolum. cp ſi adſit. in volum. ſtatutorum, cp qui nõ ſubſti nẽt onera communis, non gaudeant beneficijs ſtatutorum, †agnatus qui ex forma ſtatuti excludit fœminam, illã nõ ex
276 cludet, ſi ſit clericus, qui onera non ſuſtinet, vt ibi latius per eum, quod dictum alibi Deo dante tangam. Duodecimo† videndum eſſet, an propter agnatum forenſem fœmina excludatur, de quo dixi ſupra in ſexto, articulo principio. in primo membro in quæſtio.1. Et ibi circa fi. apparet, an excludatur p originarium, vel eum, qui aliquando habuit domicilium in loco ſtatuti, & poſtea illud mutauit, vel per eum, qui habet plura domicilia. Item videndum eſſet, an per agnatum Iudæum vel infidelem, & hæretium, & an per agnatũ vſurarium, de quibus, dixi s̃. n prædicto. 6. artic. princip. in primo, membro 2. & 3. quæſtio. & in 8. artic princip. Decimotertio
177 quæro, †an ſtante ſtatuto, quod exiſtentibus maſculis fœminæ non ſuccedant, ſit locus ſtatuto, ſi vnus tantum adeſt maſculus, attento, quod verba ſtatuti loquuntur pluraliter, & de pluribus maſculis. Bald. in l.1. C. de cond. inſer. per illum tex. dixit quod ſic, motus, quia naturalis ratio attenditur, potius, quam pluralis locutio. Et quia pluralis numerus reſoluitur in ſingularitates, id eſt in clauſulas ſeparatas abſque modo coniunctionis. l. falſa. §. fi. cum concord. ibi traditis. ff. de conditio & demonſtratio. Facit in propoſito l. iubemus. §. ſinautem. ff. ad Trebell. & l. cum vxori. C. quando di. lega ced. & l. non eſt ſine liberis. ff. de ver. ſig. & quod no. in cle. pleriſq;. de
178 cle. Facit, quia† quod de pluribus dicitur, de vno tantum eſt dicendum. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. l. prætor ait §. homines. ff. vi bo. rap. l.3. §. negotia. ff. de ne. ge. & ecõtra. l. 1. § quamuis. ff. de aſſig. lib. l.1. §. item hoc ędictum. ff. qđ fal. tut. aut eum ſimi. Et hanc opin. ſequitur D. And Sicu. in rep. c. Raynaldus. inverſi. & pondera. de teſt habens hanc deciſionem pro mirabili, attento cp tale ſtatutũ eſt exorbitãs, & concipit verba in plurali numero, qa videretur nõ debere ultra illum caſum extendi. l. ſi ſeruum §. non dixit prætor. de acq. hæred. cui fundamento reſpondetur, quod naturalis, rõ, quæ præponderat, hoc operatur. Et propterea dicebat Bald. in d. l.1. C. de cõditio. inſer. quod ſtante ſtatuto, quod vir lucretur
180 dotẽ vxore prædecedẽte ſine filijs, ſi uxor prædecedat cũ vno tantum filio, maritus dotem non lucrabitur. Mouetur etiã,
179 quia† dictio ſine, & dictio, abſq;, requirunt omnimodam carentiam, ſecundum Butri. in d.l.1. hinc dicimus, cp † ſi ſtatutum apponat pęnam producenti falſos teſtes, ſi vnus producat vnum tantum falſum teſtem, nihilominus habebit locũ ſtatutum. d.l.3. §.1. ff. de nego. geſt. vbi Iac. But. Bart. & alij, & Bar. in l. prætor ait. ff. vi bo. rap. & in l. Stichus, qui. ff. de lega. 1. facit tex. in c.2. requiris. de app. vbi tex. loquitur de arbitris eligendis, & gl. illum tex. exponit in arbitro in ſingulari, cũ qua glo. tranſeunt ibi doc. Facit ad idem tex. cum gl. in l. accepta. eo. tit. tex. in c. prudentiã. §. adijcimus, de offic. deleg. & quod voluit Bald. in c. mandatum, de reſcrip. & quod habetur in c. quotiens, maxime per Pa. de teſti. per Archid. in ſuis reportatis in c. accepimus, de ęta. & quali. quẽ refert Gemi. in c. quãuis. de præb. in 6. & quod voluit Pet. de Anch. in c. relatũ. ubi de materia per D. Andr. Sicu. de teſta Et iuxta prædicta dixit
181 Cor. conſi. 116 incip. difficultas, ſecundo, vol. † ſtatutum excludens filiam dotatam ſtantibus ſororibus & neptibus non dotatis, non exigit quod adſint ſorores & neptes ſimul nõ dotatę, ſed ſufficit quod altera ex eis adſit, per iura pereũ allegata. Hinc ſecundum Bald. in l.1. C. de priuile. dot. emphyteoſis conceſſa pro marito, uxore & eorum liberis, intelligitur etiã pro liberis nõ cõmunib. ſeu alterius eorum. Ad prædicta facit, quod no. Anto. de But. in c. fi. in 4. membro, ver. fallit nono de conſue. & prædictam concluſionem ſequitur D. Fely. poſt multa ſimilia. in c. oẽs leges. 1. diſtin. referens Maria. in c. ſuper eo. de condi. appoſi. qui dicit ſe vidiſe conſultum in ꝯ-
rium, ſcilicet, quod vnus maſculus fœminam non excludat propterea quia cum ſtatutum loquatur in plurali, & ſit correctorium, odioſum, irrationabile, & accuſatorium naturę l. maximum vitium. C. de libe. prętę. debet ſtrictius intelligi l. ſi vero. §. de viro. ff. ſo. ma. Et quia iſte caſus de vno maſculo eſt a ſtatuto omiſſus, relinqui debet diſpoſitioni iuris cõmunis. c. ſuſceptum. de reſcri. l. ſi extraneus. ff. de ꝯdi. ob cau. l. ſi cum dotem. in prin. ff. ſol. mat. Nec obſtat ſecundum illũ conſultorem l.1. C. de condi. inſer. & d.l. non eſt ſine liberis. ff. de verbo. ſign. quia loquuntur de verbo liberorum. quod non habet ſingulare. Et hanc rõnem ſecundũ eum aſſignat d.l. non eſt ſine liberis, ſed verbum, filius, declinatur tam in ſingulari, quam in plurali, ſecundum eandem ſignificationem. ſed D. Maria. ſecundum quod refert D. Fely. dicit cp vidit ſeruari contrarium, & cp noluit ſe ſubſcribere illi conſil. Et iſta reſponſio ſecundum veritatem non ſatisfacit ad com
182 munem rõnem, traditam. in d.l.1. C. de cond. inſer. & cõfunditur quia† par eſt ratio excluſionis fœminæ, ſiue vnus tm̃ ſit maſculus ſiue plures, quo caſu fit extenſio etiã in correctorijs l. his ſolis. C. de reuo. dona. & late dixi in 3. arti. prin. Item poſſet ꝯ prædictam concluſio. opponi de eo, quod dixit Bal.
183 in c.1. circa. fi. de duobus fra. a capi inue. vbi dicit, cp† ſtatutũ cp fratrer ſuccedat fratri carenti filio, & filia, non habet locum, ſi frater defunctus careat altero tãtũ. Sed ibi hoc ideo eſt, propter copulam, quæ requirit carentiam vtriuſq; extremi, vt ibi per eum. Poſſet etiam ꝯ prædictam concluſionẽ adduci, quod dixit Io. And. in addi. Spe. in titu. de teſt. in §.1.
184 in additio. vltı. in 4 q. vbi dixit, cp † ſi teſtator habens vxorẽ prægnantem, ſic dicat, ſi naſcãtur poſthumi mares, tm̃ vnus, vel plures, illos vniuerſales mihi hæredes inſtituo, & ſi cum vno vel pluribus naſcatur fœmina, iuſſit illam in certa quãtitate dotari, ſubſtituendo poſthumos ſuperuiuentes, vnum vel plures morientibns in pupillari ætate, vel alias ſine liberis, & ſi omnes morerentur ſubſtituit a. & b. ſorores ſuas æqs portionibus, & cõtingat mortuo teſtatore naſci poſthumũ, qui moriatur in pupillari ætate matre ſuperſtite, non excludi matrem propter ſubſtõnem amitarum, quę fuit cõcepta in caſum plurium poſthumorũ, qm̃ vbi vnus tm̃ natus fuit poſthumus, eſt caſus omiſſus, qui debet haberi pro omiſſo l. commodiſſime. ff, de lib. & poſth. Facit d.c. ſuſceptum. cum cõcor. ibi aſſignatis ſuper gl. quinta de reſc. quæ omnia probant omiſſum debere haberi pro omiſſo, licet eadem verſet æquitas in omiſſo, quæ in expreſſo. quod fortius procedere dicit Io. And. vbi in extendendo verſatur odiũ, ſicut qñ mater excluditur a luctuoſa filij hęreditate, ꝯ l. ſi C. de condi. inſtitu. & l.1. §. ſed & ſi incertum. ff. de ven. in poſ. mit. Et ita dicit fuiſſe iudicatum. Sed ad hoc patet reſponſio ex dictis ibi per Io. And. dum vult, cp illa pluralitas non reſoluatur in ſingularitates, nec verificentur in ſingulari ꝓpea, quia in præmiſſo caſu erat dictio vniuerſalis & collectiua, omnes, quę ex propria ſignificatione in vno intelligi, & ſeruari non poſſet, & non admittit reſolutionem in ſingularitates, vt probat. l. cum ita. alias incipit, legatorũ. §. eum, qui. cum ibi notatis. ff. de leg. 2. Item poteſt reſponderi, cp æquitas, ne mater excluderetur a luctuoſa filij hæreditate, hoc ſuadet, iuxta d.
185 l. ſi. cum ibi traditis. Dixit tamen Corn. conſ. 1. 2 vol. † cp ſtante ſtatuto, quod aſcendentes per lineam maſculinam vnà cum fratribus vtrinque coniunctis, ſuccedãt defuncto, ſi adſit ſolus pater cum ſorore defuncti, ſoror per patrem, non excludetur, quia eſt caſus a ſtatuto omiſſus, quod dictũ habeo pro dubio. Sed quid econtra, ſi ſtatutum excludat filiam extante maſculo, an habebit locum, ſi plures adſint maſculi, dicendum eſt cp ſic, per prędicta, & per ea, quę no. Butr. in d. c. fi. in 4. membro. in d. ver. fallit nono. de conſue. Facit quod dixit Bal. in c. quęſtioni. de appel. cp ſi ſtatutum puniat detinentem vxorem alterius per vnum memſem, habeat locũ
186 in detinente per duos menſes. † Et ex prædictis patet, cp ſi ſtatutum excludat fœminam propter maſculos, ſibi locũ vendicabit etiam ꝯ plures fœminas, & econtra, vt dixi in 6. art. princ. in 3. membro. in 6. q. Ad prædicta facit, quod dixit Do. Baptiſ. de S. Blaſio. in rep. rubricę decreti, cp ſtante ſtat. vt de omni pace vel concordia ſoluantur quinque, habeat locum ſtatutum ſi quis fecerit plures concordias. Non ſic eſt in ſubſtitutione facta vni, quia non refertur ad plures, vt per Fran. de Are. conſil. 156.1. & Cæterum in præſenti materia Ma-
187 ria. in conſ. 43. incipien. viſa prouiſione. ante fi. Ponit tres caſus, in quibus pluralitas ſolet in ſingularitates reſolui, quos quiſque videre poteſt, qui ſunt notabiles. Decimoquarto q̃-
188 ro, † an ſtatutum excluſiuum fœminarum propter agnatos, ſeu maſulos, intelligatur tantum eas excludere propter eos qui ſunt in pari gradu, non autem propter exiſtentes in vlteriori gradu. Paul. de Caſtro, in conſilio 346. incipiente, caſus præſens, in uerſic. cogitaui &c. in volumine antiquorum conſiliorum, ſecundum primam impreſſionem, & in

conſi.

Source : BIU Cujas

consi.28.incip. in puncto suprascripto eod.vol.secundum vltimam impressionem, tenuit quod non excludatur propter existentes in vlteriore gradu. Sequitur Alex. in l.si dotali.in
189 fine commen.ff.soluto matrimonio. Mouetur, quia † non est verisimile statuentes voluisse vlteriorem agnatum præferre fęminæ existenti in priore gradu. Et Moder.Bonon.in tract.dotium, vlt.par.in 47.q.incip.stante statuto,quod stantibus masculis &c.Refert Fulg.Rom. & Pet. de Ancha.consuluisse pro hac parte, quorum consilia non inueni. Et ita ēt transit Corneus consil.125.incipien.alias quarto volum.Di-
190 cens,quod † si statutum excludit fœminam propter eum,q̄ de iure cōi succedere potest, intelligitur de eo,qui est in pari gradu,non remotiore,ita quod filia per filium,soror per fratrem, non autem per patruum excludatur.ad quod facit,q̄d consuluit ipse Cor.consil.119. primo volumine, incipiente,
191 placet.quod † filia dotata excluſa, ne succedat in bonis dotantis cum fratrib.& alijs hæredibus, debet intelligi de alijs, cum quibus posset ipsa dotata concurrere propter verbum, alijs,& non de his,quibus præfertur. Sed contrarium tenuerunt plurimi Doct.volentes prætextu talium statutorum, excludi filiam propter nepotem ex filio. Et ita voluit Fulgo.in consi.78.incipien.suppositio statuto. & Pau.de Cast.in consi.
171.incip. præsens casus.in volumine antiquorum consiliorum, secundum primam impressionem. & Roma.in consilio 42.incipien. quatuor sunt.cum concordan. allegatis per Alexan.in consilio 97.incip. viso themate.maxime in secundo volum.& per me.infra 16.q. Et hanc contrariam opinionem dicit veriorem Moder. Bonon. in loco prælegato,dicens ita fuisse iudicatum Mantuæ de anno 1461.pro qua opi
192 nione facit, quia† ratio statuti & fauor masculorum ita militat in vlterioribus in gradu,sicut in existentibus in pari gradu. Et ita etiam sentit Fulgo.in consil.incip.tenor consuetudinis ciuitatis Alexandriæ. inserto inter consilia D. Franci-
193 sci Curtij, numero 34.Vbi voluit† stante consuetudine scripta ciuitatis Alexandrię, q̄ si pater dotauerit filiam, vel frater sororem, sit contenta dote pro paterna, & fraterna substantia , nisi pater uel frater aliquid reliquerit, nec amplius requirat a patre,vel a fratre,uel filiis fratrum, q̄ soror dotata a fratre, excludetur a fraterna successione, non tantum si adsint fratres superstites , uel filij fraterni, sed etiam per patruum & vlteriorem agnatum,ponderata ratione statuti,q̄ maxime secundum eum procedit,stante ibi alia ꝯsuetudine scripta,quod decedenti abintestato agnati præferantur cognatis.Concluendo breuibus veritas huius qōnis depēdet, ex his quæ dicam ꝯ,in 16.q.huius arti.& in decimaseptima. & omnino videantur, quæ dicam ꝯ.eo.in 20.q.Et præsuppositа pro uera ultima opinione est limitanda secundum Pau. de Cast.in consi. 97.incip. proponitur in Castro.in volumine antiquorum consiliorum,secundum primam impressionē,
194 vt †non procedat,si statutum diceret,q̄ filia nupta seu dotata non succedat patri,existente masculo hærede, quia tunc intelligeretur de masculo eiusdem gradus vere, vt quia sit frater eius, vel per iuris interpretationē, vt quia sit filius fratris,qui de iure communi patris sui locum subintrat, iuxta. §.posthumorum.instit.de exhære.libe. & l.gallus.in princip. & per discursum.ff.de libe.&posthu.& l.posthumorum.ff.de iniust.rup.& irri,fa.testa.& §.cum filius.instit.de hęre.quæ ab intest.defe.& auth.cessante.& auth.post fratres.C.de legi.hæ. Mouetur,quia alias sequerē q̄ agnatus decimi gradus, cui parum debita est hæreditas,excluderet filiam ,cui est multū debita.l.scripto. ff. vnde lib.& l.cum ratio.ff.de bo. dam. Q̄d esset inconueniens,argu.l.ex facto.§.fi.cum ibi notatis.ff.ad Trebel.Et hanc limitationem sequitur Modernus senen. in d.l.Gallus.§.etiam.versic.tertio limita. ff. de libe. & posthu. Sed cum supportatione militat ratio statuti in casu huius limitationis,siue ī ultimo agnato, sicut alias, Vnde credo hāc limitationem saluari,vt agnatus collateralis ulterior nō ex
195 cludat,†propterea quia illa verba masculis hæredibus,conueniunt descendentibns tantum, non autem collateralibus secundum magis communem opinionem, vt per Bal.in c.i. quali.olim feu.pote.alie.& in d.l.Callus. §.etiā.vbi late Ale. & Fran.de Are.ac scribentes cum concor ibi allegatis.Et ita recte intuenti sentit Pau.de Cast.in consil. 98. Decimoquin
196 to qnæro,†an si statutum excludat fęminas propter masculos de aliqua linea,intelligatur etiam excludere propter masculos de alia linea,puta si statutum excludat matrem propter superexistentiam masculorum collateralium, an auus paternus etiam excludat illam.Et quidem dicendum videtur,quod si agnatus collateralis remotioris gradus potest excludere talem fœminā. multo magis poterit excludere masculus ascendens de linea ascendentium proximior.ne deterioris sit condōnis ꝓximior,q̄ remotior.Ita dixit Ro,in consi. incip.visa municipali. versi. octauo &c.argu.l.si uiua matre. C. de bon. mater. Facit quod notat Bald. in l. uenia.C.de iuius voca.& in l.si vero.§.de uiro.ff.sol.mat.& in l.quod vero. ff.de legi. & Io.An. in addi.Spe.super rubrica de succes.abintest.cum concor.allegatis.s̄ in 6. artic.prin. tertio mēbro,
197 in 1.seu.2.Dum ibi dicūt, q̄ †stat.excludens filiam fœminā propter masculos,uidetur etiam excludere neptem ex filia, tanquam remotiorem.Facit q̄ dixit Bar.in l.2.§.videndum.
298 ff.ad Ter.dum uoluit,statutum †excludens matrem fauore agnatorum,videri ēt excludere,auiam maternam, tanquā, remotiorē.Ergo idē debet esse in proposito, maxime qa saltem ex parte masculorum hoc stat.reputatur fauorabile, & est ampliandum,vt traditur in l.venia.C.de in ius uocan.De quo dixi late,in quarto arti.princi.Et hanc opinionem sequitur Pau.de Ca.in consi.346.inci.præsens casus. in uolumine antiquorum consiliorum secundum primam impressionē, vbi loquitur in proposito illiusmet statuti.in quo consuluit. Rom.& mouetur eamet ratione,dicens hoc uerum esse, q̄n ille collateralis,qui est expressus in statuto non pōt venire ad successionem,nisi propter superexistentiam & cōiunctionē, talis ascendentis vt est patruus magnus,qui non nisi per coniunctionem aui paterni,ac eius personam pōt venire ad successionē nepotis,quia nisi auus generasset filium, ex quo natus esset talis nepos,patruus magnus ad eius successionē nō admitteretur,& quia omne ius debet esse potētius in causa, q̄ in causato.l.digna uox.C. de legib.& auus,vt dixi,est causa per quam patruus,contingit. & excludit fęminam . Facit ēt regula,si uinco vincentem te, ergo multo magis vinco te.l. de accessionib.ff.de diuer. & temp.præscrip. & c. authorita-
199 te de cōces.præb.Et late dixi.s̄.in 6.art.prin.†vnde cum stat. per collaterales excludat fęminam, & tunc comprehendat patruus magnus, multo magis comprehēdet auus paternus, ut matrem excludat.& si vellemus arguere de fratre defuncti ad auū,quasi maior sit ratio in auo,dicit Pa.de Ca.in cōs. prælegato, hoc verum non esse, quia frater utrinq; cōiunctus bn excludit auum,sed nō matrē.Vn fm eū melius est arguere de remotiore. ad illud de maioritate rationis, Rndet Pau.de Ca.q̄ quia sumus in correctoriis non fit extensio ex identitate vel maioritate rationis.l.illud & auth. quas actiones.cum ibi traditis.C.de sacros. eccl. Et prædictam conclusionem dicit Pau.de Ca.procedere,ēt si.adesset aliud statutū mandans verba statutorum intelligi ad literam,de quo late dixi.s̄.in 5.art.prin.in 27. q. Et cum hac sententia transit D. Lau.in repet. §.cæterum.insti.de legi.agna.succes.Vbi refert & sequitur prędictum consilium Pau.de Ca.Et pro prædicta opi. in terminis prędicti statuti Senarum consuluerunt Roma.& Pau.de Ca. ut concipere possum . & consuluit Panor.
200 in consi.75.incip.primo est uidendum.1.uol.Dicens†non esse verisimile statuentes voluisse fœminas excludi per collaterales,& non per ascendentes, qui possent simul succedere, vel qui eas excluderent de iure cōi.Mouetur ēt ex ratione statuti,quæ est in conseruanda agnatione,quæ militat in ascēdentibus de linea paterna. Sed fm veritatem in statuto excludente matrem,non cadit talis ratio,vt dixi s̄.in 3.ar.prin. Et in hac.q.puto transeundum cum sententia Pau.de Ca.in consi.prælegato ad vnguem, & cum sua declaratione, per ea,quæ dicta sunt. s̄.in 6.artic. prin.in 3.membro, maxime, in 1.q.& in 2.mēbro, & latius prædictorū veritas innotescet ex dicendis in sequen.q. Et prædicta procedunt,ēt si illi de linea non expressi æquiparentur a iure expressis, puta filius sororis,qui non est agnatus.l.2.§.1.ff.de suis & leg.& §. 1.instit. de leg.agna.suc. Nam vt dicitur in l.meminimus.& in l.lege 12.tab.C.de leg.hær.q̄ cēsetur agnatus, & habet iura agnato
201 rum. †Vnde si extet statutum, q̄ agnati a successione matrē excludant,non per hoc filius sororis matrem excludet, vt p Bal.in d.l. Meminimus.& Pa.de Cas.in d.l.lege 12.tabu.& in l.fi.§.in computatione.C.de iure deliber.& in l.in ambigua, ff.de legi.& D.Ias.in repe.l.omnes populi.in fi.commen.ff.de iust.& iur.Sed potest etiam dici,q̄ in his cessat ratio statuti,p ea,quæ dicta sunt supra in 9.quæstione. Decimosexto gene-
202 raliter quęro, † an statutum excludens fœminas per vnam personam,trahatur ad aliam. In hac.q.facio tres casus. nam quandoque persona non expressa in statuto venit mediante expressa,& quę fœminæ præfertur expressę, vt quia statutū, dicat,q̄ filia fœmina propter filios vel fratres masculos, excludatur, & præmortuo filio masculo cōtingat supervenire filium masculum natum ex eo,de quo dubitetur,an excludat amitam,& eo casu.Et in hoc exemplo secundum Bal.in l.venia.in fi.commen.C.de in ius uocan. quem ibi sequunt Saly. Pau.de Ca.Ale.& scribentes post eum, talis filius uel nepos, excludet amitam. Mouētur ex lata verborum significatione,iuxta.l.liberorum.ff.de verb.signi.& l.Luci.ff.de hære.instī.Quam opi.ante eos tenuit Bart.in d. l.liberorum. post Ia. de Aret.in quadam disputatione, vbi Bart.impugnat ratio-
203 nem prædictam. Et mouetur per alias rationes scilicet † qa beneficium datū filio,porrigatur ad nepotes ex eo,ex, dispo-

Source : BIU Cujas

ſitione iuris cõis, iuxta l. milites. & l. a diuo Marco C. de quæſtioni. & l. decurionum. ff. de pœ. & l emancipatum. ff. de ſena. & l. 1. C. de priuile. dot. Item, quia nepos ex filio, ſublato filio de medio incipit locum filij tenere. §. cum filius. inſtit. de her. quę ab inteſt. defe. & §. poſthumorum. inſti. de exhære. li.
204 cum ſi. † Vnde ſicut filius excluderet ſororem ſuam, ita dẽt illam excludere filius ex eo. Facit, quia ſubrogatum ſapit naturã eius, in cuius locũ ſubrogatur. l. ſi eũ. §. qui iniuriarũ. ff. ſi qs cau. l 1. §. hoc. ff. ſi quis teſta. li. eſ. iuſ ſue. Facit, quia ſtatuta bene recipiunt interpretationem extenſiuam paſſiue. l. 1. ff. ad muni l 1. §. 1. ff. ad leg. Fal. Et no per Bar. in l. omnes pop. in 6. q. prin. ff. de iuſt & iu. Item pro hoc adducebat Iac. de Are. in diſputatione. s̃. alleg rationẽ ſtatuti, quæ ita bene militat in nepote ex filio, ſicut in filio, licet hoc fundamentũ non placeat Bar. & male, vt dixi in 3. art. prin. eandem opi. tenuit Io. An. in addi. Spe. in rub. de ſucceſ. ab inteſt. & Bald. in l. ſcimus. C. de inof. teſta & in l. maximum vitium. C. de lib. prę. Vbi late examinat hunc paſſum, & Pau. de Caſt. in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. mat. Motus ex ratione ſtatuti, & in d. l. maximum vitiũ. & in conſ. 171. inci. præſens caſus. & in conſ. 338. alias 646. incip. etiam præſens caſus. in vol. antiquorum conſiliorum, ſm primam impreſ. & Fulg. in l. de quib. quem ibi ſequitur do. præceptor meus. ff. de legi. & idem Fulg. in conſ. 78. incip. ſuppoſito ſtatuto. & Ang. in conſ. 27. & Pet. de Ancha. in repe. c. canonum ſtatuta. verſ. tertio principaliter. de conſtitu. & in clemen. 1. de baptiſ. Panor. in conſ. 75. incip. primo eſt videndum. 1. vol. Alex. in d. l. maximum vitium. & in d. l. venia. & aliquid in l. illam. C. de colla. Et D. Iaſ. in l. 1. §. hoc autem. 2. lec. ff. ad Trebe. & Ang. Are. in §. 1. col. fi. inſti. de iu. na. gen. & Cy. & Lau. de Fano. & in repe. §. cæterum. inſtit. de legi. agn. ſucceſ. & do. præpoſitus in arbore conſanguinitatis poſito poſt. c. fi. de conſangui. & affini. cum concor. per eũ alleg. Et hæc opinio in tali nepote ex filio eſt cõmunis & tenenda, quamuis aliter ſenſerit Bal. in l. ſed & milites. in prin. ff. de excuſa. tuto. & in l. Gallus §. inſtituens. in fi. commen. ff. de li. & poſth. Et expreſſius in d. §. de viro. & Alex. in conſ. 104. incip. conſideratis verbis. 2. vol. & Barba. in conſ. 39. incipiẽ.
205 hac dubitatione. in 2. uol. Ex eo quia † filij appellatione proprie nepos non continetur, & quia non eſt facienda extenſio de perſona ad perſonam. Sed ex prædictis & no. per Bar. in d. l. liberorum. apparet ſolutio ad hęc fundamenta. Quãuis Imo. in d. §. de viro quærat ſaluare Bald. cum quadam diſtinctione, ſ. ꝙ aut ratio eſt expreſſa in ſtatuto, & tunc ſi concernit perſonas ſolummodo filiorum, vt quia dicatur, volentes fauere filijs maſculis primi gradus, nepos ex filio fœminam non excludet, ar. l. iubemus. C. ad Treb. Si vero dicatur in ſtatuto volentes fauere agnationi maſculorum, tunc vi rationis bene comprehendetur nepos ad excluſionem fœminæ, cum per rationem mens diſponentis colligatur. l. 1. C. quæ ſit lon. conſue. l. cum mulier. ff. ſol. matr. Si autem nulla ſit expreſſa ratio, tunc ſecundum Imo. quia ſumus in dubio, an ſtat. voluerit fauere agnato, an vero ſolis liberis primi gradus, & ſumus in materia correctoria iuris communis, interpretandum eſt ſtatutum, vt minus lædat ius cõe, quam fieri poſſit. Et idcirco non comprehendit nepotes. l. 2. C. de noxa. & c. cum dilectus. de conſuet. nam iſta conſideratio etiam confunditur per prædicta. Et maxime, quia ratio agnationis ſola reddi poteſt, & habetur pro expreſſa, vt in locis prædictis, & per do. præceptorem meum in l. de quibus. Et late dixi s̃. in 3. art. prin. Et prædictam concluſionem quam dixi tenendam, limitat Bal. in l. maximum vitium. procedere, niſi tale ſtat. ſit intelligendum ſm vulgarem & expoſitiuam interpretationem, vt quia ſtatutum expreſſe talem interpretationem prohibeat, vel adſit tale ſtatut. generale, diſponens ſtatuta debere ita intelligi, ad literam, quia nepos proprie, & ſecundum talem expoſitionem non dicitur filius, & tunc non attenditur ratio ſtatuti, quæ alias non intelligeretur prohibita, niſi expreſſe prohiberetur interpretatio, ex identitate rationis inſurgens, cum non dicatur extenſiua, ſed declaratiua, & intellectiua. De qua prohibitione & eius effectu, la
206 tius dixi ſupra in 5. art. in 13. q. † An autem, quod concluſum eſt de nepote ex filio, vt excludat amitam, etiam procedat in nepote ex fratre ſeu ex filio fratris, vt excludat amitam,
207 vel ſororem patruelem, ſtante ſtatuto quod extantib. fratribus, ſorores nõ ſuccedant, per prædicta apparet, quod ſic, & quod per tale ſtatutum fratres patrueles excludãt ſororẽ patruelem, voluit Ioan. And. in addi. ſpecu. in rubr. de ſuc. ab inteſta. ver. eſt ſciendum. poſt Iac. de Are. cũ quo tranſit Bal. in l. ſcimus in prin. C. de inof. teſta. & Ang. in conſ. 344. inci. totum dictum ſtatutum. Mouetur, quia hi, fratres appellantur. l. iuriſconſultus. §. cum autem. ff. de gradi. & §. 4. inſti. eo. tit. & l. ſi frater. C. qui te. face poſ. Saltem large, ut probatur in l. Lucius. §. quæſitum. ff. de leg. 3. & ſic verba ſtatuti conueniunt huic caſui. Item & mens, quæ eſt, vt agnatorum ſal-
208 ua ſit dignitas, vt late dixi s̃. in 3. art. prin. † Et ſtatutum exorbitans loquẽs in vno caſu, extenditur ad aliũ, qui large ſublata ſignificatione comprehenditur in expreſſo. l. filium habeo. ff. ad Maced. l. ſenatuſconſulto. ff. de rit. nu. No. gl. in l. 1. §. miles. in prin. ff. de re iudi. Cy. in l. 1. C. quæ ſit long. conſue Et Bar. in c. fi ff. de conſue. cũ concor. traditis per Modernos. in auth. quas actiones. C. de ſacroſ. ec. Et cũ hac ſententia videtur tranſire Ale. in conſ. 204. incip. conſideratis uerbis. ſecundo uolumine. Contrarium uero tenuit Bal. in l. iubemus
209 §. fina. C. ad Trebel. ſcilicet, ꝙ † ſtatutum prædictum intelligatur de fratribus primi gradus, vbi dicit ſe ita conſuluiſſe & in c. quæ in eccleſiarum. de conſti. Vbi reprehendit quendã magnum doctorem, qui aliter cõſuluit. & in c. 2. in fi. de feu. marchi. vbi ẽt dicit ſe ita conſuluiſſe. Motus, quia iſte eſt caſus omiſſus a ſtatuto, & per tex. in d. c. 1. & per no. per Iac. But.
210 in l. 1. C de ſucceſ. edic. Vbi uult † ſtatutum excludens matrẽ propter patruum defuncti, nõ intelligi de patruo magno, de quo. j. dicam. Idem volunt Roma. Ale. & Moderni. in l. 1. C. de ſuc. edi. Pet. de Anc. in repe. c. canonũ ſtatuta. in ver. dicto de filiis. de conſti. maxime qa uerba ſunt capienda in potiori ſignificatu. iuxta, no. per Dy. in l. 1. ff. de ver. ſig. & quia cõis
211 vſus loquendi ita ſe habet, & quia † ſtatutum eſt interpretadum ut minus lędat ius commune, quam fieri poſſit. idẽ cõſuluit Rom. in conſ. 42. incip. quatuor ſunt. & Ale. in cõſ. 47. incip. uiſo themate. 2. uolu. Vbi loquitur in terminis ſtatuti Imolæ, & in l. ſi dotali. ff. ſol. mat. & dom. præceptor meus in d. l. 1. C. de ſucceſ. edi. & in l. tres fratres. ff. de pactis. Et Modernus Bonon. in tractatu dotium, vltima parte. q. 38. inci. ſtatu
212 to cauetur, ꝙ fratres, † & ꝙ maxime in ſtatutis appellatione fratris intelligamus de carnali, & non cõſobrino, voluit Ange. in l. 1. per gl. ibi. ff. de inof. teſt. & in auth. matri & auiæ. C. qñ mul. tu. offi. fun. poſ. & in conſ. 221. incip. domi. Iordanus. & eſt generale in dubio in quauis materia, vt per Bar. in d. l. Lucius. §. quęſitum. & Imo. & Pa de Ca. ac Ale. in indiuiduo in d. l. ſi dotali. & Ang. in d. l. 1. & in locis. s̃. allegatis, & Bald. in l. vxor. C. qui accu. non poſ. Et ideo conſuluit Bal. in conſ. 30. incip. præſuppoſito ſtatuto, in primo uol. ſecundum ulti-
213 mam impreſſionem, † ꝙ ſtatuto excludente filiam dotatam propter fratrem defuncti, non ſuccedet filius fratris ſimul cum patruo excludente, quod dictum non habeo pro vero, per ea quę dixi late. s̃. in 6. art. prin. in tertio membro, in 3. q. Qñ concurrit perſona non excluſa a ſtatuto. Pro concordia harũ opi. dicebat dominus præceptor meus in d. l. 1. C. de ſuc-
214 ceſ. edic. ꝙ † qñ ſtat. excludit fratres, intelligitur ẽt excludere patrueles ac remotiores. Et ita intelligit Io. And. in dicta rubrica de ſucceſ. ab inteſta. & Ang. in dicto conſil. 344. cum concor. s̃. allegatis. Sed qñ admittit fratrem, tunc intelligit, de fratre primi gradus, & ita intelligit no. per Bar. in d. §. quæſitum. Sed Ale. in dicto conſi. 24. Cum quo tranſit do. Cur. iunior conſ. 5. Aliter ſaluat dictum Io. An. in rubrica allegata. volens ꝙ procedat qñ frater patruelis non tractat de excludendo illam perſonam, quam verus & proprius frater excludebat, videlicet amitam patris ſui ſororem, ſed quærit excludere ſororem patruelem. Et ita etiam ſentit in d. l. ſi dotali. & hoc ante uoluit Roma. in l. prima. C. de ſucceſ. edi. Mouentur, quia non eſt par nec tanta ratio in admittendo remotiorem ad excluſionem proximioris. Facit ꝙ etiam dicit Bal. in l. quod vero. circa fi. commen. ff. de legi. & Ale. in conſ. 97. ſecundo uolum. Alia concordia poſſet colligi ex no. per Imo. in l. ſi vero. §. de uiro. ff. ſol. matri. ſed illam concordiam. s̃. reprobaui. Breuibus, communis opin. eſt, ꝙ tale ſtatutum intelligatur de fratribus primi gradus, ſecundum ꝙ intelligit ius cõe. l. 2. C. de noxa. & c. cum dilectus. de conſue. Quã opi. ſequitur Cor. conſ. 57. inci. videtur. in fi. 2. uol. & in conſi. 160. incipiente. in conſiliis, verſi. & ſtatuta. 2. uolumi. & conſilio 169. incipiente. multæ. in fi. 4. volu. Et ita etiam late conſul-
215 uit Maria. conſi. 30. incipiente quamuis. Dicens, ꝙ † ſi filia dotata excludatur propter fratrem filię uel patruum, nõ excludetur propter filium patrui, videlicet fratrem patruelem Et eſt regulare, ꝙ quãdo ſtatutum excludit propter agnatos vel agnatas uſq; ad quartum gradum, dum includit has perſonas, cęteras uidetur excludere, vt per Corneum conſ. 115. incipien. in hac. 2. volumi. Hinc dixit Soci. in conſ. 9. incipiẽ.
216 viſo. 2. uolumi. quod † excluſa propter fratrem & patruum, non excluditur propter filium patrui. Et ſi dicatur quod ſaltem ex ui rationis, quæ verſatur in præſeruanda agnatione, debet intelligi ẽt de fratribus & ſororibus patruelib. cum habeatur talis ratio pro expreſſa, vt dixi s̃. in 3. art. pri. reſpondetur, quod aut præſupponimus, quod intelligatur de filio fratris ad excluſionem amitæ, & tunc non trahitur ad eum ſta. nec ex verbis, quia reſpectu amittæ, nullo mõ eſt frater. nec ex ratione, quia non eſt par uel tanta ratio in filio fratris, qui eſt remotior, quæ eſt in fratre, vt dixi, per ea, quæ dicã in ſeq. caſu. ver. ubi autem, ſed quando agitur de fratre patruele, vt

excludat

Source : BIU Cujas

excludat ſororem patruelem, non poteſt bona ſolutio accõ modari, iuxta ea, quæ in ſimili dixi ſ. in 6. art. princi. in tertio membro, in 3. q. Secundus caſus, eſt quando perſona expreſſa in ſtatuto eſt iuncta per non expreſſam, quæ uult fœminã
217 excludere, vt quia excludatur † ſoror vel filia extante patruo & tunc multomagis excludetur extante patre, per quem patruus defuncto coniungitur, ſecundum Pa. de Ca. in conſil. 346. inci. caſus præſens. in uolumine antiquorum conſiliorũ ſecundum primam impreſſionem. Vel quia excludatur ꝑꝑ filium fratris, nam multo magis excludetur propter fratrẽ, vt dixit Pau. de Ca. in conſ. 341. inci. hæreditas prædicta. eo. vol. poſt no. per Iac. de Are quem refert Io. An. in addi. Spe. ſ. allegata rubrica de ſucceſſ. ab inteſta. Cum volũt, ꝙ ſtatutum loquens de vna perſona, extenditur ad aliam, quę venit illa mediante. Et dixit Cor. conſ. 97. inci. quanquã. 5. vol.
218 † ꝙ ſi filia excludit patrem, auum, & proauum, pariter excludat patruum, vel fratrem, qui non attinent perſonæ defunctæ, niſi mediante perſona patris, aui, vel proaui. Et cum hac ſententia tranſit Soci. conſ. 9. inci. viſo. 2. uol. Facit ꝙ no. Bal. in l. illam. C de colla. Et dixi late in 6. art. prin. 3. membro 1. 2. & 3. q Quod maxime procedit, quando ex larga ſignificatione contineri poteſt perſona non expreſſa, quia tunc licet arguere a maioritate vel paritate rationis, de quo dictũ fuit in præcedenti membro. Facit quod dicam in ſeq. ſcilicet, ꝙ ex identitate vel maioritate rationis in terminis ſtatuti noſtri licita ſit extenſio, cum limitationibus quas ibi dicam.
219 † Ex prædictis infertur ꝙ ſi mater vel auia excludatur ꝑꝑ fratrem patruelem ſeu filium fratis, multomagis excludatur ꝑꝑ ipſum patruum qui eſt cauſa coniunctionis ipſius fratris patruelis, vt plene conſuluit Corn. conſ. 188. inci. in præſenti. 2. vol. Vbi idem dicit, ſi ſtat. excludat matrem propter fratrem patruelem, quia nihilominus patruelis excludet auiã, quæ venit mediante matre. Tertius caſus eſt, quando perſona maſculi non expreſſa in ſtatuto, de qua dubitatur, an excludat fœminam, non eſt cauſa coniunctionis expreſſe, nec
220 coniuncta per illam, puta, qa † ſtatutum excludat matrem, vel filiam, vel ſororem propter patruum, & adſit frater germanus, vel alia perſona proximior, vel in pari gradu ſuccedendi expreſſe, & in qua ſit tanta vel maior ratio. In quo caſu Pau. de Ca. in l. illam. C. de colla quem ſequitur Ale. in cõ ſil. 97. incip viſo themate. in prin. 1. uol. tenuerunt, ꝙ mater, per fratrem germanum non excludatur, propterea quia, in correctoriis ex maioritate vel identitate rationis non eſt licita extenſio. l. illud. & d auth quas actiones. cum ibi traditis. C. de ſacroſ. eccl. Et ideo ſecundum eos ſi talis frater ſit coniunctus ex latere patris tm̃ defuncto, mater ei prę fertur ex diſpoſitione iuris communis, cum ceſſet ſtatutum, auth. defũcto. & in corpore vnde ſumitur. C. ad Tertul. Sed p̃riam partem puto ueriorem, quia vt totiens dixi, & late cõcluſi in 3. art. prin. ſecundum veriorem, & magis communem ſenten
221 tiam, † ratio prę ſeruandæ agnationis habetur pro expreſſa in ſtatuto, quo caſu bene eſt licita extenſio, vt ibi dixi. & tradit̃ in l. quamuis. C. de fideicom. Cy. & Ang. in l 1. C de adulter. Pau. de Ca. in l. ſi vero ff. de viro. ff. ſo. matr. & per Bal. in l maximum uitium. C de lib. præte. ubi dixit, ꝙ tunc non dicitur fieri extenſio, ſed ſubeſſe interpretatio intellectiua ſeu declaratiua. no. Ale in l. ſi conſtante. in prin. ff. ſol. matri. & domi. præceptor meus in d. auth. quas actiones, ꝙ maxime procedit, quia tale ſtat. eſt fauorabile, maxime ex parte maſculorum, ut traditur in l. uenia. C. de in ius uo. Et late dixi. ſ. in 4. art. prin. Et ꝓñr eſt ampliandum, ut in regula, odia. de re. iur. & in l. cum quidam. ff. de lib. & poſth Faciunt ēt, quæ no. Pet. de Anc. in repe. c. canonum ſtatuta. de cõſti. Et quæ dixi ſ. in præce. quæſt. Et ita ēt tenet Cor. cõſ. 269. inc. cõſtat. 4. uol. Di
222 cens ꝙ † ſtat. excludens matrem propter patruos, & filios patruorũ multomagis excludit ꝑꝑ fratres conſanguineos tm̃, & quod excludens matrem & aſcendentes ꝑ lineã maternã propter auiam maternam, multo magis excludit propter ſo
223 rorem conſanguineam tantum. † Et prædicta ſunt intelligẽda, niſi perſonæ maſculorum eſſent limitatæ, ut quia ſtatutum excludat fœminas propter agnatos uſque ad talem gradum, uel propter fratres primi gradus, uel uolendo fauere, fratribus primi gradus, uel alio modo æquipollenter, ſecundum Baldum in conſilio 85. incip. ſtatuto ciuitatis Florentię 1. uolum. ſecũdum ultimam impreſſionem, & in conſil. 69. incip. Martinus Ioannis, inſerto inter conſilia Ang. & Imo. in d. §. uiro qui in hoc bene dicit, quia tunc ex identitate rationis etiam expreſſe non fieret extenſio, ſecundum Bald in d. auth. quas actiones. poſt Gul. de Cu. & Cy. ita. intelligentes tex. in authen. hæc conſtitu. inno. quos ibi ſequitur dominus prę ceptor meus in uerſicu. ſecundo limita. Facit, l. in agris. ff. de acqui. re. domi. ſcilicet, ꝙ limitata cauſa limitatũ dēat parere effectum. Idem eſſet, ſi adeſſet dictio taxatiua tm̃ ſecundum doct. in locis prædictis, & Sal. in l. illud. C. de ſacroſan. ec. vbi reſpondet ad gl. in l. ob ęs. C. de prædi. min. quæ al-
224 legatur, ꝙ † dictio taxatiua non excludit caſus ſimiles, vel ſimilem rationẽ habentes. Itẽ prædicta non procederent, vbi ceſſaret talis ratio, vt qa ageretur de ſucceſſione fœminę, vt late dixi ſ. in 3. ar. prin. circa fi. quia tunc procederet regula, ꝙ in correctoriis ex idētitate vel maioritate rationis nõ fiat
225 extenſio. † Vbi autem perſona agnati maſculi non expreſſa, q̃ uult excludere fęminã, eſſet remotior expreſſa, adhuc ſm aliquos dicendum eſſet fęminam exeludi, propterea qa in ea militat ratio ſtatuti, per iura prędicta. & ita voluit Fulgo. in cõſ. 33. inci. tenor conſuetudinis inſerto inter conſilia domini Fran. Cur. cui conſ. ſe ſubſcripſerunt alii non modicę
226 authoritatis Docto. vbi tenuit, ꝙ † ſtãte conſuetudine Alexãdrię in ſcriptis redacta, ꝙ ſi pater dotauerit filiam, vel frater ſororem cõtentam dote pro paterna & fraterna ſubſtantia, niſi pater uel frater aliquid reliquerit, nec amplius requirat a fratre vel a patre vel filiis fratrum, ꝙ ſoror dotata a fratre excludat̃ a fraterna ſucceſſione nõ tm̃, ſi adſint frater ſuppſtes vel filii fratrum, ſed etiam propter patruũ vlteriorẽ agnatũ, ponderata ratione ſtatuti, ꝙ maxime procedit ſm eum, ſtante ibidem alia conſuetudine ſcripta, ꝙ decedenti ab inteſt. agnati prę ferantur cognatis. Contrariũ credo verius qanon eſt par uel tanta ratio in remotiore, vt excludat fęminã, quę eſt in proximiore a ſtatuto nominatim vocato per ea quę in ſi'i dixi ſ. in 6. art. prin. 2. membro. 3. q. in fi. & dica in ſe. Plus ſenſit domi. Sign de homo. in conſ. 218. incip. in Themate
227 quæſtionis. ꝙ † non tantum in perſonis, ſed etiam in caſu ſucceſſionis debent verificari verba ſtatuti. ad hoc vt habeat locum eius diſpoſitio, & vt agnatis fęmine prę ferãtur. De quo alibi dixi, maxime in 8. art. prin. in ult. q cum præced. Cæte-
228 rum in hac materia eſt facienda regula negatiua, ꝙ ſi † perſona proximior, vel qua mediante remotior eſt cõiuncta, nõ excludit fœminã, minus excludat perſona cõiuncta, per illã proximiorem, ita ꝙ auunculus qui eſt coniunctus mediãte perſona matris, non excludat filiam, q̃n mater eã non excluderet, vt per Cor. conſ. 115. inci. in hac. 2. uolu. Idem uult ipſe Con. conſ. 90. inci. ſcrupuloſa. ver. & pro iſta 3. uol. Dicens, ꝙ vbi patrui nominati ſunt in ſtatuto excludente filiam, debemus talem ſumere interpretationẽm, ꝙ ſi parentes primi eã non excluderent, multominus excludat patruus, & faciunt, quæ dixi in 6. arti. prin. in tertio mẽbro. Incidenter iuxta prę-
229 dicta contingit dubitari, † an ſtat. excludens matrem ꝑꝑ patruum, intelligatur ēt excludere propter patruum magnum. Iac. But. in l. 1. C. de ſucceſ. edic. Cum quo ſimpliciter tranſit, Bal. in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. & Ang. & Rom. in d. l. 1. & Rom. in conſ. 42 inci. quatuor ſunt, tenuit ꝙ nõ, motus quia patruus magnus eſt improprie & largo modo patruus, vt dicit gl. in d. l. 1. cum qua tranſeunt ibi Pe. Cy. Ray. & communiter antiqui. & in ſtatutis verba debent proprie, & ſtricte intelligi. l. 3. §. hęc verba. ff. de ne. ge. l. 1. §. ſi is, qui nauem, cum ſi. ff. de exerci. Et ita conſuluerunt multi Doc. Bononi. ſecundum Bal. in d. l. 1. ſed hoc fundam entũ impugnat Bal. Saly. Pau. de Caſt. Fran. de Are. Ale. & cõmuniter Mod. in d. l. 1. uolentes, quod patrus magnus ſit proprie patruus, qa illa dictio, magnus, nõ denotat improprietatem, ſed apponitur gratia differentię & demonſtrationis. Vnde ipſi idem tenẽt,
230 per alia fundamenta. ſ. † quia verba indifferenter prolata, debent intelligi per prius, & ſic de patruo proximiore, & non per poſterius, nec de patruo remotiore ſicut eſt patruus magnus. l. qui liberis. §. hęc verba. ff. de uul. & pup. Itẽ, quia ſtatuta ſunt ſtricti iuris, & ſunt ſtricte intelligẽda & reſtringẽda, vt minus hẽant abſurditatis. Nec ſm Bal per abuſiuum modum loquendi illiteratarum perſonarum ſiue uulgariũ. verbum prolatum a ſtatuto, inciuiliter extendi debet. Item prę ſupponit Bal. non debere hoc ſtat. late intelligi, tanquã ſit odioſum. c. o dia de reg iur. in 6. l. cum quidam. ff de liber. & poſth. Et cum prædicta opinione tranſeunt idem Bal. in l. iubemus. §. fi. per illum tex. C. ad Treb. & in conſ incip. in Chriſti nomine, ſi mater non extat. & Pe. de Ancha. in repe. c. canonum ſtatuta. ver. quid dices de patruo magno. de conſtit. Roma. in conſil. 18. incip. viſo themat. & Ale. in conſ. 97. incip. viſo themate. 2. vol. Et hæc opinio eſt cõis. Pro qua facit, quod dixit Bal. in l. quod vero. ff. de legi. & l hac edictali. ſup
231 ver. quã obſeruationem. C. de ſecun. nup. Quod † ſtatutum faciens mentionem de nouerca, ſeu excludens materteram non comprehendet materteram magnam, ſeu nouercam magnã. Ad idē facit ſm Bal. in d. l. ꝙ vero. & Roma. & Alex. in d. l. 1. C. de ſucceſ. edi. quia non eſt par, vel tãta rõ in admittendo remotiorẽ agnatũ, ſicut proximiorẽ ad excluſionẽ fęminæ, prout ēt dixi ſ. hac ea. q. in præced. co. Et cum iſta opi. tranſit dominus Maria. conſ. 30. incip. quamuis. Et pulchre, ac copioſe ſub verborum breuitate dominus Bar. ho. Socin. in conſ. 144. incipien. diligenter conſiderata. ante medium.
232 1. vol. Dicens, ꝙ † ſi ſtatu. excludat fœminas extantibus fratribus,

Source : BIU Cujas

tribus,vel filijs fratrum,aut patruis,vel filijs patruorū, ſoror non excludetur a ſucceſſione fratris, nec mulier ꝑꝑ filiā patrui magni,quæ nec per ipſum patruum magnum fuiſſet excluſa,quia ſtatutum de patruo non trahitur ad patruum magnum.Sequitur Cor.conſ.92.incip.uidetur.2.uolumi.ſed in contrarium arguit do.præceptor meus in d.l.1. Primo, quia hoc ſtatutum ſaltem ex parte maſculorum eſt fauorabile,& ideo extendendum,per ea quæ late dixi s̄.in 4.ar.prin.Secūdo ex ratione præſeruandę agnationis, quæ ita militat in patruo magno,ſicut in alio,per ea quæ dixi s̄.in 3.ar.prin. Item in contrarium facit ſecundum Ale.l.1.quod dixit Bar.&poſt eum Bal.in l.cui eorum.§.affinitatis.ff.de poſtu.& Bar. in l.ſi ſub conditione.ver.quæro quid in proauia.ff.de tut.& Bar.in l.Gallus.§.inſtituens.Cum quo tranſeunt ibi Imol. & Cu.ff. de li. & poſth. volentes per tex.in d.§.affinitatis.ꝙ diſpoſitio auth.matri,& auiæ.C.qñ mu.tu.off.fun.po. licet ſit correctoria loquens in auia,trahitur ad proauiam. Verum ex prædictis patet reſponſio,maxime,quia non eſt par,uel tanta ratio admittendi remotiorem agnatum ſicut proximiorem . Itē, quia uerba debent intelligi per prius & non per poſterius,ut atteſtatur Philoſophus.& facit in l.hoc legatum. & ibi Bar. ff.de leg.3.& l.legatis.ff.de lega.2.De aliis.n.fundamentis nō eſt curandum.Item ad no.in d.§.affinitatis.reſpondet Alex. in d.l.1.dupliciter,vt ibi per eum & per Mod. Peru. Vbi autē ſtatutum excluderet patruum, tunc bene excluderetur patruus magnus, in quo maior eſſet ratio, ut excluderetur, & quia vbi excluditur proximior in gradu, ſequentes etiam excluduntur.l.1.in prin.& ibi gl.no.in uerbo,fiſco. ff.ſi quis alitеſta.prohi. Statuta.n.recipiunt interpretationem per punctum rationis.vt dixit Bal.in c.1.de conſtit. Facit regula.l.de acceſſionib.ff.de di.& temp præſcri. Et quod dixi ſupra poſt Bal.in d.l.quod uero. Et quod dixi ſupra late in ſexto articu. prin.in 3.membro,in 1.2.& 3 q.Et quod dixit Ange.in conſ. 344.incip.totum prædictum ſtatutum de ſtatuto excludente fratres,ut intelligatur multo magis excludere fratres patrueles.Et ita tranſeundum puto, poſt dom.præcept.meum in d.
233 l.1.qui late examinat hanc quæſt.Inſuper. †Prędicta deciſio ꝙ fœmina non excludatur per patruum magnum, limitaī, niſi in ſtatuto excludente fœminam propter patruum fieret in aliqua parte mentio de patruo magno, taliter ꝙ poſſet cō iecturari dicta in vna parte, aliam partem declarare,uel niſi nominarentur in ſtatuto ad excluſionem fœminarum aliæ perſonæ,quæ non eſſent patruo magno proximiores, vt per dominum Barthol.Socin.conſilio ſuo 280.incip.conſidera
234 ta.1.volum.iuxta prædicta videndum eſt, †an ſtatutum excludens filias propter filios, excludat neptes propter nepotes ex filio maſculos. Hæc quæſtio habet duo capita. Primū eſt, an ſtatutum excludens filias,pariter excludat ſilios filiarum ſeu neptes ex filijs maſculis, quod iate examinaui.s̄.in 6.articu.principali,in 3.membro.1.q. in quo concluſi quod ſic. Aliud eſt,an ſtatutum excludens fæminas propter filios, pariter excludat propter filios filiorum. In quo etiam concluſi,quod ſic,ſupra hacmet.q.in principio.Ex quibus capiti
235 bus ſimul iunctis ſtat cōcluſio,quod †nepos ex filio maſculo ita excludat filios ex filia,ſicut ipſam filiam,& etiā excludat neptes ex filio,nō tantum ex filia, cum maior ſit rō excludēdi remotiorem, argum.l.ſi viua matre.C.de bo.mater,& notat Bald.in l.quod vero.in fi.ff.de legi.& ſupra proxime dixi. Et prædicta concluſio eſt communis, quam tenet Ioannes An in addi.Spe.in rub.de ſucceſ.ab inteſta.poſt Iac.de Aret. & Bar.in l.librorum.ff.de verbo.ſign. Bal.in l.maximum vitium,vbi etiam Alex C.de lib.prēt. ubi hoc limitat Bal. niſi ſtatutū expreſſe prohiberet,talē interpretationem,prout dixi ſupra in hacmet.q.Alberi.de ro.in Auth.itaq;.C.cōmu.de ſuc.vbi plene examinat hāc.q.&arguit ad partes & refert ita fuiſſe de mente prædicti Ia. de Are.in diſputatione ſua inci. cum ſecundum conſuetudinem, alias incipit,ſtatutū eſtvel cōſuetudo,quam quæſtionem etiam examinat Pe.de Anc. in repe.c.canonum ſtatutæ.ver.tertio, principāliter in ſtatutis.de conſti.vbi trāſire videtur cū hacmet ſentētia,& expreſſius in cle.1.in 4.q.de baptiſ.& Ale.in d.conſi.97.& in d.cōſi. 24.incip. conſideratis verbis, ſecundo vol. licet in ſecunda reſponſione,quam dat ad dicta Io.An.in addi. Spec.in rubr. de ſuc.ab inteſt.non bene dicat,per ea,quæ. s̄.proxime dicta ſunt.Idem,ſequitur Ang.Aret.in §.1.col.fin.ff.de iure nat.Et D.Cardinalis & Ale.in materia irboris affinitatis, quam poſuit poſt c.fi.de conſan.& affini,cū cōcordan. quę colligunt in illis duabus quæſtionibus, per quas dixi hanc decidi. Et licet Bal.in maſculo nepote nato ex fęmina tenuerit,ꝙ nō excludatur,quando ſtatutum excludit filiam dotatam,tū veritas eſt in contrarium, vt late dixi etiam ſupra in 6.artic.prin. 3.membro,in prima quæſtione,circa finē.Et prædicta cōcluſio,vt ibi dixi,procedit etiam ſi adſit ſtatutū,ꝙ verba ſtatutorum intelligantur ſecūdum verum,& proprium intellectū, abſque aliqua interpretatione vel ſubauditione,ſm Bald.& moder.Peru.in d.l.maximum vitium.& Pet.de Anch.in repe.c.canonum ſtatuta.circa fi.commen.de conſti. Decimo-
236 ſeptimo quæro,†an ſtat.excludens fœminam extantib. fratribus,intelligatur de fratribus defuncti, vel fœminæ excluſæ,an vero de vtriſque.Ro.in conſ.16.incip.viſo themate cō ſultationis. conſuluit, ꝙ intelligatur de vtriſque . motus ex præſumpta ratione ſtatuti, quæ conſiſtit in conſeruandis familijs & agnatione & fauore maſculorum, vt plene dictum fuit ſupra in tertio ar.prin. Quæ ratio,cum ſit communis ad vtroſq; fratres, facit ſtat.& eius verba generaliter de vtriſq; fratribus intelligi.l.cū pater. §. dulciſſimis.ff.de leg.2.l.regula.§.qui ignorauit ff.de iuris & facti igno l.de pretio.ff.de publi.cū vulg ꝙ vbi lex vel ſtatutū non diſtinguunt,nec nos diſtinguere debemus.Et ſecundum veritatem hę ſolę rationes non mouerunt Ro,ad ita conſulendū,ſed aliæ miſtæ,ſcilicet præfatio ſtatuti, ſuꝑ quo cōſuluit, ac eius rubrica, & ratio,q̄ ex his colligebaī. Itē, quia ſtatutum illud ſpecifice prouidebat in alio capitulo, quando extarent fratres fęminæ.ꝑꝑ ter
237 q̄ fundamenta ipſe Ro.conſuluit,ꝙ †ſtante ſtatuto,ꝙ fœmina dotata extantibus fratribus nihil poſſit petere vltra relictū, etiam ratiōe legitimę,talis fęmina excludatur a petitione ſupplementi, etiā extantibus patruis, non tantum fratribus eius.Et ſecundum hanc opinio.modernus. Bonon. in tracta.dotium, in vltima parte,in.24.q.incipi.ſed cadit.refert ſe ꝓſuluiſſe apud Caſſale Mōtisferrati,& in ciuitate Cremonę, dicens,ꝙ iſta eſt pura veritas. Quam opinionē de ſtricto iure dicit etiā veriorem domi Georgius nata in tracta. quē fecit in hac materia, in.v.q.tertiæ principalis,& legēdo ſequit dominus Cuttius ſenior in.l.1.C.de ſucceſſedi.& cōſulendo cū multis alijs, quos refert d.Fran.cur.iu.in ſuo cōſ.5.in 18.col. Sed in caſu quęſtionis formatę per Moder. bono. non videbatur ſubeſſe dubium, quia loquitur , quando ſtatutum diſponit, ꝙ filia dotata nullū habeat regreſſum ad bona patrna ꝓtra fratres parētis defuncti, vel hęredes, & ſic in caſu claro. Pro quo adducit, quia ſtatutū excluſiuum fęminarū nō dicitur odioſum, & habet vim legis, nō diſpenſationis.l.oēs populi.ff.de iuſti.& iure.&.§.1.inſti.de iure natu. gen.& ciui. imo ex parte ſaltē maſculorū eſt cēsēdū fauorabile,& extēdendum,ſm cōmuniter ſcribentes in. l.venia.C.de in ius vocan.& late dixi ſupra in quarto arti.prin. Ad idē facit, qa ſtatutū indefinite loquiī,& indefinita ſolet ęquipollere vniuerſali.l.ſi pluribus. ff.de lega.2.cū ꝓcor. In qua vniuerſali ſolet dari regula,ꝙ nihil intelligatur exceptū.l.hoc artic.ff.de hęredi. inſti. Et hæc maxime vera sūt,qa intelligēdo de vtriſq; fratribus,nō aginius de aliqua extenſione,imo aliter dicēdo verba reſtringeremus. Contrariā ſententiam,ꝙ tale ſtatutū intelligatur de fratribus ipſius filię excluſæ, tenuit Maria.cōſil.30.incipien. quanuis. vbi allegat Bald. ita conſuluiſſe, & Corneum conſil.65.incipien. plura.3.volumine.& Soci.conſil.9.incipien.viſo.2.volumine.& eſt de mente.Cornei in ꝙſ.
238 125.incipien.alias.quarto volumine. dicentis †non eſſe in dubio ſumendā interpretationem, quod trāſuerſalis excludat filias & deſcendentes. Ad quod faciunt etiam, quę volūt gl. in.l.fratres.C.de inoffi.teſta.& in.l.1.ff.codē.& Bar.i.l.Lucius. §.quęſitū.ff.de leg.3. & Bald. in.c.1.in fi.commē.de feu.marchi.& in.l.vxor.in principio commē. C. q accuſa.non poſ.& Per.de anch.in repet.c.primi. in.14.art. princip.uer.dicto de fratribus.de conſtitu.& Roma.d. conſi.16.& pulchre Ang.in l.1. ff.de inoffi teſta.& Alex.conſ.204.incip. conſideratis.2. uol. dū uolunt etiam in hac materia, ꝙ fratrum appellatione,intelligaī de primis, nō de conſobrinis ſeu ulterioris gradus,ut dixi. s̄.in p̄cedē. q. licet hoc ſimile multū nō ſtringat.
239 Ideo Cor.cōſ.90.incip.ſcrupuloſa.tertio uolumi.dixit, ꝙ †excluſa per collaterales, debet intelligi de illis, q ſunt paris uel primi ſeu prioris gradus,& habētibus ſimilitudinem cum excluſa.Et ſupradictam contrariam ſententiam etiā tenuit dominus prędecept.meus in.d.l.1.uerſic.Item ultra alios.C.de ſucceſ.edic.ubi dicit ſe in hac.q. poſt plures p̄ſtantiſſimos luriſconſultos conſuluiſſe in.d.loco Cremonę,uolēs tale ſtatutū intelligi de fratribus fęminæ. motus ex doctrina Bal.cōmuniter approbata in. d.l. 1.ubi ult, ꝙ ſtatutū excludens matrē propter patruum,illam nō excludit propter patruū magnū, quia uerba ſimplicitur prolata penes rationē uel affectionē in materia priuilegiata debent intelligi per prius,& nō ꝑ poſterius.l.q liberis. §.hęc uerba. ff.de uulg. & pupil.& latius dixi in.q.p̄cedenti, circa fin. Vñ quia in ſucceſſione & affectione prior eſt frater filię,q̄ patruus,& frater defuncti,de eo eſt ī telligendum, maxime qa in eo eſt ratio excludendi propter maiorē proximitatem,ut etiā dixi in. q.præce. & uerba legis in dubio debent intelligi proximis a magis, ꝙ a remotis Sic
240 dicimus, ꝙ †ſtatutum uel diſpoſitio loquens de fratribus, intelligiī de primis, nō autem ſecundis, uel ulterioribus, ſecūdum Bar.in.l.Lucius.§.quęſitum.ff.de lega.3.& late dixi.s̄.in

præ-

Source : BIU Cujas

præceden.q.ver.an aũt ꝙ concluſum.eſt &c.Item prout di-
241 cebat Ro.in conſi. præallegato,†verba ſtatutorum dẽnt intelligi ſm qualitatem perſonæ,ad quam referuntur.l.plenũ §.equitii.ff.de vſu.& habi.l.ex militari.§.fi.ff de teſt.mil.l.pe. ff.de ali.& cib. leg. Vnde cum verba tendant ad excluſionẽ fœminæ, intelligemus ſtat.loqui de fratrib.eius.licet dici poſſet verba ẽt referri ad defunctum, de cuius ſucceſſione agit̃ ſm do.precep.meum.in d.l.1.Ad idem facit.quia ſtat.correctorium iuris communis. debet intelligi vt minus lędat ius cõe,q̃ fieri poſſit.l.2.C.de noxa.c.cum dilectus. de conſuet. cum concor.Igitur debemus intelligere de fratre tm̃ fœmi-
242 ne,maxime,† qa ſtatuentes unum tm̃ ſenſum, & non dupli cẽ habuerunt,iuxta.l.in ambiguo.ff.de re.du.& varietatẽ,ac diuiſionẽ voluntatis ſtatuentium non licet aſſumere.l.eum qui.in fi.ff.de his quib.vt ind.Item cum hoc ſtat.habeat vim ĩcluſiuã maſculorũ,vt dixit Bar.in l.2.§.videdũ.ff.ad Tert.& dicam in art.ſeq.1.q.ſi diceremus ipſum ſtat. ſenſiſſe cõiter, de fratrib.tam defuncti,quam fęminę, ſequeretur ꝙ indiſtin
243 cte eos vocãdo voluiſſet illos ſimul ſuccedere,†qa vna determinatio reſpiciens plura determinabilia,debet ea vniformiter determinare.l.iam hoc iure.ff.de uulg.& pupi.quod eſſet abſurdum,ſed hoc fundamentum non eſt bonũ,per ea quæ dicam in ar.ſeq.in 5.q. Teneo,tũ,ꝙ in puncto iuris hæc ultima opinio ſit uerior,per fundamenta pro ea allegata. Et ad illud de ratione ſtatuti,quæ ita militat in uno, ſicut in alio, Patet rñſum, quia non eſt par ratio vt maſculus remotior excludat fœminam proximiorẽ, ſicut in maſculo, qui eſt in pari gradu,vt dixi in præceden.q.poſt Bald.in l.ꝙ vero. circa finem commen.ff.de legi.cum concordantiis per me allegatis,& ex his tolluntur contraria, quæ poſſunt colligi ex his quæ dixi ſupra in decimanona quæſtione. Et iuxta prædicta conſuluit dominus Curtius iunior conſilio ſexto per to-
244 tum, & maxime in uerſiculo quarta concluſio.quod†ſi ſtat. excludat filiam propter agnatos primi gradus, computãdo gradus,ſecundũ ius canonicũ, & nõ excludat propter agnatos primi gradus ipſi defuncto puta propter patruum filiæ, fratrem defuncti,ſed propter agnatum,qui ipſi filiæ ſit in primo gradu,videlicet,per fratrem ipſius filię per prędicta.Nec obſtat quod conſuluit Pau.de Ca.conſ.111.incipie.ſuper primo dubio,ver.præterea non dicuntur.in antiquis. vbi dicit
245 quod†excluſa propter eos qui ſunt coniuncti ex parte patris intelligitur de coniunctis ex parte patris defuncti non ipſius filiæ excluſæ, quia vt eſt de mente Pauli de Caſtro ibidem iſtud eſt propter materiam ſubiectam & mentem ſtatuti ſic exigentem. Nam ſi ponamus,quod filia ſororis vellet ſuccedere auunculo, eſſet abſurdum inu eſtigare lineam paternã talis filiæ, cuius pater ſolum erat affinis auunculo defuncto, quæ affinitas in ſucceſſione non attenditur. l. affinitatis. C.
246 communi.de ſucceſſionib.†Quid autem erit,ſi ſtatu.excludat fœminas propter nepotes,de quibus intelligemus,an de filiis filiorum,an de filiis fratrum, an de his omnib.Breuiter eſt diſtinguendum, an ſtatutũ excludat propter filios & nepotes,& tunc intelligemus de nepotibus ex filiis qui proprie ſunt nepotes.an vero dicat propter fratres & nepotes ſeu ꝓpter patruos,& nepotes. Et tũc intelligetur de nepotibus ex fratre propter copulam,quę copulat ea,quæ ſunt de eodem genere. l. cum de lanionis.§.aſinam.ff.de fun.inſt.& l.fi.§.cui dulcia.ff. de vino tri.oleoq; lega.& ita tenuit Ale. conſil.49. inci.videtur prima conſideratione.1.vol.poſt Bald.in l.fi. C. de ſucceſ.edi.& Pet.de Anch.in repet.c.primi.in 14.art.ver. circa nepo.de conſti.cum concor.ibi per Ale.allegatis. Proprie autem ac in dubio intelligitur de filio fratris, vt ibi per eos qđ intelligo, niſi aliter ſe hr̃et cõis vſus loquendi, vt per Bar.in e.§.aſinã.iunctis his, quæ dixi in 8.art.11.q.& in 6.art.
247 4.membro.3.q. †Et ſtãte ſtatuto, ꝙ proferantur in ſucceſſione fratres patrui,& nepotes, non comprehendetur nepos patrui,ſed filius filii,qui eſt proprie nepos, aut filius fratris,qui aliquando ẽt nepos ex communi uſu loquendi appellatur, maxime qñ dicitur fratres & nepotes,& per prędicta. Et qa veriſimiliter debet intelligi de nepote ꝓximiore aut ꝓprio. in tm̃, quia nepos ex tali patruo nõ excludat auunculũ, qui de iure cõi eſt eo proximior. l.auunculo. C. cõia de ſuc. ſm
248 Cor.conſ.92.inci.vr̃.4.vol.†Et ſi ſtat. excludat fœminã propter agnatum vel maſculum,qui de iure communi ſuccedere poteſt, non excludet propter omnem agnatum ſeu maſculum,ſed ꝓp eum tantum, qui ſit in pari gradu,& concurrat in ſucceſſione de iure communi,cũ fęmina excluſa a ſta
249 tuto,non aũt per remotiorem,quia†in dubio ſtat.debet taliter intelligi,ꝙ non contingat fęminam per maſculum vel agnatum remotiorem excludi,ſecundum Cor.d.conſi.125. inci.alias.4.vol.de qua deciſione etiam memini. ſ.eo.5.q.in fi.Et licet magnificus dominus prędicep.meus aliquando me prędente dixerit iſtam quęſtionem.17.fuiſſe in prima impreſſione plene tractatã,ita vt nihil addendum reliquiſſem, poteſt quilibet inſpicere quot authoritatibus nouis ultra dicta in prima impreſſione ſit mea prima deciſio comprobata.
250 Decimooctauo quæro,iuxta prædicta,†an ſtat. excludẽs ſorores extantibus fratribus intelligatur de fratribus vtrinq; coniunctis,an uero de conſanguineis tantum, vel vterinis tantum,& de vtrinq; coniunctis non eſt dubiũ, ꝙ excludãt, ſed ſi loquamur de vterino,tenui ꝙ non ſ.eo.art.nona.q.& ita ẽt reperio fuiſſe conſultum per quendam docto. in conſ. 282.inc.inaduertentia ſtatuentiũ. inſerto inter conſilia Angel.eo quia tale ſtatutum tendit ad fauendum lineæ agnatorum,& vocandum eos,qui ſunt agnati,prout dictum fuit ſ. in tertio arti.prin.& uterinus conſequenter non debet comprehendi ſub ſtatuto,cum ſit coniunctus per fœminam tm̃, arguendo a ratione ſtatuti,iuxta.l.3. ff.de iniuſt. rup. & irrit. fa.teſt.& l.adigere. §.quamuis.ff.de iure patrona.quod conſilium non fuit Ang.vt declarant conſilia præcedentia.& idẽ dicit Pau.de Caſt.in conſi.349.incipi.in puncto quæritur in vol.antiquorum conſiliorum ſm primã impreſſionem.ubi
251 dixit,ꝙ ẽt† ſi ſtatutum prædictum excludat filiam, extante fratre carnali, non intelligitur de uterino tantum, vt ibi per eum,& per Bal.in conſ.30.incip.præſuppoſito.ver.3. quærit. 1.uol.ſecũdum vltimam impreſſionem.vbi hoc limitat prę terq̃ in bonis maternis, a quibus vterinus nõ excluditur ſed ſuccedit,vt.ſ.dicam dummodo, ſm Bal. frater ſub nomine agnationis non uocetur.Et cum hac opin.ꝙ fęmina non excludatur per fratrem vterinum,tranſit Alex in l.ex facto. in princip.in ver.ex his.ff.de uul.& pup.q ñ ex narratione ſtatuti apparet ſtatuentes voluiſſe conſeruare agnationem. Qđ tm̃ in dubio præſumitur,iuxta ea,quę dixi ſ.in 3.art.prin. Eãdem opi. etiam ſequitur Cor.conſ.335.incip.circa primum. 1.uol.& in conſ.371.incip.de hac. 4.uol. & Soci. conſi.241.1. vol.Ad quæ facit deciſio Ang.in l.1.ff.de inof.teſt.vbi dixit, ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ de legatis factis inter fratres nõ ſoluatur gabella. tale ſtatutum non habet locum in legato facto fratri vterino,quia fratrũ appellatione non ueniunt uterini,cũ non impugnẽt teſtm̃,ſed germani.l.fratres,vel ſorores.C.eo.
252 tit.†ꝙ eſt intelligẽdum in materia ſtatutaria, vt fratrum appellatione non ueniant vterini, vt per Alex. in d.l. ex facto. 13.col.Et ſi ſtat. excludat aliquam perſonam propter agnatos, minus excludetur per fratrem uterinum cũ non ſit agnatus, vt conſuluit Cor.conſ.21.incip.videtur.1.uol.& uult Bal. in conſi.30.Item hæc concluſio fortius procedit, quando ex præcedentibus vel ſequentibus verbis ſtatuti. excluderetur linea cognatorum,prout dixit Bal.in conſ 59.inc.de iure cõi in fi.4.vol.ſecundum ulti.impreſ. Fortius dixit dominus Bar
253 tho.Soci.in l.cum uir.ff.de cond.& dem.ſe cõſuluiſſe,ꝙ†ſtã. ſtatuto, ꝙ filia dotata a patre extantibus maſculis,non ſuccedat,neq; patri neq; matri, ſi contingat patrem decedere relicta filia vnica dotata,& vxore, quæ uxor tranſeat ad ſecũda uota,& ex ſecũdo matri.habeat maſculos prædicta filia dotata non excludetur ab hæreditate materna propter fratres, uterinos tm̃,quia abſurdum ſuret,ꝙ dotatio patris excluderet proprias filias propter maſculos patri extraneos. arg.l.cũ acutiſſimi.in fi.C.de fidei.iuncta.l.tale pactum.§.fi.ff.de pac. & ar. d. l. cum uir. ubi pater per ſuam diſpoſitionẽ uſ ſentire de ſuis tm̃ propriis filiis,licet hoc poſſet impugnari ꝙ non ſit pater qui inducat priuationẽ ſucceſsionis in filia ſed lex propter dotem, ad quam pater ex neceſſitate teneri ſolet,iuxta l.fi.C.de dotiſ.promiſ. Et ſimile conſuluit Mari.conſ.83.inc.
254 uiſa.loquens in caſu econuerſo, †quando ex primo mat. eſſent maſculi,& ex ſecunda uxore eſſent fœminę dotatę, ut ipſę filiæ dotatæ a patre non excludantur ab hęreditate earum matris, ꝓp maſculos prioris matrimonii. De quo ẽt dixi aliquid.ſ.in 5.q.& in octauo arti.25.q.& latius vt credo.ſ.eo. art.in 30.q.Prædicta concluſio, ꝙ filia nõ excludatur ꝓp fratrem uterinum tantum,limitatur ſm Mari.in ſuo conſ.1.ut non procedat,quando ſtatutum excluderet unam fœminã, propter aliam,cum tunc uideatur ceſſare ratio agnationis, ut dixi in 3.ar.prin. circa fi.quod procedere poſſet quãdo certum eſſet, ꝙ ſtatutũ uellet indifferenter fauere maſculis, aſs aũt ſecus. Et ideo de ueritate illius conſilii aliter non dico licet dubitem,cum nota non habeã uerba ſtatuti. Pro qua limitatione facit,quod conſuluit in terminis ſtatuti Aretini.
255 Bartho.Soci.conſ.303.1.uol.& 25.incip.uiſo ſtatu.2.uol.† ꝙ ſtatutum Aretii excludens matrem propter ſororem intelligitur etiam de uterina.De qua deciſione etiam dubito,tum qa non eſt par ratio,imo maior in una ſorore,quã in alia. & qa ut dictũ fuit in materia ſtatuaria fratris & ſororis appellatione,in dubio non intelligimus de uterinis. Verum qa non habeo no.dicti ſtatuti uerba,etiã ſubſiſto. Item facit pro hac limitatione,quod conſuluit Cor. d.conſ.249. incip.cõſtat.4.
256 uol. uolens ꝙ † ſtatuto diſponente, ꝙ mater non ſucceda t exiſtente fratre uel ſorore perſonę defunctæ,bene excludãt, per fratrem uel ſororem uterinos tantum,magis, q̃ per con-

Source : BIU Cujas

ſanguineos tm̃, qñ per ſtatutum linea materna excluditur, etiam per patruos,& filios patruorum, ac ēt per auiam maternam.Et poſſunt pro complemento huius materiæ uideri q̃ dixi s̃. eo.in 9.q. vbi ēt tetigi.an in materia ſtatutaria vte
257 rini excludant matrē, quę dixi s̃.8.ar.15. q.†Si vero loquamur in fratre conſanguineo tantum, an excludat ſororem, vrrinq; coniunctã,ſtante ſtatuto prædicto ꝙ ſorores extãtib. fratribus non ſuccedant.Adhuc vr̃ dicendum ꝙ non excludant talē ſororē utrinq; coniunctam. ſm Ful.conſil.85.inci. in propoſita q.qui mouetur ex eo,quia cum de iure communi æqualiter ſuccedant fratres & ſorores vtrinq; coniũcti,& conſanguineo tantum præferantur,auth.itaq;. C.commu. de ſuc.ſatis eſſe debet,vt æqualis,de iure communi præferat̃ ex l.municipali, & nō poſterior,prout eſt conſanguineus tm̃ per ea,quæ dicta ſunt in q.præcedenti. Tum quia tale ſtatutanq̃ accuſatorium naturę,iuxtal. maximū vitium. C.de li. prętę.debet ſtricte,intelligi.l.quod vero,ꝙ.& l.quod non rõne.ff.de legi.Tũ quia, ſtat.ſpālia & iura ſingularia ſunt ita interpretanda,vt quanto minus fieri poſſit,iura cõia corrigãt, dūmō poſsint aliquid operari.c.cũ dilectus. de cõſue.& l.2. C.de noxa.Ita ꝙ ſatis operetur ſtat. faciendo eum, qui de iu-
258 re cõi erat par anteriorē.Tum ēt quia †lex noua ēt cõis,quę latiorem. recipit interpretationem,q̃ municipalis,ſi generaliter loquat̃, potius eſt diſtinguēda per ueterem diſtinctionē q̃ ſit putādū,ꝙ lex vetus diſtinguens per nouam indiſtincte, loquentem,penitus abrogetur, vt colligitur ex.l.ſciendum. in prin.ff.qui ſatiſ.cog.iuncta auth.offeratur.cum ibi not. C. de lit.conteſta.Et hanc opi. vr̃ tacite affirmare veram domi. Benedi. Capra in conſi.8.inci.& ſi viſo. limitando illam,niſi ſtat.aliud ſuadeat per alia verba,puta quia loquatur de gradibus,vel linea paterna,quę conueniant conſanguineis tm̃. Et prædictã opi.tenuit Fran de Alber. cõſulendo ,put refert. Firmi.in ver.Frater. vel primo.ver.7.in ſuo repertorio.Et ita vr̃ tranſire Cor.d.conſi.271.inci.de hac.4.uol. & multa fundamenta pro hac parte adducit ipſe Cor. d.conſ.269. inc.cõ ſtat.4.uol.& eſt de mente Ale.in l.ex facto.in prin.ff.de uulg. & pup.Sed Roma in conſi.411. incipiente, quatuor ſunt. Voluit etiam per fratrem conſanguineum tantū.ſorores vtrinque coniunctis excludi, motus, quia verba hoc patiuntur, cum dicatur frater germanus tantum,ſicut ita vtrinque cõiunctus,& mens ſtatuti etiã ad illum adaptatur propter paritatem rationis,quæ ita militat in vno,ſicut in alio.l.illud.ff. ad.l.Aqui.l.a Titio.cum ſimili ff.de verbo.oblig. quæ mens ex ratione colligitur. l ab omnibus.in fine. ff.leg. 1.l. talem. in fi ff.de hære.inſti. Et hanc opi.tenet dominus Pa. de Ca.in d.conſ.348.& in eam inclinat do. præceptor meus in l. tres, fratres: ff.de pac.cum qua puto tranſeũdum, licet in ꝙrimm multum ſtringant, quæ dicta ſunt in præceden. q. s̃.in 14.q.
259 †Quæ opi.limitat̃,vt nō procedat,quo ad bona quę defunctæ prouenerunt a matre vel linea materna,in quibus ſorores & fratres ex matre tantum coniunctæ, ſolent ſuccedere. auth.itaq;.C.comm.de ſucceſ.& l.de emācipatis. §.exceptis. C.legiti hęredi.Nam in eis ceſſat ratio agnationis, ſm Fulg. in conſ.s̃.allegato, in fi. qui voluit,ꝙ ſoror vterina non excludatur per germanum tantū, quo ad ipſa bona, ꝙ ēt uult Bal.in d.cõſ.3.inci.præſuppoſito.ver.2.quęritur.vbi limitat, prout dixi in prin.q.Et prout ēt voluerūt dominus Soc.in d. l.cum vir.& Mari.d.conſ.84.immo dixit Ful.ꝙ quo ad bona materna ēt non excludetur per fratrem utrinq; coniunctū, ꝙ eſt contra cōmunem ſententiam, traditam in d.auth. itaque.& in auth.poſt fratres.C.de legi.hære. cum concord. de
260 qua materia dixi ſupra in 8.artic.princ.in 15.q.† An autem ſi adſint ſoror & frater vtrinque ꝙiunctus & germanus tantum, intelligatur germanus vocari ad excluſionem ſimul cum utrinque coniuncto.Tangit Ro.in conſ. ſupra alleg. & dicam in articu.ſeq.in 4.q.Vbi autē ſtatutum excluderet ſororem extante fratre carnali,quis erit iſte frater carnalis Pa. de Caſtro in d.conſil.348.dixit quod erit frater vtrinque coniunctus uel conſanguineus tantum,non aūt vterinus, iuxta l.fratres uel fratris.cum gl. C.de inoffic.teſta.ſequitur Dom. Benedi. Capra in conſ.138.incipiente, ſi ſtatutum. & eſt veri
261 tas per prædicta.Cęterum non eſt omittendum, ꝙ†prędicta differentia,an quis ſit coniunctus ex latere patris, an ex utroque, ſcilicet patris & matris, non cadit inter patruos, vt per Corneum conſi. 326.incipiente,conſtat.1.uolum.Nec enim ſecundum Corneum d.conſi.269.inci ꝙſtat.3.volumi.In patruis & filiis eorum eſt dare coniunctionem ex vtroque latere,cum neceſſario naſcantur ex diuerſis matribus, ſed datur coniunctio ex latere patris tantum, vt ibi per Corne.De cimonono, quia ſolent ſtatuta diuerſimode maſculos inuitare,ac fęminis pręferre,& ſub certis nominibus, quorū oīa
162 referre difficile eſſet.†eſt aduertendum,quia quandoq;fęminæ excluduntur ꝓp maſculos de agnatione ſeu cippo,vel de domo,vel domeſticos,vel de caſata,vel de familia,vel de antiquitate defuncti, qñq; propter prolem & progeniem maſculinam,& propter conſanguineos defuncti, vel ipſius fœminæ.qñq; propter maſculos de genere,vel de affinitate,vel de proſapia,vel propter conſortes,ſeu de conſortio. qñq; ꝓp maſculos coniunctos defuncto,vel ſuos deſcendentes.qñq; propter maſculos de cognatione vel de proximitate,ſeu ꝓp proximos defuncti,& filios,& liberos, & ſic de ſimilibus. Et tunc, qui maſculi intelligantur inuitati ad excluſionem fœminarum, lōgum eſſet tradere,& Deo duce in alia materia de iſtis & alijs nominibus,& eorum clauſulis, & ſignificatione,dicere cōtinget.Iccirco pro remiſſione videatur. D.Lauren.in rep.§. cæterum.inſtit.de legi.agna.ſucceſ.Bald. & moderni in repe.c.ſi pater.in vltimis char.de teſta.Barb.in repe. l.cum acutiſſimi C.de fideic.cum concord.per eos alleg. Et D.Iaſ.in l.1.col.fi.ff.de conſti.prin.vbi de multis nominibus ex prædictis & infraſcriptis tractat, & aliquid in l.1 C.unde uir & uxor.& Corn.conſ.317.inci.uidetur. 3.uol.ubi loqui-
263 tur, †qui ueniant appellatione illorum de progenie. de quo etiam per eum conſ.123.incip.licet.co.uol. & 133. incipien. in hac 4.uol.ubi etiam tradit, qui dicantur de generatione, & qui dicantnr de linea maſculina, in hac materia. De quo etiam qui dicantur de linea maſculina, uel eorum deſcendentia,habetur per Ale.conſ.43.in 3 uol. & per Cor.conſ19. incip.in propoſita.3.uol. & conſ.113.incip.circa primum. 4. uolum. & qui dicantur de linea paterna, habetur per d.Cur. iun.conſ.5.ubi dicit, quod idem eſt dicere de linea paterna, ac coniuncti ex parte patris. Et per Corn. d.conſ.113. 4.uol. ubi dicit ꝙ patruus non dicitur de linea paterna,quæ incipit a patre, ſed de auita.poſt Bar.in conſ.55.incip.Gualterius. & conſil.ſequen.& dicetur in fi.huius qō.& qui dicantur de linea paterna,& qui de materna,tradit etiam Ange.conſ.182. incip.inaduertentia.& Paul.de Ca.conſ.101.incip.ſuper primo dubio. in antiquis. alias conſ.406. primo uolum.in no-
264 uis. † Et ſi ſtatutum loquatur de deſcendentibus maſculis, an uenient maſculi nati ex fœminis,tangit Corneus conſil. 246.inci.uidetur. 2.uol.dicens ꝙ ſic, qñ ponuntur in conditione. Et ſi ſtatutum uocet hæredes ex linea maſculina,non uocabuntur filiæ maſculorum,licet ſint agnatæ,ut per Ale. d.conſ.43.& dixi ſupra in 6.artic.princip. ſecundo membro. tertia quæſtio. Et ultra prædicta, † qui dicantur de generatione,late Cor.conſ.219.incip.ex duplici.ſecundo uo.& conſil.51.tertio uolum. & Fulgoſ. conſ 84.ubi tradit quomodo intelligatur ſtatutum diſponens quod illi de domo, uel generatione ſuccedant.Et ſi dicaturde natis in domo, uel ex linea maſculina,quomodo ſumatur tota hæc oratio,Corn. d.conſi.198.inci.in propoſita.3.uol.& 113.inci.circa primū.
266 4.uol.† Et ſi dicatur, ꝙ mater excludatur propter parentes ex progenie uel ſobole paterna,an filius fœminæ excludet matrem,late declarat Maria.conſ 31.incip.proſequendo.&
267 dixi in 6.artic.prin.ſecundo membro 3.q.† Item appellatione illorum de domo,uel de cippo domus,non ueniunt filiæ nuptę extra familiam,ut late per Corn.conſi.55.inci.pro deciſione 1.uol.ubi idem dicit in nubili, licet ſit de familia, ut habetur in l.uoluntas.ubi Do.meus Iaſon in prin.commen. C.de fideicom.De qua materia habetur per Ale. conſ.55.in
268 cip.ponderatis his.3.uol.& per Cor. ꝙſ.26.& 41.in 4.uol †Et ſi ſtatutum excludat fœminas propter homines, quomodo intelligatur ille terminus. homo, tradit d.Lau.in loco prędal legato poſt Bal.in d.c.ſi pater iunctis nota.per Albe.de Roſ.
269 in dictionario in uerbo homo.uerſi.prima.&†ubi ſtatutum uocat proximiores conſanguineos, filia patrui præfertur filio amitæ,ut tradit d.Bap.de S. Seue.in repe.l.omnes populi.verſi.14.&c.ubi allegat Bald.in quodam conſi.125.incip. filia dictæ concubinæ.ita conſuluiſſe,& ibidem in uerſic.13. quæritur.dicit,quod filij amitę non dicuntur attinere uel eſſe coniuncti ex patre patris. quia filius amitæ genus paternum.nō maternum ſequitur, ut ibi latius ꝓ eum, poſt Bald.
270 in quodam conſ.incip.præmiſſis &c.†Qui autem ueniāt appellatione ſuorum,uel maiorū de domo,tradit Pau.de Caſ. in conſ.353.& conſ.354. 1.uolum.ſecundum primā impreſſionem.& Bal.ac Pau.de Caſ.in l.peto.§.fratre.ff.de le.2. ubi dicit,qđ iſta uerba de domo,caſata,uel agnatione,habeant eandem ſignificationem.Et d.do.Baptiſ.in loco prælleg.
271 in 18.& 19.q.circa quæ,ut dixi,latius me non extendam.†Et ſi ſtatutum excludit fęminas ſtante hærede maſculo, nō cōtinebuntur niſi filij uel nepotes, qui filiorum locum ſubintrant,non autem agnati,ſecundum Paulum de Caſt. in cōſil.96.inci.proponitur in Caſtro.in uolu.antiquorum,ſecundum primam impreſſionem.alias eſt 47.in uolumine nouorum conſiliorum,ſecundum ultimam impreſ.& not.Ant. de Roſel.in tracta.de ſucceſſio.ab inteſta.Pro quo facit,quia hęredum maſculorum appellatioue ueniunt deſcendentes
272 maſculi,ut dixi s̃ hoc eo.arti.in 17.q.circa fi.† Item, ſi ſtatutum excludat matrem propter parentes maſculos ex parte

patris

Source : BIU Cujas

patris, ipſa mater non cenſebitur excluſa propter nepotem ex filia, ſecundum Pa. de Ca. in conſ. 418. incipien. ꝙ iſta mater. in uol. antiquorum conſiliorum ſm vltimam impreſsio. vbi loquitur in terminis ſtatuti Senēſis. Facit quia iſte nō dicitur proprie ex parte patris, qui. n. naſcunt pris, non matris familiam ſequuntur. § fi. cum vul. inſt. de patri. pote. & ibidē
273 tradit Pau de Caſtr. † quomodo interpretetur illud verbum parentes, ſm cōem vſum loquendi. & dixit Bald. in c. 1. in fi. comm. quēad. feu. ad fil. per. ꝙ ſi ſtat. excludat filiam pp parētes maſculos vſq; ad quartum gradum, intelligetur excludere propter agnatos tantum. Et ſi ſtat. prout eſt Senis, inuitet ad ſucceſſionem defuncti parentes, pōt intelligi de cognatis & agnatis ſm vulgarem ſermonem, vt per Cor. conſ. 57. incip. videtur. 2. vol. Sequitur Maria. conſ. 31. & dixi s. 10. q. in additionib. ſequitur Corn. conſ. 133. incipien. quauis. 2.
274 volum. Inſuper † ſi ſtatutum excludit fęminas propter maſculos proximiores ex parte matris, non cenſebit mater excluſa propter maſculos ex eius parte coniunctos, quia non cadit in eis qualitas illa, quod ſint proximiores, cum ipſa ſit principium deriuationis, & conſequenter non poſſint dici ex parte matris proximiores. nec poſsit quis dici ſeipſo proximior, quia exceſſus gradus requirit duo extrema, & non cadit in eodem ſubiecto, ſecundum Bal. in conſil. 88. incipien. ſtatuto cauetur. in 3. volumine ſecundum penult. impreſsionem, & alibi dixi s. videlicet in ſexto articulo princip. tertio
275 membro. 3. quæſt. † An autem ſub talibus ſtatutis de proximioribus loquentibus, ueniant naturales tantum, uel ſpurij, ponit Ioan. And. in additio. Specu. in rubr. de ſucceſsione ab inteſtato in fine de qua quæſtio. dixi ſupra eodem artic. in 3. q. Cæterum in hac materia poteſt dubitari, an excluſa a ſucceſsione patris, matris, vel fratris exiſtente aliquo maſculo, de progenie patris, matris, vel fratris, excludatur a ſucceſsione omnium, ſi extet aliquis maſculus de progenie alterius eorum tantum, puta ſi extet aliquis de progenie matris, an excludat a ſucceſsione patris. Corneus in conſilio decimo-ſecundo. in 1. volumine, dixit quod ſtatutum intelligitur exiſtente maſculo de pgenie illius, de cuius ſucceſsione agitur. & dixi latius in 8. art. prin. in 6. q. Item ex his, quę dixi de
277 linea patris matris. s hac ea. q. † infertur ad ſtatutū diſponēs ꝙ ad ſucceſsionem decedētis ab inteſtato ſine filiis, veniant proximiores ex linea patris, ſeu nati in domibus patris deinde mulieris proximiores, vt ſtante tali ſtatuto patruus matrem defuncti non excludat, nec cum illa concurrat, qa alia eſt linea aui, de qua dr patruus, alia patris de qua patruus eſſe non dicitur, vt per Bar. in d. conſil. 55. incipiente, alterius. cum conſilio ſequenti. Et ita conſuluit Corneus in d. conſi. 198. incipien. in propoſita. 3. volu. dicens, ꝙ dictio, ſeu, nati in domibus patris, ponitur augmentatiue, in tantum ꝙ exigatur ꝙ maſculi ſint de linea patris, & nati in domo patris,
278 vt ibi per eum, cum concor. s. ea. q. alle. † Et conſuluit D. Frā ciſchinus Curt. Iun. in conſ. 5. ꝙ ſtatuto Papię, volente agnatos vel cognatos, maſculos vel fœminas ex latere patris, prius ſuccedere, & demum eos qui ſunt ex latere matris, ꝙ filius fratris, qui frater patruelis, dr, prę ferretur filiæ natæ ex ſorore defuncti, quia talis filia ſororis non dicitur cognata ex latere patris, ſed matris. Et quia idem eſt dicere, cognatus ex latere patris, ꝙ conjunctus ex linea paterna, vel ꝙ agnatus, & dictio vel, ibi ponitur pro ideſt, aut ꝑ ſiue, iuxta illud Ale. ſiue Paris, &c. vt ibi per eum, qui etiam hoc probat ex rubrica ſtatuti præferente ꝙ ſanguineos alijs, & ex cā ſtatuti declarantis, qui dicantur agnati ex parte patris, & nihil dicētis in tali declaratione de cognatis ex parte patris ſimul iunctis in princ nigri, quaſi vno declarato cenſuerūt ſtatuētes aliud eſſe declaratum, tanq̄ foret vnū, & idē, ut ibi latius ꝑ
279 eum. Vigeſimo quęro, † ſi ſtatutum excludat dotatā a patre vel fratre, a paterna uel fraterna ſubſtantia, nec dicat ꝑpter quos, quę perſonæ in dubio intelligēt vocari ad portionem excluſarum, rō ſtatuti. de qua dixi s in 3. arti. princ. ſuadet, vt maſculi agnati intelligantur vocati ſecundum quod ſunt proximiores de iure cōi. prout dicam in artic. ſeq. 4. q. Dominus autem Signo. in conſi. 210. inci. factum ſic ſe habet, ſtatu
280 to cauetur. & c. ſentit ꝙ † contemplatione perſonarum ſimilium expreſſis intelligatur factum ſtatutum, & ꝯnr ꝙ pater excludat filiā a ſucceſſione filij eiuſdēq; fratris, & ꝙ frater excludat ſororem a ſucceſſione fratris. allegat in arg. l. peto. in prin. ff. de lega. 2. & l. filiusfa. §. diui. ff. de legatis primo. Pro quo facit, quia in agnatis remotioribus non eſt par vel tanta ratio excludendi, ſicut in iſtis, niſi ſint tales perſonæ, quę de iure cōi in locum iſtorum ſubintrant, ſicut ſunt filij fratrum, & ſimiles, vt dixi s in 16. q. in fine primi membri, & in 17. q. Nec enim eſt ueriſimile, ꝙ ſtatuētes voluerint fęminas excludere, non ꝯſiderato fauore alterius ad ſucceſſionē uenientis, ſecundum Corneum conſ. 126. incip. principa. in 2. vol. & 90. 3. uol. Contrariū credo uerius ut ſcilicet iſtis excluſis deferatur ſucceſſio aliis perſonis, quæ de iure cōi vocant, & ſecundum earum gradum, ēt ſi ſint fœminæ, dummodo ſint indotatæ, per l. 1. §. ſi intra. cum ſi. ff. de ſuc. edi. & per no. per Bal. in l. ſi viua matre. C de Bon. mater. in prin. commen.
281 vbi. uult, ꝙ † ſtatuto excludente dotatam, non dotata ſuccedit in toto reſiduo, quaſi tunc non attendatur ratio agnationis, & dria ſexus, quia ſtat. ſe fundat in eo, ꝙ aliqua ſit dotata, uel non. vt dixi s. hoc. eo ar. in 9. q. Idem ſi excludatur nupta quia ſecus in non nupta, quæ ſuccedet. ſm Bal. in conſ. 160. inci. verba pactorum. in fi. primo uol. ſecundum pen. impreſſionem. alias eſt 292. ſecundo vol. ſecundū ultimam impreſſionem. Et pro prædicta concluſione faciunt. quę dixi s. eod. art. in 14. q. quæ non repeto. Si aūt ſtat. excluderet ſimpliciter fœminas, vel ſub alia qualitate, quam ſint dotatæ, vel nuptæ extantibus maſculis, aliud eſſet, quia propter illa uerba, ſtantibus maſculis, fœminæ non excluſę non vocarētur ad portionem excluſarum, vt late dicam in ar. ſe. 1. q & 3 Vigeſimo
282 primo quæro, † an & quando ſęminę excluduntur propter agnatos vſq, ad certum gradum, puta quartum computentur gradus ſecundum ius ciuile, an vero ſecundum ius canonicum. Communis ſententia eſt ꝙ etiam in terris eccleſiæ in materia ſucceſſionis intelligantur gradus ſecundum ius ciuile, vt per Bar. Bal. Saly. Pau. de Ca. & Ale. in l. fi. C. de ſuc. edic. & Pau. de Ca. in conſ. 246. incipiē. ꝙ dicta ſubſtitutio. in vol. antiq. conſi. ſm primam impreſſionem. & in conſ. 33. incip. de iure communi. etiam in uol. antiquorum conſiliorū ſm vltimam impreſsionem. Et de materia tradit Pet de ancha. in repe. c. canonum ſtatu. de conſtitu. cum concor. in d. l. fi. alle. c. ad ſedem. 32. q. 1. Sequitur Corne. conſ. 57. incip. vr. in prin. 2. uol. & 92. incip. videtur. eodem volu. & 248. incip. videtur. 3. uolumine. Fortius conſuluit, dominus Franc. Cur-
283 tius ſenior conſilio. 6. quod † ſi ſtatutum in prima parte vocet agnatos tenentes primum gradum ſecundum ius canonicum, non ſit in aliis partibus euiſdem ſtatuti facienda cōputatio, ſecundum ius canonicum. vbi ex hoc induceretur iuriū correctio, per gl. cum qua doct. tranſeunt in l. talis ſcriptura. §. fi. ff. de leg. 1. in gl. magna ad fin. iunctis his. quę dicit ibi Bar. & in l. prætor ait. §. 2. ff. vi bo. rap & per no. per Anto. de But. & Imo. in cle. 1. de ſupplen. negli. prel. cum concor. Et quia clauſula appoſita in uno capitulo, ad qualificandum diſpoſitionem, non refertur niſi ad illud. l. filium. vbi Bar. ff. qñ dies leg. ce. l. fi. §. Titia. vbi etiam Bar. ff. de lib. lega not. Bart. Pau. de Ca. & alii in l. ſi idem cum eodem. §. fi. ff. de iuriſ. om. iud. cum concor. ibi traditis per Ale. & per Feli. in c. cauſam, quę, de reſcrip. & ſic clauſula in prin. vel medio poſita, non refertur ad omnia quando ratio diuerſitatis dari poteſt, ſm Gemi. per gl. ibi in c. illi, qui. 6. q 5. uult. Panormi. conſ. 115. incipi. viſo inſtrumento. & Fely. vbi s. quod aliter non examino, quia nō habeo nota verba ſtatuti. & obſtat illa regula legis. iam hoc iure. cum ſi. ff. de uulgari & pupillari, quod vna determinatio reſpiciens plura determinabila, debeat ea vniformiter determinare, & quod qualis fuerit in ſequentibus mens ſtatuentium, ex præcedentibus declaretur. l. ſi ſeruus plurium. §. fi. ff. de lega. primo. & c. officii. de elect. cum concor. Cęterum in hac materia non eſt omittendum. quia Corneus in quodam conſilio, cuius nunc non memini, dixit ꝙ
284 † ſi ſtatuta loquentia de gradib. in materia ſucceſsionis ſint condita a uulgaribus, qui non habeant peritiam iuris ſed ſecundum eorum communem vſum loquendi capiant gradus, prout capit ius canonicum, eo caſu debeamus intelligere ſtatutum ſecundum eorum communem vſum loquēdi, & bn meo iudicio. vt dixi. s. in 8. art. prin. 12. quæſtio. & in 6. art. princ. 4. membro. 7. q. cum concor. de quibus per Feli. in proę. Decre. verſi. modo his decurſis. deberet tamen probari iſte communis vſus fuiſſe tempore, quo fuit conditum ſtatutum, vt per Ale. in l. quinta, in princi. ff. de ver. ob. uel quod ſtatutum ita ſemper fuit interpretatum & vſitatum, ꝙ computarentur gradus ſuccedendi ſecundum ius cano. iuxta. l. minime. cum ibi no. & l. ſi de interpretatione. ff. de legi. alias deberet fieri interpretatio, quam ius facit. non idiote, vt per Roma. & Modernos. in rubri. ff. de ope. no. nuntia. vbi Alex. & Bal. in l. lege. in fi. commen. C. de legi. here. Vigeſimo ſe-
285 cundo quęro, † ſi adſit ſtatutum. quod filia excludatur extante filio, & ꝙ ſi filia non ſit dotata, debeat dotari, & quod dictum eſt in filiis, habeat locum in fratribus, patruis, & auunculis, patruus & auunculus non excludent filiam, ſed intelligetur tale ſtatutum ſingulariter ſingulis referendo, hoc eſt ꝙ frater excludat ſororem, patruus amitā, & auunculus materterā, matris ſororem, ne inſurgat abſurditas, ꝙ remotior excludat proximiorē, & ꝙ cōiūctis mediāte matre ſit melioris cōditionis, q̄ ipſa mater, ꝯ tex. in l. ſi viua matre. C. de bo. mater. cum his, quę late adduxi in 6. arti. prin. in 1. 2. & 3. q. & ita conſuluit Corneus conſ. 115. incip. in hac. 2. uol. & faciūt multę rationes, quas adduxi. s. eod. in 16. & in 17. q. & s. in 8.

Source : BIU Cujas

artì. prin. in 16. q. & idem conſuluit in terminis ſtatuti S. Gemini. ipſe Cor. conſi. 90. incipien. ſcrupuloſa. 3. uol. ubi dicit non eſſe ſumendam in dubio interpretationem, ꝙ fœminæ deſcendentes per agnatos vel maſculos collaterales excludantur, vt etiam probat tex. in l. cum auus. ff. de cõd. & dem. faciunt, quæ dicam. ſ. in 24. q. Vigeſimotertio quæri poſſet,
286 †an perſona agnati a ſtatuto nominata, ſemel excluſa propter aliquem non excluſum, remaneat excluſa mortuo excludente, per illam quæ eſt a ſtatuto excluſa quæ a prin. non potuiſſet excludere, & breuiter dicendum eſt ꝙ ſic, niſi excluſio fuiſſet temporaliter per ſtatutum inducta, puta quouſque maſculus vixerit, vt per Corneum conſ. 12. inci. in hac. 1. uolu. iunctis his, quę late dixi in 10. art. 5. quæſtione. & ſ. eo. 7. q. & quæ dicentur in ſeq. arti. 8. q. Ideo ſecundum Corneũ in dicto conſi. 12. ſtatuto excludente ſororem dotatam propter patrum, ſi extet mater. quæ præfertur patruo, portio illa matre mortua, poterit filiæ dotatæ ſpectare, excluſo patruo. Et idem tenet Cor. conſi. 134. incipiente. eleganter. ſecundo
287 volum. vbi plene loquitur. Vigeſimoquarto, quæro de †ſtatuto Sinigaliæ excludente filiam ſtantibus maſculis deſcendẽtibus vel collateralibus, de quibus collateralibus intelligatur. Cor. conſi. 90. inci. ſcrupuloſa. 3. uo. dicit ꝙ debet intelligi de collateralibus patris & ſimilis gradus, ac primi ſeu prioris gradus, ne contingat proximiorem per remotiorem excludi, prout dixi. ſ. in 22. q. ac. 16. & 17. & innuit Cor. vbi. ſ. nõ eſſe in dubio ſumendam interpretationem, quod fœminæ, deſcendentes a maſculis collateralib. excludantur. Subdit,
288 ꝙ †ſi excludatur filia per aliquem collateralem ſeu collaterales & eius filios, dẽt intelligi de primis filiis, q locum patris ſubintrant, hoc eſt filiis fratrum, iuxta auth. poſt fratres. C. legi. hære. quia abſurdum eſſet ꝙ filia excluderetur a ſucceſſione patris, & matris per quemuis collateralem, quamtuncunq; agnatum. Quibus obſtant, quæ dixi. ſ. eo. 20. q. propter quod ad ibi dicta me remitto, & ad dicenda in 26. q. ſ. eo. Vigeſimoquinto quæri poteſt de excluſa propter aliquas perſonas & eius filios, de quibus intelligatur, de quo dixi in quæſtione præceden. & latius in 16. q. Vigeſimoſexto eſt in hac
289 materia notandum, quod †ex modo prædilectionis apparẽtis in ſtatuto, vel contrario modo poſſumus coniecturare, an vna perſona maſculorum remotior poſſit aliam excludere, vt per Corneum conſ. 213. incipiente. circa primum. ver. ſecundo ꝙ ſaltem. iunctis his, quæ dixi in ver. nec etiam obſtat aliud ſtatutum. 2. uol. & conſi. 96. incip. licet. ver. ſi ita
290 que cum ſeq. eo. uo. †vbi dicit eſſe alienum a mente ſtatuentium, ꝙ patruus qui virtute ſtatuti concurrit cũm matre & cum ſorore, excluderet virtute eiuſdem ſtatuti in totum filiam a paterna ſucceſſione, & quod filia concurrens, cum auo, & proauo, eos excluderet. De qua materia prædilectionis, multa dixi in quinto articulo. prin. 12. q. poſt no. per Bar. & doct. in l. fi & in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. Vi-
291 geſimoſeptimo quæro, †an ſtatuto requirente plures qualitates in maſculis excludentibus fœminas, neceſſarius ſit cõcurſus omnium illarum qualitatum. Breuiter regula eſt, ꝙ ſic, lege, ſi hæredi plures. ff. de cond. inſti. & quod habetur in l. generaliter. C. eo. vult Corneus conſilio 126. incipie. alias.
292 quarto uolumine. Ex quo infert quod †ſtatuto excludente fœminam propter maſculum, qui de iure communi ſuccedere poſſit, & cum effectu, ſuccedat, filia, non excludetur ꝓpter patruum, quia patruus tali filia extante de iure communi ſuccedere non poteſt, nec actu ſuccedit. Sed tunc erit ſenſus, quod filius excludat filiam a ſucceſſione patris, & frater ſororem a ſucceſſione fratris, vt dixi in 22. q. Et pro hac concluſione, ꝙ omnes qualitates requiſitæ in tali excludente, debeant interuenire, faciunt quę dixi in 6. art. prin. in 4. mẽbro. 28. q. & in 5. art. princ. 33. q. & quæ dixit D. Phili. Decius, conſi. 13. cum concor. quæ adduxi in locis prẽallegatis. Vige
293 ſimooctauo quæro, an ſtante ſtatuto, prout eſt in loco Fulginatis, ꝙ dotata a patre, matre, auo, vel fratre nõ ſuccedat in bonis paternis, maternis, auitis, vel fraternis tam dotantis, q̃ non dotantis, ſi maſculi ſuperſint. ſufficiat ꝙ ex altero iſtorum ſuperſit maſculus, ad effectum vt fœmina dotata excludatur a ſucceſſione omnium & cuiuſuis iſtorum nominatorum, an vero ſtatutum debeat intelligi, ꝙ ſuperſit maſculis, deſcendens ex ꝑſona eius, de cuius ſucceſſione agitur. d. Philip. Corneus conſ. 134. incip. eleganter. 2. uol. refert quod D. Benedictus Capra quem appellat virum. integerrimi iudicii ac dominus Baldus de Bartolinis & multi alii præſtantes docto conſuluerunt apud Camerinum, quod tale ſtatutum debeat intelligi, ſi ſuperſint maſculi deſcendentes ex eo. de cuius ſucceſſione agitur, ita reſtringentes ſtatutum, quãuis verba uiderentur repugnare. & hoc. ne iniquitas & abſurditas, reſultaret, videlicet, ꝙ ille, qui alias non attineret, niſi forte rõne affinitatis, quæ affinitas in materia ſucceſſionis de iure communi non eſt in conſideratione. l. vitrico. & l. affinitatis C. commu. de ſucceſ. & etiam, qui nullo iure eſſet coniunctus, excluderet feminas deſcendentes, ut ibi latius per Cor. dicentem predictã deciſ. poſſe ampliari, ẽt ſi ſtat. diceret, ſi maſculi ex ipſis ſeu ex omnibus, vel ex ipſo ſeu altero eorũ ſuperſint, quia intelligitur ex eis. de quorum hęreditate agatur, & ſic diſcretiue, non cumulatiue, vel alterius eorum, de cuius hęreditate agatur, per prædicta, & ea, quę dicta ſunt in 8. art. prin. 16. q. quod procedit, ſecundum Corneum conſil. prẽalle. niſi verba omnino vel plurium repugnarent, & contingeret illa plurium violari ex predicta interpretatione & ſegregatione. Subditque ibi Corneus, ſe, dum Piſis legeret, apud dieceſim Lunenſem conſuluiſſe. Quod ſtatutũ diſponens, quod nulla fęmina ſi dotata fuerit cõuenienter de bonis patris, matris, vel fratrum, poſſit uel debeat ipſa, nec eius filii ſuccedere nec peruenire ad hæreditatem patris, matris, vel fratris, uel alicuius eorũ. filius ſi ex ipſo patre, matre, vel fratre remanſerit, vel aliquis de deſcendentibus hæres maſculus, quod dictum ſtat. intelligatur, ſi ſupereſſent deſcẽdẽtes ex eo, de cuius ſucceſſione agit̃, referendo illa verba ſi ex ipſo patre, matre & cęt. ſ. de cuius ſucceſſione agitur demõſtrando, quod dictæ interpretationi verba nõ repugnabant, quia illud relatiuum, ex ipſo, poterat referre ipſum, de cuius hr̃ditatis excluſione ſtatu. loquebatur. & ita tenet ipſe Corn. conſ. 97. inci. quanquam. 3. vol. loquens, quando ſtat. excludit fœminam ſeu filiam, ẽt propter patruum ab hæreditate patris, aui, vel proaui, exiſtentibus deſcendentib. maſculis, vt intelligatur, ſi ſupereſt filius defuncti, de cuius hæreditate agitur. Idem etiam tenet ipſe Corn. conſil. 12. primo volum.
294 †ſtante ſtatuto, quod filiæ dotatæ a patre, non ſuccedant in bonis patris, vel matris, vel fratris extante aliquo maſculo de progenie patris, matris, vel fratris, quia ſecundum eum multi conſuluerunt, quod tale ſtatutum intelligatur extante maſculo de progenie illius, de cuius ſucceſſione agitur. Subiungit Corneus in dicto conſi. 134. ſe ſemper fuiſſe opinionis, quod ſi verba ſtatuti patiebantur reſtrictionem aliquã, ex qua reſtringerentur huiuſmodi excluſiones fęminarum, quod deberent poſſe reſtringi. ſecus autem, vbi verba omnino vel plurimum violarentur. Contrariam opinionem tenuit ipſe Corn. in d. conſ. 134. dicens quod apud Camerinũ bis conſuluit pro iſta contraria opinione, videlicet, quod dotata a patre excludatur etiam ab hæreditate fratris carnalis, exiſtentibus filiis patrui. & conſequenter quod excludat̃ ab hæreditate omniũ & cuiuſuis ex nominatis in ſtatuto, eſto quod non extet maſculus ex eo, de cuius ſucceſſione agitur, dummodo maſculus extet ex aliquo nominatorum, ſeu cõprehenſorum in ſtatuto, ſubiungens, quod pro iſta cõtraria opinione conſuluerunt Bal. de Perufio. & Pau. de Ca. Moue tur Corneus, quia in terminis illius ſtatuti apud Camerinũ verba erant multum pręciſa, & alteri contrariç opinioni, quam primo retuli repugnantia, ita quod contingebat verba ex illa interpretatione multum violari, dicens, quod in terminis ſtatuti fulginatis verba poterant pati ipſam primã & ſ̃riam interpretationem, quia in ſucceſſione deſcendentium verba ſtant hoc modo, niſi ſuperſit perſona deſcendẽs a p̃dictis, abſq; eo, quod dicatur vel repetatur, vel ab aliquo prædictorum, quo caſu ſi decedit frater ſororis dotatę ſine fi
295 liis non eſt locus ſtatuto, nec excluditur ſoror dotata, †quia verbum a prædictis, intelligitur ab eo, de cuius ſucceſſione agitur, per prædicta. Et quod quando verba repugnant, vel principium ſtatuti aliud ſuadet, ſit tenenda hæc opinio ſecunda, vult ipſe Corn. conſ. 32. incip. videtur, 4. volumine, & conſilio ſequen. & conſil. 42. & ſequen. eodem volumine. Et ita puto tranſeundum quod vbi verba non repugnant, ſit tenenda prima opinio, & maxime, quia eſt æquior. Et in terminis ſtatuti Camerini, quid ſentiam, dixi in octauo articulo princip. 18. q. in fine. Vigeſimonono ex dictis in pręceden ti quæſtione, & latius ex his quæ dicentur in ſequenti quæ-
296 ſtione, apparet quod † fęmina non excluditur per maſculos affines, cum in eis non ſit dare ſucceſſionem. l. vitrico. §. affinitatis. C. commu. de ſucceſſ. & ſequuntur docto. allegati in præced. q. ac in ſeq. & ea quæ dixi ſ. eo. in quinta quæſt. quod fęminæ excludantur per maſculos ſucceſſibiles. Trigeſimo
297 quæro, an ſtante ſtatuto, quod mulier dotata non ſuccedat, filia ex vxore præmortua excludatur a ſucceſſione materna per filium ex ſecunda vxore? Hęc queſtio quandoque fuit de facto in ciuitate Aſtenſi. ſtante ſtatuto, quod maritata a patre auo &c. non ſuccedat in bonis paternis nec maternis, cũ fratre, vel fratribus ex parte patris, nec contra eorom hæredibus, nec in bonis paternis, vel maternis contra prędictos, vel aliquem prædictorum agere poſſit ad legitimam vel legitimę ſupplementum. Quod ſtat. eſt ſub rub. ne mulier veniat ad hæreditatem patris, vel matris. Dominus Corneus in conſ. tricenteſimodecimoquarto, incipien. videtur. arguit quodſic. Primo ex generalitate rubricę, cuius verba ſunt diſpoſitiua

Source : BIU Cujas

ſpoſitiua per ea,quę dicta ſunt ſupra in 8.artic.princip. in 22. q.Secundo, quia ſtatutum in nigro excludit expreſſe ab hęreditate materna,ꝑpter fratres,& fortius in caſu ſtatuti Aſtē ſis,in quo expreſſe dr, quod excludatur ab hrditate matris ꝑ fratres ex parte patris.& ſic conſanguineos tm̃. Poſtea ipſe Corneus determinat ꝯrium,eo quia ipſi filij nati ex ſecundo matrimonio nihil attinent primæ vxori, quæ ſi viueret,
298 eſſet eis nouerca,niſi iure affinitatis,cum† ex capite affinitatis non detur ſucceſſio,& affinis affini non ſuccedat.l.affinitatis.& l.vitrico.C.com de ſucceſ.& etiam quia concepti & nati poſt mortem alicuius,non dr ei attinentes iure agnationis vel cognationis.l.1.§.ſi quis proximior.ff.unde cogn. & l.Titius.ff.de ſuis & legi.& l.Paulus.§.Paulus.ff.de bon. libe.iunctis his, quæ dixi s̃. Et quia iura multum fauent filijs primi matrimonij,uxore uel marito ſecundo nubente l.fœminæ.cum multis alijs.C.de ſecun.nup.cum nefas eſſet na-
299 tos ex coitu primę mulieri odioſo ei ſuccedere,ita qd† nullo modo ſit interpretand ũ ſtatutum, quod intendat filiab. proprijs præferre natos ex ſecũdo matrimonio in bonis primę vxoris,nec filias excludere per priuignos,imo magis quã per priuignos,cum ſtatuta ſint taliter interpretanda,ne poſſint a ſapiente reprehendi,& ne ſonent in abſurdum,ut late dixi s̃.in 5.arti.princ. 9.q.Præterea, ſecundum Corneum & dixi s̃.eo.5.q.princi. filia excluditur per eos, qui poſſunt ſuccedere.Sed iſti filij ex ſecunda uxore,nõ poſſunt primæ uxori ſuccedere d.l. uitrico.& d.l.affinitatis. Quib. non ſuccedẽtibus eſſet aperta uia alijs agnatis uel cognatis primę uxoris, qui non reperiuntur excluſi per ſtatutum.& qui excluderẽt iſtos filios ex ſecunda uxore,per ea, quæ dixi in 6.articu.principa.3. membro 3.q.cum præceden.Et prędicta fortius militant,ſecũdum Corneum.quia mortua matre & prima uxore, relicta filia, antequam naſcantur filij ex ſecundo matrimonio eſt delata hæreditas ipſi filię, & ſtatutum excludens
300 a ſucceſſione,non excludit a ſucceſſione iam acquiſita. Idẽ in ſtatuto excludente maritatam,quia non excludit ab hæreditate iam acquiſita,ut late dixi s̃.in 6.arti.prin cipa.4.mẽbro.in 16.q.Et cũ prædicta opinione,quod per filios ſecundi matrimonij,non excludatur filia prioris matrimonij,trãſeunt Maria.conſi.84.incip. uiſa p̃dicta. ubi plene examinat hunc paſſum & Soc.in l.cum uir.ff.de condõ. & demon. cũ multis concordan.alleg.s̃.eo.in 5.q.in fi. & hoc maxime ꝑcedit in terminis ſtatuti Aſtenſis,ubi dicitur, quod non ſuccedat mulier cum fratribus, & ſic loquitur ſtatutum noſtrũ in ſucceſſione fratribus delata,cum iſta nõ deferatur,vt ibi. & dicit Maria.ubi s̃.in 3.colum.quod ipſe exiſtens arbiter ſe mel iudicauit, & refert multos doct.qui idem conſuluerũt, de qua quæſtione etiam dixi s̃. eod. 18. quæſtione. Ad illud uerbum,quia non ſuccedat in bonis maternis cum fratrib. ex parte patris,poteſt dici,ꝙ non eſt ibi dictio tantũ,& quod hoc dicitur ad differẽtiam uterinorum tantum, quaſi ſtatutũ nolit de uterinis diſponere, ſi forte talis uxor fuiſſet alias nupta,cum de eis ſit diſpoſitum per aliud ſtatutum,quod incipit,deteſtanda.uel ꝙ illud uerbum intelligatur in hæreditate paterna.Trigeſimoprimo tangit Corneus conſi. 313.in
301 cipiente,uidetur 4.uolumine,† an perſona in una parte ſtatuti nominata, poſſit in alia parte repeti, ut aliam perſonã, puta agnatam,uel fœminam excludat. Puta ſi ſtatutum excludat dotatam,& deſcendentes ex ea ab hęreditate patris. & aſcendẽtiũ ex pr̃na, linea ſi ſuperſint fratres ipſius mulieris utrinque coniuncti,uel conſanguinei tantum.Et in alia parte, ſtatuti filia dotata ſimiliter excludatur ab hæteditate matris,& aſcendentium per lineam maternam,exiſtentib. fratribus utrinque coniũctis dictæ filiæ, an intelligatur quo ad ſucceſſionem matris repetitum,exiſtẽtibus etiam fratribus conſanuineis tantum,& arguit quod ſic,maxime extante rubrica generali,quod dotata nõ ſuccedat,per ea,quæ di-
302 xi.in 8.articu.principa.Tum quia† dictum in una parte legis in alia parte cẽſetur repetitum,& in alio capitulo multum non diſtant l.quemadmodum.§.fin.ff.ad leg.Aquiliam. ubi Bald.& Flo.& l.1.in princ.ff.de incen.rui.naufr.& l.prętor.la 2.§ erit.ubi late Barto.ff.ui bono.rapt.poſtea cõcludit Cor. nõ fieri repetitionem.Tum qa in prędicti capitulo legis reſpicientia narrationem facti,ꝙd eſt exiſtentia fratrum conſanguineorum tantum, non intelliguntur repetita,ut ꝑ Bar. in d.§.erit.Tum quia ubi eſt rõdifferentię,nõ fit repetitio,argu.l.1.in fi.C. de libe.preteri. & c.inquiſitioni. de appella. & eſt rõ differentię,quod fœminna excludatur per utrinq; cõiunctos & ꝙſanguineos tm̃,ut dixi s̃,eo. in 18.q.& in caſu, in quo ꝙſuluit D. Philip.Corn.erat multo maior rõ, ut dixi in præceden.ſeu 30.queſt. Et placeat aduertere, quod non fuit mihi otium examinandi additiones,quas feci primę impreſſioni huius operis,ideo plerunque ſicco pede pertrãſeo. Trigeſimoſecundo ex dictis in trigeſima quæſtione, inſurgit
303 deciſio alterius queſtionis, † quod fœmina excluſa propter maſculos,intelligitur excluſa propter eos,qui ſuntin natura tempore delatę ſucceſſionis,ſequitur Corneus conſilio 314. incipiente,videturverſic.poſtremo 4.volumine.Nam quali ras excluſiua poſt hæreditatem acquiſitam,nõ officit nec excludit, vt dixi late. s̃.in ſexto articulo princ.4.membro. q.9. cum concordan. de quibus ibi per Corn. Et quia conceptus & natus mortuo eo,de cuius ſucceſſione agitur,ei non agnaſcitnr,nec dicitur attinere.l.1.§.ſi quis proximior.ff.vnde cognati.l.Titius. ff.de ſuis & le.& l. Paul. ff.vi bon.rap.& dixi s̃.
304 Trigeſimotertio quæro, † an excluſa propter aliquos maſculos,vel agnatos & eorum hæredes excludatur extãtib. qbuſuis hæredibus tam de agnatione qꝫ extraneis,vt quia filia excludatur propter fratres & filios patuorum ac eorum hæredes deinceps, prout in decretis patriæ Montisferrati. Iſta eſt pulchra & quotidiana quæſtio,in qua ſæpe cõſului.Et ſecundum Bald.conſi.113.incipien.ſuper ijs in fin.4.volum.vltima impreſſione,ſubverbo,hæredum,hoc caſu ſolum comprehenduntur maſculi deſcendẽtes ex iſtis nominatis in ſta
305 tuto,ad fęminæ excluſionem,& loquitur Bald.† ſtante ſtat. quod exiſtente maſculo,fœmina non ſuccedat,eo ſaluo,qd ſi nõ adſint hæredes, tũc fęmina ad ſucceſſionẽ admittatur. Et dicit ꝙ niſi maſculus relinquat ex ſe filios maſculos, fœmina admittetur,& iſta eſt veritas,ne alias inſurgeret abſurditas & contrarius effectus menti ſtatuentium, per notat. per Bartol.in l Gallus §. & ſi parente. ff.de liber. & poſth. & doc.in cap.in præſentia,vbi moderni late.de proba.cum nõ ſit ſumenda cõiectura,quod ſta.voluerit præferre extraneos filiab.proprijs teſtatoris l.cũ acutiſſimi.in fi. C.de fideicõm. cum ſimili.& dixi multotiens, maxime in 6.articu. princ.9. & 16.q. & in 8.artic.6.& 8.q. contra l.ſi totas, & l. ſi liqueat. C.de inoffic.dona. facit tex.in l.ex facto.§.fi. ff.ad Treb.cum ibi notatis,& per Alexand.in l.1.§.hoc autem.eodem ti.iunctis his quæ dixit Feder.de Senis, conſil. 159.quod ſtatuto diſponente,quod bona homicide applicentur hæredib. occiſi, quod non applicentur tunc facto monacho, ſed filijs ipſius,
306 facit,quia† veriſimiliter debet fieri excluſio propter ꝑſonas ſimiles expreſſis,& in quib.ſit par ratio excludendi,ꝑ ea quę dicta ſunt s̃.in 15.queſtione,& per diſcurſum huius arti,& in quinto articulo princip.16.quæſtione.Et fortius procederet, vbi eſſet dictio,deinceps,deinde,vel ſimilis,ordinis deſignatiua,prout eſt in decreto Montisferati,per pulchrum text.in ſtitut.de fiduci. tutel.in princip. & quod notat. Bartol.in l. ſi quãdo.vbi dominus meus Laſ.in quinto notabili.C.vnde vi. & ita ſæpe cõſului & obtinui. De qua materia ẽt in propoſito tangit ſatis late D. Geor.nata, in tractatu quem fecit ſup
307 hac materia,quarta parte,21.quæſtione, quod† ſi ſtatutum excludens filias dotatas, vocet ſuos hæredes maſculos,intelligitur de filijs,non de alijs agnatis,vel cognatis,minuſq; de ex̃neis,vt ꝑ Soc.in d.l. Gallus.§.ẽt,tertia limitatione,ne cõtingat filiam excludi ab agnato remotiore,contra notata in dicta l.ex facto.§.fin.& notat.per Pau.de Caſt.conſilio 97.incipiente,proponitur in Caſt. in antiquis. Trigeſimoquarto,
308 multæ aliæ quæſtiones ad hunc duodecimo, articulum pertinentes quis inueniet incidenter tactas; quas diſcurrendo hunc articulum aut ſaltem illius repertoriũ facile inueniet. Et multas quis inueniet in remiſſionibus, quas feci in 19.quęſtio.præſentis aticuli.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter & inquantum admittantur,& vocatæ intelligantur perſonæ, propter quas fœminæ excluduntur.*

2 *An prætextu ſtatuti fęminas excludentis maſculis extantibus intelligantur maſculi ad ſucceſſionem vocati.*

3 *Diſpoſitio alteriuscontemplatione facta, licet verba ad illum expreſſe non dirigantur,tamen ei competit actio.*

4 *Verba illa,extãtib. agnatis,vel filijs, reſoluuntur in duo præcepta,quorum vnum eſt affirmatiuum,& incluſiuum maſculorum,aliud autem eſt negatiuum,& excluſiuum fœminarum.*

5 *An & quando extant agnati,qui non ſuccedunt,ſed ſunt præteriti & excluſi,inſtitutis extraneis,fęminæ excludantur.*

6 *Caput excluſiuum non operanrur, vbi eſt ſpecialiter prouiſum vel expreſſum,quæ perſonæ excludantur,ultra,quam ſit prouiſum,Quod qualiter procedat,vide num.7.*

7 *Stat prohibente matri alienationem dotis vltra quartam,filij videntur vocati in tribus quartis, vel hi, quorum contemplatione fit prohibitio.*

8 *Quod maſculi etiam conditionaliter poſiti & nominati in ſtatuto,ſecundum communem ſententiam intelligantur vocati,procedit, quando eorum contemplatione fœminæ intelliguntur excluſæ.*

9 *Maſculi an intelligantur admitti ſeu vocari de iure ciuili an vero de iure prætorio,ſiue per ſtat.ſiue per decretum.*

10 *Stat.a populo,vel a prioribus populi nomine & vice totius populi factum, erit ius ciuile illius populi. De quibus autem intelligatur illud,a priorib. & vice totius populi, declaratur infra num.13.*

11 *Stat.& decretum principum. an cenſeatur ius ciuile, uel prætorium, & de quibus,& qualiter intelligendum ſit.*

Et

Source : BIU Cujas

Et quid de habentibus dignitates ecclesiasticas, vide, infra, nu. 13. vbi plene tractatur. & nu. 17.

12 *Necesse est successionem delatam per decretum Marchionis, Ducis, vel Præsidis, & aliorum magistratuum superiorem habentium, agnosci coram iudice, & hoc intra annum, vel centum dies.*

13 *Consuetudo inducens successionem deferri ad masculos ius ciuile est.*

14 *Præfecti ad tempus censentur prætores, habentes vero iurisdictionem perpetuam et iure proprio, multo plura possunt, & in eorum terris æquiparantur imperatori & regibus.*

15 *Rex in suo regno æquiparatur imperatori nec a sua sententia licet appellare, quia habetur pro lege ibi.*
Et quid de rege superiorem recognoscente, & tenente regnum in feudum ibidem.

16 *Rex in suo regno tantam vel maiorem potestatem habet, quam habeat imperator in suo imperio, quia hic imperium non transmittit, ille vero transmittit regnum hæredes.*

17 *Rex in suo regno plus potest, quam l. communis, vel consuetudo, & lex animata dicitur.*

18 *Masculus fœminæ prælatus per decretum, quod sit ius prætorium, an tam dicatur de iure prætorio in portione, in qua fœmine præfertur succedere, quam etiam in portione, quæ sibi ex toto & insolidum prætextu talis decreti deferatur, & qua actione petatur pars debita non exclusis. ibi.*

19 *An excluſæ faciant partem in legitima, & quanta tunc erit legitima non excluſorum.*
Si stat. dicat, quod stantibus masculis filiæ non succedant, & adsint quatuor filiæ & vnus masculus, quanta erit legitima masculi, an triens, tanquam fœminæ habeantur pro non existentibus, an vero semis, tanquam excluſæ faciant partem masculo. ibid.

20 *Stat. excludente dotatas, & sint tres dotatæ, & vna indotata cum masculo, an tunc legitima non excluſorum erit triens vel semis. satis longa disputatio, nec minus pulchra, quam difficilis.*

21 *Exhæredatio legis & hominis, æquiparantur, ita vt per quamlibet amittantur iura suitatis.*

22 *Exhæredatio legis, differt ab exhæredatione hominis, quia illa statim sortitur effectum, ista vero post aditam hæreditatem.*

23 *Dotatæ fœminæ per stat. excluſæ, an faciant partem in legitima portione ipsis per stat. vel legem reseruata.*

24 *Iura statuerunt legitimam esse trientem, vel semissem omnium bonorum.*

25 *Pater non tenetur filijs plus triente relinquere computatis dotibus & alijs quæ dat filijs in dicto triente.*

26 *In legitima omnium filiorũ computari debent dotes excluſarum, nec æquum videtur ex persona excluſarum plus peti posse, quam petere potuissent ipsę filiæ, si non essent excluſæ ibid.*

27 *An directo & iure proprio masculi succedant in triente vel semisse computatis dotibus excluſarum, an vero fœminę excluſæ faciant partem, ita quod reliquum vltra dotem leueniat ad masculos iure accrescendi.*

28 *Filiæ excluſæ, quibus præseruatur aliquid a lege vel sta. faciunt partem in legitima, perinde ac si non essent excluſæ, itaq; legitima non excluſorum non sit propterea maior, quam si excluſæ succederent.*

26 *Ius accrescendi non potest diuidi, cum nõ habeat locum nisi in portione omnino defecta.*

30 *Excluſi an & quando partem non excluſis faciant. Vide etiam quando procedat. num. 44.*

31 *An pars tertia vel dimidia dotis iuxta numerum filiorum sit loco legitimæ vel tertia vel dimidia rei a stat. præseruatę, remissiue.*

32 *Legitima est quota eius quod quis habiturus esset ab intestato.*
Et a causa intestati sumit initium, & secundum illam regulatur, ibid.

33 *Dos filiæ est onus & ęs alienum, & non subrogatur loco legitimæ, sed cum additamento, & augmento facto in personam non excluſorum. 34.*

34 *Filiæ excluſæ non numerantur in numero filiorum in minuenda legitima.*

35 *Quod præseruatum filiabus non imputetur in legitimam, qualiter intelligatur, quomodo & quando procedit.*

36 *Stante sta. q; filiæ non succedant extantib. masculis testator habens quatuor filias, & masculum vnum, si filiab. legauerit, illa legata imputabuntur in legitimam, quæ erit semis, nec censebuntur facta super alio semisse.*

37 *Exhæredatus licet habeatur pro mortuo, & non computetur in numerum, vt augeat legitimam, illamve faciat transire de triente in semissem, hoc verum est, quando nihil est sibi relictum alias secus.*

38 *Filiæ in aliquo agnitæ non dicuntur iura suitatis prætextu talium stat. amittere, saltem pro ea parte, pro qua sunt agnitæ.*

39 *Stat. expræsse præseruante dotem vel rem legatam, tunc legatum censetur factum in compensationem rei præseruatæ.*
Sicut non computatur in legitimam tale præseruatum, ita nec legatum. ibidem.

40 *Si testator legat filiæ excluſæ aliud, quam præseruatum sit illi per statutum, vel quia illi statutum nihil præseruat, an tale legatum in legitimam imputetur.*
Fœmina excluſa nullam habet legitimam. ibid.

41 *Dos non est legitima, nec ad eius instar.*

42 *Legitima masculorum detracta de toto patrimonio dote siue sit soluta, siue non soluta, tanquam ære alieno, capiatur integre super residuo.*

43 *Etilitates ex inuestigatione quanta sit legitima, non excluſorum a successione, multæ sunt, & quæ.*
Et an excluſæ faciant partem in legitima. ibid.

44 *In legitima aucta per statutum filius grauari non potest.*

45 *Si excludatur dotata stantibus masculis, & adsit masculus, & vna filia non dotata, & alia dotata, an legitima filij masculi sit maior, quam legitima filiæ non dotatæ, & an portio dotatæ acquiratur masculo longa quæstio, & opiniones variæ.*

46 *Portio filiæ propter dotem excluſæ, applicatur masculis, quorum contemplatione excluditur, & filia non dotata, & sic non excluſa illam tantum habebit portionem, quam habuisset filia excluſa succedens.*

47 *Si masculus nolit uti beneficio statuti, fœmina excluſa admittitur cum personis excluſis.*

48 *Astense statutum nolens dotem filiarum maritatarum excluſarum in calculanda legitima censeri æs alienum, & non computari in hæreditate, quo modo procedat.*

49 *Si filiæ excluſæ a successione per statutum legetur, dos non detrahitur vt es alienum, sed vt legatum.*

50 *Statuto excludente dotatam, pariter excludetur, & in totum per non dotatam, sicut per masculum.*
Et an portio repudiata per alterum ex masculis, accrescat fœminæ, sicut & alteri masculo. ibid.

51 *Portio, quæ applicatur masculo propter excluſionem fœminæ, quo iure ei debeatur,*

52 *Quando masculus succedit in parte dotatæ excluſæ, an onus dotium soluendarum seu non solutarum imputetur in tota hæreditate, & sic etiam in portione filiarum non excluſarum, an vero in portione masculi.*

53 *Onus soluendæ dotis, accedit portioni, quam excluſa de iure communi per statutum habitura fuisset, & sic concernit masculum, & non totam hæreditatem.*

54 *Si dos promissa excedit portionem legitimæ debitæ ipsi filiæ de iure communi, vel loci consuetudine, vel qualitate personarum, non erit illud supplementum dotis vltra legitimam portionem supplendum de portione filij.*

55 *Stante statuto, prout est in ciuitate Burgi, q; mater & soror non succedant ab intestato extantibus fratribus. si frater instituat matrem in legitima vel minus, non instituta turpi persona vniuersali hærede, vtrum in legitima matris calculanda habeatur consideratio fratrum.*

56 *Varijs in locis, ex causis varijs a successione excludentibus statutis, portio illius, quæ statutorum beneficio non gaudet, vt quia monialis, vel alia ex causa, computabitur secundum formam statuti pinguius prouidentis filijs & filiabus vtrinque coniunctis, propter quos excluditur, non autem secundum formam iuris communis in fauorem vterini.*

57 *Inspici an debeat persona, qua mediante acquiritur aliquid, an illa, cui acquiritur, & ad quam finale commodum deuenit.*

58 *Illi qui non fuit habilis ad succedendum, eo excluso nihil dicitur adimi.*

59 *Masculi an intelligantur vocati ad portionem excluſarum, iuxta ordinem & gradum succedendi iuris communis.*

60 *Si statutum excludat filias seu sorores propter fratres & patruos, & eorum filios an isti omnes eo ordine admittãtur ad successionem, quo per ius ciuile vocari solent, vt proximus quisque priori loco inuitatus videatur non simul & semel, non obstante copula.*

61 *Statuto vocante fratres & nepotes consobrinos defuncti, præferuntur fratres nepotibus, secundum iuris communis ordinem.*

62 *Statuto disponente, quod decedenti ab intestato succedant proximiores consanguinei ex linea paterna, an frater vtrinque coniunctus præferatur coniuncto ex linea paterna tantum.*

63 *Si statutum disponat, quod ad hæreditatem defuncti intestati vocentur primo descendentes, secundo ascendentes, tertio fratres vtrinque coniuncti, filius fratris nihilominus admittitur cum patruo, licet secus sit in fratre patruele.*

64 *Stante statuto, q; agnati excludant cognatos, frater vtrinq; coniunctus nõ excludet consanguineum tantum, sed simul succedent.*

65 *Posteriores in gradu, si quando concurrant de iure communi simul cum proximioribus, tunc si simul in statuto nominati sint simul admittentur.*

66 *Stante statuto, quod dotata non succedat existentibus masculis, sed ipsi filij hæreditatem possideant, si contingat aliquem decedere relicta filia dotata, & filio masculo, ac nepote ex alio filio prędefuncto, nepos concurret cum filio, etiam in portione, quæ debetur filiæ de iure communi.*

67 *Stante statuto, q; succedant agnati masculi seu cognati, prout sunt in gradu proximiores, vsque ad quartum gradum, filius fratris admittetur ad successionem cum patruis. Idem in testatore vocante proximiores ad successionem, vel fideicommissum.*

68 *Statuto vocante ad successionem agnatos masculos, prout sunt in gradu proximiores & concurrentes, qui vocati censebuntur.*

69 *Statuto perusino excludente filiam dotatam a successione etiam fratris, & vocante matrem & consanguineos fratres an mater succedet in dimidia totius successionis, an vero pro virili tantum cum fratribus cõsanguineis.*

70 *Stante statuto Bononiæ, quod mulier decedens sine ascendentibus & sine liberis, relinquat fratribus vtrinque coniunctis vel ex parte tantum tertiam bonorum suorum, quibus non extantibus eandem tertiam relinquat patruis vni vel pluribus pro dimidia, & pro alia dimidia filijs fratrum vni vel pluribus sed filijs fratrum non extantibus totam tertiam relinquat patruis, Decessit fœmina institutis fratribus hæredibus vniuersalibus, & filijs fratrum in modicissima summa. filius fratris succedet in tertia parte pro dimidia cum patruo suo, fratre defuncti, ad cuius tertiæ lucrum maritus non admittitur ex forma statuti prædicti.*

Mascu-

Source : BIU Cujas

71 *Masculi per statutum vocati, an intelligantur vocati in stirpes, uel capita.*
72 *Ex modo prędilectionis coniecturatur, an quis vocetur in capita uel stirpes & quantitas successionis.*
Ex modo prædilectionis patruus excludet sororem. ibi.
73 *Masculi, quorum contemplatione fœminæ excluduntur, an teneantr præseruare portiones, a quibus fœminas excludunt, agnatis, seu masculis subsequentibus, an vero possint de eis ad libitum disponere.*
74 *Hereditas defuncti adita per agnatum, desit esse hereditas defuncti, & facta est hærditas ipsius agnati.*
75 *Portio hæreditatis maternæ, in qua pater per mortem filij successit exclusa per statutum filia transeunte ipso patre ad secunda vota, debet ipsi filiæ præseruari.*
76 *Statutum q̃ filia fœmina non succedat, non impedit quin pater possit relinquere se cundæ vxori plus, quam tali filiæ.*
77 *Portio ad quam filius masculus admittitur, excludendo fœminam, an transmittatur non agnita ad quoscunque.*
78 *Priuilegium concessum ita demum effectum habet, si appareat acceptatum.*
79 *Vbicunque statutum excludit fœminas propter masculos, non fit transmissio hæreditatis non agnitæ ad personas, quæ non sint similes ipsis masculis.*
80 *Vbi adest statutum, quod a paterna successione frater excludat sororem, & quod mater filijs non succedat, hæreditas filio infanti delata ex testamento, & non adita, ad matrem non transmittitur, sed soror non instituta ab intestato succedit.*
81 *Beneficium transmittendi ad quoscunque, solum conceditur illis, qui sunt sui hæredes.*
82 *Quotiescunque aliqua portio de iure speciali defertur, tunc non habet locum transmissio.*
83 *Statutum deferens portionem filijs in potestate, cum recipiat interpretationem passiuam, ita debet interpretari, vt illa de iure communi ad quoscunque transmittatur.*
84 *Statutum excludens fœminas ab hæreditate, facit illas haberi pro mortuis. Et sic tota hæreditas defertur masculis iure suitatis, ac si fœmina non esset in rerum natura.*
85 *Portio relicta filio per testatorem, etiam non agnita, quanuis excedat legitimam, trasmittitur.*
86 *Ius substitutionis pupillaris annexum cum iure accrescendi transmittitur ad suos hæredes, quanuis alias secus.*
87 *Statutum disponens quòd extantibus masculis fœmina non succedat, operatur quòd quamprimum extitit masculus, filia fœmina intelligatur perpetuo exclusa.*
88 *Quid si masculus momento superuixerit, an sufficiat.*
89 *Portio, quam dat statutum filio, censetur sibi conferri, tanquam suo, sicut & portio, quæ sibi de iure communi confertur.*
90 *Filium post mortem matris an sufficiat paulo momento vixisse, ut matris hæreditatem transmittat.*
91 *Lex fingendo & per verba fictionis loquendo, in actu pendente a potestate legis vere facit, & non ficte.*
92 *Idem iuris esse debet de augmento, quod de principali.*
93 *Portio, a qua excluditur filia fœmina per masculum, non adita vel agnita per eum, tamen ad eius hæredes transmittitur, etiam si vnicam reliquerit filiam, quæ ex sui persona amitam excludere non potuisset.*
Hoc idem procedit in hæreditate materna. ibi.
94 *Filius, qui moritur apud hostes transmittit hæreditatem paternam, licet talis filius non sit proprie suus, sed ficte.*
95 *Lucrum dotis quod marito defertur vxore præmoriente, ad hæredes non agnitum transmittitur.*
96 *Posito q̃ agnitio bonorum possessionis necessaria esset, in hæreditate tamen descendentium transmittenda ad descendentes erit transmissioni locus.*
97 *In transmittendo de filio ad nepotem, non considerantur merita nepotis sed filij transmittentis.*
98 *Ad exclusionem filiæ per statutum exclusæ, masculis extantibus sufficit quod filius superfuerit tempore mortis defuncti.*
Item sufficit filiam semel exclusam fuisse, vt sit perpetuo exclusa. ibi.
99 *Quod dicitur beneficia legum non competere venientibus de iure speciali, quando procedat, & in quibus locum habeat.*
100 *Filia in potestate ex capite suitatis portionem sibi a statuto delatam transmittit ad quoscunque.*
Limita, nisi essent lapsi 30. anni, quibus hæreditas agnita non esset. ibi.
101 *Hæreditas materna & alterius ascendentis, etiam non adita, pro portione transmittitur per eum, qui non est suus, in descendentes.*
102 *Collaterales, qui & extranei appellantur, licet hæreditatem non transmittant, an saltem ius deliberandi transmittant.*
103 *Restitutio in integrum pro infante, qui non adiuit paternam hæreditatem, an, ad quos, & in quorum præiudicium transmittatur.*
104 *Si statutum excluderet fœminas extantibus masculis adeuntibus vel se immiscentibus, & vellet seruari ius commune, an erit locus transmissioni.*
105 *Transmissio an fiat sub consimili qualitate, & priuilegio, prout erat apud transmittentem. remissiue.*
Et an onus dotandi transmittatur per infantem. ibid.
106 *Si fœmina excludatur virtute statuti, quod sit ius prætorium, puta a recognoscente superiorem lati, an transmissio habebit locum in parte, quæ masculo debetur virtute statuti fœminam excludentis.*
107 *Bonorum possessio non agnita, non transfertur. fallit inter descendentes.*
108 *Sta. excludens dotatam vel nuptam, an videatur insolidum vocare non nuptam vel non dotatam, si nullus adsit masculus.*
109 *An de parte præseruata filijs masculis possit per eum, de cuius successione agitur, vel inter viuos, vel in vltima voluntate disponi.*
Et quid si ita præseruetur, quod alienari non possit ibid.
110 *Pater potest in vita sua dissipare bona & filium priuare legitima, non sic potest in re præseruata per statutum.*
111 *Tale præseruatum est simile lucro, quod alter coniungum lucratus est ab altero. Quod si transeat ad secunda vota, tenetur reseruare filijs communibus anterioris matrimonij.*
112 *Filij tenentur pro patribus præseruatis ad onera hæreditaria, acsi essent veri hæredes.*
113 *Mulier secundo nubendo, non potest in secundum maritum transferre bona lucranda per maritum virtute statuti.*
114 *Matre mortua ab intestato, filij possunt bona reseruata petere tanquam filij, & tanquam eis debita ex statuti dispositione, etiam si dicant se nolle esse hæredes matris.*
115 *Prohibitus res præseruatas alienare, etiam ex dispositione inter viuos, non potest de eis quicquam disponere, quod post eius mortem valeat.*
116 *Prohibitio alienationis præseruatorum, an intelligatur de voluntaria tantum, an vero etiam de necessaria, & propter exolutionem æris alieni personæ prohibitæ.*
117 *Mulier si habuerit bona a testatore, qui ei dedit facultatem disponẽdi, poterit disponere, non obstante præseruatione statuti.*
118 *Mulier in re præseruata filijs per stat. an possit. filio vulgariter seu per fideicommissum substituere piam causam.*
Et si potest, quando id licebit. ibid.
119 *Stat. Bononiensi disponente mulierem debere relinquere tertiam partem dotis suæ fratribus & filijs fratrum, an facta per mulierem alienatio in alias personas, teneat.*
120 *Filio impuberi agnato, cuius quarta pars censetur æs alienum, si illa alienata fuerit, competit reuocatio per legem Caluisianam, & faciam vtilem.*
121 *Alienatio in fraudem patrimonij quo ad ius recurrendi, & alienatio facta in fraudum creditorum, licet æquiparentur, in aliquibus tamen differunt.*
122 *Res præseruata alienata, an possit mediante pretij restitutione reuocari.*
123 *Præseruatum an donari possit ob bene merita, & an assertioni donantis credatur illa præcessisse, an vero aliter constare debeat.*
124 *In prohibitis regulariter et certo casu permissis non debet stari dicto asserentis casum permissum subesse.*
125 *Pars præseruata intelligitur de his, quæ supererunt seu extabũt tempore mortis eius, de cuius successione agitur.*
Idem est in legitima debita patrono de bonis defuncti. ibid.
Idem in legitima debita filio legitimo & naturali. ibid.
An idem sit dicendum de dote, si de ea stat. loquatur. ibid.
126 *Stat. expresse mandante relinqui certam partem de bonis quæ supererunt, an valebit alienatio, & quomodo intelligatur.*
127 *Statutum mandans, quod mulier non possit disponere in præiudicium filiorum vltra quartam, censetur augere legitimam filiorum ad tres quartas.*
128 *Stat. mandante certam quotam seu partem relinqui filijs masculis, an possit disponi in aliquos ex eis alijs exclusis.*
129 *Vbi statutum simpliciter excludit fœminas propter masculos, aliter non disponendo, videtur illa bona, a quibus fœminæ excluduntur, masculis præseruare.*
130 *Statutum intelligitur vocare masculos eo modo, quo a iure vocari solent. &c.*
131 *Stat. in dubio intelligitur vocare masculos ab intestato, etiam si aliter per defunctum dispositum non fuit.*
132 *Si vigore vnius sta. mater admittatur cum fratrib. vterinis, & vigore alterius admittatur cum fratrib. patruelib. defuncti. si concurrant mater, frater patruelis, & frater vterinus, an omnes simul admittentur.*
133 *Mater si tenetur filio relinquere duas partes ex trib. an lucrum q̃ capit ex lege, hac ẽ dicta li. C. de sec. nup. computetur in eis.*

Articulus XIII.

1 DEcimotertio Articulo principali, est videndũ qualiter & inquantum admittantur & vocatæ intelligantur personæ, propter quas fœminæ excluduntur. Et primo videndum † est,
2 an prætextu talis statuti excludentis fœminas extantibus masculis, intelligantur masculi ad successionẽ vocati, quam quæstionem plene examinat dominus meus Ias. in l. seruo legato. §. si testator. ff. de le. 1. In qua cõne. Bar. in l. 2. §. videndum. ff. ad Tertul. tenuit q̃ sic etiam si masculi sub ablatiuo absoluto nominentur, puta extantibus masculis, quasi tunc inducat talis ablatiuus dispositionem. l. fideicommissa. §. cum esset. ff. de legat. tertio, & l. in
3 ratione. §. tametsi. ff. ad legem Fal. Item, quia † qñ vna dispositio fit alterius contemplatione, licet verba ad illum expresse non dirigantur, tamen ei competit actio. d. l. fideicommissa. §. interdum, & l. seruo legato. §. si testator, & ibi Bar. Ang. Pa.

de

de Castr.Cu.& scribentes. ff.de leg.1. Item mouetur,quia qñ quis remouetur a lucro contemplatione alterius,lucrum debet illi applicari,cuius cõtemplatione alius remouetur,prout videmus in tutore, qui priuatur legato, si nõ gerat tutelã, & legatum pupillo applicatur, vt l.si post legatum.§.amittere.ff. de his,qui vt indi.& l.pen.C.de le.optime facit text.in l. cum emancipati. §.si duo , & ibi illum ad hoc ponderat Barto.ff. de coll bo.vbi hæreditas applicatur illi, cuius contẽplatione alteri aufertur.notat Bal.in l.si defunctus.C. de legi. hęre.vbi dicit esse casum formalem , in l.maximum vitium. C.de liber.præter.& in l.si vero §. de viro.ff.solut. matrim. & in l.1.C.de secund.nup.& in consi.67.incip.Marti.Ioannis de Florẽtia, inserto inter consilia Ang.notat.Ioan. Andr.in additio.in rubrica de succes.ab intestato.& Roma. in consi.32. incip.visa municipali,& dixit Bal.in l.quod vero versicu. sed
4 quid si verba.ff,de legi,quod†illa verba, extantibus agnatis, vel filijs,resoluuntur in duo præcepta, quorum vnum est affirmatiuum& inclusiuum masculorum seu agnatorũ,aliud autem est negatiuum,& exclusiuum fœminarũ,ita vt æquipolleant,ac si diceretur,q̃ masculi fęminas excludant. Idem tenuit Alex.in consi.114.incip.pro decisione.in prin.4.volu. cum concor.per eum allegatis,& per doctor. Andr. Sicul.in consi.50.incip.scribitur sapientiæ 1. volum. & hanc decisionem s̃. pluries firmaui, maxime in artic.præceden.5. q.cum
5 duabus sequen.dum tetigi,†an qñ extant agnati,qui non succedunt,sed subsunt patri,& per testatorem exclusi,institutis extraneis fœminæ excludantur,& hanc decisionem Bald.in consi.153.incip.stat.ciuitatis Parmę 1.vol.secundum penultimam,impressionem, dicit.non procedere,vbi ageretur de excludẽdo aliã personã,q̃ in sta. nominatã,& sequeretur absurditas vel legũ correctio , & eo modo ipse Bal. restringit d. Bar. in d.§.videndum.De cuius dicti & restrictionis veritate dixi s̃.loco suo,videlicet.in 6.art.prin.3.mem.1.q.& 3.q.& in
6 1.me.iunctis his,quæ ibi dixi in 8.q. vbi patet, q̃†caput inclusiuum nõ operatur,vbi est specialiter prouisum,vel expressũ quæ personæ excludantur, vltra quã sit expressum.vult Soc.
7 consil.207.incip.in causa in fi.1.vol.† Et statuto prohibente matri alienationem dotis vltra quartam,filij vidẽtur vocati in tribus quartis,vel hi,quorum cõtẽplatione fit prohibitio, vt per Maria.consi.85.incip.viso,& 84.incip.visa circa finem & Socin.consi.116.incip.non potest.1.vol.iunctis his, quæ dicam ſ̃.eo.in 9.q. Quod autem dixi caput inclusiuum agnatorum non operari vltra personas nominatim exclusas, prout etiam dicit Bal.in l.si defunctus.C.de legi.hære.procedit,nisi personæ nõ nominatæ veniant mediante ꝑsona nominata, q̃a excludũtur, sicut nominatim exclusa, vt dixi in d.6.art.3.
8 membro,in 1.2.& 3.q.declarando,vt ibi.Item prædicta decisio, q̃ masculi etiã conditionaliter positi& nominati in statuto,secundum communem sententiam intelliganturvocati, procedit qñ eorum contemplatione fœminæ excluduntur, quia bene possunt non successibiles,vel non tenentes primũ gradũ poni in ꝑdõne, taliter, q̃ per solam eorum existẽtiam absq; eo q̃ succedãt fęminæ excludentur,vt dixi in p̃ce.arti. 1.q.in prin.& in 6.q.ante fi.& s̃.in6.ar.prin.3.membro.3.q.3. casũ.Illud & bene verum & indubitatum est, q̃ vbi nulla fęmina excluditur,frustra tractatur de inclusione masculi.21.
9 q.Laus Deo.1500.Apri.Secũdo q̃ro,†an masculi intelligañt admitti seu vocari de iure ciuili an uero de p̃torio.distinguẽdũ est ex mente Bal.in rubri. C.qui admit.in 6.q.inter stat.po
10 puli vel priorum populi vicem gerentium,& decretum Marchionis vel Ducis,vel præsidis,aut alterius magistratus.†Primo casu dicit,q̃ si fiat statutum a populo, vel a prioribus populi,nomine & vice totius populi,licet cum præsidis authoritate erit tale statutũ ius ciuile, illius populi, ita q̃ successio intelligetur deferri de iure ciuili & hæreditas poterit perpe-
11 tuo adiri,scilicet iuxta.l.licet.C.de iure deliberan.†Secundo casu dicit tale statutum uel decretum dici ius prætorium, & ex eo hæreditatem deferri per bonorum possessionem,& per remedia prætoria,non autem de iure ciuili, vt per Bar.in l.1. in fin. ff.de bonorum possessione,titulo generali, subdit Bal. in d.rubrica,in 9 q.q̃ etiam vbi statutum est populi, & quod ius ciuile appellatur, potest hæreditas per remedia prætoria
12 acquiri & peti, quia prętor offert se,& sua remedia communicat,etiam hæreditatibus a iure ciuili delatis.l.1. ff.vt ex legi.sen.ve. consul. bon.poss. tanq̃ volens fauorem suum ampliare,cum omnis successio dicatur fauor, vt est secundũ eũ tex.notabilis in §.quos autem.insti.de bo. pos.& talis bo.pos. non eo minus dr̃ concessa de iure prætorio imitatione, licet vbi a iure tãtum prætorio defertur, dicatur inuentione cõcedi.Idem quod s̃.tenet etiam ipse Bal.in l.certum,versi. sequitur videre,de bo:poss.C.vnde cogna.Quod autem dixit Bald. de statuto vel decreto cõdito a Duce vel Marchione, etiam uoluit Bar.in d.l.1.in fi.idem esse volens in omnibus inferio
12 rib.inferens,q̃†est de necessitate de successione agnosci corã iudice,iuxta l.fi.C.qui admit.& intra annum vel centũ dies, iuxta.§.fi.instit.de bo.pos.& l.1.ff.de suc.edi.sequitur Ange. Are.in §.sed istæ.insti. de actio. & alios effectus colligere qs potest ex his,quæ tradunt Bal.in d.rubr.C. qui admit. in 6.& nona.q.& doc.in d.l.certum. vbi late loquuntur,& Do.Bap. de S. Seue.in repe.d.l.ommes populi.in 6.q.princ.in antepe. q.cum seq.ver.huic qõni annect.Bar. &c.sequitur ipse Ang.
13 Are.in §.quos aũt.instit.de bo.pos.†In consuetudine autem inducente talem successionem, dixit Bal.in d.l.certum.in loco præallegato,quod est ius ciuile.l.ex ea.in fi.ff.de postulan. & consequenter successio defertur secundum remedia & ꝓuisiones iuris ciuilis. Facit. §.ex non scripto. insti. de iure nat. gen.& ciui.Sed est aduertendum ad id,quod dictũ est de statuto condito a prioribus,nomine & uice totius populi , q̃a prout declarat Ale.in l.stipulationum.in prin.alias est l.5.ff. de verb.obl.debet intelligi de talibus prioribus & ancianis, qui ex statuto vel consuetudine habeant potestatem,quam habet populus, cum de mero iure talem potestatem non haberent,vt ibi per eum.Item quod dictũ est de ducibus , marchionibus,& comitibus,& alijs inferioribus a principe,videlicet Papa vel imperatore , vt eorum statuta vel decreta dicantur ius prætorium, intelligunt Ro.in d.rub.C.qui admit. in versi.nono &c. & Ale.in d.l.stipulationum.in princip. vt procedat,quando tales duces vel marchiones recognoscerent superiorem.Secus,si non recognoscerent superiorem, quia sua decreta habent vim legis ciuilis,vt ibi per eos,quorum dicta non curo transcribere.& hanc puto veriorem,& magis communem opinio. & si quis copiosius in materia videre vellet,posset recurrere ad ea quæ dixit Do.Andr. Sic. in d.rub.C.qui admit.cum pluribus sequentibus versi.Item dicit hic etiam Bald.&c.post Pau.& scribentes in c. fi. de of. le.& per Ale.& Moder. in d.l stipulatio.& D.Bap.in d.l. omnes populi.in loco præallegato.& ibidem traditur, maxime per D.And.Sicu.de statutis conditis ab habentibus dignitates ecclesiasticas,de quorum potestate in propo sito aliquid tradunt Moderni in c.1.ver.legatus de latere de rescrip. Sed est aduertendum,quia in ducibus & tales dignitates, perpetuas tñ habentibus, adhuc est dicendum , q̃ eorum decreta & constõnes dicantur ius ciuile,& non prætorium , & illud, quod s̃.dictum est,habeat locum in non habentibus dignitates & officia perpetua,ac non transmissibilia ad posteros, & eorum filios,& descendentes,quasi habẽtes ꝑpetua,habeant iure proprio,& non tanquam commissa simpliciter,& sine ullo iure reali,per no.per Ang.in d.l stipulationum.in prin. quod ibi sequuntur Cum.& Imo.Facit,quod dixit Bald.in l. receptitia.C. de consti.pecu.dum voluit, q̃ comes in suo comitatu magis assimiletur principi,quam præsidi.& per hoc dicit eius decreta esse ius ciuile,& non prætorium. Ad idem facit,quod notat ipse Bal.in l.programma.C. commina. vel epi.& Ange.in l.venditor.§.si constat. ff. commu. prædio. & Imo.in c.2.de translati.prælato.& iccirco dixit Bal. in l. more.ff.de iurisd.om.iud. q̃†præfecti ad tempus censentur
14 prætores, prefecti vero & habentes iurisdictionem iure proprio & in perpetuum p̃nt committere causas summarie, & alterare formam iudicij,quia cum habeant iurisdictionem iure proprio,plus p̃nt,de quo puncto tangunt copiose moderni. in d.c.1.ver.legatus de latere.de rescript.& Lanf.in cle.sæpe. de verb.sig.& d.Ias.in l.rescripta.C.de preci.imper.affe.& tales habentes administrationem perpetuam & iure proprio in eorum terris æquiparantur imperatori,& regibus.& sicut imperator potest uniuersalem legem cõdere, ita isti p̃nt particularem condere,etiam derogantem legi imperatoris ac superioris.Faciunt nota.per glo.in l.neque pignus. ff. de reg. iur.& in l.1.§.qui magistratum.ff.quod quis.iu.& not.Bal.in l.penul.C.de dona.inter virũ & vxo.dum dixit duces & marchiones nõ ligari eorum legibus , & eorũ s̃ctus habere vim legis,sicut principis.subdens quod Barto.ita consuluit inter duos barones.Idem quod s̃.conclusi, voluit ipse Bal.in §.ius autem ciuile.ver.quinto quæro.ff.de iust. & iu.& Ang.in cõsil.190.alias 193.incip.in causa accusationis. & in rege hæc sunt minus dubia,quia vt dixit Gui.de Cu.in d.§.qui magi-
15 stratum.& Bal.in proemio fforum.†Rex in suo regno æquiparatur Imperatori.Facit quod dixit Spec.in tit. de feudis.§. qm̃ de homagijs.versi.34.& secundum Inno.in c. cum p. tabellio.de fide instru.& Bal.in l.2.ff.de orig.iur.A sentẽtia regis non licet appellare,quia in suo regno habetur pro lege, & cum habeat supremam potestatem & iurisdictionem,nemo posset in melius reformare. Quod procedit,etiam si rex superiorem recognoscat, & regnum teneat in feudum.nã licet respectu totius regni & in vniuerso sit tñ vtilis dñs & directum dñium existat penes eum, qui recognoscitur c.1.per quos fiat inue.c.1.§.rei aũt.de inue.de re.ali.fa.& c.1.§.præterea.de capi.contra.Tamen respectu singulorum hominum regni ac iurium regni singulariter consideratorum,seu quo

ad

Source : BIU Cujas

ad ſingula generum habet plenitudinem poteſtatis,& directam iuriſdictionem,quam ſuo nomine exercet,& commoda iuriſdictionis acquirit pleno iure,ſecundum Bal.in dicto proemio ſforum.notat Andr.de Iſer. in c. imperialem. in 7. colum.de prohi.ali.feu.per Feder.& dixit And.de Iſer.in c.1.
16 in 3. col.de vaſ.decre.æta.quod †rex in ſuo regno habet tantam uel maiorem poteſtatem, quã imperator in imperio qui non tranſmittit imperium ad hæredes ſicut rex. c. licet. de voto.& aliqua de rege tractat idem And.de Iſer.in c.1.de no.for.fideli.& ſecundum Bal.in l.exemplo.C.de probat.& in d.proemio ſforũ.& in l.ea l.C.de condi.ob cau.rex in ſuo regno dicitur imperator regni,& poteſt iudicare & ſcripturam ſuo ſigillo roborare,cum in ſuo regno habeat ſupremã poteſtatem.& ſecundum Bald.in auth.hoc amplius. uerſic.
17 quæro,an filius regis.C.de fideicõ. † Rex in ſuo regno dr̃ lex animata,quia plus poteſt,quam lex communis vel conſuetudo.& qnod iſti duces & comites perpetui in eorum territorio cenſeantur,ſicut Imperator in vniuerſo & toto orbe, ꝑp dignitates perpetuo eis conceſſas,tenet Pau de Ca.in ꝯſ. 125.incip.ſuper primo dubio.in volu.antiquorum conſiliorum,ſecundum primam impreſſionem.quem refert & ſeqtur Ale.in conſi.2. 1.volu.& in conſil. 87.incip.viſis codicillis.verſi.quinimo plus reperio conſuluiſſe 2.uolu.& D.And. Sicu.inconſilio 24.in 2.volumi.loquentes de duce Mediolani,quem ducatum nunc tenet regia maieſtas Francorũ &c. ſeu Chriſtianiſſimus Rex Ludouicus.& fuit ſecõdo adeptus ꝑp captiuitatem Illuſtriſſimi domini Ludouici Sfortiæ,qui Maurus nuncupatur,de quo etiam per Ange.in d.conſi.113. vbi dixit,ꝙ comes virtutum dominus Mediolani cenſebatur ſupremus princeps, & poterat delegare de plenitudine poteſtatis omnem cauſam,ſicut Imperator,& omnia poterat quę ſibi placebant.ſequitur ipſe Ang.in l.1.C.vt lice.ſine iuſ.princi.Ex quibus puto magis cõiter ita eſſe tenendum,vt talium decreta & conſtitutiones dicantur ius ciuile & non prætorium,quamuis ſuperiorem recognoſcat,licet Ro.in d. rub. C.qui admit.in verſi.9.&c.& Ale.in d.l.ſtipulationum. in prin.aliter ſenſerint.& in hac ſententia vidi quoſdã modernos extitiſſe,& ita tranſit D.Bartho.Soc.conſ.153. incip. pulchra & ſubtilis.uerſi.tangit etiam 1.volu.di cens,ꝙ ſtatuta illuſtriſſimi domini Marchionis Mantuani, ſunt ius ciuile,& non prætorium, cum illa faciat iure proprio, & non tã quam vicarius alicuius principis,quẽ recognoſcat,quo caſu dñr ius ciuile,ut per Ang.Imo.& Moder.in d.l.ſtipulationũ in prin.& Bal.in d.l.receptitia. C.de conſtit.pecu.& Io. And. in titu.de inſtr.edi.§.porro.in additio.incip. hęc ſuſpicio. & fuit de mente Bart.in d repet. l.om.pop.in 4.q.primæ princ. Nec iura allegata per Ro.& Ale.in locis prędictis probãt eorum opinionem,ſcilicet gl.in c.1 in verbo,obſeruetur.in tit. ſi de inue.feu inter do.& uaſ.liſori.ſcilicet ꝙ talia ſtatuta facta per habentes iuriſdictionem iure proprio & tranſituram ad hæredes, ſint ius prætorium,& non ciuile,licet videatur æquiparare comites preſidibus,cum nõ declaret de eorum perpetua iuriſdictione vel temporali,& de ciuitatibus Venetiarum,& Florentię,& generaliter de qbuſuis principib.inferioribus a Papa,vel Imperatore non recognoſcentibus ſuperiorem,vt in ipſis ciuitatibus,& eorum principatibus oĩa poſſint,quę poteſt imperator in toto orbe,uideantur Bar.& Imol.in l.infamem.ff.de publi.iudi.& Barto.in l.hoſtes.ff.de cap.& poſt li.reuer.& in l.ambitioſa.ff.de decre.ab ordi.fa.& in l.quominus.ff.de flumi.& in l.3.in prin.ff.de mino.Bal.in l.1.in fi.C.de her.vel acti.ven.& in l.2.C.de ſen. quæ ſine cer. quan.Saly.poſt Bal.in d.l.ea lege.Ant.de But. & ſcribentes poſt eum in c.per venerabilem.qui ſil.ſint legi.Io.And.in addi.Spec.in tit.de inſtru.edi.§.porro.& in c.cum te.ubi etiam But.de re iudi.Imo.in cle.ne Romani.de elec.Pau.in c. cum contingat.de foro compe.& Ale. in d.conſi.15.uerſic. & ſatis eſt.quinto volu. additis omnino his,quæ dixit d.Felyn.in c.cum non liceat. verſ.cęterum &c.de re iudi.1500.In feſto S.Marci.die vigeſimo quinto Aprilis.Non tamen obliuioni
18 puto tradendum,quod †eo caſu quo maſculi excludant fœminas per decretum,quod forſitam ſit ius prætorium, non tñ dicẽtur de iure prætorio ſuccedere in portione,a qua fęminas excludunt,verum etiam in portione, quæ ſibi ex toto & inſolidum prætextu talis decreti defertur,propterea quia ius prætorium adijciens iuri ciuili facit illud cenſeri, & effici prętorium l.ius aũt ciuile.§.1.cum concor. ibi traditis. ff. de iuſti.& iure.& tũc attẽdemus remedia iuris prætorij. Sed ꝓ hoc vltimum tenet dominus Bartholo.Socy.in dicto conſil.153.1.volu.dicens,ꝙ portio, quæ defertur virtute ſtatuti, quod ſit ius prætorium propter unionem,quam habet cum portione,quæ defertur de iure ciuili. aſſumit ſibi naturam partis,quæ de iure ciuili defertur,vt ibi latius per Soc.in ver ſic.prætereа poſito, &c.quod licet poſſet procedere in caſu ſuo,videlicet trãſmiſſionis per alias rationes, & propter ius accreſcendi,iuxta,ea,quæ dicentur,ꝓ.eo artic.7.q. non tñ puto ꝙ per hoc ſit recedendũ a fundamento hic per me relato. Qua autem actione petatur pars debita perſonis non excluſis,patet ex prædictis,iunctis his,quę dixi ſupra in undecimo, articulo principali.prima q.& his,quæ dicam.ꝓ.in 8.quæſtio.
19 Tertio quæro,†an fœminæ excluſæ faciant partem in legitima,& quanta tunc erit legitima nõ excluſorum,puta,qa ſta. dicat ꝙ ſtantib.maſcu.filiæ fęminæ non ſuccedant & adſint quatuor filiæ fęminæ,& vnus maſculus. Nã dubitatur,an legitima maſculi ſit triens, tanquam fœminæ habeantur pro non exiſtentib.an vero ſit ſemis,tãquam excluſæ faciant partem maſculo,& computentur in numero filiorum ad calcu
20 landum legitimam,vel quia †ſtat. excludat dotatas ſiue maritatas,& adſint tres maritatę ſeu dotatæ excluſę,& vnus maſculus,vel duo,& vna non maritata, vel non dotata non excluſa,an tũc legitima non excluſorum erit triens vel ſemis, iuxta illud,quatuor aut infra dant &c.auth.nouiſſima. C. de inof.teſt.Iſta quæſtio eſt pulchra & difficilis,in qua pluries cõſului,& eã ſubtiliter & diffuſe examinat Ro quem non uidi in contingentia facti ab aliquo allegatum in l.1.in ver. exꝑdictis. C.quando non pe.par.& Fulg.in auth. nouiſſima.dixit dũ haberet caſum præmanib.ſe neſcire quid cõſulere, & ſuã dubitationem demonſtrauit in conſilio 26.incipiente,ſtante ſtatuto. Et in ea poſſet fieri duplex conſideratio. Primo,an augeant numerum filiorum,quando ſtatutum filiã ſimpliciter excludit, & in nihilo agnoſcit. Secundo,an pro parte ſibi ꝑ legem vel ſtat,præſeruata,forte dotibus,partem faciant in computatione legitimæ,vel aliter,& ꝙ augeant numerum, ita vt legitima ſit pinguior,quã ſi non eſſent,& ſit ſemis, vbi ſi non cõputarẽtur,foret triens,vt quando computatis maribus & fęminis ſunt quinq; filij,voluerunt Ang.in l.Pap.§.vnde ſi quis. ff.de inoffic.teſtam. & in l. 1. §.in primo.in fi.commen.& quod ibi not.Bal. C.de cadu.tollen.& idem Ange.in l.plane.§.ſi duobus.ff.de leg.primo.& Pa.de Ca.in l.huiuſmodi. §.ſi Titio eo tit.& in conſi.253.incip.quoniam fundamentum,in uol.antiquorum conſiliorum,ſecũdum primam impreſſionem,cum modificatione tñ, ſi aliqd ꝑſeruetur, puta, dos,alias ſecus.vt in col.præce.& ita conſuluit collegium.Paduanum,in conſilio infra allegando,quod voluit,quo adreliqua ipſas filias excluſas haberi pro mortuis,& extraneis. Pro quo facit.l.1.§.ex tribus. ff.de contratabu.vbi duo ex filijs exiſtentes apud hoſtes,& ſic ad ſucceſſionẽ inhabiles faciũt partem in legitima,vel hæreditatæ filio exiſtenti in ciuitate, & ſic habili.Sed poteſt rñderi, ꝙ ibi ſperabãtur illi filij ad partẽ admitti.Ad idem facit,quod not.Bald in d authent.nouiſſima.7.q.& quod copioſe dicit Ro. in d. l.1. in Contrarium tenuit Ang.in d.authent.nouiſſima.in fi. commen. & Imol.& Pau.de Caſtr.ac Franc.de Are.qui dicit hanc eſſe communẽ opin in d.§.ſi duobus. Pro quibus facit,quia qui non admittitur ad partem,nec admitti poteſt per ſe uel alium,partẽ non facit d.§.ſi duob. & d.§.Titio.& idẽ tenet ipſe Paul. de Ca.in conſi.458.incip.circa primum.in volum. nouorum conſiliorum ſecundum ultimam impreſſionem.Nec enim iſtis filiabus excluſis,debetur legitima cum ab inteſtato non ſuccedant.l.quæritur. C.de inoffic.teſt.& in illis ſolis legitima dẽatur,qui exhæredati querelam habent. l. quoniam in priorib. ibi qui ex antiquis legibus. &c.C.eo.tit.& qui præteriti rumpere, querelare, aut nullum dicere teſtamentum poſſunt. l. omnino, & l. ſi quis filium.eo.titu. & de his fundamentis latius dixi ſin 10.arti.prin.5.q.& in 11.art.in 2.q.Ad idẽ facit ſę
21 cundũ Ro.in d.l.1.quia †exhæredatio legis & hominis æquiparantur in tñ vt quilibet amittat iura ſuitatis ſm Bar.in l.1. §.ſciendum.ff.de ſuis & leg.ut dixi.s̃.in 10.artic.prin.3,q.in fi.
22 licet in hoc differant, quia exhr̃datio legis ſtatim ſortitur effectum.vt in auth.de nu. §. ſoluto.ſed exhæredatio hominis ſtatim adita hæreditate.l.filium. §. ſed cũ exhæredatio. ff. de ꝓtabu.& ſm ipſum Roma. poſt Bald. exhęredatus per hominẽ nullã facit partem in legitima,ergo nec hæc filia excluſa, quæ hr̃ pro exhęredata per legem municipalem. Sequitur Cardi.conſi.141.inci.quod autẽ. Et hanc vir.opi.credo verior ę̃,quanuis Ro.in d.l.1.ꝙ filia quia nõ intelligitur excluſa ab alimentis,& alimenta ſuccedunt loco legitimæ.l.quiſquis.§. ad filias. C.ad legem Iul.maie.tales filiæ facient partem, pro quantitate valoris alimentorum.Quod non placet, quia nõ eſt verum,ꝙ alimenta ſuccedãt loco legitimæ,quæ debetur poſt mortẽ,& diuiti, licet ſecus ſit in alimentis,vt dixi.s̃. Et huius membri veritas patebit clarius ex infra dicẽdis, vbi ad
23 ducẽtur iura & authoritates ad prædicta facientia. †Quo aũt ad ſecundam conſiderationem, an faciant partem in legitima pro portione reſeruata ipſis excluſis per legem vel ſta.forte pro dotib.datis vel dandis, ad quas pr̃ ex neceſsitate tenẽt, etiam ſi filia ſit dives,vel aliunde habeat bona,iuxta.l.ſi.C.de do.promiſ.alias argumentatiue dicebã videri dicendum, ꝙ faciant partem pro ea ſumma, vel ꝙ nõ excluſi ſuccedãt cũ

onere

Source : BIU Cujas

24 onere computationis,motus,† quia iurastatuerunt legitimã esse trientẽ vel semissem omnium bonorum.d.auth.nouissima & in corpore vnde sumitur,& quia statutum non tendit ad grauandũ patrem vltra dispositionem iuris communis, sed ad inuitandum masculos,& ad exclusionẽ taliũ fęminarum,& alia interpretatio assumẽda non est,maxime,quãdo agitur de læsione & interesse tertij.l.2. C.de noxa.l.fi. §.in cõputatione.cum ibi plene traditis.C.de iure deli.Ro. & Alex.
25 in l.3.§.prætor ait.ff.de dam.infec.Sed sic est,ꝙ† iure cõmuni pater computatis dotibus & alijs,quæ dat filijs in dicto triẽte uel semisse,non tenetur ultra filiis relinquere.l. omnimodo & l.qm̃ nouella.C.de inoff.test. & si filia exclusa non faceret partem pro dotibus,sequeretur ꝙ pater teneretur ad dotãda talem filiam de suo proprio, & demum ad relinquẽdũ filijs,& filiabus,non exclusis, trientem vel semissem integrũ, & sine alia imputatione dotis in legitimam, & fieret interpretatio in dãnũ pr̃is & ꝯ patrem insurgeret tacita correctio ex quadã consequentia contra.l.quod uero contra.ff.de leg. & duę specialitates & correctiones ex eodem fonte insurgerent ꝯ glo.in l.j.C.de do.promis.& not.per Bart. in repet. l. si is,qui pro empto.ff.de usuca. vna, s. quo ad exclusionem filiarum & inclusionem ac inuitationem masculorũ, seu nõ exclusorũ,alia vero quo ad grauandũ patrẽ ultra dispositio-
26 nem iuris communis,& sic videretur cõcludendum, vt † in legitima omnium filiorum computari deberẽt dotes exclusarũ.Nec æquũ vr̃ ex persona exclusarum plus peti,posse, ꝙ petere potuissent ipsæ filiæ,si non essent exclusæ, quæ tũc dotem in legitimam imputassent,ar.l.si eum,§.qui iniuriarum ff.si qs cau.& ita disputando tenuit Ful.prout refert Cur.in l. re coniuncti.in j.lec.ff.de leg.j. Nam ut habeo in libro meo, Cu.bis legit illam.l.Idem etiam uoluit Nel.de sancto Ge.do. Ant.de Ros.D.Io.de Eug.de paglia de senis.D.Grafo.de montepolitiano& quidam alij doc.fioren.numero sex, quos referunt.D.Bap.de Cacialu.& Barth. Soci.in eorum consilio super hac materia edito,inserto inter lecturas domini Bartho. post titulos fff.de exce. Idem etiam voluit Cu.in cõs.45.incipien.stante stat.Vincentiæ,& Pa.de Cast.in d.l.huiusmodi.§. si Titio.& d.cons.233.incip.quoniam fundamentum,& Ro. in d.l.1.C.qui admit.& Fabi de monte in repe.d.auth.nouissima.in 2.arti.prin.in 2.q.vbi dicit idem tenuisse alios do.& maxime. D.Philip.de Corsinis. Idem latissime consuluit D. Philip.Cor.consi.197.incipien.circa 1.volum. dicens ꝙ doct. communiter ita tenent,vbi allegat quosdam alios doc.licet dubitet in cons.204.inci.plura.eo.vol.& consi.48.inci.de pluribus in fi.2.vol.ubi recitat tres opi. & nihil cõcludit,& licet isti doc.conueniant in effectu circa prędictam conclusionẽ,
27 in eo tñ fuerunt discordes, an directo & iure proprio masculi succedãt in triente vel semisse, computatis dotib. exclusarum,an vero fęminæ exclusæ faciãt partem,ita ꝙ reliquũ ultra dotes deueniat ad masculos,nõ directo iure successionis, vel proprio,sed per ius accrescendi,de quo infra dicã, & ista computatio fiet secundum Paul.de Cast.in d.§.si Titio.quia primo dotes in toto patrimonio cõputabuntur vt maior sit portio legitimę,&demum in legitima.Alia autẽ fuit opinio
28 ꝙ† filiæ exclusæ, quibus aliquid præseruatur a lege vel stat. faciãt partẽ in legitima,perinde ac si nõ essent exclusę,& totam legitimã suam habuissent,ita ꝙ legitima nõ exclusorũ non sit ppea maior, q̃ si exclusæ succederent, & hoc tenuit Bal.cum quo ibi transit Ioan.de Imol.in d.l.huiusmodi.§.si Titio.ff.de leg.1.vbi dicunt,ꝙ ẽt si filia nõ haberet nisi vnũ denarium in dote, quantũ ad faciendũ partẽ in legitima,reputaretur habere totam partem legitimę,quamuis ipsa filia iure successionis nihil petere posit,sed iure tñ dotis. Propterea quia licet veniat diuerso iure,tamen facit partẽ,nec reliquum accresceret masculis,quorum contemplatione exclu
29 ditur,quia† ius accrescendi non potest diuidi,cum non hẽat locum nisi in portione omnino defecta, facit l.duobus, s̃m Bal.ff.de leg.primo, cum concordan.ibidem per Imol. allegat.Idem consuluit Bal, in consi.256. incip. statuto cauetur. 2.volumine,secundum penultimam impresionẽ.Sequitur Fran.de Are.in d.l.1.in vltimis verbis C.quando nõ petẽ.par. Et hanc opi.tanq̃ veriorem firmat.d.Fran.Cur.in cõs.5.inci. Astulphus pater in fin. dicens ꝙ ita consuluerunt solennes doc.D.Iac.de puteo,& Rolandus Curtius,& Bal.in quodam consilio 37.incip.quidam Alexan.alias est.498.& incipit, factum super quo consilium petitur,quidam Alexand.prima, parte secundum vltimam stampam, vbi refert Barto.ita tenuisse eo audiente in d.l.pater filium.ff.de inoffi.test.Facit ꝙ no.Bal.in d.l.1.in 6.q.ver. quid de filia. C.quando nõ pe.par. & in l.1.§.in primo.C.de cad.toll.& quod dicitur de eo, qui renũciauit hæreditati patris, vel alias excluso,vt qa sit exhæredatus iuste,deportatus,vel frater minor iuxta no.p Bart.in l.1.§.filium in 4.q. ff.de ꝯtab.& in l.1.§.si pater.in fi.ff.de coniun.cum emanci.libe.& in repe.l.pater filium.ff.de inof.tę.

& Alberi.Barto.Bal.Ang.in d.l.plane.§.si duobus,cum concor.ibi per Ale.allegatis.Alberi.Bal.& Saly.in d.auth.nouissima.Alberi.Bald.& Ange.in l.Papinianus.§.vnde si quis. ff.
30 de inoffic.test.quasi communior conclusio sit,† ꝙ aut exclusi habẽtur p mortuis,sicut deportatus,iuste exhęredatus,& frater minor,& nõ faciãt partem,nec computentur in numero filiorũ,alias secus,sicut est,qñ filia repudiat pro dote,& prædicta opi.est de mente Pa.de Cast.in d.l.1.§.in primo,dum dixit,ꝙ si portio vnius in totum deficit,habet locum ius accrescendi.Secus vero,si in totum non deficiat,quia tunc qui nõ admittitur ad partem,bene facit partem. Quod etiam tenet Salyc.in d.§.in primo.& Bald.& Angel.in l.duobus. ff.de lega.1.facit,quia dos succedit loco legitimæ,secundũ Cy. Bal. & Saly. in sancimus.C.de nup.Et iccirco.Franc.de Aret.in d. l.plane.§.si duobus,dixit veritatem huius passus pendere ab hoc arti.an dos succedat loco legitimæ, de quo dixi.s̃.in 11. artic.princjp.2. q. & propterea Fulgo.non ab re dubitauit in dicto consilio 26.incip. stat.ciuitatis Vincentiæ, an fœmina faciat partẽ,& nihil masculo accrescat,attento ꝙ pars feminę in totum non vacat, vt ibi per eum.Alia fuit opinio Ant. de But.in consi.40.incipiente,in quęstione ista,vbi cõcludit, ꝙ si computatis filiabus filij excedunt numerum quatuor,dimidia dotium sit iure legitimæ filiarũ, & pro illa dimidia partem faciant,ita ꝙ reliquum deficiẽs ad supplementũ portionis, quæ sibi de iure cõmuni spectasset, nullatenus accrescat masculis,nec eorũ lucro cedat, vt ibi latius per eum.De quo
31 †an pars tertia uel dimidia dotis iuxta numerũ filiorũ sit loco legitimæ, vel tertia,vel dimidia rei a stat.præseruatæ,dixi s̃.in 11.artic.princip.secunda, quæstione. Alia fuit opin.Maria.in consilio 84.incip. visa, dicentis sub dubio, ꝙ aut prius causatur inclusio masculorum,quam eclusio xfœminarum exclusarum,& tunc exclusæ faciant partem,quę applicetur masculis,&c. aut econtra, & tunc secus,de quo dicetur.j̃.ea q.Alia fuit opin.ꝙ fęminę nullatenus partem faciant,etiam ratione dotium,& ꝙ legitima nõ exclusorum sit tertia pars, vel semis totius hæreditatis deducto ære alieno, & funeris impensa,ac deductis dotibus exclusarum primo,& ante omnia exhæredatæ tanquam ære alieno, non autẽ semisse vel triente, ita quod ipsæ dotes nec in patrimonio nec in legitima quo ad calculandum ipsam legitimam imputentur. Et hanc opi. tenuit Bal.in l. Papin. §.vnde si quis. ff.de inoff.test. quem ibi sequuntur Ang.& Raph.& Ang.in d.l. Papinian.§. quarta,& Card.in d. consil.151.incip. quod autem. Mouen-
32 tur, quia † legitima est quota eius,quod quis habiturus esset ab intesta.& a causa intestati sumit initium, & secundum illã regulatur, vt patet in d. §.vnde si quis,& ibi gl. not. facit.l. posthumus.§.si quis ex ff.eo.tit.& l.parentibus.& l.cum quæritur.C.eo.sed sic est,ꝙ masculi fuissent in toto successuri exclusis dotibus, & ꝯñr de toto exclusis dotibus debent masculi vocati hr̃e legitimam,& per hoc fundamentum idem tenuerunt Angel. & Imol. in d.l.plane. §. si duobus. volentes idem esse in alia re. per statutum filię exclusæ reseruata. Idem voluit Ang.in d.l.prima, §.in primo,in fi.commen. C. de cadu.tollen. Ang.in consilio 299.alias 294.incipien.punctus talis est,statuto ciuitatis Ortonæ,alias est.174.siue.176.& in consilio 103.incipiente.statuto cauetur. Curt.in d. consilio.35.incipien.stante statuto Vincentię,in d.l.re coniuncti. in prima lectura. ff.de leg. tertio,vbi dicit se ita consuluisse. Sequitur Fulg.in d.consilio 26.licet sub dubio incip.statuto ciuitatis Vincentię.Ad absurdum allegatum,ꝙ portio filiorum iunctis dotib. exclusarum esset vltra tertiam partẽ, vel
33 semissem,rñdet Cu.in locis allegatis,ꝙ hoc ideo est,qa† dos filiæ est onus, & æs alienũ & non subrogatur loco legitimæ, sed cum augmento & additamento facto in personam non exclusorum. Et hanc opi.dicit communem.Corn.consi.119. incip.in hac 3.vol.& Ale.in l.1.§.filium.in apostillis.ff.de bo. pos.contrata.vbi sub dubio forte dicit veriorẽ.Prædictã opi. etiam tenuit Ale.consulendo,quem referunt domini Bapt. & Bartho.in consi.s̃.allegato,transeuntes cum hac sentẽtia, quod consilium Alexandri in impressis nõ inueni,licet bene inuenerim Ale. qui dubitat de hac opinione, in consilio 3. incip.viso testamento.in fi.quarto vol. Eandem opinionem tenuit secundum prædictos dominos Barth. & Baptist.Petr. de Anch.in consi.inci.in augmẽto& diminutione legitimę. quod non inueni in meo volum.& Saly.in consi.incip.in nomine Saluatoris nostri Iesu Christi, de cuius ore.& ita fuit determinatum per collegium Paduanum.In eorum cõsi.incip.factum,super quo consilium petitur, cuius collegij tunc prior erat D.Prosdocimus de comitibus,ciuis Paduæ. Item prædictam opinio,firmat etiam do. Soci.in consi.288.incip. circa primam.1. vol.dicens se pluries pro hac opin.consuluisse,& semel iudicasse, &idem sæpius consultum vidisse,& in cõs.50.11.col.eo.vol.refert multos,q pro hac opi.cõsuluerũt & pro ea multa bona fundamenta adducit Maria.in d.cons.

84.

Source : BIU Cujas

84.in ci. visa.ver. circa secundam.quam in fi.cõsilij dicit ꝓba
34 biliorẽ & cõiorem,ſ.vt†filiæ excluſæ nõ numerentur in nu-
mero filiorum in minuenda ltĩa, vbi etiam allegat multas
doc. authoritates.Et in hãc opi.inclinat do.meus Iaſ.in l.hu-
iuſmodi. §.ſi Titio.ff.de leg.1.licet nõ bene firmet pedem.&
in contingentia facti cum occurriſſet caſus in hac ciuitate
Aſtenſi, in ſucceſſione nobilium quõdam Georgij patris &
Bartho. filij de pelletis,ciuiũ Aſten.fuit ita conſultum per ip
ſum dominum Barth.Soc.& per alios celebres doct. In quo
caſu ego prius conſulueram,& ita fuit iudicatum per Illuſt.
Do. Ioannem Iacob. triuultium regium locumtenẽtemge
neralem tunc in hac Aſten.ciuitate degentẽ,de conſilio cla
riſſimi doc.D.Ioannis Campezij.Quæ opinio de rigore iuris
vĩ verior,& cõis.ac tenenda,attento ꝙ dos non ſuccedit lo-
co legitimæ,ſecũdum magis communem opi. prout dixi ſu
pra in 11.arti.2.q.& notat Aret.in d.§.ſi duobus.cum nõ de-
feratur dos iure ſucceſſionis,ſed cenſeatur tanquam æs alie
num,quamuis cõtrarium voluiſſe videatur Anto.de But. in
d.conſi.60.Licet prima opinio videatur æquior,ne cõtingat
patrem in plus teneri pro legitima,quam de iure cõi tenea-
tur,ſcilicet ad dotes excluſarum,& legitimam integrã non
35 excluſorum.†Et quod præſeruatum filiabus excluſis,nõ cõ-
putetur in ltĩam,intelligo,prout etiam declarat D.Franc.de
Are.in d.†.ſi duobus.niſi ſubrogetur loco legitimæ,vel cen-
ſeatur legitima.Quod qñ ſit,& qũo,dixi ſ. in 11.ar.2.q.Et prę
dicta concluſio limitatur,niſi dos per teſtiñ legetur filiæ ex
cluſæ,quia imputabitur in legitimam,ſecũdum Pau.de Ca.
in d.conſi.252.inci.ſuper primo pũcto.in vol.antiquor , ſm
36 primam impreſſionem.vbi tenuit,†ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ extã-
tibus maſculis filiæ fœminę n on ſuccedant,ſi contingat ali
quem decedere relictis quatuor filiabus , & vnico filio ma-
ſculo,& defunctum legaſſe filiabus,illa legata imputabun-
tur in legitimam, quæ erit ſemis,nec cenſebũtur facta ſuper
alio ſemiſſe, de quo pater poteſt diſponere ſine præiudicio
legitimæ.Mouetur authoritate Bal.in ſimili in l. pater filiũ.
ff.de inof.teſta.ver.vlterius quæro,hoc ſuppoſito.ibi,ſed ſi eſ
37 ſet exhæredatus &c.†vbi determinat, ꝙ licet exhæredatus
habeatur pro mortuo, & non computetur in numero,vt au
geat ltĩam , & illã faciat trãſire de triente ad ſemiſſem. Hoc
eſt verum,qñ nil eſt ſibi relictum,aliàs facit numerum ſecũ
dum eum,ſi non repudiet.allegat glo.in auth.de trien.& ſe-
miſ.poſt principium,ſuper verbo octũncium.Nec ob.ſi dica
tur,quod cenſetur relictum vt extraneis,cum filiæ ſint a ſuc
ceſſione excluſæ,qa non eſt verum,ſecundum eum,qđ dicã
tur oĩno excluſæ,qñ poteſt ex teſtamẽto eis relinqui,nec tũc
dr̃ vt extraneis relictum,ſed vt filiabus,arg.l. plenum. §. eq-
tij. ff. de vſu & habita.& in l.ſi quis filio exhæredato.§.irritũ.
ff.de iniuſt.rup.& irri.fac.teſt.& l.cum filio.ff.de leg.3.& l.ſti
pulatio iſta. §.cum hi.ff.de uerb.obli.Sed pro hoc melius fa-
38 ceret illa doctrina.quod†filiæ ĩ aliquo agnitæ a teſtatore nõ
dicantur iura ſuitatis prętextu talium ſtatutorum amittere,
ſaltem pro ea parte,pro qua ſunt agnitæ.de quo dixi ſ.in 10.
arti.3.q. Itẽ Pau.de Caſt.rñdet ad alia obiecta quę circa hoc
fieri poſſent,quæ non refero. Et pro iſta opinio.Pau.de Caſt.
conſuluit Cor.conſi.197.incipiẽ.circa 1.volumine.Contra-
rium uoluit Saly.in conſilio ſ. alleg.quem referunt & ſequũ
tur Do. Bapt.& Barth.in eorum conſilio.ẽt ſ.alc qui tenuit,
quod ſi fiat legatum pro dote, non poterit peti nec iure legi-
39 timæ,nec vt pars debita in hæreditate.Pro quo facit, qa aut
†ſtatutum expreſſe præſeruat dotem,vel rem legatã, & tũc
legatum cenſetur factum in compenſationem rei præſerua
tę l. ſi cum dotem.§.pater.cum concor.ff.ſolu.matri.& ſicut
non computatur in legitimam tale præſeruatum,ita nec le-
40 gatum,per ſ. dicta,aut†teſtator legat aliud,quam rem præ-
ſeruatam,vel quia ſtatutum nihil præſeruat, & tunc ſumus
in formali caſu Pau.de Caſt. Nec tunc video,quomodo poſ
ſit in legitimam imputari id,quod iure legitimæ non debe
tur,cum fœmina excluſa nullam habeat legitimã mero iu-
re.Ad illud de exhæredato poſito,quod procedat , ꝓut dicit
Pau.de Caſt.dico, quod an legitima debeatur ei, pẽdet ex fa
cto patris exhæredantis, cum filius iſte ſit mero iure ſucceſſi
bilis, & lex illum non agnoſcat ꝓꝓ diſpõnẽ patris. Vnde nõ
mirum,ſi quatenus pater agnoſcit,lex ẽt agnoſcat, non ſic
in filia quæ excluditur a ſucceſſione alio reſpectu, quam pa
ternæ voluntatis.Et ex hoc videntur ſublata omnia funda-
menta,quæ facit Pau.de Caſt.pro ſua deciſio. Sed pro cõcor
dia dici poteſt,quod aut ſtatutum , prout dixi ſ. proxime,lo-
co legitimæ aliquid præſeruat filiæ,licet ſit minus legitima,
quod qñ ſit dixi ſ.in 10.artic.principa.2. q. & tunc procedat
opin.Pau.de Caſt. cum concordan. & ita in facto dicebam,
quia filia tunc concurrit ratione legitimæ,& ſumma, ꝓ qua
concurrit,tãtum de legitima deducetur, ita quod legitima
aliorũ erit minor de tanta ſumma,quantum capit talis mu
lier,& eſt de mente Cornei in d.conſi.197.& aliorum,qui te
nuerunt hanc ultimam opinionem, dum mouentur , quod
41 dotata non computatur in calculãda legitima,eo quia†dos
non eſt ltĩa,nec ad eius inſtar.Aut ſtatutum non præſeruat
legitimam,nec aliquid,quod ſuccedat loco legitimæ,prout
eſt dos,quæ ſm communem opinionem de qua ſ. hac cadẽ
q.& in d.10.arti.2.q.non eſt ltĩa,nec loco legitimæ ſuccedit.
42 Et tunc vera ſit opinio.Saliceti,& communis,quod † legiti-
ma maſculorum detracta de toto patrimonio dote, ſiue ſit,
ſiue non ſit ſoluta,tanquã ęre alieno capiatur integre ſuper
reſiduo, prout ẽt voluit Cor.ꝯſi.199.incip.iñ hac 3.uol.ita ꝙ
dos non computetur, nec in legitima, nec in patrimonio.
43 †Et prędicta inueſtigatio quanta ſit legitima non excluſorũ
a ſucceſſione,& an excluſæ faciant patrem in legitima , eſt
vtilis ad multa. & primo, vt dixi in prin.huius q. ad taxandũ
quantitatem legitimæ ipſorum non excluſornm,quæ reddi
tur maior, ſm prædicta.Item eſt vtilis, ſi contingeret nõ ex-
cluſos grauari fideicommiſſo erga pauperes,vel perſonas,ꝫ
quas non habet locum detractio Trebellianicę, ſecundum
Pau.de Caſt.in d.l.hmõi.§.ſi Titio.& Cu.in d.conſ.35. & do.
Franciſ.Curt.Seniorem in d.conſ.5.quia pro portione legiti
mę non tenet grauamen,vt ibi per eos.& latius dixi ſ. alibi,
maxime in 11.arti.princ.3.q.circa eius finem , firmando ꝙ
44 etiã†in legitima aucta per ſtatutum filius grauari non poſ-
ſit,poſt Cald.in conſ.32.ſub rubr. de teſta. Item eſt vtilis ꝓꝓ
omnia priuilegia & ſpecialia,quæ ſunt in legitima . Item p̃
dictam concluſionem,ꝙ excluſę a ſucceſſione partem non
faciant in legitima,intelligo,quando nullius contemplatio
ne excluduntur.Quod qñq; eſſe põt,vt dixi in prędecenti ar
ticulo in 5.q.ac in 6.q. circa fi.& in 9.& in 6.art.prin.in 3. mẽ
bro 3.q. prout ſi excludatur filia nupta extra territoriũ ſim-
pliciter,uel ſi ſtatutũ dicat ſimpl'r, ꝙ mr̃ nullatenus ſucce-
dat,& ꝯtingat tractari,an faciat partẽ cũ patre in legitima.
Nam ſecus eſt, qñ contemplatione aliquarum perſonarum
excludũtur,puta agnatorum vel maſculorum, prout eſt, qñ
ſtatutum dicit,ꝙ extantibus agnatis aut maſculis fœmina
maritata ſeu dotata non ſuccedat. Tunc enim , quia ſtatutũ
duo facit,vnum.ſ.in excludendo fęminas dotatas ſeu mari
tatas,aliud in uocando maſculos,vt patet ex his,q̃ dixi ſ. eo.
1.q.fœminæ faciunt partem ad cõmodũ maſculorũ,& non
hñr perinde ac ſi non eſſent in rerum natura, ſm cõem opi.
quam nunc referam.In qua quæſtione,an fœminæ excluſæ
ꝓꝓ maſculos,faciant partem ad commodum maſculorum
in legitima,vel maſculi intelligantur ad earum portionem
45 vocari,taliter†ꝙ ſi excludatur dotata ſtantibus maſculis,&
adſit maſculus,& vna filia non dotata, & alia dotata, legiti
ma maſculi ſit maior,quam ltĩa filię non dotatæ,ꝓꝓea quia
portio dotatę acquiratur maſculo,reperio Bal. dubitaſſe in
conſ.157.inci.Titius 5.vol.& ultra prędicta fuiſſe tres opin.
Vna eſt,ꝙ filia nõ dotata nec excluſa æqualiter cum maſcu
lo admittatur & ſuccedat,vt per Signo. late conſ.99.inci.in
Lombardia.alias eſt quæſtio nona.vbi late diſputat hanc q.
ſequitur Panor.conſ.111.incip.in cã Catharinę.in fi.2. uolu.
Alia & ſecunda fuit opinio Mari.qui in iſta materia perple-
xus dixit in d.conſ.84.inci.viſa.conſideraſſe infraſciptam di
ſtinctionem,videlicet,ꝙ aliqñ quis excluditur contemplа-
tione alicuius,nec adeſt aliqua alia perſona in eodẽ gradu
ſucceſſionis,& tunc illi applicatur portio excluſi,per iura ibi
allegata,in quo nõ fit dubiũ. Aliqñ vero quis excludit cõtẽ-
platione unius,& adeſt etiam alia perſona,cui poteſt portio
perſonę excluſę applicari, & tunc ſecũdum Maria.aut prius
cauſatur incluſio incluſi,quam excluſio excluſi,& tunc ue-
rum ſit dicere, ꝙ portio excluſę applicetur illi,cuius cõtem
platione ipſa excluditur l.poſt legatum.§.amittere.ff.de his,
qui.ut indi.l. pen'C.de leg.& l.2.§.ſi duo.ff.de colla. bon. cũ
ꝯcor.ibi alleg. Aut prius in perſona excluſi ſeu excluſę cau
ſatur excluſio tꝑe mortis eius, de cuius ſucceſsione agitur
quã cauſet maſculi incluſio.Et tunc ſecundum Maria.uerũ
ſit,ꝙ perſona excluſi habeatur,ac ſi nõ eſſet in rerum natu
ra,per not.per Bar.in l.1. §.ſi pater.ff.de coniungẽ.cũ emãci.
lib.& in l.2.§.qui habebat.ff.de ꝯtab.cum iurib. ibi per Bar.
allegatis,& maxime per tex.in l.2.§.ſi ſit agnatio.& in §.ſi ſit
conſanguineo ſoror.ff.de ꝯtab.iuncto tex.in l.ſi.§.ſinautem.
ubi Bal C.ad Tertul.& per not.per Bal.in l.quicunque.C.de
ſer.fug & in l.ſi quis filium.C.de inof.teſt.Pro qua opi.etiam
adducit Maria ꝙ talis filia excluſa cenſeatur ad inſtar extra
nei,per iura ibi allegata.Subdit ibi Maria.in fi.ꝙ aliqñ tracta
mus,an fœminæ excluſę connumerentur in numero filio-
rum in diminuenda legitima aliorum,& tunc uerior,& cõ
munior opin.ſit ꝙ non.de qua late dictum fuit ſ. in deciſio-
ne huius principalis qõnis,in prin.& uult d.Card.in conſilio
151.Aliqñ,an connumerentur in numero ad cõmodum eo
rum,quorũ cõtemplatione excluduntur, ita ꝙ augeant eo-
rum partem,an uero habeanẽ pro non exiſtẽtibus in rerum
natura,ita ꝙ non excluſi tam maſculi quam fœminę æqua-
liter

Source : BIU Cujas

liter concurrant,& tunc dicit ſe ſubſiſtere, quanuis prẽmiſe
rit ſupradictam diſtinctionem. Alia & tertia opinio eſt, ꝙ fe
minæ excluſę non habeantur pro mortuis,ſed faciant partẽ
ad commodum maſculorũ,quorum cõtemplatione exclu
dũtur. aut ſi habentur pro mortuis,qđ hoc ſit ad commodũ
ipſorum maſculorum tũ,taliter ꝙ maſculi intelligãtur vo
cati ad portionem,quam de iure cõi habituræ fuiſſent ipſę
excluſæ, ita ꝙ ſi extent aliquæ filiæ non dotatæ, quæ nõ ſint
excluſæ,maior ſit legitima maſculorũ pro portione exclu
ſarũ,quæ maſculis debet applicari,& tunc fẽminæ nõ exclu
ſæ pinguiorem legitimam habere nõ debebũt, quam de iu
re cõi fuiſſent habituræ.& hoc eſt de mente Paul.de Caſt.in
d.conſi.253.inci.qm̃ fundamentũ.ver.ex hoc dico.& in l.hu
iuſmodi.§.ſi Titio.ff.de leg.1.& Rom.in d.l.1.C. qm̃ non pet.
par.& ita alias conſului in cauſa prædicta pelletarũ. Pro qua
parte conſuluerunt clariſſimi D.Bar.Soc.& Ambroſius opi
zonus.& ita fuit iudicatum de conſilio clariſſimi D.Ioã.Cã
pezij.Et hanc partem etiam tenit modernus Ferra. in repet.
§.& quid ſi tantum in l.Gallus.ff.de lib.& poſth.Pro qua par
te faciunt fundamẽta relata ſupra hoc eo.arti.1.q.& eſt tex.
quem ibi notat Bar.& Pau de Caſt.in l.ſi defunctus.C. de le
gi.hære.cum alijs fundamentis relatis per Ro.in loco præal
legato.Sequitur Soc.in conſil.76.incip. uiſo teſtõ.in 2.volu.
46 Et idem eſt in cauſa inteſtati, quia† portio excluſę puta eius,
quæ eſt dotata,applicatur maſculis quorum contemplatio
ne dotatæ per ſtatutum excluduntur, & fœminæ non ex
cluſę, puta non dotatæ non habent niſi illam portionem,
quam habituræ fuiſſent ſi excluſæ ſuccederent. vbi per Ma
rianum late conſilio 5.incipiente, præſens conſultatio. vbi
pro hac parte facit 12.notabilia fundamenta tendentia fere
omnia ad illám doctrinam, quod qñ quis excluditur a lucro
vel commodo alterius contemplatione, debeat illi applica
ri,cuius contemplatione talis excluditur. Quæ fundamẽta
etiam refert ipſe Marianus conſi.83.incipiẽte. viſa. Et idem
vult ipſe dominus Bartholo.Socinus in conſi.241.incipien
te,circa verſicu.ſecundum quod eſt præſupponendũ.& ver.
tertium & vltimum 1.volu.vbi adducit antedicta fundamẽ
ta dñi Bartholo. patris ſui.& dicit ſe ita ter iudicaſſe, & bis
vidiſſe pronuntiatum.Sequitur dominus meus Iaſ. in l. ſer
uo lega.§.ſi teſtator.ff.de legatis primo poſt Panor.in d.cõſi.
111.incipiente,in cauſa Catharinæ.ſecundo volumine, qui
aliter dicit in cauſa teſtati,vt ſupra eum retuli,& ita in facto
etiam obtinui,& hęc opinio eſt verior & cõis. Cui non ob
ſtant fundãmenta in contrarium per docto.facta, quæ tollũ
tur,illis præcipue fundamentis,ꝙ portio a qua fẽminę exclu
duntur,applicari debeat illis,quorum contemplatione fœ
minæ excluduntur,& quod adſint in tali ſtatuto vnum ca
put excluſiuum fœminarum,in ſtatuto expreſſarũ, & aliud
incluſiuum maſculorum,quorum cõtemplatione fit exclu
ſio,non autem aliarum perſonarum,vt cõcluſum fuit ſ. co.
47 1.q.†Et quia ſi maſculus nolit vti beneficio ſtatuti,fœmina
excluſa admittitur cum perſonis non excluſis, ita quod ex
cluſio &admiſſio perſonarum excluſarum per ſtatutum de
pendeat a uoluntate maſculorum, vt dictum fuit in præce
denti arti.7.q. licet multæ aliæ reſponſiones dentur per doc.
qui defendunt hanc cõem opin.Plus dicebat D. Ioannes Cã
pezius in conſilio præalleg.poſt dominum Bartho.Soc.in ip
ſa cauſa pelletarum,& poſt Fulgoſium,in d. conſil. 26. quod
48 †licet dotes filiarum maritatarum per noſtrũ ſtatutũ Aſten
ſe excluſarum,in calculanda legitima cenſerentur ęs alie
num,& non computarentur in hæreditate, hoc procedit in
calculanda legitima maſculorum, & quod ad calculãdum
legitimam fẽminarum non excluſarum,ſeu non maritata
rum,deberent computari in hæreditate,ita quod quantum
ad fœminas non excluſas partem facerent,& dotes excluſa
rum non cenſerentur æs alienum,ne contingeret legitimã
excluſarum pp maſculos eſſe vberiorem, quæ conſideratio
licet ſit elegans, non vĩ mihi vera,per fundamenta relata ſu
pra eadem quæſtione,in ſecunda & ultima opinione. Et qa
non debet eadem res diuerſo iure cẽſeri,lege eum, qui ædes
ff.de vſucapi.& ſecundum.Card.in dicto conſilio 151.in fin.
49 †ſi filiæ excluſæ per ſtatutum a ſucceſſione legetur dos,non
detrahitur, vt æs alienum, ſed vt legatum. Et primo detrahi
tur legitima filiorum , demum dotes iuxta l. Papinianus.§.
quoniam autem quarta. ff. de inof.teſta. Vbi autem ſtatutũ
excluderet ſimpliciter fœminas dotatas vel maritatas, &
non diceret,extantibus maſculis,vel non profetret alia ver
ba propter quæ maſculi viderentur inuitati, tunc excluſæ
non facient partem maſculis ad impinguãdum eorum por
5 tionem, cum pariformiter excludantur propter fẽminas nõ
maritatas, vel non dotatas,vt vult Bal.in l. ſi uiua matre. C.
50 de bo.mater. vbi dixit,quod † ſtatuto excludente dotatam,
pariter excludetur,& in totum per non dotatam, ſicut per
maſculum,& faciunt quæ dicentur in ſi.huius q. An autem
portio repudiata per alterũ ex maſculis accreſcat fœminæ,
ſicut & alteri maſculo,dixi.ſ.in 9.arti.prin.in 10.q.ad quorũ
intellectum & declarationem hæc diſtinctio conuenit. Ex
prædictis poteſt ſumi determinatio nouę. q. formatæ per. d.
Bar.Soc. in repe.l.cum auus.in 7.q.in ſi.ver.ſed hic cadit.ff. de
condi.& demonſtr.quam non examino,quia non eſt de ma
51 teria noſtra.†Iſta autem pars,quę applicatur maſculis pp ex
cluſionem fœminarum,non debetur iure accreſcendi,cum
fœmina excluſa ſit incapax maſculo ſuccedente,ſed per re
motionẽ in ipſius fœminę excluſę,ſeu per ablationem factã
ipſi fẽminæ per ſtatutum,vt dixit Bal.in d.l. Papi.§. vnde ſi qs
Cardi.in d.conſi.151.& Ang.in d.conſil.299.& Cur.in d.l.re
coniuncti,& in d.conſi.35.& Pa.de Caſt.in d.conſi252.inci.
ſuper primo puncto,in volum antiquorum conſiliorum,ſe
cundum primam impreſſionem,& Rom.in d.l.1.& quidam
alij doc.quos referunt domini Baptiſta,& Bartho.in conſilio
præalleg. & eſt de mente Bal.in d.l.ſi defunctus.in prin.com
men.ſiue in ſummario per illum tex.nam cum portio fœmi
næ non deferatur propter ſtatutum illam excludens, fruſtra
quæritur , de accreſcimento, maxime quia dos cenſetur æs
alienum,facit l.1.§.vbi autem. C.de cadu.tollen.& quod no.
Bar.in l.pater filium.in 3.q.ff.de inof.teſtam. & ſcribẽtes in d.
§.ſi duobus , dum tractant materiam, an portio exhæredati
accreſcat inſtitutis,licet contrarium voluerit Pau. de Caſtr.
d.conſi.252.incip.quoniam fundamentum,ibi,ex hoc dico,
&c.& circa hoc videri poteſt,ꝙ dixit Bald. in conſi.157.inci
52 pien. Titius.5.volum.† Item eſt aduertendum, quando ma
ſculus ſuccedit in parte dotatæ excluſę,an onus dotium ſol
uendarum ſeu nondum ſolutarum imputetur in tota hære
ditate,& ſic etiam in portione filiarum non excluſarum,an
vero in portione maſculi.Nam vt dictum fuit dotes ſolutæ,
ſaltem,quo ad maſculos detrahuntur, vt æs alienum.fuit de
53 terminatum in q.quam habui in facto,ꝙ†tale onus accedat
portioni, quam fuiſſet excluſa per ſtatutum de iure commu
ni habitura , & ꝙ concernat maſculum , & non totam hæ
reditatem,per regulam.l.ſi eũ.§.qui iniuriarũ. ff.ſi qs cau.&
l.ſm naturam. ff.de reg iur. Et ꝙ idem de filio ſit iudicandũ
quod de filia, ſi ſuccederet quo ad portionem ſibi occaſione
54 filiæ excluſæ delatã.†Nã ſi onus dotiũ excederet ex ꝓmiſſio
ne forſan paterna, vel ex teſtamento portionẽ legitimæ de
bitæ ipſi filiæ de iure cõi,forte ex loci cõſuetudine,vel quali
tate perſonarum, vt dixi ſupra in 8.artic.princip.in 1.q.tunc
de portione filij maſculi nõ eſſet in illud ſupplementũ dotis
vltra legitimam portionem faciendũ ſed de reliquis bonis,
ſm Pa.de Caſt.in d conſi.253.incip.quoniam fundamẽtum,
in verſic. præallega. quod mihi placet die vltima Aprilis in
feſto ſancti Secundi patroni Aſten. 1500. Quid autem erit,
55 †ſi extet ſtatutum,prout eſt apud ciuitatem Burgi, ꝙ mater,
& ſoror non ſuccedant ab inteſtato extantib.fratribus,& cõ
tingat, quod frater inſtituat matrem in legitima vel minus
legitima non inſtituta turpi perſona hæredę vĩ, vtrum in
legitima matris calculãda habeatur cõſideratio fratrũ. Cor
neus in conſi.150.incip.hanc quæſtionem, primo vol.refert
multorũ opiniones,&nõ decidit,licet inclinet in opi.Bar.in
rep.l.pater filium.ff.de inoffic.teſtamen.2.q. Pro qua opinio
Barto.conſuluit Ale.conſi.44.incipien.ſuper teſtamento,in
ſi.1.vol.&eam ſequitur & dicit communem Fran.de Are.in
l.plane.§.ſi duob.poſt Angelum & Imolam.ff.de le.1. Verũ
qa cõmunis opinio eſt ꝙ mater excluſa ſi in aliquo inſtitua
tur non poſſit petere ſupplementum legitimæ,vt dixi.ſ.in 9.
artic.princip.1.q. Iſta quęſtio,prout etiam dicit Cor.in d.con
ſil.videtur ſuperflua,quia legitima non debetur ei,qui ab in
teſtato nõ ſuccedit, vt ibi tenui,de qua materia tradit ẽt Cor
neus conſi.179.inci.circa.1.vol Cæterum in materia præſen
tis quæſtionis non eſt per omnia omittendum, quod cõſul
uit D. Bartho.Soci.in d.conſil.241.incip. circa, cum quatuor
ſeq.verſi. ex qua concluſione,primo volumine.†Vbi voluit,
ꝙ ſtante ſtatuto,quod mater non poſſit de bonis ſuis,nec de
ſua dote diſponere in præiudicium filiorum & filiarum, niſi
de quarta parte,quo caſu etiam inuita matre tres quartę ꝓ
ueniũt ea mortua ad filios & filias,vt j̃.eodẽ art.8. q.dicetur.
Et ſtante alio ſta.quod maſculis extantib.filiæ fẽminæ dota
tæ a patre, vel fratribus, etiã matri, ſeu in bonis maternis nõ
ſuccedant.Item ſtante alio ſtatuto,quod non ſubeuntes one
ra communis,nõgaudeant fauoribus,cõmodis,&beneficijs
ſtatutorum talis loci, ſi contingat mulierem aliquam de ta
li loco,& in tali loco bona habentem, & ibi nuptã ex primo
marito habuiſſe vnum filium maſculum,& vnam filiam, &
poſtea in alio loco tranſire ad ſecundas nuptias,& ex ſecun
do viro habuiſſe ẽt duos filios maſculos , demum dictã filiã
natã ex primo matrimonio a fratre vtrinq; cõiuncto dota
tam,ingreſſam fuiſſe monaſteriũ . Quo caſu non videbatur
gaudere poſſe beneficio ſtat. quia non ſubibat onera cõmu
nis, nihilominus mortua matre portio talis filiæ cõputabi-
tur,

Source : BIU Cujas

tur ſecundum formam ſtatuti pinguius prouidentis filijs & filiab. in ſucceſſione materna, quam ius cõe, non aũt ſm ius cõe in minus prouidens. & hoc ad impinguendam portionem maſculi vtrinq; coniuncti, propter quem excluditur, & non propter vterinos, vt dixi in 12.art.prin. 18.q. & moue
57 tur octo fundamentis perſuaſiuis, quorum vltimum fortius ſtringit, videlicet q̃ †inſpici non debeat perſona, qua mediãte aliquid acquiritur, ſed cui acquiritur, & ad quam finale commodum deuenit. l.ſed ſi mortis. §. hoc aũt ſolum. cum duab. ſeq. ff. de leg. præſtan. & l. cum dotem. ff. ad leg. Fal. l. fi. in fi. C. de bo. quæ lib. & l. auiæ. §. Titio. ff. de cond. & demon. Propter quod dixit Bal. in d. §. Titio. & Pau. de Ca. in d. l. cum dotem. q̃ ſicut de legato ad pias cauſas non detrahitur Falcidia, ita nec de legato facto alteri non priuilegiato, qui hẽat immediate reſtituere piæ cauſæ. Sed hæc deciſio non placet. Tum quia in his, quæ proueniunt facto legis, inſpicimus ẽt perſonam, qua mediante nobis acquiritur, vt per Bar. in d. §. hoc aũt ſolum. & Mod. in l. ſi mihi & tibi. §. regula. ff de le. 1. Et quia monialis iſto caſu dum eſt excluſa a beneficio ſtatuti prohibentis matrem de tribus quartis diſponere, non eſt excluſa cõtemplatione maſculi, ſed propter ſtatutum eam priuans cõmodo ſtat. ppea quia non ſubit onera, intantum, q̃ ẽt priuaretur pp ſororem, quę ſubiret onera beneficio dicti ſtatuti. Merito igitur ceſſante contemplatione maſculi, ei non debet taliter acquiri, vt patet ex prędictis. Dum autẽ excluditur contemplatione maſculi per aliud ſtat. quia nulla fit expreſſio harum quartarũ, non facit ad rem ipſum ſtat. Cæterum ſequens ſtat. intelligitur ineſſe priori. l. non eſt nouum. & l. ſed & poſteriores. ff. de legi. Ideo fœmina non intelligitur inuitari in aliquo ſtatuto, niſi cum illa qualitate, qđ
58 ſubeat onera. †Illi ergo, q̃ę habilis non fuit ad taliter ſuccedendum, nihil dicitur adimi. l. decem. ff. de ver. ob. cum vul. & ideo ſi frater vtrinque coniunctus, nihil inuenit ei ademptum, non põt petere partem, quam dicat ſui contemplatione tali moniali ademptã per ſtat. quia non entis nullæ ſunt qualitates. l. eius. cum concor. ff. ſi cer. pet. & ad prædicta faciunt, quæ dixi s̃ ea q. uerſ. vbi aũt. & ver. item prędictam cõ
59 cluſionẽ. Quarto princ. quæro, †an maſculi intelligantur vocati ad portionem excluſarum iuxta ordinem & gradũ ſuc
60 cedendi iuris cõis, puta †ſi ſtatutum excludat filiam fœminã vel ſororem defuncti pp fratres, filios fratrum, & filios filiorum, patruos, & alios deinceps agnatos, an tunc maſculi in ſtatuto nominati intelligentur ſimul vocati, an vero ordine ſucceſſiuo, & breuibus concludo maſculos vocari ſm formam & ordinem iuris cõis. § fi. inſti. de capi. dimi. ne alias ſequatur abſurditas, q̃ remotior efficiatur paris conditionis cum propinquiore, ẽt non obſtante, q̃ nominentur copulatiue, puta pp fratres, & patruos &c. Facit l. 1. §. vocantur. ibi, eo ordine. ff. de contrara. Vbi per edictum prętoris intelligũtur liberi vocati eo ordine, quo per ius ciuile uocari ſolent. Facit ẽt tex. notab. in l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2. Ibi ita res tẽperari debet, vt proximus quiſque primo loco videatur inuitatus, cum concor. ibi per gl. alleg. Ad idem facit. l. cum ita legatur. § in fideicommiſſo. ff eo. ti. & quod dixit Bal. in l. fi. ver. ſecundo notandum. C. eo. & quæ habentur per gl. & docto. in l. Gallus. § quidam. Vbi traditur de vocatis ordine ſucceſſiuo, licet copulatiue nominatis. ff. de lib. & poſthu. Cum concor. de quib. per Maria. conſ. 49. 1. col. & Dec. in conſil. 1. vbi loquuntur in vltima voluntate. Et ad hoc facit, quod cõ
61 ſuluit Cor. conſ. 213. incip. 2. volum. quod † ſtatuto vocante fratres & nepotes conſobrinos defuncti, ſeu patrueles, prefe rentur fratres nepotibus in ſucceſſione, ſecundum ordinem iuris communis. Et idcirco bene dixit Pet. de Anch. in repe. c. canonum ſtatuta. in 14. q. prin. de conſtit. Dum dixit, quod
62 †ſtatuto diſponente, quod decedenti ab inteſtato ſuccedant proximiores cõſanguinei ex linea paterna, quod frater vtrinque coniunctus preferetur coniuncto ex patre tantum, licet ſecundum eum fuerit contrarium conſultum. quanuis do. Bapti. de ſancto Seuerino relinquat cogitandum in repet. l. omnes populi. ff de iuſti. & iure Contra quam deciſionem facit, quod dixir Roma. in conſ. 321. incip. quatuor ſunt. vbi voluit, quod ſtat. excludente ſororem propter fratres, frater cõ ſanguineus ſimul admittatur ad excluſionem, cum vtrinq; coniuncto, ex eo quia ita militat ratio præſeruandæ agnationis in vno, ſicut in alio. Quod etiam tenuit D. Ant. de Rozel. publice diſputando in aula epiſcopali Paduæ, ex eo, quia coniunctio ex latere matris, eſt ſuperabundãs, & nullam inducit agnationem. Pro quo facit quod dixit Bald. in capitulo primo. de gra. ſuc. in feu. & in capit. primo. de feu. mar. Simile dicit Cor. conſ. 336 incip. conſtat. 1. uol. De patruis, ſi aliqui ſint vtrinque coniuncti, aliqui vero conſanguinei patris tantum, vt in talibus ſtatutis pariter admittantur. & loquitur, vbi patrui preferuntur auo materno in terminis ciuitatis caſtelli. Et ſecundum Corneum conſ. 331. incip. in hoc. 1.

63 volo. †Si ſtatutũ diſponat q̃ ad hereditatem inteſtati primo vocentur deſcendentes, ſecundo aſcendentes, tertio fratres vtrinque coniuncti, filius fratris nihilominus admittetur cũ patruo, licet ſecus in fratre patrueli, quia a patruo excludit̃, ſecundum Corn. conſ. 188. 2. volu. & licet de iure communi non conſideretur differentia agnationis & cognationis. §. nullam. in auth. de here. ab inteſt. Tamen hoc in caſu ſtatutum expreſſe tendit ad inducendam hanc differentiam. Ad idem facit, quod dixit ipſe Ant. de Roſel. in tract. de ſuc. ab
64 inteſt. † Vbi voluit, q̃ ſtante ſtatuto q̃ agnati excludant cognatos, q̃ frater vtrinque coniunctus non excludet conſanguineum tantum, ſed inſimul ſuccedẽt. Et ita conſuluit Io. de Prato. Nec obſt. auth. ceſſante. C. de leg. here. quia ſtat. dẽt intelligi ſecundum ius cõe, quando eſt ei conforme, ut dixit Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. pręt. & Pau. de Ca. in l. fi. §. in computatione. in fi. commen. C. de iure delibe. Sed per prædicta apparet, q̃ illa deciſio non eſt uera. Et contrarium tenet do. Lau. qui dicit ſe arguiſſe contra Ant. de Roſel. in repetitio. §. cæterum. in uerſ. nunc autem inſtit. de legiti. agna. ſuc. ad dictum Bald. in d. l. maximum uitium. reſpondeo vt dixi s̃. in 10. art. in 4. q. Satis. n. eſſe debet vt tale ſtat. quod eſt contra regulas iuris cõis, operetur, vt corrigat ius cõe in excluſione fęminarum, abſque eo, q̃ corrigat in modo admittendi maſculos inuicem. l. quod uero contra. ff. de legi. & videmus, q̃ lex noua diſtinguitur per antiquam l. nam & poſteriores. ff. de legi. & l. ſciendum. in prin. ff. qui ſatiſ. cog. iun-
65 cta auth. offeratur. C. de lit. cont. † Vbi autem poſteriores in gradu concurrerent de iure cõi ſimul cum proximioribus, tũc bene ſimul admitterentur, quando ſunt nominati ſimul in ſtatuto, ſicut eſt, qñ adeſſent fratres, & filij fratrum prædefunctorum, quia de iure cõi ſimul ſuccedunt, auth. ceſſante. & auth. poſt fratres. la ſecunda. C. de leg. here. & §. reliquũ. in auth. de here. ab inteſt. Vel quando adeſſet filius defuncti, & nepotes maſculi ex altero filio prædefuncto, qui etiam ſimul ſuccedunt. §. cum aũt. inſti. de her. quæ ab inteſt. defe. Pro quo facit, quod dixit Bal. in l. in quibus cauſis. C. de ſecũ.
66 nup. Vbi voluit, q̃ † ſtante ſtat. q̃ filia dotata exiſtentib. maſculis non ſuccedat, ſed ipſi filij hereditatem poſſideant, & contingat aliquem decedere relicta vna filia dotata, & filio maſculo, ac nepote ex alio filio prædefuncto, nepos cum filio concurrent, etiam in portione, quæ debetur filiæ de iure communi, eo, quia ingreditur gradum paternum, per tex. in d. l. in quibus. licet prima facie uideri poſſet contrarium, propterea quia pater deceſſit tali tempore, quo tranſmittere nõ poterat. nam non ſuccedit iure tranſmiſſionis, ſed tanq̃ ſubintrans gradum paternum. quod dictũ refert & ſeq. Moder. Bono. in tract. dot vlt. par. in 61. q. inci. quid ſi pater. Ex prædi-
67 ctis patet, q̃ † ſtante ſtat. q̃ ſuccedant agnati maſculi, ſeu cognati, prout in gradu ſunt proximiores, uſque ad quartũ gradum, filius fratris admittetur ad ſucceſſionem cũ patruis. Et ita conſuluit D. Ale. in conſ. 88. incip. q̃ concurrere debeãt. 1. uol. Et 137. inci. prędare. eo. uol. Vbi idem dicit in teſtatore uocante proximiores ad ſucceſſionem, uel fideicõmiſſum. Et idem uoluit conſ. 27. incip. uideretur. 3. uol. Et Cor conſi. 115. incip. in hac. 2. vol. Sequitur D. Lud. Bon. in add. ad tract. Matheſ. de ſuc. ab inte in 1. q. 3. ar. prin. ubi loquitur de ſucceſſione tranſuerſalium. pro quo facit, quod dixit Bar. in l. 1. §. ſi filius. ff. de coniun. cum eman. lib. de filio ſuccedente in locũ patris, & quia ſtatuta recipiunt interpretationem paſſiuam a iure communi. l. 1. §. 1. ff. ad l. Falc. & ibi late traditur, & per Bar. in l. omnes populi. in 6. q. prin. Sed ſic eſt, q̃ de iure cõi filius fratris ſimul cum patruo ſuccedit, ergo &c. Item regula eſt de iure cõi, q̃ ſubrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. l ſi eum. §. qui iniuriam. ff. ſi quis cau. c. eccleſia. ut lit. pen. Sed ſic eſt, q̃ filius fratris ſuccedit in locum & gradum patris ſui. d. §. reliquum. ergo &c. Et hæc deciſio
68 clarius procederet ſecundum doc. præall. †Si ſtat. diceret, q̃ ſuccedant agnati maſculi, prout in gradu ſunt proximiores & concurrentes, quia concurrentes dicuntur illi, qui ſimul ad aliquod ius conſequendum de iure ueniunt. l. 1. uer. ſi vero non omnes. C. de cad. toll. & l. ſi finita. § cum aũt. ff. de dã infe. & l. idemque. in prin. ff. qui po. in pig. ha. Et ex prædictis tollitur dubium, quod tangit Cor. conſ. 75. inci. quanquam.
69 primo uol. Vbi dicit de † ſtatuto Peruſino excludente filiam dotatam a ſucceſſione, etiam fratris, & uocante matrem & fratres conſanguineos, & dubitat an in tantum ſuccedat mater, ſicut oẽs conſanguinei ſimul. & videtur ſentire, q̃ ſi oẽs conſanguinei uocarentur ſub uno nomine vel collectiuo, tunc hẽret dimidiam, & omnes conſanguinei aliam dimidiam. & ſecus eſſe, ſi uocarentur per indefinitam uel uel em diſtributiuam, aut ſi eſſet uerbum æqualiter, quia tãtum haberet qlibet frater conſanguineus, quantũ mater. & ſic ſuccederet pro uirili, ut ibi latius per eum. Et ſi in ſtatuto dicatur, ſuccedat proximior, qui de iure cõi ſuccedere debet,

Source : BIU Cujas

dixi in præce.ar. 5. q.in fi.& in 19. q. Per prædicta dicebat idē
70 D.Lud.in loco præalleg. q† ſtante ſta. Bononię ſub rubri.de dotibus reſtituendis, q ſi mulier deceſſerit non extantibus aſcendentib.nec liberis,reliquere teneatur fratribus vtrinq; coniunctis,vel ex parte ꝛn̄,tertiam partem dotium ſuarū,& aliorū bonorū ſuorū,& fratribus non extantib.tertiam.ut.s̄. totius dotis,& eius augmenti, & aliorū bonorū relinquere teneatur patruis,uni vel plurib.,p dimidia,& filiis fratrū vni uel plurib.pro alia dimia, & filiis fratrum non extantib. patruis totam tertiam reliquere teneatur,& non extantib. patruis ipſam tertiā filiis fratrū &c Cū contigiſſet deceſſiſſet fę minē relictis fratribus, & filiis fratrum,inſtitutis fratrib. hę redib. vſibus, & filiis fratrum in modiciſſima ſumma. forte, quinq; libris imperialium, q filius fratris ſuccedet in tertia parte pro dimidia cum patruo ſuo, ſeu fratre defuncto. Ad cuius tertiæ lucrū maritus non admittitur ex forma dicti ſtatuti,nō obſtāte,q videaī ſtat.vocare filios fratris cū patruis, quia ſm eum ratio ſtatuti,q̄ fuit conſeruare agnationem ut dixi s̄.in 3.ar.prin.ita militat in filio fratris,ſicut in fratre.Itē quia ſtat. pōt intelligi de patruis ipſius ſororis,iuxta ea, quæ dixi in art.prece.in 17.q.Item quia alias eſt neceſſe dicere,q iſte caſus ſit a ſtatuto omiſſus, quia ſtatutum non loquitur eo caſu,quo adeſſent fratres defuncti,& filii fratrum,quo ca ſu relinquitur diſpoſitioni iuris communis, iuxta . l.ſi extraneus.ff.de condi.ob cau. & l.ſi cum dotem.in prin.ff.ſol.ma. Et ea,quæ late dixi s̄.in ar.6.prin.tertio memb. in 3.q ſa quā ſententiam,ut ipſe dicit,fuit iudicatum . Sed contrariū credo verius vnico fundamento,quia ſtatutum primo loco vocat fratres indiſtincte & ſimpliciter,ac indiſcrete, hoc eſt ſiue extēt filii fratrū,ſiue nō,& iſte eſt caſus ,puiſus clare, quo caſu nō eſt locus interpretationi.l.ille.aut ille.§.cum in verbis.ff.de lega.3.cū concor. Demum facta prouiſione pro fratrib.conſiderauit ſtatutum,poſito q fratres non eſſent,,puidere aliis agnatis,quo caſu voluit vocare patruos ꝓſonæ defunctæ expreſſe,& filios fratrum cū eis.nec ſtatutum loquit de patruis filiorum fratrū , hoc eſt de fratribus defunctæ. de quib.iam dixerat,ſed de patruis ipſius defunctæ,& caſu, quo non eſſent tales patrui, voluit adhuc prouidere ipſis filiis fratrum.Vñ non pōt dici, q hic adſit aliquis caſus omiſſus propter concurſum filiorū fratris cū fratre,quia per primum caput fuerat prouiſum.Nec obſt.aliud de rations ſtatuti , quia talis argumentatio habet, locum ubi ageretur de nō admittendo agnatos, non autem de præferendo vnum alteri , aſs eſſet neceſſe dicere, q omnes agnati ſimul vocarētur ꝯ præ dicta. Item ſumus in caſu claro, cum verba ſint clara, a ꝙb. in dubio non eſt recedendum.l. non aliter.ff.de leg. 3. Item ſolet eſſe maior ratio admittendi proximiores gradu, per ea quæ dixi in art.præce.16.q.Et niſi ſic diceremus, ſequereī abſurdū & q ſtatuentes nō habuiſſent ſanū intellectū in faciē do conditionem patruorū ꝓſonæ defunctæ ęqualē conditio ni fratrū eius,in eo q ſimul admitterentur cū filiis fratrum quib.patruis fratres p̄fert.Item iuxta prædicta eſt concludē-
71 dum,q tales†maſculi cenſeantur uocati in ſtirpes & non in capita ſm q a iure communi vocātur. Et ita videmus fuiſſe ius prætorium interpretatum,ut patet in l.ſi in adoptionē.§. exemplo.ff. de contratab.Et no.gl.in d.l. 1 §. vocātur. in verbo,ordine. eo.tit. iuxta q eſt aduertendū ad.q.quam format Pau.de Ca in conſ.68.incip. ſuper primo dubio in verſ. quantum ad ultimum.in uol. antiquorum conſ. ſecundū primā impreſſionem,alias,eſt nu.80.eo.uol. ſecundum ulti.impreſſionem.Vbi ponit de ſtatuto admittente ad ſucceſſionē eos, ę inter ſe ſuccedunt in capita,una cū matre defuncti, q operet,ut oēs ſuccedant in ſtirpes. Quā quæſtionem non examino,quia deuiat a recto tramite p̄ntis materię.Et ſm Cor.cōſ. 213.inci.circa primum.ver.2. q ſaltē.iunctis his,quæ dixit in
72 ver.nec ēt obſtat aliud ſtat.2.uol. † Ex modo prędilectionis, ſtatuti coniecturamus modum,& quātitatem ſu cceſſionis, & an plures vocentur in capita , vel in ſtirpes . & ſecundum Corneum conſil.96.incip.licet.ver.3.pondero.4.uol.Ex modo prędilectionis patruus excludet ſororem.Quinto quæro
73 †an maſculi,quorum contemplatione fœminæ excludunt, teneantur pręſeruare portiones,a quibus fęminas excludūt, agnatis,ſeu maſculis ſubſequentibus,an uero poſſint de talibus portioni.ib.& bonis ad libitum diſponere & in quouſq; teſtari,memini dixiſſe incidenter in art. præced. in 9.ſeu 10.q. allegando Lap.in allegatione. 101.inci.in ciuitate Florentiæ q poteſt talis maſculus de talibus bonis tanquam ſuis diſponere,& ꝯñr illa in quos uis alienare,& dicit ibi Lap.q ita obſeruat conſuetudo. Idem etiam vult Pet.de Ancha.in conſi. 301.incip.poſſet probabiliter.ubi arguit ad partes.& dicit ꝯrium videri, dicendum, ne contingat fœminas excludi ꝓp extraneum,ad quē deueniat hæreditas ex diſpoſitione agnati proximioris,quod eſſet abſurdum.l.fi.C.de codic.l. Item, quia eo modo mens ſtatuti corrueret,quę fuit pręſeruare ius legitimarum hæreditatum, & bona & agnationem l.vel ſin gulis.ff.nul.& pup. & quod late dixi s̄.in 3.art.prin.Demū cō
74 cludit contrarium,p: out s̄.concluſum fuit Primo, quia†hæreditas talis defuncti adita per agnatum maſculū proximio rem deſiit eſſe hęreditas defuncti, & effecta eſt hęreditas ip ſius proximioris agnati, & confuſa eſt cum eius bonis.arg.l. Paulus.ff.de acqui.hære.Facit,quod traditur in l.1 §.ueteres. ff.de acq.poſ.Et quod dixi s̄.in 6 ar.princ in quarto membro in 15.q.Item mouetur,quia ſtatutum non dicit,q agnati nō poſſint diſponere in queſuis,de talibus bonis,nec q agnati, inuicem ſubſtituti intelligātur. l.ſi ſeruus ſeruum.§.non dixit.ff.de acq hæ.Ita ut omiſſum debeat haberi pro omiſſo. l. quicquid aſtringendę.ff de uer.ob. l.ſi extraneus. ff.de cond. ob cau.l.commodiſſimę ff.de lib.& poſth.l.ſi cum dotem.in princip. ff.ſol.mat. Item ſecundum eum eſſet abſurdum dicere,q tales hæreditates perpetuo,& ſucceſſiue deberent deuenire ad agnatos,pręter uoluntatem ſuccedentium. Et ꝓpterea concludit ipſe Pet.de Anc. q agnatus ſubſequens,nō poteſt talem hæreditatem vendicare,nec ſeparare ab hęreditate agnati,ę primo ſucceſſit,& fœminas excluſit.Et hāc dicit ſibi uideri ęquam & bonā interpretationē,ſaluo iudicio melius ſentientis.& ſic Pet de Anch. non vī habuiſſe hunc paſſum pro penitus indubitato. Sed pro prędicta ſententia, quę eſt vera,facit q dixi s̄. in 10.art.in 5.q.de hīditate ſemel acquiſita maſculo,vt intelligatur illi fore ꝑpetuo acquiſita, & irreuocabiliter,quod fundīn dilucidat hanc deciſionē.Et prædict† ſunt limitanda ex deciſione Saly.in l.fœminę.§.il-
75 lud.in fi.commen.C.de ſecun.nup.Dum uult, q†portio hęreditatis maternæ, in qua frater ſucceſſit ex forma ſtatuti excluſa matre,quę per mortem filii etiam ex forma ſtatuti peruenit ad patrem, ipſo patre tranſeunte ad ſecunda uota. debet ipſi filię pręſeruari,ut latius dixi ſupra 8.art.pri.15.q.& in
76 12.artic. 5.q.Et eſt aduertendum in hac materia,quia†ſtatutum quod filia fœmina non ſuccedat, non impedit quin pater poſſit relinquere ſecundę uxori pluſquam tali filiæ,ſecūdum Ang.in §.optime per gl.ibi in auth.de nup.Sequitur dominus meus laſ.in repet. l.ſi is qui pro emptore. ff.de uſucap.
77 Et dixi in prece.arti.9.q.in fi.Sexto quero,†an portio,ad quā filius maſculus admittitur,excludendo fœminam,tranſmittatur non agnita, & ad quoſcunque.Iſta eſt pulchra quæſtio, quam late examinat Alex.in conſi.20.incipi. uiſo proceſſu , primo uolu.Et do Bartho Soci.conſ.154 incipien.pulchra & ſubtilis 1 uol.& 296.incip.in præſenti.eo uol.In qua Saly.ex mente Iac.de Are.in l.1.C.de adul.tenuit,q non, motus qa
78 priuilegium conceſſum ita demum habet effectum ſi appareat acceptatum,vt patet in filiis uel agnatis excluſis a iure ciuili, & uocatis, ſeu cognitis de iure prætorio,vt in l.1.& in l. emanc.pata. C.qui admit.& in l.nonnunquam.in prin.& in l.qui in poteſtate.§.ſi ſolus.ff.de leg.1.& in l.1.§.ibidem.ff.de colla.bo. Et conſequenter maſculus. qui deceſſit non acceptato beneficio ſeu priuilegio ſtatuti, non debet illud tranſmittere.Secundo mouetur.quia priuilegiū conceſſum filiis maſculis , in hæreditate parentum de tranſmittendo illā nō aditam,eſt conceſſum in portione eis debita,qua non debēt fraudari,vt patet in tit.C.de his,qui ante aper.tabu. Sed maſculus non poteſt dici fraudatus portione, quæ de iure communi fęminę deberēt,& ad quā ipſe maſculus ex forma ſtatuti admittitit quia illā nō habet ex debito naturæ,ſed ex lucro & priuilegio.Vnde merito pro illa parte nō tranſmittit ex æquitate dicti tituli,& ſic ſumus in regula,q hæreditas nō adita,non tranſmittitur.l. qm̄ ſororē.C.de iure delib.l.1.§.in nouiſſimo.C.dc cadu.tol. Et iſta duo fundamenta ſunt gñalia,ſiue agatur de tranſmittendo ad maſculos, ſiue ad fœminas.Tertio facit,quia ubi ageretur de tranſmittendo ad filiā ex filio alia,& ſpeciali ratione non eſſet locus tranſmiſſioni, ſcilicet quia hęreditas non ſolet trāſmitti,vt adita,ſed vt ad eūda,vt patet in d.l.1.C.de his,qui ante ape.tab.circa mediū & clarius in l.ſi quis filiū.in prin.ff.de acq.hær.Cum per hūc modum ius adeundi, quæſitum tranſmittatur. l.cum antiquioribus.C.de iure delibe.Ita quod ille,qui ſuccedit, dicat ſuccedere in hīditate tranſmiſſa priori defuncto,ſed filię ex filio non eſt tale priuilegium conceſſum,licet neptis veniat ex perſona filii,& eius trāſmiſſione, cū nō poſſit dicere,q teneat locum patris,quia non habet qualitates a ſtatuto requi
79 ſitas.ergo &c.Et propterea†vbicūq; ſtatutum excludit fęminas propter maſculos,dicendum eſt, q non fiat tranſmiſſio, hæreditatis,non agnitæ ad alias perſonas,quæ non ſint ſimiles ipſis maſculis,propterea,quia,vt dixi.hæreditas tranſmittitur tanquam delata & adeunda,argu.l.quia tale. ff.ſol.ma. & c.priuilegium perſonale.de reg. iur.in 6.& in l.Titia Seio. §.uſuras.ff.de leg.2.facit.l.1. §.ſi ſit. in tertio reſpon. cum ibi not.per Barto.ff.de colla.dotis.& Barto.in l.prima. §.ſi filius. ff.de coniun. cum emancipa.libe.Et propterea dominus Signo.de homo.in conſ.235. incipi.quidam Alb ericus . in ter

minus

Source : BIU Cujas

80 minis ſtatutorum terræ Soncini. †Vbi adeſt ſtatutum, ꝙ fra-
ter a paterna ſucceſſione excludat ſororem. & ꝙ mater filiis
non ſuccedat bene conſuluit, hæreditatem filio infanti ex
teſtō delatam, & agnitam, ad matrem non tranſmitti, ſed ſo
rorem nō inſtitutam ab inteſtato ſuccedere. Vbi ſubdit cor-
ruere legata in terminis illius teſtī, licet adeſſet cl'a codicilla
ris, ſi non ualet iure teſtamenti, non exiſtentibus illis uerbis
uel, ualebit, ꝑ ꝑea quia teſtū a principio ualuit, ut ibi latius ꝑ
eum. Quarto, facit ſecundum Alex. in conſi. præallegato, ꝗa
dictum ſtatutum excludens fœminas propter maſculos, in-
telligitur ſi maſculi ſint hæredes l. 2. §. ſed ſi ſint. ff. ad Tertul.
& dixi in artic. præced. in 5. q. cum duabus ſeq. Sed ſic eſt ꝙ il
le, qui non adiuit hæreditatē, non poteſt dici hæres, ergo &c.
81 Quinto ad idem facit, quia† beneficiū tranſmittēdi ad quoſ-
cunque, ſolum conceditur illis, qui ſunt ſui hæredes d. l. qm̄
ſororem. & l. ſi fratris. C. eo. ti. & d. l. 1. C. de his, qui ante aper.
tab. Et tales uidentur per ſtatutum nomine tantum naturæ
uocari l. tutelas. cum ibi nota. per Bar. ff. de capi. di. & per hæc
duo fundamenta Rom. in d. l. uentre. ff. de acqui. hære. relin-
quit in hoc paſſu cogitandum. Sexto pro prædicta ſententia
facit ratio finalis ſtatuti, quæ eſt præſeruandarum legitima-
rum hæreditatum Sed ſi fieret tranſmiſſio in quoſcunq;, ceſ
ſaret rō ſtatuti. Vnde ceſſare debet ratio tranſmiſſionis l. adi
gere §. quamuis. ff. de iurepatro. c. cum ceſſante. de appel. Se-
82 ptimo† quotieſcunq; aliqua portio de iure ſpeciali defertur,
tunc non habet locum tranſmiſſio, arg. l. ſi mulieri & Titio.
ff. de condi. & demon. Sed iſta portio, quæ aufertur fęminis,
applicatur maſculis de iure ſpeciali, ergo &c. Octauo, debet
ſtatutum interpretari, ut minus lędat ius cōe, quam fieri poſ
ſit. l. 2. C. de noxa. c. cum dilectus. de conſue. Et ſic cum ſtatu
tum non diſponat de tranſmiſſione, debet intelligi, qm̄ ma-
ſculi excludentes ipſi ſuccedunt per ſeip ſos, non aūt ſi ante
aditam hęreditatem decedant. Nono facit, quod dixit Bal.
in l. qui ſe patris. C. unde li. Quod ēt uidetur de mente Ang.
ibi, quod nulla lege quis ſuccedit, ut ſuus, niſi per leg. 12. tab.
quo fundamento alibi Saly. tranſit cum prædicta ſententia,
prout dixit Moder. Peruſ. in d. l. ſi fratris. in 5. fallen. C. de iure
delibe. licet aliter ipſe concludat. Vltimo facit, quia ex quo
filius non adiuit, uериſimile eſt, quod uoluerit pręferre ſoro-
rem extraneo, arg. l. cum acutiſsimi. C. de fideicommiſ. & l.
generaliter. §. cum autem. C. de cond. inſti. Et pro hac parte
conſuluit etiam Pet. de Anch. conſ. 26. incip. in quęſtione ſu
pradicta. Sed his non obſtantib. uerior opi. uidetur in con-
83 trarium, ut late deducit Ale. in conſ. pręall. quia† de iure cōi
portio delata filijs in poteſtate tranſmittitur ad quoſcunq;,
d. l. ſi fratris. & l. quoniam ſororem. Et ita debet ſtatutum in-
terpretari, cum ſtatuta recipiant interpretatio nem paſsiuā
a iure communi. l. prima. §. primo. ff. de mune. & ho. Et notat
Barto. in l. omnes populi. in 6. quęſtione princ. ff. de iuſt. & iu-
re. & ſic iura communia uolentia, quod portio delata filio
in poteſtate, tranſmittatur ad quoſcunque ex potentia ſui-
tatis, debent intelligi in portione etiam ex ſtatuto delata in
bonis patris. Et ita tenet Cyn. poſt antiquos in l. prima. C. de
adul. ubi uult diſpoſitionem. l. primę. C. de his, qui ante aper.
tab. & aliorum iurium de tranſmiſſione loquentium, habe
re locum in portione a ſtatuto delata, ita quod portio dela-
ta tali filio maſculo trāſmittatur per eum etiā ad filias ſuas.
Et ita dicit tenuiſſe Vgoli. della Fontana, doctorem Parmē
ſem. Ad idem, quia portio accreſcens debet ſapere naturā
eius, cui accreſcit. l. ſi ex toto. in prin. ff. de leg. 1. l. inter ſoce-
rum. §. cum inter. in fi. ff. de pact. dota. l. etiam. C. de iure dot.
Sic ergo eſſe debet de portione filiarum, quę accreſcit por-
tioni maſculorum. De quo an talis portio deferatur per ius
accreſcendi, dixi ſ. eo. art. in 4. q. Tertio eſſet abſurdum dice-
re, ꝙ filius maſculus eſſet pro parte ſuus hęres, & pro parte
non poſſet tranſmittere iure ſuitatis, ar. l. Titię ſi non nupſe-
rit. ff. de cond. & demonſt. l. ſi priuatus. in fi. ff. de lib. cau. & l.
eum, qui ędes. ff. de uſucap. c. per uenerabilem. qui filii ſint le
gi. Et no. in c. cum inhibitio. de clan. deſpon. & per iſtas rōnes
ita conſuluit Bal. in conſ. 498. incip. in Chriſti nomine, factū
proponitur, ſub hac forma, quidam nomine Alexan. prima
parte ſecundum vltimam impreſſ. quem refert Roma. in d.
l. uentre. Ad idem facit, quod dixit Pau. de Caſt. in l. fi. ff. de ac
84 qui. hęre. quia† ſtatutum excludens fœminas ab hæreditate,
facit illas haberi pro mortuis. l. 1. §. ſi pater emancipatus. ff.
de coniun. cum emanci. lib. & l. 1. ff. pe. in fi. ff. de bono. poſſ.
contra tab. Et ſic tota hęreditas defertur maſculo iure ſuita-
tis, ac ſi fœmina non eſſet in rerum natura. & Pau. de Ca. ubi
ſ. refert conſ. Bal. de quo ſ. quem dicit uoluiſſe portionē ma
ſculi tranſmitti alio iure, quam ſuitatis, eo quia portio iſta
debet ſapere naturam portionis maſculorum, ut idem ſit de
augmento, quod de principali. Sed de eo, an fœminę habeā
tur pro mortuis, dixi alias in 10. art. 3. qō. in fi. Ad idem facit,
quod dixit Bar. in l. 1. §. ſciendum. ff. de ſuis & legi. & Bal. in l.
maximum uitium. circa fi. C. de lib. præte. Dum volunt, ꝙ fę
mina deſinat eſſe ſua hęres, vnde maſculus erit īſolidū ſuus
hæres, ſicut olim contingebat, qm̄ vnus filius erat in ptāte, &
alius emancipatus. nam exiſtens in ptāte erat inſolidū ſuus,
& in totum ſuccedebat. §. emancipatum. inſti. de hęred. quę
ab inteſtato defer. l. ſed cū patrono. §. 1. ff. de bon. poſſeſ. Idem
apparet, qm̄ vnus filius eſt in totum inſtitutus, & alius exhæ-
redatus. l. ſi filius, qui patri. ff. de vulg. & pup. ſubſtitu. Ad idē
85 facit, quia† portio relicta filio per teſtatorem, ēt non agnita,
quamuis excedat legitimam, tranſmittitur, puta ſi vnus ex
fratribus vel filiis inſtituatur in dimidia omnium bonorum.
per tex. in l. 3. verſ. ſiue ex parte. C. de iure delib. intelligendo
illum tex. generaliter & indiſtincte loquentem Si ergo pro-
cedit iſta tranſmiſſio in portione aucta per teſtatorem, non
debet ſecus eſſe in portione aucta per ſtatutum, cum diſpo-
ſitio legis municipalis, & teſtatoris, a pari procedant. l. fin. C.
de reb. ec. non alie. & in auth. de nup. §. diſponat. Ad idem vi
detur tex. in ratione ſui. in l. qui patri. ff. de acq. hær. Vbi licet
regulariter ius ſubſtitutionis non tranſmittatur ad hæredes.
l. totiens. eo. tit. & l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vul. & pup.
86 Tamen fallit, qm̄† ius ſubſtitutionis pupillaris eſſet connexū
cum iure accreſcendi, quia tunc trahit ab iſto iure accreſcē-
di, vt tranſmittatur ad ſuos hæredes, ſicut tranſmittit ipſum
ius accreſcendi. l. qui ex duab. ff. de acq. hær. l. ſi ex plurib. ff.
de ſuis & legit. Sic ergo in propoſito, portio quæ de iure cō-
muni debetur filiæ, & ex forma ſtatuti debetur maſculis, ꝑꝑ
connexitatem, & coniunctionem, quam habet cum parte
debita maſculis, de iure cōi tranſmittetur. Simile videmus
in d. l. qui ex duabus. in prin. vbi ſecundum vnum intellectū,
quem ibi ponit Bar. licet inſtitutio conditionalis non tranſ-
mittatur ad hęredes. l. liber homo. §. ſi ita. ff. de hæred. inſti. l.
fi. in prin. ff. de vulg. & pup. Tamen fallit, qm̄ eſſet iuncta cum
iure accreſcendi, quia tunc trahit ab iſto iure, vt tranſmitta-
tur ad hæredes. Et poſito ꝙ talis portio delata maſculo per
ſtat. non tranſmitteretur, deberet ſaltem ad illam hæres ma
ſculi admitti ex iure accreſcendi, ne contingeret, quod eſſet
pro parte hæres, & pro parte non, contra l. 2. ff. de acqu. hære.
nam prout dicit Ange. l. 1. ff. eod. ti. Iſtud procedit, ſiue certæ
partes, ſeu certa commoda deferantur a lege, ſiue a teſtato-
re. Allegat caſum, quem dicit ſingularem in l. 2. C. de omni
agro deſer. lib. 12. Item niſi ſic diceremus, poſſet ſequi quem
decedere pro parte teſtatum, & pro parte inteſtatum, cōtra
l. ius noſtrum. ff. de reg. iu. Ad idem facit tex. in c. 1. §. in om-
ni. in ti. epiſ. uel abba. in uerſ. fi. & quod ibi per illum tex. dicit
87 Bal. cum quo alii ibi tranſeunt. Vbi voluit, ꝙ † ſtatutum di-
ſponens ꝙ extantibus maſculis filia fœmina non ſuccedat,
operetur, ꝙ quamprimum extitit maſculus poſt mortem pa
tris, fęmina perpetuo intelligatur excluſa. De quo dixi ſ. in
9. art. prin. in 5. q. Et cum prædicta concluſione tranſit Alex.
in d. conſ. 20. & in l. ſi filius, qui patri. in fi. commen. ff. de vul.
& pup. ſubſt. & Pau. de Ca. in l. fi. ff. de acq. hęr. poſt Bal. in cō
ſil. prælle. Motus, quia ſtat. facit filiam haberi pro mortua,
ita ꝙ filius iure ſuitatis tranſmittat. Idem tenuit Franciſ. de
Are. in l. ſi quis poſthumos. §. ſi filium. ff. de li. & poſth. qui di
cit ita fuiſſe de mente Bal. ibi, & in d. c. 1. §. fi. in ti. epi. vel Ab
ba. & in l. in quibus. C. de ſec. nup. Et ꝙ hæc fuit opinio antiq.
Doct. maxime Vgo. della Fontana, quam ſequitur Cy. in d. l.
1. C. de adul. & Io. An. in rub. de ſucceſ. ab inteſt. Idem tenuit
ipſe Do. Franc in l. uentre. in uer. item adde, inquantum do.
meus. ff. de acq. hære. quamuis præceptor ſuus, ſecundum eū,
ibi contrarium uoluerit. Item uult ipſe Are. in conſ. 159. in
88 cip. uiſo puncto. & in conſ. 50. inc. copioſe & eleganter. †Vbi
uult ſufficere maſculum momento ſuperuixiſſe. Idē & pul-
chre uoluit Pau. de Ca. in conſ. 390 inc. ſuper primo quęſito.
in prin. in uol. antiquorum conſil. ſm̄ primam impreſſionē.
89 Motus, quia† portio, quam dat ſtat. filio, cenſetur ſibi confer
ri tanquam ſuo, ſicut & portio, quę ſibi de iure cōi cōfertur.
l. ex militari. in prin. cum ibi nota. ff. de mili. teſt. ne ſit hæres
diuerſo iure. ſ. partim ut ſuus, & partim ut extraneus, ar. l. eū,
qui ædes. ff. de uſuca. Cui tranſmiſſioni dicit Pau. de Ca. mul
tomagis eſſe locum condito teſtamento. Propterea, quia ta
lia ſtatuta excluſiua fęminarum intelliguntur ab inteſtato,
ut dixi ſ. 8. art. prin. in 8. q. quo teſtamento condito ſumus in
terminis iuris cōis, ſecundum quod locus eſt in ſuis trāſmiſ
ſioni. d. l. 3. C. de iu. deli. & d. l. 1. C. de his, qui ante aper. tab. cū
concor. iunctis his, quę late habentur per Bar. & doct. in d. l.
uentre. Idem tenuit Anto. de Butr. in conſ. 20. incip. æquitas
ualde ſugerit, ſequens Pe. de Anch. quem appellat patrē ſuū
90 † ubi loquitur in filio tranſmittente hęreditatem matris, ꝗ
momento poſt matrem uixit, licet ſecundum eum ęquitas
uideatur aliud ſuadere. Mouetur, quia tranſmittens eſt ue-
rus, & nō fictus hęres, attento ꝙ lex facit eum hęredem, ita
91 quod hæreditatem ut aditā tranſmittat, quia † lex fingēdo,
& ꝑ uerba fictionis loquēdo in actu pēdēte a ptāte legis, ue-

Source : BIU Cujas

re facit,& non ficte.vt patet in l.maritus.§. fi.& ibi not. ff.de adul. & in l.si is,qui pro empto. ff.de usuc. Cũ dare hr̃ditatẽ, sit legis.(l.lege cbuenire.ff.de uer.sig. q̃q̃ modus deferendi p legem,sit fictus,& hoc secundum eum important verba in l. si infanti,ibi,quasi quæsita.C.de iure delib.& de hr̃ditate materna. Idem sentit Fran.de Are.in consi.161.incip.in præsenti cõsultatione. Prędictam conclusionẽ ẽt sequitur Io.de Ana. in cons.4.in fi.& post eum, ibi.d. Ludo.in addi. Eandem opi. tenet.D.Philip.Corn.in d.l.3.C.de iure delib.in 5.fallen. Motus,quia posito,ꝙ in ea parte, quę de iure communi defertur fęminæ non succederent vt suę, tñ quia portio filiæ ipso iure vnitur cum portione masculi,simul cum ea trãsmitti debet.ar. l.si qs hæres institutus.& l.si tu ex parte. & l.qui patri. ff.de acq.hære.Quod fundamentum præsensit Bal. in consil.
92 præallegato,dicens ꝙ non transmittitur quia † idem iuris esse debet de augmento,quod de principali. l.inter socerum. §. cum inter. ff.de pac.dota.& l.ẽt. C.de iure dot.quę ratio secundum Pau.de Ca.in d.l.fin.ff.de acq.hęre. non est necessaria,cum filius in ea parte dicatur suus. Et hanc eandem opi. late comprobat D.Lauden.in repe.§. cæterum.in ver.quæritur ẽt an stante dicto statuto.in versi ultimo quæro.inst.de legi.agn.suc.vbi allegat legem,non pro numero.C.ad Orfi.Et pro hac opinio,late & subtiliter consuluit dominus Bartho. Soci.dicto consilio.153.incipi pulchra.& subtilis.primo uolumine. Vbi allegat plures alios qui hãc partem tenuerunt, maxime in uers.præterea,posito.Et subiungit,quod prędicta opinio procedit,etiam si statutum excludat fœminam extãte masculo, qui de iure admitti possit, vel vellit,ad successionem,esto,quod per ista verba,prima facie.tunc non videant succedere masculi,ut sui,& ꝯñr regulariter non habeat locum transmissio.ut ibi latius per eum,qui paulo post dicit,ꝙ in minore,ista transmissio fortius fieret mediante restitu. in integrum,cuius dicta nõ refero propter prolixitatem. Et dũ dominus Soc. ibi dicit ex præfatione statuti posse induci ius transmitttendi seu ampliari, non habeo hoc pro tuto,licet, ut infra dicetur possit ius transmissionis interpretatiue indu-
93 ci vel elici. Et quod † portio, a qua excluditur filia fœmina, per masculum non adita, vel agnita per masculum, transmittatur ad hęredes masculi, ẽt si masculus reliquerit vnicam filiam, quæ ex sui persona amitã excludere non potuisset,late consuluit ipse Soci.in dicto consilio 296.inci.in præsenti,primo uolumine Dicens hoc procedere, etiam in hæreditate materna.Et dicit hanc opinionem communem. & respondet ad d.cons.26.Pet.de Ancha.Et hanc opinionem, etiam sequitur Corneus cons.321.incip.præmitto primo uolumine,& consi.10.incipiente,uisa fuit.& 331.incipiente,in hoc & 86. incipiente dominus Petrus,post Petrum de Vbaldis.eodem volumine uidelicet primo.Et hæc opi. est verior, & communis, quamuis hanc quęstionem habeat pro dubitabili, & relinquat indecisam Albericus de Rosa. in secunda parte statu.q.105. incipiente,sed pone statuto contineri. Et dominus pręceptor meus in lege, si arrogator. ff.de adop. & in l.si quis.C. de cond.institu.Pro qua opinione do. Præce. meus consuluit apud Florentiam, vt mihi trib.annis de cursis dixit,in terminis hæreditatis maternæ. Motus inter cętera,quia in statutis locum habet extẽsio passiua, vt dictũ fuit, q̃uis ꝯ̃riam opnionem tenuerit Dyn.in l.2.§.sed si sint sui.ff. ad Tertul.& Pau.de Ca.si bene inspiciatur in cons.344. inci. primum est de intellectu. in vol.antiquorum consiliorum, secũdum primam impresionem.Vbi uult,ꝙ statuto excludente filiam fœminam ab hęreditate matris, propter filios masculos, siue constet illos hæreditatem adiisse,siue nõ, ꝑꝑ talia verba,quę alias redderentur superflua, ꝯ̃.l.si qñ.in princi.ff.de le.1.& c.si Papa.de priuileg.c.solitæ. de maio.& obedien.filii masculi,qui hęreditatem matris non adiuerunt, illam transmittant exclusis filiabus sibi sororibus,in quo casu qñ statutum expresse disponit super transmisione, ẽt consuluit Pet.de Ancha.in cons.355.inci.uisis diligenter.Et pro prędicta opi.communi facit secundum Francis. de Aret.in d.l.uentre.& in d.l. si quis postumos & l.apud hostes.ff.de sui
94 & legi.Vbi patet,ꝙ † filius qui moritur apud hostes,transmittit hęreditatem paternam, licet talis filius non sit proprie suus sed ficte, vt uult tex.in l.lege Cornelia.in fi.ff.de test. Ita ut tali filio hæreditas deferatur de iure speciali, & ꝯñr ita esse debet in proposito, cuius ꝯ̃rium dictum est. s̃.post Pau.de Ca.s.ꝙ talis filius sit uere suus. Ad idem adducit Are. tex.in l.1.§.idem Iulianus ait.ff.de colla.bo.tam in primo,quàm in secundo dicto. sed melius secundum eum in primo, dũ ibi dicitur,ꝙ si post petitas contratabu. ab emancipato pręterito, filius suus institutus decesit, transmittit hęreditatem ad hæredem suum,& tamen filio instituto conseruatur portio per edictum prętoris, expugnato testamento de iure speciali,ut patet in l.si duo.& in l.hi,qui in potestate.ff.de leg. pre-
95 stan.† Ad idem facit, quod in simili concluditur de lucro do-

tis,quod defertur marito vxore præmoriente,ut illud transmittatur,ut per Bar.Bal.& communiter scribentes in l.si arrogator.ff.de adop. Saly.Pau.de Ca. Alex.& cõmuniter modernos in l.cum antiquioribus.C.de iure delib.cum cõcord. per eos allegatis. Ad contra. respondetur, & primo,dum dr̃, beneficium nisi sit acceptatum,non transmitti,per iura allegata secundum Are.in locis allegatis, ꝙ transmissio non impeditur ibi,quia cõcessum sit beneficium,sed qa in agnoscẽda bon.pos.requiritur factum hominis, sed in proposito secus est.Facit.l.cum pater.§.surdo.ff.de leg.2.& l.fi.§.tali.ff.de cur.fur.uel secundum Ale.in d.cons.2.in versic.& primo ad primum. cum filia habeatur pro mortua, filius ex potentia suitatis censetur agnouisse talem portionem, & acceptasse, attenta dispositione iuris communis, quæ ex pasiua interpretatione trahitur ad casum statuti,per iura allegata,& l.1. §.qui in potestate.ff.si quis omis.cau.testa. & l.si post mortẽ. in prin.ff.de lega.1.præterea secundum Ale.priuilegium. ẽt, si non sit acceptatum,transmittitur ad heredes. l.nonsolum
96 ff.de in integ.resti.l.hęredes.C.ad Velleia.† Et posito ꝙ essemus in tali casu,vbi necessaria esset agnitio bo.pos.prout exẽplificaui.s̃.hoc eo. art. q.2. adhuc in hęreditate ascendentiũ. transmittenda ad descẽdentes,locus esset transmisioni,ſm Iac.But.Bal.Fulg.Pau.de Ca.& Mod.in d.l.emancipata.Et gl. & Cy.in l.1.in 2.q.C.de his,qui ante aper. tab. quamuis prætor non posit quempiam facere hęredem,vel facere desinere esse hæredem.§.quos autem.insti.de bo.pos.Ad illud,ꝙ dr̃ non reperiri, ꝙ filius non trãsmittat hæreditatem nisi ꝓ portione sibi debita,responsio patet ex fundamẽtis pro hac parte,quam teneo.adductis,maxime in quarto fundamento,cũ seq.Et dicit Are.in d.§.si filium, ꝙ siue præsupponamus masculum capere ex testamento,hęreditas est sibi debita. d.l.1. C.de his, qui ante aper.ta.& dixi.s̃.post Pa.de Ca.siue præsupponamus capere ab intestato, pariter est sibi debita, cum talis filia exclusa desinat esse sua,secundum Bart.in l.1.§.sciendum.ff.de suis & legi.cum concord.alias alleg.Et propterea masculus trasmittet hęreditatem,ut acquisitam cum beneficio abstinendi,& ex qualitate personæ ipsius masculi transmittẽtis,ꝓut dicebat Iac.de Are.& est tex. & ibi Bar.in l.si qs filiũ.§.1.ff.de ac.hęre.Facit ſm Are.tex.in l. si qs filiũ. §.fi.C.
97 de inof.test.† Vbi patet,ꝙ in trãsmittẽdo de filio in nepotem non considerantur merita nepotis,sed filii transmittentis.Et ex hac rñsione corruunt fere omnia ꝯ̃ria.Item,dum dr̃ priuilegium excludendi,ꝯpetere descendentibus,& idcirco non debere transmitti in alias personas,rñdet Alex.in consi.s̃.alleg.ꝙ priuilegium nõ transmittitur,sed ipsa hæreditas, ꝑꝑea quia suus hæres hr̃ pro hærede in his,quæ sunt sibi fauorabilia, prout est ius transmissionis.l.1.§.qui in potestate. iuncta.l.& quia.ff.de inter.ac.Itẽ,cum filius propriam portionẽ transmittat,necesse est, vt dictum est,aliam saltẽ per ius accrescendi hæredi eius deferri.Et dum dr̃ ꝙ statutum excludens fœminas propter masculos,intelligitur,si masculi fuerint hæredes,dicit Alex.illam decisionem intelligi respectu repudiantiũ vel incapaciũ,quia filius in potestate fit hæres a lege d.§.q in potestate.& sic illa decisio non ꝓcedit, vbiqs est subrogatus loco personæ masculi, & qui eius personam representet.& hoc est de mente Bar.in l.1.§.qdã.ff.de ꝯ̃ta. Et dum dr̃,ꝙ transmittendo hæreditatẽ ad extraneos,fit ꝯ̃ mẽtem statuti,& eius rationem ac cãm finalem.rñdet Alexan.
98 † satis esse ad exclusionem filiæ,ꝙ filius superfuerit tp̃e mortis defuncti.§.ꝓximus.insti.de leg agn.suc & l.2.§.interdũ.ff. de suis & legi. attento maxime, ꝙ lex facit hunc filiũ hr̃dẽ, vt p̃dictũ fuit,quæ rñsio est cõiungenda cũ p̃ce.vt sit ꝯsona. Itẽ facit,quia sufficit filiã semel excludi,vt sit ꝑpetuo exclusa,vt dixi late s̃ in 9.arti.prin.in 5.q.Item non fit ꝯ̃ mentem ꝯsideratis his,quę dixi s̃.hoc eo.arti. 5.q. Itẽ portio fœminæ defertur hr̃di filij masculi,q suã portionẽ indubitanter trãsmittit,vt dictũ fuit.
99 † Et dum dr̃ bñficia legũ non cõpetere venientibus de iure spãli,iuxta l.mulieri & Titio.ff.de ꝯd.& demon.rñdet Ale.ꝙ illa lex ꝓcedit in veniẽtib.ꝯ̃ voluntatẽ defuncti,iuxta.l.filium.§.fi.ff.de leg.p̃st.& tradit.in d.l.mulieri & Titio.quæ rõ cessat in ꝓposito.Itẽ illa lex nõ hẽt locũ,nisi in legatis,vt in terminis statuti nr̃i firmãt Bar.& doc. in l.reꝯiuncti.ff.de leg.3.& in l.1.C.qñ nõ pe.par.Ad l.j.§.si sic.ff.de colla.do.rñdet Ale.ꝙ ibi non fuit delata hæreditas patri, in cuius locum succedebat nepos, & iõ ibi nõ ꝯsideratur ꝑsona patris.Secus est in proposito nr̃o,qa filio fuit hęreditas delata. Facit d.l.si qs filium.in fi.C.de nof. test. Et dũ dr̃ statutũ debere interpretari,vt minus lędat ius cõe,rñdet Ale. ꝙ minus lædit ius cõe, si cõtingat totũ deferri hr̃dibus masculis, ꝑꝑ incõueniẽtia quæ sequerent,maxime ne ꝯtingeret quẽ effici ꝓ parte hr̃dem,& ꝓ parte nõ,& ne ꝯtingeret quẽ decedere ꝓ parte testatũ,& ꝓ parte nõ,& ne ꝯtingeret offẽdi ius cõe ĩ iure accrescẽdi,& pariter ĩ iure trãsmittẽdi,maxime qa statuta recipiũt passiuã ĩterpretationẽ, vt dictũ fuit. Insuper

ſm

Source : BIU Cujas

ſm Ale. qñ ſtatutū derogat iuri cōi, nō eſt ſm illud interpretandū, ſm Bal. in l. maximum vitiū. pe. q. C. de li. præt. & Pau. de Ca. in l. fi. §. in cōputatione. C. de iure delib. Sed hæc inductio nō placet, qa ſm hoc iſtud ſtatutum cum ſit correctorium iuris cōis, nō operaretur trāſmiſſionem, nec ius accrescendi, quæ ex interpretatione iuris cōis inſurgunt. & de veritate huius dicti dixi ſ. in 10. arti. prin. in 4. q. circa 20. col. Itē ſm Fran. de Are. in d. l. vētre. ī 20. col. dicere, ꝓut dicebat ibi Ro. poſt Bal. ꝙ iſta portio, q̄ deferī maſculo, deferī ꝑ nomē filij ſeu naturæ, nō aūt ſuitatis, eſt ꝯ iura præalleg. & lex cōis ꝓcedens trāſmiſſionē, ēt per nomen naturæ, filios inuitat d. l. ventre. & d. l. apud hoſtes & l. cū rō. ff. de bo. dam. & ſi dicaī eſſe veriſimile filiū nō adeuntē velle p̄ferre ſororē extraneo rñ. Fran. de Are. ꝙ aut iſti hæredes filij ſunt penitus extranei, & non ſuccedūt, niſi ex teſtō, qa ſoror præfertur, & ea rōne, qua frater eos præfert ſorori ex teſtō in alijs bonis, cēſentur p̄lati in iſtis, quæ pariter ſunt ſua bona. l. liber homo. §. fi. ff. de ſtip. ſer. Aut illi, qui debent ſuccedere fratri, ſuccedūt ab inteſtato, & tunc adhuc eſt dicendum idem, quia voluntas defuncti præſumitur eſſe conformis diſpōi legis. c. 1. §. filia uero. de ſuc. feu. plene per Bar. in l. iuriſiurādi. §. ſi liberi. ff. de ope. lib. cum concor. quas dedi in 5. art. prin. in 12. q. & vī qs ab inteſtato tacite vocare, quos vocat lex. l. ſi qs cum nullum ff. de iu. codi. cum concor. & ſi bene videantur fundamenta prædicta, & rñſiones ad ꝯria, reperietur etiam defenſata cōclu. quam feci, vbi agitur de hæreditate aſcendentis delata eis, qui nō ſunt in poteſtate, ſicut materna. Et pro reſpondēdo ad ꝯria etiam multum inſudauit d. Soc. in d. conſ. 153. q videri poteſt. Ex prædictis inſurgunt duæ principales conclu
100 ſiones. Prima eſt, quod † filia in poteſtate, ex capite ſuitatis, portionem ſibi a ſtatuto delatam, & a qua filię excluduntur tranſmittat in quoſcunq;, iuxta d. l. 3. C. de iure delibe. cum concor. quod procedit, niſi lapſi forent 30. anni, quibus hæreditas agnita non foret, iuxta l. licet C. eo. tit. & no. Pa. de Ca.
101 in d. conſ. 390. & dixi ſupra, in 10. art. 5. q. Secunda eſt, † quod hæreditas materna, & alterius aſcendentis non adita, etiam pro dicta portione tranſmittatur per eum, qui non eſt ſuus in deſcendenres, iuxta d. l. 1. C. de his, qui ante aper. tab. etiā ſi iſte deſcendens, in quem fit tranſmiſſio, nō foret natus vel conceptus tempore mortis aui, prout no. Ro. in d. conſ 442. & Io. de Ana. in conſi. 4. in fi. & Franc. de Are. in conſ 142. faciunt not. per Bar. & Cyn. in d. l. 1. & Bal. in d. l. ſi quis. filium
102 prima q. C. de inof. teſt. † vbi autem contingeret talem tranſmittentem, qui præfertur fęminæ, eſſe de agnatis collateralibus, qui appellantur extranei, tūc licet nō trāſmitteret hęreditatē d. l. 3. & d. §. in nouiſſimo. poſſet tñ tranſmittere ius deliberandi, iuxta diſpoſitionē. l. cū antiquorib. C. de iure deli. Qñ. ſ transmittens hauit ſcientiam hæreditatis delatæ, vt ibi not. & per Cor. con. 311. in fi. in 4. uol. Et hoc eſt intelligendum, niſi ſtat. fingeret hæreditates delatas, aditas, quia tunc ad quoſcunq; ius adeundi tranſmitteretur, vt per Cor. conſ. 305. incip. in hac. 4. uolu. & Soci. in conſ. 119. inci. non poteſt. uer. beneficio. &c. 1. uol. ubi limitat hoc procedere non poſſe in infante. Et ſtat regula in hac materia, ꝙ portio delata p ſtatutum, traſmittitur, nō agnita, ſi deferatur perſonæ, quæ de iure communi tranſmitteret, iuxta no in l. ſi frattis. C. de iure deli. ſm Cor. conſ. 178. inci. in præſenti. 3. uol. Et dixit in minore Cor. in conſ. 314 inci. videtur. in fi. 4. uol. ꝙ ſi nō adiit tranſmittit in integrum reſtitutionem. Eſt communis opin. tradita per Bar. & Moder. in d. l. ſi infanti. C. de iure delib' ſequitur Soci. conſi. prealle. 116. inci. non poteſt. 1. uol. vbi dicit hanc opi. magis communem licet ſm Soc. ibidem. Si loquamur in in fante, caſus ſit diſputabilis & indignes, ſecundum, Doc. Cæſarea deciſione. Plus dixit Soci. conſ 207. inci. in cau
103 ſa dominæ Annæ. uer. 4. reſpondet. 1 uol. ꝙ † reſtitutio in integrum pro infante, qui non adiit paternam hereditatē, non tranſmittatur ad patruum, in præiudiciū filię. & ibi late examinat preſentem materiam. In aſcendentes aūt fiet trāſmiſſio per infantes, prout dictū eſt iuxta diſpoſitionem. l. ſi infanti. C. eo. ti. & pariter ad fratres, ſimul cum patre, vel late per Deciū conſ. 77 inci. pro reſolutione. 1. col. & ſeq. &. ut dictum fuit iſtat tranſmiſſo fiet in hædres eo modo, quo a iure ad ſucceſſionem admittuntur. nam ſi transmittens habet filiū & filiam, non tranſmittet in filiam, cui ex ſtatuto filius maſculus prę̄fertur, niſi condito teſtamento, inſtitutaq; filia hærede vt prædictum, fuit, quia tunc non habet locum ſtat. quod in dubio intelligitur de hęreditate ab inteſtato delata. Item eſt aduertendum, ſm Pau. de Ca. in d. conſ. 44. in princ. quia † ſi
104 ſtatutum excluderet fœminas extantibus maſculis adeuntibus, vel ſe immiſcentibus, & aliasvelit ſeruari ius commune non erit locus tranſmiſſioni. Nec mirum, quia ſtatutū clare loquitur. An aūt maſculus adiens ex teſtamento inutili, ſibi præiudicet, vt tranſmittere non poſſit, dicam in art. ſequen.
105 in 6. q. † An autem tranſmiſſio fiat ſub cōſimili qualitate, & priuilegio, prout erat apud tranſmittentem, late examinat Socin. in d. conſ. 116. Et ſi ſtat. excludat fęminam & mandet illam dotari, an onus dotandi tranſmittatur ēt per infantē, traditur ibidem per Soc. & latius. d. conſ. 207. & dixi in 6. art. poſt d. meum Iaſ. in l. cum mota. C. de tranſa. Sed non eſt hic
106 omittendum dubium tactum per do. Soc. in d. conſ. 143. † an ſi fęmina excludatur virtute ſtatuti, quod ſit ius prætoriū, puta conditum ab aliquo alterius iure, non condentis, ſed vti vicario principis, quem recognoſcat ſtatuens, habebit locum tranſmiſſio in parte, quæ maſculo virtute ſtatuti debetur, a qua fęmina excluditur, & prima facie videtur, ꝙ non habeat locum tranſmiſſio, cum prætor non poſſit ipſo iure quem facere hæredem, niſi adeat, nec ꝙ fęmina ipſo iure deſinat eſſe hæres. §. quos autem. inſt. de bo. poſ. & ita tenet Ro. in l. vētre. ff. de acq. hęr. & in l. apud Iulianum. §. idem Iul. ff. ad Treb. Sed contrarium tenet Soc in d. conſ. 113. dicens qđ iſta portio, a qua fęmina excluditur de iure prætorio, eſt vnita cū portione delata maſculo iure ciuili, & ꝙ propter hanc vnionem ſapit naturam portionis delatæ de iure ciuili, iuxta no. in l. emancipata. per Pau. de Ca. C. qui admit. vt ibi per eum. ſed cum Ro. tranſit Fran. de Are. eius diſcipulus in d. l. ventre. quia cum neceſſaria ſit bo. poſ. nō tranſmittitur, niſi agnita. d. l. emancipata. vnde reſtat aliud fundamentum, ꝙ iure accreſcendi acquiratur, vt dixi ſ. eo. & habetur per do. Soc. conſ. præalleg. & Bar. in l. re coniuncti. in 3. q. prin. ff. de
107 leg. 3. † An autem bo. poſ. non agnita tranſmittatur, regula eſt ꝙ non niſi in deſcendentes, vt per Alex. in d. l. emancipata. dicentem, quod fallit inter deſcendentes. Septimo quæ-
108 ro de † ſtatuto excludente dotatam, vel nuptam, an videaī inſolidum vocare non nuptam, vel non dotatam, ſi nullus adſit maſculus, dixi ſ. in art. prędced. in 20 q. circa fi. & hoc eo.
109 art. in 3. quæſt. Octauo quæro, † an de parte præſeruata filiis maſculis poſſit per defunctum inter viuos vel in vltima voluntate diſponi. In quo paſſu eſt diſtinguendum, quia aut præſeruatur aliqua res, vel pars ſimpliciter, aut vero præſeruatur, ita ꝙ alienari non poſſit in alias perſonas, ſed æqualiter inter filios diuidatur. Et hoc ſecundo caſu, aut quærimus de diſpoſitione teſtamentaria facta in eum modū, quo prouideat ſtatutum, vt quia ſtatutum permittat mulieri diſponere de quarta parte bonorum ſuorum in quaſuis perſonas, etiam extraneas, & prohibeat de aliis tribus quartis poſſe diſponi, reſeruando illas filiis inter eos æqualiter diuidendas, & defunctus inſtituat in quarta parte extraneum, & filios in tribus quartis, nam valebit teſtamentum, ſecundum Pau. de Ca. in conſ. 437. incip. pro declaratione. in vol. antiquorū conſ. ſecundum vlt. impreſs. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ filij ſint prętęriti, eo quia inſtituti ſint in portione tantum eis debita per ſtatutum, & ſic illas tres partes conſequuntur iure inſtitutionis, ita ꝙ uideatur corruere inſtitutio extranei. pro quo faciunt no. per Bal. in l. ſcimus. in 4. q. ibidem Pau. de Ca. C. de inof. te. quia ſecundum Pau. de Caſt. in conſ. præall in ver. pone enim. iſta diſpoſitio ſtatuti ſuccedit loco diſpoſitionis teſtatoris, & eius naturam ſapit, quæ ſolutio non tollit contrarium. Vnde poteſt aliter dici ꝙ hoc proueniat ex mente ſtatuti hoc ſuadētis, & ne mater fraudetur prouiſione ipſius ſtatuti, in diſponendo de quarta in extraneos, & vt vitet abſurditas. l. Pomp. ff. de neg. ge. Nec eſſet bonum dicere, ꝙ idē ſit in hac parte præſeruata per ſtat. ꝙ in legitima iuris cōis, q̄ licet ſit quaſi debita filiis, vt no. in l. 3. C. de iur. & fac. igno. tñ pōt filius in ea ſola inſtitui. l. parentib. & l. cum quæritur. & per totum. C. de inof. teſt. quia ſm Pau. de Ca. in conſ. præall.
110 legitima non eſt ita debita filiis, ſicut talis portio, cum † pater poſſit in vita ſua diſsipare bona, & filium fraudare legitima. l. non uſqueadeo. ff. ſi quis a parente fuer. ma. & no. in l. 1. C. de inof don. non ſic eſt in tali re prę̄ſeruata per ſtatutū, de quo infra dicam. Et idcirco ſecundum Pau. de Caſt. ibidē in verſ. pone quod mater. etiam ſi nihil filiis relinquatur, ſed omnino prętereantur, ualebit teſtamentum. nec. n. ex prętęritione eis fit aliqua iniuria, arg. l. multi non note. ff. de lib. & poſth. & l. cum ex filio. ff. de vul. & pup. ſubſt. Nec poſſunt dicere tales filii, ſecundum Pau. de Ca. ſe habere rem præſeruatam ex cauſa teſtamenti, nec iure hæreditario, per id, qđ in ſimili videmus de bonis ſubiectis reſtitutioni, quæ ſi relinquantur ex teſtamento per grauatum fideicommiſſario, nō valet relictum, nec capiūtur iure hęreditario grauati. l. vnū ex familia. §. ſi de Falcidia. & §. ſi duos. ff. de leg. 2. in tex. & gl. ſuper verbo, hęreditario. & per id, quod in ſimili videmus de debito legato creditori, quia non ualet. l. ſi autem. ff. de leg. 1. & l. Meuio. ff. de leg. 2. & §. econtrario. inſti. de leg. Debet. n. uoluntas teſtantis eſſe libera. l. 1. C. de ſacroſan. eccle. & pro-
111 pterea ſecundum Pau. de Caſt. † tale præſeruatum eſt ſimile lucro, quod alter coniugum lucratus eſt ab altero coniugū. & quod ſi tranſeat ad ſecunda uota, tenetur reſeruare filijs communibus anterioris matrimonii, iuxta l. fœminæ. C. de

Source : BIU Cujas

ſecundis nup. Quod ſi mater inter filios diuidat inęqualiter, non poteſt. auth. lucrum. C. de ſecun. nup. & ſi diuidit ęqualiter, nihil de nouo dat, ſed videtur executioni mandare legis vel ſtatuti diſpoſitionem. d. auth. lucrum. ibi, lege diſtribuitur. vnde ſm Pa. de Ca. talis mater cenſebitur hr̃e duo patrimonia, vnum liberum, de quo poterit diſponere, quod cõſiſtet in quarta, aliud vero, quod conſiſtet in alijs tribus quartis prędeſeruatis, quod non appellabitur proprie eius patrimonium, cum de illo ſit tantum dña in vita, & in morte diſponere non poſſit, ita vt in eo ſit magis filiis vſufructuarię. Item ſĩm Pau. de Ca. ad dictas tres quartas filii vocantur tanquam vłes ſucceſſores ex diſpoſitione ſtatuti, quæ ſũcceſsio eſt tertia ſpecies ſeparata a ſucceſſione teſtati, & inteſtati, ſicut dicimus in fiſco, qui non eſt hr̃s, ſed vłis ſucceſſor. l. inter eos. §. fin. ff. de fideiuſ. cum ibi no. & ſic videmus in patre, qui occupabat olim bona filiorum iure peculij, non iure hęreditario. l. 1. & 2 ff. de caſtren. pecu. & dicebatur vłis ſucceſſor, vt in eum tranſirent illa, quę in hęredẽ tranſire ſolent. l. tam ex contractibus. ff. de iud. Ex quo duę ſequuntur cõcluſiones ſecundum eum. Prima eſt, quod † filii teneantur pro talib. par-
112 tib. præſeruatis ad onera hæreditaria, ac ſi eſſent veri hęredes, & tanq̃ vłes ſucceſſores. ſ. ꝓ rata. l. ſi tutoris. C. ad leg. Iul. de vi publi. iunctis no. in l. principes. ff. de uer. ſig. & in l. mulier bona. ff. de iure do. circa quod uideri poſſunt, quæ dixi s̃. in 11. art. prin. in 6. q. & j̃. proxime dicam. vult Maria. conſil. 85. incip. uiſo compromiſſo. ubi etiam dixit, quod talis mu-
113 lier ſecundo nubendo non poteſt in ſecundum maritum transferre bona lucranda per maritum, uirtute ſtatuti, loquentis de lucro dotium, niſi pro parte, de qua poteſt diſpo-
114 nere. Secunda concluſio eſt, quod † matre mortua ab inteſtato filij poſſint iſtas tres partes bonorum reſeruatas petere tãquam filii, & tanquam eis debitas ex diſpoſitione ſtatuti, ẽt ſi dicant ſe nolle eſſe hęredes matris, quæ concluſio ſecundum Pau. de Caſt. probatur ad literam in auth. hæres. C. de ſe-
115 cun. nup. & in l. filiusfa. §. cum quis. ff. de leg. primo. † Si vero quęrimus de diſpoſitione inter uiuos, tunc ſecundum Paul. de Caſt. in conſ. prædallegato, eſt dicendum, quod non poſſit mater uel perſona prohibita tales portiones alienare, uel de eis diſponere aliquid in uita, quod ualeat poſt mortem, licet talis alienatio ualeat in uita matris prohibitæ alienare pro iure, ꝙ habet ipſa mater uiuens, & poſt morte reuocabitur, q̃uis eius effectus poſt mortẽ ꝙferat, iuxta l. peto. §. prędiũ. ff. de le. 2. Facit c. 1. §. Titius. ſi de feu. defuncti fue. contro. inter do. & agna. & l. fi. §. ſinaũt auaritiæ cupidus. C. comm. de leg. l. 2. cum gl. in uerbo, reuocare. C. ſi quid in frau. pat. & hanc concluſionem ſuadet prohibitio alienationis. d. §. prędiũ. cũ ibi no. & per Bar. in l. 1. C. de prę mi. per Alber. de Roſ. in trac. ſtat. 2. q. per Bald. in authen. ei. qui iurat. in 13 col. uer ulterius quæro ſi mittor. C. de bo auth iud. poſ. ubi traditur, maxime
116 in d. §. prędium. † an tunc intelligatur prohibita alienatio uoluntaria tantum, an uero etiam neceſſaria, & propter exolutionem ęris alieni perſonę prohibitæ, de quo etiam traditur in l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. 1. & ſecundum hoc eſt intelligendum, quod s̃. proxime dixi, ut pro talibus partibus prędeſeruatis, ſucceſſor in eis teneatur ſuſtinere onera hereditaria. Dixit tamen Maria Soc. conſ. 48. incip. in prędenti. quod po-
117 terit † diſponere, qñ habuiſſet iſta mulier bona a teſtatore, q ei dediſſet facultatem diſponendi. l pen. C. quan. decre. opus non eſt. cum concor. per Maria. allegatis. Et ex prædictis patet non eſſe tenendam deciſionem domini Soci. in conſ. 116.
118 incip. non poteſt. primo uolum. † dum tenuit, quod poſſit hoc caſu per matrem ſubſtitui filiæ infanti uulgariter, uel per fideicommiſſum, maxime ad pias cauſas, quia iſta bona, ſeu iſtæ tres quartæ præſeruatæ, ut dictum fuit non ſunt in diſpoſitione teſtatoris, nec filius applicantur facto teſtatoris, ſed legis, ita quod nõ ſucceditur iure hęreditario defuncto, ut dictum fuit, & per uulgarem ſucceditur defuncto, inſtit. de uul. ſubſt. in prin. & l. 1 in prin. ff. eo. ubi Bar. in 4. q prin. & pariter per fideicommiſſum. l. cohæredi. §. cũ filiæ. ff. de uul. & pup. niſi dicamus eſſe locum uulgari, quæ procederet, ſi lucrum ſtatuti repudiaretur per filios, per ea quæ dixi in ar. prędced. in 7. q. & non eſſet locus tranſmiſſioni. De quo dixi s̃. eo. 6 q. uel data incapacitate filiorum, ut in eo. art. 5. q quia tunc tota dos fuiſſet matris. Nec placet mihi, quod ſubiungit do. Soc. d. conſ. 116. prope fi. quod talia ſtatuta non habeant locum in relictis ad pias cauſas, uel ubi pia cauſa eſſet ſubſtituta, per ea, quæ ipſemet dicit ibi. & quæ dixi s̃. eo. 6. art. prin. 4. membro. 5. q & latius do. Soc. conſ. 241. Poſſet tamen in re maſculis præſeruata pupillariter ſubſtitui, cum talis ſubſtitutio habeat locum etiam in bonis pupilli. l. 2. in prin. et l. patris & filij. cum uul. ff. de uul. & pup. & quod dixi s̃. in 11. art. prin. 3. q. circa fi. & 10. ar. prin. ult. q. & in 8. art. 25. q. & in 12. q.
119 quarta limitatione. † Alio uero caſu, quando ſtatu. maſculis ſeu agnatis ſimpliciter aliquid præſeruat, hoc eſt non prohibendo illud alienari in alias perſonas, ut quia ſtatutum diſponat, ꝙ mulier teneatur relinquere tertiam partem dotis, ſuæ fratribus & filiis fratrum, prout facit ſtatutum Bon. ſub rub. de dotibus reſtituendis, faciendi ſunt duo caſus. Nã aut illa alienatio fit in alias perſonas, ti. lucratiuo, & nõ valet. ar. l. fi. C ſi quid in frau. pa. quæ loquitur de quarta debita filio arrogato, quæ debetur condictione ex lege. l. ſi arrogator. & in gl. in uerbo bonorum. inſti. de adop. ſicut ẽt debetur iſta portio per ſtat. præſeruata, ut dixi s̃. in 6. ar. prin. 1. q. & ſequen. & faciunt no. per Bar. in l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit ff. de iureiu. & in l. 1. ff. de cond. ex leg. De qua quarta debita arrogatis ad lucrum ſtatuti, arguit Bal. in d. l. ſi arrogator. & ibidẽ ẽt Bar. in repe. in 5. oppo. & ſi ſecus diceremus, eſſet apta uia malitiis, & facile fieret fraus ſtatuto, contra. l. in fundo. ff. de rei ven. & l. quotiens nihil. ff. de reg iu. & l. fraus. ff. de leg. & cum hac ſententia tranſit Ale. in conſ. 55. inci. conſideratis verbis. 1. uol. Si uero alienatio fieret titulo oneroſo, dubitauit Ale. in conſ prædallegato, an poſſit reuocari per filios ſeu maſculos, qb. ſta. præſeruauit, per no. Bar. in l. non uſq; adeo. ff. ſi quis a pa. fue. ma. & per Cy. in d. l. prima, in 7. q. ubi ẽt Bal. & ſcribentes. C. ſi quis in fraud. pa. & in l. 1. in 7. q. vbi etiam Bal. C. de inof. Dona. vbi videtur concludere poſt Pet. de Bella per. ꝙ non poſſit talis alienatio reuocari, niſi appareat illũ in quem facta, fuit, participaſſe de fraude, uel niſi in eo. quod res ualet plus pretio habito. quia in pluri prędumitur donatio. d. l 1. C. ſi quid in frau. pa. & hęc eſt opinio magis communis, per no. in locis prædictis, & per Bar. in d. l. ſecunda C. ſi qd in frau. pa. & Cano. in c. Raynu. de teſt. cum concor. ibi ſigna-
120 tis. Nam in † filio impubere arrogato, cuius quarta pars cenſetur ęs alienum. l. Papi. §. ſi quis impubes. ff. de inof. teſt. competit reuocatio ad inſtar patroni, ſcilicet per Caluiſianam, & Fauianam vtilem. d. l fi. ff. ſi quid in frau. pa. & not in d. l. ſi arrogator. & in patrono fit diſtinctio prædicta, vt habetur in locis prædictis, cui patrono lex mandat tertiã partẽ bonorũ, vbi non habet liberos, & eſt maior cẽtenario, relinqui. § ſed noſtra. inſti. de ſuc. libe. unde ſiue æquiparemus tale prędeſeruatum portioni debitę patronis, ſiue portioni debitæ impuberi arrogato, procedet diſtinctio prædicta, & multomagis procederet, ſi æqpararemus legitimæ debitę filiis, in qua videbatur minus verſari dubium, ꝙ poſſit filius ea fraudari per alienationes paternas, per tradita in locis prędallegatis. Item eſt aduertendum, quia gl. in §. item ſi quis in fraudem. in gl. 2. in
121 princi. inſti. de actio. † æquiparat alienata in fraudem patroni, quo ad ius reuocandi, & alienationes factas in fraudẽ creditorum, quamuis in aliquibus differat, vt ibi per doct. & valet arg. de legitima patroni, ad legitimam filii. l. fi. de inof. teſta. & hoc ſecundo caſu ſi contingat alienari per vltimã vo-
122 lũtatẽ, vel alios modos † Et an res prędeſeruata poſſit mediãte, pretii reſtitutione ab emptore auocari. Stantibus prædictis æquiparationibus, poſſet colligi notabilis diſtinctio ex diſtinctione Cy. in d. l. 1, in 2. col. C. ſi quid in frau. pa. verum qa dixi quartam debitam impuberi arrogato, cenſeri ęs alienum. idem dixit Cy. in d. l. 1. de quarta debita patrono, & gl. in l. patronus. ff de prob. q̃uis Bar. in d. l. non vſq; adeo. uelit ẽt quartam debitam arrogato impuberi nõ cenſeri ęs alienum. Circa quod diſtinguit Ang. in d. §. ſi quis impubes. per quam di-
123 ſtinctionem poteſt ſaluari vtriuſq, opinio † An autem poſſit tale prędeſeueratum donari ob benemerita, videtur ꝙ ſic, per tex. in l. vnius. ff. ſi quid in frau. pa & gl. in l. ꝙ ſi in diem. §. idẽ ſcribit. ff. de peti. hę. & Cy. in d. l. 1. C ſi quid in frau. patr. & dicetur benemeritus, qui aliquod inſigne ſeruitium feciſſet, vt no. gl. 12. q. 2. c. ſi quis. & Ale. in conſ. s̃. alle. & debet eſſe donatio, iuxta ſeruitii metam, ſecundum Ioan. An. in rub. de reb. eccle. non alie. & Ale. in eo. conſ. per. c. ad hæc. & c. relatum. el. 2. §. licet. de teſta. & l. cum plures. §. pe. ff. de admini. tuto. & l. 1. §. 1. ff. de tutel. & ra. diſtra. & debet ſm Ioan. And & Ale. in locis prędictis conſiderari tempus ſeruitii, & quantũ durauit eius cauſa, argu. c. ſtatutum. in fi. de reſcrip. in 6. & c. cũ non deceat. de elect. eod. lib. Nec ſecundum eos debet ſtari, aſſertioni donantis, dicentis benemerita præceſsiſſe, ſed dẽt de ipſis benemeritis conſtare. l. ſi forte. & ꝙ ibi not. Bart. ff. de caſtren. pecu. l. 1. §. ſi mutuam, ff. ſi quid in fraudem pat. Bald. in l. iubemus. in fi. C. de ſacroſ. eccl. & no. gl. l. ſi donatione. & ibi late do. Alexand. & Moder. C. de colla. & eſt de mente
124 gloſſ. in d. l. unius. † Nec enim in regulariter prohibitis & certo caſu permiſsis ſtari debet dicto aſſerentis caſum permiſſum ſubeſſe. l. qui teſtamentum. ff. de proba. l. cum quis decedens. §. Titia. ff. de legatis tertio. Ex prædictis elicitur conclu-
125 ſio, quod in dubio quotta † pars prędeſeruata intelligitur de bonis, quæ ſupererunt ſeu extabunt tempore mortis defuncti, de cuius ſucceſsione agitur, dummodo in fraudem alienatio facta non fuerit. & hoc videtur maxime probari in dicta. l. finali. ff. ſi quid in fraud. patra. quę lex, vt dictum fuit, loquitur de legitima arrogati. Idem eſt in legitima

debita

Source : BIU Cujas

debita patrono de bonis.liberti. l.ēt. §.fi. & l.si patronū. §.fi. ff.de bon. libe. Idem est in legitima debita filio legitimo, & naturali.l.cum quæritur.C.de inof.test. & probatur in auth. nouissima. ibi,ex substantia deficientis.& not.C.eodem titulo.Sed si statutum loqueretur in dote, prout facit statutum Bononiense, quod mandat relinqui tertiam partem dotis, aliud forsan dici posset,quia dos diminuta, non est illa dos, quæ fuit data vel constituta,& quæ certo fine clauditur, sed
126 pars eius,& † si statutum expresse mandet relinqui certā partem de bonis, q̄ supercrunt,an ualebit alienatio, & q̄o hoc intelligatur,colligitur decisio ex tex.in l.deducta.§.fi.& in l. Titius.ff.ad Terb.cum ibi nota.& in auth.contra rogatus.C. eo.tit.& an prēseruata filiis per statutum censeantur legitima,satis abunde tactum fuit.s̄.in 11.art.prin. in secunda quę stione.Et circa hoc dixit Maria.cons.83.incipi.uisa.circa fin.
127 †quod statutum mandans,quod mulier non possit disponere in præiudicium filiorum vltra quartam censetur augere legitimam filiorum ad tres quartas. De quo dixi in d.6.arti. prin.2.q.in additionibus. vult etiam Soci.cons.116 inci.non potest.& 230.incipient.uiso testamento.1.vol.& dixi etiam
128 s̄.in 1 arti.prin. quarta quæstione. †An autem ubi statutum mandat certam quotam seu partem relinqui filiis masculis possit disponi in aliquos ex eis,aliis exclusis,breuiter aut statutum vlterius progreditur disponens prēseruatam portionem inter masculos diuidi æqualiter, & nō potest aliter per defunctum disponi, dicta authen.luchrum hoc.C.de secun. nuptijs. Aut vero hoc non dicit statutum, & non permittit aliquam electionem defuncto, & tunc omnes uocātur.Nec potest vnus eligi.l.peto.§.fratre.& l.cum pater.§.a te peto.& §.a filia & l. cum ita. §.in fideicōmisso.& l.unum ex familia in princip.ff.de lega.2. Sequitur domi.Ludo.Bologni.in cōs. 16.incipien ut in præsenti. quē puto hæc mea scripta vidisse. Sic etiam videmus in emphyteosi concessa alicui pro se, & filiis, quia non potest pater vni filiorum illam prælegare,secundum Bart.in l iurisiurandi.§.si liberi.ff.de ope.liber.& in consil 60.incipien. quæstio ista habet duo dubia.& Bald.in c. 1. in prin.vers. quæro nunquid pater.de prohibi.alien.feu.per Fede. Bal. Ang. & Pau. de Cast.in l.apud Iulianum. §.si quid alicui.ff.de leg.1.Ro.in l.1.in 12.q.C.quando non pet.par. Fede.de se.in cons.228.incipien.factum tale est duo fratres.Salicet.in l.fi.C.de iure emphy.& Pe.de Ancha. in cons.207.incipien.in themate prēsuppositio tria sunt.& Alex.in consil.i. 89.incip.vtrum emphyteosis.& in consi. 106 incipi.viso themate instrumenti, vbi dicit, quod hæc est magis communis opi.& in cons.sequen. 4.uolu. In quo passū de emphyteota plures doc.tenuerunt contrariam sententiam vt patet ex notatis per Alex.in dicto §.si quid alicui.& Imola Ale.& Doct. in l.quod dicitur.ff.de uer.ob.& do præcep. meus in l.2.circa
129 fi.C.de iure emph. Postremo est aduertendum, †quia vbi statutum simpliciter excludit fēminas propter masculos aliter non disponendo, quod debeant ipsis masculis relinqui ipsa bona,a quibus fœminæ excluduntur,licet hoc censeatur facere,vt bona in familia permaneant, non tū videtur velle, illas partes haberi p̄ præseruatis, ita vt de eis disponi nō pos
130 sit,prout de iure communi licet,quia † statutum intelligit, uocare masculos eo modo, quo a iure communi vocari solent,argu.l.1.§ uocantur.ff.de bono.pos. contrata.& eorum, quę dixi s̄.in hoc eod.art.4 q.iunctis his,etiam quæ dixi in 5.
131 q.& quia † in dubio statutum intelligitur vocare masculos ab intestato, etiam vbi aliter per defunctum dispositum nō fuit,vt pulchre dixit Pau de Ca.in cons.253.inc.super primo in uolumine antiquorum consiliorum secundum primam impressionem.& dixi late s̄.8. artic.princi.in 8.q. Nono quæ
132 ro,†an si vigore vnius statuti mater admittatur cum fratribus uterinis,& uigore alterius, admittatur cum fratribus patruelibus defuncti, si concurrāt mater,frater patruelis & frater uterinus,omnes simul admittantur,domi.Philip. corne. consi 213 incip.circa.2 uolumi arguit quod sic, postea in 3. & 4.uol.determinat contrarium, & bene,eo quia de iure cōmuni frater vterinus prēfertur in successione fratri patrueli. per ea,quæ dicta sunt late. s̄.in 6.articu.principa.3.membro 3.quest.in 2 & 3.casu.& fortius in casu in quo consuluit Corneus, in quo apparet quod uterini erant prēdilecti patruelibus,quia in plus non uocabantur uterini,quam patrueles, videlicet pro dimidia cum matre, & alii simpliciter in stripes, ut,ibi.vnde matre non existente,vterinus solus succederet,
133 vt ibi Decimo quęro†si mater tenetur filio relinquere duas partes ex tribus,an luchrum,quod capit ex.l.hac edictali.C. de secund.nup. computetur in eis.Petr.de Ancharan.consi. 100.dicit quod sic, dixi supra.eodem.8.ar.octaua q. & Petr. de Ancharano, in dicto consilio tāgit alias quēstiones circa istam emergentes videlicet quid erit de onere legatorum. ad q̄ faciunt quę dixi s̄.in 11.ar.6.q.& etiam tangit quid erit, si maritus fuit pactus de luchranda dote.

SVMMARIVM.

1 *De prouisionibus, & remedijs atque modo agendi contra exclusiua statuta fœminarum.*
2 *Princeps an posset per rescriptum derogare talibus statutis.*
3 *Princeps an possit tollere statuta ciuitatis, seu illis derogare.*
4 *An per pactum initum cum defuncto, fœmina dotata exclusa a successione possit sibi ius successionis preseruare inscijs agnatis qui præferuntur, & an ualeat illis consentientib. ibid.*
5 *Dotata per statutum exclusa, an possit oblatas dotes recusare ne excludatur,aut capiendo sibi ius successionis reseruare.*
6 *Filia an possit donare ius,a quo excluditur, alteri non exclusо.*
7 *An statutis exclusiuis fœminarum possit renuntiari.*
8 *Minor si nolit fœminam excludere, an restituatur in integrum.*
9 *Filia dotata exclusa donec supersunt masculi, renuntians illis omne ius sibi competens,& competiturum,an censeatur renuntiasse iuri succedendi masculis deficientibus.*
10 *Renuntiatio iuris de futuro,non trahitur ad futurum ius,habens dependentiam a iure de preterito.*
11 *Fœmina quæ excluditur habet aduertere ad obseruantiam, & ad validitatem statuti, videlicet,an sit a superiore confirmatum.*
12 *Interpretatio statuti, quæ fœminam non excludit, vel minus præiudicat, quam sonent verba statuti, an prodesse illi possit.*
13 *Fœmina an appellare possit a statuto exclusiuo sui, tanquam ab extraiudiciali grauamine,& an sibi prosit,& quando.*
14 *Mulieri succurritur, si masculus non probet qualitates a statuto requisitas.*
15 *Masculus potest excludi a portione sibi delata per statutum xxx. annorum spacio.*
16 *Masculus an perdat partem, ad quam vocatur virtute statuti si non petat tutorem. & quid de matre. ibid.*
17 *Mater transiens ad secunda vota, non petito tutore, nec reddita ratione, amittit rem sibi a statuto præseruatam.*
18 *Mulieribus an sit succursum per ius pratorium, quasi dicantur exclusæ solum per ius ciuile.*
19 *Filia agnoscens relictum, in quo sibi minus relinquitur, quam de iure, aut ex forma statuti liceat, an sibi præiudicet.*
20 *Masculus,qui adit hæreditatem ex testamento inutili, an sibi præiudicet, quando statutum excludit fœminam proximiorem ab intestato, ita vt ab intestato succedere non possit.*

Articulus XIIII.

1 DEcimoquarto Artic. princ. †videndū est de prouisionibus & remedijs ꝺ dicta statuta,& modo agendi. Et primo quæri posset, †an per
2 principis rescriptum posset derogari talibus statutis, & quidem primo videndum est, an princeps possit iuri alterius p̄iudicare. quo casu si loquimur quando hæreditas est iam acquisita masculis,s.delata & adita,est materia de qua traditur in l. itē si verberatum.ff.de rei vend.in l.Lucius. ff.de euic.in l.bene a Zenone.C.de quadri.præscr.cum concord.de quib.per Mod.in c.quę in ecclesiarum.maxime in ver.ſm vero membrum.& ver.5.declaratio.cum seq.de cōst. vbi late examinat,an princeps possit alicui ius quæsitum tollere, de quo ēt per Bart.in proe. fforum, vbi ēt tradit quid in vniuersitate vel statuto. p Bal.in l.rescripta.C.de preci.imper.offe.per Bar.in l.fi. C.si ꝺ ius vel vtili.publ.& in l.Antiochensium.ff.de priui.cred.aut loquimur in hæreditate nondum delata seu non acquisita, & quæ est in spe. & tunc an princeps possit tali iuri p̄iudicare,magis communis opinio est quod sic, vt traditur in locis allegatis,& plene per scribentes in l.Gallus. §.& quid si tantum.cum concor.de quib.ibi per Ale.ff de lib.& posthu.His
3 præmissis esset denuo videndum, † an princeps possit tollere statuta ciuitatis, seu illis derogare, quam materiam non licet examinare, propterea quia in proposito fui consultus in casibus nondum decisis, sed pendentib. Sed vt detur materia cogitandi,possunt videri no.per Bal.in l.qui se patris.in vers.& scias. C.vnde li.& per Pau.de Cast.in cons.235.incip. primum dubium. in vol.antiq. consil. ſm primam impress. Bal.in l.fi. C.de transact.Butri. in c.in nostra.de iniu & dam. dato.Bart.in l.2.in fi.ff.de iu.immu. Panor.in c.nouit. in ver. quarta solutio.de iud.Rom.in cons.243. & 437. Ang.in consil.292.inci.in anno Domini.& in cons.300. incip.generosus miles.Alex.in cons.101.inci.visis testamentis. versiculo,pro hoc etiam. 1.vol. & in consil.193. & 218. secundo volum.& consilio vltimo,quarta parte, pulchre & plene per Barba.in c.primo.& ibi etiam per Do.Felyn.de proba. & per Barba.in consil.26.in secunda parte,cum concor.per eos allegatis.Se-
4 cundo quæro,† an per pactum initum cum defuncto fœmina dotata exclusa a successione, possit sibi ius successionis p̄seruare inscijs agnatis,qui ei ex forma statuti præferuntur.& an ualeat pactum saltem talibus agnatis consentientib. di

Source : BIU Cujas

xi ſupra in 6. arti. princip. in quarto membro, in decimatertia q. Tertiò quæro. † an ſtatuto excludente filiam ſeu fœminam dotatam poſſit mulier, cui dotes offeruntur, illas recuſare, ad finem, ne a ſucceſſione excludatur, aut dotes capiendo ſibi ius ſucceſſionis reſeruare, dixi ſupra in ſexto articulo principali, in quarto membro prin. in 12. quæſt. Quarto quæro, † an profit filiæ donare ius a quo excluditur alteri non excluſo, puta agnato remotiori. Romanus in conſi. 411. incip. quatuor ſunt, tenuit quod non, & bene, vt ibi per eum. Quinto quæri poſſet, † an talibus ſtatutis poſſit renuntiari. de quo dictum fuit 10. articulo principali, in ſecunda quæſtio. quod ſic, regulariter videlicet, vbi non ageretur de alterius præiudicio. De quo etiam per Barba. in conſi. 12. in primo volum. & in conſi. 39. ſecundo volumine. † Quia ſi minor nolit fœminam excludere, an reſtituatur in integrum, dixi ſupra in 12. artic. princi. 7. q. in fi. & ibi ac in quęſtionibus prędę. multa remedia. & in decimo artic. princ. in 2. q. & ad propoſitum prædictę renuntiationis quærit etiam Corn. conſi. 80. incipiente, placet. quarto volu. † an filia dotata excluſa donec ſuperſunt maſculi renuntiando maſculis, & eorum hæredibus omne ius ſibi competens & competiturum, cenſea tur renuntiaſſe iuri ſuccedendi maſculis deficientibus, Do. Philippus Corneus, vbi ſupra tenet quod nõ, quia filia mortuis maſculis non petet petitionem hæreditatis ab hæredib. maſculorum, tanquam ab hęredibus. & quia renũtiatio habet tacitam condõnem, rebus ſic ſtantibus, & quia † renũtiatio iuris de futuro non trahitur ad ius de futuro, habens dependentiam a iure de præterito, per iura ibi allegata, Quod depẽdet a notatis in l. 1. C. de pac. cum concord. ſubdit Corneus, quod ſaltem proderit abſolutio a iuramẽto, vt ibi. Sexto † fœmina, quæ excluditur, habet aduertere ad obſeruantiam, & ad validitatem ſtatuti, videlicet an ſit a ſuperiore ꝙ firmatum. Aut ꝙ non ſit vſu receptum, vel cõſuetudine approbatum, ſecundum Corneum in conſi. 171. incip licet. in fi. quarto volumi. Septimo quæri poſſet, † an conſueta interpretatio in talem ſenſum, quod ſtatutum fęminæ non præiudicet, vel minus præiudicet, quam ſonet ſenſus ſtatuti, ſecũdum interpretationem iuris cõmunis, profit fęminę, de hoc dicetur in ſequen. arti. Octauo etiam quæri poſſet, † an fęmina a tali ſtatuto poſſit appellare, ſaltem tanquam ab extraiudiciali grauamine, & an profit ſibi appellatio. Bal. in l. iudicibus. C. de appel. tenuit ꝙ non, & eſt de mente Bart. in text. l. omnes populi. in vltima q. quintæ principalis. ff. de iuſti. & iur. & Cano. in c. cum omnes. de conſtitut. vbi late tangunt, an a ſtatuto liceat appellare. & concludunt, quod non, niſi quando fieret odio certæ perſonæ, & ſecundum communẽ ſententiam iſtud ſtatutum dicitur fieri, non odio fœminarum, ſaltem principaliter, ſed fauore maſculorum, vt dixi late ſ. in 4. articu. princip. Nono † ſuccurritur mulieri, ſi maſculus non probat qualitates requiſitas a ſtatuto, vt dicetur in artic. ſequen. Decimo † poteſt maſculus excludi a portione ſibi delata per ſtatutum, prędſcriptione & ſpacio 30. anno iuxta l. licet. C. de iure delib. & faciunt, quę dixit Ale in conſ. 51. incip. viſo themathe. ſecundo vol. & 83. incip. viſo 5. volum. cum concord. adductis ſupra in 10. articu. 5. quęſtione. Vndecimo quęro, † an maſculus perdat partem, ad quam vocatur virtute ſtatuti, ſi non petat tutorem, Corneus conſil. 166. incipiente, minime. circa finem. 3. volu. & latius conſil. 113. incipiente, circa primum. per totum. & 84. incipien. in hac 4. volu. concludit quod ſic, & bene. Quod autem tangit ibi de matre, quod perdat rem ſibi a ſtatuto prędſeruatã, pp non petitum tutorẽ, etiam placet, ex quo poterat admitti ad tutelam, quanuis ſit ab vniuerſali ſucceſſione excluſa, vt dixi. 5. articu. in 30 quęſtione. & quia in re prędſeruata concurrit cum maſculo. Et quod dixit Corn. in d. conſilio 113. de matre, quę tranſiuit ad ſecunda vota, non petito tutore nec reddita ratione, vt admittat rem ſibi a ſtatuto prędſeruatam iuxta nota. in l. eiſdem cum concordan. C. de ſecun. nup. etiam placet prout etiam dixi ſupra in 6. articu. princip. quarto mẽbro 27. quęſtione, circa finem. quod latius nõ examino propter celeritatem impreſſorum mihi tempus aufferentium. Duodecimo poſſet quęri, † an ſit mulieribus ſuccurſum per ius prętorium, quaſi excluſe dicantur ſolum per ius ciuile, maxime, quando excluduntur per ſtatuta populorũ. de qua materia dixi ſ. in 13. articu. 2. quęſtione. & in decimo articu. primę q. Decimotertio quæro, † an filia agnoſcens relictum, in quo ſibi minus relinquitur, quam de iure & ex forma ſtatuti liceat, ſibi præiudicet, maxime quando in relicto adeſt clauſula, quod plus petere non poſſit, Pau. de Caſtro. in conſilio 259 incip. licet iſta domina Liſia. in volumi. antiquo. conſil. ſecundum ultimam impreſſionem, tangit hanc quæſtio. alias eſt in conſilio 131. eodem volumi. ſecundum primam impreſſionem. & dixi in nono arti. princip. 3. quæſtio. Decimoquarto quæro, † an maſculus qui adit hæreditatem ex teſtõ inutili, ſibi præiudicet, qñ ſta. excludit fœminã, quæ eſt proximior ab inteſtato ita ꝙ maſculus ab inteſtato amplius ſuccedere non poſſit, quaſi videatur ab inteſtato repudiaſſe? Bal. in conſi. 142. inci. quæritur, an frater, in 3. parte ſm vltimam impreſſionem, diſtinguit iuxta tex. in l. Clodius Felix. ff. de acq. hær. & vĩ concluderc, quod non, quaſi ex capite, quod ignorat, quis ſibi adeundo non præiudicet, & tangit ibidem, an taliter adiens tranſmittat, breuiter veritas colligitur ex traditis in d. l. Clodius Felix. & in l. fi. C. de codicil.

SVMMARIVM.

1 *De iudicialibus & modo agendi in materia ſtatutorum excludentium fœminas a ſucceſſione.*
2 *Si quis non intentet beneficium ſtat. an ſuccumbat.*
3 *Si prouiſio ſta. & beneficium apte narratur, & beneficium ſta. ſeu actio inepte proponatur, ſuſtinetur, petitio.*
4 *De clauſula, ius & iuſtitiam miniſtrari, multa & quid illa importet.*
5 *Actor ponens iſtam clauſulam, ius & iuſtitiam miniſtrari, uidetur interpellare iudicem ut poſſit ſupplere & ſuum officium impartiri, etiam ſi aliter non petatur.*
6 *Vbi adeſt illa clauſula, ius & iuſtitiam miniſtrari, intelligitur concluſum, prout ex narratis quomodocunque concipi poteſt.*
7 *Clauſula hæc adeo ſe reſtringit ad narrata, ut actio contraria narrationi non poſſit dici intentata.*
8 *Hæc clauſula facit, ut procedat libellus generalis.*
Idem eſt de clauſula, omni meliori modo, in concluſione poſita. ibid.
9 *An debeat fieri fides de ſta.*
10 *Conſuetudo excludens fœminas dotatas a ſucceſſione, quomodo uerificabitur.*
11 *Maſculus qui uult uti excluſuo fœminarum, ſta. an teneatur probare qualitates a ſta. in eo requiſitas.*
12 *Sta. excludente filiam a ſucceſſione inteſtati, propter maſculos, an ſit neceſſe probare, quod quis deceſſit inteſtatus.*
13 *Is pro quo laborat communis opinio, et ſana, habet præſumptionem iuris pro ſe, & transfert onus probandi in partem aduerſam.*
14 *Ei, qui innititur ex iure correctorio in præſenti materia, generaliter incumbit onus probandi, quod ſit in caſu legis correctiue.*
15 *Conſuetudo poteſt ſta. taliter interpretari, quod obſtet uel non obſtet filiæ, quæ dicitur excluſa.*
16 *Quid exigatur in probatione conſuetudinis.*

Articulus XV.

1 Decimo quinto, & vltimo artic. principali † videndum eſt de iudicialibus, & modo agendi in præſenti materia. Et primoquęro, † an ſi quis non intẽtet
2 beneficium ſtat. ſuccũbat, breuib. dicẽdũ eſt quod ſic, vt patet ex not. per Bart. in repetitione. l. oẽs populi. vlt. q. ff. de iuſtitia & iure, & in l. prima. ff. de condic. ex leg. cum concordantijs, ꝙ
3 † ſi prouiſio ſtatuti ac factum apte narretur, & beneficiũ ſtatuti, ſeu actio inepte proponatur, tunc ſecundũ communẽ ſententiam ſuſtinetur petitio, ſecundum Bartolum, Baldũ, & communiter ſcribentes in l. 1. in princip. ff. de eden. & in l. edita. C. eod. titu. ac Innocentius, Imola, Panormitanus, & communiter cano. in c. examinata, de iud. cũ cõcordan. vel
4 niſi cũ inepta actione ſeu concluſione quis ſubijceret † clauſulam, Ius & iuſtitiam miniſtrari, q̃ cauti ponunt aduocati, quia operatur, vt remedium de iure competens videatur imploratum, ſecundum Cardinalem, Panormitanũ, Antoniũ de Butrigario, & communiter doctores in capit. ſecundo, de ordin. cogni. poſt Innocentium ibi & Butrigarium Imo. Panorm. ac dominum Andream Siculũ in c. primo, in notabilibus, de officio delegati, & Butrigarius in c. eccleſia S. Mariæ, el primo, ut lite pendente, & ſecundum Panormitanum in
5 c. finali, in fine, de iureiurando. quando actor ponit iſtã clauſulam, vĩ interpellare iudicem, ut poſſit ſupplere & ſuum officium impartiri, etiam ſi aliter nõ petatur. Vult Panormitanus in c. finali, in fine commenti de iureiurando, & Alexan. in conſilio 91. in 5. volumine, & dixit Alexander in conſilio 61. incipiente, viſo proceſſu, & 67. incipiente, viſo themate,
6 ſecundo volumine. Quod † vbi adeſt talis clauſula intelligitur concluſum prout ex narratis quoquomodo concipi põt & quod actio intelligitur propoſita, quę magis poteſt adaptari, prout etiam dixit Alexander cõſilio. c. incipiente, attentis. quinto volumine, & Fely. in c. auditis. de præſcriptio, & ideo dixi dummodo factum ſeu beneficium ſtat. fuerit apte nar-
7 ratum, quia † hęc clauſula reſtringit ſe ad narrata, ut habetur in locis prædictis, adeo, vt actio contraria narrationi nõ poſſit dici intentata, prout declarat Alexand. cõſilio tertio, alias 111. incipiente. viſo proceſſu, primo, volumine & ſecundum
8 Angelũ in l. prima, in principio. ff. de edendo. † hæc clauſula facit, vt procedat libellus generalis, & idẽ eſt de clauſula, oĩ meliore modo, in cõcluſione libelli appoſita, qa operatur vt libellus ſuſtineatur eo meliore modo, quo fauorabilius iuuari poteſt intentio proferentis, per nota. per Antonium de Butri-

Source : BIU Cujas

trigario in c.literæ. de dila. & in c.examinata. de iud. iunctis his.quæ dixit Fel.in cap.cum ex officio.quarta conclusione. de præscr.& quæ operatur, ut illam ptoferens non uideatur se astrinxisse ad specificata tantum,secundum Bald. in l.vinum.ff.si certum petatur.& in c.si cautio. de fide instrumentorum.& Lanfran.in repetitione. c.quoniam contra.in uerbo,confessiones. de proba. & Ale. cons.6.incip. circa processum.2.col.& 113.incip.post redditũ2.uol.cum infinitis ꝙcor.

9 Secũdo quæro, †an debeat fieri fides de statuto. de hoc habetur per Bart.in repetitione.l.omnes populi. in fine commen. ff. de iustitia & iure ubi dominus Ioannes Bapti.iunctis notatis per Bartolum in rubrica. ff. de oper. no.nun. cum concordã. ibi allegat.ubi examinant hanc quæstionem in qua-

10 uis materia. Et si refricetur in dubium de uirib. consuetudinis excludentis fœminas dotatas a successione, quando uerificabitur ipsa consuetudo, tradit Signo.de ho.in cons.234. incip.in quęstionibus.circa fi.qui loquitur de consuetudine ciuitatis Alexandriæ.habetur in l.1.C.quæ sit lon.consue. ac in l.2.& per Bar.in d.l.de quibus.ff.de legi. per Anto. de Butr.in repe.c.fi.de consue. & quod dicetur.j.eodem,7.q. Laus Deo omnipotenti,qui trinus est & unus Deus, uerus & Deus noster,ac glorioſæ Virgini Mariæ,totique cœlesti curiæ triumphanti. Tertio quero,an a tali statuto appelletur,de hoc dixi

11 in articulo præcedenti.8.q. Quarto quæro†an masculus qui uult uti tali statuto,teneatur probare qualitates a statuto in eo requisitas.& dicendum est quod sic, ut dixi in quinto art. principali in trigesimatertia quæstione,ac in duodecimo articulo, in finalibus quæstionibus. Vult Corneus consilio 125.incipiente, alias. quarto uolumine, dicens quod qui se fundat in statuto, debet probare, quod uerificentur omnia uerba ipsius statuti,alias debet secundum eum succumbere.

12 Quinto quæro † an statuto excludente filiam a successione intestati propter masculos,sit necesse probare, quod quia decessit intestatus.Roma.in l.si emancipati.C de colla.uĩ uelle per illum textum, quod dicenti quem decessisse intestatum incumbat onus probandi. & ita transit Corneus in dicto cõsilio centesimo uigesimoquinto, incip.alias.quarto uolumine,nisi communis opin. & fama esset,ꝙ quis decessisset testa-

13 tus uel intestatus,quia†is pro quo laborat communis opinio & fama habet pręsumptionem iuris pro se,& transfert onus probandi in partem aduersam, vt per Bar.in l. is potest, ff.de acqui.pos.vbi alii,& Cor.cons.præallegato. Sexto generali-

14 ter est dicendum in hac materia, quod ei,qui nititur ex iure correctorio in pręsenti materia incumbit onus probandi,ꝙ sit in casu legis correctiuæ, ut late per Corneum consil.198.

15 inci.in proposita. uersi.accedat.3. uolu. Septimo†sciendum est,quod consuetudo potest statutum interpretari in talem sensum, qui obstet uel non obstet filiæ quę dr excluſa. l. si de

16 interpretatione.& l. minime.ubi Bal.& docto.ff.de legi. †& quid exigatur in probatione talis consuetudinis, tradit Corneus in d.consi.centesimo uigesimo quinto incipien.alias 4. uolumine.& Bal.in l.diutina. ff. de legi. & dixi supra eodem, secunda quęstione, & inter cætera secundum Corneum cõsilio præallegato.exigitur quod probentur tales actus.ex quibus concludenter seu uerisimiliter appareat consuetudinẽ, peruenisse in notitiam populi,uel maioris partis,ut ibi latius per eum. Finitum fuit hoc opus prima cõpositione an.1500. per me Albertum Brunum,qui sumpsi gradum anno 1496. pluresq; feci additiones nouas, addendo quæstiones & decisiones,quas perfeci de anno præsenti 1518.& hęc omnia Dei gratia & ad eius gloriam ac ad publicam utilitatem.Arbitrorque quod ij,qui hoc opus aliqua ex parte minus perfectum,putabant, propter codices post primam meam compilationem impressos, sententiam mutabunt.

FINIS.

CON-

Source : BIU Cujas

Alberti Bruni Aſtenſis De Stat.

CONSILIVM EIVSDEM ALBERTI BRVNI, IN hoc idem thema, quod hucusque Commentarijs ſuis illuſtrauit.

ARGVMENTVM.

Excluſa à ſucceſsione, an itidem cenſeatur a ſupplemento legitimæ.

SVMMARIVM.

1 *Stante ſtatuto, quod filia maritata fratres habens non poſſit patre vel matre ab inteſtato decedentib. hęreditatis partem petere, an filia inquinquaginta pro paterna benedictione,, & legitima inſtituta, poſſit legitimæ ſupplementum petere.*

2 *Stat. poteſt priuare filiam ſucceſſione ex cauſa, & legitimam minuere.*

3 *Statutum fœminam excludens, duo facit, & quæ.*

4 *Dotatio patris ſemper præſumitur congrua, niſi appareat de magno exceſſu.*

5 *Differentia eſt, ſi ſtatutum excludat filiam mediante dote ſimpliciter, an vero dotem taxet, vel alicui taxandam committat, ſeu ſi ad alterius taxam ſe referat.*

6 *Qualiſcunque ſit taxa patris ſtatuit filiam contentam eſſe, negatque ſupplementum legitimæ.*

7 *Verba geminata ſuperfluere non debent, ſed ita intelligi, vt aliquid operentur.*

8 *Excluſa a ſucceſſione, non eſt excluſa a petitione legitimæ. Fallit vbi ſtat. vult dotatam eſſe contentam, neque quicquam vltra petere poſſe.*

9 *Qui non poteſt ſuccedere ab inteſtato, non poteſt venire ex cauſa teſtati contra voluntatem teſtatoris.*

10 *Legitimæ ſupplementum, quare, & a quo inductum ſuit & quibus id petere permiſſum.*

11 *Relatum ſi quando deficit etiam ſe referens ad illud.*

12 *Correlatiuorum vno deſtructo, deſtruitur & aliud.*

13 *Proniſio facta in vno extenditur ad aliud, quando ſe habet reſpectiue ad alterum.*

14 *Statutum corrigens in ſucceſſione, cenſetur corrigere in tutela.*

15 *Quando duo caſus æquiparantur vel commenſurantur al. antiqua per modum regulæ, lex ſuperueniens in vno trahitur ad alium.*

16 *Ratio legis, eſt anima legis.*

17 *Lex quamtuncumque in ſuo dicto ſpecialis, generaliter intelligitur.*

18 *Lex ſemper loquitur.*

19 *Statuta dicuntur ius commune illius loci.*

20 *L. omnimodo etiam facta fuit fauore filiorum & in quo.*

21 *Teſtandi facultas reſtringi non debet, ſed eſſe libera.*

22 *Matrimonium cum plena libertate confici debet, nec poteſt per pœnas & metum amiſſionis bonorum reſtringi.*

23 *Prætoris edictum, non admittit contra teſtamentum excluſos ab inteſtato.*

24 *Interpretatio ſumenda non eſt, qua alicui imputatur, quare inteſtatus deceſſerit.*

25 *Interpretatio quæ inſurgit ex regulis iuris communis, ineſt ſtat. de illa materia tangenti.*

26 *Argumentatio de ſpecialibus, admittenda non eſt.*

27 *Facilius poteſt quis excludi ex teſtamento, etiam in legitima, quam ei poſſit ſucceſſio negari.*

28 *In dubio fertur ſententia pro reo.*
Item pro poſſeſſore. eod. num.

29 *Dos vt debite conſtituatur, quæ conſiderentur, & quæ non.*

30 *Stante ſta. q fœminæ in domibus non ſuccedant, domus non computabuntur in hæreditate ad augendam earum legitimam.*

31 *In re præſeruata fœminis, maſculi legitimam petere non poſſunt.*

32 *In quibus quis vt hæres ſuccedere non poteſt, in eis legitimam petere nequit.*

1 OMnipotentis Dei, & glorioſæ virginis Marię nominibus inuocatis, & præſidio, †viſo ſtatuto inclytæ ciuitatis Taurini, ſub rubrica, qa filia maritata habens fratres, non poſſit, patre vel mre ab inteſtato decedēte, partē petere &c. viſoq; teſtō Sēpronij ciuis Taurinē. in quo inſtituit tres filias in dotib. & in florenis 50. pro benedictione paterna, & pro legitima &c. Ita q plus ēt ex cā legitimæ, petere nō poſſint. Dubitat, an Lucretia altera ex dictis filiab. poſſit admitti ad petitionem ſupplementi legitimæ. Et licet prima facie ardua, & quodāmodo inſolubilis videatur hæc quæſtio in gñe ſumpta, ſeu ſimplr, vt late per Soc. cō ſil. 150. & D. Philippum Corneum conſi. 290. 3. volu. Tamen deueniendo ad iſtū caſum, & iſtud ſtatutum in indiuiduo, videtur quæſtio iſta reddi clara, quod agi non poſſit ad ſupplementum legitimæ. Et moueor, quia communis opinio eſt,

2 †vt ſtatutum poſſit priuare filiam ſucceſſione ex cauſa, ſaltē mediantibus dotibus, & minuere legitimam, vt in propoſito per Io. de Imo. in l. Titio centum. §. Titio genero ff. de condi. & dem. dicentem quod hæc eſt cōis opinio. Pro cuius cōprobatione, quod ſit uera & cōis, memini multas concordātias cumulaſſe in tractatu meo de ſtatu. excludentibus fęminas a ſucceſſio. 1. artic. 1. q. cum ttibus ſequentibus quas longum eſſet tranſcribere. Et hæc opinio eſt de iure diuino, vt patet numeri. c. 27. quia filiæ admittantur ad ſucceſſionem ita demum, ſi fratres non extent, & plus dicitur in c. fi. quod ſi ſuccedunt, debeant capere maritum de agnatione ſeu tribu. Et videmus, quod ita obſeruat conſuetudo totius Italiæ, prout etiam dicit Bal. in l. cum lege. C. de epiſco. & cler. & vltra allegata ibi idem tenet Ang. conſ. 399. incip. conſultatio. & Romanus 334. incip. pro declaratione. cum concordātijs

3 infra allegandis. †Et hoc ſtatutum duo facit. primo enim fęminam excludit a ſucceſſione extante fratre. ſecundo, taxat id quod vult filiam habere poſſe, determinando quod filia debeat extantibus fratribus eſſe contenta dote ſibi per patrē data vel conſtituta. Quo caſu ſecundum Bal. in l. fi. verſi. ſed pone dictat ſtatutum. C. de dot. promiſ. in lec. noua. non poteſt filia agere etiam ad ſupplementum legitimæ ſeu dotis. Quia tunc ſtatuentes confiſi fuerūt de taxatione patris, & illius iudicio illam commiſerunt. quod fieri licet, ſecundum Pa. de Caſ conſ. 110. inci. ſuper primo quæſtio circa ſeptimū dubium, in antiquis, & conſ. 196. inci. in puncto, ſecundo dubio, 1. volu. in nouis, & in. conſi. 420. incipien. viſis & ponde-

4 ratis. cum ſeq. in 1. vol. ēt. in nouis. Dicens, † q ſemper patris dotatio pręſumitur congrua, niſi appareat de magno exceſſu. & ſequitur Ale. qñ maſculi ſunt inſtituti. conſ. 83. 4. volu. Et Lauren. in repc. §. cæterum. 22. col. ver. reperio autem. in ſti. de leg. agna. ſucc. & d. Fran. Cur. ſenior conſ. 44. inci. ſtatuto. Et ita vult ēt generalius Bal. in auth. res, quæ uerſi. quæro ſtatuto cauetur. C. cōia de leg. cum cōcor. alleg. in prædicto meo tract. de ſtatutis excludentibus fœminas a ſucceſ. in 9.

5 arti. 1. q. maxime in noua impreſſione. †Eſt ergo differentia, an ſtatutum excludat a ſucceſſione filiā mediante dote ſimpliciter, quo caſu poteſt ſubintelligi mediāte dote, ſm taxā legalem vſque ad legitimam, retenta opinione eorū, qui dotem talem eſſe debere dñt. An vero ſtatutum taxet dotem p ſe, vel p alium, cōmittēdo patri vel matri taxationē, ſeu referendo ſe ad taxā patris vel matris, vt in ppoſito. Quaſi perinde ſit ac ſi ſtatuentes ipſi taxaſſent, vt in regula iuris, Qui per alium facit &c. Nam dū ſtatutum vult filiam debere eſſe contentam dote data vel cōſtituta per patrem, approbat taxam patris, quæ poteſt eſſe correſpondens, & nō correſpō

6 dens taxę iuris communis. & ſic qualiſcunq; †ſit ipſa taxa patris, ſtatutum vult filiam debere eſſe contentam. quo caſu ceſſat petitio ſupplementi legitimæ, quam ſtatutum excludit, qa data tali petitione, offenderentur verba & mēs ſtatuti volentis attendi taxam paternam, cum petendo plus dote per patrem conſtituta, euidens ſit, q non ſit contenta conſtōne patris, prout ēt conſuluit Pau. de Caſt. conſ. 160. inci. ſi ſtatutum. in nouis. & ſequitur Bald. nouel. in tractatu dotiū. 6. parte. 16. q. & patet etiam ex deciſionibus præallegatis.

7 †Cęterum geminatio & accumulatio aliorū verborū poſitorum in dicto ſtatuto videtur prædicta comprobare, nam ſtatutum non tm excludit filiam dotatā a ſucceſſione, ſed ſubiungit, q non poſſit partem petere, quæ verba, ne ſint ſuperflua, debent intelligi in parte, quæ non ſit ſucceſsio. Quo caſu cēſetur etiam expreſſe excludi a legitima, vt eſt de mēte etiam tenentium partem contrariam prout patet in d. cōſil. Soc. 150. in prin. verſi. pro cuius opinione & patet ex tex. in l. ſcimus. in prin. vbi Bal. & Saly. ac Do. meus Laſ. in 3. not. cū concor. ibi alle. C. de inof. teſt. dicentes ex hoc q relictum fi-

8 lio pro parte ſua, dicitur relictum pro legitima. †Ex his concludo, q data etiam pro vera opin. q excluſa a ſucceſſione mediante dote, nō ſit excluſa a legitima, nec a dote cōgrua, quæ non cenſentureſſe minor legitima, tamen hæc concluſio non procedit, vbi ſtat. vult dotem eſſe iuxta taxam patris, & q filia dēat ea eſſe cōtēta, qa ea plus petēte, nō eſſet cōtēta,

ta, ꝯ diſpo. ſta. Quod pōt minuere legitimā, maxime in tali caſu, ſm cōem ſententiam. Item non procedit, vbi non tm̄ excludit̄ a ſucceſſione, ſed etiam a parte, ita ꝙ non poſſit petere etiam partem. Item, multo magis non procedit, qm̄ hæc omnia accumulantur. Non obſtat, ſi dicatur, ꝙ ſtatutū loquitur ab inteſtato, & nos ſumus in cā teſtati, qa reſponde tur, ꝙ aut iſta filia vult venire ex teſtō, & ſm tenorem teſtī, & nō pōt petere ſupplementum legitimæ, qa teſtator expreſſe prouidit ꝯ eā, vt ēt rōne legitimæ vltra petere nō poſſit, aut vult venire ꝯ teſtm̄, beneficio. l. omnimodo, cum l. ſeq. per quas ſtatuitur, ꝙ ſi pater relinquat filiæ minus legitima, poſ-
9 ſit agere ad ſupplementum. Et non poteſt, quia †regula eſt ꝙ filia & alia perſona, quæ non poteſt ſuccedere ab inteſtato, non poteſt venire ex cauſa teſtati contra voluntatem teſtato ris. Ita ꝙ ei nō debeatur legitima. l. poſthumus §. ſi quis ex ijs, & in prin. ff. de inof. teſt. & l. maximum vitium, verſic. cum enim per contrata. C. de lib. præter. & l. cum ex filio. ff. de uul gari. & pup. & l. non eſt ambigendum. §. 1. cum ibi notatis. ff. de bon. poſſ. ti. generali. l. 1. §. vocantur. ff. de contratab. vult Bart. in l. fi. ff. ad Tert. & communiter docto. in l. Gallus. §. & quid ſi tm̄ vbi Ale. ff. de lib. & poſth. & Ale. conſi. 68 incip. cir ca præmiſſa in 4. vol. Et eſt cōis opi. quam tenuerunt præſtan tiores doc. videlicet Bar. Bal. Ang. & Pa. de Ca. Ale. & Pau. in locis alleg. per Cor. in conſ. 290. inci. ardua in prin. ver. hinc eſt 5. vol. vbi dicit hanc opin. cōiter teneri per doc. & ibid. in ver. & ſm, vbi dicit, ꝙ in via deciſiua ita trāſiret. & Soc. d. cōſ. 150. ver. in ꝯrium, & in ver. ſuccedit, cum concordantib. ibi allegatis. & alijs accumulatis in tractatu meo de ſta excludē ti. fœminas a ſucceſſione. 9. arti. princ. 1. q. & in 10. art. prin. 4.
10 q quas non refero, propter euitandam prolixitatem, † tum ēt, quia tex. in d. l. omnimodo, per quem fuit inductum legi timæ ſupplementum, declarat illud fuiſſe inductū, vt fieret debitū ijs, qui teſtm̄ querelare aut quouiſmodo ſubuertere poterāt, & ꝙr ab inteſtato ſuccedere. Tum quia ipſum ſup lementum legitimæ fuit inuentum, vt ſuppleretur proportionabiliter ad id, in quo ſuccedi pōt ab inteſtato. l. quæ nu per C. de inof. teſt. quæ eſt poſt. l. omnimodo. hoc eſt vſq; ad quartam eius, in quo talis perſona eſſet ab inteſtato ſucceſ ſura, vt ibi. ita ꝙ non ſit dare legitimam, nec legitimæ ſup plementum, ſecundum diſpōnem ipſius. l. omnimodo. quæ adinuenit ſupplementum, ac regulariter, ubi nō eſt dare ſuc ceſſorem inteſtati, eſto ꝙ alibi dari poſſet in caſibus ſpeciali bus, ex quibus non licet inferre. l. quod vero ꝯ. ff. de legi. Et quia d l. omnimodo. reddit ſe claram in propoſito, iuncta.
11 l. quæ nuper. † Et quia ſi deficit relatum, deficit etiam ſe referens ad illud l in teſtō. la 1. ff. de condi. & dem. & l. fi. C. de fal. cau. adie. leg. & no. Bal. in l. inciuile. ff. de legi. ſicut etiam nō
12 eſt dare filium, vbi deficit pater, † quia deſtructo vno correlatiuorum, aliud deſtruit. l. fi. ff. de accep. & l. fi. C. de indi. vid. tol. cum ibi not. vbi hr̄, ꝙ hoc procedit etiā in materia correctiua, ſic & unum correlatiuorum aliud declarat & deter minat, ſm Ale. in l. generaliter. §. cum autem in fi. ff. de con
13 di. inſti † Et qm̄ vnum ſe habet reſpectiue ad aliud, prouiſio facta in uno, extenditur ad aliud, vt per Bal. in l. quamuis. C. de adul. facit. §. illud. inſti. pro ſocio. Simile patet in dote & dona ꝓp nup. quæ ſunt correſpectiua. Nam ſtatutum, uel im mutatum, aut correctum in vno intelligitur in alio. §. eſt aliud. cum glo. inſti. de dona & in auth. æqualitas. cum ſeq. & in corpore vnde ſumitur. in auth. de æqua. dot. Simile eſt
14 in ſucceſſione, & tutela, quæ correſpectipe pertinent, † ꝙ ſta tutum corrigens in ſucceſſione. cenſetur etiam corrigere in tutela, ut per Bar. in l. 1. ff. de legitimis tuto. & facit in §. ex ijs. in auth. de hære. quæ ab inteſt. defe. dum ibi dr̄, ꝙ qa iura no uiſſima corrigebant antiqua & per ea agnati erant in ſucceſ ſione adæquati cognatis, ꝯ iura antiqua, manifeſtum reddi-
tur, quid ſit de tutela dicendum, quaſi idem cenſeatur in tu
15 tela ſtatutum. Facit quod dixit Bar. in l. illud. C de ſac. ſan. ec. ꝙ ſtatutum immutans in uno commēſuratorum, cenſetur in alio immutare, ſuper quo plura adduci poſſent. Quod ſi dicatur, prout aliqui dicebant, ꝙ l. omnimodo cum l. ſeq lo quuntur in ijs, qui poterant ſuccedere de iure cōi, & qui po terāt inpugnare teſtm̄, uel querelare, ſm iura antiqua. Et nos loquimur in ea, q̄ uirtute noui iuris & ſtatuti non ſuccedit.
15 Rn̄detur, ꝙ hoc nihil obſtat, quia qm̄ † duo caſus æquiparanr̄, uel cōmenſurantur a l. antiqua per modum regulæ, ut in l. 1. ff. de leg. 1. & in l. 1. ff. de bo. poſ. ti. generali, prout eſt petitio ſupplementi, vel querela, quæ cōpetunt alias ſuccedēt̄ib. ab inteſtato, ſm iura antiqua, iurib. præalle. & d. l. omnimodo. Et quod ſupplemēt̄ū debetur reſpectiue ad ſucceſſionē inte ſtati. d. l. quæ nuper. C. eo. ti. tūc lex noua ſuperueniēs in vno trahitur ad aliud, vt patet in l. ſi quis ſeruo. C. de fur. iūcta. l. vt tm̄. ff. eo. Bar. in l. 2. ff. de le. 1. & in l. Marcellus. in prin. vbi alij. ff. ad Trebell. Salyc. in l. 2. vlt. colum. C. de noxali. & habetur late in auth. quas actiones. C. de ſacroſanc. Eccle Et aliter te-
nendo oportere dicere, quod quia ipſa. l. omnimodo, & l. quæ nuper. ac ipſa iura. C. loquūtur de ſupplemēto legitimæ ſecundū iura antiqua non habeant locū in legitima hodie immutata, ſecundum iura auth. tanquam de illa non loquā tur, ſed de antiqua. Et ſic ipſę leges hodie redderent̄ inutiles, vnde iſta conſideratio eſt verbalis, & gratia diſputationis tā tum, meretur in medium adduci, & non deciſiue, vt etiam dixit Cor. d. conſi. 290. Cęterū ratio. l. eſt anima legis. l. adige-
16 re. §. q̄uis. ff de iure patronat. l. illud. ff ad l. Aquiliam, cum ſi. ſed ex tex. in l. omnimodo, apparet qđ illa lex facta fuit principaliter vt eſſet prouiſum voluntati teſtantium, ne teſtamē ta ſubuerterentur per eos, qui alias poterant ſubuertere. Igi tureſto quod lex iſta loqueretur de ſubuerſione, quę poterat fieri ſm illa tpa, quia tm̄ ratio eſt generalis, ne teſtamēta ſub-
17 uertantur ꝓp eos, qui poterāt ea ad cauſam inteſtati reduce re & ſuccedere, † merito debet lex, quantumcunque in ſui di cto ſpecialis, generaliter intelligi. l. regula. §. qui ignorauit. ff. de iuris & facti ignoran. l. cum pater. §. dulciſſimis. cū cōcor. ff. de legat. ſecundo. Vbi patet, quod ratio generalis maxime expreſſa ampliat dictum, & extendit ad limites rationis. Itē ſecundū textum ibi in principio, in uerbo, omnimodo, & in verbo, innumerabilem occaſionem, facta ſunt propter oēm modum, per quem poſſet fieri ſubuerſio teſtamētorum. Nā ita important ipſa verba, vt per Alex. in l. precibus. C. de im-
pube. & alijs ſubſtitut. vnde licet lex illa loquatur in ſubuer-
ſione illorū temporū, cum alia, tunc non inueniretur, nō eſt præſumendum, quod lex ad illam voluerit ſe reſtringere, ꝯ verba præfationis. l. fi. cum materia. ff. de hæredib. inſtituen.
18 † Et quia lex ſemper loquitur l. Arriani. C. de hæreti. vbi Bar. allegans ad hoc omnes authenticas, quæ incipiunt, hodie Et inſuper poteſt ille tex. intelligi de ſubuerſione, quę fieri pote rat ex prioribus legibus, vel actionibus, hoc eſt tam iuris ci-
19 uilis, quam legib. municipalibus, ſi quæ erāt, † cum ſta. dican tur ius commune illius loci. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iu. & omni tempore fuerint ſtat. excludentia fœminas propter agnatos. §. item vetuſtas. inſti. de hæreditatibus, quæ ab inte. defe. & §. cęterum. iuſti. de legitima agnat. ſucceſſ. iuncto eo, quod habetur. Numeri. 122. & demonſtrat experientia. Inſu
20 per placeat aduerrere, quod d. l. omnimodo, etiam facta fuit fauore filiorum, quibus legitima debetur, ut patet in ipſa l. Sed ſic eſt, quod ſi diceremus per dictam. l. admitti filiam ex cluſam a ſta. a ſucceſſione ab inteſtato, ad petendum ſupple mentum legitimę, condito teſtamento, hoc cederet in odiū filiarum, quia pater hoc videns, qui in mente ſua ſtatuiſſet fi liæ aliquid relinquere minus legitima, vel deceder et inteſta tus, & ſic filia nihil haberet eius, quod pater relinquere ſta-
tuiſſet, vel ipſam in teſtamento præteriret, quo caſu ſecun-
dum communem opinionem nonpoſſet dici teſtamentum nullum, vt fuit ſupra probatum, & d. l. omnimodo. facta in fauorem, redundaret in odium, contra. l. quod fauore. C. de
21 legi. & l. nulla. ff. eo. cum ſua materia. Inſuper non eſt ſumen da via reſtringendi facultatem teſtandi, quæ debet eſſe libe ra. l. 1. C. de ſacroſan. eccl. quę profecto reſtringeretur, ſi ex-
cluſa ab inteſtato poſſet plus petere, tanquam ſibi foret in te ſtamento relictum, & quia præſtaret occaſionem decedendi
22 di ab inteſtato. † Simile dicimus in matrimonio, quod cum plena libertate confici debet, quia per pœnas & metum amiſſionis bonorum, non poteſt eius libertas reſtringi, vt ha betur in c. gemma. de ſpon. & in l. Titia. ff. de verbor. obliga. cæterum. Simile uidemus in edicto prætoris, cui ſtat. æquipa ratur, vt per do. in l. 3. §. hęc verba. ff. de neg. geſ. arguentes ex
23 illo edicto ad ſtat. † nam videmus, quod edictum prætoris non admittit contra teſtamentum excluſos ab inteſtato. d. l. 1. § vocantur. ff. de bonorum poſſeſſione. con. tab. facit l. non eſt ambigendum. §. vbicūq; ff. de bo. poſ. tit. generali. Cæte-
24 rum pro hac opinione facit, † quia non debet ſumi interpre tatio, quod alicui ſit imputandum cur inteſtatus non deceſ-
ſerit, vt dicit tex. in l. poſthumus, in princip. ff. de inoffic. teſta
25 ment. prout hic fieret, ſi teneremus contrariam opin. † Et in-
terpretatio, quæ inſurgit ex regulis iuris communis, ineſt ſta tuto de illa materia tangenti, vt per Bartol. & doctor. in l. 1 in princip. ff. ad l. Falcidiam, vbi late Alex. & Bartol. in l. om-
nes populi. in 6. q. prin. ff de iuſti. & iur. quia ſtatuta recipiunt interpretationem paſſiuam a iure communi, ita quod ea quæ ſunt de natura actus, ſecūdum iuris communis diſpoſi-
tionem, vel traduntur pro regula, in ſunt, aut ſubintelligun-
tur, in ſta. de tali materia diſponente, & ſecundum ius com-
mune excluſus ab inteſtato, non admittitur ꝯ voluntatē te-
ſtatoris. Nec eſt alicui imputandū cur inteſtatus nō deceſſe-
rit. Item dicere ꝙ ſit imputandum patri, qui voluit aliquid fi liæ relinquere, quæ poterat nō relinquere, eſt penitus abſur-
dum & ꝯ l. 1. ſ. allegatam C. de ſac. ſan. eccl. Et quia doc. tenē
26 tes contrariam opi pro. maiori parte † arguunt de caſib. ſpe-
cialibus, non eſt admittenda talis argumētatio, vt dicit tex.

in

27 in l.q̃ vero.ff.de legi. Et prædicta fortius procedunt, quia † facilius quis poteſt excludi ex teſtamẽto, etiam in legitia, quã ei poſſit ſucceſſio ab inteſtato denegari l.in arenam.cum ibi
28 not.C.de inof.teſt.† Et ſi præſupponamus caſum diſputabilem, eſt in dubio ferenda ſententia pro reo c. cum ſint partium iura obſcura &c.de reg.iur.in 6.l.fauorabiliores.ff.eo.l. Arrianus cum ibi no.ff.de actio.& oblig.eſt gl.in c.in noſtra. de teſti.cum multis concor.Item & pro poſſeſſore, vt regula, in pari.de reg.iur.in 6.& per gl.in c.Michael.de filijs preſbyterorum.facit.§ commodum.cum ibi notatis.inſti.de in-
29 terdic.cum ſi.† Inſuper communis opinio eſt, quod ſufficiat dotem eſſe ſecundum conſuetudinem regionis, vel patriæ, non habita commenſuratione ad legitimam, ſi de tali conſuetudine poſſet apparere, prout communiter in iſtis partibus apparet, ut per multorum doctorum authoritates probaui in d.meo tractatu in 9.artic 1.q.vbi retuli alios tenere, quod atiam attendenda ſit conſuetudo familiæ, quantitas patrimonij,& numerus liberorum, prout late videri poteſt in ipſo tractatu, in noua impreſsione,& ſecũdum tales qualitates ſentio hanc dotem fuiſſe per omnia cõgruam. Et Magnifici Domini Iudices debent multum aduertere, ne aliter interpretando, publicam lędant vtilitatem, & forte ſucceſſorum ſuorum, quorum dentes facile obſtupeſcent, ſi parentes uuas comedent accerbas. Cęterum quia extantib. agna-
30 tis fęminæ virtute alterius † ſtatuti prędictę ciuitatis non ſuccedunt in domibus, certum eſt, quod domus quo ad eas non computantur in hæreditate adaugendum legitimã, & quod in eis legitimam petere nõ poteſt iſta filia, & econtra, quod
31 † in re præſeruata filiæ, maſculi legitimam petere non poſſunt, quia vbi non datur ſucceſsio hęreditaria, in illis non cadit legitima, vt per gl.cum Bal.& Ang.ac Fulg.in l.Papinianus.§.vnde ſi quis & Ang.in §.quarta.ff.de inoffic.teſtamen. idem volunt Angel.& Imol.in l.plane. §.ſi duobus. ff.de le-
32 gat.primo, Facit, quod dicimus de feudo & emphyteoſi.† In quibus, qui vt hæres ſuccedere non poteſt, quod talis in eis non poſsit petere legitimam, ſecundum communem opinionem, de qua per Alexandrum in l.ſi patroni.in princ.ff. ad Treb.& conſil.38.in vltimo vol.& alibi. Ad idem faciunt fundamenta pro alio ſta .contra filiam allegata, & tanto magis, quia hoc ſtat.fortius eſt primo, quia excludit filias a ſucceſsione domorum, propter agnatos,& primum propter fratres tantum. Item primum excludit filias dotatas, ſeu verius maritatas. Iſtud autem generaliter excludit etiam non maritatas. Laus Deo, & virgini glorioſiſsimæ. Albert.Brunus.

FINIS.

S.E-

Source : BIU Cujas

SEQVITVR TRACT. SVPER EADEM MATERIA editus per Mag. I.V.D. & militem, D. Georgium Natam, ciuem Astensem,

SVMPTVS EX IN REPETITIONE SVA. CAP. QVAMVIS. DE PACTIS. IN SEXTO. IN VLT. PARTE.

Præfatio.

HVnc Tractat. diuido in quatuor principales quæst.

In quarum prima dicetur de essentia, seu qualitate decreti, seu statuti.

In secunda, quæ personæ excludantur virtute dicti decreti seu statuti.

In tertia, quæ personæ excludant filiam dotatã.

In quarta, a cuius successione, a quibus bonis, & a quo iure excludantur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum fœminarum exclusiuum, an valeat.*
2 *Statutum dotatam excludens, videtur voluisse dotem succedere loco legitimæ, & dotis contemplatione eam excludere.*
3 *Legitima non est, nisi quædam portio congrue taxata. Et dicitur bonorum subsidium. ibid.*
4 *Filia licet in totum exclusa sit a successione paterna potest tamen contra patrem & fratres agere, vt eam dotent. Idem ad alimenta. ibidem.*
5 *Filia exclusa a successione, non intelligitur exclusa a dote, vel alimentis, cũ diuersa sint. & nu. 13.*
6 *Legitima filij, an in totum tolli potest per statutum. & nu. 1.*
7 *Legitima debita parenti in bonis filij, in totum tolli potest per statutum.*
8 *Legitima non debetur patri in bonis filij naturali iure, sed ciuili & positiuo*
9 *Filia exclusa per statutum, quia dotata, an possit agere ad legitimam, vel eius supplementum. & nu. 13.*
10 *Argumentum de pacto ad statutum, an valeat. & quomodo. numero 12. in fi.*
11 *Filla licet per pactum vel renuntiationem exclusa. non præsumitur renuntiasse legitimę. Ideo ad eam admmittitur.*
12 *Filiæ per statutum exclusæ, an aliqua debeatur legitima, & an in eius locum dos succedat. & nu. 13.*
13 *Filia exclusa per statutum licet non possit agere ad legitimam vel eius supplementum, incongrue tamen dotata agit, vt congrue dotetur.*
14 *Statutum loquens de dotata, & sic de dote, debet intelligi de congrua. fallit ibidem.*
15 *Statutum fœminarum exclusiuum, an dicatur ius ciuile, vel prætorium. & quando,*
16 *Statutum hoc an dicatur odiosum, an fauorabile.*
17 *Filia exclusa, dicitur quodammodo exhæredata.*
18 *Eequitas est vocare descendentes ad hæreditatem paternam.*
19 *Bonum est argumentum a tacita mente Statuentium. Mens, & ratio statuti, idem est. ibid.*
20 *Masculorum tantum est, iniuriam defuncti & actiue & passiue propulsare, non fœminarum. fallit nu. 12.*
21 *Pacem facere eum exbanniendo, non potest fœmina, quandiu supersint masculi.*
22 *Fœminæ permissa est vindicta iudicialis.*
23 *Pacem facere debens cum hæredibus defuncti, ita debet facere cum muliere sicut cum masculo, & quomodo capiatur inimicitia. ibid.*
24 *Per diuitias conseruatur honestas familiarum, quæ perit per inopiam.*
25 *Egestate iordentibus, mors est solatium, & vita supplicium.*
26 *Statutum mentionem non faciens de masculis, an eorum fauore dicatur factum.*
27 *Stat. in dubio debet intelligi propter fauorem, & non propter odium.*
28 *Stat. fœminas excludens propter sexum, quomodo cognoscatur odiosum, & fauore agnatorum fauorabile.*
29 *Stat. & odium & fauorem continens, an dicatur fauorabile.*
30 *Legum est proprium, aliquos vocare ad hæreditatem, & alios excludere.*
31 *Stat. in loco non dicitur dispensatio, sed ius commune.*
32 *Legitima an sit de iure naturali, an de iure ciuili, & a quo formam habuit ibidem.*

Quæst. PRIMA.

1 CIrca primam principalem quęstionem. Primo quęro, †an dictum statut. valeat, concludo, quod sic, quia per statutum potest in totum tolli legitima debita filio in bonis patris, vt disputauit Richar. Malumbra. & sequitur Dyn. in regula, indultũ lib. 6. Cy. in l. sancimus. C. de nup. Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condition. & demonstr. Angel. in l. Papi. §. quarta. ff. de inoffic. testam. Rayn. de forli. & Dom. Signorolus in suo consilio, quod incipit detestãda. Panorm. in suo consi. 76. incip. quidam decessit in ætate infantili, vbi dicit in fi. quod communior opi. ita tenet saltem existente causa legitima, & causa legitima est fauor masculorum, & agnationis, de quo per Ioan. And. in addi. Spec. super rub. de succes. ab intest. per Dom. de Rota in dec. 18. quæ incipit. Item fuit dubitatum, & in relationibus positum per doc. in c. Raynutius. s̃. de testam. vbi optimus text. ibi secundum consuetudinem, &c. per Bald. in l. cum lege. C. de episc. & cler. in l. fi. §. filium autem. C. de bon. quę lib. per Ludou. in consil. 32. quod incipit, visa municipali constitutione, & in consi. 16. incipiente, viso themate consultationis, & in consilio 134. quod incipit, pro declaratione, plenius per Bal. in l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iure. Ergo a fortiori valebit statu-
2 tum excludens filiam dotatam, †quasi tunc voluerit dotem succedere loco legitimæ, & dotis contemplatione filiam excludere a successione. Facit. l. qui volebat. C. de hæred. instit.
3 Secundo facit ratio †quia legitima non est, nisi quædam portio congrue a leg. taxata, auth. nouissima. C. de inofficio. test. & dicitur esse bonorum subsidium. Sed hęc filia dotata satis habet subsidium, & dotis & mariti. l. 1. C. vnde vir & vxor. ergo tale decretum de iure valet. Tertio plus dixit Bal. in d. l. cum lege, quod statutum excludens fœminas, vt masculus totum habeat, valet, & ita dicit consuetudine comprobari. Quod etiam ipse sequitur in l. cunctos populos, in lec. in ver sic. ꝙñr quæritur. C. de summa trinita. & fi. cath. Pro qua sententia adde rationem, quam posui. s̃. eadem quęstione in articulo, an istud statutum sit fauorabile, in fine, & ita videtur tenendum, licet ipse Bal. in d. l. cunctos populos, in repetitione in versic. sed pone quod statutum, &c. dicat ita demum valere statutum, si filia sit dotata tali dote, ex qua possit sustentari. De quo etiam per eum in c. cum tanto. s̃. de consue. & in c. si proponente. s̃. de rescrip. sed forte minus bene loqui
4 tur, quia licet † filia sit in totum exclusa a successione paterna, potest tamen agere contra patrem vel fratres, vt eam dotent, per l. fi. C. de dotis promis. & l. qui liberos. ff. de ritu nup.
5 Similiter agere potest ad alimenta, quia† ista sunt diuersa, s. successio paterna, dos, & alimenta, ergo filia exclusa a successione, non intelligitur exclusa a dote vel alimentis, argu. l. si domus. ff. de ser. vr. præd. & l. si mihi. ff. de ser. ru. præ. facit qđ not. Angel. in l. Modestinus. ff. de sol. Imol. in l. stipulatio hoc modo cõcepta. ff. de verbli. ob. & expresse hoc tenet Bal. in d. l. cunctos populos in repetitione in versic. vnde si statutum prohibet &c. probatur ex auth. si qua mulier secundam vnã lect. C. de sacrosan. eccl. & faciunt quę dixi. s̃. circa principiũ
6 huius decre. † Aduerte tamen circa prædicta, ꝙ licet communior opinio teneat per ta. posse in totum tolli legitimam
7 filij, tñ aliqualis de hoc est dubitatio inter doct. † Quod tñ ad legitimam debitam parenti in bonis filij, nulla est dubitatio quin illa possit in totum per statutũ tolli, ita determinat Bal. in l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iur. quã sequitur Lud. in cõ si. 32. quod incip. visa municipali constitutione. Facit ratio,
8 quia talis legitima no vr debita de iure naturali, sed de iure ciuili & positiuo, vt probatur in l. de emãcipatis. C. de le. hær. per quam colligit ibi Bart. quod parentem succedere filio,
9 non est de iure naturali, sed potius ciuili & positiuo, † An autem filia dotata sic per statutum exclusa possit agere ad legi
10 timam, vel eius supplementum, videtur quod sic, quia bonũ est argumentum de pacto ad statutum, vt quod fieri nõ potest per pactum, non possit per statutum, vt est glos. no. in ru

bri.

Source : BIU Cujas

bri.C.de decretis decurio.lib.10.& in l.cum te. & in l.nō im-
11 poſsibile.ff.de pac.ſed†per pactum vel renuntiationem filia
excluſa admittitur ad petitionem legitimæ, cui non præſu-
mitur renuntiaſſe.l.ſi qñ.§.illud.C.de in,of.teſta.& ſ.dixi ple-
ne circa principium decre.in quinta, limitatione. Ergo eo
dem modo non præſumitur ſtatutum excludere filiam a le-
gitima.Contrarium tenet Bart.in l.Titio centum.§.Titio ge
12 nero.ff.de conditionib.& dem.dicens,quod filiæ† excluſæ p
ſtatutum nulla debetur legitima,nec dos in eius locum ſuc
cedit.Probatur,quia doti conditio imponi poteſt,puta ſi ma
ritabitur, quæ non poſſet in legitima, & Bart.ſequitur Pa. de
Caſt.in.conſi.ſuo 108.incip.ſuper primo quæſito,& in conſi.
197.quod incipit,in caſu præſenti clarius.in cōſ.118.in prin.
inci.ſi domina.Corne. in conſi.230.in prin.quod incipit,pro
pleniori reſponſione, & conſil..345.quod incipit,ſuper pun
cto,quo quæritur.Ludouic.in conſilio 16.quod incipit, viſo
themate, clariusBal.in quodam conſilio cui ſubſcripſerunt
Franciſcus de albergotis & Pet.de Vbal.frater.Bald.& Bald.
in l.ſi defunctus.C.de ſuis & le.Pet.de Anch.in conſ.48.Nec
ob.d.§.generaliter quia loquitur in pacto,nos in ſtatuto,cu-
ius maior eſt authoritas & potentia, vt inquit Bart. in d.l.nō
impoſſibile.& in l.oēs populi.ff.de iuſt.& iu.&Bal.in l.de qui
bus.ff.de legi.gl.in l neq; pignus.ff.de reg.iur.Io.And.in c.fi.
ſ.de conſuet.reprobans gl.in d.Rub.de quo etiam per Bald.
in l.ſi cautione,in finali quæſtione.C.de non num. pecun.in
l.1.C.quæ ſit lon.conſue.in d.l.Titio centum.§.2.in l.1.C.cō-
minat.vel epiſtolas, vel dic affirmatiue valet argumentum
de pacto ad ſtatutum,ſed nō negatiue, vt dicit Imo.in l.alia.
13 §.eleganter.ff.ſol.matr.& facit tex.in l.fi.C.de fideiuſſ.†Ad
uerte tñ,ꝙ licet filia excluſa per ſtatutum &c.non poſſit age
re ad legitimam vel eius ſupplementum, qñ tñ eſſet incon-
grue dotata,poſſet agere vt congruæ arbitrio boni viri dote
tur.Ita eleganter Bal.in l.fi.C.de dot.promiſ.per tex.in l.ſi fi-
14 liæ.ff. de leg.3.Et facit,eo quia†ſtatutum loquens de filia do
tata, & ſic de dote, debet intelligi de congrue dotata,arg.l.
cum poſt.§.gener.ff.de iure dotium.Facit,quod notat Imo.
in c.accedens.ſ.de procura. Fallit, vbi ſtatutum diceret, ꝙ
deberet filia eſſe contenta dote data, vel promiſſa a patre,
ſm Bald.in d.l.fi.argum.l.qui volebat.ff.de hæred.inſt.quod
etiam clarius voluit ipſe Bal.in auth.res quæ. C.communia
de leg.dicens ita conſuetudine comprobari,quia licet ſtatu
tum ſit durum,cum tamen non ſit contra bonos mores, eſt
ſeruandum.l.proſpexit.ff.qui & a quibus. c.ſcriptum 6.q.ter
tia,facit quod no.in l.baliſta.ff.ad Trebel.quod tene menti.
15 Secundo quero,†an tale ſtatutum ſeu decretum dicatur ius
ciuile,vel prætorium, Conclude, ꝙ ſi fuit factum a ſummo
principe,dicitur ius ciuile. Si ab inferiore, dicitur ius præto-
rium,quia quicquid ſtatuitur ab inferioribus,dicitur ius prę
torium l ius autem ciuile.§.1.ff.de iuſti.& iur.no.Barto.in l.
1.in fi. ff.de bonor.poſſ. dicens, ꝙ ſi ex conſtitutione Ducis,
Marchionis,Comitis vel inferioris a principe, hæreditas de
feratur,neceſſaria eſt bonorum poſ.quia ipſa conſtitutio eſt
ius prætorium,& cōiter agnitio bonorum poſſeſſionis fiēda
eſt intra centū dies,& coram iudice.Idem voluit Bar. in l.5.
in princip.ff.de verbo.obl & Bal.in rub. C.qui admit. Fallit,
vbi dux vel cōditor ſtatuti haberet dignitatem perpetuam,
& ad ſuos deſcendentes tranſmiſsibilem, nam tunc eius cō
ſtitutio pro lege perpetua ſeruanda eſt, ſm Bar.in d.l.omnes
populi.in prima.q.principali.ver.4,quæro,& Ang.in d.l.5.in
princ.de quo artic.ibi vide per Imo.& Ludo.per Bart.in l.fi.
ff.de pęnis.in l.2.§.fi.ff.pro emptore.Bal.in l.receptitia. C.de
conſti.pecu.Facit, quod notat.Ioan. And. in c. fin. de appel.
16 lib.6.Tertio quæro, † an dictum ſtatutum dicatur odioſum
vel fauorabile, videtur ꝙ odioſum,quia excludere filiam,&
alios vocare ad ſucceſsionem paternam,eſt odium nutrire
inter deſcendētes,contra.l.illam.C.de collationib. & l.cum
oportet.§.fi.C.de bon. quæ lib. Secundo,quia dicitur ad Ga-
latas quarto.Si filius.ergo hæres.no.gl.in l.ſi cum dotem. §.
17 tranſgrediamur.ff.de acq.hær.Tertio,†quia filia ſic excluſa,
dicitur quodammodo ex hæredata. l.qui volebat. ff. de hęr.
inſti.ſed exhæredatio eſt odioſa.l.cum quidam.ff.de liber. &
poſthu.l.quidam cum filium.ff.de verb.obli.ergo &c. Quar-
to,irrationabilis fauor,eſt odium.l. maximum vitium.C.de
liber.præt. Quinto tale ſtatutum correctorium eſt iuris cōis
ex quo filiam priuat ſucceſsione paterna ſibi debita, vel qua
ſi.l.fi.C.de codicil.& l.fi.§.1 C.de curato. fu. cum ſi. ergo &c.
18 Sexto,†æquitas eſt vocare deſcendentes ad hæreditatem pa
ternam.l.ſi defunctus.C.de leg. here.ergo excludere, eſt ini-
quum. Septimo,tale ſtatutum dicitur accuſare naturam, ꝙ
fœminas & non maſculos genuerit, contra d.l.maximum,
vitium, & hanc partem tenet Bart. in l.cunctos, populos, in
verſic.6.videndum.C.de ſumma trin. Pe.Iac.de Ra.& Cy.in
l.non ſine.C.de bonis,quæ lib.& Bal.in auth.res,quę C.com
munia de leg.& idem ſentit in l.2.C.qui ad liber. peruenire
non poſſunt.Ipſe tñ Bald.in d.l.ſi defunctus.allegat Bar. in l.
liberorum.ff.de ver.ſigni.dicentem, ꝙ huius ſtatuti nulla po
teſt aſſigari rō,ſed minus bene, per ỹ. dicenda. Contrarium
19 l.ꝙ imo ſit fauorabile, probatur, nam†bonum eſt ar.a taci-
ta mente ſtatūentiū.l.milites agrum.ff.de teſta.mil.qa mens
& rō ſtatuti idem eſt, ſicut in homine idem eſt mens & rō.
Ita Bal.in d.l.maximum vitium.facit gl. in l. tale pactum.§.
fi.ff.de pac.Tertio mens ſtatuentium,quæ colligitur ex con
ſuetudine locorum, vbi ſunt talia ſtatuta. l. ſi ſeruus pluriū.
§.1.ff.de leg.1.l.3.& l.Labeo.ff.de ſuppellec.leg. l.cum de la-
nionis.§.aſinam.ff.de fun.inſtru. vr ſumere rationem ex eo,
quia apud maſculos remanent fere omnia onera defuncto-
rum,ergo æquum eſt ꝙ remaneant & commoda.l.ſm natu
20 ram.ff.de reg.iur.†Patet primo,quia quo ad maſculos ſolū p
tinet ꝓpulſatio iniuriæ defuncti actiue & paſſiue, filia enim
fœmina faidam leuare non poteſt.i.iniuriam propulſare,vt
dicit not.glo.in c.1.an mutus vel imperfec.& c.1.§ hoc autē.
qui feu.dare poſ.in vſi.feu.quæ vult, ꝙ de iure Longobardo-
rum filia fęmina non ſuccedebat patri.Et per illam glo. dñt
Bal.& Ang.in l.4.§.Cato ff.de verb.obli.& Bald.in l.Titia.§.
Lucius.ff. de leg.2.& in l.pro hęrede §.fi. ubi etiam per Ang.
21 ff.de acq.hęr.ꝙ†ſi ſtatutum diſponat bannitum non debere
exbanniri,niſi prius habita pace cum hæredibus defuncti, ꝙ
filia fœmina non poteſt pacem habere de nece patris, quia
hoc tātum pertinet ad maſculos,quod eſt verum, maſculis
extantibus.ſecus illis non extantibus, vt dicit Imo. in l. ſi fi-
lius,qui patri.ff.de vulgari.& pup.Ludouic.tamen in d.§.ca
to.reprobat gl.in d.§.hoc autem.primo,quia conſuetudo il-
la Longobardorum non debet extendi ad conſequētias.Se-
cundo,quia fęminæ & mulieri licet prohibeatur proſecutio
22 iniurię belli,duelli,vel manu forti,†tamen permiſſa eſt vin
dicta iudicialis.l.ſororem.C.de ijs,quibus ut indig.l.ſi fœmi-
nę.C.ad Turpil.l.non ignorat.C.qui ac. non poſ.§. cōſequēs.
inſtitu. de ſuſpect.tutoribus.Tertio adducit tex. ſingularem
in l.1.§.potuiſſet.ff.ad Sylla.vbi mulier ancilla ita vendicat
necem patroni,ſicut ſeruus. Quarto iſtud non reperitur ſcri
ptum inter caſus,in quibus eſt deterior conditio mulierum
de quibus in l.in multis.ff.de ſtatu homin.Sed aduerte, quia
Ange.conſ.48.refert ſe hanc quæſtionem habuiſſe de facto,
& pro dictis glo.dicit eſſe caſum in l.fi.§.vltro.ff. qui petant
tuto.ibi,virilis animi &c.Sed dicit dictas gloſ. intelligendas
in defenſione extraiudiciali. ſecus in iudiciali. per dictam
l.ſororem. Item aduerte, quia contra dictas gloſ. ſcilicet
quod imo inimicitia cadat in muliere,tex.eſt in l.1.C.de ijs,
qui ſe deferunt.lib.10.ibi, mulieri pariter inimicus. Ex quo
23 infert ibi Ang.†quod debens habere pacem cum hæredibus
defuncti,ita debet habere cū muliere,ſicut cū maſculo.Nec
obſtat quod dicitur in Lombarda,quia ſecundum eum, ini
micitia capitur dupliciter.Vno modo,prout concernit ran-
corem animi,& ita cadit in muliere. Secundo,prout cōcer-
nit actum extrinſecum & violētum, prout eſt arma portare
& de iniuria vindictam petere, vel duellum,& iſta nō cadit
in muliere.& Ange.ſequitur Io.de Ana.in c. cum oporteat.
de accuſa Modo in propoſito cū tale onus ſaltem vindictæ
violentæ ſpectet ad maſculos,ſtatutum excludens fœminā
a ſucceſſione paterna,tanquam recompēſans dictum onus,
dicitur fauorabile. Secundo hoc confirmo, quia tale ſtatu-
tum concernit publicam vtilitatem, quæ requirit honeſta-
tem in ſingulis familijs conſeruari l. prima.§. ſed ſi hæres. ff.
24 de ven.inſpicien.l.ſuper ſtatu.C.de quæſtio.†Conſtat autem
quod diuitijs conſeruatur honeſtas familiarum, quæ perit
propter inopiam §.ſancimus.in authen.de teſti.l.3.in princ.
ff.de teſtib.l.1.ff.de cuſto.reorum.in authen.de defen.ciui.in
princ.in auth.vt omnes obe. iudi.l.ſi creditores. ff. de priuil.
cre.l.pietatis.C.de ſuſpect. tutorib. Sunt enim diuitię maxi-
mo adiumento honeſtati familiæ iuxta illud Ouidij de fa-
ſtis,In pretio pretium nunc eſt,dant cenſus honores.Cenſus
amicitias,pauper vbique iacet.Nam propter diuitias homi-
mines redduntur nobiliores,vt dicit Inno.in c. ſedes apoſto
lica.ſupra de reſcriptis.facit l.honori.§. de honorib.ff.de mu
nerib.& honoribus,pauperes enim & miſeri cito fluxibiles
ſunt,vt dicit Philoſophus.& probatur in l.3.in prin.ff. de te-
25 ſtib.†Et egeſtate ſordentibus,mors eſt ſolatium,& vita ſup-
plicium.l.qſquis. C.ad l.Iul.Maieſt.& dr eccleſiaſtici 40.me-
lius eſt mori,quam indigere.Nam vita eius eſt in cogitatio-
ne victus.vnde cum appellatione familiæ, veniat agnatio l.
pronuntiatio.in princ.ff.de verb.ſigni.& agnatio conſeruet
per maſculos.l.familiæ.ff.eod. tit.ad publicam pertinet vtili
tatem,vt prolem maſculinam concomittentur paternæ di-
uitiæ,cum per eam conſeruetur memoria æterna aſcenden
tium l.liberorum.ff.de ver.ſig.inſti.quibus modis ius patrię.
pot.ſol.§.1.l.& quia.ff.de interro.actio. Tertio tale ſtatutum
limitatur ius legis 12.tab.per quod agnati præferebantur co
gnatis,& maſculi fęminis,inſti.ad Tertur.in prin. & inſti. de
hæred.

Source : BIU Cujas

hæred.quæ ab inteſtato.§.item vetuſtas.Et hanc partem ſcilicet quod tale ſtatutum ſit fauorabile,tenet Iac. de Aret. in quæſtione diſputata,quæ incipit,ſtatuto, vel conſuetudine. ſequitur Io. And.in addi. Specu.ſuper rub. de ſucceſſione ab inteſta.in aditione,quæ incipit, eſt ſciendum, quod Iaco. de Aret.Angel.in d.l.quiſquis.vbi dicit hoc ſtatutū eſſe æquiſſimum.& in quæſtione diſputata. nobilis quidam gener. & in conſi.ſuo 67.Cynus in l.1.C.de adul.Ludouic.in cōſ.411. incipiente,quatuor ſunt.& in conſi.16.quod incipit viſo themate.Bald.in l.ſi vero.ff.de legibus.habetur per Paulum de Caſt.in conſi.334.quod incipit,primus caſus, dicentem non eſſe nouum naturali æquitati derogari per naturalem æquitatem,per l.primam.ff.de vſucapionibus.& per l.ita vulneratus.ff.ad l.Aquil.allegat etiam Bal.in l.certum.C.vnde legi.dicentem tale ſtatutum eſſe bonum,ſed non æquæ bonū propter publicam vtilitatem,& iſtud non inconuenit,quod aliquid ſit bonum,ſed nō æquum,vel æque bonum vt dicit glo.in l.1.circa prin.ff.de iuſt.& iur.ergo dictum ſtatutum factum fauore maſculorum,dī fauorabile.& hanc credo cōmunem opinio.quam etiam tenet Bal.in l.maximum vitiū
26 C.de lib.præte Sed nota†quod licet ſtatutum non faciat mētionem de maſculis,tamen eorum fauore dicitur factū ſecundum Bald.in l.peto.ff.de lega.2.Ludo.in conſi.411.Bart. in l.1.§.filium.ff.de contratab.Et hanc partem videtur etiā tenere Lapus in ſua allegatione 103.ſecundum ordinē meū quæ incip.in quæſtione.circa princi.Sed aduerte, quia Bald. varie loquitur in hoc arti.nam in l.2.C.de in ius vocan.dicit tale ſtatutum reſpectu maſculorum fauorabile,reſpectu fœminarum odioſum per glo.ibi ſecundo.Bald.in l.1.in fi.C.de ſecun.nup.dicit quod aut quis excluditur propter delictum & malos mores,& hoc eſt odioſum. Si vero excluditur propter prærogatiuam,& honorem alterius, puta maſculorum eſt fauorabile.& circa hoc debet ponderari intentio ſtatuentis,an principaliter ſtatuerit propter fauorē,an propter odiū l.ſi quis nec cauſam.ff.ſi certum pet.l.qui exceptionem.ff.de condict.indebi.Pro quo dico eſſe gl.in c.ſciant cūcti.in verſ. alius.de electio. lib.6 in c.ſtatutum.in verbo, enumerandæ. de præben.eo lib.& in c.ſi propter.in verbo, primi anni. de
27 reſcrip. eo.lib.& vbique notat Gemi †in dubio tamen debet intelligi non propter odium ſtatutum, ſed principaliter propter fauorem gloſ.eſt notabilis.& ibi Bal.in l.ſecunda.C.qui ad libertatem perue.non poſſunt.licet contra faciat gloſ.in verſi. ſimilibus.quam ibi ponderat Gemi.in c.ſi de verb.ſig. eod lib.Bald.in l.ſancimus.C. de nup. dicit quod de iure naturali ſtatutum eſt odioſum.ſed inſpecto iure ciuili,eſt fauorabile.Sexto Bald.in d.l.2.C.qui.ad liber.dicit, quod ſi ſtatutum excludit fœminas a ſucceſſione aſcendentium,dicitur odioſum.Si uero excludat a ſucceſſione fratrum vel tranſuerſalium,dicitur fauorabile.Septimo Bal.in repet.l.cūctos
28 populos,in verſiculo item quęro, †quomodo cognoſcam.dicit quod ſi principaliter ſtatutum fęminas excludat propter ſexum,eſt odioſum d.l.maximum vitium.ſed ſi fauore agnatorum,eſt fauorabile l.filiusfa.§.diui.ff.de leg. 2. Et licet ſtatutum expreſſe hoc non dicat,poterit tamen comprehendi coniectura,quoniam ſi excludit nepotem ex filia, probatur ex hoc factum fauore agnatorum.Sed ſi nepotem ex filia admittit,probatur factum in odium ſexus muliebris. Nec obdicta l.maximum vitium.quia concedit Bald.quod ſtatutū ꝓtinet odium ſecundario.ſed p hoc non debet dici ſtatutū odioſum,per ſupradicta. Septimo idem Bald. in lectura dictæ l.cunctos populos.verſicu.conſequenter quæritur. dici-
29 tur,†quod eſt mixtum ex fauore & odio, principaliter tamē fauorem continet d.l.qui exceptionem. & ſupra dixi. Ecce ergo quam uarie Bald. locutus fuit. Conſiderabam tamen pro communi ſententia, ſcilicet quod tale ſtatutum ſit fauorabile per vrgentem rationem,quia hæreditas inuenta eſt iure ciuili, & donum eſt iuris ciuilis.tex.eſt & ibi gloſ. in l.1,in principio.ſt.de acquirendo rerum dominio. tenet glo. in l.pro hęrede.in principio.ff.de acquirenda hæreditate. & eſt tex.iu capi.ius quiritum. prima diſtinctio. Probatur in l. ſeruo inuito.§ ſi pupillo. ibi, ſimilitudine eſt iuris ciuilis.ff. ad Trebellianum.notat Barto.in rubrica.ff.de acquiren.hæ-
30 reditate.†Item proprium ſtatutū poteſt aliquos uocare ad hæreditatem,& alios excludere.l.lege obuenire.ff.de uerb. ſignificatione.l.ſi.ff.de ſuis & legitimis. Modo ſic, diſpoſita per ius ciuile,poſſunt in totum tolli,& etiā in parte,vt l. omnes populi.ff.de iuſtitia & iure l.de quibus,ff.de legib.§.pen. inſtitu.de iure naturali.notat Barto. in d.l.omnes populi. in tertia quęſtione principali,imo dicit Bal.in l.vnica,in verſi.
31 quartæ quæſtioni. C.quando non petentiū partes,quod†ſtatutum in loco non dicitur diſpenſatio,ſed ius cōmune. Pro quo facit,quia quælibet prouincia abundat ritu ſuo c. certificari ſ. de ſepul.c.illa.duodecima diſtinctione.no.ī c.primo de conſtitutionib.eodem li. Ergo tale ſtatutum quod eſt ius particulare in loco vel prouincia,potuit fœminas quas prius vocauerat, excludere,qa in re propria qlibet eſt moderator & arbiter. l.in re mandata. C. man. poterit ergo fœminam dotatam excludere,nec dicetur odium, cum eam excludat eius beneficio, & non odio perſonarum, ſed fauore maſculorum, quos forte prædilexit ex quo per ipſos conſeruatur honeſtas familiæ,vt ſupra dixi. Nam nemini iniuriam facit, qui vtitur iure ſuo.Nec ob ſi dicatur,†quod legitima eſt debita filijs iure naturali, & ſic tolli nō poteſt,quia reſpondeo hoc eſſe falſum. Nam cum legitima habeat certas metas a iure ciuili,aurhentica, nouiſsima. C.de inoffic.teſtamen.nō minus in ea poteſt ius ciuile, quam iusgentium, imo plus, cum det illi formam.l.an inutilis. ff.de acceptila.l.ius ciuile. ff.de iuſtitia, & iure, & pondera hanc meam conſiderationem, quia facit ad ea, quæ ſupra dixi in prima quæſtione,ſ. an tale ſtatutum valeat.

SVMMARIVM.

1 *Si ſta.excludat filiam dotatam,an ſufficiat,quod dos ſit ei aſſignata per patrem in teſtamento vel aliter,& limitationem vide nu.9.& 11.*
2 *Communis vſus loquendi illam interpretatur dotatam, cui dos aſſignata eſt.*
Et ita de conſuetudine obſeruatur in ciuitate Peruſii,
3 *In correctorijs etiam ex identitate rationis non fit extenſio.*
4 *Stat.dotatam excludens,ex proprio vocabulo,dotatam non includit,quando nondum eſt matrimonium.*
Fallit, quando loquendi conſuetudo aliter interpretatur. ibid.
5 *Vbi verba non poſſunt de iure verificari,& ſecundum proprium ſenſum,ue rificantur modo, quo poſſunt.*
6 *Non eſt eadem ratio excludendi filiam dotatam & maritatam,& dotatam nondum maritatam.*
7 *Ab alluſione vocabuli,valet argumentum.*
8 *Filia ex legato ſibi per patrem relicto,non dicitur dotata.*
9 *Legatum quod fit filiæ non maritatæ pro dote, dicitur conditionale, ſi maritabitur.*
10 *Duo adiectiua ſimul ſtare non poſſunt, ſine copula, vel puncto, quod habetur loco copulæ, ſeparate vero poſita, ponuntur pro coniunctis. ibidem.*
11 *Stat.dotem requirens datam,non verificatur in promiſſa,& multominus in aſſignata teſtamento.*
12 *Verbum ſimpliciter poſitum,intelligi debet in potiori ſignificato.*
13 *Filia nondum maritata,per teſtamentum inſtituta in portione ſibi pro dote deſtinata, tantum agere poteſt ad ſupplementum legitimæ,non autem, vt rumpatur teſtamentum.*
14 *Dato quod ſufficiat dotem eſſe aſſignatam filiæ, vt excludatur an illa ſtatim dotem aſſignatam petere poſſit, vel debeat expectare,donec realiter nubat.& num.16.*
15 *Legitima ſi tolli non poteſt,an minui poterit reſpectu temporis,ſicut reſpectu qualitatis.*
Plus & minus videtur, tam reſpectu quantitatis, quam reſpectu temporis. ibidem.
16 *Legatum pro dote,an ſit conditionale,vel in diem, & an, ante nuptias peti poſſit.*
17 *Stante prædicto ſtatuto ſi pater ſimpliciter leget centum filiæ, vel eam in centum inſtituat, an ipſa dicatur dotata,ita quod ſit in caſu dicti ſtatuti.*
18 *Si pater ſimpliciter leget filiæ,deinde eam dotet,filia petit vtrumque.*
19 *Requiſito quod filia ſit maritata, an ſufficiat ipſam eſſe ſponſam per verba de futuro.*
Et an appellatione ſponſæ ueniat maritata.ibid.
20 *Verba legis loquentis de eo, quod eſt in facto, non uerificantur in eo, quod eſt in fieri.*
21 *Vbi agitur de odio et legis correctione,uerba ſtatuti debent capi in proprio ſignificato,& ſtricte.*
22 *Caſus omiſſus a ſtat.relinquitur diſpoſitioni iuris communis.*
23 *Vbi uerba ſtat.non habent locum, nec etiam ipſum ſtat.*
24 *Stat.loquens de maritata,locum habet in ſponſa per uerba de præſenti,licet copula non ſit ſequuta.*
25 *Stante ſtatuto excluſiuo fœminarum,an neptis ex filia excluſa excludatur, ſicut ipſa filia.*
26 *Neptis ſuccedit loco filiæ excluſæ.*
27 *Neptis ex filio maſculo,an excludatur per ſtat.prædictum.*
28 *Si teſtator filias fœminas inſtituerit in certis rebus,maſculo uniuerſali hęrede inſtituto,cui ſubſtituat ſine liberis uel filijs morienti,an ipſo mortuo deficiat conditio uel non.*
29 *Stante dicto ſtatuto,nunquid nepos ex filia excluditur,& ſub num.34.*
20 *Fœmininum non comprehendit maſculinum, Ideo appellatione abbatiſſæ non uenit abbas.*
31 *Vbi lex diſponit circa aliquam qualitatem,ut lex locum habeat,oportet illam adeſſe.*
32 *Ea ſolum quæ prouiſione patris poſſunt peruenire ad filios,adimuntur filijs per caſum patri contingentem.*
33 *Filia de medio ſublata,nepos intrat primum gradum.*
34 *Statuto ſimpliciter filiam excludente,excluditur filiæ nepos& quilibet ex ea tanquam ex inhabili deſcendens.Et quid ſi non ſimpliciter filiam excluat,*

Source : BIU Cujas

dat, ſed filiam dotatam & maritatam. ibid. nu. 38.

35 Mutatio ſexu nō mutatur ratio excluſionis, cum filius maſculus matris non poſſit venire tanquam imago matris.

36 Angliæ Rex nihil habet iuris in regno Franciæ, quia proceſſit ex filia conſuetudine excluſa.

37 Nepos maſculus ex filia deſcendens eſt alterius naturæ, & agnationis.

38 Filia ſi ſit maritata & dotata, omnes ex ea maſculi erunt excluſi, ſiue illa moriatur viuo patre, ſiue poſt.
Et quid in caſu contrario. ibid.

39 De ſtricta ſignificatione ad latam, etiam in exorbitantibus licita eſt extenſio.

40 Conſtitutio loquens de canonijs, habet etiam locum in omnibus beneficijs.

41 Decretalis loquens de beneficio, habet locum in dignitate.

42 Ius exorbitans, de electione loquens, habet locum in poſtulatione.

43 Conſtitutio ſi ſit exorbitans, & pœnalis ſimul, tunc non fit extenſio de ſtricta ad latam ſignificationem.

44 Sufficit illam qualitatem fuiſſe in filia, quam ſtatutum excludit, vt eius tota excludatur linea.

45 Lex. 3. de interdictis & relega. in propoſito quando procedat.

46 In reddenda ratione legis vel ſtatuti, ex multiplicibus coniecturis proceditur.

47 Filia ſi non vult dotari, nec nubere, vt patri ſuccedat, an haberi debeat pro dotata.

48 Filia quæ fuit contenta dote, poteſt tamen ratione minoris ætatis reſtitutionem petere.

49 Pater ſi deceſſit relicta poſthuma, vel infante, quam non potuit dotare, an frater volens eam dotare, audiatur.

50 Filia tempore, quo dotatur, ſi ſibi reſeruauerit ius ſuccedendi patri, an ſibi hoc proſit, & quando.

51 Pater poteſt filiam inſtituere, etiam ſi habeat maſculos, quando teſtamentum expreſſe non prohibet fœminas ſuccedere.

52 Maſculis an ſit ius quæſitum in hæreditate patris viuentis ſaltem ſpe, & illud ab eis auferri poſſit.

53 Filia monaſterium ingrediens, an habeatur pro dotata, ſi tunc temporis eius pater quicquam monaſterio donet, vel ſuper altari relinquat.

54 Filia, quæ religionem profitetur, an maritata dicatur.

55 Sub indefinita dotis appellatione, an intelligatur illa, quæ matrimonio ſpirituali datur.

56 Pecunia relicta ſuper altari, dum filia religionem ingrederetur, an filiæ, an vero manaſterio acquiratur.
Et an pro dote habeatur, ibid. & nu. 53.

57 Statutum de dotata excludenda ab hereditate patris, an intelligatur de dote quæ datur reſpectu matrimonij carnalis, an num etiam de dote data reſpectu ſpiritualis.

58 Stat. moniales a ſucceſſione excludens, an & quando valeat.

59 Sta. dicenti filiam debere contentari dote ſibi data, an locus ſit, ſi dos pro ea data ſit eius marito.

60 Quid ſi talis dos ſit promiſſa, vel ſoluta marito, filia ignorante.
Item quid ſi tacente & non contradicente. ibid.

61 Vxor an præſumatur ſcire facta mariti.
Et an coniunctus præſumatur ſcire facta coniuncti. ibid.

62 Pater ſi promiſit dotem, ſed noluit ſoluere, ſicque deceſſit, an filia poterit ſuccedere, ſtante ſtatuto fœminarum dotatarum excluſiuo, licet hæres velit eam ſoluere.

63 Filia, quæ fuit nupta, ſed tempore mortis patris reperitur vidua, an ſub ſtatuto contineatur.

64 Vbi ſtatutum requirit certam quantitatem, an ſufficiat illam ab initio fuiſſe, licet poſtea deficiat.

65 Legatum factum viduæ tempore mortis patris, an debeatur illi, quæ fuit vidua, licet poſt maritetur.

66 Filia dotata a patre, vel matre per ſtatutum excluſa, an etiam excluſa erit, ſi ab auo vel auia dotetur.
Et an appellatione patris vel matris, veniat auus vel auia ibid.

67 Si ſtatutum excludit dotatam a patre uel matre, an excludet dotatam a fratre, vel a ſeipſa.

68 Stat. ſimpliciter excludens filiam dotatam, debet intelligi a ſucceſſione dotantis, non alterius.

69 Limita locum non habere, quando ſtatutum excluderet dotatam a quacunque perſona.

70 Filia dotata de proprijs bonis, an excludetur per ſtatutum dotatam excludens.

71 Filia ſi mortuo patre dotetur a matre, vel econtra, an virtute ſtat. excludetur ab hæreditate parentis mortui.

72 Verba ſtatuti non ſunt trahenda ad iniquum, nec dure interpretanda, ſed benigne.

73 Statutum dubium intelligendum eſt ſecundum ius commune.

74 Facilius impeditur & tollitur fiendum & deferendum, quam iam factum & delatum.

75 Statutum excludens filiam fœminam, illam non excludit, ſi vocetur ex teſtamento patris.
Et quid ſi moritur ab inteſtato pater, an filia ex tacita voluntate defuncti veniat ad ſucceſſionem eius, & an tantum operetur tacita voluntas, quantum expreſſa. ibid.

76 Voluntas & mens teſtatoris præſumitur eſſe talis, qualis eſt diſpoſitio conſuetudinis vel ſtatuti ſuę patriæ.

77 Præſumendum eſt, quem actum facere, ſecundum quod diſponunt ſtatuta, & conſuetudines, & hoc intelligitur nedum in vltimis voluntatibus, ſed etiam in actibus inter viuos.

78 Quando quis accipit emphyteoſim pro ſe & filijs ſuis, an & quando veniant filiæ.

79 Clericus ſecularis ſi impetret præbendam, quæ non eſt conſueta conferri ſeculari, non habebit, quia nihil valet impetratio talis, etiam motu proprio facta.

80 Stante conſuetudine eccleſiæ, quòd emphiteoſis concedatur vſque ad tertiam generationem, illa ſi ſimpliciter concedatur, intelligitur conceſſa ſecundum conſuetudinem.
Et plura de conſuetudine ibi.

81 Quandocunque quis repellitur ab aliqua actione, reſpectu certæ qualitatis, ſufficit tempore, quo vult agere adeſſe qualitatem, vt repellatur.

82 Filia agente ad hæreditatem maternam, vt admittatur, quæ conſiderentur tempora.

83 Filia, quæ dotatur, videtur velle illud, quod ex dotatione ſequitur.

84 Participium, dotata, appoſitum in ſtatuto, poteſt etiam includere futurum ius.

85 Ius ciuile vel ſtatutum poteſt facere hæredem, deſinere eſſe hæredem.

86 Quando ſtatutum non dicit ſimpliciter, ꝙ filia dotata non ſuccedat, ſed ꝙ nullum regreſſum habeat &c. an videatur filia non ſolum excluſa a iure ſuccedendi, ſed etiam a iure conſequendi eſſentialiter portionem ſuam. & nu. 88. & ſub nume. 89.

87 Aliud eſt excludi a ſucceſſione, aliud a iure conſequendi.

88 Si ſtatutum dicat filiam dotatam nullum habere regreſſum, &c. quid important iſta verba ſimul iuncta.

89 Statutum in materia maxime odioſa loquens in actore, locum non habet in reo.

90 In hærede ſuo quando agitur de hæreditate patris ab inteſtato, tempus mortis patris tantum inſpicitur.

91 Filia matri non efficitur hæres ipſo iure, cum non ſit in eius poteſtate.

92 Filia antequam adeat, in hæreditate materna non habet aliquod ius, licet habeat beneficium iuris adeundi.
Ius quærendum non dicitur in bonis noſtris. ibidem.
Cui competit ius adeundi, non dicitur propter id, ius habere in bonis. ibidem.

93 Facilius retinetur, & difficilius perditur ius in re, quam ius ad rem.

94 Filia ſi nolet per patrem dotari, ſed ſibi reſeruat hæreditatem maternam, & ius ſuccedendi, an poſſet per patrem cogi.

95 An & quando filia dotata excluſa per ſtatutum ab hæreditate patris, ſtatuto non obſtante, ipſo iure hæres dicatur.

96 Filia an ſaltem in dote ſibi data ſit hæres, & in ea hæredis nomen habeat.

97 Filia an dicatur hæreditatem matris adiuiſſe, ex quo pater penes ſe illam retinuit.

98 Si pater in teſtamento inſtituit filiam in aliqua re, vel certa portione, & poſtea dotatur a matre an poterit habere id, quod ſibi per patrem relictum eſt.

99 Tacita renuntiatio, quæ ſurgit ex dotatione, non debet plus operari quam expreſſa.

100 Filia a patre exhæredata, vel præterita in teſtamento, ſi antequam teſtamentum impugnet, dotetur an matre vel econtra, an poterit poſtea dicere teſtamentum nullum.

101 Si pater leget centum filiæ pro dote, & in illis eidem ſubſtituat, an valeat ſubſtitutio.
Et quid ſi ſubſtituat, ſi illa ſine liberis deceſſerit, an valeat. ibidem.

102 Licet dos ſit debita filiæ, non tamen ſuccedit in illa, veluti in legitima.

103 Pater habens plures filias, illas dotando inuicem ſubſtituere poteſt, per fideicommiſſum.
Subſtitutio fideicommiſſaria mutuo facta, neutrum dicitur grauare ibidem.

104 Donatio reciproca inter virum & vxorem, valet, nec requirit inſinuationem, cum non ſit mera liberalitas.

105 Statutum, quòd ſtantibus maſculis &c. an habeat locum in Iudæis in eo loco commorantibus.

106 Quod maſculus fœminam excludat, eſt de lege Moſaica.

107 Populi appellatione, veniunt Iudæi.

108 Statutum fœminarum excluſiuum, an locum habeat in filia dotata, antequam tale fieret ſtatutum.

109 Statutum diſponens expreſſe, quòd trahatur ad filias de præterito dotatas, an illam comprehendet, quæ de præterito dotata hæreditatem cum fratre iam diuiſerat.

110 Filia dotata ſemel excluſa per maſculum, exiſtente tempore mortis patris, mortuo poſtea filio, an admittetur ad ſucceſſionem.

111 Sufficit quod paulo momẽto hæreditas peruenerit ad maſculos, vt filia perpetuo excludatur.

112 Si ex conſuetudine vel pacto regnum debetur primogenito.
Secundogenitus etiam mortuo primogenito ſine filijs, non admittitur ad regnum.

113 Si ſtatutum excludat filiam donec ſuperſit maſculus, excluſio eſt temporalis.

Quæſt.

Source : BIU Cujas

Quæst. II.

CIrca secundam principalem quæst. s. quã persõnam intendat statutum excludere. Primo quæro † an si statutum excludat
1 filiam dotatam, sufficiat ꝙ dos sit ei assignata per patrem in testamento, vel aliter, vr̃ ꝙ non, quia ex quo statutum loquitur de filia dotata, videtur requirere ꝙ sit maritata, qa dos sine matrimonio esse non potest. l. filia. C. de donat. ante nup. Secundo, sicut non potest dici nupta ante matrimoniũ, tex. est in l. quod pupillæ. ff. qñ dies lega. ce. ita nec dotata. Cõtrarium tenet Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cõdi. & dem. in ver. quæro statutum &c. primo per illum text. Secundo per l. non est matrimonii. ff. de rit. nup. & per l. qui pupillam. ff. de rit. nupt. Tertio per gl. quæ hoc videtur velle, in l. cum plures. §. i. ff. de admi. tuto. Quarto statutum loquitur de filia dotata a patre, &c. Sed pater dotem assignando exercuit actum dotandi, quantum in eo fuit. l. mulier. §. 1. ff. de cond. instit. l. Stichum, qui. ff. de stat. liber, ergo &c. & per hoc dicit Bar. apparere so. ad contraria & Bart. sequitur Bal.
2 in l. non sine. C. de bo. quæ libe. dicens ita de † consuetudine obseruari in ciuitate Perusij, quia cõis vsus loquendi interpretatur illam dotatam, cui dos est assignata. Tu dic ad hoc facere gl. no. in l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. ac. quæ dicit, ꝙ dos sit in prouisione. Idem ẽt sequitur Pau. de Ca. in consi. 231. quod inc. super eo, quod quæritur. dicens fortius hoc procedere, ẽt si dos esset sub conditione relicta. Io. tñ de Imo. in d. §. Titio genero. dicit opi. Bart. & Bal. æquam, sed de iure nõ procedere. Primo, quia statutum correctorium est. d. l. maximum vitium. ideo eius verba sunt proprie & stricte intelligenda, vt no. Dy. in l. fi. ff. de verb. sig. & no. in l. constitutus. ff. ad munic. maxime, qa concernit præiudicium alterius, ergo stricte interpretandum, vt minus lædat. l. 2. C. de noxa. ca.
3 dilectus. † supra de consuet. maxime, qa in correctoriis ẽt ex identitate rationis non fit extensio, iuxta nota. in auth. quas actiones. C. de sacros. eccle. per gl. in ver. eligatur. in cle. 1. de
4 elec. † Constat aũt, ꝙ stat. ex proprio vocabulo excludẽs mulierem dotatam, non includit dotatã qñ nondũ est matrim. vt s̃. dixi. Item facit tex. ad hoc in d. §. Titio gene. in ver. constante. Fallit tñ ſm ipsum, qñ consuetudo loquendi aliter interpretaretur. l. cum delanionis. §. asinam. ff. de fund. instr. nõ ob. d. l. non est. & d. l. qui pupillam. quia ibi non dr̃, quod mulier incipiat esse dotata, anteq̃ sit matrimonium. sed dr̃, qd̃ si pater in testõ ordinauerit, quod puella maritetur tutori, vel filio tutoris, licet alias non posset, roto titulo. C. de interdic. ma. tñ hoc casu tutor vel eius filius poterit accipere eam. Secundo non ob. gl. in d. l. cum plures. §. 1. quia potius sentit ꝺ̃ Bar. dum dicit, quid si pater dotem assignet filiæ non erit dotanda. & sic innuit quod non. dum erat dotata. Tertio non
5 obst. dic. l. mulier. §. 1. quia † ibi non potuerunt verba de iure verificari, ſm proprium sensum. ideo verificantur mõ, quo possunt, quę ratio cessat in casu nostro, quia verbum, dotata, positum in statuto, verificari posset in maritata. facit quod no. in l. Meuius. in l. qui hæredi. & in l. hæc conditio. la 1. ff. de cond. & dem. & hanc partem tenet Rapha. Cu. in d. §. Titio genero. motus primo, quia statu. debet proprie intelligi, nisi aliud vsus loquendi in loco disponat. ergo debet proprie in
6 telligi de filia dotata & maritata. Secundo, quia † non est eadem ratio excludendi filiam dotatam, & maritatam, & dotatam nondum maritatam, maxime post mortem patris, qa cõiter videmus, quod sorores male tractantur a fratribus.
7 Tertio facit † allusio vocabuli, ex qua argui potest. l. 2. §. appellata. ff. si cer. pet. l. tugurii. ff. de ver. sig. no. in l. 1. in prin c. ff. de acq. poss & in l. 1. ff. de testa. Dotata aũt dicitur. i. dos data. ergo qñ dos data non est, non põt dici dotata, & sic in ea verba statuti non verificantur. Quarto vr̃ casus in l. seruo inuito in §. si testator. ff. ad Trebellia. vbi † si pater legat centum
8 filiæ pro dote, filia ex hoc non dicitur dotata, sed hẽt actionem ex tali legato, vt illud consequatur, ad hoc vt sit dotata. ergo ex tali legato non dicitur dotata. Quinto facit, quia
9 legatum † quod fit filiæ non maritatæ pro dote, dicitur conditionale, si maritabitur, vt dicit Bar. in d. §. Titio genero. & infra dicam in seq. q. Sed quandiu pendet conditio dotis, filia non dicitur dotata. casus in l. 1. §. sub conditione. ff. de collatio dotis. ergo per talem destinationem filia interim non dicetur dotata, & per consequens nõ comprehendetur in statuto. ista pars de iure verior vr̃, quam sine dubio limita, ꝑcedere, vbi stat. excluderet dotatam, & maritatã, quo casu non sufficeret filiam in testõ fore dotatã, ſm Bal. in d. l. non sine.
10 pro quo facit quia dotata, & maritata, sunt † duo adiectiua, q̃ stare non pñt sine copula, uel sine puncto, q hr̃etur loco copulæ. gl. no. in l. precia rerũ. ff. ad l. Fal. in l. 3. §. duæ cauſæ. ff. ad Carbo. in l. ſæpe. ff. de ver. ſig. in l. cũ duob. §. ſi in cocunda. ff. pro ſoc. no. Imo. poſt gl. in cle. ſæpe. de verb. ſig. Pet. de Anch. Gemi. & Imo. in c. fi. de pactis. eo. li. notatur in l. qui cum plures. ff. de vul. & pu Præterea duo adiectiua ſeparate poſita, in dubio ponuntur pro coniunctis, maxime in l. vel ſtatuto ſm Bar. in d. l. ſæpe. & ſic perinde eſt ac ſi diceret ſtatutum, ſi aliqua filia maritata, dotata fuerit, quo caſu requiritur cõcurſus vtriuſq;, vt per Bar. in l. 1. ff. de iu. & iu. & in l. ſi is, q §. vtrũ. ff. de rebus dubiis. per doctor. in capitulo ſecundo. de reſcriptis. & ad propoſitum bene facit quod nota. Bald. in l. Gallus. §. etiam. in fine. ff. de liberis, & poſthumis. ergo non ſufficit quod pater filię in teſtamento prouiderit. Secundo
11 † limita procedere ſine dubio, quando ſtatu. requireret dotem datam, quia tunc non uerificatur in dote ꝓmiſſa, & multominus in dote deſtinata in teſtamento, vt no. Bar. in l. iubemus. §. ſane. C. de ſacroſ. ecc. quem ſequitur Bal. & Lud. in l. ab Hoſtibus. §. ſi vir vxorem. ff. ſol. mat. & Pa. de Ca. in l. ſi marito. §. 1. ff. eo. tit. not. plene And. de Iſer. in c. 1. de ſucceſ. feu. Et facit. quia aliud eſt dotem datam eſſe, aliud promiſſam, & ad eam actionem habere, probatur in l. ſciendũ. §. ſi fundus.
12 ff. qui ſatiſ. cog. & l. minus. ff. de reg. iur. † Pręterea, verbũ ſimpliciter poſitum, intelligi debet in potiori ſignificato, inſt. de iure natu. §. ſed ius. l. 1. ff. ſi ager vectigalis, & debet proprie intelligi. l. 1. §. ſi is, q. ff. de exer. l. ille aut ille. §. cũ in verbis in fi. ff. de lega. 3. c. in noſtra. s̃. de iureiu. Ergo cum requirat ſtatu. dotem datam, & per ɔ̃ñs matrimonium eſſe contractum, ſine quo dos eſſe non poteſt. d. l. fi. ergo. &c. Salubre ergo & bo
13 num conſilium eſt, ꝙ pater in teſtamento inſtituat filiã non dum maritatam in illa portione diſtinata, pro dote, ne alias teſtm̃ rumpat, quia hoc caſu agere non poteſt, niſi ad ſupplementum legitimæ, iuxta no. in l. omnimodo. & l. quoniam. C. de inoffi. teſt. vbi tñ inſtituta non foret, ſi in teſtamento eſſet appoſita clauſula codicillaris. licet filia diceret teſtamentum nullum, tanquam prætera, cogeretur tñ hæreditatem reſtituere hæredi vltra id, quod ꝓcipiet pro ſua legitima, ſm communem opi. de qua in auth. ex cauſa. C. de lib. præte. & in l. filio præterito. ff. iniuſt. rup. Tertio quæro retenta opinione, quod ſufficiat dotem eſſe aſſignatam filiæ, an filia excluſa per ſtatutum ſtatim poſſit petere dotem aſſignatam, vel debeat expectare donec realiter nubat, quæſtio eſt antiqua diſputata per Rich. Malumbre qui terminauit quod ſtatim poſſit peti, quia dos quam ſtatutum mandat dari filiæ excluſæ ſuccedit loco legitimę, de qua reiicitur omne grauamen
d. l. omnimõ. & l. qñ. Io. An. in addi. Spe. in rub. de ſtat mo. & Cy. in l. ſancimus. C. de nup. referũt argumẽta Rciha. ſed Cy. aliter uidetur loqui. Bar. in d. §. Titio genero. reprobat hanc opi. duplici rõne. Prima, quia ſtante dicto ſtatuto dos nõ põt ſuccedere loco legitimæ, cũ nulla legitima. debeatur, vt dixi. plene in 1. q. prin. Secunda ratio eſt, quia poſito quod dẽat ltĩma, & dos in eius locum. ſuccedat, tñ quia voluit ipſe Ri-
14 char. quod † licet legitima tolli nõ poſſit, per ſtat. poſſit tamẽ minui. Certe ſicut poſſet minui reſpectu quantitatis, ita poterit reſpectu temporis, quia plus videtur, & minus tã reſpectu quantitatis, quam tpis. §. plus inſti. de ac. ſed dos. & relictum pro dote, ſui natura videtur dilatum in tẽpus matrimonii, caſus eſt in l. quod pupillę. ff. qñ dies leg. ced. Ergo quia dos ſine matrimonio eſſe non poteſt. d. l. fi. ſic & ſtipulatio pro dote. l. tali. ff. de iu. dotiũ. Ideo remanebit tale relictum conditionale, ſi ɔ̃hatur matrimoniũ. Re tñ vera per ſtat. poteſt in totum tolli legitima, vt dixi ſupra, in prima principali q̃ſtione. Con
15 cludit ergo Bartol. ꝙ ſtante. d. ſtatuto † relictum pro dote, eſt condõnale, ſi matrimonium ſequetur, & ante condõnẽ peti non poteſt. Præterea, poſito quod non eſt condõnale, negari non poteſt, quin ſit in diem, vt dicit Bal. in l. quoniã. C. de inoffi. teſt. Modo cum talis dies ſit incertus, videretur conditionalis. l. dies incertus. ff. de cond. & demon. Siue ergo ſit in diem, ſiue ſit ſub conditione, ante nuptias peti non poteſt, ſecundum Bar. quam opinionem pluries conſulendo ſecutus eſt Paulus de Caſtro ut ipſe dicit conſ. 77. quod incipit, viſo puncto. vbi etiam dicit ſe vidiſſe per alios cõſultum. Interim tñ filia debebit alimentari. argu. l. qui filium. ff. vbi pupillus educa. debeat. iunctis notatis per Cyn. in l. alimenta. C. de neg. ge. Bal. tñ in d. l. ſancimus. C. de nup tenet opi. Richar. dicens illam eſſe æquiorem, quam opi. Barto. de quo per Paul. de Ca. in d. conſil. 77. qui ſaluat opinionem Bart. & plenius per eundem, in conſ. 231. inci. ſuper eo, ꝙ quæritur. Quarto
16 quęro, † ſtante prædicto ſtatuto, quid ſi pater ſimpliciter leget centum filiæ uel in centum. eam inſtituat, an ipſa dicat, dotata, ita quod ſit in caſu dicti ſtatuti. dic quod non, quia legatum vel talis inſtitutio multum differt a conſtitutione dotis. l. filia legatorum cum ibi no. C. de leg. alias ſequeretur ꝙ mulier ſi nunquam nupſiſſet ex quocunq; legato diceretur dotata, quod lege non probatur. vnde iſte caſus omiſſus a ſtatuto, relinquitur diſpoſitioni iuris communis. l. ſi cum dotẽ in prin. ff. ſolu. matri. l. conſtitutionibus. ff. ad municipalem.

Source : BIU Cujas

maxime cum agatur de lege corrigenda, & materia exorbi
tanti, arg.l.cũ quidam.ff.de lib.& poſth.Itẽ ceſſat qualitas re
quiſita a ſtatuto ſ.dotationis.ergo ceſſa bit & ipſum ſtatutũ.
l.ε.§.hoc autem.ff.de itine.actuque priuai& ita de facto con
ſuluit Franciſcus tigrini.& D.And.filius domini Raymondi
de Monte Rubiano.quod no.Tu dic optime facere,quod no
tat Bartol.in l.huiuſmodi. §.cum pater.ff.de lega. 1. Dicens
18 ꝙ†ſi pater ſimpliciter leget filię,deinde illam dotet,filia pe-
tet vtrumque.& ſic patet, quod legatum non intelligitur fa-
ctum ex cauſa dotis. Ad quod vide not.in d.l. ſi cum dotem.
§.ſi patri.ff.ſolu.mat.& per Ludo.in conſ.253. qđ incipit. vi
19 deamus primo.Quinto quæro,†præſuppoſito quod requira-
turfiliam eſſe maritatam, an ſufficiat quod ſit ſponſa, licet
matrimonium per verba de præſenti non contraxerit.Iaco.
de Aret.& Petr.& refert Cyn. in l.non ſine. C. de bonis quæ
libe.tenẽt quod non,primo,quia vbi tractatur de odio,ſpõ
ſa non continetur appellatione maritatæ.l.ſolet.in fi. & ibi
hoc nota.Albe.Bal.& Ang ff.de ijs, qui notantur infamia.&
Bal.in l.ſi ante.ff.ſolu.matrimonio. vide Panor.in c.illud.de
præſumptioni.Secundo,facit l.ſi quis officium.ff.de ritu nu.
l.quod ſeruus ff. de cõdictione. ob cauſam.l.ſancimus. C.de
nupt.l.cum teſtator.C.de teſtamento manumiſſis.quibus ꝓ
batur,quod appellatione ſponſæ non uenit maritata.Tertio
facit,quia ſponſa,eſt futura vxor l.prima,de ſponſa cum l.ſe
quenti.& quod futurum eſt, nondum eſt l. & qui nondum.
20 ff.de pignor.ergo &c. Quarto †verba legis loquentis de eo,
quod eſt in facto,non verificantur in eo,quod eſt in fieri l. ſi
21 quis id,quod.§.1.ff.de iuriſdic.omnium iud Quinto†vbi agi
tur de odio & legis correctione,verba ſtatuti debent capi in
proprio ſignificato,& ſtricte l.prꝛcipimus.C.de appell.l.ſan
cimus.C.de teſt.gl.in l.tam is §.1.ff.de dona.cau. mor. & in
auth.quas actiones.C.de ſac.ſan.eccl.& in cle.1.in verbo,eiſ
dem.de æta.& quali.notat.Bar.in l.omnes populi.ff.de iuſti.
& iure.& Imo.in l.ſi uero.§.de viro.ff.ſol.mat.Sexto vbi uer
ba ſtatuti pũt aliquid operari,nunquã ſunt interpretanda l.
ſi a patre uel a dño.§.ſi prædo.& ibi Ange.ff.de pe.hęre.facit
22 l.illud ff.eod.tit.Septimo,iſte caſus †omiſſus a ſtatuto, quod
loquitur de maritata,relinquitur diſpoſitioni communis iu
ris l.commodiſſime.ff.de liber.& poſth. cum ſimilibus. Octa
23 uo,†vbi uerba ſtatuti non habent locum, nec etiã ipſum ſta
tutum l.ſi ſeruum §.non dixit prætor.ff. de acq.hær.& ita ẽt
tenet Albe.in d.l.nõ ſine licet referat quoſdã tenere ⁊rium.
Eandem quoq; ſnĩam tenet Pe.de Anc.in repe.c.canonũ ſta
tuta.de conſt.ver. q̃ro de qõne Fallit tñ hæc cõis opinio, vbi
forẽt ⁊cta ſpõſalia de futuro inter impuberes,quæ poſt ſup-
ueniẽtiã ltĩæ ætatis trãſiuiſſent in matrimoniũ,iuxta not.in
c.1 de deſpõ impu.li.6.nã in tali ſpõſa ſtatim haberet locum
ẽt ſi copula ſecuta nõ foret. l.nuptias.ff.de reg.iu.Facit ꝙ no.
24 in l.Deo nobis.C.de epiſ.& cle.Ex quibus.infero † tale ſtatu-
tum in dubio habere locũ in ſpõſa per uerba de præſenti, li-
cet nõdũ copula ſit ſecuta,& ita ſentiunt prꝛfati ſcribentes
ad ꝙ uidenda ſunt quæ in ſimili qõne plene tãgit Panor.in
conſi.ſuo primo incipiente, quidam A.contraxit ſponſalia.
25 Sexto quæro, †an neptis ex filia excluſa ſtante dicto ſtatuto
excludatur,ſicut ipſa filia.Cynus poſt Nicolaum de Matarel
lis in l.1.C.quæ ſit long.conſuctu tenuit ꝙ ſic.Idem Bald.&
Imo.in l.ſi vero.§.de viro ff.ſol.ma.& Bal.in l.maximũ vitiũ
C.de lib.præt.& in l.ꝙ vero.ff.de legi.& in l.illam. C.de col-
la.& in l.de quib.ff.de legi.& Angel.in §.ne quid. in authen.
de triente & ſemiſſe,& in conſi.343.quod incipit,totum di-
ctum ſtatutum,& Pau.de Caſt.in conſi.333.incip.primus ca
ſus.Pro hac ſententia primo facit,quia ratio conſeruationis
familiæ,fortius excludit neptem,quam filiam,ergo &c.Se-
cundo facit, quod notat Bal.in l. Gallus.in §.inſtituens.ff.de
lib. & poſthum. & Bal. in l.liberorum. ff.de verbor.ſigni.cu-
ius dicta ſequitur Petr.de Anchar.in clem. 1.de baptiſmo,&
facit quod notat Bald.in l.in ſuis,in fin.ff.de liber.& poſthu.
& in cap.1.§.hoc autem notandum, qui feudum da poſ.in
vſi.feu. de quo etiam per Dom. Signor. in conſi.171. Tertio
26 facit,quia†neptis ſuccedit loco filiæ excluſæ. ergo & ipſa ex
cludetur.& ita Bal.in.l. venia. C. de in ius vocand.& Pan.in
conſilio ſeptuageſimoſexto,incipiẽte, quidam deceſſit.Sep-
27 timo quęro,an†neptis ex filio maſculo excludatur per dictũ
ſtatutum,Bal.ſingulariter in d.l.uenia. tenet quod non,quia
neptis ex filio maſculo repreſentat perſonam patris,qui ſuc
cedebat.ergo &c. Contrarium tenet ibi Rapha. Fulgo.quia
ſicut filia propria defuncti excluditur,ita & neptis ex filio,q̃
non debet eſſe melioris ꝯditionis.argu.l. ſi uiua matre.C.de
bo.ma. Itẽ qualitas maſculini ſexus, quę erat in patre,ceſſat
in filia, & ſic patrem repreſentare non poteſt, quia nõ habet
qualitatẽ requiſitã a ſtat.arg.l. fin. C. de naturali. libe.& hoc
argumẽto utĩ Bart.in d.l liberorũ.in uerſic.pone retẽto &c.
Tertio in nepte etiam ex filio ceſſat ratio ſtatuti.ſ.conſerua-
tionis agnationis, quã. ſ.dixi in prima principali quęſtione,
ergo &c. Et ad iſta faciunt,quæ pulchre notat Pau.de Caſ.in
28 conſ.77. incipi.caſus frequenter contingit.vbi quærit,an † ſi
teſtator filias eius fœminas inſtituerit in certis ſuis reb. inſti
tuendo maſculum vniuerſaliter, cui ſubſtituat, ſi ſine filiis,
uel liberis moreretur, an filio moriente relicta filia fœmina
deficiat conditio, uel non, de quo ibi per eum, & per eundẽ
in conſil.355.quod incipit, uiſo dicto teſtamento. & in con-
ſil.189.incip.videtur dictum.plene per Modern.Bonon. in l.
29 cum acutiſſimi.C.de fideicom. Octauo quæro,†nunquid ne
pos ex filia excludatur ſtante dicto ſtatuto. Franciſcus Tigri
ni quodam ſuo conſil.incip.ſuper quæſtione,quæ orit conſu
luit nepotem maſculum ex filia fœmina non excludi a ſuc-
ceſſione aui, imo prꝛteritum poſſe rumpere teſtamentum.
non ob. dicto ſtatuto. Mouetur primo,quia caſus iſte omiſ-
ſus eſt a ſtatuto,ergo &c.d.l.commodiſſime. Secundo,quia
30 † fœmininum non comprehendit maſculinum. l.ſi ita ſcri-
ptum.in prin.ff.de leg.ſecundo. vbi dicit tex. peſſimum exẽ-
plum eſſe ſub fœminino genere maſculinum comprehẽdi.
facit.l.qui duos.ff.de leg.3.quod iſtud tenet gl. & Bart.in l.1.
ff.de ver.ſig.facit gl. in cle.attendentes.de ſtatu monac.dicẽs
ꝙ appellatione abatiſſæ non venit abbas.quod maxime pro
cedit in ſtatutis,quæ non recipiunt interpretationem exten
ſiuam.Ex quo infert Alber.in 1.parte ſtatutorum.q.8. quod
ſtatutum prohibens ſub pœna dominos non tenere in ſuis
agris capras,ne vicini damnificentur, nõ habet locum in te-
nente hircum.& ita dicit tenere Hoſt & fuiſſe deciſum in ci
31 uitate Muti.de conſi. Alberti Papien. Tertio,quia†vbi lex di
ſponit reſpectu certe qualitatis,ad hoc ut lex locum habeat,
oportet illam qualitatem adeſſe. l.prima. §. non autem. ff.ſi
quis teſta.lib eſſe ius fuer.l.3. §.hoc autem. ff.de itine.actuq;
priua:l.in delictis.§.ſi detracta ff.de noxalib. Ergo cum ſtatu
tum non loquatur ſimpliciter, ſed excludat filiam dotatam
uel maritatam, quæ qualitas cadere nõ poteſt in nepote ma
ſculo,ergo &c. Quarto, ubi uerba ſtatuti locum non habẽt,
32 ibi nec etiam ſtatutum. Quinto, ea ſolum quæ ad filios per-
uenire poſſunt,prouiſione patris adimuntur filiis,per caſum
in parte contingentem.non ea,quæ prouiſione legis ueniũt.
l.ſi arrogator. ff.de adoptionib. Sed ſucceſſio aui ad nepotẽ,
nõ prouiſione patris, ſed legis transfert. l.lege obuenire.ff.de
uerb.ſig.l.fin.de ſuis & legitimis.l.nam & ſi.in prin.ff.de inof
fi.teſta.Facit l.cum quæritur.in ratione ſui. ff.de bon.libe.er-
33 go &c. Et ad hoc facit,quia†filia de medio ſublata,nepos in
trat primum gradum.l.pater filium.ff.de inoffi.teſta.l.ſiquis
filium.C.eo.tit.Nec ob.ſi dicatur, ꝙ ſit eadem ratio in nepo-
te maſculo ad excludendum eum, quæ eſt in filia.ſ.ut bona
conſeruentur agnatis, quia dicit, ꝙ quia in ſtatuto mens, &
ratio non eſt expreſſa, non eſt licitum ex illa arguere, ut di-
cit gl. 3. in l.quamuis.ff.de in ius vocã.& in l.non dubium.C.
de lgi.Contrãrium tamen tenuit Bar. licet de prædictis mẽ-
tionem non faciat.in l.liberorum.ff.de uer.ſig.& in l.2.§.fi.ff.
ad Tertul.quem ſequitur Pet.de Ancha in cle. 1.de baptiſ.&
Lud.in ſuo conſ.40 incip.viſis ac diſcuſſis. dicens idem tene
re Cy. in l.1.C.quæ ſit lon conſue.& Bal.in l.quod vero. ff.de
legi.adde idem tenere And.de Iſer. in c.1.de nat.ſucceſ.feu.
34 Bal.tamen in d.l.maximum vitium. diſtinguit,ꝙ aut†ſtatu-
tum ſimpliciter excludit filiam, & tunc nepos & quilibet ex
ea deſcendens dicitur excluſus, tanquam deſcendens ex in-
habili materia,arg.l.x.C.de liber.& eo li.facit. c.i. § hoc au-
tem notandum.qui feu.da.poſ.Aut nõ ſimpliciter loquitur,
puta quia excludit filiam dotatam & maritatam, & tũc aut
filia ſuperuixit patri,& hoc caſu nepos ex ea excludetur,aut
prædeceſſit patri, & tunc nepos non excluditur,quia tunc in
eo ceſſat ratio ſtatuti,ſ.dotationis. & idem tenet Bal.in l ſan
cimus.in prin. C.de inof.teſt. Sed tu conſidera primo ad hoc
facere, quæ dixi ſuper gl.ſi in hoc capitulo. Item aduerte,qđ
omnes rationes quibus monetur Bal.ad dicendum,ꝙ nepos
ex filia moriente poſt mortem patris excluditur,militant ẽt,
quando primo moritur. Prꝛterea & illæ rationes quibus ſu-
pra concluſum eſt neptem ex filia excludi,habent locum ẽt
35 in nepote maſculo ex filia,ergo &c.quia † mutato ſexu non
mutatur ratio excluſionis, cum talis non poſſit uenire tanq̃
imago matris,ar.l.illam.circa fi. C. de col.igitur excluſa erit
tota linea ex filia deſcendens. & facit,quia niſi actus in prin
cipio ſumat initium, non poteſt ex illo fieri vlterior produ-
ctio.l.quecunque gerimus. ff.de act.& obli. Sed principium,
36 ſcilicet filię,eſt excluſum, ergo &c. Tertio†ad hoc facit qđ
no. Io.An.in c.ad apoſtolicæ.de re iudi.li.6. & Bal.in l. 1.ff.de
ſenat.ubi dicit, quod Rex Anglię nullum ius habet in regno
Francię, quia proceſſit ex filia,quæ de conſuetudine non ſuc
cedit in regno, & in cauſato non eſt plus uirtutis quam pro-
cedat ab influenti potentia cauſæ, ſm ipſum. Et hanc par-
tem ſequitur ibidem Bal.in l. cunctos populos.C.de ſumma
trin.allegat Guil. & Cy. in l.de quibus. ff.de legibus. Quarto
37 ſtatutum † non ad perſonam, ſed ad naturam habuit re-

ſpe-

Source : BIU Cujas

ſpectum, ideo ꝙa nepos maſculus ex filia deſcendẽs, eſt alterius naturæ & agnationis, certe licet filia de medio tollatur nõ ꝓꝑ hoc deſcẽdẽs, ex ea, ſubintrat gradum vel locũ. faciũt
38 q̃ uoluit Bal. in d. l. maximum uitiũ. †Conclude ergo, ꝙ ſi filia ſit dotata & maritata, oẽs ex ea deſcendentes fœminæ & maſculi erũt excluſi, ſiue filia moriatur uiuo patre, ſiue poſt, ubi uero filia non eſſet dotata & maritata, ſine dubio ſuccederet patri prẽmorienti, & ipſa & omnes ex ea deſcendẽtes. Sed ſi prẽmoreretur, forte tũc poſſet fieri diſtinctio inter nepotẽ maſculũ, & neptẽ ex ea, quia neptis, ſi dotetur, & maritet ꝓ auũ, nõ ſuccedit, ex quo in ipſa cadit iſta qualitas dotis, quę cũ cadere nõ poſſit in nepote maſculo, forte aliud dicendum, ꝙa tũc ſumus extra caſum ſtatuti requirentis filiã dotatam &c. facit. l. oẽs. C. fi. cẽſu vel reli. l. ita demũ. in prin. ff. de exe. tut. Nec hoc caſu nepos dr̃ ex radice inhabili, cum mater, eo, ꝙ nõ fuerit dotata, nunq̃ fuit ĩhabilis, & idẽ dic de nepte qñ nõ fuiſſet per auũ dotata, vel maritata. Cogita. Et tenẽdo opi. Bar. & cõem, nõ ob. allegata in contrarium, & primo l. commodiſſime, ꝙa imo iſte caſus non eſt omiſſus a ſtatuto, ſed comprehenſus, ꝙa nedum fẽminã ſed lineam fœmininã totã uoluit excludere, & per ꝓñs nepotem maſculũ, in quo eſt eadem ratio, quia mutato ſexu nõ mutatur ratio ſtatuti,
39 vt. s̃. dixi & bñ facit. d. §. hoc autem notãdũ. †Prẽterea de ſtricta ſignificatiõe vocabuli ad latam, ẽt in exorbitantibus licita eſt extenſio, vt. j̃. dicam. Sed ſublato vocabulo, appellatione filiæ venit nepos. l. liberorum. ff. de ver. ſig. Ergo ſtatu. excludens filiam. excludet etiam nepotem ex ea. Quod aũt licita ſit extenſio de ſtricta ad latam, ẽt in materia exhorbitãti, ꝓbo primo ex gl. in uer. in canoniis. in c. 1 de ele. eo. li. quæ
40 dicit, ꝙ illa †cõſtitutio loquens de canoniis habet ẽt locũ in omnibus beneficiis, quia largo uocabulo canoniæ appellantur. Idem vult gl. in uerbo, gregibus. in cle. 1. de deci. idem gl. in ver. ep̃is. in c. quia periculoſum. de ſenten. excom. j̃. eo. li. Idem gl. & Io. An. in cap. fi. de elec. eo. li. vbi extẽdit illã cõſtitutionẽ loquẽtẽ de elec. ad præſentationem, quæ largo vocabulo dr̃ electio. tex. eſt in c. 2. de iurepa. ibi, anteq̃ illum elegerit. &c. hoc ẽt tenet Io. An. in c. unico, de rerum permu. co. li. & Pan. in cle. 1. de elec. dicens illã cle. loquentem de mõ electiuo habere locum in quocunq; modo prouidendi. Idẽ tenet gl. in ver. clericus. in c. 1. & in c. eos. de tempo. ord. co. lib.
41 & in cle. auditor. de reſcrip. quę dicit, quod † illa clemen. loquens de beneficio, habet locũ in dignitate, quę largo vocabulo dr̃ beneficium, vt eſt gl. in regula prima. infra eod. libr. Idem uoluit Bart. in l. Marcellus. ff. ad Terbel. & in auth. ſed cum teſtator. C. ad. l. Falcid. dicens, quod iura noua prohibẽtia detractionem Falcidię, quo ad piam cauſam extendunt̃, ad Trebellianicam, quæ largo vocabulo dicitur Falcidia. §. ſinautem. in verſi. omni ceſſante Falcidia. in auth. de eccle. titulis. col. 9. idem gl. uult. in c. 1. de poſtulatio. prẽla. eo. lib. di
42 cens quod † ius illud exorbitans loquens de electione, habet locum in poſtulatione. facit glo. in c. ſi poſtquam. de ele. eo. lib. quæ dicit, quod illa conſtitutio loquens de collatione, habet locum in prouiſione. Idẽ tenet gl. & Bar. in auth. ſacramẽta puberum. C. ſi aduer. ven. quæ dicit quod lex loquens de contractu, habet etiam locum in quaſi contractu. Item facit gl. in ver. ad correctionem. in auth. vt ij, qui obligatas per
43 hibent res mino. §. 1. quod no. Bar. in c. liberorum. Qã † tñ intellige, niſi conſtitutio ſit exorbitans & pœnalis ſimul, quia tunc de ſtricta ad latam, non eſt licita extenſio. gl. eſt notabilis in verbo. in eiſdem. in cle. vt ij qui. de æta. & qualit. ſecundum d. Ant. & Imo. ibi quod etiam tenet Lud. in conſ. 129. quod incipit, licet magna. & conſili. 150. incip. in propoſita quæſtione. & Gemi. in c. 1. de tempo. ordin. dicens ſaltem nõ poſſe extendi conſtitutionem exorbitãtem, & pẽnalẽ, ſimul ad latiſſimam ſignificationẽ vocabu. vt ibi per eum. Vel aliter ſtatutum recipit interpretationem paſſiuam, ut no. Bart. in l. omnes populi. in ver. 4. quæritur. ff. de iuſtit. & iur. plene Gemi. in c. ſi poſtquam. de elec. eo. lib. Secundo nõ ob. quod fœmininum non includit maſculinum, quia ſtatutum agit nedum excludere filiam, ſed etiam omnem lineam ex ea deſcendentem, in qua nedum fœminæ ſed etiam maſculi cõtinentur, inſtit. de gradi. & l. iuriſconſultus. ff. eo. Tertio non ob. quod in filio maſculo ex filia non ſit qualitas dotationis,
44 quia reſpondeo quod † ſufficit illam qualitatem fuiſſe in perſona filiæ, quam & eius lineam ſtatutum intendit excludere. facit. d. l. in ſubſtitutione. ff. de uulg. & pupil. & l. mela. in prin. ff. de ali. lega. plene no. Bar. in l. ex facto. in principio. ff. de uulg. & pupil. & Bal. in l. antepen. C. de inſtitu. & ſubſtitu. Facit quod notatur, maxime per Baldum. in l. prima. C. unde
45 uir & vxor. Quarto non obſt. † l. 3. de interdict. & rele. quia procedit, quando quis odio vel delicto principaliter excluditur a ſucceſſione, nos loquimur in excluſione, in qua non conſideratur perſona, ſed ipſa natura & maſculus, ſicut & eius mater. facit quod not. Bal. in d. l. maximum vitiũ. Quin-
46 to non obſtat † quod in ſtatuto non ſit expreſſa ratio, quia ꝙ in reddenda rõne legis vel ſtatuti poſſit multipliciter per cõiecturas procedi, probatur in l. ſcire oportet. §. alius. ff. de excuſato. tu. ff. de legib. benignius. in l. in ambiguis. ff. de reg. iu. in l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patronat. in l. vt gradatim. §. ſed ſi lege. ff. de mune. & hono. in l. 2. §. itẽ varus. ff. de aqua plu. arcen. Certe in caſu noſtro põt coniecturari ratio ſtatuti ꝙ fuerit fauor conſeruationis familiæ, ut ſupra dixi in prima quæſt. prin. Quę ratio cum ſit vnica, debet haberi pro expreſſa. gl. eſt notabilis in l. quamuis. C. de fideicommiſ. & Bal. in l. fi. de lib. præte. tex. in l. nominatim. ff. de lib. & poſthu. Facit, ꝙ no. Bal. per illum tex. C. de fideicommiſ. in l. quotiens. tex. & ibi Pan. in c. ſuggeſtum. ſupra de deci. & in c. 2. requiris. s̃. de appella. facit. l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de excu. tuto. & l. codillis. §. inſtituto. ff. de lega. ſecundo. & l. tale pactum. §. fi.
47 ff. de pac. no. Panorm. in c. fi. de re iudi. Nono quæro, quid † ſi filia non uult dotari, nec nubere, ſed caſtitatem ſeruare, ut patri ſuccedat. dic quod quia ſtat per eam quominus dotet, debet haberi pro dotata, argumentum. l. qui filium. ff. ubi pupi. educari debeant. & l. iure ciuili. ff. de conditio. & demon. l. Labeo ſcribit, ſi mihi bibliotecam. ff. de contrahenda emptio. Nam hoc caſu cum ſtatutum velit, quod dos ſuccedat loco legitimę. l. qui volebat. ff. de hæredibus inſtituend. ſufficit illam offerre. Facit, ꝙ notat Cyn. in l. ſancimus. C. de nup. & ita determinat Bal. in l. pactum. C. de colla. verſic. 20. quæro. & in l. fi. C. de pactis, in uerſicu. ſed ponamus, quod ſoror. ſequitur Petrus de Ancharano in repe. c. canonum ſtatuta. ſupra de conſtitu. contrarium tamen videtur tenere Andreas de Iſer. c. primo. in 12. col. de natura ſucceſſi. feudi. in
48 verſi. Modo fortius. vbi tenet etiam, quod † ſi filia fuit contenta dote, tamen poteſt petere reſtitutionem ratione minoris ętatis, de quo ibi per eum. Tenendo tamen opinionem Bal. limita illam procedere, niſi iſtud ius ſuccedendi iam ſit delatum, & quęſitum ipſi filię. quo caſu non poteſt cogi inuita renuntiare ſucceſſioni. Ad quod ſufficiunt, quę dicam infra in quęſtione, an ſi filia iam mortua matre dotetur a patre, ex
49 cludatur a ſucceſſione materna. Decimo quæro, quid † ſi pater relicta poſthuma vel infante, uel furioſa moriatur, & ſic non potuit eam dotare, an frater ſi velit eam dotare audiat̃, & ipſam excludat Bal. notabiliter in l. ſi plures. in ver. iuxta præmiſſa. C. de condit, inſert. arguit quod ſic, quia nihil potuit imputari patri. Secundo, quia iſta conditio dotandi ſic a ſtatuto annexa tranſit ad hæredes, Contrarium Tamen tenet quia iſte caſus omiſſus a ſtatuto debet relinqui diſpoſitioni iuris communis, iuribus vulga. & Bal. ſequitur Pet. de
50 Ancha. in d. c. canonum. Vndecimo quæro, quid † ſi filia tempore, quo dotatur, reſeruat ſibi ius ſuccedendi patri, an talis reſeruatio ſibi proſit, Bart. in l. fi. C. de pac. tenet ꝙ ſic, per tex. in §. fi. inſti. de legi. agant. ſucceſ. Bal. tamen & Pau. de Ca. limitant hoc verum, quando maſculi conſentiunt, quorum fauore emanauit ſtatutum, arg. l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. ff. de leg. 1. & ibi etiam not. Bar. & in l. 1. §. 1 de collatio. bon. & in l. ſecunda. §. ſed videndum. ff. ad Tertul. Secus ſi maſculi non conſentiunt, quib. ius quęſitum per ſtatutum pater aufferre non poteſt l. fin. ff. de pac. l. ſi poſt mortem. §. fin. ff. de j̃ tabul. Idem ſequitur Imol. & Lud. in l. ſtipulatio. ff. de verb.
obl. & Gemi. hic. moderni tamen in d. l. fi. indiſtincte tenent
51 cum Bart. ibi, quia ſicut pater † teſtando poteſt filiam inſtituere, & ſic tollere ius maſculis quæſitum, quando ſtatutum expreſſe non prohibet fœminas ſuccedere, etiam ex teſtamento, ut communiter tenent ibi docto. ita videtur, quod poſſit paciſcendo tale ius tollere, maxime quia maſculis non eſt
52 perfecte ius quæſitum in uita patris, † ſed quædã impropria ſpes ſuccedendi, quæ licet eis ab inteſt. tolli. non poſſit, tamẽ poteſt per pactum, ſicut per teſtamentum tolli. & facit, quia iſtis maſculis etiam in ſpe non eſt quæſitum ius, niſi poſtquã filia eſt dotata, ergo pater a principio, quando dotat filiam, poteſt iſtud ius quærendum filiis impedire, quia facilius tollitur ius quærendum, quam quęſitum. l. ſeruus. C. de pac. tu adde ad hoc facere, ꝙ inquit Andre. de Iſer in c. primo, circa fi. prin. de natura ſucceſſio. feu. ubi uult, ꝙ ſi filia recipiendo dotem, proteſtetur ꝙ ꝓꝑ hoc non intendit renuntiare hereditati, ꝙ ſi pater dans, conſentiat proteſtationi, ꝙ ſibi & hęredi ſuo præiudicat. Et hanc partem & opinionem Bal. tenendo limita non habere locum, quãdo filia ex interuallo poſtquam eſt dotata, faceret pactum cum patre, vt poſſit ſuccedere. Et ratio eſt, quia tunc filiis maſculis eſt ius quæſitum, ſaltem ſpe conſiderabili a iure, quæ habet ortum a ſtatuto, & a cauſa de preterito. ergo nõ poteſt eis inuitis aufferri. Prẽterea hoc caſu filia ſemel excluſa a ſtatuto, inuitaretur per pactum ad hæreditatem, ſed hęreditas pactionibus. dari nõ poteſt l. cum donationis. C. de tranſactionib. l. hæreditas. C. de pac. conuen. ergo &c. Secundo limita procedere, quando filia facit pactum cum patre, qñ poſſit ſuccedere. ſecus ſi eſ-

Source : BIU Cujas

ſet pactum ꝙ oīno deberet ſuccedere, ꝙa iſtud eſſet pactum de futura ſucceſſione oīo reprobatū iuxta no. in d. l. fi. & ſup.
53 dixi in gl. in verbo, lex ciuilis. Duodecimo quæro, quid † ſi pater pro filia ingrediente monaſterium aliquid donet monaſterio, puta ponit centum ſupra alteri pro elemoſyna, an iſta filia habebitur pro dotata ita ꝙ excludatur ſtatuto. Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & dem. tenet ꝙ ſic quia in uulgari id, ꝙ datur monaſterio, appellatur dos monialis. & idē uoluit Bar. in l. 1. §. ſi vel parens. ff. ſi quis a parente fue. ma. Facit ꝙ uoluit Bal. in l. omnimodo. & in l. quoniā. C. de inof. teſt. Et pro hac parte vltra eas, facit, ꝙ ſtatutum lo
54 quitur de dotata & maritata. ſed conſtat, † ꝙ mulier, quæ profitetur religionem, contrahit matrimonium, quia ſpiritualiter nubit Chriſto, & immortali ſponſo ſe coniungit. c. quę Chriſto & capitu quod autem, vigeſimaſeptima quæſtione. prima vnde cum appellatione matrimonii ueniat nedum carnale, ſed etiam ſpirituale, quod eſt dignius, cum in eo ſit ſalus animę 27. q. 1. c api. nuptiarum. bonum ergo &c. licet enim virgines, & continentes, & etiam coniugati per fidem rectam & bonam operationem placentes Deo, ad vitā æternam mereantur peruenire. c. firmiter. in fi. ſupra. de ſumma trinitate, tamen continentes plus placent, Deo, quam cō iungati, quia non expedit homini ad regna cœlorum tendē
55 ti, accipere vxorem. c. tunc ſaluabitur 33. q. 5. & eſt gl. notabilis in d c. firmiter. in fi. Secundo facit † ſtatutum loquitur generaliter & indefinite de filia dotata. Sed ita appellatur dos illa, quæ datur pro matrimonio ſpirituali, ſicut quæ datur ꝓ carnali, vt ſ. dixi. Ergo de vtraq; ſtatutum intelligetur. c. vt circa. de elec. co. lib. l. de pretio. ff. de publica. maxime, cum ratio non ſuadeat magis includi matrimoniū carnale, quā ſpirituale, argumen. l. generaliter. ff. de fideiuſſo. In contrarium tñ facit vrgens ratio, quia imo ſtatutum excludit filiā dotatam a ſucceſſione patris propter dotem, quę remanet penes filiā, & illi quæritur, & dr̄ eius patrimoniū. l. vnica. C.
56 de rei vxo. ac. † Sed illa pecunia poſita ſuper altari loco elemoſinę remanet penes monaſterium, cui acquiritur, & non moniali, cum ēt illi acquiri nō poſſit, cū ſit profeſſa, & a ſe abdicauerit ſua, imo nec propriū poſſit hr̄e. c. cū ad monaſteriū. ſ. de ſtatu mo. ꝙ ēt probat̄, quia talis pecunia nō reſtituit̄ moniali, ſi ad aliud monaſteriū tranſfertur· c. ſi quis rapuerit 62
27. q. 1. §. ſi vero relinquēs. in auth. de mona. c. cum olim. el. 2. ſ. de priui, plene notatur in c. ꝙ a te. ſ. de cleri. coniu. Secūdo facit, quia illa pecunia oblata ſuper altari loco elemoſynæ, nō eſt dos illius matrimonii ſpiritualis, nec eſſe pōt, ꝙa pro tali matrimonio ſpirituali conſequendo nulla dos pōt aſſignari, & ſi ex pacto aſſignaretur, eſſet ſimonia. c. non ſatis. ſ. de Simonia. Vbi autem ſpōte & ſine vlla conditione, ſed pu
63 ra intentione aliquid datur, non eſt peccatū. capit. veniēs. c. tua. & c. fi ſ. de Simonia. & 1. qō. 1. placuit. Non enim debet, cenſeri dos matrimonii ſpiritualis illud datum per eleemoſinam, cum dos dari nō poſſit. d. c. nō ſatis. nec in dubio præſumitur ꝙs delinquere. l. merito. ff. pro ſo. nec immemor ſalutis ęternę. c. ſancimus. 1. q. 7. l. ſancimus. C. de ſacroſ. ec. nec eligere viā ad impugnanda ſua iudicia. l. 3. ff. de teſt. mil. Tertio illa pecunia non computatur in legitima, cum nō ſit data, vt apud filiam remaneat, ſed pure ſit oblata per patrē monaſterio locǫ eleemoſinę, & monaſterio acquiritur, vt prędi
57 xi. Quarto † ſtatutum, ꝙ loquitur de filia dotata excludenda 64
ab hęreditate patris, intelligitur de dote reſpectu matrimonii carnalis. Pro quo datur dos per patrem ipſi filię, cui incūbit onus dotandi. l. fi. C. de do. promiſ. l. qui liberos. ff. de ritu. nup. non aūt intelligitur de matrimono ſpirituali, pro quo dari dos prohibetur. Stat. n. generaliter loquens interpretat̄, ſm ius commune. l. 2. C. de noxa. c. cum dilectus. ſ. de conſu. nec includit aliquid a iure prohibitū. c. 1. de iureiur. eo. lib. & hāc partē ꝯ Bar. tenet Pet. de Peruſio. in quodam conſi. ꝙ incipit. viſo p̄fato, p̄ūcto & viſis præfatis ſtat. quem refert & ſequitur Pet. de Vbal. nepos Bal. Pet. & Ang. in repeti. ſolenni l. cum duobus. §. ſi inter fratres. ff. pro ſocio. in 6. par. prin. ver. quarto quero. Tenendo tñ opin. Bar. quam nunc cogito poſſe ſaluari, ſi dicamus, quod uſus cōis loquendi illud datū pro eleemoſina, vocet dotem monialis, Nam ſtatuta recipiunt̄, interpretationem a communi uſu loquendi, vt forte. j. dicā Limita illam procedere, qñ poſt ſtatutum conditum illa filia ingreſſa eſſet monaſterium. Secus ſi ante, ſm do. An. in c. quod clericis. de fo. compe. dicentem ſm do. Pet. de Anc. ſic conſuluiſſe. de quo no. ēt Lapus allegatione. 103. ſecundum ordinem meum, quæ inci. in quęſtio. & facit ꝙ no. Bart. in authen. itē nulla. C. de epi. & cle. & in l. reſcripto. §. fi. ff. de mune. & hono. Archi. in c. 1. de immu. eccle. co li. & ita Pan. in c. ꝙ clericis quod tamen intellige uerum, ꝙñ ſtatutum excluderet fœminam, nulla facta mentione de moniali. † Sed ſi etiā
58 excluderet moniales, tunc diſtinguūt doct. quod aut ſtatutum loquitur per uerba pręteriti temporis, puta quod monaſterium non ſuccedat, &c. & tunc ſtatutum non valet. aut loquitur per uerba præſentis temporis, puta, ꝙ ingrediens monaſteriū non ſuccedat, & tunc valet, cū injiciat vinculum ante ingreſſum, ſm Bar. in l. fi. C. de pac. de quo ibi plene per alios, & ꝑ Io. An. in regu. ſine culpa eo. li. per Bal. in l. Deo nobis. C, de epi. & cle. & plene per doc. in l. ſtipulatio. de ver. ob. pulchre per Pau. de Ca. in conſ. 335. quod incipit, primū dubiū, &c. Decimotertio quæro, † dicit ſtatutū, ꝙ filia debeat
59 eſſe contenta dote ſibi data, an habeat locum, ſi dos fuit data pro ea, eius marito, vr̄ quod ſic, per not. in l. huiuſmodi. §. cum pater. ff. de leg. 1. Facit tex. in l. ſciendum. §· cum fundus. ff. qui ſatiſda. cogan. Contrarium tamen tenet Anto. de Iſer. in c. primo, in princ. in ver. ſi vero promittitur. de natura ſucceſſ. feu. dicens, quod licet ſi promittatur marito non mulieri, dos dicatur mulieris l. ſi mulier. §. fi ff. de iure do. l. pater cū filiæ. ſecundo reſpōſo. ff. de pac. do. tñ illud verum, ſi mulier hoc velit. intellige hoc velit. ſ. habere actionē. l. tali. in fi. ff. de iure do. quia ex ꝓmiſſione dotis facta viro, ipſi & nō mulieri inuitæ acquiritur actio facit. l. ſi pro te. C. de dotis ꝓmiſ. Secus dicit, ſi dos nō ſit promiſſa, ſed legata marito. De quo
60 quo vide not. in l. ſeruo leg. §. ſi teſtator. ff. de leg. 1. † Quid aūt ſi talis dos ſit promiſſa vel ſoluta marito filia ignorante. Itē qd ſi filia tacente & non ꝺdicente. Itē, qd ſi filia pūte & tacēte. itē, an ſi filia ſit minor, hēat reſtōnē. ponit ibi An. de Iſern.
61 vbi ēt quęrit an † in dubio p̄ſumat̄ vxor ſcire facta mariti, arguit ꝙ ſic, ꝙa coniuncti p̄ſumuntur ſcire facta ꝯiunctorū. l. octauo. ff. unde cog. l. de tutela. C. de in inte. reſti. min. l. ſi filiū C. de lib. cau. Ergo fortius p̄ſumet̄ ſcire vxor, ꝙa dr̄ vna caro cū viro. l. 1. ff. de rit. nup. p̄terea Philo. ſecundo œconomicorū appellat dulcē collocutionē viri & vxoris quaſi inter ſe ꝯferant oīa. Contrariū tenet ipſe, ꝙa p̄dicta iura dēnt intelligi in ꝯdōne perſonæ coniunctę, puta de ętate, de valitudine & ſimilibus quę latere nō p̄nt, ſed alia facta viri vxor neſcit niſi ꝓbet̄ l. ſi. ll. ibi, probatū fuerit. C. de epiſ. audien. Præterea r̄r ignorantia preſumitur l. uerius. ff. de proba. reg. p̄ſumitur eo. lib. hinc eſt, qd̄ frater non præſumitur ſcire teſtm̄ fratris. l. qm̄. C. de iure delib. per quē tex. ibi colligunt Bal. & Ang. ꝙ in concernentibus progreſſum ſanguinis, coniunctus ſcire præſumitur facta cōiuncti, ſed non in alijs. quod ſentit gl. in d. l. de tutela. Decimo quarto † quæro, qd ſi pater promiſit dotem pro filia, ſed noluit eam ſoluere, & deceſſit, an filia poſſit ſuccedere ſtante dicto ſtat. ſi hęres velit ſoluere. Bal. no. in l. ſi plures. in verſ. item iuxta hæc. C. de cond. inſer. concludit ꝙ non, quia filia non poteſt dici indotata, ex quo præceſſit obligatio dotis. ad quod bene facit, quod dixi ſ. in q. an ſufficiat filiæ dotem eſſe deſtinatam in teſtamento patris. Deci-
63 moquinto † quæro, an iſtud ſtatu. habeat locum in filia, quæ fuit nupta, ſed tpe mortis patris remanſit uidua, Bald. in l. 1. in fi. C. vnde uir & ux. arguit primo, quod non, quia vbi non eſt matrimonium, non poteſt eſſe dos. l. fin. C. de donat. ante nup. l. 2. ff. de iu. dot. contrarium tamen tenet, quia dotata dicitur ēt quæ dotem recuperauit ſoluto matrim. l. fi. C. communia utriuſque iud. l. ſi ſocius pro filia. ff. pro ſocio. l. fi. C. de colla. itē quia ſic ſe habet cōis uſus loquendi. & hoc procedit. quando ſtatutum ſolum requirit filiam eſſe dotatam, ut excludatur. ſed ſi excluderet filiam dotatam, & maritatā, maius eſſet dubiom, per dicta ſ. in 2. q. huius. 2. princip. & tunc eſſet uidendum, † an vbi ſtatutum requirit certam qualitatē, ſufficiat illam ab initio eſſe, licet poſtea deficiat, de qua plene per Bar. in l. ex facto. in prin. ff. de vul. & pu. Cuius dicta ſequitur Pet. de Anch. in c. ſtatutum. in prin. de reſcr. co. lib. & ibi eſt bona glo. in uerbo, canonicis. plene etiam per Imo. in cle. & ſi principalis. de reſcr. facit, quod pulchre no. Bart. in l. præcipimus. §. ſane. C. de appel. & Ang. in l. ſi quis hęredem. C. de inſti. & ſubſti. vbi quærit, ſi fiat legatum mulieri, ſi ingrediatur monaſterium, uel accipiat habitum tertii ordinis, an ſi mulier accipiat, & deinde dimittat, debeat hr̄e legatum, de quo plene per eum in conſ. 34. & in conſ. 151. per Ang. &
65 Imo. in l. in ſubſtitutione ff. de uulg. & pup. † ubi quærit, an ſi fiat legatum filiæ, ſi uidua erit tempore mortis patris, ſufficiat illam fuiſſe uiduam, licet poſtea maritetur. facit tex. & ibi no in l. reprehendenda. C. de inſtit. & ſubſtit. & quod pulchre no. Io. An. in regula, decet. eo. li. in mercuria. in q. an qui conſequitur immunitatem a ſtatuto propter numerum 12. filiorū, illam amittat, ſi aliquis eorū moriatur. & ꝯcludit ꝙ non. uide ēt Pau. de Ca. in conſ. 245. quod inci. ſupraſcriptus egregius. ubi ſiſr quærit de legato facto filiæ, ſi erit uidua tpe mortis patris, an ſufficiat illam illo tpe uiduam fuiſſe, ſi poſtea maritetur, de quo eſt gl. no. in uer. ſufficit. in l. fi. C. de indicta uidui. tol. & ibi uide notabiliter Bartol. Decimoſexto
66 quęro, quia † ſtatura qñque excludunt dotatam a patre, uel a matre, an ēt excludant dotatam ab auo uel auia. conclude, ꝙ ſic, quia appellatione patris & matris, continentur auia & auus. l. ap. & l. iuſta. in fi. ff. de uerb. ſig. Probat tex. in l. Neſennius.

Source : BIU Cujas

nius.ff.de neg.ge.vbi hoc videtur velle Bald.& in l. maximũ vitium. C.de libe.præte. Facit quod ipſe no in l.quicunq;.C. de ſer.fug. & per Bar.in l.1.ver.vlterius quæro, vtrũ tacita.ff. de vul.& pup.& in auth.matri & auiæ.C.qñ mulier offi.tute læ.& quod no.Bar. in l.2.§.ſed videndũ.ff.ad Tert. & Pau.de Ca.in conſ.342.incip. primo videndum eſt, vbi concludit ꝙ ſtatutum excludens matrem,excludit ẽt auiam, licet cõtra faciat,quod voluit Ang.per illum tex.in auth.bona damna-
67 torum.C.de bo.proſcriptorum.Decimoſeptimo quæro,†ſtã te dicto ſtatuto,quid ſi filia ſit dotata a fratre, vel a ſeipſa.dic non habere locum ſtatutum, quia tunc ceſſant eius verba,ſ. illa dotata a patre,vel a matre.ergo ceſſabit ſtatutum.l.ſi minor.ff.de verbo.obl.l.ſi ſeruum.§.non dixit prætor. ff.de acq. hære.c.maiores.verſ.cæterum. ſupra de baptiſ. Secundo,iſte eſt caſus omiſſus a ſtatuto,ergo &c.l commodiſſime.ff.de li. & poſthu.Tertio,quia aliter ſequeretur abſurdum,quia filia cui hæreditas patris eſt debita.l.cum ideo. ff.de bo. dam. l.fi. ff.de codicil.excluderetur ab ea.Quarto ideo excluditur filia dotata per ſtatutum,quia conſiderauit dotem eſſe cõgruam portionem , & ſuccedere in locum portionis ſibi debitæ in hæreditate patris ab inteſtato. l.qui volebat. ff.de hęr. inſtit. Debet ergo filia eſſe dotata de bonis illius, de cuius hęredita te agitur . Quinto facit,quia aliter ſequeretur, ꝙ quis poſſet excludere alium a iure ſuccedendi tertio , ſine eius volunta
68 te,contra.l.fi.C de pac. Sexto, † ſtatutum ſimpliciter excludens filiam dotatã,debet intelligi ipſi dotanti, non aũt aliis. gl.eſt no.& ibi Bal.in l.1.C.de legi hęr.facit.l.illam. C.de colla.& l.qñ C.de inof teſt. & ita coſuluit Fran.Tigrini in quodam conſ.incip. viſo ſtatuto,&c. quod ẽt ſeq.And de Iſer.licet prædictas rationes non alleget in c.1. in verſ. & oportet. de nat.ſucceſ.feu.De quo ẽt per Ang.in conſ 118.& per Pau. de Ca.in ꝯſ.109.qđ inc.ſup i.dubio.q vĩ innuere ꝯrium.ꝯſuluit.n. ꝙ ſtante ſtat.ꝙ filia dotata nõ ſuccedat,qđ ſi filia ſit a mĩre dotata nõ ſuccedit patri,de quo ibi per eũ & per Lud.in ꝯſ.485.in ci. in caſu propoſitæ conſultationis. vbi limitat di-
69 ctam gl. & Bal.in d.l.1.†non hĩe locum,qñ ſtat.excluderet filiam dotatam a quacunque perſona,quia cum a iure cõi talis filia ſit excluſa a ſucceſſione extranei dotantis, ad quam coniuncti & non extranei uocantur , auth. in ſucceſſione.C. de ſuis & legi.auth.defuncto. C. ad Tert.certe tale ſtatutum intelligetur eam excludere ab hæreditate parentum, vt aliquid operetur.c.ſi papa.de priuileg.eo.li.l.ſi qñ. ff.de leg.1.& idem tenet Pau.de Caſt.in conſ.337.quod incipit,præſuppo
70 ſito, quod dictum ſtat.Decimooctauo quæro,†quid ſi filia eſſet dotata de bonis propriis, an erit excluſa dicto ſtatu. Bal. notabiliter in l.mater. C. de iure do.tenet ꝙ non,quem ſeqtur Pet.de Anch. in c.canonum ſtatuta.quod bene nota.De-
71 cimonono quæro,†mortua matre, filia dotatur a patre, uel mortuo patre,dotatur a matre, an illa filia excludetur virtute dicti ſtatuti ab hęreditate parentis iam mortui,quęſtio eſt dubia. & primo uĩ ꝙ non,quia ubi lex diſponit reſpectu certæ qualitatis, debet illa qualitas adeſſe tempore, quo deferẽ hæreditas.l.1.§.nõ aũt.ff.ſi quis teſtõ. l. in delictis. §.ſi de tracta.ff.de noxa. Sed filia excluditur propter qualitatem iſtã, quia dotata. oportet ergo quod ſit dotata tꝑe , quo ei hæreditas defertur a lege,alias ipſo iure ſuccedit patri.l.in ſuis. ff. de lib.& poſt l.neceſſariis.ff.de acqui.hær. & matri ſuccedet per Orficianum l.1. & 2.C.ad Orficianum.ergo &c. Secundo caſus iſte omiſſus eſt a ſtatuto,ergo &c. d. l. commodiſſime.& l.conſtitutionibus.ff.ad munic. Tertio hoc ſtatutum eſt correctorium & exhorbitans. l. maximum vitium. C. de lib.præte. & uidetur nutrire diſcordiam inter deſcendentes, contra l.illam.C.de colla.& l.cum oportet.§.fi. C.de bo.quæ lib.ergo reſtringendum,quantum poteſt.l.præcipimus.C.de appel.l.ſancimus. C.de teſt.gl.no.in cle.2.de æta. & quali. & notatur in l.tam his.§.1.ff.de dona. cau.mor. & in auth.quas
72 actiones.C.de ſacroſ.eccle. Quarto,†verba ſtatuti non ſunt trahenda ad iniquum,nec dure interpretanda,ſed benigne. l.ſi a domino.§.ſi prædo.ubi per Ang & l.illud. ff.de peti.hę. Sed extendere ſtatutum ad filiam quę tempore delatę hęreditatis non erat dotata, eſt iniquum, & reſtringere ut tantum excludat filiam, quæ illo tꝑe fuit dotata , eſt iniquum,
73 ergo &c. Quinto facit,quia †negari non põt,quin hoc caſu ſtat.ſit dubium . ergo potius erit intelligendum , ſm ius cõe quam contra.c.cum dilectus. ſ. de conſue. gl.eſt in l.fin. §.in computatione, C.de iure deli.gl.& doc.in l.2. C.de nox.reg. odia.eod.li. Sexto facit, quia diuerſa eſt ratio excludendi filiam dotatam ab hæreditate iam delata & a deferenda.quia
74 †facilius impeditur & tollitur fiendum & deferendum, quã iam factum & iam delatum.l.patre furioſo. ff.de his qui ſunt ſui uel alie. iur. ergo licet dos data filiæ, tollat ius ſucceſſionis querendæ, non tñ tollet iã quæſitę.Probatur optime in l. fi.ff.unde li.& in l.uideamus.ff.quod met.cã. Facit ꝙ no. Cy. in l.1.C.de adul.& Io.An.in addi.in rub. de ſucceſ.ab inteſt. & Bal.in l ſi matre. C. de ſuis & legi.& hanc partẽ tenet Bar. licet prędicta argumenta non faciat,in conſ.31. quod incip. in nomine Domini, quidam inteſtatus deceſſit, ꝑ qua ſumma.
75 †Septimo facit ratio,qñ†ſtat.excludens filiam fœminã, illam non excludit, ſi ex teſtõ a patre uocetur,ut ſ.dicam in 4.prin.q.modo ſic,aut pater deceſſit condito teſtõ, & tunc ſi filia ſit inſtituta, habebit ſuam portionem , aut præteriit filiam,& tunc teſtñ eſt nullum,cum adhuc filia non eſſet dotata , nec põt reconualeſcere per dotationem ſequentẽ, qa qualitas ſuperueniens actum ab initio nullum , non conualeſcit,regula,non firmatur,de reg iur.eo.li. l. filiusfa.pręterito.ff.de teſta.no.in l.filio præterito.ff.de iniu.rup.irritoq; teſ. in l.1.§. 1.ff.de leg.3.l.non dubium.C.de teſt l.2.C.cõia utriuſque iud.no. Imo in c.dudum.de reb. eccl.non alie.& in c.cõſuetudinis.de conſuetudine.& in c.cum dilecti.de ele. & Ludouicus in conſ 609.quod incipit, circa propoſitam conſultationem in ſeptima collatione,aut moritur ab inteſtato,& tunc ex tacita uoluntate defuncti, filia uenit ad eius ſucceſcesſionem.l.conficiuntur.ff de iure codicil.l ſi fundũ.ff.de legat. 1. Vnde ut tantum operetur tacita uoluntas , quantum expreſſa.l.qui ad certum.ff.loca.ſicut ſi pater expreſſe filiam uocaſſet,admitteret. Ita & hoc caſu tacite uocata debet admitti. ergo dotatio alterius parentis,non debet nocere filię, quin conſequatur portionem alterius parentis præmortui, ad quem ſaltem tacita eius uoluntate eſt uocata. quo caſu ſtatutum non habet locum,ut ſupra dixi & hoc caſu dicitur uocata per patrem,ex eo, ꝙ ipſam non dotat,& ſic illã indotatam relinquit.Octauo facit,quia cũ mortuo patre filia efficiatur eius hæres ipſo iure.l.pro hęreditariis.C.de hęr.act. nõ põt deſinere eſſe hęres,licet poſtea dotetur.l.ei,qui ſoluẽdo. ff.de hęr inſt. ſed ſi filia tꝑe mortis patris reperiatur dotata, & extet maſculus, ſi pater moriatur ab inteſtato, cum præſumatur ſcire diſpoſitionem ſtatuti,uĩ filia ex tacita mente patris excluſa, quia ſi aliud uoluiſſet, diſpoſuiſſet, uoluntas.n. teſtatoris,ex conſuetudine regionis interpretatur, & recipit intellectum.l.ſi ſeruus plurium.ff.de leg. 1.l.nummis.ff.de lega.3.facit quod no. Bar.in l.ſuper creandis.C.de iu.fiſ.lib.10.
76 † Et ideo uoluntas & mens teſtatoris pręſumitur talis, qualis eſt diſpoſitio conſuetudinis,uel ſtatuti ſuæ patriæ, prout no.& determinat Pet.de Anch.in l.tres fratres. ff.de pac.ubi dicit,quod ſtante ſtatuto excludente fœminas, maſculis extantibus,ſi pater generaliter inſtituat filios, nõ uidetur filias inſtituiſſe,ſed excluſiſſe. Secus dixit,ſi extraneus inſtituat filios alicuius,puta Sempronij. quo caſu ueniunt ẽt filię ipſius Sempronii.l qui filiab.ff.de leg. 1. & dicit ſe conſuluiſſe. Sed fuit originale uerbum Dy. ut refert Bart.in l.hęres. §.cũ ita. ff.ad Treb.& ibi hoc ſequitur Ang.Imo. & Lud. quod no.eſt ꝑpetuo.Adde idem tenuiſſe Pet. de Anch in commen. c.canonum ſtatuta. de conſt.licet ibi referat Pileum & Bal.tenere ꝯrium.tñ finaliter idem tenet Cy. Quæ ſententia ex multis confirmari poteſt.Primo,quia Bal.in l.precibus. C.de impu.& aliis ſubſt.per l.ſi duo.ff.de acq.hæred.no.dicit quod teſtator pręſumitur cogitare,& uelle diſponere illud,quod diſponit ius cõe,& ꝯñr ſtat.Tertio Bal in l.fideicommiſſa.in §. 1.ff.de leg.3.dicit,quod teſtator in dubio uidetur uoluiſſe,qđ conſuetum eſt fieri. Quarto Bal.in l.1. C.de ſacroſ.eccl.in lectura, dicit ꝙ uoluntas teſtatoris,præſumitur talis,qualis eſ-
77 ſe debet. † Ex quib.apparet præſumendum eſſe,quẽ actũ facere ſm qđ diſponunt ſtatuta & cõſuetudines patriæ.Et hoc intelligitur nedum in ultimis uoluntatibus,ſed ẽt in actibus inter uiuos, in quibus etiam pręſumitur quis uelle ſeruare conſuetudines & ſtatuta. l.quod ſi nolit. §. qui aſſidua. ff.de ædil.edic.l.ex ea parte.in prin. ff.de uerb.obl.l.ſi prius.§ 1.de aqua plu.arcẽ.l.ante. ff. de manumiſſis uindicta. l.ſi finita.in prin.ff.de dam.infe.l.cum delanionis.in §.aſinam.ff. de fundo inſtru.l.ſemper in ſtipulationibus.ff.de reg.iur. Quod primo comprobatur ex eo, ꝙ dixit ſingulariter Imola in c. po-
78 tuit.circa fin.de locato.ſe conſuluiſſe apud Lucam, ꝙ†licet quis accipiat in emphyteoſim pro ſe & filiis ſuis,non tãmen uenient filię fęminę,ut uult Arch.in c.ſi quis ſuadente.17.q. 4.Tamen illud dicit uerum,niſi conſuetudo uel ſtatutum loci aliud diſponat. ad quod contrahens ſemper pręſumitur habere reſpectum.hoc etiam ſequitur Archi.in conſ.413.& Imo.in l.fi.ff.de cond.& demonſt.& Bar.in l.ut iurisiurandi. in §.ſi liberis.ff.de ope.lib.Et pro prędictis facit ratio, quoniã naturale eſt,ut patrię, & ſic eius ſtatutis pareamus. l.ueluti. ff.de iuſt.& iu.in fi. Ergo debet præſumi teſtamentum , uel contractus initus ſecundum conſuetudinem patrię. quia qlibet pręſumitur talis qualis eſt in ſua patria. Dicit Bartol. in tractatu de Guelphis, & Gebellinis, per dictam legem ueluti. Hinc etiam dixit Baldus in dicta l. ſi duo. per illum textum quod faciens actum , ſemper pręſumitur ſe ſubiicere ſtatuto loquenti de illo actu. quod nota ad ſtatutum diſponens pro contractu ſolui gabellam. hinc etiam Baldum

Source : BIU Cujas

in dicta.l.fideicommiſſa.§.ſi ſeruo.dixit,quod quis non præſumitur velle id quod non eſt conſuetum. l.fi.C.de fideiuſſo.
79 Et iō infert, ꝙ † ſi clericus ſecularis impetret præbēdam,quæ non eſt conſueta conferri ſeculari,non valet impetratio, ēt motu proprio facta, quia non præſumitur illa mens concedentis.Pro quo eſt ēt tex.in c.cum de beneficio.de præ.eo.li. Hinc etiam And.de Iſer. c.primo, de natura ſucceſſio. feud. dixit,quod ſi quis ſimpliciter accipiat feudum, videtur accipiſſe pro ſe & maſculis, quando ita eſſet conſuetudo. Hinc pulchre Bal.in additio Speculat.in titulo,de locato.dicit, ꝙ
80 † conſuetudine ſtante eccleſiæ,quod emphyteoſis concedatur uſq; ad tertiam generationem,certe ſi ſimpliciter concedatur,intelligitur conceſſa ſm conſuetudinem, bene facit, ꝙ no.Pa.in conſ.75.in fi.ꝙ incipit,diues quidam.vbi limitat Spe.in tit.de loca.§.nunc aliqua ver.113 dicentem emphyteoſim conceſſam pro ſe & hęredibus,intelligi de filis,& nō de extraneis,nō procedere,vbi cōſuetudo prię eſſet in oppoſitū. De quo ibi p eū.Hinc ēt Bar.in l.nemo eſt.ff.de duob.reis dicit,ꝙ doctor cōductus ad legēdū,pōt per ſubſtitutū legere qñ in loco eſſet talis cōſuetudo Facit ꝙ no ipſe Bar t.in l.dñi prædiorū.C.de agric.& cēſi.vbi quærit,an patiarius dēat partē dñicam ad domum dñi portare. & dicit ſtandum conſuetudini.Facit,ꝙ no.An.in l.bene a Zenone. C.de quadri p̄ſcri. vbi dicit,ꝙ procurator ad pacē ꝯhendam poteſt ꝯueniētib. pœnam apponere.Facit tex.in c.ꝙ tranſlationem.de off.leg. vbi legatus ſimpliciter cōſtitutus,intelligitur ſm cōſuetudinem.Et ꝙ no.Ludo.in conſ.94 ꝙ inci. viſis his,quæ narrantur.qui allegat Bar.in l.1.C.de paſcuis.lib.11.dicentem ꝙ procurator principis conſtitutus ad vendendum gabellas ciuitatis,intelligitur vt uendat ſolito modo.Mandata enim principis regulantur ſm conſuetudinem.tex.in c.fi.de cōſue.eo. lib.in c.ꝙdilectio.de conſangui. & affi.bū facit tex.in c.eccleſiaſticarū & c.in his.11.diſtin. Per quę iura Pan.in conſ.16.in ci.ad claram deciſionem. dicit ꝙ aſſumptus ad officium,vī obligari ad faciendum, quod eſt ſolitum per alios fieri.Poſſent ad hoc propoſitum multa elegantia ſimilia adduci,quę latiſſime ponuntur per modernos in l.tranſactionis placitū. C de tranſac.& in repe.c.Raynaldus.s̄.de teſta.plenius in c.ꝙ trāſlationem s̄.de offi.legat. Sed ne longior quam propoſuerim,fiam,conſulto omitto.In ꝫriam tamen partem.ſ.quod imo.talis filia plene dotata excludatur. a ſucceſſione iam de
81 lata, primo facit, quia † qūocunq; quis repellitur ab aliqua actione reſpectu certę qualitatis, ſufficit,ſi illo tpe, quo uult agere, adſit qualitas,vt repellatur.l.in delictis.§.ſi extraneus ff.de noxali.facit.l.hæc demum.ff.de op.liber.Sed nunc, qñ filia uult habere regreſſum ad hæreditatem paternam reperitur dotata,ergo tanquam in ſtatuto comprehenſa debet repelli. Secundo facit,quia in tali caſu verba ſtatuti habent locum,ergo & ipſum ſtatutum.l.1.§.ſi is,qui nauem.ff.de exercito.Tertio vī caſus in l.fi.ff.uñ libe.& in l.capitis.ff.unde cogn.vbi licet tpe mortis illius,de cuius ſucceſſione agitur. qs ſit habilis ad petēdum bonorum poſſeſſionem tñ, ſi tpe quo
82 petit,ſit inhabilis,repellitur. Quarto quando agitur de hæreditate materna,vt filia ad eam admittatur,duo tempora cōſiderantur.ſ.mortis,& aditionis hæreditatis. l.ſi alienum. §. in extraneis.ff.de hære.inſti.& ſi aliquo iſtorum temporum, reperitur inhabilis, excluditur, & alius uocat. Ergo licet filia tempore mortis reperiatur habilis,quia nondum dotata, eo tñ tempore,quo uult habere regreſſum ad bona,eſt inhabilis effecta quia dotata,quo caſu alter eſt uocatus ad hæreditatem,cui eſt ius quęſitum ꝙ ab illo ſine facto ſuo auferri non debet.l.id quod noſtrum,ff.de regul iur. Quinto, facit
83 quia † filia quę dotatur. vī velle illud quod ſequitur ex dotatione.l.1.§.beſtias.ff.de poſtu.l.ſi mulier.in prin.ff.ꝙ me.cau. & ſic cum ex dotatione ſequatur amiſſio hęreditatis,& quo dammodo eius repudiatio,ergo amplectendo dotem vī vel le hæreditati renuntiare,quia qui uult ꝫñs,uult omne neceſſarium antecedēs ad illud,l.illud.ff.de acq hęred.c.præterea de offi.deleg.Sexto facit, quia licet cauſa excludendi ſit de
84 præterito, ſcilicet dotationis, ius tñ ſuccedendi,eſt de futuro.† & participium,dotata,appoſitum in ſtatuto, poteſt etiā includere futurum ius,& ſic ſucceſſionis. vt tenet Bald.in l. omnes populi.in ver.ſed pone.ff.de iuſt. & iure.Nec ob.ꝙ ſe-
85 mel hęres &c. quia illud falſum eſt, cum † ius ciuile poſſit facere hæredem deſinere eſſe hæredem.Probatur in auth.hoc amplius.C.de fideicommiſ.& in l.in ſubſtitutione. ff.de vul. & pup.ergo ſtatutū noſtrum,quod dicitur ius ciuile loci, vt. s̄.dixi in 1.q.prin.operabitur,qđ iſta filia propter ſequentem dotationē deſinet eſſe hīs ipſo iure.Præterea,ēt ſi teneremus ꝙ non obſtante ſtatuto filia dotata efficiatur hæres ipſo iure,ſed repellatur a conſequutione hæreditatis, ꝙ vī eſſe,qñ
86 † ſtatutum non ſimpliciter dicit, ꝙ filia dotata nō ſuccedat, ſed dicit, ꝙ nullum hēat regreſſum,&c. Per quæ verba nō vī excludi a iure ſuccedendi,ſed a iure conſequendi eſſentialiter ſuam portionem,aliud enim † eſt excludi a ſucceſſione, 87 & iure ſuccedendi. aliud a iure conſequendi. Probatur in l. fi.ff.de ſuis & legi.iuncta hac decre.facit.l.1.in prin.ff.ad Macedon.& l.2.§.1.ff.ad Velle. & l.1.§.ſi ſublata. ff.ad Treb.no. in l.nam & poſtea.§.ſi damnetur.ff.de iureiu.& in l.eo tempore.ff.de pec.in l.cum putarem.ff.famil.er.in l.poſthumus. §.ſi quis.ff.de inof.te.no.per Bar.in d.l. nam & poſtea in prin. tamen ēt hoc caſu talis aditio filię non trahetur retro in præiudicium iuris. tertio q̄ſiti.l.fi.& l.bonorum.& gl.opti.in l.ſi indebitum.ff.rem ra.hab.no.Bal.in l.fi.in aliquibus lec.C. ad Maced.in l.ordo.in fi. C.de execu.rei iudi. Bar.in l. alienam rem.ff.de pigno act. notatur in l.cum mihi.ff.de verb. oblig. per Specu.in titu.de obli.& ſol.§.2.in uerſi. quid ſit ergo &c.
88 quid ergo tenendum.Conſidera tu,quod † ſi ſtatutum dicat filiam dotatam nullum habere regreſſum, &c. ſed debere dote contentam eſſe. Iſta verba ſimul iuncta, operantur ꝙ nedum repellatur ab hæreditate parentis præmortui,imo ēt tali filię petitio uel actio non competit, imo important qđ dicatur excluſa & exhæredata.l. qui volebat.ff.de hæredibus inſti.Facit.l.3. C.de libe.præter.& l.pactum. C.de colla. quæ dicit,quod per illa verba non poſſit habere regreſſum.in pacto appoſita, non prohibetur filia patri ſuccedere, quia pactum non ualet.ergo ſi apponuntur in ſtatuto,quod ualet & potens eſt excludere fœminas,vt ſupra dixi in 1.prin. q.tunc per talia verba impeditur & tollitur ius ſuccedendi.Qđ not. quia eſt magni effectus, ut infra dicam & ad hoc facit ratio, quia vbi impeditur petitio,ibi & dominii tranſlatio. l.quintus.in §.argento.ff de aur.& argen. legat. & per conſequens hęreditatis acquiſitio.§.pe.inſti. de hæredum qua. & diffe.l. ſi ager.in fi.ff.de rei vendi. vbi uero non impeditur qs hæres eſſe,licet impediat agere,pōt tñ excipere. & ſic ſi poſſideret,
89 poſſet ſe exceptione tueri † Statutum.n in materia maxime odioſa loquens in actore, non habet locum in reo, vt dicit Inno.in c.cum inter. & in cap.ſignificauerunt.s̄.ſupra de exceptio.& uide Pet.de Anch in c.canonum ſtatuta de conſtitu.col.180. Quinimo hoc caſu,ſi filia ageret, licet de ſtatuto eā excludente,non opponeret,poſſet tñ per iudicem repelli, iuxta no.per gl.in l.ubi pactum.C.de tranſactio.per Bal. in l. unica.C.vt quæ deſunt aduocatis,vñ cū ſtat.in materia maxime odioſa loquens de actore, non vendicet ſibi locum in reo,ut.s̄.dixi.ex mente Innocentii vī, ꝙ ſi mulier poſſideret, ab ea non auocaretur,de quo plene Signorol.in conſi 98. Diſtingue igitur in hoc articulo,quod aut loquimur de filia dotata per unum ex parentibus ante mortem ipſorum, & tunc clarū eſt, ꝙ excluditur a iure ſuccedendi Aut loquimur de filia dotata poſt mortem vnius ex parentibus, & tunc ſi agitur de hęreditate patris, qui prædeceſſit antequam dotaret, & tunc ipſo iure filia eſt hæres patri ſuo ꝓ ſua portione.§.ſui. inſtitu.de hę.qual. l.neceſſariis.ff.de acq.hęre.no. in l.ſi cum dotem.§.tranſgrediamur.ff.ſo.mat.& ibi gl.& iō cū ſua portio ſit accquiſita filiæ,ita quod illam tanquam aditam, non tanquam adeundam tranſmittat ad hęredē,vt eſt caſus not. in l.ſi quis filium.ff.de acqui.hære.ergo licet poſtea dotetur, non tñ deſinet eſſe hæres,nec per ipſam dotationem debet p dere ius iam quæſitum in hęreditate patris,facit optime. l.fi. ff.unde lib.& legit.& ita ipſe de facto conſuluit in quodā cō ſilio,quod incipit,quædam mulier nomine Leoneta. Motus
90 primo,quia † in hærede ſuo tempus mortis patris tñ inſpicitur,quando tractatur de hæreditate ab inteſtato, inſti.de legi.agna ſucceſſio.§.proximo.ſed iſta filia tempore mortis patris eſt ſucceſſibilis,imo per exiſtentiam ſuitatis efficitur hæres patri,ergo eſſe non deſinet per regul.ſemel hęres &c.l.& ſi ſine.§ ſed ꝙ Papinianus.ff.de mino l.aliquo caſu. ff.de hęredi.inſti. alleg.no.in l.Gallus.§.& quid ſi tñ.ff.de li. & poſth. Idem tenet ēt Bal.in prę allg.conſ. Motus eadem rōne.ſ.quia in filia ſua inſpicitur tm̄ tp̄s mortis teſtatoris. l.ſi alienū.§.in extraneis.ff.de hære.inſti.Item ius quæſitum non admittitur per dotationē ſequentē, ꝙ ēt ſequitur Cy.in l.1.C.de adulte. & Io.An.in addi. Spe.in rub.de ſucc.ab inte.Si vero agimus de hæreditate materna, tūc ſi filia poſt mortem matris dotatur per patrem, poſtq̄ facta eſt hæres, matris, & hoc caſu per dotationē ſequentē,non deſinit eſſe hæres,per rationes prædictas Vbi vero tpe dotationis nondū eſt facta hęres matris tunc quia in ea inſpiciuntur duo tpa, ſ.tp̄s mortis & aditionis.dicto.§.in extraneis.vbi plene not.nam † filia matri non 91 efficitur hęres ipſo iure, cum non ſit in eius poteſtate, vt no. in l.apud hoſtes. C de ſuis & legi.in l.ventre.ff.de acqui.hær. in l.1.& 2.C.ad Orficianum.& ideo cum tpe,quo vellet adire, reperiret ſe dotatam, & ſic factam inhabilem ad ſucceſſionem, credo tūc quod adire non poſſit,nec effici hæres matris, per textum,in l.fin. C.unde libe. & ita ſentiunt predicti doctores per iura & rationes. s̄.deductas in hęreditate paterna,quę cū ceſſent in hæreditate materna ceſſabit & diſpoſitio.l.adigere. §.quamuis. ff.de iure patrona.l.illud. ff.ad leg.

Aqui-

Source : BIU Cujas

Aquiliam, ex quibus patet ratio differentię inter hęreditatē
92 paternam, & maternam. †Præterea etiam facit, quia filia an
tequam adeat, in hęreditate materna nō habet aliqđ ius, li-
cet habeat beneficium iuris adeūdi, ꝙ ius adeūdi eſt quæren
dū, & non dī in bonis noſtris. & ideo per ſeruum non acqui-
ritur domino. l. pretia rerum. ff. ad. l. Fal. imo propter ius adeū
di competens alicui, non dicitur ille habere ius in bonis hæ-
reditariis. l. 1. ff. de rerum diuiſio. Nec ius ad bona probatur,
in l. 1. cum. l. ſequen. ff. de peti. hære. facit. l. 3. §. in hac. ff. ui bo.
rap. Dicitur enim ius ad rem. quoddam preambulum ad ip-
ſam rem. l. 1. §. qui ſemel. ff. de ſucc. edi. In hæreditate vero pa
tris dī filia habere ius in re. patet, quia illam nō agnitū tranſ-
mittit ad hæredem. d. l. ſi quis filium. no. in l. gerit. ff. de acqui.
hæred. in l. ſi filius patri. ff. de uulg. & pup. in l. in ſuis. & in l. ſi
filius hæres. ff. de lib. & poſth. & § ſui. inſti. de hæredū qualit.
& differ. uñ cū facilius retineatur, & facilius perdatur ius in
93 re, quam ius ad rem, †iuxta notata per Bart. in d. §. & quid ſi
tantutum. & in l. 2. ff. de iur. fac. ingno. not. in l. 1. C. de iur. aur.
annu. & in rub. C. de precib. impe. offe. in l. nam ita diuus. ff.
de adop. bo. tex. in c. ſi. de conceſſ. præben. in 6 no. per D. An-
to. in c. per venerabilem, qui filii ſint legiti. dum dicit ꝙ filius
legitimatus auocat a venientibus ab inteſtato hęreditatem
quam nondum adiuerūt. Secus, poſtquam illam adiuerint,
vnde aliud dicendum in hæreditate paterna, quam in ma-
terna. Tandem facit, quia filia hoc caſu permittēdo ſe do-
tari, vī tacite renū ciare iuri adeundi hęreditatem maternā.
94 Cogita, quia hoc caſu forte non abſurde poſſet dici †ꝙ filia
ſi nolet dotari per patrem, ſed ſibi reſeruare hæreditatē ma
ternam, & ius ſibi ſuccedendi, ꝙ tunc cogi non poſſet p. pa-
trem quia cum tale ius iam ſit delatum, nemo inuitus cogīt.
iuri ſuo renunciare. l. fi. C. de pac. facit. l. 2. ff. de iudic. & ꝙ no.
Bal. in l. ſed ſi quis. §. quæſitū. ff. ſi quis cau. & no in l. 1. §. quæ
onerandę. ff. quarū rerum. actio nō dat. p. Bal. in l. tranſactio-
nis. & in l. interpoſitas. C. de tranſac. & ſic ſtatuutm debet in-
telligi, qñ filia non uult dotari antequam ius adeūdi ſibi cō
petat. Secus ſi poſt, quo caſu cogi non poſſet per patrem, nec
tunc habet locum conſilium Bald. ꝙ ponit in l. fin. C. de pact.
& in l. pactum. C. de colla. de quo ſupra dixi in hac. 2. q. prin.
& bñ facit ꝙ no. And. de Iſer. in c. 1. de natu. ſucceſſ. feu. in ver
ſic. feu. in art. an filia ſic dotata poſſit petere reſtitionem rō-
ne minoris ætatis, & conc ludit quod ſic, ergo fortius pote-
rit tali donationi reſiſtere. ſ. ne fiat. Et ex prædictis maxime
95 in uer. nec obſtat habes inferre †an, & qñ filia, dotata excluſa
per ſtatutum ab hęreditate patris, ſtatuto, non obſtante ipſo
96 iure hæres dicatur hæreditatis defuncti. †an aūt dicta filia ſal
tem in dote ſibi ex forma ſtatuti data dicatur hæres, & in eā
habere nomen hæredis, vī ꝙ ſic per tex. in l. in conditionibus
primum locum § ſi patronus. ff. de conditio. & demon. Con-
trarium tñ determinat Ang. in l. quiſquis. C. ad. l. Iul. ma. circa
fi. dicens ꝙ talis proprie non dicitur hęres, quia ſibi non
competit diffinitio hæredis, qui ſuccedit in uniuerſum ius,
defuncti. Dicit tñ Ang. ꝙ quo ad quędam habetur loco hæ-
redis, per no per gl. in l. ſiquis priore. ff. ad Treb. & no. in l. quo
tiens. C. de hære. inſt. Pondera tñ tex. & no. in d. §. ſi patronus.
quia uidere meo probat contrarium eius, ad quod ipſum al-
leg. Ang. & vide in propoſito quę plenius no. Ang. in conſil.
97 77. ꝙ incip. Domina Maria. †An autem filia dicatur adiuiſ-
ſe hæreditatem matris, ex eo, ꝙ pater ſuus illam penes ſe re-
tinuit, vide Bar. in l. gerit. ff. de acqui. hære. & no. in l. cum an
98 tiquioribus. C. de iure delib. Vigeſimo quæro, quid † ſi pater
prædeceſſit condito teſtamento, in quo inſtituit filiam in
aliqua re, vel portione, quę filia poſtea dotatur per matrem,
an poterit habere id, quod eſt ſibi relictum in teſtamento pa
tris, dic quod ſic, per iura & rationes adductas in proxima. q.
præcedenti. Quinimo ſi in minus quam legitima foret inſti
tuta, licet poſtea dotetur per matrem, poterit tñ agere ad
ſupplementum legitimæ, ſicut potuiſſet, ſi non fuiſſet dota-
99 ta, †qa tacita renūtiatio, quę ſurgit ex dotatione, nō dēt plus
operari, quam expreſſa. l. cum quid. ff. ſi cer. peta. ſed expreſſa
renūtiatio, quæ fieret per filiū de hęreditate patris nō inclu-
dit legitimam, vel eius ſupplementum, ſm Guil. & doct. in
l. de iis. ff. de tranſac. & dixi circa prin. decre. in quinta limi-
tatione. Ergo nec iſta renuntiatio tacita, quæ ſurgit ex ſtatu-
to, facit gl. in rub. C. de decre. decu. & in l. non impoſſibile. ff.
de pac. idem ēt dicas in filia inſtituta a matre in minus, quā
legitima, ſi antequam dotetur, agnouit id, in quo eſt inſtitu-
ta, cum proteſtatione volendi agere ad ſupplementū legiti-
mę, quo caſu poſ. q̄ fuerit a patre dotata, poterit agere ad ſup
plementum legitimæ in hęreditate materna ſibi debita. Vi-
100 geſimoprimo quęro, †filia fuit exhęredata vel pręterita in te
ſtamento patris, & anteq̄ impugnetur teſtamentum, fuit a
matre dotata, vel eꝰ, an poterit poſtea dicere teſtamentum
nullū, vī ꝙ nō, quia donec tacet filia ſic prętерita, ceſſat ſui-
tas, & in eā nō cōtinuat dñium hr̄ditatis paternę, ut no. in l.
in ſuis. ff. de lib. & poſth. & ſic nullū ius eſt filiæ quæſitū in di
cta hæreditate, licet habeat ius impugnandi teſtiñ. Proba-
tur in l. in ſuis. C. de repu. hęr. & in l. qui ſub conditione. ff. de
cond. inſt. facit quod no. Bart. in d. l. gerit. & l. cum quidam.
ff. de bon. poſ. dum concludit, ꝙ filius, dicendo teſtiñ patris
nullum vī ſe immiſcere. De quo per Bal. & Imo. in d. l. filio p̄
prætерito. ff. de iniuſt. rup. & irr. fa. teſt. ergo cum ipe donatio
nis non fuerit ei ius quæſitum per donationem ſequentē, ex-
cludetur a iure quærendo. d. l. fi. ff. vn. li. dixi s̄. in 19. q. & ſic te
ſtamentum nullum reconualeſcit ex tali dotatione. & ex ta
cita approbatione filiæ. d. l. filio prętерito. Vigeſimoſecundo
101 quæro, quid †ſi pater in teſtō leget centum filiæ pro dote, &
in illis eidem ſubſtituat, an valeat ſubſtitutio, conclude ꝙ
ſubſtitutio pupillaris valet, & tenet, & quia dicitur eſſe pro-
uiſio ipſius filiæ, & non patris. l. patris & filij. ff. de vul. & pup.
quæ etiam in legitima admittitur. l. in trib. C. de inof. teſt ſed
ſi ſubſtituat, ſi ſine liberis deceſſerit, an valeat ſubſtitutio, vī
quod non, quia primo non poteſt valere, vt pupillaris, quia
cum ſit facta per verbum cōe, ſubſtituo, adiectum certæ rei,
vel quantitati, non poteſt inducere directam pupillarem, vt
l. cogi. §. & generaliter. ff. ad Trebel. & no. Bart. in l. centurio,
in prima quæſt. princip. in art. de compendioſa facta per ver-
bum cōe. verſ. quæro vlterius. ff. de vulg. & pup. per not. in d.
§. & generaliter. & l. ijs verbis. ff de hæred. inſtit. per gl. & Dy.
facit gl in l. precib. C. de impub. & aliis ſubſtit & in c. Raynu-
cius. s̄. de teſt. quæ dicit, ꝙ illa verba, ſine filijs appoſita in ſub
ſtitutione, interpretātur illam fideicommiſſariam. licet do.
cōiter teneant contra, per d. l. centurio. vnde cum iſta ſubſti-
tutio dicatur fideicommiſ. quæ non poteſt fieri in legitima,
nec in alijs bonis filii. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vul. & pu.
dubium eſt, an in dote poſſit fieri, cum illa dicatur propriū
patrimonium filiæ. l. 3. §. ſed vtrum. ff. de min. & ita eſt debita
ſine legitima. l. qui liberos. ff. de ritu nup. l. fi. C. de d oris ꝓmiſ.
& quod non ualeat, tenet Mart. Sili. prout refert loā. And in
addi. Spec. in tit. de inſtru. edi. §. vt autem. & Bal. in quodam
conſilio. Quod uerum limitat Dy. quantum ad legitimam.
ſed quantum ad id, in quo excedit dos legitimam, tenet Dy.
talem ſubſtitutionem ualere in dote, per tex. in l. fi. §. filiæ. ff.
de legat. ſecundo. ubi de hoc uidetur caſus. & ita ſequitur ibi
Bal. in l. Lucius. § maritus. ff. ad Trebel. & Cy. in l. una. §. uidea
mus. C. de rei ux. ac in fi. ſentit Bar. in d. §. maritus. & plenius
Bal. in l. quoniam nouella. C. de inof. teſt. Contrariam tamē
partem. ſ. quod indiſtincte in tota dote ualeat talis ſubſtitu-
tio, tenet eleganter Pau. de Caſtr. in conſ. 76. quod incipit, in
102 Chriſti nomine, uiſo dicto puncto. & contra, quia †licet dos
ſit debita filiæ, non tñ filia ſuccedit in ea neluti in legitima,
quia ſtante ſtatuto excludente fęminas &c. fęminis excluſis
non debetur aliqua legitima, ut dicit Bar. in l. Titio centū. §.
Titio genero. ff. de cond. & demō. & plene dixi s̄. in hac prin
cipali 2. q. ergo dos data non poteſt dici ſuccedere in locum
legitimæ, quæ non debetur. Nec obſtat. l. ſi arrogator. ff. de a-
dop. quia loquit̄ in quarta debita arrogato, quę aſſignatur lo
co quartæ debitæ iure naturæ & hanc partem inquit Pau. ue
riorem & tutiore eſſe. & idem ſequitur ipſe in conſ. 106 inc.
ſuper eo, de quo q̄ritur. de quo ēt per eundē in cōſ. 110 quod
incipit, ſubſtitutio facta. & in conſ. ſeq. hanc ēt partem tenet
Lud. in conſ. 134. inci. pro declaratione, quia cum dos nō ſuc
cedat loco legitimę ſtante dicto ſtatuto, vt dixi. ergo ſicut po
teſt ſubſtitutionem fideicommiſſariam facere ualituram,
inſti. de pup. ſubſtit. §. fi. & ad Trebel. per totum. Certe nihil
ob. quinetiam in iſta dote facta ualeat. & ita credo tenendū.
& hæc opi. Pau. & Lud. ſine dubio procedit, ubi iſta filia dece
deret antequam nuberet, quia dos dicitur relicta, ſub condi
tione, ſi maritabitur. ergo ante cōditionem purificatam po-
tuit conditio fideicommiſſo apponi. & ita tenet Pa in dicto
conſil. 76. quod autem dicatur relicta ſub conditione, ſi nu-
bat. dixi ſupra. in hac ſecunda quæſtione princip. Secundo ſi-
103 ne dubio procedit, ubi †pater habēs plures filias illas dotat,
& inuicem illas ſubſtituit per fideicō. quia talis mutua ſub-
ſtitutio neutram dicitur grauare, arg l. ſi pater. C. de inof. te-
ſta. & eorum, quæ no. in l. 1. & in l. licet. C de pac. bonus text.
in d. l. fideicōmiſſo. C. de tranſac. no. Bal. in l. cum Archime
doram. C. vt in poſ. leg. plene per Imo. in l. ſi ſocer. §. Lucius.
104 ff. ſol. ma. Hinc dicit Bal in d. l. ſi pater. in fi. quod †reciproca
donatio inter vir. & vx. valet, quia non dicitur mea liberali-
tas, & ideo non requirit inſinuationem, vt pulchre tenet Ol
dra. in conſ. 130. incip. ad habendam. Ioan. And. in additio.
Specu. in ti. de inſtru. edi. §. porro. Sal. in l. fi. C. de pac. de quo
per Lud in l. Aquilius. ff. de donatio. Tertio, ſine dubio pro-
cedit prædicta opinio, quando ſtatutum diſponeret, quod fi
lia teneatur ſeruare omnia ordinata per patrem iuxta nota.
per Bar. in d. l. centurio. quæ omnia bene no. Vigeſimotertio
105 quæro, † an dictum ſtatutum vigens in loco, habeat locum
in iudæis in eo loco commorantibus, ita quod maſculus

Source : BIU Cujas

filius iudæi exclúdat filiam fęminam, vr̃ ꝙ ſic, per eaquæ no tat. Bal. in l. ſi ſpadonem. §. iam autem. ff. de excuſa. tutorum dicens, quod priuilegium datum incolis. includit iudæos. Se
106 cundo, † ꝙ maſculus excludat fœminam, eſt de. l. Moſaica, vt habetur Numeri. 137. ergo tale ſtatutum reducẽs ad legẽ Moſaicam, eſt commendabile. l. lege duodecim tabul. C. de
107 legiti. hær. ergo &c, Tertio † appellatione populi veniunt Iudæi. probat text in auth. de quæſtoribus. circa princip. quem ſingularem dicit Bal. in c. 1. de forma fidelitatis. & in rub. C. q̃ accuſ. non poſ. circa finem. & vide Pe. de Ancha. in c. ſi ſnĩa. de ſenten. excom. eod. lib. & hanc partem, ꝙ ſtatutum in Iudęis locum habeat, reperio tenere Ioan. de Anna. in c. Iudæi el. 2. s̃. de iudæis. De quo ibi per eum plene examinantem illum articulum, an iudęi in condendis teſtamentis, vel iure ſuccedendi debeant obſeruare legem Moſaicam, vel legem
108 ciuilem. Vigeſimoquarto quæro, † an iſtud ſtatutum habeat locum in filia dotata antequam fieret tale ſtatutum, vr̃, ꝙ ſic, quia ſtatutum dicit, ſi filia dotata fuerit. quod verbũ, fuerit, eſt præteriti perfecti. & pluſquam, perfecti, ergo tale ſtatutum trahitur etiam ad prius dotatam. Secundo quia filia tempore quo debet ſuccedere patri, reperit̃ dotata, ergo &c. Faciunt quæ dixi. s̃. in q. 19. maxime in uerſi. in contrarium. Tertio verbum, dotata, habet cauſam permanentem. l. Plotiana. ff. de iure codic. & l. verbum, erit. ff. de ver. ſig. & omne tempus ſignificat, vt ibi no. per ꝙ ns̃ tale ſtatutum extendẽt, ad filiam prius dotatam. & ita conſuluit Bar. prout refert Ange. in auth. hæc conſtitutio interpretatur. colla. 6. ipſe tñ tenet contra Bar. per illum tex. ubi dicitur de illo, qui in monaſterio intrare voluerit. & ſic loquitur per uerbum præteriti, perfecti, & pluſquam perfecti temporis, & tñ illa diſpoſitio, nõ habet locũ in ingreſſo, antequam eſſet condita dicta cõſtitutio, imo talis põt diſponere de bonis, poſt ingreſſum, prętereа verbum, fuerit, prolatum a ſtatuto, cum ẽt poſſit reſpicere tps futurum, ad illud debet trahi, quia illud propriũ eſt ſtatuti. c. fi. extra de conſtit. l. leges. C. de legi, & hoc niſi in ſtatuto fiat expreſſa mẽtio, ꝙ trahatur ad præterita, ut ibi, & in auth vt facte, nouæ conſtitutiones. & in auth. vt liberti decę tero. in prin. Ad hoc facit ꝙ no. Bar. in l. cum lex. ff. de le. Nec ob. ſm Ang. ꝙ verbum dotata, habeat cauſam permanentẽ quia fatetur illud uerum, prætersq̃ qñ apponitur in l. vel ſtatuto, cuius propriũ eſt reſpicere futura, vt dixi Item non ob. ꝙ iſta filia reperiatur dotata, quia hoc non obſtante, non tñ fuit dotata poſt ſtatutũ, ſed ante. & ſic non ob. contrariũ per tex. in d. auth. hæc cõſtitutio, inductum, vt s̃. & ita credit Ange. eſſe tenendũ. licet non firmet, ſed dicat, cogitabitis. Ego vero puto tenendam eſſe opinio. Bar. quã ẽt renet Bal nõ faciens mentionem de Bar. in l. omnes populi, in uer. ſed pone. ff. de iuſt. & iur. Nec ob. tex. in d. auth. hæc conſtitutio. ſuper quo Ang. facit fundamentum. quia ideo ibi uerbum, fuerit, non includit tempus præteritum, quia lex ulterius proceſſit ita interpretando, unde facit ille tex. potius pro Bal. cogita,
109 tamen. Vigeſimo, quinto quæro, † quid ſi ſtatutum expreſſe diſponat, quod trahatur ad filias de præterito dotatas, an includet filiam de præterito dotatam, quæ iam cum fratre ſuo hæreditatem diuiſerat, dic quod quo ad iam finita pacto vel tranſactione non extenditur ſtatutum. & ita in terminis tenet Bar. in l. 1. in fine. ff. ad Tertul. facit qđ no. Cy. in l. leges. C. de leg. Pau. & doc. in cle. 2. de æta, & quali. facit. l. cauſas. & ꝙ ibi no. Bar. C. de tranſac. & l. fi. cum ibi no. per Bar. C ſen. recin. nõ poſ. l. pe. C. de ſacroſ. ecc. & ꝙ no. Iac. de Bel in auth. vt cũ de ap. cogno. & Ang. in conſ. 242. ꝙ incipit. Philip. vbi concludit, ꝙ compromiſſum generale, ita factum, ꝙ trahat, ad præterita, non debet extendi ad lites præteritas, pacto vel tranſactione finitas. quod not. Vigeſimoſexto quæro, quid
110 † ſi filia dotata ſemel fuit excluſa ex eo, quod tempore mortis patris extabat filius maſculus, an ſi poſtea filius moriatur filia admittatur ad ſucceſſionem. Bar. in l. fin. ff. ad Tertul. tenuit ꝙ ſemper remaneat excluſa. Idem Bal. in l. Gallus. §. & quid ſi tñ. ff. de libe. & poſth. & in c. 1. epiſcopum vel abbatẽ, in vſi. feu. & in l. cum vſusfructus vxori. C. qñ dies le. ce. & in l. in quibus. C. de ſecun. nup. per gl. ibi ſingularem, dicentem, ꝙ qñ aliquid diſcedit ab aliquo ita quod ad alium peruenit,
111 excluſio eſt perpetua, & nõ tpalis, & ideo in caſu noſtro † ſufficit, ꝙ momento hereditas peruenit ad filios maſculos, ita qđ filia ꝓpetuo excludat̃. Vide ẽt Bal. in l. ſi quis poſthumos. §. ſi filium. ff. de lib. & poſth. & ad hoc ſingulariter facit ſimi-
112 le qđ dr̃ de filio primogenito, quia † ſi ex conſuetudine, vel pacto regnum debetur primogenito. ſecũdogenitus ẽt mortuo primogenito ſine filiis non admittitur ad regnũ. Ita ſingulariter Bal. per illum tex. in c. 1. de filiis natis ex matrimonio contra ad Morga. facit. l. iubemus. in fi. C. ad Trebelli. & ita Bal. refert. Lud. in conſ. 98. inci quo ad id, de quo q̃ritur ꝙ
113 perpetuo no. Limita tñ prędictã concluſionẽ procedere † qñ ſtatutum ſimpliciter excludit fœminam. Secus, ſi non ſimpliciter, puta dicit quandiu extat maſculus &c. & ſic nõ loquitur per verba denotantia momẽtum tpis, ſed perſeuerãtiam, ſm Bal. in d. l. fi. Ang. in auth. hoc amplius. C. de fideic. per gl. ibi dicentem, ꝙ ſemel hęres põt authoritate iuris ciuilis deſinere eſſe hęres. Idem tenet Ang. in §. ſi vero nõ implẽs in auth. de hęr. & fal. vbi dicit collegiũ Florẽ. ſic ꝙ ſuluiſſe. Idẽ tenet Bal. in d. l. in quibus. quia tunc iſta excluſio potius eſt tpalis, quam perpetua. Ideo deficiente maſculo admitteret̃ filia. Facit. §. Gregoriana. in auth. de non eligendo ſecundo, nubentes, & text. in §. quoniam aũt. in auth. de nup. & l. cuius bonis. ff. de cu. fu. & in l. Titius. ff. de excu. tuto. Secundo limita prędicta procedere, qñ filius iam factus hæres patris deceſſit. Secus, ſi non fuit hæres, uel quia noluerit, vel quia nõ potuerit, de quo pulchre ꝑ Pau. de Ca. in conſ. 342. incip. primo uidendum eſt dicam plene. j̃. in ſeq. prin. q in 7. & 8. q. nã. quę ibi dicuntur, cõferunt ad intellectum huius. q. Aduerte tamen, quia hęc. q. in terminis, quibus illam format Bart. in d. l. fi. ſ. quando filius maſculus moritur iam adita hæreditate patris, poſſet procedere, quando ipſa filia hoc caſu vellet venire ad talem hæreditatem, tanquam hęres patris. Sed ſi venire uellet veluti ſuccedens fratri, bene poſſet, iuxta ea, quæ dicam. j̃. in quarta prin. q. verſic. 4 quæro, &c. Item intellige quod dixi filiam mortuo fratre vocari ad ſucceſſionem patris, quando dicit ſtatutum, quandiu extat maſculus &c. procedere patre moriente ab inteſtato, ſecundum. Ang. in d. §. ſi vero non implens. Quid autem ſi fecit teſtamẽtum in quo inſtituit filium & filiam præteriit, an ſtãte dicto ſtatuto mortuo fratre, filia poſſet dicere teſtamentum nullum. vide. j̃. in 4. q. princ. verſic. 16. quæro.

SVMMARIVM.

1 *Quas perſonas intendat ſtatutum excludens fœminas, vocare ad ſucceſſionem.*
2 *Filius naturalis, tantum, an fœminam filiam maritatam & dotatam excludat virtute ſtatuti. & nu. 6.*
3 *Proprie filium dicimus natum ex uiro & uxore.*
4 *Vbi lex poteſt in proprio ſignificato operari, non debet ad improprium trahi.*
5 *Vulgo quæſiti ſpurii, inceſtuoſi, nefarii adulterini, an filiorum appellatione veniant, & an a parentibus alendi ſint, & an legum beneficio gaudeant. ibidem.*
6 *Statutum excludens fœminas propter maſculos, non comprehendit naturales tantum nec ſpurios, nec inceſtuoſos.*
7 *Filius naturalis legitimatus, an excludat filiam ſtante dicto ſtatuto.*
8 *Si hæres moriatur relicto filio legitimato, an excludatur ſubſtitutus.*
9 *Qualitas legitimi per legitimationem vere & non ficte imprimitur.*
Et legitimare quid ſit. ibidem.
Item an appellatione legitimi & naturalis filij, comprehendatur legitimatus. ibidem.
10 *Si pater recipit emphiteoſim pro ſe & filijs ſuis naturalibus & legitimis, non venit legitimatus.*
11 *Si ſtatutum dicat, quod filij legitimi & legitime nati excludant filiam, in legitimatis locum non habebit. vide nu. 16.*
12 *Statutum puniens mulieres portantes perlas, non habet locum in ea, quæ portat fictas.*
Falſus denarius, non eſt denarius ibidem.
Falſa iuſtitia, non eſt iuſtitia. ibidem.
13 *Priuilegia dotis veræ, non trahuntur ad dotem fictam.*
14 *Reſtitutus an excludat ſequentem in gradu.*
15 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium, dicitur vere legitimus.*
16 *Legitimatus vere an dicatur legitimus, aliter non conſiderata origine.*
17 *Filius arrogatus vel adoptiuus, & ſic legalis, nunquid excludat filiam fœminam ſtante ſtatuto fœminarum excluſiuo.*
18 *L. cum acutiſſimi. C. de fideicom. & l. cum auus. ff. de cond. & demon. an locum habeant in filio adoptiuo.*
19 *Statutum diſponens ꝙ de hæreditate relicta alicui ſoluatur gabella, an locum habeat patre filium legitimum inſtituente.*
Et an de lucro hæreditatis delatæ filio debeatur decima. ibid.
Et quid ſi pater inſtituit filium adoptiuum, an debeatur gabella. ibi.
20 *Filius ſpiritualis an excludat ſubſtitutum.*
21 *Emphiteoſis recepta proſe & filijs ſuis, non venit ad adoptiuos.*
22 *Legitima naturalis filij aucta, non cenſetur aucta legitima, quæ debetur adoptiuo.*
23 *Natura magis attenditur, quam accidens.*
24 *Adoptiuus grauatus reſtituere hæreditatem, an poſſit detrahere duas quartas, virtute iurium dicentium filium legitimum & naturalem grauatum reſtituere, poſſe detrahere duas quartas.*
25 *Statuto excludente fœminas maſculis extantibus, & fauore familiæ conſeruandæ, an clericus vel religioſus faciat locum eſſe ſtatuto.*
26 *Statutum dummodo aliquid operetur, interpretari debet, vt minus quam fieri poſſit, cuiquam pręiudicet.*
27 *Statuto dicente, quod extantibus maſculis &c. an ſufficiat vnum maſculum extare.*
Et an ſtatutum, ꝙ muliere præmoriente ſine filijs vir lucretur dotem, locum habeat mortua vxore, ſuperſtite vno filio.

Sta-

Source : BIU Cujas

28 *Statutum puniens producentem falsos testes, locum habet in producente vnum tantum.*
29 *Clausula illa, si pro alijs non scripserimus, verificatur, si pro vno tantum scriptum sit.*
Cui concessum est, vt quis possit suum beneficium permutare cum vno, non potest cum pluribus illud permutare. ibi.
30 *Statutum dicens q̃ stantibus fratribus filiæ non succedant, an intelligi debeat de fratribus filiæ exclusæ, an vero de fratribus defuncti.*
31 *Testator, qui legauit decem corbes frumenti ad mensura Paduanam, videtur ita legasse, sit Paduæ soluantur.*
23 *Interpretatio iusta, & congrua rationi naturali semper fieri debet.*
33 *Statutum exorbitans a iure, inquantum potest, debet restringi, & ad ius cõmune reduci.*
34 *Ex præfatione statuti mens restringitur, ampliatur, & declaratur.*
35 *V bi rubrica generalis est, debet etiam textus generaliter intelligi:*
36 *V na determinatio debet vniformiter intelligi.*
37 *Inconueniens non est, q̃ vnum & idem verbum prolatum a statuto restringatur odij ratione, & amplietur ratione fauoris.*
38 *Appellatione fratris, in dubio venit carnalis.*
39 *Si statutum expresse dicat, q̃ frater defuncti excludat filiam, an frater filiæ etiam illam excludat.*
40 *Absurdum esset, q̃ filia excluderetur propter remotiorem in gradu, & non propter proximiorem.*
41 *Statutum factum in fauorem remotioris in gradu, videtur quoque factum in fauorem proximioris.*
42 *Statutum in causa proxima, videtur etiam statutum in remota.*
43 *Statutum excludens matrem a successione filiorum, excludit etiam auum maternum, & omnes per eam ascendentes.*
44 *Statutum excludens filiam, intelligitur etiam excludere neptem ex ea.*
45 *Statutum excludens matrem per transuersales, multo fortius illam videtur excludere per ascendentes.*
46 *Stante dicto statuto, si filius non erit hæres patri, an filia erit exclusa.*
47 *Bannitus cum de iure communi, a successione non excludatur, an beneficio huius statuti excludentis fœminam, gaudebit, vel simul cum illa admittetur.*
48 *Filius masculus moriens non agnita portione hæreditatis, quæ de iure debebatur filiæ, an illam transmittat ad hæredes, an ad eam filia dotata vocetur.*
49 *Priuilegium ita demum locum habet, si acceptetur.*
50 *Priuilegium concessum filijs de hæreditate transmittenda, licet non agnita concessum est etiam in portione per statutum debita.*
51 *Transmittens hereditatem non aditam, transmittit vt adeundam, ideo illi non succeditur, sed alteri, cuius fuit prius hæreditas. De veritate vide sub nu. 53.*
52 *Fœmina per statutum exclusa, videtur de medio sublata, perinde ac si mortua esset.*
53 *Filius ipso iure efficitur hæres in portione sibi per statutum delata, atque in sua.*
54 *Transmissio iuris deliberandi, impedit vulgarem substitutum.*
Et quid de transmissione, quæ fit virtute l. 1. C. de his, qui ante aper. tabu.
55 *Appellatione fratris, an veniat soror, ita quod si moriatur ab intestato, relicta vna filia dotata, & altera non, virtute statuti non dotata dotatam excludat.*
56 *Statuto dicente, quod filia dotata non habeat regressum aduersus fratres, filia non dotata nedum tacite, sed expresse per illa verba, aduersus fratres, fuit vocata.*
57 *Cessante ratione statuti, statutum cessare debet.*
58 *In statutis contra ius, masculinum non concipit fœmininum.*
59 *Statutum excludens matrem a successione filij, non excludit a successione filiæ.*
60 *Statutum disponens filios bannitorum expellendos de loco aliquo, non includit filias banniti.*
61 *In casu statuti an appellatione fratris, veniat soror, & quando.*
62 *Appellatione fratris, an veniat vterinus tantum prædicto stante statuto.*
63 *Statuto disponente, q̃ extantibus filijs filiæ non succedant, an filius filij excludat filiam a patre dotatam.*
64 *V bi vna tantum ratio assignari potest, illa habetur pro expressa.*
65 *Quando in pluribus casibus est eadem ratio, tunc vna & eadem ratio in vno decidit omnes.*
66 *V bi est eadem ratio numero, non dicitur fieri extensio, sed virtute l. vel statuti directo determinatur.*
67 *Stante statuto, quod frater excludat sororem, an nepos ex filio excludet neptem dotatam natam ex alio filio præmortuo a successione aui.*
68 *Appellatione fratris, venit nepos, quo ad excludendam filiam, & sic neptem.*
60 *Pater habens filium & filiam, filiam dotauit, ex filio nata est filia, an ista filia & neptis totam habebit hæreditatem aui, exclusa amita dotata.*
70 *Patre mortuo relicta filia dotata, & filio masculo, & nepote ex alio filio præmortuo, an iste nepos admittetur ad portionem, ad quam filia de iure communi admitteretur.*
71 *Beneficium consequitur quis ex alterius persona, quod ex sua consequi non posset.*

V bi

72 *V bi sunt aliqui minores, etiam in castro vel villa, eorum fauore non currit præscriptio.*
73 *V bi est causa communis clerici & laici, debet appellari ad superiorem clerici non ad superiorem laici.*
74 *In re indiuidua restitutio minoris, an prosit maiori.*
75 *Fratres duo si habeant feudum, & vnus in prælio dominum defendat, alter vero fugiat, coniunctio fratris viriliter defendentis, fugientis contumaciam excusat.*
76 *Collectarum immunitate gaudet omnium bonorum socius, propter socij immunitatem.*
77 *Iurisdictio coram vno delegato perpetuata, dicitur etiam quo ad alium perpetuata.*
78 *Notarij duo si rogati sint de instrumento, quorum vnus est probatę fidei, alter infamatæ, propter fidem illius valet instrumentum.*
79 *Testis dignæ fidei, supplet defectum alterius, cui non erat habenda fides.*
80 *Actus pro parte gestus, & pro parte gerendus, sub constitutione noua dante formam actibus gerendis, non includitur.*
81 *Statuto dicente quod filia dotata non succedat superstite filio vel nepote, si supersit filius & nepos ex altero filio præmortuo, qualiter isti succedunt.*
82 *Stante statuto, quod frater vel filius sororem excludat, an huius stat. beneficio clericus sororem excludet.*
83 *Stat. laicorum disponente, q̃ instrumenta guarentigiata habeant exequutionem paratam, an vti possint clerici.*
84 *Clerici comprehendantur appellatione districtualium, & illorum gaudent priuilegijs.*
85 *Clerici an veniant appellatione ciuium, & an dicantur esse de corpore ciuitatis.*
86 *Statutum fœminas excludens propter masculos, habet locum etiam extantibus virilia non habentibus, vel alias inhabilibus ad procreandum.*
87 *Cap. ecclesia, S. Mariæ, de constitu. quando locum habeat.*
Et quando stat. laicorum clericos ligent.
88 *Stat. laicorum fundata super honestate et moribus bonis, clericos includunt & quomodo.*
89 *Stat. fundatum super naturali ratione, ligat clericos.*
90 *Stat. fœminarum exclusiuum, an habeat locum, quando agitur de hæreditate illius, qui est clericus.*
Et an tale stat. locum habeat in clericis coniugatis ibid.

Quæst. III.

1
Circa Tertiam principalem. q qua† quæritur quas personas intendat statutum excludens fœminam vocare ad successionem, Aduertendum est, q̃talia stat. dicuntur emanasse propter fauorem fratrum, vel hæredum patris. Et ideo primo
2 quæro,† an filius naturalis tantum, id est, natus ex concubina, retenta in domo, indubitata affectione, & protestatione debita præmissa &c. de qua in l. in concubinatu. ff. de concubi. & in auth. qui. mo. naturales effi. sui. §. si quis autem, excludat filiam dotatam & maritatam, vi
3 detur q̃ non, quia† fm propriam significationem filium esse diffinimus, natum de viro & vxore. l. filium diffinimus. ff. de ijs, qui sunt sui vel alie. iur. l. quia sempre. §. pater. ff. de in ius vocan. habetur in auth. vt liceat matri & auiæ. §. ad hæc. collat. 9. Secundo facit, quia ac certos actus, casus, vel respectus filij naturales veniunt appellatione filij. l. pen. C. ad Orficia. & insti. eo. in prin. & in §. item quæsitum, puta, quia certis casibus succedunt patri in certa parte, in authen. quibus mod. na. effi. sui. § discretis & §. sequen. Item quandoque intuitu pietatis, naturales tantum, comprehenduntur appellatione filij. l. vxorem. §. codicillis. in fi. ff. de legat. tertio. imo quandoque excludit substitutum in certis casibus l. ex facto §. si quis rogatus. ff. ad Tre. Regulariter tamen filij naturales non veniunt appellatione filij l. generaliter. §. fi. C. de inst. & substi. ergo cum exceptio in certis casibus firmet regulam. d. l. filium diffinimus. in auth. de non alie. §. vt autem. & l. tribunus. §. aliquis. ff. de tes. mil. sequitur q̃ in casu nostro stat. loquens de filio, non includet naturalem tantum. Tertio ad hoc facit gl. illa notabilis in clem. 1. de baptis. Quarto facit, quia quo ad commodum filiorum naturales filij, non dñr filij, vt not. in l. 1. ff. de re. in. per Dy. in ru. de reg. iu. eo. li. Quin-
4 to,† vbi lex potest operari in proprio significato, non debet ad impropriũ trahi. l. verbis ciuilib. ff. de vul. & pup. & in lex pupillari. eo. ti. l. librorũ. §. q̃ tĩ cassius. & l. nõ aliter. ff. de le. 3 l. Sceuola. ff. ad Tre. sed statutum nostrum satis potest operari secundum proprium significatum in filio legitimo & naturali, ergo &c. Sexto de huiusmodi genere personarum parum est curandum, quia maxime hodie rarissimi filij naturales tantum reperiuntur, &†
5 idem fortius dicendum esset de vulgo quæsitis, id est de filijs, qui nascuntur ex publica & vulgari meretrice, quia in istis multo minus, quam in naturalibus tantum, habebit locum statutum, & sic non veniẽt appellatione filij, cum nec patrem censeãtur habere, & ideo

solent

Source : BIU Cujas

ſolent ſpurij appellari, & inſti. de nup. §. aduerſus. & de legi. agna. ſucceſ. §. vulgo. Idem fortius eſt dicendum in inceſtuoſis, nefarijs & adulterinis. d. §. ſi aduerſus, iſti non merentur filij nuncupari, nec a patrib. ſunt alendi de iure ciuili, auth. ex complexu. C. de inceſt. nup. licet aliud ſit de iure canonico. c. cum haberet, de eo, qui duxit in vxorem &c. nec patribus poſſunt ſuccedere, & vt vno verbo concludam, omni legum beneficio ſunt priuati & penitus excluſi. l. ſi quis. C. de inceſt. nup. ibi, neque filios &c. & §. pe. in auth. qui. mod. na. eff. ſui, & auth. ex complexu. C. eo. †Concludo ergo ſtatu
6 tum excludens fœminas extantibus filijs, non comprehendere naturalem tantum, nec ſpurium, inceſtuoſum, nec ſimiles, & ita reperio tenere Bar. in conſi. 228. quod incipit, ſtatuto cauetur, in ſimili. q. Dicit enim ibi, ꝙ ſi ſtatutum diſponat de quocunque relicto in teſtamento ſolui gabellam, exceptis relictis filijs, ꝙ de relicto filio naturali eſt ſoluenda gabella, & ſic in ſtatutis appellatione filij, non venit naturalis. Tu autē de hac q. & generaliter, an appellatione filij veniat naturalis, tantum, vide notanter Petr. de Anch. referentem varias opin. in c. canonum ſtatuta. s̄. de cōſti. & plene ſcripta per Ioan. de Imol. in d. l. ex facto. §. ſiquis rogatus, vbi poſuit quid iuris, quando mentio filij fit a l. communi. Item quid quando fit a ſtatuto, item quando a iudice. Item, quando a a teſtatore, & ibi vide per eum quia ſi dicta referrem ſua, pr̄ę ter intentum fierem prolixior. Vnum tamen ſinguläriter not. ꝙ vbi lex vel ſtatutum conſiderat naturalitatem, ſemper appellatione filij venit naturalis, ideo naturalis ita punitur. l. Pompeia de parricidijs, ſicut naturalis & legitimus, ſecundum Imol. in d. §. ſi quis rogatus, circa fi. verſic. item præ dicta, & etiam per Bald. in c. per tuas. s̄. de prob. & in l parentes. ff. de in ius voc. & in l ius ciuile. ff. de iuſtit. & iur. per Inn. Dom. & pano. in c. nonnulli. §. ſunt & alij. s̄. de reſcrip. per Bald. in l. quiſquis. C. ad legem Iuliam, Maie. & in l. 1. C. qui accu. non poſ. in pœna noua, quod bene not. Secundo quæ-
7 ro, an filius naturalis legitimatus excludat filiam fœminam ſtante dicto ſtatuto, Bal. in l. cum acutiſſimi. C. de fideicom. tenet quod ſic, quia legitimatus habet verum principium, & primo hoc probatur ex determinatione Iac. de Aret. in q. diſputata, quam refert Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de ſucceſ. ab inteſta. circa fin. de ſubſtituto ſub conditione, ſi hæres ſine filijs deceſſerit legitimis & naturalibus. Dicit enim,
8 ꝙ †ſi hęres moriatur relicto filio legitimato, excluditur ſubſtitutus, quia tales dicuntur filij legitimi, & naturales natura & lege cooperante. Facit tex. in auth. qui. mo na. effi. legit. §. ſi quis, circa fin. ibi donum patris & principis, quod eſt dicere, naturæ ſimul, & legis. Secundo ꝙ legitimati vere & nō ficte dicant̄ legitimi, probat̄ in l. 2. C. de iu. aureorū anulorū, vbi libert. reſtitutus natalib. eſt vere ingenuus, licet nō ſit naturalis, ſecus. ſi ſecū eſſet diſpēſatū, ita & in propoſito, legitimatus diicet̄ vere legitimus licet nō ſit legitime natus. Tertio probatur ex doctrina Bartol. in l. ſi is, qui pro emptore. ff. de vſucap. vbi dicit, ꝙ eſſe legitimum, eſt iur. & non facti, &
9 ita †qualitas iſta per legitimationem vere & non ficte imprimitur. Quarto facit, quia legitimare, eſt maculam abſtergere illegitimitatis, quę iur. naturę inerat, ſed erat offuſcata iu regentium, vt notatur in l. manumiſſiones. ff. de iuſti. & iure. Bald. tamen ipſe in l. eam, quam. C. de fideicomm. in verſic. item quæſitum fuit a me. dicit quod propria ſignificatione uocabuli appellatione filij legitimi & naturalis nō comprehenditur legitimatus, alle. c. naturales filij, ſi de feu. fue. contro. Idem ſentit Bald. & Salycet. in l ſi. C. de is, qui ue. æta
10 tis impe. dicens ſinguläriter per illam. l. quod † ſi quis recipit emphyteoſim pro ſe & filijs ſuis legitimis, & naturalibus, ꝙ non venit legitimatus, quia non eſt naturaliter legitimus, ſed ex priuilegio, & fictione Do. autem Ant. de But. in c. per venerabi. s̄. qui filij ſint legitimi, in vlt. q dū tractat de effectu legitimationis, tenet ꝙ legitimatus per ſubſequens matrimonium, vel per alios modos legales, de quibus in c. per tuas. s̄. qui filij ſint legitimi, comprehenditur appellatione legitimorum. etiam in ſtatuto facta. Sed nō legitimatus per reſcriptum principis, ratio, quia dato ꝙ non poſſit negari iſtum eſſe vere legitimum, tamen non eſt legitimus de iure communi, ſed de iure ſpeciali, de quo ſtatutum non præſumitur cogitaſſe, maxime in præiudicium aliorū, ſeu ad alios excludendos facit l. Iulianus. ff. qui & a quibus, ſed ſolū cenſetur diſpoſuiſſe de legitimis de iure communi. Pau. de Caſ. in conſi. 221. incip. ſuper eo, quod primo loco. circa fi. dicit, ꝙ in hoc articulo multa poſſent dici, & ſe dubiū eſſe, tamen p̄p̄ authoritatem tanti viri, ſicut fuit Dom. Ant. credit tenēdam eius diſtinctionem, attento ꝙ ſtatutum excludens fœminas, eſt contra ius commune. l. maximum vitium. C. de liber. præter. vnde cum per diſtinctiunem Dom. Ant. opiniones reducantur ad concordiā, vt euitetur iuris correctio, & materia fraudis, ſ. ne qs in fraudem ſe legitimari faciat, & ut pr̄iudicium aliorum tollatur, arg. l. ſi ita quis. §. is cui. ff. de lega. 2. ſtat cum ipſo do. Ant. quam opi, ſecutus eſt idem Pau. in l. fi. C. de ijs qui ve. æta tis impe. Sed idem Pau. in conſ. 223. in fi. quod incipit, videndum eſt primo. vī tranſire cum opi. Bal. in d. l. cum acutiſſimi. & idem facit in conſ. 225. incipiē. ſuper primo dubio. Eandem opi. ſequitur Pe. de Anch. in cōſil. quodam ſuo, quod inci. ſtante validitate ſtatuti. vbi refett idem determinaſſe Ang. in q diſputata, quæ incipit, nobilis quidā genere. Ludo. autem Roma. in l. ſi is, qui pro emptore. in verſi. 7, ff. de vſuca. dicit ſe vna cum alijs famoſiſſimis doctoribus in hac q. conſuluiſſe. Tandem poſt multa argu-
11 menta hinc & inde facta, concludit ꝙ †ſi ſtatutum dicat, ꝙ filij legitimi & legitime nati, excludant filiam, ꝙ tunc in legitimato locum nō habet, quia poſito, ꝙ fit vere legitimus, non tñ eſt legitime natus, quia ex iniuſtis nuptijs a princip. l. filium diffinimus. ff. de ijs, qui ſunt ſui vel alie. iur. & l. ſi vicinis. C. de nup. ideo iſte caſus tanquam obmiſſus a ſtatuto, relinquitur diſpoſitioni iuris cōmunis l. ſi extraneus. ff. de condi. ob. cau. imo poſito, ꝙ habeatur perinde ac ſi eſſet legitime natus, hoc tñ fingitur, cum aliud ſit eſſe talem, aliud haberi pro tali, vt plene per Bar. in d. l. ſi is, qui pro emptore. in qō. de ciue facto ex forma ſtatuti diſponētis illū haberi pro ciue, ideo merito de vno ad aliud non eſt inferendum l. fi. ff. de calum. l. naturaliter. §. nihil cōe. ff. de acqui. poſ. l. Papinianus. ff. de mino. Præterea ſtatutum non trahitur ad caſum fictum l. 1. §. hoc interdictum. ff. de font per quæ Bar. ibi decidit, †ſtatutum puniens mulieres portantes perlas, non pro-
12 cedere in ea muliere, quę portat perlas fictas, & ℈factas. Pro quo facit gl, not. in l. 2. C. de hære. dicens ꝙ falſus denarius, non eſt denarius. quod ēt tenuit gl. in c. vera iuſtitia. 45. diſt. dicens quod ſicut falſa iuſtitia, non eſt iuſtitia, ita falſus denarius, non eſt denarius. Accedat q. not. quam ponit Io. An. in addi. Spe. tit. de crimine falſi. de ludētibus ad par. & impar an ſi in numero pari reperitur falſus denarius, debeat computari vel non. Præterea ad propoſitum facit glo. no. in l. aſſi-
13 duis. C. qui pot. in pig. ha. volens, ꝙ †priuilegia dotis non trahantar ad dotem fictam. Si vero ſtatutum loquatur ſimpliciter, vel de legitimis tantum, tunc concludit ibi Lud. bonis rationibus, ꝙ fœmina non excluditur per talem legitimatū, potiſſime per tex. quem dicit hanc q. decidere in l. 1. §. ſi qs filium. ff. ſi tabu. teſta. nullæ ex. vbi licet ſit in iure clarum, ꝙ filius in poteſtate excludat nepotem ex ſe natū. Tñ ſi filius ille emancipetur, & poſtea readoptetur, & ſic poteſtati patriæ priſtinæ reſtituat l. filio, quē p̄. ff. de lib. & poſth. tñ non excludet nepotē, ſic in propoſito, licet ſi filius fuiſſet legitimus excluſiſſet fœminā. ſi tñ poſtea ad iura legitimitatis reſtituatur & reducat̄, non dēt excludere fęminā filiā. Nec ob.
14 l. 1. §. ſi filium. ff. de ℈ra. †vbi ēt reſtitutus excludit ſequentē in gradu. De quo ēt hī in l. Gallus. §. & quid ſi tñ. ff. de libe. & poſth. quia ille caſus eſt ad modū diuerſus a caſu nro, vt ibi dicit gl. & not. in d. §. & quid ſi tantū. Ita in hoc notabili quotidiano & practicabili paſſu eſſe tenendum, dicit Ludo. vbi ſupra, ſiue loquamur de legitimato per reſcriptum principis, ſiue per oblationem curiæ, qui non niſi legitimatus dici pōt, cum nō legitimetur quo ad omnes, ſed ſolum quo ad patrem. §. filium vero. in aut. qui. mo na. effi. ſui. ſiue p̄ ſubſequens matrimoniū, qa nec iſte in veritate ſaltem inſpecto principio originis eſt legitimus, ſed fictus. nā licet lr̄iatio trahatur retro l. cum qs. §. neq;. C. de nat. libe non tñ pōt dici vere legitimus, cū in veritate nō interuenerit t̄pe originis matrimoniū, nec a principio natus ſit legitimus, ar. l. in bello. §. factæ. ff. de cap. Quod vltimum conſidera, qa p̄bat diſtinctionem D. An. de qua s̄. nō fore bonā. pro illa tñ facit gl. notabi-
15 lis in c. innotuit. de elec. dum dicit, ꝙ †legitimatus per ſubſequēs matrimoniū, vere dī legitimus. Niſi dicas ꝙ vere dī legitimus a t̄pe matrimonij poſtea, ſed non antea, attēta origine, p̄ s̄. dicta. Quæ diligenter & perpetuo memoriæ teneas Domini, iſte quotidianus paſſus redditur valde dubius, & videtis quam varie ſcripſerint ſuper ipſo maiores noſtri. Et de
16 pendet ab illo arti. †an legitimatus vere dicatur legitimus, aliter non conſiderata origine. de quo plene per Pau. de Ca. in conſ. 219. inci. ſuper puncto iſto. & in conſi. 221. quod inci. ſuper eo, quod primo loco plenius per Rozelum in tractatu legitimationis. & per Modernum Imolenſem in quodā cōſil. quod incipit, viſis codicillis. Dictum tñ Batt. in l. 1. §. hoc interdictum. ff. de fonte s̄ relatum, limitarem procedere. vbi ſtatutum prohiberet delationem perlarum, vt parcatur ſumptibus. ſecus ſi prohiberet ea rōne ne mulieres ignobiles incedant ita ornatæ, ſicut nobiles, per tex. in l. Velleia. C. de veſtibus oloberis. lib. 11. probantem veſtes vel pannos non de-
17 bere tingi colore ſimili colori muricis, & purpurę &c. Tertio quæro †ſtante dicto ſtatuto, nunquid filius adoptiuus vel arrogatus, & ſic legalis excludat filiā fęminā, vī primo, ꝙ nō. & adduco no. per. Cy. quem ibi ſequitur Ange. in l. generaliter.

18 ter.§.cũ aũt.C.de inſti.& ſubſti.†vbi dicit, ꝙ diſpoſitio. l. cũ accutiſſimi. C.de fideicom.& l.cũ auus.ff.de condi.& dem. non habet locum in filio adoptiuo,qñ illa iura loquũtur de filijs legitimis & naturalibus.Secũdo facit quod dicit Ang.
19 in l.cum in adoptiuis.C.de adop.vbi per gl.ibi dicit,ꝙ† ſi ſtatutum diſponat,ꝙ de hæreditate alicui relicta ſoluatur gabella,tamen ſi pater inſtituat filium naturalem,nõ debetur gabella.facit ad hoc tex.cum ibi no.per Bar.in l.1.C. de imponen.lucra.deſcriptio.lib.10.& idem tenet.Imo.in l.in ſuis ff.de lib.& poſth.Facit optima gl.in c.paſto.de deci.quæ dicit ꝙ de lucro hæreditatis delatæ filio non debetur decima.accedat ſingulare verbum Ange.in §.ſi uero.in authẽ.de nup. col.4.Secus dicit Ang.in d.l.cum in adoptiuis.vbi pater inſtituit filium adoptiuum,quo caſu debetur gabella,cum ſtatutum loquens de filio,non habeat locum in adoptiuo. & ita dicit Ang.ſe in facti quæſtio.conſuluiſſe.Tertio facit. ſtatutum cõſiderauit naturalitatem,ergo non cõprehendit adoptiuum,qui eſt ciuiliter filius, facit l. fi. C. de his qui ve.æta. impetra. Quarto facit,quod vult Bal.ĩ auth.niſi rogati. C. ad
20 Treb.dicens ꝙ† licet filius meus ſpiritualis forte ſit a me patre ſpirituali alendus,tñ non excludit ſubſtitutum,ſicut nec filius adoptiuus Quinto facit l.ſi quis ita.§.is,cui.ff.de leg.1.
21 per quam dicunt doc.ꝙ† ſi quis recipit emphiteoſim pro ſe & filijs ſuis,non veniunt filij adoptiui,ſecundum Raynu.de Forli.& doc.ibi.& in l.fi. C.de his,qui ve.æta.impetra. Sexto
22 facit gl.in §.1.in authen.de trien. & ſemiſ.quæ dicit,ꝙ † hodie non eſt aucta legitima,quæ debetur filio adoptiuo, licet illa quæ debetur filio legitimo & naturali,ſit aucta. De quo per Bar.poſt Iac. de Are.in l.ſi arrogator.ff.de adop.& ꝑ Bart. in l.hæredibus.§ fi.ff.ad Treb.dixi alias in c.ſi pater ſ.de teſt.
23 Septimo facit,quia†magis attendenda eſt natura,quam accidens l.fi.C.de ijs,qui ve.æta.impe.& l.qui habet.ff.de tutel. l.ſi quis poſthumos.ff.de libe.& poſth.c. requiſiſti ſ. de teſta. Ergo ſtatutum potius interpretabitur ſenſiſſe de filio ſecundum naturam,quam ſecundum accidens, ad quod optime facit quod uult Bal.& refert Panor.in c.licet ſ. de offic.lega. Octauo facit, qnod no.Bal.in d.l.ſi arrogator.vbi dicit,quod
24 †iura dicentia filium legitimum & naturalem grauatum reſtituere,poſſe,detrahere duas quartas, habẽt locum in filio legitimo & naturali, non in adoptato,vel arrogato. In ꝯriũ tamen facit tex.& quod ibi no.Bar.in l.ſi cognatis. ff. de reb. dub.vbi dicit,ꝙ appellatione cognotorum veniũt ẽt cognati ciuiles. Nec ob.d.l.ſi ita quis.§.is,cui.quia ibi ideo illud eſt qa illi filij ciuiles facti ſunt,non facto teſtatoris,ſed alterius. Sed vbi eſſent facti facto teſtatoris,appellatione filiorum venirent,etiam ciuiles,& ſic adoptiui & arrogati,per d.l. ſi cognatis.Secundo facit c.in præſentia.de proba.vbi appellatione filiorum venit monaſterium,& ſic filius ciuilis.Tertio facit,quod voluit Bal..in quodam conſilio poſito inter conſi-
25 lia Ang.conſ.65.vbi conſuluit,ꝙ†ſtatutum excludens fęminas extantibus maſculis ob fauorem conſeruandæ familiæ, habet locum in agnatis clericis,& religioſis, licet in eis ceſſet hæc ratio naturalis.& tenendo hãc partem, exprædictis colligĩt ſo.ad ar.cõtraria. & vide ad prædicta modernum in c. Ray.ſ.de teſt.mihi tñ magis placet opi.prima , quia verba ſtatuti ſunt proprie intelligenda,vere & naturaliter.Secũdo quia tale ſtatutum eſt exorbitãs d.l.maximum vitium. ergo reſtringendnm.regula odia.cum ſi. li.6.Tertio, quia de iſtis adoptiuis & arrogatis non præſumitur ſtatutum cogitaſſe,
26 per ea quæ dixi ſ.in proxima prędedẽti.q.Quarto.†iſtud ſtatutum præiudicat filiab.fęminis,vnde cum ſatis poſſit operari,ſi intelligat de filio naturali & legitimo,certe nõ debet interpretari,vt comprehendat filiũ ciuilem in odium fęminarum.Cogita tñ,quia paſſus dubius eſt. Quarto hanc quæſtionem decidit text. in l.1.§.ſi quis filium. ff.ſi tabulæ teſta. nullæ extabunt,inducendo vt ſ.dixi in proxima præcedenti
27 quæſt.Quarto qnęro,†dicit ſtatutum,ꝙ extãtib.filijs maſculis filia fœmina &c.an ſufficiat vnum maſculum extare, vĩ ꝙ non,qa pluralis locutio vno nõ eſt ꝓtenta l.vbi numerus ff.de teſt.regula,pluralis ſ. eo. lib. Secundo vnus non eſt numerus,ſed principium numeri.Tertio,ſtatutum eſt exorbitãs loquens in plurali,ergo extra caſum non dẽt extendi. l.ſi ſeruum.§ nõ dixit prætor.ff.de acqui.hære. Contrariũ tenet Bal.in l.1.C.de condi.inſer.per illum tex.dicens,ꝙ ſtante ſtatuto,quo diſponatur,ꝙ vir lucretur dotẽ præmortua vxore ſine filijs,non hẽt locum mortua vxore cũ uno filio. Mouẽt Bal.qa hoc ſuadet rõ naturalis. Secundo facit tex.notabilis. in l.iubemus.§.pe.C.ad Treb.Tertio facit, qđ not.Bar.in l.3.
28 §.1.ff.de neg geſt.vbi dicit,ꝙ†ſtatutum puniens producẽtes falſos teſtes, habet locum in producente vnum tñ. Idem tenet Bar,in l.1.§.hominem.ff.vi bo.rapt. Facit qđ ipſe no.in l. Stichus,qui.ff.de le.1.qđ ẽt ſequitur Per.de Anch.in c.pe.de re iud.li.6. Quarto facit text.iuncta gloſ. in c.2. requiris ſ.de ap.vbi tex.loquitur de arbitris & tamen glo.intelligit etiam de arbitrio.Quinto facit.c.accepta.de appe.Sexto,quod no. Bal. in c.quæſtioni.de appell. vbi dicit,ꝙ ſtatutum puniens detinentem vxorem alterius per vnum menſem , habet locum in detinente per plures.Septimo facit dictum Bal.in c. mandatum.ſ.de reſcrip.& tex.in c.prudentiam.§.adijcimus de offic.deleg.text.& ibi Pan.in c.quotiens,de teſti.& quod no.Ioan.An.in tit.de reſcri.c.præſentia.§.1.in addi.quæ incipit & quæ nota.& quod no.Gemi.in c.quamuis.de præben.
29 eo.lib.in artic.†an clauſula illa,ſi pro alijs non ſcripſerimus. procedat, vbi pro vno ſolo ſcriptum eſt, de quo etiam per Petr.de Anchar.in c.relatum.ſ.de teſtam.in c.1.ſ.de lit.con teſt.Facit quod no. Bal.in dicta l.iubemus.& in l.1.ff.de procuratoribus,in dicta l.diuus.ff.de petitio.hær.per Gemi.in c. pen.de reſcrip.eo.lib.in c.ſi compromiſſarius.de elec.eo.lib. per Ioan.de Imol.in c.2.ſ.de reſcri.vide tamen,quod voluit Dom.Anto.in c.cum venerabilis ſ.de excep.vbi dicit,quod ſi concedatur alicui , vt poſſit permutare ſuum beneficium cum vno , quod non poterit permutare cum pluribus , pro quo dic facere tex. in c.non poteſt infra de præbendis. Quin-
30 to quæro†dicit ſtatutum, ꝙ extantibus fratribus, filiæ excludantur,an intelligi debeat de fratribus filiæ excluſæ , an vero de fratrib.defuncti, & ſic patruis dictæ filiæ, videtur,quod intelligi debeat de fratribus filiæ excluſæ, qnia ſterba ſtatuti interpretantur, ſecundum qualitatem perſonæ,ad quam referuntur. l. plenum. §. equitij. ff. de vſu habi. l. ex militari. ff. de teſtament.milita. l. ſed ſi ſuſceperit. §. ſi libertus. ff. de iud.per quem dicit ibi ſingulariter. Angel. quod † ſi teſta-
31 tor leget decem corbes frumenti ad menſuram Paduanam, videtur legaſſe ita vt Paduæ ſolui debeant, facit l. penult. ff.de alimen. leg. & tex.in c.cum de beneficio.ſ.de præben. & melior de iure in c.ſi pater. ſ. de teſtam. Conſtat autem,quod verba ſtatuti referuntur ad filiam excluſam,ergo verbum, de fratribus, ibi poſitum, intelligetur de fratribus filię, & non teſtatoris.Secundo facit,quod† interpretatio iu
32 ſta & congrua naturali rationi,ſemper fieri debet. ff.de condit.& dem,l.in his.C.de bonis,quæ lib.l.non ſine. ff. de con. pecu.l.ſed ſi alia.ff.de excu.tut.l.ſcire oportet.§.ſufficit.Sed interpretari ſtatutum loqui de fratribus teſtatoris, eſſet iniquum,quia per illos excluderetur filia, quæ eſt in prima cauſa ſuccedẽdi,auth. in ſucceſſione.C.commu.de ſucceſ.ergo
33 tale†ſtatutum tanquam exorbitans,& contra ius d.l.maximum vitium , inquantum poteſt debet reſtringi & ad ius commune reduci.c. cum dilectus.ſ.de conſue.l.fi.§.in computatione. C.de iure deliberan.l.2. C. de noxa.l. Cæſar. ff.de publica.&c.Sed in contrarium facit præſumpta ratio ſtatuti quæ fuit conſeruatio agnationis, vt dixi ſ.in prima princ.q. quæ ratio cum pariter habeat locum in fratribus defuncti, ſicut in fratribus filiæ , ex quo per illos etiam conſeruatur agnatio.ergo in illis locum habebit ſtatutum. Secundo ſtatutum loquitur generaliter,ergo de vtroque fratre debet intelligi.l.de pretio.ff.de publi.c.ſi Romanorum,decimanona diſtinctione, quod ſine dubio procederet, quando in præfa-
34 tione ſiue proemio ſtatuti,appareret de dicta cauſa,quia† ex præfatione mens ſtatuti reſtringitur, ampliatur, & declaratur. Primum probatur in l.Titia.§.idem reſpondit.ff.de ver. obligationibus.& in lege,item quia.§.idem reſpondit. ff.de pactis.Secundum voluit glo in verb.conſentientes,in l.1.ff. de iudi.in verſic.ſi quæras.& gloſſ.in l.eleganter.ff.de condi. indeb i.not.Innocen. in capit.innotuit.de tempo. ordi.Facit. l.quotiens.§.ſi cum primum.ff.de hæred.inſti.Tertium probatur in l.1.ff.de origi.iur in l.fi.ff.de hæredib.inſtitu.Hinc dixit glo.no.in l.1.C.ne liceat in vna eademque cauſa,text.dubium declarari ex rubrica,& etiam interpretari. Quod multum ſingulariter not.ibi Bald.pro quo dicas facere gloſſ.ſingul.in l.1 C.de capitatione ciuium cenſibus exhimenda,quę
35 dicit, quod†vbi rubrica eſt generalis,tex. etiã debet generaliter intelligi,& illam gloſſ.ſingu.dicit Ludouic.in rub. ff.ſi cer.pet.Ex ratione enim ſtatuti mens reſtringitur,& amplia tur.l.cum pater.§.dulciſſimus.ff.de leg.2.l.ſi is,qui animo,cũ gl. ff.de acq.poſ.l.pen.verſic.& licet. ff.de iur.& fac.igno. Et hanc partem tenuit Ludo. in conſilio ſuo 16.incip.viſo themate conſultationis, tenuit etiam conſulendo recolendæ memoriæ Dominus Oberti.nata,auus meus paternus, iuriſconſultus maximus,qui ab ijs,qui Aſtenſem agrum incolebant, el Sauio vulgariter appellabatur.in quodam ſuo conſilio, vbi ſic intellexit decretum Illuſtriſſimi Domini Marchionis Montisferrati,diſponens quod filia dotata &c. nullum habeat regreſſum,&c.contra fratres aut hæredes defunctorum.Nam illud verbum,fratres,intelligitur de fratribus defuncti , qnod declarant ſequentia verba, ibi , aut hæredes defunctorum.l.ſi ſeruus plurium.§.fi.ff.de legatis primo.Itẽ,
36 quia † vna determinatio vniformiter debet intelligi. l. iam hoc iure. ff.de vulgar. & pup. Ergo.illa verba defunctorum interpretantur illud verbum , fratres vt etiam intelligatur

de

Source : BIU Cujas

de fratribus defuncti, dura tamen & aſpera, videtur hæc deciſio, ita quod clariſſimus recolēdæ memorię miles & doctor, Henrietus natta, genitor meus, & illuſtriſſimi Marchionis Montisferrati Senator, cui pluries præſens quæſtio de facto decidenda occurrit, nunquam auſus fuit alteram partem amplecti, ſed continue partes ad concordiam nitebatur deducere. Nam pro parte contraria dicebat facere rationem, quia ſtatutū debet intelligi vt minus lædat ius cōmune &c. ergo illud verbum, fratres, ſimpliciter prolatū, debet reſtringi ad fratres ipſius filiæ dotatæ, ne in tantum lædatur ius cōmune, & mens teſtatoris, qui præſumitur noluiſſe alienos ſuæ poſteritati anteferre, quod etiam nō eſt præſumendum 43 voluiſſe. ſtatutum. Ideo erit recedendum a verbis, vt deſeruiamus menti. l. non dubium. C. de le. l. ſcire oportet. §. aliud. ff. de excu. tut. vbi no. Bald. quod vbi ex verbis ſimpliciter intellectis, præfertur iniquum æquo, recedimus a verbis, & ſtamus rationi legis, lex enim in duobus reſtringitur ad coniecturatam mentem, ſcilicet ne quis lędatur indebitę Secun 44 do, ne quiſquam ad lucrum pueniat indebite, cum alterius iactura. l. adigere. §. quamuis, de iurep. l. ſecunda. C. de noxa. l. ut gradatim. ff. de mu & hono. hæc enim duo ſunt prorſus aliena a mente legis, etiam generaliter loquentis, vt notatur per Bald. in d. §. aliud. Nec obſtant illa verba poſita in ſtatuto, ibi, contra fratres, aut hęredes defunctorum, quia illud verbum, defunctorum, referendum eſt ad verbum, hæredes, 45 vt ſit ſenſus, quod filia dotata non admittatur ad ſucceſſionem parentum contra fratres ipſius filiæ, aut contra hæ-
37 redes ipſorum defunctorum, Nec eſt inconueniens, quia vnū & idem verbum prolatum a ſtatuto, reſtringitur ratione odij, & ampliatur ratione fauoris, vt inquit ſingularis glo. in l. cum hi. §. qui tranſigit. ff. de tranſactioni. Nec debet ſtatutum ſic ſimpliciter intelligi, ne confuſus ſermo &c. l. ſi. C. de dotis promiſ. ſed debet benigna ſuppletione iuuari, vt ibid. Iſtæ ſunt principaliores rationes, licet alias poſuerit, quæ mentem præfati genitoris mei dubiam reddebant. Ego vero in ſtricto iure arbitror opin. Ludou. & Dom. Aui mei meliorem, quia in patruis etiam militat ratio ſtatuti, qua attenta omnibus fundamentis in contrarium deductis facile reſpondetur. Præterea intelligere verba ſtatuti, vt ſ. eſt violare literam imo, ſequeretur, quod vna & eadem ſtatuti diſpoſitio ſimplex, intelligeretur diuerſo iure, contra. c. cum in tua de deci. cum concor. ibi in gl. Eſſet enim neceſſe intelligere illud fratres, ſ. ab inteſtato venientes, & illud aut hęredes, ſcilicet vocatos in teſtamento, quia ſi intelligeretur illud verbum, fratres, ſcilicet inſtitutos in teſtamēto, eſſet reſtringere dictum ſtatutū, locum ſolum vendicare condito teſta- 47 mēto per patrem, quo fratres filię, aut alios, hęredes ſibi feciſſet, quod eſt abſurdum, quia etiam dictum ſtatutum procedit, vbi pater moritur ab inteſtato. Vere iſta ratio multum vrget pro hac parte in hac difficili. q. Non omittam tamen vnum verbum, ad intelligentiam ſupradictorū. & ſ. dicen- 48
38 dorum, quod ponit Lud. in præalleg. conſil. 165. q† appellatione fratris, venit carnalis, & nō conſobrinus, in dubio mouetur, quia ſtatuta ſunt in potiori ſignificato interpretanda & ita expreſſe tenet glo. in l. fratres. C. de inoffi. teſtam. & in l. 1. ff. eod. tit. quarum gl. non meminit Bart. idem tenens in l. Lucius. §. quæſitum. ff. de leg. 3. per. l. iuriſcon. §. 2. & 4. ff. de gradi. Nec etiam Bal. referens ſe ita conſuluiſſe in q. trutina ta in c. 1. in fi. de feudo Marchiæ, in vſib. feu. licet dicat alios conſuluiſſe contrarium, ſed male, quæ omnia diligenter no. & adde eandem opin. tenere Petr. de Anchar. referendo 50 Bal. ita conſuluiſſe in repetitione. c. canonū ſtatuta. de cōſti.
39 Sexto quæro, † dicit ſtatutum expreſſe, q̄ frater defuncti excludat filiam, an frater filię etiam illam excludat, videtur q̄ non, quia ſtatutum eſt exorbitans. Secundo, quia caſus omiſſus a ſtatuto, &c. Contrarium credo verius. Primo moueor,
40 quia alias ſequeretur † abſurdum q̄ filia excluderetur per remotiorem in gradu, & non per proximiorem, contra. l. ſcire oportet. in §. aliud ff. de excu. tut. Facit quod no. Bart. & Bal. in l. non dubium. C. de legi. & Bart. in l. omnes populi. in 6. q. princ. ff. de iuſti. & iur. & lo. de Imol. in l. ſi vero. §. de viro. in 3. artic. princip. verſic. an autem. ff. ſolut. matrimo. Secundo facit bonus tex. in l. pen. C. de bo. ma. & in §. noſtra. inſtit. de hęred. quæ ab inteſt. quibus probatur, quod filius non debet eſſe deterioris conditionis, quam nepos. Tertio facit tex. gl. & quod ibi notant Bar. & Ange. in l. 3. ff. ad l. Pompe. de par-
41 ricidijs, vbi probatur, quod † ſtatutum factum in fauorem remotioris in gradu, videtur quoque factum in fauorem proximioris. Ex quo infert ibi Ang q̄ diſpoſitio loquens de fratre, conſobrino, habet etiam locum in ſimplici fratre. Quar-
42 to facit q̄ no. Bal. in l. illam. C. de col. dicens, q̄ ſtat. in cauſa proxima, cēſetur ſta. in remota, q̄ per illā, & ex illa deſcēdit. Quinto facit glo. in auth. præterea. C. vnde vir & vxor, quæ extendit illam diſpoſitionem loquentem de viro & vxore, extantibus filijs, habere locum etiam extātibus aſcendentibus. Sexto facit tex. in l. fi. §. filium habeo. ff. ad Macedo. qui extendit diſpoſita in patre, etiam ad auum, & ſic ad gradum ulteriorē. Septimo facit ſingularis determinatio Lud. in cōſ. 464. incip. in propoſita quæſtione. dicentis, q̄ ſtatutum diſponens, q̄ ſi hæreditas perueniat ad tertiū in gradu, q̄ debeat ſolui minor gabella, habet etiā locū ſi ad ſecundū in gradu perueniat, & ſic ad proximiorem. quod bene not. Octauo ēt facit, quia præſumpta ratio ſtatuti magis habet locum in fratre filiæ, quam in fratre defuncti. ergo &c. faciunt quę dixi ſ. proxima q. Nono facit theorica Bar. in l. 2. in ver. ſed ſi forte. ff. ad Tert dicentis, q̄ † ſi fauore agnatorum excluditur mater a ſucceſſione filij per ſtatutum, certe tale ſtatutū excludet etiam auum maternum, & alios remotiores aſcendentes per lineam maternam. ergo vt ꝯriorum eadem ſit diſciplina, ſtatutum vocans remotiorem, vī etiam vocare proximiorem. Decimo facit determinatio q̄ poſitæ ſ. in 2. q. princ. verſi. 6. quæro. vbi concluſum fuit, q̄ † ſtatutum excludēs filiam, excludit etiam nepotem ex filia. De quo dic vt ibi. ergo vt contrariorū par habeatur ratio, ſtatutum uocans remotiorem, videtur etiam uocare proximiorem. Vltimo accedat determinatio Pan. in conſ. 76. quod incip. quidam deceſſit in ærate infantili. vbi determinat, q̄ ſi virtute ſtatuti frater defuncti excludit matrem, certe fortius matrem ex-
45 cludet auus paternus, quia † ſi tale ſtatutum vocauit trāſuer ſales ad excludendum matrem, fortius videtur vocaſſe auū paternum, qui eſt proximior, vt ibi per eum. Accedat quoq; determinatio Pau. de Ca. conſi. 338. incip. hæreditas prædicta. vbi dicit, q̄ ſtatutum loquens de fratribus patruelibus, extenditur ad fratrem carnalem, quia in eo eſt maior ratio.
46 Septimo quæro, quid ſi † ſtante prædicto ſtatuto filius non efficiatur hæres patri, an filia erit excluſa. Bar. in l. 1. §. ſed ſi nō ſit. ff. ad Tertul. & in l. 1. §. qui filium. ff. de ꝯta. & Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præt. in l. in ſubſtitutione. ff. de vul. & pupil. Pau. de Caſt. in conſ. 388. incip. ſuper primo quæſito tenent q̄ filijs repudiantibus vel ſtatuto renunciantibus fœmina non excludatur. Sed quid ſi frater non poteſt ſuccedere, vel quia excluſus per pactum factum patri de non ſuccedendo, vel quia incapax, puta, quia bannitus, vel frater minor, me remitto ad Bar. in d. §. qui filium. & in l. 1. §. ſi pater. ff. de coniungen. cum emancip. lib. Bal. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſthu. & in d. l. maximum vitium p Bal. in l. quotiens. §. ſi duo. ff. de hęredi. inſti. & in l. in amiſſione. §. qui deficiūt. ff. de capi. dimi. per Ang. in l. 2. C. de teſta. mili. & an filius clericus gaudeat beneficio huius ſtatuti, uidebi-
47 mus ſ. de bannito tñ Saly. in l. 1. C. de hære. dicit, q̄ † licet bannitus de iure cōi nō excludatur a ſucceſſione, tñ excludet a beneficio huius ſtatuti excludentis fęminam. vnde ipſe bānitus & fœmina pariter ſuccedent. Ita dicit Salyc. per illum tex. & ſe remittit ad ea, quę dicit in l. 1. C. de hære. inſti. Octa-
48 uo quæro, quid † ſi iſte frater maſculus moriatur non agnita portione hæreditatis, q̄ de iure cōi debebatur filiæ excluſæ, an illam tranſmittat ad hęredes, vel filia dotata ad eam vocetur. Sal. in l. 1. C. de adul. in fi. concludit q̄ filia vocetur. Primo mouetur, quia † priuilegium ita demum locū habeat
49 ſi acceptetur. patet in filijs & agnatis a iure ciuili excluſis, & vocatis a iure prætorio l. 1. C. qui admit. l. nonnunquam. & l. ſi is, qui in poteſtate. ff. de lega. præſtan. not. in l. qui abſenti. ff. de acqui. poſſe. & in l. abſenti. ff. de dona. plene in c. 1. ſ. de conceſ. præben. Sed per filium non vī acceptatū iſtud
50 priuilegium a ſtatuto conceſſum, ergo &c. Secundo † priuilegium conceſſum filijs de tranſmittenda hæreditate nō adita, eſt ꝯceſſum in portione hæreditatis ſibi debita, qua non dēt fraudari. Patet in l. 1. C. de his, qui ante aper. tab. ergo ſecus erit in portione, quā filius hēt priuilegio ſtatuti excludē tis fęminā, ꝙ illā nō hēt iure naturæ, ſed priuilegio & lucro ſtatuti. Vnde cū in iſta ceſſet æquitas d. l. 1. ceſſabit & eius diſpō. Tertio, ꝙ eſto q̄ † trāſmittat, non tñ trāſmittit vt aditā,
51 ſed vt adeundā d. l. 1. circa medium, & clarius ꝓbat ſm ipsū in l. ſi qs filiū. in prin. ff. de acq. hær. & per hūc modū ius adeū di trāſmittit l. cū antiquiorib. C. de iure deli. & tūc ille ī quē tranſmittit, ſuccedit auo adeūdo hīditatē trāſmiſſam, cui ſit q̄ſitū priuilegiū ſtatuti ꝯ filiū, ergo eā nō hēbit excludere. & hāc partē vī tenere Pau. de Ca. in cōſ. 343. inci. primo vidē dū eſt. ubi limitat hoc ꝓcedere, niſi ſtatutū excludat fœminas, ſiue cōſtet maſculos adiuiſſe, ſiue nō cōſtet, vt ibi p cum & in conſ. 388. quod inci. ſuper primo quęſito. Adde, q̄ not. Bal. in l. ſi arrogator. in prin. ff. de adop. Sed tu aduerte, ꝙ ꝯria opi. ꝯ Saly. verior vī. Pro qua primo facit, quia † talis fęmi
52 na virtute ſtatuti vī de medio ſublata, & ſic perinde eſt, ac ſi mortua eſſet l. 1. §. pe. ff. de ꝯta. Item vī exhæredata a ſtatuto l. qui volebat ff. de hære. inſti. quibus caſibus nō eſt dubiū totam hęreditatem pertinere ad maſculos, q̄ in totū ipſo iure efficiunt hæredes patri, ac ſi ſoli ſupereſſent. l. neceſſarijs. ff.

de

de acq hęre.§.sui insti. de hrđũ quali.& diffe.& in eos est cõtinuatum dñium l.in suis.ff.de lib.& posth.quod dñium non cõtinuat in filiã,sed talis dñij cõtinuatio impedit p statutũ, quo ad fœminas secundum Bal.in d.l.maximum vitium.in
53 fi.C.de lib.præte.Secundo facit, quia † non dẽt aliter de ista portione, quæ alias erat debita filiæ exclusæ,iudicari, quam de illa quæ ipsi filio defertur,ne censeatur hæres diuerso iure,ar.l.eum,qui ædes,ff.de vsuca.imo in illa efficietur hæres ipso iure,sicut in sua. ergo &c.Nec est verum , ꝙ ex priuilegio deferatur filio ista portio,imo defertur iure communi a statuto habente vim iuris cõis in loco,vt s̃.dixi in 1. prin. q. & in terminis dicit Bal.in l.vnica.C.quando non peten.par. versi.quartæ quæstioni.dicens,ꝙ statutum in loco, nõ est dispensatio,sed ius commune.Tertio,filius hæreditatẽ paternam sibi delatã transmittit,tanquã aditã, non aũt tanquam adeundam,licet cũ beneficio abstinendi.Tex.in l.si qs filiũ. § 1.& miraudũ est,ꝙ Saly.illam l.pro se allegauerit,cum ibi sit casus ꝯ cum.Ad quid enim daretur ibi beneficiũ abstinẽdi filijs,si non essent hæredes ipso iure. Ad idem facit l.si fratris.C.de iure delib.Non ob.ẽt d.l.1.quia procedit in descendente non suo.quæstio nostra loquitur in suo,vnde nihil ad rem.& ideo aliqui distinguunt inter hæredem suum,& non suũ,vt est filius respectu matris.Sed tu dic idem esse,ẽt in illis per rõnes prædictas.Item,quia licet ipse filius non fuerit hæres matri,vr̃ tñ sufficere,ꝙ alium hrđẽ faciat,ad hoc,vt filia excludatur, arg.l.3.C.de hære.insti.& l.si paterfami. ff. eo.
54 tit.& arg.eius,quod in simili dr̃,ꝙ † transmissio iuris deliberãdi,impedit vulgarẽ substitutum.vt dicit glo. not.in l.2.ff.de acqui.hær.vbi uide,& not.per Bar.in l.1.ff.de uulg.& pu.Similiter transmissio,quæ fit virtute d.l.1.C.de his,q ante aper. tab.impedit vulgarẽ substitutum,ſm Bal.notabiliter in l.3. C.de hære.insti.ergo idẽ erit in casu nr̃o, vt trãsmissio impediat filiam fęminã.Et ex p̃dictis habes elicere casum,in quo prouisio d.l.fuit necessaria in successione ab intestato s.qñ filia dotata excludit a successione matris,superstite masculo, q postea moritur,relicto filio , nõ agnita matris hæreditate. nisi.n.iste filius ius adeundi hr̃ditatem maternam transmitteret ad eius filiũ,certe eius soror , licet dotata, quę est amita eius filij,succederet,nec excluderet p talẽ filiũ,qa tunc veniret ex psona propria.Sed si venit ex persona patris, prout est,qñ venit virtute transmissionis,tunc sororem,& sic amitam suam excluderet,quod est diligẽter notãdũ,qa Imo.in l. ventre.circa quintã regulã.ff.de acq.hęr.vr̃ uelle d.l.1.non habere locum,qñ hęreditas fuit delata ab intestato,qa tunc trãsmissio esset nullius fructus, secundum eum.sed certe, vt ex præmissis patet resultat magnus fructus.Cogita tñ.Nono
55 quæro,†an stante dicto statu.appellatione fratris, veniat soror,ita ꝙ si quis moriatur ab intesta. relicta vna filia dotata & maritata,& alia non dotata,an dotata excludat a successione paterna p aliam non dotatã,subtilis est qõ.& ꝙ excludat,primo facit,qa vnius inclusio,alterius est exclusio,& cꝯ l.cum p̃tor.ff.de iudi.l.2.C.de adul.c.nonne. extra de p̃sum. sed ex tenore statuti filia dotata excluditur, ergo nõ dotata admittitur,quę a statuto ꝓhibente nõ cõprehẽditur, cũ quatenus excludat filiam, loquat̃ de dotata,ergo in non dotata locũ nõ hẽt Secundo,in nõ dotata cessant verba statuti,& p ꝯñs cessabit ipsum statutũ l.cõmodissime.ff.de lib. & posth. l.quod cõstitutũ.ff.de testa.mili.l.si uero.§.de uiro.ff.so.ma. Tertio quo ad filiã non dotatã casus reperitut omissus a statuto.ergo relinquitur dispõni iuris cõis d.l. commodissime. cum si.Sed de iure cõi filia est prima causa succedendi patri, auth.defuncto.C.ad Tertul.d.l.maximũ vitiũ.ergo &c.Quar
56 to,†qñ diceret statutum, ꝙ filia dotata non habeat regressũ aduersus fratres,pro hac parte facit, qa tunc nedum tacite, imo expresse filia non dotata fuit uocata per illa verba aduersus fratres,&c.qa appellatione fratris,soror ẽt cõtinetur l.tres fratres.in prin.ff.de pac.l. Lucius.§. quęsitum.ff.de le.3. l.Lucius.ff.ad Trebel.l.Lucius.in prin.ff.famil.ercis.Nec mirũ,quia masculinum concipit fęmininum l.1.ff.de ver.sig.l. si qs id, quod.ff.de iurisd.om.iud.l.quicũq;.C.de ser.fug.Vnde cum statutum excludat filiã dotatã,ne regressum habeat aduersus fratres, & appellatione fratris veniat soror, ex verbis statuti, hẽbit locũ, & ipsum statutum. & sic nõ dotata excludet dotatã l.1.§.si is,q nauẽ.ff.de exercitoria.l.vẽtri, ff.de tut.& cura.datis ab ijs.l.prętor.in §.si qs vi.ff.vi bo.rap.l.item apud.§.ait p̃tor.ff.de iniurijs.qđ clarius vr̃ ꝓcedere,qñ diceret statutũ, ꝙ filia dotata nõ hẽat regressum ꝯ fratres,vel hęredes fratrum,quia tunc uerbum hætedes, recte ueri ficatur in filia non dotata,quæ etiam dr̃ heres.§.sui.insti.de hęr.qua §.ita demum.insti.de hæred.ab intest.l.1 §.si is, qui.ff.si quis omis.causa te.l.necessarijs,ff.de acq.hęre.not.in l.si cum dotem.§.transgrediamur.ff.so.mat. facit l.hæredis appellatione.ff.de uerb.sig.In contrarium tamen facit, quia † cessante
57 ratione statuti,cessat statutum l.adigere. §. quanuis.ff.de iure patro. cum si. Sed ratio stat. saltem præsumpta fuit fauor agnationis,& conseruationis familiæ, vt s̃.dixi in 1.prin.q.q̃ ratio cessat in filia non dotata,ergo &c.Secundo hoc statutum est exorbitans,& contra ius d.l.maximum vitium,ergo ad alium casum non debet extendi.l. præcipimus. C. ad appel.l.sancimus.C.de testam.authen.quas actiones.C.de sac. sanc.eccl.Sed statutum loquitur de fratre.ergo ad sororem extendi non debet,cum aliud sit frater,aliud soror, institut. de gradi.in prin.Quod etiam docet communis vsus loquendi,qui debet attendi.l.cum de lanionis. §.asinam. ff.de fun. instruct. l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff.de le.3.etiam in statutis, in quibus magis attenditur communis vsus vulgariũ,quam iuris dispositio.l.quod si nepotes per gl.& doc. ff.de testam.tutel.nam significationes vocabulorum vulgus adinuenit.hinc dicunt grammatici,quod ignoramus, iuxta vulgare ponamus.facit d.§.quod tamen Cassius.& no.Bald. in d.l.maximum vitium.Tertio,cessant hoc casu verba stat. ergo & ipsum statutum. l.seruum. §.non dixit prætor. ff. de de acquirenda hæreditate.l.hos accusare. § omnibus . ff. de adulterijs. Quarto, verba stat. sunt stricte interpretanda, & proprie, quia sunt stricti iuris. l.quicquid astringendæ. ff. de verbor.obli.no.Bald.in l.fi.C.de compensa.Quinto facit, ꝙ dixi in 5.q.s. ꝙ statutum disponens fratrem excludere sororem,habet locum in fratre carnali, non in consobrino.Sexto facit,quod notat Bald.in l.1. C. de succes. edic. Septimo,
58 quia † in statntis contra ius, sicut est statutum nostrum masculinum non concipit fœmininum, siue masculinum proferatur nomine proprio,vt est gl.in l.si quis ita. ff.de lega.2. siue sub nomine appellatiuo,puta,frater,nam tunc non nisi ex interpretatione potest continere sororem , sed stat. sunt proprie intelligenda,vt s̃.dixi,ergo &c.& ita Dyn. quem sequitur Bar.in l.1.ff.de verbo.sign.Hinc dixit singulariter Ar-
59 chi.in c.si quis suadente.17.q.4.ꝙ † statutum excludens matrem a successione filij,non excludit a successione filię,quia est contra ius, sequitur Gemi.in c.generali, de elec.eod.lib.
60 Secundo dixit Bal.in l.quicunque.C.de ser.fug.ꝙ † statutum disponens filios bannitorum expelli de loco , non habet locum in filiabus banniti.Idem sequitur ibi Salic.& Alberi.in 4.parte statutorum,in q.64.& Bald.in d.l.si quis id,quod,bene not.Nec obstant.s̃.allegata in oppo.quia non est verum,
61 ꝙ isto casu filia dotata sit exclusa, vt s̃.dixi.Secundo non est verum,ꝙ † in casu statuti appellatione fratris veniat soror de propria significatione, vt prædixi,quæ propria interpretatio attenditur in statutis,ergo& contra.Nec ob.l.tres fratres,cũ alijs,supra deductis,quia secundum Iacob.Butr.ibi ꝙ appellatione fratris veniat soror, est ex interpretatione.vt refert Alb.in suo reper.in verb.fratris, non autem de propria significatione,ergo ista interpretatio in casu statuti odiosi fienda non est,vt prędixi.Quod confirmo ex no.per Bal.in l.1.C.de succes.edict.in artic.an statutum loquens de patruo,habeat locum in patruo magno, & in l.2.eo.tit.in artic. an appellatione nepotis,veniat filius fratris.Bene tamen verum est,ꝙ in casu fauorabili appellatione fratris, venit etiam soror, vt dictis legibus,& expresse.tenet Pau.de Cast. in consi.338.incip.hæreditas prædicta.Facit quod in simili no. Bar.in l.liberorum.ff.de verb.sig. in q.an appellatione filij veniat nepos, & Bald.in d.l.maximum vitium, & ad id , quod dixi de masculino, an comprehendat fœmininum,habetur in d.l. si qs id.quod,& in d.l.quicunque,vbi similiter distinguitur inter casum fouorabilem,& odiosum.Præterea in sorore non est eadem ratio,s.conseruationis familię, quæ est in fratre,ergo statutum in ea non loqueretur,argum.l.fi.C,de nat.libe.iunctis notat per Bar.in d.l,liberorum,in versic.quæro,pone retento,in fi.dicit.s. quod ibi dicta an appellatione filij veniat nepos, possunt deduci ad alios casus.Item ad prædicta facit, quod not.Cyn.in l.1.C.quæ sit lon.consuet.& quod in statutis appellatione fratris non veniat soror,tenet Bart.in cons.
62 229.incip.cauetur statuto. Decimo quæro,† stante dicto statuto,an appellatione fratris veniat frater tantum vterinus, Pau.de Cast. in consil.346.quod incip.in puncto quæritur,tener,quod non,quia verbum frater, prolatum in statuto, debet in potiori significato interpretari , & sic de vtrinq; coniuncto,maxime quia hoc statutum respectu fœminarum,dicitur odiosum, vt notat Bal. in l.secunda.C.de in ius voc.& dixi s̃.in 1.princ.q. Secundo statutum habuit respectum ad conseruationem agnationis,& familię,vt s̃.dixi in 1.q.prin. quæ conseruatio non fit per fratrem vterinum , ex quo ille conseruat familiã,sui patris.l.familiæ appellatione ff.de ver. si.ergo&c.Tertio facit,qđ s̃.dixi in 10.q.s. ꝙ appellatione fratris venit carnalis,& non cõsobrinus. De quo tñ,s.an appellatione fratris veniat tantum vtrinque coniunctus. vide etiã per Angel. Aretin.institut.de legi.agna.success. Vndecimo,
63 quæro,†an statuto disponente,quod extantib.filijs filiæ non succedant,an filius filij excludat filiam a patre dotatam,

Iac.

Source : BIU Cujas

Iac.But.diſputauit hunc articulum,in q.quæ incipit,ſtat.vel conſuetudine refert Ioan.And.in addi.Spec.in tit.de ſuc.ab inteſt.ſuper rub.& Cy.in l.1. C.de adul.Et concludit, ꝙ talis nepos excludit filiam dotatam a ſucceſſione aui,quia appellatione filij, ſaltē ſub lata ſignificatione venit nepos, & idē ſequitur Pau.de Caſt.in conſi.169.incip.præſens caſus, quia tale ſtatutum reſpectu maſculorum dicitur odioſum,vt dixi.s̄.in 1.princ.q.Item nepos ex filio venit ex perſona patris, quod dixit ſine dubio procedere, quando ſtatutum diceret, ꝙ extātibus maſculis deſcendentibus filia excludatur,quia appellatione deſcendentium venit etiam nepos.l.liberorū. ff.de verb.ſign.Eandem ſententiam, ꝙ nepos ex filio excludat filiam,tenuit idem Pau.de Caſt.in conſ.334.inci.primus caſus. Ludou.in conſi.129. quod incipit, licet magna apud me fuerit dubitatio.Pet. de Anch.in commento.c.canonū ſtatuta.de conſti.verſ.3.quæro.Bar.tamen in d.l.liberorum. limitat hoc verum, ſi in ſtatuto eſſet expreſſa ratio, ſecus, ſi non eſſet expreſſa, quia tunc non eſt fienda extenſio ad aliū caſum, propter correctionem iuris, iuxta not.in auth. quas actiones. C.de ſac.ſan.eccl. Sed tu dic contrarium indiſtinc-
64 te tenendum, quia† ex quo non poteſt niſi vnica ratio aſſignari,ſ. conſeruationis honeſtatis familię, illa habetur pro expreſſa,vt eſt gloſſ.notabilis in l.quanuis.C.de fideicomm. notat.Bal.in l.fi.C.de liber. præter.& in l.nominatim, per illum tex.ff.de liber.& poſthum.ſed ſi ratio fuiſſet expreſſa in ſtatuto, fieret extenſio ad nepotem, & ſic ad caſum, vbi eſt eadem ratio, ergo & hoc caſu fiet. gl eſt in clem.1.in verſic. eligatur.ſ. de elec.no.Bald. in d.auth. quas actiones. Facit.l. emptor.§. ſi ibi ea ratione reddita. ff.de rei vendi. & in l.in fi deicomm. §.cum Polidius,ibi; id quæ &c. ff. de vſuris. Imo nec tunc dicitur fieri extenſio de caſu ad caſum, quia, vt in-
65 quit ſingulariter Bal.in l.de quib.ff.de legi. poſt Pet.& Cy.in liura nō in ſingulas eo.tit.†qñ in plurib. caſib.eſt eadē rō tūc vna & eadem rō in vno,decidit omnes ſimiles caſus,nō per extenſionem, ſed ſicut genus comprehendit ſpecies, ſic generalis ratio diuerſas ſpecies caſuum emergentium. Sed qñ ſunt diuerſæ rationes ſimiles , tamen tunc eſt iſta extenſio, quæ dicitur quædam congreſſio de termino ad terminum, per adæquationem & paritatem rationis,iſta pulchra & vera verba ſunt Bald.vbi ſupra & ita in hoc vltimo caſu loqui tur glo.in dicta authent.quas actiones.Nam fauor publicus & fauor pius ſunt diuerſi ſpecie, ſimiles tamen genere, & ideo licet l.fi. C.de ſac.ſan.eccl.loquens de vtroque, corrigatur quatenus loquitur de fauore pio, per dictam auth. quas actiones, non propterea corrigitur, quo ad fauorem pium. Male ergo allegatur illa gl. ꝙ per identitatem rationis non fiet extenſio,quia debet allegari . quod per paritatem vel ſimilitudinem rationis,lex non debet extendi,quod etiamvo
66 luit Cyn.poſt Pet. in l.quod vero contra. ff.de legi.dicens,ꝙ †vbi eſt eadem ratio numero, non dicitur fieri extenſio,ſed ex virtute l. vel ſtatuti directo determinatur, licet deficiant verba. Facit l.de pupillo. §.ſi quis riuos.ff.de ope.no.nu.l.his ſolis. C.de reuo.do.& l.2. C. de indic.vid.tol.l. ſi filium. ff.ad Mace.Bal.tamen in l.ſed & milites. §.hoc autem.ff.de excu. tut.&idem Bal.in l.ſi vero.§.de viro.ff.ſol.matrim.quem ibi ſequitur Imo. circa finem, tenet contrarium, ſcilicet, quod nepos ex filio non excludit ſororem, niſi aliter de mente ſtatuentium appareat.Tu tene primam opinionem,per prædicta, quam tamen limita procedere, quando ſtatutum dicit filium excludere ſororem. Secus, ſi diceret,quod frater excludat,quia licet appellatione filij veniat nepos,non tamen reperio,quod appellatione fratris, veniat nepos. Cogita tamen,quia hoc eſt mihi dubium,nam licet ſub verbis appelpellatione fratris non veniat nepos,tamen ſub ratione ſtatuti venit,cum per ipſum etiam conſeruetur agnatio. Secūdo
67 adde quæ dicam.ſ.in proxi.q.Duodecimo quæro,ſtante ſtatuto, ꝙ frater excludat ſororem , an nepos ex filio excludet neptem dotatā,natam ex alio filio prę̄mortuo,a ſucceſſione aui,dubium facit, quod dixi in proxima præcedenti.q.Bald. tamen in l.ſancimus,circa fi.prin. C.de inoffi.teſta.dicit Iac. de Are.tenere quod ſic,cuius opi.ſequitur Io.And.in add.in tit.de ſucceſ.ab inteſt.& Pet.de Anch.in c.canonum ſtatuta. facit,primo,quia nepos & neptis fratres appellantur,inſtitu. de gradi.§.4. gradu.Secundo in ipſo eſt eadem ratio, quæ eſt in fratre,& ſorore,quare cum ſit eadem ratio,& verba ſtatuti non repugnent,& mens concordet,ſ. vt agnatio conſeruetur,ſtat.debet habere locum.l.1.C.quæ ſit long.conſue.Tertio facit, quod ibi no.Cy. ex quibus iunctis dictis.s̄.in proxi. q.infero,ꝙ licet appellatione fratris nō veniat nepos,quo ad
68 excludendam filiā.& ſic eius amitam, tñ ſecus eſt quo ad excludendā filiā ex filia,& ſic nepotem, quia cū iſti ſint cōſanſanguinei.bene appellant fratres & ſorores.d.§.quarto gradu. Qđ eſt diligenter notandū,pondera tñ,qa ꝫ facit,qđ dixi s̄.in 5.q.ſ.ꝙ appellatione fratris venit carnalis,& nō cōſobrinus. Poteſt dici illud verum, quo ad excludendum fratrem vel ſororem carnalem.Secus,quo ad excludendum conſo-
69 brinum.Cogita.Tertiodecimo quæro, †pater habens filium & filiam,dotauit filiam . ex filio nata eſt filia, an iſta filia,& ſic neptis habebit totam hæreditatem aui,excluſa filia dotata.Cy.in l.1.C.quæ ſit lon.conſue,cōcludit,quod ſi filius moritur in vita patris, filia dotata non excludetur per neptem quia ad eam eius pater nihil tranſmittit. Secus, ſi moriatur poſt mortem patris,quia tunc ius excludendi filiam dotatā dicitur a patre ad eam tranſmiſſum,per l.1.C.de ijs,qui ante aper.tab.& l.cum antiquioribus.C.de iur.delib.in l.vnica.§. in nouiſſimo C.de cadu.tol.Idem ſequitur Io.An. in titu.de ſucceſ.ab inteſt.Tu limita hoc procedere,quo ad excludendam amitam a ſucceſſione paterna.ſecus a ſucceſſione materna,per ea,quæ plene dixi s̄.in 8.q. Quartodecimo quæro,
70 quid†ſi pater moritur ſuperſtite filia dotata, filio maſculo, & nepote ex alio filio præmortuo,an iſte nepos admittetur ad portionem,ad quam filia de iure communi admitteret̄, quæſtio notabilis eſt,& Bald.notabiliter in l.in quibus.C.de ſecun.nupt. illam format, & primo arguit Bald.ꝙ non,quia eius pater deceſſit tali tempore, quo non potuit tranſmittere,cum mortuus ſit uiuo auo. Contrariū tñ determinat per tex.in auth.ad eos.C.eo.ti.quia iſte nepos cum ſuccedat in locum ſui patris,dicta portio ad eum defertur. Item licet nepos appellatione fratris non comprehendatur , tamen cum filia fœmina iam ſit excluſa per fratrem,debet nepos ex alio fratre admitti,argu.l.fi.C.de legi.her. Per quam ſingulariter Bal.in l.quicunque.verſi.attende hic.C.de ſer.fugi. determinauit ꝙ ſtatutum excludens auum,patruo extante,non excludit auiam,quia cum ſtatutum ſit s̄ius,maſculinum non comprehendit fęmininum, vt s̄.dixi in 9. q. Tñ ſingulariter dicit ibi Bal.& fortius,ꝙ auia extante,auus non excluditur, ſed beneficio perſonæ auiæ admittetur ad ſucceſſionem,nō obſtante ſtatuto, arg.d.l.fi.nā incluſus trahit ad ſe excluſum non ecōtra.quod eſt perpetuo notandum. Ex quo infero, ꝙ
71 †quis ex alterius perſona conſequitur beneficium, quod ex ſua conſequi non poſſet. Ad quod primo facit l.ſi communē ff.quemadmo.ſerui.amit.vbi in ſeruitute,quam pupillus habet communem cum maiore,non currit præſcriptio,etiam contra maiorem beneficio minoris.Secundo facit,quod ſingulariter tenet Bal. in l.res publica.in fi.C.ex q. cau.mai. vbi
72 ſingulariter dicit, ꝙ †ſi in caſtro,villa,vel vniuerſitate ſunt aliqui minores,ipſorum fauore nō currit præſcriptio s̄ vniuerſitatem. Tertio facit gl.no.in c.1.ſ.de iurepa.dicēs, ꝙ vbi ius patronatus eſt cōmune laicis & clericis,laicus beneficio clerici compatroni habet ſemeſtre ad præſentandum. Quarto facit,quod pulche vult Fede.in conſ.63.vbi dicit, ꝙ ſi ius patronatus eſt commune clerici & laici,legatus ſe intromittere non poteſt.de quo per Lap.& Gemi.in d.c.1.in fi.per Panor.in c.fi.eo.ti. Quinto facit elegans vetbum Bar.in l. præci
73 pimus.in fi.C.de appel.dicens,ꝙ†vbi eſt cauſa cōmunis clerici & laici, debet appellari ad ſuperiorem clerici,& non laici.De quo etiam per ipſum in l.ſolent.ff. de ali.lega.& plene per Pet.de Ancha. in regula,ea quę.& per eundem in c. Romana.de appel.& in conſi. 225.quod incipit,clericus. Sexto facit glo. no.in c.1.de offi.lega.eo.lib.dicens,ꝙ ſi papa nominat collegium Cardinalium,vocat eos fratres, licet in ipſo ſint aliqui diaconi cardinales, quos ſi in ſpecie nominaret, diceret filios.c.quam graui s̄.de cri.fal.de quo per do.Anto. s̄.in proe.grego.& per Gemi.s̄. in proe. huius libri. Septimo facit glo.not.in l.1.C.ſi in communi eademque cauſa reſti-
74 tutio &c.quæ dicit,ꝙ†in re indiuidua reſtō minoris prodeſt maiori,de quo tñ ibi per doc.communiter dicentes contrariū.& per Floria. in l.loci corpus.§.ſi fundus. ff. ſi ſeruitus vē. Octauo facit,quod dicit Bal.in l.1.C.pro ſocio . dans cautelā patri relinquendi ſpurio.ſ.ꝙ faciat ſpurium s̄here ſocietatē omnium bonorum cum aliquo habili, & deinde pater illū habilem inſtituat hæredem,quo caſu ſpurius ratione ſocietatis conſequitur de hæreditate patris.ſed hoc fuit originale dictum Dy.in l.ſi is,qui duos.per illum tex.ff.de libe leg. ſequtur Pet.de Ancha.in c.2.s̄.de iudæis.quod intellige,niſi conſtaret de fraude,ſm Bar.in d.l.ſi is,qui duos. & fraus dignoſcitur ex not.per Bar.in l.poſt contractum.ff.de dona.Nono facit tex. & ibi Gemi.in c.ſi duo.de offic.deleg. eod lib.per quē dicit Gemi.quod ratione communionis proceſſus facti per vnum delegatum ſimul cū duobus ſubdelegatis ab alio delegato,debet appellari ad ſuperiorem delegati, non autem ad ſuperiorem ſubdelegatorum.Decimo facit elegans ver-
75 bum Bal.in c.1.quibus modis feu.amit.dicens.ꝙ†ſi duo fratres habeant feudum commune a domino,& vnus fratrum viriliter defendit dominum in prę̄lio,alter vero frater fugit, ꝙ coniunctio fratris viriliter defendentis excuſat contumaciam fugientis.Vndecimo facit,quod ibi etiam notat Bal.dicens,quod ſi ciuitas habeat nobiles,& populares,& caſtrum

in

Source : BIU Cujas

in feudum, quod ſi nobiles ſint rebelles, populares non, feudum non applicatur domino propter talem miſturā & coniunctionem popularium & nobilium. Duodecimo facit, qđ dicit Panormi. in capitulo 1. de præſcrip. volens quod ſi res eſt communis epiſcopi & capituli, ſede epiſcopali vacante contra capitulum non currit præſcriptio. Decimotertio facit clemen. ſi religioſus. de procur. vbi dicitur, quod quando cauſa eſt communis monaſterij & laici, monachus monaſterij poteſt eſſe procurator laici in illa cauſa. Decimoquarto facit glo. ſing. in l. fi. C. de mu. & ho. non continuandis lib.
76 10. quę dicit, ꝙ † vbi aliquis eſt immunis a collectis, & contrahit ſocietatem cum alio non habente immunitatem, ꝙ rō ne coniunctionis alter conſequitur immunitatem. quod ꝑpetuo no. & licet Bar. ibi contradicat, tamen hoc anno conſulendo ſecutus ſum glō. ibi, cui conſilio ſe ſubſcripſerunt præſtantiſſimi iuriſcon. Hieron. tortus, & Io. puteus. Decimoquinto facit, quod no. Cardi. in c. Ioan. ſ. de teſta. dicens, ꝙ ſi clericus & Laicus ſint executores teſtamenti, epiſcopus poteſt ambos cogere ad exequendum. Decimoſexto facit, quod idem Cardi. not. in c. cum R. canonicus. de offic. deleg.
77 dicens, quod † iuri ſdictio perpetuata, coram vno collega, dicitur etiam quo ad alium collegam perpetuata, propter talem miſturā. quod notandum eſt ad c. cum plures. de off. de leg. lib. 6 Decimoſeptimo facit, quod no. Imo. poſt alios in c. fi. ſ̄ de poſtu. dicens, quod ſi laicus & eccleſia habent cauſam communē, ſacerdos poterit eſſe aduocatus pro tali laico. Decimooctauo facit dictum Bal. in l imperator. ff. de ſta.
78 ho. dicentis, quod † ſi duo notarij ſint rogati, & vnus eſt probatæ fidei, alter infamatæ, propter fidē alterius probam, valet inſtrumentum. & idem voluit in l. ſi quis ex argentarijs. §. cogentur. vbi caſus. ff. de eden. Facit quod ipſe voluit in l. p̄ ſcriptione. C. ſi cōtra ius vel vtili. pu. Decimonono facit, qđ ſcribit Ange. in ſuo conſi. 1. dicens per tex. in d. §. cogentur. ꝙ ſi in numero teſtium in vnus domeſticus, ꝙ reſpectu alio
79 rum ſuſtinetur eius dictum. & ita in facto conſuluit. † Plus dicit, quod licet dicto teſtis vilis & deploratæ fidei, non ſit credendum, tamen ſi factum probatur per alios teſtes, credetur illi dummodo in totum non ſit inhabilis ad teſtificandū & ad hoc facit quod dicit Lud. in ſuo conſi. 290. incip. in caſu propoſitæ conſultationis. in fi. & in conſil. 486. in fi. quod etiam incip. in caſu propoſitæ conſultationis. Vigeſimo facit tex. in c. ad audientiam ſ̄. de præſcri. vbi ille nobilis conſequitur ex perſona eccleſię, quod non fuiſſet conſequutus ex propria. Vigeſimoprimo facit tex. in c. pe. j̄. de conceſ. prę ben. Vigeſimoſecundo facit tex. in c. 2. ſ̄. de Iudæis. vbi licet Iudæus non poſſit habere de per ſe ſeruum Chriſtianum, tamen vna cum alio cui eſſet aſcriptus ſeruus chriſtianus, illū poſſidere poteſt. Vigeſimotertio facit. c. per tuas ſupra de arbi. vbi licet laicus de per ſe non poſſit eſſe arbiter ſuper ſpiritualibus, tamen vna cum alio clerico poteſt, quem tex. dicit ibi ſingularem Panor. Vigeſimoquarto facit glo. ſingularis
80 in clemen. 1. de teſt. dicens, quod † vbi actus pro parte eſt geſtus, & pro parte gerendus, conſtitutio noua dans formam actibus gerendis non includit iſtum, etiam in parte gerenda, propter miſturam actus iam geſti. quod ſingulariter no. ad limitationem c. fi. de conſti. & l. leges. C. de legi. Vigeſimoquinto facit, quod no. Ange. per illud tex. in l. Iulianus. ff. qui ſatisda. cogan. Vltimo facit, quod no. Pan. in conſil. 2. vbi allegando Do. de Rot. dicit ꝙ licet appellatus non poſſit ex ſua perſona inſtare, vt ſententia confirmetur c. quod ad conſultationem. de re iud. tñ ſi appellans inſtat contra ſentētiam, poteſt appellatus petere, vt illi ſentētię addatur vel diminuatur. facit l. omnem honorem. C. qñ prouoc. non eſt neceſſe. Alia quædam ſimilia ad propoſitum facientia, vide p Mod. in c. dilectus. de offi. dele. Quintodecimo quęro, ſtatu-
81 to cauetur, ꝙ † filia dotata non ſuccedat, ſuperſtite filio, vel nepote, qd ſi ſupereſt filius & nepos ex alio filio prę̄mortuo, dic ꝙ ambo ſuccedunt, & excludunt filiam, quia non corrūpitur gradus, cū nepos ſuccedat in locum filij, ſed per ipſum repręſentatur eius pater. §. cum filius. inſti. de hære. quę abinteſta. ita ſingulariter determinat Bal, in l. 1. C. de ſecun. uup. Pro quo facit rō, quia filius dicitur pars corporis patris. l. cū ſcimus. C. de agrico. & cenſi. lib. 11. Ad quod accedant plene not. in l. gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſth. Sextodecimo quæro, † ſtante ſtatuto, ꝙ frater vel filius excludat ſo-
82 rorem, an beneficio huius ſtatuti poſsit vti frater, qui eſt clericus. D. Ant. in c. quod clericis ſ̄. de fo. comp. & in c. eccleſia S. Mariæ ſ̄. de conſti. tenet ꝙ ſic, dicēs ita ꝓſulendo tenuiſſe Io. de ligna. & Pet. de Anch. Idem ſequitur Lap. in allegatione 103. quę inci in quęſtione propoſita. & ſequitur Panor. in in d. c, ꝙ clericis. & Bal. in l. cunctos popu. C. de ſum. trini. & in l. 1. in lec. C. de ſac. ſan. eccl. in ver. ſed hic vlterius quæro. Pet. de Anch. in c. canonū ſtatuta. licet Pan. in d. c. quod clericis. referat illum tenuiſſe contrarium, ſed male. & hāc partem ſequitur etiam Bald. in conſil. quod incipit, Marti. Ioannis, poſito inter conſilia Angel. 65. & hæc opinio ſeruaretur in practica, vt dicit Imol. in c. dilecti, de foro competen. Pro qua ſententia primo facit tex. in d. c. dilecti. vbi priuilegio cō ceſſo Anglicis clerici vti poſſunt, per quem tex. determinat
83 ibi Dom. Ant. ꝙ † clerici vti poſſunt ſtatuto laicorum diſponente ꝙ inſtrumenta guarētigiata habeāt executionem paratam, quod etiam firmat Petr. de Anchar. cap. canonum ſtatuta. Secundo facit, quia quando ſtatutum priuilegiando affert commodum etiam includit clericos, vt plene no. in d. c. quod clericis. Tertio iſta opinio confirmantur ex no. per Io.
84 An. per illum tex. in c. fi. in prin. ſ̄. de of. deleg. eo. lib. † dicentem ꝙ priuilegio conceſſo diſtrictualibus, gaudent clerici, & prę̄lāti, & ſic clerici, appellatione diſtrictualium comprehenduntur, per c. accedens, el. 2. ſ̄. vt lit. non conteſt. & cap. princeps. 23. q. 5. quod dicit Bal. in d. c. fi. in apoſtilis eſſe bene notandum. Tu adde quod idem ſequitur Pau. de Caſtr. in conſilio 132. incip. notandum eſt, dicens hoc procedere in concernentibus fauorem, ſecus in concernentibus odium. Idem ſequitur Old. in conſilio 32. & Pet. de Ancha. in regu. ea, quæ. j̄. eod. lib. vbi poſt Oldra. in d. conſilio ponit an clerici dicantur de vniuerſitate, & concludit quod ſic. Idem ibi tenet Ioan. And. Pet. de Anchar. & Gemi. in c. ſi ſententia, in principio j̄. de ſentent. excommu. & Bald. in l. 1. §. initio. ff. de offic. præfect. vrb. in verſic. & not. ex prædictis. Lud. in conſi. 180. quod incipit, ſi admittimus, in princip. Tertio pro hac parte facit, quod notat Barto. in l. prima. ff. ad municipa. vbi q̄rit, † an appellatione ciuiū veniant clerici, & facit qđ dicit Bald. in c. 1. de eo, qui arma bellica depo. in vſibus feudorū,
85 dicens, quod eccleſia dicitur eſſe de corpore ciuitatis. Quarto facit, quod notat Bar. in l. non dubito. ff. de capti. & poſtil. reuer. Quinto facit quod notat Ioan. Andr. in addi. Specu. in tit. de conſtit. §. primo, verſic. & no. in 7. ratione. Cōtrarium tamen ſententiam, ſcilicet quod clericus non excludat ſororem, de iure fore veriorem, inquit Imol. in dicto cap. dilecti, & in d. c. eccleſia, pro qua primo facit qa in clerico, ceſſat ratio ſtatuti intrinſeca, ſcilicet conſeruationis familiæ. De qua dixi. ſ̄. in 1. principa. quæſtione, nam per clericos, qui matrimonium contrahere non poſſunt, non poteſt agnatio cōſeruari, cum prolem, niſi damnatam habere non poſſint. Ergo cum in tali clerico ceſſat ratio diſpoſitionibus, ceſſabit & ipſum diſpoſitum iuribus vulgaribus. Nec ob. dicto c. dilecti, quia loquitur in priuilegio conceſſo a Papa, & fic a perſona eccleſiaſtica, nos de ſtatuto condito a laicis. Qđ non poteſt continere eccleſiam, nec clericos, etiam ſi fauorem ipſorum cōcernat d. c. eccleſia. Secundo non ob. dictū Io. An. in d. c. fi. quia non probatur ex illo tex. qui non loquitur de talibus pactis uel ſtatutis, ſed de conſeruatore dando a Papa. Præterea in contrarium eſt text. in d. c. eccleſia. Tu non recedas a prima opinio. cui dic non obſtare argumenta Imo. Et primo argumentum a ceſſante ratione ſtatuti, quia cum iſtud ſit impedimentum accidentale, ſcilicet quod nō poſſit ſobolem procreare, & conſeruare familiam, & nō narale, non debet attendi. Ita notabiliter. Bald. in dicto ſuo cō-
86 ſilio dicens, † ſtatutum excludens fœminas extantibns maſculis uel agnatis habere locum etiam in agnato non habēte uirila ſua, uel alias inhabili ad procreandū, quia iſta ſunt ex accidenti, & non a natura, ideo debet attendi cōmunis, natura hominum, & non alicuius ſpeciale uitium. l. ſiquis, poſthumos, in princi. ff. de lib. & poſthu. l. iuſto. §. non mutat ff. de uſuca. §. quia uero. in auth. ut debitrices & creditrices.
87 matres. & in l. nam ad ea. ff. de legi. Secundo non ob. † dictū c. eccleſia. quia ſecūdum Imo. in d. c. dilecti. loquitur, quādo de rebus uel de perſonis eccleſiaſticis ſpecialiter diſponit. ſecus, ſi in genere. & hanc ſolutionem approbat tanquam ſuā Pan. in d. c. quod clericis, & hoc ne notetur ſuperioritas ſtatuendi in ipſis laicis reſpectu clericorum. quod probat text. in d. c. eccleſia ibi, a quibus ſi quid motu proprio &c. Fatetur tamen Panor. quod prima ratio ibi in text. poſita procedit, quādo ſtatutum loquitur generaliter, prout diſponebat in caſu d. c. Sed dicit illum procedere, quando ſtatutum nō affert commodum ſimpliciter, uel quando loquitur ſtatutum præcipiendo, vetando, uel prohibendo. quibus caſibus non extenditur ad clericos, ne uideantur ſtatuentes habere poteſtatem in ipſos, vel in eccleſias. Sed iſta ſolutio nō multum eſt tuta, vt dicit Imo. in d. c. dilecti, per not. per Io. And. in d. c. fi. de immun. eccl. eo. lib. Quare tu dicas ex mente Lapi in dicta allegatione, & Gemi. in c. fi. in prin. de offic. deleg. eo. lib. quod quædam ſunt ſtatuta præceptiua, & arctatiua, iſta non ligant clericos, nec eccleſiam, etiam in cōcernenti bus fauorem & ſic debet intelligi. d. capti. eccleſia, quædam ſunt ſtatuta priuilegiatiua ſeu conceſſiua immunitatis, & iſta ſi profera ntur per verba apta comprehendere clericos, illos includunt, p uta ſi lequantur per uerbum ciues, uel di-

ſtri-

Source : BIU Cujas

ſtrictuales, vel ſimilia, quibus comprehenduntur clerici, vt
8 s̄. dixi. Vel aliter rñdeo, ꝙ cū tale † ſtatutum ſit fundatum ſu
per honeſtate & bonis morib. familię conſeruandę, vt dixi,
s̄. in 1. prin. q. ꝙ includit clericos, non intuitu ſtatuti, ſed in
tuitu honeſtatis, vt tenet Bar. in l. cūctos populos. C. de ſum.
trin. & fid. cath. refert Imo. in d. c. quod clericis. facit. c. cum
cauſam. s̄ de re iudi. c. conſtitutus s̄. de in integ. reſti. c. cū ve-
niſſent. de eo, qui mit. in poſ. Vel quarto dico, ꝙ quia ſtatutū
tale ſuper naturali ratione conditum eſt, vt s̄. dixi. in 1. princ.
q. ligabit ēt clericos, maxime in concernentib. fauorem. Nā
89 dicit Bal. in c. 1. de alie. feud, ꝙ † ſtatutum fundatum ſuper na
turali ratione ligat clericos. & hanc partem credo ueriorē,
quæ ſi ne dubio procederet quando ſupereſſent duo fratres.
quorum unus eſſe clericus, alter laicus, quia tunc beneficio
laici clericus etiam ſuccederet, agumen l. fin. C. de legi. her.
facit quod plene dixi ſupra in 13. q. Decimoſeptimo quæro,
quid ſi maſculus qui ſupereſt, non habet uitilia uel aliter eſt
incapax ad ſobolem procreandam, an excludat fœminam,
dic vt ſupra dixi in prędēti quęſtione, Decimooctauo quę
90 ro an ſtatutum prædictum habeat locum quando agitur de
hæreditate illius, qui eſt clericus. Imo. in d. c. quod clericis, te
net quod non, quia tale ſtatutum agit facere hæredem dece
denti. Vnde cum ipſe decedens ſit clericus, & ſic non ſubie-
ctus ſtatuenti, ſtatutum eum non comprehendit, per ea, quæ
habentur in d. c. ꝙ clericis. & per Bar. in d. l. cunctos populos
& ita dicit Imo. vbi. s̄. ſe conſuluiſſe apud ciuitatem Lucanā
quod notat. quia ſępius contingit de facto. uidemus enim ꝙ
habentes filios & filias, mortua vxore, plerunq; efficiunt cle
rici & prelati, nam hoc caſu eorum filii maſculi non exclu-
derent fœminas uirtute dicti ſtatuti Decimonono quæro,
an tale ſtatutum habeat locum in clericis coniugatis, credo
ꝙ ſic per tex. in c. 1. ver. in ceteris. j̄. de clericis coniugatis. De
quo me remitto ad ibi no.

SVMMARIVM.

1 *A qua ſucceſſione ſeu a quo iure excludantur filiæ fœminæ virtute prædicti ſtatuti.*

2 *Statu. fœminarum excluſiuum, an uendicet ſibi locum, quando pater maſculum & fœminam habens, inteſtabilis moritur. & an ſtat. diſponens de defuncto ab inteſtato, locum habeat in inteſtabili.*

3 *Statuta an intelligenda ſit ſecundum communem uſum loquendi vulgarium an peritorum.*

4 *Verba ſtatuti prolata ab idiotis & vulgaribus, groſſo modo intelliguntur, ſi vero a iuriſperitis proferantur, tunc inſpicitur quid iuriſte ſentiant.*

5 *Stat. an proprie, an vero ſecundum communem loquendi vſum intelligi debeant, & quando.*

6 *Stat. volens matrem excludi a ſucceſſione filij inteſtati locum habet, etiam ſi filius moriatur pupillus & ſic inteſtabilis.*

7 *Statutum fœminarum excluſiuum, an locum habeat in hæreditate materna.*

8 *Filia dotata a patre de bonis paternis, non ſuccedet patri, ſed matri ſic. Statutum debet reſtringi ad cauſam legis. ibi. Et an hoc ſemper verum ſit. nu. 9.*

9 *Stat. excludens fœminam a ſucceſſione aſcendentium, ſi ſpecifice dicat, ꝙ dotata non ſuccedat patri vel matri, vel auo, eam excludi, non modo a ſucceſſione dotantis, ſed etiam a ſucceſſione omnium nominatorum.*

11 *Idem, ſi ſtat. generaliter excludat a ſucceſſione aſcendentis.*

12 *Stat. filiam excludens a ſucceſſione patris, an etiam a ſucceſſione aui, vel auiæ excludat.*

13 *Stat. excludens dotatam a patre, ne ſuccedat matri, an dicatur illam excludere a ſucceſſione patris.*

14 *Stat. excludens a ſucceſſione aſcendentium, an etiam excludat a ſucceſſione collateralium.*

15 *Virtus contractus non ſe extendit ad caſum, vel perſonam non expreſſam.*

16 *Hæreditas adita, non dicitur amplius hæreditas, ſed patrimonium.*

17 *Renuntiatio etiam cum iuramento patri facta, non impedit quin nouo iure ſuccedat filia.*

18 *Nec talis renuntiatio præiudicat filiæ, quin fratri ſuccedere poſſit.*

19 *Stat. diſponens mulierem dotatam & maritatam extra territorium excludia ſucceſſione patris, non habet locum quando filia poſtquam ſucceſſit, extra territorium nupſit*

20 *Stat. excludens fœminam a ſucceſſione patris & matris, reſpectu maſculorum, & hæredum defunctorum, an etiam illam excludat a ſucceſſione cognatorum & agnatorum. Et ibi qui proprie appellatione parentum veniant.*

21 *Stat. excludens fœminam extante maſculo, an etiam illam excludat, quo ad bona, quæ conſequitur filius, non vt patris hæres, ſed ex contractu patris vel promiſſione alicuius.*

22 *Filia ſtante dicto ſtat. excluſa, an etiam excludatur ab emphyteoſi, quam pater accepit proſe, & filijs ſuis maſculis & fœminis.*

23 *Feudi illud ſpeciale eſt, quod ſi filius vult ad illud admitti, debet prius agnoſcere hæreditatem patris. Quod limita, vt ibid.*

24 *Filius vel filia, an poſſit conſequi emphyteoſim, licet non efficiatur patris hæres:*

Et an oporteat, quod ſit hæres in totum vel ſufficiat eſſe in re certa. ibi.

25 *Si defunctus accepit emphyteoſim pro ſe & hæredibus ſuis, an inſtitutus in re certa, dicatur ſucceſſor.*
Quid ſi dixit pro ſe & hæredibus ſuis, an inſtitutus in legitima tantum admittatur. ibid.

26 *Filia, quæ impeditur ſuccedere patri extante maſculo, an poterit habere emphyteoſim, quam pater accepit pro ſe & filijs ſuis maſculis & fœminis.*

27 *Verba illa proſe, maſculis, & fœminis, quomodo interpretari debent.*

28 *Filia excluſa a bonis patris, regulariter a feudo excluditur. fallit ſeptem caſibus.*

29 *Statuto diſponente, quod dimidia pars bonorum eius, cuius bona publicantur reſeruetur filijs, an filia virtute ſtatuti a ſucceſſione paterna excluſa, admittatur ad hanc dimidiam.*

30 *Filia dotata excluſa a ſucceſſione, an etiam dicatur excluſa, reſpectu bonorum extra territorium ſtatuentium exiſtentium.*

31 *Diſpoſitio ſimplex non extenditur, niſi ad ius diſponentis.*

32 *Vnum & idem, quando diuerſo iure cenſetur, illud habetur pro duobus.*

33 *Succeſſio immediate reſpicit ius, quod habuit defunctus.*

34 *Publicatio facta in vna ciuitate, an extendatur ad bona ſita in alieno diſtrictu aut territorio.*

35 *Conſuetudo Anglicana, qua cauetur, quod vxor ſuperuiuens marito lucretur partem bonorum mortui mariti, non trahitur ad bona exiſtentia extra territorium.*

36 *Conſuetudo Angliæ, ꝙ primogenitus ſuccedat in omnibus bonis, non habet locum in bonis extra territorium ſitis.*

37 *Lex vel ſtatutum inhabilitans perſonam ſibi ſubiectam, effectum ſortitur quocunque acceſſerit perſona illa.*
Lex vel ſtatutum poſſunt quoſdam ad ſucceſſionem vocare, & habilitare, & quoſdam repellere. ibid.

38 *Sententia iudicis lata habet executionem in alterius territorio.*
Et quid de ſtatuto, ibid.

39 *In ſtatuto videtur ineſſe tacitus conſenſus populi.*

40 *Statuta habent vim diffinitiuæ ſententiæ.*

41 *Ssatutum diſponens bannitum non debere audiri, vim etiam habet in foro epiſcopi.*

42 *Hæreditas nihil aliud eſt, quam ſucceſſio in vniuerſum ius defuncti.*

43 *In conſequentiam vniuerſi, veniunt ea, quæ de per ſe venire non poſſent.*

44 *Hæreditas non debet diuerſo iure cenſeri.*

45 *Hæres repreſentat perſonam defuncti, pro ea parte, pro qua eſt hæres.*

46 *Si perſona ſubeſt vni iuriſdictioni, & bona ſita ſint in territorio alterius, poteſt collectari perſonaliter, vbi eſt.*

47 *Pater authoritate ſtatuti fœminas excludentis fretus, teſtamento filium inſtituit, filiam vero preterijt, an valeat huiuſmodi teſtamentum.*

48 *Conſuetudines quando ſunt diuerſæ in diuerſis locis, an vtraque vel vna tantum vigeat.*

49 *Legis authoritate ſemel hæres poteſt deſinere eſſe hæres.*

50 *Iuris ciuilis proprium eſt aliquos ad hæreditatem paternam habilitare, & aliquos inhabilitare.*

51 *Teſtamentum capit robur poſt mortem teſtantis. & ab adita hæreditate.*

52 *Debent homines ſecundum iuris communis regulas teſtari & diſponere, licet teſtandi liberam habeant facultatem.*

53 *Prohibitio certarum perſonarum dicitur aliarum permiſſio.*

54 *Quod ſtatuta extra ſtatuentium territoria non porrigant effectus ſuos, an militet tam in odioſis, quam in fauorabilibus.*

55 *Perſona affecta interdicto, vbique interdicta eſt.*
Et alia plura de interdicto. ibid.

56 *Qualiacunque ſint verba ſtatuti, ſemper preſumitur teſtator voluiſſe diſponere ſecundum diſpoſitionem ſtatuti ſuæ patriæ.*

57 *Cauſa teſtati regulatur a teſtamento, & non a loco additionis hæreditatis.*

58 *In domicilio patris viget ius commune, ſcilicet quod filiæ æqualiter cum filijs ſuccedant. Sed vbi ſita ſunt bona, viget ſtatutum fœminarum excluſiuum, An filia excludetur a dictis bonis per filium.*

59 *Filia dotata & maritata ſi eſt extra territorium, vbi viget tale ſtatutum, & in loco viri viget ius commune, an filia ligetur ſtatuto, cui pater ſuberat.*

60 *Priuilegium mihi & filijs maſculis & fœminis conceſſum, an tranſeat ad fœminas deſcendentes maritatas.*

61 *Fœmina maritata, an dicatur ſoluta a lege originis.*

62 *Vidua retinet nomen prioris mariti, & dicitur durare in primo matrimonio donec renubat. quod verum intellige, ſi honeſte viuat, & in eius vertatur fauorem. ibidem.*

63 *Statutum diſponens, quod banniti cum vxoribus non poſſint ſtare in territorio, non habet locum in vidua banniti.*

64 *Filia dotata ſi in teſtamento patris fuerit inſtituta, an nihilominus virtute dicti ſtatuti excludatur.*

65 *Pater ſic condens teſtamentum, filios meos hæredes inſtituo, an filia dotata dicitur inſtituta, & vocata ex teſtamento, ſtante ſtatuto ſeminarum excluſiuo.*

66 *Stante ſtatuto, quod frater excludat ſororem abinteſtato, ſaluo quod debeat dotari, ſi pater in teſtamento dixit, filios meos hæredes inſtituo in eo, ꝙ eos tangit de iure, in qua parte videatur filia inſtituta.*

67 *Statutum an poſſit dare poteſtatem tertio, puta vni ex parentibus, dotandi filiam, ita vt excludatur a ſucceſſione.*

68 *Statuto excludente filiam dotatam, ſi filia in teſtamento patris ſit preterita, an valeat teſtamentum.*

Dato

Source : BIU Cujas

69 *Dato quod filia excluſa per ſtatutum ſi ſit præterita a patre, non poſſit dicere teſtamentum nullum, an ſaltem audietur de iure prætorio veniens per bonorum poſſ. contra aab.*

70 *Cautela, per quam filia excluſa a ſtatuto, & præterita a patre, venire poterit per contratabulas.*

Licet regulariter, ſi apponatur in teſtamento clauſula codicillaris, per ipſam veniens ab inteſtato dicatur grauari hæreditatem reſtituere inſtituto in teſtamento, an nihilominus filia hoc caſu veniens per contratabulas, teneatur reſtituere. ibi.

71 *Prohibito ab inteſtato ſuccedere non fit iniuria, ſi ab inteſtato prætereatur.*

72 *Bonorum poſſeſſio non datur excluſo a ſucceſſione inteſtati.*

73 *Si filius in poteſtate præteritus licet præteriri non poſſit, intentet bo. poſſ. contra. an ſit res in cauſa inteſtati, & an ſemper illa communis opinio vera ſit quod teſtamentum omni iure ſit ipſo iure nullum.*

74 *Eo ipſo q̃ ſtatuentes diſpoſuerunt filiam dotatam excludi, intelligitur ſtatutum voluiſſe derogare iuri communi tam ciuili, quam prætorio.*

75 *Si maſculus ſit excluſus, & alius extraneus inſtitutus, & filia præterita, an teſtamentum ſit nullum, vel ſaltem poſſit contratabulari.*

76 *Secundum teſtamentum, in quo præteritus eſt filius, an valeat, & cuius cõmodum attendatur, an filij præteriti, vt valeat teſtamentum. an alterius in primo teſtamento inſtituiti.*

Et quid ſi filius in primo teſtamento fuit exhæredatus, & in ſecundo præteritus, vtrum valeat. nu. 77.

78 *Præteritus rumpit teſtamentum, vt ſibi faciat locum.*

79 *Extraneus inſtitutus in teſtamento, ſuccedit in locum maſculi, qui filiam excluſiſſet ab inteſtato.*

80 *Teſtamentum eſt ſtatim nullum, in quo, filius in poteſtate præteritus eſt, & alijs non præteritis aperta eſt via inteſtati. & ſub nu. 81.*

81 *Validitas teſtamenti, pendere non poteſt, ſed eſt ſtatim nullum, vel aliquod.*

82 *Paria ſunt filios maſculos non extare, vel extare, & non ſuccedere.*

83 *Per remedium contratabulandi res non in totum deducitur ad cauſam inteſtati.*

Hoc remedium eſt aduocatorium, non autem ſimpliciter aperit viam ſucceſſionis ab inteſtato. ibid,

84 *Filiæ præteritæ etiam in poteſtate patris, excluſæ per ſtatutum, extraneo inſtituto, an interſit teſtamentum contratabulare, vt ſaltem habeat beneficium venale. de quo ſub nu. 80.*

85 *Quando fœmina ab inteſtato extantibus maſculis excluditur, & pater excluſis illis maſculis alium extraneum inſtituit, an tunc filia excludatur a rumpendo per ius dicendi nullum, vel per contrata.*

86 *Præteritus a matre vel auo matris vel a patre milite, habetur pro exhæredato, & patruum non impedit.*

87 *Statuto diſponente, quod dotata non ſuccedat, quandiu ſuperfuerit maſculus ſi pater illa præterita filium inſtituat, qui poſtea ſine liberis moritur, an filia dicere poterit teſtamentum nullum.*

88 *Filius ſi ſemel ſuum filium excluſit a ruptela teſtamenti, aui, in quo erat exhæredatus ipſe nepos, licet poſtea filius ſublatus ſit de medio, nepos tamen non poteſt rumpere.*

89 *An poſſit quis decedere pro parte temporis teſtatus, & pro parte inteſtatus.*

90 *Ex teſtamento quod ſperatur rumpi, non poteſt adiri hereditas.*

91 *Argumentum a contrario, cum ſit improprium, locum non debet habere in ſtatutis. & nu. 100.*

92 *Argumentum a contrario ſenſu, nunquam debet ſumi in diſpoſitione priuatiua.*

93 *Verba ſtatuti, quandiu vixerit maſculus, operantur, vt mortuo illo, filia habeat hæreditatem, quam ab inteſtato habitura fuiſſet.*

94 *Prohibitus ad tempus, videtur poſt tempus permiſſus.*

95 *Deficiente maſculo, filia dicitur redire iure quodam poſtliminii, vt oſtendat teſtamentum fuiſſe retro nullum.*

96 *Filius apud hoſtes captus, non poteſt dicere teſtamentum nullum, ſed poſtea reuerſus rumpit illud.*

97 *Quandiu ſupereſt aliquis, qui poſſit venire per contratabulas, non poteſt alius venire per ſecundum tab. limita, vt numero 105.*

Filia excluſa, per illa verba, quandiu maſculus ſuperuixerit, licet ſit præterita in teſtamento, non poteſt tamen viuente maſculo teſtamentum impugnare, nec rumpere. ibid.

Is demum rumpit teſtamentum, qui ab inteſtato eſt ſucceſſurus, ibid.

98 *Statutum poteſt facere, quod qui ſemel fuit hæres, deſinat eſſe hæres, & q̃ alius hæreditatem habeat ex teſtamento certo tempore, poſtea ſucceſſo redeat ad cauſam inteſtati. & nu. 106.*

99 *Miles ex permiſſu legis poteſt decedere teſtatus, vſque ad certum tempus, & poſtea inteſtatus.*

100 *Argumentum a contrario ſenſu, in ſtatutis nõ debet ſumi ad correctionem iuris communis, vel alterius ſtatuti. & 91.*

101 *Argumentum a contrario, congruenter ſumitur, vt ſtatutum exorbitans a iure, reducatur ad conſonantiam iuris.*

102 *Teſtamentum, in quo filius maſculus hæres eſt inſtitutus & fœmina filia, quæ per ſtatutum ſtantibus maſculis erat excluſa, eſt præterita an viuente maſculo ualeat, ita quod ex illo hæreditas adiri poſſit.*

103 *Præteritus ille poteſt direre teſtamentum nullum, quia tempore mortis debebat inſtitui.*

104 *Filius deportatus ſi poſt mortem patris reſtituitur, non tamen dicit teſtamentum nullum, niſi reſtituatur ex retro.*

105 *Quandiu ſupereſt, qui poſſit venire per contrata. ſed quoquo modo ſit excluſus, tunc inſtituti in teſtamento venient per ſecundum tab.*

106 *Sta. poteſt facere, q̃ filius dum viueret, ſit hæres patri ex teſtamento, & poſtea deſinat eſſe hæres, & extinguatur cauſa teſtati & filia ſuccedat patri in portionem ſibi debita ab inteſtato.*

107 *Ceſſante finali obſtaculo, rei effectus facile ſuccedit.*

108 *Vt teſtamentum valeat, in quo inſtitutus eſt filius, & filia per ſta. excluſa præterita, attenduntur uerba ſtatuti, ſi circa teſtamentum diſponant, aut circa perſonam filiæ.*

109 *Filia præterita ſi moriatur viuo fratre, an tranſmittat ius ſuccedendi ad hæredes, ſi poſtea decedat maſculus ſtan ſta. &c.*

110 *Oportet illum, qui tranſmittit, habere ius adeundi, vel ſaltem habere ius deliberandi.*

111 *Filius decedens antequam inſtitutus in primo gradu repudiauerit, an tranſmittat ad ſuos hæredes ius dicendi nullum gradum ſubſtitutionis, a quo præteritus fuerat.*

112 *Filij filiæ præteritæ, non poſſunt petere rumpi teſtamentum aui, ſi eius mortis tempore eos præcedebat maſculus.*

113 *Pater filiam dotatam praterijt teſtamento maſculo hærede inſtituto, adiecta Clauſula codicillari, ſi non valet iure teſtamenti valeat &c. an poſtea, mortuo maſculo, virtute dictæ clauſulæ codicillaris filia grauetur reſtituere hereditatem.*

114 *Filia grauata modo antedicto reſtituere, detrahet legitimam ſuam in ea, computatis dote & legatis ſibi factis.*

Quid de Trebellianica, an illam detrahet.

Et quis & quando duas quartas detrahere poſſit. ibid.

115 *Filia per ſtatutum excluſa, a patre præterita, & hærede maſculo inſtitnto cum Clauſula codicillari, qui poſtea ſuperſtite filia moritur, quo tpe verificabitur conditio prædictæ clauſulæ, an viuo filio, an vero poſt eius mortẽ.*

116 *Filia per ſtatutum excluſa, quandiu ſuperſit maſculus, an audiatur petens cautionem a maſculo de non diſſipandis bonis, & de reſtituenda hæreditate, caſu, quo deceſſerit ſine filijs.*

117 *Hæredum appellatione, qui veniant, & quomodo amplietur, reſtringatur ve hoc generale nomen, hæredes.*

118 *Hæredis appel, atione an veniat fiſcus, & quomodo. Quid de ſucceſſore de iure prætorio, & quid de fideicommiſſario vniuerſali. Quid de monaſterio. Et quid de ſucceſſore ſingulari.*

119 *Hæreditas eſt ſucceſſio in vniuerſum ius.*

Et an hæredis appel, veniat aſcendens.

120 *Feudum conceſſum pro me & hæredibus meis quibuſcunque, an poſſim extraneo legare.*

121 *Duo ſpecialia ad eundem effectum cauſandum concurrere non debent.*

122 *Dictio, quibuſcunque, in feudo accepta pro ſe, & hæredibts ſuis, quibuſcunque, ad quos porrigat ſuos effectus, & quid ſi dicatur pro ſe & ſucceſſoribus ſuis quibuſcunque, qui tunc comprehendantur hæredes.*

123 *Si feudum eſt familiare, & accipio illud pro me & familia mea an tale feudum veniat in reſtitutione fideicommiſſi.*

124 *Iura ſepulchrorum, & iura patronatus, nullo modo veniunt in reſtitutione fideicommiſſi.*

125 *Reſtrictiones plures ad ſpeciales perſonas huius generalis verbi hæredes.*

126 *Hæredes, verbum hoc, qualiter accipiatur in materia noſtri ſtat. an pro deſcendentibus tantum, an pro omnibus hęredibus ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato venientibus.*

127 *Dictio, enim, exceptiua eſt.*

128 *Exceptio licet non ampliet, neque dilatet regulam, illam tamen declarat et firmat habere locum in caſibus non exceptuatis.*

129 *Verba ſtat. vbi locum non habent, nec ipſum ſtat.*

130 *Quando ſtat. excludit filiam dotatam ab hæreditate materna, licet ipſa filia non efficiatur hæres ipſo iure, tamen remotior in gradu non poteſt adire, cum filia illum præcedat.*

131 *Valet teſtamentum patris & matris, in quo extraneus inſtituitur hæres.*

Ex præteritur filia per ſtatutum excluſa.

Ex tali enim ſtatuto ſublata eſt ſuitas in filia & dominij continuatio.

132 *Ille, qui dicit ſe hæredem, ſi eſt eiuſdem gradus cum excluſo, in quantum erit hæres.*

133 *Filia non dotata nec maritata, licet efficiatur hæres pro portione ſua, tamen pro portione concernente dotatam hæres non erit, nec repreſentabit patrem.*

134 *Hæres, verbum hoc, prolatum a ſtat. an ſolum deſcendentes comprehendat, ſicut alibi aliquando ſit.*

135 *Stat. generaliter loquens, generaliter intelligendum eſt.*

136 *Hæreditas aſcendentium, eſt quaſi debita deſcendentibus.*

137 *Si ex forma ſtat. de qualibet donatione ſit ſoluenda gabella, an ſoluenda & erat de hæreditate relicta filij & quod de relicta aſcendentibus & deſcendentibus, infra eo num.*

138 *Hæreditas inter aſcendentes & deſcendentes collata, non dicitur lucrum, ſed magis ſolutio debiti.*

Aſcendentes & deſcendentes non dicuntur habere nouam hęreditatem, ſed continuare dominium, & in quibus hoc procedat. ibid.

139 *Stat. volens q̃ de omni lucro ſit ſoluenda gabella, an locum habeat in hæreditate patris adoptantis, vt de ea adoptiuus gabellam ſoluere teneatur, et quid ſi extraneus, hęres inſtituatur.*

Source : BIU Cujas

140 *Hæreditas lucroſa quæ dicatur. Quæ oneroſa. Quæ nec lucroſa, nec oneroſa. Quæ opulenta, & quæ locuples.*

141 *Filia ſi dotata fuerit, & parens moriatur, inſtitutis alijs deſcendentib. ipſa eſt omnino excluſa, nec poteſt teſtamentum impugnare, quaſi ſit a lege ex hæredata, & ſublata ſuitas.*
Et quid ſi moriatur ab inteſtato.

142 *Pater non habens deſcendentes, ſi velit filiam ſtatuto excluſam præterire, vel in minus, quam ſit legitima, inſtituere, & extraneum hæredem facere, an hoc poſſit.*

143 *Excluſio filiæ, dicitur exhæredati legis ſtatutariæ.*

144 *Coniecturatur mens ſtat. ſicut mens teſtatoris, & reſtringitur vt non præſumatur voluiſſe alienam ſucceſſionem ſuæ anteponere eodem modo interpretabitur mens ſtatuti.*

145 *Mens verbis præferenda eſt, etiam ſi non ſit in lege expreſſa, dummodo ſit naturalis, & naturaliter per ſimilem rationem poſſit imaginari.*

146 *Sicut homo conſtat anima, & corpore. Ita lex mente ſeu ratione & verbis.*

147 *Ad coniecturandam rationem, vbi non eſt expreſſa, quid attendendum ſit.*
Et cui legem interpretandi data ſit poteſtas, & quando procedat, & quando a verbis. l. recedatur. ibid.

148 *Quotiens præfertur iniquum æquo, ex verbis ſimpliciter prolatis, tunc recedimus a verbis, & ſtamus menti.*

149 *Statutum ita debet intelligi, ne quis indebite iure ſuo priuetur, vel inique lucretur.*

150 *Statutum hoc correctorium, & exorbitans, ſufficit quod aliquid operetur.*

151 *In quibus non habet locum mens ſtat. nec ipſum ſtat.*
Et caſus omiſſus a ſtatuto, relinquitur diſpoſitioni iuris communis. ibidem.

152 *Stat. iſtud an debeat tantum intelligi de deſcendentibus maſculis, prout in materia feudi.*

Quæſt. IIII.

1

Irca Quartam & vltimam prin. q. †qua q̃ritur, a qua ſucceſſione, ſeu a quo iure excludãtur filiæ fœminæ virtute dicti ſtat. Primo quæro, † an ſtatutum vendicet ſibi locum, q̃n pater habens maſculum & fœminã moritur inteſtabilis, puta furioſus vel aliter incapax teſtĩ factione actiua, qõ notabilis eſt & difficultas in eo ſtat, nunquid ſta. diſponẽs de defuncto ab inteſtato, hẽat locũ in inteſtabili, & omiſſis opi. antiquorum, quas plene refert Alb. in opere ſuo ſtatutorũ, reperio duas fuiſſe opi. 1. fuit Bar. in l. 1. ff. de ſuis & le. & in ſuo conſi. q̃d incipit, in q. prædicta, dicentis, quod licet ſm ꝓpriã ſignificationẽ inteſtatus dicatur, qui cũ teſtm̃ facere poſſet, teſtatus non eſt ut ibi, & l. inteſtatus. ff. de verb. ſig. tamen attento cõi vſu loquendi, appellatione inteſtati venit ẽt inteſtabilis, ideſt, ille, qui teſtm̃ facere nequit. † Ex quo infertur quod licet alias ſtat. ſint proprie & ſtricte intelligenda. l. 2. §. hęc verba. ff. de neg. ge. l. 1. §. hoc interdictum. ff. de fonte. Tamen ex quo cõis vſus loquendi, qui ꝓfertur proprię interpretationi l. librorum. §. quod tñ Caſſius. ff. de leg. 3. l. Labeo. ff. de ſuppell. leg. l. cum de lanionis. §. aſinam. ff. de fun. inſtru. ſecundum illum ſtat. interpretãda ſunt, ergo &c. & ꝑ hac opi. Bar. Lud. in conſi. 32. inci. viſa municipali cõſtitutione, adducit tex. in l. in teſtõ ibi, filiæ inteſtatę. C. de teſta. mil. & in l. in teſtato. ff. de legi. tuto. in l. hæreditatem. C. de imp. & alijs ſubſtitu. vbi tex. inteſtatum appellat decedentem, cui erat prohibita teſtamenti factio. Quare dicit ipſe nõ ſolũ ex cõi vſu loquendi ſed etiam naturali iure infans inteſtatus dici põt. Secunda fuit opi. Bal. in c. 1. de ſucceſ. feu. & Pet. de Anch. in commen. c. canonum ſtat. de cõſtit. col. 169. dicentis ſe pro hac parte conſuluiſſe, qui aduerſantur Barto. dicentes quod q̃nque† verba ſtatuti proferuntur ab idiotis & vulgaribus, & tunc intelliguntur groſſo modo. C. de dona. ante nupt. l. ſi cũ te. gl. eſt in l. quid ſi nepotes. ff. de teſt. tut. in l. quotiens. C. fa. er. q̃nq; verba proferuntur a ſtatuentibus iuriſperitis, & tũc nõ eſt inſpiciendum quid idiote loquantur, ſed quid iuriſte ſentiant. Nihil allegat ſed Lud. in d. conſi. alle. l. deinde, ibi, nõ vt vulgus opinatur. ff. de cui. ergo cũ verbum, inteſtatus. proferatur a ſtatuentib. cõiter iuriſperitis, debebit proprie intelligi, & mõ, quo intelligunt iuriſte, facit gl. & q̃d ibi not. in l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoque. ff. de verbo. ob. & j. dicã. Itẽ facit gl. & quod ibi not. doc. in l. cum antiquiorib. C. de iure delib. quæ dicit, ꝙ ſucceſſio pupilli non dicitur ex teſtamento vel ab inteſtato. Sed facit tertiam ſpeciem. Quid ergo dicendum. Lud. in præalleg. cõſil. dicit meliorem eſſe opinio. Bar. quia primo non eſt verum, ꝙ dicit Bal. † ꝙ ſtatuta ſint intelligenda proprie, imo dẽnt intelligi ſm cõem uſum loquẽdi, cũ ſtat debeant cõuenire ciuitati, vbi facta ſunt facit glo. in c. nõnulli. s̃. de reſcri. Nec ob. d. §. hoc interdictũ. qa loquitur in interpretatione legis gñalis, qõ noſtra loqtur de interpretatione ſtat. particularrs. & ita dẽt intelligi d. Inn. in c. cũ olim. de uer. ſig. in uer. ſi aũt. Ad q̃d facit q̃d not. Bart. in d. §. hoc quoq;. poſt gl quod fuit originale uerbũ Inn. in c. cũ clamor. in fi. in ver. ſinaũt. & in c. cũ cãm. s̃. de teſtib. in uer. intelligo dictũ teſt. & hãc partẽ credo meliorẽ, maxime qa Bal. in d. c. 1. & d. l. inteſtato. quẽ ſequit Pet. de Anch. in d. c. canonũ ſtatuta. dicit ſuã opi. ꝓcedere in odioſis. ſecus in fauorabilibus. & ſic intelligit d. l. 1. §. 1. ff. de ſuis & legi. ſed ſtatu. excludẽs fœminas, eſt fauorabile, vt s̃. dixi in 1. prin. q. ergo verbum inteſtatus, in eo poſitũ capiẽt large, vt ẽt cõprehendat inteſtabilem. Præterea rõ ſtatuti ſaltem p̃ſumpta, eſt cõſeruatio agnationis, vt dixi in 1. prin. q. mõ cũ licet arguere a rõne tacita, vt dicit gl. in l. q̃uis. C. de fideic. & Bal. in l. maximum vitiũ. C. de lib. p̃te. q allegat l. milites agrum. ff. de re mi. certe cũ ipſa rõ habeat ita locũ in inteſtabili, ſicut in inteſtato, ergo & in ipſo habebit locũ ſtat. & ita in ſimili q. determinauit Lud. in d. conſ. 32. volens ꝙ † ſtatutum diſponens matrẽ excludi a ſucceſſione filij inteſtati, habeat locum, ẽt ſi filius mortuus ſit pupillus, & ſic inteſtabilis. & adde quod hãc opi. ſequitur notabiliter Pau. de Ca. in conſ. 284. inci. præſuppoſito quodam ſtatuto. dicens ſe ſępius ita conſuluiſſe in q. facti, & ſe vidiſſe a multis conſultum. Secundo quęro, † an ſtat. excludens fœminas maſculis extantibus, habeat locũ in hæreditate materna. Conclude ꝙ ſi ſtatutum ſimpliciter excludit fœminas ꝑꝑ maſculos, debet reſtringi reſpectu hæreditatis dotantis ipſas fœminas ſm Bal. notabiliter in l. 1. C. de legi. hæredi. per gl. fin. illius l. vnde † filia dotata a patre de bonis paternis, non ſuccedet patri, ſed in bonis maternis ſic, qa tale ſtatu. debet reſtringi ad cãm legis l. cancellauerat. ff. de ijs, quæ in teſtamento delentur l. ita tñ. in prin. & §. 1. ff. de ad mi. tut. l. Lucius. ff. de fideiuſ. Sed cã excluſionis filiæ eſt dos ſeu dotatio l. qui volebat. ff. de hęre. inſti. ergo ad hęreditatẽ dotantis dẽt reſtringi, ꝑ ſupra dicta. † Tu aũt tene hoc verũ, ſi ſtat. diceret ſimpliciter, ꝙ mulier dotata nõ ſuccedat extãtibus filijs maſculis, vel diceret, ꝙ frater excludat ſororẽ dotatam, nec vltra diceret. & ita caute loquit Bal. in d. l. 1. quaſi ſenſerit, ꝙ tunc debeat ſtatutum reſtringi ad hæreditatẽ dotantis. Secus, † ſi ſtatutum diceret & ſpecificaret perſonã ſeu perſonas, puta ꝙ filia dotata non ſuccedat patri vel matri, uel patruo, qa tunc ſi dotetur ab uno iſtorum, excludetur ẽt a ſucceſſione aliorũ, qa q̃tum ad dotationem ſtatutum loqtur in rem, dũ dicit filia dotata &c. & non dicit, a quo. uñ nõ refert a quo fuerit dotata, quo ad hoc, ut a ſucceſſione oĩum excludat. l. itẽ veniũt. §. a quo. ff. de pe. hę. l. itẽ illa. §. fi. ff. de cõſti. pec. l. hęc aũt §. fi. ff. ex quib. cau. in poſ. ea. fuit. n. intentio ſtat. q̃d dẽat ſtare dote cõtẽta, nec dẽat aliqd ultra petere de hr̃ditate nominatorũ in ſtatuto. nec hoc caſu eſt fiẽda reſtrictio ad hęreditatẽ dotãtis, qa uerba ſtatuti hoc caſu habent largiorẽ interpretationẽ. & ideo dico, ꝙ † ſi ſtatutũ gña liter excludit dotatam mulierem a ſucceſſione aſcendẽtis, qa uerbum, aſcendens, cõprehẽdit nedũ patrẽ, ſed matrem l. quiq;. §. parentẽ. ff. de in ius uo. excludit hoc caſu fœmina, ẽt ab hęreditate materna, perinde ac ſi dixiſſet ſtatutum ab hr̃ditate patris uel matris. nã tñ operat genus, q̃tum ſpecies nominata l. ſi duo. ff. de acqui. hære. & l. ſi duo. ff. de admi. tu. Sed ſi diceret ab hęreditate patris uel matris, res eſſet clara. ergo idẽ dicendũ, ſi dixit ab hęreditate aſcendentium. ita tenuit Pau. de Ca. in conſ. 337. inci. prę ſuppoſito, ꝙ dictũ ſtatutũ. Pro quo facit qa ſtatutum prędictũ principaliter habuit reſpectũ ad ſexũ maſculorũ, q̃tum ad excludendas fœminas non quantum ad dotationem. Quod patet, qa per dotationem excludentur tñ ab hæreditate dõtantis. ergo &c. Tertio quæro, † an ſtatutum excludens filiam dotatã a ſucceſſione patris, etiam a ſucceſſione aui, uel auiæ excludat, dic ut s̃. dixi in 2. princ. q. in arti. an nepos ex filio excludat filiã dotatam. de quo etiam per Bar. in l. liberorum ff. de uer. ſigni. ergo &c. Quarto quæro, † an ſtatutum excludẽs filiam a patre dotatam, ne ſuccedat matri, dicatur illam excludere a ſucceſſione patris dotantis, de quo uide Pau. de Ca. in conſ. 334. quod incipit, primus caſus, ubi cõcludit quod ſic. Quinto q̃ro, † an ſtatutum excludens filiam dotatam a ſucceſſione aſcendentium, illam etiã excludat a ſucceſsione fratris, agnatorum, uel cognatorum, & ſic collateralium. uidetur ꝙ ſic, quia filia ſemel excluſa, nunquam poſtea debet admitti, per ea, quæ dixi s̃. in 2. prin. q. in uerſ. 26. quęro. tamen Bal. notabiliter in c. 1. §. 1. epiſcopum uel abbatem. in uſibus feudo. tenet quod non, quia hoc non dicit ſtatutum. ergo cum ceſsẽt eius uerba. ceſſabit & diſpoſitio l. ſi ſeruum. §. non dixit prætor. ff. de acqui. hære. facit l. ſi minor. ff. de uerbo. oblig. c. maiores. uerſic. cęterum de baptiſmo. maxime cum ſit exorbitans & contra ius, & ſit ſtricte interpretãdum. Præterea iſte caſus eſt omiſſus a ſtatuto, & ideo debet relinqui diſpoſitioni iuris communis. l. commodiſsime. ff. de liber. & poſthu. pro qua ſententia facit, quia excluſio in vno, non induc-

cit

cit exclusionē in alio l.si domus.ff.de serui.urbano. prędiorum l.suum.C.de iure deliberandi l.1.§.vidēdum. ff. de suis
15 & legiti.Secundo facit simile,quia† virtus contractus nō se extendit ad alium casum,quam expressum,vel ad aliam p̄sonam l.ita stipulatus.in §.chrisogonus.ff.de verb.obli.l. ad probationem C.de proba.Nec ob.si dicatur,q̄ ista hæreditas fratris olim fuit in hæreditate,& bonis patris, a quibus filia dotata excluditur,quia respondeo q̄ per immistionem,quā fecit filius, ista hæreditas desinit esse patris,& totaliter tran-
16 slata est in dominium filij l.1.§.ueteres. vbi glo dicit,† quod hæreditas adita,non dicitur amplius hæreditas,sed patrimonium l.per seruum. §.hæres.ff.de acq.pos. vbi hoc dicit glo. & l.si plures.§.filij.ff. de vulg. & pup.merito ergo talia bona mutatione p̄sonæ nouum assumpserunt statum, adeo q̄d virtus statuti hoc casu non nocebit filiæ,q̄ nō vt hęres patris petit,sed vt hæres fratris.facit l.Paulus.ff.de acqui.hære.l.cū patronus.ff.de leg.2.c.1.de iur.pat.lib.6.Tertio facit, quia si-
17 cut†renuntiatio quam fecit filia patri,etiam cum iuramento in terminis huius decre.non impedit filiam succedere ex iur.de nouo c.cum inter.de renuntia.l.si patro ff.de bo libe. similiter tale statutum hoc casu non p̄iudicabit. Quarto pulchre facit,quod Lud.Ro.in consi.168.incip.circa primū,
18 quod quæritur.vbi dicit q̄†renuntiatio etiam cum iuramēto in terminis huius.c.non præiudicat filiæ,quo ad succedēdum fratri,ergo nec etiam præiudicabit statutū.& hanc partem firmat Ludo.in d.§. veteres. dicens tempore suo hanc q. fuisse Bononiæ.Vltimo facit quod in simili inquit Bald.in
19 l.si mater.C.de suis & legi.volens q̄†statutum disponēs mulierem dotatam & maritatam extra territorium, excludia successione patris,non habet locum,quando filia postquam successit patri, nupsit extra territorium, quia amplius nō dr̄ hæreditas patris, sed sua,per glo.in d.§.ueteres.& Bal. sequit Lud.in consi.40.inci.visis ac discussis.Pet.de Ancha.in c.canonum.de constit.col.18.ver.sed pone quod statutum Sex-
20 to quæro,†an statutum,excludens fœminam ab hæreditate patris,& matris,respectu masculorum,& hæredum parentū defunctorū,excludat illam a successione alterius,quam parentum,dic q̄ licet q̄nque appellatione parentū veniāt cōsanguinei c.consanguinei 3 q.5.c.1.quēad.feu.ad filiam p̄tineat.tn̄ secundum propriam significationē parentū,veniūt tn̄ ascendentes l.quicunq; §.parentes.ff. de in ius uoc. & iō statutū nostrum de ipsis tn̄ intelligetur,nisi cōis vsus loquē di faceret in oppositum,per ea,quę no.Barto.in rub.ff.de no. ope.nun. & quæ s̄.dixi in 1.q.huius quartæ principalis q̄nis.
21 Septimo quæro,†an statutum excludens fœminam masculo extante,illam quoq; excludat,quo ad ea bona, quæ non consequitur hęres, vt hæres,sed ex p̄ctu patris,vel promissio
22 ne alicuius.†Exemplum pone in emphyteosi, quā pater accepit pro se,& filijs suis masculis & fęminis,an si superstit masculus,qui uirtute statuti excludit fęminam dotatam,possit ipsa fœmina excluſa in emphyteosi succedere in feudo,exēplum poni non p̄ot, q̄a aut feudum simpliciter conceditur, & fœminę ad eius successionem non veniunt c.1.§.hæc aūt qui feu.da.pos.& in c.1.de suc.feu. Aut accipitur pro se & filijs suis masculis & fęminis. & tunc q̄diu extant masculi,fœminæ non succedūt c.1.episcopum vel abbatem. & not. in dictis iurib. & quę sit ratio, no.per Bal.in l.liberti.C.de ope.
22 li.†Itē in feudo est speciale,q̄ si filius vult admitti, dēt prius agnoscere hæreditatē patris.tex.est in c.1.an agna. vel filius. Quod tn̄ intellige verum,si filius potest hęreditatem agnoscere, vt no.in dictis iuribus.& quę sit rō,vide Bal. in l. qui se patris. C. unde libe.ipsum tn̄ feudū nō habebit filius. licet efficiatur hærer patris,tanquam hr̄itariū. vt inquit gl. in d. c. 1.episcopum vel.abbatē. vn̄ in emphyteosi pōt p̄cedere qō nostra. Quare pro declaratione ipsius, tria occurrunt dubia.
24 Primum an†filius vel filia possit consequi emphyteosim,licet non efficiat hæres patri, Secūdū,si est casus,in quo oportet ipsum esse hęredē, ad hoc vt possit consequi emphyteosim,an sufficiat q̄d sit hr̄s in certa re,de q̄b.duob. vide Bar.in l.vt iur. §.si liberi.ff.de ope.lib. plenius p̄ Bal.in auth. si quas ruinas.C de sa.san.ecc.& in l.liberti.C.de ope. lib. plene per Imo. post Bar.in l. q̄ dr̄.ff.de uer.ob.p̄ Bar.Bal.& Ange.in l.si tibi.§.pac.ff.de pac.p̄ Spe.in ti.de loca.§.nunc aliqua.ver.c.p̄ Bal.& Io.de Imo.in l.Caius.ff.so.ma.per Bal in d.l.qui se patris.per Pau.de Ca.in cōs.231.incip. visis & cōsideratis. & in cons.255. q̄ incipit, visis actis. & in cons.155.inci.viso pūcto per Lud.in cons.35.quod incipit, visa facti serie.dixi alias in
25 c.si pater.de te.sup̄ gl.in uer. in re certa.†Quid aūt, si capiat emphyteosim p̄ se & successorib.suis,an institutus in re certa,dicat̄ successor.Bal.notabiliter in l.q̄dā.§.nihil.ff. de edē. tenet q̄ non.de quo p̄ eundē in l.2.in repe. C. de iu. emphy. Itē q̄d si dixit pro se & hæredibus suis,an institutus in ltia tn̄ admittat̄,vide Bal.in l.ex facto.in prin.ff. de hære. insti. & in
26 dicta l.2.dixi in d.c.si pater.Tertium dubium est,†si impedi-

tur filia succedere patri extante masculo ex forma statuti an potest hr̄e emphyteosim,quā pater accepit pro se & filijs suis masculis,& fęminis,dic q̄ si loquitur eo casu,quo oportet filiam esse hr̄dē patris, ad hoc vt possit hr̄e emphyteosim, q̄d q̄n̄ sit,notatur in locis præallegatis,tunc q̄a prohibetur filia esse hæres, in necessariam consequentiam prohibetur ēt habere emphyteosim,ar l.ad rē mobilē, & l.ad legatū. ff.de p̄. & c.præterea.de offi.deleg.si vero non sit necesse, q̄ sit hr̄s,& tunc Bar.in d.§.si lib.dicit quod hoc casu filia prohibita succedere,nō admittatur ad emphyteosim. Pro quo facit, q̄ia
27 uerba illa cōtractus,pro se,filijs suis masculis, & fęminis, debent interpretari s̄m ordinationē stat. s. masculo nō existente,ar.l si duo.ff.de acq hær.& eius,q̄d no.Cy.in l.fi.§.in cōputatione C.de iure de libe.dixi plene.s̄.in 2.prin.q.in ver.19.q̄ro,p̄rium tamen tenet Bal.in d.auth. si quas ruinas,arg.l.fin. C.de pac.& l.si post mortē.§.fi.ff.de contrata.Pro concordia considera tu posse dici, q̄ aut stat.excludit dotatam ab hæreditate patris, & hoc casu cū istud ius emphyteoticū sit separatū ab eius hr̄ditate,filia poterit succedere sicut masculus, & ita procedat opi.Bal.in d.auth.per iura ibi alleg.Aut statutum disponit q̄ filia dotata non succedat in bonis patris, & tūc quia appellatione bonorum venit ius emphyteoticum, l.bonorum.ff.de verb.sig.filia excludetur ab ipsa emphyteosi per masculū,& ita procedat opi.Bar.in d.§.si liberi.& hāc cōcordiam sumpsi ex doctrina Bal.in d.l.liberti.in ver.q̄d si
28 stat.est.Cogita tn̄,Adde tamen inquantum.s̄.dixi q̄†fœmina non succedit in feudum, quia illud verum regulariter. Fallit primo,nisi feudū ad certū seruitiū datū esset,quod nō minus decenter per fœminam,quam per masculum potest exhiberi.Casus est not.in c.si qui militi.de capitulis extraordi.in vsib.feu.quem titulum pauci libri habēt,illum tamen ad hoc alleg Bal. in l.quoties.C.de suis & legiti Secundo fallit.vbi feudum ita detur, quod nullū seruitium faciat, facit. d.c.si qui mili.secundum Bald.in d l.quotiens.Tertio fallit, vbi feudum est exiguum, nam tunc cum ex eo nō causetur obligatio ad seruitium vel ad faciendum fidelitatem, casus est in c.1.de capitulis extraordinem,quem ad hoc alleg.Bal. in c.1.§.est alia,quæ fuit prima causa benefi.amit.ergo tunc fœmina succedat. c.si qui militi. Quarto fallit in feudo iur. emptionis quæsito,in quo etiam fœmina succedit magis ex natura contractus emptionis,quam feudi,vt refert Bal.dicere eleganter Odofr.in c.1.ver.ducedente,qui feu.dar.pos.facit quod no.Bar.in d.l.liberti.& dixi alias in c. ad apostolicæ de re iu.eo.li.Quinto fallit, vbi fęmina a dño feudū redimit. c.j.quemad.feudū ad filiā p̄ti.Sexto fallit, vbi feudū est fęmineū,uel specialiter est cōuentū, quod ad fœminā p̄tineat.c. 1 de feudo fœminæ. Vltimo fallit, vbi dominus de nouo fęminam inuestiuit. cōsentientibus tn̄ illis, qui alias in feudo erant successuri,nam in eorum præiudicium non posset dns alium inuestire.c.1.de alie feu mat.c.1.§.hoc quoq; .de succes.feu.Et has oēs notabiles fallentias posuit Lud.in consil.
367.incip. circa primum,quas diligenter no.Octauo quęro,
29 †stat.disponit q̄ dimidia pars bonorum eius, cuius bona publicantur,reseruetur filijs,an filia dotata excluſa a successione paterna, virtute statuti nostri admittatur ad dictam dimidiam,Ang.singulariter in l.si deportatus.C.de bo.p̄scrip. concludit q̄ nō,per illū tex. Vbi est casus,q̄ filius emācipatus nō vocat̄ ad successionē patris dānati,ēt quo ad bona reseruata filijs ex gratia.Ita in proposito filia excluſa a sta. non admittetur ad bona reseruata filijs ex gratia alterius stat.Te
30 nemenți perpetuo. Nono quæro, † an filia dotata excluſa a successione,dicat̄ excluſa ēt respectu bonorū existētiū extra territoriū statuētis,qō disputabilis est, & q̄d nō excludatur, primo p̄batur sic.Simplex dispositio nō extendit̄, nisi ad bona sita in territorio statuētis.l.cū unus.§.si is,qui ff. de bo.au
31 tho.iu.pos.cle.pastoralis.de re iu. Secūdo,† simplex dispositio non extenditur nisi ad ius disponentis.l.si domus.§.finali. ff.de leg.1.l.uxor patrui. C.de lega.ad bona sui territorij, quę potuit afficere,facit.l.si quis duas.l.qui tabernas, ergo tale statutum nostrum restringi debet. ff. communia. prædio.
32 Tertio†quando vnum & idem censetur diuerso iure hr̄ pro duobus.l.Papinianus. §.sed nec impuberis, ff.de inoffi.test.l. patris & filij.ff.de vulga & pu.sed patrimonium talis patris, cēsetur diuerso iure, respectu diuersorum territorium ergo reputabunt̄ duo,& sic respectu vnius gubernabitur vna.l.respectu alterius alia lege,ar.l si miles.& l.si certarū.ff.de te mili.& l.procuratoris.§,sed si duas.ff.de tributoria.l. pupillo.ff. de tu.& cu.da.ab ijs.facit q̄d hr̄.in l.cōtrouersia.ff. de trāslatio.Quęro,qui succedit,in bonis succedit,l.cū hr̄des.in prin. ff.de acqui.pos.& sic ius succedendi respicit bona,& per p̄ns situm bonorū.l.indictiones.C.de annonis.& trib.li.11.C.sine cēsu.uel reli.l.forma. §.si vero.ff.de cēsi.l.1.C.de mulie.& in quo loco.li.10.& q̄ ita sit,p̄batur.Qui tāgit bona dr̄ adire hæreditatem; & p̄nter personæ succedere. l.pro hærede. §. Pa-

Source : BIU Cujas

piniamus.& l.gerit.ff.de acquir.hæred. Ex quo videtur inferri,quod ſucceſſio bonorum trahit ad ſe ſucceſſionē in perſonam. Ideo bona cenſentur quid principale. l. ꝙ pupillari. ff. de vulgar.& pupill.l.ſi pacto C.de pact.cum ibi notat.in l.2.
33 ff.de pecu.leg.†Item ſucceſſionis immediate reſpicit ius,qđ habuit defunctus.l.hereditas.ff.de regul.iur.l.3.§.bonorum. ff.de bonorum poſſeſſ.Item in ſuccedendo principaliter attenditur,an ſint bona ſoluendo,inſti.ad l.fal.in princ.ſi ergo principaliter bona intuentur,ergo & ſitus eorum.Quinto facit,tale ſtatutum eſt exorbitans & contra ius.l.maximum vitium.C.de lib præter. Cum ergo nouam formam contra ius det in ſuccedendo, non debet extendi ad bona extra territo
34 rium poſita.l non ſolum.§.teſtamento,cum ibi not.ff.de excu.tut.& d.l.ꝑpupillo,& no.in l etiam.ff.de teſtam.tu.Sexto facit,quod no.Bar.in l.cunctos populos.C.de ſumma.trinit.in q.de pu.bonorum,vbi quærit,†an publicatio facta in vna ciuitate,extendatur ad bona ſita in alieno diſtincto territorio & ibi concludit, quod ſi ſtatutum eſt contra ius commune, non veniunt alia bona in dicta confiſcatione.De quo ibi per eum.Septimo,tale ſtatutum ſecūdum aliquos,eſt odioſum, vt dixi s̄.in 1.principa.quæſtione,ergo non debet extendi extra territorium.l.ex ea. ff.de poſtu.c.ſi ſententia. §.fin. infra, de ſentent.excommunicat. Octauo facit dictum elegās Spec. in tit.de inſtru.edi.§.compendioſe,in verſi.quid ſi ſit, vbi di-
35 cit,ꝙ†conſuetudo Anglicana,qua cauetur,ꝙ vxor ſuperuiuens marito lucretur partem bonorum mariti, nō trahitur ad bona exiſtentia extra territorium, per l.3.ff.de offic. prę ſi. & l.conſtitutionib. ff ad municipa. Nono facit verbum notabile Barto in d.l cunctos populos in verſic.7.quæritur, vbi
36 dicit,ꝙ † conſuetudo Angliæ, quæ habet quod primogenitus ſuccedit in oīb. bonis non extenditur quo ad bona extra territorium ſita. Decimo hanc partem firmo authoritate Bar.idem tenentis in d.l.cunctos populos, verſ.6.videndum eſt, & Bald.ibi in lectu.in verſi.conſequenter queritur, dicit ſtatutum, & Pan.in c.propoſuiſti s̄.de foro.competen.& pro iſta parte etiam faciunt no.per Imol.in c.cum olim.de cleri. coniuga. In contrarium tamen arguitur ſic, & primo poteſtas ſtatuendi inter ſuos ſubditos non arctatur,nec circūſcribitur territorio.l.fi.vbi per Bar.ff.de decre.ab ordi.fac.l.mercatores. C.de commer.& mercatoribus,& c.fi.de cle.nō reſi-
37 den. Secundo,†lex vel ſtatutum inhabilitans perſonam ſibi ſubiectam effectum ſortitur,quocūque acceſſerit perſona. l.ex ea. ff.de poſtulando.l.relegatorum.§.interdicere.ff.de interdic. & relega.vbi per Barto.c.cum ab eccleſiarum.s̄.de officio.ordi.d.c.propoſuiſti.not.in l.is,cui bonis. ff.de verborū obligationi,& in l.is,cui. ff.de teſtam. & in l.is,qui.ff. de tut. & curato.da.ab his,facit quod dicitur de ſuſpenſione, & ex-
46 communicatione,quæ excommunicatum concomittatur, quocunque vadat.c.quiſquis.3.q 5.no.gl.in d.l.ex ea.& Arc. in c.is.qui preſbyter.7.q 1.facit.l 1.C.vbi de cri.agi.opor.ſed ſtatutum facit inhabilem filiam dotatam ad ſuccedendum patri,ergo vbicunq; locorum erit inhabilis, lex enim & ſtatutum poſſunt ſuum ſubditum inhabilitare. Item eorum, in prin.ff.qđ cuiuſq; vniuerſitatis. l.ſemper. §.lege ff.de iure immu.l.non tm̄.§.fi.ff.ad carbo.l.1.C non licere hab.metro. l.dudū.in fi. C.de contra.emp.l.originarios.ff de agri.& cēſi. hb.11.& poſſunt quoſdam ad ſucceſſionē vocare & habilita
47 re,& quoſdam alios inhabilitare,toto titu.C.de hęr.decur.l. ſi quis. C.de inceſtis nup.l.1.C.de natu. libe.l.lege obuenire. ff.de ver ſig.l.illud.C.de ſacroſan eccle.Tertio,ſi de quominus videtur ineſſe, & tamen ineſt, ergo & id de quo magis, authen.multo magis. C.de ſacro.ſan.eccle.ſed decretum iudicis vnius territorij effectum ſuum extendit in alterrius ter
38 ritorium.l.magis puto.§.illud.ff.de reb.eorum.†Item ſentētia iudicis lata, habet executionem in alterius territorio. l. fi.C.vbi in rē actio.l.a diuo pio.§.1.ff.de re iu.ergo multo fortius hoc operabitur ipſum ſtat. vel lex, qđ dī eſſe magis, vt voluit Bal.in d.l.cunctos populos.in lec.inver.ſed quid eō,ſi
48 ſubditus,fortior.n.eſt ſnīa legis,quā hoīs. l.ſi libertus minorem in prin.ff.de iu.pat.foret.n.ridiculum dicere,ꝙ plus poſſit iudex extra ſuum territorium, quam lex vel ſtatut. qđ ita coheret territorio,ſicut iuriſdictio.l.fin. C.vbi & apud quos.
39 Quarto facit,† in ſtatuto vī ineſſe tacitus conſenſus populi, & perconſequēs huius filiæ dotatę,ar.l.ꝙ maior.ff.ad muni. l.de quibus.ff.de legi.vnde iſta filia ex tacita conuentione excludetur,ar.l.pe. ff. qñ appel.ſit, & amplius non audietur.l.2. C. de infan.expoſitis.l.ſi quis.C.de rebus credi.Quare cum iudicium reddatur in inuitum. l.inter ſtipulante.§.1.ff.de ver. ob.merito filia talisdotata excludetur. Quinto facit.Nam ſi contentio oriatur inter filium maſculum, & filiam dotatā de hæreditate paterna,iudicium eſt agendum in patria ipſorum, cui ſubditi ſunt.l.1.C.vbi de hæreditate.Sed vigore huius ſtat.ſententia foret exequenda,etiam in bonis extra territoriū, vt no.plene.in d.l.cūctos populos,&in d.l.j.nūc,ꝓxime allegata.& ſic ab illis filia excluditur.ergo & idē fiet per ta-
40 le ſtat.†qm̄ ſtatuta hūt vim diffinitiuę ſnīæ, vt probat text.iūcta gl.no.in l.cū quaſi.§.ſi plures.ff.de fideic.liber.not. Bart. in l.ꝓgrāma.in prin.C.com vel epiſto. licet nih il alleget. & iſta rō ponderanda eſt,qa vrget pro hac parte,quemadmodum ſnīa hēt executionē in bonis alterius territorij authoritate iuris cōis,ita eādem authoritatē habebit ſtatu. cui ius cōe dat talē executionem in alterius territorio.facit l.1.§.lex falc.ff.ad l.fal.iuncta l.oēs populi.ff.de iuſt.& iu. bene facit l. fi.ff.de decre.ab ordi.fa.& ſimilia,quæ ponit Bal.in l ex ea.ff. de poſtulando.vbi dicit,ꝙ bannū factum per ptāte, hēt ēt vi
41 res in curia epiſcopi. Itē,ꝙ†ſtatutum diſponens bannitū nō debere audiri,operat̄ ꝙ ēt in curia epiſcopi nō ſit audiēdus. facit qđ no. Inno.in c.1.de offi.ordi.Itē non ſoluens gabellā, qui ex forma ſtatuti non dēt audiri,non audiet̄ ēt in foro epiſcopi,ſm Bal.in d.l.ex ea,quod tene menti.Sexto facit,nam
42 qñ virtute ſtatuti fœmina dotata excludetur ab hæreditate paterna,& ab eius ſucceſſione,cum†hereditas nihil aliud ſit niſi ſucceſſio in vniuerſum ius defuncti l.hr̄ditas nihil aliud ff.de uer.ſig.l.1.& l.item videndum.§.fi.ff.de rei uen.Sed ubi tractatur de hæreditate non cōſideratur ſitus bonorū l.1.C. vbi de hæreditate l.fideicommiſſum.§.tractatū.ff.de iud.ergo &c.Præterea cum diſputatur de aliquo vī,ſingulares res ſub illo contentæ nō cōſiderantur l.eū,q ędes.ff.de vſuca.ergo &c.†Itē in ꝑnam vniuerſi, ueniunt ea,q̄ principaliter venire non pñt l.quædam.ff.de acq.re.do.l.item uidendum.ff. de pe.hę.l non tm̄. §.fi. ff. de rei uen.& l.1.§.1.eo.tit.Itē, cum
43 agit̄ de iure ſuccedendi,& ſic vī,no attendit̄ locus l.1.§.quę
44 dam.ff.de re.diui.facit.l.1.ff.de ꝑhen.empt.†Ergo cum hæreditas nihil aliud ſit,&c.nō debet diuerſo iure cēſeri d.l.eum qui ędes.no.in l.in quartā.ff.ad l.fal.cū a quo remouetur genus,remoueatur & ſpēs l.ſi qs cum totū.ff.de excep.rei iudi. Quare cum agatur de hereditate paterna, & ſic de iure vī, & non debeat diuerſo iure cēſeri, ſequitur ꝙ filia dēt excludi etiam a bonis ſituatis extra territorium ſtatuentis. Septi-
45 mo facit rō,†hæres repreſentat perſonā defuncti,in auth.de iureiuran.a moriente præſti.§.1.l.fi.C de impube. & alijs ſubſti.pro ea parte,pro qua eſt hęres,vt dicit glo.no.in l.2.§.fi.ff. de præto.ſtipu.Quemadmodum ergo defunctus detinebat bona ſita extra territoriū,ita dēt tenere eius hīs , & nō alius
ꝙ defunctū nō repſentet.bona.n. veniūt acceſſorie ad perſonā,auth.ingreſſi.C.de ſa.ſan.ecc.l.ſi pr̄.ff.de adop.l.ꝓ litē.§. licet.ff.de excu.tu.l fi.C.ſi reus uel accu.l.2.ff.de ſta ho.l.ī pecudū.ff.de uſur.l.ſancimus.C.de ſa.ſan.ec.facit.§.fi.inſti. de iu.nat.& optime ēt facit,qđ dī de ſolutione collectæ in l.reſcripto.§.fi.ff.de mu.& ho.& l.libertus.§.ſolā.ff.ad muni.in l.
1.C.de mulie.& in quo loco Nā ibi dī,ꝙ†ſi ꝑſona ſubeſt vni iuriſdōni,& bona ſint ſita in alterius iuriſdōne,ꝙ ꝑſona pōt in loco,cui ſubeſt,collectari ēt ꝓ bonis exiſtentib. in alieno territorio. De quo ꝓ Bar.in d.l 1.C.de mulie.& in quo loco. ꝓ Lud.in cōſ.161.inci.uiſo ꝓpoſitę qōnis themate.& in conſi. 275.qđ incipit, quo ad primū.ꝓ.Bal.in l.2.C.ſine cēſu vel reli.ꝓ Bar.in l.placet.C.de ſac.ſan ecc.ī l.forma.ff.de cēſi.Octauo facit qa licet arguere ab abſurdo euitando l.nā abſurdū. ff.de ope.li.c.dudū.de ꝑbē.Sed ſi tenemus filiā dotatā in iſtis bonis poſſe ſuccedere,ſequeret̄ abſurdū. ergo &c. abſurdū
ꝓbat̄.†pone patrē cōdidiſſe teſtm̄, in quo fretus authoritate ſtatuti inſtituit maſculū & fœminā ꝑterijt, clarū eſt, ꝙ tale teſtm̄ valet, ut s̄.dixi poſt gl.huius capituli,in 1.q.prin. Sed ſi filius ſe immiſcuit hr̄ditati,locus eſt cāę teſtati,modo ſi filia vellet ſuccedere ī bonis extra territoriū ſitis,oportet ꝙ ab inteſtato ſuccedat,cū ex teſtō nō poſſit, cū ī illo nō ſit uocata, & ſic eſſet dare caſum & abſurbū,ꝙ nō patit̄ ius.ſ.teſtōrē decedere ꝓ parte teſtatū, & ꝓ parte inteſtatū, ꝺ l.ius nr̄m. ff. de reg.iur.& §.nō aūt.inſti.de hær.inſti.nec eſt bñ dicere,ꝙ hoc operat̄ diuerſitas pr̄imoniorū,qa nullus priuatus dī hēre diuerſa pr̄imonia l.iuriſperitos.§.oriūdus.ff.de excu.tu.Itē nec
hoc operatur diuerſitas conſuetudinis, qa† qñ ſunt diuerſæ conſuetudines in diuerſis locis , una tantum illarum urget & alia non. Similiter l.fi.C.de teſt.ubi hī, ꝙ teſtm̄ factum in rure, habet effectum etiam in ciuitate.facit.c.cum dilectus. de fid.inſtru.nec eſt mirum,quia bona alterius territorij ſub iacent diſpōni ſtatuti alterius iuriſdictionis in cōſequentiā ꝑſonę.& clarū eſt,ꝙ licet ſtatutū principaliter de bonis extra territoriū ſtatuere nō poſſit l.cū unus.§.ſi is qui.ff.de bo. autho.iu.poſ.tm̄ in ꝑnam poteſt.facit l.1.ff.de autho.tuto.ubi actus qui geritur ſecundum ſpecialem conſuetudinē loci, trahitur ad acceſſoria.facit etiam quod no.loī.And.in c.paſtoralis.de priuile.& Inno.& Io.And.in 103.de immu.eccle. no.in d.l reſcripto.§.fi.& hoc expreſſe uoluit Cy.Gul.& Iac. But.ut refert & ſequit̄ Bar.ī d.l.cūctos populos.in uer.7.qrit̄. Aduerte tm̄,quia ad hoc ar.poſſet rn̄deri ſm Bal.in d.l.cunctos populos.in lec.dicentem,ꝙ d.l.ius noſtrum . non patit̄. non habet locum , vbi concurreret authoritas legis. facit

quod

Source : BIU Cujas

quod not.glo.in authen.hoc amplius.C.de fideicom.dicens
49 quadā authoritate legis semel hæres possit desinere esse hæ-
res.Vel aliter dic,ꝙ illa l.procedit de iure communi, secus,
vbi consuetudo induceret cōtrarium.de quo tamen dic, vt
ibi notatur per doctores. Nono facit statutum excludens fi-
liam dotatam, est factum authoritate iuris ciuilis.l. omnes
populi ff.de iusti.& iur.§.1.insti.de iure natu.& sic censetur
factum ab ipso iure ciuili.Probatur optime in proemio insti
tutionum.facit.cap.si apostolicæ ȷ̃.de præb.eo.lib.no.Bartol.
in l.5.in princip.ff.de verbo.obliga.& Bal.not.in l.ex ea.ff.de
postulando. Ius autē ciuile vbicunq; locorum vires habet,
50 facit l.deprecatio.ff.ad l.Rhodiam de iactu.Quare cum†pro
prium iuris ciuilis sit,aliquos ad hęreditatem paternam ha-
bilitare, & alios inhabilitare.l.lege obuenire.ff.de verbo. si-
gnifi.l.fi.ff.de suis & legi.quemadmodum si filia dotata es-
set exclusa de iure cōmuni a successione paterna, nihil pos-
set habere,etiam de bonis situatis extra patriam,ita non dēt
habere,quando excluditur a statuto.facit regula,q per aliū.
infra de regu.iur.eod.lib.Decimo,in singulare priuilegium,
& de gratia,concessa est hominibus libera testandi facultas.
vt inquit gl.singularis in l.illa institutio.ff.de hęre.insti. quā
sequitur Panor.in Rub.s̃.de testa.& facit gl.in §.ex ijs omni-
bus 8.q.1.dicens Papam non posse sibi successorem institue-
re,cum institutio referatur ad id tempus,quo desinit esse Pa
pa.de quo tñ dic,vt plene dixi in rub.ȷ̃.de testa.in 2.princ.ar
ticulo vbi allegaui Bal.& Ange.tenere contra d.glo.quæ ta-
men ratione iuuatur,quoniam secundum regulas iuris ciui
51 lis,& gentium, nulli permittebatur testari,ea ratione,qa†te
stamētum capit robur post mortem testantis, & ab adita hæ
reditate l.omnium.cum similibus.C.de test.nullus enim co
gitur ad obseruantiam sui testamenti. Imo potest qñcunq;
reuocare. Hinc dr̃, ꝙ vltima voluntas est ambulatoria, vsq;
ad mortem c.cum marte.de celebra.mis.l.4.de adimen.leg.
no.in l.si quis in prin.testamenti.ff.de lega. 5. Qui ergo facit
testm̃,vult ipsum sortiri effectum post mortem suam.& sic
disponit de bonis,eo tpe,quo ipso iure futurus est cadauer,&
nihil erit nec poterit,qm̃ mors oĩa soluit. §. deinceps. in au-
thē.de nup.facit.l.2.ff.de vsufru.Itē si ꝯsideramus,iste dispo-
nit de bonis suis,ar.l.quod sponsæ.C.de do.ante nup.qđ non
pōt l nemo plus iuris.ff.de reg.iur.c.ꝙ autem.de iure patro.
52 c.daibertum.1.q.7.Modo in proposito,†licet hominibus cō-
petat liber stylus testandi l.1.C.de sac.san.eccle.debent tñ te
stari ſm regulas iuris ciuilis,& ſm illas disponere. & sic filijs
& filiabus legitimam relinquere titulo institutionis.§.aliud
in auth.vt cum de appel.cogno.auth.nouis.C.de inof.te.Sed
stante dispositione statuti nostri excludētis filiam dotatam,
pōt testator filiam præterire,& nihil ei relinquere. & sic de
bonis extra territorium disponere.immo ēt si pater cogeret
filiæ relinquere,posset tñ de illis bonis disponere in aliū.§.di
sponat.in auth.de nup.ita ꝙ filia nihil habeat de ipsis d.l.1.si
ergo hoc potest testator,fortius hoc poterit statutum,maxi-
me cum secum habeat voluntatem testatoris ex duplici ca
pite.Primo,quia est subditus statuto, & sic tacite statuto vr̃
consensisse.l.quod maior.ff.ad munici.l.de quib. ff. de legi.
Secundo,quia aut de ipsis bonis sitis extra territorium testa
tur,& tunc clara est eius voluntas.aut moritur ab intesta. &
idem,qa pręsumitur voluisse disponere, ſm ꝙ disponit stat.
suæ patriæ,vt plene dixi s̃.in 2.prin.q.in ver. quæro. Et sic si-
ue testetur, siue ab intestato moriatur, omni casu voluntas
patris ꝯ̃riatur filię.facere aũt differentiam,quam facit Bart.
in d.l.cunctos populos.in uer.6.loco videndū, an statutū sit
ꝑmissiuum, an prohibitiuū,an fauorabile, vel odiosum,nō
53 habet in se rationem.Quod primo probatur, qa†prohibitio
certarum personarum,dicitur aliarum permissio, & ecōtra
l.1.§.deinde.ff.de postulan.l.cum.prętor.in princ.ff.de iudi.
c.nonne.extra de præsum.l.patri.in prin.ff.de mino. Secun-
do,qa lex vel statu.etiam odiosum extēditur ad id, quod est
consecutiuū.& l.relegatorum.§.interdicere.ff.de interdi. &
relega.Cū ergo vt s̃.dixi,bona veniant in ꝯñam personę,re-
spectu ipsorum bonorum, nō est considerandum, an statu-
tum sit fauorabile,vel odiosum,prohibitiuū vel permissiuū,
licet regulariter odiosa restringantur l.cum quidam.ff.de li.
& posth.regula,odia.de reg.iur.eod.lib. Tertio eadem est rō
in vtroque casu,quod probatur,quia Bar.& alij tenentes ta-
le statutum non extendi ad bona situata extra territorium,
54 mouentur,qa ad illa tanquam†situata extra potestatem sta
tuentium statutum non porrigit effectum, rōne deficientis
ꝑtātis,vel bailiæ in statuente,per l.extra territoriū. ff. de iur.
om.iud.& l.cum vnus.§.si is, qui.ff.de bo.auth.iud,possiden.
sed ista rō ita militat si statutum cōtinet prohibitionē siue
odium,sicut si ꝯtinet permissionē vel fauorem ergo &c. ca-
pit.trāslato.de ꝯsti.l.illud.ff.ad l.Aqui.Pręterea nō est ita cla
rum & expeditū,ꝙ istud statutū sit odiosū,vt plene dixi s̃.in
2.prin.q. ex qbus patet trñsio ad aliqua argumenta s̃. facta in
oppositum,ne obstent huic sententiæ,cui ēt non ob.c.si sen
tentia.§.fi.ȷ̃.de sen.excom.eo.lib.qa si pōderetur fauor, vel
odiū,ibi nō est illud,quod operetur,sed est vitiū siue mascu
la,qua affecta est ꝑsona,q̃ affecta vitio interdicti,nullibi pōt
audire diuina officia, si autem non esset affecta persona,pos
set,alibi audire.& sic concordat cum.l.ex ea.ff.de postul.Prę
terea, si consideras.d.c.si sententia.& d.l.ex ea, potius faciūt
55 ꝯ̃ Bart. dicunt enim quod si† persona est affecta interdicto,
vbiq; sortitur effectum interdictū,sed sta. nostrum afficit &
inhabilitat personā filiæ dotatæ,quo ad hæreditatē paternā.
Quod facere potest, vt supra dixi,ergo trahi dēt vbiq; & sor-
tiri effectū,etiam respectu bonorum sitorū extra territoriū,
vnde licet in primo casu. d.l.ex ea.interdictum nō trahatur
extra territorium ea rōne,quia persona non erat affecta. Itē
quia in alieno territorio nō offenditur persona iudicis inter
dicentis. Item,quia interdictum ibi habeat tempora succes-
siua quia cōsistebat in nō aduocādo, & constat ꝙ interdictū
habens tempora successoria,quotidie emanare vr̃, & quoti-
die loq.l.1.ff.de vsufru.accrescēdo.Iō queadmodū iudex nō
posset tpe interdicti extra territoriū existens interdicere, ita
nec interdictū dēt intelligi, ut ex̃ territoriū trahatur,cū quo
tidie loquatur &c. sufficit n. qđ iudici pareat. ȷ̃. territoriū.c.
vt animarum.§.stat.de consti.eo.li.& d.l.extra territoriū.Se-
cus tñ est in pęna,quæ momēto cōsumitur,& ꝑficit,qa secū
trahit executionem, qa illa porrigit effectū ēt ex̃ territoriū,
ita pulchre terminat Bal.in rep.d.l.cūctos populos,in ver.sed
hic queritur,qñ ista pęna &c.Similiter non hēt saporem rō-
nis distinctio Bar.in d.l.cunctos populos, constituendo dñā
56 an stat.loquatur in rem,an in personam,quia† qualiacunq;
sint verba stat. semper pręsumitur testator vel defunctus uo
luisse disponere ſm dispositionem sta. patriæ suæ,vt s̃.dixi in
2.prin.q.ver.19.quęro,& dubiū non est,quin statutū potuerit
ꝓuidere,qđ filia in bonis ex̃ territoriū sitis nō succedat,vt s̃.
dixi.Ergo de verbis stat.non est curandum.Ex quib. omnib.
hæc 2.opinio cōprobat̃ verior de iure, & ꝑ ꝑ̄dicta tolluntur
argumēta in oppositū deducta,& ne hęc opinio authoritate
deficiat hanc partem primo tenet Iac. Bu.in d.l.cunctos po-
pulos.sequitur ibi Bal.in rep.in versi.secundum exemplum.
vbi dicit, ꝙ opinio Bar.est truffa.& ibi reprobat opi. Spe.s̃.re
latam,dum dicit,primogenitum non consequi bona existē-
tia extra angliam.Hanc etiam partem sequitur Dom.Signo
rolus de Homodeis mediolanensis in consi.167.Et ad pręedi
57 cta facit,quia non attenditur locus aditionis hæreditatis,qa
†causa testati regulatur a testō, & non a loco aditionis.l. Ti-
tius §.Romæ.ff.de exc.tut.ſm Bal.in d.l.cunctos populos.in
lec.in ver.sed q̃ro de effectu,& ēt in rep.in ver.4.quærit.Con
siderabā hāc ꝯ̃rietatē forte posse cōcordare, sic distinguen-
do & cōsiderādo verba stat. qa aut stat. excludit filiā ab hæ-
reditate paterna.& tunc cū bona ex̃ patriam veniāt sub isto
vniuersali hæreditatis,procedit opi.2.contra Bar.Ant.exclu
dit a bonis paternis, & tunc non trahitur ad bona ex̃ patriā
sita, quia hoc casu cessant vt plurimum rationes contra ip-
sum adductæ, vel distingue causam testati a causa intestati,
primo casu procedat 2.opinio,secundo casu procedat opin.
Bar.& ita in simili voluit Bar in l.cunctos populos.versic.sed
quæro de effectu, in repetitione. Decimo quæro, quid econ
58 tra,pone ꝙ † in domicilio patris viget ius commune,s. quia
filius & filia pariter, vocantur, sed in loco. vbi sunt sita ali-
qua bona, disponit stat. ꝙ filia excludatur, &c. an hoc casu
filia excludetur a dictis bonis, quæstio redditur dubia ex di-
ctis in præcedenti.q. Ex quibus tamen apparet dicendum fo
re filiam non excludi. Primo, qa bona illa continentur sub
hæreditate,& sic sub vniuerso,secūdo,veniunt in consequē
tiam personæ.Cogita tamen.Vndecimo quęro,quid†si filia
59 fuerit dotata & maritata extra territoriū, vel locum,vbi vi-
get statutum, & in ipso loco uiri uigeat ius commune,an fi-
lia ligetur dicto statuto cui pater eius subditus erat, vr̃ quod
non,quia filia propter tale matrimooium est soluta lege ori
ginis gl.est notabilis in l.origine.C.de municipibus,& origi-
nariis,lib.10.quam sequitur Cy.Bal.& Ang.in l.1.C.de iuris.
om.iud.& Bar.& in l.fi.§.item rescripserunt.ff.ad municipa.
& hac ratione singulari inquit Bart.per illum tex.in l.quo-
60 tiēs.C.de priuilegi.scholariū.li.12.quod†si concedatur mihi
priuilegiū,& meis filijs masculis, & fęminisq; fęminæ desce
dentes maritatæ non gaudebunt priuilegio.quia ex quo cō
uolauerunt ad matrimonium, in totum sunt translatæ in
alium,quod dictum sequitur Lud.in l.1.in fi.principij. ff.ad
Syl.quod tamen tu limita singulariter habere locum respe-
ctu eorum munerum,ob quæ mulier maritata reuocaretur
61 ab obsequijs marito præstandis,†nam horum respectu dici-
tur soluta a lege originis, & bene facit.l. cæterum. §.mulie-
rem.ff.de vsu & habi. Secus est respectu aliorum, ut est text.
in l.assumptio.§.filius.ff.ad municip.& ita Bar.in d.l.origine
sic cōcordando iura,quæ uident ꝯ̃ria distinguit.Ex cuius di-

Source : BIU Cujas

ćto poteſt determinari quæſtio noſtra, quoniam cum ꝑ hoc quod filia impediatur ſuccedere, nō reuocet ab obſequio marito præſtando, conſequens eſt, vt non dicatur ſoluta tali ſtatuę originis. Nec ob. prædictis, ſi dicatur quod mulier vidua eſt ſoluta ab obſequijs mariti, vt notatur in l. ſicut. ff. de ope. liber. per Bal. in l. 1. C. de le. & tamen retinet domicilium viri. l. filius. §. vidua. ff. ad municipa. Ergo indiſtincte videtur dicē dū, ꝙ mulier ſit ſoluta a l. originis, & indiſtincte ſequatur forum uiri, & ſic non videtur bona diſtinctio Bar. quia rñdeo,
62 ꝙ vidua quouſq; alij nubit, retinet nomē prioris mariti. l. fęminæ. ff. de ſenato. l. cum te. C. de nup. c. ex parte. b. de foro cōpetēti, imo dicitur durare in primo matrimonio. §. ſoluto. in auth. de nup. hinc dicit gl. notabilis in clemen. ne Romani. ver. eo tamen, de elec. quod vidua denominatur a dignitate primi mariti, per d. c. ex parte b. hinc etiam Bal. in d. l. cū te. dicit qđ mulier comitatiua nupta ciui, gaudet priuilegio ciuis mottuo viro, donec vidua manet. Quod tamen verū intellige, ſi honeſte viuat, qa ſi inhoneſte, nō gaudet priuilegio mariti, ſecūdum Bal. & Ang. in l. cum quædā puella. ff. de iuriſdi. om. iu. facit ſingulare verbum Bal. in l. ijs ſolis. C. de reuocan. dona. dicentis quod omnes pœnas, de quibus in d. l. fœminæ. C. de ſecun. nupt. quas patitur mulier ſecundo nubens patitur etiam vidua inhoneſte uiuens. Secundo limita, niſi hoc ſcilicet quod vidua gaudeat priuilegio mariti tendat in odium ipſius viduæ, quia tunc mortuo marito extinguitur odium, ſecundum Bart. in l. Titia. §. vſuras. ff. de leg. 2.
63 dicentem † ſtatutum diſponens ꝙ banniti cum vxoribus nō poſſint ſtare in territorio, non habere locū in vidua mortuo marito. Idē tenet Bal. in l. eam, quam. C. de fideicomm. & in l. filium diffinimus. ff. de ijs q ſunt ſui vel alie. iur. & in l. volū tas. C. de fideicom. vbi dicit quod in lombardia ſi mulier nubit Romano, viuit lege Lombardorum, & ſecundum cōſuetudinem Lombardorum, licet de iure Romano mulier ēt vidua viuat lege mariti, vbi eſt eius fauor, ſecus, ſi eius odium, quod diligenter no. & bene facit dictum Bar. in d. l. quotiens dicens ꝙ priuilegio impetrato proſe & filijs ſuis maſculis, & fœminis, vtitur vidua, & ſic in hoc non vtitur lege mariti,
64 qa iſtud eſſet ſibi odioſum quod no. Duodecimo quæro, † an filia dotata excludatur virtute dicti ſtatuti, ſi in teſtamento patris fuerit inſtituta, dic ꝙ non, imo forte hoc caſu non valeret hoc ſtatutum, tanquam tollens liberam teſtandi facultatem, per ea, quæ dicit Bal. in l. fi. C. de pa. & retuli. s̄. in prin. decreta. in prima limitatione. Et ideo ſtatutū debet reſtringi, ne ſuccedat contra vel præter volūtatem defuncti expreſſam vel tacitam, qualis eſt, quando moritur ab inteſta. l. conficiuntur, in prin. ff. de iur. codi. Hoc enim caſu filia excluditur, quia per talem dotationē deſinit eſſe ſua, quantū ad hoc, vt in ipſam fiat continuatio dominij, arg. l. in ſuis, a ꝯrio ſenſu, ff. de lib. & poſth. no. Bal. in l. maximum vitiū. C. de li. præ. facit quod no. Pa. de Ca. in conſi. 250. incip. ſuper primo puncto, facit etiam qđ no. Pan. in conſ. 13. incip. quædam mulier filium habens. et ad hāc. q. faciūt, quæ plene dixi. s̄. circa prin
71 cip. c. in prima limitatione. Aduerte tamen, qa procedunt p̄dicta, vbi conſtat patrē in teſtō. filiā vocaſſe. Sed an iſtud ſit
65 in dubio, pręſumendum verbi gratia † ſtante dicto ſtatuto in loco, pater condidit teſtm̄, in quo dixit, filios meos hæredes inſtituo, an filia dotata dicet inſtituta, & vocata inteſtamentor, videtur ꝙ ſic, quia filiorum appellatione, etiam filiæ cōtinentur, l. ſi ita ſcriptum. ff. de leg. 2. In contrarium facit, quia iuxta cōſuetudinem regionis interpretanda eſt voluntas teſtatoris. l. numis. ff. de leg. 2. l. ſemper. ff. de reg. iur. & illam retuliſſe videtur. l. ſed ſi ſuſceperit ff. de iudi. faciunt ad hoc plene dicta s̄. in 2. q. princip. ver. 19. quæro. Primam tñ opi. ponēdo terminos in conſuetudine ſic diſponente, quod extantibus maſculis fœmina ab inteſtato non ſuccedat, tenuit Pileus in q. 65. Idē tenet Bal. in l. quicunq;. C. de ſer. fug. in verſ.
66 ſed pone, ſta. cauetur. vbi dicit, quod † ſi ſta. cauetur, quod frater excludat ſororem ab inteſtato, ſaluo, quod dēat dotari, ſi pater facit teſtm̄, in quo ita dixit, filios meos hr̄des inſtituo, in eo, qđ eis tāgit de iure, ꝙ filia uidetur inſtituta nō in parte ſtatutaria, ſed in ea quæ debetur de iure communi, i. in virili. quia cum teſtator ad ius ſe retulit, videtur de digniori intellixiſſe. §. 2. inſti. de iur. nat. gen. & ciui. Ita Bal. in d. l. quicunq; quod vltimum eſt dubitabile, & contra ipſum tenet Petr. de Anchar. in d. c. canonum, vbi contra Pileum & Bal. videtur concludere pro quo faciunt plene dicta ſupra in ſecunda
67 q. prin. verſic. 19. quæro. Tertiodecimo quæro, † an ſtatutum poſſit dare poteſtatem teriæ perſonę, puta vni ex parentibus dotandi filiam, ita vt excludatur a ſucceſſione alterius parētis, dic ꝙ ſic, quia propium legis & ſtatuti eſt aliquos excludere & alios vocare ad hæreditatem. l. lege obuenire. ff. de verborum ſignifi. l. fi. ff. de ſuis. & legi. not. Bart. in rub. ff. de acq. hæred. Sed an hoc poſſit fieri per pactum, not. in l. fi. C. de pa. & in l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obligat. dixi
68 s̄. ſuper glo. in uerbo, improbet. Quartodecimo quæro, † an ſtante ſtat. excludente filiā dotatam, ſi filia in teſtamēto patris ſit prætērita, an teſtm̄ ſit nullum. Ad veritatem huius qō nis indagandā, repete hic remiſſiones, quas dedi s̄. in prin. de cre. in tertia fal. & cōis concluſio eſt, teſtm̄ valere, nec poſſe dici nullum. quam etiam tenuit Bal. dicens ſe ita conſuluiſſe. in l. poſthumus §. ſi quis ex ijs. ff. de inoffi. teſta. & Bar. in l. fi. ff. ad Tertul. & in l. 1. §. ſciendum. ff. de ſuis & leg. vbi dicit, ꝙ tale ſtatutum facit filiam deſinere eſſe ſuam, & per ꝯns in eam non continuatur dominium, & ſic libere poteſt præ
69 teriri. Quintodecimo, quæro, † retenta cōi ſnīa, ꝙ filia dotata excluſa per ſtatutum, & in teſtō patris prætērita, non poſſit teſtm̄ dicere nullum, an ſaltem audiatur de iure prętorio veniēs per bo. poſ. ꝯ paſſus dubius eſt, & doc. variāt, nā Ang. in l. filiæ dotē. C. de collą. Iac. Bu. & Bal. in l. ſi emancipati. C. eo. ti. & Pau. de Ca. in l. certum. C. vñ cogna. tenent ꝙ ſic, qa filia licet ſit excluſa ab inteſta. tñ qa veniens per ꝯta. non dr̄ in totum ab inteſt. uenire, vt no. gl. in l. vt liberis. C. de col. & in l. illud. ff. de bo. poſ. ꝯta. facit l. 1. in prin. ff. ſi tabulæ teſta. nullæ extabunt & gl. in l. j. ff. de bon. poſſ. titu. generali. certe iſta filia audietur per ꝯta. & idem tenet Ange. in d. l. vt liberis. & Lud. in conſ. 179. incip. ampliſſime doc. motus, qa in ſimili videmus emācipatum de iure ciuili inhabilem ad ſucceſſionem paternam ab inteſt. vt inſti. de hære. quæ ab inte. §. emancipati. poſſe præteritum in teſtō, venire per contra-
70 tab. toto tit. ff. de. poſ. ꝯta. † Et ideo cautela eſt, ſm̄ iſtos, quod filia præterita taceat, quouſque hereditas ſit addita per inſtitutum hæredem, ne ipſe timore ꝯtabu. obmittat uenire ex teſtō, & ueniat ab inteſt. Quo caſu filia reperitur excluſa per ſtatutum, & ſic nihil poterit petere. Et tenendo hāc partē infero vnū, ad quod q̄ro aures p̄ſtate, ꝙ licet regulariter ſi in teſtō ſit appoſita cl̄a codicillaris, ꝓ ipſam dicatur, veniēs ab inteſtato grauari reſtituere hæreditatem inſtituto heredi in teſtō. l. ſi quis cū nullum. ff. de iure codic. l. ex ea. ff. de teſt. no. in auth. ex cā. C. de lib. præt. per Bar. in l. 1. ff. de iure codi. hoc tñ caſu filia veniens per ꝯta. non tenebitur reſtituere hæreditatem heredi ſcripto vigore cl̄æ codicillaris. Quod ſic probo, veniens per ꝯta. & ſic iure prætorio dr̄ uenire, præter voluntatem defuncti. gl. eſt no. in l. 1. §. vel maxime. ff. de colla. bo. quā ſequitur & ſolitariam dicit Bal. in rub. C. qui admit. circa fi. ſed veniens pręter voluntatem defuncti nō dr̄ grauari per cl̄am codicillarem vt inquit Bal. in l. nō iuſtā. circa fi. C. ad Treb. ergo ſequitur talem filium non teneri reſtituere, ergo &c. Aduerte tamen, quia gl. in d. §. vel maxime. reprobat ibi Bar. & Alb. in l. ſed cum patrono. in §. bonorum. ff. de bo. poſ. Secunda eſt opi. Raph. Fulg. & Pau. de Ca. in d. l. filiæ. tenentium ꝯrium. primo, quia illi datur bo. poſ. contratab. cui ab inteſt. debetur ſucceſſio. l. 1. §. filiū. & l. illud. §. 1. ff. de bo. poſ. contrata. Sed huic filię ab inteſt. non debetur ſucceſſio uetante ſtatuto, ergo, &c. Secūdo, quia ſequeretur, ꝙ me
72 lioris conditionis eſſet filia veniens ꝯ volūtatem patris, quā veniens præter. quod eſt ꝯ l. fi. C. de lib. præte. Tertio, cū † ab inteſt filia prohibeatur ſuccedere, nulla fit ei iniuria, ſi prętereatur in teſtō, cū nihil ab inteſtato eſſet habitura. l. ſi prætēritus. ſl. de inoff. teſt. & hanc partem tenet Pau. de Ca. in cōſi. 345. inci. ſuper pūcto. adducēs no. in l. 1. §. ſi pater. ff. de cōiūgendis cū emancipato liberis. vbi hr̄, quod iſta remedia dantur tm̄ his perſonis, quæ p̄ſt dicere teſtm̄ nullū. Sed filia non poſſet, vt dixi in præced. q. ergo &c. Secundo adducit l. nō eſt
73 ambigendū. §, vbicunq; ff. de bo. poſ. † vbi bono poſſeſſio nō datur excluſo a ſucceſſione inteſtati, qualis eſt filia virtute ſtatuti. ergo &c. Et hanc partem tenet etiam Bar. in l. fi. ff. ad Tertul. & in quodam conſil. quod incipit, quidam Norman dinus. & Bal. in l. maximum vitium. prędallegata, vbi plene diſputat. & Ang. in §. & quid ſi tantum. in l. Gallus. ff. de libe. & poſth. & hæc pars taq̄ æquior tenenda eſt. quam etiā firmat Bal. dicens ſe ita conſuluiſſe in l. poſthumus §. ſi quis ex ijs. ff. de inoffi. teſt. & Lu. Roma. ſibi contrarius in conſ. 13. quod incipit, idem videtur mihi. Pro qua ſententia etiam facit, quia ſi filius eſt in poteſtate etiam poſito quod prætériri nō poſſit ſm̄ opi. Ange. tamen tunc ſi intentetur bo. poſſeſſio. contrata, ſemper verum eſt dicere, quod res eſt in cā inteſtati, retenta cōi ſententia, quæ habet ꝙ teſtm̄ ſit omni iure ipſo iure nullum. nec per contratab. conualeſcat, vt cōis opi. eſt doc. in l. 1. C. de bo. poſ. contrata. & in propoſito ita tenet Bal. clare in l. certum. vnde legi. Sed tu conſidera, quod imo non eſt teſtamentū ipſo iure nullum, per tex. notabilem in l. ſi duobus. §. ſi prius. ff. de bo. poſ. contratab. ſm̄ intellectum, quem ad illum tex. dat Do. Honofrius de peruſio, in l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. C. de te. & refert Imo. in l. ſi filius in poteſtate. ff. de lib. & poſth. dicebat enim Do. Honofrius ꝙ teſtamentum, in quo filius eſt prætēritus, tunc eſt nullum, quā do eſt fauor prætériti. ꝙ ſit nullū, ſed ſecus, ſi eſſet eius odiū per d. §. ſi prius. Modo in propoſito teſtamentum, in quo fi-

lia

lia eſt p̄terita,nō dēt dici nullū,qa ſi nullū eſſet,res eēt in cā inteſtati,& ſic filia eſſet excluſa per ſtatutum,quare ne contingat odiū filiæ,dicendū eſt teſtm̄ valere ipſo iure,& eſſe locū bonorū poſſeſſioni ꝯtab.per d.§.ſi prius.niſi dicas, qđ ille tex. hoc probat,cum habeat multiplices intellectus. De quibus in d.l.ſi filius. vbi Imo. reprobat hunc intellectum Do. Honofrij.& ſic ille tex.non obſtabit prędictę opin confirmatæ rōnibus,de quibus ſupra.Ex quibus apparet ſolutio ad argumenta ꝯria,& ad vltimum argumentum.aliter dic,quod
74 †eo ipſo quod ſtatuentes diſpoſuerunt filiā dotatam excludi debere &c.intelligitur hoc ſtatutum voluiſſe derogare iuri cōi tam ciuili,quam prætorio,vt ab inteſtato filia nihil habere debeat,ſm Bal.in d.l.Gallus.§.& quid ſi tm̄.Aduerte tm̄ quia hæc opinio ꝯ Ang.ſatis clare procedit,qñ ille,cuius fauore ſtatutū excludit filiam, eſſet inſtitutus in teſtō, in quo
75 filia eſt pręterita.†Sed quid ſi ille,puta maſculus, eſſet excluſus,& alius inſtitutus,puta extraneus,& filia p̄terita, an hoc caſu teſtm̄ ſit nullum,vel ſaltem poſſit ꝯtabulari, variæ reperiuntur opinio. Quidam enim dicunt teſtm̄ tunc eſſe nullum.per rationem ſupra deductam, poſito quod ipſa nullitas non proſit filiæ,ſed ei,qui ab inteſtato illam excludebat. Nec hoc mirum eſt quia ſimile alibi contingit in d.l.ſi filius
76 q̄ in ptāte. vbi †ſm teſtm̄.in quo filius eſt p̄teritus, eſt nullū, & tm̄ hoc nō prodeſt ipſi filio,ſed inſtituto in primo teſtō in quo ipſe filius erat exhæredatus.Sed ꝯ hanc opi.facit tex. in d.§.ſi prius.qui vult, ꝙ teſtm̄ valeat,qa intereſt ſua valere,ad
77 hoc,vt tollat primum,& ipſe poſſit ꝯta.ſm,†vel etiam aliter ſi in primo fuit exhæredatus, ſm,in quo fuit p̄teritus,eſt nullum,quia intereſt ſua,vt ſi inſtituti in primo non habeāt hereditatem,ad ipſum deuoluatur hæreditas ab inteſtato. qđ nō eſſet,ſi valeret.& hæc rō & dictum probāt in l. ſi poſthu. a primo,in prin.ff.de lib.& poſth. Sed in caſu noſtro nō pōt filiæ intereſſe rōne ſucceſſionis ab inteſtato,cū ab illa ſit excluſa per ſtatutum,ad quam alius venit.Ideo hęc opi.nō vr̄ bona,per l. ſi poſt mortem.§.ſi liberi.ff.de bo.poſ. ꝯtab. Nec ob.d.§.ſi qs. vbi teſtm̄ rūpitur ad inſtantiā eius cuius non intereſt,qa ibi fit ruptura per ſnīam iudicis,nō ipſo iure p̄ p̄ræteritionē. ſm gl.no.in l.antiqui.ff.ſi pars hære.peta.in verbo, imo,& pro hac parte, ꝙ teſtm̄ nō ſit nullū ipſo iure, facit qa p̄teritio,quæ non eſt odioſa filiæ,nō reddit teſtm̄ nullum,vt no.in l.cū ex filio.ff,de uul.& pup.& in l.Gallus.in prin.ff.de lib.& poſth.ſed iſta pręteritio filiæ nō eſt iniurioſa,cū nihil auferat de eo ꝙ eſſet habitura ab inteſtato.cū ei nihil debea
78 tur vetante ſtatuto,igitur &c.Itē,qa†p̄teritus rūpit teſtm̄,vt ſibi faciat locū l.nā & ſi ſub cōdōne.ff.de iniuſt.rup.irritoq; teſta.quē locū ſibi hęc filia,non faceret ſed alij, ergo &c.Præ
79 terea talis†extraneus inſtitutus in teſtō,ſuccedit in locū maſculi,q̄ filiā excluſiſſet ab inteſt.§-in oīb. in auth. de hęre. & falci.vbi gl.& in auth.hoc amplius. C.de fideic.in verb.nullo mō.circa mediū.ſicut ergo ille excluderet filiā a rūpēdo,ſm opi. Bar. ſ.relatā,ita & iſte inſtitutus, q̄ ſuccedit in locū maſculi,excludet,vt idē iudicetur de ſubſtituto, arg.l.filiæ. §.Titia.ff. de cōd.& dem.facit c. eccleſia.vt lite pendēte. & infra dicā.Quare alia ſecunda vr̄ fuiſſe opi.Ang.in d.§.& qd ſi tm̄ ſ.quod teſtm̄ non ſit nullum præciſe,ſed ita demū, ſi filia p̄terita velit dicere nullum,& ſic ſtabit in pēdeti, vt alibi inqt gl.notabi.in l.is,q.ff.de leg. 1. & in l.filio p̄terito.ff. de iniuſt. rup.& irri. fac.teſt.q̄ gl. licet cōiter p̄ doc.nō approbent,dicē
80 tes qđ imo†teſtm̄ eſt ſtatim nullū,in quo filius in potāte p̄teritus eſt l.1.ff.de iniuſ.ru. non expectata aliter declaratione filij.Quod patet,qa ſtatim alijs filijs nō p̄teritis,eſt aperta uia inteſtati l.1.ff. ſi tabulæ teſt.nullę extabūt.Tm̄ ſm Pau.de Ca. in conſ.345.incip.ſuper puncto.illæ gl.hoc caſu procedunt, & ſic ualiditas teſtamenti pendebit ex uolūtate,& approbatione filiæ,& magnus reſultat effectus,qa ipſa,q̄ fuit p̄terita potetit gratificari cui uoluerit.ſ.uel extraneo inſtituto in teſtamento, uel uenientibus ab inteſta.& ſic habebit beneficium uenale, ut eſt alibi in l.filium. §.erit.ff.de bon.poſ.contratabu.quod non poſſet ſcilicet,gratificari.ſi teſtamentum ſimpliciter eſſet nullum, quia cum tunc iam eſſet ius alijs quæſitum,& aperta uia inteſtati,filia,per ſuam approbationem illud auferre non poſſet l.ſi poſt mortem.§. fi. ff.de bo. poſſeſ.contratabu.& in l.fi.ff.de libe. & poſthu. licet Bartol. uideatur dicere contratium in dicta l.filio præterito. reprehendendo laco.de Belui.qui tenebat, quod modo dixi ſaltē hodie,per text.in §.ſiue igitur.in authen.ut cum de appella. cognoſcitur.ubi lex ultra procedit aſſignando bona alijs filijs ab inteſtato.nam dicit Bartol.illam aſſignationem intelligi factam, niſi filius approbauerit teſtamentum, per dictā l.filio præterito.& l.nam & poſteriores.ff.de legi.Quod uidetur bene dictum, quantum ad hoc, ut auferat fratribus ſcriptis ius ſuccedendi ab inteſtato,ſi ipſorum intereſt ab inteſtato uenire, puta, quia forte maiores portiones hæreditatis ſunt habituri, vel etiam filijs ex hæredatis.d.l.ſi.& dicta l.ſi poſt mortem. §.fi. & ſic illud erit uerū etiam iure veteri. Sed bene poſſet approbare in præiudicium fratris inſtituti, quantum ad hoc, vt teneatur ad legata in teſtamento relicta, quia cum poſſit habere ex teſtō, ſi velit habere ab inteſtato, ad legata tenetur, per titulum, ſi quis omiſſa cauſa te-
81 ſtamenti.Sed iſta opinio Ang.non vr̄ bona,qa†validitas vel inualiditas teſtamenti non pōt pendere,ſed vel ſtatim nullū eſt,vel aliquod l.fi. cōmu.prædio, & ſi ſic eſt nō poterit filia gratificari, vt dicit Ang.nec vendere hoc beneficium. Nam ſi dicimus teſtm̄ nullū, aperta erit via alijs maſculis ſuccedē tibus ab inte.etiā filia tacente, quā poſtea filia approbando non poterit illis auferre,per iura præallegata.Similiter ſi dicimus teſtm̄ validum,nō poterit ex poſt facto rumpi ratione præteritionis,quia in hoc inſpicitur initium.l.ſi quis filio,in prin.ff.de iniu.ru.Nec ob.d.l.filiū.ff.de bo.poſ.ꝯta.qa ibi certū erat teſtm̄ valere,& inſtitutū poſſe adire,& ſic eſſe in eius voluntate,vel ptāte adire,vel nō, vnde bene poterit gratificare vel filio exhæredato,nō adeundo,vel p̄terito adeundo. Sed hic non eſt certū,validitatem vel inualiditatē teſtī pēdere ex arbitrio filiæ præteritæ, imo eſt certum de contrario, ſ.quod pendet ex eius voluntare, ſed ſtatim eſt nullū iurib. prædictis,& ſic nō habet de quo gratificet alicui. Quare alia eſt opinio, ꝙ immo teſtm̄ ſit nullum, vel ſaltem poſſit cōtrata.quam tenuit Imo ex mēte Ang.in.d.§.& quid ſi tm̄ & Lu.
82 in l.vt liberis.C.de coll.Mouentur,†qa†paria ſunt,filios maſculos non extare,vel extare,& nō ſuccedere.l.ſi ex modica. §.ſi filius.ff.de inoffi.teſtam.§.ſed noſtra.inſti.de ſucceſ. libe. Secūdo, qa hoc caſu ceſſat ratio ſtatuti, quæ fuit velle fauere maſculis.vt dixi.ſ.in prima princip.q. & hoc caſu,quādo extranei ſunt inſtituti,& filia erat emancipata præterita, cū
83 cauſa debet poſſe contratabu.†quia per iſtud remedium res non in totum deducitur ad cauſam inteſtati,vt ſ.dixi, & eſt caſus in d.l.filiæ dotem.C. de colla.ibi,ab inte.vel contrata. Hinc dicit gl.not.in l.pater filium.ff.de inoff.teſtam.& Imo. in l.ſi filius,qui patri.ff.de vulgar. & pupillar.quod remediū contratab. eſt ad vocatorium, non autem ſimpliciter aperit viam ſucceſsionis ab inte.ideo non tollet hoc remedium ſi-
84 bi competens iure communi, †& idem eſt, ſi filia eſſet in poteſtate patris, quia tunc ſua etiam intereſt contratabulare teſtamentum,vt habeat beneficium venale.Sed iſta opinio licet colorata, non tamen videtur tenenda per rationes ſupra allegatas,& d.§.ſed noſtra,dic vt ſtatim.ĩ.dicam. Ad rationem ſtaiuti dicas, ꝙ immo non ceſſat. Sed habet locum ratio ſtatuti, ex quo ille extraneus inſtitutus ſuccedit in locum maſculi, & actus inſtitutionis illius fuit vnus & idem cum actu excluſionis maſculi, vt ſtatim dicam. Quarta eſt opinio, ꝙ immo teſtm̄ valeat ēt iſto caſu,quo eſſet inſtitutus extraneus,& ſic alius, q̄ ille,qui fuiſſet filiam excluſurus,quā tenuit Bar.in l.prima. §.ſi pater.ff.de cōiungend.cum emancipato libe.in verſic.ex hoc concludo, vbi ſubtiliter tractat
85 hūc paſſum,†qñ fœmina ab inteſtato excluditur, ſtantibus maſculis,ſeu extāte maſculo,& maſculus excludatur a ſucceſſione, facto & volūtate teſtatoris inſtituentis aliū, quam illū maſculum, an tunc filia excludatur a rumpēdo, per ius dicendi nullum,vel contratab.& diſtinguit ipſe, ꝙ aut actus excluſionis iſtius,& actus tranſlationis in alium, eſt vnus & idē,puta,qa inſtitutio facta de extraneo, eſt excluſio maſculi,& tūc filia excluditur a rumpendo,per l.1.§.fi.ff.de aſſignā dis libertis,qm̄ ille inſtitutus ingreditur locū illius,q̄ filiā excluſiſſet,ergo & ipſe illam excludet,vt ſ.dixi.facit. l.ęquiſſimū.ff.ad Tertu.aut actus excluſionis maſculi, & actus trāſlationis in aliū ſunt diuerſi, vt ſi maſculus eſſet de ſuis vel deſcendētib.in quo fuit neceſſaria exhæredatio,quæ eſt diuerſa ab inſtitutione,per quam inſtitutionē fit tranſlatio in aliū & tūc aut filia vult venire per ius dicendi nullum, vel p̄ ꝯtab.tanq̄ præterita,& ſimiliter nō poteſt,qa iſtud ius oriri debet a prin.vt ſ.dixi.aut vult venire p̄ querelā,& tunc pōt,qa illa oritur poſt aditam hæreditatē,iſta eſt notabilis doctrina Bar.quā tanq̄ tutiorem, & melius fundatā ſequitur Paul. de
86 Ca.in d.conſ 345.inci.ſup̄ pūcto. Nec ob.d.§.ſed noſtra.†vbi præteritus a matre, vel auo matris, vel a patre milite hr̄ pro exhæredato,& patruū non impedit, & tm̄ ibi fuit vnus & idē actus &c.quia dicit Bar.in d.§.ſi pater,quod licet ibi inſpecta figura verborū ſit vnus,& idē actus,tm̄ ſm veritatem lex fingit exhæredationē præcedere, ꝙ patet, qa illa præteritio hēt vim exhæredationis,& ſic nō manet in meris finib. p̄teritio-
87 nis & ita credo tenendū tm̄ cogita.Decimoſexto quæro.ſtat. diſponit, ꝙ filia dotata nō ſuccedat patri,donec vel quouſq; vel q̄diu ſuperuixerit maſculus,cōtingit ꝙpater filiū maſculū inſtituit,& filiā,quā dotauerat p̄rijt,mortuo patre,filius maſculus deceſſit ſine liberis, filia p̄terita vult dicere teſtm̄ nullū,an poterit, variāt do.Nā primo loco Raynerius de forli.& collegium Senēſe tenēt, ꝙ dicta filia nihil poſſit petere, vel nullum dicere teſtm̄, primo mouētur,qa tpe mortis pa-

Source : BIU Cujas

tris & aditę hr̃ditatis filia inuenit ſe excluſam p̃ maſculũ, iõ nunq̃ poterit dicere teſtm̃ nullũ, nec de iure ciuili, nec p̃torio. qa inuenit hr̃ditatẽ iã alijs applicatam, argu. l. in quib. C. de ſec. nu. niſi enim nullitas ſit tp̃e mortis, teſtm̃ inexpugnabiliter confirmatur. l. ſi quis filio. ff. de iniuſtu rup. & patet in tota. l. Gallus. ff. de lib. & poſth. vbi non cõſideratur, niſi quis præcedat tp̃e mortis teſtatoris. Secundo facit l. ſi quis poſthu
88 mos. §. ſi filium. ff. de lib. & poſthum. vbi † poſtquam filius excludit nepotem, & ſic eius filium a ruptela teſtĩ. aui. in quo nepos erat exhæredatus, licet poſtea filius ſit ſublatus de medio, nepos tm̃ non poteſt rumpere. Tertio talis filia libere poterit præteriri, ergo cum eius pręteritio non ſit iniurioſa, nõ
89 rumpit teſtm̃. Quarto, quia alias ſequeretur, q̃ † quis decederet p̃ p̃e tp̃is teſtatus & pro parte inteſtatus. Contra. l. ius noſtrum. ff. de reg. iur. ſi diceremus, q̃ q̃diu viuat maſculus, valeat teſtm̃, ſed illo mortuo filia præterita rumpat, Quinto
90 ex teſtõ † quod ſperatur aliqua via rumpi, non poteſt adiri hæreditas. l. pe. ff. de iniuſto rupto. l. ſi filius hæres. ff. de libe. & pohum. Sed ſi diceremus tale teſtm̃ poſſe rumpi per filiam, nunquam poſſet adiri hæreditas per illud, ergo &c. Sexto, licet ſtat. dicat, q̃diu maſculus ſuperſit, &c. quia cum maſculus moriendo tranſmittit hæreditatem, etiam ignorans, ad filiũ vel hæredem ſuum virtute ſuitatis. l. ſi quis filium. ff. de acq. hær. ergo facta tranſmiſſione dẽt dici extare maſculus, argum l. ſi pater. ff. de lib. & poſthu. Septimo licet ſtatutum
91 dicat, q̃diu viuet &c. tm̃ illo mortuo filia non dẽt audiri, qa cum arg. a cõtrario ſit improprium, vt l. apud antiquos. C. de furtis notatur in l. qui teſtamento. § mulier. ff. de teſt. non debet habere locum in ſtatut. vt tenet Bar. in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. & doct. in l. 1. §. huius ſtudij. ff. de offi. eius, cui manda. eſt iuriſdi. & Lud. in conſi. 11. incip. in propoſita. q. & in conſi. 392. quod incipit, circa primũ, & in conſi. 399. incip. vt præſens conſultatio. Octauo, ratio huius ſtat. eſt conſeruatio agnationis, vt dixi in prima principali qõne, quæ ratio ẽt habet locum mortuo maſculo, ergo & ſtat. habebit locũ. Et ad præcedens argm̃ facit ſingulare verbum Bal. in l. 2. C. de
92 conditio. inſer. vbi dicit, q̃ nunquam in diſpoſitione priuatiua debet ſumi argumentum a p̃rio, ex quo dicit, q̃ ſi pater exhęredat filium, niſi in patriam redierit, non intelligitur inſtitutus, ſi in patriam redeat, qa ĩ diſpoſitione priuatiua &c. qđ ẽt ſequitur Per. de Anch. in repetitione. c. canonũ ſtat. eẽ de conſtitutio. & Pa. de Ca. in conſi. 304. quod incipit, conſiderandũ eſt modo, ſic ſtat. prædictũ excludens fęminã quãdiu ſuperuiuit maſculus eſt diſpoſitio priuatiua ergo in ipſa arg. a contrario non debet hr̃e locum. Et hanc partẽ ſequit Raph. cu. in d. l. ſi quis poſthumos. §. ſi quis filium, dicens collegiũ Paduanũ ſic conſuluiſſe, vt refert Ang. l. in ei, qui ſoluẽdo. ff. de hæredi. inſtit. Secundo eſt opinio Bart. in d. l. fi. ff. ad Treb. in ſuo conſi. 11. quod incip. In nomine domini, proponitur, q̃ pater habens filiũ, & filiã, & in conſi. 44. quod incip. in Dei nomine, amen, ſuper prædictis occurrunt dubia Bal. & Ang. in d. l. Gallus. in §. & quid ſi tantum. Bal. & Imo. in d. l. ſi quis poſthumos. §. filium Ang. & Imo. in d. l. ei, q̃ ſoluendo. ff. de hær. inſti. vbi dicit, q̃ ita conſuluit Collegiũ Bononienſe. Bal. in l. cum vxori. C. qñ dies leg. ce. & in l. in quibus. & in auth. ſed & ſi quis. C. de ſecun. nup. Bal. & Salycet. in l. ſi
93 auus. C. de lib. præte. tenentium p̃rium, ſ. q̃ imo † mortuo fratre iſta filia conſequatur dimidiã hæreditatis, quã ab inteſtato habitura fuiſſet. Et primo hoc operantur verba ſtatuti ibi, quãdiu vixerit maſculus, ar. l. pater Seuerinam. §. fi. ff. de condi. & dem. & l. pe. cum ibi noua. C. de legatis. l. Titius. verſic. quo ad hoc. ff. de excuſ. tuto. cum ſimil. Secundo facit, quia
94 † prohibitus vſq; ad tempus, videtur poſt tp̃s permiſſus. l. imperator. ff. de poſtulando, notatur in c. pe. de conſtit. Tertio qa poſtquã filius maſculus definit eſſe, filia dr̃ redire iurequo
95 dã poſtliminij, vt oſtẽdat teſtm̃ fuiſſe retro nullum. l. Gallus. §. ſi eius. ff. de lib & poſth. & ſic ipſa filia ſuccedet in dimidia, ſicut ſucceſſiſſet cũ maſculo, ſi ſtat. non fuiſſet. Quarto facit ſimile, qđ dr̃ de filio præterito, qui nõ põt dicere teſtm̃ nullũ quouſq; viuit, ſed poſtea retro rumpit, vt ꝯ. dicam & not. in l.
96 ventre. ff. de acq. hær. Quinto idem videmus de filio capto ab hoſtib. qa ſi eſt apud hoſtes, nõ põt dicere teſtm̃ nullũ, ſed poſtea reuerſus rũpit, vt no. in d. l. Gallus. §. & quid ſi tm̃. Sexto hoc vr̃ quaſi expreſſum in d. l. ęquiſſimũ, ibi, expectãdi & c. ff.
97 de bon. poſſeſ. fm tabulas, vbi dicit, q̃ † quandiu ſupereſt aliquis, qui poteſt venire per contra tabulas, non poteſt venire alius per fm tabulas, ergo quandiu ſuperuixerit maſculus, nõ veniet fęmina, ſed illo mortuo ſic, & ſic ſtat cõis opinio, qđ ante mortem fratris, filia non põt dicere nullum teſtamẽtũ, vel rũpere, ſeu aliter impugnare, qa cũ illo veniente non poſſit ſuccedere ab inteſtato, nõ debet poſſe rũpere. qa is demum rumpit, qui ab inteſtato eſt ſucceſſurus. l. ſi quis filio ex hæredato. in prin. ff. de iniuſto rupto. l. 1. §. filiũ, & l. illud ff. de bo. poſ. ꝯ. & in l. poſthumus §. ſi quis ex his. ff. de inoff. teſt. no. in d. §. & quid ſi tm̃. & ẽt s̃. dixi. Poſt mortẽ vero fratris ſtatu. bene p̃mittit illam ſuccedere, patet ex his verbis ſtatuti, quã
98 diu &c. & p̃ ꝯs poterit tunc impugnare. † Statutũ enim põt facere q̃ q̃ ſemel fuit hæres, deſinat eſſe hæres, & q̃ alius habeat hæreditatẽ ex teſtõ certo tp̃e, & poſtea ſucceſſio redeat ad cãm inteſtati. auth. hoc amplius. C. de fideic. vbi gl. in l. in ſubſtõne. cum ibi notatis. ff. de vulga. & pup. ſimile probatur
99 † in milite, qui ex permiſſu legis põt decedere teſtatus vſq; ad tempus, & poſtea inteſtatus. l. miles ita in prin. ff. de teſta. militis. facit quod no. Bal. in d. l. cunctos populos. C. de ſumma trin. & fid. cat. vbi dicit q̃ p̃ l. ius noſtrum, ff. de reg. iu. non habet locum, vbi concurrit authoritas legis. Non obſtat primum, quia procedit niſi excluſio fieret ad tempus limitatũ per rõnem ſupradictam s̃. pro cõi opin. Limitata enim cã, limitatum producit effectum l. ne in agris. ff. de acqui. rerum domi. Secundo non ob. d. §. ſi filium. vbi primus in gradu, excludit perpetuo ſequentem, quia illud procedit de iure cõi, ſed nos loquimur de iure ſtatuti, quod ad tempus tantũ excludit. Tertio non obſtat, q̃ filia potuerit præteriri, quia fateor illud verum, quouſque ſuperuixerit maſculus. ſecus, ſi poſt eius mortem. Quarto non obſtat quartum argumentũ, quia ſtatutũ bene põt facere, q̃ qs decedat pro parte tp̃is teſtatus, & c. per ſupradicta, & eo. modo rñdeo ad quintum &
100 ſextũ argumentũ. Non ob. ſeptimũ, qa fateor, q̃ † argm̃ a p̃rio in ſtatũtis non dẽt ſumi, ad correctionem iuris cõis, vel alterius ſtatuti, qa iſte eſt ſenſus improprius, q̃ non cadit in ſtatutis & c. ſed in caſu noſtro ex tali ſumpto argumẽto a p̃rio nõ corrigitur ius cõe, imo ad illud obſeruãdũ iura interpretari debent impropric, & abuſiue, vt eſt tex. not. ſecundũ dominum Card. ibi, & imo per tranſportationem in c. cãm quę. de reſcrip. c. ad nr̃am. de iureiu. c. dilecto. de verb. ſig. facit l. 2. C. de noxali. & eſt glo. ſingu. fm Lud. ibi in auth. ex te-
101 ſtamento. C. de colla. Ergo † vt iſtud ſtatutum exorbitãs a iure reducatur ad conſonantiam iur. quod pariter vocat maſculos & fœminas, vt l. maximũ vitiũ. C. de lib. prẹt. non erit incongruum ſumere argm̃ a p̃rio. Quod diligenter no. Non ob. etiam vltimum argumen. quia reſpondeo illud procedere, vbi ſtatutum ſimpliciter loqueretur, non autem, qñ limitate ad tempus, per ſupradicta. Decimoſeptimo quæro, retẽ
102 tis terminis prædictæ qõnis, † an viuente fratre maſculo interim teſtm̃ efficaciter valeat, ita vt ex illo poſſit adiri hæreditas. Bar. in l. fi. ff. ad Tertul. & in d. conſ. 11. tenet quod nõ Mouetur primo, vt dixi in proxima q. quia certũ eſt quod poſt mortem fratris filia poteſt impugnare teſtamẽtum, ergo neceſſarium eſt dicere, quod teſtamentũ fuerit nullum a prin
103 cipio, & retro. quod probatur ſic, quia † ille præteritus poteſt dicere teſtamẽtum nullum, qui a tempore mortis debebat inſtitui d. l. ſi quis filio exhęredato. & s̃. dixi in proxima qõne Sed ſi diceremus viuo filio maſculo teſtm̃ eſſe aliquod, & non fuiſſe neceſſe inſtitui filiam. ergo ſequeretur, q̃ p̃ filiam teſtm̃ non poſſet rumpi. Cuius tm̃ p̃rium apparet per ſupradicta, ergo oportet fateri quod hodie appareat illam tempore mortis debuiſſe inſtitui, & ſic teſtm̃ retro fuiſſe nullum. Secũ
104 do adducit ſimile, quod no. gl. in d. §. & quid ſi tantũ vbi † ſi filius deportatus poſt mortem patris reſtituitur, non tamen dicit teſtm̃ nullud, niſi reſtituatur, vt ex retro, vbi dicit gl. in fi. ſic in propoſito, aut iſta filia dotata poſt mortem fratris incipit eſſe habilis ad ſuccedendum ex cã, quia retro non tenuit teſtm̃, & tunc conſtat teſtamentum retro fuiſſe nullũ. aut quia retro tenuit teſtamentum, & tunc idem, quia ex teſtamento quod ſperatur rumpi ex cã præteritionis, non põt adiri. l. ſuus quoque ver. & ideo. ff. de hære. inſtitu. l. 1. §. expectandi. ff. de bo. poſ. ſecundum tab ſed iſtud teſtamẽtum eſt huiuſmodi, ergo cõcluditur, q̃ fuit nullum retro, ſaltem ex eo q̃ ex dicto teſtõ non fuit adita hæreditas, nec ſuus hæres extitit. Tertio ſimile videmus in filio p̃terito, qui quouſq; eſt apud hoſtes, non poteſt dicere nullum, tamen poſtea reuerſus rumpit vt ex retro, vt no. in d. §. & quid ſi tantum. Quarto in terminis hoc eſt quaſi expreſſum in d. l. æquiſſimum. ff.
105 de bo. poſ. ſecundum tabu. vbi dr̃, q̃ † quandiu ſuper eſt aliqs qui poſſit venire per p̃ra. ſi iſte eſt excluſus morte, vel alio modo, certe tunc inſtituti in teſtamento venient per ſecundum tabulas. Sic erit in caſu noſtro. quia ſtatutum diſponit, q̃ quandiu ſuperuiuit maſculus, non veniat fęmina, modo pone, q̃ illi qui poſſunt venire per p̃ra tabu. ſunt excluſi morte vel alio mõ, certe tunc inſtituti veniunt per fm tabulas, nõ q̃ ex tunc confirmetur teſtm̃, ſed tanquam retro valuerit teſtamentum, licet eo tp̃e, id eſt retro, venire non potuerũt. Ita ergo erit, q̃ iſte debeat expreſſe venire, quaſi ex retro teſtm̃ fuerit nullum, non quaſi hodie anulletur. quod etiam ſignificatio illorum verborum, quandiu &c. importat, vt ibi habetur. Contrariam tm̃ ſententiam tenuit Bal. in l. ſi auus. C. de libe. præt. dicens Franciſ. Tigri. de piſis, & Collegium florenti nũ ſic cõſuluiſſe. Primo, qa ſtatutũ põt facere filiũ eſſe hr̃dẽ

vſque

Source : BIU Cujas

vſque ad tempus, & poſtea deſinere eſſe heredem ipſo iure aut.hoc amplius.C.de fideicom no.in l.in ſubſtitutione. ff. de uul.& pup.facit inſtitu.de eo,cui libert. cauſa bona addi-
106 cuntur.§ fi.Secundo†ſtat.põt facere,ꝙ filius dum uiueret ſit patri hæres ex teſtamento,& poſtea deſinat eſſe hæres,& extinguatur cauſa teſtati,& filia ſuccedat patri in portione ſibi debita ab inteſtato.Sic dr̃ in milite,qui permiſſione legis poteſt teſtatus decedere uſq; ad tempus,& poſtea inteſtatus,l. miles ita inprincipio.ff.de teſt.milita Cum ergo prædictum, ſtat.prohibeat filiam ſuccedere uſq; ad tempus vitæ fratris, vr̃ permittere,ꝙ poſt tempus ſuccedat.dicta.l.imperator.de poſtulando.& per ꝓns rumpat.l.illud.§ primo.ff. de bonorũ poſſeſſione contratabul.& ſic filius,dum viuet erit hæres ex teſtamento, poſtea vero filia ſuccedet ab inteſtato, quoniã ſtatutum ſolum infringit regulam iuris communis,ſcilicet legis maximum vitium.C.de liberis præteritis, excludendo filiam adtps vitę fratris,poſtea reintegrandoillam ad ſucceſ
107 ſionem.argumen.l.ſtatuliberum.§.ſtichum.de legatis ſecũdo.& ideo frater maſculus interim vere erit hæres inſolidũ, ex teſtamento, & non filia,ſed mortuo ipſo fratre reddit res ad cãm inteſtati,ex defectu preteritionis filiæ,†& ſic cã finalis,quæ medio tpe filię præſtabat obſtaculũ,deficit ꝑ mortẽ maſculi,ita ꝙ fęmina poteſt ſuccedere ſine obſtaculo,vt ex nunc,i.poſt reuocationem finalis obſtaculi.Et ad rõnes Bar. rñ.Bal.ubi s̃.ꝙ procedunt, vbi eſſemus in terminis iuris cõis, ſed nos loquimur in caſu prouiſo,a ſtat. cuius mens eſt quã. s̃.dixi,& cũ iſta opi.Bal. ꝰ Bar.tranſit Saly.& Pau.de Ca.in d. l.ſi auus. Quam ẽt ſnĩam ſecutus eſt ipſe Bal.ĩ d.l.ſi quis filiũ. C.de inof.teſtamen & in c.1.§. 1 epiſcopum,vel Abbatem in vſi.feu.Ang.in §.ſi quis.autem.in auth.de hæred. & fal. Pau. de Ca.in l.ſi quis poſth.§.ſi filiam.ff.de lib.& poſth. Aduerte, tñ quod licet communis opini.videatur contra Bar.modernus tamen Imolenſis in d.l.ſi auus.ſuſtinendo opinionẽ Bar to.dicit non eſſe reſponſum ſuę rationi, quam adducit ipſe Bart.in l.fin.ff.ad Tertullia.Nam licet opinio Bar.non proce
108 deret,vbi ſtatutum diſponeret contrarium per rationes. s̃. deductas per Bart.tamen in quæſtione noſtra negat Bar. ſtatutum diſponere contrarium, †quia diceretur diſpoſitum ꝰrium,qñ ſtat.diſponeret circa teſtamentum,vt puta ſi diceret, ꝙ filia dotata non poſſit rumpere teſtamẽtum,quouſq; vixerit maſculus,& hoc caſu procederer opin.Bal.& ſequacium per d. l.miles ita ſecus eſt,quando ſtatutum non diſponit circa teſtamentum,ſed ſolum circa perſonã filiæ. ſ.ꝙ nõ ſuccedat quouſq; extat maſculus.Tũc enim quia poſſibile, eſt,ꝙ filia pręterita in teſtamento,aliquo caſu,& tpe, ſ.poſt mortem maſculi poterit ſuccedere,& ſic rumpere teſtm̃, iõ interim teſtamentum debet eſſe in pendenti,& ſic ex eo nõ debet poſſe adiri hæreditas, & per ꝓns rumpetur, vt ex retro ſicut in ſimili dictum eſt,qñ poſtumus vel filius exiſtẽs apud hoſtes,eſt præteritus.l.penul.ff.de lib.poſth.& d.l.ventre. Et pondera diligenter hanc rationem Bar.quia nullus ex tenẽtibus cũ Bal.ad illã aduertit,& ſic ſuſtentabilis eſt opin. Bar. cogita tñ propter authoriates aliorum.circa prędicta ſucceſ
109 ſiue quæritur,†an ſi filia fœmina præterita viuo fratre inſtituto moriatur tranſmittat ius ſuccedendi ad hæredes ſi poſtea decedat maſculus ſtante ſtatuto de quo s̃.Bar. notabiliter in l.ſi.ff.ad Tertul.concludit ꝙ ſi inſti hæredes filię uellẽt venire ex perſona eorum matris,& ſic iure tranſmiſſionis,nõ poſſunt,quia cum hęreditas non eſſet delata matri viuo fratre,non potuit mater tranſmittere ẽt ius deliberandi.l.cum antiquioribus.C.de iure deli. Sed ſi vellent venire ex perſona ſua,ſi eſſent nati tpe aui,poſſunt.l.1.§.ſi quis proximior.ff. vnde cognati. cum Bar.quo ad primum membrum,ſ.ꝙ iſti hæredes non poſſint venire iure tranſmiſſionis ex perſona matris tranſit notabiliter Imola.in d.l.ei,qui ſoluendo. Pro quibus facit quia tele ius dicendi nullum viuente fratre, interim eſt conditionale vel in diem incertum,ergo nõ tranſmittitur.l.hæres.meus,& l. quibus dieb. §.quidã Titio .ff.de cond. & dem.Præterea,vt s̃.dixit Bal. & ſequentes iſte filius, interim efficaciter eſt hæres, ergo filia non habet ius delibe
110 randi &adeundi,& ſic nihil tranſmittit,†qm̃ oportet illum, qui tranſmittit, habere vel ius deliberandi.vel ius adeundi.l. ſuus.C.de rep.hęredita.nam qui nihil habet, nihil trãſttit. d.l.cum antiquioribus cum uulgaribus.Facit.c.quod autem de iure patro.Contrariam tñ ſnĩam tenet Bal. in d. l.ſi auus. quia ſi teneremus opi.Bar.de qua.s̃.ꝙ teſtm̃ fieret retro nullum tunc ſine dubio tranſmittit,ꝙ caſus legis eſt,ꝙ ius trãſmittitur,licet deceſſerit antequã de nullitate potuerit agere l.ſi poſthumus. ff.de lib.& poſth.ſed ſi tenemus ꝙ interim teſtamentum valeat cum effectu.tunc non fiet tranſmiſſio iuris dicendi nullum,ſicut non fit, qñ poſthumus preteritusdeceſſit uiuo teſtatore ꝙ tale ius adhuc non eſt in potẽtia effectuali ad aliquid,tu aduerte,ſm̃ modern. Imolenſem in d.l. ſi auus.quia.d.l.ſi poſthumus.Non obſtat contra Bar.ꝙ ibi
111 non dr̃, ꝙ † filius decedens anteq̃ inſtitutus in primo gradu repudiet,tranſmiſerit ad ſuos hæredes ius dicendi nullũ gradum ſubſtitutionis,a quo ipſe erat præteritus,imo in illo caſu non ſuccedunt hęredes filii iure tranſmiſſionis,ſed ſuccedunt ab inteſtato iure proprio, quia erant proximiores teſtatori,tempore,quo teſtamentũ deſtituitur.i.tpe,quo inſtitutus hæres in primo gradu repudiauit, vt eſt tex. in l.ſi quis poſthumos.§.ſi filium.ff.de lib.& poſthu. Item quo ad ſecundum membrum Bar.dum dicit,ꝙ hæredes filiæ præteritę ex eorum perſona poſſunt venire,aduertendum eſt, ꝙ Bald.in d.l.ſi auus.& Imo.in d.l.ei,qui ſoluendo.reprehendunt Bart.
112 quia†cum tpe mortis aui iſtos filios filiæ præteritæ,præcederent, filius maſculus & filia ipſa præterita teſtatoris, non pũt filii filiæ præteritæ rumpere teſtm̃. l.ſi quis filio exhæredato. s̃.alleg.& d.§.ſi filium.Vnde cũ tpe mortis filię præteritę adhuc extaret frater maſculus, non eſt perſona quæ poſſit rumpere,& in hoc cũ Bal. & Imo.ſtat.Moder.Imol.in d.l.ſi auus.
113 Quæro,iuxta prædicta,pone,†pater habens filiam doratam, illam præteriit,& maſculum inſtituit,adiecta cla codicillari in teſtõ.Si non valet via teſtamenti,valeat oĩ via,modo &c. Contingit ꝙ filius inſtitutus deceſſit ſuperſtite filia præterita,q̃ dicit teſtm̃ nullum, an virtute clauſulę codicillaris,per quã veniens ab inteſtato debet reſtituere hęreditatem hæredi ſcripto.l.ſi quis cum nullum.ff.de iu.co.l.ex ea. ff.de teſta. nõ.in auth.ex cã. C de lib.præt.per Bar. in l.1.ff.de iure cod.dicatur filia grauata reſtituere hęreditatem hęredib. filii maſculi pręmortui.Bar.qui hanc q.habuit de facto in d.l.fi.ff.ad Tertul. tenet, ꝙ ſi tenemus dictum teſtm̃ viuo filio valuiſſe, ſed poſt eius mortem annullari,conſtat ꝙ illa clauſula,ſi nõ ualet &c.habuerit effectum poſt mortẽ filii maſculi,&ſic eo uiuo non ceſſit dies fideicõ.ergo eius hęredib.nõ debeť. Sed remanet penes filiã grauatã.l.vnica. §.ne aũt. C.de cad.tol.l. ſi in perſonam.C.de fideicõ.ſed ſi tenemus teſtm̃ retro fuiſſe nullũ,ut tenet Bar.& s̃.dixi, tũc qa retro cedit ẽt dies fideicõ miſſi,filia hęredibus filii maſculi tenebitur reſtituere. & idẽ
114 tenuit Bar.conſ.44.inci.ſuper prędictis dicẽs,ꝙ † iſta filia ſic grauata reſtituere,detrahet ſuam legitimam,in qua computabitur dos ei data,& legata ſibi facta l.quoniam nouella.C. de inoff.teſt. Trebellianicam vero non detrahet, quia cũ eo tpe teſtm̃ ſit nullum,& ſtatim cogatur reſtituere,& non ſub conditione,vel in diem incertum, nõ pũt detrahi duæ quartæ,qa cõis eſt opi.ꝙ tunc demũ filius grauatus detrahit duas quartas,qñ grauatur ſub conditione,vt no.glo.in l.q̃q̃. C.ad leg.Falc.& no.in l.Papinianus.§.ſed nec impuberis.& §.meminiſſe. ff.de inoff.teſta.& in auth.de hęr.& fal.§.ſi quis autẽ non implens.& ſic loquitur.c.Raynutius.& c.Raynal.s̃.de teſta.ut inquit Bar.in d.conſ. Tu adde,quod eandem cõem diſtinctionem tenent Bar.Bal. & Ang.in d § meminiſſe.dicentes,ꝙ cõis conſuetudo mundi ſic ſeruat.Idẽ tenet gl.& Ang. in l.1.§.interdum.ff.ſi cui pluſquam per l.fal.& no.per Bar.in l.filium,quem hñrem.C.fa.er.& in l.iubemus.C.ad Trebell. & in d.l.qm̃ nouella.& in l.ſancimus.in prin. in 5.not. C. de inof.teſtõ.& in l.ſi arrogator.in ſeptima opi. ff.de adop. Ang. & Imo.in l. cohęredi.§.cum filiæ.ff.de vulg.& pup. Ang.in l. 1.in prin.& in l.in ratione.§.quod vulgo. ff.ad leg.fal Hoſt.in ſumma de teſta.§.qualiter infirmatur.in fi.& ſequitur Lud. in conſ.135.inci.pro deciſione quæſitorum.Bald.tñ & Sal.in d.l.ſi auus. & Bal.in d.l.ſi quis filium. & Imo.in d.l.ei qui ſoluendo.tenent contra Bart.quia teſtm̃ toto tpe vitæ filii maſculi fuit efficaciter validum,ſecundum opi.Bal. & cõem.s̃.
115 relatam. & ideo viuo ipſo filio non fuit verificata conditio clauſulæ codicillaris, ſed fuit verificata poſt eius mortem, quia tunc rumpitur teſtm̃ ob præteritionem filię ſuperuiuẽtis.ergo cum filius deceſſerit antequam fuerit verificata cõdictio dictæ clauſulæ,non potuit ipſum fideicom. tanq̃ conditionale tranſmittere.l.vna. §.finaũt ſub conditione. C. de cad.tol.no.in l.1. C.de his,qui ante aper.tab.Mod. tñ Imol.in d.l.ſi auus.tenet opi.Bar.quia verior eſt opin Bal. ꝙ teſtm̃ ab initio fuerit nullum,ẽt uiuo filio maſculo,adeo ꝙ ex eo non potuit adiri hęreditas, ut s̃. concluſi. & ſic cum conditio ſit uerificata uiuo maſculo, quia conſtat ex. d.teſtõ hęreditatẽ amplius adiri non poſſe,conſequenter,ꝙ teſtator deceſſit in teſtatus,inſtit.de hęred.quæ ab inteſta.in prin. & l.1. ff.de iniu.rup. ſequitur ꝙ filius maſculus pręmoriens ius tale fideic. ad ſuos hęredes tranſmittit.hęc tñ deciſio dependet a uirtute eorum,quæ dicta ſunt s̃.in 17.queſt.&c. Vigeſimo quæro,
116 †ſtante themate prædicti ſtatuti,ꝙ fęmina excludatur,quãdiu ſuperſit maſculus, an filia audiatur petens cautionem a filio de non diſſipando bona, & de hęreditate reſtituenda, ſi caſus euenerit ꝙ decedat ſine filiis. Barto.in l.fi.ff.ad Tertul. mouet queſtionem & non decidit, ſed dicit cogita.Tu dicas ꝙ decidi poteſt ex no.in l.in omnibus. ff.de iudi.& l.dedi.in prin. & l.ſi pecuniam. ff.de cond.ob cau.per gloſ. & pulchre per Bal.in l. 2.ver.nec cogitur.ff.ſol.matr.& gl.in l.ſiue apud

acta.

Source : BIU Cujas

acta.C.de tranſac. Vigeſimoprimo & vlt. quęro, qa ſæpenumero ſtatuta excludentia fœminas dotatas diſponunt ſic, ꝙ filia dotata aduerſus fratres, uel eorum hæredes regreſſum
117 hr̃e non poſſit. Quæro, †qui ueniant appellatione hęredum. Et ad intelligentiam ſcias, ꝙ hoc nomen hęres, generale eſt, comprehędens oēs ſucceſſores. l. hęredis appellatione. ff.de ver.ſig. & ſic tam venientes ab inteſtato, q̃ ex teſtō, tā ſuos, q̃ legitimos, & ēt extraneos. niſi de mente diſponentis eſſet ſolum deſcendentes comprehendere, uel niſi mentio, hęredis fieret in materia ad extraneos non tranſmiſſibili, ſm Panor. in c.quibuſdam.s̃.de pœ.per gl.ibi not. & Bart. in l.Gallus.§. & quid ſi tm̃.ff.de lib.& poſth.& Bal.in c.1.de alie.feu. Quinimo uerbum hæres, comprehendit nedum primum, ſed etiā oēs alios ſucceſſores. l.hęredis appellatione. ff.de uer.ſi. & ſic tam uenientes ab inteſt. q̃ ex teſtō.de quo.in l.fi. C.de hęr.inſti.per Bar.in d.l.Gallus.§.ēt.facit.l 3. ff.de iu.immun. l.ſtipulatio iſta.§ interdum.ff.de uerb.ob.& pulchre Bal.in c.ſi pr̃.j. de teſt. eo.li.& in l.maximum vitium. C.de lib.prę̃te. Bal.in l.alimenta.& in l.cū unus.ff.de ali.leg.& in l.in annalib.C.de leg.no.Bar.in l.liberorum.ff.de uer.ſig.per glo. in c.Rayn.de teſta.& in c.2.s̃.de uer.ſig.in fi.ubi per D.Ant.& Card Florentinum, imo fortius appellatione hęredis, uenit fiſcus ſecundum Bal.in d.c.ſi pater.qui allegat gl.in l.ex facto § fin.ff.ad Tre.& in l.3.C.ad leg.Iul.de ui publica & in l. non intelligitur.§.cum ex cauſa.ff.de iu.fiſ.& in l.nouatio. ff. de nouatio. ſeq.Pet.de Anch.in c.ubicunque.j̃.de pę.eo.lib. Aduerte tm̃,
118 quia gl.no.in l.1.C.de bo.libe. † dicit, quod fiſcus uenit ueluti hæres extraneus, & no Lud.in ſuo conſ 93. incip.viſis, quæ ſuperius conſulta.& Bar.in l.inter omnes. §.fin.ff.de fideiuſ. in l.quotiens.§ fi.ff.de noua.in l.cum fiſco.ff.ad Syllan. nam proprie fiſcus dicitur poſſeſſor.l.1.§.an bona. ff.de iu.fiſc. appellatione hęredis tm̃, non uenit ſucceſſor de iure prætorio. gl.eſt in l.hęredes.& in l.hęreditas. C.de uer.ſig.ſecundū Pe. de Ancha.in d.c.ubicunq;.allegantem Bart.ita uelle in eius tract.de ſubſtitutionib. Item appellatione hęredis, nō uenit fideicommiſſarius uniuerſalis, qui licet effectualiter ſit hęres.l.ſi filius.ff.quod cum eo.l.poſtulante.in fin. ff.ad Trebel. non tm̃ eſt hæres, ſed eſt ſimilis hęredi. §.inordinatum in authen.de hæred.& fal.col.1.ſecundum Bal.in d.cap.ſi pater. & Pet.de Ancha.in d.c.ubicunque. An aūt monaſteriū ueniat appellatione hæredis, dic ꝙ ſic.c.in prę̃ſentia.s̃.de proba.no. in authen.niſi rogati.C.ad Tre. Sed an appellatione hæredis ueniat ſingularis ſucceſſor, puta legatarius uel ſimilis, dr̃ ꝙ ſic, per l.in conuentionib.ff.de uer & re.ſig. Contrariū tamē
119 teneas, quia †hæreditas eſt ſucceſſio in uniuerſum ius.l.hæreditas.ff.de uerb.ſignifi.ad l.in conuentionib. ſecundum Bal. in d.c. ſi pater. dicas ibi ſpeciale eſſe.an autem appellatione hæredis ueniat aſcendens, uidetur ꝙ ſic, quia rr̃ uerbum, hæres, ſignificat omnem directo ſuccedentem in uniuerſum ius, quod defunctus habuit.l.fi.C.de hære.inſt.l.ſub diuerſis. §.1.ff.de cond.& dem.l.quædam.§.his autem. ff.de eden. Sed hoc intellige uerum eſſe in contractibus & in legib. Secus, ubi uerbum, hęres, apponitur in ultima uoluntate in ſubſtitutione, quia tunc non ſignificat alios, quam deſcendentes, ſecundum Spe.in tit.de teſtamentis.§.in primis.uer. fi.quem ſequitur Bal.in c.1.de nat.alie.feu.quod eſt bene notandum.
120 Et iſta faciunt ad notab.qō. ſ. †an ſi feudum fuerit cōceſſum pro me & hęredibus meis, quibuſcunque, an poſſim extraneo legare, & ſic tranſeat in ſingularem ſucceſſorem, in hac q.reperio Bal.uariaſſe.nam in c.1. §.donare.qui.mo.feu. alie. poſ.arguit pro & contra. Et primo uidetur, ꝙ ſic, quia legatarius eſt quodammodo hæres.l.id tempus.§.1. ff.de uſucap.in contrarium facit, quia uī ꝙ imo ueniat ſucceſſor ab inteſtato, ar. l.ſi quando.in princ.C.de inof.teſt.& ideo uxor, quæ ab inteſtato uenit, auth.præterea. C. unde uir & uxor.hoc caſu comprehenderetur appellatione hęredis. quod tm̃ ſibi non placet, quia eſſet impropriare feudum in duob. primo ratione hæredum, qui non ſunt agnationis communis. Secundo ratione fęminæ regulariter prohibitæ in feudis ſuccedere, ꝙ
121 fieri non debet, †ne duo ſpecialia ad eundem effectū cauſandum concurrant.ar.l.1. C.de do.promiſ.unde illa dictio, quibuſcunque, reſtringitur hoc caſu.l.1.C.de ſacroſ.eccle.no.in l.1.§.nunciatio. ff.de ope.no.nun. & in l.1. ff.ſol.ma. & hoc d. Bal.refert Ludoui. in dicta l.id tempus. licet dicat ſe ibi hoc non examinare. Sed ſecundo loco idem Bald.in l.1.ff.de rer. diuiſio in 24. q. tenuit expreſſe contrarium, dicens ꝙ ſi quis acceperit feudum pro ſe & hæredibus ſuis quibuſcunque, ꝙ
122 illa dictio, quibuſcunque, porrigit feudum ad †omnes hęredes etiam extraneos, per textum notabilem in capitulo primo de feudo non habente propriam naturam. & ita cum Bald.ſtat Ludo. in l.etiam.in princip. ff. ſoluto matrimonio. Quod minus dubium hr̃t, ſi inueſtitura diceret, pro ſe & ſucceſſoribus, quibuſcunque, quia Bal.in capitulo 1. in principio. uer. quid ſi commiſſum eſt.de prohib.feu. ali per Fed.in-
quit, quod ſi recipio feudum pro me, & ſucceſſiorib. quibuſcunq;, ꝙ iſta verba non ſolū cōprehendūt tria genera hæredum, ſ. voluntariorum ſuorū, & neceſſariorum tm̃, de quib. inſtitu.de hęre.quali. & diffe.in prin.ſed ēt continent legatarium. l.quædā.§.iis aūt.ff.de edendo.quoniā legatarius in re, legata quodammō eſt hæres.d.l.id tp̃s.§.1. Pro quo licet non alleget, facit.l.1.§.permittitur.ibi, qualitercunq; hęredem, & ſucceſſorem.ff.de aqua quoti.& æſti. Secundo facit tex iuncta gl.in uerbo, quibuſcunq;.in clemen.1.de iudi.vbi illa verba quibuſcunq; non ſolum clericos ſed & laicos comprehēdunt, & ſic alteratur natura actus per iſta verba prægnantia ad quod ſolet allegari gl.in uerbo omnimodo. in cle.1.de ui. & ho.cle.& in cle.1.in uer.quæuis, dere iud.in cle.1.in uerbo dioceſanus. de iurepatr. in cle.ne in agro in uerbo omnes, & ſinguli.de ſta.mo.in cle.1.de ſenten.excom.no.Bal.in authē. ſed cum teſtator.C.ad leg.Fal.Bar.in l.baliſta.ff.ad Treb.in l. 1.C.de ſacroſ.ecc.in l.decem.ff.de verb.ob.in l.græce.§.illud ff.de fideiuſ.in l.rogo.ff.de fideicom.li in l.ex facto.ff.ad Tre. in l.Lucius.ff.de vulg.& pup. Tertio tamen loco ipſe Bal. in
123 l.cum uirum.C.de fideico in uerſi. ſed pone. inquit, ꝙ †ſi feudum eſt familiare, & accipio illud pro me, & familia mea, an tale feudum veniat in reſtitutione fideico mmiſſ. concludit quod non. niſi fideicommiſſarius eſſet de familia vaſalli, vel
124 in ea.alle.l.quia perinde.ff.ad Treb. nā licet †iura ſepulchorum & iura patronatus nullo modo veniant in reſtitutione, fideicommiſſi, quia non concernunt corpus hæreditatis, ius tamen tale feudi veniet in ipſa reſtitutione. & intelligit ibi Bal. feudum dici familiare, ſi accipiatur pro ſe & hærede ſuo maſculo, nam ex hac dictione, maſculo, natura feudi ſignificatur. Aut eſt feudum hęreditarium, ſ ꝙ quis accipit pro ſe & hęredibus ſuisquibuſcūq;. nam per hanc dictionem, q̃buſcunq;, feudum extenditur ad omnem hæredē, & tūc veniet in reſtitutione fideicommiſſi, ſicut cętera bona. alle.no.in d. c.1.de feu.non habente propriam naturam. nam & fideicōmiſſarius vniuerſalis hæres eſſe videtur. l. quærebatur. ff.de teſta.milita.poſtea vero Bal. ibi videtur ab hac opi. recedere ſub verbo tm̃ forte. & dicit ꝙ iſta dictio, quibuſcunq;, debet referri ad habiles, & ſic agnatos non autē prorſus extraneos Mihi magis placet opi. Bal. in d l. 1. cogita tamē. Quandoq;
125 tamen †hoc verbum, hæres, ad proximum hęredem refert. l.cum patronus.§.2.ff.de ope.lib.l.qui liberis.§.1.ff.de uulg.& pup. Quandoq; accipitur pro deſcendentibus tantū maſculis, & fęminis.d.l.ex facto.§.fi Quandoq; pro maſculo tantū. c.1.de natura ſucceſſionis feudi no.Bar.in l.Gallus.§.etiam. ff.de lib.poſthum.& Bal.in l.liberti.C.de operis libertorum.
126 † Qualiter autem accipiatur in materia noſtri ſtatuti, ſ. an pro deſcendentibus tantum, vel pro omnibus hęredibus, ſiue ex teſtamento, ſiue ab inte. venientibus, ope repretiū, eſt intelligere. Et primo, uidetur quod dicta filia dotata excludatur per omnes hæredes uocatos ex teſtamento patris, qm̃ per dictum ſtatutum tollitur ſuitas, & impeditur dominii, cōtinuatio, quę alias fit de patre in filium, & filiā l.in ſuis.ff. de libe. & poſth.& no Bal.in l maximum.vitium.C.de liber. præt. Quod maxime procederet, iubendo filiam eſſe contē tam dote, ita, quod nullum habeat regreſſum ad paternam hęreditatem, quo caſu ſtatutum uidetur illam exhæredare. l.qui uolebat.ff.de hære.inſtit. vnde cū impediatur dicta ſuitas & dominii continuatio, pater hoc caſu liberam habet teſtandi facultatem in quoſcunque, & prout uoluerit, quod ēt confirmaretur ex uerbis ſtatuti dicentis filiam non habere, regreſſum &c. niſi eius parentes in eorum vltimis voluntati. aliud uoluerint ordinare. Per quæ uerba cōſtaret dictum ſtatutum loqui in caſu quo pater condidit teſtamentū. quo caſu uult ſtatutum ꝙ filia dotata nihil hēat præter, uel cōtra uoluntatem patris de eius hæreditate, ſed tantummodo ſm eius uoluntatem, & ſic illud quod ipſi filiæ dotatæ relinque-
127 retur per parentem. †dictio enim niſi, exceptiua eſt, vt eſt gl. in l.teſtium. C.de teſtibus.no.in l.actionem. C.de tranſac.per Bar.in l. 1. ff.de cond.& demon. per Bar.in l. & ſi poſt tres. &
128 in l.ſi eum. §. q iniuriarū. ff.ſi quis cautio. † & exceptio licet non ampliet neque dilatet, regulam, vt eſt tex. ſm Bart. in l. generali.§.vxori.ff.de vſufru.lega. & ſequitur Pe.de Anc.in rub.de re.iu.in 6.& in c.2.de offi.vicarii.eo.li. & Ro.in ꝯſ.461. quod inci.in eo, quod quæritur, & in conſ. 107.incip.circa id, quod quęritur, ipſa tamen exceptio declarat regulam, & illā firmat habere locum in caſibus non exceptuatis. l. nam qđ liquidæ.§.fi. ff.de penu.lega.§.vt autem, in auth. de non alie. l.quæſitum.ff.de fun.inſtru.& ſic apparet, ꝙ hoc verbum, hæres, includit omnes vocatos in teſtamento patris. Similiter credo ꝙ ēt includat venientes ab inteſt. ſed non omnes, ſed ſolum fratres filiæ dotatæ, & alios, q̃ appellatione fratrum, continentur. & qui ſint iſti, plene dixi s̃.in 3.& 2.prin.q. Cętteri vero venientes ab iteſtato non includuntur in ſtatuto, nec per illos filia dotata excluderetur a ſucceſſione inteſtati. Mo

ueor

Source : BIU Cujas

ueor primo, quia cum tempore mortis patris moriẽtis ab inteſtato ſupſit filia, non põt dici, ꝙ alius exiſtens in vlteriori, gradu, quam filia, illam excludat, cũ illa non ſit hæres, & ſic non comprehendatur a ſtatuto, imo ipſa cum ſit filia ſtatim mortuo patre ipſo iure hęres efficitur. l. neceſſariis. cũ ibi no. ff. de acqui. hęre. plene no. in l. uentre. ff. eo. ti. & in l. apud hoſtes. C. de ſuis & legi. Adeo ꝙ inter mortem teſtatoris & immiſtionem filiæ in hęreditate paterna, non eſt dare mediũ, vt no. in l. fi. ff. de cond. inſtit. ſi ergo filia eſt hæres, alius non poteſt effici hæres, nec dici, quia dicit gl. in verbo, qđ aũt & eſt finalis in ca. corepiſcopi. 68. di. ꝙ ſi re priueris, nec nomẽ habere mereris. facit. l. quod vero contra. §. vni duo. ff. de re mili. l. inter agnatos. §. quandiu. ff. vnde legit. l. 1. C. ad Orfi. & qui non eſt hęres, non excludit filiam, quia in ſtatuto non comp̃hendit̃, ar. l. 3. §. condemtatum. ff. de re iud. l. rei, §. fi.
129 ff. de pœ. & ſic vbi non habent locũ verba ſtatuti, nec ipſum ſtatutum. l. ſi ſeruum. ff. non dixit prætor. ff. de acq. hære. maxime in exorbitantibus, quale eſt ſtatutum noſtrum. vt dixi
130 pluries in 1. q. prin. & †idem per omnia puto procedere in hę reditate materna, quando ſtatutum excluderet filiam dotatam, etiam a materna hæreditate. nam licet in illa, filia non efficiatur hęres ipſo iure, vt plene legitur in d. l. ventre, & d. l. apud hoſtes. tamen remotior in gradu non poteſt adire, cũ filia illum præcedat. d. l. inter agnatos. §. quandiu. & ſic cum non ſit hęres, non excludet filiam, quæ rõ ceſſat in hærede
131 extraneo inſtituto a patre, vel a matre præterita filia. † nam cum ex tali ſtatuto ſublata ſit ſuitas & continuatio dominij vt s̃. dixi ualebit teſtamentum patris, & matris licet filia ſit præterita, & extraneus inſtitutus. Nec hoc caſu filia poterit adire abinteſta. quia ſpes eſt uia teſtati per additionem, quã facere poteſt inſtitutus. l. quandiu. ff. de acqui. hær. per quam aditionem efficitur hæres, & ſic contra ipſum filia non poterit habere regreſſum virtute ſtatuti prohibẽtis talem regreſ-
132 ſum. Sed †quid ſi ille, qui uult dicere ſe hæredem patris eſſet eiuſdem gradus, cuius eſt filia dotata & maritata, puta ſuper
133 eſt alia filia non dotata, nec maritata, certe dicas ꝙ †licet iſta efficiatur hęres pro portione ſua. tamen pro portione ꝯcernente filiam dotatam hęres non erit, nec ipſa repreſentabit perſonam patris, vel matris, niſi pro ea parte, pro qua eſt hr̃s vt inquit gl. in l. 2. §. fi. ff. de prẽto ſtip. nã pro alia parte cenſeẽ extranea l. 1. C. de bo. auth. iudi. poſ. idem no. in l. auus. ff. de pac. & ſic cum non ſit hęres in ea portione, non habebit filiã dotatam excludere, quæ excluditur per ſtatutum ab hæreditate, nec etiam ipſa filia dotata ſe ipſam excludet, ne vt ita dicam ne reperiatur eſſe debitrix & creditrix, quod eſſe nõ poteſt. l. fi. §. in computatione. C. de iure delibe. l. cum a matre. C. de rei ven Circa quod tamen vide, qnæ ſcripſi s̃. in tertia principali quæſtione in articulo, an appellatione fratris cõ-
134 tineatur ſoror. Verum, quia s̃. dixi ꝙ quandoq; †verbum hæres continet tm̃ deſcendentes, videndum eſt modo, an prolatum a noſtro ſtatuto ſolum deſcendentes comprehendat & primo uidetur, quod non, quia ſi ita intelligeretur, & reſtringeretur, ſequeretur ꝙ ſi pater habens filium, & filiam dotatam conderet teſtamentum, haberet neceſſe filiam inſtituere, ſi deſcendẽtes alios nõ haberet, & uellet extraneos inſtituere, quaſi non uideatur hoc ſtatutum dare poteſtatẽ, patri prętereundi filiam dotatam, niſi caſu, quo deſcendentes haberet, & eos inſtitueret, quorum reſpectu diceretur, habere liberam facultatem teſtandi, & filiam prætereundi. Sed ſi extraneum inſtitueret, teſtamentum foret nullum, qa cum reſpectu deſcendentium, uoluerit dare poteſtatem patri excludendi filiam ab eius ſucceſſione, arg l. peto. §. ſicut. ff. de lega. 2. & l. pater. ff. de mino. l. cum ita. §. fi. de leg. 2. l. tutelas. de cap. dim. l. 1. cum l. ſeq. ff. de le. p̃ſtã. l. 1. C. de natu. lib. l. ſi infanti. C. de iure delibe. certe reſpectu aliorum extraneorum ſic non deſcendentium ceſſabit dictum ſtatutum, & ſic remaneremus in diſpoſitione iuris communis. l. commodiſſime. ff. de lib. & poſthu. l. ſi extraneus. ff. de cond. ob cau. ſed
135 iſta eſſet nimis magna reſtrictio ad hoc † ſtatutum, quia cũ loquatur per uerbum hæres, generale, generaliter eſt intelligendum. l. & generaliter. ff. de leg. præſtan. l. in fraudem. ff. de teſta. mili. etiam ſi ueniat ad correctionem iuris antiqui, ut legitur in auth. ex cauſa. C. de libe. præte. & in auth. ex teſtamento. C. de col. & in cap. contra Chriſtianos. de hęre. eo lib. facit quod no. Bar. in l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. & tex. cum gl. in uerbo homines. in cle. 1. de elec. lex enim quantuncunq; dura ſeruanda eſt. l. proſpexit. ff. qui & a quib. c. ſcriptum. 6. q. 3. c. in memoria. 19. di. Et hanc partem tenẽdo nõ obſtat. l. ex facto. in §. fi. ff. ad Treb. ubi uerbum hęres reſtringitur ad deſcendentes, quia hoc ibi contingit ne alias diſpõ teſtatoris reddatur inutilis, vt ibi no. Secundo non obſtant alia iura in materia feudi allegata, quia ibi illud ideo eſt rõne rei, de qua agitur, ſcilicet feudi, quod ſui natura non tranſit ad extraneos hęredes, ut plene legitur in l. Gallus. in § etiã ff. de lib. & poſth. quæ ratio ceſſat in hoc caſu. igitur &c. Nec ob. prædictis, ſi opponatur ꝙ imo debeat hoc caſu fieri reſtri
136 ctio, qa agitur †de hęreditate aſcendentiũ, quę eſt debita deſcẽdentib. l. fi. C. de codicil. iõ ne filia priuet̃ hęreditate parẽtum ſibi debita, verbũ, hæres, prolatum a ſtatuto, debet ſtricte accipi, & intelligi pro deſcendente, vt no. in d. l. adigere. §. quamuis. & in l. 2. C. de noxali. in l. vt gradatim. §. ſed ſi lege. ff. de mu. & ho. quia reſpondeo, ꝙ licet hæreditas aſcendentium dicatur quaſi debita deſcendentibus, vt no. gl. in l. 2. & in l. 3. C. de iur. & fac. ign. & not. in d. l. ſi infanti. & in d. l. fi. tm̃ principaliter in ſe dicitur habere cauſam lucratiuam. Probatur in tex. iuncta glo. in l. ſi duo. ff. de acqui. hære. facit quod pulchre ſcribit Ang. in §. ſi uero expectant. in authen.
137 de nup. colla. 4. dicens, †ꝙ ſi ex forma ſtatuti de qualibet donatione ſit ſoluenda gabella, certe erit ſoluẽda etiam de hęreditate relicta filijs ſi fuerit ſoluendo, quare cum hoc caſu filia dicatur principaliter proſequi lucrum, ſtatutum noſtrũ non capiet talem reſtrictionem, ſed generaliter debebit intelligi, etiam ſi filia priuetur hęreditate paterna, quia lex q̃tuncunque dura &c. bene facit, quod no. Bal. in l non dubiũ. C. de legi. in illo articulo, an ſtatuta recipiant interpretationem reſtrictiuam & Imo. in l. ſi uero. §. de uiro. uer. igitur bene conſiderandum. ff. ſo. ma. Tu tm̃ tenendo partem contraria quam j̃. dicam conſidera poſſe ad iſta reſponderi. Et primo non obſtat dictum Ang. quia certe non uĩ uerũ. & Bar. tenet ꝯrium in l. 1. ver. ex quo no. arg. C. de imponen. lucr. deſcri. lib. 10. dicens, ꝙ vbi imponitur gebella pro eo, quod
138 transfertur tit. lucratiuo non erit ſoluenda de † hæreditate inter aſcendentes & deſcendentes collata, quia talis hęreditas nõ dr̃ lucrũ, ſed magis ſolutio debiti. & idem tenet Imo. poſt Ang. in l. in ſuis. ff. de lib. & poſth. quia iſti non dr̃ habere nouam hæreditatem, ſed potius continuare antiquũ dominium. Plus dicit Imo. ibi iſtud procedere in omnib. alijs perſonis, quibus hæreditas defertur ſine facto ſuo, ꝑ d. l. 1. C. de imponẽ. luc. deſcrip. Per quẽ text. & per not. in d. l. in ſuis. Idem quod dixi tenet Ange. in l. cũ in adoptiuis, C. de adop. & ſic dictum Ang. in d. §. ſi uero. cum reuerentia non uĩ uerum. & quaſi in terminis hoc tenet glo. no. in c. paſtoralis. de decimis. dicens ꝙ licet de omni lucro ſit ſoluenda decima, non tm̃ eſt ſoluẽda de hæreditate patris delata filio. Nec ob. gl. in d. l. ſi duo, quę ſentit, ꝙ principaliter, dicatur lucrũ, qa intelligo illã procedere reſpectu illius portionis, q̃ accreſcit cohęredi, ex eo, ꝙ cohęres renuntiat, non aũt procedit reſpectu illius portionis, quę ſibi de iure debet in hr̃ditate patris.
139 Cogitabam ſaluare Ange. duobus modis. †Primo, ut procedat in filio adoptiuo, qui de hr̃ditate patris adoptantis tenebitur ſoluere gabellam, quia illam hẽt ex mera liberalitate, qa pater nihil ei relinquere tenet̃ d. l. cum ſi adoptiuis. ibi uoluerit & c. & ita tenet ibi Ang. Vel ſecundo procederet in hęrede extraneo inſtituto. nam in iſtis duob. credo diſtinguendum, an hæreditas ſit ſoluendo, vel non, quia primo caſu affert lucrum, ſecundo non, per tex. in l. hæreditatem. ff. man. probatur in l. ſi ſeruus legatus. §. Stichus. C. de lega. 1. no. dict.
140 Ang. & Imo. in l. inter ſtipulantem. §. ſcien. ff. de ver. ob. hæreditas. n. quandoque dicitur lucroſa, quandoque oneroſa, quandoque nec lucroſa nec oneroſa, quandoque opulenta, quandoque locuplex. Lucroſa dicitur, afferens lucrum, oneroſa afferens onus, nec lucroſa nec oneroſa, quando nullum ex iſtis affert, puta quando aditur hæreditas cum beneficio inuentarij, opulenta, quando affert opes ſine aliqua vexatione, locuplex, quando affert opes cum vexatione. glo. in l. ſi qs mihi bona. §. ſi ſeruus. ff. de acq. hær. Simile ut placet medicis videmus in corporibus humanis, quorum quædam ſunt ſana, quædam ægrota, quædam nec ſana nec ægrota. Cõtrariam tamen ſententiam in iure arbitror veriorẽ. ſ. ꝙ hoc ver
241 bum, hæres, reſtringatur ad deſcendentes, & ſit ſenſus, ꝙ †ſi filia fuerit dotata & parens moriatur relictis aliis deſcendentibus, ſi quidẽ fecerit teſtm̃, & in eo illos inſtituerit, filia omnino eſt excluſa, nec põt impugnare teſtm̃ quaſi ſit exhæredata a lege & ſublata ſuitas, vt s̃. dixi. ſi vero ab inteſtato moriatur ipſa filia ẽt per alios deſcendẽtes excludetur, ſic diſpo-
142 nente ſtatuto. † Sed ſi pater non habens deſcendentes uelit illam præterire, vel in minus legitima inſtituere, & extraneum hæredem facere, videtur ꝙ non poſſit, & ſic uerbum, hęres, ſumatur ſtricte pro deſcendentibus tantum, quod primo probatur ex ſimili de quo in l. ex facto. §. fi. ff. ad Trebel. & in c. in præſentia. de proba. & in l. 1. C. ſi ſocius imperialis liberali. ſine hærede deceſſerit. li. 10. ſecundum vnam lect. Secundo, iſtud ſtatutum exorbitans eſt & correctorium, ergo reſtringi debet, c. cum dilectus. de conſuetu. l, 2. C. de noxa. l.
143 fi. §. in computatione. C. de iu. delib. Tertio, quia †excluſio filię dicitur exhęredatio legis ſtatutariæ. l. qui uolebat. ff. de hær. inſtit. quæ legis exhęredatio ita eſt odioſa, ſicut exhæredatio hominis, ut notabiliter dicit Bald. in lege illam. circa prin-

princip. C. de col. unde licet ſtatutum utatur uerbo generali, debet tamen legitime intelligi, & reſtringi, ne illa generalis ſimplicitas loquendi, & ſermo effuſus, cadat in precipi
144 tium. l. fi. C. de do. promiſ. Quarto † eodem modo cõiectura tur mens ſtatuti, ſicut mens teſtatoris. l. ſi ita fuerit. ff. de manumiſ. teſt. l. Labeo. ff. de ſtatulib. l. qui filium in fi. ff. ad Treb. Sed generalis mens teſtatoris interpretatur & reſtringitur, ne uoluerit alienã ſucceſſionem ſuæ anteponere. l. cũ auus. ff. de condi. & demon. l. cum acutiſſimi. C. de fideicom. Ergo eodem modo interpretabitur mens ſtatuti. ꝙ noluerit extraneos præferre ipſi filiæ, licet dotatę ut ergo huic coniecturatæ menti ſtatuti ſeruiamus, debemus reſtringere uerba, imo ſi opus eſt illa offendere, ne quis in debite offendatur. ut no. in d. l. adigere. §. quamuis. & in d. l. 2. C. de noxa. per Imo. in l. ſi uero. §. de uiro. ver. circa prin. ff. ſol. mat. facit. l. ſcire, oportet. §. aliud. ff. de excu. tuto. & l. pater Seuerinam. in princ. & §. conditionum. ff. de cond. & demon. & l. eum virum. C. de
145 fideicõ. † mens. n. verbis præferenda eſt. l. ſi quis filium. C. de libe. præte. ibi, vbi manifeſtus ſenſus eſt nuſquam interpretatio uerborum tantum valet, ut mens, &c. & bonus text. in l. quoniam indignum. C. de teſtamen. ibi, reflexis verbis, &c. no. Ludou. in conſ. 179. incipien. ampliſſime doctor. quod intellige non ſolum, quando mens eſt in l. expreſſa, ſed etiam quando in lege non eſt expreſſa, dummodo illa mens, vel rõ præfinita ſit naturalis, & naturaliter per ſimilem rationem poſſet imaginari. l. ſcire opor. §. ſufficit. ibi & ex ipſa naturali iuſtitia. ff. de excu. tut. Ad idem. l. mulier. iuncta gl ff. ſolut. mat. vbi coniecturatur mẽs contra ipſius uerba. Ad idem in c. intelligentia. ſ. de uer. ſig. & 1. q. 1. Marchion. & l. ſcire leges
146 ff. de leg. Nam ut notanter inquit Bal. in d. l. ſcire oportet † Sicut homo conſtat non ſolum ex anima, ſed & corpore, ita lex ex mente ſeu ratione, & uerbis, & uerba ſe habent, ut corpus, & ſuperficies. Ratio autem ſe habet, ſicut ſpiritus & anima, & hæc magis debent attendi, quam ſuperficies verborũ.
147 d. l. ſcire. cum ſi. † Ad coniecturandam vero rationem, vbi non eſt expreſſe debemus coniecturare qua rõne fuiſſet motus vir ſapiens, cum talis præſumatur legiſlator. Nam lex debet eſſe rationabilis. 4. di. erit autem lex. & doctori ſeu iudici data eſt poteſtas interpretandi legem. l. 1. C. de profeſſo. qui in ciui. Conſtanti. li. 12. no. Inno. in c. cum ſpeciali. de appell. Et ita formaliter inquit Panormi. in conſ. 1. incipi. facti contingentia. talis eſt. Quidam A. Adde etiam quæ idem Pano. not. in conſil. 79. incipiente, quidam deceſſit in ætate infantili. facit quia arg. a tacita mente ſtatuti, ualet. l. milites agr. ff. de teſtamen. militis mens & ratio idem eſt, ſicut in homine, idem eſt mens & ratio ſecundum Bal. in d l. maximum, vitium. C. de libe. præte. facit gl in l. tale pactum. §. fi. ff. de pactis. alibi tamen gl. ſingularis in l. in ambiguis. de reb. dub. dicit hoc procedere, quando verba ſecundum propriam vel impropriam ſignificationem poſſunt cõuenire menti, alias autem a verbis non receditur. Quod ſingulariter no. Quin-
148 to facit, quod no. Bald. in d. §. aliud. dicens ꝙ † quotieſcunque ex verbis ſimpliciter prolatis præfertur iniquum æquo, tunc recedimus a verbis, & ſtamus menti. Sexto lex ita debet intelligi, vt non contineat abſurdum. d. §. aliud. & abſurdum dicitur alienum a iure. l. Pompo. ff. de nego. geſt. l. aliud. §. ab-
149 ſurdum. ff. de reg. iu. ergo &c. † Præterea alieni iur. priuatio & lucri indebiti perceptio, ſub generalitate verborum non comprehenduntur. l. 2. §. merito. ff. ne quid in loco publi. l. in fraudem. §. fi. ff. de teſta. mili. l. ex facto. in prin. ff. de vul. & pu. Vt ergo euitetur hoc abſurdum, i. ne extranei præponantur deſcendentibus in hæreditate eis debita, vt ſ. dixi, illa verba, eorum hæredes, ſtricte erunt accipienda pro deſcendentib. tantum. d. l. ex facto. §. fi. & ita in ſimi. q. determinat Bar. in d. l. Gallus. §. etiam. in ver. quæro iuxta prædicta. & D. Anto. in c. in præſentia. de proba. facit quod uoluit Spe. in ti. de teſt. §. 1. in fi. & quod no. Pau. de Ca. in conſ. 188. inci. videtur dicen-
150 dum, † & ſic ſufficit, ꝙ hoc noſtrum ſtatutum exorbitans & correctorium aliquid operetur, & producat. d. cap. cum dilectus. & d. l. 2. no. Ange. in l. ſi ita a domino. §. ſi prædo. ff. de pe. hęr. & per doc. in l. ſciendum. ff. qui ſatiſda. cog. in c. 1. de conſti. eo. lib. per Bar. in l. 1. ff. ad leg. falc. & ſatis operatur in caſu noſtro, ſi exiſtentibus deſcendentibus filiam excludat ab hęreditate patris, reliqui uero non deſcendentes, cum careant
151 hac qualitate, & in ipſis non habeat locum mens ſtatuti, dictam filiam non habebunt excludere, quia iſte caſus omiſſus a ſtatuto, relinquitur diſpoſitioni iuris cõis. l. commodiſſime. ff. de libe. & poſthu. l. ſi extraneus. ff. de condict. ob cau. & iſta pars tanquam æquior, tenenda eſt. l. hac lege. C. de pa. conuen. facit l. ꝙ ſi Epheſi. ff. de eo, quod cer. lo. ad contraria. ſup. alleg. ſatis ex prędictis patet reſponſio, quia d. l. 1. §. & generaliter, non habet locum, ubi reſultaret abſurdum, vt ibi
152 no. igitur &c. † An autem hoc ſtatutum debeat intelligi de deſcendentibus maſculis, prout alias intelligitur in materia feu. ut in c. 1. de ſucceſ. feu. videtur ꝙ ſic, per prædicta. Secundo, quia ratio ſtatuti ſcilicet conſeruationis agnationis habet tantum locum in maſculis, ergo &c. De quo tamen uide plenius dicta ſupra in uerſ. nono quæro. in 3. princip. q. huius noſtrę repetitionis. cuius riuos cum ſatis prata biberint, & ſtudium præſentis anni adueſperaſcit claudere inſtitui.

Ego Georgius Natta minimus I. V. D. & ciuis Aſtenſis diuina ſuffragante gratia, & diui Secundi patroni mei præſidio. MCCCCLXXV. die ij. Auguſti.

FINIS.

TRA-

Source : BIU Cujas

TRACTATVS SVPER EADEM MATERIA DE Statutis, excludentibus fęminas à succeſsionibus.

EDITVS PER D. IOANNEM CAMPESIVM QVEM POSVIT IN SVO TRACTATV DOTIVM, IN XXI. QVAEST. CVM multis ſequentibus infra tranſlatis,

Simul cum vltima quæſtione dicti Tractatus.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dicente, quod ſoror dotata non ſuccedat cum fratribus, ſi illa dotem perdiderit, an teneatur. frater iterum illam dotare, alias non excludatur a ſucceſſione.*
2 *Mulier ſi non habet aliunde vnde ſe dotet, de iure communi frater eam cogitur dotare.*
3 *Mitius agitur cum lege, quam cum homine.*
4 *Frater tenetur totiens, quotiens opportunum fuerit, ſororem dotare, limita tamen, vt per Bart. in l. ſi cum dotem. §. ſi poſt ſolutum. ff. ſoluto matrimonio.*
5 *Statuto & iure Lombardo dicitur, quod ſi frater dotet ſororem, in totum patri ſuccedat, frater deceſſit antequam ſororem dotet, vtrum filia fratris amitam dotare poterit, vt eam excludat a ſucceſſione.*
6 *Sufficit ſemel peruenisse ad caſum, quo amita debeat eſſe dote contenta.*
7 *Sufficit quod ſemel fuerit ius quæſitum.*
8 *Soror dotata per fratrem, eo mortuo, relictis hæredibus extraneis, an aliquid petere poſſit.*
9 *Ad tempus excluſa, videtur poſt tempus reintegrata, & admiſſa intelligitur.*
10 *Statutum poteſt facere, vt qui fuit hæres ad tempus, poſt tempus deſinat eſſe, & alius ſit hæres in totum, vel in parte.*
11 *Anomalum nullam iuris regulam ſequitur, ſed quatenus de eo diſpoſitum eſt, eatenus iudicatur.*
12 *Cum ceſſat ratio finalis ſtatuti, ceſſare debet eius diſpoſitio.*
13 *Statutum odioſum reſtringendum eſt, vt res facilius ad ſuam naturam redeat & ad ius commune.*
14 *In ſucceſſione ab inteſt. is admittitur, qui reperitur proximior tempore mortis teſtatoris, & additionis hereditatis.*
15 *Poſtquam filius ſe immiſcuit iungitur hæreditas patris cum ſua, ita quod non debet amplius hæreditas patris nominari.*
16 *Statutum arbitratur dotem eſſe congruam portionem mulieris dotatę.*
17 *In Conditionalibus ſufficit conditionem ſemel extitiſſe, etiam ſi non duret.*
18 *Iura non patiuntur rumpi duas regulas iuris propter vnum effectum.*
19 *Si ſtat. ſimpliciter dicat dotatam non admitti ad ſucceſſionem patris, illa debet eſſe perpetuo excluſa.*
Et quid ſi loquatur per dictiones ſuſpenſiuas. ibi. Prędicta tamen limita, nume. 21.
20 *Concordatur collegium Senenſe & collegium Paduanum per collegium, Bononien.*
21 *Sta. dicente quod filia nullum regreſſum habeat contra fratres aut hæredes parentis defuncti, an illud verbum, fratres, intelligatur de fratribus filiæ excluſæ, an uero etiam de fratribus ipſius defuncti.*
23 *Specialiter prouiſum, eſt quod ipſæ fęminæ & ex eis deſcendentes præferantur agnatis tranſuerſalibus cuiuſq; gradus, ſine diminutione alicuius partis.*
24 *In dubio ſtat. debet intelligi ſecundum ius commune, vt illud minus lędat quam ſit poſſibile.*
25 *Per velatam & obſcuram diſpoſitionem, quæ aliter intelligi poteſt, nullo modo debet dici, quod tales perſonæ, quæ ſunt de numero liberorum, ab hereditate excludantur.*
26 *Verba generalis ſtatuti, de fratribus loquentia, intelliguntur de fratrib. fœminarum, non defuncti, ne alias iniquitatem contineant.*
27 *Stante ſtatuto, quod extante patruo mater non ſuccedat, ſi extat patruus, magnus, mater non excluditur.*
28 *Sta. faciens mentionem de nepote, non intelligitur de pronepote, niſi ſit caſus fauorabilis, & nulli noceat.*
29 *Statutum. ſimpliciter loquens de nouerca, non debet intelligi de nouerca magna.*
30 *Filiæ fœminæ excluduntur non ſolum per fratres ipſarum fœminarum, ſed etiam per fratres defuncta perſonę, ſtante ſtatuto, de quo ſupra.*
31 *Proprium eſt legis, aliquos vocare ad hæreditatem, aliquos excludere.*
32 *Sta. in loco, non dicitur diſpenſatio, ſed ius commune.*
33 *Legitima an poſſit tolli per ius ciuile, vel ſtatutum, vel in totum, vel in partem.*
34 *Non habito aliquo reſpectu ad ius commune, ſtatutum poteſt diſponere circa excluſionem fęminarum, & non dicitur propter hoc odioſum.*
35 *Quando ſtatutum excludit nepotem ex filia, uidetur factum fauore agnationis. Sed ſi nepotem ex filio admittat, uidetur factum in odium ſexus.*
36 *In reddenda ratione legis, vel ſtatuti, poteſt multipliciter per coniecturas procedi.*
37 *Vbi unica ratio coniecturari poteſt illa debet haberi pro expreſſa.*
38 *In admittendis ad portionem excluſæ mulieris, ea debet haberi ratio prioris coniunctionis, vt primo admittantur fratres excluſę, ſi extant. Si vero non extant, admittantur fratres defuncti.*
39 *An ex identitate rationis vel maioritate fiat extenſio, vbi vnica ratio aſſignari poteſt.*
40 *Stat. dicit, quod extantib. agnatis mater non ſuccedat, vel extantib. filijs filiæ non ſuccedant, nec ſe vltra extendit ſtat. vtrum excluſa matre vel filiabus, veniant ſubſequentes in gradu etiam cognati puta in primo gradu auus maternus excluſa matre.*
41 *Verba conditionalia, prout ſunt ablatiui abſoluti, diſpoſitionem non inducunt, niſi proferantur ab eo, qui poteſt diſponere, tunc enim videntur diſpoſitionem inferre. nu. 42.*
43 *Quando quis remouetur a lucro contemplatione alterius, illi debet applicari cuius contemplatione remouetur.*
44 *Stat. diſponens quod fœmina dotata non ſuccedat patri extantibus maſculis, an ualeat.*
45 *Legitima non eſt aliud, quam portio taxata legis arbitrio, perſonis, quib. iure naturæ debetur vel quaſi debetur ſucceſſio.*
Legitima appellatur bonorum debitum ſubſidium. ibidem.
46 *Dos ſuccedit loco alimentorum.*
47 *Quod non fit per pactum, nec etiam per legem limita vt hic.*
48 *Legitima debetur iure naturæ.*
49 *Legitima licet in totum non poſſit tolli, poteſt tamen per ſtatutum minui.*
50 *Licet ſtat. non poſſit tollere congnationem, poteſt tamen tollere ius ſuccedendi.*
51 *Stat. valet, etiam ſi filiæ nihil habenti omnia deneget, poterit tamen alimenta petere.*
52 *Quod filiis prætheritis competat ius dicendi teſtamentum nullum, introductum fuit ratione patriæ poteſtatis.*
53 *Prærogatiuum ius, quod habent maſculi ex forma ſtatutorum, an tollatur minima capitis diminutione.*
54 *Frater ſi velit ſororem ad ſucceſſionem admittere, & illa uelit dotari, quis audietur.*
55 *Filij maſculi ſi uellent filiam ad ſucceſſionem admittere, hoc poſſent, etiam inuitis creditoribus.*
56 *Statuto diſponente quod filię non veniant ad ſucceſſionem, ſed decenter dotari debeant, ſi in teſtamento patris prætheritæ ſint an illud rumpere poſſint.*
57 *Stat. excludente ſororem dotatam an erit locus, ſi pater ſolum contraxit, ſponſalia pro filia, & dotem promiſit.*
58 *Dotatam eſſe filiam, intelligitur ex dote actualiter numerata. non enim proprie dicitur dotata, quæ dotata eſt in teſtamento patris.*
59 *Dotata filia an ex eo dicatur quod cum monaſterium ingrederetur, pater reliquit monaſterio ſuper altare aliquid.*
60 *Statutum quod filia ingrediens monaſterium, patri non ſuccedat, an valeat.*
61 *Qualitas adiuncta verbo, intelligitur ſecundum tempus uerbi.*
62 *Stat. contra libertatem eccleſię, non ualet.*
63 *Stat. dicens mulierem debere contentari dote pro falcidia, an intelligatur debita iure naturæ.*
64 *Falcidiæ proprie appellatione venit debita iure inſtitutionis, Improprie vero Trebellianica, Impropriiſſime debita iure naturæ.*
65 *Verba accipi debent ſecundum proprium ſignificatum.*
66 *Sta. diſponente, quod filia ſuccedat matri, ab inteſtato, non extantibus maſculis, an a contrario ſi extant maſculi, excludatur.*
67 *Argumentum a contrario ſenſu dicitur eſſe coniectura.*
Item dicitur verus textus.
68 *An caſus omiſſus, decidi poſſit per argumentum a contrario.*
69 *Argumentum a contrario ſumitur in pactis dotalibus.*
70 *Statuto cauctur, quod dotata a patre non habeat regreſſum ab bona paterna, vel quod dotata a fratre, non ſuccedat fratri, ſi pater dotauerit, filiam*

Source : BIU Cujas

filiam de bonis matris, vel frater dotauerit sororem de portione eius sororis, an sic dotata habebit regressum ad bona paterna, vel ad bona fraterna.

71 *Illa verba, dotata, intelliguntur cum effectu, non per actum nudi ministerij.*

72 *Quod dicit stat. quod dotata non succedat, intelligitur quo ad bona dotantis. Limita, nisi stat. ultra procedat.*

73 *Statuto dicente, quod filia dotata excludatur ab hæreditate patris, vel matris, tunc sufficit quomodocunque dotetur ad excludendam illam ab hæreditatibus expressis in statuto.*

74 *Stante stat. quod dotata non succedat, si pater decessit relicta posthuma quam dotare non potuit, vel furiosa, vel infante, an fratres, dotando, eam excludat.*

75 *Filia vt excludatur, an sufficiat, quod quandocunque dotetur, vel requiratur, quod sit dotata tempore mortis patris.*

76 *Stante statuto, quod frater ab intestato excludat sororem, saluo quod debeat eam dotare, Pater in testamento dixit, filios meos heredes instituo in eo tantum, quod de iure eos tangit, an excludatur filia, vel si admittatur, in qua parte, nu. 79.*

77 *Appellatione filiorum continentur filiæ.*

78 *Iuxta consuetudinem regionis interpretanda est intentio testatoris.*

80 *Si stat. vel consuetudo disponit diuersum in masculis & in fœminis, non possunt illius loci homines assumere dispositionem iuris communis, sed intellectum statuti vel consuetudinis sequi debent,*

81 *Statuto disponente, quod fratres defuncti & fratrum filij præferantur in successionibus ab intestato filiabus, defuncti.*

Qualiter accipimus fratres, an pro fratribus primi gradus tantum, an pro fratribus secundi vel ulterioris.

82 *Vsus communis loquendi, indicat apellatione fratrum, carnales tantum venire, non patrueles vel consobrinos.*

83 *Statuta nisi verba repugnent, sic sunt intelligenda, vt quamminimum contineant iniquitatis.*

84 *Stat. disponente quod soror non succedat fratri, an contra dispositum videatur, quod frater non succedat sorori.*

85 *Statuto cauetur, quod filia dotata non succedat extantibus filiis, an id extendatur ad neptem ex filia.*

86 *Filij nomen potest attribui nepoti quia generale est ad descendentes.*

87 *Statutum excludens filias, an videatur excludere nepotem masculum natum ex filia.*

88 *Exemplum esset pessimum, quod fœmininum comprehenderet masculinum genus.*

89 *Statuta non recipiunt interpretationem extensiuam.*

90 *Si respectu certæ qualitatis lex disponat, oportet illam qualitatem adesse.*

91 *Verba statuti vbi locum non habent, nec statutum.*

92 *Successio aui ad nepotem, non prouisione hominis, sed legis transfertur.*

93 *Filia de medio sublata, nepos intrat primum gradum.*

94 *Iuramentum filiæ renuntiantis hæreditati paternæ, nihil præiudicat nepotibus, siue voluit succedere cum aliis nepotibus ex filio suo, siue cum ipso filio eorum auunculo, siue mater superuixerit patri, siue non, & siue ipsa in renuntiatione mentionem fecerit de filiis, siue non.*

95 *Filia, quę proximior est, remota, ex ea etiam remouetur nepos remotior.*

96 *Stat. excludens fœminam, intelligitur excluisse totam lineam ex ea.*

97 *Mutato sexu nō mutatur ratio exclusionis, filius enim venit tanquam imago matris.*

98 *Rex Anglia nullum habet ius in fanciæ regno, quia descendit ex filia, quę de consuetudine in corona non succedit.*

99 *Filia si dotata, & marita fuerit, omnes ex ea descendentes & masculi, & fœminæ erunt excluſi, quandocunque illa morietur.*

100 *De stricta significatione vocabuli, ad latam etiam in exorbitantibus licita est extensio.*

101 *Qualitatem semel fuisse in filia, quam statutum intendit excludere, sufficit vt eius tota excludatur linea.*

102 *In reddenda ratione legis, vel statuti, potest per multiplices coniecturas procedi.*

103 *Ratio vbi est vnica, pro expressa haberi debet.*

104 *Filia prohibita succedere cum masculo, an excludatur quo ad ea bona, quæ non consequitur, vt heres, sed ex contractu patris, vel ex prouisione extranei.*

105 *Filia dotata an possit in emphyteosi succedere, quam pater accepit pro se & filijs suis masculis & fœminis, si supersit masculus, qui virtute statuti dotatam excludat.*

106 *Feudi speciale est, quod si filius velit ad illud admitti, debet patris hæreditatem agnoscere. Quod limitatur. ibi.*

Et quæ huius sit ratio remissiue, ibid.

107 *Filius & filia an possint consequi emphyteosim, licet non efficiantur hæredes patris, & an sufficiat hæredem esse in certa re. ibid.*

108 *Hæres institutus in re certa in emphyteosi ab aliquo accepta pro se, & successoribus suis, an dicatur successor.*

Item si dixerit, pro se & hæredibus suis, an institutus in legitima tantum admittatur. ibid.

109 *Filia prohibita esse heres patris, in necessariam consequentiam prohibetur habere emphyteosim.*

110 *Verba illa contractus, pro se & filijs suis masculis, & fœminis, secundum ordinem statuti, debent interpretari, vt primo masculi, quibus deficientibus fœminæ post admittantur.*

111 *Filia per statutum excluſa ab hereditate patris, poterit in emphyteosi succedere, sicut masculus. est enim emphyteoticum ius separatum ab hereditate.*

112 *Appellatione bonorum, comprehenditur ius emphyteoticum. Ideo excluſa a bonis, non succedit in emphyteosi.*

113 *In feudo non succedit fœmina. Septem fallentias hic vide.*

114 *Pater stipulando pro se & filijs suis, masculis & fœminis, an in dubio presumatur eos vocare ordine successiuo.*

115 *Si plures vocentur sub copula, inter quos non cadit ordo affectionis, vel charitatis, vel verisimiliter non debet cadere, etiam si aliter de iure deberet venire, intelliguntur tamen vocati simul.*

Et quid requiratur ad hoc, vt natura coniunctiuę alteretur. ibid.

116 *Pater tenetur ordine successiuo filium, & nepotem instituere ne rumpatur testamentum.*

117 *Statuto cauetur, quod filia sit contenta dote extantibus fratribus. si in dote erat minus legitima, an illud applicetur fratribus.*

118 *Filia an debeat habere dotem vltra legitimam.*

119 *Verba generalia, quod quis non possit venire ad successionem, an excludant eum a legitima.*

120 *Frater insuccessibilis, an excludat sororem ex forma statuti sororem excludentis, fratre existente.*

121 *Quid si frater non efficiatur hæres patri, an filia erit excluſa.*

122 *Verba conditionum considerantur simpliciter, prout in facto iacent, non autem ad iuris effectum.*

123 *Stante statuto, vt est Pistorij, quod si is, de cuius hæreditate agitur, aliquid quoquo titulo filię reliquerit, illa debeat esse contenta.*

Pater filiæ nuptæ nihil aliud reliquit, nisi quod si vidua remanserit, possit stare in domo patris eius, quæritur an ista filia possit expugnare testamentum.

Et an talis filia præterita dicatur. num. 125.

124 *Non videtur statutum permisisse patri, quod iniuriam faciat legibus, & naturæ, more insani hominis deponendo charitatem naturalem a filijs suis.*

126 *Legatum triste est, cuius expectatio est viduitas.*

127 *Dos relicta filiæ, cum nupserit, an possit statim peti, reiecta omni conditione. Vel filia dicatur præterita, remissiue.*

128 *Filia dotata de bonis ipsius filiæ proprijs, an excludatur per statutum, quod indefinite excludit dotatam.*

Et quid, quando frater dotauit sororem de bonis matris. nu. 129.

130 *Scatutum, quod stantibus masculis filia dotata non succedat, an intelligatur, quando masculi sunt in pari coniunctione personæ defunctæ. Secus, si fœmina sit in priori gradu, quam masculus.*

131 *Statuto stante, quod dotata non succedat patri, & quod etiam soror existentibus fratribus non succedat fratri. Si decedat frater alio relicto fratre ex patre tantum, matre & sorore ex vtroque parente, quis & pro qua portione admittetur.*

132 *Decessit quidam intestatus, relictis patre in adoptiua familia constituto matre & fratre, licet in hac succes. pater ex se matrem excludat, tamen, quia talem patrem frater defuncti vincit, materque ipsum fratrē, mater patri præfertur, non ex seipsa, sed ex fratris persona.*

133 *Auus matri non anteponitur in successione per Tertul. sed bene pater matri.*

134 *Si vinco vincentem te, multomagis vinco te.*

135 *Quando ille, qui est remotior me, excludit eum, qui excludebat me, ipse succedit, & ego excludor. Quod tamen limita, vt ibi.*

136 *Quando ille qui est remotior me, excludit me, quia deficit conditio, qua vocabar, non potero admitti.*

137 *Statutum fœminas excludens, an dicatur odiosum, uel fauorabile.*

138 *Irrationabilis fauor dicitur odiosus.*

139 *Statutum fœminarum excluſiuum, videtur naturam accusare quare masculos non genuerit.*

140 *Ad masculos tantum pertinet propulsatio iniurię defuncti.*

141 *Fœmina non potest facere pacem de nece defuncti. Limita, quandiu extabunt masculi.*

142 *Debentes habere pacem cum heredibus defuncti, an etiam debeant cum mulieribus, & de duplici inimicitia. ibid.*

143 *Honestas familiarum conseruatur per diuitias, pereuntque ipse familiæ propter inopiam.*

144 *Egestate iordentibus, vita est supplicium & mors solatium.*

145 *Per masculos conseruatur æterna memoria ascendentium.*

146 *Stat. excludens fœminas, licet non exprimatur in eo, tamen semper videtur factum in fauorem masculorum.*

147 *Statu. si excludat propter sexum, dicitur odiosum, sed si fauore agnatorum, dicitur fauorabile, & quomodo hoc cognoscatur.*

148 *Disposita per ius ciuile, possunt in totum tolli per statuta.*

149 *Pater aliquid relinquens filiæ simpliciter in testamento, an videatur relinquere pro dote, ut dicatur dotata, & sic excludatur.*

150 *Filia si non uult dotari, nec nubere, sed castitatem seruare, ut patri succedat, an dotata dici debeat.*

Source : BIU Cujas

151 *Filia tempore, quo dotabatur, an possit sibi reseruare ius succedendi patri suo.*
152 *Masculis non est perfecte ius quæsitum viuente patre, sed solum quædam impropria spes succedendi, quæ etiam potest per testamen. tolli.*
153 *Pater promisit dotem pro filia, sed noluit soluere, decessitque ea non soluta, an filia excludetur stante prædicto statuto si hæres uelit dotem soluere.*
154 *Statutum quod maritata non admittatur ad successionem, an locum habeat in filia, quæ fuit nupta, sed tempore mortis patris remansit uidua.*
155 *Dotata etiam dicitur, quæ dotem recuperauit, soluto matrimonio.*
156 *Legatum filiæ factum, si uidua erit tempore mortis patris. vt debeatur, an sufficiat illam fuisse viduam, licet postea maritetur.*
157 *Stat. simpliciter excludente dotatam a patre, vel matre an excludatur dotata ab auo, vel auia.*
158 *Statutum excludens fœminas, an locum habeat in puellis iudęorum*
159 *Quod masculus fœminam excludat, est de lege Mosaica.*
160 *Nullus sapientior Moyse.*
161 *Sta. exclusiuum fœminarum, an locum habeat in fœmina maritata & dotata, antequam fieret statutum.*
162 *Sta. vtrum trahatur ad præterita, an ad futura tantum.*
163 *Sta. dotatam excludens, an requirat debętem dotare interpellatum fuisse, an vero sufficit quandocunque dotem offerre.*
164 *Verbum, fuerit a sta. prolatum potest dupliciter intelligi.*
165 *Filius naturalis tantum, an excludat legitimas & naturales filias virtute statuti, quod stantibus masculis &c.*
166 *Flius naturalis natus ex concubina retenta in domo in dubitata, an & quando filiorum appellatione veniat.*
167 *Lex ubi potest operari in proprio significato, trahi non debet ad improprium.*
168 *Vulgo quæsiti, nefarij, incestuosi, adulterini, & id genus, an veniant filiorum appellatione.*
169 *Lex uel stat. quando naturam considerat, semper appellatione filii venit naturalis.*
170 *Filius naturalis si sit legitimatus an excludat filiam fœminam.*
171 *Legitimatus habet uerum statum legitimum, licet non habeat verum principium.*
172 *Si quis recipit emphyteosim prose & filiis suis naturalibus, & legitimis non venit legitimatus Fallit in legitimato per sequens matrimonium. & quid de legitimatis alijs legalib. modis.*
173 *Adoptiuus vel arrogatus, an excludat filiam sta. authoritate.*
174 *Stat. loquens de filio, non habet locum in adoptiuo.*
175 *Si quis recipit emphyteosim pro se, & filiis suis, non veniunt filij adoptiui.*
176 *Iura dicentia filium legitimum & naturalem grauatum restituere, pos se detrahere duas quartas, locum nan habent in filio adoptiuo seu arrogato.*
177 *Stat. excludens fœminas filiis masculis extantibus, an locum habeat, in filiis religiosis.*
178 *Casus omissus a sta. relinquitur dispositioni iuris communis.*
179 *Priuilegium dotis, non trahitur ad dotem fictam.*
180 *Legitimatus per rescriptum principis siue per obligationem curiæ, quo ad patrem solum potest dici legitimatus.*
181 *Pater si relinquat filiam dotatam, & filium masculum, atque nepotem ex alio filio præmortuo, an iste nepos admittatur ad portionem ad quam filia admitteretur, an masculus, an vero simul admittentur.*
182 *Sta. excludens filiam fœminam extantibus masculis locum habet etiam extante nepote ex filio.*
183 *Filiorum appellatione de proprio significato continentur filii & nepotes.*
184 *Beneficia concessa filiis, extenduntur ad nepotes. limita, vbi nemini sit præiudicium.*
185 *Stat. dicente, quod filia dotata non succedat patri ab intestato, si pater decessit intestabilis, ut puta furiosus vel aliter incapax testamenti, an sit locus a statuto.*
186 *Statutum disponens de defuncto ab intestato, vtrum locum habeat in intestabili.*
187 *Intestatus proprie dicitur, qui cum posset testamentum facere, testatus non est.*
188 *Communi vsu loquendi attento, appellatione intestati venit etiam intestabilis.*
Sic etiam intestatis propter communem loquendi vsum receditur a propria significatione, ibidem.
189 *Verba sta. prolata ab idiotis, intelliguntur grosso modo. Prolata vero a peritis, prout iuriste loquuntur.*
190 *Filia a patre dotata, an excludatur a successione matris suæ.*
191 *Filia dotata a patre de bonis patris, non succedit patri, sed in bonis maternis sic.*
192 *Exclusio restringitur ad causam. Limitatur nisi uerba statuti vltra procederent, & in aliud sonarent.*
193 *Filia per stat. exclusa a successione ascendentium, est etiam exclusa a successione materna.*
194 *Pater dotando filiam, si dixerit, dotofiliam meam in c. cum hoc, quod nihil petere possit de hæreditate materna, an a successione matris excludatur filia, remissiue.*
195 *Sta. in rubro dicente, quod filia dotata non succedat, & in nigro specialiter disponente, quod filia dotata a patre non succedat matri, an intelligatur etiam exclusa a successione matris.*
196 *Stat. excludens filiam a successione ascendentium, an videatur etiam excludere a succes. collateralium.*
197 *Exclusio in uno non inducit exclusionem in alio.*
198 *Per immistionem quam facit filius, hæreditas desinit esse hæreditas patris, & efficitur patrimonium filii.*
199 *Renuntiatio etiam cum iuramento facta per filiam de bonis patris, non præiudicat filiæ, quin succedat fratri.*
200 *Filia dotata exclusa a successione patris, an ad bona patris reseruata filiis ex gratia admittaur.*
201 *Exclusio filię dotatæ, an extendatur ad bona existentia extra territorium statuentis.*
202 *Dispositio non extenditur nisi ad ius disponentis.*
203 *Quando vnum & idem censetur diuerso iure, illud habetur pro duobus,*
204 *Adire uidetur qui bona tangit.*
205 *Lex vel stat. inhabilitans personam subiectam, sortitur effectum quocunque uadat persona illa.*
206 *Decretum vnius territorii, effectum suum extendit ad alterius territorium.*
207 *Contentio inter masculum & fęminą dotatam de hæreditate paterna, si nienda, est in patria, cui subditi sunt.*
208 *Cum disputatur de aliquo vniuersali, particulares res sub illo contenta, non considerantur.*
209 *Persona potest in loco, cui subest collectari, etiam pro rebus existentibus in alieno territorio, & de ueritate.*
210 *Nullus priuatus potest habere diuersa patrimonia.*
211 *Consuetudines quando sunt diuersę in diuersis locis, una illarum tantum attenditur.*
211 *Priuilegium est hominibus concessum, ut libere testari possint.*
Et quare olim testari nefas erat ibidem.
212 *Nullus cogitur ad obseruantiam sui testamenti. At quotiens & quandocunq; vult illud potest reuocare.*
214 *Stante stat. fœminarum exclusiuo, potest testator filiam dotatam præterire, & nihil ei relinquere.*
215 *Prohibitio certarum personarum, est aliarum prouisio, & è contra.*
216 *Qualiacunque sint verba statuti, defunctus semper præsumitur disposuisse secundum stat. patrię suæ.*
217 *Stat. loci, in quo pater habet domicilium, vel sita sunt bona, an attendatur.*
218 *In loco viri uiget ius commune, & in loco patris viget statut. vtrum attendi debeat.*
219 *Priuilegio mihi concesso, & meis descendentibus masculis & fœminis maritatæ non gaudent.*
Limita, ut ibid.
220 *Verba statuti quantuncunque generalia, debent referri ad ius ciuile, non autem ad prætorium.*
221 *Filiæ per stat. ab intestato exclusæ, an poterit beneficium contratabulandi prodesse. & in quo.*
222 *Ius dicendi testamentum nullum, vel contratabulando, datur ei, qui ab intestato primum locum in succedendo obtinet.*
223 *Stat. cauetur, quod mater non succedat filio habenti fratres carnales ex patre, si decesserit filius fratre suo præterito, & extraneo instituto, non turpi persona an matri impediatur succedere propter illum fratrem.*
224 *Statuto prædicto stante, an filia præterita possit rumpere testamentum patris, vel aliquo iure uenire ad eius succes.*
225 *Filia dotata exclusa per sta. & in testamento patris præterita, licet non possit dicere testamentum nullum, an tamen audietur veniens per bonorum possessionem contra.*
Et vt venire possit, cautela est. nu. 226.
227 *Stante statuto, quod filia dotata extantibus masculis non succedat, an poterit illa hæres institui per patrem, & sic succedere ex testamento.*
228 *Sta. dotatam excludens a successione patris, debet restringi, vt non succedat contra voluntatem patris expressam, vel tacitam.*
229 *Mulier si non apparcat dotata nisi per confessionem mariti, an possit dici dotata, vt excludatur a successione patris.*
230 *Per confessionem maritorum est acquisitum ius mulieribus ad dotem.*
231 *Coniecturis probari potest aliquam fuisse dotatam. Nec requiritur, quod probetur realis & uera numeratio dotis.*
Et quæ sint iste coniecture. ibid.
232 *Mulier maritata an in dubio præsumatur dotata, vt excludatur a successione patris.*
233 *Præsumptio sumitur a consuetis, & a fieri solitis.*
234 *Sta. quod mulier dotata non succedat stantibus agnatis intelligi debet, si fuit requisitus ille, qui debet dotare, & sic sibi imputabit, quia illum non interpellauit.*

Statutum

Source : BIU Cujas

235 *Statutum quod quis non audiatur, nisi satisfecerit, intelligitur si satisfactio fuerit requisita.*

236 *Vbi dies est incerta, semper requisitio est necessaria.*

237 *Stat. cauetur, quod mortuo viro sine liberis, vxor sibi succedat in dimidia, uir liberos habuit, sed eius mortis tempore iam obierant, an sufficiat extitisse ad excludendum uxorem.*

238 *Si stat. excludit maritatam & dotatam, an sufficiat quod semel fuerit maritata, licet tempore mortis patris sit uidua.*

239 *Lex Mosaica an seruari debeat in dotibus Iudeorum, an vero statuta hæc locum habeant.*

240 *Iudæi non arctantur canonibus in matrimoniis contrahendis aut dirimendis.*

241 *Iudæorum ritus, qui non sunt specialiter reprobati, conseruantur.*

Quæst. PRIMA.

1 STatutum † Dicit, ꝙ soror dotata nō succedat cū fratribus. An si semel fuit dotata, & dotem perdidit, teneatur frater iterū, illam dotare, alias non excludatur a succedendo. Bal. in l. fi. C. de dot. ꝓmis. dicit ꝙ non tenetur eam iterum dotare. per l. si quis testamen. §. 1. ff. de leg. 1. nullam tamen mentionem facit de gl. & doctrina Bar. in l. si cum dotem. §. si post solutum. ff. sol. matr. Vnde uerius uidetur, ꝙ dictum Bal. debeat limitari secundum distinctionem Bart. in d. §. si post solutum. Pro Bal. tamen facit, quia istud statutum uidetur esse correctorium iuris communis, merito intelligi debet de prima vice. arg. l. bonę. §. hoc sermone. ff. de ver. sig. Mihi tamen magis placet dicta limitatio, maxime quia dictum stat. videtur aliqualiter fauere, iuri communi dum fratrem arctat ad dotandum

2 eam, † quoniam si mulier non habet aliunde unde se dotet, de iure communi cogitur frater eam dotare, vt uoluit Bart. & alii doc. in l. 1. ff. sol. mat. & tetigi. s. §. 1. Secus tamen putarē ubi frater uel quis alius teneretur ad dotandum mulierem ex dispositione hominis, & ita dicit D. Ioan. de Imo. in d. §. si post solutum allegans ad hoc l. plane. §. 1. ff. ut in pos. leg. iuncta l. sciendum. ff. qui satisd. cog. Sed illa iura potius faciunt, in contrarium quia in d. l. sciendum obligatus erat ex dispositione legis, & tamen si fideiussor desinit esse soluendo, non

3 tenetur iterum cauere, † & sic mitius agitur cum l. quam cū homine. argumen. l. Celsus. ff. de arb. Tu ergo allega tex. in l. ueluti. § hæc. ff. de eden. iun. no. per Bar. post. Cy. ibi & iuncta l. fideicommissa. § si quis. de leg. 3. In quibus iuribus probat, ꝙ dictio, rursus, intelligitur in dispositione hominis de secūda vice tantum. Faciunt etiam ad hoc no. per Bal. in l. qui p salutem ff. de iureiu. & per Ro. in l. prætor. §. hoc interdictū. in fi in additio. nouis. ff. de ope. no. nuntia. & Bal. in l. si socius.

4 pro socio. Conclusio videtur ꝙ † frater teneatur sororem dotare totiens, quotiens fuerit oportunum, cum limitatione tamen Barto. in d. §. si post solutum. quia eadem ratio militat, quæ in patre &c.

Quæst. II.

5 Statuto † & iure Lombardo cauetur, ꝙ si frater dotet sororem, succedat patri in totum. Modo frater antequam dotaret sororem, decessit relicta filia. Querit an ista filia possit amitam dotare, & sic eam excludere a succedendo. Videtur, ꝙ non quia amita dicit se debere habere dimidiam hereditatem patris sui, quia licet frater suus haberet illud priuilegium eam dotandi, & succedendi, tñ istud priuilegium non transit in filiam suam quia erat priuilegiū personale concessum propter dignitatem masculini sexus. In contrariū videtur propter generalitatem l. omnes populi ff. de iusti. & iure. & l. venditor. §. si constat. ff. communia prędio. & si diceretur, ꝙ istud statutum est contra ius naturale, ꝙ filios ad successionem parentum vocat, vt. ff. de bon dam. l. cum ratio. & l. scripto. ff. unde liberi. & sic statutū quod excludit filiam, videtur odiosum. Dic quod certam quotā filiis deberi, non est a iure naturæ, & hoc apparet, quia taxata est in auth. de trien. & semis. §. penul. Sed pro amita facit. l. priuilegia. ff. de regu. iur. & l. ex pluribus. ff. de administratione tutorum, & quia in multis melior est conditio masculorū. l. in multis. ff. de statu homi. l. prima. C. de adulte. & ibi per Cy. & quia cessat ratio excludendi amitam, quia lex uoluit successionem remanere apud masculos, sed iam defecerant masculi, ergo &c. Sed pro ipsa nepte facit. l. si minor. ff. de administratione tutorum, & quia ipsa est hæres vniuersalis patris sui, & in omne ius successit, vt. ff. de regulis iuris. l.

6 heres, & quia † sufficit semel peruenisse ad causam, quod amita debeat esse dote contenta, argu. l. cuius bonis. ff. de curato. furio. & quod no. in l. si quis hac. de bonis liberto. & in l. Titia. §. vsuras. de leg. 2. & in l. cum quidam. §. fiscus. de usuris Multi consuluerunt, quod amita admittatur ad dimidiam hæreditatis. Et adducunt vltra prædicta l. quędam. §. nihil interest. ff. de edendo. & l. actione. §. publicationem. ff. pro socio. & l. cum hæres. ff. de diuer. & tempo præscri. & l. cum hæredes. ff. de acq. pos. Alij consulentes in eadem quæstione distinguunt, aut frater decessit antequam pater, & tūc vera sit opinio prædictorum consulentium. Aut decessit post mortem patris, tunc quia iam ius est quæsitū in persona filij trās mittit illud ad hæredem etiam fęminam, vt l. cum antiquitas. C. de iure delibe. & l. 1. C. de his qui ante aper. tabu. & l. 1.

7 §. in nouissimo. C. de cad. tol. † Et quia sufficit, ꝙ semel fuerit ius quæsitum l. videamus. ff. quod metus causa. & in hāc partem inclinat Bald. in l. fi. C. de in ius vocan. & Albe. de Rosa. referens se ita obtinuisse in secunda parte statutorum. q. 101. Facit quod dicam infra, proxima quæstione.

Quæst. III.

8 An dotata † per fratrem, eo mortuo relictis hærdeibus extraneis, aliquid petere possit in bonis patris. Videtur

9 quod sic, quia † ad tempus fuit excluſa, ergo post illud tēpus reintegrata intelligitur, & admissa videtur, vt nunc succedat in hæreditate dicti primi parentis, per notata per Barto. in l. fi ff. ad Tertul. Et faciunt in argumentum l. scire. §. tandiu. ff. de de condi. fur. & in l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxa. & in l. 1. §. fi. de cur. furio. & l. 1. §. expectandi. de secun. tabu. & l. quandiu. ff. de acqui. hære. Item, quia prohibitum ad tempus, post tempus videtur permissum l. imperator. ff. de

10 postul. l. statuliberi. §. Stichum. de statuliber. † nam statutum hoc potest facere, quod qui fuit hæres ad tempus, post tempus esse desinat, & alius sit hæres in totum vel in partem, qa hoc facere potest miles ex priuilegio l. 1. in princ. de testa. mili. & in l. in substitutione filij. ff. de uulga. & pupill. Item, quia talis filia excluſa a statuto, dicitur hæres anomala, vt refert

11 Barto. in l. si auus. C. de libe. præteritis † & illud, quod est anomalum, nullam regulam iuris communis sequitur, sed quatenus est dispositum de eo, eatenus est iudicandūm, & non vltra, argumento eius, quod dixit glo. de tutela matris, vt refert Bal. & Ange. in authen. matri & auiæ. C. quando mulier tutelæ officio fungi potest. Item, quia causa dicti statuti est causa filiorum masculorum, vt pulchre decidit Cyn. in l. publico. C. de adulte. & Bal. in d. l. si auus. Bar. in l secunda. §. videtur. ad Tertul. & in l. liberorum. de uerborum significatio.

12 & eleganter consuluit Ro. in suo consi. 311. † Cum ergo cessat ratio finalis statuti propter mortem filij defuncti sine filijs masculis, qui medio tempore obstitit dictæ filiæ, cessare debet dispositio dicti statuti, argumen. l. adigere. §. quamuis. de iure patron. & quod not. Cy. & Bal. in l. generaliter. C. de episco. & cleri. & notatur in l. Titia Seio. §. vsuras. de legatis

13 secundo. Maxime, cum dictum † statutum sit odiosum. l. maximum uitium. C. de lib. præte. Ergo restringendum, vt res facilius redeat ad suam naturam, argu. leg. si vnus. §. pactus, ne peteret. ff. de pact. Ergo necessario sequitur, quod tale statutum infringens regulas iuris communis, prohibendo succedere tempore vitæ fratris sui, & filiorum descendentium masculorum, post ipsorum mortem & defectum, ad ius cōmune reintegretur, vt nunc succedere possit. Et ista pars adiuuatur authoritate Bar. in d. l. fina. ad Tertul. & Bald. in l. si quis posthumos. §. si filium. ff. de libe. & posthum. & in d. l. si auus. In contrarium, quod mortuo filio post immistionem factam in hæreditate patris sui, filia ad patris hæreditatem

14 non possit reuerti. † Nam in hac successione abintestato ipse admittitur, qui reperitur proximior tempore mortis testatoris & aditionis hæreditatis. l. si quis exhæredato. in princ. de iniust. rup. & ir fa. testamen. & l. fi. ff. de conditio. insti. Sed iste filius fuit proximior tempore mortis patris excluſa ipsa

15 filia, ergo &c. † Item post eaquam filius se immiscuit, iuncta iincipit esse hæreditas patris cum sua intantum quod amplius non debet hæreditas patris denominari. l. sed si plures.

16 §. fi. fl. de vulga. & pupilla. † Arbitratur enim statutum dotē esse congruam portionem mulieris dotatæ vnde extantib. masculis, videtur ipsam contemplatione talis dotis exhęre dasse, argumen. l. qui volebat. ff. de hæred. institu. iunctis notatis in authenti. nouissima. C. de inoffic. testamento. Vnde videtur statutum hanc legitimam redegisse ad dotem, postea quam de residuo eam excludit. Et hoc clarum est posse statutum facere, vt notat Cyn. in l. sancimus. C. de nup. Itē illa verba, extantibus masculis, videntur conditionalia, cū habeant diem incertam l. dies incertus. & l. quibus diebus.

17 §. quidam Titio. ff. de condit. & demonstra. † In conditionibus autem traditur regula, ꝙ sufficit eam conditionem semel existere, etiam si non duret l. penulti. de condi. instit. qa omnis excluſio dicitur perpetua l. distin. c. 1. & l. si seruus. de pęn. ff. & c. ex literis. de consti. Et maxime videnrur hæc vera in materia, de qua loquimur, in qua si diceremus filiam superstitem admitti post mortem filij, qui se immiscuit, rūpimus duas regulas iuris. Vnam, ꝙ filius fuisset hæres pro parte

Source : BIU Cujas

te tpis,& pro alia parte filia. Secundam,ꝙ filius ſemel heres
18 deſi neret eſſe heres,†qđ iura non patiuntur.l.hereditas.ff.de hę. i n ſti.l.ſed ſi ſine.§.qđ Papinianus.de mino. Ex quib.vĩ,ꝙ filia ſemel excluſa per ſuperexiſtentiã maſculi, intelligatur perꝑetuo excluſa Licet enim cauſa excluſionis.ſ.maſculina proles,ceſſet, non tñ ceſſat diſpoſitio iam imperfecta prætex tu dictæ cauſæ,arg.not.per Io.An.in c.deceat. de regu.iur.in
19 mercu.Decidendo veritas vĩ,ꝙ aut†ſtat. ſimpliciter & indiſtincte dicit filiam dotatam, non admitti ad ſucceſſionẽ patris, & tunc perpetuo debet eſſe excluſa. Et ita procedant allegata pro iſta ulti.parte. Secus,ſi loquatur per dictiones ſuſpenſiuas,vtputa,quod uel quouſq; vel donec maſculus ſuperſit, & tunc ꝑꝑ defectũ maſculi redintegratur filia ad ſuccedendum,& ita procedant allegata pro prima parte. Et iſta ꝯcluſio colligĩ, & eſt cõis ſnĩa doct.videlicet Bal.in c.j.§.cũ ẽt ad fi.in tit.epiſcopũ vel Abbatẽ. & in c.j. de beneficio fœminæ,& Sal.in l.fi.C.de repu.hæ.& Cy.& Sal.in l.j.C.de adul. Imol.in l.mulieri & Titio.ff.de cond.& dem.Ang.in l.antiq. ff.ſi pars hæ.pe.Io.An.in rub.de ſucceſ.ab inte.& Bal.in l.ſiqs filiũ.C.de inoffic.teſtam.& Bal. in l.ſiqs poſthumos,§.ſi filiũ. & ibi ẽt Imo.tangit. ff.de lib.& poſth. vide Ang. in l.quãdiu. C.qui admitti,& facit quod dixi,s̃.proxi.q.& vide Bal.in l.3. C.qñ dies leg. ce.& Bal.& Ang.in l.Gallus,§.& quid ſi tm̃.in
20 fi.ff.de lib.& poſth.& Imo.in l.is,qui ſoluendo.ff.de hær.inſti. & Bal.in l.ſed ſi quis.C de ſecun.nup. † Et ita fiat concordia inter collegium Senenſe & collegiũ Paduanum, quia collegium Paduanum loquitur, quando ſtatutum loquitur per verba ſuſpenſiua, uel conditionalia.Collegium vero Senenſe,quando ſtatutũ ſimpliciter loquitur,& ita hãc ꝯtrouerſiã dirimit ſublime collegium Bon.prout refert & ſequitur Pe. de Anch in ſuo cõſ.293. alias.301.incip. In chriſti nomine, probabiliter,& in conſ.24.incip.in Chriſti nomine,hæc quæ
21 ſtio.† Prædicta tñ oĩa procedunt,quando ille filius ante mortẽ ſe immiſcuit hęreditati paternę. Quid aũt,ſi ſe non immiſcuiſſet,ſed ſtatim mortuo patre deceſſiſſet,an ẽt ſi ſtatutum loquatur ſimpliciter,quod extantibus maſculis fęmina dotata non ſuccedat,an hoc caſu poterit filia reuerti ad bona paterna.Vide pulcherrimam allegationem & deciſionẽ Alber.de Roſ.in ſecunda parte ſtatutorum, quæſtio.105.

Quæſt. IIII.

22 Sed cadit vna dubitatio,† quid ſi ſtatutũ ſimpliciter dixerit,ꝙ filia dotata nullũ regreſſum habeat ad bona paterna ꝯ fratres aut hæredes parentis defuncti,an illud verbũ,fratres, intelligatur de fratrib. ipſius filiæ excluſæ,an vero ẽt de fratrib. ipſius defuncti,& ſic de patruis filię. His diebus ꝯſului,ꝙ intelligatur ẽt de fratrib. defuncti, ſecutus in hoc conſilium Ro.in ſuo conſi.16.quod eſt notandũ. Addetñ, ꝙ prima facie videtur dicendũ,ꝙ debet intelligi de fratribus ipſarum mulierũ dũtaxat,quia fundata eſt intentio earũ de iure cõi,cũ ſint de liberis defunctæ perſonæ, & prima cã eſt in ſucceſſione liberorũ auth. in ſucceceſſione,C.de ſuis & leg. &
23 in auth.de hęr.ab inteſt.§.j. Quinimo† ſpecialiter eſt prouiſum ꝙ ipſæ fęminę & ex eis deſcendẽtes præferãtur agnatis tranſuerſalib. cuiuſcunq; gradus ſine diminutione alicuius partis, vt in dictis iuribus,& not.in l.fi.C.de ſuis & legitimis. Præterea, non poteſt negari, ꝙ ille terminus contra fratres, non ſit ambiguus & obſcurus ex eo, ꝙ eſt nimis generale &
24 indiſtincte poſitus.ergo † in dubio illud ſtatutum debet intelligi ſecundum ius commune ut minus lædat illud, quam ſit poſſibile.l.2. C.de noxa.cum ſi. per ꝯñs vĩ debere intelligi de fratrib.ipſarum fœminarum.Et quia non eſt veriſiſ'ę ꝙ legiſlator, ſeu ſtatuti prędicti,ſic inuoluto & confuſo ſermone voluerit huiuſmodi fęminas, ſi non extiterint aliqui fratres ipſarum,excludere, non facta aliqua ſpecifica declaratione per dictos agnatos,aduerſus quos lex in fauorem ipſarum fę minarum deſcendentium ſpecialiter prouidit, vt in §. pe. & fi.inſti.de hæredi.ab inteſta. & l.fi. ff.de ſuis & legiti. Accedit etiam,quia vix a iure permittitur,quod ẽt expreſſe poſſint tales perſonæ, quæ ſunt de numero liberorũ ab hęreditate parentum per ſtat.excludi. §.prohibemus.in auth.de trien.& ſe miſ.no.in l.ſancimus. C.de nup.per Dy.in regula,indultum.
25 de reg.iu.ergo † per velatam & obſcuram diſpoſitionẽ,quæ aliter põt intelligi, nullo modo debet dici hoc eſſe comprehenſum.. Et talem rationem in ſimili facit tex. in l.illa inſtitutio ff. de hęred.inſtit. Facit quod no.Io.An.in c.eos. de immu.eccl.in 6 & in c.Romana. §.contrahentes. de fo.compe. eo lib. Et pro hoc patet non obſtare,quod dicitur de honore maſculinæ prolis,& conſeruatione familiæ,quia illud videt̃ procedere, quando firmiter apparet ꝙ talis eſt intentio ſtatuentium.Sed in caſu noſtro magis veriſimiliter apparet de
26 oppoſito, vel ſaltim ſumus in ambiguo, ergo &c. Adducitur etiam pro hac parte,quia † verba dicti ſtatuti generalis loquuntur de fratribus. Ergo debent intelligi de fratribus ipſarum fęminarũ, non aũt de fratrib.defuncti,quia iſta eſſet iniquiſſima interpretatio, per quam excludit̃ fœmina magis defuncto proxima arg. l.aſſiduis.C.qui po.in pig.hab. Statuta.n.ſic debent intelligi,vt ſi verba repugnent,vt minimum contineant iniquitatis. l.quotiens ſermo. ff.de re.iu.facit in ſimili, qđ dicunt docto.ꝙ ſtat.excludens fęminas extãtibus fratrib.defuncti,intelligitur de fratribus.primi gradus tantum,non aũt ſecundi & tertii gradus,hoc eſt de fratrib. conſobrinis.Ita Bal.in ſuo conſi.incip.In Chriſti nomine. Si mei non extant &c.& Bal.in l.Lucius.§.quęſitum. ff.de leg. 3.accipi.n.debent verba in potiori ſignificato & ꝑ prius, nõ
27 per poſterius.Vnde Bal.in l.1.C.de ſucceſ.edic.dixit,ꝙ †ſtante ſtatuto quod ſi extat patruus,mater non ſuccedat, ſi extat patruus magnus,mater non excluditur,quia cũ nihil ſit cautũ de patruo magno,ſtandum eſt iuri cõi & generali. & ibi-
28 dem dicit Bal. ꝙ †ſtatutum faciens mentionẽ de nepote,nõ habet locum in pronepote,niſi ſit caſus fauorabilis,& nemini noceat allegat.l.cui eorum.§.fi.ff.de poſtula. Idem uoluit Bal.in l.iubemus.§.fi.C.ad Treb.vbi dixit in d.ſtatuto.de fratre,debemus ſequi verborum arctitudinem.non extẽſionis plenitudinẽ.Idem Bal.in l.omnes populi.de iuſti.& iu.& Pe. de Ancha.in repe.c. canonum ſtatuta. in ver. qd de patruo. de conſt.Idem Bal.in l.hac edictali. §.qua obſeruatione. C.
29 de ſecundi.nup.ubi dicit, quod †ſtatutũ loquens ſimpliciter de nouerca,non debet extendi ad nouercam magnam. Bal. tñ in l.ꝙ vero.ff.de leg.ponit vnam aliam limitationem, videlicet,ꝙ ſi ſtatutum dicit,ꝙ extante patruo, matertera nõ ſuccedat,quod patruus bene excludet materteram magnã, quia verba ſtatuti nõ repugnãt huic caſui, imo eſt verior rõ in excludendo materteram magnam.& hoc approbant Rc. & communiter doct.in dicta.l.1.C.de ſucceſ. edicto Faciunt no.per Bal.in l.vxor.C.qui accuſa.non poſſ.Ioan.And.in additioni.Specula.in titu.de ſucceſſio.ab inteſtato.Bar. in l.ſecunda.§.videndum.ff.ad Tert.Bal.in l.illam. C.de collatio. Bal.in capi.quæ in eccleſiarum.de conſtitutio.Ang.in l.prima,ff.de inof.teſt.& in auth.matri & auiæ. C.qñ mulier tut. off.fun.poteſt.Imo.in l.ſi dotali.ff.ſol.mat. His tñ non obſtãtibus, ego ſum in eadem ſententia, pro qua alias conſului, vt ſupra retuli,& fuit apud Caſalem Montisferrati, & poſtmodum idem conſului in ciuitate Cremonę,in vna opulen
30 tiſſima hæreditate,videlicet quod †filiæ fœminæ excludantur non ſolum per fratres ipſarum fęminarum, ſed etiam ꝑ fratres defunctę perſonæ, ſtante ſtatuto de quo ſupra Et præmitto,quod communis opinio ſcribentium eſt, quod ſtatutum excluſiuum fœminarum indiſtincte dicitur fauorabile Quinimo plus dicitur concernere publicam vtilitatem. Licet in hoc articulo Bal.more ſuo variauerit,vt plene de hac quæſtione dicam infra eodem.§.& ideo hic non replico. Secundo pręmitto,quod tale ſtatutum non attento iure communi poteſt dictas fœminas excludere, quia hæreditas fuit inuenta de iure ciuili,& donum eſt iuris ciuilis.text.cum gl. in lege prima,de acquirendo rerum dominio.no.gl.in l.pro hærede.de acquirenda hæredita.1.diſtinctio.ius Quiritum. Ptobatur in l.ſeruo inuito.§.ſi a pupillo.in ſimilitudine iuris ciuilis.ff.ad Trebel.no.Bar.in rubrica,de acquirenda hæredi
31 ta. † Sed proprium eſt legis aliquos uocare ad hæreditatem alios excludere.l.lege obuenire.ff.de verb. ſignific.& l.fin.ff. de ſuis & legitimis. Modo ſic diſpoſita per ius ciuile,poſſunt in totum & in partem per locorum ſtatuta immutari. l.omnes populi.ff.de inſti.& iur.imo dicit Bal.in l.prima.C.quan
32 do non pe.patres, quod † ſtatutum in loco, non dicitur diſpenſatio,ſed ius cõmune.Pro quo facit,quia quęlibet prouincia habet ritus ſuos.c.illa.12.diſtinc.c.certificaui.de ſep. Ergo ſtatutum poteſt dictas fœminas excludere.nec dicetur
33 odium, † quia nemini facit iniuriã, qui vtitur iure ſuo. Nec obſt.ſi dicitur, quod legitima eſt de iure naturali, & ꝙ non poteſt tolli per ius ciuile,&c. quia hoc eſt falſum, imo cum legitima habet certas metas a iure ciuile,auth.nouiſſima.C. de inofficioſo teſtament. non minus poteſt ius ciuile,quam ius gentium,cum ipſum ius ciuile dederit formam,arg.l.an inutilis.ff.de accep.Non tamen firmo,quod ſtatutum poſſit in totum tollere legitimam,quia hoc non multum facit ad propoſitum noſtrum cum fœminę dotatæ dicantur habere legitimam,quia dos ſuccedit loco legitimæ. Sed concludo,
34 ꝙ † non habito aliquo reſpectu ad ius commune, ſtatutum poteſt diſponere circa excluſionem fœminarum, & non dr̃ propter hoc odioſum. Et iſtud aſſumo mihi pro una cõcluſione,ad ea quę infra ſum dicturus.pro qua facit, quia dictũ ſtatutum dicitur imitari.l.duodecim tabula.per quam agnati præferebantur indiſtincte cognatis.inſti.ad Tertul.§.fi.Qđ autem ſimul in caſu, in quo ſtatutum uoluerit fœminas excludere, infra oſtendam. Secundo,ad prædicta facit, quia ſi ſtatutum excludit fęminas ſimpliciter, non facta mentione de maſculis,tñ eorum fauore dicitur factum.Ita Barto,in l.

Source : BIU Cujas

prima.§.fi.de contratabu.& Bal.in l.peto.ff.de leg.2. Ad hoc pulchre facit, quod uoluit Bald.in l. cunctos populos. C. de sum.tri.in ver.item quæro quomodo cognoscam, vbi dicit
35 quod †quando statutum excludit nepotem ex filia, vī factū fauore agnationis. Sed si nepotem ex filia admittat, tunc videtur factum in odium sexus. Sed in quæstione nostra statutum dicit, quod filia dotata & descendens ex ea, &c. ergo videtur hoc factum fauore agnationis. Preterea hoc colligit, ex generali consuetudine locorum, vbi sunt talia statuta, ar. l.si seruus plurium.§.fi.ff. de leg.1.l. Labeo. de supel.le.l. cum delanionis. §.asinam.de fun. instru. Ergo si censetur factum fauore agnationis, sequitur ꝙ illa verba indefinita cōtra fratres debent intelligi tam de fratribus ipsarum fœminarum, quam defuncti, etiam si fratres defuncti sint de eadē agnatione, cuius fauore, vt s̄.dixi, præfatæ mulieres excluduntur per
36 statutum. Facit, quia †in reddēda ratione legis uel statuti pōt multipliciter per coniecturas procedi. l. scire odortet. §. als. ff. de excu. tut. l. benignius. de legi. l. in ambiguis. ff. de reg. iur. l. adigere. §. quamuis. de iure patr. l. ut gradatim. §. hoc si. de
37 nume. & hono l. 1. § pe. & ibi Bar. de aqua plu. arcen. †Sed in casu nostro, nulla alia ratio coniecturari pōt in dicto statuto, nisi amor conseruandę familiæ, quæ ratio cū sit vnica, debet haberi pro expressa, vt est gl. no. in l. quamuis. C. de fideicommiss. no. Bal. in l. quotiens. co. titu. & in l. maximum vitium. C. de lib. præ. bonus tex. in l. nominatim. ff. de li. & post hum. Facit ꝙ no. d. Abb. in c. suggestū. de decimis. & pulchre in proposito in c. 2. de appel. facit. l. scire oportet. § sufficit. de excu. tuto. l. codicillis. §. instituto. de leg. 2. l. tale pactum. §. fi. de pa. no. in c. fi. de re iud. Si ergo ratio statuti fuit fauor agnationis, quis dubitabit quod illa verba contra fratres debeāt intelligi, tam de fratribus ipsius defuncti, quam ipsarum fę
38 minarum †habita tamen ratione prioris coniunctionis, admittantur primo fratres ipsarum fęminarum si extant. Si vero non extant, admittantur fratres ipsius defuncti, quia postquam verba statuti possunt adaptari ad istum casum, ergo & mens ipsius statuti locum habebit. l. 4. §. quotiens. de dān. infec. l. hos accusare. §. omnib. de acc. Accedit ꝓ ista parte, qđ pulchre consuluit Ang. in suo cons. 340. alias, 350. Non ob.
39 si dicitur, ꝙ nullibi reperitur in iure, quod †quando vna sola ratio pōt assignari in statuto, licet habeatur pro expressa, fiat extensio ex identitate rationis. sed tn̄ fit extensio ex maioritate rationis, patet ex dicto Bal. in l. 1. C. de suc. edic. iuncto dicto eiusdem Bald. in l. quod vero. ff. de le. & retuli. s̄. Preterea licet detur unum speciale, videlicet ꝙ qn̄ non pōt assignari nisi unica ratio in statuto, ꝙ illa habetur pro expressa, vt no. in d. l. quamuis. C. de fideicom. tū non inuenitur, quod tunc sequatur aliud speciale, videlicet, ꝙ ita sit licita extensio ex identitate rationis. Ergo in casu nostro non pōt fieri extensio ex identitate rōnis, qa rn̄deo, ꝙ ēt si rō non sit scripta in l. si tn̄ non potest reddi, nisi vnica ratio, tunc fit extensio nō minus quam si ratio esset scripta in l. & hoc expresse firmat, Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præt. & in terminis consuluit Pau. de Ca. in suo cons. 334. & idem dicit Pau. in l. si vero. §. de uiro. ff. sol. mat. & aliquid per Imo. in l. fi. ff. de hæred. institu. quamuis Bar. in l. liberorum. ff. de ver. sig. non fuerit, ausus hoc firmare. Tamen aduertendum, ꝙ Bart. ibi non innuit, quod non posset reddi nisi vnica ratio, & sic non potest dici, quod Bar. ibi loquitur in casu nostro. Ex prædictis puto sententiam, pro qua consuluit esse verissimam, nec vllo pacto admitto quod sit arbitraria iudici. Sed prædicta pars in fauorem agnationis & familię, est ipsa pura ueritas.

Quæst. V.

40 **Statutum** †dicit, ꝙ extantibus agnatis mater nō succedat, vel extantibus filiis, filiæ non succedant, nec ultra se extendit statutum, utrum quia de admittendis agnatis vel cognatis vel aliis aliter non disponit, exclusa matre vel filiabus venient subsequētes in gradu, ēt cognati, puta in primo casu, auus maternis, exclusa matre. Videtur quod sic, per l. 2. §. videndum. ff. ad Tertul. maxime quia mater sub nomine proprio excluditur, ergo non excluduntur alij cognati. l. tutelas. ff. de capi. diminu. Nec uidetur posse dici, quod per illa uerba, existentibus agnatis, uideantur vocati ipsi agnati, †
41 quia verba conditionalia, prout sunt ablatiui absoluti. l. a testatore. ff. de condi & demon. nō inducūt dispositionē. l. si qs sub conditione. ff. si quis omiscā. test. Præterea, sequeret, ꝙ facta substitutione alicui si sine liberis decesserit, ꝙ existētib. liberis viderent vacati ex testō, vl roga tus institutus ipsis liberis restituere. Cuius contrarium tenēt cōiter docto. in l. filiusfa. §. cum quis. de lega. 1. & in l. 1. C. de
50 cōdi. inser. de quo articulo plene dixi in tractatu substitutio
42 nū. ꝺ determinat Bart. in l. 1. §. videndū. ff. ad Ter. † pro quo facit, ꝙ ablatiui absoluti qn̄ proferunt ab eo, qui pōt disponere, vident dispositionē inducere. Casus est no. in l. fideicōmiss. §. cum esset. ff. de leg. 3. & in l. 1. § tametsi. ff. ad leg Falcid.

Facit etiam tex. in l. seruo legato. §. si testator. ff. de l. 1. vbi ei, cuius contemplatione facta est dispō, competit actio, quam uis verba non referantur ad eum. & ibi ad hoc no. Bart. illū tex. & in simili etiam nota. Bal. facit tex. in l. fideicommissa.
43 §. interdum. ff. de leg. 3. †Item, quando aliquis remouetur a lucro contemplatione alterius, illi debet applicari, cuius cō templatione remouetur, vt patet in tutore, qui priuatur legato, si non gerit tutelam l. post legatum. §. amittere. ff. de ijs qui. vt indig. l. pen. C. de leg. l. cum duo §. si duo emancipati. de coll. bon. & ibi Bar. Et ista pars videtur verissima, pro qua vī casus in l. si defunctus. C. de suis & legiti. heredibus. vbi est expressum, quod qn̄ lex ab hīditate, vel parte excludit quēpiam, contemplatione alterius, illud debet eis applicari, quorum contemplatione aufertur, & ibi illum textum pondera uit Bal. Preterea, si aliter diceremus, iniquū fuisset statutū, quod voluisset excludere matrem vel filiam faciendo viam cognationis vlterioribus in gradu, in quibus vrget maior ratio exclusionis, & sic nō obstant allegata in ꝺrium, in quib. possunt aliter operari, & alia assumi ꝺiectura. Et pro hac sententia facit gl. in l. Lucius. ff. de heredibus insti. cum suis concor. & l. inter socerū, §. cum inter. ff. de pac. dol. Facit etiam quod voluit Bar. in l. Gallus. in princ. ff. de liber. & posthum.

Quæst. VI.

44 **An** valeat †statutum, quod fœmina dotata nō succedat patri extātibus masculis. De hac quęstione vide per Dynum in regula, indultum. de reg. iur. & ibi per Ioan. And. in mercurialibus. & Baldum in l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iur. Vide omnino Bart. in repetitione l. si pater. ff. de inof. testamento. vbi dicit, quod intentio statuti videtur fuisse, vt haberet dotem loco legitimę, & conseruaretur honor familię. De qua conseruatione notatur per Ioannem And in additio. Spec. in titu. de succession. ab intestato, in rubrica, & per Ang. consi. 318. vbi dixit, quod tale statutum dicitur ęquum Vide Bal. in l. non sine. C. de bo. quę lib. & in l. secunda. C. de in ius voc. & in l. sancimus. C. de nup. & in l. secunda. C. de ijs qui. ad lib. procla. non licet. & in l. certum. in prin. C. vnde legiti. & in l. si defunctus. & in l. fi C de suis & legi. & Ancha. in repe. c. canonum statuta. in ver. ijs quoq; membris. de const. arbitratur enim statutum, dotem esse ꝓgruam portionē mu
45 lieris dotatæ, & legitima non est aliud, quā portio taxata legis arbitrio personis, qbus iure naturæ debetur, vel quasi debetur successio, aut nouissima. C. de inof. test. Appelat enim debitum bonorum subsidium. sed mulieres dotatæ habent subsidium dotis, & maritorum. l. 1. C. vnde vir & vxor. ergo
46 &c. †Item dos succedit loco alimentorū. Sed mulierib. dotatis raro deficiunt alimenta ergo valet stat. ꝙ talis filia dotata excludatur a successione patris. & plura circa hoc colliges ex dictis remissionib. Bal. & ex iis, quę dixi s̄. in §. 1. in quęstione, an filia dotata possit petere legitimam, simul & dotem, Sed in contrarium vī tale stat. non valere, tanquam sit ꝺ bonos mores, & accusatorium naturæ, quia constituit differentiam inte masculos & fęminas. arg. l. maximum vitium. C.
47 de lib. præt. Secundo probatur, quia †quod fit nō per pactum nec etiam per stat. gl. sing. in Rubric. C. de decre. dec. quæ gl. limitatur per scriben. in lege omnes populi. ff. de iusti. & iur. procedere, quando pactum reprobaretur, quia esset contra bonos mores. Sed in casu nostro, filia per pactum se non excludit. lege, pactum, quod dotali. C. de collatio. & ibi dicitur, quod tale pactum esset cōtra bonos mores, ergo &c. Tertio
48 facit, quod †legitima debet iure naturæ, vt in auth. de trien. & semisse. §. hoc nos & in §. prędmiū itaque. in auth. de hær. & falc. & in l. fin. in princ. ff. de bon. dam. & l. scripto. vnde libe. & in l. 1. §. æque. de impo. lucr. descip. libr. 10. Quarto ꝓbatur, quia alimentatio filii iure naturæ a patre viuente depen det. l. 1. § hinc descendit. ff. de iust. & iure. ita post mortem ipsius. & ob hoc est constituta legitima vt est casus in §. prohibemus in auth de trien. & semis. ergo tale ius naturæ nō pōt per statutum tolli. §. generalia. insti. de iure naturali. cū cōc.
49 Prima tn̄ pars videtur verior, quia omnes tenent, quod †posito quod legitima non possit in totum tolli per statutum, pōt tn̄ diminui, prout in casu nr̄o, in quo dos fuit subrogata per statutum loco legitimæ, vt supra dixi & habetur plene per Cyn. in l. sancimus. C. de nup. per Ia. de Bel. in d. §. prędmium, per Albe. de Ros. in 2. parte statutorū. q. 99. ubi dicit, quod in hac opinio. sunt communiter omnes docto. & facit quod dicimus in simili de cathedratico, quod diminui potest, non in totum tolli. c. conquerente, de officio ordinari. & in decimis. c. tua. & ibi Innocen. de decimis. Facit quod uoluit Bald.
50 in d. l. ius naturale. ubi dixit, ꝙ †licet statutum non possit tollere cognationem, potest tamē tollere ius succedēdi, sicut tollitur emancipatione. l. tutelas. ff. de capi. dimi. & sic fm eum ualebit statutū. ꝙ filia dotata nō potest dicere testamētū patris nullū, & plus, dicit, ꝙ †si statutū filię nihil habēti omnia
51 deneget, adhuc valebit, sed poterit petere alimēta, ꝓ quo dicto

Source : BIU Cujas

cto, ꝙ valet ſtatutū quod filia dotata non poſſit dicere teſtū nullum, facit, quia poſito quod de iure naturali ab inteſtato
52 deberetur hæreditas filijs, tū† quod eis præteritis cōpetat ius dicendi nullum, non eſt de iure naturali, quia iſtud ab initio fuit introductum, rōne patrię poteſtatis. quod patet, qa emācipatis non competebat, quæ patria poteſtas eſt de iure ciuili, inſti. de patria poteſta. ſicut & ius querelandi eſt ēt introductum de iure ciuili, to. ti. ff. & C. de inof. teſt. ergo iure ciuili bene poteſt tolli. Alii etiam dicunt, ꝙ hęreditas vel legitima non debetur de iure naturali, prout late proſequitur Dy. in d. c. indultum. Late etiam proſequitur, an ſit debita de iure regen. quod naturale appellatur. & an illud ſit immutabile per ius ciuile, & concludit quod ſic, per eum.

Quæſt. VII.

53 An illud †ius prærogatiuum, ꝙ ex forma ſtat. habent maſculi, vt ſupra, tollatur minima capitis diminutione puta arrogatione, vel emancipatione, vī ꝙ ſic, quia per talia ſtatuta reducti ſumus ad ius antiquum, quo agnati præferebātur cognatis. Sed tale ius tollebatur minima capitis diminutione. §. fi. inſti. de legi. agna. tu. ergo &c. Tū aduerte, quia illud erat verum iatra fratres & ſorores, & patrem & filium, inter quos per minimā capitis diminutionē non tollebat ius agnationis. l. 3. C. de legiti. tut. §. fi. inſti. de legi. agna. ſucce. ergo idem dicemus hodie. Sed ſi vltra illas perſonas reperiant ſtatuta, quæ maſculos præferant feminis, tunc vī dicendū, ꝙ ſi hoc fit ſub ciuili nomine, puta dicit ſtat. quod agnati prefe rantur cognatis, prout in partib. Vltramontanis, vt refert Io. Fab. in d. §. fi. inſti. de legi. agn. tu. & tunc fortaſſe tale ius tolleretur per capitis dimi. Et ſi dicitur, ꝙ iſtud ius, quod ex ſtatuto datur, non datur ex. l. 12. tabu. & capitis diminutio ſolū tollebat ius 12. tab. non aūt aliarum legum poſteriorum, vt eſt caſus in l. tutelas. ff. de capi. dimi. Reſpon. quod illud ideo
61 eſt, quia aliæ leges præter l. 12. tab. ſolebāt illud ꝙ tribuebāt, tribuere ſub nomine naturali, quod non confunditur capitis diminutione. d. §. fi. ut dicit tex. in l. tutelas. in verſ. ex nouis aūt legib. ff. de capi. diminu. & hoc ſenſit ibi Bar. in ſua diuiſione. unde ēt ſi leges nouæ aliquod ius prærogatiuū dediſſent ſub nomine ciuili, illud ius tolleretur capitis diminu-
62 tione. quod etiam ſenſit Bal. in d. l. tutelas. quanuis Io. Fab. in d. §. fin. dixerit contrarium, & male. Et iſta tene menti, quia incontingentia facti poſſent facere tibi honorem.

Quæſt. VIII.

54 Quid ſi † frater velit ſororem ad ſucceſſionem admittere, & illa eligat ſe dotari, quis audiatur. Vī ꝙ filia, ar. de le. 3. l. fideicommiſ. §. cum eſſet. Et hoc firmat Alb. de Ro. in 2. par. ſtat. q. 102. ubi allegat. l. petendæ. cum ibi not.
55 C. de temp. integ. reſt. peten. † Adde tū, ꝙ ſi filii maſculi uellēt filiam admittere ad ſucceſſionem, poſſunt, ēt inuitis creditotib. Singulare eſt dictum Bar. in l. 2. §. ſi ſint. ff. ad Tert. & ſequitur Bal. in l. maximum vitium. in ver. ſed pone, ꝙ frater C. de lib prę t. & Bal. in conſ. quod incipit, quędam Mafrenia.

Quæſt. IX.

56 Stat. †cauetur, ꝙ ſi quis deceſſerit relictis filiis ac filiab. filiæ ad ſucceſſionem non veniant, ſed dotari debeant decenter, quæritur ſi pater fecit teſtamentum, & præteriit filias, an poſſint rumpere teſtamentum. Vide Albe. qui hanc q. diſputauit in ſecunda par. ſtatu. q. 103. & de hac quæſtione etiarn aliud inferius tangam.

Quæſt. X.

57 Suppoſito †ſtatuto, ꝙ frater excludat ſororem dotatam, quid ſi pater ſolum ſponſalia cō traxit pro filia, & dotem promiſit, an erit locus ſtatuto. Alb. de Roſ. in 2. par. ſtatutorum, quæſt. 109. dicit fuiſſe determinatum ꝙ ſic, per l. non ſine ratione. C. de bo. quæ li. & ibi vi-
58 de Bal. aliquid ꝯ. dicam, & ēt dixi ſ. †Et adde, nunquid dotata in teſtō patris, dicatur proprie dotata, vī ꝙ non, ſed quod intelligi debeat de muliere vere dotata, & de dote actualiter num erata, ut uoluit Bar. in l. qui pupillum. ff. de adul. & in l. non eſt. ff. de iur. do. ubi proprie loquitur in terminis nr̄is de ſtatuto. In contrarium conſuluit Ang. in conſ. 313. inci. quidam ciuis Florētinus. ubi dicit, quod mulier dī dotata, ſi dos eſt ei relicta in teſtō. vide Bartol. in l. cum plures. §. pen. ff. de admi. tut. & Pet. de Anch. in conſ. 162. Ange. in conſ. 30. Pau. in conſ. 105. vide Sal. in l. ſi donaturus. §. 1. ff. de cond. ob cau. ubi dicit, quod illa mulier dicitur dotata, quæ habet dotis ꝓmiſſionem. vide Ang. in conſ. 95. quod incip. Pet. & in conſ. 132. in cip. in q. vertēte. vbi vult quod ſufficiat dotem offerri vſque ad ſententiam, per l. fi. ff. de pign. ac. quod eſt perpetuo notan dum, ſi eſt verū. De cuius veritate aliquid infra tangā.

Quæſt. XI.

59 Quid ſi pater pro filia, quæ ingreditur monaſterium, obtulit aliquid monaſterio, puta poſuit centum ſub altari, an dicatur ex eo dotata, ita quod per ſtatutum ex cludatur. Vide Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. in fi. ff. de cond. & demon. & in l. 1. §. ſi parens. ff. ſi quis a paren fu. manu. & in l. omnino. & in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. teſtamen. communis concluſio uidetur, quod excludat, & dici debeat etiam dotata.

Quæſt. XII.

60 An valeat †ſtatutum, ꝙ filia ingrediens monaſteriū ſuccedat patri. Vī ꝙ non, quia vī ꝯ priuilegia conceſſa clericis, per l. Deo nobis. C. de ep. & cle. ergo vī ꝯ libertatem eccleſiæ, auth. caſſa. C. de ſacroſ. ec. Ergo non valet. Pro hoc vī in auth. de ſanctiſ. epiſc. §. ſed hoc preſenti. & in auth. niſi rogati. C. ad Trebel. ſententia Bar. in l. fin. C. de pac. eſt qđ aut ſtat. diſponit de ingrediente per hæc uerba, ingrediens monaſterium, vel, ſi quis intraret monaſterium, ſit priuatus iure ſuccedendi, vel, non ſuccedat, & tūc valeat ſtatutum, quaſi non diſponat circa clericum, ſed circa laicum. nā laicus eſt ille, qui monaſterium ingreditur, ſicut uiuens moritur. l. qui duos. ff. de manu. te. Et ſic non ob. d. auth. caſſa. Non ob. d. authen. niſi rogati. quia ibi grauatur, ſi monaſterium ingredi-
64 tur, hic vero lucrū aufertur, non aūt in ſibi quæſitis grauat. Aut ſtat. diſponit de iam ingreſſo per hæc verba, ſi quis ingreſſus fuerit monaſterium. tunc non valet ſtat. quia nō poteſt clericis auferre ius ſuum, & eſſet ꝯ libertatē eccleſiæ. d. l. Deo nobis. ar. pro hoc in l. Stichus te. ff. de ma. teſt. Adde quod in effectu idem tenet Bald. in l. Deo nobis. §. hoc ēt. C. de epiſ. & cler. Sed mihi vī, ꝙ hęc diſtinctio ſit verbalis, & maxime, qa ſequeretur quod pater poſſet exhęredare filium, ſi ingrederetur monaſterium, ꝙ eſt contra. d. l. Deo nobis. in verſi. omnimodo. vnde valde dubito de deciſione Bar. & de hac q. uide per Doct. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obli. & uide pulchrum conſ. Pau. in conſ. 335. ibi vide. Adde,
61 ꝙ Raph. Fulg. in d. l. fi. C. de pac. tenet contra Bar. quia † qualitas adiuncta verbo. intelligitur ſecundum tempus verbi. l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxa. nā ſtat. dicit, ingrediens, antequam ingrederetur, nō erat quæſita hęreditas. ſed poſt ingreſſum, debet quęri filię. l. Deo nobis. C. de epiſ. & cle. ergo verba ſtatuti referūtur ad ingredientem poſt ingreſſum,
62 & ſic includunt perſonam eccleſiaſticam. † Item, non poteſt negari, quod tale ſtat. non ſit impedimento futuræ ingreſſio ni, & ſic contra libertatem eccleſiæ, ergo non ualet. c. fin. de immu. eccl. Alii diſtinguunt. Aut ſtatutum pręceſſit ingreſſum, & excludetur filia, & ualebit ſtat. quod poteſt diſponere de bonis quęrendis, applicando alteri, & ideo mulier excluditur, quia maſculus includitur, non quia monialis. Secus, ſi ingreſſus præcederet ſtatu. quod non multum placet. iō forte nō eſſet abſurdum dicere, quod tale ſtat. nō ualeat.

Quęſt. XIII.

63 Si ſtatuto † cauetur, ꝙ mulier ſit contenta dote pro Falcidia, an intelligatur de debita iure naturæ. Barto. in lege prima, ff. ad legem Falcidiam, tenet quod ſic, per glo. ibi, quæ dicit, quod Falcidia dicitur a falce, & ſic omne qđ defalcat, poteſt dici Falcidia. Et idem tenet gloſſ. inſt. ad l. Falc. in prin cip. & in auth. de hæred. & fal. §. hinc nobis. & Azon in ſumma eod. titu. §. circa Falcidiam. & pro iſta opin. facit. l. patronus. §. primo, ff. de donatio Contrarium diſputauit Nico. Ma
64 tarell. quia † uerbum Falcidia, proprie ſumendo, intelligitur de debita iure inſtōnis, ut patet per totum titul. ff. ad legem Falcidiam, improprie de Trebellian. quod patet, quia ſi Falcidia & Trebellian. idē eſſent, cur diuerſos titulos haberemus arg. l. ſi idē. C. de codicil. improprijſime ergo debita iure na-
56 turę, ſed † verba accipi debent ſecundum proprū ſignificatū l. non aliter, ff. de le. 3. cū ibi notatis. Pro hoc facit qđ no. in auth. unde ſi parēs. maxime ꝑ Bal. C. de inoff. teſt. Et quia ſtatutū eſt ſtricti iuris, & ꝯ ius commune, & odioſum, & hanc partem ſequitur Albe. de Roſ. in 2. parte ſtatutorum, q. 143.

Quæſtio. XIIII.

66 Si ſtatuto † cauet̄, qđ filia ſuccedat matri abinteſtato non extantibus maſculis, utrum a ꝯrio ſenſu, ſi extant maſculi, excludatur. Aduertendū eſt, quod aliquando lex dicit
67 ꝙ † argum. a ꝯrio ſenſu dicitur eſſe ꝙiectura. l. apud antiquos C. de furt. Alibi dicitur, ꝙ eſt uerus text. ut in l. qui teſtamen
68 to, §. mulier ff. de teſtamen. † Bal. in d. l. apud antiqnos. dicit, quod aut caſus omiſſus, qui venit a ꝯrio, eſt deciſus per alias leges, & tunc per contrarium ſenſum non deciditur, ſed tan quam omiſſus ab illa lege remanet ſub diſpoſitione iuris cō munis, & uenit decidendus per alias, ll. ut l. ſi cum dotem. in principio. ff. ſolu. matri. & l. ſi extraneus. de condictio. ob cau ſam. Aut ille caſus non eſt deciſus per alias leges, & tunc argumētū a ꝯrio ſenſu eſt ex mente ſeu interpretatione legis potius, q̄ ex uerbis. l. pecuniā, ff. ſi cer. pet. ibi tanq̄ ſub ꝯria cōditione, quę dictio, tanquam denotat improprietatem, ut l. ſi pr̄. § q duos. ff. de adoptio. & ſic pōt intelligi glo. in d. l. apud antiquos Modo. in q noſtra Bal. in l. conuenticulā. C. de epi-

Source : BIU Cujas

scop.& cle.refert Cy.consuluisse,ꝙ extātib.masculis fęmina
69 excludit,per.l.inter socerū,§.cum inter.ff.de pac.dot.vbi†in pactis dotalibus sumitur dictū argū a contrario sensu.ergo idem erit in statuto,quod factum est consensu ciuitatis.l.de quib.ff.de legi.ar. gl.in rubri.C.de decre.decurionum. Adde ꝙ idem tenuit.Pet.de Anch.in repet.c.canonum statuta .extra de constitutio.& in suo cons.420.

Quæst. XV.

70 Si statuto†cauetur,ꝙ filię dotatæ a patre, regressum non habeant ad bona paterna, vel dotatæ a fratre nō succedāt fratri. modo in primo casu pater dotauit filiam,de bonis maternis, & in hoc secundo casu frater dotauit sororem de portione sororis,an sic dotata in primo casu,habebit regressum ad bona pr̄na,in secūdo ad fraterna.Bal. in l.si mr̄. C.de
71 iure dot.dicit ꝙ†illa verba,dotata, debent intelligi cum effectu,nō per actū nudi ministerii.allegat.l.si pater ex prouincia.in fi.ff.de manu.vindicta.& in l.si res.de iure do.Idem te-
72 net Anc.in repe.d.c.canonū statuta.de cōst.Cui add.ꝙ †stat. ꝙ fœmina dotata non succedat,intelligitur quo ad bona dotantis gl.est peregrina & ibi Bal.in l.1.C.de leg. hęr.nisi stat. ultra procederet disponendo ut uult ibidē Bal.& Ro.in cōs. 485.qđ incipit, in casu propositę, consultationis. puta quia
73 †diceret stat.ꝙ filia dotata excludatur ab hæreditate patris, vel matris,quia tunc sufficit qūocunq; dotetur ad excludendum illam ab hæreditatibus expressis in statuto.Ita ēt uoluit Pau.in cons.387.inci.in Christi nomine præsuppositō, quod dictum statutum.& uide Anch.in cons. 79.inci.in Christi nomine retento ordine.

Quæst. XVI.

74 Stante †statuto,ꝙ filia dotata non succedat, quid si pater decessit relicta posthuma quā dotare nō potuit,vel furiosa, vel infante, an fratres dotādo eam excludāt Bal.in l.si plures.C.de cond.inst.decidit,ꝙ nō,quia iste casus est omissus a statuto,ergo &c.ar.l.si cū dotē.in prin.ff.so.ma.
57 Et idē vr̄ sentire Bar.in l.cum plures.ff.de adm.tu.†Adde,an sufficiat qñcūq; dotetur filia uel requiratur ꝙ sit dotata tpe mortis patris,ꝙ vr̄ requiri,quia in suis hæredib. in successionib. abintestato īspicimus tps mortis tm̄,& casus supueniēs non repellit a successione.l.si alienum.ff.de hære.inst. Et ita consuluit Bar.in cons.31.inci.in nomine domini, quidā decessit intestatus. Vide pro limitatione huius dicti Ro.in cōs. 442.inci.omnipotentis Dei,vt decisionem &c. Adde inquātum.s̄.dixi ꝙ ille casus de posthuma infante, vel furiosa, vr̄ omissus a statuto.Quod idem firmat Bal. in l.non sine ratione.C.de bo.quæ.lib.subdēs, quod ita seruatur & practicatur in ciuitate Perusii.Contra tenent ibi Iaco. de Are.Pet.de Ancha.& Cyn.idem tenet Panor.in rub. extra de spon.Non ob. tex.in d.l.non sine ratione, quia loquitur infauorabilib. Vel Bal.verum dicere, qñ statutū sic dictaret. Mulier nupta vel maritata debet stare contenta dote. Secus si tantum diceret Mulier dotata non succedat, & illud puto verius, attenta ratione finali ipsius statuti.

Quæst. XVII.

76 Stante statuto,† ꝙ frater ab intest. excludat sororē,saluo ꝙ debeat eā dotare,mō pater facit testm̄,& dixit,filios meos hæredes instituo in eo tm̄,quod eos de iure tangit,an excludatur filia.Quidā doctor cuius nomē ignoro, ponendo terminos in consuetudine disponente,vt s̄.arguit, ad partem affirmatiuā,ꝙ sic.l.ꝙ filia sit instituta,& nō exclu
77 sa,quia†appellatione filiorum continentur filiæ. l.si ita scriptum.ff.de leg.2.& quia res de facili reuertitur ad suam naturam.l.si unus.§.pactus ne peteret.versi.ꝙ in specie ff.de pac. iuncta.l.maximū vitium.C.de lib.præte.In p̄rium arguit,qa
78 †iuxta consuetudinem regionis interpretanda est intentio testatoris.l.nummis.de leg.3. l.semper in stipulationib. ff.de re.iu.& ad ipsam se retulisse vr̄.l.sed etsi susceperit.ff.de iud.tā-
79 dem ipse conuenit videri filiam institutam. †Sed dubiū, est in qua parte videat instituta, an in virili, an in ea quæ sibi debetur de iure cōi,ꝙ verius credit, quia ad ius se remittit, vt in §.2.insti.de iure naturali. Adde ꝙ idem vr̄ firmare Bal. Bar.in aliquibus lec.in l.quicunq;.C.de ser. fugi.vbi dicunt, quod dubia dispositio testatoris,ad personas relata,magis recipit interpretationem de iure cōi,quā a statuto vel consuetudine aliter disponente circa personas. Dubito, an hoc sic verum,& probabilius forte esset in dubio sequi ꝙ disponit stat.vel consuetudo,quā ius cōe. Pro quo optime facit. text. in c.ꝙ dilectio.de consan. & affi.nam ad uulgarem intelle-
80 ctū referenda sunt verba.c.ex literis.de sponsa.†Vnde si stat. vel consutudo disponit diuersum in fœminis,& in filiis masculis, in hac materia differenti non vr̄ inter homines illius loci in eorū dispositione assumenda interpretatio iuris cōis. postquam statutum, vel consuetudo facit differentiā inter eos.Vr̄.n.testator potius intellectum suum applicasse ad cōsuetudinem propriam quam ad ius commune, ut dicit.d.c. quod dilectio.Et adde,ꝙ pro hac decidit Anch.in d.c.canonum statuta.extra de constitutionibus.

Quæst. XVIII.

81 Si statuto†cauetur,ꝙ fratres defuncti & fratrum filii prę ferantur in successione abintest. filiabus ipsius defuncti, qualiter accipimus fratres, an pro fratrib.primi gradus tm̄, an pro fratrib.secundi & tertii gradus,hoc est de fratrib.consobrinis, Bal.cōsuluit ꝙ de fratrib.primi gradus nonde vltc riorib.qui non dr̄ fratres simpliciter,sed patrueles,vel cōso
82 brini &†ita uulgus loquitur, & cōis vsus loquendi se habet. & allegat quæ dicunt fratres intelliguntur de carnalib.non de cōsobrinis.l.tres fratres.ff.de pac.Accipi.n.debet in potiore significato,& nomen fratris sororē nō comprehēdit, hoc casu iuxta no.per Dy.in l.i.ff.de ver.si.Filia igitur excludit sororē defuncti. vt pote non inclusam in statuto neq;.n.ita debet iniq; interpretari, vt statutū excludat fœminā magis de-
83 functo proximam arg.l.assiduis.C.qui po.in pig.hab.†Statuta enim nisi uerba repugnent,sic sunt intelligenda,vt quam minimum contineant iniquitatis.l.quotiens sermo.ff.de re. iu.no.Bal.in l. vxor.C.qui accu.non pos.Et de hac.q.uide per Ro.in cons.413.& Pet.de Anch.in c.canonum statuta.de cōsti.vbi concludit idem,quod supra.

Quęst. XVIIII.

84 Statuto †cauetur,ꝙ soror dotata non succedat fratri. Quid ep̄rio, an videatur frater exclusus, vel prohibitus succedere sorori.Vr̄ ꝙ sic,qa dēt hincinde æqualitas seruari,& taliter succedetur uni qua'r succedēt alteri.l. legę,C.de leg. hęre.Bal.ibi tenuit p̄rium. Nam dato vno inconuenienti, nō debet dari reliquū.ꝙ ex illa. l.patet ubi.illa media iuris prudentia duraret.nisi illa. l.remouisset illud inconueniens.idem tenet Pe.de Anch.in d.c.canonum statuta.& Bald.in suo cōs.quod incipit,Pet. & Ro.in suo cons.121. Pet.de Anc.in suo ꝙs.incip.In Christi nomi.uisis dubiis.&c.

Quæst. XX.

85 Si statuto†cauetur, ꝙ filia dotata non succedat extantib. filiis,an extendatur ad neptem ex filia.Bal. in l.ꝙ vero. ff.de leg.tenet ꝙ sic, quia verisimile est stat. fuisse factum in fauorem generis masculini,siue agnationis & includit agnatos dispositiue.Ideo fit extensio quo ad eas. Sifr nec quo ad
86 nepotes, quia nomen.filii potest attribui nepoti, quia generale est nomen ad descendentes.l.Lucius. ff.de hęred.insti.l. filium habeo.ad Macedo. Et pro hac parte consuluit domi. Abbas in cons.77.& Pe.de Anch.in c.canonum statuta. De hac.q.per Cyn.in l.1. C.quæ sit long.consue.per Bal. & Imo. in l.si vero.§.de uiro.ff.so.ma.& per Bal.in l.maximum utriū C.de lib.præt.& in l.illam.C.de colla.& in lege,de quib.ff.de legi.& Angel.in §.sed neque.in auth.de trien.& semis.Ang. in cons.444.Pau.de Ca.in ꝙs.334.Facit ꝙ no.Bald.in l. Gallus §.instituens.ff.de lib.& posthu. & Pet.de Anch.in clemen.1. de baptismo. & Bal.in c.primo. §.hoc autem notandum. in titu.qui feu.dare pos.per do.Signo. in cons.161. Et conclusiue pro hoc facit, quia neptis succedit loco filiæ exclusæ. ergo & ipsa excluditur . & vide omnino Bald in l. uenia. C. de in ius uocand.

Quæst. XXI.

87 An statutum excludens filias uideatur excludere nepotem masculum, qui nascitur ex filia.Ego habeo consilium Francisci tigrini,ꝙ incipit,super quæstione,quæ orīt, qui consuluit nepotem non excludi a successione aui, imo prętęritum posse rumpere testamentum . & hęc est magna authoritas,quia reputatur Franciscus Tigrini esse in catalogo Sanctorum,vt dicit Bal.in c.1.§.1.in tit.episcopium vel abbatem. Mouetur in d.cons.quia iste casus est omissus a statuto.Non enim potest dici,ꝙ si loquitur de filia,loquatur ēt de nepote masculo,ergo remanet in dispositione iurir cōis.l.
88 commodissime.ff.de lib.& posth.cum uulg.†Secundo,ꝙ fę mininum non comprehendit masculinum,imo pessimum esset exēplū, l.si ita scriptū.in prin de le.2. facit.l.qui duos.de le.3.facit ꝙ no.Bar.in l.1.ff.de ver.si.facit gl.no.in cle.attēdētes.de regularib.vbi dicit quod appellatione abbatissæ, non
89 venit abbas.quod procedit maxime in statutis.†quæ non recipiunt interpretationem extensiuam.Ex quo infert Alber. in tractatu statutorum prima parte. q.17. ꝙ statutum prohibens sub pœna,colonos non tenere in agris suis capras,non habet locum in eo, qui tenet hircū. & ita dicit præfatus doctor fuisse decisum in ciuitate Mutinę, de consilio Alberti,
90 Papiensis. Adde,quod pro ista decisione facit quia †vbi lex disponit respectu certæ qualitatis ad hoc, vt lex locum habeat, oportet illam qualitatem adesse. l. prima §. cum autem. ff. si quis testato. libr. l. tertia. §. hoc autem. ff. de iti.actuq; pri. Ergo cum statutum non simpliciter loquitur sed excludit filiam dotatā,& maritatam, quę qualitas cade-
91 re non pōt in nepote masculo. ergo† si verba statuti locum nō hēnt,ergo nec statu.l.1.§.si is,qui nauē.ff.de exercito.Prę-

terea

-Source : BIU Cujas

terea ſolũ, quæ ad filios peruenire poſſunt prouiſione patris adimuntur filiis per cauſam in patre contingentem, nõ ea, quę prouiſione legis deueniunt. l. ſi arrogator. & ibi no. ff. de
92 adop. & not. in l. diui fratres. ff. de iurepat. † Sed ſucceſſio aui ad nepotem non prouiſione patris. ſed legis transfertur. l. lege obuenire. ff. de ver. ſi. l. fi. ff. de ſuis & legi. l. nã & ſi in prin. ff. de inof. te. facit. l. cum quęritur in rõne ſui ff. de bo. lib. er-
93 go &c. Et ad hoc facit, quia † filia de medio ſublata, nepos intrat primũ gradũ. l. pater filiũ. ff. de inof. te. l. ſi quis filiũ. C. eo.
94 ti. Et pro eadẽ ſnĩa vltra omnes adduco, quia videmus q̃ † ex iuſo, per q̃ filia renuntiat hæreditati paternę, nullũ ſit præiudiciũ nepotibus, ſiue uelint ſuccedere cum aliis nepotibus ex filio ſuo. iuxta. l. fi. ff. vnde cognati. ſiue cũ filio, codẽq; auũculo, & ſiue mater ſuperuixerit patri, ſiue non, & ſiue ipſa filia in renũtiatione fecerit mentionẽ de filiis, ſiue nõ, vt hĩ p Bar. in l. qui ſuperſtitis, de acq hæ. gl. Bal. & doct. in l. pactũ, q̃ dotali. C. de colla. vbi Bal. dicit ſecus, ſi filia atteſtata fuiſſet, ſe habuiſſe ſuam legitimã portionẽ. quam cautelam no. Sed ad hoc facilis eſt rñ io, q̃ ꝓcedit ex eo, q̃ iuſm eſt perpetuũ vt no. in capit. veritaris de iureiur. & no. Ioan. Fabri inſti. quibus alie. licet. in princip. Nec obſt. ſi dicatur, quod ſit eadem ratio in nepote maſculo excludendo, quæ eſt in filia, ſ. vt bona in agnatione conſeruẽtur, quia poteſt reſpõderi, quod in ſtatuto ratio nõ eſt expreſſa. Et cum potuerit eſſe multiplex non eſt ab una arguendũ, vt dicit gl. no. in l. quamuis. C. de fideicomm. & in l. non dubium. C. de legi. Abſit tñ, q̃ ego ſim
95 in hac ſnĩa, † quod ſi remoueretur filia, quę eſt magis proxima, non remoueatur ẽt nepos, & quia ſic obſeruatur, & quia ſic omnia ſtatuta deſtruerentur. Et ad hoc allego Bar. in terminis ita tenere in l. liberorum. ff. de verb. ſig. & in l. 2. §. fi. ff. ad Tertul. & Ancha. in cle prima. de baptiſmo. & Ro. in ſuo conſ. 40. qui pro iſta deciſione omnino videatur. & Cy. in l. 1. C. quæ ſit long. conſue. & Bal. l. quod vero. ff. de legi. & in l. ſi vero §. de uiro. ff. ſol. mat. vbi dicit idem tenere Old. And. de Iſer. in c. primo. de natura ſucceſ. feudi. Poteſt adduci ratio
96 clariſſima, quia † ſtatutum excludens filiam, voluit excludere totam lineam fœmininã, ſeu ex fœmina fauore agnatorum. Facit illud, Infeſto ſtipite, & cætera. Adde tñ q̃ Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præteritis, diſtinguit. Aut ſtatutum ſimplicitur excludit filiam, & tunc nepos & quilibet ex ea deſcendens, dicitur excluſus, tanquam deſcẽdens ex inhabili materia, arg. l. 2. C. de lib. & eorum liber. Aut non ſimpliciter loquitur, quia excludit filiã dotatam, & maritatam, & tunc aut filia ſuperuixit patri, & tunc nepos ex ea excludẽt, aut prædeceſſit patri, & tunc nepos non excludit, quia tunc in eo ceſſat ratio ſtatuti, ſ. dotationis. Idem tenet Bal. in l. ſcimus in principio. C. de inof. te. Sed tu aduerte, quia omnes rationes, quibus mouetur Bal. ad dicendum, quod nepos ex filia moriente poſt mortem patris excludatur, limitant etiã, qñ pater præmoritur. pręterea, quę dixi ſupra proxima quæſtione. ſ. neptem ex filia excludi, habent etiam locum iſto ca-
97 ſu in nepote maſculo ex filia. ergo &c. † mutato enim ſexu mutatur ratio excuſionis, quia iſte non poteſt venire. niſi tanquam imago matris. l. illam. in fi. C. de colla. Facit quia vbi actus in princi. non ſumit initium, non poteſt ex illo fieri vlterior productio. l. quęcunq; gerimus. ff. de actio. & obli. ſed principium, id eſt iſta filia, eſt excluſa, ergo non põt fieri productio ad nepotem. Facit quod no. Io. An in c. ad apoſtolicæ, de re iud. in 6. Bal. in l. 1. ff. de ſenato. & Bal. in l. 1. C. de dignit.
98 lib. 12. vbi dicit, q̃ † rex Anglię nullum ius habet in regno Frãcię, quia deſcedit ex filia, quę ſecundum conſuetudinem in regno non ſuccedebat. Idem uidetur ſentire Bar. in l. cũctos populos. C. de ſum. tri. allegat Gul. & Cy. in l. de quibus. ff. de legi. Accedat, quia ſtatutum non ad perſonam, ſed ad naturam habuit reſpectum, ideo quod nepos maſculus ex filia deſcendens eſt alterius naturæ, & agnationis, certe licet filia de medio ſit ſublata, non propter hoc deſcendens ex ea ſubin-
99 trat gradum vel locum Ego concluderem. q̃ † ſi filia ſit dotata & maritata, omnes ex ea deſcendentes fœminæ & maſculi, erunt excluſi, quandocunq; illa morietur. Et tenendo opi. Bar. quam ſupra ſecutus ſum non ob. allegata, in contrariũ. Et primo non ob. l. commodiſsime. quia dico, quod iſte caſus eſt comprehenſus in ſtatuto, quia nedum fœminam, ſed lineam fęminam totã voluit excludere, & bene facit. d. §.
100 hoc aũt notandũ. † Præterea, de ſtricta ſignificatione vocali, ad latã ẽt in exorbitantibus licita eſt extẽſio. ſed large ſumpto vocabulo appellatione filiæ, venit nepos. l. liberorũ. ff. de ver. ſi. ergo ſtat. excludẽs filiã, excludit ẽt nepotẽ ex ea. Facit q̃ voluit gl. in c. 1. ver. ca nonis. de elec. in 6. & Pau. de Eleaza. in clemen. 1. eo. tit. facit quod no. Bar. in auth. ſecramenta puberum. C. ſi aduer. ven. Facit q̃ conſuluit. Ro. in conſ. 123. & inconſ. 250. facit q̃ legitur per Gemi. in in c. ſi poſtq̃. de elec. in 6. Nec ob. q̃ ĩ filio maſculo ex filia nõ ſit qualitas dotatio
101 nis, quia reſpondeo, quod † ſufficit illam qualitatem ſemel fuiſſe in perſonam filiæ, quam & eius lineam ſtatutum intẽdit excludere. Et ad hoc allego. l. in ſubſtitutione. ff. de uul. & pup. & l. mela. in prin. ff. de alimentis leg. no. Bar. in l. ex facto ff. de uul. & pup. Bal. in l. antepe. C. de inſtit. & ſubſti. Bal. in l. 1. C. vnde vir & uxor. Nec ob. quod delictum uel factum patris, &c. quia procedit quando quis odio, uel delicto principaliter excluditur a ſucceſsione, ſed loquimur in excluſione, in qua non conſideratur prima ſed ipſa natura & ſexus, fœmineus, cuius pars eſt iſte nepos. facit quod no. Bar. in d. l.
102 maximum vitium. Non ob. q̃ in ſtatuto non ſit expreſſa ratio, quia † in reddenda ratione legis vel ſtatuti, poteſt multipliciter perconiecturas procedi, probatur in l. ſcire oportet. §. alius. ff. de excu. tuto. & in l. benignius. ff. de legi. l. in ambigua. ff. de re. iur. in l. adigere. §. quamuis. de iurepatro. & in l. ut gradatim. §. ſed ſi lege. ff. de mu. & hono. & in l. 2. §. pen. & ibi Barot. ff. de aqua plu. ar. certe in caſu noſtro nulla alia ratio coniecturari poteſt in dicto ſtatuto, niſi ratio conſeruan-
103 dę familiæ, quę † ratio cum ſit vnica, debet haberi ꝓ expreſſa. vt eſt gl. no. & ibi Bart. in d. l. quamuis. C. de fideic. & Bal. in fi. C. de libe. pręteri. & text. in l. nominatim. ff. de liber. & poſth. Facit quod no. Bal. per illum text. in l. quotiens. C. de fideicom. & d. Abb. in c. ſuggeſtum. de deci. & in c. ſecundo requiris. de appella. facit l. ſcire oportet. §. ſufficit. de excu. tuto. & l. codicillis § inſtituto. de leg. 2. & l. tale pactum. §. ſi. ff. de pac. & quod no. in c. fi. extra de re iud.

Quæſt. XXII.

104 Si filia prohibetur ſuccedere cũ maſculo, an excludatur, quo ad bona, quæ non cõſequitur vt hæres, ſed ex p̃ctu
105 patris vel prouiſione alicuius extranei, ponę † in emphytẽoſi quã pater accepit pro ſe & filijs ſuis maſculis, & fęminis, an ſi ſuperſit maſculus, q̃ virtute ſtatuti excludit fęminã dotatam, poſſit ipſa fœmina in tali emphiteoſi ſuccedere? Et aduerte, qa in feudo non cadit iſta dubitatio, qa aut feudũ ſim pliciter cõceditur, & fęminæ ad eius ſucceſſionẽ nõ veniũt c. 1. §. hoc aũt. in tit. qui feu. dare poſ. & in c. 1. de ſucceſſione feudi. Aut concedit pro ſe & filijs ſuis maſculis & fęminis, & tunc q̃diu extent maſculi, fęminæ nõ ſuccedũt c. 1. epiſcopũ vel abbatẽ. & no. in d. iurib. & quæ ſit rõ, vide Bal. in l. libe. C.
106 de ope. liber. † Item in feudo eſt ſpeciale, qđ ſi filius vult admitti, dẽt agnoſcere hr̃ditatem patris. tex. in c. 1. an agnatus, vel filius. Quod tñ intellige verum, ſi filius põt hæreditatem agnoſcere, vt not. in dictis iurib. Et quæ ſit rõ, vide per Bald. in l. qui ſe patris. C. vnde liberi. not. tñ quod ipſum feudũ nõ habebit filius, licet efficiatur hæres patris, tanquam hæreditarium, ſecundum gl. in d. c. 1. In emphyteoſi, ergo procedit quæſtio noſtra. Pro qua declaranda tria occurrunt dubia. Pri-
107 mum, † an filius vel filia poſſint conſequi emphyteoſim, licet non efficiantur hæredes patris. Secundum, ſi ſit caſus, in quo oportet illum eſſe hæredem, ad hoc, vt poſſit conſequi emphyteoſim, an ſufficiat quod ſit hæres in certa re, de quibus duobus vide per Bar. in l. ut iuriſiurandi. §. ſi liberi. ff. de oper. liber. plenius per Bal. in aut. ſi quas ruinas. C. de ſac. ſan. eccl. & in l. liberti. C. de ope. libe. plene per Imo. poſt Bar. in l. quod dr̃. ff. de verb. obl. per Bar. Bal. & Ang. in l. ſi vnus. §. ſi pact. ff. de pact. per Spe. in ti. de locato. § nunc aliqua. verſ. c. per Bal. & Imo. in l. Caius. ff. ſol. ma. per Bald. in d. l. qui ſe patris. per Pau. in conſi. 135. & 232. & 255. per Lud. Ro. in conſi.
108 35. † Quid autem ſi aliquis accipiat emphyteoſim pro ſe & ſucceſſoribus ſuis, an inſtitutus in re certa, dicatur ſucceſſor vide Bar. in l. quędã. §. nihil. ff. de edendo. vbi tenet qđ nõ. & in repetitione l. 2. C. de iure emphy. Item, quid ſi dixerit, pro ſe & hęredibus ſuis, an inſtitutus in legitima tantum admittatur, vide Bal. in l. ex facto. in prin. ff. de hęre. inſti. in d. l. 2. C. de iure emphy. & Bal. in c. ſi pater de teſtam li. 6. Tertium dubium eſt, de quo in quæſtione noſtra, ſi impediatur filia ſuccedere patri extantibus maſculis, an poterit habere emphyteoſim, qnam pater accepit pro ſe & filijs maſculis & fœminis. Cõcludo quod ſi loquitur eo caſu, quo oportet filiam eſſe hæredem patris, ad hoc vt poſſit habere emphyteoſim, qđ qñ ſit, notatur in locis præallegatis, tũc quia prohibetur filia
109 eſſe hæres patris, in neceſſariam conſequẽtiam prohibetur habere emphyteoſim. l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procur. c. pe. de offic. delega. Aut non eſt neceſſe, quod ſit hæres, & tunc Bar. in d. §. ſi liberi. tenet quod etiam hoc ca-
110 ſu filia ꝓhibita ſuccedere, nõ admittatur ad emphyteoſim, qa † illa verba p̃ctus, pro ſe & filiis maſculis & fęminis, dẽnt interpretari ſm ordinationem ſtatuti, ſ. maſculo non extante, ar. l. ſi duo. ff. de acq. hær. & eius quod no. Cy. in l. fi. §. in cõputatione. C. de iure deli. Cõtrariũ tenet Bal. in d. aut. ſi quas ruinas, ar. l. fi. C. de pac. & l. poſt mortem. §. fi. ff. de p̃ta. Puto
111 poſſe dici, q̃ aut † ſtat. excludit fœminam ab hæreditate patris, & hoc caſu cum iſtud ius emphyteoticũ ſit ſeparatũ ab eius hr̃ditate, filia poterit ſuccedere, ſicut maſculus, & ita ꝓcedat opi. Bal. per iura ſua. Aut ſtatutum diſponit, q̃ filia do-

Source : BIU Cujas

112 tata non succedat in bonis patris, & tunc, quia †appellatione bonorum comprehenditur ius emphyteoticum. l. bonorum. de ver. sig. filia excluderetur ab emphyteosi pp masculum. & ita procedat opi. Bar. & hęc distinctio sic considerabilis colligitur ex doctr. Bal. in d. l. liberti. in ver. quid si stat. Et quia supra tetigi, quod aliud est in feudo, quā in emphyteo-
113 si, quia †in feudo fęmina omnino nō succedit. adde aliquas singulares limitationes. Quia primo fallit, qñ feudum esset datum ad seruitium, quod non minus decenter per fęminā, quam per masculum pōt exhiberi. Casus est not. in c. si quis militi. in vlt. ti. feudorum. quem quidam libri habent de capitulis extraordinarijs. & illum ti. allegat Bald. in l. quotiens. de suis & legi. Secundo fallit, vbi feudum ita datur, vt nullū seruitium fiat, vt in dictis iuribus. Tertio fallit, vbi feudum est exiguum, nam tūc cum ex eo non causetur obligatio ad seruitium, vel ad faciendum fidelitatem. Casus est in c. 1. in d. ti. de capitulis extra ordinarijs feudorum, quē allegat Bal. in c. 1. §. est alia. in ti. quæ fuit prima causa beneficij amit. ergo tunc fęmina succedit d. c. si qs militi. Quarto fallit in feudo iure emptionis quæsito, in quo ēt fœmina succedit magis ex natura contractus emptionis, quam feudi, ſm Bald. in c. 1. in ver. decedente. in ti. qui feu. da. pos. Facit quod no. Bal. in d. l. liberti. Quinto fallit, vbi fęmina feudum a dño redimit. c. 1. in tit. quemadm. feudum ad filiam pertineat. Sexto fallit, vbi feudum est fęmineum, vel vbi specialiter est cōuē tū, p ad fęminam pertineat. c. 1. de feudo fęminæ. Vlt. fallit, vbi dñs de nouo fęminā inuestiuit, cōsentientib. tñ illis, qui alias in feudo erāt successuri. nā in eorum p̄iudicium, nō posset dñs alium inuestire. cap. 1. de alie. feudi materni. c. 1. §. hoc quoq;. de successione feudi. & ad istas fallentias vide omni-
114 no Ro. in suo cons. 367. †Adde inquantum supra dixi, quod in locis, vbi est stat. excludens filias, in dubio pater stipulando pro se & filiis, quantuncunque copulatiue, vī eos vocare ordine successiuo, videlicet vt filiæ ita demum admittātur, si non extant masculi. Bene facit ſm aliquos tex. in l. Gallus. §. quidam recte. ff. de lib. & posthu. Sed, vt mihi vī, ille tex. nihil facit, quia ideo mihi videntur vocati ordine successiuo, quia simul non poterat eos vocare, vt ibi declarat Imo. Præ
115 terea, vt dicit ibi Bart. † si vocentur plures sub copula, inter quos non cadit ordo affectionis & charitatis, vel verisimiliter non debet cadere, vt in casu nostro. l. maximum vitiū. C. de lib. præt. nam in eodem gradu patri est filia, quo filius, tūc ēt si aliter de iure debeant venire, attamen intelliguntur vocati simul. Ista est cōis sententia in d. §. quidam recte. ubi docto dicunt, quod ad hoc vt natura coniunctiuę alteretur, requiritur p concurrat ordo affectionis & charitatis, puta qđ instituatur filius & nepos. & quod respectu eius, quod agitur, contineat debitum naturale. quod minime concurrit in casu nostro, quod esset, qñ stat. dictaret, p pater primo teneret
116 puidere filijs, demū filiab. sicut † dicimus in filio, & nepote, quos ordine successiuo pater tenetur instituere, ne rumpat testamentum, vt notatur in d. §. quidam recte. & per totā legem, & in §. posthumorum. insti. de exhæred. liber. & ideo vī recte secus in legato, in quo non cadit aliquod debitū respectu eius, quod agitur. ergo idem in stipulatione, in qua respectu eius, quod agitur, nullum cadit debitum. Et ideo teneas distinctionem, quam supra dedi in vers. puto.

Quæst. XXIII.

117 Statuto cauetur, quod filia dotata sit cōtenta dote extantibus fratribus. quęro si in dote erat minus legitima, an illud applicetur masculis. Tetigi supra in §. 1. in
118 illa quæstione, † an filia debeat habere dotē vltra legitimā, & ibi inter alia allego pulchrū consiliū dñi abbatis. tetigi ēt de ista. q. supra in hoc. §. q. 26. & ibi dixi aliqua me dicturum hic. Nunc aūt dico aduertendum, quia si statutum prohibet ipsas venire ad successionem vel hæreditatem, per hoc non
119 vñr excluſæ a legitima, quia †per verba generalia, quod quis non possit uenire ad hæreditatem, vel successionem, non excluditur a legitima. Nam dicit lex, qđ filia quæ excludit ab vniuersali successione, per quietationem generalē factam fratrib. suis, nō tamen excluditur a legitima, nisi hoc specialiter dictū fuerit. Text. est no. & ibi per doct. in l. si quando. §. fi. C. de inoff. testa. Idem ergo multo fortius in statuto. Nam si pactum liberatoriū, quod est fauorabile, non includit legitimam, ergo nec generalia verba statuti. qđ proculdubio est mistum fauore & odio. l. maximum vitium. & ibi Bal. C. de lib. præte. Facit qđ notat Gui. in simili in l. de iis. ff. de transa. Contrariū vī terminare Bart. & ita oēs sequuntur in l. Titio centū. §. Titio genero. ff. de condi. & demon. vbi concludit, qđ tale stat. excludit filiā dotatam a legitima, extantib. masculis, & dicitur filia quodammodo exhæredata per stat. arg. l. qui uolebat. ff. de hære. insti. Ad allegata in contrarium respondę, vt plene per Imol. in d. §. Titio genero. & vide Bald. in consilio suo, quod incipit, domina Anderonoca.

Quæst. XXIIII.

120 Frater insuccesibis, an excludat sororem ex forma statuti, quod habet, p frater excludat sororem, vel pone, p frater est excluſus pp pactum factū patri de non succedendo, vel forte est incapax, quia bannitus vel frater minor. De hac quæstione me remitto ad Bar. in l. 1. §. qui filium. ff. de cōtratab. & in l. 1. §. si pater. ff. de coniugen. cū emanci. liber. per Bal. in l. Gallus. §. & quid si tñ. de liber. & posth. per Bal. in l. maximum uitium. C. de lib. præter. per Bar. in l. quotiens. §. si duo. ff. de hære. insti. & per Bar. in l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de capi. dimi. per Ang. in l. 2. C. de testa. mili. Ad-
121 de, †quid si frater nō efficiatur hæres patri, an filia erit excluſa. vide Bar. in l. 1. §. sed si non sint ff. ad Tertul. & Bart. in d. §. qui filiū. & Bal. in d. l. maximum vitium. Bal. in l. in substitutione. ff. de vul. & pup. Pau. in cons. 328. vbi consuluit, quod si liis repudiantibus, vel statuto renunciantib. fęmina non excludatur. Facit illud, quod tetigi s̄. eo. §. in illa. q. an frater possit admittere sororem ad successionem inuitis creditorib. & illud quod ibi dixi, hic repetas. Hæc dixi in prima traditione huius tract. nunc aūt clarius decidendo, dico quod in remissionib. s̄. datis vī concludi, quod hoc casu non excludatur filia. Non ob. tex. no. in l. filiusfa. § cum quis. ff. de le. 1. quia ibi filii non impediebant alios, ideo quia haberēt potentius ius in successione, sed quia conditiones alterius faciebant defi-
122 cere. & adde rationem, quia † verba conditionum considerantur simpliciter, prout in facto iacent, non aūt ad iuris effectum. l. Meuius. & l. qui hæredi. ff. de condit. & dem. quęratio facit, quod illa conditio, si sine liberis decesserit, dicatur defecisse stantibus liberis, licet sint fratres minores, vel filiæ excluſæ per statutum, per l. ex facto. ff. ad Trebel. super quo tñ art. reperiuntur diuersæ opi. quas, cum non attingant passum nostrum, omitto vide ibi, & in l. 1. C. de cond. infer.

Quæst. XXV.

123 Stante statuto, vt Pistorii, quid si testatus decesserit is, de cuius hæreditate agitur, relicto filio masculo, & aliquid reliquit filiæ fœminæ, quoquo relicti titulo, & ipsa filia debeat esse contenta dicto relicto, & plus petere nō possit, modo pater filiæ nuptæ nihil aliud reliquit, nisi quod si uidua remanserit, possit stare in domo patris sui, quæritur an filia præterita possit expugnare testm̄, præsuppositio p filia excludatur in totum ab intestato, quæstio est multum notabilis. Et aliquid ēt incidēter tetigi s̄. eo. Et considera, quod huic filiæ, dum durat matrimonium, nil relictum est. & iō interim est præterita. & dicit testm̄ iniustum. l. posth. per uirilem. §. ex his, ibi, illi iniustū faciunt. ff. de iniu. rup. & irrit. fac. imo plus ut̄ nullum. ſ de stricto iure si iuris ciuilis regulis regimur. ff. libe. & posth. l. Gallus. §. in omnib. & §. inter cætera. insti. de exhęred. lib. sed de æquitate possibile est ex testō succedi, quia possibilitas tpe mortis attenta, facit quod non vī tempore mortis intestatus decedere, ut ff. de iniust. testa. l. posthumus. §. idem. uer. circa. & l. filio præterito. eo. tit. & l. si impubes. §. quęsitum. ff. ad Carbo. l. scimus. cum gl. C. de inof. testa. in uerbo, ipso iure & notatur de contrata. l. posthumos. §. sed qualiter. & de leg præstan. l. si is, qui in potestate. & gl. in l. si duo. in gl. sed quomodo. eo. tit. & ff. de contrata. l. quod vulgo. in gl. quasi dicat. Et sic quanquam actu pater dicatur intestatus propter non ualentiam testamenti, de iure ciuili, ut no. gl. in l. cum in secundo. ff. de iniu. rup. & irri. test. tamē certe in multis dicitur testamētum. ſ. potentiali aptitudine. d. l. filio. Item ſm cōem usum loquendi. d. §. testm̄. Item quo ad edictum diui Adriani, ut C. de edic. diui Adria. tollen. l. 2. Item in alio, quia tacito filio habet figuram esse, licet nō habeat pręcise esse. l. si quis legatum. ff. de fal. Item quo ad legata, quæ petuntur iure testamenti propter ipsam figuram institutionis hęredis, auth. ex causa. C. de libe. prę. Item propter substitutionem pupillarem, ut notatur in l. 1. ff. de uulg. substi. itaque quod quandoque sumus in causa intestati, & tunc non loquitur per factum testm̄, quod expresse dicit de testō. Quandoque est medium inter hæc duo, ut in casu filii pręteriti, & iste casus est a statuto omissus. & ideo locus est iuri cōi. l. si seruum. §. nō dixit prætor. ff. de acq. hęr. Ratio differentię inter istos duos casus manifesta est. nam ubi omnino non facit testm̄, lex prouidet loco deficientis prouisionis hominis. & illud idem uidetur tacite descendens sentire. vn de nihil iniustum facit moriens. Item, ubi facit testamentū iustum, iure suo utitur. l. posthumus. in prin. ff. de inof. testa. Sed ubi facit testm̄ iniustum, per amplius filio pręterito succurritur pp iniustitiam. † Non. n. uī stat. permisisse patri, p
124 iniuriam faciat legibus, & naturę, & more hominis insani deponat naturalem erga filios charitatem. vrget denique patris stimulus naturalis. l. amicissimos. ff. de excus. tuto. l. cum ratio. ff. de bon. damna. l. nihil. ff. de bon. libe. l. scripto. ff. unde

Source : BIU Cujas

de liberi. l. nam & ſi parẽtibus. ff. de inof. teſt. & ideo iſta filia
pręterita habet regreſſum ad bona paterna de iure cõi, non
obſtãte d. ſtatuto & hoc ad literam conſuluit Iac. de Are. &
125 Bal. in ſuo conſ. 76. †Nec obſt. ſi quis dixerit iſta filia non eſt
præterita, quia quoquo relicti titulo habet, quod vidua &c.
qualitercunq; igitur ſit nominata, cũ cõditio tollatur, rema
net relictum purũ. vt. l. quoniam. & l. omnimodo C. de inof.
teſt. Præteritio. n. quę erat ex adiectione conditionis, nõ ha-
betur pro præteritione, cum conditio remoueatur. l. ſcimus
§. cum aũt. C. de inof. teſt. l. ſuus. & ibi no. gl. & Bart. ff. de hæ-
red. inſti. nam hanc opinio. non teneo, & maxime in caſu no
ſtro, vbi conſidera, quod quędam ſunt relicta, quę natura rei
legatæ requirunt de neceſſitate conditionem exiſtere, vt ſi
legantur ueſtes viduales, requiritur quod ſit vidua, li docto-
rales. ꝙ ſit doctor, ſi dos requiritur qđ ſit pubes. ſi fructus, req
ritur quod naſcantur. l. 1. ff. de cond. & demõ. Si ergo reditus
ad domum patris in uiduitate relinquitur, prout in caſu
noſtro. requiritur, quod ſit uidua. Nam nupta debet ſtare in
domo viri, & ſequi uirum. l. Meuia §. fi. & ibi no. Bar. ff. de an
nuis leg. l. ſicut. de ope. libe. & ſic conditio non poteſt amoue
126 ri. ideo de neceſſitate interim eſt præterita, & † triſte eſt hoc
legatum, cuius expectatio eſt uiduitas. l. pater. Seuerinam. §.
ſocrus. ff. de condi. & demon. & ideo querimoniam præteri-
tionis induxit. l. fi. l. ſi filius. ff. de cond inſt. Quædam ſunt cõ-
ditiones vel dilationes quę pñt remoueri ſaltẽ ſpe, & cõmo-
ditate relicti, & de iſtis loquitur. l. quoniam in prioribus. Et
ex iis vr̃ concluſio quod filia tanꝙ pręterita, poſſit dicere te-
ſtamentum nullum in caſu iſto. & ita eſt mens Bal. in præfa-
to conſilio, de quo ẽt feci mentionem. s̃. in §. 1. dum quæſiui
127 an dos relicta. cum nupſerit poſſit ſtatim peti reiecta oĩ con
ditione, vel filia dicaĩ pręterita. vide ibi & adde quæ hic dixi.

Quæſt. XXVI.

128 Quid ſi filia eſſet dotata † de bonis propriis ipſius filiæ
an excludatur ſtat. ꝙ indiffinite dicit filiam do-
tatam non poſſe ſuccedere in bonis patris, Bal. in l. mater. C.
de iure do. tenet ꝙ non. Vide bonam gl. & ibi Bal. in l. prima
C. de legit. hæred. & Romanũ in conſ. 32. & in conſ. 80. & vi-
129 de quod dixi ſupra in illa quæſtione, † quando frater dotauit
ſororem de bonis matris & ibi concludo quod filia dotata
intelligitur excluſa a bonis dotantis tantum. & iſta eſt ve-
ra & generalis concluſio.

Quæſt. XXVII.

130 Stante † ſtatuto ꝙ ſtantibus maſculis filia dotata non
ſuccedat, intelligatur, qñ maſculi ſint in pari
coniunctione perſonæ defunctę. ſecus, ſi fœmina ſit in potio
ri gradu, q̃ maſculus. Fulg. conſuluit ꝙ ſic. & multũ gloriaĩ,
de iſta limitatione, & ſic ſoror ſuccederet fratri ſuo vtrinq;
cõiunctio licet extaret frater maſculus ex uno latere tm̃ cõ
iunctus. Adde ꝙ idem tenet Romanus in conſ. 411. & Pet. de
Anch. in conſ. 41. Mihi tñ ſemper placuit cõtraria ſententia,
quia mens & intentio ſtatuti fuit quod bona in agnatione &
familia conſeruarentur, quæ ratio militat in caſu prædicto.
ergo militabit etiam diſpoſitio. & ita Mantuæ fuit alias obtẽ
tum de anno 1461. vide j̃. proxima q.

Quæſt. XXVIII.

131 Stante ſtatuto de quo s̃. proxima q. & ẽt alio ſtatuto, ꝙ
ſoror exiſtentibus fratrib. non ſuccedat fratri,
ſi contingat ꝙ deceſſerit vnus relicto fratre ex patre tm̃, ma-
tre & ſorore ex utroq; parente. Tenendo illud, quod s̃. dixi ꝙ
frater ex patre tm̃ excludat ſororem vtrinq; coniunctam de
functo. mater dicit totam hæreditatem ad ſe pertinere, quia
cum filia eademq; ſoror defuncti non ſuccedat ex teſtamen
to, pinde eſt ac ſi ſola mater & frater ex patre tm̃ ſupereſſent
l. 2. §. ſi ſint ſui. ff. ad Tertul. quo caſu dicit mater nemini du-
bium ꝙ te fratrem, excluderem, quia non es vtrinq; coniun
ctus. auth. defuncto. C. ad Tert. & per d. §. ſi ſunt ſui. vbi dr̃, ꝙ
nudum nomen excluſorum non debet nocere matri magis
quam ſi excluſus non eſſet in rerum natura. Frater aũt inſur
git dicens quod debet ſuccedere in illa dimidia, in qua debe
bat ſuccedere ſoror, quia in eius locum ſuccedit per ſtatutũ
Et ſic quamuis ſua perſona non admittatur, cum matre, d.
auth. defuncto. tñ ex perſona ſororis debet admitti, allegat,
132 pro ſe tale exemplum. ecce † deceſſit quidam inteſtatus, re-
lictis patre in adoptiua familia conſtituto, matre & fratre. In
qua ſucceſſione pater ex ſe matrem excludit. ſicut & in caſu
noſtro, mater fratrem ex vno latre tm̃. Sed quia talem patrẽ
frater defuncti vincit, materq; ipſum fratrem, mater patri p̃-
fertur, non ex ſemetipſa. ſed ex perſona fratris. l. ſecunda §. ſi
ſit agnatus. ff. ad Ter. Faciunt ẽt quæ habentur in c. authorita
te. de conceſ. præben. lib. 6. Adducit etiam pro ſe caſum in
133 ſimili. † Nam certum eſt, ꝙ auus matri non anteponitur. in
ſucceſſione per Tertullianum. l. 2. §. obiicitur. ff. ad Tert. Sed
bene pater matri, vt ibidem. Pone modo quod eſſent omnes
tres. certe auus matrem excludit, non ex ſua perſona, ſed fi-
lii. eiuſdemq; patris, quem vincit idem auus, vt eſt caſus in l.
æquiſſim. §. 1. ff. ad Ter. Inſurgit tertio loco ſoror, quæ dicit in
hoc caſu non obſtãte ſtatuto ſe debere ſuccedere, & allegat
talem rationem fratri. Nam quantum ad dimidiam vinco
matrẽ meã, per auth. defuncto. & in illa dimidia mater mea
134 vincit te. † Si ergo vinco vincentem te, multo magis vinco
te. l. de acceſſionibus. ff. de diuer. & tempo. pręſcrip. Itẽ pro ſe
allegat iura præal. vbi apparet excluſum ex ſua perſona ad-
mitti ex perſona alterius. Itẽ allegat, quod fratre excluſo per
matrẽ debet ipſa admitti, per tex. in l. 2. §. ſi ſit ꝙ ſanguinea. ff.
ad Ter. In hac q. reperio. Bar. in l. 1. §. quidam filium. ff. de bo-
no. poſ. contrata. decidere ꝙ ſorore, per. d. §. ſi ſit. & ibi in hac
135 materia ponit tres regu. Prima eſt, ꝙ † qñ ille, q̃ eſt remotior
me, excludit eũ, q̃ excludebat me, eo q̃a ſuccedit ĩ locũ eius
qui excludit me, tũc ipſe ſuccedit, & ego excludor. ita intel-
ligit. d. l. æquiſſimũ. §. 1. & l. 2. §. obiicitur. ff. ad Ter. Si vero nõ
ſuccedit in locũ eius, tũc facit duos caſus, quia aut ille remo
tior excludit me, iõ quia hẽt potẽtius ius ĩ ſucceſsione. & tũc
nõ excludor, ſed ad ſucceſſionem vocor p̃ me, ac ſi excluſus
nõ eſsẽ ĩ rerũ natura. d. §. fi ſit cõſanguinea, & hac rõne dicit
in caſu noſtro admittendã ſororem excluſam a fratre tanꝙ
hẽnte potẽtius ius. iõ fratre excluſo a matre ſoror admittit
Sed fortior vr̃ rõ, quã. s̃ dixi in uer. tertio loco. Et ſi dixeris, ꝙ
eandem rõnem põt allegare frater dicens, excludo te ſororẽ
pro dimidia qua uincis matrem. Si ergo vinco uincentẽ ma
trẽ & c. Ad hoc reſpõ. & aduertendũ, ꝙ fortior eſt ratio ſoro-
ris, quam fratris, quamuis prima fronte eadem vr̃. Ecce victo
ria mulieris, quę vincit vincẽtem fratrẽ. i. matrem, eſt de iure
communi, per dictam auth. defuncto. victoria vero fratris,
vincentis, ſororem, quæ pro dimidia, de qua agimus, vincit
matrem, eſt de iure ſpeciali, videlicet ſtatutario, ꝙ facilius
tollitur, quam ius commune. l. militis. §. militia miſſus. ff. de
teſt. mili. & ſic allegatio ſororis eſt fortior, quam allegatio,
136 fratris. Venio nunc ad ſecũdum caſum, qui eſt, qñ ille remo
tior excludit me, ideo quia deficit conditio, qua vocabar ad
ſucceſſionem, & tunc non potero admitti. ut in auth. licet. C.
de natura. lib. ibi n. excluditur filius naturalis p̃ coniugem
non quia coniux habeat potentius ius in ſucceſſione, ſed iõ
quia lex vocare voluit naturalem ſub ea conditione ſi con-
iux non eſſet, merito atrenditut vrrum illa ſuccedat uel ne.

Quæſt. XXIX.

137 An ſtatutum excludens fęminas dicatur odioſum vel fa
uorabile. Vr̃ ꝙ odioſum, q̃a nutrit odiũ inter deſcen
dẽtes, s̃. l. illud. C. de col. & in l. cũ oportet. §. ſiuaũt. C. de bo.
quę lib. Scđo, quia dicit Apoſtolus. ſi filius, ergo hęres, vt not.
gl. in l ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. ff. ſol. ma. & no. in l.
neceſſariis. ff. de acq. hęr. & no. in l. 1. C. ſi vt ſe ab hęre. abſt. Er
go ſtatutum ꝙ facit filiam non eſſe hæredem, eſt odioſum.
Quid vltra cum filia dicatur per tale ſtat. ex hæredata. l. q vo-
lebat. ff. de hęre. inſti. ſed hæredatio eſt odioſa. l. cum quidam
138 de lib. & poſth. ergo &c. † Item irrationabilis fauor dr̃ odio-
ſus. l. maximum vitiũ. C. de lib. præt. Item iſtud ſtatutum eſt
correctorium iuris communis, & eſt contra æquitatem, quę
vocat omnes deſcendentes ad hęreditatem paternam l. de-
139 functus. C. de ſuis & leg. † Inſuper vr̃ accuſare naturam qua
re non omnes maſculos generauit, vt unde generentur non
fiãt &c. d. l. maximũ vitiũ. Et pro hac parte tenet Bar. in l. cũ-
ctos populos. in 6. q. C. de ſum. tri. Pe. & Cy. in l. non ſine. C. de
bo. quæ lib. Bal. in auth. res, quę. C. communia de leg. Bald. in
l. 2. C. qui ad liber. perue. non poſ. Bal. in d. l. ſi defunctus. Bart.
in l. liberorum ff. de ver. ſig. vbi dicit, quod nulla poteſt aſſi-
gnari ratio hu ius ſtatuti. & intellige ratio rationabilis, & ſic
debet dici iniquum. In contrarium, quod imo ſit fauorabile
oſten ditur ſic, valet argumentum ex mente ſtatuentis. l. mi-
lites arg. ff. de teſt. mil. no. Bal. in d. l. maximũ vitium. no. glo.
in l. tale pactum. ff. de pac. Sed mens ſtatuentium ſumitur ex
eo, quia apud maſculos remanent omnia onera defunctorũ
140 ergo & commoda remanere debent. nam † ad maſculos ſo-
lum pertinet propulſatio iniuriæ defuncti, cum fęmina fay-
dam leuare non poteſt, vt dicit gl. in c. 1. an mutus, uel imp-
fectus. & in c. 1. §. hoc, aũt. in tit. qui feu. da. poſ. quę dicit, ꝙ de
141 iure Lombardo filia fęmina non ſuccedat patri, † Hinc eſt, ꝙ
fęmina non poteſt facere pacem de nece patris, quia hoc tm̃
ad maſculos ſpectat. Secus ſi maſculi nõ extarent, vt no. Bar.
& Ang. in l. 4. §. Cato. ff. de uerb. ob. & Bal. in l. Titia. §. Lucius
ff. de leg. 2. Ang. in l. pro hærede. §. fi. ff. de acquiren. hær. Imo.
in l. ſi filius qui patri. ff. de uulg & pupil Secundo, quia mu-
lieri permiſſa eſt vindicta iudicialis. l. ſororem. C. de his, qui.
ut indig. Tertio videtur tex. in l. 1. §. potuiſſe. ff. ad Sylla. vbi
mulier ancilla ita vendicat necem domini, ſicut ſeruus. Ad
idem, quia non reperitur ſcriptum inter caſus in quibus de
terior eſt conditio mulierum. de quibus iu l. in multis ff. de
ſta. ho. Ego uidi Ange. in conſilio 48. vbi refet ſe hanc q. de fa
cto habuiſſe. & pro dictis gl. dicit eſſe caſum in l. fi. §. fi. ff. qui

Source : BIU Cujas

pet. tut. ibi, virilis animi &c. Dicit tñ ꝙ intelligendum est in defensione extraiudiciali. secus in iudiciali, per d. l. sororem. Sed contra dictas gl. ꝙ imo vindicare inimicitias, ēt cadat in muliere, ego allego tex. in l. 1. C. de ijs, qui se deferunt. lib. 10.
142 ibi mulieris patitur inimicitias. Ex quo ibi Ang. †infert, ꝙ si si debent habere pacem cum hæredib. Nec ob. quia dr̃ in Lō barda, quia considera ꝙ inimicitia capitur dupliciter. Vno modo prout concernit rancorem animi, & ista cadit in mulierem, iuxta illud Terentij, deterior es mulere. Secundo ꝓ ut concernit actum extrinsecum & violentum, prout est arma portare, & de iniuria vindictam petere, vel duellum, & hoc non cadit in muliere Modo in proposito cum tale onus saltem vindictæ violentæ spectet ad masculos, statutum excludens fœminam dotatam, tanquam recompensans dictū onus, debet dici æquum & fauorabile. Item tale stat. concernit publicam vtilitatem, quæ versatur circa honestatem in singulis familiis conseruandam. l. 1. §. sed si hæres. ff. de vend.
143 inspi. l super statu. C. de quæst. † qūo aūt magis conseruatur honestas familiarum, quam per diuitias, quæ perit propter inopiam. §. sancimus. in auth. de test. l. 3. in prin. ff. eo. li. de custo. reo. ff. & in auth. de defen. ciui. in prin. in auth. vt oēs obe.
144 iud. §. 1. l. si creditores ff. de pri. cre. †Nam ægestate sordentibus mors est solatium, & vita supplicium. l. quisquis. C. ad le. Iul. ma. & dr̃ Eccles. xl. melius est mori, quam indigere. quid est miserius eo, cuius vita est in cogitatione victus. Vnde cū appellatione familiæ veniat agnatio. l. pronunciatio. de uer. sig. & agnatio conseruetur per masculos, ad publicam pertinet vtilitatem, vt prolem masculinam committentur diuitię
145 paternæ. ꝓ masculos. n. † conseruatur æterna memoria ascēdentium. l. liberorum. ff. de verb. sig. Prædictas rationes considerabat lex duodecim tab. per quam agnati præferebantur cognatis, & masculi fœminis, instit. ad Ter. in prin. & §. item vetustas inst. de hær. quæ ab intest. Et pro hac parte tenet Iaco. de Are. in sua q. inci. statuto vel cōsuetudine. & refert Io. And. in addi Spec. in rub. de succes. ab intest. in addi. incip. est sciendum quod Iac. de Are. Ang. in d. l. quisquis. & in sua disputatione inci. nobilis quidam genere. & in suo cons. 67. & Cy. in l. 1. C. de adul. Rom. in suo cons. 16. quod consiliū omnimodo videatur, quia ponit plures elegantes rōnes. & Bal. in l. quod vero. ff. de leg. Pau. de Cast. in cons. 334. Bal. in l. certum. C. vnde legitimi. Bal. in l. maximum vitium. C. de libe. præte. Bar. in l. 1. § filium. ff. de contra tab. Bal. in l. platet. ff. de leg. 2. Lapus in sua allegatione. 103. secundum ordinem antiquū, & incipit, in q. prædicta. & hęc opinio iudicio meo po
146 test appellari cōis. †Et nota vnum perpetuo, quod licet non exprimatur in statuto, tamen stat. excludens fœminas vr̃ factum in fauorem masculorum, vt no. Bar. in d. §. qui filium. Reperio tñ Bal. in diuersis locis variasse in hoc art. videlicet in l. 2. C. de ius voc. vbi dixit, quod tale statu. respectu masculorum fit fauorabile, sed respectu fœminarum sit odiosum. Aliter dixit in l. 1. in fi. C. de secund. nup. vbi considerat cām exclusionis, an sit propter suum delictum, an propter prærogatiuam & honorem alterius, & attendi debet causa principalis statuentis, an sit fauor, vel odium. Alibi Bal. in l. sancimus. C. de nup. dixit, quod iure naturali est odiosum, sed de iure ciuili est fauorabile. Alibi Bal. in l. 2. C. qui ad liber. procla. non possunt, dicit quod stat. excludens fœminas a succes sione fratrum, est fauorabile. Alibi in l. cunctos pop. C. de su.
147 tri. dixit, quod † si statutum excludit propter sexum, dr̃ odio sum, sed si fauore agnatorum, dr̃ esse fauorabile. Et qūo cognoscatur an in odium sexus, vide per eum ibi. Alibi Bal. in lect. eiusdem. l. cunctos pop. dixit quod est mistum ex fauore & odio, principaliter tñ fauorem continet, secundum eū. Mihi placet sententia cōis, ꝙ tale stat. sit fauorabile, attento ꝙ hæreditas est inuenta de iure ciuili, vt est gl. in l. 1. ff. de acqui. re. do. & probatur in l. seruo inuito. §. si pupillo. ff. ad Tre
148 bel. ibi similitudine iuris ciuilis. †Sed dispositа per ius ciuile possunt in totum tolli, per statuta. l. omnes po. cum materia. ff. de iust. & iu. quælibet n. prouincia abundat in sensu suo. facit etiam, quod supra tetigi in pluribus quæstionib. in quib. dixi, ꝙ legitima potest saltem minui per statu. posito quod non possit in totum tolli, & sic statutum excludens filiā dotatam, videtur æstimasse dotem loco legitimæ, ut ibi dixi.

Quæst. XXX.

149 Si pater relinquat aliquid filię simpliciter in testamento, an uideatur relinquere pro dote, & dicatur dotata, & sic excludatur a statuto. Vide quæ dixi supra in §. 1. & uide Bar in l. Titio centum. §. Titio genero. vers. quęro statutum. ff. de cond. & dem. & Pan. in cons. 221.

Quæst. XXXI.

150 Quid si filia non vult dotari, nec nubere, sed castitatem seruare, vt patri succedat. Videtur quod cum per eam stet, quominus dotetur, dici debeat dotata, ar. l. qui filium. ff. vbi pup. educari debeat. & l. iure ciuili. ff. de cond. & dem. & l. Labeo. ff. de contra. emp. nam cum hoc casu statutum uelit, ꝙ dos succedat loco legitimæ, sufficit illā offerre. facit quod no. Cy. in l. sancimus. C. de nup. & ita determinat Bal. in l pactum. C. de col. in verb. vigesimo quæro. & in l. fi. C. de pac. & Pet. de Anch. in repe. c. canonum statuta. ext. de constit. Limita tamen, nisi illud ius succedendi iam sit delatum & quęsitum ipsi filiæ.

Quæst. XXXII.

151 An filia tpe, quo dotatur, possit sibi reseruare ius succedendi patri suo. Bart. in l. fi. C. de pac. tenet, quod sic, per tex. in § fi. instit. de legit. agna. succesio. quod limitat ibi Bal. & Moder. uerum, qñ masculi cōsentiunt, quorum fauore emanauit statutum. l. seruo legato. §. si testator. & quod ibi no. Bar. ff. de leg. 1. Secus, si masculi non consentiunt, quibus cum iam quęsitum sit ius, per stat. non potest eis auferri. l. fi. ff. de pac. & hoc vr̃ sequi Imo. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de uer. ob. Aliqui tñ in d. l. fi. C. de pac. tenet indistincte cum Bar. ꝙ sicut pater testando pōt filiam instituere, & sic tollere ius masculis, quando stat. expresse non prohibet fœminas succedere ex testō, vt cōiter tenent Doct. ita ergo
152 vr̃ ꝙ possit paciscendo, & maxime, quia † masculis non est perfecte ius quæsitum in vita patris, sed solum quędam impropria spes succedendi, quæ licet eis ab intestato tolli non possit, tñ pōt per pactū, sicut per testm̃ tolli. & facit quia istis masculis ēt in se non est quæsitum ius, antequam filia sit dotata. ergo pōt impedire illud ius quærēdum filio. l. si seruus. C. de pac. Et tenendo hanc opi. Bart. limita illam non hr̃e locū, qñ filia ex interuallo postquam est dotata, faceret pactū cum patre, ut posset succedere, quia tunc filiis masculis erat ius quęsitum, saltem spe considerabili a iure, quæ habet ortum a statuto ergo non potest eis aufferri. Pręterea hoc casu semel exclusa per statutum, inuitaretur per pactum ad hę reditatem, sed hęreditas pactionibus dari non potest. l. hæreditas. C. de pact. conuen. ergo &c.

Quæst. XXXIII.

153 Quid si pater promisit dotem pro filia, sed noluit eam soluere, & decessit, an filia excludatur stante prę dicto statuto, si hęres uelit soluere dotem. Bal. notabiliter in l. si plures. C. de cond. inser. dicit ꝙ sic, quia filia non potest dici indotata, ex quo pręcessit obligatio dotis. & de isto dicto feci etiam mentionem supra in alia simili qō. Idem sequitur Pet. de Anch. in c. canonum statuta. extra de. constit.

Quæst. XXXIIII.

154 An prædictum stat. locum habeat in filia, quæ fuit nupta, sed tpe mortis patris remansit uidua. Bal. in l. 1. in fi. C. unde uir & uxor. Arguit primo, ꝙ non, quia non pōt dici dos vbi non est matrimonium. l. fi. C. de do. ante nup. l. 2. ff.
155 de iu. dot. Contrarium tamen tenet, †quia dotata dicitur ēt quæ dotem recuperauit soluto mat. l. fi. C. com. utri. iudi. l. si socius pro filia. ff. pro soc. & de hoc ēt tetigi. s. in §. 1. in illa q. an dicatur dos, postquam est recuperata a viro soluto matr. Et ad hanc partem facit, quia sic se habet cōis vsus loquendi. nam viduæ solent dicere, ego habeo dotem meam. Maius tñ esset dubium, si statutum requireret fœminam esse maritatam, & dotatam, & decisio penderet ex illo articulo, an ubi statutum requirit certam qualitatem, sufficiat illam ab initio esse, licet postea deficiat. De quo pulchre per Bar. in l. ex facto. in prin. ff. de vulg. & pup. facit ꝙ pulchre no. Bart. in l. pręcipimus. §. sane. C. de appel. & Ange. in l. si quis hęredē. C. de insti. & substit. vbi quęrit, quid si fiat legatum mulieri, si ingrediatur monasterium, vel accipiat habitum tertii ordinis, an si mulier susceperit, deinde dimittat, debeat habere legatum. & ibi ponit illud, non qui incepit, &c. de quo pulchre per Ang. in suo cons. 34. & in suo cōs. 141. facit quod no. per Ang. & Imo. in l. in substitutione. ff. de vulg. & pupil. ubi
156 quęritur, †an si fiat legatum filię, si uidua erit tempore mortis patris, sufficiat illam fuisse uiduam, licet postea maritetur. facit quod no. in l. reprehendenda. C. de insti. & substi. & quod pulchre no. Io. And. in reg. decet. in mercu. & in illa q. an consecutus immunitatem a statuto propter numerum duodecim filiorum illam amittat si aliqui filiorum moriantur, & concludit ꝙ non. uide etiam ad propositum quod cōsuluit Pau. in cons. 245. & vide gl. not. in uerbo sufficit. & ibi no. Bar. in l. fi. C. de indic. uidui tol.

Quæst. XXXV.

157 Si statutum simpliciter dicit, ꝙ dotata a patre vel matre, excludatur, an habeat locum si dotata fuit ab auo, uel auia. Concludendum est ꝙ sic, in l. Nesennius. ff. de neg. gest. per illum textum. & in l. maximum vitium. C. de libe. præte. & in l. quicunque. C. de ser. fug. & faciunt not. per Bart. in l. 1. ver. vlterius quæro, vtrum tacita. ff. de vulg. & pup. & in authen. matri auię. C. quādo mulier officio tutelæ fun. potest. vide omnino Bar. in l. 2. §. sed videndum. ff. ad Tertul. & vide omnino Pau. de Cast. in suo cons. 342.

Quæst.

Source : BIU Cujas

Quæſt. XXXVI.

158 An prædictum ſtatutum excludens fœninas, habeat locum in puellis Iudæorũ? Videtur ꝙ ſic, per ea, q̃ not.
159 Bal. in l. ſpadonem. §. iã aut. ff. de exec. tu. †Prętęrea, quod maſculus excludat fœminam, eſt de l. Moſaica, vt hĩ Numeri 27. c. & Exodi. 11. ergo tale ſtatutum reducens ad l. Moſaicã
160 eſt commendabile, †qa nullus homo ſapientior Moyſe. l. lege 12. tabul. C. de legi. hær. ergo & c. accedit, quia Iudæi ſunt de populo, vt probat tex. in auth. de quæſtio. in princi. quem ſingularem facit Bal. in c. 1. de forma fidelitatis. & in rubr. C. qui accuſa. non poſ. & vide Pet. de Anch. in c. ſi ſententia. de ſen. excom. lib. 6. per Moder. in c. Iudæi. el. 2. extra de Iudęis. per Io. Cal. in ſuis conſilijs ſub titulo de teſtamentis. facit qđ dicam in fi. huius. §. vbi aliqua bona generalia ad ſucceſſionem Iudęorum, quę noranda ſunt. Io. Campezius.

Quæſt. XXXVII.

161 An prædictum ſtatutum habeat locum in fœmina dotata, & maritata antequam fieret ſtatutum. De hac. q. poſuit Pet. de Anch. in c. 1. de conſti. Abb. & Imo. in c. fi. co. tit. & Bal. in l. illã. in fi. C. de dona. & pendet ab illo articulo,
162 †vtrum ſtatutum traharur ad præterita, an ad futura tm̃. De quo per Bar. in l. oẽs populi. ff. de iuſti. & iur. per Alb. & Bald. in l. leges. C. de legi. per Pet. de Anch. in d. c. canonum ſtatuta. in 5. q. prin. & eſt tex. optimus in c. 2. eo. ti. & in c. ſi eo tempore. de elec. in 6. & in c. licet canon. extra de elec. Facit qđ
163 dicam ꝯ. in illa q. †an ſtatutum quod fœmina dotata nõ ſuccedat, debeat limitari, ſi ille fuerit interpellatus, qui tenebat dotare, & ſic an ſufficiat qm̃cunq; dotem offerre. de quo dicẽdum vt ibi. Verũ qa quotidiana eſt iſta q. ideo aduertẽdum, quia vĩ quod trahatur ad præterita pp̃ illa verba, ſi filia dotata fuerit. quod verbum fuerit, eſt præteriti tp̃is. Secundo, qa inſpecto tp̃e, quo filia vult ſuccedere patri reperitur dotata, ergo & c. Tertio, quia verbum, dotata, habet cãm permanẽtem Et ita conſuluit Bar. prout refert Ang. in auth. hęc conſtitutio interpretatur. Ego tm̃ non reperio in conſilijs Bar. & Ang. ibi eum reprehendit per illum tex. ubi dĩ de illo, qui in monaſterio intrare voluerit, & ſic loquit̃ per uerbum prętęriti perfecti, & tm̃ illa diſpoſitio non habet locum in ingreſſo antequam eſſet condita illa conſtõ, imo poteſt talis diſpone
164 re de bonis poſt ingreſſum †Prætęrea, verbum, fuerit, prolatum a ſtatuto, põt dupliciter intelligi, videlicet, quod ẽt reſpiciat tempus futurum. ergo ita intelligi dẽt, qa natura legis & ſtat. eſt reſpicere futura d. l. leges. Nec ob. ſm Ange. qđ verbum dotatam, habeat cãm permanentem, quia fatetur illud verum, præterquam ſi apponitur in l. vel ſtatuto, cuius proprium eſt reſpicere ad futura. Item non ob. quod iſta filia reperiatur dotata tempore, quo vult ſuccedere, qa hoc non dẽt obſtare, cum nõ fuerit dotata poſt ſtatutum, ſed ante. & ita credit Ang. eſſe tenendum, licet non videatur in totum firmare. Sed ego puto, ſi Bar. conſuluit contrarium, quod bene conſuluerit, & idem in terminis voluit Bal. licet de Bart. mentionem non faciat in l. omnes populi. verſi. ſed pone. ff. de iuſti. & iur. & ibi videtur reſpondere ad tex. in d. auth. hęc conſtitutio. in quo Ange. facit ſuum fundamentum quoniã ideo ibi verbum fuerit, non includit tempus præteritum, qa lex vlterius proceſſit ita interpretando. Vnde ille tex. potius facit pro Barto. & non ſunt multi dies qnod ita fuit conſultum hic apud Nouariam. Io. Campezius.

Quæſt. XXXVIII.

165 Si ſtatutum dicit, quod extantibus filijs fœminæ non ſuccedant, vtrum ſi extat filius naturalis tantum, excludat ipſas filias. Bar. in commento 229. tangit de hoc, & Imo. in l. ex facto. § ſi quis rogatus. ff. ad Treb. Ego autem pręmitto, ꝙ quæſtio iſta loquitur de filio naturali. i. nato ex cõcubina retenta in domo indubitata affectione, & proteſtatione debita pręmiſſa, de qua in l. in concubinatu. ff. de concubinis. & in authen. quibus mo. na. effi. ſui. §. ſi quis autem. & videtur
166 dicendum, quod talis filius non excludat fœminam, † quia ſm propriam ſignificationẽ non dicitur filius l. filium, eum diffinimus. ff. de his, qui ſunt ſui vel ali. iur. & §. ad hoc. in authẽ vt liceat matri & auiæ. Prętęrea iſte dicitur filius in certis tm̃ caſibus, vt in certa parte, qm̃que ſuccedat. Item qm̃q; pietatis intuitu, ſed regulariter non dicũtur filij, qa exceptio in certis caſibus, firmat regulam in alijs, Prædicta per ordinẽ probantur in l. 1. C. ad Orfi. & inſti, eo. in prin. & in §. item q̃ſi tum. & in auth. quibus modis natura. effi ſui. §. diſcreti. & in l. vxori. §. codicil. de leg. 3. l. naturaliter. §. fi. C. de inſti. & ſub. facit gl. reputata nota in cle. 1. de baptiſmo. facit quod no. in
167 l. 1. ff. de re iu. †& ſi lex. põt operari in ꝓprio ſignificato vt in caſu noſtro, qa ſtatutum poteſt intelligi in filio legitimo, & naturali, ergo non dẽt trahi ad improprium l. librorũ. §. qđ
168 tm̃ Caſſius. cum vulg. de lega. 3. † Idem & fortius dicendum eſt de filijs vulgo quæſitis, quia multo minus quam in naturalibus habebit locum, qa non ueniũt appellatione filij, nec patrem cenſentur hĩre, ſunt exoſi legi & homini. §. vulgo. in ſti. de legi. agna. ſuc. & §. ſi aduerſus. inſti. de nup. Idẽ in inceſtuoſis, nefarijs & adulterinis, dictis iurib. & auth. ex cõple xu. C. de ſecu. nu. Quid vltra, quod ſunt omni beneficio priuati. l. ſi quis. C. de inceſt. nup. ibi nec a patre, in auth. quibus modis natu. effi. ſui. §. 1. Adde quod de hoc articulo, an appellatione filij veniat naturalis, notat pleniſſime Imol. in d. l. ex facto, §. ſi quis rogatus, vbi ponit quid iuris, quando mentio
169 filij fit a lege, & quando a teſtatore. Vnum tene menti, quod quando lex vel ſtatutum conſiderat naturam, ſemper appellatione filij venit naturalis. Hinc eſt, quod naturalis tenetur lege Pompeia de parricidijs. de quo per Bald. in capitulo. per tuas, de probat. & in l. parentes. ff. de in ius vocand. & in l. ius ciuile. ff. de iuſtit. & iur. per Bald. in l. quiſquis. C. ad l. Iuli. maieſt. & in l. 1. C. qui accuſare.

Quęſt. XXXIX.

170 Quid ſi talis filius naturalis ſit legitimatus, an excludit filiã fęminã, Tetigi alias in ſimili, in tractatu de ſubſtitutionib. qñ ſubſtitutio fit, ſi ſine filijs deceſſerit, vtrũ appellatione filiorũ, veniat filius legitimatus. Sed illa procedũt, qñ nomẽ filij ꝓfertur a teſtatore, hic vero loquimur, qñ a ſtat. & ideo vide Bal. in l. cũ acutiſſimi. C de fideic vbi in ter
171 minis iſtis, tenet, quod excludatur fęmina, quia legitimatus habet verum ſtat. legitimum, licet non habeat verum principium, & ibi refert deciſionem Iac. de Are. in q. per ipſum diſputata, quam refert Io. An. in tit. de ſucceſ. ab. inteſt. circa fi. Accedit quod legitimati vere & non ficte dicuntur legitimi. Probatur in l. 2. C. de iure aureorum anulorum, vbi libertus reſtitutus natalibus eſt vere ingenuus, licet non ſit naturaliter. Facit doctri. Bart. in l. ſi is, qui pro emptore. ff. de vſuc. vbi dicit, quod eſſe legitimum, eſt iuris, & non facti, & iſta qualitas per legitimationem vere, non autem ficte imprimitur. Et hic adduci poſſent omnia quæ ſcribuntur de legitimatione. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſthu. Bal. tamen in l. eam quam in verſ. item quæſitum fuit a me. C. de fideicon. dicit, quod de propria ſignificatione appellatione filij legitimi & naturalis, non comprehenditur legitimatus, allegat. c. naturales, in tit. ſi de feudo fue. cõtro. Idem ſentit Bal. & Saly. in l. ſi. C. de his, qui ve. ęra. impe. per illam
172 l. dicentes, quod †ſi quis recipit emphyteoſim pro ſe & filijs ſuis legitimis, & naturalibus, quod nõ venit legitimatus, qa non eſt naturaliter legitimus. D. Ant. in c. per venerabilẽ. extra qui ſi ſint legi. in vlt. q. dum tractat de effectu legitimationis videtur firmare quod legitimatus per ſequens matrimonium, vel alios modos legales, de quibus traditur in cap. per tuas. eo. ti. comprehenditur appellatione legitimorum, ẽt in ſtat. ſed legitimatus per reſcriptum principis nõ, qa iſte non eſt legitimus de iure communi, ſed de iure ſpeciali, de quo ſtat. nõ præſumitur cogitaſſe, maxime ad alios excludendos facit. l. Iul. ff. qui & a quibus, ſed ſolum cenſebitur diſpoſuiſſe de legitimis iure cõi, & hanc deciſionem Anto. de But. cõmendat & ſequitur Pau. de Caſt. in ſuo conſi. 221. circa fi. Attento quod ſtat. excludens fœminas, eſt ꝯ ius cõe, & qa p̃ diſtinctionem D. Ant. fit concordia & euitatur iuris correctio & materia fraudis, ſ. ne in fraudem, quis ſe faciat legitimari in præiudicium aliorum. Sed idem Pau. in ſuo conſil. 223. tenet contrarium & tranſit cum Bal. in d. l. cum acutiſſimi, & idem facit in conſi. 225. & vide eũdem conſ. 219. vide tamen gl. no. quæ ſentit opi. dom. Ant. in c. innotuit. de elec.

Quæſt. XL.

173 Quid in filio legali tm̃, & ſic adoptiuo vel arrogato, an excludat filiam fęminam, Tetigi in dicto tractatu de ſubſtitutionibus. Nũc aũt plenius dicam. Et vĩ primo, quod non, per not. per Cy. & Angel. in l. generaliter. §. cũ autem. C de inſti & ſubſt. ubi dñt, quod diſpoſitio. l. cum acutiſſimi. C. de fideicomm. & l. cum auus. ff. de condit. & demon. non habet locum in filio adoptiuo, quoniam illa iura loquũtur de filijs legitimis & naturalibus, & ad idem quod voluit Ang. in l. cum in adoptiuis. C. de adop. & adde bo. tex. & ibi Bar. in l. 1. C. de imponenda lucra. deſcrip. li. 10. & Imol. in l. in ſuis. ff. de libe. & poſth. Facit optima glo. in c. paſtoralis. de deci. quæ dicit, ꝙ de lucro hæreditatis delatæ filio non debetur decima, facit ſingulare verbũ Ang. in §. ſi vero. in auth. de nup. Secus tamen dicit Ang. in d. l. cum in adoptiuis, qñ pater inſtituit filium adoptiuum, quo caſu debetur gabella,
174 †cum ſtatutum loquens de filio, nõ habet locum in adoptiuo, per gl. ibi & ita dicit ſe in facti qõne cõſuluiſſe. Ad idem facit, quia ſtatutum conſiderauit naturalitatem, ergo non comprehẽdit adoptiuum, qui eſt ciuiliter filius. l. fi. C. de his, qui ve. ęra. impetra. Facit qđ voluit Bald. in auth. niſi rogati. C. ad Trebell. vbi dicit ſingulare verbum, quod filius meus ſpiritualis quem leuaui de ſacro fonte, licet ſit a me alẽdus, tamen non excludit ſubſtitutum, ſicut nec filius adoptiuus. Ad idem facit. l. ſi quis. §. fin. ff. de legat. 2. ubi Imol. dicit quod

Source : BIU Cujas

175 quod † si quis recipit emphyteosim pro se & filijs, nō veniūt filij adoptiui. facit gl. in auth. de triente & semis. §. 1. quæ dicit, ꝙ hodie non est augmentata legitima, quæ debetur filio adoptiuo, licet illa quæ debetur filio legitimo, & naturali sit aucta, de quo etiam per Bart. in l. si arrogator. ff. de adop. & ꝑ Bar. in l. hæredibus. §. fi. ff. ad Treb. facit, quia magis attenden da est natura, quā accidēs. l. q̄ hēt. ff. de tute. l. si qs posthumos. ff. de li. & posth. ergo sta. potius sensit de filio, f̄m naturā, q̄ f̄m accidens. Facit quod voluit Bal. in c. licet. de offi. le. vide Bal.
176 in d. l. si arrogator, vbi singulariter limitat † iura dicentia filium legitimum & naturalem grauatum restituere, posse detrahere duas quartas, non habere locum in filio adoptato siue arrogato. In contrarium facit tex. & quod ibi not. Barto. in l. si cognatis. ff. de re. dub. vbi dicit, ꝙ appellatione cognatorum, veniunt etiam cognati ciuiles. Nec ob. d. l. si ita quis §. is cui, quia illud ibi ideo, quia illi filij ciuiles non sunt facto testatoris, sed alterius, sed vbi essent facto testatoris, appellatione filiorum veniunt etiam ciuiles, & sic adoptiui & arrogati, facit tex. in c. in p̄sentia, de prob. vbi appellatione filiorum venit monasterium, & sic filius ciuilis. Facit quod voluit Bald. in quodam suo consi. quod cōiter hī inter consilia
177 Ang. in numero. 67. vbi consuluit, ꝙ † statutum excludens fęminas extantibus filijs, habet locum in filijs religiosis. Et ad hanc. q. vide Abba. in c. Raynaldus. de test. & de hac. q. vide latissime Rom. in l. si is, qui pro emptore. ff de vsucap. vbi refert se in hac. q. consuluisse, & ibi post multa argumēta hinc inde facta finaliter concludit quod si stat. dictat, ꝙ filij legitimi & legitime nati excludant filiam, quod tunc in legiti-
178 mato locum non habet, quia nō est legitime natus. Et ideo iste casus, tanquam omissus a statuto relinquitur dispositio ni iuris cōis. l. si extraneus. ff. de cōdi. ob causam, imo posito, ꝙ hī ꝑinde, ac si esset legitime natus, hoc tñ fingitur, & aliud est esse talem, & aliud est hīi pro tali, vt no. Bai. in d. l. si is, qui pro emptore, in q. de ciue facto ex forma statuti, merito de vno ad aliū non dēt fieri illatio. l. fi. ff. de calū. cū vulg. Et facit quod voluit Bar. in l. 1. §. hoc interdictū. ff. de fonte. facit gl. in l. 2. C. de hær. dicit, ꝙ fictus denarius non est denarius, & vide ꝑ Io. And. in addi. Spec. in tit. de triē. & se. ubi quærit. q. de ludētibus ad par. & impar, & in numero pari reperitur denarius fictus vel falsus, an debeat cōputari in numero pari.
179 † Accedat ad propositum simile, quod dī de priuilegio dotis, ꝙ non trahitur ad dotem fictam, gl. est no. in l. assiduis. C. qui po. in pig. ha. & ego dixi. s̄. in §. 1. circa fi. in q. an dos putatiua habeat priuilegia dotis vere. Et vide omnino decisionē Ro. in d. l. si is, qui pro emptore, vbi tractat quid in legitima
180 to per rescriptum principis, siue per oblationem curiæ, † qa scitis, ꝙ talis legitimatus non pōt dici legitimatus, quo ad omnes, sed solum quo ad patrē, vt in filium. §. in auth. quib. modis natu. effi. leg. Et ibi etiam, quid de legitimato per consequens matrimonium, quid si filius non fuit positus in sinu matris, an & quo ad quas personas dicatur legitimus.

Quæst. XLI.

181 **Quid** si pater relinquat filiā dotatam, & filium masculum, & nepotem ex alio filio prę̄mortuo, an iste nepos admittatur ad portionē, ad quā de iure cōi filia admitteretur, an vero solus masculus. Dic ꝙ ambo succedunt & excludunt filiam fœminam, quia non corrumpitur gradus, §. cum filius. insti de hær. quæ ab intest. ita singulariter determinat Bal. in l. 1. C. de sec. nup. Facit tex. in l. cum scimus. circa fi. C. de agri. & censi. lib. 11. & vide not. quę & ibi alias dixi in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. vide Pau. in suo consi. 169. & in consi. 354.

Quæst. XLII.

182 **Quia** ex prædictis in præcedenti. q. satis colligi potest, ꝙ statutum excludens filiam fœminam extantibus filijs, haber locum etiam extante nepote ex filio. Pro cōsumanda illa sententia, adde quia ratio illius statuti fuit, vt bona remaneant in agnatione quæ ratio si sit expressa in statuto, nullum supereſt dubium, secundum Imo. in l. si vero. §. de viro. ff. sol. matrim. Secus, si statutum diceret, volentes fauere filijs masculis primi gradus, statuimus &c. quia tunc nepotes ex filio non excluderent filias secundum eum, Sed qd si aliqua ratio non est expressa in statuto, videtur esse plus dubitationis, tamen idem dico, ꝙ nepos ex filio masculo excludat filiam, iuxta notata per Bar. in l. lib. ff. de verbb. signi. Bal. & Saly. in l. maximum vitium. C. de lib. præte. no. in l. venia.
183 C. de in ius vocan. Mouentur, quia appellatione filiorum de proprio significato continentur filij & nepotes. Idem tenet Alber. in secunda parte statutorum. q. 203. & Ioan. An. in addi. spec. in tit. de succes. ab intesta. in rub. sed in puncto iuris ista ratio, quod appellatione filiorum de proprio significato cōtineantur nepotes, non est vera, vt bellissime probat Bar.
184 in d. l. liberorum. Alij ergo adducūt aliam rationem, † quia beneficia concessa filijs, extenduntur ad nepotes. l. milites & l. diuo Marco. C de quæstio. & l. decurionū. C. de pe. & l. emā cip. in fi. ff. de sena. & ista rō placuit Bar. in d. l. liberorum. Sed mihi non placet, quia iura prę̄missa loquuntur in beneficijs concessis alicui, quę nemini prę̄iudicant, ideo facillime fit extensio l. fi. ff. de const. prin. Præterea illud ibi fit ex interpretatione, quæ in statutis cessat & hoc satis fatetur Bar. in d. l. liberorum. Sed dicit, ꝙ in casu nostro hæc interpretetio erit passiua, vt illarum regularum antiquarum, sed nec istud placet, quia in d. iuribus non proceditur per viam regulæ. Sed in certis casibus dant priuilegium certis personis, & eius filijs. Præterea posito quod loquerentur per uiam rægulæ, adhuc solum fieret extensio vi illarum regularum in constitutione specialiter loquente in eadem materia, non autem generaliter, vt glo. no. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. Nec etiam placet illa ratio, quia nepos succedit in locum filij. §. posthumorum. de exhære. liber. §. cum filius. instit. de hęre. ab intestato. quia illud est verum, ex interpretatione, seu quadam iuris fictione, quæ cessat in statutis. Item illud verū quo ad successionem aui. Item licet in locum filij succedat, non tamen dicitur filius, taliter vt faciat cessare in statutis illam conditionem extantibus filijs. Sed puto, quod verum fundamentum prædictæ opinionis sit, quod licet in statuto nō sit expressa aliqua ratio, tamen cum non nisi vna assignari possit, scilicet fauor agnationis conseruandæ, illa debet haberi pro expressa. ita tenet glo. in l. quamuis. C. de fideicom. not. Bal. in l. quotiens. eo. ti. Et ex tali vnica ratione potest fieri extensio in omni modo, vt plenius dixi s̄. eo. §. in q. vtrū stat. excludens filiam, censeatur excludere nepotē ex filia, vide ibi.

Quæst. XLIII.

185 **Si** statutum dicit, quod fęmina dotata non succedat patri ab intestato, & pater decessit intestabilis, vt furiosus vel aliter incapax testamenti, vtrum habet locum dictū sta-
186 tutum? † Dubium stat in eo, vtrum statutū disponens de defuncto ab intestato, habeat locū in intestabili? Albe. de Ros. in secunda parte statutorum. q. 123. refert opi. antiquorum. Sed nos referamus opi. Moder. & prima fuit opi. Bar. in l. 1. ff.
187 de suis & legi. dicentis, ꝙ licet † f̄m propriam significationē intestatus dicatur, qui cum facere posset testamentum, testa-
188 tus non est, vt ibi & l. intestatus. ff. de verb. sig. † tamen attento communi vsu loquendi, appellatione intestati, venit ēt intestabilis. i. ille, qui testamentum facere non potest. Et sic licet alias statuta sint proprie & stricte intelligēda l. 3. §. hęc verba. ff. de neg. gest. cum vulg. tamen propter communem usum loquendi etiam in statutis receditur a propria significatione. l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de lega. 3. cum simil. Et pro hac opi. Ro. in suo cons. 32. adducit tex. in l. in testamento. ibi, filiæ intestatæ. C. de test. mili. & in l. intestato. ff. de legi. tut. & in l. hære. C. de impub. & alijs substi. Quare dicit ipse Ro. ꝙ non solum ex communi vsu loquendi, sed ēt naturali & communi iure infans potest dici intestatus. Secū da fuit opi. Bal. in c. j. in tit. de succes. feu. qui aduersatur, dicēs
189 ꝙ † quandoque verba statuti proferuntur ab idiotis, & vulgaribus, & tunc intelliguntur grosso modo l. si cum te. C. de dona. ante nup. gl. in l. quid si nepotes. ff. de testamenta. tutel. & in l. quotiens. C. famil. erciscun. Quandoque verba proferuntur a statuentibus iuribus peritis, tunc non est inspiciendum quid idiote loquantur, sed quid iuriste & periti. Nil allegat. Sed pro eo videtur tex in l. si dictum. ibi, non vt vulgus opinatur. ff de euic. ergo cum verbum intestatus, proferatur a statuentibus communiter iuris peritis, debet proprie intelligi eo modo, quo intelligunt iuriste. facit gl. & quod ibi doct. in l. cum antiquioribus. C. de iure delib. Ro. in præal. consi. dicit veriorem esse opi. Bar. primo quia nō est verum illud qđ dicit Bal. ꝙ statuta sint intelligenda proprie, imo debent intelligi secundum communem vsum loquendi. Non ob. d. l. si dictum. quia loquitur in interpretatione legis generalis, q̄ stio nostra loquitur in interpretatione statuti particularis. Ad quod facit dictum Inn. c. cum olim. in versic. si autem. de uerb. sig. & in c. cum clamor. in fi. & in c. cum causam. de testi. in ver. intelligo dictum testis. Aduerte, quia Bal. in d. c. 1. & in d. l. intestato. dicit suam opi. procedere in odiosis. secus in fauorabilibus. ergo non procedet in casu nostro, quia statutum excludens filias fœminas, dicitur fauorabile, vt superius fuit conclusum. Vide Ro. in stmili in d. cons. 32. & opin. Bar. sequitur Pau. in suo consi. 284. dicens se pluries consuluisse, & vidisse ab alijs consultum. de quo artic. quandoque alibi dicturus sum. Tamen nunc remitto ad ea, quæ no. Bar. in cons. incip. hæc est copia cuiusdam statuti. & in alio inci. puella. & in consi. incip. statuto vrbis veteris.

Quæst. XLIIII.

190 **An** filia a patre dotata, excludatur a successione matris suæ? Concludo ꝙ si statutum simpliciter exclud it fęminas propter masculos, debet restringi respectu hæreditatis dotantis ipsas fœminas, secundum Bald. in l. 1. C. de legi. hære.

Source : BIU Cujas

hæt.& tetigi ſ̃.eo.§.vnde filia dotata a patre de bonis,patris,
191 †non ſuccedit patri,ſed in bonis maternis ſic,quia tale ſtatu
192 tum debet reſtringi tanquam exorbitans &c.Prętera†exclu ſio reſtringitur ad cauſam l.cancellauerat.ff.de his,quę in te ſta.delen.l.ita tamen.in princ.& §.1.ff.de admi.tut.l.Lucius ff.de fideiuſ.ſed cauſa excluſionis filiæ eſt dos l. qui volebat. ff.de hære.inſtit.ergo ad hæreditatem dotantis reſtringitur. Limita tamen hoc verum,ſi ſtatutum ſimpliciter diceret,ꝙ mulier dotata non ſuccederet.& ita caute loquitur Bald.in d.l.1.ſecus,ſi ſtatutum vltra procederet,& ſpecificaret perſo nas,puta ꝙ filia dotata non ſuccedat patri,vel matri, vel pa truo,quia tunc ſi dotetur ab uno iſtorum, excluditur etiam a ſucceſſione aliorum,quia ſtatutum loquitur in rem , dum dicit filia dotata.Vnde non refert a quo fuerit dotata l.item veniunt.§.a quo.ff.de petit.hæredi.l.item illa.§.fi.ff.de conſt. pecu.l.hoc autem.§.fi.ff.ex qui.cau.in poſ.eatur. Secundo li
193 mita,niſi†ſtatutum excluderet filiam dotatam a ſucceſſione aſcendentium,quia verbum, aſcendens comprehendit nedum patrem,ſed etiam matrem l.quicunque.§.parenres. ff.de inius voc.vide Pau.in ſuo conſ.337.& vide ſupra eod.§. quæſt.147.dum tetigi,ſi pater dotauit filiam de bonis pater nis,vtrum excludatur a ſucceſſione fratris,vel econtra.& iũ ge has quæſtiones ſimul.

Quæſt. XLV.

194 **Quid** ſi pater dotando filiam dixit,ego doto filiã meã in centum, cum hoc,quod nihil perere poſſit de dote materna?Vide quæ dixi ſ̃.in §.1.vide per doc.in l.fin.C. de pac.in l.ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de verb.obli.

Quæſt. VLVI.

195 **Quid** ſi ſtatutum dicit in rub.quod filia dotata,nõ ſuc cedat, poſtea in nigro ſpecialiter loquitur,quod filia a patre dotata,non ſuccedat matri, an intelligatur etiã excluſa a ſucceſsione patris?Pau.in l.1.ff.ſi cert.pet.refert ſe conſuluiſſe,ꝙ ſic,arguẽdo a rubrica,quę poteſt allegari pro tex.vt ibi nota.ego tamen non reperio in conſilijs Pauli.

Quæſt. XLVII.

196 **Si** ſtatutum excludit filiam dotatam a ſucceſsione aſcen dentium,an videatur etiam eam excludere a ſucceſsio ne collateralium?Bal.in c.1.§.1.in tit.epiſcopum vel abbatem.tenet ꝙ non per l.ſi ſeruum.§.non dixit præ.cum ſi.ff. de acqui.hære.Pro qua ſentẽtia facit, quia tale ſtatutum eſt
197 exorbitans,&c.& quia†excluſio in vno, non inducit excluſionem in alio l.ſi domus.ff.de ſerui.vrba.prędio.l.ſuum. C. de iure delib. l.1.§.videndum.ff.de ſuis & legiti.Secundo facit ſimile,quia virtus contractus non ſe extẽdit ad alium ca ſum quam expreſſum,vel ad aliam perſonam l.ſi ſtipulatus. § chriſogonus.ff.de verb.obli.l.ad proba.C.de prob.Nec ob. ſi dicatur, ꝙ iſta hęreditas fratris olim fuit in hęreditate, & in bonis patris,a quibus filia dotata excluditur, quia reſpon
198 deo quod†per immixtionem,quam fecit filius, iſta hęreditas deſijt eſſe patris,& cepit eſſe patrimonium filij,vt no.gl. in l.1.§.veteres.ff.de acquiren.poſſeſ.ergo talia bona mutatione perſonæ nouum ſumpſerunt ſtatum.& ideo virtus ſta tuti non nocebit filiæ,quæ non petit, vt hęres patris, ſed vt hæres fratris.Facit l.Pau.ff..de acquiren.hæred.& l.cum patronus.ff.de leg.2.facit quod conſuluit Roma.in conſil.68.
199 ubi dicit,ꝙ†renuntiatio etiam cum iuramento facta per filiam de bonis patris,non præiudicat filiæ,quo ad ſuccedendum fratri,ergo nec etiam prędiudicabit ſtatutũ . & hac partem tenet Roma.in d.§.veteres.vbi dicit ita tenere commu niter Bononienſes.Addo,quod pro hoc facit, ꝙ voluit Bal. in l.matre.C.de ſuis & legit.vbi loquitur de hæreditate,quę mutatione perſonæ,mutat ſtatum. & retuli in d. §. veteres. & vide etiam Rom.in ſuo conſil.40.

Queſt. XLVIII.

200 **An** filia dotata excluſa a ſucceſsione patris admittatur ad bona reſeruata filijs ex gratia?Ange.tenet ꝙ non in l.ſi deportatus.per tex.C.de bo.damna.& ita conſuluit ip ſemet Ang.in ſuo conſi.52.& Bal.in quodam ſuo conſ.15.

Quæſt. XLIX.

201 **An** talis excluſio ſtatuti extendatur ad bona exiſtentia extra territorium ſtatuentis in loco,in quo viget ius commune?Quæſtio eſt ſatis pulchra & diſputabilis.Et videtur primo,quod non excludatur fœmina. Nam ſimplex diſpoſitio non extenditur,niſi ab bona,quæ ſunr intra territorium diſponentis l.cum vnus.§.ſi is,qui.ff.de bo.autho.iudi.
202 poſ.clemen.paſtoralis.de re iudic.†ſic diſpoſitio non extenditur niſi ad ius diſponentis l.ſi dolus.§.fina. ff. de legatis 1.l. vxor patrui.C.de lega.l.qui tabernas.ff.de contrahen.empt. Ergo tale ſtatutum reſtringi debet ad bona ſui territorij,quę potuit afficere l.ſi quis duas.§.qui duas.ff.communia prædi.
203 Facit,quia†quando vnũ & idem cenſetur diuerſo iure,illud habeẽ pro duobus.l.Papi.§.ſed nec impuberis.ff.de inoff.teſtam.l.patris & filij.ff.de vulga.& pup.Sed patrimoniũ iſtius patris cenſetur diuerſo iure, propter diuerſa iura, quæ vigẽt in territorio Bononienſi, ergo reputabuntur duo patrimonia,& in ſingulis ſua legeviuemus.l.ſi miles,& l.ſi certarũ.ff. de teſtam.mi.l.ſi procuratoris.§.ſed ſi duas.ff.de tributo.l.pupil.ff.de tuto.& cur.da.ab his.l.contiouerſia. & ibi not. ff. de tranſac. Et maxime, quia tractatur de ſucceſſione quæ fit in bonis , & ſic ius ſuccedẽdi reſpicit bona,& per ꝓñs ſitum bonorum.l.cum hæredes,in prin.ff.de acqui.poſ.l. indictiones. C.de annonis & trib.lib.11.l.cenſu.C.ſine cenſu vel reliquis. l.forma.§. vero.ff. de cenſibus.l.1.C. de mulieribus,& in quo
204 loco lib.10 †nam qui tangit bona,videtur adire. ergo bona conſiderari debent.l.pro hærede.§.Papi.& l.gerit.ff.de acqu. hæredi. nam & alias dicitur, ꝙ bona cenſentur quid principale,& per ſe conſiderabile.l.ex pupil. ff.de vulg. & pup. & l. ſi pacto,quo pœnam,& ibi not.C de pac.l.2.ff.de pecu.lega. Facit inſti.ad l.Falc.in princip.Facit ad hanc partem,quia ta le ſtatutum eſt exorbitans,&c.ergo non debet extẽdi ad bona,quæ ſunt extra territorium,l.non ſolum. §.teſtamẽtum. cum ibi not.ff.de teſtam.tute.Facit,quod notat. Bar.in l.cunctos populos.de ſumma.tri.in q. de publicatione bonorum. Facit quod voluit Spec.in tit.de inſtru.edit.§. compendioſe, verſi.quid ſi ſit. vbi loquitur de conſuetudine Anglicana,de qua etiam per Bar. in d. l. cunctos populos,in verſic. ſeptimo quęritur,facit quod voluit idem Bar.ibi in ver.6.videndum eſt,& Dom.Abb. in c.propoſuiſti. de foro. competent.& per Imol.in c.cum olim. de cleric.coniugat. In contrarium adducitur, quia poteſtas ſtatuendi inter ſubitos non arctatur, nec circunſcribitur territorio. l.fi.& ibi no.ff.de decr.ab ordi.facien.l.mercatores. C.de commer.& merca.†Facit,quia
205 lexvel ſtatutum inhabilitans perſonam ſubiectam, ſortitur effectum quocunque vadat perſona.l.ex ea. ff.de poſt. l.relegatorum.§.inter dicere,& ibi Bar.ff.de interdic.& relegat.c. cum ab eccleſiarum,de offi.ordi. & d.c.propoſuiſti.not. Bar. in l.is,cui bonis.ff.de uer.oblig.& l.is,cui.ff.de reſtam.& in l. is qui.ff.de tu. & curato.da.ab his, not.in c.quiſquis.in q.5.in c.ſi quis presbyterorum. 7.q.1.facit l.1. C. vbi de crimine agi oportet. Sed ſtatutũ facit inhabilem filiam dotatam ad ſuccedendum patri,ergo ubicunque locorum erit inhabilis.lex enim & ſtatutum poſſunt ſuum ſubditum inhabilitare. l. ſemper §.lege.ff.de iu.& immu.l.non tantum.§.fi.ff. ad Carbo.l.1.C.non licę,habi. met.li.11.l.dudum.in fi. C.de contra. emp.l.originarios.C.de agri.& cen.lib.11. & poſſunt quoſdã ad ſucceſſionem vocare,&habilitare, quoſdam alios inhabilitare,vt in toto tit.C.de hęr.decu.l.1.& l.fœminæ. C de ſec. nup.l.1.C de nat. li.l lege obuenire.ff.de verb.ſigni.l.illud.C.
206 de ſacroſanc eccl. Facit,quia†decretum iudicis vnius territorij effectum ſuum extẽdit alterius territorium.l.magis puto.§.illud.ff.de reb.eo.Item ſententia iudicis lata habet executionem in alterius territorio l.fi. C.vbi in rem actio.l.a diuo Pio. §.1.ff.de re iudi.ergo multo magis eſt ſtatutum,q̃ iudex,ſecundum Bal.in l.cunctos populos,in lectura.in verſic. ſed quid econtra,ſi ſubditus.Fortior eſt enim ſententia legis q̃ hominis. l.ſi libertus minorem, in prin. ff.de iurepa. Facit
207 ad hanc partem,quia†ſi contentio oriatur inter filium maſculum & filiam dotatam de hæreditate paterna, iudicium eſt agendum in patria ipſorum,cui ſubditi ſunt l.1.C.ubi de hęreditate agi oportet. Sed uigore ſtatuti ſententia foret exequenda etiam in bonis extra territorium,ut ſ̃.dixi.ergo filia ab illis excluditur. Accedat,quia ſtatuta habent uim diffiniuæ ſententiæ,ut probat tex.iuncta gl not.in l.cum quaſi.§. ſi plures.ff.defideicom.libr. & Bal.in l.programma,in prin. C. comminatio, uel epiſt. ergo ſicut ſententia habet executionem in bonis alterius territorij authoritate iuris communis,ita & eadem ratione habebitſtatutum , cui ius commu-
208 ne dat talem executionem in alterius territorio. † facit, quia cum diſputatur de aliquo vniuerſali , particulares res ſub illo contentæ,non conſiderantur.l.eum, qui ædes.ff. de vſucap.ergo &c. Item in conſequentiam vniuerſi veniunt ea , quæ principaliter venire non poſſunt. l. quædam. ff. de acquir. re.do. l.item videndum. ff.de peti.hæ.l.non tantum. §.fi.ff.de rei vend.l.1.§.1.eo tit.Facit,quia cum agitur de iure ſuccedendi, non attenditur locus l. prima. §.quædam. ff.de contra.empt.facit pulchre.l.fi.C.de pręſcrip.lon.temp.Cum ergo hæreditas ſit quid vniuerſale. d. l. hæreditas. nec debet diuerſo iure cẽſeri.d.l.eum, qui ædes,cum a quo remouetur genus,remoueat & ſpecies.l.ſi quis cũ totum. ff.de excep.rei iudi. Quare cum agatur de hæreditate paterna, videtur ꝙ filia debeat excludi etiam a bonis,quę ſunt extra territorium ſtatuentis. Optime facit,quod dicitur de ſolutione collectæ, in l.reſcripto.§.fina. ff.de mune.& ho.& in l.libertus. §.ſola. ff.ad municip.& in l.1. C. de mulie. & in quo loco, vbi dici-
209 tur,ꝙ† perſona poteſt in loco,cui ſubeſt, collectari, etiam ꝓ bonis exiſtentibus in alieno territorio. Pro cuius veritate, vide Rom.in conſi.271. & in conſi.275.per Bal.in l.2. C.ſine cen-

Source : BIU Cujas

tensu vel reli. facit, quia si aliud diceremus, s. filiã nõ excludi in bonis, quæ sunt extra territorium, obrumperetur regula iuris, quia sequeretur ꝙ posset quis decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, contra. l. ius nostrum. ff. de reg. iuris. Nam pone, ꝙ talis pater fecisset testñ, & instituisset filium masculum hæredem, certe filia non potest venire ex testamento, quia testamentum de ea non loquitur. Vult ergo venire ad bona, quæ sunt extra territorium ab intesta. & sic pater videbitur decessisse testatus, & intestatus, contra. d. l. ius nostrum. Nec ob. si diceres, ꝙ hoc operatur diuersitas
210 patrimoniorũ, quia respondeo, ꝙ † nullus priuatus potest habere diuersa patrimonia. l. iuris peritos. §. oriundus. ff. de excu. tuto. Nec etiam operatur diuersitas consuetudinis, quo-
211 niam † quando sunt diuersæ consuetudines in diuersis locis vna illarum tantum attenditur. l. fi. & ibi not. C. de testam. c. cum dilectus, de fide instrumen. Nec est mirum, quia bona alterius territorij subiacent dispositioni stat. alterius, in consequentiam personę. Facit. l. 1. ff. de author. tut. vbi actus, qui geritur secundum specialem consuetudinem loci, trahitur ad successoria, facit etiam quod no. Io. And. in c. pastoralis. de priuileg. & Inno. & Io. An. in c. 2. de immun. eccle. notat. in d. l. rescripto. §. fi. & hoc expresse voluit Cy. Guil. & Ia. Bu. ut etiam refert Bar. in d. l. cunctos populos, in versi. septimo quæritur. Aduerte tamen, quia ad hoc argumentum respondet Bal. ibi in lectura, videlicet, ꝙ d. l. ius nostrum nõ patitur, non habet locum vbi concurreret authoritas legis, uel secundum Cyn. illa. l. procedit de iure communi secus vbi consuetudo contrarium induceret. Et ad hanc partem vltra prædicta facit, quia statutum excludens filiam dotatam, est factum authoritate iuris ciuilis. l. omnes populi ff. de iust. & iu. & not. Bar. in l. 5. in prin. ff. de verborum obligat. Ius autem ciuile vbicunque locorum vires habet. l. deprecatio. ff. ad. l. Rhodi de Iac. Ergo quemadmodum si filia dotata esset excluſa de iure communi, a successione paterna, nihil posset habere, etiam de bonis situatis extra patriam, ita non
212 debet habere quando excluditur a statuto. † Item facit, quia in singulare priuilegium, videtur concessa hominibus libera testandi facultas. Glo. est sing. in l. illa institutio. ff. de hær. instit. quam sequitur Pau. in ru. ff. de testam. & facit glos. in §. ex his omnibus. 8. q. 1. quoniam secundum regulas iuris naturalis vel gentium nulli permittebatur testari ea ratione, quia testamẽtum capit robur post mortem testantis, per aditionem hæredis, inxta illud testamentum morte cõfirmatur
213 c. cum Marthę. de celebra. miſ. † Nullus enim cogitur ad obseruantiam sui testamenti, imo quandocunque potest illud reuocare, iuribus vulgaribus, qui ergo facit testamentum, vult ipsum sortiri effectum post mortem suam, & sic disponit de bonis eo tempore, quo non erit Titius sed cadauer, & nihil poterit, & eo tempore quo bona non erunt sua, quoniam mors omnia soluit. §. deinceps. in auth. de nup. facit. l. 2. ff. de usufru. istud autem vĩ impossibile quia nemo plus iuris in alium. &c. Vnde concessum est omnibus liber testandi stilus ex gratia. d. l. 1. C. de sarosan. eccl. ergo testari secundum regulas iuris ciuilis, & secundum illas disponere, & sic filijs & filiabus legitimam relinquere titulo institutionis, authen. nouissima. C. de inoffic. testam. Sed stante dispositione dicti statuti, potest testator filiam dotatam pręterire, & nihil
214 ei relinquere. Si ergo hoc potest testator quo ad omnia eius bona, fortius poterit hoc statutum, cum maxime secum habeat voluntatem testatoris ex duplici capite. Primo, quia testator est subditus statuto, & sic tacite stat. videtur consensisse. l. de quibus. ff. de legi. Secundo, quia aut de ipsis bonis sitis extra territorium testatur, & tunc clara est eius voluntas, aut moritur ab intestato, & idem, quia præsumitur uoluisse disponere, quod disponit statutum, sic. n. solent dici, ꝙ nõ testatur testatior. l. conficiuntur, cum si. ff. de iure codic. In hoc articulo Bart. & ceteri scribentes uarie sunt locuti. Nam primo Barto. in d. l. cunctos populos, in uersi sexto loco uidendum, facit differentiam. An statutum sit permissiuum, an prohibitiuum, an fauorabile, an odiosum, sed certe non ha-
215 bet in se rationem. Quod primo probatur, quia † prohibitio certarum personarum dicitur aliorum permissio, & ecõtra. l. cum prætor. ff. de iudic. c. nonne, extra de pręsum. Secundo quia stat. etiam odiosum extenditur ad id, quod est consecutiuum. l. relegatorum. §. interdicere. ff. de inrerdic. & rele. Cũ ergo bona ueniant in consequentiã personæ, ut ꝰ. dixi, respectu ergo ipsorum bohorum non est considerandum, an statutum sit fauorabile, an odiosum. Et quia eadem est ratio in utroque casu, quod sic deduco, quia Bart. & alij tenentes, qđ tale statutum non extendatur ad bona situata extra territorium, mouetur, quia ad illa tanquam extra potestatem, statutum non porrigitur ratione deficientis potestatis, vel bayliæ, per regulam. l. extra territorium cum si. ff. de iur. om. iu. Sed rõ ista ita militat, si statutum continet prohibitionem siue odium, sicut si cõtinet permissionẽ vel fauorẽ, ergo &c. l. illud, cum vulgar. ff. ad l. Aquil. Præterea non habeo pro expedito, quod istud statutum sit odiosum, per ea quæ dixi supra ex quibus patet responsio ad alia argumẽta supra facta. Ad argumẽtum dictę l. ex ea. ff. de postu. multa dici possent. Sed pro clara responsione vide Bal. in l. cunctos populos. in repetitione versi. sed hic quæritur, quando ista pœna. Aliter dicit Barto. in d. l. cunctos populos. in alio proposito, vbi cõ
216 stituit differentiam an statutum loquatur in rem, an in personam. sed parum curo, quia † qualiacunque sint verba statuti, semper pręsumo defunctum voluisse disponere, secundum dispositionem statuti patriæ suæ. Et ad hanc opi. adduco authoritatem. Iac. But. in d. l. cunctos populos. & Bal. ibi in rep. versi. sed quinto quęritur. & in ver. sed exemplum. vbi trufatur de opi. Bar. & etiam de opi. Spec. quam supra, retuli, inquantum Spec. tenuit primogenitum non consequi bona existentia extra Angliam. & hanc partem sequitur Do. Signo. in suo consi. 167. In tanta varietate forte posset eligi quædam concordia, considerando verba statuti, quia aut excludit filiam ab hæreditate paterna, & tunc cum bona sita extra patriam, veniant sub isto vniuersali nomine hæreditatis, ideo tunc procedat opinio Baldi contra Barto. Aut statutum excludit a bonis paternis, & tunc procedat opi. Barto. quia tunc cessant, vt plurimum rationes contra eum adductæ. Fortior tamen & magis in practica obtineretur secunda opi. quam supra posui contra Bar.

Quæst. L.

217 An attendatur statutum loci, in quo pater habet domicilium, vel sita sunt bona. Decisio pendet ex prædictis in præcedenti quæst. ex quibus dicendum videtur, attẽdi debere statutum quod est in domicilio patris, maxime puta veniunt in consequentiam, & uide rationes quas adduxi pro opi. Bal. supra proxima quæstione.

Quæst. LI.

218 Quid si in loco viri viget ius commune, & in loco patris viget statutum, vtrum attendi debeat. Videtur quod filia nõ ligetur statuto patris, quia propter tale matrimonium soluta est lege originis, glo. est not. in l. origine. C. de municipi. & origi. lib. 10. quam sequuntur & commendant Cy. Bal. & Ang. in l. 2. C. de iu. om. iud. & Barto. in l. fi. §. item rescripserunt. ff. ad municip. & hac ratione singulariter voluit Bar. in l. quotiens. per illum tex. C. de priuile. scho
219 lari. lib. 12. † quod si concedatur mihi priuilegium pro me & meis descendentibus masculis & fęminis, quod fęminæ maritatæ non gaudent priuilegio, qnod dictum exclamat Ro. in l. 1. in fi. prin. ff. ad sylla. Limita tamen singulariter habere locum respectu eorum munerum, ob quæ mulier maritata reuocaretur ab obsequijs marito præstãdis. Nam eorum respectu dicitur soluta a lege originis. & bene facit. l. cæterum §. mulierem. ff. de vsu & habita. Secus est respectu aliorum l. assumptio. §. filius. ubi tex. ff. ad munici. ergo in q. nostra cũ per hoc filia quod impediatur succedere patri non reuocatur ab obsequijs uiri, consequens est, vt nõ dicatur soluta ta-
220 li statuto suæ originis. & ista pars videt uerior. Adde ꝙ † verba statuti quantumcunque generalia, videntur debere referri ad ius ciuile, non autem ad prætorium, & sic filia non uidetur excluſa, quin uenire possit de iure pretorio, vt no. in l. Gallus. §. ille casus. & ibi glo. & doct. ff. de lib. & posth. & ita tenet Fulg. in l. maximum uitium. C. de libe. præte. licet illã. l. non alleget. facit l. quotiens duplici via. de reg. iur. Et bene facit tex. in §. nullum. in auth. de hære. ab intest. vbi dicit, qđ in quacunque successione & in omnibus successionib. cessat hodie differentia emancipationis & patrię potestatis, & tamen secundum communem sententiam. in auth. in successione. C. de suis & legi. her. istud statutum correctorium solum includit successionem ciuilem, non prętoriam. Et ideo uidetur, quod adhuc hodie quo ad succedentes de iure prætorio habebit locum edictum de coniungen. cum emã. lib. ergo. in quæst. nostra dictum statutum correctorium iuris communis non includet successionem de iure prætorio. In contrarium uidetur tex. in l. non ambigendum. in fi. ff. de bo. pos. ubi dicitur, quod ubicunque l. uel senatusconsultum vel cõstitutio principis uetat aliquem hæreditatem capere, cessat bonorum possessio. & sic ius prætorium. & hoc tenet Bald. per illam l. in l. si auus. C. de libe. præte. Facit l. 3. unde libe. & l. si post mortem. in §. exhæredati. ff. de bo. pos. contra tabul. sed respondeo, ꝙ ista iura loquuntur, quando aliquis prohibetur odio ipsius. Secus si ius resisteret propter alium contingentem defectum. ita dicit Dy. in c. cum quid. de reg. iur. in 6. & Barto. in d. l. non ambigendum. ergo in casu nostro in quo fœminę prohibentur succedere, non odio ipsarum, sed ut bona remaneant in agnatione, dicemus eas non esse prohibitas de iure prætorio. Ex quo videtur, quod filia prætęrita poterit contratabulare testamentum, vt supra di-

xi.

Source : BIU Cujas

xi. Quinimo plus dixit Angel. in l. Gallus. in §. & quid si tan-
221 tum. ff. de libe. & posthu. quod si statutum excluderet fœminam ab intestato, beneficium contratabulandi poterit sibi prodesse, quia erit venale propter legatarios, cum quibus poterit pacisci, sicut dicimus in l. filium. §. sed cum exhæredatio. ff. de contratabu. sed istud ultimum est mihi valde dubium, quia ex quo filia per statutum ab intestato nihil erat habitura. neque vllo modo succedere potuisset, ergo nulla sibifit iniuria licet sit præterita in testamento patris, & sic debet cessare contratabu. & ideo dicitur quod si est præteritus filius in potestate, instituto eo, qui sibi acquirere potest, cessat contratabul. Casus est in l. non putauit. §. sed si tempore. & in l. non tantum. §. penul. ff. de contratabu. Faciunt no. per Bar. in d. §. & quid si tñ. vbi dicit, q̃ licet hodie ex testamento, sit sublata differentia emancipationis, & patrię potestatis, attamen si sit institutus in testamento filius emãcipatus, & nepos ex eo in potestate retentus sit præteritus, non tamẽ iste nepos dicet testamẽtum nullum, qa nulla est ei facta iniuria, ex quo ab intestato nihil erat habiturus. Idẽ tenet An-
222 gel. ibi. facit etiam, † quia ius dicendi nullum vel contratabulandi, datur ei, qui ab intestato primum locum in succedendo obtinet l. 1. §. vocantur. & l. illud. §. 1. ff. de bo. pos. contratabu. sed mulier excluſa per statutum, vt supra ab intestato non est successura. ergo &c. Sed dictum Ange. posset procedere, quando per statutum non esset expresse exclusa de iure prætorio, quasi tunc dicatur sibi facta iniuria, ex quo ab intestato potuisset uenire per bon. pos. ita procedunt primo loco allegata, vide infra q. 73.

Quæst. LII.

223 Statuto cauetur, q̃ † mater non succedat filio habenti fratres carnales ex patre, decessit filius fratre suo p̃terito, extraneo instituto, non turpi persona. an mater impediatur succedere propter illum fratrem Bar. in l. 1. §. si pater. ff. de coniungen. cum emancip. lib. eius, dicit q̃ sic quia ille frater est excluſus facto defuncti, & actus priuationis non præcedit actum translationis in alium, imo est vnus & idem. ideo mater impeditur succedere, perinde, ac si frater esset institutus, per l. 1. §. fi. de assig. lib. quod tene menti, quia ibi est casus, quod qui non admittitur ad partem, facit partem dixi etiam in simili quæstione, supra eod. §.

Quæst. LIII.

224 Stante statuto p̃dicto, † an filia præterita possit rumpere testamentum patris, vel aliquo iure uenire ad eius successionem, de hac quæsti. tetigi supra. in §. 1. in illa quæstio. si pater reliquerit dotem filię sub conditione, si nupserit, an filia possit dicere se præteritam vide ibi. vbi late examino intellectum l quoniam in prioribus. & l. omnimodo. & l. sancimus. §. cum autem. C. de inof. testa. tetigi etiam de hac quæst. aliquid supra eo. §. sed nunc subijcio retenta
225 communi opinione, q̃ † filia dotata excluſa per statutum, & in testamento patris præterita, non possit dicere nullum, an saltem audiatur de iure prætorio, veniens per bonorum possessionem contratabu. passus est valde dubius & doctores varie loquuntur. Nam Ange. in l. filiæ. C. de colla. & Iaco. Butriga. in l. si emancipati, eo tit. & Pau. de Cast. in l. certum. C. vnde cognati. tenent q̃ sic, quia licet filia sit excluſa ab intestato, tamen quia veniens per contratab. non dicitur in totum ab intestato venire, vt not. glo. in l. vt lib. C. de col. & in l. illud. ff. de contratab. Facit. l. 1. in princ. ff. si tabulæ testamenti nullæ exta. certe ista filia auditur per contratab. & idem te-
226 net Ange. in d. l. ut liberis. & Ro. in consi. 179. † & ideo caute la est, q̃ si filia pręterita taceat, quousque hæreditas sit adita per institutum hæredem, ne forte timore contratabul. ipse omitteret venire ex testamento, & veniret ab intestato, quo filia reperiret se excluſam per statutum, & sic nihil posset petere. & hoc etiam videtur esse de mente Bal. in rub. C. qui admit. circa fi. & quia passus est valde longus & aliquantulum extraneus a proposito, vide Ro. in d. consi. & scribentes in d. l. si liberis. & quæ dixi supra quęstio. 51.

Quæst. LIIII.

227 Stante prædicto statuto, q̃ † filia dotata extantibus masculis non succedat, an poterit hæres instituꝰ q̃ pattem, & sic succedere ex testamento? Respondeo q̃ sic, imo forte hoc casu non valeret statutum, tanquam tollens liberam testamenti factionem per ea, quæ scribunt Bald. &
228 Doc. in l. fin. C. de pac. & ideo statutum † debet restringi, q̃ filia dotata non succedat pręter vel contra uoluntatem defuncti expressam, vel tacitam, qualis est, quando moritur ab intestato l. conficiuntur. in princi. ff. de iure codi. Hoc enim casu filia excluditur, quia per talem dotationem filia desinit esse sua. quantum ad hoc, vt in ipsam non fiat continuatio dominij argumen. l. in suis. a contrario sensu. ff. de libe. & posthu. notat Bald. in l. maximum vitium. C. de libe. præter. Pau. in consil. 250. Secus tamen est, quando succedit secundum voluntatem defuncti, per supradicta. vide ad hanc q. illud, quod dixi supra quæstio. 2.

Quæst. LV.

229 An si mulier non apparet dotata, nisi per confessionem mariti sui possit dici dotata, ut excludatur a successione patris. Videtur q̃ non, quia statutum uidetur requirere actualem & realem numerationem ipsius dotis, ergo non sufficiunt prædictæ confessiones, iuxta notata per Bart. in l. certi condictio. §. si numos. ff. si cer. pe. & Bal. in l. si excusatione. in 11. q. C. de non num. pecun. Et quia dotem, numeratio, non cautio facit. l. 2. & l. fi. C. de dote cauta nõ num. Et expressius in l. si quis posthac. C. de bo. dam. facit l. 1. C. de dona. ante nud. not. Glo. in l. assiduis. C. qui potio. in pig. habe. Contrarium tamen est uerius, & quod fuerint & dicantur dotatæ, probant pleniſſime instrumenta & cõfessiones maritorum, ex quibus dicitur soluta dos ipsi marito, quo casu mulier dotem habere uidetur. Bal. not. in l. legem. C. de pac. & in l. fin. eo. tit. & Ang. in consi. 143. incip. gener. facit. l. si socer. §. Lu-
230 cius. ff. solut. matrim. † Præterea per confessionem maritorum est acquisitum ius mulieribus ad dotem, ut per do. in l. pen. §. si uir ff. solut. matrimo. ubi etiam Bartol. dicit, quod si dans dotem, & maritus contrarium protestarẽtur, per hoc non præiudicatur uxori, cui iam esset ius quæsitum per confessionem factam, nec liberaretur maritus si cedere uellet actionem mulieri, quam habet contra dotantem. gl. est in l. æquissime debere. ff. de condictio ob. causam, de qua. q. uide per Bal. in l. 1. C. de pac. in l. si absentis. C. si cert. pet. & est text. expressus in l. si vir ab eo. ff. de iure do. in fin. illius legis, vt in argum. facit. l. 1. ad Velle. Facit quod voluit Saly. in rub. C. de dotis promiss. & ibi Cyn. vide Bar. in consi. 112. incip. factum sic se habet, & Pau. in consil. incipien. Dynus de vellanis. In contrarium tamen vide Salycet. in l. fin. C de dote. cau. non nume. Sed pro eius confusione vide Bald. in l. prima, C. de priuilegijs dotis.

Quæst. LVI.

231 Nota maximam, † Quod aliquam fuisse dotatam, potest etiam probari ex coniecturis, nec requirisint quod probetur realis & vera numeratio dotis. Et quæ tur istæ coniecturæ, vel temporis vel patrimonij diminuti, vel meritorum vel confessionis mariti, vel taciturnitatis, vel dotis datæ sequenti filiæ, vel alimentorum præstitorum, & de alijs infinitis coniecturis, quibus probatur maritum dotem recepisse, vide bonam glo. & Bald. in l. cum circa. C. de iure dot.

Quæst. LVII.

232 In dubio, an mulier præsumatur dotata si est maritata, vt excludatur a successione patris, adde quod Petr. de Anchar. in consi. 143. dicit quod in dubio non debemus præsumere mulieres maritatas esse sine dote. l. si pater. §. primo. ff. de pac. dot. l. si liberis. eo. tit. Non enim præsumitur esse matrimonium sine dote, vt not. gl. 3. q. 6. consanguineorum, er-
233 go † sicut solet fieri & communiter obseruari videmus, a cõ suetis præsumere debemus, argum. l. certi condictio. §. si numos. ff. si cer. pe. & l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de ædil. edi. Facit quod no. glo. 1. C. de dote cau. non num. si mariti tenuerunt vxores in domo, & prestiterunt alimenta, nec vnquam conquesti fuerunt, q̃ nunquam feciſſent, nec facere obligabantur, si dos eis promiſſa soluta non fuisset, vt notatur per Moder. in l. donaturus. §. fina. ff. de condit. ob cau. per Bono. in l. si cum dotem. §. sinautem maritus. ff. solut. matrim. cum pluribus concordan. &c.

Quæst. LVIII.

234 An statutum, † quod mulier dotata non succedat extantibus agnatis, debeat intelligi, si fuit requisitus ille, qui debuit dotare, & sic debeat imputari mulieri, quæ non interpellauit illum, quod dotaret eã, & sufficiat si talis nunc se offerat ad dotandum. Videtur quod dictum statutum sic debet limitari, scilicet, si ille fuerit requisitus qui tenebatur dotare, sicut in simili dicimus, quod si † statutum est in ciuita
235 te, quod quis nõ audiatur, nisi prius satisfecerit, debet intelligi si satisfactio fuerit requisita. Ita pulchre consuluit Ang. in suo consi. 40. & consil. 135. & vasallus potest expectare, q̃ requiratur, nec dicitur in mora, nisi requisitus. Ita singulariter Bal. in c. 1. in tit. de na. feudi. vbi tradit regulam circa hoc,
236 quam nũquam obliuiscaris. Quod vbi dies est incerta, sem per requisitio est necessaria, sed hic est incerta quando velit nubere, quod constat si nupsit ignorantibus affinibus, facit quia hæres viri non tenetur mulierem alere post annum, nec mulier potest aliquid petere, quia sibi debet imputare quare non repetijt dotes suas quia finito primo anno luctus debet mulier protestari & instare contra hæredes mariti, & illos constituere in mora, vt per Imo. in l. diuortio. ff. soluto matrimonio, vide Angel. in consilio 138. per Angel. in §. fuerat instit. de act. & vide expresse hanc limitationem

ad

Source : BIU Cujas

ad statutum in proposito de fœmina dotata per Angel. in consilio. 100. vbi hoc exclamat Ioan. Campezius.

Quæst. LIX.

237 Si statuto cauetur, quod mortuo viro sine liberis, vxor succedat sibi in dimidiam, modo habuit liberos, sed tempore mortis viri prædecesserant, an sufficiat conditionem semel extitisse, quo ad ipsam vxorem excludendam. Albe. de Rosa. ponit in 2. parte statutorum. q. 108. vbi solenniter arguit, quando sufficiat aliquid semel fuisse, licet non durauerit. Ego aliqua. ſ. tetigi. eo. §. in illa q. † si statutum excludit filiam maritatam & dotatam, an sufficiat, q̃ semel fuerit maritata, licet tempore mortis patris sit vidua. Et de isto artic. an sufficiat certam qualitatẽ ab initio esse, licet postea deficiat, vide pulchre per Bart. in l. ex facto. in prin. ff. de vulg. & & pu. & vide gl. in c. statutum, in verbo canonicus, & ibi per Pet. de Anch. de rescrip. li. 6. & pulchre per eundem in proemio eiusdem libri, & in clem. & si principalis, de rescrip. facit quod pulchre no. Bar. in l. præcepimus. §. sane. C. de appel la. & Ang. in l. si quis hæredem. C. de insti. & substit. & per eũdem in consil. 34. & in consi. 141. per Ang. & Imo. in l. substi. ff. de vulg. & pup. & vide pulchre Io. An. in c. decet. de reg. iu. in 6. & Pau. de Ca. in consi. 245. de quo est gl. no. in verbo, sufficit. in l. fi. C. de indic. uidui. tol. & ibi notat Bar.

Quæst. LX.

239 An † in successionibus hebreorũ seruari debeat lex Mosaica. & per consequens an omnia prædicta in dotibus habeant locum in filiabus Iudęorum. Et præsuppono quod Iudœi alleget quod lex eorum Mosaica inter eos de consuetudine seruatur in successionibus deferendis, quã consuetudine præsuppositã quæstio non uidetur multum dubia, quia lex Mosaica ore Dei per Moysem, quo nullo sapientior æuo, populo eius lata est, 14. qnęstio. septimo, Moyses, cum ergo Deus huic consuetudini suffragatur, ut dicit canon, nihil oportet firmius permanere. c. qui frustra, & cap. qui contenta. 9. dist. sed circunscripta consuetudine maius est dubium. Tamen adhuc uidetur quod inter eos seruanda sit potius lex diuina, quam ciuilis, quia lex Imperatoris non est vltra legem Dei 10. distinctio, lex Imperatorum. Vnde cum numeri. 17. dicatur, eritque filijs Israel sine lege perpetua, sicut præcepit dominus Mosi, uidetur procul dubio cõcludendum, quod contra mandata diuina, leges imperatorum non attentent. clem. ne Romani. de elec. & 10. distinc. non licet. Non obstat. l. iudœi. C. de iudæis, ubi iudæi uidentur subijci legibus, & ibi text. dicit quod secundum leges debent conferre, & excipere actiones, quia respondeo hoc uerum, in casibus, in quibus lex diuina contrarium nõ statuat, prout est in casu nostro dicto c. 17. in fi. Facit quod not. Inno.

240 in c. super his. extra de uoto. vbi † Papa nõ uult. Iudæos arctari canonibus, in matrimonijs contrahendis, vel dirimendis, sed dimittit eos in suis legibus & ritibus, qa de his, quæ foris sunt nihil ad nos. c. gaudemus. de diuor. & 2. quæstio. 1. multa. Item Papa statuit q̃ Iudæis debeant seruæ consuetudines & ritus obseruari. tollerandi enim sunt dummodo non tendant in opprobrium fidei christianæ. c. sicut Iudęi. de Iudæis l. dies sabbati. C. eod. tit. Præterea lex mosaica est in Iudæorum obseruantia, nec reperitur ei derogatum. ergo ei standum est. Nec ob. d. l. Iudæi. C. de Iudęis. quia etiam aliter responderi potest, quia illa loquitur circa ordinem iudiciorũ. Nam quo ad illum debet obseruari lex municipij vbi agitur iudicium vel ius commune l. 1. de emancipationisius libero rum. cum ibi notatis. Esset enim, quam absurdum in causa iudęorũ vertente coram potestate, in modo procedẽdi aliũ seruari ordinem, quam consuetum sit seruari. & vt patet in prin. di. l. Iudęi. illa lex loquitur in casibus, in quibus Iudæi uiuunt Romano iure, sed in casu præmisso non viuũt dicto communi iure, imo l. Mosaica, vt dictum est. ergo &c. Prętea

241 rea hęc pars comprobatur per l. Iudeos. C. de iudęis. † vbi eorum ritus, qui non sunt in spetie reprobati, conseruantur. Secundo, per l. si quem. eod. tit. vbi a contrario sensu est casus, quod si inter ipsos iudęos sit contentio, a senioribus Iudæorum, debet iudicari. ergo iura & consuetudines Hebręorum sunt attendendæ. Facit quod habetur 45. distin. qui sincera. & quod scribitur de synagoga eorum in c. consuluit. & in c. Iudæi eo. tit. Nam si in ritibus tolerantur, ergo fortius in obseruantia iuris. Confirmatur etiam hæc cõclusio, nam ante aduentum Christi constat, quod iura nostra cõmunia erant licet non compilata, vt attestatur Gl. in l. Titia. §. Seia. de auro & argento legato. & in l. pridie. ff. de ferijs. attamen in passione Saluatoris legimus, quod Iudęis asserentibus eum crucifigi debere, secundum eorum legem. Dixit Pilatus qui Romanus erat, Accipite eum vos, & crucifigite secundum legem vestram, notans eorum particularem legem inter eos prouidentem esse seruandam. ita colligitur Ioan. 19. c. Concludendo igitur non uidetur obstare l. Iudæi, quia subijciũtur communib. legibus. est verum, nisi in illis, in quibus ipsi habent specialesritus & regulas legis antiquæ, q̃ inter eos seruanda est, & pro hac parte consuluit Pet. de Anchar. ambo Raph. & Do. Florianus de Sancto Petro. & ante eos consuluit Ioan. Calde. in titu. de testamentis consi. 10. Et ita fuit obseruatum in splendidissima ciuitate Mantuę, in arcta quęstione facti anno 1460. Laus Deo.

FINIS.

TRA-

Source : BIU Cujas

TRACTATVS DOMINI LAVRI DE PALATIIS

de Fano, Iuris vtriusque Doctoris

SVPER STATVTO COMMVNITER PER ITALIAM VIGENTE,

QVOD EXTANTIBVS MASCVLIS FOEMINAE NON SVCCEDANT,

sumpta occasione ex §. cæterum. Insti. de legitimis agna. succes.

Per modum repetitionis & tractatus.

SVMMARIVM.

1 Recta & vera temporis diuisio.
2 Nullum studentibus tempus aptius est ipso nocturno, nullaque acrior nec altior cogitatio, quam nocturna.
3 Qui grande aliquod opus moliuntur, noctem non hybernam modo, sed nec æstiuam totam dormiunt.
4 Causa, quę mouerit authorem ad hunc tractatum scribendum.
5 Statum hoc fœminarum exclusiuum masculis extantibus, an odiosum, an vero fauorabile appellandum sit.
6 Præsumpta mens statuentium considerari debet, & ad eam semper recurrendum est.
7 Agnationis & familiarum dignitas plurimum ex affluentia & abundantia consueuit præseruari, & augeri.
8 Pauci pauperes, ad dignitates & honores promouentur.
9 Per fœminas finitur & extinguitur diuitiarum substantia, sicut etiam nomen paternæ domus.
10 Statum in suo municipio potest vnum excludere, & alium hæredem facere, etiam directo.
11 Statuta, quæ corrigunt ius commune, vel aliter disponunt circa successionem masculorum, & fœminarum exclusionem, seruanda sunt.
12 Natura dedit viro potestatem supra mulierem, ita fortitudinem corporis. Item longe maiorem sensum.
13 Ius naturale licet tolli non possit in totum, in aliqua tamen sui parte bene mutari potest.
14 Aequitas variatur in rebus secundum varietatem temporum, & locorum.
15 Agnata, quæ præter sororem a successione defuncti ab intestato excludebatur, quo iure admittebatur, quo vel iure postea sublata est differentia sexus ibidem.
16 Ius duodecim tabularum pariter vocabat agnatos masculos & agnatas fœminas.
17 Media iurisprudentia restrinxit successionem agnatorum vt vltra sororem non succederent.
18 Ius prætorium agnatas omnino exclusas ad successionem vocauit, inter cognatos agnatis deficientibus.
19 Constitutio imperialis voluit, vt agnatæ vltra sorores pariter succedant cum agnatis masculis.
20 Ius nouissimum authenticorum, statuit, vt cognati & agnati. i. descendentes tam per virilem sexum, quam fœmininum æqualiter succedant, secundum tamen gradus prærogatiuam.
21 Statuta, vt plurimum, attendunt rationem mediæ iuris prudentię, disponentia, quod extantibus masculis non succedant fœminæ, dotentur attamen, doteque sint contentæ.
22 Statutum dicens q extantibus masculis fœminæ, non succedant, intelligitur de dotatis, & quæ in aliam familiam transiuerunt.
Item intelligitur, si ille masculus, qui superest, sit habilis. nu. 23.
24 Qui non admittitur ad partem, regulariter partem non facit.
25 Statutum prohibens fœminam succedere propter masculum, excludet etiam eam, stante nepote masculo.
26 Stante statuto, quod stante masculo filio fęmina non succedat, Si frater qui successit & exclusit sororem moriatur sine filiis, & sine hærede testamentario, an tunc admittatur soror, & an conditionale sit tale statutum. nume. 27.
28 Verba ista, si extabunt masculi, in statutis, exponi debent, id est quatenus extabunt.
29 Vbi agitur de exclusione filiæ, & verba statuti sunt dubia, interpretabuntur potius de exclusione temporali, quam de perpetua.
30 De nattura & virtute huius dictionis quousque.
31 Hæreditas desinit esse patris per additionem filij, sed incipit iuncta esse hæreditati filij.
32 Pater si in testamento legat dotem filiæ propter masculos exclusæ, an tali doti possit apponere conditionem, quod post mortem filiæ reuertatur ad hæredes suos.
33 Dotatio non iudicatur a pari cum legitima, quoniam ista debetur pure, illa vero sub conditione, si matrimonium sequatur.
34 Quod dos non sit legitima, licet in ea de iure communi imputetur.
35 Legitima, est portio eius, quod debetur ab intestato.
36 Maritus recipiendo dotem simpliciter, censetur illam recipere cum conditione apposita, illique assentire.
37 Pater qui simpliciter dotem filiæ dedit, an possit in illa dote substituere.
38 Filia per statutum exclusa ab intestato, si a patre in testamento præterita sit, an testamentum rumpat.
39 Filius ille non potest rumpere testamentum qui non potest succedere.
40 Filiæ, cum admittuntur ab intestato congruum est eas in testamento paterno nominare, aliter eis fieret iniuria.
41 Sublata causa causante nullitatem, dicitur sublata nullitas.
42 Quando vnum duorum uenit in consequentiam alterius, mutatio facta in principali, intelligitur etiam facta in eo, quod venit in consequentiam.
43 Mulieres prætеritæ rumpunt testamentum, quatenus possunt admitti, & quatenus illis ruptura prodesse potest.
44 Pater iniuriam facit filiæ exclusæ, licet ei dotem legauerit, si ea in testamento prætерita instituat personas, quarum contemplatione non erat exclusa filia.
45 Concessum contra ius ex aliqua certa causa, durat ad limites causę illius, qua cessante, cessat & concessum.
46 Statutum non præsumitur permisisse patri exclusionem filiarum quibus de iure naturæ debentur bona paterna, & concessisse vt sororem, aut matrem instituеret.
47 Statutum, quando corrigit ius commune, non debet extendi ad personas non expressas.
48 Pater in testamento prætерijt filiam dotatam, matremque aut sororem instituit, nihil relicto agnatis, quorum contemplatione excludebatur filia, an dicta filia admittetur ad rumpendum testamentum.
Et quam vtilitatem inde capiet. ibid.
Quamque actionem proponet ibid.
49 Et quando contra tabulas deducit rem ad causam intestati, & quando non.
50 Nullitas deducit rem totaliter ad causam intestati, & qui non potest dicere nullum, potest tamen contra tabulare.
51 Remedium dicendi sententiam nullam, & remedium appellandi cum sint diuersa, exclusus ab illo non excluditur ab isto.
32 Filia per sta. exclusa a successione intestati per existentiam agnati, utrum debeat per patrem institui, vel exhæredari, non autem pręteriri, dato quod agnatus eam excludens esset institutus.
53 Dominium rerum paternarum continuatur in filios, nisi exhæredentur.
54 Multa sunt, de quorum forma ratio reddi non potest.
55 Quare ante l. maximum vitium. filia non dicebat testamentum nullum.
56 Inconueniens est, quod quis decedat pro parte testatus, & pro parte non testatus respectu temporis.
57 Filio, cui legitima iure institutionis relicta est, an competat aliquod remedium aduersus patris testamentum, si in residuo non sit exhæredatus.
58 Dominium legatorum relictorum a filio, non continuatur in filium, sed recta ab hæreditate recedit ad legatarios.
59 Pater amicum instituтum grauans hęreditatem post mortem restituere agnatis, intelligitur se conformare dispositioni statuti, & sic de proximioribus, & ab intestato succedentibus intellexisse.
60 Emphyteosim recipiens pro se, & filijs, & hæredibus, videtur velle admittere eos, qui ex stat. præferuntur.
61 Emphyteosim, quam pater accepit pro se, filijs suis, & hæredibus, alienare non potest in præiudicium filiorum;
Limita, vt ibidem.
62 Filius exhæredatus non est suus, & multo minus filia authoritate statuti a successione priuata.
63 Nullitas ex prætеritione filij sui vel emancipati procedens, obuenit, quia hęreditas quodam iure naturæ est eis debita.
64 Lex naturæ, an possit per sta. in totum tolli.
Et quid de legitima filij. ibid.
65 Stante stat. communis perusij, quod dotata non possit reuerti ad bona dotantis, quousque superuixerit masculus filius, pater filiam dotatam prætерijt in instituto filio, qui patri superuixit, bonaque eius possedit, sed tandem sine masculis obijt, an filia prætерita possit dicere testamentum nullum semper fuisse. nu. 69. & 77.
66 Prohibitum ad tempus post tempus videtur esse perimissum.
67 Filius deportati, si post mortem patris restituatur in integ. non tamen dicit testamentum nullum, nisi restituatur ex causa, quæ retrotrahatur.
68 Ex testamento, quod speratur rumpi, non potest adiri hæreditas, neque suus hæres existere.

Post-

Source : BIU Cujas

70 *Posthumus quandiu est in ventre, non potest dicere testamentum nullum, natus tamen illud rumpit.*

71 *Idem in filio capto ab hostibus præterito qui non dicit nullum testamentum sed reuersus demum rumpit.*

72 *Quandiu supersunt qui possunt venire per contratabulas, non debet quis venire per secundum tabu.*

73 *Clausula, si nõ valet iure testamenti, ualeat iure codicillorum, an habeat operari, tanquam retro vera.*

74 *Filia tempore mortis, patris, & aditæ hæreditatis exclusa, nunquam potest redire ad ius dicendi nullum, nec iure ciuili, nec iure prætorio.*

75 *Stat. quod dicit, extante masculo, vel si moriens reliquerit masculum, vt verificetur, sufficit quod tempore mortis reperiatur relictus filius vere vel ficte, quanquam post moriatur.*

76 *Ex stat, non debet sumi contrarius sensus.*

77 *Frater instit. præterita in testamento patris filia per statutum exclusa, quandiu viuit, vere est hæres insolidum, quo mortuo.*

78 *Et sic remoto finali obstaculo, vt ex nunc succedit filia, nec ruptura fingitur vt ex retro.*

79 *Filia exclusa per stat. & in testamento a patre præterita, an transmittat ius dicendi testamentum nullum.*
Et an interim filio viuente sit conditionale, seu in diem incertum. numero 83. & 84.
Et an trahatur retro. nu. 85.

80 *Fictio translatiua requirit duo extrema habilia. s. a quo, & ad quod.*

81 *Filius decedens virtute clausulę codicillaris in testamento appositę, non transmittit fideicommissum, & quare.*

82 *Quando instit. conuertitur in fideicommissum virtute clausulæ, non transmittitur fidei. tale non agnitum.*

84 *Oportet dicentem testamentum nullum habere alterum ex iuribus, vel deliberandi, vel adeundi, seu immiscendi.*

86 *Ad transmittendum sufficit habere ius in habitu.*

87 *Legitima censetur æs alienum, & an transmittatur ad posteros.*

88 *Iura per mortem alterius competitura, & non ante, siue sint vniuersalia, siue particularia, interim non transmittuntur.*

89 *Stat. quod fœminam stantibus masculis excludit, an ad monialem professam extendatur.*

90 *Aliam dotem oportet habere eam, quæ remanet in seculo cum laboribus, & expensis, & liberis, vt subeat onera matrimonij, quam habeat sponsa spiritualis.*

91 *Stat. non potest præiudicare monasterio, & disponere de dote monialis tempore delatæ successionis iam ingressæ.*

92 *Cum in ipso initio stat. non esset de sua iurisdictione.*

93 *Exclusio statutaria non refertur ad præsens tempus, sed ad illud quod erit in re & in actu.*

94 *Deportatus & mater, qui non petierunt tutorem filio impuberi intra annum, perdunt succedendi ius, quod est in habitu & in spe licet non in re, filio viuente.*

95 *Statutum redditur turpe, quod impedit vitam contemplatiuam ob priuationem hereditatis, quam inducit propter ingressum religionis, & an tale statutum valeat.*

96 *Per monachatum non derogatur dignitati, sed transit quis in dignitatem.*

97 *Ex diuitijs non tribuitur dignitas.*

98 *Sunt enim bona fortunæ, quæ etiam cadunt in vilissimis personis, discholis, & infamibus.*

99 *Virtus animi & boni mores, diuitijs præualent.*

100 *Priuilegium facilius tollitur, quam ius commune.*

101 *Vbi stat. viget, videtur correctum ius commune.*

102 *Monasterium ingrediens ingreditur cum potentia limitata a stat. & cessante stat. ingreditur cum potentia, conditionibus, limitationibus, & qualitatibus, quas adijcit ius commune, & non aliter.*

103 *Satis est, quod monasterium ingrediens, non fiat deterioris conditionis, etiam si melioris non fiat.*

104 *Qua ratione stat. non obligat ecclesiasticas personas, eadem lex imperialis non obligat, nisi per ecclesiam recipiatur.*

105 *Stat. laicorum ita generale, quod posset præiudiciale esse ecclesiis, aut personis ecclesiasticis, restringitur, vt ecclesiam, aut ecclesiasticas personas non comprehendat.*

106 *Stat. quod filiæ fœminæ non succedant masculis extantibus, quid iuris si filia remaneat in seculo, & masculus sit religionem ingressus.*

107 *Plerumque expressa nocent, quæ tacita, non nocerent.*
Licitum aliquando est aliquid in genere, quod non est licitum in specie. ibidem.
Multa veniunt sub vniuersitate, & generalitate, quæ non venirent sub specialitate. ibid.

108 *Filius, qui ante ingressum religionis ingratitudinem commiserat, non potest exhæredari.*

109 *Per ingressum religionis, dicitur nasci nouus homo.*

110 *Statutum, q̃ soror non succedat fratri, extante tali persona, au intelligatur econtra, q̃ etiam frater non succedat sorori, extante tali persona.*

111 *Dato vno inconuenienti, non debet aliud maius dari, nisi lex vltra procedat.*

112 *Contrarius sensus dicitur esse quædam coniectura & interpretatio. & an locum habeat in lege municipali, & statuto.*

113 *Statuto florentiæ cauente, q̃ quælibet mulier matri ab intestato succedat, si non extent masculi, masculis extantibus, an excludatur filia fœmina.*

114 *Quod potest fieri per pactum, hoc idem potest per statutum.*

115 *Causa finalis semper inhæret legi.*

116 *Casus omissus quando habeatur pro omisso, & quando pro expresso.*

117 *Euidens coniectura habetur pro probatione.*

118 *Omnis bona ratio, dici potest argumentum & probatio.*
Et quid sit probatio. ibidem.

119 *Argumentum a contrario, quando non debeat allegari, & quando sumi possit.*

120 *Argumentum a contrario ex mente extensiua, an locum habeat in statutis.*

121 *Quando statutum mitigaret, aut corrigeret ius commune in casu maioris excessus, an dicatur corrigere in casu minoris.*

122 *Statutum q̃ filia non succedat matri extantibus masculis, intelligitur, si sit dotata.*
Dotata etiam illa, quantum ad statutum dicitur, cui pater aliquid pro dote reliquit. ibidem.

123 *Pater dotauit filiam ante statutum factum, tamen decessit post statutum, an filia ista excludetur vi statuti.*
Et an statutum trahaur retro.
Statuti natura, est respicere futura. ibid.

124 *Statutum, q̃ stantibus masculis fœmina non succedat ab intestato, nisi in dote, facto vero testamento non succedat, nisi quatenus pater duxerit eirelinquendum, intelligitur, facto testamento masculis extantibus.*

125 *Dictio, vero, ponitur, pro sed, & ex natura sua indrcit repetitionem.*

126 *Mulier sine dote maritata, an habeat actionem contra patrem. & quare dotare filiam compellatur pater.*

127 *Maritus qui accepit mulierem sine dote, non potest eam expellere de domo.*
Quid si dos fuisset illi promissa, & non traderetur.

128 *Pater tenetur dotare filiam vitæ honestæ, luxuriosam vero non.*

129 *Dos petitur, non officio iudicis, prout fit communiter, sed condictione ex statuto quæ fortior & potentior est.*

130 *qui tenetur officio iudicis non constituitur in mora per interpellationem extraiudicialem, sed per lit. contestatio. tantum.*
Qui tenetur iure obligationis, vt in mora constituatur, sufficit extraiudicialis interpellatio. ibidem.

131 *Filia incongrue dotata a patre, vel a fratre, an possit agere ad supplementum dotis congruæ.*

132 *Quæ inspiciantur vt dos congrua dicatur, & an aucta vel diminuta hæreditate, augeri vel diminui debeat dos data filiæ. et an quando arguitur pater de paruitate dotis. numero sequen.*
Et quid de legitima filiorum, an propter augumentum vel diminutionem hæreditatis post mortem defuncti contingentem augeatur, vel minuatur. numero 132.

134 *Stante statuto, q̃ extante masculo filia fœmina non succedat, an nepos ex ea, vel alij cognati vlteriores, de quibus non est facta mentio, excludantur, & sic statutum prædictum extendatur de persona ad personam.*

135 *Ratio statuti vel consuetudinis, vbi subest, debet habere locum statutum, vel consuetudo, & an generaliter verum sit, & quando.*

136 *Ex capite inuitatiuo masculorum excluditur nepos & alij cognati, non ex capite exclusiuo fœminarum.*

137 *Quando in pluribus casibus eadem est ratio, illa decidit omnes non per extensionem, sed vt genus comprehendit species.*

138 *Statutum excludens filiam radicem, excludit neptem ex ea ex identitate rationis.*

139 *Persona, quæ excluditur, nunquam est in causa fauoris, sed persona, quæ excluditur.*

140 *Nomen filij applicari potest nepoti, quasi sit generale nomen descendentium.*

141 *Statutum matrem excludens, excludit etiam auiam.*

142 *Matre exclusa, an excludatur amita.*

143 *Statutum excludens filias masculis filijs extantibus, intelligitur de masculis filiorum, & non masculis filiarum.*

144 *Statutum quod extantibus masculis fœminæ non succedant, an intelligatur tam in bonis paternis, quam maternis.*

145 *Dispositio debet restringi ad casum de quo loquitur.*

146 *Statutum excludens dotatam a successione patris, matris, fratris, vel patrui, vt verificetur in omnium succeſſione, sufficit, quod ab vno horum dotata sit filia, atque etiam habebit locum in hæreditate ascendentium, per lineam maternam. nu. 149.*

147 *Statutum excludens filiam ab hæreditate ascendentium, comprehendit nõ solum patrem, sed etiam matrem.*

148 *Frater post mortem patris vult dotare sororem, vt eam ab hæreditate & patris & matris excludat, an teneatur illi dotes duas dare.*

150 *Proprie loquendo agnati sunt illi, qui descendunt per lineam masculinam.*

151 *Liberi fœminarum, non sunt de earum familia in agnatione.*

152 *Statutum, quod hæreditas patris, matris et aliorum ascendentium per eos deferatur masculis quibuscunque, descendentibus per lineam masculinam, exclusis fœminis, an inquantum loquitur de hæreditate materna, locum habebit.*

153 *Et quomodo intelligi debeant illa verba.*

154 *Verba illa, de hæreditate ascendentium, sunt adeo generalia, vt comprehendant non solum patrem, & ascendentes per lineam paternam, sed etiam matrem,*

Source : BIU Cujas

trem, & ascendentes per lineam maternam.

155 Mulieres sicut & viri instituunt hæredes vniuersales filios masculos, non fœminas, imo iubent eas esse contentas dotibus.

156 Ad dispositionem vnius de contrarijs sequitur remotio alterius, & ecõtra a remotione illius sequitur positio alterius.

156 Dictio, per, significat quoddam medium.

159 Statuta exclusiua fœminarum facta esse gratia conseruandæ agnationis, quomodo intelligendum sit.

159 Soror excluſa a successione fratris, extante alio fratre, an ex forma statuti intelligatur excluſa a successione sororis, & an per statutum admittatur solus frater excluſa sorore.

160 Lex facta in vna persona, non trahitur ad aliam. Intellige, nisi vna veniret mediante alia. nu. 161.

162 Statutum excludens patruum, non porrigitur ad amitam, & excludens materteram, non comprehendit auunculum.

163 Statuto excludente cognatos, & fœminas a successione abintestato, existentibus cognatis, an frater vtrinque coniunctus, excludat consanguineum tantum.

164 Vterini fratres succedunt inuicem in bonis maternis.
Consanguinei fratres succedunt inuicem in bonis paternis. ibi.
Vtrinque coniunctus frater nulla patrimoniorum habita distinctione, illis duobus præfertur. ibid.

165 Casus omissus a statuto remanet in dispositione iuris communis. & numero 173.

166 Statutum excludens fœminas propter agnatos, voluit in dubio intelligere de perfecto agnato, & vtroque vinculo coniuncto.

167 Statuto dicente, q̃ mortuo aliquo sine liberis, extante matre, & agnato, mater succedat in tertia parte, agnatus in duabus partibus, iam vero extant, mater soror, & agnatus, in qua parte succedet quisque.

168 Illa, quæ disponunt in casibus separatis, habent etiam locum quando illa separata simul concurrunt.

169 Lex corrigens, non excluditur per argumentum a pari vel a maiori.

170 Vtrum filiæ excluſæ per statutum a successione intestati extante masculo, possit relinqui quoquo relicti titulo, etiam titulo institutionis.

171 Dos potest relinqui quoquo relicti titulo.
Et quando relinquitur filiæ pro sua parte & Falcidia, quid important hæc verba.

172 Stantibus duobus statutis, vnum dicit, quod agnatus defuncti vsque ad tertium gradum succedat, in duabus partibus, mater, & soror in tertia parte.

173 Aliud vero, quod si sit agnatus primi vel secundi gradus, agnatus succedat in dimidia, filia vero in alia dimidia, quid iuris, an proximum videatur per posterius correctum.

174 Contra naturam verborum esset, quod statutum loquens de matre & sorore, quod excludantur per agnatum tertij gradus, extendatur ad filiam.
Item, quod statutum quod frater & filius fratris excludant filiam, extenda tur ad agnatum vlterioris gradus.

179 Statutum excludens matrem a successione filij decedentis sine filijs per existentiam fratris defuncti, an intalligatur eam etiam excludere per existentiam aui paterni.

176 Hæreditas nepotis est auo debita.
Præteritio vel exhæredatio aui, facit testamentum subijci querelæ, vel iuri contrata. vel dicendi nullum. ibidem.

177 Præteritio vel exheredatio fratris vel sororis, non subijcit testamentum querelæ aut iuri contrata. aut dicendi nullum.
Limita, nisi turpi persona instituta.

178 Non admittitur interpretatio extensiua de casu ad casum determinatum ad aliam legem.

179 Argumentum a contrario, in statutis locum non habet, quando exorbitat, & quando inducitur legis correctio, vt quia casus occurrens reperitur a iure determinatus.

180 Contrarius sensus venit ex interpretatione, qua prohibita, prohibetur & argumentum a contrario.

181 Clausula, quod verba statuti simpliciter intelligi debeant, quo modo intelligatur, & quid importet.

182 Statuto dicente, quod extante masculo filia fœmina non succedat, conditionale est, vt si non extet masculus, succedat filia fœmina.
Natura est ablatiui absoluti, importare conditionem. ibid.

183 Ius omne potentius est in causa, quam in causato.

184 Si vinco vincentem te multo fortius te vinco.

185 Vitanda est absurditas, & etiam superfluitas verborum in legibus & statutis.

186 Intellectus sanus vbi dari potest, non est ille dandus, per quem incidimus in superfluitatem verborum.

187 Hæreditas defuncti non est ita debita fratri & sorori, sicut est debita descẽdentibus & ascendentibus.

188 Auus continetur appellatione consanguineorum ex parte aui.

189 Statutum mentionem faciens de descendentibus, ascendentibus & collateralibus patris, censetur habuisse respectum ad agnationem paternam, & eam voluisse preferre maternæ cogitationi.

190 Ius vnum commune vel aliud ius commune corrigere credendum non est, nec vnum ius municipale aliud municipale.

181 Regula a contrario sensu, in statuto an & quando sumi possit.

192 Statuto dicente, quod excluſa fœmina, hæreditas deueniat ad illos de sobole defuncti, appellatione sobolis, qui contineantur, & quid importet soboles.

193 Progeniei appel. qui continentur, & vnde deriuetur progenies, & a quo incipiat progenies.

149 In successionibus qui prior est in graddu, potior est.

195 Stat. hæreditatem deferens ad illos de prosapia, de quibus intelligit, & prosapiæ appellatione qui veniant.

169 Generationis appellatione, qui veniant.

197 Posterorum appel. in institutionibus & hereditatibus deferendis, qui comprehendantur.
Et qui in priuilegijs, qui in pœnalibus, & odiosis.

198 Consortum appellatione, qui veniant.

199 Casatę appel. qui veniant.

200 Familiæ appel. qui veniant.

201 Appellattione illorum de cippo domus, qui veniant.

202 Statuto loquente de illis de gente sua, qui veniant.

203 Generis appellatione, qui comprehendantur.

204 Prolis appellatione, qui contineantur.

205 Antiquitatis facta mentione, qui comprehensi intelligantur.

206 Domesticorum appellatione, qui contineantur.

207 Stat. dicente, si quis decesserit sine homine, qui contineantur, & quid si dixerit, sine natis.
Quid si sine necessarijs, quid si sine propinquis, qui horum appellatione veniant.

208 Coniunctorum appellatione, qui veniunt.

209 Consanguineorum appellatione, qui veniant.
Et quid si fiat mentio de affinibus, ibi remissiue.

210 Parentum appel. qui comprehendantur.

811 Descendentium mentione facta qui veniant.
Et an tunc veniant spurij & naturales. ibid.
Qui in materia odiosa, qui in fauorabili. ibid.

212 Priuilegium concessum alicui & suis descendentibus posteris masculis & fœminis, non comprehendit fœminas nisi viduas & virgines.

213 Proximorum suorum appellatione, qui comprehenduntur.

214 Statutum si dicat quod bona redeant ad illos de patrimonio suo, de quibus intelligit.
Quid si dicat, ad illos de domo sua. ibid.

215 Cognatorum appellatione qui veniant, & quid si testator mentionem faci, de stirpe sua de quibus intelligitur. ibid.

216 Stat. vel dispositio si dicat, tibi & nomini tuo, de quibus intelligit, & quid importent verba illa.

217 Sta. disponente q̃ agnati excludant filiam a successione, nulla de dote facta mentione, an eam dotare teneantur.

218 Statuto disponente, quod filia dotata non succedat. Pater dotauit filiam, sed non est dotem stipulatus sibi & suis hęredibus reddi, numquid hæres teneatur hanc stipulationem remittere mulieri.

219 Filius an transmittat portionem filiæ excluſæ iure suitatis, sicut suam, & numero. 239.

220 Idem debet iudicari de appendicijs sicut de principali.

221 Beneficium suitatis non est ordinatum fratri ad excluſionem sororis, vel ut eius partem transmittat.

222 Transmissionis beneficio locus est, quando conseruatur hæreditas patris in posteros.
Et tamen filij substitutos excludunt.

223 Masculo non adeunte hereditatem, non est verisimile stat. excludere filiam, ut extraneos præponat.

224 Hæreditas paterna beneficio suitatis transmittitur ad quoscunque.

225 Filius ita demum filiam excludit, si hæreditatem agnoscat.
Qui sibi non prodest, alteri obesse non debet.

216 In legato pro dote detrahitur conditio tanquam grauamen. in legitima non solum vsque ad concurrentem quantitatem legitimę, sed etiam in eo, quod est vltra legitimam.

227 Nepos, qui per statutum filiam per neptem testatoris excludit, id facere præsumitur ex præsumpta mente testatoris.

228 Extantib. filijs masculis filia &c. isti ablatiui absoluti non solum habent uim excludendi fœminas, sed etiam includunt mares in portionem earum.

229 Filij filię, quæ repudiauit hæreditatem paternam, cum iuramento, & præmortua est auo, si præteriti sint in testamento aui, possunt de iure communi dicere testamentum nullum. Secus si mater post auum sit mortua.
Sed quid si filia, quæ iurauit, non firmauit contractum, sed solum se obligauit. num. 230.

231 Dos de iure communi redit ad dotantem, etiam extantibus filijs illius matrimonij.

232 Dos quando remanet penes filios, non solum filia excluditur prodter masculos, se detiam quia habuit dotem.
Stante statuto, quod masculo existente non succedat fœmina sed dotetur.
Si filia iunior dotem petit, eam masculo reijciente in tempus nuptiarum, an interim petere poterit dotis augmentum.

234 Dotis petendæ dies, an sit tempus ætatis nuptiarum, an vero dies nuptiarum ipsarum.

235 Pater si legauit filiæ suæ centum pro dote, an debeatur tale legatum incontinenti, an vero expectetur nubilis ætas.

236 Legatum siue dispositio dotis habet conditionem siue diem nuptiarum.

237 Vsus tamen loquendi plerunque aliter seruat.

Source : BIU Cujas

238 *Stante ſtat. q̃ pater maſculum habens non teneatur filiam inſtituere, ſed ſufficiat ei, quantitatem congruam dotis nomine relinquere quam habitura ſit tempore nuptiarum, an tutor iſtius filiæ ſeparabit portionem filij a portione filiæ, vt exinde eam alat, vel illam dotem ad lucrum dabit, uel aliter de illa negotiabitur pro vtilitate filiæ.*

240 *Filia per ſtat. excluſa, quæ de benignitate fratrum ad ſucceſſionem admittitur, non tranſmittit hæreditatem illam, niſi eam adiuerit.*

Et quid erit de portione ſororis excluſæ delata filio an non adita tranſmittetur. num. 241.

242 *Abſurdum eſt, quem videri pro parte eſſe ſuum hæredem, & pro parte non.*

243 *Sicut filius ſuus tranſmittit vigore ſuitatis, ita etiam ſubſtituuus fratri pupillariter.*

Quos mihi poſſum neceſſarios facere, eoſdem etiam poſſum filio meo pupillo. num. eod.

244 *Prætor ſeu ſimiles non poſſunt ipſo iure abſque aditione hæredem facere.*

245 *Frater ratione ſuitatis tranſmittit in totum portionem ſororis excluſæ cum ſua.*

246 *Vbi fit vnio duorum, potentius inſpicitur, & trahit ad ſe minus potens.*

247 *In tranſmiſſione non debet conſiderari quo iure deferatur, ſed ſolum an tranſmittens ſit ſuus.*

248 *Repudiatio lapſu temporis, & hominis excluſio, parificantur.*

249 *Statuto dicente, quod filia non ſuccedat, an hæredes patris teneantur illam dotare.*

Et quid de patruo, eod.

250 *Filia excluſa per ſtat. an poſſit ſimul cum maſculis venire ad emphyteoſim receptam per patrem pro ſe & filijs ſuis.*

251 *Quid ſi pater authoritate ſtatuti potuit etiam in legitima priuare filiam, & eam iuſſit eſſe contentam certa parte per hoc videatur excluſa ab emphyteoſi.*

Et quid importent illa verba, ſtet content. ibid.

252 *Stat. cauetur, q̃ filia dotata a patre non ſuccedat, deceſſit pater relicta poſthuma in vtero, vel infante, vel alio, quam dotare non potuit. An fratres hęredes vniuerſales eam dotando excludant.*

253 *Si Iudęus moritur abinteſtato relictis filijs maſculis, & fęmina, vtrum fęmina pariter ſuccedat cum maſculis.*

254 *Lex Moſaica diſcrepat a iure canonico, & ciuili in duobus, & in quibus.*

255 *Ius veteris teſtamenti datum Iudeis per Moyſem, eſt ius ciuile proprium Hæbreorum.*

Et quo ad eos præfertur iuri Romanorum.

256 *Legitimarum hæreditatum ius ad Romanos ſolum ſpectat.*

257 *An & quando inter iudæos ſeruetur lex Moſaica, & quando ius ciuile.*

258 *Stat. Italiæ diſponentia, q̃ ſtantibus maſculis fęminæ non ſuccedant, ligant etiam iudęos habitantes in loco ſuo.*

259 *Iudęi dicuntur eſſe de eodem populo, & corpore ipſius ciuitatis, quamuis non dicantur de corpore ſpirituali.*

260 *Iure ciuili, & canoni, error in corpore veniat inſtitutionem.*

Inſtitutio Iacob an valuerit exhæredato Eſau. & quare. nu. eo.

261 *Iudæi an poſſint ſtatuere contra ius commune.*

262 *Iudęi matrimonia non contrahunt ſecundum leges ſuas, ſed ſecundum leges communes.*

263 *Populi ubditi Romano imperio, poſſunt condere leges, & introducere conſuetudines.*

264 *Filia dotata per ſtatutum excluſa, an nihilominus ſuccedat in emphyteoſi cum maſculo, quando eſt hęres ſolum iure certa.*

265 *Pater poteſt donationem filio in poteſtate factam reuocare, & conferre alteri filio.*

269 *Donatio materna facta filio irreuocabiliter, a principio tenet.*

267 *Pater, qui ſtipulatus eſt feudum pro ſe & filijs ſuis. an poſſit illud vendere in præiudicium filiorum, quibus eſt facta ſtipulatio, vel vni filiorum prælegare.*

268 *Infeudo nouo liberi ſuccedunt patri, etiam ſi non ſint hæredes.*

269 *In feudo paterno & antiquo, in quo frater fratri ſuccedit, vnus frater alios fratres a ſua portione excludere non poteſt, eam etiam alteri fratri conferendo.*

270 *Succeſſio iuris patronatus & præſentandi clericum ad eccleſiam regulatur ad inſtar ſucceſſionis bonorum patrimonialium.*

271 *Filia dotata excluſa ab hæreditate patris, per renuntiationem an & quando poſſit præſentare.*

Quid de filio, qui hæreditati renunciauit ibid.

272 *Filia excluſa per ſtat. an ſtatim petere poſſit quantitatem ſibi relictam per patrem, cum aduenerit nubilis ætas.*

1 QVoniam plerunque legi diuinos authores inferre quoſdam ita dicere, vitam hominis partiri, vt dimidiam partem ſomno tribuant, dimidiamque vigiliæ quos apertiſsime improbant cum ſtudioſi, a ſtultorum vita, non differret. † Et ſi quidem pro ſomno noctem, pro vigilia diem illi intelligere velint, recta & uera diuiſio ſit. Aequis enim partibus tempus inter ſe diuidunt, ac ſi ſit æque ſpacium inter partes, differentia certe alia ingens eſt. Nulla enim acrior, nulla altior cogitatio, quam nocturna. Nulla prope pars tẽporis ſtudentibus aptior. Abſit enim ab anima bene inſtituta & ſtudijs intenta dimidium tpis dormire, cum tertium ſufficeret 2 quibuſdã, quartum glorioſis quoq; ſufficiat Abſit etiam, vt †noctem non hybernam mõ, ſed æſtiuam totam dormiant qui grande aliquid moliũtur. Ego itaq; iuxta ingenioli mei 3 paruitatem non quidem oẽs noctes dormitans, † animoq; reuoluens, quã vtilis ſit ſucceſſionum materia & acquſito eorũ oĩum, quæ quis quæſiuit, & quæ poſtquã vitã cum morte commutauit reliquerit, quotidianaq; ſit, vnde amplectẽda, iuxta illud Pauli Iuriſconſulti in l. legaui. in prin. ff. de lib. leg huiuſmodi materiã in qua uerſatur ſtatutũ illud pullulans maxima pro parte per orbem, q̃ extãtibus maſculis cõſeruandarum familiarum gratia, fœminę nõ ſuccedant, ſed dotari debeant. In hoc præſenti. §. qui incipit, Cæterum. de legi. agna. ſucceſ. in volu. inſti. illud amplexus ſum declaran dũq; duxi. Pertimeſco aũt, ſi mihi ex tpe impingatur, q̃ mẽbrane ſolito cariores ſint. Forte. n. ſi hi opus hoc perlegendũ duxerint, q̃q̃ non ex fonte, ſed ex riuulo quodam deſcendat in tantam, quam dicent, admirationem non deducẽtur. Deſcendo igitur ad principale propoſitum, & antequam veniã 5 ad rextum, Quæro pro intelligentia dicendorũ, † an tale ſtatutum, de quo principaliter tractaturus ſum in preſenti. §. debeat appellari odioſum ſimpliciter, an vero fauorabile. Et dicendum, q̃ principaliter eſt inductum in fauorem agnationis. Ergo eſt iudicandũ fauorabile, licet in ꝑñam excludat fęminas, cũ iſtud ſit naturaliter, q̃ vnius ĩcluſio alterius eſt excluſio l. maritus. C. de procu. l. cum prætor. in prin. ff. de iudi. 25. diſt. qualis. c. nonne. de p̃ſump. tñ cum ſit principaliter fauorabile iudicãdum eſt fauorabile, licet in ꝑñam odioſum l. qui exceptionem. in prin. ff. de condi. ind. facit qđ no. Bal. in l. venia. C. de in ius vo. Quicquid ipſe dixerit in l. 2. C. q̃ poſ. ad libertatem venire. & D. Domini in c. veniens. de ver. ſig. 6 lib. 6. † Præſumpta. n. mens ſtatuentium eſt illa, quæ conſiderari debet, & ad eam ſemper recurri, vt dicit glo. in l. tale pactum. in fi. ff. de pac. & quod dñt doc. in l. non dubium. C. de legi. & gl in cle. 1. in verbo, præſidentes, de reſcrip. Quorũ ſtatuentium mens fuit in fauorẽ agnationis & dignitatis familiarum, † quæ plurimum ex affluentia & opulentia mundanorum conſueuit præſeruari, & augeri l. 1. §. denũtiare. ver. publice. n. de uen. inſpi. & j. c. §. qđ ad fęminas. & §. itẽ vetuſtas. † Perpauci n. pauperes & uiles ad dignitates & honores 8 ꝓmouentur, vt no. in l. Caſſius. ff. de ſena. & Bar. in ſua repe. l. 1. C. de digni. lib. 12. Et hæc cõſideratio deſinit & finitur in mulieribus, q̃ ab officijs publicis repelluntur l. fœminæ. ff. de reiu. & vlr a dignitatibus & regiminibus, per not. per gl. in l. fi. 9 C. de arbi. in c. cũ dilecti eo. ti. & q̃ † per ipſas finiatur, imo extinguatur ſubſtantia diuitiarum, ſicut etiam nomẽ domus paternæ, patet. ff. de uerb. ſig. l. pronũtiatio. §. familiæ. & ſ. de pa. po. in fi. Ius. n. ſuccedendi eſt de iure poſitiuo glo. eſt ordinaria in l. 1. in prin. ff. de acqui. re. do. Et lex municipalis põt quem excludere a ſucceſſione, etiam oĩum de familia, ut tenent domini Canoniſtæ qui ſemper ſumma æquitate nitũtur, ita concludẽtes in c. Raynutius. de teſta. & Bald. notauit 10 in l. 1. C. de legi. hære. † qa ſtat. in ſuo municipio põt unũ excludere. & aliũ heredẽ facere, ẽt directo ſm Bal. in ſua rep. l. in ſuis. ff. de lib & poſth. qa ius ſuccedẽdi eſt de iure cõi. Et illud eſt commutabile per ſtatutum l. oẽs populi. de iuſt. & iu. 11 † Nam ſtatuta, quæ corrigunt ius cõe uel aliter diſponũt circa ſucceſſionem maſculorum, & excluſionem fœminarum ſunt ſeruanda, & habẽt maximam uim. Imo authoritatem legum Romanorum, ut dixit notabiliter gl. in c. j. §. hoc quoque. de ſucceſ. feud. & ibi Bal. & in tit. hic incipit conſue. feu. in uerbo, legibus. & licet legiſlator conſtituat eos accuſatores naturæ, qui excludunt fęminas a ſucceſsione, & maſculos admittũt l. maximũ uitiũ. C. de lib. præte. Quia ita natura procreat fęminas ſicut maſculos, & per ꝑñs poſſet argui talia ſtatuta non tenere. Primo, qa ſunt ꝯ rationẽ ergo &c. 4. diſtin. erit aũt lex. Secundo, quia videntur ꝯ ius naturale, quod eſt immutabile ſ. de iure naturali. §. ſed naturalia. & p conſequens odioſiſsima & contra æquitatem, & de facto, uel ſaltem ſtrictiſsime interpretanda. quod uidetur tenuiſſe Bal. in illa l. maximum uitium. & in l. lege 12. tabularum. C. de legi. hære. Tamen non uerum uidetur, quinimo poſſet attentari, ſecundum Rapha. ibi, quod tales non ſint accuſatores naturæ, ſed imitatores, quoniam † natura dedit poteſtatẽ 12 uiro ſupra mulierem. Item fortitudinẽ corporis. Item longe maiorẽ ſenſum, & maius ingeniũ. Si ergo natura eſt honoratior maſculis reſpectu fęminæ, cur nõ pot eſſe honoratior in ſucceſsione, q̃ ut dixi eſt de iure poſitiuo, licet hẽat inſtinctũ naturæ l. cũ rõ. in princ. ff. de bo. dã. & in l. nã & ſi parentibus. ff. de inoffi. teſta. & l. ſcripto. in fi. ff. unde libe. Eſt tamen verum, q̃ non licet diſputare de iudicio principis l. 2. C. de

cri.

Source : BIU Cujas

13 cri.falſi.† Præterea, ius naturale eſt bene mutabile in aliqua ſui parte. introductæ enim ſunt ſeruitutes,licet iure naturali omnes liberi naſcantur.ut legitur in l.ex hoc iure.ff.de iuſtitia & iure. Nam non poteſt tolli ſcilicet in totum, ſicut etia m dicimus in ſimili ꝙ ius diuinum tolli non poteſt ſcilicet in totum.Nam pro parte bene poteſt. & ideo licet papa non ſit ⁊ ius diuinum.c.propoſuit.de conceſ.præb.& no. in c.literas.de reſti.ſpolia.Et ſic nō poſſit tollere decimas in totum,quia ſunt de iure diuino 14.q.1.decimæ.& c.reuertimini.Tñ bene poteſt priuilegiare vnam perſonam,imo vnū locum & plura,vt non teneantur decimas ſoluere,non tollē do omnes in totū.gl.eſt ordinaria in c.a nobis.de deci. Quod aut habeat rōnem in ſe tale ſtatutum,vt mulieres dotentur & a ſucceſſione excludantur,patet per ſuperiorē.& pro hoc accedat quod dixit Lap.all.Cy.reſpondēdo ad l. maximum vitium.& ad ſimiles,qa æquitas dictarum legum verificat generaliter,ſed non in illis locis,in quibus viget lex vel conſuetudo contraria, cum tamen leges municipales ſint permiſſæ a iure,& ſint a principe approbatę.l.omnes populi.de
14 iuſti.& iure. & qa†æquitas eſt, quæ variatur in rebus ſecundum varietatem temporum & locorum.ff.de vul.& pu.l.ex facto.Ergo princeps,qui ſingulas circunſtantias facti,& ⁊dō nes perſonarum,atq; locorum non potuit ſcire,& ſuis regulis diffinire, varietatem boni,& æquitatem locorū,vnde reliquit hæc diſcretioni & poteſtati ſingulorum populorū, illud approbat Lau.de Pala.&c.Sequitur.§.cæterum.inſti. de
15 legi.agna.ſucceſ.Cæterum,† agnata præter ſororē ad ſucceſſionem defuncti ab inteſtato per mediam iuris prudentiam excludebat̄,licet bebeficio prætoris,per vnde cognati, ſuorum,& agnatorum gradibus deficientibus,admittat̄,poſtea vero per ⁊ſtitutiones imperiales in ſucceſſione,vnde agnati,ſublata eſt differentia ſexus hoc dicit vſque ad.§. hoc addenddm.& concor.l.lege. 12.tabularum.C.de legiti.hær.Et
16 declarat quinque iura ad hanc materiam pertinentia.† Primum fuit ius 12. tabul.quod pariter vocabat agnatos maſculos,& agnatas fœminas.i.ex virili ſexu deſcendentes,etiam vltra ſorores.† Secundum ius,fuit media iuris prudentia, q̄
17 reſtrinxit ſucceſſionem agnatarum vt vltra ſororē nō ſuccederent,quia commodius erat,vt ſucceſſio deferretur maſculis,per quos parentelæ & totius domus nomen conſeruatur.quam fœminis, & ideo ſorores ex benignitate dimiſit in ſucceſſionem,quia erant in primo gradu, & reliquas
18 agnatas excluſit.†Tertium ius fuit prætorium, quod cōpatiens,agnatis fęminis excluſis ab omni ſucceſſione, non vo
19 cauit eas inter agnatos.†Quartum ius,fuit conſtō huius Imperatoris,qui conſiderans, ꝙ agnatæ ſunt in eodē gradu cū agnatis maſculis,& natura ita cooperatur ī creatione fęminarum,ſicut maſculorum,& vnum ſemper indiguit auxilio alterius d.l.lege 12.tabu.voluit vt agnatæ vltra ſorores pariter ſuccedant cum agnatis maſculis.†Quintū eſt ius nouiſſi
20 mum authenticorum,hodie vigens,quod ſtatuit, vt cognati & agnati,id eſt deſcendentes tam per uirilem, quam fœminin̄um æqualiter ſuccedant,ſm tñ gradus prærogatiuā. hoc tū verum,ſi defunctus nullos habeat deſcendentes, vt in §.reliquū.in auth.de hær.ab inteſt.Quorum prima cā eſt
21 in ſucceſſione,vt in auth.in ſucceſſione.C.de ſuis & legi.†Illam tñ rationem mediæ iuris prudentiæ, vt plurimum attēdunt ſtatuta terrarum per orbem,per quæ diſponitur, ꝙ extante aliquo ex linea agnatorum vſque ad talem gradum, fœminæ non ſucedant ab inteſtato, ēt ſi ſit mater defuncti. Et ſi ſuperſunt fęminæ,illæ dotentur,& ſint dote contentæ. Nam mens talis ſtatuti & eius diſpoſitio eſt, qa conuenientius eſt hęreditates deferri ad agnatos, per quos cōſeruatur nomen domus,& fācultates non trāſeunt in alienam familiam,vt ſ̄.dixi.Et tñ odioſum ſm doc. ſaltem ſecūdario vno reſpectu,de quo in l.maximum vitium.&ideo reſtringendū & ſic comprehendere non debeat niſi nominatos in ſtatuto l.cum qnidam.ff.de lib.& poſth.& in regula,odia.de reg.iu. in 6.& no.in l.ſi vero.§.de viro.ſol.ma.& ideo ſecūdum eos ſtante dicto ſtatu.cum extaret mater alicuius defuncti,& extaret amita, ſed non extabant alij agnati , & amita propter ſtatu. vellet excludere matrem,varia conſilia fuerunt,qa tñ per deſcendentes ex amita non poteſt nomen domus conſeruari,neq; facultates,ſicut eſt de mente ſtatuti Statu. tale quod videtur odioſum,ſaltem ſecundario loquens de agnatis in maſculo genere,non videtur comprehendere fęminin̄ū l.1.§.quærīt.ff.de uen.in poſ.mit.Vnde uī,ꝙ mater nō ex
22 cludatur per amitā,de quibus omnibus ⁊.† Scias in iſta materia huius ſtatuti,quod ſi dicat, quod extantibus maſculis non ſuccedant filiæ fęminæ,intelligitur de filiab.dotatis,& quæ in alienam familiam iā tranſiuerunt, nō de nō doratis, & quę adhuc ſunt in familia.ſaluo niſi ſtat.aliud diſponeret vel ex verbis eius aliud eliceretut.Ita dixit notabiliter Bald.
23 in l.1.C.de legi.hær.& dicit ibi eſſe glo.de hoc.†Item intelligitur iſtud ſtatutū admittēs maſculos & excludēs fœminas ſi ille maſculus,qui ſupereſt,& qui extat,ſit habilis ad ſuccedendum,non inhabilis,eo,quod ille hī pro mortuo quantū ad illam ſucceſſionem.l.1.§.fi.de contrata.& per Bal.in l.fœminæ. C.de inoffi.teſta.Allegans, quod in ſimili habetur.in l.filiusfa.§.cum quis.de lega.1.& in l.1. §.ſi pater,de coniungen.cum eman.lib.Idem dixit in l.maximum vitium. C.de lib.præte.ibi &c.Item quæro nunquid ſtatutum,ꝙ frater excludat ſororem intelligatur de tali fratre,qui non ſuccedit, vt quia renuntiauit hęreditati,dicendum eſt ꝙ non,per tex. in l.2. §.ſed ſi bonorum.ff.ad Tert.& ibi per Dyn. quia paria ſunt,non extare,vel extare & nō poſſe ſuccedere.l.ſi ex modico.§.ſi filius.ff.de bo.li.& in l.ſiue.§.fi.ff.de iure pa. Subdēs idem eſſe,ubi alias dictus frater ſuccedere nō poſſet, vt quia
24 de ordine minorum,quia†qui non admittitur ad partem,regulariter non facit partem.ff.de contratab.l.ſi poſt mortem. §.liberi,& quod no.Bar.in l.1.§.fi.co.tit.& quod no.in l.ex facto.§.fi.ff.ad Treb.& Angel. in d.§.cum quis.† Et iſtud ſtatu-
25 tum prohibens ſuccedere filiam, extantibus maſculis, excludet,etiam eam,ſtante nepote maſculo ex filio,ſm Bar.in l.liberorum. ff.de verb. ſigni.de quo.⁊. † Sed quæritur ſtante
26 ſtatuto,ꝙ ex filio maſculo extante filia fœmina non ſuccedat. Quid ſi filius, qui ſucceſſit & excluſit filiam, hoc eſt ſororem,moriatur ſine filijs, & ſine hærede teſtamentario,an admittatur tunc ſoror,videtur ꝙ ſic,quia ceſſat nunc impedimentum. c.cum ceſſante,de appel. l.adigere. §. quamuis. cum ſi. de iure pat. In contrarium, quia ſemel fuit excluſa. Nam res ſemel extincta,amplius non reuiuiſcit. l.qui res. §. aream de ſolutionibus.de conſecr.diſt.4 qui res.Et hoc ultimum videtur tenere Bal.in c.1.§.quinetiam,epiſcopum vel abbatem.in vſi.feu.Quod tamen limitat,vt 5.non ſuccedat, qñ ſtat.ſimpliciter dicit quod extāte maſculo non ſuccedat fęmina.Secus,ſi diceret,donec vel quouſq; ſupereſt maſculus.Nam tunc non eſt excluſa excluſione perpetua,ſed temporali,& potius ſuſpenſa quam excluſa.Poſſet tamen attentari& ſubtiliſſime,vt vidi in quodam conſilio per inſignem Iuriſconſultum compatrem & præceptorem meum.D,Frā
27 ciſ.caput liſtæ,ciuē Paduæ,ꝙ† indiſtincte tale ſtatutū excludit eam conditionabiliter, i. quatenus extet maſculus, ſeu quouſq;, vel donec.Sicut dicimus in cła codicillari. Quia ſi quæritur an illa confirmet legata relicta in teſtō , in quo filius eſt præteritus,videtur ꝙ non, ex quo illa confirmantur per auth.ex cauſa.C. de lib.prę.Ideo non requiritur alia cōfirmatio.Sed dicunt doc.ꝙ confirmat,ſi qua ſunt,quę per illam authen.non cenfirmantur.Et intelligitur illa conditio, ſi non valet,i.donec vel quouſq; non valet,arg.l. Stichum, qui meus erit,de leg.1. probatur in l.quæ verebatur. verſic. vtrum autem.ff.de teſt.mili. in l.ea.ff.de teſta.in l.poſth. §.ſi paganus.ff.de iniuſt.rup.& ir.fac.teſt.per Bart.in l.1.ff.de iur. codi.Facit pro hac ſententia, ꝙ iſti ablatiui abſoluti,extantibus &c.reſoluuntur in conditionem, i. ſi extabunt. l. euictis.ff.de vſu.l.a teſtatore.ff.de condi.& demon.†Et iſta ver
28 ba, ſi extabunt,debent exponi.i.quatenus extabunt,per d.l. Stichum,qui meus erit,ergo &c. Facit quod notauit Bal.in l. certum. C.unde legi.ꝙ tale ſtatutum licet videatur bonum i. ob bonum publicum inductum ad conſeruandas agnationes,& ſic licet ſit ex bono & æquo.Vnde cum contineat quā dā iniquitatē ſaltē ſecundariā per d. l. maximū vitiū, debet ſtricte interpretari, vt tunc demum uideatur excluſa excluſione perpetua.Item, qa qñ verba nullo modo pñt adaptari ad excluſionem tpalem,vt ſi dicat ſtatutum ſtante filio ma
29 ſculo,filia fœmina perpetuo excludatur.Sed vbi verba ſunt dubia , potius interpretatio erit & fieri debet ad excluſionē tpalem, q̄ perpetuam, & maxime, vbi per ſtat.intēderemus nō ſolū excludere filiam a ſucceſsione inteſtati,ſed ēt a iure ⁊tabulandi,& ſic a iure ſuccedendi ⁊ teſtm̄,i.ad finē,ſi eſset pręterita,non poſſet rumpere teſtm̄, qđ tunc videretur ſapere duplicē iniquitatē,cum ſit ⁊ gl.in auth.ex cā.C.de li.præt. & in d.l. certum.& in l.ſi filius.de cond.& dem. & in l.ſi emā cipati.C.de col.& in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.de li.& po. teneant ꝙ iura , quæ tollunt differentiam emancipationis , & patriæ poteſtatis ab inteſtato, non habeant locum in ſucceſsione contra teſtm̄. Poſito ergo,quod in ſucceſsione inteſtati,qñ de ea tractaretur, ꝙ per illa verba ſtatuti filia intelligatur excluſa excluſione perpetua,ſaltem quo ad hoc, vt excludatur contra teſtm̄ debet fieri interpretario, vt ſtatutum videatur eam excluſiſſe tpali excluſione, & q̄diu , & pro eo tpe , quo maſculi illam hęreditatem habeant. & per not.in auth.ad hęc.C.de nat.lib. Pro hac opin.facit,quia cum contemplatione maſculi fiat excluſio mulieris , certe videtur excluſa,ſi & q̄diu ſupereſt maſculus,arg.l.vxorem. §.hęres. de leg.l.3.l.ſeruo alieno. §.cum teſtator.de leg.1.& l.inter ſocerum.§.cum inter. ff.de pac.dota.& l.pater. in prin.de le.3. Ego vero volens omni poſſibili ſtudio cūcta inueſtigare,re-

Source : BIU Cujas

peri Bartolum expreſſum conſulentem contrarium in con
filio,quod incipit.factum ſic ſe habet,quidam D. Ia.&c. Qui
plus dicit quod ſtante ſtatuto hoc modo quod non ſuccedat
mulier, quouſq; ſuperuixerit maſculus, ꝙ ſi filius maſculus
30 deſierit extare,non propterea ſuccedat fœmina. Et ꝙ qui di
cerent cōtrarium non inrelligerent naturam dictionis.quo-
uſque,quod eſt contra Bal.nam non eſt verum,dicit ipſe,Bar
tol.ꝙ virtute huius dictionis, quouſque,filia excluſa admit-
tatur deficientib. filijs maſculis: Ratio eſt qa illa verba,quo
uſque &c.non ſunt ſufficientia ad reuocādam hæreditatem
iam filio maſculo acquiſitam.Et dicit,ꝙ in ſimili tenet Inn.
in c.cum bonæ, de ẽta. & quali. vbi dicit, ꝙ vigore huius di-
ctionis, diſpoſitio præambula non vitiatur, ipſo iure, adue-
niente caſu,ſed opus eſt noua diſpoſitione,vt puta ſi clericus
eſt ſuſpenſus, quouſq; ſatisfaciat, nam ſecuta ſatisfactione
non ceſſat ſuſpenſio,niſi de nouo reuocetur. Ita hic excluſio
facta de filia, quouſq, ſuperuixerit maſculus, aduenientе ca
ſu quo maſculus decedat,non debet filia vocari,niſi expreſ-
ſe fuerit diſpoſitū. Præterea, dicit ipſe, filius maſculus viuēs
31 fuit hẽres patris ſui,&ſic† per additionem deſijt eſſe hæreditas
patris, cepit enim eſſe iuncta cum hæreditate filij, & ſic iam
de hæreditate fiiij eſt tractandum, non patris. l. ſed ſi plures.
§.filio,de vulg.& pup.Et dictum conſilium eſt ſecundum or
dinem meum. l.alias.30.imo ſubdit,ꝙ ita ſemper in ciuitate
Peruſij obſeruatum eſt,licet quidam per ſuas ſubtilitatesve
lint dicere contrarium.Nec obſt.dicit ipſe,authen. hoc am
plius. C de fideicommiſ. vbi hæreditas vni quæſita ex teſtō,
diſpoſitione legis transfertur in alium, non tamen teſtator
efficitur inteſtatus, quia transfertur expreſſe ex diſpoſitione
ordinata,per illam auth.& propter delictum hæredis.Hic ve
ro nihil diſponitur de hereditate poſt mortē filij,ut preſupo
nitur,quia tunc nulli dubium eſſet.Contra prædicta ẽt facit
l.ſufficit. ff. de condi. inde.vbi in dubio actus intelligitur in-
troductus potius,vt ſit perpetuus,quam vt ſit temporalis, &
eſt gl.in verbo, perpetuas.in c. fin.de reſcrip.lib 6.Sed poſſet
reſponderi ad hoc vlti. ex verbis Hoſti. ibi ad noſtrum con-
trarium, ꝙ.l.ſufficit, loquatur de condi.inde.quæ habet uim
reſtitutionis, cum ſoluens indebitum videatur ſe ſpoliaſſe,
vt no. in l.cum is.eod.tit. maxime,quia concurrit error,& ni
hil eſt tam contrarium conſenſui,q̃ error.l.ſi per errorem.ff.
de iuriſd.om.iud. Et ibi facilius inducitur.ꝙ exceptio ſit po-
tius perpetua q̃ temporalis ad repetendum indebitum, quæ
ratio militat in caſu noſtro potius pro filia, q̃ cōtra eam&c.
32 †An autem ſi pater faciat teſtū,& in eo leget dotem filiæ ex
cluſæ a ſucceſſione.ꝓp maſculum,poſſit in tali legato appo-
nere conditionem, vt ꝙ poſt mortem filiæ illud legatum re
uertatur ad hæredes ſuos.Et vr̃ ꝙ non , quia licet dicto caſu
nō cogatur pater relinquere filiæ legilimam,quia legitima
eſt portio eius,quod debetur ab inteſtato in l.cum quæritur.
C.de inoffi.teſt,& a ſucceſſione inteſtati eſt excluſa, cogitur
tñ eam dotare,& poſtq̃ nupſit, iam eſt impleta conditio.quę
inerat ex mente ſtatuti, vnde ſolu.matrimonio, ꝙ dos reuer
tatur ad patrem,non eſt ex verbis ſtatuti,vel ex mente.Vnde
vr̃,ꝙ perpetuo debeat eſſe apud mulierem vel eius hæredes,
ſicut legitima, cuius loco videtur dos eſſe adiecta.l.2. §. ſed
vtrum. ff.de mino.& l.quoniam nouella.C. de inoffi.teſtam.
Sed in legitima non pōt apponi conditio.l.quoniam in prio
33 ribus.eo.tit.Sed dico, quod dicta†dotatio nō iudicatur a pa-
ri cū legitima, quoniā ipſa legitima debetur pure, ſed dota-
tio ſub ꝯdōne,ſi ſequatur matrimonium, aliter nō tenetur
dotare,&c.Item legitima hẽt perpetuam cauſam,ſed dos du
ratiuam ſolū, quouſq; viuit filia,vt poſſit nubere,poſt mortẽ
vero eius non debetur dos, & ſolutus eſt pater a dicta obliga
tione. Vnde pōt diſponere,ꝙ poſt mortem filię redeat ad eū
vel eius hæredes, & imputet ſibi maritus, qui dotem cū tali
conditione recepit, & uidetur hoc probari expreſſe in l.ſi.§.
pe.de leg.2.Nam etiam de iure cōmuni pater cogitur dota-
re filiā.l.qui liberos.ff. de rit.nu.l.ſi. C.de dotis promiſ.& hoc
officio iudicis, nō iure obligationis,vt dixit gl.in l.ſi ſocer.§.
Lucius.ff.ſol. mat.Et tñ pōt pater grauare filiā,ut dotẽ, quā
ſibi neceſſario tradidit,faciat ad aliū poſt eius mortem deue
34 nire d.§.pe.&c.† Et ꝙ dos nō ſit ltīa, licet in ea cōputetur de
iure cōi,patet,qa illa dētur poſt mortē patris, dos vero ēt in
vita,legitima aſit nō dētur in vita l.1. §.ſi qs impuberi.ff.de
colla.bo. Nec pōt cogi pater ad ſoluēdū cōdēnationē filij fi
ſco pro eo,qđ expectet eā hr̃e poſt mortē ſuā.Et notabiliter
dicidit Gul.de cu.quem ſequuntur Doct.in l.ſi qua pęna. ff.
de his,qui ſunt ſui.Imo ſit dubium, vtrum ſtatutū municipa
le valeat,ꝙ pater teneatur ſoluere, de quo per Bar.in l.cū fi-
35 lius.ff.de ver.ob.†Item,quia,vt dixi legitima eſt portio eius,
qđ debetur ab inteſt.& ab illa cauſa eſt excluſa,ergo nō pōt
eſſe legitima. Quod aūt poſſit cōditionem apponere,tenuit
etiam Bar.in l.Titio centū.in §.Titio genero.de condi.& de
mon. Si vero per ſtatutum filia nō excluderetur a ſucceſſio-
ne patris, propter exiſtentiam maſculi, tunc dicta conditio
reſolutiua potuiſſet apponi, quatenus haberet vltra legiti-
mam,vt notat Bar.in d.§.pe.ſecundum Dyn.& in l.a filia.ff.
ad Trebel.& Cy.in l.vnica.§ videamus.C. de rei vxo. act. &
Io.And.in addi.Spec. de inſtru.edit. §.vt autem.in addi.quæ
36 incipit alia quæſtio.& Bal.in d.l.quoniam nouella.† Ex quo
infertur,ꝙ maritus recipiendo talem dotem ſimpliciter,di-
ceretur recipere cum illa conditione appoſita, & illi aſſen-
ſiſſe recipiendo ſimpliciter.c.nuper.de dona. inter virum &
vxo. Ibi res datæ in dotem,aut donationē propter nuptias,
manſerunt cum cauſa illa,quæ ipſis ineſt & l.Gaius.ff.de ma
numiſ.ff.de ſer.ru.præd.l.via cōſtituti.§.ſi fundus,ff.de pign.
ac.l.ſi conuenerit.§. ſi fundus.& ita conſuluit D. Pau.de Caſ.
in cōſ.42.Sed ego non arbitror patrem poſſe apponere con
dōnem in dote filiæ,qñ præſupponeretur exclu ſam eſſe per
ſtatutum a ſucceſſione propter dotem,quæ tūc ſuccedit lo-
co legitimæ,ꝙ ſic ſucceſſionis,in qua legitimę nō pōt appo
ni onus l.qñ in prioribus.C,de inoffic. teſta. Quid aūt ſit de
iure communi,vltra prædictos reperio Io.And.in addi. Spe.
de inſtr.edi.§.vt autē.in fi.qui dicit hęc verba, fuit quæſtio,
37 ob quam diſputauit do.me.in legibus,†an pater qui ſimpli-
citer dedit dotem pro filia.i.non eſt ſtipulatus illā reddi ſibi,
ſed inſtituit illam in dote,uel rebus alijs,poſſit illi ſubſtitue-
re in dote,& tenuit quod in dote,per fideicommiſſum ſub-
ſtituere non poſſit poſt tempora pubertatis. nec ſequitur ſi
poteſt inſtitui, ergo & ſibi ſubſtitui. hoc patet in debito iure
naturę.C.de inoffi.teſta.l.quoniam.& Dy.in l.1.tenet ſubſti-
tutio,cum in poteſtate ſit filiæ adire.ff.de hære.inſt.l.iam du
bitari.ſi ſubſtituit per fideicommiſſum , & filia habet vltra
bonorum debitum ſubſidium,tenet in eo,quod plus eſt, de
leg.2.l.fi.§.filio.ſi non habet vltra,non tenet,per d.l.quoniā.
hoc dictum Dy.primo fuit Cy. C.de rei vxo.ac.l videmus.di
cit Io.And. ꝙ per hæc uerba non ſoluitur quæſtio, qñ dos ex
cederet legitimam, cū quæſtio formetur.de inſtituta in do-
te,& in rebus alijs,niſi intellexerit etiam in illo exceſſu ſub-
ſtitutionem tenere, quod non patet patre nō ſtipulante, ſe-
cundum eum.Et quoniam dixi ſ.vtrum ſi filia ſemel exclu
ſa ſit a ſucceſſione propter exiſtētiam maſculi,ſi poſtea ma-
38 ſculus deficiat, amplius admittatur ad ſucceſſionē. †Videa-
mus in ſucceſſione ꝯ teſtamentum,an ipſum rumpat, ſi pa-
ter faciendo teſtamentū,ipſam prætereat, hoc eſt non inſti
tuat, vel exhæredet,dato ꝙ uetante dicto ſtatuto ab inteſta-
to ſuccedere non poſſet,& ſic dato ꝙ ab inteſtato non ſucce
dat,tamē ſi fiat teſtū,debeat inſtitui uel exhæredari. Et hęc
queſtio habet tria capita. Primum eſt, an ſtatim poſt mor-
tem patris,poſſit dicere teſtamentum nullum,uel ipſum rū
pere.Secundum eſt,ſi maſculus prædecedat,cuius contem-
platione eſt excluſa filia,teſtamentum rumpatur,ſicut rum
pitur natiuitate poſthumi prætериti tempore teſtamenti.
Tertium eſt, vtrum ſi rumpat,rumpat vt ex nunc, an vt ex
retro.Et circa primum caput Barto in l.fi.verſi.quæro quid
ſi iſta filia fœmina.ff.ad Tert. cuius opi. ſecutus fuit Gul. de
Peru.gener Barto. & pater Domini Saluſtij in quodam ſuo
ſolenni conſilio,quod in materia iſta compoſuit, & refert
Pet.de Ancha. in quodam ſuo conſil.quod incipit, In Chri-
ſti nomine, Amen.Hæc quæſtio iam vulgaris dici poteſt.&
Bal.in l. ſi quis poſthumos.in §.ſi quis filium.de liber. & po-
ſthu & plenius.in l.ſi quis filium.C.de inoffi.teſta. & pleniſſi
me in l.maximum vitium.in ſecundo notabili,de libe.prę-
teri.& Moder.in l.Gallus.in §. & quid ſi tantum.ff.de lib. &
39 poſth.dederunt theoricam,ꝙ† ille filius nō poteſt rumpere
teſtū,qui non poteſt ſuccedere ab inteſtato,per l.1.§.pen.de
contrata.quia ruptura deducit rem ad cauſam inteſtati.Sed
iſta filia vetante dicto ſtatuto non ſuccedit ab inteſtato,er-
go &c.Et ita videtur notaſſe Bar.in illo.§.& quid ſi tū. in q.
quæ incipit.Ad declarationem præſentis dubij, & Angel.in
l.certum.C.vnde cogna.& in l.filiæ dotem. C.de colla.ſicut
dicimus de poſthuma,quæ antequam naſcatur,non rumpit
teſtamentum.Et ita intelligatur gloſ. in l. antiqui. ff. ſi pars
hęre.pe.Sed cauſa,quare filiæ prætеritæ dicunt teſtamentū
40 nullum,ponitur in l.maximum vitium.§.ſancimus, †cum
tamen admittantur ab inteſtato, congruum erat eas in te-
ſtamento paterno nominare,aliter eis fieret iniuria.l. Papi-
nianus.§.quarta.ff. de inofficio, teſtamen. Iſtam theoricam
primo limita,vt procedat,quando filia per ſtatutum exclu-
dit extantibus maſculis ab inteſtato,nec paterfamilias teſtā
do aliquid egit ꝯ tacitam mentem ſtatuti,imo potius obtē-
perauit ſtatuto,vt ſi extantibus filijs maſculis vel agnatis ex
cludant fœminę per ſtat. & inſtituant in teſtō tales filij, vel
agnati,& prętereat illa fœmina excluſa.qa ius dicendi nul-
lū proximū eſt additioni hereditatis l.ſuus hęres. C. de repu.
hære.l.cum quidam.ff.de bono.poſ.& Bal.in conſi.quod in-
cipit, ſtat.ciuitatis Peruſij cauet, ꝙ mulier.quia ſtatutum ex
cludit filiam fauore agnatorum,ita ꝙ pater teſtando nullā

iniu-

Source : BIU Cujas

iniuriam fecit filiabus, vt pote excluſis ſm Abb. ſic. in quo dam ſuo conſilio, quod incipit, Idem in effectu arbitror. pro quo facit, ꝙ iſta iniuria fuit ſublata per ſtatutum, ergo &c.
41 Per l. non putauit. §. fi. de contratabulas. quia† ſublata cauſa cauſante nullitatem dicitur ſublata nullitas, per notata per Bart. in l. 2. §. fi. ff. de don. Et per Canoniſtas in c. cum ceſſante de appella. pro hoc facit, quia quando datur vnum beneficium contemplatione alterius, ſi tollitur vnū, tollitur aliud
42 l. filio. §. mater. ff. de adi. leg & †quando duorum vnum, venit in conſequentiam alterius, facta mutatione in principali, intelligitur facta in alio, quod uenit in conſequentiam l. 2. & ibi no. ff. de legi. tut. Non eſt autem dubium, ꝙ mens ſtatuentium eſt, illa, quæ principaliter debet attendi. gl. eſt in l. tale pactum. §. fi. ff. de pac. & alia glo. eſt in cle. 1. in verſic. pre ſidentes. de reſcri. no. Dy. in regula fi. li. 6. no. Bal. in proe. feu. vbi dicit ꝙ eſſentia ſtatuti conſiſtit in mente ſtatentiū. hinc eſt quod dicitur, ꝙ ratio legis, eſt anima legis, vt not. in l. cū mulier. ff. ſolu. matrimonio. Sed ratio in caſu noſtro fuit ex-
43 cludere feminas fauore agnatorū. † ergo eatenus preteritio rumpit teſtamentum, quatenus poſſunt ipſæ mulieres admitti, & quatenus ruptura illis ꝓdeſſe poteſt. Pro hoc eſt tex. optimus in l. ſi duobus. §. ſi prius. ff. de contratab. & l. ſi duo. de lega. præſtan. in l. ſi filius, qui in poteſtate. de lib. & poſth.
44 †Sed quando pater non ſeruaſſet mentem ſtatuti, vt quia p̄terijſſet filiam, licet excluſam abinteſtato, cui legaſſet, ponamus dotem, & inſtituiſſet ſibi matrem vel ſororem, contemplatione quarum non erat filia excluſa a ſtatuto, fecit tunc pater iniuriam filiæ contra mentem ſtatuti, ſecundum di-
45 ctum dominum Abba. in dicto conſilio † vbi enim aliquid conceditur contra ius ex aliqua certa cauſa, durat illud conceſſum ad limites illius cauſæ, vnde ea ceſſante, ceſſat conceſſio. c. deus. qui. de vi. & hone. cle. l. generaliter. C. de epiſc. & cleri. canonizata 16. queſtione prima. generaliter. l. cum pater. in §. dulciſſimis. de lega. ſecundo. habent enim ſe lex & ratio legis, vt anima, & corpus. Sicut enim corpus regitur ab anima, ita lex a ratione ipſius, vt ibi & in d. regula fi. & in d. l. cum mulier. & Bald. in d. l. maximum vitium. & in l. ſcire oportet de excu. tuto. & per docto. in l. non dubium. C. de
46 legi. † Non enim credendum eſt ſtatutum voluiſſe dare poteſtatem patri excludendi filiam, cui de iure naturali debētur bona paterna. l. cum vero. de bon. dāmna. l. ſcripto. in fi. ff. vnde lib. & in l. in ſuis. ff. de libe. & poſthu. & inſtitnendi ſororem, aut matrem, argu. l. 3. ver. nam licet. C. de bo. mater. Pro domino Abba. facit, ꝙ filius vel agnatus excludit fœminam iure ſpeciali, ergo non eſt trahendum ad alias perſonas quibus ſtatutum noluit prouidere. Pro hoc accedat, quod notat Bald. in d. l. maximum vitium. vbi dicit, quod priuilegium, quod ius tertij abſorbet, conceſſum limitate, reſpectu certæ perſonæ, non extenditur vltra illam, l. non ſolum. §. ſi puellæ. ff. de rit. nu. Secus ſi ex tali priuilegio nullus læderet, quia fieret facilior interpretatio & facilior trāſitus, quia tractaretur tunc de mero fauore, vt nota. in l. reſcripta. C. de p̄cib. imperato. offeren. & inducit hoc ad materiam cuiuſdā
47 ſtatuti. †Et quia quando ſtatutum corrigit ius cummune, illa correctio non debet habere locum, niſi in perſona expreſſa l. ſecunda. C. ſi vnus ex pluribus appel. l. in ijs. ff. de legib. &
48 nota. in authent. quas actiones. C. de ſacroſan. eccleſijs. †Sed contra prædictam limitationem fortiter opponitur, quod imo talis filia præterita, & cui eſt relicta dos, & mater inſtituta, aut ſoror, nihilo relicto agnatis, quorum contemplatione excluſa eſt dicta filia, non admittatur ad rumpendum tale teſtamentum, cum ex tali ruptura nullum commodū conſequatur, quia vigore dicti ſtatutti ſuccedent agnati rupto teſtamento, & non ſuccedet ipſa filia, quanquam excludat matrem defuncti, vel ſorores inſtitutas. Nam nō dēt qs admitti ad rumpendū teſtm̄ vt alteri noceat, & ſibi non proſit, per capitu. cum eccleſia Vulterana. de electio. per l. primam. ff. de aqua plu. arcen. & per l. qui vias. ff. de dam. infect. Sed poteſt ſaluari & recte, quod imo filia iſta conſequetur maius cōmodum ab inteſtato, quam vigore teſtamēti, quia vigore teſtī habet duntaxat dotem ex voluntate patris, tacita, vel expreſſa. Sed ab inteſtato quicquid appetit. Primo, qa ſatis quis lucrat̄, qui ſatisfacit voluntati ſuæ, & iniurię ſibi facte l. pe. ff. de condictio. ob cauſam. vel ſecundum dominū Salyc. in vno ſuo conſilio, quod incipit In Chriſti nomine, amen. preſens ꝓſultatio. poterit vendere illud beneficiū rūpendi, heredi ſcripto, per l. filio. §. idem Rubriano. ff. de contrata. Vel ſi uellet rumpere, & dicere nullū vt faciat ſuccedere agnatū, quē forte magis diligit, vel q forte eſt affinis eius, & cum quo ſe intelligit. Item ad hoc facit l. ſi filius, qui in poteſtate. ff. de liberis & poſthumis. vbi filius rumpendo ſecundum teſtamentum, in quo erat præteritus, non prodeſt ſibi, ſed inſtituto in primo, in quo erat exhr̄datus. Præterea, dela
ta hæreditate agnato & ſic alteri, quam filiæ per rupturam teſtamenti, forte ille non acceptabit, vel non poterit adire, vel non adibit in termino iuris, arg. l. ſi poſthumus a primo.
49 ff. de liber. & poſthum. †Rurſus licet hic mulier excluſa ſit a ſucceſſione inteſtati, tamen poterit proponere contratabulas, adita hæreditate per matrem, vel ſororem, hæredes ſcriptas, quoniam quādo contratabulas intentatur, poſt aditam hæreditatem, non deducit rem ad cauſam inteſtati, licet ſecus, quando intentatur ante gl. eſt in l. vt liberis, & l. filię. C. de collationi, per quas gl. in proprijs terminis tenet Ang. in d. l. filiæ, & Bal. in l. ſi emancipati. eo. tit. quod ſi ſtatutum dicit, prout dixi, ꝙ filia fœmina non ſuccedat ab inteſtato, ſuperſtite maſculo, ꝙ quamuis filia præterita, non poſſit dicere teſtamentum nullum, †nullitas deducat rem totaliter ad
50 cauſam inteſtati, tamen poterit contratab. poſt aditam hæreditatem, & facta contratabutatione ſuccedit, cum tunc non ſimus in ſucceſſione ab inteſt. a qua filia excluditur per ſtatutum, ſed in ſucceſſione contra teſtm̄, de qua ſta. nihil dicit. diuerſum enim eſt ius rumpendi, a iure dicendi nullum. l. quemadmodum, & l. qui de inofficioſo. ff. de inof. teſta. ubi dicitur, ꝙ ſi querelauit & expugnauit teſtamētum poteſt dicere, nolo ſuccedere. Pro Dom. Saluſtio. facit id, quod in ſi-
51 mili dicitur, †ꝙ excluſus a poteſtate dicendi ſententiam nullam, non dicitur excluſus ab app. nec econuerſo, cum iſta re media ſint diuerſa. Quinimo aduerſa, quia ſententia nulla, non eſt ſententia. l. quarta. §. condemnatum. ff. de re iudicata. Et ſnīa, a qua appellatur, eſt ſententia. l. præſes. eo. tit. Sed eſſe nullam, & non eſſe nullam, ſunt ꝛria. Et ꝙ excluſus ab vno ex dictis remedijs non dicetur excluſus ab alio, eſt gl. in l. vnica. C. ſi de momenta. poſ. fue. ap. Contratabulas autem, per quas rumpitur teſtm̄ preſupponit teſtm̄ validum ipſo iure. Caſus eſt in l. quod vulgo. ff. de contratabu. quia per eam non rumperetur teſtamentum, quod nō valeret mero iure. l. nam & ſi ſub conditione. §. poſt defectum. ff de iniuſto rup. ir. fa. teſtamento, & capi. ad diſſoluendum, de deſpon. impube. & quod ius inteſtati non præſeruetur per contratabulas, qñ eſt iam adita hæreditas, patet, quoniam ſi inſtitutus ex parte modica, hæreditatem, adeat, & ſic iudicium defuncti comprobet, certe præteritus habebit contratabulas in totum, nec cōſeruabitur ius inteſtati, textus eſt rotundus in l. ſi duobus. §. ſecundum illud, verſic. quod ſi is. ff. de contratabu. & ff. de leg. præſtan l. filium. §. ad eum, & plenius in l non putauit. §. finali. &c. †Sed circa hoc primum caput huius quæſtio
52 nis, vtrum filia excluſa per ſtatutum a ſucceſſione inteſtati, per exiſtentiam agnati debeat per patrem inſtitui, in teſtamento, vel exhæredari, non autem præteriri, dato quod inſtitutus ſit agnatus, cuius contemplatione ſolum excluſa eſt filia abinteſtato, reperio quod inſignis doctor dominus Petr. de Beſutio, papien. in quodam ſuo conſilio, quod incipit, Stat. dubitatio, recitat, ꝙ Bal. in repe. l. in ſuis. ff. de liber. & poſthu. & in repe. l. pater filium. ff. de inoffic. teſtam. dixit, quod ideo filij præteriti dicunt teſtamentum nullum, ſine
53 dubio, quia† dominium rerum paternarum in eos continuatur, niſi exhęredentur. Ergo alius licet inſtitutus non poterit effici dominus, niſi filius fuerit exhæredatus ſiue extra hæreditatem poſitus, quia duo inſolidum dñi eſſe non poſſunt. c. inter dilectos, de fide inſtru. l. ſi vt certo. §. ſi duob. ff. commoda, ſicut nec duo poſſunt inſolidum poſſidere. l. 3. §. ex contrario. ff. de acqui. poſſ. vnde ratione impoſſibilitatis videtur, ꝙ vitietur iſtud teſtamentum, quia in filiam ex fundamento & diſpōne iuris cōis, erat cōtinuatū dñiū, & in ea inducta ſuitas, ēt ante ſtat. ergo debebit inſtitui aut exhæredari. Et licet Ang. in d. l. in ſuis. dixerit hanc rōnem eſſe perſuaſiuam, nō aūt vniuerraliter cōcludētē, adducens ꝯ eā aliquas rōnes in contrarium. Quarum prima eſt, quia ſi propter implicationem cōtradictionis hoc eſt introductum, ergo filia in poteſtate, quæ olim erat ſua, debuiſſet teſtamentum euertere, vt faciebat filius de iure antiquiſſimo, ante. l. maximum uitiū. Sed tamen hoc eſt falſum, vt ibi, & inſtit. de exhære. liber. in princip. &c. Item ſecunda ratio eſt, quoniam ceſſaret hęc ratio, quando filius eſſet inſtitutus ſub conditione cauſali, vel miſta nullo dato cohærede. l. fi. ff. de condi. inſti. Tertio, quia ſi exhæredatio eſſet neceſſaria, certe cū idem iuris ſit de parte, quo ad partem. l. quæ de tota. ff. de rei vendi. ergo filio inſtituto non poſſet dari cohæres extraneus, niſi exhæredaretur ab illa parte, cum totius hæreditatis dominium continuetur in eum. Quarto, quia ſi a filio legata relinquantur ſub nomine, quotæ, non erit poſſibile dominium tranſire in legatarium, & legatum conſiſtere, ex quo a proprietate illarum rerum & dominio exheredatus non eſt, a qua exheredari eſt impoſſibile. l. tertia, de liber. & poſthum. Nam eſſent ſecundū hoc duo domini, ſcilicet filius, & legatarius quotę, ſeruiret ergo nobis de vento. l. a Titio. in fi. ff. de fur. Dicit ergo Ang. ꝙ forma teſtandi eſt iure publico introducta, iuxta. l. ſecundam. C. de teſta. †Et multa ſunt, de quorum forma ratio
54

Source : BIU Cujas

reddi non poteſt,ut in numero teſtium, in rogatione eorũ, in forma ſignandi teſtamentũ in ſcriptis,in tempore præſcriptionis,& ſimilibus.Ita ergo erit in forma priuationis per exhæredationẽ ad libitũ ſtatuentis introducta. Quod apparet, quia forma eſt alterata per iura noua,ut apparet in d.l.maximum vitium. Sed ad iſtas rationes Ange.in l.in ſuis.reſpon-
55 det ipſe do. Pet.in d.cõſi.primo. Ad primam rationem .† Nã ideo ante l.maximum uitium, filia nõ dicebat teſtũ nullũ, quia lex expreſſe aliter de ea diſponebat,q̃ per continuationem dominii, admittendo eam ſolum ad tertiam partem. Ad ſecundam dicit,ꝙ licet illo caſu teſtamentum ſit nullũ, ſi conditio ſit non poteſtatiua,tamen dici poteſt prẽdictam nullitatem cauſari ratione prẽdicta,quia poſtquam non eſt excluſus a dominio,dominium tranſit interim in eum, non ex teſtamento,propter pendentiã conditionis,ſed ab inteſta-
56 to,quia aliter ſequeretur † inconueniens,ꝙ pater decederet pro parte teſtatus,& pro parte,inteſtatus,reſpectu temporis, contra l.miles ita.ff.de teſta.mili.& l.ius noſtrum ff. de re.iu. Non ob.tertia ratio,ꝙ neceſſe foret filiũ exhæredare a cohẽrede extraneo dato,tanq̃ idem iuris ſit de parte, quo ad partem,&c. Quia reſpondetur,ꝙ filio inſtituto pro parte, ſaltẽ vſque ad legitimã,cum ſatisfactum ſit legi, nec dominium
57 tranſeat in filiũ pro parte cohæredis extranei inſtituti.† Ideo non eſſet neceſſe ab illa parte cohæredis exhæredare, qa ſufficit,ꝙ filius habeat legitimã iure inſtitutionis,quia etiam ſi ſuper reſiduo pater filiũ non exhæredet, non debet cõpetere aliquod remediũ,ẽt iure veteri.l. Papinianus.§. quarta.ff. de inof.teſt Ad aliam quartã rationẽ, ꝙ dominiũ legatorũ relictorũ a filio non tranſiret ad legatarium recta via,niſi filius fuiſſet a tali dominio exhæredatus,& excluſus,& ſic.l.a
58 Titio.ſeruiret nobis de vento Reſpondet,ꝙ † dominiũ legatorum non continuatur in filiũ, ſed recta via ab hæreditate recedit, & vadit ad legatarios.l.legatum.de leg. ſecundo. Et quia eo,quod pater inſtituendo filiũ ſatisfecit legi,& lex ſuũ iudiciũ approbat,& non transfert dominiũ rerum legatarium in filiũ.Et ſic ſecundũ dõm Pet.nõ ſequitur illã impoſſibilitas,quã dicit Ang.Sed dicit,ꝙ poſſet ſolui ꝙ ius dicendi nullum, inſurgit propter omiſſionẽ dictæ formæ l. inter cætera.de lib.& poſthu.Sed filia taliter excluſa, nõ debet inſtitui,ſecundũ illam formã ſtante dicto ſtatuto. Ergo non eſt curandum de continuationẽ dominij.Ego aũt dicerem, ꝙ pater relinquendo talem filiũ,& talẽ maſculum, non videt habuiſſe reſpectum ad ius cõe,ſed ſolũ ad ſtatutum ſuę ciui
59 tatis, qđ ponit patrẽ in libertate,ꝙ non teneatur filiam inſtituere,vel aliquid relinquere,niſi dotẽ,prout fecit per no. in l.hæredes mei. §.cũ ita.ad Treb.† vbi pater inſtituendo amicũ,& grauans poſt mortẽ eius de reſtituendo hæreditatem agnatis,intelligitur de illis agnatis,qui ſunt præcipui in ſuccedendo ab inteſtato, & in excludendo alios agnatos, tanq̃ in dubio videatur voluntatem ſuã conformare con diſpoſi-
60 tione ſtatuti ciuitatis ſuæ. † Eodem modo recipiens emphyteoſim pro ſe & filijs & hæredibus, vꝫ velle admittere ad eã illos hẽredes,qui ex diſpoſitione ſtatuti præferuntur aliis.Et ideo quãquã ſimus in ſucceſsione inteſtati, admittemus ad illã emphyteoſim filiũ maſculũ,& nõ fẽminã, ſicut & in cæteris bonis hæreditatis, quanquã illud fuerit quæſitũ ſpecifice ex contractu in terminis per patrem pro ſe, & hæredibus ſuis,qui ex diſpoſitione iuris cõis ita comprehẽdebat fẽminã,ſicut maſculũ.Ita dixit notabiliter Bar.in l. iuriſiurandi.
1 §.ſi liberi.ff. de ope.libe.† Circa quod ſcias, ꝙ licet talis emphyteoſis taliter quæſita,pro ſe & filijs,non poſsit alienari p patrẽ in prẽiudiciũ filiorũ,quibus ex ſtipulatione fuit ſemel ius quæſitũ, ut ſingulariter dicit Ang.in l.apud Iulianũ. §. ſi quis alicui legauerit licere lapidẽ cædere de leg.j. tñ ſingulariter limita hoc, ut ſit uerũ , niſi pater illã emphyteoſim acquiſiuiſſet ex pecunia ſua,& non ex liberalitate concedẽtis, ut ſingulariſsime Bal.dixit limitando in conſequentiã Ang. in l.j.in fi.C.per quas perſonas no. acqui.Præterea cauſa nullitatis erat ſuitas,ſed filius prohibitus ab inteſtato ſuccedere deſinit eſſe ſuus,ita dixit notabiliter Bar.in l.j.§.ſciendum
62 ff. de ſu.& le.† vbi dixit,ꝙ filius exhæredatus non eſt ſuus, multo fortius filia priuata ſucceſsione authoritate ſtatuti. Et ſic ſuæ reipublicæ , quia ſi ſuitatẽ tollit priuatus per actũ ſuum,fortius reſpublica & eius authoritas, quæ eſt maior. vij.qõne prima,ſciãt. Ergo ex iſto capite filia priuata ſucceſsione licet præterita non dicet teſtamentum nullum,ſimili
63 ter hodie iure Codicis vel authenticorum, † nullitas ex præteritione filii ſui vel emancipati procedens, obuenit , quia hæreditas quodam iuræ naturæ eſt debita eis.l.ſcriptum, in fin.ff.unde libe.ut ſupra dixi, unde merito iudicium teſtatoris emanans contra legem, eſt nullum. l. non dubium. C. de legi. † Sed cum per ſtatutum ſit ſublata talis lex natu-
64 ræ, hoc eſt habens cauſam naturalem, quæ poteſt in totum tolli per ſtatutum,quia filius etiam legitimus poteſt per ſtatutum priuari legitima, & illa per ſtatutum tolli,vt per Cyn in l.ſancimus.C.de nup. per Dyn.in regula, indultum. lib. 6. Et per Bar.in l.Titio centum. §.Titio genero.de conditio.& demonſtrationi.ſequitur quod ſublata cauſa cauſante nullitatem,ſit ſublata nullitas.Circa vero ſecundum caput ſi filius prædecedat ſorori,Bar.in d.l.fi.ad Tertul.dixit, ꝙ ſi filia prædecedat fratri,ſine dubio teſtamentum erit validum,ar. l.ſi poſthumus.& l.ſi poſthuma.& quod ibi nota. ff. de liber. & poſthu.& dicit ſe notaſſe in l.1.§.quotiẽs.ff.de ven.in poſ. mit.Sed ſi prædecedat filius,teſtamentum rumpetur. interim autem eſt in pendenti,ſicut in poſthumo præterito.Bal. in l.ſecunda,in fi.in uerſic.extra quæro.C. de libe. præte. di-
65 cit hæc verba.† Quæro de tali quæſtione.pater filiam dotatã præterijt,& filium inſtituit,ſuperuixit filius patri,& bona paterna poſſedit.Deinde deceſſit ſine liberis maſculis,filia præterita vult dicere teſtamentum nullum.Quæritur, an poſſit,præſuppoſito ſtatuto communis Peruſij, dicente ꝙ filia dotata venire non poſſit,nec reuerti ad bona dotantis,quouſque ſuperuixerit filius maſculus. Et iam ſupra dixi, quod dictum ſtatutum ſimpliciter loquens, iudicio meo poſſit intelligi,ſemper, tandiu, vel quouſque, quia illud eſt inductũ per exiſtentiam maſculorum, quorum fauore illa excluſio eſt inducta.Et circa illam quæſtionem dicit Bald.quod ſine dubio dictum teſtamẽtum eſt nullum,& retro nullum fuiſſe apparet.Et ſic iſtud ſecundum caput quæſtionis,& tertiũ oportet ſimul coniungere, quia vnum dependet ab alio,& vnum per aliud declaratur.Et ꝙ iſtud teſtamentum ſit nullum,& vt ex nũc,& ex retro,probat rationibus infracriptis. Prima,eſt certum,quod iſta filia dotata præterita poteſt hodie dicere teſtamentum nullum.Et hoc voluit ſtatutum ſaltem tacite,quod ſolum voluit eam excludere a bonis paternis,quouſq; maſculus ſuperuixerit . Ergo eo mortuo ipſam
66 admittit,† quia prohibitum ad tempus,poſt tempus videtur permiſſum.l.imperator.ff.de poſtulan.l.ſtatuliberum. §. Stichum.ff.de lega. ſecundo.Sed ita eſt,ꝙ hodie non poteſt dici nullum,niſi dicatur retro nullum,vt dicit ipſe Bal.ſe velle probare Ergo ex mente ſtatuti eſt nullum, vt ex retro.Nã ſecundum eum, ille prẽteritus non poteſt dicere teſtamentum nullum,qui tempore mortis non debebat de neceſſitate inſtitui l.ſi quis exhæredato.in princip.ff.de iniuſto rup.& irri.teſtamen.Si ergo diceremus teſta.uiuo filio fuiſſe aliqđ, & per conſequens filiam tempore mortis patris, non fuiſſe neceſſe inſtitui.Ergo hodie non rumperet teſtamentum.Et tamen hoc eſt falſum . Cum ergo hodie filia dicat nullum, ergo de neceſſitate apparet hodie, quod fuit talis conditionis, quod tempore mortis patris debebat inſtitui, ergo ſemper fuit nullum,Secundo,quia hoc apparet per glo.in l.Gal-
67 lus.§.& quid ſi tantum.de lib.& poſthu.vbi † ſi filius deportati poſt mortem patris reſtituatur in integrum,tamen non dicit teſtamentum nullum,niſi reſtituatur ex cauſa,quę retro trahatur,vt ibi patet in fi.gloſ.Aut ergo iſta filia dotata incipit poſt mortem eſſe habilis ad ſuccedendum,ex cauſa,quæ non trahitur retro.& non poſſit dicere nullum , aut ex cauſa, quæ retrotrahat,ſed iam conſtat,quod dicit nullum , eo quia prætерita,& prætеritio fuit illa,quæ fuit tempore teſtamenti,ergo trahatur retro ad tempus teſtamenti,ergo con-
68 ſtat ſemper retro fuiſſe nullum.† Tertia ratio,quia ex teſtamento,quod ſperatur rumpi ex cauſa prætеritionis,non poteſt adiri hæreditas,neque ſuus hæres exiſtere ff.de acqui.hære l.cum quidam. §. quod dicitur. Sed iſtud eſt huiuſmodi, quia ſi contingat filium decedere ſine filijs filia ſuperſtite pterita,illud teſtm̃ rumpitur.Ergo filius maſculus ex eo teſtõ
69 non poteſt eſſe hęres.† Vnde concluditur de neceſſitate, ꝙ dictum teſtamentum retro fuit nullum, ſaltem ea ratione, quia ex dicto teſtamento non fuit adita hæreditas nec ſuus
70 hæres extitit.† Quarto, dicit Bald.probari per caſus ſimiles. Primo, de poſthumo prætерito,qui non poteſt dicere teſtamentum nullum, quouſque eſt in vẽtre, & tñ natus rumpit, vt ex retro l.poſthumorum.ff.de iniuſto.rup.teſta.& l.æquiſſimum circa principium.ff.de ſecundum tabu.† Idem in fi-
71 lio capto ab hoſtibus prætерito,qui non poteſt dicere nullũ quouſque eſt apud hoſtes,& tñ reuerſus rũpit, vt ex retro d.
72 l.æquiſſimum.vbi dicitur,ꝙ † quandiu ſupereſt aliquis, qui poſſit venire per contratabulas, non debet aliquis venire p ſecundum tabulas, ſicut dicit dictum ſtatutum,vt plurimũ. ſ.ꝙ quandiu ſupereſt maſculus,non veniat fęmina. Pone.n. ꝙ illi,qui poſſent venire per contratabulas, ſint excluſi morte vel alio modo,certe tunc inſtituti veniunt per ſecũdum tabulas,non ut ex nunc confirmetur teſtm̃,ſed tanquam retro.Ergo veritas iſtorum verborum,quandiu &c.interim ſuſpendit.tñ poſtea retro fingit,ſm Bal.qui ita dicit Bar.conſuluiſſe.Et per hoc dicit ipſe,ꝙ Bar.concludebat, † ꝙ clauſula,
73 ſi nõ valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum. q̃ erat in dicto teſtamento appoſita,tãquã retro vera,habebat ope-

rari

Source : BIU Cujas

rari suum effectum, ſm notata in auth. ex cā. de lib. præt. Et dicit Bal. ꝙ cum eſſet aduocatus partis aduerſæ, contradicebat, quod dicta clauſula nil poterat operari, quia illa conditio ſi non valet, &c. Nunquam fuit impleta viuente filio maſculo ſed demum eo mortuo. Et ideo fideicommiſ. condōnale tranſmiſit interim per l. heredes mei. §. cū ita. ff. ad Trebel. & per l. cum filio. & l. primam. ff. de ijs, qui ante aper. tab. Dicebat ergo Bald. vt aduocatus, ꝙ teſtamentum erat nullum ex nunc, id eſt, poſt mortē filij. non retro &c. Super qua quæſtione Rayne. de forli. & collegium Senenſe conſuluerunt, ꝙ † filia nihil poterat, nec nullum dicere teſtm̄, quia tēpore mortis patris, & aditæ hæreditatis per filium maſculū, inuenit ſe excluſam ex forma ſtatuti. Et ideo nunquam pōt redire ad ius dicendi nullum, nec iure ciuili, nec p̄torio, q̄a inuenit hereditatem alteri applicatā, ar. l. in quibus. C. de ſe. nup. Nullus enim niſi inſit tp̄e mortis confirmat teſtm̄ inexpugnabiliter, vt in d. l. ſi quis filio exhæredato. & iō in tota. l. Gallus. nō conſideratur, niſi quis præcedat tp̄e mortis. Nā ſi nunc iuris obſeruantia non deficit, teſtm̄ inexpugnabiliter valet. & in hac parte non fuerunt ſecuti conſilium Bar. Sed præciſe ꝯſuluerunt ꝯ̃ partem Bal. & pro iſto collegio Senen.

74

75 & Rayn. † Facit, quia ſtatutum, quod dicit, Si quis moriēs reliquerit, &c. vel extante maſculo, &c. dēt intelligi tp̄e mortis. ideo ſufficit, ꝙ tp̄e mortis filius reperiatur relictus vere vel ficte l. qui in vtero. ff. de ſta. ho. quanquam poſtea moriat̄ l. ex facto. §. pe. ff ad Treb. Et quia conditio dr̄ extitiſſe ſemel licet non duret l. pe. C. de inſti. & ſubſti. &c. Pro hoc etiam, facit, quia excluditur patronus ab obligatione operarum ꝯ̃ libertum, ſi libertus genuerit duos ſilios, etiā ſi geniti poſtea

76 moriantur l. ſi libertinus. §. admiſſi. ff. de ope. liber. † Et q̄a ex ſtatuto non debet ſumi ꝯ̃rius ſenſus. l. qui teſtamento. §. mulier. ff. de teſta. ſm dominum Raf. cu. in l. ſi quis poſthumos. §. ſi filium. ff. de libe. & poſthu. & no. in l. conuēticulam. C. de epiſcop. & cleric. Et ſi non ſumitur contrarius ſenſus, ergo filia remanet in diſpōne iuris cōis, quæ eſt, ꝙ illa, quæ nō tenuit primum locum tp̄e mortis, non poſſit ſuccedere ꝯ̃ teſtamentum d. §. ſi filium & d. l. ſi quis filiū. Collegiū aūt Florentinū conſulit, ꝙ ipſa ſuccederet in dimidia. dicta cl'a, nō obſtan. Et idem cōſuluit Do. Fran. tigrini. de Piſis, & reſpondebat ad d. ll. ꝯ̃rias, quod iſta filia erat hæres anomala. & cōcedebat, quod tota hæreditas fuerat ad filium deuoluta. Sed nihilominus ex diſpoſitione legis municipalis dimidia poterat euinci maſculo ſine liberis. Nam nō eſt nouum, qđ ex diſpoſitione legis vnus deſinat eſſe hæres, & alter incipiat. ff. de vul. & pup. ſubſti. l. in ſubſti. & inſti. de eo cui liberta. cau. bo. addi. §. fi. Nam ſtatutum infringit regulam iuris communis excludendo filiam ad tempus vitæ fratris. Sed poſtea includendo & reintegrando ipſam ad ſucceſſionem, ar. de le-

77 ga. 2. l. ſtatulibe §. Stichum. † Vere ergo filius fuit interim hæres inſolidum ex teſta. nō filia, ſed mortuo filio redit ad cām teſtati, ex defectu præteritionis, & ab inteſtato habuiſſet dimidiā, quia cauſa finalis, quæ medio tp̄e obſtitit mulieri, deficit per mortem maſculi, ita quod fœmina pōt ſuccedere ſine obſtaculo, id eſt, vt ex nunc poſt amotionem finalis obſtaculi. quare ſm Bal. conſilium Rayne. ſibi nō placet, quia ſumus in materia ſtatuti, nō in ſimplici materia iuris cōis, &c. Item conſiliū Bar. non placet Bald. quod interim maſculus non eſſet hæres, & non poſſet agere, nec cōueniri. vel poſito quod poſſet ꝯueniri, per l. fi. de peti. hære. tn̄ agere nō poſſet vt ibi not. & ſic licet Bar. noluerit, qđ teſtm̄ pēdeat interim, donec filius viuit, tn̄ hoc collegiū & Fran. tigri. volunt ꝯ̃riū vt refert Bal. in d. l. 2. C. de lib, præt. & l. ſi quis filium. C. de inoffi. teſta. Tamen vr̄, quod hoc tempore medio teſtamentū videtur validum, vt filius viuens adeat de iure ciuili, & prætorio. & filia non ſit præterita, nec rumpat teſtamentum, ni-

78 ſi poſt mortem patris, † & ruptura non fingat retro, ex quo ſequatur, quod cum fideicom. inducat̄, ut ex tp̄e rupturę, reperietur tp̄e quo fideicō. inducit̄ per illam cl'am filius, cui dēt reſtitui fideicō. cōdōnale, nō debebit reſtitui hr̄dibus ſuis, p̄ l. qui in perſonam. C. de fideic. imo, quod plus eſt, Bar. voluit, quod non ſolum talis filia præterita rūpat, ſed ēt voluit, qđ neptis ex filia poſſit venire ex propria perſona l. 1. §. ſi quis p̄ximior. ff. vnde cogna. licet ex perſona matris nō poſſit. Plus etiam voluit Bal. quod ſi vera eſſet opinio Bart. quod teſtm̄, de quo ſupra, in quo eſt præterita filia excluſa per ſtatutum, interim pendeat, & filia rumpat vt ex retro, ſequetur quod

79 † iſta filia moriens tranſmittet illud ius dicendi nullum, ita quod neptis non ſolum pōt uenire, ex perſona ſua propria, vt voluit Bar. Sed etiam ex perſona matris per ius dicēdi nullum in eam tranſmiſſum, per textum ſingularem in l. ſi a primo. ff. de lib. & poſth. quod ius cōpetens habitu, tranſmittit̄, licet is cui cōpetebat deceſſerit, priuſquam potuerit actu de nullitate dicere. Sed pro ea parte, quod nō trahat̄ retro, facit

80 ſecundū D. Io. Petrutium de Peruſio, quod † fictio tranſlatiua requirit duo extrema habilia, ſ. a quo, & ad qđ, vt per Bar. in l. ſi is, qui pro emptore. ff. de vſuca. Sed ſi traheretur retro ad tempus mortis patris, non eſſet nullum, quia tunc viuebat filius maſculus, & filia non potuit ſuccedere authoritate ſtatuti, ergo non trahetur retro, per notata in l. ſi emancipti. C. de colla. Reuera argum. eſt coloratum, & poteſt ſolui, quod Bar. non dicit, quod requiratur vtrumque extremum verum, ſed poſſibile verum. Et vlterius in fauorem Bal. non videtur obſtare argum. quod pater, ſi deceſſiſſet teſtatus tēpore mortis filij, & poſtea inteſtatus, quia vr̄ dixi. poteſt hoc eſſe ex diſpoſitione ſtat. per d. l. in ſubſtitutione, & per auth. hoc amplius. C. de fideicōmiſſis. Et hoc etiam ur̄ notaſſe in c. 1. epiſcopum vel abbatem in vſi. feud. & in l. ſi portio nulla. C. quando dies legati cedat. Et ex ijs infertur, quod † filius de-

81 cedens uirtute clauſulæ codicillaris in teſtam. appoſitę, non tranſmiſit fideicommiſſum, quia nunquam habuit locum illa clauſula, in uita ſua, ſecundum Bald. ideo tanquam fideicommiſſarius non potuit tranſmittere, unde filia ſimplicē dimidiam habet ſine grauamine, & aliam habent hæredes filij maſculi. Sed ſecundum Bar. opi. habuiſſet effectum clauſula, in vita ſua, quia vt ex retro teſtamentum fuit nullum. Ergo inſtitutus in fideicommiſſarium, fuit virtute clauſulæ tranſlatus. Et ſic ille filius in vita factus fideicommiſſarius tranſmiſiſſet, vnde filia nunc deberet reſtituere hanc dimidiam detracta Trebellianica, tāquam hæres ab inteſt. & aliā dimidiam hæres filij ſibijpſi reſtitueret, ſecundum Bart. in d. l. fi. ad Ter. in vltimis verbis &c. Sed aduertendum eſt, ſecundum Dom. Io. petrutium, quod etiam ſi vſu benediceretur, quod traheretur retro, quod tn̄ tranſmitteretur illud fideicommiſſum vr̄ negandum, ſm eundem Bar. in l. 1. ff. de iure

82 codi. vbi voluit, quod † qn̄ inſtitutio cōuertitur in fideicō. uirtute clauſulæ non trāſmittetur. fideicō. tale, non agnitū. ſed nec directa ipſa inſtitutio, iuxta. l. qm̄ ſororē. C. de iure delib. Et ſic limitetur, id, de quo alibi dubitatur de tranſmiſſione fideicommiſſi, non agniti, de quo in l. cum filio de leg. 1. & in l. cogi. §. idem Metianus. ff. ad Trebel. & ideo oportet intelligere Bart. vt ſaluetur, quod hæreditas erat adita per illum filium ante mortem. Illud autem dictum Bartol. in d. l. 1. non tranſit ſine dubio, de quo etiam no. in l. fi. C. de fideicommiſſis. Tamen videtur tenere communiter, quod ſit teſtamentum nullum, prout ex nunc per rationes Bald. Et ita tenet Sa-

83 lyce. in d. l. 2. & † ſuper illa quæſtione, an hæc filia interim decedens tranſmittat hoc ius dicendi nullum, & an ſit interim conditionale, ſeu in diem incertum, & ſic non trāſmittatur per l. heres. meus. & l. quibus dieb. §. quædam. Titio. ff. de con-

84 dit. & demo. Nam dictum eſt, quod filius eſt interim efficaciter hæres. Ergo filius non habet ius deliberandi, nec adeundi, ſiue immiſcendi. Sed oportet dicentem teſtamentum nullum habere alterum ex prædictis iuribus, vt no. in l ſuus hæres. C. de repu. hære. Si igitur nihil habetur. nihil tranſmittit, per l. cum antiquioriorib. C. de iure delibe. & ita tenet Bartol. in d. l. fi. ff. ad Tertul. Sed ſecundum Bal. in d. l. ſecunda. C. de lib. præt. Contrarium videtur verum, ſi tu tenes aliā opi. eiuſdem Bar. quod teſtamētum fuit retro nullum. Nam eſt caſus in l. quod tranſmittatur licet deceſſerit antequam potuerit de nullitate agere. l. ſi a primo. ff. de liberis & poſthumis. Sinautem tenet, quod interim teſtamētum valeat, cum effectu non fiet tranſmiſſio iuris dicendi nullum, ſicut cum decedit poſthumus viuo teſtatore, quia tale ius adhuc non eſt in potētia effectuali ad aliud, & vltra Bal. adde quod etiam tenendo opinionem, quod trahatur retro, quod tamē

85 Bal. dicit, ſuo credere. Verum ſi teneres opi. Bart. † ꝙ traheretur retro, tunc tranſmitteret ius dicendi nullum, per dictam l. ſi a primo, tunc illud eſt verum, qn̄ eſt ineſſe formatū. Et ſi tu diceres, poſtea formabitur, id eſt, retrotrahetur, ſm Bart. rn̄detur quod filia prædeceſſit filium, & in ijs terminis non ſunt extrema habilia, ex quo non viuit filia, dum moritur maſculus. Idcirco non poteſt formari ius dicendi nullum, quod ante non erat formatum. Ergo nec trahi retro, quia extremum, ad quod, bene ſufficit, ꝙ ſit poſſibile, licet non ſit verum in ſe, vt dixi ſupra, & per Bart. in d. l. ſi is, qui pro emptore. Dubitat tn̄ Bar. in d. l. 2. utrum ſaltem tranſmittat ius petendi legitimam. Et dicit ipſe, vr̄ ꝙ ſic, per l. ſi quis filium. C. de inof. teſt. In contrarium modo, ꝙ ſi filia interim ſit excluſa neque iure ciuili, neque prætorio admittatur, neque habeat, quod interim tranſmittat, per l. non eſt ambigendum. ff. de bonorum poſſeſſione, niſi dicatur, quod etiam interim illa debeatur, licet nō poſſit eam petere in vita fratris. Nam ſtatutum, non priuat eam præciſe, ſed imponit ei temporale ſilentium, & non intendit ipſum ſtatutum, aliud facere, niſi ꝙ fęmina non agat contra maſculum, interim ergo cū fęmina non aget contra maſculum habebit tamen ius in habi-

86 tu, licet non in exercitio, quod † ad tranſmittendum ſufficit habere, dicta l. ſi quis filium, & l. illud. §. fina. de acquirenda

Source : BIU Cujas

hęredi. l. ſi quis in graui. in fi. cum l. ſequen. ff. ad Syllania. & c. iſta legitima, cenſetur æs alienum. l. Papinia. §. quarta. ff. de
87 inoffic teſtam. † Et ideo æqua opinio videtur, quod tranſmittatur ad poſteros ea interim decedente, quia ius commune defert, & ſtatutum non aufert, ſed ſuſpendit ad tempus. Et licet tempus ſit incertũ, non debet haberi pro conditione, ſed pro dilatione fauore filiæ. l. ex ijs verbis. C. quando dies legati cedat. & no in l. Seius Saturninus. ff. ad Trebel. Et ita de facto ſm Bal fuit conſultum per quoſdam ſubtiles doct. cõiter
88 tã ſcribentes opinantur contrarium, † quia iura, quæ competitura ſunt per mortem alterius, & non ante, ſiue ſint vniuerſalia, ſiue ſimpliciter particularia, interim non recipiunt trã ſmiſſionem. Item non videtur poſſe negari, ꝙ iſta ſit ſimilis mortis capioni. Et talia iura niſi ſint certa, non tranſmittun-
89 tur. C. de cad. toll. l. vnica. §. ſinautem aliquid. & §. fi. † An autem hoc ſtatutum, ꝙ extantibus maſculis excludatur fœmina, extendatur ad fœminam monialem profeſſam, videtur ꝙ comprehendat eam, quoniam non dẽt eſſe melioris ꝯdõnis ex eo, ꝙ reperiatur monialis, ſed deterioris, cum nupta pta fuerit Chriſto, & præſertim ſi fuit dotata per patrem in monaſterio, ſecundum condecentiam perſonæ, & monaſte-
91 rij. &c. † Secundo, quia conſtat ꝙ aliam dotem exigit ſponſus carnalis quam ſpiritualis, & aliam ſucceſſionem oportet hẽre illam, quæ remanet in ſeculo cum laboribus, & expenſis & liberis, & ut ſubeat onera matrimonij, iuxta. l. pro onerib. C. de iure do. quam illa, quæ eſt in monaſterio. Tertio per dictum Pſalmiſte. Bonorum enim noſtrorum nõ indiget Chriſtus. Quarto, quia videmus ſtilum communem & obſeruantiam fore, vt plus detur ſponſo primo, quam ſecundo, vnde remanere debet monaſterium contentum ea dote quam primo recepit in ingreſſu mulieris. Quinto, quia non creditur monaſterium recepiſſe illam mulierem, ſub ſpe alterius dotis, argu. c. non ſatis, de ſimo. & l. Titio centum. §. primo. ff. de condit. & dem. In contrarium facit, ꝙ ſtatutum non poteſt prꝯiudicare monaſterio, cum tempore delatæ ſucceſſionis illa eſſet monialis, & ſic nõ eſſet ſubiecta iuriſdictioni ſtatuentium. Nam laici nõ poſſunt ſtatuere etiam in vtilitatem clericorum, vt in c. eccl. Sanctæ Mariæ. de conſtit. & l. fi. ff. de iu
92 riſdi. om. iud. ſecundum vnam expoſitionem. Secundo, quia ſi ſtatutum non poſſet ſpecialiter diſponere, ꝙ monialis non ſuccedat extante maſculo, multominus excluditur ex generali diſpoſitione ſtatuti, dicendo, ꝙ mulier non ſuccedat. ff. de ritu nupt. l. quanquam. ff. quæ in fran. credi. l. ſi pater. ff. ad municipa. l. Lucius. §. penult. ff. de offic. eius, cui man. eſt iuriſdi. l. 1. §. huius rei. Et quod ibi not. in gl. quæ incipit. arg triplex, & not. in l ſolent. ff. de iuriſdi. omni. iudi. Ad quod facit quod nor. Bar. in l. ſi quæ ſub conditione. ff. de conditio. inſtitut. Et quod not. Ioan. And. in c. 1. de immu. eccle. lib. 6 in nouella. Ad prædicta accedat determinatio doc. ſ. Iac. But. Bart. & Bal. in l. fin. C. de pactis. & in l. Deo nobis. C. de epiſcopis & cler. Et Salyc. in auth. caſſa. C. de ſacroſanc. eccl. Sed prima parte facit, quia ſi monialis admitteretur, reſultaret ſatis magna iniquitas, ergo euitanda. l. nam abſurdum. ff. de bon. liber. & quod not. gl. in l. ſi quis maior. ff. de tranſactio. Nam ſequeretur, ꝙ ſi quis deceſſerit inteſtatus relicto filio, & filia moniali, & in monaſterio competẽter dotata, nihilominus monaſterium veniat ad dimidiam hæreditatis, quantuncunque magnæ. vna cum maſculo, conferendo illam modicam dotem, quam habuit, quaſi eſſet in iure communi, vt in titulo, de colla. doris. C & in l. filiæ. C. de collatio. Vbi de iure cõmuni, ſiue ſit ingreſſa ſiue non, ſolummodo parentes tenentur relinquere legitimam d. l. Deo nobis. Item, quia eſt intolerabile laicis, vnde videtur, ꝙ longe diuerſum ſit quando ſtatutum ſpecifice & expreſſe diſponit de monialibus tantum dicendo, ꝙ ipſe non ſuccedant extante maſculo, quam quando in genere, quia primo caſu uidetur indiſtincte ſtatutum, non valere tali ratione. Nam aut ingreſſus monaſterij
92 præcedit ſtatutũ, & tunc eſt clarum, ſecundum Iac. de But. & Bal. ꝙ non valet, vt ibi not. in d. l Deo nobis, quia † ſtatutum non potuit extendere ſuum effectum ad mulierem iam ingreſſam, cum in ipſo initio ſtatuti nõ eſſet de ſua iuriſdictione. Aut loquitur per verbum præteriti temporis, puta ingreſſa monaſterium, & cætera, ſeu monialis, & cętera, quod intelligitur, ſcilicet effecta. Et tunc idem ſecundum eoſdem, & Bar. illa l. fin. quia confert effectum ſuum in tempus, quod non eſt de iuriſdi. ſtatuentium. Ad hoc tex. optimus de manumiſ. teſtam. l. Stichus ſeruus meus, in principio. Aut loquitur per verbum præſentis temporis, vt quod ingrediens monaſterium non ſuccedat. Et tunc dicti doct. tenent quod ſtatutum valet, quia confert in tempus, quo ingreditur, quo tempore illa mulier eſt adhuc laica, & ſecularis, ar. l. ꝙ duos. ff. de manum iſſ. teſt. Sed cõtrarium videtur, quia licet dicat ſtatutum, ꝙ ingrediẽs monaſterium & cętera, tamen poſtea ſubdit, non ſuccedat, quod eſt verbum futuri tꝑis, & ſic poſtea cõfertur in tempus, quo delata eſt ſucceſſio quo tempore illa eſt monacha, & quo tẽpore proprie fit excluſio & nõ prius. Sicut enim prius non poteſt excludi per expreſſam repudiationem a tali iure, quod non eſt in actu, ſed in habitu, & quod non eſt in re, ſed in ſpe. l. qui ſuperſtitis. ff. de acquir.
93 hęre. † ita videtur, ꝙ excluſio ſtatutaria non referatur ad dictum tempus, ſed ad illud, quo erit in re, & in actu ſ. cum delata erit ſucceſſio. Sed tunc conſtat, ꝙ erat monacha, & exẽpta a iuriſdictione ſtatuentium. Quando ergo ſtatutum nõ poteſt in illam aliquem effectum priuatiuũ inducere, quia cauſa ſecunda nõ poteſt eſſe maioris effectus, quam prima. Sed ſtatuentes non poſſent hodie, cum defertur ſucceſſio, eam excludere ergo nec ſtatutum eorum. facit. C de legi. l. digna vox & quod ibi nota. & ſi dicatur, Imo ſtatutum ſtatuentium inflixit in eam effectum priuatiuũ in ipſo actu ingrediendi ſ. a iure ſuccedendi, quod eſt in ſpe, & in habitu, vt ſic exponatur non ſuccedat, ideſt, efficiatur inhabilis ad ſuc
94 cedendũ. † Sicut videmus in deportato, & in matre, quæ non petijt tutorem filio impuberi intra annum, qui perdunt ius ſuccedendi, quod eſt in habitu, & in ſpe, licet non in re. ſ. viuentibus etiam illis, de quorum hæreditate ageretur, ſi eſsẽt mortui l. 1. §. fi. de contrab. l. ſi necem. §. ſi deportatus. ff. de bo. libe. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de libe. & poſthumis. & l. 2. §. ſi mater. ff. ad Tertul. Et ita forte prædicti intellexerunt. Sed reſpondetur, quod etiam ſi ita eſſet, & ita intelligerent dictum ſtatutum, hoc facere non poteſt, non ꝓꝑ impotentiam ſtatuentium, & indiſpoſitionem ſubiecti ſeu perſonæ, circa quam, cum in illo actu ingrediendi & ante perfectũ ingreſſum ſit ſubdita ſtatuentibus, ar. d. l. qui duos. † Sed
95 ꝓꝑ cauſam, ob quam talem priuationem inducit. ſ. propter ingreſſum. Nam ex hoc redditur turpe tanquam impediens vitã ꝙtemplatiuam, quæ excellior & melior eſt, quam mundana, vt ĩ auth. de mona. §. ſancimus. Nam licet dubium ſit an monachi perdant gradũ conſanguinitatis, quo ad iura dignitatis. de quo ſecunda q 3. præſens 27. q. 2. ſcripſit. & ſpe. de ſta. mo. §. 1. quia retinet ius agnationis proueniens a naturali ſanguinis coniunctione. vnde non dubitatur, quod remaneant fratres licet monachi. Laurus. † Imo non debet eſſe du
96 bium, quod perdant dignitatem, quia per monachatum nõ derogatur dignitati, ſed tranſit quis cum dignitate. auth. de mona. in prin. & maxime, per monachum in prælatura exiſtentem, de præben. ſuper Rubr. & c. de multa. & quia clerici dñr eſſe in dignitate ex ſolo clericali ſtat. C. ne quis vel re. l. 2. 4. di deniq3. 1. q. 1. reperiuntur. in fi. de ſer. non or. cũ liber-
97 tinus. † Ex diuitijs enim non tribuitur dignitas, quia cadunt etiam in vilißimis perſonis, & diſcolis. Sunt enim bona fortunę, quæ cadunt etiam in infamibus, in quibus nõ cadit dignitas l. 2. C. de dig. libro 12. ergo dignitatem non tribuunt.
98 nec conſeruant dignitatem opes. † hinc eſt, quod virtus animi & boni mores, diuitijs præualent. ff. de ex. tu l. ſcire oportet. § cum reliquis. Et ſic dignitas potius cadit in religioſum hominẽ & virtuoſum, & magis conſeruatur per eũ, quã per
99 hominem diuitẽ, ſm Lap. allega. 101. † Ergo tale ſtatutum debet eſſe nullum, in auth. de ſanctiſ. epiſ. §. ſed hoc de præſenti. Retraherentur enim mulieres ab ingreſſu timore dicti ſtatuti. Item, quia eſt contra libertatem eccleſiaſticam, quia timidiores efficient ad ingrediendũ. ergo &c. vt in auth. ceſſan. C. de ſac. ſan. eccl. & no. in c. nouerint. de ſen. excõ. Et qa facit eas deterioris condõnis, quam eſſent, ſi ingreſſæ nõ fuiſſent. ⁊ l. Deo nobis. C. de epiſ. & cle. Sic enim dicit ⁊ libertatem eccleſiæ, qñ aufertur eccleſiaſticis perſonis id, quod eſt indultum in priuilegium a principe, vt in dictis iuribus. quãto magis auferendo id, quod eſt de iure cõmuni cõceſſum?
100 † Nam facilius tollitur priuilegium, quam ius commune l. eius militis. §. militia. ff. de teſta. mili. cum ſi. Sed per tale ſtatutũ auferretur ingredientibus beneficium ſuccedendi propter ingreſſum, & efficerentur deterioris conditionis quam ſi ingreſſę nõ fuiſſent, &c. Item cum talis priuatio infligatur in illo actu, quo quis ingreſſurus eſt, quod ſtatim cenſetur ineſſe, perinde videtur habendum, ac ſi poſt ingreſſum conferretur. & ſic videtur, quod non valet, tanquam factum in fraudem canonicæ ſanctionis, prohibentis laicos ſtatuere ſuper eccleſijs vel eccleſiaſticis perſonis d. c. eccle de conſti. Facit, quod legitur in l. ſi ventri. in fi. ff. de priui. credi. Si uero ſtatutum non loquitur ſpecialiter de ingredientibus, vel de ingreſſis monaſterium, ſed generaliter, quod nulla mulier ſuccedat extante maſculo, tunc ceſſant rationes prædictæ, quia non efficiuntur deterioris conditionis propter ingreſſum, cum etiam ſi non ingrediantur, excludantur. Vnde nõ poteſt dici cõtra libertatem eccleſię, nec ex hoc capite nullum. Si ergo quęritur vtrum tunc poſſit comprehẽdere mo
101 uiales. Et puto quod ſic, tali ratione. † Nam in loco, vbi tale ſtatutum viget, videtur correctum ius cõmune, qa cũ illud deferat hęreditatem fœminę vna cũ maſculo l. maximũ vi-

tium.

Source : BIU Cujas

tium. C. de lib. præte. ſtatutum ipſum reſeruet, non delationem ſi maſculus extat, quia ei aufert, ſed ſi non extat, defert, & ius municipale eſt ciuile illius. ciuitatis. l. ius ciuile. ff. de iuſt. & iu. Et non dī deferre tunc mulieribus de iure communi, ſed ex forma. l. municipalis. ff. vt ex leg. vel ſenatusconſu- & c. l. vnica. igitur eo ipſo, quod mulier naſcitur, infligitur ſibi hæc potentia ſuccedendi ab ipſo, ſtatuto, ſ. in totum, ſi nō
102 extiterit maſculus, & in nihilum, ſi extiterit. † Tranſeundo igitur in monaſterium tranſit cum illa potentia ſic limitata & ſic conditionata, & non cum illa quam mulieres habent de iure communi, quia vt dixi, in loco, vbi tale ſtatutum viget non. cenſetur vigere, ius cōmune, quo ad fœminas. vel ſi viget, dicitur vigere ſub conditione adiecta ſtatuto, videlicet, ſi maſculus non extabit. Sicut ergo ingrediens monaſterium in loco, vbi tale ſtatutum non uiget, ingreditur cum illa potentia ſuccedendi, quam habet a iure communi, & cū illis conditionib. limitationib. & qualitatib. quas adiiceret ius commune, & non aliter, ne fiat deterioris conditionis pp ingreſſum, quam eſſet, ſi non ingrederetur. d. l. Deo nobis. & ar. ff. de manumiſ. l. Caius in fi. quod no. in auth. ingreſſi. C. de ſacroſ. ecc. & in c. nuper. de dona. inter vir. & vxor. de illo, q habebat emphyteoſim vel uſumfructum. Ita & habens ius ſuccedendi ex lege municipali, certo modo per eandem legem limitatum ſeu etiam limitantem, de iure, communi, & qū per ſtatutum eſt limitata, eſt ac ſi ab ipſo iure communi ſumeret robur. Tranſit ergo cum eadem potentia ſic in-
103 ſcripta & limitata, & non aliter. † Satis eſt enim quod non efficiatur deterioris conditionis propter ingreſſum. Non ergo debet iſtud petere, quia ſit melioris conditionis, quia nō propterea poteſt monaſterium conqueri, ſi non fiat melioris cōditionis. arg. ff. quæ in frau. cre. l. qui autem. §. ſimili mō & c. Non ergo obſtat illud quod vulgariter poteſt allegari, videlicet, q ſtatutum non poteſt moniales ligare, uel impotentes ad ſuccedendum efficere, quia dico q non ligat moniales, nec eas facit inhabiles. ſed facit eas dudum ante, i. tpe ſuæ natiuitatis, & ſic antequam de ingreſſu eſſet agitatum, qđ maxime procedit in filiabus. quæ de iure commmuni naturali non habent potentiam & ius ſuccedendi patri. vt no. Bar. in l. i ſ poteſt. ſuper ſecundo paſſu. ff. de acqui. hær. Et ideo poteſt tolli ius & potentia etiam uiuente patre per ſtatutum, & ab lata cenſetur ſub conditione, ſi maſculus extabit. igitur ingreditur monaſterium cum illa qualitate & cōditione. l. Statius. §. Cornelio. ff. de iure fi. & l. peto. §. prædium. ff. de lega. 2. Alias ſequeretur, quod ſi fieret hodie lex imperialis ſtatuens illud idem, quod ſtatuit hoc ſtatutum, non ligaret moniales
104 quin poſſent venire ſecundum ius commune, quia † qua rō ne ſtatutum non obligat eccleſiaſticas perſonas, eadem lex imperiali s. niſi per eccleſiam recipiatur, vt in auth. caſſa. C. de ſacroſ. ec. Et tñ hoc eſt ridiculum dicere, vnde vī dictam monialem vel eius monaſterium audiendum nō eſſe ad aliquid petendum vltra, quam habuerit tempore ingreſſus. Ad de tamen prædictis. quod ego reperio Pet. de Anch. ſuper Ru
105 brica de reg. iu. in 6. qui dicit, quod † ſi ſtatutum laicorum loquitur generaliter in ſua regula, uel in ſuo genere, adeo qđ poſſet eſſe præiudiciale eccleſiis, aut eccleſiaſticis perſonis, q poteſt peti declaratio, hoc eſt q ſtatuentes declarent tale ſtatutum non debere intelligi, qđ præiudicet eccleſijs aut eccleſiaſticis perſonis. Hoc idem tenuit But. in c. quod clericis. de foro competen. & Io. An. in c. fi. de immu. eccl. in 6. Et hinc eſt quod dicitur per docto. in c. eccle. ſanctæ Mariç. de conſtitu. de quæſtione, ſtatutum laicorum loquitur generaliter, q pōt cōtingere aliquod cōmodum in eccleſiaſticis perſonis an poſſit recipi tale ſtatutum ab eccleſia vel clericis,
106 Exemplum † in ſtatuto noſtro, q extantib. maſculis filiç fœminę non ſuccedāt, & filia reperiatur in ſeculo & maſculus in religione, quid iuris, & determinauit Io. de ligna. quo admittatur maſculus. idem Lap. in all. ſuis, in cuius perſonā cōtingit iſte caſus, quod eſt verum, qñ tale ſtatutum non venit imperando, vetando vel permittendo, authorizādo vel puniendo, iuxta ea, quæ traduntur, in l. legis virtus. ff. de legi. & 4 di. omnis lex. & Pet. de Anch. in repe. c primi. de conſti. tenet quod non compre hendatur clericus in tali ſtatuto, ēt ad commodum ſuum, per tex. in d. c. eccl. vbi ſtatutum erat ad commodum eccleſiarum vel clericorum, & tamen non extenditur ad eos. But. tenet primam partem, in c. q clericis Nec obſtat ille tex. in c. eccl. quia illud ſtatutnm licet eſſet, ad commodum eccleſiarum, tñ quia ſpecialiter diſponebat de eccleſiis & earum bonis, non ualuit, quo ad clericos, quia per talem ſpecificationem videbatur notari quædā ſuperioritas ſuper iis, ſuper quibus emanauerat ſtatutum. Sed ego locutus ſum ſupra, qñ ſtatutum loquitur generaliter & non diſponit expreſſe de eccleſiaſticis perſonis. Nec obſtat prin. huius. c. eccle. vbi loquitur de ſtatuto generali, & tñ determinatur non valere, quo ad clericos, quia reſpondetur q ibi tale ſtatu. emanabat ad uiā imperii & authoritatis, vt probat ibi tex. dum dicit non authoritas imperandi. Et ſic ille tex. in c. eccle. non probat, q ſtatutum laicorum eſt generale, nullā ſpecificam mentionem faciendo de eccleſia, eccleſiaſticiſq; perſonis, ſi ſit ad earum commodum non debet valere, dūmō nō veniat imperatiue, phibitiue, pmiſſiue, aut punitiue, quominus clerici vel eccleſiç poſſint vti cōmodo talis ſtatu. Et ſic ad ſe trahere eius fauorē facit quod hī x. diſtin. cap. 1. & quaſi per totum. ubi ex permiſſione iuris canonici clerici vti
107 poſſunt legibus imperialib. † Nam plerunque expreſſa nocent, quæ non expreſſa non nocent. ff. de regu. iur. l. expreſſa. & l. ſi ita legatum. §. illi ſi uolet. de leg. 1. Et multotiens aliqd eſt licitum in genere, quod non eſt licitum in ſpecie, vt in c. ſi ſacerdos. de off. ord. Et quia multa veniunt ſub vniuerſitate & generalitate, quæ non venirent ſub ſpecialitatē. Nam iuſpatronatus venit ſub generalitate & ſpecialitate, & tamē non veniret ſub titulo ſpeciali, vt in c. ex literis. & c. cum dilectus de iure patr. l. in modicis. ff. de contrahen. emp. l. quæ-
108 dam. ff. de acq. re. do. Et adde ad hos ingreſſos religionē, q † filius qui prius commiſerat ingratitudinem patri ante ingreſſum religionis, non poteſt exhæredari, glo. in authen. de mona. in principio. glo. in cap. 2. de apoſt. a Et eſt tex. 18. quæſt. fi. in c. non licet, & notat Salycet. in l. Deo nobis, in principio
109 C. de epiſc. & cleri. Et ratio huius poteſt eſſe, † quia per ingreſſum religionis dicitur naſci de nouo, & omnia peccata ſua intelliguntur ſibi remiſſa. tex. eſt rotundus de pęniten. diſtin. 1. c. menſuras §. rationes quoque & c. Nunc autem quæro, an
110 † ſtante ſtatuto, quod ſoror non ſuccedat fratri extante tali perſona, an intelligatur econuerſo, quod frater non ſuccedat ſorori extante illa perſona. Et dicendum eſt quod non, ſecundum Bald. in l. lege. 12. tabularum, C. de legi. hæred. quia
111 † dato uno incontinenti, non debet maius incōueniens dari, niſi lex ultra procedat remouendo inconueniens, quia ſi propter inconueniens lex eſt male poſita debet corrigi, non autem intelligere eam eſſe correctam. facit lex proſpexit. ff. qui a quibus, & 6. q. 4. ſcriptum. facit quod in ſimili dixit Bal.
112 in l. conuenticnlam. C. de epi. & cle. † vbi dixit, q lex municipalis non habet locum a contrario ſenſu, quia cōtrarius ſenſus dī eſſe quædam coniectura, & interpretatio. Ergo nō hēt locum in ſtatuto, vt no. per glo. in l. apud antiquos. C. de fur.
113 Et dum iſta quæſtio eſſet de facto Florentiæ, † quia ſtatuto cauebatur, quod quelibet mulier ſuccederet matri ſuę ab inteſtato ſi non erant filii maſculi. nam quærebatur ſecundum Bal. an a cōtrario ſenſu ſtatuti exiſtentibus maſculis filia excludatur. Et di. qđ Cy. conſultus arguebat, qđ talis filia deberet excludi quia ↄtrarius ſenſus ſumitur in pacto. caſus eſt in l. inter ſocerum. §. cum inter. ff. de pac. dota. l. qui teſtō.
114 §. mulier. ff. de teſta. ſi hoc eſt in pacto. Ergo & in ſtatuto, qa quod poteſt fieri per pactum, ergo & per ſtatutum. gl. eſt in Rubrica. C. de decu. li. 10. facit l. ſed & ea. ff. de legi. imo multo magis, quia ſtatutum habet publicam authoritatem, pactum uero priuatā. Et ideo merito primum dēt prę ferri 7. q. prima. ſciant. facit l. ius publicū. ff. de pac. Secūdo, qa hoc videtur eſſe de mente talis ſtatuti ponderata eius rōne & cau-
115 ſa finali, & ſi extat filia, excludatur, quæ † cā finalis ſemper in
116 hęret legi. l. cum tale. §. falſam. de cond. & dem. † Nec ob. ſecundum eū, q caſus omiſſus habeatur pro omiſſo l. commodiſſime. ff. de lib. & poſth. l. ſi cum dotem. in prin. ff. ſol. mat. l ſi extraneus. ff, de condi. ob cau. l. ſi ſeruum quis. §. non dixit prætor. ff. de acqui. hære. & in c. ad audientiam. de deci. quia ibi caſus omiſſus non poſſet haberi pro expreſſo, ſi bene conſideretur in d. l. ſecundum eum. Sed vbi poteſt haberi, ſecus.
117 l. ſi ita. de condi. & demon. † Nam euidens coniectura hī pro probatione l. licet imperator. de leg. 1. & glo. in l. ſi tutor. C. de peri. tuto. & idem videtur voluiſſe Dyn. in ſuo conſilio, incipiente ſtatuto ciuitatis Piſtorij. Et videtur eſſe caſus in
118 l. cum poſt. §. gener. ff. de iure do. † Nam omnis bona ratio dici poteſt, argiñ & probatio. probatur ex diffinitione probationis. Qiñ probatio, eſt rei dubiæ argiñ fidem faciens, vt no. doc. præſertim Bal. in Rubr. C de proba. Quicquid ergo facit fidem de re dubia, poteſt dici argumentum. Et ſic videtur ſecundum Cyn. & Dy. q talis filia excludatur, ſed q talis filia non excludatur, & non habeat locum contrarius ſenſus in tali ſtatuto, inſurgit inſignis iuriſconſultus noſtri tpis D. Anto. Roſ. in repe. §. de vino. l. ſi vero. ff. ſol. mat. per tex. in l. fi. §. filij autē. C. de bo. quæ libe. & per l. pe. C. qui teſta. fa. poſ. Nā ſi ſtatutum diceret, vt prædixi, ſtante tali perſona ſoror non ſuccedat fratri, & vltra progrederet dicēdo, q maſculi diuidant totā hīditatem inter ſe, tunc bene eſſet indirecta correctio, aliter nō poſſent hæc verba effectū ſortiri, niſi filia excluſa. Ita ītelligit D. Ant. q debeāt intelligi no. p Cy. & Bal.
119 in hac 2. q. adducta in fiſi, de qua in l. cōuenticulā. † Ar. enim a ↄrio non allegatur. niſi iſtud contrarium eſſet aliter a iure deciſum 1. q. prima, quos conſtiterit. Item qñ habet rationem

Source : BIU Cujas

nem finalem alicuius iuris repugnantem, de æta. & quali. e. indecorum. Sed si verba vnde debet sumi argiñ, sunt propo sita causatiue, ꝙa inde causatur ratio legis, tunc sumitur ar. a ꝛrio. intelligendo tamen, ꝙ non sit contra ius commune. Sed in casu nostro istud arg. sumptum a ꝛrio, esset cõtra ius commune, ergo &c. Secus, si non corrigeretur ius commune, & ex verbis causatiuis sumeretur ratio impulsiua, ꝙ tunc cessante ratione legis, lex cessaret. l. prima. §. sexũ. ff. de postu lando. Item non sumeretur ar. a contrario, qñ essent plures causæ finales, quia cessante vna, remanente tñ altera, non tñ haberet locum arg. a contrario, vt. §. affinitatis. insti. de nup. & in l. si non lex. ff. de hære. insti. Item non habet locum ar. a contrario, qñ causa impulsiua esset sola, quia non propterea cessat lex, licet cesset causa; quæ non est finalis. l. 1. §. fi. ff. de dona. &c. Item non sumitur, quãdo verba sunt modalia, & narratiua, de quo vide c. causam. & c. publicato. de elec. & Spec. in tit. de dispu. & allega. aduoca. §. post hoc. ver. nõ obstat. & eodem modo non sumitur, si in l. uel statuto est aliqua dictio implicatiua, ut præsertim, uel maxime, quia implicat idem decisum in casu contrario. c. 2. de excep. & no in l. qui se patris. C. unde libe. Et pro do. Ant. ego adduco in hac secũ da quæstione, qñ statutum dicit, ꝙ quelibet mulier succedat matri, si non erunt filii masculi, ꝙ si erunt masculi, nihilo minus filia succedat, & nõ sumitur ar. a contrario, hoc est, ꝙ si erunt excludatur filia. probatur, ꝙa si testator instituit Ti tium, & grauat ipsum de restituendo hæreditatem, si decesse rit sine liberis, vt si decedat cum liberis, non dicantur liberi substituti, & venire ex fideicom l. filiusfamilias. §. cum quis. de leg. 1. & gl. in l. Lucius. ff. de hęr. instit. Reperio aũt Saly. in illa l. conuenticulam. in hac quæstione, an habeat locum cõ
120 ꝛrarius sensus in statutis. †Et dicit ipse, vr̃ ꝙ non, quia talis trarius sensus, venit ex mente extensiua. Et illa non habet lo cum in statutis, secundum cõem opi. de qua in l. 2. C. de nox. in l. Cæsar. ff. de publica. & per Bar. in l. 1. §. lege Falcidia. ff. ad l. Falci. dicit autem, ꝙ verius putat ꝙ contrarius sensus hẽat locum in statutis, sed nõ semper, ideo distinguit ꝙ aut resul tat a contrario sensu statuti talis, qui contradicit alteri statu to vel iuri cõi, & locum non habet, quia nec sumi debet, vt legum correctio euitetur, aut neuter ipsorum contradicit, quia casus ille per statutum, vel ius cõe non reperitur deci sus, & tunc locum habet, nec tunc interpretatio extensiua cessat, quia deficit ratio propter quam. aut illud resultans a contrario sensu conformat se cum iure cõi, & adhuc locum habet & sumi potest, licet opus non sit, quia sufficit casus de
121 iure cõi expressus. †qñ autem stat. mitigaret aut corrigeret ius cõe in casu maioris excessus, an dicatur corrigere casũ minoris excessus. Exemplum, si statutum dicit, ꝙ committens adulterium in mulierem violatam solum castretur. An si in volentem committat, castrabitur? Certe non, dicit ipse, ꝙa per directum sensum statutum tantum loquitur de violata & per sensum contrarium si adulterauit, non castrabitur, & in hoc iuri cõi conformabitur. Sed an pęna iuris cõis impo natur, & sic mortis iuxta pęnam. l. quamuis. C. de adult. vr̃ ꝙ sic, quia casus omissus relinquitur in dispositione iuris cõis. In contrarium facit absurdum, quod sequeretur, vt minor excessus puniatur grauius, quam maior, contra l. quoniam multa. C. ad l. Iul. de vi. Et ita tenet Sal. ibi vt pœna iuris cõis videatur correcta, quod dic, vt in d. l. conuenticulam. per eũ.
122 †Dixi aũt supra ꝙ stãte isto statuto, ꝙ filia non succedat ma tri extantibus masculis, vt intelligatur si sit dotata, per gl. in l. 2. C. de legi. hære. dic ꝙ idem esset si pater reliquisset pro do te, quia intelligeretur dotata, quãtum ad dictum statutum. Bar. dixit in l. Titio centum. §. Titio genero. vers. quæro, stat. est hic. ff. de cond. & dem. & idem dixit in l. qui pupillam. ff. de adult. Idem dixit in l. non est matrimoniũ. ff. de ri. nu. &c.
123 †Sed quæro, aliquis dotauit filiam ante stat. factum, sed de cessit post statutum, an ista mulier excludatur? vr̃ ꝙ non, ꝙa statutum non trahitur retro, cum natura eius sit respicere fu tura. l. leges & constitutiones. C. de legi. l. pe. C. de decur. li. x. c. licet canon. de elec. li. 6. In contrarium facit, ꝙ licet rõ exclusiua sit ex causa de præterito, tñ casus deferendæ hæreditatis est de futuro, quia licet illud participiũ, dotata, sit aptũ includere præteritum, verbum succedat, non est aptum in cludere, nisi futuram successionem. Ita dixit notabiliter Bal. in l. omnes populi. de iust. & iu. de quo facit quod legitur per
124 gl. in cle 1 de deci. super ver. gregibus. & stante isto statuto, ꝙ extantibus masculis fęmina non succedat ab intestato, nisi in dote, facto vero testõ non succedat, nisi quatenus duxerit pater ei relinquendum. Certe intelligitur facto testõ mascu
125 lis extãtibus. † & hoc est natura dictionis, vero, quæ ponitur pro sed, quia coniunctio illa inducit repetitionem, ff. de fun. instru. l. Scio. §. Caio. Et sic intelligitur ab intestato, & extan tibus masculis, quia intelligitur illud verbum repetitum, li cet quidam consuluerint contrarium, & male secundũ Bal. in d. l. omnes pop. & adde, ꝙ licet Gul. de Cu. in l. cum his. §. si mulier. de cond ind. quem sequi. Bar. in l. Obligamur. §. lege.
126 ff. de actio. & oblig. determinet † ꝙ si mulier sit maritata si ne dote, ꝙ non habeat actionem contra patrem, quia ideo compellitur dotare, vt maritum reperiat, etiam causa est impleta, allegat. l. 1. C. de diuor. & auth. de nup. §. si quis igi tur, coll. 4. Tamen nihil faciunt. Bene enim probatur ibi, ꝙ
127 †maritus qui accepit eam sine dote, non potest eam expelle re de domo, si fuisset sibi promissa, & non traderetur, pos set impune eam expellere, per tex. iuncta gl. in auth. de non eligendo secundo nubentes. in princ. Nos autem quærimus, an ipsa filia, cui nil. est quod imputetur, posset petere dotari cum se non intromittat de his, quæ facit pater tempore nu ptiarũ, & vt plurimum ignorat, vnde valde iniquum est, qđ remaneat fraudata. Et posito, ꝙ ipsorum opinio esset vera, quæ tñ reprobatur per glo in d. §. lege, per gl. 32. q. 2. hod sanctum, per not. per Io. An. in nouella. in c. per uestras. de don. inter vi. & vxo. per Bal. & Ang. in auth. res, quæ. C. communia de leg. per eundem Bal. in l. 1. ff. solut. matrimon. Et per Raph. Cuma. ibi. & per eundem Bal. in l. fi. C. de sen. quæ sine
128 cer. quanti. †quod intellige si filia sit honestæ vitæ, alias non tenetur pater eam dotare, vt notabiliter dixit Bal. in l. fin. C. de spon. ne tantum habeat luxuria quantum castitas, vt in auth. de resti. & ea quæ parit in fi. cum adhuc illud procede ret de iure cummuni, secundum quod licet non habeat do tem, tamen succedit patri vna cum masculis. Sed stante hoc statuto, ꝙ non succedat, sed debeat dotari, clarissimum, & æquissimum ur̃, ꝙ dotari debeat, ne careat utroque, quia sta tutum eam excludens propter dotem, uidetur velle ꝙ omnino eam habeat, & maxime si statutũ disponit, prout dispo nit hic Paduæ, ꝙ bona hæreditaria sint obligata ad dotan dum eam, vel ipsi masculi sint obligati. †Et sic non officio iu
129 dicis peteretur, prout de iure communi peritur, iuxta gl. in l. si socer. §. Lucius. ff. sol. matrim. Sed condictione ex statu to, quæ fortior est & potentior, iuxta not. in l. cum postulas-
130 sem. ff. de dam. infe. †vbi quis tenetur officio iudicis, & non constituitur in mora per interpellationem extraiudicialem sed per lit. contesta. tantum, licet secus in eo, qui tenetur iu re obligationis. contra quem sufficit interpellario, etiam ex traiudicialis, vt no. in l. qui Romæ. §. quotiens, in parua glo.
131 de verb. obli. & in l. si ex legati causa. eo. tit. &c. † Sed an filia in congrue dotata a patre, vel a fratre possit agere a supple mentum dotis congruæ Et Bal. in d. auth. res quæ arguit pri mo, ꝙ sic, argu. illius authẽ nisi in specto tempore dotationis fuisset congrue dotata, per notata in simili per Iac. Butr. in l. pactum. C. de colla. Sed ipse Bal. tener contrarium, ꝙ debeat stare contenta cuicunque doti Et licet sit iniquum, & nimis rigorosum, non tamen contra bonos mores, ideo seruandũ. l. prospexit. ff. qui & a quibus. & per not. per Cy. in l. publico. C. de adul. Et ita dicit consuetudine seruari. Pro Bal. facit, ꝙa si est assignata legitima per patrem filio volenti, & postea crescant facultates, vel ipse filius ludat, eam non põt petere sibi augeri, per not. per doct. in l. si quando. §. 1. C. de inoffic. testamen. maxime per Bal. Sed ego reperio, ꝙ idem Bald. te nuit ꝛrium in duob. locis, scilicet in l. si non mortis. ff. de in-
132 offic. testamento. & in l. fin. C. de dot. promis. †Sed mihi vide tur primum verius esse, quod inspiciatur tempus dotationis, dato, ꝙ creuerint facultates si dotatio facta fuit secundum conditionem personarum, quæ potuerunt reperiri. Et secun dum morem loci tunc vigentem, iuxta. l. quæro. ff. de iure do. & l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxali. Vnde licet hęre ditas ex post facto fuerit aucta, & propter valorem hæredita rium rerum auctum pretium sit, vel propter animalia aucta ex grege, in quo consistebat hæreditas. nã vr̃, ꝙ tale augmen tum non debeat grauare hęredes in augendo dotem iam da tam, quæ tunc tpis, qñ fuit data, erat competẽs. Et probo ẽt. nã si hęreditas postea fuisset diminuta, certe nollet mulier, ꝙ talis diminutio diminueret dotem iã sibi datam, quæ tũc temporis, qñ fuit data erat competens, vnde mulier vel eius hęredes non debent admitti ad petendum, cuius contrariũ
133 non fuissent postulaturi. Ita dixit tex. in l. pen, C. de solu. †Si cut ẽt augmentũ vel diminutio hæreditatis contingens post mortem defuncti, non auget vel minuit legitimam filiorũ, vt habetur in l. lege Falcidia mortis seruorum. ff. ad leg. Falc. Et ita nec minuit nec auget dotem quæ in locum legitimę succedit. l. sancimus. C. de nup. Quia considerari debet tem pus dorationis coniunctum cum tpe mortis testantis. Repe rio autem in hac quæstione vltra prædicta Do. Paul. de Cast. cons. 206. in secundo articulo dicẽtem, ꝙ si mulier inspecta quantitate bonorum patris etiam, si non habuerit congruã dotem tẽpore dotationis, non videatur patri referenda qõ, ꝙ non sit competenter dotata, cum ipse melius quam alius consilium sciat pro liberis capere. l. nec in ea. ff. de adul. Et il lud quod competens visum fuit sibi pro filia, non debet uide

Source : BIU Cujas

ri alteri incompetens,arg.l.furioso puberi. in fi.ff.de cura.fu. Sufficit.n. ꝙ sit dotata,nec debet redargui ab aliquo, cū nullus amor vincat paternum.l.fin.ff.de cur.fur. Sufficit.n.ꝙ sit dotata, nec est curandum de quanto, ar. eius quod in simili nota.ff.ne quis eum,qui in ius vocan.est. l.pe.in fine per glo. hoc tamen dicit verum esse Do. Pau. nisi tam ex magno excessu appareat manifeste contrarium. Ita ꝙ dolus patris possit redargui,arg.ff.pro socio.l.vnde si Neruæ.cum l.seq. Sæpe enim parentes maligne se habent erga filios. ff.de inof.test. l.4. Quid enim si diues de decem milibus ducatis vnam hñs filiam daret in dotem sibi ducenta vel relinqueret sibi ducē ta pro dote fratre instituto,cum inspecta quantitate bonorū & cōditione personæ bene meretur duo milia , certe manifeste apparet indiscreta dotatio, cui non erit standum. In dubio aūt præsumetur pater discrete & conuenienter, nec fiet subtilis indagatio in dotatione per eum facta non sic qñ fieret ab alio quam a patre.& hoc totum relinquit D.Pau.arbi-
134 trio bonorum virorum. †Sed quæro, an stante statuto quod extante masculo,filia fęmina non succedat, nepos ex ea,vel alij cognati vlteriores,de quibus nulla facta est mētio in statuto,excludantur.Et Io.An.in addi.Spec.de succes.ab intest. super rubr.refert quæstionem, quæ fuit Iac.de Arc.disputatā per eum,quæ incipit,statutum &c. Qui Io.An. voluit ꝙ tale statutum extendatur de persona ad personam, vbi subest eadem ratio, & sic de filio ad nepotem, & de filia ad neptem ,
135 †quia vbi ratio statuti vel consuetudinis subest,debet habere locum statutum uel consuetudo,secūdum eum, in l.1. C. quæ sit lon.consue.& ff.de legi.l.de quibus. Et licet Bar.in l. liberorum. ff.de ver.sig. Reprehendere videatur prædictam rationem,dicens quod illud est verum, si prędicta ratio fuerit expressa in statuto,quia tunc extenderetur ad omnem casum,in quo vigeret dicta ratio, etiam si veniat ad correctionem iuris cōis.l.his solis.C.de reuo.dona.Secus,quando non est expressa,quo casu per identitatem vel similitudinem rōnis nō debet induci legum correctio,iuxta no. in auth. quas actiones.C.de sacros.ecc.Et pro Bar.facit illud,quod dicitur quod per repetitiones & subanditos intellectus,non fit legū correctio,vt dicit gl. notabiliter in verbo,petere.in c.cupientes.§.quod si per viginti.de elec.li.6.quia ubi est contraria expressa dispositio,debet cessare tacita, quæ insurgit, per identitatem rationis.l,cum ex filio. ff.de vulg. & pup.nisi contrarius ille casus haberet contrarium vsum longi temporis, qa tunc etiam per tacitum sensum inducitur legum correctio. l.de quibus.in fi.ff.de legi.vbi per tacitum consensum populi denegatur lex.Sed idem Bar.in l.2.§.videndum. ff.ad Tert.
136 dixit quod † ex capite inuitatiuo masculorū, excluditur nepos,& alii cognati,non ex capite exclusiuo fęminarum. Bal. in l.maximum.C.de lib.prete.pręfatam rationem correctionis non euitandæ,quæ fuit Ia.de Arc.approbat,dicens quod ubi non potest nisi vna ratio assignari super eo, de quo disponit statutum,talis ratio habetur pro expressa, gl.est in l.quāuis.C.de fideicom.Sed in tali statuto excludente fęminas pp masculos,non potest alia ratio assignari, nisi illa ut familiarum salua sit dignitas,de qua in l.1.ff.de uen.in pos.mit.& notat Bar.in l.Titio centum.§.Titio genero.pe cond. & demō. Quę quidem statuta concernere videntur publicam vtilitatem , ad quam pertinet masculinam prolem habere paternas & auitas diuitias,prout dicit Ia.de Arc.in d.q.& Io.And. vbi supra, & Cy.in l.1. C.de adul.nec est nouum per naturalē æquitatem derogari alteri naturali ęquitati.l.ita vulneratus ff.ad legē Aquil. quia per masculinam prolem conseruatur æterna memoria familię.d.l.liberorum.& no.Bal. in l.certū. C.vnde cogna. Talia enim statuta sunt bona propter bonū publicum,licet non æqua.ff.de iust. & iu.l.1.circa prin. in gl. quæ incipit,hic pater.in fi. Constat autem, quod quando ratio exprimitur in statuto, trahitur ad alium casum,quam expressum.d.l.his solis.& gl.est ordinaria in cle.1.in verbo, eligatur.de elect.& Bal.expresse in illa auth.quas actiones. Pro quo facit tex.in l.emptor.§.fin.ibi,si ratione reddita. ff.de rei uend.& ff.de usu.l.in fideicommissi. §.cum Pollidius.nec dicitur tunc fieri extensio de casu ad casum. Quia vt subtiliter dixit Bal.in l.de quibus.& fuerunt verba Pet. & Cy. in l. iura
137 non in singulas.ff.de legib.in lectura, quod†quando in pluribus casibus eadem est ratio, illa decidit omnes casus nō per extensionem.imo sicut genus comprehendit species, sic generalis ratio expressa comprehēdit diuersas species casuum emergentium. Sed qñ non sunt rationes differentes specie, tamen similes, tunc est extensio, & quędam progressio de termino ad terminum per adequationem seu paritatē. Ista fuerunt uerba pulchra, vera, & subtilia. & hoc vltimo casu loquitur glo.in auth.quas actiones. quam allegat Bart.nam fauor publicus & ecclesiæ,sunt species non sub eodem genere,imo pares & similes.ideo licet l.fi. C.de sacros.eccl. super qua est posita illa auth.corrigatur per illam auth. inquātum loquitur ille tex.de pio & ecclesiastico loco, quia non propterea corrigitur inquantum loquitur de publico , qa esset extēdere legem correctiuam de vno casu ad aliū , q nō sunt sub eodem genere & sub eadem ratione,quanq̃ sint similes. Male ergo allegatur illa glo.in illa auth.qđ per identitatem rationis,non debeat induci legum correctio,qa illa gl. hoc nō dicit,sed debet allegari ꝙ paritate vel similitudine rationis non inducitur correctio. Et hoc voluit Cy. post Pe.in l. quod uero contra. ff.de legi.ꝙ vbi est eadem ratio numero, non dicitur fieri extensio,sed ex virtute eiusdem statuti determinatur,& oritur directa,licet deficiant verba.facit.l.de pupillo.§.si quis riuos.ff.de no.oper.nuntia. & C.de reuocā. do.l.si solis.C.de indic.vidui.tollen.l.2.ff.ad Macedo.l.filiū.
138 †Statutum ergo excludens filiam propter masculum censetur excludere neptem postquam radix est exclusa,in quē nepte est eadem ratio exclusionis vel maior,vt dicit Bal.in d.l. de quibus.& Cy.post Nico.de mat.in l.1.C.quæ sit long.cōs. Et secundum prædictam rationem & intellectum , quē dedi ad auth.quas actiones. debet intelligi gl. in verbo Italiæ. in c.1.de tempo. or.lib.6.Bal.in l.quod vero.præallegata,vtitur his verbis,ꝙ si quæritur an si dicat statutum prædictum, quod filia dotata non succedat , & quæratur quid in nepte , Et arguit quod prima facie uidetur, quod succedat.nam statutum illud sctiptum est in personam filiæ, ergo non includit neptem, quia neptis dicitur filia solum abusiue,quæ abusio & impropriatio non cadit in statutis,vt in iurib. vulgaribus Nam secundum propriam significationem seu diffinitionē filię,neptis non est filia,quia non est nata ex iustis nuptiis aui Nec concernunt ea,de quibus in l. filiū diffinimus. ff.de his, qui sunt sui vel alie.iur.Sed est nata de patre suo , s̃. de pa.pot.in fi.& in auth.de testi.l.filius.§.manifestum.In ꝯrium facit,quia hoc statutum est factū fauore domus,i.agnationis.Ergo inspecta ratione statuti,est reale & non personale. Item maior est ratio exclusionis ī nepte,quam in filia C. de bo.mater.in l.si viua.§.in nepotibus.Item statutum prouidet generi masculino, vnde licet non extet filia,durat prouisio,ar.inst.de leg. §.si quis ancillam.& C.de natu.li.l.cū quis.
139 †Nam persona,quæ excluditur, nunquam est in causa fauoris,sed persona,quæ includitur,ergo debet attendi tanquam propria causa principalis,arg.no. in l.sed si hoc. §.fi.ff.de in ius uocan.hanc opinio.tenuit Richar.Malum. quia hoc statutum non dicitur extendi,cum includat agnatos dispositiue.Itaq; ex parte agnatorum nulla est extensio.Item,nec est
140 extensio inquantum excludat.nam†nomen, filii,potest applicari nepoti,quasi sit generale nomen descendetium.ff.de hęredibus institu.l.Lucius.de verb.sig.liberorum. Item ueri simile est statuētes hoc sensisse,per gl. in l.tale pactum . in fi. ff.de pact.Et quando mens & verba repugnant, standum est potius mēti l.talē.in fi.ff.de hęr.inst.l.nominis & rei.§.verbū ex legib.ff.de uer.sig.Idem tenuit ipse Bal.in l. fi. C. de in ius
141 vocan.Idem in l.Nesennius.ff.de neg.ge.vbi dicit,ꝙ † statutum excludens matrē excludit auiam. Idem tenuit in l.si vero.§. de viro.ff.soluto.matrim.Et idem Ioannes de Imo.Idē tenuit Bal.in simili in emphyteosi in auth.si quas ruinas. C. de sacrosanctis eccl. Sed ego reperio eundem Bald.tenuisse contrarium in l.illam.C.de colla.quia sicut exhæredatio hominis non porrigitur ad filium præteritum, & de quo nulla est facta mentio.Ita nec exclusio legis,cum pariter vtraq;sit odiosa,ergo & c.l.1. §.quęritur. ff.de ven.in pos.mit. Propterea tale statutū hoc non dicit, ergo nec dicere debemus nos l.si seruum quis.§.non dixit ff.de acquir.hæred.nec nos illud ampliare dēmus,vt in d.§.de viro.Et dicit videri casum in illa.l.illam.de colla.Non obst.dicit ipse,prima ratio Barto.in d. §.videndum, quia concedit ꝙ statutum defert successionem in pręiudicium matris,sed non in pręiudicium aliorū. Non obstat alia ratio , ꝙ contemplatione agnatorum iure excludatur. Ergo debent omnes alij excludi , qui non sunt agnati.Et hoc saltem ex capite inuitatiuo,licet non ex capite exclusiuo. Quia dicit Bald.quod iste fauor est respectu matris, non absolutus respectu aliorum . Item secundum cum determinatio Bar.procederet, quando mater viueret,seu esset in medio. Itaque ius eradicādum matri transfunderetur in agnatos. Sed si mater est mortua,non potest transfundi.l. qui libertinus.§ posthumus.ff.de ope.liber. & quod nota.in authen.matri & auiæ,in prima,gl.versic.item si esset auus . C.quando mu.tu.offi.fun.po.Sed comperio eūdem Baldum distinguentē in isto passu, in l.si defunctus. C. de suis & legi. An dicat statutum, siue loquatur expresse inuitando agnatos vel masculos, vt dicat veniant agnati vel masculi & excludatur mater, vel filia. Et tunc ex hoc capite expresse inuitantur, conditionaliter tñ ponuntur, puta extātibus masculis filiæ non succedant, vel extantibus agnatis nō succedat mater, & tunc cum non sit caput inuitatiuum expressum, non excludent alii, nisi qui sunt expressi in capire exclusiuo.

Bal.

Source : BIU Cujas

Bal.tñ ibi non loquitur in terminis ſuperioribus proprie. Nã
142 termini ſui ſunt, † an excluſa metre excludatur amita, vbi eſt diuerſa ratio, quam in auia materna, vel aliis cognatis, quia amita eſt de agnatis. Vnde dictum videtur verum in ſe, quod non excludatur amita, licet excludat̃ mater vel auia materna uel alii cognati. Sed tñ non vr̃ uera conſideratio ſua ſupra dicta, an ſub cõditione vel expreſſe fiat inuitatio. quam tñ differentiam & conſiderationem ipſe idem Bald. ſenſit in l.fi.C.ad Tertul. Nam pariter uidetur dicendũ vtro que caſu, quod videantur inuitati illi poſiti in conditione, ſicut ſi expreſſe, arg.l.ſeruo legato. §.cum teſtator.de legatis. 1. & l.ſi defunctus. nec alii doctores fecerunt hanc diſtinctio nem, cum reuera ſit uerbalis. Et tenenda eſt opi. Iac. de Are. Io. An. Bar. & eiuſdem Bal. in tot locis, de quibus ſupra, quia iudicãdũ eſt de deſcendentib. a matre, quia per illam coniũ gitur & debet eſſe eiuſdem conditionis filius, ſicut eſſet ipſa mater, ſi viueret. d.l.ſi viua matre. Pro hoc tex. in c.1. §.hoc autem notandum. qui ſeu. dare poſſunt. Nec obſt. ſi dicatur. ſtatutum defert hæreditatem maſculis, & iſte nepos eſt ma-
143 ſculus, licet ſit natus ex filia, ergo dẽt ſuccedere. † Quia ſtatu tum debet intelligi de maſculo non deſcendente ex fœmina excluſa, ſed de maſculis non excluſis, ne ſequatur incon ueniens, quod ſi filia viueret excluderetur, & ꝙ nunc nepos ex ea admittatur. & ita in ſimili determinauit Specu. in emphyteoſi in tit. de loca. §. nunc aliqua. ver. 16. & Bald. in l.1.C. de cond. inſer. poſt prin. ibi. Quæro an dicatur decedere ſine
144 filio maſculo &c. † Nunc quæro, ſi dicat ſtatutum ꝙ extantibus maſculis fẽmina non ſuccedat, an debet intelligi tam de bonis maternis, quam paternis, ita generaliter & indiſtincte loquendo, videtur ꝙ non, quia tale ſtatutum. vt in ſuperioribus dixi, debet intelligi ꝙ excludat, ſi ſit dotata, per glo. in l.1.C. de legi. hẽr. Ergo ſi iſta eſt dotata de bonis patris, non debet excludi a bonis matris, quia limitata cauſa limitatũ debet producere effectum. l. in agris limitatis. ff. de acqui-
145 ren. rerum dominio. † & diſpoſitio, ſeu excluſio debet per ſtringi ad caſum, de quo loquitur. l.cancellauerat. ff. de his, quæ in teſtamen. delen. l.ita autem. in principio. §.primo. ff. de admin. tuto. l.Lucius. ff. de fideiuſs. Sed cauſa excluſionis eſt dos, ſeu dotatio. l. qui volebat. ff. de hæredibus inſtituen. Ergo debet reſtringi ad hæreditatem dotantis per iam dicta, poſtquam ſtatutum aliud non diſponit, & hæc vendicãt ſibi locum, ſi ſtatutum ſimpliciter diceret, quod mulier dotata non ſuccedat extante maſculo, vel ſi diceret ſororẽ dotatam, nec diceret vltra. Ita caute loquitur Bald. in d.l. 1. quaſi dicat, ꝙ tunc ſtatum non declarat, a cuius hẽreditate frater vel maſculus excludat ſororem vel feminã, quia de
146 bet reſtringi ad hæreditatem dotantis tm̃. † Si vero ſtatutũ ſpecificaret perſonas, a quarũ hæreditate mulier dotata eſt excluſa, vt ſi diceret, nõ ſuccedat patri, vel matri, vel fratri, vel patruo, tunc dico ꝙ ſi eſſet dotata ab uno iſtorum, puta a patre, ſufficeret hoc, ad excludendum eam etiam aſucceſſione matris, etiam extante maſculo eiuſdem gradus, & ſic etiam fratris & patrui, quia quantum ad dotationem ſeu dotantem, loquitur in rem, dum dicit mulier dotata, nec dicit a quo. Vnde non refert a quo ſit dotata, quantum ad hoc, vt excludatur a ſucceſſione omnium perſonarũ nominatarũ in ſtatuto ff. de petitio. hæredita. l. itẽ veniũt. §. a quo. ff. de cõſti. pecu. l. eũ, qui. §. quod exigimus. ff. de ritu nup. l. palã. §. fi. ff. de acqui. hẽre. l. ſi ſeruum. §. non dixit. ff. ex quibus cau. in poſſeſ. ea. l. hic autem. §. fi. Itentio enim fuit ſtatuti, ꝙ debeat ſtare contenta dote, nec debeat aliquid petere de hẽreditate ſpecificatorũ in ſtatuto. Et ita etiam in dicto caſu debet reſtrictio fieri ad hr̃ditatẽ dotantis, puta ꝙ dotata a patre nõ
147 ſuccedat patri, dotata a matre, non ſuccedat matri. tñ quia verba poſſunt habere largiorẽ ſignificatũ, videlicet, vt dotata a quocunque, nõ ſuccedat alicui prædictorum in ſtatuto nominatorũ, iõ nõ debemus prædictã reſtrictionem facere, ſed intelligere, vt dixi, ꝑ iura s̃. allegata. Et iõ Bal. in d.l.j. nõ ſine miniſterio dicit, ſi ſtatutũ prædictũ nõ diceret vltra &c. † Qñ igitur ſtatutum loquitur generaliter, vt quia excludit mulierem dotatam ab hæreditate aſcendẽtis, nomine aſcẽdentis comprehenditur nõ ſolũ pr̃, ſed etiam mr̃ l.quicunq; §.parentes. ff. de in ius vo. perinde eſt, ac ſi dixiſſet, ab hæreditate patris & matris. quia tm̃ valet genus, q̃tum ſpecificatio ſpecierũ l.ſi duo. in prin. ff. de admi. tu. l. ſi chorus. in princ. de leg. 3. Si diceret ab hæreditate patris & matris, clarum eſt, ꝙ dictũ Bal. in d.l.1. non haberet locum, imo dotatio facta ab vno ꝑdictorũ, excluderet eã a ſucceſſione vtriuſq; per iã dicta. Et quia ſtatutũ prędictũ principaliter habuit reſpectũ ad ſexum maſculinũ, quantũ ad excluſionẽ, nõ quantũ ad dotationẽ, licet ſecundario etiam ad dotationẽ, quod patet, qa ſi propter dotationem principaliter excluderet, requireret ꝙ mulier eſſet dotata tẽpore, quo hæreditas deferretur iuxta l. in delictis. §. extraneus. ff. de noxa. Sed hic, etiam ſi tunc nõ ſit dotata, excluditur a ſuccedendo, ſi extat maſculus, dũ modo poſtea dotetur, ſuperexiſtentia ergo maſculi eſt illa, q̃ principaliter, & prius excludit, ergo non eſt curãdum a quo ſit dotata, dummodo ſit dotata. l.j. C. de inſtitu. quantum ad hoc vt excludatur a ſucceſſione patris, & matris, alias ſequeretur inconueniens. † Pone enim, ꝙ tempore mortis patris
148 mulier non erat dotata, frater vult eam excludere ab hereditate vtriuſque, ſ. patris & matris, dotando eam, habebit ne neceſſe dare duas dotes, vnã de bonis paternis, ut excludat eam a paterna, alteram de bonis maternis, ut excludat eam a materna? certe ſi diceremus hoc caſu locũ habere opinionẽ Bal. dicendũ eſſet ꝙ ſic, quia ſicut dotatio facta a patre de bonis alterius eorum, ut de bonis patris non excluderet eã ab hereditate matris, nec econtra. Ita & facta a fratre de bonis alterius eorũ, & ridiculũ eſſet dicere, ꝙ haberet duas dotes. Nam dotatio non eſt actus reiterabilis ſicut alimẽtatio, vt nota. in l.dominus. ff. de vſufru. Cõcludendũ eſt igitur, ꝙ licet fuerit dotata a patre, tamen excluditur ab hæreditate matris, & ẽt patris, prẽſuppoſito ꝙ ſtatutum prædictũ locũ etiam habeat in materna hẽreditate, poſtquã non ſpecificat a quorũ hẽreditate excludatur, ſcilicet aſcendẽtiũ, ſub quo verbo cõprehendũtur pater & mater. d.l.quicunq;. Nec hoc caſu locum habet dictum Bal. in dicta l.j. ſed ſolum. quãdo diceret, ꝙ frater vel maſculus excludat ſororem vl̃ fẽminã, nec ibi Bal. dicit. Statutum ergo prædictum locum etiam ha-
149 bebit in hæreditate materna, † imo plus dico, ꝙ ẽt habebit locum in hæreditate aſcendentium per lineã fẽmininam. Nec obſtat, ſi diceret ſtatutum, maſculis quibuſcunque per ordinem legitime deſcendentibus ſuccedant maſculi, & nõ fẽminæ, quia non dicuntur maſculi deſcendentes per lineã
150 maſculinam, niſi ſint agnati. † Quia proprie loquendo agnati ſunt illi, qui deſcendunt per lineam maſculinã. inſti. de legi. agna. ſucceſ. §.j. & de legiti. agnat. tut. §.primo. Sed mulier non poteſt habere ſuos deſcendentes agnatos, licet aſcendẽtes & tranſuerſales agnatos bene poſſit habere. Ideoq; deſcẽdentes mulieris non poterant uenire de iure ciuili ex l. duodecim tabularũ, tanquam agnati, ſed ſolum iure prætorio, vt cognati, propter quod emanauerunt ſenatuſcõſulta Tertullianũ & Orficianũ. Et de hoc videtur eſſe tex. in l. pronunciatio. in fi. de ver. ſig. & l.1 eq §. fẽminarum, vbi dicitur, ꝙ † liberi fẽminarũ non ſunt de earum familia & agnatione, eo
151 quia etiam maſculis & per lineam maſculinã nõ ſunt agnati. Sequitur ꝙ nec diſpoſitio ſtatuti ſibi uendicet locũ in ſucceſſione mulieris, id eſt aſcendentium per lineam maternã, ſed ſolũ in paterna, in qua dicta verba poſſint uerificari, ergo & c.l. hos accuſare. §. omnibus. ff. de accuſa. & l.4. §. totiẽs, ff. de dam. infec. Sed ad hoc reſpondetur, & primo per deductionem ad abſurdũ. Pone enim, ꝙ † ſtatutum dicat expreſ-
152 ſe ſic, ꝙ hẽreditas patris & matris, & aliorum aſcendentiũ per eos deferatur maſculis quibuſcunque deſcendẽtibus ꝑ lineam maſculinam excluſis fẽminis, an dictum ſtatutũ inquantum loquitur de hæreditate materna poterit habere locum? & certe ſecundum prædicta quę inferunt, ꝙ mulier non poteſt habere deſcendentes agnatos, quia non eſt dare vnum ſine alio, conſequenter non poteſt dici, ꝙ habeat uel habere poſſit maſculos per lineam maſculinam & agnatos, quia non eſt dare unum ſine alio, & ſic non poſſet dici ſtatutum ualere, uel aliquid operari, tanq̃ ſtatuẽs aliquid impoſſibile. 4. diſtin. erit autẽ lex, videlicet, quod hæreditas mulieris deferatur ad ſuos deſcendẽtes agnatos, & agnatos deſcẽdentes habere nõ poſſint. Et ſic erit dictum ſtatutum mane. quantum ad hæreditatem mulieris, vel deſcendentium per
153 eam. † Et propter hoc dicimus, quod quantũ ad eas debent illa uerba intelligi, prout poſſunt, nõ de agnatis, ſed de filiis maſculis earum, & etiã de nepotibus uel pronepotibus maſculis deſcendentibus ex illis, quia illos poteſt mulier habere ſine dubio, licet non ſint agnati. Et ſic illa uerba, deſcendentibus per lineam maſculinam, intelliguntur de his, qui poſſunt dici deſcendẽtes per lineam maſculinam. i. per maſculos, licet non ſint agnati. Dicemus ergo eodẽ modo in ca-
154 ſu præſenti, † quia licet ſtatutum non faciat expreſſam mẽtionem, ſed generaliter diſponat de hæreditate aſcẽdentiũ, tamen illud verbum ſit adeo generale, ꝙ poſſit comprehendere non ſolum patrem & aſcendentes per lineam paternã, ſed etiam matrem & aſcendentes per lineam maternã, quia paria ſunt ſpecificare aliquid verbis generalibus, uel ſpecificare ſpecialibus, iuxta not. in l.j. de vulga. & pupilla. per Bar. in l.ſi chorus. de legatis. 3. & l.ſi duo. de adminiſtra. tut. Nam hoc ſtatutum non habuit reuera reſpectum ad agnationẽ, ſed ad ſexum virilem, & ad uotum parentum, quod pariter viget in matre, ſicut in patre, quia optant ut filii maſculi & nepotes & pronepotes maſculi deſcendentes ex eis, ſuccedant eis vniuerſaliter, tanquam per eos magis conſeruetur eorum memoria, quam per fẽminas, quæ ſunt in aliena fa-

milia,

Source : BIU Cujas

milia,ſcilicet patrum earum, inſti. de pa.po. in fi. Et hoc per
155 experientiam videmus,quia†mulieres ſicut & viri inſtituũt
hæredes vniuerſales filios maſculos non fœminas, imo iu-
bent eas eſſe contentas ſuis dotibus. Et pro hoc adduco tex.
in cap.1.de eo,qui ſibi & hæredibus ſuis. & ma. in vſib.feud.
vbi maſculus deſcendens ex fœmina,licet non ſit agnatus,
potior eſt,quam fœmina in materia, in qua ponderatur ſe-
xus maſculinus.licet enim cum ſimpliciter loquatur de con
iunctis,vel deſcendentibus per lineam maſculinã, alio non
dicto, deberet intelligi de agnatis tantum, per iura in con-
trarium allegata. Sequeretur ex hoc reſtrictio alterius ver-
bi generalis, prout eſt in caſu noſtro de verbo, aſcendentib.
vel ſequeretur abſurditas, quia ſtatutum eſſet nullum, vel
inaniter diſponeret de matre,vel eius linea. & ideo talia ver
ba debent magis late accipi,ſ. pro deſcendentibus ex maſcu
lis, licet non ſint agnati illius perſonæ, de cuius hæreditate
agitur, quoniam ſunt verba ſtatuti non iuris. Et ſic poſſunt
magis late accipi, ſecundum quod conuenit perſonis & ma-
teriæ,in qua proferuntur,prout in ſimili no.Bar. in l. tutelas.
ff.de capi.diminu. nam quid repugnat dicere, ꝙ nepos ex fi-
lia, vel nepos ex dicto nepote, dicatur mulieri deſcendens
per lineam maſculinam, id eſt,per filium maſculum, a quo
linea illa incepit.quod patet,nam deſcendens per lineam fe
mininam dici non poteſt.Ergo ſequitur neceſſario, quod di-
156 catur deſcendere per maſculinam,† quia ad poſitionẽ vnius
de contrarijs,ſequitur remotio alterius.l. & ſi pupillus. §. pe-
nult.ff.de inſti.Ita econuerſo a remotione illius, ſequitur po
ſitio alterius, vt ibi in l.1.ff. de his, qui ſunt ſui. filius enim a
quo linea incipit, non dicitur matri deſcendere per lineam
157 maſculinam,† quia dictio illa per, ſignificat aliquod mediũ
inter deſcendentem, & medium per quod ille deſcendit. ꝙ
hic non eſt dare. Vel illa verba poſita in hoc ſtatuto, per li-
neam maſculinam, &c. referũtur ad filios primi gradus,ſeu
ad deſcendentes eius per eos, vt ſit ſenſus,ꝙ ſucceſſio deſcẽ-
dentium deferatur maſculis, & alijs quibuſcunque maſcu-
lis legitime deſcendentibus per eos. & iſte eſt verus ſenſus
ſtatu.nam intentio & verba ſtatuti non repugnant, imo ra-
tio ſuffragatur, vt dictum ſtatutum locum habeat in ſucceſ
ſione cuiuſcunque deſcendentis, non ſolum patris, ſed ma-
158 tris,& ſuæ lineæ.†Et illud,quod doctores alibi dicunt,ꝙ ta-
lia ſtatuta præferentia maſculos fœminis, cenſeantur facta
gratia conſeruandæ agnationis, vt notat Cyn. in l.prima.C.
de adult. & Bar.in l. liberorum. de verborum ſignification.
debent intelligi ſane, ſecundum ſupra dicta.ſ. ſexus virilis,
nam ſi ſtatutum loquitur in hæreditate paterna tantum, fa-
teor quod cenſetur factum gratia conſeruandæ agnationis.
Si vero in bonis maternis, tunc gratia conſeruandi maſcu-
los,licet matri non ſint agnati,propter votum matris, quod
159 ad eos dirigitur plus,quã ad fœminas.†Hoc autem loco quę
rendum duxi, an ſoror excluſa a ſucceſſione fratris, extante
alio fratre ex forma ſtatuti, intelligatur excluſa a ſucceſſio-
ne ſororis? Et reſpondeo ꝙ appellatione fratrum in materia
fauorabili,& non repugnante iuri communi,continetur ſo-
ror.ff.de pactis.l.tres fratres.de legatis tertio. l.Lucius. §.quę
ſitum. Si vero quæritur, an per ſtatutum ſolus frater admit-
tatur excluſa ſorore. Et videtur dicendum quod non, quia
ſtatutum illud loquitur de ſucceſſione fratris.Sed in caſu no
ſtro tractatur de ſucceſſione ſororis, ad quem caſum ſtatu-
tum prædictum corrigens ius commune non videtur trahi
ad alium caſum, licet in eo ſit eadem ratio. l.ſi vero.§.de vi-
160 ro.ff.ſolu.matrim.& l.illam.circa medium.C.de colla.† vbi
lex facta in vna perſona,non trahitur ad aliam ſimilem.ff.de
legi.l.quod vero. de reg.iur. ea,quæ.& cap.in ar.lib.6.&quod
nota.in authen. quas actiones.C.de ſacroſan.eccle.l.præcipi-
mus.in fine.C.de appellatio.l.ſancimus. C.de teſtamen.cum
ſimilib.ſtatuta enim ſunt ſtricti iuris. l. conſtitutionibus. ad
municipales.l.conſtitutum.ff.de teſtamen.milit.cap.cum di
lectus. de conſuetu. vnde non licet ipſum extendere ad ca-
ſus non expreſſos. l.quicquid. ff. de verborum obligationib.
Sed relinquitur diſpoſitioni iuris communis. l. ſi cum dotẽ.
in principio. ff. ſoluto matrimon. ff.de liberis & poſthum.l.
commodiſſime. nam in reſtringibilibus ceſſat argument. a
pari & a maiori,vt dicit Ioannes Andr.in addit.Spec. de act.
& petit.in additio.magna, remittens ad nota.per eum.de re-
ſcri.c.poſtulaſti.in fine magnæ glo. & patet de pręben.cui de
non.in ſexto.hoc etiam patet ex notatis per Bartol. in l. om-
nes populi.de iuſtitia & iure.in ſexta. quæſt.princip.quæſt 4.
vbi quærit,an recipiant interpretationem extenſiuam, & te
net quod non in deciſis a iure communi. Sicut etiam in ca-
ſu, & per eundem in l. ſi conſtante. in prima quæſt. princip.
ſoluto matrimonio,in diſtinctione ſua, &c. Nec obſt. quod
not.Dyn.in regula.in argumentum, in ſexto.ubi videtur te-
neri,quod propter identitatem rationis, vel maioritatem ſit
extenſio.& idem Cy.C. quæ ſit long. conſuetu.l prima.ſecun
dum Nico Mat.quando ſcilicet verba non ſunt omnino re-
pugnantia,ſicut eſt in caſu noſtro,quia appella.fratris conti-
netur ſoror. Pro quo facit.l.omnes populi.de iuſtitia & iure.
quia eſt intelligendum, ſcilicet in caſibus a iure non deter-
minatis in contrarium,vt in caſu noſtro per dictam authen.
161 ceſſante. † Item etiam dico,quod ſtatutum loquens de vna
perſona,bene extenditur ad aliam,quæ veniret illa mediante,vt ſi ſtatutum excludat illam a ſucceſſione fratris, extante filio.nam excluderetur etiam neptis a ſucceſſione aui,exiſtente nepote. Et ita diſputando tenuit Iac. de Are. ut refert Ioan.And.in addit.Specu.de ſucceſ.ab inteſt. ſuper rubrica, quia auus iungitur nepoti, & nepti mediante filio,patreque ipſorum,& nepos & nepotis ſimiliter ipſi auo. Vnde qđ ſtatuitur in cauſa proxima, cenſetur ſtatutum in remota, quæ per illam & ex illa deſcendit.verba fuerunt Bar. in d.l.illam. de colla. Vnde fateor in caſu noſtro,quod prædictum ſtatutum loquens de fratribus patruelibus, extẽditur ad fratrem carnalem per quem patruelis cõiungitur, quia in eo eſt ma
ior ratio, vt excludat ſororem. Sed inquantum loquitur de hęreditate fratris,vt ab ea excludatur ſoror, non extenditur ad hęreditatem ſororis, quia frater non coniungitur ſorori per aliam ſororem,nec ecõtra,nec per parentes,quod patet, quia ſi ſoror illa non fuiſſet,nihilominus eſſet cõinncta huic fratri,quod non eſſet,ſi non fuiſſet pater & mater.Vnde ſtatutum excludens matrem extante fratre, porrigitur ad nepotem,vel neptem ex filia, quę perſonæ per filiam coniun-
162 guntur. † Sed ſtatutum excludens patruum non porrigitur ad amitam,quæ per patruum non coniungitur, quia & ſine patruo eſſe potuiſſet, & excludens materteram,non porrigi tur ad auunculum. Ita patet ex not.per Bal.in d.l.illam. Sic in propoſito iſtud ſtatutum excludens a ſucceſſione fratris, bene porrigitur ad nepotem ex fratre, quia venit ex perſona fratris, ſed non ad ſororem, quæ per ſe venit. Facit quod notat.idem Bald.in l.ſi defunctus. C. de legi.hæredit. Et hæc pars videtur eſſe tutior,quia minus odij continet.†Nunc au
163 tem vtiliter quæro, an ſtante ſtatuto penitus excludente cognatos & fœminas a ſucceſſione ab inteſtato, exiſtentib. agnatis, an frater vtrinque coniunctus excludat cõſanguineum tantum,id eſt, exiſtentem a latere patris, Ita quod inter ipſoſmet agnatos præferatur,qui ex vtroque latere eſt co niunctus coniuncto ex latere vno tantum,ſcilicet patris? Et inſignis doctor do.Anto.Ro.ſemel tenuit in aula epiſcopali noſtra Paduana,ꝙ non excludatur,poſtquam eſt agnatus, quando eſt coniunctus ex latere patris tantum, ſicut quãdo eſt coniunctus etiam ex latere matris, quia illa coniunctio ex latere matris,eſt ſuperabundans & nullam inducit agnationem, ergo &c. & allegauit notata per Bald. ſingulariter in cap.primo,de gradibus ſuccedendi in feudum, in vſi.feu. & in cap.primo,de feu. marchiæ. Eſt enim bene verum, dicebat ipſe de iure communi,quo non conſideratur differen tia agnationis,per §.nullam.nota.in Auth. de hære. ab inteſta.colla.ix.quod duo uincula uincunt unum,& quod frater coniunctus ex utroque latere in ſucceſſione fratris utrinq; coniuncti,præferretur coniuncto ex parte patris tantum. in auth. itaque C.communia de ſucceſ.& in §.reliquum.in dicto Authent.de ſucceſ.ab inteſta. Contra ipſum autem ego
164 publice arguo his motiuis. † Primo, quia ſi extant fratres vterini,& ſic ex latere matris,& conſanguinei,tantum in bonis maternis ſuccedunt inuicem, & in bonis paternis conſanguinei.l.de emancipatis.C.de legi.hære. Et tamen ſi repe ritur aliquis frater, qui ſit utrinque coniunctus, ille præfertur omnibus illis alijs, nulla habita diſtinctione patrimonio rum.d.authen.ceſſante.C.de legi.hære.Et præfertur, eo quia eſt utroque uinculo copulata. Cur non ſic dicamus in hoc ſtatuto cum in dubio ſaltem recipere debeat interpretationem a iure communi,vt plene legitur in c. cum dilectus. de conſue.glo in l.fina. §.in computatione. C.de iure delibe.& in l.ſecunda,C.de noxa.&c. Sed poteſt ſolui,quod ſtatutum quod eſt contra ius commune, non recipit interpretationẽ a iure communi. Ita dixit Bald. ſingulariter in l. maximum uitium.de libe.prete. Secundo arguebam, quia hoc ſtatutũ de ſui natura eſt ſtricti iuris,ſicut ſunt omnia alia.l. 3. §. hęc verba.ff.de nego.geſt. Item tendit ad excluſionem alterius. l.cognatorum & fęminarum. Item eſt contra regulas iuris communis.d.l. maximum uitium.Ergo ſatis ſufficere debet, quod iſta omnia operetur abſque eo, quod operetur aliud contra regulas iuris communis,ſcilicet,quod cõſanguineus tantum,in ſucceſſione tranſuerſalium non debeat excludi ab utrinque coniuncto,quod eſt contra dictam authen. itaque.C. commu.de ſucce. Quinto arguebam. Iſtud ſtatutum eſt introductum in fauorem agnationis, & familiarum con ſeruandarum gratia, vt l. prima, §. item ex hoc edicto.ff.de pen.in poſ. mit.Sed mens ſtatuentiũ eſt attendenda,per glo. vulgarem in l.tale pactum. §.fin.ff.de pactis. Sed familia po

terit

Source : BIU Cujas

terit conſeruari per iſtum utrinque coniunctum,& non corrigetur ius commune, ergo &c. Pro hoc etiam adducebam,
165 quod †caſus omiſſus a ſtatuto,remanet in diſpoſitione iuris communis.l.commodiſſime.ff.de lib.& poſthumis.l. ſi cum dotem.in princip.ff.ſolu.matri.Sed de iure communi utrinque coniunctus excludit conſanguineum tantum, d. Authen.itaque.ergo &c. Ad idem, quia quando aliquid additur parti,illud potioritatem inducit. c. duobus. de reſcriptis in vj. Item,quia ſi hoc diceremus uerū eſſe,ſequeretur quod ſtatutum operaretur cōtrarium effectum eius,ad quem fuit inductum, quod non uoluit priuilegiare agnatos ultra diſpoſitionem iuris communis. Sed de iure communi utrinq;
166 coniunctus excludit conſanguineum tātum, ergo &c.† Preterea, ſtatutum in dubio uoluit intelligere de perfecto agnato, & vtroque vinculo coniuncto, & non operari contra diſpoſitionem iuris communis, tanquam verba ſua debeant intelligi in potiori ſignificato.l. prima, §. qui in perpetuum. ff.ſi ager vectiga.&c. Item quia fęmina eſt agnata,& tamen excluditur & non conſideratur, per auth.itaque per dictum ſtatutum.nihilominns in hoc caſu authoritas illorum duo-
167 rum eſt in contrarium, Sed quæro,pone quod † dictat ſtatutum,quod mortuo aliquo ſine liberis extante matre & agnato,mater ſuccedat in tertia parte,agnatus in duabus partibus. Modo extat mater, ſoror, & agnatus, an agnatus ſuccedat in illis duabus,an uero ſuccedat ī tertia, mater in tertia, & ſoror in tertia parte,an uero intelligatur excluſa ſoror? & quod intelligatur ſoror excluſa, facit quod ſi excluditur in caſu ſimplici ab agnato,ergo & in caſu miſto. Nam ſi ſtatutum admittat agnatum & excludat ſororē in alia parte eius ſtatuti,quando non ſupereſt mater, ergo etiam quando iſte tres perſonæ reperiuntur, & concurrunt, quia caſus miſtus continetur ſub ſimplici,ut notat Barto. in l. ſi ita ſcriptum, de libe.& poſthumis.& plenius in l. ſecunda,de libe. & poſthum.& maxime in fauorabilibus,ut eſt hic,cum principalis ratio,ut ſupra dixi,ſit fauore agnatorum,ut bona in agnatio conſeruentur. Et ſic totum ſtatutum iudicabimus fauorabile.c. ſciant cuncti. & capitu. ſtatutum. Et ibi per dominum Dominicum,de elect.lib.6. Et per Bartolum in l. maximum vitium. de libe. præteri. Quod autem ſit diuidenda .ſ. quod agnatus habeat duas partes,& illa tertia diuidatur inter matrem & ſororem, videtur textus in l.clemens patronus. ff.de hęredi.inſtitu.& in dicta l.ſi ita ſcriptum.in princip. & quia
168 † illa, quæ diſponuntur in caſibus ſeparatis, habent locum, quando illa ſeparata ſimul concurrunt, inſtitu. de actio. §. actionum. & in dicta l.ſi ita ſcriptum. Probatur etiam in l.ſi ita.ff.de iniuſto rup. & irri.facto teſtamen. vbi videtur quod illud procedat, ſiue ſimus in materia fauorabili, ſiue odioſa. Et idem ſit in caſibus ſeparatis, quando ſimul contingunt. Sed in contrarium facit quod notat Bart.in dicta l.2. de verborum obligat. vbi dixit, quod quando tractamus de materia,ſub ſimplicibus non continetur miſtum,per d.l.ſi ita ſcriptum.Sed non poteſt negari quin ſit odioſa & excluſiua,ſaltem ſecundario.Sed quod mater admittatur cum ſorore excluſo agnato,poſtquam ſtatutum non prouidet in caſu miſto,facit,quia ſecūdum diſpoſitionem iuris communis mater cum ſorore ſuccedit defuncto excluſo agnato ulterioris gradus,vt in authen.defuncto.in text. & in authen.ceſſante. C.de legit.hæredit. vnde videtur debere excludi agnatus, ut
169 non corrigatur ius commune, & ita vidi conſultum. Nam lex corrigens non extenditur per argumen. a pari vel a maiori,vt dixit Ioan. And.in addi.Spec.de actio. & petitio. §.fin. de ſuc.ab inteſt.in addit.magna. & glo.in authen. quas actiones. C.de ſacroſ.eccleſi. Hic autem excluderetur ſoror, quæ admittitur de iure communi. Item, corrigeretur ius com-
170 mune.†Rurſus quęro vtrum filiæ excluſæ a ſtatuto a ſucceſſione inteſtati extante maſculo, poſſit relinqui quoquo relicti tutulo, abſque eo, quod relinquatur titulo inſtitutionis, prout regulariter oportet fieri de iure communi hodie,ut in §. cæterum. in authen.vt cum de appellatio.cogn.tanquam titulus inſtitutionis ſit honorabilior, & etiam pinguior propter ius accreſcendi,& alios effectus, per text.in l.filium. § ſi legata.ff.de leg. præſtan.Et per Bar.poſt alios in l.illa inſtitutio.& in l.his verbis.ff.de hæred.inſtit. licet iure Codicis ſufficeret relinquere quoquo relicti titulo. l.omnimodo. C. de inoffi teſtamen.& videtur quod non poſſit,per prędicta. Sed contrarium eſt verius, quia ſi poteſt præteriri poſtquam eſt excluſa a ſtatuto, ut plene dixi ſupra in vna quęſtione, allegando Barto.in l.fin. ff.ad Tertul. & Bald.in l.maximum uitium. Adducendo etiam multa conſilia, ut in limitationibus, de quibus ibi. Ergo fortius poteſt eis relinqui quocunque titulo, & etiam ſub conditione, & non reijceretur talis conditio, hoc patet ex notatis per Bartol. in l. Titio centum.
171 §. Titio genero.ff.de cond. & demonſtratio. †Et eadem ratione poteſt relinqui dos quocunque titulo.dicta l. omnimodo,quando eam pater relinqueret pro ſua parte,& Falcidia,iſta verba importarent, vt videatur reliquiſſe iure inſtitutionis,vt ipſe Barto. determinat in authen.vnde ſi parens. C.de inoffic.teſtam.& Bal.in l.humanitatis. C.de impube.&
172 ali.ſubſti.† Rurſus quęro,pone quod ſit ſtatutum in ciuitate, quod ſi ſit agnatus primi vel ſecūdi gradus, ſcilicet frater vel filius fratris,& filia defuncti,agnatus ſuccedat in dimidia, filia vero in alia dimidia. Erat autem prius aliud ſtatutum antiquum,quod quando agnatus defuncti ſupereſt uſq; ad tertium gradum,& mater & ſoror in tertia parte ſuccedant, agnatus vero in duabus, ſed in ſtatuto nouo non continetur, quando agnatus vſque ad tertium gradum ſupereſt, & filia. modo ſupereſt agnatus in tertio gradu & filia. quęritur quid iuris,an primum ſtatutum, quod dicebat quod agnatus defuncti vſque ad tertium gradum ſuccedat in duabus partibus,& mater & ſoror in tertia, ſit correctum? videtur quod non, quia ſecundum ſtatutum non loquitur, niſi quando ſupereſt agnatus defuncti vſque ad ſecundum incluſiue,nō autem quando ſupereſt agnatus primi,ſecundi, & tertij gradus. Cum ergo non ſit correctum, remanere debet. l. ſancimus. C.de teſtamen. In contrarium, quia caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris communis.l.commodiſſime. ff. de liberis & poſthumis.l.ſi cum dotem.in principio. ff.ſoluto matrimo.cum ſimi. Sed ille caſus, quando ſupereſt agnatus in tertio gradu,& filia,eſt omiſſus a ſtatuto nouo uel reformatione nouiſſima, ergo remanet in diſpoſitione iuris. Item,quia ſi ſtatutum antiquum non intelligeretur eſſe correctum,ſequeretur quod agnatus in tertio gradu, extante filia, ſuccederet in duabus partibus ex tribus, & agnatus in primo, vel ſecundo gradu ſuccederet in duabus partibus ex quatuor. Et
173 illa ſecunda pars eſt vera, † quia quando ſtatutum exorbitat a iure communi,illud non extenditur ad caſum omiſſum in ſtatuto,ſi reperitur deciſus a iure communi, ſed relinquitur diſpoſitioni iuris communis. Bar.in l.omnes populi, in quinta queſtione prin.q.6.de iuſti.& iure Eſt verum, quod quidā dicebant,quod ſi ratio ſit expreſſa in ſtatuto, illud extenditur ad caſum,in quo ratio ſtatuti locum habet.l.libertinum. §.primo.ff.de ritu nuptia. Sed ratio ſtatuti admittentis agnatos,& excludentis matrem,& ſororem, eſt cōſeruatio agnationis,ergo quando etiam ſupereſt agnatus & filia. Sed dictū & ratio iſtorum procedere poſſet,ſi poſſet fieri extenſio ſecūdum naturam verborum ſtatuti. Sed in hoc caſu non poteſt
174 fieri extenſio,ſecundum naturam verborum, † & contra naturam verborum eſſet, quod ſtatutum loquens de matre & ſorore,quod excludantur per agnatum tertij gradus, extendatur ad filiam. Et magis contra naturam verborum eſſet, quod ſtatutum loquens de fratre & filio fratris quod excludat filiam, extendatur ad agnatum vlterioris gradus. Ideo concludendum videtur,quod non extendatur, & quod ille caſus relinquatur diſpoſitioni iuris communis, non autem relinquatur diſpoſitioni ſtatuti veteris,quæ erat, quod ſuccederet in duabus tertiis,quia ſecūdum hoc ſequeretur, quod agnatus tertij gradus per dictum ſtatutum vetus ſuccederet in duabus tertiis,ſi illud non eſſet correctum,& frater uel filius fratris,qui ſunt agnati in potiori gradu,non ſuccederent niſi in dimidia,& ita fuit hic Paduę ſuper talibus ſuis ſtatu-
175 tis iudicatum.Laurus &c. † Inſuper quæro ſi ſtatutum exclu dat matrem a ſucceſſione filii decedentis ſine filiis per exiſtentiam fratris ipſius defuncti, an intelligatur etiam eam excludere per exiſtentiam aui paterni? & domin.Paul. de Caſtr. in ſuo conſilio 330. dicit quod iſte caſus eſt ualde dubitabilis,& in quācūque partem vertamus intuitum,occurrunt magna contraria. Si enim dicimus hunc auum paternum inſolidum admittendum, & matrem in totum excludendam,aut hoc dicimus per argumen. ſumptum a contrario ſenſu dicti ſtatuti,aut per argum. a ſimili, aut a pari, aut a maiori. Nam expreſſa & ſpecifica diſpoſitione dicti ſtatuti præſupponendo, quod in nulla parte dicat aliquem ex aſcendentibus ex linea paterna excludere matrem in totum vel in parte,hoc dicere non poſſumus,licet dicat de fratre, ſorore, aut filiis fratrum,aut aliis collateralibus, ut illi excludant matrem in totum,& nihil dicat de aſcēdentibus,quod habeant excludere eam. Aut ergo dicemus auum paternū debere in totum excludere matrem, eo quod frater, ſoror, & filii eorum in totum excludant eam. Et quod in ipſo auo
176 eſt maior ratio excludendi, † quia hæreditas nepotis eſt ſibi debita.l.nam & ſi parentibus.ff.de inoffic.teſtam. non ſic fratri uel ſorori eſt debita. Hinc eſt quod prēteritio vel exheredatio aui,faceret teſtamentum ſubiici querele vel iuri contratabulandi,uel dicendi nullum. l.pater filium. ff.de inoffi. teſtam.& in authen.ut cum de appel.cogno. §.aliud quoque colla.8.& plene in l.filio prēterito. ff. de iniuſto rup. & ir. fa.
177 teſta. & per Barto.in authen.ex cauſa.C.de libe.præteri.† Nō ſic prēteritio vel exhæredatio fratris vel ſororis, niſi turpi

perſona

Source : BIU Cujas

persona instituta.l.fratris. & l.fratres. C. de inofficio. testam. Si ergo frater vel soror & eorum filii,in quibus est minor ratio excludendi,excludunt matrem in totum ex forma statuti prędicti,fortius auus paternus,in quo est maior ratio, authenti. multomagis.C.de sacrosanc.eccle. Sed ad hoc potest responderi, quod a paritate uel maioritate rationis non est licitum arguere in statutis, quando induceretur legum correctio,vel exorbitatio a iure,ut supra dixi, per notata per gl. in dicta authen.& per Ioan. Andre. in additio. Specul. de a-
178 ctio.seu petitio.§.finali,in magna addit. † nec admittitur interpretatio extensiua de casu ad casum determinatum ad aliam legem, ut notat Barto. in dicta l. omnes populi, & de persona ad personam. l.si vero.§.de viro.ff.soluto matrimonio.l.illam.C.de collatio.cum ibi notatis per Bart. prout hic contingeret correctio per authen. defuncti. C. ad Tertul. in verbo,prærogatiua. Præterea posito quod per rationem, de qua supra,videatur esse eadem vel potior ratio excludendi in auo,quam in fratre & sorore,& in filiis eorum, tamē alia ratione attenta uidetur minor,eo quod frater & soror & eorum filii, quando sunt ex utroque latere coniuncti, admittuntur de iure communi ad succedendum vna cum matre. Et sic plus exorbitaret a iure communi, quod auus excluderet matrem a tota hæreditate, quam quod frater & soror & eorum filii in parte hæreditatis,ut patet intuenti. Si vero dicamus illud accidere per argum.a contrario sensu dicti statuti,quod est validum.c.publicato. de elect. l. prima, §. huius rei.ff.de offi. eius, cui manda. est iurisd. imo contrarius sensus legis vel statuti.l.qui testamento.§. mulier. ff. de testam. Et videtur posse fieri,locumque habere etiam in statutis exorbitantibus a iure communi, per nota. per Barto. in l.con-
179 uenticulam. post Cyn. C. de episco. & cleri. † Nam responderi potest,quod immo non est uerum,quando exorbitat,& quando inducitur legis correctio,quia casus occurrens tepe riatur a iure determinatus,secundum theoricam Iaco.Butr. & Barto.in dicta l.omnes populi, quia resultaret prauus intellectus, non relinquitur dispositioni iuris communis, secundum eos. l. si cum dotem, in princip.solut. matrimo.l.secunda,de condi.inser.l.apud antiquos continetur. C. de fur. In quibus legibus Bald.videtur contrariari ei, quod dicit in
180 dicta.l.conuenticulam.† Præterea dicit Bald.in dicta l.secunda, quod saltem quando statutum prohibet interpretationem debere fieri in ipsis statutis, non habet locum argumē. a contrario sensu,quia contrarius sensus venit ex interpretatione.d.l.apud antiquos,& argumen.l.pecuniam, quam.ff.si cert.petatur. & maxime,quia communiter in voluminibus statutorum solet esse statutum generale,quod non debet fie
181 ri interpretatio,nec illa admitti super aliquo statuto.† Sed sicut simpliciter verba iacent, ita simpliciter & vulgariter debent intelligi. Et licet Barto. in dicta l. omnes populi. videatur dicere,quod talis clausula parum aut nihil operatur, vt non admittatur nisi literalis seu vocabuli dubii expositio, vt in cle.exiui de verbor.signifi.& in c.exiit qui seminat. eo. titu. lib.6.& Ioan. And. in mercu. in regula, pro possessore, & Bald.in authen.si qua mulier.in fin.C.de sacr.sanct.eccle. & idem Bald.in l.secunda,& tertia.C.de libe. præte.& in l.iubemus.in fin.C.ad Trebel.quia illud verbum simpliciter intelligitur,secundum quod litera iacet naturaliter.dixit Bal. in l. intestato.C.de suis & legi. Et alibi dicitur simpliciter,id est sine plica.glo.in capit.secundo,in glo.magna de confess. in 6.De qua etiam dictione,simpliciter,no.in authent.de fideiuss.in princip.& Barto.in l.prima, §. si quis simpliciter. de vulg.& pupil.& idem Barto in l. prima. §. si quis simpliciter. de verbor.obliga.Est autem contrarius sensus in casu nostro iste,quia statutum disponit, quod mater succedat in quarta parte eo casu,quo non extant descendentes, vel ascendētes seu frater,vel soror,vel filii eorum,& extant alii agnati ex latere patris. Igitur,si extant aliqui istorum, videtur statutum velle a contrario sensu,quod mater in aliquo non succedat. Sed iste sensus non tendit ad expositionem literę,nec ad declarationem vocabuli, sed ad declarationem mentis statuentium, & adducit casum nouum, qui non est in statuto expressus, scilicet quod existentibus ascendentibus ex latere patris, non admittatur mater in aliquo. Et sic videtur non debere admitti talis interpretatio, postquam est inhibita per statutum,per notata per Ioan.And. in d. regula, pro possessore,in mercu.videtur ergo, ꝙ determinatio eius de qua in l.conuenticula in q.de statuto florentiæ, disponente,quod filia succedat si non extat masculus,quod eo existēte non succedat,non fuit bona,quia contra regulam prædictam Ia.Bu.& Bar.postquam decisum est de iure communi quod succedat.l.lege,xij.tab.C.de legi.hære.in authen.in successione.C.de suis & legi. Vel si vera est dicta determinatio,
182 non est vera dicta regula per dicta doct.† Præterea, si statutum loquitur affirmatiue, dicendo quod filia succedat non extante masculo,si masculus nō existat,succedit,quia ablatiuus,existente, denotat conditionem,quia resoluitur,idest si extabit, quia ista est natura ablatiui. l. a testatore. cum ibi nota.ff.de conditio.& demonstratio.& l.euictis.ff.de vsu. Et sic non existentia masculi, videtur causa finalis, qua cessante cessat dispositio.l.demonstratio.§.quod autem iuris. ff. de conditio.& demonst. c.cum cessante.de appella.merito masculo existente, fœmina excluditur, quia cessat causa finalis,sub qua admittitur.l.filiusfamilias.§.si quis,de legatis primo. authen.licet.C.de natu. libe.& l.inter socerum. §. cum inter.ff.de pactis dotalib. Sed quando loquitur negatiue, dicendo quod non existentibus illis, de quibus fit mentio. supra non admittatur mater venire vltra quartam partem. & sic non existentia illorum,non videtur esse causa,quare mater admittatur ad quartam, sed quare non admittatur vltra quartam. igitur licet existant aliqui ex illis, non sequitur ꝙ mater debeat repelli, postquam eorum non superexistentia non erat causa ipsius matris admittendæ, vnde non sic aperte potest sumi hic arg.a ɔ̄rio sensu ut repellatur mater sicut potest summi in quæst.Cy & statuto Florentino,de quo s̄. & per consequens cessare videt,ar a contrario, per ea quę ipse Cynus post Petr.notauit in l.conuenticulam.Sed in contrariam partem facit. Nam si dixerimus,quod auus non excludat in aliquo, rationibus supra dictis, sequeretur absurditas magna. Nam si non extaret auus prædictus, sed extaret frater ipsius aui, qui est patruus magnus, excluderet matrem, saltem in tribus partibus de quatuor,vigore dicti statuti, tāquam masculus consanguineus ex latere patris, & aui, quia est, infra quartum gradum, etiam de iure ciuili. l. prima. §. quarto gradu. ff.de grad.ergo multomagis debet excludere
183 matrem ipse auus paternus, tamen, quia † omne ius est potentius in causa,quam in causato.l.digna vox. C.de legibus. & auus est causa, quare frater eius, qui est patruus magnus, excludit matrem.nisi enim generasset filiū,non esset nepos. ergo per statutum excludens matrem a successione filij propter existentiam fratris, intelligitur exclusa mater per existentiam aui paterni, & etiam propter coniunctionem quā habet patruus magnus cum auo, qui excludit matrem ab hæreditate nepotis, quanto ergo magis ipse auus debet excludere per se & ad sui vtilitatem,postquam est causa,quod frater suus excludat matrem ad vtilitatem ipsius fratris, per dictam authent.multomagis, tamen quia in successione dicti defuncti,si concurrent auus paternus & patruus magnus id est frater aui præfertur auus,vt in authen.defuncto. C. ad Tertu.Et si auus vinceret patruum magnum, merito vince re debet etiam matrem,quæ vincitur a patruo magno, per
184 regulam,†si vinco uincentem te,multo fortius vinco te.De qua in l.de accessionibus. ff. de diuer. & tempo. præscrip. & in dicta authen.licet.de natu.liber.& in cap.authoritate.de concess.præben.lib.sexto.& non solum in tribus partibus ex quatuor,debet auus excludere matrem,imo in totum,quia debet aliquid plus iuris habere,quam frater suus, qui excluderet a tribus ex quatuor,propter coniunctionem quam habet in ipsum,si sunt apposita verba in statuto, puta si decesserit sine ascendentibus &c. Nam illi debent esse melioris conditionis.sufficisset enim dicere si decesserit sine filijs vel descendētibus,& sine fratre vel sorore,vel filijs eorum,post quam ascendentes & parentes ipsorum debent esse æquales.Ne igitur sequatur dicta absurditas, quod patruus magnus qui non nisi propter auum excludit matrem sit melioris conditionis quam auus paternus,quod esse nō debet, di-
185 cendum est, quod excludit matrem in totum, †quia vitanda est absurditas in legibus & statutis.ff.de bo.liber.l.non absurdum.ff.de nego. gest. l,Pomponius.& etiam superfluitas
186 verborum l. 1.ff.quod met.cau. l.fi.C.de temp.ap. † Et si aliquis intellectus sanus potest dari, non est dandus ille, per quem in superfluitatem incideremus l.1.§.fi.ff.ad munic.& quia verba debent aliquid operari cap.si Papa.de priui.libr. sexto.Præterea præsupponendum est statuentes fuisse motos aliqua ratione, vel causa quarta quæstio. erit aūt lex. & non potest perpendi, quod aliqua ratio seu causa fuerit vel esse potuerit ad sic statuendum, nisi vt bona potius penes agnationem paternam remaneant, quam quod transeant in matrem,vel eius cognationem,sicut quando statuunt, ꝙ masculus succedat exclusa fęmina,quia tale statutum præsumitur velle conseruare agnationem, vt superius dixi. & per Cyn.in l.1.C.de adult.Hic vero non solum masculinam lineam,sed etiam fęmininam ex parte patris, & generationem matris voluit excludere.& hæc ratio postquam alia nō potest dari,uel assignari,habetur pro expressa.C. de fideicō. l.eam, quam.& not.Bald.in l.maximum vitium. Sed si ista ratio fuisset expressa in statuto,non est dubium, quod auus excluderet matrem in totum, quia per dictam rationem cē seretur auus, & alij ascendentes ex latere ipsorum uocati,

per

Source : BIU Cujas

per l.fideicommiſſi.§.hæc verba.de leg.tertio.ff. de rei uen. l.emptor.§.fina.ibi eadem ratione reddita.ff.de vſuris.l.in fideicommiſs. §. cum Polidius.ibi', idque ſibi matri complacuiſſet, &c. & de legatis ſecundo.l.cum pater. §.dulciſſimis. de legatis tertio.l.no.§.fi.de ver.ſi. & quod no.Dyn.in regula fina.de regulis iutis.in ſexto.& Bald.in authent i.quas actiones.C.de ſacroſanctis eccleſijs. & ſi dicatur,ſi hoc noluerunt ſtatuentes,quare non expreſſerunt, quod ſi extiterint aſcendentes ex parte patris, mater & auia in nullo ſuccedant, ſicut expreſſerunt,quando frater, ſoror, & eorum filij extant, facile enim fuiſſet exprimere. ergo &c. l.vnica. §. ſinautem ad deficientis. C.de cadu.tollen.l.ſi ſeruum quis.§.non dixit prætor.ff.de acquirenda hæreditate. & capit.ad audientiam. de.decimis.immo cum de fratre & ſorore expreſſerit,videatur de alijs denegaſſe.cap.nonne.de præſump.l.cum prætor. in principio ff.de iudicijs.& l.maritus. C.de procu. Ad quod reſponderi poteſt, quod hoc non ſequitur, quia nec de filijs perſonę defunctæ expreſſerunt, & tamen credendum eſt ſtatuētes voluiſſe eos matrem excludere, quia prima cauſa eſt liberorum, vt in authen. de hære.ab inteſta.in principio. For
187 te ergo fuit ratio, quare magis expreſſerint de fratre & † ſorore, quia non eſt in eis ita debita hæreditas defuncti, ſicut eſt debita deſcendentibus & aſcendentibus. Et ideo tanquā de magis dubitabili expreſſerunt. & iſta pars videtur turior, quia magis eſt de intentione, & voluntate ſtatuti quam prima,quæ voluntas ſeruanda eſt potius,quam verba. ff. de legibus.l.benignius.C.eodem l.non dubium. & capitulo intelligentia. de verborum ſignificatione. Reſtat reſpondere ad contraria, & breuiter quantum ad tres partes de quatuor totius hæreditatis non videtur multum expediens laborare in reſpondendo, quia dici poteſt, quod ad illas non veniet ipſe
188 auus per argumen.a ſimili, vel a maiori, vel a contrario ſenſu, & ſic per extenſionem ſtatuti de caſu ad caſum, vel per ſubauditum intellectum, quibus caſibus loquuntur in contrarium allegata. Sed veniet per expreſſam & generalem vocationem factam de conſanguineis, ſeu parentibus ex parte patris & aui. Nam negari non poteſt,quin † auus contineatur appella. conſanguineorum ex parte aui, & vt dixi tales conſanguinei vocantur expreſſe, licet generaliter ad tres partes bonorum, per dictum ſtatutum. Igitur non expedit dicere, quod veniat per extenſionem, vel per ſubauditum intellectum. poſſet tamen & verius quis dicere, quod eo quia loquitur eo caſu, quo aſcendentes nō extant, videtur quod non poſſet loqui de ipſo patre, vel auo,qui ſunt de aſcenden tib. Sed certe non poteſt negari, quod non ſit credendum, q pater & auus non debeant eſſe melioris conditionis, quam illi,qui propter eos veniunt, & quos ipſe pater, & auus vincerent. Item, licet loquatur eo caſu, quo non extant aſcendentes, hoc non fuit ex eo quod non veniunt ad tres partes tantum,ſicut ueniunt collaterales,ſed in totum. Poteſt etiā reſponderi quod iſte auus non veniat per extenſionem ſtatuti de fratre & ſorore ad ipſum. ſed veniat ex mente ſtatuti, quæ colligitur ex eo, quia non velit, quod non exiſtentibus attinentibus ex parte aſcendentium,excludant matrem in tribus partibus de quatuor,cenſetur tacite voluiſſe,quod ſi extent aſcendentes ex latere patris, excludant in totum, ne ſi aliud diceretur,verba illa ſtatuti, & ſine aſcendentibus, de quibus,ſupra nihil operarentur, & fruſtra viderentur, ap-
189 poſita. †Et quia ex eo,quod facit mentionem de deſcendentibus, aſcendentibus, & collateralibus ex parte patris, cenſetur habuiſſe reſpectum ad agnationem paternam, & voluiſſe eam præferri matri, & eius cognationi. Et dum dicitur argumentum a contrario ſenſu, non debet ſumi,quia reſultaret prauus intellectus. quod eſt, quando reperitur contrarium in iure deciſum, quia mater per Tertullianum admittitur. Nam reſpondetur quod hic reſultaret, quando verba ſtatuti eſſent ſuperflua, & nullius importantię. Item,ſequeretur abſurditas, de qua ſupra quod parentes conſanguinei ex parte patris, & aui excluderent matrem. & tamen ipſe pater & auus,a quibus ipſi conſanguinei conſequuntur ipſum priuilegium excludendi matrem, non excluderent eam in aliquo. Et poſito,quod excluderent in tribus partibus, & nō vltra, non eſſent melioris conditionis, quam illi, quod non præſumitur fuiſſe de mente ſtatuti, poſtquā dixit, ſine aſcendentibus,&c. Preterea volo fateri, quod in legibus iuris communis, non eſt ſumendus intellectus a contrario ſenſu, vbi contrarium eſſet determinatum ab alia lege iuris commu-
190 nis,& ſimiliter in l.municipali, † quia non eſt credendum, quod vnum ius commune velit aliud ius commune corrigere,& vnum ius municipale aliud municipale, per Bart.in l.prima. §. primo. ff.quod vi aut clam. per Cyn. & alios in l. ira pudor. C. de adulteriis. & in lege vnica. Cod. de inofficioſis do. & in capitulo cum expediat. de electione. libro ſexto. Sed in ſtatuto, quod videmus manifeſte tendere ad correctionem iuris communis,in aliquibus, prout eſt iſtud, non eſt abſurdum ſumere argum. a contrario ſenſu, etiam, vbi reperitur contrarium determinatum a iure communi, dummodo non ab alio ſtatuto. Nam poſtquam videmus tē dere ad correctionem iuris communis, credendum eſt, q̄ in caſu de quo dubitatur, etiam velit corrigere, ſi mens & verba ſtatuti ad hoc adaptentur,argum.ff. de lega. primo l. ab omnibus. Et pro hoc facit,quod no. Bald.in l.maximum vitium.verſicu.vlterius quæritur.C.de liber.præter. ibi dum dicit. Nam dictum ſtatutum habet ſe ad ius commune derogatiue.& iſta videtur bona & ſolennis reſpōſio,per quam ſaluatur Cyn. in quæſtione de ſtatuto florentino, & etiam Bald.in l.conuenticulam.C.de epiſco.& cleric.quia licet de iure reperiatur determinatum, quod fœmina ſuccedat &c. ſi extat maſculus, non tamen reperiatur determinatum ab aliquo ſtatuto Florentino.& etiam Bald.in dicta l.conuenti.
191 †Et ideo potuit ibi ſumi regula a ſenſu cōtrario, dum dicit, quod ſuccedat fęmina non extante maſculo, ergo ipſo extante non ſuccedat. Sed ſi per aliud ſtatutum nō reperiretur determinatum cōtrarium,ſcilicet quod ſuccedat cum maſculo, tale argumen. non fuiſſet ſumendum per illud ſtatutum,quod corrigeretur ſecundum doctrinam& theoricam quam doctor.tradunt in l.conuenticulam.& in l.2. de conditio.inſer.Et ſic tollitur contrarietas,quæ uidetur reſultare inter ea, quæ notat Bald. in dicta l. conuenti. & in dicta l. ſecunda.& in l.apud antiquos. C. de furt. Non obſtat quod non admittitur interpretatio in ſtatutis, quia eſt uerum in extrinſeca,& quæ non poteſt colligi ex uerbis in ſtatuto prolatis.Secus,ſi ex illis poteſt colligi. ff. de conditionibus & demonſtratio.l.in his.& per Bald.in l.tertia.C.de libe.præt.&c.
192 †Nunc autem quæro,quid ſi ſtatutum dicat, quod filia fœmina excludatur, & deueniat illa hæreditas ad illos de ſobole defuncti? Quæro,qui contineantur appellatio. ſobolis. Bald.in l.fi.C.de bo.proſcrip.dicit quod ſoboles regulariter importat idem quod nomen liberi, & ſic venirent deſcendentes tam per lineā maſculinam, quam fœmininam.facit. l.prima & tertia.C. de natu.liber.vbi probatur,quod ſub tali nomine ueniunt etiam legitimati per oblationem curiæ, & fortius per ingreſſum monaſterij,ut per Bald. in l. prima. cod.titu.In caſu tamen noſtro,quia excluditur fœmina, uidentur excludi fortius deſcendentes ex ea, per notata per
193 Bald.in d.l.maximum uitium. & ſ. plene dixi. † Qui autem contineant appellat. progenici, dicendum eſt, quod progenies deriuatur a proginio,nis. Nam filiæ & nepotes nō ſunt proprie progenies, quia non ſunt procul geniti, ſed pronoptes & alij inferiores bene ſunt progenies, quaſi procul geniti. Et ſic progenies incipit proprie a pronepotibus,largo tamen modo etiam filius & nepos dicuntur etiam progenies, ſecundum Baldum in repetitione. capit. ſi pater. de teſtam.
194 lib.ſexto.in l.finali. C.de emancip.libe. † Et in ſucceſſionib. qui prior eſt in gradu,potior eſt in ſucceſſione. & in authen-
195 ti.poſt fratres. C. de legi.hæredi. † Quando autem ſtatutum diceret,quod veniat hęreditas in illos de proſapia, vide in l. ſi quis ex corpore.C.de murile libro vndecimo.& in lege ne diutius. C. de agri. & cenſib. vbi dicitur, quod eſt generatio, vel familia alicuius. veniunt tamen deſcendentes, ſecundū
196 Ioannem de Pla.in l.ſi quis ex corpore.in fine. † Appellatione autem generationis, veniunt deſcendentes per lineam maſculinam, ſecundum Baldum in dicto capitulo ſi pater. & gloſ.in capitu.ſtatutum, ſecundo de hęreticis. lib.ſexto.& merito, quia qui deſcendunt ex filia, dicuntur deſcendere, & eſſe de generatione parentum ſuorum, non de generatio-
197 ne aui materni. inſtitutio. de pat.po. in fine. † Appellatione poſteriorum in inſtitutionibus & ſubſtitutionibus, & in hereditatibus deferendis, comprehenduntur tam nati per lineam maſculinam,quam femininam.l.generaliter. C.de inſtitu.l.cum acutiſſimi.C de fideicommiſ.&c. Et quando dicitur tibi & poſteris, vide l.iuriſconſultus. §. poſteriorum. ff. de grad. & l.his verbis.de legatis tertio. In priuilegijs autem comprehenduntur nati ex linea non fœminina. l. vocatio. ff.de mu.& hon. l.prima.in fine. ff. de iure immuni. in capit. primo.de feudo marchiæ. Et procedit hoc ſine dubio,& fortius in penalibus & odioſis, de quo in capitu.vbicunque. de
198 hęreticis. libro ſexto. † Appellatione autem conſortum, qui veniant,vide Bald.in l.ſi fundum. ff.de contrahenda emptione, dicentem quod ſecundum communem vſum loquendi appellantur omnes illi,qui ſunt ſanguine coniuncti. In aliquibus tamen locis appellantur etiam,ſi non ſunt con
199 iuncti ſanguine,dummodo ſint de eadem caſata † Appellatione autem caſatę, ex conſuetudine Tuſcię capiuntur hi, qui ſunt deſcendentes ex eodem ſtipite. l.finali. in fine prin-
200 cip.& ibi Barto.ff.ad Syllanianum. †Illi autem veniunt appellatione familiæ, qui veniunt appellatione domus. Pro quo gloſ.in l.prima. C. ſi quacunque prædit.po. & in l. cum

vnus.

Source : BIU Cujas

vnus. in princip. ff.de adimen.legat.& in l.pronũtiatio.§.fa-
201 miliæ.& ibi Bar.ff.de ver.ſig.†Et appel.illorum de cippo domus,veniunt illi tantum qui,per lineam maſculinam deſcẽderunt,facit,quod no.in l.1.§.ſed & ſi ſeruus.ff.de ven.inſpi. vbi dicitur,quod per agnatos conſeruatur honor.& ipſa domus, eo quia fœminæ ipſe non poſſunt eleuare faydam domus,& caſatę, per glo.in c.1.§.hoc quoq;. qui feudum dare
202 poſſunt.& per Ang in l.pro hære. ff.de acqui.hære. † Si vero ſtatutum uel teſtator loquatur de illis de gente ſua, qui veniant,vide gl.in l.1.ff.de probatio.vbi dicitur, quod veniunt cognati,i.conſanguinei ex latere matris,ſecundum Bald. d. c.ſi pater.ſed ſecundum alium intellectum ibi etiam veniũt
203 agnari,& ſic ex latere patris,&c.†Appellatione autem generis,comprehenduntur illi, qui deſcendunt per lineam maſcũlinam,& illi dicuntur eſſe,de genere, ut in gl. in d.l.1. & eſt tex.in l.2.in fi.de iur.immu.ſecundum Bal. in d.c.ſi pater quod tamen fallit fauore libertatis,quo caſu comprehendũ tur etiam deſcendentes per lineam fœminam.l.1.& 2.ff.de lib. cauſa. Item comprehenditur frater.l.cum quidam.ff.de interdi. & relega.Item legitimati. l.quoniam. C.natu. libe. & Bald.ibi,non autem comprehenderentur Baſtardi,ſecun
204 dum Bal.in l.fi. C.de ver.ſignifi.Qui autem dicantur de prole,dic quod omnes illi,qui veniunt appellatione liberorum vt eſt tex.in l.ne diutius.C.de agr.& cenſi. lib.10. Item com-
205 prehenduntur legitimati.l.diui.C.de na.li.&c.†Quid autẽ, ſi fiat mentio de antiquitate, dicit Bal. quod antiquitas idẽ eſt,quod conſanguinitas. l.cum ſimus.de agri. & cenſi. Qui autem continentur appel.ſuorum,& uſque ad quem gradũ vide gl.notabi.in l.ſi.fœmina.C.ad Turpil.dicentem, quod illi,quorum iniuriam quis poteſt proſequi.dicunt ſui. facit,
206 gl.inſti.de hæredum qua.& diffe.§.1.†Qui autem contineã tur appellatio.domeſticorum,dic quod illi qui ſunt de familia,ſecundum,Bar.in l.1.ff.ad Syl.notatur in c.2.de ver.ſign. per gl.inſti.de teſta.§.1.& in l.præſenti. C.de his qui ad eccl.
207 confu.†De homine,vt ſi quis deceſſerit ſine homine, continentur filii maſculi,l.hominis.de ver.ſign.ſecundum Bal.in d.c.ſi pr̃.& ſi dicat,ſi deceſſerit ſine natis,dic quod continentur filii & nepotes.l.natorum.de uer.ſig. Et ſi fiat mentio de neceſſariis, vt qđ bona mea redeãt ad meos neceſſarios, vide l.fi.ff.de iu.& iu.& l.1.ff.de eo,q̃.p̃ tut.vbi p̃bat qđ sũt agnati,& ſic conſanguinei ex parte patris.Idem,ſi fiat mentio de neceſſitudine,quia hoc verbum idem importat.l.in fideicõ miſſi.§.cum Pollidius.ff.de uſu.& ſi fiat mentio de propinqs cõtinent illi,qui ſunt vltra liberos, licet & ipſi liberi, dicant propinqui,vt no.in l.officiales.C.de epi.& cle. per Cy.in l.ẽt. C.de teſt.& no.in l.1.C.unde uir & uxor.vbi probatur, q̃ appel.propinquorum non uenit maritus vel vxor,nec alii affines ex parte vxoris,vel uiri, quod inducit ibi Bar.& Bald. ad ſtatuta,quod minores aut mulieres non poſſint contrahere ſine conſenſu propinquorum, vel ad ſtatuta, q̃ cauſę inter propinquos compromittantur,vt prędicti non comprehendantur,ſed veniat alii conſanguinei.c.quotiens.in prin.de te
208 ſti.† Appellatione,autem coniunctorum, veniunt etiã affines.l.ſed & hę.in prin.de procu.Ideo ueniũt maritus & vxor l.manifeſtiſſimi.§.finautem. C.de furtis.proprie autem non ſunt affines,ſed prin.affinitatis.l.affinitatis. C.communia de ſucceſ. Non tũ venirent filii ſpurii,vt no.glo.in c.a.de bap. & Bal.in l.id quod pauperibus. C.de epi.& cle. Referens ita Dy. conſuluiſſe.Idem voluit Inno.in c.quia nonnulli. de reſcriptis.& ibi dicitur,quid ſi de filiis naturalibus tantum.de quo per glo.in dicta clementina.a.in verbo,liberi.Qui autem ve-
209 niant appellatio.conſanguineorum, dic,quod fratres & illi qui ſunt ex latere tranſuerſali.d.§.cum Pollidius.& l.poſt cõ ſanguineos.ff.de ſuis & legitimis. Adde tñ q̃ conſauguinei dicuntur omnes, qui ſunt nobis ſanguine iuncti. c.non debet de conſanguini.& affinita. Et ſic etiam venirent illi, qui ſunt de latere materno,vt per gl.Bar.& Ioan.de Imo.in l.cũ quidam.§.quod dicitur.ff.de acq.hęr.dicentes hoc procedere ſecundum communem vſum loquendi, quia de ꝓpria ſignificatione uocabuli,aliud eſſet,vt dixi.Et ideo ſimp̃r dicebat Io.An.in c.ſciant cuncti.de elec.libr.6.q̃ ſi conſtitutio eſſet pęnalis,appel.conſanguineorũ non includerentur affines, quinimo dicebat Bal.in l.fi.C.de ver.ſig.q̃ de propria ſignificatione non cõprehendentur mater & auia,licet ſecus ſit ꝑm cõem vſum loquendi,qui præferri debet cuicunq; vęrę & propriæ ſignificationi.l.Labeo.cum ſi.ff.de ſupellec.le. &c. Et ſi fiat mentio de affinibus.uide l.non facile.§.affines. ff.de gradi. per Bal.ĩ d.l.fi.& per eundem in l.affinitatis.C.cõmu.de ſuc.& in l.1.C.unde uir & vxor.vide tex.in l.cui eorũ. §.ffinitates.ff.de poſtulan.& in l.non ideo.C.de hære.inſti.&
210 per gl.in d.c.non debet.†Et ſi dicatur, q̃ deueniat in ſuos parentes,cõcludit Bal.in cap.ſi pater. q̃ de propria ſignificatione cõprehenduntur aſcẽdentes uſq; ad tertium gradũ,per l. Iutiſconſultus.§.parentes.ff.de gradi. Sed large dicendo uel loquendo comprehenduntur vſque ad infinitum.l.quicun-
211 que.§.1.ff.de in ius vocan.vide c.2.de verb.ſig.li.6.†Et ſi fiat mentio de deſcendentibus,veniunt tunc illi, qui veniũt appella. liberorum. Et an tunc veniant ſpurij & naturales,dic, vt ſup.& per doc.in l.generaliter.§.cum aũt.C.de inſtit.vide gl.ſing.in c.ſtatutum.de hęret.li.6.probantem, q̃ in materia non pęnali vel non odioſa,appellatio. deſcẽdentium includuntur deſcendentes tam per lineam maſculinam, q̃ fœminam. Secus ſi materia eſſet odioſa,quia tunc non includẽ-
212 rentur deſcendentes pet lineam fœmininam.†Et adde, q̃ ſi concederetur priuilegium alicui & ſuis deſcendentibus poſteris maſculis & fœminis, q̃ non comprehenduntur fœminę,niſi virgines aut viduæ,non aũt nuptæ,vt voluit ſingulariter Bart.in l.quotiens. C.de priui.ſcho.lib.12. Idem Ludo.
213 de Ro.in l.1.in prin..ff.ad Sylla.† Quid autem ſi dicat, q̃ hæreditas redeat ad proximos ſuos, dic q̃ appellatione proximorũ comprehenduntur conſanguinei,imo etiam cõprehẽdi poſſet maritus & vxor, vt vr̃ probari.in l.cũ alienã.C.de le
214 ga.†Et quid ſi dixerit, q̃ eius bona deueniant ad illos de patrimonio ſuo, dic q̃ cõprehẽduntur oẽs illi, qui cõprehẽderẽtur appellatione familiæ,vt voluit Ang.in d.l.fi.C.de ver. ſign.Et ſi dixerit, q̃ bona mea redeãt ad illos de caſata mea, concludit Io.de Imo.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad Tre. q̃ licet hoc vocabulum proprie nõ ſit adinuentũ de iure,tñ ꝑm cõem vſũ loquendi intell̃r de illis de domo ſiue de agnatione. Et ſic concludit eſſe dicendũ de hoc vocabulo, q̃ qñ teſtator dixit de illis de domo ſua.Et ſi fiat mentio de cognatis uel agnatis. Concludit Bal.in d.c.ſi pater. q̃ appellatione agnatorum,veniunt cõſanguinei ex latere paterno. l.1.ff.de
215 gradi.†Sed appellatione cognatorũ veniunt ꝓſanguinei ex materno.l.2.c.ti.& inſti.de ſuc.cogna.per totũ. Et ſi per teſtatorem fiat mẽtio de ſtirpe ſua,vide tex.ſing.in l.ſi quis in ſuo. C.de inof.teſtam.per quem dicit ibi Bal. q̃ intelligitur tm̃ de ſuis aſcẽdentibus, quod non eſſet, ꝑm eum,qñ huic dictioni adiungeretur nomen, quod ſignificat generationẽ ſuam, q̃ eſt, dũ dicit teſtator, de ſtirpe mea progenitis. nam receptio emphyteoſis pro ſe & aliis de ſtirpe ſua progenitis, intelligit ſolum de ſuis deſcendentibus. quod nota. Alibi aũt dicebat idem Bal.in l.peto. §.fratre.ff.de leg.2. per vnã gl. ibi q̃ paria ſunt ſi teſtator facit mentionem de ſtirpe ſua, ſeu de illis de ſtirpe ſua,ac ſi diceret de illis de domo ſua,ſeu caſata ſua. Et ſic ſequitur, q̃ non venirent conſanguinei ex parte matris, quia illi non venirẽt de ſtipite ſeuſtirpe. Idem tenet Imo. in dicto.§.fratre ideo dicebat Ang.in d.l.fi. q̃ ſi teſtator legat ſtipiti domus ſuę,quod uidetur legaſſe illis de ſtirpe ſua, ſicuti eſt dictum s̃.quando teſtator fecit mentionem de illis de cipo domus,ſuæ,quę omnia ſunt ſingularia,& tene menti. Et uide aliqualiter Pe.de Anch.iu c.ubicunque.de pœnis.lib.6.
216 & Io.de Imo.in d.§.ſi quis rogatus.†Et ſi dicat,ſtatutum vel diſpoſitio, tibi & nomini,idem eſt ac ſi dictum eſſet,de familia,ſecundum gl.no.in l.is,qui cum plures. de leg.3. Facit de cond.& demon.l.illis & ſic uidetur, quod non comprehendat deſcendentes. ex fœmina.l.pronuntiatio. §.familiæ. de
217 uer.ſig.†Quæro modo ſtante ſtatuto,quod agnati excludãt filiam a ſucceſſione inteſtati, an iſti agnati teneantur eã dotare licet ſtatutum aliud non dicat, & Bal. determinat q̃ ſic in l.ſi pater.C.de do. promiſ. de quo. ꝯ.in ultima quæſtione.
218 † Sed pone, ſtatutum dicit quod filia dotata uon ſuccedat. Modo pater dotauerat filiam,ſed non erat dotem ſtipulatus ſibi & ſuis hæredibus,nunquid hæres teneatur iſtam ſtipulationem remittere mulieri, tanquam ſit excluſa a ſucceſſione,& Bal.ibi dicit q̃ ſic,& allegat Iacob.de Are.in l.vxorem. §.pater naturalis.de leg.3.& ultra Bal.hoc ideo eſt ut non veniat priuanda dote,& hęreditate ſimul,& ſic erit conſolidata in perſonam filię ipſa dos, quam ſententiam confirmat, D.Lud.de Ro.in l.2.ff.ſol.mat.per tex.notabilem in ſimili in l.ſi pater pro filia.ff.de colla.dotis.vbi quia filia priuatur hæreditate propter dotem dicit textus eam debere dotem præ-
219 cipuam habere.†Quęritur ẽt an ſtante dicto ſtatuto, q̃ fœminę excludantur exiſtente maſculo,an maſculus tranſmittat portionem filiæ iure ſuitatis, ſicut ſuam portionem, Bal.
220 in l.fi.ff.de acq hære.& domi.Pa.de Ca.ibi dicunt q̃ ſic,†quia idem debet iudicari de appendiciis, quod de prin.l.hæres inſtitutus.§.1.eod.tit.quoniam filia habetur pro mortua, quæ excluditur per ſtatutum. l.1.§.fi.ff.de contratab.& ſic tota hæreditas defertur maſculo,ac ſi fęmina non eſſet in rerum natura.l.ſi necem §.ſi deportatus. de bo.libe.facit quod no.do. in l.1.§.ſciendum.ff.de ſuis legi.& Bal.in l.ſi quis poſthumos §.ſi filium.ff.de lib.& poſth.Volunt dicere, q̃ ex eo quia ſtatutũ excludit ſororem, debet intelligere de fratre adeũte,& acceptante,& dicũt eſſe de mente Bar.in l.2. §.ſed ſi ſit.ff.ad Tert.Sed adde ultra oẽs,quia de ea parte qua frater per ſtatutum excludit ſororem, ſi talis frater non adeat,non videt il-
221 lam portionem ſororis tranſmittere,†quia beneficium ſui-

Source : BIU Cujas

tatis ordinatum a iure communi, non eſt conceſſum fratri ad excluſionem ſororis, vt eam excludat, vel eius partem tranſmittat. & pro hoc dicto caſus videtur, quem ipſi non allegant in l.1, C. de qui ante aper.tab. Vbi ideo filius tranſmittit, hæreditatem non aditam beneficio illius. l. ad deſcendentes, ne poſteritas ſua defraudetur hæreditate, & ſuccedāt alij forte ſubſtituti, vel coniuncti, vt nota. Barto. in l. prima. ff. de vul. & pup. in 4.q. prin. in quinto effectu, in ver. quinto dubi-
222 tatur. vbi ſic intelligit. d. l. 1. vbi eſt caſus, quod †tunc beneficio tranſmiſſionis filij tranſmittunt, & excludunt ſubſtitutos, quando conſeruatur hæreditas patris in poſteros, alias tranſmiſſio non excluderet ſubſtitutum. Sed cum in caſu noſtro excluderetur iſta ſoror, quæ eſt poſtea teſtatoris, & veniant collaterales, videtur quod tranſmiſſioni locus nō ſit, argument. l. cum acutiſſimi. de fideicommiſ. & l. cum auus. de cond. & demon. & ita poteſt eſſe ratio. l. defunctus. de legi. hęred. vt ibi, illi ſui non tranſmittant, ſed veniant ad fra-
223 trem defuncti. †Item, non eſt veriſimile, ꝙ hoc caſu ſtatutū velit excludere filiam, quando filius maſculus non adiret, vt præponat extraneos ipſi mulieri. d. l. cum acutiſſimi. & l. generaliter. §. fi. de inſti. & ſubſti. & ꝙa ſtatutum defert filio portionem ſororis ſub nomine naturali, filij, nō ſub nomine ſuitatis, & ſic cum non habeat eam hæreditatem iure ſuitatis, non tranſmittat. Eſt. n. quoddam irrationabile, ꝙ filius maſculus excludat fœminam. l. maximum vitium. de lib. præt. merito ius tranſmittendi non debet operari hoc caſu, & per hoc videtur caſus in l. non pro numero. C. ad Orficia. intelligendo eam vt quidam intelligunt, & ideo ibi non fiet tranſmiſsio in patrem, in quem deberet fieri tranſmiſsio, ſicut in deſcendentes, per d. l. apud hoſtes. & per l. 1. C. de his qui ante aper. tab. in gl. in ver. liberis. Sed dicit ſa. de Bel. ꝙ ideo in d. l. non pro numero, non tranſmittitur hæreditas ad patrē, quia fratrum exiſtentia impediebat tranſmiſsionem. & ſm hoc eſſet ibi caſus pro Bal. ibi, & in §. in nouiſſimo. nō præſuppoſita illa opin. pro vera, ꝙ qñ minor moritur hęreditate non agnita, ꝙ detur hæredi eius reſtitu. in integ. pro adeunda hæreditate, per l. qui duos. ff. de reb. dub. & l. Pantonius. de acq. hæred. & l. ſi infanti. de iure delib. Tamen eſt verum ſecundum Baldum, in d. l. non pro numero. niſi æquitas impediret beneficium reſtitutionis, ſicut in caſu noſtro per exiſtentiā ſororis. d. l. non pro numero, per exiſtentiam fratrum. Ego tamen Laurus propter multa teneo contrarium in hoc caſu, maxime. Primo, quia cum iſta ſit hæreditas paterna trāſmittitur ad quoſcunque non agnita, etiā ſi ſuperſint fratres defuncti, & filii teſtatosis, per tex. in l. non pro numero. quam communiter doctores intelligunt quod loquatur in hæreditate materna, quæ licet tranſmittatur ad deſcendentes, non
224 tamen ad aſcendentes. Nec ob. l. apud hoſtes. quæ † loquitur in hęreditate paterna, quæ beneficio ſuitatis tranſmittitur ad quoſcunque. Vnde intelligendo has ll. ſecundum iſtos intellectus, in d. l. non pro numero, ſi fuiſſet hęreditas, fuiſſet facta tranſmiſsio ibi ad matrem, ſi ſuperfuiſſet, & ſic non obſtante quod fuiſſent alij filii teſtatoris, quibus videbatur magis debita hęreditas eorum patris, quam matri, nihilominus ad eam matrem fuiſſet facta trāſmiſsio, per d. l. apud hoſtes.
225 Non ob. ꝙ †filius, qui excludit ſororem, ita demum eam excludit, ſi hęreditatem agnoſcat, alias ſi ſibi non prodeſt, ſoror obeſſe non debet. d. §. ſed ſi ſint. & l. 1. §. ſi pater. de coniungen. cum eman. lib. quia illud eſt verum, vbi non extat alius, cui ſucceſsio deuoluatur ex conſequentia, qui non ſit remotior perſona excluſa, vel ſi ſit remotior, ſit in locū perſonæ remanentis, ſurrogatus. l. 2. §. ſed ſi ſit conſanguinea. & l. æquiſſimum. & §. 1. Sed ſi ille in quem fit tranſmiſsio, ſurrogatur in locum tranſmittentis, ergo licet tranſmittens non proficiens ſibi, quia non adiuit, tamen non excludit ſororem, ꝙa vadit ad illum, qui ſurrogatur in locum eius. & iſta ſunt de mente Bar. in l. prima. §. penult. de contratabu. Dico etiam, quod cum per tranſmiſsionem hęreditatis defuncti, reperiatur hęreditas translata in collaterales, quod ita cenſebitur translata portio ſororis, quę ipſi competiiſſet, ſi non fuiſſet excluſa, ſicut illa ſua portio, quæ competebat ipſi tranſmittenti iure proprio. Et hoc duabus rationibus. Primo, ne iſtud ius adeundi hęreditatem diuerſo iure cenſcatur, argumen. l. eū, ꝙ ędes. ff. de vſuc. facit l. iā hoc iure. de vul. & pup. & hoc vī in ſi. determinare Bar. in l. Titio centū. §. Titio genero. de cond. & dem. in q. quæ incip. qd ſi relinquatur pro dote. in fi.
226 d. q. †vbi vult, ꝙ ſi legatum fit pro dote, ex quo debeat reiici iſta ꝓdō tanq̄ grauamen in legitima. l. qñ in priorib. C. de inoffi. teſta. iſta detractio debet fieri de dicto loco, nō ſolū vſq; ad concurrentem quantitatem legitimæ, ſed ēt in eo, ꝙ eſt ultra legitimam, ne tale legatum diuerſo iure cenſeatur. Secundo moueor, quia hæreditatis aditio non dēt ſcindi ſiue diuidi. l. verbis ciuilib. de vulg. & pupil. ſecundo reſpon. & l. ſecunda, de acquir. hær. Tertio quia iſtud ius adeundi erat in bonis ipſius, mortui, quod ius, vt dixi tranſmittit. facit. l. bonorum appellatio, de uerborum ſignifica. & l. item in bonis. de acquiren. re. dominio. Nec obſt. etiam quod ſtatutum nō videtur uoluiſſe excludere filiam, quia imo contrarium, nā patet quod etiam tranſuerſales tertii gradus excludebant ipſam filiam, & excludunt, ſeruata tantum eis tertia parte, eius quod fuiſſent habituri abinteſtato. Et ſecundum quod ſtatutum diſponit, videtur etiā ſenſiſſe teſtator. & hoc uult, Bart. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. in fin. illius op. quæ incipit, oppono, & nunc intro materiam. Nam dicit, qđ
227 †quando per ſtatutum nepos ex filio maſculo excluderet filiam, uel neptem fęminam teſtatoris, quod tunc talis nepos illas excluderet ex pręſumpta volūtate teſtatoris, qui creditur ſe voluiſſe cōformare cum ſtatuto, iſta enim filia excluſa dēt reputari extranea, quia per excluſionē qua excluderetur per ſtatutum, perdidit iura ſuitatis. l. 1. §. ſciendum. ff. de ſuis & legi. & ibi Bar. & quod tranſmittat. Probatur, quia ſta
228 tuta communiter dicunt, quod † extantibus filiis maſculis ipſa filia fœmina non ſuccedat. ſed iſti ablatiui abſoluti habent vim non ſolum excluſionis fœminarum, ſed etiam includunt mares in portionem earum. l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. de lega. 1. & l. fideicom. §. cum eſſet. de lega. 3. Et ideo iſti maſculi habent totum. & iſtæ fœminæ habentur pro mortuis. d. l. 1. §. ſi pater. de coniungen. cum emancip. libe. Et par eſt exhæredatio legis, & hominis, & confirmabitur iſta exhęredatio per aditionem illius, in quem eſt facta tranſmiſſio. ex his, patet quod fit tranſmiſſio in collaterales agnatos vel tertii gradus, vel vlterioris, ſecundum quod ſunt. Laurus de
229 Palatiis. Item quæritur, nos habemus, quod †ſi filii filiæ, quæ repudiauit hæreditatem paternam cum iuramento, iuxta capitul. quamuis. de pactis. libro ſexto, fuerint præteriti in teſtamento aui, quod ſi filia mortua ſit viuo auo, poſſint dicere teſtamentum nullum de iure communi, quia quodammodo ſubintrant in eius locum. Secus, ſi mortua eſſet poſt mortem patris quo caſu pactum noceret filiis. l. qui ſuperſtitis. ff. de acquir. hære. & plene per Bal. in l. pactum. C. de collatio. & per eundem clarius in l. fi. C. de pactis. verſic. ſed
230 hic incidenter quæritur. † intelligendo quod filia quæ iurauit, non firmauit contractum, ſed ſolum ipſa ſe obligauit, & conſequenter illum contractum tranſire facit ad hæredes, cum in dubio iuramentum firmet contractum, ſecundum communem opinionem & veram, de quo plene in ca. cum contingat. de iureiura. & in c. quamuis. prędallegato. An hoc ſit verum, quando mater excluditur per repudiationem vel ſtatutum, & Iacob. de belui. diſputauit hanc quæſtionem, & concluſit quod aut dos rediit ad patrem, & filii non ſunt ex-
231 cluſi, a ſucceſſione aui, quia †de iure dos redit ad dotantem, etiam extantibus filiis illius matrimonii. l. dos a patre. ff. ſol. matrimo. Aut remanſit penes filios ex conſuetudine vniuer
232 ſali de qua ibi notat gl. Et tunc filii ſunt excluſi, quia †quando dos remanet penes filios, tūc non ſolum filia excluditur propter maſculos, ſed etiam quia habuit dotem, & hoc tenuit. d Pau. de Caſt. in d. l. qui ſuperſtitis. Fortiter tamen eſt dubitādum, cum filia ſit ſublata de medio viuo patre, vnde ſtatim filii ipſius. ſcilicet nepotes quodammodo aſſumunt primum gradum. l. poſtuhumorum. ff. de iniuſto. rupt. & irri. fa. teſta. Et per conſequens cum ſint præteriti, licet nō poſſint dicere teſtamentum aui nullum, tanquam proceſſerit, de radice infecta, vt in ſimili dicit Bal. in l. hi, qui ad ciuilia. C. de appel. & licet debeant dotem matris computare in legitimam. l. quoniam nouella, cum ibi notatis. C. de inof. teſt. & l. illam. & illud C. de colla. tamen. ſi dos non eſſet ſufficiēs ad legitimam poſſet dici quod poſſent agere ad ſupplementum. l. omnimodam. & l. ſi quando in fin. iuncta. l. ſi quis filiū
233 C. de inoffic. teſtamen. &c. †Quæro autem, hæc ſtatuta communiter dicunt quod non ſuccedat mulier extante maſculo, ſed quod dotetur mulier. cum eſt in 12. anno, petit a fratribus dotem ſibi aſſignari, poſtquā eſt excluſa a ſucceſsione, Dicunt fratres, quando tu contraxeris, matrimonium, aſsignabimus tibi dotem quia dos non poteſt eſſe ſine matrimonio. l. 3 ff. de iure do. l. fin. C. de donatio. ante nuptias. Dicit mulier. ego uolo, quod interim mihi augeatur. Queritur qd iuris. Barto. in l. Titio. §. fin. de conditio. & demonſtra. dicit
234 quod ſuper hac quæſtione eſt dicendum, † an dies petendi dotem ſit dies nuptiarum vel dies ętatis nuptiarum. Et reſpondetur quod relictum dotis in ultima voluntatę, factum maiori, intelligitur relictum in die feſtiuitatis nuptiarum, quando contrahitur matrimonium per uerba de pręſenti, poſito quod ad domum uiri non ſit traducta, eodem titulo. l. cum fuerit, & ibi notat. Si vero relinquitur minori, tunc requirūtur duo, ſcilicet quod veniat ad ætatem legitimam, & quod nuptiæ contrahantur. eod. tit. l. cum fuerit hęc conditio. & l. ſi pupillæ. ff. quando dies legati cedat &c. Et prędicta dicit, uera ipſe, quando relinquitur pro dote & in tps nuptiarum.

Source : BIU Cujas

ptiarum. Sed quando rel inquitur mulieri pro se maritanda, vel ad se maritãdam, tunc si relinqueretur pupillæ, & idem esset, quia non posset ante tempus legitimæ ętatis. nam requritur ꝙ instet causa, propter quam relinquitur. l. nec semel. §. si inhabitum. ff. quando dies legati ce. & l. antep. §. 1. de leg. 2. sed si ad ętatem nubilem mulier peruenerit, tunc petet dotem, præstita cautione de nubendo. ratio. n. hoc requirit, ꝙ nuptiæ contrahantur. nam ante contractas nuptias mulieris expensæ necessariæ non possent fieri pro ea maritãda, & hoc verborum significatio demonstrat. l. 2. in fi. de cond. & dem. Sed idem Bar. in suo ꝓs. mihi 17. quod inci. Vbertus legauit.

235 †Quærit si pater legauit filiæ suæ centum pro dote, an debeatur dictum legatum incontinenti, an expectari debeat nubilis ætas. & dicit quod ista quęstio multum pendet ex forma statutorum disponentium, quod filię sint dotibus contentę. & si dicta statuta videantur, dicit ipse, quod non, ideo posset dari uerum responsum. Tamen de iure communi loquēdo, constat quod quatenus dicta dos est relicta vsque ad legitimam portionem, tunc dicta dos posset peti incontinenti, absque aliqua dilatione. l. quoniam in priorib. C. de inof. test. in con uero, quod esset ultra legitimam, aduertendum est, dicit ipse, quod aliud est secundum propriam significationem uocabuli de iure communi scripto, aliud secundum cōmunē vsum loquēdi, quod in ciuitate esse consueuit. nam cum de

236 iure dos non possit esse sine matrimonio, ut sup. dixi† legatū siue dispositio dotis habet conditionem siue diem nuptiarū. C. de nupt. l. sancimus. ff. de iu. dot. l. stipulationem. Sic debet intelligi. l. Titio §. fi. præallegata, licet quidam illum tex. aliter intelligant. Et hoc dicit ipse probari expresse in auth. nisi rogati. C. ad Trebel. & in corpore vnde sumitur. vbi expresse patet quod relictum nomine dotis, in se habet conditionē

237 nuptiarum. † Verum est tamen, quod vsus loquendi aliter se habet in quibusdam partib. & cum istud sit facti, debet ꝓbari, quia facta non præsumuntur, l. in bello. §. facta. ff. de capti. In quibusdam. n. ciuitatibus dos dicitur esse patrimoniū mulieris, ēt non nuptę, vt cum dicimus, talis mulier hēt bonam dotem. licet sit puella, virgo vel uidua. Et sic dicimus de ingressa monasterium. Talis domina dedit monasterio bonam dotem, & similia. ſm quem cōem vsum loquēdi debemus verba intelligere. l. librorum. §. quod tñ Cassius. de leg. 3. & l. cum delanionis. §. asinam. de fun. instru. l. Labeo. de supelle. leg. & l. Alphenus. & l. in vulgari. ff. de ver. sig. unde si appareat talem modum loquendi esse in ciuitate, dicemus legatum siue dispositionem de dote, non esse conditionalē, & posse incontinenti peti. Bald. not. in d. l. sancimus. dicit qđ Bar. in l. qui habebat. ff. de vul. & pup. tenet quod nō debeat expectari tempus nubilis ætatis. Super quo passū vide etiam Bal. in l. cum mora C. de transact. & in l. generalē. C. de epis. & cle. & gl. in l. cum plures. §. pe. de admin. tu. & Cy. in d. l. sancimus. Scias etiam, ꝙ Alb. in l. qui negotiationem. §. pupillo.

238 de admin. tu. format qō. similem. Dicit. n. ipse, † pone quod pater non habeat necesse instituere filiam, sed sufficit, quando habet masculum, quod relinquat filiæ quantitatem congruam, nomine dotis, quam habere debeat tempore nuptiarum. Quid faciet tutor istius filiæ, nunquid statim separabit portionem filiæ a portione filij, vt exinde eam alat, uel illā dotem ad lucrum posit dare, vel aliter locare pro vtilitate puellæ, an uero alet puellam de bonis filii, & sic fratris ipsius puellę, ut tempore nuptiarum habeat integram summam sibi relictam. Et dicit ipse Alberi. ꝙ non est dubium, quod tutor poterit hanc secundam viam eligere, quia dicit esse casum in l. qui filium. ff. vbi pupillus educa. debeat. Sed quid si vellet eligere primam viam, nunquid statim petere poterit partem filię & eam separare a bonis pupilli. Ex hoc. §. vr̄ ꝙ sic dicit Alberi. si nihil erit dictum de tpe nuptiarum ibi. Et ideo dicit, quod alij dicunt ꝙ si testator reliqt in tpe nuptiarum filię, quod standum sit ordinationi testatoris. Demum aduenientę ætate nubili, separari debeat a patrimonio pupilla & non ante. & dicit videri expressum. ff. quando dies leg. ce. l. pe. iuncta illa. l. sancimus. C. de nup. secundum Ray. pro hoc etiam facit iste tit. maxime. l. nec semel. §. si in habitatione. & l. nec nummis. §. fina. ff. de alimen. leg. & ff. de iur. dot. l. tali facta stipulatione. In contrarium, quod statim peti possit, videtur expressum. ff. de cond & demon. l. Titio. § fi. vers. sed cum ante nuptias. Sed dicit quod Richard. Malumb. qui hanc quæstionem plenissime disputauit, tenuit quod portio filię statim, nō expectatis nuptiis peti possit, cum ista dos succedat loco bonorum subsidii, i. legitimæ, cui non potest adij ci conditio vel grauamen. C. de inoffi. testamen. l. quoniam

239 †Vltimo quæro, si filia quę de iure communi succedit, & est sua patri. l. maximum vitium. cum sit excluſa a tali statuto extante masculo, vtrum masculus habens partem sororis, illam transmittat ad quoscunque, prout regulariter suus trās mittit secundum communem opi. de qua in l. apud hostes. C. de suis & legitimis. in l. ventre. ff. de acquiren. hæred. & in l. ex militari. §. fi. ff. de test. mil. Et videtur quod non, quia illa filia, cuius erat talis portio, erat talis persona, quæ nō erat sua patri, quia desierat esse sua, propter exclusionem statuti, ut singulariter dixit Bart. in l. 1. §. sciendum. de suis & legiti.

240 † Et quia si de benignitate fratrum illa hęreditas concederetur filię excluſæ ex statuto, talis hęreditas nisi per eam adeatur, non transmitteretur per dictam rationem, secundum Ludo. de Roma. in l. uentre. qui dicit hanc esse singularem limitationem, & nouam ad regulam, quod hæreditas non adita non transmittatur. de qua in l. quoniam sororem.

241 C. de iure delibe. † ergo idem debet esse econuerso in ipso filio, licet sit suus, quia illa portio sororis quę sibi defertur, proueniat a persona, non sua. Sed dicit dictus Dominus Ludouicus hanc esse notabilem dubitationem & eam neminem tā gere, excepto Bal. in quodam suo cons. quod incipit, In Christi nomine, factum proponitur. Quidam nomine &c. qui dicit primo videri hanc portionem filiæ non aditam, transmitti, eo quia defertur ipsis filiis hęreditas sub nomine naturali, non suitatis. l. cum ratio. de bo. damn. ergo &c. l. legatum. ff. de cap. dimi. D. Lud. addit idem videri dicendum, quod dictum statutum quod excludit fœminas, debet intelligi ipsis masculis hęreditatem volentibus, aliter fœmina succedet, secundum Bart. in l. secunda. §. sed si sint. ff. ad Tertul. sed cū dicti masculi abstinuerint, nec vnquam se immiscuerint dictæ portioni, vñr pariter noluisse sororem excluſam, hæredibus extraneis anteponere, & eam sibi successurā. C. de fideicommis. l. cum acutissimi. l. cum auus. ff. de condio. & demō

242 stratio. † Secundo, quia esset absurdum videri quem pro parte esse suum hæredem, pro parte non. ff. de cond. & demonst. l. Titia si non nupserit. Et vna & eadem res non debet diuerso iure censeri. c. tua nos. de deci. l. eum, qui ædes. ff. de vsucapio. Item quia dicta portio filiis prædictis delata, uidetur esse portio accrescens ei, quam primo iure habent. & sic hisdē regulis debet terminari. ad hoc. l. si ex toto. de legatis primo. & l. inter socerum. §. cum inter. de pac. dota. l. etiam. C. de iure dotium. ita etiam determinat idem Bal. dictis rationibus in dicto consilio, quod est notabile & menti tenendum, secundum D. Lud. quia accidit sæpissime in facto. Adde ad eos ꝙ idem Ludou. notat in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. ad Trebel. ubi posuit plures effectus suitatis. Et inter cæte

243 ros dicit, quod † sicut filius suus transmittit vigore suitatis, ita etiam substitutus fratri pupillariter, quia quos possum mihi necessarios facere, eosdem etiam possum filio meo pupillo. l. sed si plures. §. quos possum. de vulgar. & pupillar. & dicit etiam dictum Ang. in l. 3. §. aperturæ. de hær. instit. Sed tu dic, quod Bar. etiam dixit in l. secunda, in fi. de vul. & pup. Et hæc pro ista parte. In contrariam vero partem primo dicit Domin. Ludoui. decisionem Bald. primo esse satis dubitabilem, quoniam dicta portio defertur filio beneficio statuti, non suitatis. vnde cum suitas sit fundamentum ipsius transmisionis, hæreditatis non aditæ. l. si fratres. de iure deli. & in d. l. uentre. Per ꝓñs dicamus hunc filium dictā portionem non trāsmittere, quia ad eam nō vocatur filius vt filius sed ex prędicto beneficio. & hoc dictum uidetur multo minus posse procedere, si prędictum statutum factum foret ab iis, qui habent potestatem prętoris, ut est marchio, episcopus, & similes, de quibus in cap. fin. de offi. deleg. per Bartol. in l. secunda, in princip. de uerborum obligationibus. & in l.

244 finali. ff. de pœnis. † Tali enim casu cum prætor seu similes non possent quem ipso iure absque aditione, hęredem facere, insti. de bono. pos. §. quos autem. Tum etiam quia ipse suitatem obruit, quæ est ipsa re transmissionis fundamentum, institu. de hęredum qualitate, & differentia. §. is, qui transmittit. & l. necessarium de acquirenda hęreditate. uidetur talem beneficio ipsius statuti prętorij adiicientis portionem admissum, absque aditione non transmittere, vt in simili uidemus de bonorum possessio. unde liberi, quę concessa liberis a prętore, ad hęredes non agnita, non transmittitur. l. si municipali. C. qui admitti. In contrarium tamen, & sic. pro prima parte dicit Ludo. quem mouet gloss. ibi dicens. l. vnicam. C. de ijs, qui ante aper. tabu. prouidentem ut descendentes hęreditatem non aditam ad alios descendentes transmittāt, habere etiam locum in bo. poss. a prętore concessa, vt hæc etiam non agnita, ad descendentes transmittatur, quam gl. dicit Dominus Ludouicus notabilem esse, & menti tenendam ad extensionem dictę l. vnicæ. Dicit autem, co

245 gitate super dictum Bald. Adde vltra omnes rationes, quod frater transmittat ratione suitatis in totum, licet excluſa sorore. Primo. d. l. eum, qui ędes. ex causa ęqualitatis seruandę, argumen. l. hęreditatem. & l. quamuis. C. de impub. & l. iam

246 hoc iure. de uul. & pup. † item, quia ubi fit unio duorum, potentius inspicitur, & trahit ad se minus potens, iuxta no. per Bar. in l. 1. de leg. 1. in l. 2. cōmunia, de leg. in l. 1. §. hęredem. ff.

Source : BIU Cujas

ad l.falcid.facit l.quæritur. ff.de ſtat.ho. & quod legitur in c. ęqua.de conſec.eccl.unde portio filij,quę ſibi defertur, de iure communi, & ei accreſcit portio filij, per ſtatutum, & ſic per ius ſpeciale. Item,ne pro parte ſit ſuus & pro parte, non. ar.l.ſi pariter.in fi.ff.de libe.cau. & quod no.in c.cum inhibi-
247 tio. de clan. deſponſa. Item † quia in tranſmiſſione non debet conſidarari quo iure deferatur,ſed ſolum, an filius tranſmittens ſit ſuus.Item,quia ex forma ſtatuti ſoror eſt facta in ſucceſſibilis. Item,quia ſi diceremus fratrem non tranſmittere pro parte ſororis, iam ſoror non veniret, quia vbi quis venit ad lucrum de iure ſpeciali, excluderetur etiã ex facto ſuo,vt conſequenter veniret fiſcus.l.1.in fi.cum gl.de ſucceſ. edicto. Et tamen non poſſet opponi de iure fiſci. l.ijs conſequenter.& ibi gl.ff.fam.erciſ. Item,quia in poteſtate legis,&
248 poteſtate ſtatuti procedit,vt no.Bal.in l.1.de ſum.tri. †Item quia repudiatio,lapſus remporis,& hominis excluſio parificantur.l.1.§.ſciendum.de ſucc.edi. & in l.ſi quis filium.in fi. de inof.teſta.& in l.ſcimus.in fi.eod.tit.& l.bonorum.ff.rem ra habe.& l.1.& 3.C.qui admit.vt no.in l.3.C.unde legi. Sed ſi repudiaret & excluderetur,ipſe quo caſu accreſcit & continuaretur pars ſororis cum parte fratris,ſine dubio trãſmitteret totam, per nota.in d.l.ſi fratres. & in d.l.ventre. & in l.
249 vnica.C.quando non pe.par.ergo &c. †Quid autem ſi dicat ſtatutum,quod filia non ſuccedat, an hęredes patris illam teneantur dotate. Barto. ꝙ ſic,in l.ſi marito.§.ſi voluntate.& l. poſt dotem.ff.ſol.mat.& Bal.in l.fi.C.de do.promiſ.& D.Lu. de Ro.in l.1.ff.ſol.mat. probat eſſe verum, quia etiam tenentur alimenta præſtare l.ſi quis a liberis.§.idem reſpondit ita. ff.de lib.agnoſ. Sed quid de patruo,dic ꝙ non reperitur lege
250 cautum.quidam allegant leges quę nihil faciunt. Commodiſſime quæſitum eſt, vtrum filia excluſa a ſtatuto prędicto, poſſet ſimul cum maſculis venire ad emphyteoſim receptã per patrem pro ſe & filijs.Et Bar.in ſuo conſ.quod incip. Dominus Iacobus. mihi ſecundum ordinem meum. 228. dicit ꝙ ſic.& allegat Spec.de loca.§.nunc aliqua.verſi.78. & dicit Bar. ꝙ licet arguat Spe.pro & contra.nõ bene ſe firmat. ſed veritas eſt, ꝙ remanet ſibi ius petendi ex vigore ſtirpis paternæ partem ſuam,& hoc tam ex impotentia patris. Cum.n. filius non habeat vt hæres, diſpoſitio patris, per hoc non ualet,per c.1.in prin.de ſucceſ.feu. Et Specu. dicit ſimilem emphyteoſim & feudum eſſe. Idem dicit videri in actione dote, quæ quæritur filiæ ex diſpoſitione paterna,quod ius pater minuere non poteſt,niſi ex eo ꝙ ſibi vltra de bonis ſuis re
251 liquit,l.ſi cum dotem.§.ſi pater.ſol.mat. †Item poſito,quod pater poſſit filiam per diſpoſitionem ſuam priuare de iure communi, vltra legitimam, & etiam in legitima vigore dicti ſtatuti, tamen ſi pater iuſſit filiam eſſe contentam certa quantitate,hęc verba non important.Debuiſſet enim pater hoc exprimere, ſi volebat ꝙ apud ſolum maſculum remanerent iura emphyteotica.nam pater poteſt vni ex filijs aſſignare libertum.tamen ſi vnum ex filijs inſtituit in portione magna,alium in modica. propter inſtitutionem ex modica non expellitur,quin æqualiter cum alijs admittatur. l.vt iurisiu. §.ſi liber.de op.lib. Item ſufficit, filium ex quacunque parte etiam modiciſsima inſtitutũ eſſe, ad hoc vt iuſpatronatus conſeruetur ſibi l.ſi ex modica.§.ſi filius.de bo.li.nam prædicta verba intelliguntur, ꝙ ſtet contenta, & quod plus petere non poſsit de bonis defuncti,ſcilicet iure hæreditario Sed per hoc non priuatur iure, quod habet tanquam filia. Non ob.l.fœminæ.de ſec.nup.quia ibi iure non cogitur filijs reſeruare vigore alicuius conuentionis habitę cum alio,ſed ex diſpoſitione illius legis, quæ ſic expreſſe diſponit, vt iure poſsit vnũ ex filijs eligere. Sed in caſu noſtro,eligendo vnũ ex filiis, veniret contra conuentionem cum alio habitam. Non obſt. ꝙ pater non ſoluendo canonem, poſsit priuare filium iure emphyteotico, quia hoc eſt ex natura contractus celebrati a principio,& in hoc non offenditur legis conuentio, ſed eligendo vnum bene offenderetur conuentio, quæ voluit filios æqualiter admitti. iuxta prędicta, formandam
252 q.cenſeo.†ſtatuto cauetur,ꝙ filia dotata a patre non ſuccedat, modo contingit quod Titius deceſsit relicta poſthuma in utero.ita quod eam dotare nõ potuit, vel relicto infante, vel relicta filia fœmina furioſa, nunquid fratres hæredes vniuerſales dotando excludant eam, videtur quod ſic, quia nil poteſt imputari patri,& quia ꝙdõ tranſit ad hæredem, quando eſt ex cauſa onerosa,vt not.in l.2.de pact. inter empto.& no.Bal.in l.diem proferre.§.ſi hæredis.ff. de arbit.licet ſecus, quando eſt ex cauſa lucratiua.l.a teſtatore.de cond.& dem. nam ſtatutum habet intellectum, ꝙ dotetur,& per hoc incipit a præcedenti diſpoſitione. ergo conditio annexa ad effectum conditionis,tranſit ad hæredem. Item nõ ſtetit per patrem,rg.l.utrum.ff.de condi.inſtit. Contrarium determinat Bal.in l.ſi plures. C.dc cond.inſer. quia ille caſus eſt omiſſus a ſtatuto, ergo relinquitur diſpoſitioni iuris communis. qđ eſt verius, dicit ipſe,& alia quędam etiam dicit circa hoc ſta
253 tutum, quæ vide. † Circa prædicta quæritur, quid ſi iudæus moritur ab inteſtato relictis filiis maſculis, & fœminis,vtrũ fęminę pariter ſuccedant cum maſculis, dubium faeit illud quod legitur Numeri in cap.37.quod incipit,acceſſerunt.in ver.ſi homo, tamen mortuus fuerit abſque filio, ad filiã eius tranſibit hæreditas. Si filiam non habuit. habebit ſucceſſores eius fratres. quod ſi fratres non habuit, dabitis hæreditatem fratribus patris eius. Si autem nec patruos habuit, da-
254 bitur hæreditas ijs,qui eis proximi ſint. †Ex quibus verbis patet,quod lex iſta Moſaica diſcrepat a iure ciuili, & canonico,in duobus. Primo,quia ſecundum ius ciuile prima cauſa ſucceſsionis eſt liberorum, non facta differentia ſexus.l.maximum uitium. C.de lib.prete.Sed iſta Moſaica lex vult filiã fęminam ita demum admitti, ſi maſculus non extat.Secundo diſcrepat, quia de iure ciuili ſecunda cauſa eſt aſcendentium,cum quibus ſuccedunt fratres & ſorores vtrinque coniuncti,ut in authen.de hęre.quæ ab inteſta. defe. in §.primo, & ſecundo. ſed ſecundum iſtam l. Moſaicam ſolum fratres admittuntur,& non aſcendẽtes. Videtur ergo quod ſoli maſculi,quia iudæi vtuntur lege Moſaica, & illã ligantur. 45.di
255 ſtin. qui ſyncera.†Et ſic videtur poſſe dici, quod illud ius veteris teſtamenti datum iudæis per Moyſen. 7. diſtinct. Moyſes, ſitius ciuile. Et ſic quo ad eos præferatur iuri communi Romanorum in lege omnes populi. ff. de iuſtitia & iure.
256 in l. de quibus. ff. de legitimis. † Præterea ius legitimarum hæreditatum videtur ſolum ad Romanos ſpectare, non ad alios. de quo tamen dic ut habetur 1. diſtinct. ius Quiritum. Pro quo facit quod no. gl.in l.1.ff. de acquir.re.do. & tex.inſtit.de vſu & ha. §.fin. pro quo etiam poteſt adduci, quia iudæi non humanis,ſed diuinis conſtitutionibus ſubiiciũtur. 12.diſtin.omnia.8.diſtin.ſi ſolus Chriſtus.cum ibi not.Et iſtã partem firmat Cald.in ti.de teſt. & in 300.conſil. quia iſta l. Moſaica data fuit iudæis, & eccleſia illos tolerat, & papa, & Imperator patiuntur, vt inter ſe legem ſuam ſeruent. ergo ſecundum illam legem debent ſuccedere. Et pro hoc addu cit tex.in l. iudæos. ad fi.C.eodem.vbi litera dicit, amiſſuri ſi-
257 ne dubio permiſſa, niſi ab illicitis ſe compeſcuerint. † Nam ex illo tex. datur intelligi, quod lex ſua contra ipſos ſeruari debet,niſi in eis,quæ eis ſunt prohibita. Præterea lex Moſaica eſt ſpecialis iudæorum.igitur inter eos derogat.l.generali,& communi,ſicut ſpecies generi.in regula,generi per ſpeciem.de re.iu.in 6. Pro quo etiam adducitur illud,quod ſcribitur in euangelio, Secundum legem noſtram debet mori. quaſi dicat, lex noſtra debet nobis ſeruari. Nec obſtat l. nemo.l.iudęi communi Romano. l.nullus. C.eo.cum ſimilib. in quibus dicitur legem ciuilem ſeruandam, quia fateor in his.quæ ſunt iudæis expreſſe prohibita, ſed in his in quibus. l.ciuilis non derogat,tunc ſi eſt quæſtio inter iudæũ & Chriſtianum,ſeruatur.l.communis. & ſic lex chriſtiana. Sed ſi eſt quæſtio inter iudæos, tunc ſeruatur lex eorum ſpecialis, diſponens ſuper illo caſu, vt ſicut inter Chriſtianos primo ſeruantur eorum ſtatuta, deinde lex cõmunis, ita inter iudæos primo debet ſeruari lex Moſaica, deinde recurrendum eſt ad ius commune.& ita debet intelligi.l.iudæi.cum ſi. In contrarium poſſet adduci,quia illa, quę ſcripta ſunt in veteri teſtamento, non ligant in nouo, nec aliter ſunt ſeruanda, niſi ſint in nouo,nec aliter ſunt ſeruanda, niſi ſint in nouo repetita,vt no.ſup.diſtin.ijs ita,ad quod reſponderur. Et ſolet notari per Modernos qui allegant. s. Thomam de Aqui. in c.finali,de conſuet.in l.ſtipulatio hoc modo concepta. ff.de verbo.obli.niſi dicas iſtud verum inter chriſtianos, vel iudęum & chriſtianum.ſecus inter iudæos. Prætera iudęi poſt aduentum Chriſti perdiderunt omnia priuilegia, & omnes immunitates.l.iuſſio.C.eo.vbi dicit Ang.quod illa.l.bene ſeruatur in terris eccleſiæ,in quib. iudæi magnam ſoluunt collectã. Poterit ergo in terminis queſtionis noſtræ dicere filia fœmina maſculo, illud priuilegium prælationis tibi datum per l. Moſaicam, eſt renouatum per l.iuſſio.C.eo. Ex quib.vĩ poſſe
258 inferri, ꝙ †ſtatuta quæ cõiter ſunt per Italiam diſponentia. ꝙ ſtantib.maſculis fœminæ non ſuccedant,ligare debeãt iudęos habitantes in loco ſuo, vbi ſunt talia ſtatuta,qa p talia ſtatuta reponuntur in diſpoſitione legis Moſaicæ, & iſte reditus ad legẽ antiquam, eſt commendabilis.in l.lege.C.de le
259 gi.hær. †Et quia iudæi dñr eſſe de eodẽ populo,& corpore ipſius ciuitatis, quamuis non dicantur eſſe de corpore ſpiritualiin l.chriſtianis.C. de paga.& ſacr.Sunt ergo de maſſa, & ciuitatem faciunt magis populoſam, vt probat tex.in authen. de quæſtore. poſt princ. ibi ciuitas noſtra populoſa eſt turbis diuerſorũ hominum.coll.6. & facit ꝙ per illũ tex.dicit Bal. in c.1.de forma fidelitatis. Vltimo ad hoc adde,ꝙ l.Moſaica videtur differre a lege ciuili, & communi, etiam in ſucceſ-
260 ſione ex teſtamento, quia † de iure ciuili & canonico error in corpore vitiat inſtitutionem. Et ideo ſi teſtator volebat in-

Source : BIU Cujas

instituere Titium, & instituit Seium, neuter erit hæres. l. quotiens. ff. de hær. insti. per quã. l. dixit ibi gl. 1. ℭ nec Esau, nec Iacob debuit esse hęres, prout habetur Nume. xxvij. Sed D. Io. de Imo. ibi dicit ℭ institutio facta de Iacob fuit valida dupli ci de causa. Primo, quia Isaac pater suus non fuit omnino errans, sed dubitans, vnde dixit, vox quidem, vox Iacob est, sed manus sunt Esau, quia sensit manus illas pilosas propter pellem alligatam ad manus. Et in illa titubatione & dubitatione elegit ipsum Iacob instituere. Secundo, quia postea superuenit Esau, & certificatus fuit, ℭ ille qui venerat ante Esau, fuerat Iacob, & approbauit, benedixit ei, & erit benedictus.
261 Nume. xxvij. vt ibi per eum. †Et scias quod Bart. dixit in l. iudæi. C. de iud. ℭ iudæi possunt statuere contra ius commune ut hic in vers. prętęr vos & hoc quando ipsi statuerent ex causa & ita tenet Bar. Non ob. no. 12. dis. omnium. in fi. quoniam ibi loquitur de superstitiosis constitutionibus, quibus vtebãtur olim iudæi, inhærentes constitutionibus Scribarum, & Phariseorum. c. si solus Christus. 8. dist. & ita tenet Arch. in d. ca. omnium. in ver. præsumptionibus. & ℭ possint statuere cõtra ius commune, vbi non sunt superstitiones, est tex. hic.
262 Solum enim reprobantur iure ciuili eorum leges, circa †ma matrimonia, vt non cõtrahant secundum leges eorum, sed secundum l. communem l. nemo. la prima. C. e. Ergo in aliis remanet ℭ possint statuere, quia exceptio firmat regulam in non exceptuatis, ut in c. in nostra. de sepul. ℭ ꝙa possint, vt alij populi, etiam contra ius commune legem cõdere, istud est secundum dispositionem iuris communis. l. omnes. de iustitia & iur. vnde si est facta exceptio in matrimonijs, quod non possint statuere contra, in alijs remanet ius commune, vt possint, & maxime quando consuetudo Hebręorum longissimo tempore sic fuit, habent enim iudæi omnia, quę sunt
263 ciuium Romanorum. l. iudæis. C. de iud. † & ℭ populi subditi Romano imperio possunt condere leges, & introducere consuetudines, de hoc videtur tex. in c. sicut iudęi. eod. ti. ibi, aut eorum bonas consuetudines immutare, etiam contra dispositionem communem iuris ciuilis, est text. in l. omnes populi. de iust. & iu. & ideo statutum uel consuetudo iudęorum potest excludere dispositionem iuris communis, ℭ filia non habeat bona materna, sed potius pertineant ad eorũ parentes contra dispositionem. l. 1. C. de bon. mat. quia istud etiam olim erat de iure communi, quod pater hæreditates delatas filijs in potestate occuparet, iure peculij in totum. l. 2. ff. de ca. pecu. insti. per quas personas no. acqui. circa princ. licet hodie sit immutatum, ut in l. 1. C. de bon. mat. & ita fuit consultum per D. An. Rosel. & multos ex nobis. Quærit insu
264 per Bal. in authen. si quas ruinas. C. de sacros. eccle. † An filia dotata excluſa ex forma statuti a successione paterna, succedat nihilominus in emphyteosim vna cum fratrib. vel quando est hæres solum in re certa? & dicit ℭ sic. Et ideo subdit, ℭ si quis recipiat emphyteosim pro se & vxore, uel pro se & fratribus, isti admittentur ad emphyteosim, licet nõ sint hęredes. Subdit etiam, ℭ si quis receperit emphyteosim pro se, & filiis, potest pręlegare illud feudum vni filiorum, cum filij
265 capiant tanquam ex donatione paterna. & ideo pater potest quo ad filium in potestate eam reuocare ab uno filio, & conferre alteri filio. l. secunda. C. de inoffi. dona. & in Spec. de lo.
266 § nunc aliqua. ver. 156. †secus in dona. materna, quia irreuocabiliter tenuisset donatio a matre in filium a principio, & sic non habet ius assignandi. l. liberi patroni. ff. de assignan. li.
267 Et quoniam iste passus est utilissimus, dicam quid sentio. †an pater qui stipulatus est feudum pro se & filijs, possit illud uendere in præiudicium filiorum, quibus est facta stipulatio, uel vni filiorum prælegare. & Ang. in l. apud Iul. §. si quis alicui. de lega. 1. tenet contra Bal. ubi supra. & dixit quod non, quia sunt duæ stipulationes. vna in personam patris, alia in personam filiorum, quibus ꝑotest stipulari. l. quodcunque. §. 1. ff. de ver. ob. & sic illud ius semel contractum ex stipulatione, non potest sine uoluntate eorum auferri. l. fi. ff. de pac. & idẽ Bal. tenuit contrarium in l. item videdum. §. item videamus. ff. de peti. hęre. Idem ibi Ang. eandem sententiam, quod pater possit, prout Bal. tenet in auth. si quas ruinas. C. de sacros. eccl. tenet Spe. de loc. §. nunc aliqua. uers. 78. & de testa. §. 1. Sed opin. Ang. tenuit primo Dyn. & idem Bald. in auth. quas actiones. C. de sacros. eccl. Eandem tenet in simili Bar. & Rapha. Cu. in l. qui Romę. §. Flauius. de verb. ob. Dominus vero Pau. de Ca. in fi. §. si quis alicui. concordat Bal. cum prædictis Doc. & ipsum Bal. semetipsum, ꝙa si pater stipulatus est seudum simpliciter, & sic est feudum nouum, & non dixit, ꝑ se & filiis, tunc possit, iuxta ea, quæ no. per Bal. post Nico. mata
268 rel. in l. qui se patris. C. vnde liberi. †nam in feudo nouo liberi succedũt patri, etiam si nõ sint hæredes, vt in titu. an agna. vel filius. Hęc autem distinctio fallit in duob. casib. quos nõ tangunt do. in §. si quis alicui. Primus, quando ex pecunia sua pr̃ fuisset stipulatus & acquisiuisset, & non ex liberalitate concedentis, vt dixit notabiliter ipse Bal. in l. prima, in fi. C. per quas perso. no. acqui. Secundo fallit in feudo iurisdictionali ciuitatis vel castri, quia vtilius est, quod subditi regãtur ab vno, quam a pluribus. l. ſęcunda. §. nouissime. ff. de orig. iu. & septima q. 1. c. in apibus. ideo ratione publicę vtilitatis tollerari potest, quod tale feudum transferatur ad vnum filiorum in præiudicium aliorũ, iuxta no. in l. 1. in prin. ff. de iust. &
269 iu. in gl. quæ inci. hoc potest intelligi. ad fi. †In feudo aũt antiquo & paterno, in quo frater succedit fratri ex dispositione iuris & successione patris, alias aui, clarum videtur, ℭ vnus ex fratribus de sua parte feudi disponere non possit conferẽdo in personam alterius fratris. alios fratres excludẽdo quia non habet illud ex prouisione sua. Et opi. Ange. & Dy. in §. si quis alicui. tenet etiam Odofred. in summa, in tit. qui pos. in
270 feudo succedere. Sciendum est etiam, quod successio iurispatronatus & pręsentandi clericum ad ecclesiam, regulatur ad instar successionis bonorum patrimonialium. Vnde si dicat statutum, quod filia dotata extantibus masculis nõ succedat patri, excluderur etiam vigore talis consuetudinis & statuti a iurepatronatus, & per consequens a præsentatione rectoris. Ita dicit Pe. de Anch. in c. ex insinuatione. de iu-
271 repatron. †Dicit etiam in c. cum seculum. ℭ filia dotata excluſa ab hæreditate patris, per renunciationem non posset præsentare. quod posset, si iuspatronatus non exiret hæredes sanguinis. Contrarium dicitur in feudo, ℭ filius quamuis renunciet hæreditati paternæ, potest tamen retinere feudum, iuxta no. per doc. maxime Bal. in c. 1. an agna. vel filius. Quæro insuper, pone stante hoc statuto, ℭ extantibus masculis fœminę non succedant, sed debeant dotari pro modo facul
272 tatum, & dignitate personarum. †Modo pater in testamento filijs masculis hæredibus institutis legauit filiæ certam quantitatem ei dandam, cum aduenerit ad tempus nubilis ætatis, filia vult statim quantitatem legatam, hęredes nolũt dare, nisi cum aduenerit legitima ætas nubilis. & hanc q. ponit & refert Cy. in l. sancimus. C. de nup. & ibi Raph. & Rich. pro decisione recurrit ad aliam ¦dubitatam. q. nunquid per statutum possit minui legitima. Et similiter circa primam q. formatam dic, vt ibi per Cyn. & circa secundam finaliter. Sed plenius per Bar. in l. Titio centum. §. fi. ff. de condi. & demon. Et hæc pro nunc sufficiant. Laus Deo.

FINIS.

Source : BIU Cujas

LANCILOTTI GALLIÆ I. C. PRÆFATIONES

In consuetudinem Alexandrinam.

PROHIBENTEM MARITVM VLTRA CERTVM MODVM VXORI RELINQVERE.

In hæc verba.

Item quod maritus non possit legare uxori ultra solidos uiginti.

SVMMARIVM.

1 *Legum interpres auxilium prius a Deo implorare debet.*
2 *Exinde initium a præfationibus sumere habet.*
3 *L. 2. ff. de orig. iur. aduocatos instruit in foro, & oratores in vulgo.*
4 *Ignoratis principijs reliqua, quæ sequuntur ignorare, necesse est.*
5 *Error modicus in principio, fit maximus in fine.*
6 *Tyrones principijs, & terminorum intelligentiæ dare operam debent.*
7 *Sermones nostri quomodo reddantur veriores.*

EXORDIVM.

1 QVum facturus alicuius rei interpretanem (diuini numinis auxilio † simul cum Boetio prius implorato.

O, qui perpetua mundũ ratione gubernas,
Da pater Augustam Iuris pertingere mentem.
Da legum lustrare decus, da luce reperta,
Difficiles vero sensu dissoluere nodos.)

2 Necessariò † (suadente Caio I. C. in l. 1. ff. de origine iur. quę
3 lex, †ut ibi Bal. obseruat, aduocatos instruit in foro, & oratores in uulgo) a prefationibus initium summere habeãt, quę rem perfectam constituunt, ac nos ad lectionem libentius inducunt, reique, de qua agitur euidentiorem prestant intellectum: Quum & cuiusque rei potissima pars sit principiũ, & ſm Philos. 1. Aethi. plusquam dimidium uideri principiũ, & proinde multa ex his, quę sequuntur, manifestantur ex
4 principio, & ignoratis † principijs, reliqua ignorare necesse est. Vnde Bal. in l. 1. in prin. ff. de iust. & iu. non immerito ait, q, qui uult scire principiata, noscere habet principia, q̃ sunt tanquam fores, in quibus nemo errare debet, quia modicus
5 † error in principio fit maximus in fine: e, quibus Cagno. in
6 d. l. 1. num. 26. ff. de origi. iur. Tyrones admonet, ut dent †operam principijs, & terminorum intelligentię, quemadmodũ fecisse legitur Ang. cons. 110. qui ad rei terminationem non prius, quibusdam iactis præmissis, se cõtulit, propterea quod (ut ipse ait) reprehensibile est loquenti, uocem propriã ignorare, ac prius determinare, quam terminos intelligere, & rursus principia artis scire oportet, alioquin & principiata prorsus ignorare necesse est, & ita scribentes passim factitasse, videmus, quod ualde commendat Boer. tract. de custod. clau. in princip. Operępretium duxi, antequam ad huius nostrę consuetudinis interpretationem me conferam, quędam in uniuersum sic prefari. Nam & Veriores † reduntur sermones nostri, quum uniuersalibus prius cognitis, ad particularia descendimus, inquit Philos. 1. Phisic. cuius documentum assequuti sunt. I. C. in d. l. 1. ff. de iust. & iure. l. j. ff. si cert. pet. & alibi sępe. etenim (iuxta Cicer. sententiam.) artium, sicut arborum, altitudo sine radicibus esse non potest. Sed ne morosior sit prologus, quam fabula.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo est maxima pars iuris.*
2 *Dispositio hæc nostra ex non scripto iure prouenit, vnde consetudo denominari debet.*
3 *Consuetudo in scriptis redacta, non desinit esse consuetudo, nec suam pristinam formam amittit.*
4 *Consuetudo in scriptis redacta probationem aliam non requirit.*
5 *Iudex ex officio de consuetudine ordinem iuditij, & non decisionem causæ respiciente, se informare potest.*
6 *Statuta, & reformationes eo ipso ligant, quod in publico archiuio positæ sunt, & omnibus patent.*
7 *Iudex hanc nostram consuetudinem sequi, & seruare tenetur, etiam quod sibi producta, & allegata, non fuisset, alias litem suam facit.*
8 *Actor nitens consuetudini, conditionem ex moribus, & non ex lege proponere debet, ne alias succumbere contingat, cum duabus declarationibus nume. 9. & 10.*

Præfatio. PRIMA.

1 PRimum scire oportet, post quam omne ius nostrum quo utimur, aut ex scripto, aut ex non scripto constat. §. constat. in instit. de iur. nat, gen. & ciuquin etiam maxima †pars iuris est cõsuetudo. Bal. cons. 318. quidam nobilis. col. 2. li. 2. quod hæc nostra dispositio non ex scripto,
2 sed ex non scripto iure prouenit, sicque †consuetudo denominari debet, pro vt illa in numero cæterarum nostrarum consuetudinum descripta, & inserta reperitur, iuxta l. imperator. ff. de in diem addict. cum notatis in l. 1. ff. si cert. pet. ac in specie consuetudinum nostrarum notat. Sign. cons. 232. num. 4. pro vt quoque inter consuetudines ciuitatis Alexandriæ eamdem vterque Raph. ac idem Signor. inter consilia Curt. Sen. consil. 34. in princip. commemorant. Et licet tum gr̃a facilioris probationis, tũ magis memoriæ retinẽdę tũ ẽt etiam maioris obseruantiæ, consuetudo hæc in legem scri-
3 ptam redacta sit, non propterea † desijt esse consuetudo, nec pristinam formam amisit, cum scriptura non sit de essentia, & natura consuetudinis, Bar. in repet. in l. de quibus. nu. 8. & ibi quoq; Ias. nu. 36. ff. de legib. in l. moribus. in princip. ibiq; Soc. & reliqui. ff. de uulg. Dec. in rub. ext. de consue. col. 1. ubi de communi attestatur, & Roch. Curt. col. 2. Curt. Iun. tract. feud. 1. partę nu. 12. Bero. in rub. ex. de constit. num. 7. & Gras. Pomer. li. 1. recept. sent. in uerbo consuetudo. q. 1. quod & ex nr̃i codicis inscriptione, deprehenditur, concepta, in hæc uerba, cõsuetudines ciuita. Alexandriæ, ut arguit Bero. loco prę allegato, & conferunt infra notata uerbo, itẽ quod, nu. 15. unde cõsuetudo sic in scriptis redacta nõ amplius q̃d
4 facti dicetur, nec †probationi subiecta, secundum Franc. c. 1. col. 5. de constit. quemadmodum alias necessarium esset, ut prodit Ang. instit. de pup. in princ. glo. moribus, in cuius probatione non modicum solet fieri dispẽdium, Rebuff. in reg. constit. tit. de consuet. Artic. 2. glo. 3. in tantum, quod iudex
5 †de ea ex officio se informare nõ põt, cũ decisionem causę, & non ordinem iudicii respiciat, Dec. cons. 402. nu. 12. Phan. de luer. dot. gl. 14. col. 3. in fine, & Hip. Rimin. in casu notabili col. 6. num 33. & seq. sed alio non exquisito, pro lege omnino est seruanda, Signor. d. cons. 232. nu. 4. Franc. loco præallegato, inferens ex hoc, sententiam contra eam latã reddi ipso iure nullam, ut infra ẽt dicetur præfatio 4. nu. 28. præcipue cum illa in uolumine statutorum inserta reperiatur, iuxta not. per Bar. extrauag. qui sint rebel. uerbo, data, Alex. consi. 39. num. 4. lib. 3. Ias. l. cum prolatis. nu. 6. ff. de re iud. cum publica, & notoria omnibus habeatur, argu. l. 2. uerbo, pro ro-
6 stris. ff. de orig. iur. per quem tex. no. ibi Bal. quod statuta† & reformationes eo ipso ligãt, quod in publico archiuio sunt positæ, & cõiter earum copia habetur, ac omnibus patent Corn. cons. 156. col. 1. lib 3. confert Ias. d l. cum prolatis num. 6. uersi. hinc ex ista. Felin. in c. 1. col. 2. in 3. ampliatione de re
7 iud. unde cum & scripta, & notoria existat, tenetur †iudex illam sequi, & seruare, etiam quod sibi producta, & allegata nõ fuisset, ne litem suam faciat, Bal. l. 1. nu. 2. C. Vt quæ des. ad uoc. par. iud. sup. Feli. d. c. 1. nu. 5. & Rip. l. 4. §. Hoc autem iudicium num. 33. & seq. ff. de dam. infect. & non nihil adhuc dicemus infra præfatione 4. numero 28. Nec parum refert, quod consuetudo vires suas, ac proprium nomen non amiserit, sed pristinam naturam adhuc retinuerit, si quidem præcæteris, quæ passim in iure nostro habentur, quorum aliqua videri possunt apud Ias. in d. l. moribus numero 11. ff. de vulg. illa non modica in praxi oritur vtilitas, quod actor
8 conditionem ex moribus, & non ex lege proponere debet, ne alias succumbat, etiam quod cõsuetudinem in scriptis redactam ex inde probet, cum agens vna ex causa expressa, & aliã probans, succumbat, ex eo quod ius in iudicio deductũ probatum non fuit, ita vt sn̄a, & processus cõformes libello fier. possint, Bar. l. 1. nu. 8. C. Quæ sit long. consuet. vbi subdit,

quod

Source : BIU Cujas

quod ob id debet iudex reum absoluere, reseruato sibi iure apte agendi, idem ibidem notat. Alb. in rub. num. 12. & seq. Bar. quoq; in d. l. de quibus in fin. & Alber. num. 47. vers. Sed circa hoc. ff. de legib. vbi refert, ita succubuisse quemdam ad uocatum Riminensem, qui dum esset stat. condictionem ex consuetudine proposuit, ex quo inepte proposuerat, & de communi attestatur Roch. Curt. dicens, durum esse ab ea re cedere in c. fi. q. 3. nu. 562. & seq. & secundum aliam impres. habetur 8. sect. nu. 7. de consuet. & inquit Ias. in d. l. de quib. quod contradicentem non inuenit, vnde & si exinde contrarium ipse Ias. fortissimis argumentis teneat, periculosum admodum erit, recedere a communi, nisi essemus in casu,
9 quo†sola facti veritate inspecta procederetur, ex eo qđ tũc obtinet actor, licet in petitione causa vna fuerit expressa, & alia exinde probata, Alex. consi. 114. nu. 6. li. 6. & Cra. sumpto argumento a cessante rõne præcedentis conclusionis, consi. 198. nu. 7. ideirco caueant libellãtes, ne causam in cõtrouer
19 siam deducant. si quis aũt petitionem suam formauerit†sm stat. & consuetudinem, vt plurimum praxis se habet, nequa quam tamquam inepte agens succumberet, cum tunc sola condictio consuetudinis proposita videatur a lege, s. municipali approbatæ, vt Bar. se ipsum declarat in d. l. de quib. nu. 9. & Iac. cum eo nu. 9. & 10. ac Ias. nu. 93.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudines Alexandrinæ antiquissimæ, & immemorabiles.*
2 *Consuetudinum Alexandrinarum certa origo haberi non potest, minusq; necessarium est.*
3 *Alexandria condita a, a Mediolanensibus, Cremonensibus, et Placentinis sub Pontificatu Alexandri Tertij, regnante Federico Imperatore.*
4 *Alexandrini, Federico in summum Pontificem sequienti, primi acriter restiterunt.*
5 *Alexandria antea dicebatur Cæsarea, & nu. 7.*
6 *Alexander summus Pontifex Alexandriæ primum episcopum dedit, & illam suo nomine Alexandriam appellauit.*
8 *Consuetudines prius quam leges fuerunt.*
9 *Tempus non est de substantia legis, vel statuti.*

Præfatio. II.

Et si quispiã simul cum Caio, & Pomponio. qui interpretationem aliquam promittentib. id necessariũ fore in l. i. & 2. in princ. ff. de orig. iur. professi sunt, huius nostræ consuetudinis originem quærat, non magis congrue rñ deri posse, arbitror, quam vna cum Oldra. consi. 244. nu. 13.
1 cum†de antiquissima, & immemorabili. Consuetudine agatur, cuius initij memoria nõ extat in p̃rium, vt in specie nostrarum consuetudinum attestatus est Signor, consi. 232. col.
2 fin. versic. 3. quod, necessarium†non est, quærere actus, a quibus consuetudo originem habuerit, cum impossibile sit, vñ frustra quæritur, quod inueniri natura prohibetur, instit. de inuti. stipu. in princ. & l. quidam, in fine. ff. de trit. uin. oleoq; leg. Nisi quis originem repetere uelit ab anno 1179. secundũ Exordium ipsarum consuetudinum in hæc uerba, Hę sunt consuetudines ciuitatis Alexandriæ Anno Dominicæ Incarnationis 1179. die Sabbati in festo S. Mauritij, quod legitur
3 fuisse tempore, †quo ciuitas Alexandriæ, tum a Mediolanensibus, tum Cremonensius, & Placentiuis contra Papiam cõdita fuit, anno concilij Lateranensis sub Alexandri tertij Senensis Pontificatu, regnante Federico Imperatore, Summo
4 Pontifici infestissimo, cuius furori†cum Alexandrini, tunc Cęsarei dicti, primi diutius, ac pertinaciter in summa rerum inopia restitissent, & per totam hyemem hostem sustinuissent, summus pontifex Alexander, victo Federico, pro opera egregie in bello nauata, simul ut aliquando honesto munere diuturnæ obsidionis damna emendaret, Vrbem paulo
5 ante supra constructam, quæ Cęsarea dicebatur, †suo nomi-
6 ne Alexandriam†appellauit, & ei Episcopum dedit, ut apud Merulam patritium Alexandrinum habetur, lib. 3. de antiquit. Vicecomi. & ex nostris quoque secundum Cronicam Martianam, notat Pauin. tract. de uisitat. 5. q. 2. par. num. 96.
7 & 97. †& de Cæsarea, habetur mentio in extrauagã. Federici Imperatoris de pac. constan. §. hæ autem sunt ciuitates. Verum cum hinc non propria ipsarum consuetudinum origo repetita uideatur, sed potius quędam earum approbatio, seu reformatio per commune, & homines Alexandriæ tunc tẽporis facta, sit relata, ut id quoque dignoscitur in uolumine statutorum, fol. 42. rub. de consuetud. communis Auctenticandis, ex quo consuetudines iam extitisse, præsupponendũ uidetur. ubi lector hoc Oldra. responso non contentetur, sed aliud appetat, originem hanc, iuxta illud notum prouerbiũ, ab vrbe condita, seu a iactis fundamentis poterit repetere¦,
8 & ante quam statuta condita fuissent, cum prius †fuerint consuetudines, quam leges, teste Afflict. in prælud. ad constit. regni q. 5. nu. 3. utroque eorum contentari potest, & æq, bonique consulere, posteaquam temporis applicatio non
9 est de substantia † legis, uel statuti, Bal. in prima constitutio. C. §. quibus. num. 6. ac talis immemorabilis consuetudo priuilegij uim habet, Dec. consi. 586. num. 2.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio aliqua, num ciuilis, vel prætoria sit, longe differt, vbi nonnullæ differentiæ referuntur.*
2 *Consuetudo hæc num ciuilis, vel prætoria dici debeat.*

Præfatio. III.

Nunquid autem nostra hęc consuetudo inter ius ciuile, uel prætoriũ ascribi debeat, effectus sine bona fruge non est. Nam si prę-
1 toria † est, eius prouisio, condictione annalis duntaxat erit, si uero ciuilis, perpetua dicetur, ut instit. de perpet, & tempo. actio. Bartol. & reliqui scribentes in l. quinta in principio. ff. de verbo. oblig. Bero. consi. 124. num. 18. lib. 2. Rursus lex prætoria actum in p̃rium factum ipso iure non annullat, at ciuilis sic, iux. notata per Ias. in l. non dubium. num. 22. C. de legib. Tiraq; in l. si vnquam, Verbo reuertatur. num. 411. C. de reuoc. dona. quemadmodũ nostra hæc prouisio actũ ipso iure irritum facit, vt infra verbo, non possit, in princ. nu. 14. & seq. Item Ciuilis dispositio iuri cõi in suo territorio derogat. l. omnes populi. ff. de iust. & iure. l. de quibus, & vtrobiq; scribentes. ff. de legib. non ita prætoria, quæ contraria legibus, & constitutionibus non recipitur. l. formam C. de off. præf. præto. orien. Castrens. consi. 368. col. 1. libr. 2. Præterea si esset prætoria, subditum extra territorium non ligaret. l. fin. ff. de Iurisd. om. Iud. c. Vt animarum. §. statuto. de constit. in 6. si vero ciuilis, vel populi, secus, Io. Ludo. de Lamber. inter cõs. vltim. volunt. consi. 76. nu. 76. & seq. ꝑ vt circa id videbimus experimentũ infra. 8. præfatione. differentia alia habet apud Imol. in Clem. 1. num. 18. de restit. in integr. Breuiter quęstio.
2 respondendo, concludendum puto, eam†ciuilem, non autẽ prætoriam censeri, ex eo, quod, à, populo Alexandrino, & non a prętore, nec ab aliquo ex consulib. iustitię introducta fuit, iuxta doctr. Bal. in l. fin. nu. 10. C. Vnde legit. ubi, quãdo consuetudo a iudicibus, seu potestatib. terrarum reperitur inducta, censetur ius prætorium, si uero a populo, ius ciuile, cuius dictum magnifacit Ias. in l. de quibus. num. 83. ff. de legib. sequitur Roch. Curt. in rub. de consuet. nu. 22. Brun. quod extant. masc. 13 arti. q. 2. nu. 13. conferunt relata per Ioan. de Amic. consi. 22. nu. 13. Bolog. inter consi. Abb. consi. vlt. nu. 3. & 4. lib. 1. ac. notat Chass. in proemio ad consuet. Burg. verbo coſtumes. num. 15.

SVMMARIVM.

1 *Vxorem a viri hæreditate arceri, durum admodum, inhumanum, & a naturali ratione alienum, videtur.*
2 *Vxor viri periculorum, incommodorum, necessitatum, Casuum, & aduersitatum sit particeps.*
3 *Diuus Augustinus, legem voconiam prohibentem, ne quis hæredem fœminam faceret, improbat.*
4 *Statutum, lex vescripta, ne maritus relinquat vxori. in iure subsistit. cum ratione num. 17.*
Lex Longob. sic disponebat.
5 *Statutum, quod maritus aliquid vxori relinquere teneatur, valet, & simul etiam consuetudo, nu. 18.*
6 *Statutum ex aduerso tenet, ne vxor relinquat marito.*
7 *Bene dispositа circa mulieres, reipublicę optime conferunt.*
8 *Forma testandi, cum a iure ciuili sit inducta, per statutum alterari potest & quando.*
9 *Prouisio, ne relinquatur vxori, æqua, sancta & optima.*
10 *Consuetudo ne maritus vxori relinquat, tenet.*
11 *Consuetudo in quo, a, iure scripto differat.*
12 *Consuetudo minoris auctoritatis non est, quam ius scriptum.*
13 *Imo potentior lege.*
14 *Ratio cur.*
15 *Et Rex omnium dicitur, seu domina nu. 16.*
19 *Doctores mentionem habentes de stat. & consuetudine, vt plurimum, de utroque promiscue loquuntur.*
20 *Ius ciuile, introductis, a, iure diuino, & gentium, formam dat.*
21 *Ius nullum extat, a, quo hæc nostra dispositio expressa prohibeatur.*
22 *Dispositio hęc immemorabilis, & de illa non dubitandum, sed omnino obseruanda. num. 26.*
23 *Omnia ad hanc consuetudinem necessaria interfuisse, præsumenda sunt.*
24 *Scientia principis ad consuetudinem non necessaria.*
25 *Alexandria olim libera, & a, se ipsa dominata.*
27 *Consuetudo altera natura.*
28 *Sententia contra consuetudinem lata, non minus efficitur nulla, ac si contra legem lata esset.*
29 *Consuetudo in foro conscientiæ nos obligat.*
30 *Prouincia quælibet, ciuitasque speciales consuetudines, atque leges habet.*

Præfatio. IIII.

Sed rei, de qua verba facturi sumus, propius acceden do, an dispositio, seu consuetudo hæc, prohibens, maritum legare vxori, in iure teneat, & si prima facie, (præter quod libera facultas testandi nemini coangustanda

Source : BIU Cujas

eſt l. prima. C. de ſacroſ. eccleſi. l. ſi fratres. §. idem reſpondit
1 ff. pro ſoc.) durum † admodum, in humanum, & a naturali ratione alienum videtur, vt mulier a viri hæreditate arceatur, quæ ei legitime coniuncta, fortunarum, & ſacrorum omniū eſt ſocia. l. 12. inter ll. duodecim tabul. l. aduerſus. C. de crim. expil. hæred. quæve omnium periculorum, incommodorū, neceſſitatum, caſuum, & aduerſitatum particeps eſt. l. 1. ff. de rit. nup. ſuaque prudentia, & conſilio rem familiarem ſæpe
2 non ſolum auget, vt cap. viduas. 27. qō. 1. verum etiam penitus labefactatam, ac viri ſalutem reſtituit, atque ſuſtinet. c. ſi aliquid. 22. q. 4. & varia exempla repeti poſſunt ex infra notatis, in verbo viginti. nu. 105. & ſequen. vt nimirum, ſi diuus
3 † Auguſt. lib. 3. cap. 21. de ciuit. Dei, graui cenſura legem voconiam damnauerit prohibentem, ne quis hæredem fœminam faceret, nec vnicam filiam, tanquam quid ea lege iniquius dici, aut excogitari poſſit, vt per iniquum quoque nō poſſe relinqui vxori, habuit Cuman. conſ. 90. colum. 1. & infra etiam dicam præfatione 7. num. 2. & per conſequens nimirum, quod lex illa voconia, & aliæ huiuſcemodi antiquæ leges, arcentes mulierē, a ſucceſſione viri, obliteratæ remanſerint, & in deſuetudinem abierint, teſte Gelio. li. 20. c. 1. circa medium, vt id quoque commemorat Pet. Pech. de teſta. coniung. lib. 1. c. 1. nu. 3. vbi inquit, nihil hodie dubitandum, quin liceat alteri ex coniugibus, alteri legare, & hæredem facere, quod ex variis legibus tam clare deciſum extat, vt de eo dubitari non poſſit, vt late per eum. Nihilominus, quod huiuſmodi diſpoſitio, ſub velamine ſtatuti, ſeu legis ſcriptæ
4 in Iure † ſubſiſtat, præſupponit Bar. in l. 1. nu. 32. C. de ſum. tri. ſecundum Iaſ. in l. ex facto. nu. 9. ff. de vulg. & pup. Idem ſentit Iaſ. in l. ſi is qui. num. 5. eod. tit. quatenus refert, huiuſmodi ſtatuta communiter eſſe in Italia, Clare Barb. conſ. 12. colum. 12. num. 6. verſ. conſidero etiam lib. 1. Ale. conſ. 128. nu. 1. li. 7. Chriſtoph. Caſtil. loquens in terminis huius noſtræ conſuetudinis conſ. 2. col. fin. & ſtatuta hęc in loco ſeruanda, inquit Soc. conſ. 79. nu. 3. lib. 4. Bened. in cap. Ray. verbo, & vxorem nomine Adel. in 5. deciſ. nu. 215. de teſtam. Dec. cōſ. 196. in princ. Brun. quod extan. maſcul in 1. articu. 4. q. nu. 39. Pariſ. conſ. 16. nu. 9. li. 3. Chaſſ. in conſ. Burg. 4. rubr. 7. §. verb. par teſtam. num. 3. Anchar. iun. qō. 27. num. 1. in prima par. Borg. de vſufruct. mulieri relicto. nu. 123. Alciat. c. nouit. nu. 44. de iudiciis. vbi inquit, quod ſtante hac diſpoſitione, ſi reperitur plus relictum, poterit hæres dicere, quod non habet conſciē etiam læſam, at credit, quod Blanditijs maritum defraudauerit ad ita legandum, ſubdit tamen, quod bene caueant, qui ita iurant, ne ædificent ad ghennam, de qua re latius infra dicemus, verbo, non poſſit. q. 14. demum iſtud admittunt. Pet. Pech. de teſtamē. coniug. lib. 4. cap. 1. & Burſ. poſt alios conſil. 189. num. 1. ſic de iure Longob. cautum legitur, vt maritus habens filios nihil vxori relinquat, præterqnam tertiam partem vſusfructus, vt in Longob. de his, quæ a vir. in vx. dant. l. fin. no. Rof. de bono. poſſ. vnde vir. & vx. in princip. vbi etiam conſulit, vt mariti nihil vxoribus ſuis relinquant, vt inf. pro
5 xi. præſatio. num. 27. ſicuti ex aduerſo, valet ſtatutum, † quod vir in ſuo teſtamento vxori aliquid relinquere teneatur, idē Pech. loco præalleg. c. 2. necnon, vt inuicem ſuccedant, Myn ſing. in 14. reſp. num. 12. & ſequen. vbi refert, Romulum quandoque legem tuliſſe, ut uxor uiro ſuccederet. & econtra va-
6 let ſtatutum, † per quod prohibetur, uxorem legare uiro, Bal dus l. prima. num. 18. C. de ſum. trin. cum quo tranſit Signor. eius nepos tract. ſtatut. Bal. uerb. legatum. num. 3. Iaſ. l. ſtipulatio hoc modo concepta, colum. 1. de uerb. oblig. Brun. de Conſtit. & ſtatut. uerbo, legatum, quod mulier, & id quoque uolunt plerique ex ſupra rellatis. Idem inſtitutum, & apud Romanos aliquando fuiſſe in uſu, refert Pet. Pech. de teſtam. coniug. li 1. c. 1. ut infra etiam dicam proxima pręfatione ante fin. num. 50. & proinde Ariſtot. in 2. polit. c. 7. conſiderans,
7 quam bene † diſpoſita circa mulieres, multum conferre Rei pub. pręcipue ne illis libere donetur, & teſtamento relinquatur, ex quo id in maximum Reipubli. damnum tendit, cum (ut ipſe ait) ubi in quacunque Repub. male prouiſum extat circa mulieres, in ea putandum ſit, medietatem ciuitatis eſſe neglectam, lacedemoniorum legem contrarium permittentem damnat. Hæc itaque prohibitio ſi a lege ſcripta inducta inconcuſſe admittitur, & recipi debet, non obſtante, ꝙ ampliſſima illa facultas, quam habet quiſque legandi de re ſua, etiā a uetuſtiſſima lege duodecim tabula. data, ut l. uerbis. l. ff. de uerborum ſig. & §. diſponat. auct. de nupt, coangu ſtata ſit, cum per aliud ius ciuile id tolli, & contrarium diſpo ni poſſit. l. omnes populi. ff. de iuſt. & iu. §. fin. Inſtit. de iur. natu. & Bal. in l. lege duodecim tab. colum. 1. in fin. C. de leg. hę red. ubi inquit, quod cum omne ius ciuile ſit mutabile, ualent ſtatuta, quæ circa ſucceſſiones diſponunt, idem Bal. in l. 1. §. ius naturale, prope finem. ff. de iuſt. & iu. hinc Ang. con-
8 ſil. 88. col. 1. ait, ꝙ cum forma † teſtandi, a iure ciuili ſit inducta, poteſt per ſtatutum alterari, ſicuti per legem Falcidiam factum extitit, per quam lata facultas illa legandi, a l. duodecim tabularum tributa, uti quiſque legaſſet rei ſuæ, ita ius eſto, coanguſtata poſtmodum fuit ad dodrantem inſtitu. de leg. Falcid. in princ. & l. 1. ff. eod. præcipue ſuadente iuſta, & rationabili cauſa, ut in proxima pręfat. latius dicam. & ex eo etiam, quod libera teſtandi facultas non in totum tollitur, ſed tantum reſpectu certarum perſonarum coarctatur. Cro.
9 conſi. 206. num. 12. & ſequen. Vnde hęc † æqua, ſancta, & optima cenſetur prouiſio, ut apud practi. Papi. in forma ad dotē, glo. dedit, & legauit. Chaſſ. alleg. uerb. par teſtamen. num. 3. & Pech. alleg. lib. 1. de teſtam. coniug. c. 1. num. 3. & lib. 4. c. 1. qui ad illud quoque, quod dubitationis cauſa ſupra deductum fuit, reſpondet. Pari modo, ad quæſtionem ſpeciatim
10 reſpondendo, fatendum eſt, ſimilem prohibitionem † con-
11 ſuetudine inductam ualere, cum ſit, quod conſuetudo † a iure ſcripto, non niſi, ut tacitum ab expreſſo, differt. l. de quib. & ibi ſcribentes. ff. de legib. & penes modum, & formam dū taxat, non autem penes cauſam efficientem, & eius poteſta-
12 tem diſſonat, quęque minoris auctoritatis non eſt, quam † ius ſcriptum Corn. conſ. 107. colum. fi. li. 2. in tantum quod fieri poteſt per ſtatutum, poteſt etiam per conſuetudinem induci, Soc. Iun. conſ. 65. nume. 29. li. 1. & ius ciuile ita conſuetudine mutari poteſt, ſicut per ſtatutum, Bal. c. 1. §. præterea ducatus. nu. 3. in princ. de prohib. feu. alie. per Feder. ubi inqt, nullum eſſe ius mere poſitiuum, quod conſuetudine mutari non poſſit, Abb. conſ. 7. col. pe. uerſ. & notanter. lib. 2. Io. de Ami. conſ. 11. colu. 1. & alibi habetur, quod conſuetudo ita dat, ac tollit formam, quemadmodum lex, princeps, atque ſtatutum, Brun. de form. tit. quis poſſit dare, & tollere formā, hinc Crau. conſ. 238. num. 6. quod conſuetudo facere poteſt, de prohibito permiſſum, & alia huiuſcemodi ſcribit Luca. de pe. in l. miſſi opinatores. col. 2. & 3. de exact. trib. li. 10. Quin
13 etiam potentior † eſt conſuetudo, quam ſtatutum, Dec. cōſ. 694. num. 8. Crau. conſ. 251. col. 2. & de antiq. temp. 1. par. nu. 42. & ſeq. & Soc. iu. conſ. 68. nu. 102. li. 3. hinc Bal. in c. ſi. nu. 8. de conſuetud. quod licet Romanorum legis non ſit uilis auctoritas, nō tñ uim ſuam adeo extendit, quod uſum, aut mores uincat, hinc quoq; no. Affli. in c. i. §. & quia, nu. 51. de his, qui feud. dar. poſ. quod magna eſt legum Romanorū Auctoritas, at maior Auctoritas cōſuetudinis, quę leges Romanas
14 vincit † idq; ratione demonſtrat Cona. in comment. iuris ciuilis li. 1. c. 10. relatus quoq; ab Hipp. Rimin. conſ. 51. nu. 3. & ſeq. vbi de vi conſuetudinis agens, ſcribit, ſanctiora quodam modo videri ea, quæ moribus afferuntur, quam quæ imperā tur legibus, propterea quod leges dantur, vt plurimum, inuitis, & recuſantibus ab eo, qui plus poteſt, & idcirco grauiores ſunt, quia coactę, at quod eſt conſuetudinis, ſuaue, per ſe influit in mores hominum, ſic vt vel, a, natura putetur eſſe, aut ab antiquis bono publico inſtitutum, quare nihil aptius, neq; vero potentius quicquam eſt hominibus regendis, con ſuetudine, pręſertim, q̄ ſua vetuſtate, naturę vim obtineat, vt merito Pindarus, morē, omniū regē appellet, quod ſolus regnet, ſolus imperet, & vnus oīb. mortalib. iubeat, vetet, pręſcribat, quod videatur, vnde † Darius apud Herodotum græ
15 cos aliqñ rogauit, quanta pecunia adduci poſſent, vt veſcerentur defunctorum parentum corporibus, quemadmodū Indi, at illi, meliora eum ominari Iuſſerunt, Rurſus Indos cum multis precibus, & præmijs tentaſſent, vt mortuos græcorum more cremarent, reſponderunt, ſe prius extrema paſſuros, & alibi Conna, eiſdem commenta. lib. 6. c. 3. conſuetu
16 dinem rerum † omnium dominam appellat. Et ita rōnem hanc ad conualiditatem huius noſtrę diſpoſitionis in indiui duo includere vī Caſtil. alleg. conſ. 2. col. fi. quatenus † inquit
17 quod cum factio teſtamenti publici Iuris ciuilis ſit l. 3. ff. de teſtam. & hominibus iure publico conceſſa ſingulari ex priuilegio, ſcilicet, vt poſt mortem de rebus ſuis diſponant, & tempore, quo res amplius nō ſunt ſuę, & ita teſtantur de alienis, gl. in l. illa inſtitutio. ff. de hæred. inſtit. merito tanquā ciuilis, cuilibet legis municipalis diſpoſitioni relinquitur, ſicuti alias videmus, qđ licet dos de iure ciuili ſoluto matrimonio ad patrē dotantē reddeat. l. dos, a, patre. C. ſol. mat. ex cō ſuetudine tñ liberis exiſtētibus ad patrē nō reddit, ſed apud ipſos liberos remanet, gl. d. l. dos, a patre, no. Bar. & reliq oēs in l. poſt dotem. 5. q. ff. ſol. mat. idē videmus de conſuetudine illa Bulgarina, per quam legatum generaliter factū vxori de vſufructu omnium bonorum, ſtantib. liberis, ad ſola alimenta reſtringitur, glo. & ſcribentes in auct. hoc locū. C. ſi mul. ſec. nupſerit, & rei propius accedendo, ſic videmus, valere, conſuetudinem, vt vir aliquid vltra dotem relinquat vxori,
18 Bald. in l. quod ſcitis col. fi. C. de bo. quæ lib. in l. filium quem habentem nu. 42. C. fam. erc. Io. de Amic. conſi. 43. num. 5. & ſup. num. 5. diximus. Inde fit, quod doctores de ſtatuto, † &
19 conſuetudine mentionem habentes, vt plurimum de utro-

que

Source : BIU Cujas

que promiſcue loquuntur, vt pote Ang.conſ.126. colum.1. vbi inquit, quod cum ſolennitas condendi teſtamentum introducta ſit, a, iure ciuili, & ipſa facultas teſtandi ab eodem iure proueniat, illa, per ſtatutum, & conſuetudinem derogari, augeri, atque diminui poteſt, eundem loquendi modum obſeruant Barto. & reliqui cum eo in l.1.3.quæſt.C.de ſumma trinit. Alex.l.ſi non ſpeciali.col.1.C.de teſtam. Dec.c.2. num.12.& ſeq.de probatio. Brun.tract.de form.tit.quis poſſit dare, & toll.form.vbi inter cætera colum.3.ait, quod lex, princeps, ſtatutum, & conſuetudo nō tantum dant formam his, quæ ab ipſis, ſed etiam ab aliis introducta ſunt, quia Ius
20 †ciuile dat formam his, quæ a iure diuino, vel gentium ſtatuta ſunt, nec non ſtatutum, & conſuetudo his, quæ inducta ſunt, a iure ciuili, pro vt promiſcue de cōſuetudine & ſtatuto loquitur Petr. Pech. alleg. lib.1. de teſtam. coniug.c.1. & Chaſſ.d.verbo, par teſtament.in varijs locis illius glo. Nec inconueniens quidem eſt, quod lex, ſeu conſuetudo rōnabili ex cauſa marito facultatem auferat relinquendi vxori, cū & ſubditis libera quandoq; adminiſtratio rerum ſuarū p le gem ex cauſa interdicatur Bal.in l.2.in fi. C.vt in poſſ.legat.ſi cuti matri ad ſecunda vota tranſeunti interdictum eſt, bona omnia ſecundo viro tradere ex leg.hac edictali.C.de ſecun. nup.ac etiam moribus ſublata eſt facultas coniugibus inuicem donandi.l.1.ff.de dona.inter vir. & vxo. Accedit quoq; pro validitate huius noſtræ conſuetudinis, quod nullum eſt
21 ius, † quod illam expreſſe damnet, tollatque, unde permiſſa videtur, vt valeat, vt meditationem hanc habuit Bar.in d.l. 1.q.3.num.23.verſi.præterea non reperitur. C.de ſumma trinit.Abb.conſ.6.col.pen.ver.nam nullum eſt Ius.lib.2.& Fel. c.ſi quando, col.8.verſ.vbi vero, de reſcri.præſertim (vt loco Alleg.ſubdit Abb.) quando tanti eſt tēporis, de cuius initio non extat memoria, & quæ (vt replicat Abb.) poſt curſum tanti temporis in dubium refricari non dēt. Quemadmodū
22 noſtra hæc tam immemorabilis†cōſuetudo exiſtit, vt ſupra præfatione.2. vnde de illius validitate nullatenus dubit ādū
23 eſt, Ruin.conſ.40.num.10.lib.1.cum omnia† ex ſpacio tanti temporis præſumantur ſolemniter præceſſiſſe, Pariſ.cōſ.25. prope finem lib.4.ſcilicet, tacitus conſenſus principis iuſta, & rōnabilis cauſa, Abb. d.conſil.7.col.pen.Corn. conſi.155. nu.6. lib.4.& alia neceſſaria relata per Rebuff. in præfat. ad
24 reg.conſtit. de conſue.nu.36.& ſeq.& ſi de ſcientia†ſuperioris, an illa in conſuetudine interfuerit, vel ne, curandum nō ſit, Are.atteſtans de communi conſi.153.nu.1.in fin. vtidem obſeruat Corn.d.conſi.155.nu.3.ad quod etiam Rebuff.alle. tit.de conſuet.in 2.artic.gl.20.Graſſ.lib.1.recep.ſen.verb.cō ſuetudo q.8.præſertim in cōſuetudine immemorabili. Ale. conſi.6.nu.4.& conſ.7.nu.1.lib 1.& Crau.conſ.251. colum.
25 1.Quamquam ciuitatem† Alexandriæ olim liberam qñque fuiſſe.& a ſe ipſa dominatam, hiſtoriarum monumenta teſtantur, vt citra principis conſenſum quæuis conſuetudo ab ea introduci potuerit. Quinimo variæ extāt, & ſtatutorum & conſuetudinum confirmationes principum, & præcæteris Luchini Vicecomitis vſque de anno 1348. de quibus meminit Signor.conſil.732. circa finem, & habetur mentio in volu.ſtatutorum fol. 400. & ſeq. E quibus dubioprocul hęc
26 noſtra†conſuetudo omnino tenenda, & obſeruanda venit d.l.de quibus, & ll.ſeq.ff.de legib.c.conſuetudo 1.diſt.quem admodum conſuetudinem obſeruari, lex duodecim tabul. ſtatuit, Ritu familiæ, patrięque ſeruato, ac mandat Imperator in l.1.& fin.C.quæ ſit long.conſuet.magni.n.faciunt pro uinciales, ſeruari ſibi conſuetudinem.l.obſeruare.§.magni. ff.de off.proconſ.& alibi Cicero de legi.ex patrijs ritibus coluntur optima, & non minus, quam matri adhibenda eſt cō ſuetudini reuerentia.Bald.conſ.318.quidam col.fi.lib.2.Rurſus arbitrarium non eſt, ſed neceſſarium.quod conſuetudine eſt introductum, ait Idem Bal.in l.quicumque col. 5.C. de ſer.fug.& alibi conſ.284.nu.3.lib.3.ait, qđ conſueta, ſunt quodammodo iura naturalia in loco illo. quia conſuetudo
27 †eſt altera, natura, & ſic etiam quodammodo immemorabilis, voluit idem Bal.d.conſi.318.circa finem, ad quod mox ſuperius relata.nu.14.repeti poſſunt, vt nimirum ſi non minus conſuetudinem, quam ſtatutum ſeruare debeamus, vt idem alibi inquit Bal.in l.ſi quis non.nu.3.C.de epiſ.& Cler. Roch.Curt.c.fi.4.no.de conſuet.vbi ait, quod ſicut præſes p uinciæ tenetur ſeruare leges, ita etiam conſuetudinem, tam in ciuilibus, quam in criminalibus, & proinde ſententia cō
28 tra eam†lata non minus efficitur nulla, ac ſi lata p̃ legem eſſet, Alberi.in l.an in totum in fi.C.de edif.priuat.Fel.c.1.nu. 4.& 5.de re iud.Cur.loco præalle.vbi etiam ait, quod Iudex Iudicans p̃ conſuetudinē facit litem ſuam, ac ſi p̃ legem iudicaret, de quo etiam ſupra præfa.1.num.4. & 6. Quinimo &
29 in foro, †(quod conſcientiæ appellamus) cōſuetudo nos obligat, ſecundum Bal.poſt Innoc, in rub.extr.de conſuet.in fi. quia non minus peccat tranſgreſſor conſuetudinis, quam legis ſcriptę, Curt.conſ.78.col.2.in fi.Curt. d.c.fi.4.not.& Rebuff.loco præalleg.nu.70.& ſeq.etiam quamtū cumq; ſit dura Rip.c.ſi quando, nu.18.de reſcrip.de quo latius infra verbo, non poſſit q.14. Nec demum (vt quæſitum hoc omni ex parte reddatur munitum) reprehēſibile reputari debet, iuxta tex.in c.non debet, de conſang.& affin. quod ſecundum locorum varietatem, diuerſi mores, atque ſtatuta reperian-
30 tur, cum quælibet†prouincia abundet in ſenſu ſuo, ac ſpeciali conſuetudine c.certificari, de ſepul. c. illa 12. diſtin. c. vtinā.76.diſtinc.Mant.in enchir.rer.ſingul.lib.8.c.197.hinc dicit Bal.tit.de pac.conſtan.§.hoc quod nos.nu.21.quod licitum eſt cuilibet ciuitati proprias habere conſuetudines. & alibi conſ.495:in fi.lib.5.ait, quod & ſi ius municipale aliquando non ſit æquum, eſt tamen bonum ſecundum ſitum generatiuæ, & apetitiuæ regionis, hinc quoq, Ariſt. Aetich. lib.5.c.7.humana iura non eadem vbique ſunt, nam neque reſpublica apud omnes eſt eadem de quo late per Micha. vlc. tract.de regim.mund.3.part.quæſt.2.nu.17.& ſeq. vnde bene cecinit Ouid.1.de arte amandi.

Nec tellus eadem parit omnia, vitibus illa eſt,
Conuenit hæc oleis, hic bene farra virent.

SVMMARIVM.

1 *Lex non infringitur, etiam quod rationem ſecum non habeat.*
2 *Leges & ſtatuta probationem in contrarium non recipiunt*
3 *Lex poſtea quam eſt condita, ſecundum ipſam, non de ipſa Iudicandum eſt.*
4 *Statuta pro maiori parte conſiſtunt magis, in ſic volo, ſic iubeo, quam in modulari ratione.*
5 *Legis, vel ſtatuti determinatio quum habetur, illius ratio vlterius inueſtigari non debet.*
6 *Inanis eſt diſputatio, vbi ſtatuti diſpoſitio habetur.*
7 *Quod & in conſuetudine locum habet.*
8 *Melius eſt, quod lex ratione aliqua, etiam fatua, defendatur, quam quod nuda, & ſine ratione dimittatur.*
9 *Rationis Vis demonſtratur.*
10 *Ratio non minus in conſuetudine, quam in lege ſcripta ſpectanda, & cuſtodienda cum ſumma dote.*
11 *Lex, vel ſtatutum ſine ratione extenſionem non recipit.*
12 *Ratio in conſuetudine & ſi ſtricte non requiratur, aliquod tamen bonum in ea motiuum adeſſe debet.*
13 *Ratio licet de eſſe conſuetudinis non ſit, eſt tamen de extenſione ipſius.*
14 *Statutum aliam rationem non habens, quam quod ita conditoribus placuerit, de ſimilibus ad ſimilia non extenditur.*
15 *Rationem legis vel conſuetudinis reddere, probabile ſaltem eſt.*
16 *Rationes variæ huius noſtrę diſpoſitionis a doct. afferuntur ad numerum duodecim, & demum Bar.ratio, tamquam magis recepta, & vera tuetur ad finem vſque præfationis.*
17 *Amor coniugum amorem tam erga filios, quam parentes ſuperat.*
19 *Nudi ab hac vita migramus in alteram.*
Maritus dominatus ab vxore contemptibilis eſt, & pro vili, & abiecto habetur, & ob id non eſt idoneus teſtis.
19 *Ratio bona in lege qualis eſſe debeat.*
20 *Statutum prohibens, ne exteraneis vltra tertiam relinquatur, valet.*
21 *Legis Saxonicæ prohibitio, ne ægrotus vltra ſolidos tres ſine hęredum conſenſu diſponat, & nu.23.*
23 *Permiſſio relinquendi vxori, vel illam poſſe viro ſuccedere, interdum cauſam præbet liberos deſerendi, & illos ſpoliandi, ac deperdendi.*
24 *Prohibitio hæc generaliter, & abſolute facta, generaliter intelligi debet.*
25 *Mulieri diuiti competitores multi non deſunt.*
26 *Dos maior in vidua, quam in virgine requiritur.*
27 *Marito per tranſitum ad ſecunda vota fit iniuria, & illius anima contriſtatur, & qualiter mulier, plerunque de morte mariti gaudens, ſe gerat.*
28 *Tranſitus ad ſecunda vota non eſt a iure improbabilis.*
Maritis, ne relinquant vxoribus, conſulitur.
29 *Raro fit vt mulieres a ſecun. nuptijs ſe abſtineat.*
30 *Vxores, dum eorum mariti ægrotant ac teſtantur, eos valde infeſtant, ac illis ſeruire denegant, ni ſibi legando complaceant, & nu.31.& 32.*
33 *Vxori licet Blanditijs virum allicere ad ſibi relinquendum.*
34 *Maritus ſe, non vt dominum pecoribus, vxori præſtare debent.*
35 *Mali mores ſunt corrigendi.*
36 *Conſuetudo, vt plurimum, malos mores reſpicit.*
37 *Veritas ignoratur eius, quod multipliciter intelligitur.*
38 *Lex varios habens intellectus ad cauſarum deciſionem allegari non poteſt, & quomodo id verum ſit nu.58.*
39 *Ratio in conſuetudine multiplex, & varia aſſignari poteſt.*
40 *Vxores graues, intollerabiles, atque ad uiros ſeducendos promptæ, & longe magis cum earum mariti teſtantur nu.39.43.& 43.*
41 *Lex de bonis mulieribus non eſt, cum nullæ ſint.*
42 *Scriptores omnes male audiunt de mulieribus.*
43 *Vxoris eggregiæ aſtutia, qua maritum induxit ad reuocandum iam conditum teſtamentum, in quo nihil ſibi reliquerat, vt ipſam hæredem faceret.*
44 *Mariti, Illecebris vxorum ſæpe ſuas conſumunt diuitias.*
45 *Proprijs liberis minus relinquendo.*
46 *Aguatos prætereundo.*
47 *Affinib. cognatis, & amicis, nihil relinquendo, & ſi alia eorū mens eſſet.*

Te-

Source : BIU Cujas

48 *Teſtamenti factio ab omni coactione debet eſſe libera.*
49 *Blanditię quænam inſtitutiones, & legata vitient,*
50 *Lex voconia cur lata fuerit.*
51 *Prouiſio hęc æquiſſima, & ſancta.*
62 *Prouiſio ſimilis in Gallia, & Saxonia.*
53 *Donatio inter coniuges facta ex frequenti, & importuna petitione non valet.*
54 *Medicus ab infirmo promiſſionem vllam accipere non poteſt.*
55 *Plutarci cauſæ, prohibitæ donationis inter coiuges.*
56 *Teſtamentum ſecundum, factum per adulationem, ac falſas ſuggeſtiones, & doloſam importunitatem ſecundi hæredis non valet, nec tollit primum.*
57 *Prohibitio hęc & ſi ob malas mulieres, & paucas prouenerit, omnibus tamen nocet.*
58 *Ratio huius noſtræ prohibitionis vnica, & non ſecus, ac ſi ſcripta eſſet, & nume. 59.*

Præfatio. V.

Verum & ſi rationem eorum, quę conſtituta ſunt in quirere nō oporteat l. & ideo. ff. de legib. nec
1 infringatar†lex, etiam quod rationem ſecum non habeat, Bald. l. non omnium. ff. de legib. cum ſufficiat, ſic eſſe decre-
2 tum, quia†leges, & ſtatuta probationem in contrarium nō recipiunt, Bal. in 1. conſtit. C. §. quibus nu. 6. ſed poſteaquam
3 lex†reperitur condita, iudicandum eſt ſecundum ipſam, nō autem de ipſa. Fely. c. ſi quando. nu. 11. in prin. de reſcrip. & ſecundum Diuum Auguſtinum in c. in illis 4. diſtinc. in temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent, cū eas inſtituunt, tamen cum fuerint inſtitutæ, & firmatæ, non licebit iudici de ipſis iudicare, ſed ſecundum illas. Hinc ſcri
4 bit Bal. in c. 1. in fi. de alie. feu. quod terrarū ſtatuta†pro maiori parte conſiſtunt magis, in ſic volo, ſic iubeo, quā in modulari ratione, & conſi. 473. col. fi. lib. 5. ſufficit textus ſine ratione, nec requirere debemus plus, quam requirat legislator, & apud eundem Bal. in l. Gallus. §. ſi eius. nu. 1. ff. de libe.
5 & poſth. ac Dec. conſi. 563. nu. 7. habetur, quod vbi†legis, vel ſtatuti determinationem habemus, eius rationem vlterius
6 inueſtigare non debemus, & alibi Corn. conſi. 106. in fi. lib. 1. inanis†eſt diſputatio, vbi ſtatuti diſpoſitio habetur. Vnde illud vulgare vna cum Mant. in Enchir. rer. ſing. lib. 7. c. 163. vſurpare poſſumus.

Sic placuit magno, qui nos diſtrinxit Othoni.

7 Quod & in conſuetudine†locum habet, cum illa ex conſtituentium auctoritate rationem teneat Bal. l. de quibus. nu. 32. verſ. & primo. ff. de legib. & in rub. extr. de conſuet. nu. 5. alibi in c. 1. in princ. nu. 4. de feud. cognit. inquit, q̄ non ſemper exigitur, quod conſuetudo ſit rationabilis, ſed ſatis eſt, quod ſit tollerabilis, & vſu approbata, Hinc quoque Bald. in l. lege. col. 2. C. de legit. hær. ſcribit, ſufficere, quod ſtatuentes moti fuerint aliquo motiuo, vt ſtatutum rationabile dicatur, & alibi in l. ſi infanti. nu. 21. C. de iur. de lib. inquit, quod non debemus ire per ratiunculas, cum habemus textum expreſſum, quod ad conſuetudinem trahit Gabell. in 1. parte milleloq. 33. Nihilominus quia ratio legis, vel ſtatuti, eſt anima legis, & lex in ſubſtantia rationis conſiſtit, ac lex eſt, q̄cquid in ratione conſtat, vt hæc omnia refert Dec. conſi. 64. nu. 6. ſub iugoque rationis conſiſtunt verba diſponentis Bal. c. mandatum. in prin. de reſcrip. Rip. in 4. reſpon. nu. 6. titu. de
8 iur. gen. & melius†eſt, legem aliqua ratione, etiam fatua, defendere, quam nudam, & ſine aliqua ratione dimittere, vt procedit Gomes. in Reg. de trien. poſſ. q. 1. quin etiam maio-
9 res†noſtri, illud quempiam ſcire, arbitrati ſunt, quod ratione optima demonſtraſſet, ſcireque nos dicimur, quod per cauſas cognoſcimus, Bar. l. pupillus. nu. 1. ff. de acquir. hær. & ſecundum Philoſ. 1. Phyſic. opinamur, vnum quodque cognoſcere, cum cauſas cognoſcimus, Rip. l. admonendi. nu. 72. ff. de iureiu. eſt. n. ratio (teſte Mantua. alleg. c. 163. in prin.) dux, & magiſtra orationis, oratio vero miniſtra, interpreſque mentis, & ipſius rationis inſtrumentum, & breuiter veritatis Illuminatio eſt, vt non immerito dixerit Cicero de ſe nect. omnis noſtra actio vacare debet temeritate, & negligē tia, nec agere debet aliquid, cum non poſſit cauſam probabilem reddere, Rurſus Idem Cicero in 1. offic. quid enim eſt non dicam in homine, ſed in omni cœlo, atque terra, ratione diuinius, quæ cum adoleuit, atque perfecta eſt, nominat
10 rite ſapientia. Et non minus in†conſuetudine, quā in l. ſcripta, ſpectari, & cuſtodiri debet ratio, l. 1. C. quę ſit long. ꝯſue. Bal. conſ. 176. nu. 6. lib. 5. Bar. l. contra legem. ff. de legib. Iaſ. l. iuriſgentium. § prætor ait. nu. 18. ff. de pact. nam conſuetudo ſeruatur pro lege, quæ rationem habet, inquit glo. 1. in c. conſuetudo, prim. diſtinc. & cauſa vtique inueniri dēt, quā in conſuetudine homines ſequuti ſunt, ne alias tamquam ir rationabilis ſit reſecanda c. omnia 12. diſtin. namq; rōnem tamquam animam, & ſpiritum eius ſeruari, vult Bal. conſil. 275. col. 3. verſ. ſinautem ratio lib. 2. quia ſi caret ratione, caret ſpiritu, Curt. Sen. conſi. 9. nu. 16. & conſuetudo non rationabilis, non eſt conſuetudo, ſed cōſuetudinis corruptella. c. 1. de conſ. in 6. quia, vt ibi no. rationabilitas, ſi cut legis, ita cō ſuetudinis propria eſſe debet, & Pariſ. conſil. 27. nu. 50. lib. 1. Hinc dicitur in c. corepiſcopi. 68. diſtinc. quod ratione caret extirpari debet, & ſcribit Bal. in auct. poſt fratres, ſecunda. C. de leg. hęre. quod debet ratio attendi, tamquam virtus interna legis, & quaſi genus, de ſingulis ſpeciebus prædicans, & ſtatutum ſine rarione, quid monſtruoſum appellat Curt. Iu. conſi. 5. nu. ante 28. hinc alibi ſcribit Bald. in d. l. de quib. nu. 33. verſi. quo ad ſecundum, quod ratio conſuetudinis habetur pro conſuetudine, & ſi excedit conſuetudinem, illam extendit, licet non reſtringat, & rurſus paulo infra uerſi. quæro ad ſextum, mirum non eſt (inquit Bal.) quod in conſuetudine attendi debeat eius ratio ſubſtantialis, ac eiuſdem vtilitas finalis, cum ea, quæ conueniunt in fine, in nullo diſcrepare videantur, & licet ſint diuerſa, vnum, & idem finguntur,
11 & iterum in l. quod vero. ff. de legib. ait, quod lex, †vel ſtatum abſque ratione, extenſionem non recipit, cum ratione vero, quatenus patitur ratio, ſe extendit, vt idem not. Bal. in l. & ſi ſeuerior. nu. 25. C. quibus ex cauſ. infam. irrog. & alibi conſi. 176. nu. 6. lib. 5. inquit, quod vbi potior eſt ratio, ibi magis viget lex, Salic. l. 2. nu. 20. ante fi. C. de noxal. Soc. Iun. conſil. 1. nu. 55. lib. 1. vbi inquit, quod quando ratio ceſſat, ceſſare debet legis diſpoſitio, ne alias ſequatur, dari legem ſine ratione, & ceſſante cauſa conſuetudinis, ceſſare ipſam conſuetudinem, prodit Idem Bal. in Rub. extra de conſue. num. 25.
12 huc magis appoſite ſpectat, quod idem Bal. ſcribit in c. fina. col. 2. eod. tit. vbi licet ratio†in conſuetudine ſtricte non requiratur, ſcilicet. inconuincibilis, debet tñ adeſſe aliquod bonum motiuum, ſubdens, quod quanto melior eſt rō, tanto maior fit extenſio, cum extenſio non fiat, niſi per rationē quæ eſt immediata cauſa extenſionis, aitque rurſus. quod li-
13 cet†ratio non ſit de eſſe conſuetudinis, eſt tñ de extenſione ipſius, quia vbi non eſt ratio, ibi eſt plantatum in arido, q̄d non pullulat, a qua ſententia idem Bal. non diſſidet in l. & ſi
14 dotis. nu. 4. C. de iur. dot. vbi quoties†ſtatutum rationē aliā non habet. quam quod ita placuerit conditoribus, de ſimilibus, ad ſimilia non extenditur, cuius dictum magnifacit Barb. conſilio 23. numero 8. & conſilio 50. numero 16. lib. 4. vt merito Fulg. inter conſi. Curt. Sen. conſi. 34. nu. 7. de noſtratibus conſuetudinibus verba facies dixerit, rationem, & mētem conſuetudinis in interpretatione ipſius ſpectādam vbi aliquid ambiguitatis oriatur, quinimo alibi voluit Bald. in l. fi. nu. 9. in fine. C. comm. vtriuſque Iud. requiri, rationem in conſuetudine eſſe redactam, vt argumentum ab ea ſumiva leat, licet vt plurimum euidenter conſtare non poſſit, velut non ſcripta, Saly c. d. l. 2. num. 20. C. de noxal. & demum ſal-
15 tem†probabile eſt, (ſi poteſt) rationem reddere, ſecundum q̄ prodit Mant. alleg. c. 163. vt nō probabiliter dixerit Bald. in d. l. de quibus. nu. 32. conſuetudinem ſine ratione ſtare poſſe, tamquam illius ſubſtantia non ſit, conſuetudinem q; contra rationem introductam ſuſtineri, quemadmodum in ipſum Bald. nuncupatim animaduertit eruditiſſimus D. Iaco. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. caſu 82. nu. 13. & ſeq. Quæritur, (his ſic ratiocinatis) quæ nam huius noſtræ conſetudinis ſit ratio, poſteaquam nulla in ea ſcripta reperitur, nec putet qs queſtioni ex eo ſatisfacere in genere poſſe, quod quęlibet in dubio cōſuetudo ex iuſta prouenieſſe cauſa præſumitur, Bal. in d. l. de quibus nu. 25. in dubioque bona, & laudabilis videtur, cum placuerit ciuibus, quia quod eis placet, generat cōcordiam, quæ ciuibus vtiliſſima eſt, Bal. c. cum veniſſent, nu. 5. de eo. qui mit. in poſſ. Feli. c. ſi qñ, col. 8, verſi. vbi uero de reſcrip. & Franc. 1. 4. not. de iureiur. in 6. cum id nimium gñale ſit, vnde niſi ad ſpecialem rōnem deſcenderetur, quæſtio ipſa quaſi neglecta redderetur, iuxta. l. Item apud labeonē. §. hoc edictum. ff. de iureiur. & ideo ad particularia deſcendēdo, vt verior reddatur ſermo, ſm q̄ docet Philoſ. 2. æthic. ab Aret. relatus conſ. 13. colum. 1. Reperio, quod doct. varias
16 †in hoc conſiderant rationes. Nam primo loco Bart. in l. 1. num. 32. verſ. vel pone, cum quo ibi expreſſe tranſit Signor. nu. 17. & Saly. num. 11. alias num. 13. nec reliqui contradicūt C. de ſumma trin. rationem illam aſſerit, ne maritus, & uxor mutuo amore ſe inuicem ſpolient. vel decipiant, ſequuntur Roma. conſ. 39. circa princ. & num. 2. Alex. conſ. 41. num. 7. lib. 5. per tex. in l. 1. ff. de dona. inter vir. Barba. conſ. vlt. nu. 25. lib. 3. conſ. 23. col. fin. lib. 4. idem innuit conſil. 66. nu. 4. inter Curt. Sen. conſi. 232. col. 1. lib. 4. Dec. conſ. 196. in princ. Brun. quod extan. maſc. 1. artic. q. 4. num. 39. Ruin. in rub. de leg. 1. num. 17. & Torniel. num. 21. Adeo. n. inter coniuges (ut hoc
17 illis addam) regnat amor, †quod ſe inuicem plus diligunt, q̄ proprios filios. l. lex quæ. C. de admi. tu. Bar. l. pater Seuerinā. §. Socrus. ff. de cond. & dem. nec nō magis, quam patrem, & matrē Afflic. tit. quæ ſit prim. cau. benef. amitt. §. rurſus. nu. 7.

Bal.

Source : BIU Cujas

Bal.in l.precibus.nu.21. C.de impub.& alijs ſubſtit. vbi illud vulg,ad ſe aduocat.quod nihil eſt amoris ardore vehemen tius, quem intra debitos limites carcerare philoſophicū eſt quod nos relatum habemus per tex.in §.illud,Aucto. quib. mod.nat.effic.legit.vnde Cicero 4. tuſcul. admonendus eſt (inquit)quantus ſit furor amoris, omnibus. n.ex animi perturbationibus eſt profecto nulla vehementior,vt nimirum quod homo apud Pla.in mercat.ex amore inſaniat, & apud Terent. in Eun.

Et me miſerum ſentio,
Et tedet, & amore ardeo, & prudens, & ſciens,
Viuus, videnſque pereo nec quid agam ſcio,

Sitque amor quædam tortura intrinſeca, vt dicit Crau. de antiq. temp.1.parte ſectio. propoſitum noſtrum. nu. 46. imo amor omnib. imperat,vt Alciat.in libello Emble.illius formam deſcribendo, ſic decantat.

Altera ſed manu flores gerit, altera piſcem.
Scilicet, vt terræ iura det, atque mari,
Et amorem coniugalem, non vagando, confert illud Propertij,
Omnis amor magnus, ſed aperto in coniuge maior.

Et diuus Hieronimus,omnis in aliena vxore turpis, in propria nimius,relatus ex noſtris per Nat.conſ.24.col.fi.multaque memoranda exempla commemorat Valer.Max.lib. 4. c.6.& nonnulla ex noſtris refert Mandos.tract. de ingrat. c. 37.de ingrat.coniug. & quippe non inconuenit, quod talis amoris profuſio refrenari debeat,cum honeſtus amor inter coniuges ex animo,non autem ex lucro pendere habeat l. 3.in prin.& ibi glo.ff.de dona,inter uir.& vx.omnique lucro maritalis concordia ſit præferenda l. reprehendenda. C. de inſti.& ſubſti. vnde Bal. conſi.29.caſus,vir donauit col. 1. lib. 1.ex naturali æquitate damnatur profuſio,quæ ex luxu corporis prouenit,& Iob.ſapiens iudicio amat coniugem, non affectu,imo ſecundum Philoſ.adulter eſt in ſuam vxorem, amator ardentior.vt alibi etiam legitur, quod nō mercenarium, ſed gratuitum, & ſpontaneum debet eſſe hoc totum, amare,& redamari. Eandem quoque rationem(ab inſtituto Vlterius non vagando)ad hanc noſtram diſpōnem non obſcure vterque Curt.Senior,& Iunior ſenſere,ille cōſi.11. nu. 11.vbi inquit,quod non niſi vnica ratio reddi poteſt,ne vir propter maritalem affectionem ſe omnibus bonis ſpoliet, & totum relinquat vxori,ſubdens,quod cum hæc ſola ratio reddi poſſit,illa pro expreſſa haberi debet, hic vero conſil.6. nu.10.iuncto nu.16.verſi.ſecundo,quod etiam.Idem Iaſ.cōſ. 111.circa finem lib,1.Alciat.c.1.nu.97.de prēſcr.Ferdin.Luaz. in Rubri. de iuſti.& iur.nu.44.Hipol.Rimin.conſi.111.nu.22. & in ſpecie ad hanc noſtram conſuetudinem rōnem iſtam habuit Caſtil. conſi.2.nu.5.& ſimul cum eo D.Iacob.Meno. conſ. 11.nu.9.ad quod arridet illud Iuuen.ſat.6.

Ardeat ipſa, tamen tormentis gaudet amantis
Et ſpolijs. & rurſus paulo infra,
Illa docet ſpolijs nudi gaudere mariti.

At ratio hæc probabilis admodum non videtur, tamquam mariti ſpoliationi, ſeu deceptioni nixa,cum tū nulla in effectu ex parte mariti ſpoliatio,iacturaue inſit, quantumcumque large relinquat vxori, ex eo quod legatum & ſi proueniat a teſtatore,poſt eius tū mortem ab hæredibus præſtandum uenit §.1.inſtit.de legat.l.1.ff.de teſta.ita vt teſtator iacturam aliquam,donec viuit,non patiatur,quod ſenſere Alber.Bar.& Iaſ.in l.fi.C. ſi quis ali.teſt.prohib.in reconciliatione illius legis cum l.1.2.& 3.ff.de donat.inter vir.& vxo. minuſque poſt mortem ſpoliationem habiturus dici poſſit, cū
18 nudi†ab hac vita in alteram migremus.§.deinceps.auct.de nup.vnde cecinit poeta.

Haud vllas portabis opes Acherontis ad vndas.
Nudus ad inſernas ſtulte vehere rates.

Et propterea videmus,quod legatum,iuxta communem literam,dicitur eſſe delibatio hereditatis l. legatum eſt de le. 1.licet ſecundum aliquos ex recentioribus legatur,deliberatio,teſte Soc.Iun.in rub.de leg.1.nu.44. quod quidem verbū hæreditatis non profilit,niſi defuncto teſtatore l.nil aliud.ff. de verb.ſig.non autem dī dimiuutio patrimonij teſtātis iuxta l,3.ff.de dam.infect.vnde ſummendo argumentum de re geſta inter viuos,vbi ſpoliationi locus eſſe poteſt d.l.1. ff.de dona.inter vir.ad legatum,quod in tempus ſoluti matrimonij,ac poſt viri mortem effectum ſuum ſortitur, nequaquā conuenit,ſecundum Albe.Bar.& Iaſ.loco præalleg.ſicuti fit in donatione cauſa mortis,quæ inter coniuges valet,propterea quod,dum in tempus finiti matrimonij collata reperit, dominium interim apud donantē remanet,ita vt ceſſet ſpoliatio l.ſi eum.in fi.cum duabus.ll.ſeq.ff. de donat. inter vir. ad idem Alex.conſ.101.nu.12.li.3.vbi,& ſi ob præſumptam dilectionem,quæ inter virum & vxorem eſt,conſtante matrimonio,inter eos actus libere donationis impediatur, hęc tamen dilectio non pręſumitur, nec attenditur, quo ad actū teſtandi, qui poſt mortem,ac ſolutum matrimonium confertur,not.Franc.in c.ſi pater 6.not.de teſta.in 6.& Benedic. in c.Raynutius verbo,& vxorem nomine Adel. in 5. deciſ. nu.213.de teſta.vbi,& ipſe ait,quod licet donatio inter coniuges non valeat,ne mutuo amore ſe ſpolient,nihiſominus quia in vltima uoluntate præſumitur, coniugem de bonis ſuis diſponentem, cogitaſſe finem huius mutui amoris morte finiri,talis diſpoſitio valet.Et ita difficultatem huiuſmodi in propria materia ſenſit Niger.in rub.de leg.1.nu.21.circa finem,& ante eum Bal. in l.1.nu.18.C.de ſum.trinit.dum vult,rationem prohibitę donationis inter coniuges, ne mutuo amore inuicem ſe ſpolient,non attendi,in vltima volū tate,meminit Natta, conſ.463.nu.8.quod clarius Idem Bal. voluit conſ,119.factum proponitur.circa finem lib.3.vbi rationem hanc Bar.impugnando,inquit,quod ratio Bar.in vltima voluntate non eſt vera, ex quo legatum confertur in tempus,quo coniugium nō durat, nec legans fit pauperior. Idem Crot.in rub.de acqui.poſſ.col.fi.verſic. non obſtat tertium,Vbi & ipſe inquit,quod licet maritus relinquat vxori, non ex hoc ſuis bonis priuatur,cum teſtamentum non niſi poſt teſtatoris mortem ſumat vires, quo tempore non ſequitur amplius, quod vxor eius bona conſequatur, eandemmet rationem improbat Petr.Pech.de teſt.coniug.lib. primo.cap.1.circa finem,& lib.4.c.3.col.fi.verſ.ex his etiam & excell.præceptor D.Io.Ceph.conſ.408.ante nu.95.& ſeq. & conſ.414.nu.74.& ſeq.lib.3. ſimilem quoq; meditationē habuit Caſtr.conſ.41.poſt medium.verſ.& ceſſat cauſa lib. 1.quatenus vult.non timeri inopiam in caſu, quo donatio reſpectu commodi nō ſortitur effectum. niſi poſt mortem. inſuper etſi ratio Bar.(quod ſimul dixero cum Soc.conſ. 74. col.2.li.3.& D.Ceph.d.conſi.408.nu.94.)in caſu per eum poſito militare poſſit,nempe,vbi prohibitio legādi promiſcue diſponeret.maritum non poſſe legare vxori,nec econtra, illa tū in terminis huius noſtræ conſuetudinis procedere poſſe,nequaquam uidetur, vbi ſoli marito reperitur ſublata facultas legandi vxori,e contra nequaquā,ut infra uerb.uxori q.4.unde hanc pro concludenti rationem non habuit Pariſ.in Rub.de leg.1.nu.54.Demum hæc non uidetur generalis ratio,qualis eſſe debet,ut per Crau.conſ.192.nu.21.uerſic. quinto illa,& inf.nu.19.ut pote ſolum uirum comprehendens,qui nimium ardentior in uxorem reperitur, quē adulterum Philoſ.appellat,ut ſupra nu.17. quiue dominatur ab uxore,ad illiuſque,nutum omnia agit,& uxorius appellatur ut meminit glo.in l.1.C.de his qui pat. uel lib. occid. quales permulti exiſtunt ſecundum Cin.& Ang.ibi,adeo triſtes,& miſeri,ut non audeant inuitis uxoribus ſibi brachas extrahere, ubi etiam Bal.hos quoque maritellos uocat,in quos concinit illud Iuuen.ſat.6.

Si tibi ſimplicitas vxoria, deditus vni
Eſt animus, ſubmitte caput ceruice parata
Ferre iugum. &c.

In quos ualde inuehitur Tiraq.in l.1.cōnub.nu.19.appellans
18 †hos ϙ tēptibiles,& inter uiles,& abiectos ϙnumerādos, ita ut a ferēdo teſtimonio ſint repellēdi Alc.ϙſi.156.nu.9.lib.5. Et propterea Soc.alle.conſ.74.col.2.li.3. ſecundam rōnem, hac Bar.omiſſa, in medium attulit,ne, ſcilicet,ꝓpter vxorū infeſtationes,& delinimenta,quib.ille aduerſus viros intendunt,agnati, teſtantiū priuentur bonis,ſed agnationes,& familiæ conſeruentur, ſm Bal.in.l.maximum vitium. C.de li. præter. quod arg.à fortiori elicit ex.l.4. C. de inof.teſtam.qa ſi lex communis ibi de nouercalibus malitijs& delinimentis in damnū proprij ſanguinis teſtatoris ſuſpicatur,iuxta illud.

Tunc cornix albeſcit, vbi ſancta nouerca quieſcit.

Vt ſcilicet, proprij etiā filij aliquando priuentur,quanto magis ſtatut.proſpicere, debuit, ne teſtatores ad ſuos priuandos agnatos inducantur reliquendo vxoribus, quæ aliorum bona in alienas defferūt familias;& cū Soc.tranſit Crot.in rub. ff.de acq. poſſ.nu.34. aſſerens ſtatutumhuiuſmodi alia ratione non emanatum, quàm ne agnatis mariti præiuditiū fiat, quem vxor Blando ſermone elicere vult ad ſibi relinquēdū bona ſua,vt experientia docet, eandem quoq; rationē,vt inter legitimos hæredes bona conſeruentur, ſentit Crau.in in dice ad conſ.pro genero, verbo,cā inſpecie circa medium,& magis explicite.Petr. Pech.de teſtam coniug.lib.4.c.1.nu.6. Verum nec ratio Soc. tuta admodū vī, cū illa adeo generalis non ſit,vt ea ſublata, tollat dictū,vel ea poſita,dictū pona
19 tur quemadmodum bona†rō eſſe debet, & docet Bar.in l.ſi cum exceptione.§.poſt annum.ff. de eo quod met. cau ſiquidem in fauore agnationis cenſeruandæ fundata, nimium reſtrictiua ſit generalitati huius prohibitionis, quę nedū ſtantibus agnatis militat, verum etiam fœminis,cognatis,ac qui buſcumq; extraneis hæredibus inſtitutis, in quibus,vt certū eſt,ceſſat ratio cōſeruandæ agnationis. Vñ quum oratio vniuerſalis in parte eſt falſa in totū vitiatur. l. ſi is q ducenta.§.

vtrum

Source : BIU Cujas

vtrũ.ff.de reb.dub.debet.n.ratio eſſe generalis,& totã diſpoſitionem reſpicere,alioquin magnifacienda nõ eſt,Corn.cõſ. 87.nu.7.lib.1. Crau.conſ.192.num.21.verſ. quinto illa,& ita hanc impugnationem ſentit Ruin. conſ.174. nu.7. verſ.nec etiam videtur lib. prim. licet nullam mẽtionem Soc.faciat, & verum innuit Barba.conſ. 12.in princ.lib.1. Tertiam parũ diſſimilem proximiori rationem traddit.Iaſ.in l.ſi is qui.nu. 5.propè finem.ff.de vulg. ne mutuo amore inducantur mariti ad inſtituendum vxores,ſuos prætereundo agnatos, quã ſenſit Barba. conſ. 23.col. fin.lib. 7.etenim hæreditas potius propinquis eſt conſeruanda, quam erroganda in extraneos l.licet.C.de teſtament.mili. ex qua infert ibi Dec.vltim.not.
20 ualere†ſtatutum prohibens,ne extraneis ultra tertiam relin qui poſſit.Quæ ratio & ipſa nimium reſtrictiua, & mancha exiſtit,Cum(ut proxime diximus)hæc noſtra generalis prohibitio ſolos agnats nõ reſpiciat, ſed indiſtincte militet, qui buſcunque inſtitutis hæredibus.Quartam.generaliorem p̃cedente,affert Rip. in l. 2. nu. 14. de leg. 1.ne ſcilicet,maritali affectione,uenientes ab inteſtato priuentur, ſequitur Plot.
21 conſ.54.nu.19.quam ad ſimilem legis† ſaxonicæ prohitionem,ne ægrotus ultra ſolidos tres de rebus ſuis diſponat ab ſque hæredum conſenſu,nonnulli iuris illius interpretes habuerũt,ne,ſcilicet, poſthabitis neceſſarijs,& ſanguine coniũctis,in extraneos ſuam quis ſubſtantiam,& opes transferat, quod indecas uidetur,ac ꝯ tex.§.1.& 2.auth.de triẽ.& ſemiſ. ut refert Pet.Royz.in deciſ.Litua.1.nu.193.& ſeq. eamdem rationem conſiderat Pariſ.in rub.de leg.1 nu. 54.eam magis explicando,ne ſcilicet,affines,& conſanguinei, ac filij ſucceſſione illa priuentur. At hæc ratio, nedum eundem defectum patitur,quod reliquos extraneos hæredes excludat, ꝯ generalitatem prohibitionis.Verum aſſerere, prohibitionẽ hanc inductam eſſe fauore ueniẽtium ab inteſtato,tamquã bona ad eos peruentura ſint,eſt permittere,quod lex,ſeu cõ ſuetudo facultatem marito teſtandi tollere uoluerit, aut in bonis proprijs reſtringere,cõtra l.ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de uerb.oblig.ut eandem meditationem habuit in ſimili Crau.conſ.229.nu.7.nec nõ ubi indecens eſſet,extraneis perſonis ſua largiri,iuſtis ſucõeſſoribus excluſis, id etiã ceteris, quam maritis indecens eſſe deberet,quod(ut uerbis I.C.in l.1.ff.de ſenat.vtar)nec uſquam relatum eſt, nec unq̃ receptum,nec ulla denique ciuilis ratio admittit, ut eandẽ rationem ita improbat Roiz.loco præalleg.ante nu. 195.& ſeq.Quintam ſentit Cur.Iun.quæ illam Bar.Iaſ. & Rip. amplectitur conſ.6.nu. 10.ne maritus amore mulieris ſe, & ſue ceſſores ſuos legitimos ſpoliet,concord.Alba.conſil.88.nu. 2.nec non Soc.Iun.in rub.de lega.1.nu.115. quæ in iam relatas impugnationes incidit, quare & cęt.Sextam ſtrictiorem præcedentibus,illam ueram rationem aſſerendo, conſiderat D.Iac.Menoch.conſ.11.nu.9.in ſpecie huius noſtrę conſuetudinis loquendo,& in caſu.in quoaduocatus,fui,ne, ſcilicet,maritus Blanditijs,& ſuaſionibus mulieris allectus,ꝑpriam ſobolem debita ſucceſſione priuet, Quæ ratio comprobari adhuc poteſt ex his, quę Roiz.in alleg. decis 1. num. 150.& ſeq.dum quærendo rationẽ huic ſimilis prohibitionis
22 legis Saxonicę,†qua non licet ęgroto ultra ſolidos tres ſine cõſenſu hęredum de reb.ſuis diſponere,refert,nonnullos illius iuris interpretes exiſtimaſſe,id proueniſſe ratione liberorum in poteſtate exiſtentium,non autem ceterorum hæredum Nihilo tñ magis eandem rationem, uti nimium reſtrictiuam ipſemet Roiz improbat nu.162.& ſeq. & quippe
28 cum ſtrictior ceteris ratio hæc reperiatur,multo magis euitari debet, procederet,enim ubi in ſolo caſu exiſtentium liberorum diſpoſitio prouideret, ut pleriſque in locis habetur & in ſeq.referam,ac iure Lõgob.cautũ legitur,vt ſup.proxi. pref.nu.4.& etiam olim lege Papia continebatur, ut infra, uerb.nõ poſſit q.2.nu.25.Septima a Ruin.perpẽſa reperitur conſ.174.nu.8.uerſ.uel potuit lib.1.ne mediãte relicto facto per maritum, qui ad id amore cõiugali facile prouocari potuit,facilius uxor ad iterum nubendum inuitaretur,cũ allectamento huiuſmodi relicti commodius nubere poſſit,ſeparando ſe a filijs,ac eorum curam,& educationem deſerẽdo, quorum magis apud matrem,quam alium educari intereſt l.1.C.ubi pup.educ. deb. quam etiam rationem non longe a propoſita materia,de ſtatuto prohibente uxorem ſecũdo uiro ultra quartam relinquere,ſenſit Bal.conſi.439.ſuper primo puncto col.1.uerſ ſed dicet aliquis,& uer.tenẽdo,ac iterum col.2.uer. item ſi diceretur lib.4.Idem Dec.conſil.540.
23 col.1.Quin etiam talis permiſſio† interdum cauſam præbet nedum liberos deſerendi,ſed eos ſpoliandi, ac deperdendi, & alium maritum ditandi,ut de ſimili permiſſiua conſuetudine,qua uxor ſuccedit uiro,& e contra, in dimidia mobilium,atque etiam immobilium acquiſitorum,perpẽdit Bened.in c.Raynutius, Verbo,& uxorem,deciſ.5.nu.224.de teſtam.præbetque etiam cauſam non ſolum bona in maritũ transferendi,ſed propriam filiorum uitam in eius manibus ponendi,ut aguit in ſimili Rip.in l.ſi unquam q.48.nu.57.C. de reuoc.donat.Vnde Rofr.de bon. poſ. unde uir, & ux.col. 1.conſuluit,vt mariti nil dimittant vxoribus, ſi iuuenes ſint vt mox etiam referam.Verum & hæc ratio, quam par eſt,arcta exiſtit,cum in caſu duntaxat exiſtentium liberorum pro uideat,in quibus terminis Bal.Ruin.& Dec.proprie loquuntur,ac in notab.caſu loquitur.Hier.Alban.conſi.36.in ſecũdo dubio,at noſtra diſpoſitio ad ſolos liberos non ſe reſtringit,ſed abſolute loquitur, vnde indiſtincte intelligi debet, nedum in caſu exiſtentium liberorum, ſed etiam cæterorũ hęredum, ex vulgari reg.l.1.§.generaliter.ff.de leg. præſtan. quod fuiſſe videtur de mente ipſius Ruin. nu.8. in princi. & Bal.ver.tenendo quod, & in ſpeciale hanc rationem impugnat Alba.conſ.88.fere per totum,poſt Soc.cõſ.79.col. fi.li.
24 4.concludentes,prohibitionem† hanc gñaliter, & abſolute factam, generaliter intelligi debere. Octauam huic proximam ego alias conſiderabam, ne mediante relicto,ad quod maritus amore coniugali facile induci põt,uxor facilius ad ſecunda vota alliciatur,volens ob tale relictum cõmodius
25 nubere,cũ mulieri† diuiti,ac bene dotatę(vt facti experiẽtia docet)cõpetitores multi non deficiant,Cor.cõſ.306.colũ.3. nu.6.lib.3.& inquit Bal.in l. 1.C.de ſec.nu.quod, quæ non poteſt bonam dotem dare,bonum virum non inueniet, & ſecũdum Iac.Butrig.ibi,mulier,quæ minus dabit,peiorem in-
26 uenier maritũ, & id præcipue militat in vidua,in qua† maior dos requiritur, vt nubere poſſit,Dec.d l.1.6.notab.Cũ Virginitas altera ſit dos,ſecundum Abb.conſ.79.col.2.lib.2.pro
27 pter quem tranſitum ad ſecunda uota, infertur† marito iniuria, ac illius anima cotriſtatur.§. nos.igitur.auct.de nup.vt non ab re Rofr.Vt iam proxime retulimus in tit. de bo. poſ. vnde vir.& ux. nu. 1.maritis conſuluerit,vt nil dimittãt vxoribus,ſi iuuenes ſint, etiam cum illa conditione,ſi thorũ honeſte ſeruauerit,tum quia hæc impoſſibilis,eſt conditio, tũ etiam quia cũ maritos accipiunt,obliuiſcũtur priora, adeo ꝙ etiam bona filiorum primi matrimonij adijciunt ſecũdo viro.Vnde(vt Rofr.quoq; ſubdit nu.7.)aliqñ multũ gaudent quod maritum amiſſerint,& ſi plorant fictæ ſunt lachrymę Imo qñque ludunt poſt maritos mortuos,ac plorãt prę gaudio,& cum habeant capillos ante oculos,latẽter,tunc inſpiciunt,quem pro ſocio eligere debeant, multotieſque emittunt vocem, uultu capillis dilaceratis cooperto, lachrymas vero non effundunt.Vnde credendum nõ eſt,ꝙ maritus ita cogitaſſet,atque feciſſet,muliere poſtmodum tranſeũte ad ſecũda vota,vt ex his tradit in ſimili Soc.cõſ.59.nu.5.& cõſ. 122.nu.29.& ſeq.lib.3.de vxore ſecundo nubente, vt legatũ ſibi factum amittat,propterea quod veriſimile nõ eſt,ꝙ maritus ei legaſſet,niſi ipſa vitam uidualem ſeruante, cum ad ſecunda uota tranſeundo,marito iniuria inferatur,ac illius anima cõtriſtetur. Quare cum id potius eſſe uideatur quod dam incitamentum ſecundarum nuptiarum,quæ ſunt contriſtatio ipſius mariti,conueniens nõ eſt,ꝙ maritus ſuã procuret iniuriam, vt in ſimili not.Bal.in l.1.in fi.C.de inof.dot. Accedit quoque,quod conſuetudo tãtum permittit,qd minimũ relinqui poſſe,vſq; ad ſummã ſolidorũ uiginti,ex quo paruum,ac nullum incitamentũ ad ſecũdas nuptias prouenire,& cõſiderari põt,ad quod Bal.conſil.456.nu.5.lib.5.At hæc rõ,& ſi multum applaudere videatur, difficultate etiã nõ caret,cum, ea attenta,improbari videatur trãſitus ad ſe-
28 cunda uota,qđ†lex nõ patitur,præcipue cõpleto luctus tpe l.1.C.de ſec.nup.l.2.C.de indic.uid. tol.non enim quis nubẽdo,rem a lege improbatam facit,c.Nicena Synodus 31. diſt. nec in delictum incidit,nec ſui ſtatus diminutionem patitur,ſecundũ Bal.in l.humanitatis.nu.35.C.de impub. & ali. ſubſtit. quinimo Imperator in §.cũ igitur.auct. de non elig. ſec. nub. tranſitum ad ſecunda nota ſumme commendat, ne contingat mulieri deterius luxuriari,& qui ꝛrium diſponit,dãmnandus eſt,Cagnol.l.2.circa finem.ff.de reg.iur. vnde Apoſt.2.ad Corint.c.7.mulier,quæ continere non poteſt nubat in domino,relatus in c.pe.& fin.de ſecũ.nup.& inquit
29 Bal.in rub.C.de ſec.nup.quod raro† contingit,vt mulieres a ſecun.nuptijs ſe abſtineant,& iterum in l.1.nu.8.C. eod. ait che le fanno de male guattature,quando non vãno, a marito. Inde fit,quod mulier tranſiens ad ſecunda uota non dr turpe agere,ſed honeſte l.mulier.§.cum proponeretur.ibiq; Bar.ff.ad treb.& d.§. cum igitur. Cumq; ratione hac admiſſa,in facultate mariti eſſet,diſpoſitionem iſtã facillime tollere.permittendo vxori,vt iterum nubere poſſit,ꝛm Bal.cõſil.336.iuxta caſum.nu.3.lib.1.& tamen nodos huius noſtræ conſuetudinis maritus nequaquam auffugere poteſt, argu. l.nemo poteſt.de leg.1.& infra late dicemus,verbo non poſſit q.1.Demum tuta hæc ratio non eſt,quia ſola mariti mẽs attendenda eſt,quæ legati tempore fuit non autem quod ſu peruenire poteſt,ut apud Corn.conſilio 194. colum.2.lib.3.

Nonam

Source : BIU Cujas

Nonam promit.Ferra.in forma libelli ad dotem,gl.dedit,& 30 legauit nu.2.quia dum mariti† exiſtunt infirmi,& teſtari uo lunt, vxores multum inſtāt maritos ſuos,illisq; ſeruire dene gant,niſi ſibi in legando complaceant.Ideo Sancte, & iuſte (inqt ipſe Ferra.) prouiſum eſt, ne quis poſſit vxori ſuæ vltra certum modum legare,refert Plot.in cōſ.168.nu.51.& 71.in ter conſi. vltimarum voluntatum. eandem rationem tradit Caſſ.in conſuet.Burg.4.rub.7.§.in Par.teſtament.num.3. & illam quoq;,legum antiquarum idem di ſponentium cau ſam quærendo,ſentit Pech. de teſtam.coniug.lib.1.c.1.nu.3. verum & ipſa nimium reſtricta exiſtit, cum maritis ægrotātibus,& ne vxores illos de relinquere habeant,d untaxat pro uideat, vnde vbi mariti non teſtarentur ægroti, vel ſemoti vxoribus reperirentur,eorum diſpoſitio valeret,ad quod cō ferunt notata per Crau.conſ.24.num.11.circa finem,ac eandem rationem firmam non habet.Pech. de teſtam. coniug. lib.4.c.1.nu 4. tum quia ſi de nimia importunitate conſtet, ipſamet lex petenri legatum negat, tum quia etiam maior pars coniugum melior eſt, quam vt tale quid de coniugib. aduerſus pactiones ſacramentales,& matri moniales præſu matur, licet tamen fieri poſſit.Decimam præcedēti amplio rem perpendit Plot. allegat.conſilio 168.numero 29.& 46. circa medium,& 48.Ideo cautum eſſe,ne mariti eorū relin 31 quant vxoribus,quia†alias vxores ipſæ maritos infirmos de relinquerent,eis non ſeruiendo, domum,& thalamum ma riti,maxime infirmi,vlulatu, iurgijs,& lacrymis implendo, mariti propinquos,& amicos non permittendo maritum vi ſere infirmū,ſub prætextu,quod dormitet,aut quieſcere vel let,niſi ſibi relinqueret omnia, quæ ipſa vxor vellet,e quib. maritus per ſtatutum fit excuſatus. At hæc ratio non generalis, quemadmodum diſpoſitio generaliter eſt concepta, ſed ſpecialis, ac nimium reſtricta exiſtit, vt pote non comprehendens maritum valetudinarium,aut extra domum te ſtantem,aut ſeorſum ab vxore degentem, & ſic vbi ſponte, & deliberate teſtatur,vt ſentit in ſpecie D. Ceph. conſi.408. num.44. & ſeq.necnon tollere videtur muliebres artes,atq; Blanditias.quibus vxor virum ad ſibi relinquendū alliciat, quod criminoſum non eſt.l.fi. C.ſi quis aliq.teſta.prohib.vt in ſeq. rōne dicam, eſtq; potius ratio rationis,quam principalis. Vndecima ab Alciat. excogitatata reperitur lib. 2. de verb.ſignif.verſi.lex ait,maritus,ne facile ægrogantes mariti(quo potiſſimum tempore teſtari ſolent) blanditijs mulieribus ſeducantur,quam repetit ſuo in conſi.226 prope finē, quod ſecundum impreſſionemVenet.extat conſ.2.lib.5.ſed ante Alciat.eandem rationem,& clarius habuit Alex.conſ. 54.num.9.lib. 7. dicens ideo ſtatuentes moueri potuiſſe, ad prohibendum relinquere uxori in vltima voluntate,eo,qđ mariti mortis cogitatione turbati,& plerumq; in infirmita 32 te. conſtituti, † teſtantur, quo tempore magis egent cura, & diligentia vxorum,vt experientia docet,quæ eſt efficax rerū magiſtra,ſicq; tempore, quo facilius ſeducuntur ab vxorib. quam alijs temporibus,ſequitur Natta. conſil.463.colu.1.& fi.vbi ait,id etiam cōi ſenſu iudicari, etenim ſm Diuū Hier. corporis debilitas nimia,etiam vires animæ frangit. mentis quoque ingenium marceſſere facit.HincCicero.1.Tuſcula. hoc idem in dolore maxime eſt prouidendum,ne quid abiecte, ne quid timidie,ne quid ignaue, ne quid ſeruiliter,muliebriterue faciamus.At nec tuta admodum ratio,cum ille 33 improbet Blanditias,quibus vxor maritum ad ſibi relinquē dum allicere iuſte poteſt.l.fin. C.ſi quis aliq. teſt.prohib. per quem tex.no. in ſpecie Iaſ.nu.4.licere vxori, blandis uerbis virum allicere,vt ſe inſtituat,vel ſibi relinquat'& e contra, licet marito ſermone maritali vxorem placare,ut ſibi relinquat.l.fin.ff.eo.Alciat.conſ.77.nu.17 lib.9.excell.præceptor D.Ceph.conſi.414.num.11.Burſat.conſi.189.num.27.& quippe ſi extraneorum blanditiæ inſtitutionem,ſeu legatum nō vitiant l.captatorias, vbi glo.& ſcribentes.ff.de hæred.inſtit. Dec.conſ.489.num.6.Soc.Iun.conſ.144 num.55.lib.2.conſilio 113.num.13.libro 3.ac Boer decis 35.num.5. & 6. multo minus blanditiæ domeſticæ,& a coniunctiſſima perſona factæ nocere habent, cuius conſotiationem perpetuis quibuſcumque, & honeſtis Blandimentis decoratam eſſe cōuenit, iuxta illud Plucarci in pręcept. connub. præſtare maritum 41 34 †vxori par eſt, non vt dominum pecoribus, ſed vt animam 42 corpori, conſpiratione quadam naturali per beneuolētiam ipſi coniunctam,vt refert Pech.alleg lib.1.de teſtam. cōiug. c.3.in princ.ad idem Caſtren.conſ.231.col.fi.verſ.nec obſtat lib.2. Duodecimam, & vltimam ex proxime relatis rationē quoque fuiſſe perpendebam, nempe vt corrigerentur mali mores,& uitia,quibus præditæ ſunt vxores,vt apud Alber.in diction.verbo.mulier,& infra latius dicemus,verbo vxori.q. 4.eo potiſſimum tempore, quo mariti vltima ſua elogia cō dunt,in extorquendis legatis ad earum libitum, varijs blanditijs,iurgijs,& adultationibus, quibus aduerſus maritos vti 35 ſolent,Cum mali†mores ſint corrigendi Bal.conſ.176. Cecilia.colum.2.lib.1.argum.tex.l.1.C.de ſecun.nup.vbi ipſemet Bal.num.4.notat.quod finalis ratio,cur ibi mulier infra annum luctus ad ſecunda vota tranſire prohibeatur,eſt,vt mali mores corrigantur, ſubdens,legislatorem id egiſſe, ne aliquid contra bonos mores fieret,.tranſit ibi Dec. num.12.generaliter inferens, malos mores eſſe corrigendos, præcipue 36 cum, vt plurimum, conſuetudo† reſpiciat bonos mores, vt inquit Balb. de præſcrip.1. par.q.10. num.11.verum & hæc potius ratio rationis eſt,quam principalis,ſeu finalis,vt ex al legatamet.l.1. C.de ſecu.nup.aperte demonſtratur, dum finalis,& vera illius prohibitionis ratio non eſt morum correctio, ſed ſanguinis perturbatio, & ne vir de vxore ad ſecnnda vota feſtinante male ſuſpicetur,vt paulo infra,verſiculo modo, rationem quærens ipſemet Bald. dicit,de quo etiam glo.in §.ſi vero altera,verbo,confuſionem.auct.de nup.& uidetur de mente Dec.d.l.1.num.12.prope finem.Quare cum doctores circa hoc tam varie fuiſſe loquutos,comperiantur, eſto quod rationes ſuperius relatæ,modis prænarratis,reprobatæ non eſſent,nihil adhuc certi,firmiterq; ſtatui, atque dici poſſe,videtur,Bald.l.maximum vitium.num.7.in fine. C. de lib.præterit.l.non dubium.colum.2.vbi reliqui. C. de legibus.Euer.loco a ratione legis num.11.nam quod†multiplici 37 ter intelligitur, eius veritas ignoratur, inquit Bal.in l.precib. num.23.C.de impub.l.data opera.num.43.C.qui accuſ.non poſſ.& conſil.218.& ita venia colum.1.circa medium. lib.3. 38 ſicuti dicimus de lege†habente varios intellectus,q̄ ad cauſarum deciſionem allegari non poteſt Bar. l.de reb. dub.Felin.c.1.num.55.de conſtit.licet multiplex quoque in lege ratio ſit præſumenda,niſi aliqua ſit expreſſa, vt vnicam rationem alleganti credendum non ſit Sali.l.2.nu.21.C.de noxal. actio, & in propria materia notat Curt. iun.conſ.6.num.10. verſi.præterea,& excel.præceptor D. Ioan. Cepl. conſil.408. num. 86 quod præcipue locum uendicat in conſuetudine, 39 †quæ cum ex tacito populi conſenſu proueniat,non abs re, quod varia aſſignari poſſit ratio, vt apud Chaſſ. in conſuet. Burg.in 4.rub.6. §.uerbo.uarie num.3.uerſic.alia eſſet ratio. At mea quidem ſententia,poſtquam in iure noſtro liberum cuique eſt ſuum proferre iuditium,ratio Bar.primo loco relata,uti magis, communis a doctoribus eſt recepta,ut ex ſupra numeratis eſt uidere, & de communi atteſtatur Alba. conſ.88.num.2.(qui & ſi,ne id quoque ad omnem hæſitationem tollendam omittamus, hæredum etiam ſuorum ſpoliationem inconſiderate potius,quam aliter, immiſcuerit, de hoc tamen nihil curandum eſt,cum Bar. & Dec.ab eo citati,ſecundum quos dictum doctoris intelligi debet,uulga. doctrina eiuſdem Bar.in l.non ſolum.§.ſi liberationis. num. 6.ff.de lib.leg.abſque hac adiectione trāſeant,)ita etiam omnibus memoratis rationibus potior mihi uidetur, ut ſcilicet apud nos moribus receptum fuerit maritum non poſſe legare uxori uxori ultra ſolidos uiginti,ne maritali affectione ſpoliaretur,& deciperetur,ratio ſane generalitati huius prohibitionis parata, & accomodata, illam tamen declarando, & intelligendo, tam iuxta rationem rationis Alexand. & Alciat. quam alias ſupra relatas, cum omnes in effectu ad rationem rationis reddendam, licet diuerſimode iuxta illud Virgilianum.

Per varios caſus,per tot diſcrimina rerum.
Tendimus in latium.

Confluant, quod maritus ita prohibitus ſit legare uxori, ne ſe ſpoliet,&decipiatur,propterea quod in huiuſmodi captionem mariti facile caſuri ſunt,eo potiſſimum tempore, quo mortis cogitatione turbati,& ut plurimum,ægrotantes ſua ultima condunt elogia, quoue tempore mariti mulierum blāditijs,iurgijs,minis,dolis,& infeſtationibus, (quæ proprie earum ſunt, ut infra uerbo uxori q.4. num.67. & ſeq.) ſummę impliciti,& inuoluti exiſtunt.Nam uxores†& ſi,ut pluri 40 mum, ſolent eſſe grauiores, & intollerabiliores, quam ut a maritis ferri poſſint, cum pauci ſint Socrates, per multæ autem Xantippæ,moleſtæ,ſcilicet,& male moratæ, ut non abre Coras ad l.qui liberos in præfatio. num.63.ff.de rit.nup.di xerit cum Accur. in l.ex his ff. de legibus de bonis mulierib. †non eſſe legem,quod raræ ſint,ſed de malis,quamplurimę 41 reperiuntur,& ut ſubiungit Coras,certe apud auctores†om 42 nes,male audiunt mulieres quę quidem & hodie ſtrenuam operam nauant, ne ſcriptores uaniloqui fuiſſe uideantur, 43 longe ſane grauiores†& intollerabiliores,atque ad maritos ſeducendum promptiores ſe præſtant,tempore,quo ſua ultima condunt elogia, quæ cum ſint domeſticæ,& affectioſæ in uiros, tanto magis aptæ redduntur ad eos captādos Barb. conſi 2.nu.8. lib.3.qualem ſe præbuit vxor apud Rofred. de bon.poſſ.unde uir,& ux.in prin.cuius uir cum moreretur,& condendo teſtamentum,nil ſibi præter dotem relinqueret, ipſa fingens ſe infirmam,intrauit lectum, uocauit Sacerdotem

Source : BIU Cujas

tem pro pęnitentia, quaſi moreretur, ac notarium pro condendo teſtamentum, in quo maritum ſibi in omnibus hæredem inſtituit, quod præſentiens maritellus pœnitentia ductus notarium, & teſtes uocauit, dicens, mutare uolo teſtamentum, quo ego miſer nil dimittebam uxori, quæ moriēs cuncta mihi dimittit, ego uolo ipſam hæredem inſtituere, quo facto, maritellus moritur, uxor autem, quæ nunquam fuit infirma, omnia mariti bona habuit. ideo dico uobis (ſubdit Rofr.) ut ſciatis a talibus fraudibus cauere, quęque, ubi Blāditiæ ſibi non proſint, ad tot ululatus, iurgia, minas, & alias doloſas artes, ut ſupra in decima ratione, deſcendunt, quod ad earum libitum diſponendum maritos alliciunt, ut uerbum quoque annuit Barb. conſil. ulti. nume. 25. uerſicu. nec etiam obſtat li. 3. & conſ. 23. colum. fi. lib. 4. male etiam ſe habēdo in earum adminiſtrationib. ut apud Abb. in c. ex parte col. fi. de conſuet. & Rip. in l. priuilegia. num 44. ff. de priuile.
44 credit, ubi, uulr, quod † mariti illicebris uxorum ſępe ſuas cō
45 ſumunt diuitias. Vnde plerumque inducuntur, uel propriis †liberis minus relinquere, quam naturalis erga filios Charitas, & cōe uotum parentum dictet. l. nam & ſi. in princ. ff. de inoffi. teſtam. l. pen. ff. de bon. libert. & l. ſcripto. in fin. ff. unde lib. in quoſquidem maritos, tamquam non paterne, nec ut uiros oportet, ſed nimis molliter, atque remiſſe ſe geſſerint, inuehitur imperator. in §. prohibemus, auct. de trien. & ſemis, uel ſuos præterire † agnatos contra eorum iuſtum deſiderium, ut dignitas familiæ conſeruetur, cui ſuam quiſq;
46 mentem accommodare præſumitur, ſecundum Socin. in l. Gallus §. 1. col 3. ff. de li. & poſth. & in ſuo in conſ. 60. nu. 2. circa prin. li: 1. ꝙ eſt cōe uotum prudentum uirorum Soc. Iun. cōſ. 124. nu. 54. li. 1. uel ēt † nihil cognatis, aliiſq; affinib. aut
47 amicis relinquere, ut eorum mens, propriaq; ſuadebat uolū tas, quę ut oīno ſit libera, & ab omni captione, atq; cōpulſione ſemota, nihil eſt, cui magis iura ſtudeant. l. 1. C. de ſacroſ. eccl. toto tit. ff. & C. ſi quis aliq. teſt. prohib. l. captatoriæ de le. 1. l. in conditionibus. ff. de cond. & dem. §. Diſponat auct. de nup. & l. ſi fratres. §. idem reſpondit. ff. pro Soc. hinc Bald. in l. humanitatis. 6. not. num. 25. C. de impu. & aliis ſubſti. ꝙ teſtī
48 factio † libera eſſe debet ab omni coactione hominis, licet ſe cusa lege, & alibi in c. 1. §. fi. col. 2. verſi. quinimo. de pace iuram, firma. liberum arbitrium eſt ſupremū theſaurū a Deo datum, huc optime ſpectat tex. in l. 2. ff. ſi quis a par. fuer. ma num. ibi. Iniquum eſt, ingenuis hominibus non eſſe liberam rerum ſuarum alienationem. Vnde hæreditas, & uolūtas mariti ab uxoris quodammodo arbitrio dependeret, cōtra. l. illa inſtitutio. ff. de hæred. inſtit. quod & in ſpecie obſeruat Plot. alleg. conſ. 168. num. 46. circa medium, inter conſilia ulti. uoluntatum, & a Iuuen. quoque perſpectum fuit, dum ſatir. ſexta, uxorum incommoda, quæ mariti patiuntur, decantans ſic ait.

Hæc debet affectus, ille excludetur amicus.
Iam ſenior, cuius barbam tua Ianua vidit.
Teſtandi cum ſit lenonibus, atque laniſtis.
Libertas, & iuris idem contingat harenæ.
Non vnus tibi riualis dictabitur hæres.

Et ſic deprehenditur, uirum non citra modicam ſpoliationem, iuxta rationem Bart. uerſari, in ammittendo ſuam hāc liberam facultatem de rebus ſuis diſponēdi, tot delinimentis, totque falſis artibus allectus, & circumuentus, ut a ſuo recto, & primęuo iudicio de facili retrahi ualeat, & ita ī ſpecie ſentire uoluit Caſtilio alleg. conſ. 2. num. 5. quatenus ait, ſatis uideri maritū ſe ſpoliare in relinquendis poſt mortē, quēadmodum dum inter uiuos donat. Ex qua quidem ſpoliatione, deceptioneue reliqua exinde proueniunt, quæ in relatis rationib. continentur, quod, ſcilicet, mulier diuitijs affluēs nimium ellata (vt de lege voconia mox dicam) facilius ad iterum nubendum inuitatur, curam & aduocationem liberorum deſerendo, & mariti animam contriſtando, res ma-
49 lorum morum & correctione digna. Et licet blanditię † alias relicta non vitient, etiā inter coniugeſmet. l. fi. C. ſi quis aliq. teſta. prohib. cum ſupra alleg. modo (ut inquit tex.) blandis uerbis, ſeu maritali affectione mulier ſimplr ad ſibi relinquendum uirum alliciat, cum tales Blanditiæ dici poſſint bonus dolus. l. 1. §. non fuit. ff. de dolo & Afflic. deciſ. 69. nu. 6. tñ quum nō ſolis Blanditijs, ſed aſſiduis, & importunis, petitionib. iurgijs, minis, ac alijs uarijs doloſis artibus, (quib. ne quaquam uti decet, ut tradit Bal. d. l. fin. ac ſentit Bar. in l. Lucius. § Sempronia de leg. 2. Ang. l. non enim ff. de inoffic. teſtam. Iaſ. l. 2. §. fin 4. not. ff. de cond. cau. dat. Dec. conſil. 489. num. 6. Rip. in primo reſpons, ad Trebell. num. 13. & Afflict. alleg. deciſ. 69. colum. 2. & in materia not. Pech. de teſtam. coniug. lib. 1. c. 3. & nu. 5. & ſeq. ea ratione, quia inſtitutio, & legatū ſunt merę libertatis, & liberalis animi qui extorſionē improbā nō admittit) cępiſſent uxores in agro noſtro Alexādrino, & alijs quoq; in locis, vbi ſimilis extat prouiſio, uiros ſuos circūduce re, & male torquere, dū vltima cōderēt elogia vt plurimū ęgrotātes, & mortis cogitatione turbati, quo tempore uxorum ſuarum cura magis egent, & earum regimini ſubſunt, apud ueteres noſtros ſumma cum ratione bonis moribus receptum fuit, vt quoddam veluti frenum mulieribus imponeretur, ne vltra modicam hanc ſummam ſolidorum viginti vxori relinqui poſſit, ad inſtar tex. in §. illud auct. quib. mod. nat. eff. legit. & in §. prohibemus. authen. de trient. & ſem. & in ſimili retulit Bal. in auct. Sacramenta. co. 2. nu. 5. in fi. C. ſi aduerſ. vend. & conſulēdo exorditur ſuo in conſ. 285. ſi quis Iuriſ. in prin. lib. 3. & nuncupatim ſentit Bened. in c. Raimutius. verbo, & vxorem nomine Adel. deciſ. 5. nu. 215. de teſtam. vbi poſtea quam ſuperius dixit, licere vxori, blādo Sermone virum trahere ad ſeipſam hęredem inſtituendam, vel aliquid ſibi relinquendum. ſubdit, ſed quia tales Blanditię, præſetim muliebres inter tam coniunctos periculoſæ interdum ſunt, non ſine cauſa in pleriſq; ciuitatib. lege municipali prouiſum extat, ne maritus in ſuo teſtamento vxori relinquat, & ita etiam ſentire uoluit Plor. in
50 d. conſ. 168. nu. 51. & ſeq. ſic factum extitit per legem † uoconiam apud Franc. Balduin. in ipſam legem, referentem, & ſi lege 12. tab. teſtatoribus pleniſſima poteſtas de re ſua diſponē di conceſſa fuiſſet, nullo habito diſcrimine ſexus, attamen cum poſtea uiderentur Romę mulieres diuitiis affluentib. nimium efferri, cum ſępe uerum ſit illud.

(*Intollerabilius nihil eſt quam fœmina diues*)

Tādem placuit Populo Romano, ſic ſuadēte Catone, quod dam ueluti frenum iniicere, ne ultra certam ſummam relin queretur mulieri. Quod & latius hanc propriam materiam agrediendo, explicat Pech. de teſtam. coniug. lib. 1. c. 1. ubi p-
51 inde dicit, Exiſtimandum cū Gelio, hanc fuiſſe † æquiſſimā prouiſionem imo ſanctam, vt idem reppetit lib. 4. c. 1. Similis
52 adeſt in Gallia † conſtitutio (ut fertur) contra eos, qui habēt, teſtatores ſub ſuo regimine, præſertim durante infirmitate. eadem pouiſio habetur in Saxonia, vt ſupra relatum eſt. nu. 21. & ī iure, quo nos vtimur, idē uidemus eſſe de donatione
53 inter coniuges, quæ † vbi per maritum facta reperiatur abſque vxoris frequenti, & importuna petitione, per mortem mariti confirmatur, ſecus ubi ex frequenti, & infeſta vxoris petitione facta eſſet, ex quo tunc quodam calore iracundiæ, importunitatis, & moleſtiæ cenſetur facta Bal. l. 1. per illum. tex. nu. 4. C. de pet bon. ſub. lib. 10. quem refert, & ſequitur Ludo. Burg. in l. ſi ſe ſubiiciant, quæ eſt l. 1. nu. 38. ff. de iudic. & Anto. de Petru. in l. 1. in 2. effect. nu. 46. ff. de iureiu. referens, Idem tenere Iaſ in l. 1. §. ſi uir. col. 3. uerſ. hinc infero. ff. de acq. poſſ. licet non compererim Iaſ. in libro meo verbū de hoc facere, niſi Petr. citare uoluererit Segu. Hiſpan. in repet. d. §. ſi uir, ut illum ad id commemorat Pech. in alleg lib. 1. c. 3. nu. 4. qui (quod magis propoſito noſtro ſeruit) non in donatione, ſed in legato, & inſtitutione loquitur, vbi ſeq. nu. id aliis ſimilibus comprobat, prępipue ex eo, quod medicus
54 † dum medetur, ab infirmo, donec infirmus eſt, promiſſionē accipere, aut extorquere non poteſt, quia lex præſumit, qđ infirmus ſolicitatus a medico ad promittēdum quiduis pro mitteret, metu, ne ab eo, aut deſeratur, aut malè curetur. l. medicus. ff. de var. & extraord. cognit. Bar. l. Archiatri. C. de profeſſ. & med. lib. 10. id tamen intelligendo, ut per Afflic. deciſ. 123. cum quo tranſit Cagno. in l. 2. nu. j92. C. de reſcin-
55 uend. hinc † non longe diſtat. quod plutarc. in ſuis problem. circa prin. cauſas perquirens prohibitæ donationis inter cō iuges ait, an quod Solon eas morientium donationes, ſeu teſtamenta (ut ſic Bald. ad alleg. l. Voconiam explicat) noluit rata eſſe, quæ neceſſitate coactus, aliquis, aut vxoris aductus blanditiis feciſſet, neceſſitati enim magnam vim ineſſe, illecebris autem dolum, & fraudem uiolentia nō minorem. cuius fraudis ſuſpicio a coniugum donis abeſſe vix poteſt, ad idem Afflict. magis in ſpecie alleg. deciſ. 69. nu. 4. & ſeq. & cū eo Io. Bap. Ferret. conſ. 269. nu. 17. de quo etiam infra verbo legare q. 7. in ſecundo membro nu. 56. Idem dicimus de ſecūdo teſtamento, quod & ſi attendi debeat, & per illud ſublatum ſit primum, attamen † quando illud per falſas ſuggeſtio
56 nes, adulationes, & doloſam importunitatem ſecundi hæredis conditum fuiſſet, non valeret, nec tolleret primum, Plot. ad plenum d. conſ. 168. nu. 52. & ſeq. ſecundum quem intelligi debet Pech. d. c. 3. nu. 8. Sic demum cōtigit in illa Calphurnia, ob cuius improbitatem omnes fęminæ exinde generali edicto prohibitæ fuerunt, pro aliis poſtulare. l. 1. §. ſexum. ff.
57 de poſtul. Et proinde licet ob malas † mulieres, & forte paucas hęc noſtra prouiſio emanauerit, non tamē fit, quin omnibus noceat, & ab omnibus obſeruanda ſit, vt notat in ſpecie Plot. in d. cōſ. 168. nu. 48. & magis explicite Pech. de teſtamen. coniug. lib. 4. c. 1. nu. 5. vbi is ait, quod lex ſubinde propter paucas malas facultatem omnibus adimit, ſicut in Senat. conſul. Macedoniano propter paucos Macedones, & fę-

nera-

Source : BIU Cujas

neratores, lex in vniuersum dat exceptionem aduersus eos, qui filiofa. mutuum dederunt, etiam si sint ciuitates, aut personæ minimæ suspectæ, quia quod in paucis experta fuit, dignum existimauit vt ab omnib. timererur, & bonus est text. in §. quia vero, ibi nō. n. eo quod &c. auct. vt sine prohibitio. & quantumlibet bona. & honesta sit vxor ex quo tamen potens & apta est ad virum circumducendum, dici nō potest, quod dispositionis ratio indubitanter cessat, sed solum contingenter, quod non releuat, vt egregie tradit Vasch. cōtro. Ill. c. 46. nu. 9. Nec adhuc refert (vt & Socini difficultati superius relatę occurratur) quod mutua affectio coniugalis hic non militet, cum id proueniat, ex eo quod prohibitio legādi non ost promiscua, at nihilominus affectio maritalis non deest, tot malis vxoris artibus, & infestationibus implicita, q bus viceuersa vxor nequaquam suppōsita est, vt infra verbo vxori. q. 4 atque ita aduersus Soc. sentit Curt. Iun. cons. 6. nu. 16. circa medium. vers. nec huic obiectioni. Vnde (vt rem tā dē cōcludamus) hæc Bar. pro magis tuta atq; vera huius nostræ consuetudinis rōne existit, cum reliquę citra non modi
58 dicam difficultatem transeant, ita vt vnica † ratio censenda veniat, ad instar legis plures intellectus habentis, sed oēs improbatos vno excepto, quod non secus est, ac si solum intellectū haberet Ial. l. generaliter. §. nihil cōe nu. 99. ff. de acqu. pos. & pulchre Cassad. decis. 1. de acqui. rer. do. nu. 15. & 16. & consequenter ex ea summi argumentum possit, ac si scripta †esset, glo. Bal. cast. & alij communiter in l. quamuis. C. de fideicom. ac notat in specie Cur. Sen. cons. 11. nu. 11. quem sequitur Rip. in l. 2. nu. 14. de leg. 1. quicquid alter Curt. dixerit cons. 6. nu. 10. ex dicto Salic. quod magis cōiter improbatum est, vt apud eundem Curt. Sen. est videre cons. 81. col. 4. Rip. in rub. ff. sol. mat. nu. 62. Paris. cons. 16. nu. 38. & seq. ac nu. 49. & seq. lib. 3. Soc. Iun. cons. 1. nu. 53. lib 1. & in re cōsuetudinaria tradit, & quidem abunde Crau. de antiq. temp. 4. par. sec. 1. nu. 83. Tiraq. in reg. cessante causa 21. limit. nu. 7. ad finem vsque, & nos infra 7. præf. nu. 14. dicemus.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio hæc num correctoria vel exorbitans sit.*
2 *Dispositio, quę nam dicatur correctoria, & quę exorbitans, seu limitatoria.*
3 *Prohibitio hæc iuris antiqui censarum sequitur, scilicet, legis voconiæ, & Papiæ.*
4 *Leges in iure nostro loquentes de vxore, vel quolibet alio nihil, vel non solidum capiente, de lege Voconia, aut Papia intelligi debent.*
5 *Dispositio fundata ratione, & çquitate iuri contraria dici non potest.*

Præfatio. VI.

Cognita Ratione, quia haud parum refert, sitne dispositio iuris communis correctoria, an ve
1 ro exorbitans, si quis scire apetat, cuius farinæ sit hęc † nostra dispositio, Curt. Iun. illam iuris communis correctoriam cē suit cons. 6. nu. 12. ver. secundo principaliter, ex eo p ne dum generalem iuris regulam limitat, per quam quisque pro suo libito in quemliber de re sua disponere potest, vt l. 1. C. de Sacrosan. eccl. §. disponat auct. de nup. & supra proxima præfatione diximus nu. 47. & seq. nec non etiam regulam illam, qua omnes legati capaces habentur, nisi prohibiti expresse reperiantur Io. Fabr. §. legati, prope finem instit. de legat, cū edictum de legatis dicatur prohibitorium certarum rerum atque personarum quæ ubi prohibitę non sint, censentur p misse la. l. cętera in princ. de leg. 1. Alciat. cons. 113. in princ. lib. 9. ac notat in specie Bal. cons. 439. nu. 4. lib. 4. verum etiā nuncupatim iura corrigit disponentia de marito relinquente uxori. ut l. vnica. §. sciendum. C. de rei vxo. actio. l. fi. C. de instit. & substit. l. fi. C. si quis aliq. testa. prohib. auct. præterea. C. vnde uir. l. vxori usumfructum l. vxori meæ. ff. de usufruc. leg. §. sed si vxori instit. de leg. Pract. Pap. in forma libelli ad dotem glo. dedit, & legauit col. 1. ac legem corrigit volentē vxorem etiam cum filijs hæredem instituisse l. vxorem de le. 3. c. si pater. de test. in 6. & §. fi. auct. de exhib. reis in hęc verba, nisi tamen vir. aut legatum ei, aut partem Institutionis reliquerit, fieri namq; hoc, nullo modo inuidimus Rofr. de bon. posi. Vnde vir. & vxo. in princip. & pro deriſorio, & iniquo habuit Cuman. consilio 90. in princip. cum quo transit Dilect. de art. testā. tit. 1. caut. 13. nu. 3. & excel. præceptor Do. Ceph consilio 408. nu. 40. & seq. & consilio. 414. num. 10. Burs. consilio. 189. nume. 25. & seq. ac demum tantum vxori potest relinqui, quantum superstitis amor exigit l. fina. C. de inf. pæn. cælib. ad quæ infra verbo, vxori. quæstio. 4. nume. 40. est verum quod uir ad relinquendū vxori de iure non astringitur, etiam quo ad vestes viduales, præterquam in casu auct. præterea. C. vnde vir. & vxo. ut notat Franc. dicto capi. si pater 6. not. de testamen. in sexto, & in casibus infra annotatis verbo uiginti. quæstio. 8. nume. 42. & 54. Et ante Curt. eiusdem sententię fuere Alexan. consi. 54. nu. 4. in fi. lib. 7. Cum. consi. 30. nu. 4. uersi. præterea quamuis. Soc. consi. 74. colum. 1. lib. 3. Corn. consil. 185. colum. 1. lib. 1. & inter recentiores Alci. cons. 607. in prin. secundum Ludunen. impressionem, qui secundum uenetam habetur consi. 131. lib. 9. Petr. Pech. de testam. coniug. lib. 4. c. 3. col. pen. & fin. & excel. præceptor D. Io. Ceph. d. consil. 408. num. 56. & Burs. at. vbi supra. At diuersæ sententiæ, quod huiusmodi dispositio sit exorbitans, seu (vt alij volūt) limitatoria, fuit alter Cur. Sen. appellatus, cons. 11. nu. 11. ex eo quod generalem regulam. l. 1. C. de Sacr. sanct. eccl. & §. disponat. auc. de nup. duntaxat limitat in marito, casum hunc excipiendo, firma in cæteris remanēte regula, concordant Ale. cons. 26. nu. 5. lib. 2. Dec. cons. 196. nu. 4. Ruin. cons. 44. num. 25. lib. 2. Ias. consil. 112. colum. fi. lib. 1. & Ferdin. Loaz. in rub. ff. de iust. & iur. num. 42. Quorum sententiam arbitror in iure veriorem & probabiliorem fore, si
2 quidem dispositio † limitatoria, seu exorbitans, a correctoria differt, ex eo quod limitatoria illa est, per quam in totum ius commune non abrogatur, sed tantum in aliquo ei derogatur, ex aduerso aūt correctoria dicitur a qua ius in totum derogatur, vt declarat Crot. in l. omnes populi num. 121. & secundum alios. nu. 193. ver. pro complemento. ff. de iust. & iu. & Crau. cum eo. cons. 291. nu. 4. & de re consuetudinaria loquendo, in tract. de antiq. temp. 4. part. in princ. num. 75. D. Menoch. in 14. remed. recup. poss. num. 13. & Alciat. lib. 2. de verb. signif. vers. de limitatoria disp. hæc autem nostra cōsuetudo, seu prohibitio generalem dispositionem. d. l. 1. C. de Sacros. eccles. & §. disponat. auct. de nup. nequaquam in totum tollit, nec corrigit, sicuti nec dispositionem. l. fin. C. de infir. pæn. cælib. de viro, & vxore mutuo loquentē in totū aufert, sed illam duntaxat limitat in viro versus uxorem, vt infra uerbo vxori. q. 4. & quidem a solidis viginti supra tm̄, quod nec modici momēti esse pōt, vt infra verbo, vltra, q. 4. & seq. idq; r esponsioni cæterarum legum seruit, & si ipsę dispositionem aliquam in se non afferant, sed facti tantum contingē-
3 tiam referant. Licet quoque hæc nostra dispositio † iuris anti qui censuram potius sequatur, quam quod ab ea deuiet, vt l. 1. C. de his, qui se def. lib. 10. l. si gener. iuncta gl. ff. de his, quibus, vt indig. pro vt olim generaliter cautum reperiebatur ex lege Voconia, per quam prohibitum erat, omnibus mulieribus vltra quadrantem posse relinqui, vt s̄. præfat. 4. nu. 3. & præfat. 5. num. 50. ac idem quoque ex lege Papia erat, ut per Alci. li. 3. disp̄unct. c. 3. & 6. & infra verbo non possit. q. 2. nu. 25. & in vtramq; scripsit Franc. Balduin. asseuerans, om-
4 nes † leges in iure nostro loquētes de cōiuge, seu de quolibet alio nihil, vel nō solidum capiente, intelligi dē dehac lege voconia, aut Papia. Quod memoriæ commendandum est pro intelligentia istarum legum, vt per p̄ns fauorabilis sit, quasi nos ad pristinum ius, & statum reuocet, & redducat, p not. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. Felin. c. eum ac cessi sient. nu. 5. versic. & adduci possent de constit. & Gozad. cons. 9. num. 31. Nec adhuc omitterem, hanc dispositionem
5 † iuri contrariam dici non posse, nec per consequens illius correctoriam censeri, postea quam ratione, & æquitate sua dente ad mulierum malitiam refrenandam, longe promptam, & accommodatam ad suos viros decipiendos, vt in proxima præfat. emanata extat, vt eandem meditationem in re omnino simili habuit Bal. in auct. Sacramenta Puberū. nu. 5. circa fi. C. si aduers. venditio.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio hæc num odiosa, vel fauorabilis, proindeque restringenda, vel amplianda, & quænam sit magis recepta opinio nu. 7.*
2 *Per iniquum videtur, quod maritus vxori relinquere non possit.*
3 *Quæ a iure communi deuiant, seu contraria, sunt, restringi oportet.*
4 *Recessus omnis a iure communi odiosus est, & quomodo accipiatur. numero 12.*
5 *Priuatio vbi ipso iure fit, non fit extensio, & si alias fieri posset, declara. numero 16.*
6 *Consuetudo stricte intelligi debet, nec extensionem patitur, vbi id varie exornatur. nu. 15.*
Marito expedit, vt nihil per eum vxori relinquatur nu. 6 in fine.
8 *Dispositio sit ne fauorabilis, vel odiosa, quomodo dignoscatur.*
9 *Dispositio in dubio potius fauorabilis, quam odiosa dici debet, præcipue in in consuetudine. nu. 10.*
11 *Consuetudo in sua patria fauorabilis & non odiosa dici debet.*
13 *Municipalis dispositio non adeo stricti iuris, simulque odiosa censenda est quin extensione sit digna, & adiuuanda.*
15 *Extensio facile admittitur, cum de obuiandis fraudibus agitur.*

Prefatio. VII.

1 Huic proxime subijcitur utrum hęc dispositio † sit fauorabilis, proindeque extendenda, an uero odiosa, & sic restringenda, strictęque interpretanda, iuxta text. in c. odia de reg. iur. in 6. & ea, quæ habentur in l. si constante ff. solut. matrimo. auct. quas actiones. C. de sacros. eccl. l. qui sepatris. C. vnde lib. & Rolan. cons. 72. colum. fi. lib. 1. & scribētes passim. Et primum Bal in l. 1. num. 18. C. de summa. trin. assentiri non intendit cum Bar. esse fauorabilē, sed odiosam

cum

Source : BIU Cujas

cum per illam arctetur libera facultas testandi, idem Bald. consil. 119. factum proponitur colum. 2. lib. 3. sequitur Barb consi. 12. num. 6. circa finem, vers. considero etiam lib. 1. Soc. consilio 74. colum. 2. uersiculo. nam reperio & columna fina. lib. 3. ubi odiosam, & pœnalem appellat, editam in odium uxorum, Dec. cons. 196. num. 4. vers. & ad hoc facit, cons. 540. num. 7. ubi & ipse odiosam, strictęq; proinde interpretandā dicit, neq; ab hac sententia nimiū aperte recedere ausus fuit Ale. consi. 41. num. 7. li. 5. ut clarius exinde eandem sequutus est, in consi. 54. num. 9. lib. 7. Corn. cons. 185. colum. 1. lib. 1. ubi inquit, quod cum sit iuris communis correctoria, adeo strictissima fieri debet interpretatio, vt neq; a paritate, neq; a maioritate rationis fiat extensio, Brun. de constit. decret. & stat, uerbo, legatum, Chass. in consu. Burg. 4. rub. 7. §. uerbo, par testament. num. 6. & 15. Crot. in rub. ff. de acq. poss. num. 37. in 4. fundamento, idem in effectu sentit Curt. iun. consil. 7. num. 13. dum vult, dispositionem hanc vti correctoriam iuris communis non pati extensionē, etiam ex maioritate rationis, cum legis municipalis dispositio, siue correctoria, si ue exorbitans ad casus decisos non trahatur, etiam quod essent personæ similes expressis, Pech. de testam. coniug. lib. 4. c. 3. num. 6. & excel. prœceptor. D. Ceph. consil. 408. num. 41. ubi odiosissimum id appellat, & nu. 94. & rursus, consil. 414. num. 73. & seq. Burs. in eiusdem facti contingentia cons. 189. num. 60. & 64. ubi ex dinumeratione doctorum arbitratur, hanc esse receptiorem sentētiam, ac odiosam ex parte uxoris prohibitæ sentit Crau. in rub. de leg. 1. num. 191. simile ex aduerso habetur de statuto prohibente vxorem relinquere secundo viro vltra quartam, apud Baldum. consil. 439. super primo puncto. colum. fin. ver. primo istud. lib. 4. vbi vult, statutum huiusmodi videri iniuriosum, cum manus domini liget, libertam testamenti factionem impediat, ac iuri communi sit contrarium, & per consequens restringendū, imo
2 periniquum videtur, † quod maritus relinquere non possit vxori, quæ est socia diuinæ, & humanæ domus. l. aduersus C. de crim. expil. hæred. quæue uiuente marito rerum mariti domina quodammodo dicitur. l. 1. ff. rer. amot. ad quod supra præfatione. 4. num. 1. & seq. attento etiam quod maritus cuilibet extraneo, & penitus ignoto potest relinquere. l. extraneum. C. de hæred. instit. quam rationem ponderat Cuma. consi. 90. in princ. Ex quo fit, esto quod dispositio sit exor bitans, vt proxima præf. diximus, adhuc restringenda erit, strictęque interpretanda, vt præter Cur. loco præallegato, & quod ex mox relatis satis suaderi videtur, sentit Dec. d. cons. 196. num. 4. licet Alex. ab eo citatus tantum dicat, illam pro prie intelligendam, vt ipsum quoque Ale. fidelius referens dicit Ruin. cons. 44. num. 25. lib. 2. Nec quidem inconuenit, vt cum aduersus ius commune procedatur, stricta interpretatio fit sumenda, iuxta l. quod vero ff. de legibus. cap. quæ a iure. de regul. iur. in 6. ubi Din. inquit, quod ea quæ † a iu-
3 re communi deuiant, seu contraria sunt, restringi oportet, quasi odiosa, quicquid enim iuri communi contradicit, uel ab eo exorbitat, illud quoque stricti iuris est, Bar. l. Cæsar. nu. 21. ff. de public. Bal. l. non sine. num. 5. C. de bon quæ lib. & pa riter odiosum, Abb. cons. 1. colum. 2. ver. item præiudicatur. lib. 1. Corn. consi. 89. num. 6. & 7. lib. 3. & consil. 281. num. 11.
4 lib. 4. vbi illud prædicitur, quod omnis † recessus a iure communi dicitur odiosus, quod ad terminos consuetudinis ex pendit Tiraq. de retract. in præsat. nu 62. & §. 35 nu. 2. & ubi etiā odiosa non esset, stricti tamen iuris reperitur, & per con sequens nō extēdibilis, Pech. d. c. 3. col. fin. quod ex eo quoq; demonstrari posse videtur, quod actus in cōtrari ū gestus, fit ipso iure nullus, vt infra verbo, nō possit, in princ. unde esto
5 quod † alias extensio fieri non possit, non tam en permittitur cum ipso iure fit priuatio, Tiraq in l. si unquam, verbo reuer tatur. num. 303. C. de reuoc. donatio. Et in campum consuetudinis latius descendendo, videmus quod illa restringitur,
6 per actus, quibus inducitur, quemadmodum præscriptio, nec proprios facti terminos excedit, etiam quod eadem militet ratio, Bal. l. fi. nu. 9. in fi. C. comm. Vtriusq; iudic. quia, ut inquit Ang. in l. vna est via. ff. de seruit. vrb. præd. acquisitio, quæ fit per usum, nō fit nisi in illo tantillo, quo quis vsus est, & non ultra extenditur, hinc Bald. in c. 1. in fine principij de feud. cogn. quod cum consuetudo dicatur tacita ciuium cō uentio, quemadmodum pactum non extenditur ad aliam rem, vel personam, quam de quibus loquitur, vt l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pactis, ita nec consuetudo. Idem alibi consilio 257. quæstio vertens, libro secundo, ait, quod consuetudo, cum sit quid facti, extensionem non recipit personarum, nec actuum, & consilio 275. quod pro regula, circa finem, eodem libro. quod in consuetudine. quę est con tra ius, nil debet suppleri præter solitam obseruantiam, & si in aliquo consuetudo non disponit, nec nos disponere de bemus, hincque Aret. consilio 132. numero 3. quod ubi con suetudo est contra ius, non dēt de persona ad personam extendi, nec de loco ad locum, nec de re ad rem, & proinde se cundum Bar. & alios in l. post dotem. in fine. ff. sol. mat. consuetudo, de qua per glo. in l. dos, a patre. C. eo. vt stantibus li beris, dos ad patrem non reddeat, ad aliu m casum non extē ditur, quam de quo proprie loquitur, at que disponit, ad idē Bald. d. l. fi. nu. 9. uersi. sed quid. Pari ratione Castren. consilio 340. col. fi. lib. 2. stāte statuto, ꝙ cognati excludant per agnatos, si consuetudo aliqua in contrarium fuit obseruata, per quam fœminæ simul cum masculis successerunt, vult, consuetudinem istam tamquam stricti iuris, nō vltra casum ex tendi, quo uiguit obseruantia, hinc quoque consuluit Ale. consi. 173. nu. 14. lib 6. quod consuetudo, ut uicinus nemini rem suam uendat, nisi prius requisito uicino, tamquā odiosa strictissime in casu suo intelligi debet, ad idem Dec. cons. 72. col. 2. cons. 389. col. pen. & alibi sępe, Felin. ca. auditis. nu. 15. & seq. de præscrip. Ias. cons. 163. colū. fi. lib. 2. Gram. decis. 92. col. 1. & 2. qui bus in locis illud concluditur, consuetudinem esse restringendam, strictęque interpretandam. Contra riam uero sententiam, ꝙ dispositio hęc sit fauorabilis, large que interpretanda, censuit Bar. in d. l. 1. nu. 32. C. de sum. trin. cum quo transeunt ibi Signor. & Salic. nec alius ex scribentibus discrepat, sequuntur Roma. cons. 36. nu. 2. & ibi Mandos. in scholijs, Curt. Sen. cons. 11. nu. 7. Barb. consultim. nu. 25. uersi. facit ēt. lib. 3. Ale. consi 41. nu. 7. lib. 5. Cor. consi. 89. col. 1. & 3. lib. 3. & clarius cons. 232. col. 1. lib. 4. Capra. consi. 21. nu. 9. Vbi refert, Bal. in sua repet. ad d. l. 1. C. de sum. trini. te nere cum Bar, licet hęc. Bald. lectura in codicibus nunc im pressis non habeatur, cum Bar. transit quoq; Dec. in l. fi. nu. 13. ff. de iurisd. om. iud. Ias. l. fi. nu. 16. C. de ind. uid. toll. l. nō tā tum. nu. 7. ff. de re iud. & cons. 112. col. 2. uers. secūdo Fortius. lib. 1. Niger in Rub. de leg. 1. nu. 21. ibique Ruin. 17. Torniel. 21. & Bolog. nu. 113. & seq. Rip. l. 2. nu. 14. eod. tit. Curt. in c. fin. sect. ultima. nu. 26. in 3. limit. de consuet. Paris. cons. 16. nu. 9. & 10. lib. 3. Crau. cons. 135. nu. 35. & in indice ad cons. pro ge nere, uerbo, causam in specie, circa medium, Bero. cons. 69. nu. 20. lib. 2. Natta cons. 463. nu. 2. nec a Barto. dissidet adhuc Alciat. cons. 8. nu. 14. lib. 2. & cons. 77. nu. 8. lib. 9. ubi etiam as serit, cum Bar. doctores transire, ad idem Plot. cons. 168. nu. 30. inter cons. ultim. uolunt. & cons. 54. num. 19 in uol. suo rum cons. Franc. Piscin. super stat. Exclus. fœmin. nu. 74. Ri min. Sen. cons. 575. nu. 2. & in terminis huius nostræ consue tudinis adest Do. Menoch. consi. 11. ante nu. 10. & 15. & demū eiusdem sententiæ fuit Pech. de testa. coniug. lib. 4. c. 1. qua tenus sequutus Paris. alleg. consi. 16. nu. 21. considerat, ratio nem huis dispositionis esse, ut bona in familia conseruētur, illamque ptopterea, iustam, & bonam, ex eo ꝙ Paris. ibi ex presse partes tuetur, ut hæc, & illa dispositio, nō odiosa, sed fauorabilis sit, & per rationis identitatem extendenda. stante etiam ꝙ citra hanc prohibitionem marito magis expedit, ut nihil per eum uxori relinquatur, et sup. 5. præfat. nu.
7 27. Adeo ꝙ hęc Bar. opinio † etiam ex dinumeratione docto rum (dicat Burs. quicquid uelit) magis recepta habenda est, quę mihi adhuc uerior, & probabilior uidetur, cū illa ex cōi doctorum traditione fundata sit, (ut præceteris tradit Rom. d. consil. 39. nu. 2; & sentit Do. Ceph. cons. ex. aduerso citato
8 408. nu. 49.) quæ fit ad dignoscendum, an dispositio † sit odio sa, uel. fauorabilis, ex principali ratione, seu intentione dispo nentis, ut scilicet, si respiciat fauorem, censeatur fauorabilis si uero odium, odiosa, licet postea in odium, seu fauorem al terius uergat l. qui exceptionem. in prin. & ibi Bar. Bal. Cast. & alij. ff. de cond. indeb. Bal. l. 1. nu. 5. C. de lega. Dec. l. uenia. nu. 5. C. deinius uoc. late Brun. quod extan. masc. 4. art. prin. col. fi. Tiraq. de retract. §. 30. glo. 1. nu. 5. & in re cōsuetudina ria not. Crau. cons. 118. nu. 8. & seq. Etenim cum ratio, seu in tentio huius nostræ dispositionis commodum, & fauorem mariti principaliter respiciat, ne ipse coniugali amore spo lietur, & decipiatur, ut supra 6. præfat, per ꝑñs dici debet fa uorabilis, licet in odium uxorum uertatur, in occurrēdo ea rū infestationib. Blāditijs, atq; malitijs qđ postremū in secū dariam tm̄ consuetudinis intentionem uenit, & ita intelligi debet Soc. alleg. cons. 74. col. 2. in fi. li. 3. & qui eum sequun tur, ne alioquin male loqui uideantur, ad idem pulchra do ctrina Bal. in l. 1. in fin. C. de sec. nup. eam quoq; intelligendo iuxta communem traditionem Bar. d. l. qui exceptionē. Ac cedit, ꝙ alibi notat Idem Bal. in l. fi. C. de bon. liber. & Ias. in l. ait prætor. col. 2. ff. de iureiur. cum uolunt, non omnem di spositionem priuantem aliquem dici odiosam, uel pęnalē, sed quæ ob delictum tm̄ priuat. at hęc nostra dispō priuans uxorem facultate capieadi ex cā relicti, non ob delictū solū (principi'r loquēdo) emanauit, sed in fauorē mariti, igit &c.
9 pro ut quoq; in dubio † potius fauorabilis, quam odiosa cen seri dēt, qualis alia quæuis municipalis dispositio præsumen da uenit, Bal. l. fi. nu. 3. C. qui non poss. ad lib. peruen. Alexā.

consi.

Source : BIU Cujas

consi. 197.nu.2.lib.7. & Tiraq.alijs relatis de retract. in præ-
10 fatio.n u. 66. quod præcipue† locum sibi vendicat in consue
tudine, per ea, quæ notat Balb.de præscrip.1.parte quæst.10.
nu.9.& Rebuff. ad reg.const.tit. de consuetud. in præfat.nu.
28.& seq & optima ratione apud Crau. consilio 118.num.7.
compro batur, quia verisimile non est,quod vniuersus popu
lus consu etudinem in eorum damnum,atq; odium induce
re voluerit,argum. l. prę ses. C.de ser.& aqua.l.si peculium. §.
sicut autem. ff.de pec.leg. & ideo†in sua patria dici non po-
11 test odiosa, sed fauorabilis. Nec obstat, quod supra diceba-
12 tur, omnem recessum†a iure cõmuni dici odiosum, disposi
tionemque hanc vti iuri communi contrariam stricti iuris
esse, simulque odiosam. Quoniam id verum esset,vbi in re
correctoria essemus, vt in his terminis loquuntur ex aduer-
so allegati, at cum nos simus in re a iure communi exorbi-
tanti,& quæ non odio, sed fauori principaliter nititur, non
nisi fauorabilis dici debet, & proinde extensione digna, cũ
ex regula iuris,nedum odia restringi, sed fauores ampliari,
conueniat.c.odia de reg.iu.in 6.& ita sentit Bal.in l non pos
sunt 2.lectura.ff. de legib.vbi vult, statutum continens fauo
rem, interpretationem extensiuam recipere, odiosum uero
nequaquam, quoniam (vt ipse ait)omnia odia sunt stricti iu
ris per.l.cum quædam.ff.de liber.& posth.quem tex.sic sum-
mat Bar.odia restringi, fauores ampliari, conuenit, adeo ꝙ
13 municipalis†dispositio non adeo stricti iuris censenda est,si
mulque odiosa, vt nulla extensiua iuterpretatione sit digna
& adiuuanda, qualis esset, vbi odiosa,& iuri contraria reperi
retur, alioquin tota vis extẽsionis confunderetur, quæ in re
exorbitanti,& fauorabili,tum ex paritate,tũ ex maioritate
rationis ab omnibus de plano permissa existit,iuxta not.per
Bar & alios in l.si constante 9.quæst. ff.sol.mat.ac de cõmu-
ni attestatur.Ias.in l.illam num.15.C.de collat.Alciat.lib.2.
de verb.oblig.fig. ver.de limitatoria, Crau.consi.291.num.4.
& alibi passim scribẽtes,adsuntq. pleni tractatus,& in cõsue
tudine,vt secundum, vel præter legem ex identitate rõnis,
sicut lex scripta extendatur, alias secus, notat Soc. in c.cum
contingat.num 30 vers.1.casu de for.comp. Crau.de antiq.
temp.4. part.sect.1. limitat.11.num.78. & seq.& 13.limitat.
14 quo in loco firmat,consuetudinem †exorbitantem in re fa-
uorabili extendi de casu ad casum ex idẽtitate rõnis, etiam
non expressæ, vbi tamen sola assignari possit,esto quod sub-
lata significatione vocabuli casus extensus non cõprehẽde
retur,& supra diximus præfa.5.num.59.Quod & sui ratione
suadetur secundum Alc.loco prealle.quoniam correctoria
strictius accipiuntur,ppea quod legi abrogant,atque totam
restringunt,at limitatoria derogant tantummodo,&aliquã
tulũ suadente æquitate restringunt,quod nullam nouitatẽ,
nullum odium continet,merito in his dilatio prohibita cẽ-
seri non debet, qualis hæc nostra dispositio, quæ cum in to-
tum nõ abroget,neq; restringat,vt supra proxima præfatio.
nu.2.nimirum si ratione,& equitate suadente extensionem
recipit,precipue cum fauorabilis, & non onerosa existat,vt
se habere magis communem refert Anton. Gabriel. li.5.ti.
de præsump.conclus.2.num.16.tantomagis cum illa tendat
ad obuiandum fraudibus, & delinimentis vxorum in viros
15 suos, qua † in re solet facilius extensio permitti. l. 1. §.pecu-
niam. ff. de calum. Deci.consilio quinto,ad finem,consilio
301.numero quinto,& nuncupatim in consuetudine notat
Crauet. loco præallegato. in 15.limitatio.numero 136. Nec
quicquam adhuc releuat priuatio rei in contrarium gestæ
ipso iure inducta,que extẽsionem pati non videtur, quoniã
16 id†locum habet in pænalibus, quæ vti odiosa extensionem
non recipiunt,ex supra deductis, & ita loquitur Tiraquel.lo
co ex aduerso alleg.

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio hæc num comprehendat ciuem extra territorium, ne illic leget vxori,tam de bonis intra,quam extra territorium sitis.nu.5.& 6.*
2 *Mulier prohibita testari in foro mariti, nec extra existens testari potest.*
3 *Consliuti Mediol.seruanda in donatione subditum comprehendit,tam in do minio,quam extra,nec non forensem in dominio, contrahentem,etiam re spectu bonorum extra dominium sitorum.nu.4.*
7 *Stat.Masii Agri Alexandrini commemoratur.*
8 *Consuetudines in regno Franciæ sunt locales.*
9 *Testamentum mulieris extra territorium citra consensum viri, sine quo ex lege municipali fieri non potest,conditum pro quib.bonis subsistat.*
10 *Auctoris sententia in conflictu scribentium.*
11 *Tutius est in materia extensiua decisioni in individuo adhærere,quam regu lis,& generalib.doctrinis.*
Respondendum est de iure per speciales decisiones, non per generales regulas more pauperum doctorum.
12 *Recedendum a Bartoli decisione communiter recepta non esse in iudicando.*
13 *Bart.raro,ac nunquam a veritatis,& æquitatis semita aberrauit,deque ip sius excellentia,& auctoritate.*
13 *Doctoris sibi ipsi repugnantis leuis auctoritas.*
14 *Bartoli dictum a morsu Nottæ defenditur.*
15 *Petri Pechij dubitatio vana.*
16 *Declaratio ad doctrinam Bar.cum tribus ampliationibus nu.22.24.29: & quatuor limitationibus nu.30.31.33.& 34.*
17 *Iacobus Menochius vir acutissimi ingenij.*
18 *Bald. reconciliatio in duobus consilijs, de quo Tiraquel. cogitandum reliquit.*
19 *Ang.& Castrensis.in materia dictum declaratur.*
20 *Soc.improbatur,& in solo casu sustinetur nu.21.*
23 *Domicilium vbi duplex concurrit,quod magis spectandum,& nu.30.*
25 *Filius non minus paternam,quam propriam originem sequitur.*
26 *Forum sortiri,& statutis ligari,a pari procedunt.*
27 *Domicilium paterni incolatus ad filium non transit.*
28 *Origo aui paterni,& aliorum superiorum longe differt ab origine patris.*
31 *Mobilia cuius domicilij sint censenda.*
32 *Legato frumento, quod in ciuitate erat,venit etiam quod ruri causa custodiæ,vel ad differendum ciuitati reperitur.*
35 *Iura,& nomina debitorum cuius loci sint censenda.*
36 *Forensis hac prohibitione non comprehenditur.*
37 *Etiam pro bonis hic sitis.*
38 *Nec non pro bonis in loco originis vxoris,cum declaratione.nu.48.*
39 *Mulier alibi nupta num proprium forum,& domicilium perdat, & numero 42.*
40 *Dispositio hæc ita prohibet virum legare vxori,sicuti vxorem legatum accipere.*
41 *Forensis statuti beneficio,cui non subest,non gaudet.*
43 *Mulier alibi nupta statutorum beneficium suæ originis perdit,præterquam in his,quæ eius fauorem concernunt.*
44 *Municipalis lex in fauorem subditorum, & in odium forensium semper facta censeri debet.*
45 *Mens statuentium verbis præualere debet.*
46 *Forenses vbi masculus,& fœmina existunt,& multo magis solus masculus, statutum fœminarum excluſiuum attendendum non est.*
47 *Mulier cum ab obsequijs,& seruitijs viri retrahitur, a foro, & ciuilitate suæ originis fit penitus exempta.*
48 *Forensis factus ciuis,vel incola,prohibitus est vxori relinquere,cum declaratione. nu. seq.*
49 *Maritus incola in domicilio incolatus ad mortem vsque perseuerare debet, vt prohibitioni astrictus existat.*
50 *Incolatus simplex citra onerum agnitionem non operatur,vt quis statutorum beneficio vti possit.*
51 *Ciuilitas ex priuilegio idem ius habet,quod ex origine.*
52 *Potentia,& aptitudo sola subeundi onera consideranda.*
53 *Territorium quid sit.*
54 *Districtus quid.*
55 *Comitatus quid,& vnde originem sumpserit.*
56 *Diœcesis quid sit.*
57 *Dispositio hæc num ad continentia ædificia,seu suburbia protrahatur, cum declaratione nu.seq.*
Alexandrina cõsuetudo,seu statutum de re paterna luenda procedit etiam in suburbijs,& alijs in locis ciuitati subiectis.
58 *Ciuitatis pars,seu quarterium,an,& quam specialem consuetudinem possit habere.*
59 *Dispositio num ad vicos,seu loca;quæ intra ciuitatis limites corpora sancta appellata,existunt,extendatur,cum duabus declarationibus nu.77.& tribus sequentibus.*
60 *Rus pars ciuitatis subiectiua.*
61 *Ciuitas,& comitatus vna vrbs reputatur.*
62 *Comitatiui dicuntur ciues illius ciuitatis,in cuius comitatu sunt,& quomodo id intelligatur nu.63.*
64 *Constitutio Mediol.de feud.§.interdictum.loquens de ciuibus ad ciues comitatenses non trahitur.*
65 *Incola,a muneribus,& officijs ciuitatis,quam longo tempore coluit,& onera agnoscit,excludendus non est.*
66 *Vicanei domicilium in ciuitate habere dicuntur.*
67 *Vicanei inter forenses ascribendi non sunt,declarando vt nu.68.*
69 *Alexandrinum statutum, per quod a prætore eximitur iurisdictio cognoscendi inter ciues in causis ciuilibus,Vicaneos,& incolas adhuc comprehendit,& nume.71.nec non eos,qui inter ciues habentur nu.72.intelligẽdo quo ad incolas,vt infra nu.73.74.nec non quo ad ciuem,& vicaneum vt nu.75.*
70 *Alexandrinorum iudicum,& Consulum iustitiæ quarteriorum origo.*
76 *Forensis collitigans cum ciue num Prætorem,vel consules Iustitiæ adire possit.*
77 *Vici,seu loca ciuitati subdita,cum propriam legem seu consuetudinem habẽt ad illam ciuitatis recurrere non debent.*
78 *Consequentia non valet,est consuetudo in ciuitate,ergo & ruri.*
79 *Consuetudo,seu lex contraria illi ciuitatis,quomodo & quando in vico,seu locis ciuitati suppositis haberi possit.*
80 *Statuto villę dictante,vt propijs ipsius legibus defficientibus,ad ius commune recurratur, lex,seu consuetudo ciuitatis locum ibi non habet,sed attendendum est ius commune.*
81 *Dispositio hæc num ad oppida, vel castra, a ciuitate seggregata,*

Source : BIU Cujas

quæ tamen de comitatu sunt, extendatur, cum declarationibus. nu. 90. & seq. ac amplatione 95.

82 *Quadragintum oppidum cur sic denominatum.*
83 *Solerium oppidum cur sic denominatum.*
} *Vtrumque a colonis Romanis conditum.*

84 *Oppidani solerienses, & quadraginti iactant se Romanos.*
85 *Ciuitatis lex, seu consuetudo in comitatu est seruanda.*
86 *Castra, vel oppida a ciuitate exempta suos pristinos mores, & leges retinent.*
87 *Oppidani, a ciuitate exempti non in totum forenses respectu ciuitatis dicuntur.*
88 *Oppida, a ciuitate exempta secundum quid adhuc ciuitati subsunt, ac illi reuerentiam præstare debent nu. 89. quantumcumque fuerit exemptio. præcipue in Mediolani dominio.*
91 *Lex ciuitatis ad castrum post illius seggregationem edita non trahitur, cum declaratione.*
92 *Ciuitatis lex, seu prouisio comitatenses non ligat, nisi in locis, quibus ipsi degunt, sit publicata, cum declaratione.*
93 *Oppidum exemptum, a ciuitate, & alteri vnitum, quibus legibus, ac moribus viuat,*
94 *Mediolani dominium, licet in Serenissimum Hyspaniarum Regem sit collatum non tamen Hispan. legibus viuit, etiam in deffectum suarum, sed ad ius commune recursum habet.*
95 *Loca vnita ciuitati illius legibus viuunt.*
96 *Præscriptio in oppido a ciuitate exempto contra morantem in ciuitate curit, ad instar absentium, cum declaratione nu. 97.*
98 *Dispositio hęc nostra num ad loca, quæ extra ciuitatis territorium, & comitatum existunt, protrahatur, licet sub gubernio sint.*
99 *Consuetudo iuri contraria, vel exorbitans non extenditur de vno territorio ad aliud, nec de vno iure separato ad aliud, etiam eiusdem dominij, seu prouinciæ.*
100 *Consuetudo Romæ, quomodo ad loca quæcunque generaliter extendi debeat.*
101 *Consuetudo, seu lex ciuitatis ad loca adhærentia, seu fœderata non extenditur.*
102 *Castrum, seu oppidum esse, vel fuisse de comitatu, eo ipso agentis intentio fundata censetur, vt legibus ciuitatis regulari debeat.*
103 *Capitulandi, & probandi modus multifariam. Castrum esse de comitatu, vel subiectum ciuitati.*
104 *Suburbia, & vrbis continentia, quæ sint.*
105 *Principi soli spectat territorium vnum ab altero distinguere, & non alteri nec etiam propriæ communitati.*

Prefatio. VIII.

Hinc Corrolarie subintrat, an huiusmodi dispositio extra ciuitatem, & trans ciues uagetur, & quippe si in hoc simpliciter sequi uolumus doctrinam Bart. in l. prima. quæst. 6. nu. 32. C. de sum. trini. ad quam solet haberi recursus, fatendum de plano uidetur, ut cum fauorabilis sit dispositio, extra territorium porrigat effectum, sicque comprehendat ciuem extra territorium legantem, ac eius bona ubique sita reperiantur, at quoniam quæstio hęc longe ultra doctrinam Bart. uagatur, ad pleniorem intelligentiam tres casus constituo. Quorum primus est memorata doctri-
1 na Barto. retęta, quæ in his puris terminis loquitur, num† dispositio hæc ciuem comprehendat extra territorium existętem, ne illic leget uxori, Barto, ut retuli, censuit, ciuem comprehendere ubique existentem, cum sit fauorabilis, & loquatur in personam, cum quo transeunt ibi Signor. nu. 17. Salv. 11. & Alban. in aditio. nume. 13. idem Barto. in re consuetudinaria loquęs in repet. l. de quib. in fi ff. de legib. Bal. cons. 418. super primo pūcto, in princ. li. 4. ꝙs. 60. q̄dā soror, in 1. dub. li. 5. & in fortiorib. terminis ꝙfi. 139. statu. cōis lib. 5. ubi loquit
2 de muliere† prohibita testari ī foro mariti, ut nec existęs extra territorium in loco suæ originis testari ualeat, uti mariti ligata legibus, Roman. cons. 39. in primo dubio, & Mandos. cum eo, Alexan. consil. 128. nume. 3. lib. secundo, & clarius consil. 41. nume. 7. & 11. lib. 5. Socy. consil. 131. nume. 2. lib. 4. Corn. cons. 241. nume. 3. lib. 2. consil. 89. culum. 1. & 4. lib. 3. consil. 232. colum. 1. lib. 4. Capra. consil. 21. nume. 5. 8. & 9. Vbi refert. Bald. in repet. dictę l. 1. tenere cum Barto. Ruin. cons. 53. nume. 14. lib. secundo, cons. 160. colu. 1. ubi communem dicit lib. 4. Ias. l. non tantum. nume. 7. ff. de re iud. l. fi. nume. 16. C. de indic. Vid. toll. & consil. 112. colum. 3. uersi. secundo fortius lib. 1. Christo. Castil. in terminis huius nostræ consuetudinis cons. 2. prope finem, Plot. cons. 168. nu. 30. inter consil. ultim. uolunt, & Bartolum, dicit, communiter doctores sequi, Scuer. d. l. 1. nu. 99. Barba. cons. ultim. nume. 25. lib. 3. Aret. cons. 73. nu. 6. & seq. Curt. Iun. con. cons. 9. Rube. cōsi. 16. nu. 18. consil. 45. nume 3. & 4. Roch. Curt. attestans pariter de communi in c. fi. Sectio 9. quæstio. 13. nu. 26. in 3. limitat. de consuet. ubi inquit, ꝙ alioquin statutum, seu consuetudo de facili redderetur elusoria, si extra territoriū liceret ei cōtrauenire, & tamē amplectenda est semper interpretatio ne iura reddantur elusoria, eandem opinionem dicit cōmunem, & non recedendum ab ea Dec. in l. fi. nu. 13. & cum eo Mars. nu. 142. & Cagn. nu. 6. ff. de iurisd. om. iud. Natta cons. 462. num. 2. Io. Maria Rim. consi. 575. nu. 2. & 15. Rimin Iun. consi. 11. nu. 23. & seq. & Alba. consil. 70. col. 1. vbi ex hoc in-
3 fert, decretum Mediolani, per quod iurari debet, donationem non esse fictā, nec simulatam, &c. cōprehendere subditum vbiq; contrahentem, tam in dominio, quam extra, cū quo sentit Alciat. cons. 859. & secundū impressionem venetam consil. 58. lib. 2. licet decretum hoc (vt id quoq; illis ad-
4 dam) adhuc† comprehendat forensem in dominio contrahentem Corn. cons. 185. col. 6. nu. ante 10. vers. quæ quidem lex, li. 2. etiam respectu bonorum extra dominium sitorum, Siluan. cons. 40. colum. fi. & Ant. Gabriel. li. 6. de testam. concluſ. 8. num. 1. Verum hæe communis schola scribentium in
5 bonis† sitis intra territorium de plano procedit, vt meminit Bal. in d. l. 1. nu. 18. C. de summa tri. & refert Corn. consi. 241. colum. 1. lib. 2. consi. 89. eadem colum. lib. 3. & consi. 232. colum. qnoque eadem lib. 4. ac sensit Capra d. consi. 41. num. 5. admittitq; Soc. consi. 288. num. 3. li. 2. dum asserit, statuta in dubio locum sibi vendicare quo ad suos ciues respectu bonorum in territorio existentium, vt in his quoq; terminis loquitur Bal. alleg. cons. 60. in 1. dubio lib. 5. ad idem Chass. in consuet. Burg. 4. rub. 7. §. cica finem. Sed difficultas non modica versatur circa bona † extera, ad quæ, vt dispositio hæc
6 etiam trahatur, sentit Bar. d. l. 1. eadem. q. 6. vt asserit Corn. cons. 241. colum. 1. & d. consi. 232. colum. eadem. Idem Bald repet. (pro vt refert. Capra. consi. 21. nu. 9.) d. l. 1. ibique Salic. num. 11. post Aret. colum. pen. Ias. in 1. lectura nume. 26. & 2. lectura num. 61. in fin. & Purp. num. 130. Bal. quoque consil. 131. num. 5. lib. 2. Io. de Amic. consi. 75. num. 3. Roma. consi. 39. in 2. dubio. Barb. cons. vlt. num. 25. vbi communem dicit lib. 3. Alexan. Curt. Rub. Dec. & relinqui supra allegati, quorum plerique de communi attestantur, vt eandem partē late tuetur Calca. consi. 33. nu. 13. cum pluribus seq. Idem sentit Ruin. consi. 39. nu. 16. lib. 1. Tiraq. de legib. connub. glo. 8. verbo, de son Mari. quęst. 28. nu. 228. & multo plures de communi quoq; pro hac parte attestantes cōmemorat Nouocō. ad statutum prohibe. mulierem sine certa solen. oblig. in gl. 2. q. 11. nu. 33. & pręter istos Alci. consi. 8. nu. 14. lib. 2. Vbi inquit, in pract. a Bar. non esse recedendum, licet Bal. ibi aliter sentiat, & consi. 77. num. 8. lib. 9. vbi asserit doctores cū Bar. transire, nisi (vt ipse Alc. subdit) aliter cautum existat, puta, quod statuta seruentur inter suppositos, vel in suo territorio, ac locis suppositis, ad idem Chass. loco proxime allegat. Plot. consi. 168. num. 30. inter consilia vlti. uolunt. Bero. consil. 60. num 20. lib. secundo, Ant. Gabriel. lib. 6. de statut. concluſ. 8. num 3. & Excell. præceptor D. Io. Cepha. consil. 309. num. 23. lib 3. Contrarium uero, quod huiusmodi dispositio ad bona extra territorium sita non extendatur, sed illa diiudicentur secundum legem, seu consuetudinem illic vigentem, vt vxor de bonis intra territorium vltra modum non capiat, de bonis autem exteris id tantum, quod sibi fuerit relictum, consequatur, nisi illic lex altera prohibeat, voluit Bal. in d. l. 1. nu. 18. C. de summa trinit. quando, scilicet, testamentum extra territorium conditum fuisset, refert, & sequitur Sigism. eius nepos in tract. statut. ipsius Bald. verbo, legatum num. 2. Alex. consi. 155. num. 4. lib. 7. idemque velle Bal. refert Corn. alleg. consi. 241. colum. 1. & d. consil. 232. eadem colum. Brun. de constit. decret. & stat. verbo, legatum, Alba. in lucubrat. ad Bar. in d. l. 1. num. 14. Bursa. consi. 189. num. 60. & seq. & generaliter vt etiam condito testamento in territorio ad bona extera dispositio non trahatur, idem consulendo vult Bal. consi. 245. quæritur vtrum, in tertio quæsito. lib.
7 1. Vbi in statuto† Masij Agri nostri Alexandrini, quo mater transiens ad secunda vota, filio succedere prohibetur, vult, matrem in bonis existentibus in alieno territorio a filio institui posse, licet secus in suo, subdens magnum verbum, ꝙ licet de hoc sint opiniones, communiter tamen ita practicatur, & rursus paulo infra ait, quod hæc est concluſio secundum vnam opinionem satis, æquam, considerato etiam, ꝙ in loco Masij testamentum conditum fuit, refert, & sequitur Ioan. Garro. in l. prima num. 118. C. de secun. nupt. & magis prope idem uult Bal. consi. 119. factum proponitur lib. 3. ubi statutum Mediol. quo legatum vsusfructus generaliter factum vxori ad alimenta tātum restringitur iudicis arbitrio decernenda, vult, improbata in specie doctrina Barto. in d. l. prima, locum tantum habere in bonis intra territorium Mediol. sitis, in bonis vero Papiæ generalem Bulgari cōsuetudinem, quæ sola illic viget, seruari, & in casu contrario de statuto prohibente, ne uxor ultra quartam uiro suo relinquat, idem tradit Bal. consil. 439. super primo puncto, colum. fin. lib. quarto, ubi post multa in utranq; partem deducta, & si in hac satis difficili quęst. asserat, opiniones doctorum

Source : BIU Cujas

rum hinc inde deduci posse, omnib. consideratis, concludit relictum in bonis intra territorium vltra summam sta. non valere, in cęteris vero subsistere, quatenus cōmunis lex illic vigens patitur, idem apud Corn. cons. 85. col. 4. lib. tertio, alibi consulendo voluit Bald. consil. quidam iudęus, licet hoc cons. in codic. Bal. non repererim, sic quoq; Alex. con. 16. colum. 1. consi. 128. eadem col. & seq. lib. 1. cons. 19. numero 7. lib. 6. ubi secundum magis communem absolute firmat, statutum qualitercumq: cōceptum nunquam extēdi ab bona extra territorium statuentium sita, Eandē communem, & veriorē (quicquid Rom. dixerit) astruit Soc. consi. 188. col. 1. in fin. lib. 2. Rube. sibi contrarius, (quicquid Curt. iun. contrarium voluerit (consi. 71. in fine, ut idemmet Cur. aliud sentit consi. 108. nu. 32. Brun. copiose, quod extan. masc. 8. artic. c. q. 25. col. 1. & fi. vbi de statuto fauorabili nuncupatim loquens, (quidquid ex alleg. doctrina Bar. dixerit Curt.) quampluribus alijs opinionibus relatis, concludit, qualitercumq; sta. loquatur, siue in rem, siue in personam, nunquam trahitur ad bona extra territorium, sed obseruantia cuiusq; loci est attēdenda, quo ad bona vtrobiq; posita, idē profitetur Paris. consi. 84. nu. 42. & seq. lib. 1. consi. 68. num. 8. loquens & ipse in statuto fauorabili, li. 2. Rui. cons. 48. col. 1. li. 3. Sil. cōs. 40. col. fi. Goz. cōs. 49. col. 2. Eiusdem quoq; sententiæ reperitur Cagn. in l. fin. num. 6. 15. & 16. ff. de iurisd. omn. iud. vbi quando statutum generaliter, & simpliciter loquitur, (quemadmudū hæc nostra dispositio se habet) vult, fm communiter doctores, siue in rem, siue in personam conceptū sit, sub eo nō cōprehendi subditum extra territoriū, & in simili dispositione consuetudinaria, vt illa ad bona, & ad patriā, in quib. viget, restringatur, non autem ad alia loca, vel bona extra locū cōsuetudinis sita extendatur, scribit Crau. cons. 31. col. 2. Phan. de Lucr. dot. gl. 9. num. 35. Idem Natta. consi. 514. in 2. dubio nu. 11. & seq. vbi & ipse respondedo ad doctrinam Bar. inqt, quod doctores tenentes, statutum ad bona extra territoriū non extendi, non solum in odio se fundant, sed in potestate statuentium, quæ ad loca extra territoriū nō extenditur, qn etiam subdit, non reperire, qꝑ Bart. in primo membro suæ distinctionis dicat, quod statutum prohibitiuum loquens in pſonam, si sit fauorabile, cōprehendat bona existentia in alieno territorio, licet bene dicat, quod ligat ciuē sibi subditū extra territorium existentē, proprie exemplificando in casu huius nostræ dispositionis, adeo quod Bar. nihil dicit, qꝑ hæc nostra prohibitio trahatur ad bona alibi sita, sed tantum, qꝑ comprehendat ciuem vbiq; existentem, & istud est, in quo stat. porrigit effectum extra territorium, quis autem non uideat (subsequitur Natta,) hæc duo esse diuersa, Nam stat. potest ligare ciuem suum extra territorium, quia potestas statuendi inter subditos territorio non circumscribitur. l. fi. ff. de decret. ab ord. facie. l. 2. & ibi Bal. C. de eunuc. non sic aūt statutū disponere potest de rebus in alieno territorio existētib. quia in eis defficit iurisdictio, quæ est causa efficiēs ipsius statuti, & statuentes tunc habentur loco priuati. l. 3. ff. de off. præsi. ut ibi latius per eum, ubi tandem cōcludit in terminis Alleg. doctrinæ Bar. de stat. prohibēte, ne uxor uiro suo relinquat, vt talis dispositio ad bona alibi sita non trahatur, addu cit voluisse Bal. in d. l. 1. nu. 18. & cum his omnibus transit Rolan. consil. 80. nu. 32. & seq. lib. 4. & nouissime Ioseph. decis. perus. 76. vbi num. 9. attestando de veriori, & magis cōmuni concludit, quod siue stat. loquatur in rem, siue in personam siue dicatur fauorabile, siue odiosum, nunquam extenditur ad bona existētia extra territoriū statuentiū, & Bursat. in specie allegato consi. 189. nu. 62. & seq. ad idem nuncupatim extant moderni in schol ijs ad Alex. consi. 41. nu. 8. lib. 5. asseuerātes, qꝑ vbi hęc disputatio esset in regno Frāciæ, vbi cōsue-
8. tudines † censentur locales, & principaliter loca, & res illic sitas concernere, mulier prohibita legare viro, posset hic (qđ magis est) eadem legare de bonis existentib. alibi, vbi cōsuetudo nō prohibet, dūmodo illic vere habeat bona, nō alias. vnde nō proderit, si legaret rem alienam illic sitam, q̄ qdē traditio eo magis stringit, quo nos in re consuetudinaria uersamur, ad quod Anch. cons. 163. ac pro his confert cōmunis illa conclusio, quæ reiecta distinctione illa, an in rem, vel in personā dispūtio loquatur, hī, passim, & indistincte inspici debere locum rerum acquirendarum cum obseruantia illic vigente, aliena prætermissa, vt secūdum cōem firmat Bru. quod extan. masc. 6. artic. quæst. 1. sequitur Soc. iun. cons. 25. nu. 12. lib. 3. vbi inquit, quod opinionem hanc tamquam cōmunem, veriorē sequutus semper fuit, ac pluries interrogatus sic respondit, & demum non multum absimile est, qꝑ de
9 testamento † condito per mulierem extra territorium absq; consensu viri, sine quo ex lege municipali fieri non pōt, vt illud duntaxat quo ad bona intra territoriū existētia nō subsistat, secus in reliquis, Petr. Pech. de testam. coniug. lib. 3. c. 9. post hinc inde relatas opiniones eandem sentētiā sequutus, quam tam in scholis, quam in foro asserit, esse receptā, scribit, vt idem Petrus rem infra lib. 4. c. 10. ex professo agens, in hanc partem secundum opinionem Bald. inclinat, præter quam ubi cautum expresse esset quod legari nō posset vxo
10 ri etiam de reb. alibi sitis. Verum, & sic, vt vides, ob tantum conflictum † scribentium, simulque & sententiarum, vt adhuc videre est apud Tiraq. de iure primogen. quæst. 46. Rolan. allegato consil. 80. per totum, & Do. Ceph. consil. 309. li. 3. res in ambiguo existat, ita vt hinc inde, sicuti inquit Bald. in allegato cons. 439. colum. fin. lib. 4. rotari possit, durumq; forsan pleriſque visum fuerit, ab hac posteriori sentētia, vti forte a recentioribus magis recepta, recedere, ac nostrum non sit, inter tot legum vertices tantas componere lites, Nihilominus quia in materia extensiua, circa quam præsens quæstio uersatur, propter eius latitudinem, & uarietatē, non
11 minus † tutum est, adhærere decisionibus, quæ in indiuiduo reperiuntur, quam varijs ipsius regulis, & generalibus doctrinis, vt tradit Seuer. in l. omnes populi. nu. 121. in fi. ff. de iustit. & iur. etiam quod eadem vigeat ratio Paris. consi. 47. nu. 39. lib. 3. ac late scribit Neuiz. in Silua. nup. lib. 5. limit. 8. nu. 72. vt non immerito Felyn. in c. 1. nu. 6. in fi. de præscrip. nos docuerit, respondere de iure per speciales decisiones, non per generales regulas more paupervm doctorū, non arbitror in terminis huius nostræ quæstionis, ut meum in hoc interponam iuditium, in iudicando, & cōsulendo recedēdum esse, a decisione, quā clare, & in indiuiduo dedit Bart. in allegata l. 1. q. 6. C. de sum. trinit. vt huiusmodi dispositio prohibens, maritum legare vxori, tamquam fauorabilis comprehēdat subditum vbique terrarum legantem, ac eius bona, vbiq; sita reperiantur, tutiusque fore, ac minus periculosum, transire cum hac Bar. decisione, quam & antiqui, & moderni, & quidem illi sunt sequuti, & ipsemet Bal. qui tam sæpe cōtrarium astruxit, amplexus est, vt supra ab initio relatū est, nec quoque desunt, qui de cōi attestantur, & in iudicando, nō recedendum, ita vt merito ab eo recedendum nō sit, vt tradit Iaſ. non longe, a proposita materia cons. 163. col. 2. lib. 2. a de
12 cisione † Bar. communiter recepta recedendum non esse in iudicando, cum in ea semper soleat esse veritatis fabstantia,
13 raroque, † ac nunquam Bar. a veritatis, & æquitatis semita aberrauerit, de cuius auctoritate, & excellentia multa scribit Neuiz. in Silu. nup. lib. 5. nu. 25. uersi. & nunc veniendo, & nonnulla Gram. consil. criminal. 4. nu. 8 & decis. 63. nu. 15. vbi in contrarietatibus doctorum vult. Bart. omnino adhærendum. Quinimo si doctores ex aduerso allegati videantur quibus in terminis loquantur, apparebit, eos tā varie, ac diuerse loquutos, qꝑ cum Bar. in simplicibus terminis, quib. loquitur, dubio procul extat magis cōmunis opinio. Cū omissis sibi ipsis repugnantibus, quorum auctoritas leuis est, arg. regulæ. l. Vbi repugnantia. ff. de reg. iur. ac notat Neuiz. consi. 30. nu. 2. Vt plurimmum in diuersis terminis loquātur, partim quoquo in re odiosa (vt præcæteris falso præsupponit Bursat. ex aduerso allegat.) quæ extensionem illam nō fert, quam dat fauor, vt proxima præfatione diximus, & apud D Ceph. est videre d. consi. 309. nu. 23. 36. & seq. & latius apud. Ant. Gabriel. lib. 6. de statut. conclus. 8. vbi duas circa id seperatim firmat conclusiones, & vtramq;, sibi contrariā, partim in viro extra territorium effecto incola, vt mox dicam, Vt in his terminis loquitur Bursat. vbi supra nu. 63. iūcto nu. quarto & seq. Idem vult Bald. consi. 131. circa prædicta. nu. 5. lib. secundo, aut in ducente aliunde originem, vt doctrinam Bar. notabiliter Alciat. obseruat consil. 8. numero 18. & 19. lib. 2. Partim vero in casu intestati qui causæ testati ex toto non se confert, vt id forte sentire voluit Bal. in allegata l. 1. nu. 18. in ratione per ipsum adducta ad dictum Bart. ibi, nā hic videtur, & clarius in dicto consi. 439. colum. fina. uersic. sed dicet aliquis lib. 4. Idem Bald. consi. 132. quamquam fuerit puncto. in fine. lib. secundo, pro vt hos casus ipsemet Bartol. distinxit, vt patet in allegata quæstio. sexta, & infra quæstio. 7. versic. sed posset dubitari, & ibi obseruant Saly. & alij causam testati, a causa intestati distinguentes, vt uidere etiā est ex traditis per Tiraq. Iur. primogen. allegata quæstio. 46. Iuncta seq. vbi & ipse hæc ad diuersa trahit, & ita in successione intestati loquitur Ancharan. attestans de communi in repet. cap. canonum statuta quæstio. 12. uersi. quæro iuxta prædicta de constitut. cuius dicto annexus Brun. allegata q. 25. articulo 8. quod extan. masc. aduersam opinionem tamquam communem sequutus est, ac demum contraria intelligi possunt in non subdito, vt sensit Anto. Gabrie. loco prędal legato nu. 7. & seq. & sic. cum Bar. intrepide transeūdum est.
14 Cui non obest meditatio † Nattæ supra relata, Bart. scilicet, nō loqui, qꝑ huiusmodi prohibitio trahatur ad bona in alieno territorio sita, sed tantum comprehendat ciuem ubique existētem, Imo mens, & intentio Bar fuit generaliter loqui, & vtrunq; casum cōprehēdere, quod ex eo dignoscitur, qꝑ

Source : BIU Cujas

generalem quæſtionem propoſuit, an ſtatutum, vel conſue
tudo extra territorium, effectum porrigat, & licet in aliquibus membris ſuæ diſtinctionis, exempli gratia, in ſolam perſonam ſit loquutus, vt proprie fecit in terminis, de quib. agimus, non ſequitur ex hoc, quin idem ſentire uoluerit de re, cum, quod exempli gratia dī, generale verbum non reſtringat l. ſcire oportet, prope finem. ff. de excuſ. tuto. l. damni infecti ſtipulatio. 2. ff. de dam. infect. quemadmodū Bar. in vltimo membro in ſolam rē exemplificauit, & ita etiam ꝙ Bar. in membro noſtræ diſtinctionis non de ſola perſona, ſe de re quoque ſenſerit, vult ibi Bald. nu. 18. quatenus allegando Bar. in ſola re exemplum ponit, idem quoque Bal. Salyc. Roman. Iaſ. & reliqui fere oēs ſuperius citati intellexere. Vbi tamen expreſſe cautum lege ipſa, aut alia diſpoſitione reperiretur, prohibitionem comprehendere bona vbique exiſtentia tā intra, q̄ extra territorium, vt huiuſcemodi ſtatuta aliquando exiſtunt, tunc dubio procul ad bona extra territoriū fiet extenſio, Ale. conſ. 128. col. 3. ver. ſecundo reſp. lib 2. Ruin. conſi. 39. nu. 16. in fi. lib. 1. Capra. conſi. 21. nu. 5. uerſic. quod & maxime. & nu. 7. uer. & maxime. Soc. tum de communi, tum de magis communi atteſtans conſ. 302. in princ. & nu. 4. Vbi Ang. in ſubſcriptione, indubitatam dicit, lib. 2. Cag. in l. fi. nu. ante 17. ff. de iuriſd. om. iud. Rolan. cōſ. 80. col. penul. uerſi. ſecundo reſpondetur. lib. 4. D. Ceph. conſil. 309. nu. 36. & ſeq. licet aliud uoluerit ſentire in conſil. 414. num. 77. Hip. Rimin. conſi. 72. nume. 20. Ant. Gabriel. allegata cō cluſ. 8. num. 6. vbi id uerum dicit in vltima uoluntate, ſecus in contractibus, in quibus vult, contraria procedere, Vnde
15 vana† fuit circa hoc dubitatio Petr. Pech. lib. 3. de teſtam. cōjug. c. 9. in fi & ſi infra li 4. c. 10. in fine, dicat opinionem Bar. ſuperius firmatam, hoc in caſu ſaluari poſſe. Verumtamen
16 concluſionem hanc Bar. intellige, † Vt procedat, ubi maritus tamquam aduena, uel peregrinus illic repertus (vt plerū que contingit) legaret, ſecus autem, ubi tamquam ciuis, uel incola collocato illic domicilio reperiretur, tunc enim de bonis illic exiſtentibus libere poterit maritus uxori ſuæ relinquere, prohibitione hac nō obſtante. Nam cum maritus hoc modo diuerſas patrias ſortitus ſit ex diuerſitate patriæ legū diuerſitas ſeruari dēt, & quælibet in ſuo territorio prævalet, & proinde fit bonorum ſeparatio, hic ſecundum conſuetudinem, illic uero ſecundum legem ibi vigētem, ita ſane declarat Salic. d. l. 1. nu. 11. alias 13. ver. & hoc ſatis puto verū. C. de ſum. trini. Vbi inquit, pridie ſic conſuluiſſe, eiuſque conſilium quamplures III. Legum doctores ſubſcripſiſſe, ſequitur Ale. conſ. 16. nu. 1. lib. 1. conſ. 41. nu. 7. lib. 5. conſil. 19. nu. 8. lib. 6. & conſi. 155. nu. 4. lib. 7. Corne. conſi. 202. colum. 4. lib. 2. Marſ. l. fin. nu. 142. qui tamen ante nu. 64. contrarium ſenſerat, ibique Cagn. nu. 16. verſi. & clarius iſta. ff. de iuriſd. om. iud. & ante Saly. hoc idem voluit Bald. referēs ſic pridie conſuluiſſe in l. ſi arrogator. col. pen. ff. de adop. Vbi late Iaſ. nu. 42. & ſeq. dicens, reprehenſo Roma. conſi. 39. col. fi. cum quo alias ſenſit in allegata l. 1. nu. 26. in prima lectura, & nu. 61. in 2. lectura ſic ſemper tenuiſſe, & conſuluiſſe, pro vt uere conſulendo tenuit cōſ. 80. col. pen. lib. 3. quorū meminit Bened. ſe ad eos remittendo in c. Raynutius, uerbo, & vxorē nomine Adelaſia 5. deciſ. nu. 215. de teſtam. vt ad eoſdem ſe remittit Phanu. de lucr. dot. gl 9. nu. 14. ante finem, de d. Bal. meminere quoque Ale. d. conſ. 16. nu. 1. & Soc. cōſ. 288. col. 1. lib. 2. vbi atteſtatur hanc opinionem cōem, & ueriorē, q̄quid Alb. & Roma. contrarium dixerint, ut idem in effectu voluit conſ. 292. col. 2 uerſi. & ibi Bal. eodem lib. Barba. cōſ 76. col, penul. li. 3 Cotta, uerbo, ſtatuto ciuitatis, Gozad. cōſi. 49. nu. 13. Roch. Curt. c. fi. ſectio 9. quæſtio. 12. limit. 7. de conſuet. Pariſ. conſ. 12. col. 2. conſi 34. col. 3. lib 3. ubi late loquitur de conſtitutione domicilij per incolatum, ut ex profeſſo
17 quoq; agit uir acutiſſimi † ingenij D. Iacob. Menoch. de arbi. iud. lib. 2. caſu, 86. Crau. conſi. 31. col. 1. uerſic, ſecundo facit, Anto. Gabriel. alleg. concluſ. 8. nu. 11. Ioſeph. deciſ. peruſin. 76. nume. 12. & ſeq. Pech. rem ex profeſſo agens, ac atteſtans de communi de teſtam, coniug. lib. 4 c. 12. Bero. conſi. 60. nume. 21. & ſeq. lib. 2. vbi uult, maritum in tali incolatu perſeuerare, ita ut inde non recedat, Alciat. conſi. 4. nu. 23. ubi de communi, conſi. 8. col. fin. uerſi. ſecundo ad doctrinam Bar. conſi. 17. prope finem, & conſi. 74. nu. 3. ubi hanc dicit communem, & ab ea in practica non recedendum, li. 2. & excel. præceptor D. Ceph. conſi. 309. nu. 46. & magis prope conſilio 414. nu. 50. 56. 58. in fi. & nume. 77. lib. 3. & in his terminis loquitur Burſat. conſil. 189. nume. 61. & 63. iuncto nu. 4. & ſeq. Vt in his quoq; terminis, ubi diligenter perpēdatur, cōſuluit Bal. licet p aliam rōnem conſ. ex aduerſo allegato 119. lib. 3. & conſ. 439. lib 4. ac in ſimili caſu, licet nō ita clare, idē Bal. forte eſt loquutus con. 245. lib. 1 ut apertius ſe explicuit cōſ. 226. præmiſſis uerbis lib. 5. cuius meminit Tiraq. de leg. connub. glo. 8. uerbo. de ſon mari. queſt. 30. & hoc modo reconciliatur † Bal. cum eo, quod alibi dixi conſi. 139. eodem lib. 5. cum ibi non loquatur de bonis exiſtentibus in vtroq; loco, ut hic explicite vult Tiraq. loco præallegato id tamquam in uicem repugnans reliquerit cogitandum, & ſic etiam loquitur Alex. allegato conſi. 155. num. 4. lib. 7. citato per Nattam. d. conſi. 514. num. 18. ad effectum in ſpecie, vt hæc noſtra diſpoſitio ad bona alibi ſita non trahatur. In hunc quoq; mo-
19 dum intelligi debet ſimile dictum † Ang. & Caſtren. in l. exigere, circa finem. ff. de iud. ad quod Alba. in lucuratio nib. ad Bar. in d. l. 1. num. 14. C. de ſumma. trinit. ſe remittit, quatenus ad rem, ſi in domicilio viri ſtatutum extet, vt maritus non relinquat, vel inſtituat vxorem, in domicilio vero vxoris ſeruetur ius cōmune, cōtingatq; maritū inſtituere vxorē, volunt ipſi, ꝙ quantum ad bona intra locum ſtatuti non valeat inſtit. ſecus quo ad bona exiſtentia in domicilio vxoris, vt ſ. Ang. & Caſtren. ſenſerint, qñ maritus in loco vxoris domicilium habeat, ſm prædicta, licet ſimpliciter loquantur, quod fuiſſe videtur de mente Cur. Iu. dum ibi nu. 21. de hac q. ad Iaſ. ſe remittit in d. l. ſi arrogator, plene tangentem, qui quæſtionem ſic proponit, vt non minus clare idem Iaſ. deducit conſ. 80. col. 2. verſ. confirmo ēt lib. 3. Pro vt contingit, qñ maritus ad locum vxoris ſe habitatum cōfert, animo ibi perpetuo habitādi vbi vxor ſuum retinet domiciliū Bal. l. fi. C. ſi a non comp. iud. not. in l. cum quædā puella. ff. de iuriſd. om. iu. & omniū latiſſime Tiraq. de legib. cōnub. gl. 2. nu. 46. & ſe. cum alioquin ubi eſſemus in ſimplicib. termiuis domicilij viri, & domicilij, ſeu maius, alterius patrię vxoris, attēdē dum eſſet ſtatutum loci mariti, non habita ratione ad ſtat. patriæ vxoris, vt præter Bal. qui id ſatis explicite vult allega. conſ. 139. lib. 5. in ſpecie ſtatuti Nouarienſis, & huius noſtræ conſuetudinis, vt illud tamquam domicilij viri, nō aūt, hæc vti conſuetudo loci vxoris ſpectari debeat, etiam ꝙ hic matrimonium, & doris inſtrumentum ☞ctum fuiſſet, ſcriptum reliquit Plot. conſ. 168. nu. 14. & ſeq. inter conſ. vltim. volunt. ad quod etiam Tiraq. de legib. connub. gl. 8. q. 28. num. 229. Iaſ. conſi. 133. num. 15. verſic. quinto, & vltimo lib. 4. Phan. de Lucr. dot. gl. 9 nu. 32. & Couar. de matr. c. 7. ſecundæ partis. in
20 princip. num. 8. Sic ex prædictis arbitror, non bene cenſuiſſe † Soc. conſi. 79. in primo dubio lib. 4. dum in caſu, quo maritus domicilium in locum tranſtulerat, quo prohibitum erat relinqui vxori, in domicilio vero originis prohibito ſecundum terminos iuris cōunis relinquebatur, indiſtincte voluiſſe vī, ſpectari domicilium incollatus, & ſic ſtat. ꝓhibitiuū tam reſpectu bonorū ſitorum in domicilio incollatus, quā in loco originis (vbi tñ Soc. ita ſenſerit) cum vtrobiq; referat bona extare. Et ſi quiſpiam tuendo Soc. dixerit, eum loqui in vxore originaria, & incola loci prohibiti, vbi maritus domicilium conſtituerat, qui & ſi reſpectu ſuæ originis habilitatus eſſet ad relinquendū vxori reſpectu bonorum illic ſitorum, non tamen vxor ad recipiendum habilitata cenſetur, quæ & origine, & incollatu loci prohibiti reperitur, attento ꝙ huiuſmodi diſpoſitio, prohibēs, maritum legare vxori, ex natura corelatiuorū prohibet etiam, vxorē accipere, vt idē vult Soc. nu 31. Nec iſtud adhuc difficultatem, tollit, propte rea ꝙ vxor originarium quoq; domicilium viri ſortitur, vt apud Bald. conſil. 439. col. 1. lib. 4. Soc. conſil. 36. nu. 2. lib. 1. & in rub. de for. comp. nu. 13. cum alijs adductis per Tiraq. de legib. connub. l. 1. nu. 28. & ſeq. & Phanu. allegata glo. 9 nu. 5. 6. vbi habetur, quod matrimonium transfundit originem mulieris in originē mariti, ſeu origo viri dat ius nouæ originis vxori, quodq; vxor dicitur effecta proprie, & vere naturalis, & originaria loci mariti ſui, quia per matrimoniū unitur viro, & unitorū eſt eadem conditio, & natura, ad idem Phan. infra nu. 32. vnde ſi hoc in caſu vxor duplex habet domicilium, ſm legem vtriuſque loci, in quo bona ſita ſunt, di iudicari debet, vt ſupra concluſum fuit, ad quod Alciat. d.
21 conſ. 8. nu. 9. & Calcan. conſil. 33. num. 15. ſaluatur † tamen Soc. quod reſpectu bonorum exiſtentium Florentię, loci originis, expreſſe non dixit, ſeruandum eſſe ſtaturum Piſanum loci incolatus, in quo conditum fuerat teſtamentum, vt tale quid non ſenſiſſe, credendum eſt, cum alioquin male dixiſſet, & ita in effectu Socinum commemorando illum ſic intellexiſſe uī D. Ceph. d. conſi. 414. nu. 58. iuncto fundamento imm ediate ſequenti, ac num. 72. & 77. Præmiſſa tamen declaratio, quod quando maritus alio ſe ad habitandum cō tulit, ſpectetur locus ipſius domicilij, quo ad bona illic exi-
22 ſtentia, ampliatur † etiam reſpectu aliorum bonorum, quæ maritus alibi forte hñet, præter locum originis, & incolatus, ut ſ. iuxta legem incolatus, non autem originis, bona huiuſmodi cenſenda veniant, ex concluſione illa, quod quoties
23 duplex concurrit † domicium, originis, & incolatus potius domicilium incolatus, quam originis eſt ſpectandum, vt ex Iaſ. poſt Bal. traditionib. conſtat in allegata l. ſi arrogator. numero 48. & ſeq. ff. de adop. refert, & ſequitur Boſſ. de

crim.

Source : BIU Cujas

crim. læſ. maieſtat. nu. 96. & ſe remittit Benedic. in c. Raynutius, verbo, & uxorem, deciſ. 5. num. 214. de teſtam. Pechi. rē ex profeſſo agens de teſtam. coniug. lib. 4. c. 12. vbi dicit communem, & præter iſtos idem voluere Soc. in rub. ſol. matri. num. 21. conſ. 79. colum. 2. lib. 4. Dec. conſ. 351. num. 1. Ruin. conſ. 120. num. 8. circa finem lib. 4 Afflict. deciſ. 384. per totā, quam ſequitur excel. præceptor D. Ceph. conſ. 146. num. 18. & non obſcure ſenſit Bal. conſil. 418 num. 1. in fine lib. 4. nec non Feli. in c. dilectus. 2. nu. 6. de reſcri. Idem alibi ſentire voluit Soc. conſi. 288. col. 2. ver. ſed caſus, de quo, lib. 2. ſumpto argumēto a ceſſante ratione, qua ipſe mouetur ad cōtrariū ibi decidendum, ad idem Tiraq. de legib. connub. glo. 2. nu. 46. Alciat. conſi. 9. num. 37. & conſi. 21. nu. 4. lib. 2. & in materia Do. Cepha. conſi. 414. nu. 50. 56. & ſeq. Comprobatur ex Bald. diſtinctione relata per Seuer. in l. 1. nu. 128. & ſeq. C. de ſumma trinit. ea in parte, qua, quum ex ſubiecta materia ad incolatum potius, quam ad originem habetur ratio, vult, tunc attendi debere domicilium incolatus, cum qua diſtinctione tranſit Soc. in c. fi. nu. 23. de for. comp. Dec. d. conſilio 352. nu. 4. Ruin. d. conſi. 120. nu. 8. pro vt hic potius incolatus quam origo ſpectanda videtur, propterea quod de re agimus ab ultima voluntate ſpectante, quæ a morte potius teſtantis, quam aliunde vires ſumit, & licet perſona mariti ēt interueniat, id tamen per accidens extra perſonam venit, ſic in propria materia conſiderat Soc. d. conſi. 79. num. 29. & ſeq lib. 4. vt idem ſenſit conſi. 288. nu. 10. uerſic. pro hoc quod dicit Bald. lib. 2. Quæ quidem declaratio eo planius procedet, quum marito in loco domicilij libera, vel nō ita ſtricta facultas erit relinquendi uxori, propter minorem receſſum qui tunc fieret a iure communi, iuxta notata per eundem Seuer. in d. l. 1. num 129. uerſ. confert ad prædicta, Soc. d. c. fin. num. 23. ibi, vel ſexto ei ſeruiet, de foro compet. & per Alex. conſi. 101. num. 18. lib. 3. Secundo ampliari poſſe uidetur, ut
24 uiri domicilium † uſque adeo præualeat, quod ſi contingat, maritum bona habere in loco paternæ originis, adhuc attēdi debeat domicilinm ipſius uiri, per ea, quæ ſcribit Calcan. conſi. 33. num. 14. & ſeq. & Dec. allegato conſ. 352. in primo
25 dubio. At id verum non arbitror, cum filius † paternam originem, non ſecus quam propriam immutabiliter ſequatur. l. aſſumptio. §. primo. ff. ad munici. l. filios. cum l. ſequen. C. de municip. & orig. lib. 10. Iaſ. l. huiuſmodi. §, legatum. num. 18. de lega. 1. Soc. late d. c fi. q. 8. num. 51. vbi poſteaquam de varijs modis, quibus naturale domicilium amittitur, eſt loquutus, concludit, quod ea quę de domicilio propriæ originis dicta ſunt, procedunt etiam in domicilio originis paternæ, cū utroq; caſu ædem inſint rationes, quod aperte demonſtra-
26 tur, quoniam a pari procedunt, forum † ſortiri & ſtatutis ligari, glo. & ſcribentes in cap. quod clericis, de foro compet. Alex. conſi. 157. num. 15. conſi. 210. num ſecundo lib. 2. connumero ſeptimo, libro ſeptimo. Gozadin. conſilio 49. 141. num. 13. & de communi atteſtatur Deci. conſilio 283. num. 9. ſed filius in loco paternæ originis ita ſortitur forum, quod ibi cōueniri poteſt, modo ibidem inueniatur, Bar. d. l. aſſumptio. §. 1. Soc. rub. de for. comp. num. 15. ſicuti igitur filius in loco paternæ originis, quando ibi inuenitur, forum ſortitur, ita etiam eiuſdem legib. & ſtatutis ligari debet reſpectu bonorū, quę in loco paternæ originis exiſtunt, & licet doctores in locis allegatis vt plurimum in materia onerum loquantur, idem tamen cenſendum eſt, vbi de iure ſuccedendi agitur vt nuncupatim obſeruat Soc. conſi. 288. col. 3. lib. ſecundo. & eodem vtitur argumento Bero. quæſtione 109. numero ſecundo. & latius conſil. 155 numero 16. 20. cum aliquot ſe quen. libro ſecundo. ac non obſcure ſentit Imol. in capit. fin. numero decimo, de for. compet. dum quærens de domicilio originis propriæ, & paternæ, refert ex communi ſentētia. filium conueniri, ſi ibi inueniatur, alias ſecus, niſi quo ad finem diſtringendi bona ibi ſita. Nec Calca. ex aduerſo allegatus in ſui ratione de domicilio originis paternæ loquitur,
27 ſed quidem de ſolo domicilio incolatus paterni, quod poſterius tamquam quid facti ad filium non tranſit, quemadmodum illud originis, vt dicta l. aſſumptio. §. primo, Socin. dicto capitulo fin. numero 15. & 38. de for. competen. quod uidetur in ſpecie fuiſſe de mente D. Ceph. conſi. 414. nu. 72. 77. Hæc quidē ampliatio in aui paterni, aliorūq; ſuperiorū origine verificari vtiq; poterit, cū vis eorum originis longe † diſtet ab origine paterna, vt apud Soc. d. rub. de for. comp. numero 14 circa finem. Felyn. cap. quoniam. nu. 3 de off. iud. ordi. Alexan. conſi. 16. nume. 9. lib. 5. Boer. deciſ. 13. nume. 6. &
29 ſeq. & Boſſ. de for. comp. nume. 27. Tertio ampliatur, vt domicilium † Viri reſpectu bonorum ibi exiſtentium attendatur, etiam quod illud principale non eſſet. Dec. conſ. 283. colum. penul. verſi. quia ad hoc. Cagnol. l. exigere. nu. 19. ff. de Iudic. Alciat. conſi. 4. nu. 14. conſi. 8. nu. 10. conſil. 17. in fine, & conſil. 34. nume. 1. iuncto nume. 19. verſicu. nec obſtat. lib. 2.

Verum memorata declaratio quadrupliciter ſublimitatur
30 † & primo, niſi maritus in loco originis domicilium quoq; haberet, tunc enim domicilium patrię tamquam principalius ſpectari deberet, nō autem domicilium ſimplicis incolatus, Alciat. reg. 1. præſump. 37. nu. 5. & conſi. 3. nu. 10. & ſeq.
31 lib. 2. Secundo ſublimatur, † niſi vir in loco, in quo cōſtituit domicilium, bona mobilia haberet ad tempus manſura (cū reliqua mobilia, a ſtabilibus in hoc differāt), veluti, cum ex loco originis, aut aliunde illuc ad tempus tranſtuliſſet, vt demum reportarentur, ex quo tunc hmōi bona nō cēſent eſſe de territorio, vbi reperiuntur, ſed de eo, ad quod defunctus deſtinauerat defferenda l. ex facto. §. rerū. ff. de hær. inſtit. ſic notat Alex. conſi. 16. in 2. dubio lib. 1. ſequit Brun. ℘ extan. maſc. 8. arti. q. 26. in fi. ad quē ſe remittit Cagnol. in l. fi. nu. 16. ver. etſi bona. ff. de iuriſd. om. iud. Feli. c. Rodulphus. nu. 3. de
32 reſcrip. vbi ſi quis leget † frumentum, quod hēt in ciuitate, licet nō veniat illud, quod ruri extat, vbi tñ ibidē eſſet (ut plurimum fit) cā cuſtodiæ, vel deſtinatum ad deferrendum ciuitati, illud ſub legato continetur, Dec. conſ. 472. in 2. dubio Gozad. conſ. 49. nu. 14. & de his omnibus Tiraq. de iure primogen. q. 48. & Ant. Gagbriel. lib. 6 de ſtatu. cōcluſ. 8. nu. 34.
33 Tertio adhuc reſtringitur † me morata concluſio, niſi maritus eſſet ciuis ciuitatis dominantis, loci, vbi bona exiſtunt, etenim tunc ſeruanda veniret diſpoſitio loci dominantis, etiam ℘ ſtatutum loci inferioris, a ciuitate dominante cōfirmatum eſſet, Soc. in rub. ff. ſolu. mat. nu. 23. & ſeq. conſil. 288. col. 2. lib. 2. Brun. vbi ſupra, & Ant. Gabriel. loco quoque
34 allegato nu. 36. Iterum & quarto ſublimitatur † ſecundum Soc. allegato conſi. 287. col. 3. & ſeq. vbi originarius loci inferioris fieret ciuis loci ſuperioris, in quem tranſtulit domicilium, ſequitur Brun. d. quæ. 25. in fi. Soc. Iun. conſi. 12. lib. 3. & Gabriel. Allegata concluſ. 8. nu. 36. intelligendo tamen, (vt ipſe quoque Soc. vult) vbi locus ciuitati dominanti ſubeſſet carrens iuriſdictione, ſecus vbi, a ciuitate diſtinctus, & ſeparatus reperiretur, Cuiuſcemodi loca in agro Alexandrino exiſtunt, vt inf. vltimo caſu dicemus. Hæc autem, quæ diximus de bonis ſitis extra territorium, eadem locum habent
35 in iuribus, † vel nominibus debitorum, quoniam & ſi illa dici ſoleant, non circumſcribi loco, connumerantur tamen in loco, quo reperitur cęlebratus contractus, vel deſtinata ſolutio, Alex. d. conſil. 16. col. fi. quam opinionem (quicquid idem Alex. alibi tenuerit (receptiorem dicit Brun. quod extan. maſcu. 8. artic. quæ. 26. Rube. conſ. 136. colum. 1. late Tiraq. de iur. primogen. quæſt. 49. vbi opiniones conciliat, non adhuc omittendo, quod hac in re ſcribit Bero. quęſt. 109. nu. 3. vbi magnum verbum aſſerit, ſic conſuluiſſe apud Parmā & ſecundum eius conſilium fuiſſe iudicatum, pro vt conſuluiſſe reperitur. conſi. 155. nu. 29. & ſeq. & nu. 43. vbi atteſtat de magis communi, & veriori, lib. 2. Secundus eſt caſus præ
36 cedenti oppoſitus, an forenſis † hac pro hibitiua diſpoſitione comprehendatur, vt hic vxori ſuæ legare non poſſit, reſpondetur, ℘ non, quoniam ſtatutum perſonam inhabilitans nō trahitur ad forenſem, qui ſibi non ſubeſt, Bart. d. l. 1 quæſt. 3. circa fi. nume 26. C. de ſum. trini. ſecundum Specu. qui in cō ſuetudine caſum in ſpecie fingit, tit. de ſent. §. qualiter colū. 1. & cum eo tranſeunt Bal. nu. 19. Salic. 12. Seuer. 145. & Iaſ. in 1. lect. nu. 42. & iterum ſecunda lectura nume. 86. vbi inquit, nunquam inueniſſe aliquem diſcrepantem, Abb. conſil. 52. num. 2. lib. 2. Alex. conſi. 44. nu. 11. lib. 5. Barb. in pleno conſil. 76. lib. 3. Pariſ. alijs relatis. conſi. 12. nu. 11. lib. 3. Ruin. atteſtās de communi conſi. 201. in princi. iuncto nume. 7. lib. 1. Brun. quod extan. maſcu. 6. artic. quæſt. 1. nu. 15. verſi. ad idem facit. Iaſ. conſi. 59. col. 2. lib. 3. ubi aſſerit. neminem ab hac opinione diſcrepare, Roch. curt. c. fi. ſectio. 9. 12. quæſt. in 2. limit. de conſuet. vbi inquit, ℘ maledixit Ancha. aſſerendo communem opinionem in hoc eſſe contra Bat. Marſ. in l. fi. nume. 133. ff. de iuriſd. om. iud. vbi ait, ℘ magis communis opinio, & æquior eſt illa, quæ habet, ℘ conſuetudo non liget forenſem, Tiraq. de legib. connub. glo. 8. nu. 225. Ant. Gabriel. lib. 6. de ſtatut, concluſ. 8. nu. 12. & ſeq. & in proprijs his terminis Bero. conſi. 60 nu. 18. & ſeq. lib. 2. vbi iſtud, demonſtrat, eſſe de mente Bart. in d. l. 1. quæſt. 6. atteſtando de cōmuni, Pech. de teſtam. coniug. lib. 4. c. 11. vbi & ipſe communem dicit, Rimin. ſen. conſ. 575. nu. 15. Villalobos. in collect. com. op. verbo, forenſes. Soc. Iun. conſil. 80. nu. 14. lib. 4. Eraſ. Muſc. in collect, commu. opin. verbo ſtatutum loquens, & nouiſſime hanc opinionē eſſe magis verā, magiſq; receptam, atq; ęqo rem ex profeſſo demōſtrat Rolā. cōſ. 24. in 2. dub. per totū li.
37 3. Extenditur † concluſio iſta, vt procedat etiam quod maritus forenſis in loco prohibitionis habeat bona, vt ſcilicet de illis adhuc legare poſſit, phibitione hac nō attēta, qa cū conſuetudo circa perſonam diſponat, forēſem nō comprehēdit etiam pro bonis intra territoriū ſitis, propterea ℘ illa acceſſorie veniunt ad perſonas, vbicūq; reperiātur, Anchar. c. co-

Source : BIU Cujas

nonum ſtatuta 12.quæſt.in princ.ver.eſt tñ dubium de conſtit. & conſ.169.col.fi.ſequuntur.Alex.conſ.44.nu.11. & 12. lib.5.Barba.conſ.76.nu.6.ver.facit etiam quod lib.3.Soc.cō ſil.128.nu.4.lib 4.Crot.l.omnes populi nu.158.verſi.nouiſſime quæro.ff.de iuſt.& iur.Cur.alijs relatis allegato c.fin.ſectio 9.quæſt.12.in ſecunda limit.verſi.& procedit,Rui.conſ. 192.nu.15.lib.2.conſ.49.col.3.& fin.lib.3.Iaſ.conſi.80.col.2. lib.3.Pariſ.conſ.53.nu.86.lib.3.Chaſſan. ad conſuet.Bur.4. rub.7.§.verbo par.teſtamē.nu.7.& ſeq.& conſ.16.in ultimo dubio. & de communi quoque atteſtatur.Corn.conſil.94. col.2.lib.2.ubi occurrit difficultati ortæ ex dicto Anchar.in d.c.canonum ſtatuta 12.quæſt.verſi.quæro iuxta prędicta,dū ibi vult.forenſem ſimili diſpoſitione compræhendi,ex quo ſecundum communem opinionem attendi debet locus,in quo extant bona,cuius dicto fretus Brun.ꝙ extan.maſc.6.artic.quæſt.1.qualitercunque verba,ſiue in rem,ſiue in perſonam concepta reperiantur,vult,forenſem comprehendi diſpoſitione loci, vbi ſita ſunt bona,ex quo attēdi debet locus rerūm aquirendarum,cum obſeruantia illic vigente, quoniam(vt inquit Cor.)verum eſt,ꝙ inhabilitatio perſonę ſubditæ non trahitur ad bona extra territorium,& ita ſe habet allegata communis opinio Ancha.ſed ꝙ inhabilitatio perſonæ ad acquirendum(vt hic ad forenſes trahatur, quo ad bona intra territorium ſita,in hoc non reperitur cōmunis opinio,imo cōis Theorica(ſubdit Cor.)in contrarium extat, & ideo non immerito Roch.Curt.in d.c.fi.allegato.uerſi. & procedit,reprehendit Ancha.tāquam.male ipſe aſſerat,o pinionem oōem in hoc eſſe contra Bar.vt idem ſtrenue obſeruat Barba.d.conſi.76.col.penult.hanc quoque ampliationē ponit Ant.Gabriel.lib.6 de ſtatut.concluſ.8.nu.14. & in ſpecie Pech.rem ex profeſſo agens de teſta.coniug.allegato c. 11.lib.4.vbi atteſtatur de cōi,licet quo ad cōſuetudines ſuas quæ fere ad ſuū locum ſunt reſtrictæ dubitet, ſequutus Ful. ꝯrium tenentem ad d.l.1.nu.23.C.de ſum.trini.aç ſic in cōſilio Flandrico cum parlamento Burgundico iudicatū fuiſſe,refert,ad idem Bero.in ſpecie loquendo conſ.60.nu.31.& 32.lib.2.hanc quoque ſentētiam tuetur Rolan.allegato cōſil.24.nu.21.& ſeq.& ita ſe habere magis communem,ab eaque in iudicando,& conſulendo non recedēdum,arbitror, quicquid hæſitando dixerit Pech.loco prælegato, cum & ſuperius retulerit,hanc opinionem fuiſſe confirmatam ſententia Senatus Pariſienſis.Tanto magis cum noſtra hæc opinio deciſionem in ſpecie Spec.& Bar.præferat,cui adhærere,magis tutum eſt,quam generales regulas,atq; doctrinas in varijs,ac diuerſis terminis loquentes amplectēdo, ꝯrium ſentire,vt docet Seuer.in l.omnes populi nu.121.in fi.ff.de iuſti.& iur.& ſupra meminimus nu.11.Secūdo extēditur † cōcluſio,etiam ꝙ bona ſita ſint in loco originis ipſius vxoris. Namq. & ſi ſola vxoris origo difficultatem preſeferat,ex eo ꝙ licet vxor†alibi nupta proprium forum,& domicilium ꝑdat,& illud mariti ſibi aſſūmat,vt per Bal.in rub.ff.ſol.matr. in prin.conſi.439.ſuper primo.col.1.lib.4.cum alijs ſupra cō geſtis nu.20.Nihilominus cum id locum habeat quo ad iudicialia tantum,ad bona autem, & alia in patria occurrentia nequaquam,vt Bal.ſe ipſum declarat in l.cum quædā puella nu.1.& ibi etiam recentiores.ff.de iuriſd.om.iud.idē Bal. conſi.310.ad euidentiam nu.7.lib.3.diceret quis,vxorem tā quā ſubditam legi ex ſui parte prohibitā fore accipere,quāuis maritus ab hac lege ſolutus exiſtat,cum huiuſmodi diſpoſitio†non magis prohibeat maritum relinquere, quam vxorem ex natura correlatiuorum relictū accipere,vt apud Soc.conſ.79.nu.31.lib.4. tñ ad reſolutionem ampliationis deueniendo,dico,ꝙ vxor adhuc capax erit relicti ſibi facti per maritum forenſem,eſto ꝙ ipſa ex loco bonorum originem ducat,quia cum huic prohibitioni†maritus nō ſit ſubditus,eius beneficio gaudere non debet,Caſtr.l.omnes populi.in fi.ff.de iuſt.& iur.Ang.conſi.73.Ro.conſ.224.num.6. Soc.conſ.120.nu.12.& ſeq.li.Pari.triplici rōne munitus conſil.12.nu.24.& ſeq.lib.3.& in ſpecie hac habentur Bar.& alij ſupra alleg.Nec obſtat origo,quam ſola vxor,e loco bonorum trahit,Nam & ſi in priuis negari poſſit,mul erem†nuptam extraneo.retinere paternam originē, ēt quo ad bona ibi ſita,ſed illam in totū ex perſona ſui uiri pro forenſe reputandā fore,ita vt in his præcipue,quæ perſonam ipſius vxoris reſpiciunt,a paterna origine eximatur,& in omnibus iura ciuilitatis,ex origine,ꝫctę amittat,vt hanc ſnīam ſatis aperte tuetur Siluan.cōſ.1.in 3.dubio,& ex iam relatis.nu.20.cōprobatur,& ſic cum nō minus vxor,q̄ vir,ſit forenſis,nil prohibet,cur relictū nō ſubſiſtat,attento,ſ.ꝙ ambo prohibitione ſoluti exiſtūt.Adhuc 2.rñdetur,ꝙ vt mulier nupta extraneo propriā originē nō perdat,ſed ſecū retineat, id reperitur introductum††in fauorē,& cōmodū ipſius mulieris nuptæ,ne beneficio ſtatutorū originis priuet,Crau.cōſ.271.nu.3.verſ. nō obſtat mō,ex Bal.præ ceteris cōſ.418.ſuper primo pūcto lib.4.vbi mulier alibi nupta non comprehenditur ſtatuto ꝑ ſonam habilitante,tamquam forenſis,cū adiecta viro a ſtatuto ſuæ originis ſit libera,ad idē Alex.conſi.20 in fi.li.2.& Io.de Amic.conſi.20.nu.2.& ſeq.ſed ſi diceremus,mulierem alibi nuptā,hac originaria lege adhuc ligatam videri,& per conſequ ens pro bonis ibi exiſtentibus nō fore legati capacē,eſſet retorquere in odium,quod in eius fauorem fuit introductū ꝯ l.quod fauore.C.de legib.cum ſimilibus,imo ne dum inductum in fauorē retorqueretur in odiū,ſed lex†municipalis,quæ ſemper in fauorem ſubditorum,& non forenſium facta cenſetur,vt l.1.& in epiſtola,iquet.C.de ſum tri. reſpectu mulieris redundaret in eius damnum, reſpectu vero mariti non ſubditi,& eius hæredum in ſui fauorem reſultaret,quod eſſe nō vī de mente†ſtatuentium,quæ verbis ꝑualere debet,ut apud Corn.conſi.178.nu.2.in fi.lib.4.& ſentit Pariſ.d.conſ.12.nu.25.& conſi.34.nu.16.& ſeq.lib.3.Ancha.Iun.quæſt.63.nu.6.In 2.part ſimile habetur apud Brun. ꝙ extan.maſc.6.artic.nu.3.ubi quoties†maſculus, de cuius commodo agitur,& fœmina,de cuius excluſione tractatur, ambo ſunt forenſes,uult maſculum non gaudere beneficio & fauore ſtatuti excluſiui fęminarū,& multo minus,vbi ſolus maſculus eſſet forenſis,ea ratione,quia iura municipalia in fauorem ſubditorum,& non forenſium fiunt,vt in eiſdem quoque terminis ſcribit Crot. conſuluiſſe in l.omnes populi.nu.244.ff.de iuſt.& iur.& Soc.conſ.128 nume.4.lib.4. ad quod etiam Caſtren.conſi.91.nume.5.lib.1. Vel & tertio reſpondetur,nam nemo eſt,qui neget,quin ubi mulier † ab obſequijs,& ſeruitijs uiri retrahatur,a foro, & ciuilitate ſuæ originis ſit penitus exempta ex doctrina Bar.in l.fin.§.idē reſcripſerunt.ff.ad municip.Corn.ꝯſ.202.nu.4.conſi.241.nu.5. lib.2.Dec.alijs relatis in l.cum quædam puella.nu.6. ibique cæteri recentiores.ff.de iuriſd.om.iud.& de communi atteſtatur Alba.cōſi.23.nu.11.At ſi mulier ratione originis huic prohibitioni aſtricta remaneret,& ſic relictū factum, a viro capere non poſſet,quo vinculo eius vir ſolutus exiſtit,ex hoc vtique mulier non parum,a ſeruitijs viri retrahi poſſet, præcipue eo tempore,quo vir æger exiſtens,magis eget cura, & diligentia vxoris,vt per pract.Papien.in form.libel.ad dor. glo.dedit,& legauit.nu.2.Caſſan.in ꝯſuet.Burg.quarta rub. ſeptimo.§.in uerbo.par teſtament.nume.3.Pech.de teſtam. coniug.lib.primo.cap.1.numero tertio.circa medium,& ſupra diximus præfa.5.Verum hæc omnia intelligas in aduena,uel peregrino,ſecus ubi † maritus hic factus eſſet ciuis, uel incola uel domicilij conſtitutionem,cum enim tunc ratione domicilij huic prohibitioni ſit factus ſubditus, utique de bonis hic exiſtentibus prohibitus erit relinquere,Bal.allegata ſæpe l.1.nnme.13.verſi.quod ergo erit.C.de ſum.trini. Soc.conſi.288.nu.10.verſi.primum probatur.lib.2.ſentitque Iaſ.conſ.80.col.ſecunda uerſi.confirmo etiam lib.3.Gozad. conſil.46.nume.tertio iuncto nume.13.& 17.in fi.Pariſ.conſil.12.col.2.& conſi.34.col.3.li.3.Alciat.conſ.34.nu.3.& 19. verſic.nec obſtat.li.2.cum aliis ſuperius adductis ver.uerum tamen nu.16.17.& declarationibus ex inde ſequentibus,qcquid dicat Barba.conſi.76.col.fi.li.3.Sed nec iſtud ita deplano procedit, ſed ubi maritus†ad mor tem uſque in incolatu perſeuerauerit,iſtinc non recedendo,alias ſecus,ut in his terminis conſuluit Bero.allegato conſil.60.nume.21.& ſeq. lib.2.& ibi etiam onera agnoſcat,alioquin ſimplex incolatus† nōoperatur,ut quis ſtatutorum beneficio uti poſſit,Caſtren l.omnes populi.in fi.ff.de iuſt.& iur.Marſil.l.fi.nu.114. & ſeq.ff.de iuriſd.om.iud.Pariſ.d.conſ.34.col.3.li.3.Cagno. l.exigere dotem.nu.16.ff.de iudic.Phan.de lucr.dot.gl.9.nu. 27.& Rolan.conſ.79.nu.34.cum aliquot ſequentibus lib.3. niſi per decennium ibi habitaſſet, ut idem Pariſ. atteſtando de cōi,firmat d.conſ.12.nu.22.& Plot.l.ſi quando.nu.854. C. Vnde ui.uel et iam minus, conſtito de animo perpetuo ibi habitandi,Alciat l.pupillus.§.incola.num.13.ff.de uerbo.ſigni.& de his omnibus D.Menoc.de arbitr.iudic.lib.2.caſu 86.& Ioſeph.deciſ.Peruſ.76.num.11.& ſeq.quod etiam ex eo demonſtratur,quod hæ inſcribuntur conſuetudines ciuitatis Alexandriæ,ita vt ſub verbo ciuitatis proprie ad domicilium habentes trahatur,ex gl.communiter recepta in capit. ſtatutum.§.cum vero,uerbo,eiuſdē ciuitatis, de reſcrip.in 6.præcipue cum de re fauorabili agatur, vt ſupra præfatio. proxima, per ea, quæ nō longe a propoſito ſcribit Lambert. ad ſtat.quod mulier ſine certa ſolēnitate ſe non obliget gl.2. q.8.&9.aut etiā niſi maritus factus eſſet ciuis ex priuilegio, cum tenc non minus operetur hæc†ciuilitas,quam originaria l.1.§.1.ibi,niſi forte priuilegio aliquo.ff.ad municip.Pariſ. conſi.71.num.4.& ſeq.lib.1.& de communi atteſtatur Cur. Iun.conſ.349.nn.13.Boer.deciſ.13.nu.21.Boſſ.tit.de princip. nume.361.& ſeq.Alciat.conſi.4.col.1.lib.2.quia hoc in caſu ſola † aptitudo,& potenria ſubeundi onera ſufficit,Dec.cō ſilio 283.nume.10.Ruin.conſi.58.nu.4.conſi.59.numero 5.

iuncto

Source : BIU Cujas

iuncto nu. 11. in fine. lib. 3. ad quod etiam Bal. consil. 460. nu. 3. lib. 1. & magis prope consi. 439. col. fi. versic. est & quarta ratio, iuncta resolutione post modum facta lib. 4. tanto magis, cum hæc nostra dispositio, vt supra in 6. & 7. præfat. nō odiū sed fauorem mariti concernat, iuxta ea, quæ scribunt Rom. cons. 62. nu. 9. Ale. cons. 32. nu. 3. & seq lib. 5. Boer. decis. 260. nu. 23. Dec. dict. cons. 283. num. 9. in fine cum seq. Ias. consil. 59. col. 2. uers. nec obstat, lib. 3. Bos. loco præallegato, taliſq; fauor ex ipsius ciuilitatis constitutione proueniat, vt per Rolan. allegato consi. 79. in primo dubio lib. 3. Quod citra difficultatem erit, vbi maritus illuc quoq; domicilium trāstulisset, Alciat. dict. consi. 34. num. 19. versic. non obstat decis. & in specie D. Cephal. cons. 414. num. 51. lib. tertio, & supra abunde dictum fuit in primo casu. ver. Verum tamen. num. 16. nisi inter eos demmet priuilegiatos essemus, vt ipse Alci. explicit d. consi. 34. fere per totum. Tertius est principalis casus, an huiusmodi dispositio a ciuitate ad totum agrum Alexandrinum, illiusq; vicos, & comitatum, ac ad cætera loca finitima se extendat? quæstio non minus vtilis quam prędecentes, pro cuius maiori declaratione, & intelligentia, in primis scire oportet, quod quatuor extant vocabula, territoriū districtus, comitatus, & diœcesis, quæ cum diuersa sint, diuersos quoq; secum habent effectus. l. si idem C. de iur. codicil. licet eiusdem videantur intellectus, a c pro synonimis plerumque accipiantur. Etenim territorium † (ut I. C proprie diffinit in l. pupillus. §. territorium. ff. de verb. sig.) est vniuersitas agrorum intra fines cuiusque ciuitatis, dictum ab eo, ꝙ magistratus eius loci intra eos fines terrendi, idest submouendi ius habet, nam ut ibi refert Alciat. solebant magistratus populi Romani in summæ potestatis signum lictores habere cum fascibus, quibus mandabatur, ut turbam submouerēt, unde & summouere pro terrendi iure accipi ceptum est, de qua significatione late tradit Feli. in c. Rodulphus. nu. 15. & seq. de rescrip. ubi inter cætera inquit, quod vbicumq; quis terrendi potestatem habet, totum illud dī territorium referens ſm alios, territorium nil aliud esse, quam spatium terrę, iurisdictione munitum, & armatum, ita ut quælibet iurisdictio suum territorium desideret. & proinde ciuitas, siue locus, qui alteri subest, illus territorij esse dicitur, cum ciuitas illic ius terrendi habeat, exemplum ponit Corn. consil. 151. col. 2 li. 3. in ciuitate Pisana, quæ cum subsit Florentiæ, hæcq; ius terrendi habeat in ea, de territorio Florentiæ dicitur, sicuti fit, ut idem Cor. commemorat, quoties aliqua ciuitas alicubi castramentatur, quæ cum illic ius terrendi habeat locus ille dī territorij ciuitatis obsidentis, unde eius prætor illic delinquentē punit, nō secus ac si in proprio territorio delinqueret, cum de illius territorio satis dicatur, dum eius exercitus illic terret, atq; dominatur, ut quidem firmat Abb. cons. 62. num. 12. lib. 2. & sic apud Sicul. Flac. de condit. agrorum, solebant Romani territoria dicere terras omnes, ex quib. uictos eiecerāt, cū intra eos fines ius terrendi esset. Quæ quidem significatio, nedum in terra a, qua eius nomē deriuatū ūī procedit, uerum etiam in mare, quatenus ꝙs in eo dominatur, Dec. c. licet causam nu. 3. de ꝓbatio, ac in flumine quoq;, ut illius territorij censeatur per quod labitur, Bal cōs. 195. laudare uos nu. 2. lib. 2. sicuti & fluminis alueus eiusdem territorij dicitur, intra quod esse reperitur, Curt. consi. 66. nu. 16. uer. condescendo ad tertium. Deniq; territorium comprehendit quicquid intra eius fines reperitur, ita ut nulla persona, nullus locus, excipiatur. Bal. cons. 326. Rex Romanorū nu. 9. li. 1. Sōc. cōs. 86 nu. 6. li. 1. & cōs. 166. nu. 3. li. 2.

54 Districtus † locus est iurisdictione munitus, intra quem homines distringūtur ad instar territorij, nam sicuti hoc a terrē do, proxime diximus, ita ille a distringendo, & in uincula arcendo nomen assumit Bald. & alij in c. licet causam de probatio. vnde ꝙquid intra fines ꝓtinetur, intra quos distringē di facultatē quispiam habet, id totū illius districtus dicitur, De c. cōs. 534. nu. 7. ubi etiam uult, qñq; districtum poni pro territorio, ut idem notat. cons. 17. col. 2. at districtus latius qdem patet, quam territorium, cum ille proprie sit dominiū, territoriū alicui dictioni accedens ultra fines statutos cū ciuitate, ita ut qcqd de nouo territorio additur, forte uirtute bellica partum, uel quacūq; alia ratione districtus appellet Aret. cons. 77. col. 2. ubi inquit, nunquam id uidisse bene declaratum, exemplum sane ponitur per Dec. post Ang. in l. fi. nu. 19. ff. de iurisd. omn. iud. in Pistorienſibus, & Aretinis, qui districtus Florētiæ, dicuntur, cum per Florentinos distringā tur, licet de territorio Florētiæ nō sint, & in propria materia diuersitatē inter hæc nomina obseruat Dominus meus Io. Ceph. cons. 414. nu. 32. lib. 3. non obscurum quoq; exēplum secus Cagnol. habetur in d. l. fin. nu. 15. de urbe Romana, cuius territorium intra centesimū milliarū extendebatur l. 1. § cum urbem ff. de offi præf. urb. at districtus per uniuersum fere orbem, qui per Romanos distringebatur, ut idem sentit Bar. in d. §. cum vrbem, in princ. & nedum in terra; uerum ēt in mare, cœlo, & aere districtus consistit, secundum Bal. cōs. 420. verba principis. col. 1. in fi. li. 1. vbi uult, dominium, seu imperium consistere in quatuor, sicut quatuor sunt elementa, Aere, scilicet quando quis furchis suspenditur, igne, quādo quis comburitur, Aqua, quando quis insutus culeo in flumen proijcitur, & Terra, dum quis prosternitur, & decapitatur. Comitatus ‡ idem, quod territorium videtur, penes Bar. & Bal. in d. §. cum urbem, in princip. Felin. capi. Rodulphus. nu. 6. in fi. de rescrip. Aret. cons. 77. col. 2. Dec. l. fi. nu. 19. ff. de iurisd. om. iud. Vbi uult, territorium in effectu respicere comitatum, ac in re præsenti notat Dominus meus Io. Ceph. d. consi. 414. nu. 31. & seq nec id displicuisse videtur Alciat. in d. §. territorium l. pupillus. ff. de uerb. sig. asseuerāti, id sum pſisse originem a tempore Caroli Magni, quo ad singulas ciuitates regendas cœperunt comites mitti, & ideo cæpit territorium, ex quo illi comes præerat, comitatus dici. hinc (vt scriptum reliquit Io. Ferra. in annot. ad vsus Feud lib. 1. c. 1.) comitatus iudicium appellatur, ac comites iudices dicti, ex eo quod cum Romanum Imperium in Carolum Magnum sicque ad Germanos translatum esset, quod sub anno salutis octingentesimo primo extitit prouinciæ Cęsaris administrabātur maxime per comites. quibus earum administratio commissa erat, Vnde & a potiori functionis parte Regis, aut Cæsaris, comites, hoc, est, iudices dicti sunt, Iudiciaria siquidem Regis pedissequa est, quare & Iudex, Regis comes, ut a cuius latere discedere nunquam debeat, factus fuit. Nō desunt tamen qui a comminando, comitatū dici, existimēt eadem ratione, ꝙ territorium a terrendo, vt refert Alciat. d. §. territorium. At contrarium, quod territorio, significatio hæc non conueniat, imo strictiorem significatū habeat, sentit expresse Corn. cons. 151. col. 2. lib. 3. vbi uult, territorium latius se habere quam comitatum, ex eo quod, qui comitatus Florentiæ est, Florentinus dicitur l. qui ex uico. ff. ad municip. sed nō quilibet subditus Florentię dicitut Florētinus, cum possit esse locus, qui ciuitati subsit, & de eius territorio quia ius terrendi in eo habeat, non tamē sit de eius comitatu, veluti, ſm ipsum Cor. in ciuitate Pisana, quę est territorij Florentię, propterea quod ei subest, nō tū est de illius comitatu. Verum Feli. in d. c. Rodulphus. nu. 10. a Corn. ex toto dissentit, comitatum nō ita stricte accipi debere, sed potius largius, ex eo ꝙ comitatus proprie in quacunque dispositione importat territorium villarum, & castrorum ad ciuitatem pertinens, ita ut quid esse possit de territorio, non tñ sit de districtu, Cum districtus id tñ concernat, qđ a ciuitate distringitur, sed comitatus nō ita stricte accipiatur, & ob in secundum eundem Fely. aliqua reperiuntur castra de Comitatu Imolæ, q̄ sunt districtus Bononiæ, & cū Feli. sentit. Dec cons 17. col 2. Adeo ꝙ vix certa doctrina in hoc dari pōt. Vnde cō munis usus loquendi in prouincia attendi debet, q oīa hæc componit, qa ut bene subdit Fely. in aliqua prouincia, utpote Bononię, proxima distinctio obseruatur, alibi uero, ueluti Paduæ, quicquid est de districtu, dī quoq; esse de comitatu. Namq; licet olim pertinentiæ prouinciæ, ad quam Comites destinabant pro ea administrāda, vt superius retulimus de comitatu essent, attñ quia territoria sepe mutantur secū dū uicissitudinem statuum mūdanorum, ut per Brun. consil. 109. nu. 8. nimirum si & territoriorum commutatio cōmixtione sępissime facta reperiatur, quemadmodum in nostro Alexandrino comitatu extant oppida, in quibus ciuitas ius terrendi non habet, & tamen de comitatu & tamen de comitatu dicuntur. Diœcesis, † qua administratio latine significatur, secundum Alciat dicto. § . territorium in iure Cęsareo pro prouincia assumitur, ueluti Aegyptiaca dięcesis l. j. C. de priu. carce. sed in iure pontificio ut passim sumitur ad episcoporum munus deflectitur, ut quemadmodum territorium dī, quatenus iudex ius terrendi hēt, sic diœcesis dī quatenus ēps ius præcipiēdi, sacraq; administrādi hēt, ita ꝙ differt a territorio, districtu & comitatu, cū hęc sint laicorū illa uero clericorū gl. clem. ne Rom. §. sane, uerbo dięcesim de electio. quæue qñq; latius, qñq; strictius patet, Cor. consi. 171. in prin. lib 1. & ī qualibet ferè diœcesi uidemus, hoc tñ extra p̄sentem materiā uagatur. His itaq; p̄missis, ad institutū deueniēdo, qōnē hāc in quatuor mēbra distinguo. Primum, an hęc nr̄a dispositio extra muros ad ꝓtinentia ædificia protrahat, ueluti, q̄ in ortis existūt. Secundū, an ad uicos, seu loca quecūq;, quæ intra fines, seu territoriū ciuitatis ꝓsistūt, in q̄bus ciuitas, seu p̄torius terrēdi hēt, & quę, ut nos dicimus, intra corpora sancta reperiunt, extendat, vt casalia, seu uici, uillæq;, aut capsinę quāplures sunt, q, queue ꝓprios limites nō hūt, sed immediate ciuitati, eiusq; magistratib subsūt, ueluti Forū, Burgitatū, Cantalupū, Matēgū extra foras, Castrū ciriolū, Castrum Ill. D. D. Guaschorum, Frascariū, Retortū Ill. D. de Puteis, Sanctus Iulianus Ill. DD. Ghiglinorū, Casale

Source : BIU Cujas

Cormellorum, Casale Baianorum, Castrū Ferri, & alia huiuscemodi. Tertium, an extendatur ad oppida, seu castra extra fines ciuitatis posita, quæ sunt de comitatu, propriū territorium habentia a ciuitate distinctum cū proprijs magistratibus, qui inter eorū fines ius dīt, vt sunt oppida D. Vasallorum. Quartum, an ad cętera loca Vicina, quę neq; de ciuitatis territorio, neque de comitatu, sed potius de districtu sunt
57 extendatur. Respectu primi membri res difficultatem †non hēt, quin consuetudo ad continentia ædificia, & ibt habitātes extendatur, tum quia illa in consuetudinē Ciuitatis Alexandriæ descripta reperitur, vnde ex suo proprio nomine ad
63 huiusmodi continentia ædificia trahitur l. 2. l. vt Alph. l. ædificia. ff. de ver. sig. l. nam ꝙ liquide. §. fi. vbi proprie de ꝑtētis in ortis vrbi iūctis hr̄ mentio ff. de sup. leg. ſm declarat Bal. c. Rodulphus nu. 8. de rescrip. reiecta distinctione, quā tradit
64 Bar. in d. l. 2. nu. 3. vt hoc idē obseruat D. Menoc. de arb. Iud. lib. 1. quæ. 99 nu. 19. 20. & lib. 2. casu 155. nu. 4. tum quia sumus in re fauorabili, vt supra præfat. 7. quæ extensionē hanc patitur, etiam ꝙ alias ex sui proprietate ferre non posset l. 1. §. cum vrbem ff. de off. præf. vrb. Feli. d. c. Rodulphus nu. 6. in 2. limitat. Crau. consi. 297. nu. 1. Do. Menoch. allegata quæst. 96. nu. 12. & seq. tum etiam quia, cum ciuitati subsint, eius legibus, atque consuetudinibus regi, & moderari debent, ne membra a capite recedant, §. fina. instit. de satisdat. Bald. l. de
65 quibus in princip. ff. de legib. Felin. d. c. Rodulphus nu. 6. in 2. limit. Soc. consi. 7. nu. 1 lib. 1. Io. de Amic. consi. 75. nu. 9. cum alijs in seq. membro deductis, & in specie, ꝙ cōsuetudo, seu statutum ciuitatis ad suburbia trahatur, notat Ange. in §. ex non scripto, nu. 30. instit. de iur. natur. & afflict. de iure prothom. in princip. 2. nota. vbi etsi lex illa prothomiseos loquatur in ciuitate, vult nihilominus, vt locum habeat in suburbijs, quæ sub ciuitate continentur. quod nobis seruiet ad cō suetudinem, quam habemus de re paterna luenda. ut quandoque habui in facto. Nec curandum est, ꝙ ibi diuersa con-
58 suetudo fit, vel esse possit, cum & si pars †ciuitatis specialem possit consuetudinem habere Bar. d. l. de quibus nu. 15. & ibi Ias. nu. 85. ff. de legib. & ad caput pro lege, & moribus recurrendum non sit, nisi cum membra propriam legem, vel consuetudinem non habent, secundum Bal. in d. l. de quibus in princip. ff. de legib. non tamen quando contraria, ac repu-
66 gnans habetur consuetudo ciuitatis in his, quę ad decisionē causarum spectant, vt hic contingeret, ex doctrina Bar. in l. omnes populi. in prima, & tertia quæst. primæ princip. cum
67 qua communiter doctores transeunt, teste ibi Seuer. nu. 23. ff. de iust. & iur. & in specie ꝙ consuetudo suburbiorum cōtraria ciuitatis non teneat, notat Ange. d. §. ex non scripto, nu. 30. & Cur. cum eo in c. fina. Sectio 4. quæstio. 7. nume. 61. vbi clare se declarat in quæst. seq. de consuet. & magis in indiuiduo loquendo de Quarterio Marēghi, vt aliquid in vim legis circa ea, quæ ad causarum decisionem spectent, facere non possit. scribit Ruin. consi. 109. nu. 10. lib. 4. modo in consensus, vel approbatio principis, vel ciuitatis non interuenerit, vt mox. in seq. capite dicam nu. 79. In secundo membro nec difficultas adhuc subest, quin ad huiusmodi vicos seu lo-
59 ca dispositio extendatur, †quia cum ciuitas intet hos fines ius terrendi habeat, vtiq; leges, atque consuetudines ciuita-
60 tis illic vigent, est. n. rus †pars ciuitatis, scilicet subiectiua, & sub eiusdē legib, & gubernaculis, inquit Bal. in d. c. Rodulp. nu. 2. de rescri. glo. ordinaria & cōiter recepta in l. ex ea, verbo, sn̄iam. ff. de postul. Alb. in rub. C. quę sit long. consue. nu. 15. Soc. qui dicit cōem cōsi. 74. nu. 1. li. 1. Feli. d. c. Rodulphus num. 6. in 2. limitatione, & nu. 12. in fi. Seuer. in l oēs pop. nu. 13. vbi id habet pro expedito ff. de iust. & iur. Cast. cōs. 171. col. 1. lib. 1. vbi firmat, id procedere, ēt ꝙ locus de facto ciuitati nō obediret, cū attēdi debeat, (vt ipse ait) qđ de iure fieri debet. Ro. cōs. 218. col. 1. vbi uult, ciuitatē Pisanā constōnibus vrbis Florētiæ subesse, ex eo, ꝙ ei subest, vt in eisdem quoq; terminis cōsuluit Cor. cōs. 151. col. 2. lib. 3. Io. de Amic. cōsil. 20. nu. 21. Barba. cōs. 4. nu. 10. & 11. li. 1. Bolog. consil. 62. nu. 5. Ias. §. rursus nu. 42. insti. de actio. Roch. Cur. c. fi. sec. 4. limitat. 5. nu. 16. de cōsuet. ea rōne, quia ad esse consuetudinis nō requiritur ꝑbari, quod actus qb. inducitur cōsuetudo, in qualibet parte territorij sint facti, sed sat est, quod tot ꝑbentur in territorio actus, e qbus tacitus populi cōsensus deprehēdat, & nō obscure Abb. cons. 52. in 2. dubio. li. 2. vbi inquit, ꝙ co-
61 mitatus legibus ciuitatis regulari dēt, qa †ciuitas, & comitatus reputātur vna vrbs ꝑ l. qui ex vico ff. ad municip. q. n. ex vico (inquit tex.) ortus est, eā patriā intelligit habere, cui Rei peblicę vicus ille rn̄det, & proinde infert Abb. ꝙ comitati-
62 ui dn̄r ciues illius ciuitatis, in cuius †comitatu sunt, ad idem Neuiz. cōs. 58. ante nu. 5. & seq. versi. & ita limitat, Soc. Iun. cōs. 2. nu. 30. & cōs. 11. nu. 5. li. 1. Bero. cōs. 124. nu. 19. lib. 2. Port. Imo. cōs. 193. nu. 14. & seq. D. Menoch. de arbit. iud. lib. 1. qst. 99. nu. 21. & seq. Rebuf. ad consti. Gal. tit. de consuetu. 1. artic. gl. 1. nu. 11. Simon. de Prætis cons. 139. nu. 33. Mari Frec. cons. 13. nu. 56. Epis. Rauel, Sing. 222. in fine, litera C. Bursa. cōs. 161. nu. 59. & de Casalib. ciuitatis loquitur Luc. de Pen. in l. 1. versicut casalia. C. de priu. vrb. const. li. 11. Gramma cons. 48. nu. 3. & 4. & generaliter de terris, castris, villis, & casalib. no. Aflict. de iure prothom. §. 1. 2. notabili, & ibi etiam Nouel. in princ. num. 118. & per allegatum tex. l. qui ex vico in specie obseruat D. Ceph. cons. 414. nu. 31. 59. 60. 63. & 67. in 2. casu li. 3. Hinc dicit Aret. cons. 77. nu. 2. vers. similiter, ꝙ comitatensis, vel esse de comitatu, non est species per se distincta, sed
63 quædam qualitas ciuis, atq; ciuilitatis. Est verum †(ne tu erres) ꝙlicet comitatiui sint ciues, sunt tn̄ ciues comitatiui, nō ciuitatis, Bar. l. 1. nu. 2. & seq. ff. ad munici. Soc. c cōs. 288. nu. 10. lib. 2. quod Boss. tit. de for. comp. nu. 32. infert ad declaratio-
64 nem Decreti. Noua constit. de feud. §. interdictum †vt decretum illud iurisdictionem a Feudatario in ciues, & incolas ciuitatū subtrahēs, de ciuibus ciuitatum loquatur, & ad ciues comitatenses nequaquam trahatur. Quin etiam secundum Bar. in l. 3. C. de natur. lib. natus ex vico in ea ciuitate originē sortitur, cui vicus ille subest. Et proinde secundum Castre. cons. 21. col. 2. lib. 1. officia, quæ consueta sunt ciuibus concedi, comitatensibus quoq; spectant, ea ratione, ꝙ comitatenses & ipsi sint ciues, idem dicendum est in incolis, †modo in
65 ciuitate subeant munera, ut apud Siluan. cons. 1. q. 6. in 2. & 3. dubio, quaquam Castre. dictum vsque quaque non arbitror tutum iuxta notata per Boer. decis. 272. cui adde Fran. Marc. decis. 734. 1. par. sed de hoc alias latius dicturi sumus. Senatus tn̄ Excellentissimus ferre non solet, vt hi, qui ciuitatem, vel castra longissimo tpe incolunt, ac ibi, vt reliqui oppidani, onera agnoscunt, a muneribus, & officijs excludantur, sed si mul cum cæteris oppidanis sortiantur, vt plura Senatusconsulta in facti cōtingentia vidi, & nos quoque municipalem prouisionē habemus in libro, qui Crucis appellatur, licet nō omnib. pateat fol. 87. a tergo, qua dispositum legitur, ut oēs porræ ciuitatis Alexandriæ, quibus constructa, ordinata, & ampliata ipsa ciuitas fuit, ut sunt octo loca, & omnes in ea habitantes, quoscunque ciuitatis honores, & onera participent, vt latius per eā, cuius hic specialē mentionē habuimus vt magis, quam hactenus, innotescat. Hinc etiam fit, ꝙ uicanei †suum dicūtur hr̄e domicilium in ciuitate, gl. ꝑ tex. d. l. q ex vico, sentitq; Bar. in l. Imperatores. §. itē rescripserūt. nu. 6.
66 ff. ad municip. dum vult, ciues, & comitatēses unū hr̄e domiciliū. Inde ēt habemus, qđ nec inter forēses †ascibūtur, Ang. trac. malefic. verbo, & ad querelā, nu. 41. vbi stante statuto, ꝙ quilibet ad accusandū admittatur, licet forēsis nō admittat̄ præterquā in casu a iure cōi ꝑmisso, rustici tn̄ indistincte admittuntur, cum sint de populo, & de ea ciuitate, cui subsunt ad idē ꝑ prius Cas. in auc. qua in ꝑuincia nu. 4. C. vbi de crim. agi opor. vbi vult, existētē e Castro comitatus alicuius ciuitatis illic forensem nō dici, posteaquā devniuersitate territorij
67 est, nec ob id cōprehendi, vult, stat. loquente de forēsib. Qui nimo nec in aliquo ciuitatis Castro natus, in alio ciusdē territorij castro habēdus est ꝑ forense, cū oēs de eadem sint ciuitate, Corn. cons. 147. lib. 3. ubi stante sta. in castro, ꝙ mater forensis non succedat, vult, matrem alicuius castri ciusdē territorij nō cēseri excluſam, ex eo, ꝙ forensis nō est, Neuiz. in silu nup. li. 4 nu. 88. uer. & cōfirmatur, seq tur Brun. ꝙ extant masc. 6. artic. 68. q. 1. col. pen. Vbi id declarat, qn̄ ambo †cas-
68 tra, seu uillæ de eodem ciusdem ciuitatis territorio existūt, quem admodū asseuerat, esse in territorio ciuitatis Astę, in quo ad sunt plures uillæ q̄ proprios limites nō habēt, sed p̄tori illius ciuitatis immediate subsūt, secus aūt (subdit ipse) in uillis, & oppidis uasallorum, quæ urbanum prætorem nō recognoscunt, cum proprium, & separatum territorium habeant, cum disiuncta iurisdictione, ac propriis iudicib. licet p̄se s, seu gubernator ciuitatis locis huiusmodi præsit, ac sub eius gubernio esse dicātur, nā qui ex vna earum Villarū est, in alia forensis dicetur, nisi ipsius origo, seu domicilium cōcurrat, cuiuscemodi Villa, & Castra in comitatu Alexandrino existunt, & ita, vt plurimum, esse reperiuntur castra, & villæ, licet de iure communi nullum per se habeant rerritorium, teste Abb. consi 62. num. 14. lib. 2. E, quibus proxime relatis, quod huiusmodi uicanei inter forenses non ascribātur extra propositam materiam aliquantulum uagando, sed nō
69 sine fruge, infertur, quod statutum † nostrum in dies ad praxim reductum, per quod prætor nullam in causis ciuilib. iurisdictionē hēt, pręterquā interforēses, vel nisi aliqua partiū sit forensis, etiam de partium consensu, comprehēdit quoq; cās uertētes inter uicaneos, & eos, qui intra ciuitatis limites cōmorantur, non secus, ac fit in causis ciuiū, & ideo in corū causis pecuniariis adeūdi sūt cōsules, & iudices Quarteriorū q singulo semestre cuilibet quaterio a populo, seu gn̄ali cōs. eligunt, exēplo illorū iudicū, & rectorū, q a populo Israeliticō iussu domini constituebātur, ut Deut. c. 16. iudices & magistra-

Source : BIU Cujas

giſtratus conſtitues in omnibus portis tuis, quas dñs tuus de derit tibi per ſingulas tribus tuas, vt iudicent populum iuſto iudicio, nec in alteram partem declinent. Qui quidem iudices & conſules (v t & hoc illis addam) vt ex Georgio Merula patritio Alexand non obſcure elicitur li. 3. anriq. Vicecom.
70 originem traxiſſe † vñr a quodam Matheo Magno ſub Otho ne Vicecomite Mediolani dominante circiter ann. 1290. qui dum Alexandrini, ob defectionem a Gulielmo Marchione Montisferrati, ſub cuius imperio, & ditione erant, Gulielmū cum copiis ſuis agros Mediolanenſes deuaſtantem, ac Vice comitem aggredi parātem, retraxiſſent, illumq; captum in caueam ligneam in vetere prærorio concluſiſſent, vbi poſt menſes xxij. vitam finiuit, Alexādrinis ipſis, (inquit Merula) vt ꝑ ſuis legib. liberisq. ſuffragijs ſuos ſibi magiſtratus crearent, conceſſit, quos equidem magiſtratus alios ita ſibi creatos, arbitrari non poſſum, niſi hoſce fore iudices, qui a generali conſilio, ſingulo ſemeſtre creantur, inter nos ipſos iudicantes. Quorum facultatem adeo dilatatam eſſe conſpicio,
71 ꝙ † illa extenditur nedum ad vicaneos, ſeu comitatenſes, q̄ ex vico propriam, ſeu paternam ducunt originem, verūetiā ad eos, qui in vico, vti incolæ, domicilio illic collato, cōmorantur, cum ij ratione incolatus inter forenſes non annumerentur, Ale. conſ. 120. nu. 11. li. 7. Nam quo ad legem fori, ibi quis cenſetur oriundus, quamdiu iſtic habet incolatū, Ale. conſ. 16. nu. 10. lib. 5. vbi nuncupatim loquens de priuilegio condonato ciuitati, vt ciuium ſuorum habeat audientiam, vult, in eo comprehendi ēt cauſas incolarum. Namq. habitantes in vico incolæ ciuitatis non minus appellantur, q̄ qui ciuitatem ipſam incolant l. pupillus. §. incola. ibiq; Alcia. ff. de ver. ſig. Bar. l. eſt verum. C. de incol. li. 10. vnde Soc in c licet. nu. 41 & 45. de for. comp. generaliter vult, ꝙ in oīb. caſibus, quibus quis in ciuitate acquirit domicilium, vbi iſtic ꝺheretur, ex eiſdem geſtis in vico, ſeu villa domicilium quæritur in ciuitate, cui vicus ille reſpōdet. quod extra omnem difficultatem extare arbitror, ex eo ꝙ ſtatuti verba non in ciues, ſed in forenſes directa ſunt, inter quos nec vicanei, nec incolæ connumerandi ſunt, vt mox diximus. nu 65. & ſeqq.
72 Quinimo † nedum vicanei, atq; incolæ beneficio huius nr̄i ſtatuti comprehenduntur, verum ēt pleriq; alij, qui inter ciues habendi ſunt, veluti ciues ex priuilegio, vt ſ. hac eadem præfat. nu. 51. & ſeq. necnon alij infra cōnumerati verbo maritus. q. 5. 6. 7. & 8. Verum id reſpectu incolarum generaliter
73 non intelligas, ſed duntaxat quo ad forum, † vt hoc in caſu loquitur Alex. locis præall. alias res difficultatem pateretur, iuxta no. per Cor. conſ. 194. li. 4. quem refert, & ſequitur Soc. iun. conſ 49. nu 27. & ſeq. li 1. & ſic ſentit Rui. conſ. 100 nu 1. 7. & 9. ver. non obſtat li. 5. necnon Dec. cōſ. 358. col. 1. & Rip. in rub. ff. ſol. mat. nu. 11. ver. non obſtat tex. Vbi tñ incola ad munera ciuitatis concurreret, res plana exiſteret, vt tangit Ruy. loco prę all. ac conferunt ſuperius notata hac eadē prę fat. nu. 50. Quanquam habitans in loco proprie forenſis non dicatur, vt Cor. declarando dicit Dec. d. conſ. 358. col. fi. ver. hoc idem, vt is quoque ſub ſtatuto propriam, non autē impropriam vocem recipiente, comprehendatur. Necnon id intelligas de eo habitatore, qui iam contraxit domicilium
74 † de quo ſupra nu. 17. quemadmodum loquitur gl ſuper qua Alex. ſe fundat in allegatis locis, ſ in c. ſtatutum. §. ſi vero. de reſcr. vt iſtius quoq; verbi, incola. ſignificatio dictat. l. pupillus. §. incola & ibi Alcia. ff de verb. ſign. non autem accipias de nudo, & ſimplici habitatore, pro quo Soc. in c. licet. n. 45. de fo. comp. & pulchre Siluan. conſ. 1. queſ. 6. in 2. dubio. Eſt quidem verum, ꝙ alio non apparente quiſque præſumi tur eſſe de eo loco, quem inhabitat, ſeu ubi iuditium agitatur, & ſic non forenſis Ang. & ad eum quoque Auguſt. tract. malef. verbo, de Bononia. in prin. nu. 3. cum quo tranſit Fel. in c. quoniam. nu 3. ff. de off. ord. & Boſſ. tit. de princip. nu. 369. in tantum quod aduerſario incumbit onus contrarium probandi. Dominus meus Ceph. conſ. 223. colum. 1. Quanquam etiam vbi verba ſtatuti in ſolos ciues concepta fuiſſent, adhuc continerentur vicanei, & incolæ, attento ꝙ ſumus in caſu, in quo benigne, lateque procedendum eſt, cum agatur de re a largitate principis proueniente, vbi appellatione ciuium veniunt incolæ, atque, vicanei, Bar. conſ. 196. nu. 5. li. 1. Soc. conſ. 129. nu. 3. li. 1. Siluan. d. conſ. 1. nu. 105. & ſeq quicqd ſit in alia materia reſtringibili, vt per Fel. d. c. Rodulphus. nume. 9. de reſcr. Soc. d. conſ. 129. num. 3. lib. 1. & ſecundum hoc procedit, quod ſcribit Aret. conſ. 77. col. 1. & Rip. in 4. reſpō. num. quinto. de iudiciis, & for. competen. Vbi autem ciuis,
75 ſeu † vicaneus (vt in facto quandoq; habui) alium in locum ciuitati non reſpondentem, licet in eodem comitatu, cum ſua familia ſe conferret, beneficio huius ſtatuti nequaquā gauderet, ex eo quod omnem ciuilitatem perdidit, relicta ciuitate, ſeu eius vico, vt l. filios. & l fina. C. de municip & orig. libro decimo, ac inter aduenas connumerari incipit, ſecundum Rip. loco præallegato. Ceterum vbi contingat, forenſem † (ne & id adhuc omittam) vna cum ciue agere contra
76 aliquem, uel excipere, is erit iudex qui prius cognoſcere cēpit, Are. conſ. 83. nu. 7. verſ. vlt. dicebam. Verum ij conſules & iudices, vbi in eos iuriſdictio per forenſes prorogata eſſet vt fieri poteſt. l. prim. & ſecund. ff. de Iudic. l 1. C. de iuriſ. om. iud. cum ſimi. ac in dies ſeruatur non ultra quam, vt inter ciues. in ciuilib. & pecuniarijs cauſis ius dicere poſſunt, Iaſ. l. ſi per errorem. colu. 2. ad quem ſe remittit Curt. Iun. nu. 8. ff. de iuriſ. om. iud. l. teſtamenta omnia col. 1. C. de teſta. Soc. c. ſignificaſti nu. 29. & ſeq. de foro comp. & Marāra de ord. iud. 4 parte, 12. diſt. nu. 12. Sicuti nec coram iudice Ferrariæ, ſeu damnorum datorum prorogatio ad aliam meri, vel mixti Impetii cauſam fieri poteſt, Ang. d. l. 1. in fi. ff. de iudic. Iaſ. d. l. ſi per errorem nu. 5. & Marant. vbi ſup. Sed reddeundo, vn de digreſſi ſumus, memorata concluſiio, quod noſtra hæc conſuetudo extendatur ad loca, ſeu uicos intra limites ciuitatis exiſtentes, non procedit ubi eo in loco ſpecialis cōſue-
77 tudo, ſeu ſtatutum uigeret, tunc enim ſeruanda eſſet lex, ſeu conſuetudo quæ iſtic reperiretur, Bart. l. 1. q. 36. num. 49. C. quæ ſit long. conſ. quia ut ait Bal. in l. neceſſariū ff. de orig. iur. & l. de quibus. in prin. ff. de legib. tunc pro legibus, ac moribus ad caput recurrimus, quando membra propriam legē, non habent, ſequitur Soc. conſ. 7. num. 7. lib. 1. conſ. 271. nu. 2. conſ. 288. col. 2. uer. in qua difficultate lib. 5. & conſ. 81. nu. 7. lib. 4. Seuer. in l. omnes populi. num. 13. ubi id pro expedito. habet. ff. de iuſt. & iur. & ante eum Caſtr. conſ. 129. in prin. lib. 1. conſ. 39. col. 1. lib. 2. Vbi uult non eſſe recurrendum ad ſtatuta ciuitatis, niſi in defectum ſtatutorum, & conſuetudinum ſpecialium loci, Roma. conſ. 218. in princ. Barba. conſ. 4. num. 10. ibi quæ legem non habet. lib. 1. Corn. conſil. 151. in fine. lib. 3. Alex. conſ. 151. num. 6. ver. quia poſito. lib. 2. coſ. 73. num. 9. & conſ. 181. num. 13. in fi. lib. 6. vbi inquit, quod conſuetudo comitatus ſeruatur in comitatu, non autem lex ciuitatis, Io. de Amic. con. 8. num. 42. conſ. 20. nu. 21. & 22. conſ. 75. num. 9. Brun. quod extan. maſc. 6. artic. primo membro. quæſt. 7. Cur. c. fin. ſectio. 4. in 5. limit. de conſuet. Neuiz. conſ. 58. num. 6. Pariſ. conſ. 25. num 42. lib. 4. Roland. de lucr. dot. queſt 85. Crau. de antiq. temp. 4. parte, Sectio. tranſeo nunc. num. 54. Rebuff. tit. de conſuet. 1. art. gl. 1. num. 11. Burſat. cōſ. 161. num. 60. vt merito dixerit Aret. conſ. 122. num. 3. ſimul ſtare, quod in ciuitate ſit vna cōſuetudo, & in comitatu altera,
78 ita vt non valeat conſequentia, † conſuetudo eſt in ciuitate ergo, & ruri, & inter comitatenſes eſt eadē, vt in ſpecie ſcribit D. meus Io. Cepha. conſ. 414. num. 60. 62. 67. in tertio caſu. At dices tu, quid nobis id ſeruiet, cum vici, ſeu caſtra etſi pro
79 priam valeant habere conſuetudinem † non tamen legi. aut conſuetudini ciuitatis repugnantem, vt per Bal. in l. 1. in prin ci. C. quæ ſit long. conſuet. quia ut alibi idem Bal. ait in c. trā ſlato. num. 4. de conſtit. vbi compatibilia ſunt ſtatuta ciuitatis, & villæ, quodlibet in loco ſuo ſeruādum eſt, ſi vero in cōpatibilia, ſeruatur ſtatutum loci dominantis, ſequitur ibi Felin. col. 3. num. 6 Curt. d. c. fi. ſectio. 7. num. 20. in ſecūda ampliatione vbi ex Barba. refert, Caſtra non poſſe habere conſuetudinem contrariam ſtatuto ſuæ ciuitatis, cum membra non debeant recedere a capite, nec congruēs eſſe, vt una ob ſeruantia ſit in ciuitate, & alia in caſtro, ad quod etiam Dec. conſ. 17. col. 2. Quin etiam apud Vicaneos vix talis conſuetudo luribus ciuitatis contraria dari poteſt, cum illa cauſarū deciſoria eſſet, & tamen nulla apud eos Iuriſdictio reſidet, Bal. in l. fin nu. 8. C. de teſtam & ſupra etiam firmauimus nu. 58. ex communi doctrina Bar. in l. omnes populi. in prin. & tertia quæſt. primæ princi. ff. de iuſt. & iure, notat Crau. conſ. 25. col. 1. verſi. caſtrum. Neuiz. conſ. 58. num. 7. de qua re late deo dante dicturi ſumus in tract. de re Ruſtica. pro nunc tāmen difficultatem reſoluendo quam excitat Curt. loco proxime allegato cum eo dicam, quod id nobis ſeruiet, vbi talis conſuetudo fuiſſet a principe, confirmata, ſeu ex tacito ipſius, aut totius populi conſenſu inducta, quoniam tunc illa conſuetudini loci ſuperioris indiſtincte præferetur, Rom. conſ. 293. conl. penult. lib. 3. Neuiz. d. conſ. 58. num. 6. verſic. præſertim, Crau. loco etiam præallegato de antiq. tempo. 4. part. ſectio tranſeo nunc. num. 54. reſeruatiue eſt loquutus eo caſu, quo conſuetudo induci poteſt, vel vbi alias legitime præſcripta fuiſſet, vt alibi conſiderat Roma. conſ. 218. in fin. aut ubi nunquam ibidem fuiſſet vſu recepta, Neuiz. dicto conſ. 58. num. 9. ac ſentit Bero. conſ. 124. num. 17. li. ſecundo. Rurſus memorata concluſio non procederet, vbi in loco
80 † conſtitutum eſſet, vt propriis ipſius legibus deficientibus, ad ius commune recurri deberet, nam tunc non ius ciuitatis dominantis, ſed ius commune Romanorum ſeruandum erit ita (quicquid Roman. contrarium dixerit allegato cōſ. 218. col. fin.) tradit Soc. conſ. 271. col. ſecunda. & ſeq. lib. ſecūdo, vbi ſe excuſat, quod alias. Roman. ſequutus fuerit ſupra

conſ.

Source : BIU Cujas

conſ.81. colum.2.li.1.vt Soc.ſequutus meminit quoque Neuiz.d.conſ.58.nu.8.& opi.Roman.non eſſe veram, ſed communiter reprobatam oſtendit Dec. conſ.429 nu.5. & latius Mandoſ.tollendo quoque pro ea facientia in ſcholiis ad allegatum conſ.Roman. in verbo, terminetur, vbi hanc & magis receptam, & magis a doctoribus firmatam opinionem aſtruit, nec ab ea recedendum, quicquid ſentiat Alciat. in l. pupillus.§.territorium.num.52.vt idem conſulendo repetiit conſ.11.num.ſecundo.in fine. lib.5. Idem probant Por.Imo. conſ.55.nu.28.Borg.tract.de tuto. & curat.num 98. circa fi. vbi atteſtatur de magis communi, & in ſpecie Dñs meus Ceph.allegato conſ.414.num.67.& ſeq.in quarto caſu, vbi in caſu ſequenti pro indubitato habet, quando cautum eſſet, vt in quæſtione ſua, in caſibus non deciſis recurrendum eſſe ad leges imperiales, & in eiſdem quoque terminis Burſat. conſ.189.num.43. & ſeq. Tertio membro, an diſpoſitio hæc
81 †ſe extendat ad oppida, caſtra, ſeu loca a iuriſdictione ciuitatis exempta, & ſeparata, & ſi de comitatu ſint, quæ propriũ territorium habent a ciuitate diſtinctum, cũ ſuis magiſtratibus, qui intra eorum limites ius dicunt, vt ſunt oppida vaſallorum, veluti, Solerium a quo ego oriundus ſum, oppidũ vetuſtum, atque fertiliſſimum, & ſecus quadringentum, op-
82 pidum eiuſdem vetuſtatis, & feracitatis, quod † cũ teſte Merula li.6.antiq. Vicecom. a deprauato quadraginta familiarum vocabulo vocitatum ſit, collata illic ſede quadraginta
83 familiarum per colonos Romanos, ita † Solerium a ſolius familiæ ſede illic per Romanos collocata vocitatum, non ab re exiſtimare poſſumus, vt nimirum ſi in eorum oppidanis (quod & ipſe Merula atteſtatur) duret inſita quædam ab antiquo ferocia, ſeq; Romanos † iactent. Caſtellatium quoque
84 oppidum inſigne, boſcum, ouilia, fregarolium, & alia huiuſcemodi circumquaque, quæ & ſi ſub comitatu Alexãdriæ exiſtant, aſcribanturque, ciuitas tamen, & eius magiſtratus in illa ius terrendi non habent. Sed q̃ lex, ſeu conſuetudo ciuitatis (vt propoſitioni reſpondeatur) ad hæc loca ſe extẽdat, idem, quod in præcedenti membro, eſt dicendum, quia
85 cum ſint de comitatu, † lex, ſeu conſuetudo ciuitatis in eis ſeruari debet, Caſtr.conſ.171.nu.1.li.1.conſ.39.nu.2.li 2.etiã quod de facto ciuitati non obedirent inquit Caſt.d.conſilio 171.nu. 1.Io de Ami.cõſi.20.nu.22.Cor.conſ.151.nu.4.& ſeq. li.3. Abb.conſ.52.in 2.dubio.li.2. ſentit a contrario Ale.cõſi. 114.nu.19.& ſeq.lib.4. Dec conſ.389.nu.7 conſ.429 num.5. Curt.iun.conſ.5.num.42.verſ.tertio reſpondetur, Crauet de antiq.temp.4.par.Sectio. tranſeo nunc.nume.53.Roland.de Luer.dot.q.85.ad quod optime ſpectant, quæ de comitatenſe ſupra in proximo membro diximus num.61.& ſeq. & quia
86 etiam caſtra, † ſeu oppida, quamuis, a ciuitate eximantur, ad huc tamen retinent leges, & mores, quos prius habebant, Alex.conſ.151.nu.5.li.2.Barbat.conſ.4.num.11.li.1. Curt.iun. loco præalle.Rui.conſ.39.nu.15.lib.1.Bero.conſ.124.nu.17. & ſeq.li.2.Alciat.c.quod ſedem.nu.82.de off.ord.Dñs meus Ce
87 pha conſ.309.nu.42.& 76.vbi vult, tales † exemptos non dici omnino forenſes reſpectu ciuitatis, id quoque non obſcure ſentit Mart.Laud. de princip. quæſt.72. quatenus vult, quod ſi a principe diminuatur regnum, ſeparando ab eo caſtrum, vel ciuitatem, illa cum prioribus ſuis legibus tranſit, quia translatio fit cum ſua cauſa, ſequitur Rolan. allegata quæſt. 85.nume.5. & in ſpecie Alciat.conſil.11.in princip.lib.quinto.Plor.conſ.168 num.32.inter conſil.vltim.volunta.& Dominus meus Ceph. conſ.414.num.1.31.32.56.60.& 62. Accedit, quod qualitercunque huiuſmodi loca ſegregata comperiantur a ciuitate, deque illius territorio eſſe deſierint, adhuc tamen nomen comitatus ſeruant, atque de comitatu
88 vulgo appellantur, vnde nimirum ſi leges, & mores ciuitatis in eis ſeruantur, vt mox oſtendimus, cum ſecundum † q̃d adhuc ciuitati ſubſint, vt perpendiſſe videtur Bald.conſ.183. ſtatuto ciuitatis libr.2. & Alciat.d.l.pupillus. §.territorium. nume.52.in fi. ff.de verborum ſignif.quo fit, ut caſtra a ciui-
89 tate exempta † adhuc teneantur ei reuerentiam præſtare, Roman.ſingu.480. nam vt inquit Caſtren. conſil.307.colum 2. uerſicu ſecundo, ad idem.lib.ſecundo. quantumcunque fuerit exemptio, ſemper remanet aliqualis ſubiectio reuerentiæ, quod dubio procul locum habet in dominio Mediolani ratione decreti maioris magiſtratus, cuius virtute cum ciuitatis prætor, tanq̃ maior magiſtratus in his omnibus locis infeudatis, & a ciuitate ſegregatis ius dicat, illa nõ uere, nec in totum a ciuitate exẽpta, & ſeparata exiſtunt, q̃d in ſpecie perpendit Alc.d.conſ.11.nu.2.& in effectu ſentire voluit Burſa.conſ.189 nu.65.& 83.in fi iuncto nu.18. vt idẽ alibi explicite ſentit conſ.161.nu.58.& ſeq & nos ſ.hac ead.præf.nu.97.
90 Verum hæc † (vt proximo membro diximus nu. 80.) intelligas, niſi ſpecialis lex, ſeu conſuetudo in loco adeſſet, aut alia prouiſio reperiretur, ut in caſibus non prouiſis recurrendum eſſet ad ius commune, per ea, quæ ibi firmauimus. Quæ eo planius procedunt, cum huiuſmodi loca diuerſum regimen, diuerſamque burſam, atque diuerſos magiſtratus habeant, per ea, quæ notat Rayn.in repet. l.omnes, populi.num.30.ff.de iuſt.& iure, ita ut nihil commune cum ciuitate obtineant, vt late in ſpecie Burſ.d.cõſ.189. num.73. cum aliquot ſequentibus, vbi etiam inter cætera uult num. 46.& ſeq.id intelligi tam in ſtatutis veteribus, quam nouiter per uillam ſeu caſtrum editis, ut mox dicam. Sed vt nihil adhuc ambiguitatis relinquatur, iſtud planum erit in legibus, conſuetudinibuſue antiquis, quę ante tempus ſepara
91 tionis erant, vt mox diximus, ſecus † in nouiter editis, ſeu poſt factam ſegregationẽ inductis, hę etenim ad loca exempla nullo modo trahuntur, Alex.d.conſ.151.num.5.& 6.Alciat.d. c.quod ſedem num.92.ſenſitque Barba. d. conſ.4.nu. 12.necon Bero.alleg. conſ.124 num.17.in fine, & num.20.li. 2.D.meus Ceph.conſ.414.num.62. Burſ.d.conſ.189.num.49. idem quoque ſentit Mandoſ.ad Roma.conſ.218. verbo, terminetur.verſ.nec obſtat quod ſtatutum, Niſi in ſeparatione reſeruatum fuiſſet directum dominium pro vt in feudando fit, tunc. n. nouis conſtitutionibus a ſuperiore conditis talia loca regulantur. Martin.Laud.alleg quæſt.72.a quo non diſſentit Caſtr. conſ.368.in princ.lib. 2.ac Roland.vbi ſupra nu
92 5.6.& ſeq. modo tamen ibi fuerint † publicatæ, alias non ligant, Ale.conſ.73.num.9.conſ.181.num.13.lib.6. Neuiz.cõſ. 58.num.6 Plot.l.ſi quando num. 858. C.vnde vi, vltra quos pulchre Luc.de pen.in l.prouincialium.col.2.C.de Ero.milit.anno.lib.12.& Pariſ. de put.patritius Alexandrinus tract. de ſindic.verbo, deinde.num.6. Videtur tamen ſufficere, q̃ in ciuitate fuerint publicatæ, præcipue vbi erunt antiquæ, vt apud Boſſ.de princip.& eius priuileg.num.339. ver.& quandoque audiui, ſed de hoc latius in tract. meo de re ruſtic. Itidem plana res erit, vbi Caſtrum ita eximeretur, vt per ſe territorium faceret, ſecus ſi alicui alteri ciuitati, ſeu loco applicaretur cum quo idem Corpus, atque territorium conſtitue
93 retur, tunc enim ſubiicietur † legibus atque moribus loci cui adiicitur his penitus diſeris quibus primum, viuebat Bar. l.ſi conuenerit.§.ſi nuda.ff.de pign.actio. Soc.conſ.79.num. 24.lib.4.Curt.atteſtando de communi conſ.56. col. 5. verſi. & decidit Alciat.d.c.quod ſedem nu.92.de off.ordi.& ultra eos Caſtren.conſ.129.in prin.li.1. ratione ductus, quia remota ſuperioritate, quæ huius eſt cauſa, remotus cenſetur effectus, ad idem Roman.conſ.275.num.5. vbi quoties aliquod territorium alteri vnitur, naturam, priuilegium, & conſuetudinem aſſumit illius, cui adiicitur, ſuæ autem conſuetudines, iura, & natura pereunt. Idem vbi ſub protectione, iuriſdictioneue alterius reciperetur, vt Bero.conſ.65.nu. 120.li.1. & Burſ in ſpetie d.conſ.189.nu.39.ſequen. & 65. Quod locũ habet. vbi talis adiectio per modum acceſſionis fieret non autem ſimpliciter, vel æque principaliter, ita vt idẽ corpus remaneat, quod in dubio præſumendum eſt, Nam tunc Caſtrum iure ſuo viueret, non autẽ nouo iure eius loci, cui ita adiectum fuit, vt Bar.ſe ipſum declarat in dic. §.ſi nuda, exẽplum dans in comitatu Tholoſæ æque principaliter vnito, vbi rex duas perſonas repreſentat Regis, & comitis de quo præclare ſcribit Benedict.in capit.Raynutius.verbo, & vxorem nomine Adel.deciſ.5.num.496. de teſtam Idẽmet Bar. in l.1.quæſt.37.C.quæ ſit long. conſuet.Soc.d.conſ.69 num. 24.& in notabili caſu reſpondit Rip.in 15.reſponſo tit.de iure gent.tranſitque Crau.de antiq.temp.4.part.ſectio.tranſeo nunc.nu.35.vbi varia dat exempla, Bero.conſ.124.num. 20. lib.2.ac notat in ſpecie D.meus Ceph. conſil.ſępe allegato, 414.num.34.& 63.& Burſat.d.conſ.189.num.38.& ſeq. nos
94 autem præoculis exemplum habemus de dominio † Mediolani, quod ad Sereniſſimum Hiſpaniarum Regem deuenit. non tanquam illius Regno iniunctum, ſed æque principaliter, proprium nomen retinens, priſtinaſque leges, atque mores conſeruans, Et proinde videmus, quod vbi aliquid a ſua Regia & Chat.Maieſtate fit, vel præcipitur de his, quę ad dominium Mediolanenſe ſpectant, poſt nomen Regis, inſeribitur, Dux Mediolani.quin etiam ſecundum Alex. conſ.114. col.fina. lib.4. nec in defectum legum proprii loci recurrendum eſt ad leges illius, cui facta fuit adiectio, ſed ad diſpoſitionem Iuris communis, quæ ſua lex dicitur, in defectum ſtatutorum, ex eo quod caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris communis, quod ſentit dominus Ceph.d.conſ.414. num.34. Iuncto nu.66 in primo caſu, & ita in Mediolani dominio in dies ſeruari videmus, vbi propriis ipſius legibus, ſeu conſtitutionibus deficientibus mox fit recurſus ad ius commune, non autem ad Hiſpaniarum leges. Ex his autem ad principalem concluſionem huius tertii membri colligi poteſt ampliatio, ut hæc noſtra diſpoſitio, ne dum ad loca, etiã
95 a ciuitate exempta ſe extendat, verum etiã ad ea, † quæ forſan ciuitati vniri, & applicari contigerit, modis tamen ſuperius memoratis, vt id nuncupatim tradit Anchar.in c.1.

quæſt.

Source : BIU Cujas

quęst.12.ver.iuxta effectum extensiuum,de constit. & Alci. cons.154.num.8. & 9.lib.5. Cæterum illud silentio non prætermitterem, quod apud huiuscemodi oppidanos frequens esse potest, quod ciuitatem habitans cõtra morantem in op
96 pido ab omnimoda ciuitatis iurisdictione exempto† nõ præscribet,nisi spatio annorum uiginti,vti fit inter absentes, ąa sicuti lex fin.C.de præscrip.long.temp.loquens in prouincia hodie extenditur ad ciuitates,imperium, & iurisdictionem habentes,sic etiam ex paritate rationis extendi debet ad castrum habens imperium,& iurisdictionem,ita sane tradit, Mart.Laud.de Castelan.quæst.16.asserens Papiæ sic publice, disputasse.ac deniq; de facto obtinuisse.refert,& sequit Dec. in l.imperium nu.35.ff.de iurisd.om.iud.& Calcan. cons.26. nu.7. At cum apud nos solus vrbis prætor, vti maior magistratus,in ciues,& incolas ciuitatis eorumque fictabiles,atq; colonos ius dicat,vt const.de feud. §.interdictum, vbi cum ciue,cęteriśq; solum maiorem magistratum cognoscentib. de pręscriptione disceptari contigerit, a cessante ratione,dũ
97 vnicum causarum auditorium datur,pręscriptio† tanquam inter præsentes,me tienda erit,vt in re omnino simili prępẽ dit Faber.inst.de vsucap.in princ.nu.8.cuius meminit Balb. de præscrip.1.part.4. part.prin.quæst.4.nu.5.ad quod Alciat. cons.11.nu.2.lib.5.& quod supra diximus nu.89.Quarto mẽ
98 bro an huiusmodi dispositio† ad alia loca detur. quæ nec de ciuitatis territorio, nec de comitatu sunt , vt circumquaque quam plura existunt, quorum aliqua (vt capiamus illa quæ maioris difficultatis sunt) sub eodem Mediolani dominio reperiuntur, sed parum,vel nihil cõmune cum ciuitate, vel comitatu habent,præterquam quo ad gubernium seu præsulatũ,quẽ prępipue circa militaria,& bellorũ expeditiones,recognoscũt & uidi nõnulla antiqua documenta, quib. aliqua istorũ locorum appellantur de districtu Alexãdrino,vt cumq; tñ sit,& si prima facie ad hęc fieri debere,videatur extensio,cum vt refert Iason l.de quibus col.1.ff.de legib.in primis consuetudo loci,seu Castri attendi, debeat,& in defectum illius secundo loco consuetudo dięcesis. tertio consuetudo prouinciæ,quarto Regni,ac vicinarum prouinciarum,postremo his omnibus deficientibus,cõsuetudo Vrbis Romanæ spectanda sit,quam doctrinam refert Petr.Ra. de cõsuetud.sectio.4.nu.17.Dur.Ias.fi.161.nu.62.acidẽ in effectu sentit Paris.cons.25.col.fi. lib.4.vt ex his,quis dixerit,hãc nostram consuetudinem ad quæcunq; loca vicina se posse deflectere,modo illic alia lex,seu consuetudo specialis non uigeat,& sic attestando de communi firmasse videtur Rui. cons.29.nu.9.lib.5.diuersam tamen sententiã arbitror in iure potiorem.ac magis receptam , vt nullo pacto hęc nostra consuetudo ad huiusmodi externa loca extendatur,cum.n. suos fines habeant,ad eos nequaquam potest ciuitatis consuetudo se extendere,Bar.l.pri.quæst.36. C.quæ sit long.consue.& ut inquit Bal.in rub.C.de fid.instrum.nu.46.sicut territoriũ finib. emergitur, ita obseruantia inde causata limitat hinc alibi Bal.cons.357.quæstio.vertens,circa medium, lib. 2. quod consuetudo non arctar.illos, contra quos consuetudinantes nunquam consuetudine vsi sunt,quia consuetudo cum sit quid facti extensionem actuum,seu personarum nõ recipit.Tanto magis cum sit consuetudo iuri communi contraria,seu magis exorbitans,vt per Aret.cons.115.col.1.cons. 132.nu.2.& Castr.cons.310.in fine.lib.1.Io.de Amic.consi.1. nu.40.& seq.Alex.cons.68. nu.19.lib.2. vbi sequutus Innoc.
99 inquit,quod consuetudo iuri contraria† non extenditur de vno territorio ad aliud, seu de vno iure separato ad aliud. Crau.de antiq.temp.4.part.sectio,transeo nunc.3.limitatione,iuncta sequenti,vbi consuetudo iuri contraria non extẽditur ad alia loca, etiam eiusdem dominii, seu prouincię, quæ non sunt accessoria his locis. vtpote comitatus, quibus ipsa consuetudo viget. quod videtur fuisse de mente Iaso. in d.l.de quibus colum.prim. ver.& quod attendi debeat,& sic etiam declarat Roch Curt.in cap.fin.sectio.6.concluso.9.nu. 21.de consuet. sentiens, ius commune tunc præferendum. idem Alex. cons.114.col.fin.lib.4.asseuerans & ipse in locis, separatis suas leges,suasq; consuetudines seruari , & in earũ defectum, dispositionem iuris cõmunis, quę etiam sua lex dicitur in defectum statutorum,cum casus omissus in dispositione iuris communis remaneat.l.si extraneus. ff. de cõd. ob.caus.cum similibus. & in notabili casu consuluit Siluan. cons.60.colu.pen.& fin.Vbi adhuc difficultati illi occurrit,
100 quod consuetudo † Romæ ad omnia loca extendi debeat, modo specialis ibi consuetudo contraria non existat, vt supra quoq; relatum extat,ac idem no.Curt.de feud.in prima parte quæst.1.nu.16.quia id locum habet, vbi nec speciali loci consuetudine, nec iuris cõmunis dispositione prouisum esset,secus autem vbi ex lege communi decisio extaret,tũc enim Romana consuetudo nequaquam spectãda est, ad idẽ pulchre Soc.in c.cum contingat. nu.31. vers.tertio principaliter.de for.compet.vbi uult,consuetudinem etiam non cõtra ius, nec onerosam nõ extendi ad locum finitimum,qui non sit eiusdem territori, vel iurisdictionis, nec etiam ad contiguum vel connexum dissimilia iura habentem,vt hęc in huiusmodi locis esse conspiciuntur,cum quo transit An. Gabriel.lib.5.tit.de præscrip.concluso.2.num.15.quia ciuitas, vt ciuitas nullum ius in his locis habet, nimirum igitur si eius iura illuc non se extendunt,l.fi.ff iurisd.omn.iud.& ibi scribentes,Corn.alleg.consi,151.colum.fi.cum alijs in præcedentibus membris adductis, & ita in specie non obscure annuit.D.Ceph.consi.414.num 32.33.37.63.& 67.lib.3.Idq;
101 citra vllam difficultatem erit in terris† adhęrentibus,seu fęderatis per fędus inæquale,quales,nonnullæ existunt,per ea quæ notat Bar.in l.non dubito.in princ.ff.de captiu.Felin.c. Rodulphus,uerbo,comitatus,num.19.de rescrip.Soc.cons. 7.colum.2.consi.74.colum.2.& 3.li.1.Alba.consi.49.in principio.& Soc.iun.consi.11.num.6.& seq.lib.1.de cuius dicto sibi in reseruiuit D. Cephal. allegato consil 414. nu.65.& 67. ad idem Natta de nonnullis istarum terrarum loquens consil.301.consil.627.consil.649. & consi.669. & multa egregia hac in materia tradit D. menoch. lib. 1.de arbitr.iud.q.100. Vnde summa rei in hoc consistit,an loca de territorio ciuitatis,seu comitatu sint, vel saltẽ fuerint olim, licet modo a
102 ciuitate exempta reperiantur.Nam constito quod castrum seu locus sit aut fuerit de comitatu, eo ipso probata censetur intentio agentis,vt secundum ciuitatis iura debeat is locus regulari,nisi aliud ex aduerso demonstretur,ita Abb.cõsil.52.in 2.dubio in fine li.2. vbi in sequenti dubio diuersimo
103 de explicat, quomodo probetur, † Castrum esse de comitatu,vt de hoc aliquid quoque tangit in consil.52.in 2.3. & sequenti dubio,eodem lib.2. ex not.præ cæteris ab Innoc.in c. cum ad sedem,de restit.spol. quem, docere modum articulandi,villas,& oppida esse subiecta ciuitati,obseruat Ange. in l.insulæ.ff.de iud.& nonnihil etiam habetur apud Soc.cõsil.74.in primo dubio dubio,& cons.86.colum.2 & seq.lib.1. Chassan. in consuet.Burg.in 1.Rub. §.1.uerbo,ou territorie num.10.& seq.cum alijs adductis per Cagno.in l.imperium num.177..ff.de iurisd.om.iu.Gabalin.milleloq. 508.in secũda part.& secundum Alciat.consi.7.num.2. & seq.lib.5.sufficere non vĩ, quod villæ cohæreant comitatui, vel sint intra fines comitatus , licet aduersus istud obstet , quod idem Alciat.notat,in reg.2.præsump.20.num.3.& Soc.d.cons.86. num.6.ac Abb.locis allegatis, & multum in hoc facit denominatio,seu opinio vulgi,vt apud Bal.consi.420. verba principis num.1.lib.1. consil.183.statuto ciuitatis lib.2. Felin.in proemio decret.num.9.Alex.consi.50.num.8.& 9.lib.quinto,Crau.consil.111.num.18.Vt idem seruatur† in suburbiis,
104 & vrbis contentiis, secundum quę notat Dom. Menoch. de arbitr.iud.lib.2.casu155.num.13.ubi uult,hæc iudicis arbitrio relinqui . Et loci quoque vicinitas multum confert, Alcia. allegata præsum.20.num.3. Brun.consil.109.num.8. Franc..Marc.decis.455.num.33. Vt nonnihil etiam facit historicorũ fides a morib. nostris approbata iuxta glo.& scrib. in c.inter dilectos de fid.instrum. & in l.1.ff.si cert.pet.Et plerumque libri ciuitatis inspici solẽt, quę nam loca in eiis sint descripta,per Cur.Iun.consi.106.num.5.Et demum ad principem recurri poterit,iuxta tradita per Calcan.cons.90.nu. 16.tamquam ad eum solum spectet de iurisdictionalib.tractare , ac termini comitatum probentur per destinationem factam a principe, qui facultatem distinguendi † vnum ab
105 alio comitatum habet.Bar.l.1.§.cum vrbem.num.3.ff.de offic.præfect.vrb.& Brun.consi.54.num.4.5. Reliqui autem inferiores a principe, etiam quod sint propriæ communitates diuidere,nec vnire territoria non possunt, Castr.consil.117. num.3.lib.2.& propterea duxi semper summopere inspiciẽda esse priuilegia,& concessiones,quæ a principe proueniũt an aliqua inserta sint verba, quæ mentem principis in hoc demonstrare possint.

SVMMARIVM.

1 *Autor singula verba interpretari pollicetur,& Cur.*
2 *Interpretatio cuiuslibet subiecti singulis verbis congrua aptari debet.*
3 *Singulis in verbis suæ latent intelligentiæ.*
4 *Verbum nullum,nec quidem syllaba in lege,vel statuto non nece Jario posita,nec sine virtute aliquid operandi.*
5 *Legis scriptum angustum,eius vero interpretatio diffusa.*

Finis Præfationum.

1 His itaque, satis, superque satis (vt opinor) præfatis, in scœnam tandem prodeundo,verba† suo quæq; ordine assumemus, singulis(exemplo vulpiani in l.itẽ veniũt. §.præter hęc,in fine.ff.de pet.hęr.) congruam interpretationem aptando,vt sic lectionem,seu interpretationem cuiuslibet subiecti aggrediendam fore,tradit Gerar.Mazol.cons.
2 9.num.21.Nam in singulis† verbis suæ latent intelligentiæ,
3 vt sic exorditus est Aflict.ad tit.quæ sint reg.nullum † enim
4 om-

Source : BIU Cujas

omnino uerbum, nec vlla quidem ſyllaba in lege, vel ſtatuto poſita cenſetur non neceſſario, ſed cum virtute aliquid operandi, glo. in l. 1. ff. quod met. cau. Bald. in rub. C. de contrah. emp. & vend. Mar. in rub. C. de probatio. nu. 18. & id omnes vbiq; , ut vtar verbis Tiraq. de retrac. conuen. §. 1. gl. 2. nu. 24. citant, extollunt, & commendant. vt nō immerito apud
5 Senec. in 4. declam. li. 9. legatur, ſcriptum † legis anguſtum. legis vero interpretatio diffuſa.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, quod, in noſtris ſermonibus frequentiſſima habetur, & quid ſignificet.*
2 *Dictio, Vt, ponitur pro quod, & econuerſo.*
3 *Dictio, quod, orationem perfectam operatur.*
4 *Dictio, Item, orationi in ſe perfectæ adiecta continuatiue ponitur, & non copulatiue nu. 5.*
6 *Diſpoſitio hæc an continuata ad præcedentes potius lex, quam conſuetudo dici mereatur.*
7 *Continuatio hic ad præcedentia quomodo fiat, & nu. 9.*
8 *Continuatio de lege ad legem, aut de caſu ad caſum non datur.*
10 *Confirmans actum Iam ualidum, & in ſe perfectum, non dicitur de nouo facere uel dare.*
11 *Confirmare, aliud eſt, aliud facere.*
12 *Sancire aliud, eſt aliud confirmare.*
13 *Lex in dubio aliquid de nouo inducere non uidetur.*
14 *Animus conſuetudinem ſcribentis qualis hic fuerit.*
15 *Titulus, nomen libri, & quid in eo contineatur, indicat.*
16 *Titulus vnde dictus etiam ſecundum noſtros.*
17 *Aduocatorum cauillationes in uerbis claris locum non habent, etiam quod lex ſit dura.*
18 *Verba ſecundum ſubiectam materiam intelligenda ſunt, cum dicto Philoſophi.*

ITEM QVOD.

1 Dictiones, hæ, quantum ſit ad intellectum huius noſtrę conſuetudinis, longiore commētatione nō indignet. licet de illis, vbi per latiſſimos iuris campos vagari velimus, multa ſcribi poſſent, uerum hanc coniunctionem, ꝙ plerique, præcipue ex noſtris frequentiſſimam in ſuis orationibus exibēt, iunctam ut plurimum ſubiunctiuo, quę tunc adiunctiue poſita dicitur, vt volo (ſecundum quod exemplificāt grammatici) quod venias (pro ut hic ſtare videtur) ſonans in vt,] Donat. ad Terentium in Phorm. uim primum hodie facere, quod ego gaudeam Nauſiſtrara,
2 & quod tu tuo viro occuli doleant. Sicuti e cōtrario, † ut ponitur pro, quod, Terent. rurſus in Phorm. Nihil do, ut etiam impuratus ille me irrideat, & in iure noſtro etiam habetur, ut l. 4. ff. de vſufr. l. creditores. l. ſi cui. l. Labeo. ff. de verb. ſign. & alibi paſſim, ac notat Curt. Iun. conſ. 5. nu. 15. poſt prin. Vbi
3 ſcribit, dictionem hanc † operari orationem perfectam, non ſecus ac ſi eſſet dictio ut. cuius quidem dictionis, uariæ ſignificationes extant, vt apud Alber. in ſuo dictionario verbo, quod, ad quem ſe remittit Ripp. in l. 2. §. quod ſi, in prin. ff. ſo
4 lu. mat. Dictio autem. Item, † orationi in ſe præfectæ adiecta continuatiue poſita dicitur, harum ſcilicet noſtrarum conſuetudinum materiam continuando, vt. l. Item apud Labeonem in prin. ff. de iniur. l. fin. ff. ad Turpil. l. fin. §. Item reſcripſerunt, cum §. ſeq. ff. ad Maced. l. Item. ff. de conſt. pecu. l. item. ff. de acq. rer. dom. cum aliis ſexcentum, declarat Bar. in l. 1. ff. de public. Soc. conſ. 10. nu. 26. lib. 1. & inquit Bal. in l. fin. prope finem. C. de ind. uid. toll. quod vbicunque dictio,
5 † Item, in diuerſis orationib. inſeritur, ordinem verborum, non copulam ſignificat, quia aliud eſt coniungere, aliud ordinare, ad quod Burſat. in materia poſt multos conſ. 189.
6 num. 70. & 76. At ex his difficultas inſurgit, quin hæc † noſtra diſpoſitio potius lex, quam conſuetudo vocari mereatur, licet illam in præfat. 1. inter ius nō ſcriptum collocauerimus, ſi quidem continuationem ad præcedentia attendamus, ad quæ dictiones hæ ſe referunt, atque cōtinuant, vbi adeſt verbum, ſancimus, & vlterius quoque progrediendo, reperiuntur verba, firmamus, decernimus, ſtatuimus, quæ ſunt verba, e quibus demonſtratur, ſcribentem legem potius condere voluiſſe, quam ſimpliciter conſuetudinem in ſcriptis redigere. c. 2. de præb. in 6. per quem tex. ſic no. Dec. in rub. ext. de conſuet. col. 1. limit. 3. Tanto magis quum aliquid cōſuetudini additur, vel detrahitur, Soc. in l. 2. col. 1. in vlt. diſtinc. ff. de vulg. Dec. loco præalleg. in 2. limit. quemadmodum in pluribus ex. præcedentibus conſuetudinibus videtur factū. Quinue ſaltem ius quoque de nouo conſtitutum fuerit, ita vt vtrunque remanſerit, conſuetudo, ſcilicet, vt prius, & ius ſcriptum etiam in eſſe ſuo, vt in redigendis conſuetudini b. in ſcriptis fieri poſſe, no. Bart. in repet. d. l. de quibus. nu. 8. & Iacob. cod. nu. ff. de legib. Difficultas hæc facile diluitur, ex eo
7 quod continuatio † ad præcedentia quidem permittitur reſpectu conſuetudinum in genere, quæ ſub hoc codice aggregatæ ſunt, non tamen pręciſe cum omnibus qualitatib. prędecedentium. cum alioquin non eſſet continuare, ſed repetere. l. in repetendis. de leg. 3. ſeu coniungere, & non ordinare, contra doctr. Bal. in alleg. l. fi. prope fi. C. de ind. vid. toll. non
8 enim de lege † ad legem, ſeu de caſu ad caſum fit continuario, cum quilibet per ſe caſus ſit certus, Bald. in rub. C. de ſer. fug. in fine, Iaſ. in rub. de actio. nu. 7. Et vbi ſpecialem continuationem quiſpiā appeteret, ratione habita ad proximiora, pro vt de natura continuationis eſt ex. l. 2. ff. de ſta. homi.
9 continuatio ipſa † non ad relatum verbum, ſancimus, fieri debet, ſed ad alia longe proximiora, ibi, hæc conſuetudo firmata eſt, quæ diuerſum ſenſum habent a verbo ſancimus. Cum actum iam validum, ac in ſe perfectum, vt hic, confir-
10 mans † non dicatur de nouo facere, ſeu dare, ſed illum duntaxat confirmare, prout erat, iuxta doctr. Bart. communiter receptam in l. more. col. 2. vlt. membro ſuæ diſtinctionis. ff.
11 de iuriſd. omn. iudi. vnde aliud † eſt facere, aliud confirmare
12 Ale. conſ. 122. nu. 2 1. li. 4. & propius accedendo, aliud † eſt ſancire, aliud confirmare, cum ſancire ſit nouam legem condere, firmare autem ſecus, Abb. conſ. 57 nu. 6. li. 2. Dec. in rubr. extra de confirmat. vtil. vel inut. col. 1. in fine. quia (vt inquit Dec. ex Bal.) confirmatio eſt ad aliud relatio, & pendet ab illo tanquam ſubſtantiali, & ſic nuncupatim tradit Soc. in d. l. 2. colum 1. in 3. membro ſuæ diſtinct. ff. de vulg. Vbi ſubdit,
13 ꝙ in dubio † non vī lex aliquid de nouo inducere. Tāto magis cum hac in re pręcipue attendi debeat, quo nam animo, quis confirmet, an fuerit, de nouo inducere, an actum duntaxat confirmare, prout erat, ſecundum Bal. in l. ex placito. nu. 7. C. de rer. permut. Ale. d. conſ. 122. nu. 21. verſ. & idem ēt
14 dixit. li. 4. Qualis † autem hic fuerit animus conſuetudinem ſic firmantis, ex eo deprehēditur, ꝙ etſi vbi de mente ſcribētis aperte non conſtat, voluerit ne conſuetudinem in ſcriptis redigere gratia facilioris probationis, ſeu memoriæ retinendę, an legem de nouo condere, verbum, ſancimus, mētem quidem ſcribentis arguat velle, legem condere, vt ait Dec. alleg. rub. de conſuet. in tertia limit. Nos tamen, vt ſcribentis, ſeu compillatoris mens nequaquam fuerit, conſuetudinem hāc cum cæteris aliis ad nouam legem reducere, nec illam a ſua priſtina natura amouere, non obſcure deprehendimus, dum illæ in proprio Codice, ab aliis legibus municipalibus ſeggregato, inſertæ reperiuntur, inſcripto ſibi titulo, Conſuetudines ciuitatis Alexandriæ, per ea quę ſupra dixi-
15 mus prę. f. 1. num. 3. † ſolet enim titulus nomen libri, ſeu operis, quidue in eo contineatur, proprie indicare, l. 1. ff. ſi cer. pe ibi, quoniam igitur multa ad contractus varios pertinentia iura ſub hoc titulo pretor inſeruit, ideo rerum creditarum titulum prędmiſit, & ibi ſcrib. omnes. vnde illud Ouid.

Legerat huius amor Titulum, nomenque libelli.

16 Dictus † a tuendo, quod eſt indicare, ſicuti in ſtatuis, ſiue picturis titulum dicimus, literas, quæ vel artificis, vel eius, cuius ſtatua, ſiue imago eſt, nomen demonſtrat, vel ſecundum aliquos ex noſtris dictus eſt titulus a Titane, hoc eſt, Sole: qa ſicut Sol mundum, & quæcunque obſcura illuminat, ita titulus librum, vel eius ſequentia, ut apud Luc. de Pen. in l. 4. C. de bon. vacan. l. 2. C. de his, quæ ex pub. col. lib. 10. Præcipue cum congruus eſſe debeat titulus, ac non niſi congrua in eo collocanda veniant. §. quibus, ſpecialiter in prima. conſt. C. & §. nos autem in proę. 6. ibi, & ſub debitis titulis collocati. Adeo ꝙ cū in verbis nulla ſubſit difficultas, non debet admitti voluntatis qō. l. ille, aut ille, de leg. 3. in certis. n nullus eſt ꝙiecturę locus. l. ꝙtinuus. §. cum ita. ff. de ver. ob. & vt alibi inqt gl. in c. 1. de ver. ſi. in extrau. Io. xxij. vbi verba ſunt recta & clara, nulla fieri debet in obſcurum ędificatio, & proinde optime ſcriptum reliquit Bald. conſ. 174. in fi. lib. 2. quod vbi
17 † verba ſunt clara, locum non habent aduocatorum cauillationes, etiam quod lex ſit dura. Quemadmodum certi adhuc nō ſumus. an huiuſmodi continuatio potius fiat ad verbum, ſancimus, ſeu firmata, quam ad aliud ſubauditum, ſubiectæ materiæ magis congruens, veluti vſu aut moribus receptum eſt, quod maritus non poſſit &c. qui forte non abſonus erit intellectus cum ſecundum ſubiectam materiam
18 † verba ſemper intelligantur ac, iuxta naturam actus, cui interponuntur. l. ſi ſtipulatus in prin. ff. de uſur. l. inſulam. ff. de præſcript. ver. Ale. conſ. 57. nu. 6. lib. 7. Imo tunc perfecte enū tiamus, cum ſecundum ſubiectam materiam loquimur inquit Philoſ. relatus per Bal. in l. data opera nu. 45. C. ꝙ accuſ. non poſſ. Cæterum (ut omni difficultati occurramus) ſimplr quidem hęc noſtra conſuetudo ad præcedētia relata aparet. ſed quid ei additum, quidue detractum fuerit, vt ei uis nouæ legis tributa dici poſſit, non conſtat, igitur &c. quicquid in nonnullis aliis conſuetudinibus ſit. Nec difficultatem facit, quod ſaltem utranque vim obtineat, cum iſtud locum haberet,

Source : BIU Cujas

beret, vbi redacta eſſet in ſcriptis, vt ius conſtitueretur, qđ hic non interuenit, ex ſupra deductis, vt ipſimet Bar. & Iaco. loco ex aduerſo alleg. animaduertunt.

SVMMARIVM

1 *Maritus quis dicatur, & vnde dictus ſit ac nu. 4.*
2 *Maritus, qui olim habuit vxorem cum adiectione quõdam appellatur, at non ita vxor. nu. 3.*
5 *Maritus proprie dicitur poſt contractus nuptias, quod aliqui intelligunt ſolum poſt conſumatum matrimonium, ſed falſo.*
6 *Sponſa ad domum viri etiam ducta mortuo ſponſo, non dicitur uidua.*
7 *Viri nomen non proprie conuenit marito.*
8 *Vir quadrupliciter accipitur.*

MARITVS. Principium.

1 MAritus dicitur uir vxorem habens, dictus a mari, quaſi mas. ſecund. Luc. de pen. in l. 2 colu. 1. C. de pet. bon. ſublat. lib. 10. Ita vt qui olim uxorem habuit, nõ
2 ſimpliciter † maritus, ſed cum adiectione quondam appelletur idem Luca. de pen. de quo eſt text. in l. ſi maritus. C. de don. int. uir. & vxor. licet vxor † abſque aliqua adiectione quond. dici poſ
3 ſit, apud Felin. cap. ex parte num e. 3. de foro compet. Vnde Plaut. in Caſ.

Quid agis, tu marite, mi vir,

At ſecundum Salic. in l. cum te. col. 1. in fine. C. de donat. an
4 te nup. maritus † Idem eſt, quod maris ritus, quia uir, ſicque maſculus ſuos ritus, hoc eſt, ordines, ſuaſque regulas præbet vxori ſed hanc expoſitionem, quantum ad nos attinet, irridet Caſt. conſ. 154. col. fin. lib. 1. & cum eo Lup. In rub. ext. de
5 donat. §. 55. nu. 9. Proprie tamen maritus † dicitur poſt contractas nuptias, quod aliqui intelligunt, poſt conſumatum matrimonium, cum antea dicatur ſponſus. l. non ſine C. de bon. quæ lib. l. 1. §. 1. ibi, an poſſit ſponſus, qui nondum maritus eſt. ff. pro dote, ad idem tex. loquẽs de vxore in l. cum hic ſtatus. §. ſi quis ſponſam, ibi ait enim hanc ſponſam eſſe, & ſi uxor non ſit. ff. de donat. int. uir. vnde ſecundum horum intelligentiam, licet falſo, vt mox. demonſtrabitur, eſto quod contracta ſint ſponſalia per uerba de præſenti, adhuc ſpõſus & non maritus dicetur, Abb. c. tertio loco. 2. no. de præſumptio. c. ex publico. ult. no. de conuerſ. coniug. vbi nuncupatim inquit, quod appellatione viri, & vxoris. de his intelligit qui matrimonium conſumauerunt, non autem de his, qui ſolum per uerba de preſenti contraxerunt, quia per diſpoſitionem inchoatur coniugium, non autem perficitur. cum perfectio copulam requirat, vt proprie dicatur coniunx, ſeu maritus. c. ſtatutum. §. aparet. cum. c. ſeq. 27. q. 2. Vnde ſponſa
6 † ducta ẽt ad domum viri, vidua non dicitur, mortuo ſpõſo. presbyteri. §. vidua. 34. diſt. no. quę Luc. de pen. in l. mulieres
7 in princ. C. de Inc. lib. 10. Verum hoc nomen † vir, marito proprie non conuenit, ſed adulto, tex. iuncta glo. in l. cum quis decedens. § codicillis, & ibi Bar. de leg. 3. Curt. Iun. in Rub. C.
8 vnde vir, quod etiam quadrupliciter † accipitur, vt per Luc. in d. l. mulieres. col. 4.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio Prohibens maritum legare vxori, num comprehendat, vt ſponſus ſponſę ſuæ legare non poſſit, arguitur pro, & contra, exinde diſtinguitur in tres caſus nu. 6.*
2 *Conſuetudo Alexandrina per quam maritus ſuccedit vxori, liberis non extantibus, in ſponſo, & ſponſa non procedit.*
3 *Statutum loquens de ſponſo, & ſponſa ad maritum. & vxorem on extenditur.*
4 *Sponſalia quæ ſint, & vnde dicta.*
5 *Sponſalia dupliciter contrahuntur, per uerba de futuro, & de præſenti.*
7 *Sponſus intra ętatem nubilem ſponſę ſuæ legare non poteſt, etiam quod vir ſit nubilis, nu. 10. cum declaratione nu. 11. & 12.*
8 *Vxor non eſt, quæ virum pati non poteſt. etiam quod ad ſponſi domum ducta ſit, nu. 9.*
11 *Sponſalia, ſuperueniẽte pubertate in matrimonium tranſeunt, hodię ſecus poſt Tridentinam Sydonum, per quam matrimonia præſumpta ceſſant.*
13 *Sponſus, per uerba de futuro ac prohibitione non comprehenditur, quin ſponſe ſuæ legare poſſit, quando ambo ſunt nubiles, cum ampl. nu. 18. ac tribus limitationibus.*
14 *Confeſſio receptę dotis facta ante contractum matrimonium marito, & creditoribus præiudicat.*
15 *Suſpitionon tanta in ſponſo, & ſponſa ſe fraudandi, & decipiendi quanta exiſtit iam contracto matr. contra Ang.*
16 *Lex, vbi eadem ſubeſt ratio, non extenditur, ſed enucleatur nec tunc extendendo nouus caſus additur, ſed detegitur, qui in primo includebatur.*
17 *Donatio inter ſponſum, & ſponſam de futuro permiſſa, etſi interueniat, & vxorem ſit prohibita,*
18 *Sponſalia per amplexum, munera, oſcula. & ſimilia Signa, an tranſeant in matrimonium præcipue poſt tridentinam Synodum.*
19 *Sponſalia ex Trident. Syuod. non fiunt, irrita, ſed tantum matrimonium.*
20 *Sponſus ſponſæ per uerba de præſenti, per hanc prohibitionem non relinquit, contra Dec. cum ampliationibus, & limitationibus, a nu. 32. ad finem vſque.*
21 *Conſuetudo Alexandrina antifatum, ſeu donationem propter nuptias vxori conſtituens in ſponſa etiam de præſenti procedit, cum declaratione.*
22 *Sponſa deoſculata Neapoli dimidium antifati lucratur.*
23 *Diſpoſitio unde uir, & uxor ad ſponſum, & ſponſam trahitur, ubi ad multa ſimilia remiſſiue.*
24 *Verba legis, ſeu conſuetudinis vbi conueniunt, conuenit, & eius diſpoſitio, & econtra, etiam ceſſante ipſius ratione, vt ſupra no. 13.*
25 *Azon. & Imol. dictum deſtruitur.*
26 *Romanorum mos in conſumando matr. qualis hodie ſeruatur.*
27 *Communis loquendi vſus in ſpecie conſtare debet.*
28 *Sponſi, & ſponſæ appellatione in Agro Alexandrino, quæ veniant, quin etiam varia appellatio. nu. 31.*
29 *Ad nuptiarum feſtiuitates non niſi inuitati accedere debent.*
30 *Inuitati ad nuptias recipi debent, ac hora prandii iterum vocandi, ne alias decepti videantur.*
32 *Mulier de proximo ducenda, vel copulanda, pro ducta, vel copulata habetur.*
34 *Matrimonium inter ſeptuagenarios potius connubium dicitur.*
35 *Sponſalia per nuntium cum ſpeciali mandato contracta ita rata, & firma ſunt, ac ſi inter præſentes contracta eſſent.*
36 *Qui nunquam uiſi etiam diligi, & obſeruari poſſun.*
37 *Communis loquendi vſus in exaudiendis ſermonibus omni regulæ, omniq; conſtitutioni derogat, præcipue in re conſuetudinaria nu. 38*
39 *Statutorum verba ſecundum diſpoſitionem aliorum ſtatutorum potiuſquam ſecundum ius commune intelligi debent. idem in conſuetudine, & multo facilius nu. 40.*
41 *Communis vſus loquendi dura, & difficilis probatio, & cur.*
42 *Verba latine prolata quomodo accipienda.*
43 *Communem loquendi uſum forma capitulandi, & probandi.*
44 *Vxoris, vel mariti appellatione non continentur ſponſę de preſenti, quando diſpoſitio cum aliqua adiectione loquitur, cum ſublimitationibus.*

Quæſt. PRIMA.

1 HInc dubitandi offertur occaſio, num hac diſpoſitione † loquente de marito comprehendatur ſponſus, vt nec ipſe ſponſę ſuæ pręter ſolidos viginti poſſit legare? ex ſupra relatis dicendum vĩ, q nõ, quia cum prohibitio in virum & vxorem ſonet, ad ſponſum, & ſpõſam, ſe extendere non videtur, propterea q maritus proprie dicitur poſt conſumatum matrimonium, antea vero appellatur ſponſus, ſed appellatione mariti non continetur ſponſus. l. non ſine. C. de bon. quæ lib. vbi Caſt. rationem adducit, ex eo quod ſpõſalia rumpi poſſunt, ſecus matrimonium, qđ locum vĩ hr̃e ẽt contractis ſponſalibus de præſenti Abb. d. c. ex publico. vlt. not. c. accepiſti. 1. not. de ſponſa duor. Id pro-
2 prie inferens ad ſtatuta, prout in terminis alterius † noſtrę eõ ſuetudinis, per quam maritus ſuccedit vxori in dote nõ ſtãtibus liberis, vt cum illa de marito, & vxore loquatur, locũ non habeat in ſponſo & ſponſa, conſuluit Signor. conſ. 144. nu. 1. aſſeuerans id procedere ex proprio verborum ſignificatu, prout iura municipalia intelligi debent, ad idem gl. in clem. 1. verbo, contrahere. de conſang. & affi. vbi pœna, quæ matrimonium in caſu prohibito contrahenti, imponitur eadem contrahenti ſponſalia non irrogatur, cum verba, vt glo. ipſa ait, hoc non importent, quam ſingularem dicit Iaſ. in l. cum quidam. nu. 12. ff. de lib. & poſthu. Sicuti ex aduerſo ſta-
3 tutum † loquens de ſponſo & ſponſa, ad maritum, ſeu vxorem non extenditur, Felyn. poſt alios in rub. ext. de ſponſ. in princip. Cum, vt ipſe ait, ſtatuti verba ſint proprie intelligenda, intellectumque recipiant a regulis iuris cõis, ſm qđ ſponſus, & maritus differunt. l. 1. in fi. l. ſolet. §. fi. ff. de infam. cum aliis citatis per eum, & ita conſultum extat per Dec. ꝙſ. 540. Cum, vt ipſe vult, huiuſmodi diſpoſitio ſit contra ius commune, atque odioſa, & ideo tanquã ſtricte intelligẽda, trahi non debet ad ſponſum ſuę ſponſę relinquentem, quod pro indubitato habet Dec. propter communem vſum loquẽdi, qui potiſſimum in exorbitãtibus, & correctoriis attendi dẽt, ſm quem maritus, & vxor intelliguntur conſumato matrimonio, antea vero dicuntur ſponſus, & ſponſa, vt de hoc nõ deſunt doct. ita atteſtantes per Dec. relati, quibus concordat ẽt Crauet. conſ. 325. col. 1. Hercul. de negat. prob. nu. 302. ante fi. pro qua ſententia optime confert, quod ſcribit Azo. in ſumma de donat. ante nup. quatenus vult, diſpoſitionẽ, prohibentem donationem inter virum & vxorem, de mutuo amore

Source : BIU Cujas

amore inuicem ſe ſpolient, non habere locum in ea, quæ & ſi per verba de præſenti deſponſata fuerit, nondum tñ cognita, nec ducta ad domũ viri fuit, cuius dictum ſequitur Imol. in l. ſi Socer. §. Lucius col. pe. ff. ſol. mat. ea ratione, quia tunc nondum videtur familiaritas, ſeu domeſticitas, vt ipſe loqtur, intereſſe, & ſic non eadem prohibitionis ratio militat. At ex aduerſo facit, quia eſto, quod ante ſequutam copulam proprie non dicatur maritus, ſed ſponſus, ſitque diſpoſitio iuris cõis correctoria, ſeu exorbitas, non propterea fit, quin diſpoſitio hęc loquens de marito, & vxore comprehendat ſpõſum & ſponſam, cum nõ ſit odioſa, ſicque reſtringenda, ſed fauorabilis, proindeque extenſione digna, vt ſupra ptęfat. 7. & in re fauorabili appellatione mariti contineatur ẽt ſponſus, ut tex. eſt apertus in allegat. l. non ſine, ibique ſcrib. C. de bo. quę lib. Abb. d. c. accepiſti. 1 nota. & d. c. ex publico. nu. 9. ubi aſſerit, perpetuo nõtãdum, ꝙ in materia fauorabili, ſeu larga, appellatione mariti, & vxoris, veniunt ſponſi, etiã per uerba de futuro idem Abb. c. tertio loco. col. fi. ibique Fely. nu. 4. de preſumpt. Vterque dicens, pulchrum caſum adeſſe in d. l. non ſine. Fel. quoque in rub. ext. de ſponſ. col. 1. in fi. & de communi atteſtatur alibi Abb. conſ. 1. in fi lib. 1. Ego autem (premiſſo in primis pro clariori intelligentia, quod †ſpõ
4 ſalia ſunt futurarum nuptiarum promiſſio. l. pri. ff. de ſponſal. c. noſtrates 30. q. 5. dicta a ſpondeo, ſpondes, quod eſt promitto, Vnde ſponſus, ac ſponſa, quaſi promiſſius, & promiſſa l. 2. & 3. ff. eo. Abb. in rub. extra de ſponſ. Couar. in Epit. ſponſ.
5 c. 1 in princ. Quæ duplici † modo contrahuntur, ſcilicet, per verba de futuro, hoc eſt, exprimentia conſenſum non de preſenti, ſed de futuro, & quæ propriè ſponſalia dicuntur, quia ſpondet quis, ſeu promittit, ſe futurum maritum, aut vxorẽ, & ſecundo loco per uerba de præſenti, conſenſũ ſcilicet de preſenti exprimentia, quę impropriè ſponſalia dicuntur reſpectu uinculi matrimonialis, licet ſponſalia de præſenti dici poſſint reſpectu executionis matrimonij, cum uterq; ſpõ deat in futurum reſpectu executionis, licet reſpectu uinculi promittat de preſenti, ut ſic no. Abb. in c. pen. 1. no. de ſponſ. duor. ac late tractat Couar. in epit. de ſponſ. 2. par. c. 3. §. 1. & Phan. omnino uidendus in caſu contingenti de lucro dotis,
6 gl. nupta. nu. 14. cum aliquot ſeq.) ſic † diſtinguendum tripliciter puto. Aut quęrimus de ſponſalibus ante ętatem nubilem qualitercunque contractis, tam inter infantes minores ſeptennio, inter quos neque matrimonium, neque ſponſalia tenent, ut inſt. de nup. in princ. l. in ſponſalib. ff. de ſponſ. c. 1. de deſp. Impub. in 6. quam etiam inter pubertati proximos, inter quos ſponſalia recte cõtrahi poſſunt d. c. 1. c. Iuuenis, & ibi ſcrib. de ſponſ. l. cum hic ſtatus. §. pen. ff. de donat. int. vir. tunc res abſque difficultate conſiſtit, vt hæc noſtra
7 † diſpoſitio in his locum non habeat, tum quia propter inhabilitatem matrimonium cõtrahendi, verba diſpoſitionis nõ verificantur, vt in his terminis conſuluit Signor. d. conſ. 144. ad idem Bal. conſ. 184. ſi qua inquit nu. 2. lib. 4. Non enim ſpõ
8 ſa ætatis nondum nubilis dicitur vxor, cum vxor † non ſit, quæ virum pati non poteſt. l. quod pupillæ. ff. quando dies leced. quod no. Roma. in l. 1. nu. 13. in 2. membro ſuæ diſtinctionis C. vnde vir. ac ſentit. Caſt. in l. de diuiſione nu. 14. ff. ſolu. matr. cum aliis adductis, per Pariſ. conſ. 62. colum. 1. lib 4. &
9 Tobi. non. conſ. 51. nu. 12. Quod procedit † etiam, quod puella ad domum ſponſi traducta eſſet Bal. l. vxores. ff. de his, qui no. inf. l. pen. ff. quod falſo tut. Caſt. quoque d. l. de diuiſione nu. 14. Phan. de lucro dotis, in glo. nupta num. 4. Bero. conſi. 40. num. 23. lib. 1. tum etiam quia ſponſus, qui impubes reperitur, ex defectu ætatis ius teſtandi non habet. l. qua ætate. ff. de teſtam. nec per conſequens ius legandi, cum inhabilis ad teſtandum, non minus quoque ad legandum, fideicommittendumue reperiatur Incapax. l. 2. & ibi ſcrib. de leg. 1 & ubi
10 etiam eſſemus † in pubere, contractis ſponſalibus cum muliere impubere, iuxta diſpoſit. alleg. c. 1. §. item quoq; de deſpon. Impub. caſus iſte ſub hac noſtra prohibitione adhuc comprehenſus non erit, cum ſcilicet nondum ſint maritus & vxor, ex traditis per Signor. prox. alleg. de quo, tex. eſt, clarus in d. l. quod vir ei ff. de donat. int. vir. vbi Salic. Ideo uult donationem in nondum viri potente valere, quia nondum eſt vxor, ad idem Roma conſ. 146. num. 2. & in alleg. l. 1. nu. 12. in princ. C. vnde vir. Io. Lup. in rub. ext. de donat. §. 56. Pa-
11 riſ. d. conſ. 62. nu. 8. Niſi forte ambo † ad pubertatem peruenerint. nam cum ſponſalia tunc in matrimonium tranſire ſoleant, iuxta no. in alleg c. 1. a ceſſante ratione præcedentiũ, locus erit diſpoſitioni, ut in ſimili no. Georg. Natta tract. qđ ext. maſc. 2. parte. q. 5. num. 23. ad quem remittit ſe Brun. eo-
12 dem tract. 6. articu. 3. memb. q. 17. Modo † maritali effectione inuicem ſe tractent, iuxta formam. l. minore m. ff. de ritu. nup. ac ſic no. Signo. d. conſ. 144. & habetur per ſcrib. in c. 1. de deſp. Impub. Pariſ. dict. conſ. 62. col. 1. Phan. loco præalleg. num. 10. uerſ. & hæc concluſio, & num. 12. Couar. de ſponſ. in 1. parte c. 4. §. 1. & 2. ad quod pulchre Bero. alleg. conſil. 40. in 2. & 3. dubio li. 1. & patebit quoque ex infra dicendis, ſed ſuper hoc non longe laborandum, arbitror, cum uix nobis profuturum ſit, ſtante Ttridentina Synodo Seſſ. 24. c. 1. de reformat. matr. per quam ad contrahendum matrimonium deueniri non poteſt, niſi in faciem Eccleſiæ coram parocho & duobus, uel tribus teſtibus, ac trinis denuntiationibus præcedentibus. Vnde dicere poſſumus poſt Triden. Synod. ceſſare matrimonia preſumpta, ut in ſpecie animaduertit Nauarra in Manual. confeſ. c. 25. in fine, nu. 144. Aut uero quærimus
13 † de ſponſalibus contractis inter nubiles per verba de futuro & hoc quoque caſu arbitror prohibitum non eſſe ſponſum ſuæ ſponſę relinquere, tum quia aliud ſponſus, aliud maritus. l. 1. §. 1. ff. pro dote, ſicuti aliud ſponſa, aliud uxor. l. ſancimus. C. de nup. & regulariter vxoris appellatione non continetur ſponſa per uerba de futuro Roman l. 1. nu. 12. C. vnde vir & vx. Valent. forſt. de ſucceſ. ab inteſt. lib. 5. in 1. declar. in ſimili Affict. in conſt. Neap. lib. 1. rub. 37. num. 30. ubi ait, qđ ſponſa non dicitur vxor, ſicut ſponſus non dicitur maritus, ad idem Aret. notans id præcipue in iure municipali locum habere conſ. 108. num. 2. Ripp. in l. quæſitum. §. ſpõſa in prin. ff. de priuileg. cred. vbi ex eo text. obſeruat quod ſponſa non dicitur proprie maritata, nec vxor, quod ex eo quoque facile demonſtratur, quod ſponſus, vt proxime diximus, eſt futurus maritus. l. 1. & ſeq. ff. de ſponſ at quod futurum eſt, non dum eſt. l. & quę nondum ff. de pignor. igitur nimirũ quod diſpoſitio loquens de marito, & vxore, quo ad eius uerba ceſſet in ſponſo, & ſponſa, & per conſequens eius quoque effectus deficiat, ex uulg. reg. l. 4. §. roties. ff. de dam. infec. quo argumento utitur Signor. d. conſ. 144. num. 2. vſque adeo. n. id uerum eſt, quod nec iureconſultus, nec Imperator facere poteſt quod illud intelligatur contineri in lege, quod lex nõ loquitur, inquit Bart. in l. 3. ff. ad l. Pomp. de paric. quod proſing. poſt Soc. not. Crau. conſ. 254. num. 2. late Felin. in c. non nulli. num. 34 uerſi. ubi uerba, de reſcript. & omnium latiſſime Tiraq. id ad omnem materiam trahens in l. ſi unquam, verbo, libertis num. 2. cum aliquot ſeq. C. de reuoc. donati. & ideo nondum maritum proprie appellat. text. in dicta. l. 1. §. 1 pro dote. & in his quoque terminis loquitur Signo. loco præalleg. prope finem, verſic. alias autem, ad quod Pariſ. alleg. conſil. 62. nume. 6. & 7. ac late Roland. de lucro dot. q. 12. Phan. cod. tract. glo. nupta, quæ eſt, 2. in princip. & glo. 9. nu. 40. Bero. conſi. 40. nu. 8. & 9. li. 1. ubi id pro indubitato habet, & in ſpecie uoluit Alban. ad Bar. in l. 1. nu. 16. C. de ſum. trini. nu. 16. habita ratione authoritatis per eum citatę. Tum etiam quia & ſi in re fauorabili, in qua nos uerſamur, ut ſupra præf. 7. appellatione mariti ueniat ſponſus d. l. non ſine, cum ſuperius adductis, id locum hẽt modo eadem militet ratio, ut prę cæteris ibi obſeruat Caſt. nu. 2. & Ruyn. in rub. ff. Sol. matr. nu. 134. Verum ratio prohibitionis militans in marito, ne ſcilicet, ex maritali affectione ſpolietur, & decipiat, in quam captionem maritus eo potiſſimum tempore caſurus eſt, quo teſtari ſolet, mortis cogitatione turbatus, & ut plurimum ægrotans, ac egens cura, & diligentia uxoris, ut ſupra in 5. præfat. non æque militat in ſponſo de futuro. Cũ ſponſalibus de futuro contractis, non talis, ac tantus inſurrexiſſe, atque accenſus amor dici poſſit, quo ſponſus induci ualeat ad ſe decipiendum, inuoluique Blanditijs, atque ſeductionibus ſponſæ, nondum inter ſe maritali affectione coniunctæ, ſuper qua nititur Signo. ſuperius alleg. & Paris. conſ. 127. nu. 24. lib. 1. & facti quoque, ut eodem arg. in propria materia utitur. Alex. conſi. 64. nu. 9. li. 7. experientia docet, quæ, eſt rerum magiſtra, & ita etiam Ruy. alleg rub. ff. ſol. matri. nu. 134. Accedit ꝙ in re omnino ſimili Caſtr. tradit cõſ. 383.
14 in princ. lib. 2. ubi uult, confeſſionem † de dote recepta, factã per maritum ante matrimonium, uel tempore ipſius cõtracti matrimonij, quo nondum cępit eſſe coniugalis amor, & per ꝑñs fraus aliqua non præſumitur, præiudicare ne dũ marito confitẽti, uerum etiam creditoribus, qui poſtea ꝺxerũt. Huc etiam Aret. conſi. 86. col. 2. uer. nec præmiſſis, ubi & ipſe uult, in confeſſione ante matrimonium facta non tantũ donationis, diſſipationiſue ſuſpitionem ineſſe, quantum poſtea. Ad Idem Io. Campeſ. de dote. i. parte q. 69. & 79. circa finem, ubi data ſponſæ in dubio uult nõ præſumi donata, cũ adhuc amoris, feruor inter eos non ſit, donec dulcem cõſuetudinem inuicem habuerint, Couar. lib. 1. uar. reſolut. cap. 7. nn. 6. uer. ꝙ ſi confeſſio, qui c quid aliter ſentiat Ang. conſil. 339. nu. 2. afferens, tantum in ueſtigio matrimonij amoris ardorem ineſſe, ꝙ ſponſi inuicẽ ſe ſpoliarẽt, ꝙ, ut ſubdit Ang. nos ſentimus, & procedit in forma ſpecifica. Quoniam imo
15 non tanta in ſponſa, † & ſponſo ſe inuicem ſeducẽdi, defraudandiue ſuſpitio ineſt, inter quos nondum amoris feruor inſurrexit, ſed quædam tñ extrinſeca, atque ambages, ut uerbis Bal. in c. cauſam. nu. 5. de probatio. utar, quanta nuptijs

iam

Source : BIU Cujas

iam contractis orta reperitur, vt & in sequenti capite dicam. Ni forte Ang. accipiamus in ipsamet die sponsaliorum, atq; nuptiarum, qua tãtus amoris ardor vt plurimum inest, quod sponsi se vicissim spoliarent, & hoc, vt ait Ang. nos quidem sentimus, atque videmus, quomodo iuuenes die illa, vt plurimum, deperditi sint, de quibus cum Virg. in 4. Aen. de Didone canere possumus.

Vritur infœlix Dido, totaque vagatur.

Vrbe furens, & cum Phedria dicere apud Teren. in Eunuc.

Et me miserum sentio.
Et tedet, & amore ardeo, & prudens, sciens,
Viuus, vidensque pereo, nec quid agam, scio.

Licet Ang. vix etiam in hoc saluari posse, arbitrarer. per tex. in l. inter eos, & l. Seia. §. virgini. ff. de donat. int. vir. nisi in casu nuptiarum de præsenti, vbi ratio Ange. vtique militat. vt ĵ. num. 24. in fi. Porro ad principale propositum nostrum põ derari potest tex. in l. oratio. ff. de spons. dum oratio illa nuptias prohibens in senatoribus, etsi de sponsalibus nihil loquuta sit, attamen supplendo, quod orationi deest, vult tex. comprehendi etiam spõsalia. superflua enim huiusmodi suppletio fuisset, si disposita in marito & vxore locum haberent in sponso & sponsa, imo inepte diceretur, supplere, ꝙ oratio ni deest, vbi hoc idem in ea contineretur, ita vt non suppleretur, ꝙ deest, sed interpretaretur, seu enuclearetur, quod inest, argumen. l. his solis, ibi, satis etiam tacite cautum putamus. C. de reuoc. donatio. nam, vt inquit Oldr. cons. 185. in fi
16 ne, vbi eadem est †ratio, non debet lex extendi, sed enucleari, & alibi Calder. cons. 1. vt lite pend. in princ. Vbi eadem est ratio, non dicitur quis extendendo nouũ casum addere, sed qui in primo includebatur, detegere. Mihi quoque id satis probatur ex eo, ꝙ si oratio, donationem inter virum, & vxorem prohibens, ea ratione, ne maritali affectione se spoliẽt, atque decipiant. l. 1. ff. de donat. inter vir. & vxo. l. cum multæ. §. simplices. C. de donat. ante nup. qua etiam ratione emanata censetur hæc nostra dispositio, vt supra præfat. quinta.
17 † hæc, inquam, oratio in sponso & sponsa de futuro non procedit, vt tex. aperti leguntur in l. si sponsus sponsæ, in princ. l. inter. l. cũ hic status. §. si quis sponsam. ff. de donat. int. vir. gl. in l. 3. §. videamus, verbo, concubinæ, eod. tit. & text. quoque non obscurus habetur in l. pen. in prin. ibi, itaq; nisi ante matrimonium, tit. adhuc eod. Bald. per illum tex. in l. cũ in te. C. de donat. ante nuptias, Roman. cons. 146. num. 2. Dec. cons. 232. col. 4. vers. secundo potest, quasi hoc in casu prohibitiua donationis ratio in spõso, & sponsa non militet, idem ergo, concludendo argumentum, dicẽdum, est, in terminis huius nostræ consuetudinis, quæ prohibitę donationis inter coniuges multum sectatur vestigia. Quæ quidem conclusio am-
18 pliatur, †vt ꝓcedat etiam ꝙ amplexus, oscula, munera, aliave similia signa interuenerint, ac etiam nixus ad copulam. c. 1. vbi scrib. de matr. cont. interd. Eccl. Cors. sing. verbo, matrimonium, Aret. cons. 142. num. 5. Dec. cons. 368. num. 1 & 2. Ruin. cons. 203. num. 1. lib. 1. Paris. cons. 62. in prin. Phan. de lucro dotis glo. 2. num. 10. & Couar. de sponsal. 1. par. c. 4. §. 2. nume. 2. Vbi omnes attestantur de cõi. Necnon vbi mulier ad domum sponsi traducta fuisset. l. cum hic status. §. si quis sponsam. ff. de donat. int. vir. Bal. l. pen. ff. quod falso tut. auct. l. vxores. ff. de his, qui no. infa. Aret. attestans de communi d. cons. 142. num. 6. Phan. loco præalle. nu. 4. & 7. Bero. cons. 40. in 3. dubio. lib. 1. & Couar. loco pariter præcitato. nu. 1. vbi id dupliciter declarat. Et primo quando dubium graue esset, an præcesserint spõsalia de futuro, an de præsenti, hoc dubio stante vult, ex traductione ad domum præsumi, præcedẽtia sponsalia fuisse de præsenti, & sic ante traductionem consensum coniugalem fuisse præstitum, ex Bal. & Sal. in l. cũ in te. C. de donat. ante nupt. Secundo nisi sponsa ad sponsi domũ traducta fuisset cum solennitate illa, qua vxores ad maritorum domos duci solent, ar. c. vidua de reg. not. Abb. c. ex parte. nu. 26. de rest. spol. Lup. in rub. de donat. §. 57. & Bero. d. cõsil. 40 nu. 22. & 23. Tertia adiungi potest limitatio, vbi carnalis copula sequuta fuisset, ex quo tunc sponsalia transacta cẽsentur in coniugium, & sic sponsus & sponsa facti sunt maritus & vxor. c. veniens 2. & c. is qui fidem de spons. ac no. do cto. locis fere omnibus alleg. & ex professo tradit Couar. d. c.
19 4. §. 1. per totum. Verum etsi hæc †olim perficere potuissent, hodie tñ super eis vim fieri non opinor, nisi seruata forma, a S. Tridentina Sinodo in contrahendis matrimoniis cum decreto annullatiuo præfixa, vt proximo mẽbro diximus. nu. 12. & si ibi solum matrimonium, & non sponsalia irrita fiãt, vt animaduertit Nauarra in Manual. confess. c. 25. in fi nu. 144. cum, vt diximus sponsalia non faciant virum & vx Aut tertio loco quęrimus de sponsalibus contractis per verba de prẹsenti, etiam antequam mulier sit ducta, vel carnaliter cognita, & hoc in casu, quicquid dicat Dec. alleg. cons. 540. etsi illum optime loquutum præsupponat Couar. de spõs. 1. par.
20 c. 1. num. 4. huius †sententiæ sum, ꝙ sponsus hac dispositione sit comprehensus, vt præter solidos xx. vxori legare non possit, Eo quia contractis nuptijs de præsenti, hi vere, ac proprie maritus & vxor appellantur, Abb. in rub. de sponsal. Vbi inquit, ꝙ post contractum matrimonium proprie non dicũtur sponsus & sponsa, sed maritus & vxor, etiam ante copulam, quia sponsus dicitur quasi promissus, & sponsa quasi promissa, sed post contractum matrimonium, cum adimpleta sit promissio, maritus & uxor dicuntur, quia solus cõsensus, & non concubitus matrimonium facit. l. nuptias. ff. de reg. iur. c. sufficiat. 27. q. 2. & sic uerba legis uerificantur, Signo. d. consil. 144. col. fi. Rom. l. 1. nu. 12. in 3. membro suæ distinct. C. unde uir. Id etiam ut desponsata per uerba de prẹsenti uere dicatur uxor, firmat Bal. in l. solet. §. quę uirum. ff. de his, qui no. infa. Cast. l. de diuisione. nu. 15. ff. sol. matri. l. cum fuerit. ff. de cond. & dem. Luc. de Pe. in l. mulieres. col. 1. C. de incol. li. 10. Fel. cons. 39. nu. 12. Bertr. cons. 24. nu. 2. li. 1. conferunt no. per Paris. cons. 86. nu. 40. & seq. li. 3. Grat. cons. 131. li. 2. Natta cõsil. 282. nu. 1. & 2. Couar. de sponsal. 2. par. c. 1. nu. 4. Valẽt. Forst. de success. abintest. li. 5. in 1. declar. post. Imol. cons. 21. nu. 94. & quod in simili no. Afflict. in const. Neap. li. 1. rub. 37. num. 31. ac in re consuetudinaria scribit Chass. in consue. Burg. in 4. rub. 2. §. uerbo, fœminæ. nu. 17. & seq. ubi refert, ita in facti contingentia iudicatum fuisse, & quod magis prope no. ĵ. 6. §. uerbo, mariee, in duobus consiliis per eum relatis, ubi loquens de doherio, seu donatione propter nuptias, quam nos Antifatum appellamus, uult, quod ɔsuetudo de ea disponẽs ita procedat in muliere de præsenti tantum desponsata sicu
21 ti in cognita, uel ad domum uiri ducta, de quo & nos †specialem habemus consuetudinem. ut idem post Angel. admittit Cor. cons. 248. nu. 10. li. 2. licet Boer. decis. 22. nu. 33. & seq. cõtrarium uelit, & contra quidem probabiliorem, & tutiorem opinionem, ut apud Phan. de lucro dot. gl. 2. nu. 56. & 57. nisi forte agatur de donatione propter nuptias debita non ex iure patrio, sed ex pacto, ut per Alciat. cons. 6. per totum lib. 8.
22 Vel altera existat obseruantia, ut Neapoli †habetur, ubi spõsa deosculata dimidium tantum antifati respectu eius, ꝙ solutum est, lucratur, ut per Afflict. in const. Neap. li. 3. rubr. 13. nu. 32. & seq. Comprobatur ex eo, ꝙ scribit Bal. in l. cũ in tecolu. 1. C. de donat. ante nupt. Vbi quando præcedunt uerba de præsenti, matrimonium est sabstantialiter perfectum, & ꝙ alibi quoque dicit in l. 1. nu. 5. C. de usucap. pro dote, quod sine coniugali copula, ac sine ductione ad domum constat efficax matrimonium, quinetiã uere, & proprie, ut per Phã. loco præalleg. nu. 61. & ante istos uoluit glos. in l. 3. §. 1. verbo concubinæ. ff. de donat. inter uir. ꝙ contracto matrimonio per uerba de præsenti ante ductionem ad domũ uir, & uxor dicuntur, & licet gl. dicat, hoc procedere secũdum canones, fallitur, cum etiam idem sit de iure ciuili, ut apud Abb. in c. tertio loco. nu. 5. uers. secundo princ. de præsump. Hinc est ꝙ dispositio unde uir & ux. non minus locum habet in sponsa per uerba de præsenti, quam in ea, quæ ad domũ, uel ducta,
23 uel cognita fuit, Bal. ad l. prin. nu. 4. Ibique Dec. nu. 6. & communem dicit Curt. iun. nu. 9. C. unde uir, Bert. alleg. cons. 24. nu. 2. multaque similia adducit Lup. in rub. de donat. int. uir. §. 55. Vbi ab initio refert, Ang. in §. pe. Insti. de excus. tuto ex glo. ibi notantem, statutum in uxore, locum habere in sponsa, & econtra, & cum eo. Phan. loco prẹalleg. nu. 58. Et mihi non obscurus facere uidetur tex. in alleg. l. non sine. C. de bonis quæ lib. ibi, mariti nomen illi soli, qui nuptias contraxisset, iuncta l. nuptias. ff. de reg. iur. & §. nuptias. Auth. de nup. & rursus paulo infra, ibi quamuis ergo significatione nominis maritus & uxor post cæptum matrimoniũ intelligatur, iuncto text. l. pen. ff. de donat. int. uir. ibi, nisi ante matrimonium contractum, ꝙ consensu intelligitur, ut ex hoc posteriori, uer. not. ibi Saly. ante carnalem copulam esse maritum & uxorem, quod fuit quoque ab Aret. perpensum in §. fuerat, num. 24. circa princ. inst. de actio. Et ideo, vt iam retuli,
24 cum legis, seu consuetudinis †uerba casui conueniant, consequens est, ut illius quoque dispositio conueniat. l. item ueniunt. §. aptanda. ff. de pet. hęr. Cast. cons. 85. in prin. li. primo. Roman cons. 44. num. quinto, Barbat. consil. 63. in secundo dubio. num. decimo. lib. primo. consil. 88. nume. 4 lib. tertio. Socin. consil. 37. nume. primo. lib. primo, & Socin. iun. consilio 94. numero sexto, & 22. lib. 3. Sicuti ex aduerso, cui non conueniunt uerba, non conuenit ipsa dispositio. l. quarta. §. toties. ff. de damno infecto. & supra diximus num. 13. quod adhuc locum habet, esto quod cesset ratio ipsius legis, ut alibi scribit Cast. consi. 154. in principio. lib. primo. per l. prospexit. ff. qui, & a quibus. unde Curt. iun. in l. secunda, nume. 50. ff. de iurisdictio omnium iudicum. ait, quod natura uerborum alicuius dispositionis est, quod cui conueniunt uerba, conuenit ipsa dispositio, subdens, multoties propter uerborum generalitatem comprehendi casum, qui non uidetur

ex

Source : BIU Cujas

ex mente comprehendi, præcipue quando ſermonis proprietas non diſcrepat, vt hic, teſte Phan. loco præalleg. num. 61. Cæterum huc optime confert text. in alleg. l. penultima. ff. de donatio. inter vir. hunc in modum, nam prohibet Senatus donationem inter virum & vxorem, ea ratione, ne mutuo amore ſe ſpolient. l. prima. eodem titulo, quæ ratio tunc maxime viget, quando conſumatum eſt matrimonium, & nihilominus etiam nondum conſumato matrimonio, nec ſequuta traductione, prohibitio procedit, ex eo quod locū habent verba Senatus, nec curandum eſt, ait lex. de ductione, vel tabularum dotis confectione, quæ nihil ad actum faciunt, ita hunc tex. (etſi adeo in ſe ſit clarus, vt nullatenus ei reſponderi poſſit, vt dicit Io. Lup. in rubr. de donat. §. 55. numero 2.) explicat Caſtr. conſil. 154. colum. fin. lib. primo. Vbi concludit, curandum non eſſe, ducta ſit, ſeu cognita, necne, ſed tantum, an per conſenſum, ac verba de præſenti ſit nupta, cum quo tranſit Natta conſ. 282. colum. 3. in princip. vt idem meminit Caſt. in l. cum fuerat. ff. de conditio. & demōſtratio. ſicuti igitur prohibitiua diſpoſitio inter virum & vxorem, ne maritali affectione ſe ſpolient, procedit matrimonio de præſenti contracto, etſi mulier nondum ſit ducta, vel cognita, quamuis ratio ipſa conſumato matrimonio maxime vigeat, pari modo hæc noſtra diſpoſitio prohibens maritum legare vxori, eadem ratione inducta, ne coniugali affectione ſpolietur, & decipiatur, locum ſibi vendicat in ſimplicibus terminis contracti matrimonij per verba de preſenti, & ſi poſt copulam, vel ductionem ad domum ratio maxime vigeat, cum nihilominus ratio ipſa ſubſiſtat, licet nō ita fortior, conueniantque verba legis, vt per conſequens conuenire habeat diſpoſitio, ad quod conferunt ſupra not. præfat. 5. num. 57. Quinetiam hæc ratio magis viget a principio, quam ex poſt, cum tunc ardentius ſe ament cōiuges, ex quo omnia noua placent, vt dicit Io. Lup. d. rub. de donatio. §. 54. num. 1. ad quod ſupra num. 15. Ex his affatim deſtructum ap
25 paret dictum illud Azo. † & Imo ſupra deductum, vt illud quoque periculoſum reputat Alexand. conſ. 142. nume. 11. lib. 5. ab eoque per tex. alleg. l. pen. recedit, ad Bar. in l. ſi ſponſus. §. ſi vxor. ff. de donatio. inter virum. ſequitur Soc. conſil. 123. num. 3. lib. 2. Pariſ. conſ. 86. nu. 42. li. 3. ac illud nullibi poſſe practicari, inquit Io. Lup. d. §. 55. num. 2. Et quippe id apud nos raro venturum, arbitror, cum inoleuerit conſuetudo, vt ſtatim quo deſponſata eſt mulier ad formam S. Tridentinæ Sinodi, eademmet die, vel nocte ſequenti conſumitur ma-
26 trimonium, prout Romanos † antiquitus factitaſſe, refert Cotta in memorab. donationes inter virum, circa finem, & ita Dec. in alleg. conſ. 540. improbari, ſcribit in ſpecie Phan. d. gl. 2. num. 60. quem ſupra pro contraria ſententia adduxerat, quo in loco Phan. rem ex profeſſo agit, reſpondendo ad contraria, aſſeuerans, nu. 57. hanc opinionem indiſtincte ſequendam, tam in cōſulendo, quam in iudicando, vti magis cōmunem, & probabiliorem, vt illam alijs relatis in ſimili ſequitur Lamb. in comment. ad ſtatutum prohibens mulierem ſine certa ſolen. contrah. in glo. mariti. q. 6. Port. Imo. at teſtans de receptiori conſi. 21. num. 94. & de Decio valde irridentad eum apoſtil. dicentes, illum male conſuluiſſe, & ſtultis iudicibus, aut ſaltem conſultoribus tenebras offudiſſe. & ita in ſpecie ſentit Alban. ad Bar. in l. 1. nu. 16. C. de ſum. trin. intelligendo eum ſm authori. Bal. ad quam pro deciſione ſe remittit. in l. Deo nobis. nu. 6. C. de epi. & cle. Nec obſtat cōmunis ille loquendi vſus, ſecundum quem maritus & uxor, conſumato duntaxat matrimonio, videntur haberi, cū antea ſponſus, & ſponſa dicantur, ſuper quo Dec. alleg. conſil. 540. ſuum ualidius conſtruit fundamētum, ac de quo ēt uſu non deſunt, qui atteſtentur. Nam ꝙ in agro nr̄o Alexādrino talis uſus loquendi uigeat, ut maritus & uxor conſumato tā tum matrimonio appellentur, antea uero dicantur ſpōſus,
27 & ſponſa, nondū percepi, de quo tñ in ſpecie † conſtare hēt, vt per Rip. in 5. reſp. nu. 11. de iure gent. & Paris de Pu. de ſin-
28 dicat. uerbo, doctor. nu. 9. ſentio quidem, †ſponſum & ſponſam, ut plurimum, appellari toto illo tempore, quo durant feſtiuitates, quæ fiunt, cum mulier ad uiri domum ducitur, ꝙ ut plurimum, contingit, etiam conſumato matrimonio, quæ uulgo appellantur le nozze, ut meminit Abb. d. c. tertio
29 loco. col. fi. de ſponſ. conſ. 1. nu. 4. li. 1. ad quas † accedere non debent niſi inuitati, ſecundum Aret. conſ. 13. nume. 8. & qui
30 †inuitati fuerunt, recipiendi ſunt, ac mulieres, & forenſes, & quæcunque perſonæ graues. Iterum hora prandij uocādę ue niunt, ne alias deceptæ uideantur, ut docet Abb. in c. cum in
31 ter uniuerſas. in fi. de elect. Quinimo cōis uſus uarius † reperitur, cum ſponſam de futuro aliqui quandoque appellent uxorem, & uiceuerſa mulierem, cū qua conſumatū eſt matrimonium, aliqui appellent ſponſam infra annū nuptiarū, & tamē omni reſpectu eſt uxor, ut animaduertit Phan. loco præalleg. nu. 62. & ſeq. Quin etiā, vt inter conuiuiales ſermones ſępe tractari audiui, mulier nomen ſponſę couſque retinet, quo eius humeri a marito fuſte grauati non fuerint. Id que tanto magis, cum reperiam, quod ſecundum communem uſum loquendi peritorum maritus, & uxor dicuntur ſtatim quo contractum eſt matrimonium per uerba de præſenti, vt per Caſt. d. conſ. 154. col. fi. cum aliis ſupra alleg. ſecū dum quem iuriſperitorum uſum credendum eſt, fuiſſe loquutos, qui hanc noſtram cōſuetudine in ſcriptis redigerūt vt docuere Rip. in rub. ff. ſol. mat. nu. 69. Curt. lun. conſ. 5. nu. 12. & ſeq. & Natta. d. conſ. 282. nu. 2. Hęc concluſio citra dif-
32 ficultatem procederet, vbi mulier †de proximo eſſet, vel ad domum ducenda, vel cognoſcenda, cum pro ducta, uel cognita habeatur, quæ de proximo, eſt ducenda, vel copulāda, Salic. cum inte. in fine C. de donat. ante nup. Caſ. d. conſ. 154. col. 3. ver. ſed certe. lib. 1. Alex. conſ. 129. num. 7. & ſeq. lib. 7. Dec. alleg. conſ. 542. num. 13. conſ. 577. num. 6. cum aliis con geſtis per Phan. d. glo. 2. num 48. & ſequentibus. Quę amplia
33 tur, vt procedat etiam quod matrimonium † momento duraſſet, Bal. vbi Alex. Iaſ. & alii in l. non tantum. C. de leg. Dec. alleg. conſ. 577. num. ante 13. in c. de cauſis num. 6. uer. & præ dicta concluſio, de off. deleg. Cotta in memor. momentum, uerſ. ſecundo per hoc. Rolan. atteſtans de communi q. 49. de lucro dot. refert, & ſequitur, Phan. aliis relatis vbi ſup. nu. 67. & ſeq. Natta d. conſ. 282. col. 2. Ampliatur ſecundo, etiam quod aliqui ita ſenes deſponſarētur, ut nulla ſpes prolis ſub
34 eſſet, nam etſi id potius connubium, †quam matrimonium ſit, mulierque potius cōcubina, quam vxor dicatur, vt apud Felin. in c. cum ſit. num. 15. de foro comp. & late Iaſ. con. 115 in prim. dubio. lib. 1. adhuc tamen locus erit diſpoſitioni. cū, inter eos adeo ueræ ſubſint nuptiæ, ut ex iure, & communi. uſu loquendi uxor & maritus appellentur, ut in ſpecie not. Chaſſ. in conſuet. Burg. in 4. rub. §. 8. uerbo, & ſi le douhaire in fine. & late Rolan quæſt. 103. lucri dotis, improbato Iaſ. loco præalleg. & ſuadet quoque identitas rationis. Tertio concluſio extenditur, ut procedat, etiam quod maritus, & uxor ſeorſum habitarent, ut aliquando inter conſulares perſonas accidit, & in tranſmarinis mercatorib. ſæpe uid emus, ex quo inter eos adhuc durant nuptiæ, & non coitus, ſed maritalis affectio matrimonium facit. l. cum hic ſtatus. §. ſi mulier. ff. de donat. int. uir. idem ubi ſimulatum fieret diu ortium ut, l. uir. mulier. ff. eod. ac not. Io. Lup. in rub. ext. eod. §. 34. Quar to diffunditur concluſio. eſto quod matrimonium, ſeu ſponſalia de præſenti contracta eſſent inter abſentes per nuntiū, ſeu procuratorem, ut fieri poteſt modo ſpeciale mandatū, habeatur. ut c. fin. & ibi ſcrib. de procurat. in 6. ac no. Abb. in c. ex patte 2. num. 2. de conuer. coniug. & ut pli mum inter magnos princeps ſeruari ſolet, aut etiam per par ētes, fratres & alios a iure permiſſos, ut apud Io. Bap. Ferret. conſil. 79. in
35 princ. Cum hoc in caſu non minus ueræ, ac ratę † ſint nuptiæ quam ſi inter præſentes contractæ eſſent. Couar. de ſponſal. 2. parte c. 1. §. 1. num. 4 & 5. & c. 4. num. 8. ſicque uir, & uxor dicantur, & per conſequens comprehenſi remaneant diſpoſitione, cum eius uerba conueniant, qui licet ſint abſentes, & forſan nūquam oculis ſe uiderint, non propterea fit, quin
36 inter eos coniugalis amor ſubeſſe poſſit, quia †non uiſos diligere poſſumus quinobis per famam, uel alio modo cogniti ſunt, ut in materia no. gl. diſt. 29. q. 1. uerbo, quod autem, fit enim ſępenumero, ut quos nūquam uidimus, amemus, & obſeruemus. § fi. inſt. de hęr. inſt. ubi Port. Limitatur concluſio non procedere, vbi communis vſus. ſeu conſuetudo probaretur, non appellari niſi ſponſam, quæ adhuc traducta nō eſt, vel nondum cognita fuit, Tunc hoc legitime ꝓbato ceſſabit diſpoſitio, ex quo eius uerba non conueniunt, ita Soc. in l. qui fuerit, in fine, ubi id pro indubitabili habet ff. de condi. & dem. Nam in omni materia a communi vſu loquendi ſumenda eſt ſemper interpretatio. l. cum de lanionis §. aſſinam ff. de fundo inſt. l. Labeo ff. de ſupp. legat. Dec. conſ. 472. num. 13. Curt. conſ. 9. num. 10. vbi is inquit, quod communis
38 †uſus loquendi derogat omni regulę omnique conſtitutioni in exaudiendis ſermonibus. cum aliis late congeſtis per Tiraq. de retract. municip. §. 2. glo. 1. num. 5. & ſeq. quod frequentiſſimo omnium calculo receptum atteſtatur Couar. lib. 3. var. reſol. c. 5. num. 1. & in hoc caſu ſaluari poteſt Dec. in alleg. conſ. 540. ut ſuper hoc communi uſu loquendi præcipue ſe fundat, & illum ſic admittit Phan. alleg. glo. 2. num. 72. ac Idem in effectu ſentit Coua. alias per Dec. alleg. de ſpō ſal. 1. parte c. 1. num. 4. & longe clarius in ſecunda parte. c. 1.
38 num. 4. Idque eo planius †in re conſuetudinaria, qua nos verſamur, procedere, arbitror, quō facilius conſuetudo ſecundū communem, & conſuetum loquendi modum, qui frequentatur in prouincia, intelligitur, cum in habētibus Symbolū ſacilior detur tranſitus §. hodie Inſt. de adoptio. & proinde, non immerito Dec. in c. cauſam quę col. fin. de reſcript. cōſilio 11. colum. 3. verſicu. prima quia. conſil. 301. num. 8. ait,

Source : BIU Cujas

39 ꝙ verba ſtatuti intelliguntur ſecũdum diſpoſitionem alio
rum ſtatutorum, potiuſquam ſecundum ius commune, Al
ciat. l Centurio nu. 29. ff. de uulg. quo argumento vſus eſt in
ſpecie Curt. Iun. conſ. 6. nu. 12. aſſeuerans & ipſe, diſpõnem
ſtatuti potius declarari, & intelligi ſecundum diſpoſitionẽ
aliorum ſtatutorum, quam iuris communis, tanquã inter ip
ſa ſtatuta maius conſortium, maiorque communicatio ſub
40 ſit, vt idem in conſuetudine † obſeruat Crau. conſ. 118. nu. 4.
aſſerens, conſuetudinem recipere potius interpretationem
ab alia conſuetudine, quam a iure ſcripto, hinc Dec. conſil.
586. nu. 4. vult, conſtitutiones feudales cum vim recipiant a
ꝙ ſuetudine, illis facilius a ꝙ ria conſuetudine derogari, & nõ
minus clare voluit Bal. in c. 1. nu. 5. de feud. March. commu-
nem vſum loquendi in iure maxime cõſuetudinario ſpectã
dũ eſſe, Tiraq. de retract. munic. §. 1. gl. 10. nu. 12. Durũ tñ, at-
41 que difficile admodum fore arbitror agẽti † (Cui rale onus
incumbit, vt per Ale. conſ. 5. col. pen. li. 3.) probare huiuſmo
di cõem loquendi uſum ſecundum ꝙ dicit Soc. conſ. 37. nu.
12. lib. 3. & Felin. in proemio decret. in princ. nu. 17. Si quidẽ
ſecundum aliquos non communis idiotarum, ſed peritorũ
vſus attendendus eſt, Roma. conſ. 4. Alex. conſ. 2. nu. 17. lib.
42 1. & d. conſ. 5. nu. 11. vbi fortius inquit, ꝙ quando verba † pro
lata in vulgari a teſtatore, ſeu ab alio diſponente latino ſer-
mone ſcripta ſunt verba, illa ſecundum iuris interpretationem intelligenda veniunt, non autem ſecundum uulgarem loquendi modum, ad idem Dec. conſi. 366. nu. 8. Soc. Iun. in rub. ff. de op. no. nunt. nu. 91. & 94. Bero. q. 94. nu. 2. Nat ta conſ. 282. nu. 2. & Rolan. conſ. 83. circa fin. lib. 3. Siquidem quoque ſpectari debet, quia a maiori parte populi receptus eſt vſus Cur. conſ. 9. nu. 9. Feli. in alleg. proem. decre. in prin. nu. 16. Nec nõ quo loquuti ſunt periti, ubi ab excellẽtiſſimis aut recepta, aut in ſcriptis redacta fuerit conſuetudo, vel ſi ab imperitis, q graſſa minerua uſus accipi ſolet, vt p Alciat. lib. 2. de uerb. ſig. ver. declaranda tamen, tantoque durius ar bitror, cum probandus ſit communis vſus loquendi illiuſmet temporis, quo conſuetudo recepta fuit, non qui poſtea inoleuerit, nec qui hodie forſan in agro Alexandrino habea tur, qđ probat Soc. in l. Gallus. §. ſi eius nu. 6. ff. de li. & poſth. ſequitur Alciat. alleg. lib. 2. ver. nec illud omittendum, Dec. c. in præſentia nu. 33. uer. & in tali communi, de probatio. cõ ſil. 365 propefinem, & conſi. 366. nume. 8. Brun. ꝙ extãt. ma ſcu. 12. art. q. 21. circa fi. nu. 284. ꝙ valde commendat Curt. iun in l. 1. nu. 68. ff. ſi cer. pet. conſ. 5. nu. 14. & conſ. 176. nu. 3. Rolan. vbi ſup. nu. 20. & Pariſ. in rub ff. ſol. matri nu 83. & in modo capitulandi magnifacit Ferrat. caut. 52. Soc. iu. in rub. ff. de op. no. nunt. ante nu. 91 & 94. & ex his formã capitulan
43 di † habes, etſi aliam in materia obſeruandam tradat Bart. in l. Labeo. nu. 6. ff. de ſup. lega. & in not. caſu Euer. loco ab opinione vulgi. nu. 7. & nobiſcum ſentit Alciat. in l. vt Alfenus in fi. ff. de ver. ſig. poſt recentiores in alleg. rub. ff. de op. no. Se cundo loco non procederet concluſio, vbi diſpoſitio nõ ſim pliciter de viro & vxore, vt hæc noſtra ſe habet, loqueretur,
44 ſed cum tali adiectione, vt præter ſponſalia aliud cõcurrere deberet, veluti quia loqueretur de vxore copulata, vel ducta tunc ſponſalia nõ ſufficerent, niſi vel cognita, vel ducta fuerit. Bal. l. non ſine. nu. 1. C. de bon. quæ lib. Ale. conſ. 129. nu. 2. li. 7. Soc. conſ. 8. col. 1. li. 3. Bero. conſ. 40. nu. 25. lib. 1. Rolan. de lucro dot. q. 108. & 109. & Phan. eod. tract. gl. 2. nu. 73. & ſeq. & nu. 101. & ſeq. vbi id ſublimitat, niſi diſpoſitio de ducente vxorem loqueretur, eum dicatur quis vxorem ducere, etiã ꝙ matrimonium per verba de præſenti cõtrahat. Rurſus id qnoq; intelligas vbi rubrica concordaret cum nigro, ſecus ſi rubrica de viro & vxore generaliter loqueretur, nam tunc etſi nigrũ adiectiue de copulata, vel ducta loquatur, vxor tñ nondum cognita, vel ducta, ſub generalitate rub. comprehẽ ſa erit, ex traditis per recentior. in l. prima. circa princip. ff. ſi certum pet. ac not. Rolan. de lucro dot. quæſt. 9. & cum eo Phan. loco præalleg. nu. 69.

SVMMARIVM.

1 *Vxori putatiuæ num maritus prohibitus ſit legare.*
2 *Nauarra nonnulla ad concilium Trid. de matrim. contrahendo notanda ani maduertit.*
3 *Vxor illicita dicitur vxor, licet non vera ſit vxor.*
4 *Legari non poteſt ei, cum qua illicitum habetur matrimonium.*
5 *Lucra matrimonialia ex reprobatis nuptijs nulla proueniunt.*
6 *Ratio hic prohibendi eadem in putatiuo, quæ in vero matrimonio milit. at.*
7 *L. ſi ex voluntate C. de do. int. vir. & vx. explanatio.*
8 *Matrimonij veritas quod operatur, idem operatur opinio.*
9 *Matrimonium verum, ac veri coniuges cenſeri debent, nondum inualidita-*
te ipſius legitime detecta.
10 *Vxor illicita melioris conditionis, quam legitima eſſe non debet.*
11 *Luxuria amplius caſtitate non habet.*
12 *Statutum excludens maritatam, num putatiuo matrimonio copulatam com*
prehendat.
13 *Vxor putatiua propter adulterium perdit dotem, quemadmodum legitima.*
14 *Mali melioris conditionis, quam boni, eſſe non debent.*
15 *Stulti melioris conditionis eſſe non debent, quam periti.*
16 *Coeuntibus contra phas honor non debetur.*
17 *Leges non luxuriantib. ſed pudicis fauent.*
18 *Caſus varij, in quibus diſpoſita in marito, & vxore, locum etiam habent in putatiuis.*
19 *Legatum a marito, impedimenti matrimonij non ignaro, factum vxori pari ter ignoranti, & bonæ fidei, tenet.*
20 *Ignorantia hæc qualis eſſe debeat.*
21 *Vxori putatiuæ in cauſam alimentorum, ſeu dotis relinqui poteſt.*

Quæſt. II.

1 Huic proxime ſubintrat, num maritus † legare poſſit vxori, quæ vera vxor non eſt, licet ita teneatur, quum ſcilicet matrimonium non valet, quod opinatum, ſeu putatiuum appellatur, vtpote, contractum in gradu prohibito, aut iuris ſolennitate prætermiſſa, qualis forte eſt, quæ pridie, a S. Trid entina Synodo præſcripta fuit, ſeſſ. 24. c. 1. de refor. matr. quæ in omni foro præualet, cum de re matrimoniali agatur, Bar. l. 1. & Salyc. l. fi. C. de interd. matr. Aret. §. illud. nu. 2. inſt. de nupt. Abb. in rubr.
2 de coniug. Leproſ. & c. 12. nu. 3. li. 1. & ad quam † nonnulla ani maduertit Nauar. in ſuo manual. confeſſ. c. 22. tit. de impedimento, inrerd. & fer. nu. 69. & ſeq. & c. 25. in fi. nu. 144. cui qõni reſpondendo, dico, ꝙ prohibitio adhuc procedit, vt lega-
3 re non poſſit. tum quia † vxor illicita dicitur vxor. l. pri. & ibi Bal. uerbo, uxori. C. de nat. lib. l. eum qui. C. de adulte. l. Claudius. ff. de his, quib. ut ind. licet uere vxor non ſit. l. ſi quis inceſti, in princ. C. de inceſt. nup. vnde ſi conueniunt uerba, cõ uenit & diſpoſitio, ut ſupra q. proxima. num. 24. tum quia iu
4 re receptum non eſt, ut quis † ei legare poſſit, cum qua illicitum habetur matrimonium. l. vxori maritus. ff. de vſuf. leg. l. fi. de leg. 1. l. 2. ff. de his, quibus ut indig. l. præfectus. ff. de ritu nup. ſecundum, quod declarat Coraſ. in l. qui liberos nu. 69. ff. de ritu nupt. & clarius Petr. Pech. de teſtam. coniug. li. 1. c. 25. numero 2. & ſeq. & in notab. caſu tradit Excel. præceptor Dom. Ceph. conſi. 390. num. 73. & ſeq. lib. 3. ſicuti nec in ter iſtos coniugalis donatio tenet. l. 3. §. 1. l. cum hic ſtatus. §. fi. ibiq; Bal. ff. de don. inter vir. l. ſi ex voluntate. C. eod. Caſt.
5 conſi. 352. colum. fi. li. 1. & generaliter ex † reprobatis nuptijs nulla matrimonialia lucra proueniũt. l. qui contra, & auth. inceſtas, in princ. C. de inceſt. nupt. ac notat. Rol. q. lucri dotis 97. & ita in ſimili, vt legatum factum per maritum vxori in gradu prohibito non debeatur. conſuluit Bal. conſi. 439. ſup primo puncto in 1. dub. li. 4. cum quo concordat Bar. in l. miles, ita. §. mulier, in fine. ff. de teſta. milit. Capra conſilio 127. nu. 4. & ſeq. Pech. & D. Cepha. locis præalleg. tum etiam quia
6 ratio prohibendi, quæ in uero, & legitimo matrimonio conſideratur, ut ſupra præfat. 5. eadem quoque in falſo, & putatiuo militat, & per conſequens idem ius ſtatui debet, uulg. l. illud. ff. ad l. Aquil. l. ſi poſtulauerit, ibi, ratio. n. ff. de adulter.
7 Huc optime ſpectat tex. † in l. ſi ex uoluntate. C. de douat. inter uir. ſecundum Connan. in comment. iuris ci. li. 8. co. ti. de donat. inter uir. dum tex. explicando ea in parte, qua uult, & ſi donatio facta ab eo, cum qua matrimonium iure non ualet, ipſo iure teneat, attamen quia indigna perſona eius fuit qui nec maritus dici poteſt, utiles actiones in ea reuocanda competere, ait Connan. ipſo iure ualere donationẽ, hoc eſt, inſpectis uerbis prohibitionis, quæ de uiro & uxore loquuntur, at hic neque uxor ea eſt, quæ donauit, neque maritus is, cui donatum eſt, cum nullum ſit matrimonium, tñ par rõ eandem in his conſtituit æquitatem, ſatis. n. eſt, ꝙ ſe amore coniugali inuicem diligebant, qui amor huic legi cauſam dedit, hæc Connan. cuius traditio præpoſitæ quæſt. per optime confert. Ad quod etiam facit, ꝙ propter falſam demonſtrationem legati mulier plus aſſequi non poteſt, quam ſi uera demonſtratio fuiſſet, ut celebris eſt tex. in l. cum tale. §. fi.
8 ff. de cõd. & demon. quod enim operatur † ueritas matrimonij, quando verum eſt, idem operatur opinio matrimonij quando eſt opinatum, & putatiuum, Dec. conſ. 153. nu. 2. in fi. & Soc. iun. conſ. 39. nu. 44. & ſeq. li. 3. Vnde id præcipue locum habebit, ubi legatum factum reperietur antequam de iniuſto, & inualido matrimonio legitime detectum fuiſſet,
9 ex quo interim † uerum matrimonium, uerique cõiuges cẽſeri debent, idemque ius ſortiri, ita Phan. de lucro dotis. glo. 2. nu. 27. multo magis poſt cognitam, atque maculam detectam, ob malam fidem, & dolum, quæ concurrunt. ut Salic. & doct. in d. l. qui contra. Bal. Capr. Pech. & D. Ceph. in locis
10 præalleg. cum Alioquin † melior conditio eſſet earum, quę improba, & illicita coniugia contrahunt, ſicque delinquunt quam ſint legitimæ uxores, quod inra pati non ſolent. l. 3. §. 1. ff. de donat. int uir. & ut habetur in auth de reſt. & ea, quæ
11 par. in fine, non amplius † habet caſtitate luxuria, per quem text. uult glo. in capitulo ſtatutum, uerbo uolumus, de hære.

Source : BIU Cujas

in 6. quòd diſpoſitio illa, per quam filij hæreticorum ad aliquod munus Eccleſiaſticum non admittuntur vſque ad ſecũdam generationem, extenditur etiam vſq; ad filios illegitimos, ne plus tribuatur luxuriæ, quàm caſtitati. & ad rẽ bonus eſt tex. in l. his ſolis, in fine C. de reuoc. donatio. Ibi, quis eſt enim qui his aliquid arbitretur tribuendum, cum ẽt illis, quæ iure ſecundas tantũ ꝓtraxerunt nuptias, nihil ex his priuilegiis tribuẽdũ eſſe velimus, ex quo tex. Brun. qđ ext. maſc.
12 6. art. 3. memb. q. 17. numer. 280. tradit, quòd licet † ſtatutum excludens maritatam, non liget eam, quæ matrimonio præſumpto, ſeu inualido eſt coniuncta, id verũ eſt, niſi adſit culpa, ſeu dolus ipſius, ne ſit melioris conditionis, quam legitime contrahens, ad idem text. in l. ſi vxor. §. 1. ff. de adult. Vbi vxor de facto, aut putatiua adulterij nomine punitur, tanq̃ vera uxor, ne putatiua vxor, & de facto, melioris ſit conditionis, q̃ vera, & legitima, vt text. hunc declarat Crau. de antiq temp. 4. par. ſectio. videamus modo. ſ. limit. qui eadem rõne
13 inquit, quod putatiua vxor † ita perdit dotem propter adulterium, ſicuti vera vxor, ne plus tribuatur vxori putatiuæ, & de facto, quam veræ, per gl. cõiter receptam in c. plerique de donatio, aliaq. ſimilia refert. & proinde alibi habemus, quod
14 non † debent melioris conditionis eſſe mali, q̃ boni. l. non ſolum. ff. de noxa. l. ſi a patre. §. ſi prædo. ff. de pet. hær. l. inficiando. §. infans. ff. de fur. ibi, & quid tam ridiculum eſt, quã me-
15 liorem conditionem furis eſſe, exiſtimare, nec ſtulti, † q̃ periti. l. ſeruius. ff. quod vi, aut clam. c. ei qui. de præbend. in 6. & regula generalis eſt, neminem ex ſuo delicto meliorem ſuã facere conditionem poſſe. l. non fraudantur. §. nemo. ff. de reg ul. iur. tex. ad idem in l. ſi ab hoſtib. §. 1. ff. ſol. matr. ibi, nõ. n. æquum, virum, ob facinus ſuum dotem lucrifacere. Hinc ẽt
16 videmus, ꝙ his, qui † contra fas coeunt, honor non debetur in omnib. gl. in l. ſi concubina, in princ. ff. rer. amot. ſed inter viles reputantur. § quia vero legem, in fi. auth. vt liceat matri. hinc quoque † leges non luxuriantibus, ſed pudicis fauẽt.
17 §. pe. auth. qui. mo. na eff. ſui. & demum plures alii nõ deſunt
18 caſus, † quibus diſpoſita in marito, & vxore, nõ minus in his, qui putatiui maritus & vxor dicuntur, quam qui veri, atque legitimi ſunt, locum habent, vt apud Io. Lup. in rubr. de dona. inter vir. § 36. latius Tiraq. de legib. connub. glo. 8. verbo, de ſon mari. q. 33. nu. 253. & ſeq. & Nouocom. ad ſtatu. proh. mul. ſine certa ſol. cont. gl. 8. verbo, mariti. q. 7. & ita nuncupatim obſeruat Alban. ad Bar. in l. 1. nu. 16. C. de ſu. trin. Cre-
19 derem tñ, ꝙ vbi maritus † non ignarus impedimenti matrimonij vxori pariter ignoranti, & bonæ fidei legaſſet, legatũ huiuſmodi ſubſiſteret, tanquam illud in recompenſationẽ amiſſi pudoris, & in præmium violatæ pudicitiæ ſuccedat, præcipue conſumato iam matrimonio, & quidem cum uirgine, ubi res adhuc non eſt integra, ſed mulier perpetuo remanet corrupta-ex traditis per Bal. nouel. tract. dotis. 11. par. 10. & 12. memb. col pen. & ſeq. cum quo tranſit Io. Lup. d. §. 36. col. fi. & facit ꝙ in ſimili idem Lup. ſ. dixit §. 30. nu. 3. cum
20 ſit, ꝙ in cauſam remunerationis ſuſtinetur legatum, hac noſtra prohibitione non obſtante, vt infra dicemus verbo, viginti, q. 8. num. 82. & plur. ſeq. a quo non longe diſſidet Petr. Pech. d. c. 25. nu. 2. circa fi. Qualis autẽ eſſe † debeat hæc ignorantia, collige ex traditis per docto. in l. qui contra. C. de inceſt. nupt. Bellon. conſ. 74. circa finem. Pech. loco præalleg. num. 3. & ſequ. & latius ex Nouel. alleg. 11. parte, necnon ex D. Ceph. d. conſ. 390. nu. 73. & ſeq. Reperio etiam, quod Alb. ad Bar. in d. l. 1. num. 16. C. de ſum. tri. ſubdit, concluſionem hanc forte poſſe limitari ſecundum tradita in c. cum haberet, de eo qui, dux. in mat. quam pol. &c. Cuius dictum (poſtquam eius animus non explicatur) ad nil aliud accommo-
21 dari poſſe, arbitror, quam quod † putatiuæ vxori relinqui valeat, hac prohibitione non attenta, quo ad alimenta, aut ad dotem cõſtituendam, prout in d. c. cum haberet, de filia ſpuria dicitur, cui pater, eius incapacitate non attenta duob. his caſibus ſecundum æquitatem canonicam relinquere põt, ut ibi præ cæteris not. Abb. num. 5. pro vt etiam de relicto in cauſam alimentorum loquitur Cuma. ab ipſo Alban. pro ſimili excitatus. conſi. 30. Verum hæc ubi ita ſint, intelligas in caſu meræ inopiæ, & neceſſitatis, ubi mulieri aliunde ſuccurri non poſſit, vt inf. prox. q. in fi. & uerbo ſolidos q. 6. quod in muliere bonæ fidei citra difficultatem arbitror, ex proxime deductis.

SVMMARIVM.

1 *Concubinarius nũ ſtante hac prohibitione amaſiæ, ſuæ vel concubinæ legare poſſit, & num. 12. Deinde num. 15. & ſeq. authoris diſtinctio ponitur, qua ceſſat omnis contrarietas. cum declarationibus num. 38. & ſequen. ad finem vſque.*

2 *Concubinarius non dicitur maritus, nec concubina vxor, tam in fauorabilibus, quam in odioſis.*

3 *Donatio in concubinam eſt, permiſſa, licet ſecus in vxorem, intelligendo, tamen vt infra nu. 14. 28. 32. & ſeq.*

4 *Concubinæ donari, ac legari, prohibitum iure non extat, declarando vt infra. nu. 14. 27 28. 32. & ſeq.*

5 *Cautella filiis naturalibus relinquendi, ſtantibus legitimis.*

6 *Adulter adulteræ ſuæ legat.*

7 *Meretrici donari, & relinqui poteſt, modo intelligas ut num. 33. 37. & 38.*

8 *Meretrix ius abinteſtato habet ſuccedendi proximis ſuis.*

9 *Amatores amaſiis ſuis donant.*

10 *Lex quintus ff. de donatio inter vir. an in concubina locum habeat, & numero. 24.*

11 *Concubina non in omnibus cum uxore conuenit num. 18. 20. 22.*

13 *Mulieres impudicæ ſolent eſſe blandiores, & rapatiores.*

14 *Lex hac edictali. C. de ſecundis nuptijs. in concubina, & amaſio locum habet.*

15 *Concubinatus & ſi a iure ciuili ſit permiſſus, non tamen approbatus extat us legitimum connubium.*
Iulij Clari Alexandrini laus.

16 *Concubinarius inter viles, & turpes connumeratur, unde inſtitutus viam querelæ fratri, aperit, & nu. 19.*

17 *Vir per matrimonium inter dignos, & nobiles recipitur.*

21 *Statuta faẽt. in vxore, intelligi debent in concubina.*

23 *Amor an tantus preſumendus in concubinam, quam in vxorem, & numero 37.*

26 *Pauci ſunt qui in uero concubinatus actu uiuant.*

28 *L. donationes in concubinam ff. de donatio. explanatio.*

29 *Facinora ingentia ex potenti natura, ex vili vero nec bona, nec mala generantur.*

30 *Amor mulierum inhoneſtus ad omne nefans hominem cogit, rectumque iudicium peruertit.*

31 *Concubina ab alia muliere impudica differt.*

32 *Mulieribus in adulterio, & inceſtu viuentibus num de iure communi legari, uel donari poſſit.*

33 *Meretrices paſſim conſpiciuntur adulatiores, blandiores, & rapaciores.*

34 *Meretrices ſecum afferent uenenum, quo animi perditorum interficiuntur.*

35 *Auditia propria eſt meretricum.*

36 *Meretricum deſcriptio.*

37 *Concubinis, adulteris, ſeu meretricibus alienis relinquitur, & donatur.*

38 *Mulieribus, quæ olim concubinæ fuerunt, legari poteſt.*

40 *ſtatus præſens inſpicitur ad alicuius incapacitatem cognoſcendam.*

41 *Mater meretrix emendata, num poſſit filiam propter meretritium exhæredare.*

42 *Pater num teneatur filiam emendatam dotare.*

43 *Homo nouus dicitur, qui a mala actione ſeparatur.*

44 *Meretricem emendatam rapiens, num in pœnam raptus cadat.*

45 *Concubina, vt ei legari poſſit, ſat eſt, quod tempore mortis teſtantis, a concubinatu receſſiſſe referatur cum declaratione. nu. 46.*

46 *Concubi. emendata quando dicatur, & 47.*

48 *Legatum factum concubinę, ſeu adulteræ, uel meretrici, vt ſe nuabat, & ad frugem melioris vitæ reddeat, num valeat. reſolutio num. 53. & ſeq.*

49 *Generali prohibitione non continentur, quæ tendunt ad piam cauſam, contrarium nu. 54. & ſeq.*

50 *Donatio inter uirum, & vxorem in piam cauſam tenet.*

51 *Donatio inter patrem, & filiam dotis cauſa valet.*

52 *Pia cauſa ſemper excepta eſt in quacumque generali diſpoſitione, etiam municipali, contra num. 54. & ſeq.*

55 *Teſtamentum conditum per uxorem ſine conſenſu viri contra formam ſtat. etiam in piam cauſam non tenet.*

56 *Inſtitutio facta ſpurio etiam amore Dei non ſubſiſtit.*

57 *Conſuetudinaria prohibitio non minus Eccleſiam, & piam cauſam, quam profanam comprehendit.*

58 *Legatum factum concubinæ, egene & pauperi non valenti, aliude ſe paſcere, nubere, ſubſiſtere.*

59 *Bermondus, & Port. Imol. declarantur.*

Quæſt. III.

1 **Concubinarius** † autem num & ipſe hac prohibitione ſit comprehenſus, ut ſuæ amaſiæ, aut concubinæ legate non poſſit, & licet Alcia. in c. 1. nu. 96. & ſeq. de præſcrip. quæſt. hanc firmare auſus nõ ſit, ſed cogitandam reliquerit, nihilominus non eſſe maritũ
2 comprehenſum, ex eo firmari poſſe uidetur, ꝙ † concubinarius non dicitur maritus, nec ꝙcubina uxor. l. ſi vxor, in principio. ff. de adult. in tantum ꝙ neque in fauoribus, neque in odiis vxoris appellatione comprehẽditur concubina Rom.
3 in l. 1. nu. 11. C. vnde uir. & proinde uidemus, ꝙ donatio † etſi inter virum, & vxo. ſit prohibita, ne mutuo amore inuicem ſe ſpolient. l. 1. ff. de donat. int. vir. & vx. ob quam rõnem hæc noſtra cenſetur emanaſſe diſpoſitio, vt ſupra in 5. præfat. illa tñ in concubinã eſt permiſſa. l. 3. §. 1. in fi. ibiq. gl. & ſcri. ff. de donat. int. uir. l. donationes in concubinam. ff. de donat. Roma. conſ. 478 nu. 3. licet id ſit ſpeciale in milite. l. 2. C. de don. int. uir. ne fictis, (ut inquit text.) adulationibus ſpolietur, ad idem Bal. conſ. 262. recolo me, in princ. lib. 1. repetito conſil. 456. numero 5. lib. 5 ubi ait, ꝙ lex, quę uult, donari non poſſe concubinæ, aſſimilat concubinam uxori, quia ſimilis eſt in ratione ꝓhibitio, ne ſcilicet ineffrenato amore miles in pau-

per-

Source : BIU Cujas

pertatem incidat,quę quidem comparatio cum in solo milite ex iure speciali procedat,illa per ꝙns in aliis non militat l.1.ff.ad municip.ut id notat in specie Iaſ.in l.miles in fi.ff.de re iudic. Butr. conſ.14.& appertius Caſt.in d. l.donationes in concub.nam.3.dum unlt, concubinam in hoc esse melioris conditionis,quam sit vxor, ea ratione,quia non tantus amor in eam præsumitur,ut in uxorem,cū quo transit Lup.in rub. de donat.int.uir. §.37. num.6. & ideo secund. Caſt.ceſſat ratio,ne mutuo amore se spolient.& ex hoc verificatur dictū, illud gloſ.in l.1. §.qui autem, verbo.si vxorem.ff.de concu. quod plus habet caſtitate luxuria,proinde uidemus,quod a
4 iure aliter prohibitum non extat.ne dum†concubinæ,dona re,sed ei etiam legare.l.qui concubinam,in prin.l.item lega to.§.parui, de leg.3. Bart.l.miles.ita.§.mulier.ff. de teſta.mil Dec.l.1.num.8. C.unde vir.& ux.Io. Garron.in l.1. num.32. C.de secund.nup.Quod Caſt. in alleg.l.donationes, obſer-
5 uat†pro his,qui filios ex concubina habent, quibus ad eorū libitum relinquere non possunt,stantibus legitimis,ut eorū concubinæ relinquant, quę filiis postea verisimiliter tradi tura est,& licet Caſt.id cogitandum relinquat, pro cautella tamen ad relinquendum spurio tradit Io.Dilec. de atte.teſt. de his,qui non hab. fact.teſt. caut.14. in princip. Quin etiam
6 adulter†adulteræ legat,modo armatę, uel cœlestis militię,
7 non fit miles,Aufrer.deciſ.141.ac ualet†donatio,quæ sit me retrici l.affectionis.ff.de donatio.Io. Lup. in rub. de donati. int.uir.§.40.ubi pulchre.necnon ualet legatum,atque institutio in meretricem Iaſ.d.l.miles in princip.colum.fin.ff.de
8 re iud.& conſ.37.colum.1.lib.3. quæ†ius quoque abinteſtato coniunctis suis succedendi habet.Dec.d.l.1.num.8.in fin.
9 C.unde uir.Imo amatores†debent amaſiis suis donare.secū dum Boer.deciſ.316 circa finem.Huc accedit,quod dispoſi
10 tio†l.quintus.ff.de donat.int.uir.& vxor.qua vxor quicquid ac quirit conſtante matrimonio,ex bonis viri acquisiuisse prę sumitur,in concubina locum non habet,ex eo quod tex.ex presse requirit,quod sit uxor,ut apud Alciat. reg.4.præsum.
11 26. in princ. nec id mirum,cum† non in omnibus concubina cum uxore conueniat. Mantua.in Enchir.rer.singul.libr. 3.c.52.in fine, & potest et iam adduci elegans consideratio, Io. Lup.in alleg.§.37.colnm.1.& seq.ut apud eum est uidere cum illam referre,nimis longum esset.At diuersam senten
12 tiam,quod nec concubinarius†præter solidos.20. concubinæ suæ legare.possit,apperto ore notat apostil.ad Dec. conſ. 196.verbo,spolietur ratione,qua hæc nostra processit dispo sitio,ne nimio amore & ipse spolietur,& decipiatur,quę ra-
13 tio cum fortius militet in impudicis,quę†blandiores, & rapatiores esse, solent,ut facti experientia docet,multo magis locum habet in concubina. blanditiis enim concubinę sępe inficiuntur animi perditorum, Bal.c. ex parte,circa finem de conſuet. & concubinam alibi adulatricem Bal,appellat. in l.2. C.de donat.int.uir.& ux.& quę melioris conditionis, esse non debet, quam pudica,& legitima vxor,ut supra proxima quæst.diximus num.10.& seq.ut hac ratione nixus not. in specie Alban.in lucubrat.ad Bar.in l.idem si.§.sed ꝙ mere trici,nu.2.ff.de cond.ob turp.cau.& in simili Bal.auth.cui re
14 lictum num.3.in fi.C.de ind.uid.toll. Io.Nicol.in l.generaliter nu.24.C. de Sec.nup.cum tñ illa magis legibus sit.odiosa Alciat.d.c.1.nu.96.de præscri. Etenim iniusta libidinum desideria nulla venia defendit,nullumque subleuat adminicu lum.l.legem.C.de natur.li. de qua re late Io. Garron.in rub. C.de secund.nup.nu.58.& seq.Vbi uult,omnes pœnas indictas contra secundo nubentes,locum habere. contra uiuentem in concubinatu,& quidem multo fortius,ne plus hēat
15 luxuria quam caſtitas,& propterea uidemus,ꝙ disposition†l. hac edictali.C.de secud.nupt.prohibens, non posse plus relinqui secundo uiro,quam uni ex liberis primi matrimonii, etsi loquatur in uitrico,seu nouerca, locum adhuc habet in concubina,& amaſio,ut mater,seu pater ex prædefuncto cō iuge liberos habens, concubinæ, aut amaſio suo plus relinquere non valet,quam uni ex liberis,cui minus reliquit.Ber
16 tran.d.l.hac edictali num.20. & seq.Accedit, quod licet, †a iure ciuili concobinatus sit permiſſus,etsi a iure canonico, penitus improbatus existat,c.Nemo 32.quęst.4.Caccial.in l. si qua illustris.nu.30.in fine.C.ad orfic.Ale. vbi atteſtatur de communi,in l.ex facto.§.si quis rogatus nu.13. ff.ad treb.ac de ueriori, & de conſuetudine seruari D.Iul. Clar. ciuitatis, nostræ decus splendidiſſimum, atque immortale lib.5.sent. recept.§.fornicatio.verſ.& in primis, non ita tamen approbatus extat,pro ut legitimum connubium, cui iura semp,& vbiq; multū deferūt.l.1.cū ibi no.ff.sol.ma. Sicuti videmus,
17 ꝙ per concubinatum†quis inter uiles cōputatur.§.quia vero legem,auth. vt liceat matri, vsque quo si frater aliquem concubinarium, seu concubinam instituat,apperitur via q̄-
18 rellæ Dec.conſ.530.& Ruin.conſ.5.li.3.at uir†per matrimonium inter dignos,& nobiles recipitur Alber.l.1. C.de concub. Vbi infert, ꝙ per hoc non plus habet luxuria, quam caſtitas,ad idem Caccialu.in d.l.si qua illuſtris nu.30.circa medium,apud quem legitur, inter concubinam†& vxorem in sola dignitate differri,ex quo vxorius coitus diuina,& humana lege est approbatus,& ideo in est quædam dignitas coniūctione matrimoniali approbata,at coitus concubinarius,tā quam non approbatus dignitatem secum non affert,sed tm̄ uoluptatem. Hinc non absre Ang.conſ.171.in 2.dubio,scri-
19 bit,concubinam,†& meretricem inter turpes personas connumerari,cum earū uitę sint perditæ.ac luxuriæ deditæ.cōfert ꝙ idem Ang.no.in §.consideremus auth.de trie.& sem. quum uult.illud,ꝙ dicitur,quem caste uiuere in actu cōcubinario,procedere quantum ad capacitatem succeſſionis, a qua iura ciuilia filios,tamq̄ naturales non repelunt, in ceteris nequaquam,quia cum omnis fornicatio sit peccatū mortale,illa est,caſtitati contraria. Nimirum itaque si prohibitio facta in uxorem,tum ex paritate,cum ex maioritate,rei procedit etiam in concubinam. Ad hoc etiam facit,quod in ma
20 teria†legati.qua nos versamur, parum differt concubina ab vxore.l.item legato.§.parui,de leg.3.Curt.lun.post Dec.in l. 1.num.12.C. unde. uir. qui tex. etsi tantum procedat quoad hominis affectionem,ut inquit Bal.in c.cum quędam puella in prin.ibique Iaſ.& Dec.ff. de iuriſd.om.iud Mantua Enchir.rer.singul. lib.3. c.52. & est tex.in c.omnibus 34. diſt.id nihilominus nobis satis deseruit, inspecta ratione huius nostrę prohibitionis,de qua sup.5.præfat. Quin etiam secundū, Luc.de pen.prēter vxoralem dignitatem,& matrimonialē,
21 quæcunque statuta†& decreta in vxore,intelliguntur in cō cubina,ad quod etiam Orian.cap.quoniam,contra uerb.re-
22 stium depositiones nu.100.de probatio,& si aliquando†concubina differt ab uxore, differentia in eo consistit, quod facilius relinquitur uxori quam concubinæ vt apud Bermon. de pub. concub. in verbo, concubinam dimittat. numer.6. Vnde prohibitio relinquendi vxori,multo magis facta censeri debet in concubinam.Et proinde nō obst. tantum amo
23 rem†,ut dicebat Caſt non prēsumi in concubinam, quantū in vxorem, sicque cessare rationem, ne concubinarius, se spoliet, quoniam imo ratio hæc fortius militat in concubi. quæ blandior,quæ rapatior, queque fictis,adulationibus magis dedita est, quam sit legitima vxor, ut iam retulimus, & quippe, ut inquit Crau.consil.229.colum.2.versic.quæ conclusio,plures uidemus spoliatos, & paupertatem ad imam, redactos propter huiusmodi concubinas,quam propter vxores.Quin etiam retorquendo tex.alleg.l.2.C.de donatio.int. vir.si miles,ea ratione prohibi us est,donare concubinę,seu focarię suæ, ne ob fictas adulationes spolietur, qua ratione hæc nostra processit dispositio,vt sup.in 5. prēfat.pari modo dispositio in concubina procedere debet,quicquid sit,quod donatio prohibita inter coniuges, teneat in concubinam cum donatio inter coniuges,non tam ob spoliationem euirandam, quam etiam ob matrimonii, & legitimę sobalis, fauorem prohibita existat l.1.2.& 3.ff.de donat.int.uir.ac sic not.Alciat. dicto cap.1.num.97.de prēscript.Nec etiam ob-
24 stat dispositio, †.l. quintus.ff.de donat.int.uir.quia argumētum quoque retorquendo,illa locum etiam habet in concubina.Bald.l.1.num.2.C. de natur.lib.l.cum oportet num.12. C.de bonis quæ lib.Crem. sing.6. sed adhuc Alciati sententiam amplectendo in alleg.26 prēsump.in princ.ideo dispositio illius legis, a cessante ratione non procedit in concubina, quia lex facilius turpem quæstum in concubina præsumit, q̄ in vxore,unde nimirum si lex præcise requirit quod sit uxor.At cum ratio huius nostrę prohibitionis ita militet in concubina,& quidem fortius,sicuti in uxore,conueuit,vt dispositio in utroque casu procedat. Nec mirum est, quod dispositio ꝓcepta in uirum, & vxorem, & si uerba minus sufficiant, ad casum trahatur, si non secundum uerba,saltem secundum sententiam comprehensum. l.cum hic status.§.
25 si sponsus. ff.de donat. int.uir. Ego autem ad omnem†contrarietatem,simulque & amaritudinem depellendam,sic distinguendum puto. aut quærimus de his qui in actu veri cōcubinatus uiuunt, aut de his,qui sub improprio concubinatu existunt,ut sunt adulteri, & inceſtuloſi, primo enim, ca-
26 su etsi pauci sint,vt ait Bald.conſi. 262.recolo me, colum.2. lib.primo.qui in uero concubinatus actu uiuāt,propter multa,quæ ad proprium concubinatum concurrere habent, cū debeat esse solutus cum soluta,ita ut inter eos matrimoniū consistere possit, necnon vnica, ac diu in actu concubinæ retenta in domo, §.si quis autem defunctus. authenti. quib. mo.na.effi.sui.l.3.ff.de concubin. secundum quod explicat Luc.de pen.in l.cohortalis colum.secunda.C.de cohort.lib. 12.ac not. Alciat.reg.2. præsumpt.5. num.5. Ruin. consilio 109.num.9.lib.tertio, ac alia requirantur relata per Gram. in 4.uoto,arbitror,non minus in concubinam ratum haberi legatum, quam donatio, modo illa liberta, aut vilioris

Source : BIU Cujas

conditionis,ſit,eẋ eo quod non tanta in eam affectio,neq; tā
27 tus amor†reperitur,ut timendum ſit,ꝙ uir eius illecebris p-ſuaſus adulẽtur ſpolietur,atq; decipiatur ſecus autem in ingenua uel honeſtę uitæ,cum huiuſce conſuetudo mulieris, magis in coniugii,q̃ concubinatus ſuſpitionem cadat ſimul que,ẽt maritalis affectio inſurgat,apta ad adulandum,decipiendumq; uirum, ad quod euitādum hæc noſtra prouenit
28 conſuetudo,vt ſępe dictā,eſt, & iſtud elicitur ex tex.d.l.†donationes in concubinā,ſuper quo totius quæſt.fundamentū ſit.ff.de donatio ſm illum interpretatus eſt Fran.Conna, uir legalis doctrinæ ſcientiſſimus in comment. iuris ciuilis lib. 8.tit.de concub.vbi quærens, cur donatio inconcubinā collata non reuocetur,etiam quod matrimonium poſtea contractum ſit,inquit,propterea quod, non eſt tanta erga concubinas affectio,neque vero amor tantus,ut timendū ſit,ne earum perſuaſus illecebris uir ſeipſum ſpoliet bonis. ſi fuit liberæ conditionis,& honeſtę uitæ fœmina,non ualet donatio,quia & ante perfectas ſolenniter cum ea nuptias, intelligitur habita fuiſſe pro iuſta uxore, quod idem tex. ſignificat in his,quæ ſubiungit,an autē maritalis honos,affectio pridē præceſſerit,perſonis comparatis,vitę coniunctione conſiderata,perpendendum eſſe reſpondeo,neque enim tabulas facere matrimonium,ſed mutuus conſenſus viri,& mulieris, uult,dicere tex. Quare,ſubdit Conn.ingenuæ mulieris conſuetudo non tam concubinatus,quam matrimonii opinionem ſuſtinet.Quod ſi liberta eſſet, aut vilioris conditionis, non poſſet in iſtam coniugii ſuſpitionē cadere, ualeretq;donatio ei facta.Hæc Conna.ex cuius verbis apperte cōſtat, ꝙ ubi ſumus in propria cōcubina,quę,ut ipſe Conn. ait,liberta,aut uilis conditionis ſit,exeo ꝙ non tantus amor,tantaq; affectio erga eā militat,vt dubitādum ſit, ne per eius blanditias,& adulationes vir ſpolietur, atq; decipiatur, a ceſſante ratione,ſumpto,argumento,legatum in eam factū ſubſiſtere pōt, ꝙ & explicite ſentit Caſt.in d.l.donationes nu.3.Etenim plerumq;,vt idem Conna.ait lib. 5.quæ donat.leg.phib. Talis concubinatus breuis eſt.& ad tps, ſecus vbi eſſemus in ingenua,& honeſte vitę,ex quo tunc conſuetudo huius mulieris in ſuſpitionē potius coniugii,q̃ cōcubinatus cadit,quo maritalis affectio inſurgit,apta per conſequens ad ſpoliādū ſeducendumue uirū,non minus, q̃ in uera, & legitima vxore, & iſtud quidem talis depreſſę mulieris cōditio ſuadet qa ut inquit Plato in 6.de repub.ingentia facinora,ſummaq;ne
29 quitia non ex†vili natura,ſed potenti, & corrupta generantur,debilis quippe natura ingentium bonorū, aut malorum nunq̃ erit cauſa ut idē repetit in uita Demetrii,&quippe per facti experientiā videmus,depreſſę cōditionis mulieres,nō ita blādas, adulatrices atq; rapaces eſſe, q̃ cæteræ impudicæ exiſtunt,ęqualis cum uiro conditionis,atq; pro ut vxores ipſę eſſe reperiūtur,& ideo puto id cognitioni iuſdicētis relinquendum fore,ut non obſcure ſentit tex.in d l.donationes, ibi perſonis comparatis. Secundo uero caſu,qñ ſumus in his qui in coitu penitus damnato viuunt,ut inceſtu , adulterio, & huiuſcemodi,tunc nequaq̃ ſubſiſtere, arbitror, legatū, in tam nephandas mulieres conceptū, Tū ex maioritate rationis huius noſtrę ,phibitionis,,pterea ꝙ tales impudicæ mulieres,tanq̃ blandiores,rapatioresue magis aptæ, atq; paratæ exiſtunt ad decipiendum, adulandum,& bonis ſpoliandum ſuos amaſios,vt volunt Alciat. & moderni apoſtil. ſuperius relati,& in his terminis,ſi diligēter aduertatur,loquūt Crau. d.conſ.229.col.2.dum uult,ob tam impudicas mulieres nos plures uidere ſpoliatos , & paupertatem ad imam redactos, ac non obſcure ſentit Caſt.d.l.donationes nu.3.in fine,quatenus uult, ¦diſpoſitionem illius. l.per quā ualet donatio facta concubinæ,locum non habere in impropria concubina, ex quo tunc conſtat, virum habere maiorem affectionem ad illam,quam ad uxorem, cum pro illa derelinquat vxorem, cum quo tranſit D.Ceph.conſ.390.nu.68.Nec id mirum,cū
30 inhoneſtus†amor mulierum ad omne nefas hominē cogat rectumq; iudicium ſubuertat.l.2.§.initū,vbi Bal.no. hominis ſenſum amore puellarum peruerti,& ibi Cagnol.in uer. cum placuiſſet 3.no.ff.de orig.iur.ad quod etiam Crau.in corol.reſ,conſi.pro Genero nu.7.vnde illud Poet.

Miſcuit omne nefas,quęm nulla modeſtia terret.
Optari compos, dum ſtudet eſſe ſui.
Non decus auertit,non lex,diuumque poteſtas.
Egit prępcipitem cæcus ad omne furor.

Et non minus confert,quod Herm.ægl.5.ſic decantat.

Omnis amans æger,captuſque inſanus,& amens.
Dulcis amor calor eſt animi,vis maxima mentis.
Eripit hic,hominum ſenſus,peruertit & ipſe.
Iudicium extinguit que animum mortalibus illum.

Ad quod etiam quæ ſupra eodē,verbo q.1.diximus num.15.
31 Nec inconuenit,quod aliud ſit † in concubina,aliud in magis impudice viuente , quoniam , ut inquit Bal.in c.cauſam circa finem de probatio.in concubinatu uiuit impudice,licet tolerabiliter,in ſtupro,damnabiter, in adulterio,damnabilius,in inceſtu, damnabiliſſime.ut non mirum ſi tales amplexus apud ll.odibiles extēt §.pen.uer.ſi uero effuſſa. auth. quibus mod.nat.eff.ſui.l.legem C.de nat.lib.& alibi paſſim. Et ſic in his optime uerificatur regula iuris,ſuperius aducta, ne tam nefandę,& impudicę mulieres melioris conditionis eſſe reperiantur,q̃ ſint legitimę,& quæ non ita odibiles exiſtant.Tum ẽt ex diſpoſitione iuris cōis,per quod in huiuſmodi mulieres,nec donatio,nec legatum conferri pōt,Bal.cōſ. 457.ad euidētiā premitto, in prin. lib.5.cū quo trāſit Iaſ.cōſ. 37.prope finem lib.3.Couar.c.peccatum.2.parte. nu.2.de re. iur.in 6.& ipſam ueritatem dicit Luc.de pen.in l.ſi cohortalis col.1.C.de cohort.lib.12.& pulchre Bened.Capra cōſ.127. ea ratione ductus inter cętera,ne tam impudica melioris ſit conditionis,quam legitima, ſequitur Crau.cōſ.229.co.pen. necnon Garro. in l.1.nu.33.C.de ſecund.nup.Mantua in Enchir.rer.ſingul. lib.6.c.142. Quod dubio procul locum habebit,ubi nondum ad rei traditionē proceſſum fuiſſet.Io.Lup. in rub.extra de donat.int.uir.§.41.in princ.iunctis his, quę p eū in præcedenti.§.habentur, Et multo fortius, quo ad ter-
33 minos quęſtionis noſtrę) procedit in meretricibus, † ex eo, quod ipſę longe adulatiores , blandiores, & rapatioresue paſſim conſpiciuntur, ut ij, qui cum illis verſantur, in dies experiuntur , ac teſtimonium perhibere poſſunt. Etenim
34 meretrices † ſecum afferunt uenenum,quo animi perdito-
35 rum interficiuntur,ait tex.l.1.C.de natur.lib.& propria† meretricum eſt audacia,iuxta illud Teren.in Eunuc audaciam
36 meretricum. & illas optime deſcribit†alciat.in ſuis Emblē.

Villoſæ indutus piſcator tegmina capręæ,
Addidit ut capiti cornua bina ſuo.
Fallit amatorem ſtans ſummo in litore ſargum,
In laqueos ſimi quem gregis ardor agit.
Capra refert ſcortum,ſimilis at ſargus amanti,
Qui miſer obſcœno captus amore perit.

37 Et licet meretricibus†de iure communi relinqui poſſit Iaſ. d.conſ.37.& ſupra etiam meminimus (etſi non deſint, qui contrarium velint,vt Luc.de pen.d.l.ſi cohortalis colum 1. lib.12.)attamen poſteaquam eodem iure ſpecialiter in milite eſt prohibitum,eius meretrici legare , ea ratione ne bonis ſuis ſpolietur,& decipiatur,ut ſubiungit Iaſ. loco præalleg.& in l.miles in fine princ.poſt alios. ff. de re iudic. qua ẽt ratione hæc noſtra inoleuit conſuetudo,ne liceat marito legare vxori,nedum a pari,ſed fortiori ratione cōuenit,vt meretrices hac prohibitioe ſint cōprehenſę. Quod arbitror valde fore probabile,tamquam honeſtati,& pudicitię cōſonās Deoque opt.Max.gratum,ad refrenandam immoderatam in tēperantiam,ſimulque obuiandum adulationibus, & rapacitatibus meretricum,& huiſcemodi mulierum . Verum hæc intelligas de his concubinis, adulteris, ſeu meretricib.
38 quæ ſuæ ſunt,non autem† alienæ, ex quo in his ceſſat ratio, ꝙ teſtator earum illecebris , & blanditijs allectus, ac ſtupri conſuetudine,ad eis legandum permotus fuerit, quod elicio ex Natta conſ.559.nu.6.& ſeq.cum vult, etſi presbiteris, & militibus prohibitum ſit concubinis,& focarijs legare, id locum hēt in eorū proprijs cōcubinis,& meretricib. nō aūt aliorum,quia tūc ceſſat rō ꝙ illecebris,& adulationibus taliū mulierū,aliquis,& ſtupri cōſuetudine permotus legauerit,pro quo optimum dicit tex.in §.1.ibi , a cognato quodā ſuo &c.auth.quib.mod.nat.eff.leg.Vbi concubina alterius, proximiori ſuo ab inteſtato ſuccedit,ac ẽt donatione cōiuncti oīa bona cognati ſui cōſequi pōt,vt eundē text. ad idem ponderat ibi Ang. nec nō Iaſ.d.conſ.37.col.1.in d.l. miles in prin.col.fi.Dec.l.1.nu.8.in fine.C.Vnde uir.& ob id, ut ſubiūgit Natta,caute dixit Angel.conſil. 171. ꝙ clerici ſeculares, qui teſtandi ius habent,eorum meretricibus non relinquūt, quaſi ſentiat,quod aliorum meretricibus relinquere valeāt Rurſus prædicta locum habent, ubi teſtator in huiuſmodi contubernio , nefandoue commertio legati tempore perſi-
39 ſteret, ſecus ubi iam mutaſſet mores , † & a concubinatu,adulterio,& ſimili nefando complexu receſſiſſet, tunc etiam a ceſſante ratione, ualeret legatum factū mulieri, etſi olim eius concubina,adultera,ſeu meretrix fuiſſet,iuxta nota.per Bald.conſ.354.quæritur utrum,in fine,lib. 3. argumen. text. l.in ipſius. C. familię erciſcundæ. Capitius ubi ſic not. deciſ. 102.in fine.Benedict.capit.Raynutius. §.& uxorem nomine Adel.nu.161.uerſic.& eodem modo,de teſtam & Port.Imo.
40 conſi.21.quæſt.1. Etenim præſens†ſtatus inſpicitur ad alicuius inhabilitatem cognoſcendam. l. ſi mater. & ibi Bald. C. ne de ſtat.def.ac poſtrema conſuetudo eſt inſpicienda. Bald. l.ſi filiam,in fine. C.. de inoffic. teſtamen. inferens ex hoc,ꝙ
41 licet mater†meretrix filiam propter meretricium exhæredare non poſſit, ſi tamen illa ſit emendata , & ad honeſtam

vitam

Source : BIU Cujas

vitam redacta, filiam meretricem exhæredare recte poterit, quia mater mortis tempore correcta, & ad honestam vitam redacta non amplius turpis persona reputatur. & proinde vi
42 demus, ꝙ licet pater † non teneatur dotare filiam luxurioſe viuentem, quam ēt exhæredare poteſt, ſi tñ ad honeſtam vitam ſit reuerſa, eam alere, & dotare tenetur, Alex. l. 1. nu. 33. ff. ſol. mat. Marſ. in l. 2. nu. 21. & ſeq. C. de rapt. virg. Rip. l. fin.
43 q. 67. num. 223. & ſeq. C. de reuoc. donatio. quia nouus † homo, vt inquit Rip. incipit eſſe, qui a mala, quã prius tenuit, actione ſeparatur. cap. ferrum. 50. diſtinct. & qui a priſtina ſanatus eſt ægritudine, perinde habetur, ac ſi nunquam fuiſſet morboſus. l. ꝙ ita. ff. de ædil. edict. Idem videmus, etſi rapi-
44 piens † meretricem non cadat in pœnam l. vnicæ. C. de raptu virg. nihilominus vbi meretrix iam deſijſſet meretricari, & honeſte viuere cepiſſet, eius raptor nõ ſecus punitur, ac ſi ꝓbam mulierem rapuiſſet, Marſ. poſt. Bald & Salic. in d. l. vnica nu. 19. & Grilan. de pœn omnif coit. q. 10. prope finẽ. Hinc eſt, quod Ange. dicto conſi. 171. & Iaſ. conſ. 37. lib. tertio. ſuſtinentes, legatum huiuſmodi mulieribus factum, loquuntur de ea, quæ olim fuerat concubina, vel quam teſtator in contubernio tenuerat, & parimodo Couar. in d. c. peccatum §. 2. part. 2. nu. 2. partem negatiuam ſuſtinens, non licere etiã pagano hiſcæ mulieribus donationem facere, de ea loquit, cum qua per adulterium, inceſtumue commertium habetur, ſicque quam quis de præſenti in ſuo contubernio tenet.
45 Idque procedit, ne dum vbi concubina † tempore concepti legati ſe iam retraxiſſet, verum etiam vbi ſolum tẽpore mortis teſtantis reperiretur a concubinatu, ſeu meretricio receſſiſſe, vt celebris eſt gl. in l. miles ita. §. mulier, verb. cadere. ff. de mil. teſtam. & Bermond. cum ea, de publici. concub. §. cõtra prædictos nu. 14. Marius Anguiſ. conſ. 123. num. 6. ac conferunt infra notata, verbo, vxori. q. 5. Quod ſeruire etiam poteſt ad putatiuam vxorem, vbi cognito impedimento facta fuiſſet ſeparatio, iuxta ea, quæ ſupra proxima quæſ. diximus.
46 Hæc tamen intelligas, † Vbi mulier, teſtatorue in totum reſipuiſſent, non autem ſub eodem commertio viuerent, ſi nõ publice, ſaltem clam, atque ſecrete, vt per Griland. & Marſ. vbi ſupra, vnde fit, ꝙ Bal. alleg. conſ. 354. vult ꝙ realiter a cõ-
47 cubinatu ſit receſſum. Verum vbi comperiretur, † quem per triennium ſe continuiſſe, omni macula, & ſuſpitione careret, vt per Rip. in l. is, cui bonis. nu. 43. ff. de ver. oblig. quia, vt dicit Roman. conſ. 236. nu. 5. & 6. nouus homo dicitur quis, bene viuendo per triennium, de qua re multa congerit Iaſ. in l. in arenam. C. de inof. teſt. & Alciat. reg. 2. præſ. 7. nu. 3. vbi huic ſubintelligentiam tradit. vnde iuſdicẽtis religio in hoc ſuam habet acuere prudentiam, vt id quoque ſentit Portius Imo. alleg. conſ. 21. num. 29. Vnum tamen ſupereſt, quod in quæſtione hac ſcrupulum facit, an ſi contingat, hunc in mo-
48 dum fieri † legatum, vt cõcubina, ſeu adultera, aut meretrix ſe nubat, & ad frugem melioris vitę reddeat, legatum ſubſiſtat. But. alleg conſ. 14. in fine ſentit, huiuſmodi legatum factum concubinæ, aut alteri ſimili perſonæ turpi valere, ex eo quod teſtator pietate potius, quã alia turpi cupidine permotus fuiſſe videtur, cum quo tranſit Lup. in rub. ext. de donat. int. uir. §. 37. nu. 8. Comprobatur, nam cum hoc legatũ, vt ad frugem melioris vitæ reddeat mulier, factum cenſeatur in piam cauſam. l. imperialem, in prin. & ibi no. Bal. C. de nupt. Bened. in ca. Raynutius. §. & vxorem nomine Adel. 5. deciſ. nu. 161. & §. teſtamentum. 1. nu. 49. de teſta. & Tiraq. de priuileg. piæ cauſæ, in præfatio. circa fi. cenſeri non debet caſus iſte hac noſtra prohibitione comprehẽſus, cum ſit, ꝙ ſub
49 generali † prohibitione non continẽtur ea, quæ ad piam cauſam tendunt, veluti eſt (non longe ad diſſimilia vagando)
50 in donatione † inter virum, & vxorem, quæ etſi prohibita ſit, nihilominus tenet, quando facta eſt ad piam cauſam l. ſi ſpõſus. §. conceſſa, ibiq. Bal. ff. de donat. inter vir. & vx. Ale. con-
51 ſil. 153. nu. 8. li. 6. Simile reperitur in donatione † inter patrem & filiam, quæ dotis cauſa, ſicque pietatis contemplatione facta, ſubſiſtit, etſi alias non valeret. l. Pomponius Phyladelphus. ff. fam. erciſ. idem in relicto facto per militem, aut clericum concubinæ, vt deberet redire in patriam, & honeſte viuere ſecundum voluntatem patris ꝙ tale legatum valeat, conſuluit Marius Anguſ. conſ. 123. nu. 24. Et iſtud generale eſt in qualibet diſpoſitione, etiam municipali, ꝙ ſcilicet in
52 ea † cenſeatur ſemper excepta pia cauſa, Calcan. conſ. 13. col. 2. & 3. ad idem Bermond. de pub. concub. §. vſquequo, nu. 4. vbi inquit, ꝙ propter emendationem a meretricio, ſeu concubinatu in multis relaxatur iuris diſpoſitio, Garro. l. 1. nu. 33. C. de ſecun. nup. & Port. Imo. d. conſil. 21. nu. 33. & ſeq. ad idem Ang. Sal. & Caſt. in authen. cui relictum. C. de ind. vid. toll. quatenus volunt, legatum factum puellæ luxurianti, ſi non nupſerit, non minus quam in virgine reiecta conditione, ſubſiſtere, vt per hoc a mala, & inhoneſta vita retrahatur
53 At mihi contrarium de iure dicendum videtur, vt tale legatum non valeat, etſi ad honeſtam, & piam cauſam tendat: Tum quia eadem prohibitionis ratio ita in eo, ꝙ in ſimplici aut aliter concepto legato militat, Tum etiã quia talis adiectio legati nõ niſi in fraudem prohibitionis facta vr. l. qui teſtamentum. ff. de probatio quantumuis illa in piam, & fauorabilem cauſam tendat, vt ibi præ cæteris no. Floria. nu. 3. veluti ēt in cauſam mercedis, vt l. cum quis decedens. §. Titia. de lega. 3. Dec. conſ. 132. quæ valde pia, & fauorabilis exiſtit, necnon reperitur eſſe, vt hoc in caſu ipſemet Calcan. loquitur, in cauſam dotis, ſecundum Cum. conſ. 31. col. fi. & infra latius dicemus, verbo, viginti. q. 8. nu. 22. & ſeq. Vnde verum
54 non eſt, ꝙ ſub generali † prohibitione non cenſeantur comprehenſa, quæ ad piam cauſam tenderent, vt nõ obſcure id falſum dicit Roman. in auth. ſimiliter, in 15. ſpeciali, inter cõtractus, nu. 32. C. ad l. Falcid. & cum eo Tiraq. de priuile. pię cauſæ. 130. priuileg. uterq. reſpondens ad tex. alleg. l. ſi ſponſus. §. conceſſa, vt ille procedat non ratione piæ cauſæ, ſed quia, vt tex. expreſſe loquitur, ceſſat ratio prohibitionis, propterea ꝙ ex ea donatione, is cui donatur, non fit locupletior. Et ꝙ fauor piæ cauſæ hanc noſtram diſpoſitionem aliter nõ perturbet a fortiori colligitur ex eo, ꝙ non valet legatũ factum vxori, quæ illud diſtribuere habeat inter pauperes pro anima teſtatoris, Ale. conſ. 57. nu. 7. li. 2. conſ. 54. nu. 12. lib. 7. de quo latius infra, verbo, legare. q. 2. nu. 19. & ſeq. Huc etiã Fel. in c. eccleſ. S. Mariæ. nu. 91. de conſtit. vbi quoties lex, aut ſtatutum prohibet, aliquẽ teſtari fauore alterius, vt hic, per ea, quæ ſupra habentur in 5. præfa. circa fi. & infra, verbo, nõ poſſit. q. 1. talis prohibitio, etiam fauore piæ cauſę, nũquam cenſetur remiſſa. Cum quo ſentit Soarez in l. qm̃ in priorib. ad declarationem. l. regni Ningun home, in prin. nu. 8. C. de inoffi. teſt. & Tiraq. de legib. concub. gl. 8. num. 174. ad idem Soc. conſ. 48. col. 1. ver. nec obſtare vr. li. 1. ubi, & ſi quis diſponat ad piam cauſam, non proinde tollitur diſpoſitio legis municipalis, Dec. quoque conſ. 455. in fi. & magis prope Pet.
55 Pech. de teſta. coniug. li. 3. c. 12. vbi agens de teſtamento † cõdito per vxorem in piam cauſam ſine conſenſu mariti contra formam ſtatuti, vult, illud non ſubſiſtere, necnon Socin.
56 iun. conſ. 99. col. fi. li. 2. vbi conſuluit, inſtitutionem † factam ſpurio non valere, etiã ꝙ amore Dei ſit concepta, ex eo ꝙ eſt incapax, ad idem Crot. conſ. 158. col. 1. & 2. & conſ. 194. fere per totum, alioquin, vt ipſe Crot. ad finem ait, apperta eſſet via fraudandi legem, cum facile eſſet, dicere, inſtituo talem uel ei relinquo, amore Dei, ad quod etiam conferunt, quæ infra dicentur, verbo, non poſſit. qõ. 14. ante finem. & verbo, legare. q. 2. nu. 18. & ſeq. & q. 7. nu. 50. & ſeq. Idque præcipue
57 cum nos uerſemur circa prohibitionem † conſuetudinariã, quę non minus Eccleſiam, ſicq. piam cauſam, quam profanam, vt infra q. proxima, ligat, & comprehendit, vt non longe a propoſito agens de muliere, cui non licet ꝺ̃here, uel teſtari ſine conſenſu uiri, num ualeat actus geſtus cum eccleſia, uel pia cauſa, perpendit Tiraq. de legi. connub. gl. 8. q. 18. num. 173. euadendo omnem difficultatem, quę in pñti q. nõ modica habetur, an ad pias cauſas ius ciuile, ſeu municipale ſeruandum ſit. Poſſet quidem contraria pars procedere, vbi
58 concubinæ † adulterę, uel meretrici relinqueretur, adeo pauperi, & egenę, quales, ut plurimum, huiuſmodi infelices mulieres exiſtunt, quæ aliunde nubere non poſſet, nec aliunde ſe paſcere, nam tunc crederem, tale legatum ſubſiſtere, hac noſtra prohibitione non attenta, quando hæreditas talem impensã ſufferre poſſet, ex infra annotatis, in uerbo, ſolidos.
59 q. 6. & hoc in caſu proprie loquitur † Bened. in d. c. Rayn. §. & uxorem nomine Adel. 5. deciſ. nu. 161. ex quo tunc occaſioni amplius meretricandi occurritur, loquiturq. Port. Imo. alle. conſil. 21. nu. 30. & ſeq. ac in idem tendunt rationes, quæ ſub 4. fundamento continentur, prout ēt pij legati indigentiam ex Anch. ponderat quoque Fel. in d. c. eccle. S. Marię. nu. 91. & Soarez. ubi s̃. in 1. limit. ad fin. ad ꝙ ēt Bello. conſ. 16. fere per totum. Nec ēt ſubſiſtentię legati in concubinam, ſi non nupſerit, annuit Bal. in d. auth. cui relictum. num. 3. C. de ind. uiduit. tol. ne plus habeat luxuria, quam caſtitas, de quo late ſupra nu. 13. & ſeq. & q. prędcedenti. nu. 10. & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Clericus num ſit comprehenſus, vt eius concubinæ, aut illegitimæ vxori legare non poſſit, reſolutio nu. 9. cum ampl. num. 13.*
Et limit. num. 15.
2 *Clerici nuptias quandoque contrahunt, ſed penitus nefarias.*
3 *Fœminæ nuptę cum clericis, vbi filios non habent, efficiuntur ſeruæ, ſine filijs vero in monaſterium traduntur, ac filij ſerui eccleſiæ fiunt, licet hodie non ſeruetur.*
4 *Clerici Orientales iuſtas nuptias contrahunt.*
5 *Clerici in minoribus conſtituti iuſtas contrahunt nuptias.*
6 *Statuta, & conſuetudines laicorum non ligant clericos, intellige, vt nu. 9.*
7 *Populi duo ſunt, vnus clericorum, alter laicorum.*

Source : BIU Cujas

8 *Concubine clericorum a iurisdictione seculari exemptę sunt. contra nu. 12.*
10 *L. 2. C. de donati. int. vir. qua prohibetur miles donare eius concubinæ, trahitur ad clericum, sicque militem cælestis militiæ.*
11 *Lex Hispana prohibens clericum hæredem scribere filium spurium, qua ratione subsistat.*
14 *Religiosi de eo municipio efficiuntur, in quo morantur.*
15 *Clerici a beneficio statuti excludi possunt. lege municipali sic dictante, vt Mediolani habetur.*

Quæst. IIII.

1 Huic proxime accurrit num hæc nostra consuetudo† liget clericum, vt eius concubinæ, aut illegitimę vxori legare non possit, cuiuscemodi quandoque clerici existunt, qui intra castitatis consepta se parum continentes, habent concubinas, ut c. concubinę de sent. excomm. c. habuisse 33. distin. quiue † nuptias cōcontrahunt licet penitus nefarias. c. 1. & seq. de cler. coniug.
3 c. eos. 32. & c. quidam. 81. dist. c quibus iuribus hæ fęminæ† efficiuntur seruæ, & vbi filios habent, per episcopum venundantur, absque filiis vero clauduntur in monasterio, & filii serui ecclesię fiunt c. cum multæ 15. q. 8. licet per consuetudinem non seruetur, ut per Couar. de matrim. c. 8. §. 5. num. 17.
4 item quoque sunt clerici orientales, qui iustas nuptias contrahunt. c. cum olim. de cleric. coniug. Dec. l. 1. num. 4. C. vnde uir. & vx. & de quibus pulchre loquitur Bal. cons. 23. oriētalibus, lib. 3. licet ij nihil ad nostros occidentales, quibus ad connubia conuolare, nusquam permissum est. c. assumi, cū pluribus seq. 28 dist. Nec non contingit, vbi coniugatus exin de ad sacerdotium promotus reperitur, vt in extrauag. Io. 22. c. 1. de uoto, itē vbi vir consentiente vxore religionem est ingressus, c. coniugatus de conuer. coniu. Vel vbi matrimoniū in faciem Ecclesiæ cum Sacerdote ignoranter contractum extitit, c. 2. c. ex tenore, & ibi Abb. qui filii sint legi. ac no. Rip pa in c. inter cęteras num. 7. & seq. de rescript. ac demū sunt
5 clerici qui in† minoribus constituti reperiuntur, ut c. 1. & to to illo tit. de cler. coniug. quamuis & ij extra omnem cōtrouersiam positi sint, cum tantum gaudeant priuilegio canonis, si quis suadente. 17. q. 4. & fori beneficio respectu rerum criminalium, in cæteris autem iudicentur ut laici. cap. prim. de cler. coniug. in 6. Paris. cons. 40. num. 21. & seq. lib. 4. & ex professo not. Couar. pract. quæst. cap. 31. Et ad institutum no strum reddeundo, num clericus hac nostra dispositione cō-
6 prehensus sit, quis diceret, quod non, ex eo, quod statuta, † & consuetudines laicorum non ligant clericos, nec eorum res c. quæ in ecclesiarum. c ecclesia S. Mariæ de const. c. fi. de reb. eccles. non alien. tum quia clerici digniores & superiores laicis sunt. l. 2. C. de sum. tri. c. denique. 4. dist. Vnde non decet, quod inferiorum statuta superiores ac digniores ligent c. cū inferior. de maior. & obed §. plebiscitum, instit. de iure nat. gent. non enim, inquit tex. in d. c. Ecclesia S. Mariæ, datum est ius imperandi illis, quos obsequendi manet authoritas, Tum quia statuta non ligant, nisi subditos. l. 1. C. de sum. tri. l. fin. ff. de iurisd. omn. iud. c. 2. de constit. in 6. Sed clerici adeo subditi laicis non sunt, ut nec sponte quidem illis se summittere possint c. si diligenti c. significasti, de foro comper. tum
7 etiam quia duo sunt populi† vnus clericorum, alter laicorū, & uterque suum habet iudicem, unde nihil commune habent clerici cum actibus plebeis l. placet. C. de sacrosanct. eccles. Felin. d. ecclesia S. Mariæ 8. quæst. prin. & ibi Dec. qui attestatur de communi, num. mihi 53. uers. sed breuiter. Ale. cons. 211. num. 3. ubi magis veram, magisque communem dicit, lib. 2. quod locum habet, etiam quod fauorabilis res, sit, modo dispositio ipsa prœceptiue, seu imperiose, qualis hæc nostra videtur consuetudo procedat, vt per Ale. cons. 210. nu. 13. & cons. seq. col. 1. lib. 2. & in terminis consuetudinis, etsi pleriq; ex alleg. p Dec. & Felin. in d. c. ecclesia S. Marię promiscue in utroq; loquantur, s. statuto, & cōsuetudine, tradit Roch. Curt. in c. fi. sectio. 8. q. 11. Vbi pariter de communi attestatur. de consuetud. Quinetiam cum agatur de nō relinquēdo concubinæ per clericū, tale statutum editum p̄ concubinas, non magis eas ligat, quam ipsosmet clericos, cū & ipsæ
8 † a iurisdictione, & imperio seculari sint exemptę Fel. alleg. c. ecclesia S. Mariæ. q. 16. num. 102. & ita. nuncupatim sentit, Bal. cons. 204. testator legauit, col. 2. vers. item quia non sunt subiecti, li. 1. repetito cons. 419. li. 5. idem Seuerin. Post Bal. in l. 1. nu. 163. C. de sum tri. Vbi expresse uult, q̄ si statutum præcise aliquem inhabilitat, ut pote, q̄ minor annorum 20. non possit testari, aut q̄ uir non leget, tale statutum clericos non comprehendit, & in re propria, q̄ statutum prohibitiuū relinquere vxori omnem aliam substitutionem annullando, in casu quo uxori molestię aliqua per hæredē inferretur. nō cōprehendat Ecclesiam in casu molestię hoc mō subst itutā ex defectu potestatis, s. quia laicorum statutum non ligat ecclesiam, nec eius personas, tradit Barbat. cons. 12. col. fin. li. 1.
9 At mihi aduersa sententia verior, † & iure tenenda uidetur quoniam quicquid sit in lege scripta, num illa clericos comprehendat, vel ne, licet etiam non desint, qui asserant, illos adhuc ligari, modo iusta, & honesta sit lex, vt apud Tiraq. est uidere, de Retr. municip. §. 1. gl. 13. nu. 4. & seq. & de iure primogen. q. 43. & seq. & rursus de leg. connub. gl. 8. q. 18. nu. 173 & non longe a proposita materia Vasch. quęst. Ill. cap. 102. ad finem, præcipue quando lex ipsorum clericorum fauorē. concernit, secūdum Roch. Curt. d. c. fi. sect. 8. q. 11. in 3. limit. Rub. noster Alex. cons. 159. in fin. Dec. alleg. c. ecclesia. S. Marię. nu. 50. qui eandem op firmat communem. cōs. 282. nu. 8. Soc. cons. 241. col. 1. lib. 1. cons. 128. colu. 2. lib. 4. attamen cū hæc nostra dispositio non sit lex scripta, vt supra præfat. 1. tā quam ciuitatis, & populi cōsuetudo, ac de communi oīum consensu inducta, vnde mixta clericorum, & laicorum habetur, dubio procul omnes promiscue ligat, tam clericos, quam laicos, ea ratione, quia omnes de eodem populo, seu municipio esse dicuntur, Abb. post Bal. in c. cum venissent 2. no. de eo, qui mit. in poss. in c. cum causa. 3. no. de re iudi. in c. 1. nu. 9. de spons. & rursus cons. 72. col. fin. lib. 1. Felin. c. ad nostram nu. 2. de probat. d. c. Ecclesia S. Mariæ q. 8. num. 81. uer. non obstat, & ibi Dec. num. 53. simili vers. Alex. cons. 210. in princ. lib. 2. Rocc. Curt. Vbi supra, in prima limit. Maranta 8. disput. num. 53. Tiraq alleg. glo. 13. num. 2. Vbi attestatur de communi, & rursus tract. de cont. poss. def. in hær. 3. parte. 8. declarat. num. 4. & seq. & de legi. connub. gl. 8. uerbo, de son. Mary. num. 173. Curt. tract. feud. prim. parte q. 2. num. 4. Crau. cons. 251. num. 2. & de antiq. temp 1. parte num. 42. Vbi proinde uult, consuetudinem esse potiorem statuto, & Iacob. Aemilia. cons. 1. num. 16. Comprobatur quoque, quia videmus
10 quod dispositio† l. 2. C. de donat. int. vir. & ux. prohibens, militem. donare eius concubinę, uel meretrici, ea ratione, ne fictis adulationibus spolietur, locum etiam habet in clerico, eo quia ipse instar militis procedit, ratione maioris honestatis, & continentię, quæ in clerico seruari debet Bar. l. affectionis. ff. de don. Anch. cons. 247. Ias. l. miles, in fine prin. ff. de re iudic. Dec. cons. 132. num. 1. Rip. l. si plagii. num. 13. & seq. ff. de ver. oblig. Crau. de antiq. temp. 1. parte sectio. propositum nostrum num. 65. & seq. & latius in pleno cons. 229. Rebuff. in concord. tit. de pub. concub. gl. 1. ubi is ait, quod si clerici, & Sacerdotes, ut plurimum diuites, concubinis suis donare possent, mulieres suapte natura fragiles, alicerentur ad coeundum cum eis, ac etiam illæ clericos blanditiis, & delinimentis spoliarent, & de communi attestatur Bermo. eodem tit. de public. concub. §. contra prædictos num. 21. & 22. late Anch. Iuu. q. 12. 2. part. Iodoc. in suo Enchir. parium, verbo, miles, & Io. Bap. Ferret. cons. 266. num. 26. Vnde qua ratione clericus concubinæ, aut alii impudicæ donare non potest, ne scilicet fictis adulationibus spolietur, & decipiatur, a qua quidem ratione hęc nostra processit dispositio, ut supra in 5. prefet. ita etiam non debet sub hac phibitione clericus eius concubinæ, vel meretrici legare, ne & ipse fictis huiusmodi adulationibus spolietur, & decipiatur, cum longe maior honestas, & continentia in clerico, quam in laico postuletur, Crau. d. cons. 229. col. pen. ver. præterea posito, Alioquin cōcubinæ clericorum tam nefandæ mulieres, tamquam, a iure improbatę ut. 28. dist. per totam, ac c. eos. & c. quidam 81. distinct. melioris conditionis essent, quam concubinæ laicorum, non ita a iure improbatę, ut supra proxima quę. num. 12. & seq. & q̄ sit honesta, & legitima vxor, omni legali fauore munita, ut supra proxima q. num. 13. & seq. vnde non im-
11 merito Vasch. de succes. creat. §. 26. nu. 77. agens de leg. † Hispana prohibente clerico. filium spurium hæredem scribere, ut illa comprehendat clericum, uult, id ea ratione procedere, quia clerici egrediūtur terminos honestatis, nec intra cancellos pudoris sese continent, sed magis profanorum vice vtuntur, sicq; profanorū legib. teneantur non iniuriā est. Et proinde Dec. Aqu. & Cagn. in l. cum quædam puella col. fi. ff. de iurisd. om. iu. nequaquam assentiri volunt, q̄ clerico
12 rum concubinæ† a iurisdictione seculari dicantur exēptę, & Boer. cum eis decis. 72. Boss. de dānato coitu nu. 10. & seq. Rebuff. in concordat. §. ipsas autem. Adeo quod clerici nedum nostra hac consuetudine, sed etiam iure communi prohibiti sunt. corum concobinis relinquere. & si hæc, quæ de concubinis secundum ius commune disposita sunt, incongrue adaptari valeant terminis concubinæ clericorū, attento, quod clerici proprie dici non possunt concubinas habere, vt obseruat Lup. in rubrica extra de donationibus. inter uirum. §. 39. in fine unde. hęc quęstio, ut idem quoque Lup. subdit, his propius accedit quæ in prœcedenti. quæstione. diximus de meretricibus, & aliis huiusmodi inhonestis mulieribus, sed quia passim doctores. hac in re distribute loquuntur, quæstiones pro clariori intelligenria segregare uolui. Quam quidem conclusionem intellige, procedere nedum
13 in clericis hic oriundis, verū etiam in beneficiatis, & aliis religiosis

ligiosis hic commorantibus, licet aliunde originem trahāt,
14 quoniam religiosi † de eo efficiuntur municipio, in quo, & vsq́ué quo morantur, Bart. l. 1. col. 3. ff. ad municip. l. ciues. C de incol. lib. 10. Barbat. c. Rodulphus. nu. 137. de rescrip. Seuer. l. prima. nu. 141. C. de sum. trin. Fel. c. dilectus 2. nu. 2. & 8. de rescrip. Ang. cons. 23. nu 2. Boer. decis. 260 nu. 20. & seq. & per consequens consuetudine ciuium ligantur, Abb. d. cap. cum causa. 3. not. de re iud. cum supra deductis. Verum enimuero
15 vbi lege municipali † cautum esset, vt Mediolani habetur, vt qui prætori non parēt, habeantur extorres a beneficio statutorum, vtique tunc clerici a statuto excludentur, propterea quod prætori non parent, nec etiam si velent, parere possunt. c. si diligenti, de foro comp. & ideo sicuti clerici beneficio huius statuti prohibentis, legari vxori vltra certam summam, vti non possunt vt in terminis statuti Mediol. ꝙsuluit Alciat. cons. 534. nu. 6. & seq. ꝙ secundum impres. Venetam reperiur cons. 77. num. 8 li. 9. Ita etiam comprehensi censeri non debent, quin liberam facultatem corū cōcubinis relinquendi habeant, prohibitione hac non attenta, licet a iuris communis censura dissoluti non existant, vt sup. diximus.

SVMMARIVM

1 *Milites præsidiarij, seu stationarij num. hac nostra prohibitione comprehensi sint.*
2 *Milites præsidiarij habentur pro ciuibus, quousque in ciuitate morantur, declara vt nu. 9.*
3 *Milites præsidiarij ligantur lege, vel consuetndine loci, in quo morantur.*
4 *Iudex ordinarius num, & in quibus inter milites iusdicat,*
5 *Milites concubinis, & meretricibus quic quam relinquere non possunt,*
6 *Milites honestatem secum ferre debent.*
7 *Armigeri, & ij, qui quotidie in armorum exercitio versantur, militibus æquiparantur.*
8 *Militares viri ad venerea proni.*

Quæst. V.

1 **Hinc milites** † insurgunt, qui stipendia in ciuitate merentur, stationarij dicti vt l. limenarchæ. ff. de ser. fug. vel secundum Bud. præsidiarij, ꝙ hac in nostta ciuitate, proh dolor, proprias sedes collocasse vidētur, vt nec ipsi, hac nostra consuetudine astricti, valeāt vxo-
2 ribus suis legare, cum ij milites † nobiscum effecti sint ciues, donec in ciuitate morantur, Bar. l. 1. nu. 13. l. municipes. §. fi. ex eo tex. ff. ad municip. gl. & cum ea scrib. in l. ciues. C. de incol. li. 10. Barb. c. Rodulphus. nu. 138. de rescrip. Fel. c. dilectus 2, col 1. in 2. concluſ. eod. tit. de rescrip. Seuer. l. 1. nu. 141. C. de sum. trin. Bru. ꝙ ext. masc. 6. art. nu. 22. Boer. decis. 260. nu. 19.
3 Soc. c. fi. nu. 33. de fo. comp. & per consequens † lege, vel consuetudine ciuitatis, cuius sunt ciues, ligati esse debent, Abb. c. cum causa 3. not. de re iud. non secus, ac cæteri ciues astricti existunt d. l. 1. cum ibi not. C. de sum. tri. c. 1. de constit. Si-
4 cuti videmus, ꝙ † ordinarius iudex in ciuilib. inter ipsos milites, vel inter militem, & paganum cognoscit, ea ratione, ꝙ milites in loco, quo morantur, forum sortiuntur, nisi petāt, se ad eorum magistrum remitti, vt apud Castr. in l. magisteriæ. C. de iurisd. om. iud. licet in criminibus omnis cognitio, & coertio in militem spectet ordinario loci, in quo deliqt, & non militum magistro, præterquam in crimine militari, vtpote, quando miles vendit arma, aut custodiam relinqt, vel alio leui crimine imputatur, gl. & ibi etiam Sal. d. l. magisteriæ, vel nisi miles delinquat in arce, intra quam ordinarius iurisdictionem non habet, secundū ꝙ declarat Boss. de foro comp. nu. 3. & 4. exemplum ponens in Castro Portæ Iouis. Nos autem præoculis exemplum habemus in arce Citadellæ, ac in alijs articulis portarum, quibus singuli præfecti constituti sunt, ad hæc Petr. Bell. tract. de re milit. 7. par. ti. 3. nu. 16. & seq. & secundum Iulium Ferret. de militari iust nu. 152. in hoc spectanda est consuetudo. Nos tamen speciale decretum habemus Senatus excellentissimi proprie inscriptū de delictis militaribus, quo aperte decisum est, ad quem horum delictorū cognitio, & prosecutio spectet, quod passim
5 circumfertur. Quæ conclusio multo magis procedet † aduersus concubinam, & meretricem, quib. milites, tum propter
6 † honestatem, quam secum ferre habent, tum etiam ne fictis adulationibus spolientur, de iure cōmuni quicquam relinquere non possunt. l. 2. C. de donat. inter vir. & vx. l. miles ita §. primo ac ibi no. scrib. ff. de milit. test. Ias. l. miles, in fi. princ. ff. de re iud. Ant. Petr. in l. 1. in 3. effectu iur. ff. de iureiu. exten. dens, id procedere ne dum in militibus veræ militiæ, secundum gl. in l. pe. ff. quib. ex ca. ma. Verum etiam in his magni-
7 ficis † Dominis, & armigeris, qui quotidie in armorum exercitio versantur, cum militibus æquiperentur, per Roma. cōsil. 43 in 4 dubio, cum quo transit Lup. in rubr. extra de don. inter vir. § 37. nu. 9. & seq. vbi vult id quoque intelligi in militibus nostri temporis. Dec. cons. 578. num. 2. & in rub. C. de cesta. nu. 5. late Marth. Bru. tract. de cess. bon. 11. q. 4. q. princi. Burſat. cons. 205. nu. 20. & seq. vbi etiam vult, vt nec iuramē to firmari possit, & hoc nimirum ', cum huiusmodi milita-
8 res, † & bellicosi viri proni sint ad venerea, & mulierib. obnoxii, secundum Arist. 2. Politic. c. 7. Verum hanc conclusio
9 nem intelligas respectu † stipendiorum, ac cæterorum bonorum, quæ causa militiæ secum milites habent, cum quo ad hæc tantum pro ciuibus habeantur, vt Bar. seipsum declarat in tract. represal. in 5. q. suæ. 5. q. prin. Io. Iacob. a Canib. eodē tract. in 1. par. 21. limit. & in hoc ad Bar. se remittit Bru. alle. 6. ar. nu. 22. ac cæteri alii, vt plurimum, se quoque remittūt, conferunt not. per Fel. in c. dilectus 2. in 9. concluſ. de reſcri. per Dec. in l. 1. circa fi. ver. secundo. prædicta conclusio. C. vn de vir. & quæ a nobis supra scripta sunt. 8. præfat. nu. 16.

SVMMARIVM.

1 *Gubernator, Prætor, Aduocatus Fiscalis, & alij quicunque Officiales, & Magistratus, hac prohibitione comprehensi, limit. num. 5.*
Don Rodericus a Tolletto per Illust. Gubernator, vir Strenuissimus, & Nobilissimus.
Iacobus Philippus Brambilla Clarissimus, & integerrimus I. C. Alexandriæ Prętor.
Matthæi Marquinę Aduocati Fiscalis Alex. commemoratio.
2 *Gubernatori de iure communi sublata est facultas concubinis largiendi, Prætori idem, & reliquis sup. nominatis.*
3 *Gubernator, & cęteri instar ciuium prętoriam iurisdictionem declinare possunt.*
4 *Alciati consultatio periculosa circa domicilij constitutionem præfecti vrbi, vel castri.*

Quæst. VI.

1 **Eadem clase** conueniunt ciuitatis gubernator, in pręsentiarum per Illust. D. Don Rodericus a Tolleto vir strenuissimus, atque nobilissimus, & a me nunquam satis laudatus, cui meum hoc opusculum offerre, præscripsi. Necnon prętor, nunc Clariss. & integerrimus I. C. D. Iacob. Philippus Brambilla. Item aduocatus Fiscalis, nunc D. Matheus Marquina I. C. scientissimus, Doct. cęterique alij officiales, & magistratus, qui hic degere reperiuntur. Cum & ipsi dicantur ciues, donec in officio cōmorantur, Bar. alleg. l. 1. col. 3. & l. municipes. §. fi. ff. ad municip. l. ciues, & ibi etiam Plat. col. 4. C. de incol. li. 10. Barba. cap. Rodulphus, nu. 136. & 139. de reſcr. Seuer. l. 1. nu. 141. C. de sum. trin. Brun. ꝙ ext. maſcul. 6 art. num. 22. Paris de Put. inferens ad quæst. de facto, tract. ſind. verbo, ciuilitas, & verbo, ſtaturū ciuitatis, Ang. cons. 23. nu. 2. Rom. cons. 216. colu 1. & in ſimili ſtatuto Anchar. cons. 213. nu 3. Soc. c. fi nu. 29. 34. & 35. de fo
2 ro comp. Boer. decis. 260 nu. 19. Quibus etiam instar † militū de iure communi sublata est facultas concubinis largiendi Bar. Ias. & Rip in l. miles, in fine princ. ff. de re iud. Roma. l. affectionis. ff. de donat. vbi ait. Ita consultum Perusij, & iudicatum Spoleti, Ant. Petr. l. 1. in 3 effectu iur. prope finem. ff. de iureiuran. Lup. in rubr. ext. de donatio. inter virum, §. 37. nu. 14, & sequen. & §. 38. Vbi asserit, idem esse in licentiato, Bened. cap. Raynutius, verbo, & vxorem nomine Adel. decis. quinta, num. 161. de testamē. & de communi attestatur Bermond. de pub. concub. §. contra prædictos, nu 19. ductus identitate rationis, qua miles prohibetur concubinis relinquere, Iodoc. in ſuo enchir. parium, verbo, miles. Franc. Marc. deci-
3 sio 127. & Rolan. cons. 11. nu. 20. li. 2. Et proinde, cum ij † omnes ſuperius nominati ius ciuilitatis adepti ſint, instar ciuiū iurisdictionem prætoriam declinare recte poterunt, nixi beneficio illius antiqui decreti, quo prætor in causis ciuilibus nullam habet iurisdictionem, præterquam inter forenses, vel vbi aliqua partium sit forensis, vt ad ſimile ſtatutum, infert Barb. d. c. Rodulphus, nu. 139. quo cum disponeretur, forenſem coram officialibus bulectorum esse conueniēdum, vult, doctorem forenſem illic legentem posse talem iudicē declinare, ex eo quod doctor in ea ciuitate dicitur ciuis, in qua legit, ad quod conferunt ſupra not. prefat. 8. nu. 69. & ſe-
4 quen. E quibus periculoſa redditur † conſultatio illa Alcia. conſ. 3. lib. 2. quum vult, prefectum caſtri, vel urbis non contrahere domicilium in loco ſuæ prefecturæ, nec gaudere ſtatutis illius loci, ex eo ꝙ is, non animo ibi perpetuo habitandi, ſed completo officio recedendi, illuc acceſſit, vnde ēt per mille annos, domicilium acquiſiuiſſe dici non poteſt. Nam Alciati argumentum etſi in eo, quidem domicilio, quod propria voluntate contrahitur. ſ. incolatu, & habitatione procedere poſſit, (licet de hoc adhuc dubitet d. Menoch. de arbit. iudic. lib. 2. caſu 86. in fine) in domicilio tamen, quod legis prouiſione prouenit, ut hic, ſubſiſtere nequaquam poteſt, vt ſic diuerſimode ſuccedere poſſe declarat Soc. d. c. fi. in 6. qō. principali, de foro competenti. attento, quod quis tale ciuilitatis domicilium adipiſcitur, quod ibi ſtatutis ſubeſt, & gaudet, vt ex Socino iuniore, & ex ſupra relatis eſt uidere.

Source : BIU Cujas

5 Crederem tamẽ, iſtud intelligi debere † reſpectu dumtaxat bonorum, quæ hic reperiuntur, per ea, quę ſupra in 8. prefatio. nu. 16. & proxima quæſt. diximus in fine, nec non ubi ex conſuetudine, & communi opinione ij omnes non pro ciuibus ſed pro forenſibus per omnia reputarentur, ſecundum Anch. d. conſ. 213. num. 3. quod forte hac in noſtra ciuitate difficilis probationis non erit.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi num prohibitione comprehenſi ſint, ne eorum uxoribus relinquant*
2 *Iudæi circa fœnora verſantur reſolutio. nu. 4.*
3 *Iudęi publice fœnerantes. num teſtamenta condere poſſint, citra cautionem de uſuris reſtituendis.*
5 *Iudęi iure communi uiuunt, & ea habent, quę ciuium Romanorum ſunt.*
6 *Filij hebræorum patrię poteſtati ſubſunt.*
7 *Donatio inter coniuges hebræos non ualet.*
8 *Iudæus maritus ad donationem propter nuptias tenetur, Vnde ad conſuetudinem noſtram Alex. ſit illatio.*
9 *L. Fœminę. C. de ſec. nup. in fœmina iudęa locum habet.*
10 *Iudæi quantum ad legales pœnas lege, & Canone ligantur, præcipue dum teſtantur.*
11 *Statuta quęcumque, & immunitates loci iudæis competunt.*
12 *Iudæi de eodem populo, & corpore ciuitatis dicuntur.*
13 *Conſuetudo loci ligat iudęos.*
14 *Inſtrumentis conficiendis inter hebrœos ſeruanda eſt ſolennitas conſuetudinis loci.*
15 *Conſuetudo Bulgari circa legatum uſusfruct. locum habet in iudæis.*
16 *Iudæi iuſtas contrahunt nuptias, licet eorum matrimonium ratum non ſit.*
17 *Hebræi coniunx, & uxor dicuntur.*
18 *Lex moſaica in primis inter hebræos eſt ſeruanda deinde lex loci, poſtremo ius commune, niſi ſpecialis lex, ſeu conſuetudo inter eos adſit, quæ etiam moſaicę eſt præferenda.*

Quęſt. VII.

1 **Sequuntur** Iudæi, † num hac noſtra conſuetudine ſeu prohibitione comprehenſi ſint, ne eorum uxoribus relinquant. Nec interim quiſpiam putet, quęſtionem hanc nihil nobis profuturam. Ex eo quod cum 2 iudęi † verſentur circa fœnora, vt dicit Bal. conſ. 2. per ſtatutũ num. 3. lib. 2. & nos uidemus, rem totales biæ notam fore, eis ſublata uidetur facultas teſtandi c. quamquam de uſur. in 6. ubi manifeſti uſurarii teſtari non poſſunt, niſi pręſtita cautione de uſuris reſtituendis, alias eorum teſtamentum redditur ipſo iure nullum, vnde ſi teſtamentum ſit nullum, ad quid quærere de legatis, quæ cum eo corruunt, vt ibi expreſſe dicitur, attento etiam, quod qui reſtari non poteſt, nec ẽt, fidei committere, & legare. l. 1. cum ibi notatis de leg. 1. Quoniam imo iudæi † publice fœnerantes teſtari poſſunt, & ad eorum libitum de rebus ſuis diſponere tanquam non comprehenſi diſpoſitione d. c. quanquam, ut in pleno conſilio tradit Aret. conſ. 157. vbi dicit, ita communiter ſeruari. Alex. cum. eo conſ. 6. lib. 6. Soc. conſ. 70. cum duobus ſeq. lib. 1. Alciat. c. cum non ab homine 2 no. num. 10. de Iudic. & lib. 1. de uerb. ſigni. Charta paruæ impreſſionis 19. ſentirque Pic. in l. qui ſe patris. col. 2. in ſua diſtinctione. C. vnd. lib. Marquar. tract. de iudæis 2. parte c. 1. num. 2. & c. 5. num. 2. Mar. ſing. 609. Dilec. de art. teſtan. caut. 7. num. 2. de his, qui non habent teſt. fact. Ant. Gabriel. lib. 4. pe teſtam. concluſ. 3. num. 8. & Natta conſil. 621. in princ. adeo quod hæc uidetur magis recepta opinio, & ſi non deſierint, qui dubitauerint de ea, vt pote Dec. c. 1. 2. lect. num. 8. de conſtit. c. 1. nu. 10. de probatio. Curt. iun. l. eius, qui in prouia. num. 5. ff. ſi cert. pet: & Couar. lib. 3. Var. reſol. c. 3 num. 9. Redeundo tamẽ ad inſtitutum, dubio proc 4 ul hebrœos † hic comorantes hac nſra prohibitione fore com 5 prehenſos dicendum eſt, propterea quod ipſi † communi iure Romano uiuunt, ac habent ea, quæ ciuium Romanorũ, ſunt. l. iudæi, & ibi notat Bart. C. de iudæ. Alexan. conſil. 75 num. 6. lib. 5. Corn. conſil. 114 col. fin. lib. 1. Hipp. Rimin. dicto 6 conſ. 119. colum 1. & 2. unde fit, quod patriæ † poteſtati ſub ſunt, Alex. d. conſ. 71. num. 2. lib. 2. Pariſ. conſ. 2. num. 40. lib. 4. ac tamquam ſub patria poteſtate exiſtentes non teſtantur Bal. l. nam ciuium. ff. de his, qui ſunt ſui, quia, vt ipſe ait, ſub iure communi exiſtunt, Io. An. cap. etſi iudęos colum. fin. de 7 Iudæ. & rei propius accedendo, uidemus, quod donatio † inter coniuges. iudęos non ſecus ac inter nos Chriſtianos prohibita habetur. Lup. in rub. ex de donat. inter vir. §. 35. in prin 8 cipio ubi inquit, quod iudæi † donationem etiam propter nuptias conſtituere tenentur, vt aſſerit, ſuperius dixiſſe. §. 21. nume. 5. Marquar. dicto. cap. 1. num. 7. & ſeq. Quod notandum uenit pro conſuetudine hic uigente, per quam maritus tenetur uxori donationem propter nuptias facere ad rationem uigintiquinque pro ſingulo centenario, ut ſcilicet, hebræi hic commorantes idem ſeruare teneantur. Primo do di- 9 ſpoſitio † l. fœminæ C. de ſecund. nup. ita locum habet in iu- 10 dæa, ſicut in Chriſtiana, eo quia Iudęi † quantum ad legales pœnas lege, & canone ligantur, Rip. d. l. fœminę num. 3. præcipue dum teſtantur, vt plene per Bero. conſ. 38. col. 4. cum aliquot ſeq. li. 3. Quemadmodum ergo, vbi hebræi exiſtunt in loco, in quo ius cõe Romanorum uiget illud in eis ſeruari debet, eadem ratione, quando reperiũtur in loco quo ſecundum proprias leges uiuitur, hiſce legibus uiuere debẽt l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. vt in ſimili arguit Blanc. de comprom. quęſt. 3. num. 47. uer. ſecundo pro hac. & ante eũ Alexand. conſ. 99. num. 3. & 4. lib. 6. conſ. 13. num. 11. lib. 6. Socin. conſ. 92 num. 12. & ſeq. lib. 1. ac ſentit Corn. conſ. 114. ante finem lib. 1. & generaliter quæcunque † ſtatuta, & immuni 11 tates ciuitatis ita cõpetunt iudæis, ſicuti Chriſtianis in materia tamen proportionabili, Felin. c. iudæi 2. num. 4. de iudæ. Alexan. Soci. & Blanc. ubi ſupra. idem Alexan. conſ. 75. num. 8. lib. 5. Soc. conſ. 119. num. 16. lib. 4. Dec. c. conſuluit. 3. col. 1. de Appellatio. Pariſ. conſ. 2. num. 8. & 9. lib. 4. cum aliis copioſe aggregatis per Tiraq. de iur. primogen. quæſt. 67. per Rolã. conſ. 35. lib. 2. & Hippol. Rimin. d. conſ. 119. num. 8 & ſeq. Dicuntur enim Iudęi † eſſe de eodem populo & corpore ipſius 12 Ciuitatis. Marquar. allegata 2. part. c. 2. in prin. Crot. cõſ. 361. num. 22. Natta conſ. 620. num. 18. Rimin. d. conſ. 119. num. 13. qualis hæc conſuetudo reperitur inſcripta inter ſcilicet conſuetudines communis ciuitatis Alexandriæ, vt ſupra prefatio. 1. num. 3. unde ſicuti ſtatutum de eo ad conſuetudinem ſumpto argõ, vt fit paſſim, locum habet inter Iudæos, vt inter alios de populo eadem ratione inter eos conſuetudo locum habere debet, attento quod nedum ſubiecta materia non diſſidet, ſed eadem prohibitionis ratio, quæ militat in Criſtianis, procedit etiam in iudæis. Et ita quoq; ꝙ Iudęi lege ac propria conſuetudine † loci, in quo habitãt, promiſcue 13 ligentur, ſentit Ale. d. conſ. 75. nu. 8. & non obſcure Curt. c. fi. ſect. 11. quæſt. 15. de conſuet. Marquar. vbi ſupra dicens in finalibus verbis, quod dictum eſt de ſtatutis, eadem ratione intelgi debet de conſuetudine, Burſat. conſ. 182. num. 2. ſicuti vi- 14 demus, ꝙ in componendis † inſtrumentis inter iudæos, ſeruatur ſolemnitas conſuetudinis loci, Felin. c. 1. col. 1. de fid. inſtrum. Ac videmus, ꝙ conſuetudo † Bulgari, per quam legatum uſusfructus omnium bonorum in uxorem, ſtantibus liberis ad ſola alimenta reſtringitur, locum habet in iudęis, Pic. in l. titia. §. titia cum nuberet. quæſt. 24. num. 62. de leg. 2. 16 Cui finitimum eſt, quod iudæi † iuſtas cõtrahunt nuptias Abba. c. fi. num. 3. de conuerſ. infid. ac inter eos uerum extat matrimonium, quamuis non ratum. c. de infidelibus de conſan. 17 & affinit. c. quanto de diuort quib. in locis ij † cõiunx, & uxor appellantur, unde ſi legis, ſeu conſuetudinis uerba cõueniũt pari modo & eius diſpoſitio, uerbis inſeruiendo, conuenire, debet. l. 1. §. is, qui nauem. ff. de Exerc. actio. Caſtr. conſ. 154. in principio. libr. 1. cum aliis ſupra relatis quæſt. 1. num. 24. quo. argumento. vtitur Blanc. de comprom. quæſt. 3. num 47. in 6. fundamento. Non procederet tamen hæc concluſio, vbi eorum lex moſaica adeſſet, quam extare non arbitror, quæ huic noſtræ diſpoſitioni repugnaret, tunc enim illa, & non hæc, ſeruanda eſſet. quoniam. inter iudæos eorum in primis 18 lex † moſaica ſeruanda eſt. Cald. conſ. 30. de teſtam. Felin. c. Iudæi. 2. num. 4. de iude. Alexan. conſil. 6. num. 4. lib. 6. Barba. conſ. 66. num. 10. & ſeq. ad finem uſque lib. 3. Corn. conſ. 65. colu. fin. lib. 2. Gozad. conſ. 24. num. 10. Natta in notabili caſu allegato conſ. 621. num. 3. & ſeq. & rem ex profeſſo tangẽdo de magis communi, & ab ea non recedendum in iudicãdo, & conſuluendo, atteſtatur Marquar. vbi ſupra c. 7. & omnium latiſſime Hippol. Rimin. dict. conſ. 119. num. 24. cũ pluribus ſeq. Idem quoque vbi non moſaica, ſed alia inter eos ſpecialis lex uigeret, quia illa adhuc in primis ſeruanda eſſet ſicuti inter Chriſtianos fit de eorum lege municipali, iuxta. l. oẽs populi. ff. de iuſ. & iu. Et propria corũ l. difficiẽte, exinde lex moſaica, & poſtremo ius ciuile Romanorum ſpectandũ eſt Cald. Alex. Pic. & Riminal. locis præalleg. Quin etiam vbi altera inter Iudęos conſuetudo reperiretur, & ipſa per prius ſeruanda eſſet, idem Cald. conſ. 2. de conſuet. Bal. cõſ. 428. inquiſitio iſta libr. 5. Curt. dicto c. fin. quæſt. 15. de conſuet. ubi fortius uult, talem conſuetudinem tollere, nedum legem moſaicam, ſed etiam ius commune Romanorum, Pic. vbi ſupra, Natta dicto conſil. 621. num. 4. Quare ex his, concludendum reſtat, quod vbi inter hebræos ſpecialis cõſuetudo, ſeu lex adeſſet, illa imprimis ſeruari deberet, Et in eius deffectu lex moſaica, ex inde hæc noſtra ciuitatis cõſuetudo, poſtremo his omnibus defficientibus, ius commune, etſi circa hæc Brun. valde ſe inuoluat tract. quod extant, maſc. 6 arti. 3. quæſt. primi membri, quamquam in ſucceſſione ex teſtamento lex ciuilis. & non moſaica, eſt ſeruanda, quicquid ſit abinteſtato, Burſat. conſ. 182. nu. 3. quod quęſtionem hanc reddit clariorem.

SVMMARIVM.

1 *Socer num eius nurui relinquat.*

Aſſectio

2 *Affectio non tanta reperitur in socero, quanta in marito.*
3 *Auus paternus nepoti spurio ex filio legitimo relinquit.*
4 *Nurus per transitum ad secunda uota relicto per socerum facto, nec filij successione non priuatur, secus in uxore.*

Quæst. VIII.

Hinc, cum nostra hęc prohibitio de marito loquatur quæri potest, num socerum comprehendat, ne
1 ipse eius nurui relinquat? Respon. ꝙ non, quia cum dispositio in solo marito concepta reperiatur, ad socerum extendi non debet, rex. est celebris in l. si vero. §. de uiro. ff. solut. mat. per quem ita voluit Signor. consi. 179. in 2. dubio. Curt. Iun. consi. 6. num. 16. versic. idcirco non videtur, & in simili quæstione iuri consuetudinario nixa notat Luc. de pe in l. 1. colum. 5. versic. & faciunt hæc. C. de impon. Luer. descrip. lib. 10. & Bened. in capitu. Rainutius. verbo, & uxorem nomine Adel. 5. decis. nume. 219. de testamen. las. l. 1. colum. 2. versic. nunquid autem. C. vnde vir. & vxo. tanto magis (vt inquit
2 Curt.) quia dici non potest, quod tanta affectionis ratio sub sit in socero, quæ in marito, vt patet ad sensum. sicuti alias videmus secundum crebriorem sententiam, quod licet pa-
3 ter filio spurio prohibitus sit relinquere, Auus tamen paternus nepoti spurio ex filio legitimo relinquit, ex eo ꝙ solus pater filio spurio relinquere prohibitus extat, Bertand. cons. 187. lib. 3. ac in nepote cessat ratio prohibitionis, Cur. lun. cō sil. 84. nu. 5. Paleot. de not. Spur. quę liber. c. 53. D. Clar. lib. 3. recep. sen. §. testamentum. quæstio. 32. & uidemus quoque,
4 quod vxor etsi ob transitum ad secunda vota priuetur legator facto per uirum, & filij successione l. 1. C. de sec. nup. Are. consi. 40. in 2. dubio, Nurus tamen per transitum ad secunda vota relicto sibi facto per socerum non priuatur, nec etiam filij successione, a cessante rōne huiusce modi priuationis, propterea ꝙ per transitum ad secunda vota nulla fit iniuria testatori, qui maritus non est, vt contingit in primo casu, ita Bero. consi. 125. nu. 13. & 14. lib. 2. ad quæ etiam conferunt infra annotata verbo, vxori. quæst. 3.

S V M M A R I V M.

1 *Proximi, & coniuncti marito num eius vxori, hac prohibitione non attenta, relinquant.*
2 *Filius mariti prohibitione non comprehēsus, etiam quod ipse legasset in executionem voluntatis patris, quidem reliquerat.*
3 *Maritus cuilibet coniunctæ personæ ipsius vxoris ad libitum relinquit.*

Quæst. IX.

1 Ex his a fortiori, cæteri ipsius mariti proximi, & coniuncti comprehensi quoque non erunt, quin libere eius vxori relinquant, Cum extra omnem prohibitionem sint, licet proximi, extraque omnem verborum sonum proprie, & improprie, existant, vt a lege cōprehensi dici possint, iuxta notata per Ruin. consi. 43. nu. 9. lib. 3. etiam ꝙ pro-
2 prius mariti filius esset, & quod magis est, legatum a filio factum reperiretur secundum formam, & tenorem testamenti, & vltimæ voluntatis patris, qui idem reliquerat, vt in his terminis notabiliter consuluit Alex. consi. 99. in 2. dubio. li. 7. in quo quisque contrarium diceret, conferunt infra notata verbo, legare. quæst. 5. circa pupillarem subst. Quemad-
3 modum etiam maritus cuilibet coniunctæ personæ vxoris ad libitum relinquere potest, quia cum lex in vxorē loquatur, ad aliam personam, licet coniunctam, extendi non dēt, Alex. consi. 54. nu. 6 lib. 6. de quo infra verbo, vxori, quæst. 3.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus ab vxore seorsum habitans, num prohibitione comprehensus.*
2 *Item quid in mercatoribus transmarinis.*
3 *Nec non cum vxor propter discordiam a domo mariti recessit.*
4 *Vel facta est thori separatio, quæ diuersis ex causis fit.*
5 *Guarnerij Trotti episcopi Alexandrini Laus.*
6 *Matrimonio dirempto, aut dissoluto (quod fieri quandoque potest) tenet legatum.*

Quæst. X.

Postremo inter conuiuiales sermones quæsitum aliquando audiui, num hæc nostra dispositio loquens de marito, & vxore locum sibi vendicet, etiam
1 ꝙ maritus, & vxor seorsum habitēt, vt aliqn inter consula-
2 res accidit. & passim videmus ī mercatorib. trāsmarinis, vel
3 qn mulier ob seuitiam mariti, vt qnq; fit, a domo ipsius re-
4 cedit, & deniq; qn thori separationem fieri, ꝙtingit, quę est mutua cohabitatio, ꝙ plurib. ex causis euenire pōt, vt apud Couar. c. 7. 2. part. §. quinto. de matri. & fit etiam cū alter ex cōiugibus morbo gallico laborat, vt per Nattam. cons. 24. & Sot. post alios in 4. senten. distinct. 32. quæst. 1. artic. 1. ante finem, de quo pendet quæstio in curia Ill & Reuerendiss. Epi-
5 scopi nostri Alexandrini Do. Guarnerij Trotti viri singularis doctrinę, & eximij vitæ exempli. Et dicendum est, quod inter istos adhuc vigeat dispositio, propterea quod inter eos durant nuptiæ, quia non coitus matrimonium facit, sed maritalis affectio. l. cum hic status. §. si mulier. ff. de donat. inter vir. & ux. & idem est, vbi simulatum diuortium fieret, l. vir mulieri. ff. de donat. inter vir. notatque Lup. in rub. ex eo. §. 34. in princip. Vnde a contrario, vbi dirimi, seu dis-
6 solui matrimonium contingat, vt varijs ex causis id fieri posse docet idem Couar. vbi supra in 4. §. locum non habebit hæc nostra dispositio, propterea quod tunc non amplius dicuntur nuptię. nec per consequens legatum factum per maritum vxori dici potest. l. si inter l. vir mulieri. ff. de donat. inrer vir. & uxo. l. 2. & 3. ff. de aur. & argent. legat. Lup. Allegato. §. 34. colum. 2. uersic. redeundo ergo, Alex. consil. 171. nu. 7. lib. 2. facit las. post alios in l. 1. num. 2. in 4. fallentia. C. unde vir. Oliu. Text. tract. de succes. ab intest. num. 104. & in consequentiam quoq; cessat affectio maritalis, & simul etiam ratio prohibitionis, quare &c. ad quod etiam infra verb. uxori. q. 5. num. 33. & seq.

S V M M A R I V M.

1 *Verbum potest necessitatis non est, nisi positum reperiatur cum negatiua præcedente, siue per verba futuri, siue præsentis temporis, nu. 24.*
2 *Et tunc præcisam necessitatem inducit.*
Potentiam negat.
3 *Actui resistit.*
4 *Contra gestum inualidat.*
5 *Obligationis tam ciuilis, quam naturalis ort um impedit.*
6 *Renuntiationem tollit.*
7 *Omnimodam resistentiam denotat.*
8 *Item omnem impossibilitatem.*
9 *Iudices omni potentia priuat.*
10 *Modum omnem generaliter remouet, vnde effici dispositio posset.*
11 *Actum aliter geri non posse, operatur.*
12 *Solennitatem importat.*
13 *Formam inducit.*
14 *Actus in contrarium factus sit ipso iure nullus.*
15 *Nec sententia alicuius iudicis est opus.*
Rem pro non scripta haberi facit nu. 20.
16 *Personam inhabilitat.*
17 *L. fi. C. de fideic. non procedit, stante stat. vt adultus testari, vel extraneis relinquere non possit, absque consensu propinquorum.*
18 *Potentia vbi deest, actus sit irritus.*
19 *Stat. vt quis donate, vel relinquere non possit, actui ab initio resistit, vt nulla obligatio sit orta.*
21 *Causa efficiens, vbi est inhabilis, nullus sequitur effectus.*
22 *Obligatio naturalis, aliquando a iure ciuili, impediri potest, & quomodo.*
23 *Consuetudine, naturalis obligatio tolli potest, sicuti lege scripta.*
25 *Bart. aliquando cecidit ab excellentia sua.*

NON POSSIT. Principium.

1

Si Verbum, potest, † necessitatis non sit l. sæpe, & ibi glo. cum l. seq. ff. de offic. præsid. l. non quicquid ff. de iudi. las. l. 1. num. 5. ff. de iurisd. omn. iudi. atamen qn positum reperitur cum negatiua præcedē-
2 te (vt hic) præcisam quidem necessitatem inducit, ac negat potentiam, gl. omnib. nota, & communiter recepta in c. 1. verbo, potest de reg. iu. in 6. Bar. l. fi. num. 7. & reliqui post eum ff. de fer l. Gallus in princ. ibique late las nu. 17. & seq. ff. de lib. & posthum. idem quoq;
3 Bar. in l. de his num. 1. ff. de trāsactio. Vbi inquit, quod actui,
4 resistit, & ideo, quod contra fit, nihil valet, ita ut nec ciuilē,
5 nec naturalem obligationem producat, & rursus paulo in-
6 fra, hæc est prohibitiua dispositio, cui renuntiari non potest & in l. Meuius. §. duobus. num. 20. de leg. 2. vbi repetit, renuntiationem non valere, eo quia si ualeret, positum diceretur in uoluntate, quod est necessitatis, Barbat. cons. 43. num. 13. lib. 1. consi. 37. colnm. pen. lib. 2. consi. 8. num. 9. lib. 3. ubi ait,
7 quod denotat omnimodam resistentiam, item omnem im-
8 possibilitatem, inquit las in l. non dubium num. 60. C. de legib. l. stipulatio ista. §. alteri, nu. 17. ff. de uerb. obl. Ale. cōs. 77. nu. 1. lib. 3. ubi hoc uerbum denotat præcisam, necessitatē ac
9 priuat iudices omni potentia, Alci. in l. Nepos proculo. nu. 6. ff. de uerb. sig. ubi scribit, quod hoc uerbum præcisam ne-
10 cessitatem inducit, ac generaliter modum omnem remouet, unde effici dispositio posset, & proinde merito inquit
11 Bal. in l. 1. colum. pen. num 40 C. qui admit. quod actus aliter geri non potest, sequitur Ale. in l. quia poterat. num. 8. ff. ad Trebel. & alibi secundum Barb de præst. Cardin. 2. parte q. 3.
12 colum. 5. solennitatem importat, & secundum Socin. cons.
13 283. num. 2. lib. 2. inducit formam, cuius trangressio reddit actum inutilem, las. d. l. fi. num. 24. ff de fer. ꝙ uidetur fuisse de mente Bart. in d. l. de his. ff. de transact. & probari etiam potest, quia si nullitatem inducit, ut mox dicam, dubio procul est inductiua formæ, qn requisitum, ex cuius defectu inducitur nullitas, ꝙ forma habetur, Alex. l. 1. col. 2. ff. de lib.

&

Source : BIU Cujas

& posthu. Niconit.in Rub.ff.de op:nou. nunt.nu.212. Quin
14 etiam actus in cõtrariũ factus redditur ipso iure nullus,Bar. consil.97.num.4.lib.1. Corn.consi.216.num.3.libro 1.nec id mirum, quia, vbi lex remouet potentiam, ibi actus fit ipso iure nullus Bal.c.1.num.14. prope finem, de allod.& ideo cũ
15 hæc nostra †dispositio ipso iure operetur,in consequentiam, alicuius iudicis sententia non erit opus,iuxta glo. in l.amissione.§.qui deficiunt.vbi Bal.dicit notandum.ff.decap.dimi nu.ac not.in l.si quis maior Cde transact.& omnium latissime Tiraq.in l.si vnquã,verbo,reuertatur, vbi de hoc ex pro-
16 fesso agit C. de reuocan. donatio. ac inhabilitat † personam Bald.in l.quod ait. ff.de diuor.& Bonacos. tract.Equorum q. 28. Et proinde, propositæ materię propius accedendo, Bal. in l.fi.num.22. C.de fideicomm.scribit stante†statuto,vt adultus testari, vel extraneis relinquere sine consensu propin-
17 quorũ nõ possit,quod locũ nõ habebit dispositio illius legis,
18 quia † vbicumque deest potentia,ibi actus est irritus,ex glo. d.c.1.de reg.iur.in 6.ad idem Soc.cons.93.colum.fin.lib.1.loquens in statuto disponente quod non possit†quis relinque-
19 re,vel donare, sub eo prætextu,quod per hoc verbum, non possit, censeatur statutum ab initio actui resistere, ac illum ita nullum reddere,vt neque ciuilis,neque naturalis obligatio sit orta,Barba.consil.43.num.12.lib.1. Roman.consil.437. num.4.ad id ponderando tex. in l.si sponsus.§.si vxor viri.ff. de donat. inter vir.& uxor. Plot. in l.si quando num.263. & seq. C. vnde vir. vbi hæc trahit ad varia decreta Mediol.dominij. Couar.c.quãuis 2.par.4. §.nu.6.de pact. in 6.& ita cõi ter transire, firmat Annib.in l.nemo potest num.140.de leg. 1. Et in casu huius nostrę prohibitionis speciatim tradit Barba.consi.12.col.7.ver.& si dicatur li.1.Soc.consi.79.nu.32.li. 4.Alciat.consil. 10.num.17.lib.8.Bursat.consil.189..num.11. & in puris terminis nostræ consuetudinis obseruat vir ille celeberrimus D.Iacobus Menoch.consilio 11. num.26.ratione addita quia verba prohibitionis concepta sunt in personam, vnde naturalis obligatio non oritur, in simili quoque legato facto vxori, statuto resistente, ad notat Ruin.
20 consi.31.colum.fin.lib.2.& in specie, vt actus adhuc ipso iure sit nullus,ponderat pract.Pap.in forma libe.quo agitur ad dotem in glo.dedit,& legauit.nu.2.ac pro non scripto, †scribit Bal.consi.204.testator legauit.col.2.lib.1.quod idem est, quod nullum, vt pereundem Bald.consil.336. amplius circa princip.lib.3.Ricard.de Salic.inter consi.Castr.consil.264.libro 1.unde non ab re Bal.in l.2.prope finem C.vt in poss.leg. ait,quodvbi causa†efficiens est inhabilis,ibi nullus sequitur
21 effectus, ut nec etiam naturalis obligatio contrahatur. Et
22 non inconuenit,vt nec†naturalis obligatio oriatur, quoniã etsi lex ciuilis non possit ipso iure tollere naturalem oblig. in esse deductam,potest tamen a principio resistendo impedire, ne nascatur,scribentes in l.pacta quæ contra,vbi Curt. iun.attestatur de communi.C.de pact.Quæ etsi in lege scripta procedant, eadem militant in consuetudine,quia, vltra quod paris sunt potentiæ.l.de quibus ff.de legibus ex cõsue-
23 tudine†quoque ita aliquid ipso iure induci potest, quemad modum ex lege scripta.c.2.& ibi notant scribent.de cõsue.
24 Verum hæc,† quæ diximus,procedere de ui negatiuæ posi tæ ante huiusmddi verbũ,possit, sunt, qui intelligunt, quum dispositio concepta reperitur per verba futuri tpis,nõ possit, quemadmodũ hęc nostra habetur, secus perverba præsentis temporis, nõ potest,Bar.in l.cum lex num.6.&7.ff.de fideiuss. cum quo transit Soc.in l.1.colum.2.ver.ad quam possum,ff. de lib.& posthum.Iaf.l.frater a fratre, col.18 vers.tertia difficultas ff.de cond.inde.sed de hac distinctione nihil est curãdum, vti repugnanti omnib. s. relatis,ac ipsimet Bart.in d.l. de his num.1.ff.de transa.& a qua expressim recedit Bal.in l. non dubium col.fi.nu.29. C.de legib.ac de illa irridetur Iaf. in alleg.l.Gallus in princip.num.22.& in secunda lect.num. 18.ff.de lib.& posthum.& l.stipulatio ista §. alteri num.17.ff. de verbo.oblig.vbi inquit,quod Bar.multum cecidit ab excellentia sua. Idem Dec.in l.pacta,quæ cõtra.num.10. C.de pact.quorum etiam meminit Tiraq de legib.connub.glo.4. verbo, ne peult. in principio. Couar.c.quamuis 2.parte 4. §. num.4.de pact.in 6.ubi ait,non uidere congruam rationem huius discriminis.

SVMMARIVM.

1 *Renuntiari huic dispositioni,num possit,tam a marito num.9.quam ab hęrede num.16.& seq.*
2 *Actus humani a potestate,& voluntate regulantur.*
3 *Regulæ negatiuæ necessitatem continent.*
4 *Testator facere non potest,quin dispositio,per quam prohibetur relinquere vxori,in suo testamento locum habeat.*
5 *Dispositio ad morum correctionem tendens a parte remitti non potest.*
6 *Portio aliqua, vbi ex bonis viri vxori debetur, prohiberi a viro testante non potest,quin ei debeatur.*
7 *Statuti Papiensis declaratio.*
8 *Lex,seu statutum num simpliciter prohibeat,vel vlterius procedat,prohibitionem declarando,longe distat,& nu.27.*
9 *Maritus vxori legando,num huic prohibitioni renuntiare possit,& nu.seq. etiam accedente iuramento nu.14.*
19 *Legis præcepto contraueniens,mortaliter peccat,etiam quantuncunq; dura sit lex.nu.12.*
11 *Consuetudinis transgressor non minus peccat.quam legis scriptæ, quin etiã fortius obligat consuetudo,quam lex scripta nu.13.*
15 *Dispositio hæc nedum prohibitoria est viro,ad relinquendum,sed etiam vxori.ad accipiendum.*
15 *Maritus in foro animæ tutus non est.amico relinquendo, vt vxori exinde restituat.*
16 *Hæres huic prohibitioni tacite,vel expresse num renuntiare valeat,et nu. seq.etiam cum iuramento nu.35.& seq.qualitercunque consentiat.nu.53. etiam subsequuta iudicis sententia.*
17 *Rei suæ quilibet moderator, & arbiter. & quomodo intelligendum nume. 26.& 28.*
18 *Pater bona omnia sua vendere potest,& pretium in mare proijcere, si lijs non attentis.*
19 *Iniuriarum datur in eum iuditium,qui alium in vsu rei suę perturbat.*
20 *Frater sororem alias excluſam secum ad hæreditatem remittere potest, etiã inuitis creditoribus.*
21 *Constitutioni,ne vltra duas dietas quis extrahatur, de communi consensu renuntiari potest.*
22 *Consuetudini Galliæ,per quam bona inter coniuges efficiuntur communia, contraria conuentione derogari potest.*
23 *Ab Alexandina de constituenda donatione propter nupt.ad xxv.pro centenario. num ex speciali prouisione recessum videatur.*
25 *Datum præter modum l.hac edictali.C.de sec.nup.nullo pacto interposito subsistit.*
27 *Dispositio.§.disponat auct.de nup. quomodo procedat.*
28 *Lex,seu statutum vbi actum contra gestum ipso iure annullat, ei renuntiari non potest.*
29 *Dispositio hæc non solum hæredis fauorem respicit,sed etiam testantis, & quidem principaliter.*
30 *Imo etiam fauorem publicum.*
31 *Iura quibus obuiatur deceptionibus,quæ bonos mores respiciunt, causa publici fauoris edita censentur,*
32 *Malitiam delinquentium,& fraudulentorum refrenare reipub.interest.*
33 *Finis licet sit vltimus in executione,primus tamen in intentione habetur.*
34 *Dispositio prodita ob publicum fauorem,priuata pactione tolli non potest.*
30 *Iuramento non firmatur actus ipso iure nullus,ratio.nu.40.*
37 *Legibus loquentibus de spurijs renuntiari non potest.*
38 *Promissio hæredis de reddendo aliquid incapaci,etiam munita iuramento, non valet.*
39 *Iuramentum de incapace capacem non efficit.*
41 *Verbum,non possit,inhabilem reddit agentem,eiusque potentiam tollit, ita vt Iaramentum nullum det contractui robur.*
42 *Habilationem a iuramento petere in re controuersa,tutius est.*
43 *Habilitationis petendæ modus.*
44 *Actio inter testatorem,& hæredem præscriptis verbis, adimplendi quæcunque disposita,oritur.*
45 *Facilior in iure quærendo,quam in quęsito datur abdicatio.*
46 *Hęres,num,si promisit soluere legatum minus solemne, astringi possit ad illud præstandum,& nu.58.vbi varię declarantur doctrinæ,ac nu. 60.*
47 *Hæres promittens soluere integrum legatum,aut soluens,falcidia vti non potest,& nu.56.*
48 *Testamentum approbatum a filio præterito reconualescit.*
49 *Filius vbi consentit, vt a patre in testamento prætereatur,vel exhæredetur testamentum querelare non potest.*
50 *Legata facta per filiumfamilias. præsente patre, & promittente illa soluere tenent.*
51 *Filius testamentum patris approbans,promittendo omnia adimplere, legitima,& trebellianica vti non potest,declara nu.56.*
52 *Cautella pro testatore,cum de validitate contentorũ in testamẽto dubitat.*
54 *Sententia absolutoria pro vxore lata adhuc non impedit, quin solutum repeti possit.*
55 *Hæres consentiendo testatori leganti vxori, id libere facere non potest, & Cur.*
57 *Dispositio quælibet interpretationem de habilitate semper recipit.*
58 *Instrumenta, quæ inter hęredem, & spurium de mandato testatoris fiunt, non tenent.*
59 *Exceptio,quæ petenti legatum opponi potest, eadem quoque ex stipulatu agenti obijcitur.*
61 *Validitas actus num pendeat a disponente, vel etiam aliunde,longe distat.*
62 *Hęres presens quum fit legatum, & nihil dicit, sibi non præiudicat.*
63 *Hæres præsens legato,& expresse consentiens,vel approbans illud præstare,num sibi prejudicet.*
64 *Fraudis suspitio tanto maior insurgit,quo cum maiori cautella res fit.*
65 *In fraudibus præsumendis ad quid recurrendum.*
66 *Promissio turpis,& fœda non tenet.*
67 *Hæres in præstatione legati consentiens extra testamentum,num efficaciter oblegatus censeatur.*
68 *Item quid mortuo testatore, & nu.seq.*

Source : BIU Cujas

69 *Hæres hæreditatem adeundo, quando in teſtamento contenta approbare videatur.*
70 *Calder. conſi. 1. de teſtam. in quo caſu loquutus ſit.*
71 *Hæres legatum in caſu prohibito pro parte ſoluens, ad vlteriorem præſtationem non cenſetur adſtrictus.*
72 *Hæres quum ad legati traditionem deuenit, num repeti res poſſit, vel ad fiſcum deuoluatur.*
73 *Barbat. & Plot. opinio declaratur, & nu. ſeq.*
74 *Promiſſio etiam ſcienter facta aduerſus incapacem non tenet, declarando nume. 79.*
75 *Cauſa vna ex pluribus ceſſante, non ceſſat diſpoſitio.*
76 *Promiſſio hæredis non contemplatione rei legatæ facta, tenet.*
77 *Facultas inter hæredem, & vxorem defuncti inuicem contrahendi, non ſublata.*
78 *L. fin. C. de pact. diſpoſitio quando euadi poſſit.*
79 *Hæres ſponte, & ſcienter promittens præſtare legatum, in uim donationis promiſſio tenet.*
80 *Conſtitutionis Mediolanenſis forma, quæ in donationibus ſeruari debet, in promiſſione ſcienter facta per hæredem de præſtando legatum vxori, omnino neceſſaria.*
81 *Hæres legato conſentiens, dum eſt minor, nihil agit.*
82 *Promiſſio ſimplex non vltra modum a lege permiſſum ſe extendit, vbi variæ illationes.*
83 *Maritus ſimpliciter promittens, dotem reddere, ſuam ſibi retinet portionē.*
84 *Verba contractus interpretationem, ne dum a iure communi, ſed etiam municipali, & a conſuetudine recipiunt.*
85 *Intereſſe conuentum, an, & quando debeatur totum, etiam quod duplum excedat.*
86 *Cautella pro hærede, quum neceſſe habet annuere, vel promittere præſtare vxori legatum, ad illam, vana promiſsione, gratificandam.*
87 *Doloſius nihil doloſo, nihil Catilina Cethego.*
88 *Fraudem feciſti, fraudem patere.*
89 *Malum conſilium conſultori peſſimum.*

Quæſt. PRIMA.

1 Inc manifeſte, ad indiuidua magis deſcē dendo, ſummere poſſumus, quod loco primæ quæſtionis ſuccedit, huic† noſtræ diſpoſitioni ſic negatiue conceptæ nō poſſe renuntiari, vt expreſſe id firmat Barto. in alleg. l. de his nu. 3. ff. de tranſact. per l. 1. & 2. C. ne fideiu. dot. dēt. & in l. Meuius. §. duobus. nu. 20. de leg. 2. ductus ratione iam relata, quia eſt prohibitiua diſpoſitio, quæ neceſſitatem inducit, vnde ſi ei renuntiari poſſet, in voluntate conſiſtere, ꝙ eſt neceſſitatis, Ro. cōſil. 402. nu. 3. Alex. conſ. 41. col. fi. lib. 5. vbi loquitur, qū ſtatutum, vt hic, ipſo iure actum annullat, Soc. conſ. 283. nu. 2. li. 2. Iaſ. l. fi. nu. 24. circa finem. ff. de fer. Barb. conſi. 43. nu. 13. lib. 1. conſ. 6. col. fi. lib. 4. vbi rationem ſubdit, quam dicit inconuincibi lem, quia actus† humani a poteſtate, & voluntate regulantur, c. cum ſuper, de off. d. leg. vnde ſi denegata eſt poteſtas aliter diſponendi, pars nullo modo contrarium diſponere poteſt, ac prohibitiuæ diſpoſitioni renuntiare, Idē Barbat. conſ. 38. col. pen & fi. lib. 2. ab hinc nō longe Bal. c. cum contingat. nu. 6. de iureiur. inquit, ꝙ huiuſmodi ius eſt neceſſarium in actibus hominum, nō volūtarium l. nemo poteſt
3 de leg. 1. quia oēs† regulæ negatiuę neceſſitatem cōtinent, ꝑ glo. in d. c. 1. de reg. iur. in 6. & de cōi atteſtatur Rip. in d. l. nemo pōt. nu. 57. Tiraq. quoq; in l. ſi vnquā. verbo, reuertatur, nu. 316. & ſeq. C. de reuoc. dona. vbi ait, ꝙ ſi ipſo iure nō valet, qđ actum eſt, nihil operatur renūtiatio, & Phan. de Luc. dot. glo. 14. in prin. ac in re cōſuetudinaria notat Chaſſ. in cōſuet. Burg. 4. rub. 7. §. verbo, donationis, nu. 5. Et ne magis ex-
4 preſſa auctoritate defficiamus, in ſpecie ſtatuti, † prohibētis maritū nō poſſe vxori relinquere, qđ teſtōr facere nō poſſit ne diſpō locum habeat in ſuo teſtamento, cōſuluit Bal. cōſ. 336. iuxta caſum, lib. 1. Triplici ratione, prima, quia iuri prohibitiuo renūtiari nō pōt l. 1 & 2. C. ne fid. dot. dēt, ſecunda ex regula, ꝙ nemo poteſt facere, quin leges locum habeant in ſuo teſtō l. nemo pōt. de le. 1. Tertia propter legem expreſſam, q̄ quam, quicquid ſcriptum eſt in teſtamento, nō valet l. ſi quis inquilinos. §. fi. de leg. 1. l. quod de bonis §. 1. ff. ad le. Falcid. de quo etiam eſt tex. in l. vbi eſt verbum, in fine. ff. de reb. dub. eſt & quarta ratio, vt hæc noſtra diſpoſitio remitti
5 nō poſſit, quia † ad morū correctionem tendit, vt in quinta præfat. circa finem, Vnde teſtator contra talem diſpoſitionē decernere non poteſt, cum nulla ſit teſtatoris voluntas, quā do aliquid contra bonos mores diſponit, dict. l. ſi quis inquilinos. §. fi. Bald. l. 1. nn 6. C. de ſecun. nup. Roman. conſil. 219. colum. 1. Iaſ. l. filium, quem nu. 13. C. fam. erciſ. Alciat. l. verbum legis, in fine. ff. de verbo ſigni. Item & quinta ſuperaddi poteſt ratio, ex eo ꝙ diſpoſitio tendit ad obuiandum fraudibus, oblectationibus. & ſeductionibus mulierum, quibus mariti tempore, quo teſtari ſolent, inuoluti, & impliciti reperiuntur, vt ſupra in 5. præf. quo igitur modo, & forma mariti ad legandum ſeducerentur, eodem ad huic iuri, & fauori renuntiandum inducerentur. l. doli. verſic. diuerſum. ff. de noua. ita nuncupatim obſeruat Natta. conſ. 463. num. 3. & 9. nec non Alci. conſi. 10. in 4. dubio lib. 8. ponderando in ſpecie quando ſtatutum per hæc verba, non poſſit, potentiam remouet ab actu, ad idem Plot. inter conſi. vltim. volunt. cō ſi. 168. num. 46. cum aliquot ſeq. ea quoq; ratione ductus, qa hæc diſpoſitio odio vxoris emanauit, ne illecebris, blāditijs, ſeu minis muliebribus eius virum ſeducat, cui tunc renuntiari non poteſt, & in indiuiduo D. Iacobus Menoch. conſil. 11. num. 24. in fine, ſicuti ex aduerſo, vbi ex forma† conſuetu
6 dinis, ſeu ſtatuti portio aliqua e bonis viri vxori debetur, teſtator prohibere, quin debeatur, non poteſt, Bald. l. filium, quem. nu. 42. C. famil. Erciſ. Quæ concluſio vtique, vt prædiximus, procedit, attento, quod hęc noſtra diſpoſitio vlterius nō procedit, qualiter, & qūo legatum corruat quemadmo
7 dum ſtatutum† Pap. loqui videtur, vt de illo ſcribit Bal. in d. conſi. 336. num. 3. quem refert, & ſequitur D. Ceph. conſi. 59. in primo dubio, ac loquitur etiam ſtatutum Parmenſe, vt p Burſat. conſil. 189. num 66. neque in connenit, diuerſum eſ-
8 ſe, an† lex ſimpliciter prohibeat, an vero vlterius procedat, prohibitionem ſuam declarando, vt infra eadem q. num. 27.
9 Eadem quoq; cōcluſio de plano procedit in marito† legāte, rationib. iam adductis, qui contraueniens mortaliter pecca
10 ret, cum quilibet faciens † contra legis præceptū mortaliter peccet, ex dicto ſacræ paginæ, qui nō obedierit principi, morte moriatur. c. 2. de maior. & obedien. Iaſ. l. nemo pōt. 2. lect.
11 num. 105. de le. 1. nec minus† peccat (rei noſtræ propius accedendo) tranſgreſſor conſuetudinis, quam legis ſcriptæ Bald. in rub. ex. de conſuet. in fine. Curt. conſi. 78. colum. 1. in fi. Tiraq. tract. retract. munic. in præfat. num. 74. etiam quantum-
12 cumque† lex dura ſit, ſubiungit Tiraq. Quin etiam ad pecca
13 tum mortale fortius‡ obligat cōſuetudo, quam lex ſcripta. Abb. c. 1. num. 9. de ſponſ. præcipue qnoties conſtat de mente diſponentis, velle præcipere, vt id manefeſte apparet ex verbo, non poſſit, iuxta ſuperius narrata, & reperitur quoque præceptum directum in perſonam, Calder. conſi. 9. de iureiu ran. Barba. alleg. conſi. 43. num. 13. verſic. & multo fortius. li.
1. Dec. poſt alios in c. nam concupiſcentiam. num. 2. de con conſtit. conſil. 537. num. 15. & ſeq. Suarez. l. 1. de Las Arraſ. num. 24. & ſeq. in ſimili Crau. conſil. 193. num. 11. in princ. & in materia inquit Alba. conſil. 42. num. 10. quod communis concluſio legiſtarum, canoniſtarum, & theologorum eſt, qđ lex poſitiua, ſiue ſit eccleſiaſtica, ſiue ciuilis ligat in foro animę, quando non eſt nutritiua peccati, & in ſpecie, de qua agimus, habemus Pech. de teſtam. coniug, lib. 4. cap. 13. num. 5. & ſeq. ac Plot. in d. conſi. 168. num. 29. & ſi. etiam (vt ipſe loq-
14 tur† accedente† iuramento ipſius mariti, & vbi id fieret præſente, & ſtipulante vxore, licet de iuramento adiecto, cogitandum reliquerit Borgn. tractat. de vſufr. mulier. relict. nu. 133. & ſi ſatis in hanc quoque ſententiam ſe ipſum reſoluat, dum ſe remittit ad ea, quæ ipſemet ſupra dixit tracta. de tut. & cura. num. 168. vbi quoties lex directa eſt in perſonam (vt hic,) ex quo contrafaciens mortaliter peccat, vult, iuramentum non operari contra peccatum. In idem de iuramento conſentit Phan. de Lucr. dot. glo. 14. in princ. & quippe iuramentum contractus ſuſpectos reddit ſuſpectiores ſecundū Bal. conſi. 276. præmiſſo ſtatuto, num. 3. lib. 5. idque indubitā ter procedere uidetur, dum hæc noſtra† diſpoſitio ſit prohi-
15 bitiua, nedum viro ad relinquendum, ſed etiam vxori ad accipiendum, vt Socin. conſilio 79. numero 31. libro quarto, ac ſentit Alexand. conſil. 29. numero quinto, libro 4. per ea quæ ſcribit Alciat. conſi. 46. lib. 2. poſt Imol. & a ſe ipſo tradita in c. cum contingat. de iureiur. facit Bal. conſi. 310. num. 1. ad euidentiam lib. 3. vnde nec in foro conſcientiæ maritus tutus erit relinquendo fido amico (vt plerumque fit) qui vxori exinde reſtituat, vt infra hoc eodem verbo. num. 15.
16 q. 13. Sed difficultas ſubeſt in hærede, num & ipſe † valeat huic iuri prohibitiuo renuntiare, tacite, vel expreſſe cōſentiendo, aut approbando, cum enim iſtuc in priuatorum cōmodum, & ſic hæredum tendat, per conſequens ipſi eorum iuri, atque fauori renuntiare poſſe videntur, vulgata. l. ſi qs in conſcribendo. C. de pact. Nam (vt ibi inquit Iaſ. 7. notabili, iſtius dicti rationem quærendo) in re propria quilibet eſt
17 moderator, † & arbiter. l. in re mandata. C. mand. etiam in abutendo. l. ſed etſi lege. §. conſuluit. ff. de pet. hæred. iniquū eſt enim, ingenuis hominibus liberam rerum ſuarum adminiſtrationem auferre. l. non vſque adeo. in fine. ff. ſi quis a paren. manum fuer. & rurſus, iuſtum eſt, vnicuique ſua committere, l. nemo exterus. C. de iudæ. proinde videmus, poſſe
18 † patrem vendere omnia bona ſua, & prætiū in mare proijcere, filijs non attentis, gl. in l. 1. C. de inoffic. donat. Quin ēt
19 iniuriarium † iudicium datur in eum, qui alium in vſu rei ſuæ perturbat. l. iniuriarum. §. ſi quis a me. ff. de iniur. Huc ſa-

tis

tis confert traditio Bald.in l.maximum vitium.nu.12. C.de lib.præter.vbi quærens, an possit filius † renuntiare sta.prohi
10 benti,stantib. masculis,filiam succedere, quando frater nō vult sororem excludere, sed secum illam admittere, creditores autem solū fratrem conuenire intendunt, tamquam hæredem insolidum,concludit Bald.fratrem id facere posse, ex allegata regula, per quam cuilibet licet remittere ius in eius fauorem inductum, cum quo transit Soc.consil.114. num.5.lib.1.Brun.quod extan.masc.10.artic.quæst.2.& consueuit bonus tex.assignari in c.nonnulli in princ.de rescript.
21 vbi etsi prohibeat constitutio, † literas impetrari, per quas quis vltra duas dictas extrahatur,possunt tamen partes huic renuntiare, literas impetrādo de communi consensu ultra duas dietas.Et sic in specie consulendo,vult Barba.consilio 12.in primo dubio,per varias colum.libro 1. vbi respondet ad l.nemo potest de legat.1.quia testamentum hoc in loco ad suam naturam reducitur,cum ius disponat, seruari illud quod voluit testator fieri post eius mortem, ita quod & si testator contra hanc prohibitionem disponere non potuerit, hoc intelligitur,nisi hęres,ad cuius commodum id spectat, eius beneficio non renuntiauerit, sequitur Plot.lib.1.consi. crimin.consil.130.num.49. & ad Barbat. se remittit Alban. in lucubr. ad Bar.in l.1.num.15. C.de summa trinit. & sic ēt in consuetudine Biturig. considerat Boer consil.46.num.7.
22 & 9.circa finem,& in alia huic quoque simili † perpendit Bened.in c.Rainutius verbo,& uxorem nomine Adel.decis.5. num.230.de testam. Vbi si ex consuetudine inter virum, & vxorem mobilia,& futura immobilia efficiuntur communia,ita vt vnus alteri succedat vt in Gallia habetur,talis cōmunio locum habet, nisi contraria conuentione aliter conuentum esset, quia consuetudo,cum interesse particulare, & priuatum respiciat,pacto contrario tolli potest,d.l.si quis
30 in conscribendo,imo uidetur secundū Masuer.(vt idem Bened.subdit)quod tacite potest huic consuetudini renuntiari, vt puta, vbi mulier aliter sibi de dotalitio conuentionali prouidisset, quia expresse sibi prouidendo, videtur in illum casum tacite prouisioni legis, seu patriæ consuetudini renuntiasse. Quod alteri consuetudini, † quam nos
23 habemus, qua maritus tenetur uxori donationem propter nuptias facere ad rationem viginti quinque pro centenario, seruit vt si maritus cum uxore de hoc in aliquo conuenerint, recessisse.videantur ab eo, quod consuetudine continetur,de quo ex facto lis pendet,ad quod infra,uerbo,uiginti.q.8.num.43.versic.parimodo. Conrarium in casu huius nostræ consuetudinis de iure dicendum, existimo,
24 vt scilicet hæres huic iuri † prohibitiuo renuntiare non possit præcipue ob potentiam huius uerbi,possit,cum præcedēti negatiua prolati,quod cum pręcisam necessitatē inducat oēm potentiam neger, actui resistat,& modum oēm remoueat unde effici dispositio posit, ut supra ab initio relatum est utique huic prohibitiue dispositioni nō minus renūtiare poterit hęres quam ipse testator, nec id approbare,a quo lex oēm denegat potētiā modumq: remouet,unde effici dispositio posit.Vt idem in effectu sensit Barb.d.cōs.12.col.2.uersi.etsi quispiā opponat,& col.7.uer.etsi dicatur, quod imo.li. 1.ac ēt uoluit cons.43.col.9.& 10.eo.li.cons.38.col pen.li.2. & Alci.in specie cons.10.in 4.dubio.li.8. & in simili Ricard.
25 de Sali.inter cons.Castr.cons.164.li.1.ubi, vult datū † præter modum contentum in dispositione l.hac edictali. C.de sec. nup.adeo pro non scripto, pro non dato, & pro non relicto haberi, vt nullum pactum super hoc appositum subsistat,& habeat effectum proximum,vel remotum.Etenim quisque (vt contrario. l. in re mandata, occuramus) de re sua quo ad facti dispositionem pro arbitrio disponere potest,non ta-
26 men quo † ad iuris dispositionem,nisi quatenus ius patiatur, Castr. cons.343.col.2.lib.2. Corn.cons.321.nu.5.lib.4.ac sentit Bal.in l.de quibus.nu.33.ff.de legib.dum vult,omnem vo luntatem in hominis quidē potestate residere, nisi sit a iure prohibita, qa in hoc est mera libertas, nisi vi,aut iure prohibeatur,ad idem Iaf.in l.filium, quem;nu.12.& seq.in fin.C. fam.ercis.vbi, licet sanctio legis, & testatoris æquiparetur,
27 dum dicit,disponat testator, † & erit lex.§.disponat.auth.de nup.id verū est,nisi contra bonos mores disponat.Secus vbi dispositio hisce terminis nō ꝓtenta,fines denegatæ potentię excederet, eius naturā alterando, & se potius in hæredū voluntate ponendo, nam tunc ad sui libitum, hæres vtiq; remittere posset,vt in his terminis cōsuluit Barb.d.cōs.12.vbi eius verba diligenter perpēdantur, ac idem aperte voluit d. cōs.38 in fine, & sic de statuto Papiensi loquitur Bal. memorato cons.336 num.3.lib.1. & de Parmensi Bursat.consi.189. nu.66.Cuiusce modi hæc nostra dispositio non extat,quæ in sola,ac mera denegata potentia consistit. Nec inconuenit, aliud esse,ꝙ lex simpliciter procedat, & prohibeat, an vero ulterius ꝓgrediatur suā ꝓhibitionē declarādo, ut apud Cur.
Iun.in l.pacta,quæ contra.nu.7.C.de pact.Alciat.consi.8.nu 7.& 8.lib.2.Crot.consil.392.nu.7. & 8.& supra meminimus nu.8.Hæc quoque sententia,vt nec hæres prohibitionē hāc
28 remittere possit, adhuc comprobatur,quia vbi lex, † vel statutum actum contra gestum ipso iure annullat,vt hic,ei renuntiari non ptest,etia ꝙ renuntiantis commodum dispositio ipsa respiciat,Glo.in l.1.verbo,vir vxori.in fine.C.ne fide iuss.dot.dent.quam communiter teneri,dicit Castr. consil. 424.in fi.lib.2.ad idem Bal.in l.si quis in conscribendo. col. fi.versi.aut loquimur.C.de epis.& cler.Ale.consil.41.nu.12. lib.6.Barbat.d.consi.43.nu.13.Crau.consi.242.nu.1.Tiraq.d. l.si vnquam.verbo reuertatur.nu.316.& seq.& Phan.de lucr.
29 dot.glo.14.in prin.Quamquam hæc nostra dispositio † merū fauorem hæredis nō respicit,vt ei renūtiare ip se valeat,prout in casu Barb. alleg. cons.12 qui super hoc suā cōsultationem firmat,cum quo sentit Bal.cons.161.quidam Mecus.in fi vers.aut non tenet lib.5.sed fauorem testantis principaliter concernit,vt ex supra traditis.5.præfat.est videre, & per consequens nimirum,quod hæres huic iuri,non in sui,sed testantis fauorem inducto renūtiare nequaquam potest, Bar. l.hac edictali,in fine princ.C.de sec nup.§.optime vero,in fine.auth.de nup.Cast.cons.259.nu.5.& seq.li.1.Cra.cons.229. nu.6.& 7.Tiraq d.verbo,reuertatur nu.322. versi. vt tamen. Et longe quidem absurdum esset,ꝙ hęres liberam facultatē dispositionem hanc remittendi,haberet, testatori autem,in cuius fauorem inducta fuit,talis facultas adempta foret, vt supra ab initio.Tanto magis cum,vt iam dictum fuit num. 15.hæc dispositio vtrique parti sit prohibitiua. ne dum mari to ad relinquendum,verum etiam vxori ad accipiendum, ita vt facilius sublata sit facultas renuntiandi, Barba.d.cons. 38.col.fi.versi.etsi quispiam dixerit.Quinimo non ab re quo
30 que erit, dicere,dispositionem hanc † nō speciali fauore mariti, sed publico,& quidem principaliter censeri inductam,
31 siquidem iura, † quibus captiosis deceptionibus obuiatur, q̄ue bonos mores respiciunt,qualis hæc nostra dispositio habetur,vt supra præfat.5.causa publici fauoris edita intelligū tur. glo.in c.de causis,de offi.deleg.Bal. consi.382. pro parte cuiusdam prope finem.lib.5. Rip. l. nemo potest in princip. nu.2.de leg.1. tenit Alciat.in l.verbum legis.in fi.ff. de uerb. signi.ac probat Siluan.consi.40.nu.10.quia,vt is ait, interest
32 † Reipublicæ,ꝙ fraudulentorum,& delinquentium malitia refrenetur l.ita vulneratus.ff. ad leg.Acqui.& ne quis sua re male vtatur, neue quisquā fraudibus grauiter lædatur.§.fi.in stit.de his,qui sunt sui.& ne inordinata affectione patrimonium suum quis exauriat Barba. cons.2.nu.8.& seq lib.3. &
33 licet finis † vltimus sit in executione, Nihilominus cum primus in intentione habeatur,Bar. in prim.const.Cod.col.2.finis vero huius dispositionis sit,vt obuietur fraudibus, & seductionibus mulierum erga viros,ob publicum fauorē, ipsa principaliter inducta cēseri debet, vt per ꝙs ei derogari nō
34 possit,cum ius † ob publicum fauorem emanatū priuata pactione nequaquam tollatur l.ius publicum.ff.de pact. Siluā. d.cons.40.nu.10.& seq.Dec.l pacta quę ꝙ.nu.11.& Cur.Iun. nu.35.& seq.C.de pact.Idē Dec.cōs.488.col.fi.Barbat.d. cōs. 43.nu.13.lib.1.cons.38.col.fi.lib.2.Ias.quoq; in l. pactū inter hęredē.nu.12.ff.de pac.& d.l.nemo.nu.82.Crau.cons.242.Et ante eos Bal.alleg cons.382.in fi.& ꝙ.161.ad finem vers.aut fauore publico,Et ita etiam ad plenum scribit Plot.in d. ꝙ. 168.nu.46.cum aliquot seq.vbi improbato ēt Barb.vult,cōsensum hęredis quoquo modo p̄stitū viuo testatore validitatem legati vltra modū nō operari, ex eo qđ talis ꝙsensus
35 præsumit extortus metu,& p falsas sugestiones, illecebras, & dolosam importunitatem vxorum,quib. huiusmodi statuta obuiare intendunt,etsi a Plot.disentiat Bursat.cōs.189. nu.66.qui casus diuersitatem non gustauit,vt cōstat ex prædictis,& infra dicendis.Ex quibus infertur,ꝙ nec † etiam me
36 dio iuramēti per hæredem præstiti hæc nostra dispositio tol li poterit,quia vbi actus est nullus fauore publico, nūquam iuramento † firmatur.c.si diligenti.in fi.de for. comp. Goza. cons.61.nu.16.Siluan.d.cons.40.nu.11.Bar.vbi de cōi attesta tur d.cons.43.nu.13.vers.& ex istis elicitur,lib.1.Cor.cōs.78. col.2.lib.1.Crau.cons.229.col.4.versi. secundo respondetur,
37 Vbi exinde infert,ꝙ non licet renuntiare † legibus loquentibus de spurijs,& eis relinquere,etiam mediante iuramento, ex quo huiuscemodi prohibitio ob publicam vtilitatem inducta fuit,ad parentum vitia refrenanda ad idem quod promissio † hæredis de reddendo aliquid incapaci,etiam munimine iuramenti,non teneat, sentit Ioan.Dilectus de arte testan.de his,qui non hab.fact.testamen.caut.14.nume. 11. dū
38 vult,rem ad fiscum deferri,& clarius sentit Ruin.consil.49. col.fi.lib.4.nec non Castr.consilio 345.colum.3 libr. primo. vbi vult,iuramentum † non efficere capacem, qui alias est
39 incapax,quia id iure cautum nō reperitur,Idem Ruyn.cum eo.consi.69.nume.10.lib.tertio.Coras.l.frater a fratre.§.quæ

situm

Source : BIU Cujas

ſitum.colum.fina.ff.de condi.indeb, Cor. conſilio 238. col. 4.lib,primo conſilio 9.colum.1.lib. 2.& Alciat.cap.cum cõ tingat.numero 210.de Iureiuran. Imo iuramentum contra ctus ſuſpectos reddit ſuſpectiores,vt ſupra diximus.numero 14. Idq; tanto magis,cum hæc noſtra prohibitio in alterius, quam remittentis fauorem tendat,hoc eſt teſtatoris,& alio rum,vt ſupra in 5.præfat.& paulo ſupra adhuc attigimus, in quorum præiuditium iuramentum non redundat,iuxta no ta.per Caſtr.conſi.199.numero 2.lib.primo, & pet Couar. in c.quamuis 2.parte §.2.nume.8.in fine, proprie ex text.dicto cap.cum contingat,in fine,Imo etiam in odium mulieris tẽ dat,vt in eadem præſa.5.quo in caſu iuramentum nec actũ confirmat,Siluan d.conſilio 40.nume.15.Ruin. dicto conſi. 69.numero 12.& ſic in ſpecie uult Plot.in allega.conſil.168. nume.29.etſi ex eius quoque dictis nume.46 & 59.colligatur,tale iuramentum adhuc non ſubſiſtere,Tum quia de re viuentis præſtitum fuit,vbi nec iuramentum repudiationis validitatem operatur,Glo.& ſcrib.in l. qui ſuperſtitis. ff. de acquiren.hęre.tum quia metu, atque doloſe extortum præſumitur,quod non ligat,ex not.per Barbat.conſi.16.in prim. dub.lib. 3.& Curt.Iun.conſi.118.numero 6.& ſeq. Eteo etiã magis,cum hic ipſo iure actus† ſit nullus,nullaque ſubſit ob ligatio,vt ſupra ab initio diximus,ita vt iuramentum confir mationem nullam inducere valeat,cum nullum adſit confirmabile, ſecundum Ange.conſilio 160. columna ſecunda Roman.conſil. 12.numero 4.cum alijs adductisper Tiraq, in l.ſi vnquam,verbo reuertatur numero 373.C.de reuoca. donatio. Et Cor.conſilio 78. columna ſecunda verſic. præterea lib.1 vbi is inquit,quod diſpoſitio † per uerbum, non poſſit, inhabilem reddit agentem,eiuſque potentiam tollit quod iuramentum nullum dat robur contr actui. Quod ſaltem facile præſtabit hæredi aditum ad obtinendam abſolutionem a iuramento, iuxta ea,quæ habentur in c.1.&c.debitores de iureiuran.ſentit Ruin.d. conſilio 69. numero 12. & notatur etiam in d.c.cum contingat,ad quam† quidem habilitationem tutius erit hæredi confugere,quam controuer ſis canoniſtarum opinionibus,quæ de hoc habentur, ſe ſubmittere,vt ſic faciendum docet Bald.conſi.375.certum eſt, in fine lib 3.vbi modum† quoque deſcribit,ad illam petendam,& ita etiam paſſim ſcribentes,quum in huiuſmodi incidunt difficultates,animaduertunt. Verum rem altius repetendo,dixerit quis, longe durum videri, quod hæres in legatum aſſentire non poſſit,nec ſe alligare ad illud præſtandũ, & executioni demandãdum,ex vulg.reg.l.ſicut. C.de actio. & ob cuminter† teſtatorem,& hæredem quidam quaſi contractus oriatur, vt diſpoſita per teſtatorem actione præſcriptis verbis adimpleat,Bal.in rub.C.res int.alios acta,colũ.1. Nec mirum eſt, ꝙ in teſtamento contractus cum eo miſceatur,qui ad ipſum teſtamentum ſpectat,qualis eſt ꝯctus, ſeu promiſſio facta per hæredem,tendens in executionem teſtamenti,ita vt non extranea a teſtamento, ſed ei cõſentanea promiſſio dici debeat,ſecundum ꝙ tradit Barbat.alleg.cõſ. 12.col.6.uer.ita eſt pro certo.lib.1.tanto magis, vt paulo ſupra idem Barb.ait, quando hæres huic beneficio in vita teſtatoris renuntiat,& antequam perfectum ſit teſtamentum ſicq; ubi nullũ adhuc hĩdi ius quæſitum extat,licet quærendũ,cũ faciliorꝯ in iure quærẽdo , quam in quęſito abdicatio detur l.ꝙ aũt.ff.de his,quę in fraud.& cum Barbat. ut hæres legato ꝯ ſtatuti prohibitionẽ facto cõſentiens, ac ſoluere ꝓmittens,illud amplius impugnare nõ valeat,trãſit Phan.de inuent.hær.7.parte nu.115. Ad quod præter Barbat. accedit tex.in l.non dubium.C.de teſtamẽ.l 2.C. de fideicom. ubi ſi hæres† promittat,vel agnoſcat præſtare legatum in minus ſolenni uoluntate contentum,neceſſitatem exinde implendi habet,uel ſi ſoluit , non repetit, & hoc ſi non iure legati, aut ultimæ uoluntatis , ſaltem ex noua obligatione contracta,uel iure cuiuſdam donationis , ut in dictis legibus not Barto.Caſtr.& reliqui,& per eadem iura idem ſentit Soc. in propria materia conſilio 79.in ſecundo dubio nu.32.iuncta ſolutione,quam ad illa iura tradit nume.37.& ſeq.lib.4 quatenus uult,promiſsionem ibi non tenere,ex eo ꝙ illa per iuſtum errorem,& ignorantiam facta fuerat per hæredem forenſem,legis municipalis probabiliter ignarum, Vnde acõtrario elici poteſt, uelle Soc. ꝙ ubi promiſsio facta eſſet per ciuem,aut incolam,qui legum ſui municipij ignorantiam allegare non poſſet,ut apud Barba.d.conſ.12.col.2.aut aliter fuerit ſciens, promiſsio ipſa ſubſiſteret,ad ꝙ etiam Ale.cõſ. 128.circa finem lib.7.& nõ obſcure ſentit Bar.in l.cum quis decedens in princ.de leg.3.ubi expreſſe uult, ꝙ promitten. poſt mortem teſtatoris,taliter ꝙ oriatur actio,ſoluere legatũ inualidum,licet hæres ex teſtamento nõ teneatur,ex promiſsione tñ exinde facta ad præſtationẽ legati aſtringi põt. Quinetiam ubi hæres annuum alimentorum legatũ ꝑ triẽnĩũ prędtiſſet,ut ſæpe cõtingit,abſq; alia ſolẽni promiſsione,in poſterum prędtare teneretur,ſpeciali fauore alimentorum,& ultimę uoluntatis,licet in cæteris hæres earenus ſibi præiudicet, quatenus præſtitit, in futurum aũt nihil, ſecundum Bal.in d.l.non dubium. C.de teſtam.& notatur in l.1.& 2.C.de fideicomm.& in l.ſi certis annis.C.de pact.Similis eſt 47 tex. in l.fin. C.ad l.Falc.vbi hæres † qui Falcidiam detrahere poteſt,ſi inſolidũ legata perſoluit, aut ſoluere promiſſit, repetitione aliqua uti nõ poteſt,quia voluntatem teſtatoris ſe qui videtur,inquit text.ex quo ibi Bal.nu.4. notat.ꝙ ſi hæres per ſolennem ſtipulationem integrum legatum ſoluere promiſſit, tenetur complere, ꝙ promiſit. Videmus quoque ꝙ 48 ſi filius præteritus teſtamẽtum approbat,illud reconualeſcit æquitate prætoria,licet ſit nullũ l.filio præterito. ff.de iniuſt. 49 rupt. Huc etiam ſpectat, ꝙ ſi patre† filium inſtituere volente,dicat filius,ut cum non inſtituat,quia non intendit, hæreditatem ſuam habere,ſicq; pater illum nõ inſtituat,ſed prætereat,aut exhæredet, cauſa adiecta,qa filius noluit,inſtitui, talis exhæredatio valet, ita vt filius teſtamentum querelare non valeat,cum hęc ſit legitima cauſa,ex quo filius conſenſit,ita Bar.Fulg.& Caſt.in l.ſi quando,in fine C.de inoffic.teſtam. Alex.conſi vlt.colum.fi.li.5. Simile habemus de lega- 50 tis† a filiofam.factis, quibus vbi pater ſit præſens,& filio promittat, ſe legata ſoluturum,legata ipſa tenent,Calder.conſ. 51 10. de teſtamen.idem videmus,ſi filius† approbat teſtamentum patris,expreſſe promittẽdo,omnia in eo cõtenta adimplere,prędtipue quando id in actu teſtamenti contingit, qui uoluntatem teſtatoris complere habet, abſq; deductione legitimę,& trebellianicę,ſecus ubi talis approbatio non interfuiſſet,ad plenum tradit Dom.Ceph.conſil.153.nu.73.cum ſeq.& Phanuc. de inuent.hæred.7.parte num.ante 127.Inde 52 etiam fit, quod vbi teſtator† dubitat, ne hæres in præſtandis legatis difficilem ſe præbeat, forte ob defectum voluntatis minus ſolennis,ei ſuccurritur per ſtipulationem ab hærede ſibi uel legatarijs factam de legatis præſtandis,uel perquirẽdo,quod notarius abſentium nomine ſtipuletur,tunc valet talis promiſſio,& operatur,relictum in vim contractus trãſire, ut communiter colligitur ex dictis Bart. in l.nemo poteſt de leg.1.ſecundum Alex.ibi colum.2. Iaſ.nu.20.& ſeq. Rip.num.31.& alios recentiores,necnon Iaſ. in l.2.num.11. C.de bon.poſſ.ſec.tab.Alex.conſi. 128.in fine, lib.7.Brun.de forma,art. de potent.& eff.formæ.in 25. Fall.Sicuti ex aduerſo poteſt & ipſe teſtator legatario ſtipulãti promittere, & ualet vtrunq; l.ſi ſeruus.§.qui quinq;,ibi,legatum,& ſtipulatio ualebit,delegat.1.in tantum quod talis actus, ſeu promiſsio ex quo naturam actuum inter uiuos ſortitur,per promittẽtem reuocari non poteſt, licet ſecus per teſtatorem, qui aliter aſtringere ſe non poteſt,Brun.ubi ſupra,uerſ.& iſta diſputatio.His tamen non obſtantibus,adhuc illius ſentẽtiæ ſum, 53 ut qualitercunq;† hæres conſentiat, aut agnoſcat, legatum non teneat factum uxori contra uim,& authoritatem huius noſtræ cõſuetudinis, per quam uxor legati incapax efficitur & propterea facultatem ullam teſtator non habet, conueniendi cum hęrede, nec hæres ſeipſum aſtringendi, ad præſtandum legatum,quacumq; tacita,aut expreſſa promiſsione, cautioneue accedente, tam in teſtamento, quam extra, Cum id omne in fraudem legis prohibentis relinquere, præſumatur factum, ut text.eſt apertus in l. in tacitis l. Lucius §. in teſtamento de leg.1. l.in fraudem. ff. de his quib. ut ind l. non intelligitur,in princ.cum l.ita fidei.ff.de iure fiſ.& in ſimilibus terminis conſuluit Ruin.conſ.49.colum.fi.li.4.Qui nimo ubi donationis titulo hĩs remitteret, adhuc nõ ſubſiſteret.l.ſi poſtulante in fine.ff.ad Tre. Et quod magis eſt, nec ſententia abſolutoria pro uxore lata,uiro nõ opponẽte,ope 54 ratur,quin† ſoluti repetitioni fiat locus.l.ſi ſponſus.§.ſi vxor. ff.de donatio.inter.uir.quod inter ſingularia commemorat Roma.ſing.308.ac not.Iaſ.in l.iudex num.2 ff.de cond.indebit.& quippe quibus illecebris,& adultationib. præſumitur, ſeductum fuiſſe maritum ad legandum, eiſdem quoque,credendum eſt fuiſſe allectum ad curandum omni ſtudio,ut hęres conſenſum ſuum accommodaret,ac promitteret adimplere legatum,arg.l. doli mali.uerſ.diuerſum primo.ff.de noual.l.ſi mulier 2.C.ad uell.de quo latius infra,uerbo.legare, quæſt. 7. num.52. Sed neque ex parte hęredis hic conſenſus liber,& abſolutus dici poteſt,ita ut obliget,propterea quod 55 hęres† ideo conſenſiſſe uidetur,ut teſtatori complaceret ob dolorem illius mortis,perterritus,aut dubitãs, ne alias teſtator perturbaretur,& alii inſtituerentur hæredes , vel minus ſibi relinqueretur,Et id ad ſenſum naturalem ſatis patet, & conferunt no.per Bar.in l.ſi quando,in fine. C.de inoff. teſt. & quod ſcribit Iaſ.conſ.82.in fi. lib.tertio & pulchre uaſch. de ſucceſſ.creat.lib.primo §.10 ad l.quoniam in priorib.nu. 54.circa fin.C.de inoff.teſtam. & noſtris in terminis Plot.d. conſ.168.num.46.Vbi nuncupatim vult, quod ſi conſenſus hęredis uiuo teſtatore ſufficeret, talis diſpoſitio ſeruiret de

uento,

Source : BIU Cujas

uento, quia vxor diceret marito, vt ſi bi ampla faciat legata, vt eam inſtituat hæredem in parte, in alia vero proximiorē alium, aut amicum, in vxoris fauorem diſpoſitis conſentien tem, qui ſi aſſentire noluerit, ꝙ alium inſtituat, adeo ꝙ hæ reditas, & teſtatoris voluntas a voluntate vxoris dependeret, contra l. illa inſtitutio. ff. de hær. inſti. vnde nimirum ſi talis conſenſus hæredis non valet. Tum quia metu adhibitus videtur, ne diſplicendo vxori, in totum, vel in partem hæreditate priuetur, ideo non valet tot. tit. ff. de eo ꝙ met. cauſa, tū etiam quia præſtitus exiſtit uiuente teſtatore, quo tempore hęres nullum ius habebat, etiam accedente iuramento, tex. & glo. in l. qui ſuperſtitis. ff. de acq. hær. Ad idem quoque tex
56 tus non aſpernandus in l. quod de bonis. §. 1. iunctis ibi trad ditis per Ale. in fine ff. ad Trebell. vbi ſi teſtator †curet, vt hæ res promittat, non vti Falcidia ſub pęna, vbi contraueniat, talis promiſſio non valet, ex quo lex ei repugnar, tamquam factæ in fraudem legis. Qui tex. eo fortius ſtringit, quatenus vult, promiſſionem ideo non tenere, quia priuatorū cautione iuri publico non derogatur, quo quidē publico fauore re ſonat hæc noſtra conſuetudo, edita ad obuiandum fraudib. & adulationibus mulierum erga viros ſuos, vt ſupra hac eadem quæſt. diximus num. 30. & ſeq ad quod confert dictum Bar. in l. filio præterito num. 30. ff. de iniuſt. rup. & Dec. conſi. 488. col. fin. qui eo vtitur pro reſolutione d. l. non dubium. & d. l. 2. ex aduerſo deductarum. Quin etiam nec in foro conſcientiæ talis promiſſio valet, Couar. in 4. decret. 2. parte de matri. c. 8. §. 5. nu. 9. de quo late infra quæſt. 14. imo potius (vt aliqui volunt) hæres tacitam fidem accomodando, ad præſtandum legatum incapaci, punitur, cum fiſco illud applice tur, iuribus ſupra deductis, neq; hæres legatum, niſi vt prædo, retinere poteſt. l. prædonis. ff. de pet. hæred. Ruin. allegato conſi. 49. col. fi. lib. 4. & Alba. conſi. 42. in fine, licet Couar. lo co prę allegato ab hoc declinet, de quo infra quæſt. proxima.
Et ex his (omiſſa triuiali illa regula, quod quęlibet diſpoſitio
57 †ſemper recipit interpretationem de habilitate. l. qui teſtō in princ. ff. de teſtam. l. vt gradatim. ff. de mun. & hono,) aper ta ſolutio conſtat omnibus ex aduerſo deductis, vt illa locū habeant, vbi agitur de præſtandis relictis in minus ſolemni voluntate, his, qui capere poſſunt, non autem incapacibus, in quibus terminis militant proxime adducta, vt id non obſcure ſentit Bal. in d. l. in tacitis 2. nota. de legat. 1. dum eo ex tex. proprie notat, relictum in contractum quidem tranſire, modo non fiat in fraudem, vt ibi, cuius dicti in propoſita ma teria meminit Iaſ. in d. l. nemo poteſt. nu. 19. de leg. 1. ac ſentit gl. in alleg. l. Lucius. §. in teſtamento, verbo, voluerit, qua tenus vult, nullam adeſſe pęnam in capace, Alex. quoque in d. l. quod de bonis. §. 1. in fine. ff. ad Treb. & in ſpecie obſeruat Iaſ. in l. fi. num. 17. C. de fideicomm. & eſt tex. a cōtrario ſenſu in l. iuriſgentium. §. & generaliter. ff. de pact. quia ſicuti quum a iure communi remotum eſt pactum, non ualet legatum adiectum pro eo, ita etiam a contrario, quum per legem remota eſt facultas legandi, non debet ualere pactum pro eo adiectū, ut debeatur, ſed clarior eſt tex. in l. ſi quis ſub conditione. ff. de condi. inſti. quem ſic Bal. ſummat. quod illa, quę ad fraudem legum reſpiciunt, uitiantur, & licet tranſeant in contractum, non ſortiuntur effectum, & rurſus pau
58 lo infra ait, legem illam facere, quod inſtrumenta† quę fiūt inter hæredem, & ſpurium teſtatoris de mandato ipſius teſtatoris, ſunt inualida, quia facta præſumuntur in fraudē, ſequitur Dec. conſ. 311. num. 2. circa finem, eandem ſolutionē in propria materia ſentit Plot. in d. conſil. 168. num. 60. dum ad contrarium. l. fi. C. de pact. per quam uidetur, dę hereditate uiuentis poſſe paciſci, & fieri contractum, cum conſenſu tamen illius, de cuius hæreditate agitur, reſpondet, l. ipſam loqui in caſu, quo teſtator libere diſponere poteſt, nō in caſu contrario, ut hic, in uxorem, quę effecta eſt incapax, & ita in caſu permiſſo, delegato, ſcilicet, per filium extra matrem facto, loquitur Alex. d. conſi. 128. ſicuti ex aduerſo de conſenſu præſtito ad dandum incapaci, ut non ualeat, etiam accedente iuramento, tradit Ruin. alleg. conſi. 49. colum. fi. lib. 4. aliter quoque in caſu prohibito reſoluit Deci. d. conſil. 488. colum. fi. Quod præcipue locum habet inſpecta diſpoſitione huius noſtrę conſuetudinis, per quam marito remotus eſt omnis modus, unde effici diſpoſitio poſſit, ut ſupra ab initio diximus, & ſępe repetitum extat, ita ut omnis ſtipulatio, Agnitione, per quam legatum alias conualidari poſſet, penitus remota habenda ſit, cum alioquin paratiſſima eſſet fraus legi, quod iura non patiuntur, locis uulgaribus. Licet etiam qua ratione uxor petendo legatum, exceptione conſuetudinis repelleretur, eadem quoque agendo ex ſtipulatu, uel pro
59 miſſione, repellatur. Si quidem exceptio, †quę petenti legarum opponi ſolet, eadem ex ſtipulatu agenti obiici poteſt. l. 1. §. ſi ſub conditione. ſſ. ut leg. nom. quando ſcilicet contemplatione legati (ut preſupponimus) ſtipulatio ipſa interceſſit, ſecundum Barto. in l. cum quis decedens. §. 1. de leg. 1. Vl
60 tra quod nonnulla ex aduerſo† deducta, vt pote promiſſio ad integrum legatum præſtandum, & cōſenſus ad ſeipſum exhæredandum, militant in terminis, quibus agitur de remiſſione ſui ipſius Beneficij, in proprium hæredis fauorem inducti, & ab eius voluntate dependentis, ꝙ per conſequēs libere ab hærede remitti poteſt, vt per Bar. & alios in d. l. nō dubium. C. de teſta. in l. filio præterito. nu. 30. ff. de iniuſt. rup. vt in reſolutione iſtorum iurium ſentit Dec. d. conſi. 488. in fine, ac in his quoque terminis procedit dictum Cald. conſ. 10. de teſtam. & tradita per D. Ceph. conſi. 153. nu. 73. & ſeq. & in eiſdem loquitur Barbat. alleg. conſ. 12. in 1. dubio, cum quo remiſſiue tranſeunt Plot. & Alban. locis ſupra ab initio excitatis, nec nō in caſu, quo diſpoſitio fauorē remittentiū reſpiciebat, loquitur Boer. conſ. ex aduerſo alleg. 46. nu. 7. ac ēt Bened. d. c. Raynutius, verbo, & uxorē nomine Adel. nu. 230. vt eorum verba expreſſe ſonant. At ſecus eſt in hac noſtra diſpōne, quæ ob ſolius hæredis fauorem inducta non extat, nec ad quā remittēdam hæres manum apponere poteſt vt ſ. diximus, & ita in ſimili diſtinguendo ſentit Bal. cōſ. 161. quidam Mecus, circa finem. ver. aut nō tenet lib. 5. Et etiam Crau. conſ. 200. nu. 3. & 9. quatenus annuere vī, valere agnitionem relicti filijs ſpuriorum, accedente cōſenſu legitimorum, cum ea prohibiri o in fauorem prolis legitimæ inducta
61 cēſeat. Adeo ꝙ diuersū eſt, an efficacia, ſeu validitas †actus a diſponente pendeat, & tūc ex inefficaci efficax legatum fieri poteſt, an vero aliunde quoque pēdeat, vt hic, & tunc nequaquam fit efficax, vt ſimilis meditatio habetur apud Alban. conſi. 109. nu. 24. Verum quia nōdum mihi huius rei habita perfecta doctrina videtur, eam in tria capita ſic diſtinguendam puto. Aut. n. agimus de conſenſu per hæredem in
62 teſtō præſtito, tunc ſi hæres †præſens tiñ reperitur, nil aliud dicens, nec approbans legatum, ſeu volūtatem teſtantis, ex quo nuda hęc præſentia cōſenſum aliquem non inducit, nihil de hoc curandum eſt, Alex. conſ. 20. nu. 11. lib. 3. Bello cō ſil. 64. ſi vero hæres †expreſſe conſentiat, aut approbet, preſtare legatum, ſed quidem ſimpliciter, & nudo pacto, vel, vt ali
63 qui dicunt, pollicitando, abſente legataria, & nullo pro ea legitime ſtipulante, talis nudus conſenſus, nudaque approbatio non tenet, nec in aliquo nocet hæredi, Bal. l. fi. num. 4. C. ad l. Falcid. Caſt. & alij in l. non dubium C. de teſtam. Bar. l. fi. in prima oppoſi. C. de pact. Bald. alleg. ſæpe conſ. 161. prope fin. lib. quinto. Brun. de forma, in rub. de potent. & eff. formę. 28. limit. Iaſ. conſi. 82. colum. fina. lib. tertio, & Gran. conſilio 200. numero 9. Vbi vero ſub ſolenni ſtipulatione conſentiat hæres, ſiue uerſus teſtatorem, ſiue legatariū, promiſſio adhuc per hāc noſtram prohibitionem non tenet, Tum quia id omne in fraudem legis, ſeu conſuetudinis factum, & adiectum cenſetur, d. l. in tacitis de leg. 1. d. l. ſi quis ſub cōditione, cum ibi notatis per Bal. ff. de cond. inſtit. ac alijs ſupra relatis nu. 53. & ſeq. iuncta quoque l. qui teſtamētum, in ſui rarione, ff. de probatio. & quæ ſcribit Vaſc. quæſt. illuſt. c. 102. ante fin. verſi. vnde quod ait, Quæ quidem fraudis ſuſpi
64 tio† tanto maior inſurgit, quo cum maiori cautela res geſta reperitur, dicta l. ſi quis ſub conditione, ibique ſcrib. l. ita fidei, ver. Imo in priori. ff. de iure fiſci, Bal. cap. ex literis num. 7. de conſuet. Vbi inquit, quod ubi abundantior eſt cauillatio, ibi euidentior eſt fraus, alibi ſcribit idem Bal. conſi. 487. apparet lib. 1. ꝙ vbi quanto plus cautelæ adijcitur in contractibus ſuſpectis, tanto magis præſumitur ſtans, & dolus, rurſus alibi conſ. 336. amplius ſciendum eſt, col. 2. lib. 3. ait, ꝙ in
65 fraudibus† præſumendis, vel non, recurrendum eſt ad diſcretionem virorum ſenſum habentium. nam ex nimia cautela præſumitur fraus, ad idem Barbat. conſ. 28. num. 15. lib. 3. Iaſ. conſ. 170. col. 1. lib. 2 Grat. conſ. 20. nume. 5. & ſeq. lib. 2. & Albe. conſi. 42. nu. 8. Tum etiam quia per hanc conſuetudinem ſic negatiue conceptam omnis modus cenſetur marito remotus, vnde effici diſpoſitio poſſit, ēt abſq; naturali obligatione, vt nullo pacto cōfirmari valeat Bal. d. cōſ. 161. ver. preterea quoties, & ver. aut non eſt apta lib. 5. & ſupra ēt diximus, ac not. in ſimili Lup. in rub. extra de donat. int. vir. §. 46. col. 1. & Phan. de lucro dot. glo. 14. col. 1. ad quod etiam infra q. 4. Et demum quia talis ꝓſenſus in ꝓmiſsione in actu teſtandi non ſponte interpoſiti, ſed metu extorti præſumuntur, & in caſu a iure prohibitio, vt per Iaſ. Ruin. Plot. & alios ſuperius adductos, iunctis quoque a Bal. traditis in l. 2. nu. 2.
66 C. de oper. lib. vt nimirum ꝙ tanquam fęda, † & turpis promiſsio nō teneat, Bal. conſi. 118. præmittendum col. 1. lib. 4. Aut ſecundo loco ſumus in conſenſu extra teſtiñ præſtito,
67 & tunc† ſi ab hīde, teſtatori, ſiue ſimplex, ſiue ſolennis fit ꝓmiſsio, non tenet, rationibus, & authoritatibus nuper adductis, Sin autem hæres cum legatario pactus fuerit, de præſtādo ſibi legato, tunc ſi præter conſenſum teſtantis, ac neq; ad extremum uitę ſpacium perſeuerantis, qualiſcunq; ſit promiſsio,

Source : BIU Cujas

missio,simplex,uel solennis,non ualet, tamquam de re uiuentis facta l.pactum l.fi.ibique scrib.C.de pact.l.si quando §.1.C.de inof.testa.Soc.consi.84.nu.3.lib.4.glo.quoque se offert satis ad rem in l.1. verbo, pacto. C. de natur. lib. Si vero promissio ipsa processerit cum testatoris consensu,in eoque perseuerantis,qualiscunque sit,adhuc non tenet,iurib. quoque, & rationibus adductis.Nisi forte promissio non rei legatę contemplatione,sed alia ex causa facta fuisset,vt in sequēti capite dicā nu.76.veluti vbi promissio concepta esset iuxta.§.item post mortem inst.de inut.stipulat.aut aliter,secundum ꝙ tradit Cur.Iun.in l.fi nu.30.C. de pact. ad ꝙ ēt Castr. in l.si quis sub conditione nu.4.ff.de cond.inst.Aut tertio he
68 res mortuo† testatore legatum approbat, vbi hæredis cōsensus circa disposita in testamento multum operari solet, alle
. ga.l.si quando.§.penul.& fin.C.de inoff.testa.l. ꝙ de bonis.§. 1.ibique Cast.ff.ad l.Falc.Tunc aut hæres tacite approbat,vt
69 pote hæreditatem adeundo† & hoc casu,licet hęres simpliciter adeundo,omnia contenta in testamento approbare videatur,secundum Ale.consi.29.nu.14.& seq.lib.5 non tamē approbasse censetur legatum vxori contra legis formam factum, Cum hæres adeundo nunquam approbare videatur ea,quæ testator contra legis prohibitionem disponit,Bal.in alleg.sępe consi.161.quidam Mechus.lib.5.in l.hac edictali, noua lectu.nu.15.C de secun.nup. & ibi Bertrand.versi.si vero plus nu.6.& seq.Cast.consi.73.col.2.lib.1. Capy. decis. 93. nu.9.Crau.cons.200.in 1.dub.Phanuc.de lucro dot.gl.5.nu. 45.& tract.de inuent.hær.7.parte.num.112. & seq.Vbi tnnc vult,non referre,ꝙ hæres absque inuentario hæreditatē adiuerit,& ꝙ tacita approbatio hæredem non astringat,ex quo tunc resultare vī remissio sui iuris, quæ vti quædā donatio, non præsumitur,in specie no.Alciat.cōs.10.nu.13.li.8.D.Menoch.cons.11.ante nu.25.Phan.alleg.7. parte nu.114. & hoc
70 in casu† intelligi,potest,loquutum fuisse Cald. consi.1.de te
71 stam. Quin etiam vbi hæres† in totum, vel pro parte legatū soluerit,voluntatem testantis ita approbasse non videtur,vt ad vlteriorem præstationem cogi possit,glo.& cum ea Ale. & alij,in d.l.non dubium C. de testam. quicquid contrariū in simili prohibitione sentiat Sylua.cons.40.nu.85.versi.cæterum.Vbi vero hæres non tacite sed expresse approbat, Si nudo,vel simplici verbo,dubio procul talis approbatio non
77 tenet,ob defectum nudæ promissionis,vt sæpe dictum fuit, etiam,ꝙ præsente legatario fiat,a cessante ratione naturalis obligationibus,quę nullo modo hic reperitur adesse, vt supra ab initio demōstratum fuit,licet secus,vbi naturalis saltem orta esset,vt per Alex.& Ias.in d.l.non dubium in princ.
72 Si uero realiter hæres† legatum approbaret,ad rei traditionem procedendo,& quidem scienter,non ignorans,dispositionē non subsistere.Tunc ab vxore,vti indigna aufertur legatum, & fisco applicatur l.si postulante in fi.ff. ad Treb. de quo latius infra prox.quæ.Si autem ignoranter ad traditionem processit, quocunque errore sit ductus,cum nulla subsit obligatio,nedū talis ꝓmissio corruit,verum etiam fit locus repetitioni.Soc.consil.79.nu.41.& seq.lib.4. ꝙ & voluit
78 Bal.d.consi.161.ver. aut non est apta li.5.ac reperitur esse de mente Ale.& Ias.in d.l. non dubium,in prin.C.de test. & infra etiam dicemus quæst.11.Vbi autem non nuda, seu simplex,sed solennis approbatio per legitimam stipulationem processit,Tūc si sumus in his.quibus sua portio debetur,aliter quam iudicio testatoris,veluti est patronus,& filius,quibus ex legis dispositione tertia debetur, & in hac portione (vbi tamen hęres a testatore nil amplius habeat) promissio valet,ex eo ꝙ cessat omnis fraus,cum hæres de suo largiatur
79 l.ita fidei,in fi.secundum Bar.& Albe.ff.de iure Fisc.glo.in l. 1.verbo,tacitum, Ibiq; Odofr.nu.5.C.de delato.li.10. ac sentit Cæpol.caut.38.in princ. facitque nōn ihil tex.in l.fi. circa finem,ibi cum in alienis rebus &c.C. de pact. sumpto argumento,a contrario sensu,vt ibi notare videtur Cur.Iun. nu. 30.ad Idem tex.in l.si sponsus in fine, ibi cum igit nihil &c. ff.de donat.int.vir. In cæteris quoque casibus secundū Plot. in alleg.cons.168.nu.61.inter cons.vltim.vol.repetito in volu.suorum cons.nu.17.absolute concludendum videtur, ꝙ solennis hæredis approbatio post mortem testatoris secuta subsistat, ita vt legatū vxori debeat a cessante rōne metus, & cōcussionis, vt ipse Plot.supra deduxerat,vbi subdit, ꝙ ip se in hoc stat cum opinione Barb.in d.cons.12. in primo dubio, quatenus expresse vult,consensum, & approbationem per hīdem factam ad effectum vxori præstandi legatum valere,cū hęres eius bona,& iura remittere videatur,qđ sibi ꝓmissum est l.si quis in cōscribendo,C.de pact.c 1.de renunt. lib.6.Ego autem cum hac op.Barb.& Plot.nō ita simpliciter
73 fore procedendum,arbitror,quin vbi cōuentio,seu promissio inter hæredē,& uxorē, contemplatione tī rei legatę interuenerit,illa nō subsistat.Tum quia dum talis promissio, secundum naturam legati limitatur,exceptio, quæ repellit vxorem petentem legatum,eadem repellit agentem ex stipulatu.l.1.§.si quis sub conditione.ff.vt leg.nom.cau.Barto. l.legatum num.4.de le.2.l.cum quis decedens. §.1.de leg.3. & l.fi.colum.1.ff.de soluti.& supra etiam diximus. Quod eo clarius procedet,vbi cōtingat, ad ipsummet legatum rationem fieri,ex not.per Soc.iun.cons.122.num.33.& seq. lib.5. in quam sententiam trahi etiam potest Soc.Se. consi.84.nu. 2.lib.4. Tum quia huiusmodi promissio,nonnisi in fraudem legis prohibentis vxorem capere,vt accipere valeat,emanauit,& per consequens non obligat d.l.in tacitis,de leg.1.d.l.si quis sub conditione.ff.de cond.inst. vbi Cast.post Bal. num.
74 4.proprie notat,quod promissio† etiam scienter facta versus incapacem in effectu non obligat. Tum etiam quia huic iuri publico(vt iam annotatum fuit)derogari non potest.l.qđ de bonis §.1.in fui,ratione.ff.ad l.Falcid.ac not. Bald.d.consi. 161.versi.aut fauore publico lib.5.Tum etiam quia cum legatum pro non scripto habeatur,vel non esse fingatur, confirmari non potest,Bal.quoque d.cons.161.versi. præterea quoties,& versi.aut non est apta.sensitque Cald.consil.1.circa finem de testam. & Demum quia cum hæres ad huiusmodi ꝓmissionem,etsi sponte,nō tamen ex certa scientia, sed per errorem,putans, ob præcedens legatum, se potuisse obligare, videatur deuenisse,vt in simili habetur apud Salic.in l.2.nu. 2. C.de oper.lib.promissio hæc ex utriusque obligationis defectu non tenet, Soc. loquens de promissione in instrumento guarentigiato,& priuilegiato contenta alleg.cons.79.nu mero 43.& seq.lib.4.& Ias. d.consi.82.circa fi.lib.3.Adeo qđ etsi ratio Ploti,qua vult, ideo consensum prælitum per hæredem mortuo testatore confirmare legatum,quia tunc de est omnis suspitio metus, fraudis,& concussionis,nō tamen causæ aliæ eiusdem rei prohibitiuę defficiunt, ita vt dispositio cessare debeat,cum† causa vna ex pluribus cessante,non
75 cesset dispositio. §. affinitatis inst. de nup. l.si non lex Aelia. ff.de hær.inst.abunde Tiraq.tract.cess.causa in 22.limit.Crederem quidem, ꝙ vbi promissio† fieret non contemplatione legati, illa tanquam inter viuos promissio subsisteret.l.fi. in princ.ff.de solutio.Bar.d.l.cum quis decedens.§.1.& d.l.legatum est num.4.Afflict.decis.275.num.5.& 6.Crau.istud dictum optime declarans in rub.de leg.1.num.167.& seq Nō.
76 n.inter† hęredem,& vxorem defuncti interdicta est facultas inuicem contrahendi,& se obligandi, quemadmodum nec inter ipsosmet cōinges talis sublata facultas existit, vt infra dicam,verbo legare.q.6.num.13.& in hoc casu intelligo sensisse Soc.d.consi.84.num.5.lib.4.& Couar.in 4.decret.2.parte,de matri.c.8. §.5.num.8. versic. Secundo spur.& in c.peccatum 2.parte 3.§.in fine.de reg.iur.in 6 & confert, ꝙ de marito lucrum dotis remittente, tradit Paris. consil.127. num. 11.12.13.& seq.lib.1.& Phan.cum eo de lucro dot.glo.14.colum. 1. in fine. Nisi talis promissio in fraudem huius nostræ consuetudinis fieret,arg.l.si sponsus.§.circa.ff.de dona.inter vir.cum nota.in l.non dubium C.de legi.& l.contra legem. ff.eod.sicuti in simili dicitur de l.fin.C.de pact.cuius dispositio† etsi euadi possit, cōcipiendo promissionem hoc modo,
80 promittis mihi, habere licere tales res Sempronij,& promissio teneat,itavt tunc ille rerū Semproni dominus efficiatur, vt tradit Cuman.in l.stipulatio ista hab.lic.§.quæsitum.ff.de verb.oblig.Id tamen intelligitur,nisi cōstaret, ꝙ in fraudem legis fieret,vt Cum. seipsum declarat, quem sequitur Curt. iun.in d.l.fin.num.31.& Cagnol.num.47. ac conferunt infra not.verbo,legare q.1.versic.cæterum nnm.23. & seq. & ꝙ in fortioribus tradit Corn.consil.136.colum.2.lib.2. Itidem cre
79 derem, ꝙ vbi hæres† sponte, & ex certa scientia sciens scilicet, se non teneri, vxori promitteret, legatum præstare, in vim donationis promissio teneret.l.Campanus.ff.de oper.liber.iunctis his,quæ in simili tradit Salic.in l.2.oppos.1.C.de oper.lib. & Paris. ubi sup. Quod ex eo quoq; demonstratur, ꝙ cum legatum ipso iure sit nullum, vt supra ab initio diximus,non nisi de nouo,& sponte hæres donare videtur,non autem illud complere,aut confirmare, iuxta ea,quæ scribit Tiraq.in l.si vnquam,verbo,reuertatur nu.418. C.de reuoc. donat.Verum vbi talis promissio gratuite,& absque alio pretio, vel re æquipollenti,interueniret,ex quo tunc in vim donationis(vt dixi saltem tacitæ subsistit, scias necessarium fore,vt seruata sit solennitas,quæ a iure communi, seu municipali in cōficiēdis donationib. requiritur,alioquin nihil ualebit, & propterea vbi in huiusmodi gratuito consensu,seu promissione (agendo de re immobili,vel de iuribus) † iura-
80 tum non fuerit ad formam Constit. Mediol. tit. de donatio donationem ipsam veram,non autem fictam &c. nulla vis super hoc per uxorem fieri poterit, vt hæc in indiuiduo tradit Plot.in d.consi.168.num.61.& consil.54.num.35. & seq. in volum. suorum consil.ad ꝙ etiam Aretin.in §.certe illud colum.2.versi.ex quo sequitur,instit.de rer.diuis.Dec.consi. 86.colum.fi.& infra etiam dicemus q.7.in fine. Pro vt nulla

ad-

Source : BIU Cujas

adhuc vis fieri poterit ſuper huiuſmodi conſenſu, vbi hęres
81 †eſſet minor, vt in ſpecie not. Alciat. conſi. 10. num. 17. lib. 8. & D. Menoch. conſi. 11. num. 24. vbi ſubdit, idem eſſe, quando hæres huius prohibitionis fuiſſet ignarus, de qua re nos infra dicemus q. 5. & non nihil etiam ſupra diximus num. 72. promiſsio vero hæredis per modum tranſactionis cum uxore facta, an teneat, dic. vt infra q. 4. Cęterum citra ullam con
82 trouerſiam arbitrarer, quod vbi hæres ſimpliciter annueret, ſeu promitteret legatum præſtare, non dicendo totum, aut integrum, talis conſenſus, ſeu promiſsio non ultra, quam hæc noſtra diſpoſitio permittat, ſe extenderet, ſicque non ultra ſummam ſolidorum, 20. ex his, quæ not. Alber. Bald. & alij in l. fi. C. ad l. Falci. ubi quoties hæres ſimpliciter promittit ſoluere legata, non dicendo, integra, intelligitur eatenus quatenus ſaluo legis beneficio requiritur, & ideo non vltra tenetur, quam lex Falcidia patiatur, ex quo Bal. ibi argumen
83 tum ſumit, ꝙ vbi vir, † qui tertiam partem dotis retinere poteſt, ſimpliciter promittat dotem reddere, ſuam tertiam partem retinere poteſt, quam ſibi lucratur, quia indiffinita promiſſio (vt ipſe ait) legis moderamine regulatur, ſequitur Alexand. in conſi. 5. colum. fi. lib. 5. Iaſ. l. poſt dotem num. 32. & ſeq. ff. ſoluti. matrimo. namque ſecundum Iaſ. ſicuti verba
84 †contractus interpretationem recipiunt a iure communi. l. quæro. §. interlocatorem. ff. loca. ita etiam a diſpoſitione ſtatuti, item quoque, & a cōſuetudine (vt rei noſtræ propius accedamus) eandem interpre tationem recipiunt, Bal. conſilio 273. col. 1. lib. 1. & l. 2. C. de bon. quæ lib. vbi proprie inquit, ꝙ indeffinita loquutio ſpeciali conſuetudini non derogat, ad idem Deci. loquens in terminis alterius noſtrę cōſuetudinis deferrentis lucrum doris marito conſi. 195. colum. 1. & in eadem materia conſi. 402. colum. 2. ſicuti alibi idem Dec. in l. 5. num. 73. & ſeq. C. de ſent. quę pro eo, ꝙ inter. uult illud, ꝙ
85 dicitur, intereſſe conuentum in totum deberi † etiam ꝙ duplum excedat, intelligi, quoties certa quantitas taxata fuit, non autem vbi promiſſio generaliter ſonat de damnis, & intereſſe, quoniam hoc in caſu promiſſio ſecūdum iuris interpretationem intelligitur, vt duplum non excedat, ad idem Caſt. in d. l. ſi quis ſub conditione num. 4. ff. de cond. inſt. ubi ex eo tex. not. ꝙ generalis promiſſio hæredis intelligitur de licitis, & ualidis, non autem de illicitis, & quatenus illa petā tur, obſtat exceptio, & conſi. 405. uerſi. præterea. lib. 1. ac non obſcure Bal. alleg. ſæpe conſi. 161. lib. 5. Alex. conſi 122. num. 6. lib. 5. & Crau. conſi. 200. colum. 2. & 3. ſimile apud Barb. hȳ conſi 38. colum. antepen. & pen. & conſi. 52. colum. fin. lib. 2. Nec ab hoc lōge quoq; diſtat, ꝙ in ꝓpria. materia tradit Soc. conſi. 79. num. 43. verſic. ad promiſſionem lib. 4. Alciat. conſ. 10. num. 13. & ſeq. lib. 8. & Benedict. in c. Raynutius, uerbo, & uxorem nomine ad cl. deciſ. 4. num. 230. de teſtam. & Pinel. in l. 1. 2. parte num. 76. uerſic. hoc tamen de hærede. C. de bo. mat. Quare ex his optima pro hærede elicitær † cautela, qñ
86 ipſe dignis reſpectibus anuuere habet, & ſolenniter ꝓmittere, ſe præſtaturum uxori legatum, ut ſcilicet de plano, atq; ſimpliciter annuat, ſeu, promittat, nam tunc hȳs ſalua fronte poterit uxori dicere, ſe tñ annuiſſe, uel promiſſiſſe, ſm diſpoſitionem conſuetudinis, & non ultra teneri, aut ſecundū Soci. d. conſi. 79. num. 43. ad promiſſionē deueniat, quatenus defuncti, uel ſui ipſius conſcientiam exonerare teneatur, cū n. in nullo appareat teneri, promiſſio non ſubſiſtit, & ſic hæres teſtatori, uel eius uxori uana promiſsione gratificabit & uxor ſibi imputet, cur tali pollicitationi crediderit, iuxta gl. in l. cū donationis, uerbo, adſtringitur C. de tranſ. Vnde una cum Barb. alleg. conſil. 38. colum. antepen. dici poterit illud Hyerem. Venerunt ad hauriendum a quas, & uaſa ſua uacua reportauerunt, & ſic mulier putans maritum, aut eius hære dem captare (ut eſt in odis Dauidis) ſuo inuēto, & dolo, ipſa
87 capietur, qđ nō incōuenit, cū Nihil doloſius doloſo, nil Catilina Cethego l. ſi duo, ubi gl. ff. de dolo malo l. uiro, atq; uxore. ff. ſol. matri. & alibi paſsim, ſed ſi fraudem ſe ciſti, fraudem patere, ut id fiat ꝙ ſcribitur in l. ſed & partus §. 1. ff. quod met. cauſa, quod fecit, paſſus eſt. Vt hunc tex. ad id expendit Tiraq. de rett. municip. §. 1. gloſſ. 10. num. 20. Vbi illud Auſo. in Trim. refert.

Compedes, quas ipſe fecit, ipſus vt geſtet faber.

88 Et illud quoque Gell. 4. noct. Attic. capit. 5. a noſtris uariis in locis relatum.

Malum conſilium conſultori peſſimum.

S V M M A R I V M.

1 *Legatum vltra modum factum cui applicetur, fiſco, vel hæredi aut ab inteſtato venientibus, per totam fere quæſt.*
2 *Quod aufertur ab indigno, applicatur ei, cuius contemplatione aufertur.*
3 *Fęminæ quum extantibus maſculis non ſuccedunt, in partę illarum ſuccedunt maſculi.*
4 *Fiſco applicatur quod ab indigno aufertur.*
5 *Fiſcus in foro conſcientiæ bona ab indigno ablata ſibi retinet.*
6 *Fiſcus Iocalia mulieribus per amaſios data aufert.*
7 *Fiſco non amplicatur, dum quis ſit relicti indignus, non propter vere delictum, ſed malos mores.*
8 *Nec non dum ſit incapax ipſo iure.*
9 *Regna, quod aufertur ab indigno, applicatur fiſco, qua ratione fundata*
10 *Relictum vxori vltra modum pro non ſcripto habetur.*
11 *Vxor vbi ſit incapax legati ob ſtuprum infra annum luctus commiſſum, cui legatum applicetur.*
12 *Legatum vxori palam factum, fiſco non applicatur, cum limit. nu. 13.*
14 *Legatum tacite factum vxori, an Fiſco applicetur, & ſeq.*
15 *Hæres tacitam fidem accommodans in præſtando legatum incapaci, ex quo deliquit, & fit particeps fraudis, rei amiſsione punitur, fallit nu. 16.*
16 *L. 1. C. de his qui ſe def. lib. 10. quomodo procedat,*
17 *Hæres tacitam fidem non accommodans, quod in dubio preſumitur, pœnam aliquam non meretur.*
18 *Probationes ad fraudem fidei tacite accommodatę detegendam, faciliores admittuntur.*
19 *Poſitioni reſpondere tenetur hæres, an fuerit tacite rogatus vxori reſtituere.*
20 *Fiſco vt aperta ſit via ad legatum factum incapaci, tria concurrere habęt.*
21 *Palam, vel clam relinquere quomodo dicatur.*
22 *Fides tacite accommodata quomodo probetur.*
23 *L. 1. C. de natur. lib. declaratio.*
24 *Legatum factum vxori, quando hæredi, ſubſtituto, ab inteſtato venientibus aut alijs applicetur.*
25 *Cautela, qua vxor dimidium legati ſibi facti lucratur.*
Lex 1. C. de his, qui ſe def. ib. 10. intellectus.
Lex Papia quid diſponebat.
26 *Nemo de iure fiſci opponere poteſt, etiam quod ipſo iure fiat priuatio, niſi facta actuali apprehenſione per fiſcum.*

Quæſt. II.

1 Hinc proxime inſurgit, cui nam applicetut † legatum vltra modum factum, poſteaquam illud ab vxore tanquam incapace amouetur? Nam hæredi applicari poſſe, nequaquā vī, cum ipſius contemplatione talis incapacitas, ſeu prohibitio non prouenīat, vt ſuora præfat. 5. vt per cō ſequens iſtud ſibi applicandum ſit ex regula illa, ꝙ vbi ali-
2 quid † aufertur ab indigno, applicatur ei, cuius cōtemplatione aufertur l. poſt legatum. §. amittere. ff. de his, quibus vt indig. quam pro regula ſignat Soc. conſi. 84. nu. 7. verſi. quarto mouebar lib. 1. Bened. in c. Raynutius, verbo, condidit 2. nu. 22. de teſta, & Iaſ. in l. 1. nu. 6 limit. 2, C. de his, qui indig. ſicuti fit, vt refert Iaſ. quoties † extantibus maſculis fęminæ non ſuccedunt, quia etſi ſtatutum non dicat, quis in parte filiarū ſuccedat, nihilominus ex quo ſtatutum videtur factum in
3 fauorem filiorum, intelligitur, ꝙ maſculi ſuccedant. Tanto magis quia & ſeipſum hæres indignum reddere videtur, in accommodando voluntatem ſuam, vel paciſcendo, præſtare legatum ei, qui capere non poteſt l. prima in princip. ff. de iure fiſci. l. in tacitis l. Lucius. §. in teſtamento. de legat. 1. & celebris eſt tex. in l. 1. circa medium, iuncta glo. in uerbo, pacto. C. de natur. lib. vbi quoties hęredes pacti ſunt non petere ab incapace, fiſcus omne inuadit, quod datum fuit pacto vel iure iurando, hæredibus excluſis. Vnde id potius fiſco applicandum videtur. cum regula alia habeatur, quod vbi cō
4 tingit aliquid † auferri ab indigno fiſco applicatur l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inoffic. teſtam. precipue cum indignitas, ſeu incapacitas prouenit culpa, & facto illius, qui priuatur, Iaſ. d. l. 1. nu. 6. C. de his, quibus, vt ind. poſt Bar. in l. fi. col. fi. verſi. aut hoc contingit. ff. eod. & in legato facto vxori incapaci eſt tex. in l. Claudius cum l. ſeq. & l. ſi gener, vna cum glo. ff. eod. ac in l. 1. C. de his, qui ſe def. lib. 10. Et enim talis indignitas, ſeu incapacitas culpa ipſius mulieris, & non aliun de prouenit, ob ſcilicet, infeſtationes, fraudes, & adulationes quibus mulieres in viros vti ſolent, eo potiſsimum tempore, quo vltima conduntur elogia, vt ſupra præf. quinta, vt nimirum ſi legatum hoc modo paratum, per fiſcum auferratur, vt paulo ante ſentit Bar. in dicta l. fina. verſic. vel contingit, quia quoties, vt ipſe ait. cauſa, ob quam quis capere non poteſt, in ipſo actu teſtandi contingit, veluti quia ad teſtandum teſtatorem coegit, vel eum teſtari prohibuit, tunc ex quo hęres hanc defunctivoluntatem tanquam indignus habet, hoc eſt, coactam, hæreditas aufertur ab eo, & applican
5 da venit fiſco, qui, quod fortius eſt, etiam in foro † conſcientiæ talia bona ſibi retinere poteſt, Barto. dicta l. fi. nu. 9. Ruin. conſi. 46. colum. fi. lib. quarto. Alba. conſi. 32. ead. colum. Vn
6 da etiam videmus, quod fiſcus † aufert Iocalia mulieribus data per ſuos amaſios Iaſ. l. quarta. §. ſed quod & meretrici nume. quarto. ff. de condi. ob turp. cauſam. Ex aduerſo autē vt non fiſco, ſed hæredi applicetur, facit, quia quoties indi-
7 gnus † quis efficitur non propter uere delictum, ſed tantum ob malos mores, illud ꝙ aufertur, non applicatur fiſco, ſed hęredi relinquitur, Glo. Bald. Angel. & alij, in l. 1. per illum

tex.

Source : BIU Cujas

tex. C. de secun. nup. Alex. l. si ab hostibus, in fine. ff. sol. mat. & de communi attestatur Boss. tit. de his, quib. vt indig. nu. 4. & generaliter Ias. in relicto vltra modum facto, ut p̄sens materia se habet, in l. si is, qui num. 6. ff. de vulg. Sicuti ob malos mores, non autem ob aliquod vere, & proprie delictum uxoris, talis procedit incapaciras, vt sup. in 5. præfat. cum nemo dixerit, relinquere vxori, esse delictum. Accedit, ꝙ ubi
8 quis †hæreditatis, seu legati ipso iure est incapax, fiscus nō admittitur, sed scripti hæredes, seu veniētes ab intestato, sunt qui vocandi veniunt, Bald. l. hæreditas num. 6. vbi reliqui. C. de his, quibus, vt indig. Ias. l. 2. num, 9. C. de hær. instit. Corne. cons. 110. colum. 1. consil. 222. colum. 2. lib. quarto, Marsc. consi. 93. colum. fi. lib. 2. Tiraq. l. si vnquam, verb. reuertatur nu. 429. C. de reuoc. don. Boss. loco præalleg. num. 3. Mazz. consi. 31. num. 22. & seq. & Soc. iun. consi. 3. num. 14. & seq. lib. 3. Nā vt isti dicunt, adhoc vt fiscus auferat, requiritur, ꝙ ius succe
9 dendi fundetur in persona eius, a quo aufertur, quia regula, †qua ꝙ aufertur ab indigno, applicatur fisco, ea fundatur ratione, ꝙ turpia lucra sunt extorquenda, quam pro communi regula, & doctrina tradit Soc. cons. 22. num. 13. lib. 1. sequitur Dec. in d. l. 1. num. 10. C. de sec. nup. Quemadmodum ipso iure incapax reperitur vxor in terminis nostris, vt supra ab
21 initio diximus, ob negatiuam illam præcedētem verbū, posit, quæ adeo actui resistit, omnemq; aufert actionē, ꝙ nullū
22 ius rei legatæ in persona vxoris cadit, vel consistit, secundū Bal. d. l. hæreditas nu. 6. & eo clarius Corn. d. consi. 222. col. 2. Ale. cons. 74. nu. 6 lib. 3. & cons. 202. col. 1. lib. 6. qui loquitur, siue ex proprio delicto, siue non, incapacitas ipsa proueniat, Et ideo cum uxor nihil omnino capiat, non est, quid ab ea auferratur. Cum non secus sit, ac si nihil scriptum esset, l. 1. C. de hær. insti. bonus quoq; tex. habetur, in l. sancimus, in fi. C. de. donat. quem ad id not. Bal. in consi. 161. quidā Mechus. uers. præterea quoties. lib. 5. nam pro non scripto, & nullum, idem sunt, Bald. cons. 336. amplius, in prin. lib. 3. & magis prope, cons. 204. testator. colum. 1. uersi. etsi illud, & consil. 230.
10 quod scripsi. lib. 1. repetito consi. 419. li. 5. vbi †relictum uxori ultra modum sibi præfixum, nullt, haberi pro non scripto, & per consequens applicandum esse hæredi. idem Sign. consi. 40. colum. 1. uersi. tertia fuit, Mazz. d. consi. 31. 22. cum aliquot seq. & D. Clarus lib. 3. recept. sent. §. testametum. q. 31. uer. sed quid si pater. Vnde sic distinguendum puto, aut relinquitur uxori ex proprio delicto indignæ, & tunc relictum fisco appplicatur d. l. Claudius, cum l. seq. ff. de his, quib. ut in d. Bar. l. fi. col. ult. uers. aut hoc contingit. tit. eod. nisi uxor in
11 capax† legati fiat ob stuprum infra annum luctus commissum, ubi legatum applicatur personis enumeratis, in allega. l. 1. C. de secund. nup. licet secus post annum luctus, ut ibidē tradit Garron. num. 72. & seq. dicens, ita intelligi debere tradita in l. sororem. C. de his, qui, ut ind. & in l. fideicōmissum. C. de fideic. Aut relinquitur uxori incapaci non ex proprio delicto, sed ob malos mores, ut hic exemplificari potest, & supra diximus præf. 5. ubi fiscus de directo non aufert, Bal. d. l. 1. C. de secun. nup. cum superius adductis. Tunc aut palam
12 †maritus relinquit, dicens, (ut plurimum fit) uxori meę dilectissimæ tot relinquo, & hoc in casu fisco nō applicatur, sed manet apud eum, a quo relictum est d. l. non intelligitur, in princ. ff. de iure fisc. l. Lucius. §. in testamento ibique glo. & scrib. de leg. 1. Bar. d. l. fin. nu. 8. ff. de his, quibus ut ind. scrib. l. hæreditas. C. eod. Ruin. cons. 49. col. fin lib. 4. & Mazz. d. cōsi. 31, num. 26. Nisi hæres †ad rei traditionem deueniat, nam
13 tunc sibi, & uxori auferri poterit, & fisco applicari. l. postulāte in fine. ff. ad Treb. Bal. l. eam quam num. 21. C. de fideic. ubi ait, hunc esse unicū casum, sequitur Cast. in d. §. in testamento num. 2. ad ꝙ tendunt alij infra in calce annotati. Aut uero maritus uxori tacite † relinquit, quoties, ſ. nulla de ea habita mentione, clam hæredis, seu legatarij fidei committit,
14 ut uxori det. Tunc si hæres, seu legatarius tacitam quoque fidem accommodat, †legatum præstare sub priuata, uel secreta cautione, ex quo ipse delinquit, ac fit particeps fraudis, cō
15 sequens est, ut pœnam sui delicti patiatur, & sic fisco applicetur d. l. in tacitis d. l. Lucius. §. in testamento, & l. cum quidam. §. in tacito. ff. de usur. & ita post glo. tradit Bar. in d. l. no intelligitur, in prin. ff. de iure fisc. & l. fi. nu. 8. ff. de his, qui. ut in d. ac sentit Bal. in l. ēt. n. 3. C. ad l. Fal. & d. l. eam quam nu. 21. uer. sed quæro, si dignus, Soc. consi. 84. nu. 1. li. 4. Ruin. d. cōsil. 39. col. fin. Mazz. d. conb. 21. num. 27. Couar. in 4. decret 2. patte c. 8. §. 5. nu. 7. & D. Clar. alleg. §. testamentum q. 31. uersi.
16 sed quid si pater, & sic in casu isto loquitur †tex. in d. l. 1. C. de his, qui se defl. li. 10. Nisi sit filius, uel seruus rogantis, qui ob necessitatem, quam parendi habent, excusantur. l. in fraudem. §. fin. ff. de his, qui. ut indig. l. si tacitum. ff. ad l. Fal. Odof. d. l. prima in fine. C. de delat. libro decimo. Si uero tacitam
17 fidem non accommodat† hæres, (quod in dubio præsumendum est.) secundum Bald. consil. 140. casus est, num. 1. in fine lib. 2. Ale. consi. 51. propesi. lib. 2. Cuman. cons. 108. num. 2. & in propria materia Ias. cons. 110. nu. 2. lib. 1. ac in fortioribus
18 terminis Corn. cons. 336. nu. 5. lib. 2. licet ad fraudem † detegendam probationes admittantur, quæ alias non sufficerēt ex eo ꝙ aliter probari non potest, vt apud Franc. de Ramp. cons. 25. inter consi. Calde. de testa. in tantum quod ipsemet
19 †rogatus positioni respondere tenetur nunquid fuerit tacite rogatus, Alba cons. 42. col. 1. id tamen intelligēdo, vt per Couar. loco prox. alleg. nu. 10. cui aduersatur Vasch. contr. Ill. c. 102. ante fi. & in propria re Pech. de testam. coniug. lib. 4. c. 6. nu. 7. & nos infra, verb. legare quæst. 1. nu. 29. ex quo tūc alicuius fraudis particeps non efficitur, nec delinquit, per cō sequens pœnam aliquam pati non debet, sed apud seipsum legatum remanet, sic etiam ex gl. & Bar. colligitur in d. l. nō intelligitur, in princ. ac in pleno cons. tradit Barba. 46. lib. 1.
20 vbi concludit tria, ad hoc, vt †via fisco aperiatur, requiri, primum ꝙ testator relinquat clam, alterum, ꝙ hæres tacitam fidem accommodet, Vltimum, de restituēdo incapaci, Alexan. in eadem facti contingentia consulens cons. 202. nu. 7. & seq. lib. 6. sequitur Dec. cons. 311. col. fi. Ancha. Iun. q. 31. in prima parte, Et Bermond. de pub. concub. §. qui etiam filios
21 nu. 22. & seq. vbi etiam declarat, quomodo dicatur, †palam,
22 vel clam relinquere, ac probetur racita †fides accommodata, ad idem Iacob. a S. Georg. in l. cum tacitum in princip. ff. de probatio. Et ideo quantumcunque conueniat hęres pacisci aturue, præstare legatum vxori incapaci, modoclam non faciat, ius fisco non competit, auferendi aliquid ab eo, cum huiusmodi obligatio facta versus incapacem pro nō scripta ac pro infecta habeatur, ad instar relicti palam, iuxta not. in l. 1. C. de hęr. inst. Bal. d. consil. 161. vers. præterea quoties lib. 5. ac supra mentionem habuimus nu. 10. & bonus est text. in l. non dubium, circa medium. C. de legib. & sic sub hac distinc-
23 tionc accipi debet tex. in alleg. †l. 1. C. de natur. lib. quatenus vult, hæredes pacisc̄entes excludi, vel tex. ille in suis duntaxat terminis locum habet, in quibus loquitur, qui longe distant a nostris, vt per Bar. in sæpe alleg. l. fi. nume, 8. vers. non obstat. ff. de his, qui. vt indig. ac obseruat Corn. cons. 236. nu. 6. & 8. li. 2. post quam etiam hae in re ob eius generalitatem quæcumque iura suis in casibus seruanda sunt, vt dicit Alexan. in l. si ab hostibus, in fine ff. solu. matrimo. Et ad pleniorem quoque istorum intelligentiam, aduertendum est, qđ
24 vbi iure †legati vxori sit relictum, alio hęrede instituto, tunc applicatur hæredi, si uero iure institutionis, alijs institutis hę redibus, applicatur cohęredib. modo ipsi sint capaces, si vero vxor in solidum sit relicta, tunc primum substitutis, si q sunt, sinautem, venientibus ab intestato applicatur, etiā exclusō fisco. Dec. post Albc. in d. l. 1. 9. notabili. ibiq; Garro. nu. 127. C. de sec. nup. Ale. cōs. 202. col. 1. lib 6. Ias. cōs. 26. num. 4. vers. siquid tamen lib. 1. Brun. quod extā. masc. 9. artic. prin. quęst. 10. nu. 85. & seq. Soc. Iun. cons. 3. col. 2. lib. 3. Gozad. cōsil. 21. sub multiplicatis nu. ac nōnihil Rip. in l. 1. num. 155. ff. de vulg. Hier. Gab. cons. 104. nu. 5. & 6. Mazzol. late d. consil. 31. nu. 23. & seq. & Do. Ceph. cons. 390. in vltimo dubio, ad quod infra, uerbo, vltra, quæst. 5. num. 14. Nisi quod diximus de substitutis, substitutio ipsa non simpliciter, & absolute facta fuisset, sed coarctata ad certum casum, vt egregie sane ꝑ pendit Do. Ceph. d. cons. 390. in 2. dubio Nisi quoque statutum solo intuitu filiorum motum fuisset, ad prohibend. relinqui vxori, vbi quod auferē vxori, filiis debetur, vt ꝑ Hier. Alban. cons. 36. nu. 2. & in suis lucubrationibus ad Bar. in l. si cui in annos ff. quib. mod. vsufruc. amit. & de veniētibus ab intestato intellige etiam, vt apud Cępol. caut. 38. col. 2. caut.
25 2. Modus tamen erit, quo mulier † dimidium relicti lucrari poterit, illud, scilicet, fisco (vbi ei applicandum sit) deferendo, l. edicto §. 1. l. Senatus. §. Senatus, & ibi Barto. ff. de iur. fis. Cæpol. d. caut. 38. in 6. caut. Soc. consi. 84. nume. 4. lib. 4. Dec. l. fin. nume. 15. C. de pact. Quin etiam dimidium totius hæreditatis vxor, fisco deferendo, lucratur, vt in vxore nuncupatim est text. in l. 1. C. de his, qui se def. lib. 10. vbi id notat Plat. in prima, & vltima colum. dicens, vxorem hoc in casu electionem habere capiendi, quam partem velit, licet tex. ille (ne & hoc omitterem pro eius intelligentia) loquatur secundum prohibitionem legis Papiæ permittētis, vxorē a viro sine filiis decedente, decimā tantum partem capere, quæ hodie abrogata est, ex l. 2. C. infir. pæn. cęlib. ut monet Franc. Balduin. in commentario ad ipsam l. papiam, ac meminit Alciat. lib. 3. dispunct. c. 3. Fateor quidem nunquam uidisse, vxorem aliquam uti indignam, priuari legato sibi quouis modo relicto, & illud per fiscum auferri, sed plurimū quidē penes hīd em remanere cōsuetudinis auctoritate illud p̄stare recusantem, qñq; vero, annuēte hęrede, apud uxorē recū bere, iuxta l. si seruus. §. pen. de leg. 1. idq; multominus in hærede vxoris, attento ꝙ dum, vixit vxor, nulla querela facta fuit, remissa censetur omnis indignitas, Crau. cons. 59. nu. 8.

Source : BIU Cujas

26 illud quoque postremo non omitterem, ꝙ ubi fiscus † non auferret, vt quia nolet, aut nondum sibi delatio facta esset, nemo potest de iure fisci opponere, glo. in l. his consequenter. §. 1. verbo, pertinere. ff. fam. Ercisc. cum qua transit Bart. cons. 119. nu. 4. lib. 1. Bal. cons. 480. testator. nu. 4. lib. 1. Alexā. cons. 136. nu. 5. lib. 7. Cor. cons. 89. col. 2. lib. 3. Dec. l. fi. nu. 15. circa finem. C. de pact. Soc. Iun. cons. 130. nu. 10. & seq. lib. 3. Riminal. Iun. cons. 72. nu. 132. & seq. Marius. Angus. cōs. 123. nume. 17. & seq. quod pro regula obseruat Ias. in l. ex facto. §. Iulianus. 1. not. ff. de uulg. etiam ꝙ hæres contra legatariū agat, ad repetendum legatum indebite solutum, Bal. nouel. tractat. dot. 11. part. 12. membr. in princ. iuxta tamen ab eodem annotata inf. quæst. octaua. Nec non etiam vbi ipso iure, vt hic, fieret priuatio, nisi sequuta sit actualis apprehēsio seu traditio, vt per Soc. consilio 78. numero 4. & seq. lib. 4. Alciat. consilio 43. lib. 2. Burs. consi. 37. nu. 17. sensitq; Soc. Iun. cons. 3. col. 3. lib. 3. & Riminal Iun. cons. 23. nu. 176. & seq. ad quod supra nu. 13. & quod Tiraq. notat. de cōtin. poss. defun. in hæred. 15. declarat. nume. 24. 2. part.

SVMMARIVM.

1 *Princeps indulgere potest, vt maritus præter modum vxori relinquat.*
2 *Consuetudo non valet, per quam manus principis ligantur.*
3 *Princeps consuetudinem sub pedibus habet.*
4 *Princeps hac prohibitione non comprehensus quin præter modum vxori suæ relinquat.*
5 *Princeps facultatem testandi non habentibus tribuere potest.*
6 *Princeps actum nullum, vel minus solennem approbare potest.*
7 *Augustus a senatu petijt, vt vltra modum legis voconiæ, Liuiæ relinquere posset.*
8 *Princeps ad iuris, consuetudinisue derogationem citra causam deuenire non solet.*
9 *Princeps, cum ex parte viri adsunt filij, non facilem se præbet ad dispensandum, vt vxori relinquatur.*
10 *Maritus in impetrando licentiam a principe, vxori vltra modum relinquendi, probabilem in precibus causam exprimere habet, & quæ sint causæ, non tamen nisi veras narrare debet, & potius paucas, quam plures.*
11 *Senatus Mediolanenſis mos, in concedenda marito licentia vxori relinquendi.*
12 *Preces in impetranda licentia relinquendi vxori, quomodo formandæ, nu. 10. & 14.*
13 *Dispensatio ad relinquendum vxori quomodo concipienda.*
15 *Princeps mortuo marito huic prohibitioni derogare non potest.*
16 *Princeps ius tertii iam quæsitum tollere non potest.*
17 *Legatum factum vxori ante obtentam a principe licentiam valet. & quid de fideicommisso, donatione causa mortis, & institutione numero. 20. & 21.*
18 *Forensis incapax tempore testamenti legatum capit, vbi postea effectus sit ciuis.*
19 *Anch. Iun. nimis improuide loquutus.*
21 *Tempora tria requiruntur hæredis capacitatis.*
22 *Testamentum ex defectu inhabilitatis testatoris, aut hæredis nullum, ex superueniente habilitate non reconualescit, limitatur nu. 23.*
24 *Facilius quid renascitur, quam nascatur de nouo, cum intelligentia nonnullarum traditionum scribentium.*
25 *Maritus post habitam licentiam relinquendi vxori, testamentum, vel condere, vel primum confirmare debet. & quomodo nu. 26.*
26 *Testamentum ab vxore conditum sine viri consensu ad hoc necessario a viro confirmari non potest.*
27 *Vxor institui potest sub conditione, vbi licentiam capiendi a principe habuerit.*
28 *Deprecatio viri in testamento, vt princeps suam voluntatem approbare dignetur, approbationem principis, alio non exquisito, operari potest.*
29 *Licentia a principe vxori relinquendi concessa, num de primo tantum testamento intelligatur, vel ad omnia trahatur.*
30 *Licentia ista hęc num per mortem principis, re adhuc integra, euanesc at.*
31 *Legatum, seu testamentum in vxorem auctoritate superioris conditum, nū sine eiusdem auctoritate reuocari possit.*
32 *Dispensationis a principe impetratę legandi vxori, bonum est, vt mentio in testamento habeatur.*

Quæst. III.

Ex vi quoque istorum verborum, nō possit, quatenus sublata est omnis potentia remotusque omnis modus, vnde effici dispositio possit, insurgere videtur, vt nec a principe validitatem legati hæres impetrare valeat, vt in simili notat Curt. consil. 73. nu. 30. de statuto, vt mediolani habetur, quo pater descendentes suos meliorare nō possit, quin sint æquales, vbi ponderando efficatiam horum verborum, vult, patrem nō posse impetrare a principe, vt meliorē inter descēdētes cōdōnem facere valeat, quia quoties tenetur quis factū negatiuū realiter adimplere, curare oīno debet, ne id per legem, aut hominem fiat Verum hoc non obstante, dubitandum nō arbitror, ꝙn Prin

1 ceps † marito indulgere possit, vt libere præter modū consuetudinis vxori relinquat, & talis principis dispēsatio, seu derogatio recte subsistat, cū hęc sit prohibitio iuris positiui, cui princeps ad libitum derogare potest. l. digna vox. ibiq; scriben. C. de legib. Can. c. quæ in ecclesiarum. de constit. Bal. cons. 187. in causa præsenti. col. fi. ver. sed quid li. 2. & non longe a proposito Hier. Alba. cons. 24. nu. 5. ꝙ procedit etiam in iure positiuo iurato, Gozad. cons. 70. col. 2. ver. 2. casu, idem quoque hī in consuetudine, quæ adeo sub principis potestate existit, quod pro arbitrio tolli potest, cum a iure ciuili sit, Cra. in respon. pro gener. nu. 26 1. & latius in trac. de antiq. temp. 1 par.
2 nu. 39. & seq. Vbi ob id ex rota, ait, quod non valet † cōsuetudo per quā ligātur manus superioris, & alibi scribit idē Cra.
3 quod princeps † is est, qui consuetudinem sub pedib. habet, vt eam possit reuocare, Rebuff. in cōstit. Gall. tit. de cōsue. 2. arti. gl. 2. vbi idem, ait, in alio principe nō recognoscēte aliū in superiorem, Natta cons. 640. num. 21. 25. & 26. Et proinde
4 nec ipsemet † princeps hac prohibitione censetur comprehensus, quin vxori suæ vltra modum relinquat, solutus huiuscemodi dispositionibus, tex. in materia. l. penult. C. de donat. inter vir. & uxor. Oldr. cons. 231. col. 1. Bal. cōs. 456. recolo me. li. 5. repetito consi. 262. li. 1. & cons. 248. queritur vtrū, eodem lib. Io. Lup. in rub. extr. de don. inter vir. & vxo. §. 37. nu. 11. & seq. Ias. l. frater a frattre col. antepen. in 6. limi. ff. de cond. indeb. Cotta in verbo, donatio facta a Rege. Nā princeps disponendo versus incapacem, vī cum eo dispensare, eumq; ad id capacem reddere, vt n. lege hac positiua vxor impedita, & inhabilitata erat, ita & alia lege positiua (hoc est principis indulgētia) capax, & habilis, remoto legali impedimento, facta, est l. princeps legib. ff. de legib. l. 1. ff. de constit. prin. ꝙ not. Vasch. c. 3. q. illustr. nu. 7. & tract. de succes. crea. li. 3. §. 21. limit. 14. nu. 28. & prin. multa relaxata in iure cōspiciuntur, vt plene per eundē Vasch. de succes. creat. §. 26. tanto magis. Cum (vt perpendit Bal. vbi supra) in his supremis principib. cesset ratio prohibitionis inductiua, ex eo ꝙ talis eorum largitio respectu personarum ēt modo ꝓmissō, solidorum viginti, non æquiualet, ad quod conferunt egregria scripta per Io. Lup. alleg. rub. de donat. §. 9. col. 1. & seq. Vt nimirum ꝙ cessante rōne in principe, cesset prohibitio. Vasc. de succes. creatio. d. §. 26. in prin. Et licet imperator alias humanitate plenus nolit sibi qcq̄ plus iuris arrogare. quolibet priuato. l. ex imperfecto. C. de testa. & §. fi. insti. qb. mod. test. infit. Pic. in l. Titia. §. Titia cū nub. q 18. de le. 2. id tñ intelligitur de honestate, non de necessitate, & nisi ipse ligari velit d. l. digna vox. vbi Castr. Salic. & alij. C. de legib. & quamdiu ab ipso a tali iure non fuerit recessum, vt apud eundem Vasch. c. 45. nu. 6. in fi. vbi integro illo c. ex professo agit, an, & quando Princeps sit legibus solutus, & in re consuetudinaria, ꝙ princeps ea non ligetur, notat Curt. tract. de consue. 8. sect. 9. q. nu. 51. vt non bene dixerit Bursat. quatenus consi. 189. ante nu. 51. & seq. affirmando principem testantē ligari legib. & sta suæ prouincię, cum de rebus suis disponit, vbi ad instar priuati censetur, velimus ipsum Bursat. (postea quam in materia loquitur) sentire vt princeps hac prohibitione sit ligatus, cum etsi princeps ex sui benignitate se alligatum ꝓfiteatnr, disponendo tamen versus incapacem, a iure eum inhabilitante recedere videatur, & incapacem habilitare, vt diximus, nec quod de iure consuetudinario, quo princeps ligatus existit, cum illud naturali ratione nixum reperitur, vt per Cur. ubi s. nu. 52. & Tiraq. de retrac. munic. §. 1. gl. 13. in fine, agatur, curandum est. Tum quia nostra hæc prohibitio naturali rationi ita consonans non est, quin potius ab ea dissonare uideatur, ut supra præfa. quarta in prin. tum etiam quia, ut ex Bal. diximus, in principe cessat ratio ꝓhibitionis.
5 Nec est nouum quod possit † princeps facultatem testādi tribuere non habentibus. l. si quando, in princ. C. de inof. testa. l. si mutus. ff. de testam. Soc. cons. 13. nu. 25. & seq. lib. 1. bonus tex. in l, etiam. §. 1. ibi, idem si a principe liberam testamenti factionem impetrauit. ff. de bon. lib. notatq; Io. Dilect. de art. testan. de his, qui non hab. fact. test. Caut. 9. num. 3. Phan. de Lucr. dot. gl. 13. colum. 1. pro vt & actum nullum, vel minus
6 solennem princeps approbat, Brun. tract. de form. rub. de potent. & effect. form. 27. limit. Et ita nuncupatim vult Plot. cōsil. 168. nu. 62. inter consi vlti. volunt. ꝙ in vol. suorum cons. habetur consi. 17 ac pungit Alciat. uerbum consi. 77. num. 9. & in similibus terminis consuluit Zabar. cons. 102. colum. fi.
7 in 2. dubio. sic legitur, fecisse. Augustum, † qui cum heredem scriberet Tiberium ex besse. Liuiam ex triente vltra modum legis Voconiæ, petijt a senatu, vt tantum relinquere Liuiæ posset, vt refert Francisc. Bald. in commentario ad ipsam legem Voconiam, circa principium. Verum enimue-
8 ro admonendi sumus, quod cum princeps † ad iuris derogationem simpliciter, & ex abrupto præter alicuius causæ cognitionem deuenire non soleat, iuxta notata in l. quoties.

Source : BIU Cujas

ties.C.de precip. Imp.off.in c.quæ in eccleſiarum de conſtit. & in cõſuetudine notat Rebuff.vbi ſupra in præfa.nu.35.cũ alioquin princeps tutus in foro conſcientię nõ eſſet,vt apud Suare.in l.quoniam in 1. limit.ad l. Regni.num.15. C. de in offi.teſtam.præcipue quum ex parte† viri adſunt filii,in quo rum præiudicium princeps non multum facile in diſpẽſan-
9 do ſe præbet.l.ſi qua mulier. C.ad Senatuſconſ.Tertul.nam habilitare minus legitimum,ſtante legitimo,eſt nõ hr̃e præ occulis iuſtitiam publicæ honeſtatis, quod valde opproprio ſum eſt in principe,Bal.c.1.§.filij.nu.2.ſi de feu. fue.contro. inter domi. Cautus propterea ſit maritus,vt in ſupplicatio-
10 ne,† aliquam probabilem cauſam inſerat, veluti quia nulla adſit proles legitima, aut vxor ſenio ſit confecta,aut parum valetudinaria, vel modicam dotem habeat.nõ aptam ad de bita alimenta, vel quia vxor (vt mihi aliquando contingit) in bouis acquirendis,vel conſeruandis operam cum ipſo ui ro præſtiterit, & alia huiuſcemodi, alioquin vix expreſſione cauſæ huius iuris diſpenſatio a principe obtineri poterit.Ca ueat tñ vt nõ niſi veras cauſas exprimãt, cum gratia ſemper intelligatur, ſi preces veritate nitantur.c.2.de reſcrip. etiam ſi eſſent plures cauſæ,quarum vna defficiente,corruit diſpẽ ſatio Mari.Freccia in comment.Feudal. lib.2.q.26.ubi ob id ait, cautius eſſe, ut quis ad multas cauſas non ſe aſtringat.
11 Quin ẽt excellentiſs. † Mediolani Senatus. ll. obſeruantiſsi. qñque animaduertere ſolet, num ex latere mariti adſint ẽt fratres, aut nepotes ex fratre, de quibus etiam ante ullam ap probationem, ſeu cõceſſionem uult certiorẽ fieri a p̃tore lo ci, una cum qualitate uxoris, & ualore bonorũ ipſius mariti.
12 Verum precator† adhuc caueat,ut in precibus non ſimplici ter de ſtatuto, ſeu conſuetudine ſic prohibente, ſed de illius tenore mentionem faciat, Glo.& ſcrib.oẽs in c.ſuper literis, uerbo,literas dediſſemus, de reſcrip.ac ſentit Curt. d.conſil. 73.nu.30. Rebuff.loco præalle.& monet in ſpecie Plo.d.cõſ. 168.nu.63.& ideo ſeruari ſolet q̃ omnia legis uerba, ad literam,ut uulgo dicitur, in precibus regiſtrãtur. Prout idem in
13 diſpenſatione† ipſa concipienda ſeruari dẽt, ut in ea talis ex preſſa mẽtio ꝓhibitionis fiat, uidelicet,tali lege,ſeu cõſuetu dine non obſtante,vt per Bal.in l.1.uer.not.tex. C.de nat.lib. notantq. ſcrib.in l.reſcripta.C.de precib.imp.off.& in ſimili tradit Garron.in rub. C. de ſec.nup.nu.128. & iſtud eſt, quod operatur efficatia iſtorum uerborum,non poſſit, ſm conce ptum Curt. ex aduerſo relatum,ut cum facultas ſupplican-di cenſeatur ſublata, neceſſarium, fit, ut reſcriptũ principis ualeat, expreſſe in eo dicatur, lege hac,ſeu conſuetudine nõ ob.Sal.l.fi.nu.4.C.ſi ꝯius,uel util. pub. Natta.cons.420.nu.31.
14 Rurſus caueat precator, † ut de iſtius iuris confirmatione a principe facta(ſi quę adeſt) mentionem faciat,ex traditis,p Ale.cõſ.122.nu.6.& ſeq. li.4.& ne dũ de principis confirma tione, uerum ẽt de iuro mentionẽ faciat.c.conſtitutus & ibi ſcriben.oẽs, de reſcrip.& nõ ſolũ dico de iuro ipſius ſupplicã tis,uel ciuitatis, quod a neutro ſup̃ hoc iure noſtro p̃ſtitũ re-peritur, verũ ẽt de iuro præſtito p̃ p̃torẽ in ingreſſu officij in manib.Cancellarij huius Magnificæ cõitatis)ut ſingulis biẽ nijs fieri ſolet)de ſeruandis ſtatutis,& conſuetudinib.ciuita-tis, ut id ẽt admonet Plot.in d.cõſ.168.nu.63. licet de princi pis confirmatione huius noſtræ cõſuetudinis neceſſariũ nõ ſit mentionem hr̃e, cum talis conſuetudo nullã a principe cõfirmationem habeat,minusq;illa egeat,ut ſupra diximus præf.2.& 4.nu.22.& ſeq.ac in ſimili Nouariæ ciuitatis diſpo-ſitione tradit Plot.ubi ſupra. At hæc,intelligas, locũ hr̃e,ubi princeps huic iuri derogaret,uiuẽte marito, & ad eius p̃ces, ſecus ſi eo defuncto† uelit derogare,ex quo tũc eſſet tollere
15 ius quæſitũ hæredib.q̃b. princeps p̃iudicare nõ p̃ot l.2. §.me rito & §. ſiq̃s a princip̃ e.ff.ne q̃d in loco pub. ut idẽ no. Plot. d.cõſ.168.nu.62.q̃ licet ſicco pede pertrãſeat,eius tñ ſnĩa cõ probari p̃ot ex his,q̃ late ſcribit Barb.cons.34. col.14.& ſeq.nu. 15.lib.1.& Crau.de antiq.tẽp.1.par.nu.49.cũ ſeq.& 4 par.nu. 38.& ſeq. Vbi & uarijs in locis per eũ adductis cõcluditur,q̃
16 ius tertij† iam quæſitũ,ſiue iure ciuili,ſiue conſuetudine me diante, per principem tolli non poteſt,præcipue quãdo iam adita eſſet hæreditas, & ſic apprehenſa poſſeſsio per hæredẽ, ut in his terminis conſuluit Goza.conſi.41.nu.12.& 17.circa finem,Phan.in ſimili de Lucr.dot.gl.13.col.1.Io.Dile.de art. teſtan.tit.de leg.caut.67. ac in notabili caſu tradit And.Iſer. c.1.§. donare nu.8.qual.olim pot.feud. alien.Alc.conſ.31.nu. 47.li.9. Quod planius procedit ſtãte decreto,quod nos habe mus,ut nunq̃, p̃ literas principis q̃buſcunq; clauſulis cõce-ptas,cẽſeat̃ ſublatũ ius tertij,ut cõmemorat Alc.cons.4.in fi.li. 2.Sed his ꝓxime difficultas occurrit, quum Maritus relinq̃t
17 uxori nulla habita a principe licentia quã poſtea obtinet,ex indeq; moriẽ,nullo alio ꝯdito teſtõ,num legatũ ualeat & di co q̃ ſic,ſiue purũ,ſiue ꝯdõnale ſit, ex eo q̃ legatarij capacitas t̃pe tñ mortis, aut euenientis ꝯdõnis ſpectatur, quo t̃pe cũ uxor ob ſup̃ueniẽtẽ principis cõceſsionẽ capax repiatur, nimirum q̃ tunc legatum ſubſiſtat l.3.§.quando. ibiq; Bar. ff.de iure fiſ.l.cętera.§.1.de leg.1.l.ſi deportati ſeruo. de leg. 3.l.eũ qui poſt & ibi ſcribentes.ff.de cond.& demõ.a quo nõ lõge diſtat doctrina Bar.in l.fi.vlt.col.ff.de reg.cat.quatenus legem illã volentẽ, regulam Catonianã ad nouas leges nõ pertinere,exemplificat in marito ſecundæ vxori relinquen te,vltra diſpõnẽ l.hac edictali.C.de ſec.nup.ut ſi vxor t̃pe te ſtamẽti totius relicti nõ fuerit capax,t̃pe vero mortis ſic, to tum capiat,ex quo regula Catoniana ad nouas leges nõ per tinet,qualis hæc noſtra diſpõ hr̃,Idem exemplificat in forẽ-
18 ſe,† cui ex lege municipali prohibetur relinqui, qui etſi t̃pe teſtĩ fuerit forẽſis,ſi tñ poſtea effectus ſit ciuis, capiet legatũ. ſequitur Alex.in propria materia conſ.19.nu.6.li.4.& cũ eo Anch.Iun.quæſt.27.nume.9.& 10.1.part.Brun.quod extant. maſc.artic.7.quæſtio.5.nu.29.Bertran.d.l.hac ædictali.verſ. ſi vero plus nu.17. Alciat.d.conſ.31.nu.45.& ſeq.lib.9. licet
19 Anch.† nimis improuide hac Bar.& Alex.doctrina militan-te in legato, vſus ſit in caſu inſtitutionis, vbi non procedit,
20 vt mox dicemus nume.21.Idem erit in fideicommiſſo † l.1. §.ſed ſi filiusfam.de leg.3.ea quoque ratione? vt ibi præceteris monet Bal.) quia tunc tantum mortis, vel conditionis tẽ pus ſpectamus,Alciat.dicto conſi.31.nume.45. & ſeq. Nec nõ in donatione cauſa mortis l.in mortis cauſa.ff.de donat. cauſa mor.Riminal.inſtit.de donat.in princi. nume. 531.&
21 ſeq.vbi de communi.Secus autem in inſtitutione, † in qua tria tempora requiruntur,quibus hæres ſit capax,ſcilicet tẽ pus teſtamenti conditi,mortis,& aditionis l.ſi alienum. §. 1. ff.de hæred.inſtit.§.in Extraneis, inſtit.de hære.qual.& diff. Nam cum vxor tempore conditi teſtamenti capax non fue rit,non valet eius inſtitutio, eſto quod capacitas ſuperuene-rit,ex quo defficit vnum ex memoratis extremis, Et pro vt Bal.& Imol.in d.l.ſi alienum.§.1.exemplificant in fratre mi nore,bannito,& alio incapace ex forma iuris cõmunis, vel ſtatuti,vt ſiij tempore t̃eſtamenti ſint incapaces,licet poſtea efficiantur habiles, per adeptum Epiſcopatum, aut reſtitu-tionem ſibi conceſſam,ſeu aliter capaces fiant,eorum teſta mentum aliter non conualeſcat, Idem Ange.in l.his verbis §.interdum.ff.de hær.inſti.Are. d.§.in extraneis.col.1.inſtit. de hære.qual.& diff.& ita etiam ſtante ſtatuto, q̃ bona in fo renſem etiam per viam vltimæ voluntatis trãsferri nõ poſ ſint,ſi contingat,hæredem tempore conditi teſtamenti eſſe ſorenſem,licet exinde efficiatur ſubditus,Inſtitutio non cõ ualeſcat,conſuluit Dec.conſ.661.col.fi.vbi cõcludit, q̃ quo ties proptet inhabilitatem perſonæ actus eſt nullus, licet re mota ſit inhabilitas,non p̃pea actus reconualeſcit, niſi de nouo reiteretur,ad idem tex.ſunt aperti in l. ſi filiusfa. ff.de teſta.in l.1.§.ſi filiusfam.de leg.3.ibique Bar.Bal.Caſt.& alij
22 concludentes omnes,quod vbi teſtamentum† ab initio eſt penitus nullũ,tam ex defectu inhabilitatis teſtatoris,(vt pro poſita quæſtio in hoc etiam verſatur)quam hæredis,per ſu-peruenientem habilitatem nõ cõualeſcit,ea ratione,q̃a def ficit extremum habilitatis .t̃pe,ſcilicet.conditi teſtamenti. & proinde cõcepta eſt regula illa,quæ ab initio inutilis fuit inſtitutio, tractu temporis conualeſcere nõ poteſt l. quæ ab initio ff. de reg.iur.cum aliis late cõgeſtis per Dyn.in reg.nõ firmatur.de reg.iur.in 6.ad idem Bart.in l.3.ff.de reg.Caton. Aret.inſtit.quib.nõ eſt perm.face. teſta.in fi.princ.& § nõ ta men,circa princip.quib.mo.teſtam.infir. Dec.d.cõſ.661.nu. 14.Bened.c.Rainutius,Verbo,matrẽ.nu. 12. & verb. ſi abſq; liberis.2.nu.51.de teſta.eod.argumento vtitur Couar. lib.3. Var.reſoluit c.3.ver.vndecimo,Et in ſimili Alciat.conſ.162.
23 in prin.lib.9.Aliud eſſet† vbi teſtamẽtum a principio fuiſſet validum,quod vix in terminis noſtris verificari poteſt, niſi vxor ante ꝯctum cõnubium hæres inſtituta fuiſſet,nam tũc teſtiñ, etſi exinde irritum factum fuerit,per ſuperuenientẽ
24 tamen habilitatem reconualeſcit, quoniam facilius † quid renaſcitur, quam de nouo naſcatur, Vt idem declarant Bar. Bal. Caſtr. & alij in d.l.ſi filiusfa. & d.§. ſi filiusfam.& in his terminis procedit tex.in l.ſi quis filio.§. irritum. verſ.qua rõ ne.ff.de iniuſt.rup.& ſic intelligi debet, ibi loquutum fuiſſe Caſtr.dum nu.4.ex eo tex.notat, q̃ cui permittitur, vt poſſit de nouo teſtari, cenſetur etiam permiſſum,vt teſtamentum quod prius fecerat, retinere poſſit,& eundem quoque Caſtr. loquutum, licet magis explicite,in l.ſi iam facta.nu.2. ff. de eond.& dem.vt in his ẽt terminis loquitur Bal.in l.fi.nu.24. C.vnd.lega.ac ipſe quoq; Caſtr.in l.militib.nu.2.C.de teſta. milit.cum quibus tranſit Bertach.trac.de Epiſcop.4.par.nu. 12.lib.4.Gozad.conſ.41.nu.3 ac ſentit Soc.in l.ſi iã facta nu. 6.ff.de cond.& demon.& nuncupatim animaduertit laſ.d. l.& militibus.col.1.ver.ſed certe.& l.quominus.quæſt.21.in fi.ff.de flum.quicquid ibi dicat Dec.quod nec proprietas il-lius verbi,irritum,aliud ſuadet,nec ipſemet Dec.ab hoc diſ ſentit alleg.conſ.661.col.fina.Hier.Gabr.conſil.158.nu.7.& Marin.Freccia.in comment.feuda.lib.2.quæſt.10.nume.5.

Source : BIU Cujas

25 Vnde neceſſarium erit, vt hoc caſu maritus † poſt habitam licentiam de nouo teſtamentum condat, vel primum confirmet, eo modo, quo declarant Bar. & Caſt. in d. l. 1. §. ſed ſi filiusfam. & l. ſi filiusfam. & l. hæredes palam. §. ſi quid. colū. fi. ff. de teſta. Aret. §. non tamen in fine, inſtit. Quibus. mod. teſt. infir. Caſtr. conſ. 93. colū. fi. lib. 1. Hier. Gabr. vbi ſupra, & non multum ab hinc longe Pech. lib. 3. de teſtam. coniug. c. 8. nu. 3. vbi in caſu, quo vxor ex lege municipali ſine conſen
26 ſu viri teſtari non poteſt, num maritus teſtamentum † vxoris abſque eius conſenſu conditum confirmare exinde poſſit, exiſtimat Pech. tutius eſſe, vt de nouo ſuam voluntatē vxor declaret. & teſtetur cum cōſenſu mariti, nec ſufficere, ꝙ maritus ante factum teſtamentum ratificet, ſed de nouo teſtetē verum id nedum tutius, ſed neceſſarium fore, ex ſupradictis exiſtimandum eſt, licet eo in caſu, quo ab initio teſtm̄ valuit illud ipſo iure abſque alia voluntatis declaratione conualidetur, Bar. d. l. ſi quis filio. §. irritum. ff. de iniuſt. rup. Iaſ. d. l. & militibus, in princ. & Dec. nu. 7. ac Hier. Gabr. vbi ſupra, modo tamen ante teſtatoris mortem licentia ipſa ſuperuenerit alioquin propter defectum extremi a quo, teſtamentum nō reconualeſcit, Anch. conſil. 161. in 2. dubio, & Boſſ. cum eo. tit. de remed. ex ſol. clem. princ. num. 15. quod latius explicat Pech. loco præalleg. vt idem erit, vbi licentia ſuperueniret adhuc viuo teſtatore, ſed eo in ſtatu exiſtente, quo teſtari nō poſſet, per ea, quæ notat Dec. in l. 1. 2. notab. verſ. ſed ad hoc. C. de bon. poſſ. contra tab. ad quæ conferunt rationes adductæ per Pech. vbi ſupra. Verum forma diſpenſationis attendenda eſt, ac quibus verbis, & clauſulis concepta ſit, num potius de actu celebrato, quam celebrando princeps ſenſerit, vt apud Marin. Freccia in d. comment. Feud. libr. 2. queſt. 11.
27 Quare ſi maritus † vxorem inſtituat, aut ei ſub conditione relinquat, vbi a principe licentiam habuerit capiendi, vtique tunc vxor ſequuta qñcumque licētia, hæreditatē mariti obtinere poterit, cum incapax inſtitui poſſit, vel ei relinqui in tempus quo capere valeat l. in tempus. ff. de hæredi. inſtitut. Glo Angel. & Imol. in l. ſi alienum. §. in extraneis. ff. de hære. inſtitut. ſenſit Barto. dicta l. prima. §. ſed ſi filiusfam. numero 5. verſicu. fallit. de leg. 3. Cœpol. caut. 38. in fine, Iacob. a Sancto Georg. in l. cum tacitum. numero 8. ff. de probat. Iaſ. poſt Alexand. in l. Callus. §. inſtituens. numero quinto. vbi communem dicit. ff. de liber. & poſthu. Cotta verbo, ſpurius legi. Rimin. inſtitu. de donatio. in princip. nu. 532. Couar. in quarto decret. 2. part. capitu. 8. §. quinto numero 12. Bermond. de public. concub. §. quin etiam filios. nume. 37. Vbi de magis communi, & Do. Clar. lib. 3. recep. ſent. §. teſtamentum. queſtio. 31. circa finem, idem remedium tradit in ſimili Ioan. Di lect. de art. teſtan. tit. de leg. caut. 67. prope finem, & Plot. cōſilio diuerſ. crimin. 108. numero 29. & ſeq. in ſecundo volu. Et propterea vidi aliquādo, quod poſt diſpoſitionem in vxorem conceptam, dubitans teſtator, ne interim morte præueniatur, in teſtamento principem deprecatur, vt dignetur, ſuam diſpoſitionem approbare, & elargiri licentiam vxori ſic capiendi, talem ex tunc ad id obtinēdum procuratorem
28 conſtituendo, & iſtud operatur, ꝙ princeps † etiam poſt mortem alio non requiſito talem diſpoſitionem cōfirmat, auth. item ſi quis in princ. ibique Salic. C. de natur. lib. docto. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de liber. & poſthum. Vaſch. de ſucceſſ. creat. lib. tertio §. 26. limit. 32. numero 106. quo in caſu adhuc per ſe mulier confirmationem a principe petere poteſt, Curt. Iun conſilio 84. numero 6. Illud ſane non omit
29 terem, quod iſthæc licentia † de primo teſtamento intelligi debet, & in eo ſolo verificatur, non autem in ſecnndo, vnde variari non poteſt, argumento l. Boueſ. §. hoc ſermone. ff. de verb. ſigni. vt in ſpecie notat Dec. integro conſilio, 512. cui ſubſcribit Soc. Iun. conſ. 89. col. antepen. & pen. lib. 1. ſequuti ſunt Curt. Inn. conſ. 178. col. fi. Tiraq. dicto §. hoc ſermone. nume. 129, Couar. in cap. cum in officijs. nume. 7. de teſtam. Sebaſt. Med. in 4. reg. nu. 111 Marin. Freccia in cōment. feud. lib. 2. quæſt. 10. in fin. in ſimili Borgn. de vſufru. mulie. relict. nu. 195. & ſeq. & Burſat. conſi. 30. nu. 56. etſi, ut is refert, nō deſint, qui cōtrarium uelint, ut talis gratia, ſeu facultas ad omnia teſtamenta trahatur, & Hier. Gab. conſ. 83. nu. 27. & ſeq. Vnde bonum erit, vt in gratia expreſſe dicatur, quod marirus ſemel, & pluries diſponere ualeat, ut ſic obſeruari in Romana curia notat Burſa. ubi ſupra. Quin etiā talis gratia, ſeu
30 licentia † per mortem concedentis, re integra, antequam ſcilicet ad actum teſtandi, uel relinquēdi ſit deuentum, euane ſcit, ut tradit idem Soc d. conſ. 99. col. fi. & couar. cum eo ubi ſupra, licet hoc poſterius dictum non ſit admodum tutum, ut ex aduerſo conſuluiſſe reperitur Federi. Sen. conſilio 78. cum quo tranſit Port. Imol. conſilio 157. & in pleno conſilio tradit Aemil. Ferret. conſilio decimotertio, confert Afflict. deciſio. 128. columna prima & ſequen. idem in effectu uult Freccia, Vbi ſupra, quæſtione 27. & nouiſsime Burſat. conſ. 29. in 3. concluſio, & conſi. ſeq. in prin. & nu. 54. & cōſ. 178. nu. 1. ac facit Hier. Gabr. d. conſil. 83. nu. 66. & ſeq. Sunt
31 etiam qui volunt, vt tale † teſtamentum, ſeu legatū, attento quod ſuperioris auctoritate eſt cond tum, ſine eiuſdē auctoritate reuocari non poſſit, ex regula iuris, ꝙ eadem ſolemnitas requiritur in diſſoluendo, quæ in cōtrahendo. l. nihil tā natarale. Vbi ſcrib. ff. de reg. iur. ſed contrarium eſt verius, vt probat Freccia, alleg. quæſt. 10. licet, neutrum (vt ſubdit) ualeat, cum primum Fuerit reuocatum, & diſpēſatio principis facta ſit caduca, & inutilis. Secundum vero non ſubſiſtat ex defectu diſpenſationis, quæ adeo in primo reſoluta fuit, ꝙ in ſecundo nihil operatur, ſed noua gratia requiritur. Bonū tamen erit, quod in teſtamento mentio diſpenſationis habeatur, vt certo conſtet, legatum auctoritate impetratæ diſpenſationis factum fuiſſe, ad ea, quæ notat Freccia, vbi ſupra quæſtione 33.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ſuo decreto, aut imperio legatum factum vxori præter modum approbare non poteſt.*
2 *Obligationes, quæ proprijs viribus non conſiſtunt, iudicis decreto, aut imperio, vel legis poteſtate non confirmantur.*
3 *Sententia approbatoria, vel confirmatoria legati, etiam de partium conſenſu, validitatem legati non operatur.*
4 *Tranſactio, ſeu arbitramentum latum inter hæredem, & vxorem, legatum non conualidat. cum limitatione nu. 5.*
6 *Tranſactio inter hæredem ſcriptum, & ſpurium inita quando valeat.*

Quæſt. IIII.

1 A iudice † autem, vel eius decreto, & imperio) ex eo inquam, quod actus ab initio ipſo iure corruit, & ſic proprijs viribus non conſiſtit) relictum confirmari, vel approbari, ita vt ſubſiſtat, nequaquam poſſe, dicēdum
2 eſt, quia obligationes, † quæ proprijs viribus non conſiſtunt, neque iudicis decreto, neque prætoris imperio, neque legis poteſtate confirmantur, tex. in hæc verba in l. obligationes. ff. de action. & oblig. & proinde ſi lite vertente inter hæredē, & vxorem ſuper validitate legati, contingat, ferri † ſententiam, etiam de partium conſenſu, per quam legatum confir
3 metur, & approbetur, illud adhuc nō ſubſiſtet. l. ſi ſponſum. §. ſi vxor, vel maritus. ff. de donat. inter vir. quem dicit aureū tex. Felin. in c. lator, in fine de re iud. Alex. conſi. 82. num. 4. & 5. lib. 3. Iaſ. l. properandum, in princ. num. 19. C. de iudi. Lup. in rub. extr. de donat. inter vir. & uxo. §. 46. idem aſſerens, vbi
4 inter litigantes † tranſactum, vel arbitratum fuiſſet, niſi in
5 ſententia, † tranſactione, aut laudo aliqua iuſta cauſa deducta, vel allegata per vxorem fuiſſet, ob quam ſuſtineretur legatum. Veluti ob merita, vel alias cauſas, quibus legatum conualidatur, quarum aliquæ hoc in noſtro diſcurſu annotatæ ſunt, modo lis ficte compoſita non appareret, vt hæc etiam notat Lup. vbi ſupra, conferunt notata per Tiraq. in l. ſi unquam, verbo, reuertatur, num. 347. C. de reuocan. don. & quæ infra dicentur, quæſtio. 10. & ſeq. & ita arbitror intelligi debere Ioan. Andr. ad Specul. de ſucceſſ. ab inteſtat. in fi. & Iacob. a San. Georg. in l. cum tacitum in fi. ff. de prob. quatenus aſſerunt, valere tranſactionem initam inter hæredem & ſpurium, orta inter eos controuerſia, ita vt ſpurius nomine tranſactionis ſibi datum retinere valeat.

SVMMARIVM.

1 *Præſcribere num vxor rem ſibi legatam contra ſtatuti prohibitionem poſſit.*
2 *Præſcriptio etiam longiſſima infirmatur errore iuris actui ab initio reſiſtentis.*
3 *Spurius quando rem ſibi datam vel relictam præſcribat.*
4 *Mala fides præſumpta ſpatio longiſſimi temporis purgatur, & ideo curſum longiſſimæ præſcriptionis non impedit, cum declaratione nu. 9.*
5 *Ignorantiam iuris probare, difficile eſt.*
6 *Immo fere impoſſibile.*
7 *Præſumitur quilibet ſcire iura, precipue ſui municipij.*
8 *Conſuetudinem ſui municipij ſcire quilibet præſumitur.*
9 *Error iuris actui reſiſtentis, malam fidem potius quam bonam inducit.*
10 *Ignorantia iuris facilius in muliere, quam in alijs perſonis toleratur, & numero 18.*
11 *Mulier a probando iuris ignorantiam in lucro, non excuſatur.*
12 *Cauſæ iuſtæ excuſandi mulierem ab ignorantia iuris. nu. 19.*
13 *Articulus in iure perplexus non minus, quam facti error excuſat, cum declaratione.*
14 *Mulier peritiores conſulendo excuſatur.*
15 *Forenſis mulier iuſtam ius loci ignorandi cauſam prætendit.*
16 *Lambertengus nouo com. vir legalis ſcientiæ elegantiſſimus.*
17 *Ignorantia iuris quomodo probetur.*
19 *Mulier legatum præſcribit, quod epiſcopi, aut iudicis auctoritate fuit conſequuta.*
20 *Mulier malę fidei non præſcribit in æternum, vbi exemplificat, quando, dicator malæ fidei.*
21 *Mala fides vera ex lapſu cuiuſuis temporis nunquam purgatur.*

Præ-

Source : BIU Cujas

22 *Præscriptioni inhærens cautus esse debet, non allegare, aliquem in specie titulum, sed solum dicere, se tanto tempore præscripsisse, & ex iusta causa.*

Quæst. V.

Hinc etiam, quatenus ex vi istorum verborum nostra hęc dispositio adeo ab initio resistit, vt legatum fiat ipso iure nullum, insurgit, quod mu-
1 dier † non præscribit, tametsi contingat per longa tempora quiete, & pacifice legatum possidere, tum quia, quod nullū est ipso iure (vt hic,) tractu temporis non confirmatur, gl. ordinaria in c. non firmatur, de reg. iur. in 6. Tiraq. in l. si vnquā verbo reuertatur. num. 414. C. de reuoc. don. tum etiam quia (rem apertius explicando) in vsucapione triennij, seu longi tpis, decē, aut viginti annorū, attento, ꝙ legatum pro nō scripto hr̄, vt supra ab initio diximus, non subest titulus, qui in ea est necessarius. l. nemo. vbi gl. & scriben. ff. de vsucap. pro leg. Ang. in §. sed quod sancitum, verbo, neque scriptum, author. de nupt. & Bertran. cum eo, in l. hac edictali, verbo, si uero plus num. 1. C. de sec. nu. Sal. l. nullo, q. 6. C. de rei vend. Alex. consi. 74. col. fi. li. 3. Bal. tract. præscri. 4. part. quartæ partæ part. princ. quæst. 18. & in repet. l. Celsus in prin. nu. 9. ff. de vsucap. Couar. in cap. possessor 2. part. 7. § nu. 5. in prin. de re. iur. in 6. & non longe a proposito est tex. in l. 1. §. si inter uirū, ff. pro donat. & in l. quod vxor. pro ut ibi communiter intelligunt gl. & Scrib. ff. de acqui. pos. & Ias. in l. 1. §. si vir uxori. nu. 22. eo. ti. Nisi vxor probabili errore ducta reperiatur, vt Cur. iun. consi. 6. num. 22. & 26. & infra etiam dicemus. Idem cē sendum est in longissimi temporis præscriptione, triginta, vel quadraginta annorum, ut apud Bart. consi. 119. coium. 1. li. 1. non ꝙ defficiat titulus, cum in ea non requiratur ut Couar. vbi supra versi. 2. conclusio, sed quia aut vxor sciebat, se non posse capere, & tuc mala fides, quam cumq; præscriptionem impedit. d. c. possessor. c. vigilanti, & c. fi. de præscri. Aut vero putabat, posse capere, tunc cum hic merus sit error iu-
2 ris usque ab initio, adeo expresse resistentis, ꝙ ipso iure actus contrarius inualida tur, præscriptionem quamcumq; etiam longissimam infirmat, iuxta notata per Felin. in c. de quarta nu. 34. & 35. 3. & 4. limit. de præscrio. Iacob. de San Georg. in l. cum tacitum. nu. 8. ff. de probat. Balb. alijs relatis d. l. Celsus, in princ. num. 40. in 4. limit. Couar. d. c. possessor. 7. §. secunda part. num. 5. versi. hæc autem secunda, & nu. 7. ver. secūdo ab his & versic. seq. & magis ad rem, de qua agimus, facit quod idem tradit nu. 10. pro intellectu l. si vir. ff. de vsucap. pro do. cum l. nunquam. ff. de vsucap. & receptam opinionē firmat Gabrie. Pal. de not. spur. q: fili. c. 51. nu. 2. & 3. neq; ab hac longe dissidet Crau. de antiquo. temp. 4. part. sectio materia ista 12
nu. 12. in 4. casu, quicquid ipse alias dixerit consi. 166. nu. 13. & 13 ita etiam reperio voluisse Corn. consil. 236. nu. 4. lib. 2. cum quo transit Berm. de pub. concub. gl. qui etiam filios nu. 16. neq. dissentit Rip. in l. 1. nu. 9. ff. quor. bon. quatenus ait, deci-
3 sionem Bar. esse veram in casu suo, quando spurius, † sicq; in capax sciebat se incapacem, & iuris errore ductus, credebat, posse capere, qualis casus noster se habet, secus in spurio, qui iusto errore facti putat se legitimū, aut saltem natalib. restitutum. Tunc cum in facto erret, lōgissimo tempore præscribit, quam quidem distinctionem magis aperte sentit Paleo. d. c. 51. nu. 4. nec ab illa dissentit Balb. allega. q. 18. in fine, minus Crau. d. sectio. materia ista. num. 8. & ita se habet magis cōmunis opinio vt apud Lamb. qui ad hoc amplum discursum facit, ad stat. prohib. mulier. sine cer. solen. contrah. gl. 1. 14
nu. 298. & plurib. seq. præcipue (vt ipse ait) quando lex resistit vt hic, ad quod etiam Ruin. consi. 41. num. 28. & seq. li. primo. Et si quis dixerit, ꝙ mala fides præsumpta (quicquid alias sit in vera) quæ ex eo oritur, quod cōtra legis interdictum quis 15
possidet, vulgata regula, qui contra iura. de reg. iu. in 6. l. quē admodum. C. de agric. & cens. lib. 11. hæc. in quam. mala † fi-
4 des præsumpta præscriptionem longissimam non impedit, cum omnis mala fides ex cursu tanti temporis purgata censeatur, vt se habet communis doctorum cōclusio, teste Rip. in c. cum Ecclesia, nu. 99. de cau. poss. & proprie. Alba. consil. 28. in prin. & quod late reasumit D. Menoch. in 13. remed. recup. poss. nu. 70. & itidem in 15. remed. num. 417. & sequ. cum alijs relatis per Dom. Ceph. consil. 316. num. 46. & seque. Ad hoc respondetur, quod cum in terminis nostris ad hanc purgatam fidem per iuris errorem, seu ignorātiam perueniatur eum alioquin mulier in ęternum non audiretur, ex eo quod in vera mala fide diceretur, dicto capitulo possessor, talis fidei purgatio, quo ad præscriptionem complendam nihil confert, nisi ipsa iuris ignorantia aliunde, quam ex temporis longitudine deducatur, Corne. consilio 136. columna fin. 16
numero 14. & 15. libro secundo, cuius meminit Balb. d. l. Cel 17
sus, in princip. numero 23. in 3. parte numero undecimo, ad quod etiam Crau. consil. 146. per totum, iun ctis traditis per Ruin. d. consi. 41. num. 28. & seq. lib. 1. Ant. Gabriel. ubi verio- 18
rem, & magis communem dicit. lib. 5. de præscrip. conclus. 14. nume. 4. & D. Lamb. loco prę alleg. vbi quæst. ex professo agens, hanc sibi veriorem, & communiorem videri attestatur, & sub nume. 305. vult, præsumptionem hanc malę fidei fortiorem esse illa, qua ex cursu temporis quis bonæ fidei p̄sumitur, licet ob iuris actui resistentiam, nullam vnquam productam bonam fidem fuisse, sed etiam ab initio malam semper extitisse, dici possit, ita vt de præscriptione etiam lō gissimi temporis agendum non sit, Couar. d. §. 7. versic. iam allegatis, vt etiam alijs relatis, opiniones reconciliando, no
5 tat Lamb. vbi supra nu. 306. Etsi difficile † admodum sit, hāc iuris ignorantiam probare, Alex. consi. 121. nu. 14 lib. 4. Rui. consil. 162. nu. 23. lib. 3. & Menoch. alleg. 15. remed. numero
6 631. Immo fere † impossibile, idem Ruin. consi. 128. numero 13. lib. 2. Quod prouenit ex eo, ꝙ talis errans iuirs præsum-
7 ptione grauatur, quæ vult, vt quilibet præsumatur † scire iura, Barb. consi. 40. colum. fi. nu. 9. lib. 1. late Alciat. reg. 3. præsum. 31. & quidem iura sui municipij, Bar. l. quod nerua. nu. 19. ff. de pos. & notat in specie Barba. consi. 12. col. 1. lib. 1. ac magis talia iura, quam alia, Alex. consi. 165. nu. 11. lib. 6. & ne
8 dum iura scripta, verum etiam † consuetudines, Ias. l. præscriptione nu. 11. C. si ꝯius. Riminal. Sen. consi. 102. nu. 31. & supra ēt meminimus præfatio. 1. nu. 6. & seq. p̄cipue, quum ius actui ab initio, vt hic, resistit, illūq; reprobat, Alcia. alleg. 30. præsump. nu. 3. Plot. l. si qñ nu. 262. & seq. C. vnd. vi. Rui. d. cō-
9 41. nu. 28. & seq. Cū tūc talis error † ex quocunq; tpis cursu potius malam, quam bonam fidem inducat, Bal. d. l. Celsus 4. nota. nu. 20. & 21. Paris. cōs. 27. nu. 136. lib. 1. ꝙ. 66. nu. 125. & seq. vbi de magis cōi li. 3. Couar. vbi s̄. & nu. 7. ver. 3. hinc. D. Lambert. loco præalleg. nu. 306. vbi in q. seq. idem vult in præscriptione cētenaria, ad quod etiam Tiraq. in l. si vnquā verbo. reuertatur. nu. 350. & 419. C. de reuo. donatio. Et licet
10 alias iuris † ignorantia in muliere tolerari soleat, vt verbum pungit Feli. d. c. de quarta. nu. 27. Ale. cōs. 214. nu. 7. lib. 6. Bal. d. l. Celsus, 4. not. in 2. limit. & Ruin. cons. 108. nu. 2. lib. 3. non
11 propterea mulier in casu nostro ab onere p̄bādi iuris † ignorantiam releuata censeri debet, ex eo quod tractat de lucro l. iuris ignorantiam, & ibi Dec. post alios C. qui admit. Ruin. consilio 79. numero 10. lib. 2. Alexand. loquens in muliere rustica, quæ in comitatu habitat d. consi. 165. num. 6. & nunc patim, ꝙ talis iuris error mulieri non prosit, scribit Pech. de testam. coniug. lib. 4. c. 13. in fi. Vnde ad hoc, vt vxor sic excusetur, & iuris ignorantia præscriptionem non impediat, necessarium erit, quod aliquam iustam, & probabilem causam alleget, qua ducta fuerit, rem sibi legatam iuste possedisse, vt pote, quod † articulus legati facti sit in iure perplexus, cuiuscemodi permulti existunt, vt in discursu istius materiæ est videre, Cum tunc error † iustam præbeat causam erranti, non secus, ac si esset error facti, Soc. in rub. ff. de rebus dub. nu. 2. & 3. Alex. d consi. 214. nu. 8. Balb. d. l. Celsus. 4 not. 1. limit. Capit. decis. 10. nu. 20. & 21. Couar. alle. 7. §. nu. 9. Tira. de pęn. temp. caus. 11. nu. 6. Ant. Gabr. alleg. conclus. 14. nu. 7. & de communi attestatur Cur. Iun. consil. 38. nume. 8. qui ante in specie est loquutus, consi. 6. nume. 22. Modo talis iuris perplexitas sit probabilis, ne contra se habeat communem opinionem, vt per Alexan. consi. 100. numero 12. lib. 7. Ruin. consi. 162. nume. 20. lib. 3. sentiuntque Tiraq. & alij supra alle ga. & habetur quoque in l. cum prolatis. ff. de re iudic. quod etiam probari, necesse est, Ruin. consi. 128. nu. 11. lib. 2. Aut qa
mulier † peritiores consulendo, erroneum ab eis reportauerit consilium iuxta notata per Felin. d. c. de quarta. nu. 27. & 28. Alex. consi. 121. nu. 14. lib. 4. & scribentes in d. l. iuris Ignorantiam C. qui admit. & id quoque probetur, Alexand. dicto consilio 100. prope finem. Vel forensis fuerit † mulier, diuquę non sit, quod locum habitauerit, ita vt iustam huius prohibitionis ignorantiam prętendere valeat, quod a contrario sentit Alex'd. consi. 165. colum. 1. & fin. lib. 6. & Ias. consil. 83. in primo dubio lib. primo. licet hęc potius facti, quam iuris ignorantia sit. c. primo ibiq; scrib. de constitu. in 6. vt in propria materia obseruat Soc. consi. 79. numero 37. & seq. lib. 4. Alijs quoque inditiis, & coniecturis, quibus mulier verisimiliter ad iuste credendum induci potuerit, hęc iuris ignorantia probatur, quod ex qualitate tum facti, tum personarum suaderi potest. vt docet Bart. in l. non fatetur. col. fi. nu. 12. ff. de confess. Curt. Sen. cons. 71. col v. 8. nu. 5. Balb. d. l. Celsus nu. 23 modo tamē hę coniecturæ, & inditia tales sint, quę legis præsumptionem, se habentem, ꝙ quilibet p̄sumatur scire iura, offuscarent, vt monet Alciat. reg. 3. præsump. 30. in fine de qua re multa tradit vir legalis scientiæ elegantissimus D. † Lamb. Nouocom. quæstionem proprie formando, quomodo iuris ignorantia probetur † ad statut. prohib. mulie. sine cert. solen. contrah. glo. 1. a nume. 169. vsque ad num. 218. ad cuius dicta, si libuerit, in facti cōtingentia recurrere poteris. Est quidem verum, quod hæc multo facilius † admittentur

Source : BIU Cujas

in muliere,ruſtico,& minore,attēto,ꝙ in his iuris error magis,quam in alijs perſonis tolerari ſolet,vt per glo. in Auth. de inceſt.nup.in princ. Aret. conſi.17.nu.11. Curt.d.conſ.71. colum 2.ac notat Pinel.in l.2.part.2.c.4.nu.39.& ſeq. C. de reſcinden.vend & ita in hunc ſenſum capienda ſunt, quæ docte de hac iuris ignorantia plena manu tradit Lamb.alle ga.glo.1.a nume.132.vſque ad 169.& aliquot adhuc ſeq.vbi il la ad terminos noſtros reducan t.ad ꝙ D.Menoch. in 3.rem. retin.poſſ.nume.635.& ſeq.& Gabr.vbi ſupra nume.10.Cre-
19 derem quoque ꝙ vbi mulier † Epiſcopi,aut alterius ſuperioris authoritate mediante, legatum conſequuta fuiſſet, hæc iuſta,& probabilis credendi cauſa ſubeſſet,ita vt præſcriberet,ex his,quæ tradit Curt.d.conſ.71.col.8.uerſi.reſtāt,& ita in his terminis loquitur Bald.in l.id quod pauperibus colſi. pen.nu.34.C.de Epiſ.& cler.quia tunc mulier,ut inquit Bal. bonam fidem,præſumptam ſuperioris authoritate, habet, vt idem erit,vbi autore prætore res ſibi data fuiſſet, ſaltem quo ad fructuum acquiſitionem Ruin.conſ.91.nu.5.lib.5. & Pinel.d.l.2.par.2.c.4.nu.39.præcipue in muliere. Verum
20 quoties de mala † fide vxoris conſtaret teſtibus,vel aliunde vt pote quando curaſſet vxor,vt plurimum fit, tertiam perſonam ſupponere,cui relinqueretur,ex quo tunc mala fides in ea arguitur,l.pupillus.§.Item ipſe. ff. de aut. tut. l.ſi is,qui bonis.ff.de acq.hær.cum ibi not. in ęternum nō præſcribe-
21 ret,cum mala † fides vera,ex lapſu cuiuſcunq; temporis nūquam purgata cēſeatur;Crau.de antiq.temp.4.parte,ſectione,materia 1ſta,nu.20.& ſeq.Couar.d.c.poſſeſſor 2.part.8.§. nu.4.vbi dicit hanc certam,& conſtitutiſſimam concluſionē.Quin etiam vbi ex confeſſione mulieris,aut inſtrumenti narratione,dum res traditur,vt mihi aliqñ contingit,de vitioſo,& reprobato titulo ex cauſa legati appareret, in æternum quoque non curreret præſcriptio, ex quo de iniuſtitia tituli ſic apparente, omnis bona fides ceſſat, & mala aperte detegitur,Pariſ.conſi.27.nu.137.lib.1.& clarius conſi.66.nu.
22 128.li.3.ubi ob id animaduertit,vt is qui nititur † præſcriptione,nedum longiſſima,quinimo etiam centenaria,ſimpliciter dicat,ſe tanto tempore præſcripſiſſe, & ex iuſta cauſa, nullum titulum in ſpecie allegando,alias vbi titulum allegaret,qui poſtea iniuſtus,& reprobatus appareret, ſua hæc præſcriptio non prodeſſet,Cum ex iniuſto, & reprobato titulo,mala fides oriatur,præſcriptionis impeditiua, Idē ſentiunt Crau.alleg.ſect.materia iſta,num.13.& 14.& conſi.290. col.pen.uerſi.ſecundo reſpondeo,Alciat.conſi.18.nu.14.& 15.lib.5.& Lamb.loco prælleg.num.316.& ſeq.& D.Ceph. conſi.316.nu.29.30.& 105.Ab his tamen diſſonantia plura tradit Vaſch.in quæſt.Illuſt.ea.81.& alia nonnulla Bero.cōſil.144.nu.77.& ſeq.lib.3.

SVMMARIVM.

1 *Fructus rei legatæ contra legis prohibitionem num per vxorem præſcribi poſſint,& nu.ſeq.*
2 *Titulus in fructuum acquiſitione non requiritur,ſed qualis qualis poſſidendi occaſio ſufficit.*
3 *Error iuris non prodeſt,cum lex actui expreſſe reſiſtit.*
4 *Curtij Iun.inconſiderantia.*
5 *Fructus,vbi actus ipſo iure fit nullus,petitione alia non expectata,nec litis conteſtatione,reſtitui debent.*

Quæſt. VI.

1 Sed quid in fructibus rei legatæ contra legis prohibitionem,num † in illis præſcriptio proſit,vt mulier ſuos faciat,dicas ꝙ non,ea quoque ratione,qa lex ab initio actui expreſſe reſiſtit,ut in proxima quæſt.diximus. Namque etſi negari non poſſit, quin ex hoc translata ſit in uxorem poſſeſſio,ad cauſandam rei præſcriptionem non ſufficiens, potēs tamen ad acquiſitionem fructuum l. fructus percipiendo.ff.de uſur.l.de fructibus.ff.de dona.int.uir.l.1.§.ſi uir uxori,ac ibi Ial.præ cæteris nu.22.ff.de acq.poſſ.text. cum glo.& ſcrib.in l.ꝙ uxor eod.ti.Felin.c.de quarta nu.29.de præſcrip. ea ratione,ut tradit Balb.in i.Celſus,in princ. nume.18. ff.de
2 uſuca.quia in acquiſitione † fructuum nō requiritur titulus, ſed ſufficit qualis qualis poſſidēdi occaſio, & alijs relatis tradit Menoch.in 15.remed. recup.poſſ.nu.628.cū duobus ſeq. Ant.Gab.lib.5.de preſcript.concluſ.14.nu.11.& ita in ſpecie ſentit Curt.Iun.conſi.6.nu.25.in 4.dubitat.Nihilominus cum hęc noſtra diſpoſitio,ut ſæpe decantatum fuit,actui ab initio expreſſe reſiſtat,non autem aſſiſtat,mulier in caſu nō extat,ut fructus ſuos facere ualeat,quia aut ſciēs,aut ignorās reperitur.Primo caſu, cum ſcilicet,ſcit hanc neſtram diſpoſitionem repugnare legato,dubio procul tanquam malę fidei,fructus nō acqrit,ut id paſſim præſupponūt gl. & ſcrib. in locis alle.ac magis explicite in d.l.ꝙ uxor,& in l.nec ullā §.1.uerbo,uxor.ff.de pet.hęr.cum qua tranſit Tiraq.glo.hāc ad omnes donationes,quæ non ualent,ſed ualere credūtur, protrahens,in l.ſi unquam,uerbo,reuertatur nn.281. C. de reuoc.conat.Io,Lup.in rub.ext.de donat.int. uir. §. 72. in fine,& Aretin.conſ.17.nu.11.Secundo vero caſu, ex eo ꝙ lex (vt dixi) nō ſimpliciter aſſiſtit,ſed expreſſe reſiſtit,ſuos adhuc
3 fructus facere non poteſt,cum tunc iuris † error non proſit ēt quo ad fructuum acquiſitionem,ex doctrina Bar.communiter recepta in l.ſed etſi lege.§. ſcire.ff.de pet.hęr.cū qua tranſeunt Felin.in d.c.de quarta,nu.13.in 3.reſtrict.Balb.d.l.Celſus,in princ.num.19.Gram.deciſ.79.nu.8.& 9.Alciat.reg.3. præſump.30. num.3.Plo.l.ſi quando num.262.C.vnde vi.Couar.atteſtando de commuui in c.poſſeſſor 2.parte nu.8.in fi. D. Menoch. vbi ſupra nu. 634.& ſuper qua doctrina multū inſiſtit Curt. ſen.conſilio 71.in 6.& 7. col. ac cum eadem doctrina idem in effectu tranſit Curt.Iun. atteſtando etiam de communi in alleg. conſi.6. nu. 25.& 26.licet ea in parte incō
4 ſiderate ſit loquutus, † qua prohibitione hac nō attenta,vult quod poſſidens lucretur fructus,ex alle.doctrina Bar.in d. §. ſcire,quæ hāc declarationem recipit,vbi ius reſiſtit, cuiuſce modi etiam ſe habet ſtatutum Papiæ,ſuper quo Curt.ipſe reſpondet.Etſi illius cōſultatio eo fundamento ſaluetur, ꝙ ibi aderat probabilis iuris error,ꝙ nec nos cum eo diffitemur p ea, quæ in proxima. q.diximus nu.12.& ſeq.ad qđ ēt Pinel. in l.2.parte 2.c.4.nu.43.& ſeq.C.de reſc.vend.Bero.conſ.60. num.33.lib.2.Ant.Gabr.lib.5.de præſcript.concluſ.14 num. 13.& Lamb.ad ſtat.pmul. ſine certa ſolen. contr.gl.1.nu.121. cum aliquot ſeq.qui hanc q.ex profeſſo tractat.ideo apud eū multa ad rem videri poſſunt.Nec obſtat.rex.d.l. fructus percipiēdo l.de fructibus, & l. ꝙ vxor,ſuperius adducti,proprie loquentes in donatione inter virum & vxorem,ad cuius inſtar noſtra hęc diſpoſitio multum incedit. Quoniam donationi inter coniuges non ita reperitur lex reſiſtere,quemadmodo in caſu noſtro,cum lex ibi tantum non aſſiſtat,hic autem expreſſe reſiſtat,vt in ſpecie ex Aret.declarat Curt. ſen, d.conſi.71.colum.7.ac probat Rub. Alex.conſi.123.nu.3.uel locum habent concurrente bona fide, vt Barto.Caſtr.& alij obſeruant in d.l.ꝙ vxor,& in l.1.§ ſi vir vxori eod.tit.Lamb. vbi ſurpa num.124. Et ꝙ mulier fructus ſuos non faciat, adhuc confert, ꝙ hæc noſtra diſpoſitio, (vt ab initio diximus)
5 actus nullitatem ipſo iure operatur, vbi fructus ſtatim ex eo tempore,petitione alia non expectata, nec litis conteſtatione,reſtitui debent. Felin.c. Roduldhus nu.38.de reſcrip.& d. c.de quarta nu.33.& longe copioſius Tiraq.d.l.ſi vnquam, verb.reuertatur num.268.item quoq;, quia res pro non ſcripta habetur,vbi reſtitutio fit, etiam cum fructibus Bal.conſ. 336.amplius ſciendum,in fine,lib.3.Vbi tamen cum errore iuris aliqua mixtura iuſti erroris facti concurreret, poſſet mulier ſuos fructus facere,atq; præſcribere,Curt.d.conſi.71. num.14. ante fin.ver.vel poſſumus dicere, Couar.lib. 1. Var. reſol.c.3.verſic.poteſt etiam, Lamb.vbi ſupra num.296. aut aliæ iuſtæ cauſæ ſubeſſent,quæ facile in muliere tolerantur, idem Lam.num. 164.& in præced. q.diximus nu.12.& ſeq.ac mox etiam firmauimus nnm. 4.

SVMMARIVM.

1 *Melioramenta in rem legatam per vxorem impenſa num deduci poſſint.*
2 *Scienrer in re aliena aliquid impendens,id omne donare videtur.*
3 *Forma.l.vel nouarum conſt.quæ in formandis donationibus requiritur,ſeruanda eſt, vt melioramenta in re aliena ſcienter impenſa donata præſumantur.*

Quæſt. VII.

1 Melioramenta † autem, ſeu impenſæ factæ per vxorem in rem legatam, nū deduci poſſint? dicendum, ꝙ ſic, ſiue vxor ſciuerit, ſiue ignorauerit, legatum ſibi factum non tenere.l.ſed ſi vir ex lana. §. ſi vir vxori,ibq; Glo,ff.de donat.inter vir.l.cum vir.& ibi gl. ff. de except.doli, ad quam ſe remittit Caſt. in l.ꝙ vxor in fi. ff.de acq.poſſ. At ego crederem, ꝙ vbi mulier ſciens eſſet, huiuſmodi melioramenta non deduceret,ex quo in re alie-
2 na ita † ſcienter impendendo, id omne hæredi donaſſe vī. §. certe illud,inſt.de rer.diuis.l.ſi quis ſciens C.de rei uend.aduerſus q̄ talis datio prohibita nō eſt,ut infra uerb.legate.q.1. num. 16. & ſeq. ꝙ ſecus eſt inter ipſosmet coniuges ex eo ꝙ nulla melioramentorum donatio præſumi poteſt,cum etiā quod ipſi uellent, expreſſim donare inuicem non poſſint,ut dicit Glo.in l.ſi uxor,uerbo,poſſe,& ibi quoq; Salic.ff.de donat.inter uir. Vnde a ceſſante ratione, cum mulier ſcienter impendens in reuti aliena,hoc eſt, hæredis,id oē ſibi donare uideatur,nil amplius ipſa deducere poterit,quā cęteris malefidei poſſeſſoribus conueniat,iuxta l.domum,cum ibi no. C.de rei ue.& tradita ex profeſſo per D.Menoc.in 15.remed. recup.poſſ.num.514.cum aliquot ſeq.& Peruſ.cum eo deci. 24.Modo tamen forma † legis, & ſic quæ ex nouis Conſt..in
3 formandis donationibus requiritur,ſeruata ſit,ut not. Ang. in d.§.certe illud,colum.2.uerſi.ex quo ſequitur, & ut ſupra etiam diximus.q.1.num.80.ꝙ uix ad uota mulieris ſucceſſurum fore, arbitror.

SVM-

Source : BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Mulier vbi post habitum ab hærede minore per quinquennium, seu decennium post legitimam ætatem rem citra querelam tenuit, num ius validum sit consequuta.*
2 *L. fi. C. si maior fact. alie. fact. sine decret. rat. hab. secundum aliquos vim præscriptionis, secundum alios vim tacitæ ratihabitionis habet.*
3 *Dispositio expressa, aut tacitæ æquialet, aut efficatior est.*
4 *Confirmatio super nullo præexistente firmamento non consistit.*
5 *L. fi. C. si ma. fact. alie. fact. sine decr. rei nostræ non applicatur.*
6 *Fauorabiliora fiunt iura minoribus, quam maioribus.*

Quæst. VIII.

Huic quoque finitimū est, ꝙ licet alias approbatio actus inutilis ex qnquēnij seu decēnij lapsu inducat, iuxta dispositionē l. fi. c. si ma. fact. alieni. fact. sine decreto rat. hab. vt id mihi in facti contingentia
1 quandoq; obiectum fuit. Nihilominus vbi mulier † legatum a minore consequuta per quinquennium, seu mauis decennium post legitimam ætatem, citra querelam tenuerit, nullam adhuc firmitatem consequetur, quia si volumus, vt cur
2 sus † huius temporis vim præscriptionis habeat, vt voluisse videntur Butr. cons. 45. nu. 3. Ruin. consi. 41. nu. 51. lib. 1. Natta consi. 295. in fi. Marzar. consi. 19. chart. 2. versic. confirmantur præmissa, Rolan. consi. 72. num. 12. & seq. lib. 4. Simon. de præt. cons. 3. num. 22. cons. 139. nu. 9. & Burs. cons. 82. nu. 18. ac intra prescriptionis materiam commemorat Balb. trac. prę scrip. in 1. part. 6. part. princ. num. 45. ex mox in præced. qq. de ductis, constat, nullum vxori ius censeri quæsitū. Si vero cōsideramus, ꝙ hic cursus, nō præscriptionem, sed tacitam ratihabitionem inducat, vt sentiunt Bar. & Salic. in d. l. fi. Calcan. consi. 22. in fi. Idemmet Natta cons. 162. nu. 31. & omnes crebrius teste Menoch. in 15. remed. recup. poss. nu. 188. Borgni. de Tut. & Curat. num. 149. Nec tunc ratihabitio aliqua inducta censeri debet, quæ cōualescentiam legato præbeat, quoniam si expressus consensus solenniter præstitus, pceden te, s. stipulatione, vel alia solenni promissione, vix potens reperitur, vt huiusmodi relictum in incapacem conualidet, vt supra diximus. q. 1. quanto minus potens erit tacitus, & nudus cōsensus, qui ex solo tēporis cursu prouenit, & elicitur, Cū simplex & nuda cautio nullam penitus actus cōualescētiam præstet, ex doct. Bal. in l. fi. nu. 4. C. ad l. Falcid. Crau. cōs. 200. nu. 8. & 9. & nos supra eadem q. 1. nu. 63. Nam dispositio
3 † expressa, aut æquialet tacitæ, aut est efficacior Aretin. l. ex duobus colum. 2. ver. tu autem aduerte. ff. de duob. reis, & est reg. l. cum quid. ff. si cer. pet. vnde ꝙ non potest expresse, multo minus tacite, Alciat. cons, 10. num. 15. lib. 8. idq; præcipue cum nulla (vt sæpe decantatum fuit) præcedat obligatio ciuilis, & naturalis, sed actus corruat ipso iure, ita vt confirma
4 tio † sub aliquo præexistente firmamento consistere possit, vt apud Bal. consi. 191. quidam Mechus, versi. præterea quoties, & versic. aut non est apta, lib. 5. Anch. consi. 123. num. 3. & 4. Alex. consi. 78. nu. 25. lib. 5. & Tiraq. in l. si vnquam, verbo, reuertatur, nu. 415. C. de reuoc. donat. & magis accommodate de ll. connubi. gl. 8. q. 10. circa fi. num. 98. in tantum quod ex præstatione, seu promissione, hæredis ne dum nulla legati confirmatio fit, sed etiam locus repetitioni aperitur, ut mox dicemus q. 11. Neque) rem vlterius considerando) cursus tē-
5 poris secnndum dispositionem d. l. fin. † propositæ materiæ nostræ applicari potest, si quidem ibi ualiditas actus per lapsum temporis post legitimā ætatem ideo ex eo reparata cē setur, sequutaue confirmatio, ꝙ in minore legitima tunc superuenit facultas disponendi, absque solennitate illa, quæ dū erat minor, requirebatur, & sic tunc temporis, quo actus confirmatur, cessare reperitur qualitas minoris ætats, causa, scilicet, nullitatis actus inductiua. Adeo ꝙ vbi nullitatis cā non cessaret, sed adhuc vigeret, etiam quod maior ætas supueniret, nec ex lapsu huiusmodi temporis actus conualidabitur, nisi simul quoque nullitatis causa cessauerit, & per cō sequens habilitas actus superuenerit, ita sane habetur apud Aret. cons. 128. num. 1. Rom. consi. 54. num. 3. ver. 2. idem probatur, Barbat. consi. 71. colum. 2. lib. 3. Paris. consil. 49. nu. 20. & seq. & num. 51. lib. 1. & Simo. de Pretis consil. 139. num. 10. Verum hæc ad terminos q. nostræ redducendo, cum idem defectus, eademque causa actus annullatiua semper vigeat, atque subsistat, tam post legitimam ætatem superuentam quam antea, sicq. nulla vnquam facultas disponendi superuenerit, non est, vt super confirmatione ex lapsu temporis iuxta terminos alle. l. fi. fundamentum constrni possit. ppea ꝙ semper subest. causa actus annullatiua, ita vt neq; ex tunc ex quo nulliter, neq; ex nunc, ex quo idem adhuc perseuerat impedimentum, ratificatio subsistere possit, ad nota. per Dec. in l. semper qui nu. 16. ff. de re. iu. cōs. 367. nu. 4. & per Aretin. d. cōsil. 128. col. 1. ad ꝙ etiam confert elegans distinctio Bal. relata per Tiraq. in d. verbo, reuertatur nu. 435. & ꝙ tradit d. Ceph, cōs. 3[illegible]6. nu. 82. ac in materia Burs. at. cōs. a89. b. 12. Quinimo vbi aliqua ex hoc oriretur confirmatio, sequere quod actus cum minore gestus ex temporis tractu maiorē vim reportaret, quam vbi factus esset cum maiore, sicq; deterioris conditionis reperiretur minor, quam maior, Cui in hoc cursus tpis non suffragatur, vt in preced. qq. & tñ nulli
6 dubium, ꝙ iura † magis fauorabilia sunt minoribus, quā maioribus l. 1. ac. toto tit. ff. de minor. & in iure passim.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor num huic præstationi accedere possit.*
2 *Fideiussor, nisi saltem naturalis adsit obligatio, non accedit.*
3 *Fideiussor periculum in se suscipiens efficaciter obligatur, etiam quod ex parte sui principalis nulla subsistat obligatio.*
4 *Fideiussor suscipiens in se periculum, nullum aduersus aliquem habet regressum, cum ampliatione nu. 5.*

Quæst. IX.

1 Itidem ex eo, ꝙ nostra hæc dispositio adeo ab initio actui resistit, ac omnem tollit potentiam, vt nec naturalis orta sit obligatio, constat, huic præstationi fi-
2 deiussorem accedere non posse, qui † non nisi obligationi, saltem naturali accedit, l. fideiussor obligari. §. fideiussor. ff. de fideiuss. Ias. l. si non sortem 4. nota. ff. de condi. inde. Plot. l. si quando. nu. 263. C. vnde vi, ac magis prope confert text. in l. 5. §. si vxor viri. ff. de donatio. inter vir. quem ponderat Bar. in l. cum lex. nume 8. ff. de fideiuss. Roma. cons. 437. in primo dub. numero 4. Ias. in rep. l. frater, a fratre numero 44. versic. quarta difficultas. ff. de condi. indeb. Lup. in rubr. extr. de donat. inter. vir. § 29. nume. 1. Lamb. Nouoc. ad stat. proh. mulie. sine certa sol. se oblig. glo. 16. quæst. 4. Verum vbi fideiuss
3 sor † vlterius progressus periculum in se suscipiat, affirmans contra legis prohibitionem non fieri, tunc talis subsisteret obligatio, vt in simili uoluit Bald. in l. si vero. §. hoc amplius. ff. mand. cuius dictum absque dubio fore, arbitratur Tiraq. de ll. concub. glo. 4 numero 14. & Lamb. cum eo, loco præal lega. quæst. 5. Quod ex eo quoque comprobatur, ꝙ is non fideiussor, sed principalis dicitur, adeo ꝙ tunc obligatio in se efficaciter valet, Dec. consi. 7. nume. 6. cum quo transit Pari. consi. 16. nume. 123. lib. 2. & in simili prohibitione l. hac edictali C. de secun. nup. tradit Dec. cons. 246. colum. fi. vbi subdit, non facile reperiri, qui velit, sic se obligare. Hoc autem in terminis nostris, multo magis asseuerari potest, a cessante ratione spoliationis, seu deceptionis ex latere, tam mariti, quam ipsius hæredum, iuxta ea, quæ sup. diximus præf. 5. Cū tale in se † suscipiens, periculum, nullum aduersus aliquē ha
4 beat regressum, sed ipsemet principalis sit debitor, Bald. & Dec. locis prænarr. Cui etiam se offert tex. in l. si eum §. si pecunia, versic. si vero alius. ff. de donatio. inter vir. Sibique ipsi imputare habeat, cur talem suscperit obligationē, Castr. consilio 433. colum. fi. ver. quarto videtur lib. 1. etiam quod
5 ad † mandatum hæredis, & indemnitatem sibi quoque promittentis, fideiusserit, vt priorem casum idem Cast. sentir, alterum vero tradit Alex. cons. 29. nume. 15. lib. 7. & vtrunque obseruat Lamb. loco quo sup. q. 9. 10. & 11. vbi in tribus aliis qq. præcedentibus agit, quid vbi quis principalem de debito rem, ut communiter sit, constituir, aut iurisiurandū de non contraueniendo adijcit, an runc, insolidum teneatur, an vero tantum pro dimidia, vt apud eum, est videre.

SVMMARIVM.

1 *Actio præambulam obligationem habet, a qua vti matre nascitur.*
2 *Mulier petendo legatum, nedum per reum, sed etiam per iudicem ex mero eius officio ab agendo repelli potest, & reus absolui, eo adhuc non petente.*

Quæst. X.

1 Hincque cum ex defectu obligationis nulla etiam sequatur actio, quæ † præambulam obligationem habet, a qua uti eius matre nascitur l. licet. §. ea obligatio. ff. de procurat. glo. & Scrib. in sti. de actio. in princ. quin etiam actus corruat ipso iure, vt sæpe d. ctum fuit, ma-
2 nifeste sumitur, † mulierem petentem legatum, ne dum ab initio per reum ab agendo repelli posse, iuxta glo. in l. his cō sequenter §. 1. tbique Bar. & alij. ff. fam. ercis. Tiraquel. in l. si vnquam, verbo, reuertatur numero 354. & 413. C. de reuoc. donat. quia sine actione experitur, vulg. l. si pupilli. §. videamus. ff. de neg. gest, nec non per tertium quoque se opponentem, vt ex ead. glo. no. Tiraquel. vbi supra nu. 356. & seq. Verum etiam per iudicem ex mero eius officio esse repellendam, & reum absolui ipso adhuc non petente, ex doct. Bart. in l. si vnus §. pactus ne peteret nume. 20. ff de pac. Ias. §. in bonæ fidei nu, 2. Inst. de actio. cum alijs accumulatis per Tiraq. d. uerbo, reuertatur nu 345. vbi & nu. 347. scribit, ꝙ non tantum iudex id supplere potest, sed vbi ipse non suppleat, nec tacitus processus illius procedentis ad vlteriora, nec etiā tacitus consensus partis idipsum non opponentis firmat actū sic ipso iure uullum, ad ꝙ etiam conferunt supra no. in quarta q. & quæ seq. dicentur.

Source : BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Retentione legati mulier vti non poteſt.*
2 *Solutio legati etiam, a tertio debitore tuta non ſit mulieri, quin repeti poſſit.*
3 *Repeti poteſt ſolutio facta vxori etiam in vim iudicialis adiudicationis.*
4 *Repetitio, quæ fit de legato ſoluto vxori, non vltra competit, quam reperiatur apud ipſam, vel locupletior facta.*
5 *Repetitioni non fit locus, cum legatum factum vxori dotis nomine alicui datur.*

Queſt. XI.

1 Quin etiam, ex eo, ꝙ actus ipſe iure corruit, ac nulla ſubbett obligatio, mulier legati retentione vti non poterit. Bal. l. 1. nu. 55. C. de Sacroſ eccleſ. Couar. c. cum eſſes nume. 10. in 3. & ſeq. illat. de teſtam. Vaſch. de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 2. numero 13. ſentitque Barto. & cæteri cum eo, in l. nemo poteſt. nume. 18. de lega. 1. a ceſſante ratione naturalis obligationis. Nec etiam mulieri legati ſolutio a tertio forte debitore tute fiet, ex his, quæ idem Tiraquel. loco præalle. tradit, nume. 365. & ſeq. iuncta l. ſi vrbana, ibi, qui non eſt ſoluendo liberatus. ff. de cond. indeb. & magis ad rem facit tex. in l. cum quis ſibi. §. 1. ff. de ſolutio. iuxta diſtinctionem Sali. in l. cum vir. nume. 2. ff. de donat. inter vir. Soc conſi. 56. numero 2. verſi. ex qua concluſione lib. 3. Vt quocunque errore prouenerit ſolutio, tam a tertio, quam ab ipſomet hærede, fiat locus repetitioni l. 1. vbi glo. & Scrib. & d. l. ſi vrbana, ibi, ob indebitum ei tenebitur. ff. de condi. indebi. Alexã. & Iaſ. in l. non dubium, in princip. C. de teſtamen. & in ſpecie Soc. conſi. 79 numero 41. & ſeq. lib 4. Alciat. conſi. 10. num. 17. in 5. quæſit. lib. 8. & D. Menoch. conſi. 11. numero. 26. Iuncto nu. 8. lib. 1. ad idem Ruin. conſi. 31. colum. fi. lib. 2. optime confert text. in l. ſi vxor, in fi. ff. de donat. interuir. ac ſimilem illationem facit Brun. de forma. tit. de pot. & eff. formæ 26. limit. in 1. & 2. effectu, nec non Tiraq. vbi ſupra numero 349. & 425. vbi vult ignorantiam iuris ſufficere, quum actus, vt hic, eſt ipſo iure nullus. Quinimo eſto, quod per iudicem
3 †vxori facta fuiſſet adiudicatio, adhuc non fiet, quin locus ſit repetitioni l. ſi ſponſus. §. ſi vxor, vel maritus. ff. de donat. inter vir. Roman. ſing. 308. Iaſ. l. iudex, in fine ff. de condi. indeb. Lup. in rubri. ext. de donat. int. vir. §. 46. colum. fina. conferunt ſupra annot. quæſtio. 4. & proxima præced. Amplius nec ſolutio, ſeu traditio ſcienter facta repetitionem impediet, niſi conſtit. forma, quæ in formandis donationibus requiritur, ſeruata fuerit, vt ſupra queſtio. 1. numero 79. & 80.
4 Non tamen huiuſmodi repetitio † vlterius competit, quam ad id ꝙ quod apud vxorem extare reperiatur, vel quatenus ipſa facta ſit locupletior, ſicque non ad id, quod forte conſumptum fuiſſet l. ſi mulier accepta, & l. ſeq. ac l. ſi prædia, in fine ff. de donat. inter vir. & non longe a propoſita materia meminit Alciat. conſi. 17. nume. 5. lib. 2. facit. Lup. dicta rubric. extra de donat. inter vir. §. 48. colum. 1. prout via quoque † repetitioni præcluſa erit, vbi id alicui ignoranti dotis nomine
5 datum fuiſſet Alexan. conſ. 54. nu. 15. lib. 7. de quo latius dicemus infra verbo, viginti q. 8. nu. 55. & ſeq.

SVMMARIVM

1 *Repetitio legati facti in vxorem, ad hæredem, & aduerſus hæredem tranſit.*
2 *Legatum factum vxori in alium, etiam per vltimam voluntatem, transferri non poteſt.*
3 *Legatum factum uxori a quocunque poſſeſſore per hæredem auocatur.*

Quæſt. XII.

Adhuc ex eo, quod ipſo iure corruit actus, quod, & loco alterius quæſt. erit, nobis apertum fiet,
1 tale ius repetendi, & ad hæredem, & aduerſus hæredem trãſire, per ea, quæ idem Tiraq. rem paucis perſtringendo, tradit, in allega. l. ſi vnquam, verbo. reuertatur. nume. 296. cum aliquot ſeq. in 4. & 5. diſcrimine C. de reuoc. donatio. ita vt
2 nec † in alium alienari, aut transferri poſſit, etiam per vltimam voluntatem, ex eo ſcilicet, quod actus redditur ipſo iure nullus, quod alias ſecus eſſet, Necnon vt res a quocunque
3 † poſſeſſore per hæredem auocari poſſit, vt per eundem Tiraq. loco præalleg. nu. 324. & ſeq. in 14. & 15. diſcrimine.

SVMMARIVM.

1 *Vxor ratione legati ſibi facti, creditores hæreditarios conuenire, & excuter e non poteſt.*
2 *Vxor faciens ſe hæredem, aut poſſeſſorem bonorum mariti, a creditoribus, vel legatarijs conueniri poteſt.*
3 *Creditores, vel legatarij, orta controuerſia inter vxorem, & hæredem, quo modo agere debeant.*

Quæſt. XIII.

Inde ẽt, ꝙ actus redditur ipſo iure nullus, ac nullũ fundamentũ hẽt, quo ſubſiſtat, fit ꝙ mulier legatum nedũ ab hærede recipere, & exigere nõ poteſt ex ſupra dedu
1 ctis, Sed nec ẽt † vti hęres inſtituta, vel legataria creditores hr̃ditarios ꝙuenire, & excutere ualet, ẽt ꝙ ipſi nihil opponãt propterea ꝙ mulier perſonã ſuã in Iudicio fundare nõ põt, ſed ipſo iure repellitur. Secus vbi ꝑ ſolã exceptionẽ veniret repellenda, tunc interim bene agere poſſet, cauẽdo idonee, reum conuentum indemnem ſeruare, Ita non obſcure colligitur, ex theorica. Bal. in l. fin. num. 3. & 4. C. de pet. hær. A
2 contrario tamen mulier, † vbi aut hæredem, aut poſſeſſorẽ bonorum mariti ſe faceret, a creditoribus, vel legatariis recte conueniri poterit, vt idem Bal. not. d. l. fin. nu. 4. verſ. aut e contra, ac ibi etiam tex. eſt clarus, & ita omnes tranſeunt Barto. & alii in l. non hoc. C. vnde legit. Quomodo autem
2 creditores, † & legatarij (vbi inter vxorem, & legitimum hæredem de bonis mariti, ut plerunque accidit, fieret controuerſia) agere habeant, eo ꝙ vxor incapax vel inteſtabilis reperitur, & diſpoſitio in eam ipſo iure corruit, vt ſæpe dictũ fuit, id aperit tex. cum glo. in l. controuerſia. ff. de tranſ. & ibi præ cæteris Bal. col. fi. & Iaſ. 3. & pen.

SVMMARIVM.

1 *Legatum huiuſmodi, num in foro conſcientiæ teneat.*
2 *Forum conſcientiæ maxima ex parte naturalem obligationem reſpicit.*
3 *Quod ipſo iure fit, in foro conſcientiæ obligat.*
4 *Hęres in foro conſcientiæ vxori præſtare legatum, non tenetur cum ampl. num 14. & 15. declarat. nu. 34. & ſeq.*
5 *Quod fit lege permittente, non includit in ſe peccatum.*
6 *Hæres ab inteſtato abſque læſione conſcientia hæreditatem in minus ſolenni voluntate relictam ſibi retinet.*
7 *Hæres detinendo hæreditatem fratrib. minorib. relictam non peccat.*
8 *Forum conſcientiæ, & forum ciuile non longe differunt.*
9 *Quem humana lex excuſat, non peccat.*
10 *Hæredes ab inteſtato licite in foro conſcientiæ hæreditatem auocant a ſcripto hærede in teſtamento non legitimè publicato.*
11 *Denuntiatio Euangelica hæredi ſcripto in minus ſolenni voluntate non ſpectat, at contra eum quidem competit.*
12 *Mulier per vellcianum, an tuta ſit in foro conſcientiæ.*
13 *Mulier legis ſolennitate ſpreta ſe obligans, num in foro conſcientiæ ſit tuta.*
15 *Rogatus rem ſub fide reſtituere incapaci, in foro conſcintiæ tutus non eſt, nec ipſe rogans.*
16 *Vxor rem legatam detinens, num tuta ſit in foro conſcientiæ.*
17 *Leges ſta. & conſuetudines omnino ſeruandæ, etiam in foro conſcientię, quantumcunque duræ ſint.*
18 *Hæres, vel legatarius ex minus ſolenni voluntate, num rem ſalua conſcientia retinere poſſit.*
19 *Rem detinens ex contractu inito cum muliere, aut minore bona fide, & omni fraude remota citra legis ſolennitatem, num tutus ſit in foro conſcientiæ.*
20 *Hæres num vbi de libera, & ſpontanea teſtatoris voluntate ſit certus, in foro conſcientiæ ad legatum teneatur.*
21 *Conſcientia remordens ſemper eſt ſeruanda.*
23 *Lex cum operatur ipſo iure, obligat in foro conſcientiæ.*
24 *Mulieres valde cauere debent, in non ſurripiendis bonis maritorum, ne earum animæ grauentur, contra quas author valde exclamat.*
25 *Baldus conſi. 204. lib. 1. Impugnatur, eo modo ſaltem, quo ab aliquibus allegatur.*
26 *Diſcrimen aliquod conſtituendum non eſt, ſit hæreditas opulenta, legatum vero tenue.*
27 *Legatum vxori non debetur, etiam quod cauſa verſetur coram arbitro, aut alio quocunque iudice, qui forum conſcientiæ ſequi debeat.*
28 *Conſcientia legum rationibus non ligata, ſed quibuſdam immaginibus intellectus adhærens, non obligat.*
29 *Iudex ſecundum iura ſuam debet formare conſcientiam.*
30 *Arbiter, arbitratorue de alieno ex certa ſcientia largiri non debent.*
31 *Arbitratoris authoritas in quantum ſe protrahat, nunnulla remiſſiue, etiam extantibus literis Principis.*
32 *Alciati declaratio.*
33 *Felini intelligentia.*
34 *Mulier aliquando rem ſibi legatã in foro cõſcientiæ tute detinet, & nu. ſeq.*
35 *Couar. Declaratio.*

Quæſt. XIIII.

Ex prænarratis quoque, ꝙ noſtra hæc diſpoſitio fiat ipſo iure nulla, Ita vt nec ꝙ
1 dem naturalis obligatio ſubſit, ſumi poteſt, num in foro † cõ ſcientiæ huiuſmodi legatum teneat, vt primo loco demon
2 ſtratur ex eo, quod forum † conſcientiæ maxima ex parte obligationem naturalem reſpicit, vt quod naturaliter eſt debitum, licet nõ ciuiliter, obliget in foro conſcientiæ, ꝙ autem nullo hoc iure debetur, nequaquam in foro conſcientiæ debeatur, vt hic. In tantum, vt nec per euangelicam denuntiationem, quę datur, vbi res in foro cõſcientiæ debetur, legatum mulier conſequatur, Bar. ad reprim. verbo denuntiationem, col. 2. Cano. c. nouit, de iudic. capit. quia plerunque de Imm. Eccleſ. Iaſ. l. 1. nu. 19. in princip. ff. de condi. indeb. Corn. conſi. 137. col. 1. lib. 2. & conſ. 256. colum. 1. lib. 4. licet ſecus, vbi naturaliter ſaltẽ deberetur, locis prę allegatis, ac no. Iaſ.

in

Source : BIU Cujas

in l.ſi poſt diuiſionem.nu.5.& l.cum quis,nu.14. C.de iur.& fact.ignor.Brun. de forma.titu. de pot. & eſt.formæ 26.lim. in 3.& 4.effect.Vaſch.de ſucceſ.creat.lib. 1. §.2. nu.16. ac pa-
3 tet etiam, quia quod fit†ipſo iure, obligat in foro conſcientiæ,Tiraq.fidem faciens de communi in l.ſi vnquam, verbo, reuertatur.num.291.& ſeq.C.de reuo.donat.& Vaſch. cõtr. Ill.c.102.& c.104.circa finem. At quo apertior hæc quæſtio, fiat etſi ad nos non ſpectet, ſed potius ad ſacros theologos, q magis, per fidem quam per ſcientiam Regnum Dei capiũt ut ait Ang.conſi.181.in ſecundo dubio,eam in duo mẽbra, diuido.Primum,num hæres in foro conſcientiæ obligatus, ſit vxori præſtare legatum.Alterum,num uxor legatum for te detinens in foro conſcientiæ ſit tuta.Quantum ad primũ
4 dubio procul non teneturthæres conſcientiam amplecti,& præſtare legatum per ea quæ ſupra relata ſunt quod ſcilicet actus reddatur ipſo iure nullus,nullaque ſubſit obligatio ciuilis,nec naturalis. Non enim dici poteſt hæres peccare in non præſtando legatum conſuetudinis authoritate,attento
5 quod fit†lege permittente, non includit in ſe peccatum. c.
6 qui peccat,23.q.4.l.Grachus.C.de adult.Vnde fit, quod hæres ab inteſtato abſque,læſione conſcientiæ apud ſe hæreditatem in minus ſolenni uoluntate relictam detinet, Bald. & Iaſ.in l.ſi poſt diuis. num.5. & ſeq. C.de iur. & fact.Ignor. Vaſch.alleg.lib.prim.§.1.num.23. poſt Bal. in auth. ingreſſi. num.15.C.de ſacroſan.eccle.vbi refert,quod non peccat hę
7 ræs,†qui hæreditatem fratribus minoribus relictam detinet cum ſint in capaces,quia vbi lex, inquit ipſe,prouidet ſuper certo,id quod obtinet in foro iudiciali, rationabiliter obtinet in foro conſcientiæ,addens,ita tenere Diuum Thomam cuius locus refertur quoque per Abb.in c.1.num.9.de conſt. ac meminit Afflict.de iure prothom.in rub.num.7. & ſequ. Alb.conſ.42.num.1. Alclat.c.nouit.num.57. de iudic.ut idẽ
8 conſuluendo uult Bald.conſ.285.ſi quis iuris. colum. prima. lib.3. ea ratione quod aliter dicendum non eſt in foro†conſcientiæ, quod in foro ciuili, quia vbi lex ciuilis aliquid decernit,eius decretum etiam in foro conſcientiæ, ſeruãdum eſt,modo dolus,uel peccatum non inſit, alioquin ſequereſ, quod uitio legis multi illaqueati,& damnati eſſent,quod abſurdum eſt,cum bona ſit lex, & humano generi expediens, ac excuſans conſcientiam a peccato idem alibi ſcribit Bald.
9 in cap.in omni, num.1.de teſta.quod is, quem lex † humana excuſat,non peccat, niſi ſit contraria legi diuinę, & propterea leges in foro conſcientiæ ſeruandæ ſunt,alias ſequeretur quod omnis legum forma, & ſubtilitas duceret ad inferos, & legum cõſcientia eſſet magis damnata,quam maleficiorum,ſequitur Felinus cap.prim.num.47.de conſt.concordat Iacob.a Santo Georg in l.1.§.pro ſecundo.num.3.C.de cad. tol.Alex.conſ.209.num.7.lib.2.& in l.nemo poteſt.num.24. & ibi quoque Iaſ.num.73.& in 2.lect.num.96. & ſeq.de leg.
10 prim.ubi refert ex hoc alias conſuluiſſe, venientes† ab inteſtato in foro conſcientię licite poſſe auocare hæreditatem a ſcripto hærede in teſtamento minus legitime publicato, vt etiam patet eius conſ.67.colum.fin.lib. tertio, cum qua concluſione in effectu tranſit Rip.dict. l.nemo.nu.100.vbi uult,
11 nec euangelicam†denuntiationem intentari poſſe per hęredem ſcriptum in minus ſolenni teſtamento,contra venientes ab inteſtato, licet ex aduerſo per uenientes ab inteſtato illa quidem contra talem ſcriptum hęredem exerceri poſſit ut ipſe hęreditatem nolit cum peccato retinere, cum quõ ſentit Alex.d.conſ.209.col.4. Couar.c. cum eſſes.num.10. de teſta.Vaſch.de ſucceſſ.creat.lib.1.§.2. num.10.& 15. quicqd alii contrarium velint,vt apud Corn.conſ.129.col.1.ver.vbi nonnulli lib.2.Sicuti in ſimili dicimus de muliere,quæ exc e
12 ptione† velleiana adeo tuta exiſtit, q in foro conſcientiæ, nõ obligatur,Bart.ad reprim. uerbo,denuntiationem,num.
13 17.Alciat.d.c.nouit. num.40. idem de muliere † ptæter conſenſum uiri aduerſus.l.municipalem.contrahente,quę in foro conſcientiæ redditur tuta, non obſtante contractu,ut exhis,& aliis firmat Tiraq.dell.connub.glo.4.num.16.23.& in ſpecie ſentit Alciat.d.c.nouit.num.44.licet in totum nõ ita ſe explicet, ob dictum Bal.ab eo ſupra relatum, num.31.de quo tamen nihil curandum eſt ex inf. per nos deducendis, num.25.vt magis quoque explicite loquutus eſt Pech.de teſta.coniug.lib.quarto. capit.13.num.7.& in ſimili not. Ant. Gomes.de teſta.c. vltimo num.46.pręcipue cum hęc ſit iuſta,ſancta,& optima prouiſio,ut ſup.4. præfat. num.9. Quin
14 etiam eſto,quod hæres†tacitam fidem preſtitiſſet,de legato vxori reddendo,illud adhuc in iudicio animæ,nec fiſco.nec conſanguineis ipſius teſtantis reſtituere teneretur, ſed tute ſibi retinere poſſet,Couar. in quarto decret.ſecunda part. c. 8.§.5.num.6.& 10.improbando Bar.aſſerentem,vt reſpectu, fiſci tute retinere non valeat,in l.fin.num.9.ff.de his,quibus vt indig.cum quo tamen tranſit Ruin. conſ.49.circa finem. lib.4.Alba.conſ.42.in fine, ac illum a morſu Couar.defen-
dit Vaſch.Contr.Ill.q.c.102.nu.24.intelligendo tamen,vbi legatum fiſco deferendum eſſet,ut ſup.q.2.num.7.& ſeq.cę
15 terum†rogatus ſub fide rem vxori incapaci reſtituere, in foro conſcientiæ tutus non eſt, quin in animam ſuam legitimis hęredibus ſatis facere teneatur id omne,quod eis auferetur, Cæpol.Caut.38. col.pen. vbi in idem periculum immiſſiſſet rogantem,Iacob.de Santo Georg.in l.cum tacitũ col. fin.ff.de probatio.ad quod inf.annot.circa finem.Quo ad ſe-
16 cundum,num vxor†rem legatam detinens tuta ſit in foro, conſcientiæ, ut quia ad ſunt monitiones, vt plerunque.fit, per hæredem impetratę conrta celantes vel occupantes bona.uidetur,quod vxor nequaquam tuta reperiatur, quoniã
17 leges, & ſtatuta omnino ſeruanda ſunt, etiam in foro conſcientię,Glo in c.quæ in Eccleſiarum, de conſ.Dec.poſt Feli. in c.1.num.18.eod.tit.& de communi atteſtatur, Iaſ.d.l. nemo poteſt in 2.lect. num.105. quantumcunque lex ſit dura, Rip.in c.ſi quando num.27.de reſcrip.quod locum ẽt habet rei noſtræ propius accedendo,in conſuetudine, Bal.l.ſi quis non dicam.num.3.C.de epiſc.& cler.& in rub.ext.de cõſue. in fine,vbi ait,quod is, qui facit in fraudem conſuetudinis, mortaliter peccat præſertim quando ipſimet ciues eam poſuerunt,proinde Curt.conſ.78.colum. fin.in fin.dicit, quod non minus peccat transgreſſor conſuetudinis, quam legis, ſcriptæ,ad idem Abb.in repet.c.cum eſſes.num.9.de teſtam. & Io.Fab.in § fin.ad finem,inſt.de legat.quod traſgreſſor legis,& conſuetudinis, quæ in patria habetur,eadem pęna punitur & ſupra etiam meminimus quæ.prima,num.9. & ſeq. ac tanto magis noſtra hæc conſuetudo,obligat, quæ tendit ad obuiandum fraudibus, vt ſup. in 5. præfat.ex traditis per Alex.conſ.209.num.7. & ſeq.lib.2.Ex aduerſo autem, quod vxor legatum detinens tuta ſit in foro conſcientiæ, facit dictum Bal.in l.1.num.5.C.de teſtam. quod vbi hæres de iure polli quocunq; ingenio habere poteſt de bonis relictis in teſtamento minus ſolenni,non peccat,cum quo tranſit Iaſ.in l.cum quis.num.15.de iur.& fact.ign. Sicuti videmus, quod
18 nedum†legatarius rem in minus ſolenni voluntate relictã, quæ ſibi naturaliter debita non uidetur, ſed etiam hæres in non minus ſolenni teſtamento contentam hæreditatem, quę nullo iure ſit debita,quemadmodum res ſe habet in terminis huius noſtræ conſuetudinis. vt ſępe dictum eſt, ſalua conſcientia retinere poſſunt,Iaſ.poſt Alex. d.l. nemo poteſt num.95.& 107.in poſteriori lect. in priori autem num. 71. & ſeq.Corn.conſ.119.colum.9.verſ.nam relictum lib.2.Capyt. deciſ.89.idque tunc, cum vxor ſui ipſius conſcia certo ſcit, talem fuiſſe liberam,& ſpontaneam uoluntatem mariti ſui nullis per eam ſeducti fraudibus,& adulationibus ad ſibi relinquendum.Cum enim noſtra hęc diſpoſitio prodita ſit ad obuiandum fraudibus,fictisque adulationibus,quibus mariti ab eorum vxoribus relinquendum ſeducuntur,vt ſup. 5. præfat.ſicque,diſpoſitio hæc non ſuper certo, ſed in fraudis, deceptioniſue præſumptione fundata reperiatur, veritate aliter ſe habente,in interiore animæ iudicio non ligat,Bald. auth.ingreſſi.num.15.C.de Sacroſ.Eccl.Iaſ.in rub. ff.de acq. hær.colum.fin. Dec.c.1.num.18.4. concluſ. de conſt. Alciat. conſ.53.num.6.li.9. & in c.nouit.num. 42.de iudic.& uoluit Rip.d. c.l.nemo.num.101.Vaſch. d.§.1.num.42.& §.2. nu. 11. & ſeq.ubi præſupponit, hanc veriorem in puncto iuris,& tutiorem,quo ad animarum ſalutem.prout dicimus de eo, q
19 †rem detinet ex contractu bona fide.ac omni fraude remota inito cum muliere,aut minore,citra viri,uel proximiorũ conſenſum,contra legis ſanctionem,qui rem tuto detinet, ex quo ſcilicet fraus omnis abeſt,atque læſio,ut id veriſſimũ firmat Tiraq. de ll.connub.Glo.4.num.21.& ſeq.& Couar.in c.quamuis 2.part.4.§.num.6. Quemadmodum etiam exaduerſo tutus in foro conſcientiæ exiſtit hæres.arb itrando, legatum huiuſmodi fraudulenter factum,lege ſic concomit-
20 tante,at vbi certus,†eſſet,liberam, & ſpontaneam fuiſſe teſtatoris voluntatem legatum tunc citra peccatum retinere non poſſet,quia omnis,qui uoluntati teſtatoris contrauenit mortaliter peccat,Abba.d. c.cum eſſes colum.3. de teſtam. & quia tunc videtur conſcientia læſa,& omnis,qui facit cõtra conſcientiam, etiam lege permittente,ædificat ad gehẽnam ignis glo.c.inter hæc 33.q. 2.etiam quod ſcrupuloſa ſit conſcientia, quoniam illam cogitur deponere.c.per tuas.de ſimon. Rip. d.l. nemo.num.101. & ante eum ſentit ibi Alex. num.24.verſ.niſi tamen veniens,quatenus daclarando,quæ ſupra dixerat,inquit, quod quoties ab inteſtato ueniens læſam conſcientiam haberet,ut quia illa ſibi dictaret, q male faceret, credens ſe in hoc Dei iuſtitiã lædere,is tutus nõ erit in foro conſcientię,quia etſi erronea foret talis conſcientia, ligaret niſi illam prius deponeret,ad idem propius acceden do Ang.conſ.81.in 2.dubio, vbi conſultus, an liceat hæredi legatum factũ uxori incapaci in animę iudicio retinere, reſpondet, quod vbi hæres remordentem conſcientiam habet,

Source : BIU Cujas

21 bet,ad præſtationem legati tenetur,ꝙa cōſcientia †remordēs ſemper eſt ſeruanda, alias non, & in hunc ſenſum loquitur Alciat. in d.c.nouit.nu.44. Iuncto nu.31.quatenus in ꝓpriis terminis ait, ꝙ vbi reperitur vxori plus relictum, quam lex permittat,dicere poteſt hæres, quod non habet conſcientiā læſam, ſed quod credit, ꝙ blanditiis maritum fraudauerit ad ita legandum,ſubdens,bene cauere, qui ita iurant, ne ædificent ad gehenam. Ego vero indiſtincte,etiam ſecundū ma
22 gis receptam ſententiam, teneo, mulierem †in interiori animæ iudicio non poſſe tute bona a marito ſibi relicta obtinere, quin ad illorum reſtitutionem,vbi apud ſe exiſtant, in foro conſcientiæ cogi poſſit. nam cum vxor per hanc tam iuſtam, honeſtam, & ſecundum aliquos, ſanctam legem relictorum ex latere mariti effecta ſit in capax, ab illorum contractatione ſe abſtinere debet, vt ex authoritate Caietæ in 2. q.26.art.3.firmat Couar.ad 4.decret.2.par.c.8.§.5.nu.8. & latius in c.cum ęſſes.nu.4.ad 12.vſque.de teſtam. vbi cōtraria refutat,& in ſpecie quę ſupra retulimus,vt iterum meminit in eadem ſententia perſiſtens.in c.peccatum.2.par.3. §.circa fi.de reg.iur.in 6.cum quo tranſit.D.Clarus li.3.recep.ſent.§. teſtamentum.q.90.vbi inquit, ꝙ aduerſa opinio nunquam ſibi placuit, quodque non auderet pro ea conſulere, ſaltem ante factū, licet poſt factum poſſet mulier a reſtitutione perceptorum excuſari, maxime ubi fuiſſet in bona fide. Quod poſterius dictum uix etiam ego admitterem, inſcio, aut reclamante hærede,niſi in caſu præſcriptionis legitime decurſæ, vt ſup.in 5.& 6.q.& ita in caſu emanatę monitionis in his puris terminis tradit Chaſſ.ad conſuet.Burg.4.rub.7.§.verb. des prochains.q.pe.incip.quidam mercator, & arguendo ad partes concludit Pech.de teſta.coniug.li.4.c.13.in fi. Borgn. de vſuf.mul.relicto.nu.121.& ſeq.Vaſch.de ſucceſſ.creat. li. primo.§.2.nu.13.cum aliquot ſeq. vbi ēt.nu.16.obſeruat, nō
23 iuſte poſſe rem furto ſubtrahi, & ita ēt quo ad terminos noſtros vera ſe habet,& magis cōis ſententia.Tum quia lex †ipſo iure operatur,vnde obligat in foro conſcientiæ, vt ſup.diximus.num.3.per Tiraq in d.l.ſi vnquam.verbo,reuertatur. nu.291.& ſeq. & Vaſch.d.c.102.nu.22.& c.104. circa finem, vbi vult.ll.non obligare,niſi cum id exprimunt,aut cogitāt, cogitare autem ſatis videntur,cum obligant ipſo iure,vel facto,tum etiam quia cum nec naturalis ſubſit obligatio, mulier in nullo ſe fundare poteſt, vt in animæ iudicio tuta eſſe poſſit,ꝙ eſt de mente eorum omnium, qui volunt, hęredē, & legatarium minus ſolemnis voluntatis in detinēdo rem ſibi relictam,niſi ex eo fore tutos, ꝙ illis naturalis obligatio aſſiſtat, vt Alex.Iaſ.Ripa,& cæteri alii recentiores in alleg.ll.nemo pōt,ex Bar.doct.nu.18.obſeruant, vnde,a ceſſante ratione naturalis obligationis, vt hic ſuccedit,res ꝓ nobis proculdubio manifeſta exiſtit,vt ſuper huiuſmodi obligationis defectu præ cæteris nititur Vaſch.d lib.1.§.1.num.22.& ſeq. §.2.nu.13.& ſeq.Niſi aduerſam ſententiam ſaluare velimus in caſu, quo mulier certo ſciret, eius maritum ꝓprio motu, & ex ſua libera voluntate,non autem ad ſui importunitatē, alteriusue interceſſionem ductum fuiſſe ad ſibi relinquendum,ex his,quæ ſup.in contrarium adduximus, nu.18. uerſi. idque tunc.Licet ſuper hoc adhuc ſubſiſtam, ex iam deductis,cum etiam vxor vix certa eſſe poſſit,quod vir citra coniugalem amorem, & affectum ductus fuerit, & ſic non deprehenſus hac noſtra prohibitione, ut ſup.in præfat.5.Quare mulier ſub tali dubitatione, ſe tute in iudicio animæ firmare non poteſt,vt idemmet Vaſch.perpendit.d.§.2. ante alle-
24 ga.num.11.Vnde bene caueant †mulieres, & ſuam perſcrutentur conſcientiam,quæ plerunque bona maritorum ſuorum,nedum quæ ſibi relicta ſunt,detinent, verumetiā multo maiora furto ſubtrahunt, memores dicti ſacræ paginæ, quid prodeſt homini,ſi totum mundum lucretur,animę vero detrimentum patiatur, & ne (vt inquit Caſt.conſ.348. in fi.li.2.) lucrum quærant in burſa, damnum uero in conſcientia,capiantque veſtem,ſed perdant fidem, miſer'homo, qui iram Dei non timet, & iudicium eius, cui nihil eſt occultū, ad quæ pulchre Crau.conſ.282.in fi.Et ex his conſtat, nō be
25 ne ſenſiſſe Bal.†conſ.204.teſtator legauit, col.2.li.1.repetito. conſ.419.lib.5. quatenus in caſu huius noſtræ prohibitionis vī velle, ꝙ monachi hæredes inſtituti conſcientiam ample cti teneantur,ac permittere, ꝙ vxor, teſtatoris volūtate plene fruatur,cuius dicti meminit Alciat. d.c.nouit. nu.31.de iud.ac de eo ſibi in conſulendo ſeruit conſ.53.nu.10.lib.9.& Rebuf.in c.poſtulaſtis,in gl.repetitio,num.47. de cler.excō. admin. licet Bal.iſtud ſuum dictum non firmet, ſed arguendo loquatur,vt per eum eſt videre, prout idem Alciat. docet conſ.10.nu.17.lib.8.& cui in propria quæſt. contrarium ſentit Anchar. conſ.79. in fine. ac in caſu huius noſtræ conſuetudinis tradit.D.Menoch.conſ.11.in fine.libro primo.Neque
26 diſcrimen † aliquod conſtituendum fore,arbitror, opulenta ſit hæreditas, legatum vero paruæ æſtimationis, uel ne, quicquid alias in ſimili dicat Felin.in c.1.nu.48. de conſt. cū ſcilicet,hæc exprecedentibus corruant.Minuſque curandū
27 quod cauſa verſetur †coram arbitro,ut plerumq; ſit,aut quocumque alio iudice, qui forum conſcientiæ ſequi hēat quicquid in legato facto per filiumfam.in eius vxorem, ac in minus ſolenni uoluntate decantet. Caſ.conſ.428.in 4.dub.li.2. cuius meminit Pech.de teſta.coniug.libr.i.c.1.in fine,dicens id certe notatu dignum, licet ſuper eo adhuc, non firmet pedes,cum enim nihil tam in foro conſcientiæ, quam quocunq; alio iure ſit debitum,nulla ſana,atq; diſcreta cōſcientia dictat,vt uxori quicquam adiudicari poſſit, ꝙa cōſciētia;
28 †legū rationib.non ligata,ſed quibuſdam imaginibus intellectus adhærens,non obligat,Bal.l.2.num.quinto.C.de pen.
29 iud.qui male iud.& propterea debet †iudex ſuam formare, conſcientiam ſecundum iura c.qualiter, ſecundo de accuſ. Barb.conſ.36.num.7.& 8.lib.2.& arbitrari,quod iuri conue-
30 nit, Crau.conſ.190.num.5.nec etiam poteſt †arbiter, ſeu arbitrator ex certa ſcientia de alieno largiri,ex quo ei permiſſum non uidetur,rem alienam donare, quin etiam ſpecies furti eſt,de alieno largiri,no.Ale.ad Bar. in l.ſi ſocietatem.§.
31 arbitrorum num.24.ff. pro ſoc. & de ſimili authoritate †arbitratoris cum facultate procedendi facti ueritate inſpecta nō nulla ad rem digna tradit Crau.de antiq.temp. 1.part.diſtin. 14.nu.7.Quod locum,habet,etiā,quod extent literę principis,vt partes concordentur, Bald. conſ.323. cum quidā Me-
32 dicus.lib.1.Neq; ēt Alciat.†alleg.conſ.53.num.7.& ſeq.li.9. contrarium ſentit,a ceſſante ratione cuiuſcunq; obligationis, ſuper cuius exiſtentia.Alciat.nititur, quæ in terminis noſtris ceſſat,vt ſæpe dictum fuit. Prout nec ipſe Felin.†eius dictum uidetur firmare in c. eccleſia S. M. num.91.in fine,de conſt.ad quem locum ſeipſum remittit,in dic.c.1. Vt Felin.
33 quoque improbat Vaſch.de ſucceſſ.creat.li.1.ad l.quoniam
34 in prioribus C.de inof.teſta.nu.451.Verum ubi mulier †de cōſenſu hæredis, ut plerunq; contingit,rem legatam detineret etiam data marito fide de re vxori reſtituenda,tuta erit in foro conſcientię ex eo quod talis detentio,ſeu acquiſitio potius fit ex uoluntate hæredis veri domini,quam mariti, vt id quoque,tradit Couar.d.§.5.num.8.in 2.& 3.illat.ac ſentit Pechi.d.c.13.in fine,de teſta.coniug.lib.4.confert Cœpol.cau. 38.colum.2.& Iacob.a S.Georg.in l.cum tacitum num.6.ff.
35 de prob.Quod accipiendum arbitror,prout verba Cou.†ſentiunt,ubi res legata ad ipſum hęredem ſpectaret, ſecus ſi ad alium cohęredem,legatarium, aut ſubſtitutum pertineret, iuxta ſup.annot.q.2.num.24.nam hoc caſu tuta mulier non erit,niſi his ad quos res ſpectat, denuntiatū fuiſſet,& ipſi accipere nolent,Vaſch.alleg.c.102.num.23.& ſeq.ad quod ſup. per nos annot.nu.15.Quodq; Iterum accipiendum eſt reſpectu ipſius mulieris,vt quęſtio formata exiſtit,quod, ſi tuta ſit in foro conſcientię, donec,& vſq; quo hęres permittat, vt legatū retineat,nec ei moleſtiam,inferat,cęterum ſi hæres pęnitentia ductus nolet amplius in hoc bnplacito verſus uxorem perſeuerare, ex quo tunc ſibi competit ius legatum repetendi,vt ſupra q.11.& 12.non crederem, ex prædictis vxorem tutam fore, ad quod confert,quod no. Vaſch. q.Illuſt. c. 29.in fi.ex Sot.& Caſt.in locis per eum allegatis in reliquis autē quid ualeat promiſſio hæredis facta de legato vxori præſtando,ſatis ſupra diximus q.1.

SVMMARIVM.

1 *Pœna priuationis hæreditatis per teſtatorem, adiecta ad præſtandum legatum vxori,hæredem non afficit & num.6.cum ampliat num.10. & ſeq. & limitat.num.13.*

2 *Prȩcepto teſtatoribus iniuſto non obtemperando, quis in pœnam non incidit.*

3 *Hæres facto defuncti, in eo, quod contra legem diſpoſitum eſt, libere contrauenit, Quod locum habet etiam, quando contra conſuetudinem fit.num.4.*

5 *Voluntas teſtatoris contra bonos mores non ſecus eſt nulla,ac contra legē ſcriptam.*

7 *Hæres inuentarium,& cautionem de utendo,& fruendo arbitrio boni uiri ab uxore requirere poteſt,etiam quod teſtator præceperit,eam non moleſtari ſub pęna priuationis, cum ampliat,& declaratione.*

8 *Inuentarii,& cautionis remiſſio per teſtatorem facta quid operetur.*

9 *Hæres permittendo, vſufructuarium ſimpliciter abſque inuentario, & cautione vti frui omnem ſolennitatem ei remittere uidetur.*

10 *Teſtator hæredem inſtituere non poteſt, ut legatum præſtet vxori,etiam relinquendo alicui alteri capaci in caſu controuerſiæ nu.11.*

12 *Contrauenies nunquam currit in pęnam,niſi volente,vel conſentiente, in cuius fauorem appoſita eſt pœna.*

13 *Hæres non præſtando vxori legatum in pœnam adiectam cadit, cum legis prohibitio fauorem hęredis ſolum reſpicit, & hęres ipſe in legatum conſenſiſſet.*

14 *Hęres ſub pœna caducitatis,Ita vt poſſeſſionem hęreditatis non recipiat,niſi mortua vxore,quæ interim ſit uſufructuaria,ſpreta conditione hęreditatem adire poteſt,& libere,vti & frui.*

Quęſt.

Source : BIU Cujas

Quæst. XV.

Postremo ex his, quæ supra sæpe diximus, huic nostræ dispositioni resisti non posse, ob præcisam necessitatem ex ea inductam, & omnem sublatam potentiam, fit, ℭ licet maritus hæredi præcipiat, vt sub hæreditatis priuatione, † aliaue pœna vxori legatum præstet, impune poterit hæres tali non parere præcepto, tanquam a iure improbato. l. 1. in fine. C. de his, quæ pœn. nom. Cum. n. secundum Cast. in rub. ff. eod. non obtemperans † præcepto a iure improbato non delinquat, iniustum esset, ℭ is caderet in pœnam. Adeo quod hæres † facto defuncti libere in eo contrauenire potest, quod contra legis sanctionem dispositum, Bald. cons. 161. quidam Mæchus li. 5. Soc. cons. 56. nu. 2. in fi. lib. 3. Crau. cons 2. nu 5. & seq. cum alijs adductis per Cacher. dec. 180. num. 1. vt nec etiam de pœna per testatorem contrauenienti apposita curandum sit, cum nemo possit facere, quin leges in suo testamento locum habeant, vulga. l. nemo pōt, de leg. 1. Neuiz. cons. 9. nu. 11. & seq. nam vbi actus est nullus & legi contrarius, non valet adiectio pœnæ. l Seius, & Augerius. ff. ad l. Falcid. Ias cons. 40. col. fi. lib. 1. & de communi testatur Couar. in c. quamuis. 2. par. 4. § num. 4. in 6. Quæ cōclusio locum habet, nedum, quando testator aliquid contra legem scriptam præcipit, verum etiam, vt res nostra agitur, cū contra † consuetudinem patriæ disponit. Ioā. Fab. §. fi. nu. 3. in fi. inst. de legat. quia, vt ipse ait, transgressor legis, & consuetudinis eadem pœna punitur, de quo latius sup. in prox. qō. num. 17. vnde videmus, † voluntatem testatoris aliquid contra bonos mores disponentis non secus esse nullam, acti qd contra legem scriptam disponeret. l. conditiones, quæ contra. ff. de cond. inst. l. si quis inquilinos. §. fi. de leg. 1. Rom. consil. 219. in princ. Et ita, ℭ hæres iussus voluntatem testatoris adimplere † versus incapacem, sub priuatione hęreditatis, pœnam aliquam non incurrat non adimplendo voluntatē testantis, tradit Cast. cons. 5. nu. 4. li. 1. cons. 125. in 7. dubio. li. 2. Ias. post alios per eum adductos. cons. 40. in 3. dubio, col. fin. li. 1. & in specie voluerę Anch. cons. 79. in fi. Soc. cons. 79. nu. 47. iunctis præced. li. 4. Alba. cons. 41. nu. 6. Alciat. cons. 11. in 5. dubio. li. 5. Phan. de inuent. hæred. 7. par. nu. 114. Crot. consilio 273. nu. 7. 8. 12. & seq. vbi inquit, ℭ cum statutum disponere non possit, vt spurius succedat, non potest etiam disponere, vt quicunque opposuerit, quod talis sit spurius, sic puniatur, & nonnihil D. Menoch. cons. 11. nu. 25. li. 1. ac Rui. consil 44. col. 2 nu. 7. li. 2. licet postmodum sentiat pœnalem hāc dispositionem valere pro parte, a statuto permissa, intātum, ℭ si in ea contra fiat per hæredem, pœna committatur in totum, de quo latius infra, verb. vltra, q 4. Sicuti in simili videmus, ℭ si testator prohibeat, hæredem sub pœna priuationis hæreditatis vxorem non molestare, in conficiendo inuentarium, & ad satisdationem præstandam, hæres adhuc inuentarium, & cautionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri impune requirere potest, Cast. cons. 221. col. 1. li. 2. Ias. d. cō sil. 49. col. fin. & de communi attestatur Soc. cons. 131. nu. 14. lib. 1. Crau. cons. 187. in fi. & cons. 200. nu. 5. Dilect. de arte testa. tit. de variis testamen. præcep. caut. prima. nume. primo. Plot. l. si quando. nu. 607. C. vnde ui, & in terminis statuti permittentis, partem vsufructus vxori relinqui. idem no. Plo. cō sil. 168. col. fi. inter cons. vlt. volum. Chass. in simili ad consuetu. Burg. 4, rub. 7. §. verbo, donationis. nu. 6. cum alijs in materia abūde deductis per Rolan. cons. 92. in 1. dub. li. 1. & Borg. de vsuf. mul. relict. nu. 148. & Pech. de testa. coniug. lib. 5. c. 9. nu. 4. vbi in tota illa quæst. pulchra ad rem conferentia tradit, quæ in facti contingentia perlegi poterunt, & quæ scrib. Pinel. in l. 1. 2. par. num. 75. & sequen. C. de bon. mat. vbi ampliando, & limitando procedit. Quod locum sibi vendicat, ēt ℭ hæres mortuo testatore promitteret, vsufructuariā non molestare, quia eam adhuc molestare, non diceretur, petendo cautionem, & inuentarium, Ale. l. quod de bonis. §. 1. nu. 5. ff. ad l. Falcid. sequitur Pic. in l. Titia. §. Titia cum nuberet, nu. 125. de leg. 2. ac in propria materia voluit Soc. d. cons. 79. nu. 47. & seq. li. 4. Hoc tamē intelligendo, qñ promissio esset generalis, non autem expressa, vt apud Pinel. vbi sup. vers. limitantur ēt illa iura, cum vers. seq. ac conferunt s̄. no. q. 1. nume 85. Est uerum, ℭ talis remissio † inuētarii operatur, quod vxor non solenne inuentarium, sed qualemqualem bonorum descriptionem, facere tenetur, quinetiam ubi & hanc descriptionem omisisset, in suspitionem furti nō incideret, secundum ueram, & communem conclusionem firmat Paris. cons. 61. col. fi. lib. 3. & Pech. cum eo. d. c. 9. nu. 3. & nos inf. dicemus, verbo uiginti. q. 3. ubi tñ hęres, † uxorem ita simpliciter utifrui, permitteret. nihil tunc poterit uxori impingi, ex quo omnis hęc solennitas sibi interim remissa uidetur, Alciat. d. cons. 11. in 6. dubio, lib. 5. Pech. ubi supra nu. 4. uers. hinc existimant, & Borg. ubi sup. nu. 149. Itidem hæc nostra conclusio procederet, ēt ℭ testator † sub conditione hęredē instituisset, si legatum redderet, ut scilicet, hęres spreta conditione adire possit, non secus, ac si nulla scripta conditio esset, propterea ℭ illa in fraudem legis videtur adiecta. l. siquis sub conditione. ff. de cond. inst. l. Seius, & Augerius. ff. ad leg. Falcid. nam cum hęres a legati pręstatione sit liberatus, in pœnam testamenti non incidit, ut similem ex hoc quæstionem decidit Bald. in l. 2. nu. 6. uers. sed pone. C. de iur. dot. ac idem in effectu sentit Cast. in l. ℭ conditionis. ff. de dona. cau. mor. ad solutionem. l. Meuius. ff. de cond. & demō. Item quicquid ultra modum legatum est, ut sępe dictum fuit, pro non scripto habetur, si ergo id onus pro non adiecto existit, per consequens legatum ipsum ad instar simplicis relicti cēsetur redactum, quod per hanc nostrā dispositionem est improbatum, qua ratione utitur in simili Bal. in l. hac edictali, noua lect. nu. 15. C. de secun. nup. cum quo transit Soc. consi. 30. nu. 41. li. 1. Quinetiam, ubi maritus † uxori legasset, & casu, quo hęres ei controuersiam faceret, cuidam alteri capaci reliquisset, adhuc non ualeret hoc secundum legatum in pœnam hæredis sic factum, ex eo ℭ nullam pœnam meretur hęres, si huic conditioni non obtemperauit. Cast. in l. Lucius. §. tres, col. fi. uers. interdum legatum. ff. ad Trebell. cum quo in specie sentit Anch. d. cons. 79. in fi. ubi paulo ante uerbū ad rem memorabile ait, quod contrauenienst nunquam incurrit pœnam, nisi ille, in cuius fauorem posita est, uelit, & consentiat, alias inepte agitur. Verum ubi essemus in casu, quo hęres † in legatum consensisset, & uxor capax legati effecta esset, quoties, scilicet statutum hęredis fauorem solum respiceret, & ipse hęres libere consentiret, ita ut consensus ualeret, utique tunc hęres contrafaciendo in pœnam caderet, ut in his terminis consuluit Barb. cons. 12. columna 7. lib. pri. Licet id ad casum nostræ consuetudinis applicari non possit, ex eo quod hęres uxorem nullo modo legati capacem reddere potest, nec ualidum cōsensum præstare, ut s̄. abūde diximus quæstio. prima. Et ex his constat, non curandum de cautela illa, sub qua maritus hæredem instituit, ita vt possessionem hæreditatis sub caducitatis pœna recipere non audeat, nisi mortua vxore, quæ interim sit vsufructuaria, qn scilicet hæres spreta hac conditione hęreditatem adire, ac vti, & frui libere valeat, quam quidem cautelam licet implicite excitauit Alban. in lucubrat. ad Barto. in l. 1. numero 14. C. de sum. trinita. Nisi essemus in casu, quo vsusfructus, vel pars ipsius vxori relinqui possit cuiuscemodi statuta reperiuntur, tunc bene recurrendum esset ad tradita per Ioan. Andr. ad Specula. titu. de instr. edit. §. nunc vero aliqua, in fi. ad quem se remittit Alban.

SVMMARIVM

1 *Legare verbi variæ significationes.*
2 *Legare verbum hic quomodo accipiendum.*
3 *Relinquere verbum proprie ad ultimas uoluntates adaptatur, sed magis amplum, & latum habetur, quam legare.*
4 *Legare vox olim latissima erat, hodie vero restricta.*
5 *Hæcque quadrupliciter accipitur.*
Stricte.
Lage.
Largius.
Largissime.
6 *Dispoptio, hæc legatum stricte sumptum dubio procul comprehendit, & quidem secundum quatuor legatorum genera, vbi quodlibet per se genus exemplificatur.*

LEGARE. Principium.

1 Legare † est in legationem aliquem mittere, Cicer. in 5. verr. Centuripini Andronem Legarunt. Saluſt. in iugurt. Legantur tamen in Aphricam maiores natu, & in iure nostro speciales quoque tituli habentur. ff. & C. de legatio. & de officio legati in iure Pontificio. Quandoq; ponitur pro assignare Liui. 8. belli puni. patere nos omnia aduersa casibus belli, & fortunæ Legare. eiusdem significationis nos delegare habemus, quando debitorem alium loco suo substituimus. l. delegare. ff. de nouatio. Indeque delegare causam, quoties princeps, vel ordinarius iudex aliū deputat, supponitque, vt loco suo causam audiat, de quo frequens in vtroque iure habetur mentio. At hæ significationes nihil ad rem, de qua agimus, cōferunt, nec subiecta quoque materia patitur, secundum quam accipienda sunt verba l. Insulam. ff. de præscrip. verb. Bal. l. data opera. nu. 45. C. qui accus. non poss. Vnde quoties verbum legare ad moriētium dispositiones refertur, vt hic, † significat decernere, seu mandare, quia decernit testator, dum uult, tale quid alicui præstari, Alciat. l. verbis legis. ff. de verbo. signifi. l. Centurio. nu. 65. ff de vulga. quæ vox passim in iure habetur. Idem dicēdum est de verbo † relinquere, quo huiusmodi statuta plerunque

Source : BIU Cujas

runque vtuntur,cum & illud proprie ad vltimas volũtates adaptetur l.1.§.fi.de tab.exib.glo.in l.his verbis,in princip.ff. de hære.insti.in §.si vero nulla, verbo,relictis, Auth. de hær. & falcid. & in clem.2.verbo,relicti,de iur.patr.ac not. Ias.in l.cum filiofam.num.8.& ibi etiam Soc.Iun.num. 10.& seq. de lega.1.Bertran.in l.hac edictali in princ.nu.25.C. de secũ. nup.& in specie Alex.cons.26.nu.4.lib.2.D.Ceph.cons.414. num.15.& seq.lib.3.& Plot.cons.168.nu.37.& 39.inter consil.ult.uolunt.quod etiam magis amplum & latum habetur quam uerbum legare Bertran.ubi sup. & Crau.in rub. de le-
4 gat.1.nu.73.& 74. Verum legare significatio †olim latissima erat, apta ad quamlibet ultimam uoluntatem d.l. uerbis legis.ff.de uerb.sig.hodie uero ex frequentiore usu simpliciter de his,quę particulariter in testamento relinquntur, accipitur.ut puta,domus,fundus,argentum,uel pecunia numerata. dicta l.verbis. legis, in fine Bartol. dict.l.Centurio, num. 16.Bal.l.quoties col.fi.C.de hær.inst.ubi is ait, ꝙ licet verbũ legare olim commune esset,hodie tamen posteaquam iuris prudentia nomina distinxit,vt constat.tit. de hęr. inst.de legat.& fideicom.desiit esse commune sequitur Rip.d.l.Centurio.num.98.& in 2.resp.num. 11.de lib. & posthu. & Crau. vbi sup. Ad maiorem tamen intelligentiam sciendum est, quod huiusmodi verbum legare , vt ex recentioribus colligitur in rub.de leg.1,quatenus,vt dixi,ad morientium dispo-
5 sitiones refertur quadrupliciter†accipitur, stricte, large, largius,& Largissime. nam prim.loco stricte accipitur,quoties aliquid particulariter directe relinquitur, veluti domus,pecunia,& similia,de quo habetur.ff.de leg.1.2.& 3. C.& insti. de legat.quæ significatio a qualibet alia dispositione adeo separata existit, ut nec fideicommissum compehendat, ut in allega.rubricis est uidere,ex copula inter se posita iuxta no. in rub.ff.de iur.& fact.igno.Large, cum fideicommissum cõ prehendit l.2.prope finem.C.Comm.de legat.dum ibi habetur,quod omne,quod est legatum,intelligitur fideicommissum.& e conuerso,ac probant varia iura , in quibus hæc nomina confunduntur.l.Caius.§.fin.de leg.2.l.Sæpe.l.Paula.§. fi.l.fideicommissa. §.si quis alicui.l.vxorem. §.testamẽto de legat.3.cum similib.quod hodie de plano concedendum est ratione adæquationis inuicem factę l.1.de legat.1.& l.2.C. comm.de legat.Largius quoties præter fideicommissum cõ prehenditur donatio causa mortis. l. & fideicommissum. de leg.3.largissime vero quatenus ꝙlibet vlt.dispõnem tam specialem,quæ vniuersalem , sicque hæredis institutionem importat.d.l.verbis legis.ff.de uer.sig.& §. disponat auth.de nup.Et quo ad primum caput,quo stricte accipitur,dubium
6 †non extat,quin nostra hæc dispositio in eo procedat, cum mens,& uerba ipsius conueniant.l.item veniunt. § aptanda ff.de pet.hær. cũ sup.adductis verb.maritus.quinta quæst.1. nu.24.& quidem ſm quatuor illa legatorũ genera,quę olim in usu erant,ac hodie sunt licet eorum differentiæ sint abolitę,vt dicit Rip.in rub.de leg.1.nu.16. & in propria materia no.Bal.cons.204.testator legauit col.fi.li.1.repetito cons.419. lib.5.s.per vendicationem, per sinendi modum,per damnationem,& per præceptionem, veluti per uendicationem , si dicat maritus.|seruum illum tibi vxori do, lego, uel rem illam tibi præsume.habe.vendica.Per sinendi modum,hęres meus talem rem vxori permitte sumere,& sibi habere , per damnationem,hæres meus vxori dato,aut illi ab hærede dari iubeo. aut hæres damnas esto dare,per præceptionem,vbi uni ex hęredibus dicat præcipito rem illam,prout Ita declarat Rip.in alleg.rub.de legat.1.num 16. Alciat.Parerg li.2.c. 1.Couar.c.Raynutius.§.10.in princip.de testam. Reliqua autem capita difficultates nonnulas præse ferunt,& ideo singulatim procedendo.Quęritur primo .

SVMMARIVM.

1 *Dispositio hæc,prohibens,maritum legare vxori, num prohibeat etiam per fideicommissum relinquere, nu.5.& seq.amp.nu.14.15.limit. nu.16.20. 21.sub limit.nu.22*
2 *Municipalis dispositio legandi, ad fideicommissum non trahitur contra.*
3 *Vxor olim prohibita hęres instituti , per fideicommissum fieri poterat,quid autem hodie nu.12.*
4 *Sex.Peducei factum egregium in reddendo hæreditatem mulieri,voluntatis defuncti penitus ignaræ.*
6 *Legata,& fideicommissa facta sunt synonima,ita vt nomen vnius alteri conueniat.*
7 *Stat.loquens de legatis ad fideicommissum trahitur & econtra.*
8 *Nomina legatorum , & fideicommissorum in iure plerumque confunduntur.*
9 *Differentia nulla existit inter titulum institutionis,legati,vel fideicommissi,quo ad facultatem acquirendi.*
10 *Datum ex fideicommisso capitur a defuncto.*
11 *Mulier secundo nubens,extraneo relinquere non potest,cum onere restituendi secundo viro.*
13 *Hæres grauatus cui velit hæreditatem restituere, vxorem eligere non pot.*
14 *Episcopus onus habens hæreditatem viri distribuendi , in vxorem qui equã præter modum elargiri non potest , nisi quo ad alimenta , vbi vxor paupper esset.*
15 *Hæres gratia conditionis implendæ grauari non potest, vt aliquid præstet vxori.*
16 *Hæres non grauatus, vxori defuncti suo arbitratu relinquere potest, etiam via donationis inter uiuos nu.10.*
17 *Spurius hæres abinstituto patris fieri potest..*
18 *Vxori uulgari prohibitus relinquere potest socerum instituere .*
19 *Vxor prohibita dare secundo uiro , filiis tamen ex eo , quantum velit , dare potest,salua tamen legitima filiis prioris tori.*
20 *Coniunctionis sola ratio fraudis suspicionem non inducit.*
22 *Prohibitus alicui relinquere, censetur quoque prohibitus, ne relinquat per mediam personam , vbi nu.seq.varie hęc propositio exemplificatur.*
23 *Traditio incontinenti ab hærede in uxorem facta fraudis suspitionem arguit.*
24 *Vxor rei mariti continue insistendo,compatiente hærede,fraudis coniecturã demonstrat.*
25 *Fraudis suspitio in dubio cessat,nisi ex aduerso demonstretur.*
26 *Grauati vxori,restituere , in modo restituendi diligenter cauere habent, ne suę ac mariti,& uxoris animæ detrimetum afferant.*
27 *Consuluentes circa formam restituendi rem vxori præter modum relictum , caueant.*
28 *Ecclesia militans decipi potest,at non triumphans.*
29 *Grauati vxori restituerẽ iudicio ad se excusandum sub iuramento cogi possit etiam quod iuraverint se non denuntiaturos .*
30 *Maritus habens bona acquisita , vel cum expressa facultate dandi, vel relinquendi vxori,ea libere relinquere potest hac nostra prohibitione non attenta, idque planius cum necessitate vxori relinquendi nu.33. cum amp. num. seq.*
31 *Spurii in bonis datis patri, vt ad illos transeant,recte succedunt.*
32 *Donatio inter coniunges valet,cum in contrahendo matrimonio reseruata, est facultas inuicem donandi.*
34 *Vxori vti incertę personæ ex certis relinqui potest .*
35 *Maritus rogatus percepta certa quantitate vxori restituere , absque alia deductione, legatum complere potest.*
36 *Maritus lucrum,sibi quærendum remittere potest , & si illud exinde apud vxorem remaneat,cum declaratione .*
37 *L.si sponsus.§. si maritus. ff. de don. inter virum. plures habet Illationes.*
38 *Maritus si sibi relicturum aliquem roget,vt ipse vxori suæ relinquat, legatum tenet.*
39 *Reconciliatio l.3.§.fi.cum l.sed si uir,§.quod legaturus.ff.de donatio. inter vir.& vxo.*
40 *Generalis illatio ad quæstionem.*

Quæst. PRIMA.

1 NVm nostra hæc† dispositia prohibens, maritum legare vxori, prohibeat etiam per fideicõmissum relinquere.Ale.& Ias.in l.1.hic nu.7. in fine, ille autem nu.6.uers.tñ oportet,de legat.1.
2 assentire videtur,quod municipalis †dispositio legandi ad fideicom.nõ trahatur, quũ uolunt, cognitionem differentiæ nominum inter legata,& fideicommissa, licet hodie ea sint adęquata,valde utilem fore, propter statuta quæ de his loquuntur , in quibus verba proprie ac stricte intelliguntur l.prima.§.hæc verba.ff.de negociis gest. & passim habetur. Quod antiquitus citra vllam
3 difficultatem obseruabatur,nam quib. olim†directe relinqui non poterat,eis per fideicommissum cõsulebatur,fideicommittendo eorum,qui capere poterant,vt refert imperator inst.de fideicom. hęr. in princip.Et nuncupatim ꝙ olim vxor prohibita hæres institui,per fideicommissum fieri posset,vt ad eam bona peruenirent, post Quintil. obseruat Pet. Pech.de test.coniug.lib.1.ab initio c.1.ubi ob id refert, apud
4 Cicer.lib.2.de finibus, Laudari†quendam Sex.Peduceum.q rogatus a C.Plotio, cum tamen sciret nemo cum rogatum , vltro ad mulierem venit,eique nihil opinanti uiri mandatũ
5 exposuit, hæreditatemque reddidit. At de iure. †quo nos vtimur,diuersam sententiam arbitramur veriorem, & tenendam nam cum hodie legata,& fideicom.adequata sint, d.l. 1.de.leg.1.& l.prima.C.comm.de leg. non in conuenit,vt statutum loquens in vno ex æquiparatis trahatur ad alterum etiam in re odiosa,& correctoria,glo.in l.quod vero.ff.de legi.Doct.in l.2,de legat.1.precipue quando generalis adæquatio facta reperitur per viam regulę vt inter legata,& fideicõmissa habetur.d.l.1.& d.l.2.licet secus, vbi equiparatio facta non esset per uiam regulę, & generaliter,sed in aliqua tantũ parte,Ias.auth.nouissima.nu.38.C.de inof.testam.Rip.l.si cõstante.num.69.& seq.ff.sol.mat.Hinc est quod hodie legata,
6 †& fidei commissa facta sunt synonima,Ita ut nomen unius conueniat alteri d.l.2.C.comm.de legat . ibi. & si specialiter legati tantum faciat testator mentionem, & c.vt in re statutaria ibidẽ no.Cas.col.1.uer.3.& ultimo,inferens ob id statutum loquens de legatis trahi ad fideicommissum,& e cõtra,
7 Idẽ post alios recẽtiores obseruat Cra.in rub.de leg.1.nu.156.

ac

ac ſentit in ſpecie Corn.conſ.185.colum.1.uerſ.idcirco.lib.1. & tex.haud obſcurum habemus in l.& fideicommiſſum, de leg.3.ubi expreſse habetur, fideicommiſſum appellatione legati contineri, quicquid fuerit de iure 12.tab.ſecundum Torniel.in alleg.rub.nu.22.per quē text. uult ibi Soc. Iu.in fin.id maxime procedere, cum ſtatutū (ut hic) loquitur de legato.

8 Et proinde uidemus, ꝙ hæc nomina † in iure plerunq; cōfunduntur.l.Caius.§.fi.de leg.2.l.Paula.§.fi.l.fideicom. de leg.3. & alibi ſæpe, ubi id, quod relictum eſt per fideicom.appellatur legatum.Huc optime confert, quod in præſenti materia ſcribit Torniel.in l.Gallus.in prin.nu 6.ff.de lib.& poſth.qua

9 tenus uult, in ultimis uoluntatibus, quo † ad capacitatem, & facultatem acquirendi, non eſse differentiam inter titulum inſtitutionis, legati, & fideicommiſſi, licet inter ſe aliæ differentiæ reperiantur.Accedit quoque quod illud, quod datur

10 † ex fideicom.capitur a defuncto.l.cohæredi. §.cum filię.ff. de uulg.Ergo ſi a defuncto non capit uxor, ut hic, nec per fideicom.conſequi poteſt, quod a defuncto prouenit, ut ſimilem meditationem habuit Bar. in l.quod conditionis. circa medium.ff.de donatio.cauſa mor.Alex.poſt Bal.in l.ſi is qui. nu.5.uerſ.utrum autem. ff.de uul.Cępol.caut.38. nu.1.Iaco. a S.Georg.in l.qui teſtamentum.nu.11.ff.de probat.Bermon. de concub.uerb.qui ēt filios.nu.16. & quia etiam uxoris recipientis perſona ſpectanda eſt, non autem perſona reſtituentis.l.cum dotem. ff.ad l.Falcid. & infra proxima q.dicam. ut in ſimili de prohibitione.l.hac edictali. C.de ſecun.nup.not.

11 ibi Bertran.nu.57.ut ſecundo nubens † ultra modum ibi prę fixum extraneo relinquere non poſſit, cum onere reſtituendi ſecundo uiro, eo quia perſona ſecundi coniugis recipientis ſpectanda eſt, non autem perſona reſtituentis, & ita ēt ut

12 his, † quibus olim per fideicommiſsum, licet non directe relinqui poterat, nec hodie ualeat fideicommiſsum, no.gl.legem hanc antiquorum declarando inſti.de fideicom.hęr.in prin.uerb.quib. Et demum ratio, quę cauſam dedit prohibēdi legatum, eadem omnino locum ſibi uendicat, in fideicō. alioquin nihil etiam facilius eſset, quam huic prohibitioni fraudem facere, relinquēdo uxori per uiam fideicom. quod nomine legati fieri non poteſt, ut in propria materia ſtatuti prohibentis, maritum in uxorem teſtari, ut non poſſit etiam codicillari, tradit Pet.Pech.de teſtamen.coniug. l.4.c.4. atte ſtando de communi. Quæ quidem concluſio ampliatur, ut procedat, ne dum ubi maritus per fideicom. uxori relinqueret, heredem expreſse grauando ei reſtituere, uerumetiam,

13 quando rogaret hęredem, † cui uelit, hęreditatem arbitratu ſuo reſtitueret, quia tunc prohibita adhuc erit uxor eligi per hęredem, cum illa uideatur electa per maritū, & ab eo capere, quod prohibitum eſt, non autem ab hærede, Bar. l.ſi. nu.7.ff.de his, quib.ut indig.& ſuo, in conſ.194.in 2.dubio.li. 1.Caſt.l.Lucius.§ in teſtamento, in fi.de legat.1.ubi aſserit, ita ſe habere veritatem, Cæpol.caut.38.in 4.caut. ſentit Alexā. d.l.ſi is, qui.nu.7.in fi.ff.de uul.& conſ.54.nu.1.& 18.li.7. Iac. a S.Georg.l.qui teſtamentum.nu.7.ff.de probatio. Dilect.de ar.teſtan.ti.1.caut.14.nu.9.Couar.in 4.decret.2.par.c.8.§.5.nume.3.in fi.eandem quoque ſententiam tuetur Palleot.tract. de noth.& ſpur.fil.c.44. Quę adhuc procedit, eſto, quod epi-

14 ſcopus † hoc onus diſtribuendi haberet, ut nec ipſe quicquā prēter modum elargiri uxori ualeat, cum non uideatur datum arbitrium diſponendi contra ius, Bal.l.id, quod pauperibus q.22.nu. 34.C.de epiſ.& cle.cum quo tranſit Io.Iacob. a Cane tract.de execut.ulti.uolunt. 2.par. §. conſentaneum. in fine. Quod de plano procederet in uxore diuite, & modū habente alendi ſe, ſecus in paupere, tunc in eam, quo ad alimenta elargiri poterit, ex annotatis per Capram conſi. 54.colum.fin.Cæp. ubi ſup.caut.o.& Iacob.a S.Georg.in l.cum tacitum nu.6.ff.de probatio.& d.l.qui teſtamentum nu.7.cum hoc in caſu mulier ēt ab ipſomet uiro capere prohibita non exiſtat, ut infra uerb.Solidos q.6. Secundo Ampliatur cōclu

15 ſio procedere, ut nec gratia † conditionis implendæ poſſit teſtator grauare, ut præſtetur uxori, ueluti hęredem inſtituendo, uel cui aliquid relinquendo ſub conditione, ut tot uxori det, quæ mortis cauſa capio dicitur. l. ꝙ cōditionis.ff.de donat.cau.mort.Iacob.ubi ſup.col.pen.de quo latius infra hoc eodem uerb.q.8. At hæc noſtra concluſio locū ſibi non ven

16 dicat, ubi hæres † a teſtatore nō grauatus, ſed ſponte, & a ſeipſo uxori defuncti relinqueret, nam tūc ſubſisteret relictum, prohibitione hac non attenta. Cum id mulier non mariti iu

23 dicio, ſed mera inſtituti uoluntate habeat. Sicuti alias uidemus, quod inſtitutus † teſtatoris præmortui filium ſpurium abſque ſuſpitione fraudis hęredem ſcribere poteſt, ex eo ꝙ ſpurius iudicio huius teſtantis, & non patris hæreditatem conſequi dicitur, & per conſequens capere poteſt, licet bona fuerint patris, cum per additionem idem patrimonium inſtituti effectum ſit, a quo ſpurius prohibitus capere non repe

17 ritur, Bartol.dicta l.ſi is, qui, nume.3. ubi de communi atteſtatur Alex.num.6.& cum eo omnes tranſire, refert Iaſ.nu. 10.ff.de uul.& ſecundum quam conſuluit Bal.conſ.140.caſu eſt talis li.2. quod frater legitimus, a patre inſtitutus fratrem ſpurium hæredem facere, poteſt.ad idem Cępol.caut.38.col. 1.Iacob.a S.Georg.in d.l.cum tacitum col.fi.ff.de proba.Couar.d.c.8.§.5. num.11.in ſimili ſentit Caſ.conſ.ultimo.num. 1.uerſ.ſed ſi ipſe,& num.2.li.2.Palleot.de noth. Spur.q;. fiiis, c.45.num.10.uerſ.ideo tunc.& ita per hanc Bar. doct.nuncupatim uult.Cur.iun.conſ.7.num.19.licet ante eum idem annotauerit Bal.in d.l.ſi is, qui, ult.no.& Ale.conſ.99.num.5.& 10.lib.7.loquens in caſu fortiori quando talis inſtitutus vxori relinqueret ſecundum formam & tenorem teſtamenti,& ultimæ uoluntatis mariti, de quo ſup.meminimus uerb.maritus, q.9.num.2.ad idem Ruin.conſ.44.num.14.& ſeq.lib.2. Pet.Pech.de teſtam.coniug.lib.4.c.6.colum.fin.uer.non dubium. nec ab hinc longe diſtat, quod ſcribit Alcia.conſ.17. col.1.lib.2.per tex.ad hoc expreſſum in l.fin. iuncta glo.ff.de

18 his.quib.ut indig.ubi prohibitus † relinquere vxori uulgari, poteſt ſocerum inſtituere, nec ideo fraudem legi facere dici

19 tur, ad quod etiam adducit, quod uxor † prohibita dare mari to ſecundum legem, hac edictali.C.de ſecund.nupt. filiis ex eo quantum uelit, dare poteſt, nec fraus ulla præſumitur, dū modo prioris tori filiis ſalua ſit legitima, Dec. conſ. 245.& Crau.conſ.193. nu.11.confert, quod in ſimili conſuluit Cagnol.in l.ſi.num. 47.uerſ.quærebat vxor.C.de pact. ubi cum in facti contingentia, quæreret vxor, ut maritus teſtaretur, qui graui infirmitate detinebatur, frater autem mariti, cui hęreditas ab inteſt.deuoluebatur, id tacite impedire niteretur, dubitans maritum vxori, vltra quam ipſe uellet, relicturum.ſed ut uxori ſatisfieret in aliquo, illamque placaret, per ſtipulationem ſibi promittere, uellet, eam habere omnino licere ſub pœna, tales res, quæ erant de hęreditate,& ſucceſſione fratris, etſi Cagno.dixiſſe referat. promiſſionem hanc non ualere, tamquam factam in fraudem illius.l. nihilominus conſilium ei dediſſe, ſubdit, ut promiſſio fieret de bonis ipſius promittentis, quia tunc ualeret; Quę ſane declaratio procedit, nedum ubi iuſtitutus per uiam ultimę uolunt. relinqueret, quemadmodum quęſt.Bart. concepta exiſtit, & nos ſuperius loquuti ſumus, uerum etiam locum ſibi uendi

20 cat, ubi † inter uiuos donaret, ſeu aliter concederet, licet ſecundum Ale.conſ.51.circa finem li.2. maior fraudis ſuſpitio ex datione inter uiuos, quam ex cauſa ultimæ uolūtatis oriatur, ſic Bal.in d.l.ſi is. qui col.fin.a quo non diſſentit ibi Alex. col. pen.Corn. conſ.236.num.6.li.2.Io.Lup.in rub.ext.de donat.int.uir.& vxor.§.30.num.9.verſ.ſecus tamen cum num. ſeq.& Iacob.ubi ſup.modo tamen vere,& realiter, non autē doloſe, ac fraudulenter id euenerit, ut idem Lup.paulo ꝫ.animaduertit, ac ſentit Iacob.quatenus vult, hunc modum relinquendi tutum non eſſe, cum raro inueniatur amicus, qui reſtituat nō rogatus a teſtōre,& mox & nos dicemus. Tāto magis cū datio inter viuos phibita nō ſit etiam inter ipſos met coniuges, ut infra q.6.unde huiuſmodi translatio per inſtitutum in vxorem defuncti multo minus interdicta cenſeri debet, ex annotatis ad rem per Alex.conſ.54. nume.16.&

21 ſeq.lib.7.Rurſus declaratio iſta procedit eſto, † quod talisper ſona ſit coniuncta vxori, cum ſola coniunctionis rario fraudis pręſumptionem non inducat Bart.conſ.194.num.1.lib.1. Roma.conſ.367. circa finem.Alexand.d.conſ.54.nu.19.Iaſ. conſil.110.uumero 2.lib.1.& text. eſt apertus.in d.l.fin. ff. de his, quib.ut indig.cuius meminit Alciat.d.conſ.17.nu.6.lib. 2.& in propriis terminis Plot. inter conſil.vltim.uolunt.conſil.168.num.25.& ſeq.D.Menoch.de arb.iu.li.2.caſu 459.nu. 28.& in filio conſuluit Alex.d.conſ.99.nu.5.& 10.lib.7.vbi in fortiori caſu eſt loquutus, ut ſupra retulimus.ad quod infra, uerbo, uxori q.3.Idque præcipue ubi aliqua in huiuſmodi datione inſereretur cauſa, ueluti meritorum, & ſimilium, vt apud Alciat: d.conſ.17.nu.6.& Cor.d.conſ.236.num.5.Cętterum vbi aliquæ coniecturę fraudis ſubeſſent, tale, relictum uel datio nequaquam ſubſisteret, tanquam tunc ſuppoſita fuerit perſona ad legem fraudandam, cum indubitati iuris,

22 ſit, quod † prohibitus alicui relinquere, cenſetur etiam prohibitus, ne per mediam perſonam relinquat.l.3.§.non tantum ff.de donat.inter uir.& uxo.l.hac edictali, in fine princ. C.de ſecund.nup.l.1.circa medium.C.de natur.lib.1.quod pro regula firmat.Iaſ.in d.l.ſi is, qui num. 8.D.Menoch.vbi ſup.nu. 28.veluti cum ſtatim. † poſt mortem mariti ad rei legatæ traditionem in uxorem deuentum fuiſſet. Nam ex huiuſmodi actus celeritate pręſumitur fraus, ſicque id factum contemplatione mariti Bal.l.eam quam. num.40. C.de fideicomm. Alex conſ.90.col.fin.lib.2.Dec.conſil.182.num.8.Corn.conſil.303.col pen. lib.3.Corſet.Sing.in uerbo præſumptio. celeritas actus, & in nor. caſu Capra conſ.81.Io.Lup.in rub, ext. de donat.int.uir.§.30.num. 13.& 14 cum aliis late congeſtis per Tiraq.de Retr.municip.§.1.glo.7.num.77.& glo.14.nu.

37.&

Source : BIU Cujas

37.& ſeq.& in propria materia. Alex.d.conſ.54.num.1.& 17. lib.7.& plot.alleg.conſ.168.nu. 22.& ſeq. vbi declarat, quomodo intelligatur incont inenti,de quo etiam per Dec.conſili.235.colum.2.uer. quinto præſumitur. & per Tiraq. alle.
24 glo.14.num. 28.aut quia hæres inſtitutus†paſſus fuiſſet, vxorem ſtatim & continue rem mariti poſſidere. arg. l.ſicut.§. ſuperuacuum ff.quib.mod.pig. tac. ſoluat ut poſt Imol.not. Alex.d.l.ſi is qui.num.6.Caſt. conſ.193. in 1.dubio.li.2.Iaco. a S.Geor.in l.qui teſtamentorum.num.11.ff.de probatio. & in ſpecie Pech.de teſtamen.coniug.lib.2.c.4.& lib.4.c.6. nu.8. Plot.d.conſ.168.num.28.ubi aliam addit coniecturam, quã do conſtaret.relicta per maritum fuiſſe prius relicta uxori, exindeque de uoluntate vxoris in eius coniunctum translata. Aut ubi conſtaret,talem perſonam defuncto accommodaſſe tacitam fidem de reddendo vxori Bal.Ang. & Iaſ.d.l. ſi is,qui,Salic.l.matre.in fine C.de natur.liber.Iaco.ubi ſup. Soc.conſi.84.num.2.lib.3.Vel quod in teſtamento hunc pro amico nominaſſet.Iacob.de S.Georg. in l.cum tacitum nu. 6.ff.de probatio.Aut quando maritus opera vxoris, vel eius interceſſione ad huiuſmodi relictum deueniſſet, iuxta not. per Ruin.conſ.112. num.8.lib.1.ad quod etiam infra verbo, uxori.q.3.Et demum ubi alię concurrerent præſumptiones quæ diuerſimode ſecundum facti contingentiam eſſe poſſunt,ut apud Anan.conſ.13.Bar.& Scrib.in l.poſt contractũ. ff.de donatio.& in d.l.ſi is,qui,ad quos Pech. ſe remittit d.c. 6.num.8.Lup.d.§.30.num.6.& ſatis confert. Bal.conſ.75.ſpu
25 rio lib.2.Licet in dubio†omnis ſuſpitio fraudis ceſſet,niſi ex aduerſo demonſtretur ut probat Bald.conſil. 349. numero 6.li.1.conſ.140.nu.1.in fine lib.2. Ale.conſ.51.in fine lib.2.&
26 Plot.in ſpecie d.conſ.168.nu.25.Vnde diligenter † Caueant in modo reſtituendi hi, qui ſuo arbitratu,uel ſuam exonerãdo conſcientiam,cupiunt vxori defuncti reddere, quod eorum fideicemmiſſum fuit.Licet cautius agerent,id reddere hęredi,cui de iure ſpectat, conſuluentes nedum ſuæ, ſed & mariti, & ipſiuſmet vxoris animæ, cum ij omnes a peccato non uacent.ob fraudem,quam aduerſus legem committũt Couar.ad 4.decret.2.parte c 8.§.5.num.8.in 3.illat. & nu.10.
27 in fi.vbi ſentit,ad hoc etiam cauere†cõſuluentes, cum aliis per nos ſup.congeſtis, uerbo non poſſit q.1.2.& 14.& infra,
28 uerbo,vxori q.3.& quamuis militans†Eccleſia poſſit decipi non tñ triumphans. cui nihil eſt abſconditum Bal.l.cũ oportet in princ.numero 14. C.de bonisquæ liberis. Tanto magis
29 cum ij†in iudicio, etiam quod nullæ ex prædictis adſint coniecturæ, cogi adhuc poſſint,ab his ſub iuramento ſe excuſare,ut per Bar.l.fi.nu.10.ff.de his,quib.ut indig. l.non intelligitur.§.tacita.ff.de iur.fiſc.& conſ.194.nu.3.& 4.li.1. Io. dilectus de arte teſt. ti.1.cau.13.nu.14.Alba.conſ.42.num.2. Pech.in propria materia de teſtam. coniug. lib.4. c.6.nu.7. Palleot.de Noth. ſpu.que. lib.1.c.43.in fi.& nos ſ.uerbo, non poſſit,q.2.nu.19.etiam ꝙ quis iurauerit, ſe cuipiam non denuntiaturum,Card.conſ.35.& Felin. cum eo in c.intimauit num.4.de teſti.Vaſch.quæſt.illuſt.c.102.circa finem,ubi quandam Couar.declarationem ad hoc datam improbat.Verũ,
30 enimuero ubi maritus†bona aliqua haberet,ſibi relicta, uel acquiſita cum expreſſa licentia,& facultate dandi,uel relinquendi vxori,libere poterit illa vxori relinquere,hac noſtra prohibitione non attenta,per ea,quæ in ſimili tradit Soc.cõſil.48.col.1.& 2.& cõſ.53.col.fi.li.1.de muliere prohibita ultra quartam bonorum ſuorum alienare in præiudiciũ filiorum,quæ alienare poteſt bona ſibi relicta,uel acquiſita cũ licentia, & poteſtate alienandi,ex quo ille,qui diſpoſuit,conditionem hanc rei ſuæ imponere potuit,& ſic per ſuã diſpoſitionẽ tollere legis prouiſionem, cum quo tranſit Dec. in l. fi.3.no. C.de pact.& in eiſdẽ terminis Siluan.conſ.49.nu.83.
31 & ſeq.Hinc eſt, ꝙ quum bona†patri conceduntur; & acquiruntur,ſi fiat pactũ,uel conceſſio, ita ut in illis ſpurii ſuccedãt puta,in emphiteoſi,quæ patri ꝯceditur, talis cõceſſio valet &ſpurii ſuccedũt,cũ hoc in caſu ſpurii iudicio potius cõcedentis,quam patris dicantur habere,Bal.l.2.colu.1. C. de iur. emph.Benedictus c.Raynutius,verbo, & uxorem,deciſ. 5.nu.129.de teſtam.Simile.habetur in diſpoſitione orationis Diui Marci,ſecundum Dec.in l.de alimentis in fi.& Alciat. nu.5. C.de tranſ.per quã,& ſi ſuper alimentis non tranſigatur,niſi cum decreto prætoris,ex voluntate tamen teſtatoris ita diſponentis,abſq; alia ſolennitate tranſigi põt.idem vide
32 mus in donatione†inter coniuges,qui vbi in ꝯctu matrimonii ſibi facultatem reſeruauerint inuicem donãdi, donatio inter eos facta valet,Duen.regu.221.in 4.limit.Chaſſ.in cõſuet.Burg. 4.rub.§.7.verbo,s'autrement.Pet.Pec. de teſtam. coniug.lib.1.c.7.& lib.4.c.13.& Plot.conſ.16.num.15. idque
33 Planius locum habebit, vbi maritus † talia bona relicta, donaraue, ea cõditione habuiſſet,ut illa exinde vxori relinquere deberet,propter neceſſitatem, qua maritus ad complẽdũ relictũ aſtringebatur, per ea quæ. tradit Roma.conſ. 219.in ſecundo dubio, Crau.conſ.144.col.1. Tiraq.de legib.connu. gl.8.q.23.ante,& circa fi. vbi in tota illa quæſt. multa ad hæc tradit Alciat.conſ.38. in prin.lib.8.conferunt inf.annotata, verbo, viginti,quæſt. 8.num.40. & ne dum vbi quis in ſpecie
34 grauatus eſſet vxori relinquere, ſed etiam incertæ†perſonę de certis, veluti vni ex tali familia, ſeu deſcendentia, cuius vxor eſſet,ex quo adhuc cauſatiue relinquitur, & vxor non a viro,ſed a priore diſponente dicitur capere. l. vnum ex familia,vbi Caſt.in prin.de leg.2. Rui.cõſ.116.nu.15.li.2. Et rei propius accedendo pro principali dicto eſt text. in l. ſi ſponſus.§.ſi quis rogatus. ff. de donat.int.vir. etiam quod maritus
35 †rogatus, percepta certa quantitate, vxori ſuæ reſtituere, ſine vlla deductione onus ſibi iniunctum compleret, quia nihil maritus de ſuo dat,ſed de alieno reſtituit, plenius voluntatem defuncti ſequutus,inquit tex.ad quod lo. Lup. in rub. ext.eod.§.47.in princ.& quia in bonis alienis non viget prohibitio Caſt.l.ſi is,qui.nu.5.ff.de vulg & pup. Et proinde fit,ꝙ
36 ſi maritus † lucrum ſibi quærendum remittat, ob quam remiſſionem lucrum ipſum in perſona vxoris remaneat, huiuſmodi remiſſio valet, cũ nihil ex viri patrimonio veniat, & per conſequens ceſſet ratio prohibitionis d. l.ſi ſponſus.§. ſi maritus,quo vtitur Soc.conſ.114.nu.8.lib.1. facit,ꝙ idem. Soc.not. conſ.53.col.fi.li.4.& magis ad rem.Anto.Gomes.in 2.par.var.reſol.c.3.de donatione.num.24. vbi plures ex hoc
37 tex.illationes†facit, ac plura alia in idem congregat Lup.§. 47 per varias col.modo id in ſimplicibus remiſſionis, ſeu refutationis terminis exiſtat,vt apud Ruin.conſ.170.num.8.& 9.lib.1.& conſ.98.num.13.& ſeq.eod.lib.vt idem ſentit Soc. conſ.34.col.1.li.4.Crau.conſ.200.in prin.& ex mox dicendis
38 apparebit. Hinc etiam ſi maritus†aliquem ſibi legaturũ, aut hæreditatis nomine relicturum,rogauerit, vt vxori ſuę relinquat,qui non ſibi, ſed vxori ſuæ relinquat, tenet relictum. l. ſed ſi vir.§.quod legaturus.ff.de dona.int.vir. cuius meminit Franc.Conna.in comment.iuris ciuilis.li.8. hoc eod.tit.recõ
39 ciliando†legem illam,cum l.3.§.fi.ff.eod.quæ ambæ leges ſe cum pugnare videntur, vt illa procedat in eo, qui cum mihi legare vellet,rogaui eum,vt vxori meæ legaret,nihil tamen habet uxor,ꝙ de bonis meis vnquam fuerit, neque a me legatum habet, ſed a teſtatore, qui rogatu meo donauit eam legato,hæc vero lex tertia loquitur, cũ quod mihi dederas, uelles tradere,iuſſi,vt uxori meæ dares, videor.n.donationẽ acceptaſſe, poſtea in vxorem contuliſſe, & ideo dicitur ibi, maritum iuſſiſſe,dari vxori ſuæ,cũ iubere domini ſit, & eius qui poteſtatem habet,at §.quod legaturus,ait,maritum rogaſſe, qui volebat legare, a quo ſenſu non diſſentit ibi gloſ. necnon Lup.d.§.47.num.22. licet conciliationem aliam nõ aſpernandam ad hos tex.afferat Couaru. de ſponſa. ſecunda par.cap.7.§.1.num.11.& Gomes.ubi ſupra.Vnde generaliter
40 inferre poſſumus,quodcunque relictum in uxorem alicuius per extraneum collatum ſubſiſtere, etiam quod ſolius mariti contemplatione proueniat, ex quo nihil ex mariti facultatibus venit, ſed alterius, in quibus non viget prohibitio, ꝙ ex his quoque,quæ Roman. not.comprobari poteſt in conſi. 405.& Rip.cum eo,in l.fœminæ.q.16.C.de ſecund.nup.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommitti num poſſit vxori, vt alicui capaci reſtituat, Ampl.nu.17. limit.nu.18. & ſequen.*
2 *Donatio inter virum & vxorem fieri poteſt, vt alteri reſtituatur.*
3 *Perſona capientis, & non reſtituentis conſideranda eſt.*
4 *Fratres minores, & ſi per eorum regulam immobilium ſint incapaces, capiunt tamen, vt alteri concedant.*
5 *Donatio a patre filio valet, vt alteri detur.*
6 *Gallica conſtitutio, prohibens, donationem, ſeu aliam diſpoſitionem fieri a pupillo in tutorem, fideicommiſſariam diſpoſitionem non comprehendit.*
7 *Conſtitutio Mediol. prohibens in non ſubditum alienari, locum non habet, quin non ſubditus alij acquirat, vel promittat.*
8 *Relinqui poteſt vxori cauſa dandi Eccleſiæ, aut alteri cauſæ piæ, vbi varie exemplificatur,nu.ſeq.*
9 *Legatum vxori factum cauſa ſepulturæ, etiam magni pretij, valet.*
10 *Idem cauſa conſtruendę, vel dotandæ capellæ, ſeu aniuerſarij celebrandi.*
11 *Nec non cauſa ingrediendi monaſterium.*
12 *Item cauſa dotis conſtituendæ communi filiæ.*
13 *Gratiaue ludorum præparandorum.*
14 *Aut honoris, alteriusue dignitatis adipiſcendæ.*
15 *Ac ſtudiorum, ſeu doctoratus obtinendi cauſa.*
16 *Vel in reparationem ædium incendio combuſtarum.*
17 *Subſtituto fit locus, cum relinquitur vxori.*
18 *Vxor cum rogata eſt, reſtituere veriſimiliter non petituro, legatum non tenet.*
Vxor alicui reſtituere tunc grauari poteſt, cum illico, & incontinenti reddere debet, ſecus ex interuallo.
19 *Vxor num grauari poſſit ad diſtribuendum inter pauperes, & 21.& ſeq.*
20 *Conſtitutio Mediola. prohibens, in non ſubditum immobilia transferri ex*

contra-

Source : BIU Cujas

contractu seu vltima voluntate, comprehendit etiam, vt nec executor testamenti esse possit.

22 *Mulier grandeuæ ætatis, ac probatæ fidei, & formidabilis conscientiæ executrix a viro deputari potest.*

23 *Præsumptio præsumptionem tollit, sicuti clauus clauum trudit.*

24 *Integritas vitæ, hominisque sanctimonia, & authoritas efficiunt, vt plerumque a iuris regulis recedamus, cum declaratione. nu. 26.*

25 *Matronæ graui, & fide dignæ valde deferendum, etiam contra iuris regulas, cum declaratione. nu. eq.*

27 *Creditores posteriores lasciuæ, & pomposæ vxori, cuius causa coactus fuit maritus cedere foro, præferuntur.*

28 *Statutum valet, per quod bona vxoris capi possint pro ære alieno contracto per maritum.*

29 *Barbatij declaratio, circa distributionem vxori commissam improbatur.*

30 *Electio pauperum vxori committi potest.*

31 *Vxor, num ex causa restitutionis rei sibi commissæ, aliquid in præmium accipere possit.*

32 *Legatum factum creditori vxoris, num saltem, quo ad illius vtilitatem subsistat, & num quid repeti possit ab vxore.*

33 *Remissio per virum in vim legati alicui tertio, qui ex causa interusurij pro dote non soluta esset debitor, facta valet, secus in ipsammet vxorem.*

34 *Dare prohibitus, censetur quoque prohibitus gratis remittere.*

35 *Lex vir vsuras. ff. de donatio. inter virum sensus contra modernos Pedemontan.*

36 *Remissio pignoris facta per virum vxori in re sibi obligata valet.*

37 *Donare prohibitus, pignus tamen remittere potest.*

Quæst. II.

1 Versa vice, num per virum fideicommitti † possit vxori, vt alicui capaci restituat. Respon. quod sic, quoniam is, qui insolidum capere non potest (vt hic) capit, ut alii restituat, non vt pro se retineat. l. cum ei qui. de legat. 2. l. cum dotem. ff. ad leg. Falcid. l. cogi. §. hi, qui solidum, & ibi Ale. ff. ad Treb. glo. & scrib. cum ea in l. eam, quam. C. de fideicom. Dec. l. non videtur quispiam. ff. de reg. iur. Aret. in casu not. cons. 67. nu. 4. uer. sed quia si hæreditas, Bermond. de concub. verb. quinetiam filios. nume. 19. & 20. Palleot. de Noth. spur. que. lib. c. 45. nu. 9. Simile uidemus esse in donatione inter coniuges, cuius vestigia multum hæc
2 nostra sectatur dispositio, quæ licet † prohibita sit, toto tit. ff. & C. donat. inter vir. & vxo. facta tamen per virum uxori, ut alteri restituat, ualet, Ale. cons. 152. nu. 8. uers. quinimo. lib. 6. per tex. in l. si sponsus. §. si quis rogatus. ff. de donat. inter vir. Soc. cons. 114 num. 8. vers. accedit. li. primo. sed planus etiam est tex. in l. profectitia. §. si quis certam. ff. de iur. dotiū. & in l. Sulpitius. ff. de donat. inter uir, per quem decidit. Bal. in l. hac edictali. nu. 4. & ibi etiam Bertran. nu. 56. C. de secun. nupt. & ubi vir ultra modum illic statutum vxori relinquat, cū one
3 re, vt alteri restituat, relictum valet, quia consideranda † est persona capientis, non restituentis, vt idem voluit Bal. consilio 336. amplius sciendum col. 2. lib. 3. cons. 22. quædam domina. nu. 2. li. 5. quorum tex. meminit Roman. in l. 2. in prin. ff. de donat. ac per eosdem tex. similem quæstionem decidit Roma. cons. 219. nu. 10. & in materia no. Pech de testam. coniug. li. 1. c. 18. num. 3. Phanuc. de lucro dot. gl. 8. nume. 66. tex. quoque non obscurus habetur. in l. vlt. §. fi. C. de bo quæ lib. per quem in specie sic dicit Barb. cons. 12. col. 12. num. 7. li. 1. Anch. iun. q. 27. nu. 8. 1. par. Alban. secundum authoritatem per eum allegatam in lucubrat. ad Bar. in l. 1. nu. 14. C. de sui.
4 tri. Hinc est, quod fratres † minores, & si per eorum regulam immobilium sint incapaces, capiunt tamen, ut alteri concedant, & tradant. Dec. cons. 559. col. 1. Natta cons. 441. nu. 30.
5 Pari modo licet donatio, a patre in filium in potestate existentem non ualeat, nihilominus cum donatur, ut alteri det filius, & penes se non retineat, donatio ualet, Iason. l. frater, a a fratre, col. pe. in 9. limit. ff. de condit. indeb. quod & uoluit Bar. in l. 2. §. si uero. num. 2. ff. de donat. Simile habetur apud
6 Rebuff. tract. de donat. & aliis dispos. glo. 5. de Gallica † Constit. prohibente donationem, seu aliam dispositionem fieri, a pupillo in tutorem, ut illa in fideicommissaria dispositione locum non habeat. Nos quoque idem habemus de constit.
7 † dominii Mediolan. §. collegiis, de pœnis, cuius pœna prohibentis bona in non subditum alienari, locū non hēt, ubi subditus non sibi, sed alii acquirit, quia licet sibi non acquirat, alii tamen acquirere, & promittere potest, Plo. cons. 108. num. 53. in 2. uolum. cons. crimin. ad idem, quod Federic. no. cons. 20. col. pen. uers. & preterea licet. Hęc cōclusio planior
8 † erit, ubi contingat relinqui uxori, ut daret ecclesiæ, uel alteri piæ, aut publicę causę, l. si sponsus. §. pinde & l. si maritus ff. de donat. int. uir. Vnde ut in præcedenti. §. habetur, valeret
9 legatum † uxori causa sepulturę, etiam quod esset de monumento magni prætii. cum illud non fiat uxoris, sed Deo dedicetur, inquit ibi tex. de quo meminit Alex. d. cons. 152. nu. 8. lib. 6. & Tiraq. de priuileg. pię caus. in 130. priuileg. qui uult dispositionem illius tex. non procedere ratione piæ cau. sed quia ut tex. ait. cessat ratio prohibitionis, cū ex ea donatione is, cui donatur, non fiat locupletior, quod uerum, arbitror, ut ex mox dicendis apparebit de legato facto uxori in pauperes distrubuendo pro anima testatoris, quod non ualet, & tamen dicitur factum in piam causam, in simili Federic. de Sen. cons. 12. nu. 4. & seq. Io. Lup. in rub. ext. de donat. int. uir. §. 48. colum. 3. uers. idem dicas, & uers. seq. prout exemplum
10 dari potest, quando relinquitur vxori † ad construendam, dotandamue capellam aut celebrādum aniuersarium pro ani
11 ma defuncti necnon quum relinquitur, † si ingrediatur monasterium, cum tunc relictum factum censeatur monasterio, auth. ingressi. C. de sacros. eccle. ut relictum hoc modo factum incapaci ualeat, tradit, ac admittit Anan. in c. 2. nu. 19. de testam. & c. 1. nu. 4. de magist. Bero. cons. 163. num. 31. iuncta. supra ab initio traditis, lib. 1. facit Ale. in l. necessariis nu. 13. ff. de acq. hær. quod summe notandum est, cum facile euenire possit, ęp maritis magis gratum sit, ut eorum uxores religionem potius ingrediantur, quam ad secundas nuptias trā seant, ar. §. nos igitur auth. de nup. aut miseram uitam uidualem obseruent. §. cum igitur auth. de non elig. sec. nub. Idem
12 dici potest, ubi relinqueretur † ad constituendum dotē cōmuni filiæ. l. siue uxor. ff. de donat. int. uir. & ux. l. profectitia. §. si quis certam. ff. de iur. dot. Plot. cons. 168. nu. 43. int. cons. ult. vol. ad quod ēt Lup. all. rub. de dona. int. uir. 49. §. in prin. Crem. sing. 4. Chass. in consuet. Burg. 4. rub. 7. §. in uerbo, s'au
13 trement. nu. 11. vel etiam ubi gratia † ludorum p̄parandorū
14 legaret. l. nup. ff. de dona. int. uir. honorisue gratia, † aut alicui us dignitatis adipiscēdę, l. qđ adipiscēdę. cū. l. seq. e. tit. ac no. Lup. in rub. de donat. int. uir. § 54. in prin. quæ oīa habuit ab
15 Host. cod. tit. num. 6. ubi idem, infert. esse ex causa † studiorū, doctoratus obtinendi, militięue, seu nobilitatis acquirendę cum enim hæc utriusq; coniugis, eorumue familię estimationem. atque reip. commodum respiciant, non ita seuere, & inclementer agenda sunt, quin relaxata dici possint, ab hoc prohibendi iure, quod non amare, nec tamquam inter infestos tractandum est, sed ut inter coniunctos maximo affectu, & solam inopiam, & eorum deceptionem timentes, ut ait tex. in l. si id, quod. §. 2. ff. de do. int. uir. verum cū hęc potius uirilia sint officia, quam muliebria, congruentius exemplificari possunt, ubi huiusmodi prohibitio esset utrique promiscua tam uxori in uirum quam econtra, qualis hęc nostra non est, ut inf. verb. uxori quæst. 4. Idem forte dici posset, vbi
16 in reparationem † ædium incendio combustarum relinqui contigerit, ut l. quod si uir. ff. de donatio. int. quod summæ equitati conuenit propter infortunium constante matrimonio sequutum, ex quo mulier, ut inquit ibi glo. tantum de suo amisit, quod accepit. Quinetiam nedum per fideicōmissum vxor grauari potest, uerum † etiam per substitutionem
17 quando sibi facta esset substitutio, ut scilicet, tunc fiat locus substituto, vxoris incapacitate non attenta. Oldr. consil. 39. num. 2. Bal. alleg. cons. 336 num. 2. lib. 3. cum quo transit Beltrand. in l. hac edictali, vers. si uero plus. num. 23. C. de secun. nup. sensitque Salic. in l. 2. C. de hær. instit. & Io. dilect. de arte
18 testa. tit. 1. caut. 14. Sed hoc, velim, intelligas, † nisi in fraudem consuetudinis factum esset, veluti cum uxor alicui restituere rogata esset, verisimiliter rem non petituro, ut pote, summo Pontifici, Imperatori, Regi, aut amico ualde dilecto, ex quo tunc factum videtur in fraudem legis ut habeat vxor, ęp habere non potest, Bal. d. l. hac edictali, nu. 56. in fine, & pulchre admodum idem Bal. d. cons. 336. num. 2. Alex. alleg. §. hi qui solidum in princ. l. 2. C. de hęr. instit. & cons. 202. num. 9. lib. 6. Corn. cons. 217. lib. 3. Barba. cons. 27. in 2 dubio, circa finem. lib. 1. Iacob. a S. Georg. l. cum tacitum. num. 8. de probatio. ac sentit aperte tex. in d. l. Sulpitius, ibi, si color, uel titulus, & c. immo nec sequuta adhuc expresse a repudiatione a fideicommissario res fiet vxoris, ut apud Palleot. de Noth. spur. que fil. c. 45. num. 10 nisi in casu prox. q. præced. num. 16. & seq. Nec non ubi relictum purum esset sicque illico, & incontinenti restituendum veniret, secus si ex interuallo, ita ut vxori interim vtilitatem sit allaturum. tunc respectu interusurii medii temporis non subsisteret d. l. Sulpitius. ff. de donat. int. uir. & uxo. Iaf. auth. præterea nu. 26. & Dec. nu. 12. vterque in 3. limit. & reliqui omnes C. unde uir. & uxo. Dec. l. non videtur quisque num. 2. & Cagn. nu. 4. ff. de reg. iur. Bertrand. alleg. l. hac edictali. in prin. num. 59. in fine, modo qui certum, & extimabile contineat, ut infra verbo, viginti q. 1. num. 4. & q. 6. Itidem intelligas id locum sibi vendicare, vbi uxor certę personę. aut loco restituere rogata esset, secus si
19 incertæ, ueluti, ad † erogandum, vel distribuēdum inter pauperes, etiam pro animo ipsius testatoris, nam tūc nequaquā valebit relictum tamquam factum in fraudem legis, Alex. cons. 57. num. 7. lib. 2. cons. 54. num 12. lib. 7. Soc. l. quem hæredi. num. 2. ff. de reb. dub. Ias. l. non dubium. num. 47. ubi decisionem hanc ualde commēdat. C. de ll. l. Captatorias. nu. 6.

C. de

Source : BIU Cujas

C.de teſtam.mili. Bened.c.Raynutius,uerbo,& uxorem.5. deciſ.num.215.& uerbo. Si abſque liberis,ſecundo. nu.171. de teſtam.Chaſſ.in conſuet.Burg.4.rub.7 §.uerbo, par teſtament.num.22.Boer.in conſ.Bitur.tit.de teſtam. §.4. in fi.& pro not.refert Gerar. ſingu. 93.ac inter memoralia commemorat Cotta, uerbo,ſtatuto ciuitatis, Brun.ꝙ ext.maſc.7.artic.q.5.num.30.Pech.de teſtam.coniug.li.1.c.8.nu.4. Alban. in lucubrat.ad Bar.d.l.1.num.15.C.de ſum.trin. Crot.conſil. 273.num.10.& nouiſſime Plot.inter conſ.ult.uolunt. conſi.
20 168.num.19.ubi num.ſeq.infert,ꝙ cum nouæ†conſtit.Med. tit.de pœn. §.collegiis,diſponant,in non ſubditum non poſſe bona ex contractu,ſeu ultima uoluntate transferri,ꝙ nō ſubditus nequaquam poterit ſolus eſſe executor, ſeu diſtributor teſtamenti,niſi cum aliis ſubditis, ut mox ēt dicemus. Confert,quod ſcribit Felin.in c.eccleſia S.M.nu.91.de conſt. ubi quoties lex prohibet,aliquē teſtari fauore alicuius, nunquam fauore piæ cauſæ remiſſa cenſetur prohibitio. ad idē Soc.conſ.48.col.1.uerſ.nec obſtare lib.1.ubi diſponendo ad pias cauſas,uult, non tolli diſpoſitionem legis municipalis, Tiraq.de legib.connub.glo.8 nu.174. cum alijs ſup.adductis, uerbo, maritus q.3.eau.53. & ſeq. & hoc modo intelligi pōt tex.in alleg.l.ſi ſponſus. §.proinde,dum loquitur de certo loco,ac conferunt inf. annot.uerb.uiginti q.8. nu.27. Verum declaratio iſta(ut & memorati ſcrib.uolūt) intelligitur,ubi
21 †uxor ſola executrix conſtituta eſſet, ſecus ſi alium ſecū admixtum haberet, cum per adiunctum ceſſet omnis ſuſpitio fraudis,quin etiam coniuncta perſona adiungi poſſit,ut ſentit laſ.conſ.110.col.1.lib.1. ad quod ſup.annot.queſt.præced. nu.21.& hoc eſto,quod Alex.in d.§.hi qui ſolidum nu.4. & d.conſ.57.nu.7.uelit indiſtincte ſoli uxori executionem cōmitti poſſe, ex eo, ꝙ de erogatis fidem facere tenetur, unde ceſſat ſuſpitio fraudis, cum quo poſt Suar.ſentit Pech.de teſtam. coniug.lib.1.cap.8.in fine, & lib.quarto cap.8.in fine, ſed a priori ſententia recedendum non arbitror, mihi uiſa
22 crebriori, & ueriori. Niſi eſſemus in † muliere adeo grandeuæ ætatis, ac probatæ fidei,& formidabilis conſcientiæ(quāquam una cum Iuuen.dicere poſſumus.

Rara auis in terris, nigroque ſimillima cigno.

Vt ea omnino erogatura eſſet, quicquid, a uiro habuerit, a
23 ceſſante ratione ſuſpitionis fraudis, quia ſicut clauus†clauū trudit,ita præſumptio præſumptionem excludit. l.diuus. ff. de reſt.in integ.ac not.in ſpecie Barb.conſ.12.col.pen. verſic. item quia lib.1.Rip.in 1.reſpon.lit.de donat. & ad Treb. nu. 4.& non longe Pic.in l.Titia.§.Titia cum nub.queſt.48.verſ.
24 ergo ſalua,de legat.2.& non inconuenit,} vt propter vitæ†integritatem,ſanctim oniam,& honoris authoritatem a iuris communis regulis quādoq; recedamus, laſ.l. lubemus col. pen.& fin.C.de iudic. Alciat.l.1 de uerb ſignif.uer.propter vitæ, Ant.Gab lib.1.de teſtib.concluſ.21.nu.7. 148.& ſeq.Māt. in ſuo Enchir.rerum ſing. lib.12.c.283.& præter iſtos, quod
25 matronæ†graui,& fide dignæ,etiam contra iuris regulas ſit deferendum,poſt Lap.uoluit Tiraq.de pen. temp. cauſa 51. nu.32.ubi in tota illa cauſa de hac re tradit ex profeſſo,inrel
26 ligens tamē,modo de re ardua,ac de magno præiudicio nō agatur,huiuſque probitas,integritas,atque ſanctimonia lōge,diuque perſpecta,& explorata ſit, quę uere, rara auiſ.in terris.& in ſimili quoque fœmina tradit Couar.pract.queſt. cap.7.nu.2.ver.cæterum.ſicuti e contra ob malos mores, & improbitatem mulieris ius in eam plerūque conſurgit,Rip.
27 in l.priuilegia nu.54.ff.de priuil.cred.ubi creditores † poſteriores præferuntur laſciuæ, & pompoſæ uxori, cuius cauſa
28 maritus coactus fuit credere foro,Ac ualet ſtatutum,†ꝙ bona uxoris,& filiorum capi poſſint pro debitis mariti, & patris,ex quo mariti illecebris uxorum,ſæpe ſuas conſumunt diuitias,& prout doloſitates uxorum,& earum mali mores huic prohibitioni cauſam dederunt,ut ſup.in 5.p̄fat. abun-
29 de dixi.Barbat.quoque † memorato conſilio 12. columna antepenult.uerſicu.non uidetur mihi libro primo. Iterum declarat, id locum habere in actu momentaneo, quando ſcilicet uxor ad diſtributionem momentaneam grauata eſſet,ex quo ſuſpitio fraudis non purgatur,dum momēto res adimpletur, Secus autem in ſucceſſiua diſtributione quæ pluries reiteratur, ueluti quoties uxor uſufructuaria relicta eſſet ad diſtribuendum fructus in pauperes,& uſus pios,Tūc enim cum ſuſpitio ex perſonis,quibus fit erogatio, purgari poſſit,non preſumitur fraudulоſa diſpoſitio, ita ut non teneat.Verum hæc Barb.declaratio, ultra quod allega.ſcribētibus generaliter loquentibus aduerſatur, mihi non ſatisfacit,cum,in quantum arbitrari poſſum, præſumptio, quā ab initio lex habet aduerſus maritum ad ſuam diſpōnem fraudandam,non minus in momētanea diſpoſitione procedat, quam in ſucceſſiua,& quæ pluries præſtanda eſt.Neq; ex perſonis,quibus fit errogatio,legis præſumptio purgari pōt, cū mulier facile cum eis colludere poſſit,ad quod etiam in ſucceſſiua magis quam in momentanea diſtributione faciles, & prompti erunt,ut ad futuras erogariones aſpirare valeāt, Quin etiam maior ſuſpitio in diſtributione, quæ diu, ac per temporis interuallum fit ſubeſſe debet, ex eo quod res interim apud uxorem permanſura eſt, & commodum magis allatura,quam in momentanea,& pura diſtributione.arg.d.l. Sulpitius.ff.de donat. int.uir.& uxo.ibi,ſi id egit,uxor, ut aliquid de ea re interim commodi ſentiret maritus,ut mox diximus nu.18. imo. Barb. a ſeipſo confunditur,dum primo, uult hanc noſtram diſpoſitionem non comprehendere relictum, quod per momentum tantum apud uxorem eſt duraturum,poſtea uero diſtinguit inter diſtributionē momentaneam, & ſucceſſiuam, ut illa, ex quo per momentum explicari poteſt, non ualeat,ſtatuto prohibente,hæc autem, q̄ non momento ,ſed ex interuallo impletur, ſubſiſtat, vnde reſolutio propoſitioni in effectu aduerſatur.Sunt etiam,qui
30 uolunt, ut electio † pauperum ſoli vxori committit poſſit, propterea quod vxor nihil capere uel adminiſtrare, habet, etiam ſic ceſſat ſuſpitio fraudis, Alex.d.conſ.57.num. 8.uer. accedit.lib.2.ſequitur Plot.alleg.con.168.num.21.niſi vt ipſe ſubiungit ſuſpecti eſſent pauperes,ne in eorum damnum cum vxore colluderent, concordat etiam Barba.d. conſ.12.
31 colum.pen.lib.1. Numquid autem uxor†ex cauſa huiuſcemodi reſtitutionis aliquid in præmium accipere poſſit, reſp. quod non, quia cum mulier non ex ſua liberalitate, ſed ex oneris ſibi iniuncti neceſſitate id exequatur,& præſtat, præmium non meretur.l.2.ibique Bal.& alii C. de ope. lib. Niſi ſponte aliquid, & ex certa ſcientia ſibi daretur, ex eo, quod ſibi donatū vī.l.Cāpanus.ff.de ope.lib. l.ſi eū.§.ſi pecunia,iūcta gl. ff.de don.int.uir.de quo vide ēt Sal.d.l.2.nu.2.& Lup.īru.cx̄. de dona.int.uir. §.48.n.2. uer. Idē ſi maritus.Poſtremo dū ꝓxime diximus;valere legatū collatū uxori. vt alteri reddat,ſicq; ad utilitatē tertii,cogita lector,nū ſubſiſtat legatū,
32 †factum per maritum creditori vxoris,ſaltem quo ad ipſius creditoris utilitatem,ex quo ſuum recipit,arg.l.ut mihi donares.ff.de donat.& per Lup.ubi ſup.§.52. & textus quoque videtur in l.4.in fi.ff.de lib.leg.Caſt.l.ſi cui.§. fi.num.5.de le.1.tanto magis,ubi legatum, ipſius creditoris contemplatione factum fuiſſet,ut glo.& alii ibi uolunt, ac ſentit Bertran. l.hac.edictali,in prin.nu.56.circa fin.C.de ſecun. nup. Quin etiam videtur, ut nec repetitio aliqua heredi aduerſus vxorem competat,ad illud repetendum,quod pro ea fuerit ſolutum,iuxta l. trib. ff. de vſuf.eatum rer. quæ uſu conſum. l.ſi fideiuſſor.in princ.& ibi laſ.3.not. de legat.1.& quæ inf.dicemus. verbo,viginti q.8.nu.55.& ſeq. Licet vxor alias teneatur,quatenus effecta ſit locupletior. l.quod autem.§. ſi vxor. & l.ſi mulier. ff.de donat.int.uir.& uxo. Quod ex eo tolerandum, videtur, quod res ex contractu potius,quam ex ultima uoluntate prouenit,Bal.in l.ſancimus.nu. 5. C.de uer.ſig.niſi forte vxor actione in factum, ne locupletior cum aliena iactura fiat, cōueniatur,ut pungit uerbum Caſtr. in d. l.tribus. in fi.in nouis prælectio.ex l.ſi me,& titium. ff. ſi cer. pet.quod & obſeruationi huius prohibitionis magis conuenit. d.l. ꝙ autem. § ſi uxor,& d. l.cum mulier,cum ſupra,annot. verbo non poſſit, q.2.precipue cum id factum videatur in apertam legis fraudem,ut etiam monet Lup.d.§.52.uerſ.iſta tamen.
33 Ex aduerſo ualeret,† remiſſio in uim legati facta per uirum alicui tertio, qui ex cauſa interuſurii pro dote non ſoluta eſſet debitor,licet,ſecus in ipſammet vxorem.l.ſi quis pro vxore.§. vxor uiro.ff.de donat.int.uir.junctis per Alex. anno.cōſil.62.nu.17.lib.4. conſ.208.col.fi.verſ.4.reſpondeo.lib.7.Natta conſ.495.nu.8.uerſ.non omitto etiam, cum remittere in
34 effectu ſit dare, ita vt prohibitus†dare, cenſeatur etiam prohibitus gratis remittere,l.ſi mulier,vbi Ale.& laſ.ff.de cond. ob.cauſ.l.ſi quis obligatione, vbi Dec. & Cagno.ff.de reg. iu. Soc.conſ.114.nu.2.lib.1.Niſi alia in uxorē tacita,uel expreſſa præceſſiſſet donatio, quæ morte exinde confirmata fuiſſet.l.vir uſuras,ubi glo.Bart.& Salic. ff.de donat.int.uir.laſ.l. dediuiſione,nu.13.ff.ſol.mat. & quidem aliter,quam in ipſo teſtamento,ut inf.q.6.nu.50.& ſeq. tametſi tex.in dicta l.
35 †uir uſuras,ne & hoc omittatur, in expreſſam,& nō in tacitam ſonet donationem,ut poſt Alex.d.conſ.63.nu.16. hunc ſenſum docet Corn. conſ.145.col.pen.lib.2.& Dec.cum eo conſ.571.in fine, ac Bero.conſ.52.nu.25.li.2.quicquid dicāt Pedem.in ſua deciſ.132.num.20. qui Cor. dicta aliter nō reſoluūt,tradita ad corroborationem huius ſenſus. Quod etiā demonſtratur,quia ibi non agebatur, an uſurarum donatio preſumi deberet,uel nc,ſed ſolum,an cenſeri deberet remiſſio uſurarum in dotis prælegato contenta, uel donatione fideicommiſſo confirmata, & quatenus ibi deciditur, uſuras cenſeri donatione remiſsas, neceſsariū eſt,ut ad donationes fideicommiſſo confirmatas, de quibus ſupra habita fuit mētio,relatio fiat,& ſic, ꝙ ibi p̄ceſſerit exp̄ſsa donatio, ad hoc, ut illis uerbis conueniant, quæ de confirmatione loquūtur.

quod

Source : BIU Cujas

quod ipſi met Pedem. admittunt. Nec releuat, ꝙ tex. eſſet de indubitabili, nam cum iam abſolutum eſſet, donationē, circa vſurarum remiſſionem inter uirum, & uxorem non ſubſiſtere, d. §. uxor uiro, & l. 3. §. etſi ſtipulanti. ff. eod. Dec. d. l. ſi quis obligatione nu. 2. ſola ibi ſuberat difficultas num titulo dotis prælegatæ, uel donatione fideicommiſſo confirmata, vſurarum remiſſio contineretur, quod ſine miniſterio nō eſt, vt. l. res vxoris, cum l. ſeq. C. de donat. int. vir. cum inf. an-
36 not. q. 6. nu. 35. uerſ. & licet donatio. Quin etiam remiſſio†pignoris facta per uirum vxori in re ſibi obligata ualebit, a ceſſante ratione ſpoliationis. cum ius principalis obligationis ſaluum remaneat, Glo. & ibi Florian. in l. 2. in fi. ff. de relig. &
37 ſump. fun. vbi notant, quod donare†prohibitus, poteſt tamē pignus remittere, facit. l. ſi mulier. §. fin. vbi Bal. & idem Florian. de leg. 3. Dec. l. creditor num. 5. & ibi etiam Cagn. ff. de regu. iur. Marin. Fre. in comm. feud. lib. 2. §. pluribus autem modis 10. limit.

SVMMARIVM.

1 *Maritus num conſentire poſſit vxori rem ipſius mariti leganti, ſolut. nu. 6. cum declaratione nu. 16*
2 *Maritus ſicuti non poteſt donare uxori, ita nec alii donanti accedere, conſentiendo donationi rei ſuæ, declara nu. 12. & 14.*
3 *Inhabilis ad contrahendum, eſt inhabilis ad alteri conſentiendum.*
4 *Minor, ſeu mulier a ſtatuto prohibitus uendere ſine conſenſu proximorum, nec uendenti conſentire poteſt.*
5 *Donationis reuocatio ob ſuperuenientiam liberorum fit etiam reſpectu conſentientis, alteri rem ſuam donanti.*
6 *Vendere aliud eſt aliud uendenti conſentire.*
7 *Facere aliud eſt aliud facienti conſentire declara nu. 14.*
8 *Conſenſus alienationi præſtitus non dicitur alienatio.*
9 *Conſentiens leganti non dicitur legare.*
10 *Actio nulla ex teſtamento datur legatario, ſeu hęredi aduerſus conſentientem rem ſuam legari.*
11 *Teſtamentum ſeu legatum cum alterius conſenſu factum non ualet, ut conſentientis, ſed ipſius facientis, unde ad illius nutum non reuocatur.*
13 *Conſenſus ad diſponendum alicui præſtitus nil aliud eſt, quam mandatum diſponendi.*
15 *Captatoria uoluntas quæ nam prohibita ſit.*
16 *Conſenſus, alicui præſtitus de re ſua teſtanti expreſſus eſſe debet, ac in partem, & non in uniuerſam conſentientis ſubſtantiam.*

Quæſt. III.

Illud quoque huic proxime antequam vlterius, progrediamur, ſe offert, num ma-
1 ritus†ſic prohibitus legare, cōſentire poſſit vxori rem ipſius mariti leganti, ita ꝙ ut vxoris diſpoſitio valeat, & quis forte diceret, quod non, ex regula illa iuris, cui donare non conceditur, nec donanti quoq; conſentire permittitur l. cū qs, in princ. ff. de reg. iur. & non longe a propoſita materia videtur tex. in l. 3. §. non tamen. ff. de donat. int. uir. & uxo. & in l.
2 creditori. C. eod. quem Bal. ita explicat, ſicuti maritus† non poteſt donare uxori, ita nec alii donanti accedere, conſentiendo circa donationem rei propriç, ſimilis tex. in l. filium. ff. ad Maced. per quem not. ibi Bal. quod inhabilis, ad contra-
3 hendum, eſt inhabilis ad conſentiendum alteri, in l. ſecūda. C. ſi aduer. uend. ubi Aret. no. nihil intereſſe, alienes, an alienanti conſentias, & propterea, ut ibi inferunt Bal. & Salice.
4 mulier, & minor†a ſtatuto prohibitus uendere ſine conſenſu proximorū, nec uendenti conſentire pōt, ex quo de facili fraus legi fieri poſſet, ſequitur Dec. in l. aliud eſt uendere nu. 3. ff. de reg. iu. l. fi. nu. 18. C. de pact. de qua re ex profeſſo agit. Tiraq. de leg. ꝓnub. gl. 5. verbo, cōtracter q. 12. Et proinde videmus, ꝙ cum conſentiens alteri rem ſuam donāti, ipſe donare videatur. l. in ædibus. §. ꝙ filiusfa. ff. de donatio, Bart. & cæteri in l. quæ dotis nu. 15. ff. ſol. mat. inſinuatio, quæ alias in donatione requiritur, non a donante, ſed ab ipſo cōſentiente facta eſſe debet, cum ſit ille, qui dat, Bal. l. ſi liqueat. C. de
5 inof. donat. Aret. conſ. 128. nu. 7. Sic etiam donationis reuocatio, quæ ob liberorum ſuperuenientiam fit, locum habet in conſentiente aliter rem ſuam donanti, ac ſi ipſe donaret, vt ex his, & aliis concludit Tiraq. in l. ſi unquam, verb. donatione largitus q. 22. nu. 343. & ſeq. C. de reuo. donat. Quæ cōcluſio, vt nequiens actum facere, facienti quoque cōſentire nō valeat potiſſimum locū vendicat, qñ conſentiens plenum ius in re habet, vt id præſupponitur eſſe in marito, ſecundū, Bar. in l. fi. nu. 1. & ibi Dec. nu. 18. & alii. quoq; recentiores. C. de pact. idem Dec. conſ. 124. nu. 3. verſ. quinto ſtatutum. vel quando quis prohibetur ratione inhabilitatis rei aut perſonę, & quæ etiam inhabilitas ex parte mariti noſtri adeſſe vī iuxta ea quæ ſup. diximus in 5. præfat. ſic no. Bart. in l. ſi fundus. §. 1. nu. 3. ff. de pigno. ac pro regula ponit Aret. conſ. 67. nu. 4. & utrunq. iſtorū obſeruat Tiraq. loco præalle. nu. 151. & 152. & demum hæc uidetur eſſe captatoria uoluntas ab alieno arbitrio pendens, quæ a iure eſt improbata. l. ille aūt ff. de hær. inſt. l. captatorias C. de milit. teſt. Contrarium mihi
6 de iure dicendum, occurrit, ꝙ l. maritus†libere poſſit vxori rem ipſius mariti leganti conſentire, licet eidem legare non ualeat, & hoc etiam ex iuris regula, quia aliud eſt vendere, aliud uendenti conſentire. l. aliud. ff. de reg. iur. quem tex. generalius expendit Dec. conſ. 475. nu. 8. quod aliud, eſt facere,
7 †aliud facienti conſentire. Sic prohibitus manumittere, nō eſt prohibitus manumittenti conſentire. l. 2. ff. de ma. vin. ex quo not. ibi Glo. quod poteſt quis conſentire in eo. ꝙ per ſe facere non poterat, ad idem text. in l. ſi pater, in fine eod. per quem dicit Bal. in l. ultima, ad finem. C. de ſuis, & leg. quod
8 conſenſus†alienationi præſtitus nō dicitur alienatio ſic Bal. in l. 2. queſt. 29. nu. 24. de C. de reſcri. vend. nō dicitur proprie venditor, qui venditioni conſentit, nec ei competit remedium illius legis, ſequitur Dec. d. cōſ. 475. nu. 10. & alibi habetur, quod actus attribuitur facienti non conſentienti c. paſtoralis, & ibi Colle. col. 1. uerſ. & iſta decretal, de donat. c. 1. in princ. ne ſede uac. in 6. ac no. in c. cum eccleſia Vulterana de electio. & in ſpecie, quod nequiens facere, poſſit tamen conſentire, obſeruat Barba. conſ. 12. col. 10. num. 6. lib. prim.
9 Sed propius accedendo, quod leganti†conſentiens non dicatur legare, ut hæc noſtra diſpoſitio loquitur, ſcribit Ang. in l. 1. num. 4 C. com. de leg. & Laſ. cum eo in l. 1. num. 121. de lega. 1. ubi proprie inquit, quod aliud eſt legare, aliud leganti conſentire, & non minus explicite idem Laſ. in d. l. quæ dotis num. 67. ſolut. matri. vbi præcauendum uult, quod licet conſentiendo poſſim uideri, per alium donare. l. in ędibus. §. filiusfam. ff. de donat. nō tamen videor teſtari, vel legare, quāuis legatum ſit quędam donatio a de functo facta. Ad hoc etiam Bart. in l. cum quis decedens in prin. de leg. 3. Bal. in l. cum rem alienam. num. 6. verſ. pone ergo. C. de leg. & Phan. de lucro dotis gl. 13. num. 6. verſ. cęterum; quatenus volunt,
10 nullam actionem† ex teſtamento dari legatario, uel hæredi aduerſus cōſentientem, rem ſuam legari. vt nimirum ſi maritus prohibitus teſtari, aut legare vxori, prohibitus non cenſeatur eidem de re ſua teſtanti, ſeu leganti conſentire, cum
11 hæc inter ſe ſint, diuerſa, in tantum, quod Tale † teſtamentum, ſeu legatum non ualet, vt teſtamentum conſentientis, ſed ut legatum, ſeu teſtamentum alterius, hoc eſt illius duntaxat, qui teſtatus eſt, Bened. in c. Raynutius, verb. condidit. 1. num. 2. de teſtam. Vbi ēt uult, diſpoſitionem hanc nō poſſe reuocari, etſi dominū rei pæniteat, per Bal. in l. ſeniū. col. 1. C. qui teſt. fac. poſ. ex quo, ut Bened. ait ipſe non eſt teſtator ut teſtamentum reuocare poſſit, ad idem Phan. d. glo. 13. nu. 5. & ſeq. & in his terminis, ut magis ad iudiuidua deniamus. martti. ſcilicet, conſentientis, vxori de re ipſius mariti teſtanti, ex profeſſo agens tradit Pech. de teſta. coniug. lib. 1. c. 18. col 2. & ſeq. vbi & ipſe uult, hanc diſpoſitionem ex parte ſolius teſtantis eſſe reuocabilem, cū ex parte conſentientis trāſeat in contractum, & ſic efficiatur irreuocabilis, conſentiens temq; ſibi, ac poſteris ſuis præiudicare, non ſecus, ac ſi conſentiret in contractum, ſubdens, quod magis ad rem facit etſi inter conſentientem, & diſponentem alias actus ſit pro
12 hibitus, ut in prohibita†donatione intet uirum, & vxorem. exemplificat, talis nihil hominus diſpoſitio ſubſiſtit. cū hic
13 conſenſus†nil aliud ſit, quam mandatum diſponēdi, ex quo mandato coniugi teſtanti nihil commodi irreuocabiliter manet, ſed omne redditurum & traditurum eſt in legatariū nec per conſequens id vetitum extat. Quoniam in conueniens non, eſt. quod per perſonam incapacis, quū nihil apud eum eſt remanſurum, dari, & relinqui poſſit, ut in capacem tranſeat. l. cum ei qui, de leg. 2. l. cogi. §. hi qui ſolidum. ff. ad Treb. l. cū dotem. ff. ad l. falc. late diximus ſup. in q. præceden
14 ti. Vnde reſpondendo ad contraria, non obſt. quod prohibitus†facere, ſit etiam prohibitus conſentire d. l. 3. §. non tm̄. d. l. creditori. ff. de donat. int. vir. cum ſuperius adductis, quoniā illud verum eſt, vbi prohibitus in tale quid conſentiret ꝙ in ſeipſum peruenturum eſſet, & apud ſe remanſurum, alias ſecus. vt nō longe a prohibita donatione inter coniugeſmet eſt tex. in l. ſi ſpōſus. §. ſi rogatus. Et l. ſulpitius. ff. de dona. int. vir. l. profectitia. §. ſi quis certam. ff. de iure do. vbi proprie habetur, non uideri, tunc maritum donare. uxori, cum ad hoc non det, ut ipſa habeat, ſed ut alteri expendat, & nonnihil quoque ſup. proxima q. attigimus circa finem. Quin etiam nec aliqua inhabilitas in perſona vxoris diſponentis, quæ uti teſtatrix ſola attendenda eſt, ut ſup. diximus, conſiſtit nec ab ea in legatarium conſiderari poteſt, Ita ut cum maritus, & vxor prohibiti non ſint in extraneum diſponere, prohibiti, quoque non cenſeantur, diſpoſitioni conſentire, ex regu. l. cum quis, in princip. ff. de regu. iur. Sicuti vbi prohibiti eſſent diſponere, nec conſentire poſſent, vt in eadem regula habetur in uerſ. ſeq. ac not. utrumque Dec. d. l. aliud num. 3.
15 Ad illud autem, ꝙ hęc videatur captatoria†uoluntas, quæ tamquam pendens ab alieno arbitrio, non ſubſiſtat, rñdet

Source : BIU Cujas

Pech.d.li.1.de testa.coniug.c.12.nu.7.quod quando quis alteri ꝓsentit,vt de re sua testetur, hæc volũtas ab alieno arbitrio non pendet,imo statim est perfecta, & irreuocabilis, ꝙa animi sui desiderium clare expri it, & vtraq; voluntas perfectionem suam statim recipit, voluntas quidem mariti per hoc, quod consentit, voluntas autem vxoris per hoc, quod testata est, nec dici potest, maritum disposuisse, & substantiam dispositionis in arbitriũ vxoris contulisse,sed ipsa vxor est quæ disposuit ex potestate sibi tradita, tam a iure, quam ab homine,& sic negatur,quod hęc sit voluntas,quæ ex alieno peudeat arbitrio,& captioni suppositа dici possit.Verum hanc conclusionem intelligas,vt idem Pech.declarat dic.c.
16 18.num.4. & seq. modo expressus†consensus mariti interueniat,in partemque, aut rem aliquam, non autem in vniuersam ipsius mariti substantiam dirigatur,vt ibi per eum,ad ꝙ etiam Phan.de Lucro dot.d.gl.13.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Institui hæres num ab vxore,stante hac prohibitione,valeat,resol.nu.12. limit.nu.29.*
2 *Lego verbum quomodo hodie accipiatur,& nume.8.13.20.& 25.limit. nume.26.*
3 *Mariti facilius,& frequentius vxoribus legant, quam quod eas hæredes instituant,n u.5.*
4 *Institutio titulum lucratiuum non præbet,quemadmodum legatum.*
5 *Institutio hæredis fauorabilior,est quam legatum,contra nu.18.*
6 *Consuetudo restringitur per actus, quibus inducitur, nec facti terminos excedit.*
7 *Consuetudo quod non disponit,nec nos disponere debemus.*
8 *Addere ad textum,uel requirere, pluſquam litera requirat, nos non debemus.*
9 *Clausula omni meliori modo, consueta per notarios in testamentis inseri,& cuius uirtutis illa sit.*
10 *Notarius semper censetur rogatus,apponere clausulas consuetas.*
11 *Petrus Pechius in quæst.se explicare nesciuit.*
14 *Cravetta præsupponens,hanc nostram dispositionem potius odiosam,quam fauorabilem,decipitur*
15 *Legata per falcidiam resecantur,non sic in institutione.*
16 *Argumentum ad euitandum absurdum generaliter omni in re procedit.*
17 *Elusoria,ne legis dispositio reddatur,permittitur extensio,etiam in odiosis, & pœnalibus.*
19 *Testatur ille solus,qui legata relinquere potest.*
21 *Differentia nulla inter institutionem,fideicommissa, & legata, quo ad modum acquirendi,subest.*
22 *Statutum in casu frequenter contingenti loquens, casum minus frequentem non excludit.*
23 *Mulier virum rapiendo,ita punitur,sicuti vir rapiendo mulierem.*
24 *Omissum a consuetudine quando pro omisso habeatur,ac relictum dispositioni iuris communis.*
25 *Verba ex mente Statuentium aliter recepta, quam secundum communem vsum loquendi,intelligentiam a communi vsu non recipiunt.*
26 *Maritus existens non soluendo,vxorem sibi hæredem instituere potest.*
27 *Pœna nemini immunitatem præstat.*
28 *Constitutio Mediol.prohibens,non subditum acquirere in dominio, locum non habet,vbi acquisitio non vtilis,sed damnosa sibi esset.*
29 *Institui vxor,sub conditione potest,cum capax erit.*

Quæst. IIII.

His vero sic admissis, quod maritus legati, vel fideicommissi nomine vxori non relinquat,
1 num † possit illam hæredem instituere. Corn. integro fere responso 185.col.2.lib. primo.aperte censuit, quod sic, quoniam dispositio hęc iuris correctoria, a qua stricta sumitur interpretatio,nec permittitur extensio a paritate, vel maioritate rationis, prohibens legare, ad hæredis institutionem
2 trahi non debet,cum hoc verbum lego † hodie ex frequentiore usu strictissime accipiatur, non aptum ad institutionẽ, vt supra hoc eodem uerbo, in exordio diximus. Maxime cũ
3 eadem ratio non videatur subsistere. nam cum magis†facile,& frequentius contingat,maritum legare uxori,quam hę redem instituere,nimirum,si in casu magis frequenti,& ordinario lex prouidere voluit.l.nam ad ea.ff.de legibus. item dispositio ista se conformare uoluit cum iure cõmuni, quo donatio inter coniuges prohibita habetur, vt sicuti donatio quæ est titulus lucratiuus, inter coniuges prohibita existit, ita ad eius exemplum prohibitum sit legatũ, ꝙ & ipsum lu-
4 cratiuum dicitur,cuiuscemodi non extat institutio,†quæ titulum onerosum præbet, ex quo hæres ad omnia onera hæreditaria tenetur, vt nimirum secundum Corn. quod vxor prohibita nõ sit hæres instituta,At sibi legari nequaquã possit. Et cum Corn.simpliciter transit Rip.in l.Centurio. nu.99.ff. de vulg. Rui.consi.139.nu.17.li.5. ac pro remedio ad relinquẽdum vxori,statuto dictante,non posse legari,ut scilicet†maritus eam in portione aliqua instituat,obseruat Io. Dilec. de arte test.tit.de legat.caut.44.idem consuluit Fulg. consi.215. col.secunda,de statuto,prohibente legari, vel alio modo relinqui,vt iure institutionis relinqui prohibitum non censeatur, cum institutio tanquam in lege noua nõ expressa sub regulis iuris communis remanserit,potissime, ut ipse ait,quia
5 fauorabilior†est hæredis institutio,quam legatum,nec eadẽ est ratio prohibendę vniuersalis successionis ex testamento & legati, ex eo quod multa sub uniuersitate transferuntur, quæ per se specialiter transferti,non conceduntur.l.prim.ff. de fund.dot.l.quædam.ff.de acq.rer.dom.Hoc idem in simili,quod aliud sit legare, seu relinquere, & aliud instituere,ẽt in certis rebus,ita ut statutum loquens de relicto, ad casum institutionis non trahatur,tanquam a statuto non consideratum,perpendit Soc.cons.76.num.3.& 4.lib.3.idque retenta ratione Cor.strictius comprobatur, Nam prospiciens cõsuetudo viros in agro Alexandrino faciles, & ptonos esse in legando eorum uxoribus,vt facti quoque experientia docet cum si vnus ex mille vxorem instituat, cæteri omnes ei legent,hanc facultatem legandi ita usu frequentatam ad solidos xx.coangustare voluit,& propterea cum in legandi modo consuetudo processerit extra suos proprios terminos nõ vagando, ad institutionem se extendere non debet,siquidẽ
6 consuetudo†restringitur per actus,quibus inducitur,quemadmodum pręscriptio,nec facti terminos excedit,ẽt ꝙ eadẽ militet ratio,Bal.l.fi.nu.9.C.com.de legat.vnde Aret. consi. 132. nu.4.ait quod consuetudo contra ius nõ extenditur de persona ad personam,nec de loco ad locum,ne de re ad rẽ, hinc quoq; Bal.consi.257.li.2.inquit, ꝙ cõsuetudo, cũ sit qd facti, non recipit extensionem personarũ,nec actuũ, rursus consi.275.in cod.lib. quod in consuetudine, quæ est contra, ius commune, nil præter solitam obseruantiam suppleri de
7 bet,& si in aliqno†consuetudo non disponit,nec nos disponere debemus,ut hoc idem dicitur de lege municipali ex re
8 latis.per Ias.consi.205.col.3.li.2.non enim debemus†addere ad textum.uel requirere, pluſquam litera requirat, vt alibi ex eo tex.scribit Bal.in l.Gallus.§.uidendum 5.no.ff.de lib.& posth.quod ad ius consuetudinarium trahit Gabel. milleloqui.23.1.part.dicens,ex hoc consuetudini clarę nihil addendum, nec subaudiendum. Et hoc pręcipue confiderando memoratum communem usum loquendi. quid hodie,posteaquam iuris prudentia nomina distinxit, ne dum apud vulgates uerum etiam apud peritos circa hoc verbum legare insurrexit.ut mox retulimus a quo quidem cõmuni usu, loquendi consuetudo suam facilius,quam aliunde interpretationem assumere habet,ut sup.verbo, maritus q.1.nu.38. & seq.secundum quem communem usum loquendi uult, Ruin.in rub.de leg.1.num.17.opinionem Corn.posse procedere,ut ibi etiam refert Soc.iun.num.115.E quib. facile colligere possumus,quod cum hodie ex communi notariorum vsu in testamentis post codicillarem dispositionem inferi
9 soleat†clausula,oĩ meliori modo, quę huius virtutis est, qđ quęcunq; relicta iure institutionis intelligantur,ubi aliter, quouis modo inutilia redderentur,nõ secus ac si iure institutionis relicta essent,Alex.in pleno consi.112. lib.3. consil.50. col.fi.lib.7.Cor.cõs.62.& 65.li.2.Io.Dilect.de arte.test.tit.de lib.inst.caut.1.nu.6.& ti.de leg.caut.2.num.5.raro continget hodieper hanc prohibitionem subuerti legata facta vxori, propter uirtutem clausulę,omni meliori modo, quę etiam expresse non apposita, habetur pro apposita, cum notarius,
10 †rogatus semper censeatur,ut omnes clausulas apponat,cõsuetas apponi,Bal.l.fi.per illum tex. C.de fideicom. Felin. c. cum M.4.no.& ibi Rip.27. de constit.& plena manu tradit,
11 Gabri.lib.6.de consuet.conclus.3. Hinc q; nimirum †si Pet. Pech.de testam.coniug.lib.4.c.7.nimium se explicare nesciuit, putans mentem statuti attendendam, & secundum eã iudicandum esse,ut quęst.quoq; hanc indiscussam reliquit Paris.in rub. de leg.1.nu.54. His tñ non obstantib.puto,con
12 trariam sententiam†veriorem,esse,& intrepide tenendam, quam reprehenso Corn.tenuere Niger in d.rub.de leg.1.nu. 20.& 21.Ruin.num.17.Soc.Iun.nu.115.& seq.Torniel.num. 21.Crau.199.& seq.Bolo.nu.113.& sequ.ubi attestatur de cõmuni Alban.ad Bar.in l.pri.num.16.C.de summa.trinit.Alciat.l.verbis legis.nu.4.ff.de uerbo.signi.eamque late tuetur Bert.Romul.in l.nemo potest num.22.& seq.de leg.1.nouissime excel.præceptor D.Cepha.consi.54. num.30.vbi inquit quod Fulgos. contrarium tenens consi.215.loquitur contra communem, & D.Menoch.loquens in specie huius nostræ consuetudinis consilio 11.num.12.Et ne sine fundamento, procedamus, ratio est aperta,quam tradit Nig.vbi sup.quia cum hęc sit dispositio fauorabilis,ut ꝛ.abunde præfat.7.ver
13 bum lego,† in re fauorabili ad institutionem trahitur.l.filiũ §.sed si portio,iuncta.l.1.ff.de reg.præst.& licet Crau.hanc ra
14 tionem impugnet,p̃sopponẽs,†dispositionẽ potius esse odiosam,saltem ex parte vxoris,q̃ fauorabilem,in hoc decipitur Crau.cum hæc sit simpliciter fauorabilis,& extẽsione digna

etsi

Source : BIU Cujas

etsi circa consuetudinem versetur,ut sup.alleg.7.præfat.dixi mus.Secunda est ratio secundum Crau.quia nisi statutū tra hatur ad institutionem,sequeretur absurdum,quod maritus prohibitus relinquere partem uxori,legando,posset totū re- 15 linquere per uiam institutionis, nam legata†resecantur per Falcidiā,secus in institutione, proinde ne sequatur absurdū, fieri debet extensio de legato ad institutionem, ēt quod materia esset correctoria,ut per Iaſ.in auth. quas actiones num. 24.C.de sacrosecc.Quod quidem argumentum ad euitan- 16 dum absurdū genera liter†omni in re procedit, ut super alia Alexandrina consuetudine respondet Curt.sen.cons.44.nu. 4.& alibi idem Crau.loquens quoq; in consuetudine, de an tiq.temp.4.parte,sectio.transeo nunc.nu.137.Tertia ex eodē Crau.& Soc.iun.ubi sup.insurgit ratio,quod nisi statutum ad institutionem trahatur, illud de facili fieret elusorium.nam uidentes mariti non posse legare, conuertent se ad institu- tionem , aut uniuersalem,aut particularē, & tamen ne legis 17 dispositio reddatur†elusoria, permitti solet extensio, etiā in odiosis,& pœnalibus c.si ciuitas,de sent. excomm.Iaſ.d.auth. quas actiones.nu.26.Rip.l.si constante nu.73. ff. sol matrim. Crot. in simili l.filiusfa. §. diui.nu.159. de leg.1.imo paratissi- ma esset fraus legi,quod iura omnia detestantur. Quarta suc cedit ratio perpensa per Alciat.& Soc.iu. ex eo quod eadem est ratio in institutione,quæ in legato, adeo quod, ut & hoc 18 addam pro rñsione ad Cuma. minus fauorabile†dici nō pōt legatum,q̄ sit institutio,præcipue cum agatur de tollenda di spositione ad bonos mores tendente,ubi fauor æque adapta tur utrique,ſm Iaſ.in l.captatoriæ.nu.5.de leg.1 Quinetiam hæc prohibendi rō magis suadet, ut angustata sit facultas re linquendi uxori iure institutionis, q̄ iure legati. cum per uiā institutionis possit de omnibus bonis pro libito disponi, per uiam legati secus , propter falcidiam legata resecātem usq; ad dodrantem,ita ut maius periculum, & damnum in insti- tutione uersetur,quā in legato, Bar.l.hæc ɔditio §. si in cap. ff.de cond.& dem.& consequenter plenius consulendum,& agēdum,c.ubi periculum. de elect.in 6. Quintam rationem 19 obseruandam censeo,q̄ ille†solus testatur, qui legata relin- quere potest,Ang. §.legari.in prin.inst.de legat.sed cum ma ritus non possit legare,nec ēt testari ualet,Bar. & cæteri scri. in l.2.q.pe.de leg 1.unde alibi Vasq.li.1.de succes. creat.§. 10. de testat.potent.nu.90.circa medium.uer.nono,argumentū sic format, quod qui disponere non potest titulo singulari, nec uniuersali.Vltimam huic proximam tradit Torniel.in 20 d.rub.de leg.1.nu.21.quoniam etsi uerbum lego, †institutio nem non significet,in institutione tamen inest legatum, uidelicet , dispositio de re sua, & propterea dicetur prohibita institutio,quia in institutione necessario,& in consequentiā interuenit legatum, seu relictum bonorum, non quia lega- tum significet institutionem,cum in ea aliquid plus interue niat,quam sit in legato,successio,scilicet,in locum personæ defuncti. proinde dicit alibi idem Tor. in l. Gallus. in princ. 21 nu.6.ff.de lib.& posth.quod licet alias inter † institutionē,fi- deicommissa, & legata sit differentia,quo tamen ad capaci- tatem, uel incapaci atem acquirendi nulla est differentia. Nec quicquam urget fundamentum ex aduerso sup. cōstru ctū ratione frequentioris usus,cū illud potius retorqueatur, nam etsi lex, seu consuetudo in casu legati ob frequentiorē facti contingentiam prouiderit, non per hoc fit, ut casum minus frequentem excludere uoluerit,stante rationis iden- 22 titate,quoniam lex,siue statutum † loquens in casu frequen ter contingenti, non excludit casum minus frquentem, in quo eadem sit ratio. c.1. §. si quis rusticus. de pace tenend. & ibi Bal.ubi licet prohibitio illa loquatur in rustico, locum ta men habet in alijs personis, eo quia potius de rusticis expres sit propter frequentiam, ad idem gl. in l.1.verb.sponsam.C. 23 de rap. virg. Vbi tex.puniens virum † rapientem mulierem, procedit etiam in muliere uirum rapiente, licet id raro con tingat,quam Gl.dicit cōiter approbari Curt. iu.cons.107.nu me.8.similis est gl.in clem.1.verb.præsidentes, quam ibi no. An.& Imo.de reser.Idem obseruat Iaſ.in l.2.nu.12.& ibi Ri- pa nu.10.ff. de vulg.in l.1.nu.22.& in repet.nu.32. C.de sacro san.eccle.Opiz.in l.filiusfa. §. Diui.nu.55.de leg.1. Cors.sing. uerbo,frequentia,quo arg.in indiuiduo utitur Curt. sen.con sil.11.nu.9.illudque in simili obseruat Barb. cons.30.col.2.& 3.li.2.Soc.iun.cons.8.nu.11.lib.2.Crot.cons.364.nu.22.& 23. & in re consuetudinaria.Crau.de antiq.tempo.4.par.sect. ui- deamus modo.nu.37.ac omnium latissime,& in re omnino simili tradit Tiraq.trac.retract.ligna.§.20 glo. 1.num.4.cum 24 sequen. ubi tandem respondens ad illud, quod dicitur, omis sum a consuetudine haberi pro omisso,relictumque censeri dispositioni iuris cōis,inquit uerum esse, nisi illud sit omis sum ratione rarioris usus, aut nisi omissum sit simile expres- so,aut sit in utroque eadem ratio. Nec cōsideratio illa Rui. ad rem facit, quod si in loco ex communi usu loquendi uer bum, lego,particulare duntaxat legatum significat, opposi- tio Cor. subsistere potest.Cum id,vt in specie respondet Soc. 25 iun.in d.rub.de leg.1.nu.116. quod dicitur de communi†usu loquendi,non procedat contrá verisimilem mentem statuē tium, quando scilicet, constat verba aliter fuisse accepta, q̄ secundum communem usum loquendi, prout hic ex rela- tis rationibus videre est.Tametsi etiam cōis usus iurisperito- rum loquendi tempore inductæ consuetudinis spectandus sit,res non parui negotij,vt sup.verbo,maritus.q.1.nu.41. & seq.& nonnihil quoque infra attingemus,q.7.in fi.Verumta 26 men ubi vir†extaret non soluendo, bene poterit tūc mulier hæres ab eo institui,ex tex.cum ibi scrib.in l.si quis solidum. ff.de hær.inst.ea ratione secundum Glo. quia ideo lex uetat capere, ne hæreditatis sentiat commodum, non aūt ne one 27 ra sustineat, Cum pœna†nemini immunitatem præstare so- leat,sequitur Bald.in l.eam quam in fine.nu.57.C.de fideic. ea quoq; probabili ratione, quia quod nihil est, nō est supra modum,sed hæreditas, quæ non est soluendo, cum effectu nihil est,ergo supra modum non est, notat in simili Soc.re- gul.36. in prima fall.plura cōmemorat Iaſ.in rub. ff. de iust. 28 & iure nu.16.& seq. Sic const.†dominij Mediol.de pœn.§.col legijs prohibens non subditum acquirere in dominio, locū non habet,vbi acquisitio nō sibi vtilis, sed damnosa esset, & ciuitati proficua,Plot.cons.108.nu.108.in 2.vol.cons.crimi. qđ in vol.suorū cons.habetur cons. 19. Cæterū vxor institui, cū capax erit,recte potest, vt sup. verbo, nō possit q.3.nu.27.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio nil aliud est,quam secunda instit.*
2 *Vulgariter vxor a uiro substitui non potest. nu.6.8.& seq.*
3 *Pupillariter vxor filio impuberi substituta in bonis duntaxat ipsius im- puberis succedit,non in paternis.*
4 *Dispositio loquens de pupillo ad substitutionem pupillarem non trahitur*
5 *Bona Paterna,& impuberis quæ dicuntur,remissiuè.*
6 *Mater filio ea in parte substitui potest,in qua ab intestato successura est.*
7 *Vassallus de feudo testari potest in filium, uel agnatum, ad quem feudum peruenturum est.*
9 *Ruin.declaratio tanquam nimium exquisita confutatur.*
10 *Exemplariter num vxor a uiro substitui possit?*
11 *Compendiosè.*
Nec non Breuiloquè.

Quæst. V.

1 **Sed quia** substitutio†nil aliud est, quam secunda in stitutio,Gl.in rub. ff.de vul. cum institutus dicatur, qui in primo succedendi gradu constitutus est, sub- stitutus vero,qui subiungitur secundo,vel tertio. l.1.ff.eodē his proxime accedit,num vxor stante hac prohibitione pos- sit a viro substitui , breuiter, ad singula quinque substitutio- 2 num genera descendendo,dicerem.Vulgariter†ita vxorem substitui non posse, sicuti nec institui, ac per fideicōmissum relinqui,ut in præced.q. cum in utroq; casu marito succeda tur,insti.de pupil.subst.in prin.Bar. & post eum alij in l.1. 4.q. 4.effect.vulg. ff.de uulg. & pup.adeo q̄ uxor ab ipsomet uiro caperet,a quo est prohibita,& sic fraus fieret legi,cum ad bo na,ad quæ ex prima institutione aspirare non potest, per sub stitutionem contra legis mentem peruenirent,ita Barbat. cō sil.12.nu. 6.in prin.& 7.ante fi.uers.& si allegatur lib.1. Bene- dict.in c.Raynutius,Verbo,& vxorem. 5.decis.num.215. de testamen.Pech.de testam.coniug.lib.4. cap.6. ubi attestatur de communi, Alban.ad Bar.in l.prima.nu.15.C.de sum.trin. D.Menoch.de arb.iud.li.2.casu.459.nu.28.ac in simili prohi bitione voluere Bal.cons.336.amplius.col.1.in fi.lib.3.Castr. cons.150.col.fin.li.2.& Bened.ubi sup.nu.128. vers.ex quibus sequitur,cum quo transit Couar.ad 4.decret.2.par.cap. 8. §. 5.num.4.Bermond.de concub.uerb. qui etiam filios. nu.17 & cōferunt etiam infra anno.Pupillariter etsi impuberi suc cedatur.Inst.de pupil.in princ.Bar.l.morib. num.29. ff. eod. 3 adhuc tamen uxor†non succedet in bonis, quæ fuerunt pa- tris,ratione fraudis excludendæ, sed in bonis dūtaxat ipsius impuberis,Alber.per illum tex.in l.Si is,qui,in fine.ff.de vul. & clarius tract.statut.2.par.q.112.sentitq.Bal.d.l.si is,q ult.no tab.& ibi quoque transeunt cæteri.Sapia in rub. C.de impu. & aliis sub.nu.9.& ibi quoque Coraſ.nu.13.Bened. d.uerbo, & uxorem,nu.215.Rui.cons.44.num.13.& seq. li.2.D.Ceph. cons.69. nu.14.& seq.& D.Menoch. ubi supra num.28. sic fi lius non est prohibitus matri relinquere,quicquid sit in eius patre, Alex.cons.99.nu.5.& 10 li.7. de quo sup. uer.maritus. q.9.in simili Cast.cons.468.num.2.Bermond.d.uers.qui etiā filios.nu.17.& Couar.vbi supra num.4. Sicuti ex aduerso vbi 4 dispositio†loqueretur de pupillo non comprehenderet, qn per substitutionem pupillarem fieri posset, ex quo res non a pupillo, sed a patre proueniret,Rebuff.de donat. & alijs di 5 spositionibus. glosa quinta. Quæ autem dicantur † bo- na paterna, & quæ impuberis, (etsi propositio ista satis

Source : BIU Cujas

ex ſe nota videatur, adiri poteſt Bal. conſ.223. caſus talis, in fi.lib.3.Roma.conſ.305.nu.9.& Corn.286.col.2.& 4.lib:1.Et
6 hoc niſi cõtingeret, matrem†ſubſtitui filio,cui omnino ſuc ceſſura eſſet abinteſtato, abſq; alia ſubſtitutione.Tũc.n.mater ad omnia bona non tm̃ filii'quam mariti,etiam ex ſubſti tutione admittetur, a ceſſante ratione cuiuſcũq; fraudis,cũ citra. ullã ſubſtitutionẽ mater ipſa ſuccederet.Cuman.poſt Alber.d.l.ſi is,qui, cum quo tranſit Ale.prope fi. & apud eũ, recentiores in apoſtil.quidquid ibi laſ.dubitauerit, & Pech. cum eo. d. c. 6. nu.9. idem Chaſſ.in conſuet.Burg 4.rub. §.7. uerb.s'autrement.nu.12.& ſeq.Plot.conſ.168.nu.44.inter cõ ſil.vltim.uolunt.& ad Cuman.ſe remittit Alban.ubi ſup.facit ꝙ ſimili prohibitione ſcribit Bal. in hac edictali nu.9. C. de ſecũ.nup.conſ.42. ad euidentiam in fine.lib.3.quæ,vt ait Bal.benignior eſt via,licet aduerſus Bal.inſurrexerit Garro. auth.ex teſtamento nu.15.C.de Sec. nup.idem in ſimili voluere Raph.Fulg.conſ.215.col.2.uerſ.illud,cui Coma.ſe ſubſcripſit,Roma.quoq; conſ.199.col.ſi.Affiict. in vſu,feud.tit. ſi de feud.fuc.cont.int.dom.& agnat.Vaſ.§.feudum,in fine, Curt.tract.feu.4.parte nu.129. vbi etſi vaſallo prohibitum ſit de feudo teſtari, nihilominus qñ in teſtamento relinqueret filio uel agnato, ad quem feudum peruenturum erat, ualet eius diſpoſitio,Marin.Freccia in comment.feu.lib.2.§.pluribus autem modis.17.limit.ad idem Ale. conſ.56.col. ſi.lib.1. Iaſ.l.filiusfam. §.Diui.2.lect.7.q.Bar.& ibi etiam Cro.nu.72. verſ.tenendo tamen,de leg.1.cum aliis abunde deductis per Tiraq.de Retr.munic.§.26.glo.1.nu.6. & ſeq. ac conferunt, quæ idem Tiraq.no.de contin.poſſ.def.in hær.2. parte.7.declar.in prin. & 8.in fin. Et proinde ſi mater ob aliquem eius defectum,ſeu legem municipalem filio impuberi ab inteſta to non ſuccederet,aut non in ſolidum,vt in agro noſtro Alexandrino,vbi ſimul cum defuncti conſanguineis cõcurrit, a ceſſante ratione Cumani,tunc ex pupillari mater in bonis patris in eo tantum ſuccederet, quantum ab inteſtato conſequi poſſet,vt id quoq; animaduertit Plo.ubi ſup.ad ꝙ Soc. conſ.43.nu.10.lib.3.& Dec.conſ.38.nu.6.verſ.& iſta concluſio,& quæ no.Brun.ꝙ ext.maſc.8.art.q.7. ac conferunt infra no.verbo,viginti q.8.num.40.& ſeq.Ruin. quoquc conſ.44. num.13.& ſeq. lib.2. aliam ſubtilem ad hoc declarationem
8 excogitauit,præſupponens,hanc†concluſionem ut vxor ex pupillari nõ capiat,procedere, vbi ipſamet pupillariter ſubſtituta eſſet,ſecus vbi alius impuberi foret ſubſtitutus,ab eo quę ſubſtituto exinde relictum vxori, hoc, enim caſu uult, Ruin.legatum vxori deberi,hac prohibitione non attenta, ex eo quod legatum tunc reputatur factum a filio, qui eius matri relinquere prohibitus non eſt, quemadmodum maritus vxori,ut ibi late per eum. Verum nimium mihi declara-
9 tio†hæc exquiſita videtur,propterea,quod apertam fraudem de perſona ad perſonam in ſe continet,contra diſpoſitionem dictę l.ſi is,qui,ſecundum colligit ibi laſ.2. no. ff.de uulg. tenditque contra rationem prohibitionis. quæ ita militat. quum uxor ipſa ſubſtituitur,ſicuti quum a ſubſtituto ſibi relinquitur. Vnde ego vix cum Ruin.opinione concurrerem, niſi accedente qualitate prȩcedentis declarationis, licet cum Ruin.tranſeat D. Io. Ceph. conſ.60.nu.15.& ſeq.
10 lib.1.Exemplaris,quoq; ſubſtitutio,†quæ ad exemplum pupillaris adinuenta eſt, & quæ cum ea in omnibus regulariter conuenit, niſi contrarium expreſſe probetur. l.ex facto, ibiq; ſcrib. ff.de uulg. l.humanitatis C.de Imp & aliis ſubſt. diſſoluta remanet ex his,quæ de pupillari ſcripta ſunt. unde circa illam ulterius immorandum non eſt, Compendioſa
11 †vero,& Breuiloqua ex ſupra quoq; narratis,& ipſe reſoluũ tur,cum illię aut in uulgarem,aut in pupillarem,aut in fideicommiſſariam conueniant,iuxta no.in l.Centurio,& l. Lucius.ff.de uulg. ac paſſim ubi de illis fit tractatio,Et non longe a propoſito ſimilem meditationem habuit Alex.in d.l.Si is, qui nu.5.ver.utrum autem.co.tit.

SVMMARIVM

1 *Donationum duo ſunt genara,inter viuos,& cauſa mortis.*
2 *Donari inter uiuos num per virum uxori poſſit,ſtante hac noſtra prohibitione primo arguitur, quodnon,exinde pars affirmatiua amplectitur,nu. 14.& ſeq.declaratur nu.50.& ſeq.*
3 *Donatio inter virum,& vxorẽ,quæ morte confirmatur,vim relicti habet.*
4 *L.1.C.de ſecund.nup.procedit, vt nec etiam inter viuos donatio in ſecundum coniugem valeat.*
5 *Petri Pech.acclamatio,ſed nimis deperdita nu.37.*
6 *Facilius permittitur teſtari,quam contrahere,vbi mutipliciter exemplificatur,contrarium aliquando habetur nu.41.*
7 *Alienare per teſtatorem prohibitus,non cenſetur prohibitus,rem in teſtamento,aut alia vltima uoluntate relinquere,& nu.16.*
8 *Minor etſi bona in uita ſine curatoris authoritate aut Iudicis decreto alienare non poſſit,ſecus in teſtamento.*
9 *Argumentum ab ultima uoluntate ad contractum prȩcipue quo ad donationem,procedit,contra nu.48.*
10 *Fraus facilius inter uiuos quam in ultima uoluntate præſumitur, contra nume.47.*
11 *Officiali etſi in loco ſui magiſtratus prohibitum ſit contrahere, non tamen ſibi relinqui per ultimam voluntatem.*
12 *Prohibitio hæc ad inſtar donationis inter coniuges multum incedit declarando.nu.49.*
13 *Contractus quilibet,& omne commertium, præter donationem, inter virum,& uxorem licite fieri poteſt.*
15 *Incapax vltimæ voluntatis,non fit incapax contractus.*
16 *Alienationis prohibitio inter viuos non trahitur ad alienationem in vlt. voluntate ſup.nu.7.*
17 *Stat.prohibens relinquere,a contrario facultatem libere inter viuos diſponendi,reſeruat.*
18 *Permiſſum fieri inter viuos,non intelligitur permiſſum,ita vt etiam in vltima voluntate fiat.*
19 *Poteſtas vni ex coniugibus conceſſa,bona alterius inter viuos alienandi, non intelligitur per viam vltimę voluntatis.*
20 *Remedium donandi inter viuos,dum prohibetur legari.*
21 *Legandi ſignificatio donationi inter viuos non deſeruit.*
22 *Pęna impoſita mulieri ſecundo nubenti ad donationem inter viuos non trahitur.*
23 *Statuta loquentia de contractibus non procedunt in teſtamentis, & e contra.*
24 *Vſurarius manifeſtus citra cautionem teſtari prohibitus, inter viuos libere donare poteſt.*
25 *Stat.coarctans aſcendentem ad relinquendum duas partes bonorum deſcendentibus, intelligitur in vltima voluntate non inter viuos.*
26 *Diſpoſitio loquens in vltima voluntate ad rem geſtam inter viuos non extenditur.*
27 *Legatum etſi,conſiderato effectu,dicatur donatio, vſus tamen pro ſeparata ſpecie habet.*
28 *Diuerſitas effectus ex titulorum diuerſitate arguitur.*
29 *Loquutio non ſimpliciter prolata,ſed cum adiectione,non proprie,ſed impro prie venit,& Ideo ſtatuto non comprehenditur.*
30 *Diffinitio legati nulla eſt,quę donationem inter viuos includat.*
31 *Filiusfam.etſi legare non poſſit,inter viuos tamen, vel cauſa mortis donare vtique poteſt.*
32 *Generis remotio non ſequitur, remota ſpecie, ſecus e contra.*
33 *Totius remotio non ſequitur remota parte,ſecus e contra.*
34 *Donatio inter coniuges morte confirmata,a legato,& donatione inter viuos ſeparata eſt ſpecies.*
35 *Aliud tale aliud haberi loco talis.*
36 *Illatio non datur a legato ad donationem inter coniuges.*
38 *L.cum hic ſtatus.§.ſi maritus.ff.de donat.int.vir.& vx.concordia,& intelligentia,remiſſiue.*
39 *Saliceti & Garro, intentio non bene fundata.*
40 *Fraus nemini fit,iure ſuo vtendo.*
42 *Filiusfam.inter viuos de aduentio diſponit,ſed non teſtatur.*
43 *Clericus inter viuos moderate donat, ſed non teſtatur.*
44 *Libertus amicis benemerentibus donare,poteſt,legare autem nequaquam.*
54 *Vaſallus in uita fundum in proximiorem agnatum alienare poteſt,non ſic in vltima voluntate.*
46 *Mariti non tam facile alliciuntur, vt contrahendo vxoribus largiantur, ſicuti teſtando.*
50 *Clauſula omni meliori modo num legatum alias inualidum in vim donationis inter viuos ſuſtineat.*
51 *Donatio inter viuos per virum vxori in teſtamento facta non valet,quid ſi per ægrotantem ſecus teſtamentum. nu.52.& ſeq.*
53 *Factum in infirmitate,cauſa vltimæ uoluntatis geſtum præſumitur,& quo modo intelligatur.*
54 *Maritus ſi legat vxori,quod viuus donauerat num, & quando debeatur.*
55 *Iocalia,& ornamenta caute relinquenda ſunt vxoribus,dum prius eis dono data fuerant.*
56 *Maritus conualeſcendo ſi rem in teſtamento relictam tradat vxori, num exinde res ab hærede auocari poſſit.*

Quæſt. VI.

Solet legatum inter donationem aſcribi.l.legatum.i.de leg.2.§.1.inſt.de lega. id circo corollarie accedit,num ſub hac noſtra diſpoſitione cẽ ſeatur maritus prohibitus donare, ſed cum donationum
1 † duo ſint genera, donatio,ſ.inter uiuos, & donatio cauſa mortis,inſt.de donat. in princip. l.alienum. §.1.ff.de verbo. ſign. aggrediendo donationem inter uiuos. Primo aſpectu
2 pars negatiua, ꝙ maritus † ſtante hac prohibitione nequaquam poſſit vxori ſuę inter uiuos donare, amplectenda videtur,ex eo quod,ut diximus,legatum dicitur donatio.ideo nimirum, ſi prohibito legato, cenſeatur quoque prohibi-
3 ta,donatio tanto magis,quia donatio†inter virum, & vxorem, de qua nos agimus, ex quo ab initio non valet, ſed morte confirmatur,dicitur habere uim relicti,aut ultimæ, voluntatis.gl.& ſcrib.in auth.ex teſtamento. C.de col.l.filię cuius C.fam.ercif.notaq; Bal.conſ.29.num.3.uerſic.ego firmiter lib.1. Hinc dicit Bar.in l.1.§.1.col.1.ff.pro donat.quod hæc non eſt propria donatio,ſed legatũ. urget ꝙ ex hoc poſteriori

Source : BIU Cujas

ſteriori dicto poſt gl. tradit Salic. in l. 1. q. 1. & ibi etiam Garro. nu. 110. C. de ſecun. nup. vbi ſequutus gl. aſſerentem, diſpo
4 ſitionem illius legis prohibẽtis † mulierem nubentem intra tempora luctus poſſe vltra tertiam ſecundo viro ex teſtõ relinquere, vult, procedere, vt nec inter viuos donet, nec per indirectum concedatur, ꝙ directo negatur, & hoc quia donatio inter viuos non tenet inter coniuges, & dum poſtea morte confirmatur, capit vim relicti, ꝙ valere non debet, vt ibi
5 dr̃. Vt propterea nimirum, ꝙ Petr. Pech. † de teſtam. coniug. li. 4. c. 5. ī fine auſus fuerit dicere, etſi omnes, vt ait, operã perdere, clamarent, ꝙ in caſu huius prohibitionis neque donatio inter viuos per maritum vxori facta morte eiuſdem mariti confirmetur, quia, vt ipſe inquit, ratio, quare morte confirmetur, eſt, quia poſſet maritus vxori legare, aut teſtõ relinquere, ꝙ cenſetur feciſſe, non reuocãdo, ergo vbi legare, vel relinquere ei non poteſt, ibi morte talis donatio non debet dici confirmata. Alioquin, vt & hoc etiam addam, eſſet aperta via fraudandi hanc prohibitionẽ, vxori relinquendo per viam donationis inter viuos, ꝙ ex legato fieri non poteſt, vt in ſimili dicit Ale. conſ. 55. col. 1. li. 1. vbi ſtante ſtatuto, ꝙ tertia pars hæredibus relinqui debeat, ne via fraudandi diſpoſitionem aperiatur, vult, intelligi, ſiue per vltimam voluntatem, ſiue per donationem. Suadetur ſecundo quia ſi interdicta eſt facultas legandi, & teſtandi, ut ſupra viſum eſt, multo magis facultas donandi inter viuos ſublata cẽſeri debet,
6 ſicque contrahendi, cum faciliusꝗ permittatur teſtari, quam contrahere, ꝙ ex eo dignoſcitur, ꝙ adultus abſq; tutoris ſui authoritate contrahere non poteſt. l. ſi curatorem. C. de integ. reſt. mino. teſtari autem abſque curatoris authoritate vtique ualet. l. Aurelio. §. Caius. ff. de libe. leg. l. cum pater. §. curatoris. de leg. 2. etiam curatore ipſo contradicente. Iaſ. l. ſi frater, 2. not. C. qui teſt. face. poſſ. Præterea in minore ætate quis admittitur ad teſtand. expleto anno decimoquarto. l. qua ætate. ff. de teſta. non ita tamen ad contrahendũ recipit̃, niſi ſit legitimæ ætatis. l. 2. & fin. C. de his, qui uen. æt. Impet.
7 & proinde a teſtatore prohibitus, ꝗrem alienare, non cenſetur prohibitus illam relinquere in teſtamento, aut in alia ultima uoluntate, Ale. conſ. 155. li. 2. Iaſ. l. filiuſf. §. diui. 2. lec. 7. q. Bar. de leg. 1. Soc. conſ. 251. col. 1. & ſeq. li. 2. Sic etiam uidemus, ꝙ licet adultus ꝗ curatorem habens bona in uita ſine cu
8 ratoris authoritate, uel iudicis decreto alienare nõ poſſit, in teſtamento tñ licentiam executorib. dare poteſt, illa abſque curatore, & decreto alienandi Iaſ. d. l. ſi frater. nu. 3. & Alex. conſ. 215. col. 1. li. 6. Tertio fauor, ſeu ratio, quæ militat in ultima uoluntate, eadem militat in contractu, & ſic in donatione inter uiuos, & per conſequẽs, diſpoſitio hæc, etſi loquatur in ultima uoluntate, locum etiam debet habere in con-
9 tractu, ſumpto argõ † ab ultima uoluntate ad contractum, identitate rõnis cõcurrente. l. pactum inter hæredem, & ibi Iaſ. in 1. no. ff. de pact. cum ſimilibus, præcipue quo ad donationem. Nam in ultima uoluntate lata fit interpretatio, at latior in donationib. c. cũ dilecti. de donat. Quin ẽt hæc prohibendi ratio, ne, ſ. maritus ſpolietur, & decipiatur, de qua ſup. præfat. 5. fortius militat in ⁊ctib. q̃ in ult. uoluntate, cum fa-
10 cilius præſumaturꝗ fraus inter uiuos, q̃ in ultima uoluntate, Ale. conſ. 51. in fi. li. 2. Alc. in l. uerba contraxerunt, circa medium. ff. de uer. ſig. & li. 3. in fi. eod. tit. Iac. Put. patritius noſter inter conſi. Calca. conſ. 62. nu. 7. Dec. conſ. 311. nu. 2. circa fi. Iaſ. poſt Bar. & alios in l. ſi is, qui, in fine. ff. de uulg. ubi inqt,
11 ꝙ prohibitum eſtꝗ officiali in loco, quo magiſtratum gerit, ob ſuſpitionem fraudis contrahere. l. non licet. C. de cõtrah. emp. & tamen prohibitum non eſt, per uiam teſtamenti, ſeu ultimæ uoluntatis relinquere officiali, aut eum inſtituere. l. non dubium. C. de teſta. imo potius expediens uidetur, quod magis coangũſtata ſit facultas donandi uxori, quam legandi, ex eo quod donatio inter uiuos tenacius firmat anchorã, dum fit irreuocabilis, quam legatum, ꝙ ſemper toli, & reuocari poteſt, quo arg. utitur in materia Barba. conſ. 23. n. 7. li. 4.
12 Vltimo loco accedit, ꝙ noſtra hæc prohibitioꝗ vt ſæpe dict̃ũ fuit, ad inſtar donationis inter coniuges incedit, quæ ne mutuo amore inuicem ſe ſpolient, interdicta eſt. l. 1. ff. de donat. int. vir. & vx. vt ſenſit Bar. in l. 1. nu. 32. C. de ſum. tri. quæ pro-
13 pria eſt donatio inter uiuos, cum alioquin quilibetꝗ ⁊ctus, & omne aliud cõmercium inter virum & uxorem, præter donationem, licite fieri poſſit, teſte pract. Papi. in forma lib. ad dotem, uerbo dedit, & legauit. in prin. Soc. in l. 1. nu. 75. ff. ſol. mat. Alex. conſ. 86. nu. 1. lib. 5. cum alijs per Tiraq. aggregatis de legi. connub. glo. 8. nu. 111. & ſeq. & Pech. de teſta. coniug. li. 1. c. 26. unde eſto, ꝙ per hanc noſtram diſpoſitionem non ſit viro ſublata facultas ⁊hendi cum vxore, donatio tñ ſibi nequaquã permiſſa uidetur, ita adminiculante iure cõi. con
14 traria ſententiaꝗ eſt uerior, & magis recepta per ſcrib. ut diſpoſitio prohibens relinqui uxori in ultima uoluntate, prout uerbum, lego, aperte demonſtrat, ad donationem inter uiuos nõ trahatur, quæ licet morte confirmetur, non tñ ꝓpria vltima uoluntas eſt, ut hac noſtra diſpoſitione comprehendatur, ſed tanquam caſus omiſſus remanet diſpõni iuris cõis, ita ſane tradit Alex. conſ. 26. nu. 4. & ſeq. lib. 2. quem ſequitur Ruin. cõſ. 44. nu. 19. & 25. lib. 2. Riminal. Iun. cõſ. 42. nu. 104. Idem Ale. conſ. 54. col. 2. & ſeq. lib. 7. per tex. in l. ſeruum meum, in princ. ff. de hær. inſt. ubi (ſecũdum ꝙ colligit
15 Bal.) qui nonꝗ eſt capax ultimæ uoluntatis, eſt tamen capax contractus, ut hoc idem perpendit Bal. in l. Si, is qui. prope fi. ff. de uulg. Iaſ. l. ſi ita quis §. ea lege nu. 46. ff. de uerb ob. Idẽ Rimin. conſ. 119. nu. 83. ubi, ꝙ uxor marito ſecũdum legem Moſaycam per uiã donationis ſuccedit, nõ ſic ꝓ uiam teſtĩ,
16 Sicuti econtra, inquit Ale. ubi ſup. prohibitio † alienationis inter uiuos nõ trahitur ad alienationem in ultima uoluntate, Idem quoq; Ale. cõſ. 120. nu. 2. lib. 2. quæ ſumme commẽdat Mant. in ſuo Enchir. rerũ ſing. lib. 9. c. 215. Iaſ. ubi ſup. late Tiraq. de legi cõnu. gl. 5. q. 7. Burſat. conſ. 32. nu. 20. & ſeq. Et in ſpecie, ꝙ ſtatutum prohibens donare uxori, etiam in ultima uoluntate, nõ intelligatur prohibere legatũ, cẽſuit Barb. cõſ. 23. col. 1. & 2. lib. 4. Vital. de Camb. trac. claus. ti. de ſimulat. nu. 17. & ſeq. Chaſſ. in conſuet. Burg. 4. rub. le Mary, & femme. 7. §. uerbo, par teſtam. nu. 3. & ſeq. Bero. conſi. 60.
17 nu. 39. lib. 2. Veluti etiam ſtatutum ꝗ prohibens relinquere, a ꝓrio facultatem reſeruat libere dandi, & diſponendi uſque ad ultimam uoluntatem, ſicque inter uiuos ⁊hendi, Bolog.
18 conſ. 17. nu. 6. ſimiliter diſpoſitio permittens ꝗ aliquid fieri inter uiuos, non intelligitur permittere, ita ut etiam in ultima uoluntate fiat, Iſer. tit. qualiter olim por. feud. alie. §. donare col. 3. Roma. conſ. 476. cum, ut ipſe ait, hęc penitus ſint ſeparata, & diuerſa, cum quo tranſit Chaſſ. conſ. 2. nu. 7. ad idem
19 Soc. conſ. 19. nu. 15. & 21. lib. 1. Sic etiam poteſtas † conceſſa uni ex coniugibus bona alterius inter uiuos alienandi, nõ intelligitur per uiam ultimæ uoluntatis, ſed ſolum per actus, qui fiunt inter uiuos, Pech. de teſta. coniug. lib. 1. c. 15. Eandẽ ſententiam, ꝙ noſtra hęc prohibitio in cõtractu inter uiuos nõ procedat, claram habuit Dec. conſ. 196. circa fi. & proinde ſecundum eã Io. Dilect. de arte teſt. tit. de his, qui nõ hab. fact. teſt. caut. 13. nu. 3. ſimili ſtante prohibitione, conſuluit,
20 ut ſuir donet uxori inter uiuos, quia donatio tunc, aut iuramento, aut ſaltem morte mariti confirmabitur, idem nouiſſime uult Plot. conſ. 168. nu. 37. & ſeq. inter conſil. ultim. uolunt, ꝙ in uol. ſuorum conſ. habetur conſ. 17. niſi, ut ipſe ait ſtatutum aliter expreſſe diſponat; vt refert, adeſſe ſtatutum Nouarię, id quoque intelligendo, vt ipſemet declarat. Confirmatur ex tex. in §. 1. in prin. inſt. de donat. quatenus ibi habetur, donationes inter uiuos non omnino comparari legatis, ergo prohibitio legãdi ad donationẽ inter uiuos trahi nõ
21 põt, cũ ſignificatioꝗ legandi donationi inter uiuos omnino non deſeruiat, iuxta no. per Ruin. conſ. 43. nu. 9. lib. 3. Accedit tex. in l. cum hi, in princ. iuncto ver. plane. ff. de tranſ. ubi prohibitio in materia fauorabili in qua nos quoq; uerſamur de relictis in ulti. uoluntate, locum ſibi non uendicat in donatione inter uiuos, per quẽ tex. Dec. in l. 1. n. 10. de ſec. nu. in
22 fert, quod pæna, ꝗ quæ imponitur mulieri infra anuũ luctus ſecundo nubenti, ut expreſs reddatur omninum relictorum locũ non habet in donatione inter uiuos, quia diſpoſitio illa, dum loquitur in relictis, quæ ultimam uoluntatem deſignant, in diſpoſitis inter uiuos locũ non uendicat, cũ limitata cauſa limitatum producat effectũ. l. in agris. ff. de acq. rer. dom. idem Dec. in l. de alimentis, in fine, C. de tract. loquens etiam de diſpoſitione d. l. cum Si. ut illa in alimentis ex contractu debitis non procedat, ex eo quod ucrba illa, relicta, in ſolam ultimam uoluntatem ſonant Ad idem quoq; tex. in l. verba contraxerunt. ff. de uer. ſig. quẽ in ſimili no. Bar. in l. executorem nu. 11. C. de execut. rei. iud. & ſuo in conſ. 295. lib. 2. ut etiam per eundem tex. inquit glo. in l. teſtamentum uerbo. contractus C. de teſtam. quod teſtamentum non eſt,
23 contractus, unde inferunt ibi Bal. & alii, quod ſtatuta ꝗ loquẽtia de contractibus non proce dunt in teſtamentis, & e contra, ut idem ex eodem tex. determinat Bal. conſ. 253. conl. 2. uerſ. ſolutio, uerba. li. 3. de ſtatuto prohibente alienationes, fieri, niſi ſub certa forma. ut non comprehendatur legatum ſeu inſtitutio, aut alia ultima uolũtas, quia uerba contraxerunt ad teſtamenta non pertinen, Eandem meditationẽ habuit Bar. in l. 1. §. ſuit quæſitum, in fine. ff. ad Trebell. de reſtitutorio edicto minorum. quod cum loquatur de his, quæ geſta ſunt cum minore inter uiuos, per uerba geſſerunt, & contraxerunt, ad ius teſtandi non pertineat, ita ut minor ſi aduerſus teſtamentum reſtitui uelit, tanquam inconſulte factum, non audiatur, ut per eund. tex. ita in ſpecie infert, & cõcludit D. Io. Ceph. conſ. 414. nu. 17. iunctis prędcedentib. Confert, quod alibi ſcribit Bal. conſ. 294. in fi. lib. 2. in quãtũ, uult
24 uſurariũ ꝗ manifeſtũ prohibitũ teſtari, non poſſe, nõ præſtita cautione, abſq; dubio donationem inter uiuos facere poſſe

Source : BIU Cujas

ex quo id non prohibet decretalis, quemadmodū ad cæteros ꝯctus deuenire poteſt. hinc conſuluit Anchar. in re non-
25 omnino diſſimili conſ. 100. nu. 5. quod ſtatutum † coarctans aſcendentem ad relinquend. duas partes honorum deſcēdētibus intelligitur prohibere ultra tertiā extraneis relinquere in ultima uoluntate, inter uiuos aūt ꝯhere, uel ſe obligare, ſtatutum nequaquam prohibet, nec reſiſtit, ſicuti de iure communi propter legitimam filiis relinquend. nō prohibētur parentes inter uiuos æs alienum contrahere, & ſic legitimam detrahere, quam quidem conſultationem lōge commendat Iaſ. in l. ſi ita quis promiſſerit. §. ea lege nu. 38. ff. de uer. ob. aſſerens per eam alias uoluiſſe contra Alex. conſ. 55. lib. 1. uolentem, ſtatutum diſponens, ꝙ mulier, non extantibus liberis, tertiam partem bonorum ſuorū fratri relinquere teneatur, comprehendere, ut nec ēt in uita in prēiudiciū illius tertiæ diſponere ualeat, cum quo tranſit Hypol. Rim. conſ. 42. nu. 105. & ſeq. Et hoc quidem pro expedito habetur
26 quod diſpoſitio † loquens in ultima uoluntate, ad rem geſtā inter uiuos non extendatur, gl. in §. ſi. uerbo. impleuerit, quā not. ibi Ang & omnes ſequuntur teſte Iaſ. inſt. quib. ex cauſ. man. non lic. cuius etiam meminit Dec. in l. ſi Ruffinus. col. fin. 5. not. C. de teſt. mil. & in notabili quoque quæſt. conſuluit Alciat. conſ. 54. in 2. dub. nu. 21. & ſeq. lib. 8. Demum pro
27 hac concluſione perpendi poteſt, ꝙ etſi legatum, conſiderato effectu donatio dici poſsit dicta l. legatum. de lega. 2. uſus tñ, ſeparatam eſſe ſpeciem, obtinet. Alciat. l. alienatum. §. 1. circa fin. ff. de uerb. ſig. & ita etiam paſſim communis uſus loquendi obſeruat, ſm quem uerba. ſemper intelligi debēt, Dec. conſ. 472. nume. 13. & ſup. diximus, verbo. maritus. q. 1. nu. 37. & ſeq. ita ut inconueniens nō ſit, ꝙ ſub prohibitione legati donatio non contineatur. Nec quidem mirū, ꝙ aliud in legato, aliud in donatione, ut ēt tibi ſufficere habeat, ꝙa ſic legislatori placuit, ut ſcribit in ſimili Bar. in l. hæreditatē num. 1. ff. ad l. Falcid. Et nobis quoque nimium laborandū, non eſt, propter ſpeciale ſtatutum, quod habemus fol. 346. rub. quod omnes obligat, fact. & quæ fie. per marit. & uxor. quo diſponitur, ut omnes obligationes, donationes, & cæteri contractus inter maritum, & uxorem ualeant. & teneant, lege, ſtatuto uel conſuetudine non obſtante, ut dubitandū, non ſit, quin ex eadem municipali diſpoſitione donatio inter uiuos ualeat, noſtra hac cnnſuetudine non obſtante, vbi illa in aliquo obuiaret. Non obſtāt ex aduerſo deducta, qui bus licet ex ſup. relatis pateat ſolutione tñ videamur exemplo Oldr. conſ. 207. nu. 2. declinare certamen, quo ad primū dico ſimul cum Alex. dict. conſ. 54. nu. 20. lib. 7. quod legatū proprie non eſt donatio, vt conſtat ex. l. prim. ff. de donat. &
§. 1. inſtit. de legat. Vnde alius eſt. tit. de legatis, alius de dona-
28 tio, & ſic ex diuerſitate † titulorum arguitur diuerſitas effectus, Abb. conſ. 56. col. 2. lib. 1. Corn. conſ. 107. col. 2. lib. 4. Qđ etiam demonſtratur, dum in diffinitione dicitur, legatum eſt, quædam donatio, ponderando dictionem illam quædā, ex qua reſultat, legatum nō eſſe propriam donationem, qm̄
29 vbi aliquid non ſimpliciter † profertur, ſed cum aliqua adiectione, illud non eſt proprie ſed improprie, nec uenit in ſtatutis, Iaſ. l. 1. in princ. num. 7. ff. ſi ex nox canſa ag. Et quippe
30 nulla eſt diffinitio † legati, etſi triplex fit, quæ donationem inter uiuos includat, ut eleganter docet Torniel. in rub. de leg. 1. num. 23. cum aliquot ſeq. Præterea, ut loco quoque, præalleg. Alex. ſubdit, donatio largo ſumpto vocabulo eſt, genus, compræhendens ſub ſe legatum, quod dicitur eſſe ſpecies donationis large ſumptæ. §. 1. Inſt. de legat. verū non ſequitur, ſtatutum vnam donationis ſpeciem inter virum, & vxorem fieri prohibet, videlicet, legatum, ergo omnem, donationis ſpeciem in genere ſumptæ prohibet. l. filiius fa.
31 ff. de donat. cauſa mort. Sicuti uidemus, quod filiusfam. † nō poteſt legare. l. ſenium. C. qui teſt. fac. poſſ. l. qui in poteſtate ff. de teſt. & tñ donare poteſt inter uiuos, vel cauſa mortis, ſaltem permittente patre l. tam is. §. 1. de donat. cauſa. mortis, Roma. conſ. 467. nu. 2. & pro Ale. ratio eſt aperta, quia ad re-
32 motionem † ſpeciei non ſequitur remotio generis l. duobus. §. ſi quis iura, & ibi quoque Bar. ff. de iureiu. Bal. & Alex. in l. iuriſgent. §. ſed ſi fraudandi. ff. de pac. prout ad remotionem
33 † partis non ſequitur remotio totius, Cagn. in l. in toto num. 12. ff. de reg. iu. & patet ad ſenſum, licet ſecus a contrario, ꝙa remoto genere, remouetur quælibet eius ſpecies, l. ſi qd earum. §. interemptum de leg. 3. gl. in l. prim. §. fi. ver. nat. ff. de ſui & legit. hær. Abb. c. ad reprimendum nume. 10. de of. or. vbi infert, quod ſi inhibeatur alicui, ne poſſit donare, omnis ſpecies donationis cenſetur intetdicta. Vnde legitur apud Quint. lib. 5. c. 12. genus ad probandum ſpeciem minime uallere, plurimum ad refellandam, contra autem, ſpeciem firmam habere probationem generis, infirmam refutationis.
34 & licet donatio † inter coniuges, ut huic quoq; dubio occurratur, a principio non ualeāt, ſed mariti prædecedentis morte, & non reuocantis confirmetur, nō tamen ob id dicitur relictum, ſeu legatum, de quo hæc noſtra loqu tur diſpoſitio, ſe alia per ſe eſt ſpecies, a legato, & donatione inter viuos differens, Bar. l. ſequens quæſtio. de leg. 2. ac ſe non aſſimilās donationi cauſa mortis, nec inter viuos, gl. in l. res uxoris, verb. diſſoluitur, in fine. C. de donat. inter vir. & vx. vnde nimirū, ſi hac diſpoſitione non comprehendatur, vt ad id proprie reſpondet Ale. d. conſ. 26. nu. 4. & d. conſ. 54. nu. 7. & ſeq. imo talis donatio magis aſſimilatur contractui, quam legato, vt in re ſtatutaria not. Rui. conſ. 52. nu. 8. li. 1. Hinc dicit Corn. conſil. 185. num. 9. li. 2. quod etſi donatio inter coniuges, quo ad quædam, dum morte confirmatur, vim legati, ſeu vlt. volūtatis habeat, non tñ eſt relictum, ſed donatio vim habens re-
35 licti, quia aliud † eſt, eſſe tale, aliud, haberi loco talis. l. mercedes. ff. de pet. hær. adeo quod non deſijt eſſe propria donatio. Quinetiam etſi huiuſmodi donatio in quibuſdam vim relicti habeat, hoc tamen ad omnes caſus trahendum non eſt, cum permulti ſint, quibus illa a legato diſſonat, vt per Tiraq. in l. ſi vnquam, verbo, libertis nu. 119. cum trib. ſeq. C. de re-
36 uoc. dona. ubi tandem inquit, non recte inferri † a legato, ſeu relicto, ad donationem int. vir. & vx. & ideo nimirum ſi ſuis propriis regulis, non autem legati, ſeu alterius vltimæ volūtatis cenſura reguletur, vt docet Io. Annib. in rep. l. poſt contractum. num. 209. & 216. ff. de donat. Ex his itaque conſtat,
37 Pech. omnem penitus † operam perdidiſſe, quatenus, vt iam ex aduerſo relatum fuit, audaćter aſſeruit, talem donationē in caſu huius prohibitionis morte non confirmari, ex eo ꝙ dum marito ſublata eſt facultas relinquendi uxori, ibi morte confirmata donatio dici non poteſt. Quod tanto apertius demonſtratur, quo vir iſte, acutiſſimi alias ingenii, ad hoc ut morte confirmetur donatio, præſupponere videtur, neceſſarium fore, quod maritus tempore mortis facultatē habeat vxori relinquendi, quod iuri conſonans non eſt, cum donatio in vxorem facta morte cōfirmetur, etſi maritus effectus ſit inteſtabilis. l. res vxoris. C. de donat. inter vir. iuncta l. eius, qui. §. 1. ff. de teſta. & l. ſi is qui, cum ibi no. C. qui teſta. fac. poſ. ad quod etiam eſt tex. in l. cum hic ſtatus. §. ſi maritus. ff. de
38 donat. int. vir. de cuius concordia, † & intelligētia poſt alios uideri poteſt Io. Annib. in d. l. poſt contractum. nu. 109. cum
39 aliquot ſeq. ff. de donat. Itidem ex his apparet, Salyc. † & Garro. cum eo non bene eorum intentionem fundaſſe, quatenus in l. 1. q. 1. C. de ſecun. nupt. uoluere diſpoſitionem illam prohibentem, vltra tertiam ſecundo uiro relinqui, procedere etiam in donatione inter viuos, cum donatio, dum morte confirmatur, uim legati capiat, ꝙ non tenet, licet eorum dictum reputem in ſe uerum, tum ratione gl. ibi, tum quia idem aliunde in materia illa cautum extat, ut l. fœminæ. & l. hac edictali. C. eod. quod uidetur fuiſſe de mente eiuſdem glo. citando. d. l. hac edictali, & alterius etiam gl. infra, uerbo ſuprema, pro ſe auocando d. l. fœminæ, tum etiam quia idē ſuadet identitas rationis, quod ſecus eſt in terminis huius noſtræ prohibitionis, vt infra dicemus. Nec etiam quicquā curandum eſt de fraude, quæ diſpoſitioni afferri uidetur, cum
40 nemini fiat † fraus, iure ſuo utendo. l. non videtur. ff. de regul. iur. qua reſponſione utitur Alc. conſ. 54. nu. 24. lib. 8. Et licet, ne id quoque omittatur, hæc ſatis ex ſe clara ſint, clariora tamen erunt, a ceſsāte ratione obiecti, ubi ſcilicet donatio ex ſui nā ab initio citra mortis ꝯfirmationē valida eſſet, Veluti donatio añ nuptias vel poſt nuptias in caſu ꝓmiſſo, vt l. ſi ſpōſus. §. conceſsa, uſque ad fin. ff. de donat. inter. uir. Aut quando donatio uinculo iuramenti firmata eſset, ſecundum magis receptam ſententiam, ut apud D. Clarum. §. donatio. q. 9. & Rolan. conſ. 93. nu. 4 li. 1. ad quod ēt Sal. in l. ſi quis poſt. nu. 6. C. de bon. proſcrip. Ad ſecundum reſp. a prohibitione legati ad donationem inter viuos ſimpliciter, ſumi argumētum, non poſſe, qm̄ incapax vltimæ voluntatis incapax contractus non redditur, ut ſup. nu. 15. diximus, & licet plerūque facilius laxentur habenæ diſponendi in ultima voluntate ꝙ
41 inter viuos, aliqn̄ tñ aliquid † permittitur inter uiuos, quod in
42 ultima voluntate eſt prohibitū, ut pote in filiofam. † qui inter viuos de peculio aduentitio diſponit. & tñ teſtari nō pōt. Iaſ. in l. Senium col. fi. C. qui teſtam. fac. poſſ. l. fin. 2. not. C. de Inof. teſt. Ale. d. conſ. 54. in fi. li. 7. Idem in pupillo, qui in plerisque caſibus donare poteſt in uita tutore authore, at teſtari nusquam l. 1. §. 1. ff. de tut. & rat. diſtrah. idem quoque uide-
43 mus in clerico, † a quo inter uiuos moderate acquirere poſſumus, non ſic in vltima voluntate, Abb. & alii in c. ad hæc,
44 de teſtamen. ſimile habemus in liberto, † qui benemerentibus amicis donare poteſt, legare autem nequaquam. l. uiuus libertus. ff. ſi quid in frau. patr. Idem reperitur in uaſſallo,
45 † qui in uita feudum in proximiorem agnatum alienare poteſt. cap. 1. §. ſed & res, per quos fiat inueſt. per uiam tamen ultimæ uoluntatis nulla eſt ipſius ordinatio, etiam inter proximiores agnatos. c. 1. in princ. de ſucceſ. feu. in ſexto. Roma.

conſ.

Source : BIU Cujas

conſ.476.num.3. multæq; alię huiuſcemodi inſtantię inter tractum, & ultimam uolũtatem exiſtunt quæ apud Iaſ.videri pñt in l.quæ delegato,de leg.1.& Euerard.in loco a contractibus ad ultim.uolunt. Tertium obiectum refellitur ex non identitate rationis in prohibenda donatione inter uiuos quæ eſt in prohibendo relicto per ultimam uoluntatẽ, ut Ale.quoq; reſpondet alleg.conſ.54.nu.9.& ſeq.lib.7. licet alias maior ſuſpitio inducaẽ ex alienatione inter uiuos, q̃ in ultima uolũtate, vt idem ẽt Ale.reſoluit, ꝙ & clare ſentit Ale. conſ.226.circa fin. ꝙ ſm impreſ.Venetam poſitum reperitur conſ.2.lib.5.ubi inquit, ꝙ rõ huis prohibitionis nõ ita militat in ſimplicibus contractibus,ſicuti in ultima volũ
46 tate, quia non tam facile†alliciũtur, mariti,vt contrahẽdo, largiantur vxoribus ſicuti teſtando idẽ non obſcure voluit,
47 Cuma. conſ.31.col.fi.vbi & ipſe uult,apertam†ſuſpitionem potius eſſe in teſtamento,quam in contractu, cum in teſtamento ſoleat quis diſponere de rebus, ſuis, quibus gaudere non ſperat,non ſic in contractu ꝙ ait, voluiſſe,ẽt gl.in l. qui teſtamẽtum.ff.de probatio.ſunt.n. viri ſubdit adhuc. Cum. tunc liberales cum gaudere non poſſunt. Similem rationẽ ſenſit Fab.in §.peculium inſt.de legat. nec non Bal.cõſ.332. num.3.lib.prim.ubi ratione mortis propinquę, & immaginarię arguit,fraudem prę ſumi. Quandoquidem eadem, vel ne militet,ratio,ex quo tamen noſtra hæc diſpoſitio de ultima uoluntate limitate, loquitur prohibendo legare,donationem,ſimulque & inter uiuos cõtractum excluſiſſe videtur,arg.l.cum prætor.ff.de iudic. ut in ſimili tradit Dec.in l. ſi certis annis num.7.C.de pact.Tametſi in his, quæ ſunt no-
48 ui iuris inductiua, non ſumatur argumẽtum†de vltima uo luntate ad contractum,& econtra, Bal.l.teſtamentum,prope finem.C.de teſta.cuius meminit Iaſ.d.l.quæ de legato nu. 29.de lega.1. ac inter. res ſingulares commemorat Mantua. in ſuo Ench. rerum ſing.lib.9. c.215. Ad ultimum obiectum
49 ea manifeſta patet reſponſio, q̃n etſi hæc†noſtra prohibitio ad inſtar prohibitæ donationis inter virũ, & vxorem multũ incedere videatur, nihilominus ſcrutando penetralia, diuerſa eſt ratio inter prohibitionem donationis,& legati ut mox retulimus, tradidiſſe Ale.d.conſ.54.num.9.& ſeq.cum ſuperius addu ctis præf.5.& iſtud eſt,quod uoluit Niger in Rub. de leg.1.nu 21.uerſ.nec ẽt eſt,uerum,quatenus negauit,prohibitionem hanc ſe conformare cum diſpoſitione,iuris,donationem inter coniuges prohibentis, cum diſpoſitio iuris cõis inter coniuges conſtante matrimonio donationẽ prohibeat,ſed non donationem cauſa mortis,quæ intra tps ſoluti matrimonii confertur,quemadmodum ẽt legatum.l.ꝙ autem. §.fin.cum l.ſeq.& l.quæ iam.ff.de donat.int.uir.Ale. conſ.152.nu.10.li.6.non tñ negarem,quin noſtra hęc diſpoſitio multum incedat ad inſtar prohibitionis donationis inter coniuges propter conformitatem, quam cum ea habet, & ita ſæpe hac in noſtra tractatione argumẽtum ſumimus, quod vſquequaque.non procedit ut apud Euerard.in loco,a ſimili,& ſcrib.paſſim.Etſi quiſpiã dixerit,ꝙ ſi diſpoſitio hæc prohibens legari vxori, ad donationem inter uiuos non trahatur,raro,aut nunquam erit.quod hodie legata facta vxo-
50 ri non ſuſtineantur,per clauſulam illam†omni meliori modo,quæ in quacunq; ultima uoluntate inſeri conſueuit, vſque quo etſi inſerta non ſit,pro appoſita habetur,Bal. l.fi.C. de fideicom.moder.in c.cum M.de conſtit.Ant.Gabr.lib.6. de conſuet.concluſ.3.perquam clauſulam,vbi diſpoſitio ob aliquem defectum non tenet, ſuſtinetur, tamquam donatio inter uiuos,ne actus corruat, Iaſ.l.1.§.Si quis ita, nu.18.ff. de verb.obl.Pariſ.conſ.90.nu.10.& ſeq.li.3.Fuſc.ſin.79.lit.C. præcipue q̃n vxor præſens teſtamẽto reperitur, vel notarius pro ea ſtipulatur, iuxta no.per Alex.conſ.45.nu.5.& ſeq.lib. 1.& Dec conſ.293.nu.2. Aduertendum eſt,& hæc erit declaratio præcedentis concluſionis, ꝙ vbi contingat,donationẽ fieri extra teſtamentum, plana res erit, vt non cenſeatur prohibita, in quibus terminis loquitur Ale.d.cõſ.26.in 2.dubio lib.2. ſi illius uerba diligenter attendantur,in uerſ.nec prædictis obſt.dum ait, non ſumere argumentum a teſtamento Andreatii; ſed a contractu dotis,& clarius paulo infra,uerſi. nec ẽtiam obeſt.dum reſpondendo ad ſtatutum diſponens, confeſionem mariti factam in teſtamento,ut in ultima uoluntate,nullius eſſe momenti,inquit,in caſu ſuo pertractari de dote reddenda per contractum promiſſionis, quæ facta non fuit in teſtamento,nec ultima uolũtate.ſeu alio in actu habito pro ultima uoluntate idem de donatione extra teſtamentum facta loquitur Ale.d.conſ.54.nu.4.& 9.li.7.Sed ubi
51 donatio†in teſtamento fieret,nedum ex memorata clauſula omni meliori modo, uerum etiam explicite, teſtatore dicente, tibi uxori dono,ut fieri poteſt, etiam ꝙ ſimus in ultima uoluntate, ſecundum Ang.in §.1.num.2.inſt.de legatis. Crot.in rub.de leg.1.col.pen.tunc pro abſoluto habeo,donationem non ualere propter hanc noſtrã prohibitionẽ, ut nõ obſcure uoluit Alex.d.conſ.26.a contrario ſenſu, dum eius precipuum fundamẽtum facit in donatione extra teſtamẽtum contenta quaſi uelit, ꝙ ubi confeſſio illa in ultima uolũtate facta fuiſſet, nequaquam teneret, prohibente lege. idẽ clarius ſentit Alex.d.conſ.54.nu.9.attenta,ſ.omnimoda ratione prohibitionis, quæ dum in teſtamento fit donatio, ita militat.q̃n teſtator per uiam donationis diſponit,ſicuti per viã meri legati,ut latius dicemus in ſeq.q.2.membro,& nonnihil quoque in uerbo.viginti, 8 q.in 1. & in 8.ampli. & iſtud mihi uoluiſſe uidetur Io.de Canemor.relatum per Vital.de Camb.tract.clauſularum tit.de ſimul.nu. 17.& ſeq.licet cõtextus ille male concinnatus legatur, ad quod ẽt D.Clar.in §.donatio.q.4.verſ.& hæc quidãm concluſio, in fi & D.Menoch.conſ.49.num.52.& ſeq.vbi donatio, ſeu confeſſio mariti, etſi dum incolumis eſt, valeat,non tñ facta in teſtamento ab eo, qui de morte cogitat. Idque multo fortius, vbi maritus verbo,relinquere, aut alio vltimam uoluntatem deſignante,vſus fuiſſet, ſeu alia coniectura adeſſet, qua colligi poſſet,maritum potius per viam vltimæ uolũtatis, q̃ inter uiuos diſponere uoluiſſe, vt apud Couar.in 3.parte rub.de teſt. num.25.circa fi.& Pech.de teſta.coniug.lib.2.c.3.nu.5.Quin
52 etiam vbi donatio ſtatim,†& incontinenti ante, vel poſt teſtametum fieret,præcipue ab infirmo, ea ægritudine laborãte,qua deinde mortuus eſt,ex eo ꝙ cenſetur hic actus in teſtamento celebratus eſſeq; actus ultimæ volantatis, talis donatio non ſecus corrueret, ac ſi in teſtamento facta fuiſſet & diſpoſita p uiam legati,ut in ſimili ſane prohibitione conſuluit Chaſ.conſ.39.in 7.dubio.ex dicto Butrii,in c.2.in prin. de conſuet.Vbi no.ꝙ id, ꝙ geritur†in infirmitate, præſumẽ
53 geſtum cauſa vltimę voluntatis condendæ,quando, ſ.ægritudo eſt mortalis, vt alibi Butr.ſeipſum declarat in c.de his. 1.no.de ſepult.nec rationis identitas aliud quoque diſſuadere uidetur, ut mox dicebamus. Verum id difficultate carrere,non arbitror, propterea quod dictum Butr.quo Chaſſ.nititur,tutum admodum non exiſtit,tamquam communiter improbatum,ut per Bened.in c.Raynutius,verbo,teſtamentum,4.num.22.de teſta.& Rip.in 1.reſp.nu.7.de donat.cauſa mor.Niſi coniecturæ, aliquæ concurrerent, e quibus iudicari poſſet,maritum blanditiis fuiſſe allectum ad ita donãdũ, ut per dictum,Butr.perpendit Rip.tract.peſtis, tit. de priuil. contr.cauſa peſt.nu.177.ad quod ẽt D.Clar.§.donatio q.4.vt dictum quoq; Butr.ſic temperat Pech.d.c.3.nu.5.Aut niſi talis donandi modus in donationem cauſa mortis,aut in aliã ultimam uoluntatem caderet,ut apud Riminal.inſt. de donatio.in prin.nu.318.Vbi in hoc ſaluat Butr. & ita ẽt intelligit Chaſſaneum,ut idem in effectu Chaſſ.eius conſ.repetendo,dicit,in conſuetud. Burg.7.rub. de ſucceſſion. 5.§.verb. ne ordonance.nu.12.idem Pec.vbi ſup.Vnde ſm propoſitã, q.quum donatio ſtatim ante,aut poſt celebratum teſtamentum fit,difficile admodum non erit, concurrente aliquo adminiculo,Illã ſubuertere,orto tum ex uicinitate actus,tum ex ſubſiſtente cauſa fraudandi,ut idem Pec. in c.ſeq.ponderat.ac conferunt ſup.annotata. q.1.nu.22. & ſeq.Sed anteq̃ ab hac queſt.recedamus,mihi difficultas in mentem venit,
54 q̃n maritus† legat vxori, ꝙ uiuus donauerat, num illudde beatur,hac prohibitione non attenta.Diſtingu endum puto ſm Bar.& Salic.in l.ex uerbis.C.de dona.int.vir.& vx.ac Bar. & Caſt.in l.ſi q̃n de leg.1.Aut donatio ab initio valuit, licet inter coniuges,ut pleriq; ſunt caſus,quibus valet,& tunc id iure donationis indiſtincte debetur,qa teſtator non cenſeẽ, legaſſe, ꝙ valide donauerat d.l.ſi quando de leg.1.Alex.cõſ. 248.nu.6.lib.6.Soc.iun.conſ.98.nu.18.& 19.li.1.aut donatio non ualuit, niſi ſequuta morte, vt regulariter inter coniuges fit, tunc ſi teſtator dixerit, lego, ex quo a donatione receſiſſe uidetur,non valet,nec debetur, propter hanc noſtrã prohibitionẽ.Vbi vero dixerit teſtator,confirmo,vel uxor mea habeat ꝙ uiuus donaui aut p ſimilia uerba ambigua. ex quo illud valet, ut donatio, non ut legatum debetur,cum prohibitioni non ſubſit.Niſi legitimam inſinuationis ſummam excederet,quia tũc in exceſſu nõ ualebit ob defectũ inſinuationis, cũ illud in uim legati debeat, quod hic ſubſiſtere nõ poteſt ut inf.prox.q.nu.5. iſtud nobis multũ deſeruire p̃t circa iocalia,†& veſtimenta mulierũ, quæ, ut plurimũ,per uiru
55 m vxori relinqui ſolent,in quibus plerũq; præceſſit donatio modo ab initio valida,ut in ſponſa,modo per mortẽ mariti cõfirmãda,mõ penitus inualida.niſi legato cõfirmẽt, vt apud Bal.in c.iurauit nu.12.de probatio.Ale.l.Si is, q̃ quadri. §.fi.co.2.ff.ad l.falc.Ro.cõſ.146.Barb.cõſ.61.nu.45. & ſeq.li. 3.Cagn.in l.ꝯctus nu.44.& ſeq.ff.de reg.iu.cũ aliis recenſitis p D. Menoch.de arbi.iud.l.2.caſu.218.poſt D.Clarum.§.donatio.q.10.Quod præcipue in vxorib. diuitũ ſeruari ſolet & in his quæ politice uiuentes cõſuetæ ſunt prętioſis veſtib. & localib. quotidie vti.Ale.cõſ.42.nu.4.li.5. & lõge pulchrius Lup.in rubr.extra de donat.inter uir.& ux. §.8.& duob.ſeq.

Source : BIU Cujas

& magis prope ad uiri facultatem teſtandi Pec.de teſta.con iug.li 2.c 6.unde magis expedit uxori, ut hæc ſibi per uirum non legentur,ſed potius in ſuis terminis relinquantur, quoniam ſi eorum donatio ab initio ualuit, debētur,ſi uero mortis confirmationem expectant, ſequuta morte, donationis titulo præſtanda ſunt,& ideo parum cautas ſe oſtendūt uxores,aut earum conſanguinei, perquirendo, ut plurimum faciunt , ꝙ talia ornamenta muliebria ſibi in teſtamento expreſſe relinquantur, cum hoc modo potius deſtruant,quod ualidius ſibi debetur , niſi legatum caute, ut mox diximus,
56 concipiatur . At quid ſi maritus conualeſcens trem in teſtamento relictam tradat uxori, num res ipſa per hæredē exinde reuocari poſſit , uel non, quaſi traditio in uim donationis inter uiuos ualuerit. Crederem ſic, reſponderi poſſe, aut traditio ex cauſa rei legatæ explicite emanaoit , tunc, cum illa adhuc rei legatæ naturam retineat,per hæredem uirtute huius noſtræ prohibitionis auocari poterit , aut uero traditio ſimpliciter facta fuit,tunc, cum legatum in uim donationis inter uiuos tranſiuerit, nequaquam auocari poterit, ita ſane colligitur ex doctrina Bar.& Bal.in l.legatum, de leg.2. quā ſequuti ſunt Caſt.conſ.393.circa medium.li.1.Iaſ.l.filiæ dotem,ult.not.in fi. C.de collat.Crau.in rubr.de leg.1.nu.167. ubi pulchre hanc doct.Bart.exornat, Soc.iun.conſ.114.nu.9. lib.3. Afflic.deciſ 275.ac nonnihil.de ea tangit Cotta in ſuis memor.uerbo,legatum factum,Corn.conſ.273.nu.10.lib.4. Couar.ubi dicit communem in 2.parte rub. in fine de teſta. vt communem pariter dicit Antonius Gom.de teſtamentis c.12.nu.4.ubi notabile uerbum addit,quod in caſu, quo ſub commemoratione legati fit traditio,interim quo non reuotur,legatarius rei legatę fructus non lucratur. cæterum hęc, quæ in uim donationis ualere , preſupponimus, ne in deteriorem defectum incidamus,intelligas,modo in reliquis ſeruata ſit forma,quæ in componendis donationibus ex ſtatutorum diſpoſitione requiritur,ueluti in dominio noſtro Mediol.reperitur forma nouarum conſtit.tit. de donat.ut ſuperius quoque meminimus uerb.non poſſit, q.1.nu.80. & infra proxima q.nu.5.66. & 148 .

SVMMARIVM.

1 *Donare cauſa mortis num poſſit maritus uxori, prohibitus legare, quod in tria diuiditur membra. nu.2.*

2 *Difficultas nulla in iure maior,quam intelligere, in quibus terminis leges gl.& doct.loquantur .*

3 *Donatio cauſa mortis facta in teſtamento abſente uxore, aut nemine pro ea recipiente in uim legati, ſeu fideicommiſſi reſoluitur,unde ſtante hac prohibitione non ualet,cum duab.ampli.nu.4.& 5.*

5 *Donatio cauſa mortis etiam præſenti,aut notario pro eo ſtipulante facta, forma iuris,aut ſtatutorum non ſeruata,quæ in donatione inter uiuos requiritur , uim relicti habet, & ultimæ uoluntatis , & non contractui æquiparatur.*

Illatio ad conſt.Mediol.de donat.

6 *Donatio cauſa mortis in teſtamento facta uxori præſenti ſecundum Dec. ualet,at contrarium de iure defenditur.nu.18.& ſeq.*

7 *Contractus fieri in teſtamento non prohibentur , ſuam propriam naturam retinentes. nu.25.*

8 *Donatio hodie ita pacto nudo conualidatur, ſicuti ſtipulatione .*

9 *Pactum nudum ex ſola partis preſentia,etiam citra acceptationē oritur.*

10 *Maritus non ualens relinquere uxori,num poſſit grauare hæredem, uendere rem uxori certo pretio,declarando nu.63 .*

11 *Teſtator ſolo uerbo, lego, utendo, uxore præſente, & acceptante,num potius donare,quam legare uideatur.*

12 *Legatarij præſentia,& acceptatio non neceſſaria, ſecus in donatione. nume.13.& 41.*

13 *Donatarij præſentia neceſſaria,alias donatio in fideicommiſſum tranſit.*

14 *Teſtō nihil dictum, nihilue factum abſque miniſterio aliquid operandi.*

15 *Verba teſtatoris impropriantur, ubi alias nihil operarentur.*

16 *Teſtator ubi dicat,inſtitutionem ualere iure codicillorum,talis diſpoſitio ſuſtinetur, ut teſtamentum .*

17 *Diſpoſitio facta per filiam ſub patria poteſtate exiſtentem,in modum teſtamenti præſente patre in uim donationis cauſa mortis ſuſtinetur.*

19 *Collegij I.C. Mediolanenſis laus.*

20 *Teſtamenta fere nulla ſunt , quę ſub clauſula codicillari concepta non reperiantur.*

21 *Dec.conſ.196.iudicium,& conſulentium animū aliquando perturbauit.*

22 *Donatio cauſa mortis facta in teſtamento num contractus , ſeu ultimæ uoluntatis naturam ſortiatur,nu.28.& ſeq.*

23 *Abb.conſ.40.li.2.declaratur .*

24 *Capit. quanquam, de uſur. in 6. citra ullam amaritudinem in donatione cauſa mortis facta in teſtamento procedit .*

25 *Contractus in teſtamento fieri non poſſe, niſi ſint de pertinentibus ad ipſum teſtamentum, & non alieni .*

26 *Legatis decem annuis, aut uſufructu fundi,ſi legatarius conſequuto uſufructu, in principio anni moriatur , fructus , ſeu penſio totius anni ad eius hæredem tranſmittitur.*

27 *Contractus in teſtamento aggregatus naturam ult.uolunt.ſapit.*

29 *Donatio cauſa mortis ult.uoluntati generaliter comparata eſt .*

30 *Symbolum habentibus facilis datur tranſitus,ex aduerſo,diſſimilitudinem habentibus difficilis fit tranſitus nu.33.*

31 *Simile in ſuum ſimile citius conuertitur,quam inſibi contrarium.*

32 *Natura ſemper gaudet æqualibus .*

33 *Diſſimilitudinem habentibus difficilis fit tranſitus .*

34 *Similitudo cauſa generationis , & augmenti , diſſimilitudo uero cauſa contrarij .*

35 *Diſpoſitio ſecundum ſubiectam materiam intelligi dicit,etiam quod nihil aliàs operaretur,nu.36.ac eſſet uniuerſalis,nu.37.*

38 *Teſtator uelle aliud non præſumitur, quam quod uerbis expreſſerit .*

39 *Crotti, & Crauettæ declaratio ad rub.de leg.1.*

40 *Confeſſio teſtatoris uerſus uxorem de eius dotibus , in uim legati ſuſtinetur,quum ultra uerba confeſſionis adſunt alia legatum importantia .*

42 *Teſtator ſemper intelligitur cum parte loqui .*

43 *Teſtatoris primæuum legandi propoſitum inſpiciendum, non quod ſecundarie uenit .*

44 *Originem cuiuslibet contractus,& cauſę ſemper ſpectandam eſſe .*

45 *Clauſula, ſi non ualet iure teſtamenti , ualeat in uim donationis cauſa mortis,nihil operatur,quum ad fraudand. legem inſerta reperitur .*

46 *Relictum in perſona incapace nunquam tranſit in contractum .*

47 *Interpretatio omnis, quæ fit de una lege ad aliam, fieri poteſt de ipſa lege communi ad ius municipale .*

48 *Cauillatio abundantior ubi eſt, ibi quoque euidentior eſt fraus .*

49 *Dolus quanto eſt callidior,& latentior, tanto punibilior .*

50 *Fraudum præſumendarum, uel non, modus .*

51 *Directo quod fieri non poteſt per uiam legati, alia uia per indirectum expediri non poteſt .*

52 *Legum ſui municipij ſcientiam quilibet habere præſumitur .*

53 *Preſentia perſonarum multum in rebus agendis operatur .*

54 *Frons occipitio potior , priſcum adagium .*

55 *Occulus domini optimus rei cuſtos .*

56 *Vultus potentis terribilis metum inducit .*

57 *Abſentia honoratorum dolum,& fraudem ex parte eorum in teſtatorem excludit .*

58 *Tranſitus de ultima uoluntate ad contractus inter uiuos,per uerba apta, & non incongrua fieri debet .*

59 *Voluntas & poteſtas cum ſimul repugnant,nihil actum cenſetur .*

60 *Actus noſtri non a ſola uoluntate , ſed etiam , a poteſtate facientis regulantur .*

61 *Teſtator diſponendo contra legem , ſciens eius diſpoſitionem non ualere , uoluiſſe uidetur,quod res non ualeat .*

62 *Maritus teſtando, ſæpe uxori in nihilo gratificatur .*

63 *Clauſulæ ex mero notariorum capite præter mentem teſtatorum in teſtamento adiectæ, ad aliquod pondus trahendæ non ſunt .*

64 *Legato ineſſe non intelligitur, niſi quod ſupereſt deducto onere .*

65 *Uxor ſi ſecundo uiro ultra modum relinquat, eum grauando, ut certum quid det filio primi uiri, num talis diſpoſitio ualeat .*

66 *Maritus hæredem grauare poteſt, ſoluere gabellam pro legato uxori non ultra modum facto .*

67 *Donatio cauſa mortis ſeorſum a teſtamento facta uxori,num ualeat,Dec. tenet quod ſic,at contrarium defenditur . nu.100. & ſeq.*

68 *Statutum loquens de ultima uoluntate ad donationem cauſa mortis non trahitur .*

69 *Edictum prętoris loquens de ultima uoluntate , etſi ad donationem cauſa mortis porrigatur,non ita tamen in ſtatuto populi .*

70 *Statutum, per quod certa ſolemnitas in ultima uoluntate requiritur,locum non habet in donatione cauſa mortis .*

71 *Statutum loquens de ultima uoluntate donationem cauſa mortis non comprehendit .*

72 *Donatio cauſa mortis inter coniuges de iure permiſſa eſt .*

73 *Statutum loquens de contractu donationem cauſa mortis non comprehendit , ſic nec ſtatutum loquens de donatione ad mortis cauſa donationem non trahitur.num.74.*

75 *Statutum uetans ſine ſolennitate contrahere , donationem cauſa mortis complectitur, & nu.130.*

76 *Donatio cauſa mortis contractui,& ultimæ uoluntati accedit,unde tertia ſpecies eſt, quæ dicitur mixta .*

77 *Mixtum num contineatur ſub ſimplici. nu.8.116. & 135.*

78 *Quid in exorbitantibus,& odioſis,& etiam fauorabilibus. nu.135.*

79 *Necnon ubi uerba legis ut litera iacet,accipi debent, & nume.136.ubi declarat .*

81 *Statutum prohibens immobilia in forenſem titulo inter uiuos alienari, non comprehendit , quoties hęres iuſſu teſtatoris rem uendit, adde inf. num.130.& 132.*

82 *Vſurarius manifeſtus prohibitus teſtari,niſi cum cautione ad formam.c. quanquam.de uſur.in 6.num cauſa mortis donare poſſit. & num.137. ubi quę nam tutior ſit opinio,& ſeruanda in praxi.*

83 *Donatio lato ſumpto uocabulo eſt genus , & ſic legatum tanquam ſpeciem ſub ſe comprehendit .*

84 *Titulorum,ſeu tractatuum diuerſitas,diuerſitatem effectus demonſtrat, non tamen paſſim, num.141.*

Source : BIU Cujas

85 *Statutum prohibens maritum vxori donare, legandi facultatem non tollit.*
86 *Leges non promiſcue, ſed diſiunctim vtuntur, legare, & donare cauſa mortis.*
87 *Superfluitas omnis in iure reſecanda venit.*
88 *Syllaba ne quidem, in iure, ſuperfluo appoſita cenſenda.*
89 *Lex falcidia legata reſecans ex Diui Seueri conſtitutione ad donationem cauſa mortis extenſa fuit.*
90 *Lex vbi non dicit, nec nos dicere debemus.*
91 *Statutum, ac quælibet alia diſpoſitio, a communi vſu loquendi interpretationem recipit, præcipue ſtante ſtatuto, vt verba ad literam intelligantur nume. 94.*
92 *Conſuetudo facilius a communi loquendi vſu interpretationem recipit, quam alia diſpoſitio.*
93 *Donatio cauſa mortis inter vulgares nuſquam appellatur legatum.*
95 *Sermo vulgaris, ſeu literalis quum eſt dubius, quid obſeruandum, vt verus ſenſus habeatur.*
96 *Vulgarizzatio, vera rei expoſitio eſt.*
97 *Intellectus, & ſenſus opinioni vulgi applaudens, eſt attendendus.*
98 *Legare verbum olim valde exhuberans fuit, at hodie legatorum nomen non excedit.*
99 *Aſſeſſor quilibet præoculis habere debet legem, quæ dicit, in dubio melius eſt, verbis edicti ſeruire.*
101 *Iacobus Menochij vir papinianeus accutiſſimi ingenij, & valde excellens.*
102 *Donatio cauſa mortis fieri non ſolet niſi mortis cogitatione, aut aliquo imminente periculo interritus.*
103 *Donatio cauſa mortis non liberaliter, ſed doloſe, & fraudulenter concepta non tenet.*
104 *Par effectus ab eadem potentia cauſæ procedit.*
105 *Donatio cauſa mortis, quo magis eſt proxima teſtamento, & ſit ab infirmo tanto magis vltimæ voluntati accedit.*
106 *Extenſio in exorbitantibus, & correctorijs ex identitate rationis fit in his quæ ſaltem ſub lata ſignificatione veniunt. in materia fauorabili, Immo in quacumque alia materia procedit. nu. 111.*
107 *Donatio cauſa mortis gradu proximior legato, quam inſtitutio.*
108 *Intellectus ad l. & fideicommiſſum de leg. 3.*
109 *Statutum, quo non licet aſcendentibus vltra tertiam in teſtamento extraneis relinquere, donationem etiam cauſa mortis complectitur.*
110 *Identitas rationis ſummæ virtutis eſt, ꝙ diuerſimode comprobatur.*
112 *Extenſio in exorbitantibus fit in re fauorabili, eſto ꝙ in caſu expreſſo potentior ſit ratio, quam in alio.*
113 *Alciati optima doctrina in materia extenſionis.*
114 *Cicero inuehitur contra eos, qui legis mente, & ratione omiſſa, a verbis non recedunt.*
115 *Donatio cauſa mortis effectu vltima voluntas eſt, licet faciem contractus habeat.*
116 *Mixtum accedit ad illud, de quo magis participiat.*
117 *Effectus magis, quam modus conſiderandus eſt.*
118 *Lex fin. C. de donat. cauſa mortis declaratur.*
119 *Geminatio comprehendit, quæ alias non comprehenderentur, aut quæ comprehendi non deberent.*
120 *Incapax capere ex legato in teſtamento, neque ex donatione cauſa mort. capit.*
121 *Teſtari non potens, nec etiam cauſa mortis donat.*
122 *Lex noua a regula iuris antiqui interpretationem recipit.*
123 *Interpretatio, quæ fit de vna lege ad aliam, fieri poteſt de ipſa lege communi ad municipalem.*
124 *Idem fit in conſuetudine.*
125 *Conſuetudo in parificatis, & æquatis a lege extenditur, ſicuti ipſa lex.*
126 *Conſuetudo ſicut ſe habet ad legem, ita ſe habet ſimile conſuetudinis ad ſimile legis.*
127 *L. Illud, in princ. ff. de donat. cauſa mort. ad quid ſcripta.*
128 *Lex noua loquens in vno ex æquiparatis per ius antiquum, trahitur ad alterum.*
129 *Nouum non eſt, vt iure ciuili contra rationem diſputādi pro communi vtilitate quid recipiatur.*
131 *Statutum loquens de contractu, et ſi locum non habeat in ſtipulatione, donatione, & ſimilibus, quæ proprie contractus non ſunt, fallit tamen vbi eadem militat ratio. & nu. 132.*
133 *Statutum prohibens, mulierem, aut minorem ſine ſolennitate contrahere, non comprehendit, quum res in commodum mulieris, aut minoris cedit.*
134 *Hermaphroditus num ſimplici diſpoſitione comprehendatur.*
135 *Regula, a quo remouetur genus, remouetur etiam quelibet eius ſpecies, quo modo intelligenda, & nu. ſeq.*
136 *Argumentum de genere ad generalem rationem doct. plerumque ſumunt, & quomodo.*
140 *Ratio vbi vna, & eadem in pluribus caſibus eſt, omnes caſus terminate decidit.*
141 *Singula ſingulis appellationibus denominari debent.*
142 *Argumentum ſumitur a diſpoſitione l. falcidiæ ad noſtram, idem fit de oratione Diui Marci nu. 143.*
144 *Diſpoſitum in vno cenſetur in alio diſpoſitum, de quo diſponentes idem ſtatuiſſent, vbi interrogati fuiſſent.*
145 *Expreſſum ſatis habetur, quod veriſimiliter expreſſum fuiſſet, ſi de eo cogitatum eſſet, regula aurea, & inter omnes doctrinas laudata.*
146 *Diſpoſitio municipalis ita ſemper interpretanda, ne a ſapientibus reprehendi valeat.*
147 *Ciceronis verba non inelleganter accommodata ad regulam, ſtat. ita interpretandum, ne a ſapientibus redarguatur.*
148 *Loquendi communis vſus non omnis attendendus, ſed peritorum, & iuriſtarum.*

Quæſt. VII.

1 Quo vero ad donationem cauſa mortis, nũ maritus prohibitus legare, vxori, dona
re ei poſſit cauſa mortis, quæſtionem hanc pro maiori intel
2 ligentia (cum vt inquit Curt. iun. conſi. 96 num. 4. nulla †ſit maior in iure difficultas, quam intelligere. in quibus terminis. ll. gloſæ, & doctores loquantur) in tria membra diuido. Quia aut q̃rimus de donatione cauſa mortis, quæ fit in teſtamento abſente vxore. Aut quæ in teſtamento fit, vxore præſente. Aut extra teſtamentum. Primo, enim membro, Cum
3 donatio, †quæ in vltima voluntate fit abſente parte, aut nemine pro ea recipiente, in vim meri legati, ſeu fideicommiſſi reſoluatur. l. miles ad ſororem, in prin. l. cũ pr̃. §. donationis de legat. 1. Bar. & reliqui in l. 1. in fine. de donat. cauſa mort. Caſt. l. Senium num. 4. C. qui teſtam. facere poſſ. Roma. conſ. 171. nu. 6. Ale. 153. nu. 18. li. 2. Dec. conſ. 184. nu. 9. & communem firmat Rip. in l. 1. §. ſi quis mortis num. 7. ff. quor. legat. Pariſ. l. 2. num. 24. de lega. 1. & Dom. Clat. lib. 3. receptarum ſent. §. donatio. q 5. uerſ. ſed pone, ac de magis communi atteſtatur Alba. conſi. 65. num. 6. Certum eſt, illam non magis valere, quam proprium legatum, vel fideicommiſſum per hanc noſtram prohitionem, vt nuncupatim admittit Deci. conſi. 169. nu. 1. uer. nam adhoc, iuncto num. 4. uer. non obſt. Plot. conſi. 54. num. 18. & ſeq. D. Menoch. conſ. 111. nu. 21. ſentitque Dom. Ceph. conſil. 414. num. 23. Non. n. donatio cauſa mortis in defectum præſentiæ partis in vim fideicommiſſi tranſit, ſed quum ab eo prouenit, qui teſtandi facultatem habet, Bar. d. l. 1. in fine, ibi, & per eum, qui poteſt teſtari. ff. de donat. cauſa mort. Dec. conſi. 245. num. 7. verſic. & in iſto caſu, ac monet D. Clar. vbi ſup. verſ. hanc tamen. Quæ quidem facultas diſponendi in vxorem per viam vltimæ voiuntatis cum apud maritum non ſubſit, nimirum quod donatio nõ teneat, vt hoc ſentjt Phanuc. de inuentario Hered. 7. par. nu. 119. iuncto nu. 114. dum facultatem legantis conſiderat, ubi tamen teſtantis confeſſio in vim legati ſuſtineatur, & magis explicite Plot. ubi ſup. num. 36. ac uoluit Floria. in l. qui teſtamentũ in 2. ſummario. ff. de probat, & Crot. conſ. 237. in principio. Quin etiam procederet concluſio, ne dum vbi donatio
4 †verbis directis concepta eſſet, vt quia dixerit teſtator, dono cauſa mortis, verum etiam vbi veniret virtute illius vulgaris clauſulæ, ſi non ualet iure teſtamenti, vel codicillorum, valeat iure donationis cauſa mortis, cum abſente honorato intelligatur ſemper de ea, quæ eſt mera vltima voluntas, Caſt. d. l. Senium nu. 5. Corn. conſ. 254. colum. 2. li. 3. ad idem Dom. Clar. d. §. donatio, quæ. 6. uer. ſed quæro, cum verſ. ſeq. Quicquid aliud ſentire videatur D. Ceph. d. conſ. 414. nu. 24. cum præced. & ſeq. quatenus vult, vt licet donatio tunc nõ valeat tanquam abſenti facta, confirmata tamen cenſeatur quando vxor diſpoſitionem agnouit, itidem procederet, vbi
5 donatio †cauſa mortis præſenti, aut notario pro eo ſtipulante ut in membro ſequenti, facta eſſet, pro illa tamen quantitate, quæ inſinuationis ſummam excederet,, in caſu, quo citra inſinuationem proceſſum fuiſſet, ex eo ꝙ donatio quo ad exceſſum tranſit in legatum, & vim relicti habet, iuxta not. per Bar. in l. ſi quando num. 3. de leg. 1. & Rimin. cum eo inſt. de donatio. in prin. num. 483. Quod & apud nos exẽplificari, poteſt, ubi forma nouar. Coſtit. de donatio. circa publicationem, quæ de donatione omnium bonorum, aut maioris partis intra menſem fieri debet, ſeruata non fuiſſet, Plot. d. conſ. 54. nu. 35. & 36. eo quia (vt dixi) donatio cauſa mortis facta iuris ſolennitatibus non ſeruatis in donatione inter uiuos requiſitis, non æquiparatur contractibus, ſed ultimæ uoluntati, ac uim relicti habet, & non contractus, etiam in caſibus, quibus, alias contractibus æquiparatur. l. fin. C. de mort. ca. donat. Secundo autem membro, Dec. integro conſi. 196.
6 aperte cenſuit, legatũ †deberi in vim donationis cauſa mortis, quæ vxore præſente, uel notario pro ea ſtipulante propriam naturam contractus, non fideicommiſſi habet, nec refert, ꝙ in teſtamento fiat, quoniam (ut ait Dec.) non prohibẽ
7 tur †in teſtamento fieri contractus, qui ſuam quoq; propriã naturam retineant non ſecus, ac ſi ſeparatim a teſtamento facti eſſent, ſtipulatione ipſa accedente, & Dec. in hoc poſteriori dicto, ꝙ ſcilicet, donatio cauſa mortis facta præſenti, & ſtipulanti, quamuis in teſtamento, naturam contractus ſortiatur, ſequuti ſunt Tiraq. de ll. connub. glo. 5 nu. 85. Couar. rub. de teſtam. tertia parte num. 11. Alba. conſil. 57. num. 17. & conſi. 65. num. 6. Riminal. i nſtit. de donat. in princ. nu. 591.

Plot.

Source : BIU Cujas

Plot.consi.54.nūm.21.& seq.ac num.34.& seq.ad Dec. quoque se remittit Paris.in l.2.nu.27.de lega.1.Et licet Dec. unà cum memoratis sectatoribus(ne & id omittatur,)clipeo stipulationis in hoc se firment,idem tamen censendum est,ēt ꝙ præsens esset vxor, absq; alia expressa stipulatione. Cum
8 n.hodie †pactum nudum donationem tantum ualidet perfectamque reddat,quantum ipsa stipulatio.l.si quis argentū §.sinautem C. de dona.nil refert, num interfuerit stipulatio,
9 vel simplex pactum ꝙ ex sola†præsentia oritur, etiam absq; donatarij acceptatione,vt apud Soc.vbi de communi.cons. 130.num.6.lib.1. Rip.& Cur.iun.qui de magis communi in rub. C.de pact.Idem Rip.in rub.ff. de verb.ob.nu.24. Couar. in rub.de testam. 3. parte num.13.uers.verum si dicat,Cagn. l.semper qui non prohibet num.4.& seq.ff.de reg.iur.& Do. Clar.d.§.donatio q.14.uers.sed pone,& ita ad principale institutum redeūdo ex alleg.consi.Dec.196.remedium affert, ad relinquendum vxori per viam donationis causa mortis, lege municipali sic prohibente,Io.Dilect.de arte testam.tit. de his,qui non hab.fact.testa.cautel.13.sequitur Dom.meus Io.Ceph. consil.59.num.12. & latius cons.414. colum.2.& 3. in 2.fundam. ꝙ fuisse quoque uidetur de mente Chasi.in cō suet.Burg.4.rub.le mary, & fœminæ.7. §.ad verbum,parte testam.num.17.& 20.Pro qua sententia quis quoq; dixerit non parum conferre,ꝙ in materia tradit Ange. in l.in æstimationibus. ff.de pe.hær.vbi stante statuto,quod maritus†non pos
10 sit legare vxori, quærens Ange.num maritus grauare possit heredem,rem vendere uxori certo pretio,ait quod sic,eo quia res uendita percipitur non ex ultima uoluntate, sed ex uenditione, & ex contractu inter viuos,unde fit,ꝙ vxor efficitur capax ex contractu in ultima uoluntate inserto statuto non obuiante,sequitur Barbat.in rub.de teb.eccl. non alien.in 5. dubio nu.201.Quinimo esto,quod nec expresso uerbo,dono causa mortis,nec vul.illa,si non valet iure testamenti,uel codicillorū, valeat in uim donationis causa mortis, ut in hoc posteriori casu loquitur Deci.sed solo uerbo,lego,†testator
11 sit usus,præsente, tamen uxore,& acceptante,aut notario ꝓ ea stipulante adhuc uoluisse donare videtur,non autem legare.Nam cum legatum præsenti,& acceptanti fieri non soleat, neque legatarij acceptatio†in actu legandi necessaria
12 sit,ex quo solius testatoris cōsensus sufficit.l.si seruus. §.qui margaritam de lega.primo, l.cum pater. §. surdo, de legat. secundo l.inter uestem.ff.de auro,& argent.legata.sicuti ex
13 aduerso hæc in ipsa†donatione necessaria sunt, alias illa in uim fideicommissi transit,Bar.& alij in l.1.ff.de dona.causa mort.& sup.diximus in primo membro,utiq;testator legata
14 riæ præsentiam,& acceptationem adhibendo,potius donare,quam legare voluisse uidetur,non obstante,quod uerbo, legare,vsus fuerit,quoniam cum in testamento†nihil dictū, nihilue factum præsumendum sit, absq; ministerio alquid
15 operandi,l.si quando de leg.1.cum similibus. Imo verba† testatoris impropriantur,vbi nihil alias operarentur. l. de quibus §.dominus.ff.de conditio. & demonstr.ne alias adiectio præsentiæ & acceptationis acquirentis, superfluo apposita censeatur,testator potius donare,qnam legare voluisse uidetur,licet improprie dixerit legare,ut per hæc post Crot.in simili tradit.Crau.in rub.de leg.1.num.138.& seq. Accedit,ꝙ si contingat,testatorem†coram septem testibus filios hære-
16 des instituere,dicendo velle,institutionem valere iure codicillorum, quibus hæreditas directo dari non potest,talis dispositio valet,ut testm̄,Bal. Cast.& cæteri in l.fi. C.de codic.
17 Ad hæc quoq; Alex. consil.53.colum.2.lib.7. vbi dispositio †facta in modum testamenti per filiam sub patria potestate existentem, ex quo valere non potest iure testamenti, valet in uim donationis causa mortis,accedente patris consensu, & sic in ea parte dispositio sustinetur,quia,(vt Alex.ait)credendum non est, ꝙ testator solam testamenti viam eligere voluerit,per quam omne suum defficeret iudicium,ex text. in sui rōne.l.si miles qui.ff.de mili.test. vbi si eligat miles,uel le testari iure cōi,veluti coram septem testibus,quorum alii qui sunt inhabiles, ex quo testamentum de iure communi non tenet, ex priuilegio militari sustinetur, cui credendum non est,disponentem voluisse renuntiare,ubi eius iudicium defficeret.Et ideo cum tale relictum iure legati,prohibente consuetudine,non valeat, inconueniens non videtur, ꝙ in vim donationis causa mortis sustineatur, quasi credendum non sit,ꝙ testator viam legati elegerit ad suum iudicium impugnandum,præcipue cum arbitrandum etiam nō sit,testatorem huius prohitionis fore inscium , ex quo quilibet præsumitur notitiam hr̄e legum sui municipij,ut docet Bart.in l.ꝙ Nerua nu.19.ff.de pos.& in specie Barb.cons.12.col.2.li.1.
18 Cæterum contrariæ sententiæ, quæ magis vera, magisq; recētiorib. est amica, ꝙ huiusmodi relictū in uim donationis causa mortis nō valeat,improbato Dec.adhæret Rip.in l.2. nu.14.& l.stichum, qui meus erit nu.35.de leg.1.Alciat.d.l.2. nu.15.& l.2.de verb.osig.ver.lex ait,vbi celebre verbum asserit,contra Dec.sic fuisse obtentum,vt iuxta eandem sentētiam idem consuluit cons.2. lib.5.ꝙ secūdum aliam impressionem habetur consi.226.vbi attestatur,Collegium I.P.Mediol.aliud obseruare, quam dixerit Dec.ex cuius dicto,ꝙ sci
19 licet,tam excelsum,& celebre†Mediol. Collegiū, quale extat in orbe terrarum ita cōsuluerit, optime infertur,opinionem hanc maiori autoritate esse fulcitam,& magis amplectendam,quam contrar.vt apud Abba. in c. prudentiam.3. not.de off. deleg.Ferrat.caut.17.nu.4.Dec.cons.615.nu.4.& seq. & in his puris terminis eadem sententia ductus obseruat D.Iacob.Menoch.consi.11.nu.15.& 22.in fi.lib.1.Tanto magis,cum multi ex aduerso allegati, vt ipse quoque D.Menoch.ait nu.23.circa fin.simpliciter,& non disputatiue opinionem Decii sequuti sint, Ita vt de eorum autoritate parū fit curādum,vt infra, verbo,vxori q.4.circa fin.& ꝫ Dec.trā seunt apostil.ad illius cons.196.verbo,arbitror.Pro hac sentētia illud quoque potissimum facit, ꝙ ratio prohibitionis,ne scilicet ægrotantes mariti eo præcipue tempore,quo testari solēt,muliebribus blanditijs,seu adulationibus seducātur, & spolientur,vt sup.5.præfat.Ita militat in dispositione,quæ fit in testamento sub mero legato,sicuti in ea,quæ fit per viā donationis causa mortis. Alioquin paratissima esset fraus legi,illaque facillime redderetur elusoria , de quo latius infra nu.50.cum aliquot seq.& ita etiam contra Dec. scribit Pet. Pech.de testam.coniug.lib.quarto c.5.vbi inquit,ꝙ si ita donare liceat causa mortis,quid facilius erit, quam fraudem ponere,ac facere statuto, & tantum , aut certe plus inter testandum relinquere donatione causa mortis, quātūuis im-
20 probe extorta,quam legare, videmus.n.subdit ipse,nulla†fere concipi testamenta, nisi formula illa adijciendi clausulā supradictam,si non valet &c.seruata,vel ita volente testatore,vel sæpe ex formulari ineptorum tabellionū,præter mētem testantium.Adeo ꝙ vxor,aut præter mentem testantis aliquid semper contra statutum obtineret, aut nullus casus eueniret, in quo statutum locum haberet,Tandemque euanesceret,ac quasi ridiculum efficeretur, quod magna cura, & prouidentia cōstitutum fuit,& reliqua,vt per ipsum Pet. est videre,qui obiecta Dec.ad hoc tollit. Idē sentire voluit Do.Menoch.d.cons.11.post nu.10.in secunda ratione, licet nō ita explicite,ad quod etiam, quæ sup.in præcedenti quæ. diximus nu.50.Hæc autem nostra conclusio etsi satis clara sit,& clarior adhuc ex traditis in seque.membro fiet,Nihilominus Dec.quoque intime pro maiori claritate perscrutan
22 do,quem †in hoc,& iudicium,& consulentum spiritum nō mediocriter vidi aliquando perturbasse, totum eius fundamentum consistit,ꝙ donatio facta præsenti,& acceptanti;licet in testamento, sit propria donatio,naturam veri contractus retinens,nihilque commune hebens cum vltima volūta.non secus ac si eorsum a testamento facta esset,& per cō sequens per hanc nostram dispositionem nequaquam prohibita censeri debet,cum illa non prohibeat, vxorem ex cō tractu mariti acquirere,v nos sup.in q. præcedenti firmauimus nu.13.Verum Decij fundamentum nimis tutum nō vi
22 videtur,ꝙ scilicet donatio†causa mortis in testamēto facta naturam contractus,& non vltimæ voluntatis sortiatur,Cū potius naturam ex toto vltimæ voluntatis sapiat, vt aperto ore dixit Abb.cons.40,nu.3.& 7. lib.2.vbi proprie infert,statutum loquens de vltima voluntate procedere in donatione causa mortis facta in testamento,secus extra testamentū sequitur Tiraq.d,ll.connub.glo.5.nu.93.& dicere, vt voluit
23 Dec.ꝙ Abb. †intellexerit de donatione facta absente parte, est diuinare,& asserere contra generalem sermonem Abb. qui ēt fm casum ibi formatum de donatione p̄sente parte, potiusquā absente loquitur,ꝙ ipsemet Dec.citato Abb. admittit cons.245.nu.8.vbi perpendens,an donatio cā mortis fiat in testō,vel ex̄ aperte vult ꝙ qñ fit in testō vim fideicommissi hēt,nec aliqua p̄tia requirit,& vbi præsentia interuenit,superuacua illa est, ꝙ dictum Dec. in effectu oppugnat his, quæ in d.consil.196.dixit, vt animaduertit Alciat.in l.2. nu.17.ver.sed quid.de leg.primo.Accedit,ꝙ in simili tradit Soc.Iun.in d.l.2.nu.26.in fi.dum in quęst.illa num dispositio
24 †c.quamquam de vsur.in 6.prohibēs , manifestum vsurariū testari, nisi præstita cautione de restituendis usuris, locum habeat in donatione causa mortis,post longam disputationem,concludit,ꝙ omnis legistarum amaritudo cessat, ubi donatio fieret in testamento,tunc.n.quæstio dubium nō habet,quin donatio non subsistat, quemadmodum nec testamentum,cuius naturam sequi debet,solum,inquit Soc. restat dubitatio,quādo extra testamenrū fieret,sed ante Soci. Idem uoluit Bal.cons.294.quæritur utrum, in princ.lib. secundo,ubi magnum uerbum inquit, ꝙ in hoc omnes concordant.Idem quoque post Lap.& Paul.uoluit Domi. in d. c.quamquam.§.fi.col.3.Crot.cons.206.nu.21.& 24.Vbi atte
statur

Source: BIU Cujas

ſtatur de communi,& ueriori, ſequenda in iudicando.& cõ ſulendo,& de receptiori quoque atteſtatur, Alciat d.l.2. alleg.uerſ. ſed quid. Quod adhuc comprobatur ex notatis per Bal. Caſt. Imo.& cæteros omnes in l.hæredes palam.§.fin.ff. de teſta.in l.ſtipulatio hoc modo concepta.ff. de verb. obli. per Iaſ.in l.cum antiquitas nu.6.C.de teſta.quatenus volunt
25 contractum†in teſtamento fieri non poſſe,niſi ſit de pertinẽ tibus ad ipſum teſtamẽtum,proprie exemplificãdo in clauſula illa,ſi non valet iure teſtamenti &c. præſente parte,ſecus vbi contractus, a teſtamento ſit alienus, imo talis actus nedum fieri non poteſt,ſed vitiat teſtamentum d.§.fi.Si itaque contractus in teſtamento fieri non poteſt,niſi ſit de pertinentibus ad ipſum teſtamentum,alterum de duobus fateri oportet,Aut ꝙ donatio ex hac clauſula prouenies parte præſente ſit ſpecies vltimæ voluntatis,ac cum ea potius, q̃ cum proprio contractu cõueniat,ſi quidem volumus, vt donatio ipſa ſubſiſtat,Aut ꝙ illa tanquam a teſtamento, & ab vltima voluntate aliena, corruat,naturam contractus retinens,non ſecus,ac ſi ſeorſum a teſtamento facta fuiſſet. At cum Bal.Caſt.& alij.in d.§.fi.firment,donationem hanc ſubſiſtere,nequaquam aſſentire videnrur, ꝙ illa ab vltima voluntate diſſentiat,& naturam contractus a teſtamento penitus extrinſeci ſortiatur,ad idem in propria materia Chaſ. conſ.39.nu.74 & Port.Imol.conſ.112.in 3.dubio.Confert,ꝙ huiuſmodi relictum in vim donationis cauſa mortis effectum non ſortitur,niſi defficiat valere iure legati, & Ideo cũ donatio loco legati ſubrogata ſit,non inconuenit,ꝙ eius naturam ſapiat,ex vulg.reg.l.ſi eum §. qui iniuriarum. ff. ſi qs
26 cautio,Cui in materia quoque applandet tex.in l. generali. §.hæredis.ff.de vſuf.leg.vbi ſecundum Bar.ſi legata†ſint decem annua,aut vſusfructus fundi,& legatarius vſumfructũ conſequatur,ſi ipſe exinde moriatur in principio anni, fructus,ſeu penſio totius anni ad eius hæredem pertinent contra naturã vſusfructus.l.defuncta.ff. de vſuf. ꝙ ex eo prouenit,quia vſusfructus ſubrogatus fuit loco annui legati, & ꝑ conſequens illius naturam ſequi debet.Neq; id nouum eſt,
27 ꝙ contractus † in teſtamento aggregatus naturam vltimæ voluntatis ſapiat, vt l.legati ſerui de leg.1.l. cum quis decedens §.1.& ibi Bar.de l.3. l. 1. §. Si quis ſub conditione. ff. vt leg.nom.cau Bar. l.fi.ff.de ſolut.per quæ iura ſcribit Dec.cõſil.662.nu.2.ꝙ donatio cauſa mortis dicitur vltima voluntas,cuius natura non alteratur per interpoſitam ſtipulationem,ad idem Iaſ.in l. nemo poteſt nu.21.& 22. ac in 2.lect. nu.29.& ſeq.de leg.1. per tex.in §.fi. Inſt.de fideicom.hæred. vbi promiſſionem factam ab hærede teſtatori,vltimam voluntatem appellat,ibi,ne depereat vltima voluntas teſtatoris fidei hæredis commiſſa,Ang.conſ.254.nu.4.Rom. in ſpe
28 cie loquens de donatione†cauſa mortis adiecta in teſtamẽto,vt propria natura immutata,effectum vltimæ voluntatis ſortiatur, conſ.330.nn.15.& ſeq.vbi alia ſimilia adducit, de hoc etiam meminere apoſtil.ad Dec.d.conſ.196. ac non obſcure Ruin.conſ.61.nu.10.lib.2.Iaſ.conſ.122.col.ſi.li.4.Natta conſ.73.nu.3.& 4.& hac in ſpecie D.Menoch.d.conſil.11. nu.12.& 13.Et adhuc prope,ꝙ donatio cauſa mortis,quæ in vim codicillaris clauſulę prouenit,notario adhuc ſtipulante,ex ultima voluntate pendeat,ſcribit Rub.Ale.conſ.125. nu.6. Quod poſt aditam hæreditatem citra vllã penitus cõtrouerſiam exiſtit,cum tunc valeat, vt legatum.Bal.conſil. 272.in cauſa egregie nu.4.lib.5.vbi res non ſubſiſtit, vt ſup. in primo membro diximus.Et quicquid in cæteris cõtractibus forſitan ſit,per ea,quæ not.in d.l.hæredes palem.§.fin.ff. de teſta.& Tiraq.de ll.connub.glo.5.num.101.& ſeq.Grimal. commu.opin.verbo, contractus,& Plot.conſ.54. nu.31. abſonum omnino non videtur,ꝙ donatio cauſa mortis facta in teſtamento ſortiatur naturam vltimę voluntatis, etiam parte præſente,& acceptante,non autem naturam ⁊ctus,licet fieri in teſtamento contractus poſſint ſuam propriã na-
29 turam obſeruãtes.Nam cum donatio†cauſa mortis vltimæ voluntati generaliter comparata ſit l.illud in prin. ff. de donat. cauſa mortis prout iam in omnibus fere adæquatio facta reperitur l.fi.C. eod.& §.1.inſt. de donat. inconueniẽs nõ eſt,inſpecta tam generali adęquatione, ꝙ donatio in teſtamento,ſiue præſente,ſiue abſente donatario,naturam vltimæ uoluntatis ſortiatur,ad quam de ſui natura flectitur, & applicatur,quicquid in cæteris alijs ⁊ctibus ſit, etiam in teſtamento geſtis.qui huiuſcemodi qualitatis nõ ſunt.Etenim
30 in†habẽtibus ſymbolum,hoc eſt ſimilitudinem facilior datur tranſitus.§.hodie inſt. de adopt.§.Item per acceptilationem inſt.qui.mod.tol.oblig.Bart.l.ſpadonem.§. qui iura. ff. de excuſ.tut.Abb.c.præſentata nu.6.de teſta.& ſcrib.paſſim.
31 Vnde ſecundum Philoſ.unum ſimile†citius conuertitur in ſuum ſimile,quam in ſibi contrarium, & vt dicebat Sima-
32 chus Philoſ.natura†ſemper æqualibus gaudet,& familiare ſibi eſt omne,quod eſt ſimile. Indeque Ouid.in 2.de Ponto.

Scilicet ingeniis aliqua eſt concordia iunctis.
Et ſeruat ſtudij fœdera quisque ſui.
Ruſticus agricolam,miles fera bella gerentem.
Rectorem dubiæ nauita puppis amat.

Et plura habentur per Roto.Chiliad.1.cent.2.prouerb.20.21. cum aliqnot ſeq.Sicuti ex aduerſo,in habentibus† diſſimili
33 tudinem difficilior datur tranſitus,Curt.Iun.in rub.C.quando non pet.num.12.quia,vt ibi prædixit Bal.eod.num.Id facilius inducitur,in quo minor digreſſio reperitur, quoniam
34 ſimilitudo † eſt cauſa generationis & augumenti ſed diſſimilitudo cauſa contrarij. Hinc alibi non longe, a propoſito vult Bal.in auth.ingreſſi num.16.verſ.illud mihi.C.de Sacroſ.Eccleſ. ꝙ effectus clauſulæ codicillaris eſt,quod conuertatur inſtitutio in fideicommiſſum vniuerſale,cum quo habet ſymbolum, non autem in particulare fideicommiſ-
35 ſum.Accedit & illa regula, ꝙ res†ſemper intelligitur ſecundum ſubiectam materiam.l.ſi vno.in princ.ff.loc.l.inſulam ff.de præſcrip. uerb.& bonus eſt tex.ad rem ſatis conferens. in l.imperator. ff.de in diem adict. qui allegari ſolet, ꝙ lex intelligi debet ſecundum ſubiectã materiam tituli,ſub quo poſita eſt.immo potius toleratur,diſpoſitionem nihil operari,† quam non fieri interpretationem ſecundum ſubiectam
36 materiam. l. Si legati ſerui de leg.1.vbi ſi legatarius ſerui ſtipuletur ab hærede, ſeruum legatum fugitiuum non eſſe, ſtipulatio inteligitur ſecundum ſubiectam materiam, vt non amplius teneatur hæres, quam ſeruum præſtare.qualis legatus fuit, non ſecus ac ſi interpoſita ſtipulatio non fuiſſet, ad idem quoq:tex.in l.1. §.ſi quis ſub conditione.ff.vt leg.nom. Item diſpoſitio etiam vniuerſalis † adhuc ſecundum ſubiec-
37 tam materiam intelligitur, Alex.conſ.35.nnm. 10.lib.4.itaque nimirum ſi hæc clauſula,iure donationis cauſa mortis, adiecta in teſtamento, parte etiam præſente, intelligendo eam ſecũdum ſubiectam materiam, ſortiatur naturam ultimæ voluntatis|, cui per legem aggregata, ac per teſtatorem ſub eadem materia appoſita eſt.Rurſus ad Dec.reddeundo, hæc (amantiſſime lector) generaliter procedunt, ſiue teſtator expreſſim cã mortis donaret,ſiue legaret,adiecta clauſula,ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure donationis cauſa mortis, at ea planius in poſteriori caſu procedunt,quoties,ſ. cõtingit,teſtatorem legare,addita clauſula,iure donationis cauſa mortis,vt in his terminis loquitur Dec.& vt plurimũ habentur legata, quæ vxori in dies fiunt, quoniam certum eſt,relictum hoc in caſu ſonare in legatum,primæuamq; intentionem diſponentis fuiſſe,legare,dum hocverbo legare,
38 &non alio eſt vſus.Cum aliud teſtator †uelle non preſumatur,quam ꝙ verbis expreſſerit.l.Labeo.ff.de ſupp.leg.Iaſ.l.3. col.2. C. de lib. præt. Nec a proprierate verborum teſtantis recedendum ſit,niſi aliud de contraria voluntate manifeſte appareat.l.non aliter.de leg.3.Immo(ut ait Caſt. conſi.185. in fi.lib.2.) arguere uoluntatem teſtaioris contra proprietatem uerborum eſt potius dicere, ꝙ teſtator aliter diſponere debuerit q̃ fecerit,q̃ id quod fecerit,infringatur. Nec(vt omni difficultati occurratur)obſtat cõſideratio Crau.poſt Cro. in rub.de leg.1.num.138.de adhibitione preſentiæ, & acceptationis legat ariæ,per quam teſtator potius donare,q̃ lega-
39 re,vr̃,qm̃ Crot.† & Crau.non loquuntur, vbi teſtator vtitur verbo legare,ſed ſolo verbo donare, quo in caſu mirum nõ eſt,ſi ex præſe ntia,& acceptatione, ad omnem ſuperfluitatẽ tollendam, teſtator ſub uerbo donare, licet in teſtamento, donare voluerit,non autem legare,attento, ꝙ uerbi proprietas aliter non repugnat, ꝙ ſecus eſt in verbo legare,ad quod confert, ꝙ ſcribit Iſer.in §. donare num.9.& ſeq.qual.olim. pot.feud.al.& magis prope Pet. Pech.de teſtam.coniug.li.2. c.3.num.5.& pulchre Phanuc. de inuent. her.7. parte num.
40 119.vbi ad hoc,vt † confeſſio teſtatoris uerſus vxorẽ de eius dotib.in uim legati, ſeu fideicommiſſi ſuſtineatur,animaduertit ex Bal.Capr.& Bero.neceſſarium fore, ꝙ ultra uerba confeſſionis adſint alia,fideic.ſeu legatũ importantia, ſecus ſi prorſus deficiãt uerba fideic.ſignificãtia, ubi ait,ſibi ex facto cõtingiſſe,& cõſuluiſſe,ad hęc ẽt quę infra dicemus nu.
41 58. Neq; ex legatarij†preſentia,& acceptatione ſolet legatum de ſui natura alterari.Cum non minus preſenti,& acceptanti,q̃ abſenti fiat legatũ. §.fi.inſt.de fideic.her.Nat. conſ. 73.nu.3.Et rõ eſſe põt qm̃ non attenditur, cum quo teſtator legãdo loquatur.l.miles ad ſororem.l.cum pater. §.donatio
42 nis de le.2. teſtator†.n.cum parte ſemper loqui intelligitur, ut Salic.ex eo tex.in auth.ꝙ obtinet num.3. C. de probatio. Et quippe cum hoc verbum legare,quo quis teſtãdo utitur, ad ⁊ctus non ꝑtineat,vt apud Bal.conſ.23.preſuppoſito ſtat. nu.2.li.5.cũ quo tranſit Soc.iun.conſ.114.nu.12.lib.3.ac ſentit Iſern.Vbi ſupra nu.11.durum eſſet, relictum ob legatarij preſentiam potius contractus,quam legati naturam ſortiri. Et ideo ad propoſitũ argumenti redeundo,ſi primæuã intẽtionem legantis inſpiciamus,nulla ſubeſt difficultas,legatũ

non

Source : BIU Cujas

non valere, ſi vero cõſideramus, illud ſubſiſtere in vim dona
tionis cauſa mortis per clauſulã codicillarem, dũ iure lega-
ti valere non poteſt, tum inſurgit, ꝙ cum teſtator eius princi
palis intentionis fuerit, legare, pro ut in effectu legauit, licet
nulliter, inſpicienda non eſt illa iuris interpretio, quæ legato
non ſubſiſtente, ſecundario prouenit, vt iure donationis ua-
43 leat, qm̃ primæuum† legandi propoſitum, vt de facto fuit, ac 46
prout eſſet, vbi teſtator legare potuiſſet, inſpici debet. l. eum
qui. §. fi. & ibi Barto. ff. de his, quibus vt indig. l. quo loco. §. ſi
iam mortuo ff. de hær. inſt. At teſtator ſecũdum primęuã in
tentionem, (etſi contra legis prohibitionem) dubio procul
legat, ſed attenta iuris interpretatione, & ſecundaria intẽtio
ne, quæ conſideranda non venit, non iure legati, ſed douatio 47
nis cauſa mortis relinquit, ergo &c. Et ita ne ſine autoritate
procedamus in ſimili prohibitione tradit, & perpendit Caſ.
conſ. 438. in 2. dubio, verſ. poſſet etiam dici lib. 2. a cuius me-
ditatione non diſident Iſer. pech. & Phan. locis mox allega.
nec nõ Bart. ante eos in l. cum quis decedens. §. codicillis nu.
7. uerſ. vel dic, aliud eſſe, de le. 3. & confert, commune dictũ
glo. in l. 1. C. de imp. lucrat. deſcript. li. 10. verbo, primordium,
44 ex origine† ſcilicet cuiuſlibet contractus, & cauſæ, quid ſit 49
ſtatuendum, diſtingui debere, Crau. conſ. 131. num. 15. conſi.
144. nu. 2. & latius in reſpõſo pro Genero nu. 33. cum aliquot
ſeq. ad quod etiam faciunt infra annotata ver. cæterum nu.
57. & ſeq. idq; præcipue hęreditatis aditione exequuta, quo
res valet, vt legatum, vt ſupra diximus nu. 28. ex Bal. cõſ. 272.
nu. 4. lib. 5. Præterea vult Dec. relictũ ſuſtineri in vim dona-
45 tionis cã mortis per clauſulam† illam, ſi non valet iure teſtĩ 50
valeat iure donationis cã mortis, quæ ob pręſentiam partis
ſibi ſtipulantis, naturam verę donationis cauſa mortis ſorti
tur, non ſecus ac ſi extra teſtamentum facta fuiſſet, ſed cum
teſtator a legato exorditus ſit, adiiciendo poſtea, ꝙ ubi non
valeret iure teſtamenti, aut codicillorum, ſuſtineatur iure
donationis cauſa mortis, liquido cõſtat, huiuſmodi inſinua
tionem in fraudem legis legare prohibẽtis factam fuiſſe, un-
de neque ut donatio ſuſtineri debet, uirtute allegatę clau-
ſulę. Cum ad legem, conſuetudinemue fraudandam tendat
l. non dubium C. de ll. cum ſi libus, ad ꝙ Bal. ꝙſ. 336. amplius 51
ſciendum eſt, col. 1. in fine. libro 3. conſuluit in ſimili Ruin.
conſilio 129. li. 1. ubi in caſu, quo teſtator quoſdam hęredes
inſtituerat in bonis immobilibus, & illis quoq; inter uiuos
donauerat, vult, donarionẽ pręſumi in fraudem legis, & ad
impediendã reuocationem teſtĩ, & præcedẽtis inſtitutionis,
ℨ l. ſtipulatio hoc mõ ϙcepta. ff. de verſ. ob. q. a ut ait Rui. (ex
quo teſtator ab inſtõne exordium cępit, oſtenditur, donatio
nem factam fuiſſe ad finem, ne poſſet teſtator cum effectu
ab inſtitutione recedere, ſed ut donatio remaneret, caſu,
quo ab inſtitutione recederetur. quę fuit deciſio Bal. in c. ex
literis nu. 7. de conſuet. concordat Fulg. conſi. 92. circa finẽ,
uerſ. quamquam etiam, & bonus eſt tex. in l. hoc modo. ff. de
condit. & demonſt. & clarior in ſui ratione in l. qui teſtamẽ
tum, ibi, uidetur. n. eo ꝙ ille plus capere non poterat, in frau 52
dem legis hęc in teſtõ adieciſſe. ff. de probat. quem text. ge-
neraliter procedere, ſiue parte p̃ſente, ſiue abſente, in indiui-
duo intellexit Cuma. conſ. 31. col. fi. vbi inquit, ꝙ cũ rõ frau-
dis ea ſit, quę anullat, eadẽ fraudis pręſumptio eſt parte præ-
ſente, q̃ abſente, alias euidens cauillatio eſſet, textum intelli
gere, qm̃ pars eſſet abſens, & nõ p̃ns, quem intellectũ habuit
quoq; Ange. cõſ. 181. col. 1. uerſ. nec credo hoc caſu. Et hoc
dictũ cum. vna cũ Ang. cõſiderationẽ Decij in totũ deſtruit
quę ſup p̃tia partis ſibi ſtipulãtis nititur. Eundẽ quoq; intel
lectum ad eandem legem habuit Io. de Cane mortno in pro
pria materia, relatus per vitalem Camb. tract. clauſ. tit. de ſi-
mul. nu. 17. Et quippe neſcio uidere, quomodo hęc Decij di-
ſtinctio, ſeu intelligentia huic textui accommodari poſsit, q
nulla alia re, vt ibi pręcæteris obſeruat Ferret; nulloq; argõ
nititur, q̃ fraudis. Quod etiam fuit de intentione Bar. in l. cũ
quis decedens. §. codicillis, & §. Titia de leg. 3. dum poſteaq̃
in §. codicliis num. 5. uerſ. præterea, & nu. 8. uerſ. fallit in iura
mento, dixit Bar. præſentiam vxoris, ſeu ſtipulationem nota
rij vna cum teſtatoris confeſsione habere vim, & efficaciam
inter viuos, probationemque inducere, in ſequenti de
inde. §. Titia, declarat, id non procedere, vbi confeſsio facta
eſſet in ultima uoluntate uerſus incapacem, ex quo tuncco
feſsio ẽt cũ iuro, tanquã in fraudẽ facta, nihil operaretur, cũ
alias, ut Bart. ait, nihil ad rẽ faceret incapacitas. Et licet Bar.
in d. §. Tiria. de ſolo iuro loquutus, nihil de pręſentia partis
uel notarij ſtipulatione dicat, idem tamẽ in utroq; caſu ſen-
tit, tũ ex gñalitate rõnis adductę per eum, tum quia ibi tradi
ta procedunt ad declarationem contentorum in prędeden-
ti. §. ubi uerba Bar. diligẽter põderẽtur, qđ & Cuma. ſenſit d.
cõſ. 31. ꝑpe fi. uer. hoc ẽt apparet, nec nõ ſenſere Pari. cõſ. 62.
nu. 13. li. 1. Rui. cõſ. 69. circa fi. li. 3. & magis in ſpecie Pet. Pech. 53
de teſtam. coniug. li. 4. c. 5. nu. 7. impugnando rationem De-

cij ſe fund antis, ꝙ ſi notarij ſtipulatio acceſſerit, naſcit actio
ex ſtipulatu, Nam, vt inquit ipſe, hęc omnia fraudulẽta ſunt
poſita Idque manifeſte adhuc oſtenditur, quoniã Dec. aper.
te uult, rellctum tranſire in uim contractus virtute clauſu-
læ donationis cauſa mortis parte præſente, & ſtipulãte, quã-
do iure legati non tenet, Sed non animaduertit Dec. ꝙ vbi
ſumus in perſona† incapace, relictum nunquam tranſit in
contractum, ne fiat fraus legi. l. in tacitis, Vbi Bal. in 2. not. de
leg. 1. Iaſ. l. nemo poteſt nu. 19. eo. l. ꝙ de bonis. §. 1. & ibi Alex.
in fi. ff. ad l. Falcid. quod cum ita de iure declaratum reperia
tur, illud idem non immerito ad interpretationem iuris mu
nicipalis inferri poteſt. quia omnis† interpretatio, qnæ fit de
vna lege ad alteram, de ipſa lege communi ad ius munici-
pale fieri poteſt, Ange. de Nicol. in ſubſcriptione ad Soc. cõ-
ſil. 302. col. fi. lib. ſecundo. Quin etiam ſub quacumque for-
mula, ſeu cautella hæc diſpoſitio, ſeu translatio concepta re
periatur, illa tanto magis corruit, Cum ubi† abundantior eſt
cauillatio, ibi quoque ẽuidẽtior ſit fraus, Bal. c. ex literis nu.
7. de conſuet. per tex. in propria materia relinquendi incapa
ci loquentem in d. l. qui teſtamentum ff. de probat. Idem ali
bi ſcribit Bald. in l. ſi fraus ff. de ll. ꝙ quanto dolus† eſt calli-
dior, & latentior, tanto punibilior, cũ aliis ſup. adductis uer
bo, non poſſit q. 1. nu. 64. & ſeq. in tantum ꝙ talis translatio
effectum aliquem non ſortitur l. ſi quis ſub conditione, vbi
Bal. præcæteris. ff. de cond. inſiſtit, de quo latius ſup. alleg. q.
1. nu. 53. & ſeq. Et quippe ſi (vt ait Bal. conſ. 336. amplius ſcię
dum colum. 2. lib. 3.) in præſumendis† fraudibus, vel non, re
currendum eſt ad diſcretionem virorum ſenſum habentiũ,
qui ad nimiam cautellam, qualitate perſonarum perpenſa,
proſpicere debent, nemo quidem dixerit, hanc clauſulam, ſi
non valet iure teſtamẽti &c. ſub tã nimia cautella, perſona
rum qualitate inſpecta, non fore adiectam in faudem legis.
Quinimo in libera facultate noſtra eſſet, ſolo verbo, aut bre
ui verborum conſtructione' hanc noſtram diſpoſitionẽ cir-
cumuenire, ꝙ fieri non poteſt, vt argumento d. l. qui teſta-
mentum. idem alibi obſeruat Bal. in l. cum allegas nu. 10. C.
de vſur. huc etiam Iaſ. in l. cętera. §. 1. nu. 10. de leg. 1. quum
ex eo tex. ait, ꝙ illud, quod† non poteſt directo per viam le-
gati, non poteſt fieri per indirectum alia via, quãdo eſſet ſuſ
pitio fraudis, ad Idem quod not. Ang. conſ. 66. ante fi. & Rui.
cum eo conſ. 178. nu. 8. lib. 1. vbi volũt, ꝙ ſicuti quis directo
teſtando ſuper habilitate, & inhabilitate ſui teſtamenti di-
ſponere non poteſt, ita nec contrahendo, alias poſſet lex
de facili circumueniri, & ei fraus fieri, & ꝙ in ſimili Dec. cõ
ſil. 462. nu. 21. Crau. conſ. 197. nu. 9. Crot. conſ. 194. in fine, &
conſ. 206. nu 22. & magis prope Caſtr. in l. in ęſtimationibus
nu. 3. ff. de pet. hæred. Vbi etſi ſecũdum Ang. ſtante hac pro
hibitione, maritus hæredi mandare poſſit, vt vxori rem ven
dat ſubdit tamen Caſt. id verum fore, niſi apareat de fraude
quæ fieri poteſt de ultima ueluntate ad contractum, & ecõ
tra, de contractu ad alium ℨctum. Qui fraudandi modus, ne
& hoc omittatur, eo apertius detegitur, ꝙ quilibet † legum
ſui municipij ſcientiam habere præſumitur Bart. l. ꝙ. Nerua
nu. 19. ff. de poſ. & in ſpecie Barbat. conſ. 12. col. 2. lib. 1. Et ꝑ
fecto dicat Dec. quicquid velit, ratio ob quam prohibitum
eſt legari uxori, ne ſcilicet uxorum delinimentis, ac fraudi-
bus, quibus ægrotantes mariti torquentur, potiſſimum tem
pore, quo teſtari ſolent, ad legandum ſeducantur, ut ſup. in
5. prefat. eadem per omnia militat, dum illico, & eodem in-
ſtanti, concepto legato in perſonam vxoris, adiungit mari-
tus, uelle, legatum ualere in uim donationis cauſa mortis
ubi iure legati non ſubſiſteret. Etenim quibus fraudibus, de
lenimentiſue uir ſeducitur ad legandum, ijſdem quoque al
licitur ad diſponendum, relictum ualere in uim donationis
cauſa mortis, argumento l. doli mali, uerſi. diuerſum. ff. de
nouat. per quem in ſimili not. Roma. conſ. 520. nu. 12. uerſ. re
ſpondeo. Alex. conſi. 21. nu. 6. lib. 3. Dec. conſ. 279. nu. 2. Bar-
bat. inter conſ. Cur. conſ. 66. nu. 7. ibi, quia qua ratione, & bo
nus eſt tex. in l. ſi mulier 2. C. ad Vellea. ibi, quod adhuc ex
conſequentia ſuæ fragilitatis in ſecundam iacturam incide
rit, & non nihil etiam facit tex. in l. 3. §. ſcio, iuncta glo. in uer
bo, reſtituendum ff. de minor. & inl. 1. §. quæ onerandæ cum
ibi not per ſcrib. ff. quarum rer. actio nõ det. quæ iura citat
in ſimili Signor. conſ. 106. nu. 4. ac cõferunt notata per Caſt.
in l. interpoſitas nu. 8. C. de tranſ. Alexã. conſ. 98. col. fi. lib. 3.
Dec. l. in omnibus col. fi. ff. de regu. iur. & conſ. 279. nu. 2. Rip.
c. cum. M. nu. 104. de conſt. & Cagn. in l. fi. nu. 139. C. de pact.
Et re uera ſi hęc noſtra prohibitio, ob memoratam ſiniſtrã
opinionem uxoris in uirum, militat abſente uxore, ut om-
nes fatentur, fortior inſurgit ea præſente argu. l. pen. ibi, quẽ
in præſentia pudor. ff. de furt. l. metum, in princ. ff. ꝙ met. cã.
l. ſi in tres. ff. de recep. arbit. nam, ut inquit Anch. cõſ. 281. nu.
12. in rebus agendis perſonarum præſentia† multum opera-
tur ꝙ uoluit Ariſt. in 1. Aeconomicorum, & a contrario ſen

tit

tit Cast.cons.411.nu.2. in princ.lib.1.unde apud priscos ferre
54 batur adagium,Frōs†occipitio potior, relatum per Rotod. chil.prima, cent.2.prouerb.19.ac confert illud vulgatissimū virg.9.Aene.

Vrget prȩsentia Turni.

Meminit Natta cons.673.num.3.& notum quoque prouerbium habemus.

55 *Occulus † domini optimus rei custos.* & alibi.

Optimum est fundi fimum.pes ipsius domini,& occulus.

56 Sic vultus potentis†terribilis inducit metum,Bal.c.1.§.Iniuria nu.17.circa finem de pace iur.firm.& vulgo dicimus, viso d'homo spada tratta. Quin etiam quo magis vxor viro ꝓximior reperitur,tāto magis suspitio subest,vt de marito sup caput vxoris recumbēte,ac faciē super eius faciē habente
· tradit Afflict.decis.69.& Io.Bap.Ferret,cū eo cōs.296.nu.18. confett,ꝙ scribit Soc.Iun.cons.113.nu.12.lib.3 quatenus ex
57 absentia†honoratorū in testō arguit,testatorem ex sua libera voluntate,nō ex dolo,vel fraude eorum fuisse inductum, vbi asserit,alias etiam cōsuluisse cons.123.nu.54.lib.1.Cæterum adhuc non omitterem,memoratum Decij fundamentū,ꝙ relictum in vim propriæ donationis cā mortis sustinea tur,ob præsentiam vxoris sibi stipulantis,non secus,ac si donatio extra testm̄ facta fuisset, cum & ꝯctus in testō fiāt, vbi donatio iuxta cōem stillum sit cōcepta,quum post vniuersalem hæredis institutionem,vult testator,suū esse testm̄,suāque vltimam voluntatem,q̄ valere vult,iure testī,aliter.valeat iure donationis cā mortis,destrui de mente Sign. cons. 171.col.pen.uers.prȩterea & hoc,qm̄ licet ab ultima volun-
58 tate ad contractus inter viuos fieri transitus†possit,d.l.hæredes palam.§.fi.ff.de hær.insti.istud secundum Sign.intelligi debet.vbi fiat per verba apta,secus si per verba incongrua, adinuicemq; nō cōuenientia,vt cōtingit,cum testator vult testm̄,seu vltimam volūtatem valere in vim donationis cā mortis, quæ sunt verba inepta ad ipsam donationē, quæ ꝯctui inter viuos accedit,ex quo perinde est,ac si seorsum a testamento facta esset, dum in eius defectū fit,& quia ēt,vt ait Dec.facta præsenti & stipulanti ſm naturam ꝓpriꝯctus iudicatur,ac si extra testm̄ facta fuisset. Ergo dici non pōt factus huiusmodi trāsitus,Cū scilicet verba ꝯctuum ad ius testandi non cōueniant.l.Labeo & l.seq.ff.de uerb.sig.l.nō codicillum C.de testa.Adeo ꝙ(vt inquit Sign.)perinde est, ac si pro asino bouem quis legasset, ubi neutrū tenet l.4. de le. 1.Si.n.dixisset testator,si non valet iure testamēti, dono, Vti que fieret transitus ad ꝯctum per verba apta, Verum testōr per uerba prorsus inepta transitum facere uoluit, dicendo, valeat testamentum,seu vltima volūtas mea, iure donationis,ita sane, vt dixi,in re oīno simili tradit Signo. vbi in spe-
cie agebatur,virtute huius clausulæ sustineri testm̄ nullum, ob prætermissionem, vna cū oībus in eo cōtentis in vim donationis inter uiuos, vel causa mortis.ad Idem in simili Iser. in c.1.§.donare nu.10.& seq.qual.olim.pot.feud.alien. ad q̄ sup.diximus nu.39.& seq. Vnde simul cum Iser. dicere possumus,testatorem tūc in cidisse in illud vulg.l.multum interest C.si qs alt.uel sibi, Quod potui nolui, quod uolui adimplere nequiui,ita ut voluntate†,& potestate sibi repugnanti
59 bus, nihil censeatur actum l.fi.C.de codicil.per qđ not.in simili Bal.cons.308.ista scriptura lib.3.& nō lōge ēt a præsenti materia est gl.in l.Si nō uerū,& l creditor. C.de don.int.ui.
60 de qua regula plura scribit Marsi.sing.262.Nō.n.actus†nr̄i a sola uoluntate regulantur,sed ēt a potestate facientis, ut ex alleg.l.multū interest,no.Bal.in l.cum testm̄ in fi.C.de iur.& facti ign.Soc.Iun.cons.72. nu.12.lib.1.cōs.99.nu.44 libr.2.& non longe a proposito facit,ꝙ not.Hipol.Rimi.cōs.119. nu.
61 94.& seq.Quinimo testator†contra legis prohibitionem disponendo,sciens,dispositum per eum nō ualere, voluisse uī, ꝙ legatū nō ualeat,arg.non solū in fi.ff.de actio.& oblig. ut eo ex tex.dicit in simili Dec.in l.2.col.pen.uer.in hoc primo
62 C de bon.poss.sec.tab.Vnde consulto testator† de uento potius gratificari uoluit uxori ob eius blanditias,& crebras infestationes quibus forte torquebatur,quam ꝙ uere reliquerit,Quæ locum habent,ubi huiusmodi formula,si nō ualet, &c.de uoluntate testat.fuerit adiecta,Cęterum ubi ex mero capite tabellionum præter mentem testantiū,ut sæpe fit, inserta testō reperirēt, res citra difficultatē existeret,ut in specie obseruat Pet.Pech.de test.cōiug.li.4.c.5.nu.5.cū tunc hu
63 iusmodi†clausulæ ad aliquod pondus trahendæ nō ueniāt, ut apud Tiraq.in p̄fatio.ad l.si unquam nu 172.C.de reuoca. donat.& Anch.Iun.cū eo.q.8.nu.15.& 16.2.partis.Ex his itaque abunde responsum habetur ex aduersō deductis, p̄terquam dicto Ang.in alleg.l.in æstimationibus.ff. de pet.hær. cui respondēt,Ideo ibi,ualere dispositionem mariti hęredē grauantis,rem certo pretio uxori uendere, qa tunc res uendita nō ex legato, sed ex uenditione percipitur,nec maritus sic legando,quidquam uxori dī relinquere, ita ut iacturam aliquam,seu deceptionem patiatur,vt sup.prȩfa.5.Vnde crederem,ꝙ vbi testator rem minus iusto pretio vxori vēdi,iussisset,cum tunc id factum videatur in fraudem legis,talis dispositio non valeret,saltem pro ea parte,qua iustum rei pretiū ascenditur, & pro qua dicitur vxor capere ex legato.l.in rōne.§.vendere.l.si dignum.l.qui fundum. ff.ad l.Falci.cum (vt dixi) tunc insurgat præsumptio fraudis de vltima voluntate ad contractum,vt sensit Cast.in d.l.in æstimationib.nu. 3.cum superius annotatis,optimę conuenit tex.in l.si vir vxori.ff.de donat.inter.vir. & vx.ac in cap.1.§.donare, qualiter olim. pot.feud.alien. At vbi hæres (ne & hunc casum omittam) grauatus esset, rem non vendere, sed dare vxori,ab ea accepta certa quantitate,ex quo tunc res per vxorem capitur ex legato,pecunia autem per hæredem gratia conditionis implendæ,& vxor in totum legataria habetur .l.ad veterani.& ibi glo. ff. ad l.Falcid. dixerit quis simul cum Ang.in d.l.in æstimationibus,dispositionem istam non valere,stante hac nostra prohibitione. Verum ego dispositionem pro ea parte, qua insertum est onus, non secus, quam in præce-
64 denti valere,existimo. Cum in legato†non intelligatur esse nisi ꝙ onere deducto supereſt.l.non amplius, vbi Ale.& Ias. de leg.3.vt hanc per legem notat in simili Salic. in l.1.num. 5.vers.item attende C.de secund.nup. cuius dictum dicit ibi verissimum Garro.nu.113.Ad idem Alciat.in l.aliud, verb. cum effectu.ff. de verb.signi.Huc etiam spectat,ꝙ Bertrand. scribit in l.hac edictali nu.56. C.de sec.nupt.vbi ex eo,quod dispositio illius l procedit in his, quæ secundo coniugi titu-
65 lo lucratiuo relinquūtur infert, quod si vxor† secundo viro donet,aut relinquat vltra modum permissum sub conditione,si centum de suo dederit filio primi mariti, vel alteri, & hoc deducto,non reperiatur,quod excedatur debita mensura donandi, vel relinquendi secundo uiro, tunc cessat dispositio illius legis, quod tamen intelligendum, subdit,sine fraude & suspitione ex versic.ibi,omni circumscriptione,& mox etiam ex Cast.notauimus,& alibi sæpe in præcedentib. & in specie not.Brun.in reper.ad const.decret.& stat. verbo legatum, in vltimo versic.ubi nuncupatim ait, quod stat.ut
66 maritus†nō possit legare uxori ultra centū nō ob. se leget cētū uxori.& grauet hæredē ad soluendā gabellā pro legato,citat ad hoc Bal.in quibusd. lecturis antiquis,licet illum non uiderim, cum tales lecturę in libris,qui passim circumferrūtur, non habeantur.ad idem Plot.cons.168.num.18.inter diuers.cons.ultim.uolum. quod in lib.suorum consil.habetur cons.17.necnon iulius Ferre.tract.gabell.num.76.& est tex. in l.sed si hoc.§.cuidam. ff.de cond.& dem.quem ad hoc notandum dicit Camb.tract.claus.tit.de uerb.enunt.in ultim. uolunt.colum.antepe. & nonnihil etiam dicemus infra uerbo,ultra,q.1.num.7.& q.2.fere per totam. Verum ubi huiusmodi mortis causa donatio citra iuris, aut statutorum solēnitatem in donatione inter uiuos requisitam facta esset,dubio procul non subsisteret, ex eo quod tunc in nihilo cōtractui æquiparatur,sed uim relicti habet,Plot. consi.54.nu.35. & 36.& sup.meminimus num.5.Tertio membro,seu capite in quo est plusculum difficultatis.Dec.quoq; a fortiori d.cō
67 si.196. habuit, † donationem causa mortis seorsum a testamento factam ualere, ex quo Io.Dilect.de arte test.caut.2.in fine,& caut.13.in princ.stante hac prohibitione, remedium affert, ut uir donet uxori per uiam donationis causa mortis quia cum illa iudicetur,ut contractus,secundum Bar.in l.1. in fine.ff.de donat. causa mort.& l.2.post Glo.C.de dote præleg. non comprehenditur sub dispositione loquente de ultima uoluntate,Sicuti nec reliquos cōtractus inter uiuos prohibet,ut supra proxima quæstio.diximus,sequitur dominus Ioan.Ceph.cons.59.num.12.& latius consil.414.colum.2.& 3.in 2.fundamento. Et eadem sententia conuenit Chass. ad consuet. Burg.4.rub.7. §.uerbo,par testament nu.16. & seq. ac uix in hoc se explicat Petr. Pech.de testam.coniug lib.4. c.5. dum decisionem Decij impugnando (de qua ait, uehementer dubitare) eo in casu loqui uidetur,quo donatio causa mortis in testamento fieret sub illa clausula, si non ualet iure testamenti &c. qui est casus contentus in præcedenti membro. Ab eadem quoque sententia non longe dissentit Abb.consi.40.num.3.& 7.lib.2.Vbi manifeste uult, quod qñ donatio per se fit,non in testamento, uel codicillis,sed in tertia specie distincta,ad naturam contractus magis, q̄ vlt.vo-
68 luntatis accedit,& ideo infert, quod stat. loquens de vltima volunt.ad hanc donationem non trahitur,maxime vbi deuiat a dispositione iuris communis. Ad idem Bald.in l.quæ sub conditione in princ.4.not.ff.de condit.instit.vbi etsi edi-
69 ctum prætoris loquens de vltima voluntate ad donationem causa mortis porrigatur,secus credidit ipse in statuto populi, ex quo donatio causa mortis magis accedit contractui, quam vltimæ volūtati.Hinc alibi scribit Bal.in l.hac consultissima num.7. C.qui testam.facer.poss.quod statutum,†per
70

quod

Source : BIU Cujas

quod in vltima voluntate requiritur certa ſolennitas, non trahitur ad donationem cauſa mortis,quę mera vltima voluntas non eſt,ſequitur Alex.conſ.166.num.10.libro 2.& per eandem doctrinam Bal. generaliter infert Iaſ.in l. 2.num. 6.
71 de leg. 1. ꝙ ſtat.†loquens de vltima voluntate,non comprehendit donationem cauſa mortis. Hinc alibi ait Bal.in l.fin. prope finem C.de fideicomm. ꝙ diſpoſitio cōtra iuris regulam loquens de legato,vel de vltima voluntate, locum non habet in donatione cauſa mortis, quæ magis contractui, q̄ vltimæ voluntati æquiparatur, quęmadmodum cōtra iuris communis diſpoſitionē eſt, tollere donationē cauſa mortis,
72 quæ a iure inter coniuges† prohibita non eſt, ſed permiſſa.l. ſi eum.§.fi.cum l.ſeq.ff.de don. inter vir.& vxo.Alex.conſil. 151.num.10.lib.6.vbi vult,hoc indubitanter procedere. Tiraq.ad l.ſi vnquam verbo,libertis,num.120. C.de reuoc. donat.Vnde in hoc diſpoſitio iuris communis dupliciter læderetur,primo ratione legati,quod a iure communi eſt permiſſum, vt ſup. in 6. præfat. ſecundo reſpectu donationis cauſa mortis,quę & ipſa a iure improbata nō eſt, vt mox diximus.
73 Sicuti ex aduerſo, ſtatutum loquens†de contractu,nō comprehendit donationem cauſa mortis,quæ improprie dicitur
74 contractus,Alex. conſ.76.num.11.li.5.Nec etiam diſpoſitio loquens† de donatione, de hac cauſa.mortis donatione intelligitur,Bal.auth.eo decurſum in fi. C.de donat.ante nup. Barbat.conſ.28.nu.7.in fi. & ſeq.lib.4.Dec.poſt laſ.in l.ſi tibi pecuniam 2.not. ff.ſi de cert.pet.Vel potius ſub diſpoſitione contractus comprehenditur, cum magis naturam contractus,quam vltimæ voluntatis,ſapere videatur.Anchar.con
75 ſil. 384. Vbi,ſub ſtatutto† vetante abſq; ſolennitate contrahere,vult comprehendi donationem cauſa mortis, Alex.d. l.3.num.13.de le.1.Vbi Rip.num.10.dicit communem.Dec. conſ.279.col.prima, late Tiraq.de ll.connub.gl. quinta q.4. num.75. uſque ad 86. Sed vbi uelimus, (quod loco ſecundi pro hac parte fundamenti erit) donationem cauſa mortis propriam naturam contractus non ſortiri,ſaltem negari nō
76 poteſt, quin†vtrique ſcilicet contractui,& vltimæ volantati accedat,ſicq; ſit mixta, vt perpendiſſe videtur Bal.d.l.hac conſultiſſima num. 7.Alex.d. conſ.76.num. 13.lib.5, & ob id cenſetur tertia ſpecies,vt ſic appellat Bal.l.fin.C.de donatio. cauſa mort.meminit Tiraq.alle.q.4.num.69. vnde fit,quod hæc noſtra diſpoſitio loquens in legato, & ſic in caſu ſimpli
77 ci,†locum nō habet in mixto,ſicq; in donatione cauſa mortis,ex doct. Bal.in l.omnes populi nu.16.circa medium.ff.de iuſt.& iure,vbi ſtat,per quod mulier ſine cōſenſu propinquorum contrahere non pōt, locū nō hēt in perſona mixta,qualis eſt hermaphroditus,idē Bal.conſ.237. quidā magnificus, circa finē li.3.Ale.d.cōſ.116.nu.9.& 10.li.2. Vbi citat Bal. in d. l. hac cōſultiſſima in ſpecie loquentem de donatione cauſa mortis.Proinde ſcribit Anch.conſ.37.colum.2.ꝙ aliter iudicamus de mixto,aliter de ſimplicibus,e quibus componitur mixtum, quodq;in cauſis mixtis attendi debet,quod conforme eſt iuri communi,non quod contra tendit.Quę quidem
78 concluſio maxime†procedit in ſtatutis potiſſimum exorbitantibus, & odioſis, in quibus ſub ſimplicibus mixtum non continetur,Bar.& cęteri omnes in l. 2.in princ.ff.de verb.ob. Tiraq.Vbi ſup.num.70.71.& in caſu feudalis conſuetudinis conſuluit Bald.d.conſ.237. circa finem, ea ratione ductus, quia conſuetudines ſtricte interpretantur,vt meminit Alci. d.l.2.num.33. & in propoſita materia not. Barbat. conſil.23. num.10.lib.4. & ita etiam arguit Chaſſ.ad dictum uerbum, par teſtament.num. 20. Rurſus hæc concluſio indubitanter
79 procedit,quoties†verba legis ad literam,vt iacent,intelligēda ſunt,quoniam tunc mixtus caſus nunquam ſub ſimplici continetur, Iaſ.l.1.num.41.ff.de off.eius,vbi ſubdit,hoc in caſu tolli etiam argumentum a contrario, ſequitur Curt.iun. in propria materia conſil.6.num. 7. & comprobat Crot. d.l. omnes populi nume.130. Accedit, quia vt ſingula ſingulis appellationibus diſtinguantur, iuxta.§.alio quoque.Inſtitu. quibus mod.teſtam. infir.firma concluſio habetur,quod di-
80 ſpoſitum† in ſimplici ad mixtum non porrigitur, vbi qualitas adiecta ſimplici diſpoſitioni repugnat,vel illam alterat, Alcia.d.l.2.colum.2.& 3.in 1.concluſ.ff.de verb.ob.& legat. 3.de verborum ſignific.in 5.axiomate,inferens inter cętera, quod ſtatutum prohibens, mulierem contrahere abſq; conſenſu agnati,nō prohibet donare cauſa mortis,eo quia qualitas hæc cauſa mortis immutat rationem prioris diſpoſitionis,cum lex municipalis agnati conſenſum requirat,vt mulieribus ſuccurratur, quæ de facili decipiuntur, quæ tamen ratio ceſſat in donatione cauſa mortis, quæ ex ſimplici uoluntate reuocatur, & ambulatoria eſt, adeo quod ceſſat
81 huiuſmodi deceptio. Idem infert de ſtatuto † quo res immobiles titulo inter viuos prohibentur in forenſem alienari, vt non comprehendat, quoties hæres ex iuſſu teſtatoris vendit, quia ſtatutum loquens in caſu ſimplici, ad hunc non trahit, vbi hæres principaliter ob iuſſum teſtatoris alienat.& ſic qualitas iſta variat ſimplicem caſum a ſtatuto prouiſum, alia huiuſcemodi exempla Alc. refert, vt apud eum. Vnde ad rem noſtram, conſuetudo hæc prohibens, maritū legare vxori,ad donationem cauſa mortis trahenda nō vī, tamquam qualitas hæc ſimplicem caſum a conſuetudine
82 prouiſum variet. Tertio loco videmus,ꝙ manifeſtus†vſurarius pro hibetur teſtari, niſi ſatiſdatione p̄ſtita de reſtituendis vſuris c.quamquam de uſur.in 6.& tamen non prohibet donare cauſa mort.Bal.conſ.298.quæritur utrum lib.2. cuius opinionem dicit communem Rip.in l.2.nu.7.de legat.1. & proinde ſi diſpoſitio d.c.quamquam de vltima voluntate generaliter loquens,ad donationem cauſa mortis nō trahitur, multo minus ad eam nos trahere poſſumus hanc noſtram conſuetudinem de ultima voluntate non ſic generaliter loquentem,ſed tantúm de legato. Quinimo ſi c.quamquam, quod fauore animæ teſtātis editum eſt,ubi tutior via ſemper in dubio eſt eligenda c.in ciuitate de vſu.c.illud de cler.excom. min.ad donationem non extēditur,multo minus ad illā extendi hæc noſtra diſpoſitio debet,inducta non in fauorem animæ,ſed mariti,ac in odium mulierum,beneficiumque futurorum heredum,vt ſup.præfa.5.Augetur cō ſideratio iſta,ꝙ ſi diſpoſitio c.quamquam,quæ his proſpexit quibus omni iure diuino,& humano vſuræ extortæ reſtituē dæ ſunt,quiue de damno euitando tractant,ad donationem cauſa mortis non extenditur,multo minus ad illā hæc noſtra diſpoſitio porrigi debet,futuris hæredibus proſpiciens, quibus nihil debetur,niſi ad libitum teſtatoris,quiue nū de damno euitando, ſed de lucro captando pertractant,ubi de vno ad aliud non datur illatio l.fi.C.de iure codicil. cum ſimilibus. Quarto durum admodum videtur, a prohibitione legati inferre ad prohibitionem donationis cauſa mortis,
83 cum donatio†lato ſumpto vocabulo ſit genus,comprehendens ſub ſe legatum,ꝙ dicitur ſpecies donationis largo mō ſumptæ.§.1.inſt. de lega. vnde non ſequitur, inter coniuges prohibita eſt ſpecies donationis,hoc eſt legatum, ergo omnis donationis ſpecies in genere ſumptæ prohibita cēſetur, Alex.conſ.54.nu.20.lib.7.de quo latius ſup.q.proxima.Et ꝙ ab vno ad alind illatio non ſit permiſſa,ſuadetur quoque ꝙ vnum quodque ſegregatam habet materiam, longeque diſtinctos tractatus de legatis, & de donatione cauſa mortis p
84 varios libros,vt videre eſt,ff.& C.vnde ex†diuerſitate titulorum,& tractatuum diuerſitas effectus arguitur,Old.cōſ.210. col.1.Abb.conſ.57.col.2.lib.1.Corn.conſ.107.colū. 2.lib.4. & ſic ex diuerſis non fit illatio l.fi.ff.de calum. cum ſimilib. quod argumētum non longe a propoſita materia obſeruat
85 Barb.conſ.23.col, 1.lib.4.ſuper ſtatuto prohibente,†maritū donare vxori,vt nō intelligatur, prohibere facultatem legādi,ex eo ꝙ diuerſi ſunt tituli de donationibus,& legatis. In ſimili quoque arguit Natta cōſ.73.nu.3.circa finem, ad idē
86 Alci.conſ.113.col.1.lib.9.& proinde videmus,ꝙ ll.†promiſcue his vocibus non vtuntur,teſtari,ſcilicet,legare,& donare cauſa mortis,ſed quidem diſtinctim leguntur,teſtari, codicillari,legati,ſeu fideicommiſſi titulo,ac mortis cauſa relinquere,vt l.hac edictali,in prin.C.de ſec.nup.l. diſcretis in prin.C.qui teſt.fac.poſſ.l.vnic.§.hæc authen.omnia C.de ca duc.toll.l.1.C.de Imp.lucr.deſcript.lib.10.l.nec adiecit. ff. ꝙ Soc.§.primę ſi quidem §.hæc igitur,authen.de nupt.§.diſcretis igitur cum §.ſeq. Auth.quib.mod.nat.eff.ſui.l.1.§.fi. cum l.ſeq.ff.de public.ibi,puta legatum,vel donationis cā mortis,& alibi paſſim.Et ꝙppe ſi diſpoſitio de legato virtute adęquationis, ſeu ex rationis identitate ad donationem cauſa mortis porrigeretur, fruſtra vtique ll. ita diſtincte loquutæ
87 fuiſſent,ſed omni ſuperfluitate reſecata, † quæ præcipue in iure reſecanda eſt.§.de quibus. 1.cōſt.C.ſat fuiſſet, dicere de legato,non vlterius ſuperuacue ingrediendo ad donationē
88 cauſa mortis,cum ne ſyllaba†quidem ſuperfluo iu iure apposita cenſenda ſit,glo.communiter recepta in l.1.ff.ꝙ met. cauſa,& Marſil.in rub.C.de probatio.nu.18.Hinc quoq; vi-
89 demus,ꝙ lex falcidia,†quæ minuere cæpit legata, quæ antiquitus integraliter præſtabantur, ſpecialiter ex Diui Seueri conſtitutione ad mortis cauſa donationem extenſa fuit l.ſi mortis.C.ad l.falcid.l.2.C. de don. cauſa mort.quæ noua extenſio ſuperflua quidem fuiſſet, ſi diſpoſita contra ius antiquum in legatis,ad donationem cauſa mortis trahi debuiſſent, ꝙ multum in propoſito noſtro deſeruit,quia ſicuti præſupponitur,ꝙ hæc noſtra diſpoſitio legādi facultatem in fauorem mariti reſtringere voluerit,vt ſup.præf.5. pro ut etiā teſtatoris gratia lex Falcidia facultatem legandi reſtrinxerat,inſt.de l.Falc.in princ. Ita ergo quemadmodum lex Falcidia ad donationem cauſa mortis non trahebatur, ſed ad eam ſpecialiter ex conſtitutione Diui Seueri extenſa fuit, ſic(inquam)diſpoſitio hæc facultatem coarctans marito legandi vxori ad ſolidos viginti,poſteaquam hactenus ꝑ aliquam

quam legem ad donationem causa mortis extensa non reperitur, ad illam tradi non debet. Simile habemus de oratione Diui Marci lata, ne aliter alimentorum transactio esset quam auctore prætore facta fuisset, quæ per Vlpiauum declarata fuit pertinere etiam ad alimenta, quæ testamento, vel codicillis relinquuntur, nec non ad ea, quæ & mortis cā donantur l. cum hi in ptin. ff. de transf. Et quippe si statuētes, aut vsus vtentium voluissent, idem, ius esse in donatione cā mortis, ꝙ in legato, facile erat, illud exprimere l. 2. §. pen. C. de caduc. toll. quam meditationem habuit in simili Bal. d.
90 consi. 298. col. 1. lib. 2. vbi etiam subdit, ꝙ quando lex † nō dicit, nec nos dicere debemus, ad idem Soc. consi. 74. nu. 3. lib. 3. Quemadmodum vbi legumlatores de donatione causa mortis aliquid disponere voluerunt, de ea expressam mētionem habuerunt d. l. hac edictali, cum alijs superius adductis
91 Quinto loco huic op. aditipulatur, ꝙ † statutum, ac quælibet alia dispositio a cōi vsu loquendi interpretationem recipit. l. librorum §. ꝙ tamen Cassius de leg. 3. l. ꝙ Labeo. ff. de sup. legat. Dec. cons. 472. nu. 13. cōs. 540. nu. 8. ꝙ maxime in re cō
92 suetudinaria procedit, Nam consuetudo † secundum communem, & consuetum loquendi modum, qui in prouincia frequētatur, facilius intel igitur, quam alia dispositio, vt diximus, uerbo, maritus q. 1. nu. 38. & seq. At durum videtur, & longe absonū, ꝙ consuetudinaria prohibitio vetans, maritum legare vxori, idem uoluisse, atque, disponere, intelli-
93 gatur de donatione causa mortis, qnæ † nec in agro nostro Alexandrino, nec in aliqua, si fas est dicere, orbis terrarum parte inter vulgares legatum appellatur. Idque multo ma-
94 gis, † vbi aliunde cautum esset verba statuētium intelligi debere, vt litera iacet, vbi verba secundum communem vsum loquendi præcipue intelligēda sunt, & prout a uulgo exponuntur, Ias. l. fi. nu. 12. C. de succes. edi. quo arg. vtitur Curt. Iun. cons. 6 nu. 7. vbi nuncupatim vult, staturum uetans, maritum relinquere vxori, non intelligi, econtra vxorem marito non posse relinquete, eo quia vulgus mariti appellatione non intelligit de vxore, de quo. infra verbo vxori q. 4. Ad idem optime confert doctrina Bal. in l. de quibus nu. 36. ff.
95 de legi. vbi, quoties sermo † in vulgari est dubius trāsferri debet in latinum, vt significatio vulgaris habeatur, econtra autem, vbi sermo literalis est dubius, vulgarizzari debet, vt in-
96 telligatur, hæc. n. vera † inquit Bal. expositio est ipsius vulgarizzatio, estque hic, qui vulgi intellectus dicitur. Et proinde non immerito ait Paris. cons. 62. nu. 24. lib. 4. ꝙ attendendus
97 est sensus, & intellectus † opinioni vulgi applaudēs, alias sensus auribus uulgi non consonans, tamquam extraneus, est repellendus. At verbum legare vulgarizzando, nemo illud exponet pro donare causa mortis, nec talis sensus vulgari opinioni quoquomodo applaudet, ergo &c. & licet antiqui
98 tus verbum, legare, † longe exhuberans esset, nihilominus hodie ex frequentiore usu, etiam peritorum, speciale nomē legatorum non excedit, Bal. l. quoties in fi. C. de hære. insti. Rip. post alios. in l. Centurio nu. 98. ff. de uulg. & hoc etiam verbis dispositionis inherendo, pro ut nec aliter facere debemus, vt docet Bal. in c. significante nu. 5. & seq. de appel. vbi
99 subdit, ꝙ omnis assessor † præoculis habere debet legem illā, quæ dicit, in dubio melius est, verbis edicti seruire l. 1. §. Si is, qui nauem. ff. de exercit. cuius meminit Ias. cons. 147. col. 1. lib. 4. & de hoc etiam in re consuetudinaria sibi seruit idē Ias. cons. 136. col. 1. eo. lib. & Rebuff. ad const. Gallic. tract. de consuetud. nu. 69. in prefat. Verum his non obstantibus, contrariam sententiam arbitror in iure veriorem, & tenēdam,
100 vt per hanc † prohibitionem donatio causa mortis seorsum a testamento non valeat, nec illius, vxor sit capax, quam cōtra Dec. tenuit Rip. in l. 2. nu. 15. de leg. 1. & ibi etiam Alciat. nu. 15. & suo in cons. 226. ꝙ secundum impres. Venetam habetur cons. 2. lib. 5. eiusdem quoque sententiæ reperit Pech. Decium impugnando de testa. coniug. lib. 4. c. 5. Tum ex generalitate quæst. per eum formatæ, tum etiam quia partem negatiuam manifeste tuetur, & in puris terminis huius no-
101 strę consuetudinis Idē nouissime tenet D. Menoch. vir † Papinianeus acutissimi ingenii, & Clarissimus I. C. cons. 11. nu. 9. 10. 19. 21. & seq. lib. 1. Vbi subdit, non multum tribuēdum auctoritati nonnullorum contrariam opinionem Tenentium, cum tantum simpliciter illam sint sequuti, vt in præcedenti quoque capite diximus nu. 19. Quiue omnes potissimum ex paritate rationis mouentur, Propterea ꝙ ratio, qua testando, vel codicillādo, prohibetur maritus legare vxori, ne, s. blanditijs, & adulationibus muliebrib. spolieī, & decipiatur, in quod, dū testatur mortis cogitatione turbatus, & plurimum ægrotans facillime allici potest, vt sup. pfat. 5. per
102 æque militat donādo causa mortis, ad quam deuenire † non solet maritus, nisi aut mortis cogitatione, aut cōmotus imminente periculo interritus l. 2. 4. & seq. ac. l. Senatus. §. mortis cā. ff. de dona. causa mort. & inst. de donat. in prin. vbi etiā Aret. 1. not. Riminal. num. 16. & Bened. in c. Raynutius uerb. testamentum. 4. num. 6. & 20. de testam. quo quidem tempore & muliebrib. blanditijs, fictisque adulationibus maritus seduci, & allici facillime potest, vt supra præf. 5. num. 32. 40. & seq. Et proinde cum talis donatio non liberaliter, sed dolose, & fraudulenter composita, & facta cēseatur, nimirum
103 ꝙ † non teneat, vt apud Bened. vbi sup. num. 6. non secus, ac mox in relicto facto in testamento cōclusum extat. Etenim
104 ab eadem potentia † causę debet par effectus procedere. l. si Socer. in fine. ff. sol. matrim. ex quo tex. ita not. Bal. in l. conuenticulam colum. 2. C. de Epi. & cleri. sequitur Rip. in rub. ext. de iudic. num. 61. & non longe a proposito quod donatio causa mortis identitate rationis subsistente veniat, ubi alias non veniret, not. Tiraq. de ll. connub. gl. 5. num. 82. Quę quidem conclusio eo minus dubitabilis erit, quo magis proxi-
105 me testamenro † fiet donatio, & ab infirmo ea ægritudine, qua postmodum decessit ex quo tunc censetur actus ultimę voluntatis, vt in simili prohibitione consuluit Chass. consil. 39. 7. dubio nu. 47. & seq. & sup. proxima q. diximus nu. 52. & 53. & vbi etiam de facili insurgit præsumptio fraudis, cum scilicet, donatio fit ab infirmo, vt apud Alber. in l. omnes. §. Lucius, circa finem. ff. quæ in fraud. cred. & bonus est tex. in lege vnius libertus. ff. si quid in fraud. pat. Huic conclusioni nec lata quoque huius verbi, legare, significatio repugnat. l. verbis legis. ff. de verborum significatio. clarior text. l. & fideicommissum de legat. ter tio, ac nota. in specie Dom. Menoch. d. cons. 11. num. 12. Vnde nimirum si huic extensio
106 ni fiat locus. Nam lex † exorbitans, uel correctoria existenti tate rationis in quolibet casu procedit, qui saltem ex lata significatione sub uerbis legis cōtinetur, gl. in auth. Vt hi qui ob. perhib. in princ. uerbo, ad curationem. Ale. d. l. 2. num. 3. & 7. de leg. 1. scrib. l. si constante 9. quæst. 1. part. ff. sol. matri. Dec. l. qui se patris num. 26. C. unde lib. & Rolan. cons. 72. colum. fi. lib. 1. quando in re fauorabili, ut hic, uersamur, ut late diximus supra in 7. prę fat. & infra etiam dicemus, licet secus, ubi nec sub propria, nec sub lata significatione cōtinea tur, ex quo tunc a uerbis recedendum non est, uel saltem nō ita facile fit extensio, Alex. consi. 139. num. 5. lib. 6. Rui. consi. 43. num. 9. lib. 3. ac not. moder. d. l. si constante alleg. q. 9. A, quo etiam non dissentit singularis doctrina Bar. in l. ubi ita donatur 1. opp. ff. de don. causa mort. Quinimo si institutio, quæ sub largissima significatione uerbi, legare, continetur d. l. uerbis legis. ff. de uerb. sign. hac prohibitione comprehē ditur, ut sup. q. 4. multo magis sub ea complecti debet dona
107 tio causa mortis, quæ † in gradu proximiori huic uerbo, leti, cōtinetur, d. l. & fideicommissum, & supra etiam diximus in exordio huius uerbi legare. Qui quidem tex. supponēs, legati appellatione, & fideicommissum, & donationem causa
108 mortis contineri, eo fortius stringit, quod † se refert ad eos, qui uel nihil, uel non totum ex testamento capiunt, ut obseruat Franci. Balduin. in commento ad l. Papiam, uersic. sic enim huc referendum. Nec ab eadem sententia longe, abest ꝙ consuluit Cast. cons. 438. in 2. dubio, uer. nec est ratio, li. 2.
109 ubi in casu statuti, † quo non licet ascendentibus ultra tertiam bonorum in testamento extraneis relinquere, etsi ex eo, ꝙ dicitur in testamento, non uideatur prohibitum ultra tertiam extraneis relinquere per uiā donationis causa mortis, uult tamen Cast. ut nec per uiam donationis causa mortis extraneis ultra modum præfixum relinquatur, eo ꝙ non subest ratio, quare ascendens deberet plus prohiberi, ultra tertiam extraneis relinquere per testamentum, ꝙ est magis fauorabile, l. in testamentis. ff. de reg. iur. qnam per donationem causa mortis, nec quare descendentes deterioris conditionis esse deberēt secundo casu, quam primo, & tamen lex seu statut. debet esse rationabile c. erit autem 4. distin. & ubi non est dare diuersitatem rationis, ibi nec iuris danda est. l. 2. ff. de minust. rupt. l. illud. ff. ad l. Aquil. ita loquitur Castr. in ꝓposito aūt, cū nō sit rō cur potius maritus prohiberi dēret, relinquere uxori per uiam legati ultra solidos uiginti, quam per donationem causa mortis, quæ legato omnino cōparatur. §. 1. inst. de don. l. fi. de do. cā mort. & l. illud. ff. eo. neq; cur uenientes ab intestato, seu futuri hæredes deterioris conditionis magis essent in casu donationis causa mortis, quam legati, maritus nō minus censeri debet prohibitus relinquere per uiam donationis causa mortis, q̄ legati, ex quo ubi nō est dare diuersitatem rationis, nec etiam iuris est danda, ut
110 ait Cast. & quippe summa † uirtutis est rationis identitas, cū per eam tacite dicatur casus a lege comprehensus l. his solis ibi satis etiam tacite cautum putamus. C. de reuocan. donatio. nec dicatur lex extendi, ubi eadem est ratio, sed enuclearī. l. si postulauerit §. sed si negauit. ff. de adulter. Vnde dicit Calder. cons. 1. ut lit. pend. qnod ubi eadem est ratio, non dicitur quis nouum casum addere, sed ꝙ in priori casu ratione inclu debatur, secundum æquitatem detegere, seu declarare.

Source : BIU Cujas

tare, inde alibi Caſt. conſi. 441. col. fi. li. 1. ait, ꝙ cum in plurib. caſibus eadem eſt ratio, ea omnes illos caſus decidit, non ꝓ extenſionem, ſed ſicut genus omnes ſuas ſpecies comprehẽdit, ita generalis rõ diuerſas ſpecies, & ideo infert, ꝙ expreſſo caſu, propter rationem omnes veniunt, in quibus ipſa rõ viget. Hinc alibi ſcite not. Bal. in l. omnes populi nu. 16. verſ. tertio, quæro. ff. de iuſt. & iure, ꝙ non videntur diſſidentia, q̃ in rõne cõueniunt, quia ratio eſt coniũctio diuerſorum ad eundem finem tendentium, & rurſus paulo ꝯ. habet iudex ptãtem aſſimilãdi, & ſimilitudinẽ rationis iudicandi, etiam in iure municipali, ad idem Bal. in l. de quibus num. 35. ff. de legi. Vbi ait, ꝙ qñ plura eandẽ rationem habẽt, licet de vno fiat mentio, fit exẽplariter, non reſtrictiue, plura ſcribit Cur. conſ. 9. nu. 20. Vbi tandem concludit, ꝙ quando conſtare poteſt de mente, & ratione legis, etiam ex coniecturis, ꝓ eandẽ legem, vel per aliam, abſolute verba ſtatuti regulamus ſecũdum rationem, & mentem, & hanc aſſerit eſſe regulã infalibilem, plura alia idem Curt. tradit conſil. 80. col. 2. & 3. Rola. conſ. 14. nu. 30. & 31. li. 3. vbi refert, hoc eſſe commune dictũ apud maiores noſtros, in re conſuetudinaria not. Rebuff. ad conſtit. Gallic. tit. de conſuet. Gl. 1. num. 7. ad finem vſq;. Burſat. conſ. 40. nu. 9. & ſeq. Riminal. ſen. conſ. 18. ante num. 17. & omnium latiſſime Tiraq. ceſſ. cauſa 1. par. num. 138. cum
111 pluribus ſeq. vbi concludit, †id procedere in omni materia correctoria, exorbitanti, odioſa, atq; pęnali, ꝙ multo magis hac in noſtra procedit, quæ omni extenſione eſt digna, ut ſup. 7. prefat. & Burſ. vbi ſupra num. 10. quo arg. vtitur in ſpecie Petr. Pech. de teſtam. coniug. lib. 4. c. 5. nu. 5. verſ. ſed non ignoro, & D. Menoch. d. conſil. 11. num. 16. & ſeq. Quin etiam
112 eſto, ꝙ in caſu †expreſſo potentior ſit ratio, quam in alio, in exorbitantibus fit extẽſio de vno ad aliũ in materia fauorabili, in qua nos uerſamur, vt per Ruin. conſi. 118. nu. 10. lib. 2. Rolan. conſ. 72. nu. 68. lib. 1. Cui adſtipulatur, ꝙ pulcre ſcribit
113 Alciat. †lib. 2. circa finem, de verb. ſignif. Vbi materia extenſionis omiſſa, quæ late in iure, etiam & integris voluminib. explicata habetur, illud admonet, quod hæc argumentandi ratio ad l. C. non pertinet, quia ſpectant huiuſmodi ad dialecticos, quorum ars in contentione verborum conſiſtit. l. C. vero id ſolũ decet, vt rationes legis videat. Vbi ratio diſſimilis eſt, ibi argumentum inefficax ſcit, at vbi ſimilitudo rõnis adeſt, etſi alioquin res diuerſimodę ſint, abvna ad aliam procedemus, concludens ipſe Alci. ex ſimilitudine rõnis legum ſcientiam porro extendendam eſſe, locis, argumentisue hiſce, qui ſe logicos dicunt. derelictis. Qua in re non ommittã
114 quoq;, quam vehementer in eos, †qui legis mente, ac ratione omiſſa, a verbis recedere nolũt, inuehitur Cicero ꝓ Aul. Cecin. ſic dicens. Si verba ſequi volumus, ſi ad verbum rem attingere, nos labi, neceſſe eſt. Cum. n. voluntas, & cõſilium & ſententia inrerdicti intelligitur, imprudentiã ſummã, aut ſtultitiam ſingularem putabimus in verborũ errore verſari rem, & cauſam, & vtilitatem cõem non relinquere ſolum, ſed etiam perdere. Rurſus Idem Cicero, non ex verbis totũ ius pendet, ſed verba ſeruiunt hominum conſilijs, & auctoritatibus, quæ lex, quod Senatuſc. quod magiſtratus edictum, ꝙ fędus, aut pactio (vt ad priuatas res accedamus) ꝙ teſtmñ, quę iudicia, aut ſtipulationes, aut pacti, aut conuenti formula non infirmari, aut conuelli poteſt, ſi ad verba rem deflectere uelimus? conſilium autem eorũ, qui ſcripſerunt, & rationem, & auctoritatem relinquamus. Et ſi in verbis (adhuc ſubiungit. Cic.) ius conſtituamus, omnẽ vtilitatẽ interdicti, dum verſuti, & callidi volumus eſſe, amiſſuri ſumus. Verba ſane hac in materia extenſionis aurea, & memoria perpetuo retinenda. Accedit (ut ſentit Alciat. d. conſ. 2. circa fi. li. 5.) quod hæc noſtra diſpoſitio, non contrahendi formam,
115 ſed effectum reſpicit, at donatio† cauſa mortis, etſi faciem contractus habeat, effectũ tamen ultima uoluntas eſt l. fin. ibi, & omnes effectus, & cæt. de donat. cauſa mort. Vt id per regulam, ꝙ hæc donatio, quo ad effectum ultimę uoluntati æquiparetur, firmant Scrib. omnes in l. 2. de leg. 1. Vbi Iaſ. nu. 11. ait, totum mundum obſeruare, ad idem Bald. conſil. 294. quæritur unum num. 2. libro 2. ubi inquit, ꝙ donatio cauſa mortis, quo ad acquiſitionem magis accedit ultimę, uoluntati, ex eo ꝙ per mortem acquiritur, & obligatio incipit ab hærede. Cum itaq; quo ad effectum, ad quem noſtra hęc diſpoſitio reſpicit, cã mortis donatio magis participet de ultima uolun. q̃ de ꝺctu, ꝺñs eſt, ut illa ſub ultima uolũtate con
116 tineatur, quoniam natura compoſiti, ſeu mixti† eſt accedere ad illud, de quo magis participiat, l. quæritur. ff. de ſtatu. hom. Bald. conſilio 237. quidam magnificus, circa finem libro 3. Anch. conſ. 384. num. 4. Ang. & cæteri omnes in l. 2. in princip. ff. de uerborum oblig. ꝙ in materia obſeruat Chaſſ. ad conſuet. Bur. 4. rub. 7. §. uerbo, par teſtament. num. 20. uerſed tamen reperio. Et ita etiam intelligere uoluit Pet. Pec. alle. c. 5. nu. 4. cũ communis do. ſententia, cui ipſe nititur, non aliter ſe habeat, quam vt donatio quo ad effectum vltimæ voſuntati aſſimiletur, ſecus quo ad ineundi modum. Huc ẽt facit, ꝙ ſi hæc noſtra diſpoſitio in donatione cauſa mortis locum non haberet, de facili fruſtraretur eius intẽtio, q̃ fuit euitare fraudes, & adulationes mulierum, decurrendo, ſ. ad donationem cã mortis eundem effectum habentem, quem vltima volũtas hẽt, poſteaquam quo ad effectum hæc dona
117 tio vltimæ voluntati æquiparatur d. l. fi. & tñ effectus† magis quam modus, cõſiderandus eſt l. fin. ff. mand. quo arg. vtitur in ſimili Natta in l. hac ꝙſultiſſima. §. ex imperfecto nu. 45. C. de teſta. Crot. ꝙſ. 206. nu. 22. & ſeq. & in materia Pet. Pech. loco prælleg. nu. 4. circa finem, verſ. nã ſidonare, & ſup. me minimus nu. 50. & ſeq. Quin etiam veritatem ſectando, nõ abſonũ erit dicere, donationem cã mortis in omnibus conuenire vltimæ voluntati, contractibus vero in nullo, ꝓ tex.
118 d. l. fi. †C. de dona. cau. mort. ponderando narrationem, quæ fit ibi circa dubitationem, num donatio illa ꝺctibus, an vlt. volunt. æquiparetur, vna cum reſolutione, ꝙ vlt. voluntati æquiparetur. Vnde cum ex narratione finalis mens diſponẽtis colligi ſoleat l. fi. ibiq; Scrib. ff. de hær. inſtit. finalis rõ Imperatoris fuit, omnino tollere omnem æquiparationem donationis, quo ad ꝺctus, ac ei ſolum tribuere naturam vltimę voluntatis, quod aperte ẽt ſuadetur ex verſi. vt oẽs effectus ſortiatur, quos vltimæ habent liberalitates, nec ex quacũq; parte abſimilis ei intelligatur, ex quo non obſcure colligit, donationem in oĩbus vltimæ voluntati conuenire, ꝺctibus aũt in nullo, præcipue ponderando verba illa vniuerſalia
119 ſic geminata, oẽs, & ex quacumq;. Cum geminatio † cõprehendat, quæ alias nõ comprehenderentur, aut quæ compre hendi non deberent l. proſpexit. ff. qui, & a quib. l. fi. ff. de milit. teſt. Ita ſane hunc tex. hoc mõ perpendi, memini, in ſchola aliquando audiuiſſe, & non male, quo ſic admiſſo, qõ noſtra citra omnem controuerſiam exiſtit. Illud quoque pro fundamento huius noſtræ ſentẽtiæ occurrit, Nam nemo dixerit, ꝙ vxor per hanc noſtram prohibitionem legati incapax effecta non ſit. Vnde ſicuti his oĩbus mortis cauſa capere permittitur, q & legata accipere poſſunt l. omnibus. ff. de
120 dona. cã mor. Ita a ꝺrio, qui † per legem ex legato in teſtõ capere non põt, is neq; ex donatione cã mortis capit l. Senat. in prin. ff. eo. quẽ tex. in re ab hac nõ omnino abſimili, expẽdit Franc. Viu. in ſua collect. cõm. op. verbo, vſurarius manifeſtus col. 2. ver. ſed in iſta ambiguitate, & no. Pariſ. l. 2. num.
121 36. de leg. 1. Sic qui †teſtari nõ põt, nec mortis quoq; cã donare põt l. 1. in princ. ff. de tut. & rat. diſt. cuius meminit Tiraq. de ll. ꝺnub. gl. 5. nu. 68. & nõ lõge a ꝓpoſito Crot. idẽ quoque argm̃ ſic concludẽdo, conſ. 206. num. 17. & ſeq. & proinde ſi vxor legati incapax reperitur, vt eſt, neq; ex donatione cauſa mortis capere põt, per gñalẽ iuris antiqui regulã, qua incapax legati, incapax quoq; eſt donationis cã mortis d. l. in oĩb.
122 & d. l. Senatus, a qua quidem regula † lex noua ſuam recipere habet interpretationem, glo. & ſcrib. in l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. Crot. d. ꝙſ. 206 nu. 15. 20. & 21. & ſcrib.
123 paſſim. nam oĩs interpreratio, †quæ fit de vna lege ad aliam fieri poteſt de ipſa lege communi ad ius municipale, Ang. in ſubſcript. ad conſ. Soc. Sen. 302. col. fi. lib. 2. pro ut non mi
124 nus dicendum eſt in re conſuetudinaria, † ob parem potentiam, quam ipſa habet cum lege ſcripta l. de quibus. ff. de legi. & ſup. diximus præf. 4. & ſic not. Rebuf. ad cõſt. Gal. tit. de conſuet. art. 1. glo. 1. nu. 9. vbi agens de extenſione conſuetu
125 dinis, ait ꝙ in parificatis, †& æquatis a lege, conſuetudo extenditur, ex quo tunc nõ extenditur per hominem, ſed per
126 legm. Vnde alias dicimus, ꝙ ſicut †ſe habet cõſuetudo ad legem, ita ſe habet ſimile conſuetudinis ad ſimile legis, Barb. c. inter cęteras nu. 34. de reſcrip. Quæ quidem interpretatio eo facilius aſſumi debet, vltra ꝙ hæc noſtra diſpoſitio eſt digna omni extenſione, vt ſup. præfat. 7. ꝙ generalis comparatio facta eſt donationis, & legati, vt mox diximus, in tatum ꝙ tex. in l. illud ĩ prin. ff. de dona. cauſa. mor. aſſeuerat, quod cumq; in legatis iuris eſt, id in mortis cã donatione accipiẽdum eſt, quem tex. proprie ſcriptũ prodidit Franc. Balduin. de lege Papia, ad propoſitam materiam illius, qui nihil, vel non totum iure legati capit, vt idem iuris ſit in mortis cauſa donatione, quod in legatis. Huic quoque argumento ac-
128 cedit concluſio illa, ꝙ facta† æquiparatione duorum a iure antiquo, præcipue ita generaliter, vt hic, ſeu per viam regulæ, diſpoſitio legis nouæ in vno, in alio facta cenſetur, glo. in l. quod vero. ff. de ll. in l. ſi quis ſeruo C. de furt. quam dicit cõmunem Curt. Iun. conſ. 150. nu. 4. ac not. in materia Iaſ. in l. 2. nume. 32. ibique Rip. nu. 21. de leg. ã. Iaſ. in l. tranſigere nu. 15. C. de tranſa. auth. nouiſſima nume. 38. C. de Inoff. teſta. Rip. l. ſi conſtante nume. 69. & ſeq. ff. ſolut. matrimo. & in re omnino ſimili Chaſſ. conſ. 39. nume. 84. & Crot. vbi ſup. Nec prætermitti etiam poteſt, quod diſpoſitio iſta, dum prohibere cępit, maritũ legare uxori, illud fecit gratia frequentioris

vſus,

Source : BIU Cujas

vſus, ideoque caſum minus frequentem nequaquam exclu
ſiſſe videtur, vt ſup. hoc eodem verb. q. 4. num. 22. ac in ſimi-
li perpendit Tiraq. de retract. §. 22. gl. 1. num. 4. Crot. conſil.
364. nu. 22. & 23, Poſtremo, ſi quis abſurde id inſtitutum pu-
tauerit, cogitet vna cum I.C. in l. ſi ita vulneratus, verſ, quod
ſi quis ff. ad l. Aquil. longe abſurdius eſſe, iſtud hac noſtra di-
ſpoſitione non teneri. Cum neq; huiuſmodi muliebres adu-
lationes, & malos mores in viros ita propagari, oporteat, nā
(ut inquit tex.) non eſt nouum, †vt iure ciuili, contra rōnem
129 diſputandi, pro vtilitate communi plerumque aliquid reci
piendum ſit. Non obſtant modo in contrarium adducta. Nā
quo ad primum, rationis idētitas cum lata ſignificatione vo
cabuli ferr, vt ſub prohibitione legati contineatur donatio
cauſa mortis, ex mox relatis, ꝙ in materia ſenſit Alex. in d. l.
2. num. 12. verſ. tu dicas. de leg. 1. & ibi quoq; Rip. nu. 10. qui
communem opinionem ſequutus vult, ſtatutum vetans,
130 †minorem, ſeu mulierem abſque propinquorum conſenſu
contrahere, ex rationis identitate procedere in donatione
cauſa mortis, idem uoluit Tiraq. de ll. connub. gl. 5. num. 76.
& 82. & Lamb. ad ſtat. vt mulieres ſine cert. ſol. ſe oblig. glo.
23. q. 1. vbi de cōiori atteſtatur. Vnde non ſine probabili rō-
ne Iaſ. in d. l. 2. nu. 27. dubitat de eo, ꝙ dicit Bal. in c. qa. V. in
fine, de iudi. ſtatuto prohibente, rem vendi, vel donari foren
ſibus, non cenſeri prohibitam donationem cauſa mott. Cū
(vt inquit Iaſ.) eadem ratio ſtatuti prohibentis vendi, uel do
donari forenſibus, qui ciuitatis onera non ſuſtinent, militet
quoque in donatione cauſa mortis, quod dictum Bal. pro ve
ro non habuit idem Iaſ. in l. non dubium num. 3. C. de teſta.
& Vaſq. cum co. lib. 1. de ſucceſ. creat. 10. §. num. 90. in fine. &
131 proinde videmus quod licet ſtatutum, † loquens de contra-
ctu locum non habeat in ſtipulatione, donatione, & ſimilib.
qui improprie contractus ſunt. Nihilominus, vbi eadem ra-
tio, quæ in cæteris ϑctib. procedit, in his locū hēt, tunc cōpre
henduntur ſtatuto, Iaſ. l. 5. in princ. nu. 4. ff. de verb. oblig. l. 1.
5. not. ff. de pac. l. Barbarius col. 2. ff. de off. præto. Alciat. l. La-
beo. 2. ff. de uerb. ſignif. Cum (ut hi dicunt (eadem legis ratio
vt mulieri, vel minori ob conſilij imbecillitatem ſuccurra-
tur in vtroq; militet. Quod multū confert in propoſito hu-
ius noſtræ conſuetudinis, q̄ & ipſa ad euitādas fraudes intro
ducta fuit ut ſup. præfat. 5. cum quib. tranſit Nouel. in rub. ff.
verb, ob. num. 20. & ſeq. & ibi Galliaul. num. 66. & ſeq. Idem
quoq; inferentes ad ſtat. †prohibens, alienationem immobi
132 lium in forenſem fieri ex contractu, ut comprehenda tur
donatio ſtipulatio, vel alius ϑctus, licet improprius, ex quo
eadem ſtat. ratio ſubeſt, ac de re fauorabili agitur. Sicuti ver-
ſauice ſtat. loquentia de ϑctib. nec proprios qñq; ϑctus com
plectuntur, quū in eis rō ſtat. non procedit. Veluti in ſta. pro
233 hibente mulierem, aut minorē contrahere ſine propinquo
rum conſenſu, ꝙ non comprehendit ϑctum, q̄ in mulieris,
ſeu minoris commodū cedit, licet abiq; propinquorū præ-
ſentia celebratus ſit, Iaſ. l. qui iuraſſe 2. not. ff. de Iureiur. l. nō
omnis §. fin. num. 6. ff. ſi cer. pet. Bar. conſi. 53. num. 8. & 9. li. 4.
late Tiraq. de ll. connub. gld. 8. q. 8. Natta conſ. 173. num. 5. &
Lamb. ad ſtatutum, vt ſup. in fi. q. 59. Ad ſecundum ea facilis
patet reſpōſio, ꝙ cum donatio cauſa mortis quo ad effectū,
ad quem hic habetur reſpectus, magis ſapiat naturam vlti-
mæ voluntatis quam contractus illa legati prohibitione cō
tinetur, quia natura mixti eſt, accedere ei, de quo magis par
ticipiat, vt s̄. diximus, ex quo laſ. in §. omnium nu. 29. Inſt. de
actio, dictum Bal. ex aduerſo allegatum de hermaphrodito
134 vt non comprehendatur† ſtatu. ſolennitatem aliquam re-
quirente in contractu mulierum, declarando, uult, ut illud
procedat, quum hermaphroditus eque in vtroq; ſexu valet.
ſecus ſi in ſexu muliebri magis prævalet, quia tunc compre
henderetur. inſuper in materia fauorabili, cuiuſcemodi res
135 noſtra ſe habet, vt ſupra 7. præfatio, diſpoſitio† concepta in
ſimplici porrigitur ad mixtum, Aret. l. ſi ita ſcriptū in princi
pio ff. de lib. & poſthu. Bar. & alij in l. 2. in prin. ff. de verb. ob.
Ruin. conſ. 114. nu. 5. & 7. lib. 1. Do. Ceph. conſi. 69. num. 14. &
Tiraq. de ll. connub. glo. 5. nu. 71. Quod locum habet, etiam
quo d de uno, vt hic agi uidetur, & nō de utroq; diſpoſitio lo
queretur, ut probat Crot. quicquid alij contrariū dicāt, in l.
Gallus. §. & quid ſi tñ, nu. 34. in 1. concluſ. ff. de li. & poſthu.
Quin ēt in re odioſa caſus mixtus ſub ſimplicib. cōtineatur,
quoties ad mixtum mens diſponentis ex identitate rationis
aptari poteſt, Ang. conſ. 257. colum. 2. Alex. conſ. 141. nu. 13.
lib. 7. Tiraq. ubi ſup. num. 76. Quæ ſimilitudo rationis facile
hic deprehendi poteſt ex ſup. relatis. Et ex hoc patet reſpon-
ſio ad illud, quo dicebatur, qualitatem donationis cauſa
mortis ſimplici diſpoſitioni repugnare, illiuſque rationem
uariare, & per conſequens ſub ſimplici non comprehendi
quoniam immo qualitas donationis cauſa mortis priori. ac
ſimplici diſpoſitioni adhæret, eiq; adſtipulatur propter oīno
damcomuenientiam, & comparationem, quam hēt cūlega
to d. l. illud, cum ſuperius adductis. Vnde fit reflexio argumē
ti, dum xcilicet qualitas hæc adiecta cum principali diſpoſi-
tione omnimodo conuenit, ut idem Alciat. ſentit dicta l. ſe
cunda ff. de vetbo. ob. in ſuis illationibus. Nec vſpiam in uo
lumine ſtatutorum, ſeu conſuetudinum noſtrarum cautū
habetur, uerba intelligi, ut litera iacet. Quamuis nec tunc re
136 mota †adhuc eſſet interpretatio, & quæ de iure admittenda
foret, quam nec ipſi quoq; ſtatuētes amouere poſſunt. Aret.
conſil. 108. circa princip. Cotta in ſuis memor. uerbo, ſtatuto
cautum, Alba. conſ. 20. nu. 6. & ſeq Ruin. conſil. 70. nume. 8.
lib. j. & pulchre ſane, ac docte in ſpecie demonſtrat. Do. Me
noch. alleg. ſæpe conſ. 11. nu. 19. Similis quoque fit retorquu
tio de c. quanquam de uſur. in 6. cum, etſi longe inter ſe do-
137 ctores controuertant, illa †in praxi prævaleat opinio, ut di-
ſpoſitio illius c. in donatione cauſa mortis locum habeat,
ut not. uterque Soc. in d. l. 2. de leg. 1. Sen. nu. 9. in fin. & Iun.
nu. 25, Natta l hac cōſultiſſima §. ex imperfecto nu. 45. C. de
teſta. quam tutiorem, & magis communem dicit. D. Clarus
§. donatio. q. 7. licet diſpoſitio illius cap. longe etiam diſtet a
terminis noſtris, cum illa reſpiciat formam, & ſolēnitatē te
ſtandi ob cautionem præſtandam, ubi donatio cauſa mor-
tis ϑctui æquiparatur, ꝙ etiam animaduertit Soc, Noſtra au
tem diſpoſitio effectum reſpiciat, ubi intra ultimæ uolunta
tis terminos conſiſtit, ut ſupra demōſtrauimus, ut aliud quo
que diſcrimen affert D. Menoch alleg. conſ. 11. num. 22. Ad
quartum reſpōd. durū quipppe nō eſſe, quinimo æquū. & iu
ſtū, ut ſublata facultate marito legādi uxori, dēpta etiā cen-
ſeatur facultas donādi cā mortis, tū ex gñali comparatione
adinuicē facta, Tū ex paritate rationis, Tū ēt gratia rarioris
uſus, ut iam hęc omnia cōprobata fuere. Quicquid ſit in do-
natione inter uiuos de qua loquitur Ale. loco ex aduerſo al
le. conſ. 54 nu. 20. lib. 7. qui Paulo ante nu. 9. potiſſimū ſe fun-
dat ſup diſparitate rōnis, de qua re late ſup. q. 4. nu. 22. & ſeq.
Nec inconueniēs eſt, ꝙ diſpō emanata in uno caſu, aut in
una ſpecie, trahat ad alias ſpēs, in quibus eadem militat rō,
ſecundum Soc. Iun. in l. 2. 3. not. nu. 10. de leg. 1. qui proprie ad
138 regulā, a quo remouetur genus, remouetur etiam quælibet
eius ſpecies, ſubdit, regulam illam intelligi, quoties in quali
139 bet ſpecie eadē ſubeſt rō, alias ſecus, & ita de genere† ad ge
neralem rationem plerumque arguūt ſcrib. ut pote Bald. in
auth. poſt fratres C. de legi. hære. Vbi uult, ꝙ attendi dēt rō,
tanquam uirtus intrinſeca legis, & tanquam genus p̄dicans
de ſingulis ſpeciebus, hoc eſt, ſicut genus proprie cōprehen-
dit quaslibet ſuas ſpecies, ita rō generalis cōplectitur oēs ca
ſus ſub rōne cōprehenſos, ꝙ dictum Bal. ſic explicat Cagn.
in l. in toto nu. 6. ff. de reg. iur. pro quo adducit, ꝙ not Bar. in
l. regula. §. ſi quis ff. de iuris, & facti. ign. Vbi ſi lex eſt ſpecialis
rō autem generalis, generaliter eſt intelligēda. Hinc etiam
140 dicit Alexā. conſ. 75. nu. 3. lib. 5. ꝙ qñ†in pluribus caſibus eſt
una, & eadem ratio, illa omnes caſus determinate decidit,
quia ſicut genus omnes ſuas ſpecies comprehendit, ita rō
generalis diuerſas ſpecies caſuum emergentium comple-
ctitur, ſequitur Dec. conſ. 284. col. 2. Cagno. d. l. in toto nu. 6.
ꝙ in re conſuetudinaria not. Burſ. conſ. 40. nu. 11. Et licet di
uerſi. ſint tituli, de legat. & donat. cauſa mortis, diſtinctaque
loquutione ll. plerunq; uſæ ſint, id tamen factum nō fuit, vt
omnimodo diuerſitas inter hæc oſtenderetur, ſed ut ſingula
141 †ſingulis appellationibus deſignarent̄, & nominarent̄, ſecū
dum ꝙ docet Imperator in §. alio quoq; inſt. quib. mod. Te-
ſtam. infir. Sicuti uidemus in locatione, & uenditioue, de q-
bus diſtincti facti ſunt tractatus, & tñ locatio ijſdem regulis
conſiſtit, quib. emptio l. 2. ff. locat. Idem legimus eſſe in lega
tis, & fideicommiſſis, quæ etſi per omnia ſint adęquata. l. j. de
le. 1. & de iure. ff. unico tręclatu collocata, de iure tñ Cod. &
inſtit. diuerſi tractatus facti ſunt, de legatis, & fideicommiſ-
ſis. Alia quoq; ad hoc reſponſio colligi pōt ex not. per Dec.
in l. 1. nu. 27. uer. nō ob. iura, & in 3. lec. nu. 92. ff. de reb. cred.
quæ omittitur, cum præcedens difficultatem ſatis diſſoluat.
Quinimo ſicuti facultas legandi per l. Falcidiam, ne teſtaio-
res hæreditate legatis exauſta ab inteſtato decedere contin
gat, coanguſtata fuit, ut inſt. de l. Falc. in princi. ita etiam ne
mariti muliebribus Blanditijs ſeducti, futuris hæredibus ni
hil, uel minus relinquant, eorum facultas ad ſolidos xx. co-
anguſtata fuit, alludendo ad diſpoſitionem l. Falcidię, argu-
142 mento reflexo, ſicuti†lex Falcidia loquens de legatis, ex idē
titate. uel ſimilitudine rationis ad donationem cauſa mor-
tis extenſa fuit l. ſi mortis l. ſi quis C. ad l. Falc. in quo poſterio
ri loco, ex identitate rationis proprie fit extēſio de donatio
ne cauſa mortis ad mortis cauſa capionem, ita etiam ex pa-
ritate rationis abſurda uideri non debet extenſio de legato
ad donationem cauſa mortis, cum, ut ait gloſ. in d. l. ſi mor-
tis, donatio cauſa mortis ad inſtar legatorum inducta ſit, ſi
quidem interpretatio, quæ fit de una lege ad aliam, fieri po-
teſt de ipſa lege cōi ad ius municipale, ut s̄. diximus. nu. 123.

Source : BIU Cujas

143 Eadem retorquutio fit de oratione†Diui Marci in l. cum hi in princ.ff.de transſ,Vt cum oratio illa loquens per verbum, relicta,ꝙ in vltimam voluntatem ſonat,l.1.§.fi.ff.de Tab.ex hib.glō.§.fi.inſt.quib. ex cauſ. man.non licet,cum ſup.adductis hoc eodem verbo, in princ.nu.3.ad alimenta trahatur, nedum in teſtamento,vel codicillis, ſed etiam in mortis cā donatione relicta,aperte diſcernatur,ꝙ diſpoſitio ita trahit ad relicta in teſtamanto,ſicuti ad ea,quæ mortis cauſa donā tur,quod fieri non poſſet,niſi identitas iuris extaret, ac niſi idem iudicaretur de donatione cauſa mortis, ꝙ de vltima voluntate,vt apud Dec.in l.de alimentis in fin.ſuper intelligentia illius tex. C. de transſ. Prout ſimilis quoque fit retorquutio de eo,quo dicebatur,ꝙ ſi lex ſeu conſuetudo voluiſſet,Idem iuris eſſe in donatione cauſa mortis, quod in le-
144 gato,illud dixiſſet,quoniam Immo diſpoſitum†a lege,ſtatuto,ſeu ϙſuetudine in vno cenſetur quoq; diſpoſitum in alio de quo conditores idem ſtatuiſſent,vbi interrogati fuiſſent, glo.communiter recepta in l.Tale pactum,in fine.ff.de pac. Alex.conſ.24.nu.34.lib.2,conſ.54 nu.6.lib.4.Curt.cōſ.9. nu. 16.& ſeq.Dec.conſ.64.col.pen.& pulchre Angel. conſ.345. nu.5.vbi ait,ꝙ communis intentio prudentium ciuium,ſtatuentiumue talis eſſe præſumitur,qualis eſſe debet,ſi nominatim tunc interrogati fuiſſent,ſeu veriſimiliter eo in caſu conſtituiſſent,quem ſenſum ex bono,& æquo accipiendum eſſe,autore Ariſt.5.Moral.refert Alciat.lib.3.de verbo.ſig.in princ.& per quam regulam Iaſ.in l.Barbarius col.2.ff.de off. prætor.ſumme tueri nititur opinionem Barto.in l.more, in prin.ff.de acq.hæred. ꝙ ſtatututum vetans,mulierem cōtrahere abſque conſenſu duorum proximorum,procedat etiā in quaſi contractu, veluti in hæreditatis aditione, eo quia cum id propter ſexus imbecillitatem proceſſerit,eadem ratio militat in hoc quaſi cōtractu,ne mulier ex imbecilli cōſilio damnoſam hæreditatem adeat,ſi de hoc conditores interrogati fuiſſent,idem ſtatuiſſent.Cum itaq;ſtatuentes,ſeu tacitus cōſenſus populi idem diſpoſuiſſent, atq; ſtatuiſſent in mortis cauſa donatione,ꝙ in legato,vbi de ea interrogati fuiſſent,ſeu veriſiſſ prouidiſſent, ſiquidem, vt id ēt addā,
145 pro expreſſo† habetur,ꝙ veriſimiliter expreſſum fuiſſet, ſi de eo cogitatum eſſet,quæ eſt regula aurea, & inter omnes doctrinas laudata,vt precedit Zaſ.in §.actionum nu.49.inſt. de actio. ſeu mauis conſuetudo hoc in caſu prouidiſſet, vbi ille tunc contigiſſet,aut ita frequenter,quemadmodum, in caſu legati,Id vtiq;,a lege,ſeu ϙſuetudine omiſſum dici nō poteſt.Quinimo ſi municipalis diſpoſitio†ita ſemper inter-
146 pretanda venit,ne a ſapiētibus reprehendi valeat, vt conſulēdo Bal.dicere ſolitus erat,teſte Cor.conſ.85.col.2.lib.3.cō ſil.44.col.1.lib.4.Soc.conſ.63.nu.13.lib.1.vt ipſe Bald. idem re vera obſeruauit conſ.91.ſtatutum lib.4.intelligēdo noſtrā hanc conſuetudinem procedere in ſolis terminis legati, & non in donatione cā mortis,illa non careret reprehenſione ꝙ fraudibus,ſeu delinimentis vxorum in viros obuiare intēdens, legare ſolum prohibuerit,eadem facultate viris derelicta in vxores elargiendi per viam donationis cauſa mortis quæ a iure legati non diſſider,quæue maritos blāditijs, fictiſque adulationibus mulierum non minus illaqueare poteſt,
147 quam legatum,vt ſuperius dictum fuit.Qua in re verba†Cicer.pro Aul.Cec. non in elleganter vſurpare poſſumus, videamus per Deum Immortalem,quod ius,quamue conditionē nobiſmetipſis, ac quam ciuitati legem cōſtituere velimus,huiuſce generis vna eſt prouiſio per hanc conſuetudinem,qua nos vſi ſumus,cōſtituta,ea ſi nil ualet,aut ſi ad hāc rē,uel præſentem cōtrouerſiā nō pertinet,quid negligētius aut quid ſtultius maioribus noſtris dici pōt, qui aut tātæ rei prætermiſſerint prouiſionem, aut eam cōſtituerint,quæ nequaquam ſatis verbis cām,& rationem iuris amplecteretur periculoſum eſt,diſſolui legem hāc,conſuetudinemue noſtram,captioſum eſt omnibus hāc rem ϙſtitui eiuſmodi, vt cum in vim donationis cauſa mortis geſta ſit, reſcindi iure nō poſſit,Verumtamen turpiſſimum eſt,illud tantę ſtultitię maiores noſtros,& qui legem hanc,ſeu cōſuetudinem tam prudenter in ſcriptis redigerunt, cōdemnari,vt pleriq; Iudicant,id in mentem eis nō veniſſe.Ad vltimum breuiter reſpondetur,tolerandum omnino,ꝙ hæc noſtra diſpoſitio,phibens legare,donationem ēt ca mortis, comprehendat.licet hæc a communi vſu loquendi inter legatum nō recipiatur,tū per generalem comparationē ad inuicem factam,tū ꝑ rationis paritatem,tū etiam gratia rarioris vſus, vt ſupra diximus ad ıñſionem 4.argumenti nu.137. Quamquam nō
148 oīs†cōis vſus loquendi attendendus eſt,ſed peritorum,& iuriſtarum,ut docet Curt.Sen.conſ.9.nu.10.iuncto nu.23.longeque durum eſt,talem communem vſum loquendi probare,ut alias ſupra meminimus uerbo,maritus, quæſt. 1.num. 41.& ſeq.unde nos iuriſtę iuriſperitorum loquendi uſum ſectando, eleuatum obiectū facile ex precedetibus euadimus.

Cæterum vbi donatio hæc ſine legitima ſolēnitate in donatione inter viuos requiſita celebrata foret, citra difficultatē corrueret, cum vim ſolius vltimę voluntatis hoc in caſu ſapiat, quæ per hanc noſtram diſpoſitionem ſublata remanet ut ſupra diximus.nu.5.& 66.

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio relinquendi vxori num in mortis cauſa capione locum habeat. reſolutio num.3.& ſeq.limit.nu.14.*
2 *Mortis cauſa capio quid.*
3 *Mortis cauſa capio proprie nnn eſt legatum, nec donatio cauſa mortis, num.4.& 11.*
5 *Mortis cauſa capio a contractu inter viuos originem ſumit dic vt num.13.*
6 *Mortis cauſa capio non comprehenditur ſtat. loquente de inſinuando legatum,vel donationem cauſa mortis.nu.13.*
7 *Conditio dandi incapaci eſt poteſtatiua, & ſic omnino implenda venit.*
9 *Incapax bonorum teſtantis,fit etiam incapax eorum,quæ mortis cauſa capiuntur.*
10 *Spurius,vel naturalis nec per mortis cauſa capionem, nec per donationem cauſa mortis capit.*
14 *Mortis cauſa capionis,& cauſa inter viuos vxor eſt capax.*
15 *L.Meuius.ff.de cond.& dem.intelleſtus.*
16 *Legatarius,ut ius ſibi ſpectet ratione legati facti cum cōditione,aliquid dandi vxori,conditioni parere habet,ſicq; ſoluere,quicquid ſibi impoſitū fuit.*
17 *Cautella,qua vxor fiſcum excludat.*
18 *Io.Ceph.improbatur.*
19 *Diſcipuli officium eſt, præceptoris ſui ſententiam deffendere, cum declaratione.*
20 *Homerus quandoque dormitat.*

Quæſt. VIII.

1 Hinc finitimum eſt,quid in mortis†cauſa ca-
2 pione,quę nuncupatur,quic quid†occaſione mortis alicuius obuenit,quum aliud ſpeciale nomen non habet.l.qui pretio.l.mortis cauſa capitur.l.inter mortis. ff.de donat. cau.mort. glo.in l. fuit quæſtionis. ff. de acq.hær.Couar.in rub.de teſtam. 3.part.num.26.& illam ſane hac prohibitione complecti,quis forte dixerit.Primū,
3 quia mortis cauſa capio† proprio ſumpto vocabulo non eſt legatum,nec legati nomine ſtricte continetur d.l.mortis cā capitur,ibiq; Caſt.& Rip.in l.in quartam.nu.25.ff.ad l.Falc.
4 Item nec mortis † cauſa donatio eſt, ſed ab ea differt. Cum donatio cauſa mortis a defuncto,mortis vero capio ab alio quam a defuncto proueniat,Barto.& Caſtr. d.l.qui pretio,& ideo ex hoc ſolo,quod ab alterius bonis,quam defuncti,pficiſcatur,nō debet vxor cenſeri prohibita ex ea capere.cum ſcilicet ex bonis mariti non capiat, argō text.in l.his,qui ex bonis. ff.de vulg.unde fit,quod quicquid mortis cauſa capitur,non dicitur capi iure relicti l.1.§.item ſi ita. ff.ad leg.Fal. illudq; potius ſapere naturam contractus,quam vltimę uoluntatis,Bart.d.l.inter mortis 2.oppoſitione.Hinc eſt,quod
5 Bald.in l.pen.C.ad leg.Falcid.ait quod mortis † cauſa capio ſumit originem a contractu inter viuos,cum quo tranſit Bened.in c.Raynutius, verbo,teſtamentum 4.num.43.de teſta. qui clarius quoq; loquendo vult,quod talis mortis cauſa capio nō venit appellatione donationis cauſa mortis,aut legati, licet ei æquiparetur.Hinc etiam alibi Bal.in l.2.nu.6.C.de
6 iur.dot. ſtante † ſtatuto ꝙ legatum, & donatio cauſa mortis inſinuari debeat vult, nō comprehendi mortis cauſa capionem,tamquam, quid per ſe diſtinctum, ſequitur Sigiſ. tract. ſtat.Bal.uerbo legatum,in princ.Brun.in repert.ſuper conſt. decret. ſta.uerb.legatum, & Bened.d.§.teſtamentum,nu.43. vbi is inquit,ꝙ mortis cauſa capio non comprehenditur ſtatuto diſponente de legatis,& donationibus cauſa mortis inſinuandis. Ad idem bonus videtur tex.in l.Meuius.ff.de conei.& de.ꝙ quē gl.in allegata l.inter mortis.ff.de don.cā mor. dīas referens inter donationē cā mortis, & mortis cā capionē,ait ꝙ q ex teſtō eapere nō pōt legati,uel fideicōmiſſi nomine,uel donationis cā mort. capit tñ hoc modo, 1. mortis cā capione,& per eundē tex.ſcribit Bal.in lvnica §.ſinautem
7 nu.2. C.de Cad.toll.ꝙ conditio† dandi incapaci eſt poteſtatiua,& ſic omnino eſt adimplēda, vt locus eſſe poſſit legato.
8 Cæterum contrariū†uerius exiſtimo,qñ præter idētitatem rōnis, q̄ ita militat in mortis cā capione, ſicuti in legato, & donatione cā mortis,& ꝑ ꝙñs eadem diſpoſitio militare debet, ut ſupra proxima quæſtione abunde dictū fuit nu.110.&
9 ſeq.incapax† bonorū teſtatoris, fit ēt incapax eorū q̄ mortis cā.capiuntur.veluti gratia ϙdōnis implendę ab eo,cui bona teſtatoris relicta ſunt,cū illa ex defuncti uolūtate acquirantur,tex.eſt nō obſcurus,in l.quod ϙdōnis,ubi ſcrib. ff.de do. cau.mort.Cepol.caut.38.in 10.caut.Iaſ.l.pro hęrede. §.papinianus.2.not.ff.de acq.hær.cum alioquin ut ait glo.in d.l.qđ conditionis.) parata eſſet fraus legi, ꝙa poſſet teſtator oīa bona ſua, vel partē alicui relinquere, vt vxori incapaci tātūdē ꝑſtaret, quod leges uehementer abhorrent.l.ϙ legem. ff.de legib.cum ſimilibus, ex qua gl.not.ibi Imol. ſingulariter(ut

ipſe

Source : BIU Cujas

ipſe ait, ꝙ ſicuti teſtator prouidere non poteſt incapaci per viam legati, vel iure inſtitutionis, ſic non poteſt per viā cōditionis implendæ, ſeu mortis cā capionis, quia illud ſubrogatur loco bonorū defuncti. Hinc per eandē glo. vult, Bal. in d. l. pen. C. ad leg. Falc. ꝙ in mortis cā capione eadē capacitas requiritur, q̄ in fideicōmiſſo, item quæ in legato, vt id ad Bal. rei noſtræ proxime accedendo, adiungamus, l. oībus. ff. de don. cau. mort. ex qua ſic colligit Imol. qui eſt capax lega
10 ti, eſt capax mortis cā capionis, inferens ex hoc, ꝙ filius †natural. s, vel ſpurius, qui eſt capax legati, capere nō pōt donatione cā mortis, ad idē Bal. in c. 1. §. naturales, nu. 6. ſi de feu. fue. cōtr. ꝙ ſic reſpectu capacitatis mortis cā capio æquiparat donationi cā mortis, ſeu legato, licet nō ſit eadē, vt id, etſi ſatis aperte ex p̄dictis colligatur, ſentit Bened. d. §. teſtm̄ 4. nu. 43. Aerſ. & in hoc æquiparat. Et ex his aperta ſolutio conſtat ad primum obiectum, quia licet mortis cā capio nō ſit
11 proprie †legatum, & ab alterius, quam mariti, bonis proueniat, vxor tm̄ ex ea nō capit, ꝓpea ꝙ ex defuncti volūtate capit, & quod capitur, loco bonorū defuncti ſubrogatum eſt. Et quia ēt eadem capacitas requiritur in mortis cā capione, quæ in legato, vt mox probauimus, vltra ꝙ rōnis idētitas cū lata ſignificatione vocabuli ſuadent, vt illa ēt cōprehēſa cē ſeatur, de quo late ſupra proxima q. nu. 106. 109. & ſeq. Eadē
12 reſponſio datur ad deciſionem †Bal. in l. 2. nu. 6. C. de iur. do. quia ibi non agitur de inhabilitate capientis, ſed tm̄ de inſinuatione facienda, quæ longe diuerſa eſt, a termīnis, de quibus agimus, & ſi incapacitas ibidem ſubeſſet, nō aliter dixiſſet Bal. quam ꝙ alibi dixit, ex gl. communiter recepta in d. l. quod conditionis. ff. de donatio. ca. mort. vt ſupra relatum fuit, Et hoc vult in effectu Bened. d. §. teſtm̄ 4. circa finē, quatenus poſtquam ex allegata glo. retulit, in mortis cā capione ea requiri, quæ in fideicommiſſo, & iō non poſſe in ſpurium, vel alium incapacem cōferri, eandem quoque capionem in hoc æquiparari donationi cauſa mortis, licet non ſit idem cum ea, inſert, ꝙ ideo nō comprehenditur ſtatuto diſponente de legatis, & donationibus cā mortis inſinuandis. Inſuper nō obſt. ꝙ mortis cā capio originem ſumit a p̄ctu inter viuos, ſecundum Bal. in d. l. penult. C. ad leg. Falci. Nam reſpondeo, ꝙ Bal. ea in parte, qua dicit, mortis cauſa capionem ſumere originem a contractu inter viuos, loquitur qñ
13 †mortis cauſa capio ex diſpoſitione inter uiuos celebrata, p uenit, vt formata per eum quæſtio aperte demonſtrat, vendo tibi rem pro decem, ſi poſt mortem meam ſtichum Titio dederis, vt idem in ſeq. quæſtione vult, vt ſi nulla facta mentione mortis dixero, vendo, ſi dederis ſtichum Titio, quæ nō mortis cauſa capio, ſed conditionis cauſa capio erit. hæ nāque capiones ex prouiſione ſeu contractu inter viuos originem ſumunt, & proueniunt. Cum enim mortis cauſa capio generale adeo ſit verbum, relatum ad omne, quod occaſione alicuius mortis obuenit l. qui pretio l. mortis capio, & in l. inter. ff. de donat, cau. mort. & ſupra ab initio diximus, Nimirum, ad contractus inter uiuos etiā trahatur. Et iō arbitror,
14 ꝙ de huiuſcemodi †capionibus vxor ſit capax, pro vt de cēteris contractibus, & commertijs inter viuos capax reperitur, vt ſupra, hoc eodem verbo, quæſt. 6. nu. 13. Nos vero hac in q. loquimur de mortis capione, q̄ in teſtō aut codicillis fit, & ſic quæ ab vltima voluntate depēdet, & ab ea originē ſumit, & ita ipſemet Bal. in d. l. penult. iunctis, quæ paulo ante dixit, ex glo. in d. l. quod conditionis, procedit, & ſic etiā militāt reliqua ſupra adducta. Minus obſtat tex. in l. Meuius ff. de cond. & demon. quoniam ſecundum ſcribentes ibi, & in d. l. quod conditionis, ac clarius ſecundum Caſtr. in l.
15 oībus. ff. de don. cau mor. aut †quærimus, num mortis cauſa capio in perſonam incapacis, ſicque uxoris concipi poſſit, quo ad hunc finem, vt ibi ſoluatur conditio, & dicendum, eſt ꝙ ſic d. l. meuius, Aut quo ad effectum, vt apud vxorem remaneat, & tunc nequaquam, cum ſit incapax d. l. omnibus d. l. quod conditionis, Bald. l. vnic. §. finautem nu. 2. C. de cad. toll. & l. eam quam. col. fi. nu. 55. C. de fideicom. & ſic ſibi aufertur per fiſcum, aut per alium, ad quem pertinet. Vn
16 de legatarius †vt ius ſibi in legato facto cum onere, aliquid dādi vxori, ſpectare poſſit, parere hēt ꝺdōni, & ſic vxori ſoluere, quicquid per teſtatorē impoſitum, & ordinatum fuit, licet vxor exinde illud nō retineat, ſed ſibi auferatur, aut per fiſcum, aut per hæredem inſtitutum, ſecundum diſtinctionem ſupra traditam, verbo, non poſſit, quæſt. 2. Vbi tm̄ vxor
17 †cuperet, fiſcum omnino excludere, rem ſibi dari recuſet. Nam tunc fiſcus nihil auferre poterit, Bar. d. l. quod condōnis, prope finem. Veruntamen hæres ſpreta omnino conditione indiſtincte hæreditatem adire poteſt, ac ſi nulla conditio inſcripta eſſet, vt ſupra verbo, no poſſit, quæſt. vlti. Qua-
18 re ex prædictis coijcitur, non bene † ſenſiſſe Do. Ioan. Ceph. ad manus meas poſt formatam quæſtionem deuentū. conſ. 414. in 3. fund. numero 26. & ſeq. lib. tertio quatenus aſtruit, huiuſmodi legatum ſuſtineri in vim mortis cauſa capionis ex clauſula codicillari, ad hoc, vt illa actus ualiditatem, eo modo, quo fieri poſſit, operetur, propterea quod mortis cauſa capio a legato, fideicommiſſo, ꝙ mortis cauſa donatione differt, ita vt diſpoſitio, quæ in vim legati, tamquam ab inteſtabili emanata, ſubſiſtere nō poteſt, in uim mortis cā capionis ualeat, hæ namq; meditationes iuri, e doctorum traditio
19 nib. non multum arrident, & licet diſcipuli †officium fuiſſet ſententiam pr̄ceptoris ſui deffendere. i. dicere & ibi no. Bar. ff. de arb. Iaſ. l. generaliter, ad fin. ff. de in ius uoc. tamen amicus Socrates, amicus Plato, magis amica ueritas, ut docet Felin. in c. 1. ad finem, nu. 56. de conſtit. Cotta in memor. Verbo, inimicitiæ capitales in fine, & Neuiz. Sil. Nup. li. 5. nu. 37.
20 ad finem, & nu. ſeq. Sed quandoque bonus †dormitat Homerus gl. c. ſi quis cum nouerca. 32. q. 7.

SVMMARIVM.

1 *Vltima voluntas innominata, & in genere datur, quæ nec teſtamentum, nec codicillus, nec donatio cauſa mortis eſt, & in ea procedit hæc noſtra diſpoſitio, ac. num. 2.*
3 *Conuentio facta inter milites de inuicem ſuccedendo, vltima voluntas in genere eſt.*
4 *Diſpoſitio patris inter liberos coram duobus, vltima voluntas in genere eſt.*

Quæſt. IX.

1 Porro nec illud reticēdum eſt, hanc noſtram diſpoſitionem †procedere, nedum in relictis, q̄ ab illa ultima uoluntate dependent, quæ in ſolemni teſtō, codicillo, donationeue cauſa mortis fit, de quib. ſupra abunde loquuti ſumus. Verum etiam in quacumque alia ultima uolūtate, quæ nec teſtamentum, nec codicillus, nec mortis
2 cauſa donatio ſit, ſed ultima uoluntas †innominata, & in ge
3 nere, ueluti eſt conuentio facta inter milites de inuicem ſuc
4 cedendo, ut l. licet. C. de pact. nec non diſpoſitio †facta per patrem inter liberos coram duobus, ut l. fi. C. famil. ercīſ. l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. C. de teſtam. ac no. Prac. Pap. in forma legati rei ſing. uerbo, ualere debeat, nu. 12. & ſi quæ alia ſit minus ſolēnis ultima uoluntas in iure recepta. Cum eſſe teſtamentum, ſeu ultimam uolūtatem in genere, idem ſit effectus, Bald. & cæteri omnes cū eo in d. l. licet in fi. licet huiuſmodi quoq; relicta aliquando aliunde corruant d. l. fi. & d. §. ex imperfecto, cum ibi not.

SVMMARIVM.

1 *Vxor per hanc prohibitionem num viro ab inteſtato ſuccedat, omni proximitate defficiente, concluditur negatiue num. 10. & ſeq. cum declaratione. num. 20. & 21.*
2 *Facere aliud eſt. aliud omittere.*
3 *Stat. vetans, bona in non ſubditum transferri per contractum, ſeu per vltimam voluntatem, num comprehendat, vt nec etiam ab inteſtato ſucceda tur, contra verius. nu. 11. 12. & ſeq.*
4 *Succeſſio ab inteſtato ex legis prouidentia venit, vnde legitima ſucceſſio dicitur.*
5 *Generali acquirendi prohibitione non intelligitur comprehenſus actus, ex prouiſione legali proueniens.*
6 *Prohibita alienatione ſiue per ſtat. ſiue per hominem, non intelligitur prohibita ſucceſſio ab inteſtato, contra. nu. 10.*
7 *Titulus legis, & titulus hominis inter ſe differnnt, declara. nu. 17.*
8 *Succeſſio ab inteſtato ſummæ virtutis eſt.*
9 *Prohibitus alienare in extraneum, ſucceſſuro ab inteſtato relinquit.*
11 *Prohibitio in certam, & particularem perſonā comprehendit, ut nec etiam ab inteſtato tranſmiſſio fiat, & nu. 16.*
12 *Stat. prohibens, mulierem ex teſtamento ſuccedere, comprehendit, vt nec etiam ſuccedat ab inteſtato.*
13 *Prohibitus capere ex teſtamento, prohibitus quoque cenſetur ab inteſtato, ſicuti e contra, non prohibitus ab inteſtato capit ex teſtamento.*
Conditio ſuccedendi ex teſtamento plenior eſt, quam ab inteſtato.
14 *Facto negatiuo obligatus curare debet, ne id etiā ex legali diſpoſitione fiat.*
15 *Ratio prohibitionis ita militat, non teſtando, ſicuti teſtando.*
18 *Iudicium idem habetur de tacita voluntate, quod de expreſſa.*
19 *Decedere ab inteſtato, eſt ſpecies relicti.*
20 *Mulieri ex hac diſpoſitione non vltra in bonis viri ab inteſtato debetur, quam ſit permiſſum, ſibi relinqui, cum declaratione. nu. 21.*
22 *Benigior via ſemper eligenda, præcipue pro vidua, & miſerabili perſona.*

Quæſt. X.

Poſtremo illud quoque non intempeſtiue ſe offert, num hæc noſtra diſpoſitio prohibens, ex quacumque ultima uoluntate uxori relinqui, ut ſupra uidi-
1 mus,, prohibeat †etiam, ut nec ab inteſtato uxor uiro ſuccedat, quum defficiunt agnati, & cognati, uel ſi aliqui ex his ſuperſunt, inhabiles tamen ad ſuccedendum, exiſtunt, An uero uxore excluſa, fiſcus aut alij poſt eam uocati, iuxta notata. l. prima, C. de bon. uaca. libro decimo, Iaſ. l. prima, columna, fin. C. und uir. & uxo. Afflict, tit. quæ ſint reg. uerbo uacantia, admitti debeāt, hanc quæſtionem uidi bis in facto

Source : BIU Cujas

cõtingere. Primũ in uxore cuiuſdã militis Hyſpani,illineq; ab annis duob.in alia cuiuſdam Placentini,qui hac in ciuitate vxores duxerant, & cũ poſt longũ incolatũ ambo ſine tiberis deceſſiſſent & fiſcus Bona Hyſpani nõ modici valoris apprehendiſſet, vxore recl amante ad III.Dom. Quæſt.extra ord.ſibi uti legitimæ ſucceſſori bona omnia apprehenſa,dimiſſa fuerunt,in bonis uero Placentini, etſi quidam eius fratres comparuiſſent, cum tamen vti dominio Mediol. nõ ſubditi eſſent incapaces,fuit vxor iudicialiter cõtinuata,in quorum poſſeſſione adhuc exiſtit, etſi ſuper hoc longe diſceptatum eſſet adhucque diſceptetur,ſed Dij boni,quam leuiter & oſcitanter, ij, qui & fiſci,& aliorum partes fecerunt (pace eorum dixerim) in controuerſijs huiuſmodi proceſſerint, omiſſis his,quæ contra vxores magis iuridice, & appoſite allegari poterant in vim huius noſtræ conſuetudinis,quæ non minus ab inteſtato. quam exteſtamento vxores in bonis uirorũ ſuorum incapaces reddit.Namq;& ſi prima facie, uideretur dicendum, vxorem a ſucceſſione viri ab inteſtato per hanc noſtram diſpoſitionem nõ fore prohibitam. ex edicto vnde vir,& vxor,cum prohibitionisverba loqui non uideantur in caſu inteſtati,& ſic in nihil faciente, ſed in caſu teſtati,ſicq; in eo,qui mediante aliquo actu,& facto transfert. Et
2 aliud †ſit facere, aliud omittere, vt not. ad reg.delictum,de reg.iur.in 6.ad l.fi.C.de acq.poſſ.& ſi dicatur,quod qui decedit inteſtatus relinquere videatur venientibus ab inteſtato eo ipſo,quod alteri non reliquit.l.ſi quis cum teſtamentum, & l conficiuntur in princ.ff.de iur.codic.Reſpondetur,quod cum iſtud ex iuris fictione proueniat,caſus fictus municipali diſpoſitione non comprehenditur,vulga.l 3 §.hæc uerba.ff. de neg geſt.Bar.& alij poſt eum in l.omnes populi 6. q.princ. ff.de ioſſit.& iur.& ita non longe a propoſita quæſtione,ut ꝑ
3 ſtatutum † vetans bona in non ſubditum transferri per contractum,ſeu per vltimam voluntatem,prohibitum non cẽſeatur,ſuccedere ab inteſtato, conſuluit Cuma.conſ 84.col. 1. vbi etiam uult, eſto quod factum fuiſſet teſtamentum . & in eo non ſubditus factus hæres,etſi talis inſtitutus ſuccedere nõ poſſit ex teſtamento, quod propter ſtatutum redditur nullum, nihilominus ſuccedet ab inteſtato l. 2.in 2.reſponſo.C.ſi quis omiſ cau. teſt.& l.1.§,ſciendũ.ff.de ſucceſſ.edic. & cum Cuma.idem uult Corn.conſ.212. col.1.2.& fin.lib.2. nec non Soc.Sen conſ. 292.colum fi.lib.2.ubi magnum uerbum aſſerit , ita ſe habere magis communem ſententiam .
4 Hoc itidem comprobarur,quod cum ſucceſſio ab inteſtato ex legis prouidẽtia veniat, vnde legitima hæreditas proprie dicitur.l.3.§.de illo.ff.pro Soc.l.lege obuenire,vbi Alciat.in prin.ff.de verb.ſig. & Pariſ.conſ.71.nu.28.li.3.inconueniens non eſt, vt talis ſucceſſio hac noſtra prohibitione cõprehen
5 ſa non cenſeatur.nam in generali † acquirendi prohibitione nunquam intelligitur comprehenſus actus,qui ex prouiſione legali prouenit,Fulgo.conſ.102.col.fin.verſi.item nec ẽt. Soc.conſ.81.nu.11.& 16. lib.3.Tiraq. de retrac. municip.§.1. gl.9.nu.166. ſimile argumentum concludit Ruin. conſ.115. nu.23.& conſ.144.nu.6.li.3.Rolan.conſ.84.nu.32.& ſeq.li.1.
6 & latius conſ.80.nu.32. & ſeq.lib.3.vbi prohibita † alienatione, ſiue per ſtatutum,ſiue per hominem, non comprehenditur ſucceſſio ab inteſtato, tanquam actus proueniens a lege,
7 Sũt enim diuerſi † titulus legis,& titulus hominis, ita vt uno ſublato, alter adhuc exiſtat, vt in propoſita materia ſcite ꝑpendit D.Io.Ceph.conſ.59.nu.18.& ſeq.ac nu.28.& ſeq. inferens ex hoc,non fore per hanc noſtram prohibitionem ſublatum ius accreſcendi, tanquam ex legis prouidentia, & nõ hominis proueniens, & in eadem facti contingentia conſuluit Natta conſ.463.col.pen.& fin.ſequitur D.Menoch. aſſerens id memoriæ commendandum in 4.remed. adipiſc. poſſ. nu.128.& ſeq conferunt infra annotata verbo, viginti, q. 8.
8 num.40. & quippe ſummæ † virtutis eſt inteſtati ſucceſſio, in tantum ꝙ prohibitus alienare in extraneum, recte poteſt re
9 linquere extraneo ſucceſſuro † ab inteſtato,gloſ.cõiter recepta in l.pater.§.Iulius Agricola de leg.3.Barto.Imo.Caſtr.& alij in l.cum pater.§. cum inter.de leg.2. Alex.de magis commuti atteſtando conſ.56.nu.6.li.1.conſ.55.nu,4.li.3.Socin. conſ.217.nu.8.& 9.li.2. cum aliis late congeſtis per Tiraq.de retract.municip.§. 26.gl.1.nu.6.& ſeq.Bero.conſ.93. num.28. lib.2.& nos ſupra diximus hoc eodem uerbo,q. 5.num.6.ubi firmauimus, vxorem poſſe ſubſtitui filio impuberi ea in parte,pro qua filio eſt ſucceſſura, hac noſtra prohibitione non attenta,quæ quidem concluſio, vt prohibitus acquirere, poſſit tamen ex teſtamẽto accipere, vbi alias fuiſſet ſucceſſurus adhuc & multo magis procedit,vt citra inſtitutionem, teſtatorisq; diſpoſitionem ab inteſtato ſuccedat Tiraq. ubi ſ. n.7.
10 & 6.Nihilominus,ꝙ vxor,† nedum ex teſtamento mariti nõ capiat,ſed nec etiam ab inteſtato viro ſuccedat per hanc noſtrã prohibitionẽ,niſi quatenus in ea ꝑmiſſum exiſtat, vxori relinqui, indubitanter tenẽdum eſt, quoniam ubicũq; facta
11 reperitur † prohibitio ſiue,per cõtractum,ſiue per vltimam voluntatem in certam, & parti cularem perſonam odio ipſius,vt hic contingit per ea,quæ ſupra in quinta præfatio.diximus,tunc prohibitio comprehẽdit, vt nedum ex teſtamẽto,ſed etiam ab inteſtato non fiat in tatem perſonã trãſmiſſio,tex.eſt non obſcurus in l.codicillis.§. matre, i biq; Barto. Bal.Caſt.& alij de leg.ſecundo,& theorica Bart.habetur cõmuniter recepta, in l.peto.§.fratre, nu. ſecundo,verſ.aut prohibitio facta eſt limitatiue reſpectu perſonæ, eo.tit.de leg.2. & in l.ſi ita quis.§.ea.lege.num.ſeptimo,ver.quandoq; prohibitio.ff.de verb.oblig.quam dicit communiter receptam Iaſ.in l.filiusfam.§.diui nu.101.in fine,& Socin.Iun. cum eo, nu.200.de leg.primo ſequitur Fab. monta.de emp. & vend. quarta part.q.16.nu.23.in princ.& num.23.circa medium, vbi ait,pro hoc eſſe tex.ad literam in dicto §.matre,vt idem poſt Bal.& Caſtr.obſeruat Iaſ.dicto §.ea lege nume. 9. Eandem concluſionem ſequuntur Caſtr.conſ.60.num.1.lib.ſecundo, Alex. conſ.55.nu.6.& conſil. 59.nu.17.lib.tertio, idẽ quoque Iaſ. conſ.120.col.prima.in fi.lib.primo.Dec. conſil. 23.col.fi.verſi.nec obſtat.Siluan.conſ.ſexto nume.31.in fin. & ſeq.conſ.25. num.17.& 26.Couar.cap.Raynaldus in prin. nume.10.de teſtam.Ruin.conſ.143.nume.15.conſ.144.num. 3.& 9.lib.tertio Vaſque lib. primo, de ſucceſſ.creat. §. decimo de teſta.pot.num.88.& Burſ.conſ.37.nu.5.& 6.Et magis
12 prope,ꝙ ſtatutum † vetans,mulierem ex teſtamento ſuccedere,vetare quoque videatur,illam ſuccedere ab inteſtato, vt quia diſponat,filiæ nuptæ extra territorium, nil poſſe ex teſtõ relinqui, tradit Bru.quod extan.maſc.8.articu.q. 5. vbi ait,quod licet Anna.conſ. 89.col. 1.idem firmans,nihil alleget,pro eo tamen eſt tex.in d.§.matre,ſe etiam remittendo adea,quæ ſupra in 7.artic.præcedenti dixit,vbi eandem quæſtionem ex memorato tex.& theorica Bar.firmat, improbato Cuman.ex aduerſo deducto,cum alijs prænarratis. Idem
13 generaliter, ꝙ prohibitus † capere ex teſtamento, cenſeatur quoq; prohibitus ab inteſtato,nobis ex ſcripto reliquit Cur. Sen.conſ.40. nu.17.ſicuti e contra,vt ipſe Curt.ait,non prohibitus ab inteſtato,poteſt ex teſtamento capere,& burſat. cũ eo conſ. 37,nu. 14.Idque multo magis procedit in prohibitione,quæ nõ per hominẽ,ſed ꝑ legem,vt hic, fit, vt ꝑ multa iura,ac rõnes ponit.Vaſq; vbi ſupra nu.90.& Burſ.d.conſ. 37.nu.2.vbi atteſtatur de cõi,immo plenior eſt condõ ſuccedendi ex teſtamento,quam ab inteſtato,Salic.auth.ex teſtamento,nu.1.& ibi etiam Garon.nu.7.& ſeq.C.de ſecũ. nup. vbi aſſignatur ratio, vnde ſi tollitur facultas ſuccedendi ex teſtamento,multo magis ſublata cenſetur ab inteſtato. Et
14 quidem,qui ad ſimile factum † negatiuum tenetur, curare debet,ne aliquo modo,etiam alienatione legali,res in perſonam prohibitam transferratur,glo.communiter recepta in d.l.ſi quis ita. §.ea lege,verbo,intereſſet.ff.de uerb.oblig.pro qua ibi doct. aſſerunt,facere tex.in d.§.matre,licet glo. non alleget,vt idem obſeruant Bal.in rub.C.qui admit.in fi.Ale.d.conſ.55.nu.6.Gurt.conſ.73.nu.30.Dec.conſ.300.nu.2.conſil.445.nume. 26.Tiraq.de retract.municip.§.1.glo.14.nu. 14. Rolan.conſ.31.nu.27.& conſ.84.nu.37.lib.1.Bero.conſi. 93. nu.30.lib.2.Ant.Gab.lib.4. de fideicom. concluſ.10.num.10. Burſat.alleg.conſ.37.nu.5.& 6.facit tex.cum ſua materia l. hac edictali.C.de ſec.nup.vbi ſecundo nubens,qui ſecundo viro plus relinquere non poteſt,quam vni ex filijs primi matrimonij,cui minus reliquerit,facere etiam non poteſt,vt ſecundus vir ex legali diſpoſitione id plus cõſequatur, vt hoc ibi põderat Bal.col.2.& Soc.Iun.in d. §.diui.nu.200.eandem meditationem fundando ex text. dicti §.matre.Idem Caſt. dicto §.ea lege.nume.5.& Roman.conſ.448. in fine. Tanto magis cum noſtra hæc diſpoſitio cõcepta reperiatur ſub negatiua,præcedente verbum, poteſt,quę pręciſam neceſſitatem inducit,ac generaliter modum oẽm remouet,vnde effici diſpoſitio poſſit, vt etiam ex prædictis cõſiderat Cur. Sen. d.conſ.73.nu.30.& Burſ.d.conſ.37.nu.4. verſ. maxime cum ſtat.de qua re ſupra abũde diximus,verb. non poſſit in prin. & fere per omnes quęſtiones ibidem poſitas.Cęterum ratio
15 † prohibitionis,ne maritus blanditijs , & delinimentis vxoris condendo teſtũ, libera facultate ad libitum diſponendi priuetur,& decipiatur,de qua ſupra in 5.præfatio.ęque mili tat, non teſtando, ſicuti teſtando,quia uxor videns,aliis non exiſtentibus cõiunctis, ſe fore ab inteſtato ſucceſſuram,ſuis blanditiis,& fraudibus curare poſſet, virum a teſtando retrahere,& efficere,vt inteſtatus decederet, ne forte diſponẽdo, alium hæredem faceret,aut minus ſibi relinqueret,vt ſupra uerbo,non poſſit,quæſt.1. nu. 55. & per conſequens non inconuenit,vt hæc noſtra diſpoſirio tam in caſu inteſtati, quã teſtatiprocedat,cum eadem in vtroq; militer ratio,vt ſupra proxima quæſtio.diximus,nu.110.& ſeq.& in materia ſuper identitate rationis fundar argumentum Cur.dicto conſ.40. nu.17.in fi.Siluan.conſ.25.nu.25.& Burſ.d.conſ. 37. nu. 8.&

Ex

Source : BIU Cujas

Ex his aperta ſolutio conſtat in contrarium adductis. nam quicquid ſit, vbi prohibitio facta reperitur in certũ genus p ſonarum, vt hoc in caſu loquuntur Cuma. Corn. Soc. & Alii ex aduerſo allegati, & ſi docto. circa id adhuc valde inter ſe controuertant, vt videre eſt, apud recentiores in dic. §. Diui. ſup. 7. quæſt. Bar. & etiam ex præcedentibus colligitur, caſus
16 noſter in prohibitione † ſingulariũ perſonarũ hoc eſt vxorũ verſatur, ubi omnes citra ullam difficultatem admittunt, prohibitionem comprehẽdere utrũq; caſum, ſ. teſtati, & in teſtati, vt mox abunde demonſtratum fuit, & ita Soc. ſe ipſum explicat allegato conſ. 292. circa finẽ, & conſ. 81. nu. 16. verſ. ad quartum lib. 3. Siluan. d. conſ. 6. ante. num. 32. conſil. 25. num. 26. & ita doctores omnes hanc opinionem ſequen
· tes diſtingunt, vt apud recentiores in d. §. diui, ſuper alleg. 7. quæ. Bart. Etſi etiam de Cuma. parum quoq; curandum ſit cum aduerſus eum in eodẽ caſu conſuluerit Cardin. Zabar. conſ. 135. ut meminit Burſ. d. conſ. 37. nu. 9. ubi etiam. num. præcedenti aliter reſpõdet ad allegatum conſ. Soc. 292. Nec
17 quicquam releuat, quod titulus ab inteſtato † tamquam legalis, longe diſtet ab eo, qui a teſtamento, ſicq; ab homine venit, quoniam maritus ſic prohibitus relinquere, curare habet, ne dum, vt per ſuam prouiſionem, ſicq; teſtando non relinquat, ſed nec etiam mediante proui ſione legali, vt fit ab inteſtato, ſuccedendo. Ale. d. conſ. 55. num. 6. li. 3. per gl. in dict. §. ea lege. cum ſupra deductis, ut eandem difficultatẽ ſentiens ita reſoluit Caſtr. d. §. matre. nu. 2. & Burſ. aliis relatis d. conſ. 37. nu. 4. & 11. vnde, ut dicit Laſ. §. ea lege nu. 44. de buit maritus teſtamentum, vel codicillos facere, & alios nõ prohibitos hęredes inſtituere, quod ſi non fecit, tacite vxorẽ ab inteſtato cenſetur uocaſſe. l. ſi quis cum teſtamentum, & l. conficiuntur in prin. ff. de iur. codic. etſic ꝯ prohibitionem
18 fecit. Nam de tacita † uoluntate idem iudicium, eſt, ꝙ de expreſſa, uulg. l. cũ quid. ff. ſi cert. pet. ut in materia no. Dec. cõſ. 422. nu. 5. Vnde Bal. in d. §. matre, ex eo, tex. no. ꝙ decedere,
19 † ab inteſtato, eſt ſpecies relicti, & propterea ſecundum eundem Bal. in l. 1. nu. 16. C. quan. non per part. ꝓñtiam fac, ſi relictum eſſ, capi non poteſt, cum ſit prohibitum. Minus obſtat quod dare accreſcẽdi dictum fuit, cum illud ex mera neceſſitate, iure ſic diſponente, proueniat, ne contingat, maritũ, decedere pro parte teſtatum, pro parte non, qua ratione ceſſante, ceſſat huiuſmodi ꝓuiſio, vt nos dicemus infra, uerbo, ultra, quæſt. 5. ubi etiam demonſtrabimus, id quoque nõ ita de plano procedere. vnde fit, quod vxor uiro ab inteſtato nõ ſuccedet, vltra quam a ſtatuto permiſſum ſit, poſſe rei relinqui, ſicque non ultra quam in ſolidis viginti, vt hoc idẽ de-
20 clarat Brun. alleg. 8. articu. queſt. 7 niſi mulier. † reperiretur in caſu quo ſibi debita eſſet quarta ꝑ auth. ꝑterea C. vnde vir & ux. uel quid aliud per aliam ſpecialem prouiſionem ſibi deberetur, vt Brun. hoc ibidem notat, ad quod etiam cõferunt infra annotata verbo, viginti queſt. 8. nu. 40. & ſeq. Ve-
21 rumtamen, vbi cauſa, cum ſolo fiſco † ageretur, non crederem, ut tunc poſſet uxor ab eo excludi, quin ratione portionis. licet minimæ, cui ſuccedit, ut ſupra vidimus, ad reſiduum in uim iuris accreſcẽdi admitti debeat, excluſo fiſco ut per Corn. in pleno conſ. 324. li. 4. ut idem uoluit in d. auth. præterea in fine, & ibi Fabian. de Pep. num. 96. cum ſeq. poſt Senenſ. per eum relatos, & ad Corn. quoq; ſe remittit Oliu. tex. tract. de ſucceſ. abinteſta. nu. 120. de quo etiam nonnihil infra, uerbo, ultra, quæſt. 5. nu. 15. Et cũ infelix uxor in hoc æquiorem partem ſequi uideatur. in ſolatium uiri prædefũcti, ut perpendit Dec. in l. 1. nu. 2. C. und. uir. pro quo confert tex. in l. iure in princ. ff. de iur. dot. tutius putarem, illam ad-
22 mittiere, quam excludere, cũ benigniorꝝ † uia ſemper ſit eligenda l. benignius. ff. de legib. c. fin. de re iud. & quidem pro uidua, & miſerabili perſona. l. unic. C. quan. Imper. int. pup. & uid. Laſ. l. inter pares. 1. notab. ff. de re iud. & ſcrib. paſſim, ꝙ fiſcus non reperitur habere. l. non puto. ff. de iur. fiſ. Matheſ. ſing. 72. Crau. conſ. 5. col. fin. ac. notatur in l. 1. ff. ſol. matr. & hac forte ratione Ill. Domini Queſtores moti fuere ad relaxandum uxori bona uiri Hiſpani, de quo ſupra initio q. mentionem habuimus.

SVMMARIVM.

1 *Vxor vnde dicta ſit, nu. 2. & 9.*
2 *Vxores olim lotos maritos ungebant.*
3 *Vxor tenetur marito pedes, & caput lauare, cibus parare, & alias obſequiales operas præſtare, cum declaratione nu. 4. & ſeq.*
5 *Vxor marito operari non tenetur, niſi iuxta conditionem ſuam.*
6 *Vxor ad ea omnia, quæ mariti ſaluti, & decori conueniunt, tenetur.*
7 *Andromache Hectoris vxor pabulum equis mariti ſubminiſtrabat.*
8 *Vxor rem coquinariam propter honorem, etiam hoſpitum aliquando contemnere nondebet, quod & regiæ vxores facitarunt.*
10 *Vxor tribus modis olim habebatur, fare, vſu, & emptione, quæ hodie ab aula receſſerunt, nu. 11.*
Et quorum aliqua in Agro Alexandrino adhuc obſeruantur.
12 *Conſenſus ſolus quoquo modo præſtitus verbis, vel ſignis ad ſubſtantiam matrimonij ſufficit.*
13 *Vir, an mulier, in matrimonio contrahendo prius interrogari debeat.*
14 *Clandeſtinum matrimonium, num. inſe, & præcipue quo ad dei iuditium teneat.*
15 *Clandeſtinum matrimonium contrahentes peccant, & quas pœnas luere habeant.*
16 *Nuptiæ in Agro Alexandrino ſub aliquibus adhuc antiquis obſeruationibus fiunt.*
17 *Nuptię deteſtantur, quæ cum maximo apparatu, atque ſumptu, vt plurimum fit, celebrantur.*

VXORI. Principium.

1 Alicetus in l. cum te. col. 1. C. de donat. ante nup. vxorẽ dictã † habuit ab vſu viri, in quo exta t, cuius expoſitionem (quantum ad nos legiſtas attinet) irridet Caſtr. conſ. 154. col. fi. lib. 1. quæ nec apud grammaticos eſt recepta, volentes, uxorem dictam ab vnguẽdo, quaſi vn
2 xor, propterea ꝙ vxores † olim lotos maritos vngebant, ſecũdum Donat. in Hecira Terr. per illud Ennij, exin Tarquiniũ bona fœmina lauit, & vnxit, quod & ex noſtris notat Grat. conſ. 131. nu. 9. lib. 2. & magis aperte Luc. de pen. in l. etſi inſtrumenta, in prin. C. de fid. inſtru. lib. 10. quia, vt ipſe ait, mos antiquitus erat, vt nubentes puellæ ſimul uenirent ad limẽ mariti, & priuſquam ingrederentur, lineis viros ornarẽt, &
3 oleo vngerent, & proinde nimirum ſi vxor † hodie adhuc tenetur marito pedes, & caput lauare, cibos parare, & alias obſequiales operas præſtare, Abb. c. literas nu. 27. de reſtit. ſpol. Capr. conſ. 72. col. 3. Ant. de prat. inter conſ. Ale. conſ. 133. li. 4. Rip. in l. reſp. nu. 4. & 5. de dona. int. vir. & vx. & Io. Lup. in
4 rub. extr. de dona. §. 50. nu. 33. Niſi mulier † talis condõnis, & nobilitatis eſſet, quæ non ſine dedecore hæc vilia miniſteria
5 facere poſſet, cũ nõ teneat mulier † viro operari, niſi iuxta ꝙ dõnem ſuã, vt ſeipſum declarat Abb. d. c. literas, nu. 27. cui adſtipulat Dec. conſ. 202. nu. 6, Tiraq. de legib. cõnub. l. 1. nu.
6 26. & ſeq. & Natta conſ. 462. nu. 11. & ſeq. Ni ſaluti, & † mariti decori cõduceret, tunc enim non modo quicquam prætermitti non dẽt, ſed omiſſum deteſtamur, ſicuti hĩ de Andro-
7 mache, quæ † tanto ſui Hectoris amore, & charitate tenebatur, vt in ſubminiſtrando equis pabulo, quibus mariti decus & vita credebatur, diligens, & accurrata fuerit, vt refert Io. Lup. ext. de dona. int. vir. & vxo. in rub. §. 31. nu. 2. Vbi ſcribit
8 quoq;, vt ꝑ honorẽ ẽt hoſpitum † generoſa vxor, ſi oportuerit, rẽ coquinariã nõ cõtemnat, quã aliqñ a generoſis, & fortiſſimis viris peractã legimus, & ẽt generoſæ vxores regali dignitate fulgẽtes factitarunt, vt infra verbo, viginti q. 8. nu. 118. & ſeq. Sunt, & alii, vt apud eundẽ donat. qui aſſerũt, vxo
9 rẽ † dictam ab ungẽdis poſtib. Nã cũ puellæ nuberent, ac mariti domum intrarent, poſtes ungebant, putãtes, ex hoc omnia mala ab ea domo arceri, vt apud noſtros etiam hĩ, teſte Barbat. conſ. 26. nu. 20. lib. 4. Dec. conſi. 540. nu. 3. & Grat. d. conſ. 131. nu. 9. lib. 2. Vt illud tamen antiquitatis non omitta
10 tur, ſciendũ eſt, ꝙ tribus modis † vxor olim habebatur, fare, vſu, & emptione, Alciat. in l. pronuntiatio. §. 1. ff. de uerb. ſig. & Palleot. de not. ſpurijſq; fil. c. 4. Confarreatio ſo lis pontificibus conueniebat, cum in ea far adhiberetur, quod ſacrificiis aptiſſimum exiſtimabatur, vnde & hæc matrimonia ſacra nũcupabãt. emptio quibuſdã ſolennitatibus per agebaꝫ & ſe coemendo inuicem interrogabãt, uir ita, an ſibi mulier materfamilias eſſe vellet, illa rñdebat, velle, mulier an ſibi paterfamilias vir eſſe uellet, ille velle, reſpondebat, atq; ita mulier, in manum viri conueniebat. quę vero abſq; hac ſolennitate ꝫhebantur nuptiæ, ea vxor uſu habebatur. Hodie
11 uero hæc, & alia, quæ olim obſeruari ſolebant vtroque iure, põtificio, & cęſareo receſſerunt ab aula, cũ ſolus ꝙ ſenſus qua
12 litercumq; † præſtitus, tam verbis, quam ſignis, verbis tamen æquipollentibus ad fęderis matrimonij ſubſtantiã ſufficiat. l. nuptias. ff. de reg. iur. §. nuptias, auth. de nup. c. tuę c. tua nos c. ſi inter de ſponſ. Dec. cõſ. 231. nu. 4. quod nec ſancta Trid. ſynod. Seſſ. 24. de reform. matr. c. 1. in prin. reijcit, ibi, libero ꝫ hentium conſenſu, ex quo deciditur illa conuiualis quæſtio
13 quis prior, vir, † an mulier interrogari debeat, Nã ſm Abb. in d. c. ſi inter 2. not. nõ eſt uis, an vir, ſeu mulier prior interrogeꝫ, licet in aliquibus locis, & forte nõ ab re, ſeruetꝫ. vt primo interrogetur, mulier, quia, vt ſubdit Abb. cum mulier ſit variabilis, cautius eſt, eius ꝙ ſenſum perſcrutari prius, ne vir primo ꝙ ſentiẽs remaneat deluſus, illa exinde nõ ꝙ ſentiẽte. Ob ſeruãda tñ ſunt ꝑter ꝙ ſenſum, ad legitimũ mr̃imoniũ ꝫhendũ, ſolennia quædã a S. Ro. Eccleſia introducta, vt c. fi. de clã de. deſponſ. cap. aliter. 30. q. 5. quorum nonnulla approbauit Sanct. Trid. ſynod. allega. ſeſſ. 24. capit. 1. de reform. matr. ad

Source : BIU Cujas

hoc ne quis non in nuptias, ſed in clandeſtinum matrimonium incidat, vnde tunc nec vxor, ſed cõcubina appellatur c. oĩbus 34. diſtinc. Palleot. de not. ſpur. que. fil. c. 5. nu. 3. licet
14 re ipſa, præcipue quo† ad Dei iudiciũ, ſubſit mr̃imoniũ, mõ vterq; libere conſenſerit, alio non ſuppoſito impedimento c. 1. c. conſultationi de ſponſ. glo. & ſcrib. in e. ad diſſoluẽdũ de deſponſ. impub. Palleot. vbi ſupra nu. 5. præterquam cũ ſine præſentia parochi fit, quo in caſu nullum, & irritum fit ex Triden. Synod. vbi ſpra ibi, qui ſi aliter, ac notat Nauar. in ſuo Manual. confeſſ. c. 22. de imped. interd. & feriarum, Cui adde ꝙ in eadem facti contingentia cõſuluere Menoc. cõſ.
15 69. & D. Ceph. conſ. 421. Verum ita ꝫhentes† bene peccant, Abb. c. 1. de claud. deſponſ. Nauar. ubi ſupta, pęnaſque luere habent, quas refert Hoſtien. in ſumma de cland. deſpõſ. nu. 7. & Sacra Trident. Synod. vbi ſupra recẽſet, licet & ij affectũ coniugalem retineant, ita vt vxor, & maritus appellari poſſint d. §. oĩbus. & Palleot. vbi ſup. nu. 5. in fine. Quod huic no ſtræ diſpõni ſatis deſeruit, eius ratione inſpecta, vt ſupra præ
16 fat. 5. & uerbo, maritus, q. 3. In agro autem noſtro† Alexãdri no, dum de eo ſermo hic habetur, vltra pontificios ritus, p-ſeuerant adhuc quædam antiquarum obſeruationum veſtigia, veluti in vico Villæ fori nuptiæ per cõfarreationem, dũ Libo inter nubentes, & affines atque cognatos partito fiũt, cum varijs ſalibus, feſtis, conuiuis, tubicinis, ac cum liminibus corronatis, vt vere illud Luca 2. vſurpare poſſumus.

Feſta corronato iam pendent limine ſerta,
Inſula que in geminos diſcurrit candida poſtes.
Et veteres luſere ſales, & more ſabino
Excipit hic triſtis conuitia feſta maritus.

Quorum etiam meminit Merula noſter li. 6. antiq Viceco. Adeſt quoque ſacerdotalis benedictio cũ aqua, & igne thuris accenſi, in locum aquæ, & ignis, quæ olim in nuptiarum feſtiuitate accipiebatur, iuxta l. ſcia. ff. de donat. inter vir. & vxo. Vt meminit Luc. de pen. in l. etſi inſtrumenta, in princ. C. de fid. inſtru. lib. 10. Nec non circumſpicitur interrogatio quæ per Sacerdotem fit viro, & vxori, vna cum reſponſione hincinde ſubſequente, exindeque amplexus, & manibus ap prehenſio, quæ omnia ſolennitati, quæ olim per coemptionem fiebat, ſatis arrident. Veruntamen non deero, quantũ
17 poſſum, morem † illum deteſtari, ſecundum quem, vt pluri mum, nuptiæ agi non videntur, niſi cum maximo apparatu atque ſumptu, quæ, vbi quis cõſuleret Demeam apud Terr. in Adelph. vna cum Aeſchino de his conquerente, miſſa ꝑcul dubio faciet, dum Aeſch. ait.

Occidunt me quidem, dum nimis ſanctas
Nuptias ſtudent facere, in apparando,
Totum conſumunt diem. Dem. *quid agitur Aeſchine.* Aeſ.
Hem pater mi, tu hic eras. Dem. *tuus hercle vero,*
Et animo, & natura pater, qui te amat pluſquam
Hoſce occulos, ſed cur non domum.
Vxorem accerſis. Aeſ. *cupio, verum.*
Hoc mihi mora eſt tibicina, & Hymeneum qui cantent. Dem.
Eho vim tu huic ſeni aſcultare. Aeſ. *quid.* Dem.
Miſſa hęc face, Hymeneum, turbam, lampadas,
Tibicinas, atque hanc in orto maceriem iube dirui,
Quantum poteſt, huc transfer, vnam fac domum.
Traduc & matrem, & familiam omnem ad nos. Aeſ.
Placet. & cæt.

S V M M A R I V M.

1 *Prohibitio hæc num comprehendat mulierem, cum qua nondum conſumatum eſt matrimonium, ſed tantum de præſenti contracta ſponſalia, & de ſimilibus remiſſiue.*

Quæſt. PRIMA.

ET proinde cum nullæ iſtarum nuptialiũ obſeruationũ in cõſumatum matrimonium ſonent qn etiam ſolus cõſenſus, vt ſupra vidimus, ad illud ꝫhendum ſufficiat, liquidò cõſtat, noſtram hãc† diſpõnem procedere etiam in ea muliere, cum qua nõdum cõſumatum fuit matrimonium, ſed tm̃ ſponſalia de præſenti contracta reperiuntur, cũ mulier hoc in caſu iam nomen vxoris ſortita ſit, licet ſecus in ſponſa de futuro, vt late ſupra diximus, verbo, maritus, quæſt. 1. ſub qua claſe putatiuã vxorẽ, cõcubinam, meretricẽ, tam clericorũ, q̃ magiſtratuum, præſidũ, militum, & hebræorum collocauimus, vt ibi videre eſt.

S V M M A R I V M.

1 *Minor hac noſtra diſpoſitione ita comprehenditur, ſicuti maior, cum limitatione, nume. 4.*
2 *Minoribus non minus, quam maioribus ſubuenitur in his, quæ malos mores concernunt.*
3 *Conſuetudo maioris virtutis eſt in legandis minoribus, quam lex ſcripta.*
5 *Mulier impubes, etiam deſponſata per verba de præſenti, ſponſa de futuro eſt,*
6 *Mulier hac prohibitione comprehenſa exiſtit, etiam quod eam, vti forenſis ignorauerit.*
7 *Marito lucrum dotis defertur, etiam quod mulier ſtat. ignorauerit.*

Quæſt. II.

NEC refert, vt hac noſtra diſpoſitione comprehendatur, maior, an
1 minor† ſit vxor, tum quia generalis eſt diſpoſitio, quæ indiſtincte intelligi dẽt. Bal. l. ſi mater. in fine C. ne de ſta. defunc. Ale. conſ. 49. nu. 7. li. 1. Marſ. vbi de communi ſing. 481. Natt. conſil. 541. num. 15. & ſeq. Tum quia in his quæ malos† mo-
2 res concernunt, non minus ſubuenitur minorib. quam maioribus, Bal. l. 1. colum. 1. & ibi Garro. 1. no. ac Dec. l. 2. C. de ſe cun. nup. Tum etiam quia iſtius prohibitionis ita capax eſt vxor minor, ſicuti ¦maior, & ideo comprehenditur etiam minor, Bar. l. 1. nu. 37. C. quæ ſit long. conſue. Alex. conſ. 119. nu. 34. & ſeq. lib. 6. conſ. 62. nu. 18. lib. 7. & Boer. deciſ. 140. nu.
3 2. Quin etiam maioris† virtutis eſt in ligandis, minoribus cõ ſuetudo, qualis hæc noſtra exiſtit, quam lex ſcripta, Card.
4 in Cle. 1. opp. 3. de in integ. reſtit. Niſi mulier† eſſet impubes, ex quo tunc nec vxor dici poteſt, dum matrimonium non
5 tenet, ſed ſola† eſt ſpõſa de futuro, ẽt ꝙ per verba de pñti deſponſata fuiſſet. c. 1. §. idem quoque, de deſponſatio. impub. in 6. vnde tamquam ſponſa de futuro cõprehenſa cenſeri non debet, vt mox in proxima quæſtione retulimus. Cui etiam accedit, ꝙ mulier impubes non ita capax, & habilis rationis huius noſtræ prohibitionis reperitur, quemadmodum cum pubes exiſtit, ita vt conſuetudo æquo uinculo vtranque liga re poſſit, Bar. d. l. 1. num. 37. & Alex. d. conſil. 62. num. 18. Inde
6 fit, ꝙ comprehenditur† mulier etiam ꝙ huiuſ. prohibitionis ignara fuiſſet, vt pote forẽſis, cũ ob vinculũ mr̃imonij legib. mariti effecta ſit ſubdita, ut no. in l, cũ q̃dã puella ff. de iuriſ. om. iud. & ꝛ. diximus. 8. præfat. nn. 20. & 38. cũ aliquot ſeq. & vxor ſibi imputare dẽat, cur alienigenæ ſe dederit, iuxta reg. l. qui cum alio. ff. de reg. iur. & ſimile hr̃ in ſtat. lucrum dotis
7 marito defferente, quo† mulier forẽſis cõprehenſa exiſtit, ẽt ꝙ ſtat. diſpoſitionem ignorauerit, ut per Cuma. conſ. 20. col. 1. Dec. conſ 19. col. 2. Curt. iun. conſ. 129. nu. 6. & ſeq. Soci. Iu. conſ. 14. col. 2. lib. 1. & per recentiores in l. exigere dotem. ff. de iudic. Tiraq. de legibus connub. glo. 2. nu. 5. & Couar. de matrim. 2. par. c. 7. in prin. nu. 8.

S V M M A R I V M.

1 *Coniunctis perſonis vxoris legari poteſt, hac prohibitione non attenta, & nu. 3. declaratur nu. 7. & 11.*
2 *Extenſio de perſona ad perſonam difficilime fit etiam in re fauorabili.*
4 *Parentibus vxoris legari poteſt, declaratur. nu. 7. & 11.*
5 *Socrus vxorem docet ad maritum ſpoliandum.*
6 *Socer nurui rel inquit, vt idem cæteri coniuncti facere poſſunt, cum declaratione nu. 7. & 11.*
7 *Perſona interpoſita legatum vitiat.*
8 *Coniunctio ſolius ſanguinis, aut amicitiæ legatum factum in fraudem legis non arguit.*
9 *Maritus interpoſitæ perſonę legando, animo fraudandi legem, vt vxor habeat ſumme peccat.*
10 *Eccleſia militans ſed non Triumphans decipi poteſt.*
11 *Vxoris opera, vel prouiſio requiritur, ad hoc vt legatum factum coniunctæ perſonæ non teneat.*

Quæſt. III.

PLANE etiam cum noſtra hæc diſpoſitio in uxore tantum loquatur, ad alias perſonas
1 non ſe extendet, etiam quod uxori coniunctæ† exiſtant l. ſi uero. §. de uiro. ff. ſolut. matrim. ut ex eodem tex. ſimile argumentum in re conſuetudinaria ſumit Luc. de pe. in l. 1. col. 5. uerſ. & faciunt hæc C. de impon. lucrat. deſcrip. li. 10. nam-
2 que de perſona ad perſonã† difficilime fit extenſio, etiam in re fauorabili. Tiraq. in l. ſi unquam uerbo, libertis, nu. 28. 29. 30. C. de reuoc. donat. ac in materia obſeruat Dom. Cephal. conſi. 408. num. 66. & ſeq. Et ideo maritus † coniunctæ perſonæ uxoris ſuæ legare utique poterit hac noſtra prohibitio
3 ne non obſtante, cum ex ea talis perſona cõprehenſa nõ ſit, Alex. conſ. 54. nu. 6. li. 7. Curt. iun. conſ. 6. nu. 18. uerſ. id circo non uidetur, ubi remouet obiectum. l. 3. §. 1. & l. cum hic ſtatus. § ſi nurus. ff. de donat. inter uirt. & uxo. Quinimo & pro-
4 prijs ipſius vxoris parentibus † adhuc poterit legare, ut text. habetur expreſſus, in l. ſi gener. ff. de his, quib. ut indig. quem. ad id expendit Alber. in l. nec inter, in fine C. de donat. inter uir. & uxo. & in ſpecie laſ conſ. 110. nu. 2. li. 1. Alciat. conſil. 17. col. 1. lib. 2. quod ſecundum Lugdun. impreſſ. habetur nu. 71. Ferdin. Loaz. in rub. ff. de iuſt. & iur. num. 55. & abunde Plot. conſ. 168. num. 25. & ſeq. ac nu. 72. inter conſultim. uolunt
5 ꝙ in lib. ſuorum conſil. habetur conſil. 17. quamuis Soerus †ſit illa, quæ uxorem docet ad maritum ſpoliandum, iuxta illud Iuuenal. ſatir. 6.

Illa docet ſpolijs nudi gaudere mariti.

Tanto

Source : BIU Cujas

tanto magis cum (vt ipſe quoq; ſentit. Cur. vbi ſup.) non eadē, vel tanta prohibitionis ratio militet in alijs, q̄ in ipſamet uxore, quia non eadem, (vt patet ad ſenſum) affectione mari
tus erga alios, qua in vxorem, accenditur, quamuis ſint eius
6 coniuncti. Sicuti ēt non cēſetur ſocer † phibitus relinquere nurui, nec cæteri quoq; mariti coniuncti cēſentur uetiti eius uxori relinquere, ut ſupra uerbo, maritus, q. 8. & 9. Niſi talis
7 perſona † in fraudem legis interpoſita, uel adhita fuiſſet, tunc enim non magis ualeret legatum, quam ſi in perſonam ipſiuſmet uxoris conceptum fuiſſet l. hac edictali, in princ. C. de ſecund. nup. l. 2. circa medium C. de natur. liber, quod ta-
8 men aliunde, quam ex ſola † ſanguinis, aut etiā amicitię con iunctione apparere debet d. l. ſi gener, ibiq; gl. & ſcrib. ac ſentiunt Ale. Cur. Alci. & alij ſuperius adducti, & ita ſentire uoluit D. Menoch. de arbitr: iud. lib. 2. caſu. 459, num. 28. quod qualiter apparere poſſit iam diximus uerbo, legare. q. 1. num. 71. & ſeq. & hoc in caſu loquitur pract. Pap. in form. lib. quo ux. agit ad dot. uerbo. dedit, & le. nu. 2. quatenus ait, quod ali quando adeo ſagaces ſunt mulieres, & aliqui uiri ſtulti, uolē tes legare uxori ſuæ ultra ſummā ſtatuti, quod ſupponere faciunt aliquem loco uxoris, de quo ipſa cōfidit, cui fit legatū quod tamen ipſo iure eſt nullum, cum in fraudem legis fit
9 factū. Verū caueat maritus, † quia ubi id faceret animo fraudēdi legem, ut in effectu uxoe hꝛet, ſumme pec caret, ut nō longe a propoſita materia not. Crau. conſ. 193. nu. 11. in prin. & ſupra diximus, uerbo, non poſsit, q. 1. nu. 9. & ſeq. & uerbo,
11 legare, quæſt. 1. nu. 26. & ſeq. quia ubi deciperetur † Eccleſia militans, non tamen triumphans, cui nihil eſt abſconditum Bald. l. cum oportet, in prin. num. 14. C. de bon. quæ lib. Et ſic
11 opera, † uel prouiſio uxoris requiritur, ut legatum factum cō iunctæ perſonæ non ſubſiſtat, cū ubi maritus ex ſui mera, & ſimplici uoluntate ad hiuuſmodi legatum in cōiunctū, ſeu amicum uxoris deueniſſet, nulla opera per uxorem adhibita, legatū ualeret, alioquin tamquam factum in fraudem, & contēplatione uxoris corrueret, ut non obſcure ſentit Ruin. conſ. 112. nu. 8. li. 1. ex cuius dictis euitantur non nulla relata per Bertran. in l. hac edictali in princip. uum. 12. cum aliquot ſeq. C. de ſec. nupt. quæ in contrarium facere uidentur, licet Bertr. ut in ſolutione 3. caſus aperte ſentit, loquatur in caſu, quo illud ſpeciale habetur, ob tranſitū ad ſecunda uota, ubi lex pro comperto habet, illud in fraudem, & contemplatione ſecundi coniugis factum fuiſſe.

SVMMARIVM.

1 *Vxor num verſa vice prohibita ſit marito relinquere, commemorantur auctores affirmatiuæ opin. numero 36. deinde tuetur negatiua, num. 37. quæ & verior, & crebrior exiſtit, ac tenenda in iudicando, et conſulendo nu. 39. & 88. cum declaratione. nu. 90.*
2 *Diſpoſitum in vno ex correlatiuis, etiam iuris communis correctorium, locum habet in alio, etiam in pœnalibus. nu. 4.*
Et alijs diuerſis modis. nu. 7.
3 *Correlatiua ſimul, & eodem tempore naſcuntur, & naturaliter fiunt.*
5 *Conſuetudo Bulgari ita procedit in marito, ſicuti in vxore.*
6 *Correlatiuorum idem iudicium, eademque diſciplina.*
8 *Maritus, & vxor ſocij diuini, & humani thalami.*
9 *Romulus vxores, proclamauit, in ſocietate fortunarum, ciuitatis, & liberorum.*
10 *Vxoris donationem propter nuptias, ſtantibus liberis, non lucratur, ſicuti maritus, ſtantibus liberis, ad dotem quoque nihil prætendit, quod infertur ad conſuetudinem Alexandrinam, cum ampliatione nu. 14.*
11 *Vxor donationem propter nuptias non lucratur, quando onera matrimonij non ſuſtinuit.*
12 *Franc. Beccius ſummus iuriſta, & accutiſſimi ingenij.*
13 *Donatio propter nuptias ita filia ſeorſum a patre habitanti reſtitui debet, ſicut dos.*
15 *Pactio inita ſuper donatione propter nuptias præcipue obſeruanda venit.*
16 *Ratio prohibendi, ne maritus relinquat vxori, æque militat, ne vxor relinquat viro, at contra nu. 66. & ſeq.*
17 *Mulieres debilioris ſunt conſilij, & faciliores ad captandum, quam viri.*
18 *Mulieri potius, quam viro ſuccurritur, nu. 84.*
19 *Mulières omnes fatuæ.*
20 *Vxores ob nimiam maritorum reuerentiam, ſeu metum plerunque non ultro teſtantur, maritos conſanguineis præferendo.*
21 *Maritus frequentius relinquit vxori, quam econtra vxor marito.*
22 *Vxor raro aliquid vltra dotes habet.*
23 *Mulier raro largitur viro, immo inter miracula aſcribitur.*
24 *Lex, quælibet ue diſpoſitio loquens in vno, ratione frequentioris vſus, caſus alios ſimiles licet non ita frequentes, non excludit.*
25 *Regula ſucedo tibi pro vt tu mihi, declaratur. nu. 87.*
26 *Legitimatus per curiæ oblationem quemadmodum ſoli patri, & non agnatis ſuccedit, ita ſolus pater ſuccedit ei, & non agnati.*
27 *Patruelis ſicut nepoti ſuccedit in feudum, ita nepos patruo.*
28 *Succeſſio debet æqualis eſſe, ut qualiter quis ſuccedit, taliter ſuccedatur ei declara. nu. 87.*
29 *Mater Ill. ſicut filio non ſuccedit, ita nec filius ei.*
30 *Vitricus vbi, ex lege municipali priuigno non ſuccedit, ita econtra priuienus vitrico non ſuccedit.*
31 *Sorore excluſa per ſtatutum a ſucceſſione fratris. num frater pariter a ſucceſſione ſororis excluſus cenſeatur, quid ſecundum communem nu. 87.*
32 *Spurius eo modo quo parentibus ſuccedit, eodem parentes ſuccedunt ei.*
33 *Vxori auferre liberam facultatem viro relinquendi, iuri communi confert, contra nu. 40. 64. & 88.*
34 *Lex Papia quid diſponebat.*
35 *Extenſio facilis fit, reddeundo ad ius commune.*
38 *Doctoris opinio perfunctoria, & citra diſcuſſionem in conſideratione non habenda.*
40 *Vxori a iure communi permiſſum, quantum velit viro ſuo relinquere.*
41 *Lex quando aliquid vult, exprimit.*
42 *Aduocatorum allegatio dicentium, ſi ſtatutum hoc voluiſſet, dixiſſet.*
43 *Regulis iuris inhærere debemus, niſi incontrarium ſpecialis appareat diſpō.*
44 *Correlatiuorum regulæ locus non fit, ſtante diuerſitate rationis.*
45 *Iniuria illata vxori cenſetur facta marito, qui ex ea agit, ſed non econtra.*
46 *Pax, quę propter criminis abolitionem neceſſaria eſt de iniuria facta vxori requirenda eſt a viro, non econtra.*
47 *Statutum loquens de iniuria illata marito vxorem non comprehendit,*
48 *Mater filios in poteſtate non habet, etiam mortuo viro, & Cur.*
49 *Comparitio iudicialis magis ſpectat viro pro vxore, quam ex aduerſo.*
50 *Maritus fideiubet pro vxore, non e, contra.*
51 *Maritus vxorem nobilitat, non e conuerſo.*
52 *Mulier luget maritum, at non vir vxorem.*
53 *Pœnæ impoſitæ ſecundo Nubenti intra annum luctus virum non comprehendunt.*
54 *Legatum factum marito, vbi ſecundum matrimonium non contraxerit, conditione remiſſa, debetur, ſecus in vidua.*
55 *Domus ſine vxoris cuſtodia faciliter conſeruari non poteſt.*
56 *Maritus vxorem de adulterio accuſat, non e contra.*
57 *Libido in fœmina fœdior eſt, quam in viro.*
58 *Statutum loquens de adultero, locum non habet in adultera.*
59 *Mulieri luxurioſæ datur curator, ſed non ita viro.*
60 *Statutum, vt tot pro ſingulo centenario ratione dotis non ſolutæ præſtentur, valet in marito, non in vxore.*
61 *Conuentio inter vxorem, & hæredes mariti inita, vt fructus ex rebus pro dote hypotecatis non imputentur in ſortem, non tenet.*
62 *Alexandrinum ſtatutum de ſolutione dotis mulieri facienda declaratur.*
63 *Tutor, ac magiſtratus puellam in prouincia ducentes in vxorem, ex eius teſtamento, tamquam indigni, non capiunt, ſecus in vxore,*
64 *Mulieres olim alios ſibi hæredes facere & ſcribere poterant, ſed non fieri hæredes.*
65 *Mulieres olim perpetua tutela aſtrictæ erant, ac ſecundum mulieris tab. bonorum poſſeſſio non dabatur, ſed pueris, ſeruis, & exulibus, quibus teſtamēti factio non competit, æquiparatæ erant.*
66 *Dilectio eadem non eſt viri ad vxores, quæ econtra vxoris ad virum.*
67 *Viri non tam vxoribus infeſti, adulatores, & Blandi, quam vxores viris exiſtant.*
68 *Mulieres multas habent malitias, & vitia ſecum ferunt.*
69 *Mulier inter auaritiæ filias reponitur.*
70 *Fœmina dolus, decipulas, fraudes, & fallacias ſuo veluti iure ſibi vendicat.*
71 *Fœminæ fraudulentę, vti vulpes, magiſque fraudis capaces, quam maſculi, nume. 72.*
73 *Dolus, & lata culpa in muliere conſideratur, nec non fraudis conſilium, quicquid glo. ſenſerit, potius in ea ſimplicitatem ac bonam fidem conſiderari, cum declaratione.*
74 *Mulier ſagatior viro.*
75 *Leges hominibus diuerſæ imponuntur, ſecundum eorum conditionem.*
76 *Mulieres apud omnes auctores male audiunt.*
77 *Mores, & defectus uxoris ſufferre, per quam difficile.*
78 *Puella, reum mortis in virum petens, cur a morte liberet.*
79 *Mulier nulla bona in toto corpore iuris ciuilis inuenitur.*
80 *Correlatiuorum regula, reſpectu eiuſdem, & indiuidui actus procedit.*
81 *Maritus, & vxor ſimul, ac ſub eadem charta teſtari poſſunt ſed duo ſunt teſtamenta.*
82 *Prohibitio hęc gratia mariti inducta cenſetur, quæ propterea in eius odiū retorquenda non eſt.*
83 *Maritus, & vxor ſecundum conſuetudines Alexand. ad imparia iudicantur.*
85 *Viri proniores ſunt in legando vxoribus, quam vxores in legando viris.*
86 *Vxor vna ex mille reperitur, quæ teſtetur, & viro relinquat,*
89 *Doctoris opinio paruæ æſtimationis habetur, quando perfunctorie, & abſque diſcuſſione loquitur.*
90 *Legatum factum per vxorem marito ad importunas ipſius preces, blanditias, & adulationes non tenet.*
91 *Opiniones inuicem contrariæ reconciliantur.*

Quæſt. IIII.

Quid vice verſa, num hac noſtra prohibitione cōprehēſa erit uxor, ne et
1 ipſa † marito legare poſsit. Cur. Sen. integro ꝙſ. 11. cēſuit, ꝙ ſic,
2 uirtute. correlationis, q̄ int. uir. et uxo. eſt eū diſpoſitum † in

Source : BIU Cujas

uno ex correlatiuis, etiam correctorium iuris communis, locum habeat in alio, tex. in proposita materia habetur in l. fi. vbi Bar. & alij. C. de indic. vid. toll. Bart. l. fi. ff. de accep. l. 1. ff. de eo. quod met. caus. vbi inquit, quod lex aliqua dicēs de vxore, intelligi quoque debet de viro, cum vxor absque viro esse non possit. Hinc dicit Bal. in rub. C. de reb. cred. in fi.
3 ꝙ correlatiua †simul, & eodem tempore dicuntur nasci, & naturaliter simul esse, vbi alludit ad illud dictum Philosophi 6. Topi. ꝙ in diffinitione unius correlatiui semper debet poni reliquum, & paulo post, impossibile enim (inquit) vnū correlatiuum cognosci sine reliquo, meminit Felin. in prohem. decret. verbo, Gregorius nu. 5. Hinc etiam Bal. in l. nemo martires, in fi. C. de sac. san. eccles. ꝙ in correlatiuis vbi vnum prohibetur, & punitur, reliquum etiam prohiberi, & puniri videtur, & econtra, ꝙ licet vni licet vtriq;. & ideo cō
4 clusio ista procedit etiam in materia †pœnali. Feli. vbi supra nu. 4. & 9. ac de magis communi attestatur Ias. in l. si prius. nu. 54. ff. de op. no. nunt. Et in re consuetudinaria, vt cōsuetudo inducta in vno ex correlatiuis procedat in alio, notat Io. Nicol. in l. generaliter. nu. 42. C. de sec. nup. Rub. Alex. consi. 151. nu. 4. & Rebuff. tract. consuet. 2. artic. glo. 1. nu. 8. Et pro-
5 inde videmus, ꝙ consuetudo †Bulg. disponens, ꝙ vbi maritus relinquat vxorem dominam, & vsufructuariam bonorum suorū existentibus liberis, cēsetur tm̄ reliquisse alimē ta, licet loquatur de marito, militat etiam ecōtrario in vxore maritum relinquente dominum, & vsufructuariū, vt vir, extantibus liberis, alimenta solum habeat, ita Bal. & alij in auth. hoc locum, in fi. C. si mul. sec. nup. cum par ratio, (inqt Bal.) siue effectus sit in vtroque, sequitur Pic. in l. Titia. §. Titia cum nuberet. nu. 41. de leg. 2. Ias. d. l. fi. nu. 8. & seq. C. de in dic. vid. tol. & l. non tantum nu. 4. ff. de re iud. Rebuff. loco ꝓxime alleg. Boer. decis. 194. nu. 5. & perpetuo menti commē dandum ait Io. Nicol. d. l. generaliter. nu. 43. & in effectu cor
6 rel atiuorum †idem est iudicium, eademque. disciplina Euerar. in sua centur. locorum, loco a correlatiuis. nu. 10. vbi subdit, ꝙ regula correlatiuorum est regula parium, de qua late scribit Ant. Gabr. lib. 6. de legib. & constit. concluſ. 3. vbi am
7 pliat hanc conclusionem procedere †in re correctoria, pœnali, consuetudinaria, statutaria, & alijs diuersis modis. Fa-
8 cit, ꝙ maritus, & vxor dicuntur esse †socij diuini, & humani thalami l. 1. ff. rer. amot. ac una, & eadem caro c. debitum. de bigam. Cor. cons. 5. in prin. lib. 1. Io. de lign. tract. de amicit. c. de amicit. vir. ad vxo. vnde apud Liui. 1. ab urbe condita fer-
9 tur Romulus, †proclamasse, vxores in societate fortunarū, ciuitatisque, & liberorum fore, ut ex nostris refert Tiraq. de legib. connub. l. 1. glo. 1. nu. 29. unde non incōuenit, quoddi spositum in vno ad alterum quoq; trahatur, alioquin bona iusta, & ęqua societas non esset, sed falsa, & vt dici solet, leonina, l. si non fuerit. §. fi. & l. seq. ff. pro soc. Rub. consi l. 55. nu. 1. Tanto magis cum nostra hæc dispositio sit fauorabilis, omnique extensione digna, vt supra diximus præfat. 7. & sic facilius permissa videtur extensio de marito ad vxorē, ad not. in l. si constante 9. quæst. primæ part. Bar. ff. sol. mat. reg. odia. de reg. iur. in 6. & passim habetur. Inde fit, quod sicut mari-
10 tus †ex forma alterius nostræ consuetudinis, incipientis, Itē quod maritus, & cæt. non succedit vxori in dote extātibus filijs ex eo matrimonto. ita etiam mulier, stātibus liberis ex ipso matrimonio, donationem propter nuptias, seu, vt dicitur, antifatum præmortuo marito ad rationem solidorum quinque pro singula libra non lucratur, vt habetur in cōsuetudine, quia itidem, quæ licet non ita distincte loquatur, sumpta tamen declaratione a cōsuetudine, qua maritus stātibus liberis dotem nō lucratur, ita accipi debet, ac si dispositum esset in ea Io. de amic. cons. 5. per totum, Bello. consil. 17. in 1. dubio, & non obscure sentit Salic. in auth. dos data. quæst. 5. vers. hodie tamen C. de donat. ante nup. vt meminit quoq; ipse Io. de amic. d. cons. 5. nu. 13. 14. & 22. Idem admittit Phan. de lucr. dot. glo. 9. nu. 47. & 48. Anto. Gabr. lib. 6. tit. de leg. & const. concluſ. 3. nu. 11. Natta cons. 258. nu. 8. D. Cepha. cons. 408. nu. 14. vbi etiam paulo ante vult, quod sicuti
11 †maritus dotem non lucratur, ubi nō sustinuit onera matrimonij, ita nec vxor donationem propter nuptias lucratur, quando matrimonij onera non sentit, & nouissime D. Frāc.
12 Becc. †summus Iurista, & acutissimi ingenii cons. 43. nu. 18.
13 Vbi ex hoc vult, donationē †propter nuptias ita restitui debere filio seorsum a patre habitāti, sicuti dotē, ratione ęqualitatis seruandæ inter dotē, & donationē ꝓp nuptias, & multa quoq; exempla huiusceemodi æqualitatis seruādæ refert Bursat. cons. 120. nu. 3. cū aliquot seq. ꝙ ēt dispositum reperitur de iure cōi, præterquam quo ad usum fructum, ut ꝑ Afflict. d. cons. 37. nu. 6. Quin etiam vbi conuentum esset, dotem
14 restitui †vna cum antifato in omnem casum, & euētum dotis restituendę, vt plurimum, fit adhuc intelligi debet, liberis non existentibus, vt diffusē per Crau. consil. 56. inter consilia Siluan. quicquid in eadem facti cōtingentia ex aduerso scripserit Natta. cons. 391. & Alba. cum eo cons. 68. quorū argumento ad plenū respondet Crau. vt apud eum est videre pro ut & alibi ipsemet Natta cons. 268. nu. 8. arguit de pacto lucrādæ dotis ad donationē propter nuptias ratione æqualitatis, quod quidem argumentum male formatū esset, vbi iura ita abrogata fuissent, vt alibi, vbi supra præsupponit. Verūta men (ne & hoc quoq; ad rem huius nostræ consuetudinis, de
15 qua verbum fecimus, omittatur) vbi aliter per pactū expressum inter coniuges actū fuisset, illud seruandum esset, Rol. a valle cons. 62. fere per totum lib. 1. in quibus quoq; terminis. cōsuluit Rub. cōs. 151. licet eius decisio præcipue in vltima sua consideratione dubia admodum reddi possit, ex traditis per Crau. d. cons. 56. Tanto magis cū promissio ibi ad formā statutorum loci concepta fuisset, secūdum Bal. in l. quod nomine, in fine ff. de cond. indeb. cuius dicti in terminis nostrarum consuetudinum meminit Dec. cons. 195. nu. 1. ad idem Fulg. consi. 203. col. 2. uer. tanto magis, sed de his latius alibi Deo dante dicemus, & demum regulariter masculus, & fœmina a pari procednnt, præterquam in casibus in quibus expresse constituta reperitur differentia, Dec. l. fœminæ num. 86. ff. de regul. iur. cum qui discrimen inter eos ponunt, naturæ accusatores existant l. maximum C. de lib. præter. Secūdo loco (ad propositam quæst. redeundo † accedit, quod ra-
16 tio † in prohibendo marito relinquere vxori, ne, s. ob maritalem affectionem spolietur, & decipiatur, vt in 5. præfat. ne dū par est in ꝓhibēdo vxori, relinquere viro, sed qdē ma-
17 ior, & fortior, ex eo, ꝙ mulieres †ob fragilitatem sexus debilioris sunt cōsilij, & faciliores ad captādū, quam mariti. l. assiduis. C. qui pot. in pig. habe. l. si mulier C. ad velle. & propterea tali fauore magis dignæ, q̄ viri censentur, cum ob sexus fragilitatē potius mulieri, † q̄ viro succurratur, Dec. l. femi-
18 næ. nu. 82. ff. de reg. iur. Barb. cons. 23. nu. 8. li. 4. & tex. est celebris in l. cum multæ, in prin. C. de donat. ante nup. ibi, cū melius erat mulierib. ꝑp fragilitatem sexus, quam maritis subueniri. tex. quoq; in §. etsi cōsentiat auth. vt immob. ante nu. per quem notat Alciat. in reg. 1. præsump. 42. num. 2. ꝙ mulier de facili præsumitur decipi, præsertim propter uiri seductiones, ad idem gl. in l. 2. in prin ff. ad Velle. vbi vult, ideo ibi specialiter mentionem haberi de viris, quia ab eis fœminæ facilius decipiebantur, Ias. cōs. 204. colum. 2. lib. 2. & genera-
19 liter mulieres †omnes fatuas appellat Aquens. in l. 1. ff. de legibus. idcirco iustum, & ęquum videtur, quod hęc nostra dispositio loquens in marito ad vxorem quoque extendatur, tam respectu maioritatis, quam paritatis rationis, quæ extēsio eo facilius permissa vī, quo non est mala ratio, vt mulier sit ꝓhibita viro suo relinquere, ne ab eo cogatur testari, Bal. l. 1. nu. 18. C. de sacros. eccles. cum quo transit Sigism. ad stat. Bas. verbo, legatum, num. 2. vt plerumque fieri solet, secundum Fulg. cons. 71. in fine vbi inquit, ꝙ vxores. †plerumque
20 in vltimis constitutæ, aut metu, aut nimia reuerentia maritorum, ne illos forte sibi indignantes reddant, aut efficiant, non vltro testantur, sed maritos contra responsa prudentū & naturæ rōnem cōsanguineis ꝑferūt, & licet hæc in sta. nō sit expressa rō, ex quo tm̄ vnica est, pro expressa hr̄ Bal. Castr. & alij in l. quāuis. C. de fidei. & not. fuit s̄. præf. 5. nu. 58. & 59. Tertio ponderat Cur. ꝓhibitionē hāc rōne frequētioris vsus
21 in maritū emanatā videri, dū frequētius †cōtingit maritū te
22 stari, & vxori relinquere, q̄ e ꝯ. Cum vxores raro †aliquid ha-
23 beant vltra dotes, ut est tex. licet Curt. non alleg. in l. assiduis in prin. C. qui pot. in pig. hab. & raro contingat, ꝙ mulier †uiro largiat̄ l. si aspōso. C. de do. ante nu. immo inter miracula ascribatur, gl. in l. si stipulata, uerbo solenne. ff. de dona. inter uir. & ux. præcipue statuto existente, quod decedente uxore maritus lucretur dotem, quod & nos per aliam consuetudinem habemus. unde uxor eadem dispositione comprehensa uidetur, licet ratione rarioris usus expressa non fuerit. nā
24 lex, †seu alia quæuis dispositio loquens in uno, ratione frequentioris usus, casus alios similes non excludit, etsi non ita frequentes sint, glo. in l. quinta. uerbo sponsam, C. de rap. uirgi. Corset. singul. uerbo frequentia, de quo & nos supra, uerbo, legare, q. quarta. num. 22. & sequen. Quarto eadem opi-
25 nio secundum Ruin. cons. 174. nume. 7. uers. & ista opinio, lib. 1. comprobatur ex regula illa, quod ego †succedo tibi, pro ut succedis mihi l. communium, in prin. C. de nat. lib. §. filiū. §. si quis igitur. auth. quib. mod. nat. effic. sui. ubi legitimatus
26 per oblationem † curiæ, quemadmodum soli patri, & non agnatis, succedit, ita solus pater succedit ei, agnati uero nequaquam, ex quo notat ibi Bar. post Beluis. qđ sicut patruelis †
27 nepoti succedit in feudum, ita econuerso, nepos patruo succedit, Ruin. cons. 12. nu. 6. lib. primo. ubi exinde uult, quod si cōuentum est, vt fratris filius succedat patruo, eodē
28 modo patruus illi succedet, qa successiones † dēnt esse æquales, ut qualiter quis succedit, taliter succedat̄ ei l. lege duodecim

Source : BIU Cujas

cim tab.C.de legit.hær.vbi Bal.id notat in 4.not.ad idem gl.
29 in §.fin.inſtit.ad Tertul.vbi ſicuti mater illuſtris†filio nō ſuc
cedit, ita nec filius ſuccedet ei.ſic quoq; ſecundum Caſt. d.l.
lege 12.tabul.nu.3.ſi per legem municipalem diſponatur, q̄
30 vitricus † ſuccederet priuigno, diſpoſitum ēt cenſetur, vt eꝫ
priuignus vitrico ſuccedat, ſequitur Rui.vbi ſupra eadem ra
tione Soc.in rub.ff.de acq.poſſ.q.2.vult, q̄ ſi ſoror†per ſtatu-
tum a ſucceſſione fratris excludatur, ita ēt frater a ſucceſſio
ne ſororis veniat excludendus, cuius opinionem diſputādo
ſuſtentabilem dicit ibi Soc.iu.nu.121. Hinc etiam Bart.no.
in l.fi.nu.5.ff.de his, qui.vt indig.quod eo modo, quo filii ſpu
32 rij†parentibus ſuccedunt, eodem parentes ſuccedunt filiis,
Ale.conſ.150.nu.6.li.2.Ant.Gabr.li.6.de legib.& conſtit.cō-
cluſ.3.nu.24. & ſeq. vbi de magis cōmuni atteſtatur, & ſub
vi reciproeæ ſucceſſionis pro maiori parte includuntur, quę
a D.Ceph.conſ.408.ab initio vſque ad xvj.argumentum an-
notantur. Vltimo ex mente Bal.in l.1. nu.18. C.de ſum.trin.
33 perpendi poteſt, q̄ auferre†vxori liberam facultatem relin-
quendi viro, id videtur conforme diſpoſitioni iuris cōis. l.1.
& l.hac edictali.C.de ſec.nup.vbi coniunx tranſiens ad ſecū
da vota eius ſecundo viro vltra tertiam, aut plus relinquere
non pōt, quam vni ex filijs primi matrimonij, cui minus reli
34 quit. ſimile olim erat ex lege Papia,† ſecundum quam eius,
quod vxor marito relinquebat, & econtra liberis non extan
tibus, decima fiſco applicabatur.l.fi.C.de inſir.pęn.cęlib. tā-
to itaque magis de viro ad vxorem permiſſa videtur exten-
35 ſio, dum fit redditus†ad ius commune, iuxta gl.in cap.ſtatu-
tum, verbo, numerandum de præben.in 6. Iaſ.authent.quas
actiones.nu.24'C.de ſacroſanct.eccl. Soc.conſ.150.num.37.
lib.1.& late Curt.iu.conſ.5.nu.29.quod argumentum habe-
tur apud Alber.in 2.par.ſtat.q.112. Et ita in Curtij ſententiā
36 venere†Rip.in rub.ff.de acq.poſſ.nu.7.verſ.& pro iſta opinio
ne, & nonnihil etiam in l.ſi conſtante.nu.62. ff.ſol.mat.Iaſ.l.
non tantum.nu.7.ff.de re iud.& l.fi.nu.14.& ſequ.C.de indic.
vid.toll.vbi refert, ita conſuluiſſe ſuper ſtatuto ciuitatis Par-
mæ, cui conſilio alii doct. Papienſes ſe ſubſcripſerunt, vt ue-
re reſpondit conſ.112.li.1.Doctor.autem Papienſes, qui con
ſilio Iaſ.ſe ſubſcripſerunt, fuerunt Ambroſ.de Opiz. & ipſe-
met Curt. vt eorum ſubſcriptiones ad conſilium Iaſ. refert
Siluan.conſil.31.quamuis, ut ſubdit Siluan.Curt. totum hoc
conſilium Iaſ.ſibi aſcripſerit in allegat. conſ.11. Hinc refert
Pau.de monte Pic.in auth.præterea.nu.42.C. unde vir. & vx.
q̄ per hæc conſilia, cum caſus contigiſſet Papiæ, & cauſa eſ-
ſet comiſſa, omnes dicebant, rem eſſe claram, & ita Iudex
ſequebatur hanc opinionem, motus, auctoritate iſtorū con
ſulentium.Huic quoque ſententiæ ipſum met Silua. aſcribe
re poſſumus, cum ipſe talia conſilia Iaſ. & aliorum inter ſua
non retuliſſet, niſi cum eis ſentiret, argumento l.Imperator.
ff.de in die. adic.& cum Iaſ.tranſit ēt Crot.in l.omnes popu-
li.nu. mihi 114. uerſ.nona concluſio.ff.de iuſt.& iu.Neuiz.cō
ſil.95.nu.21.necnon aſſentitur Ruin.d.conſ.174.num.9.li.1.
quando ſtatutum ſimpliciter prohibet, maritum relinquere
vxori fauore ipſius mariti, qualis hæc noſtra conſuetudo ſe
habet, vt ſupra 7.præfat.vt hoc in caſu, ait Ruin. ſaluatur opi
nio Curt.& Iaſ. Eandem quoque ſententiam diſputando ad
partes tenet Berhol.Romul.in rub.ff.de acq.poſſ.nu.25. vſq.
ad finem commenti, vbi exiſtimat, hanc partem veriorem,
& cum ea tranſit Plot. in l. ſi quando.nu.434. C. unde vi. niſi
aliunde cautum eſſet, ſtatutum ſeruari, ut iacet, ad literam,
quod nuſquam in uolumine noſtrarum conſuetudinū ſcri-
ptum reperitur, & ſimul cum eo Borg.Cau.trac. de uſufruct.
mul.relict.nu.124.Ant.Gab.lib.6. de legib. & cōſtit.cōcluſ.
3.nu.4.5.& 6.ac demum eiuſdem ſententiæ reperitur Alba.
41 in lucubratio.ab Bar.in l.prima.nu.18.C.de ſumm.trin.eam
limitando, niſi extaret ſtatutum, defferēs lucrum dotis ma-
rito, vxore prædecedente, nam in eo, in quo maritus ab inte
ſtato ſuccedit, vult, ipſum etiam inſtitui poſſe, de qua limi-
42 tatione infra dicemus, uerbo viginti.q.8.nu.54. & diuerſam
ſententiam Croti dubitabilem aſſerit Pariſ.in alleg.rubr.de
acq.poſſ.nu.39. eo quia ratio prohibitionis, per eum aſſigna-
ta, æque uiget in oppoſito. ut non ab re dixerit D. Menoch.
conſ.11. nu.18. forte in praxi difficile eſſet, ab hac opinione
recedere, ut ipſe eandem opinionem eſt ſequutus. conſ.136.
37 num.11.Diuerſam ſententiam†Soc.admittit, eamq; tuetur.
conſ.74.li.3.quem ſequitur Horman.Det.in rubr.ff acq.poſſ.
nu.38.& late Crot.nu.31.ad fi.uſque comment. ubi argumē
ta Iaſ.diluit, quicquid ipſe Crot. alias eundem Iaſ. ſimplici-
ter referendo, perfunctorie contrarium uoluerit, cuius con-
38 trarietas nihil officit, cum illius opinionis†ratio habēda nō
ſit, quam quis perfunctorie, ac citra diſcuſſionem referr, ut
docet Abb.in c.bonæ memoriæ 2. in fi.de poſtul.prælat. Ca-
guol.in l.nemo poteſt.nu.8.ff.de reg.iu. cum alijs infra dedu
ctis.num.89.eandemque opinionem latius probat Curt. iu.
conſ.6.in primo dubio, Alciat. li.2.de uer.ſig. uerſ.reſtringi-
tur rurſus, qui idem in effectu uoluit in alleg.rub.de acq.poſſ.
num.13.in fine.& ſeq.Crau.de antiq.temp.4.par.ſectio.1.nu-
me.71.& ſequen. qui etiam in terminis huius noſtræ cōſue-
tudinis exinde conſuluit, licet eius conſilium nondum ſit
impreſſum, incipiens, quæſtionis eſt, utrum ſtatutum ciuita
tis Alexandriæ.idem aſſentitur Cotta ſequutus Soc.& Curt.
iun.in ſuis memorabi. uerbo, litera, & Dec. in effectu in l.1.
ſecundo notab.uerſ.& idem in ſtatuto.C.de in ius uoc.quan
do ſcilicet, diſpoſitio magis reſpicit fauorē mariti, quā uxo-
ris, qualis hæc noſtra conſuetudo exiſtit, ut iam diximus, qđ
dictum Decij ex diametro pugnat Rnino. d.conſ.179. nu.9.
ut ſupra relatum fuit, eandem quoque ſententiam ſequitur
Anch.Iun.quæſt.27.in prima parte. Rolan.conſ.60.nu.37.li.
1.Ferd.Loaz.arguendo ad partes, in rubrica. ff.de iuſt. & iur.
nu.34.cum pluribus ſeq. ubi ait, q̄ ita intrepide conſuleret.
Pet. Pech.qui rem ex profeſſo agit de teſtam.coniug.lib.4.c.
3.Plot.inter conſ.vltim.vol.conſ.168.nu.64. & 66. & ſeq.ac
nu.71.quod in lib.ſuorum conſ. habetur conſ.17.vbi firmat,
locum habere, etiam quod cautum eſſet ſtatutum intelligi
præcise, vel ad literam, & ſic ſe correxit in eo, quod contra-
rium voluit, in l.ſi quando nu.434.hancque pro vera habet
D.Menoch.alleg.conſ.11.nu.18.poſteaquam alteram ita eſſe
negat, ubi etiam pro hac parte citat Soc.Iun.in d.Rub. ff. de
acqu.poſſ.nu 115.qui ait, hāc deciſionem ſemper ſibi placuiſ
ſe, & nouiſſime eam in pleno conſilio tuetur D.Io.Ceph.cō
ſil.408.ubi ueriſſimam cum alio præſtantiſs. doctore dicit,
& pro ea iudicandum, ubi eſſet dubia, quod non putat. nu.
63.& 99.licet Pariſ.in alleg.Rub.de acq.poſſ.nu.39.indecisā
relinquat, dicens, ueram deciſ.pendere a ratione, & cauſa, q̄
bus ſtatutum emanauerit, cuius meditatio in eandem quo
que partem declinat ex diuerſitate rationis inter uirum, &
uxorem, ut infra dicam. Et ego eamdem opinionem una
39 cum Crau.alleg.conſ.ueriorem, †atque iuſtiorem arbitror,
nec ab ea recedendum, in iudicando, uel conſulendo. cum
illa imprimis iuris regulis nitatur, ut pote, præmiſſo una
cum Soc. dicto conſ.74.nume.3.de iure commune conceſ-
40 ſum eſſe†uxori, quantum uelit, uiro ſuo relinquere l.ſi.C.de
infir.pęn.cælib. ibi, tūn igitur poſt hac maritus, uel uxor ſibi
inuicē relinquāt, quantū ſuperſtitis amor exegerit.l.fi. C.ſi
quis aliq.teſt.prohib.l.quæ iam. ff. de dona. inter uir.& uxor
Item, & hæredem in partem, uel in totum inſtituere. l.ma-
ritum.l.maritus. ff.ad l.Falcid.l.Lucius.§.quæ habebat. ff.ad
Treb.l.fin. de legat.primo.l.cum pater. §.a te peto, de legat.
ſecundo.& l.ſecunda. ff.de his quib.ut indig.Rofred. in titu.
de bon.poſs.unde uir, & ux.in princ. & ſuper 6.in princ. Et ſi
plerunque hac legum benignitate coniuges inuicem ſe de-
cipientes abutentur, ut ipſe Rofred.refert, & ſupra etiam di-
ximus in quinta prefatio.num.40. & ſequen. cum caſus iſte,
quod uxor marito non relinquat, a conſuetudine noſtra ſit
omiſsus, cenſeri debet relictus diſpoſitioni iuris commu-
nis.l.ſi cum dotem.in prin. ff.ſol.matrim. l.ſi extraneus.ff. de
cond.ob cauſ.l.commodiſſime. Vbi Iaſ.præcęteris. ff.de li.&
poſth.quo argumento nuncupatim utuntur Soc.d.conſ.74.
nu.3.Crot.rub.ff. de acq poſſ.nu.34 & ſeq.& Pet.Pech. alleg.
c.3.in princ. Item cum ſolus maritus incluſus reperiat̄, uxor
ipſa excluſa uidetur l.cum prætor.ff.de iud.l.maritus.ff.de p̄
curat.ac in materia no.glo.in l.1.uerbo declarat.C. de adul.
Soc.loco proxime alleg.& cum eo Pech.d.c.3.nu.5. cumq;
etiam ſtatuentibus, ſeu conſuetudinem in ſcriptis redigen-
tibus facile fuiſſet, caſum h unc, uti alterū, exprimere, ſi mēs
eadem in caſu omiſſo fuiſſet l.5. §. ſin autem ad deficientis,
C. de caduc.toll.quem in ſimili notat Bal.conſ.298.quęritur
41 utrum, col.1.lib.2 ubi ſubdit, quod quando lex†aliquid uult
exprimit.Bonus tex.in c inter corporalia.de translatio.epiſ.
ibi, inde ſi circa translationem idem fieri uoluiſſet, quod de
ceſsione dixerat, & de translatione poterat expreſſe, ex quo
42 Bal.not a, inquit, allegationem†aduocatorum, qui dicunt.
ſi ſtatutum hoc uoluiſſet, dixiſſet, ſimilis habe tur text. in c
ad audientiam de decim.quod argumentum ſenſit etiā Pet,
Pech. d.c.3.nu.2.& 5.& Crot.d.rub.ff.de acq.poſſ.in fi. Idque
præcipue cum caſus iſte, quod uxor uiro nō relinqnat, haud
exigui ſit momenti, ut obliuione, aut incogitātia omiſſum
ex naturali rōne dici poſsit, ut ſiſi argumentandi gñere utit̄
Soc.d.conſ.74.nu.3.uerſi. item adeſt ratio. Quin potius cum
de hac tam notabili, & non exigua re nihil expreſſum ſit, a
ſtatuentibus neglectum intelligi debeat.l.apud Labeonem.
§.ait prætor.ff.de iniur. Oldr.conſ.185.ver.tertio eſt conſide
rare. Accedit, quam difficile iura permittant extenſionem,
de perſona ad perſonam l.ſi vero.§ de viro.ff.ſol.mot.l.ſi ita
quis.§.penul. ff. de teſtam.& ſupra diximus proxima quæſt.
nu.2.Alijs quoq; iuris regulis hęc concluſio nititur, quibus
43 enixe inhærere† debemus, niſi in cōtrarium ſpecialis diſpo-
ſitio appareat, Bal.l.ſi tutor, in fi.C.de ſer.pig. dat.quibuſue,
ſtare debemus, ubi caſus aliter non excipitur.Caſtr.conſilio

Source : BIU Cujas

109.col.1.lib.1.Dec.l.1.num.6.&7. ff.de reg.iur.& omnium, latiſſime Tiraq de Retract.municip. §.1.glo.9.num.209. Secundo poſteaquam tota vis in correlatiuorum regula conſiſtit ut diſpoſitum in uno ad alterum extendatur,huic regu-
44 læ†locus aliter non ſit,quoties in altero eorum difformis,& diuerſa ratio militat,Bar.& alii in d.l.fi.C.de ind.vid.tol.l.fi. ff.de accept.& de communi atteſtatur Soc.d.conſ.74.nu.4. in fine,Curt.ſen.conſ.50.num.8.Bald.conſ.188.nume.2. lib. 1.conſ.6.num.7.lib.5.Felin.in proęm. Decret.verbo Gregorius.num.10.& ſeq.& in ſpecie Curt.iun.conſ.6.num.12.Ancha.Iun.quæſt.27.num.4.in 1.part.Alciat.d.lib.2. de ver.ſig. uerſ. quod tamen declarandum,Rolan.conſ.60.num.32.& ſeq.lib.1.Rub. conſ.151.in fine, cum aliis late congeſtis per Ant.Gabrie.lib. 6.de legibus. & conſtit. concluſ.3.nu.51. & D.Ceph.d.conſ.408.num.52.Et ne longe exempla petamus, iſtud non obſcure dignoſcitur per tex. in l. 1.in fi.cum l.ſeq.
45 ff.de iniur.& §.patitur inſtit.eo.vbi iniuria†facta vxori cenſe 61 tur facta marito,ac pro ea vir agere poteſt actione iuiuriarū, non tamen econtra, iuiuria facta marito,illata cenſetur vxori, ex diuerſitate rationis,quia, vt tex.ait,deffendi vxores a viris,non viros ab vxoribus æquum eſt,quod & a Iaſ. perpenſum fuit,in d.l.fin.nu.2.C.de ind.vid.toll.Felin.d.verbo,Gre-
46 gorius,num.12.vnde fit. quod pax, † quę plerumq; propter criminis abolitionē neceſſaria eſt de iniuria facta vxori, neceſſarium quidem erit,ut habeatur a uiro non econtra, Pariſ.de pute. de ſind.uerbo, ultimo circa prædicta. nu.7. Quinimo iniuria illata vxori non eſt eadem, & tantæ efficatiæ,
47 qualis eſt illa, quæ fit marito,ita vt ſtatutum†loquens de iniuria illata marito comprehendat vxorem, Aret. conſ.130. num.4.cum,vt ipſe ait,non ſit eadem ratio in offendēte vxorē,ſicuti maritum,& propterea de uno ad alium non debet, fieri extenſio.Hinc etiam videmus,quod lex ciuilis diſponēs
48 quod vir filios habeat in poteſtate,e contra † ad vxorem nō extenditur,ut illa etiam defuncto marito,filios in poteſtate habeat.§.mater.inſtit.de exhęr.lib.quia, vt ait Iaſ.in d. l.fin. num.26.res ad inuicem proportionabilis non eſt,ſicq; diuerſa ſubeſt ratio, ad idem Iaſ.in l.2.5.not.ff.de in ius vocan. ubi ideo uult,ibi expreſſum fuiſſe dē vxore.quia ſola diſpoſitio, de uiro ad vxorem extenſa non fuiſſet, ex quo comparitio,
49 †in Iudicialibus,de qua ibi agitur, magis ſpectat ad virum, pro vxore,quam e contra,& ſic proportionabilis vtriq; non
50 eſt.inde etiam fit,quod licet maritus†poſſit pro vxore fideiubere, non tamen vxor fideiubet pro marito.l.1.& 3. ubi Bal. id not.C.ne vxo.pro mar. cum ratio imbecillitatis mulieris, cui Senatuſconſ.ſuccurrere voluit,non ita in viro,atq; uxo militet.l.2.§.verba, iuncta glo. in prin.illius legis, verbo,pro
51 viris.ff. ad Velle.Item maritus† nobilis vxorem ignobilem, nobilitat.l.fœminæ.ff.de ſenat.ſed non e contra,maritus plebeius per vxorem nobilem nobilitatur, Bart.l.fin.num.3.C. de verbo.ſign.quia, vt ibi ait Iaſ.num.17.vxor radiis quidem viri illuſtratur,non ita e conuerſo. videmus quoque q̄ mu-
52 lier,tenetur lugere uirum.l.1.& 2.C.de ſecun.nu.At uir vxorem,nequaquam.l. vxores.ff.de his qui not.infam,per quam no.ibi Bal. uirum,& vxorem ad imparia iudicari, Cum ratio perturbationis ſanguinis,nimiæque feſtinationis,ad nuptias quæ in uxore conſideratur,diuerſa ſit in uiro,& ideo genera
53 liter, pœnæ, † quæ mulieri ſecundo nubenti infra annum luctus imponuntur,locum nō habent in uiro. Dec.& garro. in d.l.1.uterque in 2.no. C.de ſec.nup.ex diuerſitate rationis, vt ipſi aiunt, vbi Dec.quoq; infert,qđ licet maritus, & uxor ſint correlatiui,ſtatutum in vno locum non habet in altero, quando ſubeſt diuerſa ratio. Similiter relictum†factum ui-
54 ro ſub conditione, vbi ſecundum matrimonium non contraxerit, remiſſa conditione, debetur, ſecus in vidua,ex diſparitate rationis, propterea quod magis cōuenit viduę a ſecundis nuptijs abſtinere, quam viro, magiſq; contra bonos mores facit mulier, ad ſecunda vota tranſeundo,quam uir, qui cum domus regimini vacare habeat, cogitur quodammodo vxorem ducere,vt docet experiētia,quia(ut ait Phy-
55 loſ.1.Polit.non poteſt domus† faciliter ſine vxoris cuſtodia cōſeruari,ita Caſtr.in d.l.fi.nu.5.Cde ind.uid.toll.de cuius dicto dubitat Paul.Pich.in l.Titia. §. Titia cū nuberet nu.143. de leg.2.idem ſeruari videmus in l.1.Cde adult.vbi licet ma
56 rito, † accuſare vxorem de adulterio, non tamen e ꝯ uxori maritum, eo quia, (vt ibi ait Alber.)per adulteriū uxoris fit maius præiudiciū viro circa prolē, cū alius, & ſordidus ſibi ſuccedere poſſet, q̄ ſi vir adulteretur, ex cōplexuq; viri ipſe ſolus afficitur, ex complexu vero uxoris filij afficiuntur.
57 eſt & alia ratio,quia libido † in fœmina fœdior eſt, quam in viro quam ponderat Tiraq.de leg.connub.l.1.nu.45. quin ēt
58 ſtatutum†loquens in adultero,locum non habet in adultera,Bal.conſ.6.nu.6.& 7.lib.5.quia, vt inquit Bal. mitius agitur cum adultero, quam cum adultera, ſicq; ſunt diſpares. Hinc etiam legitur apud Spec.ti.de acto.num.11.& 12. quod
59 licet mulieri † luxurioſæ detur curator, tanquam prodigæ perſonæ,famæ,& bonorum l.mulieri. ff. de curat.furio.uiro tamen luxurioſo non ita datut,eo quia non eadem,vel ſaltē tanta ſubeſt ratio in maſculo,quæ in fœmina,quæ magis ardet, & in qua luxuria opprobrioſior eſt,ſequitur Abb. in c.paſtoralis.nu.7.de iud.Io.Lup.in c.per veſtras.§.21.nume.23.de dona.inter uir.& hoc argumento vtitur in ſpecie Ferd. Loa. in alleg.rub.de iuſt.& iur.nu.51.ad quod tamen radde Rip.in l.is,cui bonis,nu.16.& ſeq.ff.de verb.oblig.Proinde alibi ha-
60 betur,quod ſtatutum factum†in marito, vt tot ſibi præſtentur pro ſingulo centenario rōne dotis non ſolutæ,nedum locum non habet in uxore,vt totidem ſibi per hæredes mariti in caſu dotis non redditæ dentur, ſed nec ēt in ea valet ſtatutum,quia id ſolum toleratur in marito propter onera matrimonij,quibus vxor aliter non deſeruit, Abb.conſ.39. li.2. cum quo tranſit Rub.conſ.55.ex quo decidit,non valere cō
61 uentionem†inter vxorem,& hæredes mariti initam, vt fructus percipiendi ex rebus ſibi pro dote obligaris, in ſortem non imputentur,eſto q̄ maritus fructus rei ſibi hypotecatæ ex cauſa dotis lucrari poſſet,vbi ſubdit, quod locum non habet in uxore iſto in caſu, quod in marito ſtatutum eſt, & de communi atteſtatur Soc.conſ.56.num.2.lib.3. & Iaſ.§.fuerat.nu.19.inſtit.de actio.quod nobis ſeruit ad id,quod plerūque in reſtitutione dotium conuenitur inter vxorem,& hæredem mariti,de tot præſtādis,vſque quo reddita fuerit dos,
62 prout ſtatuto†noſtro cautum extat, de ſolutio. dot.poſt diuor mul.ſol. fol.114.dum ibi magnifico Prętori præcipitur, vt quouſq; dos mulieri ſoluta nō fuerit, teneatur dari,& aſſignari facere mulieri competentia alimenta ſecundum dotis, & mulieris qualitatem,vt ſcilicet neutrū iſtorū valeat,& teneat,vt in his terminis conſuluit Abb.d.conſ.39. ad quorum etiam declarationem in caſu occurrenti perlegi poterunt congeſta per Crau.conſ.189.col.pen. verſ.ſextus caſus. Plot.in l.ſi quando.num.458.cum aliquot ſeq C.vnde vi, cō ſi.37.nu.7.8.14.& ſeq.D.Ceph.conſi.290.lib.2. & præcæteris, Couar.li.3.Varia.reſol.cap.primo,nu.3. in ſexto, & ſeptimo caſu. Demum videmus (cæteris alijs omiſſis, quæ paſſim in iure habentur,præcipue apud Sebaſ.Med.in reg.contrariorū eadem eſt diſpoſitio in limit.& apud Gabriel. alleg. conclu.
63 3.nu.51.53.54.& 58.) quod ſi tutor † pupillam,ſeu magiſtratus puellam in ſua prouincia in vxorem ducant, ex eius teſtamento non capiunt, tanquam indigni, at vxor ex eorum teſtō bene capit.l.2.ff.de his quib.vt indig. ex quo gl. in uerbo aufertur,inquit,nota rationem diſſimilem vxoris,& mariti,& rationem affert tex.in l. fi.de leg.primo, quia tutor, & magiſtratus delinquunt nuptias prohibitas contrahendo,& ideo merito puniuntur, quod mulieri imputari non poteſt, quæ decepta fuit. Qui quidem tex. in ſui ratione optime ad rem noſtram confert,quia ſicuti tutor, & magiſtratus ex teſtamento vxoris hoc modo ductæ non capiunt, eo quia vxorem decepiſſe vidētur, & ſic quia deliquerunt, puniēdi ſunt, vxor autem bene capit relictum ſibi factū,ex quo vllius fraudis participem iura eam non habent, neque ipſa deliquit,vñ de ex aduerſo, cum vxores viris in vltimis ſuis cōdendis elogiis infeſtas, adulatrices, & doloſas ſe præbeant, quales vxoribus non ſunt viri,ut mox dicam, non inconuenit, q̄ ſolum uxores legati uirorum ſuorum effectæ ſint incapaces, quæ ſolæ in hoc quodammodo pro delinquentibus habentur, viri autem nequaquam.Et ita etiam antiquitus, tempore quo eadem facultas relinquendi mulieribus adempta erat, vt ſupra præfat.5.nu.50.& ſeq.& præfat.6.nu.3.vſu obſeruabatur.
64 Cum eas † alios ſibi hæredes facere, & ſcribere, & inſtituere poſſe, permiſſum eſſet, hæredes uero fieri nequaquam, vt commemorat Pet.Pech.de teſtam.coniug.lib.1. c.1.num.4. Vbi quid amplius,& grauius aduerſus mulieres fuiſſes ſancitum,refert, quod ſcilicet, perpetua tutela † aſtrictę fuiſſent,
65 ac ſecundum mulieris tabulas, bonorum poſſeſſio non daretur,illæque æquiparatæ eſſent pueris,ſeruis, & exulibus,q̄bus omnibus iure noſtro teſtamenti factio denegata eſt. His itaque ratiocinatis,diuerſitatis ratio inter maritum, & vxo-
66 rem obſcura non eſt,ſiquidē nedum eadem†ſecūdum Ariſt. 8.Aethic.c.5.eſt dilectio viri ad uxorem,quæ vxoris ad uirū, ſed cuique iſtorum eſt virtus,& actio,quod ēt ex noſtris not. Io.a Ligna.de amicitia c.de amicitia viri ad uxorem.num.9. ubi uult, maiorem dilectionem eſſe in uiro ad uxorem, quā
67 econtra. Verum nec ita † uiri uxoribus ſunt infeſti,adulatores, & blandi, ſuper quibus nititur ratio huius noſtræ prohibitionis,ut ſupra præfat.5. quales uxores uiris exiſtunt, ut ſecundum Soc.d.conſ.74.colum.2. facti experientia docet, cū
68 mulieres†multas habeant malitias, & uitia ſecum ferāt,quę enumerare, difficile eſſet,ut refert, dixiſſe Alber. in l. filia in orbitate.C.de inoffic.teſtamen.quod & aliis probis auctoribus comprobari poteſt,relatis per Luc.de Pen. in l.1.colu.1. C.de mul.& in quo loc.lib.10.Neuiz.Silu.Nup.lib.primo.nu

mero

Source : BIU Cujas

mero 150.cum seq.Iodoc.in suo Enchir.parium, verbo, vxor mala, & longe elegantius, & probabilius per Tiraq.de legib.
69 connub.9.l.nu.47.cum pluribus seq. vbi inter † cæteras auaritiæ filias, inter quas reperitur fraus, fallacia, & perfidia. fœminas, reponit. Quis enim nescit, ait Tiraq. fœminas † dolos,
70 decipulas, fraudes, & fallacias, suo veluti iure sibi vēdicare, quas ideo Apul.lib.9.Meta. appellat familiares fœminarum artes. Vnde, vt refert Ioseph.lib.antiq.5.c.17.cū Sāsonis vxor Philisteis reseraſſet ænigma illud de Leone, & apum mellificatione, quod illis Sanson proposuerat interpretandum, exclamasse Sansonem, Nihil est dolosius fœmina. Inde Propert.lib.2.ad amicam scribit.

Sed nobis facile, est uerba, & componere fraudes,
Hoc vnum didicit fœmina semper opus.

Et Ouid.2.de Remed. am.

At tu nec voces (quid enim fal lacius illis.)
Crede nec æterno pondus habere deos.

Seneca in Agam.

Tecum ipsa nunc euolue fœmineos dolos?

Et in Octauia.

Mulier dedit natura cui pronum malo.
Animum ad nocendum pectus instruit dolis.

Et in Hippol.

Instruitur omnis fraude fœminea dolus.

Cuius ex nostris meminit Barbat.consil.54.colu 9. versic venio nunc ad vxorem, lib.prim.consil.8.colum.5.lib.4.& inter cons.Curt.Sen.cons.66.num.4. vbi id ad propositam materiam nostram infert. Ad idem quoq; Eurip. in Danae apud Stob. Serm.71.

Sic enim dici solet, mulieribus artes.
Cure esse, viros autem iaculandi peritiores.
Nam si dolis victoriam nanciscī liceret.
Nos sane viris imperaremus.

Et in Androm.

Multas inuenire quæas fraudes, mulier enim es.

Idem in Hippol.mulierem ita loquentem introducit.

Profecto vtique viri sero inuenirent.
Nisi mulieres fraudes inueniremus.

Rursus in Iphigen.in Tauris.

Ingenioseq enim mulieres ad inueniendum fraudes.

Aristoph.in Comædia Concion.de fœminis & ipse ait.

Ipse enim sunt decipere consuetæ.

Aeschines quoque Socraticus Poeta Satyricus, Ionicas om
71 nes fœminas † uocabat uulpinas. siue fraudulentas, vt uulpes Inde Codrus.

Sydera non tot habet cœlum, flumina pisces.
Quot gerit scelerata fœmina mente dolos.

Faustus in distic.

Cuncta sub astrigero regnantia crimina Cœlo.
Nutrit in æternos fœmina nata dolos.

Hinc etiam ex nostris Bar.de reprobat.test.nu.5.scribit.

Fœmina fallare, falsaque dicere quando carebit.
Beccharia piscibus, & mare fluctibus tunc que carebit.

Auicenna quoque ex rerum naturæ scriptoribus in exordio, lib.9.de animal.& ex illius authoritate Albert.Mag.lib.eiusdem tit.8.c.1.scribunt, fœminas esse fraudulentas, fraudisq;
72 † capaces, magis, quam masculos. Inde Solom. prouer.5. Ne intenderis fallaciæ mulieris. Et Hesiod. Qui mulieri cōfidit, confidit & is deceptoribus. E quibus, & aliis similibus Tiraq. ipse verum, non habet, quod alias per gl.& scribentes refer-
73 tur in l.vbi.ff.de eden.dolum scilicet, nec quidem † latā culpam in muliere non præsumi, & alibi fraudis consilium non inesse, sed potius simplicitatem, ac bonam fidem, Bal.l.precibus num.21.C.de impub. in rub.C.de rer. permuta. propefinem in l.cum allegas, num.9.C.de vsur. præterquam in iuris ignorantia, in qua assentitur Tiraq. hęc quidem procedere, cum scilicet, quęritur, an in fraudem legum quicquam, sit factum. Nam cum mulier leges ignoret, videri nō potest in earum fraudem fecisse, nisi alia suadeant, in cæteris autem credit ipse plus fraudis, doliue inesse mulieribus, quam masculis. Exemplum quoque habemus Adam seducti ab Eua nō e conuerso, de quo meminit in specie Plot.ff. 168.num.71.inter consil.vltim. uolunt. quod in lib.suorum consil. habetur, cons.17.ut non immerito dixerit glo.in l.si a sponsa, uerbo, raro. C.de donat.ant.nup.& l.2.verbo, octa-
74 uum. C.de his, qui ven.æta.impetr. mulierem, † esse viro sagatiorem, & non minus Bal.in l.quicumque num.17.princ. C. de ser.fugit. maiorem semper abusionem esse in fœmina, q̃ in masculo, ut nimirum, quoque quod in ea magis, quam in uiro legis processerit prouisio c.1.4.distin. Nam secundum Apost. propter transgressionem apposita est lex. Quia, ut inquit ibi Archid.num.4 diuersa diuersis mensuris mensuran-
75 tur, ideo oportet, quod diuersæ, † leges imponantur hominibus secundum eorum conditionem. Huc etiam spectat Corasius in præfat.ad l.qui liberos num.63.ff.de rit.nup. Vbi ait, ꝙ adeo molestæ, & male moratę habentur mulieres, quod om-
76 nes † authores male audiūt mulieres, quæ & hodie strenue operam nauant, ne scriptores vaniloqui fuisse videantur, vn-
77 de per quam difficile † est, subdit Coras. maritum sufferre, deffectus, & mores vxoris, de quo etiam supra meminimus, in 5.præf.num.40.& seq.vbi inter cætera egregiā vxoris astutiam retulimus, quæ induxit maritum ad omnia bona sibi relinquenda, ac nonnulla notat Lamb. de iure patr.lib.1.2. artic.10.quæst.princip.2.part.& non minus abs re confert, ꝙ scribit Chass.in consue.Burg.1.rub.§.5.nu.99.in 12.casu, vbi
78 agens, de quæstione illa, cur si puella † reum mortis in virū, suum petat, cum ex cōsuetudine Frantiæ morte liberet, ait, se nullam huius rationem afferre, nisi quod per matrimonium maior reo videtur imponi pœna, quam per mortem, per multa, quę & ipse de mulierum malitia affert, ubi & illud refert, quod communiter, vt ait, recitari solet de quodā demone existente in corpe cuiusdam hominis, qui exire nolebat, nisi ad sonum mimi, & cuiusdam alterius instrumenti ad chorizādum, qui cum audisset, petiit, quid hoc esset, & tunc, cum ei dictum fuisset, quod erat quidam, qui vxorem acceperat, & erant ibi multæ iuuenculę chorizantes, timēs, ne eidem vxor daretur, incontinenti aufugit, dicens, video, quod vultis mihi dare vxorem, malo potius ab hoc loco recedere, quam vxorari. Sed prius quam locum hunc absoluam, illud quoque Iodoci, in Ench.parium, verbo, mulier. Philosophi, præterire non possum, vbi quod cum hāc in materiam incidisset, ait, percurrisse omnes iuris ciuilis textus, quo aliquid inueniret, quod hoc loco posset in fauorem, & laudem mulierum inferere, & probare, aliquam mulierem bonam existere, & tandem se obtult.l.mulier bona.ff.de iu. dot. quam, cum diligentius inspexisset, inuenit, sic habere, mulier bona sua omnia in dotē dedit, & deprehendit, bona non esse hoc loco nominatiui casus, vt sit epitheton mulie-
79 ris, sed accusatiui casus vt in toto † corpore iuris ciuilis mulierem bonam inuenire, non poterit. Et sic argumentum concludendo, stante inter maritum, & vxorem diuersitate rationis, nimirum, quod dispositum in uiro, non eque dispositum in vxore censeatur, Non enim, vt theologi adhuc dicūt uir, & uxor æquali iure gaudent, æqualitate quantitatis, circa quod casus noster versatur, quicquid sit in æqualitate proportionis, ut apud Scot.in 4.senten.distin.22.quæst.1.articu. 2.circa princ. Ter io accedit, quia correlatiuorum regula, su per qua tota uis aduersę sententiæ rotatur vt dispositum in
80 vno ex correlatiuis locum habeat in alio, procedit † respectu eiusdem, & indiuidui, actus, vt pote in emptione, & venditione, quia prohibita venditione, censetur prohibita ratione correlatiuorum emptio. ex quo agitur de eodem actu indiuiduo. idem in proposito, nostra hæc dispositio prohibens maritum relinquere vxori vlta certum modum, censetur quidem prohibere uxorem vltra modum recipere, quia idē actus est, idemue indiuiduum, vbi vnum sine altero stare nō potest, secus in casu, de quo agimus ubi actus sunt diuersi, di uersaq; dispositio, quia dicere, quod etiam vxor censeatur, prohibita, vltra modum marito relinquere, diuersus est effectus, diuersaque dispositio cum aliud sit testm̃ mariti aliud testamentum vxoris, quorum vnum sine altero stare potest
81 etiam quod sub eadam † charta vtrumque contineatur, vt fieri potest, ad notata per scribent.in l.licet. C.de pact.cum duo sint testamenta. sicut duo fuerunt testantes Oldr.cons. 174.de qua re ex professo agit Petr.Pech. de testam. coniug. li.1.c.17.ut Nimirum si uno prohibito, non censeatut prohibitum aliud, ita sane ponderant Soc. d. cons.74. nu.5. Crot. rub.ff.de acq.poss. nu.38. Curt.iun.non ralato. Soc d.cons.6. num.13.uers. secundo aduertendum sequitur Crau.de antiqui.temp.4.part.sectio.1.num.72. Ferdin. Loaz.rub.ff.de iust. & iur.num.46. Plot.alleg.cons.168.num.71. Ant.Gabr.lib 6. de legib.conclus.3.num.30.& 38.& D.Ceph.d.consi.408.nu. 68.& seq.& num.88.82.& seq. Quarto secundum Curt.iun. memorato cons.6.num.16.ueri. secundo quod etiam, fundamentum non leue sumitur ex eo. quod hæc nostra cōsue-
82 tudo, seu dispositio † dicitur emanata gratia mariti. ne maritali affectione spolietur, & decipiatur, vt supra prefat.5.iunctis, his, quæ notat Dec.in 2.lectura rub.ff. si cert. pet.num.3. & Ant. Gabriel.ubi supra num. 56. arguere autem, quod eodem modo intelligatur vxor prohibita uiro relinquere, est conuertere, quod in uiri fauorem fuit introductum, in eius odium, atque perniciem, quod nec iuris ratio, nec ipsa equitas patitur. l.nulla.ff.de legib. l.quod fauore. C.eo. & hoc fuisse uidetur de mente Dec.in l.1.num.8.uers.& idem in statuto.C.de in ius uoc. quatenus uult, dispositionem, etiā in correlatiuis respicientem unam personam, ad aliam non trahi Alciat.d. lib.2.de uerb.sign. ibi uidetur enim uirorum meliorem conditionem solum fecisse, & in specie D. Ceph. dicto

con-

Source : BIU Cujas

conſil.408. in 6.fundamento, num.49. & ſeq. ad quod etiam tendunt ea, quæ idem Do.Cepha. ſupra in 5.fundamento, & nonnihil etiam in quarto, ſcribit. Quin etiam nec vllus fauor uxoris verſatur, ſed potius odium ob liberam legandi facultatem ſibi ademptam, ac diſponendi de bonis ſuis pro libito voluntatis. l. 1. C. de ſacroſ. eccleſ. l. 2. ff. ſi quis a par. mā. cum alijs ſupra adductis. præf. 5. num. 48. perpendit D. Ceph. vbi ſupra nu. 39. & nos etiam infra. nu. 84. Quinto loco ex eodem Curt. nu. 11. verſ. ſed quid, fortius fundamētum fieri po-
83 teſt, ꝙ alibi in Codice conſuetudinū noſtrarum † magis proſpectum habetur marito, quam uxori, Dum, ſ. maritus, vxore abſque filijs decedente, integram dotem lucratur, mulier autem prædecedente marito, quid minimum conſequitur ex donatione propter nuptias, quod vigintiquinque ℔ quolibet centenario non excedit, ita ꝙ, cum maritus & vxor ad modum diuerſum cenſeantur, dici non poteſt, quod cōſuetudo vniformem in vtroque conſiderationem habuerit, Cu iuſcemodi meditationis fuit etiam Soc. d. conſ. 74. col. fina. quoties alias prohibitio hęc vxori relinquendi alia annecteret, quæ vxori viro relinquenti non conuenirent, veluti vbi vltra certam quantitatem vellet, non poſſe relinqui vxori, præter alimēta, veſtes, & alia muliebria, vt plurimum ita ſe habent huiuſcemodi leges municipales. Tunc. n. ſecundum Soc. a contrario non cenſetur vxor prohibita viro relinquere, cum diſpoſitio vtrique proportionabilis non exiſtat, idē vult Plot. in d. l. ſi quando. nu. 434. & alleg. conſ. 168. nu. 66. Alia in iure valde exquiſita affert argumenta Excel. pręcep. D. Ceph. alleg. conſ. 408. cuius ſcripta, cum paſſim circumferrantur, apud eum videnda, relinquo. Non obſtant modo in contrarium deducta. Nam quo ad primum correlationis argumentum, illud ex ſupra relatis corruit, tum quia diuerſa prohibitionis ratio inter ſe militat, tum quia illud non procedit in diuerſo actu, ſed ſolum in vno, & eodem, tum quia maritus, & vxor apud nos ad imparia iudicantur, quod ſecus eſt, in caſibus ex aduerſo relatis, veluti præcęteris extat in propter nuptias donatione, quæ ex aperta iuris diſpoſitione pari paſſu cum lucro dotis incedere debet. l. ſi. C. de dona. propt. nupt. & auth. dos data, cod. titul. vt explicite ſentiunt Io. de Amic. & Bell. & Crau. locis præalleg. vt idem quoque eſt in conſuetudine Bulgarina ſecundum obſeruat Loaz. alleg. rub. ff. de iuſt. & iu. nu. 55. his, & aliis ex aduerſo recenſitis caſibus ſigillatim reſpondet Do. Ceph. alleg. conſ. 408. ad quem me remitto. Ad ſecundum negatur aſſumptum, ꝙ eadem, & maior ſubſit ratio in prohibenda vxore uiro relinquere, quam in caſu contrario, quoniam immo diuerſa deprehenditur ratio, cum non ita infeſti, doloſi, & adulatores vxoribus ſint viri, quales ſe viris uxores præſtant, quæ dolis, fraudibus, blanditiis, atque fallatijs, magis quam viri ſtudēt, & incumbunt, & quibus idem amor non exiſtit, utſupra in 2. pro hac parte fundamento affatim diximus, ut nimirum ſi
89 earum calliditati, eſto quod debilioris conſilij ſint, non ſuc-
84 curratur, quoniam ita † demum mulieribus ſubuenitur, ubi callide non uerſentur. nam deceptis, & non decipientib. iura opitulantur l. 1. §. uerba ff. ad Vellei. quia infirmitas fęminarum ut ait text. non calliditas auxilium meretur, ita Soc. d. conſ. 74. col. 2. & D. Ceph. d. conſ. 408. nu. 97. licet quoque, ut reſpōdet Crot. in rub. de acq. poſſ. prope finem, nullus hic fauor mulieris uerſetur, ſed potius odium, facultate ſibi adēpta ad ſui libitum per uiam ultimæ uoluntatis de bonis ſuis diſponendi, quod ſemper reuocari poteſt, quod ſecus eſt in l. cum multæ. C. de donat. ante nupt. & ſupra etiam diximus in 4. fundamento. Ad tertium, quod diſpoſitio loquens in uno rōne frequentioris uſus, caſus alios non excludit, (omiſſa reſponſione Croti in alleg. rub. de acq. poſſ. col. fin. negantis, conſtare, diſpoſitionem hanc ratione frequentioris uſus fuiſſe emanatam, cum admodum fragilis ſit reſponſio, cum a communiter accidentibus, unde ualidum ſurgit argumētum. l. certi conditio. §. ſi nummos ff. ſi cert. pet. l. neq; nataleſ. C. de prob. l. non hoc. C. und. leg. & Marſ. ſing. 1. ſatis con-
85 ſtet. proniores, frequentiore ſue, eſſe uiros † in legando uxo-
86 ribus, quam ex aduerſo ſint uxores in relinquendo eorum uiris, una † enim ex mille uxor reperitur, quæ teſtetur, & relinquat uiro, at mariti in dies teſtantur, & aliquid uxoribus relinquunt, ut facti experientia docet, quæ eſt efficax rerū magiſtra. c. quam ſit, de electio in 6. & paſſim argumentum hoc ſcribent. obſeruant, ut Alex. in ſpecie, conſi. 54. num. 9. li. 7. & Soc. alleg. conſ. 74. col. fi. lib. 3. unde fit, quod iuris Cæſarei latiſſimum campum diſcurrendo, leges pluſquam ſexcentum extant loquentes de marito relinquente uxori, de uxore autem relinquente uiro, raræ admodum comperiuntur, alio modo ad argumentum reſpondetur ſimul cum Curt. iunior. d. conſ. 6. num. 16. uerſ. non obſtat quartum, quod cum ex ſupra abunde relatis in ſecundo fundamento non eadē, ſed diuerſa ſubſit ratio, maritusque & uxor ad imparia iudicentur, dici non poteſt, ꝙ de marito tantum expreſſum fuerit, ut de caſu magis frequenti, ſed quia in eo ſolum rario legis, ſeu uſus utentium, loquendo de ui huius noſtræ conſuetudinis, proceſſit, ac de eo collectores conſuetudinis tātum ſenſerunt, ad idem uideri poteſt Pech. de teſtamen. coniug. lib. 4. cap. 3. circa finem. Quarto loco non obſtat regula reci
87 procæ ſucceſſionis, illa. n. in diſpoſitione † affirmatiua procedit, non in negatiua, ut res noſtra agitur, Lap. alleg. 101. col. penult. uerſ. non obſtat quinta, Caſtr. l. lege duodecim tabu. num. 3. C. de leg. hær. ſuper quæſtione illa Bald. de ſtatuto diſponente, quod ſoror fratri non ſuccedat, ubi frater ſorori ſuccedere, non cenſetur excluſus, quia, ut inquit Bald. dato uno inconuenienti, non debet aliud dari, cuius quidem Bal. ſententiam dicit communem, nec ab ea recedendum in iudicando, & conſulendo Iaſ. in d. rub. ff. de acq. poſſ. col. fi. cū quo & ibi Horm. Det. num. 27. & ſeq. Rui. in fine, Socin. Iun. num. 92. & ſequen. ubi num. 122. in actu practico, uult, nō eſſe ab hac opinione communi recedendum, Alciat. lib. 2. de de uerbo ſig. uerſ. eadem ratione, & in propria materia meminit Soc. d. conſ. 74. num. 4. in princip. quicqnid contrariū ipſemet dixerit in d. rub. de acq. poſſ. ſuper qua ſententia nitur Ruin. ſibiipſi etiam contrarius conſ. 174. num. 7. & 9. li. primo. & ita etiam reſpondet D. Ceph. d. conſ. 408. num. 37. 73. & 86. idque præcipue ſtante diuerſitate rationis, ut ſup. probatum fuit, a quo nemo diſcrepat. ultra quod allegata regula reciprocæ ſucceſſionis non ita de plano procedit, quin etiam de iure communi perſonarum correlatio olim reciprocam ſucceſſionem non induxerit, nec hodie adhuc induca t, ut late demonſtrat Alciat. d. rub. de acq. poſſ. num. 12. & ſeq. & Do. Ceph. ubi ſupra nu. 25. & ſeq. in primo & ſecundo fundamento. Ad ultimum breuis & illa patet reſponſio, ꝙ
88 imo de iure † communi libera facultas data eſt uxori relinquendi marito, quantum uelit. l. maritum. l. maritus. ff. ad legem Falcid. l. fin. C. de infir. pęn. cœlib. & nos ſupra diximus in 6. præfatio. in princ. Nec allegata lex Papia, minusque diſpoſitio. l. hac edictali, quicquam obſunt, cum in diuerſis terminis loquantur, ut a ſeipſis patent, & in caſibus ſpecialib. qui & ius commune in contrarium extare arguunt, iuxta l. prima. ff. ad munic. cum ſimilibus, quod in propria materia not. Barbat. conſil. 12. colum. 6. uerſi. & facit tex. lib. 1. immo ſi ad primæuam iuris diſpoſitionem uolumus tranſitum facere, nos habemus intentum, ut uxor teſtari in uirum prohibita non ſit, licet capere ab eo non poſſit, ut ſupra in ſecūdo huius partis fundamento, nu. 64. diximus, unde fit retorquutio argumenti. Et ſic ex prænarratis ſatis, ſuperque conſtat, opinionem hanc nedum ueriorem, ſed etiam creberiorem eſſe, ab eaque in iudicando, & conſulendo non recedendū, tanto magis cum plures ex aduerſo allegati, ueluti Rip. Neuiz. & alii, perfunctorie, & abſque alia diſcuſſione cum con-
89 traria opinione tranſeant. nam nullum fiundamentum fit ſuper opinione † doctoris, quando rem non examinat, nec firmat, ſed perfunctorie, & abſque diſcuſſione loquitur, teſte Fulg. conſ. 101. alias 102. colum. 3. uerſ. namque ut not. Cur. ſen. conſil. 68. colum. 4. uerſic. his ſic ſtantibus, Iaſ. conſi. 151. colum. fin lib. 4. Alciat. reg. 1. præſump. 51. num. 4. Neuiz. Sil. Nup. lib. 5. num. 29. Soc. iun. conſi. 1. col. fin. num. 143. lib. 1. cō ſil. 42. num 25. libr. 2. & ſeruat Do. Menoch. ſuper hac noſtra conſuetudine conſ. 11. num. 23. circa finem, ac nos ſupra diximus uerbo, legare q. 7. num. 19. Quæ quidem opinio tanto magis erit plana, ubi cautum eſſet, uerba ſtatuti intelligi ad literam, prout iacent, ut paſſim habetur. nam fere in omnib. ut Pauli Pich. uerbis in auth. prętera. num. 41. C. und. uir. & uxo. utar, mundi ſtatutis per mille annos quiſpiam occulo corporeo, legere non poterit in ſtatuto, quod loquatur de uxore, niſi mentaliter ex quadam interpretatione, quę per ſtatutum reiicitur, & ita pro abſoluto habent Curt. iun. Cotta. Anch. Ferdin. & Plot. locis ſupra allegatis, & ipſemet Pic. num. 42. Anton. Gabriel. lib. 6. de legib. & conſtit. concluſ. 3. num. quinto, & 49. ubi atteſtatur de magis communi, quo in caſu non fit etiam extenſio, quæ alias ex identitate ratiouis, ſuper qua potiſſimum nititur pars aduerſa, concederetur, ut apud Euerard. in loco a ratione legis. nume. 11. ut id uolunt Curt. & reliqui ſupra adducti. Illud tamen non omitterem,
90 quod ubi maritus † uxorem nimium ad ſibi relinquendum, importunis precibus, blanditijs, & adulationibus infeſtaſſet, non minus ualeret legatum in ſe factum, quam per eum in uxerem, Afflic. deciſ. 69. cum aliis ſupra deductis in 5. præfatio. num. 49. 53. & ſeq. Et ſic in hunc modum reconciliari po
91 terunt opiniones † inuicem oppugnantes, ut ſupra uidimus, niſi quod in hoc poſteriori caſu neceſsarium erit, de hiſce male geſtis per maritum conſtare, ut proprie contingit in caſu Afflict. & notant Docto. in l. fin. C. ſi quis alium teſt. proh. Dec. conſ. 289. nume. 2. & 6. Iaſ. conſ. 141. nu. 3. & 4. lib. 4. ubi uult, admitti probationes etiam per coniecturas, & inditia,

vt

Source : BIU Cujas

vt pulchre de hoc Petr. Pech. lib. 1. c. 3. de testam. coniug. secus erit in casu antecedenti, vbi consuetudo prohibitoria id omne operarur, ut supra præfat. 5. & verbo, non possit in prin.

SUMMARIVM.

1 *Legatum factum mulieri nondum vxori legantis, postea tamen effectæ, num teneat, quid in institutione num. 8. item in relicto sub conditione numero 10. & sequent. fere ad finem vsque, cum duabus declarationibus. numero 31. & 35.*
2 *Legatarij capacitas tempore mortis testantis spectatur.*
3 *Donatarius num mortis causa donationis sit capax, non donationis tempus, sed mortis intuendum est.*
4 *Excommunicatus, num ex mortis causa donatione capiat.*
5 *Donatio facta vxori ante contractum matrimonium tenet, cum ampliatione numero 7.*
6 *Tempus contractus in actibus inter viuos inspicitur.*
8 *Institutio capacitatem tempore mortis requirit.*
9 *Testamentum ab initio nullum propter hæredis incapacitatem, non reconualescit, etiam quod hæres efficiatur capax.*
10 *Capacitas in relictis conditionalib. spectatur tempore euentus conditionis, quod in omnibus successionibus locum habet. nu. 11.*
12 *Soluto matrimonio mulier desijt esse vxor, idem in marito. nu. 14.*
13 *Vidua non comprehenditur statuto prohibente, vxores rebellium commorari in ciuitate.*
14 *Maritus mortua vxore, desinit eius esse maritus.*
15 *Maritus etiam quod a mortuis resurgat, coniugem non recuperat.*
16 *Vidua appellatione vxoris non venit, & vbi appellatur vxor, profertur cum dictione quondam. nu. 18.*
17 *Nouerca statim, quo desijt esse vxor patris, desinit esse Nouerca.*
19 *Legatum annuum multiplex est, ab initio purum, postea conditionale.*
20 *Forensis non capax legati, sic disponente statuto, effectus postea ciuis legatum capit.*
21 *Legatum annuum durat, vsque quo habilitas ex parte legatarij subsistit.*
22 *Filius banniti prohibitus stare in ciuitate, intelligitur patre viuente, non autem mortuo.*
23 *Inhabilitas capiendi mixta considaratione proueniens, quomodo intelligenda.*
24 *Actus in tempus permissum collatus non tenet, quando lex ab initio resistit.*
25 *Contractus mulieris initus sine consensu viri, lege sic prohibente, non tenet, etiam quod eius effectus in tempus soluti matrimonij collatus fuerit.*
26 *Seruus prohibitus manumittti propter filij obsequium, mortuo filio, manumitti potest, cum limitatione.*
27 *Gratiam in perpetuum non assumit, qui semel demeruit.*
28 *Cessante causa, cessat effectus iam consumatus, non consumandus.*
29 *Qualitatem adiunctam verbo sufficere, adesse tempore, verbi, quomodo intelligendum.*
30 *Mater priuata tutela per secundas nuptias, eam amplius non recuperat ob mortem secundi viri.*
31 *Legatum conditionale factum mulieri ante cõtractum matrimonium, cuius conditio soluto matrimonio euenit, tenet.*
32 *Accidentalia inter, vel post extrema, in consideratione non habentur.*
33 *Matrimonium per ingressum religionis ante sequutam copulam, etiam altero, inuito, dissolui potest.*
34 *Matrimonij separatio legatum dissoluit.*
35 *Legatum in causam soluti matrimonij factum, subsistit.*

Quæst. V.

1 **Porro quid** si contingat, legare †mulieri, quę nondum sit uxor legantis, postea uero effecta uxor, an tunc debeatur legatum, quis prima fronte dixerit, deberi, ex eo quod cessat tenor consuetudinis unde cessare debet eius effectus, ut in simili arguit Ba. in l. fi. num. 9. ante finem C. comm. ut riuf. iud. restringuntur enim consuetudines, inquit Bald. per actus, ex quibus inducuntur, sicut præscriptiones, ut proprios facti terminos non excedant, & nos supra diximus præfatio 7. num. 6. & præfatio 8. ante num. 99. & cum decisione Bal. transit Ale. in l. post dotem num. 25. ff. solu. matri. Verum m. hi uidetur, ueritatem aliter se habere, ut legatum non debeatur, propterea quod
2 capacitas† in legatis non tempore cõditi testamẽti, sed tempore mortis testatoris spectari debet, quo tempore cum capax uxor non reperiatur, merito ꝙ legatum corruat l. non oportet, de leg. 2. l. in fraudem. §. 1. ff. de his, quibus ut indig. l. interuenit. ff. de leg. præst. l. 3. §. quando autem. ff. de iu. fisc. ubi glo. & Bar. in eo proprie exemplificant, qui tempore testamenti erat capax, tempore autem mortis incapax, ut ad legatum non admittatur, ad idem l. 4. & ibi Bald. C. de legat. Plat. post. Odofr. in l. 1. C. de delat. lib. 10. scrib. quoque in l. si deportati seruo. de leg. 3. l. 1. ff. de reg. Caton. Salic. in l. 1. nu. 4. C. de Sacrof. eccles. Bero. consi. 103. num. 2. & seq. lib. 2. Rimin, qui dicit communem instit. de donat. in princip. num. 531. facitque regula l. omnia, quæ in testamento. ff. de re. iu. & nõ longe a proposita matera est gl. in l. miles ita §. mulier uerbo, cadere. ff. de testam. milita. de qua supra uerbo, maritus, quæst. 3. num. 45. alia etiam sup. diximus, verbo, non pos. sit, quæst. secunda. num. 17. & seq. Facit, quod in simili, notat Capra. cons. 81. Nec dictum Bal. in allegata l. fin. num. 9. C. com. vtri Iud. difficultatem facit, quoniam ideo ibi non fit locus consuetudini, quia qualitas ab ea requisita, sicque habilitas succedendi, deficit, cum mulier nõ decesserit in matrimonio secundum tenorẽ illius consuetudinis, at hic consuetudinis tenor casui nostro optime deseruit, ex eo qđ mulier tempore mortis testantis, quod spectandum est, vxorata, sicque legati incapax, reperta fuit, ut mox diximus unde dictum Bal. nobis seruit. Idem in donatione causa mortis seruandum erit, inqua hanc nostram dispositionẽ adhuc militare, diximus supra uerbo, legare, quæst. 7. Cum & ibi nõ
3 tempus† donationis, sed mortis intuẽdum sit, an quis capere possit l. in mortis causa. vbi scribent. ff. de donat. ca. mort. & Rimin. Vbi sup. nu. 531. ex quo Host. in sua summa, eodem tit. Infert, quod si donatarius mortis tempore excommunicatus†
4 reperiatur, donatio euanescit, licet dictum istius satis tutum non sit, iuxta notata per Abb. & alios recent. in rub. ext. de testam. Felin. c. cum voluntate, in fine de sent. excom. mu. Franc. ead. Rub. de testam. in 6. num. 32. nisi forte in anathematizato, vt apud Franc. vbi supra, & Due. reg 272. in prima limit. secus esset in donatione inter uiuos ubi tamen dispositio in ea procederet, qualis hæc nostra non se habet, vt
5 supra, verbo, legare, quæst. 6. nam tunc bene valeret† donatio ante contractum matrimonium uxori facta. l. si sponsus, in princ. vers. si vero. ff. de donat. inter uirum & uxo. vt no. in specie Plot. inter cons. crimin. cons. 130. num. 49. & inter consi. ultime uoluntatis consi. 168. num. 78. ex quo tunc cessat ratio prohibitionis, & suspitio fraudis, Ale. consi. 142. nu. quinto lib. quinto, unde inter viuos, an ualeat, vel ne actus. tempus contractus inspicitur. §. 1. Instit. de in util. stipul. glo. & scrib. in l. sed interim. §. prim. ff. de donatio. int. uir. ad idẽ tex. in l. si prędia in princ. ff. co. Roman. cons. 509. in 5. dubio, circa finem, Alex. cons. 171. nu. 9. lib. 2. Quin etiam vbi con-
6 tingeret, donationem† factam ante matrimonium non valere, & maritus exinde contracto matrimonio aliud in eius locum supponeret, donat. adhuc valeret. l. si donatę res. §. 1. eod. tit. quam adhoc valde extollit Roma. cons. 146. num. 4. & Lup. cum eo extr. de dona. inter vir. & vzo. §. 56. num. 6. Si tamen maritus ante contractum matrimoniũ aliquid non spe matrimonij a muliere dono accepisset, cui ex inde ꝓtracto mrimonio maritus donaret, vel relinqueret, talis, largitio tunc subsisteret in vim remunerationis, Lup. vbi supra. §. 32. num. 8. vers. ex quo infero, ad quod conferunt inferius an not. verbo, viginti. q. 8. num. 82. & seq. Idem pariter erit, vbi mulier hæres instituatur, quod adhuc per hanc dispositionẽ prohibitũ, extat vt supra verbo, legare, q. 4. cum in instõne
8 †etiam tempore mortis testantis capacitas spectetur, Odofr. & Plat. in d. l. 1. C. de delat. lib. 10. habetur tex. in l. si alienũ. §. 1. ff. de hær. Instit. Vbi Bal. & Imol. tex. illum notant in bãnito, fratre minore, & alio incapace ex forma iuris communis, vel statuti. ad idem tex. in §. in extraneis, ibique scribentes instit. de hære. qual. & diff. Barb. quoque & Imol. in l. filio præterito. col. fi. ff. de iniust. rup. vbi in quæstione vsurarij testantis absque cautione de restituendis vsuris, in sua distinctione sentiunt, quod vbi ab initio per hæredis incapacitatem testamentum† defficit, licet, hæres postea capax efficiatur, non recõualescit, ex eo quod defficit de extremis, per d. l. si alienum. §. 1. ad idem Salic. in l. 1. num. 4. C. de sacrof. eccles. Castr. consi. 41. in princ. lib. 2. Dec. consi. 661. colum. fin. Suarez. alleg. 26. nu. 24. Bero vbi supra. Borgn. qui in notabili quæstione id obseruat tract. de vsufr. mulier. relict. nu. 195. vers. p parte autem affirmatiua, & in pulchro casu cõsuluit Curt. iun. cons. 7. num. 4. & Tiraq. post eum de Contin. poss. defun. in hær. in 1. declar. 2. part. in fine, ac alio in casu scribit Couar. lib. 3. Var. resol. c. 3. circa finem, vers 11. & nos etiam diximus, verbo, non possit. q. 3. num. 21. & seq. Quæ de plano procedunt in legato, donatione causa mortis, & institutio-
10 ne pura, sed difficultas stat in conditionali, † cuius conditio post solutum matrimonium euenit, nam cum in casu isto solum spectetur capacitas, seu habilitas tempore existentis conditionis l. cœtera. §. 1. de le. 1. l. eum qui post. vbi præceteris Cast. ff. de cond. & demon. Crau. cons. 11. num. 9. cons. 16. num. secundo. ac monet Rimin. Instit. de don. in princ. num.
11 532. Alciat. istud in omnibus† successionibus affirmans cõs. 119. num. 3. lib. 9. Alb. cons. 106. colum. 1. & seq. & Bero. d. consi. 103. numero 6. lib. secundo, vtique cum hoc tempore uxor amplius incapax nõ reperiatur, relictũ subsistere uidetur nã mulier mortuo marito desijt esse vxor, Bar. & alij in l. Titia scio. §. vsuras de leg. 2. Bal. l. cũ accutissimi. nu. 8. C. de fideic.
12 quia vt inquit Bal. mulier soluto† matrimonio a lege viri soluta est, inferens ex hoc statutum prohibens vxores rebellium

Source : BIU Cujas

13 lium ſtare in ciuitate non intelligi de †viduis, quæ vxores eſſe deſierunt, Idem uult Bal. in l. fi. C. de iniur. quia, ut ipſe ait ſicut priuilegium vltra mortē non extenditur, ita nec odiū, Soc. conſ. 90. nu. 3. lib. 3. in ſimili Tiraq. de legib. connub. gl.
14 6. num. 19. vbi mortua vxore, uult, maritum † quōdam illius deſinere eius eſſe maritum cum matrimonium morte alterius diſſoluatur, intantum, ut etiam ſi reſurgat, qui mortuus
15 eſt, non recuperet † coniugem, inferendo ad quæſtionem, de qua per eum, ad hoc etiam Cor. conſ. 50. num. 3. lib. 4. & facit tex. iuncta gl. in l. prima. C. und. uir & ux. vbi appellatione
16 †uxoris non uenit illa, quæ nō eſt in matrimonio, ſed uidua reperitur ob ſolutum matrimonium. Ex quo notat ibi Roman. quod licet mulier vidua in priore matrimonio adhuc ſtare præſumatur. l. fi. C. de bon. mater. ac notatur in l. V. §. ex actio. C. de rei uxor. actio. Nihilominus diſpoſitio loquēs de uxore intelligi debet de ea, quæ uere eſt in matrimonio, nō de uidua, quæ fingitur eſſe l. 3. hæc uerba. ff. de neg. ge. ſequitur Alex. conſ. 207 num. 9. lib. 6. ubi num. ſeq. infert. quod in ſtatutis, quibus uerba propr ie accipiuntur, quando fit mention de uxore, non uenit uidua q̄ deſijt eſſe uxor, ſicuti nō cō
17 tine nouerca, quia † eo ipſo, quo deſiit eſſe uxor, patris, deſiit etiam eſſe nouerca. Quinimo nec propria, nec larga ſignificatione īſpecta, appellatione uxoris uenit uidua, ut idē Alex. infra aperte ſentit num. 23. uerſ. ſecundo reſpondeo. Hocque, ut uides, ſi procedit in vidua, quæ uiduitate dūran re, in eodem matrimonio, licet ficte, permanere, cenſetur, multo magis locum habebit in muliere, quæ iam conuolaſſet ad ſecunda uota, ubi ius primi connubii penitus diſſolutum extat. §. ſolutum autem. auth. de nupt. & arg. l. fœminæ. ff. de ſenat. Hinc eſt, quod licet quandoque leges ſoluto matrimonio hanc appellent vxorem, ut l. viro. atque uxore. ff. ſol. mat. l. diuortio. ff. de ne. geſt. l. ſi quis reū. §. idem Iulianus
18 ff. de liber. legat. gl. tamen vbique ſubaudiunt, † quondam, ob ſolutum matrimonium, ut ſenrit etiam Ale. d. conſ. 207. num. 10. idem quoque dicendum videtur de annuo legato facto vxori, & cum, ut plurimum fit, vniuerſalis uſufructuaria relinquitur donec caſta, & uidua manſerit, iuxta Barto. & alios, in l. Titia. §. Titia cum nuberet col. fi. de leg. 2. Nā cū
19 annū † hoc legatū. multiplex ſit, pro primo anno purū pro ſequentibus vero conditionale, ſingulisque annis cedat dies ac ſingulis quoque annis legatarii conditio inſpeciatur. l. ſicut in annos. ff. quib. mod. vſuſf. amitt. l. ſi in ſingulos. l. cum in annos. ff. de ann. legat. conſilio 14. & 15 Rimin. ubi ſupra, num. 459. & Pariſ. conſ. 95. num. 44. & ſequen. libro 2. non incongrue dicetur, quod licet huiuſmodi legatum pro primo anno, dū tempore mortis ceſſit dies, quo mulier adhuc erat uxor, non ualeat, ſequentibus tamen annis, quibus deſijt eſſe vxor, præſtandum ſit, quaſi legatum a ceſſante deffectu inhabilitatis conualuerit, vt tenuiſſe videatur Ale. cōſ. 29. colum. fin. lib. 4. vbi uult, quod licet vxor domina, & uſufructuaria relicta, ſtantibus liberis alimenta dum taxat habeat, attamen decedentibus. filliis integrum vſumfructum, incipit poſtea habere, non obſtante ſtatuto quod maritus, ſtantibus deſcendentib. uxori vltra ſolidos ſexdecim nō relinquat, cū defficiētib. deſcēdētib. & ſic ceſſante īpedimēto. legatum conditionale reconualeſcat, ad quod Alex. aliam nu. 5. adducit rationem, quia quatenus legatum valere non poteſt mixta ratione legantis, & legatarii, ut hoc in caſu, cū maritus vnicuique legare poſſit, dempta vxore, vxorque ipſa a quocumque legatum capere ualeat, præterquā a marito ꝙ defectus & incapacitas talis eſt, ut in poteſtate teſtatoris, non eſſet prouidere, ꝙ legatum ualeret, ut eo in caſu, cum extantibus liberis non poſſit maritus vxori relinquere prohibente ſtatuto. Certe ſi ex poſt facto ille deffectus incapacitatis ceſſat, quia deſinunt extare deſcendentes, legatum reconualeſcit. iux. notata per Bar. in l. 1. in 4. caſu ff. de reg. Caton. Caſtr. l. cætera, in princ. de leg. 1. arg. l. 3. §. quando. ff. de
20 iur. fiſc. ex quo infert. ſtante ſtatuto, quod non ualeat † legatū in forenſem, ſi contingat, legatarium forenſem teſtamenti tempore poſtea effectum eſſe ciuem capiet legatum, refert, & ſequitur Iaſ. in l. ſeruus. colum. fi. C. de legat. Bertran. in l. hcaedictali, verſ. ſi uero plus. nu 17. C. de ſecun. nup. Brun. ꝙ extan. maſ. 7. artic. quæſt. 5. num. 28. circa finem. Ruin. conſilio 139. ante. num. 4. lib. 5. & Anch. iun. quæſt. 27. num. 10. & ſeq. prim. part. ſicuti a contrario uidemus, annuum legatum
21 †ouſque ualere. quo habilitas ex parte legatarii durat, inhabilitate uero exinde ſuperueniente, ſtatim corruere, ut per Soc. in propoſita materia, conſi. 81. in 5. fundamento, lib. 3. Hinc eſt, quod ualet relictum factum uxori ſub conditione ubi a principe cōdonata fuerit licentia capiendi, quia incapaci, & ſi quid pure relinqui nō poſſit, in tempus tamen quo erit capax, relinquitur, l. in tempus. ff. de hær. Inſtit. & nos ſupra attigimus, uerbo non poſſit, quæſtio. tertia. num. 27. Verum etſi hæc aures demulcere videantur, contrarium tamē de iure tenendum arbitror, ut in hoc quoq; caſu conditionale relictū non ualeat, inſpecta primum ratione huius noſtræ prohibitionis, quæ ita militat in eo relicto, cuius conditio euenit tpe, quo deſiit eſſe vxor, quemadmodum in puro quod tempore mortis ſortitur effectum, quod nec Alexan. dict. conſ. 207. videtur negaſſe, precipue in ſeptimo fundamento. Vt idem ſentit in l. prim. §. hoc autem edictum, nu. quinto ff. de op. no. nunt ibi, niſi ratio ſubiectæ materię, dās,
22 exemplum in ſtatuto, per quod filius † banniti in ciuitate ſtare nōp ōt, quod intelligi debet, de eo, qui eſt filius banniti uentis, non de eo, qui quondam fuit filius banniti, cum per mortem patris ceſſet cauſa odii, & ſic filius talis bāniti, in ciuitate commorari poteſt. quia ceſſante cauſa odii, ceſſare debet odium, & eius effectus. At in caſu quæſt. noſtrę tantū abeſt, quod aliqua diuerſa ratio ſuadeat vt huiuſmodi relictum ſubſiſtat, quin potius dictet. vt corruat. Cum maritus ita ad unum, ſicut ad aliud per vxorem ad ſibi legandum ſeduci, & allici poſſit. Nec aliud quidem a contrario idem Ale. ſentit. in d. conſi. 29. in fine ibi, ceſſat enim mens, & ratio ſtatuti, vt iſthic quoque clarius in ſcholiis obſeruant moderni dum a ratione ſtatuti in totum non ceſſante, non leuiter arguunt, Ale. male conſuluiſſe, tollentes & illud ſimile, quod per Alex. refertur de forenſe prohibito capere, poſtea effecto ciue, quia dum factus eſt ciuis, tota ratio odii, & ſtatuti ceſſat, quod aliud ſuccedit in caſu noſtro. Idem dici poteſt de ſtatuto prohibente, vxores rebellium in ciuitate commorari, quod cum cauſa odii maritorum bānitorum innittat, & illis mortuis, in totum ceſſet cauſa odii, ęquum eſt quod ceſſet odium, & effectus ſtatuti, Alex. d. l. 1. §. hoc autem edictū, nu. 5. Soc. l. ſi cognatis. col. 5. uer. venio ad ſecundū. ff. de reb. dub. & Corne. conſ. 249. col. fin. lib. 3. Quamquam, ne & hoc quoque omittatur conſideratio illa Alex. d. conſ. 29. nu.
5. de incapacitate mixta conſideratione legantis, & legata-
23 rii difficultatem patitur, ex eo ꝙ vbi in habilitas † hac mixta conſideratione prouenit, diſpoſitio cōualeſcere non poteſt ꝑ ſuperuentā habilitatē, niſi ex cā, q̄ retrotrahat q̄ hic cadere non poteſt. ſecundum, ꝙ tradit Soc. in l. Gallus. §. inſtituens, colum. 1. ff. de lib. & poſthum. & cum eo Curt. Iun. conſ. 84.
24 num. 3. In fi. Inſuper quoties lex actui † ab initio reſiſtit, ne ei circumſcriptio, aliqua fiat, qualis hęc noſtra diſpoſitio ſe habet, ut ſupra præfat. 5. & verbo, non poſſit, in princ. tunc non valet actus, etiam in tempus permiſſum collatus, text. apertus in l. ſi minor ibi, lex quippe conſilio eius, quaſi parum firmo reſiſtit, vbi Bar. & Bal. notant. ff. de ſeru. expor. laſ. l. gallus in princip. num. 11. ff. de lib. & poſth. Rip. l. nemo poteſt, num. 121. de leg. 1. Crau. conſilio. 196. num. 8. & proinde
25 videmus, ſtante ſtatuto, ut mulier † nupta ſine conſenſu viri non contrahat, ſi abſque conſenſu contrahat, conferendo effectum contractus in tempus ſoluti matrimonii, actus nō conualidatur ex eo quod lex contractui ab initio reſiſtit propter imbecillitatem, ſeu fragilitatem ſexus, Ruin. conſil. 145. nu. 5. & 6. li. 1. Dec. in eadem facti contingentia conſ. 502. col. 2. & Tiraq. cum illis de legib. connub. gl. 8. nu. 292. Pro eadem quoque ſententia tex. confert non obſcurus in l. fin. C.
26 qui non poſſ. ad lib. peruen. ubi ſeruus † prohibitus manumitti. tanquam neceſſarius in obſequium filij, mortuo filio, & ſic obſequii neceſſitate ceſſante, manumitti poteſt, ſecus vbi prohibitus eſſet, tanquam male meritus, tunc ad libertatē nunquam perduci poteſt, ex quo in pœnam malemeriti id
27 ſibi irrogatum fuit, vnde not. ibi Bal. ꝙ qui † ſemel demeruit gratiam, in perpetuum non reſumit. Cum autem noſtra hęc diſpoſitio ob malos mores vxorum emanauerit, quibus ipſæ aduerſus uiros in ſuis condendis teſtamentis utebantur, ut ſupra præfa. 5. non eſt viſum inconueniēs, ꝙ illa uxoribus ut ita dicam, malemeritis perpetuam afferat prohibitionē, ut illic tex. ait, ad quod in ſimili Bar. tract. minoric. li. 4. circa
28 finem. Accedit communis illa concluſio, quod ceſſante † cā non ceſſat effectus iam conſumatus, & in rem productus, licet ſecus, ubi conſumandus veniret, Bart. l. 2. §. fin. in fi. C. de donat. Dec. c. cum ceſſante, colu. 1. de appella. & in notabili caſu obſeruat idem Dec. conſ. 24. col. 2. in 3. fundamento, cō ſil. 621. nu. 6. in fine. & in materia Soc. conſ. 82. num. 6. & 15. lib. 3. adſuntque pleni tractatus, per quam concluſionē Rip. in l. ex facto. nu. 37. ff. de vulg. illud, quod alias habetur, qua-
29 litatem † adiunctam verbo, ſufficere adeſſe tempore importato per verbum, licet poſtea ceſſet, vult, intelligi, quando talis eſt qualitas, quæ effectum ſtatim conſumit, ac ſecum trahit executionem, tunc ea ceſſante, non ceſſat diſpoſitio, ex quo iam conſumatus eſt effectus, ſecus ubi qualitas a principio interueniens talis non eſset, quæ effectū ſuum illico nō operaretur. Verum qualitas uxoris tempore relicti ſtatim effectum ſuum conſumauit, ac ſecum traxit executionem, in alliciendo, & ſeducendo maritum ad ſibi relinquendum, lege prohibente, unde licet deſinat eſſe uxor, non tamē prohi-

bitio

Source : BIU Cujas

bitio ipſa ceſsare debet, cum effectus iam fuerit cõſumatus. Quod comprobari adhuc poteſt ex eo, quod noſtra hęc diſpoſitio, concepta ſub negatiua præcedente verbum, poteſt, adeo ab initio actui reſiſtit, omnemq; denegat potentiam, quod actus ipſo iure corruit, vt ſ. verbo nõ poſſit, in prin. ita vt effectus priuationis eo ipſo conſumatus ſit, quo ad legatũ deuentum fuit, ut hoc notatur exemplo adducto per Tiraq.
30 tract. ceſsante cau. 12. limit. nu. 8. de matre, † quæ priuata tutella per ſecundas nuptias eam amplius non recuperat ob mortem ſecundi viri, cum effectus priuationis fuerit ſtatim conſumatus, cum ad ſecundas nuptias cõuolauit. §. quia uero, in illis verbis, mox ad ſecundas nuptias cõtraxerit, auth. ut ſine prohib. mat. ponderando dictionem illam, mox, quæ arguit priuationem factam ipſo iure. Illud quoque nõ omitterem, finalem rationem huius noſtræ prohibitionis non tã tum fuiſse, quia uxor, ſed etiam ꝙ illa doloſis artibus, fraudibuſue allicere ſoleat maritum ad ſibi relinquẽdum, cui hęc noſtra conſuetudo occurrere uoluit, ut ſupra præfat. 5. unde deſinere, eſse uxorem, hoc nihil eſt, cum ratio prohibitionis non ceſset, & ideo uxor demonſtrationis gratia, ut ita dicã, potiuſquam, ut finalem cauſam portaret, aut aliter, appoſita uidetur, & per conſequens ſat eſt, ſemel mortis tempore fuiſſe, licet poſtea eſse deſierit, iuxta not. per Bal. in l. prædia, col. fina. uerſ. extra quæro. C. de fideicom. l. humanitatis. nu. 28. C. de impu. Bar. & reliqui oẽs in l. ex facto 2. oppoſitione ff. de uulg. ad idem quoque Ale. conſ. 171. nu. 7. li. 2. quatenus pro intelligentia nonnullarum legum conſiderat, ibi, oportere eſſe uxorem tempore mortis teſtantis, eo quia habetur ratio ad coniugium, ut hic, ad quod etiam Petr. Pech. de teſtam. coniug. lib. 1. c. 16. Equibus inſurgit, quod ubi legatum
31 † hoc conditionale mulieri factum fuiſſet, antequam facta eſſet uxor, & in euentum conditionis poſtea diſſolutum reperiretur matrimonium, ubi nec uxor amplius exiſtit, denegandum non uidetur legatum, tam a ceſsante ratione prohibitionis in conceptione legati, quam alia iuris regula non obſtante, ex qua inhabilitas capiendi iudicatur, cum dies legati cedit, vt in ſupra relatis exiſtit. Huc etiam ſpectat,
32 quod accidentalia † inter, uel poſt extrema habilia in conſideratione non habentur, ita vt actum vitient, §. in extraneis. in fine, ibique Aret. inſtitu. de hær. qual. & diff. in §. furioſus, num. 1. inſtit. quibus dar. tut. in teſtamen. poſſ. Socin. d. conſ. 81. col. 2. & ſeq. lib. 3. Marſ. l. fi. nu. 102. cum plurib. ſeq. ff. de iuriſd. om. iud. Brun. tract. de refect. nu. 30. trahiq; poteſt quod in ſimili notat Io. Lup. in Rub. extr. de dona. int. uir. & vx. §. 30. num. 3. uerſ. ſecus tamen, & eſt, tex. in l. ſi inter extraneos. ff. de donat. int. vir. & ux. Inde etiam fit, quod ſi contingat, matrimonium diſſolui, vt fieri poteſt per ingreſſum religionis,
33 † ante copulam, etiam, altero inuito c. primo c. verũ, & c. ex publico, cum ibi notatis de conuerſ. coniug. & ex legiſtis notat Bar. in §. diſtrahuntur num. 3. auth. de nupt. & §. quia vero. 2. auth. ut lic. matr. & aui. Dec. & Cagno. in l. nuptias. ff. de re. iu. non ſuſtinebitur legatum, ſi quod per uirũ in vxorem factum fuiſſet, etſi tempore mortis uiri nõ amplius uxor exiſtat. l. 1. §. rectiſſime, iuncta gl. verbo, non fuerit. ff. de
34 ventr. in poſſ. mitt. & hoc rationibus prędictis. Nec non etiam, quia † matrimonii ſeparatio legatum diſſoluit. l. item legato. §. ſi vxori, de leg. 3. l. 3. ff. de aur. & arg. leg. ſimilis text. in l. ſed inter im. §. ſi maritus. ff. de donat. int. uir. vbi gl. ex. eo not. quid infirmari. licet peruertit ad eum caſum, a quo incipere poteſt, ad idem tex. in l. & ideo. §. diuortio, eod. tit. qui uult, id quod donatum eſt, perinde haberi, ac ſi donatum nõ eſſet. uerum id non intelligas, cum maritus poſt diſſolutum matrimonium mulieri legaſſet, quoniam tunc legatum ſub ſiſteret, utſupra uerbo, maritus, quæſt. 10. num. 6. Crederem, tñ, poſteaquam hæc noſtra prohibitio ad inſtar vetitæ dona
35 tionis inter coniuges multum incedit, ꝙ ubi † legatũ in cauſam huiuſmodi diſſolutionis factum fuiſſet, illud tunc ſubſiſteret d. l. ſed interim, in fine, cum l. ſeq. & l. uitricus. §. diuortij. ff. de donat. int. uir. quod durum admodum uideri non debet, quia cum id ex cauſa diuortii, ſeu diſoluti matrimonij fiat, in cauſam potius remuneratoriam, quam aliter, ſuccedere uidetur, ob quam ſubſiſtit legatum, ut inf. uerbo. uiginti quæſt. 8. nu. 82. & ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Dictio vltra quid ſignificet, tam cum accuſatiuo quam ſine nu. 2.*

VLTRA. Principium.

1 NOtiſsima eſt abſque longiori cõmentatione ſignificatio huius dictionis ultra, † ſonans in præter, trans, uel ſupra, ut l. cum ultra, C. de non num. pec. l. cum eos. C. de uſur. l. filiam cum & ibi Dec. C. de colla. l. ſi ultra. C. de fideiuſ. l. ſicut, in prin. & l. oẽs. §. 1. & ſeq. C. de præſcrip. 30. anno. l. 2. C. de nat. lib. l. quod conditionis iuncta glo. ff. de donat. cau. mortis c. Raynutius in princ. & ibi ſcrib. de teſtam. c. vltra 3. quæſt. 6. & ſub oratione negatiua, vt hic, eſt text. in l. prima. C. de ſec. nup. §. ne igitur auth. quib. mod. nat. eff. ſui ca. vltra tertiam de teſtib. l. pen. ff. de in ius uoc. l. ſi fratres §. idem rñdit j. ff. pro Soc. l. fi. C. de relig. & ſump. fun. ibi, vltra vnum ſolidum l. vxori marito ff. de dona. int. vir. Quæ quidem dictio
2 accuſatiuo † caſui, vt hic, ſeruiens, eſt præpoſitio, vt locis præalleg. & Alciat. l. ſi quis ſic ff. de verbo. ſig. Sine vero caſu. ſtat aduerbium, iuxta illud, aſſidue lego, nihil ultra faciens, & hĩ in l. loca C. de locat. præd. fiſc. lib. 11. l. 1. ff. de contrah. emp. l. de illo, in prin. ff. pro Soc. l. ſi diligẽter, in fi. ff. mand. & alibi.

SVMMARIVM.

1 *Dictio vltra ipſo iure operatur.*
2 *Dictio vltra eiuſdem ſignificationis eſt cuius reperitur dictio vlterius nec non dictio præter nu. 5.*
3 *Diſpoſitio permiſſiue loquens, ſed limitate, ac certo modo, adhuc diſponit, ne vltra modum quid fiat.*
4 *Legari poſſe citra ſolidos viginti, num hac noſtra diſpoſitione permiſſum ſit.*
6 *Statutum prohibens, ab vſurario accipi præter denarios duos, non etiam permittit, vt in duobus denarijs vſura accipi poſſit.*
7 *Dictio vltra ſignificat poſt, aliquo exiſtente in medio.*
8 *Modicitas rei diſpoſitione non comprehenditur, niſi lex præciſe loquatur.*
6 *Lex quantumuis dura eſt ſeruanda.*

Quæſt. PRIMA.

HÆc expoſitio plana erit, vt vltra modum ſolidorum vinti prohibitũ ſit, legari vxori, cum ſit taxatio facta a lege
1 c. cui de non. de præb. in 6. ac notat Rebuff. de ſenten. prouiſion. 2. artic. glo. 4. in princ. quæ etiam tantæ virtutis eſt, ꝙ ipſo † iure operatur, vt de dictione, vlterius, quæ eiuſ-
2 dem † ſignificationis habetur, ac pro ſynonimis vtitur Dec. conſ. 190. nu. 7. notat Bal. in c. cum acceſſiſſent col. 2. verſ. ibi vlterius, de conſtit. l. vlt. col. fi. verſ. aduerte C. quib. ex cauſ. maio. Corſet. not. in verbo, Careo, in fine, ubi appellat canonem latę ſententiæ. quod in terminis huius noſtræ diſpõnis citra omnem cõtrouerſiam exiſtit, ob uirtutẽ uerbi. nõ poſſit, quod ipſo iure operatur, utſupra, uerbo, nõ poſſit, in prin.
3 quinimo ubi diſpoſitio † permiſſiue loqueretur, ſed limitate, ac certo modo, a contrario ſenſu, ceſsante forma ſtatuti, adhuc diſponeret, ne ultra modum relinqui poſset, Rimin. conſil. 327. num. 9. & ſeq. li. 2. Sed num e contrario, diſpoſitum,
4 † ſeu permiſsum ſit, ut citra ſolidos uiginti poſſit legari, Dico una cum Dec. in l. actione. nu. 8. C. de tranſact. loquente
5 de dictione, præter, † eiuſdem ſignificationis, cuius eſt ultra, ſecundum Barba. conſ. 75. nu. 5. libro 3. & idemmet Dec. ſentit nume. 9. ꝙ nec diſpoſitum, nec permiſsum uidetur, ſicut nec etiam prohibitum, unde id diſpoſitioni iuris communis cenſetur remiſsum, ex emplo ſtatuti, ut Dec. inquit, diſponẽ-
6 tis, † ut ab uſurario accipi non poſſit præter denarios duos pro libra, ubi ſtatutum non permittit in duobus denariis uſuram accipi, nec etiam prohibet, ſed illud remittit diſpoſitioni iuris cõmunis, a quo in effectu non longe ſub eadem quę ſtione Bal. diſſidet in l. ſi eum. §. qui iniuriarum. col. fi. uerſi. & prædicta faciunt. ff. ſi quis caut. idem quoque Bal. in auth. ad hæc. num. 3. C. de uſur. & quod alibi ait conſ. 411. num. 5.
7 lib. 5. quod dictio, † ultra, ſignificat poſt, aliquo exiſtente in medio. At cum iure communi, ut ad reſolutionem deueniamus, mulier ſit capax, ut ſupra in præfat. 6. nu. 1. utique citra modum ſolidorum uiginti legatũ ualebit, ad idem optima gl. in l. 1. uerbo, ultra. ibique Bal. & cæteri. C. de ſecũ. nup. in l. ſicut. eod. uerbo. C. de præſcrip. 30. anno. l. fin. in princ. uerbo, uiginti ſolidis. C. com. de leg. facit tex. in l. ſi ſeruus legatus. §. ſi ita. de leg. 1. c. ultra. 3. qõ 6. & quod in ſimili tradit Cuman. conſ. 113. ſtatutum, quod circa medium, Bertrand. l. hac edictali, in prin. nu. 56. C. de ſec. nup. & in re, de qua agimus, ſentit Brun. in repet. ad conſtit. decret. ſtat. & conſuet. uerbo, legatum, in ultimo uerſiculo, quatenus uult, quod ſtatutum, quo maritus ultra centum non poteſt legare uxori, non obſtat, ſi leget uxori centum, & grauet hæredem ad ſoluendã gabellam pro legato, ponderando uerbum illud, nõ obſtat, ex quo res derelicta uidetur diſpoſitioni iuris, Riminal. d. cõ ſil. 327. colum. 1. libr. 2. & tex. eſt apertus in l. ſed ſi hoc. §. cuidam. ff. de cond. & demonſtr. de quo ſupra meminimus uerbo, legare, q. 7. nu. 66. & hoc non mediocriter in modo agendi uxori confert, iuxta ſupra annotata præfat. 1. nu. 7. ac notat Riminald. ubi ſupra colum. prima. Licet etiam ubi hæc modica ſolidorum uiginti ſumma ita nũcupatim excerpta non fuiſset, illa adhuc ſub hac noſtra diſpoſitione comprehenſa non eſset, attenta † rei modicitate, iuxta notata per
8 ſcrib. in l. Senatus. §. Marcellus. de leg. primo. Iaſ. ubi plura refert

Source : BIU Cujas

fert in l.ſciendum,in princ.num.7.cum multis ſeq. ff.qui ſatiſda.cog.latiſſime Brun.ꝙ extan.maſc.9.articu.q.12.& quidem forſan in maiori quantitate, quam ſolidorum viginti, inſpecta qualitate perſonarum,ut ipſe Brun. circa fi. ſubdit. ſed cū in terminis noſtris certa ſumma ſit præfixa, ulterius
9 quærendum non eſt, cum lex † quantumuis dura, ſeruanda ſit,uulg.l.proſpexit.ff.qui,& a quibus, quod dictum pulchre exornat Nat.conſil.480.numero 6.& nos infra dicemus, verbo,viginti.in principio.

SVMMARIVM.

1 *Legatum vltra modum permiſſum num in totum vitietur, vel debeatur in eo, quod citra modum exiſtit, Ampliatur nume.17. declaratur.num. 19.& 20.*
2 *Vtile per inutile non vitiatur in ſeparabilibus,& diuiduis,ſecus e contra, nu.19.& quomodo intelligatur.*
3 *Factum vltra licitum,valet intra licitum.*
4 *Donatio excedens aureos quingentos abſque inſinuatione num vitietur in totum.*
5 *Venditio facta de pluribus,quorum aliquid vendi non poteſt, in re tantum vetita retractatur.*
6 *Indulgentia conceſſa per prelatum ultra tempus permiſſum non corruit,niſi in eo,quod legitimum tempus exceßum.*
7 *Emphiteoſis rei eccleſiæ conſueta dari ſub certa pēſione, aut in tertiam generationem ſeu in maſculos tantū,ubi aliter detur,num vitietnr in totū.*
8 *Feudalis conceſſio vltra modum permiſſum,num in totum vitietur.*
9 *Vſurarum promiſſio ultra legitimum modum non vitiatur in totum.*
10 *Inhibito iudicis eccleſiaſtici,ne quid inſtrumēto vtatur,ſub prætextu,quo ſit ſeneratitium,quomodo fieri debeat.*
11 *Prohibitus lege,vel conſuetudine,ne ultra certam ſummam teſtetur, eatenus ſit reſciſio,quatenus reperitur exceſſus modus.*
12 *Relictum factum vxori ultra,quam vni ex filii primi coniugij,non vitiatur in totum,ſed tantum in ſupra pluri.*
13 *Spurio vbi pro alimentis ſit relictum prędium magni redditus,non in tatū relictum corruit,ſed tantum in eo,quod ultra modum alimentorum reperitur,idem in relicto ex cauſa dotis num.14.*
15 *Epiſcopus in ſpurium diſtribuere non poteſt, niſi ad legitimum alimentorū modum.*
16 *Cicero quid recenſeat de hærede grauato,filiæ totam hæreditatem reſtituere,contra diſpoſitionem legis uoconiæ.*
17 *Annum legatum citra modum permiſſum,non ſemel, ſed ſæpius præſtandum eſt,ſecus in donatione cauſa mortis nu.18.*
19 *Diuiſio rei legata uxori communis cum hærede,ſeu cum alio legatario qualiter fieri debeat.*
20 *Legatum in aliquo non vitiatur,cum incertum eſt quid importet.*

Quæſt. II.

1 Quid ſi vltra †modum permiſſum vxori legetur, num relictum vitietur in totū, vel debeatur in eo, quod citra modum exiſtit, omiſſis diſputationibus,ex quo lis eſt de paupere regno, concluſiue dico, ꝙ legatum in eo tātum vitiatur,in quo reperitur exceſſus modus,citra autem vxori debetur,quod comprobatur ex eo, vt mox diximus,ꝙ noſtra hæc diſpoſitio ultra modum duntaxat prohibet,citra autem ſe remittit in terminis iuris communis,ubi uxor optime capit. Necnon ex regula quoque ni
2 titur,utile †per inutile non vitiatur inſeparabilibus, & diuiduis c.utile,de reg.iur.in 6.l.græce. §. illud. ff.de fideiuſſ.l.1. §.ſed ſi mihi.ff.de verb.oblig. & per hanc regulam tradit in ſimili Aret.conſ.54.nu.2.iunc.Bal.in c.1.circa finem de iure iur.ait,ꝙ illud tantum reſcinditur,in quo modus exceditur, quia quod fit vltra modum,ad modum. & menſuram reducitur.l.rogaſti.§.ſi ſibi.ff.ſi cer.pet.& bonus tex.in c.ſi quos iū cta gl.in verbo,amplius12.q.2. Hinc quoque laſ.in l.pupillari.num.4.ff.de vulg.ex eo tex.colligit, ꝙ illud,quod fit ultra
3 †licitum,ualet intra licitum, contra Bal.qui in contrarium ponit regulam in l.quæcunque circa prin.C.de bon.quæ lib. & ſubdit,quod Canon.habent pro hoc tex.no.in c.dilectus. de præben. in hæc uerba,nos facto eius legati illico reproba to,quod eſt licitum approbantes. ſic etiam videmus, ꝙ do-
4 natio †excedens aureos quingentos abſque inſinuatione nō in totum vitiatur,ſed tantum quatenus fuit exceſſus modus l.ſancimus.in princ iuncta l.pen.C.de donat. Alexan.conſ.4. num.9.circa finem.li.1.Soc.conſ.48.ante nu.8.li.1. Dec.conſil.239.num.2.conſ.432.num.15.&16.& conſil.536.nu.14. & in donat.inter uirum,& uxorem, vt illa ultra modum exceſſum,& non citra uitietur, habetur per Io.And. ad ſpecul.de donat.columna ſecunda.uerbo,donationes, poſt principiū. Aret.conſ 17.num.2.improbato Sali. contrarium tenente, ut idem obſeruat Iaſ.in l.certi conditio. §.quoniam. nume. 15.ff.ſi cer.pet.Ruin.conſ.44.nu.8.iuncto num.21.li.2.Bello. atteſtans de magis communi. conſ.4. poſt.nu.11. D.Clar.li.3. recep.ſentē.§. donatio.qō.17.ubi ſubiungit, hanc etiam eſſe æquiorem opinionem, & de magis quoque communi atteſtatur Burſat.conſ.40.nu.59. Simile videmus apud Abb.&
5 Ann.in c.querelam,circa finem. de ſimon. ꝙ vbi quis †plura vendit,quorum aliquid vendi non poteſt, contractus in omnibus rebus venditis non retractatur,ſed ſolum in re prohibita uendi. Item ubi prælati ultra tempus ſibi permiſſum in-
6 dulgentias †concedunt, in totum non corruit indulgentia, ſed tantum in eo, quo exceſſum fuit legitimum tempus, gl. c.fin.de pœnit.& remiſ.quod ex alio etiam ſentit ibi gl.quia res in liberalitate,cuiuſcemodi caſus noſter habetur, uerſatur, quæ vſque ad legitimum modum tenet, in reſiduo autē nequaquam, ſequitur Abb.in ca. cum ex eo in fine. eod. tit. ubi tex.proprie loqtur per dictionem, vltra, Iaſ.l.1. §.ſed etſi mihi.nu.6.in fi. ff.de ver.obli.Idem ad rem conſuetudinariā
7 deſcendendo,uidemus,quod res Eccleſiæ † conſueta dari in emphyteoſim ſub certa penſione, aut in tertiam generationem, ſeu in maſculos ſolū,ſi ꝑ minori penſione,vel in quartam generationem aut etiam in fœminam, fiat, conceſſio. tantum uitiatur,quatenus vltra formam conſuetam facta fuit,& non citra,Dec. poſt alios,ubi atteſtatur de communi in auth.qui rem.colum.fin.C.de ſacroſan.ecc. Anch.iun.q. 25.2.par.vbi idem dicit in conceſſione feudali,Curt.iun.atteſtatur etiam de communi tract.feud.1.part.quæſt.6.ea ratione,quia vtile, per inutile,non debet vitiari, & D. Clar.§.
8 emphiteoſis. quæſt. 6. Sic vſurarum † promiſſio ultra legitimum modum in totum non vitiatur, ſed tantum in eo,in quo excedit.l.pecunię fœnebris. l.placuit. ff.de uſur. Sicque commiſſarius ſi in parte ſummam rei commiſſæ excedat,ſolum vitiatur,quod vltra modum exceſſit, Bal.conſ.383.nu.
9 5.uerſ.tertio requiritur lib.3. Hinc Iudex Eccleſiaſt. eo ſub prætextu, quod inſtrumentum aliquod in ſe fœneratitium
10 contineat, inhibere creditori non poteſt, ne in totū inſtrumento vtatur,ſed tantum ea in parte, in qua dicitur continere vſuram,& ſic in qua inſtrumentum infirmandum veniret,ita notabiliter concludit Laur.Rodul.tract.uſur.quę. 135.Alciat.l.1.§.ſed ſi mihi num.34.ff.de ver.obli. & Capii. deciſ.49.num.3.licet conſuetudo ſe habeat,quod inhibitio fiat generaliter.quod iuri, & æquitati non confert,eo potiſſimum conſiderato,ut ait Rodul. quod multi ſunt debitores, qui hodie legi fraudem faciunt, litem mouendo de inſtrumento, uel ſententia omni uſura carentibus ad finem, ut dilationē ad ſoluendum capiant.Niſi,ut ſubdit Rodul. vſurarius inſtrumento iam uſus fuiſſet in totum, & perſtitiſſet ſine pœnitentia, quia cum tunc a iure totius ceciderit,propter uſuras ultra ſortem petitas,in totum fieri poteſt inhibitio,ſimilis declaratio habetur per Tiraq.de iur.primog.quę.
11 47.in fine ubi inquit,quod quot ieſcumque †ex ſtatuto, uel conſuetudine prohiberur,ne quis ultra certam ſummam teſtari poſſit, cuiuſcemodi multa ſunt in Italia, & Gall.tunc, eatenus fit reſciſio, quatenus reperit exceſſus modus, licet Tiraq.abſq; l.& autho.ſit loquutus,ſui tñ ēt in magna copia, pro eius more non deficiebant, ad idem Corn.conſil. 178.li. 4.Accedit prope, quod maritus tranſiens ad ſecunda uota, non plus in ſecundam uxorem conferre poteſt, quam reli-
12 querit uni ex filiis primi coniugii,& tamen ſi contingat †ultra relinquere,non totum uitiatur,ſed id tantum,quod plus uel relictum,uel datum fuit,tex.apertus habetur,in l.hac edi ctali.uerſ. ſi uero plus.C.de ſec.nup.Ang. auth. de non elig. ſecū nup.in princ.num.13.& §.optime uero auth.de nu.huc etiam tex.in l.ſi is,qui.ff.de uulg.ubi ſi totum relinquatur ei, qui partem capere poteſt, ab exceſſu tantum legatarius excluditur, concorda tex.in l.quod conditionis in princi. ff.de donat.cau.mort.& in l.ſed ſi hoc §. cuidam.ff.de cond.& de monſtra. quem ad hoc ualde notandum dicit Gamb. tract. Clauſ.tit. de uerb.enun.in ultim.uolunt.colum.ante pen.& nos ſupra diximus uerbo,legare, quæſt.7.num. 64.& ſeq.Et ex his uerificatur, quod non longe a propoſita materia not. Bal.in l.eam quam num.41. C.de fideicom.ubi ſi patet filio
13 ſpurio †prædiū magni redditus pro eius alimentis relinquat non in totum,ſed tantum in eo,quoq ultra modum alimentorum eſſe reperitur,Soc.conſ.2.num.5.& 8.lib.4.meminit
14 Crot.d.§.ſed.ſi mihi nu.5. ut idem fit in relicto †ex cauſa dotis ut apud paleo.de noth.ſpu.que fil.c.50.nu.3.& ſeq.Rolan.
15 conſ.74.nu.46.li.1.& ideo licet †Epiſcopus, vel alius executor non poſſit omnia bona,uel maiorem partē ſpuriis diſtribuere,quo tamen ad legitimum modō alimentorū rectepoteſt,alioquin,quod ultra diſtributum erit,reuocabit,Bal.l.id quod pauperibus,col.pen.C.de epi.& cle.argum.tex.in l.fin. ff.de exerci.actio.ubi ſi nauis indiget refectione, & magiſter nauis pro ea reficienda pecuniam ultra neceſſitatem a creditore accipiat, creditori contra dominum nauis actio pro toto credito nō dat, ſed ad quantitatē duntaxat, q̄ pro refectione neceſsaria erat,ſeq.Bermon.de concub.§.qui ēt filiis. nu.59.& Soarez.ad l.fori.1.tit.6.lib.3.nu.23. ubi de cōmuni. Et magis prope accedit tex.in l.ſi ſponſus §.generaliter,& l. ex annuo ff.de donat.int.uir.& quod in re omnino ſimili tradit Are.conſ.159.nu.20.in 10.dubio, & ne expreſſa quoque

autho-

Source : BIU Cujas

auctoritate deficiamus sic nuncupatim voluere Alex. consi. 58. nu. 10. lib. 2. Ruin. Consi. 44. nu. 9. lib. 2. Plot. cos. 168. nu. 17. int. consi. vltim. uolunt quod in lib. suorum habetur con. 17.
16 & Alciat consi. 77. quest. 4. lib. 9. Hinc Cicero † lib. 2. de finib. Cum quidam hæres scriptus diceretur rogatus a testatore, filiæ testatoris omnem hæreditatem restituere, scribit, amicos censuisse, plus fidei dandum non esse, quam posset ad eam lege Voconia peruenire, quæ vltra quadrantē non permitebat, vt apud Franc. Balduin. ad ipsam legem Voconiā. Qunimo id, quod citra modum permissum continetur, nedū
17 semel, sed ēt singulis † annis quandoq; præstandum erit, veluti quoties quid annuum relictum fuerit vxori, vt sæpe fit. Cum enim tale annuum legatum non vnum, sed plura sint, & singulis annis cedat dies, singulisq; annis legatarij cōditio inspiciatur l. si in singulos l. cū in annos ff. de ann. leg. l. cum in annos, & ll. seq. ff. quan dies leg. cad. Curt. consi. 14. & 15. & in proposita materia obseruat Soc. consi. 81. col. 2. in 5. fundamen. lib. 3. & supra etiam meminibus verbo, vxori, quæst. 5. nu. 19. singulis vtiq; annis præstandum erit legatum ad modum solidorum viginti, non autem vnica fiet coaceruatio; pro quo bonus est tex. in l. sancimus §. si quis autē talem C. de dona. Quod etsi exiguæ rei sit, in prætio forsan erit apud vxorem, cum similes annuas præstationes, & si minimas ple-
18 rumq; magni faciant homines. licet vbi iure donationis † causa mortis deberetur, vt fieri etiam posse, supra diximus, verbo legare, quæst. 7. aliud esset, ex quo tunc semel tantum capientis conditio inspici debet l. senatus §. fin. ibiq; glo. & scribent. ff. de donat. caus. mort. Verum hæc plana erunt in diuiduis, & quæ separationem recipiunt, vt in id tēdunt omnia
19 superius relata, secus † videtur esse in indiuiduis, vel quæ saltem commodam separationem non recipiunt, veluti est seruitus, equus, bos, pecus, & huiusmodi, vt apud glo. in l. vbi autem ff. de cond. ob turp. cau. l. 2. §. 1. & l. 4 ff. de verbo. oblig. Tiraq; de retract. §. 1. glo. 21. nu. 12. & seq. Tunc in his: etsi relictum in totum vitietur, ex communi regula, quæ ex aduerso habetvr, utile per inutile vitiari. l. 1. §. Trebatius. ff. de aqu. quor. & æsti. gl. in l. pecuniæ fænebris. ff. de usur. Bar. in d. l. grece. §. illud. ff. de fideiuss. scrib. omnes in d. l. 1. §. sed etsi mihi. ff. de uer. oblig. Abb. c. fraternitatem, super gl. graues. de donat. Ale. consi. 143. nu. 3. li. 7. Natta consi. 179. num. 29. & Crot. consi. 76. in 3. artic. Nihilominus credo, q̄ cum hic inutile ex iure speciali proueniat, illud propter vtile admixtum conualidabitur, & sic subsistet d. l. si sponsus. §. generaliter vbi glo. ff. de donat. int. uir. & ux. Castr. in l. 1. §. pe. nu. 7. ff. de uerb. oblig. quando scilicet utrumq; est principale, secus si inutile esset principale, & vtile ueniret consecutiue. tunc neutrum ualeret, ut in d. §. generaliter post gl. no. Salic. & in l. sancimus. nume. 7. C. de donat. nisi subesset aliqua coniectura fraudis Alciat. d. l. 1. §. sed si mihi. nu. 17. ff. de uer. oblig. Cum alioquin parata esset uia marito dispositionem hanc fraudandi, rem indiuiduam uxori relinquendo, ubi tunc utile quoque per inutile uitiatur Bal. l. certi conditio § quoniam post num. 3. ff. si cer. pet. Ruin. consil. 109. nu. 27. lib. 4. Quid autem agendum, in modo diuidendi rem sic legatam, orta controuersia inter uxorem & hæredem, seu alium legatarium, accipe ex tex. in
20 d. l. sancimus. §. ne autem. C. de donat. cæterū ubi incertū † esset quid talis largitio importaret, & quid, & quantū per eam uxori quæratur, ut dispositio potius ualeat, q̄ pereat, in nullo uitiabitur legatum, argumento. l. quoties. ff. de reb. du. vt nō longe a proposito not. Florian. in 2. disput. 5. dub. nu. 10. ac cō ferunt infra annotata, uerbo, uiginti, q. 1. 2. & seq.

SVMMARIVM.

1 *Legatum ubi in diuersis summis sit factum, quarum nulla legitimum modum excedit, num una, uel omnes summæ debeantur.*

2 *Falcidia ex singulis legatis, non ut ex plurib. detrahitur temporum, atque summarum diuersitate non attenta.*

Qvæst. III.

1 **At quid** si non unū, sed plura facta reperiantur uxori legata diuersarum summarū, quarū nulla legitimum modum excedit, num omnes summæ debeā tur, quantumcunque simul coaceruatę modum excedant Dico breuiter, unam dumtaxat summam, & non omnes deberi, etiam quod diuersimode factæ reperiantur, veluti una in testamento, altera in codicillis, cum omnes ab una, & ea-
2 dem dispositione pendeant, sicuti in Falcidiæ † detractione fit, quæ temporum, atque summarum diuersitate non attenta, ex singulis quidem legatis, & non ut ex pluribus fit, gl. in d. l. Sancimus. §. si quis autem, uerbo, intelligantur. C. de donat. quia, vt inquit ibi Salic. omnia robur accipiunt tempore mortis testatoris. l. in quantitate. & l. pœnales. §. annua. ff. ad legem Falcidiam. Adeo quod, ut dixi, omnia, ex eadem dispositione pendent, vbi coaceruatio fieri debet d. §. siquis autem, conferunt notata per Bar. in l. Modestinus, col. final. nu. 10. ff. de donat. & per Glossellam in l. scire debemus, uer bo vnam, & ibi las. nu. 10. ff. de ver. obli.

SVMMARIVM.

1 *Effectus non exiguus, quod legatum citra modum permissum subsistat.*

2 *Hæres dispositionem testatoris non complens pro ea parte, qua valet, priuatur in totum, stante pœna caducitatis.*

3 *Pœna ita committitur, dum contrauenitur in totum, cum dispositio in totum valet, sicuti pro parte.*

4 *Pœna etiam pro modica contradictione, & exigua re omissa, in totum succedit.*

5 *Hæres alienare prohibitus sub pœna caducitatis, rem minimam alienando, tota hæreditate priuatur.*

6 *Hæres voluntatem testatoris complere debet, & in nullo ei resistere.*

7 *Hæres pœna caducitatis astrictus summe cauere habet, ne in eo, quod citra modum relictum est uxori contraueniat.*

8 *Prouerbium de Roberto, qui ob punctum caruit asello, unde prouenerit.*

9 *Declaratoria iudicis præcedere habet, dum præsupponitur, quod hæres in pœnam caducitatis inciderit.*

Quæst. IIII.

1 **Et si quis** curiosus quærat, qui nam effectus, † ex hoc, quod legatum citra permissum modum subsistat, oriri possit, respondetur, non exiguus. Quia se-
2 cundum Ruin. cōs. 44. num. 10. lib. 2. quoties hæres † grauatus sub pœna caducitatis, vt plerumq; fit, & supra retulimus verbo, non possit. quæst. fin. vel alia pœna, cōtingat, q̄ p hac parte a iure sic permissa contraueniat, contra eum pœna cō mittitur in totum. Quouiam pœna, ut inquit Ruin. non so-
3 lum † committitur, quando contrauenitur in totum, si in totum dispositio valet, sed etiam quando contra fit pro parte, cum pro parte tantum ualet. l. 4. §. Cato. in fi. ff. de uer. obl.
4 & non inconuenit, quod pro modica † ꝺictione, aut pro exigua re omissa, pœna succedat in totū, vt videre est p Bal. in l. 1. q. 14. C. de his, quę pœnæ nomin. & consi. 127. quidam nobiles, circa medium lib. 1. vbi ait, quod pœna committitur, ēt si quid minimum restat soluendum, plura recesset Las. in authen. qui rem. nu. 16. C. de sacros. ecc. Dec. c. de appellationibus, de appell. Tiraq. de retract. conuent. §. 4. gl. 6. nu. 23. cum aliquot seq. & longe plura Sebast. medic. in reg. minimum non curat lex. in suis limit. & in legato pœnæ nomine facto, est tex. in l. q̄uis. ff. ut leg. nom. quem ad contextum refert Tiraq. de iudic. in reb. exig. in 5. limitat. & Borgn. de tuto. & cu
5 rat. nu. 228. sicut in simili habetur de hærede † prohibito alienare sub priuationis pęna, qui rem etiam minimā alienando, tota hæreditate priuatur, Ang. cōs. 168. in 2. quæst. las. l. si ita qs ꝓmisserit. §. ea lege col. fi. ff. de uer. obl. Dec. d. auth. qui rē. nu. 19. & d. c. de appellationib. nu. 4. Crot aliis iactis fundamentis in l. filius fa. §. diui. nu. 156. & seq. quos etiam ibi tuetur Bapt. Romul. nu. 203. & seq. de leg. 1. & licet nimis graue uideatur, vt hæres ob tam modicę rei summæve deffectum pœnam amissionis totius hæreditatis incurrat, & sic pœna non commensuretur culpæ, nihilominus cum defuncti uolūtas ita se habeat, hæres † illam complere, & in nullo ei resi-
6 stere debet. Castr. consi. 292. nu. 6 lib. 2. Quin etiam magis delinquere uidetur hæres, non præstando rem tam modici momēti, q̄ si magni pretii esset, ut in simili notat Rip. in l. fi. q. 37. in fi. C. de reuoc. donat. Vnde hæres sibi imputet, cur se posuit in regula illa, in uno delinquens, factus est omnium reus c. defleat. de reg. iug. cap prim. & cap. ult. de pœnit. distin. 5. ac notat Barbat. consi. 36. prope finem, lib. 2. nisi se excusset ut in casu Castr. consi. 5. no. 4. ver. & idem uidetur lib. 1. Idcir-
7 co diligenter caueat hæres † tali iussu astrictus, vt uxori in eo, q̄ citra modum sibi relictum est, non contrafaciat, ne pro tā exigua errogatione denegata, cadat a toto, leuis enim occasio interdum est magni ponderis. Bal. c. per tuas, in prin. de probat. Tiraq. tract. de iudic. in reb. exig. ver. 13. & sic ei cōtin
8 gat, quod accidit Roberto †, qui factus Abbas oppulento sacerdotio. cui Asinus nomen erat, cum Carmen, quod pro foribus monasteri proscriptum erat, commutato puncto, interuertisset.

Porta patens esto nulli, claudaris honesto.

A summo pontifice sacerdotio priuatus fuit, unde in fabulā uulgi transit, prouerbialeq; de modico momento rem magnam amittentibus, carmen ortum.

Ob solum punctum caruit Robertus Asello.

quod ex nostris post Albericum refert Alc. lib. 4. de uer. sig. ad idem illud diui Pauli. 1 ad Corint. c. 5. & ad Galat. 5. Nescitis, quia modicum fermentum totam corrumpit massam.

9 Necessarium tamen erit † ut super huiusmodi caducitate iudicis declaratoria præcedat, ut apud Dec. consi. 673.

SVMMARIVM.

1 *Accrescendi iure num vxori ratione portionis sibi permisse, tota hæreditas spectare possit, vbi hæres adire recuset, & nu. 4. vbi contra D. Ceph. & Nattam, opinio tuetur, cum declaratione nu. 16.*

Source : BIU Cujas

2 *Accreſcendi ius in diſpoſitionibus limitatis quo ad legata, & fideicommiſſa etiam vniuerſalia locum non habet.*
3 *Portio repudiata iuxta diſpoſitionem auth. præterea. C. und. vir. & vx. non accreſcit vxori, ſed alijs ab inteſtato venientibus debetur.*
5 *Filio naturali inſtituto hæredi, in eo, quod ſibi debetur, num tota hæreditas ſibi accreſcat, vbi cohæredes repudient. vel non adita hæreditate, decedant.*
6 *Subſtitutio facta filio naturali pro ea tantum parte valet, pro qua filius eſt capax, reliquum ſuccedentibus ab inteſtato debetur.*
7 *Idem de ſubſtitutione facta filio arrogato.*
8 *Teſtamentum filijfam. tantum valet quo ad caſtrenſia, non ad reliqua bona.*
9 *Relictum factum per uxorem ſecundo uiro tertiam non aſcendit, quæ ei relinqueſt, reliquum autem venientibus ab inteſtato ſpectat.*
10 *Alciatus male ſenſit conſ. 41. in fine lib. 5.*
11 *Decedere pro parte teſtatum, & pro parte inteſtatum ex legis, conſuetudinisve diſpoſitione toleratur.*
12 *Natte conſideratio tollitur.*
13 *Accreſcendi ius dicitur relictum.*
14 *Vxori inſtitutæ in ſolidum, vel in parte, reliquo non diſpoſito, nihil accreſcit.*
15 *Accreſcendi ius in deffectum tantum uocatorum, ex teſtamento, & ab inteſtato, vxori competit in fiſci excluſionem, cum declaratione nu. 16.*
17 *Legata quomodo ſint præſtanda in caſu, quo de iure accreſcendi agitur.*
18 *Legata a venientibus ab inteſtato, an, & quando præſtanda ſint, remiſſiue.*

Quſtæ. V.

Alius quoque non minor præcedenti inſurgit effectus, vt citra modum permiſ
1 ſum valeat relictum, nam ubi iure inſtitutionis †huiuſmodi relictum factum fuiſſet, & contingeret, vniuerſalem hæredem reſpuere, hæreditatem, ex iure accreſcendi tota ſpectabit vxori, excluſis his, qui abinteſtato ueniunt, ea potiſſimũ ratione, quia cũ noſtra hæc diſpoſitio ſonet in relictum, qđ prouenit ex facto, & iudicio, matiti, trahi nõ debet ad illud, ꝙ ex legis prouidentia deſcendit, vt eſt in iure accreſcendi, ne in illud inconueniens incidamus, ꝙ maritus, decedat ꝑ parte teſtatus & pro parte inteſtatns, contra regulã. l. ius noſtrũ. ff. de reg. iu. & ita nuncupatim tradit D. Io. Ceph. cõſ. 59. in 2. dubio. & conſ. 60. fere per totum li. 1. cuius ſnĩam in eadem facti contingentia approbat Natta conſ. 463. col. pe. & fi. eosq; refert. & ſequitur D. Menoch. iſtud ualde comendãs in 4. remed. adipiſ. poſ. nu. 128. & ſeq. vt idem admittit D. Cepha. conſ. 390. nu. 71. & 72. iuncto. nu. 77. lib. 3. ultra quos eadem ratione ductus idem in ſimili uult. Soc. conſ. 81. nu. 11. veſ. octauo eadẽ, & nu. 16. uerſ. præterea li. 3. poſt Fulg. conſ. 102. col. fi. cũ quo tranſit Marſil. integrũ Soc. rñſum referẽs, in l. fi nu. 110. & ſeq. ff. de iuriſd. om. iud. ad idem Rimi. conſ. 327. nu. 11. li. 2. & ꝙ tradit Brun. ꝙ tex. maſc. 8. art. prin. q. 9. ꝙ procedit etiam in excluſionem fiſci Corn. conſ 324. nu. 7. & ſeq. li. 4. & nos ſupra diximus verbo legare, q. 10. nu. 21. Et hoc ut quæſtionem quoque formauimus, procedit in relicto iure inſtitutionis, ne in illud abſurdum incidamus alleg. l. ius noſtrum de re. iu. ſecus autem erit in legatis, & fideicommiſſis etiam uniuerſalibus, in quibus noſtra hæc diſpoſitio procedit, ut ſupra verbo legare, tum in prin. tum in ſequentib. quæſtionibus diximus, ex quo tunc in diſpoſitionibus limi-
2 tatis †locum non habet ius accreſcendi, a ceſſante ratione, ſeu abſurditate alleg. reg. l. ius noſtrum, ut præcęteris tradit, Cagn. in rub. C. quan. non pet. part. col. fi. in 15. præmiſſo, referens ſimile de auth. præterea. C. unde uir. & vx. vbi portio,
3 †repudiata non accreſcit, vxori, ſed aliis tranſuerſalibus debetur, quoniam dum eorum aliquis extat, vxor non habet, niſi ſuam quartam ex eo, quod in ſucceſſione limitata locũ non habet ius accreſcendi, quod etiam eſt de mente domini Ceph. præcipue dicto conſi. 60. in fine, & magis explicite Brun. quod extan. maſc. 9. artic. quęſt. 10. num. 85. & ſeq. Mihi tamẽ, & ſi forſan durum ſit a tot legũ verticib. diuertere
4 non vĩ, ꝙ memorata cõcluſio, in † iure ſubſiſtere valeat, ut ſcilicet vxor hæres inſtituta ratione eius, cuius eſt capax, repudiante hęrede per ius accreſcendi totum capiat. Nam in primis illa potiſſimum ratio, quod cum id ex prouiſione legis proueniat, noſtra hac prohibitione, quę in factum hominis ſonat, comprehenſum non exiſtat, alteri communi concluſioni repugnat, quæ ſe habet, quod obligatus facto negatiuo, ut hic, curare habet ne quoquo modo, ſiue ex ſua, ſiue ex legis prouiſione res ſuccedat, gl. commmuniter recepta in l. ſi quis ita. §. ea lege, verbo, intereſſet. ff. de uer. obli. Alex. conſ. 55. nu. 6. lib. 3. Curt. conſ. 72. nume. 30. cum aliis per nos ſup. abunde deductis verbo, legare, quæſt. 10. nu. 14. & 17. Ex inde concluſio hæc nonnullis doctorum traditionibus, quæ in iure habentur, ex diametro aduerſatur, ut pote, quam primo loco tradit Crot. in l. reconiuncti, nu. 163. de legat. 3. ubi
5 quærens, ſi pater filium naturalem †inſtituat in eo, quod ſibi de iure relinquere poteſt, in reliquis autem bonis hæredes alios inſtituat, qui hæreditatem repudient, aut illa non adira decedant, an eorum portio filio naturali accreſcat, an vero uenientibus ab inteſtato ſpecter, reſpondet Crot. & ſi prima facie dicendum videatur, locum fore iuri accreſcendi, ne teſtator decedat pro parte teſtatus pro parte inteſtatus, verius tamen eſt ex eo, quod filius naturalis in bonis patris nec per directum, nec per indirectum plus conſequi poteſt, quam iura permittant, nil ſibi accreſcete, ſed illud quod, ex parte aliorum cohæredum defecit, competere venientibus ab inteſtato. Item quæ de filio quoque naturali habetur, cui
6 ſi pater prouideat de ſubſtituto †ea in parte, ꝑ qua eſt capax ſubſtitutio quidem in hoc valet, reliquũ vero ſuccedentib. ab inteſtato deuoluitur, ita Bal. Alex. & alii in l. ſi is, qui. ff. de uulg. vbi Bal. pręceteris in ult. no. vult, illud, quod ibi dicitur de filio naturali, locum habere in quocumq; qui ex forma ſtatuti non poſſet, niſi partem capere, idem Alc. cõſ. 41. in fi.
7 li. 5. Nec non quæ de quarta filii arrogati †circumfertur, cui etſi arrogator per ſubſtitutionem pupillarem prouidere poſſit, nihil tñ vltra ſubſtituto accreſcit, Bal. l. ſi arrogator, col. 2. opp. 4. & 5. & col. 5. q. 2. ff. de adop. Corn. vbi atteſtatur de cõi cõſ. 85. nu. 8 lib. 3. Et quæ etiam ſeruari videmus in filiofam.
8 †qui habens bona caſtrẽſia, & aduẽtitia, ſi teſtatus eſt, nõ aliter fit locus iuris accreſcendi reſpectu aduentitiorum, ne cõ tingat, decedere pro parte teſtatum pro parte inteſtatũ, ſed teſtamentum in ſolis caſtrenſibus valet aduẽtitia vero ſpectãt veniẽtibus ab inteſtato, Corn. d. conſ. 85. nu. 7. & ſeq. Ac demũ ſuperior concluſio magis prope quæſtioni aduerſat quæ habetur ſecundum terminos. l. 1. C. de ſecund. nup. vbi vxor ad ſecũda uota intra annum luctus trãſiens, ſi vltra tertiã partẽ bonorũ ſecundo viro †relinquat, nihil vltra tertiã
9 uiro accreſcere poteſt, ſed reliquum ſpectat ueniẽtib. ab inteſtato, ex quo limitata eſt portio, & ĩ limitatis diſpõnib. nõ fit locus iuri accreſcendi, Bal. d. l. 1. col. fi. ſecundum ultimã, opinionem, gl. in verbo, teſtamento. quæ magis cõiter recepta eſt, teſte ibi Garro. nu. 113. & ſeq. Cagn. l. ius noſtrũ. col. fi. ff. de reg. iur. poſt Corn. alleg. conſ. 85. nu. 8. lib. 3. tranſit Alc. d. conſ. 41. in fine lib. 5. & Soc. iun. con 3. num. 13. libr. tertio,
10 ex quibus conſtat male ſenſiſſe † alibi Alciat. conſilio. 77. q. 4. libro 9. quatenus in propria materia præſupponit, maritum non decedere pro parte teſtatum, pro parte inteſtatũ, ſed vxorẽ in totũ remanere hæredem, quãuis ſibi auferri poſſit, quantum ſupra ſtatutum habet, cum hæc ſit opinio lo. non recepta in d. l. 1. Neque obſtat abſurdum l. ius noſtrum
11 ff. de reg. iur. quoniam illud †toleratur ex diſpoſitione legis conſuetudiniſue prohibentis, nil ultra capi poſſe, Bald. & reliqui poſt eum in d. l. 3. in fi. C. de ſecun. nup. idem Bald. in l. unic. nume. 17. & Roman. numero 17. C. quan. non pet. part. Bal. quoque conſ. 349. nu. 2. lib. 1. Iaſ. ubi atteſtatur de communi in l. ſi is, qui nu. 9. ff. de uulg. Corn. dicto conſi. 85. nu. 8. lib, 3. Cagn. de communi pariter atteſtãs in d. l. ius noſtrum, circa finem, & Soc. Iun. ubi ſupra. Nec mihi adhuc obeſſe uidetur conſideratio †Nattæ dicto conſ. 463. nu. 20. quod cum
12 hæc noſtra prohibitio emanauerit ad euadendum uexationes, & infeſtationes, quas uxores maritis ſuis inferre ſolent, dum ultima eorum condunt elogia, hæc autem ratio ceſſet qñ mulier bona mariti ex facto cohæredis, hęreditatem repudiantis, acquirit, ceſſare debet prohibitio, uulgatis iurib. Nam reſp. cum Bal. in alleg. l. ult. nu. 16. C. quan. non pet par.
13 quod cum tale ius †accreſcendi ſit relictum, ex eo, quod occaſione relicti prouenit, non debet poſſe ultra modũ accreſcere, cũ lex prohibeat relictũ, & ſic cũ uerba legis ꝙueniant ꝙñs eſt, ut eius quoque diſpoſitio conueniat l. item ueniunt §. aptanda ff. de pet. hęr. cum alijs ſupra deductis, uerbo, maritus, q. 1. nu. 24. Et quia cũ maritus facto negatiuo aſtrictus in non relinquendo uxori, curare habeat, ut nec ẽt ꝑ uiam iuris acceſcẽdi uxori acquiri poſsit, ut paulo ſupra diximus, quod facere poteſt, alium cohæredem, aut ſubſtitutum ꝙſtituendo, hoc non faciẽdo, uĩ in legem committere, ut ſ. uerbc, legare, q. 10. nu. 17. & ſeq. Nec etiam ratio prohibitionis ita abſolute, ut pręſupponitur, ceſſat, cum talis relinquendi modus adhucper infeſtationes, & uexationes uxoris ꝑquiri data opera poſsit, ut in euentum, quo nõ adeatur hęreditas quod diuerſimode cõtingere poteſt, tota ſibi deuoluatur, & ſat eſt, quod potẽtialiter, & aptitudine ratio conueniat, ut
14 ſupra pręfat. quinta. numera 57. Verum ubi uxor † hęres in ſolidum, uel etiam modo permiſſo, nihil de reliquo diſpoſito, facta eſſet, tunc ei citra ullam penitus difficultatem nihil accreſceret, ob manifeſtam fraudẽ, & uiolationem, quã maritus facere uoluit legi & conſuetudini, unde id omne ad uenientes ab inteſtato deuoluetur, quod ipſemet D. Cepha. admittit d. conſ. 60. nu. 12. uel primo loco ad ſubſtitutũ, exindeq; ad cohęredem ubi habeat, ut ſ. diximus uerbo, nõ poſsit, q. 2. nume. 24. Vnde concludendo, dico, quod ubi ne-

mo

Source : BIU Cujas

15 mo † supereſt ex vocatis, ſiue ex teſtō, ſiue ab inteſtato, tunc mulieri accreſcit in excluſionem fiſci, & non aliter, vt per Corn.d conſ.324.nu.7.& ſeq.li.4.& ſupra verbo, legare, q.10.
16 nu.21.& ſeq.Cæterum vbi mulieri † nihil relictum foret, aut ex legis diſpoſitione in totum excluderetur, cuiuſcemodi ſta tutum aliquod nondum vidi, citra vllam quoque difficulta tem nihil ei accreſceret, cum nihil habenti nihil accreſcat, Bald.d.l.V.q.4.nu.18.C. quan.non pet.par.Brun.quod extan. maſc.9.artic.q.10.nu.84.& D.Ceph.conſ.390.nume.77.Hæc quoque meditatio, num locus ſit iuri accreſcendi, vel non,
17 ita vt reliquum veniētib.ab inteſtato deferratur, circa † legatorum præſtandorū modum nobis ſeruit, a quo ſcilicet, & qūo illa præſtanda ſint.nam ſi tota hereditas accreuit uxori, dubio procul ab ea præſtanda ſunt legata, cum res accreſcat cum onere ſuo.l.V.§.in his itaq;. C. de cad.toll.Sin minus ꝓ rata tantum, in quo remanet hæres, ad legatorum præſtatio nem tenetur, Corn.conſ.85.nu.19.& ſeq.li.3.quod in termi nis huius noſtræ conſuetudinis exigua res erit ob modicita-
18 tem relicti, cuius vxor ſit capax. A venientibus vero † ab inte ſtato an,& quando præſtanda ſint legata, recurrēdum eſt ad materiam l.eam quam.C.de fideicom.& ita intelligo Bal.in d.l.5.q.3.nu.17.C.quan.non per.par.ad quem ſe remittit Ale xan.in Apoſt.ad Bal.in l.1.nu.9.C.de ſec.nup.vt ibi quoq; me minit Garro.nu.119.

SVMMARIVM.

1 *Deriſio iudicis Montis puliciani circa ſupputationem ſolidi legalis.*
2 *Solidus dupliciter accipitur.*
3 *Solidus in iure pro aureo, & e contra aureus pro ſolido accipitur, ſecundum uero communem uſum loquendi pro numo æreo, & minuto, nu.7.*
4 *Numiſma, ſolidus, & aureus, idem ſunt.*
5 *Libra auri ex aureis ſeptuaginta duobus conficitur, ex noſtratibus uero nonaginta ſex.*
6 *Donatio hodie abſque inſinuatione vſque ad octingintos aureos valet, & ſecundum aliquos etiam vltra mille.*
8 *Pataui ſolidus pro aureo accipitur.*
9 *Solidus vſualis ex duodecim denarijs conſtat, & viginti conſtituunt libram.*
10 *Solidus dictus eſt, quia integer, non a ſoliditate, vt aliqui uoluere.*
11 *Semiſis dicitur, quod ex dimidia parte fit.*
Tremiſis ex tertia, nu.eod.
Quadrans ex quarta, eod.

SOLIDOS. Principium.

1

Tne ſuper ſignificatu huius verbi in deriſionem † illius iudicis Montispuliciani incidamus, qui donationem librarum tercentum reuocauit, in quātum libras xxv. exceſſerat, ſupponens donationem abſque inſinuatione iuxta diſpoſitionem l. ſancimus. C. de dona.ratione habita ad ſolidos vſuales non vltra valere, vt meminit Io.Andr.ad ſpecul.de inſtrum. edit.§.porro, circa finem, appellans iſtum non iuriſtam, licet
2 de brodio iuris, vt ipſe dicit, guſtaſſet, ſciēdum eſt, ꝙ ſolidus † dupliciter accipi poteſt, primo ſecūdum legalem sāctionē, ſecundo iuxta communem loquendi modum, ſeu vſum. Et primo loco, ſi ſecundum legalem ſactionem ſolidū accipia-
3 mus, erit aureus, quia ſolidus † in iure pro aureo, & ecōtra au reus pro ſolido accipitur l.quotieſcunq. vbi gl. C.de ſuſcep. lib.10.gl.in rub. C.de vet.num.pot.li.11. vbi notat, ꝙ numiſ-
4 ma, † ſolidus, & aureus idem ſunt tex. quoq; clarus habetur in §.& iudicare auth.de deff.ciuit. vbi quos aureos prius dixe rat, mox ſolidos appellat, ad idem tex.in l.fi.& ibi Iaſ.ff.de in ius voc.l.2.C.de ſport.d.l.ſancimus. C.de donat.c.1.c.nonnul li de iudic.c.placuit.12.q.3.Anto.de Can.tract, de inſinuat.2. par.q.31.Crau. conſ.314.in fi.& de ſolidis viginti mētionem facit tex.in l.cum ex falſis. ff.de manu.teſtam. inductus ſecū dum Abb.in d.c.nonulli. in fine, cuius meminit Ant. de Cā. vbi ſupra, ſimilis tex.in l.ultima, in prin.C.commu.de leg.l.1. §.ne autem.C.de comm, ſer.manu.c.fi.de maled.& c.ſi quos
5 12.q.2.quorum ſeptuaginta † duo conſtituunt libram auri gl. in §.nos aūt, inſtit.de Attil.tut.§.fi.de pœn.tem. litig.& d. l. quotieſcunq;, ac doct.in omnibus fere memoratis locis, un-de Caſtr.in d.l.ult.in princip. C.comm.de leg.infert.ꝙ cum
6 donatio † vltra quingentos aureos abſque inſinuatione non ualeat, poterit hodie in noſtratibus, quorum nonaginta ſex conficiunt libram, ualere uſque ad octingentos, ſequuntur Fel.in c.conquerente, de off.ord.Soc.conſ.48.nu.8.li.1. Iaſ.d. l.fi.ff.de in ius uoc.l.2.§.ex his, nu.16. ff.de uerb.oblig. ubi aſ-ſerit, ſic obtinuiſſe in facto. Cor.conſ.54.col.2.li.4. Dec.con-ſil.432.nu.15.Bello.conſ.4.nu.14.& D.Clar.§.donatio, quæ-ſtio.14.uerſ.ſciendum eſt etiam, ubi ſecundum Duen. refert, hodie valere etiam vltra mille aureos. Si vero ſolidum iux-
7 ta conſuetudinem † & communem loquendi vſum accipia-mus, æreus, & minutus numus erit, cuius meminit Io. Andr. ad ſpec.loco præall. & Can.ubi ſupra, ſecundum quem ſen-ſum acceperat ille bonus iudex Montispulciani, & de hoc æreo mentionem faciunt Bar. & Ang. in d. l. quotieſcunq;, Bar.quoque d.rub.C. de uet.num.pot.dum poſteaquam una cum gl.dixit, numiſma, ſolidum, & aureū idem eſſe, ſubdit, at hodie aliter ſeruaī, & ita paſſim in Italia ſeruari, uidemus, ut idem eſſe in Gallia, aſſerit Boer.deciſ.327.col.2.prēterquā
8 Pataui, † ubi ſolidi etiam pro aureis ex more ibi loquentiū intelliguntur, teſte Cagn.in l.1.num.103.ff.de off.eius. Quive
9 ſolidus † ex duodecim denariis minutis conſtat, ut refert Ioā. And.ubi ſupra, Curt.tract.mon.nu.6. & viginti conſtituunt libram, Brun.de augum.mon.2 propoſ.nu.12.& 18. vt in ore eſt omnium, ac patet Lippis, & tonſoribus. Et dictus eſt ſoli-
10 dus, eo, quia integer eſt, ac nihil ſibi deeſt, cum ſolidum dica tur integrum.l.ergo.§.illud videndum. ff.de fideicom.liber. l.ſi quis ſolidum.ff.de hær.inſtit.l.ſi is qui.ff.de vulg.l.cogi.§. hi qui ſolidum.ff.ad Treb.& l.ſolidum. ff.de ſolut.unde ſi nō
11 eſt integer, ſed ex dimidia parte, dicīt † ſemiſſis, ex tertia tre-miſſis, ex quarta aūt quadrans, idem eſt de ſolido aureo, ut notat Couar.de uer.collat.numis. c.3.prope finem principij, vbi aſſeuerat, falſo ex hoc exiſtimare gl.in l.1. C.de vet.num. pot.uolētem, ſolidum a ſoliditate dictum, eo quia de ſolido & puro auro fiat.cum, vt inquit Couar. aurei ueteres, & ſoli di frequentiſſime percuſſi apparent ex auro mixto, & non puro, & hodie ex communi vſu ſolidus ex puro argento, & etiam ex ære, vt nos habemus, conſtet, licet cum glo. illa ſen tiat quoque Alb.in d. l.fi.ff.de in ius voc. & Boer. alleg.deci-ſio.317.num.primo.

SVMMARIVM.

1 *Solidus hic quomodo accipiatur, concluſio.nu.6.*
2 *Lex municipalis interpretationem a iure communi recipit, immo a commu ni vſu loquendi, num.11.*
3 *Conſuetudo a iure communi interpretationem ſumit.*
4 *Verba prolata a uulgaribus ſecundum communem loquendi uſum, a iuris pe ritis vero ſecundum iuri ſperitorum loquendi modum accipi debent.*
5 *Statuta mutuant uerba a iure cōmni, cum ſuo uero, & proprio intellectu.*
7 *Solidi mentio in l.municipali intelligitur de æreo paruæ monetæ iuxta com-munem loquendi uſum nu.12.*
8 *Appellatio ſolidorum aureorum, ducatorum, vel aureorum intelligitur, & regulatur ſecundum modernum cuiuſque regionis uſum.*
9 *Stat.ſequens de moneta intelligitur de uſuali, & expendibili in loco.*
10 *Conſuetudo facilius iuxta conſuetum loquendi modum, quam ſecundum aliā iuris ſcripti diſpoſitionem intelligitur.*
11 *Verba legis municipalis a communi loquendi uſu interpretationem ca-piunt.nu.2.*
13 *Blaſphemans Deum quomodo puniatur ſecundum Cano.*
14 *Solidorum duplex vel triplex ſpecies in agro Alexandrino expenditur.*
15 *Solidus Sabaudiæ frequentior, et vſitatior in prouincia Alexandriæ, & ille in diſpoſitione uenit.*
16 *Libra quo ad noſtram prohibitionem eodem iure cenſetur, quo ſolidus.*
17 *Libra tum ad pondus, tum ad numerum accipitur.nu.ſeq.*
18 *Libra numeralis, ſeu numaria ſolidis viginti æreis conſiſtit, licet modo ma-ior, modo minor ſecundum regionis conſuetudinem exiſtat.*

Quæſt. PRIMA.

1

Deo iuxta quam iſtarum expoſi-tionum, quod nobis lo coprimæ quæſtionis ſuccedit, noſtra hæc † diſpoſitio accipi debeat, non parum re-fert, & quidem prima fronte, vt ſecundū legalem ſanctionem accipi debeat, nobis
2 ſuadet, ꝙ diſpoſitio † municipalis, vt certiſ-ſimi iuris eſt, a iure cōi interpretationem recipit l.2.C.de no xa.gl.& ſcrib.in l.fi.§.in computatione, C.de iur.delib.Bar.l. omnes populi.6.q.princ. & reliqui cum eo. ff. de iuſti. & iur. & in propoſita materia notat Cuma.conſ.30.col.1. Quod in
3 conſuetudine † quoque (vt res noſtra agitur, procedit c.ex li-teris.de conſtit.c.dilectus, de conſuet.Salic.d.l.2.nu.2. & ſeq. Ale.conſ.119.col.2.lib.6. Et magis prope, ꝙ lex municipalis loquens de ſolidis, intelligatur de legalibus aperte ſentit A-le. ad Bar.in d.l.quotieſcumque.C.de ſuſcept. lib.10. quate-nus vult, legem, vel ſtatutum mentionem faciens de ſolidis intelligi debere de his, de quibus habetur mentio in l.fi.ff.de in ius voc.ubi ſolidus pro aureo accipitur, ut ibi per doct.& ſupra etiam ab initio diximus. Quod iterum comprobatur, quoniam, vt diximus, ſolidus in iure accipitur pro aureo, igi tur crededendum eſt, cum ad edenda ſtatuta, conſuetudinē ue in ſcriptis redigendam, non niſi periti eligantur, ꝙ potius more iuriſperitorum ſtatuētes, ſeu collectores loquuti ſint, quam aliter, vt ſimilem facit meditationem Rip.in rubr. ff.
4 ſol.mat.num.69.nam ſicuti verba † ab idiotis, & vulgaribus prolata ſecundum cōem uſum loquendi accipi deoēt, ita q̄ a ſtatuentib.& iurisperitis proferuntur, ſecundum iurisperi-torū loquendi modum accipiuntur, Bal.c.1.in prin.col.pen.
5 de ſucceſ.feud.quoniam ſtatuta, † vt ipſe ait, mutuant uerba

Source : BIU Cujas

a iure communi cum ſuo vero, & proprio intellectu, ad qđ Ale.conſ.2.num.17.lib.2.conſ.5.nu.11.lib.3. & a contrario ſenſu ſentit Alciat.in l.pecuniæ.nomine.nu.4.ff.de uerb.ſig. in quantū uult, ꝙ ubi in ſermone hominis illiterati, & idiote facta eſt pecunię mētio, intelligere debemus de pecunia, numerata, quam vulgareś denarios uocant. At diuerſa ſen-
6 tentia† ut, ſecundum conſuetudinem communemq; uſum noſtra hæc municipalis diſpoſitio intelligatur, & ſic de ęreo ſolido paruæ monetæ, verior eſt, & magis amplectenda, ex manifeſta concluſione, ꝙ licet in iure communi, vbi de ſolido fit mentio intelligatur de aureo, quorū ſeptuagintaduo librā cōficiunt, vt ſupra in principio dictum fuit nu.5. Nihi-
7 lominus in diſpoſitione municipali mētio† ſolidi intelligiť de ereo paruę monetæ iuxta cōem loquendi vſum, ita Caſt. in alleg. l.fin.in prin.C.com.de leg.Felin.c. conquerēte, pro pe finem. de off.ordin.vbi & Ann.inquit quod quādo in ſtatuto, uel ab homine fit mentio de ſolido, intelligitur de paruo ſolido, videlicet, monetæ minutæ, idem ſentit Bar d.l. quotieſcunq;. C.de ſuſcep.dum poſteaquam ex tex.collegit appellationem ſolidi, ēt ꝙ non dicatur de aureo, intelligi de ſolido aureo, ſubdit, id uerum eſſe cum a iure profertur, at ſecundum conſuetudinem in partibus ſuis intelligiť de ſoli do minuto, cum quo tranſit ibi Ang.& indiſtincte in partib. Italiæ dixit Boer.deciſ.327.col.fi.idem aſſeuerans, eſſe in Frā cia, ꝙ itidem ſentire voluit Bart.in rub. C.de uet. num. pot. lib.11.dum poſt gl. aſſerentem, numiſma, ſolidū, & aureū, idem eſſe, addit, at hodie aliter ſeruatur. ad idē Brun.de aug. mon. in 2.propoſit.nu.18.ſicuti, vt paulo infra ait, appellatio
8 †ſolidorum aureorū, aut ducatorū, vel aureorū intelligiť, & rťať ſecūdum modernum cuiuſcunq; regionis uſum. idem
9 quoq; videmus in ſtatuto† loquente de moneta, quod intelligiť de uſuali, & expendibili in loco, Alex.conſ. 104.li.1. Qđ eo facilius in re conſuetudinaria, qua nos uerſamur, locum
10 habet, quo conſuetudo† iuxta communem, & conſuetum loquendi modum, potius quam ſecundum aliam iuris ſcriti diſpoſitionem intelligi debet, ex uulgata regula, in haben tib.Symbolum facilior datur tranſitus. Cra.conſ.118.nu.4.cū aliis ſuperius adductis, uerbo maritus. quæſt.1. nu.38. & ſeq. & in re conſuetudinaria no.Chaſſ.in conſuet.Burg.1. rub.7. §.uerbo.lxv.Solz.tournois. & ita in agro noſtro Alexādrino ac circumquaq. ubi fit mentio de ſolido, intelligiť de æreo, ut omnes ſciunt, & uident. Non obſtat, legem municipalem a iure communi interpretationem recipere, eiuſq; uerba, tā quam a peritis prolata more iuriſperitorum intelligi debere, in primis enim negari poteſt aſſumptum, quod talia verba non a peritis, ſed ab idiotis prolata fuerint, ut plurimū fit, Roma.conſ.32.nu.4. Secundo reſp.qđ immo quęlibet muni
11 cipalis† diſpoſitio, & eius uerba a communi uſu loquendi interpretationem recipiunt. l. librorum. §. quod tamen Caſſius de le. 3.l.Labeo.ff.de ſup.leg.Dec.conſ.472.nu.13.conſ. 540. num. 8. cum aliis late congeſtis per Tiraq. de Retract. §.2.gl.1.nu.5. & ſeq.Roman.quoq; conſ.4.nu.5.conſ.23.& d. conſ.32.num.4. improbato per eum dicto Bar. aſſerentis verba prolata a ſtatuentibus, & iuriſperitis intelligi ſm modum loquendi iuriſperitorum, cū illa ſecundum cōem loquendi uſum vulgi interpretanda ſint, ut aſſeuerat adeſſe gloſas, qui
12 bus inhærendum eſt. & ita eadem ratione ductus, ꝙ lex† municipalis iuxta communem loquendi uſum de paruo ſolido intelligatur, uoluit Caſtr.d.l.fi.in prin.C.comm. de leg.eodē, quoq; argumento in propoſita materia vtitur Socin. conſ. 6. nu.4.lib.1.ac voluit Bar.in l. vxorem.§.legauerat, de leg.3. & bonus eſt tex. in c.2.iuncta glo.de maled. ubi Blaſphemans
13 †Deum. ſi diues ſolidorū. 40. alioquin.30. ſiue. 20. ſi uero ad id nō ſufficiat, quiq; ſolidorum uſualis monetæ pœna a iudice ſeculari mulctatur, & ſubdit glo.verbo, uſualis monetæ, idem eſſet, ſi hoc adiectum non fuiſſet, ut de moneta, quæ in uſu habetur, ſoluatur iuxta conſuetudinem loci, ſi ſic tex. cum gl.habetur in c.olim.de iniur. per tex.iuris Cęſarei in l. ſi ſeruus pluriū. §.fi.de leg.1.l.nummis de le.3. Alba.in ſimili
14 conſ.6.nu.2. & 2. Quinimo licet duplex† in agro noſtro Alexandrino ſolidorū ſpecis expendatur, videlicet Mediolani, & Sabaudiæ, & qñq; Genuæ. Nihilominus cū ſolidus Sabau die frequentior, & vſitatior ſit, ac minoris quoq; æſtimatio-
15 nis, diſpoſitio magis de eo, quam de aliis intelligi debet, d.l. nummis, Abb.d.c.2.in fine de maled. Salic.l. quicunq;.num. 5.in fi. C.de ſer.fug. Ale.conſ.104.nu.3.verſ.nec obſtat. lib.1. Brun. de aug mone.2.propoſit.nu.16. & ſeq. & conſ.91.colū. fi. Socin.conſ.24.num.4.lib.2.& Soc iun. conſ.42.num. 5. & ſeq.lib.2. per tex. in d. l.ſi ſeruus plurium. §.fin.ibi, deinde, regionis, in qua verſatus eſt, de legat.prim. Quod autem di
16 ximus de ſolidis, † pro ut noſtra hæc diſpoſitio loquitur, idē dicendum arbitror de libra, quemadmodum tales prohibitiones pluribus locis conceptæ teperiuntur ut etſi in iure
17 Cæſareo, & Pontificio libra † ad pondus auri, & argenti, referatur, quod ex xij.vncijs conſtat, vt l.properandum §.ſin autem utraque C.de iud.l.unic.C.de ratio.op.pub.l.quotieſ cumque C.de ſuſcept.lib.10.l.unic.C.de arg.pret.eod.li. l.2. C.de epiſ.aud.l.ab executione C.quorum appell.non recip. l.ciuitas C.de off.rect.prouinc. & c.qſquis 17.q.4.Nihilominus cum ſecundum communem loquendi uſum uox librę
18 †reſpectu monetæ ad numeralem, ſeu nummariam referatur, quæ ſolidos uiginti ęreos, & minutos ualet, ut paſſim videmus, ac no.Brun. de aug.mon.in princ.in 2. ꝓpoſit.nu.14. & 18.& Couar.de uet.num.collat.c.4.col.1.& 2.Hę, inquam prohibitiones de libris ſolidorum uiginti minutorum intelligant, iuxta ſuperius deducta, & Bar.in l. Paulus.in princ.ff. de ſolut. Vnde in hoc cōſuetudo regionis eſt attendenda, ſecundū quā libra numeralis mō maior, modo minor exiſtit, Curt.tract.de monet.q.12.& Brun.ubi ſupra, ſicuti libra ad pōdus reperitur, ut per Plat.in l.2.C.de metallar.lib.11.

SVMMARIVM.

1 *Solidi valor quo tempore ſpectandus ſit, nu.ſeq.*
2 *Pecunia pro tempore currens, vbi ex legis diſpoſitione agitur, ſpectanda eſt.*
3 *Lex intelligitur de moneta, quæ pro tempore currit.*
4 *Lex dat formam futuris, ſecundum futura, non ſecundum præterita.*
5 *Lex debet eſſe clara, & exequibilis.*
6 *Pecunia mutata, cenſetur quoque mutata conſtitutio.*
7 *Conſtitutio de pecunia loquens intelligitur de ea, quæ in generali populorum conſuetudine viget.*
8 *Pecuniæ valor in dependentibus ab vltima voluntate quo tempore attendi debeat.*

Quæſt. II.

1 **Sed difficultas** conſiſtit, quod nam† tempus circa valorē ſolidi inſpici debeat, tempus ſcilicet, cōditi ſtatuti, ꝙ ſuetudinisue inductæ, an vero præſens tempus, & ſic communis uſus hodiernus. Nam ſi tempus inductæ conſuetudinis inſpicere intendimus, vt voluiſſe vī glo.in c.conquerente, verbo, duos ſolidos de off. ord.Iaſ.l.cum quid, col.fi.nu.29.ff.ſi cert.pet.Abb.conſil.56. lib.2.Soc.Iun.conſ.101.nu.10.lib.3.& ante iſtos Bald. conſil. pen.& ſeq.lib.1.non in modica difficultate pro tam exigua re poſita reperietur vxor, in probando ualorem, & æſtimationem, quæ tempore inductæ conſuetudinis ſecundum cō munem vſum vigeret.cum, vbicumque quis probare habet communem vſum tempore emanatæ diſpoſitionis, ſibi non ſufficiat, probare communem uſum a decem annis citra, vt docuiſſe vī Bar.in l.Labeo. ff.de ſup.le.ſed probare habeat cōem uſum eiuſdemmet temporis emanatæ diſpoſitionis, ſecundum Ferrat. caut.52. cum aliis ſuperius adductis, uerbo, maritus, q.1 nu.42. cum non modica alia difficultate, ut ibi diximus. Verum oīs difficultas in terminis noſtris ceſſat, quibus præſens tempus, & hodiernus uſus, non autē initium inductæ conſuætudinis ſpectandum eſt, quoniam ubi-
2 cumque ex legis diſpoſitione agitur, inſpici debet † pecunia pro tempore currens, & quando legi contrauenitur, non autem qñ ipſa lex edita, uel inducta conſuetudo fuit, Spec. tit. de ſolut.§.nunc aliqua ver.fin.cum quo tranſit Bal.præter q̄ cum lex ſolemnitatem reſpicit, extra quod caſus noſter verſatur, in l.illud.in fi.C.de ſacroſ.eccle.Cana. cum eo tract.in ſinuat.2.par.in fi.Clarius idem Bal.in l.fi.in princ. C.com.de
3 lega.vbi explicite uult.in lege† intelligi de moneta, quæ pro
4 tempore currit, ex eo ꝙ lex dat formam † futuris, ſecundum
5 futura, non ſecundum præterita, necnō quia lex eſſe dēt exequibilis, & clara, ꝙ non eſſet, ſi de veteri æſtimatione probari oporteret, & ideo lex ad tēpus negotij trahitur, non econtra, in idem quoque, ubi de cauſa lucratiua, ut hic, agitur, cō ſulendo Bal.aſſentitur conſ.pen.prope fi.lib.1. & plenius Roma.conſ.123.col. 1.& 2.ea ratione ductus, ut ipſe ait, quoniā conſtitutio continue loquitur, unde mutatione pecuniæ cō tingente, de illa & ipſa conſtitutio loqui intelligitur, & qua
6 mutata† pecunia, intelligitur ad nouam quoque mutationē conſtitutio mutata.l.pe.C.qui admit. eiuſdem ſententiæ reperitur Ale.104.nu.3.uer.& ideo dicit lib.1.Cor.conſ.287. ꝓpe fi.li.1.conſ.321.in fine.lib.3.Curt.poſt Martin.Laud.tract. de monet.q.5. late Brun. eod.tract.12.concluſ. vbi atteſtatur de communi, & Anton. Gab.lib.3.titul. de ſolut. concluſ.5. a quibus etiam non diſſentit Alciat.in l.hæc enuntiatio. numero 3.ff.de uerborum ſign. quatenus aſſeuerat, donationē non inſinuatam ultra aureos quingentos noſtrates, vt olim, non corruere ex l.ſancimus. C.de donat.quicquid aliter uſum fuerit Iaſ.vt s̄.etiam a nobis ab initio relatum eſt, cū aurei, ut ipſe ait, qbus hodie vtimur, ex generali omniū populorū conſuetudine ſint veterib. illis ſubrogati, adeo ꝙ quæ de ſolidis in iure ciuili cauta ſunt, ad hoſce noſtros q̄uis leuioris ponderis, referenda ſunt. Vnde non obſcure Alc.velle
7 deprehenditur, cōſtitutionem† de pecunia loquentē intelligi de ea, quæ in generali populorū cōſuetudinę uiget, & nō

quæ

Source : BIU Cujas

quæ tempore legis conditæ extabat, non ſecus ac ſi conſtitutio ipſa hodie ꝓmulgata fuiſſet. Accedit hic agi ad illud, ꝙ
8 †ex ultima uoluntate debet, vbi aliud, q̃ cõditi teſtamenti tẽpus, non ſpectatur, Iaſ. l. cum quid. 1. lect. nu. 28. ff. ſi cert. peta. Brun. ubi ſupra concluſ. 9. Soc. iun. conſ. 142. col. 2. lib. 2. An. Gabr. lib. 3. tit. de ſol. concluſ. 4. & non minus vere, q̃ docte Arie. Pinel. in 1. par. rub. C. de reſcind. vẽdit. c. 3. nu. 21. & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio hæc licet de pecunia numerata loquatur, ad omnes tamen res trahitur, nu. 3. 12. & 16.*
2 *Pecuniarum deſiderio ad illicita quis facile impellitur.*
4 *Mariti frequentius pecuniam vxoribus relinquunt, quam alias res.*
5 *Computatio facilior fit in pecunia, quam alijs in rebus.*
6 *Sequeſtratio ne dum in pecunia, ſed etiam in cæteris rebus prohibita.*
7 *Diſpoſitio hęc cur magis ſub nomine pecuniæ, quam ſub qualibet alia ſpecie concepta fuerit.*
8 *Pecunia omnia æſtimantur, non econtra.*
9 *Res omnes in pecuniam conuerti poſſunt.*
10 *Pecuniam habens, dicitur rem omnem habere.*
11 *Solidi loquutio non ita grauis eſt, qualis pecuniæ.*
12 *Numus ex ſuo proprio ſignificatu de numerata pecunia intelligitur.*
13 *Pecuniæ nomine in ſtatutis quid contineatur.*
14 *Saxonica lex prohibens, ægrotum vltra ſolidos tres non poſſe diſponere, ad omne in hæreditate contentum trahitur.*
15 *Numus, & pecunia pro ſynonimis accipiuntur.*

Quæſt. III.

1 Et licet noſtra hæc diſpoſitio †potius de ſolidis, ſicq; de pecunia numerata, quã aliis de reb. quæ longe plures exiſtunt, loquuta ſit, vt dixerit quis, illã potius voluiſſe auferre muleri facultatem ab eius, uiro capiendi pecuniam, quã quaſcunq; alias res, quaſi mu-
2 lier ex pecuniarum deſiderio †facilius ad ſeducendum virũ, vt ſibi relinquatur, ſicq; ad illicita vt ſupra pręſ. 5. impelli poſſit, iuxta illud Virg.

Quid non mortalia pectora cogis.
Auri ſacra fames?

Et apud Propertium.

Autum omnes victa iam pietate colunt.

Ad quod alludit tex. in l. ſi quæcumq;. C. de epiſ. & Cle. & in ſimili obſeruat Cuma. conſ. 97. alias 98. col. 1. in fin. Nihilo-
3 minus non per hoc fit, quin †ad omnes res, & corpora quæ in pecunia numerata non conſiſtunt, diſpoſitio trahatur,
4 quæue de pecunia numerata ideo meminit, quia mariti †frequentius, & vſitatius, quam aliis in rebus eorum vxorib. rerelinquebant, & propterea dicendum non eſt, quod earum quoq; rerum, quæ extra pecuniam cõſiſtunt, eadẽ nõ ſit diſpoſitio, cum ſit omnium ratio ſimilis, ut ſupra diximus, verbo legare, quæſt. 4. nu. 22. & ſeq. cũq; ẽt in fauorabilib. ſimus ut ſupra in 7. prefat. quorum utrunq; admittit Alcia. in l. pecuniæ uerbum in prin. nu. 2. & 3. ff. de uer. ſig. pro ut non lõge a propoſito de l. 2. ff. de duob. reis, conſiderat ibi Roncheg. nu. 4. quæ lex, & ſi in pecunia loquatur non tñ excluditur, quin aliis in ſpeciebus rerum conſtitutio fiat. cum ibi de pecunia ideo habeatur mentio, ex quo illud erat, frequentius, & uſitatius apud iuriſcon. & ea eſt rationis ratio, licet ipſe nõ
5 dicat, quia facilior fit †in pecunia computatio, quam in agris & aliis in rebus, quib. eſt difficilior cõputatio, & obſcura portio. l. fi. ff. de adim. leg. vt ex eo tex. no. Bal. conſ. 383. qñ ſuper facto. nu. 5. verſ. tertio requiritur lib. 3. Simile habetur de ꝓ-
6 hibita, †ſequeſtratione pecuniæ. C. cuius diſpoſitio & ſi loquatur in pecunia, in cæteris quoq; reb. quæ in pecunia non conſiſtũt, locum habet, ut ibi per ſcrib. idẽ habetur in diſpoſitione conſtitutæ pecuniæ, quæ ad omnes res trahitur, & ſi ſub nomine pecuniæ ſit concepta, vt rub. C. de non num. pe. iuncta. l. 2. ad idẽ tex. in l. Sancimus in princ. iuncto. §. alias, uero, & ibi ẽt gl. verbo. non in auro, quam ualde cõmendat Sal. nu. 6. C. de donat. Et nõ inconuenit, ꝙ hæc noſtra diſpoſi
7 tio †magis ſub nomine pecunię, ut omnes res quarumcunq; ſpecierum comprehẽderet quam ſub qualibet alia quauis ſpecie concepta fuerit, quæ non ita facile extra rem com-
8 prehenſam extenderetur. Nam omnia pecunia †æſtimantur, non e contra. l. ſi ita fideiuſſorem, ibique ſcrib. ff. de fideiuſ. per quem tex. dicit Bal. conſ. 53. col. 2. lib. 1. quod pecunia loco cuiuslibet rei ſuccedit, quia ad hoc artificialiter inuenta eſt, ſecus in cæteris rebus. Vnde alibi Bal. ſimilem quæſtionem decidendo in l. generaliter. nu. 14. C. de epi. & cle. ait ꝙ quantitas æſtimationis ſemper ineſt rei, ad idem Bal. in l. Sãcimus in prin. ante nu. 9. C. de donat. Tex. quoq; habetur in l. 1. ff. de contrah. emp. vbi pecunia dicitur eſſe perpetua æſtimatio hoc eſt, gñalis oĩum rerum, ſm gl. Hinc tex. in d. l.
9 2. C. de cõſtit. pecun. ait, oẽs res †in pecuniam conuerti, poſ-
10 ſe, ex quo no. ibi Bal. nu. 4. ꝙ habens †pecuniam, cenſeẽ hẽre oẽm rem, quã uult, & ſic oẽs res nomine pecunię continẽt d. l. 2. l. pecuniæ. 2. & 3. ff. de uer. ſig. c. totum. 1. q. 3. & illud eccleſ. c. 10. Pecunię obediunt omnia, de qua re etſi multa, ac faceta tradat Marſ. in l. 1. §. præterea. nu. 44. ff. de queſt. & Neuiz. Silu. nupt. lib. 4. nu. 111. cum aliquot ſequen. illud tamen ſilentio nõ inuoluam, quod his verſib. Petr. Arbitr. cecinit.

Quiſquis habet nummos, ſecura nauiget Aura,
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
Vxorem ducat Danaen, ipſumque licebit.
Acriſium iubeat cedere, quod Danaen.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat cauſas, ſitque Catone prior.
Iuriſconſultus paret, non paret, habeto,
Atque eſto quicquid Seruius, & Labeo.
Multa loquor, quoduis nummis præſentibus opta,
Et veniet, clauſum poſſidet arca Iouem.

Quorum ex noſtris meminit Cotta in memorab. verbo, pecuniæ, & Tiraq. quoque licet non ita ad vnguem, in l. ſi vnq̃, verbo, facultatem. C. de reuoc. dona. qui & illud non minus reticendum Horat. li. 2. Sat. 3. refert.

Omnis enim res.
Virtus fama, decus, diuina, humanaque pulchris
Dinitijs parent, quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, iuſtus, ſapiens, etiam & Rex,
Et quicquid uolet.

Et quamuis, ne & hoc quoq; pro maiori intelligentia omit-
11 tatur hæc loquutio †ſolidi non ita grauis forte comperiatur, qualis pecuniæ, quæ omnem rem, vt ſupra retulimus, ample ctitur, ꝙ ſecus in ſolido vĩ, qui tam ex ſui ꝓprietate, q̃ ex cõi vſu loquendi, tantum in numerato, ſeu in moneta conſiſtit,
12 veluti eſt †nummis, ut Iaſ. in l. talis ſcriptura. nu. 23. & ſeq. de leg. 1. in l. certi condictio. §. ſi nummos. nu. 3. ff. ſi cer. pet. Alciat. l. pecuniæ nomine. ff. de uer. ſig. Non ex inde fit, quin oẽs res quarũcunq; ſpecierum hac noſtra diſpoſitione ex identitate rationis cõprehendantur. Cũ alioquin de facili eluſoria reddi diſpoſitio poſſet, de facilique ei fraus fieret, qđ iura valde aborrent. c. ſi ciuitas de ſent. excomm. in 6. cap. quamquam devſur. eod. li. Sicuti, ne longa exempla petamus, dicitur de pecunia, quæ etſi tam de proprio, & ſtricto vocabulo, quam de communi vſu loquendi in numerato tantum accipiatur, vt per Bar. in d. l. talis ſcriptura, in prin. cum quo cæte-
13 ri communiter tranſeunt, teſte ibi Ale. vt prolata †per ſtatutum in pecunia tantum numerata verificẽtur, Bal. l. 2. §. creditum, col. fi. ff. ſi cer. pet. & Curt. tract. de ſequeſtr. pecu. col. 1. Nihilominus vbi ratio ita militat in alijs ſpeciebus, ſicuti in pecunia numerata, & alias de facili diſpoſitio reddi poſſet eluſoria, ac fraus fieret legi, pecuniæ appellatio in ſuo generaliſſimo ſignificatu accipitur, & quo ad omnia refertur l. 1. in fine, cum l. ſequen. ff. de calum. Iaſ. d. l. talis ſcriptura. num. 29. & ſeq. ſequuntur omnes Moder. in d. §. creditum, in not. idq; præcipue cum de re fauorabili agitur, vt mox diximus, ac notat Caſtr. in l. ſed Iulianus. §. ſed etſi, nu. 4. ff. ad Macedo Bar. & alij in d. l. talis ſcriptura. Vt ſimilem quoque meditationem facit Tiraq. de retract. munic. §. 1. gl. 14. nu. 44. uerſic.
14 alias autem. Et ita in ſimili diſpoſitione legis †Saxoniæ prohibentis, ægrotum vltra ſolidos tres nõ poſſe diſponere, vt ſub huiuſmodi loquutione, quicquid in hęreditate eſt, continea tur, ex allegata. l. pecuniæ. 2. & 3. ff. de uer. ſig. not. Petr. Roiz. in deciſ. Litua. 1. nu. 145. Idq; etiam fortius ſtringeret, vbicũ-
15 q; nummus, † & pecunia vt Roiiz. admittere videtur pro ſynonimis acciperẽtur, quod & voluit Iaſ. in l. nummis. nu. 10. ff. de in lit. iur. in l. ſcire debemus, nu. 11. ff. de ver. obl. & Cur. d. tract. de ſe quæſt. in prin. nu. 3. & ſequen. pro quo mihi non obſcurus videtur tex. in l. propemodum. ff. de verb. ſig. ibi, ſic dicimus centum aureos eum habere qui tantum in prædiis cæterisque rebus ſimilibus habet, iuncto verſi. præcedenti, vbi de pecunia fit mentio. ſimilis text. in l. ſi ita legatum, de le. 1. vbi quod prius pecuniam appellauerat, poſtea nummos vocat, ut ibi obſeruat Rip. 6. no. & ita ꝙ hæc noſtra prohibi-
16 tio, tam in pecunia numerata quam in aliis quibuſcunq; rebus procedat, vidi ſemper in concuſſe ſeruari, & ut cum iuriſconſ. in l. 1. ff. de ſenat. dicam, nec vſq; contrarium relatũ eſt, nec unquam receptum. licet aliquando viderim per nõ nullos modicæ doctrinæ aliud in medium deduci, & mihi, contigerit de iure reſpondere, & dubio eleuato reſolitionẽ dare. in cęteris autem ferme regionibus res citra controuerſiam exiſtit, cum earum diſpoſitiones vt plurimũ de tertia, aut quarta bonorum parte, ſeu de ſolo vſufructu loquantur in quibus huiuſmodi diſceptatio non cadit.

SVMMARIVM.

1 *Veſtes, annuli, & alia iocalia uxori relinqui non poſſunt, niſi alias a uiro donata uxori, vel aliunde obuenta eſſent.*
2 *Veſtes lugubres per uirum vxori relinquuntur, hac prohibitione nõ attẽta.*

Source : BIU Cujas

Qvæst. IIII.

1 **Inde fit, quod** nec veſtes, † annuli, & quæcunque alia localia vxori legari poſſunt, etſi frequentius relinqui ſoleāt, cum & hæc prætęr modum permiſſum exiſtant, ut pungit verbū Alba. cōſ. 41. nu. 3. modo intelligas de his, quæ uiri, propria ſunt, non ipſiuſmet vxoris, ut pote ab ipſo uiro donata, uel aliunde ſibi obuenta, iuxta notata per Alc. conſ. 42. li. 5. de quo. ſ. uerbo. legare. q. 6. nu. 55. cū tunc nihil de ſuo relinquat maritus. l. unū ex familia. §. 1. l. Meuius. §. debitor, & l. debitor, de leg. 2. l. legatum. §. ꝯ ff. de libe. leg. cum mille ſimilib. & latius. ſ. dicemus,
2 uerbo, uiginti, q 8. in prin. & nu. 38. Vel niſi ſint veſtes † lugubres, quæ uxori viduæ ſm patriæ conſuetudinem præſtari ſolent, cum etiam, ubi maritus illas non relinqueret, ab eius hærede deberētur, Ang. l. decreto. C. ex quib. cau. infa. irrog. & infra dicemus hoc eodem uerbo. q. 6. nu. 114. & ſeq. nā tunc potius ex legis, ſeu conſuetudinis prouidentia. q̄ uiri diſpoſitionē talis præſtatio prouenit. unde nimirum, ſi illa debeātur hac noſtra prohibitione non attenta, per ea, quæ infra. dicemus uerbo, uiginti, quæſt. 8. nu. 40. & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Vſusfructus tam rei ſingularis, quam vniuerſalis uxori relinqui poteſt.*
2 *Lex parum de vſufructu quandoque curat.*
3 *Vſus fructus pars dominij eſt, pærſque hæreditatis, & de illius ſubſtantia dicitur.*
4 *Prælatus ſicuti dominus rerum Eccleſie non eſt, ita nec vſusfructus earum.*
5 *vſusfructus, cum vxori non debetur, num hæredi, vel legatario proprietas ſpectet.*
6 *Verba legis vbi conueniunt, & eius diſpoſitio couenire debet, etiam legis ratione ceſſante.*
7 *Mulier non valens ex forma ſtatuti vltra quartam bonorum extraneo relinquere, de fructibus quoq; vltra quartam diſponere non poteſt.*
8 *Lex hac edictali, C. de ſecund. nup. tam in vſufru. quam in proprietate procedit.*
9 *Vaſallus ita de uſufructu rei feudalis ſine conſenſu domini diſponere non poteſt, ſicuti nec de proprietate.*
10 *Alienare prohibitus, cenſetur quoque prohibitus in re uſumfructum conſtituere.*
11 *Vſumfructum in vita habere, plus quandoque eſt, quam ſubſtantiam nude proprietatis.*
12 *Vſufructu omnium bonorum ultra ſex, vel ſeptem annos vxor non gaudet, vbi ultra quartam bonorum ſibi relinqui non poteſt.*

Quſtæ. V.

1 **Hinc quoque** depræhenditur, non valere legatum vſusfructus † tam rei ſingularis, quam vniuerſalis quā liberalitatē uiri in eorū vxores ſæpe numero exercent, eas relinquēdo dominas, & uſufructuarias bonorum ſuorum. Nam etſi non tanta ſit uſusfructus, q̄
2 proprietatis eſtimatio, & ob id lex † aliquando parum curet de uſufructu, nec tantum, quantum de proprietate, ut notat Ang. ex glo. in §. ſi uero ſolum. auth. de nup. Nihilominus cū nil ultra ſolidos uiginti permiſſum ſit legari uxori, nec ētde
3 vſufructu relinqui poteſt, qui † eſt pars dominii. l. quarta. ff. de vſufruct. l. qui uſumfructum. ff. de uerborum obligationib. quiue pars hæreditatis, ac de hereditatis ſubſtantia dicitur eſſe, pulchre Aret. conſ. 159. in fine, vbi ualde inuehitur ꝯ aliter excogitanrem, quo argumēto utitur in ſimili Barb. in c. ſi quis ſane col. 14. uerſ. 7. facit, de pecul. Cler. de rectore, ſeu
4 prælato, † ut ſicuti ipſi rerum Eccleſiæ non ſunt domini, ita nec uſusfructus earū, cum ſi eſſent domini vſusfructus, dicerentur domini in parte, ex eo, ꝙ vſusfructus, eſt pars dominij & ideo, ut ſubdit Barb. cū denegatum ſit, eos eſſe dominos in totum ſunt denegandi, quia ubicunq; alicui denegatum, eſt totū, denegatur & quęlibet eius pars. l. quæ de tota. ff. de rei vend. & ita in terminis huius noſtræ conſuetudinis cōſuluit Chriſtoph. Caſtillion. conſ. 2. in 2. dubio qui pro ridiculo habet, de hoc dubitare, idem in ſtatuto Piſano prohibente relinqui vxori vltra libras quindecim, ut legatum vſusfructus non ualeat, uult Bal. conſ. 204. teſtator legauit, lib. 1. repetito cōſ. 439. li. 5. ubi ēt explicat, cui † nā talis vſusfructus,
5 ſpectet, hæredi, uel legatario proprietatis, q̄ iterū confirmat cōſ. 230. ꝙ ſcripſi, eo. li. 1. in idē Ale. conſentit, cōſ. 21. col. fi. li. 4. dum ſtante prohibitione, ꝙ maritus habens deſcendentes vel aſcendentes, vxori vltra florens ſexdecim nō relinquat, uult Ale. ꝙ licet in perſona vxoris, ſtantibus aſcendentibus, vel deſcendentibus, legatum vſusfructus non teneat, his tñ poſtea deficientibus, ſicq; ceſſante impedimēto, legatū uſus fructus pro annis futuris reconualeſcit, Adeo ꝙ Ale. aperte ſentit, quouſque illa prohitio viget qualis hæc noſtra extat, q̄ perpetuo durat, legatum vſusfructus non ſubſiſtit, idē in effectu voluit conſ. 99. nu. 5. & 10. lib. 7. & magis explicite conſil. 128. circa medium, verſicu. ex his etiam infero eodem. lib. 7. licet in cōſ. 57. nu. 9. in fine lib. 2. id pro conſtanti non poſuerit, eiuſdem quoq; ſententiæ extat Soc. conſ. 79. col. fin. lib. 5. vbi ſuper eod. ſtat. Piſano refert, quod licet alias quidam cō ſuluiſſent, ut de vſufructu poſſet maritus libere diſponere, ipſe tñ ſubſcribere noluit, ex quo viſum ſibi non fuit verum, id quoq; eſſe de mente Alc. affirmare poſſumus cōſ. 11. nu. 5. li. 5. nec non Bero. conſ. 60. nu. 46. & 47. lib. 2. a contrario ſenſu ubi illud ſtatutū Plumbini ibi vigeret. Accedit generalitas diſpoſitionis, quæ tamquam generalis non minus de uſufructu, quam de aliis rebus intelligi debet. l. 1. §. & generaliter. ff. de leg. præſt. cum ſimilibus, quo argumento vtitur in ſimili Crau. d. conſ. 194. nu. 3. in 2. reſponſo. Nec non adſtipulat, ratio prohibitionis, quæ ita militat in uſufructu, ſicut in qua cunq; alia re, vnde eadē ſubeſſe debet diſpoſitio, uulg. l. illud ff. ad leg. Aquil. cum late ſupra cōgeſtis in uerbo, legare, q. 7. nu. 109. & ſeq. Conueniuntq; verba prohibitionis, cū vbi relinquitur vſusfructus, nedum rei ſingularis, verum ēt omnium bonorum, veluti proprie dum vxor relinquitur domina, & vſufructuaria, dicatur legatum, toto ti. ff. de vſu, & vſu fruct. leg. quemadmodum Bar. & cæteri poſt eum appellāt,
6 in l. Tiria. §. Titia, quæ. pen. de leg. 2. Vñ ſi prohibitionis † verba conueniunt, & eius diſpoſitio conuenire debet, Caſtr. cōſil. 85. in princ. lib. 1. Soc. conſ. 37. nu. 1. lib. 1. eſto, ꝙ legis ratio ceſſet. idem Caſtren. conſi. 154. in princ. lib. 1. cum aliis ſupra adductis, verbo, maritus, queſt. 9. num. 24. Et ita partim
7 his, & aliis rationibus ſuper ſtatuto, quod † mulier habēs, filios vltra quartam bonorum in extraneos nō relinquat de fructibus quoque vltra quartam diſponere nō poſſit, conſuluit Socin. conſil. 93. in 3. dubio lib. 1. Cuius meminit Tiraq. tract. Retract. 1. glo. 7. num. 41. in fine. idem uidemus in termi
8 dis prohibitionis. l. hac edictal. C. de ſec. nup. quę. † locum habet, etiam dum ſolus uſusfructus relinquitur, ut ibi nota. Bertran. uerſita tamen, num. 12. cum quo tranſit Crau. d. cōſil. 191. num 4. & fuit de mente. Caſtr. conſi. 150. colum. fin.
9 lib. 2. Simile habetur, nam ſicuti uaſallus † de re feudali ſine conſenſu domini diſponere non potoſt, ita nec de uſufructu cum pars ſit dominii, ut de marito in vxorem proprie diſponente refert Boer. deciſ. 199. num. 3. & 4. Pariſ. conſ. 98. col. 1. & 2. lib. 2. & Petr. Pech. atteſtando de communi lib. 5. de teſtam. coniug. c. 6. ubi etiam uolunt, ꝙ prohibitus † alienare,
10 cenſetur etiā prohibitus in re uſumfructum conſtituere, Nata conſ. 470. nu. 2. ad idem Paulus Fuſ. ſing. verbo prohibitus uendere nu. 106. ubi inquit, qđ licet ſimpliciter prohibitus uendere fundum, non cenſeatur prohibitus uēdere eius fructus. Nihilominus prohibitus uendere certæ perſonę, ut hic per ea, quæ ſupra diximus, uerbo, legare quęſtione decima. numer. 11. & 16. odio ipſius, nec fructus uendere poteſt. Quinetiam ſi ux. capax uſusfructus eſſet, proprietatis autem nequaquam, plus quandoq; reperiretur habere, quam ſi pro
11 prietaria relicta eſset, cum plus ſit, † quandoque liberum uſumfructum in uita hīe, q̄ ſubſtantiā nudæ proprietatis cū oneribus hæreditatis, maxime ubi ux. foret iuuenis, quæ longo tempore præſumeretur uiuere, quam meditationē in ſiſi habuit Anch. conſ. 421. num. 2. ut merito cum Aret. d. conſ. 159 in fine, dicere poſſimus, ꝙ alioqui beſtialis cauilatio diceretur, & uulpecula eſset, qui hanc cautellam inueniret, non conſiderans in hoc forum conſcientiæ, & mentem ſtatuti. Pleriſque tamen in locis citra omnem controuerſiam poſita res eſt, quib. tertia, uel quarta pars uſusfructus infra illud includitur, quod uxori relinqui poteſt, ut iure Longob. cautum reperiebatur. l. fi. tit. de his, quæ a uir. in mul. dant. uel relinq. ac meminit Roſ. de bon. poſs. un. uir. in prin. & Andr. de Barulo. in coment. ad eaſd. leges titul. vigeſimoſecundo. li-
12 cet etiam hoc in caſu uxor † integrali uſufructu omnium bonorum, ut plerunque contingit, ultra ſex, uel ſeptē annos gaudere non poterit, quaſi per tanti temporis ſpatium, ſuā habuerit portionem, iuxta computationem. l. hæreditatū. ff. ad l. Falc. ut in terminis ſtat. Mediol. conſuluit Alc. ꝙſ. 11. nu. 5. li. 5. & conſ. 10. nu. 10. ver. non habemus. li. 8. Notatq; in ſimili Cor. conſ. 249. nu. 4. li. 3. & Crau. d. conſ. 194. nu. 4.

SVMMARIVM.

1 *Alimenta num vxori relinqui poſſint, noſtra hac prohibitione non obſtante. nu. 3. & ſeq. Ampliat. nu. 21. 24. & 85. limitat. 86. 119. & 123.*
2 *Legatum, quo uxor fit domina, & omnium bonorum vſufructuaria, ſtantibus liberis, ad alimenta tantum redducitur.*
4 *Prohibitus capere, non cenſetur prohibitus capere in cauſam alimentorum, quod generaliter procedit. nu. 6. & 7.*
5 *Statutum prohibens, in non ciuem fieri legatum, non comprehendit, quatenus fit in cauſam alimentorum.*
7 *Generalis excluſio cauſam Alimentorum non comprehendit.*
8 *Vxor in vſufructu inſtituta, ita vt tacita, & contenta eſſet pro omni eo, quod in bonis mariti conſequi poſſet, grauata ob id non cenſetur, quominus dotes ſuas conſequi ualeat.*
9 *Spurio pro alimentis relinqui poteſt, etiam a patre, & quod lex municipalis contrarium uelet, declara. nu. 31.*

Fęmina

10 Fœmine licet per stat. sint exclusæ, nihilominus alimenta petere possunt, declara. numero 72.
11 Bannitis alimenta a patre impune præstari possunt, non obstante proclamate, quod bannitis subsidium non præstetur, declara. nu. 75.
12 Constitutio Mediolani prohibens, non subdito posse relinqui, causam alimentorum non comprehendit, declara. nu. 75.
13 Sta. prohibente, mulierem absq; certa solennitate contrahere, non comprehenditur obligatio ex causa alimentorum, declara. nu. 75.
14 Alienandi prohibitio per testatorem facta ad causam alimentorum non trahitur, declara. nu. 75.
15 Bona ecclesiæ in causam alimentorum, et si alias sint prohibita, alienari possunt, declara. nu. 75.
16 Serui censiti ob famem absque terra alienantur, licet alias non possint, declara. numero 75.
17 Damnatis ad perpetuum carcerem vtroque iure relinquitur, declara. numero 75.
18 Vasallus ob necessitatem victus feudi commoditates impune vita durante, alienare potest, declara. nu. 58.
19 Reus criminis post delictum bona pro alimentis distrahit, declara. numero 75.
20 Alimenta magis debita sunt, quam successiones.
21 Expensæ ex causa infirmitatis vxori relinqui possunt.
22 Appellatione alimentorum continentur expensæ, quæ in medicis, & medicinis fiunt, & quid generaliter comprehendatur. nu. 23.
24 Alimenta spiritualia uxori pro eius anima relinquuntur, idem putatiuę uxori, & concubinæ.
25 Cumani consultatio declaratur.
Et nu. seq. vsque ad nu. 76. & aliquot etiam seq.
26 Vxori quarta in bonis viri non debetur, nisi in subsidium, vbi aliunde non habet, vnde viuat.
27 Appellatio in causa alimentorum tunc prohibita, quando agitur cum inope.
28 Stat. vt ferijs non obstantibus, in causa alimentorum procedatur, locum habet dum agitur de alimentis inopis.
29 Legatum factum pro anima, lege municipali repugnante, ad hoc ut valeat, in pauperem, non in diuitem collatum esse debet.
30 Minor prohibitus relinquere, præterquam ad pias causas, ad hoc vt valide relinquat, intelligitur in pauperem.
32 Lex cum alicui vult, alimenta esse præstanda, non nisi in casu necessitatis intelligere intendit, & nu. 40.
33 Alimenta, quæ filijs per parentes debentur, & e contra, non præstantur, nisi vbi aliunde sumi non possunt. Idem in patronis erga libertos. numero 61.
34 Filij primi matrimonij a matre non aluntur, nisi aliunde pasci non valeant.
35 Filijs naturalib. ultra sextam alimenta non debentur, præterquam vbi aliter viuere non possunt.
36 Frater fratrem alere non tenetur, nisi necessitate vrgente, cui aliunde prouideri non potest.
37 Donatarius donatorem alere tenetur, cum is aliter pascere se non potest.
38 Ecclesia patronum aliunde non habentem, vnde se alat, pascere tenetur.
39 Hæredes vxorem, donec transeat ad secunda vota, alere tenentur, modo non habeat, vnde viuat.
41 Dives, vt petat alimenta, lege cautum non reperitur, secus si pauper.
42 Alimenta efficatius debentur liberis, quam vxori.
43 Spurio ex iure naturali debentur alimenta.
44 Donatio inter coniuges valet, quo ad eorum sustentationem.
45 Alimenta, quæ a primogenito cæteris fratrib. debentur, illa tunc præstanda sunt, vbi fratres honeste aliunde alere se non possunt.
46 Declaratio ad l. is cui, & l. seruos. ff. de alimen. & cib. legat. & numero sequent.
47 Capacitas spurij capacitati serui æquiparatur.
48 Fratrib. minorib. in causam duntaxat alimentorum, ac pro alijs sibi necessarijs relinqui potest.
49 Fratres minores in arctiori paupertate constituti sunt, quam serui, & damnati in metallum.
50 Alimentorum legatum hic ex solo iudicis officio debetur.
51 Alimenta, quę iudicis officio debentur, præstanda sunt vbi quis aliunde non habet, vnde viuat.
52 Dec. improbatur in l. de alimentis. nu. 5.
C. de transact.
53 Iudex clementior lege esse non debet.
54 Alimentorum legatum quando dicatur pium.
55 Pia causa, quæ dicatur.
56 Alimentorum causa indistincte priuilegiata iudicãda non est, sed dumtaxat in casibus, quibus ita reperitur.
57 Declaratio ad l. eas, & l. legatum. ff. de cap. diminut.
Et numerum seq.
58 Alimentorum legatum cur potius in facto, quam in iure consistere dicatur.
59 Necessitate victus licet, quod alias non est licitum.
60 Alimentorum præstatio, quæ fit vxori, ex iure potius ciuili, quam naturali prouenit.
61 Alimenta, quæ filijs debentur, a iure naturali, quæ vero parentibus, a iure ciuili descendunt.
62 Iura naturalia per iuris constitutionem quandoque moderantur, & temperantur.
63 Princeps ex causa contra ius naturale rescribere potest.
64 Consuetudine ius naturale, vel gentium tolli potest.
65 Dispositio emanata ratione æquitatis, ad alium casum non extenditur.
66 Cardin. Zabar. conf. 66. declaratur.
67 Pauperior nemo est his, qui in Xenone repositi sunt.
68 Abb. conf. 27. lib. 2. explicatur.
69 Geminianus. conf. 80. explanatur.
70 Calcaneus. conf. 59. exponitur.
71 Dec. in l. principalibus. col. fin. ff. si cer. pet. declaratur.
72 Crauet. conf. 189. col. 1. interpretatur.
73 Bal. dictum in l. 1. §. ius naturale, in fine aperitur.
74 Plot. conf. 168. nu. 71. inter conf. vltim. vol. & conf. 108. nu. 84. 2. vol. diuers. Crimin. enucleatur.
75 Nouocomensis ad statutum, quo mul. sin. cert. solenn. non contrahat. glo. prima. quæstione vigesimasecunda ostenditur, quibus in terminis loquatur.
76 Boer. conf. 46. nu. 9. elucidatur.
77 Petr. Pech. lib. quarto. de testament. coniug. capitulo nono, & quinto explicatur.
78 Necessitatis causa, præcipuè famis, multa permissa sunt, aliàs prohibita.
79 Necissitas nulla par fami existit,
80 Lex in necessarijs cessat. ac ipsa necessitas est lex.
Alimentorum ius in inope pecunia æstimabile non est.
81 Famæ morientem omnes pascere tenemur, & multò magis domesticum, & nobis coniunctum.
82 Vxorem mendicare valdè opprobrium est, etiam mortuo viro.
83 Vxor quamdiu stat vidua, in priore matrimonio dicitur manere.
Ac quodammodo in seruitio viri extare.
Nec non viri adhuc Immago dicitur.
84 Maritus necessaria alimenta vxori aliunde non habenti relinquendo, libe ralitate aliqua vti non videtur.
85 Vxori in causam alimentorum non relinquitur, etiam quòd tantum ex proprijs manib. aut ingenio victum sibi parare queat.
86 Tregnanti integra alimenta relinquuntur.
87 Vxor quonam modo alimenta sibi relicta petat.
88 Qusq; nascitur nudus, & pauper.
89 Paupertatem allegans, vti fundamentum suæ intentionis, illam probare debet,
90 Necessitati se fundans, illam probat, etiam euidentem.
91 Donatum alicui expressa causa pietatis, ita non præsumitur, nisi apparente necessitate talis personæ.
92 Statuto permittente, vt in causa pia ferijs non obstantibus procedatur, causa alimentorum uxoris statuti beneficio utitur, constito de inopia ipsius mulieris.
93 Prohibitum dum quid regulariter est, præterquam in certis casibus, qui casum excipit, probare debet, nulla habita fide assertioni superinde emanatæ.
94 Alienationem rei ecclesiæ legitime factam, asserens, duo iunctim probare debet, necessitatem, & utilitatem.
95 Pauper quatuor modis quis discernitur.
96 Vxor paupertatem de facili probare potest, habita cõsideratione ad reditus, qui annuatim percipiuntur.
97 Operarum mulieris habenda est ratio, num ex illis alere se possit, & de quibus mulieribus.
98 Iudex valde prudens, & circumspectus esse debet, in perpendendis operis mulieris, an ex illis alere se possit.
99 Pietas maxima est, quæ pro paupertate facit.
100 Alimentorum causa mixti fori est.
101 Alimentorum in causa etiam ad mulctam procedi potest, & ad litis expensas subministrandas.
102 Alimenta non ad solius vitæ subsidium, sed iuxta qualitatem, & dignitatem mulieris præstanda sunt limit. num. 136.
103 Viduæ alimenta non debentur, quę ad molitiem, pompamue pertinent.
104 Doctor asserens opinionem aliquam esse veriorem supponit contrariam in praxi seruandam.
105 Legatum alimentorum uxori præcipue nobili multum confert, vt quod ad victum suum deest, per hęredem suppleatur.
106 Rusticis pro eorum alimentis subministrantur alia, cępe, panis grossus, caseus, & similia.
107 Auctor tractatum de re rustica editurus est.
108 Hæres uxorem, cui alimenta debentur, cogere non potest, vt in hospitali recipiatur.
109 Marchus Antonius Cuccus, grauis & excellens pręceptor, humanissimus, & scientissimus, nu. 136.
110 Vxor cogi non potest, ut alicui dominæ ad eius victum parandum, pro pedisequa seruiat, idque non indistincte. nu. 111.
112 Alimenta quo tempore uxori præstanda sint, ampla distinctio. numero 118.

Source : BIU Cujas

113 *Alimenta quomodoad domum vxoris sint deferenda, & an ipsius vxoris expensis.*

114 *Vestes quo tempore præstentur vxori, & quid de lugubribus, an quolibet anno renouari debeant, nu. 116.*

115 *Vestes quæ non reddi debeant hæredi, vidua ad secunda vota transeunte.*

116 *Vidua cautionem præstare debet de vestibus reddendis, vbi secundo nubat.*

117 *Vxor pro alimentis pecuniam petere non debet, alias succumbet.*

118 *Legatum annuum adeo ab initio anni debetur, quod etiam legatario tũc decedente, eius hæredi totum debetur.*

119 *Alimenta præterita num vxor petere valeat, & nu. seq.*

120 *Priuilegia tributa alimentis procedunt in futuris, non in præteritis.*

121 *Iudicis officium futuris, non præteritis alimentis suffragatur.*

122 *Mora in his, quæ iudicis officio expediuntur, non nisi per iudicialem interpellationem committitur.*

123 *Alimenta debita vxori euanescunt, quando ad talem fortunam deuenit, vt a se ipsa alere valeat.*
Idem in spurio.

124 *Necessitate permissum eatenus durat, quatenus ipsa necessitas imminet.*

125 *Legatum ob causam necessitatis corruit, necessitate cessante.*

126 *Paupertate cessante, omnia cessant, quæ propter illam inducta sunt.*

127 *Legatarij capacitas in annuis legatis singulis annis inspicitur.*

128 *Mulier magis, quam vir in egestatem inclinat.*

129 *Mulier in egestatem relapsa num legatum alimentorum semel extinctũ recuperet, & num. seq.*

130 *Legatum factum vxori, donec morari voluerit cum filijs morando cum filiis, debetur, licet pro præterito morata non fuerit, declara numero sequen.*

131 *Legatum donec vxor cum filijs suis steterit, aut inviduitate, vel caste vixerit, derelictis filijs, vel facto transitu ad secunda vota, aut impudice viuendo, non reconualescit, vbi mulier ad commorandum cum filijs reuertatur, aut iterum efficiatur vidua, vel caste viuat, idem ubi mulier ob aliquod delictum, fuive culpa ad paupertatem deueniat, nume ro 132. & seq. limit. nu. 136.*

132 *Mulier impudice viuendo amittit legatum.*

133 *Paupertati suo vitio comparatæ non subuenitur.*

134 *Qui ob maleficium deductus est ad inopiam, perdũt beneficium pauperta ti indultum, casualiter vero, miseratione sunt digni. nu. 137.*

135 *Vxor virum alere non tenetur, qui ob aliquod suum maleficium ad paupertatem deuenit.*

136 *Morbo Gallico affecti quod carmen decantare habent.*

137 *Paupertas casualiter obuenta, miseratione est digna.*

138 *Alimenta prius filiis, quam vxori assignanda sunt, cum fructus bonorum non sufficiunt, declara. nu. 153.*

139 *Neapolitana consuetudo, per quam, vbi filius non vult cohabitare cum patre, ei pro numero filiorum alimenta præstantur, patrem non astringit non habentem, quod sibi ad alimenta sufficiat.*

140 *Charitas ordinata a se ipso incipit.*

141 *Mater fœliciter viuere, & grassari non debet, filius autem famæ perire.*

142 *Ratio cur filij a parentibus, & parentes a filijs non conueniuntur, nisi in quantum facere possunt.*

142 *Patrono per libertum de alimentis prouidendum non est, nisi pro ipso liberto suis detractis alimentis, & alijs necessarijs.*
Mater pauper, & habens aliunde victum quærere, filium lactare non tenetur.

143 *Necessitatis tempore etsi omnia sint communia, id nihilominus non procedit, cum quis adeo egenus est, quod absque eo, quod habet, viuere non potest.*

144 *Fontem in fundo, agris suis sitientibus, habens, ad vicinos deriuandum cogi non potest.*

145 *Alere quempiam nemo astringitur, cum non nisi, quantum sibi sufficit, habet, declara nu. 153.*

146 *Naufragium passis, tabulam ne vnum alij extorquere, liceat.*

147 *Socij ubi duo sint, & viaticum ambobus non sufficiat, num alteri ab altero totum suscipere liceat.*

148 *Mori insontem, quam sontem viuere, satius est.*

149 *Proprietas in deffectum alimentorum non distrahitur, limit. secundum Castr. cuius tamen dictum improbatur. nu. 152.*

150 *Alimenta nulla præstanda sunt, vbi fructus ob malam qualitatem, temporis non colliguntur, idem cum onera fructus omnes absorbent.*

151 *Capitale pecuniarium pro alimentis relictis non est distrahendum, sed tantum lucrum.*

154 *Modus præstandorum alimentorum in praxi.*

155 *Hæres non confecto inuentario, ad integra etiam alimenta non tenetur, cum fructus non suppetunt, contra Nattam.*

156 *Baldi & Ang. opinio damnatur, volentium, vt inter matrem, & filios diuisio fiat, etiam quo ad solum frumenti sextarium.*

157 *Hæres non facilis conuentionis est in casu alimentorum vxori relictorũ, cum nonnulla per vxorem obseruanda sint, ad hoc vt securum fiat iudicium.*

Quæst. VI.

1 Verum tanto maior subest difficultas in legato †alimentorum, aut quando vxor domina, & usufructuaria, qui modus legandi in communi usu habetur, teste etiam Pract. Pap. in form. lib. ad dotẽ, uerbo, dedit, & legauit in princ. omnium bonorum, stantibus 2 liberis relinquitur, ubi †legatum ad alimenta tantum ex generali consuetudine Bulg. redducitur, iuxta not. in auth. hoc 3 locum. C. si sec. nupt. mul. An, sclicet, tunc vxor † per hanc nostram prohibitionem huiusmodi legati reddatur capax, Cuma. qui in ore omnium habetur cons. 30. in 1. dubio. cen suit, uxorem capacem, quia ubi quis est incapax, & prohibi 4 tus †capere, excipitur semper legatum alimentorum. l. is cui l. seruos. de alim. & cib. leg. cum quo transit Curt. in apost. ad Ale. in l. is, qui uerbo cogitare in fin. ff. de uulg. & Pract. Papi. ubi supra, verbo quinquaginta. Brun. de consti. & decre. verbo, legatum, col. fi. Boer. cons. 46. nu. 9. Rimi. Instit. quib. alie. lice. vel non in princ. nu. 85. Petr. Pech. de testam. coniug. li. 4. c. 9. Plot. cons. 168. num. 73. int. cons. ultim. uolunt. & in li. suorum cons. 17. ac simpliciter ad Cuma. se remittit Alban. 5 ad Bar. in l. 1. num. 16. C. de sum. trinit. & in statuto †prohibẽte, fieri legatum in non ciuem, ut non comprehẽdatur, quatenus in causam alimentorum relinquitur, no. Cardin. Zab. cons. 66. prope finem, in simili Gemi. cons. 80. nec non Abb. cons. 27. num. 3. lib. 2. Bost. nuncupatim de Cuma. mentionẽ faciens tit. de alim. præstan. vxori. num. 12. ea quoque ratio- 6 ne, quod vbi generaliter †nil potest relinqui, ratione tamen alimentorum reliquitur, quam etiam rationem habuit Ange. tract. de testam. gl. item relinquit mulieri cõcubinę col. fin. num. 10. nec non Dec. in l. principalibus. in fi. ff. si cer. pe. & cons. 165, num. 6. Crau. cons. 189. in princi. vbi ait generaliter verum, ꝙ generalis † exclusio, seu prohibitio nequaq̃ 7 comprehendit casum alimentorum, Bursat. aliis relatis cõs. 32. num. 24. & non longe a proposito Signo. cons. 176. num. 8 11. vbi in casu, quo maritus vxorem instituerat † in vsufructu omnium bonorum, ita vt tacita, & contenta esse deberet pro quolibet iure, quod petere, & consequi posset in suis bonis, consuluit, nõ videri vxorem grauatam, quominus dotes suas ab hæredib. consequi possit, motus, ꝙ cum maritus, & uxor sint socii diuinæ, & humanæ domus. l. 1. ff. de rit. nup. fauore personarum in dispositione mariti, & vxoris nunquã infringitur ius respiciens alimenta, imo semp hoc videt exceptum esse, & reseruatum, argumento. l. alia. §. eleganter l. ex aduerso, & l. quamuis, cum l. seq. ff. sol. matrim. Simile vi 9 demus in spurio †cui licet a patre nihil relinqui possit, auth. ex complexu, C. de incest. nup. in causam tamen alimentorum ualet relictum, Ang. Instit. de iur. nat. in princ. col. 2. & §. legari, de legat. Alba. cons. 44. & de magis communi attestatur Alci. cons. 213. nu. 8. lib. 9. quod procedit etiam, quod pater disposuisset, eius filio spurio alimenta non præstanda, Ias. cons. 26. nu. 4. lib. 1 aut etiam statuto sic cautũ esset, Alci. cons. 18. nu. 18. lib. 9. quę omnia no. Bonacos. tract. de æquit. Can. conclus. 2. ea ratione, quia spurius non capit legatum sibi factum, ut spurius, sed ut alimenta. Idem habetur in sta- 10 tuto fœminas †excludente, per quod fęminæ ipse non adeo censendæ sunt excluse, quin alimenta petere possint, statuto non obstante Bal. l. 1. §. ius naturale, prope finem. ff. de iusti. & iur. Brun. quod extan. masc. 9. artic. quæst. 2. Crau. dicto cons. 189. colum. 1. Sic quoque videmus in statuto, seu pro- 11 clamate prohibente, †bannitis præstari subsidium, per quod cum non dicatur, quod pater filio alimenta non præstet, alimentorum prestatio non censetur prohibita, ea ratione, qa in generali dispositione non comprehenditur exclusio alimentorum Socin. iun. consil. 54. colum. 2. libr. 3. & D. Ceph. cons. 324. num. 12. & seq. Pari modo licet ex decreto †nostro Mediol. de pœn. §. collegiis, non subdito relinqui non possit. ratione tamen alimentorum relinquitur, Plo. cons. 108. nu. 12 83. in 2. uolum. cons. crimin. Item sub statuto † prohibente, mulierem sine certa solennitate contrahere, non compre- 13 henditur obligatio ex causa alimentorum. Nouocom. ad statut. quod mul. sin cert. solen. non contrah. glo. 1. quæ. 22. 14 Hoc idem habetur in prohibitione †facta per testatorem, vt ab eo ad legem argumentum deprehendatur iuxta §. dispo nat. auth. de nupt. de bonis non alienandis, quæ nihilominus in causam alimẽtorũ distrahi possunt, testatoris prohibitio ne non attenta, ut per Bar. & communiter omnes in auth. 15 res quæ. C. comm. de legat. Et quod dicimus de bonis †Eccle siæ. non alienandis, quę tamen alimentorum causa alienari possunt. l. sancimus. prima. C. de sacrosan. eccles. Et quod 16 de seruis †censitis proditum est, qui licet absque terra alienari prohibeantur. l. quemadmodum. C de agric. & cens. li. 11. recte tamen propter famem alienantur, ut per gl. ibi, verbo. uendi, post principium & Bar. cum ea, Ac quod dicimus de reb. in causam libertatis, sequestratis, quæ & ipsæ in cãn

alimo-

Source : BIU Cujas

alimoniæ distrahi possunt l.fi.ante finem.C.de ord.cog.Nec
17 non etiam de damnatis†ad perpetuum carcerem,quibus so
lum ratione alimentorum relinqui potest, vtroque Iure,ci-
uili & canonico.Felin.c. qualiter, & quando 2.§. ad corrigen
18 dos,nu.27.& 28.de accusat.Sic etiam vasallus†ob necessita
tem victus citra aliquam pœnam feudi commoditates, vita
durante,alienare potest,Bald.cap.1.§.aut libellario.num.3.
19 quib.mod.feud.amit.Pariter reus†criminis & si post delictū
commissum bona sua alienare non valeat,pro alimentis ta
men potest,Bar.l. post contractum nume.12.ff.de dona.quia
vt ibi inquit Annib.nu.263.quod ex necessitate fit, legis di-
spositioni non subiacet,& durum esset,homines absque ali
mentis arctare.Clem.pastoralis de re iud.l.necare ff.de libe.
20 agnos.Quod demum non inconuenit,cum magis† debean
tur alimenta,quam successiones,Bero.cons.165.nu. 21. lib.
2.Quinimo ne dum pro alimētis relinqui uxori permissum
21 videtur,sed etiam pro expensis,†quæ infirmitatis causa fie-
rent,vt sentit Cast.in d.auth.res,quę, in fine.C. com. de leg.
Bal.cons.20.quid importent,in prin.lib.2.Crau.cons.199.nu
me.3. & in responso pro genero, nu.94.in simili Nouocom.
alleg glo.1.q.22. in fine,vbi etiam rationem subdit, quoniā
expensæ quæ in medicis, & Pharmacis fiunt alimentorum
22 †appellatione comprehenduntur,vt per alios nota.Ias. in l.
cum hi.§.qui transigit.ff.de transac.Dec. l. de alimentis nu.
3.vbi attestatur de communi C.de transac. Crau.d.cons.199.
nu.3.cum alijs adductis per Rolan.cons.12.nu.3.& 4.lib. 1.
23 vbi late explicat,quæ appellatione†alimentorum veniant,
quod & optime facit Pet.Pech.de testam.coniug.lib.5.c.10.
in princip. vbi quid de vestitu pretioso.Ad idem Asc. Clem.
tract.de patr.pont. in 17 .effectu, nu.36.37.& 38.vbi circa fi-
nem vult, medicinales expensas etiam magnas deberi, mo-
do facultas ex parte alimentantis nō defficiat,& Bartho. Re
mul.in l.filiusfam.§.diui nu.141.vbi nouiter vult,vt ipse ait,
quod bona prohibita alienari, nedum ad expellendam fa-
mem, sed etiam pro necessarijs ad salutem corporis,ratione
24 valetudinis alienare licet, Ac nedum pro alimentis†corpo-
ralibus,verum etiam pro spiritualibus, hoc est, pro anima
uxoris præmortuæ permissum est,posse relinqui, quia licet
vxor post mortem cibo non indigeat corporali,ei tñ neces-
sarius est cibus spiritualis pro anima,& cui cibus corporalis
debetur,fortius debetur ei spiritualis pro redemptione ani-
mæ,Benedic.in c.Raynutius,verbo,& vxorē,nomine Adel.
5.decis.nu.125.de testa.cum quo transit Duen.reg.366.nu.6.
Ant.Gab.lib.6.de alim.conclus.1.nu.21.conferunt.supra.an
not.verbo,legare,quæst.2.nu.8.& seq.Et nedum quoque ve
ræ.& Iustæ vxori in causam alimentorum relinquitur, verū
etiam putatiuæ,& concubinæ, vt supra, verbo maritus quæ
stio.2.in fine,& quæst.seq. ad finem pariter. Ego quidē hanc
25 Cuma.†consultationem in iure probabilem fore, arbitror,
pro vt passim ab omnibus receptam vides,at uelim, quod il
lam non ita ruditer,ac de plano ad sonitum verborum in-
telligas,vt credas, legatum factum vxori in causam alimen
torum absolute valere,vt scio a plerisque in facti contingē-
tia acceptum fuisse,sed tunc demum,cum vxor aliunde nō
habet,vnde alimenta sumat,sicque tātum in subsidiū , idq;
ex mente legum,Cuma.& cęterorum scriben. esse, prout a
proprijs cuma.fundamentis non discedendo,hunc in modū
demonstratur.Nam dum in primis vult Cum.ꝙ cum muni
cipalis dispositio,declarationem a iure cōi semper recipiat,
& ad iuris interpretationem reducatur,secundum quod in-
capax,& prohibitus accipere,a legato alimentorum nō cē-
seatur exclusus d.l.is,cui d.l.seruos,ita ab hac municipali di
spositione mulierem incapacem efficiente,legatum alimē-
torum excipiatur.Eodem retento argumento, & cōclusio-
ne ad iuris interpretatione m reducēdo,nostra hæc dispō de
necessarijs alimētis accipi dēt,quoties scilicet vxor aliunde
nō hēt,vnde se alat.Sicuti videmus in muliere absque ulla,
vel modica dote nupta,quæ etsi in bonis mariti præmortui
26 quartā habere†debeat,iuxta auth.prēterea.C.und.uir.& ux.
tunc demum hanc quartam ꝙsequitur, ubi aliunde nō hēt,
unde uiuat,& sic in subsidium dumtaxat,cum alio remedio
sibi succursum esse nō p̄t,ut tex.a quo allegata auth.est sum
pta,aperte uult,in §.qm̄ aūt,de exhibend.rei.sicuti igit uxor
nihil habens in bonis unde uiuat,quartam consequi potest
ex quo tunc subsistit ratio dispositionis, quæ fuit, ne infelix
coniux mendicare cogatur,Alex.d.auth.præterea nu.4. Soc.
con.121.nu.44.lib.4.Corn.cons.249.col. 2.& 3.lib.3. & ante
eos Signo.cons.231.col.fi.intantum si contingat,quod uxor
patrem habeat diuitem,a quo alimenta petere pōt,ad quar
tā nō admittitur,Ale.d.auth. præterea.nu.11.ubi Dec.nu. 10.
ꝑpē finē dicit cōem,licet una cū Ias.ab hac opinione disce-
dant,sed p̄ tex.apertū in d.§.qm̄, ibi, nam si aliunde forsan
habeat,sequitur ibi Cur.nu.9.& nouissime D. Ceph.cōs.244.
nu. 20. & seq. Quin etiam ubi ex suis operis alere se pōt.ad-
huc excluditur,Soc.d.cons.121.num.45.& seq.ita etiam(cō
cludendo argumentum)Cumani interpretationem ad ter-
minos iuris communis reducendo, non inconuenit, ut illa
quantum ad necessaria alimenta intelligi debeat,s. quando
aliunde non habet coniunx, vnde viuat,pro vt a dispositio-
ne d.auth. præterea ad casum huius nostræ prohibitionis ar-
gumentum sumit Plot.d.consi.168.num.45.inter consil.ult.
volunt.Idem videmus in eo, cui concessum est,ne in causa
27 obtentorum alimentorum possit cōtra se appellari,† vbi id
intelligitur, quando per inopem alimenta petuntur,& pro-
pter inopiam,Bar.l.fi.circa princ. ff. de appella.recip.ex quo
28 Are.cons.97.in fine,vult,stante statuto,†vt in causa alimen
torum ferijs non obstantibus procedatur,id intelligi,ubi ali
menta propter inopiam constitui,petuntur. Sic in muliere,
quæ si filios habens, per legem municipalem testari non po-
test vltra decem pro centenario,etiam pro anima,ad hoc vt
29 legatum† pro anima valeat, debet esse collatum in pauper-
rem,& non in diuitem, Anchar. cons.25. Sic etiam si minor
30 †annorum 18. præterquam ad pias causas ex forma stat. pro-
hibitus est relinquere non ualet relictum factum matri, ni-
si sit pauper, Alexand. l. Diuus, num.4. ff.ad legem . Falcid.
Et propius accedendo idem adhuc videmus in filio spurio,
cui, etsi nihil permissum sit,posse relinqui,præterquam quo
ad alimenta ex æquitate canonica,quæ in quocumque foro
spectari debet c.cum haberet, & ibi scrib.omnes, de eo, qui
dux.in matr.Aba.cons.115.colum. fi.lib. 2.Ias.cons.26.nu.4.
lib.1.Rip.l.1.num. 66.ff.sol.matr.Alciat.qui magis commu-
nem dicit cons.213.num. 8.lib.9.Rolan.cons.22.num.31. &
seq.lib.3.Bursat.cons.62.num.9. & supra meminimus,num.
31 9. Id tamen intelligitur†in casu necessitatis, quando a seip-
so filius alere se non potest,alioquin nihil ei debetur,propte
rea quod,quum necessaria alimentorum causa non subest,
non censetur pro alimentis factum legatum,& causa occur
rendi,ne fame pereat,Bal.cons.258.erant tres fratres consil.
448.quæritur in primis nu.4. lib.1.cons.116.spurius non po-
test.lib.2. Calcan.consil.59.colum..fin. Capr. cons.54.num.
26.Iacob.Put.Conciuis noster consi.62.num.15.& seq.inter
consi.eiusdem Calca. Dec.consi.576.colum.1. Alciat.dicto
cons.223.circa finem,Iacob. Aemil.consil.146.num.5.Sua-
rez. verbo,pater,num.40.Natta consi.297. num.8.& Bursat.
d.consil.62.num. 9.& 12.quod non obscure vult text.in d.c.
cum haberet in fine, ibi,necessaria subministret,pro vt pon
derat,Rip.d.l.1. nu. 70.ff.sol.matr.Vt in paupere quoq; intel
ligit Aret. cons.48.num.5.idem aperte firmat Bermon.trac.
concub.glo.qui etiam filii,paulo,ante,num.58.vbi posteaq̄
iuris canonici æquitatem, per quam spurio alimenta relin-
qui,possunt, modificauit, vt non procedat, quando spurius
aliūde haberet,vnde victum lucrari posset,subdit,quod hęc
modificatio maximam de iure æquitatem continet,quia ra
tio finalis, & impulsiua æquitatis canonicæ est,ne spurij pri
uati alimentis fame pereant, quæ ratio cessat, quando spu-
rius habet,vnde alere se potest, ergo cessante causa, cessare
debet dispositio l.adigere §.quamuis.ff.de iur.patr.quo argu
mento in simili relicto facto vxori vtitur Castr.consi.31.co
lum.1.lib.2.Sic etiam & si per executores datos per patrē ad
distribuendum bona inter pauperes, spurius vbi sit pauper,
eligi possit,id tamen intelligitur, non quod omnia bona dē-
tur, sed duntaxat ad mensuram alimentorum,Iacob.a San.
Georg.in l.qui testamentum,num.7. ff.de probat.& alibi cō
siderat Castr.in l.si is,qui num.5.ff.de vulg.si spurius est pau-
32 per,& meretur.Itidem quotiescumq; lex†vult,alicui prę̄stā
da esse alimenta, sentit,illa non nisi in casu necessitatis præ-
stari debere,cum, s.aliunde non extat,vnde possint, sumi ve-
33 luti in parentibus†erga filios,& econtra,ac in patronis erga
libertos.l.si quis a liberis §.sed si filius §.solent. & l.fi. ff.de li.
agnos toto tit.C.de alen.lib.ac Par.Mant.cons.276.num. 10.
34 lib.primo,& sic licet filij†primi matrimonij ex bonis dotali
bus per matrem secundo viro traditis alendi sint, secūdum
Bal.in l.hac edictali, in lect.antiq.verbo,deferre.C.de secun.
nup. id tamen intelligitur, vbi aliunde non haberent, vnde
se alerent,vt ibi declarat Bertran.vers.si uero plus. num.20.
35 Parimodo etsi filijs † naturalibus præter sextam debeantur
alimenta in bonis patris ab intestato. §.consideremus auth.
de trient. & sem. §. discretis authent. quibus modis nat. eff.
sui.id tamen locum habet,vbi aliunde non extet,unde se pa
scant,Bart. d.§.consideremus numero tertio,Paris.consilio
14.numero 28.libro secundo quod etiam senti t Caccialup.
authen. si qua illustris. columna penult. C.ad Orfic.idem ex
36 tat,in fratre†etiam exhæredato versus eius fratrem,Cæpol.
37 caut.247.in donatario†donatorem versus,vt not.in l.si quis
38 argentum, §. penultimo, C.de donat.in Eccleſia†uersus pa-
tronum suum Paul.Citad.de iure patronat.sexta,parte quar
to,articulo quæst. secunda, idem legimus esse in hæredibus
39 uersus ipsammet uxorem , quam alere tenentur, donec se-

cundo

cundo nubat, modo aliunde non habeat,unde uiuat, Ale.l.
de alimentis.C.de transact.Iaſ.l.diuortio nu. 19.ff.ſol. matr.
Bal. & Caſtr.l.fi.C.de bon.mater.Idem Bal.conſ.92.hæres ui
ri lib.2.Corn.conſ. 52. col.fi.lib.1. Alia huiuſcemodi haben
tur apud Roffred.5.part.ord.iud.tit.de off.iudic.quo pet.ali.
40 Et generaliter†quotieſcumque ex legis diſpoſitione, uel iu-
dicis officio alimenta debentur, ita demum petuntur, ſi aliū
de non habetur,unde ſumantur, Ale.conſ.48.nu.2.lib.3.cō
ſil.27.nu.2.lib.4.& Roffred.queſt Sabat,26.nu. 12. ubi uult,
41 lege cautum non reperiri,quod diues†petat alimenta,ſecus
ſi pauper,& miſer,non habens,unde ſe alat, quod ex æquita
te prouenit.Vnde hæc omnia,iuxta illud. Titire cōge pecus,
includendo,ſicuti ſecūdum iuris diſpoſitionem quarta uxo
ri non debetur,præterquam in caſu inopiæ, & ubi infelix cō
iunx mendicare cogeretur, ac priuilegium alimentis attri-
butum,intelligitur de alimentis propter inopiam,alimenta
quę ſpurio incapaci relicta ad ſummam dumtaxat neceſſa-
riorum alimentorum redducuntur, Necnon quæ ex iuris di
ſpoſitione alimenta debentur, intelliguntur,niſi quatenus,
quis a ſe ipſo alere ſe non poteſt,ita hanc Cumani interpre
tationem ad iuris cōis terminos redducendo,illa quantum
ad neceſſaria alimenta, & non ultra intelligi debet,ubi ſcili
cet coniunx aliunde non habet, unde uiuat. Cum enim,ut
pręceteris ait Dec.d.conſ.576. nu. 3. neceſſaria alimētorum
cauſa nou ſubeſt, nequaquam cenſetur factum legatum ꝓ
alimentis.Quinimo ſi non minus efficaciter alimenta debi
42 ta ſunt liberis,quam uxori(quæ etiam efficatius†deberi,poſ
ſumus ingenue fateri,ut naturalis rō dictat,ex no. per Crau.
conſ. 189.nu.3.pręcipue poſt ſolutum matrimonium,ut ma
gis prope no.idem Crau.conſ.194.nu.4.uerſi.pręterea, & rō
quoque aperta eſt quoniam liberos alere,eſt de iure natura
li l.1.§.ius naturale ff.de iuſt.& iur. c. ius naturale diſtinc.1.
uxorem uero alere, de iure ciuili,ſeu poſitiuo eſt l.dotis fru-
ctus ff.de iur.dot. Roffred.quæſt.ſabat.29.nu.3.)& alimento
rum præſtatio, quæ filio incapaci debetur, quæue (ut dixi)
ſortior,& efficatior eſt,uti ex uire naturali, & immutabili de
ſcendens §.ſed naturalia inſtit.de iur. nat. Roffred. ubi ſup.
nu.2.& Cæpol.caut.247.intelligitur tantum quo ad alimen
ta neceſſaria,manifeſte deprehenditur, ne dum ex paritate
rationis,quæ inter uxorem,liberos,& alios deſcēdētes adeſ-
ſe uidetur,ut tex.obſeruat in l.pen.ff.ut in poſ.leg. cuius me
minit Roman.conſ.517.in prin, ſed etiam a fortiori id locū
habere in legato alimētorum facto uxori,ut hæc quo ad ali
menta dūtaxat neceſſaria accipere ualeat,cum nihil habet
unde ſe alat,Quod quidem argumentū etſi in ſpurio,&non
in filio legitimo conceptum ſit,negari tamen nō poteſt, qn
43 & ipſe ſit filius,cique†ex naturali iure alimenta ſint debita,
ut per tex.in d.§.ius naturale.not.Dec.conſ.611.nu. 5.prope
finem,& quoad alimenta tamquam uerus filius Iudicādus
ſit,teſte Pallæ.tract.de noth.ſpur.que.lib c.48.nu.3.& ſic ſpu
rio alimenta magis debita ſint ratione naturalis cōiunctio-
nis,quam uxori,ut iam diximus,ſimile argumentum in ma
teria concludit Iacob.Emil. conſil.146.nu.10.& in terminis
alimētorum uxori debitorum obſeruat Fabian.in Auct.prę
terea nu.84.C.unde uir.& ux.ad hoc etiam Crau.conſ.229.
nu.14.& nonnihil adhuc confert, quod ſcribit Bal.commu-
niter receptus in l.eam quam nu.41.C.de fideicō.Vbi ſi ſpu-
rio relinquatur prędium magni redditus pro alimentis, qđ
ultra alimenta ſupereſt, aufertur,quia,ut Bal.ait,cauſa cer-
tis finibus circumſcripta effectum producendum limitat
& reſtringit,& quod alibi idem Bal.ait,in l.ſi ſponſus.§. con
ceſſa in 2.lectur.in fine.ff.de donat. inter uir.ubi, ꝙ ſpurio fi-
lio mendicanti non prohibetur pater aliquid in elemoſinā
conferre, ponderando uerbum illud,mendicanti. Ac magis
prope facit,quod non obſta nte ſimili prohibitione donandi
44 †uxori, quoad eius ſuſtentationem donatio ualet l.ex an-
nuo,& ibi gl.ff.de donat.int.uir.& ux. & quod alias dicimus
de conſuetudine, ut integra hęreditas ſpectet primogenito
45 cæteris†autem fratribus nihil, qua non obſtāte,etſi a primo
genito alimenta cęteris fratribus præſtanda ſint, id tamen
locum obtinet, ubi aliunde honeſte ſe alere non poſſint, qñ
ſcilicet conſuetudo de alimentis præſtādis nihil dicit, ſecus
ubi expreſſe alimenta,uel aliquid loco eorum relinqueret,
ita poſt Martin. Laud.tradit Tiraq.ue iur.primigen.quæſtio.
75.num.ſecundo.& nono,quod arbitror,uelle ſentire, licet
non ita explicite, Couar.quarto decret.cap. 8.ſecunda part.
§.6.nu.10.pro ut uxor per hanc noſtram conſuetudinem ex
cluſa in totum remanet, nec ei alimenta, uel quid aliud lo-
co eorum reſeruata exiſtunt,igitur ni mirum ſi in caſu, quo
alimēta deberi poſſunt, nō niſi ubi aliunde non habentur,
præſtanda ſint,& ſic noſtra hæc conſuetudo intelligi debeat
poſteaquam nil ulterius prouidet, Sic etiam ſecundum re-
fert Floria.in l. ſic pro rata.ff.de relig.& ſup. fun. ſunt qui ex
eo tex.uolunt, ꝙ ſi uxor dotes ſuas marito inopi relinquat,
in tali relicto locum non habebit diſpoſitio l. hac edictali,
C.de ſec.nup.eo quia uidetur maritus tutus potius ratione
inopiæ,quam ratione relicti.Sed iura,& fundamenta Cum.
ſingulatim adhuc proponendo, noſtra hæc concluſio aper-
tius demonſtratur, ꝙ ſcilicet huiuſmodi legatum ad neceſ-
ſaria dumtaxat alimenta redducatur,quādo infelix coniūx
46 non habet, vnde uiuat. Namq;†l.is cui, & l.ſeruos.ff.de alim.
&cib.leg.adductę per Cuma. loquuntur in perſonis,quæ ni-
hil ꝓprij habent,ergo omnino fateri oportet, illas de neceſ-
ſarijs alimentis loqui, veluti l.is cui,quæ loquitur de damna
to in metallum, qui tamquā ſeruus pœnę alicius rei non eſt
capax l.in metallum,ff.de iur.fiſc.l. 4.ff.de his, quæ pro non
ſcrip.Idem dici debet de l.ſeruos,cum loquatur de legato fa
cto in ſeruos,qui nihil ſuum habent. §.item nobis, inſtit.ꝑ
quas perſon. nob.acq. quiue penitus ſunt incapaces l.nō mi-
nus.ff.de hærc.inſtit.l.ſi mihi. §.regula de leg.1. no. in ſimili
Alex.in l.4.§.ait prætor.nu.3.ff.de re iud.& quantum attinet
ad ius ciuile, ſerui pro nullo hebentur l.quod a ttinet.ff.de re
gu.iur.& ita hāc meditationem ad d.l. ſeruos, expreſſe ſen-
tit Abb.conſ.27.nu.3.lib.2.a qua etiā non longe diſtat Caſt.
conſil. 5. nume.5.lib.1.quatenus vult, poſſe ſpurio relinqui
vſque ad alimēta ex allegato.c.cum haberet, ſicuti & ſeruus
talis legati eſt capax d.l.ſeruos, ponderando verbum , illud,
talis, per quod Caſtr.capacitatem†ſpurij capacitati ſerui æq
parat,& tamen ſpurius dumtaxat quo ad neceſſaria alimen
47 ta eſt capax, vt ſupra diximus,ac idem Caſtr. paulo infra tra
dit.Eandem quoque meditationem clare habuit Signo. cō
ſi.40.col 4.nu.3.verſi.præterea in ſumma,& verſic. præterea
cum hoc, vbi expreſſe hæc iura intelligit in his, q in ſumma
paupertate poſiti ſunt.ad idem bonus text. in l. qui bonis.ff.
de.ceſſ.bon.qui ibi per Alber. citatur pro concordanti ad d.
l.is cui, vbi tex.loquitur de relicto alimentorum facto in eū,
qui ceſſerat bonis,& ſic qui nihil habebat, vnde viueret, &
de eo,quod miſericordiæ cauſa indultum eſt, vt inquit tex.
idem videtur de mente Bar.d.l. ſeruos quatenus l. illam ad
48 fratres†minores trahit, vt eis in cauſam alimentorum, ac ꝓ
alijs neceſſarijs relinqui poſſit, licet alias ſecus,ſiquidem fra-
tribus minoribus non paſſim alimenta relinquuntur,ſed dū
taxat quo ad vſum neceſſariæ ſuſtētationis, cum ex eorum
49 regula in arctiſſima†paupertate conſtituti ſint,& in maiori
quam exiſtant ſerui,ac damnati in metallum c.exijt. §. per-
fecto, de verbo.ſignif.Bart.tract.minoric.lib.1.c.1. Ale.l.ſi ſti
chum.§.ſtipulatio.in fi.ff.de verb. oblig.Iaſ.l.cum hi.§.ſi vni
nu.5.verſi.iſtam regulam.ff.de tranſact.ſentitque Signor. d.
conſ.40.col.2.& 3.Id quoque non obſcure ꝑ ipſummet tex.
d.l.ſeruos.demoſtratur, ea in parte, qua vult, legatum illud
50 †alimentorum iudicis officio præſtādum, quaſi alio iure nō
debeatur, Cum iudicis officium, tamquam remedium extra
ordinarium, non competat, niſi in ſubſidium l.in cauſæ.2.ff.
de minor.quod & ipſe Cuman.ſentit uerſi.ad hoc,& quate-
nus ait,legatum non proprie deberi, ſed iudicis officio præ-
ſtandum eſſe ad idem etiam Bal.in l.id, quod pauperib. nu.
27.uerſ.vel poteſt dici C.de Epiſcop.& cler.ubi per allega.l.
ſeruos,vult,huiuſmodi legata potius ualere tuitione iudicis
& eius officio implorato, quam iuris rigore,& in l.ſeruo alie
no,in princip.de leg 1.ac Rip.in l.1.nu.47.eo.tit. & ante om-
nes ſentit glo.in d.§.item vobis.inſtit.per qua. perſ.nob.acq.
in uerbo, nihil ſuum, ubi tale relictum factum pro alimen-
tis, uult, æquitate, & non ratione deberi, per tex.d.l.ſeruos,ut
ex eadem quoque lege not.Ang.in l.eam quam col.1. C. de
fideicom.huiuſmodi legatum peti officio iudicis, quod non
præſupponit obligationem. Ad hoc etiam Bar.tract.minor.
lib.1. cap. 1.& lib.2. diſtinc.7. c.2.& non minus aperte Iaſ. in
l.ſi uictum.nu.6.ff.de re iud.ubi firmat, tale iudicis officium
dari miſericorditer, nulla præſuppoſita obligatione, neque
actione,& non nihil etiam in l.1.nu.8.circa medium.ff.de iu
riſd.om.iud.commemorando d.l.ſeruos,& Gomes. quoque
de teſta.c.ult.nu.46. Si itaque huiuſmodi legatum iudicis of
ficio pręſtandum eſt, ſuccedit concluſio illa, ꝙ ubicumque
51 alimenta†iudicis officio,& non iure actionis alicui præſtan
da ſunt, ita demum præſtari debent, ubi aliunde quis nō ha-
bet, unde ſe alat l.ſi quis a liberis.§. ſed ſi filius, & §.alimen-
ta.ff.de lib, agnoſ.Bar.l. libertis quos.§.1.nu.3. ff.de alimen.&
cib. leg.l.mulier.§.cum proponeretur.nu.3.ff.ad Treb. Alex.
l.de alimeutis.C.de tranſact.conſ.48.nu.2.lib.3.conſ.27.col.
1.lib.4. vbi communem dicit, Iaſ.l.diuortio.nu.19.& ſeq.ff.
ſol.matr.ea ratione, quia iudicis officium fundatur in mera
æquitate, & ideo ubi quis aliunde alere ſe poteſt, ceſſat æqui
tas. Hinc eſt quod nonnulli ex ſcrib. mentionem faciētes de
huiuſmodi alimentis iudicis officio debitis, exponunt, & ſic
propter inopiam, ut pote Bar. in l.fi.in princ.ff. de appella. re
cip.Et Camb.tract.clauſul.de renunt. Iuriſ. alim. circa me-
dium uerſ.ſed quæritur, an a ſententia. Et ſic tex. d.l. ſeruos,
de neceſſarijs alimentis omnino intelligi dēt, quoties aliun

de

Source : BIU Cujas

52 de non habetur, unde illa ſumantur, quicquid uelit Dec. †in d.l.de alimentis.num.5.aſſeuerans, prædicta procedere, quã do petuntur alimenta officio iudicis ex diſpoſitione legis, vt in patre, & filio, ſecus ex diſpoſitione hominis, vt hic, vbi de tali legato, quod officio iudicis petitur, idem cenſeri uult Deci. quod in legato alimentorum ſimpliciter. d. l. ſeruos. Nam vltra quod Deci. nihil adducit, quo ſuam ſententiam probet, vnde erubeſcimus cum ſine lege loquimur. §. conſi deremus auth. de trien. & ſemis, & alia huiuſcemodi relata habentur per Crau. conſ. 164. num 3. Dec. in hoc aperte contradicit ſenſui d.l. ſeruos, ex ſupra commemoratis, nec non oppugnat prænarratæ concluſioni, quæ indiſtincte vult, ꝙ vbicumque per iudicis officium alimenta debentur, illa in caſu dumtaxat neceſſitatis, præſtanda veniunt, ſecus ſi iure actionis, vt pote ex teſtamẽto, vt proprie exemplificatur per Alex. in l. 1. §. ſed excipiuntur num. 5. ff. de fer. Item contraue nit rationi, quia iudicis officium mouetur, vt talia alimenta præſtentur, quæ ſoli æquitati, pietatiue, ſeu (vt alibi habetur, miſericordiæ nititur, quæ in vtroq; æque militat, & qua ratione ſtante, ſolent hæc inuicem æquiparari, vt per Alex. poſt Gul. Cun. vbi ſupra verſ. dicit tamen. Immo tantum ab eſt, vt diuerſitatis ratio ſubſit, cur iudex officium ſuum mitius exercere habeat, quãdo legatum ex hominis diſpoſitio
53 ne debetur, quam cum ex lege præſtandum ſit, quin potius res in oppoſitum ſe habeat. Cum iudex †clementior lege eſſe non debeat. vulg. l. Celſus, vbi glo. & ſcrib. ff. de arbitt. Bal. c. 1. num. quinto de off. deleg. Abb. cap. ex parte 3. not. eod. ti. & paſſim habetur. In idem reincidit ſubſequens Cumani ar gumentum, in quantum vult legatum alimentorum quaſi pium regulariter eſſe præcipuum, ab alijſque, exorbitare, & tãquã ad pias cauſas factum ſuſtineri, licet alias improbaretur, ad cuius corroborationem conferunt notata per Rom. conſ. 199. num. 11. & ſeq. Quoniam non omnis alimentorum
54 cauſa dicitur †pia, ſed quando conſtat, rem ad inopiam eſſe redactam, vt declarant Are. conſi. 97. num. 2. Alex. poſt alios d. §. ſed excipiuntur, num. 5. in l. diui. num. 3. ff. ad legem Fal. Iaſ. l. cum is, qui §. ſi muller. ff. de cõd. indeb. & ante iſtos uoluit expreſſe Bar. tract. de alimen. num. 23. & l. ſolent, nu. 13. ff. de ali. & cib. le. in ſpecie loquẽdo de alimẽtis vxori legatis. Natta conſ. 410. num. 5. ad idem pulchre Bal. in l. 1. num. 26. C. de ſacroſ. Eccleſ. vbi in materia relictorum, quæ in piam cauſam fiunt, quærens, num homini diuiti facta, dicantur in piam cauſam, diſtinguit, aut eſt diues ſecundum conditionem perſonæ ſuæ, & ei dare, nõ eſt pia cauſa, ſed fruſtra dare & perdere, aut eſt pauper modicitate patrimonij ad qualitatem perſonæ relata, & tunc dicitur pia, quatenus egenti datur, ſed quatenus ſupra modum daretur, non eſſet pietas, ad idem Bertach. de Epiſ. 4. part. lib. 4. num. 82. Dec. conſ. 72. nu. 3. Quinimo legatum factum vxori per maritum non dicitur pium, ex quo non ratione piæ cauſæ, ſed amicitiæ, & coniugalis amoris cenſetur, emanatum, Gra. conſ. 140. num. 6. lib. 2. vbi & hoc vult, non iudicari a pari cũ pia cauſa. Hoc etiam a ceſſante ratione demonſtratur, Nam ideo alimentorum
55 cauſa dicitur pia, quoniam pia †dicitur cauſa, per quam anima, vel corpus animatum ſubleuatur, Bald. auth. ſimiliter, in princ. C. ad legem Falcid. unde cum per alimenta animatum corpus tueatur, dicitur pia cauſa, ſic in neceſſariam ꝙñtiam, qñ vxor præter alimenta ſibi relicta hẽt unde ſe alat, le
56 gatũ piũ dici non põt Præterea & ſi alimentorum cauſa †ual de ſit fauorabilis, ac multa hẽat priuilegia, nõ tñ ita ſe hẽt, ut paſſim, & indiſtincte iudicanda ueniat priuilegiata, ſed dum taxat in caſibus quibus expreſſe priuilegiata reperitur, in cæteris autem ſecundum ius ordinarium cẽſeri debet, l. in fraudem, in fine ibique, Bal. ff. de teſtam. milit. Natta d. conſi. 613. colum. fin. & in matetia not Grat. conſ. 22. nu. 24. lib. 1. At in propoſito, nullibi reperitur, quod alimentorũ cauſa, uti res pia, ſit priuilegiata, niſi in caſu, quo prouiſio pauperi facta eſſet, utſupra dictũ eſt, ergo, &c. & proinde alibi habetur, cauſam alimentorum, non adeo eſſe piam, ut plus debito peti poſſit, Anch. conſ. 150. ante num. 6. & capit. deciſ. 65. nu. 53. Quinimo cum noſtra hæc diſpoſitio, relinqui vxori, generaliter prohibeat, ex cauſa etiam pietatis intelligi debet, propterea quod, ne dum iure cautum non reperitur, hanc ad huiuſmodi legatum conualidandum cauſam ſufficientem, eſſe, verum etiam totum oppoſitum extat, quatenus, hæres grauatus, hereditatem pauperibus diſtribuere, ſeu pro anima ſua, cui vellet reſtituere, huic mandato uerſus uxorem parere non cogitur Alex. conſi. 57. num. 7. lib. 2. conſi. 54. nu. 12. lib. 7. cum aliis ſuperius adductis, verbo legare. q. 4. nu. 13. & ſequen. & quæſtio ſecunda, nume. 19. & ſequen. & ita notat in ſimili Alc. conſ. 213. nu. 12. lib. 9. ex cuius dictis ſub tertia ſolutione nõ minus concludens deprehenditur ratio, ꝙ cũ hæc noſtra diſpoſitio ſit prohibitoria, ne relinquat vxori, ẽt ꝙ cauſa pietatis ſufficeret, aſſertioni tñ teſtatoris ſtãdum non eſſet, ſed cauſa ipſa aliter probanda veniret, iuxta doctrinam Bar. in l. ſi forte in fine. ff. de Caſtr. pec. & latius infra dicemus verbo, viginti. q. 8. nu. 22. & ſeq. adhuc nos incidimus in idẽ, vt ſubeſſe debeat inopia ex parte vxoris, ad hoc, vt hæc pietatis cauſa (quæ aliter ex ſupra deductis conſiderari non poteſt) pro legitima, & ſufficienti habeatur. Eundem ſenſum, declarationemue habet iudicis officium, per quod vult Cuma. hoc legatum alimentorum ſuſtineri, vt mox dictum fuit nu. 50. & ſeq. Idem ſuadet & aliud Cumani arg. ꝙ legatum alimentorum cum naturalem explicationem habeat, & in facto conſiſtat, nulla iuris ciuilis conſtitutione in
57 fringi, †mutariue poſſit l. eas & l. legatũ ff. de capit diminuit. vt ſcilicet, de neceſſarijs quoque alimentis intelligatur, dũ leges iſtæ allegari ſoleant concordantes ad d.l. ſeruos. de quibus iam late dictum fuit, & ita eodem leuato fundamento vult Signor. d. conſ. 40. col. 3. ac ſentit glo. in d.l. legatum, dũ
58 exponendo, cur huiuſmodi legatum †potius in facto, quam in iure conſiſtat, ait, quia non conſideratur, an ex teſtamento capere poſſit, vel non, ſed hoc factum, an comedere, vel bibere poſſit, ſubdẽs, idem eſſe in habitatione, quia nec ſine illa quis viuere poteſt. Ecce quomodo ad ſolam neceſſitatẽ habetur conſideratio, ad idem Bal. in l. 1. nu. 2. C. qui nõ poſ. ad lib. peruen. vbi agens de damnato ad perpetuum carcerẽ qui penitus inteſtabilis eſt, ita vt nec teſtamentũ facere, nec aliquid ſibi legari poſſit præter alimenta. per d.l. legatum de cap. diminut aſſerit, id verum eſſe, quoniam alimenta capit natura, non perſona, quia non cenſetur perſona, ſed quædã natura, exuriens, cum quo ſentit Felin. in c. qualiter, & quãdo 2. §. ad corrigendos nu. 27. & ſeq. de accuſat. & ita etiam in caſu neceſſitatis victus, loquitur Bald. vna cum apoſtil. in c. 1. §. aut ſi libellario nu. 3. quib. mod. feud. amit. quatenus ibi ad corroborationem Bald. volentis, vt ob neceſſitatem
59 victus poſſit feudum alienari, quia propter †neceſſitatẽ maxime victus, licet, quod alias non eſt licitum, ſubdit apoſtilator, rationem, quia alimenta de iure adeo naturali ſunt, ꝙ quilibet capax illorum eſt, etiam frater mendicans, & ſic de alimentis in caſu neceſſitatis, & inopiæ, glo. Bal. & Feli. intelligere uoluerunt, ad quo etiam confert tex. in d.l. eas. ff. de c. dimin. ibi. Quia in bonum, & æquum concepta eſt. Cũ enim id ex æquitate veniat, quæ tunc demũ inſurgit, quando aliũ de non habetur, vnde alimenta ſumantur, vt ſupra diximus. per laſ. in l. diuortio nu. 19. ff. ſol. matr. cõſequens eſt, vt a ceſſante ratione æquitatis, hæc iura de neceſſarijs alimentis loqui uoluerint, etiam ſuadente æquitate, vt præ cæteris retulimus, ſenſiſſe Bermond. de concub. gloſ. qui etiam filij nu. 58. Preterea animaduertendum cenſeo, locum hũc Cumani, ꝙ legatum alimentorum naturalem præſtantionem habeat, ita vt per ius ciuile infringi, corrumpiue non poſſit d.l. eas. Et §. naturalia, inſtit. de iur. nat. nimis tutum mihi nõ vi
60 deri, cum præſtare †alimenta vxori, iure ciuili potius, quam naturali proueniat l, dotis fructus. ff. de iur. dot. cuius etiam ſupra meminimus per Roff. quæſt. 29. nu. 3. quod ſolum dicitur eſſe immutabile, quæmadmodum declarat Couar. in c. peccatum. ſecunda part. §. 11. nu. 3. & ſeq. de reg. iur. in 6. & ꝑ
61 inde videmus, ꝙ licet ius †alimentorum, quod filijs debetur tolli non poſſit, eo quod a proprio iure naturali prouenit, nihilominus ius alimentorum filiorum erga parẽtes, quod nõ proprio iure naturali, ſed gentium debetur, tolli, & remitti, poteſt, Felin. c. ſi diligenti. nu. 5. de for. comp. poſt Bart. in l. ſi quis a liberis. §. parenſ. ff. de lib. agnoſ. & hoc modo intelligo Crau. conſ. 194. nu. 4. quatenus uult, rationem alimẽtorum in conſideratione non habendam, niſi in perſona, quam qs de iure naturali alere tenetur, vnde ſecus etiam eſſet in vxore erga maritum, quem alere non tenetur, ſaltem poſt eius mortem, Crau. vbi ſupra. Quemadmodum nimis quoq; tutum non exiſtit, abſolute dicere, ꝙ legatum alimentorum ideo iuris terminos excedit, quia in facto conſiſtit d.l. legatum, & propterea tamquam quid facti iuris conſtitutione mutari non poteſt, & per conſequens uxor, licet ex lege municipali effecta ſit incapax, ad legatum tamen alimẽtorum admittitur, tamquam id per legem municipalẽ mutari non poſſit. Etenim non longe exempla petendo, videmus, ꝙ de iure naturali parentes liberos ſuos alere tenẽtur l. 1. §. ius naturale. ff. de iuſti. & iur. & tamen plerumque talis neceſsitas a iure ciuili remittitur, præcipue vbi aliunde habent liberi, unde ſe alant d.l. ſi quis a liberis. §. ſed ſi filius. ff. de lib. agno. Iaſ. l. ius ciuile nu. 25. ff. de iuſt. & iur. Cagno. in l. iure ſanguinis. nu. 7. & 8. ff. de regu. iur. & ſupra etiam attigimus. nu. 33. Sic uidemus in ſpurio, cui de iure ciuili nil penitus etiam ꝙ alimentis relinqui poteſt, authẽ. ex complexu C. de inceſt. nup. & tamen ſi, ea quæ facti ſunt, qualia denominantur alimenta, nulla iuris conſtitutione tolli poſſent, utique alimẽta relicta ſpurio ualerent. Huc etiã ſpectat, quod ſcribit Are.
62 in §. naturalia inſtit. de iure nat. ubi licet ea, quę iuris † naturalis

Source : BIU Cujas

ralis ſunt, dicantur non mutari, ex cauſis tamen vult, per iuris conſtitutionem moderari, & temperari, ad idem Io. An. in c. poſſeſſor in 2. artic. de reg. iur. in 6. vbi & ipſe ait, ius naturale poſſe ex cauſa declarari, & modificari, ſic Bal. in l. reſcripta num. 8. C. de precib. imper. off. no. quod ptincepsꝛ ex
63 cauſa contra ius naturale reſcribere poteſt, ſicuti patet in libertate, quæ iuris naturalis eſt, & tamen imperator ratione hoſtilitatis ſtatuit, ꝙ capti in bello ſerui fiant capientium, l. libertas. ff. de ſtat. hom. Felin. & alii in c. quæ in eccleſiarum num. 26. & ſeq. de conſtit. quam rem ex profeſſo tradit Cou. in d. c. peccatum 2. par. §. 11. num. 3. & ſeq. de reg. iur. in 6. Et
64 in terminis conſuetudinis, vt per eam ꝛius naturale, vel gentium tolli poſſit, not. Abb. in c. fi. colum. 2. de conſuetud. ac ſentit Cag. d. l. iura ſanguinis num. 6. iuncto ſeq. Et ideo conſtat, locum hunc Cumani abſolute verum non eſſe, ſed tũc demum procedere, quando concomitantur naturalis æquitas, pietaſ, ſeu miſericordia, quæ potiſſimũ verſantur in his, quę naturalis præſtationis ſunt, vt nos admonet Diu. Thom. 2. 2. q. 57. art. 3. ad 3. Cuius meminit Couar. d. c. peccatum, ſecunda part. §. 11. num. quarto, & ita ſentire uoluit tex. in d. l. eas, de cap. dimin. ibi, quia in bonum, & ęquum, nec nõ text. in l. qui bonis. ff. de ceſſ. bon. ſub illis verbis. Miſericordię cauſa, in l. mela. ibi, tamen pietatis intuitu. ff. de alim. & cib. leg. iuncto Alex. in l. 1. §. ſed excipiuntur, num. quinto, uerſic. & ideo. ff. de fer. idem gl. in §. item nobis, uerbo nihil. inſtit. per quas perſ. nob. acq. Ang. l. eam quam colum. 1. C. de fideicõmiſſ. & Signor. conſ. 40. colum. 3. uerſ. præterea præſtatio, & ſupra etiam ſæpe mentionem habuimus. At huiuſmodi nõ concomitantibus, conſequens eſt, ut iuris ciuilis diſpoſitio in ſuo robore perſiſtat vulg. regul. ceſſante cauſa legis, ceſſat eius diſpoſitio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iur patron. ceſſante que cauſa priuilegij, deſinit eſſe, priuilegiũ. l. Titia. §. uſuras. de leg. 3. de quo ad ſunt pleni tractatus, ad quod optime con
65 fert dictum Io. Andr. in c. 2. vt lit. pend. vbi vult, quod diſpoſitioꝛ emanata ratione æquitatis, ſeu humanitatis ad alium caſum non extenditur, de quo meminit Crot. in l. omnes populi. num. mihi 138. ff. de iuſt. & iur. Et demum eandem obſeruationem faciunt Bal. Calc. Iacob. Put. Iaſ. Dec. & alij ſuperius adducti. Sic etiam ab hac noſtra meditatione non diſſident, Card. Abb. Dec. & cæteri in atteſtationem Cumani
66 ſuperius accerſiti. Nam in primis Card. ꝛ alleg. conſ. 66. loquitur de legato in alimoniam pauperum in hoſpitali commorantium, citato text. in d. c. cum haberẽt, de eo qui duxit in matr. ac citatis alibi docto. qui loquuntur de relicto facto in ſpurium, qui tantum ad neceſſaria alimenta eſt capax, & nõ vltra, vt ſupra demonſtratum fuit num. 31. Nam quis paupe
67 rioꝛ eſt his, qui in Xenone repoſiti ſunt, inquit tex. in l. ſi quis ad declinandam, circa medium C. de Epiſ. & Clet. Abb. quo
68 que ꝛ allegato conſi. 26. nu. 3. lib. 2. loquitur de eremitis mendicantibus, qui cum proprium habere non poſſint, per conſequens de neceſſarijs alimẽtis & ipſe ſentire voluit, ut illius verba aperte arguunt, licet infra ab hoc etiam recedere uideatur, vt tales mẽdicantes omnino incapaces ſint, idem de fratribus mendicantibus pro vſu ſibi neceſſario concludit
69 Gemin. ꝛ d. conſi. 80. circa finem, nec non Calcan. ꝛ conſ. 59.
70 num. 9. vbi aſſerit, id eſſe ſpeciale in mendicantibus, eo quia nihil habere poſsũt, tam in communi, quam in particulari, præterquam alimenta, a quocumque eis relinquantur. Dec.
71 ꝛ quoque in l. principalibus. colum. fi. ff. ſi cert. pet. aſſeuerans in generali prohibitione, aliment orum cauſam non includi, ꝙ fuit etiam poſtremum argumentum Cumani, in caſu neceſſariorum alimentorum loquitur, dum ipſe uult, quod licet prohibitus ſit Officialis negotiari aut fęnus exercere in prouincia, quam regit, nihilominus pro eius neceſſitate contrahere põt, veluti, emere cã victus, aut equos pro neceſſitate comparare, adeo ꝙ loquitur de his, quæ officiali neceſsario ſubminiſtranda ſunt, vt explicite vult tex. ab eo citatus in ſæpe alleg. c. cũ hꝛet, in fine, de quo iã verba fecimus nu. 31. prout etiam de neceſsarijs alimentis loquitur Bal. ab eodem Dec. citatus in l. qui filium, præcipue iuncto text. ff. ubi pup. educ. deb. & l. alimenta. C. de neg. geſt. Neq; ab hoc diſſi
72 det Cra. ꝛ d. cõſ. 189. col. 1. qui, vltra quod ducitur authoritate card. Dec. in locis allegat. loquentium, vt iam relatum fuit. & ipſe loquitur in caſu, quo filia dotem alias nõ hꝛet, ſicq; vbi aliunde commode, & honeſte uiuere nõ poſſet, ut nõ obſcure uult cor. ab eo relatus ꝙ ſ. 85. col. fi. nu. 24. cõſ. 290. col. 9. nu. 10. li. 3. Nouel. l. 1. nu. 109. & ſeq. ff. ſol. mat. & Natta cõſi. 410 nu. 15. 18. improbando, ſeu declarando Signor. allegat.
73 conſ. 176. Nec aliter quoq; ſentit Bal. ꝛ. ſuperius allegatus in l. 1. §. ius naturale circa finem. ff. de iu. & iur. Vbi in ſpecie loquitur de ſtat. omnia negante filiæ nihil habenti, ex quo tũc ſtatutum tenderet in peccatum, ꝓpea quod pater ad filiam necandam inuitaretur, cum quo tranſit campeg. trac. quod extan. maſc. q. 6. circa finem num. 50. & 51. Nec etiam ab his
74 diſſentit Plot. ꝛ tum in conſ. 168. nu. 83. vltim. volunt. tum in conſ. 108. nu. 84. 2. vol. conſi. crimin. cum ipſe illic ductus ex Cuma. & iuribus, quæ hunc ſenſum recipiunt ex ſupra deductis, ſe explicet, vbi a marito relicta non eſſent permiſſa per ſtatutum, aut non ſufficientia pro alimentis, vnde de neceſſarijs alimentis ſentire voluit, vt etiam ſuperius ſentit num. 45. & conſi. 130. nu. 43. 1. tom. conſi. crimin. hic vero loquatur ſecundum terminos Card. d. conſ. 66. vbi de alimẽtis in pauperes agitur, vt ſupra retulimus. Idem dicendum eſt de
75 Nouocom. ꝛ ad ſtat. quod mul. ſine cert. ſolen. non contrah. glo. 1. q. 22. cuius iura, & auctoritates in caſu quoque pręciſe neceſsitatis procedunt, ut pote eſt alienatio, quę in causã alimentorum fieri poteſt, teſtatoris prohibitione non obſtãte de bonis non alienandis, ex diſpoſitione auth. res. quæ C. communia de leg. quę procedit, vbi aliunde alimenta ſumi non poſſunt, vt ibi præ cæteeris not. Bar. & Caſt. circa finem, Romul. in l. filiusfam. §. diui. nu. 131. & ſeq. de leg. 1. Item alie natio, quę in cauſam alimentorum citra vllam ſolennitatẽ minori eſt permiſſa, Nec non etiam Eccleſiæ, Vt idem dicẽdum eſt de ſeruis originarijs, & cenſitis, ac etiam de rebus in cauſam libertatis ſequeſtratis, quę in caſu, fami occurrendę procedunt, vt per glo. in l. ob æſ. C. de præd. min. & l. quemadmodum C. de agric. & cenſ. lib. 11. vtrobique argumento l. fi. C. de patr. qui fil. diſtrax. quæ in nimiam paupertatem, & egeſtatem verba ſua dirigit, & l. ſancimus. C. de ſacroſ. eccl. quæ de abominabili fame loquitur, ut non minus aperte loquitur tex. in l. fi. C de ord. cog. per illa uerba, Si aliqua alia facultas eſſe non poterit. Item pariter dicendum eſt de damnato ad perpetuum carcerem, atque ad mortem, nec nõ de Bannito, Luxurioſo, Infami Hęretico, Iudæo, Apoſtata, & Saraceno, qui nullam teſtamẽti actiuam, & paſſiuam factionem habent, ut apud And. de Beſſet. in rep. l. 1. nu. 108. C. de ſacroſan. eccl. quod tamen alimentorum capaces eſſe aſſeuerat, ne fame, infirmitate, frigore, aut ſimili languore pereãt. Adeo ꝙ & hic Beſſet. de alimentis in caſu duntaxat neceſſitatis ſentire uoluit. Quemadmodum de alimẽtis ob neceſſitatem victus loquitur Bal. in c. 1. §. aut ſi libellario nu. 3. quib. mod. feud. amit. ut ſupra etiam diximus nu. 58. Nec nõ Bar. in l. poſt contractum num. 12. ff. de dona. ut uerba Ann. ibi nu. 263. iam relata expreſſe ſonant, & D. quoque Ceph. allega. conſ. 324. nu. 11. Et ita etiam in caſu extremę neceſſitatis loquitur Romul. d. §. Diui nume. 141. & ſeq. ut eius uerba ſonant, & magis explicite ſupra uoluit q. 2. nu. 133. quatenus notat, pro neceſſitate, ne quis fame pereat, multa contra iuris regulas facta eſſe, ut nonnulla alia de famis neceſſitate rucenſuit Petr. Royz. deciſ. 3. nu. 248. cum pluribus ſeq. Vt nimirum quod hęc noſtra diſpoſitio, quę in caſu fami occurrendæ relaxauit habenas, in reliquis reſtringenda ueniat, ut per Neuiz. conſ. 66. nu. 39. cum alijs adductis per Tiraq. Retract. municip. §. 26. glo. 1. nu. 23. Quinimo excluſus in totũ, cenſetur etiam excluſus ab alimentis, Bal. l. precibus. num. 48. uerſ. 6. dico. C. de impub. & alij. ſubſtit. Vnde ex prędictis, ut tandem in hoc receptui canamus, oculatiſſime conſtat, hanc Cumani conſultationem, cum eius ſectatoribus, ut ſub hac noſtra diſpoſitione legatum alimentorum non cenſeatur prohibitum, de neceſſarijs alimentis intelligi omnino debere, quando, ſcilicet, uxor aliunde non habet, unde illa ſumat, ipſumque Cum. luxta allegata non aliter ſenſiſſe, minuſque intelligere potuiſſe, non autem ut paſſim, & indiſtincte in cauſam alimẽtorum uxori relinqui poſſit. Cũ alioquin facile eſſet marito, alimentorum captato colore, hanc diſpoſitionem defraudare, ut per Iacob. Put. Patriciũ noſtrum Alexandrinum inter conſi. Calcan. conſ. 62. nu. 16. Signor. conſi. 40. nu. 4. verſi. idem non eſt. Soc. Iun. conſil. 99. col. fi. lib. ſecundo Alciat. conſ. 213. nu. 12. lib. 9. ad quod etiã Bald. in l. id, quod pauperibus, col. pen. nu. 34. C. de epiſ. & cleric. Vbi inquit, quod licet alimenta ſpurio relinquantur, nõ tamen prętextu alimentorum poſſunt omnia ei conferri. & Barb. cum eo in cap. cum tibi, nu. 14. de teſtamẽ. Ann. in Rub. de inf. Lang. nu. 5. & quæ in ſimili not. Crau. in rñſ. pro Genero. nu. 101. & 103. & nos inf. dicemus hoc eod. uerb. numero 90. & uerbo, uiginti, queſtio. 8. numero 21. Quinimo ſi in cauſam alimentorum indiſtincte liceret marito legare uxori, longe plus eſſet, quam ubi data ſibi facultas fuiſſet, relinquere tertiam, aut quartam ſuę ſubſtantię. Cum magis quandoque ſit, alimenta hãbere in uita abſque onere, quã totam ſubſtantiam cum oneribus hereditarijs, præcipue in iuuene. ut per Anch. conſ. 421. num. ſecundo, & patet ad ſenſum. Niſi eſſemus in caſu quo citra dimidiã uſufructus uxori relinqui poſſet, & legatũ alimentorum dimidiam uſusfructus non excederet, ut hoc in caſu conſuluit, & cõcludit Cuma. d. conſ. 30. nume. quarto, & abſque ulla difficultate, Cũ quo tranſit Crau. conſi. 135. num. 35. quod huic noſtrę diſpoſitioni, per quam legatum uſusfructus etiam in totum tolli

tur,

Source : BIU Cujas

tur, ut ſupra q. proxima, applicari non poteſt, pro vt in his ter
76 minis loquitur Boer. † conſ. ex aduerſo allegato 46. nu. 9. Et
77 hoc modo intelligi debet. Pet. † Pech. ſequutus Cuma. de te
ſta. coniug. lib. 4. c. 9. nu. 4. & 5. Immo ſi legatum alimento-
rum (vt ipſe Pech. præſupponit) continetur in legato vſusfru
ctus, a quo alimenta veniunt, & pari iure procedunt, legatū
autem vſusfructus per hanc noſtram diſpoſitionem ſit ex-
cluſum, vt ſupra proxima quæſt. hoc Pech. argumentum re
torquendo, alimentorum quoque legatum non minus, quā
vſusfructus, cenſeri debet excluſum. Neque nobis abſurdū,
& inconueniens videri, debet, ꝙ huiuſmodi alimentorum
legatum, ne & aliqua ad hæc tendentia omittamus, in caſu
potius neceſſitatis, quam alio ſuſtineatur, Nam multa † ob
78 neceſsitatem maxime famis, alioquin prohibita, permiſſa
ſunt, vt omnium latiſſime more ſuo videre eſt apud Tiraq.
de Retract. munic. §. 26, glo. 1. a nu. 16. vſq; ad 32. Petr. Royz.
deciſ. 3. nu. 253. cum aliquot ſeq. & nonnulla etiam obſer-
uat Do. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. caſu 182. ac Burſat. con
ſil. 16. nu. 63. Idque optimo iure, cum, vt Tiraq. ait nu. 24. nul
79 la † omnino neceſſitas par fami exiſtat, vt ipſe quam doctiſ-
ſime comprobat. Et ex noſtris quoque hac in ſpecie alimen
torum ſcribit Port. Imol. conſ. 160. nu. 13. ꝙ ea eſt conditio
neceſſitatis, ꝙ legis ipſius vinculum diſſoluit. Nam in neceſ
80 ſarijs † ceſſat lex, & ipſa neceſſitas eſt lex, Dec. l. quæ propter
neceſſitatem. ff. de reg. iur. Quod ex eo etiam per uim ratio-
nis ſuſtinetur, ꝙ ius alimentorum in inope, cum alioqui fa-
me perire, aut medicare cogatur, pecuniæ æſtimabile non
eſt, ut apud Couar. lib. 3. Var. reſol. capit. 1. nume. 3. in 6. ca-
ſu. circa finem, ver. niſi dixeris, vt per conſequens hac noſtra
prohibitione comprehenſum non cēſeatur, vt inf. verbo vi
ginti. q. 1. & ſeq. & præcipue q. 7. nu. 4. Hæcque tanto magis,
quando agitur de alimentis per virum vxori inopi præſtan-
dis. Nam etſi omnes etiam ex præcepto diuino obligemur,
81 paſcere fame morientem, ne alias inter homicidas nos aſcri
bi, contingat, c. paſce 86. diſtinc. nihilominus multo magis
domeſticum; & nobis coniunctum exurientem ſubleuare
tenemur c. non ſatis & c. ſeq. ead. diſtinc. Aret. conſ. 48. nu. 3.
qualis dubio procul eſt ipſa vxor, quæ dicitur eſſe ſocia diui
næ, & humanæ domus l. 1. ff. rer. amot. vnaque, & eadem ca-
ro. c. debitum, de bigam. quo arg. vtitur Signor. conſ. 176. nu.
11. & conſ. 231. col. fin. Mant. conſ. 276. in prin. lib. 1. Nam val
82 de † opprobrium eſt, coniugem mendicare, Abb. cōſ. 17. col.
fi. lib. 1. etiam mortuo viro, Sali. & alij auth. præterea C. vnd.
83 vir. & vx. ex quo mulier † quandiu ſtat vidua, dicitur manere
in priore matrimonio l. fi. C. de bon. mater. Cor. conſil. 111.
col. 1. lib. 3. & quodammodo in ſeruitio viri extare Bal. l. di-
uortio. in princ. col. 3. ff. ſol. matr. & alibi dicit in I. Pignoris,
in fine, C. de pig. actio. quod vidua adhuc eſt imago viri mor
tui, & per conſequens æquum, & iuſtum eſt, ſi non habet vn
de viuat, ꝙ ex bonis mariti alatur, ſicuti conſtante matrimo
nio alenda eſſet. vt poſt Ricard. notat Bal. & ſcrib. in d. l. fi. C.
de bon. mater. Vbi Caſtr. idem vult, quando fructus bonorū
viduæ integre non ſufficerent, vt ſupra etiam meminimus,
ad quæ etiam Bened. in c. Raynutius verbo, & vxorem no-
mine Adel. 5. deciſ. nu. 244. circa finem, & ſeq. de teſta. Alio-
quin nimis amare, & tamquam inter nimium infeſtos hæc
noſtra prohibitio tractaretur, non inter coniunctos maxi-
mo affectu, & ſolam inopiam timentes, vt exclamat I. C. in
l. ſi id quod. §. ſi quas. ff. de dona. int ui. & vx. Et ſic noſtrā hāc
prohibitionem, ut in ea legitur, obſeruando, præterquam
in caſu neceſsitatis occurrendæ, cum Imperatore in §. ſi qs
autem defunctus in fi. auth. quib. mod. nat. eff. ſui. dicemus,
illam per omnem uiam, ſubtilitatem, ſimulq; pietatem trā
84 ſire. Licet maritus † uxoris neceſſitati ſic occurrendo, libera-
litate aliqua in eam non uideat̄ uſus l. ſi quis pro ff. de don.
inte. uir. & vx. Ang. & alij in l. ſi creditori, de leg. 1. Ale. conſ.
14. nu. 20. lib. 6. Quin maritus legis diſpoſitionem eum ne-
ceſſitātem ſit potius executus, quam ꝙ aliquid ex ſua libera
litate contulerit, ex ſupra deductis verbo, legare. quæſt. 1. cir
ca finem, & infra quoque dicēdis, verbo, viginti, quęſt. 8. nu.
40. & ſeq. ad quod Rolan conſ. 54. nn. 70 & ſeq. lib. 2. & in ſi-
mili Crau. conſ. 189 num. 7. circa finem. Immo hæc noſtra
concluſio, quod relictum alimentorum in ſubſidium dum-
taxat ſubſiſtat, vbi vxor aliūde paſcere ſe nō pōt, quod loco
85 ampliationis erit, procedit, ne dū vbi vxor † ex ſuis bonis ale
re ſe poteſt, verum ēt ex proprijs manibus, vel ingenio, vt in
pluribus contingit. Cum enim tunc eius egeſtati ita ſuccur
ſum eſſe poſſit, vt nequaquam mendicare cogatur, a ceſſan
te ratione, ceſſare debet d iſpoſitio, vt ſupra multoties dictū
fuit, & in re omnino ſimili arguit, & concludit Fab. de pep.
in auth. præterea nume. 83. & ſeq. C. vnd. vir. & vxo Soc. con
ſil. 121. nume. 45. cum aliquot ſeq lib. 4. Corn. conſilio 249.
numero 3. lib. 3. & nos infr. etiam dicemus, nume. 97. Si quis
tamen (ne abhinc quoque abſq; reſtrictione recedamus) ca-
ſum habere volnerit, quo vxor integra alimenta conſequi
86 valeat, cum quærat, cum relicta † erunt prægnanti, tunc do-
nec pepererit, alimenta ſibi debebūtur. eſto quod aliunde ſu
ſtentare ſe poſſit l. curator in princip. ff. de uentr. in poſſ. mit.
quem tex. dicit ſingularem Soc. in l. diuortio num. 16. in fin.
ff. ſol. matrim. etſi, ut mox diximus, id parum ſeruiat, cum
vbi alimenta relicta non eſſent, ex iuris, quoque diſpoſitio-
ne deberentur, quia non mulieri, ſed ei, qui in vtero eſt, præ-
ſtantur, inquit tex. in d. l. curator, in l. 1. §. mulier eodem. tit.
& l. ſed etſi is §. nec mirum. ff. de Carb. edic. Et ſic ex prędictis
87 colligitur, quo nam modo mulier, ſtante hac prohibitione,
alimēta ſibi relicta petat, quia in primis præparare ſe habet,
ad docendum de eius inopia, & paupertate. Namq; etſi pau
pertas, tamquam naturalis qualitas in quocumque præſu-
matur, ut per Alber. in l. ex perſona, per illum tex. C. de pro-
88 bat. cum quilibet † naſcatur nudus, & pauper c. ſicut 47. diſt.
unde illud Cato.

Infantem nudum, cum te natura creauit.

89 Nihilominus paupertatem † allegans, & ſe in ea fundans, te-
netur, illam probare, tamquam cauſam, & fundamentum
intentionis ſuæ, glo. Bal. Ang. & Iaſ. in l. ſi uero §. qui pro rei.
colum. fi. ff. qui ſatiſd cog. Alex. conſ. 141. num. 5. lib. 5. Alci.
atteſtans de communi Reg. 2. præſump. 27. num. 4. Couar. li.
ſecundo Variar. reſol. cap 6. in prin. & non longe a propoſi-
ta materia Dec. conſil. 120. num. 3. conſil. 576. colum. prima
Et tex. eſt apertus in l. fin. ff. de lib. agnoſ. quem ad id not. Al-
ber. in l. ſi quis a liberis §. ſolent, eodem tit. Sic etiam in ne-
90 ceſſitate † ſe fundans tenetur eam probare. l. fideicommiſſa.
§. ſi rē. de le. 3. Ias l. vt vim. nu. 3. cir. fi. ff. de iu. & iur. quinēt &
euidentem neceſſitatem oſtendere debet, Bal. conſ. 332. nu.
3. lib. 1. cuius conſilium longe exornat Crau. in reſponſ. pro
Gene. num. 93. ac confert, quod ſcribit Bal. in l. illud, in prin.
C. de Sacroſ. Eccl. vbi ſi quis donat † fratri, vel amico, expreſ-
91 ſa cauſa pietatis, nullo modo ex cauſa pietatis præſumitur,
niſi talis perſona in neceſſitate ſit poſita, ut pote uirgo, vel
pauper, & donatio fit pro illa maritanda, alias, vt inquit Bal.
de facili committi poſſet fraus vbi huic aſſertioni creden-
dum foret, per quod dictum uult Aret. conſ. 97. num. ſecun-
92 do, quod ſtatuto † permittente in cauſa pia, ferijs non ob-
ſtantibus, procedi, ad hoc vt in cauſa alimentorum uxoris,
ſtatuto, locus fiat, & ſi illa cauſa dicatur pia probari debet
mulierem eſſe inopem. Et quippe generale eſt, quod vbi ali-
93 quid regulariter † reperitur prohibitum, præterquam certis
in caſibus, qui caſum excipit a regula, eius exceptionem pro
bare habet, nulla adhibita fide aſſertioni ſuper inde emana-
tæ, Dec. conſi. 142. num. quarto, Vbi cum alienatio rei eccle-
ſiæ regulariter ſit prohibira, præterquam ob neceſſitatem,
94 & vtilitatem eccleſiæ coniunctim, qui † caſum a regula exci
pit, ſicque locum fore alienationi, hæc duo coniunctim pro
bare debet, neceſſitatem, & vtilitatem, cum eccleſiæ aliena
tionem reuocanti ſat ſit, regulam pro ea facere, ut in ſimili-
bus quoque terminis notat abunde Crau. in alleg. reſpon. ꝑ
gener. num. 22. 23. & aliis ſequen. rurſus num. 116. cum plu
ribus ſequen. & nos infra dicemus verbo, viginti. q. 8. nu. 12.
& ſeq. Et licet quis nam ſit pauper, ne & hoc ad pleniorem
intelligentiam omittatur, diuerſis modis diſcernatur, Alex.
95 conſ. 37. in princ. lib. 7. Dec. conſi. 120 num. 3. ſicque † uno ex
qua tuor modis, videlicet, ex qualitate loci, temporis, ab ef-
fectu, & ex fama vicinorū, ſeu opinione uulgi, vt per Deci.
licet confuſe d. conſ. 120. nu 3. & clarius per Benincaſ. quem
libet modum perſequentem, tract. de paupert. quæſ. 6. num.
5. & ſeq. ac in ſpecie per Rimin. Sen. conſ. 280. & hæc tamen
omnia iudicis officio moderanda, & temperanda veniunt,
cum in effectu hoc totum a iudicis diſcretione pendeat, ex
eo, quod certa doctrina dari non poteſt, Dec. loco præalleg.
& cōſ. 163. nu. 5. ex gl. crebriori calculo recepta, in auth. præ-
terea C. vnd. vir. & vx. teſte Couar. lib. 2. Var. reſolu. c. 6. nu. 8.
Dom. Menoch. alijs relatis de arbitr. iud. lib. 2. caſu 65. nu. 7.
vltra quos in materia obſeruat. Petr. Pech. de teſta. coniuga.
li. 4. c. 2. circa finem, cuius quidem arbitrium ſecundum qua
litatem perſonarum, facultatum, cauſarum, & rerum om-
nium regulari debet, not. in l. tam dementis C. de epiſ. aud.
& Benic. vbi ſupra num. 26. Vnde dicit Bal. conſi. 332. num.
6. li. 1. quod dēt iudex ꝑ loco, & tpe opportunitatem perpen
dere, vt ſcilicet, loco, & tempore conueniat neceſsitas, &
alibi monet conſil. 343. colum. 1. eodem lib. animaduertен-
dum eſſe, ne fingatur neceſsitas, cum quo ſentit Cra. in reſp.
pro Gener. num. 93. in fine, ac modum concludendi pauper
tatem per teſtes tradit Couar. loco præallegato uerſic. cæte-
96 rum paupertas. Nihilominus vxor † in hoc facilime ſe expli-
care poterit, recurrendo ad Bal. conſi. 30. lib. 2. ubi hac in di-
ſcuſsione, an alimentandus habeat, vnde ſe alat, uel ne, uult
ſolum haberi conſiderationem reddituum, qui ex bonis an
nuatim percipiuntur, nulla ad bonorum æſtimationem ha

bita

Source : BIU Cujas

bita ratione, cum quo transit Crau. alijs relatis cons. 199. nu
mero 11. Boer. decisio. 19. num. 8. & in materia explicite vult
Rimin. d. cons. 280. num. 31. & seq. Salic. in auth. præterea nu
mero 4. versic. in nostro autem proposito, & ibi Fabian. post
alios num. 74. vbi sentit, id non aliter consistere in arbitrio
iudicis, cum terminatum sit, habito respectu ad substãtiam
alimentandi, an ad eius victum sufficiat. Ni operarum †quo
97 que ratio habeatur, an vxor ex illis, eiusq; ingenio victum si
bi parare possit, vt paulo ante ex Soci. & Fabian. diximus nu
mero 85. quibus adstipulatur Calcan. cons. 59. colum. fin. &
inter eiusdem consil. Iacob. Put. cons. 62. num. 14. Dec. cõs.
576. colum. 1. Soci. iun. cons. 8. colum. fi. lib. 3. Iacob. Aemil.
cons. 146. num. 5. & seq. Alciat. cons. 11. num. 2. lib. 4. consil.
213. circa finem lib. 9. Rolan. cons. 54. in secundo dubio. nu.
48. cum aliquot seq. lib. 2. Couar. in 4. decretal. 2. par. c. 8. §. 6.
num. 9. Benint. decis. 22. colum. fin. Bursat. cons. 62. num. 12.
cum aliquot seq & consil. 83. num. 2. quod in rusticanis mu-
lieribus tolerari potest. Aliæ autem, nouit Deus, si operas ex
hibent ad alimenta pares, vt monet Crau. cons. 189. colum.
antepe. vers. non omitto, & si alibi cons. 199. fere per totum
velit, nec in huiuscemodi mulieribus earum operarum ra-
tionem aliquam fore habendam, cum non semper lucrari
valeant, nec ita semper se alere, cum quo transit Anch. iun.
q. 50. nu 4. in prima, part. & ita practicari asseuerant Moder.
in scholijs ad Dec. alleg. cons. 576. Secus crederem in partib.
nostris propter auctoritatem tot scrib. e quib. dubio procul
deprehenditur, ita se habere communem sententiã. Nisi sta
tus mulieris, seu ipsius corporis debilitas aliud suaderet. Qđ
nedum rusticanis, sed popularibus commune esse potest,
quarũ plures sunt, quę artem tum cauponæ, tum obstetricis
tum textoris, tum fulloniæ, & huiusmodi exercent, unde ui
ctũ & quidę abunde sibi parare possunt. Quod eo respũ, ne
in aliqua ambiguitate cõsistas, procedit, ꝙ alimenta iudicis
officio debentur, vt supra admonuimus, cum alioquin vxor
alimenta absq; aliqua operarum deductione percipere pos-
set, vt apud Alb. Ang. Salic. & Ias. in l. 1. C. de legat. & Petr. Pe
ch. de testam. coning. lib. 5. c. 10. num. 5. Et propterea debet iu
98 dex † esse valde prudens, & circumspectus, memor semper
æquitatem cum rigore miscere, vt fecisse videtur Bal. & An
gel. cons. 211. circa finem lib. 4. quod insertum reperitur in-
ter consil. Alex. cons. 70. lib. 4. in dubioq; flectere in causam
pauperis, vti magis fauorabilem, Ca. l. qui filium. §. Sabinus.
99 in fi. ff. ad Tre. Nam maxima est †pietas, quæ pro paupertate
facit, Bal. auth. cui relictum. num. 6. C. de indic. uid. tollen. in
tãtum, ꝙ coram vtroq; iudice, ecclesiastico, vel seculari agi
potest Bar. l. solent. nu. 13. ff. de alim. & cib. leg. Ale. cons. 170.
in princ. lib. 2. cum sit †mixti fori, vt omnes ita fateri, dicit Ti
100 raq. de priuileg. piæ cau. priuileg. 149 in fine, etiam quo †ad
101 pœnã, & mulctã, qñ hĩs impius, & seuerus esset ad alimẽta
præstanda, illum coercendo ad litis impensas subministran
das, atq; pecuniam pro mariti testõ extrahendo, vt per Alc.
cons. 131. lib. 5. cuius meminit Pech. d. c. 10. in fine. Verumta
men non putet iudex, sufficere, quod huiusmodi alimenta
102 †ad solam uictus necessitatem, ac vitę subsidium, ita ut fri-
gore, vel inedia deffendatur, uxori præstentur, ut plerisque
uisum fuit, qui etiam pro maiori parte de alimentis spurio-
rum, & aliorum, magis odibilium, quam uxoris, loquuntur,
sed requirat, ut illa iuxta qualitatem, & dignitatem mulie-
ris debeantur Alex. post Imol. & alios in l. si maritus in fin. ff.
sol. matr. Aret. cõs. 17. col. pen. in 5. dubio. Couar. in 4. decret.
2. part. c. 8. §. 6. nu. 7. & 8. vbi ait, quod contraria opinio. Bald.
non potest recta ratione deffendi, Bermond. de pub. concub.
§. qui ẽtiam filii, num. 59. Anto. Ga. lib. 6. tit. de alim. conclu.
1. num. 31. Bonacos. de æquit. cano. conclus. 2. circa medium
ad idem Alciat. in l. nepos proculo in fine, ff. de uer. si. Vbi tñ
103 subdit, auferenda esse, quæ †ad molitiem, pompamue pertinent, veluti mulæ instratæ, quæ per urbem perambulandi causa solum habentur, serica vestis, tapetia, idque genus si-
milia cum apud seueros, & graues viros quispiã minoris au
ctoritatis nõ sit, ga huiusmodi nõ hẽat, ad ꝙ ẽt Pich. in l. Ti-
tia §. Titia cũ nuberet q. 69. de le. 2. Tametsi ipsemet Alc. ꝙs.
104 18. nu. 8. li. 9. asseueret, ꝛriam opinionẽ †ueriorẽ fore, quę ne
dũ nõ ita se habet, vt oppositũ docuit couar ubi s. uerũ ẽt ex
ipsius Alci. assertione coniicere possumus, hãc, quã sequuti
sumus opinionẽ, seruãdã esse inpraxi, ut ex hoc loquẽdi mõ
colligendũ esse, tradit Lanc. Dec. in l. hĩs absens, ante fi. prin
ff. de iudic. Neuiz. cum eo Silua Nup. lib. 5. nu. 67. circa fin. &
Ferdin. Loaz. in repet. l. 1. nu. 61. ff. de iust. & iur. & Cag. in rub.
ff. de orig. iu. col. fi. Contar. in repet. l. diffamari. nu. 84. C. de in
gen. manum & corat. trac. com. opi. lib. 1. tit. 6. nu. 139. & seq.
105 ubi declarat. Adeoq; tale legatũ alimẽtorũ vxori multũ cõ
ferre põt, & lõgę frequẽtius accidere, quã fortasse qs credat,
attẽto quod non tales, & tantę, ut pluriuũ, dotes, & reliqua
bona uxoris reperiuntur, ut earum fructib. reditibusue com
modo, atque decẽter uiuere possit, vnde quod victui mulie-
ris secundum eius dignitatem defficiet, per hæredem mari-
ti erit supplendum. Idque præcipue in nobilibus, quibus lau
106 tiora præstanda sunt alimenta, quã rusticis, & agricolis, qui-
bus allia, cæpæ, panis grossus, caseus, & similia sufficiunt, ex
vulg. gl. in l. seruis vrbanis, verbo, cibarijs de leg. 3. Ias. §. itẽ si
de dote. nu. 7. & seq. insti. de actio. Pic. in l. Titia. §. Titia cum
nuberet. nu. 161. de leg. 2. de quo latius diximus in nostro tra
107 ctat. de re Rustic. lib. 1. c de rustic. incommod. quem †Deo dã
te propediem sum editurus. Et demum iudicis arbitrio qua
litas, & quantitas alimentorũ præstanda venit, vt apud Do.
Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. casu 169. & 170. Præter tamen
alimenta nil vltra ministrandum venit, vt per Abb. cõl. 63.
nu. 2. lib. 2. ac etiam ex relata doctrina Alcia. & aliorum satis
108 colligitur. Non tamen credat hæres, † eius munus comple-
uisse, ubi offerat, & curet, vt vxor recipiatur in hospitali, in
quo pauperes publice aluntur, cum per id viri, transactique
matrimonij decentiæ, & honestati vxoris in totum non suc
curatur, Bal. l. 5. §. sed scimus. nu. 2. C, de lat. lib. toll. Anan. c.
1. nu. 14. de infan. expos. & Couar. d. §. 6. nu. 6. ver. id etiã hac
109 in re, quam sententiam refert, & sequitur grauis †& Excel. põ
ceptor, Do. March. Ant. Cuccus in suo eleganti. tract. legiti-
mæ, ad auth. nouissima C. de inoff. testa. q. pen. nu. 8. Nec hæ-
res quoque exaudiendus erit, si dicat vxori, vt alicui domi-
110 næ †seruiat, pro pedisequa, vnde sibi lucrabitur victum, Bar
ba. cons. 74. nu. 11. & seq. lib. 4. & pungit verbum Do. Menoc.
111 cons. 8. nu. 21. nisi †talis conditionis esset, roborisque, & uale
tudinis. vt citra sui, & mariti opprobrium alijs deseruire pos
set. vt idem Barba. sentit, & in his terminis loquitnr Iac. Ae-
mil. cons. 146. in princ. & nu. 7. 8. & 20. in fine, ac sentit Anan.
vbi supra. Quod si cognita alimentorum quantitate, quo
112 nam tempore †illa sint prestanda, vt plerunque accidit, in-
ter hæredem, & uxorem contentio oriatur, eam sic diri-
mendam, puto, ꝙ aut alimenta relicta sunt certo tempo-
re præfixo, quo præstari debeant, tunc dubio procul tempo-
re sic designato dari debent, Aut uero alimenta simpliciter
absque vlla temporis designatione relicta sunt, tunc subdi-
stinguitur, aut legatum est annuum, & eo casu indubitãter
in principio cuiuslibet anni alimenta persolui debent, Aut
uero simpliciter alimenta relicta sunt, ueluti uictus, & uesti
tus, ut plerumq; fit, tunc eorũ respectu, quæ menstruam so-
lutionem recipiunt, ueluti uinum, frumentum & ligna, hęc
per singulos menses præstanda ueniunt, respectu uero co-
rum quæ singulo mense diuidi non possunt, commodam
ue diuisionem non recipiunt, nisi cum magno hæredis gra-
uamine, ut pote, uestimenta, lectum, suppelectilia, & huiu-
scemodi, tunc, cum uxor eget, & imminet necessitas dari de
bent, respectu uero eorum, quæ si pro tempore prestarentur
in sua specie corrumperentur, ut aqua, carnes, pisces, poma
& id genus similia, æstimatio, seu pretiũ pro eis singulo mẽ-
se præstari debet, Ita sane colligitur ex doctrina Bar. in l. fin.
nu. 1. ff. de lib. agnosc. in l. 1. & l. pecuniæ, utrobique nu. 2. ff.
de alimen. & cib. leg. Bal. l, 1. nu. 3. C. de fideicom. Pract. Pap.
in forma pro legato rei singul. glo. 1. nu. 69. Soc. cons. 10. nu.
14. cons. 11. nu. 11. & seq. lib. 1. Roland. cons. 22. in fine lib. 1. D.
Menoch. cons. 62. nu. 7. non quod ij omnes ita explicite lo-
quantur, sed quidem simul iuncti. Inspecta tamen cõditio-
913 ne circa trãsuectionem, †an uxor plebea, seu rustica, uel no-
bilis sit, ut primo casu teneat uxor proprijs humeris, & sum-
ptibus alimenta ad eius domum ferre, alioquin sit ipse hæ-
res, nisi pro alimentis prestari deberet pecunia, quia tunc te
neretur hęres illam ad domum legatariæ indistincte defer-
re Bart. d. l. 1. ff. de alim. leg Brun. tract. de reb. dub. quæst. nũc
dicamus de dub. disp. loci num. 6. & 7. limit. 11. ad idem Cæs.
Lamb. de iur. patr. lib. 3. 10. artic. 3. quæst. princ. dicens idem
esse in graui muliere, quamuis non nobili, ac etiam in rusti-
ca, quando esset iuuenis. & præsertim formosa, ubi acceden
do ad domum hæredis aliqua sinistra suspitio contra eam
oriri posset. Verum ego crederem, quod cum hic agatur de
alimentis præstandis uxori egenæ, ut supra firmauimus, ꝙ
illa ex uerisimili mente testantis indistincte etiam expensis
hęredis ad domum uxoris deferri debeãt, iuxta gl. cum tex.
in l. sed & si suscepit §. 1. uerbo, thesseras. ff. de iudic. & l. cum
res ibi, uel ubi uerisimile, ibique glo. & scrib. de lega. 1. a quo
in effectu non dissentit Bal. cons. 224. & cons. seq. li. 3. Et quo
niam indies quoque non modica fit circa uestes, contentio
114 sciendum est, quod † uestes hyemales a chalendis Septem-
bris, usque ad chalendas Aprilis fieri debent, ęstiuales uero
e contra, a chalendis Aprilis, usque ad chalendas Septem-
bris Bar. Plat. & alij in l. 1. C. de milit. uest. lib. 12. uestes uero
lugubres etiam præterlegatum ab hĩde prestandę sunt uxo
ri, in quantum & consuetudo regionis, & personarum cõdi
tio importat Angel. in l. decreto C. ex quibus caus. inf. irrog.
Aret. §. fuerat col. pen. instit. de actio. addi. ad decis. tholos.

Source : BIU Cujas

337.nu.3.Garon.in rub.C.de sec.nup.nu.42.Lup.in rub. ext.
115 de donat.int.uir. §.11.nu.8.ubi notat, ꝙ uidua † transeũte ad secunda vota, tales vestes reddi debent hæredi, quando sunt festiuæ, & magni pretij, secus si viles, & ad vsum quotidianũ deputatæ, ad quod etiam Roland.consil.16.nu.18.li.10. Capit decis.26.Vital.de Camb.tract.Claus. verbo, sed an iure alim.col.10.versiculo, sed quid in vestibus, Garon.vbi supra nu.41.& Petr.de Albis.consil.11.vltim. volunt. vult quoque
116 Bal.in l.1.nu.3.C.de fideicom.quod tenetur vxor † cautionẽ præstare de vestibus restituendis, vbi secundo nubat, cum quo transit Do.Menoch.dicto cons.62.nu.8.Quolibet tamẽ anno vestes renouari debent, vbi mos regionis, & consuetudo mariti ita expostulent, si minus, vbi primæ duntaxat fractę fuerint, & illis reconsignatis hæredibus, idem Bal. dicta l.1.nu.5.Alex.l.diuortio.§.primo.num.8. Vbi etiam Ias.nu.20.ff.solu.matr.Garron.vbi supra nume.42. Cotta verbo legatum, quod vxor, & Tiraq.in l.Boues §. hoc sermone 2. li-
117 mitat.ff.de verbo.signi. Verum caueat vxor, † ne pro alimẽtis pecuniam petat, sed res tantum sibi relictas alioquin in sua petitione succumberet r Bart. l.libertis. §.manumissis ff. de alim.leg.Alex.consi.72.nume.6.lb.quinto, etiam nulla habita ratione diuitis, uel pauperis, Per.Pech.de testam.cõiug.lib.quinto cap.10.colum.2.nisi propter moram ad æstimationem deueniendum esset, ut Bartol. seipsum declarat in d.§.manumissis.nu.secundo, cuius doctrinam dicit communem Viui.in verbo, Alimẽta, in fine. Vel nisi essemus in casu, quo per testatorem prouisum fuisset, in defectum alimentorum non traditorum, tot aureos singulis annis soluẽdos esse, tunc enim aurei etiam in principio cuiuslibet anni persolui debebunt, Soc.dicto consilio 10.numero 10.Qua
118 in re illud quoque perpetuo nota, quod legatum † annuum adeo ab initio anni debetur, quod si mulier etiam illinc ad menses duos nubat, moriaturve, ipsa vel eius hæres integrũ legatum adhuc consequi debet Ias. l. diuortio nu. septimo. ff.solu.matrim.Borgon.tract.de vsufruct.mulier. relict. numero 167.Vbi etiam in casu, quo in fine anni fieri debet solutio, & vxor indiget, ac tantum expectare non potest, vult, legatum mox persoluendum esse, quod, ait, sibi ex facto euenisse in quodam tempore valde penurioso. Sed hæc nostra alimentorum tractatio non eo vsque peruenit, vt receptui canendum sit, quin stante conclusione superius firmata, ꝙ huiusmodi alimenta non nisi in subsidium debeãtur, cum aliunde sumi non possunt, nobis succedat, ut uxor alimen-
119 ta † præterita petere nequaquã valeat, a cessante ratione necessitatis, quæ in futuro, & non in prẽterito consistit, Bal.cõsil.332.in fine lib.primo. Aret.consil.97.in fine, & Dec. cum eo in l.de alimentis, numero 10.C.de transactio. subiungens
120 ex paritate rationis posse inferri ad omnia priulegia † tributa alimentis, vt illa duntaxat procedant in futuris, non in pteritis, Curt.Iun.consilio 36.numero tertio. Cum enim mulier præterita alimenta petendo, supponat se alimentatam, siue a se ipsa, siue ab alio, dicitur habuisse, vnde se aluit, & ꝙ consequens non reperitur in casu, ut illa petat, Alexand. dicta l.de alimentis, uers. & isto casu, quia (vt inquit Bart. in l.solent.nume.quarto.ff.de alimen.leg.) non præstantur alimenta, vbi non est alimẽtarius, pro quibus etiam non com-
121 petit officium † iudicis, quod futuris quoque, & non præteritis alimentis suffragatur, Bar.dicto §. manumissis. numero tertio Alexand.consi.septimo numero 10.li.secundo, Dec. d.l.de alimentis. numero 5.Afflic.decis.10.nume.4. Benint. Decis.89.ante finem Do.Ceph.consil.280.num.42. & seq. & Bursat.consilio 83. numero 7. & 8. Nisi constaret, uxorem ad se alimentandam mutuo pecuniam accepisse, uel alteri esse obligatam, aut hęredem positum fuisse in mora, nam tunc prẽterita alimenta iuste petit, Bald.cons.235.lib.primo Ias.d.l.diuortio.nu.21.ff.solu.matri. Alexand.cons.72.num. 9.& seq.lib.quinto, Afflict.alleg.decis.10.nu.4.Bero. consil. 178.nu.18.lib.2.ubi etiam uult, tunc non dari actionem alimentario, sed creditori, qui pecuniam mutuauit, Et cum eo Bursat.ubi sup. Modo tamen (ne id quoque & si obiter.omittatur) ad illud, quod de hęrede moroso diximus, Iudicialis
122 præcesserit interpellatio, cum in his, † quæ per solum Iudicis officium expedienda ueniunt, ut hic, ex supra deductis, mora nonnisi per interpellationem iudicis ministerio mediante committatur Ias.l.si ex legati causa nu.16.uersic.istam regulam ff.de uerbo.oblig. Rube. Patritius noster in l. non solum §.morte.nu.84.uer. circa tamen ff.de op.no.nunt. Quin uc ibidem ex hoc, quod alimenta, de quibus agimus, tãtum in subsidium, & suadente ęquitate præstantur uxori aliunde non habenti, unde se alat sumere possimus, quod ubi cõ
123 tingat, † mulierem ex inde habere, ueluti ex successione, aut alia prospera fortuna, unde se ipsam possit alere, tum a cessante causa præstationis, legatum euanescat, nec amplius alimenta debeantur, per ea, quę scribit Caccialup.in l.si qua Illustris. colum.pen.vers. & addit præfat, C.ad orfic.vbi legatum alimentorum in spurio euanescit, si filius efficiatur dines, vel ex aliqua arte tot lucrarri valeat, vnde possit se alere Benint.dec.22.num.1.in fi.& num.5.Anton, Gabr.li.6.tit.de alim. conclus.1. num.3.& 29. & in casu relicti facti vxori in causam necessitatis, vt ea cessante, cesset prouisio, obseruat Castr.consi.31.colum.1.versic.in contrarium facit li.2. Soc. iun.consi.157.num.5.& 18.libr.2.ad ꝙ etiam conferunt no. per eundem Soc.consil.prim.num.76.& sequent.eod, li. vel quia uxor transiuit ad secunda uota, ex quo tunc incipit habere, unde victum suum sumat, cum secundus uir illam alere teneatur, etiam indotatam, doct.in leg.quod in vxorem. C.de neg.gest.Rom.cons.517.colum.1.Alex.cons.48.numero secundo, & tertio, libro tertio, & clarius consil.141.num. 4.& seq.lib.5.ac pungit verbum Corn.cons.290.num.10.lib. 3.& Benint.allegat.decis.22.num.9.modo tamen & eius vir habeat, vnde eam alat, vt apud Bal.consi.86.prope finem li. 2.aut patrem diuitem habeat Abb. & Anan.c.1.de magistr.
124 Quod adhuc comprobatur, quia quoties aliquid † contra regulam ob necessitatem toleratur, eatenus permissum cẽseri debet, quatenus ipsa necessitas imminet. l.quæ propter, vbi scribentes. ff.de reg.iur.Bar.l.1.§.nuntiatio.nu.28. ff.de ope.no.nun.Abb.c.cum venerabilis, nu.7.de cõsue.Dec.c.in prę sentia.nu.68.vers.vel secũdo de prob.sicuti alienatio ob necessitatem permissa, eatenus, quatenus necessitas subest, permissa, reperitur, & ubi aliunde succurri nõ potest, Ias.l.cõmodis, in fine ff.de re iud.Dec.l.de donatione, nu.17.C.de colla. ad cuius regulæ dotem multa citat Cra. in respon.pro genero, num.194.Dom.Menoch.de arbitr.iud.lib.2.casu 182.nu. 32.& seq. Natta.cons.162.col.1.& 2.per Bal.cons.332.nu.2. lib.1.ubi data facultas alienandi pro necessitatibus suis ad limites necessitatis restringi debet, ne in causam necessariam, ut ipse ait, quantitas sit superflua, & cons.343.col.1.eo.li.ubi uult, aptandam esse impensam necessitati occurrenti, nec oportere, necessitatem fingere, sed pro qualitate causarum imminentium expensas intrare, & rursus cons.20.iib.2. & in
125 similibus uerbis, ibi, usque ad modum congruum, & necessarium, non ultra. Et magis prope quod legatum † ob causam necessitatis, nõ debeat, necessitate cessãte, est tex.in l.nec semel.§.in habitationem ff.quand.die lc.ced.per quem Bar. in tract.minor. lib.2.distinct. c.2. infert, quod cum legatum pecuniæ fratribus minoribus factum succedat in subuenientibus eorum necessitatibus, dari debet, quatenus imminens requirit necessitas, residuũ uero fratres nequaquam recipiunt Huc spectat, quod alibi scribit Bal.in l.casus.num.1. per illũ tex. C.de testam.quod propter necessitatem iuris dispositio suspenditur ad tempus sed non in totum tollitur. Sic alibi
126 habetur, quod cessante paupertate, cessant illa, quæ propter eam introducta sunt l.non tantum.§.eos ff.de excus.tut.ubi præceteris not.Alber. quod priuilegium concessum ratione paupertatis, perditur auctis facultatibus, similis tex.in l.cura §.deficientium ff.de mun.& hono.& l.his omnibus §.auctis ff.de uac.mun.quia diuitiæ ad contrarium effectum pauper pertatis tendunt, cuius respectu tenet legatum, unde superuenientibus diuitijs, debet illud cessare, ut hæc iura sic explicat Bar. in l.si constante in fine ff.sol.matrim. Et propius quo quę accedendo, facit, quod in annuis legatis (quale huiusmodi alimentorum, ut plurimum habetur, l.pecuniæ, in fi-
127 ne.ff.de alim.leg.Ias.l.Marcellus. §.1.nu.6.ff.ad Treb) † legatarij capacitas, & incapacitas singulis annis inspicitur Curt. consi.14.& 15.Soc.cons.68.col.fi..lib.1.Paris.cons.95.num. 44.& seq.lib.2.& proinde legata huiuscemodi eo usq; ualẽt quo habilitas ex parte legatarij durat, eius autem inhabilitate superueniente dissoluuntur, Soc.consi.81.in 5.fundamento lib.3.& supra etiam diximus uerbo, uxori q.5.num.19.& per consequens esto, quod mulier per id tempus, quo egestate laborauit alimentorum fuerit capax, non habens unde uiueret, tamen posteaquam cæpit habere, unde a se ipsa uiuere possit, atque inhabilitas capiendi superuenit, legatum in totum cessare habet quam meditationem in his, quæ tractum successiuum, ut hic habent, sentit Dec.cons.24.col. 1.in 3.argumento iuncta resolutione ad illud data infra col. fin.pro ut etiam ubi tale commodum superueniens ad integra alimẽta non sufficeret, ad ratam subsisteret legatum, ex uulg.regula, de tota ff.de rei uen.ac sentit Castr. d.consi. 31.colum.1.ut breuiter omnibus, lib.2.& ita in hoc intelligo Roland.cons.54.num.73.lib.2. Sicuti ex aduerso, si contingat, mulierem in egestatem, & inopiam iterum incidere
128 (in quam mul † magis, quam uir inclinat, ut inquit Bald.
129 cons.96.num.3.2.) ipsa † recuperat legatum caccialup.d. l.si qua illustris.colum.pen.uers. intelligo mentem C.ad orfic. Rol.d. cons.51.num.76.& 77.Benine. decis.22.colum.2. & ante eos uoluit a.lib.2.minor.distinct.1.c.2. ratio quoq; manifesta est, quia cum annuũ legatũ sit multiplex, hoc est

pro

Source : BIU Cujas

pro primo anno purum, pro ſequentibus vero conditionale & ſingulis annis tamquam de nouo factum, atq; repetitum cedat, dies, ſingulisque annis conditio, & inhabilitas legatarij ſpectetur l. ſi in ſingulos. l. cum in annos. ff. de ann. le. Soc. d. conſil. 81. in 5. fund. Pariſ. d. conſ. 95. num. 44. & ſeq. non inconuenit, quod legatum, & ſi aliquando ob incapacitatem legatariæ non valuerit, ſuperueniente exinde habilitate, reconualeſcat, & a legataria capi poſsit, Alex. conſ. 76. colum. fin. lib. 4. Curt. d. conſ. 14. & ſeq. in ſimili Felin. c. 2. colum. pe. 4. limit. de treg. & pace. Tiraq. in l. boues. §. hoc ſermone 4. limitatione de verb. ſignif. ac tex. eſt non obſcurus in l. Titius. ff. de excuſ. tut. ibi an quaſi noua, iuncta ſeq. deciſione, ibi & magis eſt, vt hæc vna ſit, & rurſus infra, ibi, reuerſus cõtinuo hæres tutelis, & iterum in fine, ibi, & ideo ex ſecunda excuſare ſe poteſt, ad idem tex. in l. pater ſeuerinam. §. fi. ff. de condit. & demonſtr. per quem notat ibi Imol. poſt Din. & Rayn.

130 quod vbi aliquid relictum †eſt vxori, donec morari voluerit cum filijs, licet pro præterito morata non fuerit, ſi tamen poſteavelit morari, debet legatum habere, ea ratione, vt inquit tex. quia plura ſunt legata. Verum id velim, vt intelligas, ni-

131 ſi legatum †ſub alia, & diuerſa formula factum eſſet, ueluti donec vxor cum filijs ſuis ſteterit, aut, vt plurimum fit, in viduitate uixerit. Etenim hoc caſu etſi de relictis filijs, vel facto tranſitu ad ſecunda vota, mulier ad commorandum cũ filijs reuertatur, aut iterum per mortem ſecundi uiri efficiatur uidua, non propterea legatum recuperabit, Dec. conſil. 621. Ruin. conſi. 46. lib. 2. & Soc. iun. conſil. 110. num. 8. & 9. li. 1. quibus adſtipulatur Io. Garron. in rub. C. de ſec. nup. in 69. pœna. num. 106. & nouiſsime Borgn. tract. de uſufr. mul. relicto. num. 117. & 233. Aut niſi factum reperiretur legatum, donec caſte uixerit, ut in dies quoque fit, tunc poſtquam uxor impudice ſemel uixit, licet ad caſtitatem reddeat, ueluti ingrediendo religionem, non propterea ad legatum admittitur Bald. d. l. Titius. ff. de excuſ. tuto. Tiraq. tract. ceſſante cauſa 12. limit. num. 4. Garro. ubi ſupra num. 106. Corſet. in repe ad Abb. uerbo uſufructuariam uxorem, Borgn. ubi ſupra numero 233. Sebaſt, Medic. in 4. ſuar. regul. num. 119. & non inco-

132 uenit, quod mulier †impudice uiuendo, amittat legatum, quia cum largitio, quę fit uxori, pudicitię premio cedat, ires uxoris, ubi not. Bal. C. de dona. inter uir. a contrario ſenſu, ut ibi arguit Salic. num. 3. ubi mulier intra ſepta pudicitiæ non ſe continet, non eſt, quod largitio firma maneat. Idem dicendum uidetur, ubi legatum ob aliquod delictum, per quod mulier redditur infamis, huiuſmodi legatum donec caſte, & honeſte uixerit, contingat amitti, iuxta notata per Pic. in l. Titia §. Titia cum nuberet quæſt. 68. de legat. 2. ut legatum quoque, non recuperetur, eſto quod uxor inter bonas, & honeſtas mulieres recipiatur. Proinde ſi mulier propria culpa, luxuria, prauiſque moribus, aut propter crimen in pauperta-

133 tem, & inopiam inciderit, nequaquam & ipſa ad legatum admittetur, quoniam non eſt †ſubueniendum ei, qui ſua culpa in paupertatem incidit, glo. in capit. quæ in eccleſiarum, uerbo inopiam de conſtit. per quam Bal. præcæteris genera-

134 liter colligit, quod hi, qui † propter maleficia commiſſa reducti ſunt ad inopiam, perdunt beneficium alias paupertati indultum, quia iura permittunt, ut malemeriti egeſtate laborent l. bona fides. ff. depoſ. laſ. auth. res quæ num. 20. & ſeq. ibiq; Curt. Iun. num. 20. & ſeq. C. commun. de leg. idem laſ. in l. quod nomine colum. 2. uer. ultra quas. ff. de cond. indeb. Couar. li. 2. uaria. reſol. c. 16. num. 9. Tiraq. late in l. ſi unquam uerbo, bona num. 5. C. de reuoc. don. Aſc. clem. de patr. pot. in 17. effect. nu. 26. & ſeq. & eſt de mente Borgn. tract. de uſufruct. mul. relict. num. 233. Viui. uerbo, alimenta in amplia tione, pulchre Petr. Royz. ſua deciſ. 3. num. 299. & ſq. & magis prope Bal. conſ. 478. quædam ſunt res. nu. 2. lib. ubi in ca-

135 ſibus, quibus uxor †diues uirum alere tenetur, intelligit, id uerum eſſe, niſi forte ipſe uir ob aliquod ſuum maleficium in paupertatem inciderit, meminit Crau. poſt Taq. proxime alleg. alia in idem commemorans, in corre. Reſp. pro Gener. num. 39. ex cuius quoque dictis num. 4. circa finem, & num. ſeq. conſtat, id procedere etiam poſtpoſita æquitate pauperi ſubueniendi, cum in tertij, hoc eſt hęredis damnum ſuccederet, quod ad plenum tradit Couarr. ſupra, uerſiculo, tertio, eſt, ac meminit Tiraquel. de legibus connub. glo. 8. numero 290. Vnde hæc infelix mulier canere poteſt illud Ouidia.

Heu patior telis vulnera facta meis.

136 Vt de affectis morbo † gallico dicit Rebuffus de ſen. prouiſio. 3. artic. glo. ultima, nu. 16. Nõ crederem tamen, hæredem ita omni onere fore exutum, quin huic mulieri fame pitur ę alimẽta in modũ ſaltẽ eleemoſynæ exhibere teneatur c. paſce 86. diſtinc. cum ſupra deductis num. 81. Venit Couar. loco præalleg. uer. primũ ego, non pro dignitate familię, perſona rumue qualitate, ut iã diximus nu. 102. ad dimtaxat ad uitę ſubſidium, ne ipſa mulier a frigore, vel inedia abſumatur, & hoc voluit vir ſcientiſſimus, & humaniſſimus D. March. Anto. Cuccus in tract. de legitima q. pen. Pro ut ex aduerſo, qui

137 † in paupertatem caſualiter incidũt, miſeratione ſunt digni. Bald. conſi. 382. in quæſt. colum. fi. nu. 18. lib. 5. not. nonnulli in locis præalleg. ac conferunt, quę in ſcholijs ad Dec. habẽtur conſ. 24. litera a, Niſi legatum conceptum eſſet, ut toties intelligeretur repetitum, quoties contingeret amitti l. ſicut in annos. ff. quib. mod. uſusfruct. amit. ac not. Borgon. de vſu fruct. mul. relict. nume. 233. Antequam tamen hinc abeamus, notandum occurrit, quod vbi fructus pro alimentis hę redis, & vxoris non ſufficerent, vt mihi aliquando ex facto

138 contigit, alimenta † filiorum in primis deducenda veniunt, reſiduum vero præſtandum eſt vxori, ita ex veriſimili mente teſtatoris naturali ratione coniecturata tradit Barbat. cõſil. 63. in primo dubio, lib. 2. cum quo tranſit Soc. Iun. conſi. 97. circa finem li. 1. & vltra iſtos eſt doctrina Bal. in l. 1. §. officio in fine. ff. de tut. & rat. diſtra. vbi inquit, ꝙ non tenetur quis arctare victum ſuum propter alimenta matris, vel alterius cuiuſcumquc, qui ali deberet, quia non tenetur, niſi largas ad factum vtriuſq; facultatates habeat, refert, & ſequit Benint. deciſ. 89. nu. 5. vbi poſt Afflic. infert, quod licet con-

139 ſuetudo † Neapol. de alimentis præſtandis uelit, ꝙ quando filius non vult cohabitare cum patre, ei teneatur pater pro filiorum numero alimẽta præſtare, ſua, & vxoris perſona cõputata, ſi pater tantum non habet, quod ſibi ad alimenta ſufficiat, non tenetur filio aliquid ſubminiſtrare, quia ordinata

140 charitas incipit a ſe ipſo, cum Bald. tranſit etiam Crau. in diſſolutione dubiorum reſp. pro Gener charta 22. verſ. ſecũdo ad argumentum, Natta conſ. 387. nu. 8. Non enim, ut alibi inquit Bal. vna cum Ange. eius fratre conſ. 221. in fine, lib.

141 1. debet mater † feliciter viuere, & graſſari filius autem teſtatoris fame perire, & eſt tex. cum glo. in l. ſi quis a liberis in fine. ff. de lib. agnſ. Iacob. Aemil. conſ. 146. nu. 12. tex. autem alter inſignior habetur, parentes aliter facientes increpans in §. prohibemus. auth. de trient. & ſemis. cuius meminit Suarez. in l. quoniam in prioribus 3. ampliatione C. de inof. teſt.

142 facit ratio. † Cur filij a parentibus, & parentes a filijs non cõueniuntur, niſi in quantum facere poſſunt, quia prius pro ſe ipſis alimenta retinent, & quod ſuperabundat, dare tenẽtur filijs, vt ex laſ. not. Alciat. reg. 1. præſump. 52. nu. 4. & ſequitur Aſc. Clem. de patr. pot. in 17. effect. nu. 22. & 23. Simile habe-

142 tur in patrono † egeno, cui etſi ab inſtituto, vel liberto prouidendum ſit de alimentis, id locum nõ habet, niſi prius pro ſe ipſis detractis alimentis, & alijs neceſſarijs glo. in c. quicũque. 1. 16. quæſtio. 7. Anan. c. nobis nu. 12. de Iur. patr. Paul. Citad. de iure patr. 6. par. 4. artic. quæſt. 2. & Cęſar. Lamb. eo. tract. lib. 3. artic. 1 ecundo, & terio. quæſt. tertia, alia ſimilia tradit epiſ. Rauel. verbo charitas. nume. 60. Sic mater, & ſi filiũ vberibus vſque ad triennium alere teneat, non tamen vbi ſit pauper, & aliunde ſibi victum parare habeat, Anan. cap. fi. nu. 10. de conuerſ. in fidel. Abb. cap. cum habetet num. 10. de eo, qui duxit in matr. Huc etiam ſpectat, quod etſi alias

43 tempore extremę neceſſitatis † omnia ſint communia, ita vt liceat egeno rem alienam pro eius alimonia ſubripere, ad not. in c. ſi quis propter. de furt. & l. quæ propter. ff. de reg. iur. ac etiam teneamur egenis ſubuenire, c. paſce. cap. cum ſatis & ſeq. 86. diſtinct. vt ſupra diximus. Nihilominus vbi tenuis ita quis eſſet, atque inops, vt abſque eo, quod habet, viuere non poſſit, & ſic ipſe fame, aut frigore piturus eſſet, id aliter cum alio cõmune non fit, ita vt ſine iniuria ab alio ſimiliter pituro auferri poſſit, Vt dicit Pet. Royz. in ſua tertia deciſ. nu 292. & ſeb. quia, vt ipſe ait, durum quippe foret, crudelitatiqte proximum, in ſumma neceſſitate poſito, quod reliquũ

144 ei inopia fecit, auferri licere, vt in eo, q fontẽ † in fontẽ, agris ſuis ſrientibus, habet, vt ad vicinos deriuãdum cogi nõ poſſit, conſtitutum eſt, l. ſi prędes C. de ſeruit. & aqu. cuius tex. argumento not. ibi Bal. vt Royz. adhuc refert, neminem, qui

145 † alere quempiam tenetur, ſiue pater, ſiue mater, ſiue quiuis alius ſit, fore aſtrictum, cum non niſi, quantum ſibi ſufficit, habet, & ſubijcit Royz. quod ſi in eo, qui iure actionis adigi poteſt, id locum non habet, multo magis in illo dicemus, ad uerſus quem nulla actio competit, ſed dumtaxat iudicis officium, ut fore in caſu noſtro ſupra probauimus numero 50. Neque iſtud, vt & hoc quoque non omittamus, per concertationem dirimendum etit, vt in ſimili quæſtione de nau-

146 fragium † paſsis Stoici annuere uidentur, cenſentes, cum naue fracta duo uni tabulæ incubuiſſent, quæ utrumque ſuſtinere non poſſet, experiri eos uiribus oportere, ſicque ſuperiorem eum, fore, qui certando tabulam extorſiſſet, Idem

147 in duobus ſocijs † peregre profectis, qui cum commune uiaticum ſecum abſtuliſſent, eſculenti, & poculenti, & eo perdiu uſi, ad eam penuriam ueniſſent, ut quod ſupereſſet, ambobus non ſufficeret, an in media ſolitudine, ubi aliud nihil nanci-

Source : BIU Cujas

nanciſci licet, recte alterum ab altero totum ſubripere poſſe, & ſibi vendicare? Nam Royz.alleg.deciſ.3.nu.301.& ſeq. ſecundum ius noſtrum ad vtranque quæſtionem diuerſum reſpondendum cenſet, cum præſtet, duos fame, ſeu naufragio ſine iniuria extingui, quam per iniuriam vnum, ſuperſti
148 tem eſſe, quia mori† inſontem, qua ſontem uiuere, ſatius eſt c.ſacris, de his, quæ vi, metuſue cau.fiu.& Chriſtianæ pietati maxime cõueniẽs. Quod notandũ venit, quia ſæpe numero vxores in explicandis, & diripiendis bonis mariti, etiam ad ſummam principem hęredũ, qui oſtiatim mendicare cogũ tur, conniuentib. oculis, tranſeunt, in maximum animarũ ſuarum detrimentum, vt ſupta, verbo, non poſſit.quæſt.14. Quin etiam (vt ſubdit Barb.d.conſ.63.nu.4.) nec ad proprie
149 tatem† diſtrahendam manus apponi debet, vbi fructus non ſufficiunt, cum ex ſolis fructibus ſeu redditibus præſtanda ſint alimẽta, ſalua ſemper rerum ſubſtantia, cum quo ſentit Alex.in l.imperator.nu.6 ff.ad Treb.conſ.100.nu.8.lib.1.Io. de Amic.conſ.56.Bolog.conſ.10.num.3.Boer.deciſ.19.num. 8.Crau.conſi.199.num.11, conſi.219.num.9.Benint.deciſio. 89.nu.3.& 4.Rol.conſ.22.nu.21.lib.1.& D.Menoch.conſi.62. nu.6. in tñ, quod ſi fructus ob malam qualitatem temporis
150 non colligerentur, pro illo anno nulla alimenta† præſtanda ſunt, Caſtr.d.l.imperator, num.8.cum quo trãſit Iac.Aemil. conſi.146.nu.14.ad idem Caſtr.conſi.405.in 2.dubio.libro 1. vbi quoties ex bonis viri non plus annuatim percipitur, q̃ quod pro ſoluendis onerib. ſuppetit, vt proh dolor plurimũ cõtingit in agro noſtro Alexãdrino, vbi fructus, qui ex p̃diis percipiuntur, vix ad ingentia onera ſufficiunt, vult.nihil vxo ri præſtandum, & in his quoq; terminis loquitur Io.de Ami.
151 d.conſ.56.nu 2.vt idem ſeruandum eſt in pecunia† ad cuius ſolum lucrum, & non ad capitale venit apponenda manus Alex.l.diuus nu.6.ff.ad l.Falcid.conſ.243. num.4.ſecundum impreſſionem Lugdun.& in ſpecie tradit Cuma.alleg.conſ. 30.num.2.cum quo tranſit Ia.de Amic.d.conſ.56.in fine, & non longe quoque a propoſito confert Bal. una cũ eius fratre Ang.conſ.221.lib.4.quorum conſilium reperitur inſertum, & aliquantum correctius inter conſ.Ale. conſ.70.libr. 4.& Garron.in rub.C.de ſec.nup.nu .95. Simile habetur de alimentis debitis patrono, quę ex fructibus tantum preſtan da ſunt, ſalua ſubſtantia, Lamb.de iur.pat.lib.3.artic.2.nu.7
152 & artic.7.nu.332.quęſt.princ.unum tamen† ex quo prędicta in aliquo p̃turbari poſſunt, Caſt. ubi ſupra animaduertit. q̃ ubi legatum non eſt perpetuum, ſed temporale, debet hæres, ex quo p̃prietas bonorum eſt ſemper remanſura penes ipſum, de ſuo proprio alimenta ſoluere, etiam quod fructus non ſufficiant, quia id debet cum proprietate compenſa re, qñ tñ finito legato, proprietas utilitatem aliquam hæredi eſ ſet aliatura, alias ſecus, utin caſu ſuo, cuius dictum commu nibus traditionibus ſupra relatis repugnare mihi uidetur, & propterea tutum admodum non arbitror. unde non.ab re, nos ſuper eo cogitantes relinquit Phan.de inuent.hær.8.par. nu.58.uerũ indiſtincte, ubi fructus nõ ſufficerent, ad proprie tates manus apponi poſſe pro alimentis præſtandis, probat. Pic.& forte non longe ab re in l.Titia.§.Titia cum nuberet num.157.de leg. ſecundo at durum eſſet a communi recede re. At hæc, quæ diximus, hæredi in primis pro ſuis alimentis
153 prouidendum fore intelliget† abſolute, ubi hærę aliter uiue re non poteſt, ne dum ſcilicet ex bonis ſibi relictis, ſed etiam aliunde, ueluti ex aliis ſuis propriis, aut ex ſua induſtria, ut præter id quod ſatis colligitur ex ſuperius notatis, explicite uoluiſſe uidetur Lamb.de iur.patronat.lib.3. in quarto, articulo tertia, quæſt. princ. Poſtremo ſi quis appetat, mo-
154 dum preſtandorum alimentorum in praxi habere, pręcęteris adeat Pic.in alleg.leg.Titia.§. Titia cum nuberet, quæſt. 61.delega.ſecundo.penes quam reperiet, quod ubi agitur cũ liberis, primum deduci debet ęs alienum, ſecundo legitima etſi fructus legitimę ad alimenta non ſuppetunt, de aliis fru ctibus tantum deduci debet, quod pro alimentis ſufficiat, de reſiduo uero fructuum præſtantur alimenta uxori modis ſu pra deductis, ſinautem cum extraneis hęredibus agitur, deduci in primis debet trebellianica, confecto tamen inuenta rio, ex reliquo uero fructuum præſtantur alimenta, & cũ his partim concordat Barb.d.cõſ.63.in 2.dubio lib.2.Rola.cõſ. 22.num 19.& ſeq.lib.1.& D.Menoch.d.conſ.62.num. quinto, Inuentario vero non confecto, D.Natta.conſi. 287.num. nono. recedendo a Bald. uult.hæredem teneri ad alimenta,
155 etiam quod non ſuppetant, fructibus, ſed contrariam opinionem tamquam magis receptam, & æquiorem amplectẽ dam arbitror, quam in ſpecie comprobat Cuman. allegat. ſæpe conſ.30.in 2.dubio, ſequitur Io.de Amic.conſ.56.in fin. Phan. de inuento hæred.7. part.num. 56. & ſeq. vbi reſpondet Nattę, Ioan. Garro.in rub.C.de ſecun.nup.num.95. Et ita
156 obſeruandum puto, quicquid Bald.& Ang.† d.conſ.221.in fine, nõ niſi inepte, ſeu maius deprauata ſcriptura ſenſerint ut inter filios, & matrẽ fiat diuiſio, etiam q̃ unum ſolũ ſexta rium frumenti adeſſet, qnæ verba arbitror ab orc iſtorũ pa trum vitio Impreſſoris proſiluiſſe, pro ut ea leguntur omiſſa in d.conſi.70.apud Aleand.quemadmodum ibidẽ apoſt.
157 admonet. Vnde tandẽ deducere poſſumus, hñdem † in caſu alimentorum vxori relictorũ, ſtante hac noſtra prohibitione, haud facilis quentionis eſſe, poſteaquam tot per prius ab vxore obſeruãda veniunt, quę in nõ modico diſcrimine eã ponunt, ut ſecurum poſſit componere iudicium, vt non obſcure quoque obſeruat Gier.Gab.c conſ.25.nu.18.& ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio hæc ad modicam quantitatem non refertur, etiam quod de ea nihil expreſſe dictum fuiſſet, ratio cur nu.12.*
2 *Diſpoſitio iſta non amare neque tamquam inter infeſtos, ſed vt inter coniũctos maximo affectu pertractanda venit.*
3 *Actus ex modicitate rei non vitiatur.*
4 *Lex, ſtatutumue de modicis, ſeu leuibus non intelligitur in dubio ſentire.*
5 *Nihil, aut quidminimi relictum, æquiparantur.*
6 *Eccleſiaſtica res modici valoris abſque iuris ſolennitatibus alienari poteſt.*
7 *Statutum, quod nulla condemnatio a capitaneo fiat, niſi prius facto depoſito lib.50.locum non habet in modicis.*
8 *Sententia lata ſuper modico, forma Iuris non ſeruata, non corruit.*
9 *Conſtitutio Mediolani prohibens, bona in non ſubditum alienari, rem modicam non comprehendit, veluti tugurium, domunculam, aut prædiolum.*
10 *Conſtitutio Gallica, qua prohibetur, fieri donationem, aliamue diſpoſitionẽ a pupillo in tutorem, ad rem modicam non trahitur.*
11 *Relictum in vxorem collatum, vt alteri reſtituat, vlet, cum per momentum apud vxorem eſt duraturum, neque ei aliquod allaturum eſt commodum.*
12 *Ratio cum non eadem militat in re minima, quæ in maiori, de minimis non eſt curandum.*
13 *Mulier non ſuſpicatur, vt ob modicum lucrum in virum teſtantem moliturasit.*
14 *Fraus non præſumitur, neque ſuſpitio in parua quantitate.*
15 *Præſumptio doli facilior ex lucro inſurgit.*
16 *Præſumendum non eſſe, quem dolo aliquid geſſiſſe, vbi nullum, aut paruum commodum referret.*
17 *Munus exiguum iudicantis animum non immutat.*
18 *Delinquere aliquem ita facile pro modico, ſicut pro magno commodo, iura non præſemunt.*
19 *Teſtis non repellitur ob modicum emolumentum.*

VIGINTI. Principium.

1 VErum, vbi tale† quid reſeruatum nõ fuiſſet, ad hanc vſq; tam modicam quãtitatem mariti diſpoſitio adhuc ſubſiſteret l.ex annuo, in princ. ff. de donat. int. vir.& vxo.Bar.l.1. §. nec. Caſtrenſe. nu. 9.ff.de colla.bo.Capr.cõſ.135, circa fi. ſane ſi ſemper interpretatio ſumi dẽt, ut nõ amare, ſed benigne, & temperate verba intelligantur, Crau.cõſ.
2 259.nu.7.hæc noſtra præceteris prohibitio non amare, † nec tamquam inter infeſtos eſt pertractanda, ſed ut inter coniũctos maximo affectu, & ſolam inopiam timentes l. ſi id qđ §.ſi quas.ff.de donat.inter vir.& vx.quod ſecus eſſet, vbi ex
3 ea tam exiguum legatum vitiaretur, quẽ tex.ne ex rei† modicitate uitietur actus, obſeruat apoſt.ad Ale.in rub.ff. ſolu. matr.ac notat in ſpecie Brun.quod extan.maſc.9.artic.quę
4 ſtio.12.ea vulg.regula, quod, lex, † ſtatutumue de modicis. ſeu leuibus in dubio ſentire non intelligitur l.ſcio ff.de in integ.reſtit.pro cuius regulæ dote multa tradit ibi Brun.& nõ nulla congerit Tiraq.in l.ſi unquam, verbo, donatione largitus, nume.123.& ſeq.C.de reuoca.donat. ac longe maiora in tract.de iudit.in reb.exig.feren.nonaginta quatuor loca, & vltra ad id deſignando, & alia quamplura ſub eadem regula nouiſſime ſcribit Sebaſt.Medic.in 5.regula, in ſcripta, mi nimum non curat lex, Vaſque. quoque de ſucceſſ. reſolut. lib. 1.7.§.a nume.34. ad finem uſque, Mazol.conſilio.43. nu mero 8.& nos etiam ſupra meminimus, uerbo, non ultra,
5 quæſt.1.nu.8.Nihil† enim, aut quid minimi relictum, equiparantur l.2.ff.q̃ cum eo, qui in alie.pot.§. ſed quia. inſtit.de fideicom.here.& inſtit.de lega.Falcid.in princip.Marſ.ſing.
6 276.ſic uidemus, quod licet res† Eccleſiaſtica ſine iuris ſolẽnitatibus alienari non poſſit, cum tamen modici ualoris eſt diſtrahi poteſt.c.Terrulas 12.quæſtio.2. Vbi gloſ. exemplificat, quando res ſolidos uiginti non excedit. Sic etiam ſtan-
7 te ſtatuto† ut nulla condemnatio fiat a capitaneo, niſi prius fiat depoſitum ſub pœna quinquaginta lib.ſi contingat, q̃ capitaneus in ſolidis uiginti nullo facto depoſito condẽnet non propterea in ſindicatu tenebitur, cum ſtatutum in his paruis, & leuibus locum non habeat, ita Bart.& ang.in l.le-

Source : BIU Cujas

uia in fine.ff.de accuſ.Ale.conſ.152.nu.5.lib.5.ubi etiã uult,
8 quod ſententia†lata ſuper modico,& paruo furto gallinarum ſeptem, vel octo,forma iuris non ſeruata,non ob id mi
9 nus valida eſt.Sic conſtitutio † nr̃a Mediolani de pęn.§.col legijs.prohibens, bona in nõ ſubditũ alienari locum nõ habet,vbi res modica alienatur, puta tugurium,domuncula, aut prædiolum,Plot.conſ.108.nu.72. in 2. volumi. conſilio
10 crimin.ſimiliter conſtitutio†Gallica,qua prohibetur, fieri donationem, quamlibetue diſpoſitionem a pupillo in tutorem,non comprehendit,dum modicum donatur,aut de minimo diſponitur,Rebuff.de donat.& alia diſp. gloſ.11.num. 23.ſic infima donatio,ſeu remiſſio ſuſtinetur,& ſi alias ſit ꝓhibita, Alciat.l.præſes.num.24.& ſeq.C.de trãſact. Hinc ma
11 gis prope accedendo,fit,ꝙ valet†relictum in vxorem collatum. vt alteri reſtituat, ex quo tantum per momentum tale relictum apud vxorem eſt duraturum,neque aliquod ei cõſiderabile commodum eſt allaturum Barba. conſ. 12. colũ. 12. nu.7.lib.1.com quo tranſit D.Menoch. in 13. remed. recup.poſſ.nu.92. de quo nos late dixi.ſupra verbo,legare, q. 2. ac conferunt not.per Plot.d.cõſ.108.nu.64. & ſeq. Neque id
12 nobis†imprudenter actum uideri debet,ꝙ noſtra hæc diſpoſitio de tam minima ſumma non curauerit, nec durum quo que,ut ubi nihil diſponeret,legatum pro re tam exigua adhuc ſubſiſteret,Cum nõ eadem ratio in minima qnæ in maiori re militet,unde nimirum,ꝙ de minimis non curauerit diſpoſitio,Abb. c.de Appellationibus nu.3.& Dec. nu. 7. de appel.Facit, ꝙ de ſolidis uiginti,ut ob modicitatem rei de legis diſpõne curandum nõ ſit,Bal.not.inſtit,de obliga.col.fi.
13 uer.nam lex dicit,Non.n.ſuſpicandum eſt,ꝙ mulier † ob tã modicum lucrum in uirum teſtantem ſit aliquid molitura, ita ut,ipſe decipiat,& ſpolietur,cui noſtra hæc diſpõ prouidere uoluit,ut ſup.diximus in 5.prefat.argumento §. ſed qa inſtit. de fideicom.hæred.& inſtit. de leg.Falcid.in prin.nam
14 in paru a†quantitate non præſumitur fraus, neque ſuſpitio Bal. auth.ſed iam neceſſe nu.3. C.de donat. ant. nup. ſicut ie
15 conrra ex lucro,doli facilior†inſurgit præſumptio l.& elegãter §.fi.& l.ſeq.cum glo.ff.de dol.ex quo conſuluit Fulg. con
16 ſil.133.col.2.in fi.non eſſe preſumendum, † quem dolo aliquid geſſiſſe,ubi nullum, aut paruum commodum ex hoc
17 referret.Sic exiguum†munus iudicantis animum non immutat c.non licet 11.q.3.& c.ſtatutum.§.inſuper.de reſcrip.
18 in 6.huc quoque Ale.conſ.74.nu.4.lib.1.ubi ait,iura nõ†preſumere,ꝙ facile quis uelit delinquere pro modico,ſicut pro
19 magno commodo,unde concludit,teſtem† non repelli propter modicum emolumentum,quia non preſumitur, ꝙ ob id uelit deierare,hæc,& alia in ldem tendentia not. Tiraq. de iud.in reb.exigu.poſt princ.uer,& id quidem non abſq;

SVMMARIVM.

1 *Maritus diſponere poteſt,ne hęredes bona ſine conſenſu, ſen licentia vxoris alienent, noſtra hac prohibitione non attenta,declar.nu.4.*
2 *Statuto diſponente, vt Inſtrumenta valorem a lib. 50. ſupra continentia regiſtrentur,inſtrumentum legitimationis non comprehenditur.*
3 *Suſpitio eadem non eſt in inſtrumentis quid æſtimabile non continentibus, quæ in alijs.*
4 *Pecuniarium commodum facile ad illicitum impellit.*
5 *Vxor conſenſum ſuum alienationi hæredis præſtare recuſans, Iudicis officio cogi poteſt.*
6 *Mulier,etſi tutrix eſſe non valeat,a teſtatore tamen mandari poteſt,ut eius conſilio tutela adminiſtretur.*
7 *Religioſus ordinis minorum, licet teſtamentarius executor eſſe non poſſit, non tamen exequenti conſulere prohibetur.*
8 *Teſtator cognoſcẽs hęredes,aut minores,aut malemorigeratos, prouidere ſolet,vt ipſi cum conſilio prudentis vxoris procedant.*

Quæſt. PRIMA.

1 Ed neque ex eo,ꝙ noſtra diſpõ ſub hoc numerali nomine,viginti, cõcepta eſt,otioſa in tñ exiſtit,qn deprehẽdere poſſimus, licere marito†diſponere,ꝙ eius hæredes abſq; ꝙſenſu,& licẽtia vxoris res aliena re,ſeu locare nõ poſſint,cũ non appareat,cõ modũ aliqđ ſaltẽ æſtimabile in hoc verſari, ita vt diſpõnis verba cõuenire poſſint l.4.§.p̃tor ait,vbi Bart. Ale.& reliqui ff.de dam.infe.Ro.qui in re cõſuetudinaria lo
2 quitur cõſ.491.nu.2.& in caſu, cũ extat ſtatutũ,†ꝙ inſtrumẽta ualorem a qnquaginta libris ſupra cõtinẽtia regiſtrari debeant,inſtrm legitimationis nõ cõprehendatur ex eo, ꝙ legitimatio ęſtimationem nõ recipit, ita vt valorem librarũ qnquaginta ſupra cõtineat,ꝙ ſoluit Cuma.munitus ſubſcriptione qnq; doctorum in conſ.97.ſtante dicto ſtatuto, Vbi
3 rationem etiam ſubdit,quia nõ eſt†eadem ſuſpitio in inſtrumentis non continentibus quid æſtimabile, quę in aliis. Cũ pecunia,ſeu pecuniarium†commodũ facile ad illicitũ impellat,l.ſi quæcumque.C.de epiſcopis,& clericis. Vnde illud Virgilianum.

Quid non mortalia pectora cogis.
Auri ſacra fames.

De quo ſupra meminimus,verbo,ſolidos,quæſt.3.num.2.& non longe, vt ſimilis diſpoſitio ad conſenſum præſtandum per vxorem,vti quid inæſtimabile,non trahatur,not.Bal.inſtit.de oblig.col.fi.ſequitur Iacob. a S. Georg.in l.cum quædam puella §.1.nu.4.ff.de iuriſd.omn.iud.& nũcupatim tradit Alex.conſ.57.nu.3.& ſeq.lib. 2.vbi ſubiungit,quod qui dicere vult, iſtud præter modum taxatum vtilitatem aliquã uxori allaturum, probare debet,vnde conſtito de aliquo certo commodo,locus erit diſpõni,vt tale relictum nõ teneat, & inſignis eſt tex.in l.Sulpitius.ff.de don.inter vir.& uxo. de quo meminit Io. Lup.in rub. ext.cod.29. §.ante num.3.pulchre Bertran.in l.hac ędictali,in princ.num.56.verſi. quam tamen opinionem.C. de ſec.nup. Dec.Auth.præterea num. 12.in tertia limit. C.vnde vir.& vx. Eo tendit text.in l. ſi vir vxori,eodem tit.de donat.inter vir.& vx.& in c.1.§.donare, qual.olim feud. alie.vbi agitur de fraude,quæ in locando rẽ committitur, quando aliter transferri non poteſt, conferũt ſupra notata verbo,legare,quæſt. ſecunda num.18.& quæſt, 7.num.63.& ſeq.Quamquam (vt inquit Alex.) vix commodum aliquod æſtimabile contingere poteſt, ex eo quod ubi
5 vxor†petita ſibi licentia per hæredes ſine iuſta cauſa cõſentire recuſaret, aditus iudex ad conſenſum ſuum præſtãdum illam compellit, aut permittit, actum præter conſenſum vxoris poſſe expediri iuxta notata in l.ſi cum dotem.§ eo autem tempore.ff.ſol.matr. Abb. c.nullus de iur.pat. & conſil. 65.3.dub.lib.2.& ideo ubi in caſu, quo contraueniri contingat,adiecta ſit pœna priuationis hæreditatis,aut alia, & hęredes contraueniant,eo ipſo in pœnam incidunt,vt idem concludit Alexand.d.conſ.57.& cum eo Barb.qui in eadem facti contingentia conſuluit conſil.12.in 2.dubio colum.8. & ſeq.lib.1.& cum Alex.tranſeunt Brun. quod exta.maſc.7.artic.num.31.Petr.Pech.de teſtam.coniug.lib.4.c.8.Plot.conſil.168.num.33.inter conſil.ult.volunt.& noniſſime Lamb. Nouocom.in coment.ad ſtat.prohib.mul. ſine ſol.ſe oblig. glo.6.nu.2.cum ſuperius adductis verbo,non poſſit,queſtio.
6 15.ſimile habetur in muliere,†quæ licet tutrix eſſe non poſſit,a teſtatore tamen mandari poteſt, vt eius conſilio tutela adminiſtretur,Dec.in l.fœminæ nu.20. ff. de reg. iur.ſic ẽt
7 religioſus†ordinis minorum licet teſtamentarius executor eſſe non poſſit,cle.exiui. §.cum q; de verb.ſignifi.non tamen prohibetur exequenti conſulere Io.Dilect.de art. teſtan.tit. de tu.& exec.teſt.caut.7.Quod præcipue locum habebit,vbi
8 hęredes † eſſent,aut minores,aut male morigerati,quib. talis prouiſio adhiberi ſolet,uxor autem ſit prudens, & ſagax, per ea,quæ notat Io.Lup.in rub.extra.de do.int.vir.& uxo.§. 47.in fine,ad quod etiam conferunt ſupra not. verbo,legare q.2.num.22.& ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Vxori confertur gratia honoris, ſeu nobilitatis, alteriuſue dignitatis adipiſcendæ,quæ pecuniarium commodum æſtimabile non habeat.*

Queſt. II.

1 Pari modo hæc noſtra diſpoſitio otioſa non reperitur,quin in vxorem†conferri poſſit gratia honoris, ſeu nobilitatis, alteriuſue dignitatis adipiſcendæ,quæ commodum aliquod pecuniarium æſtimabile non habeat l.quod adipiſcendæ cum duabus ll. ſeq. ff. de donat. inter vir.& vxo.Io.Lup.in rub. ex eo.§.54.colum. prima,laſ. l.ſi diuortio,numero decimotertio, circa principiũ ff.de verborum oblig.& ſupra etiam diximus verbo,legare. queſt.2. numero 13.& ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Remiſſio a confectione inuentarij,& redditione rationis num per maritum vxori relinqui poſſit.*
2 *Remiſſio,ſeu liberatio tutori relicta a confectione inuentarij, & reddenda ratione quo ad non ſolenne inuentarium, & ſcrupuloſam dumtaxat inquiſitionem operatur,niſi contrarium cautum eſſet,*

Quæſt. III.

1 Quinve dici videatur,valere remiſſionem† factã pervirum in uxorem tutricem datã vt ad conficiendum inuentarium,& reddendam rõnem nõ teneatur,cum aliquid certi,& æſtimabile ex hoc in uxorem collatum non cernatur,Crau.conſi.131.colum.1. Non dico quod mulier in totum a confectione inuentarij,& redditione rationis libera, & exempta ſit, cum alioquin id in euidẽtem eius vtilitatem,& commodum tenderet,unde non ſubſiſteret,ut ſupra in prima queſt.diximus numero quarto, ac no.in ſpecie Chaſſ.in conſue.Burg.6.rub.6. §.uerbo par inuẽtaire.num.27.ſed duntaxat ut a ſolenni inuentario, †& ſeru
2 puloſa inquiſitione,quam huiuſcemodi remiſſio operari ſolet, libera reperiatur Dec.conſilio 178.colum.2.uerſi.nec uidetur,

Source : BIU Cujas

detur, Ruin.conſ.54.nu.13.lib.1. & latius conſ.69. num.3.& ſeq.ad finem vſq; lib.2.Pariſ.vbi de vera, & cõi concluſione atteſtatur conſ.61.in fine lib,3.Ioſeph.Ludo. deciſ.61.nu.37. & ſupra diximus verbo,non poſſit q.vlt.num.8. niſi contrarium ex lege ſpeciali cautum eſſet, vt nos ex Nouis conſtit. habemus tit.de tutel.§. tutores,ac notat.Plot.in l.ſi quando. nu.370.C.vnde vi.etſi nec id nobis difficultatem ferat, cum mater hoc decreto comprehenſa non reperiatur, vt idem Plot. obſeruat.num.373.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus tam liberti, quam eccleſiæ vxori conferri poteſt, noſtra hac prohibitione non attenta, limit.nu.6.*
2 *Ius patronis eccleſiæ, tamquam quid ſpirituale æſtimationem non recipit.*
3 *Iuſpatronatus non ponitur in æſtimo pro collecta.*
4 *Iuſpatronatus creditoribus cedi non poteſt.*
5 *Iuſpatronatus in obligatione generali non venit.*
7 *Iuſpatronatus ad inſtar ſucceſſionis rerum patrimonialium regulatur.*
8 *Hæres qui non eſt, nec in iure patronatus ſuccedit.*
9 *Epiſcopi conſenſus ad hoc, vt legatum iuris patronatus valeat, accedere debet.*
10 *Præſentatio per patronom, cui ius patronatus legatum fuit, tute fieri non poteſt, niſi epiſcopi conſenſus præcedat.*

Quæſt. IIII.

1 Et quin etiam ſumere poſſimus, licere marito iuſpatronatus† liberti in vxorem transferre, attento quod illud æſtimationem non recipit l.3.§ fi.& ibi Barto. 3.not.ff.de præſcrip.verb.Dilect.de ar.teſtan.tit.de leg.caut. 21.& in materia eſt tex.in l.quod autem.§.fi.ff.de don.inter vir.& vxor.in l.ſi conſtante §.ſi vir.vbi Caſtr. & Alex. ff.ſol. ma.in l.plane.2.§.fi de leg.1.vbi gl.no.nõ eſſe locupletiorem qui manumittit, licet iuriſpatronatus acquirat, Bal.l.etſi dotis.num.3. C de iur.dot.Imol. l.2.in princ.colum.2.ff.de do. Paul. Citad. de iur.patr.in 13.part.num.22. & Cæſar. Lamb. cod.tract.lib 3.q.11.in 1.artic.num.2.Vt idem dicendum eſt (& quidem frequentius, & longe facilius) in.iure patronatus
2 eccleſiæ, quod ſcilicet vxori relinqui poſſit, cũ & illud† tam quam quid ſpirituale, avt annexum, æſtimationem quoque non recipiat, glo.in c.cum Bertoldus, verbo patrono, cũ qua tranſeunt ibi Abb. Felin. & cæteri omnes ad finem, de ſent. & re iudic. Curt.ubi de communi atteſtatur tract.de iur.pat. verbo.ipſe, vel is queſt.30.num.70 Lamb.eodem tract.lib.1. 35.artic.2. quæſt prin.2.parte colum.1.vnde fit, quod iuſpa-
3 tronatus† non ponitur in æſtimo pro collecta, eo quia æſtimationem non recipit, idem Lamb.d.lib.1.37.artic.2.quæſ. prin.2.part.nu.4.inde etiam patronus qui nihil aliud, quam
4 iuſpatronatus† in bonis habet, tale ius creditoribus cedere non poteſt, cum æſtimationem non recipiat, Abb.c. quæri-
5 moniam num.4.de iure patro.ſicque ius patronatus† in obligatione generali non venit, Neguſ.de pigno.2.memb.2.par. num. 60.Et a libi dicitur, quod ius præſentandi non concernit fructus tendentes ad alicuius ſuſtentationem, ſed quodammodo fructus cõſcientiæ, Pic.in l.Titia.§.Titia cum nuberet q.39 nu.129.de leg.2.ad quod etiam pulchre Dec.cõſ. 675.nu.7.& 8.cũ quo tranſit Port.Imol. li.1.regul.35.in 17.limit.Ant. Gab.de don. cõclu.2.nu.85.& licet aduerſus Dec. inſurrexerit Tiraq.in l.ſi vnquã, verbo, donatione largitus, nu.354.& ſeq.C. de reuocan.dona. ex cuius dictis hæc noſtra concluſio prima fronte turbari poſſet, inſpecta ratione diſpoſitionis, quæ reſpicere non videtur, quod res æſtimationem recipiat, ſed duntaxat, quod maritus libera voluntate diſponendi ab uxore non decipiatur, nec ſpolietur, ut ſupra præf. 5. Verum hæc nihil ad nos, cum noſtra hęc diſpoſitio ad certum modum ſe reſtringendo, reſpicere quoque uoluerit, quod res eſtimationem recipiat, rationib. iam ab initio, & in prima quæſtione adductis. Vnde vbi aliquid præter
6 modum taxatum æſtimabile † ſubeſſet commodum, tunc locus fieret diſpoſitioni, vt ex doctrina Bart.in l.4.§. ptor ait. ff.de dam.inf.e.not.ipſemet Tiraq.ubi ſupra nu.356.& ſupra etiam demonſtrauimus. quæſt.1.num.4.ueluti quando ratione iuris patronatus ut plerumque fit, quod & Abb. Curt. & Neguſ.in locis memoratis animaduertunt, aliqua penſio deberetur patrono, a ceſſante ſcilicet ratione, quod de ea recipitur eſtimatio. Cæterum ubi diſpoſitio aliter, quam ſub tali numerali nomine concepta eſſet, ut huiuſcemodi ſtatuta reperiuntur, mulier ita a iure patronatus, ſicuti a cęteris
7 alijs rebus excluſa remaneret, quoniam iuſpatronatus † ad inſtar ſucceſſionis rerum patrimonalium regulatur c. ex literis capitulo, cum ſeculum de iure patronat.in tantum, ut
8 qui† non eſt hęres, in eo non ſuccedat, Brun.quod extan.maſcul.octauo, articulo quæſtio.24.numero 117. Verum uxor, ut legato iuriſpatronatus tute potiri poſſit, curare debet, ut
9 conſenſus Epiſcopi† accedat, ſi non a principio, ſaltem ex poſt, etiam ſecuta morte teſtantis, alioquin legatum poſſet periclitari, ut ſecundum communẽ firmat Curt.alle.uerbo, ipſe, uel is, queſt.7.nu.15.& rurſus uerbo, pro eo.q.4.Rui.conſil.109.nume.2.& 6.ante finem lib.5.& Do.Menoch.cõſi.90. a nu.88.vſque ad num.108.vbi bis de magis recepta ſnĩa atteſtatur. Licet quo ad conſenſum poſt mortem pręſtandum contrarium velit Duran.de art.teſtan.tit.de lega. Caut. ult.
10 Vbi tamen ſe offert occaſio præſentandi, tunc conſenſus † Epiſcopi præſentationem omnino præcedere debet, alioquin nullius effectus erit præſentatio, vt ſecũdum communem docet Calde.conſ 6 de iure patr. & Curt.cum eo, dicto uerbo, pro eo.quæſt.2.in fine. Vnde caueat vxor, ubi contingat, tale iuſpatronatus ſibi relinqui.

SVMMARIVM.

1 *Sepulchrorum iura vxori relinqui poſſunt, hac prohibitione non attenta.*

Quæſt. V.

1 Huc Proxime accedunt Iura † ſepulchrorum, vt cum quid religioſum ſint, ac commodum pecuniariũ non reſpiciant, ſecundum prodijt Alexan.in l.quamuis.§.fi. nu.4.ff.ad treb.& Cæſ.Lamb.de iurepatr.libr.1.35.articu.2. quæſtio.princip.2.part.colum.2.in illis conſiſtere poſſit legatum verſus vxorem.

SVMMARIVM.

1 *Commodum reppreſentationis, quod ex dote oritur, vxori prodeſt, hac prohibitione, non obſtante, limit.nu.3.*
2 *Dos vb vxori legata eſt, nulla expectata dilatione, ſoluenda venit, licet, alias annus competeret ad ſoluendum.*
4 *Legatum factum vxori pro eo, quod ſibi aliunde debetur ſubſiſtit, & in quo.*

Quæſt. VI.

1 Hinc Etiam deprehenditur, ꝙ cum repreſentationis† commodum, quod ex dote legata oritur, non in quantitate, ſed in ſolo tempore conſiſtat l.1.& ibi Bar.declarat in princ.ff.de dot.prælcg.non parum conferret legatum dotis factum per virum vxori, vt ſcilicet, hæres mariti vxori dotem† mox reddere debeat, nulla expectata dilatione, etſi
2 alias annum ad illam in pecunia ſoluẽdam haberet, vt per Ang.Aret.in §.ſed.ſi vxori, in princip.inſti.de legat.vbi dicit id ſumme notandum, cum, vt plurimum, viri hodie dotes vxoribus ſuis relinquant Io.Dilect.de art.teſtam.tit. de leg.
3 caut.17.& Rolan.conſ.10.li.1. Niſi de cereto commodo† medij temporis vxori ſpectaturo per hæredem doceatur, tunc tantundem de dote detrahendum eſſet, vt per gloſ.in l.2. §. ego quæro ff.de dot.prę leg.l.1.§.ſi quis creditori ff.ad leg.Falcid.& ſupra diximus, verbo legare, quæſt.2. num.18.& hoc eod.verbo quæſtio.1.nu.4.quod facilis probationis non erit, etſi hæres promptam pecuniam non habẽs ex tam celeri ſolutione faciẽda, damna, & incommoda pati poſſet, aſtrictus ad diſtrahendum bona longe viliori pretio, quam alias cum legali dilatione fieret, vt idem Rolan.notat vbi ſupra in fine
4 Idem erit in legato† facto vxori pro eo, quod ſibi debetur, p̃cipue ex cenſura legis, vt inf.quæſt.8. nu.38.& ſeq.vſque ad 55.vt ſcilicet, legatum ſubſiſtat, etſi illud vxori aliquod cõmodum ſit allaturum, in muniendo eius credita, tum pluribus actionibus, tum fortioribus, & longioribus remediis, q̃ commodum pecuniarium conſiderabile non afferunt, vt l. ſi creditori, vbi Ang.Caſt.Alex.& Iaſ..de leg.1.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatio inæſtimabilis res eſt.*
2 *Emancipatio res inæſtimabilis,*
3 *Legatum a marito factum patri vxoris ſuę, vt illam fortę ſpuriam, aut iuſtam filiam legitimet, aut emancipet, valet, licet exinde plura commoda vxori ſuccedant.*
4 *Alimentorum relictum in inope, pecunia æſtimabile non eſt.*

Qvæſt. VII.

1 Itidem ex his deſumitur, quod, cum legitimatio † inęſtimabilis res ſit, vt recte Cum.probat, conſi. 97.cum quinque doct.ſubſcriptionibus ibi ſeq. qualis ēt exiſtit emancipatio, † cum ea ſit libertatis cõceſsio l.cum oportet.§.cum autem,& ibi not.Bal.in prin.C.de bo.quæ lib.& in
2 l.1.C.de ingrat.lib.quæ & ipſa inęſtimabilis eſt l.libertas. ff. de reg.iur.l.plane 2.§.fi.& ibi ſcrib.de leg.1.Cum.quoq; vbi ſupra,& Iaſ.in l.1.nu.106.de leg.1.ſicuti nec hominis corpus eſtimationem recipit l.1.§.ſed cum liber.& l.fi.ff.de his, qui deiec.Iaſ.§.omnes autem, in fine inſtit.de actio.ſi contingat
3 per maritum fieri legatum † patri vxoris ſuæ, vt illam forte ſpuriam, vel iuſtam filiam legitimet, aut emancipet, tale relictum ſubſiſteret, Ita vt pater, agnito legato, ad emancipandam, ſeu legitimandam filiam iudicis officio cogi valeat, l. ſi cui legatũ.ff.de cond.& demon.not.in l.quãuis C.de fidei cõ.& Iaſ.ubi ſupra.& licet exinde vxori plura ſuccedere poſſint cõmoda, quę, tũ filijs emancipatis, in ſibi libere acquirẽdo, vt §.hodie quoq; inſtit.per quas perſon.nob.acq.l.ſi viua matre C.de bon.quæ lib.& d.l.cum oportet §. cum aũt. Tũ ēt legitimatis, in cõſequendo ius agnationis,& ſucceſſionis

Source : BIU Cujas

ut auth. quibus mod. natu. eff. ſui obueniunt, Hæc tamen nec ad aliquod eſtimabile reddigi poſſunt, ita ut habenda ſint in conſideratione, Barth. l. poſt emancipationem §. primo. ff. de liber. legat. ac obſeruant Cuman. & alij ſui ſectatores d. conſ. 97. Prout etiam his proxime accedit relictum
4 †alimentorum uxori Inopi factum, quod ideo ſuſtinetur, qa pecunia eſtimabile non eſt, ut ſup. uerbo ſolidos, q. 6. nu. 80. Alia huiuſcemodi æſtimationem non recipientia ſparſim in iure habentur, quæ diligens lector huc accommodare poterit. hæc pro rei introductione hactenus ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Maritus cum teſtando confitetur, tot dotis nomine recepiſſe, quæ exinde vxori relinquit, num talis diſpoſitio ſi non iure legati hac prohibitione obſtante, ſaltem in vim debiti confeſſi valeat, reſolutio num. 9. & ſeq. ampli nu. 21. & ſeq. limit. nu. 38. & ſeq.*

2 *Debitor aliquando creditori ſuo legat, quod ei debet.*

3 *Mulier, cui relicta fuit dos, & alia facta legata, generaliter cum hæredibus tranſigendo in dote ſibi præiudicaſſe non cenſetur.*

4 *Confeſſio mariti bonam fidem recognoſcentis, ac pro exoneratione conſcientiæ, num teneat, nu. 27.*

5 *Relictum pro male ablatis reuocari non poteſt, nu. 27.*

6 *Mariti per experientiam de pauco conſcientiam erga vxores faciunt.*

7 *Deportati teſtamentum, in quo mentio habetur de male ablaturum reſtitutione, tenet.*

8 *Confeſſio mariti proteſtantis, etiam notario pro vxore ſtipulante, res in cophonis exiſtentes proprias vxoris eſſe, num in vim donat. morte confirmatæ ſubſiſtat. & nu. 37. & ſeq.*

9 *Confeſſio in teſtamento facta verſus incapacem præſumitur ſimulata, & in fraudem legis adiecta.*

10 *Mercedis cauſæ leges multum fauent.*

11 *Troiæ deſtructio ob mercedem Neptuno, & Apollini retentam prouenit.*

12 *Confeſſioni prohibiti diſponere, niſi reſpectu vnius, vel certæ cauſæ, non ſtatur, niſi de veritate cauſæ aliunde appareat. Idque regulare eſt.*

13 *Confeſſio mariti de dote recepta non probat, niſi de vera numeratione conſtet, præcipue in vltima voluntate, nu. 14.*

15 *Maritus confitendo, a ſecunda vxore dotem recepiſſe, quam ſibi poſtea relinquit, filijs primi coniugij non præiudicat, niſi de vera ſolutione appareat.*

16 *Confeſſio vxoris verſus maritum incapacem non probat.*

17 *Declarationi matris factæ in teſtamento, qua aſſeruit, merces in domo exiſtentes, de pecunijs filiorum eſſe, non ſtandum, quoties Mater non plus maſculis, quam fœminis relinquere poteſt.*

18 *Patri confitenti, tot ab aliquo recepiſſe, non ſtatur, vbi id in filij legitimæ præiudicium tenderet, nu. 22.*

19 *Confeſſio mariti de dote recepta in teſtamento facta in vim legati, ſeu fideicommiſſi tenet, vbi non adeſt prohibitio legandi. Intelligendo vt nume. ſeq.*

21 *Declaratio l. qui teſtamentum. ff. de probat. & l. cum quis decedens, §. Titia. de leg. 3.*

23 *Regula certiſſima, quæ numquam fallit, quod vbi aſſertio, rem de illicita, & a iure improbata, licitam, & permiſſam facit, illa ad actum iuſtificandum prolata nihil probat.*

24 *Maritus aſſerens, legare vxori ob maximos labores, et vigilias per eam præſtitas in longa ipſius mariti infirmitate, aut ob alia benemerita in ipſum collata, legatum non corroborat.*

25 *Fides ei non adhibetur, cui alias non creditur, etiam quod in infirmitate conſtitutus, ſacram Euchariſtiam aſſumpſerit.*

26 *Morientes non omnes verum dicunt.*

28 *Confeſſio geminata num valida exiſtat. & nu. 64.*

29 *Maritus ſuę ipſius dotis confeſſioni, aut eius hæres contrauenire poteſt.*

30 *Confeſſio dotis a marito cum iuramento emanata num ſubſiſtat. & numero 89.*

31 *Temporis lapſus opponendi exceptionem non numeratæ dotis mariti confeſſionem non conualidat.*

32 *Temporis lapſus ſuſpitionem potius arguit, quam tollat.*

33 *Confeſſio dotis in vltima voluntate emanata, non niſi in vim donationis facta præſumtur.*

34 *Renuntiatio exceptionis nonnumeratæ dotis arguit confeſſionem factam animo donandi.*

35 *Plotus nimis generaliter eſt loquutus in caſibus. in quibus exceptio non numeratæ dotis opponi non poteſt.*

36 *Confeſsio per virum ante contractum matrimonium emanata ſubſiſtit.*

37 *Confeſsio viri de dote recepta nec in vim donationis morte confirmatæ valet.*

38 *Confeſsio viri tenet, conſtito de veritate dotis, adiectaue cauſę, cum ampliationibus nu 40. & ſeq.*

39 *Maritus, quum in antenuptiali conuentione promiſsit, certam partem hæreditatis vxori relinquere, eius hæres, ad id complendum, aſtringi poteſt.*

40 *Legis factum, ita vt hominis, ſufficit, ad mariti confeſsionem ſuſtinendam.*

41 *Hominis factum quoties ad neceſſariam legis diſpoſitionem accedit, de eo ratio non habetur, ſed ſolum legis diſpoſitio conſideratur.*

42 *Legatum factum vxori pro quarta, quæ ei debetur ex diſpoſitione auth. præterea C. vnde vir, ſubſiſtit, idem in quarta, quæ vxori a viro ſine cauſa expulſæ dari debet ex l. fi. C. de repudijs.*

43 *Legatum vxori factum ratione antifati, quod maritus ex diſpoſitione alterius noſtræ conſuetudinis facere tenetur, valet, cum declaratione, num. ſequent.*

Alexandriæ conſuetudinis declaratio, de conſtituendo antifato per maritum vxori, & nu. ſeq.

44 *Donatio inter viuos per maritum vxori, non imputatur in legatum factum ex cauſa antifati.*

45 *Antifatum nondum conſtitutum, ad hoc vt valide in caſu noſtræ conſuetudinis relinqui poſſit, quid obſeruandum.*

46 *Clauſula, quæ in dotis conſtitutione inſeri ſolet, & in caſu dotis reſtituendæ, eam reddere iuxta formam iuris, ſtatuti, & conſuetud. quid operetur.*

47 *Promiſſio referens ſe ad ius, non in plus obligat, quam ex forma iuris debeatur.*

48 *Sermone generali, & effuſſo ea veniunt, quæ mortis, & conſuetudinis ſunt.*

49 *Vir vxori donare præſumitur, quæ ſecundum morem ciuitatis conſueta ſunt, donari.*

50 *Io. Iacob. Ghilinus vir prudentiſſimus, Reg. & Duc, Med. Senatus Cancellarius meretiſſimus.*

51 *Antifatum num eo ipſo, quo conſtituta fuit dos, cenſeatur quoq; illud conſtitutum, & nu. ſeq.*

52 *Contractus ſecundum loci conſuetudinem geri videntur, etiam quod nihil ſit expreſſum.*

53 *Antifatum ipſo iure conſtitutum non cenſetur, nec a muliere peti poteſt, niſi ipſa curauerit, vt ſaltem conſtante matrimonio ſibi conſtitueretur.*

54 *Domicilium quod nam in donatione propter nupt. ſpectandum ſit, viri, ſ. an celebrati contractus.*

Vxor prohibita viro ſuo relinquere, tute relinquere poteſt, quod per ſtat. ea prædecedente, defertur marito, & quid tunc valeat legatum.

55 *Legatum factum vxori, vt honorabilius ad ſecunda vota tranſire poſſit, matrimonio durante, a ſecundo viro auocari non poteſt.*

56 *Filię ſpuriæ relictum, quod uiro in dotem datum fuit, conſtante matrimonio vendicari non poteſt, imo prædecedente vxore, vir illud lucratur ad formam ſtat. de lucro dotis. nu. 57.*

57 *Maritus datum pro dote ſpuriæ lucratur, ſtante ſtatuto, vt vir dotem lucretur.*

58 *Probationes adeo certæ, et exactæ ad aſſertionem mariti verificandam non requiruntur, quin id etiam ex coniecturis, præſumptionib. & alijs indicijs effici poſſit, quod varie demonſtratur nu. ſeq.*

59 *Confeſsio mariti valet, conſtito, dotis pr omiſſionem præceſſiſſe, etiam quod dotis inſtrumentum non reperiatur, modo caſus amiſſionis probetur.*

60 *Confeſsio, mariti, ne dum confeſsionis actum ex parte ipſius mariti operatur ſed etiam promiſſionem dotis ex parte illius, cui fit confeſsio.*

61 *Dotale inſtrumentum dicitur, quo maritus confeſſus eſt dotem, cum ex illo eodem remaneat creditor.*

62 *Confeſsio mariti de dote recepta valet, quando maritus diu vxori alimenta præbuiſſet, declarando. nu. ſeq.*

64 *Confeſsio geminata, viri aſſertionem probat.*

65 *Cautella pro vxore, vt præter dotis confeſsionem mariti in teſtamento habitam, curet aliam inter viuos habere.*

66 *Dotis recognitio in vltima voluntate non plus operatur, quam recognitio inter viuos.*

67 *Confeſsio ſecundi mariti, conformis doti, primo viro datæ valet.*

68 *Confeſsio mariti de dote recepta verſus vxorem forenſem probabilis eſt.*

69 *Idem quando facta eſt per virum cum conſenſu curatoris, & iudicis decreto.*

70 *Nec non quando non cum uxore, aut eius patre, ſed cum alio extraneo, quod tamen dubitabile eſt.*

71 *Confeſsio mariti de dote recepta pro parte probata vera, in totum præſumitur vera, & quanta debeat hæc pars eſſe, nu. 72.*

72 *Partis appellatione intelligitur ſemper de dimidia.*

73 *Confeſsio dotis ſubſiſtit, quando in rationibus mariti de illius ſolutione conſtat:*

74 *Confeſsio dotis receptę tenet, quando maritus poſtea iuſsiſſet, illam reſtitui mulieri, cum ad ſecunda vota conuolare voluerit.*

75 *Confeſsio de dote recepta multum adiuuatur ex ſolertia, & ſagacitate mariti confitentis.*

76 *Mariti cauti eſſe debent, ne inuoluantur ad confitendum, integram dotem non habitam recepiſſe, ne exinde oporteat, eorum hæredes illam reddere.*

77 *Confeſsio mariti de modica ſumma valet.*

78 *Confeſsio de dote recepta non in genere, ſed diſcretim facta, multum operatur.*

79 *Omnia a lege diffinita non ſunt.*

80 *Confeſsio de dote recepta num ſubſiſtat, iudicis arbitrio relinquitur.*

81 *Hæres veram notitiam habens dotis confeſſæ, illam ſoluere debet, etſi de iure aſtringi non poſſet.*

82 *Remunerationis gratia quod fit, permutatio, ſeu compenſatio, tituluſne onerosus potius, quam quid gratuitum cenſendum.*

83 *Donare prohibitus, in cauſam remunerationis donationem facere poteſt.*

84 *Donatio inter coniuges remunerationis gratia tenet.*

Dona-

Source : BIU Cujas

85 *Donatio remuneratoria ob natiuitatem filiorum non reuocatur.*
86 *Donatio inter patrem, & filium remunerationis causa valet.*
87 *Pater filium spurium ob merita præcedentia instituit.*
Dispositio l. hac edictali. C. de sec. nnp. prohibens, coniugem alteri non plus relinquere, quam vni ex filijs primi coniugij, locum non habet, quum pro benemeritis relinquitur.
88 *Miles concubinę remunerationis gratia donat.*
89 *Idem clericus.*
90 *Et doctor.*
91 *Res prohibitæ alienari, in remunerationem distrahi possunt.*
92 *Personæ prohibitæ alienare, in causam remunerationis distrahere valent.*
93 *Renuntiationis gratia multa specialia.*
94 *Edicta prohibitoria contra benemeritos prodita non sunt.*
94 *Remuneratoria donatio communibus regulis, seu statutis locorum non subijcitur.*
95 *Legatum vxori factum, remunerationis gratia subsistit, etiam nulla meritorum habita mentione.*
96 *Merita aliunde, quam ex viri assertione constare debent, ad hoc vt subsistat legatum.*
97 *Merita non omnia valent, sed quæ remuneratione sunt digna & præmio condonato æquipollent.*
98 *Merita, quæ nam sint remuneratione digna, iudicis arbitrio censenda, & temperanda veniunt.*
99 *Nobilis, & diues maiorem solet referre gratiam, quam ignobilis, vel panper.*
100 *Merita in vxore erga virum digna, & equipollentia largitioni discutiuntur & num. seq.*
101 *Vir in vxorem duplicem habet seruitutem,*
102 *Vxor pene famula est viri i*
103 *Beneficium non præstat, qui debitum impendit.*
104 *Seruitia obsequialia vxoris in virum remanerationem non exigunt, reliqua autem prȩmio digna sunt, fallit nu. 117.*
105 *Vxor, quæ maritum a morte, seu ab alio imminente, & graui periculo liberauit, remunerationem meretur.*
106 *Homo sicut non æstimatur, ita non æstimatur, quod causa salutis eius datur.*
107 *Meniæ vxores viros suos Lacedæmones capitali pœna damnatos magna cum sagacitate liberarunt, idque impune.*
108 *Vxor comitis Ferdinandi Gundisalui idem fecisse dicitur.*
109 *Vxoris Io. Maturæ egregium factum in liberando eius virum a pœna furcharum.*
110 *Hypsicratea mitridatis uxor virilẽ habitum induta, & tonsis capillis equo se, & armis assuefecit, quo facilius laboribus, & periculis eius interesset, vt oblata occasione non defecit.*
111 *Mitridas se impium & ingratum vxori præstitit.*
112 *Plotina mulier tonso capillo, & in masculam faciem reformato habitu, cum ctorum periculorum mariti particeps fuit, & pro mariti salute adeo perui gil, quod eum in exilium sequuta est.*
113 *Abigail eius virum Nabalim summa cum prudentia cum Dauide in eum irato & ad illius exitium appropinquante, reconciliauit.*
114 *Pacis causa recognitio viri in vxorem tenet.*
115 *Tranisia Titum Iunium maritum suum proscriptum in arcam conijciendo a trucidatoribus liberauit.*
116 *Mulieris factum præclarum, quæ nostris temporibus in oppido solerij Agri Alex. virum suum a carcere euasit.*
117 *Obsequialia officia vxoris in uirum tanta quandoque sunt, quod remunera tionem merentur, ad instar aliorum meritorum.*
118 *Themistochlis, & Diotari Regum vxores suis viris solæ ad ministrabant & inseruiebant.*
119 *Regina Anglię noua, & inaudita medella in regem odoardum eius uirum ad hibita, qua eum gladio uenenato percussum sanauit.*
120 *Alcestæ Admeti Regis Thessaliæ vxor vitam mariti, propriæ prætulit.*
121 *Dominici Catalusij maxima charitas, & amor in vxorem lepra infectam.*
122 *Merita per vxorem præstita, etiam in facultatib. viri, t alia esse possunt, quę remunerationem mereantur.*
123 *Andromachæ hectoris vxor equis pabulum subministrabat.*
124 *Lucratur quis ob notabilem laborem passum quod alias non posset.*
125 *Vxor viro pestifero inseruiens remuneratione est digna.*
126 *Leonora nobilis matrona ex præclara familia de Mantagatijs Medio. nob. Patritio Hyeronimo Canefro eius viro morbo fere contagioso laboranti adeo inseruiuit, vt legato vsusfructus sibi facto commode potiri posse, ab authore responsum fuerit, cuius controuersia exinde composita fuit*
127 *Aluisius Bellonus Reg & Duc. Mediol. Senat. Illustr. vir integerrimus, & scientissimus.*
128 *Maritus ignobilis aut senex, nobilem, seu puellam in vxorem ducens, ei tute legare potest, ac validam confessionem de dote recepta facere, cum ampl. nu. 130. & limit. nu. 131. 132. & 133.*
129 *Vxores diuites, licet rusticas, ac vilis prosapiæ hodiernis temporibns quærunt homines, credentes ex diuitijs nobilitatem etiam consequi.*
132 *Largitio, quæ a viro ignobili, & pene in nobilem, & puellam vxorem fit moderata esse debet, & non nimis excessiua.*
133 *Vxor iuuentutis, seu nobilitatis intuitu compensationem aliam prætende re non potest, quando de certo dotis augmento cum viro conuenit.*
134 *Recognitio facta per maritum vxori, matrimonio non subsistente, in recom pensationem amissi pudoris, subsistit,*
135 *Maritus, & vxor eodem contextu testantes, sibi inuicem relinquunt.*
136 *Maritus, & vxor vbi inuicem conuenerint, vt superstes aliquid consequa tur, tunc vnus ab alio capit, intelligendo tamen, vt infra.*
137 *Omnia, quæ quandoque contingent, animo præsagire, non possumus.*
138 *Difficile, & periculosum est, cauere de singulis.*
139 *Legatum factum vxori, donec vitam vidualem, & honestam duxerit, ac seruauerit, num teneat, resolutio nu. 143. & seq.*
140 *Vitam vidualem seruare. modici grauaminis non est.*
141 *Habitatio vbi relicta est vxori in domo cum filijs, ei quoque debentur alimenta in recompensationem laboris, nu, 153. & seq.*
142 *Maritus hæres ab vxore institutus ea lege. vt nomen, & arma patris sui, atque familiæ assumat, non tenetur hæreditatem filijs pri. coniugij conseruare, nu. 157. & seq.*
144 *Mulierem decet primo coniugio contentam esse, & vitam vidualem seruare.*
145 *Nuptiarum reiteratio salua honestate fieri non potest.*
146 *Matrimonio vnico contenta exemplar est honestatis, & pudicitiæ.*
147 *Virginitas sola potis est, Deo animas præsentare.*
Matronæ Romunæ vno contentæ matrimonio corona pudicitię honorari solitæ.
148 *Areopagitæ Demotionis filia, sponso mortuo, negauit se alteri nuptarum eo quod adulterum acciperet, non maritum. Portiæ minoris præclarum responsum.*
149 *Anniæ Romanæ grauis responsio, horanti, vt ipsa vidua Iuuenis, formosaque iterum nuberet.*
150 *Valeriç Maioris responsum egregium, cum solicitaretur, vt vidua se nuberet.*
151 *Fœminæ Indorum, Trach. Getarum, Catheorum, & aliarum nationum ad sepulchra maritorum defunctorum se conferentes, cum mortuo concremãdas, & humandas se offerebant.*
152 *Barbat. cons. 80. nu. 19. lib. 3. declaratio,*
153 *Bal. in l. fi. nu. 8. C. de ind. vid. toll. explanatio.*
154 *Onus non modicum est, habere curam filiorum, & rei familiaris.*
155 *Cibariorum impensæ naturali etiam ratione ad eum pertinent, qui vtendum accipit.*
156 *Matri cum filijs non commoranti nihil debetur.*
157 *Legatum factum vxori, vt cum filijs, alijsue hæredibus, eorum, & domus re gimini incumbendo, commorari deberet, tanquam remuneratiuum laboris tenet, arbitrio Iudicis.*
158 *Legatum factum vxori, & filiabus simul commorantibus tenet respectu fi liarum, licet non vxoris.*
159 *Vxor donec remanet vidua, dicitur esse de familia viri, illiusque nomen retinet.*
160 *Auctoris benigna excusatio ad lectorem de operis exilitate, ex Sedulij Poetę carminibus.*

Quæst. VIII.

Cæterum post quam huc peruenimus, pro complemento aliquid dicẽdum supereſt, qñ
1 maritus † testando confitetur, & asseuerat, tot dotis nomine ab uxore, eiusue parentibus recepisse, quæ exinde ei telinqt, num hęc mariti dispositio conferat, ita ut si non iure legati. prohibente consuetudine, saltem in uim agniti, uel confessi debiti ualeat. & subsistat. Bald. consilio 467. confessio uiri, lib. 3. repetito consilio 381. lib. 5. annuere uidetur, quod sic, dum uult, mulierem tunc actione dotis agere, eius datio nem probando per confessionem mariti, quem refert, & sequitur Bursat. consil. 32. nume 34. Non enim maritus hoc in casu aliquid de suo uxori relinquit, sed quod omnino redde re debebat l. unum ex familia §, 1. de leg. 2. neque est nouum
2 quod debitor † aliquando creditori suo leget, quod ei debet l. si creditori cum l. seq. de lega. primo l. Meuius §. debitor l. debitor, de legat. secundo. l. legari §. contra ff. de libe. lega. & l. proprias C. de legat. cum alijs sexcentum, & quidem ipsemet maritus relinquat uxori, toro tit. ff. de dote præleg. & §. sed si uxori. institit. de legat. unde cum quidam maritus uxori uaria reliquisset legata, & dotem, quam uere receperat, &
3 mulier † cum hęredibus mariti generaliter de omnibus iudicijs, legatis, & prælegatis sibi in testamento factis transegisset, refert Las. in l. si de certa nu. 6. C. de transf. Fulgu. consuluisse; mullerem sibi in dote non præiudicasse, eo quia erat legatum rei ꝓpriæ ipsius mulieris, q̃ in aliquo grauari nõ potuit. Quod tãto planius procedit, quo ꝓtingit, maritum sic fateri
4 † recognoscẽdo, ut plurimum fit, bonã fidem, ac pro exoneratione cõscientiæ suæ, cum quoties agitur de salute aię, iuris apices nõ attẽdãtur, sed fauor animę, cuiuslibet alterius dispõnẽ excedat, ut per Corram in suis memorab. uerbo, apices, uer. ex his, ubi per Ang. infert, ꝙ adeo ll. fauent animę ꝙ
5 relictum † pro male ablatis, & sic pro exoneranda anima, re uocari non potest, quia habet uim debiti cõ fessi, tamquam cõfessum parte præsente. Ad idem Butr. cõs. 55. in fi. ubi huiusmodi legatum per maritum factum uxori sustinet, ex eo

Source : BIU Cujas

quod factum fuerat ad exoneraudum con ſcientiam defuncti, & animę, erat fauorabile, quia, ut ipſe Butr ſubdit, expe-
6 rientia docet, maritos †de pauco facere conſcientiam, licet multa ab vxoribus perceperint. Hinc eſt, quod teſtamentũ
7 †deportati conſeruatur, in quo ſolum fit mentio de reſtitutione male ablatorum, cum tunc potius debiti redditio, quã teſtamentum appelletur, Roman. conſi. 199. nume. 8. Et quãdo velimus, hęc in vim dotis, ſeu debiti confeſſi non deberi, ea in vim donationis morte confirmatæ ſuſtineri, expreſſim
8 fatetur Ruin. conſ. 44. col. fi. lib. 2. vbi in caſu, quo †maritus in teſtamento confeſſus, & proteſtatus fuerat notario pro vxore ſtipulante, res, in cophonis exiſtentes iuris proprias fuiſſe vxoris, conſuluit, hanc cõfeſſionem in vim donationis morte confirmatæ ualere, non obſtante, quod ex lege municipali nil poſſet vxori relinqui, cum hoc in caſu confeſſio nõ ſit relictum, tacitum, vel expreſſum, ſed ſeparata ſpecies a municipali diſpoſitione non comprehenſa. Diuerſam ſentẽtiã, ꝙ talis confeſſio, ſeu aſſertio aliquam. dotis receptionẽ non probet, vt nec relictum debeatur, Cuma. recte probat, conſ.
9 31. colum. fi. in 3. dubio, eo quia cõfeſſio † uerſus incapacem in vltima uoluntate præſumitur ſimulata, & in fraudem legis adiecta, per duos tex. inſignes, primo. l. qui teſtamentum ff. de probatio. quem dicit mirabilem Anto. Corſet. in rep. c. grandi col. 5. de ſup. neg. prælat. ac pulchrum, & notabilem ait Cagnol. in l frater a, fratre nu. 325. ff. de cond. indeb. Alterum vero l. cum quis decedens §. Titia de leg. 3. qui loquitur in cauſa mercedis, non minus fauorabili, quam dotis cauſa,
10 cum ll. cauſæ mercedis, †multum faueant, iuxta not. ꝑ Bal. & alios in authẽ. niſi breuioris C. de ſent. ex bre. recit. vnde Math. 20. voca operarios, & redde ſingulis mercedem ſuam & alibi contra retinentes mercedem operarijs ualde inuehitur Iacob. in 5. ecce merces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt a vobis, clamat, & clamor eorũ in aures domini Sabbaoth. Hinc legitur apud Homer.
11 lib. 21. Illiad. (licet poeticum ſit figmentum) propter †mercedem Nuptuno, & Apollini retentam in conſtructione murorum Troiæ illius deſtructionem proueniſſe. Et regulare, eſt, vt per allegata iura inquit Anch. in re omnino ſimili cõ-
12 ſil. 25. & cum eo Dec. conſ. 120. nu. 3. quod prohibitus †diſponere, niſi reſpectu vnius, vel certæ cauſæ, non poteſt diſponere, niſi de veritate cauſæ, aliter quam per confeſsionem, aut aſſertionem diſponentis appareat, cum talis aſſertio facta in fraudem præſumatur, & quęſitus color, hinc ait Soc. conſil. 66. num. 12. circa fin. lib. primo. abſit, quod in prohibitione certo caſu permiſſa ſtetur uerbo dicentis, ſeu aſſerentis caſum permiſſum. idem conſil. 52. num. quinto, & 11. lib. quarto, Capra conſ. 81. nu. 9. Crau. conſi. 175. & trac. de antiq. tempo. prim. parte, ſect. propoſitum noſtrum nume. 64. cum aliquot. ſeq. Vbi, dicit, id eſſe generale in qualibet materia, & alibi idem aſſerendo in reſp. pro Genero numero 187. id notiſsimi iuris appellat, & nos infr. quoque dicemus in ſecun-
13 da ampl. Vnde fit, quod confeſsio †viri de dote recepta non probat, niſi aliter de uera numeratione cõſtet, tamquam in fraudem donationis prohibitæ inter coniuges facta, doct. in l. ſi diuortio. ff. de verbo. oblig. Caſt. conſ. 86. in princ. lib. ſecũdo, Soc. late conſ. 65. & 66. per varias coll. lib. 1. Iaſ. conſ. 32. lib. tertio. Idemmet Ruin. conſi. 49. in ſecundo, & tertio dubio lib. ſecundo. Pariſ. conſ. 62. numero quinto, & ſeq. lib. 1. & communem regulam dicit Dec. conſil. 132. num. 2. Grat. conſi. 36. num. 4. & conſ. 54. num. 28. lib. 1. Quod præcipue locum habet, vt alleg. iura proprie loquũtur, in aſſertione, ſeu
14 confeſsione, quæ †fit in vltima voluntate, Cuman. atteſtans de communi dicto conſ. 31. in 2. dubio, circa fi. & dubio ſeq. Alẽx. conſ. 122. col. 2. & ſeq. lib. 7. Soc. l. 1. nume. 99. ff. ſol. matr. conſ 199. in princ. lib. ſecundo, conſ. 79. in princ. lib. quarto, Corn. de communi quoque atteſtando conſ. 132. nu. tertio. lib. tertio, Camb. tract. Clauſ. tit. de verb. enuntiat. in vlti. volunt. col. 6. Ruin. loco prox. alleg. Couar. lib. 1. uariar. reſol. ca. 7. nume. quarto, verſ. ſed quod etiam, & ante eos Bal. in l. rationes nume. tertio C. de probatio. vbi poſteaquam voluit, donationem in teſtamento factam parte præſente, ſeu notario ſtipulante non poſſe reuocari, ſubdit, illud verum inter capaces, alias præſumitur figmentum, ſi lex impedimẽtum præſtat. Idem Bald. in l. prima. numero quarto C. de falſa cauſa adiecta. vbi confeſsio in vlti. voluntate non præſumitur ſimulata, quia aut vera, aut graruitã præſumitur, niſi (vt ſubdit Bald.) fieret verſus incapacem. Quinimo dum ſola confeſsio interuenit, magis ſuſpicandum eſt de fraude, ad not. in l. ab Anaſtaſio, & l. per diuerſas C. mand. Bald. conſi. 332. præmittendum eſt, nume. tertio lib. primo. Iaco. Put. qui dicit communem inter conſ. Calc. conſ. 62. nume. 7. verſi. ſecũdo in alio, & nos etiam infra dicturi ſumus in ſecunda amp.
15 numero 23. Hinc ſi maritus † confiteatur, a ſecunda vxore dotem recepiſſe, quã ei poſtea relinquat, hęc confeſsio filijs primi coniugij nõ prędiudicat, niſi vera ſolutio appareat, Bal.
16 conſ. 11. iſta mulier li. 5. Ac verſauice, ſola confeſſio †vxoris erga virum incapacem non probat, idem Bal. conſ. 398. q. talis, colum. fi. lib. 1. & de vxore etiam certam quantitatem ſecundo viro legante tamquam ſibi debitam, & in expenſarũ recompenſationem pro ea in litigando factarũ, vt tale legatum in præiuditiũ filiorum primi coniugij nõ valeat, niſi aliter probetur, quod illa quantitas marito debita fuiſſet, cõſuluit Ruin. conſi. 44. in vltimo dubio lib. 5. Sic etiam, ꝙ declara-
17 tioni †matris in teſtamẽto, factæ, qua aſſeruit, omnes merces in domo exiſtentes de pecunijs filiorum eſſe, ſtandũ non ſit, in caſu, quo mater non plus filijs maſculis, quam fœminis poterat relinquere, conſuluit Dec. conſ. 184. nu. 11. Nec ad
18 hucpatri †confitenti, tot recepiſſe ab aliquo, ſtãdum ſit, quoties id in filij legitimæ præiudicium tenderet, niſi aliter de eius ueritate conſtet, Alex. obſeruat conſi. 26. nu. 1. lib. 2. cõſ. 18. libro quarto, cum alijs adductis per D. Ceph. conſilio 85. nu. 29. & ſeq. & Phan. de inuent. hær. 7. parte nu. 118. & ſeq. Et prope. ẽt ꝙ recognitio viri in teſtõ verſus vxorẽ de dote recepta, numerationem aliquam non probet, niſi aliunde legitime verificetur, licet fideic. inducat, voluit Ca. conſ. 405. in 1. dubio lib. 1. vt quo ad fideicommiſſum idem vult Curt. iun. conſ. 248. circa finem, & nos infra num. 27. quod cum dubio procul ſit prohibitum, vt ſupra diximus verbo, legare qõ. 1. nihil ſuffragatur, uxori vt ſ. eo. uerbo legare q. 7. nu. 3. Ad idẽ pulchre Bal. conſ. 14. Antonius col. fi. lib. 2. & in puris terminis conſuluit Io. de Canemort. relatus per Vital. de Camb. tract. clauſ. tit. de ſimul. num. 17. quando maritus, ſtante hac noſtra prohibitione, in teſtamento confeſſus, eſt etiam ad interrogationem vxoris, tot de bonis paraphernalib. vxoris alienaſſe, ut talis quoq; confeſſio nõ ualeat, tãquam facta in fraudem ob ſtatuti prohibitionem, Barb. conſ. 80. col. fi. uer. ſed quo ad dotem lib 3. Plot. conſ. 168. num. 41. inter conſil. ult. uol. & ſecundum allegata ſentit Alban. ad Barto. in l. 1. nu. 17. C. de ſum. trin. ac ſuper ſtatuto Pap. ſcribit Alci. conſi. 325. num. 1. quod ſecundum imp. æſ. Venet. eſt conſil. 82. lib.
19 5. idem Alciat. conſil. 71. num. 5. cod. lib. Secus ubi uxor †eſſet capax, ſicq; ei nõ obſtaret prohibitio, tunc in uim legati, ſeu fideicommiſſi talis confeſſio ualeret, ut Caſt. & Cur. iun. in locis iam relatis uolunt, & in ſpecie concludit Alci. conſ. 131. in princ. lib. 9. ac uoluit Phan. ubi ſup. num. 118. & 119.
20 Hoc tamen intelligendo, † ut ipſe Phan. admonet, qñ maritus præter uerba confeſſionis aljs quoq. uerbis legatum, ſeu fideicommiſſum importantib. uſus fuiſſet, alioquin nõ ſubſiſteret, niſi in uim debiti confeſſi, quod etiam non ualeret, niſi confeſſio uxore præſente, & acceptãte, aut accedente iurõ mariti, facta fuiſſet, ꝙ memoriæ commendandum uenit Hæc cõcluſio, quã & ueriorẽ & crebriorẽ putamus, ampliatur, vt procedat, qualitercũq; confeſſio fiat, ſiue abſente, ſiue
21 præſente uxore, ſibiq; ſtipulãte, ex generalitate tex. d. †l. qui teſtamentum, & d. §. Titia, ꝙ explicite obſeruat Cu. d. conſ. 31. col. fin. quia, ut ipſe ait, ſi ratio fraudis eſt illa quæ annullat, eadem fraudis ſuſpitio tam præſente, q̃ abſente uxore ſubeſt, ac manifeſta cauillario eſſet tex. cum gl. d. l, qui teſtamentũ intelligere parte abſente, & nõ præſente, cũ quo ſentit Angel. cõſ. 181. col. 1. ver. nec credo hoc caſu, & Vital. Cab. poſt Io. de canem. ubi ſupidem uoluit Bal. d. l. rationes. nu. 3. C. de prob. ubi aperte loquitur de confeſſione facta de teſtõ præſente parte, uel notario ſtipulante, Ruin. conſil. 49. in 2. dubio lib. 2. & Phan. d. 7. parte, de inuent. hær. num. 117. Nec docto. in l. ſi diuortio, quo ad hoc differentiam conſtituunt, an uxor ſit abſens, uel præſens. Quinimo in caſu noſtro præſentia uxoris maiorem ſuſpitionẽ fraudis arguit, quam abſentia, ut ſupra diximus uerbo, legare, q. 7. nu. 53. & ſeq. Alioquin liberum eſſet marito, de facili prohibitionem hanc de fraudare, & deludere, confitendo ſe debitorem uerſus uxorẽ ex cauſa dotis receptæ ad conualidandum relictum ſibi prohibitũ, legib. omnib reclamantib. ut ſępe dictum. fuit, quo arg. in materia ad plenum utitur Soc. d. conſ. 65, nu. 10. & ſ. 66. nu. 16. uer. nam alias, Cra. d. conſ. 175. col. 1. uer. & niſi, & al leg. ſect. propoſitũ noſtrum nu. 67. & in reſp. pro Genero nu. 61. & 187. cum alijs ſup. deductis, uerbo, ſolidos q 6 num. 75.
22 uerſ. unde ex prænarratis, prout confeſſio patris †(ut ſup. diximus) filio non præiudicat, quo ad diminuendã eius legitimã cum alias aperta eſſet uia malitijs ad fraudãdũ filios ſuos legitima, Alex. d. conſ. 26. nu. 1. lib. 2. Iaſ. l. ſi arrogator nu, 25. ff de adopt. & l. 1. in prin. nu. 4. & ſeq. ff. de eo per quem factũ er. Ruin. conſi. 169. num, 12. li. 2. & D. Ceph. conſ. 85. num. 30. ſecundo ſiconcluſio procedit, quum maritus ex cauſa dotis quæ tam prędipua eſt, ut l. 1. ff. ſol. matr. uxoris debitorẽ ſe facit, multo fortius locũ habebit, ubi alia ex cauſa nõ ita fauorabili debitorẽ ſe conſtituit, ut exempla nonnulla refert tex. d. l. qui teſtamentum, nec nõ tex. dicto §. Titia, loquens in cauſa mercedis, nõ minus fauorabili, quam cã dotis, ut mox

dixi-

Source : BIU Cujas

diximus,& conſuluit Dec.d.conſi.132.& reperitur quoq;in cauſa pia,vt ex eo tex.no. Floria.d.l. qui teſtamentum nu.3. vbi infert,ꝙ licet,per ſtatutum loci contra talia ad pias cauſas relicta nil poſſit,opponi,hoc tamen bene poterit opponi ꝙ id, ꝙ ſonat in piam cauſam,in fraudem legis adiectū fuerit ſic etiam Anch.cōſ.25.Cambis.Plot.& Alc.locis p̄alleg. Et generaliter,ex quacumq; cā maritus faciat ſe debitorē,ꝙ cedit, tam in genere,quam in ſpecie expreſſa,cum,vt inquit tex.in d.l.q teſtm̄,ex quo vxor inſolidum capere non poteſt, cauſa hæc in fraudem legis in teſtamēto adiecta ſit,vt s̄.diximus nu.9.& ſeq.dū concluſionē firmauimus,ad hoc ēt Rip. in l.fęminæ nu.49. C.de ſec.nup. Hinc ſumit Iaſ.poſt Bald.in
23 p̄lud.feud.nu.90.ꝙ certiſſima eſt regula,†quæ nūquā fallit ꝙ vbi aſſertio rem de illicita, & a iure improbata licitam,& a iure permiſſam facit, illa ad actum iuſtificandum prolata nihil probat, imo vt iam quoq; retulimus nu.14.ex hoc magis ſuſpicandum eſt de fraude, & iuris circumuentione, nō ſic eſſe,vt p̄nūciatū fuit,ꝙ ſentit ēt Barb.cōſ.28.nu.6.& ſeq. li.3. Inde colligere poſſumus, ꝙ cā,quę vt plurimum a mari
24 to†vxori ſuæ legāte aſſeri ſolet, videlicet,ob maximos labores,& cōtinuas vigilias in longa ipſius mariti infirmitate ab vxore p̄ſtitas,ac p̄p alia benemerita, in ipsū collata nihil releuat,tāquā in fraudē legis adiecta,ex gñali,vt diximus,iuris regula,atq; certiſſima,inter perſonas prohibitas,huiuſcemodi aſſertionibus ſtandum non eſſe, ſiue generalibus, ſiue ſpecialibus,niſi de veritate illarum aliter conſtet,doctor.communiter in l.ſi donatione C.de collatio.Soc.d.conſil.66.nu. 13.& ſeq.Ruin.d.conſ.44.colum.fi.vterq; atteſtans de cōi,& omnium latiſſime tradit Tiraq.in l.ſi unquam, uerbo,donatione largitus,in tertia declarat.nu.87.& ſeq.C.de reuoc.donatio.Alciat.& alij ſup.adducti.Accedit Bald.in cap.1.§.va-
25 ſalli,prope finem,de pace conſt.Vbi ſcribit, non eſſe†ei fidē præſtandam, cui alias non creditur,ſi infirmitate laboret,ēt quod ſanctiſſimam euchariſtiam aſſumpſerit, cuius verba
26 dixit aurea Curt. Sen.conſi.69.in prin.nam morientes†non ſemper verum dicunt,Oldr.conſi.191.num.2. Marſ.in prac. crimin.§.reſtat num.12. Dom. Iacob. Menoch. conſilio 39. num.69.& ſeq.Et ſic tertio loco memorata concluſio,quantumlibet mariti perſona grauis, & honeſta ſit d. l. cum quis decedens. §. Titia honeſtiſſima fœmina de leg.tertio,& no. Tiraq. d.l.ſi unquam, verbo,donatione largitus num.89.in fine,quod repetit.tracta.de pœn. temper.cauſa.51.num.83. ver.quamquam etiam, & conſulendo tradit Bello.conſ.48. numero octauo, & Dom. Menoch.dicto conſil.39. numero 71.ac ſatis conferunt uerba Bald.in dicto §.vaſall..mox rela
27 ta. Vndē fit, nihil adhuc releuare aſſertionem illam pro exoneranda anima, vt in his terminis conſuluit Bal. conſ.398. quæſtio talis, colum.finali iuncto themate lib.1. & conſilio 14.Antonius, lib.2. pro quo etiam Bar.in rep.l.1.num.37. C. de Sacroſ.Eccleſ.ubi quoties quid pro male ablatis alicui relinquitur, niſi aliter probetur male ablatum iudicatur de eo,quod de puro legato,idem Bar.in l. qui vxori. ff.de auro, & argento leg. Floria.dicta l.qui teſtamentum num.tertio, Alex.conſ.122. num.6.li.7. confert,quod ſcribit Socin.iun. conſ.99.colum.fi.lib.2.& quæ ſuperius a nobis notata ſunt, verbo,legare.q.2.num.19.& ſeq.ad hoc explicite Crot. conſil.194. per totum,vbi tandem inquit,ꝙ vbi prohibitus teſtari,aut legare,poſſet,pro exoneratione conſcientiæ relinquere, diſpoſitio legis ſic prohibentis eluderetur, cum teſtator videns,ſibi interdictam eſſe facultatem legandi, pro exoneratione conſcientiæ relinqueret, & ſup. etiam anotauimus uerbo legare q.7.nu.50.& ſeq. Quanquam relata per Cottam in d.verbo, a pices extra eius dictū adhuc nō uagādo, nō loquuntur inter perſonas incapaces,quarum aſſertionib.rem licitam de illicita facientibus nullo pacto ſtandum eſt,ut ſupra diximus numero 23.quæ nec etiam omnino indubitata exiſtunt,ut in oppoſitum ſe offerunt Bar.in d.l.cum quis decedēs.§. codicillis,ipſemet Ang.in l.1.C.de falſa cauſa adiecta,& Tiraq.alijs relatis de priui.piæ cauſæ.in 117. priuileg. ultra ꝙ huiuſmodi confeſſum alio iure non debetur,quam ſub ſpecie legati, vt declarat Aret.conſ.64.in 2.dubio, & ita cōiter teneri firmat Feli.in c.olim num.8.de reſcript. ꝙ per hanc noſtrā prohibitionem non ſubſtit, ut s̄.diximus nu.18.
28 Quarto extenditur concluſio,etiam quod geminata†ſit cōfeſſio, quia eadē rōne,& fraude, qua prima emanauit cōfeſſio, altera emanaſſe præſumitur, Sali.poſt alios in l.cōtractibus.§. ſed quoniam nu.13.C.de non num. pec.Grat.qui atteſtatur de communi conſ.36.nu.17. & ſeq.ac conſi.54.nu.31. & ſeq.li.1. cum alias,utipſe ait,hoc modo de facili poſſet maritus legis diſpoſitionē fraudare,bis confitendo, etiam ex interuallo,recepiſſe,quod faſſus eſt,contrarium tamen,de cōi quoque atteſtando,firmat Gram.deciſ.103.num.3.ſequuntur Mazol.conſil.16.nu.4.& ſeq.Simon.de Prætis conſil.100. nu.11.& ſeq.& alij, de quibus infra in 3.ampli.1.lim.nu.64.

unde hanc extenſionem nimis tutam non exiſtimo. Quin
29 etiam, quod loco 5.extenſionis erit,ipſemet maritus † huic ſuæ confeſſioni contrauenire poteſt.cum a iure ſit improbata,Iaſ.poſt Alex.in l.ſi donatione nu.6.ver.ſecundo prędictā C.de collat.Crau.conſ.175.nu.6.& non minus ēt eius hæres vt per Phan.de inuent.hær.7.parte.nu.117.& ſeq.& Machel. Patroch.57.nume.6.Sexto memorata concluſio locum ha-
30 bet, etiam quod maritus†cum iuramento ita aſſeruiſſet,vel faſſus fuiſſet,Bar.d.§.Titia,Bal.conſ.298.quæſtio talis eſt colum.fin.lib.1.conſ.14.Antonius colum.fi.lib.2.Cuma.d.conſil.31.vlt.coll.Felin.c.ſi cautio nume.75. de fide inſt. Roma. conſ.44.col.2.Soc.alleg.conſ.65.nu.4.13.& ſeq.& conſil.66. nume.26.& ſeq.Iacob.a S.Georg. d.l. qui teſtamentum nu. 2.& ſeq.ff.de probatio.Dec.poſt Alex.d.l.ſi donatione num. 25.& ſeq.conſ.202.colum.3.ver.non obſt.Barbat. conſil. 80. colum.fi.lib.3.Pariſ.conſ.62.nu.8.lib.1.Gozad. conſ. 28.nu. 23.& ſeq.Ruin.conſ.142.nu.7.& 8.lib.1. conſ.169. colum. fi. lib.2.conſi.49.circa fi.lib.4.Grat.conſ.36.nu.27.conſ.54.nu. 34.lib.1.Crau. conſil.81.in princip. Curt.Iun.atteſtans de cō muni conſ.95.nu.4.Bello.conſ.47.nu.7.conſi.48.num.4.vbi de communi,& conſ.87.nu.6.vbi de magis cōmuni, Tiraq. alios congerens in l.ſi vnquam, verbo, donatione largitus nu.91.C.de reu.donat.Cum alias,ut ipſe ait,liberum cuique eſſet,legem fraudare Iur.interpoſito,Couar.lib.1.variar. reſol.c 7.nu.5.Machel.patroc. 57.nu.3.& ſeq. Crot. conſ. 374. nu. 10.& ſeq.Rolan.conſ.98.nu.54.lib.1.Do.Ceph. cōſ. 163. nu.21.& magis communem firmat Do. Clar. in §.donatio. q.8.verſ.hæc.tñ concluſio, Anr.Gabr.lib.3 tit.de donatio cō clu ſ.3.nume.3.Do.Menoch.conſ.39.nu.52.76.& 77. vbi ſubijcit,tale iuramētum nec ipſum quidem hæredem iurantis obligare. Quam quidem extenſionem,intelligas,recte procedere in iuramento aſſertorio, quum ſcilicet maritus tot dotis nomine recepiſſe, iuraſſet, ſecus in iuramento promiſſorio, ſeu obligatorio,ubi ſcilicet maritus vltra emanatam confeſſionem ſoluere promiſiſſet, iurando ita obſeruare, vt plurimum fit,per illam clauſulam vltimo loco inſertam,iurando prædicta omnia,& ſingula,fore,& eſſe vera,eaque firma,rata,& grata habere,attendere,obſeruare, & efficaciter adimplere &c. tunc n.confeſſio in uim donationis ſubſiſteret,ita magiſtraliter declarat Aret.conſ.74.num.7.ubi rationem diuerſitatis aſſignat,quia in iuramento aſſertorio quis poteſt aſſerere falſum, quod lex de facili præſumit inter perſonas ſuſpectas,ſed in iuramento promiſſorio non poteſt eſſe falſitas tempore iuramenti,quando vere adeſt conſenſus iurantis in promiſsione, unde imputet ſibi, qui iurat, & licet iuramentum aſſertorium præſumptionē falſitatis,ſeu actus inter coniuges prohibiti non tollat,iuramentum tñ promiſſorium,quod non adiuuat mendacium, neque facit fraudē legi,eſt ſeruandum,ſequuti ſunt Crau.Curt. Couar. & Ant. Gabr.in locis prænarratis,Rip.in 2.reſpon.de donat.int. vir. & vx.numero 4.Natta conſ. 28.numero.7.& 8.Mazzol.conſil.16.nume.19.& ſeq.conſ.48.nu.18.& ſeq.Alcia.conſil. 66. nu.4.lib.8.Grat.in terminis fortioribus conſ.55.col.fi. lib. 1. Machel.d.patr.57.in fine,D.Ceph.conſ.131.num.6.vbi.dicit rem indubitatam,Simon de Pret.conſ.10.nume.15.cum aliquot ſeq.conſ.100.nu.16.Rolan.ex profeſſo conſil.76.lib.4. vbi firmat communem, & temerarium eſſe, in iudicando, & conſulendo do ab ea recedere,& Ioſe.Ludoui.deciſio.66. nu.11.Verum quia talis cōfeſsio,vt memorati ſcrib.expreſſe admittunt, ſuſtinctur in uim donationis,quę in vlt.voluntate qualitercunque emanauerit,non tenet, obuiante hac noſtra conſuetudine,vt ſup.diximus,verbo,lega.q.6.nu. 50. & ſeq.& q.7.in 2.membro ampliatio hæc quo ad terminos noſtros generaliter firmari pōt,ut procedat, ſub quocūque iuramento cōfeſsio emanauerit,vt in effectu ſentire voluit Cum.d.cōſ.31.in 2.dubio circa fi.& dubio ſeq.ac ēt Couar.d. c.7.nu.4.ver.ſed ꝙ ēt, poſt princ.Ibi,ad tex.in d.§.Titia, iuncto ver.ſed quid ēt,quatenus refert,confeſsionem in d.§.Titia.& d.l.qui teſtamentum ideo non valere, quia facta erat in utilitatē eius,qui ex teſtamento capere non poterat. Vnde ſumere poſſumus,ꝙ qñ in vltima volūtate interuenit cōfeſſio in fauorem illius,qui ex ea capere nō pōt, nullo quouis modo ſuſtinetur,propterea ꝙ tunc confeſſio,vt explicite inquit tex.d.l.qui teſtamentū,in fraudem legis adiecta in teſtō fuit,ſecus qñ extra vltimam uoluntatē interuenit, ubi Mulier incapax nō reperitur,ut ſup. uerbo,legare q. 6. & ſic in fauorem incapacis facta confeſſio dici non poteſt, ut hūc in modum Couar.paulo ſupra,ratiocinatus eſt,ad quod cōferunt ſup.annotata verbo,non poſsit q.1.nu.9.& ſeq. ac nu. 36.& ſeq.& quæ in ſimilino.Ruin.conſ. 179.nu.6.li.1. Et demum,in ſpecie uult Barb.conſ.80.col.fi.li.3.& Plot.cōſ.168. nu.74.in fi.int. conſi.ultim.uolunt.ꝙ in lib.ſuorum conſi.reperitur conſ.17.ac ſentit Phan. de inuent.here.7.parte, ante nume.117.uerſ.ꝙ certe etiam,& nu.ſeq.iuncto nu. 114. Qui-

Source : BIU Cujas

nimo teſtator in ſuo ultimo elogio affirmādo cum iuramē-
to, enuntiata per eum eſſe vera, maiorem fraudem arguit,
quam ſi ſimpliciter, vt fit, faſſus fuiſſet, ex quo inſolita cau-
tella eſt uſus, l. ſi quis ſub conditione. ff. de condit. inſtit. cum
alijs ſup. adductis uerbo, non poſſit quæſtio. prima numero.
64. & ſup. hac ead. quęſtio nume. 22. Septimo ampliatur, vt
31 concluſio locum habeat, etiam quod lapſa† ſint tēpora op-
ponendi exceptionem non numeratæ dotis, iuxta no. in l. 1.
& fi. C. de dote cau. non nume. Cum. n. ex confeſſione præſu
matur donatio, vt per Alex. conſ. 45. nume. 6. lib. 1. Couar. li.
1. Var. reſol. c. 7. nu. 4. verſ. primum confeſſ. Grat. atteſtans de
cōi conſ. 36. & ſeq. lib. 1. & Ruin. de magis cōi cōſ. 183. nu. 1.
lib. 1. & per conſequens ſimulata, lapſus tēporis operari non
pōt, quin exceptio ſimulationis obſtet, qnæ perpetuo durat,
ſic probat Soc. in l. prima coll. pen. verſ. ſecū do limita ff. ſol.
32 mat. vbi ſubdit, temporis† lapſum potius argue re ſuſpitionē
quam tollere, Gozad. conſ. 28. nu. 24. Grat. conſ. 53. in fi. lib. 1.
Couar. d. c. 7. nu. 4. verſi. 4. Itidem, Vbi inquit, ꝙ tūc cum aga
tur potius de donatione inter virum, & vxorē, quam de do-
te cauta non numerata, curandum nō eſt, ꝙ tempora oppo-
nendæ exceptionis ſint lapſa, Do. Io. Ceph. conſ. 163. nu. 21. &
qa vbi ſumus in materia prohibita & a lege ſuſpecta, ut hic
d. l. qui teſtamētum. & d. §. Titia, ſuſpitio orta legi, tempore
non purgatur, cum ſuſpicio non ex eo ſit orta, ꝙ confeſſio
ſpe futuræ numerationis cenſeatur facta, ſed quia in fraudē
legis adiecta ſit, vt per Corn. conſ. 220. col. fi. lib. 2. Quinetiā
vbi uelimus, confeſsionem hanc doris receptę factam præ-
ſumi, non iure donationis, ſed ſpe futuræ numerationis, vt
non deſunt, qui ita volunt, Iaſ. in §. fuerat nume. 93. inſtit. de
actio. Crauet. conſ. 40. colum. 1. Riminal. Sen. conſ. 216. colū.
1. & ſeq. & Couar. vbi ſup. numero 4. uerſi. ſed quod etiam, ni
hil adhuc curandum eſt, lapſa ſint tempora, uel ne, opponen
dæ exceptionis non numeratę dotis, ex eo ꝙ, vt diximus, ſi-
mulate, & in fraudem legis adiecta præſumitur, quæ per la-
pſum temporis non conualidatur, licet id, rerminis q. noſtrę
applicari non poſſit, dum loquimur de confeſsione in vlti-
33 ma voluntate emanata, †quæ nonniſi in uim donationis fa-
cta præsumitur, ex quo tunc nullo pacto ſpes futuræ nume
rationis cōſiderari poteſt. Roma. cōſ. 445. nu. 7. circa mediū,
& nu. 8. in fi. vbi late Mandoſ. ad finem, aſſerens de commu-
ni, Socin. d. l. 1. nu. 99. arg. tex. d. l. qui teſtamentum, & d. §. Ti
tia, Alex. conſ. 142. nu. 4. lib. 5. Couar. vbi ſup. nu. 4. ver. ſed ꝙ
etiam, poſt princ. Et ita in caſu huius noſtræ prohibitionis
ſentit Cuma. d. conſ. 41. dum in 2. dubio, quo loquitur de cō-
feſsione inter uiuos, vult, illam probare, niſi lapſum ſit tem-
pus excipiendi de non numerata dote poſtmodum uero in
ſequenti dubio, quo de confeſsione facta in ultima uolun-
tate agit, abſolute, & indiſtincte uult, illam nihil facere tan-
quam ſimulatam, & in frandem, ac etiam annuūt rationes
huius noſtræ, conſuetudinis, ſupra præf. 5. Idem dicendum
34 eſt, vbi exceptioni† non numeratæ dotis, etiam inter viuos
eſſet renuntiatum, ex quo confeſsio tunc animo donandi
facta preſumitur, attento quod, qui renuntiat, ſpe futuræ nu
merationis fateri non uidetur, Soc. d. l. prima nume. 100. Ale
xand. d. conſ. 142. col. 2. Coza. conſ. 28. nu. 21. Couar. Vbi ſup.
& Roland. conſ. 93. nu. 3. lib. 1. Ex quibus conſtat, nedum ni-
34 mis generaliter loquutum fuiſſe Plot. † in alleg. conſil. 168.
nu. 41. 42. & ſeq. inter conſilia ultim. uolunt. quatenus uult,
ut lapſo decennio ad opponendum contra dotem confeſ-
ſam, ac omnibus alijs caſibus, quibus exceptio non numera
tæ dotis opponi non poteſt, dotis, ſeu illius augmenti cōfeſ-
ſio ualeat, ita ut nec in uim huius noſtræ prohibitionis aliqd
opponi poſsit, tum ſumpta interpretatione, a diſpoſitione
iuris communis, tum quia in generali diſpoſitione nunquā
intelligitur comprehenſus caſus dotis, niſi expreſs e cautum
habeatur. attento ꝙ in confeſsione emanata in ultima uo-
luntate, de qua nos agimus, hoc Ploti ſuppoſitum uerificari
nō pōt, nec paſſim quoq; in ea quæ inter uiuos fit, ex ſupra
deductis. Et tantum quoq; abeſt, ꝙ iuris communis interpre
tatio in aliquo obſit quin potius contrarium ſuadeat, ut d. l.
qui teſtamentum, & d. §. Titia. Nec caſus dotis, eiuſue aug-
menti aliquid facit, cum in cauſa dotis concluſio procedat
ac nominatim loquantur doct. locis omnibus ſup. alleg. Ve
rum etiam, ſtāte generali prohibitione in fauorē uxoris di-
ſponendi, tam inter uiuos, quam in ultima uoluntate, ut qñ
que habetur. ac in his terminis loquitur Plot. dicendum fo-
re generaliter, confeſsionē nullo mō cōualidari, niſi de ue-
ra numeratione, aliter cōſtet, ob fraudem legis p̄ſumptam,
quę ex generali prohibitione indiſtincte oritur, & p̄ſumitur
d. l. qui teſtiñ, & d. §. Titia, quorum iurium diſpoſitio ideo in
confeſsione inter uiuos non procedit, quia illius uxor inca-
pax non reperitur, in cuius utilitatē eſt facta, ut deducit Co-
uar. in d. c. 7. nu. 4. uerſi. quin & Io. & ſup. etiam meminimus
in 6. ampl. uer. uerum qa, & ideo cū hic nulla ex parte adſit
capacitas, nimirum quod confeſsio qualitercumq; emana-
ta, a ceſſante fundamento, quo alias nititur, non ſubſiſtat
36 Vnde fit, ꝙ vbi ante † contractum matrimonium confeſsio
interueniſſet, ſubſiſtere poſſet, propterea quod facta non di
ceretur inter perſonas, inter quas tunc prohibita. fuiſſet do-
natio, & ſic ceſſat ſuſpitio fraudis, & per conſequens ratio, al
leg. l. qui teſtamentum, & d. §. Titia, vt per Alex. d. conſi. 142.
num. 5. lib. quinto, & de quo ſupra diximus, uerbo uxori. q. 5.
num. 5. & ſeq. Octauo prædicta concluſio, vt Ruin. conſilio
ex aduerſo alleg. 44. col. fi. lib. 2. occurramus, procedit, vt nec
37 † in uim donationis morte confirmatæ confeſsio valeat, nā
etſi alias huiuſmodi confeſsio, ſeu aſſertio verſus vxorem, ve
ritate aliunde non apparente, tranſeat in vim donationis, q̄
vbi per maritum reuocata nō ſit, morte confirmatur, ita vt
per hæredem exinde debeatur, Bar. d. §. Titia, Alex. l. ſi dona
tione num. 12. & ſeq. ibique Iaſ. colum. fi. C. de collatio. Cro.
l. frater a fratre num. 41. verſ. ſed iuxta hanc limi. ff. de cond.
indeb. Soc. d. l. 1. num. 71. & 97, ff. ſol. matrim. Nihilominus hę
confeſsiones in terminis, de quib. agimus, nec in vim dona-
tionis morte confirmatæ tranſeunt, nec illius reſpectu debē
tur, ex identitate rationis, quę non minus hoc in caſu, quam
in mero legato militat, niſi contingeret, illas fieri extra teſta
mentum, ſicque inter viuos, vt in his terminis loquitur Ale.
conſ. 26. in ſecundo dubio, lib. ſecundo ſuper quo Ruin. niti-
tur, Vt late ſup. diximus, verbo legare, quæſt. 6. num. 50. & 51.
ac quæſt. ſeq. Quinimo ipſemet Ruin. alibi contrarium vult
conſil. 44. colum. fin. lib. quinto. Quamquam etiam non de-
ſunt, & non leuis quoque auctoritatis, qui velint, huiuſmo-
di confeſsiones, ſeu donationes, non conſtito de aſſertis in
eis, tanquam fictas, & in fraudē legis factas morte non cōfir-
mari, vt poſt Ange. & alios obſeruat Dec. in d. l. ſi donatione
num. 32. & Pariſ. conſi. 62. num. 21. lib. 2. At memorata con-
cluſio, quantum attinet ad terminos noſtros, non procedit,
38 vbi † aliter quam ex viri confeſsione, de veritate dotis, alte-
riuſue adiectæ cauſæ appareret, vt non obſcure vult tex. d. l.
qui teſtamētum ibi, ſi Titius, ſupraſcripta ex ratione ſua ad
teſtatorem peruenisſe, probare potuerit, exigi, & non minus
etiam habetur in d. §. Titia, ibi, quod Calimacho incapaci
Titia reliquit, in fraudem legis adiectum exiſtimatur, ut ibi
Accurſ. Bar. & alij animaduertunt ex alleg. l. qui teſtamen-
tum, concordat. tex. in l. ſi forte, ibi veritatem enim ſpecta-
mus. ff. de Caſtr. pec. not. doct. in d. l. ſi donatione C. de col-
lat. Bald. l. hac edictali num. tertio C. de. ſec. nupt. Caſtr. conſ.
405. in princ. lib. 1. Socin. allega. conſi. 65. & 66. lib. 1. Ruin. d.
conſi. 44. coll. fin. lib. 5. Bened. c. Raynutius, uerbo, & uxorem
nomine Adel. deciſ. 5. paulo ante num. 162. de teſtam. ubi re
fert. quod in Caio Vicelio Varr. contingit, ſecundum quod
refert Val. Max. lib. 8. de priuat. delict. Alciat. conſ. 213. num.
12. li. 9. & in puris terminis not. Vit. de Camb. tract. clauſ. tit.
de ſimul. num. 17. idem Alciat. conſil. 82. nu. 1. li. quinto, con
ſil. 131. in princ. lib. 9. ac ſentit Petr. Pech. de teſtam. coniug. li.
4. cap. 6. circa fin. & D. Menoch. conſ. 154. num. 21. & 22. licet
Cum. d. conſi. 31. uerbum nullum expreſſe de hoc faciat, qui
tamen idem tacite ſentire voluit, ex alleg. l. qui teſtamentū,
& §. Titia, quibus ipſe nititur, iuxta uulg. doctrinam Bart. in
l. non ſolum. §. ſi liberationis. ff. de lib. leg. Et ratio eſt aperta
quoniam nihil, ut iam ab initio retulimus, de ſuo maritus
legat vxori, ſed quod omnino reddere ei debebat. l. unum ex
familia. §. 1. de leg. 2. cum ſimilibus, pro argum. utitur Barb.
conſil. 80. prope finem, libro tertio, & non longe a propoſita
materia ſentit Bal. in d. l. hac edictali num. 3. quia uxori, ut
inquit, Bald. tantum abeſt, quantum adeſt, cum quo tranſit
ibi Bertran. numero 54. poſt Iaſ. in §. item ſi quis in fraudem
num. 30. inſt. de actio. ad idem Cambiſ. tract. clauſ. tit. de ver.
enunt. antepen. colum. vbi uult, quod probata ueritate ua-
let cōfeſsio, quia ꝙ compenſat, non donat, ſed magis ſoluit,
licet alia in reſoluat, & ita in caſu, quo uere de dote recepta
conſtabat, conſuluit Fulg. ab initio ſupra relatus cum Iaſ. in
l. ſi de certa num. 6. C. de trenſ. & quia etiam hoc in caſu ceſ
ſat ratio ſpoliandi, & decipiendi maritum de qua ſup. latius
in quinta præfatio, ideo nimirum ſi ceſſat diſpoſitio, locis
39 uulg. Vt idem erit, ubi maritus† ante, nuptiali conuentione
promiſiſſet, certam partem hæreditatis uxori relinquere ex
quo tunc niſi teſtetur, aut ab inteſtato talem partem relin-
quat, eius hæres, ut id compleat, aſtringi poteſt, cum nil
aliud relinquat, quam quod debet, ut iradit Petr. Pech. de
toſtament. coniugum libro tertio, capitulo decimotertio,
de quo uideas eundem ſupra libro primo, capitulo ſeptimo
& nos quoque ſupra meminimus uerbo, legare q. 1. circa fi.
Quæ limitatio procedit, nedū ubi ſubſit debitū ex facto, ſeu
40 prouiſione hominis, ſed etiam ex diſpoſitione† legis, ex quo
tūc id potius ex legis prouidentia, quam mariti iudicio uide
tur prouenire. l. ſi arrogator, in fine. ff. de adopt. unde tan-
quam actus, qui mediante legis diſpoſitione fit, ſub genera-

li

Source : BIU Cujas

li prohibitione non censetur comprehensus, Soc. nō longe a præsenti materia cons. 81. nu. 11. & 16. lib. 3. Excel. præcept. D. Ceph. cons. 39. num. 30. & seq. & supra etiam meminimus verbo, solidos. q. 6. num. 84. ac conferunt quæ ante diximus uerb. legare. q. 1. num. 33. & q. 10. num. 7. vltra quos adsunt Signo. cons. 49. col. 2. vers. item non obst. si opp. & ver. seq. Rom. cons. 219. in secundo dub. Rui. cons. 27. nu. 4. li. 4. Crau. consil. 6. nu. 91. cons. 215. col. 1. & nonnihil quoque cons. 131. col. fin. Rimin. insti. qui. alie. licet, vel non, in prin. nu. 148. & seq. Marin. Freccia, in comment. feud. li. 2. §. pluribus aūt. modis. nu. 8. & 15. & nonnullorum ex his meminit Petr. Pech. de testa. coniug. li. 3. cap. 13. Alciat. cons. 38. in princ. li. 8. ad quod etiā facit, quod scribit Alba. cons. 50. nu. 12. & seq. vbi quoties factum† hominis ad necessariam legis dispositionem accedit, de facto hominis ratio non habetur, sed solum legis dispositio cōsideratur. & proinde cū ex dispositione auth. præterea. C. vnde vir. pauper vxor nullam, aut modicam habens dotē marito diuiti succedat in quarta bonorum suorum, tam ab intestato, quam ex testamento, ac etiam contra voluntatē mariti, qui illam tali commodo priuare non potest, vt ibi communiter doct. tradunt Soc. cons. 108. col. 1. lib. 1. ac not. Dominus meus Io. Ceph. cons. 244. col. 1. & Rolan. de Lucro dot. q. 82. nu. 12. Vtique legatum† vxori inopi factum, vsque ad quartam bonorum viri subsistet, cum id potius ex necessitate legis, illiusque prouidentia, quam mariti iudicio, ac liberalitate ipsius proueniat, & ita in specie tradit Plot. cons. 168. nu. 45. int. cons. vlt. volunt. confert Brun. quod ext. mascu. 8. art. quæst. 19. nu. 84. Idem erit in quarta, quam tenetur præstare maritus vxori, quando eam, a se sine causa expellit, iuxta l. fi. C. de repud. Et auth. de nupt. §. sic itaque matrimonia Socin. d. cons. 108. col. 1. li. 1. parimodo cum maritus ex tenore alterius nostræ consuetudinis, quia itidem in donationib. & cæt. teneatur pro antifato donare vxori ad rationem solidorum quinque pro singula libra dotis receptæ, ad cuius constitutionem, etiam inuitus, condictione ex lege astringi potest iuxta gl. in auth. dos data, quam ibi dicit, communiter seruari Alber. C. de donat. propt. nupt. & D. Clar. §. donatio. q 11. in fine, valebit relictum† a marito factum uxori, ratione huiusmodi antifati, seu donationis propter nuptias, ex eo quod maritus id reddit, ad quod legis necessitate astrictus erat, qđ non obscure etiam sentit imperatiuum illud, vir donet vxori, iuxta not. in l. sæpe audiui. ff. de officio præsid. Tanto magis cum stante hac prouisione, censeatur sublata dispositio, alleg auth. præterea. C. unde uir & ux. vt per Socin. cons. 121. nu. 50 & seq. li. 4. & nostra quoque cōsuetudine expresse cautum existit, in finalibus verbis. Quod adhuc procedere videtur, esto ꝙ alias† aliquid inter viuos, a marito vxori donatū esset, iuxta text. in l. cum multæ. §. simplices, & ibi scrib. C. de donat. propt. nupt. ex quo illud loco antifati nō succedit, sed vtrumq; per se subsistit, ut per Soc. cons. 93. nu. 21. ver. confirmatur. li. 1. Crau. cons. 149. nu. 2. & Couar. in c. officij. nu. 9. de testam. quamuis Ias. contrarium teneat in d. auth. præterea. num. 20. cuius opinio, ut subiungit Couar. procederet, vbi in eandem causam donatio, & legatum directæ essent, a quo etiam non dissentit Bened. in c, Raynutius, verb. & vxorem nom. Adel. decis. 5. nu. 230. conferunt not. per Rolan. consil. 65. nu. 18. & seq. li. 2. & quæ nos sup. diximus, verbo, non possit. q. 1. nu. 22. & seq. Idque de plano procedit, vbi iam per maritum constitutum fuisset antifatum, sed casu quo constitutio aliqua antifati† non præcederet, tunc ad hoc, vt huiusmodi relictum constitutionem antifati operetur, & subsistat, necessarium videtur, ꝙ maritus non hoc simplici, uerbo, legare, sed alio contractui inter uiuos magis correspondente utatur, ut in propria materia no. Iser. in c. 1. §. donare. colu. pen. qual. olim. pot feud. alien. cum superius adductis, uerb. legare. q. 7. nn. 38. & seq. & sup. hoc eodem uerbo, nu. 20. cum uerba illa consuetudinis, vir donet vxori, in actum inter uiuos, non aūt in legatum, seu in vltimam voluntatem sonent. l. 1. in prin. ff. de don. prout inducit, & ad plenum decla. Crau. in rub. ff. de leg. 1. nu. 108. cum seq. & in materia uidetur text. d. l. cum multæ. §. simplices, ibiq. Sal. & alij. C. de donat. propt. nup. Quinetiam secundum Iser. Vbi sup. requiritur præsentia uxoris, uel alterius loco ipsius, cum alioquin merum legatum esset, quod non subsistit, hac nostra consuetudine ꝓhibente. Vbi tñ maritus in testō confessus fuisset, se antifatū, seu propter nuptias donationem cōstituisse, dixisse tue, sciāt hæredes mei, ꝙ talem donationem uxori meæ inter uiuos cōstitui, tunc confessio valebit, non secus ac si maritus inter uiuos hanc propter nuptias donationem cōstituisset, ut subiungit Iser. vbi sup. Sed hæc vix difficultatem aliquam facere possunt, ex eo ꝙ in dotis constitutione, ut plurimum, in seri solet clausula† dotis restituendæ, uel cum expressa insertione antifati, aut saltem simpliciter iuxta formam iuris, statutorum, & consuetudinum ciuitatis &c. quæ idem operat, acsi nominatim conuentum esset, quod lege, consuetudine ue extat dispositum, ut apud Fulg. cons. 203. col. 2. uerr. tanto magis, ad quod etiam Bal. in l. quod nomine, ante fi. ff. de cō di. ind. cuius in terminis nostrarum consuetudinum meminit. Dec. cons. 195. col. 1. & non obscure Barb. cons. 4. nu. 7. post mediū, & nu. 19. li. 2. & in simili quoque promissione† ad ius se referente, ut illa intelligatur, quatenus ex forma legis debetur, cum ex tali iure qualificata sit promissio, voluit Alci. reg. 3. præsump. 32. nu. 12. ad idem Crau. cons. 186. num. 9. & Phan. de lucro dotis gl. 14. col. 3. & non inconuenit, ꝙ in generali† & effuso sermone ea ueniant, quæ moris, & consuetudinis sunt, Old. cons. 198. col. 2. quo arg. utitur Crau. inter consil. Siluani cons. 56. nu. 27. & non longe etiam, quod uir uxori præsumatur donare ea, quæ secundum morem ciuitatis donari consueuerunt, scribit Bal. in capit. iurauit. col. fin. de prob. Afflic. cum eo decis. 315. nume. quarto. Idem Bald. in l. secunda col. prim. vers. est & sextus. C. de iure dot. Ioan. Lup. in Rub. extra de donat. int. vir. 45. §. num. decimo, & seq. & ita in facti contingentia respondi pro Mult. Magnifico, & prudentissimo uiro† D. Io. Iacobo Ghilino nunc Reg. & Duc. Cancellario meritissimo Excell. Senatus Medio. Indeq; in iudicio obtentum. Etsi ēt absque aliqua expressione explicita, vel implicita tentari adhuc possit, eo ipso quo† cōstituta fuerit dos, cēseatur quoq; constitutum antifatum, ꝙ de more, & cōsuetudine loci debetur, ut per Soc. cons. 32. col. 2. & 3. lib. 3. Fulg. d. cons. 203. col. 2. uer. q̃q̃, Barba. d. cōs. 4. col. pen. nu. 16. & seq. & in specie obseruat Neuiz. cōs. 45. nu. 17. & seq. ubi stante clara, & certa consuetudine, vt maritus pro singulo centenario teneatur pro augmento, uult, cōsuetudinem supplere factum hominis, Chass. in cōsuet. Burg. 4. ru. §. 2. uerbo, Selon. la generale in 1. concl. ex regula, cui & memorati scrib. nituntur, ꝙ ꝯctus† geri vr̃ ſm loci consuetudinem. etiam ꝙ non sit expressum. Felin. c. cum. M. 4. not. de const. Abb. cons. 72. in fine, lib. 2. Ias. l. certi condictio. §. si nummos. nu. 11. & 12. ff. si cert. pet. Dec. ubi dicit cōem cōs. 70. col. 2. in princ & magis prope confert Bal. in. d. c. iurauit, col. fi. & cum eo Afflict. & alii superius adducti, ad ꝙ ēt Marius Anguis. cons. 152. nu. 9. & hæc magis æqua vr̃ opinio, ne mulier, vel sui ignorantia, vel seueritate, aut malitia mariti decepta remaneat, & cui etiā in huiusmodi lucris multum iura fauent, ut apud Neuiz. in sil. nup. lib. 2. nu. 75. Quicquid alias dici posset de antifato, quod ex lege scripta proueniret. aut non ita certe aliunde debendum foret, per cōem illam conclusionem, antifatum† non censeri ipso iure constitutum, nec a muliere peti posse, nisi ipsa curauerit, saltem constante matrimonio, ut sibi constitueretur, ſm gl. in dict. auth. dos data. quam cōiter seruari dicit ibi Albe. nu. secun. C. de don at. prop. nupt. & illam dicit notabilē Io. Lup. in ru. ext. de donat. int. vir. 18. §. Ruin. cons. 110. nu. secundo, quarto, & octauo lib. 5. ubi dicit, non recedendum in iudicando, & consulendo, Rim. iun. cum eo, cons. 29. nu. 11. & seq. Burs. cons. 178. nume. 8. Mysing. in Ref. 43. nu. 14. qui de cōi quoq; attestatur; & D. Clarus attestans pariter de cōi in §. donatio. q. 11. in fine. contraria improbata pro non uera, neq; cōi quā tñ de iure. veriorem dicit Salic. in d. auth. dos data nu. 2. atq; ueriſſimam & rationabilem professus, est Soc. d. cons. 32. in fine, & cum ea transit Bert. cons. 24. nu. 4. li. 1. ac Marius Anguis, cons. 152. nu. 8. Verum nec istud attentatum suppositū de consuetudine scrupulo difficultatis caret, ex. eo ꝙ verba illa consuetudinis, vir donet, vel donationē faciat maritus, desiderant factū, & sic expressam constitutionem donationis propter nuptias requirunt, non ꝙ ipso iure constituatur, ut in specie perpendit Hipol. Rimin. d. cons. 29. ante. nu. 11. & seq. ac sentit Isern. in d. §. donare. num. 6. uers. per hoc patet. Nec super eo, ꝙ secundum consuetudinem contractus gestus, uideatur, fundamentum, facit Ruin. d. cons. 110. nec ēt Rimin. etsi is pro contrario illud supra excitasset. nu. 7. & 8. Tanto magis cum nostra hæc dispositio potius inter legem scriptam quam int. consuetudinem recipienda uideat, propter illud uerbum, decreuimus, ex his quæ, notauimus verbo, item ꝙ, nu. 6. sed de his latius in ipsam consuetudinem, Deo dante dicemus, hæc interim boni cōsulas, vbi in facto tibi occurrerint. non immemor, quoq; in casu, quo uxor reperiretur esse forensis, domicilium† uiri non fore attendendum, quicquid sit in lucro dotis, sed legem, seu consuetudi. celebrati contractus respectu donationis ꝑ nuptias seruandam esse ſm ꝙ docet Ful. cons. 93. col. fi. ꝙ ait notādū Phan. de lucro dot. glo. 9. nu. 46. cum statuta circa donationem ꝑ nuptias diuersimode disponant, qua in re aspice, ꝙ idē Phan. declarando Ale. paulo sup. dixit. nu. 46. uers. unum ꝙ. Cuius tñ ꝯrium in indiuiduo uult Chass. ꝙ lex. seu consuetudo mariti sit seruanda, in consuet. Burg. 4. ru. §. 2. uer. Ou duche. q. 1. in uer. seq. ꝯcl. & est de mēte Cou. 4. decr. 2. par. c. 7. nu. 7. gñalitate verborum suorū inspecta, ac de cōi lucro uiri, & uxoris

ris idem noluit, Sauarez. in l. 1. de las genancias. nu. 41. limit. 6. quam posteriorem opinionem veriorem puto, & ita vide mus seruari in prax. nisi aliud inter coniuges expresse sit cautum. Ex his etiã sit, ꝙ ſtãte ſtatuto, vt vxor, versa uice uiro nõ relinquat ut aliquando se habet, ac meminit Bart. in l. 1. q. 6. C. de ſum. tri. marito ea in parte dotis tute relinqui poterit, ꝙ sibi per statutum vxore ꝑdecedente defertur, ex eo, ꝙ tale lucrum legis prouisione defertur Ias. l. si arrogator. nu. 15. ff. de adop. Ruin. conſ. 8. nu. 1. li. 2. Rolan. de lucro dot. quæ. 82. nu. 6. 11. & ſeq. Alb. in conſ. 50. nu. 2. 11. & ſeq. in tantum, ꝙ dr̃ patrimonium uiri, non autem hæreditas mulieris, Alex. l. si uir. ff. ad. l. Falc. idem Rol. q. 90. Phan. eod. tract. glo. 4. num. 7.
54 & ſeq. & in ſpecie obſeruat Alban. licet alio medio †forsan magis, a longe, in lucubrat. ad Bar. in d. l. 1. nu. 18. C. de ſum. Trin. ac confert, quod mox dicemus. nu. 57. Et quid tunc ualeat legatum, dic ut per Ang. Alex. & alios in l. si creditori. de leg. prim. & ſup. diximus hoc eodem verbo, q. 6. num. 4. Secundo extenditur, vt limitatio iſta procedat, ẽt ꝙ nulla debiti cauſa ex parte mariti ſubeſſet, ſed illa ex inde ex parte alterius ſurgeret, fieretq; iuſta, tũc gratia iſtius legatum ſubſiſteret, ita ut ab eo iuſta hac ſubſiſtente cauſa, auocari non
55 poſſit. Veluti ſi contingat, maritum legare †uxori in cauſam dotis, vel ad eam augendam, vt commodius, aut honorabilius, licet perraro id euenire poſſit, per ea, quæ ſup. diximus. 5. præfat. in 7. & 8. ratione, ad ſecunda uota trãſire poſſit, mulier autem exinde nubens, hoc idem in dotem ſecundo uiro det. hoc. n. caſu cum uir id in dotem habere reperiatur, & ſic ex iuſta, & oneroſa cauſa durante matrimonio, a ſe auocari non poterit, ſed dumtaxat cum res ſoluto matrimonio ad uxorem reuerſa fuerit, ex quo tunc vxor rem titulo lucratiuo reperitur habere, cui hęc noſtra diſpoſitio repugnat, ita ſane colligitur ex doctrina Bar. l. Meuius. §. duobus. q. 3. de leg. 2. l. fi. §. ſi a ſocero, quæ in fraud. cred. Aret. §. ſi res alien. num. 2. inſt. de leg. Abb. conſ. 115. nu. 2. li. 2. Bertran. conſ. 54. nu. 5. lib. 2. Rolan. qui cõem dicit, conſ. 74. nu. 48. & ſeq. lib. 1. Bermond. de pub. concub. verbo, qui ẽt filii nu. 59. Palleo. de Noth. ſpuriiſq; filiis cap. 51. quibus in locis habetur, ꝙ licet pater nil poſſit filio ſpurio dare, uel relinquere, ſi tñ con-
56 tingat quod filiæ † ſpuriæ aliquid pro dote conſtituat, illud durante matrimonio auocari non poteſt a marito, q ex cauſa oneroſa habet, ſed cum ad mulierẽ eſt reuerſum, ex quo illud ipſa ex cauſa lucratiua habere ĩcipit, cuius eſt incapax & ita in ſpecie tradit Ale. conſ. 54. nu. 15. li. 7. & cum eo Plot. conſ. 168. nu. 23. inter conſ. vltim. uolunt. qui etſi ſequutus meros terminos conſultationis Ale. exemplificet. cum maritus in fraudem legis ſubmiſſe perſonæ relinquit, quæ incõtinẽti reſtituit vxori, quæ exinde alteri dat mulieri quę & ipſa in dotem marito ſuo tradit huius fraudis ignaro, ut id ab eo durante matrimonio auocari non poſſit, cum titulo oneroſo habet, licet eius vxor hanc fraudem ſciuerit, qui caſus propſito noſtro & ipſe accommodari poteſt. Nihilominus, hoc per nos poſitum exemplum magis correſpondet dicto Bar. per quod res deciditur, cum illud conceptum ſit quãdo pater in cauſam dotis filiæ ſpuriæ dat uel relinqt, ſicq; ipſemet pr̃ ad actum dotis cõcurrit, cuius veſtigia hoc noſtrum exemplum ſequitur, ac ſe protendit. Et ideo cum reſpectu mariti huiuſmodi relictum non lucratiuam, ſed oneroſam cauſam ob matrimonii onera, quæ ipſe patitur, reſpiciat, ut id a Bar. & aliis perpenſum extat, mirum non eſt, ſi reſpectu ipſius mariti relictum ſubſiſtat, cum ſcilicet maritus legando, liberalitatem aliquam in ſecundum virum exercuiſſe non videatur, faciunt quæ in ſeq. ampl. dicemus, ver. ac idẽ nu. 74. vnde fit, ꝙ magis eſt ſtante ſtatuto, ſeu conſuetudine
57 ut nos habemus, ꝙ maritus† decedente vxore abſq; filiis in dotem ſuccedat, aut illam lucretur, eueniente caſu ꝙ uxor prędecedat, maritus id totum lucrabitur, cum tale lucrum iuris neceſſitate cauſetur nec primus vir legando, in eo liberalitatem aliquam exercuerit, ſed illud ſecũdus maritus in recompenſationem onerũ lucretur, vt apud Bal. Nou. trac. dot. 6. par. 16. priuileg. col. 3. verſ. ſed quid ſi ſtatutum, Crau. conſ. 186. col. fi. Rola. conſ. 74. in ultimo dubio, poſt ea, quæ ipſemet dixit in 94. q. de lucro dot. cum quo trãſit. Phan. eo. tract. gl. 10. nu. 61. & Ant. Gabr. lib. 6. tit. de alim. concluſ. 1. nu. 42. facit ꝙ ſup. diximus. nu. 54. Niſi maritus vitii, & conditionis dotis certus eſſet, ut apud Caſt. conſ. 59. in 3. & 4. dub. li. 1. Phan. eo. tract. gl. 14. col. 2. Tertio adhuc procedit limitatio
58 iſta, ut ad docendum de ueritate huius aſſertionis a viro emanatæ, non adeo exactæ, certęq; ꝓbationes† requirãtur, quin leuiores quoq; ſufficiant, quæ exconiecturis, præſumptionibus, aut aliis veriſimilibus indiciis proueniunt, Bal. in rub. C. de priu. dot. nu. 6. Soc. conſ. 122. nu. 7. li. 3. Ias. conſ. 154. col. 4. uerſ. 5. pro iſta, & conſ. 184. col. pen. uerſ. ſed præmiſſis, lib. 2. Dec. l. ſi donatione nu. 31. C. de colla. cõſ. 96. nu. 3. cõſ. 202. nu 6. & conſ. 536. nu. 10. Alci. reg. prim. præſumpt. 16. ante. nu. 3. Crauet. de antiquit. tempo. prima part. ſect. propoſitum noſtrum, num. 69. cum aliquot ſequent. & conſ. 40. nu. 4. & ſeq. Tiraq. ad l. ſi unquã, verbo, donatione largitus. nu. 100. & ſeq. C. de reuocan. donat. D. menoch. de arbitr. iud. lib. 2. caſu 134. nu. ſecundo, & ſeq. & conſ. 7. nu. 10. D. Ceph. conſ. 448. num. 17. & ſeq. ac nu. 25. & 26. ubi uult, ſufficere ſemiplenam probationem, ac teſtium ſingularitatem, ad quod pulchre Purpur. 2. uol. conſ. feud. conſ. 25. col. 2. ubi etiam præſupponit, pro hac integranda probatione de facili coniunctionem admittti, & in ſpecie ſentit Cuma. alleg. ſæpe conſ. 31. in prim. dubio colu. ſecunda, ver. ſi tamen teſtator, & in allis dubiis ſeq. a contrario ſenſu, Alc. conſ. 82. num. 1. lib. 5. & D. Meno. conſ. 154. num. 21. & ſeq Et propterea, ubi inſtrumentum do
59 tis confeſſionem † mariti præcederet, quo dos ipſi marito ꝓmiſſa eſſet, abſque alio tunc prę ſumitur, quod dos fuerit uere numerata, & ꝓfeſſio emanauerit pro liberatione ſoceri, qui dotem conſtituit, ſeu promiſſit, ex quo uir non prę ſumitur, ſic confeſſum fuiſſe, vt vxorem facilius reperiret, cum illam haberet, ac ſimul etiam promiſſionem de dote, Fel. c. ſi cautio. nu. 82. de fi. inſtrum. Soc. in l. 1. ff. ſol. mat. nu. 78. & 95. Crau. conſ. 40. col. 1. & ſecunda, ac cõem firmat Couar. lib. 1. Var. reſol. c. 7. nu. 6. ver. quandoque tamen, Bello. conſ. 4. nu. 7. & conſ. 87. nu. 9. Mazzol. ſeu mauis Dec. inter conſilia ipſius conſ. 16. nu. 1. & ſeq. & conſ. 48. nu. 23. Burſat. conſ. 32. nu. 31. Bero. conſ. 47. nu. 17. & ſeq. li. 1. Ant. Gab. aliis relatis. lib. 3. de iure dot. concl. 4. vbi atteſtatur de magis cõi, Rol. conſ. 20. nu. 18 lib. 4. Hier. Alban. conſ. 8. nu. 11. Ioſ. Ludo. deciſ. 66. nu. 25. ẽt ꝙ dotis inſtrumentum non reperiretur, modo tñ caſus amiſſionis probaretur, vt probat Purp. in 2. vol. conſ. feud. cõ ſil. 25. col. 2. iuxta ꝙ illud non omitterem, ꝙ cum ex confeſ-
60 ſione † dotis non ſolum oriatur confeſſio ipſius mariti, ſed ẽt promiſſio dotis ex parte illius, cui fit cõfeſſio, vt eſt caſus ſingularis in l. ſi voluntate. C. de dotis promiſ. vbi ex eo tex. no. Bar. Bal. & alij, ꝙ ex inſtrumento, quo quis confitetur, ſe recepiſſe, probatur, ꝙ ille, cui confitetur, dotem dare promiſſit, & ibi inquit Sal. ꝙ hæc eſt vna mirabilis fictio, ſequitur Soc. in l. 1. ff. ſol. mat. nu. 95. ante fi. Couar. li. 1. uar. reſol. c. 7. nu. 6. poſt prin. & Eman. Coſta. in l. ſi ex cautione 14. limit. num 4. C. de
61 non num. pec. vbi & ipſe not. dotale † inſtrumẽtum eſſe, quo maritus confeſſus eſt, ſe dotem recepiſſe, cum ex illo eodem inſtrumento maritus remaneat creditor, propterea ꝙ ei videtur tacita dos eſſe ꝓmiſſa, inde fiet, ꝙ vbi alia exinde ſubſequuta fuerit confeſſio, dos ſatis verificata erit, ob præcedẽtem dotis promiſſionem, vt mox diximus. Idem erit, vbi ma-
62 ritus poſt emanatam confeſſionem † alimẽta diu uxori exhibuiſſet, cum veriſimile non ſit, ꝙ tam diu citra querelã indotatam habere, & alimentare voluerit, Bal. in rub. C. de priui. dot. nu. 6. Soc. qui de communi atteſtatur conſ. 82. nu. 3. li. 3. Crau. aliis relatis conſ. 40. nu. 4. Gram. deciſ. 103. nu. 6. Neuiz. ꝙſ. 57. nu. 8. in fi. Plot. conſ. 130. nu. 52. in 1. tomo, conſil. crim. Bero. conſ. 47. nu. 19. li. 1. conſ. 60 nu. 43. li. 2. Purpur. in 2. vol. conſ. feud. conſ. 25. circa fi. Natta conſ. 547. nu. 25. Rolan. conſil. 85. num. 43. li. 1. Mazzol. ſeu mauis Dec. conſ. 16. nu. 7. & 8. D. Io. Ceph. conſ. 286. nu. 8. conſ. 448. nu. 23. & 24. Hip. Rimin. conſ. 180. nu. 15. & 16. Do. Menoch. conſ. 7. nu. 10. & conſ. 154. nu. 18. & 21. & Ioſeph. Ludoc. deciſ. 66. nu. 22. vbi vult, iſtud intelligi, quando per decennium prę ſtita fuiſſent alimenta. verum iſtud de per ſe non admodum ſufficiens indicium extat
63 niſi † aliquid ei adminiculetur, vt alibi ſe ipſum declarando voluit Crau. de antiq. temp. 1. par. ſect. propoſitum noſtrum, nu. 72. Couar. d. c. 7. num. 6. verſ. ſic ex confeſſione, ac dictum hoc. Bal. alio non concurrente dubiũ habuit Bero. d. cõſ. 60. nu. 43. ver. & quamuis. li. 2. Bello. conſ. 48. nu. 2. & ꝙſ. 87. nu. 3. licet Hier. Alba. conſ. 8. nu. 10. dixerit, id ſolum ſufficere. Sic
64 dicendum erit, cum geminata † foret confeſſio, Ale. conſ. 45. num. 7. lib. 1. Gram. alleg. deciſ. 103. num. 3. Plot. loco prox. alleg. Dec. conſ. 181. col. 3. conſ. 185. nu. 13. Bero. d. conſ. 60. nu. 37. D. Ceph. qui plures alios citat cõſ. 90. nu. 28. & ſe. cõſi. 397. nu. 56. & conſi. 440. num. 79. Mazzol. ſeu De. dict. conſil. 16. nu. 4. & ſeq. Simon de prætis conſ. 100. nu. 11. & ſeq. & præter iſtos reperio, quod hanc dicit commuuem ſententiam, & ab ea in iudicando non recedendũ Cur. Sen. conſi. 55. nu. 13. ut eandẽ, in iudicando probandam, quicquid alii contrarium teneant, cenſuit Eman. Coſt. in l. ſi ex cautione. 14. fal. col. 1. C. de non num. pecun. unde non ab re Bermon. de pub. concub. uerb. qui etiam. nu. 30. uxorem monet, ꝙ ſit cauta,
65 quando ad huiuſmodi recognitionem, a uiro ſuo habendã aſpirat, ut dum viuit, cum inducat, ut coram teſtibus hanc confeſſionem faciat, quam facit in teſtamẽto, quia hę ſimul iunctæ plenam exinde fidem facerent, in quibus quoq; terminis conſuluit Caſt. conſ. 405. in 1. dub. li. 1. vbi notabile ver-
66 bum aſſerit, ꝙ recognitio † in ultima uoluntate nõ plus operatur, quam recognitio inter uiuos, niſi de ſuprapluri aliunde probetur, etiam quod maior pars in ea quam quę inter

viuos

Source : BIU Cujas

viuos emanauerit, contineatur, q̃ quid alias sit quandovere & legitime pars uerificata fuit, ut mox dicam, uersꝰ. Vnde aptius, quod aliũde quã ex alia recognitione prouenire debet attẽto quod nec ipsa recognitio expeditam probationẽ facit, ut ex sup. deductis colligi potest, Quin etiam vbi maritus, ut in facti contingentia dicebam, pro minori summa recognitionem feciſset inter viuos tẽpore quo liber, & mẽtis memor extabat, non nisi dolose, & fraudulenter obrepta censeri debet recognitio pro maiori summa facta in testamento, ubi quis mortis cogitatione perturbatus, sit omniũ oblitus. l. hac consultissima C. qui test. fac. possꝰ. ubi ve ęgrotans maritus, quo potissimum tempore testari solet, fraudib. suppositus existit. Alc. consꝰ. 54. nu 9. lib. 7. & sup. diximus. 5. præfat num. 32. 39. & seq. Et ubi demum solet uir se magis, liberalem præbere in bonis suis largiendis, ex quo amplius gaudere non potest, Cum. d. consꝰ. 31. circa fi. Paria sentias, vbi
67 esset confessio † facta per secundum maritum conformis doti primo viro datæ, arg. no. per Bar. in uulga. illa quę mulier habens, in ordine. 7. Hier. Alba. consꝰ 8. nu. 10. ac not. Plot. ubi sup. nume. 52. ubi idem dicit in confessione emanata in mortis articulo aut accedente iuramento, prẽcipue quando dictum fuisset ad exonerationem hæredis, Dec. consꝰ. 536. nu. 10. uersꝰ. & vlterius, quæ tamen absque difficultate non transeunt ex sup. relatis in 2. 3. & 6. ampl. nisi alia cũ eis promiscue indicia perquirãtur. Probabilem quoque coniecturam
68 infert Plot. ubi sup. quando † mulier esset forensis, ex quo verisimile non est, quod absq; dote fuerit traducta, cũ quo sentit Purp. in 2. volum. consi. feud. consꝰ. 25. colu. 2. in fine. & Al-
69 ban. d. consꝰ. 8. num. 10. idem quando † curaroris consensus, & iudicis decretum interuenissent, ut apud Mazzol. alleg. cõsꝰ. 16. num. 9. cum aliquot seq. Dec. d. consꝰ. 536. ante num. 10. Nõ desunt quoq;, qui idem asciibunt, quando dotis confessio,
70 † fit, non cum vxore, aut eius patre, sed cum alio extraneo, Dec. d. consꝰ. 536. num. 9 Iasꝰ. §. fuerat. nu. 89. inst. de actio. Mar. sing. 345. Rub. Alc. consꝰ. 78. in fin. Alban. d. consꝰ. 8. nu. 13. Bell. consꝰ. 47. nu. 9. & consꝰ. 87. num. 4. intelligens de penitus extraneo, qui non sit sanguine coniunctus, Rolan. consꝰ. 93. num. 26. & 36. lib. prim. & Simon de prẽt. consꝰ. 10 num. 12. & seq. q tñ omnes errore ducti sunt, vt docet Couar. lib. 1. uar. resol. c. 7. nu. 6. uersꝰ. est & alia, declardo, ut ibi ꝑ eum. ut de hoc ẽt dubitat Ioseph. Ludo. decisꝰ. 66. num. 21. nec non Iacob. Machel Patro. 7. num. 9. Vnde aptius, & quidem frequentius ait
71 exemplum cum pars dotis sic confessæ † probata fuisset vere munerata, nam tunc præsumitur, toram dotem uere marito solutam esse, q̃a confessio pro parte uera tota præsumitur esse vera, sicut econuerso pro parte falsa in totum præsumitur falsa, Soc con. 82. nu. 2 uersꝰ confirmo lib 3. Dec. consꝰ. 536. nu. 10. Crau. consꝰ. 158. num. 6. in fi. consꝰ. 198. eodem loco Bello. consꝰ. 87. num. 9. in prin. Natta consꝰ. 547. num. 26 Plot. consꝰ. 130. nu. 52. circa fi. in primo tomo consꝰ. crim. Silua. consꝰ. 62. numero vndecimo. Purpuratus li. secundo. consilio. feu. consꝰ. 25. col. fi. Alban. d. consꝰ. 8. nu. 10. Paset. consꝰ. 75 circa fi. Rola. cõsꝰ. 85. añ. nu. 43. li. 1. D. meus Cep. cõsꝰ. 163. nu. 22. Iosep. Lud. aliis relatis nu. 24. & Couar. li. 1. Var. resol. c. 7. nu. 6. versꝰ. & si ex confessione in fine, licet neminem in testem adduxerit cui tamen magna copia non deficiebat, ubi addit, idem esse, cum vltra mariti confessionẽ testimoniũ vnius testis accederet, qui de vera dotis numeratione deponeret, cui accedit Purp. d. consꝰ. 25. col. 2. Verum istud intelligas, modo hæc pars, quæ demonstratur vere numerata, minor non sit dimi-
72 dia totius dotis, nam † appellatione partis, prout loquuntur doct. intelligitur de dimidia. l. nomen filiarum. §. portionis. ff. de uerb. sig. And. de Iser. c. primo. nu. 7. de contro. int. masc. & fœm. quod in omni dispositione procedit, vt docet Tiraq. in l. si vnquam, uerbo, omnia, vel partem aliquam. num. 9. C. de reuoc. dona. & in specie sentit Crau. consꝰ. 40. num. tertio, versꝰ. bene fateor, intelligendo tamẽ, vt proxime de gemina ta confessione diximus. Et non minus quoque habetur, vbi
73 in † rationibus testatoris de solutione dotis appareret, ut in his terminis tradit Alc. reg. 1. præsumpt. 16. nu. 4. & consuluit Bero. consꝰ. 60. nu. 43. post princ. li. 2. ad q̃ ẽt Riminal. sen. cõsꝰ. 328. nu. 32. & seq. li. 2. & Mazzol. alleg. consꝰ. 16. nu. 15. cũ ali-
74 quot seq. Ac idem esset, q̃ maritus † post dotem confessam iussisset, illam restitui debere mulieri, cum ad secunda uota conuolare voluerit, cum verisimile non sit, q̃ maritus donare voluerit mulieri ad secunda vota transeunti, & propriam successionem bonis suis priuare, vt mulieri secundo nubenti rem gratam faceret. ob quod solet anima mariti contristari, nec mulier ab eo honorari, nec beneficio affici, sed potius quibuscunq; largitionibus a marito prouenientibus ob iniuriam sibi hoc modo illatam, priuari l. fœminæ, cum auth. ibi posita. C. de sec. nupt. quod pro satis verisimili indicio ponit Bero. d. consꝰ. 60. nu. 43. circa prin. li. 2. & conferunt, quæ in præced. ampliat. diximus, nu. 55. & seq. Multum adhuc cõ-

75 fert ꝑdõ ꝑfitentis, † num talis solertiæ, & sagacitatis esset, ut credendum non sit, q̃ confessus fuisset, se recepisse, q̃ vere non receperat, aut passus fuisset, se circumduci ad confitendum, q̃ in maximum sui, vel hæredum suorum incommodum cedere potest, ob integram restitutionem, quæ in casu soluti matrimonij fieri debet, ad not. per Neuiz. in sil. nup. li.
76 2. nu. 73. ubi maritos † admonet, ne inuoluantur ad confitendum integram dotis receptionem, quam non habuerũt, ne exinde oporteat hæredes suos integram dotem mulieri restituere, ut in specie conditionem mariti sic confitentis spectandam esse ex Cuma. considerat Tiraq. in d. l. si vnquam, verbo, donatione largitus. nu. 101. C. de reuoc. donat. & magis in indiuiduo Mazzol. loquens in persona doctoris, ut habui in facto, alleg consꝰ. 16. in 4. coniectura, cui adstipulatur Simon. de præt. consꝰ. 100. nu. 13. & D. Ceph. consꝰ. 108. nu. 9. & sequen. ac confert tex. in l. cum de indebito. ff. de probat. ibi, & maxime si ipse, qui indebitas dedisse dicit, homo diligens est & studiosus paterfa. cuius personã, incredibile est, in aliquo
77 errasse. Modicitas quoque summæ † confessioni multum adminiculatur, ut perpendit Cra. d. consꝰ. 40. nu. 3. & 8. consꝰ. 44. n. 3. Sebast. Medic. in sua reg. 5. minimum nõ curat lex. n. 33. cũ quo transit Ioseph. Lud. decisꝰ. 66 nu. 23. se remittens, q̃ nã dicatur summa modica, ad D. Menoch. de arbit. iud. lib. 2.
78 casu. 145. Necnon, cum in confessione † non unica in genere quantitas seu res continetur, sed singulę res, seu quantitates discretim enumerantur, & exprimuntur, cum denominationibus cuique singulatim competentibus. Nam huiusmodi confessiones, quando sunt simulatæ, continere non solent res ita distinctas, & specificatas, sed in genere aliquam pecuniarum quantitatem receptam, aut alia id genus. hanc meditationem facit D. Ceph. consꝰ. 131. num. 12. quã habuit, Soc. consꝰ. 122. num. septim. in prin. lib. 3. & sentit Simon. de prætis. consili. 100. num. 4. & seq. qui nonnulla alia cõsiderat, quæ huc spectant, ut alia quoque uideri possunt apud Dec. consil. 96. nume. 3. & Crau. dicto consil. 40. colum. 3. & 4. Sed quoniam omnia recensere, & discutere, nedũ longum esset & ualde laboriosum, uerum ẽt quodammodo impossibile,
79 cum illa a lege † diffinita non sint, hęc, & quæcumq; alia vna cum Tiraq. d. l. si unquam, verbo, donatione largitus nume.
80 102 in fine, iudicis † arbitrio relinquo, qui pro qualitate personarum, rerum, temporis, ac loci consuetudine æstimare debet, vt in hunc quoque modum suum tandem sermonẽ concludit Do. Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. casu 134. in fine, Port. Imol. consꝰ. 21. nu. 29. & 36. & est tex. in l. Meuia §. vxore ff. de ann. leg. in hęc verba. Respondi, non posse absolute responderi, cum multa oriri possint, quæ pro bono sunt æstimanda, ideoque huiusmodi varietas boni viri arbitrio dirimenda est. Et ita sentire voluit Cuma. alleg sępe consi. 31. colum. 1. Ibi, si tamen testator honestus, cum vult, iuramẽtum vxoris multum spectandum, pro quo facit text. in l. Marcellus §. 1. ff. rer. amot. glo. in l. 2. verbo, iurata C. quãdo, & quib. quarta pars lib. 10. Quod valde notandum est, vt sciat mulier ad suam corroboran dam intentionem, petere, se ad iusiurãdum adm itti, cuius quidem Cuma. uerba ad contextum refert Tiraq. loco proxime alleg. in prin. Huic etiam multum confert iuramentum, a marito præstitum, vt apud Alex. cõsil. 18. nu. 5. lib 3. Crau. d. consꝰ. 40. nu. 7. etsi alias iuramẽtum de per se modici, atq; nullius fere sit effectus, ut sup 6. ampl.
81 & Alex. met. d. consꝰ. 18. nume. 6. Si tamen hæres † dotis receptæ, seu debiti ita recogniti scientiam aliquam haberet, cõsulo ei, vna cum Bal. consꝰ. 14. Antonius fecit in fi. lib. 2. ut bonam fidem agnoscat, & conscientialiter soluat seipsum, licet de iure scripto astringi non possit, ne ad gheẽnam ædificet, glo. c. inter hæc 33. q. 2. Alciat. in c. nouit, nu. 44. extra de iudic. & nos sup. diximus, uerbo nõ possit q. 14. in primo mẽbro. Quarto loco memorata limitatio ampliatur, ut proce-
82 dat etiam, q̃ causa remuneratoria subsit. Cum id, † q̃ in causam remunerationis fit, uti quædam permutatio, seu compensatio, & ut titulus onerosus, potiusquam quid gratuitũ, censendum sit, ut manifeste probat tex. in l. Aquilius Regulus. ff. de donat. ibi, Defendi, non meram donationem esse, verum officium magistri quadam mercede remuneratum Regulum, & in l. sed etsi lege §. consuluit, in fi. ibi, Et velut genus quoddam hoc esse permutationis ff. de petit. hære. ut ex eo tex. not. Bar. in proem. fforum nu. 14. & Abb. in rub. ext. de donat. consꝰ. 3. colum. pen. uersꝰ. præterea & tertio, li. 2. ubi
83 ait, q̃ prohibitus † donare, bene potest remunerationis gratia donationem facere, quia donatio illa uidetur potius quędam permutatio, seu compensatio beneficij accepti, unde
84 infert, q̃ inter † uirum, & uxorem etsi prohibita sit donatio, facta tamen in causam remunerationis ualet idem Abb. c. cum in ecclesiæ. nu. 4. de Simon. ubi inquit, audiuisse, Sal. cõsuluisse quod valet donatio inter cõiuges, quando est remuneratiua seruitij, ut si præter coniugalem affectum, maximũ

bene-

Source : BIU Cujas

beneficium collatum eſt uxori, & econtra, Iaſ. l. ex hoc iure. nu. 55. ff. de iuſt. & iure. Soc. conſ. 66. nu. 11. li. 1. qui dicit, tex. adeſſe expreſſum in l. quod autem. §. ſi uir & uxor. ff. de donat. int. vir. & vx. Dec. conſ. 232. nu. 3. Curt. iu. conſ. 142. nu. 6. Io. Lup. in rub. ext. de donat. int. vir. 50. §. in prin. Ioſeph. Ludo. deciſ. 66. nu. 19. & Plot. conſ. 1. nu. 19. Hinc Bal. in l. ſi vnquam. nu. 2. & cæteri cum eo C. de reuoc. donat. ſcribunt, ꝙ
85 licet donatio † ob natiuitatem filiorum reuocari ſoleat, non tamen remuneratoria, quia, vt Bald. ait. idem iudicamus de ea, acſi pater titulo oneroſo bona in donatarium tranſtuliſſet, Iaſ. d. l. ex hoc iure. nu. 66. & conſ. 154. nu. 2. li. 2. Hinc etſi
86 donatio † inter patrem, & filium faſ. ſit prohibita l. donationes quas parentes. C. de donat. inter vir. nihilominus remunerationis gratia ualet, gl. Bar. Bal. & alij in auth. vnde ſi parens. C. de inof. teſta. l. ſi donatione. C. de collat. Iaſ. d. l. ex hoc iure num. 55. ver. eod. modo, Corn. conſ. 194. nu. 2. lib. tertio. Dec.
87 conſil. 536. nu. 4. itidem licet pater † filium ſpurium inſtituere non poſſit. l. vlt. cum ibi not. C. de nat. lib. ob merita tamē præcedentia id facere poteſt, Bal. conſ. 67. ſi dicta inſtitutio, col. ſecunda. lib. primo, Sal. d. l. vlt. colum. fi. Ruin. conſ. 124. colum. 1. lib. primo. Palleot. de noth. ſpurque. lib. cap. 45. numero 12. Sic diſpoſitio l. hac edictali. C. de ſec. nup. prohibēs, coniugem alteri non plus relinquere, quam vni ex filijs primi coniugij, locum non habet, quando non liberaliter, ſed pro benemeritis relinquitur, Capta conſil. 81. nume. tertio, & Bertrand. in d. l. hac edictali, in princ. nu. 55. & 56. idem videmus in milite, clerico, & doctore, qui licet eorum concubinæ donare non poſſint. l. ſecunda. C. de donat. int. vir. & vxo. Bar. & alij in l. affectionis. ff. de donat. ob merita tamen dona
88 re poſſunt, vt in milite † cōſuluit Bal. conſ. 262. recolo me co-
89 lum. prima. lib. 1. In clerico † Anch. conſ. 247. ea ratione ductus, ꝙ huiuſmodi donatio quædam potius debiti naturalis reſtitutio cenſenda eſt, & ſic quiuis alius contractus, ſeu diſtractus, qui aliter prohibitus non eſt, quam donatio. Afflict deciſ. 102. Cap. deciſ. 102. Dec. conſ. 132. Port. Imo. conſil. 21. num. 23. cum aliquot ſeq. & Marius Anguis. conſil. 123. ante
90 num. 22. & ſeq. in doctore † autem, & alijs quoque præcedentibus, Io. Lup. in rub. ext. de donat. int. vir. §. 39. nu. 13. verſicu. vnum non eſt, & Tiraq. l. ſi vnquam, verbo, donatione largitus. num. 23. & ſequen. C. de reuoc. donatio. Et generaliter ꝙ
91 res † prohibitæ alienari, ob remunerationem tamen diſtrahi poſſint, & etiam perſonæ alias prohibitæ, diſtrahere ex cauſa remunerationis utique valeant, ex Bar. & alijs firmat Iaſ. cōſilio 227. colum. 6. verſicu. octauo facit, lib. 2. conſil. 73. colu. ſecunda. verſicu. confirmo optime, lib. 3. qui idem voluit, licet non ita explicite in d. l. ex hoc iure. num. 60. & alia quam
92 plura remunerationis † gratia ſpecialia exiſtunt, quæ omniū latiſſime congerit Tiraquel. dicta l. ſi unquam, verbo donatione largitus, a num. 11. cum pluribus ſequen. C. de reuocā. donatio. & Do. Menoch. de arbit. iud. lib. ſecundo. caſu 434.
93 Sed illud nobis pro regula ſit, ꝙ † contra benemeritos prodita non ſunt edicta prohibitoria, Bal. conſil. 53. Item prouiderunt, in fine lib. 2. vt pro regula ponit Soc. iun. conſil 91. nume. 20. lib. 2. & alibi inquit Bald. conſil. 51. generali ſtatuto, ad finem. lib. primo. quod ratione multitudinis meritorum decet fieri derogationem generalium ſtatutorum. Hinc ait
94 Barb. conſ. 2 num. 6. lib 3. quod donatio † remuneratoria cōmunibus regulis, ſeu ſtatutis locorum non ſubijcitur, & alibi inquit Io. Lup. alleg. §. 50. num. 7. ꝙ hæc donatio non iudicatur per regulas aliarum donationum. Cum itaque cauſa remuneratoria adeo exiſtat fauorabilis, vt ei multa ſpecialia ſint, ne dum conceſſa, ſed nec ipſa iuris regulis aſcripta reperiatur, hæc ampliatio ſatis comprobata habetur, vt di-
95 ſpoſitio in cauſa † remunerationis concepta ſubſiſtat, noſtra hac prohibitione non obſtante. Quod & deffectus ipſius rationis ſuadet, cum, vbi adſunt merita, non præſumat̄ fraus ex aliquo interdicto, inquit Bald. in cap. edoceri. nume. 7. de reſcr. per glo. in toties alleg. l. qui teſtamentum. ff. de probat. meminit Tiraq. ubi ſup. nu. 46. in fine, & in ſpecie vult Plot. conſ. 168. num. 74. int. conſ. vltim. volunta. quod in volum. ſuorum conſiliorum reperitur ſub nume. 17. & ſupra etiam verbum attigimus, verbo, vxori. quæſt. 5. in fine. Quinetiam eſto, quod de meritis nulla ſit facta mentio, eorum adhuc cō templatione res geſta præſumi debet, non ſecus, ac ſi de illis expreſſa mentio facta eſſet, modo tamen præceſſerint merita, Iaſ. dicta l. ex hoc iure. num. 55. circa finem. ff. de iuſtitia & iure, per glo. in l. ſi donatione. C. de collat. quam dicit, omnes ibi tenere, cum alijs relatis per Tiraq. d. verbo, donatione largitus nu. 70. cum octauo ſeq. ultra quos idem ſentire uoluit Ioan. Lup. in dicta rub. de donat. §. 31. numero tertio & §. 46. numero quarto, verſiculo hæc tamen, & non obſcure Bero. conſilio 64. numero primo. lib. primo. Vinius uerbo, donatio facta a patre, num. 6. Riminal. inſtitu. de donatio. nu princip. numero 84. Plot. conſil. 1. num. 18. & ſequen. D. Ioan. Ceph. conſ. 94. nu. 18. & in ſpecie relicti facti in vxorem, ut ob eius merita teſtator motus uideatur ad legandum, not. Ale. conſ. 171. num. 7. uerſic. præterea lib. 2. præſuppoſito tamen,
96 quod de meritis † aliūde, quam ex mariti aſſertione, ſiue generali, ſiue ſpeciali etiam iurata conſtet, cū ſcilicet ſimus inter perſonas prohibitas, Soc. conſ. 66. colum. 3. verſic. ſed omnia præmiſſa, lib. 1. Capra conſil. 81. num. 9. late Tiraq. dicto, verbo. donatione largitus. num. 87. & ſeq. Vaſq. lib. primo. de ſucceſſ. reſoluit. §. quinto. num. 10. & 11. D. Clar. vbi atteſtatur de magis communi. §. donatio. quæſt. 3. verſic. ſed hic occurrit, & Riminal. loco prox. alleg. num. 84. & ſeq. ubi idem uult, etiam quod diſponen ab onere probandi merita partē releuaſſet, & ſupra etiam diximus. num. 9. & ſeq. Verum qa
97 non omnia merita † in hoc ualent, ſed illa dumtaxat, quæ remuneratione ſunt digna, ac præmio condonato æquipollent, ut per Ale. in dicta l. ſi donatione, numero 4. C. de colla. conſ. 55. num. 4. li. 1. Iaſ. d. l. ex hoc iure. num. 53. uerſi. ſecundo intellige, ſo. de Amic. conſ. 31. num. 10. Dec. conſi. 369. num. 12. verſi. & benemerita debent, & D. Ceph. dict. conſ. 94. nu. 19. alioquin actus, non tenet, niſi quatenus ipſa merita valent, quicquid ſenſerint, qui noluerunt, iuxta dimidium pręmii merita ſufficere, Alex. & Iaſ. locis alleg. Soc. atteſtans de communi, conſ. 91. ante nu. 9. lib. primo. Cotta. verbo, donatio facta filio, cum aliis congeſtis per Tiraq. dic. verbo, donatione largitus. nu. 79. & aliquot ſeq ad idem Chaſſ. conſ. 7. nume. 11. Pariſ. conſi 90. num. 13 in fin. & num. ſequen. lib. 3. D. Clar. d. §. donatio. q. 8. verſi. ſcias etiam, & Plot. in ſpecie alle
98 ga. conſi. 168. num. 74. Et quæ † ad huc iudicis arbitrio penſanda, & temperanda ueniunt, vt animaduertūt. Soc. conſ. 295. num. 7. in fine lib. 2. Iaſ. conſ. 154. num. 5. lib. 2. Curt. iun. conſil. 126. num. 11. uerſ. ſed circa hoc, & cum his, quoque docti. ſſi. Menoch de arbit. iud. lib. 2. caſu 132. num. 7. & caſu. 434. ꝙ uoluit etiam Barbat. conſ. 2. num. 16. conſ. 29. num. 12. lib. tertio, & D. Cla. dict. §. donatio quæſt. 3. uerſ. ſed quæro. Tum in ſpectanda qualitate relinquentis, num diues ſit, nobilis, aut ignobilis, ſeu pauper, cum ad diuitem, & nobilem magis ſpecter liberalitas, ſoleatque † ipſe maiorem referre gra-
99 tiam. quam pauper, vel ignobilis, ut docet Tiraq. dicto, verbo, donatione larg. num. 84. & ſeq. & Port. Imol. conſ. 21. nu. 36. Tum etiam in obſeruanda qualitate benemeriti, vna cū tempore, & temporis quantitate collati beneficii, ſecund. Alex. d. conſ. 55. num. quarto, Barbat. & Port. Imo ubi ſupra. Difficultas verſatur in diſcutiendo, quæ nam merita in uxo
100 re erga uirum ſubeſſe poſſint, quæ † digna, & æquiualentia largitioni dici poſſint, præcipue cum uxor in obſequiis erga uirum eſſe debeat, l. ſicut. ff. de oper. lib. in tantum, ut in-
101 quit, glo. in c. quod Deo, verbo, hunc. 33. q. 5. quod uir † dupli cem habet in uxorem ſeruitutem, unam, quo ad debitum reddendum, alteram quo ad miniſterium ſibi exibendum,
102 & alibi habetur, ꝙ uxor pene † famula uiri eſt, & ordine naturali ſibi ſeruire tenetur, cap. eſt ordo, & cupitulo, ſatis eadem 33. quæſt. quinta. Abb. cap. literas. num. 27. de reſt. ſpoliat unde uix eſt, quod merita, ſiue ſeruitia ex parte uxoris in virum ſubſint, quæ præmium, ſeu remunerationem exigāt, cum talia potius ex neceſſitate, vel officio debeantur, quæ remunerationem non recipiunt. l. ſi ſeruo. ff. de hær. inſt. ubi,
103 non cenſetur præſtare † beneficium, qui debitum impendit, & in l. proxime. ff. de ritu nupt. cum dicitur, magis debitam libertatem præſtitit, quam ullum beneficium in mulierem contulit, ad idem. l. vnum ex familia. §. primo. de leg. ſecundo. ibi, non enim facultas neceſſariæ electionis propriæ liberalitatis beneficium eſt. Quid enim eſt, quod de ſuo videtur reliquiſſe, qui, quod reliquit, omni modo reddere debuit, & ita nos admonet Iaſ. dicta l. ex hoc iure. num. 55. in fine. Rip. d. l. ſi vnquam. q. 14. circa finem. & iterum in 3. reſpon. in fine titu. de donatio. inter vir. & vxo. cum alijs abunde deductis per Tiraq. in dicto verbo, donatione largitus. nu. 106. & ſeq. Io. Lup. in rub. extra de donatio. inter vir. §. 50. num. 33. & in not. caſu tradit Dom. Ioan. Ceph. dicto conſ. 94. nu. 16. & ſeq. ad idem Flor. in 2. diſpo. 4. dub. col. 2. uer. item ad idem quod etiam, ubi ob id vult, mulierem potius turpiter recipere.
104 Sed cum hæc in officiis. ſiue ſeruitiis † dumtaxat obſequialibus procedant, quę tamquam uiro debita remunerationem aliquam non exigunt, quę ſunt, ut ſupra, diximus uerbo, vxori in princ. non autem in meritis, ſeu beneficiis, quę extra obſequialia conſiſtunt, ſic extra naturalia ut aliqui appellāt ad quæ uxor cum nulla lege obligata ſit, illa, quidem, vbi præſtita fuerint, præmio, & remuneratione ſunt digna, vt Salic. explicat in l. filiæ cuius num. 12. C. fam. erciſcun. & cum eo, Rip. in l. fœminæ. num. 41. C. de ſecund. nupt. & ita etiam ſentiunt Abb. Iaſ. Ioan. Lup. & Rip. met. atque Tiraq. locis præalleg. Quod & uoluit Anna in c. primo. nu. 7. de cler. ægrot. quum requirit, talia benemerita eſſe extra naturalia cū naturalia uxor facere teneatur. & Plot. in ſpecie dic. conſil. 168.

num.

Source : BIU Cujas

num.74.uerſicu.& debent eſſe ſeruitia,Dubio procu.In uxo re erga uirum adeſſe,& conſiderari poſſunt merita largitione digna, hac noſtra prohibitione poſt poſita. Vt quia uxor
105 †maritum a morte, ſeu ab alio imminente, & graui pericu lo liberaſſet,ueluti, vbi marito de capitali crimine in carce ribus detento,vxor veſte muliebri induta carceres intraſſet cauſa uiſitandi eum,aut cauſa præbẽdi alimeta. & veſte mu liebri uirum induiſſet, qui in forma mulieris a cuſtodib.exi re permiſſus,aufugit,dimiſſa in carceribus muliere eius veſtibus induta.Nemo enim dixerit,quin hoc ſit inſigne bene ficium, & remuneratione dignum,l.ſi pater.§.prim.ff.de donatio.merces,enim inquit tex.eximii laboris appellanda eſt, quod contemplatione ſalutis certo modo æſtimari non pla
106 cuit,& ait ibi glo.quod ſicut homo†non æſtimatur,ita non æſtimatur id, quod cauſa ſalutis eius datur, ſimilis text.in l. etiam.§.ex prærerito.ff.de manu.vind.& cap.ſi quis Papam 79.diſt.ut ex his not.Ioan.de Amic.conſ.31.nume.1. Barbat. conſil.2.num.16.conſil.29.num.12.lib.3. & clarius poſt Ann. & Maria.Ioan.Lup.in Rub.ext.de donat. inter uirum.§.32. num.8.vbi,quod valet donatio remuneratoria inter coniuges,non ſolum quando remuneratur ſeruitium,ſeu intereſſe numarium, verum etiam ſi interueniat allud ſeruitium, honoris,aut periculi,vt pote,ſi cũ uir.ut iam retuli,eſſet ad mortem damnatus,& carceratus. vxor forte ſagax,& aſtuta eum a carcerib. liberaſſet,dando ſibi veſtimenta muliebria aut habitum,abſit enim,inquit Lup.quod hic dicamus, donationem mariti in remunerationem huius beneficii factã
107 non ualere. Quemadmodum proprie euenit Meniarũ†uxoribus in Lacedemonios, ut refert Valer. Max.lib.4.capi.6.in fine,& ex noſtris meminit, aſſerens nec id quidem puniendum.Floria.in l.liber homo colum.2.ff.ad.l.Aquil.& in ſua diſput.2.dubio.3.Paris de pur.tract.Sind.verbo, carcer. §.an ſi plures,in fine.num.18.Tiraq.cum eis ad.l.3.connub.num. 69.Mandoſ.tract.de ingrat.cap.37.& alibi quoque in materia.Ioan.Lup.allegat.rub.de donatio.§.50.num 4.qui refert,
108 idem feciſſe uxorem†comitis Ferdinandi Gundiſalui,vt habetur in Valer.Scholaſt.Hiſtoriæ lib.4.tit.3.capit.4. commemorans, ſimile factum non minus egregie ſuis temporibus
109 euenisſe in uxore†cuiuſdam Ioan. Maturę ſibi notiſſimi, in uilla de cauales.Cum enim,inquit ipſe, comes de Aguilar, dominus uille illum odio habuiſſet,capi fecit,& ad furchas, deduci, cum autem prope Eccleſiam iter agendum eſſet. ipſe ad eccleſiam confugit,ubi poſiti ſunt cuſtodes,interim capti famulus equum domini ad eccleſiam deducit,& illuc quoque eius vxor uiſitandi gratia acceſſit, & cum nocte ſequenti cogitaſſet, cuſtodes fraudare, & famulo perſuaſiſſet, ut domini veſtibus indutus equum aſcenderet, interq; medios cuſtodes abiret, quatenus cuſtodes dominũ fugere credentes, eum inſequerentur, & interim recedentibus cuſtodibus libere ab eccleſia diſcedens liberaretur, famulo id aggredi non audente, uxor facere pollicita, equum ipſa aſcendit,& ſic mariti veſtibus induta,lanceam manu dextra geſtãs calcaribus equum percutiens inter medios cuſtodes fugit, quam maritum credentes cuſtodes,eam inſequuti ſunt, eccleſiam, & maritum deſerentes, quæ ubi maritum incolumen, atque liberum eſſe putauit, cuſtodibus eam inſequentibus ſe oſtendit, quam cum cognouiſſent, ab inſecutione deſiſterũt,& ſic maritum a morte liberauit. Non minus quo que laudanda,& digna etiam remuneratione fuit Hypſicra-
110 tea†Mitridatis uxor,quæ uirilem habitum induta, & tonſis capilis,equo ſe,& armis aſſuefecit,quo facilius laboribus,& periculis eius intereſſet. Quin etiam victum a Cneo Pomp. per eſſernatas gentes fugientem animo paritet, & corpore, infatigabili inſequura eſt.cuius tãta fides aſperarum, atque difficilium rerum Mitridati maximum ſolatium, & iucundiſſimum lenimentum fuit. vt apud Val.Max.lib.4.capit 6. Mandoſ.alleg.capitu.37. & in materia refert, ac notat Plot. conſil.primo.num.18.& ſeq. vbi proprie notat, quod uxores ſequentes uiros vagantes,dicuntur mereri, ob idq; donatio in eas facta tanquam remuneratoria tenet, & ante eum in facti contingentia arguendo ad partes uoluit Florian.alleg. 2.diſput.in 3.dubio,vbi id,dicit,boni exempli eſſe,ut mulieres ad amorem coningum,& eorum conſeruationem virili
111 ter excitet.Licet exinde Mitridas†ſe impium, & ingratum ei præſtiterit,ſtatuens, uitam veneno illam ſecum finiturã, ut Mandoſ paulo infra meminit. ut eandem imitata Plotina †mulier apud Apul.lib.7.tonſo quoque capillo.& in ma
112 ſculam faciem reformato habitu,inter ipſas cuſtodientium manus,& gladios nudos,cunctorum periculorum particeps & pro mariti ſalute peruigilem curam ſuſtinens maritum in exilium ſequuta eſt, quod & ex noſtris refert Tiraq. ad d. l.tertia connub.num.66.Et non minus etiam prudenter etſi
113 cum longe minore ſudore,ſe geſſit Abigail†pro ſalute Nabilis eius uiri,cui cum Dauidem iratum cognouiſſet, & ad illius exitium cum armatorum cohorte appropinquare,obuiam prudẽs mulier cum magnis muneribus illi facta eſt,ad eoque præferocis,& irati iuuenis animum circumegit,vt ex inimico confeſtim Dauid amicus illi, & ex hoſte hoſpes factus fuerit,ut prim.regum.c.25. & cap.ſi aliquid. 22.q.4.Cuius exemplo crederem, quod ubi maritus opera, aut contẽ-
114 platione vxoris pacem†a ſuis inimicis conſequutus fuiſſet vel cum eis reconciliandus eſſet, hac largitione mediante, tunc recognitio uiri in uxorem ualeret,iuxta not.per.Ioan. Lup. in dicta rubrica. extra de donatione. §.32. in fine. Barbat.conſil.11.num.9. lib. ſecundo & Neuiz.conſi.8.num. 21. Et Auguſto Cęſare Imperate, cum ad ulciſcendam iulii, mortem multi proſcriptorum in urbe trucidarentur, ſe ẽt
115 præbuit Tanyſia, †quę Titum iunium maritum ſuum proſcriptum in arcam coniecit,atq; eum apud Philopęmenem libertum,repoſuit.ut quæſitus in propriis ædibus,nec inuentus, incolumis in tanta hominum crudelitate euaſerit, ut apud Xiph.Dion.Nicei abbreuiat in Auguſto.illud quoque
116 in oppido † Solerii agri noſtri Alexandrini annis proximis euenit, quod cum quædam mulier maritum in carcere haberet,de cuius ſalute ſatis dubitabatur, & ei limam a tergo recluſam attuliſſet, ut ſe a cõpedib. ſolueret,fingens exinde, velle maritum ſaucium, & infirmũ viſere, & ei medellam præbere, vt aliquando facere conſueuerat, acceſſit ad carcerem tetrum quidem ac profundum, ad quem per varia oſtia tendebatur, & illuc ingreſſa cum vno ex cuſtodibus, eo ipſo quo oſtium carceris, quo maritus extabat, apperitur, mulier in carcerem cuſtodem impellit, & mox egreſſo marito ita ad rem commonito, & præparato, oſtium carceris cum intus cuſtode clauſit, & ad poſteriorem portam veniens, marito eam inſequente, petitione facta alteri cuſtodi, vt ipſi mulieri eggredienti apperiretur, aperto oſtio, mox ipſa mulier cum tam magno conatu, & impetu ſe cuſtodi oppoſuit, quod maritus proſiliens euaſit.Verum hæc pro tempore fœlix mulier, ne dum præmium aliquod pro tam collato beneficio non exegit, ſed cum maritus in patriam reſtitutus, inueniſſet, eam non parum pudice vixiſſe, vltimo exitio cum piggio-
117 ne retribuit. Quin etiam & obſequialia † officia tanta eſſe poſſunt, vt pote quæ diutiſſime, præcipue a nobili matrona cum magna cura,& ſolicitudine,ac in graui, & longa ægritudine mariti, præſtita eſſent, quæ extra naturalia dici poſſent, ſicque remuneratione digna, & dijudicanda adinſtar aliorum meritorum,vt conſulendo vult Dec.conſil.202.nume.6.quem refert & ſequitur Pariſ. conſil.90.num.13.lib.3. Tiraquel.d.verbo,donatione largitus nume.108. Ioan.Lup. in rubr.de extr.de donat.§.45.nume.13. Natta conſil.462.nume.12. & in ſimilibus terminis Port.Imol. conſil.21.nume. 23.& ſequen.ac facit text. in alleg.l.etiam §.ex præterito, ibi, quod eum ſanauerit. ff.de manum.vind.nã ratione infirmitatis a regulis iuris communis plerumq; recedere ſolemus, Alexand.conſil.209.num.11.lib.6.Pro vt feciſſe legitur vxor
118 Themiſtoclis†Athenarum Regis, quę viro infirmo pene ſola miniſtrare, & inſeruire voluit. Necnon Stratonica vxor Diotari regis, quæ ipſa marito ſeni,infirmo, ac debili fercula parabat,vt illius ſemedicam,miniſtram,& ſeruam profiteretur,authore Mandoſ.tractat.de ingratitud.cap.37.Idem
119 feciſſe dicitur vxor Odoardi Regis†Angliæ,qui cum ſepulchrum Domini viſitaſſet, & a quodam Mauro gladio venenato percuſſus fuiſſet, nec medicorum remediis alleuiaretur,tãdem in Angliam ſine ſalutis ſpe reuerſo vxor nouam, atque inauditam,ſed amore,& pietate plenam adhibuit medellam,plagas mariti toxico plenas, atque infectas, quæ ipſius veneni vi claudi non poterant, lingua dietim lingendo, atque humorem venenoſum, ſibi dulcorem dulciſſimum ſuggendo, cuius vigore, dicam verius, fidei vxoriæ virtute, ſic omnem materiam veneni attraxit, vt integratis vulnerũ cicatricib. ille pene curatus illa incolumis euaſerit, apud Epiſ.Placent.hyſtor. Hyſpan prima par.capit.4. ac etiam refert Ioan.Lup.dict.rubr.de donatio. §.50. num.14. circa me-
120 dium.Sic etiam legitur de Alceſte†Admeti Regis Theſſaliç vxore, quæ vitam mariti propriæ prætulit, vt illam Plato in Simpoſio, & Seneca in Medea ſummopere extollunt, ac ex noſtris refert Mandoſ.alleg.cap.37.idem commemorans de Triaria Lucij Vitellii imperatoris vxore. Vt nec minorem quoque ex aduerſo, ne forte contingat, mulieres nimiũ ob
121 id in viros extolli,coniugalem charitatem, & amorem†Dominicus Cataluſius,qui Lesbi rerum potiebatur,erga uxorẽ demonſtrauit,quæ cum in lepram incidiſſet, vir minime veritus a contagione ſe infici poſſe, aut aſpectus horrore auerti, etenim illuuies magis, quam viuum corpus videri poterat,neque tetro odore, quem vlcera mittebant, nunqua aut menſa,aut lecto communi eam prohibuit, coniugalis enim charitas apud eum contagionis timorem, tetrumque conſpectum,

ſpectum, odoremque in ſecuritatem, ac voluptatem verterat, ꝙ eam iuxta Dei verbum, andem carnem ſecum eſſe arbitrabatur, vt apud Fulg. li.4. cap. ſexto. multaque alia huiuſcemodi videri poſſunt apud Mandoſ. alleg. capit. 37. & non nihil quoque apud Florian. in 2. diſpu. 3. dubio, columna fin. uerſic. ex iſtis omnibus. Idem forte dicendum erit, ubi Ta-
122 lia merita † non in perſonam uiri, ſed in ipſius quoque facultates, in quibus viri decus, & ſalus conſiſtebat, per uxorem impenſa fuiſſent, cum magna tamen ipſius cura, & ſolicitudine, ut ſupra relatum eſt, ut Homer. narrat. de Andro-
123 machæ, † quæ tanto ſui Hectoris amore, & charitate tenebatur, ut in ſubminiſtrando equis pabulo, quibus mariti decus, & uita credebatur, diligens, & accurata fuerit, ut habetur apud Franciſc. Barbar. in ſuo libello de re uxor. lib. 2. cap. ſeptimo, ac refert Io. Lup. in alleg. rub. de donat. §. 31. nume. ſecundo, & in ſimili conſuluit Port. Imol. conſi. 21. nume. 23.
124 Nec enim inconuenit, ut quis † ob notabilem laborempaſſum aliquid lucretur, & conſequatur, quod alias non poſſet, Roman ſing. 536. Neguſ. de pignor. 5. memb. 5. partis numero 13. & Barbar. conſi. 11. num. 9. & conſ 26. num. 29. lib. 2.
125 His proxime accedit, quando vxor † huiuſmodi obſequia, & ſeruitia tempore peſtis viro infirmanti præſtitiſſet. Nam cum hæc nonniſi ex nimio amore, & ſuperhabundanti charitate impenſa dici poſſint, remuneratione ſunt digna, modo de eis conſtet, ita Rip. in l. fœminæ num. 51. C. de ſecund. nupt. Cum non modico vitæ periculo ſubiiciat ſe mulier, ſeruiendo marito morbo peſtifero laboranti, ita vt in remunerationem tanti periculi inconueniens non ſit, quod id ipſa capiat, quod alias non poſſet, Barbat. vltra loco mox excitata. conſi. magis ad rem accommodato, 54. colum. ſecunda, verſic. etſi dicatur eodem. lib. ſecundo, & Curt. iun. conſi. 6. nume. 20. verſic. ſecundò præmitto. Vnde his proximis diebus, cum Nob. Patritius Hyeronimus Canefrus nobil. Matro-
126 nam Leonoram † ex nobiliſſima familia de Mantegatiis Mediol. eius vxorem generalem vſufructuariam bonorum ſuorum vitam vidualem ducentē reliquiſſet, & de inualiditate relicti per hanc noſtram conſuetudinem ab eius ſororibus hæredibus inſtitutis opponeretur, reſpondi, tale relictū commode ſuſtineri poſſe, tanquam non mere lucratiuum, ſed remuneratorium eſſet, cum illa nobiliſſima mulier fere per continuum triennium magna cura, diligentia, & ſolicitudine marito inſeruiſſet, graui, & fere contagioſo morbo laboranti, etiam contra medicorum præcepta, qui iuſſerant vt a nimia mariti conuerſatione præcauere deberet, vt non ſine vitę diſcrimine ipſa incolumis euaſerit, & ſecundo nupſerit cum generoſo, & nobiliſſimo viro Cæſare Calcamuggio; re prius amicabiliter compoſita cū hæredibus defuncti pru-
127 dentia, & dexteritate Illuſtr. Domini Aluiſii † Belloni Reg. & Duc. Mediol. Senatoris meritiſſimi, viri utique integerrimi, atque ſcientiſſimi, cui cauſæ cognitio ab Excellentiſs. Senatu demandata fuerat. Inde etiam fit, quod ſi maritus,
128 † ignobilis, aut ſenex nobilem, ſeu puellam, in vxorem ducat, & ei dotis non uere receptę confeſsionem faciat, aliqdue relinquat, ex quo iſtud in remunerationem perditę nobilitatis, ſeu iuuentutis, quæ præmium recipere poſsunt propter eorum inæqualitatem, tunc valebit relictum, atq; confeſsio facta per maritum vxori, prohibitione aliqua non attenta, quæ talem remunerationem non impedit, Bartolus, Alex. Iaſ. & reliqui in l. ſi diuortio, ad finem, ubi aſſerunt, ita de conſuetudine ſeruari. ff. de uerbo oblig. idem Iaſ. l. ex hoc iure. numero 55. de iuſt. & iure. Soc. l. prima. num. 72. ff. ſolu. matrimonio. conſilio 66. numero 11. lib. primo. Dec. conſilio 232. numero tertio. Curt. iun. conſil. 6. numero 20. Neuiz. Sil. nupt. lib. ſecundo. numero 28. Rip. l. fœminæ. numero 44. C. de ſecund. nupt. Ioan. Lup. in rubr. ext. de donat. int. uir. §. 31. & 32. cum alliis relatis per Tiraq. tract. de nobilit. cap. 18. numero 19. D. Clar. §. donatio quæſt. 9. verſicu. ſed pone. Alciat. conſil. 41. in princ. lib. quinto. & conſil. 38. numero ante 6. & ſequen. libr. octauo. Rimin. ſen. conſil. 216. numero 23. Viui. in ſua collect. comm. opinio. verbo. donatio inter uir. num. 7. Beech. conſ. 79. num. quarto & ſequen. qui omnes pro maiori parte de communi atteſtantur, & nouiſsime Ioſeph. Ludo. atteſtans de ueriori, & magis communi deciſ. 66. numero 12. & ſequen. licet hodiernis temporibus, ut is ſubiungit, parum iſthæc practicentur, quia homines omiſsis iſtis nobi-
129 litatibus, quærunt, uxores † diuites licet ruſticas, & uiliſsimæ proſapiæ habere, credentes ex diuitiis nobilitatem etiam cō ſequi, ad notata per Tiraquel. de Nobil. c. 3. nu. 7. dicentem. Diuitię ſi abſunt, imbecilles fiunt nuptiæ. Laudant enim nobilitatem homines, Magis autem affinitatē ſequuntur diui-
130 tum. Quod procedit, † ne dum ubi ante matrimonium, vel in ipſo actu matrimonii interueniret, verum etiam poſtea, ſicque conſtante matrimonio, ut tuetur Ioan. Lup. dicto. §. 32. num. 6. & ſeq. licet aliqui ex prædictis contrarium velint ſed maior pars eorum, etiam conſtante matrimonio, loquū tur, & ita non longe a terminis conſuluendo. ſentit Barbat. conſ. 80. circa finem, uerſ. erit etiam inueſtigandum, lib. 3. & Plot. conſ. 168. num. 75. & 76. inter conſil. ultim. uolunta. quod in volum. ſuorum conſi reperitur. num. 17. etſi cauſa, prohibitiua, de qua ſupra pręf quinta magis vigere videatur in iuuene erga ſenem, quam e contra, cum ex eo quod, etſi minus fida eſt uiro, & minori affectione, & amore ab eo proſequi ſolet, ut apud Neuiz. Silua nupt. lib. 2. num. 6. & Petr. Pech de teſtam. coniug. lib. 1. c. 18. colum. ſecunda magis apta ſit ad uirum decipiendum, & ad eius hæreditatem captandam, quod ſentire noluit Petr. Pech. libr. præalleg. capit. primo num. tertio, per dictum Bart. in l. Mutianæ num. 6. ff. de cond. & demonſtratio. Niſi dicas, legitimam remunerationis cauſam depellere quamcumque ſiniſtram ſuſpitionem, tamquam teſtator ex ea, & nulla ex alia ductus fuerit ad ſic
131 vxori largiendum, vnde ubi conſtaret, † quod aſſidua, & importuna petitione vxoris, aut aliis doloſis artibus maritus, tractus fuiſſet ad legandum, crederem, quod tunc corruere legatum, ex diſpoſitione iuris communis, per ea, quæ notat. Afflict. deciſ. 69. Petr. Pech. allegat. lib. primo. de teſtam. coniug. cap. 2. in ſecunda limitatione. & quæ nos ſupra. diximus præf. quinta. num. 49. & ſequen. prædictam tamen concluſionem, intelligas, procedere, ubi talis largitio nimis exceſſiua non eſſet, ſed tantum moderata, arbitrio boni uiri. habito reſpectu nobilitatis, & iuuentutis ipſius mulieris, cū alias in eo ſaltē in quo excederet, non ualeret, Bald. Nouel. tract. dot. 10 parte, num. 20. & cum eo quoque Ioann. Lup. dicto. §. 32. num. 9. Itidem illam intelligas, niſi tempore matrimonii inter ipſos coniuges, aut agentes pro eis conuentum fuiſſet, de certo dotis augmento faciendo per maritum, nam tunc cum uideatur de remuneratione facienda vxori pro quantitate tunc conuenta in augmento dotis concluſum
132 vxor † iuuentutis ſen nobilitatis intuitu compenſationem aliam prętendere non poteſt, ſed maritus, & hæres dicere poterunt illud Euange. non facio tibi iniuriam. nō ne nummo conueniſti mecum, ſic Plot. dicto conſ. 168. nume. 67. ideo
133 ſtante, ꝙ in cōſtitutione dotiū ſolet, aut pacto expreſſo, aut tacito conueniri de augumento dotis iuxta formam ſtatuti aut alterius noſtræ conſuetudinis, quæ mari tum ad ita faciendum obligat, ut ſupra in prima ampliat. diximus. num. quadrageſimotertio, & ſeq. hęc noſtra concluſio parum nobis ſufragari videtur, ſed hoc non pro conſtanti, ideo cogita. Accedit, vbi contracto matrimonio in caſu prohibito, ma-
134 ritus recognitionem † aliquam in vxrem feciſſet, vt ſcilicet talis recognitio ſubſiſtat, ex eo ꝙ illa in compenſationem amiſſi pudoris, & violatę pudicitiæ ſuccedit, & ſic in cauſam remuneratiuam, ut per Bal. Nouel. trac. dot. 11. par. 10. & 12. membr. colum. penul. & ſeq. & nos ſup. dixi mus, uerbo, maritus. quæſtio. 2. nume. 19. Non longe quoque ab his diſtat
135 mutua, & reciproca largitio, Cum ſcilicet maritus, † & uxor uno, & eodem contextu teſtātes, quod proculdubio fieri poteſt, ut obſeruant Caſtr. & reliqui poſt eum in l. licet. numero ſecundo. C. de pact. inuicem ſibi donaſſent, & reliquiſſent attento quod illa potius quędam permutatio, ſeu compenſatio, quam largitio cenſetur eſſe, ut dicit text. in l. quod autem §. ſi uir & uxor, & ibi not. Bald. ff. de donat. int. uir. & vx. Roma. conſil. 146. numero 3. Io. Lup. alleg. rub. de donatio. §. 50. a numero 11. infra per uarias colum. & latius Tiraq. ad d. l. ſi unquam, uerb. donatione largitus numero 110. cum pluribus ſeq. C. de reuoc. donat. conferunt, quæ proxime in materia tradit Petr. Pech. de teſtam. coniug. lib. 1. cap. 18. & 19.
136 Idem pari ratione eſſet, ubi inuicem † conuentum fuiſſent, ut ſuperſtes aliquid conſequeretur, propterea ꝙ illud, ꝙ tunc acquiri contingit, non ex mera liberalitate, ſed ex incerto, dubioque euentu, & cauſa tantundem ex aduerſo acquirendi, prouenit, Iaſ. poſt alios in l. ſi pater puellę C. de inofficio. teſtamen. Dec. conſilio 202. numero 5. late Tiraq. ubi ſup. numero 126. cum aliquot ſeq. Alban. in rub. de donat. int. uir. & uxo. numero 15. Mynſing. in reſp. 49. numero 3. & 4. & Petr. Pech. alleg. lib. 1. capit. 7. Modo tamen diſpar admodum ſpes non eſſet lucri illius capiendi, ſed prope æqualis ætatis ambo eſſent, ita ut lucrum, ſeu damnum non magis ad unum, quam ad alterum ueriſimilius eſſet peruenturum, non autem ubi alter eſſet adeo ęgrotus, ut nulla prope ſpes eſſet, aut uitę, aut conualeſcentię, uel etia ſenex, alter contra ęta te florenti, & proſpera ualetudine, cum tunc largitio in merum fauorem ſuperſtitis, & ut mera grauita cenſenda foret, ut Tiraq. hoc idem explicat ubi ſup. numero 134. & ſeq. & Alban. ubi ſup. Necnon modo res diſpoſita per uxo. ſua ipſius eſſet, & non aſcripta marito, ut monet Io. Lup. dicto §. 50. numero 34. & ſic de bonis paraphernalibus, cum dotalia iure patrio ſpectent uiro, unde non eſſet reciproca largitio. Poſtremo, ut tandem receptui canamus, & cętera Iudici penſanda

Source : BIU Cujas

ſanda relinquamus, cum multa incidere merita poſſint, quę ſi ſingula exequi uoluerimus, ne dum longum eſſet, ut ait. l. C. in l. etiam. §. ex præterito. ff. de manu. uind. ſed etiam diffi cile, & periculoſum. ſecundū ꝙ prodit Connan. in commēt. iuris ciuilis. lib. prim. cap. 11. colum. ſecunda, ubi inquit, quod
137 omnia, †quæ quandoque contingent, tamquam præſagire
138 animo non poſſumus, difficileque †eſt, & periculoſum cauere de ſingulis, ex memorata concluſione per quam ualet, relictum ex cauſa oneroſa, ſeu remuneratoria, noſtra hac prohibitione propoſita, videtur quoque ſuſtineri poſſe lega
139 tum uxori factum ſub ea conditione, ut in dies fit, donec uitam uidualem, & honeſtam duxerit, atque ſeruauerit, pro pterea quod tunc legatum non lucratiuum cenſetur, ſecun dum naturam legati, ut l. legatum eſt de legat. 2. ſed oneroſum, donec mulier uitam uidualem, &c. quod modici grauaminis non eſt, tot titu. C. de ind. uid. toll. quod uoluiſſe uidetur Barbat. conſ. 80. colum. fin. num. 19. lib. tertio. Pro quo etiam facit, quod in legato eſſe non intelligitur, niſi quod onere deducto ſupereſt, l. non amplius. & ibi ſcrib. de leg. 1. unde quatenus corruere deberet legatum, eatenus tantum corrueret, quod ſupereſſet deducto onere, ut ſupra uerbo, le gare quæſt. 7. num. 63. & ſequen. & uerbo, ultra quæſt. prim. num. 7. Ad idem confert, quod not. Bal. in l. fin. num. 8. C. de
140 indict. uid. tol. ubi, ſi maritus habitationem †relinquat uxori in domo cum filiis, uult mulieri deberi ēt alimenta, ex eo ꝙ in recompenſationem laboris id factum cenſetur. dū uxor in obſequio filiorū ſtat. l. ſeio, id princ. ff. de anu. leg l. in reb. §. poſſunt. ff. commod. cum quo tranſit Pic. in l. titia cum nu
141 beret. §. Titia. q. 84. de leg. 2. Ang. tract. de teſt. gl. donec caſta, & honeſta in fi. Cre. ſing. 65. ubi ēt uult cēſeri tacite alimenta relicta uxori qū iuſſit maritus, filios apud eā educari, & iam nobis ſupra innotuit, quā plurimū condonandū eſſe his, quę remunerationis gratia fiunt, Ad ſtipulatur, qđ ſcribit Rip. in l. fœminæ uu. 44. in fi. C. de ſecun. nu. cū inquit, ꝙ ſi uxor ui
142 rū †inſtituat heredē ea lege, ut nomē, & arma patris ſui, ſuę que familię aſſumat nō tenetur maritus hæreditatē filiis pri mi coniugii conſeruare, ex eo, quod non ex mera liberalita. ſed ob cauſam inſtitutus fuit. l. hoc iure. §. fi. ff. de donation.
143 Contrarium uero puto de iure tenendum, ut tale †legatum factum, donec uxor uitam uidualem, & honeſtam ſeruauerit non ſubſiſtat per hanc noſtram prohib itionem, quoniā tantum abeſt, quod iure cautum habeatur, ut obſeruatio vi duitatis & caſtitatis in uidua talis ſit, quod præmium a uiro mereatur, quale exigitur in his, quæ remuneratione ſunt di-
144 gna ut ſupra diximus, Quin potius mulierem †deceat, contentam eſſe primo coniugio, & uitam uidualem ſeruare, ſiquidem, ut inquit Bal. in auth. cui relictum, in princ. & ibi etiam Caſtr. C. de indict. viduit. toll. reiteratio nuptiarum
145 †ſalua honeſtate fieri non poteſt, ac magis expedit Reip. honeſtatem ſeruari, quam multiplicatio populi ex corruptis
146 moribus, & ideo, ut ſubdit Bal. quæ unico matrimonio † eſt contenta, exemplar eſt honeſtatis, & pudicitiæ, ſequitur Socin. in l. hæc conditio. 3. not. ff. de condit. & demonſtra. cum aliis ſimilibus late congeſtis per Neuiz. ſil. nupt. lib. ſecundo nu. 30. & ſeq & longe copioſius per Tiraq. in l. boues. §. hoc ſermone. num. 141. & aliquot ſeq. ff. de uerbo. ſigni. omnibus uiduitatem mulieri ſuadentibus, & cælebris eſt text. in cap. hac. ratione. 31. quæſt. 1. ibi. Nam ſecundum quidē accipere ſecundū præceptum Apoſtoli licitum eſt, ſecundum autē ueritatis rationem, uere fornicatio eſt, & Paul. ad Thym. pri mo cap. 5. viduas honora, quę ueræ uiduæ ſunt. vnde Imperator, auth. de nup. §. ſoluto autem, cenſuit, fęlix, & beatum eſſe, mulierē primo coniugio ſtare contentā, & rurſus, auth. de nō elig. ſec. nub. §. optimū ait optimū eſſe, atq; laudabile, & dignum oratione, ut mulieres ita ſe honeſte tractent, qua tenus, quæ ſemel ad uirum venerunt, ſeruent inuiolatum moriētium thorum, & huiuſmodi mulierem & miramur, pariter, & laudamus, & non procul a uirginitate ponimus, & ſecundum Ang. conſ. 396. num. 4. nec id mirum, cum ſo-
147 la virginitas †ſit potis Deo animas pręſentare, auth. de Leno. circa princ. & proinde mulier, ut ſubiungit Ang. tranſiēs ad ſecunda uota proprietate lucrorum, & facultate libere la giendi priuatur, ut non immerito apud priſcos Romanos, q̄ vno contentæ matrimonio fuerant, corona pudicitiæ hono rarentur, ut apud Tiraq. d. §. hoc ſermone. num. 153. Neque de his quoque præclara deficiunt exempla. Et primum illud quod Diuus Hieronimus, ut a ſacris uiris incipiam, ad louiā
148 ſcribit de Demotionis † Areopagitæ filia, quæ ſponſo mortuo negauit, ſe alteri nuptarum, eo quod adulterum acciperet, non maritum. Illum enim etſi defunctum, ſibi tamen adhuc uiuum eſſe, quod ex noſtris refert Tiraq. vbi ſupra. nu 3. 152. qui num. pręcedenti illud pleclarū Portię minoris reſpō ſum refert datum mulieri laudanti ſecundum maritum ha bere, quod pudica matrona nunquam niſi ſemel nupſiſſet
149 Necnon quod de Annia † Romana fertur, quæ hortāte quo dam, ut vidua Iuuenis, formaſaque iterum nuberet, reſpondit, nolle. ſi enim bonum coniugem, vt primum, habere cō tigiſſet, perpetua, ne eum amitteret, moleſtia torqueri, quod ſi contra, in malum incidiſſet uirum, nimium graue ſem per habituram illud malum, quod nulla neceſſitate cogente, ſibi ipſa peperiſſet. ut apud Fulgo. libro 4. cap. 6. & Egnat.
150 eodem. idem de Valeria † Maiore Meſſalarū fratrum ſorore habetur, quę cū uidua ſolicitaretur, ut viro nuberet, reſpō dit, Seruium qui eius maritus fuerat, apud ſe adhuc uiuere ꝙ apud omnes, alios mortuus uideretur, ut apud eundem Fulgoſium. loco pręallegato. Legitur quoque mos indorum
151 †Thrac. Getarum. Catheorum, & aliorum diuerſarum nationum, quorum fœminæ ad ſepulchra maritorum defunctorum ſeſe conferebant, & orbatę viris ex uitæ tedio mactandas, deinde cum mortuo concremandas, & humandas ſe offerebant, teſte Valerio Maximo. libro ſecundo, capitulo primo, & Alexandro ab Alexander. libro tertio. capitulo ſeptimo, ac Herodot. libro quinto. Et propterea ad inſtitutum noſtrum reddeundo, cum conditio caſtitatis, & uiduitatis ſeruandæ ex coniugali iure potius ſit debita, quā uxori remiſſa, tali prēmio, & remuneratione digna cenſeri non debet, vt actui alias non ualituro uim tribuat, per ea, quæ ſupra diximus. num. nonageſimoſeptimo. & centeſimo tertio, ad quod etiam conferunt ſuperius notata, uerbo lega re. quæſtione ſecunda, numero 31. Tanto magis cum non deſint, qui velint, cauſam remuneratoriā tantum fieri, cen ſerique pro meritis. præteritis, ſiue præcedentibus, non autem futuris, ut poſt Imolam, & Romanū. notat laſo. in lege ex hoc iure numero 53. verſiculo. intellige tamen ff. de iuſti tia & iure. etſi iſtud nimis tutum non exiſtat, ut apud Tiraquel. in l. ſi unquam, verbo. donatione largitus numer. 109.
152 C. de reuocādis donationib. Nec obſtat Barb. †d. conſi. octua geſimo numero. decimonono. libro tertio. quoniam ultra quod ipſe ſine lege loquitur, ut de eo parum curandum ſit, quia erubeſcimus, cum ſine lege loquimur. §. conſideremus authentica. de trient. & ſem. non conſuluit in terminis ſtatu ti prohibentis maritum legare uxori, ut ſcilicet legatum in modum relatum ualeat, ſed in caſu ſtatuti prohibentis, maritum donare vxori, qui eſt caſus a noſtro longe diuerſus, quia cum ſtatutum loquatur in donatione, pręſupponi non debet, ut locum habere uoluerit in huiuſmodi relicto, quod mera donatio non eſt, ſed conditionalis, & ob cauſam. cum, vt clarius in terminis eiuſdem ſtatuti Regienſis ipſemet Bar bat. alibi. loquitur conſilio vigeſimotertio, libr. quarto idem met ſtatutum, tanquam prohibens donationem fieri in vxo rem, locum aliter non habeat in legato, quin illud uxori libere fiat, ut ſupra etiam diximus, uerbo, legare. quæſtione ſexta adeo quod Barbat. longe a terminis noſtris eſt loquutus. Nec etiam obeſt, in legato quicquam non contineri, niſi quatenus ſupereſt deducto onere dicta. l. non amplius, aſſumptum quidem admittitur, ſed denegatur conſequentia, quod ſcilicet hmōi conditio aliquod onus ſecum afferat, ꝙ præmio, ſeu remuneratione ſit dignum, ut mox diximus
153 Minus, quoque ad rem facit dictum Bald. † in dicta l. finali. numero octauo. C. de indict. uid. tol. cum Bald. non loquatur, ubi adeſt prohibitio non relinquendi uxori, quæ etiam ad alimenta extenditur, ut ſupra diximus. uerbo, ſolidos, quę ſtione ſexta ſed potius in caſu permiſſiuo, quam prohibitiuo, ex uulgari regula cum de uno diſputat ur, cætera præſupponuntur habilia l. qui teſtamento. ff. de teſtament. l. ut gradatim. ff. de munerib. & honoribus. cap. primo. de ætate, & qualitate. Et ubi velimus, quod Bald. generaliter ſit loquu tus, ideo ibi admittitur, ut relicta habitatione mulieri una cum filiis in recompenſationem laboris, alimenta ſibi debeātur, quia mater in obſequio filiorum permanet, domus regimen habens, cum, ut experiētia rerum magiſtra docet,
154 non modicum †ſit onus curam filiorum, & rei familiaris ha bere, ut notat Dominus Menoch. conſilio 62. numero octauo. & ſic talis eſt eius labor, qui talem remunerationem me retur, ut ſentit textus in dicta l. Seio, in principio. ff. de ann. legat. & ibi etiam Baldus, Caſtrenſ. l. prima columna prima. verſiculo aut enim. C de legat. & Petr. Pech. de teſt amen. coniug. lib. quinto. capitulo decimo. numero quarto. circa finem. in tertia concluſio. cum alioquin ubi alimenta non cenſerentur relicta, ex iure ſibi deberentur, quoniam, ut ait tex. in l. in rebus. §. poſſunt. ff. commod. & Bald. quo-
155 que loco præall. cibariorum †impenſæ naturali etiam ratio ne ad eum pertinent, qui vtendum accepiſſet. ex quo inferri
156 poteſt, quod ubi †mater cum filiis non moraretur a ceſſante cauſa, nihil ſibi deberetur, ut non obſcure ſentit tex. dic. l. Seio, dum uult, legatum pro parte tantum filiis ſuperſtitis deberi, cum pro ea parte adimpleta ſit conditio, vt idem vo luit Brun. tractat. de diminut. 8. 9. & 11. concluſ. & Dominus Menoch.

Source : BIU Cujas

Menoch. ubi ſup. Quod adhuc intelligendum videtur, qualitercunque mater cum filiis non moraretur, tam ex ſui quã filiorum culpa, aut etiam ex caſu, licet alias hæc inter ſe diſtent, iuxta not in d. l prima. C. de legat. l. diuortio. ff. ſoluto matrimonio. propterea quod ſolus labor eſt ille, ob quem alimenta debentur, ut apud Ruin. ad intelligentiam dicta l. Seio conſil. 42 num 11. uerſiculo ſed contra hanc lib 2. Dec. conſ. 526 num. 3. 4. & ſequen. Petr. Pech. d. cap. 10. num. 4. ea. colum. & ſeq. Borgn. de uſuf. ux. relic. nu. 138. & pulchre Benint. deciſ. 98. nu. 2. & ſeq. Sicuti habetur in tutore, qui legatum non conſequitur, niſi onus ei adiunctum agnoſcat. l. Neſennius ff. de excuſ. tuto & ideo ubi mater cum uno tantum ex filijs habitaret, filius ei adhuc ad ratam ſolum teneretur, ut eſt caſus d. l. Seio Chechar. deciſ. 98. num. 19. habita tamen conſideratione laboris arbitrio boni uiri, ut per Bar. d. l. Seio.
157 in fine. Quare ubi aliquid relictum † fuiſset uxori, ut fit quã doque, quæ cum filiis, ſeu aliis hæredibus, eorum, & domus regimini incumbendo, commorari deberet, legatum huiuſ modi tanquam remuneratiuum laboris ſubſiſteret, in quantum tamen ipſe labor mereretur, iudicis arbitrio pẽſandus, ut ſup. uerſ. uerum quia. num. 97. & ſeq. & adhuc prope Petr. Pech. d. cap. 10. colum. 5. in 3. concluſ. ac Benint. alleg. deciſ.
158 98. num. 8. Verum † ubi legatum factum eſſet uxori, & filiabus ſimul in caſu, quo uxor uelit uidua permanere, & cum filiabus commorari, legatum ſuſtinebitur ex perſona filiarum. licet non uxoris. Hier. Alb. conſ. 36. ante finem. Vltimo non obſtat, quod tradit Rip. in d. l fœminæ. num. 44. C. de ſec. nup. nam eius dictum in terminis, q. noſtrę, ſtante, quod hæc noſtra prohibitio non diſponit, quominus uxor ad eius libitum uiro ſuo relinquat ut ſupra verbo, vxori q. 4. applicari, non poteſt, quod ſilicet maritus ea conditione leget vxori, ut patris ſui, atque familię nomen, & arma aſſumat, ex eo ꝙ
159 uxor etiã donec remanet uidua, dicitur eſſe de familia uiri, ac illius nomen retinet. l. quicumque cum ibi no. per Bar. & alios. C. de re mil. lib. 12 iuncta. l. filii. §. uidua. ff. ad municip. ac not. ſcrib. in l. cum quædam. ff. de iuriſd. om. iud. unde cũ nil aliud mulieri adiũgi, poſſit, quam quod ei de iure competit, non debet id onus cenſeri, per quod liberalitas ceſſet, ex ſupra deductis, præcipue ſub uerſ. difficultas uerſatur num. 100. Et ſic prudenter Rip. loquntus eſt in uxore, quæ uirum ſub hac lege inſtituit, in quo militat eius conſideratio, ideo ubi noſtra hæc prohibitio inter coniuges reciproca eſſet, ut aliquibus in locis exiſtit, tunc forte relictum per vxorem in uirum ſub hac conditione factum non corrueret, quaſi non ſit mera largitio, ſed ob cauſam facta, d. l. hoc iure. §. fin. ff. de donatio. & cum eo Rip. ubi ſupra idque multo magis ubi re lictum aliquod in ſe aſtimabile non contineret, ut ſupra, diximus, hoc cod. uerbo, q. 1. & ſeq. Hæc ſunt, quæ tibi, aman
160 otiſſime lector, menſa † mea præbet exilis, ſi uero ampliores dapes appetis, illas a frugalioribus carpe, Iuxta illud Sedulii Poetæ mutuo habitum a Cotta in ſuis memoro. uerbo, memoria.

Diuerſas quicunque dapes conuiua requiris,
Dignatus noſtris accubitare toris.
Pone ſupercilium, ſi te cognoſcis amicum,
Nec quæras opus hic Codicis artificis.
Sed modicæ contentus adi ſolennia menſæ,
Pluſque Libenti animo, quam ſatiare cibo.
At ſi magnatum caperis dulcedine rerum,
Diuitiasque magis delicioſus amas,
Nobilium nitidis Doctorum veſcere cœnis,
Quorum multiplices nec numerantur opes.
Illic inuenies, quicquid mare nutrit edendum,
Quicquid terra creat, quicquid ad aſtra volat.
Cærea gemmatis flaueſcunt mella caniſtris,
Collucentque ſuis aurea vaſa ſauis.
At nos exiguum de paupere carpſimus horto,
Rubra quod appoſitum teſta miniſtrat holus.

Cæterum ubi adhuc non acquieſcas, illud pro obſonio accipe.

Inuidus, aut taceat noſtri detractor honoris,
Aut aliud melius, ſi ſciat, edat opus.

LAVS DEO.

Galliæ Tabula Gloſſarum.

EXORDIVM. car. 283
Præfationes. ibid.
Item quod. 294
Maritus. 295
Non poſsit. 301
Legare. 310
Vxori. 323
Vltra. 328
Solidos. 330
Viginti- 337

FINIS.

Source : BIU Cujas

ROCHI CVRTII IVRISCONSVLTI CLARISS.

Enarrationes in Capitulo cum tanto.

DE CONSVETVDINE.

AD MATERIAM STATVTI FACIEN.

SVMMARIVM.

1 *Tituli de consuetud. ad superiores continuatio, & progressus. & num. 3.*
2 *Consuetudo an legem præcesserit. Et vnde illa ortum duxerit.*
4 *Ius omne scriptum, certius & nobilius est non scripto.*
5 *Consuetudo an consistet iure scripto.*
6 *Consuetudo in scriptis redacta, suum nomen an amittat.*
7 *Consuetudo quid differat a lege.*
8 *Rescripta dicuntur ius scriptum.*
9 *Consuetudo, quid. varie & nu. 13.14.*
10 *Difinitio verbane etiam impropria admittat.*
11 *Difinitionem non vitiat breuitas.*
12 *Difinitio an causam efficientem necessario complecti debeat sicut conuerti debet cum suo definito. & nu. 5.*
16 *Legis condendæ ius habentes, non propterea possunt, consuetudinem inducere.*
17 *Consuetudo unde dicatur.*
Et a quibus possit introduci.
18 *Consuetudo quotuplex.*
Et quotupliciter accipiatur & nu. 20. 21.
19 *Consuetudo quædam est iuris, quædam facti.*
22 *Consuetudo quando sit ius pretorium, & quando ciuile.*
23 *Consuetudo, Obseruantia, Stylus, Ritus, Mores, Vsus, Desuetudo, Solitum, et Consuetum, quid inuicem differant.*
24 *Consuetudinem seu obseruantiam facti quot vices inducant. Et quid de iuris consuetudine.*
25 *Clausulæ consuetæ communiter apponi, vt habeantur pro appositis, sufficit aliquos actus interuenisse.*
26 *Clausula ad hoc ut apponi consueta dicatur in instrumento, Notariorum, consuetudo an attendatur.*
27 *Stylus, quid Et in quo maxime a consuetudine differat.*
28 *Ritus circa quæ versetur.*
Tum quid differant. mores, usus & consuetudo.
29 *Desuetudo, quid. & num. 31.*
30 *Consuetudo negatiua, quam varie dicatur.*
32 *Consuetum. & solitum, an & quid differant.*
Et quid in vsitato & consueto.
33 *Solitum verb. an possit in uno tantum actu verificari.*
Et quid de verb. consueto. num. 34.
35 *Solitum & consuetum vnius personę particularis, est factum, circa quod lex disponit, consuetudo vero, est ius disponens.*
36 *Consuetudo facti, in duabus vicibus verificatur. Quod fallit in blasphemante.*
37 *Compromisso in aliquem vt pronunciet de iure, an poterit pronunciare secundum consuetudinem, & statuta loci. & nu. 39. 41. & 44.*
38 *Ius verbum quomodo in dubio accipiendum.*
40 *Compromissarius an possit causam decidere secundum priuilegia. remissiue.*
42 *Delegatus a principe, non tenetur in commissione sibi facta seruare loci in quo, est consuetudinem.*
43 *Verba intelligenda sunt secundum qualitatem proferentis ipsa.*

PRAEFATIO.

Onsuetudinis, materia quam sit celebris, subtilis & quotidiana, nemo est, qui nesciat, vt Iurisconsulti Vlpiani verbo vtar, in l. nemo est, q ne sciat. ff. de duobus. reis. ideo rubr. de consuetudine, & capitul. cum tanto, quod est capitulū fina. quod cetæris est celebrius, ad communem utilitatem, Rector magnifice, viri patres reuerendi, & vos fratres ornatissimi, utiliter commentari decreui, prius tamen Redemptoris nostri ac Virginis sacratissimę præsidio ex corde inuocato. Procedam itaque accuratissime, quantum ingenii mei uires patientur, ordinem Abbatis Panorm. secundum morem nostrum sequendo, & ea maxime, quæ ipse attingit, discutiendo. Quibus discussis, plures quæstiones, prout, ex alto mihi concessum fuerit, pulchro ordine absoluam. Et licet plerique summi canonum ac legum uertices. quorum calciamenta soluere non essem dignus, materiam ipsam tractauerint, ausim tamen affirmare has meas lucubrationes vobis, ac cæteris studiosis, plurimum profuturas, & id re ipsa in dies percipietis. Continuatur hæc rubrica ad præcedentes

1 per † Summistas, & per Abb. hic post alios, in hunc modum, visum est supta de iure scripto, quod consistit in constitutionib. & rescriptis, merito subijcitur de iure non scripto, quod consistit in consuetudinibus, & ab hac continuatione nemo discrepat. Contra istam continuationem opponitur dupliciter. Et primo, vt non sit bona, quia † consuetudo fuit ante

2 legem, & sic ante ius scriptum, ergo titulus de consuetudine debebat situari ante titulos præcedentes, arg. glo. in c. quorū dam, in verb. prædicatorum, de elect. lib. 6. Et quod fuerit ante legem, est tex. in c. fi. §. ius uero consuetudinis. 6. dist. & ibi no. Card. Alex. probatur etiam in l. 2. in prin. iuncto. §. 1. ff. de orig. iur. & hoc etiam dicit Ioan. And. in sum. huius tit. posita post cap. fi. infra eo. in fi. principij, dum dicit, ꝙ consuetudo habuit ortum post ius naturale, quando cęperunt homines simul uiuere, allegando tex. in d. §. fin. & idem repetit colum. 4. in princip. idem dicit Barb. hic colum. secunda. & dominus Pet. Rauen. in suis alleg. & conclu. in materia consuetudinis positis post suum Alphabetum aureum, colum. 3. in fine. Et in hoc errant nouiores in rub. supra de constit. ubi dicunt, quod lex fuit ante consuetudinem, per tex. in §. ex non scripto. insti. de iu. nat. ibi, consuetudo legem imitatur. Sed ille tex. non urget, attenta gl. ibi, quę declarat illud uerbum, imitatur, aliter, quam præfati Doct. intellexerint. Istam oppositionem reperi factam per D Andr. Barbat. hic colum. 2. & saluando dictam continuationem & situationem, respōdet, quod constitutio editur a principe, alleg. no. in rub. sup. de const. consuetudo uero editur ex usibus hominū l. de quibus, ff. de leg. Ideo, ut ipse dicit constitutio, tanquam edita a nobiliori inuentore, præfertur consuetudini, & propterea

3 †Titulus de constitutionibus præcedit istum titulum. Sed ista solutio, cum reuerentia, non est solida, quia in titu. de consti. ponuntur nedum iura Pontificum, sed inferiorum, & propterea uerbum constitutio, in illo titulo sumitur large, vt dicunt Abba, & communiter alij ibi. in rubr. Præterea, ista solutio non tollit argumentum de anterioritate consuetudinis. Vnde ego aliter respondeo & dico, & licet considerato respectu, de quo in argu. supra facto, iste titulus debuerit præcedere titulos de constitutio. & de rescri. tamen

4 ex alio respectu, scilicet quia omne † ius scriptum est certius & nobilius iure non scripto, ut Abba. & alij dicunt in rubric supra de constitu. merito situatio prædicta rationabilis est. nam duo contraria procedere possunt, diuersis respectibus consideratis, ut uult glos. in capitulo secundo de arbi. lib. 6. in uerbo, ciuilis Do. Anto. in capitulo fi. in lectura, col. penult. in fi. infra eod. allegans bonam glo. in capit. 1. in glo. 2. infra de collu. deteg. Idem dicit Abb. in dicto capitu. fina. in glo. in verbo, rationabilis. in fi. & Gemi. referens pulchra

5 exempla, in capitu. illud 12. distinctio. Secundo, dum † dicitur, quod consuetudo consistit in iure non scripto, oppono de toto libro feudorum, qui continet consuetudines, ut rubri. illius libri denotat, & tamen sunt scriptæ. Probatur ēt in capitu. secundo de præben. lib. 6. ubi consuetudo est scripta Pro solu. Do. Anto. hic colum. 4. post multos per eum relatos, & Barto. in l. de quibus. in lectura, colum. quinta. & in repeti. in 1. quæstio. principa. & Docto. communiter in l. secunda in princip. ff. de vulga. & pupilla. & nouiores hic sequuntur, & dicunt. Si consideramus consuetudinem quando inducitur, impossibile est, ꝙ sit scripta, quia ex tacito cōsensu insurgit. Si vero consideramus consuetudinem, prout est inducta, illa potest in scriptis redigi ad probationem, sed tamen scriptura non est de natura cōsuetudinis. Et dant exē plum in ꝯsuetudine feudorum, item in contractu, qui licet exꝯuentione partium in scriptis redigi debeat, & redigatur, tñ non dr̄ ꝯctus in scriptis, allegātes gl. 4. in l. ꝯctus. C. de fide instr. Et consuluit Pau. de Cast. in cons. 42. incip. tria sunt. ꝙ licet partes contrahentes cōcordent, ut certa die fiat instrumentum, tamen contractus ante est perfectus, & non dr̄ celebrari in scriptis, quia scriptura ad faciliorem probationē

Source : BIU Cujas

requisita videtur,& contractus tenet a principio.Firmat etiã plene Aretinus in consil.suo 160. incipien. longa est. colum. 3.in secundo dubio,& Barb. alias multas authoritates adducens,& dicens ita consuluisse & obtinuisse, in rubr. infra de empt.& vend. in 2.col.præmissa tamen solutiõ non videtur solida , quia præsupponit, quod licet consuetudo in scriptis redigatur, tamen adhuc consuetudo dicatur . Sed repugnat tex.in §.constat. Instit.de iure natu.vbi verbum, constat, ex vi ipsius verbi,videtur denotare essentiam & naturam consuetudinis esse, vt non sit scripta.idem probat tex. in c.consuetudo §.cum itaque. 1. dist. ibi, quæ vero in scriptis est redacta,non est consuetudo.Et licet nouiores hic respondeãt, q̃ text.in d.§.cum itaque. loquatur in consuetudine nondũ formata,tamen responsio ipsa non congruit illi textui, qui loquitur de consuetudine,quæ pro lege suscipitur, cum deficit lex,& sic loquitur in consuetudine formata & completa. Item ipsa solutio confunditur per tex.in d.§.constat.ibi,ius, quo vtimur.& sic loquitur de consuetudine inducta & completa.Secundo,dom.Anton.hic colum.4. aliter soluit prædictam difficultatem , & dicit, quod vt in pluribus in consuetudine non interuenit scriptura,ita in lege, vt in pluribus interuenit scriptura. Et propterea non obstat illud, quod particulariter dicitur in consuetudine feudorum , quæ in scriptis redacta est,quia a communiter cõtingentibus aliud est, 6 ut in dicto §. constat. Tertio aliter † respondet excellentissimus præceptor communis, d.Iasin dicta l.secunda. colum. 3.ff.de vulg.& pup. scilicet quod illa consuetudo feudorum fuit redacta in scriptis per non habentem potestatem legis condendæ, scilicet per Obertum de Orto .ideo consuetudo adhuc dicitur,alias secus.Et propterea concludit post Raph. Cumanibi,& plerosque alios per eum relatos,quod consuetudo in scriptis redacta, non dicatur amplius consuetudo , & refert duas vtilitates,vt per eum, & alia vtilitas colligitur ex doctrina Bart.in dicta l.de quibus.in lect.in fine. Aliter,& quarto ego respondeo ad motiuum supra factum , & dico, quod consuetudo quæ in scriptis redigitur , dicitur consuetudo, quia consuetudo fuit,argumen.l.insulam.in fi.ff.de acquiren.rer.dom.sed proprie non dicitur consuetudo. Et hãc opi.etiam videtur tenere Bald.in dicta l.de quibus.in repeti. 7 columna prima. vbi dicit quod consuetudo † differt a lege in tribus.Primo sicut tacitum & expressum. Secundo,sicut nõ scriptum & scriptum. Tertio,sicut successiuum & instantaneum. Et ista opin.in stricta disputatione verior videtur,licet alia sit communior,videlicet, quod licet consuetudo sit redacta in scriptis,tamen consuetudo adhuc appellatur, ut tradunt Doct.supra in princ.huius oppositionis allegati. Nõ est tamen absurdum dicere,quod id, quod prius erat ex sola cõsuetudine,postea ius scriptum factum sit,vt est casus, quẽ ibi no.d.Anto.in cap.videtur.infra qui mat.accus pos.quem refert & sequitur Aret.cons.13.incip. viso diligenter themate.colum.tertia. Aliter etiam opponit do.Andr.Barb. hic in princip.sed quia leuis est oppositio, & ipse eam soluit, illam omitto.Ex hac continuatione sic defensata habes colligere 8 vnum notandum,scilicet,quod rescripta dicunt ius scriptũ. Facit text.in §.sed quod principi.Institu.de iure natu. & hoc procedit,nedum respectu eorum, inter quos emanaruut ipsa rescripta,sed etiam respectu aliorum, quando per talia rescripta de iure aliquid deciditur.ita decidit Archidia. & Geminia.in cap.ignorantia.38.distin.glo.Ioan.And. & Abb. in colum.2.in capit.quia G.de iud.tradit Felin. alia allegans,in rubr.supra de rescrip.in princip.& in cap.in causis.columna fin.de re iud.& bene probatur in illo tex. & alia iura allegãt Archi. & Gemi. in d. capitulo ignorantia. & facit text. cum glo. in §. sed quod principi. Insti.de iure nat.Rescriptum ergo facit ius generale , quando in eo aliquid diffinitur de iure,per prædicta . Si tamen rescriptum contineat commissionem vel delegationem aliquam , tunc solum facit ius inter partes.c.P. & G.infrà de offic. .de legat.Ioan.An.& Abbas in dicto capitulo quia G.Item si rescriptum contineat gratiam vel priuilegium,non facit ius in fauorem aliorum, qui in rescripto non continentur . §. plane. Institut. de iure naturali. lege prima , ff. de constitu. princip. capitulo sane . de priuileg. & capitulo porro.eo.ti. Expedita continuatione, Primo 9 quæritur de definitione consuetudinis . Abb. † hic in primis hanc quæstionem formar,& recte agit, quia licet omnis definitio sit periculosa,l.omnis definitio.ff.de reg.iur.tamen vt intelligatur,quid sit id,de quo agitur, teste Cicerone, omnis de re aliqua institutio, debet a definitione ꝓficisci. facit tex. in l. 1.ff.si cert.pet.Definitur ergo primo secundum Isido. ut legitur in c.consuetudo.1.dist.Consuetudo,est quoddam ius, vtentium moribus approbatum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. Hanc definitionem improbat Bart. in d.l de quibus.in lect.col.2.ad fi.& ea ratione mouetur, quia ista definitio non continet substantialia,s. tacitum consensum populi.Ipsam tamen definitionem sequitur Bar.sibi contrarius in repeti.d.l.de quibus in 1.quæstione principali,in prin.nec alij ibi discrepant,& ibi Bar.declarat singula verba huius definitionis. Et si voluerimus eam tenere, argumentum Bart. in lectura non videtur obstare,quia tacitus consensus inducentium consuetudinem, satis colligitur ex illis verbis, moribus vtentium, vel dicas, ut etiam sentiunt nouiores hic, ꝙ in definitione non est opus exprimere substantialia rei definitæ,sed bene substantiam & quidditatem ipsius rei, secundum glo.in dicta l.omnis definitio.ff.de reg. iur. Probatur ẽt in l.1. ff.de testam. ubi in definitione testamenti non ponuntur testes, nec alia substantialia . Ex alio tamen non videtur bona dicta definitio,quia dicitur in ea, quia consuetudo habet uim legis,cum deficit lex.sed huic obstat,quia etiam existente lege, consuetudo inducitur , quæ derogat ipsi legi, ut probatur in c.fin.infra eo.& in d.l.de quibus. ff.eo.Hanc difficultatem soluit dom.Anto hic in repetitione,in versi. uisa materia.ad fi & Gemi.post Lauren.in d.cap.consuetudo. columna 3.& Bar.in d.l.de quibus.in 1.quæst.dicens,quod hoc casu,s.quando lex existit,& consuetudo contraria inducitur improprie deficit lex, quia consuetudo ei derogat. Ex quib. 10 verbis habes reportare,quod uerba in definitione possunt esse impropria,nec id absurdum reputatur,prout non reputat Bar.ubi supra.& hoc notandum uidetur. Aduertendum tamẽ est,quod res definita seu ipsum definitum capit proprietatem,scilicet ut dicatur proprie tale propter definitionem, ut declarat Bart.in l.omnes populi.in 3.q.6.principalis. ff. de iust.& iu.vbi dicit,quod tribus modis cognoscitur aliquid esse proprie tale, vt per eum. Sed adhuc obstat, quia existente lege, consuetudo inducitur conformis ipsi legi, ut probatur in cap.cum dilectus.& ibi Abb.in 2.notab.supra eod. & in c. sopite.infra de censib.& tradit Abb.in c.fi. colum.pen. infra eod.& D.Ant.hic col.16. uer.quarto restat videre, & hæc uidetur melior probatio,quia præcedens tollitur per d. Anto. & per Geminian post Laur.& per Barto supra relatos.Posset dici, quod etiam prædicta difficultas tollitur, quia quando consuetudo est conformis legi, est potius confirmatio , uel obseruantia legis,quam consuetudo,ut dicit dom.Alexan. in d.l.de quibus . in princ.in apostil.allegando gl. magnam in cap.pri.de const.lib.6.& alia , ut per eum, prædictam etiã 11 definitionem † improbat dominus Ant.in capitu.fi.infra eodem colum.26.vers.visa materia.ad finem,& Hostiẽ. hic in summa,ea ratione,quia est nimis breuis,nec videtur secundum eos absurdum,quod reprobetur prædicta definitio posita in d.cap.consuetudo,quia ille est text. Isidori,qui non habuit potestatem legis condendæ,ut patet ex text.in cap.sancta Romana ecclesia.in 15.dist.ubi Isidorus non connumeratur inter eos, quorum dicta pro lege suscipiuntur. & tradit , Felinus.in capi.secundo supra de rescrip. charta penult.Sed tamen definitio ipsa sustineri potest, ut sup. demonstratum est nec alicubi legi,quod propter breuitatẽ definitio improbetur.Secundo definitur per Iaco.Rauen.vt hic Ioan.An.& 12 Abb.referunt.Consuetudo, est ius † quoddam, quod est moribus populi uel maioris partis,ratione initiatum,&c. & sequuntur Cyn.& Barto in l.secunda.quęstione prima.C.quę sit longa consuetudo.Sed hanc definitionem inprobat Do. Anto.hic colum. 26. versi.uisa materia.& Bar.in dicta repeti.l.de quibus.colum.secunda uersi.expeditus de contrariis, uenio ad quæstiones.Et mouetur Barto.ea ratione, quia hęc definitio non comprehendit consuetudinem alicuius Capituli uel collegij. & propterea aliam definitionem tradit Barto.ibi,quam sequuntur communiter posteriores, & similiter eam refert & sequitur Do.Petr.Rauen.in suis allegationibus & conclusionibus consuetudinis, positis post suum Alphabetum aureum,in prin.ubi aliud nõ dicit in ista quęstione definitionis consuetudinis. Nouiores tamen hic saluant hanc definitionem supra relatam,dicentes,quod uerba illa,totius populi uel maioris partis, sunt posita in ea ex abundanti.Patet secundum eos,quia non sunt posita in de- 13 finitione Isidori.Item,quia † in definitione non est opus exprimere causam efficientem, ut est glos. licet ipsi non allegent,in l.omnis definitio.ff.de regu.iuris.unde dicunt, quod ea,quę ex abundanti dicta sunt, non habent vitiare l. testamentum. C. de testamen. Ista tamen saluatio non est solida,ut puto, quia non est uerisimile, quod definiens ponat uerba in definitione ex abundanti, nec in dubio id est dicendum,argumen.l.si quando.ff. de legatis primo . in principio capitu.si Romanorum.post princip.ibi,ut quid membranas occupant.decimanona distin.glo.in capitu.solitæ.de maio. & obe,in uerb.tanqnam.Item,licet dicta uerba essent posita in ipsa definitione ex abundanti,tamen quia definitio nõ conuertit cũ definito,cũ non congruat ꝯsuetudini collegij, non est bona.l.prima.§.dolum. ff.de dolo. Tertio definit Io. 14 An.† in sum.sua de consuetudine, posita post hunc tit. in fi.

Con-

Source : BIU Cujas

Consuetudo, est quoddam ius, moribus illius introductum, qui authoritate. publica legem condere potest. Hanc definitionem improbat Abb. hic, quia inferiores a Papa non possunt condere legem contra canones, per iura adducta, per eum & tamen possunt iuducere consuetudinem. c. fin. infra eo. c. cum omnes & ibi not. supra de const. cum similib. Noniores soluant istam definitionem dicentes quod satis est, ꝙ procedat a communiter contingentibus, seu secundum cō munem regulam, quæ habet, quod illi possunt inducere cōsuetudinem, qui possunt legem condere, ut ipsemet Abba. dixit in rub. infra de iud. circa definitionem iudicii. sed ista, saluatio non est solida, quia regula communis est in contrarium, scilicet, quod clerici possunt inducere consuetudinē contra canones, dicto c. cum omnes, cum concordantib. sed non possunt leges uel statuta condere contra canones, cap. quod super his. de maio. & obe. item non est tutum dicere, quod satis sit definitionem procedere a communiter cō
15 tingenribus, quia† immo definitio debet conuerti cum omni definito, vt dicit Barb. improbans Abb. in dicta rub. de iu. Et licet ipse hoc non probet, ego ibi adduxi multa, & maxime gl. cum qua ibi Dd. transeunt, in l. prima. ff. de legi. quæ dicit, quod illa definitio legis, quæ ibi ponitur, videlicet. Lex est commune præceptum &c. est potius descriptio, quam definitio, & assignat rationem, quia aliqua lex est, quæ non est communis. Allegaui etiam id uelle in terminis Bar. in l. prima in principio. ff. de regu. Catonia. & text. qui bene hoc probat, cum glo. prima in l. prima. §. dolum. ff. de dolo item facit, quia si sufficeret definitionem procedere a communiter contingentibus, definitiones non essent periculosæ, ut ad sensum patet. cuius contrarium dicit text. in dicta l. omnis definitio. Aliter igitur est respondendum ad argum. Abba. ut respondet Barb. hic, quem nouiores non uiderant, Dicit enim Barba. quod Ioan. And. in definitione sua non dicit, ꝙ consuetudo inducatur ab eo qui potest disponere contra legem, sed dicit, quod cōsuetudo pōt induci ab eo, qui potest legem publicam condere, quod etiam conuenit vniuersitati clericorum, uel prælatis, qui possunt statuta publica condere, cap. cum omnes. & cap. cum M. Ferrarien sis. & ibi no. supra de consti. item posito, quod Ioan. And. diceret id, quod Abbas præsupponit, adhuc difiniti o procedit respectu consuetudinis laicorum, qui possunt statuere contra. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. ista tamen secunda saluatio non placet. quia Ioan. And. definit consuetudinem in genere, non autem loquitur in specie de consuetudine laicorum. Sed in
16 super † ista definitio non est bona ex alio respectu, ut puto, quia in ea præsupponitur, quod illi possint inducere consuetudinem, qui possunt legem condere, sed hoc est falsum, qa particulares personæ, dato quod sint tales, quæ possint legē condere, consuetudinem tamen non inducunt vt infra in tertia quæstio. patebit, Alias multas definitiones uide per Host. hic in summa, & per doct. hic relatos per Barb. qui defendit satis verbose definitionem Azo. in sum. C. quæ sit longa consuetudo, & per domi. Anton. in dicto capitulo finali uersicu. visa materia ubi præsupponit, quod nulla tuta reperiri possit, minus tamen periculosa uidetur definitio Isidori. quam supra primo loco retuli, & defensaui. Secundo quæ
17 ritur, unde † dicatur consuetudo, Dic. ut dicit textus in dicto capitul. consuetudo. & summiste hic in principio, quod ideo sic dicitur, quia in communi est usu. Ex quo infero, quod particulares personæ non possunt inducere consuetudinem, quod intellge, ut in sequenti quęstione dicetur. Et scias, quod quatuor sunt introductoria consuetudinis, scilicet, mores, tempus, ratio, & consensus populi, vt inquit Bal. in capitulo finali. infra eodem titulo. Primum probatur in §. ex non scripto. Instit. de iure natural. Secundum probatur in dicta l. de quibus. & in l. diuturna. ff. de legi. Tertium probatur in l. quod non ratione. ff. eodem titulo. illa tamen lex aliter intelligitur per aliquos, ut dicam infra in glo. in uerb. rationabilis, in ultimo aduertendo. Quartum probatur, quia sicut se habet consensus populi expressus in statuto, ita se habet tacitus in consuetudine. dicta l. de quibus. ita Bal. ubi supra & refert & sequitur ibi Barba. colum. penultima. Tertio
18 quæritur, quot† modis sumatur consuetudo, seu quotupiex est cunsuetudo. Bartol. in dicta l. de quibus, in lectura. colūna 2. in principio. dicit, quod tripliciter capitur consuetudo. Primo, pro assuefactione unius hominis uel etiam animalis irrationabilis l. si seruus plurium. §. finali. ff. de leg. primo. §. pauonum. instit. de re diui. Secundo. pro facto pluriū personarum, seu pro moribus vel usibus eorum, ut in d. l. de quibus. & in d. c. consuetudo. 1. distin. Tertio, pro iure resultāte ex usu, & moribus plurium personarum, ut in illo textu etiam probatur, & in §. inueterata. in d. l. de quib. & in l. sed ea. & in l. sequen. ff. de legi. idem clarius dicit Alber. in d. l. de quibus. col. 11. in hoc puncto plenius loquitur dom. Ant. de But. in d. c. fi. in repe. col. 4. vers. 2. & col. 22. vers. visā materiā. & in effectu ipse & communiter doct. in hoc residere viden
19 tur, quod consuetudo plurium, seu† consuetudo unius ciuitatis vel loci, duplex sit, una facti, altera iuris. Cunsuetudo facti, est mos vel usus hominum, Consuetudo autem iuris, est quæ prouenit ex ipsis moribus, & usibus hominum mediate, & immeditate ex tacito consensu populi, qui resultat ex ipsis moribus, vt etiam declarat Bart. in d. l. de quibus. in lectu. ad finem. & in repetit. in vltima quæstione primæ principalis, & Ioan. And. hic colum. 4. Ange. in §. ex non scripto. instit. de iure naturali. & Oldr. in consilio. 254. incipien. quia tota pars, colum. secunda. ubi dicit, quod consuetudo quædam est facti obseruantia, sicut est in auibus consuetudo volandi, & consuetudo patris familias. Alia est iuris, quæ pro lege habetur. Tradit etiam pulchre Gem. post Archid. in dic. capitulo consuetudo. colum. secunda & dicit domi. Ant. in d. repe. colum. 6. quod consuetudo tripliciter sumitur. primo pro habitu bono uel malo. Secundo, pro materia, ex qua cōsuetudo inducitur, id est, pro actibus, & moribus. Tertio, pro
20 iure sumpto ex materia prædicta. & dicit† Oldradus. in consilio. 254. incipient. ad obiectus, qui fiunt. colum. prim. quod consuetudo potest dicere tria, scilicet actum frequētatum, habitum generatum, & ius ex utroque collectum. allegat Hugo. in capitulo. mos est. prima distincti. & dicit. d. Anton. in dicta repe. colum. 6. quod proprie usus est materia consuetudinis. sed large capiendo usum pro habitu firmato, idem sunt. & hanc consuetudinem unius loci vel populi, appellat publicam Bald. in rubri. C. quæ sit longa consuetudo. & dicit aliam esse, quæ priuata appellatur, de qua in l. 3. in fine. C. de episcopa. audien. ubi est exemplum de consuetudine hominis particularis in delinquendo, quam Bart. in dicta l.
21 de quibus. appellat assuefactionem. Duplex† est ergo consuetudo, una facti alia iuris item alia est diuisio, ut patet ex prædictis, quia vna dicitur publica, alia priuata. item alia est diuisio, quia una dicitur consuetudo compulsiua, alia repulsiua, alia priuilegiatiua, alia permissiua, alia interpretatiua, alia correctiua, alia confirmatiua, alia prælatiua, ita declarat Bal. tradens exempla in l. diuturna. ff. de leg. Item alia est diuisio, quam facit Host. quem refert Car. Flo. in capi. cum dilectus. colum. 8. in 7. quæstione infra eo. Dicunt enim, quod quadruplex est consuetudo, vna generalissima, ut illa, quę est inter omnes Catholicos orandi uersus orientem. capitulo ecclesiasticarum. vndecimo. Alia est generalis, quam seruat tota prouincia. capi. ex tuarum. de autho. & usu. pal. alia est specialis, quæ in vna ciuitate locum obtinet. l. vendi tor, §. si constat. ff. communia prædi. alia est specialissima, ut puta patrisfamilias. l. vel vniuersorum. ff. de pignor. act. cum similibus. Hanc diuisionem tradit Hosti. in summa huius. ti. §. finali. Car. Flor. in dicto capitul. cum dilectus. item alia est diuisio, quia aliqua cōsuetudo imitatur legem, aliqua interpretatur legem, alia derogat legi, alia alios effectus producit ut tradit Hosti. in dicto §. fi. & Crad. Flo. in capitulo fin. quęstio. 45. infra eo, & dicam in q. Abb. extra glo. in prima concln. Alia etiam est diuisio, quam tradit. domi. Anto in capitulo fina. in lectu. columna sexta. infra eod. videlicet una est priuata solo sensu apetitiuo inducta, quædam priuata appetitu rationabili causata, quædam publica, communi ratione, & declara, vt per eum ibi colum. 6. & plenius colum. fin. inqu antum autem dixi, ꝙ consuetudo facti assumitur, pro assuefactione, quot uices requirantur ad hoc, ut aliquis, dicatur assuetus, vel consuetus aliquid facere, dicam infra in quęstione quinta. inquantum autem dixi, quod consuetu
22 do† est ius, dubitare quis posset, an dicatur ius prætorium, vel ciuile, utilitas est magna, quia si est prętorium, remedia sunt annalia, si ciuile, sunt perpetua. instit. de præpe. & tempo. actio. in principio, declarant Barto. & alii in l. quinta. in princi. ff. de verborum obligationib. & alibi sæpe. in hoc puncto reperio Bald. in l. fina. circa. 5. colum. C. unde leg. vbi dicit quod si consuetudo est inducta a potestatibus terrarum, tunc censetur ius prætorium, si autem a populo censetur ciuile idem uult Bald. in l. ex placito. in decima quæstione. C. de re. permu. & sequitur communis præceptor in dicta lege de quibus. columna antepenult. in princip. Aduerte tamen quia non uidetur, quod consuetudo possit induci a potestatibus terrarum, quia non potest induci a particularibus personis, ut dixi in præcedenti quæstio. Sed pro solu. dicas, quod talis consuetudo inducitur a potestatibus terrarum ob populi tacitum consensum & tolerantiam, unde ab ipsis solis non inducitur, ut in simili dicit Bart. in repetitio. l. secūdę. columna. 11. C. quæ sit longa consuetudo, & dicam infra in capitulo finali. in octauo requisito consuetudinis, in principio. & in quæstione sexta. Quarto quæro, quid differant Consuetudo, Obseruantia, Stylus, Ritus, Motes., Vsus, & Desuetudo, item Solitum & Consuetum. dom. Anton. in di

Source : BIU Cujas

cto capi. fin. in dicto verſi. viſa materia. in effectu dicit. Obſeruantiã eſſe quid facti, quæ concernit uſum vniusiudicis uel ttibunalis vel interpretationem ſermonum citra actum ſcribendi, & differt ſecundum eum a conſuetudine, quæ eſt populi uel vniuerſitatis, quia obſeruantia non requirit tempus, ſed ſufficit, quod aliquibus actibus arbitrio iudicis ita ſit obſeruatum. Paulo tamẽ ante præſupponit, requiri duos uel tres actus. Item differunt ſecundum eum, quia conſuetudo, vim omnem legis habet, obſeruantia facti habent tamen unum effectum declaratiuum, quia ſi lex eſt multipliciter intelligibilis, ſeruari debet id, quod pluries ſeruatum, eſt in curia. Exemplificat dom. Anto. multis modis iſtam obſeruantiam, & præcipue exemplicat in lege, quæ dicit ferias, meſſium & uindemiarum eſſe obſeruandas, quia non determinando tempus, ſtabitur huic obſeruantiæ. l. præſides. ff. de feriis. item exemplicat in lege dicente cautionem eſſe præſtandam, quę non determinat vſque ad quem diem, tũc enim ſtabitur obſeruantiæ. l. ſi finita. in principio. ff. de damno infecto. Exemplificat etiam in caſu. l. quod ſi nolit. §. quia aſſidua. ff. de edil. edicto. & allegat idem tenere Nicol. de Mata. in dicta l. de quibus. Prẽmiſſam doctrinam domi. Anton. in quantum dicit quod obſeruantia non requirit certum tempus, tenet etiam domi. Alex. in conſil. ſuo. 107. incipiente. pro inueſtigatione. colum. fina. in ſecundo uolum. & idẽ ſentit in conſilio 36. incipiente. uiſo themate in fine. eodem volumi. idem Aret. in conſilio 11. ad finem. Sed aduerte, quia textus contrarium probat, in l. prima C. quæ ſit longa conſuetudo qui textus loquitur de obſeruantia in curia iudicis, & requirit longum tempus, niſi dicas, quod debet intelligi, quando illa obſeruantia erat contra ius, tunc enim requiritur, quod ſit præſcripta, ut in iſto textu. dicitur, ergo infertur, quod ſi non ſit contra ius, ſed ſolum interpretatiua uel declaratiua, non requitur quod præſcripta ſit, & ſic non requiritur curſus temporis. Vel melius dicas, quod loquitur de obſeruantia populi, quæ ſumitur pro conſuetudine, ideſt, pro iure non ſcripto, quę conſuetudo facit ius quoad omnes, ſed Docto. præallegari loquuntur in obſeruantia unius iudicis vel tribunalis, uel perſonę, ut ſupra dictum eſt. & uide pro declaratione, quæ dicam infra in capitulo fin. poſt ſecundum requiſitum cõſuetudinis, in eadem quęſtione, quod tempus requiratur ad conſuetudinem indicendam. in ſecunda concluſi. in ſecunda illatione, vbi tangam
24 an in conſuetudine præter ius, requiratur tempus. Et† aduerte, quia videtur quod duæ uices inducant talem obſeruantiam uel conſuetudinem facti, de qua ſupra. ita paulo ante dixit hic dom. Anto. idem Abb. in capitulo finali de appel. idem dicit clare Bald in l. diuturna. ff. de legibus. allegando textum in l. tertia. in fine. C. de epiſcopi. audiend. & alia idem dicit Bartol. in l. prima. C. quomodo & quando iudex in l. mela. §. primo. ff. de alimen. & cib. leg idem Imo. in cap. cum eccleſia Sutrina. in glo. in uerbo, tertio, de cauſa poſſeſſ. & proprie. Hoc tamen non procederet in blaſphemante, ga duę uices non facerent, ut diceretur conſuetus blaſphemare, de quo infra dicam in ſequenti quæſtione quinta. in fine. Et quod duæ uices regulariter ſufficiant, etiam probari uidetur in dicta l. ſi finita ibi, aliquando caueri ſolet. Conſuetudo tamen iuris quandoque duobus actibus contenta eſt, ut per glo. in rubr. C. quę ſit longa. conſuetudo ſed in hoc non datur determinatio, quia ad eam inducendam requiruntur tot actus, ex quibus tacitus conſenſus populi ueriſimiliter, colligatur, ita qnod quandoque plures requiruntur, ut declarabo in capitulo finali infra eodem. in 7. requiſito conſuetudinis, ubi plenius attingentur prędicta, & ibi etiam tangam, an unus actus ſucceſſiuus ſufficere poſſit. Contra tamẽ illud, quod dictum eſt, ſcilicet, quod obſeruantia non requirit curſum temporis, obſtat ultra ſupradicta deciſio Bal. qui contrarium uoluit in l. finali. C. quæ ſit longa conſuetudo. ubi dicit, quod obſeruantia præſcripta curiæ, eſt obſeruanda & ſic Bald. præſupponit, quod ad talem obſeruantiam tempus requiratur. Sed nihil ad hoc allegat Bal. unde præcedens doctrina uerior uidetur per prędicta, uel dicas, quod Bal. loquitur in obſeruantia, prout ſumitur pro conſuetudine, quæ facit ius generale in ciuitate uel loco in quo eſt, nos uero loquimur de obſeruantia unius curiæ uel tribunalis, uel
25 perſonæ, ut etiam ſupra dixi. Ex† præmiſſa doctrina infero, pulchram declarationem ad regulã, quæ habet quod clauſulæ conſuetæ apponi in inſtrumentis, habentur pro appoſitis. cap. cum M. ſupra de conſt. & dicto §. quia aſſidua. cum ſimilibus, quia non intelligitur, quod ſit talis conſuetudo, quæ requirat curſum temporis, vel quæ ſit præſcripta, ſed ſufficiunt aliqui actus, vt ſupra. Ita collige ex doctrina do. Ant. in dicto capit. fin. verſiculo viſa materia. & in columna penultima, & in terminis ita decidit d. Franciſc. de Are. in conſilio ſuo vndecimo, incipien. procedendum eſt. columna finali. vbi dicit, quod clauſulæ conſuetæ apponi, etiam per ſpatium minoris temporis decem annorum, habentur pro appoſitis in inſtrumento, quod notandum puto. Eſt etiam nota. quod iſtam obſeruantiam appellat aſſuetudinem do. Anton. in dicto capitulo finali. verſiculo præallegato. & Bartol. in dicta l. de quibus. in prima quæſt. appellat aſſuefactio-
26 nem. An † autem attendatur conſuetudo notarij eiuſdem, uel Notariorum communiter, quoad hoc, vt clauſula dicatur conſueta apponi in inſtrumento, tradit Alexander poſt alios per eum relatos, in l. Gallus. §. idem credẽdum. ff. de liberis & poſthumis. maxime in quarta columna. in princip. & plenius in conſilio 28. incipien. viſo. columna finali. in ſe-
27 cundo volumine. vide per eum. Stylus autem, quid ſit. †Ioã. Andr. in dicta ſumma ſua de conſuetudine, columna quarta poſt multa dicit, quod eſt vſus vel mos concernens ordinem ſcribendi, tamen alleg. text. in capitulo quam graui, de crimin. fal. & in capitulo penultimo, de confirma. utili, vel inutili, & bene probatur in dicto capitulo quam graui. ibi, tam in bulla, filo, & charta, quam in ſtylo. ex quibus verbis denotatur, quod mos circa bullam, vel filum. uel chartam, non dicatur ſtylus. Idem Car. in dicto capitulo finali, columna 16. infra eodem quæſt. ſeptima. idem dicit Domin. Antonius in dicto capitulo finali, columna 22. verſiculo uiſa materia. & dicit, quod eſt particularis perſonæ, vel officij certi, & allegat idem tenere Nicol. de Mata. in dicta l. de quibus. & refert multas differentias inter ſtylum, & conſuetudinem. & illa eſt potiſſima, qa conſuetudo ualet contra ius, ſed non ſtylus iudicis, qui tantum valet ad declarandum mentem iudicis, & ad interpretationem iuris dubij. & hanc doctrinam dom. Anton. refert & ſequitur domin. Franc. de Aret. dicens eam eſſe pulchram, in conſil. ſuo centeſimodecimoquarto. incipiente, clariſſime & excellentiſſime Doctor. in princip. idem dicit Alexand. in dicto conſil. 36. ad fi. Item ea eſt utilis differentia, vt in ſtylo non requiratur ille curſus temporis, qui requiritur in conſuetudine, vt per Do. Anton. in loco ſupra allegato, & ſic idem eſt, quod in obſeruantia. Et de iſto ſtylo, vt non requirat dictum curſum temporis, tradit etiam Alexand. conſ. 107. incip. pro inueſtigatione, & in dicto conſilio 36. in ſecundo uolum. Sed hoc intelligę, quando ſtylus non eſt contra ius, ſed eſt ſolum interpretatiuus. Quando autem ſtylus vel conſuetudo eſt contra ius, tunc debet eſſe præſcripta, ſeu requiritur curſus temporis. ita declarat Soc. alias authoritates allegans, in conſilio ſuo 260. incipiẽ. in cauſa. colum. 12. & ſatis probatur in capitulo finali. infra eodem titulo. Item ad talem ſtylum interpretatiuum non requiritur pluralitas actuum. ita ſentit Abbas in capitulo in cauſis. in ultimo notabi. infra de re iudicata. per textum in capitulo finali. uigeſima diſtinctio. & clarius Alexand. in dicto conſilio 36. ubi dicit, quod illud, quod obſeruat ſemel iudex in uno dubio, puta in declarando, quæ cauſa ſit breuior, debet in alijs cauſis obſeruare. Bartol. autem in repet. dictę l. de quibus. in ultima quæſtio. primę principalis, dicit quod ſtylus concernit ordinem nedum ſcribendi, ſed loquendi & procedendi. & idem in effectu dicit in l. ſecũda. columna nona. C. quæ ſit longa conſuetudino. idem prę ſupponit Alexand. in dicto conſilio 36. idem Bald. in l. finali. C. quæ ſit longa conſuetudo. poſt Cynum in l. prima. eodem titulo dicens, quod ſtylus eſt practica alicuius curiæ. idem dicit d. Petrus Philip. Corneus in conſil. 277. incipien. poſt ſup. ſcriptum conſilium. colum. 2. in tertio volum. Ang. tamen Aret. in §. ex non ſcripto. in princ. inſtitu. de iure natu. dicit, quod ſtylus non magis ordinem iudiciorum, quam extraiudiciorum concernit. Ego cõcludo, quod communis uſus videtur capere ſtylum, prout capiunt & dicunt Bart. in dicta l. de quibus. & alij Doct. ſupra relati, ſed de iure ordinem ſcribendi tantum concernere videtur, per tex. in dicto capitulo quam graui. quem ſupra induxi. Ex prædictis infertur, quod ſtylus non facit ius, quo ad omnes, quia eſt particulatis perſonæ, uel officiij. Limita tamen hoc, niſi ſit ſtylus Principis, uel habentis poteſtatem legis condendæ. cap. ex literis. & ibi Abb. ſupra de conſt. Abb. in c. bonæ. el primo de poſtul. præla. Alexand. in conſil. 39. incip. uiſis. colum. fin. in 3. uolum. facit text. in capit. in cauſis. infra de re iudica. & bene ad propoſitum tradit Specu. in titu. de teſtam §. publicatis. verſicu. deinde. & in titu de reſcrip. præſenta. §. ratione formæ quoque. in princip. faciunt, quæ congerit Domi. Felyn. in capitu. ſecundo, in verb, ſtylus curiæ. de reſcrip. ſupra. & hoc declarabo infra extra gl. poſt conclu. 8. in 2. amplia. ubi attingam de ſtylo curię vel urbis Romæ, ad quos extendat. Aliter tamen ſumitur ſtylus in l. prima C. de ſacroſanct. eccleſ. ſcilicet pro diſpoſitione, ut dicit Ioan. Andr. in dicta ſumma ſua conſuetudinis, columna quarta. Aliquando ſumitur pro ſtylando, unde dicitur ſtylicidum l. ſi ſtylicidii. ff. quemad. ſer. amit. & ita etiam dicit Ioan. Andr. in loco præallegato.

Ritus

Source : BIU Cujas

28 Ritus autem concernit †usum uel obseruantiam circa solen
nitatem actus. ita Abb. per illum tex. in c. cum secundum. de
temp. ordi. & in cap. in aliquibus. de decimis. Omnia tamen
prędicta largo modo sub consuetudine comprehenduntur.
Item etiam comprehenditur præscriptio, vt dicit d. Anto.
hic in dicto versicu. visa materia. Sed respectu præscriptio-
nis in specie quid differat a consuetudine, videbimus in c. fi.
infra eo. post Abb. Quid autem differant Mores, Vsus, & con
suetudo, tradit Domi. Anto. hic columna quarta. versiculo
secundo. & etiam tradit Barto. in dicta l. prima. C. quæ sit lon
ga consue. columna nona. & in dicta l. de quibus. columna
51. & dixi supra in tertia quæstione. consuetudo enim so-
nat in ius, & vsus & mores in factum, ex quo consuetudo in-
ducitur. ita in effectu dicunt præfati Doct. Ioan. And. hic, &
Do. Anto. & Imo. in cap. cum consuetudinis. infra eod. & d.
Pet. Philp. Corneus in consil. 89. incip. uisis. circa fi. in primo
volu. In quibus locis dicunt, quod vsus & consuetudo diffe-
29 runt, vt causa & causatum. Desuetudo †autem, est non vsus
proprie, vt per Hostien. hic colum. penult. sed Pau. de Castr.
in dicta l. de quibus. colum. 2. dicit, quod desuetudo differt a
non vsu, & a contraria consuetudine, quia secundum eum.
Non vsus dicitur, quando non occurrit casus, in quo opor-
tuerit legem seruare. & dato, quod hoc per mille annos con
tigerit, non propterea lex esset abrogata. Exemplum in cau
tione damni infecti, quia licet raro, vel nunquam acciderit
casus, in quo expedierit eam petere, per hoc non est correc-
tus titu. De dam. infect. Desuetudo dicitur, quando casus cō
tigissent, sed non fuisset petita cautio. Exemplum tradit in
satisdatione, quam debet præstare actor, cum dat libellum,
vt in authen. generaliter, C. de episco. & cleric. cum simil. illa
enim a longissimis temporibus citra nunquam fuit petita, &
propter hoc dicta auth. & similes, sunt per desuetudinem
abrogatæ. ad hoc alleg. tex. in dicta l. de quibus. & tradit Spe-
cu. in tit. de satisda. Contraria vero consuetudo dicitur, si di- 33
ctæ satisdationes fuissent petitæ, & tamen non præstitæ, ani-
mo introducendi consuetudinem, ne præstentur, & tunc
etiam multo fortius lex abrogatur, & de hoc dicit vidēdum
esse per Cyn. in l. secunda. C. quæ sit long. consuetud. Cyn. ta-
men ibi post Nic. de Mata. aliter loqui videtur, quia dicit, ꝙ
30 † consuetudo negatiua quandoque dicitur contraria con-
suetudo, quandoque desuetudo, quandoque non vsus. Con-
traria ꝯsuetudo dicitur, qñ ius ꝓmittit, & ꝯsuetudo vetat, vel
econtra. Desuetudo vero dicitur, quasi diuersa a suetudo, vt
quando lex aliquid sub certa forma statuit, & consuetudo
statuit illud sine illa forma, vt in alienatione rerum minoris,
hęc enim, secundum eum, non est proprie consuetudo, quia
ad idem tendit cum lege, scilicet ad permissionem aliena-
tionis, sed in aliquo detrahit, scilicet in diminutione solen-
nitatis. Non vsus autem est illud, quod non habet implicare
affirmationem contrariam legi, nec in substantia, nec in for
ma, vt quia non accidit casus, vel si accidit, homines nō fue
runt vsi lege pro tali casu, tamen non fecerunt contrarium, 34
& talis non vsus non tollit legem. & exemplificat, ut per eū.
31 Mihi videtur, †quod desuetudo dicatur cessatio consuetudi
nis, id est, non vsus, uel non obseruantia cōsuetudinis, vt vis
verbi sonat, & a vi uerbi licitum est arguere. cap. cum secun
dum Apostolum. infra de præbend. l. 2. §. appellata. ff. si cert.
petatur. & vbique notatur, iura tamen quandoque su-
munt desuetudinem pro contraria consuetudine, vt proba-
tur in dicta l. de quibus. in fine. ff. de legibus. Et sic secundum
sonum verbi, desuetudo importat non vsum cōsuetudinis,
non vsus autem, est terminus magis largus, quia importat
etiam non vsum legis. In effectu tamen non differunt, quia
uterque est non vsus, & istud voluit, ut mihi uidetur, Host. su
pra relatus. Differentiam tamen Cyn. quam supra dixi, uult
etiam Barrol. in proœmio digestorum, §. & antea. ubi appel-
lat desuetudinem, deuiationem, seu diuersionem a recto in-
tellectu, & secundum eum non differt a non usu. Vel forte
dici posset aliter, uidelicet quod desuetudo dicatur nō usus,
qui habet contrarium usum, & sic non dicitur simpliciter
non usus, quia ille quandoque non habet contrariū usum, ut
declarat Abb. post alios in cap. Ioannes. de cleri. coniugat. &
dicam infra. cap. fin. in secunda glo. in prima parte, ad finem
& ista etiam uidetur mens Bar. & aliorum supra relatorum.
32 Quinto quæro, an †differant Solitum & consuetum. Bart. in
l. prima. C. quomodo & quando iudex. dicit, quod de hoc nū
quam fuit bene clarus, tamen dicit, quod consuetum uerifi-
catur in pluribus uicibus, ut supra dictum est. Solitum uero,
in una uice. l. Mela. §. sed si alimenta. ff. de ali. & cibaria. leg. ubi
dicitur, quod si quis legat alicui alimenta, quæ uiuus ei præ-
stabat, attenduntur illa alimenta, quæ tempore mortis præ-
stare solitus erat, & si uarie præstitit, ut quia tempore testa-
menti uno modo præstitit, alio modo tempore mortis, ulti-
ma præstatio attenditur. illud ergo uerbum, solitus, uerifica
tur in una prstatione, scilicet in ultima, ut not. Bart. ibi, & in
d. l. 1. quem simpliciter refert & sequitur Barbat. hic colum.
antepen. idem dicit Ang. in §. ex non scripto in fine. instit.
de iure nat. gen. & ciui. ubi hoc extollit. & dicit Paul. de Cast.
in d. l. 1. quòd illud dictum Bar. communiter tenetur. Idem
Pau de Cast. in consi. 99. inci. ut plenè attingamus. Alexand.
in consil. 5. colum. fin. in 5. uolu. Corneus in consil. 27. incip.
in hac constit. in fin. in 3. uolu. Et dicit præfatus Doctor in
consi. 89. incipiente uisis ad fi. in 1. uolu. quòd Visitatum &
Consuetum æquiparantur, & secundùm eum non uerifica-
tur in uno actu. Respectu autem Soliti, facit quod dicitur de
re solita infeudari, uel in emphyteusim dari per ecclesiam,
quia sufficit, quòd una uice fuerit infeudata. ita decidit Pau.
de Cast. in consi. 163. incipien. uiso instrumento In hoc ta-
men contrarium dicit do. Alexand. in consi. 9. incipien. uiso
themate. colum. 2. in 3. uolu. post Iac de Belui. in capitulo. 1.
qui feu. da. pos. in principio, & quid in hoc tenendum sit, pa-
tebit ex dicendis in capitulo fin. infrà eod. in requisitis ad cō
suetudinem inducendam. nouiores tamen hic dicunt, quod
immo solitum non uerificatur in una uice. mouentur, quia
quod semel fit, raro fieri dicitur. allegant l. nam ad ea. ff. de le
gat. & tex. in l. fin. §. sed quia. ibi, semel & non sæpius. C. de iu
re delib. Secundo mouentur authoritate Bal. in l. item lapil-
li. colum. penult. uersicu. octauo quæro. ff. de rer. diuis. ubi di-
cit, quod illa uerba, solito cursu. non uerificantur in uno a-
ctu. & subijciunt, idem sentire Bald. in l. binos. in fi. C. de ad-
uoca. diuer. iudi. Tertio mouentur, per tex. in l sed Iulianus.
§. finali. ff. ad Macedonianum ibi, solebat subministrare. & in
l. tertia. §. proinde. ff. de in rem. uer. ubi probatur, quod con-
suetum & solitum, pro eodem ponūtur, & multa similia iu-
ra adducunt. Et respondent ad tex in dicta l. Mela. §. sed si ali
menta, quod debet intelligi de ultima præstatione solita,
quæ uerificatur in pluribus actibus, non autem ibi fit mētio
de unica præstatione. Ego autem defendo communem opi
nionem, & dico, quod uerbum solitum, est terminus gene-
ralis uel uniuersalis, ita dicit Bar. ad quem nouiores non ad-
uerterunt, in dicta l. prima. C. quomodo & quando iudex. ex
quo infero, quod potest in uno actu tantum, & etiam in plu
ribus uerificari. De uno actu probatur in dicta l. Mela. §. sed
si alimenta. quem text. statim defendam ab impugnatione
nouiorum. De pluribus actibus probatur in l. ut liberis. C. de
colla. ad fin. ibi, ut assolet & in l. solemus dicere. ff. de iudic. &
in l. naturalem. §. pauonum. ff. de acquiren. rerum domino.
ibi, ex consuetudine solent. & in glos. in l. cum allegas. C. de
usuris, quę appellat solitum illud, quod prius dixerat cōsue-
tum. Facit etiam bonus text. in l. 1. ibi, more solito. C. de ser-
ui. & aqua. & in l. uenditor. §. si constat. ibi, solitum salarium.
ff. communia prædiorū. & clarius in l. prima. §. si quis hyeme
tantum. ff. de aqua quotidia. & æstiua. & in §. duo autem sunt
genera. in eadem l. & quod solitū uerificetur & in uno actu
& in pluribus, præsupponit etiam Pau. de Cast in consil. 134.
incipien. notandum. columna quarta. Sed consuetum †non
potest uerificari in una uice, sed in pluribus tantum, ut pro-
batur in l. tertia. in fine. C. de episcop. audien. & in l. prima. in
uerbo, frequenter. C. quæ sit lon. consuetu. Illud ergo, quod
est consuetum, dicitur solitum, sed non econtra, & propte-
rea quandoque iura ponunt Solitum & consuetum pro sy-
nonymis, ut ponit glos. in dicta l. cum allegas. C. de usur. &
ita procedunt iura adducta per nouiores, ut etiam infra di-
cam. Et quod solitum uerificetur in una præstatione, dico
quod bene probatur in dicta l. Mela. §. sed si alimenta. indu-
cendo, ut supra induxi. Nec obstat solu. quam tradunt no-
uiores ad illum textum dicentes, quod ille text. non loqui-
tur de unica præstatione, sed debet intelligi de ultima præ-
statione solita, quæ uerificatur secundum eos in pluribus
actibus, quia dico, quod immo ille text. loquitur de unica
præstatione, ut sonant illa uerba in singulari prolata, ibi,
eam præstationem sequendam, quæ nouissima fuit. nec pro
bant nouiores, quod illa nouissima præstatio de necessitate
uerificetur in pluribus actibus, & istud dicere, est diuinare,
nihil enim obstat, quo minus possint in uno actu præstari ali
menta, etiam unius anni uel plurium. Et stante præmissa
conclusione, scilicet, quod uerbum solitum est terminus ge
neralis, & potest uerificari tam in pluribus uicibus, quam in
una uice, declarando ut supra, non bene uidetur locutus do
minus Franciscus de Are. in consilio suo septimo, incipien-
te proceden. colum. prima, ubi dicit, quod uerbum solitus,
minus importat, quam consuetus, quia potest importare
usum sine consuetudine, allegando Bart. in dicto §. alimen-
ta. qui id non dicit, & doctrina sua ibi intelligi debet ita, ne
contradicat his, quæ dicit ipsemet in dicta l. secunda, C. quo
modo & quando iud. Et si recte considerentur uerba Are-
tini, ratio per eum assignata, repugnat dicto suo, quia di-
cere, quod uerbum solitus potest importare usum sine con-

Source : BIU Cujas

ſuetudine, ut inquit Aret. hic ſermo ſonat, quod etiam poteſt importare conſuetudinem, & ſic plus importat Solitus, quam conſuetus. Vel dic, quod licet uerum eſſet id, quod Are. dicit, tamen doctrina ſua non repugnat ſupra dictis per me, quia ipſe tradit aliam differentiam inter ſolitum & cõſuetum vltra eam, quam ſupra retuli, & reſpectu illius ſuæ differentiæ, verbum Solitus minus importaret, ſed reſpectu differentię ſupra per me relatæ. aliud eſſet. Non obſtante, modo in contrariũ adducta, per nouiores. quia faciliter reſpondeo & in primis nõ obſtat, dum dicitur, illud, quod fit ſemel, raro fieri dicitur, ergo ſolitum dici non poteſt, quia dico, quod licet raro fieri dicatur, per hoc non ſequitur, quia ſolitum non dicatur, non obſtat etiam authoritas, Bal. in dicta. l. item lapilli. quia licet Bald. id diceret, authoritas ſua contra communem non eſt attendenda. l. unica. in uerbo. crebrior opinio. ff. de offici. quæſto. & tradunt omnes in capitu. primo, ſupra de conſtitu. Non obſtant modo text. in dicta. l. ſed Iulianus, & in dicta. l. tertia, quia reſpondeo, quod illa iura non negãt, quin uerbum Solitum uerificetur in una uice tantum, licet etiam in pluribus uicibus uerificetur, cum ſit terminus generalis, ut ſupra dictum eſt, & ſic ſtat
35 defenſata communis opinio, Et nota, quod tale† ſolitum & conſuetum unius perſonę particularis, non habetur pro lege, ſed eſt factum, circa quod lex diſponit, conſuetudo uero. eſt ius diſponens. ita in effectu Bar. in dicta. l. de quibus. in prima quæſt. & dixi ſupra in quarta quæſtione. item not. q̃ in tali ſolito vel cõſueto non requiritur curſus temporis, prout requiritur in conſuetudine propria, quæ pro iure non ſcripto ſumitur, de qua in capitulo fina. infra eodem, & in dicta. l. de quibus. cum ſimilibus. ita Paul. de Caſtr. in dicta l. de quibus. colum. prima, idem diximus ſupra in quarta quæſtione, & ibi dixi hoc eſſe notãdum ad intelligentiam regulæ, quæ habet, quod clauſulæ ſolitę apponi in inſtrumentis
36 habentur pro appoſitis. item† no. quod tale conſuetum ſeu conſuetudo facti, quæ aſſuefactio appellatur, vel obſeruantia, vt dixi ſupra in tertia quęſtione, & ſequenti, in duabus, vel tribus uicibus verificatur, vt dixi ſupra in 4. quæſtione, tamen hoc non procedit in blaſphemante, quia ex duabus vel tribus uicibus non dicitur habere conſuetudinem blaſphemandi, vt pulchre dicit Cyn. in l. 2. C. de reb. cred. & Alexan. in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis. Iſti. tamen nulla ratione vel lege mouentur, ideo cogita an verum dicant, attento, quod in aliis criminibus aliud eſt, vt prædixi, & eſt gl. & ibi declarat Imo. in capitulo cum eccleſia Sutrina. in uerbo, tertio. de cauſa poſ. & proprieta. poteſt forte dici, quod in hoc crimine aliud eſt, quia lubricum linguæ non eſt facile ad pœnam trahendum, ut inquit tex. in l. famoſi circa fin.
37 ff. ad leg. Iul. maie. Sexto quærit Abbas† de quæſtione quotidiana, pone, fit cõpromiſſum in aliquem, ut pronunciet, de iure an poterit pronunciare ſecundum conſuetudinem, & ſtatuta loci, Et poſt multa concludit quod ſic, per plura fundamenta, ſequen. opinionem dom. Anto. in capitulo Quintauallis. in fin. de iureiuran. & improbando opinionem Guide Suza. in quadam quæſtione ſua. pro præmiſſa opinione, domin. Anto. & Abb. illud fundamentum potiſſimum videtur, quia conſuetudo & ſtatutum, dicitur ius. §. conſtat. inſt. de iure naturali, facit gloſ. in prooemi. Clem. in verb. iuris. & iſta opinio eſt communis, ut ex infra allegandis patebit. Et licet Barba. hic poſt multa dicat, quod vera eſt concluſio, q̃ ſi mandatur cauſam decidi ſecundum ius, intelligitur de iure communi Romanorum, & non de iure cõſuetudinario, aut ſtatutario certi loci, per multa iura, & deciſiones per eũ relatas, tandem tamen ſubiicit, quod poſſent opiniones ad concordiam reduci hoc modo, aut mandatur a Principe cauſam decidi ſecũdum ius, & tunc intelligitur ſecundum ius commune, quia Princeps veriſimiliter ignorat conſuetudines vel ſtatuta particularia. cap. primo. de conſtitu. libr. 6. Aut vero mandatur cauſam decidi ab Ancianis regentib. ciuitatem, vel compromiſſum fit a partibus in arbitrum, vt cãm decidat ſm ius, & tunc vñr habuiſſe reſpectum ad conſuetudinẽ & ſtatuta loci, ſi ſunt eiuſdẽ loci ſecus, ſi ſunt forenſes, ignari dictę conſuetudinis, & ſtatutorũ. & ſic in effectu Barba. non diſcrepat a concluſione Abb. hic. Reperio tamen, quod ipſe Barba. in conſilio 66. incip. illud in medium referam. colum. 3. in tertio volum. contrarium tenet, reſpondendo ad obiecta, & ſubiicit, hanc opinionem ſecundam eſſe communem, ſed errat, vt patet ex authoritatibus congeſtis in locis infra allegandis. opinionem igitur primam tenemus pro qua facit vltra adducta per Abb. hic, talis ratio nam mens ciuium cenſetur in dubio ſe referre magis ad ius conſuetudinarium, vel ſtatutarium, quam ad ius commune. ita Bartolus. & Alexander in l. hęredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellianum. in l. ut iuriſiurandi. §. ſi liberi. ff. de operis liber torum. tradit Felinus, plene in capitulo ius generale columna tertia. prima diſtinc. multa alia adducens, idem Alexan. in conſi. 127. incip. uiſo teſtamento. in ſecundo uolumi. & facit text. in l. ſi duo. in fine. ff. de acquiren. hæredita. & in l. ſemper in ſtipulationib. ff. de regu. iur. & præmiſſam rationem in propoſito refert Felin. in dicta c. ius generale.
38 Vltra communiter† adducta, pręmiſſam concluſionem cõprobo tali ratione, nam vbi fit mentio de ſententia, intelligimus de ualida. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. & facit, quia falſę tabule, non dicuntur tabulæ. l. 2. §. primo. ff. quem ad teſta. ape. ergo illud, verbum. de iure, hoc caſu debet intelligi de iure ualido, & ſic de conſuetud. vel ſtatuto, quod derogat iuri communi in eo loco, in quo uiget, & ſic illud inualidum reddit. capitulo fin. infra eodem. l. de quibus. in fi. ff. de leg. Secundo præmiſſam concluſionem comprobo alia ratione, nam de reſcripto nullo vel elidibili non expedit facere mentionem in impetratione. glo. eſt in capit. ex tenore. ſupra de reſcrip. cum aliis, quæ ibi Felin. congerit colum. tertia. in ſimili ergo dicamus, quod de tali iure communi, ſublato per conſuetudinem, nõ expediebat facere mẽtionem in compromiſſo, igitur non debet cenſeri eſſe factam, mentionem, argumen. cap. ſi Romanorum. §. primo. ibi, vt quid membranas occupant. 19. diſtinc. Tertio facit ratio talis, nam indefinita æquipollet vniuerſalis ſi pluribus. ff. de legib. 2. ergo illud uerbum De iure, intelligitur etiam de conſuetudinario. & hæc ratio eſt de mente Abba. hic. & aliorũ, idem tenentium, Quarto facit, quia ſi fiat commiſſio de iure & conſuetudine, ſi cõſuetudo derogabit iuri, attendetur ipſa conſuetudo. ita Bald. hic in princ. & eſt bonus textus. in capitulo tertio. de eo qui mit. in poſſ. cauſa rei ſeruandæ. alias rationes & fundamenta multa ac alias authoritates dictam concluſionem comprobantes, vide per Felinum in d. capitulo, ius generale. 1. diſtinct. in capit. primo. de ſponſal. in ſecundo notab. in cap. licet cauſam. de prob. ubi etiã Abb. & poſteriores tradunt. & dicit Felin. dicto capitu. ius generale, quod hæc eſt communis opinio. idem dicit, communis pręceptor, do. Ias. in l. præſcriptione. C. ſi contra ius uel uti. pu. ubi plene loquitur. & in l. de quibus. colum. antepen. ff. de legibus. & pleniſſime in l. omnes populi. ff. de iuſtitia. & iur. colum. 5. & tribus ſequentibus. Et ex dictis rationibus ſatis patet ſolutio ad tex. in §. quoties. Inſti. de iure naturali. qui in contrarium allegatur. ibi enim dicitur, quod appellatione iuris intelligimus de iure communi. Sed dicas id non procedere, vbi conſuetudo uel ſtatutum adeſt, derogans ipſi iuri communi, vel reſponde, vt reſpondet Abba. hic. Tenendo
39 igitur† prædictam concluſionem, amplia eam, vt maxime procedat, quando in caſu, circa quem fieret compromiſſum eſſet conſuetudo generalis totius orbis, quia ius commune appellatur. ita inquit Bald. decidens pulchrum caſum de cõſuetudine Martini, in l. ſecunda. C. de bonis quæ lib. & refert & ſequitur Barbat. in capitu. primo, ſupra de conſtitu. colu. ſecunda, Si tamen diſputando uolueris tenere partem contrariam, uidelicet quod ſi fiat compromiſſum de iure, non poſſit pronunciari ſecundum conſuetudinem, potes, illam fundare ex text. hic adducto per Abba. in capitulo tertio, de eo, qui mi. in poſ. cauſa rei ſer. inducendo hoc modo, nam ibi fuit facta commiſſio de iure, & de conſutudine, & ſententia eo caſu lata non valuit, quia non fuit ſeruata conſuetudo, ergo pręſupponitur, quod ſi fuiſſet facta commiſſio de iure, nõ habita mẽtione ꝓſuetudinis, quod ꝓſuetudo nõ debuiſſet obſeruari. Et hanc opinion. etiam plene defendit Barbat. hic, licet poſtea diſtinguat, ut ſupra retuli. Et diſputando ſatis poſſet hæc opinio ſuſtineri, & ad contraria poſſet reſponderi vt infra. Non obſtant igitur adducta pro opinio. communi per Abbat. hic. & in primis non obſtat, dum dicit Abbas hic, quod conſuetudo eſt ius. §. conſtat. inſtit. de iure natu. cum ſimi. quia id non negatur. ſed dicitur, quod appellatione iuris in dubio intelligimus de iure communi. §. quoties. inſtitut. de iure natura. Non obſtat. etiam, dum dicitur, quod genus debet verificari in qualibet ſpecie, ergo tale compromiſſum, factum de iure, comprehendet etiam conſuetudinem. capitulo ſciſcitatus. de reſcrip. quia reſpondetur, id uerum eſſe, niſi ratio ſuadeat, quod in altera ſpecie verificetur, prout in caſu iſto, ubi altera ſpecies, uidelicet ius commune, eſt dignius, tunc enim de digniori intelligimus. dicto §. ſed quoties, Non obſtat modo tertium fundamentum, dum dicitur, quod iura mandant iudicari ſecundum conſuetudinem capit. tertio. de eo, qui mit. in po. cauſa rei ſeruandæ. cum ſimilibus. ergo compromiſſarius iudicando ſecundum conſuetudinem, ſatis dicitur iudicare de iure, argumentum l. ſi. ita ſcripſero. ff. de conditionib. & demonſtration. quia reſpondeo quod iſtud argumentum procederet in dubio, vbi ſimpliciter eſt facta commiſſio. Sed in caſu quæſtionis præmiſſæ ex quo partes ſe reſtrinxerunt, & compromiſſerunt de iure, illud uerbum debet intelligi

Source : BIU Cujas

ligi de iure communi.dict.§.sed quoties.Non obstat etiam, dum quarto loco adducitur text.in cap.1.ut lite peuden.vbi verbum,de iure,verificatur in iure speciali, videlicet in priuilegio,quia respondeo, quod ibi verbum de iure, intelligitur de iure speciali propter verba præcedentia, in quibus dicitur, quod ille archiepiscopus habebat priuilegium, quæ verba declarant illud verbum, de iure, sequens. l. si seruus plurium. §. fina. ff.de legat.primo. Et eodem modo respondeo ad text.in capit.licet causam.de probatio.quem vltimo loco Abbas adducit,quia versus finem illius text.fit mentio de priuilegio ecclesiæ Rauennatensis, nimirum, si ibi verbum, de iure, verificatur in priuilegio. Et opinio ista contra communem bene videtur probari in dicto capit. tertio, de eo, qui mit.in possess. vt etiam deducit Barbat. hic, & in dicto consil. 66. A communi tamen non est recedendum, vt tradunt Ioan. And.Abb.& alij in capit.primo, supra de con-
40 stitu.& Doct.alibi sæpe. An autem †compromissarius de iure,possit pronunciare seu causam decidere secundum priui legia,satis colligitur ex prædictis,& ex doctrina Abb.hic, & tradit clarius Abb.in capitu.Cumana.in gloss.in verb. de iu-
41 re.infra de electione. Limitatur†tamen dicta conclusio supra formata pro communi, multis modis. Primo, nisi capiendo illud verbum, de iure, pro iure communi, causa citius expediretur.ita Roman.in rubr.de arbit. colum.6.argumen.l.primę, ff.de arbitr.vbi dicit,quod compromissum ad finiendas lites pertinet,& sequitur Fel.in locis supra relatis, & licet communis præceptor hanc limitationem mordeat in dicta l.præscriptione. tamen ipsemet eam sequitur in dicta l.omnes populi Secundo limita,nisi compromissum fiat de iure communi.ita Alexand. in l.post dotem. ff.solu.matrimo.& tradunt nouiores in dicto capit.licet causam.Differunt enim ius commune & ius municipale vel cõsuetudo, vt inquit Bald.in capit.primo,in princip supra de constit.Et licet aliter dicat Alexand.in l.Gallus.§ quidam recte.in fin. ff.de liberis & posthumis,& Bald.in titu.de pace Constan.in princip. colum 7. vbi inquit, quod locales consuetudines, quo ad locum ipsum, dicuntur ius commune, & licet etiam communis præceptor hanc limitationem impugnet in dicta l.præscriptione. per adducta per eum, tamen rationabilis videtur, quia in claris non est locus coniecturis. l. continuus. § cum ita. ff de verborum obligationib. Ex quo enim compromissum fit de iure communi,clare apparet, quod excluduntur alia iura specialia, argumen. l.cum prætor. ff.de iudic.& c.nonne bene dicimus de præsump. Tertio forte li-
42 mitari † posset, vt non procedat in commissione facta per Principem alicui delegato, quia ille non tenetur seruare statuta loci, in quo est delegatus ita Bald.in capitu.licet.in fin. de offic.ordin. sequitur Felin. in capitu.cum dilecta.colum. 19. versiculo limita quarto. in fin. supra de rescrip. & idem videtur velle Barb hic supra relatus. Aduertendum tamen est,quia Bald.in dicto capitulo licet. loquitur solum de statutis disponentibus circa iurisdictionem, in statutis autem respicientibus iustitiam,aliud sentit.& hoc clare dicunt Angel.& Alexand.in l.ex imperfecto. C.de testament.per text. ibi cum glos. Et facit, quia iudex etiam delegatus debet seruare leges vel statuta litigantium in decidendo, seu in decisiuis,vt plene dicam in capitu fin.infra eo.in penultima quæstio. post scripta Abb ibi. & hæc ratio est vrgens contra li-
43 mitation em prædictam. Quarto limita,nisi † compromissum fieret per aliquem forensem, qui verisimiliter ignoraret tale statutum vel consuetudinem,quia verba sunt intelligenda secundum qualitatem personæ proferentis ipsa verba.l plenum. §.equitii ff. de vsu & habit. ita limitat Barbat. hic in distinctione sua,columna 13. idem decidit Felin. alia adducens,in dicto capitulo ius generale.Hoc enim casu cessat ratio mentis compromittentium, de qua facta est mentio. supra in probatione conclusionis supra firmatæ, vnde actus agentium non operantur vltra eorum intentionem.l.
44 non omnis.ff. si certum petatur. Vltimo limita dictam†conclusionem, vt procedat respectu consuetudinis præscriptæ, vel iam firmatæ,quia de illa censentur intellexisse compromittentes,non autem censentur intellexisse de consuetudine, vel obseruantia, quæ nondum transiuisset in formam consuetudinis. hoc volunt glos. & Bartol. in l. Labeo. ff. de suppel.legat.vbi dicunt, quod communis vsus vtendi debet esse prescriptus spatio decem annorum. Et in proposito refert Domin.Franc.de Aret.in consi.suo 11.inc.procedendũ. col.fin.& est rationabilis decisio, licet Aret.ipse eam non audeat firmare.Firmat tñ,q vbi contrahentes,vel facientes cõpromissum,ignorarent statutum loci contrarium obseruantiæ,& de ipsa obseruantia notitiam haberent, quod tunc cẽserentur contraxisse secundum ipsam obseruantiam, licet nondum esset præscripta, & sic licet nondum transiuisset in formam consuetudidis. Et allegat text.secundum unam lect. in l.de die, in prin ff.qui satisd.cog.& Do.Ant.in c.fi.infra eo. & alias authoritates,ut per eum. Multa alia super hac rub.attinguntur per Compo.Inn.D.Ant.Io.de Imo. & alios.Discutiam illa,Deo fauẽte,in c.fi.ẽ.co.Et per hæc remanet utiliter expedita hęc rubrica de cõsuetudine incipit capit.fin. de consuetudine.

SVMMARVM.

1 *Cap.cum tanto,de consuetud.summaria diuisio.*
2 *Ius naturale,pro diuino sumi posse,*
3 *Peccatum grauius reddit diuturnitas peccandi, & auget illud impunitas. & numero 5.*
4 *Ebrietas assidua,peccatum mortale,alias minus. Tum ibid. assiduitatis vis & imperium.*
6 *Peccandi perseuerantia num augeat peccatum, etiam non interueniente reiteratione.*
7 *Pœna vbi & quando molienda & minuenda, tamquam temporis præscriptione abolita.*
8 *Bononiense statutum super delictorum impunitate, quinquennio transacto tacite.*
9 *Peccatum continuatum eadem etiam specie delicti,grauius punitur in foro animæ,licet secus in foro contentioso.*
10 *Peccator,est infelix,& peccati seruus.*
11 *Peccatum incommoda consequentia.*
12 *Consuetudo nihil potest contra ius naturale, cuius transgressio inducit peccatum.*
13 *Consuetudo contra fidem,non valet.*
14 *Consutudo non valet contra præcepta diuina,nec præscriptio cum mala fide,nec contra ecclesiæ edicta.*
15 *Consuetudo limitare potest ius diuinum ex causa.*
16 *Consuetudines quæ non ferendæ,vel admittendæ.*
17 *Consuetudo quod instrumento persona absens inseratur,non valet,vbi illi præiudicaretur,& non esset de instrumenti substantia.*
18 *Consuetudo non valet Simoniam permittens,vel vsurarum solutionem.*
19 *Consuetudo non valet,quod donec dos reddatur mulieri per hæredes defuncti mariti,quid annuatim dotis causa soluatur,nomine alimentorum,si illa habeat aliunde vnde viuat.*
20 *Fideiussor solutum nomine vsurarum repetere potest a principali debitore, vbi contra contractum non admitteretur de consuetudine exceptio vsurarum.*
21 *Consuetudo,quod suspensi teneantur in patibulis,an valeat.*
22 *Consuetudo non.soluendi decimas,an valeat.*
23 *Consuetudo in præiudicium matrimonij,non valet,inem nec ꝙ vxor non teneatur sequi virum.*
24 *Consuetudo auocans quem a matrimonio,non valet.*
25 *Iuramentum nutriens peccatum,etiam leue,non tenet.*
26 *Consuetudo suggerens occasionem & causam peccandi,non valet. nu.28.*
27 *Consuetudo,quod credatur omni scripturæ mercatorum,non valet.*
29 *Consuetudo an valeat,ꝙ publicatis attestationibus recipiantur testes.*
30 *Consuetudo contraria honestati,non valet,nec item præceptum.*
31 *Papa per se & sine cardinalibus ardua tractare an possit,etiam in contrarium stante consuetudine.*
32 *Consuetudo,qua Deus tentatur,non valet.*
33 *Consuetudo etiam contra ius diuinum,vel quauis aliaratione peruersa,excusat a pœna temporali.nu.35.*
34 *Senensium præsidentium iuramentum.*
36 *Consuetudinis imperium etiam in prohibitis.*

Cap. XI.

Cum tanto. Est capitulum finale sub titulo de cõsuetudine.Habet materiam amplam,ac multum subtilem,vt exorditur Abbas hic,& dicit Dominus Antonius,de Butr.quod habet materiam fortem subtilem, & longam, famosumque. est, ut inquit Cardin. Florentin. hic in princip. Quantum autem materia hæc sit utilis & quotidiana,norunt studiosi omnes,& hi præcipue, qui in foro uersantur Ioan.And. post istud capitulum materiam ipsam per uiam summæ pertractat,& Domin.Anton. de Butr.hoc capitulum subtiliter reperijt, leguntque illud canonistæ communiter,& repetijt Paduę quidam dominus Galuanus antiquus Doctor, sed est merus relator. Hanc etiam materiam tradit Angel. Aretin. in §. ex non scripto. institutio.de iure natura l.& tractant Legistæ, maxime Bartol. & Bald. & inter modernos excellentissimus communis præceptor Dom.Ias.May. repetens,in l.de quibus. ff.de legi. & Bartol.post antiquos in l.secunda C.quæ sit long.consue. Barbat. etiam hic multa pro more suo congerit. Reperio quoque, quod Domin.Felin.Sandeus uarijs in locis refert se hoc capitulum repetijsse,& maxime in cap. cum ex officij. columna quarta, de præscript.in capit.cum accessissent. colum.pen.de constit.& in cap.quod super his, in fine. de maiorit.& obedient.& in capit.auditis.colum.12.in princip. de præscrip. dicens se breuem repetitionem hic fecisse, & ubi repetitionem ipsam diligenter perquisitam comperissem, pedem fortassis rretraxissem, quia ipse Dom.Feli.bonarum

Source : BIU Cujas

rerum accumulator esse consueuit. Quidam etiam Dominus Petrus Rauen.qui memoria excellebat,quasdam allegationes & conclusiones in hac materia fecit, tamen nec articulos,nec difficultates discussit. Quid dicam ego pusillus doctor inter tot iuris vertices? Non pollicebor maria nec mōtes, quia doctoribus talem promissionem facientibus credē dum non est,vt inquit glo.in l.non omnes. in fine.ff.de re mili. Hoc solum polliceor, me laboribus non parciturum, ut materiam hanc clariorem & vtiliorem, quam hactenus sit reperta,posteris relinquam. Quantum igitur ingenii mei vires patientur,illam discutiam, & nedum, quæ per glo. & Abbatē hic dicūtur,attingam,sed plures alias vtiles quæstiones post expeditam glo.& Abb.dicta, vltra ea, quæ supra in rub. absoluta sunt, pulchro ordine & clare, Deo maximo fauente,cuius adiutorium ex corde inuoco,absoluam.Diuide istū
1 textum in duas†partes,prout duo dicta ponit. In prima agitur de uiribus consuetudinis contra ius naturale, in secunda,de uiribus consuetudinis contra ius positiuum, secunda ibi,licet etiam, & quælibet pars potest subdiuidi, ut etiam dicit Abb.hic. Casum autem figura, ut figurat Dom. Anto. de But.hic,& clarius Io. And, qui exemplificat primam partem huius tex. multis modis post Abb. antiquum & Hostiē. & vnum bonum exemplum refert Panorm.hic.colum.2. secundam uero partem exemplificabo ego multipliciter infra in quarto notabili.In textu ibi,peccata,quare dixerit peccata,& non delicta,declarant hic Io.And.& Card.Floren. & differentiam inter peccatum,delictum,& crimen, tradit gl. referens Aug.in regu.peccatum.de regu.iur.lib.6. In tex.ibi,
2 ius † naturale.intelligunt.Ioan.Andr.& communiter alij in summario,id est,ius diuinum. Ita enim sumi potest,licet ēt aliis modis sumatur,vt dicit glo.Insti.de iure nat. in princip. Et quod pro iure diuino sumi possit,est tex.in cap.primo.prima distinct. & rationem ibi assignant Doctor. maxime Gemi. An autem tex. iste procedat in iure naturaliter sumpto, infra videbimus.In tex.ibi,legitime sit præscripta.quomodo intelligatur consuetudo præscripta, plenius & clarius cæteris infra declarabo in gl. fin. in secundo requisito consuetu-
3 dinis.Nota primo ex tex.isto, † q̄ ex diuturnitate peccandi, peccatum aggrauatur. concordant iura,quæ hic Abb.alleg. idem probatur in extrauagan. qui sint rebelles post princip. ibi, quanto plus differtur punitio, tanto amplius culpa crescit. Hinc dicimus, q̄ clericus propter delictum continuatū deponi debet, ubi alias crimen non esset depositione dignū. gl.est in c.presbyter.in glos.prima. 82.distinct. probat tex. in cap.primo.de cleri.percus.& ita dicit Dom. Anton. post Gof. in cap.at si clerici.in princip. de iudic. Probatur etiam in c. ad abolendam.de hæret.& ibi no.Ioan.de Ana. & in cap.itanos.25.quæstio.2.& sicut propter delictum continuatum qs grauius punitur, sic punitur quis grauius propter delictum reiteratum,ita inquit glos. in cap. hoc vestræ.vndecima distinct. argumen.illius tex.idem glo.in l.quicunque.C.de seruis fugitiuis.tradit Domin.Felin.Sandeus, allegans aliqua ad hoc in dic.cap.at si clerici.§.de adulterijs.colum.fin. Nec est mirum, quod delictum continuatum, vel reiteratum grauius puniri debeat, quia plura delicta committit. Nam si qs dormiat cum fœmina, & sæpius cum ea fornicetur, plures sunt fornicationes,& non una. gl.est in c imitare. 6.quæst.1. tradit Bar.in l.vulgaris. ff.de furtis. & in l.nunquam plura. ff. de priuat.delict.facit etiam glos.in §.criminis. 25.distinct.in uerbo, criminale.& text.ibidem in verbo, & ebrietas. quem extollit Abb. in capit. a crapula. de vita & honesta. clerico.
4 Dicitur enim in dict. §. criminis,quod †ebrietas,si sit assidua est peccatum mortale, alias non.& etiam probat ibi tex. cū glos. quod peccatum veniale propter assiduitatem fit mortale.& ad prędicta etiā bene facit tex. in l.iij.in fine.C.de episco.audien.per quem not.ibi Bald.post Gulie. de Cun. quod qui geminat delictum, non debet sperare de venia.Hinc dicit ibi Bald. quod si quis habeat gratiam de primo delicto, non valet gratia de secundo, nisi fiat mentio de primo,quia ipsa secunda gratia censetur subreptitia,quia secundum delictum fuit grauius, attento primo, quod subijcit Bald. esse notandum. & hoc dictum sequitur Barb. hic colum. secunda,refert etiam & sequitur Ioan. de Ana.in d.cap.ad abolendam.colum.secunda.de hæretic. ubi dicit, quod propter dictam decisionem fuit alias decapitatus quidam nomine Formica in ciuitate Bononiæ, & idem dicit Barbat. in capitulo super literis,columna 24.supra de rescript. Facit textus in capitulo postulasti. eodem titulo. in verbo, de leui non scribimus. facit etiam text.in cap.fin.de fil.presbyte.lib. 6. & dicit Bald.in cap.de appellationibus.infra de appell.quod non est parcendum assuetis delinquere,per textum in dicta l. tertia. pro uno tamen delicto non debet minus diligi uirtuosus.ita Abb.per illum tex.in c.nisi.infra de off.lega. in 2.nota. Et q̄
5 maior †pœna imponatur ex perseuerantia,est tex.pulcher. in l.unica,C.de superexatoribus.libro 10.& in l.omnes.C.de delat.lib. 10. cum aliis adductis per Barbat. & apostillantes ad Abb.hic.Et dicit Bartol.in l.si cui.§.fi.ff.de accu.quod furta alibi commissa, aggrauant, furtum commissum in ista ciuitate,ut suspendi possit,vbi alias non posset,id enim operatur perseuerantia in delinquendo,allegat inter cætera textum, ind.l.3.idem Angel.ibi dicens ita seruari de consuetudine de cuius decisionis veritate, vide quæ ibi congerit Alex. in apostilla.& dom.Felin.in cap.sicut.colum.secunda, de testi. Are.in cap.cum non ab homine infra de iudic.in ultim.notabi.& Barbat.in cap.fin.colum.17.de foro competent. & in capitulo postulasti.colum.39.& sequen.eodem titu. Expræmisso notabili collige unam circunstantiam aggrauādi pec
6 catum,scilicet perseuerantiam† in peccato,quę perseueran tia etiam sine reiteratione peccatum auget, ut probat iste textus. & ad hoc allegat etiam Barbat. hic, textum quem dicit esse solennem,in capitulo cum haberet.de eo,qui dux in matrim.eam,quam polluit per adulter. Alias multas circunstantias uide in textu & per Ioan.Andre.& Abba. in capitulo sicut dignum.de homic.in princip.& aliquid per Ioa. Andre.hic colum.prima post Franc. Versel.Contra tamen præmissum notabile adduco textum in l.si diutino. ff.de pęnis,vbi dicitur,quod si diutino tempore aliquis in reatu fuerit, pœna eius subleuanda erit, ergo ibi probatur, quod ex diuturnitate peccati non aggrauatur peccatum, sed alleuiatur.pro solu. dicas, quod ille textus procedit in delicto,
7 momentaneo quod non iteratur, ut si quis olim commisisset homicidium,de quo nunquam fuit cognitum,licet nūc detegatur tale crimen &cognoscatur de eo,pœna debet ali quantulum alleuiari,ita glos.& Bartol. ibi. idem dicit Petr. de Ancharan.hic, quem refert & sequitur Barbat.hic colū. tertia. Ex quo infero,quod talis homicida decapitari non deberet,sed alia pœna leuiori puniri.Pœna enim homicidæ,est pœna mortis.dicta.l.tertia.C.de episco. audien. sed si pœna debet esse leuior,quando delictum fuit iamdiu perpetratum ergo erit minor morte;ut ad sensum patet.& hoc censeo digito ligandum esse, quia est decisio pro liberando amico a pœna mortis.& bene facit textum in l.querela.C.de falsis.& in l.adulter.C.de adulter.ubi temporis cursu crimen abolet-
tur, uel aliter ad dictum contrarium respondet,ut respondet Abb.in dicto capitulo cum haberet infra de eo, qui dux. in matri. eam, quam pol.per adulter.scilicet, quod textus noster procedit in foro animę.& ratio est,secundum eum,quia delinquens non pœnitendo,uidetur contempsisse diuinum iudiciū,& claues ecclesiæ: capitulo omnis utriusques sexus de pœni.& remis.textus autem in dicta,l.si diutino.procedit in foro contentioso, & hoc comprobatur ex eo, quod dicit dom.Alexan.in consilio primo.colum. tertia. uersicu.quinto accedit.in secundo uolum. ubi dicit. quod consuetudo, operatur,ut facilius possit fieri dispēsatio. allegat notat. per domi.Anto. & alios post glos.in capitulo cum uenerabilis, supra eodem titulo.Secundo oppono contra dictum notabile de textu.in dicta l querela C.de falsi. & in d.l. adulter.C. de adult.dī.n.in d.l. adulter.quod accusatio adulterii quinquennio tollitur.& dicta l.querela.dicitur, quod accusatio falsi,& aliæ fere accusationes criminales, tempore viginti annorum tolluntur. facit in simili textus. l. 1. C. de uectig. & commis.tradit Rom.in singula.suis.singulari incip.ius petendi.aliud est simile in cap. 2. de præscript.lib.6.& facit glo. l.Manichæos.C.de hæretic. Igitur per cursum temporis criminosus liberatur.pro solu.dicas,vt statim dictum est,soluēdo contrarium præcedens. & ita dicit Abb. in dicto ca. cum haberet.Vel aliter dicas, dicitur Pet.de Ancharan.hic, & refert Barb.hic colum. 3. in fin. quod textus. noster procedit, quando quis uult præscribere ipsum actum delinquendi per temporis diuturnitatem,quia non potest,immo quāto magis perseuerat in peccato, tanto magis punitur. Secus,si delictum est iam commissum & consummatum,quia tunc pœna infligenda temporis præscriptione aboletur.dicta l. quare.cum similibus.Et hoc comprobat Barba. hic per textum quem dicit singularem,in l. lex iulia de repetundis. §.fin.ff. ad leg.iul.repetunda.quem textum.allegat Bald.in l.prima, C.ne ex delict. defun.dicens, quod iudex in sindicatu debet decapitari, si punit eum, qui est tutus præscriptione statuti
8 q̄ notandum est ad statutum †Bononiense disponens, q̄ delinquens non possit accusari, nec inquiri post quinquēniū a die commissi delic.melior vī solutio Abb. in d.c. cum hret. & no quod etiā de iure canonico respectu pœnæ,licet,nō respectu pœnitentiæ,locum habet dispositio statuti prædicti, & dictarum legum, videlicet d.l. querela,cum similibus,ita dicit Abb.in c.fi. in 2.notab. de purga.cano.& ca. licet cām, colum. 10.de proba.& etiam Abb.in d.c.cum haberet, facit
9 tex.in c.2.in fi.de præscript.lib.6.Tertio contra †præmissum notabile oppono de glo.in l.vulgaris. ff. de furtis,quæ dicit,

quod

Source : BIU Cujas

quod si quis pluries ad alterius vxorem accedat, tamen pœna imponitur pro vno adulterio, & sic non punitur grauius delinquens ex eo, quod delictum sit continuatum. Pro sol. dicas, vt dicit Bar. ibi, scilicet, quod illud est, quia pœna adulterij, est pœna mortis, l. quanuis. C. de adult. quæ non potest iterari. Aliter etiam respondet Bart. in consil. 216. incip. Antodius, vbi dicit, quod ideo eadem pœna imponitur in casu d. glo. quia est eadem species delicti, & cum eadem persona argum. l. ei, qui. ff. de furt. allegat etiam alia, vt per eum. idē videtur velle Bal. in l. quicumq;. C. de seruis fug. in 2. notab. & in l. si duo. §. 1. ff. de arbit in fi. Alexan. in l. inficiando. §. in fans. ff. de furt. post Bart. & in l. nunquam plura. post Barto ff. de priuatis delict. inquibus locis alias authoritates adducit. idem communis præceptor Dom. Ias. alia adducens, in l. eū qui. §. in popularibus. ff. de iureiuran. colum. fin. Et not. semper, quia Bart. in d. consil. 216. concludit, quod etiam si pro adulterio imponeretur pęna pecuniaria, idem esset, & idem dicit Dom. Alexand. in d. l nunquam plura. Sed tu aduerte, quia per præmissa non tollitur difficultas text. nostri, unde ego dico, quod glo. in d. l. vulgaris, procedit in foro contentioso, sed in foro animæ, peccatum continuatum, grauius & magis punitur etiam quod sit eadem species delicti, & dicuntur plura delicta in foro animæ, ita vult gl. cum qua Do. ibi transeunt, in c. imitare 6. q. 1. & faciunt, quę tradit Abb. in d. c. cum haberet. de eo, qui dux. in matri. eam, quam pol. per adulter. Secundo nota† ex isto tex. vt etiam notant Do.
10 Anton. & Abb. quod anima per peccatum alligatur & infelicitatur. Ex hoc infero, quod homo sine peccato, est felix, quia priuatio præsupponit habitum. l. decem. ff. de uerb. oblig. c. ad dissoluendum. de despons. impu. & cōrrariorum eadem est disciplina, institut. de his, qui sunt sui, in princip. & c. 2. supra de constit. cum similibus, homo igitur peccater, est infelix, vt in hoc tex probatur, intellige hoc, pcedere, nedum respectu animæ, sed etiam respectu corporis, quia. ut inquit tex. in c. cum infirmitas, infra de pœnit. & remissionibus infirmitas corporis nonnūquā & ex peccato prouenit, & homo peccator quandoque citius moritur, ut inquit glo. per illum text. in c. episcopi. 11. q. 3. & glo. allegans alia iura, in c. qua fronte, infra de appellat. in verbo, decedant, vbi ita Abb. declarat. & dicit glos. in c. audi denique, eadem causa & quæst. quod diabolus habet potestatem in. peccatore, qua
11 si in pecore suo. Item† propter peccata veniunt aduersa tex. est in c. 2. de purg. vulgari, & probatur in d. c. cum infirmitas & in Auth. vt non luxu. contra natu. circa med. ibi, propter talia enim delicta, fames, terremotus, & pestilentiæ fiunt. Et ulterius peccatores sunt infames infamia canonica, secūdum gl. in c. omnes 6. q. 1. & notatur in c. testimonium, infra de testi. & repelluntur ab oblationibus in ecclesia illi, qui sunt publici peccatores, ut inqnit Abb. in c. quia in omnib. de vsur. colum. 2. per gl. 2. in c. oblatio. in fin. 9. dis. & sequitur
12 ibidem Ioannes de Ana. colum. 8. Tertio nota† ex isto tex. secundum Abb. & alios hic, quod consuetudo nihil potest cōtra ius naturale, intellige hoc, ut iste tex. loquitur, in iure naturali, cuius transgressio inducit peccatum, & hoc ius naturale, appellant ius diuinum Ioan. And. Dom. Anton. & communiter alij hic in summario, facit text. in c. 1. 1. distin. & gl. instit. de iure natu. in princi. Sed contra hoc notabile oppo. de c. obijciuntur 32. q. 4. ibi, quando mos erat, crimen non erat. Solue, vt per glo. ibi, & invoce refero. Secundo oppono de c. super eo de cognat. spirit. Pro solut. dicas, vt per Doct. ibi, & in voce declaro. Cum textu nostro concordat text. in cap. quanto. supra. & in cap. in his. 11. distinct. & in c. consue
13 tudinem. cad. dist. vbi dicitur quod non† valet consuetudo contra fidem. Hinc dicimus, quod non ualeret consuetudo baptizandi hoc modo. In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, & diaboli. ita Hostien. dicens communiter ita teneri in summa de baptismo, in §. quæ sit eius forma. col. 2. idem Cardin. Alexan. post Card. Flo. in d. c. consuetudinem. in fin. reprobantes glo. contrarium dicentē in c. si non sanctificatur. de cons. dis. 4. Idem tenet Dom. Petrus Rauennas in cōclusionibus suis consuetudinis, colum. 14. Videtur enim talis baptizans fidem corrumpere, secundum præfatos Doct. ponendo fidem non in trinitate, sed in creatura etiam damnata. Et generaliter dic, quod non valet consuetudo in his, quæ sunt peccata, ad excusandum ipsa peccata, ut hic not. Panormi. ex textu, allegando alia, ut per eum. Hinc dicimus
14 quod† non ualet consuetudo contra pręcepta diuina, ut per glos. hic, & exemplificat Ioannes And. hic in principio, & Dom. Anton. hic pulchre in repet. colum. 27. versic. quarto, restat videre. Hinc etiā dicimus, quod non valet præscriptio nec consuetudo præscribendi, cum mala fide, c. fin. infra de prescrip. Item non valet contra ieiunia solennia indicta per ecclesiam. ita Hostien. in c. 2. infra de obser. ieiun. & Abb. qui limitat, vt per eum in rub. eod. tit. colum. 2. licet contrarū dicat glo. 1. in d. c. 2. quam ex tollit Abb. licet eam nō approbet. & dicit Abb. in d. rub. referendo S. Thomam, ꝙ non valeret consuetudo vtendi lacticinijs in Quadragesima. Hoc tamen non procederet, quando causa subesset, quia tunc ēt
15 carnes comedi possent d. c. 2. & ibi declarat Abb. Nam ex† causa potest consuetudo limitare ius diuinum, vt etiā Abb. hic dicit col. 2. & in terminis ita decidit Card. Ale. in ca. illa. post mediū, 12. dist. allegat tex. in argu. in d. c. 2. §. 1. de obser. ieiu. Hinc dicit ibi Card. ipse, ꝙ in illis locis, in quibus non sunt pisces neque oleum, valet cōsuetudo comedendi oua & lacticinia, etiam tempore Quadragesimę. & sequitur simpliciter D. Petrus Rauennas in conclusionibus suis consuetudinis, col. 16. & idem tetnet Ioan. And in d. rub. ex forti ratione, vt per eum. In hoc tamen contrarium sentit Abb. ibi post S. Thomam & Archid. per eum relatos. & hæc opi. animæ tutior est. Quando tamen necessitas subesset, vt quia tē
16 pore Quadragesimæ aliquis esset in castro reclusus, tunc ei liceret comedere etiam carnes, quando aliud non haberet. ita dicunt Ioan. And. in d. rub. col. pen. & Archid. & alij in c. denique 4. dist. & satis probatur in d. c. 2. Ex prædicto etiam notabili† infertur, quod non valeret consuetudo, quæ haberet quod mulier non teneatur sequi maritum. tex. est, & ibi Ab. in notabilib. colligit, in c. 1. infra de coniug. lepro. Infertur etiam, quod non valet consuetudo tenendi concubinas etiam ad liberos procreandos, propter peccatum, vt per Io. And. hic in princ. alias similes consuetudines referens, quas per te videas, & tradit Abb. etiam infra col. 2. vbi declarabo. Hinc etiam dicimus, ꝙ non valet consuetudo venandi causa voluptatis in clericis. ita Host. & Ioā. de Ana. eum refert, subijciens alios idem tenere in c. 2. de cleri. vena. Hinc etiam dicimus, quod non valet consuetudo, quod clerici in Minoribus beneficiati, non teneantur ad horas seu diuinum officium dicendum. ita præsupponit Abb. post Ioan. And. in c. j. colum. pen. de cele. Missa, & Card. Flo. in clem. 1. in princip. q. 5. de cele. Miss. vbi dicit quod licet tales non teneantur ad residentiam, per c. cum omnes. supra de constit. quod loquitur stante consuetudine, tamen secundum eum tenētur ad horas. Idem dicit clarius Ioan. de Imo. ibi colum. 1. Et licet alij contradicant, vt in dictis locis traditur, tamen hęc pars est tutior, ideo amplectenda c. inuenis. de sponsa. glo. in ca.
17 vnico. de scruti. Ad præmissum etiam† notabile facit, quia non valet consuetudo, quod in instrumento describat̄ vna persona, quę sit absens, quando ipsi personæ fieret præiudicium, vel quando illa persona esset de substantia instrumēti. & ratio est, quia tale instrumentum non careret vitio falsitatis. ita Bal. in c. 1. de cog. feudi, dicit tamen ibi Bald. ꝙ vbi nulli fieret p̄iudiciū, nec persona illa esset de substātia instr̄i valeret cōsuetudo. Exēplificat ipse in cōsuetudine Perusij, sunt tres conseruatores monetæ, & quando fiunt solutiones in communi, consueuit Notarius ponere nomina omnium trium. dicit Bald. ꝙ valet consuetudo, ꝙ omnes describantur, licet vnus sit absens. Et dicunt in simili Hostien. & Ioā. And. & D. Anto. in c. 2. de fide instru. ꝙ si de more sit, ꝙ contractus scribatur, & sigilletur nomine prelatorum per suos, ad hoc deputatos, quanuis ipsi de hoc nihil sciant, tamen ꝓpter consuetudinem id non dicetur falsum. Et facit, quia nemo mentitur, nisi mentiatur animus, vt inquit Bald. in l. 1. colum. 8. in princip. C. de confes. allegando text. in l. nec exemplum. C. de fals. Ex. præmisso etiam† notabili infertur, ꝙ
18 non valet consuetudo permittens Simoniam c. non satis. & cap. sequen. cap. Iacobus & ca. veniens. infra de Simon. Hinc etiam dicimus, quod non valet consuetudo de prestandis vel soluendis usuris cap. quia in omnibus. infra de vsur. tradit Bald. in tit. de pace constan. in 9. col. in versic. nos Romanorum, & in l. humanum C. de legi. tex. glos. & Bald. in l. eos. C. de usur. est etiam text. in clem. 1. de vsur. & dicit Barto. in l. si finita. §. Iulianus colum. pen. ff. de damno infecto, quod non valet consuetudo quod missus in possessionem ob contumaciam aduersarij lucretur fructus, quia esset in fraudem vsurarum, & tradit Ioan. de Ana. in c. salubriter, colum. 8. de vsur. Et scias, quod talis consuetudo vsuram permittens, non valeret etiam pro redemptione captiuorum, vel pro eleemosynis fiendis, vt dicit Ioan. And. in 1. colum. & est bonus text. in c. super eo, infra de vsur. Et hoc procedit etiam, si quis iurasset seruare talem consuetudinem, quia non tenetur, ita Bald. in d. l. eos, & est pulchra glos. in d. clem. 1. in verbo, iuramento. Item procedit intantum, quod si existat† con
19 suetudo, quod in causa dotis, donec restituatur ipsa dos mulieri per hæredes mariti defuncti, soluatur eidem loco alimentorum ad rationem quinq; pro centenario, non valet consuetudo. Ita Ioan. de Ligna. in clem. 1. de vsur. idem tenet Imo. ibidem post Matthæum, ea ratione, quia cessat matrimonium, item, quia mulier non præstat seruitia matrimonialia, ergo non debet habere alimenta. Idem Bald. in l.

1. C.

Source : BIU Cujas

1.C.de ſumma trini. & fi.cathol. & ſentit Paul.de Caſtr. ibi columna 3.in fin. & in l.Titia. ff.de ſol.licet ſubijciat, quod communiter talis conſuetudo vel ſtatutum obſeruetur.idē concludit Abb. in c.ſalubriter,circa fi.de uſur.maxime,quā
20 do mulier non habet aliunde,unde alatur.Et in hanc opinionem inclinat Io.de An.ibi idem col.penult. vbi eam opinionem recitat pro vltima ,iuxta glo.in l.qui filium.§. Sabinus. ff.ad Treb.idem Pet.de Anc.in conſ.150.inc.in quæſtione,q̄ vertitur,idem in effectu Bart in l. at qui natura. §. non tantum.ff. de nego.geſt. & in l.in inſulam. §.vſuras.ff.ſolut.matrim.& Dom.Alex.alias authoritates adducens, in l.diuortio, in princ.colum.8.ff.eodem tit.concludentes, quod mulier poſt annum ſoluti matrimonij non poteſt petere alimēta dotis,quia quicquid accedit ſorti,vſura eſt,ſi eſt uſura, ergo non ualet conſuetudo.d.clem.unica,de uſur.Et quod dictum ſtatutum vel conſuetudo non ualeat,quando mulier habet unde ſe alat,tenent etiam Pau.de Caſt.ibi,& Aretin. colum.5.in princ.idem tenet Abb.in conſ.39.incip.illud de iure quæritur.in ſecunda.volun.ubi inter cætera adducit de ciſionem Innoc.in d.c.ſalubriter.dicentis, quod ſi hæredes, mariti dent fundum pignori vxori,vſquequo reſtituant dotem,fructus compenſantur in ſortem. Idem Alexand.plene in conſi.27.incip. viſo themate.in 4. volu.& in conſ.74 inci. viſo titulo quæſtionis. in 5.vol.col.pen. Idem communis p̄ceptor D.Iaſ.in d.l.de quibus. col.17.ff.de legibus. Et de hoc puncto etiam tradit ipſe,licet nihil firmet,in d.l.1.C.de ſumma Trinita.& fi. catholi. Ex quibus apparet, hanc eſſe communem,licet Card.in d.cle.j.de vſur. & quidam alij contrariam tenuerint opinionem, & ſorte etiam de iure iſta opin. ſuſtineretur. Quia ubi eſt dubium iuris, conſuetudo tenet, etiam in materia peccati, ut infra dicam in tertia limitatione danda ad hoc tertium notabile. Sed communiter obſeruatur prædicta conſuetudo uel ſtatutum de ſoluendo quinque pro centenario ratione dotis. Ergo ſine peccato obſeruari poteſt,attēto dubio iuris,ut dixi. Et facit,quia in dubio in foro contentioſo contractus nō debet cenſeri uſurarius. ita Bal. in l.regaſti.§.ſi tibi.ad fi.ff.ſi certum peta.Alexan. in cōſ.221.inci.ſuper ti quæſtionis.in 2.col.2.vol.& communis præceptor D.Iaſ.May.in l.1.C.de ſeruis fug.in 5.col.Et in foro contentioſo excuſaretur fideiuſſor,qui ſolueret,quando contra contractum non admitreretur de cōſuetudine exceptio vſurarum, ita quod poſſet fideiuſſor ſolutum repetere a debitore principali.ita Cardinal.& Imol.in c.peruenit.infra de fideiuſſo Alexand.in conſil.57.in1.vol Et nota,quod dicitur vxor habuiſſe aliunde,vnde ſe aleret,ita vt non poſſit dicta alimenta petere,ſi fuit alita a patre, vel ab alio. ita Abbas in d.conſil. 39. & Pau.de Caſtr.in d.l. diuortio. & hoc extollit Alexand.in l. de alimentis.C.de tranſact. Ex premiſſo†notabili infertur,q̄ conſuetudo, vt ſuſpenſi teneantur in
21 patibulis, non valet, quia id prohibetur a iure diuino, vt inquit Bal.in c.1.§.iniuria.col.2.in tit.de pa.iura. fir.allegando tex.Bibliæ Nume.c.16. & alibi, & ſequitur ſimpliciter Do. Petr.Rauen.in conclu.ſuis conſuetudinis, col. 2. Contrariū tamen præſupponit Ioā.de Ana.in c.1.col.5. infra de rapto. & Barba.in c.ſi.col.20.infra de foro competen. per text. in l. capitalium.§.famoſos.ff.de furt.Veritas huius puncti dipendet ab his,quæ dicentur infra in glo.2.poſt Abb.Item infer
22 tur,quod†non valet conſuetudo de non ſoluendis decimis. glo.eſt in c.in aliquib.infra de deci. In hoc tamē variæ ſunt opiniones,vide ibi Abb.poſt alios,& in rub.cod.tit. poſt Innoc.& alios.glo.& Doct.in c.1.de deci.lib.6. Do. Anto. pulchre in c.parochianos,infra de deci.Hoſti.in ſumma de decimis.§.& vtrum.verſi.ſeptimo quæritur.Alex.in conſi.60. incip.Roma.eccleſia.in 4.volu.Felin.in c.cauſam.in princi.infra de præſcrip. vbi multa loca congerit.Barba.in conſil.49. incip.illud in medium referam.in 3.uolu.Communis tamē videtur concluſio, q̄ non valeat conſuetudo, maxime in decimis prædialibus, vt in dictis locis reperies. & hæc fuit opinio glo.& Hoſtien.& communiter aliorum,in d.c.in aliquibus.quam ſequitur etiam Card.Flo.in cle.fi.in princi.q.6.de pœn. Sed hæc communis concluſio æque ac rationabiliter declaratur procedere in caſu,quo clerici ipſas decimas exigerent,ſecus, vbi eas non requirerent,& laudabiliter faciūt, ſi non requirunt in locis,vbi ſit talis cōſuetudo,quia ſine ſcā dalo requiri non poſſent.Ita declarat ſanctus Tho. ſecunda ſecundæ,quæſtione 77.& hanc declarationem & limitationem ſequitur Archidia.in c.maiores 16.q.7.referēs idem tenere Hoſt.in c.a nobis.infra de deci.Idem tenet Abb. in d.c. in aliquibus.in fi.idem Phil.de Peru.in c. 1. in fin. de decim. lib.6.& tanto magis eſſet rationabilis iſta declaratio, ſi clerici non indigerent, & laici non haberent reditus vltra neceſſaria ſua.Concludunt tamen præfati Docto.quod ſi laici haberent obſtinatam voluntatem non ſoluendi, etiam q̄ requirerentur,tunc peccarent mortaliter. Et facit, quia valeret conſuetudo, q̄ clerici mittant ad laicos pro decimis cōſequendis,licet aliud ſit de iure.ita præſupponit Abb.in c.2. col.3.infra de iudic.Infertur etiam ex notabili præmiſſo, q̄
23 non valet conſuetudo†in præiudicium matrimonij c. 1. infra de ſponſa.c. Gemma.eod.tit.in arg.& vide, quod paulo infra dicam,& ideo vbi eſſet conſuetudo oſculādi ſponſam vel bibendi,verba tamen & conſenſus ſufficerent, & matrimonium teneret,omiſſa conſuetudine,& ſic , licet ſponſus non oſcularetur ſponſam vel non biberet,tamen matrimonium teneret.tex. eſt & ibi Bald.not.in l.ſi a ſponſo.C.de do. ante nup.Non valeret etiam conſuetudo diſponens, q̄ ſecūdum matrimonium ſequuta copula, præualeat primo,non ſequuta copula.tex.eſt in c.fi.infra de ſponſa.duor. & ibi gl. & Doct.tradunt.Item non valet conſuetudo, q̄ vxor non teneatur ſequi maritum,vt etiam ſupra dixi.tex.eſt,iuncta gl. in c.1.de coniug.lepro.Sed limita prædicta,per tex.in d.cap. ſuper eo.de cognat.ſpiri.& dic,vt ibi not.& tradit dominus Petrus Rauen. conſiderans ſeptem caſus in concluſionibus ſuis conſuetud.columna vndecima. & ſequenti.& multo plenius de tali conſuetudine cōtra matrimoniū, tradit Do. Felin.in c.1.de ſponſa.Et faciunt prędicta contra quandam
24 conſuetudinem†prauorum iuuenum,præcipue huius ciuitatis Papiæ,qui cogunt tranſeuntes ad ſecunda vel vlteriora vota,vt ſoluant certum quid,& plerunque magnas moleſtias eis inferunr,dicentes ſe illud exigere propelle ſpōſæ. Talis enim conſuetudo aliquātulum intimidaret vel retraheret aliquem a matrimonio contrahendo,ergo non valet, argu.d.c.Gemma.vbi omnis ſtipulatio pœnalis in matrimonijs & ſponſalibus vitiatur. & ibi Abb.in prin.dicit, quod ratio eſt,quia ſtipulatio pœnalis poſſet in aliquo auferre plenitudinem libertatis matrimonij.Et dicunt Bart. & communiter alij in l.Titia.ff. de ver.obl.q̄ ſtipulatio p̄dicta pœnalis vitiatur,etiam ſi modica quantitas pœnæ in ea inſeratur. & ſequitur Abb.in.d c.Gemma verſ.circa primum.ad fi.& idē tenent alij communiter ibi.Stante prædicto notabili & regula, q̄ conſuetudo nihil poteſt contra ius naturale vel diuinum,quando eius trāſgreſſio inducit peccatum. Amplia eam Primo,vt procedat, etiam ſi omnes homines mundi tali conſuetudine vterentur.ita gl.hic,quam nemo impugnat per tex.in c.flagitia 32.q.7.idem gl.in c.quia in oīb.j.de vſuris.Secundo amplia,vt procedat,etiam ſi cōſuetudo ſolum nutriret peccatum veniale.glo.eſt in c.ſi aliquid.22.q.4.quæ
25 dicit in ſimili,q̄ iuramentum†nutriens peccatum veniale, non tenet.& ita decidunt in ſimili de preſcriptione Do. Anto.Imo.& Abb.col.penult.in c.fi.infra de præſcrip.per addu cta per eos.& comprobatur ea ratione, quia tunc conſuetudo non eſt rationabilis,igitur non valet,vt dicit iſte tex.probatur etiam hæc ampliatio argumento c. cum ab omni. de vi.& ho. cle. Tertio amplia,etiam ſi conſuetudo præberet
26 †ſolum materiam delinquendi.Exemplum in conſuetudine vel ſtatuto diſponente, q̄ homicida puniatur pecuniariter,& non perſonaliter, vt per Abb. infra col.2.de quo exemplo plenius dicam infra poſt eum.Item exemplifica præmiſſam ampliationem in conſuetudine,quæ haberet, quod filius ſpurius ſuccedat patri,quia non valeret, vt tradit Hoſt. in ſum.qui fi.ſint leg.§.qualiter.verſ.quid ſi Imperator.Et ratio eſt,quia hoc eſſet cauſa multorum peccatorum mortalium.Idem firmat Bart. plene in ſimili de ſtatuto,in l. teſtamenti.ad fi.ff.de teſta.& ſequuntur Bald.Ange.& Imol.ibidem,& dicit Aret.ibi,quod ita tenent communiter Doct.& aliquas authoritates in ſpecie refert, licet ipſe ad argumenta prædictæ opinionis reſpondeat.Et de veritate huius puncti,vide etiam Do.Anto. & alios in cap.per uenerabilem.in fra qui fi.ſint legi.& Bald.in conſilio 229.in 3.volum.Fed.de Se.in conſilio 275.& ſequit.Paul.de Caſtr. in conſilio 227.& aliquid tradit Dom.Petr.Rauen.in ſuis concluſionibus conſuetudinis,colum.6.Item poteſt exemplificari in conſuetudine,quæ diſponeret,quod poſt probatum delictum per teſtes idoneos,liberetur delinquens,ſi vellet probare,ſe nō deliquiſſe,per iuramentum,vel per leuem famam,quia nō valeret cap.ad noſtram.infra de proba. tradit Roma. in ſingu. ſuis,in ſingu.380.incipien.valet ne conſuetudo. Item poſſet exemplificari in conſuetudine,quæ haberet, quod cōtra probationem teſtium,alia probatio teſtium fieri non poſſet. nā talis conſuetudo non valet, quia per eam impeditur via ad detegendum veritatem.text.eſt in c.ſeries. infra de teſtib. & ibi notant omnes. Item poſſet exemplificari in conſuetudine,quæ haberet, quod tempus vel locus contractus non apponeretur in inſtrumento,quia non valeret ratio eſt,quia daretur materia delinquendi. ita decidit Roman. in l.in illa.ff. de verb.oblig. referendo Rotam. eſt deciſio Rotæ in antiqs, ſub titulo de conſuet.deciſ.6.& ſequitur Barbat. in conſil.3. colum.2.in 3.volum. Item poſſet exemplificari in conſuetudine,quæ dictaret, prout dictat ſtatutum Mediolani, q̄ quotieſ-

Source : BIU Cujas

tieſcunque quis petierit conſilium ſapientis, iudex id dare teneatur, quantumcumque videat calumnioſe illud peti, nam talis conſuetudo non valeret quia daretur materia calumniandi,& ſic delinquendi, & ita in ſtatuto Mediolani in ſpecie conſulit, per 12. fundamenta, Dominus Signorelus Homode.Mediolan.in conſil.ſuo 59. incipien.ſtatuto ciuitatis Mediolani, idem firmat Domin.Felin. in c.de cætero.colum.5.in princ.infra de re iud.vbi hanc deciſionem extollit idem ſequi videtur communis præceptor in l.1.in princ.colum.5.per doctrinam glo.& Bart.ibi, ff.de no.ope.nun.Item exemplifica in conſuetudine de non repetendo amiſſa in ludo,vel concedente ludum, ceſſante fraude,vt per Abb.in c. pen.colum.fin.de uita & hone.cleri.Alij tamen plerique ibi in hoc aliter loquuntur, & infra de hoc puncto in ſpecie tractabo plenius,imo exemplifica in conſuetudine, quæ haberet,quod notarius recipiens teſtes, poſtquam ſcripſit vnum 31
teſtem extenſe,ſi alius idem dicat,poſſit ſcribere ſic.Secundus teſtis depoſuit,vt primus,quia hoc modo videtur aliqualiter ſupprimi vel obfuſcari ueritas. De ueritate tamen huius puncti uide Doct.omnes uarie loquentes in c.nihil.in fi. infra de uerbo.ſignif.Ego tamen inclino in id,quod prædixi.
27 item exemplifica† in conſuetudine, ꝙ credatur omni ſcripturæmercatorum,quæ non ualet,quia daretur materia falſum fabricandi,ita expreſſe inquit Bal.in l.unica, C.de conſeſ.colum. 4.quem refert & ſequitur Barb.in rub.ſupra eod. colum.pe.ubi etiam alleg.ad hoc Abb.in c. bonæ, de poſtu. præla.idem Cępol. alia allegans in conſi.40.incip. Lucius.in 6.dubio, Alex. in conſi.3.inci.in cauſa & lite vertente inter Abraam. colum. pen.in 2.uolum.argum.c.2. de conſuetud. lib.6.& l.conuenire.ff.de pactis dot.tradit communis pręceptor Dom.Iaſ.in l.de quib.colum.17.ff.de legi.& dicit Abb. per illum tex.in c.ex parte,ſupra eod.in 2.not.quod† non ua
28 let conſuetudo inducens pronitatem ad peccandum, & idē repetit plenius ibi in vlt.notab.& dicit Abb.in c.1.colum.penult.de ferijs quod non valet conſuetudo, quæ inducit propinquitatem ad peccandum, & bene facit, quia non valet conſuetudo non iurandi de calumnia c.cœterum, infra de iura.calum.nec etiam ualet conſuetudo remittens iuramē tum iudicibus,ita Ioan.And.poſt Hoſt.& Io.Mo.in c.Romana.in uerbo,aduocatorum,de foro compet.lib.6.Dom. Anton.hic colum.25. & communis præceptor in l.rem non nouam .C.de iudi.quicquid dixerint gl.ibi & quidam alij. Contra tamen hanc ampliationem facit deciſio Rom. in ſingu-
29 laribus ſuis,ſingul.171.incip.an conſuetudo,ubi† quærit, an ualeat conſuetudo quod publicatis atteſtationibus recipiantur teſtes,& primo arguit quod non, quia datur materia delinquendi,poſtea concludit contrarium,allegando Io.and. in addit.Specu.in tit.de excep.uerſi ſed nunquid publicatis, & Domi.anton. in c.ſeries infra de teſti.qui hoc dicit circa prin.Pro ſolut.forte negari poſſet,quod talis cōſuetudo præberet materiam delinquendi,quinimo præbet uiam ad ueritatem reperiendam,uel cogita.Quarto amplia,ut† etiam† nō
30 ualeat conſuetudo cōtra ea,quæ ſunt de honeſtate ita Abb. in c.cum inter ſupra eo in 3.notab.per text.in c.cum decorem.infra de uita & honeſt.clem.idem Abb.in c.irrefragabili.in princ.de offic.ordin.& ibi uidebis exempla.Sic dicimus quod non ualet præceptum contra honeſtatem,puta,quod quis compareat in lupanari, uel in alio loco inhoneſto. l. ſi cum dies.§.pen. ff.de arbi.Et dixit Bald.in l. quod ex liberra. C.de oper.liber. quod præceptum domini inuitantis mulieres ſubditas ad tripudia, eas non arctat, quia ius honeſtatis ab omni ſuperioritate cēſetur exemptum.Poſſet etiam exēplificari præmiſſa ampliatio in caſu c.1.de uita & ho.cleri.uidelicet in conſuetudine,quam habent laici ſedendi in choro cum clericis, tempore diuinorū officiorum, id enim de honeſtate prohibetur, dicto c. 1.iuncta declaratione Inno. ibi,qui tangit an laici eo caſu peccent, de quo etiam tradit Abb. & ibi dicere conſueui, in c. 1.in princ.ſupra de conſtit. Poſſet etiam exemplificari dicta ampliatio in conſuetudine quæ haberet, quod archidiaconus præferatur uicario epiſcopi,qa talis conſuetudo eſſet contra honeſtatē,ita dicit Abb. in conſil. 21. alias 22.in 2. uolum. aliud etiam exemplū tradit Rota in antiquis, ſub hoc titulo, deciſione quarta, dicens, quod eſt inhoneſta conſuetudo,quæ habet,quod ante quam aliquis recipiatur in canonicum præbendatum,prius renunciet beneficijs alijs,quę obtinet.Item poſſet exemplificari in caſu capituli ſicut, infra ne clem.uel mona.ubi dicitur,quod notarius effectus clericus,nō poteſt exercere officium tabellionatus,nec ualet conſuetudo in contrarium ita Abb.ibi,colum.penult.ex mente Io.and.ibidem, qui inuehit contra Venetos contrarium ſeruantes, & mouetur, quia talis conſuetudo eſſet contra honeſtatem, hoc tamen limita,ut per eum.Poſſet ēt exemplificari in multis alijs iuribus dicti tituli de uita & hone.clem.item poteſt exemplificari in conſuetudine,quæ haberet,ꝙ canonicus primo receptus præcedat ſecundo receptum habentem maiorem ordinem,quia talis conſuetudo non ualeret.ita Abb.in cap. ſtatuimus.infra de maio.& obed.De quo tamen uide Docto. quos refert & ſequitur Felin.ibi in princip.qui aliter loquuntur, & dicunt talem conſuetudinem non ſapere inhoneſtatem,& ualere,ut per eos. Itē poteſt exēplificari in caſu Bart. in l.omnes.C.de decu.li 10.per illum tex.ubi dicit,quod nō ualet conſuetudo,quod decuriones,uel alij in dignitate poſiti, torqueantur,id enim uidetur inhoneſtum. Item poteſt exemplificari in conſuetudine cōtra correctionem uel morum reformationem,quia non ualet.ita Abb.in d.c. irrefragibili. & in in c.nouit.de his,quæ fi.a præla.in 2.colū.Et hoc facit contra moniales,quæ aliquando recuſant reformari a malis moribus,allegantes antiquam conſuetudinem.Contra tamē iſtam† illationem facit,quia de honeſtate Papa nō poteſt ardua tractare ſine Cardinalibus.ut eſt glo.in cap.ad apoſtolicæ.in princip.de re iudica.lib.6.& tradit plene Fel. in rubri.ſupra de conſtitu. & tamen conſuetudo in contrarium ualet immo nō ualeret conſuetudo diſpones, ꝙ Papa id non poſſet ſine Cardinalibus,ut inquit Abb.in ca. 2 infra de cleri.nō reſi.De quo etiam tradit Barbat. in tracta.ſuo de præſt.Card. in 2.q.& Card. Alex.in c.in iſtis 4.diſt. Et idē firmat D.Pet.Rꝙ.in concluſionibus ſuis conſuetudinis, col.7. Pro ſol.credo dicendum,ꝙ deciſio Abb.in d.c. 2. procedat, quia talis conſuetudo habet concurſum iuris cōis,quia de iure Papa poteſt ardua tractare ſine Cardinalibus,ſecūdum communem opinio.vt in dictis locis traditur,& ſic eo caſu valet conſuetudo cōtra honeſtatem,quia ipſa honeſtas habet ius commune ſeu communem opinionem in contrarium,ſed vbi diſpoſitio fundata in honeſtate,non haberet legem contrariam,tunc conſuetudo contra ipſam diſpoſitionem non ualeret,per ea,quæ ſupra adducta ſunt. Ex præmiſſa illatione credo male loqui Hoſtien. in ſumma de conſecra.eccle.vel.altaris.§.& qualiter.vbi dicit valere conſuetudinem,ꝙ ſacerdos poſt celebrationem Miſſæ ſtatim cibum ſumat,nam talis conſuetudo videtur cōtra honeſtarem, immo contra reuerentiam ſacramenti.Fateor tamen,quod ex quo Canon id prohibens in c.tribus.de conſecra.diſt.2.eſt canon conſilij,vt etiam dicit Hoſt.vbi ſupra, contraueniēs nō peccaret,niſi ex contemptu id faceret,vt tradūt Abb.& Moder.in d.c.1.ſupra de conſtitu.Et hoc attento, videtur quod ampliatio ſupra ſcripta in modico nobis ſeruiat,quia ſiue ꝙ ſuetudo valeat, ſiue non,contraueniens non peccat, etiam venialiter,vt tradunt Abb.& cæteri in d.c.1.niſi dicas,ꝙ hęc ampliatio vtilis eſt in caſibus, in qnibus lex loqueret de honeſtate præcepti, vt in caſu.c.iuuenis.infra de ſponſa. & tradunt nouiores in d.c. 1.& etiam exemplificari poſſet in caſibus ſupra relatis, vt in caſu d.c.ſicut.& d.l.omnes. Et quando honeſtas dicatur in præcepto,ſatis colligitur ex doctrina Abba. & poſteriorum in d.c. 1.& in c. nam concupiſcentiā. eod.tit.de conſt.& Bar.in l.creditores. C. de pigno. Quinto
32 amplia,vt nedum† reprobetur conſuetudo contra ius naturale vel diuinum,per quam peccatum inducitur, ſed etiam non ualet conſuetudo,per quam Deus tentatur.tex.eſt cum glo.in cap.2.de cleri.pugnant. in duello. Exemplum in conſuetudine duelli ineundi,quia non ualet,ut ibi. probatur ēt in toto tit.infra de purg. uulga. & in cap. monomachiam 2. q.5. In hoc tamen contrarium præſupponit Do. Signorelus Homode.in conſilio.96.incip.quæſtio diſputanda. ubi facit mentionem de conſuetudine duelli,quæ eſt in Vngaria,ſed male loquitur,per prędicta.Sexto amplia, ut non ualeat talis conſuetudo,licet eſſet obtenta per tantum tempus,cuius initij memoria non eſſet in contrarium.hoc probat tex.noſter in principio. & ita per iſtum text.dicit Ioan.And.hic, colum.2.ponderando uerbum,quacunque conſuetudine.idē dicit Barba.hic col.5. & faciunt quæ congerit Feli. in c.ſi qs. in prin.infra de maiori.& obe.Septimo amplia,etiam ſi cōſuetudo contra ius diuinum eſſet in modico,exemplum,ſi conſuetudo permitteret uſuras in uno nummo. ita Bald. in rub.ſupra eod.tit.& ibidem Barba.colum. pen. ubi alias authoritates allegat.Vltimo amplia,ut procedat etiam in iure naturali aliter ſumpto,quam pro iure diuino, uel etiam in conſuetudine contra ius gentium,ut infra tradit Abb.colū. fi.ubi dicemus poſt eum plenius.Limitatur modo prædictū notabile,& regula ex eo ſumpta,ut procedat,quando ex conſuetudine contra ius diuinum peccatum inducitur, ut dixi in princip.huius notabilis,alias bene ualeret cōſuetudo, ut infra in glo.2.declarabitur poſt Abbatem. Et ad hanc limitationem facit,quia ualet conſuetudo permittens uſuras iudæis,ac conuentiones & pacta reſpectu ipſarum uſurarum cum Chriſtianis, quia de peccato ipſorum iudęorum nō curandum eſt,quia foris ſunt.capitulo gaudemus.de diuor.ita plene tradit Paul.de Caſtro.in conſilio.394.incipien.non uidetur

detur expediens. in noua impreſſione nouorum cõſiliorum idem in effectu dicto Alexand. in conſilio ſuo 1. in 2. uolu. vbi conſulnit plene, quod papa potuit diſpenſare cum iudæis, vt exerceant vſuras in ciuitate Mantuæ, attenta cõſuetudine antiqua. Secundo limitatur, vt non † procedat quo
33 ad pœnam temporalem, quia conſuetudo contra ius diuinum, vel alias praua, excuſat, licet non excuſet a pœna ſpirituali, glo. eſt in c. denique. 4 diſt. in c. cum venerabilis, ſupra eo & ibi Abb. notat. & multas alias gl. & exempla tradit communis præceptor in l. de quibus. ff. de leg. & in l. ſingularia. ff. ſi cert. pet. colnm. penul. Et ad propoſitum maxime quadrat exemplum Romani, in conſi. 466. incip. vī prima fronte ubi loquitur de conſuetudine de non obſeruado iuramentum,
34 qua † vtebantur præſidentes Senenſes, qui in principio officij ſui ſemper iurabant de non recipiendo arbitria, & tamen illud iuramentum non obſeruabant, dicit Roma. quod illa conſuetudo eos excuſabat a pœna temporali. de quo etiam vide Bald. in l. obſeruare. §. proficiſci. circa fin. ff. de offic. pro conſu. & leg. Ad prædictam limitationem etiam bene facit
35 tex. l. ſi pignore. §. fin. ff. de pig. act. vbi dicitur, quod qui facit illud, quod alij faciunt, excuſatur. Idē probatur in l. pignus. C. eo. Hinc dicunt Doct. poſt gl. in l. ſi negocia. ff. de neg. geſ. quod ille, qui dimiſit equum ſibi commodatum in patruis, qui fuit a lupis interfectus, excuſatur, ex eo quod dominus equi idem facere ſolebat, & plura in propoſito congerit Do. Pet. Phil. Cor. in conſi 28. incip. in hac conſultatione. in 3. uolum. & dicit Areti. in conſil ſuo 11. incipien. procedendum, quod conſuetudo, etiam nulla tribuit iuſtam cauſam ignorantiæ. allegat gl. in d. c. cum venerabilis, cum ſimilib. Hinc etiam dicimus, quod conſuetudo non reſidendi in eccleſijs, licet ſit irrationabilis, nec teneat, tamen excuſat a culpa, & per conſequens a pœna, donec contra ipſos non reſidentes pronuncietur, ita Card. Flo. in conſi. 122. incip. presbyter. colum. 2. Et dicit pulchre Petrus de Anchar. in conſi. 51. incip. conſuetudo, ad fi. quod conſuetudo, vt electus adminiſtret ſine confirmatione, excuſat a pœna priuationis beneficij, & plures deciſiones ad hoc congerit Alexand. in conſil. 107. incip. pro inueſtigatione, in 2. volum. Facit vulgata concluſio, quæ habet, quod etiam iniuſta cauſa excuſat a dolo. gl. eſt in l. 1. in verbo, iuſtis. ff. de abigeis in l. 1. in § fi. in glo. magna, in fi. ff. ſi quis ius di. non obtem. & ibi tradunt Doc. tradit etiam Alex. in l. qui Romę. §. duo fratres. colum. 2. ff. de verb. oblig. vbi alias glo. allegat. tradit etiam Barba in conſil. 13. in 4. colum. & communis præceptor in l. ſi quis maior. in princi. C. de tranſact. Et licet communis præceptor de hac limitatione videatur dubitare, in d. l. ſingularia, dicens, quod vī quod conſuetudo non excuſet aliquo modo in his, quæ ſunt de ſe mala, allegando Bal. in d. l. de quibus ver. viſo de cauſis, & Inno. in c. ſane de tempor. ordi. tamen Bald. nihil allegat niſi Inno. qui hoc non dicit, immo generaliter loquendo contrarium dicit Rom. in d. conſi. 466. qui loquitur de conſuetudine deierandi, & Abb. in d. c. cum venerabilis, vbi loquitur de conſuetudine contra ius naturale, quæ eſt craſſa, & ſupina. Ex prædictis † plene conſtat, quod mala conſuetudo ſeu
35 irrationabilis excuſat a pœna. Et alium effectum talis conſuetudinis tradunt Doct. quos refert & ſequitur Fel. in c. 1. in 8. limit. infra de re iud. videlicet, vt ſtante tali conſuetudine ſententia contra ius expreſſum non ſit nulla ipſo iure. Tertius eſt effectus, quia talis conſuetudo, licet mala, operatur, vt facilius poſſit ſuper actu diſpensari, vt tradunt Dom. anton. & alij in dicto capitulo, cum venerabilis. & alexan. conſilio 1. columna 3. in 2. volum.

ADNOTATIO.

¶ Quia perpetuum hoc de conſuetudine Thema, vix aut certe parum commode ſummariam hanc γνωμολογίαν admittebat, illud ipſum commodis, quoad fieri potuit, ſectionibus ſumus partiri.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo excuſat a perimij pœna, etſi conſuetudini lex ipſa deroget.*
2 *Conſuetudo in dubijs excuſat.*
Et ea ipſa eſt iurium & dubiorum optima interpres.
3 *Matrimonia retro contracta excuſat conſuetudo, modo id bona fide.*
4 *In dubijs culpa caret, qui in alteram partem flectitur, conſuetudine duce.*
5 *Cauſa ceſſante, ceſſat & effectus.*
6 *Iudi commendatio, & vſus.*
Luſorem etiam a reſtitutione conſuetudo liberat, modo abſint dolus & fraus. ibid.
7 *Conſuetudo excuſat etiam circa diuina.*
8 *Peccati præſumptionem quando tollat diuturnitas & conſuetudo.*
9 *Iuri poſitiuo præualet conſuetudo. & nu. 15. 18.*
10 *Inſtrumentum deſtitutum conſuetis ſolennitatib. viribus non ſubſiſtit.*
11 *Eccleſiæ ſtatutum vincit conſuetudo. vbi & de eiuſdem poteſtate, ſuſſiſſimę.*
12 *Conſuetudinis violator debet puniri.*
13 *Conſuetudo ſeruanda etiam in foro conſcientiæ.*
14 *Veritati conſuetudo cedit.*
16 *Ordinem iudiciarium tollere poteſt conſuetudo.*
17 *Sententiam proferri per alium, valet conſuetudo, modo iudex verb, Condẽno, vel abſoluo, pronuntiet.*
19 *Italiæ conſuetudo probata, vt in criminalibus locum non habeat remiſſio.*
20 *Compatres plures accipientem conſuetudo excuſat.*
21 *Conſuetudo valet contra ſolennitatem requiſitam in inſtrumentis a iure poſitiuo.*
22 *Iuriſdictionem priuatis perſonis concedere poteſt conſuetudo.*
23 *Iuriſdictio vendi poteſt, conſuetudine id ferente. Et poteſt delegatus ſubdelegare.*
24 *Nobilem vel ignobilem facere poteſt conſuetudo.*
25 *Iuriſdictionem tribuens vel diminuens conſuetudo, valet.*
26 *Conſuetudo, quod a iudice ſeculari appelletur ad Papam, an valeat.*
27 *Conſuetudo valet, quæ modum edit transferendæ poſſeſſionis rei in aliquẽ ſine apprehenſione corporali.*
28 *Solennitatem in actu vel inſtrumento inducere poteſt conſuetudo.*
29 *Detedere pro parte teſtatum, & pro parte inteſtatum, valet conſuetudo. Item, cum pluribus teſtamentis. Et multa præterea contra iuris poſitiui diſpoſitionem.*
30 *Ius poſitiuum tollit conſuetudo.*
31 *Conſuetudo irrationabilis an & quando attendatur.*
32 *Conſuetudo an valeat contra ſupremam poteſtatem Principis.*
33 *Romanum ius, appellatur ius poſitiuum, quaſi manu poſitiuum.*
34 *Intelligere, verb. quomodo accipiendum, & quo referendum.*
35 *Conſuetudo mala, dici poteſt corrupte la, item quandoque abuſus.*

Sectio. PRIMA.

STante doctrina de qua ſupra, ſcilicet, ꝙ conſuetudo † irrationabilis excuſet a pœna, ex ea nouiter infero, quod Doct. præſentantes Scholares doctorandos, qui ex conſuetudine pro quocũque etiam indocto iurant, non debent puniri in foro contẽtioſo de periurio, & bene
1 facit, quod dixi ſupra, allegando Rom. in conſil. 466. Infero etiam, quod Notarij alicuius curiæ vel banchi, qui ſubſcribunt præcepta ex conſuetudine in perſona prætorum vel p̃latorum vel iudicum, qui id ignorant, nõ poſſunt puniri de falſo. ita Hoſtien. Ioan. And. & Domi. Anto. de But. in c. 2. de fi. inſtru. & Do. Alexan. alias authoritates allegans, in conſi. ſuo 39. incip. viſis in 3. volu. Et hæc bene notanda eſſe cẽſeo, quia plura dilucidaui non ſic hactenus dilucidata, & ſtatim alia notanda ſubijciam. Præmiſſa tamen limitatio non procederet, vt puto, quando talis conſuetudo expreſſe reprobaretur per aliquam legem, vt puta, quia lex derogaret conſuetudini, quia tunc non excuſaretur quis a pœna. hoc probat tex. in authen. omnes peregrini C. communia de ſucceſſ. & in authen. nauigia. C de furt. quia ſicut faciens contra leges, non excuſaretur, l. latæ culpæ. ff. de verbor. ſignifi. l. leges ſacratiſſimæ. C de legibus. pari ratione non excuſaretur, q̃ obſeruaret eam conſuetudinem, quæ a lege improbaretur, q̃a contra ipſam legem facere diceretur. Et facit, quod tradit Felin. in d. c. 1. in 8. limitatione, de re iud. poſt Io. And per eum
2 relatum. Tertio limita † vtiliter dictam regulam, ut non procedat, quando eſt dubium, an aliquid ſit peccatum, quia cõſuetudo valet, & excuſat etiam a peccato. ita vult Abb. per multa, in dicto cap. cum venerabilis. ſupra eod. maxime p̃ tex. in cap. cum dilectus. ſupra eod. tit. vbi dicitur, ꝙ conſuetudo eſt optima iurium vel dubiorum interpres. Idem vult Ab. poſt Ioan. And. in cap. at ſi clerici. col. 10. verſi. ad vnum tamen aduerte. infra de iudi. Idem in effectu dicit Bart. in l. quis ſit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de ędilit. edict. vbi loquitur in contractu, de quo dubitatur, an ſit vſurarius, quia ſi ex conſuetudine reputatur licitus, talis conſuetudo excuſat contrahentes. idem Cæpolla in tracta. de ſimula. contra. colum. 4. licet loquatur per verbũ Forte. Conſuetudo enim habet conſtituere probabile dubium iuris, glo. eſt in capi. licet. infra de ſponſa duor. & ſic error iuris excuſabit malam fidem, ſi pallietur coſuetudine. & hoc firmat etiam Do. Pet. Rauen. in allegationibus & concluſionibus ſuis, conſuetudinis. colum. 17. vbi refert Hoſtien. dicere, quod talis conſue
3 tudo † excuſaret matrimonia retro contracta, dũmodo non fuiſſent contrahentes in mala fide, vt quia ſcirent conſuetudinem non valere. alleg. Hoſtien. in cap. vnico, de poſtu. prælat. lib. 6. Et idem repetit præfatus doctor clarius colum. 18. allegando glo. & Docto. in cap. fi. infra de ſponſa duorum. Intellige tamen hoc, quando eſt dubium de iure, an matrimonium teneat vel non, quia conſuetudo in alteram partẽ excuſaret, per prædicta. Secus, ſi caſus eſſet clarus, quia tunc tãto grauiora eſſent peccata, &c. vt in tex. noſtro dicitur, & facit, quod dixi in præcedenti limitatione, in fine. Præmiſſam limitationem etiam comprobo ex his, quę dicam infra extra

Source : BIU Cujas

tra glo.in 5.conclusione circa fi.Item comprobo ex his,quę dicit Alex.in consi. 1.in 3.colum.in fi.in 2.volu.vbi dicit, ꝙ
4 †in articulo dubio non peccat ille, qui inclinat in alteram partem,allegando glos. & Do.Anto,in cap. capellanus. infra de ferijs.& notata in cap ne innitaris.supra de consti. Itē comprobo ex doctrina d.Anto.in c.cum dilectus.columna 5.supra eodem. vbi dicit,quod licet episcopus non possit statuere contra ius.tamen ex consuetudine contra ius, potest interpretari,& quod de se non operatur statutum,vigore cōsuetudinis extenditur.& subijcit, hoc esse no.quia alibi non habetur.& in effectu idem decidunt Cardi. Floren. & Ioan. de Imo.in cap.ex tuæ in 6.colum. infra de cleri. non resi. vbi dicunt,quod licet episcopus non possit statuere contra ius, tamē potest statuere circa dubium iuris in alteram partem. & sequitur D.Felin.in c.quod super his colum. pen. de maio.& obed.Item comprobo permissam limitationem ex decisione Baldi,inter consilia Card.in consilio 53. incip. dico quod istæ distributiones.vbi consuluit, & Cardi. se subscripsit,quod licet distributioes quotianæ non debebantur, nisi interessentibus diuinis officijs,nec valeat consutudo in cōtrarium.tamen si esset dubium in iure,an deberentur, tunc valeret consuetudo,vt per eos. Expræmissa limitatione superioribus diebus respondi vni sicholari deputato ad lecturam festorum,qui dubitabat,an cum bona conscientia posset legere in diebus festis pro stipendio, quod sibi præstabatur,& dixi quod sic,propter consuetudinem legendi etiam in diebus festis,quæ consuetudo valet propter dubium iuris qđ est an liceat legere vel studere dieb. in quo testis Doctores sunt varij,vt pater ex scriptis per Abba.in c.1. infra de ferijs .Item per prædictam limitationem respondi alteri Scholari, qui me interrogauit, an consuetudo excuset lusorem ad aleas, vt non teneatur ad restitutlonem pecuniæ victæ in ludo? Et dixi,quod cessante fraude, & dummodo quis ludat principꝑ cā solatij,& cū eo ludat,qui sit dñs pecuniæ, qđ valet talis consuetudo,& lusorem excusat,vt non teneatur ad restitutionem.Et mouebar,quia dubium est inter Doctores an talis restitutio fieri debeat, vt plene tradit Ioan. de Imol. post alios in c.penul.de vita & hone. cle. ergo in tali dubio consuetudo excusat, per supra adducta.Item mouebar, qa in casu premisso cessat causa prohibitionis ludi,ex quo cessant
5 †fraudes,blasphemiæ, & alia inconuenientia, propter quæ ludus prohibetur,ergo cessare debet prohibitio,vt in simili dicunt Abb.& moder.alias authoritates allegautes. in cap.quoniam contra falsam.in vltim.nota.per illum tex.de probat.Et quod prædicta consuetudo teneat ex alia ratione firmat Ioan.Andr.in capitu.penultim. de vita & ho. cler. & ibidem Cal.post S.Tho.in sec. 2.quæst.32.artic.septimo,& licet Abb.ibi contrarium teneat,tamen fundamētum suum, vt puto, non est solidum.nam dicit Abb.quod talis consuetudo reddit faciliores homines ad peccandum,vt experientia docet,ergo secundum eum non tenet.allegat text.in ca-
6 pitu.ex parte. supra eod.Sed ego† dico, quod præsuppositio, quod homo sit ociosus, vel laboribus fastiditus, & ludat principaliter causa solatij, sine fraudibus & sine blasphemijs,vt prędixi,ex tali ludo euitabuntur malæ cogitationes & peccata,vt etiam ratio naturalis suadet.nec erit curandū de intentione accedente,quæ ad auaritiam tēdat,quia principalis intentio est, quæ facit actum licitum vel illicitum, prout in mutuante pecunias,tradunt glos. & Docto.in cap. consuluit.in uerbo sperantes. ℣. de vsuris.facit glos.in capit. suam.infra de Simo.& in capitu. cum ad nostram.supra de electio.& est pulcher text.in capitu.cum voluntate.in princip.infra de senten.excommnn.facit etiam text. in l. si quis nec causam.& ibi plene not.quod principale propositum est attendendum.ff.si cer.peta.Et præmissam opinionem, scilicet vt talis consuetudo excuset lusorem a restitutione, etiā tenet Ioan.de Imo.in dicto capitu.penult.colum.penulti.7. ad fin.Idem Card.Flo.ibidem circa finem,dicens,quod consuetudo potuit dominium perdentis in vincentem transferre,ea propter,secundum eum, non tenetur vincens etiam pauperibus erogare.quo verbo etiam vtitur Ioan. de Imol. ibi,fatetur tamen Cardi.quod iure Poli,ludens tenetur pœnitentiam agere,ut per eum. quod dictum non uidetur rationabile, stantibus dictis circunstantiis. Tamen quicquid sit respectu pœnitentiæ agendæ, saltem si blasphemiæ interueniant, & tempus sine causa frustra conteratur, respectu restitutionis pecuniæ victæ, communis videtur opinio, quod consuetudo ludendi excuset victorem, ut non teneatur ad restitutionem, dummodo in eo cesset dolus & fraus.Et istam opinionem communem esse,& sequendam etiam in iudicando,attestatur plene Barba. in consilio suo 65.incip.illud in medium referam, in 4.volum.& dicit, quod auth.alerum lusus.C.de religiosis & sumptibus funer. est correcta per contrariam consuetudinem. Dicunt tamen Doct.communiter,nec ego id negarem,quod animæ tutius erit,pecuniam ipsam pauperibus errogare,arg.c.iuuenis,infra de sponsal.Item aduertendum est,quia dicunt Cardin. & Imo.in d.c.pen.quod in clericis non ualeret talis consuetudo,quicquid sit in laicis,per bonum tex.in c. inter dilectos, infra de excessi.prælat.& idem dicunt ibidem Dd. Et prædicta bene notanda sunt, quia quotidiana. Item per dictam
7 limitationem † dixi nouiter in capitulo nouit, infra de iudic. extra glo. in eo arti.an teneatur quilibet corrigere peccatorem,iuxta regulam euangelicam,de qua ibi,quod licet communis opinio sit, quod sic, tamen quia articulus est dubius,ut patet ex scripris Abb.& aliorum ibi,& Ioa. de Ana. in c.cum ex iniūcto. colum. pen. infra de hæreti. vbi refert octo opiniones, quod consuetudo, quæ est in contrarium, valet,& excusat non denunciantem,& sic de similibus dici posset. Quarto limita dictam regulam, vt non procedat in
8 peccatis præsumptis,quia consuetudo† & diuturnitas tollit præsumptionem peccati,& sic operatur, quia valet consuetudo,& nullum peccatum præsumitur.istam limitationem colligo ex decisione singulari Abb.post Hos.in c.lator.in gl. pen.qui fi.sint leg.vbi dicit,quod licet ex cohabitatione masculi & fœminæ præsumatur stuprum,quando non constat de ℣tu matrimonij,c.aliter.30.q.5.tñ, si diutius cohabitauerint,secus est.Regula ergo nostra ꝓcedit in peccatis veris, vt in exēplis relatis ꝑ Io.And.hic in princ. & aliqua retuli ℣.in prin.huius notab.tunc.n.cōsuetudo non valet nec excusat, sed quando peccata sunt præsumpta,consuetudo & diuturnitas tollit præsumptionem peccati,vt dixi. Quinto limita, utnon procedat dicta regula,quando talis cōsuetudo distingueret vel limitaret ius diuinum ex causa,quia valet,ut infra dicetur post Abb.in glo.2.maxime in versic. extra istam glo.quæritur, vbi declarabo, quæ causa sit sufficiens. Ex his est expeditum hoc tertium notabile, in quo habuistis prædictam regulam & materiam plenius explicatam,quam alibi
9 viderim. Quarto nota† ex text. quod consuetudo præualet iuri positiuo,concordat tex.in l de quibus.ff.de legi.cum similibus. Et dicit Bal.in l.quicumque. C.de seruis fugit.quod illud,quod est consuetum,dī necessarium,& nō arbitrariū, cum consuetudo dicatur actus practicus, & obseruādus ad vnguem. Et propterea sententia,℣ cōsuetudinem ciuitatis non valeret, quādo ipsa consuetudo esset notoria, vt tradit Abb.in c.1.colum.4. infra de re iudic. allegando Bald.in l.2. C.quando prouo.non est necess.quinimmo iudex faceret litem suam,ac si iudicaret contra legem, ita Bal. in authent. iubemus.in 4.nota.C.de iudi. & tradit plene Dom.Felin. in d c.1.colum.2.item si in instrumento† non interueniant so
10 lennitates, quæ de consuetudine requiruntur, instrumentū non valet, secundum Bald.in rub.de pace Constan. & dicit idem Bald.in c.imperialem.§.præterea ducatus, de prohibita feudi alien.per Fede,quod nullum est ius positiuum,quod consuetudine tolli non possit.allega.text.in argum.in d.l.de quibus. Hinc dicimus,ꝙ constitutiones,religionis, consuetudinem tollere possint,vt inquit Pet.de Anchar. in consil. 56.incip.Ioan. And. in Clem.dudum,ad fin.& sequitur Do. Fel.pulchre in c.in præsentia.columna 25.& prꝑcedenti, de
11 prob.Sic valet consuetudo† contra statuta ecclesiæ. c. cum omnes,cum ibi not. supra de constit. Hinc etiam dicimus, quod plus potest consuetudo,quam principis aut Papæ gratia,ita inquit Innoc. in c.ad apostolicam. de Simo. & ꝓfert Bald.in capit. 1.de succession.feud.& dicit Innocen.in capitulo nouit, infra de iudic. & in capitulo cum contingat. infra de foro competen.& Old.in consil.154.incip.quia tota pars colum.3.quod quicquid potest priuilegio cōcedi.potest cōsuetudine introduci,sciente illo,qui posset priuilegium cōcedere, & dicit Abb. in c.venerabilis,in 3.not. infra de præben.quod fortior est consuetudo contra canones,quam statutum. Et hoc etiam satis dixit ipse infra, vbi assignat rationem,quare valeat consuetudo contra canones,& non statutum,& dicit Bald.in l.1.C. qui testam.fac.poss.quod consuetudo inducit alteram naturam,& propterea dicimus,quod iudex debet spernere libellum formatum contra consuetudinem,sicut si esset formatus contra ius, hoc etiam vult gl. in d.l.de quib.ff.de leg.& in l.diuturna.ff.eo.ti.& ita dīnt Ang. & moder.in l.1.ff.de offic.assess.& dicit Bald.in c.1.§.1.circa princ.de his,qui feud. dare pos.quod consuetudo habet vim decreti. Itē tenaciter obseruata hēt uim iustitiæ,itē dat iurisdōnē,itē dat mādatū,per adducta ꝑ eum,& dīnt gl. Abb. & cæteri in c.inquisitionis,in prin.in verbo,alioquin,infra de accusat,quod cōsuetudo restringit arbitrium iudicis, in imꝑpositione pęnæ, & sic licet quandoq; pęna sit arbitraria de iure tamen consuetudo regulat illud arbitrium. Sed hoc limita,vt per Abb.in d.c de causis,in fin.de offi.deleg. Transgressor† ergo consuetudinis,deberet puniri, quia transgressor legis puniretur,vt est tex.clarus in cap.in his 11.distin.&
12

sicut

Source : BIU Cujas

ſicut peccaret contrauenies legi, cap.2.de ma.& obe.declarando,vt per Fely.poſt Imol.ibi,& per Fely.in cap.nam concupiſcentiam.in princip. ſupra de conſtit. ſic peccaret contrauenies rationabili conſuetudini.argu.d.cap.in his.& ita etiam dicit Feli.in c.1.colum.9.infra de ſponſa. Et per text. in d.c.in his.dicit Arch.in cap. utinam 79.diſt.poſt alios per eum relatos,contra Hugo.ꝙ ſi quis ieiunaret die Dominico id non conueniret, quia eſt dies letitiæ, & diceretur tranſgreſſor conſuetudinis populi Chriſtiani,quæ pro lege eſt obſeruanda,& ſubijcit,idem tenere.S.Thomam. Et quod con-
13 ſuetudo etiam†in foro conſcientiæ ſeruanda ſit, firmat Bal. in præludijs feudorum.colum.3.& dicit idem Bald.in l.1.in principio,C.quę ſit longa conſuetudo.quod ſicut Preſes pro uincię tenetur ſeruare leges ſcriptas,ita etiam conſuetudines locorum,& in ciuilibus & in criminalib. & dicit idem Bald.in conſilio 318.incipien.quidam nobilis.in 2. uolumi. quod conſuetudini, ſicut ipſi matri,debet adhiberi reuerentia. & ibidem in fin.dicit, quod plus poteſt conſuetudo, quã præſcriptio.& dicit.Bald.in conſil.289.incipien.quia cõſuetudo.in 4.uolu,quod conſuetudo equipollet ueritati, item priuilegio,item equipollet pacto,ſecundum Card. in conſi. 146. incipien.notum ſit.Et hæc procedunt in conſuetudine rationabili & preſcripta.Conſuetudo ergo irrationabilis nõ attenditur,vt in iſto text.clare diſponitur. Hinc dicimus, ꝙ
14 ueritati†cedit conſuetudo cap.ueritate.& c. fruſtra 8.diſtin. quę iura ita intelligi debent. Quando autem cõſuetudo dicatur rationabilis & preſcripta,infra declarabitur in gloſ. in uerbo,rationabilis.Contra tamen iſtud notabile multę oppoſitiones fieri poſſent,ut hic per Ioan.And.& plenius p Barbat. colum.14.in fi.& ſequentibus.Verum quia ipſi ſoluunt oppoſitiones ipſas,& ego dicam infra extra gloſ.in 8.cõclu.
15 nunc aliter non inſiſto.Amplia præmiſſum † not. & regu. q̃ habet,ꝙ conſuetudo præualet iuri poſitiuo,ut maxime procedat,quando per talem conſuetudinem reducimur ad ius antiquum anterius.& ratio eſt, quia res de facili reuertitur ad naturam ſuam c.ab exordio 35.diſtin.l.ſi unus.§.pactus, ne peteret.uerſic.ſed in ſpecie.ff.de pact.& in propoſito dicit Gemi.in cap.accedens.in fin.l.diſtinct.ꝙ ualet conſuetudo, quod Abbas non ſit ſacerdos.& mouetur ea ſola ratione,qa de iure antiquo non requirebatur,ꝙ eſſet ſacerdos.Ex præ-
16 miſſo†notabili infertur Primo,quod ualet conſuetudo,ꝙ in iudicijs non requiratur libellus, nec litis conteſtatio, uel alius ordo iudiciarius a iure poſitiuo inductus. ita Bal. ſupra in rub.huius tit.colum.3.poſt Inn.in c.1.de libelli obla.Hinc dicimus,ꝙ ualet cõſuetudo,ꝙ iudex ſcribat acta coram ſe. ita Bar.in l.2. ff. de ſtipula.ſeruorum.per tex.in cap.cum dilectus.de fide inſtru.& ſequitur Abb.ibidem col.1. & ſequun-
17 tur poſteriores.Hinc etiam†dicimus, ꝙ ualet conſuetudo, ut ſententia recitetur per alium,dummodo iudex proferat uerbum Condemno,uel, Abſoluo glo.eſt in c.fi.de ſent. & re iudi. lib.6.in uerbo,proferri.quæ dicit,quod ita faciũt Poteſtates Italię,qui neſciunt legere & dicit ibi Archid. quod ita faciunt Cardinales & auditores curię,& dicit Ioan. And. ibi & ſequũntur alij,quod communiter ita faciunt omnes iudices.& idem firmat pleneBarba.in conſ.48. incip.clemẽ
18 tiſſimum.in ultim.colum.in 4.uolu.Sic dicimus,quod † ualet conſuetudo,ut preſtetur fides literis epiſcopi uel officialis in negocijs alienis ab officio ſuo, licet aliud ſit de iure c. cum dilectus de fide inſtrum.& firmat Ioan.And.poſt Nicolaum de Mata.in titu.de inſtrum.edit.in additio Specula.§. nunc dicendum reſtat.uerſic.ſecundum ſupplementum. in fi.quinimo conſuetudo operatur,ut tali ſigillo credatur ſine ſcriptura,ſecundum Gemin.in cap. quanuis.colum.3. de procurat.lib. 6. & tradunt mod.poſt Abb. in cap.poſt ceſſionem.de probat.ubi alias authoritates adducunt.Et ex his dici poſſet,quod conſuetudo ualeret,ut crederetur libris mercatorum,etiam extra cauſam mercantię.Sic dicimus, quod ualet conſuetudo,ut actor non ſequatur forum rei. text. eſt in capitu.ſi clericus laicum.infra de foro compet. Sic ualet conſuetudo,quod iudex iudicare poſſit, uel iuriſdictionem exercere,in alieno territorio,ſecundum Bald.in capit. 1.de teſtibus. cog.per text.in l.3.§.fi.ff.de teſtibus.ſequitur communis præceptor.in l.fi.ff.de iuriſd.om.iudi.in 12. limitatione,allegans etiam text.in cap.ut litigantes.in fi.de offi.ordi. lib.6.Hinc etiam dicimus,quod ualet conſuetudo, quę eſt Mediolani,ꝙ debito non ſoluto ad diem ſtatutum, poſſit debitor incarcerari ad petitionem creditoris, donec debitum ſoluatur,ut tradit Do.Signorelus Homodeus in conſil. ſuo 97.incipien.quęſtio diſputanda proponatur in his terminis, mediolani eſt conſuetudo.Hinc etiam dicimus,quod ualet conſuetudo,ut poſſit delegare, qui alias non poſſet,ut tradit Barbat. in capitulo ſane. columna ſecunda, infra de foro competen.tales enim conſuetudines, quia ſolum contradicunt iuri poſitiuo, ualent. Hinc etiam dicimus, quod licet procurator non dicatur ſpecialis ad iurandum de calumnia, niſi exprimatur cauſa, tamen ualet conſuetudo, vt dicatur habere ſpeciale mandatum, licet cauſa non exprimatur,& propterea ſufficeret,quod eſſet conſtitutus procurator ad iurandum in cauſis per eum mouendis,ita Bart. in l.qui bona. §.ſi alieno. ff.de damn.infect.& ſequuntur ibi Imo.& Alexan. & Imo.in c.pertractandis.in fin.de iura.cal. & moderni, maxime magnus practicus, agnatus & præceptor,meus, Dom.Franc.Curt. in l.2. §.ſinautem abfuerit. C. de iuram.calum.Hinc etiam dicimus, quod licet de iure in paruis collegijs vel vniuerſitatibus non requiratur hæc ſolennitas,quod in inſtrumentis earum diſcribantur nomina ſingulorum,vt probat Abb.in cap. 1.in fi.de ſyndico. tradit plene Barba.in conſil.18.incip.difficile eſt lib.2.& in c. cum M.colum. 18.de conſtitu. tamen alind eſt de conſuetudine, quæ valet,vt plene tradunt doc.in l.nulli. ff.quod cuiuſque vni.no.& nouiores in c.cum omnes.in fin. ſupra de conſtit.
19 Secundo vtiliter†ex prædicto notabili infero,quod licet de iure poſitiuo in criminalib. habeat locum remiſſio, ſcilicet vt delinquens in vno loco,ſi ad aliam iuriſdictionem ſe trãſferat, ibi capi poſſit, & remitti debeat ad locum commiſſi criminis. §.ſi quis vero comprehenſorum.in Auth.ut nulli iudic.cum ſimilibus,tamen valet conſuetudo, quæ viget in Italia maxime,quod delinquens qui vadit ad aliam iuriſdictionem,ibi ſecurus ſit, nec ibi capiatur, vt ad locum commiſſi criminis remittatur. Iſtam conſuetudinem præſupponit valere Bal.in l.hæres abſens,in fi.ff.de iudicijs, vbi etiam Paul.de Caſt.& moderni,declarando,vt per eos, & allegant moderni etiam Cępollam in conſil.ſuo 59.tradit etiam Bal. in l.1.C.vbi de criminib.agi oportet.Idem clarius & plenius conſuluit Fulgoſ.in conſil.149.incip.ſuper inquiſitione, vbi dicit,quod in alia iuriſdictione de conſuetudine non fit etiã accuſatio.Conſidera tamen,quia videtur,quod talis conſuetudo non valeat,tamquam irrationabilis,quia ea attẽta, delicta remanerent impunita, contra id,quod dicitur in l. ita vulneratus ff.ad legem.Aqui.& in c.vt famæ.de ſentent.excommun. Item conſuetudo iſta eſt etiam contra publicam vtilitatem, vt probatur in dictis iuribus, ergo non valet, vt hic dicit Abb.colum.fin.extra glo.& ibi dicam in 6.conclu. Sed poſſet ſaluari iſta illatio in conſuetudine, vt non fieret remiſsio, dummodo tamen puniretur delinquens. in loco in quo ſe recepit. Et ita loquitur Bald.in locis ſupra allegat. & iſta diſtinctio eſt etiam de mente Cald.& Io.de Ana.in c. 1.infra de rapt.& refert Cæpolla in d.conſil. ſuo ſic incipien. Paul.Faber.colum.3.& prædictam diſtindionem etiam tradit Aegidius Bellamera in conſilio ſuo 11. incipien. primo quidem videtur colum.3. in fin. Tertio infertur,quod licet
20 ius poſitiuum diſponat, ne quis capiat plures compatres in baptiſmo,c.fi.de cogna.ſpirit.li.6.tamen conſuetudo in cõtrarium excuſat,vt dicit Ioan. And.ibi, & Felin.in cap.nam concupiſcentiam.colum.3.vbi alia allegat,ſupra de conſtit. Aduerte tamen, quia prædicti Dd. dicunt, quod peccatum alleuiatur per conſuetudinem,& dicitur leuis culpa ſecundum eos, non autem dicunt ſimpliciter, quod conſuetudo valeat,& ſic dicta deciſio vr̃ potius repugnare p̃dictę illatio ni, quam illam probare,vnde cõſidera, quare valeat iſta cõſuetudo,niſi dicas,quod illud eſt,quia diſpoſitio illa,de non capiendo plures compatres, non eſt circa factum ponderoſum,igitur non habet vim præcepti,iuxta notat.per Abb.& alios in d. c.nam concupiſcentiam, & licet Doctores ſupra relati,dicant, quod eſt leuis culpa, tamen eorum mens non fuit dicere, quod ſit peccatum, ſed appellarunt leuem culpam,eo quia capientes plures compatres non obſeruant id,
21 quod tex.dicit in d.c.fi. Quarto infertur,quod † conſuetudo valet contra ſolennitatem requiſitam in inſtrumentis a iure poſitiuo, quia facit inſtrumentum, quod non eſt alias de iure communi ſufficiens ad probandum,eſſe ſufficiens,tex. eſt in c. cum dilectus.§. 1. & ibi not.de fide inſtrum. idem dicit Oldra.in conſi.ſuo 105.incip.videtur dicendum.& Car. in conſ.92.incipien.Titius.colum.3.& in duab.ſeq.idẽ Abb. in conſ.53.incipien.in prędicta cauſa in 2.volum.vbi etiam dicit,quod ad hoc, vt inducatur conſuetudo, quod ſcripturæ non authẽticæ detur fides,oportet probare,quod tali ſcripturæ fides fuit adhibita,per d.c.cũ dilectus, & idẽ clarius dicit in conſi.73.incipien.in q.colum.4. eod. volum. Item valet conſuetudo, quod in libello criminaii inſeratur tenor criminum, nec ſufficiat citare, vt veniat reſponſurus obiectis,ita Bar.in l.inter accuſatorem, colum.2.ff.de public.iudic.de quo vide gloſ.& Doct.in c.2.de dilat.Item valet conſuetudo augens ſolennitatem, puta ſi requirat maiorem numerum teſtium in teſtamento, quam alias requiratur, vt in caſu c.cum eſſes, infra de reſtam.ita inquit Bald. in conſilio 352.incipien.in puncto iuris communis,in 4.volumine pari modo valet conſuetudo,quod in teſtamento minor numerus

rus testium requiratur, quam alias requireretur. l.fin. C. de testamen.& de similibus,dicam etiam infra in 9. ampliatione & seq. Et de consuetudine circa solennitatem omittendam,an valeat,vide quæ dicam infra in glos.in verbo,ratio nabilis, in septimo aduertendo, & extra gloss. conclusione 8.limitatione 1.& Angelum in consilio 126. incipien.testamenti factio, & an omissio solennitatis,a consuetudine inductæ,vitiet,actum, tradit etiam Fel. in c.cum desideres, in fi.infra de sentent.excommu.& Bald. pulchre in rubrica de pace Constan.allegando gl.in auth.vt præpo.nomen impe.

22 §.nos enim. Quinto infertur, quod licet † priuatæ personæ non habeant iurisdictionem,l.priuatorum.C.de iurisd.om. iudic.tamen consuetndo in contrarium valet, ita Bal.in d. rub.huius ti.col.3.per tex.C.in l.virosde diuersis officijs.li.10. facit tex.in c.dilecti.infra de arbitris.Sic dicimus,quod licet ciuitas non habeat facultatem tenendi Studium generale,tamen ex consuetudine acquiritur sibi illud ius, vt in Mediolano dicit Bald.consil.suo 163.incip.factum sic se habet, in 2.uolum. Sic†dicimus,quod licet iurisdictio de iure vendi non possit,quia publici iuris est,& talia æstimationē non

23 capiunt,maxime merum imperium,quod exercetur in personis, quarum nulla est æstimatio, tamen consuetudo, quæ est in contrarium,valet,ita Bal.in cap unico.§.ex eadem,in tit.de lege Conradi & Abb.in consil.suo 3.q.22.in 2.uolum. Sexto infertur, quod licet delegatus ab ordinario, non possit subdelegare,l.a iudice.C.de iudi.& ibi not.tamen cōsuetudo in contrarium ualet.l.cum prætor.§.1.quem tex.ibi extollit Ang. ff.de iud.firmant mod.in d. l.a iudice & aliquid dixi supra in prima illatione.Septimo infertur,quodconsue

24 tudo†potest facere aliquem vel ignobilem uel nobilem,puta quod censeatur quis nobilis ex progenie materna, & rō est,quia id videtur esse iuris positiui, nec talis consuetudo irrationabilis existimaretur, ita clare decidit Bart.in l.1.colu. penul.uersic.tertio ex prædictis infertur,& uersic.quarto,infertur.C.de digni.lib.12.idem Paul.de Cast. in consilio 126. incip.dubitatur primo,in quarto dubio,in nouis,& sequuntur nouiores in c.nouit.in 6.not.de iudic. ubi respondent ad text.qui in contrarium facere uidetur,in l.exemplo.C.de de cur.lib.10 Facit etiam ad istam illationem illud,quod dicit Gemi.in consil.suo 130.incip.dubium,ubi inquit,quod officium ex consuetudine,dignitas appellatur,allegat tex.in c. cum olim supra eod. tit. & idem in effectu inquit Abb. post

25 alios,in c.de multa,infra de præben.Octauo iufertur,†quod ualet consuetudo tribuens iurisdictionem, uel diminuens. c.dilecti,infra de arbit.& d.c.nouit.Consuetudo enim iurisdictionem tribuit meram,mistā,imperiosam, altam & bassam,secundum Bald.in l.etiam,colum.3.C.de excep.rei iu. & Cępol.in consi.40.incip.Lucius,facit c.si clericus laicum. ubi Abb.& alij notant,de foro comp. & consuetudo tribuit iurisdictionem etiam fœminis.l.cum prætor,in uerbo,moribus.ff.de iud.& d. c.cum dilecti. Hoc tamen procedit, nisi consuetudo tribuat iurisdictionem laicis supra clericos, c. clerici. infra de iudic. talis enim consuetudo irratiouabilis esset,ut ibi dicunt gl. & Abb.ualeret tamen consuetudo tribuens iurisdictionem clericis supra laicos,d.c. si clericus laicum. tunc enim cessaret illa irrationabilitas, ut declarant Abb.& alij, in c.qualiter,infra de iudic. & faciunt notata in c.nouit.in glo.2.eodem tit.Limita etiam præmissam illationem.ut tradit Ioan. Cald. in repet.c.postulasti. alias incipit, nostro.colum.fi.de pęnit.& remis.quæ repetitio est impressa. Et pro præmissa illatione est etiam tex. in c.cum contingat,infra de foro compet.ubi inferiores clerici exercent iu-

30 risdictionem ex consuetudine.Hinc dicimus,quod ualet cō suetudo,quod simplex sacerdos possit excommunicare.gl. est in c.nemo.2.q. 1. & mouetur, quia consuetudo dat iurisdictionem,& facit gl.quam ibi extollunt,Bald.Paul. & moderni,in l.præscriptione. C.si contra ius,quæ uult,quod per consuetudinem possit prorogari tempus appellandi,& dñt ibi præfati Doctores, quod pari modo potest per consuetudinem abbreuiari, & pari modo potest instantia triennalis per consuetudinem uel statutum prorogari uel abbreuiari, ut tradit communis præceptor in l.properandum.in princ. colum.penult.C.de iud.allegando gloss. & Doctor. præallegatos.& Ange.et Imol.in d.l.2.ff.de re iudicat. Et dicit Bart. ibidem columna secunda, in fine. quod dilationes iuris ex consuetudine minui possunt. Per præmissam etiam illatio-

26 nem† dici potest, quod ualet consuetudo,quod a iudice seculari appelletur ad Papam.capitulo duobus in fine. de appella.&ibi nota.Abb.& dicit Felinus,ibi quod ille text.non fuit gustatus a Doctoribus.Et bene facit uulgata decisio Innoc.in cap.licet ex suscepto. infra de foro compet.ubi dicit, quod quādo necesse est,semper est recurrendum ad Papam siue sit necessitas iuris, quia alius non sit iudex superior, siue facti, ut quia minores iudices non possunt de facto suas sententias exequi.quod dictum refert Abb.in d.ca.nouit. in glo.in verbo,iudicare.& alibi.Barba.tñ in d.c.licet ex suscepto. aliter loquitur,sed eius fundamento facilis est solu.Vi-

27 de plura in hac materia per Feli.in d.c.duobus.Nono† infertur,ꝙ consuetudo valet,per quam inducitur modus vel solennitas, ex qua trāsferatur possessio rei in aliquem sine apprehensione corporali.tex.est, quem Abb. ibi dicit singularem,in c.2.supra eod.tit.vbi fit mentio de modo acquirendi possessionem ex eo,ꝙ accipiatur modicum terræ in manu, vel similis actus fiat,qui modus & solennitas scotatio ibi appellatur,& licet ille text.loquatur in ecclesia, tamen habet locum etiam inter laicos,vt dicunt Docto.ibi, maxime Do. Anto.& refert & sequitur Abb.ibidem in fine. Decimo in-

28 fertur,ꝙ†consuetudo potest inducere solennitatem in actu vel instrumento,vt est glo.not.in auth.ut prępo.nomen Impe.in verb.Deo authore.quam commendat Abb.pro singulari supra in proœmio huius libri,in secunda parte.col.3.sic potest tollere consuetudinem iuris positiui.ita Bal.in l.1. C. ad Velleia.& in consi.318.incip.quidam nobilis. in 2. uolu. vbi dicit,ꝙ ualet cōsuetudo, per quam uasallus alienat feudum sine consensn domini. An autem ista illatio procederet in solennitatibus,quæ requiruntur in alienatione rei ecclesiæ,vide quæ dicam infra extra glo.in 5.cōclusione, in 2. illatione.Et ad istam illationem de solennitate, vt consuetudo circa illam operetur,uide pulchrum tex.in c.cum dilectus.de fi.instru.& Ab.& alios ibi,uide etiam multa, quæ ꝙgerit Do.Petr.Rauen.in suis conclusionibus consuetudinis sequen.ubi refert multas consuetudines circa diuersas solēnitates.& dicit glo.in ca.ecclesiastica 23.dist.ꝙ consuetudo valet,ut sacerdos cantet Euangelium sine apparatu diaconali,& dicunt ibi Docto.ꝙ manipulus,quem gestat subdia-

29 conus in manu sinistra,est de consuetudine.†Vndecimo potest inferri,ꝙ ualet consuetudo,per quam quis decedat pro parte testatus,& pro parte intestatus.ita Imo.in l.2. in princ. ff.de uulga.& pupil. Item,ꝙ quis possit decedere cum pluribus testamentis. idem dicit Bald.in d.l.de quibus.ff.de legi. ubi etiam dicit,ꝙ ualet consuetudo instituendi hæredes in codicillis.Posset etiam induci consuetudo, ꝙ pupillus posset obligari sine authoritate tutoris l.more.& ibi Bal.ff.de acquir.hęre.& faciunt,quæ tradam infra,extra glo.in 5.cōclusione Item valeret consuetudo,per.quam forenses cogerentur ad munera personalia,& eis poterit de consuetudine indici onus custodiæ pòrtarum.ita Barto.per illum tex. in l.1. C.de auro.coro. lib.10.& dicam de hoc plenius infra q.12. post scripta Abbatis.Item ualeret consuetudo, ꝙ credatur libro canonicorū super concessione in emphyteusim & solutione pensionum.ita Bald. in l.exemplo.C.de proba.& in rub.C.de fide instrum. col.fi.in c.cum causam.de prob.item Alexan.in cons.124.inci.consideratis.in 5.uolu.ubi alias authoritates allegat.Prædictæ enim consuetudines sunt contra iura positiua,nec bonus iudex illas arbitraretur irrationabiles,& propterea ualent,per istum text.cum similibus.Similiter valeret consuetudo,ꝙ emphyteuta teneretur ad solutionem canonis uel pensionis in casu,in quo de iure deberet ei fieri remissio.ita Ang.in §.lex.itaque.ad fi.in authē.de non alienan.& refert communis præceptor in l.1.C. de iure emphy.Item ex consuetudine potest quis acquirere uocem in electione Imperatoris.glo.est in c.ad apostolicę.in fin. de re iudica.lib.6.Item ualet consuetudo,ꝙ res inter alios acta alijs prosit.ita Bal.in rub.C.res inter alios acta.Item valet cō suetudo circa vestes etiam pręciosas clericorum.glo.est no

30 ta.in c.si quis uirorum 30.dist.& in summa 21.q.4.Item†ualet cōsuetudo,& tollit ius positiuum, de quo in l. is qui cum telo C.de sicca.& est generalis cōsuetudo, ut non puniatur affectus, nisi sequaē effectus,pterquam in crimine lęlæ Maiestatis,in quo non est talis consuetudo.ita Spec.in tit.de accu.§.1.uer.quid si.& refert Calcan.in cons.suo 2.col.23. tradit etiam Fel.in tracta.suo,Quando conatus puniatur.Alias similes consuetudines in specie referam infra in glo.in uerbo,rationabilis.& alibi in discussione huius materiæ,& dicā bonū verbum post expedita dicta Abb.in 8.cōclusione, uidelicet,an valeat consuetudo, ꝙ contractus non sint perfe-

31 cti,nisi de eis fiat instrumentum. Limitatur † tamen prædictum notabile,& iste tex.inquantum dicit , ꝙ consuetudo debet esse rationabilis,alias non attenditur, quia nō procedit,quo ad unum effectum,in quo consuetudo irrationabilis attenditur,s.quo ad præstandum probabilem causam dubitandi de ualiditate iuris contrarii.text.est,& ibi Abb.in 3. nota.in c.cum causam.de elect.Ex quo infert Do.Anto.ibi, ꝙ valet sententia lata contra ius,de quo potest probabiliter dubitari,aut ratione cōsuetudinis,aut alia ratione. idem firmat Do.Felin.Sandeus in c.1.colum.antepe.uer. limi. octauo.de re iudic.Secundo limita,vt non procedat, quo ad pœnam temporalem euitandam, quia consuetudo irrationabilis

Source : BIU Cujas

bilis excusat, vt plene dixi supra in 3. nota. in 2. limita. & sic datur alius effectus consuetudinis irrationabilis & alium retuli in dicto tertio notab. Sed circa præmissum notabile cadit dubitatio. An sicut valet consuetudo contra ius positiuum, ita valeat contra supremam potestatem principis, in hoc Doct. sunt multum varij, & infinita congerit Do. Felin.
32 in c. cum non liceat, de præscript. colum. 4. & 5. sequitur. vide per eum, quia nihil adderem, & etiam, quia ex eius scriptis veritatem percipies, & aliquid tradit ipse Felin. in rubr. supra de constit. colum. 2. vide etiam aliquid per communē præceptorem in l. placet. colum. 3. in princ. C. de sacrosanct. ecc. talis tamen consuetudo potius diceretur præscriptio, per ea, quæ dicit Abb. hic col. pen. & infra dicam. Quinto nota ex isto tex. secundum Abb. quod ius humanum, † appellatur
33 ius positiuum, quasi manu positum, vt per eum, & ante eum declarat Io. Andr. hic colum. 2. Sed clarius in hoc loquitur Card. Flo. hic, dicens ꝙ dr positiuū qa positū involūtate prin
34 cipis est, & sub perpetuo motu. Sexto † nota secundum Do. Anto. & Cardin. Flor. ex isto tex. ibi, sanæ mentis, quod intelligere, attenditur, prout applicatur ad hominem sanæ mentis, & non ad mentem ratione carentem, concordat text. in c. nouit, post medium, infra de iudic. ibi, nullus, qui sit sanæ mentis, &c. & ibi notat. Barb. & in. l. si ita quis, in fin ff. de eui. quem tex. alleg. Bal. in l. 1. C. de ser. fugi colum. 2. dicēs, quod sermones nostri debent interpretari secundum sensum sensatum, & propterea dicit Bal. ibi, quod in quadam inquisitione fuit manifesta falsitas, quia in ea continebat quod famulus mandauerat domino, & sequitur Barbat. in d. c. nouit, & dicit Barb. hic colu. 4. quod iste text. facit pro eo, quod dixit maximus Auerroes, inquiens quod experimentum sermonum verorum est, vt concordent rebus sensatis & intellectu fruentibus. Aduerte tamen, quod quandoque insensati sapienter interpretantur, vel loquūtur, vt de fatuo Parisiensi, q comederat ad odorem carnis assatæ, recitant Io. And. & Abb. in c. ad nostram, supra eo. tit. Et facit, quod prouerbio dici solet, Sæpe etiam est olitor ualde opportuna loquutus.
35 Vltimo notat Card. Flo. ex isto tex. quod mala † consuetudo, potest dici corruptela concordat text. in c. cum venerabilis, supra eod. tit. cum simi. Et licet proprie inter malam cōsuetudinem & corruptelam sit differentia, vt probatur in c. mala consuetudo. 8. dist. tamen large mala consuetudo corruptela dicitur, vt in isto tex. & similibus, quos ita intelligo, vt non repugnet tex. in d. cap. mala consuetudo, & ratio, quare mala consuetudo corruptela dicatur est, quia mala consuetudo corrumpit mores sub velamine consuetudinis, vt inquit Abb. in c. Messanna. in vlt. nota. infra de elect. Et scias, quod ad officium iudicis spectat, celerrime obuiare, ne mala consuetudo radices faciat. d. c. mala consuetudo 8. distinctio. & rationem assignat ibi text. quia in priuilegiorum ius ab impijs assumitur. Item scias, quod quandoque mala
36 consuetudo appellatur abusus. l. plenum. §. 2. ff. de vsu & habi. facit text. in l. 2. in 2. respon. ff. quemadmo. testa. ape. ubi testamenta falsa dicuntur abusiue testamēta & per hoc dominus Petr. Philip. Corn. in consi. 181. incipien. visa copia colum. 5. in 3. vol. refert differentiam inter vsum & abusum, vide per eum. Condescendo ad gl.

SVMMARVM.

1 *Præcepta mystica, mutata sunt.*
Et an naturalia, mutabilia sint,
Et quid de moralib. in discursu. & nu. 2.
3 *Iuris diuini transgressio, quando peccatum inducat, & quando non numero 4.*
5 *Dispensatio facta ob aliam causam, quam publicam, dissipatio est.*
6 *Ius diuinum limitare & distinguere potest ex causa consuetudo, sicut lex vel princeps.*
7 *Consuetudo legum etiam diuinarum est interpres.*
Et ratio procedendi in diuina scriptura quæ sit.
8 *Consuetudo potest disponere contra ius naturale vel diuinum, ratione suadente.*
Et quæ potissima sit ratio. ibid.
9 *Testi vni quod credatur, an valeat consuetudo.*
10 *Consuetudo, quod pœna corporalis conuertatur in pecuniariam, an valeat.*
11 *Consuetudo, q liceat interficere patris interfectorem, an valeat.*
12 *Stat. seu consuetudo permittens consanguineis vindicare mortem consanguineorum, an valeat.*
14 *Bannitus an possit impune occidi, stante duce consuetudine.*
15 *Bannitum seu hostem proditorie occidere, an liceat impune.*
15 *Bannitum occidens prætextu inimicitiæ, an excusetur.*
16 *Consuetudinis appellatione, num intelligatur de bona & præscripta.*
Et an de mala etiam. ibid.
17 *Lex intelligi debet, vt decidat casum dubium.*
18 *Inepte agit, qui intellectum eiusdem authoritatis separat.*
19 *Res vna & eadem non debet diuerso iure censeri.*
20 *Consuetudo quę sit rationabilis. & nu. 22. 23.*
21 *Consuetudo Canonibus inimica, præsumitur irrationabilis. Limit.*
24 *Rationabilitas tantum requiritur in consuetudine, quę est præter ius.*
25 *Consuetudo minuens vel augens tempus decem dierum ad appellandum, valet.*
26 *Ratio quæ requiratur in consuetudine.*
27 *Ratio consuetudinis, tribus qualitatibus prædita esse debet.*
28 *Consuetudines quæ sint irrationabilis.*
29 *Feuda dignitatum diuidendi consuetudo valet.*
30 *Consuetudo quod fœminæ succedant in feudis, valet.*
31 *Consuetudo irrationabilis non valet. & numero 33. Item nec contra honestatem.*
32 *Aggressor mitius punitur, quam qui facinus perpetrauit & confecit*
34 *Substantia, forma, & solennitas actus, quid, q uidque differant. Et contra substantiam actus non valet consuetudo. Limit.*
35 *Solennitates actus consuetudo tollere potest.*
36 *Precarium posse reuocari ad beneplacitum, an valeat consuetudo. Vbi & plura exempla consuetudinis rationabilis.*
37 *Lex consuetudinem allegans, eam approbat, nisi eam expresse reprobet.*
38 *Contraria duo diuersis respectibus procedere possunt.*
39 *Consuetudo etiam irrationabilis & inhonesta toleratur, causa scandali vitandi.*
40 *Consuetudo etiam sciente Principe inducta, non valet, nisi sit rationabilis.*
41 *Consuetudo irrationabilis tam contra ius Ciuile. quam Canonicum, non subsistit.*

Sectio. II.

Glos. 1. nihil habet, solum allegat aliquos textus concordantes ad tex. nostrum, quos in uoce induxi. Glo. 2. assignat rationem ad text. nostrum. Item intelligit tex. procedere in iure naturali continente præcepta moralia. expediamus singulas partes ordinatim. Circa primā partem, videlicet circa rationem, quam assignat glo. ad tex. nostrum dicentem, ꝙ consuetudo non valet contra ius naturale, quia naturalia sunt immutabilia. Opponitur multipliciter. † & Primo opponitur de cap. maiores. infra de baptis. & de tex. in c. 1. 5. dist. vbi dicitur, ꝙ circūciso est mutata. Item prohibitio ingressus ecclesiæ, quæ fiebat mulieri post partū, est mutata. Item sabbatum est mutatum cap. peruenit. de cōsecra. dist. 3. & notatur supra in c. translato. de constit. inducē do ut per Abba. Pro solu. dicunt Abbas & alij communiter hic, quod in dictis iuribus illa sunt præcepta mystica, id est, figuralia, quę sunt mutata, quia per aduentum Christi cessauit figura, & illuxit ueritas. Sed tu aduerte, quia tex. Gratiani & glo. in §. his itaque. 6. distinct. aliter soluunt dicentes, ꝙ mystica etiam non sunt mutata, quo ad moralem intelligē tiam. Sed adhuc dicta solutio tollitur per illud, quod supra retuli de prohibitione ingressus ecclesiæ post partum, quia id omnino est mutatū cap. 1. de purificatione post partum. Sed dic, quòd illa prohibitio non erat ratione naturali fundata, ideo fuit mutata, vt dicam in sequenti oppositione. Et ratio illius prohibitionis ponitur per Gemin. post alios, in sum. 5. distinct. in princi. Item oppo. de Sabbato, quod mutatum est c. peruenit supra allega. & tamen illud est de moralibus Pro solu. dic, ꝙ etiam dies Dominicus est Sabbatum vt patet in Euangelio ibi. Vna Sabbatorum &c. non igitur est mutatum Sabbatum, seu non est sublatum, licet sit translatum in aliam diem, ratione, de qua in d. cap. peruenit. & in his Theologis cedendum puto. Secundo oppo. & uidetur, ꝙ naturalia sint mutabilia. Patet, quia homo hēt naturalem inclinationem ad malum. c. omnis ætas 12. q. 1. declarat Abba. in c. maiores. de baptis. in §. 1. & tamē inclinatio talis mutatur c. cum. renuntiatur 32. q. 1. Pro solu. respondeo, ꝙ illud ius naturale est immutabile, quod in rōne naturali est fundatum, aliud vero est mutabile d. §. his itaque. Vel dic, vt per Bar. in l. 1. §. bestias. ff. de postu. & in sequenti contrario dicetur. Tertio oppo Nam libertas est inducta de iure naturali, c. ius naturale 1. dist. Insti. de iu. perso. in princ. & tamen homines plerunque serui fiunt. Pro solu. dicas, vt per glos. in l. manumissiones. & in l. ius ciuile. ff. de iusti. & iur. & per glos. & Angel. in §. sed naturalia. instit. de iure natur. ꝙ in totum tolli non potest ius naturale, sed in aliquibus sic. facit glo. & ibi not. Docto. in c. a nobis. infra de decim. & quod infra Abbas tradit. Quarto oppo. de l. 1. § bestias. ff. de postu. ubi animalia, quæ sunr fera naturaliter, efficiuntur māsueta. Pro solu. dicas, ꝙ illud naturale est de præsumptione naturæ, non autem est de necessitate naturæ, de qua intelligitur tex. in d. §. sed natura lia. ita Ange. ibi in fi. & Bar. in d. § bestias. alias incipit, remouet. Circa aliam partem glo. videlicet inquantum glos. restringit text. nostrum ad ius naturale continens præcepta moralia, & sequuntur Docto. hic intellige hoc nō solum in prꝛceptis Decalogi, seu in decem præceptis legis antiquæ, sed in quibuscunque alijs præceptis diuinis moralibus, vt presupponit Archid. in d. §. his itaque. & sic procedit nedum in præceptis ueteris testamenti, sed noui, prout

in

Source : BIU Cujas

in illo precepto, Nemo dimittat vxorem, nisi ex causa forni
cationis. c. dixit Dominus. 32. q. 1. & præcepta legis antiquæ
referuntur per glo. in capit. quid in omnibus. 32. q. 7. & dicit
Abba. in d. capitulo a nobis, infra de deci, quod præceptum
decimarum est de moralibus, & præmissam declarationem
sentit Abb. infra in quæstione, an valeat statutum, quod pro
homicidio pœna pecuniaria imponatur, & dicit Abb. in c. li
cet vniuersis. infra de testibus, quod illud, de quo in diuina
scriptura legitur, in ore duorum vel trium stat omne uer-
bum, est præceptum morale, & dicit Cardinal. Alexand. in
dicto §. his itaque, quod ea omnia appellantur † moralia pre
2 cepta, quæ a dictamine rationis procedũt, & ille tex. satis hoc
dicit. Extra † istam gloss. quæritur, quando transgressio iuris
diuini peccatum inducat. Abb. hic dicit, quod tunc inducit
3 peccatum ipsa transgressio, quando est contra naturalem ra
tionem. Sed vbi ratio suadet valere consuetudinem, valebit
contra ius diuinum, non tamen tollendo ius diuinum in to
tum, sed limitando, & exemplificat multis modis declaran
do. vt per eum. Tu cõsidera, quod ista doctrina repugnat tex.
nostro, qui præsupponit quod consuetudo contra ius diui-
num etiam rationabilis non teneat, quia quando est contra
ius positiuum, text. distinguit, an sit rationabilis, an non, sed
quando est contra ius diuinum, indistincte loquitur, & dicit
quod non ualet, quia iuris diuini transgressio, periculum sa-
lutis inducit. Pro solu. potest dici, ut puto, quod text. in prin-
cipio improbat consuetudinem, quę est contra ius diuinum
cuius iuris diuini trangressio periculum salutis, & per conse
quens peccatum inducit, eo enim casu non fit distinctio, an
sit rationabilis, uel non, quia semper est irrationabilis, sed
quando peccatum non inducitur, tunc procedit id, quod
Panor, dicit. Et hoc probo, quia textus noster loquitur per re
latiuum, cuius, & sic non dicit, quod omnis transgressio in-
ris diuini, periculum saluris inducat, iuxta, not. in l. 1. C. de
sum. Trin. quando ergo non inducit pericnlum salutis, con
suetudo tenet, & ita etiam expresse dicit hic Do. Anton. in
4 lectu. Sed uis est in considerando, quãdo † periculum salutis
non inducat. Abbas dicit, quod illud euenit, quando con-
suetudo est sunda ta in ratione naturali, exemplificando, ut
per eum, cuius doctrina rationabilis est. Aliter loquitur Do
min. Anton. in cap. quæ in ecclesiarum. colum. 4. & ibidem
Fel. col. 7. allegando Richardum, supra de constit. & dicunt,
quod causa legitima uel iustificans dispensationem contra
ius diuinum, est quæ excludit peccatum, ut in casu c. fi. infra
de præscript. idem Barto. plenius in l. omnes populi. in 3. q.
prin. ff. de iust. & iu. Sed tu dic quod nõ sufficit causam exclu
dere peccatũ, sed debet esse talis, quæ concernat fauorem pu
blicum, ut in c, non est, de uoto, & in casu c. licet de ferijs, &
in alijs exemplis hic relatis per Abb. & ita in simili, de dispẽ
satione contra ius naturale uel gentium, dicunt Abb. & cõ-
muniter cæteri, in d. capit. quæ in ecclesiarumper, tex. in l.
item si uerberatum. ff. de rei uend. & per no. in l. Anthiochẽ-
sium. ff. de priuile. cre. Idem Abb. post Ioan. And. in c. de mul
ta de præben. col. 3. ut inquit, quod nisi † dispensatio fiat ob
5 causam publicam, dicitur dissipatio, & non dispensatio, &
allegat tenere idem San. Thomam idem tenet Alexan. alia
allegans, in l. 1. col. antepen. ff. solu. matr. & in consil. 135. in-
cipien. uiso circa fi. in 1. uol. idem uolunt Docto. in cap. cum
ad monasterium. de sta. mona. ubi loquuntur de dispensatio
ne in uoto continentiæ cum monacho professo, ut non pos
sit fieri per Papã, nisi ex causa boni publici. Idem firmat cõis
præceptor, licet non alleget prædicta, in repetitione l. quo-
minus. ff. de flumi. in primo notab. Dicendum est igitur ea-
dem ratione, ut idem sit in consuetudine, quia tunc demum
ualebit contra ius diuinum, si peccatum non inducat, & uti
litatem publicam concernat. Insuper ex doctrina Abb. su-
per hac secunda parte gl. collige plures conclusiones Prima
6 est † conclusio, quod consuetudo põt limitare & distinguere
ius diuinum ex causa, sicut lex uel princeps. idem Io. An.
hic colum. secunda post Inn. & nemo discrepat. idem Abb.
in capitulo super eo. in fina. infra de cogna. spiri. Ex quo in-
fero, quod in his locis, in qnibus non est statutum, ualeret
consuetudo, quod bannitus posset impune offendi, & an &
quando statutum tale & consuetudo ualeat, infra dicemus
plenius in tertia, conclusione sequenti, uersiculo ultimo in-
7 fertur. Secunda conclusio † colligitur ex uerbis Abb. in hac
doctrina sua, quod etiam uerba Dei & diuina scriptura reci
piunt interpretationem a consuetudine, & sic consuetudo
nedum est legum humanarum interpres, sed etiam diuina-
rum, quod nota ad ampliationem capituli cum dilectus, su-
pra eodem cum similibus. Facit, quod tradit Abb. per illum
tex. in capitulo maiores. in princip. in quinto notab. infra de
baptismo, ubi inquit, quod diuina scriptura loquens in ma-
sculino, procedat etiam in fœminino. Mens ego etiam
in dispositionibus diuinæ scripturæ potius, quam uer-
ba, est attendenda. & dicit Abbas in d. cap. maiores. in 8. no-
ta. quod etiam in uerbis diuinę scripturę communis usus lo
quendi attendi debet. Item etiam in diuina scriptura proce
ditur de similibus ad similia. d. cap. maiores. §. uerum. & ibi
8 Abba. notat. Tertia sit † conclusio, quod consuetudo potest
disponere contra ius naturale vel diuinum, quotiescunque
ratio naturalis id suadet, & in hoc non reperio contradicen
tem hic. Sed Doctor. Abba. & cæteri in dicto capitu. quæ in
ecclesiarum. supra de constit. dicunt, quod legitima causa
dispensandi contra ius diuinum, est causa publicę vtilitatis,
& præsupponunt, quod nulla alia sufficiat, & hoc plene su-
pra comprobaui in præcedenti colum. uersicu. extra istam
9 glos. quæritur. dic, ut ibi dixi. Stante † tamen hac conclusio-
ne, ex ea plura inferuntur. Et primo infertur, quod valet cõ
suetudo, quod vni testi credatur in aliqua causa. ita præsup
ponit Abba. hic. Contrarium tamen determinat Angel. in
disputatione sua incipien. Astensis miles. & Domi. Alexan.
alia allegans, in consilio suo tertio, in secundo uolumi. in 2.
colum. Sed in hoc distinguendum videtur, ut per Matthesi. in
notabilibus suis, notabili 51. incipien nota, quod consuetu-
do. post Ioan. Andr. per eum relatum, quos refert & sequi ui
detur communis præceptor in d. l. de quibus columna 17.
& etiam tradunt plenissime Abba. & Moderni in capitu. se-
cundo infra de proba. dic. ut per eos, quia nihil habeo, quod
10 addam. Secundo infertur, non † valere consuetudinem uel
statutum, per quam quis punitur pecuniariter pro ho mici-
dio, quia ratio naturalis id non suadet ita Abb. post Hostien.
hic. idem Ioan. Andr. Domi. Anto. Cardi. Imo. & communi
ter alij hic. Dicit enim Christus. Qui gladio ferit, gladio peri
bit. ergo talis consuetudo esset contra ius diuinum. Item per
eam daretur materia delinquendi, ergo irrationabilis est l.
conuenire. ff. de pact. dotalibus, cum simili. Contrarium ta-
men præsupponit Abbas in capitulo de causis. infra de offi.
delega. columna fina. & multas authoritates pro & contra
adducunt Barbat. hic colum. secunda. & duabus sequentib.
& apostillantes ad Abb. hic, & plura pro & contra adducũt
apostillantes ad Abba. in cap. 2. infra de delic. pue. Pro par-
te, quod consuetudo valeat, & facit text. in d. c. 2. & in §. pœ-
nam. instit. de iniurijs. Sed posset responderi, vt respondent
Hostien. & Abb. in d. c. 2. scilicet, quod ille text. intelligitur,
quando consuetudo erat, vt posset exigi pecunia ex post fa-
cto, sed ante commissum delictum, non valeret consuetu-
do taxans pœnam pecuniariam. Premissam etiam opinio-
nem Doctorum hic, sequitur Feli. vbi multa congerit, in ru
bri. infra de homicid. idem Are. in consi. 58. incip. diligenter
colum. 6. Vide tamen in isto puncto Roma. in singu. suis, sin
gu. incipien. iudex. potestatis. & Alexand. in l. 1. ff. quod quis-
que iur. vbi aliter loquuntur, & concludere videntur, quod
aut pœna pecuniaria est modica, vel contemptibilis, & tũc
consuetudo vel statutum non ualeret. alias uero secus. &
hanc distinctionem etiam facit Barba. hic col. 7. & dicit Do.
Alex. in d. l. 1. quod ita alias consuluit. & profecto colorata
videtur hęc distinctio, & in dubio tenenda est opinio distin-
guens, l. adeo. §. cum quis. ff. de acqir. re. do. & ita inquit gl. in
c. quærenti. infra de officio deleg. & in c. scientes. infra de cẽ
si. Tamen in puncto iuris uerior videtur opinio Doctor. hic
indistincte scilicet, quod consuetudo prædicta non ualeat.
Ratio est, quia contra ius diuinum, supra relatum. unde infe
riorum dispositio nihil ualet contra tale ius, nisi ipsa dispo-
sitio ex causa publicæ utilitatis induceretur, limitando vel di
stinguendo, uel dispensando, ut tradunt Innocen. & omnes
in cap. quæ in ecclesiarum. supra de constit. & Bart. & alij, in
l. fin. C. si contra ius, vel uti. publi. & dixi supra in folio prece
denti, in versicu. extra istam glos. Sed talis consuetudo, quę
commutat pœnam corporalem in pecuniariam, non con-
cernit publicam utilitatem, immo est contra publicam vti
litatem, quæ suadet delicta debita pœna puniri, argumen.
l. ita vulneratus. ff. ad legem. Aquil. & text. in capitu. ut famę
infra de sen. excom. Item est contra publicam utilitatem,
quia ex ea proniores erunt homines ad homicidia, vel sal-
tem non adeo retrahentur, ac si pœnam mortis expectarẽt,
quia licet pecunia & bona dicantur vita hominis, ut uult
glos. quam ibi Bald. not. in l. aduocati. C. de aduo. diuer. iudi.
tamen id improprie dicitur, & propterea Do. Anto. de But.
in capitu. accedens. el secundo. in notabilib. infra vt lite non
contest. dicit, quod bona sunt secundus sanguis. & idem di-
cit Alex. in. l. 3. §. non solum. ff. de adimen. lega. in apostil. ad
11 Bar. Tertio infertur, quod non † ualet consuetudo, vt liceat
interficere interfectorem patris, vt per Abb. hic. Et si dicas,
quod immo talis consuetudo valere debet, quia ratio na-
turalis eam suadet, Respondeo, quod immo ratio naturalis
eam non suadet, quia ex tali homicidio non excluditur
peccatum, quia fit contra illud præceptum diuinũ, Non oc
cides. & facit pulchra glos. in terminis nostris, in capitulo,

Source : BIU Cujas

consuetudo in glos. fin. prima distinctio. Quarto infertur, q
12 †non ualet consuetudo vel statutum permittens consanguineis vindicare mortem consanguineorum, quia ratio naturalis id non suadet, nisi id permittat consanguineis, tãquam ministris iustitiæ. ita Ioan. Andr. in additio. ad Specu. in titu. de constit. quem simpliciter refert & seq uitur Barba. hic columna septima in fi. idem dicit Abba. hic Idem clare Domi. Anto. in capitulo. quæ in ecclesiarum. columna quarta & ibidem Felin. alia adducens, supra de constitut. colum. tertia & quarta, subijciens, quod in dubio statutum simpliciter loquens, videtur talem concessionem facere propter bonum publicum, & sic videtur talem vindictam permittere, tanquam ministris iustitiæ allega. Baldum in l. prima. C. quando lic. se sine iudic. vindi. Sed tu considera, quod huic vltimæ decisioni repugnat glos. approbata in capi. inter hæc 33. quæstione secunda. quæ dicit, quod licet patri permittatur occidere adulterum, & filiam adulteram, tamen peccat eos occidendo. & facit glo. in dicto capit. consuetudo. Hanc difficultatem sentiens Feli. in dicto capitu. quæ in ecclesiarum. columna quarta dicit, quod homicidium in casu prædicto permittitur causa vindictæ. Sed id non est uerum, immo permittitur simpliciter, ut patet in l. nec in ea, ff. de adul. & propterea ego dubito de dicta decisione. Talis enim consuetudo esset nutritiua peccati, ergo videtur, quod non valeat, vt supra dixi in tertio nota. & est glos. in regula, malæ fidei possessor. de regu. tur. libro sexto tradunt Abb. & alij, in capitu. primo. supra de constitu. & per hoc uidetur, quod dispositio l. 1. & secundę. C. quando lice. se sine iudi. vind. non valeat etiam in foro Cæsaris, tanquam sit nutritiua peccati, inquantum permittit vindictam in facto proprio, iuxta gl. in regula malæ fidei possessor. supra relata Et pro opinione in quam ego inclino, scilicet quod dicta consuetudo vel statutum non ualeat, facit decisio, quam hic paulo ante Abb. refert, & approbat dicens, quod non ualet consuetudo, vt liceat interficere interfectorem patris. quam decisionem ẽt tradit Ioan. Andr. hic columna 1. & Domi. Anton. sequitur loquuntur enim præfati Docto. in consuetudine uel statuto simpliciter loquente, & tamen dicunt, quod nõ valet. Vl
13 timo infert Abba. hic, quod †valet statutum vel consuetudo quod bannitus possit impune occidi. Comprobatur hæc illatio, quia talis consuetudo vel statutum concernere videtur fauorem publicum, argu. l. 3. §. transfuga ff. ad leg. Corn. de Sica. Idem concludunt alij hic relati per apostillantes ad Abba. & tradit plene Felin. in dicto capitu. quæ in ecclesiarum colum. 2. & 3. ubi multos casus enumerat, in quibus dictum. statutum non tenet. tradit etiam communis præceptor in l. omnes pupuli. post Bart. ff. de iusti. & iu. & unum ponit Imo. hic colum. secunda. & quia dicti casus videri possunt in locis prædictis, non curaui illos hic transcribere. Sed alium ca
14 sum †commemoro ultra prædictos, qui ponitur per Angel. in apostil. ad Barto. in l. fina. C. de delato. libro 10. per illum textum scilicet, quando quis occideret bannitum proditorie, vt statutum ei non prosit. idem dicit Cæpol. in consil. 34. incipien. si unquam. colum. 3, Ego tamen contrarium teneo & moueor primo, quia hosti non est seruanda fides a priuato l. 1. §. non fuit. ff. de dolo. tradunt Bart. & alij in l. conuentionum. ff. de pact. Secundo in terminis adduco decisionem Barto. in l. 2. C. quando liceat vnicuique se sine iudice uindi. vbi dicit, quod si promitto bannito de eum non occidendo tamen possum eum licite occidere, ergo videtur ibi decisio in terminis pro opinione prædicta. & illam decisionem refert Fel. in d. c. quæ in ecclesiarum, col. 2. Tertio moueor, quia redderetur quasi eluforium dictum statutum, nisi liceret bãnitum proditorie occidere, attento quod nemo uellet se exponere periculo, impugnando cum bannito, maxime sine lucro, & maxime, quando non esset inimicus suus. ergo videtur, quod liceat illum occidere proditorie. Vltimo me mouet, quia text. in d. l. fi. C. de delato. lib. 10. non probat dictam decisionem, ad quam allegatur, sed solum ibi dicitur, quod seruus non potest deferre dominum, & si deferat, tanquam proditor punitur. quod nihil penitus ad propositum nostrũ facit. Alius casus ponitur per Bar. in l. nulla, per illum tex. C. de delato. libro 10. scilicet, quando quis occideret bãnitum se defendendo, quia licet non puniretur, tamen non comprehenderetur in statuto permittente occidere bannitum, & præmiante occisorem. Quid autem si quis illum occideret †prætextu inimicitiæ? Videtur, quod etiam tunc occidẽs non excusetur. & hoc firmare uidentur Domi. Anto. Inno. & Gemin. in dicto capi. quæ in ecclesiarum. ubi loquuntur de occidente bãnitum causa vindictæ. & ibi refert & sequit̃ D. Fel. col. 3, uersi. nonus & ultimus casus. Contrarium tamẽ tenet Bald in l. 1. colũ. penul. C. si a non compe. iudi. & forte verior est ista opi. per id quod dixi in tertio fundamento p̃cedentis casus. Pauci enim se exponerent periculo cum bannito, nisi cum aliqualiter odio haberent, uel nisi statutum præmiaret occidentem. Quicquid tamen sit, videtur quod standum sit dicto occidentis, in dubio, an id fecerit causa odij, an amore reipublicæ, quia hoc dependet ab animo suo. glos. est in simili, in §. alię. institut. de actio. & tradit Bartol. in l. non omnes. §. recte. ff. de furtis. & alibi sæpe Doctor. & hoc sentit Felin. in dicto capitulo quæ in ecclesiarum. columna quarta ad fin. uersicu. utrum. licet loquatur in foro conscientię. Et de occidente bannitum per contumaciam, Felin. ibi alleg. Bald. qui non dicit. uide Imo. in capitulo fin. columna secunda, de consuetudine. Glos. in uerbo, uilis format vnam oppositionem, seu facit vnam interrogationem de qua consuetudine intelligatur iste text. dicens, quod licet longęuæ consuetudinis non sit uilis authoritas, non tamen est vsque adeo valitura, vt iuri positiuo debeat præiudicium generare, nisi sit rationabilis & præscripta, an intelligatur de bona, vel de mala consuetudine. Quam interrogationem dicit Io. And. hic esse puerilem, tamen soluit, vt per eum post gl. & alios, & refert Abb. Sed clarius loquitur Ioan Andr. dic, vt per eos, & in voce declaro. Aliter etiam secundo soluit Abb. Et ex sol. sua †habemus reportare, quod appel
16 latione consuetudinis, potest intelligi tam de mala, quam de bona prout in tex. nostro in secunda parte capitur secundum præfatos Dd. Sed in contrarium facit text. in cap. cumana, infra de elect. ubi probatur, quod appellatione consuetudinis, intelligitur de bona & præscripta, & hoc reputat singulare Alexand. alias authoritates ad hoc adducens, in l. de quibus. ff. de legat. facit text. in l. quarta, §. condemnatũ. ff. de re iudi. Vnde ego inhæreo alteri tertiæ solutioni, quam Doct. tradunt, & Abb. refert. Vel põt dici, quod contrarium supra adductum, non procedit, quãdo apparet, quod legislator non vult loqui de consuetudine præscripta, prout non vult loqui in §. licet in isto text. posito, vt patet ex uerbis sequentibus ibi, nisi sit legitime præscripta. Vel dic, quod contrarium procedit, nisi appareat, quod legislator velit loqui de vtraq; consuetudine, scilicet tam de bona, quam de mala, & tam de præscripta, quam non præscripta, prout loquitur hic in fin. ponendo decisionem cum limitatione. Et an & quando appellatione consuetudinis, intelligamus de præscripta, tradit plene Gemi. in c. fi. colum pe. de consuetud. in 6. & quomodo cognoscatur consuetudo præscripta, & quare sic dicatur, infra declarabo post Abb. Secundo ex ista glo. habes reportare, quod intellectus, † qui est de casu non
17 dubio, non est bonus, quia debet intelligi lex, vt decidat casum dubium, concordat glo. per illum tex. in l. quod Labeo. ff. de Carbo. edi. facit tex. in c. cum in iure peritus, & ibi Abb. infra de offi. deleg. & in c. cum in iure peritus, supra de elec. Et præmissam conclusionem clare etiam ponit Abb. in cap. quia C. de iudic. columna secunda, vbi alia allegat. Et hoc comprobatur, quia lex debet esse necessaria, seu edita ob necessitatem, c. erit autem lex 4. distinct. ergo non debet intelligi, vt sit edita de casu indubitabili, & sic superfluo & sine necessitate. Tertio habes reportare ex ista glo. ibi inepte di-
18 cunt, quod inepte agit, qui †intellectum eiusdem authoritatis separat, ita uult glos. iuncta suppletione, quam faciunt hic Ioan. Andr. & Imol. dicentes, quod intellectus non est bonus, qui eandem authoritatem diuersimode intelligit, & ratio, est quia separat caudam a capite, ut inqũit Io. Andr. hic, & glos. in proposito in capitulo consuetudinis, undecima distinct. per tex. in capitulo maiores, uersiculo similiter, de baptis. Intellectus enim eiusdem authoritatis, debet esse uniformis, dicto uersiculo similiter, & ibi glo. not. in verb. tota authoritas, & sequuntur Abb. & alij ibi. Considera tamen quia attenta una solutione, quam hic Panor. refert ad contrarium glos. eadem authoritas diuersimode intelligitur, quia intelligitur principium huius text. in §. licet de consuetudine, in abstracto, & finis, de consuetudine in concreto. Sed dicendum est, quod dicta sol. stare non potest, per text. in dicto uersiculo similiter, cum alijs supra allegatis. Et pro præmissa conclusione gloss. facit uulgata regu. quæ habet,
19 quod una † & eadem res, non debet diuerso iure censeri. l. eum, qui ædes. ff. de usuca. & ibi not. Bartol. præmissæ tamen conclusioni obstat quia attenta intellectuali consideratione. una res potest diuerso iure censeri, ut inquit Bald. in l. 1. columna prima, C. de ser. fugi. Cogita de sol. pro nunc. & attenta dicta doctrina Baldi, colligitur una limitatio ad d. l. eũ, qui ædes. Secunda limitatio colligitur ex text. in l. si quis per ferendum. in fine ff. de fur. & ex glos. in l. secunda, C. de in ius uocando. Tertia limitatio colligitur ex l. tertia. §. fideicommissariam ff. de hæredib. instituendis, & ex glo. in l. ii ita scriptum. §. si sub conditione. ff. de legat. secundo. Quarta colligitur ex l. secunda, ff. ad Macedoni. Quinta colligitur ex l. pater Scueriuam. §. conditionum. ff. de condit. & demonstrat. Sexta colligitur ex l. si seruo. ff. de hær. instit.

Septi-

Source : BIU Cujas

Septima traditur per Aret. in l. secunda. in princ. ff. si cer. pet. Octauo & vltimo limit. colligitur ex uerbis Abb. in capit. se cundo columna septima, infra de ordi. cogni. dum loquitur de sententia lata super cõuẽtione, & super recõuẽtione. Gl. in uerbo rõnabilis, laborat in declarando quæ consuetu-
20 do sit † rationabilis. Abb. hic multas oppositiones refert, & Barbat. hic columna vndecima, & sequentibus, refert omnium Doctorum dicta & dicit Bal. in consil. 401. incip. in feudo. in quinto. volumine, quod ad hoc, vt consuetudo dicatur rationabilis, sufficit, quod non sit reprobata. Communis opinio videtur esse illa, quam Hostien. Ioann. Andr. & Abb hic tenent, scilicet quod arbitrarium sit, quæ consuetudo dicatur rationabilis, quam opinionem pulchre sequitur & declarat Imol. hic columna tertia, & tenuit glos. clara in capitulo primo, in verbo, rationabilis, de constitutio. libro sexto. & cum illa glos. transeunt Doctor. ibi eandem conclusionem tenent Archid. Gemin. & Cardin. Alexand. alias authoritates adducens, in capitulo quia frustra. octaua dist. idem Calderi. in consilio 18. incipiente, an ciuitas, in titulo, de constit. idem Barbat. in capitulo at si clerici. §. de adulterijs, infra de iudic. columna tertia, & Felin. in capitulo eccle sia sanctæ Mariæ, columna tertia, supra de constitutio. Et ista opinio. etiam mihi placet, quia fundatur in bona regula, quæ habet, quod vbi aliquid non est determinatum a iure, stamus arbitrio iudicis l. prima, ff. de iure deliberan. capitulo de causis, infra de offic. delegat. cum similibus, & propter hanc regulam fiunt infinitę decisiones per Doctor. in varijs locis, quas congerit Barbat. in dicto. §. de adulterijs, & in capitulo sedes. columna 9. & seq. de rescriptis. Ad regulandum autem arbitrium iudicis, bene videtur suffragari doctrina Baldi in commento. l. de quibus. ff. de legibus, quam refert Barba. hic col. 13. vbi dicit, quod bona est consuetudo, quæ continet bonum honestum, exemplum in consuetudine, quod quis non vadat de nocte. Item bona est consuetudo, quę continet bonum commune, puta quod in causis dotium procedatur summarie. Item, quod instrumenta habeant executionem paratam, item bona est consuetudo secundum Bal. quæ continet bonum honorabile. Exemplum in Doctore doctorando publice, non secrete, quia est honor publicus. Exemplificat etiam in consuetudine, quod Doctores portant varium, quia habitus uirum ostẽdit. l. stigmata. C. de fabri. lib. 11. c. si iudex laicus. de sent. excomm. lib. 6. Debebit etiam iudex in informando animum suum, habere respectum ad alias theoricas & coniecturas, quas hic refert Abb. colum. 3. in fi. Et nota eam potissime, ꝙ
21 vbi cõsuetudo † est canonibus inimica, illa prima fronte præsumitur irrationabilis, tex. est, quem ibi Abb. dicit esse menti tenendum, in c. ad nostram, in vlt. nota. supra eodem. Hoc intellige, nisi sit consuetudo tanti temporis, cuius initij me- 26
moria non sit in contrarium, quia illa præsumitur rationabilis, secundum Gemi. & Cardi. Alexan. in c. frustra. 8. distin. idem Abb. in consil. suo 26. incip. in quæstione in 4. dubio, & clarius in cons. suo 7. incip. tria, circa primum dubium, col. 27
pen. in 2. uol. ubi per hoc dicit ualere consuetudinem tanti temporis, quod prælatus capere possit pecuniam ultra procurationem tempore uisitationis, per adducta per eum, maxime per tex. in argu. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æsti. aliam coniecturam pulchram colligo ex uerbis Gemi. in c. accedẽs. in fi. l. dist. uidelicet, quando consuetudo disponit id, quod disponebat ius antiquum correctum quia tunc præsumitur rationabilis, & propterea dicit, quod ualet consuetudo quod Abb. non sit sacerdos, eo quia de iure antiquo non erat necesse, ꝙ esset sacerdos. facit text. in c. ab exordio. 35. dis. & in l. si unus. §. pactus. uer. quod in specie
22 ff. de pact. alia est coniectura rationabilitatis. quando cõsuetudo est generalis, ita Gemi. in c. illa. 12. dist. & uide, quę dicã infra extra gl. conclu. 8. in 1. limit. Doctrina tamen D. Anto. quam hic Abb. improbat, potest sustineri, & eam sequitur. Gemi. in c. 1. de const. libro 6. scilicet, ut consuetudo dicatur rationabilis de iure canonico, si tẽdit in felicitatem animę, de iure aũt ciuili rõnabilis dr̃, si tẽdit ad bonũ publicũ. Nec ob. quod dicit Abb. de cõsuetudine aliqua, quæ nõ est talis, ut in c. cum dilectus, supra eo. cum si. quia respondeo, ꝙ ibi potius est præscriptio, quam cõsuetudo, ut infra tradit Abb. post Io. And. colum. antepen. uers. sed quæro. Videtur etiam posse dici, inhærendo opinioni Host. & Ioan. Andr. & illam
23 declarando, quod consuetudo dicatur rationabilis, quæ ratione est subnixa, irrationabilis, quæ ratione caret, ut uis uerbi sonat, quia bonum est argumentum a ui uerbi, ubi definitio uel authoritas non repugnat. capitulo cum secundum, infra de præben. l. 2. §. appellata. ff. si certum per. & utrobique plene traditur, quæ autem ratio sit sufficiens, arbitrarium erit per supra adducta, aduertendum tamen est ad plura pro declaratione dictæ conclusionis. Et primo aduertendum est quia, ut in dicit Bald. in rubrica supra eodem sufficit, quod consuetudo sit rationabilis, ut in quampluribus, licet non in singulis. argumento l. nam ad ea. ff. de legibus. Posset exemplificari in consuetudine, quod extantibus masculis filię fœminæ non succedant, quæ vt in quampluribus est rationabilis, licet non in singulis, vt experientia docet. Secundo aduertendum † est, quia ista rationa
24 bilitas, quæ requiritur in consuetudine, requiritur in consuetudine solum, quæ est contra ius. ita Bald. hic columna secunda. in fine, & sentit Abb. hic quando recitat opi. suam in art. præmisso, & dicit post Cardi. Floren. hic considerandum esse per iudicem, an sit contra ius vel præter, quasi sentiat, quod si est præter, præsumitur rationabilis. Et ita etiam post multa concludit Barbat. hic colum. 14. ubi dicit ꝙ aut consuetudo est præter ius, & tunc præsumitur rationabilis eoipso quod introducta est, aut est contra ius, & presumitur irrationabilis. Allegat tex. in cap. cum venerabilis. supra eodem. idem dicit Aret. in consilio 44. incipiẽ. in proposita cõsultatione. Et facit, quod dicit Bald. in capitu. 1. §. 2. columna tertia. qui feud. dare possunt, quod attenditur consuetudo, in quo loco sedere debeat cantor in choro, & tamen in tali consuetudine non datur præcisa rationab ilitas. Et hoc comprobatur, quia in his, quę sunt præter ius & positiua, omnino sufficit voluntas pro ratione. glos. iun l. 1. §. 1. in uerbo ratus. ff. de postulan. quam glo. per infinita ornat Felin. in capitu. si quando. columna 9. supra de rescript. & hac ratione attenta, credo quod valeret consuetudo sine ratione, contra ius positiuum, quando in sola voluntate esset fundatum ipsum ius, prout in aliquibus casibus contingit, in quibus ratio reddi non potest, vt dicit glos. in l. non omnium. ff. de legi. ideo tunc in consuetudine non requireretur rationabili-
25 tas. Et propterea dicerem, quod valeret consutudo † simpliciter inducta, quæ minueret vel augeret tempus decem dierum, ad appellandum. & ita clare decidit Bald. in rubr. supra eod. post prin. alia allegando, & hoc suadet ratio, quia si lex eo casu est sine ratione, pari modo potest valere consuetudo sine ratione, quia consuetudo habetur pro lege. capitu. consuetudo 1. dist. l. de quibus. ff. de legib. & in terminis est text. in l. quod non ratione. ff. de legib. de quo dicam infra in vlti. aduertendo. facit etiam, quod pulchre dicit Bald. in ca. imperialem. §. præterea ducatus. de prohi. feudi alien. per Federic. vbi inquit, quod nullum est ius positiuum, quod consuetudine toili non possit. Et hęc nota bene. Pari ratione puto, quod consuetudo interpretatiua non requirat talem rationabilitatem, vt probatur in cap. cum dilectus. supra eod. & hoc suadet, quia hoc casu non requiritur etiam, quod sit præscripta, vt dixi supra in rubric. in 4. seu qninta quæstio & infra dicam in glos fi. in principio. Tertio aduertendum est, quod † dicit Bald. hic apostillando istum textum in verbo, rationabilis. quod non requiritur in consuetudine ratio stricte, id est, inconuincibilis propositio, sed sufficit aliquod bonum motiuum. Et hoc suadet sonus verbi rationabilis, qui denotat rationis habilitatem. Quarto aduertendum † est pro declaratione præmissorum, quod rationabilitas consuetudinis dẽt habere tres qualitates comites, scilicet, vt religioni conueniat, vt disciplinæ congruat, & ut saluti proficiat, & sic vt peccatum excludat. text. est in dicto capitu. consuetudo 1. dist. quæ verba ibi declarat glo. & Archi. & Gemin. in cap. erit autem lex 4. dist. Quinto aduerte, quia si consuetudo sit tanti temporis, cuius initij memoria non sit in contrarium, non requiritur. quod sit rationabilis. & ratio est, quia habet vim priuilegij, quod in sola voluntate consistit. & hoc aduertendum sentit glos. sequens, quæ ad talem consuetudinem nõ applicat requisita, de quibus in ea. In hoc tamen dic, vt per Imol. hic columna quarta post Card. Flor. videlicet, quod si ex eo, quod sit contra rationem, inducatur peccatum, nullo tempore valet, vt in isto text. dicitur, & faciũt quę congerit Felin. in capitulo secundo in principio de maior. & obedien. Si uero non inducatur peccatum, valet, vt per eos. Et ad hoc aduertendum vide, quæ plenius dicam infra etra glossan in octaua conclusio. in prima limitatione. Sexto aduertendum est, quia videtur quod ista rationabilitas solũ sit consideranda, q̃tũ ad ꝯsuetudinẽ inducendã, secus, quo ad consuetudinem iam inductam. Sicut in simili dicimus in lege, quia debet esse rationabilis respectu cuiusdentis eam, qui debet ratione moueri, sed postquam est cõdita lex, subditi debent ipsam seruare, & oportebit iudicare secundum illam. capitulo erit autem lex. quarta distinct. & ita illum textum declarat Geminian. in capitulo consuetudo prima distinctio. facit text. in l. prospexit. ff. qui & a qui. Textus tamen noster repugnat, quia vltra ꝙ consuetudo sit inducta & p̃scripta, requiritur quod sit rationabilis. Et hoc tenendo, quod necessario tenendum videtur, ex quo textus est hic clarus, cogita de responsione ad text. in d. cap. erit au-

Source : BIU Cujas

tem lex 4. distin. nisi dicas, quod aliud est in lege, quæ a Principe emanat, quia causa præsumitur in Principe. glos. est in l. relegati. ff. de pœnis. & tradunt Docto. plene in capitu. quę in ecclesiarum, supra de constit. maximę Felin. ibi columna 29. versi. quinta conclusio. quæ ratio cessat in consuetudine.

28 Septimo aduertendum † est circa prædicta, quia pulchrum est intelligere in practica, quæ consuetudines in specie sint irrationabiles, & in hoc dicas, quod plura exempla colligũtur ex his, quæ supra dixi, in 3. not. plura etiam exempla colliguntur ex iuribus huius tituli, & ex glos. hic, & multa exempla tradit Ioan. And. hic, tam de irrationabili, quam de rationabili consuetudine. Multa etiam exempla seu plura iura referentia consuetudines irrationabiles, refert Domi. Petr. Rauen. iu concluſi. suis consuetudinis. Et vnum exemplum tradit Ioan. Cald. in repet. c. postulasti. alias incipit, nostro. infra de pœniten. & remiſ. colum. fi. vbi dicit non valere consuetudinem tanquam irrationabilem, quod inferiores prælati possint concedere indulgentias, uel literas indulgentiarum, quia sic rumperetur omnis Ecclesiæ disciplina. Contrarium tamen probat tex. cum glo. in c. accedentibus, infra de excess. prælat. in fi. & ibi hoc tenet Abba. post alios in fi. per eum relatos, dicens quod concedere tales indulgentias est iurisdictionis, & quod talia quæruntur consuetudine licet secus sit in his, quæ sunt ordinis, ex eo quod ordo deficit in acquirente, ut paulo ante declarat ibi Abb. & propterea non posset inferior acquirere potestatem conferendi ordines, vel consecrandi ecclesias, per consuetudinem, ut per eum, per tex. in c. quanto. supra eod. Vnum etiam exemplũ consuetudinis rationabilis tradit Angelus in consil. 45. inci. pater habens. ubi tradit de ꝓsuetudine diuidendi lucra mercaturę, quãdo vnus posuit personam vel labores, & alius pecuniam. Aliud tradit ipse Angelus in consilio 272. col. 2. incipien. primus punctus, scilicet, vt valeat consuetudo, quod arbiter pronũciet, prout certus uel incertus Iurisperitus cõ-

29 sulet. Aliud exemplum est, quia valet consuetudo † diuidendi feuda dignitatum, vt inquit Ioan. And. presupponens esse consuetudinem generalem, in addit. Specul, in rub. de feud. versi. non omittam. refert & sequitur Soc. in consi. 77. incip. visis inuestituris. col. 7, & tradit Feli. alia adducens, in c. quæ in ecclesiarum. supra de constitut. Aliud exemplum est, qa valet consuetudo, qꝰ vxor succedat marito in bonis mobilibus, etiam liberis extantibus ita plene decidit Rota in nouis sub titu. de consuetudine. decisio. 1. & in antiquis decis. 7. eodem titu. Aliud est exemplum, quia valet consuetudo conferendi aliquid in coronatione Imperatoris, licet de iure nemo teneatur l. vnica, C. de auro coronario. lib. 11. & ibi glo. dicit, quod de consuetudine Iudæi aliquid conferunt. & hoc refert pro notando Domi. Martinus Laudensis, in tractatu suo de principibus. in 4. not. Aliud exemplum est, quia consuetudo, qua mediante Veneti & Genuenses eligũt sibi Duces tolerante Imperatore, rationabilis dicitur. ita Bal. in l. decernimus. C. de sacrosan. eccles. col. 1. Aliud etiam exemplũ consuetudinis rationabilis, tradit Cæpol. in consil. 40. incip. Lucius in sexto dubio, vbi dicit valere consuetudinem, qꝰ in loco tormentorum examinentur diffamati. Alia infra refero, & plura retuli supra in 4. not. Et aliud pulchrum exemplum collige ex his, quę tradit Bald. in consilio suo 401. incipien. in feudo. in 5. volu. & in consil. suo 275. incip. quod pro regula in feudis traditur, ut. in 2. volu. vbi dicit, quod valet consuetudo, quod fœminæ succedant in feudis seu dignitatibus regalibus. Item secundum eum, valet consuetudo, qꝰ

30 vasallus possit testari de feudo. Et quod † valeat consuetudo quod fœminę succedant in feudis, etiam tradit Card. in consil. 46. incipien. casus. in fine alleg. text. in c. significauit. infra de testi. & alia. Aliud etiam est exemplum in consuetudine generali, quæ habet quod res delatæ per fraudantem gabellam indistincte confiscantur, non cõsiderato cuius sint res, nam talis consuetudo valet, licet ille deferens teneatur ad interesse domino rerum. ita Bald. post Bart. per eum relatũ, in l. fi. circa medium, C. de nauti. fœno. Exemplum aliud est in consuetudine percipiendi aliquid pro sepultura ex post, quia ualet. iuxta capitu. ad apostolicam. infra de Simo. Nota tamen semper, quod nõ sufficeret curato probare se fuisse in possessione percipiendi, nisi probet, quod solutio fuit facta ex deuotione fidelium. ita Pau. de Cast. in consi. 401. incip. uiso processu. in fi. in noua impressione antiquorum. Et plura, quę requiruntur ad talem consuetudinem, tradit idẽ in consi. 363. incipien. circa princip. in eadem impressione. & in dubio talis consuetudo præsumitur causa cupiditatis & auaritiæ inducta, ut inquit Bellame. in consilio trigesimo primo incipien. quod mulier, columna quarta. in fin. Aliud exemplum est, quia non ualet consuetudo disponens, quod ante, quam aliquis recipiatur in canonicum prębendatum, quod prius renunciet beneficijs, quæ obtinet, quia videtur inhonesta, ita formaliter decidit Rota in antiquis sub hoc tit. decisio. 4. Aliud est exemplum, quia non valet consuetudo, quod quis sit episcopus & canonicus in eadem ecclesia, qua impossibile, est, quod eodem tempore quis sit pater & filius. ita Archid. in c. cum in ecclesia, de præben. lib. 6. Contrarium tamen tenent Ioan. de Lig. Ioan. And. & Philip. de Peru. ibi ex ratione, de qua per eos. Aliud exemplum

31 est, quia non valeret cõsuetudo, quod homines † disparis professionis vel habitus simul in eodem monasterio sociarentur quia talis consuetudo est irrationabilis, text. est in clemen. 1. de electio. Hoc tamen non procederet, quando in eadem ecclesia essent clerici disparis professionis vel habitus, & tamen haberent collegia diuisa & separata, & prælatos diuersos, prout est in ecclesia D. Ambrosij Mediolani, vbi est duplex collegium, monachorum scilicet, & canonicorum regularium, & in ecclesia Sancti Augustini Papiæ, vbi sunt canonici regulares & fratres mendicantes, & de cõsuetudine ecclesiæ D. Ambrosij, quod valeat, satis præupponit glos. in dicta Clementina prima, in verbo, societur. Multa etiam exempla, in quib. consuetudo non tenet, tradit communis præceptor D. Ias. in d. l. de quibus. col. 17. ff. de legib. Inter cętera ponit exemplum in consuetudine torquendi iudices, vel Doctores, vel decuriones, quæ non valet, & sic est irrationabilis. l. omnes iudides. C. de decu. lib. 10. & ibi Bart. no. talis enim consuetudo videtur esse contra honestatem, quæ suadet talib. personis esse deferendum, argu. c. sane el 2. infra de offic. delegat. facit l. fin. ff. de decu. Et consuetudo contra honestatem non tenet, vt dixi supra in prædicto notabi. 3. Aduertendum tñ est, quod licet consiliarij ciuitatis loco decurionum habeantur, tñ valeret consuetudo, vt ipsi torqueri possent & suspendi. ita Gandi. in tracta. malefi. in rubri. nunquid consiliarij ciuitatis possint torqueri, vbi dicit, quod ita vidit consuli & obseruari authoritate consuetudinis. idem Odofre. in tracta. suo de quæstionibus in fin. idem Alber. & Salic. qui dicit, quod in Lombardia consiliarij ciuitatis non gaudent priuilegio decurionum, maxime quo ad torturam in l. diuo Marco. C. de quæstion. Idem firmat plene Cæpol. in consil. suo 40 incipien. Lucius. col. 3. Aliud pulchrum exemplum colligitur est tex. in c. 3 infra de prob. Aliud colligitur in cap. sacratas. 23. distinc. vbi reprobatur consuetudo, quod moniales etiam sacratæ tangant vasa sacrata, vel ponant in censum vel thus in altari. Aliud exemplum collige ex eo, quod tradit Areti. in consil. 23. incipien. in præsenti consultatione, in fin. vbi dicit, quod non valet consuetudo, nisi esset inducta ex legitima causa, quæ haberet quod minor dignitate, tempore, vel ordine, præferretur maiori, & assignat rationem, quia talis consuetudo est scandalosa, & destructiua veritatis, & contra rationem naturalem, & allegat iura & authoritates. Aliud exemplum est, quia non valet consuetudo ecclesiæ, vt possit quis assumere honorem, qui communiter illi ecclesiæ non conceditur, puta vt canonici sint cardinales, vel vtantur insignibus episcopi, ita traditur per Doctor. in cap. catholica 11. distinct. & in c. cum olim supra eo. & per Dom. Pet. Rauen. in conclu. suis consuetudinis, col. 15. Et hoc facit contra ecclesiam Mediolanensem, in qua canonici cathedralis ecclesiæ cardinales vel ordinarij appellantur, & ita in Beroaldo suo semper nominantur. Tamen quia nudo nomine cardinales dicuntur, satis valet talis consuetudo, vt in simili dicunt glos. & Doct. in l. si quis in fundi vocabulo. ff. de leg. 1. Aliud etiam est exemplum, quia consuetudo, qꝰ bigamus non puniatur a laico, non tenet, tanquam irrationabilis. text est in c. 1. de biga. lib. 6. Aliad exemplum tradit Bald. in consil. 349. incip. si hoc quæritur. in 5. uolum. videlicet, vt non valeat consuetudo, quod credatur scripturis campsorum tam pro se, quam contra se, licet ipse hoc firmare nolit, dicens, quod est quæstio satis dubia, & eodem modo loquendi vtitur Aret. in consi. 45. incip. visis articulis, in fin. refert tamen Bald. alibi singulariter firmare exemplũ prædictum, tamen Cæpolla. in consil. 40. incip. Lucius in 6. dubio firmat, quod non valeret consuetudo, quod credatur omni scripturæ mercatorum, quia esset indiscreta & tenderet ad falsum committendum, alleg. Bal. in l. vnica, col. 5. C. de cõfes. & dixi supra de hoc plene in 3. notab. Aliud exẽ-

32 plum trado, quia valet consuetudo † & rationabilis est, quod mitius puniatur aggressor, quam ille qui facinus ad effectum producit. ita Fulgos. dicens, quod est generalis consuetudo, in consilio 149 incipien. super inquisitione, ad fi. Aliud exemplum consuetudinis irrationabilis ponit Bald. supra in rubr. huius rituli circa principium, scilicet, in consuetudine, quæ haberet, quod vir † teneatur dotare vxorem, talis.

33 enim consuetudo secundum eum esset irrationabilis, alleg. text. in l. si ita stipulatus fuero te sisti. §. si tibi nupsero. ff. de verborum obligationibus. vbi pactum eo modo factum, amquam ratione carens, improbatur. Item posset ponit

cx-

Source : BIU Cujas

exemplum in consuetudine, vt teneat sententia a non suo iudicæ lata, quia non valet tanquam irrationabilis, textus est nota. in c. ad nostram. s. eo. Itē pōt poni exemplum in cō suetudine habendi plures præbendas vel distributiones in eadem ecclesia, quia non valet, vt notat. in capit. literas per illum text. de concess. præben. idem dicit Cardin. Florent. in consi. 53. incip. casus talis est. Aliud exemplum est, quia non valet consuetudo, quod in instrumento non ponatur locus nec dies, ita decidit Rot. in antiq. sub tit. de consuet. decis. 6. incip. vtrum valet, & dixi supra in 3. notabil. idem dicit Rota in antiq. sub hoc eo tit. decis. fi. Aliud exemplum datur in casu. c. 2. de consuet. lib. 6. vbi dicitur, quod non valeret cō suetudo, quod appellaretur a Vicario episcopi ad episcopū, quia non est consona rationi, ex quo idem auditorium est utriusque, ut ibi dicit text. Item, ut ibi dicit glos. quæ reputa tur singularis, in glos. magna circa medium non ualeret cō suetudo, ut appellaretur ad minorem, quia esset contra sub stantiam appellationis, & illam glo. sequuntur Doct. ibi, & Domin. Anton. hic colum. 4. in repe. dicens, quod consuetu do contra substantiam continet impossibilitatem, ideo dici tur irrationabilis, Abb. tamen in c. fi. in notabi. de dilatio. dicit ideo eam irrationabilem esse, quia non conuenit, quod minor corrigat factum maioris. c. cum inferior, de maior. & obedien. cum simi. Et quod talis consuetudo non ualeat, firmant etiam Doct. in rubri. infra de appella. maxime Abb. &
34 moder. ibi, ubi † declarant, quid dicatur de substantia actus, allegando maxime Bald. in l. si ex precio. in fine, C. si cer. per. ubi dicit, quod multis modis capitur substantia, & quid differant substantia, forma, & solennitas, tradit Bal. pulchre in repet. l. penul. col. 2. C. de sacrosanct. eccle. quæ autem dicatur solennitas substantialis, & quæ non, tradit Bartol. & post eum moder. plene in l. uniuersa. C. de preci. Impera. offeren. Præmissam etiam conclusionem, scilicet ut non ualeat con suetudo contra substantiam actus, tradit Alexand. in l. de pupillo § qui nunciat. ff. de no. ope. nunci. Sciastamen, quod li cet non ualeat cōsuetudo ꝺ substantiā actus. tñ hoc nō procedit in substātia uel substantialibus a iure positiuo introducti, ita colligo ex doctrina Bartol. in extrauagan. ad reprimendum. in uerb. & figura. circa principiū ubi loquitur de substantialibus iudicij, quę tolli possunt. item scias, quod
35 aliud est in solennitatibus, quia consuetudo posset illas tollere, ut per Alex. in dicto §. qui nunciat. post alios per eum relatos, & facit, quod dicam infra extra glos. in quinta quęstione, in 2. illatione ad finem, ubi tangam. an ualeat consuetudo, quod sterur instrumento, in quo dicitur interuenisse causę cognitionem, cum tamen de illa non appareat. Item, an ualeat consuetudo derogans solennitatibus requisitis in alienatione rei minoris. Facit, quod dicit Abb. in d. rub. de appella. colum. 1. scilicet, quod ualet consuetudo tollens accidentalia appellationis. exemplum, ualeret consuetudo, ut appellatio fieri posset omisso medio. ita glos. in d. c. 2. de consue. lib. 6. & sequuntur moder. in d. rubri. idem dicit Ioan. de Ana. in cons. 51. incip. in causa illorum de monticulo. in fi. Facit etiam text. in l. fi. C. de testamentis, ubi ualet consuetudo tollens solennitatem testium in testamento, & pulchra similia tradidi supra in 4. not. in illationibus, de quibus ibi, & infra, maxime extra glo. plurima referam. Ex isto casu &
36 exemplo irrationabilis consuetudinis, † supra proxime relato, posset inferri, quod non ualeret consuetudo, quod precarium non posset reuocari ad beneplacitum, quia esset contra substantiam precarij, l. cum precario. ff. de precar. & sentit glos. in d. c. 2. Et idem, si esset consuetudo non reuocandi procuratorem, quia esset contra substantiam talis actus, ut tradunt glo. & docto. in c. fi. de pocu. lib. 6. ubi loquuntur in simili de pacto non reuocandi procuratorem, quod non ualet. Idem, si esset consuetudo de non reuocando testamētū, uel similes, quia non ualerent, & ratio est, quia essent contra substantiam prędictorum actuum, ut dicit Bar. in d. l. cum precario. Sed considera, quod licet non ualeat pactum in casib. prędictis. quia nemo potest facere, quin leges locum habeant in actibus suis. l. nemo potest. ff. de lega. primo, tamen uidetur, quod consuetudo ualere debeat, quia substantia, quę est in precario, & in alijs similib. supra relatis, ut possint reuocari ad beneplacitum, uidetur inducta a iure positiuo, de quo in dicta l. cum precario, & per glos. & doctores in dicto capitulo fin. & per text. in l. si quis in principio testamenti. ff. de legat. tertio, ubi traditur conclusio, quod nemo potest sibi imponere legem, a qua recedere non liceat. Sed, ut supra dixi, substantialia a iure positiuo inducta, tolli possunt per habentem potestatem, ergo prædicta substantialia tolli poterunt per consuetudinem, quę dicitur lex. §. ex non scripto. institut. de iure naturali. Hoc tamen respectu precarij maxime, pro nunc firmo, quia textus in l. prima, ff. de precario, dicit, quod liberalitatis precarij genus ex iure gentium descēdit. Item respectu ipsius precarij, & aliorum similium supra relato rum, esset considerandum, an talis consuetudo de non reuocando, rationabilis esset, & super hoc cogita, quia nemo attingit. Multa etiam exempla consuetudinis rationabilis tradit Ioan. Andr. hic, & a pluribus legibus & canonibus diuersæ consuetudines tanquam validę & approbatæ referuntur, vt etiam tradit dominus Petrus Rauen. in dictis suis allegat. consuetu. & multa tradidi ego supra, in 4. nota. & alia exempla vide in varijs iuribus, videlicet, in capit. nouit. in versicu. non enim. infra de iudic. in cap. certificari. de sepul. in c. super eod. de cog. spiri. in cap. de trina. de consecra. dist. 4. in c. 1. 16. dist. in c. vtinam. 76. dist. in c. cum om nes. supra de const. in c. 2. & in c. cum olim. supra eod. in c. 1. infra de cle. ægro. in c. ex parte. infra de cōces. pręben. in c. cum de quorunda 84. dist. in cap. pudenda 24. q. 1. in l. item eorum in princ. ff. quod cuiusq; vni. uersit. nom. in l. & fine. §. Lucius. ff. de admin. tuto. in l. 3. §. non tantum. ff. quod vi aut clam. in l. non tantum. ff. de decu. in l. semper. §. legem. ff. de iure immu. in l. fi. C. de test. l. missi. C. de exactorib. trib. lib. 10. in l. 1. C. de peti. bon. subla. lib. 10. in. l. si fundus ff. de euict. in l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fund. inst. in l. si seruus plurium. §. fin. ff. de leg. 1. in l. uel vniuersorum. ff. de pign. actio. in l. excepto. C. loca. in l. si publicanus. in fin. ff. de publi. in l. parabolani. C. de episco. & cleri. in l. 1. §. fi ff. de ven. inspi. Et aliud exemplum consuetudinis rationabilis tradit Abb. in c. extirpandæ. §. quia uero. de præben. circa fin. vbi dicit, quod valet ꝺ suetudo, quod rector ecclesiæ possit ad modicum tempus deseruire in ecclesia per vicarium, & alia plurima exempla in diuersis iuris partibus relata reperies, & in specie multa congessi supra in 3. & 4. notab. in textualibus, & etiam multas consuetudinees in specie referam infra extra glo. in conclu. quas assumam ex doctrina Abba. maxime in quinta conclusione, vbi tractabo de cōsuetudinibus ecclesiarum vel clericorum, & multas cōsuetudines in specie rationabiles refert glo. in c. frustra. 8. dist. Et no. ꝓ vbi ali-
37 qua lex refert † consuetudinem, si illam non improbat, videtur approbare. hoc probat mihi tex. iuncto notabili penulti mo Abbatis ibi, in c. si clericus laicum. infra de foro compe. facit, text. & quod ibi not. Doctor. maxime Barto. & Paul. de Castr. in l. bona fides. ff. depositi. & in l. si idem cum eodem §. fi. ff. de iurisd. om. iud. & ibi moder. plurra ad propositum
38 congernnt. Octauo aduertendum † est, quia videtur impossibile id, quod præsupponit tex. in isto c. scilicet, quod consuetudo cōtra legem sit rationabilis. Hoc probat Abb. hic post Io. And. col. 8. quia lex. est rationabilis, c. erit autem lex. cum similibus, 4. dist. ergo consuetudo contraria, erit irrationabilis. quia si vnum contrariorum est bonum, aliud est malum c. hospitiolum. 32. dist. cū similibus. Pro solutione dicit Ab. quod diuersis respectibus, uel diuersis rationibus considerātis, lex dicetur rationabilis, & etiam consuetudo ei contraria rationabilis erit, & hoc probat & exemplificat, vt per eū. Ex quo habes bonam doctrinam ad mille proposita, videlicet ꝓ duo contraria diuersis respectibus consideratis procedere possunt. Et hanc doctrinam soleo adducere plerunque ad soluenda argumenta, quæ fiunt contra continuationes vel situationes rubricarum. & hanc doctrinam etiam tradit & plenius, Do. Anto. hic in lectu. col. pen. & in repe. col. 3. allegando inter cætera glo in c. 1. infra de collusio. deteg. facit etiam tex. in c. quia non debet. de consangui. & affin. vbi dispositiones contrariæ, diuersis temporibus consideratis, procedunt. Non enim debet. reprehensibile iudicari, si secundū varietatem temporum, statuta variantur humana, quia ēt Deus idem fecit, vt ibi text. dicit. & sic una lex vno tempore est æqua, & sancta, & alio tempore iniqua, ut ibi ponitur exemplum. Et alia ad comprobationem hius doctrinę, refert Barba. hic col. 15. facit etiam glos. in c. 2. de arbi. lib. 6. in verbo, ciuilis. Item facit, quia idem verbum, ad diuersas personas relatum, potest quandoque diuersimode intelligi. capitu. cum dilectus. & ibi Abba. in sexto notabi. supra eod. glos. in l. tertia. ff. de offic. procons. & lega. Item facit, quia vnum & idem diuerso respectu potest esse consuetudo, & etiam præscriptio, vt inquit Ioan. Andr. in capitu. 3. de consuet. libro sexto. & Abb. infra columna penultima. Nono ad
39 uertendum † est, quia licet consuetudo irrationabilis, & inhonesta non teneat, tamen consuetudo ipsa tolerari potest, quando immineret scandalum. ita Ioan. Andr. post Ioan. Mona. in capitu. 2. de præben. lib. 6. & firmat Card. Floren. in consilio suo 57. incip. pro magnifico Domino Comite facit text. & quæ ibi plene congerit Felinus post alios, in capitulo nihil cum scandalo. infra de prescriptio. Decimo aduerten-
40 dum † est, quod consuetudo debet esse rationabilis, etiam quod sciente Principe inducatur, alias non valet. ita Abbas infra in uersiculo quinto requiritur. in fi. & hoc est utile, quia aliud est in lege, quę a Principe emanat. quia lex Princi

Source : BIU Cujas

pis licet deberet fieri cum ratione, tamen si facta esset sine ratione, non esset disputandum de eius validitate. cap. erit autem lex in fi. 4. distin. facit l. prospexit. ff. qui & a quibus. & tex. in c. in memoriã. in princip. 19. dist. An atũ allegans cõsuetudinem, debeat probare, quod sit rationabilis, vide quæ dicam infra, extra glos. in octaua conclusione, in prima li-
41 mitatione. Vltimo aduertendum † est, quia aliqui tenent, quod licet ϙsuetudo, quæ est cõtra ius Canonicum, debeat esse rationabilis, tamen secus in consuetudiue, quæ ex contra ius ciuile. ita sentit Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de instru. edi. §. compendiose. versi. sed nunquid. & Imola hic, quos refert & sequiter Domi. Petr. Philippus Corneus in cõsilio suo 293. incipiẽ. circa supradictam consultationem. colum. 2. in fi. in 1. volu. & de hoc videtur esse glo. in l. domini prædiorum. C. de agrico. & censi. lib. 11. Idem præsupponit Areti. alias authoritates allegans, in consi. suo 44. incipien. in proposita consultatione. & clarius in consilio. sequenti, vbi præsupponit valere consuetudinem, quod credatur libris mercatorum in omni causa, & tamen secundum eum ideſt irrationabile. de quo tamen vide, quę supra dixi in textualibus, notabili tertio, & supra in 7. aduertendo. Sed differentia prædicta, inter ius canonicum & ciuile, videtur contra mentem aliorum Doctorum, indistincte loquentium & hic & in alijs locis, vbi hæc materia tangitur. Et idem videtur præsupponere Abb. in consi. 3. in 22. q & in consi. 7. inci. tria. circa primum dubium. col. pen. in 2. vol. Et confundi videtur ista differentia per text. istum, qui clare loquitur, & requirit consuetudinem esse rationabilem. & ex eo, quod hoc est clare decisum de iure canonico, nec reperitur ius ciuile in contrarium, seruandum erit ius canonicum in vtoq; foro c. 1. & ibi not. de no, ope. nun. Sed tenendo opi. prædictorum Doctorum, possemus dicere, ϙ de iure ciuili alia opinio clare probatur in l. quod non ratione. ff. de legibus. vbi dicitur, quod consuetudo, quæ non est cum ratione, tenet, licet non extendatur. & patet in exẽplo glo. ibi. Dicit tamẽ Card. Flo. hic q. 32 circa medium, quod ille tex. intelligitur de cõsuetudine cõtra rationem, ita tamen, ϙ non inducatur peccatum, & sic intelligitur in ratione iuris positiui, vt declarabo infra in tertio requisito consuetudinis. Et hac declaratione attenta, uidetur corruere differentia prædicta, quia ẽt de iure canonico consuetudo ϗ rationem iuris positiui, ex qua peccatum non inducitur, valet, vt probatur in isto text. Sed adhuc considera, quia irrationabilitas cõsuetudinis vĩ considerari per Doctores hic alio respectu, quã respectu peccati vt dixi supra in principio huius glo. & tamen dicunt, ϙ stante tali irrationabilitate, non tenet. Conclusiue, dicta differẽtia mihi non placet, unde teneo, quod etiam in foro ciuili, seu in consuetudine contra ius ciuile, idem sit, quod in consuetudine contra ius canonicum, scilicet, et non valeat, si sit irrationabilis, per istum tex. qui clare loquitur, & propterea etiam in foro Ciuili seruandus est, vt prædixi. Nec obstat text. in d. l. quod non ratione. quia ille text. intelligitur in cõsuetudine contra rationem, id est, contra legẽ. uel intelligitur de ratione iuris positiui, ut supra dixi, & declarabo infra in glo. fi. in tertio requisito consuetudinis. Sed quando consuetudo esset contra rationem naturalem, vel alias irrationabilis esset, secundum arbitrium boni uiri, ut declaraui in principio huius glo. absurdum esset dicere, quod valeret, ẽt de iure ciuili. Et hoc comprobo ex text. non extorquendo literam, in l. 2. C. quæ sit longa consuetu. vbi dicitur, quod cõsuetudo licet sit authoritatis non vilis, tamen non uincit rationem. Item comprobo, quia statutum irrationabile, etiam de iure ciuili non tenet, vt tradit Barto. in l omnes populi. in 3. quæstio. principali, versi. tertio iuxta prædicta. ff. de iustit. & iure & Abbas & posteriores, in capitu. cum omnes. supra de constitu. Tertio comprobo argu. text. in c. erit autem lex 4. dist. vbi dicitur, quod lex debet esse rationabilis & honesta, ergo eadem ratione idem erit in consuetudine. Vltimo facit vna conclusio, quã infra extra glo. formabo pòst Abb. quæ conclusio habet, ϙ consuetudo contra ius naturale nõ tenet, ergo non tenebit contra rationem naturalem. & illa conclusio loquitur indistincte.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo debet esse præscripta, ad hoc, vt valeat. Et quando dicatur præscripta, & nu. 5. vbi id limitatur.*
2 *Mos vel vsus, consuetudo est nondum inducta.*
3 *Iura canonica cur vtantur verbo, præscripta, in consuetudine, iura autem ciuilia non itidem.*
4 *Consuetudo legitime præscripta, quot annos requirat.*
6 *Consuetudinis appellatione, venit & intelligitur præscripta.*
7 *Laicis quare concessum sit statuere contra leges imperatoris, ecclesiasticis autem personis contra canones minus.*
8 *Laici cur statuere possint contra canones, & non clerici.*
9 *Clericorum consuetudo contra ipsos canones, cur valeat, non item stat.*
10 *Clerici cur possint statuere, non tamen contra canones.*
11 *Stat. contra canones an possit edere quisquam inferior a Papa. & num. 12. 14. 16. 18. 19. 20. 21. 22. 23. & 24.*
13 *Clerici duob. casib. statuere possunt contra ius.*
15 *Stat. irrationabile, est nullum.*
17 *Res vbi ad suam naturam reuertatur.*
25 *Tempus decem annorum ad inducendam consuetudinem requiritur. Limit. nu. 27. per discursum.*
26 *Præscriptioni inducendæ cur requirantur viginti anni inter absentes, decem inter præsentes, cum in consuetudine inducenda vniformiter decem anni sufficiant.*
28 *Consuetudo, quæ est præter ius, inducitur tempore decem annorum. Limita. num. 32. 34.*
29 *Consuetudo optandi præbendas in ecclesia, inducitur per decem annos, & numero 36.*
Et quid de oblationibus fiendis. nu. 30.
31 *Consuetudo præter ius, non interpretatiua, sed inductiua. requirit temporis cursum, non contenta ipsis actibus.*
33 *Consuetudo si detrahat iuri clericorum, an & quanto tempore inducatur.*
35 *Consuetudo contra ius, de iure canonico requirit tempus quadraginta annorum. Limit. nu. 37. 38. 39. 40. 41. 42. & 44.*
43 *Consuetudine an possit induci, vt nulla consuetudo introducatur, nisi spatio quadraginta annorum.*

Sectio. III.

Glos. finalis magna diuiditur in duas partes, vt ẽt diuidit Abbas. in prima enumerat requisita ad consuedinem inducendã. In secunda ponit multas differentias inter consuetudinem & præscriptionem. Secunda est ibi, sed quam differentiam. circa primam partem glo. collige ex ea tres conclusiones, ad quas poterit ista glo. allegari. Prima conclusio est, quod plura requiruntur ad cõsuetudinem inducendam, de quib. videbimus infra ordinatim. Et ista requisita etiam refert glo. in capit. frustra 8. dist. Secunda conclusio est, quod consuetudo debet probari, de quo etiam infra videbimus Tertia cũclusio est, quod difficilis est probatio consuetudinis, immo dicit Hos. quem refert Io. And. hic col. 6. ϙ est quasi impossibilis tñ de modo eam probandi infra videbimus extra glo. Circa primam conclusionẽ discutienda sunt requisita consuetudinis. Primum est consuetudinis. requisitum, quod consuetudo debet esse rationabilis, ut in textu nostro dicitur. Sed circa hoc requisitũ aliter non insisto, quia in præcedenti gl. ubi bene etiam ca-
1 debat fuit expeditum & declaratum. † Secundum requisitũ est, quod consuetudo debet esse prescripta, ad hoc, ut ualeat ut in isto tex. dicitur. concor. tex. in c. cumana, & ibi Abb. in 9. col. infra de elect. & in c. non est de consuet. libro 6. & in c. cum de beneficio de brẽben. eod. lib. Et dicit Bal. in l. de quibus columna secunda, ff. de legibus quod consuetudo similis est homini, qui non perficitur, nisi temporis cursu. Et quando dicitur præscripta, declarat Abb. hic, dicens, quod consuetudo dicitur prescripta, quando est obtenta per cursum temporis requisiti ad prescriptionem. Sed aduerte, quia postea dicit unum, quod repugnat huic doctrinæ suæ, dum dicit, quod ius ciuile nunquam requirit consuetudinem esse præscriptam, Nam de iure ciuili etiam tempus ad inducendam consuetudo requiritur, ut in titulo C. quæ sit longa consuetudo per totum, & infra dicetur post Abbatem. Ergo predicta doctrina non uidetur bona. Bar. in repetitio. dictę l. de quibus in secunda, quęstio. principali, uersiculo, iuxta predicta dicit, quod consuetudo dicitur præscripta, non obstante fundamento Petr. & Cyn. ibi, quod hic Abbas refert. Dicebant enim prefati Doctores, quod consuetudo non potest dici prescripta, quia prescriptio concernit ius formatum, ut dominium. Sed consuetudo, est ius disponens, ergo non potest dici præscripta uel dispositа. Sed dicit Bar. quod consuetudo ideo dicitur præscripta., quia inducit ius ad similitudinem prescriptionis seruitutis, quę inducit illud ius, quod prius formatum non erat. Qua doctrina attenta, presupponit Bar. quod ita de iure ciuili, sicut canonico, consuetudo debeat esse prescripta. Et cum Bar. transeunt ibi communiter alij, & in specie communis præceptor ibi colum. 10. reprobando Angel. qui ibi dicebat, quod de iure ciuili non requiritur. quod consuetudo sit præscripta. Idem præsupponit Bal. ibi in repet. col. 2. dicens, ϙ cõsuetudo dr̃ præscripta, i. roborata ad similitudinem præscriptionis, & dicit Dom. Ant. hic in repet. col. 25. quod ideo sic dicitur. quia inducit effectum præscriptionis. Idem in effectu dicit Card. Alexand. in c. frustra. 2. colum. 8. dist Et nota, quod idem uidetur dicere consuetudo præscripta, quod consuetudo inducta. glo. est in l. nemo. §. temporaria. ff. de reg iur. Sed tu considera, quod immo verissimum est, quod iura ciuilia loquentia de consuetudine non requirunt eam esse prescriptam, prout faciunt iura canonica, & hoc videri potest ex lectura legũ de hac materia loquentium. Item cõsidera, quod

atten-

Source : BIU Cujas

attenta dicta doctrina Bart. potius deberet dici consuetudo præscribens, quam præscripta. Vnde pro resolutione huius
2 †difficultatis dicas, quod consuetudo præscripta dicitur, ad differentiam consuetudinis nondum inductæ, quæ mos vel vsus appellatur, & sic dicitur ad differentiam consuetudinis facti, de qua supra in rubrica fecimus mentionem, ita dicit Ioan. de Imol. post Cardin. Flor. in c. ex parte Astensis, col. penul. de consuet. præbend. idem Car. hic quæst. 9. in fin. & idem est dicere, cõsuetudo debet esse præscripta, quod dicere, consuetudo requirit diuturnitatem temporis, vt dicit hic Car. Flo. quæst. 30. & hoc est, quod voluit dicere Bal. in d. l. de quibus & Abb. hic, & dicit Barb. hic col. 22. quod licet iura ciuilia loquentia de consuetudine, non vtantur illo modo dicẽdi, scilicet quod consuetudo debeat esse præscripta, tñ vtuntur simili modo, vt in l. diuturna, & in l. sed ea, quæ in verb. per plurimos annos obseruata sunt, & in l. si de interpretatione, in verb. in huiusmodi casibus vsa sit, & in l. de quibus. in verbo, inueterata. ff. de legi. & in l. fin. in verb. antiquitus probata & tenaciter obseruata, & in l. 2. in verb. vsus longæ ui. & in l. 1. in verb. longa consuetudine. C. quæ sit longa con
3 suetudo. Et si quæras, quare iura canonica† vrantur hoc termino, præscripta, & non sic iura ciuilia, Abb. hic respondet, vt per eum. Sed hanc responsionem prius dedit Domin. Anton. hic in lectura col. 4. plenius loquens, & in repe. col. 18. & sequenti. Dicunt enim in effectu præfati Doctor. quod de iure canonico consuetudo dicitur præscripta, quia quasi præscribitur contra iura superioris per consuetudinem, quæ iura non possunt directo tolli per clericos, c. quod super his, de maio. & obe. cum similib. sed laici possunt directo tollere leges superiorum, vel principis, ex potestate eis data ab ipso Prindipe, per l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. vnde si inducunt consuetudinem contra legem, non est opus, quod præscribant contra ipsam legem, quia illam possunt directo tollere per statutum, ideo de iure ciuili non dicimus consuetudinem esse præscriptam, quæ ratio est colorata. & hanc rationem etiam in effectu tradit Barbati. hic col. 22. tacita authoritate Dom. Anton. & Abb. licet per alia verba loquatur. Sed pro certo attenta ista ratione, deberet potius appellari consuetudo præscribens, quam præscripta, attamen quia cõpilatores canonum hoc modo loquendi vsi sunt, non possumus refragari, & licet iura ciuilia non appellent consuetudinem præscriptam, tamen canonibus non contradicunt, & propterea Doctores iurir ciuilis, plerunque vtuntur eodem modo loquendi, ita loquitur gl. in d. l. nemo. §. temporaria. ff. de reg. iur. & alij Doct. supra relati, & Bald. in l. fin. C. quæ sit longa consuet. & in c. 1. de cog. feud. in principio. Nota ta-
4 men vnum, quod vbicunque† ius facit mentionem de consuetudine legitime prærcripta, propter istam adiectionem, requiritur, quod sit quadragenaria, licet non sit contra ius, text. est iuncta glo in c. cum de beneficio, de præb. li. 6. idem glos. in c. fi. de consuetud. eodem lib. & ibi Ioan. And. in nouella & Card. Alexand, in c. mos est. 1. dist. Requiritur ergo.
5 †vt dictum est, quod consuetudo sit præscripta, ad hoc, vt valeat. Limita tamen, vt hoc non procedat in more vel vsu, quia in his casibus, in quibus ipse mos vel vsus attenditur. sufficiunt aliqui actus sine temporis cursu, ita Dom. Anton. hic pulchre in repeti. versic. visa materia col. 22. post Nicol. Matarel. in d. l. de quibus, facit, text. in l. vel vniuersorum. ff. de pig. act. & in l. Titianus. ff. quod cum eo. Secundo limita, vt non procedat in obseruantia vnius curiæ, vel stylo, vel in consuetudine interpretatiua, vt dicit Dom. Anton. hic in d. versic. visa materia, & Alex in consi. 107. incipien. pro inuestigatione, col. fin. in 2. volum. & idem sentit in consil. 36. in fin. co. vol. incip. viso themate, & dixi in rubri. supra eod. & bene probatur in isto text. qui requrit consuetudinem esse præscriptam, quando est contra ius, & idem vult Abb. hic clare. sed quia Abb. loquitur in omni consuetudine, quę nõ est contra ius. id non affirmo, nisi in consuetudine interpretatiua, quia alia, quæ est præter ius, requirit decem annos, ut
6 dicetur infra. An autem appellatione† consuetudinis, intelligatur de præscripta? vide Abb. pulchre in c. cumana. in 9. notab. de elect. post Ioan. And. & Dom. Ant. & Domin. Alexand. qui alia allegat, iu dicta l. de quibus, in princip. in apostilis ad Bartol. & concludunt præfati. Doctor. quod sic, per tex. in dicto capit. cumana, nec alibi ita bene probatur, vt inquit Ioan. And. ibi. Et dicit Bald. in cap. primo. de feu. cogni. quod cõsuetudo, ante, quam sit præscripta, non dicitur consuetudo, sed voluntas inducendi consuetudinem, & dicit Bald. in dicto capit. cumana, quod non dicitur perpetua & vera consuetudo, nisi sit præscripta. Hoc tamen non procederet, quando hoc verbum esset prolatum in materia larga, puta, in libello, quia si quis dicat, quod consueuit eligere, sufficit quod probet, quod aliquando elegit, & sic tunc intelligitur de consuetudine, etiam non præscripta. ca. querelam. de elect. per quem text. ita dicunt Domi. Anto. & Abb. in d. cap. Cuma. dicunt tamen Do. Ant. & Abb. ibi, quod vbi ad fundandam intentionem libellantis, requireretur consuetudo præscripta, quod tunc de tali intelligeretur libellus, p l. si quis intentione ambigua. ff. de iud. Vlterius circa istud secundum requisitum, in quo dictum est, quod dicitur consuetudo præscripta ea ratione, quia clerici inducendo consuetudinem contra Canones, quasi præscribunt contra ipsos Canones, quærit Panor. de pluribus. Et primo quærit de ratione, quare per clericos posset induci consuetudo contra Canones, & non sic posset fieri statutum contra ipsos Cano
7 nes. Et dicit hoc videri mirabile. Item quærit, quare † personis secularibus fuerit concessum, ut possint statuere contra leges Imperatoris, & non sic fuit concessum viris ecclesiasticis statuere contra Canones, Et incipio ab hoc vltimo, ut sequar ordinem Abb. Dicit Abbas, eam rationem esse, ut ideo laicis sit indultum, ut possint statuere contra leges Imperatorum, & non clericis contra Canones, quia ius Ciuile finaliter tendit in bonum publicum, & utilitatem priuatorum, ius vero Canonicum tendit dirigere hominem in Deum. & licet nihil alleget ad hoc, poterat allegare glos. in capitu. cum contingat. de iureiurando. Laici igitur possunt statuere contra leges, quia id eis Imperatores concesserunt, attento, quod leges Ciuiles continent ipsorum laicorum vtilitatem, & vtilitati ac fauori suo quisque renuntiare potest capitu. ad apostolicam. de regular. l. si quis in conscriben do. C. de pact. & in capitu. primo de renun. lib. sexto. vbi dicitur, quod etiam Papatui posset Papa renunciare. Sed clericis id non est indultum contra Canones, quia statuta contra ipsos Canones, repugnarẽt fini æterno, & bono animæ. Istam rationem refert & sequitur communis præreptor in l. omnes populi. columna secunda. ff. de iustit. & iur. & Dom. Pet. Philippus Corneus. in consilio suo 155. incipien. ex quo statutum columna penultima. in quarto uolumi. Reperio tamen, quod Felin. eam improbat in capitu. quod super his colum. secunda de maio. & obedien. & Cardi. Alexand. in cap. frustra. colum. 3. in princip. 8. distin. & mouentur tali fundamento. Nam multa sunt iura Canonica, quæ non tendunt dirigere animas in Deum, ut sunt Canones iudiciales, & plerique alij, contra quos, attenta dicta ratione, possent clerici statuere, & tamen id iure cautum non reperitur. Secundo, quod dicta ratio non sit bona, probo, quia ea attenta, etiam Papa non potest contra Canones, quia nihil potest contra finem æternum. c. sunt quidam 25. q. 1. Item probo alio fundamento. nam laici possunt statuere nedum contra leges, sed etiam contra Canones, quando eorum statuta non sunt peccati nutritiua. tex. est, quem ibi ad hoc ponderant Gemin. & Felin. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. supra de consti. & hoc etiã dicit Abb. in c. quod clericis. ad fi. infra de foro compe. per tex. in cap. venientes. infra de iureiur. & per alia, & idem firmat communis præceptor Do Iason in d. l. omnes populi. & Doct. in alijs locis, ut plene tradit Felin. in d. c. ecclesia. col. 3. & Do. Pet. Philip. Corneus in consi. 293. incip. circa supradictam consultationem. col. 3. in 1. uolu. & licet ipse loquatur, quando laici statuunt contra Canones in terris ecclesię, tamen alij Docto. loquuntur indistincte. ergo non est uerum, quod clerici prohibeantur statuere contra canones ex ratione supra dicta, quia ea attenta, etiam laici non possent. Vnde dicas, quod melior ratio assignatur per Cardi. Flor. in d. c. quia frustra. ex mente Domi. Anto. in repet. cap. cum M. Ferrarien sis. in princip, supra de consti. & sentit Feli. in d. c. quod super his. scilicet, quod immo laicis fuit concessum statuere contra leges, quia Imperator accepit potestatem a populo, §. sed quod principi. inst. de iure natu. ideo ad antidora cõcessit potestatem populo statuendi contra legem. Sed ptãs ista non fuit concessa clericis a Papa, quia nõ habuit potestatẽ a clero, sed a Deo. c. quodcunque 24. q. 1. Aliquas alias rationes refert Barba. hic col. 24. sed quia præcedẽs melior mihi videtur, illas non refero. Et si dicas, quare laici possunt sta
8 tuere† contra canones, & non clerici. Respondeo, ut per Abbar. in d. cap. quod clericis. ad fin. scilicet, ꝙ ideo laici id possunt, quia leges eis permittunt statuere cõtra ius, ut in l. omnes populi. ff. de iustit. & iure. nec in hoc canones contradicunt, ergo leges ciuiles obseruabuntur. argu. capitu. penult. infra de no. ope. nunci. Nec obstant canones dicentes, non ualere statuta contra canones, quia loquuntur de statutis edendis a clericis, & concernentibus statum clericalem, Secus vero in concernentibus ipsos laicos, quæ non sunt con-
9 tra bonos mores, nec peccati nutritiua. Quare† autem valeat consuetudo clericorum contra ipsos canones & non statutũ? Dicit Abb. hic eam esse raonem, qa cõsuetudo insurgit ex tacito cõsensu, & nõ p̃sumit̃ tanta ambitio in inducẽdo ipsam ꝑsuetudinẽ, prout in facientibus statutũ ꝙ canones. Item, esset timor scandali, si cõsuetudo improbaretur, q̃

Source : BIU Cujas

habet tacitum' conſenſum longo tempore continuatum ideo Canones permiſerunt conſuetudinem induci per clericos, ut in iſto tex. Hanc rationem clarius tradit Gemi. hic, vt refert Feli. in d. cap. ꝙ ſuper his. qui etiam hanc rationem
10 ſequitur. Quare autem † clerici poſſint ſtatuere ꝫ cõſuetudines, vt in c. cum omnes. cum ſimilibus, ſupra de conſti. & tamen non poſſunt ſtatuere contra Canones, cum tamen cõſuetudo habeat vim legis & Canonis. c. cõſuetudo. 1. diſt. Dicas, quod ratio eſt, quia in tollenda conſuetudine non fit cõtra legem ſuperioriis, & ſic ceſſat ratio fundata in Cle. ne Romani. cum ſimili. de elect. Sed ſtatuendo contra Canones, fit contra legem ſuperioris. igitur &c. Iſta ratio eſt etiam de mẽte Gemin. in capitu. in his 11. diſtin. & eam ſequitur Felin. in d. c. quod ſuper his. colum. 4. verſi. fallit ſexto. infra de maio. obed. & mihi etiam placet. Vel aliter dici poteſt, quod ratio eſt, quia conſuetudo vt plurimum eſt contra ius, & propterea ſtatutum contra cõſuetudinem reducit nos ad ius commune. igitur valet, quia res de facili reuertitur ad naturam ſuam. capitu. ab exordio 35. diſtin. cum ſimilibus, vt congerit Feli. in c. cum comnes. & in c. cum acceſſiſſent. ſupra de
11 conſtit. Secundo quæritur † circa prædictum requiſitum ſecundum, ſequendo ordinem Abb. an in aliquo caſu poſſit fieri ſtatutum contra Canones per inferiores a Papa. Reſpondet Abbas, quod ſic, ponendo vnum caſum, ſed multi ſunt alij caſus, quos refert Feli. in c. ꝙ ſuper his. infra de maio. & obed. & ego plenius attingam. Primus igitur eſt caſus,
12 quem Abb. refert, qui notabilior videtur, videlicet, † ut tunc poſſit fieri ſtatutum cõtra Canones per epiſcopum uel alios inferiores, quando ſtatutum fieret ex cauſa urgenti, uerisimiliter non cogitata per Canonem. allegat Bald. & non dicit in quo loco debuit allegare in l. omnes populi. col. 6. ff. de iuſtit. & iur. & in repeti. l. ſecunda verſi. venio ad ſecundum. ff. de iureiu. per tex in l. ſi hominem. ff. mand. Hanc tamen deciſionem Bald. impugnat Barb. hic colum. 25. ex aliquib. rationibus, & maxime, quia tex. in d. l. ſi hominem. loquitur in eo, qui habebat ſaltem generale mandatum, ſed epiſcopus faciens ſtatutum contra canones, nullum habet mandatum Sed poteſt dici, ꝙ immo, ex quo eſt ordinarius, & habet ordinariam iuriſdictionem a lege, ca. 1. de offic. ordi. dicitur habere mandatum generale ad facienda ea, quæ veriſimiliter lex ſibi in ſpecie commiſiſſet, ſi ea cogitaſſet. arg. d. l. ſi hominem. Et præmiſſam deciſionem & caſum ſupra ſcriptum etiam refert & ſequitur Feli. in ca. ꝙ ſuper his. in 1. fallentia, infra de ma. & obe. vbi alias authoritates adducit, ut in c. 1. col. 14. verſi. fallit ſeptimo. ſupra de conſtit. poſt Inn. vbi pulchre ornat tex. in d. l. ſi hominem. referendo infinitas deciſiones ſimiles, quæ fiunt per illũ tex. in diuerſis locis. plures etiam congerit Barb. ibi & in rub. C. qui admitti. & in conſi. ſuo 1. col. 16. & ſequenti, in 3. vol. & communis præceptor. in l. 1. C. de precib Impe. offe. & in l. oẽs populi col. 3. ff. de iuſti & iu. & inter cæteras vnam pulchram tradit gl. in c. latorem. 33. q. 2. dicens, ꝙ epiſcopus poteſt ex cauſa vrgenti relaxare pœnitentiam, quam Papa alicui impoſuit. & dicit pulchra glo. in c. menſuram. de penit. diſt. 1. in uerb. doloris, ꝙ ſacerdos ex magno dolore & contritione hominis poteſt illum abſoluere abſq; aliqua ſatisfactione exteriori, & ſic abſque aliqua pœnitentia. & dicit Bald. ad propoſitum in d. rubrica, C. qui admitti. in princip. quod Poteſtas ex cauſa põt dare licentiam portandi arma contra ſtatutum, uel proclama. Item comprobatur præmiſſa concluſio per illud, quod dicit Fran. de Crema in ſingu. ſuo 150. incip. mandatum fuit. ubi dicit, quod ſi mandatum ſit capitaneo, ut non prælietur cum hoſtibus, ſi contra faciat, licet vincat, debet decapitari. l. 3. §. in bello. ff. de re milita. Tamen hoc non procedit, ſecũdum eum, ſi noua cauſa ſuperueniſſet, uel antiqua detecta fuiſſet, quam Princeps ignorabat. & allegat tex. in d. l. ſi ho-
13 minem. Limita tamen dictam † concluſionem & caſum præmiſſum duobus modis. Et primo, vt procedat, quando ſuperior conſuli non poſſet, alias eſſet conſulendus. ita Roma. in l. ſi uero. §. de uiro. ff. ſolu. matri. per text. in l. diuus. la vlti. ff. de falſis. & idem in ſimili dicit Abb. in capit. dilecti. el 2. colum. ſecunda infra de appell. & ſequuntur Barba. & Fel. in d, cap. quod ſuper his. in 1. fallentia. & idem firmãt nouiores in capitu. at ſi clerici. §. de adulterijs. colum. 8. de iudi. Secundo limita, vt procedat dicta concluſio & caſus præmiſſus, dummodo in ſtatuto contra Canones exprimatur cauſa, propter quam ipſum ſtatutum conditur, alias ſtatutum non ualeret. Ita limitat Domi. Felin. in dicto captu. 1. in ſeptima fallentia, in fin. de conſtitu. & fundatur hęc limitatio in una notabili concluſione Doctorum, quæ habet, quod vbi aliquid fit contra regulas iuris ex cauſa, illa cauſa eſt exprimenda. ita Innocen. in cap prętera in fine, infra de dilatio. Roma in conſi. 483. incipien. dubitatur primo. col. penul. ad fin. vbi alia ad hoc allegat, & tradunt nouiores in capi. conſuluit. el 1. de appellat. Eſt etiam doctrina Barto. in l. Lucius, in fi. ff. de his, qui notan infam. vbi conſulit, quod iudex, qui non vult adhibere fidem teſtibus, debet cauſam exprimere, & ſequitur Felin. alia adducens, in c. paſtoralis. §. quia vero, col. fin. infra de offi. delega. & Barb. plene conſil. 75. incip. ſapienter ſcribitur, in 2. colum. in 4. volum. & Peruſius in cap. dilecto. quæſtio. 55. infra. de appell. & agnatus meus & præceptor Dom. Franc. Curtius antiquior, in tractatu de teſtibus. concluſione 20. & concluſione 50. Et per hoc ſit expeditus primus caſus, in quo poſſunt clerici ſtatuere contra ius. Se-
14 cundus eſt caſus, † quando epiſcopus ſtatueret contra canones reſpectu iuris quærendi ipſi epiſcopo vel eccleſię, vt in c. cum dilectus ſupra eodem & ibi colligit Abb. in 5. notabili, exemplum, ius confirmandi prælatum in eccleſia ſubiecta epiſcopo, ad ipſum epiſcopum ſpectat, tanquam ad ſuperiorem, cap. 3. & c. ſuffraganeis, cum ſimilib. infra de electio. tamen in fundatione eccleſiæ poſſet fieri ſtatutum per epiſcopum, quod ius confirmandi prelatum in illa eccleſia, ad illum ſpectet, ad quem de iure non ſpectabat, vt probatur in d. c. cum dilectus, & hunc caſum comprobat D. Fel. in d. c. ꝙ ſuper his. per gl. in § ex his 16. q. 6. & per deciſionem Fed. de Senis in conſi. ſuo 9. & per alias deciſiones. in qb. cauetur, quod prælatus põt præiudicare eccleſiæ, in quærendis, non aũt in quæſitis, quam doctrinam etiam tradit Abb. in conſilio ſuo 31. incipien. in ciuitate Meſſana. in princip. vbi dicit, quod epiſcopus poteſt remittere quartam ei debitam, & nondum datam, & ſucceſſor talem remiſſionem non poteſt reuocare, ſecus, ſi ipſa quarta iam data eſſet & ſimiles deciſiones tradit Felin. in cap. quæ in eccleſiarum. col. 17. ſupra de conſtit. & Barb. in c. vt ſuper, de rebus eccleſiæ non alien. & plenius in rub. eodem tit. in ſecundo dubio, in 8. colum. Sed tu circa iſtum † aduerte, quia non videtur verum, quod poſſit epi-
15 ſcopus facere ſtatutum generale, per quod præiudicetur iuri quærendo eccleſiæ, puta ſi vellet facere ſtatutum, ꝙ ius confirmandi electos in eccleſijs de nouo conſtruendis ſpectaret ad alium prælatum, tale enim ſtatutum irrationabile eſſet & propterea non valeret. c. erit autem lex 4. diſt. facit tex. in hoc c. fin. & dicit Barto. in l. omnes populi. in quarta quæſtione princip. in verſi tertio iuxta prædicta. ff. de iuſti. & iu. quòd ſtatutum irrationabile, eſt nullum ipſo iure. idẽ firmant Abb. & moderni in c. cum omnes, ſupra de conſtit. in notabilib. & Paul. de Caſtr. in conſil. 418. incip. quod iſta mater, in 3 colum. in noua impreſſione antiquorum, vbi dicit, quod non valeret ſtatutum præferẽs in ſucceſſione unũ agnatũ alteri proximiori, ex eo quod eſſet irrationabile, & hoc idem dicere poſſumus in cõſuetudine, eadem ratione. Et tenendo, quod prædixi, prout arbitror tenendum eſſe, non obſtat textus in d. c. cum dilectus, quia ibi ſtatutum ualuit diſponens, quod ius confirmandi ad alium prælatum ſpectaret, earõn e ſcilicet, quia patronus id petijt tẽpore fundationis ab epiſcopo, & vbi epiſcopus non aſſenſiſſet, forte ille non fundaſſet eccleſiam, quæ ratio ceſſat in ſtatuto generali, ſupra relato. Non obſtant etiam deciſiones ſupra adductæ in quibus dicitur, quod prælatus poteſt præiudicare eccleſiæ in quærendis, quia illę deciſiones loquuntur in actibus particularibus, in quibus nulla fit prohibitio a iure, & in quibus etia poſſunt prælati deſiſtere a tali præiudicio, nos vero loquimur, in quo prælatus ederet ſtatutum generale ad finem præiudicandi iuri quærendo, tunc enim, vt prædixi, id facere non poſſet, quia ſtatuta debent eſſet rationabilia. d. c. erit autem lex. 4. diſtinct. Et pro hac ſolut. facit, quod refert Alexand. in l. ſi quis in poſterum. C. de bon. lib. vbi tradit, ꝙ licet iuri reuerentiali in genere non poſſit renunciari, vt per Bald. ibi, tamen in ſpecie ſic, per adducta per eum. Tertius
16 eſt caſus, in quo valeret ſtatutum inferiorum contra canones, ſcilicet, quando clerici ſtatuentes contra canones reducerent rem ad terminos iuris communis antiqui, quia tunc valeret ſtatutũ. Ratio eſt, quia res de facili reuertitur ad naturam ſuam. c. ab exordio. 35. diſt. l. ſi vnus. §. pactus. verſicu. quod in ſpecie. ff. de pactis, per quam doctrinam infinitas deciſiones congerit Felin. in cap. cum acceſſiſſent. colum. 3. ſupra de conſtitut. & in c cum omnes, eodem tit. Et colligitur præmiſſus caſus ex doctrina Bart. in d. l. omnes populi. in 3. quæſtio. principali, verſic. iuxta prædicta quæro, & proſequitur Domin. Maria. Socin. in repet. cap. qualiter el 2. quæſtione prima, articulo ſexto infra de accuſa. idem firmat Dom. Felin. in dicto capi. cum acceſſiſſent. colum. tertia, verſiculo hanc declarationem, vbi concludit, quod canonici poſſunt ſtatutum condere, per quod tollatur aliud ſtatutum ẽt cõfirmatum per ſuperiorem, confirmatione neceſſaria, quando, ſublato tali ſtatuto, res reducitur ad ius commune, allegat Bart. in d. l. omnes populi. col. 3. & alia, de quibus per eum, fatetur tamen Fel. quod aliud eſſet, quando canonici non ſolum tollerent ſtatutũ prædictum, ſed etiam aliter ſtatuerẽt,

non

Source : BIU Cujas

non reducendo rem ad terminos iuris cõmunis, vt per eũ. contrariam tamen opinionem, firmat Felin. ipſe in dicto c. quod ſuper his. verſi. fallit tertio,& concludit, quod ſtatutũ, fieri non poterit per clericos contra Canones, licet res reducatur ad ius commune antiquum.& mouetur quia illud ius commune antiquum per Canonem ſequentem fuit correctum ergo ſtatutum contra ipſum Canonem, diceretur contra ius commune, & ſic non valeret. per text. in dicto capitulo quod ſuper his. Item mouetur, quia attenta alia opinione ſequeretur, quod epiſcopus, vel alii inferiores a Papa, poſſent tollere diſpoſitionem capituli non debet. de conſan. & affi. reducendo conſanguinitatem, per quam matrimoniũ prohibetur, ad ſeptimum gradum, iuxta Canones antiquos, qđ nemo concederet. Eandem opinionem tenent nouiores in dicto capitulo cum acceſſiſſent tacita authoritate Felin. in loco præallegato, & idem conſueui ibi tenere. Nec obſtat deciſio. Bar. in dicta l. omnes populi. quia reſpondeo, vt reſpondet. Abbas in dicto capitulo cum acceſſiſſent. in quint. notabili, quod Bart. loquitur, quando ſtatutum confirmatum quod tollebatur per aliud ſtatutum, concernebat ipſorum ſtatuentium fauorem, nimirum ſi ipſum ſtatutum contrarium valet. Sed quando ſtatutum confirmatum per ſuperiorem concernit fauorem publicum vel eccleſiæ, ſecus, eſt, tunc enim ſtatutum non ualet, tanquam ſit contra ius ſuperioris inductum ex confirmatione prædicta. Cle. ne Romani. de elect. & ex prædictis uerbis Abb. apparet, quod ipſe ſimiliter tenet opinionem contra caſum prædictum. non
17 obſtat etiam, †dum dicebatur, quod res de facili reuertitur ad naturam ſuam, quia illud nõ põt verificari nec procede re in caſu, in quo gerens actum non habet poteſtatem reducendi rem ad naturam ſuam, quia ceſſante poteſtate, ceſſat actus. l. quarta. ff. de acquiren. hæred. capitulo. cum ſuper abbatia. in fine. infra de offici. delegat. Quia ergo ſtatutum contra ius per clericos fieri non poteſt, certe per ipſum ſtatutum nullum nihil inducitur quia quod nullum eſt nullum producit effectum, l. non dubium. in fi. C. de legibus. l. eius, qui in prouincia. in fine. ff. ſi certum petatur. & gloſ. in l. ſi pater. C. ne de ſtat. defunctorum. cum ſimilibus. Quartus †eſt
18 caſus, quando epiſcopus vel alii inferiores ſtatuerent contra Canones, & illud ſtatutum a ſubditis acceptaretur, quia tunc ſubditi dicuntur potius ligari ex ſua libera voluntate, quam conſtitutione epiſcopi. ita Archid. in capitulo. certe, 12. quæſtio prima. de qua deciſione facit feſtum Gemin. in capitulo placuit colum. quinta 32. diſtin. dicens eſſe menti perpetuo tenendam. idem Gemin. in ſumma 18. diſtin. col. ſecunda. proinde dicunt prefati Doct. quod epiſcopus cum conſenſu cleri, poteſt facere ſtatutum, quod decætero nullus ordinetur in acolythum, niſi propriis bonis renunciet, & caſtitatem promittat. Sed tu circa iſtum caſum aduerte, quia illum reprobat Felin. in dicto capitulo quod ſuper his, uerſi. fallit quarto. ex quinque rationibus de quibus per eum. Mihi tamen videtur dicendum, quod licet in exemplo premiſſo periculoſa uideatur deciſio Archid. & Gemin. ex rationibus adductis per Felin. ubi ſupra, tamen in genere loquendo verum eſt dicere, ut puto, quod ſtatutum teneat reſpectu eorum, quæ concernunt principalem fauorem ipſorum ſubditorum ꝑſentientium, quia ſuo fauori renunciare poſſunt vt ſupra dixi. & ita in ſimili caſu decidunt Abbas, & moderni in dicto capitulo cum acceſſiſſent, in notabilibus ſupra. de conſtitu. ubi dicunt, quod licet ſtatutum ſit confirmatũ, per Papam, tamen ſi concernat principalem fauorem cano nicorum, poſſunt canonici illud tollere ſine licentia Papę. & ad hoc allegatur bonus text. in capitulo. pro illorum. infra de præb. Si vero ſtatutum concernat fauorem aliorum, uel bonum publicum, ita quod non mere concernat ipſos ſtatuentes, ſecus dicendum eſt, ut dicunt doct. præalleg. & ratio eſt, quia confirmatio Papę facit, vt dicatur cõſtitutio ipſius Papæ. l. prima. §. omnia. C. de veter. iure enucle. capit. ſi apoſtolicæ. de præb. lib. 6. ſed inferior non poteſt tollere ius ſuperioris. Clem. ne Romani. de elect. cum ſimilibus. igitur &c. Et ſi dicatur, aduertendum eſſe, quia etiam in præcedenti, membro confirmatio Papæ interueniens debet operari, vt ſtatutum dicatur conſtitutio Papæ, & propterea iſta differentia non videtur ſolida. & ita mordent nouiores in d. c. cum acceſſiſſent. Ego rñdeo quod licet in caſu præcedentis mẽbri ſtatutum dicatur conſtitutio Papæ tñ dr̃ ꝑſtõ priuilegiatiua, ſeu habens uim priuilegij canonicorum, quorum fauorem concernit, vt inquit Abbas dicto capitulo cum acceſſiſſent. & proinde canonici poſſunt ipſum ſtatutum tollere, & ſic fauori ſuo renunciare, ſecus eſt, quando ſtatutum concernit fauorem aliorum, vel publicum, ut prædixi. & facit, doctrina Inno. in capitulo accedentibus. infra de priuilegijs, quam commendat Abbas in dicto capitu. cum acceſſiſſent, dicit enim Innoc. ubi ſupra, quod ſi ſtatutum eccleſiæ cõcernit principaliter utilitatem uel honorem ipſius eccleſiæ, nõ poſſunt canonici expreſſe uel tacite illi renunciare. Quin-
19 tus †eſt caſus, in quo ualet ſtatutum clericorum. contra Canones, videlicet, quando ſtatutum clericorum eſt editum, ante Canonem, cui ſtatutum contradicit, quia tunc valet ſtatutum contra Canonem, ex quo Canon de ipſo ſtatuto mentionem non fecit, text. eſt in capitulo primo. de conſtit. lib. 6. & ibi notat Gemin. & imo. idem firmat Felin. in dicto capitulo quod ſuper his. verſic. fallit quinto. facit etiam, qđ
20 tradit Abbas infra in fin. huius. capitulo. Sextus caſus †eſt, quando clerici ſtatuerent contra ius conſuetudinarium. qa valeret ſtatutum, capitulo cum omnes. & capitulo cum M. Ferrarienſis. ſupra de conſtitu. ita dicit Gemin. in capitulo in his. 2. diſtin. Abbas in capitulo ad audientiã de cleri. non reſi. & Felin. in dicto capitulo quod ſuper his verſi. fallit ſexto, & rationem ſentit Felin. ibi, & ſupra clericis dixi in materia ſecundi requiſiti conſuetudinis. Et per prædicta videtur dicẽdum, quod epiſcopus poſſit diſpenſare contra conſuetudinem, quia per hoc nihil facit contra iura ſuperioris. De hoc tamen vide dom. Anton. poſt alios per eum relatos, in capit. dilectus. de temporibus ordinationum. colum. finali. Septi
21 mus †eſt caſus, quando epiſcopus ſtatueret contra Canones diſpenſando in caſibus, in quibus diſpẽſare poteſt, iuxta no. in capitulo. at ſi clerici. § de adulterijs. infra de iudi. per illum text. eo enim caſu epiſcopus ſtatueret contra Canones, Canone permittente. ergo ſtatutum valeret. argumen. l. Gracchus. C. de adult. & capitulo qui peccat. in principio. 24. q. 4. & ad hunc caſum poteſt reduci deciſio domi. Anton. & Io. de Imo. in capitulo ſecundo de maio. & obediẽ. ubi dicunt, quod epiſcopus poteſt ſtatuere nedum addendo, ſed etiã detrahẽdo aliquid iuri Canonico, ſicut Papa detrahere poteſt iuri diuino. Et licet dictam deciſionem improbet Gemi. in ſum. 18. diſtinct. colum. ſecunda & in dicto capitu. 2. & multum inſtat domin. Felin. in dicto capitulo quod ſuper his. verſic. fallit ſeptimo, tamen intelligendo, quod dicta detractio fiat diſpenſatiue in caſibus ipſi epiſcopo conceſſis, vt prædixi, ceſſabit difficultas. per not. in dicto §. de adulteriis. & alijs
22 locis ibi relatis per Abba. & modernos. Octauus eſt †caſus, quando ſtatutum clericorum adderet iuri communi, puta imponendo nouam pœnam, quia valeret. glo. eſt, cum qua tranſeunt Docto. ibi. in dict. Clem. ne Romani. de elect. circa princip. in uerbo, tolli. & in ſpecie ibi firmat. Car. Floren. quæſtio. prima. idem gloſ. in Cle. ſecunda. de æta. & qualita. & probatur in capitulo ut animarum. §. ſtatutum. de conſti. lib. 6 & infinita ad hoc congerit Felin. in dicto capitu. quod ſuper his, quę uideri poſſunt, ideo non tranſcribo. Nonus †ca
23 ſus eſt, quando clerici ſtatuerent circa aliquod dubium iuris, puta in caſu capituli ex tuę. de clericis non reſi. Nam alia iura uidentur velle, quod fiat ipſo iure priuatio clerici non reſidentis. vt in dicto capitulo ex tuæ. in verbo ſpoliari. & in cap qualiter. de cleri. non reſid. aliqua uero iura videntur probare, quod priuatio ſit fienda per ſententiam. c. inter quatuor. eodem tit. nam ſuper hoc dubio valeret ſtatutum, diſponens in alteram partem. ita Cardi. Floren. in dicto cap. ex tuæ. & plenius ibidem Imo. colum. 6. & ſequen. idem Io. And. in cap. ex parte. el. 3. in verbo, tertiam. per illum text. de verb. ſig. & tradit. Felin. in d. c. quod ſuper his col. pen. Et hũc caſum comprobo ex his, quæ dixi ſupra in 3. notabili in tertia limitatione, & ex his, quæ dicam infra extra glo. in concluſione, quod conſuetudo contra eccleſiam, vel eccleſiaſti
24 cam libertatem. non ualet, Decimus, †eſt caſus, quando ſtatutum clericorum contra ius, eſt conforme conſuetudini, quia tunc ex uiribus conſuetudinis valet ſtatutũ. ita inquit, dom. Ant. in c. cum dilectus. col. 10. verſ ex quo infertur, ſupra eod. Et iſtud eſt, quod in effectu voluit Alex. in d. conſi. 106. incip. perſpectis. verſ. nono probatur. in 2. vol. ubi dicit, allegando Calde. in quodam conſ. quod non reperio, nõ valeret ſtatutum epiſcopi contra ius quãdo illo caſu ius expreſſe approbaret conſuetudinem introductam contra ius. & licet Fel. in d. c. quod ſuper his. in verſi. fallit octauo. aliter refe rat d. deciſionem Cal. & Ale. & propterea illam reprobet, tamen non meretur reprehendi, quia uerba Calde. eo modo relata, prout Alex. refert in d. conſilio, non ſonant eo modo quo Felin. deducit, ſed ſonant, vt ſupra recitaui, & eſt deciſio nedum vera, ſed neceſſaria, quia ſi conſuetudo eſt cõtra ius, & ſic derogat iuri, ſtatutum quod poſt conſuetudinem fieret, non poſſet dici contra ius, attento, quod illud ius iam eſſet ſublatum per conſuetudinem, & hoc ad ſenſum patet. Tertio quæritur circa ſecundum requiſitum conſuetudinis ſupra relatum, & ſequendo ordinem Abba. poſito quod requiratur quod conſuetudo ſit præſcripta, quantum tempus in ſpecie requiratur ad ipſam conſuetudinem inducẽdam. glo. hic requirit tempus. 40. annorum. ſed in hoc Abb. diſtinguit, vt per eum. Pro clara doctrina facio tres concluſiones.

Prima

Source : BIU Cujas

25 Prima eſt concluſio, quod †de iure ciuili requiritur tẽpus.10. annorum ad conſuetudinem inducendam.ita Abb.ex ratione per eum relata.idem dicunt Io.And.do.Anton. & alij hic communiter.idem Bar.in d.l.de quibus.in 2.quæſt.prin.ver. tertio videamus. ubi tamen format fortem oppoſitionẽ de ſeruitute diſcontinua,quæ requirit maius tempus, & ſoluit, vt per eum,& ſequuntur ibi poſteriores, & tradit ibidem cõmunis præceptor d.Iaſ.col.10.ſoluit etiam d.Ant. hic col.17. in prin.vide per eos.præmiſſa ergo concluſio eſt cõis, vt etiã dicunt Io.And.Abb.& Barb. hic col.22. & communis præceptor, vbi ſupra, & procedit, ſiue conſuetudo ſit contra, ſiue præter ius, vt præfati Doct. volunt per id, quod habetur in l. diuturna. ff.de legibus. & in l.prima. & in rubrica. C. quæ ſit longa conſuetu. & etiam ſentit Abb. hic. Et dicit Ioan. Andre. hic, quod tale tempus requiſitum ad conſuetudinem inducendam,incipit a primo actu.Communiter enim tenetur ſecundum eum, illum primum actum eſſe inſpiciendũ in curſu, vt ex illo inchoata & iterata cum diuturnitate tẽporis inſurgat conſuetudo.& dicunt D.Anto. & Imo.hic,ꝙ tempus conſuetudinis incipit currere a primo actu, qui veri ſimiliter venit in notitiam populi,& non prius.Idem dicit d. Pe.Phi.Cor.in conſ.ſuo 179.incip.ex puncto præmiſſo.in vlti.col.in prin.in 3.vol.& in conſ.125.incip.alias in hac cauſa. in fi.in 4.vol.vbi dicit poſt do.Ant.& Imo.hic,ꝙ licet Ioan. And.hic dicat,quod a tempore primi actus ſumi debeat initium temporis ad conſuetudinem requiſiti,& idẽ dicit Pet. de Anch. hic,tñ hoc intelligitur,quando primus actus eſt talis, q̃ veriſimiliter venit in notitiam populi vel maioris partis ipſius,quia alias non poſſet habituari conſenſus populi,q̃
26 non adeſt.Et ſi quiſpiam quærat,quare †eſt ꝙ in præſcriptione inter abſentes requirant viginti anni, & decem inter præſentes,vt in tit. C. de præſcr.lon.temp.& tamen in conſuetudine vniformiter decem anni ſufficiunt. Reſponde,ꝙ ratio eſt, quia conſuetudo firmatur tacito cõſenſu populi vel maioris partis,qui populus ſemper eſt præſens ſeu per prẽſentes repræſentatur,auth.hoc ius porrectum. 10.qõ.2.præſcriptio vero inducitur ob negligentiam eorum,contra quos inducitur,quæ negligentia minor eſt in abſentibus, ideo maius tẽpus requiritur,quæ ratio ceſſat in conſuetudine,ex tacito cõſenſu populi,& non propter alicuius negligẽtiam, inducẽ. Iſtam rationem tradit d.Ant.hic in repe.col.17. in princ. & Io.And.in ſumma de conſuetudine.col.11.& Barba.hic col.
27 22.& eſt de mente Bart.in d.l.de quibus.Limita †tamen prẽmiſſam concluſionem,vt procedat in cõſuetudine propria, & vera,ſecus in conſuetudine ficta & intitulata, quæ momẽto induci poteſt.exemplum, ſi populus vno momento dicat velle obſeruari pro conſuetudine, quod maior natu ſuccedat,vel ſi id ex populi conſenſu colligatur, & ſic de ſimlib. ita dicit d.Anto.hic in repet.col.5.in prin.poſt Pet.de Bellapert.& Guliel.de Cune.in d.l.de quibus. & hoc idem reperit d. Ant.hic col.7.idem ſentit Bar.in d.l.de quibus. in verſ.tertio videamus.cum quo cæteri tranſeunt, & in ſpecie cõmunis præceptor ibi ſequitur hoc colu.10. Secundo limita,niſi conſuetudo tendat contra ea,quę ſunt reſeruata principi,vt dicam infra in 3.concluſione. Tertio limita non procedere, quando lex non eſt recepta in obſeruantia,vt dicam infra in eadem concluſione 3. Quarto limita,vt non procedat,quando conſuetudo contra ius eſt irrationabilis,& ſumus in foro ciuili,quia eo caſu requiritur tempus 30. annorum ita Bald. in cap. 1.in tit.qualiter olim feudum alie.pot. & in c.clerici. infra de iud.per glo.ſing.in l.domini prædiorum. C. de agri. & cenſi.lib.10. & refert & ſequitur Aret.in conſil.44. incip. in propoſita conſultatione. Sed tu aduerte, quia non credo
28 verum id,quod prædicti Doct.præſupponunt,ſcilicet,ꝙ conſuetudo irrationabilis de iure ciuili valeat, vt plene dixi ſupra in glo.in verbo,irrationabilis.in vltimo aduertendo,declarando vt ibi, & faciunt, quæ dicam infra extra gloſſas in ea concluſione, quæ habet, ꝙ conſuetudo contra ius naturale non tenet.Secunda eſt concluſio,quod †de iure canonico conſuetudo,quæ eſt præter ius, inducitur tempore decem annorum.ita Panor.hic poſt gl.in c.fi.de conſuetud.lib.6.in verbo,conſuetudo. quæ loquitur in conſuetudine optandi, quæ quod ſolum decem annos requirat, firmat Oldr.conſil. 275.incip.allegationes.col.2.allegãs alias authoritates, maxime Innoc.Hoſtiẽ.& Compo.hic.Adducitur etiam pro iſta concluſione gl.in c.conſuetudo.12.diſtin.ſed de iſta opinione aliter ſtatim dicam.Ad idem adduco gl.in c.ut litigantes. in verbo,ſtatuimus.de off.ord.li.6.idem Io.And.& dom.Anton.& communiter alii hic, & dicit Ioã. And.hic in ſumma huius tit.in 11.col.quod ita tenent Canoniſtæ. idem Abb.&
d.Fel.alia adducens in c.ſtatuimus de ma.& obed.Iſtam etiã concluſionem firmat Are.in conſ.22.incip.in præſenti conſultatione.colum.4.vbi tradit,quantum tempus requiratur ad inducendam conſuetudinem, ꝙ præpoſitus ſedeat prior omnibus.Aduerte tamen,quia dictę gl. volunt. ꝙ hoc caſu non dicatur conſuetudo preſcripta,& verum dicunt de iure canonico, quia eo iure præſcriptio contra eccleſiam uel cõtra clericos,vt clericos, requirit tempus xl.annorum. cap.de
29 quarta. & ibi Abb.no. infra de præſcr. Ex præmiſſa †concluſione infertur,ut prædixi,quod conſuetudo optandi præbendas in eccleſia,per x.annos inducitur,ſed hoc intellige,quãdo titulus non mutatur, quia tunc talis conſuetudo eſſet cõtra ius,& requiretur tempus xl.annorum. ita plenè decidit, & declarat Rota in deciſ. ſua fina. ſub hoc tit.de conſuetud. in nouis,dicens etiam, quod tunc titulus mutatur, quando prębendæ & tituli beneficiales ſunt inter ſe actualiter & realiter diſtincti.Idem tenet Aeg.Bellamera,dicens ita fuiſſe iudicatum,in deciſione ſua 1.& ſequi videtur d.Philip. de Peruſio in d.c.fin.de conſuet.li.6. ubi ſimpliciter refert Rotam
30 in loco præallegato,licet corrupte.Secundo ex †premiſſa cõcluſione infertur, quod conſuetudo de oblationibus fiẽdis, tempore decem annorum inducitur.ita Abb.cap.ſuam. infra de ſimo.& poſteriores cum eo tranſeunt.Tertio infertur,
31 quod licet in †conſuetudine interpretatiua, vel in obſeruantia,vel ſtylo, non requiratur curſus temporis, ſed ſufficiant actus, ut ſupra dixi in præcedenti requiſito, in verſ.ſeptimo limita. tamen ſecus eſt in conſuetudine alia præter ius, quæ non ſit interpretatiua, ſed inductiua, vt in caſu d.cap.fin.de conſuetud.lib.6.Quæ autem ſit ratio diuerſitatis,cogita,niſi dicas,quod obſeruantia uel ſtylus non requirit tempus, quia non facit ius generale,ſed eſt certæ curiæ vel perſonæ, ut declaraui in rub.ſupra eo.in 4.q. Sed illa conſuetudo inductiua, de qua diximus,intelligatur de ea,quæ facit ius generale in eo loco,vel in ea vniuerſitate,in qua eſt,& iſta requirit cur
32 ſum temporis,vt in d.c.fi.& ſimilibus.limita †modo dictam concluſionem,ut non procedat,quando conſuetudo tendit ad detrahendum iuri alicuius eccleſiæ, quia tunc requiritur tempus xl.annorum. d.c de quarta. infra de præſcr.ita Abb. poſt Innoc.ſingulariter in cap.cum dilectus ſupra eod.circa fi.idem firmat Roma.in ſingularibus ſuis,in ſingulari incip. conſuetudo. idem Felin.in dicto c.ſtatuimus. in verſ.limita primo.& idem eſſet ſecundum Abb. ſi conſuetudo præiudicaret iuri eccleſiæ uniuerſalis,vel omnium eccleſiarum,qdquid dicat ſecundum Innoc.in d.c.cum dilectus. Sed aduerte,quia Inno.ibi non contradicit ipſi Abb. ſed loquitur,quãdo conſuetudo eſſet communis tam contra alios laicos,quã contra eccleſiam, quia eo caſu uidetur uelle, quod ſufficiat tempus decem annorum.Sed tamen poſtea refert opinionẽ, ut debeat diſtingui inter eccleſiam & priuatos,& in illa reſidet,ut etiam refert & ſequitur domi.Ant.hic in lect.col.5.in princi. Eiſta ſecunda opinio uerior uidetur, ut etiam inquit Abb.in d.c.de quarta.colum.7.verſ.ſed circa prædicta quæro.poſt Io.And.in c.unico.de iure pat.lib.6.Quinimo ubi cõſuetudo induceretur reſpectu iuris indiuiſibilis inter eccleſiam & laicos, tempus xl.annorum requireretur, ut præfati Doctores dicunt poſt gloſ.in d.cap.unico, & probatur in l.ſi communem.ff.quemadmo.ſeru.amit. & plura congerit domi.Felin.in d. cap.1.de præſcript.col.3.& ſequentib.Quid au
33 tem,ſi †cõſuetudo detraheret iuri clericorum. Credo idem dicendum,quia paria ſunt,detrahere iuri eccleſiæ,& iuri clericorum ut clericorum.d.c.de quarta.& ibi Abb.notat.& ẽt probatur in d. c. cum eccleſia Sutrina. infra de cauſa poſ. & propr.& in c.cum dilectus.ſupra eod.& in c.abbate.infra de uerbo.ſign.quæ iura loquuntur de conſuetudine derogante iuri clericorum, quæ requirit tempus xl. annorum. & plene tradit Rota in d.deciſ.fi ſub tit.de conſuet.in nouis,col.4.Se-
34 cundo limita †præmiſſam concluſionem, ut non procedat, quando diſpoſitio requireret conſuetudinem legitime præſcriptam,quia tunc,licet non eſſet contra ius,requireret ſpatium xl.annorum, ut dixi ſupra circa principium huius ſecũ
35 di requiſiti. Tertia ſit †concluſio,ꝙ de iure canonico conſuetudo contra ius,requirit tempus xl.annorum.ita Panor.hic idem Io.And.& D.Ant.hic in lect.col.5.& in repet.colu.17. ubi aſſignat rationem, quia clerici inducendo conſuetudinem contra ius,quaſi præſcribunt contra legem ſuperioris, ideo requiritur tempus, quod in præſcriptione contra clericos uel eccleſias requiritur. Quare autem talis conſuetudo requirat maius tempus, quam conſuetudo de iure ciuili,colligitur ex do.Innoc.in c.cum dilectus. ſupra eod. & Hoſtien. ibidem,& refert Rota in deci.ſin.ſub tit.de conſuetu. in nouis,colum.3.ad fin. ubi alias authoritates refert. Præmiſſam concluſionem firmant etiam Barto.& Legiſtæ in dicta l. de quibus. Idem Rota in nouis ſub titulo de conſuetudine, de-
36 ciſi.6.incip.quæritur, †ubi dicit, quod quandoque conſuetudo optandi,eſt contra ius, declarando,vt ibi per eam, & tũc requiritur tempus 40. annorum ad illam inducendam.eandem concluſionem tenet Alex.conſil.68.incip.viſo.in 2.vo. Conſidera tamen,quod nullus text.requirit 40.annos.licet,

plures

Source : BIU Cujas

plures tex.requirant consuetudinem,præscriptam,nec uide tur bonum simile de tex.in d. cap.de quarta, quia illud proce dit fauore ecclesiarum,ut ibi dicit Abb col. 7.Et per rationē præmissam,quam etiam reperi excogitatam per Barba.hic, ipse Barba. conclusionem prædictam impugnat,dicendo q̄ dicta iura loquentia de consuetudine præscripta,debent in telligi de consuetudine 10.annorum,ut ius Canonicum cōcordet cum iure Ciuili.cap.1.de oper.nou.nun. Sed saluādo præmissam conclusionem,dico quod iste text. eam probat, dum uult non sufficere consuetudinem longæuam quo ad prę̄iudicandum iuri positiuo.Ergo probat,quod non sufficit tempus x.annorum,vt præsupponit Barb.& etiam comprobatur præmissa conclusio ex his,quæ tradit Iacob.de Beluis. in c.1.in prin.qui feud.dare pos.vbi dicit,quod ad hoc,vt res eccleſię dicatur consueta concedi in emphyteusim.requiritur tempus xl.annorum,& idem tenet domi.Ale.alia adducens,in cons.9 incipi.viso,themate.in 3.vol.probatur etiam ex tex.in argum.in c.cum de beneficio.de præben.lib.6.cum ibi not.Notandum tamen est unum circa istam consuetudi nem xl.annorum,quod si consuetudo tanti temporis, vel ēt maioris fuerit in ecclesia,per quam laici fuerunt electi in fa bricerios ecclesiæ, tamen per hoc non videtur inducta consuetudo excludens clericos, vnde etiam clerici eligi poterunt. Pari modo, si fuerit consuetudo in ecclesia faciēdi electiones per uiam scrutinij,per hoc non erit inducta consuetudo,quod non possit fieri electio per uiam compromis.ita determinat subtiliter Cal.in cons.suo 1.sub tit.de consuetu dine.ubi respondet ad contraria.& maxime ad tex.in d.cap. cum de beneficio.de præben.li.6.idem Cald. in cons. 19.sub tit.de præben.& sequuntur Felin.& nouiores.col.14.in cap. 2.infra de iudiciis.Amplia modo istam conclusionem ut p̄cedat nedum quando consuetudo est contra Canones, sed etiam quando est contra rationem Canonis.glos.est, quam ibi extollit Gemi.in cap.vt litigantes.in verbo.statuimus.de offi ord.lib.6.sequitur.Felin.in c.statuimus.de maio.& obe. & in c.tua nos.in prin.de iureiuran. & faciunt ea, quæ de ratione congerit Felin.in cap.tua nos. el 1.infra de iureiuran. Limitatur autem præmissa conclusio,ut per Abb. hic.scilicet,nisi consuetudo contra ius, etiam veniat contra ea,quę sunt concessa Principi in signum speciei priuilegii, quia tunc non sufficeret tempus quadraginta annorum,sed vtro que iure requiritur tempus, cuius initii non est memoria. c. super quibusdam.cum similibus.infra de verbo.signi. tradit Alexand.in cons. 6.in 1.uol.Et quæ sint talia, tradit Bal.in l. rescripta. C.de preci.impera.offe.glos. & doct. in cap.quod translationem infra de offic.leg.& text.in tit.quæ sint regalia.per totum.Hæc tamen limitatio procedit,data capacitate eius,cui acquiritur ex consuetudine,quia tunc sufficit tēpus,cuius initii non est memoria.alias nunquā ualeret.Exēplum,si extaret consuetudo, quod laici eligerent prælatos, vel beneficia conferrent,quia non valet. ita Abb. infra in 5. requisito post glo.hic,& d.c.super quibusdam.in notab.post Ioan. And. per eum relatum.& tradit Felin.plene in cap.cau sam.circa prin.infra de præscrip.declarando,ut per eum, & in c.accedentes,infra eod.tit.& Alex.in d.cons.6.& cons.74. incip.viso.in 4.col.& in disputatione sua incip.Sigismūdus. in fi primi dubij,& bene facit decisio Rotæ.in antiquis, sub tit.de consuetud.decis.3.quæ dicit, quod non ualet consuetudo,quod iudex laicus cognoscat de iure patronatus,quia est incapax iurium spiritualium & annexorum. Secundo li-
37 mitat dictam conclusionem,vt non procedat,quando consuetudo tendit ad detrahendum iuri laicorum, cōtra quos posset fieri statutum ex causa, vel etiam iuri clericorum in patrimonialibus, in quibus regulariter clerici non gaudent priuilegio clericali, nisi in certis casibus expressis a iure,secū dum communem opinionem.quam tenuit gl. in c. possessiones.16.q.4.& Abb. clarius & mod.in ca. ecclesia.supra de constit.tunc enim sufficit tempus x.annorum.ita uult Inno. in d.c.cum dilectus. supra eodem . & idem in præscriptione dicunt Abbas & alii in d. c.de quarta.& in consuetudine idē decidit Aret.alia allegando,in consil.22.inci.in præsenti cō sultatione.col.penul. tradit etiam Alex. alias authoritates, adducens,in cons.78.incip.viso.col.3.in 2.volu.& communis præceptor in d.l.de quibus.col.12.post Paul. de Cast.ibi.
38 Tertio limita, † nisi cum tali consuetudine contra ius concurrat scientia superioris, quia tunc sufficit tempus x.annorum.ita dom. Anto. hic repe.colum. 17. in fine. & col. 19. idē dom.Anto.in cap.quia circa infra de consang.& affin.& hic in lectura.colum.4.& col.8.Panor.tamen infra in 4. requisito contrarium tenet,& mouetur,quia dictum.dom. Anto. non bene iure probatur.item,quia multa per patientiam to lerantur,in quibus consensus deficit.c. cum iam dudum. in fin. infra de præbend. Eandem opi.tenet Phi. de Perusio in c. fi.colum.2.de consuet.lib.6.& Barba.hic col.26.& cōmunis prę̄ceptor in d.l.de quibus.col.12.& comprobat,ut per eum. Idem plene tenet d.Feli.in c. pen.col.fi.infra de treug.& pa. Et ita etiam mihi tenēdum videtur,quia in dubio a regula & conclusione nostra,supra formata,non est recndēdum,vt inquit glo.in l.omnis definitio.ff.de reg. iur. & bene probat tex.in c.2.infra de coniu.lepro.Disputando tamen posset sustineri dicta limitatio, vt paret ex deductis per Feli. in d. c.1. & eam etiam tenet d.Pet.Phil.Corn.in consi.155.incipiē.ex quo statutum.col.pen.in 4. vol.Et pro ea facit, quia consuetudo obseruata sciente,qui priulegiare potest, hēt vim priuilegii.ita Oldr.in cōsi.suo 254.incip.quia tota pars.allegat Inno.in capitu.nouit.infra de iudi.& in cap.cum contingat. in fi.infra de foro comp & in cap.si diligenti.infra de prę̄scr. & dicit Archid.in cap.obeuntibus 63.dist.illi canoni esse de rogatum per consuetudinem,quā Papa scit,& tolerat.Quar
39 to limita,†nisi Papa vsus esset tali consuetudine contra ius, quia tunc sufficiunt 10.anni, vt per Abb.infra post Dom.An to. in 4.requisito consuetudinis. & sequitur Barbat. hic col. 22.in fi.dicens hoc esse bene notandum.Idem firmat Dom. Phil.de Perusio in c.fi.colum.2.de consuet. lib.6.& ratio est vt puto,quicquid dicat Barba.hic,quia hoc casu cessat ratio quę assignatur ad regulam & conclusionem nostram supra formatam.Istam etiam limitationem sequitur Barbat. hic
40 colum.26.Quinto†limita dictam conclusionem,ut nō procedat,quando consuetudo est contra canonem,qui nunquā fuit receptus in obseruantia,quia sufficit tempus 10. annorum.ita Cald.Domi.Anto.Card.Flo.Imo.& Felin.in d. cap. 1.colum fi.infra de tregua & pace. & procedit ista limitatio quando Princeps ignorat talem consuetudinem,vt præfati Doctor.loquuntur,sed si Princeps sciret talem consuetudinem,tunc sufficiunt actus contrauentionis, nec requiritur tempus 10.annorum.ita Abb.& Feli.ibi, col.3.& colum. pe nult.alia adducens.idem tenet Card.Ale.in c.in istis.§.leges 4.dist.Et probat Abb.in d.c. 1. secundum membrum huius limitationis.ea ratione,quia in casu,quo Princeps scit consuetudinem, non agimus de præscribendo contra legem, sed agimus ad impediendum vinculum legis.& præmissam conclusionem etiam sequitur communis præceptor in l. rem non nouam. C.de iudi.ad fin.Sed tu aduerte, quia licet prędicta limitatio uideatur magis communis, tamen in puncto iuris non uidetur sustentabilis, per istum text. qui non loquitur magisde iure vel canone recepto in obseruā-tia,quam non recepto,quicquid dicant præfati Docto.& tamen secundum communem intellectum requirit tempus xl.annorum.& per istum tex.ita tenet Abb. in d.c.i. infra de tregua & pace. in casu scilicet, in quo Princeps consuetudinem ignoraret. Item respectu secundi membri, in quo Abbas in d.c.1.concordat cum præfatis Doctoribus,etiam repugnat iste tex.qui non distinguit,an princeps sciuerit consuetudinem, vel non. Item prædictæ distinctioni repugnat fundamentum Abbatis,supra relatum,quod militat, siue princeps sciat,siue ignoret consuetudinem. Item repugnant dicta supra in prę̄cedenti limitatione.Item repugnat tex.in d. §.leges. qui vult indistincte,quod leges, quæ non sunt moribus utentium approbatæ,non ligant transgredientes. Durū tamen esse a communi opinione in practica recedere,ut dicunt lo.And.& alij in c.1.supra de constit. & Bar.in l.1. C.de pę̄iud.qui male iudi.& probat tex.vulgatus,in l.1.in prin.ff.
41 de offi.quæsto. Sexto limita dictam † conclusionem,ut non procedat,quando consuetudo induceretur per clericos con tra statuta eorum, quia tunc non requiritur tempus xl. ann. sed sufficit tempus x.ann. Fundamentum est,quia hoc casu cessat ratio regulæ & conclusionis supra formatę, quam ibi retuli.& ita limitat Card. Alex.in d.c. frustra,col.pe.8.dist. &
42 est rationabilis limitatio. Septimo limita,nisi† consuetudo induceretur in prę̄iudicium ecclesiæ Romanę, quia tunc requiritur tempus centum annorum. c.ad audientiam . infra de præscriptio. Idem in prę̄iudicium Imperatoris, uel alterius non recognoscentis superiorē, ut per Doct. quos refert & sequitur Alex.in consil.84. incipien.in causa uertente.in 1.uolum. & tradit Fel.plene in d.c.ad audientiam,col.antepen.& nouiores in c cum dilecta.infra de confir.uti. vel inuti.
43 An autem possit per cōsuetudinem†decem annorum induci, vt nulla consuetudo inducatur in loco,nisi per diuturnitatem 40.annorum,vide Cardi.Flor.hic quę̄st.34.qui pulchre arguit pro parte negatiua, & postea,resolutis argumentis, pro parte affirmatiua plene concludit. Vltimo limita,
44 †vt non procedat in consuetudine contra aliam priorē consuetudinem, quia sufficit tempus decem annorum ad priorem consuetudinem tollendam, & ad secundam inducendam.ita Abas infra.de quo tamen dicas, ut dicam infra post octauum requisitū consuetudinis,in ead.quest.an per vnum actum,contrariū consuetudini,tollatur consuetudo. Et per hæc sit expeditum secundum requisitum consuetudinis,

cum

Source : BIU Cujas

cum his, quæ ad illud per Abbatem applicantur.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo debet esse inducta ex certa scientia, non erronea.*
2 *Consuetudo non inducitur absque consensu populi, vel maioris patris tacito sine scientia & animo.*
3 *Consuetudines ad casus similes an extendendæ.*
Et quid de aliis statutis & dispositionibus.
4 *Consuetudo secundum ius, vel præter ius, an extendatur.*
5 *Casu non decisso occurrente, sed reperto simili legis vel consuetudinis, vtrum potius attendatur.*
6 *Iudex ecclesiasticus, deficiente iure Canonico, debet potius indicare secundum ius ciuile, quam secundum generalem vel particularem consuetudinem.*
7 *Consuetudo contra ius, non extenditur.*
8 *Mediolani consuetudo, quod episcopus conferat beneficia omnium clericorum vacantia eis ipsis ad coniugium transeuntibus, vel interemptis.*
9 *Consuetudo appellandi a seculari iudice ad episcopum non extenditur, vt possit quis appellare ad Papam, omisso medio.*
10 *Primogenitum præferens consuetudo, non extenditur ad filium primogeniti mortui ante patrem. Limit. num. 12. 13. 14. 16. 20. 22. & 23.*
11 *Consuetudine in ecclesia stante, quod antiquior possit optare, primus in data, si secundo fuerit receptus, an præferatur secundo in data, qui, et primo receptus, quando per primũ impetrantẽ nõ stetit, quo minus reciperetur.*
15 *Extensio, quæ passiua, quæ item actiua in consuetudine.*
17 *Consuetudo in vna curia ciuitatis, num seruetur etiam in alia.*
Et quid de consuetudine ecclesiæ.
18 *Romæ urbis consuetudo, an seruanda sit vbique.*
19 *Mercatorum consuetudo, an seruanda sit in alio foro inter mercatores.*
21 *Consuetudo penalis, an & quando extendatur.*
24 *Consuetudo vt valeat, debet esse facta sciente Principe, vel illo, qui posset ius condere.*
25 *Principis scientia specialis non requiritur ad inducendam consuetudinem Limit. num. 26. 27. 28. 29.*
30 *Consuetudinis antiquæ appellatione intelligitur de consuetudine m decem annorum.*
31 *Vetustas, quid, quidque antiquitas.*
32 *Consuetudo vt valeat, illud quod acquiritur, debet esse tale, quid de consuetudine acquiri possit.*
33 *Decimarum percipiendarum consuetudo sciente Papa, an per laicos vel similes inducatur.*
34 *Consuetudo vt valeat debet esse obtenta in contradictorio iudicio.*
Et quid de actu iudiciario. num. 35.
36 *Consuetudo vt consistat, oportet homines ea vsos fuisse varijs vicibus animo eam inducendi.*
37 *Actus quot requirantur ad consuetudinem.*
38 *Actus tot requiri ad consuetudinem inducendam, ex quibus colligatur, tacitus populi consensus, quando locum non habeat & nu. 39. 40. & 41.*
42 *Consuetudo non inducitur ex vno actu momentaneo.*
43 *Consuetudo inducitur ex vnico facto successiuo.*
44 *Actus violenti vel meticulosi an consuetudinem inducant.*
45 *Excommunicatorum actus an consuetudinem inducant.*
46 *Consuetudinis est vt maior pars populi illa vtatur.*
47 *Populi tacitus consensus, non item expressus, requiritur in consuetudine introducenda.*
48 *Consuetudinem an possit inducere vna persona, non accedente consensu populi, vel maioris partis.*
49 *Pars maior duarum partium populi, non sufficit ad consuetudinem inducendam.*
50 *Notarii non possunt inducere consuetudinem contra ius, in conficiendis, instrumentis.*
51 *Minores xxv. annis, an computentur in numero, ad consuetudinem inducendam.*
52 *Furiosi an habeantur in eorum numero, qui consuetudinem possunt inducere.*
53 *Mulieres an sint aliquo numero ad inducendam consuetudinem.*
Vbi de definitionis & definiti natura.
54 *Mulieres si ex consuetudine iurisdictionem habeant, vocem habent ad inducendam consuetudinem.*
55 *Mulieres possunt ad inducendam consuetudinem, circa ea, quæ ad illarum artem spectant.*
56 *Moniales & collegium facientes, possunt statuta & consuetudines inducere.*
57 *Mulieres consuetudini introducendæ sunt numero, vbi tacitus interuenit populi consensus.*
58 *Forenses an computentur in consuetudine inducenda.*
59 *Consuetudo an possit induci a populo, vel a maiori parte, in præiudicium priuatorum & singularium personarum.*
60 *Ciuitatem regentes, an soli sufficiant ad inducendam consuetudinem.*
61 *Ciuitatis pars vna, an possit inducere consuetudinem.*
62 *Familia vna an consuetudinem possit introducere. distinguendum. num. 63.*
64 *Familia an faciat vniuersitatem.*
Et quid de vna parochia.
Quid de cognatione.
65 *Populi vel maioris partis tacitum consensum interuenisse in consuetudine introducenda, quomodo probetur.*
66 *Consuetudo nondum completa, interrumpitur per unicum actum populi contrarium.*
Et tum redimus ad ius commune. Limit. nume. 67.
68 *Actuum diuersitas, an consuetudinem impediat.*
69 *Consuetudo vna contraria consuetudine tollitur.*
Et tum redimus ad ius commune.
Oppositiones pete per discursum num. 70. 71. & 72.
73 *Sententia vna contraria, an & quando tollat consuetudinem.*
74 *Consuetudini tollendæ quantum tempus requiratur.*
75 *Consuetudo non tollitur p non vsum, nisi contrariũ vsum habeat implicitũ.*
76 *Lex non tollitur per non vsum, nec per actus negatiuos etiã per mille annos.*
77 *Facultas actum faciendi, non tollitur per non usum.*
78 *Desuetudo differt a non vsu.*
79 *In possessorio, vnus actus contra consuetudinem, præiudicat consuetudini.*
80 *Ecclesiæ ius acquisitum vigore consuetudinis, non tollitur, per vnum vel plures actus contrarios.*
81 *Patrisfamilias consuetudo, per vnicum actum contrarium tollitur.*
82 *Tempora vltima spectantur. Item, vltima fama. Item, consuetudo.*
83 *Actus successiuus contrarius tollit consuetudinem.*

Sectio. IIII.

1 Tertium requisitum consuetudinis est, vt consuetudo †sit inducta non per errorem, sed ex certa scientia. ita glo. hic. idem in d. l. de quib. & in c. frustra. 8. dist. Contrarium tamen concludit Abbas hic dicens, quod immo valet consuetudo, licet errore sit inducta, sed non extenditur ad casus similes, idem dom. Anto post multa hic in repe. col. 16. & refert exẽplum Abb. hic de consuetudine, quę disponat, quod si dominus vini apponat manum ad plaustrum etiam ad iuuandũ ex tunc sit suum periculum, quia talis ꝓsuetudo valebit. sed non extenderetur ad aliud liquamen. Quod exemplum etiã tradit glos. in l. quod non ratione ff. de legi. & Bal. qui bene, declarat, in l. 1. colum. 2. C. quę sit longa consuetu. alia exẽpla tradit dom. Anto hic. istam opi. tenet etiam Bar. in l. diuturna. ff. de legi. & in d. l. de quibus. in lectura. col. 2. idem Bal. Ang. & communis præceptor plene ibi, Col. 14. & bene probatur in d. l. quod non ratione super quo textu fundãtur prædicti Doct. licet glos. supra in princip. illum allegent pro se. Et aduerte ad uerba illius text. ibi, quod non ratione &c. qa sonare uidentur, quod consuetudo irrationabilis tenet, qđ esset contra tex. hic, ideo intellige illum text. loqui de consuetudine contra rationem, ita tamen quod non inducatur peccatum, ita declarat dom. Cardi. Flo. hic, q. 32. circa med. & sic intelligitur ille text. de ratione iuris positiui. alleg. Cyn. in l. 1. in 4. contrario. C. quæ sit longa consuetu. Et hæc declaratio etiam videtur de mente dom. Anto. hic, qui dicit, quod consuetudo erronea, & non ratione inducta, de qua loquitur text. in d. l. quod nõ ratione. intelligitur, quando ipsa cõsuetudo obuiat legi. ita dom. Anto hic. in repe. col. 37. & plene declaraui supra in glos. in uerbo, rationabilis. in vltimo aduertendo. Posset etiam intelligi illud verbum, quod non ratione. de consuetudine præter rationem, vt ibi Bal. dicit, exemplificans in statuto vel consuetudine, quod dominæ non portent perlas, quia non extenditur. item aduerte, quia procedit prædicta conclusio, quando error est in iure, cõsensus tamen est in facto, secus, si in facto sit error, quia tũc omnino consensus deficit. ista est mens Abb. & clarius do. Ant. hic. col. 16. vbi bene declarat, & exemplificat in casu, in quo populus crederet bona paraphernalia esse in dotem data, cũ tamen non essent, & uteretur illis tanquam in dotem datis tuuc non induceretur consuetudo. Prędictam etiam limitationem uoluit Ioan. Andr. in summa huius titu. idem tenet Paul. de Castr. in dicta l. de quibus. colum. fina. & ibi communis præceptor alias authoritates ad hoc allegat. & idem dixit Bar. in repet. l. 2. C. quæ sit lon. consuetudo. q. 17. vbi ēt
2 plene loquitur. Consuetudo enim, †absque consensu populi vel maioris partis tacito, non inducitur, & per consequẽs non inducitur sine scientia populi quinimo non inducitur sine animo inducendi consuetudinem, vt declarabo infra in quarto, & in septimo requisito, & ibi dicenda ita sunt cõcordanda cum. conclusione facta in isto requisito. Et posset exemplificari dicta distinctio ex his, quæ tradunt Odoffre. & Bal. in l. 1. C. quæ sit longa consuetudo. & Bal. in d. l. quod nõ ratione. puta si consuetudo sit inducta, quod frumentũ non extrahatur de ciuitate, credente populo, quod illud sit de iure, talis consuetudo valebit, quia licet hoc casu error sit in iure, tamen consensit populus tacite in hoc facto, s. ꝙ frumẽtum non extrahatur, non tamen extendetur ad extrahentes
3 farinam. ita dicunt Doct. præallegati. Ex præmissa †conclusione Doctorum inferri videtur, ꝙ regulariter consuetudo extendatur ad similes casus. Fallit secundum Abb. hic, nisi consuetudo sit per errorem inducta. Idem in effectu decidit Bart. in d. l. de quibus. in repe. dicens, ꝙ consuetudo extenditur,

Source : BIU Cujas

tur, ſed fallit, niſi ſit cotra rationem, quia tunc non trahitur ad ſimilia, per text. in l. quod vero. & in l. quod non ratione. ff. de legi. idem voluit Bart. in repet. d. l. 2. q. 17. & dicunt communiter Doct. in d. l. de quibus. excepto Fulgoſ. ꝙ conſuetudo contra ius, non extenditur, & propterea dicunt, ꝙ ſimile conſuetudinis non vincit legem ſcriptam. Idem Inno. in d. c. dilecto. infra de offic. Archid. col. 3. in princ. vbi diſtinguit, aut conſuetudo eſt contra ius vel oneroſa, & non eſt extendenda. alleg. tex. in c. tua. & in c. cum contingat. de deci. aut vero eſt laudabilis conſuetudo, quæ iuuatur ratione, & contra quam nil ſit ſtatutum, & tunc extenditur, declarando, vt per eum. Idem in effectu voluit dom. Anton. hic in repet. colum. 33. vbi facit regulam, quod conſuetudo exorbitas, nec ex identitate rationis, nec ex maioritate extenditur. allegat tex. in argumen. in c. cui de non ſacerdotali, de præben. li. 6. & Doct. in c. poſtulaſti. ſupra de reſcrip. idem Imo. hic colu. 7. licet tandem ſe remittat ad dicta per eum in l. ſi vero. §. de uiro. ff. ſolu. matrim. idem uult Abb. in ca. translato. ſupra de conſtit. in fin. ubi formaliter dicit, Nota & tene menti, quod ſtatutum municipale, & conſuetudo poſſunt ad alios caſus ex identitate rationis extendi, dummodo illi caſus non habeant legem contrariam. idem Ab. in c. quod trasnlationē. in ult. notab. infra de offi. leg. per illum text. quem dicit eſſe not. idem Pau. de Caſt. in d. l. de quib. colu. 1. idem uult Imo. in c. potuit. infra de locat. dicens, quod ſi diſpoſitio feudalis, & ſic conſuetudo feudorum, eſt contra regulas iuris cōis, tunc non extenditur ad emphyteuſim. ſecus, ſi non ſit cōtra regulas iuris. & refert & ſequitur dom. Ale. in l. diuortio. §. ſi fundum. ff. ſoluto matrim. col. 2. & in conſil. 106. incipien. viſo themate. in 4. volum. & in conſil. ſeq. & in conſ. 5. in 5. volum. idem volunt plerique alij, quos refert & ſequitur dom. Fel. in c. auditis. col. 9. verſ. quinta declaratio. infra de præſcr. Et profecto prædicta diſtinctio rationabilis eſt, & optime ꝓbatur in d. l. quod non ratione, vbi tex. dicit, quod non ratione introductum eſt, ſed errore primum, poſtea conſuetudine obtentum, in aliis ſimilibus locum non habet, ergo vult text. quod ubi conſuetudo introducta eſt cum ratione, & ſic ſecundum ius, tunc in ſimilibus locum habeat. Idem text. in dicto cap. quod translationem, & ibi not. Abb. in vlt. notab. Et pro præmiſſa diſtinctione bene facit, quia ſtatutum & cōſuetudo a pari procedunt, ut tradunt omnes in d. l. de quib. & in d. l. omnes populi. ff. de inſti. & iu. & Abb. in c. translato. in fine, ſupra de conſtit. Sed in ſtatutis fit eadem diſtinctio per Bar. quem cæteri ſequuntur, in dicta l. omnes populi. in 4. q. 6. quæſtionis principalis. Ergo etiam fiet in conſuetudine. & ſecundum prædictam diſtinctionem eſt intelligēdus tex. in l. 1. C. quæ ſit longa conſuet. vbi probatur, ꝙ conſuetudo ſeruanda eſt in ſimilib. cauſis. Pari modo eſt intelligēdus tex. in d. l. de quibus. ff. de legib. qui probat, & ibi omnes no. ꝙ vbi deficit conſuetudo, attendendum eſt ſimile conſuetudinis, quia procedit, ubi lex non contradicit, ſeu ubi lex deficit prout etiam verba illius tex. ſonant. Secundum etiam prædictam diſtinctionem intelligenda videtur doctrina Bar. in l. poſt dotem, col. pen. ff. ſol. matri. vbi dicit, ꝙ conſuetudo diſponens in vno caſu, non extenditur ad alium, & idem in effectu dicit in auth. qui rem in fi. C. de ſacroſ. eccleſ. procedit enim doctrina Bar. prædicta, quando conſuetudo eſt contra ius commune, per ſupra allega. Ex præmiſſa ergo diſtinctio-
4 ne duę ſunt fiendæ concluſiones. Prima eſt † concluſio, quod conſuetudo ſecundum ius, vel præter ius, extenditur, tex. eſt in d. l. de quibus. qui ſic communiter intelligitur, quicquid dicat Fulg. ibi. probatur etiam in d. l. 1. C. quæ ſit longa conſuet. & bene facit tex. cum gl. in l. non poſſunt. ff. de legi. Limitatur tamen primo concluſio iſta, vt non procedat, quando talis conſuetudo præiudicat iuri alterius, quia non extenditur. ita limitat d. Fel. ſub dubio Forte, in d. c. auditis. inf. de præſcrip. ſed hoc ſatis uolnit Inno. in d. c. dilecto. col. pen. infra de offi. archid. dum dicit, quod conſuetudo oneroſa non eſt extendenda, & bene comprobatur hæc limitatio ex eo, quod ſignanter dicit Abb. in Clem. ſtatutum. in fi. de electio. per illum tex. iuncta gl. in verbo, emolumento. ubi inquit, ꝙ licet uacante ſede iuriſdictio epiſcopalis ad aliquam particularem perſonam deuoluatur ex conſuetudine, uel aliter, tamen ad illam non deuoluetur iuriſdictionis emolumentū, niſi id habeat cōſuetudo. Ratio eſt, ſecūdum eum, quia illud emolumentum non uenit ratione acceſſorij. item, quia illa conſuetudo uel priuilegium alterius præiudiciū concernit. Præmiſſam limit. ſatis vult Pau. de Caſt. qui hoc declarat, in d. l. de quib. col. 1. & melius. col. 3. idem Abb. in c. cum inter uniuerſas. ſ. de elect. ubi loqtur de conſuetud. oneroſa eccleſijs, de qua dicam aliquid ad propoſitum infra extra gl. in 5. concluſione in 7. limitatione, & faciunt iura vulgaria probantia, quod diſpoſitio vel cōceſſio intelligi debet ſine præiudicio alteris. c. ſuper eo. cum ibi not. infra de offi. delega. l. 2. §. ſi quis a Principe. ff. ne quid in lo. quib. cum ſimilibus. & dicit Abba. in ſimili de ſtatuto in capitulo cauſam quę, circa finem, ſupra de reſcrip. quod ſtatutum præiudicans iuri alterius, debet ſtricte intelligi, etiam per ſubauditionem, allegat tex. no. in l. 2. C. de noxa. Nec dicatur, quod in caſu huius limitationis dicitur potius preſcriptio, quam conſuetudo, ex quo derogat iuri priuato, & non vniuerſaliter. vel in communi, quia reſpondeo, quod licet ius, quod acquirit, ex conſuetudine, trahatur ex priuato, tamen dummodo acquiratur in publico & in communi, ſatis dicitur conſuetudo, vt declarat Abb. infra col. antepenul. verſi. ſed quæro circa iſtam partem, & ponitur exemplum in l. venditor. ff. commu. præd. Sed hic cadit quæſtio acceſſoria, Quid ſi caſus †oc
5 currēs non reperiatur deciſus, ſed reperiatur ſimile legis, & ſimile conſuetudinis, an potius attendatur ſimile conſuetudinis? hęc quęſt. attingitur plene per Docto. poſt glo. & Barto. in dicta l. de quibus, maxime per communem præceptorem ibi col. 6. & ibi refert exēpla plura quotidiana, traditur etiam hic plene per Docto. & propterea aliter non inſiſto. Communis videtur concluſio, quod, data paritate in omnibus, in materia conſuetudinaria attēditur magis ſimile conſuetudinis, & in materia iuris ſcripti attenditur potius ſimile legis, ita in effectu Bartolus, Angelus, Alb. & communiter alii, in d. l. de quibus. idem d. Ant. hic in repe. co. 30. ubi refert tres regulas, quas facit Guliel. de Cu. in d. l. de quibus, quæ tendunt ad concluſionem præmiſſam. Notandum ta-
6 men eſt, quod iudex eccleſiaſticus, † deficiente iure Canonico, debet potius iudicare ſecundum ius ciuile, quam ſecum generalem vel particularem conſuetudinem. ita decidit glo. in c. conſuetudo. 1. diſtin. & uidetur fortis deciſio. & cum illa glo. tranſeunt Doct. ibi, & eam dicit eſſe notādam, Card. Alex. ibi col. 3. ſubiiciens ſecus eſſe, quando conſuetudo eſſet miſta laicorum & claratorum, per tex. in c. cum veniſſent. infra de eo qui mit. in poſſeſſ. cauſa rei ſeruandæ. Se-
7 cunda † eſt concluſio, quod conſuetudo contra ius non extēditur. d. l. quod non ratione, & d. c. quod tranſlationem. de offic. lega. cum aliis ſupra adductis circa principium huius requiſiti. & ita communiter concludunt, Docto. excepto Fulgo. in d. l. de quibus cuius argum. reſpondet Mart. Laud. & communis præceptor ibi col. 3. Præmiſſam etiam concluſionem tenet Fulg ſibi contrarius, in conſ. 66. incipient. Guarnerius, ubi dicit quod conſuetudo, de qua per glo. in dict. l. dos a patre. C. ſol. matrim. non extenditur. Et dicit Bal. in l. quicunque. C. de ſer. fugi quod conſuetudo eſt ſtricti iuris, & ad vnguem obſeruanda. idem Abb. in ca. 2. ſupra eod. Et dicit Areti. in conſi. ſuo 44. incip, in propoſita conſultatio. quod conſuetudo contra ius, non extenditur ad alium caſum, vel locum, & idem dicit ipſe Are. in conſ. 132 incipien. in cauſa quæ vertitur, col. penul. in princip. Et ex his dicendum videtur, quod conſuetudo, quæ eſt in una eccleſia, non extendatur ad aliam eccleſiam, quando illa conſuetudo eſt contra ius, & ita determinat. Abba poſt Vincent. in c. cum olim. ſupra eod. & faciunt plene notata per Barto. & alios. in d. l. de quibus. ff. de legi. In primis enim attenditur ius commune, ſi vero ius commune nihil diſponit, tunc attendenda eſt conſuetudo vicinarum eccleſiarum. tex. eſt in d. c. cum olim. & faciunt dicta in præcedenti concluſi. Et hoc facit ad conſuetudinem, quæ eſt in aliquibus eccleſiis Mediolani, ſcilicet, quod morienre clerico beneficiato de menſe Maij, hęredes, ſanguinis ſuccedāt in bladis groſſis, ſi vero moriatur de mē ſe Septembris, ſuccedant in omnibus fructibns, nā talis conſuetudo, quæ eſt contra diſpoſitionem iuris communis, de qua in c. præſenti. de offi. or. lib. 6. non debet extendi ad alias eccleſias, per prædicta. Aliud tamen eſſet in conſuetudine vnius curiæ, quia ſeruatur in alia, vt dicam infra in 6 limitatione, vbi aſſignabo rationem diuerſitatis. Præmiſſam etiam concluſionem tradit Bal. in conſ. 275. inci. quod pro regula in feudis traditur. in 2. vol. colu. fi. ubi pulchre decidit, ꝙ cōſuetudo admittens filias ad ſucceſſionem feudi, non extenditur ad filios filiarum. Præmiſſam etiam concluſionem tenet idem Pau. de Caſt. in conſ 337. incip. quia ſupra. in noua impreſſione nouorum. Dicunt etiam moder. in cap. 1. infra qui cleri. vel vouen. quod ſi aliquid eſt conceſſum ex cōſuetudine Cardinalibus legatis de latere, id non extenditur ad alios legatos de latere creatos non Cardinales. Hinc etiam dicit Calde. in conſ. ſuo. 5. ſub. tit. de conſuetud. incipi. an ſit conſuetudo eccleſiæ, quod conſuetudo eccleſiæ, quæ habet, quod canonici poſſunt optare, non extenditur ad prælatos illius eccleſiæ. vel ad dignitatem habentes. & dicit. idē Cal. in conſi. ſequenti, quod ſtante conſuetudi. quod canonicus non poſſit optare, niſi ſemel, certe ſi ſemel optauit, licet moueatur ſibi lis ſuper præbenda optata, tū non poterit aliam optionem facere, adducit Calderin. bonas rationes, vt ꝓ eū. & dicit ipſe Cal. in conſ. ſuo. 7. incip. conſuetudo. co. titu. qđ

con-

Source : BIU Cujas

consuetudo optandi, est contra ius, & propterea ille solus po
test optare qui a consuetudine permitteretur. & de hac con-
suetudine, etiam aliquid infra statim dicam. Hinc etiam vi
detur concludere Rota in antiquis sub hoc eod. tit. decis. 8.
incipien. episcopus, quod consuetudo, quæ habet quod epi-
scopus habeat certam mensuram de grano, quod portatur
ad urbem, non debebit aliquid habere de farina, quæ porta-
tur, & præsupponit id procedere, etiam si portetur farina in
fraudem. Et allegat ad hoc plurima iura, & quia ultimo lo-
co istam opinio refert, illi inhærere censetur, iuxta gloss. in l.
qui filium, §. Sabinus, ff. ad Treb. hoc tamen non firmo, quā-
do constaret de fraude, quia fraudibus & dolis omnia iura re
8 pugnant. Per præmissam †etiam conclusionem dicere pos-
sumus, quod consuetudo ecclesiæ Mediolanensis, relata per
gl. in c. cum in ecclesia. in uerbo, dictam. de præben. li. 6. quæ
habet, ꝙ archiepiscopus conferat beneficia omnium cleri-
corum uacantia per vxorationem, uel interfectionem ipso-
rum clericorum, non extendatur quatenus est contra ius, &
sic ubi talis consuetudo uigeret in uno genere beneficiorū,
non extenditur ad aliud, & si uigeret in una ecclesia, nō ex-
tenditur ad aliam. an autem excludat expectantem, tradūt
9 ibi gl & Doct. dic, vt per eos. Ex premissa † etiam conclusio-
ne infertur, quod cōsuetudo appellandi a seculari iudice ad
episcopum, non extenditur, ut possit quis appellare ad Papā,
omisso medio. ita Abb. post Card. in c. licet ex suscepto, in fi.
10 infra de fo. compet. item infertur, †ꝙ consuetudo præferens
primogenitum, non extenditur ad filium primogeniti mor-
tui ante patrem. ita Io. And. in addi ad Spec. in rubr. de feud.
de quo tamen uide Ab. in c. licet infra de voto. Oldr. in con
sil. 224. incip. istæ sunt allegationes. & multa similia ad con-
clusionem præmissam congerit Fel. in c. auditis. de præscrip.
& sequenti, ubi plene attingit illam materiā, an præscriptio
extendatur ad iura similia, & aliquid etiam de conclusione
nostra tradit Alex. in l. diuortio. §. si fundum. ff. solu. matrim.
& Socin. in consil. 278 incip. in quęstione uertente. in 3. col.
& dicit Oldrad. in cons. 194, factum tale est, ꝙ consuetudo ꝺ
ius, non est extendenda, sed rigide in suis finibus tenenda, &
propterea decidit, ꝙ consuetudo, quæ habet locum sede va
cāte, restringitur ad ueram & totalem vacationem. Per hoc
11 videtur †decidi quæstio, an stante consuetudine in ecclesia,
ꝙ antiquior possit optare, pone ꝙ primus in data sit secūdo
receptus, an præferatur secundo in data, qui sit primo rece-
ptus, quando per primum impetrantem non stetit, quo mi-
nus reciperetur. uidetur dicendum, ꝙ non præferatur, quia li
cet fingatur primo receptus, ex quo per eū non stetit, tñ non
dicitur uere receptus. contrarium tamē pulchre decidit Ro
ta per bona fundamenta, in decisionibus antiquioribus, sub
hoc eod. tit. decisio. 6. & maxime mouetur, quia illa secūda
receptio retrotrahitur, ex quo primus impetrās erat recipiē-
dus, nec per eum stetit. & subijcit, quod ita per tres sentētias
pronunciatum fuit. Nec obstat dicere, quod talis non sit ue-
re receptus, quia respondeo, quod casus fictus vero æquipa-
ratur a iure in terminis prædictis, quia conditio habetur pro
impleta, quando non stat per implere debentem. l. iure ciui
li. ff. de cond. & demonst. igitur talis consuetudo optandi, ha
bet locum etiam in ficte recepto. c. cum dilectus. & c. ad au-
dientiam. infra de cleric non resi. & ibi notatur, & tradunt
Doct. in l. 1. §. lex Falcidia. ff. ad legem Falcid. & in locis uul-
garibus. Dicit etiam Oldra. in cons. 237. incip. perlectis. quod
consuetudo diuidendi feuda inter consortes, non extēditur
ad modum prælegandi. Per istam regulam etiam decidere
possumus talem quæstionem. Pone, consuetudo extat ꝙ fi-
liæ dotatę denegetur petitio portionis hęreditatis eidē com
petentis, extantibus fratribus, an talis consuetudo extenda-
tur ad aliam filiam, quę non fuit dotata, scilicet, ut excluda
tur, si hęredes eam dotauerint. Ista regula facit, quod non, &
ita plene consuluit dom. Signorelus de Homod. in consi. suo
12 98. incip. in Lombardia. Limitatur tamen primo †dicta con
clusio, ut non procedat, quando casus, ad quem fit extensio,
comprehenditur sublata significatione vocabuli casus ex-
pressi. Exemplum, si consuetudo excludit filiam a succession-
ne existente masculo, extendetur ad neptem, quæ similiter
excludetur, ratio est, quia neptis quoquomodo potest dici
filia. l. liberorum. & ibi declarat. Bart. ff. de verb. sig ita limi
tat & determinat dom. Ant hic in repeti. colum. 33. allegat
rex. in cle. 1. de elect. ubi verbum Præbendas extenditur ad
omnia beneficia, quę quoquomodo possunt dici præbendę,
allegat etiam plura alia, & refert multa exempla & decisio-
nes, & pulchre hanc limitationem declarat. Et decisionem
præmissam, scilicet quod consuetudo vel statutum exclu-
dens filiam existente masculo, etiam censetur excludere ne
ptem, firmat etiam Pet. de Achara. hic, & refert & sequitur,
Barba. hic colum pen in fine. idem tenet Bal. per aliud fun-
damentum, in l. venia. C. de in ius uocan. & ibi moder. plene
tradunt, dicentes etiam, quod consuetudo vel statutum di-
sponens, quod filius masculus excludat fœminam, extendi-
tur ad nepotem masculum. ita Bal. Salic. & omnes in d. l. ve-
nia, per glo. ibi. tradit etiam communis pręceptor in ista ma
teria in d. l. de quibus. col. 4. ubi respondet ad regulam, quæ
habet quod ius correctorium non extēditur. l. præcipimus
C. de appell. qua regula stante videbatur, quod prędicta con
suetudo extendi non deberet, & dicit, quod ideo extenditur
quia una sola ratio dictæ consuetudinis assignari potest, vi-
delicet fauor agnationis conseruandę, quo casu ratio habe-
tur pro expressa, secundum gl. Bal. & Paul. de Cast. in l. quan
uis C. de fideicom. & tradit. Felin. c. translato. in fin. supra de
consti. sed quando ratio est expressa in dispositione corrigen
te, licita est extensio etiam in correctoriis, vt tradunt doct.
in auth. quas actiones, C. de sacro sanct. eccles. Sed aliter re-
sponderi potest, uidelicet, quod ibi, casus, ad quem fit exten
sio, comprehenditur sub lata significatione vocabuli. tunc
fit extensio etiam in correctorijs, ut est gl. uulgata in Clem.
1. in verbo, eligatur, de elect. tradunt Docto. in l. si constante.
ff. solu. matrim. & in locis uulgaribus. & istud est, quod uo-
luit dicere domi. Anto. hic. tradens istam limitationem, ad
quam etiam uide. quę tradit plenissime magnus pacticus, &
pręceptor meus, domin. Francis. Curtius senior, in consil. 80.
incipien. recte prefatus egregius doctor. & iura & authorita
tes in dictis locis videri possunt. Et ad hanc limitationem
facit etiam decisio Oldrad. in consilio, suo. 211. incipiente,
ad propositum fratrum sancti Anto ubi consuluit, quod cō-
suetudo tribuens frarribus S. Antonij curam animarum pe-
regrinorum, siue curialium, comprehendit etiam Cardina-
les, & eorum familiares, quia, vt ipse inquit, vocabulum Cu
rialium, ac rationis identitas, comprehendit Cardinales. Fa-
cit etiam ad præmissam limitationem, quia statutū, vel cō-
suetudo disponens, ꝙ frater defuncti excludat matrem, ex-
tenditur ad auiam maternam. hoc voluit Bart. post Richar.
in l. 2. ff. ad Tertul. & Io. And. in addit. ad Spec. in rub. de succ.
ab intesta. in 2 & 3. col. Bal. in l. quicunque. in 4. col. C. de ser.
fug. & plenius in l. si defunctus. C. de suis & leg. tradit Alexā.
post Bald. in l. illam. C. de collat. & idem firmat communis
præceptor in d. l. de quib. col. 6. ubi refert Iac. Bu. & Bal. alibi
13 contrarium tenuisse. Secūdo limitatur †dicta ꝯcl. ut nō pro-
cedat, quando casus occurrentes habent se inuicem cum ca
su consuetudinis, vt correlatiua, & eadem ratio militat. Exē
plum in marito & uxore l. 2. C. de indic. uidui. tol. ubi Barto.
item exemplum in emptore & uenditore, locatore & con-
ductore, glo. est in cap. 2. de locato. & in l. 1. C. ne fide. dot. dē
tur. Ita etiam limitat Do. Anto. hic, colum. 33. plura alia al-
legando. Hanc limitationem comprobo per not. decisionē
Bal. in authen. hoc locum. in fi. C. si secund. nup. vbi dicit, ꝙ
consuetudo Bulgari, de qua ibi fit mentio per gl. & omnes,
quæ habet, quod si maritus relinquat uxorem dominam &
usufructuariam, illud legatum verificatur in alimentis tan-
tum, procedit etiam econtra, scilicet, si uxor relinquat ma-
ritum dominum & usufructuarium. quam decisionē & ple
rasque alias similes refert & sequitur communis præceptor
in l. fi. C. de indi. uidui. tol. plures etiam decisiones refert D.
Feli. in proœ. huius libri Decretaliū, in salutatione, col. 2. &
D. Baptist. de S. Seuerino in suo trac. correlatiuorū impresso.
14 Tertio limitatur dicta †conclusio, vt non procedat, quando
duo æquiparantur a lege antiqua, quia tunc consuetudo su-
perueniens in vno, extenditur ad aliud, sicut etiam extende-
retur lex pœnalis, vt est gl. & ibi Bar. & alij, in l. si quis seruo
persuaserit. C. de fur. per illum tex. iuncta l. nō tantum. ff. de
seruo corrup. tradit etiam Abb. vbi dicit ita communiter te
neri, in c. de multa. in gl. in uerbo. in eadem, infra de præbe.
& Dd. alibi sæpe. Istam limitationem etiam tradit Dom. An
ton. hic colum. 34. in uersic. fallit tertio, & ratio huius limi-
tationis est, quia hoc casu consuetudo non se extendit nec
extenditur per hominem, sed per legem antiquam. Talis. n.
15 †extensio dicitur passiua, quæ non excluditur, licet materia
non sit alias extendibilis, ut uoluit in effectu Bar. in d. l. si qs
seruo, & plenius Dom. Ant. hic colum. 36. in uersic. hęc pro-
cedunt extensione actiua. ubi tradit multa exempla, trad ūt
etiam Bar. & alij, maxime Do. Alex. in l. 1. §. lex Faldidia. ff.
ad leg. Falci. Abb. & alij in cap ad audientiam. & in cap. dile
ctus. infra de cle. non re. Ad hanc etiam limitationem ap-
plicari possunt ea, quæ tradit Do. Anto. h ic colum. 34. uersi.
fallit quinto. vbi dicit, quod quādo duo sic se habent, quod
unū mensuratur ad instar alterius, tunc con suetudo in uno
extenditur ad aliud. exemplum, gradus in affinitate mensu-
rantur ad instar graduum in consanguinitate, si corrigatur
gradus in consanguinitate, corrigit & in affinitate. gl. est in
cap. non debet. de consang. & affi. alia etiam exempla tra-
dit, quæ partim ad hanc limitationem, partim ad sequentē
applicari possunt. Ad istam etiam limitationem applicari
potęst

Source : BIU Cujas

poteſt alia limitatio d. Anton. col. 14. vbi dicit, quod quãdo duo extrema ſunt ſuppoſita legi interpretatæ, conſuetudo interpretans in vno, extenditur ad aliud, per adducta per eũ. Et procedit hęc limitatio, nedum quando duo ſunt ſimpliciter parificata, ſed etiam, quando reperiuntur a iure communiter parificata in diſpoſitionibus, vt eſt videre in poſtulatione, electione, & præſentatione, quæ per iura Sexti, vt in pluribus parificantur. nam taliś aſſueta parificatio faciet, quod conſuetudo in vno, extendetur ad reliquum. ita D. Ant. hic col. prædicta, in uer. fallit ſexto, per text. in c. translato. ſupra de conſtitut. & per glo. quam dicit eſſe not. in c. ſi poſtquam in uerbo, prouiſione, de elect. io. libro 6. & per alia, de quibus per eum, & licet de hoc d. Anton. faciat nouam limitationem, tamen melius, ut puto, applicatur ad iſtam tertiam
16 limitationem. Quarto limitatur † dicta concluſio, ut non procedat, quando unum uenit conſecutiue ad alterum, quia conſuetudo; in uno extenditur, ad conſecutiuum ita dom. Anto. hic. colum. 34. uerſ. fallit. quarto. Exemplum certa ætas eſt determinata in dignitatibus inferioribus habentibus ordinem annexum, & certa ętas eſt determinata ordini, ſi ætas reſtringatur in dignitate, reſtringitur etiam in ordine annexo, vt not. in capitu. cum in cunctis. §. 1. infra de elect. facit tex. in l. tutelas. ff. de capitis diminutione. iſtam limitationem etiam tradit Bart. in repe. d. l. de quibus. colum. 2. ff. de legi. vbi dicit, quod conſuetudo procedit ex quodam præſcripto iure, ſed in præſcriptionibus veniunt acceſſoria, puta ſeruirutes, l. ſi aliena. §. 1. vbi etiam Bar. ff. de uſuca. ergo idem in conſuetudine, quæ eſt circa factum, vt ueniant omnia acceſſoria facti. Et illam doctrinam Bart. ſequuntur alii, communiter ibidem, & dicit communis præceptor ibidem col. 7. eam. eſſe diligenter notandam ad limitationem ſingularem regulę, quæ habet, quod in præſcriptionibus & cõſuetudinibus tantum præſcriptum eſt, quantum poſſeſſum, & non plus. l. 1. §. Iulianus. el 1. ff. de iti. actuq; priuato. & ibi gl. & tradit Bart. in §. ſi quis hoc interdicto. in eadem. l. Hanc limitationem comprobo per tex. in d. ca. dilecti filii. infra de arb. ubi probatur, quod conſuetudo tribuens poteſtatem iudicandi mulieribus, tribuere cenſetur acceſſorie poteſtatẽ, arbitrium ſuſcipiendi. & illum tex. ad hoc no. Abb. ibi in ſeptimo nota. referens notabile dictum, ſcilicet, quod cõſuetudo circa vnum actum contra ius, extenditur ad aliũ actũ, qui quodammodo per ſimilitudinem dicitur includi ſub priori, ſeu includitur tanquam pars ſub uno toto. & ad hoc etiam allegat. not. per Cy. in l. 2. C. quæ ſit longa conſuetud. Comprobatur etiam præmiſſa limitatio per ea, quæ tradit Abb. poſt alios in cap. quia in tantum, infra de præb. ubi dicit, quod diſpenſatio trahitur ad conſecutiua, per adducta p eum, & tradit plura exempla Fel. in c. at ſi clerici. §. de adulteriis, infra de iud. & in cap. poſtulaſti. infra de reſcrip. Et facit mirãda deciſio, quam refert Abb. in Clem. ſtatutum. de elect. per illum tex. cum glo. in verb. emolumento. ubi dicit quod ſi iuriſdictio epiſcopalis vacante ſede ad aliquam perſonam particularem ex priuilegio vel conſuetudine deuoluatur, ad illam non deuoluitur iuriſdictionis emolumentũ niſi hoc habeat conſuetudo vel priuilegium, & mouetur inter cætera, quia illud emolumentum non venit iure acceſſorii. Ad hanc limitationem etiam applicari poſſunt ea, quæ tradit dom. Anto. hic in 7. in 8. in 10. in 11. & in 12. limitationibus, & dom. Felin. in ca. auditis. infra de præſcrip. col. 6. vel ſequenti. Quinto limitatur dicta concluſio, vt nõ procedat reſpectu loci, quia conſuetudo vnius ciuitatis vel loci extenditur ad oppida & loca particularia illi ſubiecta. dũmodo non habeant conſuetudinem propriam ita dom. Anto. hic col. 38. idem Bar. in repet l. 2. q. 36. C. quæ ſit lon. conſ. facit tex. in l. qui ex vico. ff. ad municip. & idem firmat cõis præceptor in l. omnes populi. in 2. lectura, col. 9. ff. de iuſti. & iur. tradit etiam dom Laurentius Calcaneus in conſil. ſuo 2. col. 24. item comprobatur hęc limitatio, qna ad eſſe conſuetudinis non requiritur probari, quod actus, ex quibus cõſuetudo inducitur, ſint facti in qualibet parte territorii, ſed ſatis eſt, quod probentur tot actus in territorio. ex quibus deprehendatur tacitus conſenſus populi. dic. l. de quibus. & ibi doctor. & etiam tradunt Docto. hic. & declarat. domi. Petrus Phillip. Corne. in conſ. ſuo 519. incip. circa primum. col. 11. in 3. uolumi. ubi per hoc conſuluit, quod ſi probetur vigere conſuetudinem in curia mercancię ciuitatis Senarum, quod libris mercatorum alibi ſcriptis adhibeatur plena fides, talis conſuetudo non eſt reſtringenda ad ipſam curiam, licet actus probentur qui eſt in ipſa curia ex quo non probantur aliter geſti in alia curia. & propterea ipſa conſuetudo ſeruanda erit, ſecundum eum, etiam in curia Poteſtatis vel Capitanei, quia in tali conſuetudine interuenit tacitus conſenſus populi. quę deciſio rationabilis eſt, & videt mihi fortior, quã ſit prædicta limitatio, & de ea poſſet fieri
17 particularis limitatio. Sexto igitur limita dictam † regulam ut non procedat, quando conſuetudo eſt in vna curia ciuitatis, quia ſeruabitur etiam in alia curia, per prædicta. & licet Areti. aliter loqui uideatur in conſil. ſuo 44. incipien. in propoſita conſultatione. tamen debet intelli, vt loquatur, quando curia eſt in alio loco, ut ciuitate alia, vel quando curiæ ipſæ habent diuerſas conſuetudines. per rationem ſupra relatam. aliud tamen eſſet in conſuetudine unius eccleſiæ, in qua ſolum tacitus conſenſus clericorum illius eccleſię interuenit, quia ſi talis conſuetudo eſſet contra ius, non extenderetur ad alias eccleſias, vt declaraui ſuprà in princip. huius ſecundę concluſionis. illud tamen, quod præſupponit dom. Anto. ſupra relatus in præcedenti limitatione quinta, ſcilicet, quod conſuetudo proprii oppidi, præferatur cõſuetudini ciuitatis in illo oppido, declara, vt dicam infra extra glo. concluſione 7. in ſecunda ampliatione, vbi hoc, & alia ad propoſitum plene terminabo. An autẽ & quando ad alia loca non ſubiecta extendatur conſuetudo, tradunt Inno. & alii maxime dom. Anton. qui tractat an extendatur ad loca item an ad iura. & multa alia tractat in cap. fin. infra de offi. archi. aliquid etiam tradit Aret. in conſ. 114. inci. clariſſime & excellentiſſime Doctor. tradunt etiam glo. & omnes in c.
18 conſuetudo. 1. diſtin. vbi inter cætera tangunt, an † conſuetudo vrbis Romæ ſeruanda ſit vbicunque. de quo etiam in locis ibi relatis per Ge. & per eundem in cap. nolite. poſt glo. ibi, 11. diſtin. per Abb. poſt. alios in c. cum olim. ſup. eod. per Bart. vbi ſupra, & per dom. Anton. hic, & plenius dicam in
19 fra extra glo. in 8. concluſione. An autem conſuetudo † mercatorum, ſeruãda ſit in alio foro inter ipſos mercatores, tradit pulchre Bal. in l. 2. col. 2. C. de conſti. pecu. & communis, præceptor in l. omnes populi. in 2. lectu. col. 9. ff. de iuſtit. & iu. & dicam infra poſt ſcripta Abb. quæſtione penultima. Se
20 ptimo limitatur † dicta concluſio, vt non procedat in conſuetudine pęnali, quia illa extenditur de ſimilibus ad ſimilia. tex. eſt ſingu. in c. 1. §. porro, quæ fuit prima cauſ. benefic. amit. in vſib. feudor. Et dicit ibi Bal. quod non eſt melior tex. in iure, quod in pœnalibus ſtatutis & conſuetudinibus proceditur de ſimilibus ad ſimilia. dicit tamen Bal ibi, quod iſta doctrina non procedit, quando pœnę imponuntur habito reſpectu ad priuilegium alicuius perſonę, quia tunc nulla poteſt fieri extenſio de ſimilibus perſonis ad ſimiles, nec de caſibus ad caſus. allegat glo. quam dicit ordinariam & ſingularem, in §. item miſta. inſti. de actio. iſtam doctrinam & limitationem aliqualiter defendit communis pręceptor in l. fin. ff. de in ius vocan. & ſimpliciter eam refert & ſequitur, domi. Pet. Rauen. in concluſionibus ſuis conſuetudinis. Breuiter communis opinio eſt, quod lex vel conſuetudo pœnalis non extenditur. ita concludunt glo. Bart. Bal. Fulgo. Roma. & communiter alii, in d. l. fi. & ibi tandem idem cõcludit communis pręceptor, alia ad hoc adducens, & ſatis probatur in regula, odia. & in regu. in pœnis. de regu. iur. lib. 6. & idem concludit dominus Anton. hic in repetit. colum. 33. verſicu ſallit primo. vbi dicit, quod pœnalia non extenduntur a paritate rationis, & fortius non extenduntur ea, quæ ſimul ſunt pœnalia & correctoria, præſupponit tamen, ꝙ a maioritate rationis fieret extenſio, & ita dicit debere intelligi Ioan. And. in reg. odia. & in d. regu. ignorantia. de reg. iu. li. 6. facit tex. in l relegatorum. §. fin. ff. de interdi. & releg. Sed vis ſtat in reſpondendo ad tex. in d. §. porro. dom. Alex. in l. cum mulier. in notabilib. ff. ſol. mat. dicit, quod ibi tractatur de pœna priuationis vtilis dominij, quaſi velit, ꝙ illa non ſit vere materia pęnalis. Sed certe debilis videtur hęc ſolutio, vt etiam præſupponit communis præceptor in d. l. fin. col. pen. ad fi. Melius forte poteſt reſponderi, ꝙ ille text. procedat, quia ratio eſt in eo ſcripta, tunc enim fit extenſio etiam in pœnalib. d. l. cum mulier. & ibi not. dom. Ale. in 5. notabili. vnde diſpoſitio dicti §. porro. non poteſt applicari ad conſuetudinem, quæ eſt ius non ſcriptum. §. conſtat. Inſt. de iure natu. vel dicas, ꝙ ibi tex. loquitur in pœna maleficii, & ſic in pœna cõtinente odium rationabile, vt infra dicam ſtatim. Saluari † tamen poſſet dicta limitatio in aliquib. caſibus. Primus eſt, quando conſuetudo pœnalis eſſet fauorabilis animæ, quia tunc extenderetur, vt no. Bart. in auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vendit. & ita etiam dicit D. Anto. hic in d. verſic. fallit primo. & ad hoc allegat etiam glo. in l. omnes. in verbo, apoſtolicæ. C. de ferijs. vbi dicitur, ꝙ feriæ contra ius in Apoſtolis ex maioritate rationis extenduntur etiam ad Beatiſſimam Virginem. Secundus caſus eſt in conſuetudine pœnali maleficiorum, quia talis conſuetudo puniens maleficia, eſt fauorabilis, tanquam concernens fauorem publicum, ſeu odium rationabile. l. quemadmodum. & ibi Bar. C. de agrico. & cenſi. li. 11. & ita poteſt procedere deciſio Bal. in d. §. porro. Et iſtam deciſ. etiam vult Sal. in l. 2. colum. 10. C. de noxa. & gl. 1. in l. ſi quis id, quod. ff. de iuriſd. om.

iud.

Source : BIU Cujas

iud.per quam no.ibi Bal.& moder. quod in pœnis maleficio rum proceditur de ſimilibus ad ſimilia.idem tradit pulchre Ang.in §.ius autem ciuile.col.10.inſtit.de iure nat. ubi dicit ſecus eſſe,quando pœna continet odium irrationabile. l.qſquis.C.ad leg.Iul.maie. & alias authoritates ad hoc adducit communis præceptor in d.l.fi.& in d.l.ſi quis id,quod. col.8. ff.de iuriſd.omn.iud.licet poſtea mordeat dictam deciſionē. Alios caſus,in quibus in pœnis fit extenſio,collige ex diſtinctione, quam refert Ang. in d.§.ius autem ciuile. & dixi hoc anno multa bona,in c.translato ſupra de conſtitutionibus.

22 Octauo limita † præmiſſam concluſionem, niſi conſuetudo ſit fauorabilis, etiam alio reſpectu quam animæ, quia tunc extenditur.ita in ſimili de ſtatuto decidit Bald.in l.qui ſe patris.C.unde liberi.ubi dicit,quod ſtatutum de compromiſſis fiendis inter agnatos,quia eſt fauorabile, extēditur ad agnatos improprios.& ibi ſequuntur Paul.de Caſt.& Alexan.tradunt etiam Doct. poſt Bal.in d.l.uenia. C. de in ius vocan.& communis præceptor,qui extollit iſtam deciſionem, in d. l. de quibus.col.4.ff.de legib.Et ꝙ tale ſtatutum ſit fauorabile, etiam firmat Alex.in rub.& in l.1.ff.ſol.matrim.col.pen No-
23 no limita, vt † non procedat præmiſſa concluſio in interpretatione conſuetudinis, quia licet conſuetudo contra ius regulariter non extendatur,vt dictum eſt,tamen conſuetudo interpretari poteſt ex ratione & mente ipſius cōſuetudinis, quia ratio & mens attendēda eſt,ſi aliquid ambiguitatis, circa ipſam conſuetudinem oriatur.ita eleganter Bal. in l.maximum vitium.C.de libe.præterit.in quęſtione, quam primo loco diſputat. idem tradit agnatus & præceptor meus, d.Franc.Curtius ſenor. in conſil.ſuo 34.incipien. tenor conſuetudinis.col.4.Vltimo crederem generaliter limitandam eſſe dictam concluſionem,ut non procedat,quando in caſu omiſſo a conſuetudine militat eadem ratio omnino, quia tunc non dicitur fieri extenſio,ſed ille caſus includitur in ratione conſuetudinis. Ad hoc adduco glo. nota. licet uulgatam,in c.1.in verbo,italiæ.de tempo.ord.lib.6. quam ſequitur Abb.in c.at ſi clerici in princi.col.antepe. & in §.de adulteriis.col.4.de iudic. & cum Abb.in hoc tranſeunt moderni ibi.ſequitur etiam Pau.de Caſt.in conſ.338.incip.præſens caſus,dicēs quod aliud eſt,quod rō ſit eadē,aliud,quod ſit ſimilis,idem Alex.hoc exemplicans.in conſ.75.incip.videtur in 5.vol.licet Gemi.& Imo.in d.cap.1.& quidam alii impro-
28 bent glo.ibi,tamen,rationabilis eſt,quia conſiſtit in ratione c.conſuetudo.1.diſtin.in prin.& ratio,eſt anima legis,ſecundum Bal.in l.ſi quis ſeruo. C.de furtis. & dictam doctrinam, etiam ſequitur Bald.ibi,& communis præceptor in l. ſi quis id, quod.ff.iuriſ.om.iud.& in l.fi.ff.de in ius uoca.& eam dicunt eſſe communem nouiores in d.§.de adulteriis.colum. 10.Et hac doctrina attenta,deſtrui poſſent multæ deciſiones in materia extenſionis, quia, ut dixi, quando ſubeſt eadem ratio,non dicitur extenſio fieri,licet pleriq; Doct.in hoc æquocent,maxime Bart in auth.quas actiones.C.de ſacroſan. eccle.in illa enim materia eſt ſimilitudo rationis,& non eadem ratio, ut tradit Alex. in d. conſ.75. conſidera tamen ſuper hac limitatione,quia eſt magni momenti,& quia hic pū ctus per alios non explicatur.Aliquæ aliæ limitationes referuntur,per D.Ant.hic quæ partim ſub præcedentibus cōcluduntur vt prędixi,partim ad ſtatutum & non conſuetudinē applicari poſſunt, & vna per eū improbatur, vide per ipſum & ad toram iſtam concluſionē & limitationem etiam vide, quę congerit Felin.in cap.auditis. col.6.& ſequentibus infr. de præſcrip.Et per hæc ſit expeditum tertium requiſitū con-
24 ſuetudinis Quartum requiſitum † conſuetudinis eſt, ſecundum gl.noſtram,quod conſuetudo ſit inducta ſciente Principe,uel illo,qui poteſt ius condere. idem glo.in c.fruſtra.8. diſtin.Oldr.in conſ.237.incip.perlectis.& in conſ.244. incipi ad obiectus.col.2.Contrarium tamen tenet Abb. hic. idem dom.Anto.hic in repet. & firmat Alex. alias authoritates, adducens in conſil.6.col.fin. in 1.uolu.& dicit Barba.hic co. 26. quod iſta eſt communis opinio. & idem atteſtatur dom. Petrus Philip. Corn. in conſ.ſuo 155. incip. ex quo ſtatutum in pen.col.in 4.uol. & fuit opin. gl.in §. leges.4.diſtin. & firmāt Doct.ibi,& in d.c.fruſtra.vbi Gemi.dicit, quod glo.ibi & ſimiles, contrarium dicentes, reprobantur. idem Cardi. Alex.ibi.col.4.authoritates adducens, & maxime adducit, Abb.idem tenentem in conſil.ſuo.7. in 2.uolum.ſatis.enim hī ſciētia & conſenſus Principis ex gñali ꝓmiſſione huius c. fi.permittētis, ut ꝯſuetudo poſſit induci ꝯ ius,dummodo ſit rationabilis & præſcripta. Aduertendū tñ eſt,quia licet non requiratur ſciētia Principis,tñ requirit ſciētia populi,vel maioris.patris.Scientia enim eorum requiritur in conſuetudine inducenda, qui poſſunt ſtatuta condere, quia ſicut requiritur eorum ſcientia, & expreſſus conſenſus in condendis, ſtatutis, eadem ratione requiritur eorum ſcientia, ex qua cauſatur tacitus conſenſus ad conſuetudinem inducendam & iſtud eſt,quod uoluit dicere glo.noſtra,requirens ſcientiā illius,qui poteſt ius condere.Et quod talis ſcientia requirat, probatur in d.l.de quibus. & clarius in d.cap.cum conſuetudinis.ſupra.eod.& firmant Ioan. Andr.domin. Anto. & Cardin.hic.Cy.in l.2.C.quæ ſit lon. conſuet. & dom.Pet.Philip. Corne.in conſi.ſuo 293.ineip. multa in medium adducuntur.col.9.in 3.uol.allegans prædictas authoritates, & Doct. in d.l.de quibus. Et ita tenendum eſt,quicq uid dicat Gemi. contrarium tenens in c.fi.in prin.de conſuetud. lib.6. per illum tex. qui non probat Sentiunt tamen præfati Doc.quod non requiratur ſcientia populi congregari, ſeu quod actus, deueniat in notitiam populi congregati & hoc etiam ſequi videtur dom.Petrus Philip.Corn.in conſ.ſuo 296.incip.circa primum. col.3.in prin.in 4.volu. licet referat aliquos tenere cōtrarium.& faciunt, quæ infra dicam in 8. requiſito
25 in uerſ.ſeptimo quæritur.Reſpectu,† autem ſcientiæ Principis,concluſio fit contra gl. hic, ſcilicet, quod ad conſuetudinem inducendam nō requiritur ſcientia ſpecialis principis per ſupra adducta.Limita tamen iſtam cōcluſionem, vt nō
26 † procedat,quando conſuetudo induceretur contra ius publicum vtilitate & authoritate, quia tunc requiritur ſcientia Principis.ita Inno. & Gemi. in c. fi. infra de cenſib. idem Spec.in rubr. de feudis.vbi dicit,non valere conſuetudinem ſine ſcientia imperatoris, quod feuda imperialia diuidātur. idem tenent alii Doctores,quos plene refert Felin.in c.cum ex officii. infra de præſcrip.col.4. uerſi.circa dictum Ab.quic quid dicat Abb.ibi contrarium tenens. Tu tamen aduerte, quia opinionem Abb.pulchre defendit Cardi. Alex.in d.ca. fruſtra. col.fin.& uere iſta ſecunda opinio bene probatur in generalitate huius text.qui non diſtinguit, an ius,contra qđ inducitur conſuetudo,ſit publicum utilitate,uel non. Secū-
27 do † limita, niſi conſuetudo inducatur in ſacramentalibus. puta in conſuetudine benedicendi corruptas, quia tunc requiritur ſcientia Principis,ad hoc,quod conſuetudo ualeat, ita glo.quam ibi Abb.extollit,in c.vir autem. infra de ſecundis nup.& ſequitur Cardin. Alex.in d.c.fruſtra colum.fin. Contra tamen iſtam limitationem ſtringit generaliter text.noſter, qui talem ſcientiam non requirit, nec datur ratio diuerſitatis,quare aliud in ſacramentalibus ſit, quam in aliis, ideo de prædicta limitatione dubito. Tertio limita, ut non
28 † procedat in conſuetudine, quæ ſit contra reſeruata Principi,de quibus ſupra dixi,quia tūc ad conſuetudinem inducēdam requiritur principis ſcientia,ita gloſ.in c.pen.infra de filijs presbyt. Gemin. alia allegans 11.diſtin.in ſumma Bart.in l.publicanus.§. vectigalibus.ff.de publica.Sed Imo. ibi contrarium tenet per text.in capitu.ſuper quibuſdam. infra de uerbo.ſignifi.ubi non requiritur ſcientia Principis, quo ad hoc,ut ualeat acquiſitio reſeruatorum Principi per tempus de quo ibi & idem firmant Docto.in uarijs locis,ut refert Felin.qui idem tenet,in cap. cum nobis. columna 1. infra de preſcrip.vbi etiam refert Docto.contrarium tenentes.Quar
29 to † limita dictam concluſionem,vt non procedat, quando lex reprobat conſuetudinem,quia tunc conſuetudo contraria non ualet, niſi Principe ſciente. ita Gemin. hic allegans Ioan.Andr in addi.Spec.in tit.de inſtru. edi. §. compendioſe.uerſi.ſed nunquid.idem Gemin. in ſumma.11.diſtin.& Felin in dicto c.cum ex officij.colum.4.de præſcrip.idem Do. Anto.clare hic repe.col.39.in fi.idem Abb.& Felin alia allegans,in cap.accedentes.infra de præſcript.idem Cardi. Alexand.in dicta ſumma 11. diſtin. Diſputando tamen contrarium teneri poſſet,per iſtum tex.generaliter loquentem de conſuetudine contra ius nec requirit Principis ſcientiam, niſi dicas,quod text.noſter loquitur,quando conſuetudo eſt contra ius ſimpliciter,non autem loquitur, quando eſt contra ius reprobans conſuetudinem. Quæritur modo circa
30 † hoc quartum requiſitum per Abb. an appellatione cōſuetudinis antiquę,intelligamus de illa,quę eſt tanti temporis cuius initii memoria non exiſtat in contrarium. Et concludit,ꝙ non,ſed quod intelligitur de conſuetudine decem annorum,contra Archid.Io. Mona. & Do. Anto.per eum allegatos.& mouetur Abb.per tex.in l.de quibus.ff. de legib. cū glo.Reperio tamē, ꝙ opinionem prędictorum tenet etiam Ro.in ſingulari ſuo 110.inci.quæro ſecūdo.vbi rūdet ad tex. in d.l.de quib.idē tenet Ale.in d.l.de qb.in apoſtillis ad Bart. col.pe.in fi. idē Bal. in rub. C.q̄ ſit lon.ꝯſue.vbi dicit,qđ uetuſtas † propie appellatur tantum tempus, cuius initij memo-
31 ria non exiſtit in contrarium.Opinionem tamen,quam hic Abb.firmat,vult in effectu gl.in ca.generali. in verb.de nouo.& in verb.antiqua.de elect.li.6.& ibi ſequitur Gemin. & Philip Franchus.& pro premiſſa opinione Abb. quidam apoſtillantes hic allegant tex.in l.fi.C.quę ſit longa conſuet.ubi tex. dicit formaliter, Leges quoque ipſas antiquitus probata & ſeruata tenaciter conſuetudo imitatur, & retinet. Sed ille tex.euitari poſſet,quia ſolū dicit,quod conſuetudo imitatur

tatur leges antiquitus, nisi referas verbum Antiquitus, ad verbum obseruata, ibi positum & hoc modo satis probabit opinionem Præmissam, Quam tamen limita, vt non procedat quando fit mentio de consuetudine, legitime prę̃scripta, vt dixi supra in secundo requisito circa princip. In alia autem materia, quando aliquid dicatur de antiquo tradunt domi. Anto. Abb. & communiter alii in cap. veniens. el primo infra de testib. Alexan. & communis prę̃ceptor alias authoritates adducentes, in l. cum aliquis. C. de iure deliberan. tradit etiam dom. Anto. in c. fi. colu. 23. infra de causa possess. & proprie, vbi tractat, quę̃ possessio dicatur de antiquo. idem dom. Anto. in c. consultationibus, infra de iure patro. vbi etiam allegat Inno. tradit etiam Barb. hic colum. 26. distinguendo, Aut verbum Antiqua, vel Ab antiquo, profertur simpliciter, aut exprimitur cum adiuncto. ut per eũ tradit etiam Barba. in cons. 17. incip. præclare scriptum. colum. 26. in princ. in secunda uolum. & in consi. 17. & in consi. 37. in tertia uolum. Aretinus in consil. suo 36. incip. casus. Ale. in cons. 79. incipien. circa primum. colum. 3. in primo uol. & in consil. 3. in 2. vol. & in consil. 187. incipi. in causa & lite. eodem vol. & in consil. 70. in tertio volu. incip. in causa verente inter dominum Baldasarem. Socin. in consi. 8. incipien. in causa agitata. colum. 3. & Card. Alex. in c. 1. in 3. colum. qui feudum da. possi. in vsibus feudorum. Tradunt etiam glo. & Doct. in d. c. generali. & communis præceptor in l. admonendi. colum. 81. de iureiur. in repet. & magnus practicus, agnatus & præceptor meus. Fran. Curtius antiquior, in consi. 82. incipien. Deus pius. ad finem, & in prædictis locis reperies. varias esse Doctorum opiniones, quas aliter non discutio, quia non sunt pũtis speculationis. Et per hæc sit expeditũ reqsitũ cõsuetudinis, cum his, quę̃ tradit Ab. circa illud. Quin
32 tum requisitum † consuetudinis est. quod illud ius, quod acquiritur ex consuetudine, sit tale, quod acquiri possit, id est, cuius sint capaces illi, qui consuetudinem inducunt, alias secus. Exemplum in consuetudine laicorum percipiendi decimas, vel eligendi, quę̃ non valet, quia laici sunt incapaces talium iurium, per ea, quę̃ allegat glo. hic. nec hoc casu sufficeret tempus, cuius initii memoria non existit in contrariũ vt per Abb. post Ioan. And. in c. 2. de prę̃ben. lib. 6. per text. In cap. quanto. supra eodem. & etiam firmat Barba. hic col. 27. sed uide Abb. clarius loquentem in dicto capitulo quanto & quæ allegaui supra in discussione articuli, quantum tẽpus in consuetudine requiratur, in tertia conclusione. Sed
33 dubitat Abb hic, an sciente † Papa talis consuetudo, percipiẽdi decimas per laicos, vel similis, inducatur. Et concludit, ꝙ non, eo, quia esset irrationabilis. in contrarium tamen facit, quod dicit Abba. in consil. suo. 94. incipien. quædam ecclesia. in primo uolum. ubi uult, quod iura impræscriptibilia, sciente principe, præscribuntur, allegat dom. Anto. in ca. accedentes. infra de prę̃scrip. Sed respondeo, quod illud, quod dicit Panor. ibi procedit ut ipse loquitur, in his, in quibus datur capacitas in possid ente, quia licet lex resistat præscriptioni, tamen sciente Principe prę̃scriptio valet, sed data incapacitate, secus esset. ita Abb. in. capit. quanto. supra eodem. & hoc firmat Felin. plura adducens. in d. c. accedentes. vbi limitat regulam, quæ habet, quod quæsibilia priuilegio, sunt quę̃ sibilia, præscriptione, vel consuetudine. capitu. duo simul, infra de offi. ordin. cap. cum contingat. infra de foro compet. cap. super quibusdam. de verbo. significa. vt non procedat in eo, qui est incapax possessionis talis iuris, ꝑ adducta per eũ. Ex his apparet, non recte loqui glo. hic, quę̃ requirit. quod sit tale ius, quod prę̃scribi possit, ad hoc, vt consuetudo valeat, quia aliqua sunt quæ præscribi nequeunt, vt In d. c. accedentes, & tamen priuilegio acquiruntur, vel etiam consuetudine tanti temporis, cuius initii memoria non extat in cõtrarium, vt per Abba. in d. cons. Posset tamen disputando faciliter. teneri contra dictam decisionem, quæ uult, quod imprę̃scriptibilia, sciente Principe, prę̃scribantur, per ea, quæ dicit Abb. supra in quarto requisito, & dixi supra in secundo requisito, in quę̃stione quantum tempus requiratur ad consuetudinem inducendam. Et ꝑ hæc sit expeditũ quintum, requisitum consuetudinis, cum his, quæ attingit Abb circa
34 illud. Sextum requisitum † consuetudinis est quod consuetudo sit obtenta in contradictorio iudicio. ita gl. hic, & in c. abbate. in verbo, ꝯdictorio infra de ver. sig. quas. glo. aliqui sunt sequuti. & idẽ tenet Ale. in cons. 136. inc. in causa. & lite. col. penul. in fi. in 2. vol. Concluſiue Abb. hic decidit ꝯrium videlicet, ꝙ ad consuetudinem inducendã non requiratur, ꝙ sit obtenta in ꝯdictorio iudicio, ex bonis fundamentis, vt per eũ, & in voce declarau. idem do. Ant. hic col. 9. & 10. vbi attestatur hanc esse cõem opinionẽ, & bene declarat, istam etiam dicit esse cõem opinionem Bar. hic col. 28. licet in cõtrarium arguat de tex. in l. 1. C. quę̃ sit lõ. consuet. ibi, probatis his, quæ in oppido frequenter in eodem genere controuersiarum obseruata sunt. Sed respondeo, quod ille tex. non dicit, quod debeat iudicatum esse, sed quod debeat probari obseruantia. & sic ipsa consuetudo. Vel dic, quod ille tex. loquitur de consuetudine, quæ est circa cognitionem causarum, quam debet iudex in similibus causis obseruare, & sic nihil obstat. Præmissam etiam opinionem firmat Bar. in d. l. de quibus. in repe. in 2. q. principali, ver. secundo videamus, & col. pen. & alias authoritates refert, & sequitur ibi cõmunis præceptor, col. 12. in fi. idem Bar. ibi in lectura, col. fi. & in effectu idem vult Bar. in repe. l. 2. C. quæ sit longa consue. col. 14. versi. deinde quæritur, ubi dicit, quod cõsuetudo inducitur ita per actus extraiudiciarios, sicut per iudiciarios & ibidem in sequenti quæstione concludit, quod consuetudo inducitur sine contradictione secũdum omnem effectũ actiue & passiue, & assignat rationem, quia consensus, maioris partis populi præiudicat minori. l. quod maior. ff. ad municip. non ergo debet requiri eorum contradictio, quę̃ nullum potest effectum producere, l. dotem, ff. solu. matr. cum aliis, quæ ibi Bar. allegat. idem Abb. c. abbate. infra de verb. sign. super glos. in verbo contradictorio. per illum text. & in consil. 73. incipien. super quæstione, col. fin. in 2. vol. Idem etiam firmat Paul. de Castr. in d. l. de quibus, colum. 2. dicens, quod ista est communis opinio. & idem attestatur. D. Petr. Philip. Corne. in consil. suo 293. incipien. circa supra dictam consultationem, col. 3. in 1. vol. Aduertendum tamen est, ut dicit Abb. hic, quia licet ad consuetudinem inducendam non re
35 quiratur de † necessitate actus iudiciarius, tamen ex actu iudiciario bene inducitur consuetudo, puta quia iudex iudicauit contra legem populo sciente & non contradicente. idem dicit D. Anto. hic colum. 17. in princip. intelligens hoc verum, quando actus sententiæ est talis, quem populus veri similiter non pateretur, nisi vellet illud pro iure seruari. allegat Ioan. And. idem tenere in d. c. abbate. de verb. sign. & subiicit, quod est communis opinio. sed in hoc uide Barto. qui uidetur requirere duas sententias ad hoc. vt consuetudo inducatur, nisi sit iudicatum inter duos talem esse consuetudinem, quia tunc vna sufficit, ita Barto. in d. repet. l. de quibus. in 4. q. principali. Breuiter, veritas huius difficultatis depẽdet a puncto, de quo statim dicam in sequenti requisito, videlicet, quot actus requirantur ad consuetudinem inducẽdam. Sed dicet quispiam, uidetur quod ex ipsis sententiis consuetudo non inducatur, siue vna, siue duæ sententiæ requirantur, quia res inter alios acta, alijs non præiudicat. toto titu. C. res inter alias acta, & c. dilecto, in fi. de præb. Pro sol. respondet Bar. ubi supra, cum quo alii transeunt, & aliter respõdet D. Ant. hic, in repe. col. 11. in princ. & utraque sol. est notabilis, vide per eos, & per Bar. in repe. d. l. 2. C. quæ sit longa con-
36 suetudo. q. 19. in prin. Septimũ requisitum † cõsuetudinis est, ꝙ homines sint vsi ꝯsuetudine variis vicib. aiõ introdncẽdi consuetudinẽ. ita gl. hic, cum qua Abb. & cæteri cõiter transeunt. idem gl. in c. cõsuetudo. j. dist. quam solam. pro mirabili ad hoc allegat cõis prę̃ceptor in d. l. de quib. in fine, dubitãs de ista decisione, tamen communiter tenetur per Doct. hic post hanc gl. quinimmo neminem vidi hic ꝯdicere. Idem tenet Bal. in rub. C. quæ sit longa consu. versi. quarto quæritur. & plenius D. Ant. hic. col. 10. in fi. inferens, ꝙ actus, quos quis gerit propter necessitatem, & non pro iure suo, non inducũt consuetudinem. Exemplum in iurib. allegatis hic in glo. loquentib. de eo, qui uadit per fundum alicuius, eo quia non potest ire pet uiã publicã, quę̃ est rupta. Idẽ dicendum est in actib. qui fiunt uoluntarie, sed non ex proprio iure, vt siquis vadit longo tpe ad molendinum, alicuius, vel ad furnum, per hoc non inducitur consuetudo. ut in futurum teneatur ire ad illud molendinũ, vel ad illum furnum. Item, si quis hospitatur pluries in domo amici. per hoc non inducitur consuetudo contra illum amicum, ut in posterum eũ teneatur hospitari, & sic de similibus. Et propterea dicimus, quod ex actibus meræ facultatis non inducitur consuetudo, quia nõ tendũt ad inducẽdam obligationem, seu nõ fiunt eo animo ut obligatio inducatur, ut tradit Abb. per pulchra exempla in c. fuã. infra. de Sim. in c. cum ecclesia Sutrina. infra de cau. pos. & prop. in 5. col. vbi tradit dictum exemplum de hospitante in domo alterius, & in c. cum Ioan. infra de cleri. coniuga. ad fi. & per hoc tradit mirabilem decisionem Abb. in c. ex parte Astensis, in vlt. notab. infra de concess præben. per illum tex. videlicet, quod licet in ecclesia consueuerint uigiti instituui, non tamen per hoc restringitur libertas habentis instituere, quin possit plures instituere, & sic non inducitur consuetudo. Et de materia ista uide etiã Bar. in l. j. ff. de cõd. ex lege. & declara eam, vt per Fel. in c. cum accessissent, col. 11. & seq. s̃. de const. Quomodo autem colligatur, ꝙ aiõ inducendi cõsuetudinẽ fiant actus, declarabo infra extra glo. q 6. ad finem, & aliquid ꝯferunt exempla & decisiones s̃. relatæ.
37 Sed hic succesſiue quęritur, quot actus requirantur ad con-

Source : BIU Cujas

ſuetudinem inducendam. Concludit Abbas communem eſſe opinionem quod tot requirantur, ex quibus veriſimiliter colligatur tacitus conſenſus populi. idem communiter, alii, vt etiam atteſtatur Barba. hic. col. 28. & dicit dom. An. in col. 7. in repe. quod eſt arbitrarium. conſiderando qualitatē actuum & perſonarum illos actus facientium, exemplificādo, ut per eum. idem tenet Bar. in d. l. de quibus. in lect. colu. pen. & in repe. d. l. 2. C. quæ ſit lon. conſue. col. 19. poſt multos alios per eum relatos idem Bar. in repe. d. l. de quibus. in 2. q. principali, & ibidem communis præceptor d. Iaſon col. 12. alia adducens, idem in effectu Bal. in l. j. in prin. C. quæ ſit lō. conſue. dicens, quod requiruntur duo vel plures, actus, ſecūdum caſuum emergentiam. idem Card. Flor. dicēs eſſe arbitrarium quot actus inducant conſuetudinem, in conſ. ſuo 62. inci. in eccleſia Belunēſi. col. fi. & conſuluit Abb. in pulchro caſu, in conſ. 54. inci. in prædicta cauſa. in 2. uol. quod licet fuerint producta octo inſtrumenta ſine nomine imperatoris. per hoc non eſt probata conſuetudo, quod inſtrumentum poſſit explicari ſine nomine imperatoris, quia illi actus conficiendi illa inſtrumenta, veriſimiliter non deuenerunt in notitiam populi. Non enim poteſt dari certa regula, quot actus requirantur ad conſuetudinem inducendam. Sed tot requiruntur vt veriſimiliter deuenerint in notitiam populi, ſeu vt ex eis tacitus conſenſus populi colligatur, ita in effectu Doct. præallegati, maxime Bar. Bal. & Sali. in d. l. de quibus. Cum igitur non ſit determinatus certus numerus, relinquēdum eſt arbitrio iudicis, quot actus requirantur, argum. l. primę. in fi. ff. de iure delib. ita Bal. & Sali. in d. l. de quibus, & domi. Anto. quem ſupra retuli. idem dom. Petrus Philip. Corne. in conſ. ſuo. 171. incipien. ex puncto præmiſſo. in tertio uol. Et dicunt præfati Doct. quod tam ex actibus extraiudicialibus, quam ex iudicialibus. inducitur conſuetudo, licet ⁊rium dicat Iac. Butr. in d. l. de quib. dicit tamen bonū, verbum d. Pet. Philip. in d. conſ. videlicet, quod ponderandū eſt, quia actus extraiudiciales, niſi ſint multum frequentes, vel multum publici, vel multum ponderoſi, raro peruenīt in notitiam maioris partis populi. Dicunt etiam prefati Docto. quod etiam ex actibus negatiuis inducitur conſuetudo, ita Ioan. And. in capit. Ioannes in tertio oppoſito. & Imo. ita ibid. colum. 9. infra de cler. coniugi. per adducta per eos, & probatur in l. ſi publicanus. §. in omnibus, a contrario ſenſu & in l. licitatio. §. earum rerum. ff. de publi. & idem firmant alii docto quos refert & ſequitur d. Petr. Philip. Corne. in conſilio 268. incipien. in hac conſuetudine in 6. colum. in quarto uolum. Sciendum eſt etiam pro declaratione præmiſſorum, quod in conſuetudine tanti temporis, cuius initii memoria non exiſtat, non debēt quæri actus, quia impoſſibile eſt eos inuenire, ex quo memoria initii non exiſtit, Sufficit ergo hoc caſu probare, nullum extare, qui viderit vel audierit videntem vel audientem contrarium obſeruari, & quod eſt communis omnium opinio, & præſertim eorum, qui circa talia arbitrantur. l. ſi arbiter. cum ſimilibus. ff. de probatio. Ita inquit dom. Petr. Philip. Corne. in dicto conſilio 244 incipiente. ad obiectus, qui fiunt. colum. tertia. & dicam infra poſt expedita dicta Abbat. in quæſtio, quomodo probetur communis vſus loquendi. An autem ex actibus nullis, iniuſtis, vel meticuloſis. inducatur conſuetudo, infra tradā
38 in fine huius requiſiti limita modo d. †cōcluſionem, vt procedat, quando actus ſunt interpolati. ita Bal. hic column. tertia, in principio. idem nult in effectu dominus. Anton. hic columna 8. in principi. & Bartol. in repetit. dictę l. de quibus in ſecunda quæſt. principa. verſicu. ſed quæro poſt Guliel. de Cug. idem Bald. in dicta l. de quibus. colum. quarta in fin. & dicit Bal. hic, quod etiam per mille actus, factos eodem tempore, ſeu ſine curſu temporis, non induceretur conſuetudo, & dicit Barba. hic colum. penul. quod licet aliqui dixerint, quod valeret conſuetudo. ſi conſtaret de tacito conſenſu populi, abſque curſu temporis vt tenuit Iac. Butr. tamen quod melius dicunt alii qui tenent quod tempus eſt de ſubſtantia præſcriptionis, quia lex ſtatuit, quod mores debeant eſſe diuturni, & ideo mille actus eodem tempore facti, non inducerent conſuetudinem. & allegat. Bald. hic. Secundo limi
39 ta præmiſſam †concluſionem, vt non procedat in conſuetudine facti, puta in conſuetudine vel aſſuefactione vnius hominis, quę non facit ius, ſed ſolum facit ad probandum vtrum ille ſit aſſuetus vel nō iuxta l. vel uniuerſorum. cum ſimilibus. ff. de pignori act. tunc enim duæ vices ſufficiunt ad illam inducendam. hoc probatur in l. tertia in fine. C. de epiſcopa. audien. vbi dicitur, quod qui bis deliquit, dicitur conſuetus delinquere, & tradit Ioan. de Imo. in capitu. cum eccleſia Sutrina. infra de cauſa poſſ. & propri. ſuper gloſ. in verbo, tertio. & Bartol. in l. prima C. quomodo & quando iudi. & in l. Mela. de ali. & cib. leg. & dixi ſupra in rub. huius titu. in articu. an conſuetum differat a ſolito & hoc nota. ad declarationem l. vel vniuerſorum. ff. de pig. ac. cum ſimilib. quæ allegantur ad hoc, ſ. quod bonum eſt argumentū a conſuetudine patrisfamilias, quia illa conſuetudo verificatur in bina vice. Hoc tamen non procedit in cōſuetudine blaſphemandi, vt dixi ſupra in rub. q. 5. in fi. Tertio limita, vt procedat †dicta concluſio in conſuetudine vera, & non in conſue
40 tudine ficta vel intitulata, vt per d. Ant. hic col. 5. & 7. & dixi ſupra in q. quantum tempus requiratur in inducenda cōſuetudine, quam tetigi in 2. requiſito conſuetudinis. Quarto li-
41 mita dictam † concluſionem, vt procedat, dummodo tales actus ſint facti animo firmandi cōſuetudinem. vt hic per gl.
42 & ſupra paulo ante dixi. Sed dubium eſt, an per vnicū † actū inducatur conſuetudo. Abb. hic facit in effectu duas concluſiones. Prima eſt concluſio, quod ex vno actu momentaneo conſuetudo non inducitur. & in hoc nemo diſcrepat, quia lex requirit actuum frequentiam. l. 1. C. quæ ſit lon. conſuet. & ſaltem duo actus requiruntur, ſecundum Barto. in d. l. de quibus. in 2. q. prin. & eſt gl. in rub. C. quæ ſit lon. conſuet. Ex quo vtiliter infero quod illud dicitur fieri frequenter, quod fit bis. hoc enim probatur, attento quod lex requirit actuum frequentiam ad conſuetudinem inducendam, vt in d. l. 2. & tamen duo actus ſufficiunt. Probatur etiam prædicta illatio in §. fin. in Authen. de defenſo. ciui. & ibi gl. & not. & dicitur ſæpiſſime fieri, quod ter fit. gl. in c. ſi quis erga. 2. q. 7. facit glo. in §. & quod ſæpe. in verbo, filiorum. in Authen. de trien. & ſemiſ. quæ dicit. quod dictio plurimi, verificatur in tribus, & de dictione frequens, tradit etiam Bar. poſt antiquos in repe. d. l. 2. col. 10. C. quæ ſit longa conſue. tradit etiam Barb. in c. ad noſtram. infra de reb. ecc. non ali. in fi. Secunda concluſio
43 eſt. †quod ex unico actu ſucceſſiuo cōſuetudo inducitur, puta ſi fiat pons in publico. ita Abb. hic per text. in c. cum de beneficio. de præben. lib. vj. idem expreſſe dicit d. Ant. hic in repe. col. 7. in fi. & Card. Flo. hic q. 14. & Barb. hic col. 28. qui hoc comprobat per aliqua ſimilia. idem Card. in cōſ. ſuo 62. incip. in eccleſia Belunenſi. colum. fi. Barto. tamen poſt Gulielmum in lectura, in d. l. de quibus. colum. 4. cum quo alij tranſeunt, tenet expreſſe contrarium exemplificādo in ponte, vt ſupra exemplificaui, & ſequitur in ſpecie communis præceptor ibi. col. 12. ad fi. idem Io. An. hic in ſumma, col. 5 poſt Guli. de Cug. in d. l. de quibus. & ibidem Barto. in repe col. 5. idem ſentit Bar. in repe. d. l. 2. colu. 19. C. quę ſit longa ⁊ſuetudo. Idem, Imo. hic. col. 7. dicens hanc eſſe cōmunē opinionem, & reſpondet ad text. in d. c. cum de beneficio. ut per eum. Sed tu aduerte, quia forte non eſt verum, quod dicit Imo. ſcilicet, quod prædicta opinio ſit communis, & ex dinumeratione infraſcriptarum authoritatum hoc percipies, unde mihi magis placet opinio Domi. Anto. Card. Ab. & Barb. hic quam etiam ſequitur Ro. in conſi. ſuo 368. inci. præſens conſultatio col. 2. & agnatus & præceptor meus d. Franciſcus Curtius antiquior in conſi. 41. incip. ſuper proceſſu. col. 1. & Do. Petr. Phil. Corne. in conſi. 90. inci. uiſo ꝓceſſu in 1. col. in 2. uol. referens idem tenere Io. And. hic, & Petrū de Bellapertica, & mihi rationabilis videtur, attento ꝙ ex tali actu ſucceſſiuo ſatis tacitus conſenſus populi colligitur. Et hanc opinionem tenendo, ad contraria puto poſſe reſpōderi. Et in primis non obſtat text. in d. l. 1. C. quæ ſit longa cō ſuetudo. vbi requiritur actuum frequentia, quia reſpondeo ex mente Do. Anto. hic, quod ideo lex frequentiam actuum requirit, quia non faciliter per unum actum colligitur tacitus conſenſus populi, quaſi velit, quod aliud eſſet ſi conſenſus ipſe colligeretur, & denotatur ſecūdum eum in illo tex. videlicet, in d. l. 1. & ſimilibus, magis facti accidentia, quam iuris miniſterium. Vel dic, ut etiam Do. Ant. dicit, quod ibi requiritur actuum frequentia, habita conſideratione ad cōmuniter contingentia, ſecundum quæ ex vno actu non ſolet percipi tacitus cōſenſus populi l. nam ad ea. ff. de leg. Vel aliter dicas, quod populus dicitur conſentire uidendo & patiendo pontem ibi ſtare, & hoc modo plures actus dicuntur. ita etiam dicit D. Ant. Et cod. modo poteſt reſponderi, vt puto, ad tex. in l. nā Imperator. ff. de legib. ibi, rerum perpetuo iudicatarum. ubi uidentur requiri plures ſententiæ ad conſuetudinem inducendam, quia fateor a communiter cōtingentibus, vt prædixi. Sed ſi eſſet talis actus ſentētię notorius ex quo populi cōſenſus colligeretur, aliud eſſet, puta ſi eſſet pronunciatum, quod quidam maior natu ſuccederet, & ille eſſet perſona notiſſ. in ciuitate, tunc illa ſola ſententia ſufficeret. Vel poſſet dici, quod ſententia nō eſt actus, qui habeat tractum ſucceſſiuum, prout pons in publico conſtructus, ꝙ quotidie a populo videtur. Et hanc opinionem, ſcilicet, ꝙ unus actus ſucceſſiuus ſufficiat, dicit eſſe tutiorem Bartol. in repe. d. l. 2. colu. 9. C. quæ ſit longa conſuetudo. licet ſubijciat, quod alia opinio in iudicio communiter obſeruatur & an in hoc ſit ei credendum, dicam infra poſt ſcripta Ab. in q. 5. Eandem opiſi. referendo Abbas. hic ſequitur & commendat

me ndat dom. Felin. in cap. Petrus. in 2. col. infra de homicid. generaliter autem, quando & ex quot ſententijs, vel interlo cutionibus iudicis, vel conſultationibus principum, vel con ſilijs prudentum, inducatur conſuetudo, vide Bal. in l. nemo iudex. C. de ſent. & interlo. om. iud. & Bar. in repe. d. l. de quibus. in 4. q. princip. & aliquid dicam infra extra glo. q. 6. & ibi inter cætera ponam pro conſtanti ex mente aliorum Docto rum ibi referendorum, ꝙ ſi ſemel legitime iudicetur talem adeſſe conſuetudinem, tunc ex ipſa ſola ſententia conſuetu
44 do inducta probatur. An autem ex actibus † coactis, violentis, vel meticuloſis, inducatur conſuetudo, tradit dom. Ant. hic col. 9. & Barb. col. fin. & Barto. in repet. d. l. 2. quæſt. 18. & quæſt. 19. in fi. C. quæ ſit lon. conſuet. & Abb. in conſil. 96. incipien. Ieſus Chriſtus adſit. ad finem, in 2. volu. vbi tangit, an per ſeruitium præſtitum per clericum, quaſi per extorſionē prælati, inducatur conſuetudo, puta ſi presbiter diu celebrauit in beneficio, ad quod non erat obligatus, iubente prælato. Item, an ex ſententijs, quæ nunquam ſunt executioni mā datæ, vel quæ ſunt nullæ, vel quæ ſunt reſciſſæ, vel quæ ſunt latæ inter non ſubditos, vel ex ſententijs arbitrorum, induca tur conſuetudo, tradit Bar. in d. l. 2. q. 2. & ſequētibus, & in repet. d. l. de quibus. in 2. quæſt. principali. verſus fi. & dom. An to. hic in repet. colu. 12, & ſequenti, & Barba. hic ad finem. & reſpectu ſententiæ arbitrorum, Bar. fuit contrarius, vt refert communis præceptor in d. l. de quibus. colum. antepen. dic, ut in dictis locis traditur, & aliquid dicam infra in 2. par. huius gl. fin. circa princip. Quomodo autem, ſeu ex quibus acti bus, tollatur conſuetudo, dicetur infra poſt Abba. in 8. requi ſito, ſeu poſt ipſum octauum requiſitum. An autem ex actib.
45 excommunicatorum † inducatur conſuetudo, vide Bal. in d. l. de quibus. col. 8. verſic. modo circa hoc quæritur. An autē ex inueſtitura nulla, dicatur res conſueta dari in emphyteu ſim, & quot inueſtituræ requirantur, & quātum ad tempus, ad hoc, vt dicatur talis conſuetudo inducta, tradit pulchre d. Alex. in conſil. 9. incip. viſo themate. in 3. volum. poſt Doct.
46 per eum relatos, dic vt per eum. Octauum requiſitum † conſuetudinis eſt, ꝙ maior pas populi vtatur illa conſuetudine. ita omnes hic, & probatur in definitione conſuetudinis, de qua ſupra dictum eſt in rubrica. nam in conſuetudine inducenda attenditur maior pars populi, & nō quod facit minor pars. ita etiam dicit Ioan. de Imo. in c. cum iandudum. col. 3. infra de præben. & ibidem Abb. ad finem, & Abb. in c. quia circa. ſupra de conſang. & affi. per l. quod maior. ff. ad munic. cum ſimilibus. tradit etiam d. Fel. in cap. 1. colum. 6. ver. limi ta ſecundo. infra de treuga & pac. Intellige hoc requiſitum de vſu populi, id eſt, illorum de populo. non enim requiritur, quod populus vt populus vtatur, ſed quod illi de populo, vel maior pars vtatur. Sufficeret etiam, quod aliqui vterētur, & illi actus deuenirent in notitiam populi, vel maioris partis. ita declarat Soc. in conſil. ſuo 7. incipien. nunc quæſitorum. col. 3. idem in effectu dicit Pet. de Anch. hic, idem dom. Pet. Philipp. Corn. in conſil. ſuo 293. incipien. circa ſupra dictam conſultationem. colu. 4. in 1. uolum. Ex his infertur, quod ad
47 conſuetudinem † inducendam tacitus conſenſus populi exi gitur, & non expreſſus, & probatur in d. l. de quibus. & decla rat Imo. in c. cum eccleſia Sutrina. in glo. in verb. de conſue tudine. infra de cauſa poſ. & proprie. & Aegid. Bellamera in
48 conſil. 10. incip. factum eſt tale. colu. 6. Secundo ex dicto † requiſito ego infero, quod vna perſona, non accedente conſen ſu populi, vel maioris partis, poteſt inducere conſuetudinē. Cuius contrarium videtur velle Io. And. in definitione ſua conſuetudinis, de qua tradidi ſupra in rub. eod. tit. & per uer ba dictæ definitionis dicit Card. Floren. hic, quod ex morib. unius hominis, puta principis, poteſt induci conſuetudo. Idē dicit in alio, qui poſſet condere ius. Hin c dicimus, ꝙ mos Pa pę, quem ſeruat in curia, facit ius. c. ex literis. ſupra de conſt. c. quam graui. infra de crimine falſi. & dicit Bart. in d. l. de q- bus. in 10. colu. ff. de legib. quod idem operatur ſtylus unius principis, quod cōſuetudo uniuerſitatis, vel populi. Et idem dicit Alexā alia allegans, in conſilio ſuo 390. incip. viſis in 3. uolum. ſubijcit tamen Card. hic, quod communiter, cum lo quimur de conſuetudine, intelligimus de ea, quæ cauſatur a tacito conſenſu unius vniuerſitatis, vel maioris partis. Breui ter, conſuetudo vnius hominis, non dicitur proprie conſue tudo, quia non conuenit communi definitioni conſuetudi- nis, de qua dixi in dicta rubrica. Itē, quia repugnat iſtud octa- uum requiſitum communiter approbatum. Large autem poteſt procedere id, quod dicit Card. cōſuetudo enim vnius hominis priuati, potius appellatur aſſuefactio, quæ differt a conſuetudine proprie ſumpta, ut declaraui in rub. ſupra eo. in 3. quæſt. principali. & hoc etiam dicit Barb. ibi col. 5. vbi in quit, quod licet priuatus homo inducat conſuetudinem, l. 3. C. de epi. aud. tamen tunc non dicitur proprie conſuetudo. & dixi aliquid in præcedenti requiſito, circa princ. ver. ſecū- do limita. Conſuetudo autem Principis, potius ſtylus appellatur. d. c. quam graui. cum alijs, ſupra relatis. Tertio inferri †videtur ex præmiſſa concluſione, ꝙ non ſufficeret maior
49 pars duarum partium populi ad conſuetudinem inducen- dam. quia gloſ. & docto. hic requirunt populum, vel maiorem partem. Contrarium tamen expreſſe dicunt Abb. & Bar bat. hic col. 28. inquiens, quòd in conſuetudine inducenda in aliquo collegio, requiritur ꝙ duæ partes illius collegij fiant, quòd illa conſuetudo inducitur, per notata in l. quod maior. ff. ad muni. facit tex. in l. nulli. ff. quod cuiuſq; vniuerſi. & qđ plene tradunt Abb. & alij in c. cum omnes. colum. fin. ſupra de conſti. Prima opinio communior videtur, quam, in popu lo loquendo, etiam ſequitur Barba. Nec obſtat deciſio contraria, qa procedit in actibus ipſius populi vel vniuerſitatis, nos loquimur in conſuetudine, quæ inducitur ex actibus par ticularibus, ſciente populo, non ꝯgregato ad hoc. talis enim ꝯgregatio non requiritur, vt tradit d. Pet. Philip. Cor. in conſ. 296. incip. circa princi. in 4. vol. colum. 3. & pulchre declarat Barto. in l. omnes populi. in 3. q. ſecundæ principalis, ff. de iuſtit. & iu. vbi dicit, quòd ex conſenſibus ſeparatis induci pōt conſuetudo, licet nō ſic fiat ſtatutum, & aſſignat rationem, vt per eum. Quando autem conſuetudo introduceretur ex actibus factis per populum ipſum ſolenniter congregatum, vel per regentes, de quibus infra dicam, tunc, vt puto, ſuffice ret, quod actus eſſent facti a duabus partibus cōgregatis, vel a maiori parte ipſorum, per tex. in d. l. nulli. cum ſi. & ita de- claro doctrinam Ab. hic, qui facit differentiam in hoc octa- uo requiſito inter conſuetudinem populi, & cōſuetudinem collegij, & de hac difficultate dubitauit dom. Phi. Cor. in cō ſilio 293. incipien. multa in medium adducuntur. colum. 9. in fine. in 3. volum. nec aliter reſoluit. Quarto infertur, quod
50 ſoli Notarij non poſſunt inducere conſuetudinem cōtra ius in conficiendis inſtrumentis, puta in omittendo aliquam ſo lennitatem a iure requiſitam. Ratio eſt, quia requiritur vſus populi, uel maioris partis. & ita in terminis decidit Abb. in conſil. ſuo 53. incipien. in prædicta cauſa. in 2. volum. colu. 2. hoc tamē intellige, niſi id deuenerit in notitiam populi, uel maioris partis, & ſic, niſi talis conſuetudo eſſet a populo ta cite approbata, quia, vt ſupra declaraui, vſus populi, uel uſus particularium, ſciente populo & tacite conſentiente, facit ut conſuetudo inducatur. & ita ſentit Abb. ibi, dum dicit, ꝙ debet probari, quod inſtrumentis fuerit adhibita fides, & ſic eo caſu vult, quod ex actibus Notariorum inducatur cōſue- tudo, quia concurrit approbatio ipſorum actuum. idem Ab. in conſil. 73. incipien. in quæſtione. colum. 4. eod. vol. & facit ſimile in conſuetudine mulierum, quæ ob tacitam approbā- tionem populi valet, ut dicam infra q. 3. in 4. limitatione, & faciunt, quæ tradit Soc. in dic. conſil. 7. colum. 3. Aduerte ta- men, quia licet Notarij ſoli non poſſint inducere conſuetu- dinem contra ius, tamen poſſent inducere ſtylum, ut puto, vel obſeruantiam quandam præter ius, quia nihil eſt, quod repugnet. Et quid operetur talis ſtylus, uel obſeruantia, uel ēt aſſuefactio unius particularis hominis, declaraui ſupra in ru brica, quæſtione 3. & quæſt. 4. Sed hic pro declaratione quę-
51 ritur de pluribus. primo quæritur, an † minores computētur in numero, ad conſuetudinem inducendam. Abb. hic dicit, quod infantes non computantur. Tu dicas, quod nec etiam minores 25. annis computantur, ut inquit d. Ant. hic col. 20. uerſi. 3. eſt uidendum. per tex. in l. ad rempublicam. ff. de mu. & ho. probat etiam tex. in l. ſpurij. §. 1. & in l. non tantum. §. 1. ff. de decurio. in quibus legibus prohibentur tales eſſe decu riones & ſtatuta condere, ergo eadem ratione prohibentur conſuetudinem inducere. Idem firmat Bart. in repet. l. 2. col. 12. C. quæ ſit lon. conſuet. & ante eum Cy. ibi, col. 12. verſ. 7. viſis &c. facit etiam tex. in l. 1. ff. de legi. ibi, virorum pruden tum &c. Hoc tamen limita, niſi cōſuetudo aliter ſe habeat, quia illi admittuntur, quos conſuetudo admittit, vt tradit Alex. in conſ. 6. incipien. uiſo. col. 1. in 1. uolum. Sed tu conſi dera, quod forte in minoribus ætate talis conſuetudo nō ua let, quia eſt contra publicam utilitatem, cum non habeant illi minores ſanum conſilium, l. 1. ff. de mino. cum ſimilib. & conſuetudo contra publicam vtilitatem nō valet, vt tradit Abb. infra col. fin. ubi dicam, & reperio, quod in pupillo ita determinat Ang. in conſil. ſuo 63. incip. nobilis miles. in fine. An autem minores ligentur conſuetudine, & de pluribus aliis ad propoſitum, dicetur infra poſt expedita dicta Abb,
52 hic. Secundo † quęritur, an furioſi connumerentur in nume- ro eorum, qui poſſunt inducere conſuetudinem. Reſpon. ꝙ nō, vt per Ab. hic, per tex. in d. l. 1. & nemo diſcrepat ab hoc.
53 Tertio quæritur, an cōputet † mulieres. Reſp. Ab. hic, ꝙ non. idē d. Ant. hic in d. ver. tertio eſt videndū. in fi. & Barb. hic in fi. alias auth. all. idem Bar. in l. 2. C. quæ ſit lon. ꝯſue. col. 12. de- clarando, ut per eū. idē Bar. in d. l. 1. in fi. ff. de legi. quem Ab- ba. ſupra refert in 2. requiſito idem Rom. in ſingula. ſuis, ſin-

Source : BIU Cujas

gulari incip. ad hoc. Abb. in conſ. 53. incip. in prędicta quæſtione in prin. in 2. volum. Card. Alexand. in c. fruſtra. in fi. 8. diſtin. Inno. tamen contrarium dicit in c. 2. infra de no. ope. nunci. ſed allegata per eum, non probant. item contrarium videtur tenere Barba. in rubr. ſupra eo. col. 5. vbi dicit. quod Bart. in d. l. 1. ff. de legib. loquitur arguendo, & non deciden. Item dicit, quod tex. ibi in verbo. virorum. denotat frequentiam. Sed hæc ſol. ad illum tex. non eſt ſolida, vt puto, quia ibi iureconſultus ponit definitionem ſeu deſcriptionem legis. & definitio debet conuerti cum omni definito. l. 1. §. dolum. ff. de dolo. & ſupra plene dixi in rub. in definitione conſuetudinis. item definitio continet ſubſtantialia rei definitæ vt inquit glo. in l. omnis definitio. ff. de reg. iu. requiritur ergo de ſubſtantia legis, quod fiat a viris prudentibus. ergo idē
54 erit in conſuetudine ſecundum Bar. in d. l. 1. Limita† tamen dictam concluſionem, niſi mulieres ex conſuetudine iuriſdictionem habeant. tex. eſt in c. cum dilecti. infra de arbi. ita dom. Anto. hic in d. ver. tertio eſt videndum. in fin. idem poteſt dici, ſi ex priuilegio vel aliter iuriſdictionem haberent, vt dicit Ang. & communis. præceptor in d. l. 1. Secundo limita
55 niſi† conſuetudo inducatur per mulieres in ſpectantibus ad earum artem, puta ad artem obſtetricum, vt in caſu l. 1. §. 1. ff. de uariis & extraordina. cognit. ita inquit communis præceptor in d. l. 1. nihil tamen allegat. idem tenet dom. Diony ſius de Peruſio in reportatis ſuis, in d. l. 1. ff. de legib. quem refert & ſequitur Barba. in rub. ſupra eodem titu. colum. 4. in in princ. Ego hoc probo per ſimile glo. in capitu. primo de verbo. ſigni. lib. 6. in verbo, ſtatutum. quæ dicit, quod canonici in ſpectantibus ad eos, poſſunt ſtatutū facere ſine epiſcopo, licet alias non poſſent. item probo per ſimile, de quo per Bar. in l. omnes populi. in 6. q. prime principalis, ff. de iuſti. & iure, vbi dicit, quod paterfamilias licet iuriſdictionem non habeat, tamen in domo ſua poteſt facere ſtatuta. item comprobo, quia ruſtici in ſpectantibus ad eos, poſſunt conſuetudines inducere, licet non poſſint, quo ad deciſiones cauſarū, ita Bar. quem ceteri ſequuntur, in d. l. omnes populi, in prima quæſtione. principali, in princip. ff. de iuſti. & iure, tradū† Abb. & alii communiter, in cap. quæ in eccleſiarum. ſupra de conſti. colum. prim. Tertio limita dictam concluſionem
56 vt non† procedat in mulieribus, quæ ſunt moniales, vel quæ collegium faciunt, quia poſſent ſtatuere, & conſuetudines, inducere, hoc probatur arg. cap. dilecta. infra de maio. & ob. & ita ſentit. d. Anto. hic in d. verſicu. tertio allegando illum tex. & facit, quod dicit Spe. in tit. de ſyndico, verſic. quid de mulieribus. Quarto limita dictam, concluſionem, vt non procedat, quando mulierum conſuetudo eſſet a populo ſaltem tacite approbata. ita Bart. in repeti. d. l. 2. C. quæ ſit longa conſuetu. colum. 12. exemplificando in conſuetudine mulierum, quod primogenita ſuccedat, certe ſi id deueniat in notitiam populi, qui non contradicat, valebit conſuetudo, vt
58 per eum. Quarto queritur, an† in conſuetudine inducenda, computentur forenſes. Conclude Breuiter, quod ipſi regulariter non ligantur conſuetudine loci, nec etiam gaudent bñficijs ſtatuti vel conſuetudinis loci, vt dicam infra, poſt expedita dicta Abb. quæſtio 12. in ſecunda. limitatione, & idem dicit Socin. in conſil. ſuo 7. incipien. nunc quæſitorum. co-
59 lum. quarta. Quinto queritur, an† conſuetudo poſſit induci a populo, vel a maiori parte, in preiudicium ſingularium perſonatum vel priuatorum. Vide Ang. in ſpecie concludentē, quod non, niſi illi priuati conſentiant expreſſe vel tacite, in conſilio 63. incipiente nobilis miles. in princip. & in conſili. 271. incipien. viſis. allegat maxime Inno. in cap. 1. column. 2. ſupra eodem. faciunt notata per Ab. & poſteriores in rub. & in cap. cum omnes ſupra de conſtitu. poſt Bar. in d. l. omnes, populi. in ultim. queſtio. 5. principalis, vbi dicit quod conſtitutio vel ſtatutum factum in odium particularis perſonæ, non tenet. aliqui tamen tenent, quod non ſit neceſſaria ſciētia iſtius, vel illius, licet illis præiudicetur. ita refert & ſequitur Aegi. Bellamera in conſilio 10. incipiente. factum eſt tale. colum. 16 uerſicu. tertio principaliter. ſed illud debet intelligi, quādo eodem modo præiudicatur illis, ſicut alijs, ſed quando præiudicium concerneret particulariter aliquos, tunc procedit id, quod dicit Ang. ſupra relatus. Sexto quæ-
60 ritur, †circa prędictum requiſitum, an regentes ciuitatem, ſoli, ſufficiant ad conſuetudinem inducendā, vel maior pars eorum. Bart. in d. l. de quibus. in quarta quæſtio. principali, dicit quod ſic, & cum eo tranſeunt poſteriores, per glo. in rub. C. quæ ſit longa conſuetudo, & per text. in capit. in cauſis. ad fin. infra de ele. tradit etiam Felin. in cap. nouit. colum. 8. ad
61 fin. infra de iudi. Septimo quæritur, an† vna pars ciuitatis poſſit conſuetudinem inducere. Bart. in d. l. de quibus. in lectura, colum. fin. poſt Guli, dicit quod ſic per tex. in l. ſi quis a filio. §. finali. ff. de leg. 1. idem Bart. in repet. d. l. 2. col. 14. verſic. iuxta hoc quæro an certa perſona. C. quæ ſit longa conſuet.

& in d. l. omnes. populi. in 1 & 3. quæſti. primę principalis. de clarando, vt per eum, ſcilicet in ſpectantibus ad ipſam partē ciuitatis, vel quarterium, non autem in ſpectantibus ad deciſionem cauſarum, ut per eum, cum quo tranſeunt alii, & communis pręcetor ibi colum. 9. Alia ad hoc adducit idem Ang. in §. ex non ſcripto. in fi. inſtit. de iure nat. ubi dicit, qđ ſuburbia poſſunt inducere conſuetudinem. non tamen poſſunt pars guelpha vel gibellina id facere, ut tradit Bal. in l. 2. §. deinde. ff. de orig. iur. & tradunt doct. in d. §. fina. & communis præceptor in d. l. omnes populi. colum. 9. Octauo quæ
62 ro de† utili quæſtione videlicet, an una familia poſſit inducere conſuetudinem, Ioan. And. in addit. Specu. in titu. de inſtru. edit. §. compendioſe. verſi. ſed nunquid. in addi. parua. incipient. interpoſuit hic Obertus progeniei. dicit, quod ſic. idem tenent Imo. & Rapha. Comenſis in locis, quæ refert & ſequitur communis præceptor in d. l. omnes populi. colu. 9. in fi. dicens ſe ita conſuluiſſe in quadam conſuetudine, excludendi fœminas extantibus maſculis. quæ erat in familia de Sichis, de oppido Carauagii. Pro iſta opinione facit ſimile de quarterio ciuitatis, de quo ſupra. Secundo facit ſimile de collegio inferiorum, puta cerdonum, piſtorum, & ſimilium qui poſſunt inducere conſuetudinem, & ſtatuta condere, vt traditur per Abb. & alios in ca. quæ in eccleſiarum. ſupra de conſtitu. declarando ut per eos. Tertio facit deciſio Bart. in d. l. 2. col. 12. C. quæ ſit longa conſuetu. vbi dicit, quod valet conſuetudo inter mulieres, quod primogenita ſuccedat, populo non contradicente, quia videtur conſuetudo populi. Præmiſſam opin. tenet ēt Barb. ſimpliciter in rub. ſupra eod. col. 7. allegat ſolum Ioan. And. in d. addi. & Ange. in l. teſtamenti factio ff. de teſta. Contrarium tamen, ſ. cp vna familia non poſſit conſuetudinem inducere, tenuerunt aliqui, quos refert & ſequitur Ale. in l. ſi non ſpeciali. C. de teſtam. & hāc opinionem. vltra communiter allegata ſequi videtur dom. Mar. Laud. in diſputatione ſua incip. Augerius. col. 10. ver. venio nunc ad deciſionem. item in hanc opinionem vr̄ inclinare communis præceptor in l. ſi quis a filio, §. fin. ff. de leg. 1. Et fundamentum huius opinionis, eſt quia familia non habet iuriſdictionem. igitur ſtatuere non poteſt, vt patet ex definitione iuriſdictionis, de qua in l. 1. ff. de iuriſdict. om. iudi. Si non poteſt ſtatuere, ergo videtur, quod non poſſit conſue
tudinem inducere, & iſtam conſequentiam facit Bart. in d. l.
63 1. ff. de legi. Ego † in iſto puncto credo diſtinguendū eſſe. aut iſti de vna familia vel parentela volunt inducere conſuetudinem in rebus ſuis, puta quomodo debeant diuidi onera inter eos, & poſſunt, ſicut poſſet etiam paterfamilias, vel alii non habentes iuriſdictionem, vt mulieres vel ruſtici, vt ſup. Aut vero uolunt inducere conſuetudinem in concernentibus deciſionem cauſarum, & ſecus erit, quia non habent iuriſdictionem, ut per Bart. in ſimili de ſtatuto facto ab uno quarterio ciuitatis, in d. l. omnes populi. in 3. q. prime prin. itē facit ſimile de conſuetudine vel ſtatuto ruſticorum, vt per Bar. in eadem q. in prin. & per Abb. & alios in c. quę in eccleſiarum. col. 1. ſup. de conſti. ubi etiam idem decidunt in ſtatutis cerdonum, piſtorū, & ſimilium. & codē modo diſtinguit Card. Ale. in c. fruſtra. in fi. 8. diſtin. Et illud quod dicimus in ſtatutis, habet locū ēt in conſuetudine, vt dicunt plerunque Doct. in iſta materia, & Bart. in d. l. 1. ff. de legi. & probatur in d. l. de quib. co. ti. Ex prędictis infero, cp nō valet conſuetudo familiæ, cp fœminę non ſuccedat, quia hoc reſpicit deciſionem cauſarū, vt de ſe patet, & eſt cōtra ius cōe, l. maximum vitium. C. de libe. pręter. hoc dico, ſalua ſemper reuerentia excellentiſſimi Iaſonis præceptoris cōis, qui vt ſupra retuli, dicit ſe conſuluiſſe contrarium. Et ex his ſublatū eſt fundamentum de quarterio ciuitatis, s̄. in ꝯrium factum, quia tale quarterium non poteſt conſuetudinem inducere circa deciſionem cauſarū, ſed ſolum circa res ſuas, vt s̄. dixi. Non obſt.
64 etiam, dum dicitur, quod familia† videtur facere vniuerſitatem. igitur &c. Quia reſpondeo, quod immo nō facit vniuerſitatem, & probo hoc, qnia etiam vna parochia nō facit vniuerſitatem, vt tradit Abb. in conſ. ſuo 76. inc. inuocato Chriſti auxilio. in 2. vol. Et quod vna cognatio non faciat vniuerſitatem, adduco deciſionem Bart. in terminis, in l. ſi cognatis. col. fin. ff. de rebus dub. Non obſtat quoque deciſio Barto. in d. l. 2. C. quæ ſit lon. conſuet. quæ prima facie vr̄ ſtringere, quia reſpondeo, cp ſi cōſuetudo ſit cp primogenita ſuccedat de qua loquit Bart. ibi. eſſet ſolum in una familia & in aliis illud non obſeruaretur, certe apparet populum non conſentire, quē cōſenſum Bar. requirit in loco prælegato. Si vero in aliis familiis idem obſeruaretur, tunc non diceretur conſuetudo familiæ, ſed totius populi, vt ad ſenſum patet. dico ergo, cp in caſu deciſ. Bar. illa conſuet. mulierū, cp primogenita ſuccedat. valet, qa vr̄ cōſuet. populi, eā tolerantis, vt Bar. ibi dicit, & ſeruat in oī familia, ſed qñ eſſet cōſuet. vnius tm̄ familiæ, & aliæ familiæ contrariū ſeruarēt, certe illa nō poſ-

ſet

ſed dici conſuetudo approbata a populo, & ſic non eſſemus in caſu deciſionis Bart. Si uero aliæ familiæ id obſeruarent, diceretur tunc conſuetudo populi, & unius familiæ, propter tacitum conſenſum populi. Concludo ergo, quod una familia non poteſt inducere conſuetudinem, niſi prout ſupra dixi. Et per hæc ſit reſolutus iſte articulus quotidianus. Nono
65 †quæritur circa dictum requiſitum, quomodo probabitur, quod populus, uel maior pars, tacite conſenſerit. Bart. in dicta l. ſecunda. C. quæ ſit lon. conſuetudo. columna 12. uerſiculo deinde quæritur. dicit, quod conſenſus populi, uel maioris partis, colligitur ex accidẽtia facti, uidelicet, quia præſentes erant, quando auctus factus fuit, utputa quando dos fuit adiudicata marito, ſecundum conſuetudinem, iuxta nota. in l. dos a patre. C. ſoluto matrimonio. nam populus non cõtradicendo, tacite uidetur conſentire, ſecundum Barto. ibi per text. in l. an in totum. C. de ędif. pri. argumen. l. ſecundę. ff. ad municip. idem Barto. ibidem quęſtio. 27. & 28. maxime per l. primã. eodem titulo. aliter tamen loquitur Barto. in d. l, de quibus. in repet. in quarta quæſtio. principali, colum. 10. ubi dicit, in ſententia loquendo, quod ex eo, quod fertur cum magno conflictu, l. finali. C. commin. uel epiſt. lex præſumit, quod maior pars populi id ſciat, uel ſaltẽ maior pars populi id ſciat, uel ſaltem maior pars conſiliariorum populum repreſentans. & cum Bart. ibi tranſeunt alij. Et faeit, qa licet ſcientia populi, uel maioris partis, requiratur, nõ tamẽ requiritur ſcientia populi congregati, ut tradit dominus Petrus Philip. Corn. in conſilio 296. incipiente, circa primum. in tertia columna. in principio. in quarto uolumine hęc tamen quęſtio pendere uidetur a quęſtione, qualiter debeat probari conſuetudo, de qua plene dicetur infra poſt expedi
66 ta dicta Abb. Decimo quęrit † ſucceſſiue Abb. poſt dictum requiſitum, an per unicum actum, contrarium conſuetudini, tollatur conſuetudo, & diſtinguit, ut per eum. Ex doctrina ſua duę concluſiones colliguntur. Prima concluſio eſt, quod conſuetudo nondum completa interrũpitur per unicum actum populi contrarium. ita Abbas hic, & eſt gloſa quam ipſe allegat paulo infra, in l. nemo. §. temporaria. ff. de regulis iuris idem concludit dom. Anton. hic, columna 13. uerſiculo ſed eſt dubium. & Barb. hic columna 28. ad finem. idem tenent alii Doct. quos refert & ſequitur do. Feli. Sand. in cap. cum acceſſiſſent. col. antepen. uerſic. quintus caſus. ſupra de conſtit. Hinc dimus, quod ultima conſuetudo attenditur, ut dicitur in ſequenti concluſione, & quando conſuetudo prima interrumpitur, reducimur ad ius commune. gl. eſt in l. cum de conſuetudine. ff. de legibus. Bart. in l. 2. in fin. princip. ff. ſolu. matr. infe rens ad conſuetudinem co nficien di inſtrumenta diuerſimode, quia tunc, ut ipſe inquit, redimus ad ius commune Et cum Bart. ibi tranſeunt communi ter cæteri, & tradit in ſimili caſu Dom. Petrus Philip. Corn. in dicto conſilio ſuo 296. incipien. circa primum. colum. 3.
67 in 4. uolu. Hanc † concluſionem limita, ut procedat, quando populus vel maior pars facit actum in contrarium, ſecus, ſi minor. exemplum, pone, quod conſuetudo ſit apponendi obligationem bonorum in contractu, poſtea duo uel tres eam non apponunt, certe non erit ſublata talis conſuetudo quia attenditur conſenſus populi, vel maioris partis. ita Bartol. in dicta l. de quibus. in 2. quæſtio. principali, uerſi. iuxta prædicta. ubi etiam aliud exemplum tradit. Et ſubijcit etiã hoc procedere in iudicialibus, ut ſi iudex aliquid faciat contra conſuetudinem, & populus murmurat, dicẽs id eſſe male factum, tunc non impeditur conſuetudo, cum appareat continuatio voluntatis populi, ſecundum eum, cum quo cęteri tranſeunt. Et voluit Barto. ibidem colum. 6. in fi. verſ. item quæro, quid ſi infra decennium. quod attendatur id, quod magis communiter obſeruatum fuit. Et facit illud, quod de communi vſu loquendi dicitur, quia dummodo communis uſus loquendi ita ſe habeat, non curamus quod aliqui aliter loquantur, vt uerbum communis uſus ſonat. Facit etiam, quod dicimus de communi opinione Doctorum, quæ eſt attendenda l. prima, ff. de offic. quęſto. & tradunt plene Doctor. in capitulo primo. ſupra de conſtitu. &
68 alibi. Aduertendum † etiam eſt, quia quando diuerſitas repe ritur in actibus, qui ſe ad inuicem compatiuntur, ex tali diuerſitate conſuetudo non impeditur, ut uoluit Barto. in dicta l. de quibus. colum. 6. in fi. vbi ponit exemplum in quæſtionibus decem librarum, in quibus ut plurimum procedi tur ſine libello, & ſine litis conteſtatione, & tamen quando que etiam proceſſum fuit ordinarie, iſti actus ſe compatiun tur, & ſic utroque modo valebit proceſſus, & ſummarie, & etiam ordinarie ad cautelam. clem. ſępe ad fi. de uerb. ſigni. hoc enim caſu non impeditur conſuetudo induci, cum per tales actus non inducatur mutatio uoluntatis. ita Bar. ſupra allegatus, cum quo poſteriores ubi tranſeunt, & ſic in ſimili
69 bus dici poſſet. Secunda ſit concluſio, qꝑ † conſuetudo completa non tollitur per unum actum contrarium ſed tollitur eo modo, quo fuit inducta, & ſic per contrariam conſuetudi nem tollitur precedens conſuetudo. ita Abb. hic per glo. in d. §. temporaria. idem D. An. hic. in d. verſ. ſed eſt dubium. idẽ Barbat. hic, extollens glo. in d. §. temporaria. & allegans ſingularẽ caſum de hoc, vt ipſe dicit, in l. fi. C. de ſeru. & aqua. idem Aret. in conſ. 23. incip. in præſenti. maxime in fin. ubi dicit, quod tantum tempus requiritur ad conſuetudinem tollendam, quantum ad inducendam, & Facit tex. in c. primo infra de regu. iur. idem tenent Bart. in d. l. de quibus. & Doct. in variis locis, vt congerit dom. Feli. idem firmans, in d. c. cum acceſſiſſent. verſi. ſeptimo limita, & dicunt Docto, preallegati, quod nedum tollitur talis conſuetudo per unũ actum, ſed nec per plures, niſi ſit ſequuta contraria conſuetudo, & ita etiam dicit Car. Flo. in conſ. 131. incip. reperitur, quoddam inſtrumentum. in fin. Præmiſſam etiam concluſionem ſequitur communis preceptor in d. l. de quibus. col. 20. Et eo caſu, quo tollitur conſuetudo præcedens, redimus, ad ius commune, ſecundum Bartol. & alios, in d. l. 2. in fine principii, ff. ſolu. matrim. & idem dicit Bar. in conſ. 23. ſupra allegato, & Alex. in conſi. 126. incipi. viſo inſtrumento locationis, ad finem, in 5. vo. vbi dicit, quod ſi in aliquibus inſtrumentis reperiatur appoſita aliqua clauſula, & in aliquibus non, tunc ſtandum eſt iuri communi. Et ubi conſuetudines, diuerſæ probantur, vltima conſuetudo attenditur, ut inquit Baldus in l. Binos. C. de aduo. diuer. iud. vbi dicit, quod ſi ſuperior deputat officialem cum ſalario conſueto, videtur habitus reſpectus ad ultimam cõſuetudinem & obſeruantiã, facit deciſio Bart. & ſequacium in l. mela. §. alimenta. ff. de alimen. & ciba. leg. & dixi poſt imo in c. cum eccleſia Sutrina. in verbo, vltimo. in glo. infra de cau. poſ. & proprie. & aliquid tradit Aret. in conſil. 11. incipien. procedendum. col. fi.
70 Contra † tamen dictam concluſionem oppono multipliciter. Et primo de tex. in d. l. cum de conſuetudine. in verſi. ali quando. vbi preſupponitur. quod per vnum actum contrarium, ſeu per unam ſcientiam, tollatur conſuetudo prima. Pro ſolutione reſponde, quod ille, tex. non loquitur de una ſcientia lata contra conſuetudinem primã ſed loquitur de ſententia lata contra ius, & eo caſu diſponitur, quod per eã inducatur conſuetudo, quia per actum iudicarium contra legem, populo ſciente & non contradicente, inducitur conſuetudo, quia per talem actum colligitur conſenſus tacitus populi. ita declarat Abb. hic in ſexto requiſito conſuetudinis. In hoc tamen, an unus actus ſolus ſufficiat ad conſuetudinem inducendam, eſt magna diuerſitas inter Doct. vt dixi ſupra in ſeptimo requiſito ad finem. die, ut ibi. Secundo melius dicas, quod tex. in d. l. cum de conſuetudine. loquitur quando ſententiatum eſt, talem eſſe conſuetudinem, tunc enim probatur conſuetudinem ſic eſſe, ita ut tollatur præcedens conſuetudo, non uigore illius actus ſententiæ, ſed uigore conſuetudinis, de qua in ſententia fit mentio, ut ibi notatur & ſic nihil obſtat. Secundo oppo. & videtur, quod † quã
71 do actus plures fiunt contra conſuetudinem, ita quod alia conſuetudo inducatur, quod prima non tollatur, ſed rationabilior conſuetudo ſeruanda fit. vt inquit collectarius hic ad fin. & eſt tex. in c. cum olim. ſupra eod. & de illo tex. opponit communis præceptor in d. l. 2. in fin. princ. ff. ſolu. matrim. & non ſoluit. Pro ſolutione dicas, quod ille. text. loquitur de conſuetudinibus contrariis diuerſorum locorũ, quarum rationabilior attenditur in loco vicino carente ſpeciali conſuetudine, nos vero loquimur de conſuetudine eiuſdem loci, quarum vna, videlicet poſterior, tollit priorem, vt ſupra in concluſione probatum eſt. Tertio oppo. de text.
72 † in c. ex parte. infra de cenſib. vbi ſi ſit conſuetudo diuerſa, circa menſuram frumenti, ille qui uouit dare certos ſextarios frumenti, poteſt eligere minorẽ, ex ratione, de qua ibi in tex. & ſic eo caſu vna conſuetudo non tollit aliam. & de dicto text. etiam opponit communis præceptor in d. l. 2. & non ſoluit. Pro ſol. credo dicendum, quod illud procedit, qa eo caſu non eſt dare ius commune ad quod redire poſſimus quando conſuetudo omitteretur, quia quantum frumentum facit ſextarium, non reperitur iure determinatum, & ſic illa ccoſuetudo eſt præter ius. Concluſio autem noſtra loquitur in conſuetudine contra ius, quę tollitur per conſuetudinem contrariam, quę nos reducit ad ius commune, vt ſupra dixi. Vel dicas, quod tex. in d. c. ex parte, non loquitur de conſuetudinibus contrariis, ſed de conſuetudinibus diuerſis, quę ambę ſubſiſtunt, & valẽt. Concluſio autem noſtra loquitur de conſuetudinibus cõtrariis, quę ſimul cõcurrere & ſtare non poſſunt. Et propterea ſecunda conſuetudo, contraria tollit primam, declarando, ut ſupra dixi. Quarto,
73 opponitur † de doctrina. Bar. in repe. d. l, 2. C. quæ ſit lon. conſuet. in q. 29. vbi dicit, qꝑ conſuetudo interrumpitur etiam per unicam ſententiam contrariam. & allegat Gulielm. in

Source : BIU Cujas

d.l.de quibus. & text.in argumen. in l.uſucapio. ff.de uſucapio,& in l.natura liter.eod.tit. & in §.ſi quis ergo.in authen. quibus modis nat.effi.ſui. Pro ſolu.dicas, quod illa doctrina intelligi debet, quando conſuetudo nondum erat firmata, ſeu inducta,ſed quãdo eſſet inducta & firmata, tũc vna ſententia contraria illam non tolleret.ita inquit clare Barto.cũ quo cæteri tranſeunt, in repetitione d.l.de quibus. in 2.quæſtio.princ.verſic.iuxta prædicta.allegat tex.in d.l.nemo. §.tẽporaria.& ibi notata.Stat ergo defenſata dicta concluſio. Et
74 ſi quæras, quanto tempore † tollatur dicta talis conſuetudo, dicit Abb.ſe credere,ꝙ ſufficiat tempus decem annorum in differenter.idem firmat Fel.in d.c.cum acceſſiſſent.ver.ſeptimo limita.ſupra de conſtit.referẽs rationem, quare in inducenda conſuetudine de iure canonico, requiratur tempus quadraginta annorum, & tamen in tollenda ſufficit tẽpus decem annorum. & refert rationem eſſe, quia conſuetudo contra aliam conſuetudinem reducit nos ad ius cõe, & ſic eſt præter ius.Sed tu aduerte, quia Barba.hic colum.29.dicit, ꝙ tantum tempus requiritur ad tollendam cõſuetudinem, quantum ad eam inducendam. & ſolum mouetur per gl. in dic.§. temporaria,quæ dicit ſecundum eum, ꝙ requiritur, ꝙ codẽ modo ſit præſcripta,quo ad tollendum,ſicut quo ad inducendum.Et pro iſta opinione ego etiam allego Gem.in c. fi.de conſuet.li.6.col.1. ubi dicit, ꝙ requiritur tantum tẽpus ad tollendam conſuetudinem, quantum ad inducendam, & ibi Peruſius ſequitur. Item adduco,quia quando conſuetudo eſt inducta,habetur pro lege.d.l.de quibus, ergo cõſuetudo contraria, debet eſſe annorum xl.de iure canonico,per iſtum text. Nec videtur verum,quod ſit præter legem, vt dicit Fel.in d.c.cum acceſſiſſent.quia, vt dixi,ſi eſt contra conſuetudinem, quæ habetur pro lege, ergo ſatis dicitur contra legem,niſi dicas, quod licet conſuetudo habeatur pro lege, illud procedit durante ipſa conſuetudine, tamen negari nõ poteſt, quin ſit contra ius commune.præcedens ergo conſuetudo contraria, tollens primam, nos ad ius commune reducit, & id faciliter permitti debet.c.ab exordio.35.diſtin.cum his,quæ ample congerit Fel.in d.c.cum acceſſiſſent. Redeun
75 do † modo ad concluſionem, quod conſuetudo tollitur per contrariam cõſuetudinem. Limita eam primo,vt procedat, quando vſus contrarius interuenit, vt dictum eſt.ſecus, ſi interuenit non vſus, quia per non vſum non tollitur conſuetudo,niſi habeat implicitum contrarium vſum.ita Doct. communiter,maxime Io.And.Gem.& Peruſinus in c.fi. de conſuet.li.6.declarando,vt per Gemin.ibi. & eſt bona gl. quam ibi commendat Bal.in cap.1. §.ſed & res. per quos fiat inue. quæ dicit,ꝙ conſuetudo in perpetuum viget,ſi non reperiatur eſſe mutata. Non vſus igitur non tollit conſuetudinem iam inductam,ſed, vt prædixi, contrarius vſus requiritur. & poteſt exemplificari hoc modo, nam lex defert hæreditates communiter & æqualiter omnibus filijs, non diſtinguendo inter maſculos & fœminas,l.maximum vitium. C.de liber. præte. pone,quod conſuetudo deferat illas primogenito,vel maſculis,& nunquam fœminis,nam licet fœminæ,vel ſecũ
81 dogeniti nunquam fuerint vſi illo iure communi, nihilominus inducitur conſuetudo, quia hoc caſu non vſus habuit contrarium vſum contra ius cõmune, ex quo ſemper maſculi,vel ſecundogeniti admiſſi fuerunt.ita exemplificat Abba.in c.Ioannes.in fi.infra de cle.coniug.vbi etiam aliud exẽplum tradit, & etiam tradit exempla de non vſu. Aliud pulchrum exemplum de non vſu habente contrarium vſum, uide per Io.Fabri in §.ex non ſcripto.inſtit.de iure nat.Aliud exemplum vide in d.c.fi.& ibi tradunt Ioan. And. & alij, de conſuet.li.6.tradunt etiam Doct.in prędictis locis exempla, quando non vſus non habet contrarium vſum,& aliqua infra referam.& aliud tradit Abb.in conſ.ſuo 57.incip.in quæſtione,col.pen.in 2.vol.puta, ſi habeo facultatem altius tollendi in ſolo meo, vſque ad cælum, dato,ꝙ altius non tollã, per tempus etiam longiſſimum, non inducitur conſuetudo contra me, quia nihil factum eſt in contrarium, & illud altius tollere,eſt actus meræ facultatis,ut per eum.Similiter p
76 non vſum non † tollitur lex,nec per actus negatiuos, etiam per mille annos.ita dom.Ant.hic col.14.ver.quærò, an circa actus negatiuos per plura,& maxime per tex.in l.fi. C.de iu. dot.impe.facit tex.in l.Arriani.C.de hæreti.ibi, ſemper in viridi obſeruantia valituris.idem Io.And. & Abb.in d.c.Ioannes.& late Marianus Soc.in c.cum conſuetudinis.col.11.ſupra cod.tradit aliquid Fel. in c.inter cæteras.colu.5. infra de reſcr.& plenius,alia adducens,in d.c.cum acceſſiſſent. colu. 10,verſicu. hanc regulam limita. & in cap.primo. colum.4. verſic.quarta declaratio.de tre.& pace.& communis præceptor in d.l.de quibus,colum.9.in fin.ubi allegat multa. Hinc
77 etiam † dicimus, quod per non vſum non tollitur facultas, ſeu non præiudicatur facultati actum faciendi, ut tradunt Doct.in locis prælleg.maxime Ioan.And. & Abb. in d.cap. Ioannes.ubi dicunt, quod ex non delatione conſuræ non inducitur conſuetudo. item,ſi damnum paſſus nunquam egit actione legis Aquiliç, per hoc non eſt inducta conſuetudo, nec ſublata facultas agendi. poteſt etiam exemplificari in pulchro caſu,quem tradit Cald. in conſ.ſuo primo. ſub titu. de conſuetud.ubi conſuluit, quod licet prælatus eccleſiç deputauerit laicum in operariũ, uel fabricerium eccleſiæ per lxxx. annos continuos, & nunquam deputauerit clericum, tamen,quia ille fuit actus uoluntarius & merç facultatis, nõ fuit ſublata facultas ipſi prælato deputandi clericum. Et reſpondet ad text. qui videbatur urgere in contrarium,in cap. cum de beneficio.de prẽben. lib.6.uide per eum. idem decidit ipſe Cald.in conſil.19.ſub titu. de prẽbend. & refert & ſequitur Felin.in capit.ſecundo.colum.3. infra de iud. & idem uult Cald.in conſ.3.ſub titu. de conſuetud.in fine, ubi dicit, quod abſtinentia ab actu,quem quis poteſt facere, & non facere,ad ſui libitum,non inducit conſuetudinem. allegat gl. penult.& Vincen.in capit.ut priuilegia. infra de priuileg.& Ioan.Andr.in dicto capit. fin.de conſuetu.lib.ſexto.prędictæ tamen limitationi repugnare uidetur text. in dicta l.de quibus.in fine. in verbo,deſuetudinem.qui tex.uult,quod leges per deſuetudinem abrogentur.pro ſolutio.dicas,quod aliud
78 † eſt deſuetudo,aliud non uſus,ut pulchre declarat & exemplificat Pau. de Caſtr. in d.l.de quibus.colum.ſecunda.& declarau ſupra in rubrica huius tituli. Vel ſolue dictum contrarium, & dicas, quod tex. in d.l de quib. debet intelligi in deſuetudine habente actum contrarium implicitũ, per prędicta,& hoc ſuadere uidetur vis huius verbi, deſuetudo,quę ſonat in deuiationem a conſueto. Limita ſecundo dictam
79 concluſionem, vt non procedat † in poſſeſſorio, quia unus actus contra conſuetudinem, præiudicat conſuetudini. ita Bald.in cap. primo.de cogni.feudi.probatur in c. cum eccleſia Sutrina.infra de cauſa poſ.& propri.idem dicit Barba.hic, allegans idem tenere Io.And. in c. cum eccleſia Vulterana. infra de elect.tradit Fel. in d.cap.cum acceſſiſſent. alia adducens.& idem Ale. & communis præceptor in d.l.de quibus. idem Roma.in ſingularibus ſuis,ſingu.incip.ad hoc, vt ſecũda conſuetudo. Tertio limita † dictam concluſionem, vt per
80 dom.Anto.hic colum.14. & tradit Fely. in d.c.cum acceſſiſſent.& communis præceptor in dic.l.de quibus.videlicet, vt non procedat, quando illi, inter quos conſuetudo eſt inducta,ſcienter & collegialiter vnum actum facerent cõtra cõſuetudinem,quia cõſuetudo tolleretur. & idem pulchre tradit Abb.in c.pro illorum. infra de præben, & bene probatur in d.c.cum acceſſiſſent. Hæc tamen limitatio non procederet, quando vigore conſuetudinis eſſet aliquid acquiſitum eccleſiæ,quia tunc nec per vnum actum cõtrarium,nec per plures,tollitur illud ius acquiſitum, immo etiam ſi prælatus expreſſe tali iuri & conſuetudini renunciaret, etiam cũ conſenſu capituli, nihil fieret.ita decidit Innoc.notabiliter in c. accedentibus.infra de priuile. & refert & ſequitur Alex. pro notabili,in conſil.ſuo 5.in quinto volumi. Quarto limita, vt
81 non † procedat in conſuetudine facti ſeu aſſuefactione, quæ non requirit tempus vel præſcriptionem, puta in conſuetudine patrisfamilias,quia per vnicum actum contrarium tollitur.ita Bald.in ca.1. §.notandum. de his,qui feu.da.poſſ.colum.2,allegat tex.in l.Mella.§.1. ff.de alim.& cibaria.leg.vbi eſt bonus text.idem tenet per illum tex.Barb.hic col.29.vbi appellat talem conſuetudinem non ſolennem, quæ non requirit præſcriptionem, & dicit quod ſecunda conſuetudo etiã recens tollit priorem.idem Aret.in conſil.ſuo primo. col.fi. & Alex.in l.Gallus.§.idem credendum. ff.de libe.& poſthu. col.4.in prin.Et ex hoc habes declarationem ad text.in l.uel vniuerſorum.ff.de pigno.act. & ad ſimilia iura,quæ dicunt, quod attendenda eſt conſuetudo patrisfamilias, quia intelligitur de vltima,non cõſiderata aliqua præſcriptione.Ex hac etiam limitatione infertur ad id, quod dici ſolet, quod ulti-
82 ma † tempora ſeu vltimum ſolitum ſpectatur, ut inquit glo. in c.cum eccleſia Sutrina.in verbo,ultimo. infra de cau.poſſeſ.& proprie.& probatur in d,l.Mela. & ibi no.Bart. quia intelligitur de conſuetudine facti ſeu de aſſuefactione.Hinc dicimus, quod, an emphyteuta ſoluerit canonem, tres vltimi anni inſpiciuntur. l.quicunque. C. de apo.pub.lib.10.gloſ. & Doct.in l.2.C.de iure emph.Hinc etiam dicimus, quod Doctor conductus ad lecturam cum ſuo ſolito ſalario, intelligitur conductus cum ſalario ſolito ultima uice,etiam quod illud vltimum ſolitum fuerit minoris temporis, ita Bal.in l. binos.prope finem, C.de auoca.diuer.iudi.Hinc etiam dicit Bald.in authentica quibuſcunque modis. C.de ſacroſanctis eccleſijs. circa finem, quod prælatus debet inueſtire, uel infeudare rem ſolitam infeudari, ſecundum ultimum ſolitũ. Hinc ẽt dicimus, ꝙ inſpicitur ultima fama.ita Bal.per illum tex.in l.ſi mater.C.ne de ſtatu defunctorum. Hinc etiam dicimus,quod ad acquirendum quaſi poſſeſſionem iuris eligẽ-

di,

Source : BIU Cujas

di,uel ſimilium iurium, attenditur vltima electio vere vel preſumptiue,vt declarat Abb. in d. c. cum eccleſia Sutrina in glo. in uerbo,ultimo,infra de cauſa poſſe & proprie, & eſt glo.in verbo.in trium.in cod.c.& ibi probatur in tex.in verbo.ultimo & immeditate. idem Abb. in c.accedentibus.infra de priuileg.Et plura ſimilia tradunt apoſtillantes ad Bar. in d.l.Mela. §.1.& moderni in authen nouiſſima. C.de pactis. Iſta tamen illatio procedit etiam in conſuetudine completa,quæ ius facit,quia ex quo tollitur per ſequentem contrariam, vt dictum eſt ſupra,in prin.concluſ.ſupra præmiſſę, ſatis patet, quod vltima conſuetudo ſpectatur. Quinto limita
83 dictam concluſionem,ut non procedat, quando actus, qui fit contra conſuetudinem, eſt ſucceſſiuus, quia per unum actum contrarium tollitur conſuetudo . Exemplum pone, quod vnum beneficium de conſuetudine ſit regularæ,& cõſuetum religioſis conferri.ex una collatione,facta alicui clerico ſeculari, quæ ſucceſſiue duret per xl. annos tollitur prima conſuetudo.& ſic illud beneficium non dicitur amplius regulare tex.eſt in cap. cum de beneficio.de præbend. lib.6. Et ita etiam dictam regulam limitat domi.Feli.in d. c.cum acceſſiſſent . & dixi plenius ſupra in ſeptimo requiſito conſuetudinis ad finem .

SVMMARIVM.

1 *Probatio an admittatur contra conſuetudinem.*
2 *Titulus vel cauſa non requiritur in conſuetudine .*
3 *Præſcriptionis & conſuetudinis quam varium diſcrimen.*
4 *Vnum & idem dici poteſt conſuetudo & præſcriptio diuerſo reſpectu.*
5 *Conſuetudo præter ius,quæ.*
7 *Conſuetudo an poſſit eſſe ſecundum legem.*
8 *Conſuetudo contra ius diuinum,non tenet.*
9 *Conſuetudo contra ius naturale , non tenet.*
10 *Filios a parentibus non ali conſuetudine induci nequit.*
11 *Legitima tolli vel diminui filio an poſſit conſuetudine.*
12 *Matres lactare filios,natura fert,nec ab eo matres excuſantur,niſi nobilitate vel paupertate præpeditæ.*
13 *Piſcandi vel aucupandi prohibitio non poteſt induci conſuetudine.*
14 *Conſuetudo,vt vnus puniatur pro alio non valet.*
15 *Conſuetudo an valeat,ut quis puniatur pecuniariter pro alio.*
16 *Conſuetudo contra ius gentium non tenet.*
17 *Conſuetudo contra ius poſitiuum in ratione naturali fundatum, valet.*
18 *Conſuetudo quando procedat contra ius gentium & nu.19.*
20 *Conſuetudo contra libertatem,eccleſiaſticam,non valet.*
21 *Conſuetudo contra libertatem eccleſiaſticam,quotupliciter dicitur.*
22 *Sta.vel conſuetudo contra libertatem eccleſiæ ſecundario,non valet.*
23 *Conſuetudo contra libertatem eccleſiæ, vel onerosa illi,non tenet . & nume.24.*
25 *Conſuetudo non valet,quæ remittit ſolennitates,requiſitas a iure Canonico inalienatione rei eccleſiæ.Limi.num.17.*
26 *Conſuetudo valet quod ſolus præpoſitus cum capitulo poſſit de nouo infeudare bona diſtincta ab epiſcopo,& conſueta infeudari.*
28 *Notario aſſerenti interueniſſe cauſa cognitionem in alienatione rei minoris creditur .*
29 *Conſuetudo,quod quis percipiat fructus beneficiorum in abſentia, non dimiſſo vicario non valet.*
30 *Conſuetudo, quod clericus poſſit omnia bona, etiam mobilia acquiſita intuitu eccleſię,relinquere ſuis conſanguineis,non valet .*
31 *Conſuetudo non valet quod clericus a iudice ſeculari conueniatur, vel iura ſpiritualia tractet .*
32 *Conſuetudo non valet, diſponens ignobiles non recipi in canonicos in eccleſia .*
33 *Conſuetudo non valet, quæ diſponit omnes , vel duas partes capituli , vel vniuerſitatis,debere interuenire in agendis in uniuerſitate .*
34 *Conſuetudo contra interdictum, vel alias cenſuras eccleſiæ,non valet.*
35 *Conſuetudo quod quis non poſſit confeſſorem eligere præter ſui ſuperioris licentiam non valet.*
36 *Conſuetudo non valet diſponens,quod bona relicta religioſo,intuitu ſuæ perſonæ, poſſint ad vſum eius retineri , donec vixerit,ſine ſuperioris authoritate .*
37 *Conſuetudo , quod ordinario viſitanti eccleſiam non debeatur procuratio , non valet .*
38 *Conſuetudo non valet quod habens beneficium,cui certus ordo annexus eſt, vocem dare poſſit in capitulo , licet infra annum ad illum ordinem non promoueatur.*
39 *Conſuetudo non valet,quod canonici non reſidentes, præcipiant diſtributiones quotidianas .*
40 *Conſuetudo non valet quod prælatus dimittat prælaturam ſine conſenſu ſuperioris ,etiam aliam ſubeundo .*
41 *Electus quod adminiſtret ante confirmationem,non valet conſuetudo .*
42 *Diſpoſitio tollens conſuetudinem vtilem eccleſiæ,non valet .*
43 *Præbendas duas,vel duas diſtributiones quotidianas , quod quis habeat in eadem eccleſia,non valet conſuetudo .*
44 *Conſuetudo,per quam laici conferunt beneficia eccleſiaſtica, non valet,*
45 *Conſuetudo per quam inferior epiſcopo inſtituit vicarium ad tempus in eccleſia curata non valet .*
46 *Parochiani, qui in præcipuis feſtiuitatibus Parochias proprias deſerunt. alias adeuntes,non poſſunt conſuetudine excuſari .*
47 *Hoſpitalia conferri clericis in beneficium,non valet conſuetudo.*
48 *Conſuetudo Parum præiudicialis eccleſiæ, quibus caſibus procedat.*
49 *Conſuetudo, quod mors prælati nuncietur Principi , & petatur licentia ab eo alium eligendi,valet.*
50 *Epiſcopus in ſuo aduentu an poſit canonicum vnum creare,qui habeat portionem e reditibus eccleſię,conſuetudine ita ſtante.*
51 *Conſuetudo,quod in electione epiſcopi non vocentur abſentes,an valeat.*

Sectio. V.

1 Circa † ſecundam partem gl.fi.aduerte,quia glo. attingit vnum quotidianum,videlicet,an contra cõſuetudinem probari poſſit , id eſt,an ille, contra quem allegatur & probatur conſuetudo,poſſit probare conſuetudinem non adeſſe.Et uidetur velle,quod ſic.hæc fuit opinio quorundam, quos refert Hoſt.in ſum. huius tit.verſi.extra ſummam.in princip.cum quibus, tranſire videtur ipſe Hoſt.idem Bar. in d. l.de quibus. in 4. q. princi.& hoc credo veriſſimum.Sed quia iſta glo.multa alia dicit, vt ordinatim procedamus, colligo aliquas concluſiones ex ea.Prima eſt concluſio ex glo.quod contra conſuetudinem probari poterit.& ratio poteſt eſſe, quia ſicut conſuetudo probari debet.l.1.C. quę ſit longa conſuet.ita probari poteſt eadem ratione contra conſuetudinem.In facto enim conſiſtunt ea quibus conſuetudo inducitur, & ſic ignorari , poſſunt,c.1.de conſti.lib.6.& ita dicit Bart.in ſimili in l.omnes populi.ad fi.ff.de iuſt.& iure.item probatio requiritur in facto dubio,vt per glo in rubr.C.de proba.ergo ſtante dubio an ſit conſuetudo vel non probatio fieri poterit hinc inde. Et hoc tenendo,cogita de ſolu.ad tex.in l.litibus.C.de agri. & cenſi. lib.11 quem tex glo.hic in contrarium adducit,niſi dicas,quod ibi tex.loquitur in præſcriptione, & non in conſuetudine, & licet regulariter probari poſsit etiam contra præſcriptionem,tamen eo caſu nõ,quia ille,qui opponebat contra præſcriptionem,iam confeſſus erat, ſe habuiſſe cauſam a præſcribente, ex quo longo tempore ei ſoluerat pẽſionem tanquam colonus. Quomodo autem ſit fienda probatio pro conſuetudine vel contra conſuetudinem, dicemus, infra poſt expedita ea quæ tractat Abb.hic.Secunda colligi
2 tur ex gl.†concluſio,quod in conſuetudine non requiritur, titulus vel cauſa, de quo tradit Abb.infra.& miror,quod ad hoc non alleget iſtam glo.Et aduerte,quia gl.iſta capit titulum & cauſam pro ſynonymis.& idem dicit gl.in c. dudum el 2.in verbo,intitulatam. infra de electio. Et hanc gl.ſequũtur Doct.hic.Ex quo apparet.gl.alibi male loqui,vbi contrarium præſupponit,videlicet in cap. cum eccleſia Sutrina.in verbo,temporis.infra de cauſa poſ.& proprie.Et de hac concluſione infra dicemus in concluſione ſequenti.Tertia colligitur†concluſio ex gl.quod eſt differentia inter conſuetu-
3 dinem & præſcriptionem. in hoc plenius inſtat Abbas hic , & commendat duas principales differentias . Vna eſt, quia conſuetudine acquiritur ius in communi,& in publico.Præſcriptione vero acquiritur ius priuato , & ꝓbat,vt per eum . idem dicit Abb.in c.cum eccleſia Sutrina.colum.12.verſic. ego fateor.infra de cauſa poſſeſ.& proprie. hanc etiam differentiam tanquam ſubſtantialem refert dom. Anto. hic.in verſic.viſa materia.& Hoſt.hic in ſumma.& Abbas.in conſilio.18.incip.in cauſa.& quæſtione.in ſecundo volumine, & Alexan.in conſil.6.in primo uolumiue.incipiente viſo.colum.fina. Alia eſt differentia, quia in conſuetudine non requiritur titulus,in præſciptione autem ſecus.ita Abba. hic, aſsignans rationem, idem glo.hic in effectu , ad quam non aduertit Abbas.idem Cald. pulchre in conſilio vltimo, ſub hoc tit.de conſuetu.idem Abb.in capitulo cum dilectus . in fin.ſupra.eodem.idem Ang.& Alex. in dicta l.de quibus. & communis præceptor ibidem.idem Alexand.conſilio. 124. incipiente, ſuper primo quæſito.in quarto uolumine.& prædictas duas differentias tanquam vtiliores etiam refert & approbat Barba. hic columna. 29. Aliam differentiam tradit Bart.in d.l.de quibus in quinta columna verſicu.ultra hoc, in repet.& clarius in dicta l.ſecunda C.quæ ſit longa conſuetudo. columna. 9.vbi dicit , quod conſuetudo eſt ius diſponens,conſenſu populi vel maioris partis conſtitutum, Præſcriptio vero, eſt ius diſpoſitum,ex conſenſu ſingulari inductum. Alia eſt etiam differentia,& bona, quia in conſuetudine non requiritur bona fides, in præſcriptione ſecus. ita Ang.& communis præceptor in dicta l.de quibus. Alexan. in dicto conſilio 6.in primo uolumine.Hinc dicimus, quod ex ſententia nulla,quæ in notitiam populi deuenit., inducitur conſuetudo , quia ex ea ſatis tacitus conſenſus populi colligitur. ita dominus Antonius. hic, Bartol. in dicta l.de quibus. in 2. quęſtione principali, circa finem. Hinc

Source : BIU Cujas

etiam dicimus, ꝙ ex actibus violentis & meticulosis inducitur consuetudo, vt per Bart. in d. l. 2. col. 16. vers. 18. quæro. & q. 19. ad fin. & per dom. Anto. hic, declarando, vt per eos. Alia est differentia, quia quando ex vna parte, siue ex parte agente siue patiente, sunt personæ plures non determinatæ nec certæ, tunc resultat consuetudo, non præscriptio. ita D. Ant. & Imo. hic, & quidam Doct. quos refert & sequitur do. Petr. Phil. Corn. in consi. suo 268. incip. in hac consultatione. col. 6. uol. 4. vbi dicit, quod in vectigalibus, in quibus agitur de solo p̃iudicio vel fauore Cæsaris, vel eius fisci, & sic ex vna parte est sola vna determinata persona, & ex alia plures indeterminatæ, tunc est consuetudo. Huic tamen differentiæ repugnat, quia quando vniuersitas vult aliquid ex consuetudine inducere contra priuatum, contra quem non potest hoc facere statuendo, vt esset imponere collectam non subdito, talis consuetudo assumit naturam præscriptionis, & potius præscriptio videtur, quam consuetudo. ita Bal. in rubr. C. quę sit longa consuet. quem refert & sequitur Aret. in consil. suo 132. incip. in causa, quæ vertitur. col. pe. & ibi subijcit ita esse declaranda dicta dom. Anto. hic, & aliorum Doctorum ibi per eum relatorum. Idem inquit Aret. in consi. 23. incipien. in præsenti consultatione. col. pe. vbi subijcit, quod quando consuetudo ageret de auferendo ius priuato, contra quem posset statuere ex causa, tunc cõsuetudo induceretur. & hoc bene probatur in l. venditor. § si constat. ff. communia præd. Et idem dicit econtra, scilicet, quando priuatus ageret de auferendo ius vniuersitati, super quo vniuersitas ipsa posset statuendo sibi præiudicare, & allegat dom. Ant. hic. Considera tamen super hac doctrina, quia licet pulchra sit, tamen non bene probatur. Alias differentias uide per dom. Anto. hic, & per Host. in summa huius tit. col. antep. & aliquas tradit Aegid. Bellamera consil. suo 10. incipiẽ. factum est tale. vbi pulchre loquitur. & etiam tradunt Doct. in varijs locis, vt plene refert d. Fel. in c. auditis. col. 10. vers. quinta declaratio. de prę scrip. Aduertendum tamen est, inquantum Abb. hic dicit, post Io. And. quod si aliquid acquiratur collegio, seu collegium vtatur iure alieno, & illud acquirat per usum, tunc proprie dicitur præscriptio, & non consuetudo, vt in casu c. cũ dilectus. supra eod. ubi idem dicit Abb. in fi. & ratio est secũdum eum, quia collegiũ est quoddam corpus fictum, & sic habetur pro particulari persona, quia hoc attento, idem erit dicendum eadem ratione in populo vtente iure alieno, & illud per vsum acquirente, quia dicetur præscriptio populi, & non consuetudo populi. Sed hoc videtur falsum, quia eo dato pro vero, collegium vel populus nunquam diceretur aliquid acquirere per consuetudinem ex quo, vt dictum est, id, quod acquiritur collegio vel populo, dicitur acquiri per præscriptionem. Item dictæ doctrinæ repugnat erymologia cõsuetudinis, quæ est cõmunis assuefactio, seu dicitur, quia in communi est usu, ut dixi supra in rubr huius tit. q. 2. Pro solutione credo dicendum, ꝙ doctrina Ioan. And. & Abb. intelligitur, quando aliquid acquiritur collegio, vt collegio, quia tunc persona quędam ficta & particularis reputatur, ut dictum est, & propterea tunc prescriptio dicitur. sed quando personæ particulares populi, vel collegii omnes, vel maior pars, aliquid obseruarent, seu etiã aliquæ personæ, licet paucæ, populo tacite approbante, actus aliquos facerent, iuxta ea, quæ dixi, supra in octauo requisito in princip. tunc diceretuur consuetudo populi vel collegii, & non præscriptio, nec aliquid tunc populo acquireretur, licet per populum cõsuetudo ipsa induceretur. Exemplum dari potest in casu c. cum omnes. de consti. vbi fit mẽtio de consuetudine collegii, qua mediante absentes canonici percipere possunt fructus præbendarum in absentia. nam tunc dicitur consuetudo collegii, & illud ius acquiritur absentibus, & per consequens singulis de collegio, non autem acquiritur collegio, vt de se patet. Notandum est etiam, quod Abb. hic dicit, videlicet † ꝙ
4 vnum & idem potest dici consuetudo & præscriptio, diuerso respectu, vt in casu capituli tertij. de consuetu. libro sexto. & hæc doctrina comprobari potest ex his, quæ dixi supra in glosa, in verbo, rationabilis, in octauo aduertendo. Quærit vltimate Abb. extra glossas, de effectu consuetudinis, & distinguit, vt per eum post Bar. in d. l. de quibus. in vlti. oppositione, & eandem distinctionem facit Bart. in d. l. 2. C. quæ sit longa consue. in vlt. quæstione. Ex doctrina Abb. pro clara intelligentia collige infrascriptas cõclusiones. Prima
5 est conclusio, ꝙ consuetudo quandoque est secundum legem, quandoque præter legem, quandoque contra legem, idem do. Ant. hic col. 26. versic. restat videre. Hinc dicimus, ꝙ consuetudo habet tres virtutes, quia imitatur legem, interpretatur legem, derogat legi. glo. est in §. ex non scripto, in verbo, imitantur. Institu. de iure nat. idem dicit Bartol in d. l. de quibus, in vlt. opp. Abb. in c. cum dilectus. in notabilibus supra eod. & in c. clerici. de iu. Quinimmo dicit glo. in l. fin. C. quæ sit longa cõsue. ꝙ consuetudo habet quatuor virtutes, quia imitatur, interpretatur, derogat, & corroborat legem. ista tamen quarta virtus satis comprehenditur sub prima, quia consuetudo secundum ius, dicitur potius imitatiua legis, quam dispositiua, ita Bal. in l. fi. C. quæ sit longa consue. & paulo infra alia ad hoc adducam. Host. autem hic in summa, §. fi. in prin. dicit, ꝙ quinque sunt virtutes consuetudinis. Primo habet, secundum eum, virtutem imitandi. Secundo, virtutem interpretandi. Tertio, virtutem abrogandi. Quarto, derogandi. Quinto, præsumptionem inducendi. Alij ponunt septem virtutes, vt refert Cardin. Flor. hic, q. 45. ipse tamen concludit, ꝙ consuetudo habet eas virtutes seu eos effectus, quos habet lex, quia est tacita lex. §. cõstat, Insti. de iure nat. Et de consuetudine interpretatiua dicit pulchrũ verbum Ab. in d. c. cum dilectus. in 7. notab. videlicet, quod adeo standum est consuetudini interpretatiuæ, vt licet intellectus, quem consuetudo tribuit, appareat ex postfacto non bonus, tamen ab illo non est recedendum, ob virtutem consuetudinis. & hoc dicit esse menti tenendum. Et dicit Aret. in consi. 160. incip. longa est ista consultatio, col. 1. ꝙ ex consuetudine patrisfamilias interpretatur actus eius, & præsumitur tacitum mandatum, l. vel vniuersorum, cum similibus, ff. de pig. actio. Et idem esset ex consuetudine regionis vel loci, secundum eum, per casum notabilem in l. si pignore, §. si creditor, ff. de pig. act. cum aliis per eum allegatis. Exempla autẽ consuetudinis secundum legẽ, vel contra, de se patent.
6 De † consuetudine autem præter ius, cape pulchrum exemplum ex decisione Ab. in c. suam. infra de Simo. videlicet in consuetudine, quã inducit populus de faciendo certas oblationes. Item in cõsuetudine inducendi ieiunium, quod alias ab ecclesia non esset indictum, ut in c. illa. 12. distin. ubi not. Gem. & in c. 2. de obser. ieiu. item in consuetudine obseruandi aliqua festa, quæ non sunt de præcepto. c. fi. de ferijs. item in consuetudine non comedendi carnes in Sabbato. d. c. 2. de obser. ieiu. item potest exemplificari in consuetudine dãte modum in congregatione capituli, nam qualiter capitulum conuocari debeat, standum est consuetudini. c. in causis. infra de ele. Bar. in l. obseruare. C. de decurio. li. 10. & Ab. in consi. 38. incip. in quæstione. in fi. in 2. uolu. Posset etiam exemplificari in similibus, quę non sunt de præcepto legis, nec etiam contra legem. talia enim dicuntur præter legem, ut ex prędictis patet. Et propterea dicimus, quod beneficiũ principis dicitur præter ius, quia non est contra legem, nec secundum legem, vt tradit Abb. in rubr. sup. de rescri. & tradunt Bar. & alij communiter in l. fi. ff. de const. princ. Aduer-
7 tendum † tamen est, quia non uidetur possibile, quod cõsuetudo sit secundum legem. probatur primo, quia consuetudo dicitur, ubi lex deficit. c. consuetudo. 1. dist. Secundo, quia populus seruando legem, etiam si per mille annos eam seruaret, uidetur id facere animo obediendi legi, non autem animo introducendi consuetudinem, quia in necessitatibus nemo liberalis existit. l. rem legatam. ff. de adimend. legat. & hoc firmat Gemi. post Ioan. de Lignano in capitulo primo. col. 7. in fi. de const lib. 6. idem d. Ant. & ibi Felin. in fi. in c. 1. supra de rescr. Pro solu. dicas, quod talis consuetudo est potius confirmatio quædam legis, non autem est proprie consuetudo. ita colligo ex verbis Bar. in d. l. de quibus. in 10. opp. & dicit Bal. in l. fi. C. quæ sit lon. consue. quod consuetudo secundum ius, non dicitur consuetudo dispositiua, sed imitatiua. & dicit Alexan. in d. l. de quibus. quod dicitur potius obseruantia legis, quam consuetudo. Ex hoc infertur secundũ Abb. hic, quod sublata lege, tollitur consuetudo ei conformis. idem dicit gl. ordinaria in c. j. in verbo, facti. de constitu. lib. 6. Sed hoc limita pluribus modis, vt per do. Alex. in l. 1. in prin. ff. ad leg. Falc. & per Fel. in c. j. colum. pen. & fi supra de rescr. Nolo ipsas limitationes hic referre, quia prędicti Doc. plene loquuntur, & ego nihil habeo, quod addam. Secunda
8 † sit conclusio, quod consuetudo contra ius diuinum, non tenet. ita Abb. hic. de hac cõclusione diximus supra in textualibus, videlicet in tertio notabili, vbi hanc regulam cum illationibus, ampliationibus, & limitationibus plurimis laboriose & utiliter ultra alios expediui. ultra tamen ibi dicta, occurrit pulchra dubitatio, quam mihi mouit venerandus decretorum Docto. Dom. Ruffinus Belengerius, curiæ archiepiscopalis Mediolani Vicarius dignissimus, olim auditor meus gratissimus, videlicet, an valeat consuetudo, per quã Romani sacerdotes, Mediolanum quandoque accedentes, celebrãt in ecclesijs Ambrosianis more Romano, Prædicta cõclusio facit, ꝙ nõ, quia institutio ecclesiæ Ambrosianę & officii Ambrosiani, vĩ diuinitus peoceſſiſſe, vt legitur in historia. quæ in libro antiquissimo, quem Beroardum vocant, reperiur, qui liber est in archiuo ecclesiæ maioris Mediolani. Cauetur etenim, vt audio, in ipsa historia, quod in diœcesi Ambrosij ritus Ambrosianus obseruari debeat ob

mira

Source : BIU Cujas

miraculum ibi recitatum. Cum ergo talis institutio sit de iure diuino, consuetudo in contrarium uigens, sine causa non valet, per ea, quæ dicta sunt supra in tertio notabili. Si ergo consuetudo non valet, celebrantes, qui non seruant illum ritum, peccant, tamquam ordinationi diuinæ non obedientes, c. si quis. prima quæst. 7. consideranda tamen sunt verba dictæ historiæ, quam non potui uidere, quia ubi talis ritus Ambrosianus personis idest sacerdotibus Ambrosianis esset iniunctus, & non loco, aliud dicendum esset, per ea, quæ tradit Bart. in simili, in l. prima, q. 2. C. de summa Trinit. & fide cathol. & ibi moder. plene. Et quod dix. in consuetudine celebrandi contra prædictum ritum, eadem ratione haberet locum in alijs consuetudinibus, quæ deuiarent ab ecclesia Ambrosiana in ciuitate & diœcesi Mediolanensi. Tertia
9 †sit conclusio, quod consuetudo contra ius naturale, non tenet, quia naturalia immutabilia sunt, ita Abb. hic, & nemo discrepat, hanc conclusionem declaraui supra in secunda gl. ubi fec. aliquas oppositiones cõtra id, quod dicitur, quod naturalia sunt immutabilia, uide etiam quæ plene dixi supra in tertio notabili. Ex hac †
10 conclusione infertur, quod nõ ualet consuetudo, quod filij a parentib. non alantur, ita Abb. hic, nec aliquis discrepat ab hoc. Secundo infertur,
11 quod non †potest per statutum uel consuetudinem tolli legitima filio vel diminui. de hoc Abb hic se remittit ad dicta per eum in c. Raynutius. colum. 4. infra de testam. & in cap. Raynaldus, in 1. notab. eod. tit. communis opinio est, quod ex causa possit nedum diminui, sed ẽt in totũ tolli & hãc esse cõem, attestatur Abb. in consi. 75. incip. quidam decessit, ad fi. in 1. uolum. tradunt Bar. & alij in l. Titio centum. §. Titio genero ff. de cond. & dem. Pau. de Castr. in consil. 346. incip. præsens casus, in fi. & dom. Signorelus de Homodeis in consi. 224. incip. in quæstionibus. ubi alleg. Dyn. in reg. indultum, de reg. iur. lib. 6. & Cyn. in l. sancimus. C. de nupt. idem tenet Angel. in consil. suo 300. incip. punctus talis est. Aliter tamen uidetur concludere Rota apostolica, in suis decisionibus antiquis sub hoc tit. decisi. 7. incip. consuetudo, & in nouis eo. tit. decisi. 1. ubi plene disputat, an ualeat consuetudo, quod uxor succedat uiro in bonis mobilibus, liberis extantibus. Et concludit, ꝙ sic, quia iuri naturali in parte tantum derogat, aliter etiam loquitur Dom. Alex. in cons. 55. incip. uiso in 2. uolum. uide pro resolutione communem præceptorem in l. quoniam in. prioribus. C. de inoffic. testam. & in locis per eum, & per Alex. in d. consil. relatis. Tertio infertur
12 quod †non valet consuetudo, qua mediante matres non lactant filios suos, nec excusantur a peccato ipsę matres, quia talis consuetudo est contra ius naturale. c. ad eius vero concubitum, in prin. 5. distin. Hoc tamen limitant pulchre Bal. & Paul. de Cast. in l. alimenta. C. de neg. ge. vt non procedat in matre nobili, quæ non posset lactare sine dedecore. Item in matre paupercula, quæ si lactaret, non haberet vnde viue-
13 ret dic. vt per eos. Quarto infertur, quod †non valet consuetudo vel prohibitio aucupandi vel piscandi quia id de iure naturali competit. c. ius naturale 1. dist. §. feræ. Inst. de rerum diui. & ita dicit Card. Alexan. post Hug. in d. c. ius naturale, & nota, quod, de iure non prohibetur uenatio, nisi cum fraude. §. nemo retia in titulo de pace tenenda, in lib. feudorum.
14 Quinto infertur, †quod nõ valeret consuetudo, quod vnus puniatur pro alio pœna capitali vel corporis, quia id videretur contra rationem naturalem & ius diuinum. Et ita in simili de statuto concludunt Bald. & Salic. in rub. C. res inter alios acta, & alij Docto. quos referunt & sequuntur Barba. & Felin. in d. c. 2. supra de consti. & ibi etiam alij posteriores firmant, & ego approbare ibidem consueui. idem Felin. plene in c. ius generale 1. distin. Socin. in consil. 31. incip. sequendo ordinem, & cõis præceptor in d. l. de quib. de legi. & in auth. nouissima, C. de inoffi. testam. Ex hoc improbari videtur gl. quæ contrarium dicit, in c. cum homo 23. q. 5. in ultimis uerbis, quæ præsupponit ualere talem consuetudinem, & eam sequitur Roma. in singularibus suis, singu. 129. incip. tu scis, quod in causa criminali, & est mirandum, quia Bal. in rubri. & alij moderni supra relati, communiter allegant dictam glos. pro se, & tamen contrarium dicit. & glo. ipsam etiam improbat domi. Felinus in d. c. 2. & in d. c. ius generale ad fi. Sed eam ultra prædictos sequitur Cepolla. in consil. 40. inci. Lucius. & dicit consuetudinem valere, quod in causa criminali, in qua ingeritur pœna mortis, fideiussor accedere possit. & allegat Bal. idem tenere in tit. de pace Constan. colũ. 27. & Io. de Ana. præceptorem suum, in c. sicut. in fi. infra de Iudæis. Sed dici posset, quod ista opin. uera sit in casu præmisso, scilicet, quando quis tanquam fideiussor se obligat pro alio, quia ad id accedit eius consensus. Et licet istam rationem impugnet Feli in d. c. ius generale. per tex. in l. liber homo. ff. ad leg. Aqui. quasi dicat allegando dictam legem, ꝙ talis consensus nihil operatur, quia nemo est dominus mẽbrorum suorum, tamen dici potest, ꝙ licet solus fideiussoris consensus id non posset operari, tamen authoritas consuetudinis, quæ vim legis habet, ipsum consensum validat. Vel dicas, quod text. in d. l liber homo. procedit, quando quis in iuste vellet exponere corpus suum, secus, si per media licita, puta per confessionem criminis, uel per similia ita declarat Abb. in d. c. de his. in princ infra de accus. Dicamus ergo, ꝙ valet talis consuetudo in casu glo. prædictæ, quia actus fide
15 iussoris est medium licitum. An autem †ualeat consuetudo quod quis puniatur pecuniariter pro alio, vide in sequenti conclusione in fin. Multa alia ad declarationem huius conclusionis de consuetudine contra ius naturale, vide per me supra extra glo. secundam, vbi alias illationes feci, faciunt etiã quę plene tradidi supra in 3. notabili, vbi loquutus sum de consuetudine contra ius naturale, pront sumitur pro iure diuino, seu pro præceptis iuris diuini, & ibi multas alias illationes feci. Limita modo præmissam conclusionem, vt non procedat, quando consuetudo limitaret vel distingueret ius naturale, ex causa, quia valeret, vt declarat Abb. hic colum. 1. in fi. & dixi supra post secundam glos. in vers. extra istam glo. quęritur. & etiam dicam in sequenti conclusione
16 ad finem. Quarta sit †conclusio, quo consuetudo contra ius gentium non tenet. ita Abb. hic. Et ratio est secũdum eum, quia ius gentium est naturali ratione inductum. l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. hæc ratio videtur melior, quam ratio Baldi in c. 1. de natura feu. vel ratio Baldi in ca. 1 §. fi. qui feud. dare possunt. nam dicit Bal. in d. c. 1. de natura feudi. ꝙ ideo non potest Princeps statuere contra ius gentium, quia licet Deus subiecerit leges Principi, non tamen subiecit ea, quæ sunt de iure gentium. & dicit Bal. in d. §. fi. ꝙ potentius est ius gentium, quam principatus. & has rationes sequitur communis preceptor in repetitione l. quo minus in 3. nota. ff. de flumi Sed profecto istæ rationes non multum mihi placent, quia nulla lege fundantur, nec aliter probantur. Me-
17 lior est igitur ratio, quam prædixi. Ex qua †ratione infero notabiliter, quod non ualeret consuetudo, etiam contra ius positiuum in ratione naturali fundatum, quia esset contra rationem, & sic esset irrationabilis. Et hæc illatio saris probatur in isto text. nostro ibi, nisi fuerit rationabilis. Et hoc etiã in effectu uoluit Bald. in l. vnica, colum. 3. post medium, C. de his, quæ pœnę nomine, vbi dicit, quod iustitia positiua vel municipalis tolli potest, sed iustitia naturalis & necessaria non quia est constans & perpetua. Et facit simile, quia Princeps non posset dispensare contra ius positiuum sine causa, quando est fundatum in ratione naturali uel diuina. ita Abb. in repeti. c per tuas. infra de arb. colum. 11. tradit d. Feli. in c. 1. colum. 7. supra de constit. & in cap. ad audiẽtiam. el 2. colum. 4. supra de refeript. & exemplificant præfati Doctor. in iure positiuo prohibente pluralitatem beneficiorũ, quod est quotidianum, Ex prẽmissa conclusione, & ratione iustificatur, ut puto, id, quod decidunt Do. & ibi Abb. refert & sequitur, in cap. dilecti. in glo. 1. infra de arbi. vbi dicunt, quod licet valeat consuetudo, quod vnus nobilis uel homines alicuius castri possint incidere ligna, seu animalia pascere in fundo alterius, pro qua facit text. notabilis in simili in l. uenditor. ff. communia præd. & text. in alio simili in l. 3. §. fi. ff. de test. ubi probatur, quod ualet consuetudo, ut possit quis citari in alieno tertitorio, tamen ubi ligna seu pascua non possent sufficere domino fundi, & etiam illi, qui cõsuetudinem prætenderet, tunc dominus præferendus esset, & sic non ualeret consuetudo, per quam excluderetur dominus admisso extraneo allegant text. in cap. suggestum infra de decim. & in c. quid per nouale. infra de verbo. signifi. sed est melior text. in d. l. uenditor. in fine. hæc decisio iustificat, ut puto, quia, vt dixi, rationi naturali repugnaret, quod extraneus domino preferretur Ex præmissa etiam conclusione infertur, ꝙ non ualeret consuetudo vel statutũ, ꝑ quod particulares personæ priuarentur dominio rerum suarum sine causa, quod declara, ut in sequenti limitatione dicetur. Et licet Alex. in consil. 20. incip. uisis, in 3. uolum. colum. pe. aliud dicat esse in statuto uel lege generali, & aliud in principe, auferenre rem suam ab aliquo, tamen non datur ratio diuersitatis. Nec aliud Alex. addncit, quod urgeat, & contrarium tenuit communis præceptor in l. Barbarius. colum. 8. ff. de offic. præto. & reperio, quod idem uult Bart. in 1. const. Digestorum. colum. 2. ubi dicit, quod Princeps etiam legem condendo, non potest alicui auferre dominium rei suę sine causa, & allegat Innoc. in c. quæ in ecclesiarum, supra eod. & in c. quia plerique infra de immuni. eccle. Sed præmissæ cõclusioni obstat tale fundamentum. Nam omnis res per quascunque cãs nascitur, per easdem dissoluitur. c. 1. de re. iu. sed ius gentium fuit a gentibus inductum. c. ius gentium. 1. dist. & d. l. omnes populi, ergo consuetudo contraria inducta ab ipsis gentibus tollere debet illud ius gentium. pro solutione

credo

Source : BIU Cujas

credo dicendum, quod ipsum ius gentium dicitur potius inductum ab ipsa ratione naturali, licet medio gentium, ut dicit Ab. hic, iō tolli nō potest. Præterea, inductū fuit gñaliter ab omnibus gentibus. sed consuetudines inducuntur a singulis populis uel uniuersitatibus, vt dictum est supra in rubrica in definitione consuetudinis. Igitur non est conueniens, quod consuetudo particularis vnius loci tol lat ius gē tium. Præcedens tamen solutio magis placet. Vel potest dici, quod ius gentium sit diuina prouidentia constitutum, & ideo immutabile. §. sed naturalia. institu. de iure natu. secun
18 dum uerum intellectum. Limita† tamen conclusionem prę missam, dum dicitur qnod consuetudo contra ius gentium non tenet, vt non procedat, quando illa cōsuetudo concerneret fauorem publicum, quia eo casu valeret etiam statutum, ut dicit Abb. hic. & ipse & omnes in cap. quæ in ecclesiarum. supra de consti & tradunt glo. Bart. & alij in l. fi. C. si contra ius uel utili. publi. & alibi sæpe Docto. ubi dicunt, ꝙ ex tali causa posset quis priuari dominio rei suę, per text. l. item si verberatum. ff. de rei uend. cum simi. Aduertendum tamen est, quia secundum opin. communem Dd. in locis p̄ dictis, precium solui deberet illi, qui re sua priuaretur, & bene probatur in l. serui. C. quibus ex cau. fer. pro prem. liber. accipi. & in d. l. uenditor. §. si constat. ff. cōmunia prædio. & tradunt moder. plene in l. Barbarius. ff. de offi. prætor. post glos. 21
ibi. Non ualeret igitur statutum, vel consuetudo priuans ali quē dominio rei, suæ, nisi precium ei solueretur, per prædicta. Et ex hoc infero, male loqui gl. in l. si locus. §. fi. ff. quem admo. serui. amit. quæ dicit, quod de consuetudine non soluitur precium his, qui priuantur agris suis pro via vel strata fienda, infero etiam, non valere consuetudinem, per quam principes auferunt pecunias a subditis pro bello fiendo, seu pro eorum subsidio, nisi illas restituant, vel aliquid de suo in solutum dent. Ratio est, quia etiam ex causa publica non potest princeps priuare aliquem dominio rei suę, nisi soluat precium, & sic est necesse conseruare indemnes illos, qui priuantur rebus vel pecunijs suis, per prædicta, & sicut non potest priuare dominio aliarum rerum, ita nec pecuniarum, per eandem rationem, & facit quod dicit Bal. in l. cum multa. C. de bo. quæ lib. Nec est differentia, an princeps auferat dominium ab aliquo ex particulari dispositione sua, an ex lege generali, vel consuetudine, vt supra dixi, in conclusione supra facta, & bene probatur in l. venditor. §. si constat. ff. communia præd. & ita dicendum puto, licet aliud dicere videatur Alex. in consi. 35. incip. viso themate. in 2. volum. vbi nullum stringēs facit fundamentum. Facit etiam pro dicta limitatione, quia videmus, quod valet consuetudo, vt vnus puniatur pro alio pecuniariter, quādo ille alter redderetur ad delinquendum timidior propter talem pœnam, quia sic vtilitati publicæ consuleretur. l. quisquis. C. ad leg. Iul. ma. l. iure prouisum. C. de fabricen. libro undecimo. capitulo secundo. de delib. pue. tradunt Barba. & Felin. & alij posteriores, & ego etiam dicere ibi consueui, in c. 2. supra de constit. & tradit Bald. in l. sancimus. C. de pœn. tradunt etiam Dd. in varijs locis, vt congerit Dom. Felin. in c. ius generale. 1. dist. col. fi. & Soc. in consi. 31. incip. prosequendo ordinem, & communis præceptor in l. de quibus. colum. 15. ff. de legi. & in auth. nouissima. colum. 2. C. de inoffic. testam. Et an alia causa, quam causa fauoris publici, sit sufficiens ad hoc, vt valeat consuetudo contra ius gentium, dixi supra post secundam gl. in vers. extra istam gl. Secundo ergo† limito dictam
19 conclusionem, vt non procedat, quando modicum præiudicium contra ius gentium infertur ex consuetudine, arg. d. §. si constat. Item probatur argum. l. quoties. C. de precib. impe. offe. vbi dicit, quod princeps potest aliquem modice lædere, & ita dicunt Inno. Abb. & alij communiter, in d. c. quæ in ecclesiarum, supra de constit. Ea ratione credo valere consuetudinem, quod dominus alicuius terræ vel loci possit illum alienare inuitus hominibus illius loci, vt probatur in c. 1. §. ex eadem, de lege Corradi. vbi dicitur, talem adesse consuetudinem Mediolani, & hoc idem dicit Abb. in c. auditis, colum. 9. de ptæscrip. & Felin. in c. dilecti. colum. 2. infra de
20 maio. & obed. Quinta sit† conclusio, quod consuetudo non valet contra ecclesiasticam libertatem. ita Abb. hic, per adducta per eum. Facit text. in extrauag. vnica, sub tit. de consuet. in extrauagantibus communibus, vbi disponitur non valere consuetudinem non suscipiendi legatos apostolicos nec per illam possunt vel communitates vel princeps se excusare. Quinimmo non valet consuetudo contra ecclesiam vel in præiudicium ecclesiæ inducta, licet non sit contra libertatem ecclesiæ, c. 1. supra eo. & ibi Abb. rationē assignat. Aliud enim est, quod aliquid statuatur contra libertatem ecclesiæ, aliud, in præiudicium ecclesiæ, vt tradit Do. Anto. in c. quæ in ecclesiarum, in 5. notab. supra de consti. idem Bald. in rub. eodem titulo in princ. & idem sentit gl. in capit. nouerint. in glo. 2. infra de senten. excom. quæ præsupponit, quod statutum auferens iura ecclesię, uel ei imponens onera, nō dicitur contra libertatem ecclesiæ. & clariora exempla, quā do statutum uel consuetudo dicatur inducta in præiudiciū ecclesię, & non contra libertatem ecclesiasticam, tradit Abbas in c. ecclesia S. Marię. colum. fi. supra de consti. & infra de cam plene. Et dicit Do. Anto. in d. c. quæ in ecclesiarum, ꝙ licet vtroque casu statutum sit nullum vel consuetudo, tamen primo casu, scilicet quando statutum est contra libertatem ecclesię, statuentes punirentur. auth. cassa. C. de sacrosan. eccle. & cap. nouerint. infra de sen. excom. secundo casu non reperitur Iure cautum, quod puniantur. Et in effectu idem etiam dicit Bal. in d. rub. supra de consti. in prin. Et dicitur cōtra ecclesiasticam libertatem altero de trib. modis. duos modos refert Bart. in d. auth. cassa. & Abb. in d. c. nouerint. de senten. excom. post Inno. tertium modum tradunt Do. Anto. & Imo. in c. ecclesia S. Mariæ. & ibi Felyn. refert in 2. quest principali, in princi. colum. 22. vbi alia loca refert, & etiam tradit in col. seq. & aliquid in col. 39. q. 13. ubi attingit an si statutum sit contra cōsanguineos clericorum, dicatur contra libertatem ecclesię, de quo etiam tradunt alij nouiores ibi. Et de ista materia etiam tractat Alexan. consi. 29. incip. statutis. in 2. nolu. & in duobus sequentibus & Barbat. plene in repe. rubr. & infra de rebus eccle. non alien. in 3. du
21 bio. Primus† igitur modus, secundum quem statutum vel consuetudo dicitur contra libertatem ecclesiæ, est, quando ex ea tolluntur vel diminuuntur priuilegia concessa ecclesijs, uel ecclesiasticis personis a Papa, uel a Principe. ita Inn. in d. c. nouerint. per text. in d. authen. cassa. idem Cyn. & Bar. in d. authen. cassa. & alias authoritates refert Fel. in d. cap. ecclesia. Secundus modus est, ut dicatur contra libertatem ecclesiasticam, quando clerici efficiuntur timidiores propter talem consuetudinem uel statutum, & laici efficiuntur audaciores. exemplum, si fiat statutum vel consuetudo inducatur, quod quicunque occiderit clericum, puniatur in decem libris. ita inquit Bart. in dicta authen. cassa. & alias authoritates allegat Felin. in d. cap. ecclesia. Tertius est modus, quando per statutum vel consuetueinem impediuntur clerici facere ea, quæ sunt sibi concessa a iure communi. ita D. Anto. & Imo. in dicto cap. ecclesia. & sequitur Felin ibi in 2. quæstio. principali, alia allegans, & generaliter concludens, quod statutum uel consuetudo prohibens clericis ea, quæ non sunt prohibita eis a lege canonica uel diuina, dicuntur esse contra libertatem ecclesiasticam, & potest iste tertius modus exemplificari in casu c. fi. de immunit. eccles. lib. 6. vbi prohibitio facta per dominos temporales subditis suis, ne aliquid uendant clericis, uel emant ab illis, uel alia obsequentia non exhibeant, est nulla, quia dicitur contra libertatem ecclesiasticam. Potest etiam exemplificari in casu. c. fi. infra de reb. eccle. non alienan. Et licet Do. Felin. in d. cap. ecclesia. referens dictos tres modos pro tribus opinionibus in puncto prædicto, tamen nullam improbat, nec improbatam esse refert. Et profecto rationabiles sunt omnes modi prædicti. Et de isto puncto uide etiam in locis sup. p me relatis, & Do. Signorelum de Homodeis in cons. 21. incip. statututo Mediolani cauetur. & Barba. consi. 23. inc. ab Ioue principium in 3. colu. & in consi. 30. & sequenti in 4. volum. & in cons. 65. incip. referam in medium. & pluribus sequentibus eod. uolu. & communem præceptorem in l. filiusfamilias. §. diui. col. 11. ff. de leg. 1. Et not. ꝙ consuetudo vel statutum ēt dicitur contra libertatem ecclesiæ, dato, quod sit contra libertatem unius ecclesiæ solam. ita Card. Flo. in c. perpendimus. infra de senten. excom. quem sequitur Felin. in dicto c. ecclesia. colum. 2. idem dicit Ioan. And. in d. ca. si. de immu. eccle. lib. 6. colum. fi. Contrarium tamen tenent Inno. & D. Anto. & Abb. in d. cap. nouerint. & idem sentit Bald. in d rubri. supra de constit. in princip. Sed præcedēs opinio mihi verior videtur, quia, vt dicunt Docto. eam tenentes, iniuria facta vni ecclesiæ, censetur facta omnibus. Et est text. in c. 2. in fra de rebus eccle. non alie. ubi Abb. not. & in cap. 2. infra de foro competen. & hanc opin. plene firmat d. Baptista de sancto Seuerino, in l. omnes populi. col. 13. ff. de iustit. & iure. Et eam suadet ratio, quia statutum, quod fit in una ciuitate cōtra ecclesiasticam libertatem, non fit nisi respectu ecclesiarum ibi sitarum, argu. cap. vt animarum. de consti. lib. 6. & tamen illud statutum dicitur simpliciter cōtra libertatem ecclesiæ. text. est in d. c. nouerint. Item nota, quod hodie etiam de iure ciuili omnia statuta, leges vel consuetudines contra libertatem ecclesiæ inductæ, uel quæ in futurum inducentur, sunt nullæ. text. est in d. c. unico, in tit. de statutis & consuetudi. contra libertatem ecclesiæ editis, in libro feudorū,
22 & in dicta. authen. cassa. An autem statutum† vel. consuetudo, quę non est principaliter contra libertatem ecclesiæ, sed secundario, reprobetur, uide Bald. in l. Deo nobis. circa fi. C.

de

Source : BIU Cujas

23 de epiſ.& cler. Quando autem actus†dicatur eſſe in præiudi
cium eccleſiæ,non contra libertatem,patet,vt ſupra dixi,in
exemplis,de quibus per Abba.in dicto c.eccleſia.colũ. fi. &
alia exempla colligentur ex illationibus,de quibus infra.Et
quod aliud ſit,facere contra libertatem eccleſiæ,& aliud,in
prẹiudicium eccleſiæ,etiam præſupponit Abb. in d. c. 1. ſu-
pra eod.Vtroque tamen caſu,vt prædixi,ſtatutum vel con-
ſuetudo non ualet. Stat ergo concluſio,quod conſuetudo,q̃
eſt contra eccleſiaſticam libertatem, uel oneroſa eccleſijs.
non valet.Hanc cõcluſionem amplia, ut procedat nedum
in conſuetudine, quæ ſit oneroſa, ſed quæ eſſe poſſit. Exem-
plum pone,quod epiſcopus prætendat, quod quoties ad ta-
lem eccleſiam declinauerit,debeat ex conſuetudine ſplen-
dide procurari, talis conſuetudo non tenet, quia poſſet eſſe
grauoſa eccleſiæ,ſi epiſcopus eam ſæpe viſitaret.ita Hoſti.in
ſumma,de conſuet.in §.fi.in fi. Ex præmiſſa concluſione ſic
24 declarata plura inferuntur.Et†primo infertur,quod non va
let conſuetudo, qua cauetur in caſtro Corciani, quod ru-
ſtici non teneantur ſoluere decimas,niſi curatus ſoluat cui-
libet parochianorum certas libras carnium porcinarum,
ita Abb.in d. cap.1.ſupra eod.& ſequuntur poſteriores ibi.In
contrarium tamen facit deciſio Fed. de Senis in conſil. 155.
incip.quæſtio,an laici.vbi dicit,valere cõſuetudinem, quod
præsbyter dẽat in die purificationis Virginis dare parochia-
nis certas candelas de cera alba, & dicit gl.in c.fi.5.q.3.ad fi-
nem magnæ gloſſæ, quod prælatus dare poteſt bona aliqua
ex bonis eccleſiæ, ſi hoc habeat conſuetudo. Pro ſolutione
poteſt dici, vt dicit Fede.in d.conſil. quod talis conſuetudo
non eſt multum præiudicialis eccleſijs, ideo valet,vt not. in
d. cap. 1. & ſequuntur poſteriores ibi.Sed ego neſcio videre,
quare magis præiudicialis ſit eccleſijs prima conſuetudo,
quam ſecunda,niſi dicas,quod per primam conſuetrdinem
retrahuntur laici a ſolutione decimarum,& per ſecundam
non.Crederem tamen in iſto puncto,videlicet an conſuetu
do dicatur multum præiudicialis, rationabiliter dici poſſe,
quod ſtandum ſit arbitrio iudicis, & me mouet, quia hoc a
iure determinatum non reperitur,ergo arbitrarium erit. l.1.
in fi.de iu.delibe.c.de cauſis,infra de offic. deleg. & in ſimili
tradidit gl.in c.1.in verbo,rationabilia.de conſtit.lib.6.& in
c.fi.de re iud.eo.lib.cum alijs ſupra adductis ſuper gl.in ver-
bo,rationabilis.Et hanc opinionem ſentire uidetur Cardin.
Florent.in d.c. 1.in fi.ſupra eod.ubi dicit, quod ſi in eccleſia
adeſt conſuetudo,quod presbyteri teneantur dare ſuis paro
chianis in Paſchate agnum paſchalẽ,uel paſtũ,uel qd aliud,
ſi illud eſt tale quid,per quod eccleſia multum grauetur,nõ
ualebit conſuetudo,alias ſecus,& ſic non determinat,an ta-
lis conſuetudo ualeat,ſed refert ſe ad quantitatem grauami
nis,an ſit multum,an modicum. Secundo infertur ex dicta
25 concluſione,quod non†valet conſuetudo, quẹ remittit ſo-
lẽnitates requiſitas a iure canonico in alienatione rei eccle-
ſiæ,ita Abb.& alij in c. nulli, infra de rebus eccleſiẹ non alie
nan.poſt Innoc.ibi, ſubijcit tamen Abb. quod ualeret con-
ſuetudo augens ſolennitates in alienatione rei eccleſiæ, &
refert,Ioan.And.ibi & communiter Dd.idem tenere,per no
tata in c.quod ſuper his,infra de conſang.& affi. Sic non ua-
let conſuetudo, quæ concedit epiſcopo unionem eccleſiæ
ſine conſenſu capituli,text.eſt in clem.fi. iuncta gl.de rebus
eccle.non ali.& tradit Abb. in conſil.109. incip. caſus,ſuper
quo conſilium poſtulatur,in 2.uolum.Hoc intellige niſi cõ
ſuetudo eſſet tanti temporis,cuius initij memoria non exta
ret in contrarium,ut dicam infra in 5.limitatione,maxime
in fi.& de conſuetudine reſpectu alienationis,tradit etiam
Abb.in capit.cum cauſa,de re ind.& ibi plene, & eſt gloſ.in
dicta clement.fin.in uerbo,conſentiente,in fin.de rebus ec-
cle.non alien.Idem Calde,in conſilio ſuo ultimo ſub tit.de
96 conſuetud.ubi tamen dicit,quod ualeret†cõſuetudo,quod
ſolus præpoſitus cum capitulo poſſit de nouo infeudare bo-
na diſtincta ab epiſcopo,& conſueta,in feudari,per adducta
per eum,intellige prẹmiſſam illationem,ut dixi,in ſolenni-
tatibus requiſitis a canone,ſecus in ſolennitatibus requiſitis
a lege ciuili,quia ius ciuile non habet poteſtatem diſponen
di in reb.eccleſiaſticis,c.eccleſia ſanctæ Mariæ,ſupra de con
ſtit.cum ſimi. & ita dicunt Abb.& etiam alij communiter,
in d capit.nulli.& gl.in c.1.in uerbo, tractatus,de reb.eccle.
non alien. libro ſexto, & dicit Rota in antiquis ſub hoc.titu
lo deciſio.prima, quod ualet conſuetudo contra ſolennita-
tem requiſitam in alienatione rei eccleſiæ, aliter, quam a
iure caueatur. Et id debet intelligi a iure canonico, per
prædicta.Et propterea credo, quod quando eccleſia vel præ
latus cum capitulo uult alienare aliquam rem eccleſiæ, nõ
ſit neceſſe, quod ipſa res eccleſiæ proponatur in publico ue-
nalis, ut plus offerenti detur, quia illa eſt ſolennitas iuris ci-
uilis,non tradita in c. ſine excepcione. 12.q.2.ſed tradita per
authent,hoc ius porrectum.C.de ſacroſ.eccleſ.& ideo,dum
modo aliquis offerat iuſtum precium,non auditur alter of-
ferens plus,& licet alienatio fiat in eum,qui minus obtulit,
tamen valet.ita inquit Roma.in ſingu. ſuo 792.inci.tu ſcis.
quod res eccleſiæ.per glo.ſingu.iu §. hoc ius porrectum 10.
q.2,& dicit Barto.in l.2.per illum text.C.de fund.patri.lib.11.
quod licet inueniatur qui offerat eccleſiæ conditionem me
liorem,non per hoc auferri poteſt res a conductore.& refert
& ſequitur Alex. in conſi.79.incip. circa primum. colum.
4.in 1.volu.in hoc tamen vide,quod dicit Abba.in cap 1.de
27 emptio.& venditi.Et forte limitandum†eſſet id, quod dixi,
ſcilicet quod non ſit neceſſaria ſolennitas,quod res expona
tur venalis,ut non procedat, quando conſuetudo eccleſiæ
aliter ſe haberet,quia,vt ſupra dixi,valet conſuetudo augẽs
ſolennitatem in alitione rei eccleſiæ,& propterea in eo ca-
ſu alienatio facta omiſſa dicta ſolennitate non valeret,quia
omiſſio ſolennitatis a conſuetudine inductæ, vitiat actum.
vt uult glo.notabilis in authen.vt præpo.nomen Imper.§. ſi
qua uero.in verbo,authore.quam extollit Abb.ſupra in pro
œmio huius lib. Sed tamen hæc limitatio non eſt tuta, qa
talis ſolennitas a iure ciuili inducta fuit,igitur de honeſtate
a clericis obſeruari non debet.ut inquit Abb.quem moder
ni ſequuntur,in dicto cap.eccleſia.extra gloſ. in primo caſu
diſtinctionis ſuæ.ergo conſuetudo non valet,utpote contra
honeſtatem inducta,ut dixi ſupra in 3.notab.in 4.ampliatio
ne.Item limita,quod dixi non ualere conſuetudinem, quẹ
remittit ſolennitates requiſitas in alienatione rei eccleſiæ,
vt non procedat in ſolennitate requiſita in alienatione rei
minoris,quia valeret conſuetudo remittens ſolennitatem
aliquam,puta decretum iudicis.ita Angel.in l. diuturna. ff.
de legib.Bald.in c. 1.in 1.colum. per quos fiat inue. & tradit
communis prẹceptor in d.l.de quibus.colum.17.Et per hoc
28 decidi poteſt†vnum quotidianum.Nam de iure non credi-
tur Notario ſcribenti interueniſſe cauſæ cogitationem in
alienatione rei minoris,ratio eſt, quia illa diligens inueſtiga
tio,quam requirit cauſæ cognitio,non potuit fieri tempore
inſtrumenti confecti,ſed requirebatur temporis interuallũ
ideo de ea non potuit tunc Notarius eſſe rogatus,iuxta not.
per gloſ.& Bart.in l.1. C. de fide inſtrumen.& iure haſtẹ fiſc.
lib.10.& in l.ſciendum.vbi etiam alij,ff.de verb.oblig.& ali
bi ſæpe.ita decidit Pau.de Caſt.in conſilio ſuo 91. incipien.
in Chriſti &c.ſuper eo,quod quæritur.in antiqua impreſſio-
ne.idem Felin.plene in d.c.eccleſia Sanctẹ Marię.colum. 7.
verſi.11.pro hac parte.& in c.quoniam contra falſam.colũ.
20.infra de proba.poſt Inno.ibi & alios per eum.relatos. Et
licet Alex.plene aliter concludat,in d.l.ſciendum.colum.8.
tamen prẹſuppoſita opinione præcedenti pro vera, ſaltem
dicere poſſumus,conſuetudinem, quæ in contrarium viget
prẹcipue in patria noſtra, in qua tali aſſertioni Notarij ſta-
tur, valere & tenere, per id quod dicit Ange.in d.l.diuturna.
& alij Doct.ſupra relati. Et q̃ talis conſuetudo valeat,etiam
prẹſupponit Pau. de Caſt.in d.conſ.11.in ultimis uerbis, &
faciunt quẹ dixi ſupra in glo.in uerbo,rationabilis,in 7. ad-
uertendo.Bene etiam facit,quod dicit Bal.in l.more.ff.de ac
quir.hẹr.ubi inquit,q̃ ualet conſuetudo,ut pupillus obligẽ-
tur ſine authoritate tutoris.Et ex prẹdictis habes duas limi-
tationes ad illationem prædictam. Vna eſt,ut non procedat
ipſa illatio in ſolennitatibus requiſitis a iure ciuili in aliena
tione rei eccleſiẹ,Alia eſt, ut non procedat in ſolennitatib.
requiſitis in alienatione rei minoris. Alia limitatio colligi-
tur ex his,quẹ dicam infra in 1.limitat.uerſi.item infero ex
prẹdicta limitatione.Multas alias limitationes vſq; ad duo
decim,uide per Feli.in d.c.cum cauſa.infra de re iud.quẹ vi-
deri poſſunt.Et de multis conſuetudinibus circa varias ſolẽ
nitates,an ualeãt vel ne, in ſpecie dixi ſupra.in 4.nota.in iiij.
& 10.illatione,& in glo.in verb.rationabilis.in 7. aduerten-
29 do.Tertio infertur†ex concluſione præmiſſa, quod non va
let conſuetudo, quod quis percipiat fructus beneficiorum
in abſentia,non dimiſſo vicario.quia multum prẹiudicialis
eccleſijs.ita Abb.& alij in c.cum oẽs.col.fi.ſupra de conſtit.
hoc tamen declara,vt per eundem in repe.§.extirpandẹ.in
c.quia vero col.15.verſ.quo ad ſecundum. infra de prẹben.
& tradit.Felin.in d. c.cum omnes.in glo.fina. Quarto infer-
30 tur,quod non valet†conſuetudo, quod clericus poſſit om-
nia bona mobilia etiam acquiſita intuitu eccleſiẹ, relinque
re conſanguineis,vt inquit Vinc.in capit.ad hẹc.infra de te-
ſta. & ſequitur Abb.in cap.cum in officijs.eo. tit. limitando
& declarando,vt per eum,& eſt pulcher text.pro declaratio
ne huius illationis,in cap.relatum.el 2.verſi. licet autem.eo.
tit.& ibi notatur,& tradit Abb. pulchre per il lum text.in ca.
31 cẹterum.de donatio.Quinto infertur,†quod non valet con-
ſuetudo,quod clericus a iudice ſeculari conueniatur, uel iu
ra ſpiritualia tractet.text.eſt in cap. clerici.infra de iud.in c.
Meſſana.& in c.ſacroſancta.infra de elect.& in capit.ad no-
ſtram audientiam.ſupra eod.tit.Et hoc procedit, etiam ſi eſ
ſet

Source : BIU Cujas

set consuetudo tanti temporis, cuius initij memoria non ex
tet in contratium, vt dicam infra in 5. limitatione huius cō
clusionis ad fi. & dicit Rota in antiquioribus sub hoc tit. de
consuet. decisio. 2. quod non valet consuetudo Anglicana,
per quam rex habet iurisdictionem in clericos in actionib.
personalibus & ciuilibus. Quinimmo non valet consuetu-
do, quod laici cognoscant de causis annexis iuri spirituali,
puta de causa iuris patronatus, ita decidunt domini de Ro-
ta in antiquis decisionibus sub tit. de consuetu. decis. 3. & fa-
cit tex. in c. quanto, infra de iudic. & in c. translato, supra de
constitutio. vbi iudicamus idem de annexis, quod de prin-
32 cipali. Sexto infertur, quod non ualet consuetudo dispo-
nens, quod ignobiles non recipiantur in canonicos in eccle
sia, tex. in cap. venerabilis, & ibi notant Abb. & alij, infra de
præbend. Contrarium tamen præsupponit Roman. in singu
laribus suis singulari 491. incip. heri fui interrogatus, ubi di-
cit, quod stante tali consuetudine, non valeret dispensatio
episcopi contra eam. Et idem simpliciter dicunt nouiores
in c. at si clerici. §. de adulterijs. colum. 7. infra de iudic. Sed
præd. cti. Doct. cum bona uenia male dicunt, & contra text.
in d. c. uenerabilis, ad quem non aduerterunt, & qui cauilla
ri non potest, quia expresse contrarium dicit. Septimo infer-
33 tur, quod ualet consuetudo etiam iurata, per quam dispona
tur, quod omnes uel duæ partes capituli uel uniuersitatis de
beant concordare in agendis iu uniuersitate, quia ipsa con-
suetudo esset multum præiudicialis ecclesijs, nisi sufficeret
maiorem partem esse concordem, ita Abb. per illum text. in
c. 1. in 7, notabili, infra de his, quæ fi. a maio. par. cap. Octauo
24 infertur, quod non ualet consuetudo contra interdictum,
uel alias censuras ecclesiæ. tex. est in c. cum inter supra eo. &
35 ibi notatur. Nono infertur, quod † non ualet consuetudo di-
sponens, quod aliquis possit sibi eligere confessorem præter
sui superioris licentiam, text. est in c. 2. in fi. de pœnit. & re-
miss. lib. 6. & ibi glo. assignat. rationem, quia talis consuetu-
36 do est onerosa ecclesijs. Decimo infertur, quod † consuetu-
do disponens, quod bona relicta religioso, intuitu personæ
suæ, a consanguineis uel ab extraneo, siue sint mobilia, si-
ne immobilia, siue annui reditus, possint ad usum suæ per-
sonæ libere retineri, donec uixerit, absque licentia sui supe-
rioris, non ualet. ita Calde. in consi. suo 4. incipien. an ualeat
consuetudo, in tit. de consuetud. & refert & sequitur Barba.
hic colum. fi. talis enim consuetudo est cōtra unum de sub
stantialibus religionis, & sic in preiudicium religionis, ideo
non ualet, argumento c. cum ad monasterium in fi. infra de
sta. mona. & alias rationes adducit Calder. in d. consilio quę
uideri possunt. Facit. quod dicit Gem. in consil. 40. incip. Ti-
tius, in fi. ubi dicit, quod non ualet consuetudo, ut Carmeli-
tæ, uel alij mendicantes, possideant annuos reditus, quia re-
pugnat uoto mendicantis, & illaqueat eos ad peccatū. Sed
in hoc considera, an Gemi. uerum dicat, quia si talis adesset
consuetudo, uotum eorum, qui ipsam religionem intrarēt,
intelligeretur secundum consuetudinem ipsam, argum. l. si
fundus. ff. de euic. Item ista decisio potius facit ad materiam,
quam tetigi supra in tertio notabili, quam ad cōclusionem
præmissam. Item non ualet consuetudo, quod professus te-
stari possit, ut tradit Socin. in consil. suo 13. inci. præsens con
sultatio, colum. prima. Sic posset dici, quod non ualet con-
suetudo, ut non possit reuocari Prior manualis sine causa,
quia id uideretur repugnare obedientiæ, quæ est de substan
tialibus religionis, d. c. cum ad monasterium, ad fin. de quo
uide in specie collectarium ibi in fin. & faciunt, quæ dicit
Abb. ibidem in 3. notabili. Valeret tamen cōsuetudo, quod
prior translatus ad aliud monasterium, portet secum bona
mobilia, quæ tenebat in primo, relicto ibi tantum quod pos
sit sufficere pro uictu seruientium, usque ad nouos fructus,
attento quod nulla proprietas tali priori applicatur, ita deci
dit Oldr. in consi. 284. incip. in quodam monasterio. Vndeci
mo infertur, quod † non ualet consuetudo, ut ordinario uisi-
37 tanti ecclesiam nō debeatur procuratio, quia in effectu præ
iudicium ecclesiarum insurget, c. cum ex officij, infra de prę
script. Similiter non ualet consuetudo, quam subditus alle-
gat contra reuerentiam & obedieniiam debitam prælato,
c. cum non liceat, eodem titulo declarando, ut per Abb. ibi
colum. penultima in fin. & per Felin. ibidem plenissime, ubi
tractat, an ualeat consuetudo contra supremam potesta-
38 tem principis. Duodecimo † infertur, quod non ualet con-
suetudo, quod ille qui habet beneficium, cui certus ordo est
annexus, dare possit uocem in capitulo, licet infra annum
ad illum ordinem non promoueatur, textus est in clement.
ut hi, qui de ætate & qualitate. in §. illi uero. Similiter dicit
Angelus in l. prima. §. pueritiam. ff. de post ulatio. quod non
ualet consuetudo, quod pueri habeant uocem in capitulo.
39 Tertiodecimo infertur, quod † non valet consuetudo, quod
canonici non residentes, percipiant distributiones quotidia
nas cap. vnico, in princ. de cle. non resid. lib. 6. Quinimmo nō
valeret consuetudo, quod canonici residentes percipiant in
tegram portionem dictarum distributionum, quando infra
annum non promouentur ad ordines, quos beneficia per
eos obtenta requirunt, quia subtrahitur sibi dimidia portio-
num suarum, non obstante aliqua consuetudine. text. est in
d. Cle. vt hi, qui. in fine. & vide circa hanc illationē, quæ ple-
40 nius dicentur infra illatione 17. Decimoquarto † infertur, q
non ualet consuetudo, per quam prælatus sine licentia supe
rioris dimittat prælaturam etiam ad aliam trāseundo. text.
est in cap. uenerabilis. supra eod. & ibi notatur. Decimoquin
41 to infertur, quod † non ualet consuetudo, vt electus admini-
stret in ecclesia ante confirmationem. tex. est in dicto capit.
venerabilis. & firmat Abb. in c. 3. supra de elect. vbi tamen
dicit aliud esse in electo ad dignitatem secularem, ut per eū.
hoc tamen intellige, vt infra dicam in 5. limitatione huius
42 conclusionis. Decimosexto infertur, † quod non valet dispo
sitio, per quam tolleretur consuetudo vtilis ecclesiæ, puta si
communitas vellet tollere oblationes consuetas. ita Barto.
in l. priuilegia. per illum tex. C. de sacrosanct. eccle. & Abb.
hoc extollens, in cap. pen. in fi. infra de sepulturis. idem Ro.
in sing. incip. pone, quod populus. & moderni in d. ca. eccle-
sia S. Mariæ. supra de constit. licet Alex. aliter loqui videatur
in consi. 209. incip. statutis. colum. 3. in 2. volu. Et nota, quod
nedum laici non possent tollere oblationes consuetas, qui-
nimo possent compelli ad ipsas oblationes consuetas faciē
dum. ita inquit Abb. in rub. infra de paro. ad fin. per bonum
tex. in c. ad apostolicam. infra de Simo. & per alia. Decimose
43 ptimo infertur, quod † non valet consuetudo, quod quis ha-
beat duas præbendas, vel duas distributiones quotidianas in
eadem ecclesia. cap. literas. & ibi not. de concess. præben. Cle.
fi. de præben. tradit Card. Flo. in consilio suo 53. incip. casus
talis est. idem Abb. in consil. 96. incipien. Iesus Christus adsit
in 2. volu. Similiter non ualeret consuetudo, quod canonici
non interessentes officijs diuinis, percipiant distributiones
quotidianas cap. vnico, de cleri. non resi. li. 6. quinimmo nō
valeret consuetudo, disponens quod habens plures canoni-
catus, consequatur distributiones quotidianas in vtraque ec
clesia, licet resideat in altera. ita decidit Car. Flor. in d. clem.
vt hi, qui. §. 1. post Laur. q. 18. Valeret tamen consuetudo, q
distributiones quotidianæ diuiderentur inter interessentes
in certis horis, puta in Missa & Vesperis, licet non interessent
in alijs, quia non esset multum præiudicialis ecclesię talis q
suetudo. ita Cardi. vbi supra, q. 17. sequendo glo. ibi in uerbo
certis. licet contrarium teneant Laur. ibi. Guliel. & Do. Ant.
quorum opinionem etiam improbat ibi Ioan. de Imo. col.
44 pen. per illum text. Decimooctauo infertur, † quod non va-
let consuetudo, per quam laici conferunt beneficia eccleſia
stica, etiam si sit tanti temporis, cuius initij memoria nō sit
in contrarium. Ita Io. And. post Ioan. Mon. in ca. 2. de prēb.
lib. 6. facit tex. in c. Missana. & in c. sacrosancta. infra de ele.
vbi idem dicitur in consuetudine eligendi. tradit Card. Flo.
in consi. 57. incip. pro magnifico domino comite. Valet ta-
men consuetudo presentandi. ca. querelam. & ibi not. infra
de elect. tradunt Docto. in varijs locis, vt scripsi plene in tra-
cta. de iure pat. super vltimo verbo definitionis iurispatrona
tus, in ultima quęstione. firmat etiam Card. Flor. in cons. 69.
incip. uacante quadam parochiali ecclesia. colum. 2. Deci-
45 monono infertur, † quod non valet consuetudo, tanquam
præiudicialis ecclesiæ, per quam inferior episcopo, instituit
uicarium ad tempus in ecclesia curata. ita inquit Rota in an
tiquis decis. 14. sub hoc tit. incip. non admittitur, per text. in
cap. 1. de capel. mona. lib. 6. & per alia. Vigesimo credo pos-
46 se inferri, † q non ualeat consuetudo, nec excusat parochia-
nos, qui in pręcipuis festiuitatibus deserunt proprias paro-
chias, & alibi audiūt Missas, puta in festo Natiuitatis, Paschę
& similium, de quibus facit mentionem text. in c. si quis etiā
extra. de conse. dist. 1. & hanc illationem uelle uidetur Ab.
in c. ut Dominicis. infra de parochijs. talis enim consuetudo
nimium prejudicaret parochijs, quia si desererentur, iuribus
suis faciliter priuarentur. & pro hac illatione bene facit tex.
47 prealle. in d. c. si quis etiam extra. Vigesimoprimo † inferri po
test, quod non ualet consuetudo, quod hospitalia conferan-
tur clericis secularibus in beneficium, quia ipsis hospitalib.
& pauperibus nimium præiudicaretur. text. est in Cle. quia
contingit uersi. ut autem. de relig. domibus. Limita modo
48 dictam † conclusionem, ut dictum est supra, scilicet, ut non
procedat, quando consuetudo est parum præiudicialis ec-
clesijs. ita Fede. in d. consi. 155. supra in 1. illatione alle. idem
Abb. in c. 1. in prin. & in fi. supra eod. per tex. in cap. cum om
nes. supra de consti. ubi probatur ualere consuetudinem, q
canonici non residentes percipiant fructus prebendarum.
Probatur etiam hæc limitatio, quia licet beneficium requi
rat residentiam, tamen ualet cōsuetudo quod ad modicum

tem-

Source : BIU Cujas

tempus possit quis deseruire per uicarium.ita inquit Ab. in in c.extirpandæ.§.quia vero,in rep.circa prin.infra de præb. non tamen valeret consuetudo quod clerici in minoribus beneficiati non teneantur ad horas dicendas vel officium, dixi supra in 3.nota.facit etiam pro ista limitatione id,quod dixi supra in conclusione ista,in 17.illatione,ad fi.facit etiã gl.quam ibi sequuntur Bal.& moder.in c.cum M.Ferrarien sis,in gl.in verb.vltra numerum,supra de const.vbi dicunt, ꝙ licet receptus in canonicum, qui nondum præbendam habet,iura canonicalia habeat, puta vocem in capitulo, & similia,tamen valeret consuetudo in contrarium, & ita dicunt communiter seruari Bal.ibi colum.pen.& Fel. colum. 12.& licet Host.ibi & in sum.de consuetu.§.fi.versic.quid si quis contrarium teneat,tamen eius fundamento respondet Bal.in d.c.cum M.Ferrariensis,& ibi ego idem firmaui.com probatur etiam ista limitatio ex eo,quod dicit gl.in c.fi.in fi. 5.q.3.quæ dicit,quod prælatus potest aliqua de bonis ecclesiæ dare vel donare, si hoc habeat consuetudo, per bonum tex.in c.ceterum,infra de dona, vbi Abb.& alij hoc pulchre declaranr,dicas, vt per Abb.ibi.Et quando consuetudo dicatur multum præiudicialis, vel parum,est arbitrarium,ut supra dixi in 1.ampliatio.Ex†ista limitatione infertur,ꝙ valet consuetudo,vt mors prælati nuncietur principi,& ab eo petatur licentia eligendi prælatum, ita Inn.in c.quod sicut, & ibi Abb.in d.c.fi.supra eo.& in c.1.& in c.cum terra,infra de elec.Rom.in sing.suis,singu.283.incipien.c. cum terra. Non enim debet eligi prælatus suspectus principi, vt prædicti D. dicunt.Prædicta enim decisio procedere non posset, vbi diceremus dictam consuetudinem esse multum præiudicialẽ ecclesijs,per prædicta.Ergo dicendum,est, quod ipsa consuetudo valeat,eo quia sit modicum præiudicialis.Et dicit Inn. in c.super his.infra de accu.ꝙ potest princeps excipere contra promouendũ,in prælatum,si habet eum verisimiliter suspectum vel inimicum, & sequitur Abb. in c.ex parte,infra de testi. colum.5.ubi dicit.idem de parochianis & patronis, vide quod infra dicam in fine harum illationum.Secundo. infertur,quod valet†consuetudo,ꝙ in iucundo aduentu epi possit ipse vnum canonicum creare,qui habeat portionem suam de reditibus ecclesiæ,ita Rota in decis.11.in nouis decis,sub hoc eod.tit.& in antiquioribus,eodem tit.decis.3.talis enim consuetudo non potest dici multum præiudicialis, quia non valeret,per supra adducta.Tertio infertur,† quod valet consuetudo,vt in electione prælati non vocentur absentes,ita gl.hic in uerbo,rationabilis,idem Bal.hic,& Car. Flo.q.19.allegans tex.in c.cum inter uniuersas,infra de elec. idem Barb.hic colum.pen.idem Abb.in c.coram ad fin.infra de elect.post Io.And.alleg.tex.in c.cum in ecclesijs,& gl. ibidem,de præben.lib.6.& dicit Abb.in consi.suo 38.inci.in quæstione,colum.fi.in 2.uolum.quod ualet consuetudo, ꝙ canonici existentes extra ciuitatem,non sint de necessitate uocandi in electionibus canoni corum, allegat text.in d.c. cum in ecclesijs,in fi.Idem esset in consuetudine,ut uocentur absentes,quando de iure uocari non deberent,quia uale ret,declarando,ut per Abb.in d.c.coram.tradit etiam Abb. in consil.38.incipien. in quæstione.colum. fi. in 2.uolum.si enim tales consuetudines essent multum prejudiciales ecclesijs,non ualerent,per prædicta.Alias illationes & decisiones ad propositum,uide per Rotam in decis.11.infra allegan da. Et alia illatio colligitur in c.cum ecclesia Sutrina.infra de causa posses.& propri.ubi dicitur, quod electio episcopi, quę de iure spectat ad capitulum ecclesię cathedralis,potest ad alios spectare de consuetudine.Facit text.in c. cum ecclesia Vulterana. infra de elect. ubi ualet consuetudo ꝙ collatio beneficiorum, quæ spectabat episcopo & capitulo, spectet alteri eorum . Oportet enim fateri, quod sit parum præiudicialis ecclesijs, alias non ualeret consuetudo ipsa, per prædicta.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudine induci potest, vt consensus regius petatur post electionem prælati factam per capitulum, ante confirmationem.*
2 *Consuetudo ualet quod res feudalis uel emphyteutica ecclesiæ,possit aliena ri irrequisito domino,saluo iure directi dominij.*
3 *Consuetudo disponens super ipso utili domnio rerum ecclesiæ,valet quando ipsi ecclesiæ non præiudicat.*
4 *Consuetudo valet,contra formam c.quia propter,infra de elect.*
5 *Consuetudo valet, quæ leue adferat ecclesiæ prejudicium. & num.6.7.8. 9.14.15.17.*
10 *Consuetudo,quod emphiteusis ecclesiastica transeat ad extraneos,valet.*
11 *Consuetudo valet , quod clerici coniugati gaudeant priuilegijs clericalibus.*
12 *Consuetudo valet in præiudicium clericorum & capituli.*
13 *Consuetudo valet, quod clericus testari possit de fructibus præbendæ percipiendis postmortem,vsque ad annum.*
16 *Consuetudo,observans opinionem contra ecclesiam valet,vbi dubium accidit,an aliquid valeat de iure in præiudicium ecclesiæ.*
18 *Consuetudo,quę valet in preiudicium ecclesiæ,non debet extendi de loco ad locum,nec de persona ad personam.*
19 *Consuetudo contra ecclesiam etiamsi non valeat, tamen eam tenens,excusatur a pœna.*

Sectio VI.

1 Item alia pulchra †illatio fit ex theorica Abb.in c.cum inter vniuersas.colum. 1.infra de elect. vbi dicit ex mente aliorum Doctorum ibi ex consuetudine potest induci, vt consensus regius petatur post electionem factam p capitulum,ante cõfirmationem.Et facit,quod pulchre tradit Abb.in d.c.1.in pen.colum.infra de elect. allegando maxime glo.in c. 1.62.dist.vbi dicit,ꝙ ubi timeretur de scandalo in populo,non debet quis præfici in prælatum, etiam in-
2 terueniẽte electione collegij.Item †infero ex prædicta limitatione,ꝙ valeret consuetudo,ꝙ res feudalis vel emphyteutica ecclesiæ,possit alienari irrequisito domino, saluo iure directi dominij,non tamen valeret,si tolleretur laudemiũ, vel aliud commodum solitum ecclesiæ.ita consuluit Bald. in consi.suo 9.inci.factum tale est.in 1.volu.Idem Ioan.Raynaldi in c.imperialem.§. habito.de prohib.feudi alie. per Fede.ubi respondet ad text.ibi in princip.qui contrarium probare videtur,& aliquid dixi supra,in quarto notabili, in 10.
3 illatione.Item †utiliter infero, quod valet cõsuetudo disponens super ipso vtili dominio rerum ecclesiæ,quando non præiudicat ecclesiæ,sed solum disponit super dominio vtili spectante laicis.ita consuluit Pet.de Ancha.consi.122.incipien.uisis & diligenter ruminatis.in fi.& in consi.433.incip. postquam ista domina.facit text.a contrario sensu,in c.quæ in eccteſiarum.supra de const.Item facit. quia si sit quæstio inter emphyteutas ecclesiæ,illa quæstio debet tractari corã iudice seculari,ut tradit Abb.post Domi.Anto.in c.quoniã frequenter §.in aliis.infra ut lite non conte.& plene Barba. in consi.84.incip.præclare scripsit Psalmista.in 4.volu. Item facit,quia emphyteutę ecclesiæ possunt cogi per principem vel communitatem ad onera,ut dicit Andr.de Iser.in c.vnico,in uerb. & plaustrorum & nauium præstationes. in titulo quę sint regalia.in lib.feudo.& sequitur Alex.in consilio suo 101.incip. visis instrumentis. in fi..1. volu. & licet etiam in hoc aliqui contradicant,vt congerit Do. Alberi. Brunus Asten.in tract. de statuto excludente fœminas extantibus masculis. 8. parte,quæst.22.tamen communis videtur dicta opinio,quod ualeat statutum uel consuetudo super rebus emphyteuticis uel feudalibus ecclesiæ , quatenus agitur de præiudicio laicorum.ita concludit Pet.de Ancha. in consilijs præallega.& Pau.de Cast.in consilio suo 216.incip. præsupposito.in fi.in antiqua impressione,& Barba. in consilio suo 14.colum.fi.in 1.uolu.& Alexan.in consi.9.incipien.põderatis his.circa prin.in 5.uolu.& Socin.in consilio suo 99.incipien.in causa.& facit,quod tradit Fede.de Senis in consil. 111.incip.quæstio talis est.facit etiam,quod dicam infra post scripta Abb quęstione 11.in 9.limitatione. Item infero, ꝙ
4 valeret †consuetudo contra formam ca.quia propter. infra de elect Hoc probo arg. dicti cap. cum ecclesia Vulterana. ubi dicitur, quod in collationibus beneficiorum attenditur consuetudo faciunt etiam,quæ tradit Bald.in rub.supra eo.
5 colum.3.Item infero †ad casum,de quo fui interrogatus per epistolam a reuerendo Domino Vicario curiæ episcopalis Cremonensis,Domino Boxio de Douaria, alias literarum socio meo amantissimo, & quandoque auditore gratissimo, scilicet,quod valet consuetudo,quod ecclesia nõ cõcurratin iure patronatus cum laico construente & dotante capellam in ipsa ecclesia,talis enim consuetudo non est multum ecclesiæ prejudicialis,dummodo in ea idoneus capellanus instituatur,& hoc suadet,quia stante dicta consuetudine,laici libentius ueri similiter capellas construent. De iure tamen communi,ecclesia est compatrona ratione fundi ipsius ecclesię,super quo capella constructa est cap.3.& ibi Abb.not. infra de eccle.ædifi.& tradit Felin. plene in ca. cum venerabilis.infra de excep.& dixi in tract.de iure patr.
6 super uerbo,fundauit.Item infertur †ex limitatione præmissa,quod ualet consuetudo,ut canonicus uel alius simpliciter beneficiatus, non teneatur ad residentiam.cap.cum omnes.& ibi not.supra de const.Si enim esset multum prejudicialis ecclesiæ,non valeret.per prædicta . & ita præsupponit Abb.in consi.suo 96.incip.Iesus Christus.lib.2.quod est communis ista consuetudo per totam Italiam a iure approbata. & ibi subijcit, quod etiam ualeat consuetudo , ꝙ quis posset habere duo simplicia in eadem ecclesia, dummodo nõ sint præbendæ,immo etiam posset habere ex consuetudine dignitatem & canonicatum in eadem ecclesia.capit.1.iuncta glo,in uerb.nisi unicum.de consue.lib.6.Item ex prædicta li
7 mitatione †inferri potest , quod ualet consuetudo tribuens modum clericis in deferendo uestes precioſas.glo.est nota.

in

in c. si quis uirorum. 30. dist. & in summa 21. q. 4. Item inferri
8 †potest, ꝙ ualet consuetudo, quod clerici uadant ad capien
dum decimas ad domum laicorum, licet aliud de iure com
muni caueatur. ita presupponit Abb. in capit. 2. infra de iud.
in ea quæstione, an laicus possit esse operarius, vel fabrice-
9 rius ecclesiæ. Item infero, †quod ualet consuetudo locandi
res ecclesię ultra triennium; contra dispositionem tex. in ex
trauag. Pauli, quæ incipit, ad perpetuam memoriam. sub tit.
de rebus eccle. non alie. talis enim consuetudo uidetur mo
dicum præiudicialis ecclesię, quia dummodo non fiat loca
tio ad lõgum tempus, nullam sapit alienationem, iuxta no.
in c. nulli, per illum tex. infra de reb. eccl. non alie. & ita ob
seruatur, ut etiam refert Soci. qui idem tenere uidetur, in cõ
sil. suo 32. incipien ex his, quæ superius, in primo dubio, facit
etiam, quod dicit Rota in nouis, sub titulo de loca. deci. 1. in
10 princip. Item inferri potest, quod ualet, consuetudo, †ꝙ em-
phyteusis ecclesiastica transeat ad extraneos hæredes, ita in
quit Pau. de Cast. in consi. 138. inci. dubium facit, in antiqua
impressione, idem Dom. Ant. in c. in præsentia, infra de pro-
bat. & refert, nec discrepat Abb. ibi, colum. 8. versi. unde hic
sunt examinanda duo, de iure tamen est magnum dubium,
ut ibi per eum & alios, maxime modernos plenissime, & tra
dit Ale. in uarijs consilijs ibi relatis per moderniores, & etiã
tractant alij Docto. relati ibi per Felin colu. 11. tradit etiam
Soci. in consi. 266 incip. in causa. colum. 13. vel circa. Item
11 ualeret consuetudo, †ꝙ clerici coniugati gaudeant priuile-
gijs clericalibus, de quibus in cap. vno, de cle. coniug. lib. 6. li
cet habitum & tonsuram non deferant, id enim non est cõ
tra decus ecclesiæ. ita decidit Fulgo. allegando Ioan. Mo. in
cõsi. 124. inci. præsuppositis statutis. in 1. dubio. faciunt not. p
Ioan. And. & alios, in cap. Ioannes. infra de cleri. coniu. Vlti-
mo infero, quod ualet consuetudo ecclesiæ Mediolanensis,
quæ habet, quod si clericus beneficiatus moritur de mense
Maij, eius hæredes seculares habeant seu succedant in om-
nibus bladis grossis, scilicet frumento & sicale, si autem mo
ritur de mense Septembris, prædicti hæredes habeãt omnes
fructus. talis enim consuetudo videtur modicum præiudi-
cialis ecclesiæ, & ex quo ille clericus decedẽs deseruiuit seu
deseruire fecit ecclesiæ pro tempore, non uidetur irratione
bile, quod etiam fructus ei & hæredibus suis spectent. Et istã
consuetudinem ualere, presupponit Nicol. de Vbal. in trac.
suo de succes. ad fi. & alias authoritates allegat. & bene facit
doctrina Abb. in cap. cum in officijs. infra de testa. ubi dicit
valere consuetudinem, quod clericus possit testari de bonis
mobilibus modicis. & etiam tradunt Doct. in alijs locis ibi p
modernos apostillantes relatis, & dicam infra in 3. limitatio
ne. Facit etiam decisio Oldr. in consi. 284. incip. in quodam
monasterio. vbi dicit, ualere cõsuetudinem, quod prælatus
translatus ad aliud monasterium, portet secum fructus, re-
licto ibi tantum, quod sufficiat pro victu eorum, qui ibi re-
manent. Facit etiam, quod dixi supra in princip. huius limi-
tationis, respectu non residentium. An autem talis consue-
tudo existens in una ecclesia, extendatur ad alias ecclesias,
veritas colligetur ex his, quæ dixi supra in tertio requisito
consuetudinis, in 2. conclusione, ubi tetigi an consuetudo
extendatur. Quanto autem tempore talis consuetudo uel
aliæ inducantur, dixi plene supra in secundo requisito con-
12 suetudinis. Secundo dictam †conclusionem principaliter li
mita, ut non procedat respectu patrimonialium, uel etiam
aliorum iuriũ, clericorũ uel capituli, ꝙa valeret cõsuetudo
in p̃iudicium ipsorũ clericorum, & capituli ita decidit Ab.
in d. c. 1. supra eod. per adducta per eum. & licet Do. Ant. ibi
ex mente Host. contrarium teneat, tamẽ uerior uidetur opi
nio Abb. ea ratione, quia in patrimonialibus clerici gaudẽt
priuilegio clericorum in casibus solum a iure expressis, ut in
quit D. Anto. in cap, si diligenti. infra de præscrip. & firmant
Abb. & moderni communiter in d. cap. ecclesia sanctæ Ma-
riæ. supra de consti. super glo. in uerb. personis. Et ꝙ ualeat
consuetudo in præiudicium canonicorum, vel etiam capi
tuli, est tex. in capit. 3. de consue. lib. 6. & tradunt glo. & Do-
ctor. in cap. cum ex eo. in uerbo, episcopi. de elect. lib. 6. Lud.
Rom. in cons. 315. inci. quo ad primum. in fi. Item respectu
patrimonialium, facit, quia vbi agitur de exactione bono-
rum temporalium fienda per clericos, in dubio est iudican-
dum contra ipsos clericos, ad finem, ut eorum auaritia repri
matur, ut inquit Abb. in c. 1. infra de deci. per illum tex. & fa
cit pulcher text. in cap. ex parte infra de censi. in fi. ibi, Cum
huiusmodi nota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt a
uiris ecclesiasticis exigenda, ne tanquam exactores videant
lucris temporalibus inhiare. Et pro p̃dicta ꝯsuetudine ẽt fa
cit, quod tradũt Abb. & postillantes ad eũ, in c. cũ in officijs
13 infra de testamẽ. & dicam statim. Tertio limita, vt †non pro-
cedat in consuetudine concernente præiudicium succes-
soris in beneficio, & non præiudicium ecclesiæ. Exemplum
in consuetudine, quod clericus possit testari de fructibus
præbendæ percipiendis post mortem, vsq; ad annum, quia
talis consuetudo valet, ita Ioan. And. nemo potest, de regu.
iur. lib. 6. in Mercurialibus, idem Abb. in d. c. 1. ad fi. supra eo
dem tit. & in d. c. cum in officijs. colum. 1. de testam. Qua rto
14 limita, vt non †procedat, quando consuetudo esset onerosa
ecclesijs respectu pœnæ, quæ eisdem ecclesijs applicari de-
beret, quia valeret ipsa consuetudo. Exemplum, si adesset
consuetudo, quod emphyteuta ecclesiæ non caderet a iure
suo, sed solum peti posset pensio vel canon. quod diligenter
in practica notandum est, ita inquit Abb. in consi. 72. incip.
circa primum, colum. fin. in 1. volum. idem Ioan. de Ana. in
consil. 84. incip. videndum est. colum. fin. Quinto limita, ut
15 non †procedat in consuetudine tanti temporis, cuius initij
memoria in contrarium non existat, quia licet sit multum
præiudicialis ecclesijs, tamen valet, ita Bal. in c. 1. in prin. qui
feuda. pos. in lib. feudorum, idem tenent quidam alij quos
referunt & sequuntur nouiores, in d. capitulo 1. & vltra eos
idem firmat Rota in antiquis, sub tit. de consue. decis. 11. &
idem in effectu voluit Pet. de Anch. in cons. 51. inci. consuetu
do vbi decidit, ꝙ valet consuetudo tanti tpis, cuius initij me
moria non existit, quod electus possit administrare in eccle
sia sine confirmatione, & mouetur quia consuetudo talis
hẽt vim priuilegij l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua. quo-
tid. & esti. Sed talis administratio potest concedi per priuile-
gium. alle. not. per Io. Andr. in c. cum inter canonicos, infra
de elect. igitur &c. istud idem firmat Barb. hic colum. fin. di-
cens hoc esse menti tenendum. & not. dignum. Considera
tamen super hac limitatione, propter illud, quod dicũt Do.
in d. c. 1. supra eod. vbi assignando rationem ad regulam su-
pra formatam dicunt, quod cõsuetudo onerosa ecclesiis, nõ
valet. quia religiõi & fini æterno repugnat, qua ratione at-
tenta videtur, quod nullum tempus sufficiat ad talem con-
suetudinem inducendam, vt probatur in hoc tex. nostro ibi
cum tanto sint graniora peccata, &c. Præterea quando con
suetudo esset contra libertatem ecclesiæ, quantocunq; tem
pore obtenta sit, non valet, gl. est cum qua ibi Doct. transeũt
in c. clerici, infra de iu. Et ex his hæc limitatio dubitabilis ui
detur, tamen tandem credo eam procedere, quando subes-
se posset aliqua causa talis consuetudinis, tunc enim ipsa
consuetudo tanti temnoris, præsumitur rationabilis, & præ-
sumitur ex causa inducta, ita in pulchro casu consuluit Ab.
in consi. 7. incipien. tria circa primum dubium, in 2. volum.
ubi decidit, ualere consuetudinem tanti temporis, quod prę
latus visitans ecclesias exigat pecunias vltra procurationem
ab ipsis ecclesiis, quia in tali consuetudine potest subesse ali-
qua causa, vt per eũ, & præsumitur rationabilis per cursum
tanti temporis. Vbi autem causa subesse non posset, aliud
esset. Propterea non crederem consuetudinem ualere per
quam laici haberent iurisdictionem super clericos, quia li-
cet esset vetustissima, tamen est contra ius diuinum, & sine
causa vel ratione, quia clerici de iure diuino sunt exempti a
iurisdictione secularĩ, ut inquit glo. fing. & approbata in c. si
imperator. 96. dis. per illum tex. & tradit Abb. in c. at si cleri.
in prin. in materia reconuentionis, infra de iudi. & alibi fe-
pe Doct. & consuetudo contra ius diuinum nullo tempore
firmatur, ut probatur in isto tex. & dixi supra in 3. nota. in 6.
ampliatione, & rn terminis hoc decidit Rota in antiquis, ti.
de consuetu. decis. 10. & in antiquioribus, eodem tit. decis.
2. ubi dicit, ꝙ ex nulla consuetudine, quanuis uetustissima,
potuit rex Angliæ acquirere iurisdictionem in clericos, ob
repugnantiam iuris diuini, & sequitur Gemin. in §. leges. 2.
colum. 4. dist. idem Abb. in repe. c. ecclesia sanctæ Mariæ, in
prin. supra de constit. & in c. solitæ. in 6. notab. infra de ma. &
obe. & in c. si diligenti, infra de fo. compet. & sequitur Felin.
referens prædictas authoritates in c. si quis in princ. infra de
maio. & obe. faciunt no. per Abb. & alios in c. 2. infra de iu-
di. in ea q. an laicus possit esse œconomus in ecclesia, uel fa-
bricerius, uel collector oblationum in ecclesia. Pro præmis-
sa etiam limitatione adduco authoritatem Car. Flo. in Cle.
si una. q. 8. & in fin. illius Clem. de reb. eccle. non alie. ubi di-
cit, quod licet diuisio vel unio ecclesiarum non possit fieri
per episcopum sine consensu capituli, nec ualeat consuetu-
do in coutrarium, ut inquit gl. in d. c. si una, tamen id non
p̃cedit qñ esset cosuetudo tãti tpis cuius initij memoria non
16 esset in contrarium. Sexto limita dictam regulam, & cõclu-
sionem ut non procedat in his casibus, in quib. est dubium
inter Docto. an aliquid ualeat de iure præiudicium ecclesiæ,
quia ualet consuetudo, quæ obseruat opinionem contra ec
clesiam, hoc uult Abb. post Ioan. And. in c. at si clerici. in ma
teria prorogationis, in fi. infra de iudi. & ibi nouiores alia ad
ducunt. Facit. quod pulcre dicit Abb. in c. cum uenerabilis,
supra eo. ubi dicit, quod ubi est probabile dubium super ua
liditate consuetudinis, tunc illi qui obseruant eam consue-

tudi-

Source : BIU Cujas

tudinem; non peccant, licet pro ueritate illa consuetudo sit nulla,& faciunt, quæ tradit Felin.in c.de quarta.colum.4.in fra de præscript. & quæ dixi supra in notabilibus,in 3.notab.
17 in 3.limitatione,ubi plura adduxi.Septimo limita.ut † non procedat dicta conclusio,quando per consuetudinem laicorum denegatur beneficium clericis, quod eis spectabat facto ipsorum laicorum, & sic non procedit conclusio, quando per eam consuetudinem clerici & ecclesiæ ad ius commune reducuntur,quia consuetudo valet licet ipsis clericis uel ecclesijs præiudicare uideatur,ita Abb.in simili de statuto in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ.supra de constit.colum.pen. & ibi moderni sequuntur alia allegantes,& dicentes, quod ualet statutum.Et eadem ratione ualeret consuetudo laicorũ,qđ idẽ ius reddatur clericis in foro seculari, qđ redditur laicis in foro ecclesiastico,qa p illud sta. solũmodo negãtur bñficia laicorũ clericis.uidelicet beneficia sta.p ipsos laicos conditorum,nisi iudex ecclesiasticus eisdem statutis utatur in foro suo cõtra clericos in fauorem laicorum ibi agentiũ, & sic clerici reducuntur in effectu ad ius commune. Et no-
18 ta pro † complemento huius reg. quod in prædictis limitationibus, in quibus consuetudo onerosa ecclesijs ualeret, non deberet extendi de loco ad locum, uel de persona ad personam, puta si esset consuetudo contra capitulum, non deberet extendi contra superiorem,ad quem deuolueretur ius capituli,ita Inno.in c.fin.infra de offi.Arch. & Abb.in c. cum inter uniuersas, col.1.infra de elect.in alijs autem casibus an fiat extensio, dixi supra plene in 3. requisito consuetudinis.Octauo & ult.limita,ut licet uera sit dicta consuetudo, s.qđ cõsuetudo ꝫ ecclesiam nõ ualeat,tñ ille, qui fundatur super tali consuetudine,excusatur a pœna temporali,& propterea administrans in ecclesia ante confirmationem uigore consuetudinis, non priuatur beneficio,ita inquit Petr de Anch.in cons.51.inci.consuetudo,per gl.& Ibi Docto.in c.cum uenerabilis,supra eod. & dixi supra plene in textualibus,in tertio notabili,& an talis consuetudo administrandi ante confirmationem, sit semper reprobata, uide quæ dixi sura in quinta limitat.huius conclusionis,& in 15.illatione eiusdem conclusionis.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo contra publicam vtilitatem,non val.*
Limita id,nisi princeps consentiat.nu.2.
3 *Principis priuilegium,potentius est consuetudine.*
4 *Consuetudo non valet contra legem sibi derogantem. & numero 8. 9.& 10.*
Limita porro.nu.11.12.13.14.15.16.& 28.
5 *Lex reprobans consuetudinem,censetur etiam reprobare futuram.*
6 *Lex fortior est consuetudine.*
7 *Consuetudo contra legem,etiam prohibitiuam,non velet.*
16 *Consuetudo derogat legi præcedenti, non habenti clausulam derogatoriam ad consuetudinem.*
17 *Stat.consuetudo prævalet.*
18 *Consuetudo an vincat rationem.*
20 *Consuetudo,quæ in loco subdito alteri loco vel ciuitati,ꝙ præferatur consuetudini loci superioris,quomodo id accipiendum.*
21 *Consuetudinum obseruandarum ratio & ordo.*
22 *Consuetudo contra ius,non extenditur.*
23 *Stylus curiæ Romanæ,facit ius.*
Et vbi ius commune stylo præferatur.
24 *Consuetudo contra legem,irrationabilis præsumitur.*
Et quid si contra ius positiuum.
25 *Consuetudo non valet contra legem editam in concilio generali.*
26 *Legi non derogat non vsus.*
27 *Consuetudo non derogat legi.quando concordari potest cum lege.*
29 *Consuetudo contra legem fundata in ratione naturali,non tenet:*
30 *Lex non tollit consuetudinem præcedentem.Limit.nu.31.32.33.*

Sectio. VII.

1 **Sexta conclusio** colligitur ex theorica Ab.hic, ꝙ nõ † ualet consuetudo cõtra publicam utilitatem. l.final. C. si contra ius uel uti.publ.ab hac conclusione nemo discrepat. Ex hac conclusione infero,quod cõsuetudo uel dispositio.qua cauetur,quod primogenitus succedat, non habet locum, quando ipse primogenitus est in sufficiens,qnia talis dispositio uel consuetudo debet ita interpretari, ne sit contra utilitarem totius regni,ita Bald.in authen.hoc amplius,columna secunda. C. de fideicomm.& plene tradit & declarat Dom.Anton.Corse.in tractatu suo de potestate regia.q.10. Item infero,quod non ualet consuetndo admittens minores ætate, ad decurionatum ciuitatis,quia est contra publicam utilitatem.nam præsumptione iuris & de iure fragile & infirmum constat esse minorum consilium.l.1.ff.de mino. Et hanc illationem confirmo ex eo,quod dicit Angel in l.1.§.puæritiam.ff.de postulando,ubi inquit,quod non ualet consuetudo disponens,ꝙ pueri dent uocem in capitulo, facit text. in Clementin. ut hi.qui.§.1.de ætate & quali.Contra tamen præmissam conclusionem facit decisio Ange.in l.per prouincias.C.de ædif priua.vbi inquit.quod consuetudo potest permittere priuato habere ædicium supra muros ciuitatis,per id quod habetur in l.an in totum eod.tit.& hanc decisionem refert & sequitur Do.Petrus Philip.Corn.in consi.33.incip.uisa inquisitione. col.1. in 4.vol.& dicit Cępolla in tractatu de seruitu. vrb.prædior.sub rub.de ponticello.in princip.quod valet cõsuetudo habendi ponticellos seu pontes pendẽtes super viã publicam,uel solum publicum.per tex.in d.l.an in totum.& idem est in ferratis.vt inquit Cępol.in d.tract. in rub. de ferratis.in prin.& idem est in similibus,ut in specularibus,vt dicit idem Cępol.in supra scripto tracta. sub rubri. de specul. Pro solu.credo dicẽdum,quod habere ædificium supra muros ciuitatis,vel supra solum publicum,vel similia, de quibus supra,non arguit necessario præiudicium reipubicæ, & propterea quando vsui publico præiudicaretur, talis consuetudo non obstaret,& ædificia facta tolli deberent l.2.§.si quis nemine prohibente.ff.ne quid in loco publ.& est de mẽte Cępol.in d.tracta.de ponticello. colum. 2. Limita modo
2 præmissam † conclusionem,nisi Princeps consentiat tali cõsuetudini,quia tunc valet.ita Gemin.in summa 11.dist.per adducta per eum.facit glo.& quod ibi notatur,in d.l.fin.C.si contra ius vel uti.pub. Hæc tamen limitatio procederet respectu eorum,quæ spectant ad Principem ipsum, vel sunt sub plena potestate Principis,Secus in his, quæ spectant ad dignitatem illius Principis, puta ad regnum vel ducatum, qnia nõ posset Princeps prejudicare illis.ca.intellecto.& ibi omnes notant,infra de iureiur.vbi dicitur,quod rex non potest alienationem facere de bonis & iuribus regni, intelligẽdo tamen,quando grauiter læderetur dignitas regalis,vt dicunt Inno.Bald.Abb.& alij communiter ibi.& ita credo intelligendum esse,id, quod dicit Barto.in consi.suo 189.inci. ciuitati Camerini.ubi dicit,quod reges ex consuetudine possunt concedere iurisdictiones plenarias in castris & villis, ꝑ tex.in cap.abbate.§.sed ad hæc.de re iudi.lib.6.& de hoc pũcto tradunt plene Docto.in locis, quæ congerit Felin.in cap ad audientiam.colum,1.& 2.infra de præscrip.& Abb.in cõ. sil.6.in 2.volu.Alex.post Barto.in l. prohibere. §. plane.ff. ꝙ vi aut clam.& communis præceptor Do. Iason in preludijs feudo.colum.25.& Domi.Anto.Corsetus in tract. de potes-
3 tate regia.q.4.Ex prædicta limitatione inferri potest, quod aliquid potest iudici de uoluntate vel consensu Principis, ꝙ non potest induci consuetudine,& sic dici posset,priuilegiũ esse fortius ꝙsuetudine, de quo aliqd dixi supra in 4.notab. in prin.sed vide plene de hoc felin.in c.cum contingat. in-
4 fra de foro competen.Septima † sit conclusio ex ista doctrina Abb.ꝙ consuetudo non valet contra legem derogantẽ consuetudini.ita Abb.hic,per adducta per eum. Idem Do. Anto.hic,& Barto.cum quo cæteri transeunt,in d.l. de quibus.in 9.& 10.oppo.& in l.si mihi & tibi.§.fi.ff.de legat.1. vbi Alex.& moderni alias authoritates adducunt.& etiam tradit Alex. multa adducens, in l.si non speciali.C. de testa. idẽ Abb.& moderni alias authoritates adducentes,in cap.2.in
5 fra de probationibus. Ex hac cõclusione † infertur,quod lex reprobans consuetudinem, censetur reprobare etiam futuram.& probatur arg.l.si seruitus.ff.de seruit. vrb.prędi. & firmant Docto.reprobando glo.ibi,quę contrarium tenuit,in c.statutum.in ptin.de rescrip.lib.6.Et mouentur Doctor. ea ratione potissime,quia lex semper loquitur.l.Arriani. C. de hæret.& hæc fuit ratio Bart.qui idem tenet, in l. omnes populi.in 5.q.principali.ff. de iustit.& iure.idem cõcludit Ale. in consi.195.incip.uiso testamento.in 3.uolu.& Abb. & Felin.& posteriores,in cap.2.infra de proba.& communis præceptor in l.1.colum.27.in secunda lectura,C. de summa Trinit.& in d.l.de quibus.colum.14.& est communis opinio,vt in dictis locis comperies.& ita attestatur communis prece ptor in d.l.1. Idem attestatur Barba. hic post recitata omniũ Doctorum,vbi dicit,qpod communis est concordia Docto rum,quod consuetudine reprobata per suam iniquitatẽ,nõ possit amplius introduci,& sic censetur reprobata etiam cõ suetudo futura,licet ipse postea in cõtrarium arguat,& soluat,ut per eum.Idem concludit Gemin.in consil. suo 132.in cip.casus talis est.ad fi.tradit etiam Alex.in disputatione sua incip.Sigismundus.col. 8.Contraria tamen opinio hic relata per Abb.disputando faciliter teneri posset, quia nihil est, quod pro communi vrgeat.Secundo infertur ex dicta con-
6 clusione,quod lex † est fortior cõsuetudine. Sed contra hoc facit text.noster.Item facit illud,quod dicit glo.in §.ex non scripto.insti. de iure natu. & alibi ſepe Doct. ut supra retuli in 1.conclusione.probant enim prædicta,quod consuetudo derogat legi.ergo non videtur verum,ꝙ lex sit fortior consuetudine.Pro sol.dicit Do.Ant.hic,quod cõsuetudo tollit legem,quando est contra tenorem legis.Secus, si sit directo

contra

Source : BIU Cujas

contra legem. Vel aliter dic, ut per Abb. in cap. clerici. infra de iudic. scilicet, quod consuetudo tollit legem, permittente lege, videlicet permittente l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. & permittente tex. nostro, alias secus esset, per supra adducta, & propterea dicit Fel. in c. quod super his. uer. fallit sexto. infra de maio. & obe. quod consuetudo & lex habent
7 se tanquam excedentia & excessa. Amplia† modo istam conclusionem, vt procedat etiam in lege prohibitiua, quia licet expresse non deroget consuetudini, tamen consuetudo in contrarium non ualet, quando in ipsa lege prohibitiua est inserta clausula decreti. ita Gemi. & Philip. de Perusio in c. cum de beneficio. de præbē. lib. 6. col. 2. per adducta per eos. facit decisio Abb. antiqui hic, in fi. dicentis, quod non valet consuetudo contra legem habentem perpetuam cām prohibitionis. allegat tex. in cap. sponsam. infra de sponsa. Secū-
8 do amplia, ut procedat† maxime in l. edita in Concilio generali, quia censetur habere clausulam derogatoriam ad dispositiones contrarias, quæ in futurum etiam fierent, & sic tacite derogat consuetudini, ut dicam in sequenti conclusione 8. in secunda limitatione. Tertio† amplia, ut procedat
9 si lex non faciat mentionem de consuetudine, sed solū improbet aliquid tanquam irrationabile, quia non valet consuetudo, quæ induceretur vel esset inducta in p̄rium, quia irrationabilis esset. ita Pau. de Leaza. in cle. 1. de elect. & patet exemplum ibi. idē Gem. in ca. 1. in fi. de const. lib. 6. & in summa 11. distin. ad fi. & in consilio 132. incipien. casus talis
10 est. ad finem. Quarto amplia, ut† procedat, etiam si esset consuetudo tanti temporis, cuius initij memoria in cōtrarium non existeret, quia non valet, quando lex improbat consuetudinem. ita Domi. Ant. in c. cum ex officij. infra de præscri. per illum text. & ibidem sequitur Ab. in 3. notab. idem Car. Flor. clare in cle. 2. in princ. in 8. q. & in §. 1. in fi. de reb. eccle. non alie. & Fel. in c. cum causa. colum. 4. infra de re iud. & ēt tradit Fel. plene, licet aliqua in contrarium adducat, in c. accedentes. infra de præscri. col. 4. idem dicit Imo. hic, & Feli. in c. cum ex officij. col. 6. infra de prescri. Et pro ista ampliatione stringit ratio, quia lex semper loquitur. l. Arriani. C. de here. ergo lex reprobans consuetudinem, cēsetur perpetuo illam reprobare. & bene facit tex. in l. seruus. C. de pœ. ubi dicitur, q̄ condēnatus simpliciter ad uincula, perpetuo in vinculis stare debet. & tradunt Doct. in c. ex literis. supra de cōsti. Aliqui tamen, ut dixi. tenent contrarium, maxime Abb. sibi contrarius, in consil. 26. incip. in quæstione. in 2. uolum. & alij, quos Feli. refert in d. c. accedentes. & idem tenet Car. Alex. in c. frustra. in 3. col. 3. distin. & Pet. de Anchar. clare in d. consi. 51. per glo. in clem. statutum. de electi. & facit, quod dicit Bald. in l. vnica, C. de annali excep. col. 2. vbi inquit, q̄ clausula Nulla præscriptione obstante, non trahitur ad præscriptionem centum annorum. idem dicit Ang. in authē. vt decætero commu. non fiant. circa fi. per illum tex. iuncta gl. in uerbo, prescriptio. sequitur Alex. in l. nemo potest. col. 11. ff. de leg. 1. & alia adducit Feli. in rub. de præscrip. col. fi. Cogita, utrum forte dici posset, q̄ opinio præcedens solum procedat, quando durat causa reprobationis, ista autem secunda opinio procedat, quando causa reprobationis non durat
11 ut in prima limitatione statim dicetur. Et no. quia procedit ista ampliatio, uedum quando lex diceret, Quauis consuetudine non obstante, sed etiam quando diceretur simpliciter & indefinite, Consuetudine contraria non obstante. ita inquit Card. Floren. in d. cle. 2. §. 1. in fi. de reb. eccle. non alie. Limita modo dictam† conclusionem, nisi consuetudo inducatur ex noua causa uel ratione, quæ non fuberat tempore legis damnātis consuetudinē, quia tunc ualebit. ita Abb. hic, arg. l. si hominem. ff. manda. & ita in effectu declarat ipse Abb. glo. in clem. statutum. de elect. quę prædictę cōclusioni repugnat. Idem concludunt Abb. & posteriores, alias
12 authoritates referentes, in d. c. 2. infra de prob. & idē firmant Gem. & Card. Alex. in d. cap. frustra. Secundo limita† eandē conclusionem, nisi publica utilitas suadeat reuocationem legis quæ derogabat consuetudini, quia tunc consuetudo ualet. ita Do. Anto. hic. col. 28. in fi. idem Gem. pulchre, post Imo. in c. 1. in fi. de consti. lib. 6. Et hæc limitatio sub præcedē
13 ti comprehendi potest. Tertio limita, ut† non procedat, quādo expressus consensus Principis interueniret in inducenda consuetudine, quia tunc valeret contra legem derogantem consuetudini. ita Do. Anto. hic col. 28. in fine. idem Gemi. in summa 11. dist. allegat Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de instru. edit. §. compendiosæ. versi. sed nūquid. Nec in hoc uidetur difficultas, quia Princeps ipsi legi potest derogare, quinimmo p̄riam dispositionem faciēdo, illi derogat, licet de ea mentionem non faciat d. c. 1. de consti. lib. 6. Quarto li
14 mita† dictam conclusionem, ut non procedat, quando lex tolleret simpliciter consuetudinem pręteritam vel introductam, quia tunc consuetudo inducta post legem ipsam eidē legi derogaret. ita Gemi. in d. c. 1. col. fi. alia adducens. idem videtur sentire do. Anto. hic. Aliter tamen loquitur Bald. in l. dudum. C. de contrahen. emp. & in alijs locis relatis per cō munem præceptorem in d. l. de quibus. Mihi placet, vt distinguamus, prout Ab. hic dicit, Aut causa noua oritur inducendi consuetudinem, & valebit consuetudo, aut militat antiqua, & tunc secus. & hoc est rationabile, scilicet, quod si lex ex aliqua causa cassauit consuetudinem, quæ tunc vigebat, vt dicamus ex mente legis esse, quod durante illa causa, duret effectus cassationis & reuocationis. argu. l. adigere. §. quāuis. ff. de iure patro. & c. cum cessante. infra de appella. & hoc ēt fuit de mente Bal. in. d. l. dudū. & clarius in consi. suo 232. incipien. fratres Prædicatores. in 1. vol. vbi dicit, q̄ consuetudo irrationabilis prohibita in præteritum, vī prohibita etiam in futurum. allegat l. 3. in §. diuus. ff. de sepul. vio. Quin
15 to† ego limitarem. dictam conclusionem, vt non procedat, quando lex non est recepta in obseruantia, quia licet deroget consuetudini, tamen contraria consuetudo valet. Et in hoc non videtur hæsitandum, quia ex quo lex talis non attenditur, iuxta glo. in c. 1. de treu. & pa. cum his, quæ cōgerit ibi Feli. post Abb. declarando, vt per eos, certe non atttenditur eriam clausula ipsius legis, per quam derogetur consuetudini, quia corruente aliqua dispositione, corruunt clausulæ in ea insertæ, vt inquit glos. not. in l. si patronus. §. patronum. in verbo, Fauiana. ff si quid in frau. patro. & hoc probat bonus text. in l. fin. ff. de constituta pecun. cum similibus, vt congerit communis præceptor in l. non dubium. C. de legibus. facit regula, accessorium. de regul. iur. lib. 6. bene etiam facit in proposito decisio Baldi in l. omnes peregrini. C. cōmunia de succession. vbi loquitur de reformatione derogante statuto, quæ non est recepta in obseruantia, quia non ligat, secundum eum Quando autem dicatur lex non recepta in obseruantia, & quando id attendatur, declarant plene Doctor. in dicto capitulo primo. de treuga & pa. tradit etiam pulchre. Domi. Franc. de Aret. in consilio 11. incipien. procedendum. colum. 3. & in consil. 94. incipien. consultatio præ-
16 posita. colum. 1. ad finem. Octaua† est conclusio. quod consuetudo derogat legi præcedenti non habenti clausulam derogatoriam ad consuetudinnem, & sic consuetudo valet contra ipsam legem. text. est hic, & in d. l. de quibus. & exempla quāplurima retuli supra in quarto notabili. Aliud quotidianum exemplum commemoro. quia si in loco extaret consuetudo, quod contractus non haberetur pro perfecto, nisi de eo fieret instrumentum, certe, vt credo, talis consuetudo derogaret dispositioni l. pactum, quod bona fide. cum si. C. de pactis. & ita in terminis tenet Pau. de Cast. in cōs. 132. incipi. viso puncto & dubijs. in fine, in antiqua impressione, vbi præsupponit talem extare consuetudinē in venditione, vel contractu de rebus immobilibus. An autem ex eo, q̄ cōtrahentes post conclusionem dicunt, Cras faciemus instrumentum. cōtractus dicatur per hoc minus perfectus, tradit pulchre Aretinus in consil. suo. 160. incip. longa est. col. 3. in secundo dubio, & Barb. in rub. infra de empt. & vēdit. col. 2. & aliquid tradit Paul de Cast. in cons. 42. incip. tria sunt. Pro
17 conclusione† etiam nostra facit, quia pari mō valeret cōsuetudo p̄ statutum civitatis vel loci, quia eadem subest ratio, & propterea plene consuluit do. Petr. Philip. Corne. in cōs. 293. incip. circa supra dictam consultationem. in 1. volum. quod valet consuetudo contra statutum Spoleti, disponens, quod bona cōmunitatis non possint vendi, nec locari vl tra annum. Sed contra istam cōclusionem oppo. & videtur impossibile esse, talem consuetudinem valere, quia contrauen iens legi, peccat. c. 2. de maio, & obedient. not. in c. nam con cupiscentiam. supra de constitut. Item contraueniens vel non obediens statutis, peccat. glo. est in c. vt animarū, de cōsti. lib. 6. & tradit plene D. Felin. in d. c. nam concupiscentiā. Ergo consuetudo contra legem vel statutum, non deberet valere, tanquam peccati nutritiua. c. fin. de ptæscri. lib. 6. Pro solu. credo negandū esse assumptū, & dico, q̄ cōtraueniētes animo inducēdi consuetudinē, nō peccāt, quia id faciunt authoritate legis, uidelicet d. l. de quib. ff. de legib. & textus nostri, & aliorū iuriū approbantium consuetudines. Vel aliter respondeo vt respondet Bart. in repet. l. 2. in 6. oppo. C. quę sit longa consuetu. vbi dicit, quod iuducentes consuetudinem non delinquunt, quia id faciūt ex præsumpta scientia & cōsensu Imperatoris. Sed ista sol. in idem recidit cum præcedenti. Aliter etiam responderi potest, vt colligitur ex verbis Bart. in d. l. 2. q. 19. in prin. vers. secūdo instatur. Sed præcedēs melior mihi videtur, quam colligo ex verbis Bar. ibidem in sequēti vers. ibi, tertio instatur &c. Et etiā hanc difficultatē ita soluit Io. And. hic, quē refert & sequitur Barb. hic col. 16. dicētes, q̄ populus inducēs ꝯsuetudinem non delinquit, qa id facit lege p̄mittēte videlicet p̄mittēte l. de qb. ff. de legib. cū similib. Secundo p̄ † p̄missam ꝯclusionē oppo. de d. l. 2. C.

quæ

Source : BIU Cujas

quæ sit lon. consuet. vbi expresse dicitur, ꝙ consuetudo non vincit rationem, nec legem. Abb. hic soluit, vt per eum. vide etiam D. Anto. hic. Placet mihi sol. Fulg. post Nicol. Mata. in d. l. de qnibus. quam si recte consideras, non est diuinatiua, vt etiam Fulg. demonstrat, licet Bar. asserat eam esse diuinatiuam. dicebat enim Fulg. ꝙ tex. in d. l. 2. intelligitur de ꝯsuetudine irrationabili, & vere ita loquitur, qa dicit, ꝙ nō valet consuetudo contra rationem, ergo vult, ꝙ illa ꝯsuetudo sit opposita rationi. & communis præceptor ibi multum instet, & præsupponere videatur difficultatē de illo tex esse insolubilem, tamen iudicio meo bona est sol. prædicta. Nic. & Fulg. Amplia modo præmissam conclusionem, vt proce
19 dat etiam † si consuetudo errore iuris inducatur, quia tenet contra legem, text. est in l. quod non ratione. ff. de legi. qui sic communiter intelligitur, vt dixi supra in requisitis con-
20 suetudinis, in 3. requisito. Secundo amplia † vt consuetudo tollat legem, nedū in ciuitate vbi est, sed etiam in districtu vel oppido ciuitati subiecto. hoc probatur arg. c. super eo. & ibi not. D. Anto. de cog. spirit. & hoc etiam firmat gl. & Bar. in l. ex ea. ff. de postu. & Bar. in rep. d. l. 2. q. 36. quæ sit long. cō sue & ad conclusionem p̄missam allegat Bar. tex. in §. 1. insti de satisda. tradit etiam pulchre Pau. de Cast. in consi. 161. incip. in præsenti causa. in prin. & Soc. in cons. suo 7. inci. nunc quæsitorum superius formatorum. in primo dubio. ad finē. Sed tamen aduerte, quia aliter loquitur Abb. in c. cum eccle sia Vulterana. in vltimo nota. supra de elect. & in c. super eo. infra de censib. & in c. pastoralis. in prin. col. 3. & in c. q̄n. in 2. not. infra de offi. or. Concludit. n. Ab. in dictis locis, quod cosuetudo contra ius non extendatur ad loca particularia. Pro sol. dici posset, ꝙ Abb. intelligi debet, vt uerum dicat, quando in loco particulari est specialis cōsuetudo, quia tūc illa præfertur, vt ipsemet Abb. ibi vult, dicens ꝙ specialis cō suetudo loci particularis, præfertur in eo loco alteri consue tudini generali prouinciæ, per tex. in d. c. quoniam. & p̄ alia. & idem clare dicit Bar. in d. l. 2. q. 29. dicit tamen Barb. hic, ꝙ castra non possunt habere consuetudinem contrariam statuto suæ ciuitatis, nisi per Principem confirmetur, quia mēbra non debent recedere a capite, c. cum non liceat. infra de præscri. nec congruit, secundum eum, quod vna obseruantia sit in ciuitate, alia in castro. allegat l. fi. C. de testa. & idem prius dicit Bal. clare in l. 1. in prin. C. quę sit lon. cōsue. allegā do tex. in d. l. fi. idem vult Bal. in c. trāslato. supra de constit. vbi dicit, ꝙ quando statuta non sunt compatibilia, seruatur statutum loci dominantis. Idem Bal. in auth. defuncto. in fl. C. ad Tertul. & Ro. pulchre in cons. 218. incip. præsens casus. vbi dicit ciuitatem Pisanam subesse constitutionibus vrbis Florentinæ. idem in effectu vult Alex. in l. si conuenerit. la 2. §. si nuda. ff. de pign. acti. Et propterea non videtur verum id quod supra dixi, scilicet, quod si in loco subdito ciuitati sit particularis consuetudo, illa præferatur. Tandem concludē dum videtur, quod illud, quod supra dixi, scilicet quod con suetudo speciális, quæ sit in loco subdito alteri loco vel ciui tati, præferatur consuetudini loci superioris, procedat in cō suetudine, quæ induceretur in loco subdito circa res suas, Secus autem esset in consuetudine circa concernentia iuris dictionem, vt dixi supra in 8. requisito cōsuetudinis, in q. an mulieres possent inducere consuetudinem, & in q. an una familia possit inducere consuetudinem, & in q. an una pars ciuitatis possit inducere consuetudiuem. & in istis terminis intelligatur decisio Bar. in d. l. 2. q. 36. & aliorum supra relatorum, scilicet, quando specialis cōsuetudo loci subditi, est circa res ipsius loci, alias procedat decisio Baldi & Barb. supra relatorum. Vel posset procedere dicta decisio Bar. & sequacium, in consuetudine confirmata per Principem, uel ex tacito superioris consensu inducta, quia tunc indistincte preferretur consuetudini ciuitatis uel loci superioris, vt declarat Roma. in consi. suo 91. incip. licet mihi. in fine, & dicit Aret. in cons. 132. incip. in causa. ad fi. ꝙ stat simul, quod in ciuitate sit una consuetudo, & in Comitatu alia, ut per eum. & in hoc articulo vide etiam Do. Anto. hic, vbi etiam attingit, quid iuris, si castrum nouiter subijciatur ciuirati. & de his punctis etiam tradit D. Laurentius Calcaneus, in cōsil. suo 2. incip. quidam nobilis. vide per eos. Præmissam etiā doctrinam in effectu tradit Bar. post Guliel. in d. l. 2. q. 37. C. quę sit lon. consue. & in puncto p̄missō vide etiam doctri nā Io. And. in rub. supra eo. & ibi refert & sequitur D. Ant. circa fi. dicunt. n. p̄fati Dd. ꝙ in primis attendenda est cō-
21 suetudo † loci castri, vel uillę. quod tamen credo declaran dum esse ut dixi supra. & si in loco non inueniatur, attenditur consuetudo diœcesis, tertio, cōsuetudo prouinciæ, quar to, consuetudo regni, vel uicinarum prouinciarum, quinto & ultimo, consuetudo Romana, & allegat ad hoc iura mul ta. Idem dicit Card. Flo. hic, q. 50. post Comp. & hanc doctri nam refert & sequitur communis præceptor in d. l. de qui-
bus. col. 1. Intellige tamen præmissam doctrinam, dum dixi. quod quarto loco attenditur consuetudo prouinciarum vi cinarum, & vltimo consuetudo Romę vt id non procedat, quando ius commune esset in contrarium in alia prouincia vel loco non subiecto, quia tunc in illā prouincia vel lo co nō subiecto alteri ius commune præferretur. tex. est in d.
22 l. de quibus. in prin. & ibi notatur plene. Consuetudo † enim contra ius, non extenditur, vt plene dixi supra in tertio requisito consuetudinis, tradit etiam Abb. in c. cum olim. col. fi. supra eo. Item id, quod dicitur de consuetudine vrbis Romæ, hodie non procedit, vt dicit Cardi. hic, q. 50. in 3. opositio. intelligi enim debet de cōsuetudine ecclesiæ Romanæ, vt declarat Cardin. supra relatus, & Paul. de Cast. in d. l. de q-bus. col. 1. Item hoc intellige & declara, vt polchre declarat Barb. in rub. supra eod. vbi distinguit. an consuetudo ecclesię Romanæ disponat sup̄ his, quæ sunt sibi reseruata in priuilegium, aut super aliis, vt per eum. Et inter cætera dicit, ꝙ vbi consuetudo ecclesiæ Romanæ disponit super modo cō ficiendi vel dandi literas suę cancellarię, tunc talis consuetudo est ab omnibus obseruanda. allegat glo. in c. ad hęc. infra de sent. excom. & tex. in c. quam graui. infra de crimi. falsi. Ad hoc etiam bene facit tex. quem ibi Ab no. in c. ex lite-
23 ris. supra de constitut. vbi probatur, quod stylus curiæ † Romanæ facit ius, & potest allegari in decisionibus causarum, qñ ius non reperitur in contrarium. ꝙ dicit Abb. ibi esse notandum, & allegat text. pro concordanti in c. literas, infra de iura. calum. & sequuntur posteriores ibidem. facit glo. in c. dispendia. in verbo, processus. de rescript. li. 6. Hoc tñ intellige, vt non procedat, quando in alio loco est stylus contrarius, quia ille attenditur, nisi ecclesia Romana aliud iubeat. ita pulchre declarat Roma. in cons. suo 367. incip. circa primum. col. 3. & hoc comprobo, quia sicut extra vrbem in loco, in quo non esset ille stylus, ius commune præferretur ipsi stylo Romano, vt prę̄supponit Abb in d. c. ex. literis. sic cō suetudo vel stylus ipsius loci, præferretur stylo curiæ Roma næ, per ea, quæ supra adducta sunt in prin. huius ampliationis, vbi maxime allegaui glo. & Bart. in l. ex ea. ff. de postulādo. & in l. 2, q. 36. C. quæ sit lon. consuet. probatur etiam, qa sicut consuetudo loci derogat iuri cōmuni in eo loco, vt in hoc c. cauetur, & in d. l. de quibus. ff. de legi. eadem ratione derogabit consuetudini vrbis Romę. Ista tñ declaratio non procederet in articulis Fidei, & in Sacramentis Ecclesię, qa in his consuetudo ecclesiæ Romænæ, est vbique seruanda. gl. est not. in c. 1. in uerbo, docuit. de sum. Trinit. & fide catho. lib. 6. tradit Abb. in c. consultationi. infra de frigi. & malefi. ubi etiam sentit, quod supra dixi in uer. crederem. declarando, ut. per eū. & prædictā glo in uerbo, docuit. sequit̄ et Ab in c. olim. eod. tit. in c. pastoratis. supra de offi. ordin. in c. consilium. infra de obser. ieiu. in c. super eo. de cēsi in c. 2. infra de feriis. in c. ad abolendam. infra de hære. & in c. bonæ. el. 1. infra de postu. prę̄l. Et in ista materia maxime, an consuetudo urbis Romæ sit ubique seruanda, uide glo. & Doct. in c. consuetudo. 1. dist. & in locis ibi relatis per Gem. & Ro. in d. cons. 367. uide et̄ glo. & Doct. in c. nolite. 11. dist & D. in d. c. 1. de summa Trin. lib. 6. Barba. in rub. supra eod. Et an talis consuetudo urbis Romæ, seu ecclesię Romanæ, possit seruari Mediolani. dixi supra in 2. q. collecta ex doctrina Abba. extra glo. Limita nunc cōclusionem, ut procedat, dummo
24 do allegans talem † consuetudinem, probet ꝙ sit rationabilis, quia qñ consuetudo est contra legem prout loquitur conclusio nostra. tunc irrationabilis præsumitur. ita D. Anton. hic, post Ioan. And, idem Abb. in c. 2. infra de proba. & sequuntur ibi posteriores, per text. in c. 3. infra de eo, qui mit. in pos. ibi, si laudabilem esse cōstiterit. Tamen Are. in consilio suo 23. ad fi. incip. in præsenti consultatione. dicit. ꝙ consue tudo, quæ est contra ius positiuum, in dubio præsumitur ra tionabilis, & ex causa. alllegat omnes modernos hic. Sed non comperi aliquem hic. dicentem, nec aliquo iure probatur, nec ratione, quinimmo text. noster uidetur probare contrarium, ibi nisi fuerit rationabilis, Reperio tamē quod Aret. ipse in dicto capitulo 2. & ante eū Abb. supra in uerb. rationabilis. dicūt, ꝙ ex quo cōsuetudo consistit in iure, seu facit ius, non est probanda illius rationabilitas, sed iudex ha bet hoc discernere. Et hanc opinionem credo ueriorem, qa arbitrio iudicis statur, an cōsuetudo sit rationabilis, ſm cōmunem opin. ut ibi dixi, & propterea frustratorium est dice re, quod probanda sit rationabilitas. Et hæc opinio maxime procederet in consuetudine tanti tempotis, cuius initii memoria nō existat in contrarium, quia talis non presumitur irrationabilis licet esset p̄ legem. ita Gemi. & Card. Alex. in d. c. frustra. & dixi supra in glo. in uerb. rationabilis. col. 1. ubi etiam allegaui Abb. in consil. suo 7. in 2. uol. Item maxime procederet, ubi esset consuetudo generalis, ut inquit Gemi. in c. illa. 12. dist. Si tñ ꝓstaret de irrationabilitate, non ualeret

Source : BIU Cujas

licet esset consuetudo tanti temporis, cuius initij memoria non extaret in contrarium, vt probatur in tex.nostro, & in c.si consuetudinem.8.distin.& ibi notatur.sed hoc declara, vt dixi supra in glo.in uersi.rationabilis.in tertio aduerten-
25 do.Secundo limita dictam † conclusionem, vt non procedat, quando lex, contra quam consuetudo induceretur, esset edita in Concilio generali,quia tunc consuetudo nō ualeret.ita decidit Bal.in tit.de pace Constan.colū. 4. allegans Io.And. vt per eum. Idem tenet communis præceptor, alia adducens,in d.l.de quibus. & ratio huius decisionis est,quia talis lex edita in Concilio generali, censetur habere clausulam derogatoriam ad dispositiones contrarias, ut est famosum dictum Archi.in c.1. de const.lib.6.tradit Bald.in l.humanum.C.dē legi.& Fel.plenissime in c.nonnulli. supra de rescrip. & c.1. col.9. supra de constitu.Tertio limita, ut non
26 †procedat dicta conclusio in non usu, quia non usus nō derogat legi, eo quia per non usum non inducitur cōsuetudo. ita inquit D. Anto.hic,& tradunt Doct.in locis plene relatis per Felin. in d.c.1.infra de treu.& pa.tradit etiam cōmunis præceptor in d. l.de quibus.in fi.& dixi supra post expedita requisita consuetudinis,in 1. conclusione, in qua tractaui,an consuetudo tollatur per consuetudinem contrariam in prima limitatione.sic per actus meræ facultatis,non inducitur consuetudo,ut tradit D.Ant.hic,& Abb.in c.cum ecclesia Sutrina. infra de causa possess. & prop. post Inno.ibidē Abb. in c.cum Ioannes.infra de cleri.coniug.& in capitulo ex parte Astensis,infra de cōcess. præben. in vltimo nota.vbi ponit pulchram decisionem,& de hoc etiam infra dicetur.
27 Quarto limita, vt nō† procedat,quando consuetudo posset concordari cum iure comuni, quia tunc concordatur,non aūt derogat legi.ita Gol. in summa huius tit. in fi.per tex.in capitu,cum dilectis. supra eo. ti. facit tex.in c.cum expediat. de elect.lib.6.& in l.vnica,C.de inof. dotib.in fi.omnis enim contrarietas reducenda est ad concordiam, si fieri potest.& propterea dicimus,quod Iura Iuribus sunt concordanda,vt probant tex præallegati.Item si in actis vel processu reperiatur contrarietas,illa est concordanda,quantum fieri potest. ita Bal.in l.cum falsa.C.de iuris & fac. igno.ad fi.& ibi communis præceptor refert idem esse in iuramento,in instrumentis,& contractibus,per adducta per eum,& de contractibus tradit Bar.in l.fi. §.idem quæsijt.ff.de condi.indeb. & ibi commmunis præceptor refert idem esse in responsionibus ad positiones. Item instrumenta contraria,etiam, ex interuallo facta,concordari debent,ita m Card.in cons.111.incip. factum sic se habet.& Alex.in cons.25.incip.viso.in 2.vol.Similiter statuta cōtraria ad concordiam sunt reducenda, vt tradit Alex in cons.24. incip.animaduersis.col.10.in 2.volu. & latius in cons.123.inci. scripsit Ecclesiasticus.col.5.& seq. in 4.volum.tradit etiam Abb.in.c.gratum. in princ.infra de offi.deleg,per illum text. Sic dicimus in testibus contrariis. c.cum tu.& ibi plene traditur, maxime per Felin.infra de testi.Idem est in rescriptis cōtrariis,vt inquit Bal.in rub.supra de rescrip.circa finem. Idem eriā est in opinionibus Doctorum contrariis.ita Imo.in c.super literis.per illum tex.supra de rescrip. in prin. Et generaliter hoc procedit in omnibus dispositionibus,quando contrarietas saluari potest,vt tradit Alex.in consil. 141. incip. viso testamento.in 2.vol. Quando aūt concordia fieri non potest, quæ dispositio attendi debeat,vide quæ congerit communis præceptor in l. si Ruffinus.
28 C.de testamen.mili. Quinto limita, vt†procedat conclusio prædicta dummodo consuetudo habeat requisita, de quibus supra diximus in prima parte glos.magnæ.Sexto limita,
29 vt non† procedat dicta conclusio quando lex est fundata in ratione naturali,quia consuetudo in contrarium non tenet vt demonstraui supra in quarta conclusione extra glo. Vlti.
30 †conclusio est, quod lex non tollit consuetudinem præcedē tem.ita Abbas hic per text.in c. 1.de constit.li.6.vbi assignatur ratio, quia verisimiliter ignorat consuetudines tales. & nemo. discrepat.& licet Abb. hic alleget Bartol. in contrarium in d.l.de quibus.tamen ibi in reperitione, in 10.oppo. hoc idem tenet.nec in lectura contradicit, quia se remittit ad Canonistas. Abb. tamen non respondet ad §. diuus.in l.3. ff de sepulc. viola.quem text. Abb. ipse in contrarium allegat.Sed pro solu.vide glo.& Docto.in d.c.1.& Paul.de Cast. & communem præceptorem in.d.l.de quibus.col.14. in fin. vbi plures solu. referunt ad illum textum.Limita modo di-
31 ctam† conclusionem, vt non procedat in consuetudine generali & uulgata,qa tollit̄ per legē sequentē.ita Bal. per tex. ibi,in l.2.C.quæ sit lon. consuet.idem probat tex. cum glo. in d.c.1.in verbo,singularium & tradit Felin.in c.super literis. colum. 6.supra de rescrib. & D. Mart. Laud.ītractatu de
32 principibus notabili 26.Secundo limita,nisi†consuetudo sit particularis illius populi, qui legem vel statutum in contrarium edidit,quia tunc consuetudo præcedens tollitur. & ratio est, quia ille populus talis cōsuetudinis notitiam habet. ita Abbas hic in fine,& Barto.in extrauagan. ad reprimendum.in verb.non obstantibus.ad finem. Tertio limita, nisi
33 †per legē,quæ est contra consuetudinem, reducamur ad ius commune primæuum, quia tunc consuetudo tollitur per legem contrariam.ita Paul.de Cast.in dicta l.de quibus.colum.fina. sic intelligens text.in dicta l.3.§.diuus. ff.de sepul. viol.Sed tu considera,quod huic limitationi repugnat ratio text.in dicto capitu. 1.de consti.lib. 6.scilicet, ratione ignorantiæ consuetudinis,quæ præsumitur esse in Principe condente legem,Nisi forte dicas,ꝙ hoc casu Princeps præsumitur habere notitiam consuetudinis.& ratio est, quia stante iure communi primæuo, Princeps superfluo faceret legem nouam,idem disponentem,nisi id faceret, vt tolleret consuetudinem, quæ ipsi iuri primæuo derogaret. Quarto limi
34 ta dictam†conclusionem,ut non procedat,quando consuetudo esset contra publicam vtilitatem, quia tunc lex tollit ipsam consuetudinem præcedentem.ita Pau. de Castr. post Bal.in d.l. de quibus.sic intelligens textum in d.§.diuus. Sed tu considera,quod dicta ratio text.in d.c.1.de const.lib. 6.repugnat huic limitationi, videlicet ratio ignorantiæ consuetudinis,Nisi saluando hanc limitationem dicas, quod hoc casu Princeps præsumitur scire ipsam consuetudinem,quia si est contra publicam vtilitatem,satis publica & nota vī ꝙsuetudo ipsa.Quæ tamen sol. non multum satisfacit, vnde melius est dicendum,quod isto casu faciliter lex tollit dictā consuetudinem,quia si est contra publicam vtilitatem,irrationabilis est,arg.c.erit autem lex 4.dist. & sic non est attendenda,ut in textu nostro dicitur.& propterea,etiam ꝙ nulla lex in contrarium fieret, de tali consuetudine non esset curandum,vt hic in text.dicitur.An autem vna consuetudo tollat aliam prꝙcedentem,dixi supra post requisita consuetudinis in 1.q.& etiam supra extra glos.in 2. q. Et per hęc cum laude Redemptoris ac Virginis sacratissimæ expedita sunt ea,quæ per Abb.in hoc c.attinguntur.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo qualiter proponatur in iudicio.& nu.2.*
3 *Libellus qualiter formabitur in consuetudine.*
4 *Consuetudo an aleganda sit in libello.*
5 *Consuetudo allegata in libello,cum tamen nulla sit,sed statutum, an procedat libellus.& numero 7. Et quid inuicem differant consuetudo & statutum. ibid.*
6 *Libelli verba,quomodo accipienda.*
8 *Testes quot requirantur ad probandam consuetudinem.*
9 *Doctori attestanti de consuetudine,an credatur.*
10 *Consuetudo qualiter & quomodo probetur. Et quid testes ad eam probandam adducti, deponere debeant.disting.numero 12.14.15.17. 23. 25.28.33.41.*
11 *Ius non scriptum, ex facto pendens,probatione indiget.*
13 *Res inter alios acta,alijs potest præiudicare,in publicis.*
16 *Consiliarij præsumuntur scire, quæ fiunt in communi, & in palatijs, in quibus versantur.*
18 *Actus quot requirantur ad consuetudinem inducendam.*
19 *Acta extraiudicialia vbi interueniunt,qualiter probetur consuetudo.*
20 *Populi tacitus consensus ad consuetudinem,per quot instrumenta verisimiliter colligatur.& nu.35,*
21 *Consuetudo qualiter probetur per testes.*
22 *Capitula qualiter sint formanda ad probandam consuetudinem.*
24 *Consuetudo debet probari in respicientibus litis declsionem.*
26 *Testes ad probandam consuetudinem adducti,qualiter in temporis diuturnitate debeant se gerere.*
27 *Consuetudinis inducendæ animo quem vti,vnde potissimum colligatur.*
29 *Testes adducti ad probandum memoriam consuetudinis extare vel non, qualiter deponere debeant.*
30 *Testes qualiter deponere super notorio debeant.remis.*
31 *Literę Potestatis vel consilij ciuitatis, super consuetudine, an fidem faciant.*
32 *Populi vsus vel maioris partis, quomodo probetur,ad fidem faciendam ipsius consuetudinis.*
34 *Testis peritus deponens talem esse consuetucinem, an probet. & nu. 39.*
36 *Testis adiectio non vitiat dictum,quando præcedens eius assertio est sufficiens.*
37 *Testis deponens super consuetudine,an debeat rationem assignare,etiam non rogatus.*
28 *Testis simpliciter dicens talem esse consuetudinem.an probet.*
40 *Testes deponentes de diuersis actibus,an probent consuetudinem.disting.*
42 *Testis interrogatus super consuetudine,si obmutescat,an probet.*
43 *Testium deponentium per eundem sermocinem,vel per eadem verba,an corruat dictum.*
44 *Vsus communis loquendi quomodo probetur, Quomodo communis vsus vtendi,quomodo item communis intelligendi.& nu.46.*
45 *Verba prolata per Papam in bullis,an intelligenda secundum communem vsum*

Source : BIU Cujas

vsum loquendi, qui est Romæ, an vero secundum communem vsum loquẽdi in loco, in quo dictæ bullæ effectum sortiri debent.

47 *Testis deponens, quod sic communiter dicitur, an recte deponat.*

48 *Testis interrogatus, a quot & quibus audiuit, si respondeat, se nescire, an corruat eius dictum. & nu. 49.*

50 *Iudex an & quando possit se informare de consuetudine absque eo, quod per partes probetur.*

51 *Principem non ligat consuetudo, nisi illa naturali ratione nitatur. numero 52.*

53 *Consuetudo an liget ciuitatem vel uniuersitatem, in qua viget ipsa.*

54 *Laicorum vel populi consuetudo, an liget clericos & ecclesias. & per discursum nu. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. & 64.*

65 *Clerici & ecclesiæ quando ligentur consuetudine populi vel laicorum. & nu. 66. 71. 72. 73. 76. 77. 78. 80. 81. 85. & 87.*

67 *Clericus litigans coram iudice seculari, non potest appellare ante sententiam, nisi in casibus a iure permissis. Et quid de laico.*

68 *Laicorum statutum seu consuetudo, disponens quod debeat fieri compromissum, habebit locum contra clericum litigantem in foro seculari.*

69 *Statutum disponens, quod instrumentum habeat executionem paratam, & non sit opus libello, concernit processum, & non decisionem, & obseruatur aduersus clericum in foro seculari. Limit. nu. 70.*

74 *Statutum indifferens quando possit allegari per clericum, in sui fauorem.*

75 *Laicus subditus non potest contrahere cum non subdito, spreta lege vel consuetudine ciuitatis suæ. & nu. 80.*

79 *Contractus prohibitio an sit in rem, an in personam, non est differentia.*

82 *Clericus vtens consuetudine laicorum prosse, tenetur etiam illa vti contra se. Et quid de ecclesia, vbi & limit. duplex.*

83 *Laicorum consuetudo, Canonibus non contradicens, ligat etiam clericos.*

84 *Emphyteutæ ecclesiarum, tenentur ad collectas, ratione fructuum, quos percipiunt.*

86 *Feudorum consuetudines, ligant clericos.*

Sectio VIII.

Nunc, vt reliquum materiæ expediamus, formo in frascriptas quæstiones, quas prout ex alto mihi concessum erit explicabo, & pulchrum seruabo ordinẽ, quia vbi non est ordo ibi est confusio, vt inquit glo. 1. §. inordinatum, in verbo, confusum, in Authen. de hæred. & Falci. Primo quæram, qualiter consuetudo in iudicio proponat̃. Secundo, qualiter formabitur libellus in consuetudine. Tertio, an in libello oporteat consuetudinem allegare. Quarto quot testes requirantur ad probandum consuetudinem. Quinto, an Doctori attestanti de consuetudine credatur. Sexto, qualiter & quomodo probetur consuetudo, & quomodo formentur capitula, & quid debeãt deponere testes. Septimo, quomodo probetur communis vsus loquendi, Itẽ communis vsus vtendi, Item communis usus intelligendi. Octauo, an & quando iudex possit se informare de consuetudine, absque eo, quod per partes probetur. Nono, an consuetudo liget Principem. Decimo, ãn consuetudo sicut ligat p̃sonas particulares, ita liget ciuitatem ipsam vel locum, in quo est consuetudo. Vndecimo, an cõsuetudo laicorum uel populi, liget clericos. Duodecimo, an consuetudo liget forẽses. Decimotertio, an consuetudo liget subditos extra territorium. Decimoquarto, an liget infantes, minores, absentes & furiosos. Decimoquinto, an consuetudo ciuitatis, liget iudæos ibi habitantes. Decimosexto, an iudex debeat in iudicando sequi consuetudinem litigantium, an loci iudicij. Et quid iuris, si diuersa sit consuetudo actoris & rei. Vltimo, an iudex in exequendo sententiam, debeat seruare consuetudinem loci actoris, vel rei, an loci, in quo fit executio. Primo igitur quæro, † qualiter consuetudo in iudicio proponatur. In hac quæstione Barto. in repe. dict̃ę l. secundę. C. quæ sit longa consuetu. quæstione 24. post Pet. & Guliel. de Cug. per eum relatos, dicit, quod quandoque proponitur per modum exceptionis, quandoque in vim actionis, vel realis, vel personalis, quandoque officio iudicis, exemplificando, ut p̃ eum. idem inquit. Barto. in dicta l. de quibus. in lectura, col. fi. & in repe. in 3. q. principali. & cum Bar. transeunt simpliciter alij ibi. Idem in effectu Bald. in l ex placito. quæstio. 10. C. de rerum permu. vbi quęrit, vtrum ex consuetudine oriatur actio in factum, an condictio ex lege, seu ex moribus. Et dicit, ꝙ quandoque oritur actio in factum, quandoque condictio ex consuetudine, quandoque implorabitur officium iudicis, exemplificando, vt per eum. & aliquid etiam tangit Bar. in l. 1. col. pen. ff. de condi. ex lege. Præmissam etiam doctrinam, quam ponit Barto. in præfatis locis, posuit plenius Io. And. hic in summa, col. 10. & Do. Anto. hic circa fi. vers. nunc venio ad fm. tradit etiam Card. Flo. hic q. 23. Subijcit tamen Io. And. hęc uerba formalia, Nos tamen Canonistæ, qui solam narrationem facti, & debitam conclusionem inspicimus, c. dilecti. infra de iud. hanc materiam facilius trãsimus, narrando scilicet, & concludendo ex narratis, secundum consuetudinem mihi fieri licere, vel contra consuetudinẽ tibi fieri non licere. & allegat Spec. in tit. de consuetud.

1

in princip. vbi dicit, quod in omnibus consuetudinibus petipotest, vt quis cogatur ad earum obseruationẽ, vel ad cassãdum, quod cõtra eas fit, allegat text. in hoc c. fi. & in c. 1. supra eodem. Spec. tamen non loquitur magis secundum Canonistas, quam secundũ Legistas. vnde concludo quod etiam secũdum communem opinionem Legistarum satis est narrare factum in libello, & concludere taliter, quod qualitas actionis colligatur, quia aduersarius satis certificatur, an cedere debeat, an cõtendere, nec est necesse exprimere nomẽ actionis in libello. ita concludunt Abb. & communiter alij, in d. c. dilecti. glo. & Doct. in c. quo iure. 8. dist. & in Auth. de exhib. reis. in prin. in verbo, libellum. quæ dicit ita obseruari de consuetudine. idem Bart. & Ang. & alij cõmuniter, in l. 1. in prin. ff. de eden. col. pen. & ibidem communis præceptor col. pen. quasdam alias authoritates refert, & attestatur de communi opinione. idem Cyn. Bal. & alij communiter in l. edita. C. de eden. & ibidem communis præceptor. col. 1. Et licet Card. Flor. hic in q. 35. in fi. impugnet. Io. And. dicentẽ. vt supra retuli, ꝙ Canonistæ solam narrationem facti, & debitam conclusionẽ inspiciunt, tamen in effectu postea ipse idem concludit, dicendo. ꝙ licet non teneamur proponere actionem in libello, tamẽ debemus ita narare factum, quod appareat, quæ actio intentetur. Ex præmissis ergo apparet, ꝙ

2 † ille, qui se fundat in consuetudine, non habet necesse dicere, quod illam proponit per officium iudicis, vel per actionem vel per exceptionem, sed satis est, quod narret factum, & concludat, petendo consuetudinem obseruari, vel cassari id, quod contra eam fit, vt dicũt Spec. & Ioan. And. in locis supra relatis. Est bene verum ꝙ seruabitur natura actionis, & exceptionis & officij iudicis, quia si consuetudo tribuit ius excipiendi, seu si pro consuetudine competit exceptio, debebit infra tempora debita proponi, quia si annectitur ad naturam dilatoriæ, ante litem contestatam proponi debet, si ad naturam peremptorię, ante sentẽtiam proponi debet. c. inter monasterium. infra de re iudic. c pen. & ibi not. infra de excep. ita inquit D. Ant. hic, vers. nunc venio ad secundã. Si autem pro consuetudine competit officium iudicis, vtputa si consuetudo habeat quod minor xxx. annis possit restitui, agens nõ debebit concludere, partem aduersam esse obligatam, quia officium iudicis nullam præsupponit obligationem. l. qui per collusionem. ff. de actio. emp. l. Quintus. ff. de annuis lega. sed debet concludere, quod iudex potest seu debet id facere. ita dom. Anto. & Imo. & Abb. in c. fin. infra de offic iudi. Bar. & alij, in l. 1. in princip. ff. de iurisd. om. iud & ibidem communis præceptor, vbi alias authoritates ad-

3 ducit. Secundo quæro, † qualiter formabitur libellus in consuetudine? In hoc Spec. in tit. de cõs. dicit, libellum esse formandum hoc modo, Coram vobis &c. propono ego talis monachus monasterij Carofenensis, seu syndicus & procuratur cõuentus eiusdem monasterij, ꝙ cum electio abbatis in Andrenensi monasterio debeat fieri de gremio monesterij Carofenensis de antiqua & approbata consuetudine, de cuius contrario memoria non existit, ipse, qui electus est, de iure eligi non potuit, nec debuit contra præfatam consuetudinem antiquitus obseruatam. Vnde peto, pręfatam electionem de facto attentatam, si electio dici possit, cassari, & cassam, nullam & irritam nunciari, necnon electionem ipsam de gremio Carofenensis monasterij faciendam esse, per vestram sententiam declarari. & dicit Specu. hanc formam probari in capitulo cum dilectus. supra eod. & in capitulo abbate infra de verb. si gni. Prædicta tamen libelli formatio solum loquitur de consuetudine tanti temporis, de cuius contrario memoria non existit. Vnde si formaretur libellus in alia consuetudine, omitenda essent illa verba, De cuius contrario memoria non existit. vt ad sensum patet. Et ex dicta formatione libelli potes colligere formam in alijs similib. casibus. Aduerte tamen, quia vbi est dubium in iure, s. an consuetudo teneat, uel non, tunc talis quæstio diri mi potest sine aliquo libello vel ordine iudiciario. ita inqt Inn. in c. cum inter. supra eo. ti. & hoc dictum cõmẽdat Bal. in d. l. de quibus. ff. de legib. dicens idem esse, vbicunque est quæstio de viribus & intellectu alicuius constõnis. Tertio q̃-

4 ro, an † in libello sit consuetudo alleganda. Per dicta in superioribus quæstionibus, præsupponunt, quod sic. In contrariũ tamen facit, quia qua lege vel quo iure scripto agatur, dicere non oportet, vt probatur in l. edita. C. de eden. Ergo idem erit eadem ratione, in iure non scripto, & sic in consuetudine. Ioã. And. hic in summa sua refret multas opiniones, nec aliquam expresse firmat. vnde censetur vltimam, quã refert affirmare, ut inquit Bar. in l. bona fides. per illum text. cum glo. ff. depos. & glo. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Treb. cũ similibus, quę congerit communis præceptor in l. pacta nouissima. C. de pactis. Refert, inquam, Ioan. And. vltimo loco opin. Petri, dicentis ꝙ nulla ratione quis cogitur in libello

Source : BIU Cujas

consuetudinem allegare. Et hoc probat, quia consuetudo non est medium immediatum ad cõclusionem. Sed ex quo proponitur sufficiens immediatum, non est necesse proponi mediatum, vt, in rei vendicatione sufficit immediatum, quod est dominium, nec requiritur mediatum, puta titulus emptionis, donationis, vel similis. Fatetur tamen, q̃ si immediatum per negationem fiat dubium, oportet illud probare per illud remotius mediatum. Eandem opinionem refert, & cum ea transit Do. Ant. hic, in repetit. dicens, Cyn. idem tenere. Bar. autem in repet. l. 2. q. 25. C. quæ sit longa consuetu. distinguit, quicquid dicant moderni, secundum eum, q̃ aut consuetudo est notoria, & tunc non oportet eam allegare, sicut nec probare, allegat in arg. l. emptorem. in prin. ff. de act. emp. & text. in l. si vero. §. 1. ff. qui satisda. cogan. text. in l. ea quidẽ. C. de accusa. & no. in l. ciues & incolæ. C. de appel. idem dicit Bald. in l. 1. C. vt quæ desunt aduo. partium. ad fi. & ibi refert & comprobat Alex. colum. 1. Aut vero consuetudo non est notoria, & tunc si est contra legem, est alleganda in libello, ratio est, secundum eum, quia intentio aduersarij fundata est de iure communi, & nisi proponeretur in libello, aduersarius non posset esse instructus, an debeat cedere vel contendere, quod fieri debet, l. 1. in princi. ff. de eden. Cardin. autem Flor. hic q. 36. improbat prædictas duas opiniones. & primo dicit, q̃ ratio Petri supra relata, non vrget, quia consuetudo se habet per modum causæ immediatæ simul cum causa particulari, ex qua agitur. Exemplum in consuetudine, quod primogenitus succedat, causa quia primogenitus potest petere omnia bona, non est sola, quia sit primogenitus, secundũ eum, sed quia primogenitus est, item quia talis est consuetudo. Fatetur tamen, q̃ vbi agitur reali, sufficit q̃ dicam rem esse meam, licet non dicam, ex qua cã. Opinionem autem aliam supra relatam, quam dicit Card. fuisse Ia. de Raua. improbat ipse alia ratione, scilicet, qa notoria, licet non debeant probari, tamen debent allegari, secundum glos. in clem. appellanti. in verbo, iudicis. infra de appel. Item, quia libellus debet concludere, saltem præsumptiue l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credi. Qui ergo agit ex consuetudine, quę est cõtra ius. debet eam allegare, alias libellus reijceretur. Si autem consuetudo non est cõtra ius, aduocatus debet eam allegare, vt ipse dicit, quia consuetudo est facti c. i. de consti. lib 6. & facta non præsumuntur. allegat c. super hoc. infra de renuncia. & ca. cum in iure infra de officio de leg. Præmissam etiam opinionem pungit communis præceptor, in d. l. de quibus. per fundamentum gl. in cle. appellanti. non tamen facit mentionem de Cardi. hic. & idẽ in effectu concludit Do. Ale. in d. l. 1. col. 1. C. vt quæ desunt aduo. partium vbi distinguit, Aut quęrimus, an iudex possit suppiere in cõsuetudine notoria absque eo quod probetur, & dicendum est, quod sic per glo in l. 1. in princi. C. qui & ad uer. quos. Aut vero quærimus, an iudex possit supplere, quãdo pars non allegat consuetudinem notoriam, & dicendũ est, quod non, per glo. in dicta Clem. appellanti. & ita mihi concludendum videtur, quia illa ratio, quod notoria allegari saltem debeant, solida est. & procedit, vbi materia notoria cõsideratur, ut super ea insistatur, vt in terminis nostris. non autem, si solum cõsideratur, vt de ea habeatur notitia, quia tunc verum esset, quod notorium non deberet etiam allegari, vt declarat Ioan. de Imola in dicta Clem. appellanti. in 3. col. ibi, tempora tamen. & tradit Domi. Felin. alia adducens, in capitũ. cum ordinem. in 8. colum. uersic. secunda declaratio, supra de rescrip. item maxime procedit, vt materia notoria sit alleganda ab eo, qui in iudicio seu coram iudice comparet, ut contingit in libellante, de quo nos loquimur, & in appellante, de quo loquitur glo. in d. Clem. appellanti & declarat Abb. ibi & in capit. ex parte. el 1. ad fi. infra de appel. & tradit Do Felyn. in dicto cap. cum ordinẽ. in uersic. secunda declaratio. vbi per plures col. ornat & commẽ-
5 dat glo. in d. Clem. appellanti. Sed hic cadit † accessoria dubitatio. Pone, quod in libello quis alleget consuetudinem, & super ea se fundet, & tñ non adsit aliqua consuetudo, sed bene adsit statutum, nunquid procedat libellus. In hoc Barto. in d. l. de quibus. in lectura, in fi. concludit, quod non, & proinde dicit, quod reus erit absoluendus. Et mouetur, quia, qui proponit actionem ineptam, succumbere debet l. 1. ff. si mẽsor fal. mod dix. cum alijs per eum allegatis. conconcordat tex. in c. examinata. infra de iud. & cum Bart. vbi supra, transeunt communiter alij, & in specie Guliel. Ab. & Do. Marti. Laud. idem Albe. in 1. par. statutorum q. 38. Contrarium tamen tenet communis præceptor, in d. l. de quibus. col. fin. & in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. col. 2. ff. de iureiur.
6 Et mouetur, quia verba libelli † debent large & improprie intelligi, vt sustineatur libellus, vt per Bar. in d. §. item si iurauero, & in l. si olei. C. loca. & tradunt Doct. in varijs locis, cõgestis per communem præceptorem in d. §. item si iurauero sed appellatione consuetudinis, venit statutum, secundũ Bald. in l. 2. in fin. C. de bonis, quæ libe. & D. Alex. in consilio
7 190. incip. mature. col. 2. in 2 vol. & sequuntur † nouiores in ca. 1. in penul. notab. supra de cõsti. igitur sustinebitur dictus libellus, Pro certo ista opinio colorara est, & eam comprobo ex doctrina Abb. & posteriorum, post Inno. in c. super literis. sup. de rescrip. col. 3. vbi. in simili dicunt, quod quando intentio impetrantis potest aliquo modo includi sub verbis irescripti, tunc rescriptum opitularetur impetranti, alias secus. Item comprobo per simile, quia si fiat cõpromissum in aliquem de iure, attendenda est etiam cõsuetudo, vt plene concluſi post Abb. in rubri. supra eod. & ibi expresse Abbas parificat ius, statutum, & consuetudinem. & facit doctrina Barto. in l. 1. in fin. ff. de legi. & text. in §. cum itaque. 1. dist. Tamen quia durum est a comuni opinione recedere, quam tenuerunt Docto supra relati, cogitaui ea saluari posse, negando quod appellatione consuetudinis, veniat statutum. id enim nullo iure probatur, nec ad hoc aliquid allegãt, quod vrgeat, Bal. nec alij relati paulo ante. Quinimo in substantia differunt quia statutum ex expresso consensu inducitur, consuetudo vero, ex tacito. & ista est substantialis differentia, vt dicunt hic Ioan. Andr. in summa sua, versic. secundo. & Do. Anton. in fi. & Bart. in repe. d. l. de quibus. in 1. q. principali, & bene probatur in illo tex. Est bene verum, q̃ statutum & consuetudo continentur appellatione iuris. §. constat. & §. ex non scripto. Instit. de iure natu. & ita procedunt not in rub. supra eod. Item verum est, quod statutum & consuetudo habent vim legis, vt inquit Bart. in d. l. 1. sed, vt dixi. in substantia differunt, nec probatur, q̃ statut. comprehendat consuetudinem, nec proprie, nec improprie, & proinde si in libello vnum exprimitur, ad aliud nõ extẽditur. vt si quis exprimat se emisse, & probet donationem, succumbere debet. c. abbate. §. cęterũ. de reiud. lib. 6. tradunt Doct. in d. c. super literis, & in d. c. cæterum. in c. examinata infra de iudi. & bene probatur in simili, in d. l. pri. ff. si mensor fal. mod. dixe. & tamẽ ita acquiritur dominium ex donatione, sicut ex venditione, & sic idem effectus ꝓducitur, & in vtraque militat eadem ratio. Sed id non sufficit, quia oportet, q̃ intẽtio libellantis aliquo modo ex verbis libelli concipiatur, per p̃dicta. Et gaudeo reperisse, q̃ Ioan. And. in summa sua huius materię, quam ponit post istud c. fi. in col. antepe. clare firmat eandem opinionem quam supra defensaui, & dicit eam indubitatã esse, & alleg. text. in d. c. abbate, & expresse præsupponit, quod dixi supra, scilicet, quod appellatione consuetudinis, non comprehendatur statutum, nec econtra. & idem dicit D. Anto. hic in repe. in fi. allegans, idẽ tenere Guli. in d. l. de quibus. idem tenet Card. Floren. hic q. 44 mouetur, quia agenti ex vna causa, non sufficit aliam ꝓbare. d. c. abbare. Subiicit tamen, quod talis actor poterit denuo apte agere, per tex. in c. examinata infra de iud. Præmissam etiam opi. cõmunem comprobo ex tex. in rubri. de statutis & consuetudinibus contra libertatem Ecclesiæ editis. in libro feudorum, vbi præsupponitur, statutum & consuetudinem esse diuersa, quia dicto, Et, ponitur inter diuersa, vt est glos. in rubri. ff. de iuris & facti ignoran. Et hoc modo clare sustineo communem opinio. ab impugnatione communis præceptoris. Crederem tamen, quod vbi quis allegaret consuetudinem, sufficeret ei probare præscriptionem, quia largo modo vnum sub alio continetur. & ita reperio decidere Aegidium Bellameram in consilio suo 10. incipien. factum est tale. colu. 16. versi. ad secundam quæstionem Quar
8 to † quæro, quot testes requirantur ad probandum cõsuetudinem? In hoc breuiter conclude, quod saltem duo requiruntur. ita Host. in summa huius tit. in §. quot & per quos testes. idem decidunt Cy. & Bar. in repe. d. l. 2. C. quæ sit lon. consuet. q. 36. allegat tex. in l. vbi numerus. ff. de testib & alia idẽ præsupponit Barto. in d. l. de quibus in 4. q. principali, ad fin. cum quo cæteri transeunt ibidem. Idem tenet Ioan. Fabri in §. ex non scripto. Institut. de iure natura, & Abb. in consi. 53. incipi. in præsenti causa. in 2. vol. facit tex. in c. licet vni. uersis. & in c. in omni negocio. infra de testib. Regula enim est vt duo testes plenam probationem faciãt, vt in dictis iuribus probatur, & tradunt Ab & posteriores in c. at si clerici. in prin infra de iudi. & Dd. alibi sæpe. Dicit tamen Ioan. Fabri in d. §. ex nõ scripto. q̃ curia Franciæ requrit decẽ testes ad probandũ ꝯsuetudinẽ. Et an aliter probetur, q̃ per testes, dicam infra quæstione sexta. Quinto quæro, † an Doctori at
9 testanti de consuetudine, credatur? In hac quæstione Bart. in repe. d. l. de quibus. in 4. q. principali, in prin. decidit, quod excellẽti Doctori crederet. Mouetur inter cætera, qa authoritas Doctoris, est probabilis, licet non sit necessaria, vt tradunt glo. & Docto. in l. 1. C. de legib. & probatur in l. 1. C. de profess. qui in vrbe Constan. libro 12. idem tenet Cæpolla. in consilio suo 40. incipi. Lucius. colum. 3. & in consilio 56. incip.

Source : BIU Cujas

incip. Paulus faber. & Paul. de Cast. in cons. 161. incip. in præ
senti causa. in princip. vbi dicit standum esse relationi Baldi.
attestantis de consuetudine. Idem dom. Lanfranc. de Oriano
in repe. c. quoniam contra falsam. infra de probatio. & pleri
que alii Doctores, quos refert communis præceptor in d. l.
de quibus. in penul. col. Contrarium tamē tenuit Bal. in pleri
sque locis, maxime in l. fin. C. de fideicom. in c. cū dilectus.
supra eod. & in l. si qs. §. 1. ff. de pigno. in lectura antiqua. vbi
dicit, quod licet glo. attestetur a liquid de consuetudine ser-
uari, tamen probari debet illa consuetudo, si est contra ius
commune, idem tenet Bal. in l. cōsentaneum. in 3. col. in 5.
oppo. in fi. C. quomodo & qn̄ iudex. idem Alexan. plene in l.
post dotem. ff. solu. matrimonio. in princi. vbi dicit, quod ēt
si plures & plures Doctores affirment in lectura, ita seruari
de consuetudine tamen non probant consuetudinē, nec eis
creditur, quia consuetudo est facti. & in dubiis facti etiam
Principes errant, c. 1. de consti. lib. 6. Fatetur tame Alex. ꝙ
in dubiis iuris eis crederetur, quia data est eis potestas iura
interpretandi & eorū interpretatio est probabilis, licet nō
sit necessaria, iuxta gl. in d. l. 1. C. de legib. Idem firmat dom.
Fran. de Aret in cons. 132. incipien. in causa, quæ vertitur vbi
dicit, quod Doctoribus etiam communiter asserentibus de 13
consuetudine, non crederet, ne duplex specialitas circa idē
concurrat. Prima, quod admittantur testes nō iurati, Secun
da, ꝙ admittantur testes, qui testificētur per scripturā, quod
non licet c. testes. 3. q. 8. Bar. in l. Theopompus. ff. de dote præ
leg. cum aliis per eum adductis. Idem tenent plerique alii,
quos refert & sequitur communis præceptor in d. l. de quib.
Idem voluit Ro. in singularibus suis, sing. 367. incip. Bart. in
l. si filius. & D. Pet. Phil. Corne. in consilio suo 83. incip. circa
primum, in 4. vol. & idem firmat magnus practicus, agnatus
& præceptor meus, dom. Francis. Curtius senior, in consilio 14
suo 78. inci. domina Francischina. ad finem. Et ex præmissis
authoritatibus apparet quod ista est communis opinio, &
ēt bene fundata in ratione, maxime supra relata, scilicet, qa
consuetudo est facti, & ea quæ facti sunt, plerunq; ue etiam
prudentissimos fallunt. l. 2 ff. de iur. & fac. igno. & hoc maxi-
me in consuetudine procedit, quæ plerunq; variatur, & mō
est alba, & modo nigra, vt inqt Host. in princi. summæ suæ,
quem refert Roma. in d. singul. suo incip. Bart. in l. si filius. Et
hanc conclusionem tenendo, non obstat, quod supra dictū
est, scilicet, ꝙ authoritas Doctoris, est ꝓbabilis, quia id ꝓce-
dit in his, quæ sunt iuris non aūt in his, quæ sunt facti, vt de-
clarat d o. Alex. in d. l. post dotē. & ex hac declaratione, tollū
tur ēt quędā alia super quib. fundat Bar. in d. l. de quibus qua
tenus illa sint verba Bartoli. Sed plerique attestantur, ꝙ illa
non est repetitio Bartoli. Inquit enim Io. de Imola in l. is, q
reus. in fi. ff. de public. iudic. quod scripta Bartoli in 1. libro.
ff. veter. forte nō sunt scripta Bartoli sed cuiusdam alterius
Doctoris, qui pro eo legit, quia illa scripta in multis variant
10 ab aliis dictis per eum. Sexto quæro, † qualiter, & quomodo
probetur consuetudo, & quid debeant deponere testes ad-
ducti ad probandum consuetudinem, glos. magna hic circa
medium, dicit, quod consuetudo est difficilis probationis.
& dicit Hostien. quem refert Ioan. Andr. hic, quod est quasi
impossibilis. idem dicit Falgo. in consilio suo 6. incipien. qui
dam emphyteuta. in fine. & dicit Abb. in cons. 53. incip. præ
dicta causa. in 2. volu. quod est difficilimum probare cōsuetu-
dinem, & quod multi credunt probare consuetudinem,
& aberrant, allegat Cyn. in d. l. 2. C. quæ sit longa consuetu.
idem Cardin. hic quæstio 46. ad finem. Nec est mirum, quia
consuetudo modo est alba, modo nigra, vt inquit Ludo Ro
ma. in singularibus suis, singula. 367. incipien. Barto. in l. si fi-
lius. & dixi etiam in præcedenti quæstione. & dicit Barto. in
repetit d. l. de quibus. in 4. quæstio. principa. in princip. quod
vis istius materiæ consuetudinis multum pendet in hoc, sci
licet qualiter consuetudo probetur. Sed in primis aduerten
dum est, quia videtur, quod consuetudo non indigeat ꝓba-
tione, cum sit ius. §. constat. & §. ex non scripto. institu. de iu
re natu. Ius autem non indiget probatione, quia est certum
l. ab ea parte. ff. de probat. l. ornamentorum. ff. de auro & ar-
gen. leg. Pro solutione dicas, quod contrarium præallegatū
procedit in iure scripto, Secus † est in iure non scripto, quod
ex facto pender, vt consuetudo. ita inquit glo. Bal. & alij cō-
muniter, in l. 1. C. quæ sit lon. consuet. Hinc dicit gl. in c. 2. in
verbo, rationabili. de confes. lib. 6. & Bal. in d. l. 1. quod licet
positioni iuris scripti nō sit respondendū, secus est in positio
ne cōsuetudinis. idem dicit Bar. in l. 2. in vlt. col. ff. de cōfes.
& in l. omnes populi. in fi. ff. de iustit. & iure. idem Bald. in l. 2.
§. quod obseruari. in 5. q. C. de iuramen, calumnię. Et hic es-
set facilis modus probandi consuetudinem, seu releuandi
12 aliquem ab onere eam probandi. Hoc sic p̄supposito, † Bart.
in d. l. de quibus. in 4. q. tradit longam doctrinam, qualiter
sit probanda ꝙsuetudo, faciendo in effectu plura membra,
quæ prosequar singulatim. Dicit enim Barto. quod quando
que consuetudo est redacta in scriptis, quandoque non. Qn̄
est redacta in scriptis, distinguit, aut est redacta authoritate
superioris vel populi, ut in usibus feudorum, & consuetudi-
ne ciuitatis vrbis Romę, & ciuitatis Mediolani, & talis con-
suetudo probabitur per libri apertionem, sicut aliud ius scri
ptum. Hoc primum membrum non habet dubium, & pro-
pterea aliter non insisto. Quandoque redigitur in scriptis a
Doctore, & tunc, secundum eum, etiam probatur assertio-
ne excellentis Doctoris. hoc secundum membrum fuit im-
probatum in quæstione præcedenti, dic, vt ibi dictum est.
Qn̄que reperitur scriptum in actis publicis, talem esse con-
suetudinem, vt quia iudex pronuntiauit inter duos, talem
esse consuetudinem, & tunc, post relatas opiniones contra-
rias, decidit, quod si iudex pronunciauit diffinitiue, cā cogni
ta, talis sententia probat cōsuetudinem apud omnes, Si au-
tem pronuntiauit interlocutorie, secus. argu. l. fi in princ. C.
de legib. & l. 2. & 3. & ibi nota. eod. titu. Nec obstat, secundū
Bart. quod res inter duos acta alijs non præiudicet. toto titu.
C. res inter alios acta. quia verum est in his, quæ respiciunt
ius priuatum, vt qa talis fundus sit Titij vel non, sed in his
13 quæ respiciunt ius publicum, † vt quia talis sit consuetudo,
tunc omnibus præiudicat, sicut in popularibus iudicijs dici-
mus, l. eum, qui. §. in popularibus. ff. de iureiur. idem in effe-
ctu voluit Io. And. post Vinc. in sum. sua de cōsue. col. 5. ver.
circa tertium. intelligens hoc verum, quando a sententia
non fuit appellatum, & iudex non pronunciauit per errorē,
uel corruptus. Idem dicit Archi. in cap frustra 8. dist. & Bal.
in l. cum de consuetudine. ff. de legibus. Aliter tamen in hoc
membro loquitur Bar. in repe. d. l. 2. C. quæ sit lon. consuetu.
q. 28. & post multa distinguit, asserendo hanc esse opinionē
14 Gul. de Cng. in d. l. de quibus. Aut † talis sententia fuit lata cū
contradictore legitimo, puta cum syndico vniuersitatis, &
tunc cōsuetudinem inducit, seu inductam probat, inter om
nes. & ita dicit saluari posse opinionem Azo. & glo. in l. cum
de consuetudine. ff. de legibus. Aut vero non fuit lata cum
contradictore legitimo, & tunc secus est. ita procedit secun
dum eum opinio Iacobi, Pet. & sequacium. allegat tex. in ar
gu. in l. cum non iniusto. ff. de col. detegen. & alia. idem in ef
fectu dicit & clarius D. Ant. hic in repe. col. 9. allegans idem
tenere Ioan. And. in c. abbate. infra ve uerbor. significat. &
subijcit, hāc esse communem opinionem. Dicit tamen Do.
Anto. quod dato, quod legitimus contradictor vel syndicus
vniuersitatis non comparuisset, sed priuatus, sententia pro-
baret consuetudinem in eius præiudicium, declarando vt p
eum. Hęc distinctio etiam mihi placet, tum, quia rationabi
lis est, tum, quia communis est, vt attestatur D. Anto. supra
relatus. Intelligo tamen hanc conclusionem procedere, ut
supra dictum est, scilicet, quando per sententiam præcise p̄-
nunciatur talem esse ꝙsuetudinem, quia alias, an ex sn̄a ꝓ-
betur consuetudo, in sequenti membro dicetur. Et stante p̄
dicta distinctione, infertur, quod ex eo solo, quod obtētum
fuit in ꝯdictorio iudicio consuetudinem sic esse, nō probat
consuetudo, sed oportet, ꝙ sit obtenta mō, quo supra. & ita
declarandus est tex. in d. c. abbate. & in d. l. cum de consuetu
dine. ff. de legib. quæ iura videntur velle, ꝙ consuetudo tūc
sit probata, cum in contradictorio iudicio sit obtenta. & ita
etiam est declaranda doctrina Abb. hic in 6. requisito ꝙsue-
tudinis, & in d. c. abbate. in gl. in uerbo, contradictorio. vbi
dicit, ꝙ vnus modus probandi ꝙsuetudinem est, ꝙ sit obtē-
ta in contradictorio iudicio. Possunt tamen etiam intelligi
dicta iura & doctri. Abb. hic in casu sequentis membri, ut ibi
dicemus. Et aduertendum est, quia Doctor. in hoc membro
præsupponunt sufficere, semel iudicatum talem esse cōsue
tudinem. quod notandum videtur, quia aliud esset in cōsue
tudine inducenda, vt dicam in sequenti membro. Decisio
.n. præfatorum Doct. procedit, quo ad probandum consue-
tudinem iam inductam. Item præsupponunt præfati Doct.
nullum tempus vel præscriptionem requiri post sententiā
prædictam. quod est rationabile, quia ex tali sentētia agitur
de probanda consuetudine iam inducta, vt prædixi, nō au-
tem de consuetudine inducenda. Et prædicta duo præsuppo
sita faciūt Compost. & Vincen. maxime, quos hic refert Io.
And. in dicta summa, col. 5. idem sentit glo. in rub. C. quæ sit
long. consuet. in fi. & licet Bal. ibi in fi. aliter intelligat dictā
glo. & dicat, quod requiruntur plures sententiæ cum longo
tempore, & simpliciter refert & sequitur Do. Pet. Rauen. in
suis allegationibus & conclusionibus consuetudinis, circa
fi. tamen verius videtur id, quod p̄supponunt alij prędicti
allegati, quia sententia, per quam pronunciatur, talem esse cōsue-
tudinē, nō inducit consuetudinem, vt prędixi, sed inductā
probat, vt ēt inquit Vincen. quem refert Io. And. in d. sum.
in princip. Illud autem, quod dicit Bald. in d. rubr. procedit
in alijs sententijs, ex quibus consuetudo inducitur, prout

Source : BIU Cujas

inducerẽtur ex alijs actibus, vt diximus supra in requisitis consuetudinis, in septimo requisito, & dicam statim in se-
15 quenti membro. Quandoque & † quarto, vt inquit Bartol. vbi supra, reperitur scriptum non de consuetudine, sed de eo, ex quo resultat consuetudo, verbi gratia, producuntur duæ sententiæ latæ infra 10. annos, in quibus tota hæreditas primogenito est adiudicata, non tamen est scriptum in sententia, quod talis sit consuetudo, an per hoc probetur consuetudo. In hoc membro Bar. in d. l. de quibus. in d. 4. q. principali, dicit se audacter tenere, quicquid dicãt vltramõtani, inhærentes, ut ipse dicit, phantasijs eorum, & quos, ut ipse dicit, sequitur Cyn. quod probata est consuetudo. allegat text. in l. 1. C. quæ sit longa consuet. & in l. an in totum. C. de ædifi. pri. & tex. in l. cum de cõsuetudine. ff. de legi. Nec est opus secundum eum, quod probetur, maiorem partem populi id sciuisse, quia cum sententia ferat cum magno cõflictu, l. fi. C. cõmi. vel epist. lex p̃sumit, ꝙ id sciat maior pars populi, uel saltem maior pars consiliariorum, qui repræsentant populum, ut no. per glo. in rub. C. quæ sit longa consue-
16 tudo. Consiliarij † enim, secundum eum, præsumuntur scire quæ fiunt in communi & in palatijs, in quibus uersantur. l. de tutela. C. de in inte. rest. Et subijcit, idem esse in sententijs interlocutorijs, item subijcit idẽ esse, si reperit in actis, hoc obseruatum esse sine contradictione, vel conflictu. allegat casum in d. l. cum de consuetudine. prout ibi est litera nega-
17 tiua, ff. de legibus. Et quod † duę sententiæ probent consuetudinem, etiam tradit gl. clara in rub. C. quæ sit lon. consuetu. Aliter tamen loquitur ipse Bart. in repetit. d. l. 2. col. 11. uers. deinde quæro, quot requiruntur. ubi concludit post Hostiẽ. Archi. & Mar. Sillimani, & Guliel. de Cu. per eum relatos, ꝙ cum non sit expresse determinatum, quot actus requirant ad consuetudinem inducendam, ꝙ tot actus requiruntur, ex quibus colligatur tacitus consensus populi, & hoc arbitrio iudicis committitur, l. 1. in fi. ff. de iure delib. cum similibus & sic ibi Bar. non vult præcise, ꝙ duæ sententiæ sufficiãt vel requirantur, prout vult in d. l. de quibus. in 4. q. principali. Tandem in hoc puncto communis est opinio, quod per actus iudiciorum inducatur consuetudo. ita inquit Barto. in rep. d. l. de quibus in 2. q. principali, per tex. in d. l. cum de cõsuetudine. ff. de legi. probatur etiã in l. nam Imperator. eod. tit. Magna tamen diuersitas est inter Docto. respectu numeri, videlicet, an duo vel plures actus iudiciales sufficiant. Et
18 in hoc † communis est opinio, ꝙ requirantur tot actus, vt verisimiliter transiuerint in notitiam & tacitum consensum populi. ita attestatur Ab. hic in 7. requisito consuetudinis. & idem plenius dicit hic D. Ant. in repeti. col. 7. dicens etiam, ꝙ est arbitrarium, quot actus requirantur, & ꝙ sunt considerandæ qualitates actuum, & loci, & personarum illos actus facientium. Vnde dicit, ꝙ si causa aliqua verteretur de modico inter duos ribaldos, tunc ex pluribus actibus non induceretur consuetudo, quia talia non ponderantur a populo, Secus, si causa inter duos magnates, & de magna quantitate uerteretur, quia talia ponderat populus. talia ergo. secundũ eum, iudicantis arbitrio relinquuntur. Idem in effectu vult Bal. in l. 1. circa principium, C. q̃ sit lon. consue. & ita firmaui supra in septimo requisito consuetudinis, & ibi alias authoritates allegaui, & hanc ꝯclusionem ibi quadrupliciter limitaui. Ex p̃missis expeditũ est primum membrum, videlicet, qñ consuetudo est redacta in scriptis, qualiter probet. An autem ex sententijs nullis, vel non executis, vel ex sentẽtijs arbitrorum, & similibus, inducatur consuetudo, dixi remissiue supra in septimo requisito consuetudinis. Secundũ
19 est membrum, quando consuetudo † non est in scrtptis redacta, sed ad probandam consuetudinem acta extraiudicialia inducuntur, & tunc qualiter consuetudo probetur. Dicit Bar. in effectu in d. l. de quib. in repet. quartæ q. cum quo posteriores transeunt, ꝙ consuetudo probatur etiam per acta extraiudicialia, putã per instrumenta, uel per testes. Per instrumenta, ut in casu, quando tractatur, quæ sit consuetudo ꝺhendi l. ꝙ si nolit. §. quia assidua. ff. de ædilit. edict. cum similib. & in l. in stipulationib. ff. de reg. iur. & subijcit se credere quod tunc requirantur tot actus, ex quibus verisimiliter colligatur tacitus consensus populi, quia, ut ipse inquit, acta extraiudicialia non ita innotescunt sicut iudicialia l. in donatione. C. de don. l. omnium. C. de testa. Istum modum probãdi per instrumenta, & ꝙ tot instrumenta requirantur, ex q̃bus verisimiliter colligatur tacitus consensus populi, satis ẽt voluit Abbas hic in septimo requisito in genere loquẽs. Et dicit Bal. in l. 1. ante fi. C. ad Velleia. ꝙ consuetudo, quæ inducit ꝙ renuntiationes, quæ fiunt a mulierib. fiãt sine subscriptione testium, probatur ex inspectione instrumentorũ oĩum super dictis renuntiationibus factorum, nec alia eget ꝓbatione. Et dicit pulchre Ab. in cons. suo 53. inci. in prædicta cã. in prin. in 2. vol. ꝙ licet in Comitatu Mutinensi fuerint producta octo instrumenta sine nomine Imperatoris. non tamen fuit probata cõsuetudo, quod instrumenta possint fieri siue nomine Imperatoris, quia illi actus conficiendi illa instrumenta non deuenerunt verisimiliter in notitiam populi. Idem Abb. in cons. 73. incip. in quæstione verten te inter dominam Floridam. colu. 2. in 2. vol. vbi dicit, quod licet fuerint producta plura inuentaria cum certa solennitate, ad probandum, quod consuetudo erat, vt inuentaria cũ tali sollennitate conficerentur, tamen per hoc non fuit probata consuetudo. & ratio est, ſm ipsum, quia ex eo non apparuit de tacito consensu populi. & hæc doctrina rationabi-
20 lis est, & pro ea faciunt dicta in præcedenti puncto. Et si tu † quæras per quot instrumenta verisimiliter colligatur tacitus consensus populi, respondetur, quod ex quo a iure determinatũ non reperitur, arbitrariũ est, vt in prẽcedenti pũcto concluſimus. & hoc est regulare in omni materia, in qua nõ est facta determinatio à iure. c. de causis. & ibi not. infra de off. de le. l. 1. in fi. ff. de iure delib. glo. in c. fi. in verbo, illustriũ. de re iud. lib. 6. & plures decisiones ad hoc congerit Barb. in c. sedes. supra de reseri. col. 11. & sequenti, & in cons. 70. in fi. & in cons. 80. in fi. in 3. vol. & in cons. 45. col. fi. in 4. volu. Est tñ aduertendũ, quia vbi diuersa esset cõsuetudo Notariorũ, vt quia aliqui apponunt in instrumento vnam clausulam, aliqui non, tuc stamus iuri communi, vt tradunt Bar. & alij in l. 2. in fi. principij. ff. sol. mat. & dixi supra in octauo requisito consuetudinis, in 10. quẽst. eõclusione 2. & an attendatur consuetudo omnium Notariorum, vel vnius Notarij dixi
21 supra remissiue in rub. in q. 4. in fi. principij. Qualiter autem † probetur consuetudo per testes? Dicit Bar. in dicta quæstione principali, quod quandoque tractamus de consuetudine, quæ respicit ordinem iudicij, & ista, cum sit modici præiudicij, sufficit quod probetur summarie & sine scriptis, quia secundum eum iudex vocabit ad se aduocatos & procuratores palatij, & explorabit de cõsuetudine. arg. C. de sent. ex breui. reci. auth. nisi breuiores. allegat etiã tex. in l. 3. §. fi. ibi, diligentiæ iudicantis est explorare, &c. ff. de testibus. Quandoque tractamus de consuetudine, quæ respicit litis decisionem, & tunc de hoc debet plene constare, sicut de alijs, vt l. iudices. C. de iud. Et subiicit Bar. quod si testis est homo peritus, vt aduocatus, vel procurator bonus, quod sufficit, si deponat, quod ita est consuetudo, dato quod non interrogetur vlterius, nec aliud dicat. ratio est, ſm eum. quia peritis in arte est credendum de eo, quod intelligũt & cognoscunt ſm eorum doctrinam. l. 1. §. 1. ff. de uent. inspi. l. semel. C. de re. mi. lib. 12. Si autem testis sit imperitus, & deponit, quod ita est consuetudo, tunc, vt dicit Bart. solum cẽsetur deposuisse de facto, scilicet, ꝙ in ciuitate vel loco talis esset vsus, argu. l. stipulatio ista. §. hi quoque. ff. de verbo. obli. & tunc an exta li vsu sic probato resultet consuetudo, dicit Bar. ꝙ id remanet in examinatione iudicis, consideratis his, quæ s̃ dixit, voluit dicere, considerato tempore, quo fuit obseruatus ipse vsus, & considerato an tales, & tanti fuerint actus facti, ex quibus verisimiliter tacitus cõsensus populi colligatur, vt supra declaraui. Cum ista doctrina Bart. simpliciter transeunt posteriores communiter ibidem, uidelicet in d. l. de quibus. & communis prẽceptor ibi se remittit. Sed tu aduerte, quia
22 † in primis iudicio meo est uidendum, quomodo sint formãda capitula ad probandam cõsuetudinem. In hoc Card. Floren. hic quæst. 40 in fin. dicit, ꝙ requiritur magna diligentia in formando capitula super consuetudine, sed utile est ſm eum, quod fiant capitula multum distincta super his, quæ consistunt in facto puta, ꝙ fuit sic seruatum, & ꝙ tanto tempore, & populo sciente uel maiore parte populi. Idem in effectu dicit Bart. in l. Labeo. col. pen. ff. de supel. leg. ubi dicit, quod articulus formabitur sic, Quod à decem annis citra, & per ipsum tempus communis usus fuit in ciuitate ista, quod ille qui emeret pannum de lino, haberet ad mensurambrachii maioris. & iste modus capitulandi satis etiam colligitur ex infra dicendis, tradit etiam Spe. in. tit. de contue. circa medium. Et ex exemplis traditis per Bart. & Spe. in dictis lo-
23 cis, habes formam traditam in similibus casibus. Hoc sic † declarato, uideamus de modo probandi, & uideamus, utrum Bart. in d. l. de quibus bonam tradat doctrinam. Concludit enim primo Barto. ibi in 4. quæst. quod respectu consuetudinis, circa ea, quæ respiciunt ordinem iudicii. iudex potest se informare ab aduocatis & procuratoribus, sed de hoc infra specialem formabo quæstionem, & est octaua quæstio in ordine, & dicam quid tenendum. Inquantum autem Bartol. dicit, quod in respicientibus litis decisionem, consuetudo
24 † debet plene probari idem cõcludit ipse in repet. d l. 2. q̃st. 27. ad fi. C. quæ sit longa consuetu. Mouetur per text. l. 1. C. eo. ti. ubi tex. dicit, quod ꝯsuetudo debet probari cã cognita intelligitur ergo, plene, ſm eum. allegat tex. in d. l. iudices. C. de iud. idẽ uult Bar. ibi, quẽst 28. in fi. ubi, dicit, ꝙ siue ꝯsue

tudo

Source : BIU Cujas

25 tudo †proponatur per viam exceptionis, ſiue per viam officij iudicis, ſiue per viam citationis realis vel perſonalis, debet plene probari. & allegat ad hoc bona iura. Hoc etiam ſatis vult Bal. in d l.1. vbi exillo tex. in principio indefinite & ſimpliciter notat, quod allegans conſuetudinem, debet eã probare. & idem repetit Bald. ibi colum. fi. idem Barto. in l. omnes populi. in fi. ff. de iuſtit. & iure. & faciunt dicta ſupra in quarta quæſtione. & in hoc reſident communiter Dd. Inquantum autem Bart. dicit, quod ſufficit teſtem deponere, quod ita ſe habet conſuetudo, declarando, vt prædixi, reperio, quod ipſemet aliter loquitur in repetit. d. l. 2. quæſtio. 28. vbi poſt multa dicit, ꝙ teſtes deponere habent tria, ſcilicet, vſum populi, frequentiam vſus, & temporis diuturnitatem. & tradit practicam hoc modo, Pone, ꝙ quis velit probare conſuetudinem matrimonij. de qua fit mentio per gl. in l. dos à patre. ff. ſol. mat. videlicet, quod ſi vxor decedat in matrimonio extantibus liberis, quod maritus lucretur dotem, Iudex interrogabit teſtes productos, nunquid viderint vnquam vti, quod maritus fuerit lucratus dotem prædictã, dicent, quod ſic. iterum quæret iudex, quid vidiſtis de hoc? ipſi dicent, Vidimus ſemel iudicatum pro marito, præſentibus tot, inter duos. Item vidimus alia vice ſic iudicatũ inter alios duos, tot præſentibus, qui faciunt maiorem partem populi. & tunc iudex vltra procedet, & quæret, Quot anni ſunt ꝙ vidiſtis prædicta? ſi ipſi reſpondent, Decẽ ſunt anni. ecce, dicit Bar. habemus conſuetudinẽ probatam. Et ſubijcit Bar. quod quando teſtes interrogati, quot & quibus præſentibus fuerit ita iudicatũ vel geſtum, dicũt ſe neſcire, quod non ꝓbant. l. 1. C. quæ ſit lon. conſue. cum ſimilib. Si tamen deponãt de numero præſentium, & dicant ſe illos non cognouiſſe, dicit Bar. ꝙ ſi probatio erat facilis, propter modicum nũerum, tunc idem, ſcilicet, quia non probant, ex rationibus per eum adductis. Si aũt probatio erat difficilis, propter magnũ numerũ populi tũc dicit Bar. ſe tenere cũ Petro, videlicet, ꝙ talis probatio valeat, ꝙa in his. quæ liquide probari non poſſunt, ſtandum eſt coniecturis, l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mili. Fragilitas enim memorię talem difficultatem inducit quia nomina propria hominũ probabiliter ignorant. allegat l. ſi quis in fundi vocabulo. in prin. ff. de lega. 1. Præmiſſam doctrinã, videlicet quod teſtes inducti ad conſuetudinem probandum, debeant deponere tria ſupra relata, videlicet, vſum populi, frequentiã, & tẽporis diuturnitatẽ, ex quibus tacitus conſenſus populi colligatur, tradit etiã Abb. in conſ. 53. incip. in prędicta cauſa. circa fin. in 2. vol. & Alex. in conſil. 45. incip. viſis atteſtationibus. in prin. & in conſil. 131. incip. in cauſa vertente. colu. 4. & in conſil. 136. incip. in cauſa & lite. col. penul. in eod. vol. & eam prius tradunt Pet. & Cyn. in d. l. 2. Et dicit Ioan. An. in ſum. huius tit. col. 13. in fin. quod fatuus eſt teſtis, qui deponit, quod talis eſt conſuetudo, quia ſe ſubijcit ad anceps periurium, etiã peritiſſimi deficiũt in definitione ꝯſuetudinis. & ꝓpterea debet teſtis ſecundum eum deponere de facto, in quo conſiſtit conſuetudo, non autem debet deponere conſuetudinem ſic eſſe. quia deponerer de iure, & non de facto perceptibili ſenſu corporis ſui Subijcit tamen, quod ſi teſtis deponeret, cõſuetudinẽ aliq̃ eſſe, & ſubijceret, ꝙ tot actus interuenerunt, ex quibus colligitur conſenſus maioris partis populi, quod tunc teſtimonium valeret, ſicut, vt ipſe dicit, probatur, præſumptiue, quẽ eſſe filium, probando ꝙ ex iuſtis nuptijs natus eſt. l. filiũ. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iur. Et concluſiue dicit, quod teſtis debet deponere tria, ſcilicet, vſum populi, frequẽtiam, & temporis diuturnitatem, quia cum cõſuetudo ſit ius, neceſſe eſt probare id, ex quo ius elici poteſt. Idem in effectu concludit D Anto. hic, & d. Car. Flo. hic quæſt. 40. Idem Bal. in effectu d. l. de quibus. verſ. poſtremo. vbi etiam tradit practicam, videlicet, quod teſtis deponens de conſuetudine, interrogatus de cauſa ſcientiæ, debet dicere, quod ita uidit obſeruari, practicari, & fieri in palatio communis & populi, publice & notorie, longo tempore, in multis litibus & cauſis, & in omnibus, in quibus ipſe inter fuit. Aliam practicam tradidit Bar. in l. Labeo. ff. de ſupel. leg. quæ tamen in idem recidere uidetur. Alias referunt Ioan. And. in dicta ſumma, col. 15. & Card. Flor. hic quæſt. 40. & Hoſt. hic in ſumma. §. qualiter conſuetudo. & aliam tradit Bart. in dicta l. de quibus. & aliã in d. l. 2. q̃ſtione 28. quas ſupra recetuli. & quaſi oẽs practicas prædictas, & modos probandi conſuetudinem, refert D. Anto. hic. Et concluſiue ex præmiſſis apparet, communẽ eſſe opinionem, ꝙ teſtes debent tria ſupra relata deponere, ſcilicet vſum populi, actuum frequentiam, & temporis diuturnitatem. Et eandem ſententiam in effectu uoluit Ioan. Fabri. in §. ex non ſcripto. Inſti. de iure natu. ubi dicit quod ſi producuũt teſtes ſuper conſuetudine tꝑ legitimo inducta, oportet ꝙ deponant tot & tales actus ex q̃bus p̃ſumat̃ ſcientia populi, & deturſus tꝑis, ex quo p̃ſumat̃ animus, & alia, q̃ neceſſaria ſunt ad conſuetudinem indũcendam. & ſubijcit videri neceſſe, quod teſtes ſpecificẽt caſus & perſonas, inter quas hęc uiderunt, alias non poſſet ex eorum depoſitionib. deprehendi, qui ſint ſufficientes actus ad conſenſum populi præſumendum. Et quod teſtes debeant deponere tria prædicta, etiam firmat Do. Petrus Philip. Cor. in conſi. 193. incip. circa ſupra dictam conſultationem. in 1. volu. ſubijciens, ad uertendum eſſe, quod Ioan. And. hic non requirit, ꝙ teſtes probent ſcientiam populi, quia id pertinebit ad iudicium intellectus, vtrum ſcilicet actus probati ſint tot, & tantæ importantiæ, & talis naturæ, quod ueriſimiliter peruenerint in notitiam populi vel maioris partis, & dicit hoc etiam eſſe de mente Do. Anto. & aliorum hic. Iſtud enim, ſcilicet an actus deuenerint in notitiam populi, cum pertinere videatur ad iudicium intellectus, ſpectat ad officium iudicis magis, quam ad iudicium teſtis, vt inquit præfatus Doctor. Sed tu circa præmiſſa aduerte quod inquantum Docto. concludunt, teſtes †debere deponere de temporis diuturnitate, nõ 26
ſufficeret probatio teſtium dicentium, A decem annis citra ita obſeruatum eſt. qnia talis ſermo uerificatur in obſeruantia vnius anni, uel ad obſeruantiam anni, qui prędecedit depoſitionem, vt eſt doctrina Io. Andr. & Docto. in capit. licet cauſam. infra de proba. & ibi plene moderni. eſt etiam vulgata doctrina Bar. in l. Celſus. ff. de vſucap. & tradit Aret. in conſi. 102. inci. in cauſa & quęſtione D. Pet. Philip. Cor. in cõſilio ſuo 89. incip. viſis. col. 4. in 1. vol. Debent ergo teſtes deponere de continuo decennio, ſeu cum copula. Et, vt puta, quod a decem annis & citra, ita obſeruatum eſt, ut dicunt præfati Doctores, maxime Bar. in d. l. Celſus. declarando, ut per eum. Vel debent deponere, ꝙ a decem annis citra & per ipſum tempus, ita obſeruatum eſt, vt etiam tradit Barto. in l. Labeo. ff. de ſupelle. lega. & dicam infra q. 7. in princip. Et requiritur, quod illi decem anni ſint lapſi ante litem motam, ut tradunt Docto. prędallegati, maxime Bartol. in d. l. Celſus. & Do. Petrus Philip. Corne. in d. conſil. vbi etiam dicunt, ꝙ non ſufficeret teſtem dicere, iam ſunt decem anni, & ultra quia illud, & vltra, nihil operatur, cũ poſſit verificari in vna hora. l. hæc adiectio ff. de verbo. ſignifi. l. & ſi poſt tres. ff. ſi qs cautionibus. Secundo aduerte, quod non videtur ſufficere 27
†probare tria ſupra relata, videlicet, uſum populi, actuum frequẽtiam, & temporis diuturnitatem. Ratio eſt, quia multa alia ſunt, quæ requiruntur ad conſuetudinem inducendã vt per gloſ. Abb. & alios hic, vt ſupra declarauimus, & inter cętera requiritur, quod actus ex quibus elicitur conſuetudo, ſint facti animo inducendi cõſuetudinem, vt inquit glo. Abb. & communiter alij hic, & dixi ſupra in ſeptimo requiſito conſuetudinis. Dato igitur, quod teſtes deponant illa tria, quæ diximus, videlicet, vſum populi, frequentiam uſus & tempotis diuturnitatem, tamen per hoc non eſt probatũ, quod actus, qui fiebant, fierent animo inducendi conſuetudinem. ergo videtur, quod conſuetudo non ſit probata. Pro reſolutione huius difficultatis dicas, quod in dubio dicitur quem vti animo indncendi conſuetudinem, quando facit actum pro iure ſuo, ſcilicet, credens ſe ius habere. vt in poſterum id faciat. Iſta eſt mens glo. & Doct. hic, maxime D. Anto. col. 10. in fi. Quando autẽ colligamus, an quis faciat actũ pro iure ſuo, vel ex gratia, uel amicitia, dicas, quod ex diuerſitate actuum id patet. nam ſi actus ſunt talis naturæ, quod veriſimiliter pręſumatur vtentem non vti pro iure ſuo, ex ipſis actibus non induceretur conſuetudo. exemplum, ſi unus amicus pranderet in domo alterius, non per hoc præſumitur in dubio, quod ille prandeat ibi pro iure ſuo, ſed potius ex quadam amicitia, & alter illum admittat ex curialitate quadam. Ita declarat Inn. in c. bonæ. el 2. infra de poſtu. pręla. circa princip. & Inno Abb. & alij communiter, in ca. cũ eccleſia Sutrina. infra. de cauſa poſſ. & propri. & in propoſito noſtro ita declarant Gemin. & Card. Alex. in ca. conſuetudo 1. diſtin. & etiam ſatis ſentit Archi. ibi dum allegat In
28 no. in dicto c. bonæ. Tertio aduertendum †eſt, quia prædicta procedunt, quo ad probandum conſuetudinem tempore 10. annorum uel alio legitimo tempore inductam, ſed quã do tractaretur de probando conſuetudinem temporis, cuius non extat memoria, non debent quæri nec probari actus conſuetudinem inducentes, quia impoſſibile eſt eos inuenire. ita Oldr. conſi. 244. incip. ad obiectus, qui fiunt. col. 3. tunc enim debent teſtes deponere, ſe vidiſſe obſeruari ſuis temporibus, & a ſuis maioribus audiuiſſe ſic obſeruatum, nec vidiſſe nec audiuiſſe quemquam, qui aliter uiderit obſeruari. ita inquit Io. Fab. in §. ex non ſcripto. inſtit. de iure natu. facit bona gl. in c. 1. in verbo memoria. de præſcri. li. 6. & ẽt tradũt Doct. tradit etiam Bart. in l. 2. §. idem Labeo. ad fi. ff. de aqua plu. arcen. & Do. Alex. alias authoritates allegans, in conſil. 7. incip. ſuper hac dubitatione. in 1. uol. dicunt tamẽ Bart. & Alex. quod ſufficit, ꝙ probetur, cõmunem opinionem eſſe

Source : BIU Cujas

memoriam non extare, sed non loquuntur in cõsuetudine prout loquitur Io.Fab.& de hoc puncto etiam pulchre tradit Do.Pet.Philip.Corn.in consilio suo 222.incip.quia supra in 1.volu.vbi consuluit quomodo probent testes deponentes,quod talis ecclesia non soluit quartam episcopo per tantum tempus,cuius initij memoria in contrariũ non existit.

29 Qualiter autem debeant†deponere testes adducti ad probãdum memoriam extare,uel famam extare, uel non extare, tradit Bar.in d.§.Labeo.per illũ tex.& in l.de minore.§.plurimum.ff.de quæstio.Abb.& alij in c.cum oporteat.infra de accusa.Felin.in c.veniens.el 1.versi.quinta conclusio. infra de testi.Alex.in consil.159.incip.in causa & lite.in 5.vol. Brixin.in consil.suo 8.Felin.in c.exceptionem.colu. penult. de excep.communis præceptor in l.nõ hoc.C.vnde legi.col.3. Barba.cons.12.incip.sapienter scribitur in 1. col.in 4. uolu. Aret.in consil.102.in 1.volu.Alex.cons.82.inci. in causa. in 1.uol.Do.Mari. Soc.in c.qualiter.el 2.infra de accusa.moder

30 niores in c.1.infra.de appel.& magnus practicus Do Francis. Curtius Sen.agnatus & præceptor meus,in repe.l.admonendi.col.71.ff.de iureiuran.& in dictis locis alias authoritates inuenies,Qualiter autem debeãt†deponere testes super notorio,satis colliges ex dictis Doctorum in locis præallegatis, & uide pulchre Abb.& posteriores in ca.cum dilectus. infra de purg.can.Et qualiter probetur communis vsus loquendi dicam infra in quæstione septima. princip. An autem si Po-

31 testas†& concilium ciuitatis attestentur de consuetudine per eorum literas authenticas,tales literæ fidem faciant,tradit Bald,licet clare non decidat,in consilio suo461.incipiẽ. inter Ioannem.in tertio dubio,in prima parte. faciunt melius not.in cap.post cessionem. infra de probatio. Sed circa prædicta suboriuntur aliquæ dubitationes,sine quarum decisione non habetur,ut puto,perfecta doctrina in quæstione

32 præmissa.Prima dubitatio est,quia dicet†quispiam, Supra conclusum est,qđ testes debent deponere de usu populi uel maioris partis,sed impossibile fere videtur, quod testis vere deponere possit,quod totus populus vel maior pars aliquid fecerit,quando populus est amplus. & propterea quæritur de practica deponendi de tali vsu populi, uel maioris partis.In hoc Docto.communiter concludere videntur, ꝙ satis est testem deponere de frequetia seu pluralitate actuũ factorum in populo,vel in ciuitate, vel loco,& de temporis diuturnitate,quia si actus sunt tales.qui verisimiliter deueniant in notitiam populi,uel maioris partis,& ex quibus tacitus ipsius populi consensus colligat,testis bene probat ita in effectu dicit Cyn.in d.l.2.colũ.17.in uersi.sed quæro,quid deponent testes.C.quę sit longa consuetudo.Idem Doctor. quos refert & sequitur Alex.in c.consil.45.in princip & col 2.circa fin.& in d.consi.131.& in d.consi.136.in 2.vol.& clare Bart.in d.l.de quibus in 4.quæst.& in l.Labeo.colũ.pen.ff. de supel.leg.vbi tradit practicam.idem Do. Pet.Philip.Cor. in consi.suo 193.incip.circa prædictam consultationem. in 4.col.in 1.volu.ubi subijcit,quod nõ est necesse, quod testes deponant de scientia populi,quia illud cõsiderare,an actus deuenerit ad scientiam uel notitiam populi,spectat ad iudicem,qui illud arbitrabitur ex pluralitate actuum, & ex illorum qualitatibus,& dicit hoc esse de mente Ioan.And. Do. Anto.& aliorum Docto.hic.Barto.tamen in d.l.2.quem supra retuli,aliter loqui videtur,quia dicit,quod si testes interrogati,quot vel quibus præsentibus factum fuit id, de quo dicitur esse consuetudinem,respondent se nescire,non probant.Vult ergo Bar.quod testes etiam deponere debeant expresse,quod actus facti fuerit præsentibus tot,qui faciãt ma-

33 iorem partem populi.Sed pro concordia credo dicendum, quod†si testis deponeret,quod ita se habet consuetudo, & interrogatus quot vel quibus præsentibus ita cõsuetum est fieri,responderet nescire, quod non probaret & ita decisio Bartol.præallegata procedere posset.& ratio est, quia testis respondens dictæ interrogationi, modo quo supra,ostendit, quod non intelligit quid deposuetit, seu quomodo ipse intelligat consuetudinem esse.ita declarat in terminis D.Alexand.in d.consilio 45.colum. 2.in 2.volu. allegans Bartol.in simili in l.1.ff.si cer.peta.& Bald.in l.1.ff.de his, qui sunt sui uel alie.iur.& Ioan.de Imo.in l.stipulatio ista.§.hæc quoque ff.de uerb.oblig Idem in effectu voluit Bald.in d.l.de quibus in uer. postremo.ubi dicit, quod talis testis interrogatus de causa scientiæ,debet respondere. Si autem testis deponeret de actibus factis in ciuitate,& de frequentia,& de temporis diuturnitate,& postea interrogatus quot & quibus præsentibus facti sunt actus, dato quod responderet, quod nescit, tamen per hoc non colligitur,quod non intelligat id, quod deposuit,quia stat simul,quod vidit illos actus fieri præsen-

38 tib.multis,& tamen ipse ignoret numerum,& nomẽ. & ita dicit Bar.in d.l.Labeo ff. de sup.leg.& dicit Pau.de Cast. post Spe. & Bal.per eum relatos,in l.fin.C.de bono. possess.secundum tab.quod si testes testamentarij omnes deponant de testamento,&.sint concordes, tamen nullus eorum deponat, nisi de præsentia sua,quia interrogatus, an alij fuerint præsẽtes dicit se non recordari,plene probant.& dicit hoc esse mẽti tenendum, quia quotidianum. Item dictum testis in casu prædicto habet implicitam causam scientiæ suæ dicendo, quod vidit illos actus fieri,vnde iudex potest satis considerare,an ex talibus actibus consensus populi colligatur, vt etiã declarat.Barto.in d.l. de quibus.in 4. quæst.& propterea hoc casu probaret, quia deponeret de facto, quod intelligit, & non de iure, prout deponit ille, qui simpliciter dicit talem esse consuetudinem. Et pro hac distinctione est bona doctrina Baldi in l.prima. in 3.colum.in principio. ff. si cert.petat. quã sequitur Domi. Alexand. in l.stipulatio ista. §.hæc quoque.ff.ver. oblig. sic declarando glos.ibi, quæ in simili casu loquitur. Ex prædicta distinctione infertur, quod si aliquis

34 peritus † testis deponeret talem esse consuetudinem, quod bene deponeret, quia verisimiliter scit id,quod deponit.& ita etiam dicit Barto. in dicta l. de quibus. in 4.quæst. quem non reperio in hoc improbatum. Crederem tamen,quod licet ipse testis peritus aliter nõ deberet interrogari de causa scientiæ,ex quo,vt dixi,id scire præsumitur, si tamen interrogaretur,quot & quibus pręsentibus, vel interrogaretur de causa scientiæ, & diceret se nescire, quod non probaret. & ratio est,quia apparet,eum nõ intelligere id,quod deposuit, & sic cessat illa præsumptio intelligentiæ,quæ resultabat ex peritia, quia in claris cessat coniectura. l.continuus. §. cum ita.ff.de verbo. obligat. c.2.infra de reg.iur. Quando autem testis non est peritus, an sufficiat quod deponat talem esse consuetudinem dicam paulo infra in vers. quarta est dubitatio . Ex prædictis ergo habetis practicam,quomodo debeant testes deponere, & clarius,quam alij , iudicio meo,tale practicam ponit Bald.in d.l.de quibus col.14.Circa præmis-

35 sam†quæstionem cadit dubitatio. Pone,quod sint mille homines in ciuitate,habentes consensum habilem ad inducẽdam consuetudinem, an si testes dicant, quod viderunt aliquid fieri hominibus centum præsenibus, & alia vice viderunt eundem actum fieri per alios præsentibus ducentis hominibus, & alia vice præsentibus trecentis hominibus, an tunc dicetur probatum de tacito cõsensu maioris partis populi?In hoc Cy.in d.l.2. ver.sed quæro,quid deponent testes. simpliciter concludit, quod sic, & dicit istam esse practicam in ista materia.idem dicit Bart.in repet.d.l.2.q.29.cum quo cæteri transeunt ibi.Sed profecto ista decisio nõ est rationabilis,quia non probatur ex hoc concludenter de tacito consensu maioris partis populi,quia inter ducentos, de quibus supra,potuerunt esse aliqui ex centum primis,& inter trecẽtos potuerunt esse aliqui ex primis,& secũdis,& sic non erit uerum dicere,ꝙ appareat de tacito consensu sexcentorum, & sic maioris partis de mille.& ita reperio dicere Io.And.in summa sua de confuetudine,posita post lecturam huius ca. fi.idem didit Car.Flor.hic in quæstio.40. Melius est ergo dicere,quod testes non habeant præcise deponere de numero nec de nominibus personarum, sed satis est deponere mõ, quo supra declaraui.Tertia†est dubitatio.Pone, quod testis

36 deponat super consuetudine sufficienter,puta quia dicat,ꝙ ita uidit & audiuit obseruari,& practicari,& interrogatur,si potuisset esse & fieri contrarium eo nesciente, respondet ꝙ sic,an corruat eius dictum?Conclude quod nõ, & ratio est, quia quando testis assetio alias est sufficiens,illa adiectio nõ vitiat.quia licet aliquid sit possibile,tamen non presumitur uerum,nisi probetur l.non hoc.C.unde legit.cum similibus ita formaliter decidit Bal.per d.rationem , in d.l. de quibus. col.14.& est decisio vtilis in omni materia,in qua fiat proba

37 tio per testes.Quarta†est dubitatio,an testis deponens super consuetudine,debeat assignare rationem, licet non interroget.Cardin.Flor.hic, quęstio.40.in fine,concludit, ꝙ non, & tamen secundum eum,talis testis probat.Mouetur, quia licet ea, quæ percipiuntur per intellectum , debeant deponi cum assignatione rationis,licet testis non interrogetur , vt est doctrina Inno.quam sequuntur Docto.in c.cum causam infra de testi.ut tradit ibi plene Felin.col.5.vers.tertio tempera.tamẽ quando ratio ipsa percipitur cum modico discursu intellectus, testis probat, licet nullam rationem assignet. allegat dicta per se in d.c.cum causam.Item mouetur, quia probatio non est angustanda,sed ei fauendum est.cap. quoniam frequenter.in princ.infra vt lite non contesta.l.curent magistratus.ff de testi.Vult ergo Cardin.quod sufficiat testẽ deponere simpliciter super consuetudine absque assignatione rationis.Contrarium in isto pũcto præsupponit Io. And in summa sua de†consuetudine,in fine, vbi dicit, quod fa.

tuus est testis deponens,quod talis est consuetudo, quia deponit quid,quod est iuris,& subit anceps periurium, nisi ẽt deponeret de actibus, ex quibus colligeretur consensus maioris

Source : BIU Cujas

ioris partis populi,quia tunc valet dictum teſtis, ſecundum eum,ſicut filius præſumitur, qui eſt ex iuſtis nuptiis natus, l. filium.ff.de his,qui ſunt ſui vel alie. iur. ita formaliter Ioan. And.in dicta ſumma. Et quod teſtis ſimpliciter deponens, quod talis,ieſt conſuetudo,non probet, firmat etiam domi. Alex.alia allegando,in d.conſil.45.incip.viſis,in 2. uolumi. Primam tamen opinionem, vt teſtis,probet. licet rationem non aſſignet, quando non eſt interrogatus , tenet Ioan.Fab. in §.ex non ſcripto inſtit.de iure natu.idem tenet clare. Bar . in repet.d.l.de quibus.in quarta quæſt.principali , vbi dicit,
39 quod ſi teſtis ſic † deponens,eſt peritus,tunc valet eius dictū quia peritis in arte credendum eſt.l.2.§.primo.ff.de ventre, inſpi. Si vero eſt imperitus. valet eius dictum quia uidetur, depoſuiſſe ſuper facto,videlicet,quod talis eſt vſus, argum. eius quod no.in l.ſtipulatio iſta. §. hæc quoque. ff.de verbo. obliga.Et cum Bart. ibi traſeunt ſimpliciter alii ſcribentes , & in hanc opinionem etiam inclinat dom. Petrus Philipus. Corne. in conſil.293.incipi.circa ſupra dictam conſultationem.colum.fi.in 1.uolu.Et hanc opinionem,quæ etiam mihi placet,comprobo per ſimile,quia teſtis deponens ſuper fa
42 ma probat,licet non aſſignet rationem. Moueor, quia ratio famæ modico diſcurſu intellectus percipitur,ita decidit,do. Anto.& Cardin.Flor.in d.c.cum cauſam,& vt dictum eſt,in talibus ratio non eſt aſſignanda. niſi a teſte interrogato , vt eſt.doctrina Bart.in tractatu de teſte,verſi.quidam enim . In hoc tamen de fama, dom. Abba. contrarium tenet in dicto cap.cum cauſam.Vnde melius dictam opinionem comprobo,qa vbi teſtis deponit in his, quæ poſſunt trahi ad ſenſum rationis,& ad teſtimonium præſtitum per ſenſum corporis, tunc intelligimus dictum teſtis quatenus ad ſenſum corporis refertur.idem decidit Inno.in d.c.cum cauſam.exemplū, ſi teſtis deponit,quod Titius poſſidebat,debet exponi,id eſt, de facto tenebat.poſſeſſio enim poteſt eſſe iuris, quæ non cadit in ſenſum corporis,ſed percipitur iudicio intellectus,itē poteſt eſſe quid facti.igitur dictum teſtis ad poſſeſſionē,quæ ſenſu corporis percipitur,referetur, idem ſentit glo. Bart.& communiter alii in l.ſtipulatio iſta.§.hæc quoque.ff.de ver. oblig. vbi Alex.allegat etiam ad hoc doctrinam Inno. in di. cap.cum cauſam.idem voluit Barto. in tractatu de teſte, in verſi. teſtis deponit aliquem poſſediſſe.idem dom.Anto.de Butr.in repetitione cap.veſtram. de cohabi.cle.& mulie.idē firmat dom.Felin.alias authoritates adducendo. in dicto.ca. cum cauſam col. 5. verſi.ſecundo tempera hanc fallentiam
40 Quinta eſt † dubitatio,an ſi teſtes deponant de diuerſis , actibus,probent conſuetudinem,in hoc reperio quod Ioan.Fab. in §.ex non ſcripto.inſtit. de iure natura. dicit,quod ſic, quia omnes inducuntur ad probandam conſuetudinē. Sed Bart. in d.l.de quib in quæſt.principali, diſtinguit. Aut duo teſtes deponunt de eodem actu,& alii duo de alio. & tunc in iudicialibus maxime id ſufficit, & probata pluralitate actuum, reſultat probatio frequens, ſecundum eum . Aut vero vnus teſtis deponit de vno actu, alius de alio,& tunc dicit, quod ſi ambo teſtes deponūt de frequentia actuum,tūc licet in cauſa ſcientiæ diſcordent,quia vnus dicit,quod vidit quoſdam actus alius dicit de aliis,tamen iſti probant. quia de frequentia concordant.ad quam probandam inducuntur.Aut vero quilibet teſtis deponit de actu ſingulari tantum, & tunc nō probant,ratio,quia nullus actus eſt probatus, niſi per unum teſtem ſingularem,ergo non probat .l. iurisiurandi.C.de teſti.frequentia. etiam non eſt probata, quia ſuper ea non depoſuerunt.Præmiſſam doctrinam refert idem Bart.tenuiſſe magnos Doctores in repet.d.l.2.quæſtio.30.C. quę ſit longa conſuet.tamen ſubiicit,alios tenere contrarium eius. quod ſupra in princ. dictum eſt, videlicet, quod conſuetudo non ſit probata,licet ſit probata pluralitas actuum,eo quia licet teſtes modo prædicto deponant de pluralitate actuum, non tamen deponunt de frequentia, & ſic non probatur alterū extribus, de quibus dictum eſt ſupa in hac ſexta quæſtione. principali.Et hanc opinionem ſequitur Barto.ibi,& Cynus. ſed prima opinio rationabilior, eſt vt puto, quia, vt dictum eſt ſupra,probata pluralitate actuum , ſatis dicitur probata frequentia,& hoc ſatis videtur de mente text. in l.1. C. quæ ſit longa conſuet,ibi, probatis, his quę in oppido frequenter &c.iuncta ſaltem glo.in rub. C.eodem.tit. Et iſtam opinionem etiam videtur tenere domin.Anto.hic,colum.pen.qui loquitur, quando vnus teſtis deponit de uno actu & alius, de alio,tunc ſecundum eum non probant.ergo ſentit,quod ſi plures teſtes deponerent de uno actu,& alii de alio, quod
41 probarent,& ſi dicas,attenta iſta opinione,non erit ergo † ne ceſſe probare tria,de quibus ſupra in hac 6.quæſtione principali dixi, videlicet,vſum populi, frequentiam , & temporis, diuturnitatem .Reſpondeo quod immo erit neceſſe illa probare, non enim ſufficeret probare uſum ſimpliciter , ſed etiam eſt neceſſe probare frequentiam vſus, vel actuum pluralitatem,ex quibus in effectu frequentia inſurgit,item tpis diuturnitatē,& ſic tria probantur. Et cp teſtes deponētes de frequentiam actuum, ſeu de conſuetudine, & obſeruantia in genere,probent licet deponāt de diuerſis actibus, firmat etiam Alex.dicens hanc eſſe ueriorem opinionem , & alias authoritates allegans, in conſi.172. incip viſis & opportune diſcuſſis.in fi.in 2. volu.& facit doctrina Inno.Baldi.Abb. & omnium,in c.licet ex quadam.infra de teſti.& ibi Felin.plene, vbi dicunt,quod ad probandum aliquid in genere,puta iuriſdictionem vel hæreſim, ſufficiunt,teſtes ſingulares, ergo pari ratione ſufficient, teſtes ſingulares ad probandum conſuetudinem,vel obſeruantiam in genere.& hæc opinio eſt rationabilis.Et opinio eorum,qui tenent, quod per teſtes ſingulares non probatur conſuetudo, vt tenent aliqui,maxime Petr. & Cyn.in d.l.2. C.quæ ſit longa conſuetudo.& do. Petr.Philip.Corne.in conſ.89.in 2.uolu. intelligi debet,quā do vnus teſtis deponit de uno actu, & alius de alio, prout ēt loquitur Bart.in d.l.de quibus. in 4.q.principali,& dom.Anto.hic,& Pet.de Ancha. & Card.Flo.hic. quæſt.41. Sexta eſt
42 dubitatio,quid ſi teſtis † deponens ſuper conſuetudine interrogetur quid ſit conſuetudo, & neſciat reſpondere, an probet.Reperio,quod domi.Alex.in d.conſi.45. incip.viſis atteſtationibus.in ſecundo uolum.ſimpliciter dicit quod teſtis e non probat,quia non intelligit,quod dicit,allegat maxim, Bartolum in l.prim.ff.ſi cert.peta. vbi loquitur de teſte deponente ſuper mutuo,quod interrogatus, quid ſit mutuum, ſi neſciat reſpondere non probat. ſed aliter in hoc puncto dicendum eſt.Diſtingue ergo, prout in ſimili diſtinguitur in teſte doponente ſuper poſſeſsione,quia ſi interrogetur, quid, ſit poſſeſsio,licet dicat ſe neſcire,tamen quandoque probat quandoque non. aut enim deponens ſuper poſſeſsione aſsignat cauſam dicti ſui,quia vidit Titiū tenere & fructus colligere,& tunc licet interrogetur, quid ſit poſſeſſio, & reſpondeat quod neſcit,plene probat, quia intelligit, quod neſcit, ſcilicet aliter,quam prędixit.ita loquitur.glo.in l.ſtipulatio, iſta.§.hæc quoque.ff.de uerbo.obliga . Aut vero teſtis deponit talem poſſidere, nec aliquam cauſam aſſignat, & tunc ſi interrogetur, quid ſit poſſeſsio,& reſpondeat ſe neſcire,non probat,& ſic procedat doctr. Bar.in d.l.1.& ſeq.ita in effectu diſtinguit Bal. in d.l.1.in prin. ff.ſi certum pe.quem refert & ſequitur d.Alexa.in d. l.ſtipulatio iſta. §.hæc quoque. circa me.iſto modo declarādo & limitādo gl.ibi,nec hanc diſtin
43 ctionem impugnant poſteriores.ibi.Septima † eſt dubitatio, an ſi teſtes deponentes ſuper conſuetudine,deponāt per eūdem ſermonem vel per eadem verba,eorum corruat dictū, in hoc Baldus formaliter in dicta l.de quibus . verſi.poſtremo,decidit,quod non,& mouetur,quia talis ſermo, eſt ſermo iuris neceſſarius probationi, quę deciſio notanda uidetur,etiam ad alias ſimiles teſtium depoſitiones, regulariter tamen teſtes per eundem ſermonem deponentes ſuſpecti reduntur.l. teſtium.§.1.& ibi Barto.ff.de teſti.tradunt.Alexan. & moder.in l.prima.in fi. ff. de verborum obligationib. Se-
44 ptimo principaliter † quæro,quomodo probetur communis vſus loquendi,& communis vſus vtendi,& communis vſus intelligendi.In hoc puncto reperio,quod Ioan.de Ana.in c. 1.infra de ſagitta.dicit , quod difficile eſt proba. communē vſum loquendi,Tamen Bar.in l. Labeo.ff.de ſupel. lega.pulchram tradit doctrinam poſt glo.ibi,nam. gl.ibi dicit, quod requiritur uſus longi temporis ad hoc, vi dicamus eſſe communem vſum loquendi,ſeu vtendi, ſeu intelligendi.& Bart. ibi dicit,quod in communi vſu loquendi poteſt poni exemplum hoc modo,Teſtator habens multos equos, legauit ali cui palafrenos ſuos,dubitatur,quid debeat contineri appellatione palafrenorum ſuorum,nam hoc declarabitur ex cō muni vſu loquendi,ſecundum eum.Et ad declarandum ipſum communem uſum loquendi formandus erit articulus, hoc modo , ſ. quod a decem annis citra , & per ipſum tempus. communis vſus loquendi fuit in hac ciuitate , vnde eſt, teſtator,vel ubi teſtator conuerſabatur , quod equus, talis , conditionis appellaretur pala frenus.Teſtis autem deponet, contenta in articulo eſſe uera , interrogatus quomodo ſcit, dicet,quia per dictum tempus in dicto loco,audiuit equum talis conditionis ab omnibus talia tractantibus palafrenum vocari.in cōi vero uſu vtendi,ponit Bart. exemplum in vſu exiſtente in ciuitate , quod ille, qui emeret pannum de lino haberet illum ad menſor brachii maioris. Et fiet articulus ſecundnm Bar. cp a decem anni citra, & per ipſum tempus . cōis fuit vſus in ciuitate iſta, quod ille, qui emeret pannum de lino &c.Teſtis autem deponet, contenta in arti culo eſſe vera,interrogatus qūo scit,dicet,quod ſic uidit vtientes & vendentes in dicta ciuitate a decem annis citra, & per ipſum tps.in cōi aūt vſu intelligendi,tradit Bar.exēplū in vulgari ſermone eius,q dixit,Se'l figluolo mio moriſſe[eius bona deueniāt in talē, hæc verba ſm cōem vsū intelligēdi in-

tel-

Source : BIU Cujas

telliguntur, ſcilicet, Si filius meus deceſſerit ſine liberis. Artículus formabitur ſecundum Bart. quod a decem annis citra & per ipſum tempus, communis vſus intelligendi fuit, quia talia uerba, ſe'l figliuolo mio moriſſe, intelligantur, ideſt, Si filius meus deceſſerit ſine liberis. Teſtis autem deponet, contenta in articulo eſſe vera, interrogatus quomodo ſcit, dicet quod per totum dictum tempus in dicta ciuitate audiuit ab omnibus hominib. loquentib. de hoc, quod dicta uerba ſic intelligebantur. Poſſet etiam exemplificari in conſuetudine exiſtente in ciuitate, vt quando uenditur equus, intelligatur etiam uendita ſella. quam conſuetudinem refert Bar. in d.l. de quibus, in lectu. circa fi. Sed aduerte, quia id eſt etiam de iure communi, ſcilicet, vt uendito equo, cenſeatur vendita ſella, l. ædiles, in princ. & ibi gl. in ver. ornamenta, ff. de ædil. edi. & ita determinat Bart. in l. eum, qui. §. non ſolum, ff. de fur. & in l. ſi ut certo, §. uſque adeo, ff. commoda, & refert & ſequitur communis præceptor in d.l. de quib. col. ante pe. Poſſet tamen forte ſaluari id, quod ſentit Bar. ibi, ſcilicet, vt vendito equo, non cenſeatur vẽdita ſella, quando equus oſtenditur emptori ſine ſella, quia de iure communi illud venit in contractu, quod tempore contractus oſtenditur, vt inquit Bald. in l. 2. C. de ædilit. actio. per tex. in dicta l ædiles. §. vendendi, ff. de ædil. edi. Item de iure communi in uenditione equi, non venirent ornamenta equi, quæ haberent arma uenditoris. ita Paul. de Caſ. in d. §. vſque adeo. Præmiſſam etiam doctrinam de communi uſu loquẽdi, plene tradit & ſequitur Fulg. in conſ. ſuo 165. incip. in quæſtione propoſita. dicit tamen unum, quod non dicit Bart. videlicet, quod ſufficit teſtem deponere, ſe audiuiſſe ab omnibus hominibus loquentibus de hoc, vel a maiori parte. Et ſic non loquitur ſimpliciter de omnibus, ut loquitur Bart. & credo, quod Fulgoſ. melius loquatur, quia ita ſonant hæc verba, communis uſus loquendi, item, quia in ſimili in conſuetudine diximus in præcedenti quæſtione, ſufficere maiorem partem populi. Prædictam etiam doctrinam Bart. reſpectu cõmunis vſus intelligendi, ſequitur d. Alex. in apo. ad Bar. in dicta l. Labeo. allegans eam etiam tenere Bal. in l. 2. C. ſi aduer. rem iud. vbi per eam dicit, quod ſi probabitur, quod talis geſſit ſe pro patrefamilias ſeu pro emancipato per decem annos, legitima erit probatio. Præmiſſam etiam doctrinam ſequitur d. Anto. hic in rep. eo excepto, quia dicit, quod licet Bart. teneat, quod communis uſus loquendi debeat eſſe continuatus, tamen quod ipſe tenet contrarium, quia uſus ſumitur, prout ſonat in facto, & ſic ſufficit ſecũdum eum, quod generet habitum. Sed pro certo Bar. non contradixit, quinimmo præſupponit, ſatis eſſe quod teſtis deponat de cõmuni uſu loquẽdi eorum, qui talia tractant, & ſic ſentit Bar. quod ſatis ſit, ut tempore, quo talia tractantur, communis vſus loquendi ſic ſe habeat. Probatio enim communis vſus loquendi, debet concludere de ipſo communi vſu tempore, quo fit actus, ut per Bar. vbi ſupra, & etiam tradit Fulg. in conſ. 165. ſupra relato, vbi etiam tradit, an debeat concludere de communi uſu peritorum, de quo tradunt etiam Legiſtæ in rubr. ff. de nou. oper. nun. & Canoniſtæ in proœmio huius libri. Præmiſſam etiam doctrinam tradit Bald. in repet. d.l. de quibus. colum. fin. ff. de legib. & l. omnes dies Feſtos. C. de feriis. Prædictam etiam doctrinam Bart. refert & ſimpliciter ſequitur Dominus Lanfranc. Oriano Brixienſis in repeti. c. quoniam cõtra falſam. infra de proba, in ver. teſtium depoſitiones, ubi dicit, ſe habuiſſe in facto, quomodo intelligeretur cõſuetudo Angleriæ, quod libra intelligeretur de libra ſterlingorum, & non imperialium, & deducit quomodo debeat formari capitulum, & qualiter debeant teſtes deponere. Et idem poſſet dici de conſuetudine, quæ eſt in patria iſta, vt appellatione ducati ſimpliciter, intelligatur deducato quatuor librarum. & non de ducato auri. Et aduerte, quia iſte communis vſus intelligendi, uidetur eſſe conſuetudo interpretatiua, de qua vide etiam aliquid per Fel. in c. poſtulaſti. colum. 14 in fi. ver ſi. quatuor tamen caſibus. ſupra de reſcrip. An autem uerba
45 prolata per † Papam in bullis, intelligãtur ſecundum cõem vſum loquendi, qui eſt Romæ, an uero ſecundum communem vſum loquendi, qui eſt in loco, in quo bullæ effectum ſortiri debent vide Aegidium Bellameram in deciſionibus ſuis, deciſi. 2. incip. clauſula librarum vel marcarum. Et an verba prolata per teſtatorem, intelligantur, ſecundum conſuetudinem patriæ ſuæ, uide quæ dicam infra in quæſt. 11. in
46 fi. Aduertendum tamen eſt diligẽter † circa id, quod dictum eſt, quod talis uſus ſiue loquendi, ſiue utendi, ſiue intelligendi requirit tempus decem annorum, quia refragari uidetur id, quod dixi in obſeruantia, & in ſtylo, ſupra rub. in 4. quæſt. niſi dicas quod illa materia loquitur de obſeruantia uel ſtylo unius perſonæ, uel curiæ, qui non facit legem generalẽ.
47 Vel dicas, ut per Aret. in conſi. ſuo 11. circa fin. Sed † pro declaratione præmiſſæ quæſtionis quæritur de duobus. Et primo, quid ſi teſtis deponat, quod ſic communiter dicitur, an recte deponat. Secundo quæritur, an ſi interrogatus, a quib. audiuit, neminem ſciat nominare corruat eius depoſitio. Circa primum Bar. in d.l. Labeo. dicit, quod non ſufficeret, quod teſtis deponeret, quod ſic communiter dicitur, ſed debet deponere ſe audiuiſſe. quia alias non deponeret per ſenſum corporeum. idem D. Ant. hic, in repeti, & tradit d. Feli. in proœmio Decre. idem d. Lanfranc. in loco ſupra allegato idem uult Barto. in ſimili de teſte deponente ſuper fama, quia ſi deponit. quod ſic publice dicitur, non probat, quia talis ſermo uerificatur etiam in vno, qui publice dixerit, unde probatio non cõcluderet, prout debet. c. in præſentia. de proba. cum ſimilib. ita inquit Bar. in l. de minore, §. tormenta, ff. de quæſt. & in l. 3. §. eiuſdem, in fi. ff. de teſti. idem Bal. in addit. Spe. in ti. de ſen. Ang. in l. 2. ff. ad Mace. Io. de Imo. in l. hæredes palam, in prin. ff. de teſtam. ubi dicit, quod communiter hoc tenetur. idem Alex. in conſil. 20. incip. in cauſa appellationis, & in conſil. 25. incipien. in cauſa uertente. & in conſi. 17 incip. uiſo proceſſu. in 4. uol. & in conſil. 159. incipi. cauſa & lite in fin. in 5. uol. Contrarium tamen tenuit Bal. in c. per tuas. infra de proba. & in aliis locis, ut refert & ſequitur communis præceptor d. Iaſ. in l. non hoc. C. unde leg. & in terminis noſtris contrarium tenuit Bald. in d.l. de quib. colu. fi. referens Dy. ita conſuluiſſe. Et diſputando faciliter hęc pars teneri poſſet per rationes, quas adducit Bal. ibi. tamen a communi opinione non eſt recedendum in dubio, ut tradunt Io. And. Abb. & allii in c. i. ſupra de conſt. & Bar. in l. i.
48 in fi. C. de pœna iud. qui male iud. Circa ſecundum, an † ſi teſtis interrogetur, a quot & quibus audiuit, & reſpondeat ſe neſcire, corruat eius dictum. Bartol. in d.l. de quibus. in 4. q. præſupponit, quod ſic, quia dicit, quod teſtes deponentes talem eſſe conſuetudinem, ſi non interrogantur ultra, probãt ergo præſupponit, quod ſi ultra interrogari non reſpondetẽt non probant, idem uult Bar. in repe. d.l. 2. q. 28. ſubiicit tamẽ quod ſi probatio erat difficilis, propter magnum numerum populi, dummodo deponant de numero præſentium tempore actus, ſuper quo deponunt, licet reſpondeant ſe nullũ cognouiſſe, probant, quia nomina propria hominum probabiliter ignorantur, allegat tex. in l. ſi quis in fundi vocabulo. in princ. ff. de leg. 1. Et ita ſaluat opinionem quorundam ibi per eum relatorum, qui ſimpliciter dicebant, quod teſtes deponentes ſe neſcire, quot præſentibus uiderint aliquid iudicari, probant. Idem uult Bart. in d.l. Labeo, ff. de ſupel. lega. ubi dicit, quod teſtis interrogatus quot perſonas uidit uti, tenetur reſpondere, & ſubiicit, quod ſi deponat ſe audiuiſſe a mille perſonis, licet de nominib. dicat ſe non recordari, bene probat, allegat tex. in l. teſtium. ff. de teſti. Præmiſſam etiã concluſionem tenet Alex. in d. conſi. 45. incip. uiſis. in 2. uol. ubi dicit, quod ſi teſtis interrogatus, per quot fuit ſeruatum illud quod ipſe dicit, reſpondet, quod neſcit, non probat, qa oſtendit, quod non intelligit quod deponit, debet ergo deponere per quot id fuit ſeruatum. Vtrum autem aliquas perſonas debeat nominare. videtur dicendum, quod ſic, ut decidit Bar. in teſtibus deponentibus ſuper fama. in d.l. de minore. §. tormenta. alias in §. plurimum, in 5. col. ff. de quæſtio. In no. in c. qualiter. el 2. de accuſ. & Specul. in tit. de inquiſitio. §. nunc tractemus & Are. plene in ca. cum oporteat. infra de accu. poſt Inno. & d. Ant. ibidem, & ſubiicit hanc eſſe cõmunem opin. Contrarium tamen in hoc † conclude, & dicas,
49 qꝙ in caſu famæ aliud eſt, quia cum fama debeat habere originẽ ab honeſtis perſonis, d. c. qualiter. rationabile eſt, ut aliquæ perſonæ nominentur. ita dicunt docto. præallegati. quæ ratio ceſſat in terminis noſtris. Et propterea dicit Aret. in d. c. cum oporteat, quod quando fama haberet ortum aliũde, quam a perſonis, non eſſet neceeſſe quod teſtes aliquem nominarent. & mouetur per doctrinam Bar. in d. §. tormenta. in uerſi. tertio quæro. & allegat hoc tenere Bal. & Sali. per eũ relatos. Limitarem tamen præmiſſam concluſionem, dum dixi, quod ſi teſtis interrogatus a quot & a quibus audiuit, reſpondet ſe neſcire, non probat, ut id non procedat, quando iam plene depoſuiſſet, quia tunc debet intelligi, quod neſcit ſcilicet aliter, quam prædixit, ut declarat Alex. in l. ſtipulatio iſta, §. hæc quoque. ff. de uerb. oblig. & faciunt, quæ dixi ſupra in prima dubitatione 6. quæſtionis principalis. Octauo
50 quæro † principaliter an & quãdo iudex poſſit ſe informare de conſuetudine, & abſque eo, quod per partes probetur. In hoc puncto Bar. in l. lege Iulia. ff. de teſtib. per illum tex. dicit quod ſi aliquis allegat conſuetudinẽ, iudex poteſt ex ſeipſo interrogare tabellionẽ, an ita fuerit de cõſuetudine obſeruatum. Idem in effectu dicit. Paul. de Caſt. in ſtylo & conſuetudine in cõſ. 21. incip. in cauſa deſertionis, in ſi. in antiqua impreſſione. idẽ Alex. in l. 4. §. hoc aũt iudicium. ff. de damn. infect. & plenius in l. unica. C. ut quæ deſunt aduoc. par. iudic. ſuppleat. Idem Dominus Petr. Philip. Corneus, in conſi. 277. incip.

Source : BIU Cujas

incip.poſt ſupra ſcriptum conſilium. in 3.volu. & ante omnes Cy.in d.l.2. verſi. ſecundo quæritur circa hoc. C.quæ ſit longa conſue.Aliter tamē in iſto articulo loquitur Barto.in d.l.de quibus.in repet.in 4.queſtio.principali,& diſtinguit, hoc modo,Aut enim tractamus de conſuetudine,quæ reſpicit ordinem iudicii,tunc,cum ſit modici præiudicii,ſufficit, quod ꝓbetur ſummarie & ſine ſcriptis, quia iudex vocabit ad ſe aduocatos,& procuratores palatii,& explorabit de cō ſuetudine, allegat in argumen.tex.in authen.niſi breuiores, C.de ſenten.ex breui.recitan.& tex.in l.4.§.fi.ibi,diligentiæ, indicātis eſtexplorere,&c. ff.de teſtib. Aut vero tractamus, de conſuetudine,quæ reſpicit litis deciſionem.& tunc de ea debet plene conſtare,ſicut de aliis.allegat l.iudices.C.de iudi.& cum Bart.ſimpliciter tranſeunt poſteriores ibi. Aliter etiam in hoc puncto loquitur ipſe Bar.in repet.l.2.quæſt.27. C quę ſit longa conſuet.vbi refert Petr.dicentem, quod in his,quæ ſpectant ad litis ordinationem ſufficit probatio, ſemiplena,ſcilicet quod iudex ſe informet in abſentia partiū ſicut ſe informaret de iure ſcripto, & idem dicebat Petru.in probandis his,quæ non principaliter,ſed incidenter in iudicio proponuntur.Sed Bart.ibi concludit contrarium.dicēs, quod conſuetudo debet probari cauſa cognita.l.prima eod. tit.ergo debet plene probari.allegat text.in d.l.iudices.Et ad rationes Petr.reſpondet, vt per eum. idem concludit Ioan. And.in ſumma ſua de conſuet.poſita poſt iſtud ca.fina. vbi poſt relatam opinionem. Petr.dicit. quicquid teneat Petru. quod pars debet ſe probaturam offerre, & probare id, quod conſiſtit in facto,& nihil aliud dicit. Aliter in hoc articulo diſtinguit d. Anto.hic in repe.& dicit ſe putare, quod ſi agitur de probatione conſuetudinis alterius prouinciæ, vel ciuitatis,tunc debet plene probari maxime, ſi agendo,vel excipiendo,vel replicando deducitur in iudicium.Si vero conſuetudo eſt in ciuitate particularis loci,vel particularis perſonæ habētis poteſtatem legis condendæ,idem per omnia. Si vero conſuetudo eſt inducta conſenſu vel actu totius populi,quia hæc notoria eſt tunc ſuper ea vt ſuper notorio, iudex poteſt procedere per medium informationis, vt not. in cap.bonæ.infra de elect.& in ca.veſtra.infra de cohabi. cle. & muli.& ſufficiunt ſecūdum eum teſtes non iurati.& recepti abſente parte.allegat no.in ca.1. infra de poſtu.præl. poſt Inno.ibi.Et ſubiicit,præmiſſa procedere in conſuetudine lōgi temporis, ſed ſi eſſet longiſſimi, vel cuius initii memoria non exiſteret, putat ſufficere probationem famæ alle. Inno. in ca.veniens.& in cap.quid per nouale.de verb. ſig. & in c. veniens.infra de teſti. Hanc opi.videlicet,quod quando cōſuetudo eſt notoria, vel etiam quando verſatur in foro,poſſit iudex ſe informare,vel ſupplere,alias ſecus.firmāt Odof. & Bal.in l.vnica.in fi.c.vt quę deſ.aduo.par.iud.ſup.idem.ſci licet, vt iudex poſsit ſe de conſuetudine notoria informare ſed illa quæ non eſt notoria.debeat ſolenniter probari,clare firmat Sali.in l.1. col.8.verſi.quæro an conſuetudo debeat, probari.C.quæ ſit longa conſuetudo.idem concludit Aret. in conſil.ſuo 13.incipien.viſo diligenter themate. colum.4. & iſta opinio,vt patet ex præmiſsis, communior videtur, & rationabilis eſt,quia ea,que in facto conſiſtunt,probabiliter ignorantur,niſi notoria ſint, propterea probari debent.arg. c.1.de conſti.lib.6.cum ſimilibus. Vbi tamen loquimur de conſuetudine ſeu ſtylo curiæ vel fori, tunc poteſt forte indiſtincte dici,quod iudex pōt ſe informare de eo. & ita procedat tex.in l.3.in fin.ff.de teſtibus. & quod dicit Bart. in l. lege Iulia.& ſequen. & ita loquitur Bal.poſt Odof.in d.l.vnica. & iſta eſt etiam mens d.Alex.ibidem,dum allegat Bart. in d.l. 3.ſeu in d.l.lege Iulia.& hoc clarius dicit Alex. in l.4. §. hoc autem iudicium.col.6.ff.de dam.infect.Et facit, quia iudex videns libellum eſſe formatum contra ſtylum vel conſuetudinem libellandi,poteſt ex officio illum reijcere. ita Ang.in l.1. ff.de offic.aſſeſ.per glo in l.de quibus.in verbo.inueterata.ff.de legi.idem Ang.in l.diuturna. eo. tit. & dom.Felin. in c.2. verſi.ſtylus curię. ſupra de reſcrip.Et ratio poteſt eſſe,qđ ex officio debet iudex prouidere,ne iudicium reddatur eluſorium. c.cauſam.el 1.& ibi notant Abb.& alii,infra de iud. ſed ubi ſtylus ipſius iudicii vel curiæ non obſeruaretur, corrueret iudicium,arg.c.quam graui.de cri fall. & eorum,quę congerit dom. Feli. in d.verſi.ſtylus curię.vbi maxime dicit quod excuſatur non comparens, quando citatio habet verba non conſueta, puta ſi citaretur quis ſub pęna æris & perſonæ.alle.Ang. vt per eum.Cogita tamen quia iſta ratio etiā militare videtur in alia conſuetudine, quæ ſi non obſeruaretur,corrueret iudicium,& ſententia nulla eſſet,vt tradūt Abb. & alii,in c.1.infra de re iudi. & tamen dictum eſt conſuetudinem probari debere. Poſſet forte dici, quod immo non militat eadem ratio, quia ſtylus curię ſuæ magis ad ipſum iudicem ſpectat, quam extranea conſuetudo, vt de ſe patet, & probatur argu. in c.1.de conſti.lib.6. Hinc dicit Bar. in extrauag ad reprimendum. in verb. non obſtantibus.circa fi. quod Princeps nō præſumitur ignorare ſtatuta ſua particularia,nec ſuas cōſuetudines. Et ꝓpea iudex ex officio debet ipſius ſtyli obſeruantiā procurare,& ideo vbi ſibi notus non ſit,poterit ſe informare.Præterea, ut dicit Bar. in d.l.de quibus.in 4.quæſtione principali,quando tractamus de conſuetudine,quę reſpicit ordinem iudicii,tunc, quia talia ſunt modici præiudicii,ſufficit quod probentur ſummarie, & ſine ſcriptis,& ſufficiet quod iudex interroget & aduocatos & procuratores palatii,per tex.in d.l.3. §.fina.ff.de teſtibus. idem dicit Io.Fab.in §.ex non ſcripto.Inſ.de iure natu.ubi ēt decidit,quid ſi appelletur a tali iudice ſe informāte ſine ſcriptis,an iudex appellationis pari modo ſe informabit,vide ꝑ eum.Et pro prædicta ratione diuerſitatis,faciunt uerba Bal. in l.fi.colum.3.C.vnde cogn.ubi dicit, quod conſuetudo populi,eſt ius ciuile,ſed conſuetudo fori ſeu ſtylus,eſt ius prætorium,& viget in ea curia in qua eſt,& nō generaliter. Nec obſtat prędictis deciſio Ab.& Dd.in d.c.j.infra de re iud quia procedit in conſuetudine notoria, quæ ſi non obſeruetur, ſententia eſt nulla,ac ſi ferretur cōtra expreſſum ius ſcriptū, & talis conſuetudo non eſt probanda, ut ſupra dixi,ergo nihil repugnat.Et quod de ſtylo ſeu conſuetudine interpretatiua,quæ non eſt contra ius,poſſit iudex ſe informare, ſi autē eſt contra ius, probari debeat, tradit etiam agnatus, & præceptor meus Do.Fran. Curtius in conſi.ſuo 78.incip.D.Fran-
51 ciſchina.Nono quæro,an † conſuetudo liget Principem, In hoc breuiter concludendum videtur, quod non quia inferiores non habent poteſtatem contra ſuperiorem,Clem.ne Romani.de elect.c.cum inferior.de ma.& obed.Facit tex.in c.1.de conſtit.lib.6.ubi præſupponitur, quod Princeps poſſit derogare conſuetudini.Facit etiam,quod dicit Rom.in cōſ. ſuo 59.col.3.incip.ad diſcutiendum, ubi dicit,quod valeret donatio Principis, licet non adhiberetur in ea ſolennitas, quæ in aliis donationibus requireretur, utputa ſi omitteretur, inſinuatio.allegat Io.And.notantē in addi. Spe. tit.de inſtru.edi.§ porro.in addi.incipien.hæc ſubſcriptio.in ver.mulieris.Et dicit Bal.pulchre in auth.hoc amplius,in prin.verſi. quæro an filii regis.C.de fideicom.quod Rex eſt lex animata in regno ſuo,& poteſt plus, quam lex communis, uel conſuetudo,& ideo ſi primogenitus regis ſit inſufficiens,poſſet rex, vt ipſe inquit, ſecundogenito regnū dare, ut fecit rex Dauid. Et ratio eſt,ſecundum eum, quia conſuetudo regni de præferendo primogenitum,non debet interpretari contra utilitatem totius regni. Quinimmo etiam ſi Principis conſenſus in tali conſuetudine inducenda interueniſſet,prout inquit glo.hic in quarto requiſito, & ibi dixi,tamē adhuc non ligaret Principem ipſum. Statuta etiam ciuitatis non tenetur Princeps ſeruare etiam de honeſtate.ita Car. Flo. in cōſ.ſuo 2.& ſequitur Fel.in c.j.col.9.ſupra de conſt.in ver. quarta declaratio.Quinimmo nec delegatus Principis, tenetur ſeruare ſtatuta loci, etiam ſi delegatio fieret ordinatio. ita Bal.in c.licet,in fi.de offi.ordin.& refert & ſequitur D.Fel.in c.cum dilecta.col.19.ver.limita quarto.in fin.ſupra de reſcr.ſed hoc intellige,vt dixi ſupra in rub.in vlt.q.in tertia limitatione.Li-
52 mita tamen præmiſſam † concluſionem, vt non procedat in conſuetudine naturali ſeu ſuper ratione naturali fundata quia illa ligat Principem,ita inquit Bald.in c.1.§.fi.in tit. qui feu. da.poſ.in vſibus feudo. Bonæ enim & naturales conſuetudines,ſecundum eum,ligant Principem, quia, vt ipſe inquit, potentius eſt ius naturale, quam principatus,& propterea dicit poſt glo.ibi,quod imperator non poteſt diſueſtire vaſallum ſine conuicta culpa. Et hanc limitationem & deciſionem ēt ſequitur D.Mart.Lauden.in tract.ſuo de principibus
53 in notabili 305.alias 287.Decimo † quæro,an conſuetudo, ſicut ligat perſonas particulares ciuitatis vel populi, ita liget ciuitatem ipſam,in qua eſt conſuetudo. Videtur dicendum quod ſic,per tex.quem ibi notant Bald. & Flor.in l.venditor,§.ſi conſtat.ff.communia præd.Sed conſidera,quod repugnat alia doctrina, quæ habet, quod ſtatutum non ligat ſtatuentem,arg.l.pe.ff.de arb.& propterea dicit Io.Andr.in reg.cui licet,lib.6.in Mercurialibus, ꝙ ſtatutum epiſcopi,nō ligat ipſum epiſcopum.Poteſt forte dici, quod conſuetudo ligat ciuitatem ipſam authoritate legis, ut dicit D.Alex.poſt Ang.& Pau.de Caſt.in ſimili puncto.in l.j.in prin.ff.quod qſque iu.Tamen hęc ſolutio nō multū ſatisfacit,vnde de hoc pūcto multum dubito, & eo magis, quia tex.in d.§.ſi cōſtat, mihi non probat id,quod dicunt Bal.& Flo.& reperio,quod Ab.cum quo tranſeunt poſteriores in c.ex literis,in pen.notab.ſupra de conſt.prę ſupponit,quod ſtatutum vniuerſitatis nō liget ipſam vniuerſitatē.Idē in effectu uoluit Ang. Paul.
54 & Alex.in d.l.j.Vndecimo † quæro, an conſuetudo laicorū vel populi,liget clericos vel eccleſias.In hoc puncto Cyn. in dicta l.2.ad fi.C.quæ ſit longa conſue.ſimpliciter dicit,quod nō,duplici rōne.Prima,qa ſunt populi,quaſi dicat, unus eſt

popu-

Source : BIU Cujas

populus clericorum, alius eſt populus laicorum.patet, ſm eum,quia duo ſunt iudices.alleg.tex.in l.ſi eadem.ff.de offi. aſſeſ. unde,vt ipſe dicit, nihil habent commune clerici cum actibus plebeis.l.placet,C.de epi.& cle.Secunda ratione mouetur,quia clerici ſunt maiores laicis.l.4. C.de ſum.tri.igit, non ligantur per conſuetudinem laicorum.argum. §.plebiſcitum. Inſt.de iure nat.melius facit tex.in d.c.cum inferior & in dict.Cle.ne Romani. Aliter in hac quæſtione loquitur Bart.in repe.d.l.de quibus.& dicit in primis,quod in hoc pũcto libenter audiret Doctores moderniores iuris Canonici. poſtea in effectu concludit,quod quando cõſuetudo vel ſtatutum eſt generale,& ſic non loquitur in ſpecie de clericis, & eſt contra ea,quæ competunt clericis,non in priuilegiũ, ſed vt cuilibet,& ipſum ſtatutum vel conſuetudo eſt honeſta,tunc ligat clericos.alleg.tex.in c.cum veniſſent infra de eo,qui mit.in poſ.cauſa rei ſer. & gloſ.in l.ex ea. ff.de poſtu. idem decidit Bar.in l.1.in q.5. C.de ſum.trini.vbi etiam allegat tex.in c.conſtitutus. infra de in integ.reſtit.& c.cum cauſa infra de re iudi.Et hanc opi.Bar.ſecutus eſt Lapus allegatione ſua 81.& etiam ſequi videtur Barba.in conſ.14. in ſecundo dubio,in 2.uolu.& in rub.infra de reb.eccle.non alie.Breuiter communis opinio eſt prima,quæ ſupra relata fuit,ſcilicet,quod ſtatutum uel conſuetudo laicorum etiam generalis & honeſta,non ligat clericos,nec eccleſias. & hãc opinionem firmant dom.Ãnto.Bal.Abb. Gemin. & moderni.in c. eccleſia ſanctæ Marię.ſupra de conſtit.idem Inno.dom.Anto. & alii communiter in rub.ſupra eodem.ritu.& tradit ibi Barba.col.17.& hanc opinionem dicunt eſſe communem, domi.Anton.de Butri.ibi,& Gemin.in c.1.de iureiuran. lib. 6.& Felin.in d. c. eccleſia ſanctæ Marię & domi.Baptiſta de ſancto Seuerino in reperit.l.cunctos,populos.C.de ſum.tri. & fide catholi.Et iſtum articulum proſequitur latiſſime do. Felin.in dicto cap.eccleſia ſanctæ Marię.in 8.q.prin.vbi fundameta & authoritates refert, & etiam refert.ſolu.ad fundamenta contraria. Saluat tamen opi.contrariam in pluribus caſibus,vt per eum,& ibi etiam dicere conſueui,& infra plenius dicam. eandem opinio.ſequitur Alex.in conſ.210.inc. ponderatis.& in conſi.ſequenti,in ſecundo uol.Et dicit Bal. in c.cum veniſſent.infra de eo qui mit.in poſ.cauſa.rei ſeru. quod non ligantur clerici etiam in minoribus ordinibus cõſtituti.& idem plene dicit Alex.in conſil.210.& Abb.in ſimili in cap. cum non ab homine.infra de iud in princip. vbi dicit idem in clericis primæ tonſurę.& pro opinione & cõcluſione premiſſa ſtringit,tex.in c.fin.infra de vi.& hone. cler. vbi clare preſupponitur in fin.quod clerici non ſubiaceant ſtatutis nec conſuetudinibus patrię.item ſtringit ratio,quia ſtatuta & conſuetudines interpretantur & intelliguntur ſecundum poteſtatem ſtatuentium.cap.a nobis.el 1.infra, de ſentent. excom. & ſic non poſſunt comprehendere clericos non ſubditos.Quinimmo dicit Ioan.And.in cap.ſi.infra de immunit.eccle.lib. 6. quod ſi ſtatutum laicorum generaliter loquatur, poteſt epiſcopus eos compellere,vt declarent, ipſum ſtatutum non ligare clericos, ne poſtea ipſi clerici de facto inquirẽtur. Pro qua deciſione plene facit tex.not in c. peruenit. infra de arbit.ibi,quoniam tale arbitrium poſſet, eccleſię in poſterum pernicioſum exiſtere.per quem dicũt ibi glo.& Doct.quod nedum prouidendum eſt, quod eccleſia non vexetur de iure,ſed nec etiam de facto.Et propterea decidit ibi Ab.mirabiliter,quod ſi eccleſia habet fictabilem potentem,& qui ſit difficilis conuentionis, poterit petere, reſtitutionem in integrum aduerſus locationem factam, ẽt ad nouennium tantum,quia veriſimiliter timetur, quod pẽſio exigi non poterit.Et ſimilem deciſionem ponit Ab.poſt glo.ibi in c.1. in glo.in verbo.interrogatus.circa fi.ibi, tene ergo principium ſolu.infra de iudi.Stat igitur firma concluſio,quod conſuetudo laicorum non ligat clericos. Amplia
55 modo† iſtam concluſionem multipliciter.Et primo amplia eam,vt procedat nedum reſpectu perſonarum ipſorum clericorum,ſed etiam reſpectu rerum eccleſiæ,quia non comprehenduntur in conſuetudine generali laicorum. ita in ſimili de ſtatuto decidit Bar.in conſ.180.incip.domini priores idem Abb.in d.c.eccleſia.in lectura.Et exemplificant in ſtatuto diſponẽte, quod conductores poſſeſſionum poſſit illas dimittere certo caſu,quia non comprehendet poſſeſſionem eccleſiæ.Exemplificat etiam Abb.in ſtatuto Senenſi,diſponente, quod conductores apothecarum non poſſit expelli ſoluendo penſionem,quia non comprehendet apothecas, clericorum ſeu eccleſiarum,& ſequuntur moderni ibi, idẽ decidit Petr.de Ancha.in repe.c.1.ſupra de conſtit.verſi.quęro etiam de quæſtione. & Alexan.in ſimili in conſili.17 inc. viſo inſtrumento.in 4.vol,& dom.And.Barba.in conſi.14.in ſecundo dubio.in 2.uol.Faciunt quæ tradit Felin. plene in d. c.eccleſia.col.24.verſi.quinto quęro. vbi diſcutit, an ſtatutum laicorum poſſit indirecte prædia peruenientia ad eccleſiam ſubiicere oneribus a populo imponendis, de quo etiã tradunt Doct. ibi per eum relati, & Barba. in conſi.ſuo.1.in 3.volu.& Aret. in conſi.ſuo 32.incip.in cauſa quæ vertitur.
56 Secundo amplia,ut procedat† etiam in patrimonialibus clericorũ.c.ſi.& ibi no.Ab.infra de vi.& ho.cle. & iſte eſt unus de caſibus,in quibus clerici habent priuilegium in patrimonialibus, vt præſupponit Abb.ibi & in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.ſupra de conſti.& ſequuntur moder. ibi.Faciunt no.per Abb & alios in c.ſi clericus laicum infra de foro comp.idẽ dicit Old.in conſi.84.incip.an epiſcopus.Facit, quod decidit Pau.de Caſt.in conſi.161.inci.in præſenti. In antiqua impreſſione, vbi conſulunt, quod non valet,conſuetudo quod clerici non ſuccedant in maioriis, licet ſecus ſit in feudis,vt per eum. Regulariter tamen clerici non gaudent priuilegiis clericorum in patrimonialibus, niſi in caſibus expreſſis a iure. ita concludunt Abba.& communiter poſteriores.in d.c.eccleſia.ſuper glo.parua in verbo, perſonis.reprobando.glo.ipſam,quæ contrarium tenet, & allegant ad hoc alias authori-
57 tates, quæ ibi videri poſſunt. Tertio amplia, ut procedat, concluſio etiam in clericis in minoribus ordinibus conſtitutis,quia non ligantur conſuetudine laicorũ.ita doct.quos
58 ſupra retuli in concluſione premiſſa. Quarto amplia† vt procedat concluſio etiam in clericis coniugatis, qui contraxerunt cum unica & virgine,& incedunt in habitu & tonſura. quia non ligantur ſtatutis laicorum reſpectu priuilegiorum Canonis & fori,conceſſorum prædictis,ut in c.unico,de cle. coniug.lib.6. ita Lapus in allegatione 118.tradit Felin.in d.
59 c.eccleſia.quæſt.17. Quinto amplia,etiam† ſi clericus litigaret coram iudice ſeculari, quia contra eum non obſeruaretur conſuetudo laicorum,quo ad deciſionem cauſæ,ita cõcludunt doct.omnes in ſimili de ſtatuto in d.cap.eccleſia.& in d.c.quod clericis.per tex.in d.c.eccleſia . & per alia. & tradit Abb.pulchre in d.c.eccleſia. in 2.notabi. Hinc dicit glo. in l.ex ea.ff. de poſtu.q̃ epiſcopus inter laicos in foro ſuo litigantes,ſeruare debet conſuetudinem laicorum.& dicit Bal. ibi,quod illa glo.debet intelligi, quantum ad deciſionem, cauſę,non quantum ad ordinationem iudicii. idem Pau.de Caſt.ibi.idem Bal.in l.priuilegia.C.de ſacroſ.eccl.& in l.omni nouatione.eodem ti.Et de hac ampliatione vide,quæ plenius dicam infra in ultima ampliatione,& in quæ.pen.Sex-
60 to amplia, etiam ſi † cauſa promoueretur principaliter contra laicum,& incidenter contra clericum , quia adhuc conſuetudo non ligat clericum.ita colligit Abb.in d.c.eccleſia in 3.notabi.per illum text.& cum Abb. tranſeunt poſteriores, ibi, facit text.in argumentum, in c. tuam. de ordi. cogni.Septimo amplia.† etiam ſi conſuetudo laicorum adducatur pro clerico contra clericum,quia non ligat ipſum clericum, hoc colligo ex tex.in d. c.eccleſia ſanctę Mariæ, ubi
61 in ſimili dicitur, quod ſtatutum Romanum non potuit obſeruari pro eccleſia ſanctæ Mariæ contra monaſterium ſancti Silueſtri.Facit,quod dicit dom. Anto.cõſ 54.incip. ſtatuto ciuitatis Parmę. ubi decidit, quod ſtatuta laicorum etiã gũalia,non præiudicant eccleſiis, etiam q̃ fauorem aliarum eccleſiarum concernerent.& tradit plene dom.Felin.in d.c.
62 eccleſia.quæſti.10.Octauo amplia,vt procedat† etiam reſpectu laicorum habentium ius indiuiduum cum clericis, quia conſuetudo laicorum ipſos laicos non ligat.ita dicit do.Frã. de Are.in cõſ.25.incip. viſo themate, per adducta per eum. facit tex.notabilis In l.ſi communem . ff.quemad.ſer.amit. quem pulchre ornat do.Fel in c.1.infra de preſcriptio. Nono
63 amplia, ut† procedat,nedum reſpectu bonorũ eccleſiæ, acquiſitorum,ſed etiam reſpectu acquirendorum. exemplum ſi ſtatutum vel conſuetudo laicorum diſponat, q̃ alienatio immobiliũ non poſſit fieri in non ſubditũ,certe nõ ligat eccleſias.ita Io.An.& Gem.in c.fin.de immu.eccle.lib.6.moti inter cætera, quia tale ſtatutum eſt contra libertatem eccleſię,per illum tex.& tradunt doct. in variis locis, vt congerit Felin.in d.c.eccleſia.q.9.dicens,quod iſta eſt communis opinio,de quo puncto,vide etiam in locis allegandis infra in 4.
64 limitatione, ad fi.Decimo amplia,vt talis† cõſuetudo laicorum,nedũ nõ liget clericos,ſed ẽt non ligat laicos litigantes cũ clericis in foro eccleſiaſtico,ẽt ſi conſuetudo ipſa adduceretur in fauorem clericorũ vel eccleſiæ,ita concludit Ab.in c. q̃ clericis,de fo.cõp.col.9.verſi.ſi vero. ſtat.dicẽs poſt multa, q̃ ſi lis verſatur inter clericum & laicorũ,conſuetudo nõ ligat clericos, nec laicus talẽ cõſuetudinẽ ꝫ clericos allegare poſſet, ita e contra non ligabit laicum in fauore clerici, quia lex debet eſſe cõmunis omnibus, vt ſit æqua.c.erit aũt lex. 4.diſtin.l.ſi.C.de fruct. & lit.expen. vbi bene ad propoſitum dicitur, quod in iudiciis debet ſeruari æqualitas. Præmiſſam etiam ampliationem & deciſionem plene format, dom.Fran.de Are.in conſi.ſuo.45.incip.viſis articulis.per totum,vbi conſuluit,q̃ conſuetudo laicorum , vt credatur libris mercatorũ,non ſeruatur in foro eccleſiaſtico cõtra laicum

Source : BIU Cujas

cum etiam in fauorē clerici, & allegat doc. ſ. relatos. Et aduerte, quia licet Are. loquatur, quando cauſa verſatur corā iudice eccleſiaſtico, tamen fumdamentum ſupra relatum, probat idem eſſe, ſi cauſa vertereturcoram iudice ſeculari inter clericum & laicum. Item Abb. in d.c. quod clericis. loquitur indiſtincte, & ſic videtur concludendum, quod quando cauſa vertitur inter clericum & laicum, non poſſit clericus ſe iuuare ſtatuto laicorum, ſiue cauſa verſetur in iudicio ſeculari, ſiue eccleſiaſtico, ex ratione ſupra relata, quod non reperi ſic per alios expreſſum. Et præmiſſam deciſionē ſuadet, quia etiam in foro ſeculari contra clericum non ſeruantur leges vel ſtatuta laicorum, vt tradunt Abb. & moderni poſt Guil. Naſo. in c. 1. de conſtitu. in c. eccleſia. in 1. no. eo. tit. per illum tex. Et ſi dicas. Quādo ergo poterit clericus ſe iuuare ſtatutis laicorum, dic, ut infra dicam in tertia limitatione. Quando autem laicus litigaret cum laico coram iudice eccleſiaſtico, quæ lex ſit ſeruanda, dixi ſupra in quinta ampliatione, & dicam infra in pen. quæſt. & tradit Are. in cō
65 ſil. præallegato. Limitatur autem † prædicta concluſion. multis modis per Doctores, & ego etiam limitabo, Primo igitur limitatur, vt non procedat dicta communis concluſio in cō ſuetudine mixta clericorum & laicorum, tunc enim clerici ligantur, quia non dicuntur ligati conſuetudine laicorum, & ſic ceſſat ratio communis opinionis. ita decidunt Do. Anton. & Gemin. & omnes moder. in d.c. eccleſia ſanctæ Marię & ibi Felin. verſic. ſecundus caſus. alia allegat. Et ita ſecūdū Docto. prædictos intelligitur & procedit tex. in c. cum ueniſſent, infra de eo, qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. & ibi not. Abb. ita etiam intelligitur text. in d.c. cum cauſa. infra de re iudi. & ibi not. Abb. & faciunt, quæ dicentur infra in vltima limi-
66 tatione. Secundo limitatur, vt non † procedat dicta concluſio, quando clericus agit coram iudice ſeculari, & conſuetudo laicorum diſponit circa proceſſum ſeu modum procedēdi ſeu circa ordinatiua iudicii, quia clericus ipſe tenetur ſeruare conſuetudinem laicorum reſpectu eorum, quæ cōcernunt ipſa ordinatiua, & ſic conſuetudo laicorum hoc caſu obſeruatur contra clericos. iſtud eſt commune dictum glo. & Doct. in c. quod clericis. infra de foro compe. ut ibi atteſtatur Abb. qui idem firmat. colum. 3. Et ratio eſt, quia lex canonica conſentiens, quod cauſa agitetur coram iudice ſeculari, ex quo diſpoſuit, ꝙ actor ſequatur forum rei, c. cum ſit generale, infra de foro compe. cenſetur etiam velle, quod agitetur ſecundum modum illius iudicii. Pro iſta limitatione vulgo ſemper allegatnr gloſ. in d.c. quod clericis, & ita firmant Abb. & alii ibi. idem Ab. in c. 1. ſupra de conſtit. in 1. nota. & d. Ant. Imo. Abb. & alii communiter, in d.c. eccleſia S. Mariæ & ibi plene declarat Felin. col. 16. verſic ſeptima declaratio. verſic. tertius caſus. vbi refert rationē ſupra allegatam. Aliam rationem refert Abbas in d.c. qnoſt clericis. ſcilicet, quod ideo in ordinatiuis attenditur lex, vel conſuetudo fori, in quo cauſa uerſatur, etiam contra clericos, quia eo caſu conſuetudo non concernit perſonam, ſed cauſam quæ ſubiicitur illi foro. Aliam etiam rationem. & ſic tertiam, aſſignat Rapha. Comen. in conſil. 139. incip. P. laicus, vbi dicit, quod ratio eſt, quia ſicut, qui naſcitur in loco, ſubiicitur legibus illius loci l. origine. C. de municip. & orig. lib. 10. ſic cauſa, quę naſcitur in vno foro, debet tractari legibus illius fori.
67 Ex præmiſſa † limitatione ſic declarata infertur, quod clericus litigans coram iudice ſeculari, nō poteſt appellare ante ſententiam, niſi in caſibus a iure ciuili permiſſis, laicus autē litigans coram iudice eccleſiaſtico, appellare poterit ab omni grauamine, quia, vt dictum eſt, in reſpicientib. proceſſum vel ordinatiua iudicii, attenduntur coram iudice ſeculari leges & conſuetudines ſeculares, etiam contra clericos. ita dicunt præfati Doctores, poſt Archid. in c. non ita 2. queſtio. 6. Aliæ etiam illationes fiunt per Doct. in locis præallegat, & refert plene D. Maria Soci. poſt Abb. in d.c. quod clericis, co-
68 lu. pe. Poteſt etiam inferri, quod ſtatutum † uel conſuetudo laicorum diſponens, quod debeat fieri compromiſſum, puta inter affines, habebit locum contra clericum litigantem in foro ſeculari, ut tradit D. Pet. Philip. Corne. conſi. ſuo 114. incip. quanuis primo adſpectu. in 2. vol. & firmāt plene nouiores in d.c eccleſia S. Mariæ. col. 21. Ego tamen reperio, quod Bald. contrarium dicit in c. cum ueniſſent. col. 3. infra de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſeruan. vbi formaliter dicit, quod cō ſuetudo vel ſtatutum de compromiſſis neceſſariis, non ligat clericos, etiam in minoribus ordinibus conſtitutos. & ſequitur Alex. in conſi. ſuo 120. incip. ponderatis, in 2. volum. & in conſil. ſequenti. Sed dici poteſt, quod prædicti Doct. non loquuntur in terminis noſtris, uidelicet quando clericus litigat coram iudice ſeculari, tunc enim verius videtur id, qđ ſupra dictum eſt, quia compromittere ex neceſſitate ſtatuti, vel conſuetudinis, eſt de proceſſu litis, ut inquit Bald. in l. ſi iudex. in fin. ff. de his qui ſunt ſui. Vel dic, ꝙ vbi ſtatutum de compromiſſis fiendis ulterius diſponit, ut quia dicit, quod laudum inde ſecutum habeat paratam executionem, uel quod reductio ad arbitrium boni viri peti non poſſit, tunc ſtatutum videtur deciſionem reſpicere, & propterea nō ſeruabitur contra clericos etiam in foro ſeculi. Secus, ſi ſtatutū ſimpliciter mandat compromiſſum fieri, ita Bald. in effectu in c. fi. ver. quod ſi ſtatutum, ut lite pend. & de hoc, an compromiſſum concernar deciſoria vel ordinatoria, uide etiam Bald. qui allegat pro & contra, in l. 1. in fi. C. quæ ſit longa cō
69 ſuetudo. Ex præmiſſa † limita. & deciſio. infert etiam d. Maria. Soci. in d.c. quod clericis, in fi. quod ſtatutum diſponens, quod inſtrumentum habeat executionem paratam, nec ſit opus libello, concernit proceſſum, & non deciſionem, & propterea contra clericū obſeruaretur in foro ſeculari, allegat Bar. in d.l. 1. C. de ſumma Trin. quæſt. 5. & alia, & ſubiicit, ꝙ ſi ſtatutum diſponeret, quod probatio non admitteretur per teſtes, ſed inſtrumenta, tunc diceretur reſpicere deciſionem cauſæ, & non ordinationem. allegat Cald. & Pe. de Anchar. vt per eum. Sed tu aduerte, quia reſpectu inſtrumenti habē tis executionem paratam. nec ſit opus libello, ut id dicatur concernere proceſſum, tenet etiam Bald. in l. 1. quæſt. 4. C. ne filius pro patre, cōmunis præceptor, in d.l. 1. col. 13. C. de ſumma Trin. & d. And. Po. olim auditor Rotæ apoſtolicæ, in d.c.
70 quod clericis. Hoc tamen intellige. niſi † ſtatutū diſponat qđ contra inſtrumentum nulla exceptio opponatur, vt inquit Bal. in d. l. j. quæſt. 5. tūc enim ſtatutum reſpicit deciſionem, vt per eum. Qando autem ſtatutum daret modum vel ordinem procedendi vel etiam exequendi, tunc dicitur comprehendere ordinatiua, ſicut ſi daret ordinem proceſſui. ita Bal. in d.l. 1. q. 4. & in conſil. 285. incip. caſus, in 2. vol. & dicam infra in vlt. quæſt. Sed de alio, quod refert Soci. & ante eum tenuit Abb. in d. c. quod clericis, ſcilicet, quod ſtatutum non admittens probationes per teſtes, reſpicit deciſionem cauſæ dubito, quia probationes a deciſione differunt, ut tradunt gl. & Doct. in l. prolatam, C. de ſentent. & ad ſenſum patet. Item rationes dictæ limitationis militāt etiam reſpectu probationis, igitur in eis militabit limitatio, arg. l. illud, ff. ad le. Aquil. & c. translato. ſupra de conſti. Cogita tamen, propter authoritatem præfatorum Doctorum & aliorum, quos ſtatim referam. & forte opinio corū verior eſt, quia tollere probationem, videtur reſpicere deciſionem litis, ut in ſumma dicit Bald. in l. j. in quinta quæſt. C. ne filius pro patre, ubi dicit. quod ſtatutum diſponens, quod contra inſtrumentum nulla exceptio opponatur, reſpicit deciſionem cauſæ, quia ptobationes non ſunt de ſubſtantia iudicii, ut per Barr. in d. l. prolatam. ſunt tamen de ſubſtantia ipſius deciſionis, vt etiā Bar. ibi præſupponit. Et quod ſtatutum prædictum diſponēs quod ſolutio non poſſit probari per teſtes, non comprehendat clericos litigantes etiam coram iudice ſeculari, firmat Alex. in conſil. ſuo 210. incip. ponderatis. in vlti. colum. in 2. vol. & in conſ. ſequenti, colum. 2. idem reperio dicere Aret. in d.c. quod clericis, qui reſpondet vni arg. Imo. contrarium tenentis. Hæc tamen deciſio forte non procederet, quando ſtatutnm uel conſuetudo diſponeret, circa res, ſeu concernet res, & non perſonas, ut dicam infra in quinta limitatione. Et quod modus probandi, reſpicere dicatur potius deciſoria, quam ordinatoria iudicii, etiam uoluit Bart. in l. ictus fuſtigium. in ult. quæſt. C. ex quibus cau. infa. irrro. & Bal. in l. j. C quæ ſit lon. conſuet. ad fi. Aret. in c. dilecti. de iud. & Felin. in d.c. quod clericis, in fi. idem Do. Baptiſta de ſancto Seuerino, in reper. l. cunctos populos. C. de ſum. Trin. declarando tamen & diſtinguendo, ut per eum, licet Calcaneus aliter loquatur in conſil. ſuo. Et præmiſſam limitationem de ordinatiuis iudicii, ut conſuetudo in his diſponens, comprehendat clericos litigantes corā iudice ſeculari, ēt ſequitur Raph. Comen. in conſi. ſ. alleg. Are. in conſi. 45. inc. uiſis. ait Alex. in 167. incip. uiſo proceſſu. in 2. uol. & Barb. in conſi. 31. incip. bene etenim. in 3. uōl. Ampliatur autem & ſublimitatur dicta limitatio, ut infra dicam in quæſtio. penul. Tertio limita, ut
71 non † procedat dicta concluſio, quando conſuetudo eſſet fauorabilis clericis uel priuilegiatiua, quia tunc comprehenderet clericos. text. eſt optimus in c. dilecti de foro compet. tradit Abb. in d.c. eccleſia ſanctæ Mariæ. ubi dicit, quod incluſione fauorabili in ſtatutis laicorum, clerici comprehendun tur, idem alii communiter ibidem, idem Lapus in allega. prima incipien. in ciuitate Florentiæ. allegat tex. in l. omnia priuilegia. C. de epiſc. & cleri. Quinimmo etiam ſi conſuetudo nō eſſet ſimpliciter fauorabilis clericis, ſed indifferēs, poteſt clericus ea uti in ſuum fauorem, ſi uelit, ca. ſi in adiutorium. x. diſtin. & tradit Bald. in dicta l. de quibus. ff. de legib. & ibi communis præceptor plene. Hinc dicit Abb. in capit. fin. in 1. notab. per illum tex, de uita & hon. cler. quod clerici poſſunt uti ſtatuto contra laicos, quod inſtrumenta habeāt executionem paratam. idem Gem. in effectu in c. fi. in prin.

de

Source : BIU Cujas

de offi.delega.lib.6.& pulchre Pau.de Caſt.in conſi.ſuo 400. incip.in Chriſti &c.ad primum dicendum,vbi eleganter dicit,quod non eſt abſurdū, quod clerici gaudeant beneficiis ſtatutorum populi,licet non ſupportent onera,quia ſufficit, quod ſubeant onera ſpiritualia, & ſic non ſunt ſimiles omnino forenſibus, a quib. populus nullum habet ſubſidium, tradit etiam de hac limitatione Alex. in conſi.209. inci. ſtatutis.in 2.vol.& dom.Felin.in d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.alia adducen. in 8.quæſt.principali,ver.primus caſus eſt.licet igitur conſuetudo laicorum, non ligat clericos in præiudiciū eorum.tamen eos comprehendit in concluſione fauorabili per prædicta.& hoc verbo etiam vtitur Bal.in l.1.C de ſumma Trinit.col.7.& facit, quod dicit Abb.in c.nouit,infra de
72 iud.in glo.in verbo,quicunque.in fin. Hanc†limitationem, declara,primo ut procedat, dummodo clericus utens tali ſtatuto,etiam illud acceptet contra ſe, & ſic vtatur eo cum ſua forma.ita Bal.exemplificans in d.l.de quibus.colum.16. & dicam infra plene ſeptima limitatione.Secundo declara.
73 ut procedat.† niſi ſtatuto laicorum caueatur, ne clerici gaudeant beneficio ſtatutorum ipſorum laicorum.ita Ab.in d. c.eccleſia.& ibidem Felin.quæſt.8.& Bald. & moder.in d.l. de quibus. Tertio declara, ut non procedat,quando cauſa verſatur inter clericum & laicum, quia ſicut tale ſtatutum non obſeruaretur pro laico litigante cōtra clericum, ſic nō poterit clericus illo ſtatuto vti in ſuum fauorem, vt tradit plene Aretius in conſil.45.incip.viſis articulus. & declaraui ſupra in vltima ampliatione huius concluſionis,Et ſi di
74 cas quando ergo†procedet iſta limitatio, inquantum ſcilicet dictum eſt,quod ſtatutum etiam indifferens poterit allegari per clericum in ſui fauorem, Dico,quod poterit allegari,quando in eo caſu Canon non diſponat. argumen. cap.1. de noui operi.nun.vel poterit allegari, quando illud etiam acceptet contra ſe,præſuppoſito,quod aliqua pars ipſius ſtatuti faciat contra eum.exemplum, vt per Bal.in d.l.de quibus. Quarto limita,ut non †procedat dicta concluſio. quan
75 do conſuetudo laicorum diſponeret circa ſolenniratem adhibendam tempore contractus, quia talis cōſuetudo deber ſeruari etiam per clericos contrahentes.ratio huius limitationis eſt, quia non poteſt laicus ſubditus contrahere cum non ſubdito,ſpreta lege vel conſuetudine ciuitatis ſuæ,immo peccat, c.2.infra de maiorita & obed.& tranſgreſſor cōſuetudinis ita punitur,ſicut tranſgreſſor legis.c.in his.11.diſtin.Ex parte ergo laici nulla obligatio contrahitur, niſi ſeruata ſolennitate data a conſuetudine, quæ ipſi obligationi reſiſtit.l.cum lex.& ibi not.ff.de fideiuſ. ideo clericus cōtrahendo,omiſſa dicta ſolennitate,nulliter contrahit, quia cō tractus non poteſt ex una parte ſubſiſtere.l.Labeo. ff.de verbo.ſigni iſtam limitationem in ſimili de ſtatuto tradit Abb. in d.c.eccleſia.in repet. ubi alias rationes adducit.idem Ab. in d.c.quod clericis.colum.6.verſi.ego vero.infra de fo com pe.& ibidem Are.col.fi.dicens,quod hoc eſt regulare, vt forenſes etiam clerici teneantur ſeruare ſolennitatem loci, vbi contrahunt,allegat tex.in l.ſi fundus. ff.de euicti. idem, concludit ibi Barba. col.27. dicens quod ſolennitas ſtatuti, quæ requiritur in donatione, comprehendit etiam donationes factas clericis,& ita dicit ſe conſuluiſſe,& ſubiicit,idem conſuluiſſe. Car.Flor.in ſplendida vrbe Piſtorienſi. Præmiſſam etiam limitationem ſequitur Felin. in c.1.infra de ſponſa.& in d.c.eccleſia.8.quæſt.in verſi.quartus caſus.hoc enim caſu ut dicit Abb.in prædictis locis, conſuetudo laicorum, non ligat clericos, ſed diſponit circa ſubditos ſuos ad bonū finē.Vñ ſi clericus uult laicū obligare dēt obſeruare oīa,ſine quib.ille obligari non poteſt.allegat etiam idem tenere Feder.de Senis in conſi.85.incip.ſtatuto ciuitatis Peruſinæ. vbi dicit,quod ſtante ſtatuto, quod nobilis non poſſit recipere ceſſionem actionum contra popularem,non valebit ceſſio facta nobili per eccleſiam quia ſtatutum diſponit in caſu licito,& inter ſubditos. Et hoc etiam dicit Pa. de Caſt. in cōſ. 159.inci.in præſenti cauſa,viſis &c.in fin.in antiqua impreſſione,& Ale.in conſil.93.incip.viſis.& ponderatis.in 2.nolu. ubi pulchre conſuluit,quod inueſtitura facta per clericum laico non uocato poſſeſſore, iuxta formam ſtatuti laicalis, eſt nulla.& allegat inter cætera deciſionem Bal.in ſimili,in repe.magna in l.cunctos populos.C.de ſumma Trin. & fide
76 catho.verſi.ſed hic quæro.ubi ſecundum † eum dicit, quod ſtatutum laicorum diſponens,quod nullus poſsit contrahere ſine præſentia presbyteri, comprehendit etiam contractū qui fieret a clerico. allegat etiam Salic.in authent. caſſa, in penul.quæſt.C.de ſacroſan.eccle vbi dicit, quod ſtatutum diſponens,quod minor xxv.annis. non poſsit alienare rem immobilem,niſi ſeruata certa ſolennitate,puta cum præſentia agnatorum. habet locum etiam ſi minor contrahat cum clerico.Et præmiſſam deciſionem Fede.de ſtatuto prohibē te ceſsionem actionum contra popularem etiam ſequitur,

Dom.Baptiſta de ſancto Seuerino,in repeti.dictæ l.cunctos populos. C.de ſumma Trinit.& fide catho. ad finem firmat etiam Dom.Felin.alia adducens,in dicto capit. eccleſia Sanctæ Mariæ in 8.quæſtio.principali, verſi.quartus caſus. & ibi plene declarat, an prædicta limitatio & deciſio procedat, tā reſpectu eccleſiæ,quam clericorum, ſeu an procedat in contractu facto per laicum cum eccleſia. de quo puncto tradit etiam Cardi.Flor.in c.perpendimus,de ſenten. excom. & in conſi.144.incip.ſtatuit ciuitas Viterbienſis.Alexan.in conſi. 209 incip.ſtatutis in 2.vol. & pleniſſime vſque ad nauſeam inſtat D.Felin.loco præallegato,vide per eum,ubi maxime attingit,an ſtatutum vel conſuetudo prohibens rem alienari in forenſem,uel in non ſubditum, includat eccleſiam. de quo etiam tradunt plene nouiores ibi, & Legiſtæ,maxime modern.in l.filiusfamilias,§.diui. ff. de lega.1.ibi communis præceptor,& tradit etiam Do. Signorelus de Homod.in conſil.21.incip.ſtatuto Mediolani cauetur. Barba.in repet.rubr. infra de reb.eccle.non alie.in ſecundo dubio principali, vbi plenisſime loquitur,& in conſ.46.incip.difficile.in ſi.in 3.volu.& in conſil.30.in 4.vol. & plenius in conſil 65. incip.referam in medium.in 7.colum. & ſequentibus eodem volu. & declarabo aliquid in ſequenti limitatione. Præmiſſa tamen
77 † limitatio morderi poſſet, eo quia principale fundamentū concluſionis ſupra factæ eſt, quod ideo conſuetudo generalis non comprehendit clericos,quia deficit poteſtas in laicis inducentibus conſuetudinem,c.a nobis,el j. infra de ſent. ex com.Sed ſi dicamus,quod clerici teneantur obſeruare dictā conſuetudinem laicorum diſponentem circa ſolennitatem actus,certe talis poteſtas laicorum trahetur ad clericos ſaltē in conſequentiam,quod fieri non poteſt, ut dixi ſupra in 6. ampliatione,& propterea uideretur potius dicendum,quod conſuetudo prædicta nō ſe extendat ad laicos in caſu,in quo contraherent cum clericis.eo enim caſu,quo clericus & laicus contrahūnt ſimul,tunc ipſi clericus & laicus ſunt correlatiua, quia unus eſt emptor,alius eſt uēditor,vel unus eſt locator, alius eſt conductor, &c. & bene facit,quod dixi ſupra in 8.ampliatione.Cogita de ſolut.niſi dicas,quod immo talis conſuetudo non ligat clericos etiam in conſequentiam, ſed diſponit circa ſubditos ſuos,ut declarat Abb. in locis ſupra relatis, & licet contractus factus per laicum cum clerico,non ſeruata ſolennitate conſuetudinis, non ualeat,id nō procedit quia conſuetudo ipſa laicorum liget clericos, ſed
78 procedit ex ratione ſupra relata. Quinto limita † dictam cōcluſionem, ut procedat, quando conſuetudo diſponeret circa perſonas,ſecus,ſi circa res laicorum. ſeu res ipſas concerneret.Exemplum ſi diſponeret conſuetudo, quod res dotalis non poſſit alienari,tūc ſi clericus emeret,non valeret alienatio,& ratio eſt quia mulier laica in habilitatur ad alienā-dum unde ex ſui parte non oritur obligatio etiam naturalis dicta l.cum lex. ff.de fideiuſ. ergo etiam non orietur ex alia parte.l.Labeo.ff.de uerb.ſig. nec hoc caſu conſuetudo ligat clericos,ſed ſubditos tantum,& impedit obligationem oriri, ex tali ꝯctu, & in re ſua poteſt quis ſtatuere, l.in re mandata, C.manda c.uerum.infra de condit.appo.Iſtam limitationem tradit Abb.in ſimili,videlicet in ſtatuto,in d.c.quod clericis,per rationes prædictas, & ſubiicit,q̄ Hoſt.Io.Andr. Card.& d.Ant. non conſiderarunt iſtum caſum, nec præcedentem,& credit,quod ſi cōſideraſſent,aliter dixiſſent. & ēt ſubiicit,ſecus dicendum eſſe,quando ſtatutum concerneret perſonam,puta iubendo, ut contrahens aliquid faciat poſt contractum, puta ut apprehendat poſſeſſionem rei emptæ infra certum tempus, uel probet illam per tot teſtes, quia tūc ſecundum eum non ligabitur clericus,etiam in foro ſeculari.Præmiſſam limitationem & deciſionem etiam tradit Ab. in d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ in repe.ibidem ſequuntur communiter moder.maxime Feli.quæſt. 8. verſi.quintus & vltimus caſus.ubi dicit ſe nihil habere,quod addat. Ego etiam credo iſtam limitationem veram,licet exemplum ſit ineptū quia res dotalis ſatis alienari prohibetur de iure communi, ut in tit.de fundo dot.& Inſt. quibus alien.non licet.in prin. Et pro præmiſſa limitatione facit deciſio Salic.d.in auth.caſſa.C.de ſacroſanct.eccl. vbi dicit,quod ſtatutum loquens in rem, puta quod debitum probari non poſſit, niſi per inſtrumentum, habere locum etiam contra clericum, ſed in hoc vide Felin.poſt Calde.per eum relatum in dicto ca-
79 pitulo eccleſia,quæſtio.15. Præmiſſa tamen limitatio†morderi poſſet,quia non eſt inſpiciendum,cum quo quis loquatur,ſed in quem diſpoſitionis effectus dirigatur, l.cum pater. §.donatio.ff.de lega.ſecundo,dato ergo,quod ſtatutum uel conſuetudo diſponat circa res, ſatis uidetur prohibita perſona,quia res ſeipſam alienare non poteſt. Et quod non ſit fienda differentia,an prohibitio contractus ſit in rem, an in perſonam,tradunt d.Anton.Abb.& communiter alii, in capitulo.cum contingat,infra de iureiu.& refert & ſequitur d.Alex.

Source : BIU Cujas

d Alex.in conſ.27.incip.viſo libello.& in conſ.125.incip. v i ſis.in 1.vol.& pleriſque aliis conſiliis.in quibus refert reprobatam eſſe opinionem Bart. in l. ſi quis pro eo. ff.de fideiuſ. vbi tenet,quod ſi mulier prohibeatur alienare, tunc contra ctus non firmatur iuramento, ſecus, ſi res prohibeatur alienari.Sed tenendo limitationem præmiſſam,credo dici poſ-
80 ſe,quod licet verum ſit, quod prohibita † alienatione rei cenſeatur prohibita perſona alienare, per prędicta, tamen in ſtatuto vel conſuetudine laicorum prohibente,talis prohibitio non intelligetur reſpectu laicorum non ſubditorum,ſed reſpectu laicorum tantum ſubditorum, ſed tamen contractus factus per clericum,cū laico,non tenebit ex rationibus,de quibus ſupra facta eſt mentio, Prædicta tamen limitatio non procederet reſpectu queſtionis, an res, prohibita alienari in non ſubditum,includat clericos,vel ecclesias,licet prohibitio ſit in rem, ut tradunt docto.in locis relatis in præcedenti limitatione. Et pro declaratione. dicas, quod communis opinio eſt. quod tale ſtatutum non liget eccleſias vel clericos,vt concludunt Io. And. & Gem. per illum tex. in c.fi.de immu. eccle.lib.6.& doct. relati per Felin.in d.c.eccleſia.quæſt.9.ubi atteſtatur hanc eſſe cōmunem opinionem. Et ratio diuerſitatis eſt,vt puto, quia hoc, caſu ſi ſtatutum traheretur ad clericos,eſſet contra libertatē eccleſiæ,vt præſupponunt Doct.preallegati,ſed in caſu prę-miſſo limitationis noſtræ ceſſat dicta ratio, vt ad ſenſum patet.item,prædicta limitatio non procederet vbi cōſuetudo laicorum nedum diſponeret circa res ipſorum laicorum, ſed ſpecialiter cōcerneret perſonas clericorum.Exemplū,ſi conſuetudo dicaret, qđ clerici non ſuccedant in maioriis, ita dicit Pau.de Caſt.in conſi.165.incip.in præſenti cauſa,in
81 ultima col.in noua impreſſione nouorum. Sexto limita†dictam concluſionem,ut non procedat, quando conſuetudo iniecit vinculum ante clericatum,quia tunc licet poſt conſuetudinem inductam quis efficiatur clericus, tamen ligat illa conſuetudine,ita decidit in ſimili in ſtatuto Abb.in dic. c.eccleſia.col.fi. & in d.c.quod clericis.colum.9.exemplum ſi conſuetudine vel ſtatuto caueatur, quod primogenitus, ſuccedat, certe,ſecundogenitus factus clericus poſt ſtatutū vel conſuetudinem, ligabitur illo ſtatuto,ita decidit Ioan. And.in regula,ſine culpa. de reg.iur. li6.in Mercurialibus in ſi.idem d.Anto.& Imo.in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ,& idem dicit Abb.ibi ad fin. idem Paul.de Caſt.in conſil.339.incipi. ad primum in tertio dubio.idem d.Babptiſta de ſancto Seuerino in l.prima. colum.fi. C.de ſumma Trin.& d.Felin.in d. c.eccleſia ſanctę Mariæ.qui multum circa hanc limitationē inſtat,in queſt.principali, & etiam tradit in ſexta quæſtione vbi etiam dicit poſt Abb.ibi & alios per eum relatos, quod ſtatutum diſponens quod extantibus maſculis fœminæ nō 82
ſuccedant, excludit moniales,quæ aſſumpſerunt monachatum poſt ſtatutum.quod etiam dicit Pau.de Ca. in d.conſi. 339. & Rom.in l. ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de verb. oblig. Et eandem opinionem.veram eſſe præſupponit Rota in antiquioribus,ſub hoc tit.de conſue.deciſ.1.Et iſtam deciſionem dicit eſſe communem Are.in d.c.quod clericis,in fin.licet arguat in contrarium,vt per eum.cuius argumentum prius fuit Salic.in d.auth.caſſa.qui contrarium tenet.dicit enim Salic.quod tale ſtatutum ſolum iniicit vinculum, tempore ſucceſſionis deferendæ.& propterea ſecundum eū ſatis eſt quod filia reperiatur monialis tempore mortis patris, ad hoc, vt non ligetur dicto ſtatuto vel conſuetudine, & idem quod Salic. tenet etiam Petr. de Ancha.in conſ.ſuo 108.incip.in paucis verbis.idem Barba.in repe.rub. de reb.eccle.non alie.in ſecundo dubio.idem Alex.in conſ.211.inci. viſa.in 2.vol. ibi tamen ſequitur deciſionem Ioan. And.in exēplo de primogenito,& inter illud exemplū & aliud præcedens de excluſione fœminarum, aſsignat rationem diuerſitatis vt per eum.Eandem opinionem tenent. nouiores, in d.c.eccleſia ſanctę Mariæ,& mouentur inter cętera, quia attenta deciſione Abb. & aliorum ſupra relatorum, ſemper ſtatutum laicorum ligaret clericos,quia omnes,qui nūc viuunt, ſunt nati poſt ſtatuta, ergo dici poſſet ſecundū eos, quod ſtaruta omnia iniecerunt vinculum ante clericatum & idem dici poſſet ex mente eorum in conſuetudine ab antiquo introducta,poſt quam conſuetudinem nati ſunt omnes nunc viuentes.Tamen tenendo limitationem prædictā quæ in practica obſeruatur in hac patria maxime, ad rationes contrarias reſponderi poteſt.Et primo ad rationem Salice.& Aret. reſpondet Paul.de Caſt.in d.conſi.339.dicens, quod ſtatutum prædictum iniicit vinculum fœminis tempore quo naſcuntur, non autem tempore, quo ſuccedunt, & ſic illa qualitas impotentiæ ſuccedendi,iniicitur ante ingreſſum monaſterii.& hoc ſubtiliter probat.quia ſtante dicto ſtatuto, ius commune non habetur in conſideratione, in eo loco, in quo viget. Dicēdum eſt ergo, quod ſęmina tē pore natiuitatis ſuæ recipit habilitatem vel inhabilitatem. ſuccedendi,prout ſtatutum diſponit.Excluſio enim fęminæ vt dicit Paul. de Caſt.cauſatur propter qualitatem impotentię ſuccedendi,quæ præcedit clericatum vel ingreſſum monaſterii,propter quam qualitatem in omnem euentum, id eſt, etiam quod non fuiſſet facta monialis,excluſa fuiſſet vel breuius.poſſet negari id, quod dicit Salice.ſcilicet, quod ſtatutum iniicit vinculum tempore ſucceſſionis deferendę,qa de natura ſtatuti eſt ligare ſtatim,vt tradunt Abb. & alii, in c.2. ſupra eodem.nec illi verbo, ſuccedāt,eſt adiecta aliqua qualitas per ſtatutum, quæ qualitas debeat regulari ſecundum tempus ipſius verbi,iuxta l.in delictis.§.ſi extraneus.ff. de noxalibus.Et prędmiſſam deciſionem de ſtatuto prædicto vt excludat etiam.moniales,firmat quoque Barba.in conſi 4.1.uol.Non obſtat modo ratio nouiorum dicentium quod attenta dicta deciſione Abb.& ſequatium omnia ſtatuta laicorum ligarent clericos,quia reſpondeo,quod aſſumptum, non eſt verum,quia plerumque fiunt ſtatuta noua vel reformationes, & ſic non eſt uerum dicere, quod omnes qui viuunt,ſint nati poſt ſtatuta.Vel ſecundo melius dicas, quod dicta ratio tollitur ex deciſione Cal. in diſputatione ſua incip.ſtatuto ciuitatis cauetur.quam referunt Doct.ſupra allegati,vbi dicit Cal.quod quando actus, de quo loquitur ſtatutum,reci pit conſummationem poſt clericatum,tūc ſem. per ſtatutum iniicit vinculum poſt clericatum,& tunc clerici non ligantur & ſic non eſt uerum præſuppoſitum nouiorum. Exemplum tradit Cal.in dicta diſputatione,in ſtatuto prohibente probari ſolutionem debiti p teſtes,nam tunc laicus debitor,qui poſt ſolutionem factus eſt clericus, poterit, probare ſolutionem per teſtes,quia non ligatur tali ſtatuto hoc enim caſu, ſecundum,eum ſtatutum nō dicitur iniecis ſe vinculum ante clericatum,quia reſpicit actum,probationis fiendę & eo tempore ille,qui erat laicus reperitur clericus,vnde actus probationis fiendæ imminet tempore clericatus ſeu poſt clericatum, & ſic recipit conſummationem, poſt clericatum.Sed in caſu ſtatuti excludentis fęminas dicimus,quod actus excluſionis fœminarum recipit conſummationem tempore natiuitatis ipſius, vt dicit Pau.de Ca.in loco ſupra relato,& propterea cum tunc ſint laici, excludū tur.Et præmiſſam deciſionem & doctrinam Cald. ſequitur Pet.de Ancha.in reg. ea, quæ.de reg.iur.in 6.& in repe.c.canonum. uerſi.accedat quæſtio diſputata.ſupra de conſt. & d. Felin.in in d. c.eccleſia ſanctæ Mariæ.q.15.vbi per deciſionē Cald. præallegatam reſpondet ad rationem prędictam nouiorum,quæ ratio fuit prius p Fel.ipſum conſiderata.Stat ergo defenſata dicta limitatio.fateor tamen,quod diſputando faciliter teneri poſſet opinio contraria ſupra relata.Septimo limita†dictam concluſionem & regulam. vt non procedat quando clericus vteretur conſuetudine laicorum pro ſe, prout vti poteſt, vt plene dixi ſupra in 4.limitatione, quia teneretur illam acceptare contra ſe,& ſic ligaretnr conſuetudine tali.ita decidit Bald.in ſimili de ſtatuto, in l. de quib. verſi.ſexto quæro.ff.de legi. vbi dicit,quod ſtante ſtatuto,ꝙ inſtrumenta mandētur executioni,niſi ſint lapſi decem anni,clericus volens vti beneficio talis ſtatuti,debet eo vti infra decem annos.idem dicit Bal.in l.1.in fi.C.de contra. emptio.& in l. omni nouatione. C.de ſacroſanct. eccl.& in aliis locis relatis per communem præceptorem in d.l. de quibus idem d.Felin.in d.c. eccleſia ſanctæ Mariæ. quę.8. verſic. ſed hunc primum caſum.idem pulchre Abb. in d.c.eccleſia ſanctę Marie.in repet.ad fin.& in conſi.6. incip.caſus in 1.volu. idem tenet Alexan.in conſi.210.incip.ſtatutis.& in conſi.ſequenti.in 2.volu. Facir tex.in reg. ex eo. de reg.iur. lib.6. itē facit quod dicit glo.in c.placuit.16.q.3.quæ inquit,quod eccleſia non poteſt acceptare pro ſe l.bene aZenone.C.de quadri.præſcrip.quia non acceptauit eam contra ſe. Contra tamen iſtam limitationem facit glo.in c.nouit,in uerbo,quicunque.ad fi.infra de iudi.quæ dicit,quod eccleſia poteſt inducere legem,quando facit pro ipſa eccleſia, ſed contra ſe eam recipere non tenetur.& ad hoc illam notat.Abb.ibi,& idem dicunt Inno.& communiter alii ibidem,Secundo obſtat dictæ limitationi deciſio gl. quam ibi Abb.notat col.2. in cap.ſecundo in glo.fin.in fin. infra de mutu.pet.quæ dicit quod quis non tenetur acceptare contra ſe illud, quod ad eius poſtulationem non eſt ei conceſſum, & ſic eo caſu non habet locum titulus. Quod quiſque iuris.& hoc etiam dicit glo.in authent.quas actiones.in verbo, excluduntur. & ibi. Bart.C.de ſacroſanct.eccle.Pro ſolu.dicas,quod dictæ gloſ. intelliguntur reſpectu eorum, quæ ſunt conceſſa eccleſiis, in eorum fauorem, vel in priuilegium,quia non debent cō tra eccleſias retorqueri, & ſic non tenentur eccleſiæ contra ſe illa acceptare.l.quod fauore,C.de legib.& ita reſpondet, Abbas.in d.cap.nouit.ſuper.d.glo.in verbo,quicunque.& in d.c. eccleſia S.Mariæ in fi.Limitatio autem prædicta procedit

dit in his, quænon ſunt conceſſa in priuilegium vel fauorē clericorum, ſed in legibus communibus laicorum, vel ſtatutis vel conſuetudinibus eorum, ut patet in exemplis pro ipſa limitatione adductis. Fatendum tamen eſſet, quod etiā conceſſo, quod priuilegium datum eccleſię vel clericis per laicos, deberet acceptari cum onere annexo ipſi priuilegio argu.l. traditionibus. ff.de pact. cum ſi. & faciunt allega. in
83 princ. huius limitationis. Octauo credo dictam † concluſionem limitandam eſſe, vt non procedat in conſuetudine laicorum Canonib. non contradicente, quia deberet obſeruari etiam contra clericos. Moueor ex ſimili de lege, quæ nō contradicit Canonibus, quia ſi non ſit peccati nutritiua, & ſit rationabilis, obſeruabitur etiam in foro Canonico contra clericos, c.j.de no.ope.nunc.& bene ſtringit ille tex.in ratione ſui, hoc enim caſu conſuetudo laicorum ligabit clericos authoritate tex.in d.c.primo,& ſic authoritate legis Ca-
84 nonicæ. Nono limita dictam † concluſionem, ut non procedat reſpectu bonorum emphyteuticorum eccleſiæ, quia cōprehenduntur in generali conſuetudine laicorum reſpectu utilis dominii, ita decidunt Doct. quos refert & ſequitur Alexand.in conſil. 9.incip.ponderatis.col.1.in 5.vol.Facit, quod tradit idem Alex.in conſi.101.incip. viſis, in fi.in 1.vol.vbi allegando And de Iſer.in c.primo, quæ ſint regalia.dicit, quod emphyteutæ eccleſiarum tenentur ad collectas ratione fructuum quos colligunt, & ita dicit obſeruati de conſuetudine.Facit etiam text.quem ibi legendo ponderaui, in c.quæ in eccleſiarum ſupra de cōſti.ibi, volentes eccleſiarum indemnitati conſulere a contrario ſenſu. Item faciunt ea, quæ plene tradidi ſupra in 5. concluſio. ſumpta ex doctrina Abb. ex-
85 tra glo.in 1.limita. Decimo limitatur † dicta concluſio, vt non procedat in conſuetudine laicorum, quæ excludit clericos a beneficiis inductis per ſtatutum ipſorum laicorum, qa talis conſuetudo ualet contra ipſos clericos. ita in effectu Bald.in d.l.de quibus, col. 19.& ratio eſt, quia nemo tenetur de ſuo facere alteri beneficium capit.precarię el 1.x.q.2.nec per hoc fit contra libertatem eccleſiæ, ſecundum Bal.ubi ſupra.& ita etiam dicit Fel.in d.c.eccleſia S. Mariæ, in 8.quæſt. ver.hæc intelligo.idem communis præceptor alia adducēs, in dicta l.de quibus. Iſtam limitationem etiam tradit Abb. in ſimili, uidelicet in ſtatuto, in d.c.eccleſ. S. Mariæ.in lectura, dicens, quod ualeret ſtatutum laicorum diſponens, quod idem ius reddatur clericis in foro ſeculari, quod redderetur laicis in foro eccleſiaſtico.allegat Bald.in auth. caſſa.C.de ſacroſan. eccleſ. & ſequuntur poſteriores in d.c.eccleſia S.Ma-
86 riæ. Vndecimo † limita, ut non procedat dicta concluſio in conſuetudinibus feudorum, quia ligant clericos. hoc uolūt Hoſt.& Dom.Ant. in d. c. quod clericis.de foro compet. & ibi ſequitur Abb.col.5.ver. quandoque cauſa agitur coram ſeculari, & faciunt notata in c.cæterum.infra de iudi.per illū tex.in c.verum. & in c.ex tranſmiſſa. de foro comp. & in dictis locis aſſignatur p Dd. ratio huius limitationis, & de hac limitatione vide, quæ dicam infra q.penul.in 3.limitatione.
87 Duodecimo limito † dictam regulam, vt licet non ualeat cō ſuetudo laicorum in præiudicium clericorum uel eccleſiarum, tamen ualeret conſuetudo circa res eccleſiæ, quæ ipſis eccleſiis non præiudicaret. Exemplum valeret conſuetudo quod ad cuſtodiam eorum quæ offerrentur alicui alatri vel imagini, deputentur quandoque laici, quandoque clerici, & oblata conuertant in pios vſus. ita inqt. Pe.de Peruſio in ſuo tractatu quartæ epiſcopalis, c.4.ver.decimotertio principaliter, quem refert & ſequitur d.Fel.in c.dilectus. in princ. infra de off.ord. & faciunt, quæ dicunt Abb.& alii, in quæſt. de fabricerio, in c.2.de iud. Et per hæc expedita eſt præmiſſa concluſio & regula, & plenius, quam alibi, vt puto.

SVMMARIVM.

1 *Forenſes an liget ciuitatis uel loci conſuetudo.*
2 *Forenſis ligatur conſuetudine loci, in quo facit aliquem actum.*
3 *Forenſes contrahentes in loco, in quo adeſt conſuetudo, ſubijciuntur illi conſuetudini.*
4 *Maritꝰ forenſis conſuetudo inſpicitur, quo ad dotem, non autem conſuetudo loci contractus.*
5 *Forenſes ligantur conſuetudine loci delicti patrati.*
6 *Forenſis delinquens hic, ſi ex delicto talis ſit excommunicatus uigore ſtatuti epiſcopi ciuitatis, an poſſit abſolui a ſuo proprio epiſcopo.*
7 *Forenſis delinquens in iſta ciuitate, a quo poſſit abſolui in foro pœnitentiali.*
8 *Notarius conficiens inſtrumentum in aliquo loco, ſeruare debet conſuetudinem ciuſmet loci.*
Executio ſi fienda ſit pro forenſi, vel contra, ſeruatur conſuetudo loci, in quo fit executio.
10 *Forenſis ſi litiget in alia ciuitate, ſeruabuntur contra eum iura & conſuetudines illius loci.*
11 *Mediolanenſis ſi facit teſtamentum in ciuitate Lugduni, debet ſeruare conſuetudinem Lugdunenſem, in condendo teſtamento.*
12 *Conſuetudo quando eſſet circa res ſubiectas ciuitati, haberet etiam locum reſpectu forenſium, licet nullum ibi actum facerent.*
13 *Res forenſium quando liget conſuetudo.*
14 *Forenſi competentia, an itidem competant ciui nouo,*
15 *Conſuetudo loci iudicij, contra forenſes ſeruatur.*
16 *In ſucceſſionibus loci conſuetudo attenditur, vbi defunctus habeat domicilium licet volens ſuccedere, ſit forenſis.*
17 *Romæ urbis ſtylus ſeu conſuetudo, omnes ligat, etiam alibi quid agentes contrahentes ve.*
18 *Italię conſuetudo circa forenſes poſſidentes rem in aliquo loco, ut onus perſonæ pro rebus imponatur.*
19 *Forenſis uel ciuis in loco conſuetudinis vel ſtatuti, ibi repertus, ligatur conſuetudine uel ſtatuto.*
20 *Conſuetudo an liget ſubditos extra territorium.*
21 *Mediolanenſium ſcholarium error. Vbi & de priuilegio D. Ambroſii.*
22 *Statutum vel conſuetudo non ligat ſubditos extra territorium.*
23 *Fœminæ an excludantur vigore ſtatuti, a maſculis exiſtentibus extra territorium.*
24 *Conſuetudo quando liget ſubditum exiſtentem extra territorium, & n.25. 26.27.28.29.30.& 31.*
32 *Infantes, minores, mulieres, abſentes, & furioſi, an ligentur conſuetudine. Et quid de non natis.*
33 *Minoribus, infantibus, mulieribus, abſentibus, & furioſis, conſuetudo non tollit priuilegium a lege conceſſum.*
34 *Conſuetudo penalis uel odioſa non comprehendit minores, mulieres, & ſimiles.*
35 *Conſuetuco ciuitatis uel loci, an liget Iudæos ibi habitantes.*
36 *Conſuetudo quatenus Iudæos liget.*
37 *Iudex an ſequi debeat conſuetudinem loci litigantium, an potius loci iudicij.*
38 *In ordinatiuis ſeu in cōcernētibus proceſſum, ſeruanda eſt conſuetudo loci in quo proceditur, & illius tribunalis vel iudicis, coram quo agitur. Quod fuſe per diſcurſum probat. Fallit tamen multis caſibus, quos percurrit, num.39.40.& 41.*
42 *Iudex in deciſiuis iudicare debet ſecundum conſuetudinem litigantium, & eorum ſtatuta. Fallit nu.51.& 52.*
43 *Statuta, leges, ſeu conſuetudines litigantium, quæ dicantur. & nu.45.*
44 *In iudæorum cauſis decidendis ſeruatur lex Moſaica.*
46 *Statuto vel conſuetudine ſtante, quod credatur ſcripturis priuatis vel libris mercatorum ſcriptis eorum manu ſtabitur illis in illo iudicio, in quo producentur, licet ibi non adſit talis conſuetudo ſeu ſtatutum.*
47 *Inſtrumentum ſi fiat in aliquo loco interdicto, licet poſtea producatur in alio loco, non facit fidem.*
48 *In deciſiuis, quando non attendatur locus contractus vbi agitur ratione contractus, & num.49.*
50 *In cauſa feudali non ſeruantur leges vel conſuetudines litigantium. Et quod ius attendatur.*
53 *Conſuetudo attenditur etiam in his, quæ ſunt iuris diuini, modo illa non ſit contra ius diuinum; Et ibid. quanta ſit vis conſuetudini loci.*
54 *Iudex in exequendo an debeat ſeruare conſuetudinem loci actoris, uel loci rei, vel loci, in quo executio fit.*

Sectio. IX.

1 Duodecimò † quero, an conſuetudo ciuitatis vel loci liget forenſes. Hanc quæſtionē attingit Innoc. in rubr. ſua eod. & concludit. quod talis conſuetudo ligat forenſes ibi contrahentes, per rext. in c.quæ cōtra mores, 8.diſt.& per l.ſi fundus, ff.de euict. ſubicit tamē ꝙ ſi enormiter læderentur ex contractu, reſtituerentur ex clauſula generali, Si qua mihi iuſta cauſa uidebitur, per tex. in l.j. ff. ex quibus cau.maio.& hanc deciſionem ſimpliciter refert & ſequitur do. Anto. in d.rubrica in prin. Et dicunt prę fati Doct. quod idem eſſet in delinquentibus, quia cōtra eos ſeruaretur cōſuetudo loci delicti. Et cum prædicta doctrina etiam tranſit loan. And. in d.rub.& Cardin. in hoc c.fin. ad finem. Et dicit Bald. in ſupra dicta rubr. quod ubi agitur ex cōtractu, inſpicitur conſuetudo loci contractus, etiā ſi contrahentes illam ignorent, quia conſenſum eſt implicite in conſuetudine ipſius loci. Cum prædicta doctrina Innoc. etiam tranſit Imo. in d. rubr. Limitat tamen id, quod dictum eſt de reſtitutione, ut procedat, quando ignorantia fuit probabilis, puta quia modico ſpatio temporis forenſis fuit in loco, alias ſi ignorantia non fuiſſet probabilis, tūc non deberet reſtitui ex clauſula generali. Et præmiſſam doctrinam ſcilicet ut ligentur forenſes contrahentes uel delinquentes in loco conſuetudinis, etiam ſequi uidetur Barba. in d. rub. licet teneat, ꝙ in caſu probabilis iguorantiæ forenſis non ligetur conſuetudine ipſa, & per conſequeus non erit opus reſtitutione, p adducta per eum. In hoc tamen articulo aliter loquitur Bar. in d.l.de quibus. in repe. & plenius in rep.l.j, col.6. C.de ſum. Trin. & fide cath. vbi etiam moder. maxime communis præceptor, plene tradunt, & in effectu Bar. & poſteriores in d.l.1. faciunt longam diſtinctionem, conſiderando. Aut conſuetudo, vel ſtatutum limitat perſonas ciuium, vel diſponit circa perſonas, aut uero diſponit circa res, uel aliter, ut per eos, & pleniſſime tradit d. Alex. in cōſ. 44. incip. Alphōſus, in 5. vol.

Inſu-

Source : BIU Cujas

Insuper reperio gl.contrarias,nam gl.in c.quæ contra. 8.dis. dicit, quod forenses, vel peregrini, vel scholares non ligantur consuetudine loci,& ibi Archi.post Ia.Balduini,& Alb. Papien.dicit, quod Doctor inter Scholares iudicabit secundum iura communia. & non secundum consuetudines ciuitatis,in qua studium viget. Et pro hac opi.facit quia consuetudo est lex non scripta.§.ex non scripto.instit. de iure natu. lex autem non ligat non subditos,5.c.vt animarum. de ꝓstit. lib.6.l.1.C.de summa Tri.cum similibus.& ibi glo.per illum tex.dicit, quod si Bononiensis conueniatur Mutinæ,non debet iudicari secundum statuta Mutinę,quibus non subest & dicit ibi Odof.quod consuetudo ciuitatis non ligat Scholares.dicit etiam Old.in consi.248.incip.prę̃supposita consuetudine, quod consuetudo Parisiensis non seruatur respectu forensis, mouetur quia consuetudo localis est, & non ligat nisi subditos.l.2.C.quæ sit lon.consuet.cum similibus. idem firmat Rom.loquens in prædicta consuetudine Parisiensi,in consi.suo 163.inci.visis.vbi alia allegat. Contrarium tamen decidit glo.in c.illa.12.dist.per illum tex.in ver.societatem, quę formaliter dicit, quod quilibet tenetur uiuere secundū consuetudinem illorum,inter quos versatur.Et pro hac opinione est tex.in c.quæ contra mores.in ver.peregrini.8.dist. & in Cle.dignum.de cele.Missa.& ibi not.Card.in 4 nota. dicens,Nota,quod quis debet se coaptare his,cum quibus cōuersatur,& propterea dicit ibidem in 5.q.quod Tholosani, qui vadunt Catholoniam,non peccant comedendo ibi carnes in die Sabbati,secundum consuetudinem Catholoniæ, quæ ualet,vt per eum idem dicit Io.de Imo. ibi colum.1.& Car.Alex.in d.c.illa.circa.fi. vbi etiam allegat paulo ante illud vulgatum, Cum fueris Romæ,Romano uiuito more. de hoc tamen puncto & similibus dicam in specie infra 13.q. præmissam conclusionem etiam præsupponit regulariter, procedere Bar.in d.l.de quibus.ff.de leg.vbi dicit,quod si cō suetudo est simplex,& non limitata ad ciues,ligat forenses, pro eadem opinione etiam facit decisio Bald.in d.l.de quibus.ff.de legib.versi.quarto quęritur,vbi dicit,quod aut consuetudo est permissiua, & ligat forenses actum ibi facientes. quia vtendo consuetudine,consentiunt in ipsam,allegat l.1. C.de emanc.lib.Aut vero est prohitiua,vel compulsiua, vel pœnalis, & pari modo ligantur forenses ibi actum faciētes quia censentur consentire delinquendo.alleg.tex.in §. quia vero.in Auth.de non alie.si autem ibi nihil faciāt,secus erit. Concluſiue mihi videtur,fiendam regulam,quod consuetudo non ligat forenses,secundum glo. & Doct.in c.quæ contra.8.dist.Facit tex.in c.certificari.infra de sepu.dicens,quod quælibet patria abundat in sensu suo. Facit etiam in simili de statuto text.in d.c.vt animarum,de const.lib.6.& text.in l.fi.ff.de iurisdi.om.iud.consuetudo enim localis est,ideo nō ligat nisi subditos,vt inquit Oldr.in consil.248. & Roma.in consi.163. vbi dicunt,quod consuetudo Parisiensis, quæ habet,quod marito præmoriente,secunda pars lucri, per maritum acquisiti durante matrimonio, applicetur vxori superstiti, non ligat forenses.Amplia istam conclusionem,vt procedat etiam respectu rerum existentium extra territorium, quia consuetudo ad illas non extenditur,vt tradit Bar. in d. l.1.colum.10.& dicam plenius in q.sequenti in ampliatione. Secundo amplia,vt consuetudo loci non comprehendat forenses, etiam si forenses possiderent bona in loco, quando onus imponeretur personis pro rebus,vt sunt collectæ.text. est in l.munerum.§.patrimoniorum ff.de mu.& ho.&tradit Bar.ibi & in l.1.C.de mulie.& in quo loco.lib.10.& Are.pulchre in consi.132.inci.in causa,quæ vertitur, hoc tamen declara,ut infrà,& ultima limitatione,& etiam in secunda limitatione,dicam. Limita modo præmissam†conclusionē, 2
ut non procedat,quando forensis facit aliquem actum in loco consuetudinis,quia consuetudo respiciens illum actum, ligat forenses. hoc ptobat tex.in d.c.contra mores. 8. distin. in verbo,peregrini,& in c. illa.12.distin.& tradunt Inno.do. Anton.Bald. Imo.& Barba.in rubr.supra eod.Facit,quod dicit dom.Anto. ibi col.2. vbi inquit, quod generaliter vinculum statuti vel consuetudinis considerat ex regula fori sortiti,vt vbi quis fortitur forum contrahendo vel delinquendo,inuinculetur statuto vel consuetudine illius loci,& hac regu.dicit posuisse Card.in quæstione sua inci.statuto.Quin immo fortius dicit Are.in consi.suo.11.incipiente.procedendum,quod facientes actum in loco, puta forenses contrahētes,censentur tacite contraxisse secundum consuetudinem loci,quamuis,consuetudo adhuc non esset præscripta,& sic quamuis nondum transisset in forma consuetudinis.allegat l.fi.C.de fideiusso. cum concordantibus.& Nico.de Mata.& alios, quos refert & sequitur d.Ant.hic. Contra tamen præmissam limitationem facit text. in c.cum olim.infra de cle. coniu.vbi dicitur,quod clericus Græcus,licite vtitur matrimonio,ēt inter Latinos, Hanc tñ difficultatem tangit Abb. ibi,& de sol.se remittit ad dicta per Hos.& Inno.in c.cū secū dum.infra de tēp.ord. sed videtur clara solutio colligi ex eo, quod dicit Abb.in d.c.cum olim.in 1.notab.ſ.ꝙ in illo text. consideratur consuetudo loci originis clerici Græci,quia eo casu agitur de consideranda habilitate dicti clerici quo ad vsum matrimonij iam cōtracti,vel quo ad actū applicandū ad personam suam,& sic ille tex. non loquitur de actu facto vel fiēdo per eum clericum Græcum seu forensem inter Latinos.& propterea dicit Abb.ibi,ꝙ legitimus secun dum cō suetudinem patriæ suę,debet vbique reputari legitimus.sed quando Græcus vellet contrahere matrimonium inter Latinos, aliud esset, vt ibi dicit Innoc. & sic hoc casu ꝓcederet
3 limitatio nostra. Ex præmissa † limitatione infertur primo, ꝙ forenses contrahentes in loco in quo adest consuetudo, subijciuntur illi consuetudini.l.si fundus.ff.de euic.& firmāt alij Doc.sup.relati.idem firmant Bar.& omnes in d.l.1. C.de sum.Tri.& Bal.in consi.471.incip. inter Ioannem.in 1.uolu. ideo ementes victualia in ciuitate aliena, ligātur lege illius ciuitatis. c.1.& ibi Pet.de Anch.& Imo.supra de emp. & vēdi.Et idem dicunt præfati Doct. in omnibus aliis actib.volū tariæ iurisdictionis factis per forenses, quia respectu illorū actuum factorum in loco consuetudinis, ligantur ipsi forenses, per tex.in d. l.1.C.de emanci.lib.An autem possit vel debeat restitui cōtrahens, qui ignorabat ipsam consuetudinē, ex generali clausula, Si qua mihi iusta causa videbitur, uide Inno.do. Ant.Io.And.& Io.de Imo.in rub.sup.eo.& alias author.retuli s̃.in prin.huius art. & ēt tradit Aret.pulchre in cō
4 sil.11.col.3. Intellige tñ†hoc,quod dictum est de ꝫhentib.ut non procedat respectu cōtrahentis matrim.quia quo ad dotem,inspicitur consuetudo mariti ꝫhentis forensis, non aūt consuetudo loci contractus.tex.est singul.in l.exigere. & ibi Bar.assignat rationē,ff.de iud.& ibi ēt tradūt Bal.Ang.& cōi ter alij.idem Ale.in consi.101.inc.ex inspectione.in 3.uol.ubi alias auth.alleg.idē Fran.de Cre.in sing.66.inc.statuto Florē. & seq.vbi dicit,se consuluisse, ꝙ si vir mutaret domicilium, attenderetur primum domicilium,& all.D.Ant.& Ab.in c. 1.infra de sponsa.Præmissam limitationem ēt tradūt Bart. & cōiter alij,in l.1.C.de sum.Tri.& ibi plene do.Bapt.de sancto Seuerino,& cōis præceptor ibidē, vbi sublimitat, ut per eū. idem Barba.in rub.s̃.eo.& plenius cæteris Fel.in d.c.1.de spō sa.ubi tradit septem limitationes ad d.l.exigere.& aliam tra
5 dit Barb.in d.rub.Secūdo infertur ex†limitatione præmissa, ꝙ forenses ligantur consuetudine loci delicti,ut etiam concludunt Doct.post Bar.in d.l.de quib.in 5.q.princ. & Bar.qui hoc pulchre limitat & declarat, in d.l.1.uer.secundo quæro. C.de sum.Tri.& fi.cath.& ibi eum sequuntur posteriores. Eā dem doctr.tradit Card.Ale. in d.c.quæ contra. 8.dist. Considera tamen, quia hoc non procederet, quādo delinquens se absentaret a loco delicti, attēta consuet. q̃ hēt, ꝙ in delictis non fit remissio hodie ad locum delicti, ut referūt Bal. Pau. de Cast.& Moder.in l.hęres absens.§ 1.ff.de iud. & Bald.in l.
6 executorem.C.de excep.rei iudic. An autem†forensis delinquens in ista ciuitate,qui ex tali delicto sit excommunicatus vigore statuti ep̃i ciuitatis, possit absoluia suo proprio ep̃o, vide Abb.signanter in c.graue.ad fi.de prę̃ben. An aūt foren
7 sis delinquens†in ista ciuitate,possit in foro pœnitentiali absolui ab episcopo ciuitatis, uel presbytero parochiæ, in qua deliquit,an uero a suo proprio ep̃o,uel sacerdote,uide gl.singu.in c.1.16.q.1.quę dicit, quod in foro pœnitentiali non fortitur forensis forum loci delicti.idem firmat Lapus in c.1.infra de rapr.& dicit ibi Ab. ꝙ ita tenēt cōiter Doc. & ipse idē tenet ibidem,& in c.cum contingat.post.Ioan.de Ligna.uer. & aduertendum.infra de fo.comp. Idem firmat Ro. in sing. suis,461.inci.rōne delicti.Et Ab.in locis prædictis assignat rō nem inter forū contentiosum,& forū cōscientiæ. Credo tñ ꝙ licer respectu absolutionis in foro pęnitentiæ procedat,ꝙ, dictum est,tamen quo ad qualitatē peccari, & an sit grauius, an leuius, attendi debet consuetudo loci, in quo pecc atum committitur.capitulo illa. duodeima distinctio. & faciunt, quæ dicentur infra in sequent. quæstione. circa principium. An aūt excusetur delinquens ignorās cōsuetudinē, qñ id nō erat delictū de iure cōi,tradit Bar.ubi sup.in 5.q.prin.in prin. An aūt excusetur forensis non soluēs gabellā, qñ ignorat cō suet.uide Bar.& Pau.de Cast.in l.fi.ff.de publica. Tertio infer
8 tur, ꝙ†Notarius conficiens instr̃m in aliqun loco, debet seruare consuetud.illius loci, in quo instr̃m conficitur.§.si qua uero.in auth.ut præpo.no.Imp.& ita per illum tex.& per plures similes decidit Dyn.in consi.31. incipiente, in quæstione supra scripta.dicens,quod instrumentum aliter factum, nō
9 valet.Quarto infertur, quod si†executio est fienda pro forensi uel contra, seruatur consuetudo loci, in quo fit executio. ita Baldus in consilio 285.incipiente casus.ad finem.in secū do uolum. per tex.quem dicit notabilem,in l.missi opinatores. C. de exactoribus tributo. libro decimo. & dicetur in-

Source : BIU Cujas

10 fra ultima quæſtione. Quinto infertur, †quod ſi forenſis litiget in alia ciuitate, ſeruabuntur contra eum iura, & conſuetudines illius ciuitatis in ordinatiuis iudicii, vt etiam dicam infra in tertia limitatione, & dixi in q. præcedenti in 2. limitatione, & plenius dicam infra q. fi. Et nota, quod ſentẽtia poſtea lata, non ſeruata dicta conſuetudine, eſt nulla, vt tradunt Abb. & poſteriores, in c. 1. infra de re iud. declaran-
11 do, ut per eos. Sexto infertur, quod ſi† Mediolanenſis teſtamentum faciat in hac ciuitate Papię, quod debebit ſeruare, conſuetudinem in teſtando, quæ in hac ciuitate obſeruaretur, ita concludunt Cyn. Bar. & communiter alii in d. l. 2. C. de ſum. tri. & fide catho. idem concludit Io. de Imo in rub. ſupra eod. & ibi refert & ſequitur alias authoritates allegando Barba. colu. 18. & ad hoc inter cętera allegatur tex. in l. 2. C. quemad. teſta. aperian. vbi etiam Bal. & Pau. de Caſt. tradũt, idem Pau. de Caſt. in l. nutritoribus, C. commu. de ſucceſ. & Imo. in c. cum olim. infra de cleri. coniu. Permiſſam tamen illationem limita & declara, vt per Barto. & alios, in d. l. 1. & plenius, & clarius tradit ibi communis præceptor, & prędecedenti. Tradunt etiam Doct. quos refert Barb. in d. rub. vbi referunt quęſtionem de mercatore Anconitano, qui teſtatus, fuit in terris Soldani Babylonię, an debuerit ſeruare cõſuetudinem illius terræ, & ponit Bar. in l. qui a latronibus. ff. de teſta. loquens de legato Romano, qui teſtatur apud Barbaros. de quo etiam aliquid remiſſiue tradit Alex. in l. ſi non ſpeciali. C. eo. tit. & bene faciunt, quæ dicentur infra in pri. limitatione, & ſequentibus, per quas iſta materia declarat. Et in ſpecie declaro iſtam ſextã illationem hic, vbi melius, cadit, vt non procedat, quo ad interpretanda verba prolata per teſtatorem, quia illa verba intelligũtur ſecundum conſuetudinem loci, vbi verſatus eſt ipſe taſtator, non autem ſecundum conſuetudinem loci, vbi teſtatur, & ſic attenditur in hoc conſuetudo domicilii ſui, ſeu ſolitę habitationis. tex. eſt in l. ſi ſeruus plurium. §. fi. ff. de leg. 1. vbi dicitur, quod legatis numis ſi non conſtat de quibus numis, attenditur conſuetudo loci, vbi verſatus eſt ipſe teſtator, ille enim tex. conſiderat conſuetudinem regionis, vbi teſtator fuit, & non, ubi erat tempore teſtamẽti. & per hoc fundamentum & per alia ita conſuluit in pulchro caſu dom. Pet. Philip. Corn. in conſi. 244. incip. videtur prima facie dicendum. in 2. uolu. & aliquid facit, quod tradit Aegidius Bellamera in deciſionib. ſuis, deciſi. 2. incip. clauſula librarum vel marcharum. in cõtrahentibus tamen, qui diuerſimode verba interpretari vellent, forte aliud eſſet dicendum, & concludendum, quod interpretatio fieri deberet contra eum, qui vellet ex illis verbis ſe iuuare, l. veteribus, & ibi declarant Bart. & alii, ff. de pactis, & propterea ſi promiſſi ſint centum ducati per emptorem venditori, attendetur ualor ducati in præiudicium venditoris, qui potuit legem apertius dicere. In hoc tamẽ aliter dom. Bapt. de ſancto Seuerino, poſt dom. Tho. Dotium in l. 1. col. 56. C. de ſum. Trin. ubi dicunt, quod interpretatio fiet ſecundum conſuetudinem loci contractus, ſed text. in d. l. veteribus, repugnat, nec prædicti Doct. firmant opi. ſupra relatam. Poſſet forte dici, quod attenta conſuetudine loci contractus, verba non dicuntur dubia, & ſic ipſa conſuetudo attendetur, & ſic non obſtabit tex in d. l. veteribus, quia procedit, quando verba ſunt dubia, vel obſcura, & vide in iſto puncto, quæ dixi ſupra in 7. q. principali. In ſuper aduertendum
12 eſt, pro†declaratione omnium illationum prędmiſſarum, ꝙ vbi cõſuetudo eſſet circa res ſubiectas ciuitati, haberet locũ etiam reſpectu forenſium, licet nullum actum ibi facerent. Exemplum, ſi eſſet conſuetudo, quod domus ciuitatis non poſſent altius eleuari, quam ſint de preſenti, certe ligarentur etiam forenſes in ciuitate fabricantes. ita Bart. in d. l. 1. cum quo cæteri tranſeunt, verſi. quarto quæro. alleg. tex. in l. an in totum. C. de ædi. priua. & tex. quem dicit ita ſe intelligere, in l. venditor. §. ſi conſtat. ff. communia prædio. & tradit Barb. in d. rub. ſupra eo. vbi refert ſe etiam dixiſſe in repet. rub. de reb. eccl. non alienan. Hoc tamen ultimum non procederet reſpectu rerum ad forenſes ſpectantium, quę eſſent in loco conſuetudinis contra voluntatem ipſorum dominorum forenſium, quia talis conſuetudo nõ ligaret forenſes, reſpectu ipſarum rerum, ita decidit Abb. in ſimili, videlicet in ſtatuto in d. c. quod clericis, verſi. & ex hoc infero. infra de foro. compe. vbi dicit, ꝙ ſtatutum, quo diſponitur, quod iudęi vſurarii non teneantur reſtituere pignus furto ſubtractũ, ei, qui ꝓbabit ſe dominũ illius pignoris, niſi prius ſoluto debito, pro quo res fuit pignorata, non comprehendit forenſem, quia illa res pignorata poterit per eum repeti, ſi probabit ſe dominum, & rõ eſt, quia ipſa res non eſt ſubdita, quia fuit delata ad illum locũ ꝫ volũtatem domini. Et cum Ab. ibi trãſeunt poſteriores, & hoc refert & ſequitur, ꝓ notabili, D. Frã. de Crema, & dicit eſſe notãdũ pro Scolarib. forenſib. & in ſing. ſuis, ſingulari 81. incip. pone, Iudæi. Stante igitur concluſione prę-
miſſa ſic declarata, non obſtat gl. in d. c. quæ cõtra. cum aliis ſup. relatis, quia ex doctr. Bal. in d. l. de quibus. colligitur ſolutio. in caſu enim d gl. ſ. quando forenſis conuenitur, ipſe nullo modo conſentit conſuetudini illius loci, ad quem conuenitur, & propterea ipſe forenſis non debet iudicari ſecũdum illam conſuetudinem, ut ſtatim dicam in quarta limitatio-
13 ne. Secundo limita†dictam concluſionem, ut non procedat quando conſuetudo diſponit circa res uel bona, quia reſpectu ipſorum bonorum, ſitorum in loco conſuetudinis, ligat forenſes, per ea, quæ ſupra adducta ſunt, & maxime per deciſionem Bart. in d. l. 1. col. 6. C. de ſum. trin. cum aliis ſup. relatis. & tradit Ale. in conſi. 44. incip. Alphonſus. in 5. uol. alleg. tex. in l. reſcripto. § fi. ff. de mu. & hono. & alia tradit Fel. in c. eccleſia Sanctæ Mariæ. uerſ. quintus & ultimus caſus. ſup. de conſtit. & aliquid tradit Rom. in conſi. 163. incip. uiſis. Hoc. n. caſu conſuetudo ligat res etiam forenſium, quia circa omnes res illi loco ſubiectas diſponit, & diſponere poteſt. ſecus tamen eſſet, ubi ratione conſuetudinis loci populus vellet grauare forẽſem, ſ. perſonam forenſis pro rebus, quas ibi poſſideret, quia non poſſet, ut dixi ſupra in ſecunda ampliatione. Et per hanc limitationem dicimus, quod ſi ſtatutũ diſponeret, quod bona decedentis deferantur ad primogenitum, tunc comprehenderet forenſem decedentem, qui haberet bona ibi. ita Doct. præalleg. maxime Bar. in d. l. 1. & Abb. in d. c. quod clericis. verſic. quandoque ſtatutum concernit rem. præmiſſæ tamen limitationes non procederent, quando cõſuetudo eſt limitata ad ciues, uel ad ꝑſonas ciuitatis, uel terræ, in qua eſt conſuetudo ut in caſu l. finali. C. de teſtamentis. ubi conſuetudo teſtandi, de qua ibi, eſt limitata ad ruſticos, tunc non comprehenderet alios. l. cõficiuntur. §. primo. ff. de iure codi. idem Bart. in d. l. 1. C. de ſum. Trin. col. 6. quem poſteriores ſequuntur. facit tex. in ſimili, in l. in agris. ff. de acquir. rer. dom. Limitata enim cauſa, limitatum producit effectum, ut ibi probatur, & plene tradunt Doct. maxime mod. in l. age cum Geminiano. C. de tranſact. & pro hac limitatione etiam faciunt, quæ plene tradunt Barto. & alii, in d. l. 1. de ſtatuto diſponente circa perſonas, vt non liget forenſes, quia eos non poteſt habilitare, neque inhabilitare, ex quo deficit in eos iuriſdictio, & propterea dicunt, quod ſtatutum diſponens, quod filius familias poſſit teſtari, non comprehẽdet forenſem ibi teſtantem. item ſtatutum diſponens, quod maritus non poſſit aliquid legare uxori, non comprehendet forẽſem ibi teſtantem. item ſtatutum diſponens, quod primogenitus ſuccedat, non comprehendet forenſem, quod etiã tradit Abb. in d. c. qnod clericis. ubi alias duas pulchras deciſiones refert. idem d. Alexã. pleniſſime alias ſimiles deciſiones referens, & in ſimili caſu conſulens in d. conſil. 44. in 5. uolu. idem Barba. qui conſuluit in eodem caſu, in conſi. 75. incip. illud in medium referam. in 3. vol. Et procedit iſta deciſio, ẽt. ſi forenſis habeat bona in illo loco conſuetudinis, attento, ꝙ conſuetudo non diſponit circa bona, ſed circa perſonas. ita Bart. in d. l. 1. col. 10. uerſ. ſed poſſet dubitari, & ſequitur Bal. ibidem. idem Ab. in d. c. quod clericis. Pet. de Ancha. in conſil. 223. incip. uiſo puncto. ad fi. Paul de Caſtr. in conſ. 32. in 1. uol. nouorum, ſecundum nouam impreſs. Ioan. Cal. in conſil. 34. incip. ſtatuto Ferrarienſi. ſub tit. de teſtam. Fel. in c. poſtulaſti. infra de ſo. compe. ubi alia allegat, & Alexã. alias authoritates adducens, in d. conſ. 44. & Barb. in d. conſ. 75. Et ex his apparet, male dicere Pet. de Ancha. in repet. c. canonum. q. 12. princ. uerſ. iuxta prædicta. ſupra de conſt. ubi dicit, quod communis opinio in hoc eſt contra Bar. & Bal. & procedunt prędicta tam reſpectu fauorabilium forenſibus, quam reſpectu præiudicialium eiſdem, quia forenſes non poſſunt uti beneficio talis ſtatuti, vel conſuetudinis. ita Alb. in 2. parte ſtatutorum, q. 9. idem Ale. in d. conſ. 44. poſt Gul. de Cu. in quadam ſua diſpu. idem Soc. alia adducens, in conſ. 231. incipiẽ. cum in præſenti. vbi multas authoritates ad hoc allegat. idẽ Fel. etiam adducens conſi. diuerſorum Doct. in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ, uide licet in 8. quæſt. princ. ſupra de conſtit. Et iſta faciunt ad quæſtionem, an forẽſis poſſit uti beneficio ſtatuti huius ciuitatis, quo cauetur, ꝙ extantibus maſculis fœminæ non ſuccedant. de qua uide, quæ tradunt Barba. & alij in d. l. 1. C. de ſumma Trinit. & Barba. plene in conſ. ſuo 73. incip. magnanimus. in 4. uolu. & faciunt, quæ dicentur infra in
14 4. limitatione. & Et nota, quod illud, quod dicitur†de forenſi, habet etiam locum in ciue nouello. tex. eſt in l. qui cũ uno §. fin ff. de re mili. quem ad hoc reputat ſingularem Rom. in ſing. ſuis, ſing. 73. incip. nunquid ciui nouello. idem dicit Bal. in l. data opera. C. qui accuſ. non poſ. & Barto. hic, columna decimaquarta. & communis præceptor in dicta l. prima. columna decimaſexta. C. de ſum. Tri. & fi. cath. Tertio limita
15 †dictam concluſionem, ut non procedat reſpectu iudicij in ordinatiuis, quia ſeruatur ꝫ ſuetu. loci iudicij etiã ꝫ forenſes, uel reſpectu forenſium ibi litigantium, licet ſecus ſit in deciſiuis.

Source : BIU Cujas

fiuis.ita gl.D.Anto.Abb.& communiter omnes,in d.c.quod clericis.de foro compet. & Doc.communiter in d.c.eccleſia Sanctæ Mariæ.ſup.de conſt.ubi Abb.in lect. & melius in repeti.in fi.ubi dicit, ꝙ in deciſiuis ſi homines alicuius profeſſionis habent ſtatuta particularia,ipſa ſtatuta obſeruabūtur in eorum cauſis decidendis a iudicibus etiam ordinariis. & reprobat gl.contrarium dicentem in l.2.C.de conſtit.pec. & ſubijcit,ꝙ ēt Cy.ibi illam reprobat.& tradit Fel. in d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ. ubi in ſpecie allegat iura & alias authorit. uerſ.ſeptima declaratio.uerſ.tertius caſus. tradit ēt D.Laur. Calcan.in conſ.ſuo 2.ubi dicit,qđ in duello agitato in curia Gallica,quia eſt ſpecies probationis, & ſic tendit ad ordinationem iudicij, ſeruabitur conſuetudo Galliæ contra Pedemontanos ibi ad duellum uenientes. Et de hac limitatione uide etiam,quæ dixi ſupra,ubi tetigi,an probatio concernat deciſoria litis,in præcedenti q.in 2.limit. Debet.n.quis iudicari ſecundum leges patriæ ſuæ, licet proceſſus fiat ſecundū conſuetudinem loci,in quo iudicium uentilatur,per prædicta.& tradit etiam Bal.in l.penult.C.de conſtit.pecu. & Do. Bapt.de ſancto Seuerino,in d.l.1.colum.antepen. Hinc dicimus,quod in cauſis iudæorum decidendis in primis ſeruatur lex Moſaica.ita Cald.in conſ.30.ſub titu.de teſtam. & Fel.in d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.in uer.fallit quinto. de conſtit. & dicam plenius infra q.15.Aduertendum tamē eſt, quia in deciſiuis quandoq; lex forenſis uel lex litigantium dicetur lex loci contractus, quandoque lex loci delicti, quandoque lex loci,in quo res ſita eſt,ut pulchre declarat Imo.poſt Io.And. in rub.ſupra eod.col.2.& ibidem Barba.col.17. qui Doct.improbant dom.Ant.ibi ſentientem indiſtincte, quod lex loci contractus dicatur lex litigantium.& dicam inf.in q. penul.

16 Quarto limita dictam†concluſionem , ut non procedat reſpectu ſucceſſionis bonorum,quæ competunt forenſi, quia in ſucceſſiouibus attenditur conſuetudo loci, vbi defunctus habebat domicilium, licet volens ſucc edere ſit forenſis,& ſic talis conſuetudo forenſes comprehendit.ita decidit Petr. de Ancha.in repet. c.canonum. verſic. cauetur ſtatuto Tuderti. ſupra de conſti.ubi dicit,quod, iſta eſt communis, ſententia.Facit,quod dicit, Paul.de Caſt.conſi.377.incip.ſuper iſtis dubiis in noua impreſſione nouorum,vbi conſuluit quod conſuetudo Cauidiſtriæ,quæ habet, quod tutores ſuperlucrantur fructus quorumcunque bonorum pupilli,cōprehendit etiam bona,quæ pupillus alibi habebat,& ſic nōconſideratur perſona tutoris licet forēſis reſpectu dictę ſucceſſionis.Præmiſſam etiam limitationem tradunt Iac.But. & Bald.in repet.d.l. 1. C.de ſumma Trinit. verſi.quinto quæritur, ubi in hoc reprehendit doctrinam Bart. ibi facientib. differentiam, an conſuetudo vel ſtatutum loquatur in rem an in perſonam.idem dicunt Albe.de Roſate & Salic. ibid. idem decidit Ioan.de Ana.in conſil.4.in tertio dubio.Quin-

17 to limita†vt non procedat dicta concluſio in conſuetudine vel ſtylo vrbis Romæ, quia omnes ligat, nedum ibi actū facientes,ſed alibi,nemo enim videtur dici poſſe forenſis reſpectu dictæ vrbis, lege Roma. ff.ad municip.c.fi.de fo.compe.& ibi not.facit tex.& ibi no.& Abb.& poſteriores,in c.ex literis.ſupra de conſt.Hanc limitationem declara,vt dixi ſupra extra gloſ.in 8. concluſione,ſumpta ex doctrina Abb.in

18 2.ampliatione in fi.Sexto limita dictam†concluſionem, vt non procedat, quando conſuetudo eſſet in loco ligandi forenſes illuc accedentes,quia valeret.Exemplum, ſi conſuetudo adeſſet,quod onera etiam perſonalia forenſibus imponerentur,nam talis conſuetudo valeret, ita Bar.ſingulariter in l.unica, C. de auro coro. lib.10. & propterea ſtante dicta cōſuetudine.etiam Scholaribus onera talia imponi poſſent ſecundum Bart.ibi. & ſequitur Alex. in l. 1. C.qui profeſſione vel ætate ſe excuſ.lib.10.in addit.ad Bartol.Præmiſſam ēt deciſionem refert & extollit dom.Abb. in c.2.col.7.verſi.ſecunda concluſio.infra de immu.eccle.dicens, & bene,quod intelligitur iſta deciſio reſpectu forenſium laicorum, non autem clericorum.vt etiam dicit Ioan. And.ibi.Premiſſam limitationem tradit etiam Bart. in l. 1. C.de mulie.& in quo loco.lib. x.ubi dicit,quod hodie ciuitates Italię hoc habent, ex conſuetudine,quod forenſis poſſidens res in aliquo loco, ſoluat ibi collectas,quæ imponuntur perſonę pro rebus, vt per eum. & de iſta conſuetudine etiam atteſtatur Bald.in l. etiam.C.de execu.rei iudi. & præſupponunt prędicti Docto. talem conſuetudinem valere. idem præſupponit d. Fanciſ. de Aretio in conſil.ſuo 132.incip.in cauſa, quæ vertitur, & Ale.pulchre conſil.101. incipiente,viſo.in 1.uolum. An autem conſuetudo ciuitatis uel loci,liget Iudęos, dicam infra

19 in quæſtione.decimaquinta. Septimo limita,ut non†procedat prædicta concluſio in forenſe, qui licet alibi haberet domicilium , tamen oriundus eſt vel ciuis in loco conſuetudinis, vel ſtatuti, quia ſi ibi reperiatur, ligatur dicta conſuetudine vel ſtatuto.ita Imo. & Maria. in c.ſanc.el 1.inf.de foro compet. ubi dicunt, ꝙ licet ſtatutum de compromiſſis fiendis non liget forenſem ratione rei ſitæ, tamen id nō procedit,quando eſt ciuis oriundus loci , in quo dictum ſtatutū uiget,quia ligatur,ſi ibi reperiatur, ſecus, ſi ſit in loco domicilij ſui,quia ſolus iudex domicilij diſtringit perſonam, vt p

20 eos.Decimotertio quæro,an†conſuetudo liget ſubditos extra territorium.In hoc puncto regula videtur eſſe, quod nō. c.vt animarum.§.1.de conſti.li.6. vbi dicitur, ꝙ ſi epiſcopus excommunicat omnes furtum facientes, tale ſtatutum nō comprehendit ſubditos extra Dięceſim præfati epiſcopi furta committentes.& ita notant Gemin.&alii ibi. probatur ēt in l.fi.ff.de iuriſdict.om.iud.& firmat Bar.in d.l.1. C.de ſum. Trin.ubi dicit, ꝙ ſtatuta,quæ reſpiciunt litis deciſionem,nō comprehendunt ea, quæ extra territorium ſunt commiſſa. & ſubijcit, hoc proceeere tam in contractibus,quam in delictis.alleg.tex.in d.cap.vt animarum.§. 1.& alia.& ſubiicit, ꝙ idem tenent Odof.& Alber.de Gandinis. & cum Bar. ibi trā ſeunt poſteriores.Et ratio huius deciſionis aſſignatur in d. §. 1.& in d.l.fi.ff.de iuriſd.om.iud. vbi dicitur.ꝙ extra territoriū ius dicenti impune non paretur.& tradunt Doct.in varijs locis,ut congerit D.Fel.in c.a nobis. el 1. infra de ſenten.excō. ubi atteſtatur hanc eſſe communem opinionem.& idem atteſtatur do.Ale.vbi plene loquitur,in conſil. 111.incip.ponderatis.in 1.vol. ubi conſuluit, quod delinquens extra territorium, non punitur ſecundum formā ſtatuti ciuitatis ſuę, ſed ſecundum ſtatu. ciuitatis,in qua deliquit,vel ſm ius cōe quando ibi non adſit ſtatutum aliter diſponens. idem tenet Bar.in tract.repræſaliarum, in 1.par.q.4. in fine. vbi dicit, ꝙ ſtatutum Florentiæ factum,contra mercatores rumpentes, habet locum reſpectu debitorum cōtractorum in ciuitate , ſecus, ſi alibi debita ſint ꝙtracta.allegat tex.in d.c.vt animarum.& in l.cum vnus.§.is,qui.ff.de bo.author.iud.poſſ. & ibidem ſubiicit,ꝙ tale ſtatutum non habet locum in rumpentibus extra ciuitatem Florentiæ , cum ibi forte non haberēt apothecam vel ſtationem. Comprobatur dicta cōcluſio per vulgatam.l.ſi fundus.ff.de euict. ubi dicitur,ꝙ attenditur cō ſuetudo loci contractus inter contrahentes,non autem attēditur conſuetudo ciuitatis eorum.& declarat Bart.in l. 1.colum.4. C.de ſum. Trinit.& alij poſt eum, maxime dom.Bapt. de ſancto Seuerino col. 16.& ſequentibus.ubi facit multas illationes bonas in practica.Et pro iſta concluſione & regula facit,quod dicit Card. Flo.in d.Cle.dignum de celebrat. miſſa.colu. 5.vbi dicit,quod Cathelani exiſtentes Tholoſæ, non poſſunt comedere carnes in die Sabbathi,& ſic non poſſunt ſeruare conſuetudinem Cathaloniæ patriæ ſuæ, quādo ſunt extra patriam.& ibidem ſequitur Imol. idem Abb. pulchre in c.conſilium.in fine,infra de obſer.ieiu.& Card. Alex.in d. c.illa.ad fin.12.diſt. & dom. Fel.in d.c.quod clericis. in princ. infra de foro compet.& in c.1.infra de ſponſa. allegat bonū tex.in d.c.illa.12.diſtinc.& in d.clem.dignum.Ex hoc inferri

21 poſſet , † quod domini Scholares Mediolanenſes exiſtentes Papiæ,male faciunt comedendo carnes poſt carni ſpriuium Romanum, & ſic male faciunt in obſeruando conſuetudinem Mediolani,vel priuilegium Ambroſianum. In hoc tamen puncto reperio,quod dom.Chriſtoph.Porcius cōciuis meus in §. ſed quod principi. alias eſt in §. reſponſa prudentum.in fi.Inſtit.de iure nat. gen.& ciui.dicit conſiderandum eſſe, an illud priuilegium fuerit cōceſſum perſonis,an loco. quia ſi eſt conceſſum perſonis,excuſabuntur Mediolanēſes, qui in tempore prædicto carnes comedunt extra territoriū. Si autem eſt conceſſum loco, ſecus. & hoc ſecundo caſu dicit,quod Papienſes, vel alij, qui comederent carnes Mediolani iuxta tale priuilegium,non peccarent.& ſubiicit, quod in dubio eſt coniecturæ locus , vt ſolum loco tributum fuerit. & credo, quod lectura ſua ſit corrupta, quia debuit dicere,quod in dubio, tam loco,quam perſonis, conceſſum cenſetur tale priuilegium, vt dicit Bal.quem ipſe paulo ante allegauit,& qui tradit diſtinctionem ſupra relatam,in l.ſi non ſpeciali.C.de teſta.per tex.in l.fi.ff.de conſtit.princ.Sed diſtinctio ipſa videtur poſſe morderi,quia in ſimili videmus,quod ſtatuentes licet circa perſonas diſponant, non tamen comprehendunt ſubditos,qñ ſunt extra territorium, ut eſt text. clarus in d.c.vt animarum.§.1.cum alijs ſupra allegatis.Quinimmo magnum eſt dubium, an ſtatutum trahatur ad ſubditos exiſtentes extra territorium, dato,quod in ſpecie ſtatutum id diſponat,vt ſtatim dicam.Præterea deciſio Card. Floren. & ſequacium ſupra relata, de Cathelanis comedentib. carnes Tholoſæ,repugnat dictæ deciſioni Porcii, qa eſt fundata in ea rōne,ne Tholoſani ſcandalizentur, quæ ratio colligitur ex d.c.illa.& ex ſententia D.Ambr.ibi relata,ut dicit Docto.præalleg. maxime in d.c.conſilium. in fi. Sed hęc ratio ſuadet, quod priuilegium D. Abroſii,licet eſſet ſimpliciter conceſum Mediolanenſibus,& ſic perſonis, tamen deberet ſane intelligi, quando Mediolanenſes ſunt in Dię-

Source : BIU Cujas

cesi Mediolanensi,ne dicamus D. Ambrosium voluisse, qđ Mediolanenses vtantur illo priuilegio cum scandalo aliorum.contra illud,quod ipsemet dixerat in d.c.illa.considera
23 ui tamen† tandem sustineri posse dictam decisionem Porcii quia loquitur in priuilegio Principis seu D.Ambrosii, quod verisimiliter fuit a Papa confirmatum,vel de eius voluntate concessum nec aliter valeret, ex quo est contra ius commune,vt probatur,in c.quod super his.& ibi no.infra de maior.& obed. Dicamus ergo, quod si ipsum priuilegium esset concessum personis Mediolanensibus, ipse personæ vbique tali priuilegio vti poterunt,quia Papa habet iurisdictionem vbique,c.fin.infra de foro competen.c.cuncta per mundum, 9.q.3.conclusio aut em supra facta, & materia ista procedit, in consuetudine,quæ non habet vires nisi in loco vbi est, d. c.illa.12. dist.& in terminis istis procedat decisio de Cathelanis supra relata.& istam differentiam, inter priuilegiū Principis & consuetudinem, expresse facit Bal.in d. l.si non speciali.Ex præmissis igitur stat conclusio,quod statutum vel cō suetudo, non ligat subditos extra territorium.. Amplia istā conclusionem, vt procedat etiam respectu bonorum alibi existentium,quam loco consuetudinis, quia licet sint bona subditorum ad illa non extenditur consuetudo,vt bene probatur arg.l.pupillo.ff.de tuto.& cura.dat.ab his.& ita firmāt Bar.& communiter Doct.in d.l. 1.vers. sed posset dubitari.& tradit ibi plene communis preceptor,quæs.6.vbi concludūt quod consuetudo Angliæ, disponens, quod primogenitus, succedat,non comprehendit bona existentia in Italia.tradūt etiam Doct. in locis pluribus, vt plene refert, & concludit, Alex. in consi.128.incip.consideratis.in 1.uol. & in consi.16. incip.viso titulo quæstionis.in eo. vol. vbi consuluit plene, quod statutum excludens feminas a successione, non trahitur ad bona existentia extra territorium statuentium,& dicit hanc esse communem opinionem. & de hoc puncto vide etiam communem præceptorem in repet.l.re coniuncti. char.16.versi.decimus casus.ff.de lega.3.& Alex.in consi.31. incip.viso.in 1.uolum.& etiam Car.Flor.hic.in fin.vbi idem concludit in nominibus debitorum, quia secundum eum pertinent ad illud territorium, vbi facienda est solutio.& alleg.Bal.ita consuluisse.uide etiam Ale.in d.consi.31. Et simi lem quæstionem decidit Card. hic referendo Bal. consuluisse pone, inquit.quod forensis habebat vxorem & domicilio in Anglia,& decessit Senis,condito testamento,in quo vxori nihil reliquit, hęres agebat contra debitores,qui dicebāt, quod non tenebantur soluere, quia possent iterum conueniri in Anglia ab vxore cum ibi,sit consuetudo, quod vxor in certa parte succedat marito & concludit, quod consuetudo Angliæ procedat quo ad bona Anglicana, non quo ad ea quæ alibi erant.& dicit Cardin. hic in quæst. de statuto Ferrariensi disponente,quod extantibus masculis filiō fæmina non succedat, quod tale statutum non excludit filia nuptam extra territorium Ferrariæ,quo ad bona alibi sita, ēt si specialiter loqueretur, expresse prohibens ne filia succedat, in aliquibus bonis vbicunque sitis.Et mouetur,quia ex quo nupta.est definit esse de primo domicilio,& fit de domicilio viri.l.Imperatores.§.idem rescripserunt. ff.ad munici. & sic non ligatur illo statuto,tanquam non subdita,sentit tamen Card.quod vbi persona esset subiecta, statutum vel consuetudo illam ligare posset,etiā respectu rerum sitarum in alia iurisdictione,quando in specie disponeret,& idem dicit cla
27 rius Paul.de Cast.in consi.86.incip.primum quæsitum.circa princ.in antiqua impressione. An autem fœminæ excludan
24 tur† vigore dicti statuti a masculis habitantibus extra territorium statuentium,vide not.in d.l.1.C.de summa.Trin. & Barba.in consi.73.incip.magnanimus.in 4.uol.& faciuntur, quæ dixi in præcedenti quæst.quarta limitatione. Limit.modo præmissam† conclusionem & regulam multipliciter. & Primo vt non procedat quando actus habet ortum in territorio,quia tunc consuetudo ligat subditum existentem extra territorium.ita in effectu decidit Gem.in simili de statuto,in d.c.vt animarum. post Feder.de Senis,in consil.182. idē clarius dom.Philip.de Perusio,ibi allegans bonum textum. in l.fi.ff.de decre.ab ord.fac.vbi ponitur tale exemplum,pone,quod fiat statutum pœnale,ne quis agat vel mercetur extra municipium,tunc subditi de tali statuto notitiam habētes,& contrauenientes, licet id faciant extra territorium,puniutur,facit tex.& ibi not.Bart.& clarius Bal.in l.fin.C.de cō
25 mer.& mercatoribus. Secundo limita, vt non† procedat dicta conclusio, qñ consuetudo esset inducta respectu rerum existentium in territorio,quia tunc comprehendit subditos vbicunque sint,respectu dictarum rerum. ita Feder.in d.cōsil. 182.Gem.in d.c.ut animarum.idem Bar.in d.l.1.C.de su. trin in uersi.tertio quæro.vers.sexto est videndum.vbi dicit, quod eo casu etiam forenses ligantur respectu dictarum rerum.& tradit ibidem plene communis præceptor, alia allegans.tradit etiam ipse in l.fi.ff.de iurisd.om.iu.& bene probatur in l.rescripto.§.fi.ff.de mune.& hono. Quinimmo valeret cōsuetudo,quod in alieno territorio quis iurisdictionē exerceret.tex.est no.in l.3.§.fi.ff.de test.& refert Bal.reputans hoc valde no.in c.1.de test.cogen.& firmat communis præceptor in d.l.fi.in 12.limitatione.addens tex. in c. vt litigan-
26 tes.in fi.de offi.ordi.lib. 6. Tertio limita† dictam conclusionem,vt non procedat quando consuetudo continet prohibitionem fauorabilem,ut puta,ne minores decipiantur, disponit, quod minor xxv. annis non possit facere testamentum,tunc licet faciat testamentum extra territorium, ligat consuetudine vel statuto. ita Bar.in d.l.1.in 6.q.C.de summa Tri. Mouetur per simile de interdicto bonis,cuius alienatio etiam extra territorium facta non valet.vt per eum. Et idē dicit in stat. disponente,quod maritus nō possit aliquid legare vxori,pro qua decisione facit ratio,quia statutum vel cōsuetudo de facili redderetur elusoria, si extra territorium liceret contrauenire ipsi statuto, vel consuetudini. & fienda est ea interpretatio,ne iura sint elusoria.c.commissa.de elec. lib.6. Endem limi.& decisio tradit Roman. in consi. suo 39. incip. in proposita quæstione, idem d.Benedictus Capra in cons.suo 21.incip.cum de duobus,quæritur.Alex. in consil. 41.incip.visis in 5.uol. & Barba. qui dicit hanc esse communem opinionem in consil.suo vlti.in 3.uolum. idem firmat dom.Baptista de sancto Seuerino,dicens etiam esse commu nem opinionem,in repet.d.l.1.C.de summa Trin.subiiciens, idem esse in statuto disponente,quod mulier non possit contrahere sine consensu duorum consanguineorum. Considera tamen, quod contrarium probat ratio tex. in d.c.vt animarum.§.1.quæ dicit,quod extra territorium ius dicenti impune non paretur.Item in contrarium facit quia indignum est,quod illi, qui contrahunt cum talibus personis prohibitis a statuto vel consuetudine,in territorio eorum, in quo ius commune seruatur, & qui verisimiliter ignorant de tali statuto uel consuetudine, ligentur ab illa.& respectu talium ignorantium,contrarium tenet Petr.de Anch.in d.c. canonum.supra de consti.& idem videtur velle Alex. in d.l. 1.in apostillis,& in d.cons.41.idem clare firmat dom. Bapriſta de sancto Seuerino,in repe.d.l.1.referens etiam Petr.de Ancha. vbi supra. refert etiam idem tenere d. Zachariam Treuizanum Venetum,& videtur, quod hæc decisio respectu ignorantis,probetur in d.l. fi.ff.de decret. ab ordi.faci.Breuiter a communi opin.non est recedendum, quæ bene fundatur in ratione maxime supra relata, ne statutum vel consuetudo reddatur elusoria.Nec obstat,dum dicitur,quod indignum est,quod ille.qui contrahit cum talibus personis prohibitis, a statuto vel consuetudine, & qui sunt de alio territorio, ligentur ab illa,quia respondeo, vt in simili respondet Imperator his qui emunt res a furibus,in l.incilē.C.de furt.Curēt, tales cautius negociari.Vel melius dicas,quod ille.qui est de alio territorio, non ligatur prædicto statuto, vel consuetudine,sed bene ligatur alter,qui secum cōtrahit,qui est subditus ipsi statuto vel consuetudini, vnde quia ex parte vna cō tractus corruit,non potest ex alia parte subsistere,ut plene dixi in simili puncto.in 12.quæst.præcedenti,in 4.limi.Non obstat quoque text.in d.l.fin.quia respondeo,quod loquitur respectu pœnæ, quia ad pœnam statuti uel consuetudinis non ligantur ignorantes,vt etiam probatur & no.in c.2.supra de
27 constit.Quarto limita dictam conclusinem,† vt non procedat,quando consuetudo concerneret subditos etiam extra territorium actum facientes, vt puta si adesset consuetudo in ciuitate,quod subditi etiam alibi delinquentes.puniātur secūdum ordinem, vel statuta ciuitatis,quia tunc consuetudo ligat subditos extra territorium delinquentes ita decidit Bart.in d.l.2.C.de sum.Trin.q.pen.per tex. in l.2.de euic.idē Bart.ibidem q.8.ver. aliquando ciuis. per tex. in d.l.2.& in l. mercatores.C.de commer. & merca.item mouetur,quia ratione originis potest quis puniri de delicto ubique commisso.l.1.C.ubi de crimin.agi.opotet & cum Bar.transeunt posteriores ibi communiter.idem decidit Rom. in d. consi.39. per tex.in l.fi.ff.de decre.ab ord.fa.idem Ale.in d.consi.41.incip.visis.in 5.vol.Cōtrarium tamen probat ratio text.in d.c. vt animarum.& istam contrariam opi.tenet Ab.in simili.de statuto,in d.c.a nobis.el j.infra de sent.excom.per tex.maxime in d.c.vt animarum.& cum eo transit Fel.ibi. Idē tenuerunt plerique alij,quos refert Ale.in d.consi.111.incip. ponderatis.in 1.vol.licet ipse id nolit affirmare.Et forte in pūcto iuris hæc secunda opinio verior est,per text.in d.c.vt animarum.vbi clare dī,qp statutū non ligat subditos extra territoriū.nisi respondeas,quod ille tex.non loquitur,qñ statutum in specie loqueretur de subditis extra territorium delinquē tibus,sed quando simpliciter & in genere, imponit pœnam delinquentibus. Tamen ratio illius text. etiam hunc casum comprehendit,dum dicitur ibi,quod ratio est,quia extra ter

rito-

Source : BIU Cujas

ritoriũ ius dicenti impune non paretur, & ratio eſt illa quæ regulat dictum. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de lega. 2. l. regula. §. ſiquis. & ibi no. Bar. ff. de iur. & fac. ignor. Quinto limi
28 ta, † vt non procedat dicta concluſio. quando conſuetudo ciuitatis reſpicit proceſſum ſeu litis ordinationem, quia tũc comprehendit ſubditos etiam reſpectu eorum, quæ ipſi ſubditi extra territorium fecerunt, quãdo lis poſtea in ciuitate ipſa agitatur. ita Bart. in ſimili de ſtatuto, in d. l. 1. quæſt. pe. al legat tex. in l. 3. in fi. ff. de teſtib. & in l. 2. ff. quemadmo. teſta. aperian. cum ſim. Et iſta limi. non habet dubitationem, qa etiã forenſes litigantes in iſta ciuitate, immo etiam clerici, litigantes in foro ſeculari, in ordinatiuis iudicii, ligarentur legibus vel cõſuetudinibus laicorum, ſeu ipſas leges uel cõſuetudines & ſtatuta obſeruare tenerentur, ſecundum gl. & omnes in d. c. quod clericis infra de foro comp. & dixi ſupra
29 in 11. quæſt. in ſecunda limitatione. Sexto limita† dictam cõcluſionem, vt non procedat, quando ſubditus habitans extra territoriũ vellet vti conſuetudine fauorabili, vel priuilegiis patriæ ſuæ, quia poteſt. ita decedit Bart. in l. imperatores §. item reſcripſerunt. ff. ad muni. & ita plene conſuluit Barb. in conſi. 73. incipien. magnanimus. in 4. uolu. ubi conſuluit, qđ Florentinus habitans Venetiis, ſuccedit patri habitanti Florentiæ excluſa ſorore, ſecundum ſtatutum Florentiæ. Et hæc deciſio etiam non videtur habere dubitationem, qa idem eſſet in omnino forenſi, quia ſi ei deferretur hæreditas alicuius Florentini, ſuccederet ſecundum conſuetudinem, & ſtatuta Florentiæ. ut dixi in pręcedenti qõ. tertia limitatio
30 ne. Septimo limita, vt per† Bal. per illum tex. in l. mercatores in fi. C. de commer. & merca. ſcilicet, ut non procedat dicta concluſio quando delictum commiſſum extra territorium committitur contra rempublicam, & non contra certam perſonam, quia tunc conſuetudo ligat ſubditos extra territo-
31 rium delinquentes. Octauo & ult. limita, † ut licet conſuetudo non extendat vires extra territorium etiam ad ſubditos, tamen iudex poteſt extra territorium ſuum exercere inter ſubditos ea, quæ ſunt uoluntariæ iuriſdictionis. l. 2. ff. de off. proconſu. & lega. glo. Abbas. & alii, in c. nouit. infra de offic. leg. & tradit Roma. in ſingularibus ſuis, ſingulari 48. incip.
32 tu hẽs. vbi limitat hoc, vt per eũ. Decimoquarto† quæro, an conſuetudo liget infantes, & minores, mulieres, abſentes, & furioſos. Bar. in d. l. de quibus. in repe. paucis ſe expedit, & cõcludit, quod ſic. & reſpectu infantium & furioſorum, allegat tex. in l. ſine hærede. §. Lucius. ff. de admi. tuto. & ſubiicit, qđ hoc omnes tenent. idem tenet gl. in l. 2. C. quæ ſit lon. cõſue. in glo. magna poſt medium. Sed in contrarium facit, quia conſuetudo per tacitum conſenſum populi inducitur. d. l. de quibus. infantes autem & furioſi nõ poſſunt conſentire. l. qui ad certum. ff. locati. Ergo &c. Et per hanc rationem quidam tenuerunt opinionem contrariam, vt refert Cy. in d. l. 2. C. quę ſit lon. conſuet. circa fin. ipſe tamen Cy. firmat opinionem pręcedentem per tex. in d. l. diuus. ff. de offic. præſidis. & l. 3. ff. de paricidiis. in quibus iuribus probatur. qđ lex ligat tales perſonas. Nec obſtat dicere, quod conſuetudo ex tacito conſenſu inducitur, quia reſpondet Cy. quod verum eſt, quod requiritur tacitus conſenſus habilium. & non alio rum, allegat tex. in l. ad rempublicam. ff. de mun. & hon. iſtã eandem opinionem tenet Odof. in d. l. 2. col. fi. dicens, quod ſi ſit conſuetudo in ciuitate, ꝙ quilibet ſoluat talem collectam, tenebuntur etiam infantes & furioſi. Iſtam eandem opinionem. in effectu tenet Bart. ibi quęſt. 32. ubi dicit, ꝙ ſtatutum diſponens, quod decedente vxore in matrimonio, vir lucretur dotem, comprehendit etiã, minores. idem Bal. in d. l. de quibus. in fi. & in l. fi. ff. de inte. reſt. mino. vbi dicit, quod ſtatutum de compromiſſis fiendis, comprehendit ẽt minores. idem pręſupponit Bal. in conſi. ſuo 441. incip. viſis ſtatutis. in 5. uol. idem Sali. in d. l. 1. C. quæ ſit lon. conſuet. ad finem, & ibi atteſtatur hanc eſſe communem opi. Et procedit iſta opinio maxime in conſuetudine, quę reſpicit rem, vt eſt tex. quem ibi notat Bar. in d. l. ſine hęrede. §. Lucius. alias eſt in l. tutorem. §. Lucius. ff. de admi. tut. & hoc firmat dom. Petrus Rauennas in ſuis allega. & conclu. in materia conſue
36 tudinis, quas ponit poſt ſuum Alphabetum aureum, vbi hoc comprobat per deciſionem Bar. in l. fi. in fin. C. in quib. cau. in integ. reſtit. non eſt neceſ. nec aliud dicit in hoc articulo. Stante conclu. ſupra firmata, dicendum eſt a forriori, quod ligabuntur illi, qui ſunt infantibus maiores, licet ſint minores annis xxv. item a fortiori, ligabuntur mulieres. Et quod minores ligentur ꝯſuetudine, ſatis ꝓbatur in d. §. Lucius. & in c. conſtitutus. vbi Abb. colligit in 8. notab. infra de in integ. reſti. & tradit Barb. plura allegans. in conſi. 34. incipien. illud afferan. in vltimo dubio, in 3. vol. item ſi ligantur infantes & furioſi, ergo etiam abſentes. & ita decidit Bal. in d. l. de quib. inquiens, ꝙ conſuetudo ẽt ligat non natos. quod comprobo. ar. l. Arriani. C. de hæret. ubi dicitur, quod lex ſemper loquitur. & ſic licet aliqui non ſint nati tempore, quo cõſuetudo inducitur, ſi poſtea naſcuntur, ligantur ipſa conſuetu-
33 dine, quæ ſemper diſponit. Limitatur tamen† dicta concluſio, ut licet tales ligentur conſuetudine generali, tñ ipſa conſuetudo non tollit eis beneficium a lege eiſdem ſpecialiter conceſſum. Exemplum pone ꝙ conſuetudo habeat, ꝙ decepti vltra dimidiam iuſti precii, non poſſint petere uenditionem reſcindi, nec iuſtum pretium ſuppleri, certe per talem conſuetudinem non prohibebuntur minores petere reſtitutionem in integrum, ratione ætatis. ita decidit Guliel. de Cuneo in l. ingenuum. ff. de ſtatu homi. & refert & ſeq. Bar. licet non ita clare. in d. l. 2. quæſt. 32. C. quæ ſit longa conſue. idem tenet Sali. in d. l. 1. ad fi. eodem tit. ſubijciens hoc eſſe notadignum. Contrarium tamen in hoc videtur uelle Bald. in l. non uidetur, quæ eſt l. fi. C. de in integ. reſt. mino. ubi dicit, ꝙ ſtante ſtatuto, quod inter affines fiat cõpromiſſum, quo ſtatuto etiam minores ligantur, non poterit minor, qui fecit compromiſſum, reſtitui, ſecundum eum. & allegat Iaco. de Arena in d. §. Lucius. dicentem, ꝙ minor contra conſuetudinem non reſtituitur. & hoc refert & ſequitur Barba. in d. conſ. 44. col. fi. in 3. volum. Sed di cas, ꝙ Bald. in loco præallegato loquitur, quando minor nullam prætendit læſionem, niſi quia compromiſſum fecit, quo caſu vtitur iure cõmuni uel ſtatutario, nec per hoc dicitur læſus, vt Bal. præſupponit, nimirum, ſi non reſtituitur, ſed in caſu limitationis præmiſſę præſupponitur minorem eſſe læſum, & propterea reſtitui poteſt, tanquam minor, licet non poſſit contractum reſcindere, tanquam quilibet, quia licet conſuetudo derogauerit beneficio. l. ſecundę. C. de refcin. vendit. nihil eſt, quod nos vrgeat ad dicendum, quod derogauerit beneficio ſim-
34 pliciter minoribus conceſſo. Secundo limita† dictam cõcluſionem, vt non procedat in conſuetudine pœnali vel odioſa, quia non comprehendit minores, vel ſimiles. ita Roman. pulchre, vbi hoc declarat, in ſingularibus ſuis, ſingul. ſuo vlt. & in conſil. ſuo 129. incip. circa primum. vbi conſuluit, quod quædam conſtitutio mandans carcerari debitores in caſu, in quo de iure communi carcerari non poterant, non comprehendit minores. Idem conſuluit Barbat in conſ. ſuo 6. in primo dubio. in 4. vol. facit tex. in argumentum in d. l. fi. ff. de decre. ab ord. faci. faciunt etiam, quæ tradunt Doct. maxime Abb. in d. c. conſtitutus. infra de in integ. reſt. Decimoquinto
35 † quæro, an conſuetudo ciuitatis vel loci liget iudæos ibi habitantes. Breuiter concludo, quod ſic. ita decit Bald. in l. ſpadonem. §. iam autem. ff. de excuſ. tut. vbi dicit, quod iudæi cõprehenduntur in ſtatutis vel conſuetudinibus ciuitatis, tam reſpectu honorum, quàm onerum, & propterea, ſecundum eum, immunitas conceſſa incolis certi loci, comprehẽderet Iudæos. & ita dicit ſe cõſuluiſſe. nam in actibus humanis, vt ipſe inquit, iudęi nobiſcum participant. Et propterea ſubdit, quod iudæi poſſunt eſſe procuratores Chriſtianorum, & contra Chriſtianos. facit textus. in lege iudæi communi Romano. C. de iudæis. & ita plene conſuluit Barbat. in ſtatuto quodam pœnali, allegando multa conſilia & authoritates, in conſil. 63. incipiente illud in medium licet adducere. in quarto volum. allegat etiam Barb. ibi multa iura, & maxime bonum tex. in auth. de quæſtore. in princip. Eandẽ etiam opin. tenet Barba. in conſi. ſuo 15. incip. clementiſſimi. in princip. in primo volum. Idem tenere videtur Soci. in cõſil. ſuo 70. incip. conſilijs noſtris adſit. licet aliud ſentire videatur in conſ. 62. incip. conſilijs noſtris. vbi multa fundamenta facit pro & contra. Non poſſet tamen Iudæus habere officia publica, vel adminiſtrationes publicas, ſecundum Bart. in l. 1. C. de poſtulando. nec etiam poſſet fieri Doctor, ſecũdum Bar. in l. omnes. C. de decurio. lib. 10. vbi dicit ita conſuluiſſe duobus iudæis, qui volebant doctorari in Medicina, qđ non poterant. idem Bar. in l. generaliter. in fi. ff. de decur. & tradit plene cõmunis præceptor in rubr. ff. de iuſt. & iur. inter ipſos tamen iudæos poſſunt habere officia publica. ita Bart. in d. §. fi. & Io. de Ana. in c. cum ſit. col. 1. infra de iudæis. qui allegat idem tenere Floria. de ſancto Petro. Inquantum autem
36 dixi quod† conſuetudo ciuitatis ligat iudæos, intellige verũ, niſi lex Moſaica repugnaret, quia reſpectu iudæorum in primis lex Moſaica ſeruanda eſt inter ipſos iudæos, vt plene tradit Barba. in conſ. 65. incip. illud in medium referam. in 3. volum. allegando maxime Card. in conſ. ſuo 30. ſub ti. de teſta. & ibi. Barb. conſuluit in caſu pulchro, videlicet, an iudæus teneatur ad reſtitutionem pecuniarum per eum victarum in ludo. Et an valeat conſuetudo ludendi. de quo dixi ſupra in textualibus, not. tertio, in 3. limitatione. Idem dicit Barb. in dicto conſilio ſuo decimoquinto. & dominus Felyn. alias authoritates allegans, in capit. primo. colum. decima, ſupra de conſtit. Et credo præmiſſam declarationem procedere ẽt in criminalib. ſcilicet vt ſi vna pęna imponatur iudæo delinquenti ꝯ alium iudęum, per legem Moſaicam, illa præferri

Source : BIU Cujas

debeat pœnæ per legẽ ciuilem vel Canonicam, & moueor. quia rationes assignatę per Cald. in d. consi. 30. militant etiã in criminalibus. & ita etiam sentit Fel. in d. cap. 1. versi. fallit quinto, & ita credo esse declarãdam gl. in c. sępe. 26. q. 1. quæ indefinitiue dicit, quod ecclesia punit iudæos, etiam pœna corporali. Item ubi esset consuetudo inter iudæos, illa attenda esset, & sic tolleret nedum legem suam Mosaicã, sed etiam tolleret ius commune, quo ad eos, ita in effectu consuluit Cald. in consi. suo 2. sub tit. de consuetud. ubi decidit quod consuetudo, quæ habet, quod inter Hebręos. periti legis Abraę vel alij habeant potestatem scribendi testamenta, & taliter scriptis adhibeatur plena fides, ualet. allegat maxime rationem, quia ecclesia tolerat iudæos, & eorum cęremonias & obseruantias eis permittit. Et de ista quæstione uide etiam, quæ tradit celebratissimus Doctor, d. Io. Campegius in tract. suo de dote, quæstione vlt. & Doc. in l. iudæi. C.
37 de iudæis. Decimosexto† quæro, an iudex debeat sequi consuetudinem loci litigantium, an loci iudicij. Ista quæstio est subtilis. & materia est difficilis, vt attestatur Abb. in capitulo quod clerici. infra de foro competent. reperio. Ioann. And. Ioan. de Imo. & Barb. coluu. 17. supra in rub. eodem ti. post alios antiquos, concludunt, communem op. esse Dd. ꝙ in pręparatorijs & ordinatorijs iudicii obseruabitur cosuetudo loci, vbi proceditur, seu ubi lis exercetur. l. tertia. ad finẽ. ff. de testibus. in decisoriis uero dicunt, quod obseruari debet consuetudo loci contractus, per id quod habetur in l. si fundus. ff. de euict. & in l. 1. ff. de usur. & hoc, quando agitur de iure descendente ex ꝯctu, si uero agitur de iure descẽdente ex delicto, tunc inspicitur locus delicti. l. saccularij. §. sunt quędam. ff. de extraor. cri. cum si. Si uero ius, de quo agitur, respicit facultatẽ uel necessitatẽ circa rẽ, de cuius iure agit, tũc inspicitur locus ubi est sita res. c. Raynutius. inf. de test. l. an in totũ. ¦C. de ędifi. pri. l. si sine hęrede. §. Lucius. ff. de admi. tu. & ideo ꝑm prefatos Dd. si tractet de onere rei inspiciendus est locus, ubi res est sita. l. 3. & fi. C. de prædi. nauicularior. lib. 11. & similiter secundum eos, si hic litigaretur inter aliquos, usque ad quam altitudinem deberet ædificari domus sita in ciuitate Bononiæ, seruanda esset consuetudo Bononię, per notata in iuribus præallegatis. Respectu primi membri Do. Ant. in d. rub. concordat cum alijs Do. supra relatis, sed in decisorijs dicit, quod debet seruari consuetudo loci litigantium, quem locum pretendit ipse esse locum cõtractus, ut loquũtur iura per eum allegata, uidelicet, l. si fundus. de euict. & l. 1. ff. de usu. Sed hoc reprobant Io. de Imol. & Barb. ibidem, quia, ut ipsi dicunt, possibile est, ꝙ contrahentes & sic litigantes habeãt domicilium in alio loco ꝙ̃ loco ꝯctus, & proprie locus litigantium dicitur esse in loco domicilij seu habitationis, allegant not. per gl. in c. stat. §. cum uero in uerb. unam dictam, de re script. lib. sexto, facit pulchra glos. in clement. 1. in uerbo, subditos. de foro compet. Sed tu aduerte primo, quia Dom. Anton. non meruit reprobari quia quando appellat locum litigantium locum cõtractus non negat quin etiam locus domicilij, dicatur locus litigãtium, ubi agatur alio respectu, quam contractus uel delicti, uel rei, ea propter quando agitur de re distinguenda, dicit d. Ant. quod attenditur consuetudo loci, re sitæ, & sic prę-
supponit, quod eo casu ille sit locus litigantium, & dat exẽplum supra relatum, scilicet, quando est quæstio, quantum domus debeat eleuari. Secundo aduerte, quia respectu primi membri mihi uidetur formandam esse regulam cũ multis ampliationib. & limi. quam non comperies alibi sic plene & ordinate expeditam. Et aliam regulam formabo in se
38 cundo membro. Prima† igitur erit regula, ꝙ in ordinatiuis, seu in concernentibus processum, seruanda est consuetudo loci, in quo proceditur, & sic illius tribunalis vel iudicis, cora quo ꝓceditur, gl. & Do. cõiter in c. quod clericis. infra de for. cop. & Dd. in d. rub. ꝟ. eo. & dixi ꝟ. q. 11. 2. limi. ubi ad hoc assignaui seu retuli aliquas rõnes, & authoritates, in q. seq. in 3. limit. vbi retuli alias authoritates, & ultra illas, uide Bald. post alios in l. 1. ad fi. C. quæ sit lon. consu. Ex ista regula multæ illationes in practica fieri possunt, quarum aliquas retuli & declaraui ꝟ. in d. q. 11. in 2. limit. & plene referunt moderni, maxime d. Maria. Soc. post D. Ant. & Abb. & moderni & nouiores, in d. c. ecclesia. S Mariæ ꝟ. de constit. Amplia istam regulam, ut procedat etiam si clericus litigaret coram iudice seculari, quia ligatur lege illius loci, seu teneretur seruare legem uel consuetudinem ipsius loci, in procedendo, ita Dd. prędallegati, maxime Abb. in d. c. quod clericis, & in cap. 1. ꝟ. de consti. Hanc ampliationem puto procedere, etiam si lex secularis dans formam processui, uel ordinatiuis iudicii. in specie loqueretur per cleri cis. Ratio est, quia tũc exprimitur In stat. illud, quod a iure disponitur, unde tunc permittitur id, quod alias prohibetur. tex. est in c. significasti. & ibi no. supra de elect. & tradunt moderni plene post glo. & alios in c. ad audientiam. el 2. de rescrip. & hoc modo tollitur oppositio, quæ fieri posset de tex. in c ecclesia sanctæ Marię supra de consti. vbi dicitur, quod statutũ loquens in specie de clericis vel ecclesiis, non valet, etiam si commodum earũ concernat. Secundo amplia, vt procedat etiam respectu feriarum, quia attenditur locus, in quo fit processus seu ordinat iudiciũ. ita cõcludunt cõiter Doct. quos refert, & seq. Ab. in c. fi. colu. fi. infra de feriis. licet articulus sit dubius, vt ibi per eum idem firmat Bal. ibi, & idem sentit Abb. in d. cap. quod clericis. & attestatur Abb. in d. c. fin quod ista est communis opinio. & idem tenet communis præceptor in l. prima col. 5. C. de sum. Trin. Tertio amplia, vt procedat nedum si causa ventilatur coram iudice ordinario, sed etiam si ventiletur coram delegato. ita decidunt Ioan. And. dom. Ant. & Imol. in d. rub. supra eo. & ibi sequitur Barb. colum. 18. nec obstat si dicatur, quod delegatus fungitur vice delegantis. ca. sane, el 2. infra de offi. deleg. ergo videretur attendendum esse locum delegantis, quia respondent Doctores præallegati, vide per eos. Quarto amplia, vt procedat nedum si agatur de ordine processus, sed etiam, si agatur de ordine executionis vt dicam infra quæstione ultima. Quinto amplia, vt procedat nedum in his, quę sunt contentiosæ, sed etiam in his, q̃ sunt voluntariæ iurisdictionis, vt probatur in l. 1. C. de emancipa. liberor. Sexto amplia, ut procedat, siue tractetur causa principalis, siue appellationis. hoc volunt dom. Anto. & alli ut in d. rub. supra eod. & do. Ale. in l. 1. ff. de leg. 2. no. per gl. in c. licet canon. in verb. de cætero. de elect. lib. 6. Septimo amplia, ut procedat, nedum si agatur causa clerici, sed etiam si agatur causa ecclesiæ coram iudice seculari, quia in ordinatiuis seruabitur lex vel cõsuetudo fori secularis. hoc uult Lapus in allegationibus suis, alleg. 81. incip. non valuit actus circa prin. idem uult Abb. cum quo transeunt posteriores, in c. 1. in ult. notab. supra de consti. Et hanc ampliationem, declara eo modo, quo declaraui ampliationem primam supra relatam. Octauo & ultimo amplia, vt procedat, etiam si lex Canonica daret certum modum procedendi in foro seculari, quia non posset, & propterea adhuc seruaretur lex fori secularis. gl. est in Cle. dispendiosam. in uerbo, vsuris, de iudi. quam sequuntur Doct. & Abb. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. pe. Hanc ampliationem declara, vt per Gem. in c. 2. in pen. notab. de iureiu. lib. 6. vbi concordat dictam gl. cum gl. in c. 1. in uerbo, ecclesiasticis. de excep. lib. 6. Et licet noniores in d. c. ecclesia. improbent gl. in d. Cle. dispendiosam. dicentes, quod immo in materia spirituali potest lex Canonica dare modum procedendi etiam in foro seculari. quia statutum fori illius non uidetur in hoc habere potestatem, tamen hæc consideratio, ut puto, non est solida, quia in materia spirituali secularis iudex non potest cognoscere, nisi quando de facto dubitatur, & ex tunc potestatem habet necessariam, & dicitur spiritualis hoc casu, vt declarant Barto. & alii, in l. Titia. ff. solu. matri. & moderni in l. quoties. C.
39 de iudi. Limitatur modo† regula præmissa, ut non procedat, in terris subiectis ecclesiæ quo ad temporalem iurisdictionem, quia tunc etiam in foro seculari seruandum esset ius Canonicum & non ius seculare. hoc uult glo. in d. cap. quod clericis. & ita in specie limitat d. Maria. Soci. ibi circa fi. & ꝓbatur in c. si duobus. infra de appel. idem Abb. in c. licet ex suscepto. infra de for. compe. Credo tamen quod vbi cõsuetudo esset in tali loco, illa præualeret per tex. nostrum in 2. parte, & licet esset consuetudo laicorum, tamen præualeret iuri etiam Canonico, in foro seculari, vt tradit & declarat Abb. in dicto c. quod clericis. col. fi. & Felin. alia adducens, in c. ecclesia S. Mariæ. supra de const. & dixi plene supra in 2. requisito consuetudinis, versic. Vlterius quęro circa istud
40 secundum requisitum. Secũdo limitatur, vt non† procedat d. regula, quando clericis in eorum priuilegium esset cõcessum, vt causæ suæ tractentur certo modo, seu cum certa solennitate, quia tunc in causa clericinon seruabitur in ordinatiuis iudicij lex vel cõsuetudo loci iudicii, sed lex seu priuilegium clericale, ita limitat d. Maria. Soc. in d. c. quod clericis. ad finem, per text. quem dicit singularem, in Authenti. de sanctiss. episco. §. si quis igitur pro pecunia, & subiicit, hoc procedere, etiam si priuilegiũ tale sit concessum ab imperatore, per illum tex. Et in hoc non est difficultas, per ea, quæ tradunt Abb. & alii, in d. c. ecclesia sanctæ Marię. in notabilib. supra de consti. facit etiam tex. in c. nouit. infra de iudic. vbi fit mentio de priuilegio concesso clericis per Theodosium Imperatorem. Tertio limitatur dicta regula, vt non procedat, quando causa ventilaretur in foro seculari, & nõ obseruãtia ordinis ecclesiastici iduceret peccatũ, qa tũc seruãdus esset ipse ordo, & sic ius Canonicum. hoc uult Gemi. in c. 2. de iureiuran. li. 6. probatur, in c. decernimus. de sentẽtia excom. lib. 6. idem do. Maria. in d. c. quod clericis ad fi. dicens, se idem tenuisse in cle. in verbo, omnimodam. de foro compet.

Source : BIU Cujas

41 compet. Quarto limitatur, vt†non procedat in epiſcopo ex pulſo a dięceſi ſua, qui cognoſcit in proxima dięceſi, nam talis epiſcopus etiã quo ad litis ordinationẽ ſeruare põt leges vel ſtatuta vel conſuetudines ſuæ diœceſis, non aũt tenetur ſeruare leges nec ſtat. nec conſuetudines diœceſis, in qua iudicium agitatur, de hoc eſt gl. ſingularis in d. Clem. 1. in verbo, omnimodam, de fo. comp. quam ſequuntur Doc. ibi maxime Card. & Imo dicens, poſt Pe. ꝙ ſpeciale eſt in caſu illo, vt non inſpiciatur locus iudicij in ordinatiuis, idem tenet d. Maria. in d. c. quod clericis. in fi. Aduertendũ tamen eſt, quia licet gl. prædicta vtatur verbo, poteſt, & ſic videatur permittere in poteſtate epiſcopi expulſi, vti conſtitutione vel conſuetudine propriæ dięceſis, vel iure communi, tamen d. Maria. in d. c. quod clericis. in fin. vtitur verbo. Debet. Et credo, ꝙ verius loquatur, ne duo ſpecialia concurrant ad idem, ſ. ꝙ talis eps cognoſcat extra diœceſim propriã, item ꝙ deſerat conſtitutiones & conſuetudines proprias reſpectu ſubditorum ſuorum, duo enim ſpecialia non poſſunt concurrere 45 circa idem, iuxta notata per gl. & Doct. in l. 1. C. de dot. promiſ. Et iſtam opi. tãdẽ ſentit gl. prędicta in vltimis verbis, dicens, quod ipſe epiſcopus non poterit facere extra dięceſim contra ſubditos, niſi illud, quod in diœceſi facere potuiſſet, & ſic illa glo. imponit neceſſitatem ipſi epiſcopo, iuxta glo. in c. 1. in verb. non poteſt, de reg. iur. lib. 6. Conſidera tamen ſuper hoc puncto, quia ſeruare conſuetudinem alienam in ordinatiuis iudicij, quando iudicium tractatur in aliena iuri ſdictione, non videtur eſſe quid ſpeciale, vt ſupra in iſta con
42 cluſione dictum eſt. Secunda†regula eſt in deciſiuis, ſcilicet quod iudex debet in hiſ iudicare ſecundum cõſuetudinem litigantium, & eorum ſtat. & non ſecundum ſuam, ita Inno. in rub. ſupra eo. tit. & idem formaliter dicit Ab. in d. c. quod clericis. col. 6. ver. hæc dicta D. Ant. ex toto non placent. ubi etiam ad hoc allegat not. in c. illud. 12. diſtin. & Cy. in l. 2. C. de conſti. pecu. & dicit facere tex. in c. 3 infra de eo, qui mitti. in poſſ. cauſa. rei ſer. & idem repetit ibi uerſi. ſi vero ſtatutum. idem dicit ipſe Abb. in repet. c. eccleſia ſanctę Marię. ſupra de conſti. & tradunt omnes poſt Bar. in l. 1. C. de ſum. tri. & Bald. poſt alios, in l. 1. C. quæ ſit long. conſuet. Sed vis ſtat
43 in conſiderando, quæ†dicantur ſtatuta ſeu leges vel conſuetudines litigantium. In hoc Cald. in diſputatioue ſua quę incip. ſtatuto cauetur, quam refert Abb. in d. c. quod clericis. colum. 3. præſupponit, quod ſi agatur ratione contractus, cõſideratur ius loci contractus, & ſic conſuetudo illius loci, dicetur conſuetudo litigantium, per tex. in d. l. ſi fundus. ff. de euic. cum concordantibus ibi per Ab. relatis. Si vero agatur ratione delicti, attenderur conſuetudo loci delicti, & ſic illa dicetur conſuetudo litigantium, auth. qua in pronincia. cũ ſimilibus. C. vbi de crim. agi oportet. Si autem agatur ratione rei, tunc ſeruanda eſt conſuetudo loci rei ſitæ, & propterea ſecundum Cald. ſi tractetur de onere rei, ſeruanda eſt cõ ſuetudo loci, vbi eſt res ſita, allegat text. in argum. in l. fi. C. de prædiis nauiculariorum. lib. 11. & propterea ſecundum eũ ſi eſſet quæſtio Rauennæ, vſq; quã ad quem locũ vel vſq; ad altitudinem poſſit ædificari Bononiæ, ſeruari debent ſtatuta Bononiæ de hoc loquentia. Tu aduerte primo, quia præmiſſam doctrinam ſequuntur Abb. & communiter alij, in d. c. quod clericis, eandem doctrinam in effectu tradit Bart. in repeti. l. pen. & ſequenti, ver. nunc veniamus ad glo. C. de ſum. tri. & ibi plene proſequuntur moder. maxime communis præceptor, idem Cæpolla in conſil. 22. incipien. conſulta
48 tionis caſus. ad fi. vbi dicit, quod quo ad formam ϗctus, inſpicitur ϗſuetudo loci, in quo celebratur & alia ad hoc infra adducam in 3. illatione, & duabus ſequentibus. Idem firmat Bald. in d. l. 1. C quæ ſit lon. conſuet. idem tenent communiter Dd. quos ſupra in prin. huius quæſtionis retuli, vide licet in rub ſupra eo. tit. ſequuntur etiam alij Docto. quos abunde allegaui ſupra in 12. quæſt. in 3. limitatione. Secundo aduerte, inquantum Doct. concludunt, quod ſi agatur ratione contractus. conſideratur ius loci contractus, quia id intelligitur de loco, ubi ſunt concepta verba, & non de loco, vbi ſolutio deſtinata eſt, ita Bar. in d. l. 1. C. de ſum. trin. colum. 4.
49 & cum Bar. tranſeunt alij ibi. idem dicit. poſt Dyn. in l. con contraxiſſe. ff. de actio. & oblig. & Bald. pulchre in conſi. ſuo 167. incip. verba dicunt in 3. uolum. Tertio aduerte, quia vbi ageretur de habilitate vel inhabilitate perſonę, inſpicienda eſt lex vel conſuetudo loci, vbi talis perſona eſt oriunda, nõ autem inſpicitur conſuetudo loci, vbi actus venit applicandus ad perſonam. tex. eſt & exemplum in c. cum olim infra de cle. coniug. & ibi declarant Doct. maxime Abb. & Imol. & dixi ſupra in 12. quæſt. in 1. limitatione. Quarto aduerte, quia ubi agitur de interpretando verba prolata per contrahentes vel teſtantes, dubium eſt, an ſit inſpicienda conſuetudo loci, ubi teſtator vel contrahens verſatus eſt, an conſuetudo loci ubi fit teſtamentum vel contractus. Dic, ut ſupra dixi queſt. duodecima in 1. limitatione, in ſexta illatione. Quinto aduerte, quia ex præmiſſa cõcluſione & regula plura quotidiana inferi poſſunt. Et primo infertur ad id, quod dicit Abb in d. c. quod clericis. uer. ſi uero ſtatutum non prefigit legem iudici, & in d. c. eccleſia S. Marię. in rep. in fi. ꝙ ſi homines alicuius profeſſionis habent ſtatuta vel conſuetudines, particulares, illa ſtatuta & conſuetudines obſeruari debebunt in eorum cauſis decidendis a iudicibus etiam ordinariis. & reprobat gl. contrarium dicentem in l. 2. C. de cõſtit. pec. & ſubiicit, quod Cy. etiam ibi illam reprobat. & hoc facit ad conſuetudinem, quæ viget in curia mercatorum, an ſit ſeruanda in omni foro. de quo pulchre tradit Bal. poſt alios ibi, & communis præceptor in l. omnes popul. in 2. le-
44 ctura, ff. de iuſt. & iu. ſupra in una quę. dixi. Secundo†per præmiſſam concluſionem dicimus, quod in cauſis. iudęorum, decidendis, ſeruatur lex ſua Moſaica. ita Cald. in conſ. ſuo 30. ſub tit. de teſta. & refert Fel. in d. c. eccleſia. verſi. fallit quinto
45 & dixi ſupra plene quæſt. 14. Tertio per†præmiſſam concluſionem, inquantum diximus, quod ſi agatur ratione contractus, conſideratur ius ſiue conſuetudo loci contractus in deciſiuis, infertur quod ſi contractus ſit celebratus in loco ubi ex forma ſtatuti contra inſtrumentum nulla poſſit opponi exceptio, iudex debebit ſeruare illud ſtatutum, quanuis inſtrumentum ibi factum producatur coram eo in loco, vbi non vigeat ſtatutum prædictum, Bal. ſingulariter, reputans hoc menti tenendum, in l. 1. in 5. quæſtio. C. ne filius pro pat. idem Pa. de Caſt. & poſteriores, d. l. a diuo pio. §. ſententiam. ff. de re iudic. & ſequitur communis præceptor in d. l. 1. C. de ſumma trini. colum. 5. ubi refert Paul. de Caſtr. alibi contra-
46 rium dicere, & male. † Quarto infertur, quod ſtante ſtatuto vel cõſuetudine, quod credatur ſcripturis priuatis vel libris mercatorũ ſcriptis eorum manu, ſtabitur illis ſcripturis uel libris in illo iudicio, in quo producentur, licet ibi non adſit talis conſuetudo uel ſtatutum, ita Io. And. in addi. ſpec. in ti. de inſtru. edi. §. nunc dicendum in addi. magna, quæ incip. in priuatorum. circa fi. ſequitur d. Ant. de But. in c. 2. infra de fi. inſtrum. Et dicit Bal. in l. ſi non ſpeciali. C de teſtam. quod ſcriptura facta in aliquo loco, ſeruat priuilegium illius loci, vbicunque, & dicit Bar. in l. 2 quam legit pro prima, ff. de off. proconſu. & leg. quod inſtrumenta facta a tabellione, creato etiam ab inferiore a principe, faciunt fidem vbiq; licet ille tabellio creatus ab inferiore, non poſſit facere inſtrumẽta vbi que. allegat tex. in l. 1. C. de emanci. lib. Et iſtam quartam illation etiam ſequitur communis præceptor in d. l. 1. vbi ẽt allegat Bal. in l. exemplo. C. de probat & eam extollit, & etiã tradit ipſe, in d. l. omnes populi in 2. lec. ſed hanc illationem declara, vt dixi ſupra quæſt. 11. in ult. illatione Quinto infer-
47 tur, quod†ſi inſtrumentum fiat in aliquo loco interdicto, licet poſtea producatur in alio loco, tamen non facit fidem, & ſic attenditur locus, in quo confectum eſt illud inſtrumentum. ita Bal. in conſi. 179 inci. inſtru. in 3. volum. Amplia modo premiſſam concluſionem, ut procedat etiam, ſi iudex iudicaret extra diœceſim ſuam, exemplum iſi epiſcopo expulſo, quia talis ſeruare deberet leges & cõſuetudines, quas ób ſeruaſſet, ſi fuiſſet in dięceſi propria, non autem obſeruabit leges uel cõſuetudines loci iudicij, ita decidit gl. quam Doc. ibi ſequuntur, in cle. 1. in verbo, omnimodã, de for. cõp. & dixi ſupra in præcedenti regula in 4. limita. Secundo amplia, ut procedat etiam in iudice delegato, ut dicunt Joan. And. d. An. Imo. & Barb. in 11 b. ſupra eo. Limitatur aũt miſſa cõ
48 cluſio. & regula, inquantum dictum eſt, ꝙ indeciſiuis†attenditur locus ϗctus, qñ agitur rõne ϗctus, ut non procedat, qñ agitur de ϗctu dotis, qa tunc iudex in deciſione cauſæ nõ debebit attendere legem uel conſuetudinem loci ipſius ϗctus ſed loci domicilij uiri, tex eſt ſingul. in l. exigere. ff. de iudi. & ibi Bart. & alij communiter declarant, aſſignando rationẽ, tradit etiam Bar. in d. l. 1. col. 4. C. de ſum. tri. & ibi Doc. alij, maxime cõis præceptor plene proſequitur, & dixi ſupra in q. 12. quæ eſt, an conſuetudo liget forenſes. in 1. limitatione. Secundo limitatur, ut procedat dicta concluſio†in his, quæ
49 concernunt ſolennitatem cõtractus, uel in his, quæ oriũtur ſecundum ϗctus naturam tpe ϗctus, ſecus in his, quæ oriuntur poſt ϗctum perfectum, pp negligẽtiam uel moram quia in his non attenditur locus contractus, ſed ille locus, in quo negligentia vel mora eſt commiſſa. ita Bar. in d. l. 1. col. 5. inferẽs per hoc, ꝙ ſi extaret ſtat. Peruſii diſponens, ꝙ iura petẽdi debitũ, pſcribanť decẽ annis, & Florentinus exiſtens Rome mutuaret alicui cẽtũ cũ pacto ꝙ illa cẽtũ redderenť Peruſii, certe ſi mutuãs taceret per decẽ annos, erit excluſus, & ſic erit locus ſtat Peruſij, rõ eſt ſm Bar. qa in loco eſt cõmiſſa illa negligentia, idem firmat Salic. ibid. declarando, ut per eum, & ſequuntur alij poſteriores ibi. idem decidit Bar. in l. 1. ff. de vſu. in prin. vbi decidit aliam pulchram quæſtionem & clarius loquitur quam in d. l. 1. idem Soci. in conſi. ſuo 99.

Source : BIU Cujas

incip.in cauſa eximii Doctoris. Tertio limitatur dicta regu-
50 la,ut†non procedat,quando cauſa eſt feudalis,qnia tunc nō ſeruantur leges uel conſuetudines litigantium, ſed attendi debeant leges feudales ſeu conſuetudines feudorum etiam contra clericos.ita Hoſt.& dom.Ant.in d.c. quod clericis.& ibi refert & ſequitur Abb.col.5.verſi. quandoque cauſa agitur coram ſeculari.Hāc limitationem declara,ut procedat, quādo caſus eſt deciſus in feudorum libro, ſi autem in libro feudorum non reperiatur deciſus,attenditur ius commune c.1. §.libertus.de feu.cogniti. & ſi ius commune eſſet ſublatum per conſuetudinē,atteditur conſuetudo, quæ facit ius. §.ex non ſcripto.inſti.iur.natu.Vbi autem conſuetudo actoris eſſet diuerſa a conſuetudine rei, quæ ſit ſeruanda dicā in ſequentibus limitationibus. Quando autem leges diſcordarent a Canonibus,potius ſtandum eſt Canonibus etiam inter laicos in cauſa feudali,& hoc prouenit ratione iuramenti,quod prēſtatur in inueſtitura feudali. ita Bal. in c.imperialem.§.fi.verſi. porro in feudis. de prohi. feudi aliena.per Fed. per not.in c.nouit.infra de iud.& exēplificat in caſu, in quo ageretur de recuſando iudice in materia feudi,idem dicunt Alex.in conſi.5.incip.ſi vera ſunt.in 5.vol.idem firmat Feli. in d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ,verſ. ſexta declaratio. ſupra de conſtit.& in c.cæterum.in fi infra de iudic.Si autem in computatione graduum in ſucceſſione feudi iura ſint diuerſa,ꝙ ius attendatur, vide And.de Iſer.& Bal. in ca.1.§. quia vidimus.in titu.qui feu.da.poſ.& Aret.in conſ.ſuo penul. Quar-
51 to limitatur dicta regula, vt non ſic ſimpliciter † procedat, quando cauſa verſatur inter clericum & laicum. quia non poteſt dici,quod attendenda ſint iura litigantium,cum alia ſint iura clericorum alia laicorum, quia clerici non adſtringuntur legibus nec conſuetudinibus laicorum,d.c. eccleſia ſanctæ Mariæ.cum ſimilibus,ſupra de cōſt.nec laici adſtringuntur Canonib.quando iura ciuilia ſunt contraria,& non ſunt peccati,nutritiua, vt tradunt Abb. & moder.in c.1.ſupra de conſti.& propterea dubium eſt,quæ iura ſint ſeruanda hoc caſu, ſeu reſpectu deciſionis cauſæ, quæ verſatur inter clericum & laicum, in hoc diſtinguit Abbas plene poſt alios per eum relatos, in c.quod clericis. verſic. quandoque cauſa agitur coram ſeculari.&ver.ego uero in hoc articulo. tradunt etiam Abb.& alii in d.c.1.ſupra de conſt. in notab. & ibi etiam dixi, & concludo, quod ſi clericus agat contra laicum,etiam coram iudice ſeculari,in deciſiuis ſeruabitur lex Canonica,& eadem ratione ſeruabitur conſuetudo clericorum.ita decidunt Gulie.Naſo,Abb.& communiter alii ibi,& in d.cap.eccleſia S. Mariæ.vbi Abb.in 1.no.& poſterio res notant.ad hoc illum tex. probatur etiā in auth. clericus. C.de epi. & cler.& gl.pulchra,& ibi Docto.in l.ex ea.ff.de poſtul.Hoc tamen intellige,quando agitur ratione rei vel iuris eccleſia. Secus,ſi actione perſonali,ita Hoſtien.in ſum.huius tit.§.fi.verſ.ſed pone,quem refert & ſequitur Aret.in d.c.idē tenet d.Bened.de Peru.ibi.Si tamen ageretur actione perſonali pro re eccleſiæ,adhuc ſeruandi eſſent Canones vel conſuetudo clericorum etiam coram iudice ſeculari, ita dom. & Abb.in d.c.quod clericis.verſi. quandoque cauſa agitur, illud ergo,quod dicunt Aret.& domi. Benedictus. in d.c.1. procedit,quādo clericus agit actione perſonali ſimpliciter, puta, ſi ageretur ex mutuo, quia tunc in foro ſeculari leges ciuiles ſeruandę eſſent. & ad hāc diſtinctionem facit etiam deciſio Abb.in c.ſi clericus laicum.verſi.ex prædictis. infra de foro competē.vbi dicit, quod clericus poteſt conuenire laicum coram eccleſiaſtico actione perſonali, dummodo agat pro re eccleſiæ,ſecus, ſi agat actione perſonali extra rē eccleſiæ.& de hoc puncto tradunt etiam Doct.in locis,quæ congerit dom.Felin.in d.c.eccleſia.S.Mariæ,ver.ſeptima declaratio.& in col.29.verſi.tertius caſus.& aliquid dixi ſupra quæſt. 11.in 5.& in vlti.ampliatione.Vbi tetigi,quæ conſuetudo ſit ſeruanda, quando laicus litigat cōtra clericum vel contra alium laicum,dic.ut vt ibi dixi.Quinto & ultimo li-
52 mita†dictam regulam,vt non procedat, etiam inter laicos, quando leges vel conſuetudines ipſorum laicorum litigantium ſunt diuerſæ,quia tunc non poteſt ſeruari ipſa regula, quæ habet ꝙ iudex dēt iudicare ſm conſuetud. litigātium, & eorum ſtatuta, quia ſi ſeruaret conſuetudinem vel ſtatutum actoris,deuiaret a conſuetudine vel ſtatuto rei.Et propterea hoc caſu credo,quod iudex in iudicando ſeruare debebit conſuetudinem vel ſtatutum rei.Ratio eſt, quia actor ſequitur forum rei,l.iuris ordinem.C.de iuriſdi.om. iud.c.ſi clericus laicum.& c. cum ſit generale.infra de fo.comp.Eadem ratione dicendum videtur,quod actor ſequi debeat cō ſuetudinem vel ſtatutum rei.Et in ſpecie hanc æquiparationem facit dom.Ant.de Butr.in rub.ſupra eo.col.2.vbi inqt, quod regulariter vinculū ſtat. uel conſuetudinis conſideratur ex regula ſori ſortiti, vt vbi qs ſortitur forum, ibi inuinculetur ſtatuto vel conſuetudine illius loci, & hanc regulā, dicit poſſuiſſe Cal in quæſt.ſua inci.ſtatuto.iſta tamen limitatio non procederet, quando contra laicum litigaret clericus in foro vel ciuili vel eccleſiaſtico. quia tunc dicendum eſt,vt dixi ſupra in dicta q.12.in ult.amplia.& in præcedenti limita.eo enim caſu clericus actor,non ſequitur leges laici rei,ex ratione ibi relata. Præmiſſam etiam limitationē & totam materiam crederem procedere, quando cōſuetudines ſunt diuerſæ in materia diuina, quia in hoc non reperio ra-
53 tionem diuerſitatis.in his†enim,quæ ſunt iuris diuini,etiam conſuetudo attenditur,dummodo non ſit contra ipſum ius diuinum.c.certificari.infra de ſepul.vbi dicitur,quod in materia ſepulturæ attendenda eſt conſuetudo patriæ. Et refertur ibi dictum Hieronymi inquientis, quod quelibet patria abūdat in ſenſu ſuo.& dicit ibi Ab.quod in ieiuniis,obſeruāda eſt conſuetudo loci.item in feſtiuitatibus celebrandis ſeruanda eſt conſuetudo loci c.2.& ibi notatur, infra de feriis. & dicit Ab.ibi idem eſſe in baptiſmo,& aliis ritibus & ſolennitatibus,per adducta per eum. Quinimmo dicit Abb.ibi,ꝙ conſuetudo loci præferetur cōſuetudini Romanæ eccleſiæ, vbi ipſa conſuetudo verſaretur extra fidem. ſeu eius articulos,niſi Papa mandaret conſuetudinem Romanam vbique ſeruari.ita Abb.ibi in 2.nota.per illum tex.& per alia. Hinc etiam dicimus attendendam eſſe conſuetudinem,quod reſpectu operarum feſtum incipiat a mane & non a veſperis, ita Abb.ibidem in 1.notab.per illum text. Hinc etiam dicimus, quod conſuetudo populi cōſentiente epiſcopo poteſt inducere vnum feſtum quod erit obſeruandum.tex.eſt in d. c.2.iuncta declaratione Abb.ibi in 7.notab.& plenius tradit
54 ipſe in c.fin..in pen.notab.eo.tit.de feriis.Vltimo quæro,†viſo quomodo proponatur conſuetudo quomodo probetur, quos liget conſuetudo, & quam conſuetudinem debet iudex ſeruare tam in procedendo quam iudicando, & tam in ordinatiuis iudicii,quam in deciſiuis, An iudex in exequendo debeat ſeruare conſuetudinem loci actoris,vel loci rei
55 vel loci,in quo executio fit† videtur dicendum,quod iudex, teneatur ſeruare eam conſuetud.quæ in iudicando obſeruata fuit propter rationis identitatem.Contrariū tñ concludēdum eſt.Vnde dicas, quod obſeruanda eſt conſuetudo,loci executionis.ita Bal.in l.1.q.4.C.ne fil.pro pa.mouetur ea rō ne,qa ꝙtum ad ordinem iudicii, ſeruandū inſpicimus locū iuditij ſiue loquamur de ordine ꝓceſſus, ſiue de ordine exe cutionis. all.tex.in l.2.ff.quēad.teſt.ape.& in l.miſſi opinatores.C.de exac.trib.li.x.& no ꝓ Bar.in l.a diuo Pio.§.ſentētiā. ff.de re iudi. Et ex hoc apparet de ratione diuerſitatis inter hanc quæſtionem & præcedentem,quia,vt dictum eſt executio concernit ordinem, & non deciſionem. Prēmiſſam concluſionem etiam tradit Bal.clare in conſ.ſuo 185.incip. caſus in 2.uol.Et ex his ſit finis huic noſtro operi, in quo materiam conſuetudinis plenius & ordinatius,quam alibi, vt puto,reperies,quandoquidem multis vigiliis ac laboribus, ſummaque noſtra diligentia editum eſt. Quantum enim temporis & ocii per multos annos ſuffurari potuimus,id totum circa conſuetudines congerendas & declarandas impendimus. Oꝑi Deo ac Virgini ſacratiſs. ſit laus & gloria.

FINIS.

PETRI

Source : BIU Cujas

PETRI RAVENNATIS, IVRISCONSVLTI CLARISSIMI ENARRATIONES *IN TITVL. DE CONSVETVDINE.*

ANNOTATIO.

¶ Vt inſtitutum noſtrum in proximo Tract. Rochi Curtij, de conſuetud. in hunc Authorem ſuper eodem Themate, protraheremus & tueremur, Summaria adiecimus, ea ipſa pro rei dignitate & cõmoditate Sectionibus diſtinguentes.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo, quid.*
2 *Conſuetudo, num ius ſit, & admittat probationem.*
3 *Populi conſuetudo, eſt ius ciuile, ſed fori ſtylus, eſt ius prætorium, vigens tantum in curia.*
4 *Scriptura num neceſſaria ſit ad inducendam conſuetudinem.*
5 *Tempus decem annorum ſufficit de iure Ciuili ad indutendam conſuetudinẽ eo concurrente actuum frequentia.*
6 *Iudex ſi pluries iudicarit contra legem, & inde decennium fluxerit, an eo inducatur conſuetudo.*
7 *Conſuetudo iuriſdictionem contentioſam tribuere poteſt.*
8 *Conſuetudo reſpiciens rem, minores perinde ac maiores comprehendet.*
9 *Præſcriptiones ſtatutariæ an currant contra minores. diſting. Et quid ſi dubium occurrat.*
10 *Conſuetudo ciuitatis, habet etiam locum in caſtris & locis ipſi ciuitati ſubiectis.*
11 *Conſuetudo poteſt ex cauſa auferre de iure vnius, & dare alteri.*
12 *Ius conſuetudinarium poteſt quilibet iudex & princeps probabiliter ignorare.*
13 *Conſuetudo poteſt appellandi tempus alterare.*
14 *Conſuetudini introducendæ non ſuffitit quid ſæpius factum, niſi factum fuerit eo animo, vt conſuetudo introducatur.*
15 *Coniectura vnde colligenda, quod vtentes iure ſuo, voluerint conſuetudinem inducere.*
16 *Ius conſuetudinarium ortum eſt a Cain, ius autem conſtitutionis, a Moſe.*
17 *Conſuetndo non aliunde ortum ducit, quam a moribus & vſu vtentium.*
18 *Ius ſcriptum, etiamſi diu fuerit in obſeruantia, non tamen poterit eo appellari conſuetudo Limit. num. 19.*
20 *Conſuetudo contra ius Canonicum, item contra legem ſcriptam, quadraginta annos requirit.*
21 *Conſuetudo non debet eſſe diuerſa in eadem gente & populo.*
22 *Conſuetudo debet eſſe quadragenaria, vbicunque ius facit mentionem de conſuetudine legitime præſcripta.*
23 *Conſuetudo mala, dicitur vſurpatio, non conſuetudo.*
24 *Conditiones quas debeat habere conſuetudo, vt teneat.*
25 *Iure canonico deficiente, iudex debet potius iudicare ſecundum ius ciuile, quam ſecundum generalem vel particularem conſuetudinem.*
26 *Conſuetudinis tranſgreſſores puniuntur.*
27 *Conſuetudo iam inueterata, quæ citra periculum tolli non poteſt, debet tacite per ſuperiorem tolerari.*
28 *Conſuetudo ſolum nuda voluntate fundata, nullo rationis vinculo nitens, non poteſt apoſtolicam tollere conſtitutionem.*
29 *Conſuetudo incommoda clericis, perinde ac commoda, non poteſt illos adſtringere & afficere.*
30 *Conſuetudo vel ſtatutum contra bonos mores, non valet.*
31 *Spurij legitimari non poſſunt per ſtatuta inferiorum. Et quid ita.*
32 *Spurius omnis, infamis eſt & uilis conditionis. Et quis poſſit eum natalibus reſtituere.*
33 *Papa quod non poſſit facere ardua ſine conſenſu Cardinalium, an valeat conſuetudo.*
34 *Conſuetudo contra expreſſam conſtitutionem Papæ prohibitiuam, non valet.*
35 *Conſuetudo dans anſam malignandi & delinquendi, non valet.*
36 *Eccleſia ſi fuerit damnum paſſa per abuſum fructuum beneficij, tenetur eccleſiæ illud damnum reſarcire clericus, eoque nomine eius bona ſunt hypothecata.*
37 *Conſuetudo tractans de damno eccleſiæ, vel diminutione cultus diuini, non valet.*
38 *Conſuetudo grauoſa eccleſiis, uel contra liaertatem eccleſiaſticam, non tenet.*
39 *Sacerdoti permiſſum de altari viuere, non luxuriari.*
40 *Conſuetudo quando inducatur ex actis iudicialibus.*
41 *Conſuetudini introducendæ non ſufficiunt ſingulares perſonæ, ſed requiritur multorum in vnum conſenſus.*
42 *Conſuetudo per tres ſolos poteſt introduci, producta autem & nata, poteſt in paucis conſeruari.*
43 *Conſuetudo an poſſit introduci, vbi dominium eſt violentum & tyranni-*
cum. diſting. numero 44.
45 *Expulſus iniuſte, non perdit ius ſuum.*
46 *Conſuetudo etiamſi ſit præter ius, tamen ſi ladit ius eccleſiæ, requiruntur quadraginta anni.*
47 *Conſuetudo nulla poteſt introduci contra diuinam legem. Et quid ſi legis diuinæ dubius ſit intellectus.*
48 *Imperator contra ſpiritualia legem condere non poteſt.*
49 *Lex conſuetudinem prohibens & reprobans, de nouo induci nequit.*
50 *Conſuetudo non obtinet, quæ omni omnino iuri repugnat.*
51 *Conſuetudo quod in minoribus exiſtens, non poſſit contrahere matrimonium eo animo, vt contractum dirimatur, non valet.*
52 *Conſuetudo circa matrimonium diſponens, an valeat. Et quibus caſibus. quos pete ibid. & nu. 53. 54 55. 56. 57. & 58.*

Sectio. PRIMA.

1
Iquæritur, quid eſt conſuetudo? †dicas. qđ eſt ius nõ ſcriptum, moribus & uſibus populi, vel a maiori parte ipſius, tione initiatum, & continuatum, & introductum, habens vim legis. Iſta definitio Bart. in d. l. de quibus. ff. de legibus quæ probatur ibi, & in § ex non ſcripto. Inſti. de iure nat. in l. quod maior ff. ad nunicip. in l. quod non ratione. ff. de legi. † Sed nunquid conſuetudo ſit ius Et reſpon-
2 detur, quod ſic, nec obſtat quod iura non probantur, l. ab ea parte. ff. de proba. & ideo non admittuntur poſitiones iuris. l. ſecunda. §. quod obſeruari. cum ibi notatis, C. de iura. calum. ſed conſuetudo probatur. l. ſecunda. C. quæ ſit lon. conſue. Quia iura communia non probantur, quia ſunt ſcripta, & ab omnibus ſciri debent. l. leges. C. de legi. ſed cõſuetudo conſiſtit in facto, quod ſæpe prudẽtiſſimos fallit, & ideo pro-
3 bari debet. Et dicit Bald. in l. fi. in 3. col. C. vnde cog. ꝙ † conſuetudo populi eſt ius Ciuile, ſed conſuetudo fori, ſeu ſtylus, eſt ius prætorium, & nõ viget generaliter, ſed tantum in curia, in qua viget. Vnde prætor non tenetur ſequi ſtylum epiſ-
4 copalis curiæ. † Et nunquid ad eſſe conſuetudinis ſit non eſſe ſcriptum? Et reſpnndetur, ꝙ aut quæritur de conſuetudine introducenda, & in eius introductione non requiritur ſcriptura. Circa tamen eius obſeruantiam, & vt melius poſſit memoriæ cõmendari, põt redigi in ſcriptis ad memoriã eius, vt videmus in vſibus feudorũ. Et licet conſuetudo redigatur in ſcriptis, permanet cõſuetudo vt in vſib. feudorum Et ſi eſt redacta in ſcriptis, ſuperioris vel populi authoritate, tunc eo caſu probatur conſuetudo ꝑ apertionem librorũ.
5 de quo per Doct. in c. eccleſiaſticarum. 12. diſt. † Et ad eſſe cõ ſuetudinis requiritur & ſufficit tempus x. annorum de iure Ciuili. requiritur etiam frequentia actuum. l. 1. C. quę ſit lon. conſue. l. an in totum. C. de ędifi. priua. & binus actus ſufficit.
6 de quo per gloſ. in d. l. de quibus. ff. de legi. † Sed quid ſi iudex iudicauit pluries contra legem, & decennium præteriit, an inducatur conſuetudo. Et reſponde, ꝙ ſic. & licet ſententia ſit nulla, & ex ea non inducatur conſuetudo tanquã ex ſententia, inducitur tñ tanquam ex actu ex quo cõprehẽ-
7 ditur tacitus conſenſus populi. † Et cõſuetudo poteſt tribuere iuriſdictionem contentioſam. Bar. in l. fi. ff. de aqua plu. arcen. in l. 1. C. de eman. libe. per gl. & Doct. in c. cum contingat. de for. competent. Et conſuetudo, quæ reſpicit rem, ita
8 ligat minores, ſicut † maiores. Bartol. in l. ſi. ſine. § Lucius. ff. de admi. tu & vide Bar. in l. oẽs populi. ff. de iuſti. & iu. in illa quæſtione, quos ligent ſtatuta. Et adde, quod notat Bar. in l. fi. C. in quib. cauſ. in integ. reſti. non eſt neceſ. in illa quæſtio-
9 ne, † an præſcriptiones, ſtatutariæ currant contra minores. vbi concludit, ꝙ non, quando eſt talis præſcriptio, quæ aufert minori, quod ſibi iam eſt quæſitum, Secus, ſi per præſcriptionem minor ammittit lucrum, tunc currit, ſed reſtituitur. Et qñ oritur aliquod dubium ex verbis, debet inſpici conſuetudo regionis proferentis, & hoc in vltimis voluntatibus. Bar. in l. numis. ff. de leg. 3. Sed ſi in contractibus oritur dubium ex verbis, recurritur ad materiam l. veteribus. ff. de
10 pactis. † Et conſuetudo ciuitatis, habet etiam locum in caſtris & locis ipſi ciuitati ſubiectis. Bart. in l. ex ea. ff. de poſtul-
11 ando. Conſuetudo ex iuſta cauſa † poteſt aufere de iure vnius, & dare alteri. Barto. in l. 1. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni
12 iuris, quod dicit eſſe notabile. † Ius conſuetudinarium po-

teſt

teſt Princeps & ꝙlibet iudex ignorare probabiliter.c.1,de ꝓſt. in 6. & ideo licet iura non debeant produci corã iudice,nec de eis fieri poſitiones, hoc eſt verum in iure ſcripto,Ius autẽ non ſcriptum,debet proba ri,Bart.in l.præſcriptione. adfin. C.ſi ꝓtra ius.& in d.l.præſcriptione. eſt vna gl.ſing. ſm Ang.
13 & Imo.in l.2.ff.de re iu. ꝙ †conſuetudo poteſt alterare tempus appellãdi.nec mirum. quia ſtatutum & conſuetudo põt detrahere diſpoſitionilegis l.omnes populi.ff. de iuſti.& iur.
14 l.de quibus,ff.de legib. †Nota,ꝙ ad introducendum cõſuetudinem non ſufficit ſepius aliquid eſſe factum, niſi eo animo factum fuerit,vt conſuetudo introducatur, ut ſi ex gratia uel permiſſione hoc ſæpe ſit toleratum, non ſufficit, vt
15 ex hoc conſuetudo cenſeatur introducta. ut no. gl.& Doct. in c. conſuetudo.1.diſt. † Ex quibus autem ſit ſumenda coniectura,ꝙ vtentes uoluerint uti iure ſuo,& introducere con ſuetudinem,an uoluntario quodam uſu ſeu iure facultatis, vt in l.ut pomum. ff.de ſerui.poteris colligere ex his, quæ in materia iurium incorporalium præſcribendorum ponit In no.in c.bonæ. de poſtu præl.in c.cum eccleſia. de cau.poſ.in c.cõquerente. de offi. ord in c dilectus. de capel. monacho. Doct. in c.Ioannes,de cleri. coniu. in c.fi.de conſue.Bar.in l.
16 1,§.hoc interdicto. ff.de iti.actuq;pri. † Ius conſuetudinariũ incepit a Cain,& ius conſtitutionis,a Moyſe, tex. gl.& Doct. in c.non eſt.§.ius uero.6.diſt.Et ſic ius conſuetudinis præceſſit ius conſtitutionis tempore.& vide per moder.in c.fruſtra
17 8.diſt.Conſuetudo†tantum habet originem ex moribus & vſu vtentium. c.mos eſt. 1. diſt. Ex quo inferrur, quod ſi ius
18 †ſcriptumdiu fuit in obſeruantia,non poterit illa longa obſeruantia appellari conſuetudo, quoniam non eſt ex moribus,ſed ex lege traxit originem. Et ideo ſublato iure, cenſetur ſublata conſuetudo.gl.in c.1.de conſti in 6. Sal. in l.2. C. quæ ſit lon.conſue.Quod tamen limita,niſi vbi immineret ſcandalum in infringendo talem conſuetudinem.nam tũc non cenſetur ſublata. glo.eſt no.in c.ſuper eo.de cogna. ſpi-
19 ri.Do.in c.1.de conſt.in 6.Hoc†etiam limitatur, vbi ius clarum eſſet,ſuper quo conſuetudo emanauit,ſecus, ſi eſſet dubium in intellectu ſuo, uel multipliciter intelligeret ur, nã permaneret conſuetudo tali caſu.Imol. in Cle.ſtatutum. de ele.moder.in c.mos eſt 1 diſt. Abb.in c.fi.de conſue.Et adde
20 quod no.Bar.in l.1.§.lex Falcidia.ff. ad leg.Falc.& ibi ꝓ Alex. & Io.And.in c.1.de fil presb.in 6.in nouel.Non ſolum quando conſuetudo eſt ⁊ ius Canonicum, ſed etiam quando eſt ⁊ rõnem ſcriptam in iure,licet,nõ ⁊ iuris diſpoſitionem, requiruntur xl.anni.glo.eſt no.in c. vt litigantes.de off.ord.in
21 6.†Idẽ in eadem gẽte & populo non dẽt eſſe diuerſa conſuetudo, vt probatur in.c. omnes leges.1. diſt.quod intellige, vt dicitur in ſtaturo, per Bar.in l.oẽs populi. ff. de iuſt. & iu. ꝙ certa pars populi, non poteſt facere ſtatuta concernentia deciſionem cauſarum ſine cõfirmatione totius populi. Sed ſtatuta concernentia modum expediendi ea, quæ incumbunt ipſi parti, poterunt facere ſtatuta, cum iſta iuriſdictionem non ſapiant, quia poteſtas populi non reſidet in certa parte ciuitatis,ſed in toto populo, vel conſilio,quod torum populum repreſentat. de quo per Bar.in l. de quibus. ff.de le
22 gi.in vlt. col.† Vbicunque ius facit mentionem de conſuetudine legitime præſcripta,etiam eo caſu quo non eſſet cõtra ius, tñ propter iſtam adiectionem requiritur, ꝙ ſit quadragenaria,vt eſt tex.iũcta gl.in c.cum de beneficio.de prẽben.in 6.gl.in c.fi.de conſue.in 6.& ibi Io. And. in nouella.
23 moder.in d.c.mos eſt.1.diſt.†Mala conſuetudo perdit nomẽ conſuetudinis,& dicitur vſurpatio capitulo fin.de conſuet. c.conſuetudinem. 11.diſt. Et quando conſuetudo eſt mala, ita ꝙ nutrit peccatum, vel venit in odiũ eccleſiarum, tunc epiſcopus cõtra quemcunq; laicum habet iuriſdictionem, vt non ſeruetur talis conſuetudo. Ab.per illum tex in c.ad
24 apoſtoli cam.de Simo.† Conditiones quas debet habere cõ conſuetudo, vt teneat?gl.11. diſt.in ſum.& inter alias ponit, niſi ſit oneroſa eccleſiæ. de quo eſt tex. in c.1. de conſuetud. quod procedit etiã,ſecundũ Doct.ſi eſſet conſuetudo,de cuius initio non conſtaret, etiam ſi non ſit euidenter oneroſa, ſed poſſit eſſe, vt ſi epiſcopus prætendit,ꝙ quoties ad aliquã eccleſiam declinauerit, debeat ex conſuetudine ſplendide procurari,talis conſeutudo non tenet,quia poſſet eſſe grauo
25 ſa eccelſiæ,ſi epiſcopus ſæpæ viſitaret. Hoſt in tit.de conſue. §.fi.Et adde etiam in materia gl.in capitu.fruſtra. 8.diſt.† Defieiente iure Canonico, iudex eccleſiaſticus debet potius iudicare ſecundũ ius Ciuile. quam ſecundum generalem vel particularẽ conſuetudinem. Glo.in capitnlo conſuetudo.1. diſt.quod tamẽ limit.ſm Doct quando eſſet tantum conſuetudo laicorum. Sed ſecus,ſi non eſſet tantum laicorũ,ſed ẽr clericorum.c.cum veniſſent,de eo,q mit.in poſ.Et ſic recurrendũ eſt potius ad leges ciuiles, q̃ ad alias leges laicorum. Et hoc per poteſt decidi quod in Hiſpania, vbi ſunt leges regis,debeat potius iudex eccleſiaſticus iudicare ſm leges im-
26 periales.†Tranſgreſſores conſuetudinis,puniuntur,vt in ca.
27 in his 11 diſtin.& intellige, vbi eſt ualida. Quando aliqua† reprobata conſuetudo inoleuit,nec tolli ſine periculo poteſt,debet per ſuperiorem ſub quadam diſſimulatione inta cta permitti,c.denique.4.diſtin. Et adde, quod habetur in c. audacter,8. q.1.vbi nõ vr per hoc ſuperior approbare. Et ita procedit tex.in c.hac ratione 31.q j.ibi quod.n. permittimus Nolẽtes p̃cipimus ꝙa malas hoĩum volũtates ꝓhibere non poſſumus,& c.facit,ꝙ not glo.ſi in ca. inter opera.de ſponſa.
28 Abb.in c.eum iamdudum de prẽben.† Tunc demum conſuetudo non habet vires, vt conſtitutionem apoſtolicam tollat,quando non habet fundamentum rationis efficacis, ſed ſolum nuda voluntate fundatur. Et ſic requiritur, ꝙ cõſuetudo, ſi debet tollere ius Canonicum,quod aliqua ratio
29 ne fulciatur c. conſequens 11. diſt. † Conſuetudo laicorum, quæ poteſt ſe habere ad commodum & incommodum clericorum,non ligat illos,licet ſit ſecus in lege imperiali. & ſic non tenetur dictum Bar in l.cunctos populos. C.de ſum. Trin.& fi.catho de quo per Bald. in auth.caſſa.C.de ſacroſa.
30 eccle. per Doct. in c.fi.de vi.& hone. cleri.† Non valet ſtatutum nec conſuetudo,quæ eſt contra bonos mores.c conſtitutiones 10.diſtin. Er ideo non valet ſtatutum nec conſuetudo,quod filius ſpurius ſuccedat patri.de quo ꝓ Hoſt in ſum. in tit.qui filii ſint legi.§.qualiter. verſi.quid ſi Imperator. ꝙa hoc eſſet cauſa multorum peccatorum mortalium. ꝓ Bart. in l.teſtamenti.ff.de teſta. per Bar.in l.eam.quam.C. de fidei com.per Ioan. And.in titu.de ſucceſ.ab inteſta.§.fi.verſi.ſed ex facto.per Fede.de Se.conſ.275.per Bal.in l.1. C.de iure au
31 re.annu. & per Doc.in l.non ambigitur.ff.de legi.† vbi dicũt quod per ſtatuta inferiorum non poſſunt legitimari ſpurij, per Card.in c.per venerabilem.qui fil.ſint legi. Et ratio eſt, quia legitimatio eſt Principis donum, & nullius inferioris, vt in auth quibus mod natu. effi.ſui.§.ſi uero is,qui. Nec mirum,quia legitimatio deducit de non eſſe,ad eſſe, quod ſoli
32 Principi licet.† Et quia omnis ſpurius eſt infamis, & vilis cõditionis,vt egregie voluit Azo in ſumma,C. ex quib. cauſis infa.irroga. quem refert Bal.in d.l.1. C.de iure.annulo.Ideo ſolus Princeps reſtituit.l.imperialis.C.de nup.Et adde Bald. conſilio 226. 3.lib Paul.de Caſt. conſil.227.Fede.conſil.275.
33 & ſeq.Non valet conſuetudo,quod Papa†non poſſit facere ardua ſine conſenſu Cardinalium,licet de honeſtate nõ deberet facere, quia eorum poteſtas emanat ab eo ſolo. cap ita Dominus 19 diſtin.& ipſe ſolus eos creat.gloſ. ſingu.in Cle. ne Rom.de elect.Domin.in c.ſuper eo.de hære. in 6.mod.in c.in iſtis.4.diſt.& ego late dixi in libello.meo de poteſtate Pa
34 pæ & Imperatoris.†Conſuetudo contra expreſſam conſtitutionem Papæ prohibitiuam,non valet,maxime ſi habet decretum Quantocunque tempore obſeruata,niſi dato conſenſu Papę.dictum eſt pulchrum Io. And.& Doct.in c.cum de beneficio de præben.in 6.in nouella. Authoritas enim Papæ non eſt ab homine c.nouit. de iudic.Ideo inferioribus
35 ſine eius expreſſo conſenſu non licet contrauenire. † Conſuetudo, quæ præbet cauſam malignandi & delinquendi, non tenet.glo.11.diſtin.in ſumma. Et ideo non valet conſuetudo,ꝙ ſi vxor intra quinquennium non peperit filios,licite poſſint filij ex concubinis procreari. Non valet etiam, ꝙ homicida poſſit ſatisfacere cum pecunia. de quo dixi ſupra
36 in Alphabeto in litera S.†Si per abuſum fructuum beneficij eccleſia paſſa ſit detrimentum,tenetur clericus omne dãnum reſtituere eccleſiæ,& bona ſua erunt hypotecata pro tali damno glo.not.in c.ex literis.de pigno.glo.in c.ſimiliter 16.q.1.de qua non fuit recordatus Bal.in l. ſi quis presbyter.
37 C.de epiſc.& cleri.†Neque conſuetudo aliqua valet,vbi tractaretur de damno eccleſiæ, vel etiam de diminutione cultus diuini,puta quia clericus ita dilapidaret fructus beneficij,quod non ſupereſſet ſibi ad faciendum deſeruiri eccleſię talis conſuetudo non excuſaret clericum,& teneretur de patrimonio facere,quod eccleſia haberet debitum.tex.& Ab.
38 in cap.pen.de cleri.non reſiden.†quia conſuetudo grauoſa eccleſijs,& contra eccleſiaſticam diſciplinam non tenet c. cum venerabilis.de conſuet. Io.And.in regula,nemo poteſt in Mercu.nec diſpenſatio & tolerantia Papæ hoc caſu excu
39 ſaret.Et no.tex.44.diſtin.in prin.quod ſacerdoti permiſſum eſt de altari viuere,non luxuriari.quem tex. allegat Abb. in c.fi.de pecu.cleri.& ibi adducit Archid.dicẽtem, quod ſi clericus expẽdit de fructibus eccleſiæ voluptuose.tenetur ad reſtitutionem & hoc dictum ligent digito ſuo clerici. Addo
40 etiam Abb.in c.cum ſecundum.de præben.† Ex actibus iudicialibus inducitur conſuetudo,quando tot vicibus iudicatum eſt,quot completa ſit conſuetudo.glo.in l.nemo. C. de ſent.en.& in dubio præſumitur illud in notitiam populi peruenisſe.l.1.C.quæ ſit lon.conſuet.l.& an in totum.C.de ẽdi fi.priua.l.cum de conſuetudine ſecundum vnam lecturam, ff.de legibus.Bar.in l. de quibus.ff.de legib. Et quando iudex

dubi-

Source : BIU Cujas

dubitat de consuetudine seu stylo iudiciorum, recipiat informationem a Notario, qui coram eo scribit, qui diu in illo tribunali versatus est. tex. notab. vbi per Bar. in l. 3. in fi. ff. detesti. Et adde Bald. in l. 1. C. de his, quæ desunt aduoca. per Anto. de But. in c. cum in tua de sponsalib. in c. fi. de consue.
41 Cyn. in l. 2. C. quæ sit longa consuet. † Ad introducendum consuetudem, non sufficiunt singulares personę, sed requiritur, vt multi conueniant in vnum vt vniuersitas. c. nō est. §. ius vero. 6. distin. glo. in c. frustra. 8. dist. quia cum consuetudo obtineat vim legis, l. de quibus. ff. de legi. sicut singulares personæ non habent authoritatem legis cōdendæ, l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. Ita & de consuetudine pari ratione est dicendum. Bar. in d. l. de quibus. Et cum collegium approbatum possit facere leges, secundum Bart. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. Et collegium possit ex tribus tantum cō
42 stitui, glo. in c. 1. de electio l. Neratius. ff. de ver. sig. † Per tres solos poterit consuetudo introduci, & consuetudo causata, & in esse producta, potest conseruari in paucis, qui manserunt in vniuersitate. & probat tex. cum gl. in d. c. non est. §. ius vero 6. distin. adeo quod etiam in uno conseruari potest sicut & alia iura vniuersitatis, quæ redacta sunt ex multis in vnum, conseruantur in eo, per ea, quæ notantur in l. sicut. ff. quod cuiusqne vniuer. nomi. glo. in c. 2. de postu. præla. non tamen per vnum. Et si per vnum vniuersitas ius retineat, cō suetudo nō posset de nouo introduci, ꝙa repugnaret naturę & vocabulo consuetudinis, quia consuetudo dicitur com-
43 munis assuetudo. † Et an vbi dominium est violentum vel tyrannicum, possit introduci consuetudo. De iure enim est, ꝙ gesta tempore tyrannidis, non habent iuris effectum, aut saltem debent reuocari, vt per Bal. in l. decernimus. C. de sacrosan. eccle. & per Bar. in tractatu de Tyrannide. & conclu
44 de sic, ꝙ illa, quæ per solum † tyrannum exercentur, vel per alios eius authoritate, & illa veniunt cassanda d. l. decernimus. Sed illa, quæ populus, ꝙ sub eo est, gerit proprio suo iure, vt facere statuta, vel inducere consuetudines, quæ ad populum spectant, & ista bene valent, dummodo propria vo- Inntate in his gerendis vtantur. hoc videtur esse de mente Baldi in d. l. decernimus. Bene facit, quod voluit Inno. in ca. cum ex iniuncto. de no. opc. nun. non enim propter delictū & violentiā debent priuari iure suo & facultate eis a iure cō
45 cessa. † Et pro hoc facit, quod expulsus iniuste, non perdit ius suum. Cle. 1. de foro compet. facit text. & quod ibi per Abb. in c. 2. de arbi. vbi si clericus exulat sine sui culpa, non debet priuari beneficio. & quod habetur in c. tanta. de excess. præ lato. & ibi per Anto. de But. Domini. in c. si episcopus. de sup plen. neglig. prælat. in 6. vbi loquitur de episcopo capto, ꝙ
46 possit constituere vicarium. † Licet consuetudo sit præter ius, si tamen læditur ius alterius ecclesiæ, requiritur spatium 40. annorum. Docto. in c. cum ecclesia Sutrina. de causa pos.
47 & proprie. in c. mos est. 1. distin. † Contra legem diuinam nō potest induci aliqua consuetudo c. in his 11. distin. c. ex parte c. fi. de consuet. immo huiusmodi consuetudo, quanto est diuturnior, tanto est deterior d. c. fi. Sed vbi dispositio legis diuinæ non est certa, sed dubitatur de eius intellectu, posset consuetudo vires habere, vt in d. c in his. & sic interpretaretur legem diuinam c. cum venerabilis. vbi per Abb. de con
48 suet. † Et adde Bart. in l. omnes populi. in 3. q. principali, ff. de iustit. & iur. ꝙ si ea, quæ sunt statuta a iure diuino, sunt spiritualia, nec populus, nec Imperator potest condere legem. Et not. vnum argumentum secundum Docto. in d. c. in his. quod laici de temporali iurisdictione ecclesiæ non possunt facere statuta contra ius Canonicum. quod est pulchrum.
49 † Vbi lex prohibet consuetudinem, & illam reprobat, non potest de nouo induci l. eos. §. pen. C. de usur. c. quanto. de cō suc. c. Messana. de elect. moder. in c. consuetudinis 11. distin.
50 & not. † dictum Doctorum in d. c. consuetudinis. ꝙ ubi consuetudo obuiat omni iuri, ita quod non toleratur aliquo iure, tunc indistincte succumbit consuetudo, vbi uero concordat iuri, seu toleratur aliquo iure, quanuis aliis iuribus contradicere uideatur, huiusmodi cōsuetudines obtinet. Vel sic potest dici, quod quando consuetudo obuiat omni iuri, quia ius penitus resistit, nec reperitur eodem iure aliquo casu limitatum, tunc indistincte consuetudo succumbit, & nō ualet propter bonum obedientiæ, & contrarium faciens,
51 peccat grauiter. † Non ualet consuetudo, quod existēs in minoribus, non possit contrahere matrimonium ad finem, ꝙ contractum dirimatur, Sed bene ualet, ꝙ impediat contrahendum, ut habetur per Doct. in c. placuit 32. distin. quia consuetudo non est tantæ potentiæ, ut matrimonium contractum secundum legem Dei, possit dirimere. & tex. in ca. super eo. de cogna. spiri. intelligitur de separatione, quæ fit ad tempus, quo ad mutuam seruitutem. non autem quo ad separationem perpetuam, quo ad uinculum matrimonij. uel intellige illum tex. secundum alium intellectum, quem ibi
52 ponunt Doct. Et si † quæritur, an cōsuetudo in matrimonio disponēs valeat, concludesic aliquos casus. Quorū primus sit, ꝙ si consuetudo disponit super ipso contractu matrimonij, talis. consuetudo nō valet, & si non seruatur consuetudo, nihilominus matrimoniū valet. text. est in c. 1. de spon.
53 fm vnū intellectum. † Secundus casus est, quando consuetudo disponit circa solennia matrimonij, & tunc consuetudo ualet tantum, quantum ad hoc, videlicet, quia non seruantes tales consuetudines, vel solennitates a cōsuetudine introductas, peccant, vt no. 30 q. 5. c. aliter. & hoc maxime quando omittūtur solēnitates inductę ex cōsuetudine, quarum omissione matrimoniū redditur incertum, vt ꝙ fiat publice & præsentibus parentibus, vel similibus. Quantum, aūt ad nullitatem inducendam matrimonij, consuetudo
54 non valeret. d. c. 1. dē. spon. & ibi not. Doc. † Tertius casus est, qn̄ consuetudo disponit de pœnis, si illa pœna fundatur super fauore alicuius tertiæ personæ, & tunc tali consuetudo valeret, vt patet de pœnis secundarū nuptiarū, fundatis sup fauore filiorū primi matrimonii. l. hac edictali. C. de secun. nup. Inno. in c. fi. de secun. nup. † Quartus casus est, qn̄ cōsue-
55 tudo imponit pœnam, fundādo eam super matrimonio, & tunc est considerandū, quid auferat consuetudo, ꝙa si pœna infligit damnū, non valet, vt notatur in d. c. fi. de secun. nup. & ideo leges & ꝯsuetudines imponentes pœnā mulieribus
56 ꝯtrahētib. secūdas nuptias intra annū luctus, nō valent. † Et ex isto infertur, qđ si consuetudo vel statutum disponeret, ꝙ non valeret matrimonium coutractum sine consensu patris, & contrahentes matrimonium, certam pœnam incurrerēt, talis consuetudo vel statutum non valeret. De quo ꝙ
57 Io. And. in c. statutum. de hęretic. in nouella. † Quintus casus est, quando consuetudo imponit pœnam non ablatiuam rerum, sed priuat contrahentes matrimonium, l ucris a consuetudine vel iure Ciuili concessis, etiam in odium matrimonii, & talis consuetudo valet. glo. est not. in c. cum secundum. de hæreti. in 6. Sed gl. tenet contrarium in c. de puellis. 36. q. 2. quam approbat Ab. in c. 1. de spon. † Sextus casus
58 est, valet consuetudo disponens circa accidentalia matrimonij. vt de dote lucranda. c. Raynutius. de testa. Septimus
59 casus est, † ꝙ si consuetudo inhabilitaret existentes in quinto vel sexto gradu, per c. nō debet. de ꝯsang. & affi. talis consuetudo tanquam habens colorem iuris antiqui, valeret in in loco, ubi esset, & seruanda esset, vt probatur in d. capitulo placuit. 32. dist. & est gl. no. in d. cap. super eo. de cogna. spiri.

SVMMARIVM.

1 *Lex vbi prohibet consuetudinem, non potest noua consuetudo contra legem illam induci, nisi specifice à Papa approbata.*
2 *Consuetudo non valet, vt inferior habeat iurisdictionem in superiorem.*
3 *Consuetudine damnata propter irrationabilitatem, censetur etiam damnata illa, de cuius initii memmoria non extat.*
4 *Iudicis officium, est, aduigilare, ne mala consuetudo producatur & protrahatur.*
5 *Archiepiscopus quo casu iurisdictionem habeat in diœcesi suffraganeorum suorum & authoritatem extirpandę consuetudinis.*
6 *Consuetudo contra ius authoritate & vtilitate, an & quando valeat.*
7 *Consuetudo non valet, contra reseruata Principi.*
8 *Baptizādi consuetudo, abiungens quid forme baptismi an valeat.*
9 *Consuetudines ecclesiæ rationabiles, per episcopum & capitulum tolli & eneruari non possunt.*
10 *Priuilegia quæ possunt quæri, an possint & consuetudine. distin. & nu. 11.*
12 *Ecclesia non potest se alij præfere, & sibi honorem assumere.*
13 *Consuetudo rationi non innitens, tollenda est.*
14 *Consuetudo quomodo dicatur irrationabilis iudicis arbitrio relinquendum.*
15 *Res debet esse præscriptibilis, ad hoc, vt consuetudo inducatur.*
16 *Consuetudo impedita propter sui irrationabilitatem, non valet, Papa etiā sciente & non contradicente.*
17 *Consuetudo an valeat, quod tempore quadragesmali comedantur carnes, & alia prohibita.*
18 *Matrimonium valet & tenet accedente & apparente partium consensu, licet non obseruatis quibusdam signis à consuetudine natis.*
19 *Consuetudo non potest quid statuere ad inualidandum matrimonium.*
20 *Consuetudo habet constituere probabile dubium iuris, etiam in expressis & de iure claris.*
21 *Consuetudo non potest irritare matrimoniū contractum, etiam non secuta copula.*
22 *Consuetudo disponens, quod secundum matrimonium præualeat primo non secuta copula, non valet.*
23 *Consuetudo est stricti iuris, eoque ad vnguem obseruanda.*
24 *Consuetudo inducens matrimonij separationem, velliberans vxorem à sequendo virum, non valet, nec in ecclesia seruanda.*
25 *Consuetudo pctest facere legitimum & habilem ad contrahendum, inhabilem.*
26 *constitutio rationis declaratoria, habens consuetudinem vel communem interpretationem in contrarium. au excasit.*

Con-

27 *Consuetudo concurrit cũ omni iure antiquo, nec censetur sublata per nouũ.*
28 *Consuetudo ligat agricolas, etiam solum habitantes in loco.*
29 *Consuetudo inferens grauamen ecclesiæ, non tenet. Et. quid de priuilegio. Quid item de rusticis super ea re. nu. 30.*
31 *Parochiani an possint conuenire plebanum vigore consuetudinis, vt det cãdelas benedictas in festo Purificationis.*
32 *Consuetudine an possit induci, vt ecclesia vacante canonici non procedant, nisi prius morte prælati nunciata regi, & eiusdem assensu postulato ad nouam electionem.*
33 *Consuetudine an possit induci, vt sine reali apprehensione transferatur possessio rei absentis.*
34 *Statutum valet, quòd fingatur possessio continuata in hæredem.*
35 *Consuetudo non valet, vt sententia à non suo iudice lata teneat.*
36 *Consuetudo non potest operari, vt clericus, non episcopus possit exercere ea quæ sunt reseruata ordini episcopali.*
37 *Consuetudo non valet, per quam sententia interdicti violatur.*
38 *Studium recens alicubi erectum gaudere debet priuilegio authen. habita. C. ne fil. pro patre.*
39 *Actum gerens contra ius, prætextu consuetudinis prauæ, quæ prauitas nõ dum innotuerit iuri, non perinde punitur ac legis transgressor.*
40 *Consuetudine non potest induci, vt quis dimittat dignitatem sine superioris venia.*
41 *Consuetudo, est optima legum interpres, ad quam recurrimus, lege dubia existente.*
42 *Vicarius episcopi, debet præferri archidiacono. Et consuetudo in contrarium non valet.*
43 *Consuetudinis trangressor, qualiter puniendus.*
†4 *Consuetudo dans peccandi causam, non valet.*
45 *Defendere se quis potest aduersùs antiquam consuetudinem allegando eius irrationabilitatem.*
46 *Capitanei & Potestatis authoritas in statuta & ordinamenta suarum terrarum.*
47 *Statutum vel consuetudo mulctans homicidã pœna pecuniaria, an valeat.*
48 *Consuetudo puniens totam parochiam vel villam, pro delicto vnius, non valet, cum culpa careant.*
49 *Cõsuetudo debet esse præscripta per cursum temporis requisiti ad præscriptionem.*

Sectio II.

1 Vbi lex prohibet† consuetudinem, non potest noua consuetudo contra legem illam induci, nisi per Papam specifice approbetur. dictum est. not. Host. per illum text. in c. quod super his. de consangui. & affin.. quem referunt moderni in d. capitulo placuit. & isto modo intelliga
2 tur gl. 4. dist. §. leges. Non valet† cõsuetudo, vt inferior habeat iurisdictionem in superiorem. c. inferior. 21. dist. vbi ꝑ Doct. in c. cum inferior. de maio. & ob. quia est omnino irrationabilis, ideo nõ valet. capitu. fin. de consuetu. Nec obstat tex. in cap. dilectus de appel. quia intellige illum text. vt ibi
3 per Doct. & in d. c. inferior. Damnata† consuetudine propter irrationabilitatem, censetur damnata etiam illa, de cuius initio non extat memoria. c. si cõsuetudinem. vbi per Doct.
4 8. distinct. Ad officium † iudicis spectat celerrime obuiare, ne mala consuetudo radices faciat. ca. mala consuetudo. 9. dist. Et ideo ista celeritas desideratur, quia vbi diu praua consuetudo inualuit, quod a modo est cõuersa in naturã, nam consuetudo est altera natura. Et ideo propter illam difficultatem in ea tollenda quando est antiqua, seruari debet mo-
5 dus, de quo in c. confessationes. 44. distin. † Et iste est casus, in quo archiepiscopus habet iurisdictionem in Diœcesi suffraganeorum suorum, scilicet. ad extirpandam malam consuetudinem, quæ est generalis in prouincia sua text. not. in c. ex frequentibus. de institutionibus. in c. intantum. de Simo. & est casus, in quo inter laicos episcopus habet iurisdictionẽ, vt a prauis cõsuetudinibus cohibeantur. Abb. per illum tex.
6 in c. ad apostolicam. de Simo. Consuetudo † contra ius authoritate & vtilitate non valet, nisi habeat expressum consensum Principis, vel ex certa scientia toleretur per Principem. Io. An. in c. fi. de censi. in 6. Et si lex, contra quam inducitur consuetudo, impropat consuetudinem, tunc requiritur expressius consensus Principis. dictum est Io. And. in addi. Spec. in tit. de instru. edi. §. compẽdiosæ. uer. sed nunquid.
7 Et ita potest intelligi glo. in §. leges. 4. dist. Et contra† reseruata Principi non valet consuetudo. glo. in c. 1. de cle. ægro. in 6. in c. penul. de fil. presby. nisi esset consuetudo tanti temporis, cuius initii memoria in contrarium non extaret. c. super
8 quibusdam. §. præterea, de uer. sig. Reprobatur† gl. cõiter in c. & si non sanctificatur. de conse. dist. 4. q̃ voluit valere cõsuetudinem baptizãdi, quæ addit formam baptismi, Ego te baptizo in noĩe patris, & filii, & spiritussancti, & diaboli, qa corrumpit fidem, quasi videatur virtutẽ baptizandi ponere nõ solum in Trinitate, ut uere solũ in illa est, sed ẽt in creatura, & damnata, vt est diabolus. hanc reprobant Dd. in c. ꝙsuetudinem 11. dist. Si † ecclesia habet statuta vel consuetudines
9 honorabiles ecclesiæ, etiam si episcopus & capitulum insimul conueniant, & vellent illis renunciare, vel contra illa facere aliqua statuta, nihil valeret quod agerent, immo omnibus de ecclesia consentientibus, vnus solus posset se opponere, & si nullus contradiceret, superior deberet statim illud reuocare. Inno. in c. accedentibus, de priui. referunt mo
10 der. in c. catholica. 11. dist. Gl. † in d. cap. catholica 11. distin. tangit, an illa, quæ possunt quæri priuilegio tantum, sint acquisibilia consuetudine, & concludit, quod particulari non, sed exigitur quod consuetudo sit vniuersalis. Sed secundum Doct. dicas, quod si consuetudo est obtenta de certa scientia principis qui illam scit, & tolerat, & tũc quæri possunt talia. glos. in c. penult. de fil. presbyt. etiam si sint talia, quæ possideri non possunt, ex quo possunt dari per priuilegium, possunt etiam consuetudine induci, quam prineeps ex certa scientia tolerat, dummodo nõ sit consuetudo irrationabilis. Abb. in c. * in fi. de consue. Aut non interuenit certa scientia principis, & sint talia, quæ de iure communi possideri non possint per volentem quærere, & hæc consuetudine non quæruntur. gl. est in c. illud 92. dist. Io. And. in c. 2. de præb. in 6. † Et si
11 consuetudo tendit ad tollendum neruum ecclesiasticæ disciplinę, & consuetudine quæri non potest, c. cum inter. de consue. & tamen priuilegio quæri potest. c. vt priuilegia. de priui. Sed si non tendit ad tollendum neruum ecclesiasticæ disciplinæ, & tunc si est tanti temporis, de cuius initio non extat memoria, & quęri possunt. gl. in c. super quibusdam. §. præterea. de verb. sign. Aut non est tanti temporis & tunc si est consuetudo generalis, quæri possunt. secus, si est particu-
12 laris, in d. c. catholica. Et sia aliqua ecclesia vult consuetudine quærere ea, quæ tendunt ad honorem, vt quia vult indu cere ut præceteris habeat aliquam preeminẽtiam, vt uoluit archiepiscopus Rauennæ, c. contra morem, c. dist. hoc non posset. quia ecclesia nõ potest se alijs præferre, & sibi assumere honorem· c. in scripturis. 8. q. 1. glo. in d. c. contra morem, & intellige de illis, quæ tendunt ad honorem, quæ communiter non conceduntur ecclesijs sine priuilegio apostolico, vt esset, vt ibi haberet canonicos Cardinales, vel vterentur insignibus episcopalibus, vel Cardinalatus, secus in illis, quę licet tendãt ad honorem, tamen cõmuniter per inferiores ecclesias habentur. per tex. in c. cum olim. de consue. Do. in
13 d. c. catholica. Si † consuetudo non innititur rationi, abolẽda est, secundum Dd. in c. frustra. 8. dist. & ideo dicunt, quod cõsuetudo non potest disponere, quod quis retineat plura beneficia curata vel incompatibilia, contra cap. de multa. de præben. est enim contra communem rationem, talis pluralitas beneficiorum, ex formite procedens, & probatur in ex trauagãti, execrabilis, de quo per Host. in c. nonnulli. de cle. non resi. Io. An. in reg. quæ contra iura. in Mercu. Quomodo
14 † autem consuetudo dicatur irrationabilis, relinquendum est arbitrio iudicis, considerantis circunstantias loci, temporis, vtilitate publica, & similibus. Archi. in §. leges. 4. dist. Dd. in c. fi. de consue. Et in dubio. nisi appareat irrationabilitas, præsumitur rationabilis, vt probatur c. illa. 12. dist. Vt † indu
15 catur consuetudo, requiritur quod res sit præscriptibilis. gl. in c. frustra. 9. dist. & pone exemplum, in c. causam, quæ. de rescript. Quantuncunque enim longo tempore laici cõsueuerint recipere decimas, nequaquam tamen sibi ex tali consuetudine vendicare possunt decimas, intãtum, quod etiam hoc casu propter incapacitatem eorum, etiam præscriptio seu consuetudo, de cuius initio &c. illis non prodesset. Ioan. An. & communiter Dd. in c. 2. de preb. in 6. in nouella. Dd. in
16 d. c. frustra. Et licet† Papa sciat consuetudinem induci, & nõ contradicat, tamen consuetudo impeditur propter sui irrationabilitatem. Nam ratio, est quasi causa formalis ipsius cõsuetudinis, & forma dat esse rei. c. qa propter. de electio. Ad do etiam Abb. in c. quanto. de consuet. in notabilib. Non ua
17 let† consuetudo tanquam irrationabitis, quod tempore quadragesimali comedantur carnes, & alia prohibita. c. deniq;. 4. dist. & ibi per Doc. quod limitatur, nisi ex causa, vt propter defectum piscium, facit quod habetur in c. licet. de pœni. & re. de quo per Doct. in rub. de obser. ieiuni. & etiam in obseruantia istius ieiunij non operatur consuetudo. Quantum au
18 tem ad alia ieiunia, vide per Doct. in d. rub. Licet† consuetudo habeat certa signa in contrahendo matrimonium, vel certam formam, si tamen illa non seruetur apparente consensu partium, valet matrimonium. glo. & Doct. in cap. 1. de sponsa. duorum. Et ideo vbi esset cõsuetudo osculandi sponsam, vel bibendi, verba sufficerent, licet hæc signa non seruarentur, tamen de se osculum non est signũ contracti matrimonij. tex. est not. vt ibi per Bal. in l. si a sponso. C. de dona.
19 ante nupt. Licet† lex positiua & Canon possint facere statutum, vel dispositionem super matrimonio, tamen consuetudo illud facere non potest ad illud inualidandum, glo. est in cap. 1. de sponsa duorum. in versic. priori uxori. Consuetudo

† habet

Source : BIU Cujas

20 †habet constituere probabile dubium iuris eam in his, quæ expressa sunt & clara in iure scripto. gl. est in c. licet, de spon sa. duor. facit glo. in c. cum venerabilis. de consuet. in c. vnico, de postu. præla. iu 6. & sic error iuris, excusabit malam fidem, si pallietur consuetudine. Et ideo dicit ibi. Host. quod ista consuetudo excusatet matrimonia retro contracta, dūmodo non fuissent contrahentes in mala fide, quia scirent consuetudinem non valere. Licet Papa possit † statuere in viam generalis statuti, vel etiam disponere in viam particu
21 laris concessionis, vel inhibitionis super matrimonio contracto, sed non confirmato per copulam, & nouum impedimentum inducere. c. ex publico. c. verum, de conuersio. coniuga. tamen cōsuetudo hoc non potest facere quia non pōt irritare matrimonium contractum etiam non secuta copula. c. fi. c. licet de spōsa duorū. Et rō est, pp illam authoritatē, Quos Deus coniunxit, homo non separet, quod non procedit in Papa, quia cum sit vicarius Christi, homo nō separat, sed Deus, & ideo Papa potest facere, non consuetudo, & qa etiam super matrimonio non spectat ad laicos disponere.
22 Consuetudo † disponens, quod secundum matrimonium secuta copula, præualeat primo non secuta copula, non valet. text. glos. & Doctor. in c. fina. de sponsa. duorum. Consuetu-
23 do est stricti † iuris, & ad vnguem obseruanda. Bal. in l. quicū que. C. de ser. fugi. Abb. in c. 2. de consuet. & ideo dicunt moder. in capit. 1. qui clerici vel vouen. quod si aliquid est concessum ex consuetudtne Cardinalibus legatis de latere, nō extenditur ad alios legatos de latere creatos non Cardina-
24 les. Consuetudo † per quam inducitur separatio matrimonij, vel vt uxor non teneatur sequi maritum, non est seruanda ab ecclesia, tamquam obuians iuri diuino. tex. iuncta gl. in c. 1. de coniug. lepro. Consuetudo † potest facere legitimū
25 & habilem ad contrahendum, inhabilem gl. in c. fi. de spon. duo. & ideo dicunt Doctor. quod licet illa consuetudo non valeret, tamen ex quo erat tolerata, excusat matrimonia p̄cedentia ante illam reprobationem, & prolem susceptam ante, & sic probabilis error iuris, id est, causatus ex tolerata consuetudine contra ius, & qui non valet, habet excusare prolem ab illegitimitate, sicut error facti, & etiam habet excusare matrimonia prohibita ante hāc reprobationem, sed
26 post illam decretalem. secus. Et † not. quod si constitutio est declaratoria rationis, quę suberat de antiquo, si habet consuetudinem vel communem interpretationem in contrarium, tunc gesta excusantur, & sic non trahitur ad præterita. gl. in c. 1. in verb. decętero, de postu. prel. in 6. in c. cū venera. de consuet. Sed si constitutio non solum est declaratoria iuris antiqui vel rōnis de antiquo, sed etiam reprobat consuetudinem contrariam, & tunc si declarat irrationabilitatem consuetudinis, cum consuetudo irrationabilis sit potius corruptela, c. fi. de consuet. talis consuetudo non excusat præterita, & ideo constitutio ad ea trahitur. d. c. cum venerabilis, sed si aliter non declarat irrationabilitatē consuetudinis, sed tantum eam reprobat, & tunc si dicitur De cætero, vel simile, clarum est quod non trahitur. d. c. fi. de spon. duorum. sed si non exprimitur tale verbum, tunc trahitur ad præterita. glo. in Clem. 2. in fi. de reb. eccle. non alien. Abb. in c. fi. de cō
27 stit. Si † in aliquo loco esset hodie consuetudo, vt in quinto gradu non posset contrahi matrimonium, & ex contractu generaretur scandalum, non valeret matrimoniū, licet in c. non debet de consan. & affi. permittatur. hoc gl. not. in c. super eo. de cog. spiritua. Et ratio est, quia consuetudo concurrit cum omni iure antiquo, nec censetur sublata per nouū ex quo non reprobatur illud ius, & concurrit secun scandalum, licet ubi a principio nullum fuisset impedimentum, solum scandalum superueniens, nō possit dissoluere matrimo
28 nium ut est gl. in d. c. super eo. quod est not. † Consuetudo ligat incolas, etiam solum inhabitantes in loco. c. quod dilecto. de consan. & affi. per quod videtur, quod non liget extra
29 neos, de quo per Do. in rub. de consue. Consuetudo † inferēs grauamen ecclesiæ, non tenet. c 1 pe consue. quia non pōt esse rōnabilis, cū sit p̄ religionem Deo debitā & sanctis eius, valet tamen priuilegium eiusdem effectus. c. si propter. de rescri. in 6. c. 2. de pœ. & remis. in 6. Et per hoc infert Ab. in c. 1. contra quosdam rusticos nolentes soluere decimas ecclesiis, nisi prius aliqd munus tradatur a presbytero, & allegāt consuetudinem. quod est contra text. in c. decimas 16. q. 7.
30 Videtur tñ dicendum, quod † rustici præscriptione 40. annorum cum titulo, vel sine titulo p̄scriptionis, cuius memori non extat in contrarium, tueri a se possint, vel si maior pars
31 ecclesiarum ita seruat. Fed de Se. cons. 150. † vbi ponit, an parochiani vigore consuetudinis possint cōuenire plebanū, vt det candelas benedictas in festo Purificationis. Hoc tñ intelligitur, quando adfert magnū grauamen, quia consuetudo p̄ ecclesiā, nō reprobatur rōne cuiuscūq; grauaminis, facit tex. in c. fi. de dona. in c. frequens. de restit. spo. in 6. in l. scio ff. de integ. restit. glo. in c. 1. eo. tit. in 6. Et. not. dictum notabile Inno. in c. quod sicut. de elect. vbi † voluit, quod possit induci consuetudine, vt ecclesia vacāte canonici nō procedant
32 ad electionem nisi prius morte prælati regi nunciata, & postulato assensu regio de procedēdo ad nouā electionem. qd̄ est no. secūdum Ab. in d. c. 1. Et hoc dictum approbat etiam Ab in c. 1. de elect. in c. cum inter vniuersos. eod. ti. & ibi quę rit. nunquid Papa, qui hodie prouidet ecclesiijs cathedralib. teneatur requirere consensum regis in illis locis, in quibus erat dicta consuetudo? Et tenet, quod non. & mouetur, quia cum Papa prouideat iure suo, non iure capituli, & illa consuetudo sit grauosa ecclesię, non debet extēdi de persona ad personam. Sed aduerte, quia Ab. in d. c 1. in fi. de consue. dixit quod talis consuetudo nō adfert magnum prędudicium ecclesiæ. nam si adferret, non valeret. nisi dicamus, p̄ omnino est grauosa, sed quia non adfert magnum grauamen, valet. & ideo tanquam grauosa, non debet extendi, & istud dictū
33 Innocen. dixit singulare Roman. in singularibus suis. Ex † cō suetudine potest introduci actus siue solennitas, per quem sine apprehensione reali transferatur possessio rei absentis. casus est singularis fm Abb. in capitulo ex literis. de consuetud. & facit ille text. ad illam quæstionem, vtrum statutum, vel consuetudo, possit transferre possessionem sine aliquo actu corporali apprehensiuo seu figuratiuo possessionis apprehensæ? Et adde text. & Bart. in l. raptores. C. de episcop. & cler. & lex. singularē in l. quanuis. ff. de bon. author. iudi. pos
34 siden. Et † valet sta. qd̄ fingatur possessio continuata in hr̄dē de quo. per Alex an. in l. cum hæredes. in princi. ff. de acq. pos.
35 Et licet ex consuetudine † possit acquiri iurisdictio, c. cū cōtingat, de foro competen. non tamen valet consuetudo, vt sententia a non suo iudice lata, teneat. Est enim irrationabile, vt valeat sententia lata a nō habente iurisdictionem
36 c. ad nostram. de consuetud. Consuetudo † non potest operari, vt clericus non episcopus possit exercere ea, quæ sunt reseruata ordini episcopi. Text. est nota. in c. quanto. de cōsut. & intelligе etiam de cōsuetudine vetustissima. Et ratio est, quia consuetudo non facit quem capacem. & ideo Ioannes And. in c. 2. de præbendis. in 6. in nouella, dicit, quod quantocunque tempore longo laicus exercuerit actum spiritualem, nunquam tamen illum potest præscribere. nam possessio tanti temporis, cuius initii non est menmoria, habet vim tituli, quādo datur capacitas in exercente, alias nō. quod verbum dicit Abb. in d. c. quanto. & commendabis memoriæ. hoc dictum Ioannis An. approbauit Ab. pro notabili in multis locis, in c. nouit. de iud. in c. Messana. in c. sacrosancta in c. quisquis. de electio. in c. cum instantia. de censib. in c. quod autem de iure patrona. in c. fi. de pœniten. & remissio. in c. ad aures. de præscrip. & est glo. in capitulo nobis. in verb. de
37 sua iurisdictione de iure patronatus. Non valet † consuetudo, per quam sententia interdicti violatur. capitulo cum inter. de consuetu. Et sic contra vires sententiæ censuræ non potest induci consuetudo, nec contra ecclesiasticam disciplinam. Vnde nulla est consuetudo contra honestatem. c.
38 cum decorem. de vita & hon. cleric. Si † hodie de nouo erigeretur Studium generale in aliqno loco, deberet illa vniuersitas habere integra priuilegia authen. habita. C. ne fin. propa. vt etiam in criminalibus haberent Scholares iudices proprios, non obstante glo. quod ibi dicat, quod Doctores & Scholares renunciauerunt illi authenticæ in criminalibus, per nonvsum seu per consuetudinem. Consuetudo enim nocet duntaxat in his locis, vbi viguit. Sed ex quo Studium erigitur de nouo, debet prius recurri ad ius cōmune, vt notabiliter declarat Abb. in c. cum olim. ad fin. de consuetud.
39 Gerens † actum contra ius prætextu consuetudinis prauæ, ex quo adhuc prauitas consuetudiuis non erat per ius declarata. nō debet puniri tanquam legis transgressor, sed debet toierari respectu consuetudinis. glo. est notab. in c. cū venerabilis. de consuc. & est glo. in c. denique. 4. distin. quæ dicit, p̄ licet praua consuetudo excusет, quo ad pœnā huius seculi, non tñ quo ad Deum, quod est not. fm. Abb. in d. c. cū venerabilis. & adde glo. in c. 2. de tēpor. ordinat. Et † not. tex in d. capitu. cum uenerabilis. quod non potest. iuduci cōsue.
40 tudo quod quis possit dimittere dignitatem, sine superioris licentia, vel vt possit electus administrare, non habita confirmatione a superiore. & ob hoc, vt refert Abb. est cassata electio cuiusdam Prioris S. Crucis, per priuilegium tamen hoc quandoque Papa concedit, vt fratribus Carthu-
41 sien sibus. † Consuetudo est optima legum interpres, & lege existente dubia, debemus recurrere ad consuetudinem loci. & si de ea apparet, non est recedendum ab illo intellectu. quem consuetudo tribuit text. est in c. cum dilectus. de consuetu. facit, quod habetur in l. minime. in l. si de interpreta
42 tione. ff. de legib. † Vicarius episcopi debet præferiri. Archidiacono, quia facit idem tribunal cum episcopo, & habet

Source : BIU Cujas

bet iurisdictionē, super Archidiaconū. Nec valet ꝓsuetudo in contrarium, tanquam, sit contra honestum. ita notabili-
43 ter consuluit Abb. in suo consil. 21. vel 22. in 1. lib. Transgressor ꝓsuetudinis, debet puniri sicut transgressor legis. C. in his 11. dist. qđ intellige de ꝓsuetudine rationabili. nam ꝓsuetu-
44 do irrationabilis est extirpanda. c. quanto. c. cum venerabilis. de consuetu. c. mala consuetudo. 8. dist. † Non valet cōsuetudo inducens pronitatem ad peccandum. c. ex parte. de cō sue. Et eodem modo dicendum. est de statuto, ſm Abb. ibi. Et ratio est, quia lex debet esse rationabilis, sancta & honesta. c. erit autem lex. 4. dist. facit. quod voluit Ang. in l. test. ff. de test. tex. in l. conuenire. ff. de pact. dotali in l. si a reo. §. itē quod vulgo. ff. de fideiuss. & quod ibi per Bar. in l. 1. cū gl. ff. de eo, quod certo loco. l. in commodato. in princip. ff. commo. & quod voluit Bar. in l. cum lex. ff. de legib. Bal. in l. 1. in 6. col. C. de his. quæ pœnę nomine. in l. eam, quā in 12. col. C.
45 de fidecom. Et ibi dixit, ꝙ non potest Princeps legitimare nascituros ex aliquo, qui adhuc non fuut concepti. † Potest quis se defendere contra antiquam consuetudinem. allegādo eius irrationabilitatem, & ꝙ nutriat pecca tum, vt in d. c. ex parte. & non solum potest adiri iudex ecclesiasticus, sed etiam secularis, quia etiam ad iudicem secularem, spectat obuiare peccato, ita Ab. in d. c. ex parte facit. qđ voluit Bart.
46 in l. sub prætextu. ff. de varijs & extraordi. crimi. vbi dixit, ꝙ Potestas † & capitanei terrarum possunt videre statuta & ordinamēta istorū disciplinatorū, & si reperierint ibi aliqd, quod non spectat ad religionē, possunt illud collegium dissoluere. & idem voluit Bal. in c. 1. §. conuenticulam. in titu. de pace iura fir. vbi etiam dicit, ꝙ coguntur isti edere sua statuta episcopo, & episcopi cōtra malas cōuentiones habent
47 iurisdictionem a iure. d. §. conuenticulam. Adde etiam Bal. in l. 1. C. de monopoliis. in l. collegiū. C. de hæredi. insti. † Et quia dictum est supra, quod non valet consuetudo, vel statutum, quod homicida puniri debeat pęna pecuniaria, quia inducit talis consuetudo pronitatem peccandi, addo, ꝙ idem voluit Ab. in c. fi. de cōsue. Et licet allegetur. Bar. quod voluerit contrarium in l. 1. ff. quod cuiusq; uniuer. no. in l. penu. §. ad crimen. ff. de pub. iudic. in l. 1. ff. ui bo. rap. tamen semper mihi uisum est, ꝙ nō possit allegari ad hoc, quia licet faciat mentionē de tali statuto, quod uiget in aliquibus locis, tñ ꝑ hoc nō concludit, ꝙ tale stat. uel cōsuetudo ualeat, quia statuentes uolunt, ꝙ sua stat. seruentur, siue valeāt siue nō. Nō
48 eñ dicit Bar. decidendo, tale statutum ualere. † Mala est cōsuetudo, quæ punit totam parochiam uel uillam pro delicto unius, cum cæteri non sint in culpa. Bal. in c. fi. de consuetu. Qñ dicat ꝓsuetudo rōnabilis vel irrōnabilis relinquit iudicis arbitrio. communis est opin. in c. fi. de consue. & adde.
49 glo. in c. 1. de consti. in 6. in uerb. rationabilia. † Omia iura Canonica dicunt, quod consuetudo debet esse præscripta, intelligę, id est, obtēta per cursum temporis requisiti ad pręscriptionē. Ab. in d. c. fi. & Bal. in l. de quibus. ff. de legib. exponit ꝑscripta, id est, roborata seu firmata. Et dicit, ꝙ ꝓsuetudo resultat ex cōi assuefactione totius uel maioris partis populi.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo non potest induci, nisi ab habentibus authoritatem legis condendæ.*
2 *Syndici quòd non teneantur denunciare maleficia, stante statuto &c. non valet consuetudo, etiam si per centum annos id præscripserint.*
3 *Consuetudo antiqua requirit tempus, cuius initium sit supra hominum memoriam.*
4 *Verba, Antiqua, siue Ab antiquo, quomodo accipienda.*
5 *Consuetudo inducitur ex actu iudiciario.*
6 *Actus vnus maxime notus toti populo an sufficiat ad consuetudinem inducendam.*
Et quid si completa sit, per vnū actū cōtra cōsuetudinē an interrumpatur.
7 *Præscriptionis & consuetudinis summa differentia.*
8 *In pręscriptione contra ius, requiritur titulus, secus in consuetudine.*
9 *Consuetudo contra ius naturale, non valet.*
10 *Consuetudo vel lex contra vtilitatem publicam non valet.*
11 *Consuetudo semel à lege improbata, an possit denuo induci.*
12 *Consuetudo noua an possit induci contra ius resistens ei, vti irrationabili.*
Et quot in casibus potissimum contingat, quos per discursum vide ibi. num. 13. 14. 15. & 16.
17 *Ciues si faciant statutum contra suam consuetudinem, tollitur consuetudo, licet de ea nullam aciant mentionem.*
18 *Constitutio iuris antiqui declaratoria, num trahatur ad præterita.*
19 *Ratio, est substantia consuetudinis.*
20 *Populus an possit quid declarare circa superioris ius.*
21 *Pacto quod fieri potest, an itidem & consuetudine possit induci, & econtra.*
22 *Consuetudo an extendatur de casu vero ad fictum.*
23 *Consuetudinis & legis differentia.*
24 *Lege non omino lata, procedimus in consuetudine vltra tenorem consuetudinis:*
25 *Consuetudo contra authoritatem legis superioris, non valet.*
26 *Consuetudo continens bonum honestum, valet.*
27 *Consuetudo vitiosos mores inducens, non valet.*
28 *Consuetudo inducens malum pœnæ, an valeat.*
29 *Actuum frequentiam consuetudo requirit*
Et de actuum numero an vlla regula, aut quæ.
30 *Actuum validitas non requiritur in consuetudine inducenda.*
31 *Ex arbitrorum actibus inducitur consuetudo in eodem stylo, quæ non extenditur ad vera iudicia.*
32 *Consuetudo si possit elici ex actibus per æscribi potest alias secus.*
33 *Excommunicati habent etiam consensum.*
34 *Furiosi & infantes consuetudine ligantur.*
35 *Absentes perinde ac præsentes ligantur consuetudine.*
36 *Consuetudo si est, quod instrumenta executioni mandentur, nisi fluxerint decem anni, potest clericus, & etiam ecclesia, vti beneficio talis consuetudinis. Vbi & actuum difformitas, reddit consuetudiuem impræscriptibilem.*
37 *Consuetudine introduci potest, vt valeat consuetudo de præterito, de futuro non item.*
38 *Consuetudo probari potest ex non actibus.*
Et vnde probetur contemptus.
39 *Libellus contra consuetudinem, lacerari potest.*
40 *Lex consuetudinem interpretatur.*
41 *Ecclesiæ an debeat succurri contra ecclesiam pro omni grauamine.*
42 *In iuriarium agi potest, extante consuetudine, quod non liceat dicere. Tu es homo bonus.*
43 *Consuetudinis quatuor sunt species.*
44 *Consuetudo an valeat, quod vxor succedat in bonis mobilib. etiam si relinqueret filios.*
35 *Consuetudo non derogat legi, quando expreße reprobata est a lege.*
46 *Consuetudini irrationabili stabitur, si constat, de scientia & tacita patientia principis.*
47 *Principis consensus, nullum robur tribuit consuetudini, quæ est contra bonos mores.*
48 *Papæ mos, quem seruat in sua curia, facit ius.*
49 *Vsus & consuetudo, quid inuicem differant.*
50 *Consuetudo quid differat a stylo.*
51 *Consuetudo rationabilis, quæ dicatur.*
52 *Consuetudinis rationabilis exempla. remiss.*
33 *Actus vnus, quod habeat vim alterius, consuetudo potest inducere.*
54 *Electus quod administret sine confirmatione, an valeat consuetudo.*
55 *Consuetudinis irrationabilis exempla. remiss.*
56 *Consuetudo vt inducatur, an requiratur binus actus, vel sufficiat semel fieri.*
57 *Consensus maioris partis populi, an sufficiat ad inducendam consuetudinem.*
58 *Mulieres si quid inter se obseruent, an ex eo possit induci consuetudo.*
59 *Consensus erroneus an possit consuetudinem inducere, varie, per num. 60. 61. & 62.*

Sectio III.

1 **Consuetudo** † non potest induci nisi ab habentibus potestatem legis condendæ. l. de quibus. ff. de legi. Et ideo dixit not. Bart. in l. 1. in fin. ff. de legi. ꝙ vsus & mores mulierum, non introducunt consuetudinem, quia non possunt mulieres legem condere, vt in l. 1. ff. de legi. quod est not. secundum Abb. in d. c. fi. de consuet. & hoc dictum pro singulari refert Roman. in suis dictis singularibus, & Bal. in l. de quibus. ff. de legi. dicit, quod talis sit
2 populus, qui possit statuere. † Nā si nō potest in expresso, nec in tacito, cum vtrobique requiratur par potentia causæ efficientis. Et ideo si statuto ciuitatis cauetur, quod syndici villarum teneantur denunciare maleficia, & quædam villa stetit per centum annos, quod in ea non fuerunt denunciata maleficia tamen ista consuetudo est inualida, cum illi de illa villa non habeant potestatem statuendi, nisi ista consue
3 tudo esset expresse approbata per superiorem. Vbi ius requirit antiquam consuetudinem requiritur tempus, de cuius initio nōn est memoria, ita voluit Anto. de But. in c. fin. de consue. Dicit tamen ibi Abb. quod originaliter fuit dictū Io. Monachi, & Archi. in c. generali. de elect. in 6. Sed hoc reprehendit Abb. per text. in l. de quibus. ff. de legi. vbi consuetudo dicitur inueterata, licet sit obtenta per tempus decem annorum, quia non importat plus antiqua, quam inueterata. Et licet in apostilla Abb. fiat vna distinctio, † quod aut ista
4 verba, antiqua, siue ab antiquo, proferuntur simpliciter sine alio adiuncto, tunc important tempus, cuius non extat memoria in contrarium, secus, si diceretur, antiqua cōsuetudo ꝙa in materia consuetudinis talia verba non intelligūtur ꝑ tempore, de cuius initio nō extat memoria in contrarium. d. l. de quibus. Hoc uidetur esse cōtra text. glo. & in c. cum contingat, in c. cū in tua. de deci. ubi habetur, quod dicitur res ad aliquem pertinere ab antiquo, quando illam pręscripsit, & taman illud uerbum simpliciter profertur sine alio ad
5 iuncto. Et not. Abb. in d. c. cum cōtingat †. Ex actu. iudiciario induci-

Source : BIU Cujas

inducitur consuetudo, puta, quia iudex iudicauit contra legem, populo sciente & non contradicente, vnde actus iudicialis sufficit ad probandum consuetudinem, non vt actus iudiciarius, sed quia per illum actum detegitur cõsensus populi. Abb. in d.c. fi. de consue. de quo etiam per Abb. in c. abbate. de verb. sig. Si vnicus actus habet causam successiuam, sufficit ad inducendam consuetudinem, si habuit continuationem per tempus, intra quod inducitur consuetudo. text. est sing. in c. cum de beneficio. de præben. in 6. & idem dic, si
6 ædificaretur pons in publico, & haberet causam permanentem. ita Abb. in d. capit. fi. †Sed Bar. in l. de quibus. ff. de legi. quærit, nunquid vnus actus multum notorius toti populo sufficiat ad consuetudinem inducendam? Et concludit. ꝙ non, quia cõsuetudo requirit frequentiam actuum, l. 1. & 2. C. quæ sit longa consuet. l. an in totum. C. de ædifi. pri. & ea, quæ vno casu contingunt, non dñr frequenter fieri. l. ex his. l. nam ad ea. ff. de legi. vnicus actus interueniens contra cõsuetudinem, non interrumpit consuetudinem completam, sed oportet, quod tollatur eo tempore & modo, quibus fuit inducta, quia iam lex est, & ideo debet tolli tanquam lex, & sufficit tempus decem annorum, secundum Abb. in d. c. fi. & ita intellexit gl. no. in l. nemo. §. temporaria. ff. de reg. iu.
7 †Principalis & fundamentalis differentia inter consuetudinem & præscriptionem est ista, quia ex præscriptione acquiritur ius priuato, siue illud ius trahatur ex publico siue ex priuato. Consuetudine vero non acquiritur ius alicui priuato, sed in publico, vndecunque causetur, etiam si ius trahatur ex priuato. l. venditor. §. si constat. com. prædio. Nam consuetudo est lex. quæ debet esse cõmunis. c. erit autem lex. 4. dist. si ergo acquiritur priuato, non potest dici lex, quia non est
8 cõis. Item in præscriptione †ꝫ ius requiritur titulus. c. 1. de ꝑscriptio in 6. secus in consuetudine. Nã in cõsuetudine cũ sit quædam lex, inspicitur sola voluntas seu tacitus consensus. Ista sunt verba Abb. in d. c. fi. qui dicit, quod sunt aliæ differẽtiæ, sed istæ sunt fundamentales & præstantiores. Et adde not. per Inno. in c. dilecto. de offi. Archiper Bald. in l. si quis ad declinandam. C. de epi. & cle. in authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. Ioan. And. in c. 3. de consuet. in 6. Abb. in consi. 62. lib. A lex. consil. 77. lib. 2. & in l. more. ff. de iurisdi.
9 om. iudi. † Non valet consuetudo contra ius naturale, quia naturalia iura sunt immutabilia. §. sed naturalia. Institut. de iure na gen. & ci. Ideo dicit Abb. in c. fi. de consue. quod si haberet consuetudo, quod filij non eduearentur a parentibus non valeret, quia de iure naturali sunt eis debita alimenta, facit, quod voluit Bal. in l. 1. ff. de consti. prin. quod princeps non potest facere, ꝙ alimenta non debeantnr. Et ideo dixit Spec. in tit. qui fi. sint leg. §. 1. versic. sed pone, quod si filius fecit pactum cum patre, quod non peteret alimenta, non obstãte pacto peterit, petere quia hoc esset ꝺ ius naturale. Bar. in l. si quis a liberis. §. si vel parens. ff. de lib. agno. Roma. in l. alia. §. eleganter. ff. sol. matr. in l. 1. in vlt. col. eod. tit. quod nõ valet pactum, quod pater non teneatur dotare filiam. † Nõ
10 valet consuetudo contra vtilitatem publicam, sicut non ualet lex l. fi. C. si contra ius vel vti. pub. not. Abb. in d. c. fi. de cõsuetudi. quod dicit esse not. Si præcedit lex derogatoria ad consuetudinem non valet consuetudo sequens, secundum Bar. in l. de quibus. ff. de legi. quem refert Abb. in d. capit. fin. quod dicit esse notan. Ex hoc infertur secundum eum, quod
11 consuetudo semel a lege reprobata, non potest amplius induci. Limita tamen hoc, quod si subesset ratio noua, quæ nõ suberat tempore legis damnãtis consuetudinem, quod tũc poterit de nouo induci. De quo etiam per Abb. in c. 2. de ꝑbati. Et addo, quod no. Bart. in l. cunctos populos. in 7. col. C. de summa trinit. & fi. catho. Cyn. in l. 2. C. de contrahen. emptio. glo. in c. 1. in verb. expresse. de constitutio. in 6. tenet, ꝙ qubndo ius commune resistit consuetudini, quod contra illud ius non possit noua cõsuetudo creari. Et pro clariori cõclusione in hac materia notabili, tu potes dicere prout ex intentione multorum concludit Domi. in d. cap. 1. ex cuius dictis colligo istos casus, quorum primus est. Si ius commune
12 resistit consuetudini, declarando ipsam irrationabilem, vel ipsam improbando, tunc noua consuetudo contra illud ius induci non potest, allegat glos. fin. & ibi Doctores, in Clem. si vna. de rebus eccle. non alic. Inno. in c. ex parte. de consue.
13 Secundus †casus est, si ius commune resistit consuetudini tãtum ad finem, vt præteritam consuetudinem tollat, & hoc constat, quia non facit mentionem de consuetudine, nisi vt illam tollat, quæ non tolleretur aliter, vt in c. 1. de constit. in sexto & tunc contra tale ius posset induci noua consuetudo, & ita intelligatur glos. in Clem. statutum, de elec. allegat Pet. de Peru. in tracta. de cano. portio. circa fi. in 5. quæst. ubi tenet, quod contra Clem. dudum. de sepul. possit induci noua consuetudo, dicens quod illa Clem. non improbat consuetudinem, sed de ea facit mentionem, ut illam tollat, quia aliter nõ fuisset sublata consuetudo. Tertius casus est,
14 Si ius †commune simpliciter tollit consuetudinem, nec apparet de fine, quare lex illam tollat, & lex disponat sup his, quę sunt reseruata in priuilegium Principis, & videtur tollere consuetudinem etiam de nouo creandam. allegat glo. in
15 c. 1. de cle. ægro. in 6. Quartus casus est, Si lex non † disponit in his, quæ sunt reseruata Principi. tũc si iuuatur noua ratione seu vtilitate, valet consuetudo argu. text. in c. 1. de constit. in 6. sed si non iuuatur noua ratione, non valet, quia ex quo habet repugnantiam iuris reuocantis consuetudinem, in dubio præsumitur irrationabilis. & ita voluit glo. in d. c. 1.
16 Quintus casus est, Si †lex non reuocat consuetudinem, nec de ea facit aliquam mentionem, sed reprobat quandam rationem, & tunc licet lex non formaliter tollat consuetudinem, tamen contra illam legem non posset noua consuetudo creari. allegat Paul. in Clem. 1. de elect. super verb. eligatur. vbi tenet, quod contra illam Clem. nõ posset induci noua consuetudo, per illum tex. & tamen ibi nulla fit mentio de consuetudine. & potest esse ratio, quia ex quo lex improbat rationem, & consuetudo irrationabilis non valeat, sequitur, quod talis consuetudo tanquam ratione carens, post ea esset inualida. Cuius dictũ, dicit Domi. credo verum, nisi noua consuetudo alia ratione probabili iuuaretur, prout di-
17 ctum est supra. †Si ciues faciunt statutum contra suam consuetudinem tollitur consuetudo, licet de ea non faciant mẽtionem, quia ciues præsumuntur scire suam consuetudinẽ, & sic cessat ratio c. 1. de cõsti. in 6. ita Ab. in d. c. fi. in fi. Consti
18 tutio antiqui iuris †declaratoria, trahitur ad præterita, etiã dato quod habeat in oppositum contrariam consuetudinẽ obseruatam, quando declaratur consuetudinem fore irrationabilem. tex. in c. 1. de consue. in 6. & ibi per Domi. †Con-
19 suetudo pro substantia requirit rationabilitatẽ. tex. vbi Domi. in c. non putamus. de consue. in 6. Cum in consuetudine
20 †populus declaret suam volũtatem, l. de quibus. ff. de legib. constat. ꝙ circa ius superioris nihil declarare possunt, quib. manet necessitas obsequẽdi, non imperandi authoritas. tex. gl. & Doct. in d. c. non putamus. de consue Quod tamen intellige, quando talis consuetudo esset contra substantiam actus, vt in d. c. non putamus. Sed si non sit contra substantiam actus, & subsisteret patientia superioris, cui præiudicaretur, tunc valeret consuetudo contra ius suum. Domi. in d.
21 c. non putamus. Quod †potest fieri per pactum, potest etiam introduci consuetudine, & econuerso, Id quod non potest fieri per pactum, non potest introduci consuetudine. glo. in d. c. non putamus. quod intellige, ſm Domini. ibi, quod istud argumentum procedit, quando ratio, quare nõ valet pactũ, concludit ad consuetudinem, vbi vero non concludit ad ꝯsuetudinem, vel econtra, non procedit ar. de quo ibi ꝑ eũ. Et adde Bar. in l. 1. § familiæ. ff. de publ. qđ põt fieri ꝑ pactũ põt fieri per stat. all. not. in l. non impossibile. ff. de pact. in l. nec ex prætorio. ff. de reg. iur. glos. in rubr. C. de decret. decu. li. 10. & in d. l. nec ex prætorio. dicit, quod non potest fieri per pactum ratione turpitudinis, non potest fieri per statutum. Si autẽ non potest fieri per pactum, quia contra publicam vtilitatem, potest fieri per statutum, quia respuplica potest derogare suæ publicæ vtilitati. de quo per Bart. in l. omnes po-
22 puli. ff. de iust. & iu. in l. non impossibile. ff. de pact. †Consuetudo an extendatur de casu vero ad fictum, ponunt Doct. in c. fi. de consue. in 6. Et conclude, quod si consuetudo non est contra ius, sed præter, tunc extenditur, sicut arguitur a contrario sensu. Bar. in d. l. omnes populi. Secus, si est contra ius.
23 Lex †& cõsuetudo differunt, sic ut instantaneum, & successiuum. quia statutum vno instanti fieri potest, sed consuetudo similis est homini, qui non perficitur nisi temporis cursu, & nisi sit, vt ita dixerim, proiectæ ætatis. Latiori igitur passu procedũt potius tacita, quam expressa, quia non sunt ita certa, neque ita solennia ea, quæ ex coniecturis veniunt, sicut ea, quæ expressa sunt. verba sunt Baldi in d. l. de quibus. in 2.
24 col. ff. de legib. †Vbi lex non est omnino lata, procedimus in consuetudine vltra tenorem cõsuetudinis per similitudinẽ. Sed vbi lex est in pluribus casibus similibus lata, & est in vno casu per desuetudinem abrogata, tunc consuetudo non extenditur ad alterius casus correctionẽ. l. præcipimus. in fine C. de appel. quia legum correctio est odiosa Bald. in d. l. de q
25 bus. †Cõsuetudo, quæ est contra authoritatem legis superioris, non valet, quia minor authoritas non tollit maiorem. & hoc est, vbicunq; superior, hoc est, Imperator, prohibet ꝯsuetudinem. auth. nauigia. C. de fur. concl. est Baldi. in d. l. de
26 quib. †Bona est consuetudo, quæ continet bonum honestũ vt non eatur de nocte, quia male agens odit lucem. l. prma. ff. de vuentre inspiciendo. Item bona consuetudo, quæ continet bonum commune, id est, vtile reipublicæ, & ideo est bona consuetudo, quod in causis dotium procedat̃ summarie, & quod instrumenta mandentur executioni. & simi

lia

lia. Bona est etiam consuetudo, quæ continet bonum honorabile, quod doctorandi doctorentur publice, non secrete, quia est honor publicus. Item, quod debeant portare certũ habitum, quia habitus virum ostendit. † Mala autem est cõ-
27 suetudo, quæ inducit malum culpæ, vt consuetudo, quod liceat fœnerari ad duos denarios pro libra, quia ordinat ad delicta. Ergo consuetudo, quæ de vitijs facit mores, non valet, quoniam inest sibi vitium a radice. Male enim adinuenta, malæque consuetudines, nec ex longo tempore, nec ex longa consuetudine confirmantur, & consuetudo fouens malos mores, & inducens peccatum, nõ tollit legem. Imperator enim, quando dat consuetudinibus authoritatem, nõ intẽdit per hoc esse author delictorum, quod enim ipse nul-
28 la ratione concederet, alijs committere non videtur. † Et si consuetudo inducat malum pœnæ id est, pœnam quãdam occasione prætensam infligat innocenti, si talis pœna potest deduci in pactum, vt pœna pecuniaria, valet consuetudo, Aut non potest deduci in pactum, vt pœna corporalis, non valet consuetudo. Ista sunt pulchra verba Baldi in d. l. de
29 quibus. In † consuetudine requiritur frequentia actuum, ga text. in d. l. de quibus. loquitur in plurali, moribus. §. ex non scripto. Insti. de iure nat. gen. & ci. l. 1. C. quæ sit lon. consuet. 40 Ban in totum. C. de ædifi. priua. Et an duo actus sufficiant? Dicunt Doctores, quod de numero actuum nõ potest dari certa regula. Possunt enim esse actus multum nominati in populo & tunc sufficiunt duo actus vallati temporis adminiculo. possunt esse alij actus parum sciti in populo, & tunc requiruntur plurimi actus. Ergo in causis grauibus, quæ nõ diri-
41 muntur sine magno strepitu & longo certamine, sufficiũt duæ sententiæ, quia perueniunt verisimiliter in notitiã gentium. Sed in causis leuibus, & maxime vilium personarum non resonat ita negocium, nec efficitur notorium, & ideo actus debent esse sæpissimi & per multas manus iuisse, ita ꝙ sit verisimile, quod populus sciuerit, & ratum habuerit, & probata publica fama, est satis probata scientia populi. Bald.
30 in d. l. de quibus † Ad hoc, quod consuetudo inducatur, non exigitur actuum validitas. Nam etiam per actum nullum, voluntas comprobatur, & vere est de necessitate, quod con- 42 suetudo inducatur ex actibus nultis, nam valet, quod sentẽtia feratur stando vel sine scriptura, vel quod recitetur per alium, & hoc nõ potest fieri, nisi per sententias latas hoc mo- 43 do, quæ nullæ fuerunt a principio. nec roborantur ex superuenienti robore consuetudinis, quia virtus consuetudinis,
31 non fingit retro. Bal. in d. l. de qnibus. Ex actibus arbitrorum, inducitur consuetudo in eodem stylo, ideſt coram arbitris, Sed illa consuetudo non extenditur ad uera iudicia. Quod intellige de modo procedendi, secus, si actus respiciunt facti rationem & naturam. & tunc vbiq; valet, vt si sæpius est pronunciatum per arbitros, ꝙ primogenitus succedat, nam cõ sensus firmat sententiam latam a prorsus priuatis. Bal. in d.
32 l. de quibus. † Si negatiua consuetudo potest elici ex actibus, præscribi potest, alias secus, conclusio est Baldi in d. l. de qui-
33 bus. Ex actibus excommunicatorum † potest introduci consuetudo, quia licet sint excommunicari habent tamen con-
34 sensum, conclusio Bal. in d. l. de quibus. † Consuetudo ligat infantes & furiosos, quia respublica potest ligare vniuersos & singulos, etiam infantes. l. si sine. §. Lucius. ff. de admin. tu. Ad pœnam tamen nulla constituto ligat non capaces deli-
35 cti. Bal. in d. l. de quibus Consuetudo ligat absentes sicut presentes, quia si ligat non natos, & pupillos, ergo & absentes Bal. in d. l. de quibus. Consuetudo permissiua, extendit virtutem suam ad omnes forenses, quia vtendo consuetudine cõsentiunt in ipsa. Sed si consuetudo est compulsiua prohibitiua, uel pœnalis, non ligat immediate. sed mediante aliquo facto, uel delicto intra territorium cõmisso, tunc ligat, quia consentire uidetur ꝙ delinquit, ista est cõclusio Bal. in d. l. de
36 quibus. Si est consuetudo, quod instrumenta mandenturexecutioni, nisi sint elapsi decẽ anni, potest ecclesia & clericus vti beneficio consuetudinis, dum tamen non sint elapsi decem anni, quia non possunt formam consuetudinis mutare. conclusio Bald. in dictal. de quibus. Si consuetudo iam erat præscripta, nihil operatur actus contrarius, si autem erat præscribenda, tunc est interrupta, si talis est publicus & notorius. glo. not. in l, nemo. §. temporaria. ff. de regu. iur. & sic actuum difformitas reddit consuetudinem impræscriptibilem, quia varia rerum obseruantia non dicitur consuetu-
37 do, conclusio Baldi d. l. de quib. Potest induci † per consuetudinem, quod ualeat consuetudo de præterito, de futuro nõ, quia tacita non possunt habere clausulam derogatoriam, & in dubio præsumendum est consuetudiuem ex iusta cã processisse, conclusio Bal. d. l. de quibus. Dicit testis, quod ita est consuetudo, interrogatus de causa scientiæ, dicit, quod ita audiuit, & vidit obseruari, practicari, & fieri in palatio communis & populi, publice & notorie, longo tempore, in multis litibus & causis, & in omnibus, quibus ipse interfuit, interrogatus, si potuisset esse & fieri contrarium, eo nescio, respondet, quod sic, hic testis reddit bonam rationẽ. Bald. in d. l. de quibus. & si habet contestem, probat, etiam si uterque creddat eundem sermonem, quia est sermo iuris necessarius prolationi, & non obstat, quod dixit se nescire contrarium, quia non præsumitur contrarium. Si ergo testis assertio est sufficiens, illa adiectio nõ vitiat, quia id quod est possibile, non præsumitur verum secundum Bald. Ex non † actib.
38 potest probari consuetudo, quia illa, qui contemnit, aliquid facere videtur. Probatur autem cõtemptus, vel quia expresse contemnitur, vel quia ad monitionem hominis vel legis certum terminum assignantis nunquam paritum est, sed si omnia silent, lex & homo, non fit cõsuetudo nec inductiua de nouo, nec derogatoria legis antiquæ, quia derogatio non fit nisi ex contrarijs. idem si consuetudo excluderet formã, uel ordinem legis, ex tali abusu fit consuetudo. l. rem nõ nouam. C. de iudi. quia negligentia formæ in actibus exercitis
39 est dissuetudo, Bal. in d. l. de quibus. Libellus, † qui est contra consuetudinem, potest lacerari per iudicem, sicut si esset cõtra legem scriptam, glo. habes notab. in d. l. de quibus, quod
40 Bald. ibi dicit esse not. Sicut † consuetudo interpretatur legẽ sic lex interpretatur consuetudinem. tex. est not. in c. cum dilectus. de consuet. secuudum Bal. in l. si de interpretatione.
41 ff. de legibus. Quæro, † an pro omni grauami ne debeat succurri ecclesiæ contra consuetudinem, Et respondeo, quod solum pro magno, & non pro modico, quia ex quo inducta est consuetudo, licet in aliquo grauet ecclesiam, stãdum est ei, ut notant Doct. in cap. primo de consuet. vb i glo. & hoc propter authoritatem consuetudinis, tenetur ecclesia tolerare in commoda non multum lędentia. Ex quo infert Cardinalis in d. c. 1. quod si est consuetudo, quod presbyter teneatur suis parochianis in Paschate dare agnum paschalẽ vel quid aliud, si est tale quid, propter quod multum ecclesia grauatur, non ualet, alias, secus. Sed an illud, quod dicit, de consuetudine grauante ecclesias. habeat etiam locum, in clericis, Et dicas, quod sic, secundum Host. & Cardin. in d.
42 c. 1. Si ex † consuetudine non licet coniugato dicere, Tu es bonus homo, potest agi actione iniuriarũ, quia per hoc significatur, quod vxor eius sit adultera. Card. in c. ex literis, de cõsue. Quæro, quot sunt species cõsuetud. Et rñdeo, quatuor
43 Generalissima, exẽplum, qñ est inter omnes Catholicos, vt orare versus Orientem, c. ecclesiasticarum. 11. dist. Generalis est, quam non solum ciuitas, sed tota prouincia seruat. c. ex tuarum. de authorit. & vsu pal. c. cum ecclesia. de elect. Specialis autem est, quæ in vna ciuitate locum obtinet. l. vẽditor. §. si constat. ff. communia prædiorum. Specialissima vero est, vt patrisfamilias. l. vel vniuersorum. ff. de pigno. actio. l. qui semisses. ff. de vsur. & hæc inducit præsumptionem, cui standum, donec probetur contrarium, secundum Hosti. quem allegat Cardin. in c. cum dilectus. de consuetudine. Quæro,
44 † an valeat consuetudo, quę est in quibusdã locis, quod vxor succedat in bonis mobilibus, etiam si relinqueret filios. & rota tenet qđ sic. vt refert Car. in c. ex parte de consue. Cõ-
45 suetudo † non derogat legi, quando est expresse reprobata a lege, potest enim reprobari tanquam minus rationabilis. Et dicitur reprobari eoipso, quod in lege Canonica uel Ciuili dicitur, Non obstante consuetudine. & licet gl. in Cle. statutum. de elect. velit, quod tollatur tantum consuetudo præcedens, tamen Cardinalis ibi & in c. fi. de consue. tenet contrarium, quia lex est semper in uiridi obseruantia. l. Arriani. C.
46 de hęre. & semper loquitur, & cõcernit futura. † Dicit tamẽ Card. in d. c. fi. quod si constat de scientia & tacita patientia Principis, stabitur consuetudini non rationabili, videt enim approbare, ex quo non reprobat. non enim posset sine periculo tolerari, nisi approbaret, quia obseruantes eam, essent in peccato. Nec obstat c. cum iandudum. de præben. quia loquitur de patientia non ita longæua. nam mala quandoq; toleratur ad tẽpus. Hoc tamen dictum Car. non videtur pro-
47 cedere sine dubio, per ea, quæ iam dicta sunt. † Si consuetudo est contra bonos mores, consensus Principis nullum robur tribuit, vt notabiliter voluit Inno. in c. ad nostram. de proba. quod est sing. secundum Card. ind. c. fi. Consuetudo,
48 est ius moribus † illius institutũ, qui authoritate publica ius condere potest. Io. And. in c fi. de consue. Et ex hoc infertur, quod ex moribus vnius hominis, puta Principis, potest induci consuetudo. & idem in alio, qui posset condere ius, Hinc dicitur, quod mos Papæ quem seruat in curia sua, facit ius. c. ex literis. de consti. Communiter tamen. cum de cõsuetudine loquimur, attendimus eam, quæ causatur a tacito consensu alicuius vniuersitatis, totius vel maioris partis. intelligendo, quod sit vniuersitas, quæ possit in loco condere ius.
49 Si quæritur, in † quo differt consuetudo ab vsu? Dicitur, ꝙ cõsuetudo sonat in ius, vsus in factum. Vnde quando dicitur,

consue-

consuetudinis vsusque longæui. exponitur. id est, consuetu-
50 dinis introductæ per vsum longæuum. In quo differat † consuetudo a stylo. Dicit Pet. de Bellapertica, quod stylus est ius non scriptum, vsibus introductum, ab uno iudice stylatum, & in hoc differt a consuetudine quæ est ius introductum vsibus plurium, vt a popnlo. Et de stylo, exemplificat in eo, qđ lex dicit, quod libellus in scriptis debet edi, nisi in breuiori bus litibus. & quę tales sint, lex non determinat. Vnde si iudex vsus est in causis viginti solidorum, non exigere libellum, talis dicitur stylus, sed Ioan. And. dicit, quod stylus est consuetudo vel usus in scribendo tantum. capitulo, quam graui. de cri. fal. vnde dicitur a stylo, quo scribit in cera, vel tabula. Bal. in l. de quibus. ff. de legibus. dicit, consuetudo est ducis Venetorum, quod literę suæ sint bullatæ bulla plumbea, certę non seruata bulla, non valent literæ, quia quotiens stylus infringitur, nō valet quod agitur. l. sacriaffatus, C. de diuer. rescriptis. Nota tamen, dicit Bal. quod illa nō est proprie consuetudo, sed stylus, quia dux sicut episcopus nō facit corpus vniuersitatis, quia non est pluralis, nec potest ei addi significatio, quæ ex vnruersis sumitur. Nil mirum ergo si non inducitur consuetudo, quia non est commune præceptum. seu vniuersale volitum, id est, voluntas vniuersorū.
51 Quæ dicatur † cōsuetudo rationabilis. Et respondetur, quod si consuetudo non est contra legem diuinam, seu gentium, seu positiuam, eoipso censenda est rōnabilis, quod non appa ret irrationabilis. Nam consuetudinis magna est authoritas l. secunda. C. quæ sit longa consuetudo, surgit enim eius authoritas ex quadam tacita conuentione eorū, inter quos est consuetudo capitulo illa. 12. distin. & ibi glo. quam in tel lige. quod loquatur de consuetudine præter ius. & qui hoc casu dicit irrationabilem, hoc probet. Si autem consuetudo est contra legem, tunc eoipso dicitur irrationabilis, nō enim debent inferiores propria voluntate venire contra id, quod a superiore statutum est, 11. distin. capitulo, consequens, & capitulo sequenti. Et hoc uult tex. in dicto capitulo fin. cum dicit, quod consuetudo non præiudicat iuri positiuo, nisi sit rationabilis. quasi prima facie presumatur irrationabilis. nā arguitur temeritas eorum, qui contra ius inducunt consuetudinem. capitulo quanto. de consuetudi. in verbo. præsumant. capitu. qui contra. 7 distin. cum sequen. Alleganti ergo consuetudinem, incumbit probatio. quod sit rationabilis, & poterit esse rationabilis dato, quod sit contra ius, vt qa ex aliqua ratione particulari fuit inducta, propter quam verisimile est, quod princeps concessisset veniri contra ius, ca-
52 pitulo cum dilectus. de consue. Et † si tu vis habere exempla de rationabili consuetudine. vide in capitulo certificari, de sepulturis. in capitulo de trina. de consecr. distinctione quarta, in capitulo super eo. de cogna. spi. in capitulo primo. 16. distinctione. in capitulo vtinam. 76. distinctio. in capitulo cum omnes. de constit. in capitulo primo. de cleri. ægro. in capitulo ex parte de concessi. præbend. in capitulo cum de quorundam. 84. distinctio. in capitulo pudenda. 24. quæstione prima. in l. item eorum. in principio. ff. quod cuiusq; vniuer. nom. in l. si sine. §. Lucius. ff. de adminis. tuto. in l. tertia. §. non tantum. ff. quod vi aut clam in l non tantum. ff. de de curio. in l. semper. §. legem. ff. de iure immu. in l. fina. C. de te stamentis in l. missi opinatores. C. de exactoribus. tributo libro x. in l. prima. C. de peti. bon. subla. li. 10. in l. si fundus. ff. de euict. in l. cum delanionis. §. asinam. ff. de de fun. instr. l. si seruus plurium. § fina. ff. de leg. 1. in l. vel vniuersorum. ff. de pig. act. in l. excepto. C. loca. in l. si publicanus. in fi. ff. de publica. in l. parabolani. C. de episco. & cle. in l. 1. §. 1. ff. de ven-
53 tre inspi. §. pauonum. Institut. de rerum diui. Et valet † consuetudo, quod installatio, quæ de electo per superiorem fit, habeat vim confirmationis, quia consuetudo potest induce re, quod vnus actus habeat vim alterius. c. 2. de consue. & in confirmatione. non est facienda vis in verbis, dictum no. Inno. in c. cum Bertholdus. de re iud. vbi sufficit quomodocūque cōstet de mente superioris, vt ibi vult Inno. quod est singulare. Archi. in c. vt qui. de elect. in 6. Pro hoc, quod priuilegio induci potest, quod non confir matus adiministret, c. 1. de sup. neg. prælato. ergo & consuetudine. quæ priuilegio æq paratur. Inno. in c. transmissam. de elect. & sic fortius valet consuetudo, quod installatio uim habeat confirmationis.
54 Sed † quod consuetudo nō valeat. quod electus adminiſtret sine confirmatione, videtur text. & ibi per Abb. in c. cum venerabilis. de consue. & ibi *cer. refett alios Doct. Tamen dicit, se tenere contrarium, in c. fi. de consue. Sed forte non esset malum dicere, quod opinio communis procederet, quādo non interueuit aliquis actus a superiore factus, qui sit loco confirmationis, Secus, vbi interueniſſet, vt in exemplo
55 interposito per Card. per deducta per ipsum. Si autem † vis habere exempla consuetudinis irrationabilis, habes in glo. in c. fi. de consue. quæ dicit quod illa consuetudo dicitur irrationabilis, quæ a iure improbatur, consuetudo onerosa ec clesiijs, & generaliter, vbi aliquid fit contra neruum ecccle siasticæ disciplinæ, vel contra libertatem ecclesiasticam. Ha beas aliud exemplum. Consuetudo est, quam quidam seruant, quod debitorem suum, vel eius fideiussorem possit licite pignorare creditor ex sua authoritate. irrationabils est hæc consuetudo, propter rixas, vulnera, & homicidia, quę in de proueniunt, arg. l. æquissimum. ff. da vsuf. secundum Hostiē. & Car. in d. c. fin. Item habes alia exempla in c. 2. de tem po. ord. in c. certum. de iuramen. calum. in c. 2. de probatio. & in c. ad nostram. eo. ti. in c. cum decorē. de vita & hon. cle. in c. extirpandę. in c. fi. de præb. c. constitutus. de fideiuss. in c. aqua. de consec. eccl. vel alta. in c. quanto. de consuet. in c. 1. de cleric. non residen. in 6. in c. 1. de cler. ægro. in 6. in cap. 1. de consuet. in 6. in c. 1. de capel. mon. in 6. in c. quanquam. in c. fi. de cēsi. in 6. in c. 1. de bigamis. in 6. in c. 1. de iniur. & dam. dat. in sexto in capitulo, 1. de præbend. in 6. in capit. si episcopus. de pœn. & remiss. in sexto. in capitulo cum non deceat. de elect. in 6. in Cle. statutum. de elect. Et de iure Ciuili, in l. 1. in prin. ff. de vsur. in l. eos. C. eodem. in auth. habita. C. ne fi. pro parte. in auth. nauigia. C. de furt. in auth. omnes peregrini. C. commun. de succes. iu auth. cassa. C. de sacrosan. eccle. Et videtur communis opinio, quod relinquatur iudicis arbitrio, quæ consuetudo dicatur rationabilis, & quæ nō. Quæ
56 rit † Card. in c. fin. de consuetu. in 14. q. quomodo inducatur consuetudo, an requiratur binus actus. vel sufficiat semel fieri? Et respondet, quod si actus habet effectum successiuum, & talis etiam vnicus sufficere potest, quia est, ac si omni die fieret, quia videtur omni die repeti, ex quo durat. Aut actus est nomentaneus, & tunc vnicus actus non sufficit. Et sic sola obseruantia vna vice super re succesiua, facit consuetudinem, ita tamen, quod sit logæua obseruantia. l. de quibus. l. diuturna. ff. de legibus. de quo late per Card. in dicta quęstione, cuius dicta videntur esse contra quædam iura supra
57 deducta. † Quærit etiam Car. in dicto capitulo fin. 16 & in 17. quæstio. quia dictum est de consensu maioris partis populi, an talis consensus indistincte sufficiat ad inducendum consuetudinem? Et dicit, quod non, sed oportet, quod populus sit habilis ad legem vel consuetudinem, & hoc propter amentes & furiosos, capitulo cum dilectus, de succes. ab intestat. & propter minores vigintiquinque annis, l. ad rempublicam. ff. de muner. & honest. & propter mulieres, quarum consensus non requiritur, sicut nec in lege condenda. l. 1. ff. de legibus. † Si tamen inter mulieres est ali-
58 quid seruatum, puta quod succedat primogenita, poterit ex hoc induci consuetudo, non ex ipsarum consensu, sed assistentium. Si tamen essent mulieres, quæ possent legem condere, possent consuetudinem inducere. capitulo dilecti. de arbi. & colligitur tacitus consensus populi, quia habetur respectus, quod erant præsentes in talibus, habentur pro cōsentientibus, qui publicam vtilitatem respiciunt. Possunt tamē contradicere, ne inducatur consuetudo. † Quærit etiam idē
59 Cardin. in dicto capitulo fin. in 17. quæstio. an per cōsensum erroneum inducatur consuetudo, vt puta. quia credebat populus, quod maior natu succederet, vel qd simile, & in hoc sunt aliquæ opiniones. Quarum prima est, quod erronea cō suetudo valet, sed non trahitur ad similia. Et licet errent, tamen tacite consentiunt. Sed hoc intelligitur de consuetudine, cuius non est memoria, & exponitur, errore inducta, id est, non ex certa scientia, nec expresso consensu, sed tacito, & sicut populus potest facere contra legem per vsum scienter transgredientium, fortius ergo per vsum ignoranter id
60 agentium. Alia est † opinio, quod non inducatur consuetudo, quia errans non consentit. l. si per errorem. ff. de iurisdictio. omnium iudicum. Et cum populus errat, non vult
61 tollere legem. Tertia † est opinio eorum, qui distinguunt inter errorem facti & iuris. Primo casu, error non habet cōsensum. d. l. si per errorem. Exemplū, si mortua vxore uir tenuit dotē, & paraphernalia, hoc pluries factum est tempore legitimo, populo patiente, qui tamen credebat omnia ilia esse dotalia, tunc in illis deficit consensus. Secundo casu, cum populus errat in iure, aut naturali, aut positiuo. Si naturali, non tollitur tale ius, quia nec ex certa scientia tolleretur. capitulo final. de consuetud. si positiuo, toliitur, quia etiam
62 expresse posset contrauenire. Alia † est opinio, quod aut quę ritur de consuetudine per consensum erroneum inducenda contra legem, aut præter legem. Si contra, tunc per erroneum consensum non inducitur, quia quod fit ad defensionem legis, & eius obseruantiam, ipsius diminutionē operari non debet. Populus autem vtitur ad legis obseruantiam, credens legem sic iubere. Si præter legem. aut populus errat in causa impulsiua, aut finali. Primo casu, inducitur consuetudo. Secundo casu non, arguendo ab vltima volūtate, quæ legi æquipollet. l. cum tale. §. falsam. ff. de condit. & demon.

Source : BIU Cujas

63 Quærit † etiam idem Card. in d. c. fi. in 18. quæſtio. an per conſenſum coactum inducatur conſuetudo? Exemplum. cum maiorem partem populi, duobus exceptis, vſitatum eſt primogenitum ſuccedere. Modo quidam primogenitus, ſperãs paternam hæreditatem ſolus habere, illos compulit conſentire, vt ſic compleretur numerus maioris partis, & ſic cõpleretur conſuetudo. Et reſpondetur per tres caſus. Primus eſt, quod ſi fuerunt compulſi per priuatum, talis conſenſus non prodeſt. Secundus eſt, quando fuerunt coacti a iudice iudicialiter procedente, & tunc prodeſt cõſenſus. Tertius caſus eſt, quando iudex non iudicialiter procedit, & tunc non prodeſt conſenſus, quia habetur perinde ac ſi priuatus com-
64 puliſſet. Quæritur † etiam, an per non vſum inducatur conſuetudo. Et Nicol. de Matarel. & Cyn. in l. ſecunda. C. quæ ſit long. conſuetud. dicunt, quod conſuetudo negatiua quandoque dicitur contraria conſuetudo, quandoque deſuetudo, quandoque non vſus. Contraria conſuetudo di-
65 citur, † quando ius permittit, & conſuetudo vetat, vel contra. Deſuetudo vero dicitur, quaſi diuerſa aſſuetudo, vt quando lex aliquid ſub certa forma ſtatuit, & conſuetudo ſtatuit illud ſine illa forma, vt in alienatione rerum minoris, hæc autem non eſt proprie contraria conſuetudo, quia ad idem tendit cum lege, ſcilicet, ad permiſſionem alienationis, ſed in aliquo detrahit, ſcilicet, in diminutione ſolennitatis. Sed tamen etiam hæc deſuetudo, inquantum legi, eſt contraria conſuetudo, & corrigit legem, & ſic in effectu non eſt differentia inter contrariam conſuetudinem,
66 & deſuetudinem. Non vſus autem, eſt id, † quod non habet implicitam affirmationem contrariam legi, nec in ſubſtantia, nec in forma, vt quia non accidit caſus, vel ſi accidit, homines non fuerunt vſi lege pro tali caſu, tamen non fecerũt contrarium, & talis non vſus non tollit legem. Exemplum
67 † primi, quando caſus non accidit. Dicit lex, quod Hermaphroditus iudicatur ſecundum ſexum, qui prævalet. l. quæritur. ff. de ſtatu homin. Modo pone, in mille annis caſus non fuit nõ per hoc erit ſublata lex. Exemplum ſecundi, qñ caſus accidit, & populus non eſt vſus lege. Sæpe domus alicubi minantur ruinam, ſi ponitur, quod ibi nunquam fuit præſtita cautio de damno infecto, nec petita, non per hoc eſt præiudicatum legi de cautione diſponenti, niſi interueniſſet aliquod affirmatum, quia tunc eſſet inducta conſuetudo, ut qa
68 petebatur cautio, & fuit repulſus petens. Item † quæritur, an ad conſuetudinem inducendam requiratur actus iudiciarius. Et conclude, quod non, quia conſuetudo reſultat ex moribus & vſibus, qui poſſunt eſſe in iudicio & extra. Et dato, quod actus iudiciarius interueniat, tamen per ipſum, tanquam per iudiciarium, non inducitur conſuetudo, ſed per hoc oſtenditur tacitus conſenſus populi aſſentientis. l. prima & ſecunda. C. quæ ſit longa conſuetudo. l. diuturna. ff. de legi. & de iſtis per Cardinal. in dicto capitulo final. quæſtio. 19. & 20. Et quo ad iſtud vltimum, adde Abba. in capitulo abbate. de verborum ſignificatio. & in dicto capitulo final. de conſuetud. & licet ſententiæ eſſent nullæ, tamen induceretur conſuetudo reſpectu conſenſus. Et intellige, quã-
69 do diuturnitas fuit ſubſecuta. Et † ſi poſt conſuetudinem prę ſcriptam ſemel vel bis aliquis facit contra, non per hoc eſt interrupta, niſi totiens contra fieret, quod induceretur contraria conſuetudo. gl. in l. nemo. §. 1. ff. de reg. iur. Card. in 24. & 25. q. in d. cap. fi.

SVMMARIVM.

1 *Ex arbitrorum ſententijs an inducatur conſuetndo.*
2 *Ex arbitratoris ſententia, an naſcatur conſuetudo.*
3 *Per ſententias latas inter non ſubditos, ex prorogatione an conſuetudo inducatur.*
4 *Temporis diuturnitas requiritur in conſuetudine, non ſic in lege.*
5 *Conſuetudo ſi eſt mala, ad eam præſcribendam quantum tempus requirat ius ciuile.*
6 *Tempus preſcribendæ conſuetudinis, quando incipiat currere.*
7 *Conſuetudine poteſt induci decem annorum, vt nulla conſuetudo inducatur in loco, niſi ſpatio xl. annorum.*
8 *Conſuetudo qualiter in iudicio proponenda.*
9 *Conſuetudo, eſt facti.*
10 *Conſuetudo per quot teſtes probetur, & eius probandæ ratio.*
11 *Conſuetudine introducta per maiorem partem, an obſtat aliorum contradictio.*
12 *Conſuetudine in iudicium deducta, qualiter ſuper ea pronuncietur.*
13 *Agens conſuetudine, ſi probauit ſtatutum, non conſuetudinem, an ſuccumbat.*
14 *Extraneus an adſtringatur Conſuetudine loci, vbi contraxit, vel deliquitur.*
15 *Iudex appellationis, debet obſeruare conſuetudinem in his, quæ ad merita & deciſiones cauſæ ſpectant.*
16 *Clerico agente contra laicum in foro ſeculari, attenditur laici conſuetudo contra ipſum laicum.*
17 *Conſuetudo quæ potius ſeruandæ, ciuitatis, caſtri, diœceſis, vel prouinciæ.*
18 *Conſuetudinis prætextu an liceat venire contra præcepta.*
19 *Conſuetudinem volens introducere, faciat ſuperiore authorante, qui poteſt legem facere.*
20 *Conſuetudo loci, in quo ſunt bona, attenditur, licet ille, cuius ſunt, alibi teſtamentum condiderit.*
21 *Ferrariæ ſtatutum, quod extantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, an liget filiam nuptam extra territorium Ferrariæ, quo ad bona extantia extra territorium.*
22 *Ius ciuile contentum eſt tempore decem annorum, ad inducendam conſuetudinem.*
23 *Conſuetudine acquiritur merum & miſtum imperium. Et quantum tempus requiratur.*
24 *Exemplis non inducatur, niſi ex ipſis conſuetudo ſit inducta.*
25 *Conſuetudo per ſententias inducitur cum iuſto temporis ſpatio.*
26 *Caſtrum, oppida & villa, poſſunt habere propriam conſuetudinem, modo nõ repugnet conſuetudini ciuitatis.*
27 *Extenſio conſuetudinis non fit, niſi ſubſiſtente ratione.*
28 *Conſuetudine præſcribi non poteſt, vt non appelletur ad ſuperiorem.*
29 *Conſuetudo vbi eſt firmata conſenſu, & tempore, actus in contrarium de populi voluntate fieri poteſt.*
30 *A ſtylo curiæ non eſt recedendum.*
31 *Lex imperialis poteſt caſſare conſuetudinem, & ſtatuta locorum, adeo quod non excuſent delinquentem a pœna.*
32 *Statutum vbi nam plus valeat & operetur, quam conſuetudo.*
33 *Conſuetudo excuſat a falſitate commiſſa, ſi ſic erat conſuetudo.*
34 *Statuta conualeſcunt tempore, contra malas conſuetudines, tamquam abortiua.*
35 *Conſuetudinis facultas.*
36 *Populo quid directo & ſcienter faciente contra conſuetudinem, tollitur ipſa conſuetudo.*
37 *Sententia lata contra conſuetudinem, propter dubium facti, valet.*
38 *Conſuetudo non poteſt adimere ſolennitatem introductam in alienationem rerum eccleſiæ.*
39 *Contra præceptum venire an liceat per contrariam concluſionem, ſicut contra ius.*
40 *Collectarum ius an tollatur per hoc, quod quidam ciues nunquam eis fuerunt adſtricti.*
41 *Obſeruantia vt habeat vim declaratonis in contrahentibus, quid requiratur.*
42 *Teſtes quid deponere debeant in materia conſuetudinis.*
43 *Legem poſitiuam an poſſit tollere conſuetudo. & quid de naturali & diuina. num. 44.*
45 *Conſuetudo quatuor modis dici poteſt irrationabilis.*
46 *Anni quadraginta requiruntur de iure Canonico ad inducendum conſuetudinem.*
47 *Conſuetudo qualiter præſcribatur.*
48 *Laicorum conſuetudo, an ſeruanda contra laicum, in fauorem clerici vel eccleſiæ, coram iudice eccleſiaſtico.*
49 *Conſuetudo licet non porrigatur ad aliud territorium diuerſum, tamen porrigitur ad aliud forum in eodem territorio.*
50 *Statutum cui non prodeſt, an ei poſſit nocere.*
51 *Conſuetudinis appellatione in libello, intelligitur etiam de conſuetudine non præſcripta.*
52 *Salarium ſi cui conſuetum debeatur, de quo intelligatur, ſi prius fuit ducentorum ducatorum, & poſtmodum trecentorum.*
53 *Hæreditatem ſi deferat ſtatutum primogenito, & non fœminæ licet ſecundo genitus vel fœmina nunquam iure communi fuerit vſus, tamen inducitur conſuetudo contra ius comune.*
54 *Mulierum vſus, non inducit conſuetudinem.*
55 *Conſuetudine an poſſit introduci, vt quis decedat partim teſtatus, partim inteſtatus.*
56 *Conſuetudo an valeat, q pupillus poſſit obligari ſine tutoris authoritate.*
57 *Lex non abrogatur per conſuetudinem.*
58 *Lex an tollatur per deſuetudinem.*
59 *Conſuetudinis & non vſus an vlla ſit differentia.*
60 *Deſuetudo non tollit legem, niſi quando habet factum implicitum.*
61 *Canonici ſi per longum tempus non fuerint vſi illa optandi conſuetudine, an talis conſuetudo dicatur ſublata.*
62 *Conſuetudinis & deſuetudinis differrentia.*
63 *Conſuetudo de cætero ſeruari debet, ſi in iudicio deductum, an eſſet conſuetudo vel non, pronunciatum eſt conſuetudinem eſſe, nec appellatum eſt.*
64 *Conſuetudo ordinem iudicii in probando reſpiciens, requirit ſcripturam.*
65 *Iudex informatus ſummarie de cauſa, ſi ſecundum eam pronunciarit, & fuerit appellatum, iudex appellationis etiam debet ſe informare.*
66 *Conſuetudo per quot teſtes probetur. Et quid ſi minori tempore fuerit inducta. num. 67.*
68 *Teſtium dictum deponentium conſuetudinem ita eſſe, an probet.*
69 *Conſuetudo an probetur per teſtes ſingulares.*
70 *Vſus communis loquendi, quomodo capitulari debeat.*
71 *Fama quomodo probetur.*
72 *Teſtis non interrogati dictum, an valeat.*

Foren-

Source : BIU Cujas

73 *Forensis arma portans in loco quo est edictum vel statu. quod nemo arma portet, non potest se excusare quòd ignorauerit illud edictum seu statutum*
74 *Forensibus non licet ignorare statuta loci de gabellis soluendis.*
75 *Venetiarum consuetudo.*
Vbi forensis condit testamentum, potest secundum eius ciuitatis statuta testari, non autem secundum ius commune.
Vbi & statuta voluntariam iurisdictionem concernentia, etiam extraneos comprehendunt.
76 *Christianus apud Turcas existens, potest testamentum condere secundum ius commune.*
77 *Equo vendito, an etiam sella vendita intelligitur.*
78 *Consuetudo instrumentum solennitates a iure introductas, remittere, potest.*
Facit etiam illa instrumentum authenticum.
Item & legitimum eum, qui non est, nume. 79.
80 *Consuetudo potest alicui dare potestatem tabellionatus.*
81 *Consueudo instramentum, alias de iure ineptum, sufficiens ad probandum reddit.*

Sectio. IIII

1 Ex sententijs †arbitrorum non inducitur consuetudo, si sententia est talis, quæ non possit mandari executioni. Secus, si sententia potest mãdari executioni, vt in l. cum antea. C. de arbitr. tamen plures sententiæ requiruntur, quam in iudice, cum iudex sit persona publica, & facilius deregitur consensus tacitus populi in assentiendo sententiæ iudicis, quam arbitri. Car. in dicto capitulo finali. quæstio. 26. † Et quantum ad sententias arbitratoris, dicas, quod sicut ex actibus frequẽtatis potest surgere consuetudo, ita possent esse tot arbitramenta, quod induceretur. Card. quæsti. 27. in dicto capitulo fi. An per sententias latas inter non subditos, ex prorogatione, inducatur consuetudo Dicas, quod circa iudiciarium ordinem potest iuduci. l. 3. in fi. ff. de testi. Sed si quæritur, de inducenda consuetudine territorii, in quo est determiuatio causæ, & non potest induci, quia seruari debet consuetudo non loci, in quo iudicatur, sed litigantium. in l si fundus. ff. de euict. Sed si ageretur, inter personas non subditas ratione domicilii sed tamẽ subditas ratione delicti, vel contractus, itenc ex talibus sententiis potest induci consuetudo. d. l. si fundus. l. 3. ff. de offic. præ
3 si. Cardin. quæsti. 28. in d. cap fi. † in consuetudine requiritur temporis diuturnitas, non sic in lege, quia in lege apparet, statim expressus consensus principis, vel populi. & in certis. non est locus cõiecturis. c. 2. de reiu. licet vbi aliquid actum est, nec apparet, quo animo fiat, recurritur ad præsumptionem perseuerantiæ, seu diuturnitatis. cap. ad nostram. cũ gl. de regula. ex quo enim nõ contradixerunt intra tempus diuturnum, præsumitur consensus durare, sed ante tempus diuturnum nõ præsumitur quis voluisse recedere a lege scri
4 pta. Cardin. q. 31. in d. c. fi. † Gl. in l. domini prædiorum. C. de agri. & censi. lib. 10. uult, quod de iure Ciuili, si consuetudo, est mala, requiratur ad eam præscribendam tempus. cuius non extat memoria, vel saltem 30. ann. in contrarium, quod talis consuetudo non possit præscibi, est tex. in c. mala consuetudo. 8. dist. sed pro gl. facit l. quod non ratione. ff. de leg. vbi dicitur, quod illud, quod non ratione inductum est, sed errore, deinde consuetudine obtentum est, in aliis similibus non obtinet, & sic in eo casu, quo est talis consuetudo, ei stãdum est, ut sentit ille tex. & ibi glo. in quo dicas quod si consuetudo est contra rationem, quod inducat peccatum, non
5 valet etiam de iure ciuili, Si autem consuetudo est contra rationem, non tamen alias inducit peccatum, valet in suo casu tantum. d. l. quod non ratione. dummodo sit præscripta spatio decem annorum, sed si est præscripta tanto tempore, quod de contrario non est memoria, statur ei, etiam quo ad alios casus, vt ex tanto tempore intelligatur factum iustum id, quod erat iniustum, capitulo primo de præscriptio. in 6 item propter authoritatem glo. in dicta l. domini. potest dici, si est prẽscripta spatio 30 annorum. Tutius tamen est tenere, quod in consuetudine, quę est contra rationem, vt valeat, quo ad alios casus, requiratur tempus, de cuius, contrario non sit memoria. Consuetudo autem mala, nullo modo tenet. l. omnes iudices. in glos. de decurionibus libro decimo glosa. In authentica. habita. in verbo. non peruersam. C. ne filius pro patre. ista habentur per Cardi. in di-
6 cto capitulo finali quæstio. 32. † Quando incipit currere tempus præscribendæ consuetudiuis. Et dicas, quod eo casu, quo requiritur actuum frequentia, quod a primo actu, per quem apparet de consensu, ergo incipit præscribi. Vnde ad probandum consuetudinem præscriptam spatio decem annorum, vel alio, sufficit probare, quod tanto tempore sic sit obseruatum. & ista est communis opinio secundũ Cardin. in
7 dicto capitulo finali. quæstio. 33. Potest† induci consuetudine decem annorum, vt nulla consuetudo inducatur in loco nisi per diuturnitatem xl. annorum. Nec obstat, quod videatur sibi ipsi contraria, quia in generali sermone videtur seipsam excludere. l. inquisitio. C. de solutio. c. petitio. de iure-
8 iur. Card. quæstio. 34. † Et consuetudo in iudicio proponitur, secundum Doct. in modum actionis personalis & realis, in modũ exceptionis, & per officium iudicis. Card. q. 35. Agẽs,
9 in libello habet necesse allegare consuetudinem, etiam † si sit notoria, quia consuetudo est facti, ideo oportet proponi & declarari. & etiam debet notorium proponi. glo. in Cle.
10 appellanti. de appel. Cardin. q. 36. † Et etiam per duos testes probabitur consuetudo. l. vbi numerus. ff. de testi. & requiritur plena probatio, secundum communiter Doct. Bar. in l. præscriptione. in fi. C. si contra ius vel vtili. pub. Et in probãda consuetudine fiant capitula hoc modo Quod fuit sic seruatum, & quod tãto tempore, & populo sciente, vel maiori parte. Si vnus testis deponat se vidisse aliquibus præsentib. alius, idem vidisse aliis præsentibus, nõ valent tanquam sin-
11 gulares. Cardin. q. 41. Si per maiorem partem inducitur † cõsuetudo, non obstat contradictio aliorum, nisi instent corã superiore habente potestatem, vt reprobetur consuetudo, non obstabit contradictio. facit, quod habetur in capitulo primo. de his, quæ fiunt a maio. parte. capit, Card. quæstio.
12 42. † Si quæritur, qualiter super cõsuetudine in iudicium deducta pronuncietur. Dicas, quod si est probata consuetudo pronunciabitur secundum eam. alias secus. debet enim iudex se cõformare actis. capitulo licet Heli. de Simo. l. vt fun-
13 dus. ff. communi diuidun. Quid si agens † consuetudine, probauit statutum non consuetudinem, vel econuerso? Dicas, quod succumbit, quia agenti ex vna causa, non sufficit aliã probare. capitulo abbate. de rei udic. in 6. tamen reseruatur ius ipsi actori, si apte voluerit proponere. Card. quæstio. 44.
14 † Quæritur, an extraneus adstringatur consuetudine loci, vbi contraxit, vel deliquit? Inno. in rub. de consue. dicit, ꝙ seruanda est consuetudo loci, vbi contractus est celebratus. & idem in maleficio, quod seruanda est consuetudo loci, in
15 quo commissum est Card. quæstio. 47. † In his, quæ spectant ad merita, & decisiones causæ, iudex appellationis debet obseruare consuetudinem, quam debet obseruare iudex causæ principalis, cum sit subrogatus loco illius, vt in Auth. ut cum de appellatione cognosci. in prin. gl. in capitulo illud 12. dist. Inno. in rub. de consuetu. Ad ea autem, quę concernunt ordinem procedendi, debet inspici consuetudo tribunalis ipsius iudicis appellationis, & nõ iudicis causæ principalis, vt colligitur ex not. per gl. in capitulo licet canon. in ver. decẽtero. de elec. in 6. Ant. de But. in d. rub. nam in his, q̃ concernunt ordinem procedendi, debet attendi locus, vbi causa agitur. l. 3. §. fi. ff. de testib. Barto. in l. cunctos populos.
16 C. de sum. tri. & fide cath. † Et nota, quod si clericus agat contra laicum in foro seculari, attenditur consuetudo iaici contra ipsum laicum. & idem in foro ecclesiastico & in terris ecclesiæ. Sed si laicus excipit contra clericum de præscriptione, vel alio, attenditur præscriptio secundum ius canon. uel secundum cõsuetudinem ecclesiasticam. Similiter, si laicus agit contra clericum, quantum ad ipsum clericum, attenditur ius canon. seu consuetudo eccles. quantum autem ad ligandum laicum, attendetur ius ciuile seu consuetudo laici, ut si clericus excipit de præscriptione, sufficit de decem uel viginti, annis, vt notat. in capitulo sanctorum. de præscript. de quo per Cardinalem, in capitulo quod clericis. de foro
17 competent. & in dicto capitulo si. q. 49. † Quia dicitur, quod consuetudo loci est seruanda, an intelligatur de consuetudine castri, uel ciuitatis, vel diœcesis, aut prouinciæ, siue regni. Dicas, quod primo est attendenda ciuitatis, seu castri. Si vero hæc consuetudo non inuenitur, attenditur secundo cõsuetudo diœcesis. Tertio consuetudo prouinciæ. Quarto, cõsuetudo regni, siue vicinarum prouinciarũ. Quinto, consuetudo Romana. Car. in d. c. fi. q 51. licet nõ teneat hoc, quantũ ad consuetudinem Romanam hodie, cum populus Romanus hodie non habeat potestatem legis condendæ, nec indu cendi consuetudinem generalem, vt ipse declarat in d. c. fi.
18 in 3. ꝛrio. † Quæritur, an sicut prætextu cõsuetudinis licet venire contra ius, ita etiam licet venire ꝛ præcepta. Et Inno. in rub. de consue. dicit quod non, quia quantocunque tempore aliqui non seruant prẽcepta, peccant. Nec obstat, quod nõ debet valere consuetudo contra statuta Canonum, quia peccatum, est, violare statuta & decreta Canonum. 25. q 1. c. vio latores. Soluit Inno. fatendo esse peccatum, violare ex cupiditate, vel sine cã, vel in casu non concesso. Sed vbi venitur contra Canonem, vigore consuetudinis legitime introdu-
19 ctæ, secus, † Dicit ẽt notabiliter Inno. ꝙ volens consuetudinem introducere, faciat superiore consentiente, scilicet eo, qui legem facit, vel qui potestatem habet condendi contra illud ius vel mandatum, quod est notabile secundum Cardinalem in dicto capitulo final. quæstio. quinquagesima se-

Source : BIU Cujas

cunda,qui ſubdit,quod conſuetudo non poſſit facere,quod cum ſponſa fratris liceret contrahere,propter perpetuã cau-
20 ſam prohibitionis,quæ ibi ineſt.Quæritur.†quidam forenſis habebat vxorem & domicilium in Anglia,& deceſſit Senis condito teſtamento, in quo vxori nihil reliquit,hæres agebat contra debitores, qui dicebant, quod non tenebantur ſoluere, quia poſſent iterum conueniri in Anglia ab vxore, cum ibi ſit conſuetudo, quod vxor in certa parte ſuccedat marito. Conſuluit Bald. quod conſuetudo Angliæ procedebat, quo ad bona Anglicana, non quo ad ea, quæ alibi erant. l. ex facto. §. rerum. ff. de hæredi. inſtitu. Sed opponebatur de nominibus debitorum, quæ cum ſint incorporalia, non regulantur a territorio. Sed tamen idem conſuluit in hominibus. Intelliguntur enim pertinere ad illud territorium,vbi facienda eſt ſolutio,& ibi debi to
21 res poſſunt conueniri. l. quæro. ff. de ſolution. Sic in ſimili quæſtione facti,de ſtatuto Ferrariæ diſponente,quod extantibus maſculis filia fœmina,non ſuccedat,allegaui Cardin. quod non ligabat filiam nuptam extra territorium Ferrariæ quo ad bona extra territorium conſtituta. Et hoc,ſi ſtatutũ loquitur generaliter modo prædicto, debet reſtringi ad bona poſita in territorio.Sed ſi ſpecialiter loqueretur,expreſſe, prohibens,ne filia ſuccederet in aliquibus bonis vbicunque ſitis, adhuc idem dicendum in caſu iſto, quia ex quo nupta eſt,deſinit eſſe de primo domicilio,& fit de domicilio viri. l. Imperatores.§.item reſcripſerunt.ff.ad munici. & ſic non ligatur illo ſtatuto, tanquam non ſubdita.ita Cardinal. in di-
22 cto capitulo final.ad fine.Ad inducendam conſuetudinem, ſufficit tempus decem annorum, de iure Ciuili gloſ.& Bald. in rubrica.C.quæ ſit longa conſuetudo.& ibi dicit Bal.quod illa conſuetudo proprie dicitur inueterata,quando eius contrarij non exiſtit memoria.Nam iſtud tempus proprie appellatur vetuſtas.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quotidia. & æſti.Sed contra Bald. videtur tex.in l.de quibus. ff.de legi.
23 dum ibi tex.loquitur de conſuetudine inueterata.† Merum & miſtum imperium conſuetudine acquiritur, ſed requiritur tempus, cuius contrarij memoria non extat. Bald. in dicta rubrica,qui etiam dicit,quod ad inducendam conſuetudinem, non ſufficit vnicus actus, ſed requiritur pluralitas
24 actuum ſeu frequentia.†Non iudicatur exemplis, niſi ex ipſis conſuetudo ſit introducta,quo caſu iudicamus ex virtute conſuetudinis,non ex virtute exemplorum. Baldus. in dicta rubrica & vide gloſ.& Bartol.in l.nemo C.de ſententijs.
25 †Dubitatur an aliquid eſſet de conſuetudine introductum, nec ne qñ plures ſententiæ fuerunt latæ,qđ de hoc erat conſuetudo,poſito quod non apparet de conſuetudine pręcedẽti, inducitur conſuetudo per iſtas ſententias cum debito tẽporis ſpatio, ſcilicet longo. Bald.in dicta rubrica. C. quæ ſit longa conſuetudine.Non valet conſuetudo, quod res eccleſiæ vendantur ſine ſolennitate. Bald. in dicta rubrica. Adde gloſ.& Bartol.in authentica hoc ius porrectum. C.de ſacro-
26 ſanctis eccleſijs gloſ.in diuturna. ff.de legibus. † Oppida,caſtrum & villa,poſſunt habere propriam conſuetudinem nõ repugnantẽ legi vel cõſuetudini ciuitatis propriæ. Nam vbi repugnantẽ, non valeret conſuetudo ruſticana, niſi confirmetur per ſuperiorem.l.final. C.de teſtament. Bald.in l.prima.C.quæ ſit longa conſuetudo.in authentica defuncto. in fin. C. ad Tertul. Sicut præſes prouinciæ tenetur obſeruare leges ſcriptas, ita conſuetudines locorum,& in ciuilibus & criminalibus.l.prima vbi per Bald. C. quæ ſit longa conſuetudo,vnde ita punitur tranſgreſſor conſuetudinis,ſicut trã-
27 greſſor legis ſcriptæ,ſecundum Bald.Vbi non†eſt ratio conſuetudinis, ſed vſurpatio, non fit extenſio, quia in exorbitantibus contra rationem, non eſt aliqua virtus media,quæ poſſit iſtos caſus copulare.Bald.in dicta l.prima. Si conſuetudo eſt reprobata per legem ſuperioris,non valet. Bald.in l. ſecunda. C.quæ ſit longa conſuetudo. per text.in authenti-
28 ca nauigia C.de furtis.Sicut ſtatutum†non poteſt diſponere vt non appelletur ad ſuperiorem, ita nec conſuetudine hoc præſcribi poteſt.capitulo venientes.de iureiurando. Baldus. in dicta l.ſecunda. Si conſuetudo eſt Peruſij, quod filia dotata non ſuccedat, & pater habet diuerſa patrimonia, vnum Peruſij, aliud in loco, vbi viget ius commune, quantum ad locum Peruſij,conſuetudo vincit legem,ſed non in alio lo-
29 co.Bald.in dicta l.ſecunda.†poſt conſuetudinem firmatam conſenſu &tempore,fit aliquis actus in contrarium de volũtate populi,pone exemplum. Conſuetudo eſt præſcripta, ꝙ vulneranti aliquem in platea, amputetur caput poſtea quidam nobilis vulnerat aliquem in platea de voluntate populi,non imponitur iſta pœna, ſed pecuniaria. Nunquid propterea eſt ſublata conſuetudo,ita quod deinceps debeat imponi pœna pecuniaria, & non corporalis. gloſ. determinat conſuetudinem nõ eſſe ſublatam,in l.nemo. §. temporaria. ff.de regul.iur.& in dicta l.ſecunda.niſi toties,& tanto tem-

pore eſſet obſeruatum contrarium, quod prima conſuetudo eſſet abolita, quia tũc eſſet receſſum a capitis pœna. Bal. in dicta l.ſecunda De ſtylo vide Bald.in l.fin. C. quæ ſit long.
30 conſuetudo. vbi dicit, † in curia Romana dicitur, ita eſt de ſtylo curiæ,id eſt, de obſeruantia præſcripta ipſius curię, quę obſeruantia habetur ꝓ forma, & ab ea non eſt recedendũ. Et de ſtylo etiam per Bald.in lectura,in l.prima. C.de ſacroſanctis eccleſijs.& eſt bonus text.in l.final.C.de iniur Lex im
31 perialis†poteſt caſſare conſuetudinem & ſtatuta locorum, adeo quod non excuſent delinquentem a pœna,& ſic ſtatutum inualidum non excuſat a delicto. Bald.per illum tex.in authentica omnes peregrini. C. commu. de ſucceſſio. conſuetudo feudorum dicit, quod princeps non poſſit priuare duces niſi prius per pares iudicentur indigni. An Imperator poſſit ſtatuere contrarium. Bald.quod non,in dicta authentica omnes peregrini. Nam conſuetudo, quæ diſponit in ipſum principem,eſt maior ipſo principe, niſi conſuetudo tendat ad euerſionem vel quaſi imperij. Dicit etiam Bald. ibi, quod vbi princeps intendit tollere ratione conſuetudinem tanquam abuſiuam, tollit conſuetudinem præſentem & futuram. Dicit etiam Bald. ibi, quod quando prohibitio iuris communis importat neceſſitatem, non valet conſuetudo
32 contraria.†Et ſi tu vis ſcire vnum mirabile dictum ſecundũ Abb. in quo plus operatur ſtatutum, quam conſuetudo, vide text. & Abb.in capitulo ex parte. de conceſ.pręben. Vbicunque fit mentio de conſuetudine, intelligitur de præſcripta.caſus eſt ſingu.in capitulo.Cumana.de electio.Angel.in l.diuturna.ff.de legi.Bald.in l.de quibus. ff.de legi.in l.binos. C.de aduo.diuer.iudi.in capitulo primo de feu.cogni.in principio.vbi dicit,quod ante, quam ſit præſcripta, non dicitur conſuetudo. Ibi etiam vult, quod iniqua conſuetudo non poteſt præſcribi. Et iniquam appellat intolerabilem, puta contra ius diuinum.Eſt ergo iniqua conſuetudo,quod ſuſpẽ ſi teneantur in patibulis, quia eſt ꝺ ius diuinum.patet per notata per Bal.in capitulo primo.§.iniuria. de pa. iur. fir. Et in
33 dicto capitulo primo de feu.cognitio.†vult Bald.quod conſuetudo excuſet a falſitate commiſſa,ſi ſic erat conſuetudo, & ponit exemplum,in ciuitate Peruſij ſunt tres conſeruatores monetæ,& quando fiunt ſolutiones in communi, conſueuit Notarius ponere nomina omnium trium,licet unus ſit abſens,quod dicit Bal.procedere, quãdo in præiudicium abſentis nihil fit, & materia vera eſt in ſeipſa, ſi tamen perſona ipſa eſſet de ſubſtantia inſtrumenti, non careret inſtrumentum vitio falſitatis, ſecundum Bald.& adde notata per Hoſtien.Ioan. And. & Anton. de Butr. in capitulo ſecundo de fide inſtru.vbi ſi de more ſit,quod contractus ſcribatur& ſigilletur nomine prælatorum per ſuos ad hoc deputatos, quanuis de hoc ipſi nihil ſciant,tamen propter conſuetudinem hoc non dicetur eſſe falſum.Bald.in l. prima.C.de confeſ.in 10.colum.facit,quod voluit Bartol. in l.quis ſit fugitiuus.§.apud Labeonem.ff.de ędil.edictio.Bald.in tit. de pace Conſtan.in verſic. quæro,vtrum ſtatutum iniquum teneat. dicit,quod cõſuetudines confirmatæ ſub certo modo & forma,non valent,niſi ſub illo modo & forma.l.final. C. de teſtam. quas princeps tacite confirmare videtur eo ipſo,quod ſunt tolerabiles.l.tam collatores.C. de re militari.libro 12.l. domini prędiorum,C. de agrico.& cenſi.lib. 11.†Contra ma
34 las conſuetudines tanquam abortiua ſta. non conualeſcunt tpe.Authen.vt nulli iudicum. §.nulli vero.Vnde dicit imperator conſuetudines tunc tenent, cum noſtris nõ repugnãt legibus.in §.final.in Authent.de vſu.nauti.& ibi notatur. Et in eodem titulo de pa.Conſtan.in verſiculo priuilegio.dicit, quod†conſuetudo priuilegiat aliquem,ſicut principis priuilegium. Nam conſuetudo vice principis fungitur. capitulo ſuper quibuſdam. §. præterea. de verborum ſignificatione. Et ſicut per rebellionem contra Principem perduntur priuilegia,ita conſuetudines priuilegiatæ, ſecundum Bald. ibi per illum text. quod dicit memoriæ eſſe commendandum.
36 †Et quia ſupra allegata eſt gl.no.in l.nemo.§.temporaria.ff. de reg.iuris.adde Barto.in l.ſecunda.in fine. in principio. ff. ſoluto matrimonio. qui allegat gloſ. in dicto §.temporaria. & Abb.not.in capitulo pro illorum. de præbend. qui intelligit illam glo. quando aliquis de populo facit aliquid contra conſuetudinem,alijs ſciẽtibus & non contradicentibus, ex hoc non tollitur conſuetudo, ſed requiritur tantum tempus, quantum fuit requiſitum ad introducendam conſuetudinem. Sed quando populus de directo collegialiter, & ſcienter feciſſet actum contra conſuetudinem, tunc eſt ſublata conſuetudo,per illum actum. & vide Aret. conſil 23.
37 †Et valet ſententia lata contra conſuetudinem, propter dubium facti,ſecus,ſi eſſet notoria.de quo per Bal.in l.2. C.quã do prouoca.non eſt neceſ.& in l.1. C. eodem titulo per Ab. in capitulo *de re iud Et conſuetudo poteſt tollere ſolennitatem requiſitam in actu. Baldus ſingulari.in l. prima. Cod.

ad

Source : BIU Cujas

ad Vellcianum . Et quod in actu debeat adhiberi ſolennitas inducta ex conſuetudine, eſt textus.in Authentica,vt præponatur nomen Imperatoris. & ibi gloſa , quæ incipit , puta. Et notant Doctores in capitulo nulli. de rebus eccle-
38 ſiæ non alienandis, † quod conſuetudo non poteſt adimere ſolennitatem introductam in alienatione rerum eccleſiæ. de quo in capitulo ſine exceptione.duodecima queſtione ſecunda.de quo etiam per Calderin.conſilio tertio,de his,quę ſi.a prælato ſi.conſen.ca.poteſt tamen ſecundum Doctor.in dicto capitulo nulli. conſuetudo augere illam ſolennitatem. Addo etiam Bald.in capitulo primo.in principio. qualiter olim feu. pote. aliena. quod ſi conſuetudo eſt a iure reprobata , nunquam præſcribitur, quia contra authoritatem ſuperioris nunquam poteſt pręſcribi.authent.nauigia.C.de
39 furtis . † Sed an liceat venire contra pręceptum per contrariam conſuetudinem,ſicut contra ius. Et Doctor.in rubrica de conſuetudine concludunt , quod ſi tale eſt præceptum, quod non liceat contra illud ſine peccato legem ſtatuere, ſic nec conſuetudine licet contra illud uenire, alias ſecus. addo ea , quæ habentur per gloſ. ſingularem, & ibi per Do-
40 ctores in capitulo primo. de treugua & pace. † Vt uidemus , ponuntur collectæ in ciuitatibus , quidam ciues nunquam fuerunt collectati,vtrum per hoc tollatur lex, uel conſuetudo, uel ius collectandi. Et dicitur, quod non, quia per non uſum non tollitur lex, uel conſuetudo. Cyn.in l.ſecunda. C. quæ ſit longa conſuetudo. Bartolus in prooemio Digeſtorum.§.& antea.notant Doctores in capitulo Ioannes.de clericis coniugatis,quia ex non actibus non inducitur conſuetudo.Oportet igitur,quod probetur de contemptu legis, uel iuris. Verbi gratia , ſi probetur , quod ciues illi fuerunt per longum tempus grauati ad collectas ſoluendas,& ipſi per dictum tempus ſemper contradixerunt,& præcepta contempſerunt , alias non probatur talis conſuetudo. De quo per Baldum no. in l. de quibus.in verſiculo ſed nunquid ex non
41 actibus. ff.de legibus. † Ad hoc, ut obſeruantia habeat uim declarationis uerborum contrahentium , non requiritur, quod iſta obſeruantia ſit præſcripta , ſicut requiritur in conſuetudine, quæ obtinet uim legis , ſed ſufficit per aliquos actus aliquando ita fuiſſe ſeruatum. Anton. de Butrio in capitulo finali,de conſuetudine. circa medium, l.quod ſi nolit. §.quia aſſidua.ff.de ædil.edict.l.ſemper in ſtipulationibus. ff
42 de regulis iuris. Et not. † quod in materia conſuetudinis teſtes debent deponere de vſu conſuetudinis,& declarare uſus frequentiam,temporis diuturnitatem,& tales uſus fuiſſe vſitatos publice, præſentibus & ſcientibus multis , & infinitis perſonis,adeo quod comprendatur interceſſiſſe conſenſum maioris partis populi,ut not. declarat Azo in ſumma.C.quę ſit longa conſuetudo. Bald.in l.de quibus. ff. de legibus. Ponamus, quod in ciuitate ſit aliquis, qui ſit conſuetus exigere uſuras, ut quia erat priuilegiatus a principe,& ſic de facto ſeruabatur,ſi fideiuſſor ſoluit uſuras,poterit illas repetere a debitore principali,nec imputabitur fideiuſſori ſoluenti , poſtquam in loco talis exceptio non admittebatur, quod uſuræ eſſent illicitæ. ita uolunt Cardina. & Imola in capitulo peruenit . de fideiuſſo. quos refert Alexander in conſilio 57. in
43 primo uolumine. Sed uidetur,quod † conſuetudo non poſſit tollere legem poſitiuam, quia omnis lex poſitiua deriuatur & cauſatur a lege naturali, & a lege diuina ,ut in prooemio Gregoriano , capitulo firmiter. de ſumma Trinitate & fide catholica l. fin. C. de præſcriptio longi temporis. ſed le-
44 gem diuinam † & naturalem non tollit conſuetudo, ut in capitulo finali, de cõſuetudine. ergo nec poſitiuam cauſatam ab illa. capitulo acceſſorium . de regulis iuris.in ſexto . Reſpondetur,quod conſuetudo in deriuato,uel cauſato,vel acceſſorio, non poterit,quod in principali non poſſet, & ſic cõceditur,quod obijcitur.Sed ita eſt etiam,quod contra ius naturale , & diuinum ualeret conſuetudo rationabilis , id eſt, per quam non induceretur peccatum , ut concluditur per Doctores in dicto capitulo finali,ergo fortius, uel ſaltē ęque ualebit in acceſſorio cauſato, uel deriuato, ex quo rationa-
45 bilis eſt, & peccatum non nutrit. Et licet † concludatur communiter , prout dictum eſt, quod , quæ conſuetudo dicatur irrationabilis, committitur iudicis arbitrio , dicas tamen , quod quatuor modis poteſt dici conſuetudo irrationabilis. Ex perſona , quæ vult conſuetudinem inducere. capitulo, quanto.de conſuetudine. Ex perſona, contra quam.capitulo ſi conſuetudinem.capitulo qui contempta. capitulo finali,octaua diſtinctione . Ex re, ſuper qua conſuetudo fundatur. capitulo cum non liceat. capitulo ex officij . de præſcriptionibus. Ex modicitate temporis, quo obtinuit. capitulo finali,de conſuetudine.capitulo cum eccleſia. de cauſa poſ-
46 ſeſſion. Et cum † communiter teneatur, quod ad inducendam conſuetudinem etiam contra ius,de iure ciuili ſufficiunt decem anni , de iure canoniço requiruntur quadraginta.Quęritur,quando incipiet currere hoc tempus decem vel quadraginta annorum? Et reſpondet Ioannes. Andrea dicto capitulo final.de conſuetud. quod communiter tenetur,illum primum actum inſpiciendum in curſu, vt ex illo inchoata & iterata cum diuturnitate temporis inſurgat cõ-
47 ſuetudo. Et not. † quod ibi declarat Ioannes. Andrea qualiter conſuetudo poteſt præſcribi . Dicit enim, quod illud ius quod diſponit conſuetudo, puta vt ſuccedat primogenitus, vt optet antiquior canonicus, vel his ſimile , & ſpatio temporis ad id apto ſeruato per tacitum conſenſum , id ſtatuere volentem,dicitur conſuetudo, & præſcripta reſpectu ipſius iuris,quod inducitur.Et hoc dicit Ioannes Andrea. contra Petrum , qui dicebat, conſuetudinem non præſcribi, quia oportet id, quod pręſcribitur, eſſe ius diſpoſitum. non diſponens.Vnde ſi longo tempore irem per viam publicam cum ibi non ſit ius diſpoſitum, ſed ſolum quædam facultas eundi,non præſcriberem. Licet ergo fateatur Petrus,in conſuetudiue diuturnitatem temporis requiri,negat tamen ibi præſcriptionem adeſſe,quia non eſt ibi ius formatum vel diſpoſitum,quod vocat ius dominij,vel pignoris, vel his ſimi-
48 lia, & talia pręſcribuntur. Et in hoc † caſu habui ſemel ſcribere , an conſuetudo laicorum ſit ſeruanda contra laicum , in fauorem clerici vel eccleſiæ, coram iudice eccleſiaſtico? Et iſta quæſtio formatur per Doctores in capitulo quod clericis,de foro competenti. & volo ponere exemplum, quod ponit Abba.ibi.Eſt conſuetudo,quod credatur libris mercatorum , an talis conſuetudo ſit ſeruanda in foro eccleſiaſtico, contra laicum in fauorem clerici. Et dcit Abbas,ſi verba ſtatuti expreſſe referuntur ad iudicem, ſic,ſi ſtatutum dicat, quod iudex debeat credere libris mercatorum , & tunc tale ſtatutū non ligat iudicem eccleſiaſticum,cui,tanquam non ſuppoſito, non potuit legem imponere. capitulo cum inferior. de maiorit. & obedientia. capitulo eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitutro . Aut ſtatutum ſimpliciter loquitur, & tunc ſi eſt lis inter laicos,quos ſtatutum poteſt ligare,& intendebat,& tunc ſeruandum eſt in foro eccleſiaſtico. Secus, ſi eſſet lis inter laicum & clericum,quia ſicut laicus non poſſet allegare talem conſuetudinem vel ſtatutum contra clericum nec etiam clericus poteſt allegare contra laicum, quia lex debet eſſe communis , vt ſit æqua. capitulo erit autem lex quarta diſtinctio. & ſic per ipſum ſtatutum non ligabitur laicus in fauorem clerici,ex quo a contrario ipſe clericus non ligaretur . Iſta dicta. Abb.refert Aretin. in ſuo conſilio quadrageſimoquinto,Et amplius tenet ipſe, quod talis conſuetudo ſeu ſtatutum indiſtincte non ſit ſeruandum in foro eccleſiaſtico,& mouetur tali ratione,quia cum ſtatutum loquatur ſimpliciter , quod libris mercatorum debeat credi vel dari fides, aut iſta verba ſtatuti referuntur ad partem, & reſoluuntur hoc modo, quod vna pars poſſit vti contra aliã libris mercatorum ad plenam fidem,& tunc tale ſtatutum non obligat partem , contra quam producitur , ſtare illis libris,quia, vt ait Ioann.Calder.in ſua diſputatio quam refert & ſequitur Abb. in dicto capitulo quod clericis, ſtatutum , quod prohibet partem probare per teſtes,non adſtringit partem in iudicio eccleſiaſtico litigantē, quia ſuper modo procedendi, in iudicio eccleſiaſtico ſtatutum non poteſt diſponere, Aut iſtud ſtatutum reſpicit perſonam iudicis, quo cauetur, quod libris mercatorum detur fides, & tunc non adſtringit iudicem eccleſiaſticum dare fidem talibus libris. Et quod verba ſtatuti,vel diſpoſitio conſuetudinis,quod detur fides libris, neceſſario referantur ad iudicem, patet manifeſte,quia iudici debet per probationem fieri fides.l.tertia,verſiculo tu magis ſcire potes. ff. de teſtibus . Et notat pulchre Bartol.in l.admonendi.ff. de iurerando .Statutum ergo ſimpliciter & imperſonaliter loquens, ad illum refertur,ad quē pertinet fides, de qua in ſtatuto diſponitur.ita probat textus quem Bald.reputat ſing.in l.ſi ſeruus. §.qui margaritam. ff. de legatis primo.no. Bald.in authentica ſi quando.C.de conſtituta pecunia. & ita poſt multa reſidet Aretin. ibi. † Sed
49 mirū eſt, quod non allegauerit gl.ſing.in l.ex ea.ff.de poſtul. quæ voluit, quod epiſcopus inter laicos in foro ſuo litigātes ſeruare debet conſuetudinem laicorum , & ibi Bald. dicit, quod licet conſuetudo non porrigatur ad aliud territorium diuerſum,tamen porrigitur ad aliud forum in eodem territorio . Dicit tamen Bald. quod illa gloſ. debet intelligi , quantum ad deciſionem cauſæ, non quantum ad ordinatio nē iudicij,quia in illis ſeruanda eſt conſuetudo proprij fori , non alieni, vt in l. ſecunda. C. quemadmodum teſtam ent. aperiantur. ſi tamen talia ſtatuta exorbitant a Canonica æquitate, epiſcopus non tenetur illa obſeruare ita Bald. in dicta l. ex ea cauſa Nec obſtat illud , quod dicit Aretinus , & etiam Abbas, quod tale ſtatutum non poteſt ligare iudicem eccleſiaſticum , quia minor non ligat maiorem. Reſpondet enim Baldus, quod non ipſe ligat, ſed

Source : BIU Cujas

voluit Bal. in l. ſecunda. C. de conſtit. pec. vbi allegat dictum ius commune, quod factum minoris confirmat. Et idem glo quam limitat ibi, niſi ſtatutum vel conſuetudo refert ſe ſolum ad proprios iudices, quia tunc non ſeruaretur in alio foro. Hanc etiam glo. approbat Paul. de Caſt. in dicta l. ex ea & ipſam declarat, vt ſupra dictum eſt, ſecundum Baldum Hanc etiam gloſ. ap probat Bald. in l. omni nouatione. C. de ſacroſanctis eccleſijs. & ibi ponit vnam theoricam in hac
50 materia, quod ei† non prodeſt ſtatutum, cui non poteſt nocere. Ex quo ſequitur ſecundum eum, quod ſicut non obeſt clericis maxime in foro eorum, ita nec patrocinatur, quia non debet claudicare. & remittit ad nota. per Canoniſtas in dicto capitulo quod clericis. de foro compe. Hanc etiam gl. pro valde no. allegat Bald. in l. priuilegia. C. de ſacroſanct. eccle. quod ſtatutum ciuitatis debet ſeruari inter laicos in curia epiſcopali. Hanc etiam gl. allegat Bart. in l. de quibus. ff. de leg. & ibi Barto. voluit, quod etiam inter clericos debeant obſeruari conſuetudines laicorum, ſi ſint honeſtæ, & nõ ſint contra libertatem eccleſiaſticam. Sed iſta opinio communiter non tenetur. ſed Pau. de Caſt. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iu. facit mentionem de hac gl. & ipſam non tenet. Dicit enim, quod illa gl. loquitur per verbum Forte. Sed iſta non eſt bona ſolutio. quia etiam iuriſconſulti loquuntur per ſimilia verba, vt in l. ſi duo. ff. de arbit. in l. mutus. in princip. ff. de procur. in l. ab executione. C. quorum appel. nõ recip. antur. & ibi gl. allegat illud carmen.

Per uerbum forte, reſpondent ſæpe periti.

Reſpondet etiam ad illam gl. quod communiter determinatur contrarium, quia epiſcopus eſt ſuperior, vnde non ligatur ſtatuto. Sed ad iſtud reſponſum eſt ſupra. ſed puto, ꝙ Paul. de Caſt. fuerit deceptus, quod illa glo. loquitur in cauſa clericorum, & ita videtur intelligere. Sed iſta gl. intelligitur inrer laicos, & ipſe in d. l. ex ea melius conſiderans, illam ap-
51 probauit. Et quia† ſupra fuit dictum, quod vbicũque fit mẽtio de conſuetudine, debet intelligi de longa & præſcripta, vt eſt text. ſing. in c. Cumana de elect. hoc tamen ſingulariter limitant Anto. de But. & Abb. in d. c. Cumana. niſi hoc verbum eſſet prolatum in materia larga, puta in libello, ga tunc intelligitur de conſuetudine, etiam non præſcripta. c. querelam. de elect. Et dicunt illud procedere, quando conſuetudo etiam non præſcripta, fundat intentionem libellantis, quia in dubio debemus verba libellantis in eius fauorẽ late intelligere. Vnde ſi dico in libello, quod conſueui elige re, ſufficit probare, quod aliquando elegi, licet nõ probem, quod per tantum tempus, quod ſufficit ad conſuetudinem præſcribendam. l. ſi quis intentione am bigua. ff. de iudi. Secus autem foret, vbi ad fundandam intentionem libellantis requireretur conſuetudo præſcripta, quia tunc de illa intelligeretur. hunc etiam tex allegat. Bald. ad hoc in l. binos.
52 C. de aduoca. diuerſ. iudic. Et† videtur etiam ipſum limitare, dum format quæſtionem ſic, Olim conſueuit eſſe ſalarium centum florenorum, poſtea cœpit eſſe ducentorum, dicunt literæ Principis. Cum ſalario conſueto, Quæritur quid inſpicietur? Et videtur, quod inſpiciamus ſalarium longo tempore conſuetum, non illud quod eſt tribus vel quatuor annis
58 præſtitum quia cum de conſuetudine facimus ſimpliciter mentionem, intelligitur de longa conſuetudine. capitulo Cumana. de elect. Sed dicit Baldus quod inſpiciendi ſunt ꝓximi præcedentes anni, & ad iſtud tempus fit relatio, l. Mela. §. 1, ff de ali. leg. & ſic ex iſta deciſione colligitur limitatio ad d. capitulo. Cumana. & hunc tex. non fuit memor allegare Baldus in capitulo primo. de ſeu. cog. dum dicit quod illud, quod dicitur de conſuetudine, intelligitur de præſcripta. nã ante, quam ſit præſcripta, non dicitur conſuetudo, ſed dicitur voluntas inducendi conſuetudinem. & Baldus in dicto capitulo Cumana. per illum tex. dicit, quod non eſt perpetua
53 & vera conſuetudo, niſi ſit præſcripta. † Et quia ſupra tactũ eſt, quod per non vſum non tollitur lex. vt per Bar. in §. & antea. in prooe. Digeſtorum, & notant Doct. in capitulo Ioannes. de cle. cõiu. Addo, ꝙ ſemel allegaui hic contra vnum q̃ exiſtimabat ſe ſapientem in iure, & putabat me dixiſſe hæreſim in iure, & dixi, Vade frater, & melius ſtude, quia Iura nõ addiſcuntur vagando quotidie de loco in locum. Si tamen non vſus haberet in ſe tacitum actum contra diſpoſitionem iuris, induceretur conſuetudo. Exemplum, Lex defert hæreditatẽ communiter & æqualiter omnib. filiis, nõ diſtinguẽdo inter maſculos & fœminas, l. maximum vitium. C. de libe. præte. ſed conſuetudo defert tantum primogenito, & nũquam fœminæ. licet enim fœmina, vel ſecundogenitus, nũquam fuerit vſus illo iure communi, nihilominus inducitur conſuetudo, quia hic actum fuit contra ius commune, & ſic de ſimilibus. quod nota multum, ne erres, ſicut errabat ille
54 ſapiens. † Et quia ſupra allegatum eſt dictum ſingulare Bart. in l. 1. in fi. ff. de leg. quod vſus mulierũ nõ iuducit ꝓſuetudinem, & iſtud dictum multum extollit Roman. in ſingularibus ſuis, ſed iſta non videtur magna ſingularitas, nam regula eſt in l. de quibus, & ibi notat. Bald. ff. de legi. quod ille demum populus poteſt inducere conſuetudinem, qui poteſt ſtatuere, & qui non poteſt ſtatuere, non poteſt conſuetudinem inducere, quia vtrobique requiritur par potentia cauſę efficientis. Cum ergo mulieres non poſſint intereſſe ſtatutis condendis, dicta l. prima. ergo nec etiam poſſunt cõſuetudinem inducere. Addo tamen, quod Bartol. in repetitione l. prima. C. quæ ſit longa conſuetudo dicit, quod ſi mulieres frequenter vſæ ſunt inter ſe aliquo actu contra legem diuturno tempore, illa conſuetudo inter eas debet ſeruari, non tam ex conſenſu earum, quam ex conſenſu totius populi, ſeu maioris patris, quia ſic patiendo vniuerſaliter, ta-
55 cite conſentiret, Audiui† ſemel Paduę honoris cauſa, vnum Doctorem legentem in principio ſtudij, qui inter alia in lectione illa allegauit Imol. in l. ſecunda in principio quæ incipit, moribus. ff. de vulgari & pupillari, qui dicebat per illum text. poſſe induci quaſdam conſuetudines, quod quis decedat pro parte teſtatus & pro parte inteſtatus, & quod quis poſſit decedere cum pluribus teſtamentis, poſt lectionem dixi illi Doctori, quod Bald. hoc dicebat in l. de quibus. ff. de legibus, vbi etiam dicit, quod valet conſuetudo inſtituendi hæredes in codicillis, ſi ita eſſet ſæpiſſime ob-
56 ſeruatum. Dixi etiam. † quod eodem modo valebit conſuetudo, quod pupillus poſſit obligari ſine authoritate tutoris. l. more, per illum textum. ff. de acquirenda hæreditate. valebit etiam conſuetudo, quod fœmina poſſit eſſe iudex. l.
57 cum prætor, in verſiculo moribus. ff. de iudic. Circa† ea, quæ dixi ſupra, quod per deſuetudinem non abrogatur lex, volo addere dicta Pauli de Caſtro. in dicta l. de quibus. ff. de legibus qui dixit, quod habemus tria vocabula, ſcilicet, non vſum, deſuetudinem, item contrariam conſuetudinem legis. Non vſus eſt, quando non occurrit caſus, in quo oportuit legem ſeruare, & ſi hoc per mille annos contingeret, lex propterea non eſſet abrogata. Et ponit exemplum in cautione damni infecti, quia raro aut nunquam accidit caſus, in quo expediat eam petere, vnde propter hoc non eſt correctus titulus De damno infecto. Deſuetudo dicitur, quando caſus contigiſſet, ſed non fuit petita. Exemplum etiam in ſatiſdationibus, quas debet præſtare actor, cum dat libellum. authentica generaliter. C. de epiſcopis & clericis authenti. libellum. C. de litis conteſtat. illæ a longiſſimis temporibus nunquam fuerunt petitæ, & propter hoc illæ authent. ſunt per deſuetudinem abrogatæ, per text. in dicta l. de quibus. Contraria conſuetudo eſſet, ſi fuiſſent petitæ, & tamen non præſtitæ, animo inducendi conſuetudinem, ne præſtentur. & tũc etiam multo fortius lex abrogatur. Sed aduerte, quia vt puto, Paul. de Caſtro errauit, volens facere differentiam, inter non vſum & deſuetudinem, quia neque per non vſum neque per deſuetudinem abrogatur lex, niſi eo modo, quo ſupra declaraui. Nec obſtat. l. de quibus. in fine. ff. de legibus ſuper qua ſe fundat, quia intelligitur, ut dictum eſt. Et contra ipſum adduco Bartolum. § & antea, in proœmio. Digeſtorum, dum formaliter dicit ſic. Quæro nunquid† per deſuetudinem tollatur lex. Et dico per deſuetudinem tolli, ſcilicet deuiando ſeu diuertendo a recto intellectu, ſed ex eo. quod vtatur, abſit a ſeculo, vt abrogetur, iſta ſunt verba Bartol. in dicto §. & antea. Non obſtat illud, quod dicit de ſatiſdatione, quia illa fuit ſublata per contrariam conſuetudinem, non per deſuetudinem, & ita uoluit Barto. in dicta authentica generaliter, dum dicit, quod fuit petita, & nunquam obtenta. Et contra ipſum, adduco ipſum in dicta authentica generaliter, vbi dicit allegando Goffred. & Alber. quod ſi illa cautio peteretur a reo deberet præſtari, quia non eſt abrogata per contrariam conſuetudinem, ſed nõ eſt in vſu, quia ſatiſdationes iſtæ non petuntur, ſed dicit Paul. de Caſtro Bartolum. dicere ſe vidiſſe peti & non obtineri. Quid poteſt dici clarius per Paul. de Caſtro contra ipſum Paulum, nam hic caſus contigit, & non fuit petita, tamen non eſt abrogata illa authenetica, quod eſt expreſſe contra illa, quæ dicit in dicta l. de quibus. Contra ipſum etiam adduco Ioann. Fabr. Inſtitut. de ſatiſda. §. ſed hodie, in principio, vbi dicit, quod ſi reus inſtaret. deberet præſtari illa ſatiſdatio. non enim lex tollitur per nõ vſum, niſi ꝺictum fuerit, vel niſi per ꝺrium
59 vſum. Et ex uerbis Ioan. Fab. colligo, quod† non eſt differentia inter non vſum & deſuetudinem, quia caſus contigit, & tamen appellat tunc deſuetudinem, ſi caſus contigit, & non fuit petita. Adduco etiam eundem Ioan. Fab. in §. ex non ſcripto. Inſti. de iu. nat. ubi in illa q. an conſuetudo tollat legem, quærit. Nunquam fuit auditum in regno Frãciæ, quod adulter puniretur pœna iuris, nunquid ſi hodie accuſaretur, debebit & poterit puniri pœna iuris. Doctores dicunt, quod

ſic,

Source : BIU Cujas

60 sic, secundum eum, vnde † desuetudo non tollit legem, nisi quando habet factum implicitum, ut quia adulter alia pœna punitus sit. Nec ob. secundum Ioan. Fab. tex. in l. ordo. ff. de public. iudic. in capitulo leges. quarta distinct. in l. prima. C. de Lati. liber. tollen. quia intelliguntur secũdum modificationem prædictam, videlicet, per desuetudinem, & factum contrarium. Contra ipsum adduco etiam Bald. in l. de quibus. ff. de legi. in versiculo modo quæritur, an ex non actibus, vbi dicit, quod si negatiua cõsuetudo potest elici ex acti
61 bus, potest præscribi, alias secus. Contra †ipsum etiam adduco Ioan. Andr. & modernos, in capitulo fin. de consuetud. in sexto, vbi quærit, quid si canonici in casu illius capitulo per longum tempus non fuerunt vsi illa consuetudine optandi, an dicatur talis consuetudo sublata, Et dicit Ioann. Andrea quod non, cum vti sit in eorum voluntate, vt in illo text. unde competit e is per viã facultatis, secus, si talis non vsus fuisset inductus propter contradictionem alterius partis impugnantis illam consuetudinem, quia tunc tolleretur illa prima consuetudo per contrariam desuerudinem obseruatam tanto tempore, quantum erat necesse ad inducendam consuetudinem, secundum Innocen. in capitulo accedentibus. de priuileg. & est pulchra glos. in capitulo cum de beneficio.
62 de præb. in sexto. Et nota, †quod est differentia inter consuetudinem, & desuetudinem, nam consuetudo est, quando fit contra legem, desuetudo, quando non vtimur aliqua lege in iure posita. Et adde notata per Bald. in l. rem non nouam. C. de iud. vbi dixit, quod si statutum dicat, quod non valeat sententia mercatorum, nisi omnes quatuor consules interssint in diffinitiua, si consuetudo obseruat trium sententiam sine quarto, dicit, quod ex quo ita est de consuetudine, derogatum est stat. & colligit ipse, quod si lege cauetur aliquid & consuetudine non habeatur, non vitiatur omissum. Contra Paul. de Castro etiam adduco Aretin. in consilio 133. in fine. Hæc sufficiant in hac quæstione contra Paul. de Castr. Si deductum fuit in iudicio, an esset consuetudo, vel non & iudex pronunciari consuetudinem esse & non fuit appellatum, & iudex non pronunciauit corruptus, nec per errorem, consuetudo, decætero seruabitur. Archidia. in capitulo frustra. octaua. distinctio. & est vnum speciale, quod res inter alios acta, alijs præiudicat, & nullus amplius de ciuitate habebit necesse probare consuetudinem, sed sufficit probare, quod in contradictorio iudicio obtentũ est, esse consuetudinem, & dicta per Archid. approbat Bald. in l. cum de consue
64 tudine. ff. de legi. Consuetudo, quæ respicit ordinem iudicij in probando, non requirit scripturam, cum hoc sit modici præiudicij, sed iud ex vocabit ad se aduocatos, & procuratores palatij, & explorabit de consuetudine. Pro quo est bonus text. in l. tertia. §. final. ff. de testibus, ita not. dicit Batol. in dicta l. de quibus. in versiculo secundo probatur consuetudo, & Ioan. Fab. Inst. de iure natura. §. ex non scripto, qui subdit,
65 †quod si iudex se ita informauit summarie, nec in scriptis redegit, & pronunciauit pro consuetudine, & fuit appellatũ quid tunc faciet iudex appellationis, Respondet, quod eodẽ modo se informabit, vt de stylo curiæ est dictum. Innocent. in capitulo cum dilectus, de ordine cogn. quod libellus fundatus secundum stylum curię consuetum, procedit, est text. in l. fin. C. de iniu. in l. instrumenta, & ibi per Angel. C. ad exhibend. Bartol. in l. prima. C. de iura. calumnia. in l. cum sentẽtiã. in l. iudex. C. de sententiis, in l. prima, ff. de edendo in l. cum proponas. C. de bon. authorit. iud. poss. in l. prima. §. in operis. ff. de operis noui nunciationi. in l. qui bona §. si alieno. ff. de damno infecto. in l. terminato. C. de fructi. & lit. expen. in authen. offeratur. C. de litis contestat. Bald. in l. ex ea.
66 ff. de postul. Ioan. † Fab. in dicto §. ex non scripto. quærit per quot testes probetur consuetudo? Respondet, per duos. l. vbi numerus. ff. de testibus. licet, secundum eum, curia Franciæ recipiat decem. Et subdit postea, quod quando testes inducuntur ad probandam consuetudinem temporis, cuius non extat memoria, debent sic deponere. Se vidisse obseruari suis temporibus, & a suis maioribus audiuisse sic obseruatum, nec audiuisse quenquam, qui aliter viderit obseruari, allegat l. si arbiter. ff. de probatio. & ego ibi addo notata per glo. & Doctor. in capitulo primo de præscript. in sexto. Bartol. in l. secunda. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arcen. Baldus. in l. conuenticulam. C. de episcopis & clericis. Canonistas in capitulo quid per nouale. de verborum significatione. Alexander consilio septimo in primo volumine. Si vero produ-
67 cuntur †testes super consuetudine minori tempore inducta, oportet quod deponant tot & tales actus, quod præsumatur scientia populi, & decursus, ex quo præsumatur animus, & alia, quæ necessaria sunt ad consuetudinem inducendam, & ideo videtur necesse, quod specificent casus, & personas, inter quas hæc viderunt, alias non posse ex eorum depositionibus deprehendi, qui sint sufficietes actus ad consensum populi præsumendum. Si tamen illi, qui producuntur, essent sapientes homines, & scirent quid est consuetudo, & dicerent se non recordari, inter quas personas viderint obseruari, nec in quibus casibus, satis essent eorum de
68 positiones admittendæ, secundum Ioannem Fabrum. †Qui etiam quęrit, quid si deponant consuetudinem esse? Videtur, quod non valeat testimonium. Nam videntur se potius iudices constituere, quam testes. ipsi enim debent deponere super actibus & expleto cursu temporis, & post iudex ex hoc discernet, an sit consuetudo, alias non valet testimonium. allegat no. per Inno. in si. in c. cum causam. de testibus. hoc tamen intelligit ipse, si vlterius fuerunt interrogati, per nota. in l. solam. C. de testibus de hoc tamen vide, quæ inferius dicentur. & idem, si deponant esse consuetudinem, & dicãt
69 causam sufficientem, deponenendo de frequẽtia actuum, & temporis cursu. Quærit †etiam, an per testes singulares probetur consuetudo, quia deponunt de frequentia actuum, & temporis transcursu singulariter, qa vnus vidit vnum, alius aliud? Et tenet, quod sic, quia omines inducuntur ad probandam consuetudinem. Sed Barto. in dicta l. de quibus. dicit, quod si vnus testis deponat de frequentia actuum, alius idẽ, tamen in causa scientiæ discordant, quia vnus dicit, quod vidit quosdam actus, alius dicit de alijs, & isti probant, quia de frequentia concordant, ad quod inducuntur. non enim inducuntur ad probationem alicuius actus singularis. Aut quilibet testis deponit de actu singulari tantum, & isti non probant. nullus enim actus est probatus, quia singularis, & de frequentia actuum non probant. Addo notata per Bart. in l. Labeo. ff. de suppel. leg. vbi notabiliter declarat, qualiter probetur communis vsus loquendi. & ibi allegat dictum Innoc. in dicto capitulo cum causam. & ponit exemplum sic. Testator habens multos equos, leganit alicui palaphrenos suos, dubitatur, quid contineatur appellatione palaphrenorum? Hoc debet declarari ex communi vsu loquendi. Ad
70 †declarandum autem communem vsum loquendi, debet sic formari articulus, secundum Bartol. quod a decem annis citra, & per ipsum tempus, communis vsus loquendi fuit in hac ciuitate, quod equus talis conditionis appelletur palaphrenus, quia ad hoc, vt communis vsus constituatur, requiritur vsus longi temporis. Et testis examinatus, debet dicere, contenta in articulo, esse vera. Interrogatus, quo modo scit, dicet, quia per dictum tempus in dicto loco audiuit, equum talis conditionis, ab omnibus tractantibus de hoc, palaphrenum vocari. Et ideo testis debet dicere, quod audiuit, quia ratio testis debet concludere id, quod per sensum corporeum comprehẽditur. l. qui testamento. in fin. ff. de testam. & ideo si testis interrogatus, quomodo scit, dicere t, quia sic dicitur, nec apponeret se audiuisse, nihil concluderet, quia nõ testificatur aliquid, quod suo sensu percipiat. Et Barto. in l. si chorus. §. primo. ff. de lega. 3. dicit, quod in pbando communem vsum loquendi, sufficit testem dicere se audiuisse a senibus. & ibi Barto. se remittit ad dicta per eũ in dicta l. Labeo. & dicta per Barto. approbat Baldus in l. 2.
71 C. si aduer. rem iud. †Et pro confirmatione prædictorum, addo not. per Barto. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstion. in illa quæstione, quomodo, probetur fama. quod testis debet interrogari, a quibus personis audiuit. Nam cum fama debeat habere originem ab honestis personis, non posset sciri, an habeat originem ab honestis personis, vel non, nisi personæ manifestentur. allegat not. per Innocent. in capit. qualiter & quando. de accusationib. adeo, quod si testis neminem nominaret, sed diceret se non recordari, non valeret testimonium eius. Et sic vult Bartol. quod debear interrogari, & Inno. in capitulo cum oportet. de accusat. vult quod non interrogatus debeat respondere, alias non probat, quia non stat in arbitrio testis iudicare, an illæ personæ sint graues, &
72 bonæ, vel fide dignæ. † Et id em tenent ibi Ioannes And. & Anto. de But. & per Abba. in dicto capitulo cum causam. de testi. vbi extollit multum theoricam Innocen. ibi, quam dicit ab omnibus approbari, quod in pceptibilibus aliquo sensu corporeo, procedit illa distinctio, an fuit testis interrogatus, an non, quia valet eius dictum, si non dicit causam non interrogatus, sed in perceptibilibus iudicio intellectus tantum, est necesse, quod reddat causam, alias non valet testimonium, etiam si non fuit interrogatus, quia de his deponere, non proprie spectat ad officium test. Istud etiam dictũ Innoc. approbat. Barto. in tract. de teste. quod tamen ibi Bar. intelligit procedere in his, quæ percipiuntur magno discursu, rationis, secus in his quæ percipiuntur facili discursu, ita quod veniant per sensum corporis ad intelligentiam faciliter, & valde supinus esset, qui non intelligeret. & ista dicta Bart. refert & sequitur Abb. in dicto capitulo cum causam.
73 †In oppido Astensi in territorio Paduano prætor nouus fecit edictum, quod nemo deferret arma sub certa pœna. Qui

Source : BIU Cujas

dam, qui venit nouiter ad illum locum, fuit inuentus cum armis,& ab officiali fuit captus,& ductus ad carcerem. Procurator,qui habuerat ab illo vnum florenum,coram præto te defendebat illum, quia erat forensis, & ignorabat tale edictum positum per prætorem,& quod non traxerat ibi tã tam moram, quod verisimiliter potuisset ad eius notitiam peruenisse. Ego autem,qui cum prætore ipso sedebam in lo co publico,dixi, quod ipse commiserat rem prohibitam secundum generalem consuetudinem Italię,quia generaliter est prohibitum,ne arma deferantur, & ideo non potest allegare ignorantiam ad sui excusationem. Allegaui notat.per Bartol.in dicta l.de quibus ff. de legi. in versiculo item,quæro,nunquid liget forenses,&c.& Bartol.in l.final. §. licet. ff. de publica.vbi dixit, quod cum communiter per omnes ciuitates Italiæ, sint statuta de armis non portandis, & de frumento non extrahendo, non excusantur forenses, & solent talia statuta sæpe publicari,& per Bartol. in l.cunctos populos.C.de summa trinit.& fide catholi.& Paul.de Castr.in dicto §.licet.† vbi dicit,quod non licet forensibus ignorare sta 74 tutum loci de gabellis soluendis,& hoc ideo,quia istæ gabellæ quasi vbicunque soluuntur, ideo sunt in culpa non inuestigando,& not. per Bald. in l.data opera. C. qui accusa. non possunt, vbi not. dicit, quod ignorantia non excusat a pœna, licet delinquens erranerit, quia non credebat esse tam magnam pœnam.allegat dicta l.final. §.licet. ff.de publica. Nam qui credit vel credere debuit delinquere, implicite in omnem pœnam consensisse videtur.l.prima. §. bestias. ff.de postu.& dixit Bald.hoc procedere in faciente, sed in nihil faciente excusat ignorantia.l.final.ff.de decret.ab ord. fac.con sului tamen ipsi prætori, quod in aliquo minueret pœnam, & ita fuit factum,quia Barto.in dicta l.de quibus.dicit,quod non licet allegare ignorantiam ad totalem excusationem, & pro ipso allego bonum text.in l.final. §.diui.ff.de publica. Addo etiam ad prædicta Bald. in l.venia. C.de in ius vocando vbi notabiliter loquitur,& in l. cunctos populos. in ver- 75 siculo circa maleficium. C.de summa trinitate.† Consuetudo est in ciuitate Venetiarum, quod valeat testamentum factum coram duobus testibus,ibi erat quidam cõciuis meus, qui grauiter infirmabatur in vno hospitio, fecit me vocari, & interrogauit, quia volebat facere testamentum,an deberet testari secundum consuetudinem illius ciuitatis, an secundum ius commune, secundum quod requiruntur septẽ testes in testamento,& si testaretur illo modo,an suum testamentum valeret. Et ego prima fronte dubitaui, & mouebàr tali ratione. Statuta, sunt ius proprium ipsius ciuitatis, l.omnes populi. ff. de iustitia & iure. ergo non porrigitur ad extraneos. Et tandem memoria percurrens, inueni ea, quæ faciebant ad decisionem huius casus, & dixi, si consuetudo est simpliciter & indefinita, & non restricta ad ciues,porrigitur etiam ad forenses facientes ibi testamentum, quia quæ concernunt voluntariam iurisdictionem, comprehendunt etiam extraneos.l.prima C. de emanci. libe.& ista est decisio Bartol. dicta l.de quibus. ff.de legibus. Et idem voluit ipse in l.qui a latronibus. in fin. principij. ff. de testament. vbi hoc singulariter limitat, non procedere in illo', qui vellet testari in ciuitatibus hostium populi Romani, puta apud Turcas, quia perdiderunt ea, quæ iuris ciuilis sunt.nec possunt facere testamentum secundum consuetudinem ipsorum, cum 76 testamenti factio sit iuris ciuilis.l.tertia. ff.de testament. † Et ideo Christianus,qui est apud Turcas, debet facere testamẽtum secundum ius commune, vel secundum consuetudinem ciuitatis suæ, secundum Bartol. Sed istud dictum Bartol. non videtur verum, quia apud Barbaros est ius gentium, quod est generale & æquissimum, & ideo si Christianus facit testamentum apud illos coram duobus testibus, videtur,quod valeat Et refert Bald.in l.ins ciuile. ff.de iustitia & iure ita consuluisse, ad idem allego Bald.in l. secunda. C. quemadmodum.testament.ape. vbi dicit, quod de facto fuit consultus super quodam testamento cuiusdam mercatoris de Ancona, facto in terris Soldani Babyloniæ dicit Baldus, quod testamentum valebat, factum secundum merum ius gentium, quod præsumitur ibi vigere, nisi contrarium probetur, cum tale ius etiam sit apud ipsos. Nam istud ius gentium est bonum & æquum, ergo seruandum, & ibi facit mentionem de dicto Bartol. in l.qui a latronibus, & dicit, quod Bartolus loquitur in hostibus Imperij Romani, quorum consuetudo non est consuetudo,neque eorum statuta, sunt statuta, & ideo non sequenda, authentica nauigia.C.de furit. vnde testamentum,quod fieret secundum eorum consuetudinem, non valeret. Et idem videtur sentire. Bald.in rub.ff.de rer.diuis.in 4.colum.Paul.de Cast. in d.l.2. facit mentionem de Bart.& Bal.nec videtur se firmare. Tamen potest dici, quod tenet opinionem Baldi. postquam illam vltimo loco recitat, nec impugnat, arg.eorum,quæha bentur per gl.in l.qui filium. §.Sabinus. ff.ad Trebel. & per Bald.in authen.ex testamẽto. C.de collotion.Et istas opiniones retulit etiam idem Paul.de Cast.in l.nutritoribus.C.cõmun. de succeff.puta opinionem Barto. procedere,quando ibi esset aliqua consuetudo in testando, Sed vbi solum ibi vigeret ius gentium,& testamentum esset factum secundũ merum ius gentium, valeret. & ita procedat opinio Baldi, quam videtur sequi Paul.de Cast.in quæst. 1.Addo Spec.qui se non firmat,in tit.de instru.edi. §. compendiosę.versi quid 77 de consuetudine.† Coram quodam iudice in palatio Paduę contendebatur inter duos de hoc casu, me superueniente. nam emptor equi,petebat a venditore sellam, venditor.negabat se esse obtigatum, procurator emptoris,allegabat cõ suetudinem ita esse, & offerebat se probaturum, & petebat terminum ad hoc probãdum. Ego autem dixi,quid est opus ire per mendicata suffragia,volo allegare decisionem iuris, quod sit obligatus,licet Bart.in l. de quibus. ff. de legi.in lectu.alleget ita esse de consuetudine. & adduco Bart.in l. eũ, qui.§. non solum. ff. .de fur it in l .si vt certo.§.vsqueadeo.ff. commodati. & ueniunt etiam ea ornamenta, quæ erant in equo tempore venditionis, & ante per duos dies. Text. est singula. in l.ædiles.§. vendendi.ff.de ædili. edic.& Bald.in l. 2.C.de ędil.actio.dicit,quod cum venditor ostendit equum ornatum,debet tradere ornamenta.Illud enim venit in cõtractu in dubio, quod tempore contractus ostenditur.allegat d.§.vendendi.Et Bald.in d.l.ædiles dicit,quod qui ostendit equum cum ornamentis, debet ipsum tradere cum illis,quia videtur venditus cum omnibus,quibus monstratus est.Quod limitat singulariter Paul.de Cast. in d.§.vsq, adeo, nisi talia ornamenta haberent arma ipsius venditoris, quia illa concernunt personam suam, nec esset decens,quod ad alium transferentur.Et illud,quod dicit Bartol.in dicta l. de quibus, posset procedere, etiam si equus non ostendatur 78 cum sella † Legi semel quoddam instrumentum, quod nõ habebat omnes solemnitates a iure inductas,de quibus per Speculat.in titulo de instrumen. editio. §. primo, versiculo post nomen,& in §.instrumentum. uersiculo quid si locus. per Baldum in l.contractus,in l.comparationes C.de fide instrumentorum,l.optimam, C.de contrahen. & commit. stipulatio.per Petrum de Ancharano in capitulo abbate.de re iudicat. in sexto, per Ioannem Andream in cap.inter dilectos,de fide instrumentorum,per Bartol.in l.libellorum, ff. de accus.per Bald.institutio.de public.iudi.in princip per gl. in l.generali, C.de tabul.libro decimo,in l,prima, §. editiones, ff.de eden.est tex.in l. secunda, §.diem. ff.quemadmod. testam.aper. & dum dixissem tale instrumentum non ualere,respondit mihi procurator ille, qui habebat tale instrumentum. Ita est consuetudo, quod talia Instrumenta stant absque illa iuris solennitate, tunc dixi verum esse,quod talis consuetudo valeat. & ille procurator voluit in scriptis habere aliqua ad hoc propositum,& sibi dedi.allegaui Baldum in dicta l. de quib. de legi. in versiculo item quæritur 79 exactibus minus sollennibus.† Nam nomen consulis est necesse apponi de iure, tamen quia non est de consuetudine,,valet iustrumentum. & mirum est, quod Baldus non allegauit tex.in capitu.cum dilectus.de fide instramẽtorum, vbi expresse dicitur quod consuetudo loci facit instrumentum authenticum, quod alias non esset. Item consuetudo dat alicui iurisdictionem,qui alias non haberet.capitulo dilecti.de arbitris.capitulo cum contingat,de fore competenti.l.prima.C de emancip.libe. Et consuetudo facit aliquem illegitimum, qui alias est legitimus ad promotionem. capitulo cum olim. de clericis coninga. & notat Abbas ex dicto capitulo cum dilectus, quod valet consuetudo, disponens circa solennitatem alicuius actus, etiam Principi reseruati.capitulo super quibusdam. de verbo. sign.† Nam,vt 80 habetur in dicto capitulo cum dilectus.consuetudo potest dare alicui potestatẽ tabellionatus. licet tex.ille loquatur in rege, idem tamen est in alia persona inferiori. quod per illũ text.tenet Io. An.in capitulo seculares. de foro com.in 6. in nouel. ad.idem Bartol. in.l. si seruus communis.ff.de stipu. ser. vbi per tex. in dicto capitulo cum dilectus. dixit vnum, quod est multum singulare,quod iudex potest scribere acta & eis fides adhibetur,si hoc habet consuetudo, quod est singulare pro limitatione capituli quoniam contra. de proba. Et valet consuetudo, quod credatur instrumento Notarij sine testium subscriptione.dictum est singulare Inno.& Host. quos sequitur Abb. in dicto capitu. cum dilectus.& pulchre loquitur Oldr.consilio 95. vbi dicit,quod consuetudo detrahit etiam instrumento. quod sic probat, Regulariter quod potest in vnum oppositorum, potest etiam in reliquum. l. is, qui hæres. in prin. l. is potest. ff. de aquirenda hæreditate. 81 † sed consuetudo facit instrumentum, quod non est alias de iure sufficiens ad probandum,esse sufficiens, dicto cap. cum dilectus.

Source : BIU Cujas

dilectus. Ergo etiam detrahit fidei instrumenti. in talibus enim locorum consuetudo attenditur. l. finali. C. de testamentis. & allego singularem gl. in Authent. vt præpona. nomen Impe. in verb. authore. quæ voluit, quod postquam de consuetudine apponuntur anni Incarnationis Dominicæ in instrumentis, si non apponerentur instrō non valeret. quā gl. dicit ordinariam. Bald. in dic. l. de quibus, & Abbas dicit singula in proœmio Gregoriano, quod omissio solennitatis ex sola consuetudine inductę, habet vitiare actum.

SVMMARIVM.

1 *Prælato inferiori interdicendi ciuitatem potestas concedi potest à consuetudine.*
2 *Laicorum consuetudo, quod res ecclesiæ possint vendi sine solennitate a iure requisita, an valeat.*
3 *Consuetudinem creare, est iurisdictionis.*
4 *Emphyteuticandi consuetudo si qua est in ecclesia, illa seruari debet.*
5 *Prælatus potest consensum capituli præscribere.*
6 *Consuetudo valet, quod fratres Prædicatores possint bona accipere, & vēdere pro necessitatibus suis.*
7 *Consuetudo generalis ordinis Prædicatorum, potest derogare constitutioni eorum in his, quæ non sunt de genere nec natura prohibitorum.*
8 *Consuetudo an valeat, quod fratres Prædicatores in venditionibus non possint retinere proprium, nec requirantur solennitates necessariæ in alienatione rerum ecclesiæ.*
Et consuetudinis vis.
9 *Consuetudo dat mandatum.*
10 *Monacho ius testandi an possit consuetudo, tribuere.*
Et infra, an valeat consuetudo, quod quæstio iuris, sine iudiciario ordine decidi possit.
11 *Consuetudo tribus modis accipitur.*
12 *Consuetudo contra legem, an valeat.*
13 *Stylus, quid.*
Quid item respitiat.
Et quid etiam spectet consuetudo.
14 *Consuetudo an inducatur, si intra decem annos plures proferantur sententiæ, nec appareat an executioni fuerint mandatæ.*
15 *Consuetudo an inducatur ex sententijs emologatis.*
16 *Doctori alleganti consuetudinem, an credatur, nulla alia adhibita probatione.*
17 *Consuetudo probatur, quando probatur illud ex quo illa manat.*
18 *Consuetudo quando probetur per acta extraiudicialia.*
19 *Testibus dicentibus ita esse consuetudinem, nec quid vltra adferentibus, an probata sit consuetudo.*
20 *Stipulatio, an sit probata, si aduocatus productus in testē, dicat. Promisit per stipulationem.*
21 *Consuetudine seu statutis locorum qui ligentur.*
22 *Forenses non possunt iure cogi ad munia personalia.*
23 *Consuetudine potest induci, vt fides detur libris canonicorum super concessione in emphyteusim, vel solutione pensionum.*
24 *Ad ius commune recurrendum est, vbi quid vario modo obseruatum est.*
25 *Prælatus iuri per consuetudinem acquisito, per vnum vel plures actus contrarios renunciare non videtur.*
26 *Consuetudinibus prauis extirpandis celeritas adhibenda est.*
27 *Consuetudinis irrationabilitas, etiam diu obseruata, non toleranda.*
28 *A vicario generali, quando appelletur ad ipsum episcopum.*
Et quando præterea num 29.
30 *Episcopus si delegauit causam vni canonico, qui tulit sententiam, a qua est appellatum ad vicarium, an appellatio teneat.*
31 *Episcopi delegatus si recusetur, suspicio coram episcopo pro banda est.*
32 *Laicus actum spiritualem præscribere non potest, quantocunque tempore illum exercuerit.*
33 *Romanæ ecclesiæ consuetudo vbique seruanda est, in articulis fidei, & Sacramentis ecclesiæ.*
34 *Romanæ ecclesiæ consuetudo vbicunque disponit super modo iudicandi & procedendi, si disponit super interpretando iure dubio illa debet vbique seruari.*
35 *Lex quando contrariam consuetudinem reuocat, an contra eam possit noua consuetudo induci.*
36 *Papæ reseruata, an præscriptione seu consuetudine sine eius scientia acquiri possint.*
37 *Insignia pontificalia an possint consuetudine vel præscriptione quæri per inferiorem prælatum episcopo.*
38 *Consuetudo dat licentiam vtendi rebus alienis dato precio.*
39 *Notarius debet conficere instrumentum secundum clausulas consuetas.*
40 *Consuetudo dat verbis significatum.*
41 *Consuetudo citandi in alieno territorio, valet.*
42 *Consuetudo etiam iniqua, excusat a pœna temporali.*
43 *Consuetudo pœnalis extenditur de similibus ad similia.*
44 *Consuetudo disponere potest, quod res inter alios acta, prosit alteri.*
45 *Consuetudo vocem præstat in electione Imperatoris.*
Et consuetudinis authoritas in pascuis molendinis, pontibus & aquarum commoditatibus.
46 *Consuetudo solo temporis cursu confirmatur.*
47 *Consuetudo dat modum clericis in deferendis vestibus etiam pretiosis.*
Item dat & potestatem delegandi.

Sectio. V.

1 Et potest †inferiori prælato cōsuetudo tribuere potestatem interdicendi aliquam ciuitatē. glo. est no. in c. dilectus. in ver. interdictum. de appel. Non valet tamen consuetudo diminuens solennitatem introductam in alienatione rerum ecclesiæ. glo. est no. c. cum causā de re iu. Sed quod valeat talis consuetudo. allego glo. in l. diuturna. ff. de legibus. in authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccle. in rubr. C. quę sit lon. consuet. Sed istas glo. reprobat Barto. in d. auth. hoc ius porrectum. Pau. de Cast. in d. l. de quibus. dicit, quod in his, quæ non concernunt dānum ecclesię, puta in corrigendis excessibus, vel similibus, potest præscribi, quod prælatus sine capitulo, & econuerso, possit actum genere, licet de iure requiratur consensus vtriusque. allegat c. ea noscitur. de his, quæ fi. a prela. c. 3. de cons. in 6. In his vero, quæ possunt concernere damnum ecclesiæ, vt in alienatione bonorum immobilium, non potest inducі per consuetudinem, quod vnus sine altero possit, nec etiā quod ex causa a iure non approbata possit. Et istud dubium
2 erat respectu consuetudinis clericorum. † Sed consuetudo laicorum indistincte non valet, quod res ecclesiæ possint vēdi sine solennitate a iure requisita, quia non habent potestatem disponendi de ipsis. c. ecclesia sanctę Mariæ. de constitu. secundum Pau. de Cast. in d. l. de quibus. in fi. Bal. autem in d. authen. hoc ius porrectum dicit sic, quod aut consuetudo disponit super iure personæ. puta quod posset, irrequisito capitulo, alienare, & non valet ista consuetudo. c. cum causā. de re iudicata. aut disponit super iure causæ, puta pro quacunque leui causa posset alienare, donare, & similiter non valet. Aut disponit super iure solennitatis vel formæ, & tūc refert, an omissio formæ possit esse damnosa ecclesiæ, puta omissio tractatus, & non valet. d. capitulo cum causam, in ratione sui. Aut omisio formæ non est damnosa ecclesiæ, & tunc potest, vnde multa sunt de forma, quæ non sunt approbata de consuetudine, vt notatur in capitulo dudum, de rebus eccles non alienan. in sexto. Vnde si consuetudo habet, quod sufficiat singularis consensus cum expressione nominis singulorum, ita quod ecclesiæ per hoc non accrescat, vēl decrescat a liquid, valet consuetudo, allegat Archi. in capitulo sine exceptione. 12 quæstio. 2. Abb. in dicto capitulo, cum causam, dicit ex intentione Ioannis Andreæ quod consuetudo potest adere solennitates, sed non diminuere solennitates inductas a iure, quod dicit esse notabile, & idem dicit ipse in capitulo nulli, de rebus ecclesię nō alienan. Bald. in d. capitulo cum causam, loquitur de consuetudine laicorum, quod non valet in rebus ecclesiæ, quia non habent iurisdictionem in rebus ecclesiæ. Et sicut facere statu
3 ta est iurisdictionis, ita facere siue creare consuetudinē. † Et subdit, quod non valet statutum nec consuetudo laicorum in his, quæ legantur pauperibus in genere, quæ derogant iuribus eorum. Bald. in rubri. C. quæ sit longa consuetud. dicit quod non dicitur consuetudo, sed potius corruptela, quod clerici vendant sine solennitate Paul. de Castr. in l etiam. ff. solu. matrimo. videtur approbare glo. in d. l. diuturna. quod valeat consuetudo clericorum in rebus ecclesiasticis alienandis. Et si Paul. de Cast. vult intelligere illam glos. de solennitate a iure inducta, nō bene dicit. sed in casu, quem ponit ibi, forte posset hoc induci consuetudine, videlicet de cō cedendo. in emphyteusim, etiam in extraneos hæredes. Et circa hoc nota. loquitur Bal. in authen. si quas ruinas. in prin
4 cip.. C. de sacrosan. eccles. † Dicit enim, quod si in ecclesia est certa consuetudo emphyteuticandi, illa consuetudo debet obseruari. vnde si est consuetudo concedendi in tertiā generationem masculinam, non potest transire in fœminā quia a consuetudine non est recedendum. de quo etiam p Bald. in authen. qui rem. C. de sacrosan. eccle. & subdit Bald. in d. auth. si quas ruinas. quod si simpliciter sit facta concessio, videtur facta secundum formam consuetam, & personę consuetæ tacite intelligūtur & includuntur, argumento. l. li
5 cet. C. locati. †Bal. tamen in c. 1. in prin. qui feu. dare pos. videtur uelle, quod prelatus possit præscribere consensum capituli. & videtur approbare glo. in auth. hoc ius porrectum. Sed potest saluari in his, quæ habentur in. c. 3. de consuetu. in 6. in c. ea noscitur. de his, quæ fiunt a præla. & ego allego gl. sing. in Cle. fi. de rebus eccle. non alien. quæ vult, quod talis solennitas sit impōscriptibilis. Hoc aūt limitat Bal. in auth.
6 si qua mulier, C. de sacrosan. eccle. dicens, †q̄ si cōsuetudo est, q̄ fratres Prædicatores possit accipere bona & vendere pro necessitatibus eorum, quia volunt viuere, quod poterūt

Source : BIU Cujas

vendere,non ſeruata ſolennitate,quia vendunt ex neceſſita te eorum ſtatus,nam poſſidere,repugnat,eorum ſtatui. Si au tem,dicit,Bal.non apparet de conſuetudine,ipſi nō poſſunt
7 petere bona ingredientium,nec ſuccedere per aliquam vni uerſalem ſucceſſionem.Ex quibus infert,quod generalis cō ſuetudo ordinis.Prædicatorum,poteſt derogare conſtitutio ni eorum in his,quæ non ſunt de genere nec natura prohibi torum,nec eorum tranſgreſſio inducit peccatum.Item vo luit Bald.quod conſtitutiones ipſorum, poſſint limitari per conſuetudinem,in authen.ingreſſi. C. de ſacroſanct. eccleſ. circa principio.Et† quod in venditionibus,quas faciunt fra-
8 tres prædicatores,qui non poſſunt retinere proprium,nō re quirantur ſolennitates , quæ requiruntur in alienatione re rum eccleſiæ,tenuit etiam Bald.in dicto capitulo cum cauſam,de re iudic.& dicta authent.hoc ius porrectum,in ultima columna.Nota etiam, quod Bald in dicto capitulo primo,qui feu.da.poſſ. allegat quædam pulchra de conſuetudi ne,dicit enim,quod conſuetudo habet vim decreti. allegat text.& glo.in §.fi.in Auth. de vſur.nauti. Item tenaciter obſeruata,habet vim iuſtitiæ,& dat iuriſdictionem.l.uiros. C.
9 de diuer.oſſic.lib. 12.† Conſuetudo dat mandatum.l.nulli ff.quod cuiuſque vniuerſitat.nomi.Item conſuetudo dat iu riſdictionem.arbitris.allegat dictum Inno. in capitulo cum ab eccleſiarum prælatis de off.ord. Addo etiam Bal.in dicta authent.ingreſſi. in princip. C.de ſacroſanct. eccleſ.qui voluit, quod conſuetudo poteſt conferre filiofamilias ius teſtandi.Et valet conſuetudo in omnibus, quæ ſunt de iure po
10 ſitiuo,allegat not. per Inno.in capitulo.Raynutius,de teſtament.†non poteſt tamen cōſuetudo tribuere Monacho ius teſtandi,ſecundum Bal. quia repugnat regulæ,& regula nō poteſt mutarl,licet conſtitutiones poſſint mutari. Bene poteſt Papa concedere Monacho poteſtatem teſtandi,dictum eſt Baldi in l.final.C.vnde legiti. in verſi. & prædicta faciunt ad quæſtionem. vbi notabiliter dicit,quod talis licentia teſtandi extenditur ad teſtamentum antea conditum. & idē ponit Alex.in l.& militibus.C.de teſtam.milit..quando Papa dedit licentiamCardinali teſtandi de reditibus beneficio
18 rum,quod extendatur etiam ad teſtamentum antea conditum. Dum duo contenderent coram iudice me præſente , an valeret vna conſuetudo, tunc dixi, Volo allegare vobis vnum dictum Inno.in capituio cum inter de conſuet.quod cum iſta ſit quæſtio iuris,an valeat conſuetudo vel non,talis quæſtio dirimi poteſt ſine ordine iudiciario.& iſtud dictū multum not.Bal.in l.de quibus.ff.de legibus,qui dicit idem, vbicunque eſt quæſtio de viribus vel intellectu alicuius con
11 ſtitutionis,& iſtud dictum placuit multum iudici.†Et nota, quod conſuetudo accipitur tribus modis. Primo modo,pro aſſuefactione hominis,& tunc eſt factum.l. vel vniuerſorū. ff.de pignor.actio.l.ſi ſeruus plurium.§ fin.ff.de legat.primo quæ conſuetudo accidit etiam in animalibus.§.apum.Inſti. de rerum diuiſio. & ex iſto facto oritur iuris diſpoſitio, & de rerū diuiſio. & ex iſto facto oritur iuris diſpoſitio. & de hoc non loquimur in hac materia. Secundo modo accipitur cō ſuetndo pro facto plurium perſonarum, & iſtud appellatur vſus ſeu mos, & iſtud ſimiliter dicitur eſſe facti, quod debet probari. l. prima. C. quæ ſit longa conſuetudo. Tertio modo accipitur conſuetudo pro iure , quod reſultat ex uſu & moribus plurium perſonarum, & ſic nos loquimur de hac conſuetudine. Quæ etiam poteſt aliter definiri, ut definit Bartolus in repetitio. l. de quibus. ff. de legibus.quod conſuetudo eſt ius quoddam , moribus inſtitutum quod
12 pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex. Et nota.† dum dicitur,cum deficit lex, vt oſtendat non valere conſuetudinem a lege reprobatam. Nam aut conſuetudo eſt in caſu a lege non deciſo, & tunc deficit lex, aut a lege deciſo, tunc ſiquidē lex nō reſiſtit conſuet.valet cōſuet.& tunc improprie dī, quod deficit lex,quæ per conſuetudinem abrogatur,vel generaliter, vel ſpecialiter, aut lex reſiſtit conſuetudini,& tūc lex non deficit,nec conſuetudo valet, ſecundum Bart.in re-
13 pe.l.de quibus.ff.de legi. Et no. †ſecundum Bart.in d.repetitione, quod ſtylus appellatur conſuetudo qui reſpicit ordinem loquendi, ſcribendi, vel procedendi, conſuetudo eſt,q̄ reſpicit deciſionem. Dictum eſt ſupra, quod recte dicitur cō ſuetudo præſcripta, contra Petrum. Addo Bar.in d.repet. q̄ dicit,quod quædam ſunt iure inducta & diſpoſita,quæ præſcriptione tolluntur, ꝛc in alium transferuntur, vt patet in præſcriptione alicuius dominij rei. Quædam ſunt iure non inducta, ſed præſcriptione inducūtur,vt apparet in præſcriptione ſeruitutis. Item in conſuetudine præſcribenda inducitur ius, merito poteſt dici conſuetudo præſcripta. Quærit
14 Bart. quid ſi proferantur plures ſententiæ intra decem annos,nec apparet,an ſint executioni demandatæ?Et Bart.ponit quoſdam caſus.quorum primus eſt, Si non fuerunt mandatæ,quia pars tacuit,& neglexit,nihilominus inducitur ꝙ-

ſuetudo.Secundus caſus eſt, ſi non ſunt mandatæ executioni,quia non potuit, quia aut ſententia erat nula,aut reſciſſa per appellationem,& non inducitur conſuetudo.Teritus caſus eſt,ſi fuit petita reſtitutio in integrum propter iniquitatem ſententiæ, & fuit conceſſa,& nō inducitur conſuetudo. Secus,ſi fauore perſonæ. Et concludit Bar.in dicta repet. quod ita demum ex ſententijs nulla inducatur conſuetudo,
15 ſi fuerunt executioni mandatæ,Et licet†ſit tactum ſupra de ſententijs arbitrorum, ſcias quod Bart. in dicta repet. tenet, quod ſi ex ſententijs emologatis oriatur actio, & tūc inducitur conſuetudo,ſecundum Gul.de Cu. Sed dicit Bar. etiam ſi non oriatur actio , inducitut conſuerudo,ſicut ex contra-
16 ctibus extraiud icialibus.Et not.† quod in dicta l.de quibus in repetitione tenet Bar. quod credatur Doctori excellenti, alleganti conſuetudinem,nec eſt opus alia probatione.allegat gl.in l.dos a patre profecta.C.ſol.ma. Tamen communiter tenetur contrarium, vt probat Alex. in l. poſt mortem. ff.ſol.mat.dicens, quod vox mortua,non poteſt inducere cō ſuetudinem, quæ eſt quid facti. Et concludit, quod etiam ſi eſſent plures, non crederetur eis,niſi aliter probetur illud qđ eſt facti.& allegat Bal. in l.ſi is,qui. §.1.in lectura antiqua,ff. de pignorib.in l.cōſentaneum. C.quomodo & quando iud. & reſpondet ad allegata in contrarium, quia loquuntur in dubiis iuris , non facti, licet moderni in c. eccleſiaſticarum. 11.diſtin.teneant opi.Bart.de quo etiam per Imo.in l.1.§.nūciatio.ff.de ope.no. nun. & voluit quod ſaltem requirantur
17 duo.Probatur†etiam conſuetudo , ſecundum Bart.quando probatur illud,ex quo reſultat conſuetudo.Exempli gratia, producuntur duæ ſententiæ latæ intra decem annos,in quibus tota hæreditas eſt adiudicata primogenito, licet non ſit ſcriptum in ſententia,ꝙ talis conſuetudo ſit probata cōſuetudo,nec eſt neceſſe,quod probetur maiorem partem populi hoc ſciuiſſe,quia preſumitur.Nam cū ſententia diffinitiua feratur cum magno cōflictu , præſumitur quod maior pars pop.ſciuerit,vel ſaltē maior pars ꝙſiliariorū, q̄ totū pop.repſentant,& qui conuerſantur in palatiis. Et eadem ratione di
18 cit de interlocutoriis.Quandoque†ſecundum Barto. probatur conſuetudo per acta extraiudicialia, quando tractatur quæ ſit conſuetudo contrahendi,& tunc per inſtrumenta probatur.l.quod ſi nolit.§.quia aſſidua.ff.de ædil. edic.l.ſem per in ſtipulationibus.ff.de regu iur.credit. tamen Bar.quod tūc requirātur tot actus,ex quibus.veriſimiliter colligatur tacitus conſenſus populi.Acta enim extraiudicialia non ita innoteſcunt,ſicut iudicialia. l.in donationibus . C.de don.l.
19 omnium.C.de teſta. Et quia Bart.tangit, †quod ſi teſtes dicant,quod ita erat conſuetudo,nec vltra dicant, an ſit probata conſuetudo, Et diſtinguit Bar.quod aut illi, qui ſic deponunt,ſunt homines periti,vt aduocati, vel boni procuratores,& tunc valet dictum eorum,quia peritis in arte credē dum eſt,ſecundum doctrinam eorum.l.prima.in principio. ff.de vent.inſpicien. Aut ſunt homines imperiti,& vidētur. dixiſſe de facto,quod talis eſt uſus, argument. eorum, quæ notantur in l.ſtipulatio iſta.§.hi quodque. ff.de verbor. obligationibus.Vtrum autem ex tali vſu reſultet conſuetudo , prout eſt ad propoſitum, remanet in examinatione iudicis, conſideratis his,quæ dicuntur in materia conſuetudinis,ſed contra iſtam diſtinctionem Barto.allego nota. per eundem Barto.in l.prima.C.de vſuris.in l.ſciendum. ff.de verborum
20 obligationibus.vbi† dicit, quod licet aduocatus productus in teſtem, dicat quod talis promiſit per ſtipulationem,tamē propter hoc non eſt probata ſtipulatio, ſed debet dicere.promiſit pręcedente interrogatione tali, & tunc iudex præſumet ſtipulationem, non enim pertinet ad teſtes iudicare.Et quod tales teſtes non probent conſuetudinem, niſi deponant de facto,ex quo reſultet probatio conſuetudinis , probatur ſic,Quia cum conſuetudo ſit ius , quamuis reſultet ex facto,percipitur magis iudicio iuris, quam ſenſu corporeo, non poteſt valere dictum eorum , niſi cauſam ſui dicti aſſignent,quam aſſignare debent concludenter, etiam non interrogati,alias non probant. Et hoc facit contra dictum Io. Fab.de quo ſupra, ſicut cum deponunt aliquem eſſe dominum,niſi dicant per quem modum, vt notatur in l.ſolam.C. de teſti.Et ideo ſingulariter dixit Inno.in capitulo,cum cauſam.de teſtibus.quod quando tale quid eſt probandum , qđ non eſt obiectum ſenſus & intellectus, non creditur teſti,niſi per cauſas facti,quas aſſignat,conſtet ipſum ſcire, alias teſtimonium eius excedit notiſſimos terminos officii teſtis,& efficitur altioris inquiſitionis,id eſt,tranſcendentis ad rationem intellectus,quæ ratio dicitur potius iudicium,quam teſtimonium.& iſta ſunt pulchra dicta Bal.in l.ſolam.in prin-
21 cipio.C.de teſti.Quæritur,†quos ligent conſuetudo vel ſtatuta locorum, Reſpondet Bart.in d. repet. in fi. quod ſi ſtatuta ſunt prohibitiua,reſpectu ſolennitatis, vt non poſſit quis facere teſtamentum,niſi ſint duo Notarii,& ſimilia,& tunc ſu

bie-

Source : BIU Cujas

biectos non ligat extra territorium. quia in solēnitate actus semper debet inspici locus, vbi agitur. Si autē statuta sunt prohibitiua in rem, id est, respectu rei, ut quia prohibet rem alienari, etiam extra territorium non poterit alienari, quia prohibitio legis afficit rem, quæ est in eius territorio, vt notatur in l. ea lege. C. de condictio, ob cau. Si autem prohibitio respicit personam seu actum personæ, vt quod minor 20. annis non possit facere testamentum, etiam ille minor extra territorium non poterit facere testamentum secundū Bart. adducit, quia ille. cui a iudice est bonis interdictum generaliter, illa interdictio extendit effectum suum vbique. ut in l. is, cui. ff. de testa. eadem ratione ista interdictio specia
22 lis, Tu scis, †quod forenses non possunt cogi de iure ad munera personalia, l. rescripto. in fin. ff. de mune. & hono. tamē si de consuetudine antiqua obseruatum est, quod possunt cogi. & ideo eis poterit indici onus custodiæ. Bartol. per illum tex. in l. 1. C. de auro coronario. lib. x. Et ideo caueant Scholares. qui licet ad onera personalia cogi non possint, l. prim. C. de profess. & medi. lib. 11. tamen si de consuetudine im-
23 ponuntur, poterunt cogi. Potest †consuetudo disponere, qđ credatur libro canonicorum super cōcessione in emphyteosim, & solutione pensionum. Bal. in l. exemplo. C. de proba. in rub. C. de fide instrum. in vlti. col. in c. cū causam. de pro-
24 ba. Alex. in consi. 124. in 5. uolu. Quando † aliquid est vario modo obseruatum, tunc recurrendum est ad ius commune Barto. in l. 2. in fi. prin. ff. sol. mat. vbi ponit, quando in ciuitate consiciuntur. instrumenta uario modo, tūc propter tales diuersitates, recurrendum est ad ius commune, & hoc dictū Bartol. adducit Ale. in consi. 126. in fi. in 5. uolum. quod si in aliquibus. nstrumentis reperiatur apposita aliqua clausula. in aliquibus non. tunc standum est iuri communi, secūdum quod talis clausula non intelligitur tacite in contractibus,
25 Quando ecclesiæ est aliquid vtiliter acquisitum vigore consuetudinis diu seruatæ per eam, non videtur prelatus per unum vel plures actus contrarios voluisse renuntiare illi iuri acquisito ex tali consuetudine. & quia etiam si expresse vellet prælatus renuntiare, non posset, etiam si interuenisset capitulum. dictum est notabile Inno. in c. accedentibus. de priuileg. secundum Alex. in consi. 5. in 5. uolum. In extir-
26 pandis †consuetudinibus malis, est opus celeritate. pulcher est tex. in c. sacratas. 22. distin. & ibi reprobatur consuetūdo, quod Moniales etiam sacra tæ tangant vasa sacra. vel ponāt
27 incensum in altari. Et irrationabilitas ipsius consuetudinis non toleratur, quantocunque tempore fuerit pro rationabili obseruata, etiam si non sit memoria in contrarium. tex. est iuncta gl. in c. non putamus. de consuet. in 6. Ex quo tex. colligitur, quod non valet consuetudo. quod quis possit iudicare in causa propria ut in l. 1. C. ne quis in sua cā iudicet. Et nō omittam hoc in loco aliqua circa materiam illius. c. non pu-
28 tamus. est igitur †notandū, quod non prdcedit tex. ille, vbicunque vicarius generalis episcopi conferret aliquod beneficium ex permissione episcopi, tunc a tali collatione appellaretur ad episcopum, vel si episcopus specialiter committeret aliquod negocium ipsi vicario, quia tunc appellatur ad ipsum episcopum, vt not. glo. in d. capitulo non putamus. in in verb. officiali. & ibi per Doct. & dominos de Rota decisione 371. quę incipit, item si episcopus. illam tamen glo. limitat Dominicus ibi notabiliter, nisi talis delegatio esset facta in fraudem, quæ probatur ex coniecturis, puta vt non appellet ad archiepiscopum, quia tunc non appellatur ad episcopum delegantem, secundum Spec. in tit. de appel. §. nūc
29 tractemus. vers. secūdum præmissum. Appellatur †etiam ad episcopum, si esset officialis foraneus deputatus in certa parte diœcesis, vel ad certos actus, vt no. Doct. in dicto capitulo non putamus. & per gl. in clem. si principalis. de rescript. per Bart. in l. prima. in fi. ff. quis & a quo appelletur. ubi Bar. no. dicit hoc procedere, etiam si episcopus diceret, Facimus te nostrum vicarium, tamen non diceretur vicarius, sed delega-
30 tus, & sic appellaretur ad facientem vicarium. † Sed quæritur de pulchra q. Si eps delegauit causam vni canonico, q tulit sententiam, a qua est appellatum ad vicarium, an talis appellatio teneat. Et archid. in dicto capit. non putamus. tenet quod sic, quia episcopi & vicarij est idem tribunal. Sed contra Archi. facit, quia ista duo æquiparantur, appellatio a iudice, & iudicis recusatio. c. super eo de appellat. sed si delegatus episcopi recusatur, vt suspectus, debet causa coram eo agitari, non coram vicario. c. si contra vnum de officio delegati. in 6. si hoc est in vno, ergo idem in alio. Nec obstat ratio Archidiaco. quia licet sit idem auditorium, non tamen est in causa delegata, quia in ea maior est vicario delegatus. vnde ad vicarium vt ad maiorem non potest appellari. ista fuit consideratio præceptoris mei Alexand. in d. l. prima. in fine. ff. quis & a quo appelletur. Sed mirum est, quod ipse, qui copiosus erat, non allegauerit Abbatem in capit. dilect. de appellat. vbi late examinat istum passum, & adducit argumenta pro & contra. Tandem concludit sic, quod aut episcopus est præsens, puta in diœcesi, vel loco propinquo, tunc debet appellari ad ipsum episcopum, non ad vicarium, aut est absens in loco remoto, tunc poterit appellari ad ipsum vica-
31 vicarium. †Et pro hac distinctione adducit no. per Ioan. An dream in dicto capitulo si contra vnum. vbi patet, quod si recusatur delegatus episcopi, debet probari suspicio corā episcopo, & non coram vicario suo. dicit Ioann. Andr. hoc esse verum, nisi episcopus sit in remotis. nam cum in causa illa speciali delegatus sit maior vicario, c. studuisti. de offi. legat. non est rationi consonum, vt vicarius corrigat errorem illius, sed ex causa prædicta hoc poterit. & ista est pulchra distinctio, pro qua adduco text. in l. si longius. §. si filius. ff. de iudi. in l. profectitia. §. sed si. ff. de iure dot. in l. si cum dotē. §. eo autem tempore. ff. solu. matrimo. in capit. primo. ne sede vacan. in sexto. & quod no. Bar. in l. vbi absunt. ff. de tut. & cura. datis ab his. in l. omnes populi. ff. de iust. & iure. in l. infantē. ff. de pub. iud. & Abb. in consilio 88. no. dicit, quod existente episcopo in remotis, latior est potestas vicarij, quia potest
32 quædam, quæ alias non posset. †Quantocunque tempore laicus exercuerit actum spiritualem, nunquam tamen potest illum præscribere, nam possessio tanti temporis habet vim tituli, quando datur capacitas in exercente, alias non, dictū est sing. Ioan. Andr. in capitulo secundo. de præbend. in 6. in nouella. quod multum commendat Abb. in multis locis, in c. quanto. de consuet. in c. nouit. de iudi. in c. Messana. in capit. sacrosancta. in capitu. quisquis. de elect. in cap. cum instantia. de censib. in cap. quod autem. de iure patron. in cap. fin. de pœniten. & remis. in cap. ad aures. de præscript. Con-
33 suetudo †Romanæ ecclesiæ est vbique seruanda in articulis fidei & Sacramentis ecclesiæ. gl. est notab. in c. primo. verbo, docuit. de summa Trinit. & fide catho. in sexto. quam notabi. allegat Abb. in cap. consultationi. de frigid. in cap. cum olim. de consuet. in cap pastoralis. de offic. ordin. in cap. consilium. de obseruat. ieiuniorum. in cap. super eo. de censibus. in cap. 2. de feriis. in cap. ad abolendam. de hær. in cap. bonæ. 1. de postu. præla. Allego etiam glos. in cap. dispendia. in uer-
34 processus, de rescriptis. in sexto. quæ notabiliter alleg. †quod ubicunque consuetudo Romanæ ecclesiæ disponit sup modo iudicandi & procedendi, & si disponit super interpretando ius dubium, tunc talis interpretatio debet ubique seruari. & ita potest intelligi tex. in cap. ex literis. de constit. Allego etiam glo. in cap. ad hæc. de senten. excom. quæ uoluit, quod si consuetudo disponit super modo conficiendi literas suæ cancellarię, talis consuetudo est etiam seruanda extra curiā. Et gl. in c. nolite. vndecima dist. dicit, quod consuetudo Romanæ ecclesiæ non est semper seruāda, nisi ipsa præcipiat vt obseruetur. de quo per gl. & Doct. in d. cap. 1. de summa Trinita. in 6. Quando †lex reuocat consuetudinem contrariam,
35 non potest noua consuetudo induci contra illam, quando disponit in materia cōsuetudine non quæsibili. Item ea, quæ sunt reseruata Principi in priuilegium, sunt impræscriptibilia. ista est glos. singularis, in capit. primo. de cleri. ægro. in 6. in verb. non obstante. Sed Abb. in cap. cum nobis. de prescri. contra illam glo. adducit tex. in cap. super quibusdam. de uerbo. signi. ubi patet, quod iura reseruata Imperatori in signū specialis priuilegij, possunt præscribi tāto tempore, de cuius
36 initio non est memoria. De reseruatis †Papæ allegat tex. in c. quod translationem. de offic. lega. nam consuetudo tanti tēporis habet vim concessionis. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æsti. Et dicit Abb. quod in hac consuetudine, seu præscriptione requiritur scientia Papæ, quia in istis incorporalibus non potest haberi quasi possessio, sine scientia illius, qui ea possidet. l. secunda. C. de seruitutibus. & aqua. allegat Bart. in l. si publicanus. §. in vectigalibus. ff. de publica. & Innocen. in capitulo conquerente. de officio. ordin. Sed in hoc communis opinio est in contrarium, quod non requiratur sciētia principis, vt in alijs locis deduxi. Pro intellectu ergo dictæ glo. debet dici, quod non loquitur in consuetudine,
37 quæ est tanto tempore præscripta. † Et Abb. in capitulo primo. ut lite penden. tractauit, an insignia pontificalia possint consuetudine, vel præscriptione quæri per inferiorem prælatum episcopo. Et concludit, quod sic, per tantum tempus, de cuius initio non est memoria. d. c. super quibusdam. nam sicut inferior prelatus potest prescribere totum ius episcopale in iurisdictione consistens, c. auditis. c. cum olim. de præscript. fortius possunt præscribi insignia. Sed Ioann. And. tenet contrarium in capitulo Abbates. de priuileg. in sexto. vbi voluit per illum tex. quod per consuetudinem quæri nō potest, quod benedicat populum solenniter, quia solum hoc priuilegio apostolico conceditur, ut ibi. & facit text. in c. illud. in capitulo peruenit. 93. distinct. in quibus locis videtur probari, quod talia consuetudine non quærantur, sed solum

pri-

Source : BIU Cujas

priuilegio. Poteſt dici, opinionem Abbatis eſſe veram in cõ-
ſuetudine, de cuius initio non eſt memoria in contrarium,
38 quia talis conſuetudo æquiparatur priuilegio. †Et not. quod
conſuetudo dat licentiam vtendi rebus alienis, dato precio,
vt lignis & lapidibus, ut eſt tex. ſingu. in l. uenditor. §. ſi con-
39 ſtat. ff. commu. prędio. Et † notarius debet conficere inſtru-
mentum, ſecundum clauſulas conſuetas. text. eſt ſingu. in l.
final. C. de fideicommiſſ. quod intellige, quando inſtrumen-
tum eſt in fieri. ſecus, quando iam eſt completum. Bald. in
40 rub. C. de reuoc. his, quæ in frau. credito. Et † conſuetudo dat
verbis ſignificatum. l. librorum. §. quod tĩ Caſſius. ff. de leg.
tertio. Et poteſt diſponere conſuetudo, quod a liquis obliget
ſe pro alio ad pœnam capitalem. gl. eſt ſingu. in capitu. cum
homo. 24. quęſt. 3. ſecundum Rom. in ſingularibus ſuis. Con
ſuetudo poteſt diſponere, quod delinquens poſſit puniri in
ciuitate confœderata. tex. eſt ſingu. in l. non dubito. ff. de ca-
41 pti. Valet † conſuetudo, quod quis poſſit citare in alieno ter-
ritorio. l. tertia. §. fi. ff. de teſti. Et quando Sacerdos cantat Euã
gelium, debet ſtare in apparatu diaconali, niſi conſuetudo
diſponat contrarium. glo. eſt ſing. in cap. eccleſiaſtica. 23. di-
ſtinct. & ibi dicunt Doct. quod manipulus, quem geſtat Sub-
diaconus in manu ſiniſtra, eſt de conſuetudine. Conſuetudo
42 † licet iniqua excuſat a pœna temporali, gloſ. eſt nota. in ca-
pitulo denique. quarta diſtinct. in capit. cum uenerabilis. de
conſuet. in capit. ſanc, de tempo. ordi. In contrarium tamen
facit text. in Authent. omnes peregrini. C. communia de ſuc
ceſſio. authen. nauigia. C. de fur. Sed dicas, quod ideo ibi non
excuſat, nec ualet cõſuetudo, quia prędcedit lex derogatoria
43 ad conſuetudinem. † Item conſuetudo pœnalis extenditur
de ſimilibus ad ſimilia. tex. eſt ſingu. in capit. primo. §. porro.
quę ſit pri. cau. benefi. amit. Et ibi dicit Bal. quod non eſt me-
lior tex. in iure, quod in pœnalibus ſtatutis & conſuetudini-
bes proceditur de ſimilibus ad ſimilia. Hęc tamen doctrina,
dicit Baldus, non habet locum, quando pœnæ imponuntur
habito reſpectu ad priuilegium alicuius perſonæ, quia tunc
nulla poteſt fieri extenſio de ſimilib. perſonis ad ſimiles, nec
de caſibus ad caſus. allegat gloſ. quam dicit ordinariã & ſin-
44 gularem, in §. item miſta. Inſtit. de actio. † Item conſuetudo
poteſt diſponere, quod res inter alios acta alteri proſit, ut
quando extraneus emptor cogitur reuendere conſorti. tex.
eſt ſing. in capit. conſtitutus. de in integ. reſtit. Bald. in rub. C.
res inter alios acta. Item couſuetudo † præſtat uocem in ele-
45 ctione imperatoris. glo. eſt ſing. in cap. ad apoſtolicæ. de re iu
iudi. in 6. ubi unus de electoribus habet vocem in eligendo,
de conſuetudine. Item ſtatur conſuetudini antiquæ in paſ-
cuis, molendinis, pontibus, & commoditatib. aquarum. Bal
dus per illum text. in cap. primo. in verbo, ſicut ab antiquo.
46 de pace Conſtantię. † Item conſuetudo eſt tantæ authorita-
tis, quod non requirit confirmationem ſuperioris, ſed con-
firmatur ſolo legitimo temporis curſu. l. an in totum. C. de
ædif. priua. Dixit Bald. in l. quicunque. C. de ſer. fug. quod il-
lud, quod eſt de conſuetudine, non eſt arbitrarium, ſed ne-
ceſſarium. & in l. prima. de fruct, & lit. expen. dixit, quod con
ſuetudine cauetur, pro expreſſo habetur. l. quod ſi nollit. §.
47 quia aſſidua. ſ. de ædil. edicto. † Et conſuetudo dat modum
clericis in deferendo veſtes etiam precioſas. glo. eſt not. in ca
pitulo ſi quis virorum. 30. diſtinctio. 21. quæſt. 4. in ſumma.
Conſuetudo dat mandatum. l. nulli. ff. quod cuiuſque vni-
uer. no. & conſuetudo dat poteſtatem delegandi. tex. eſt. ſin-
gu. in l. cum prætor. §. is, quoque. ff. de iudic.

FINIS.

TRACTA-

Source : BIU Cujas

TRACTATVS MVLTVM VTILIS PER IVRIS

Vtriusque Doctorem famosissimum

DOMINVM LANFRANCVM DE ORIANO

De interpretat. Statut. editus.

SVMMARIA.

1 *Statutorum species triplex est.*
2 *Renuncians iuri an renunciare intelligatur statuto idem quod ius disponenti.*
3 *Episcopus cum capitulo constitutionem iuri canonico contrariam condere non potest.*
4 *Statutum fauorabile quid sit, quid odiosum, & quid penale.*
5 *Statuti mens & verba considerandasunt.*
Mens statuti dicitur anima statuti.
6 *Interpretatio duobus summitur modis.*
7 *Statutum quando habet vnum solum significatum, ab illo recedendum non est.*
8 *Statutum quando habet plura significata, quod significatum accipiendum sit.*
9 *Statutum debet intelligi secundum significatum propriæ significationis.*
10 *Menti & non verbis statuti standum est, quando mens, & verba adinuicem contrariantur.*
11 *Statutum iuri communi contradicens an ius illud corrigat, & infra. nume. sequenti.*
13 *Statuta duo contraria quando in eodem volumine sunt, an primum per vltimum corrigatur.*
14 *Statuto prius facto si ius commune superueniat an illud statutum corrigat quando statutum iuri communi contradicit.*
15 *Quid si non contradicat.*
16 *Statuta quomodo interpretationem arctatiuam recipiant. & nume. sequentibus.*
17 *Verbum libera, quid importet.*
18 *Statutum quod occidens hominem quomodocunque decapitetur, an comprehendat occidentem culpa, sed non dolo & infra nu. 26.*
19 *Stat. vnum per aliud restringitur.*
20 *Stat generale per rationem in eo expressam restringitur.*
21 *Tutor quare filio suo pupillam dare iu vxorem non possit.*
Ratio legis est ipsa lex.
Proœmium statuti dicitur ratio statuti.
22 *L. prospexit, ff. qui & a quibus quomodo intelligatur.*
23 *Stat. habens rationem expressam prout iacet seruari debet.*
24 *Statutum restringitur per rationem similem illi, quæ in statuto est expressa.*
25 *Stat. generale restringitur, vt absurditas euitetur.*
27 *Statutum restringi debet, ne tertio præiudicet.*
28 *Statutum disponens idem quo ius commune secundum id, restringitur.*
29 *Statutum restringitur per vnicam rationem, quæ reddi possit.*
30 *Restrictio legis non fit, vbi reipublicæ vtile est illam. l. non restringi.*
31 *Statuto standum est, quando nescitur, quæ ratio statuentes mouerit.*
32 *Stat. Vtrum ad alium casum extendi possit, & nu. seq.*
34 *Statutum quod filia fœmina non succedat stantibus masculis, est contra naturalem rationem.*
35 *Lex specialis disponens, quod hæreditas non adita ad filios transmittatur, non extenditur ad casum, in quo filius de iure speciali succedit.*
36 *Statutum ad alium casum ex identitate vel maioritate rationis extenditur.*
Venditionis appellatione cæteri contractus intelligantur.
37 *Stat. in vno correlaliuorum ad aliud extenditur.*
38 *Statutum disponens in vno ex parificatis per legem antiquam ad aliud extenditur.*
39 *Statutum in vno, quod ad alterum consecutiue venit, ad reliquum extenditur.*
40 *Statutum in vno, quod ad instar alterius mensuratur, ad reliquum extenditur.*
41 *Statutum in uno, quod se habet cum alio adinuicem gradatim, extenditur ad aliud.*
42 *Stat. in vno, quod est alterius præambulum, ad aliud extenditur.*
43 *Statutum ad alium casum extenditur, quando dispositio nullum sortitur effectum.*
44 *Statutum ad casum subrogatum loco casus contenti in statuto extenditur.*
45 *Lex noua interpretans extenditur in omnem casum legis interpretatæ.*
Lex noua veterem interpretans ad aliam extenditur.
Lex pœnalis per identitatem communis scriptæ ad aliam legem extenditur.
46 *Lex non pœnalis per rationis identitatem extenditur, licet ratio non sit scripta.*
47 *Statutum taxatiue loquens in fauorabilibus ad casum similem ex rationis identitate extenditur.*
Quid in odiosis.
48 *Statutum a iure communi exorbitans quando extendatur.*
Pietas contra pietatem extensionis priuilegio non utitur.
49 *Statutum a iure communi exorbitans odium priuatum continens per rationis identitatem extenditur.*
50 *Secus si odium publicum contineat.*
Statutum licet stricti iuris ob publicam vtilitatem extenditur.
Statutum puniens committentem maleficium ad mandantem extenditur.
51 *Lex fauorabilis, si continet pœnam, est odiosa.*

1 DRo euidentiori intellectu interpretationis statutorum habendo præmitto quædam necessaria. †Et primo aduertendum est, quod statutorum triplex est species. Quoddam statutum est secundum ius commune, & hoc est quādo statutū continet illud idem, quod ius commune, quod tantum valet, secundum Barto. in l. prima. in principio. infra ad l. falcidiam. Idem videmus in aliis conuentionibus, & pactis in quibus deducitur ius commune, quæ valent, cum sint factæ causa dubitationis tollendæ, vt in l. qui mutuam. in prin. supra man. Erit ēt vtile secundum Bart. quod statutum contineat ius commune, quia erit prodita noua species agendi, quia
2 amodo agi poterit condictione ex statuto. †Addite, qđ erit etiam vtile, quia si renunciatum fuerit in com. vel iuri simpliciter, quia intelligitur renunciatum in com. tantum, vt no. Bal. in l. & si post tres, ff. si quis cau. & sic poterit vti statuto. Quoddam est statutum quod est præter ius commune, ꝙ intelligitur, quando per statutum disponitur aliquid, quod non est cautum de iu. communi, nec pro, nec contra, & huiusmodi est maior pars statutorum. Quoddam est statutum, quod est contra ius commune, & istud est, quando per statutum disponitur aliquid, cuius contrarium disponit ius cōe, & tale statutum valet, quoniam imperator dedit potestatē omnibus populis conficiendi sibi statuta oportuna non inspecto vtrum sint contra ius commune uel non, vt in l. omnes populi. ff. de instit. & iu. Vnde si imperator non dedisset hanc licentiam, statutum contra ius non valeret, quia inferior non potest tollere legem superioris. in c. innotuit. de ele.
3 †Hinc videmus, quod episcopus cum capitulo suo non pōt condere constitutionem contrariam iuri canonico, vt per Ang. in dispu. sua quæ incipit, Astens. miles. Et hoc quia episcopus non habet licentiam a Papa talem legem condēdi.
4 †Secundo prœmitto, quod statutorum quoddam est fauorabile, quoddam est odiosum, & quoddam pœnale. Fauorabile dicitur, quod principaliter confectum est in fauorem personarum, ve luti est statutum, quod qui cæperit bannitum, lucratur mille. est enim fauor capientis. Odiosum dicitur, qđ principaliter concernit odium alterius, ut quādo statutum rœpellit certum genus, personarum a successione. & generaliter vbicunque statutum continet pœnam dicitur odiosum tex. est in §. quia vero leonis, in auct. de non alie. & ita ibi tenet Iac. de Bel. & Bal. in l. fi. C. de in ius voc. & in l. illud. C. de sacrosan. eccle. Pœnale dicitur, vt verbum sonat, quod continet pœnam, & hæc sunt omnia statuta maleficiorum, quæ
5 tamen, vt dixi, odiosa reputant. †Tertio præmitto, ꝙ in statutis considerantur verba statuti, & ratio seu mens ipsius statuti, verba enim statuti dicuntur determinatio statuti, quæ colligitur ex tenore verborum. Ratio autem statuti. seu mēs idem sunt, vt no. Bal. in l. non dubium. C. de legi. sed propriè loquendo ratio statuti dicitur, quando ratio statuti est scripta in statu. mens autem statuti dicitur, quando ratio nō est scripta in statuto, sed tantum extrinsecus intelligatur, & tūc dicitur de constare de mente statuti, etiam si ratio statuti nō sit scripta. quoniam ratio statuti est fundata super æquitate naturali, secundum Pe. Bal. & Cy. in d. l. non dubium. Nam

mens

Source : BIU Cujas

mens ſtatuti dicitur anima ſtatuti, ſecundum Bal. in l. ſi quis ſeruo. C. de fur. & illud quod continetur ex mente legis dicitur contineri in ipſa. l. vt in l. non minus. §. verbum. infra
6 verbo. ſign. & in l. cum mulier. ſ. eo. †Quarto præmitto, puod iſte terminus, interprætatio, ſumitur duobus modis, vno modo proprie ſecundum eius propriam ſignificationē. alio modo large ſecundum eius largam ſignificationē. Interpretatio proprie, dicitur. l. declaratio, iſta eſt glo. ſin. in l. 1. ſuper verbo interpretationem. ſ. de ori. iur. Largo autem modo interpretatio ſumitur pro inteapretatione correctiua, reſtrictiua, & extenſiua, glo. eſt no. in l. 1. §. qui operas. ℣. ad tertu. & ſentit, etiam glo. in d. l. 1. de ori. iu. Et uolens tradere materiam interpretationis, ſtatutorum proſequar has quatuor ſpecies in terpretationis primo incipiam a leuiorib. videlicet tractans, de interpretatione expoſitiua ſeu declaratiua, ſecundo de interpretatione correctiua, tertio de interpretatione reſtricti ua, quarto & ultimo ſubiungam longam & prolixā materiā interpretationis extenſiuę. tradendo materiam ſingularem interpretationis, per veras & indubitatas concluſiones, quas fundabo & authoritatibus doctorum & rationibus, reſecan
7 do omnia ſuperuacua. † Crica interpretationem ſtatutorū, expoſitiuā ſeu declaratiuā facio has coneluſiones. prima cō cluſio ſit iſta, vbi ſtatutum non habet niſi unū ſignificatum, ab illo ſignificato non eſt recedendum, ſi emerſerit aliqua dubitatio circa ſenſum verborum ſtatuti adeundus eſt populus, qui ſtatutum declaret, qm̄ eius eſt interpretari, cuius eſt condere, ut l. omni innouatione. C. dt ſacroſecc. & in l. cū de nouo. C. de leg. & in c. cum veniſſent. extra de iud. Nō aūt hoc; ſtat. poterunt declarare conditores ſtatuti, quia ſunt functi officio, ſtatutis factis, nec amplius repñtant populum quem rapñtabant tpe, quo condebant ſtatuta, & cenſebuntur ſtatura per ipſum populum facta, eo quia conditores ſtatutorum electi ea faciebāt auctoritate ſibi data per populū, & r℞ actus attribuitur illi, cuius auctoritate eſt confectus, vt
10 in l. 1. §. oīa. C. de ve. iu. cn. & in c. hi qui. de pręben. lib. 6. & in l. item eorū. §. ſi decuriones. ſ. quodcuiuſq; vni. no. & hoc in
8 prima concluſione. †Secūda concluſio, ſi ſtat. habeat plures intellectus, ſeu plura ſignificata & oīa ſignificata ſint ſm ꝓpriam ſignificationem, ille ſenſus accipietur, qui magis congruit ſubiectæ ma teriæ, vt in l. ſi vno in prin. ſ. loca. & in l. ſi
9 ſeruus plurium. §. fin. ſupra. de legi. 1. & in l. inſulam. ſupra de præſcri. ver. & in l. ſi ſtipulatus. in princip. ſupra de vſur. l. plenum. §. equitii, ſupra de vſur. & ha. † Tertia concluſio, ſi ſtatutum habeat plura ſignificata, & unum ſit ſecundum propriam verborum ſignificationem, & aliud ſit ſecūdū impropriam, debet attendi ſignificatum proprie verborum ſignificationis, ut in l. conſtitutionibus. ℣. ad muni. l. 1. §. ſi is, qui nauem. de exer. l. 3. §. hęc verba. ſ. de nego. geſt. Ad hoc faciūt not. per Doct. in l. non aliter. ℣ de leg. 3. in illa qōne, qūo debeant intelligi verba teſtamenti, hęc concluſio limitatur in vno caſu, niſi capiendo proprium ſignificatum reſultaret ab ſurditas, & aſſumendo improprium ſignificatum reſultaret æquitas, tunc ſtatutum intelligitur ſm impropriam verborum ſignificationē, & maxime ſi cum iſta improprietatione concurreret cōis vſus loquendi, vt in l. librorum. §. ꝙ tñ Caſſius. ℣. de leg. 3. l. cum delanionis. §. aſinam. ℣. de fun. inſtru. cū ſi. Ratio huius limitationis eſt, qm̄ vbi attenta propria uerb. ſignific. ſtatuti reſultat abſurditas, dr̄ fieri ℈ mentem ſtatuti, & e℈. ſi attenta impropria verborum ſignif. reſultat æquitas,
10 dr̄ fieri ſm mentem ſtatuti. †Modo regula eſt, ꝙ ubicunque mens & verba ſtatuti adinuicē ℈dicunt, quia ſm verbū infertur unum, ſm mentē infertur totum ℈rium, ſtandū eſt mēti ſtatuti, & a verbis eſt recedendū, ut no. in l. nō dubium. C. de legi. & fac. l. cum virum. C. de fideicō. & tex. ſin. d. Bal. quem ſemper all. & dicit non eſſe alibi in l. ſcire oportet. in §. aliud. ver. ℈ñs. ℣. de exc. tu. hę concluſ. eliciuntur ex doctr. doc. noſtrorum, quā ponunt circa materiā interpretatiuā iuris cōis in l. non pñt. ſ. de leg. hanc doctrinam elicio ex theorica. D. Bar. de Sali. l. 2. C. de nox. licet ego magis me extenderē circa ſecundam interpretationē ſtat. quæ correctiua nominatur. Sciendum eſt ꝙ quædam eſt interpretatio correctiua actiue, .i. cū quæritur, vtrum ſtat. corrigat. quædam correctiua paſ
11 ſiue, cum quæritur, vtrum ſtat. corrigatur. † Circa primā facio infraſcriptas concluſ. Prima concluſ. ſtat. directo ℈dicēs iu. cō. puta, ꝙa ius cōe dicit, ꝙ fur fuſtibus cædatur. ſtat. dicit, ꝙ laqueo ſuſpēdatur, & verba ſtatuti pñt aliquid operari nō inducendo correctionem, tale ſtat. non intelligitur corrigere ius cōe, imo tale ſtat. eſt coadiuuandum diuiſione. i. ꝙ eſt fienda diuiſio caſuum, vt euitetur correctō, vt l. vnica. C. de
12 inof. do. & in c. cum expediat, de elec. in 6. †Secunda conclu. ubi ſta. ℈dicit iu. cōi, & uerba ſtatuti nihil operantur, nec poſſunt operari, niſi inducatur correctio iur. cōis, ſtat. tunc corrigit cōe ius. rō concluſionis eſt, qm̄ uerba dñt aliquid operari, & ſemper ſtat. ita exaudiendum eſt, ut eius verba aliquid operentur, gl. eſt ſing. in l. 1. & eſt gl. fi. ℣. ad munic. hæ concluſiones eliciūtur ex d. D. Bar. de Sali. in l. ii. C. de noxa. & ſunt ſatis clare & vulgares opiniones. Circa ſecūdam in terpretationem correctiuam paſſiue, hę dantur concluſiones. †Pri
13 ma hęc eſt, vbi in eodem volumine reperiuntur duo ſtatuta contraria primum corrigitur per vltimum, hęc fuit concluſio Cy. in l. 2. C. de teſta. tu. Quam concluſionem ēt tenuit. D. Bart. in l. omnes populi. ſupra. de iuſti. & iu. ratio concluſionis eſt duplex. prima, quoniam idem videmus in l. iuris cōis, vltimam derogare priori, vt in c. 1. de conſti. lib. 6. non ergo diuerſum, dicendum, eſt in ſtatuto, cum & ſtatutum ſit lex proprie ciuitatis, vt in d. l. oēs populi. & in. §. ius autem. inſt. de iure natura. gen. & ciui. Secunda rō, qm̄ licet omnia ſtat. poſita in eodem volum. eodē tpe confirmentur, tñ prioritas & poſterioritas attenditur, quo ad ſituationem, & ſic confirmatio vr̄ facta ſm ordinem ſituationis, vt omnia ſtatuta cōfirmata eſſe intelligantur ſm ordinem ſituationis, vt illud, quod eſt prius in ordine ſcripturæ cēſeatur primum, & ſic de ſingulis. licet eodem momento omnium confirmatio in-
14 troducatur, hęc rō probatur in d. l. 2. C. de teſta. tu. †Secunda concluſio. ius cōe ſuperueniens ſtatuto antea facto, quod ſtatutum contradicit iu. cōi, nō inducit correctionem ſtatu. hęc concluſio probatur per caſum expreſſum in ca. i. de conſti. lib. 6. & rō ſubijcitur; qm̄ ſtatutum eſt facti, & eorum quæ ſunt facti præſumuntur inſcientia principis eſſe, & conſequēter nec voluiſſe ſtatuto derogare, cum dici ſoleat, ignorātiā facti prudentiſſimos homines fallere, vt in l. 2. ſ. de iu. & facti
15 ignorant. †Tertia conclu. ius ſuperueniēs ſtatuto ante facto cōtinente id quod ius cōe primum, ſicut tollit ius cōe, ita & tollit dictum ſtat. hæc fuit conclu. Io. An. in c. 1. gl. ſua præalleg. de quo tñ dubitat. D. Bar. de Sali. ſed Bar. in l. 1. in prin. ℣. ad l. fal. tacite vr̄ ſnīæ Io. An. inhęrere, de iſta materia, qm̄ ius cōe ſuperuenit poſt ſtat. habemus pulchrū tex. in l. 3. in §. diuus. ℣. de ſepul. uiolat. cuius. §. intellectus eſt dubius. † Circa
16 tertiam interpretationem ſtatutorum, quæ arctatiua nuncupatur, ſeu reſtrictiua, Ia. de Are. & Oldr. quos Bar. in l. 1. §. nunciatio. ℣. de no. ope. nun. refert, in hoc artic. diſtinguebant, aut terminus uſis refertur ad verbum tpis præſentis, uel præteriti, & tunc reſtringitur, ut in l. inter omnes. ff. qui ſatiſda. cog. ex quo infertur ad materiam teſtium deponentium, ꝙ omnes dicebant ſic eſſe, nam ly omnes, reſtringitur ad eos, qui loquuntur de ea materia, ita diſpoſitio refertur ad futura, ſicut cōtingit in ſtatutis de legib. quorum natura eſt dare formam futuris negocijs, vt in l. leges ſacratiſſimæ. C. de legi. & tunc aut talis diſpoſitio continet noui act. conceſſionem, & tunc reſtringitur, aut continet actus iā ꝓceſſi extenſionē, & tunc nō reſtringitur, iſta ſunt verba ſua, quæ reprobatur per Bart. de Sali. in l. 2. C. de noxa. ut ibi plene per eum, dicit autem Barth. in l. omnes populi. ſupra de iuſtit. & iure, & in l. adigere. § quamuis. de iure patro. & d. Bal. in l. non dubium. C. de le. vſi sūt tali diſtinctione, aut in tali diſpoſitione generali ſi non fieret reſtrictio, quis indebite dānum pateretur, & tūc fit reſtrictio, vt in l. 2. C. de noxa. in l. adigere. §. quamuis. infra. de iure patro. in l. proſpexit. infra qui & a quibus, aut ſi non fieret reſtrictio, quis de iure non admittitur ad lucrū, & tunc fit reſtrictio, vt in l. 1. C. de ſacroſ. eccle. & in l. vt gradatim. §. & ſi lege. ℣. de mun. & hono. fallit tñ ſm Bart. rōne vtilitatis, vt in l. ſi quis in graui. §. utrum. ℣. ad ſillanianum. fallit etiam ſecunda pars diſtinctionis ſuæ in l. pen. §. 1. C. de ri. nuptia. hanc doctrinam multi moderni ſequuntur, quam improbat. D. Bart. de Sali. in d. l. 2. qm̄ iſta doctrina nō eſt perfecta, qm̄ ſm hoc multotiēs eueniret, ꝙ ſta. nō reſtringerent rarione abſurditatis euitandæ, quo caſu ſemper debet fieri, reſtrictio, vt in l. nam abſurdum. ℣. de bo. liberto. Idem dicit ipſe. l. proſpexit, non probat id, quod dicit Bar. quod ideo nō fiat reſtrictio, quia priuaretur ſeruus lucro libertatis, vt uult Barto. ſed iō ibi nō fit reſtrictio, quia ita lex ſcripta eſt, & ideo ſeruanda, licet dura ſit. Tertio hāc doctrinam Bar. reprobat D. Ludo. Rom. dicens eſſe caſum expreſſum contrarium in l. ſi quando. in prin. C. de inoffi. teſta. ubi lex erat generalis, & gñaliter promulgata, & dans liberam teſtamenti factionem ut in illo tex. habetur, & tñ dr̄ in tex. ꝙ talis cui eſt conceſſa libera teſtamenti factio, non poterit filium præterire, & ſic
17 fit reſtrictio iſtius generalitatis libere teſtamēti factionis † nā verbum, libera, importat liberam voluntatem non regulatam ab arbitrio boni viri, ſm ꝙ no. Bar. in extrauaganti ad reprimendum, ſuper verbo, videbitur, & tamē ibi tractatur de priuando filios lucro hæreditatis paternæ, quam habet tanquam lucrum ſm eū, vt in l. 2. C. de iu. & fac. igno. iſta fuit cō ſideratio ſubtil. D. Ludo. ſed ego puto, ꝙ Bar. non meruerit reprehendi ꝑ illā l. ſi quando. Immo iudicio meo ibi caſus eſt pro Bart. in prima parte ſuę diſtinctionis, dum dicit Bart. quod ubi ſi non fieret reſtrictio quis indebite damnum patere tur. Nam iſta eſt de directo in d. l. ſi quando. Nam filius ſi

poſſet

Source : BIU Cujas

ſoſſet præteriri pateretur damnum, quod perderet hæreditatem paternam, quæ ſibi debita eſſe cenſetur, vl in l. ſcripto. §. fi. ff. unde liberi. & pro hoc adduco caſum ad literam, vbi fit differentia inter ſuos, & extraneos, qui veniunt ad hereditatem, quia extranei tractant de lucro, filius tractat de dãno, ne perdat hæreditatem paternam, tex. eſt ſingu. in l. fi. prope finem. § plurimum. C. de codici. ex quo manifeſte apparet, non obſtare rationem. D. Ludo. licet ſubtilem, & ſic remanet Bar. defenſatus quo ad iſtam partem, illum autem defenſare non poſſum nec alius quiſquã defenſare poterit ab eo, quod dicitur, quod ſua diſtinctio non eſt perfecta, & iſtud eſt verum, & iõ ſuperuenit hoc loco D. Bar. de Sal. multa uerba profundens in hac materia in l. 2. C. de noxa. & quaſi in omnibus male dixit, diſtinguit ipſe, ꝙ aut in ſtatuto eſt rõ ſcripta, & expreſſa, & tunc verba ſtatuti generalia reſtringunt, dicebat ipſe, quod ibi non erat ratio expreſſa, ſed male dicit immo patet manifeſte in tex. ibi, ne quæſtione ſubducantur, &c. Aut & ſecundo ratio non eſt ſcripta in ſtatuto vel lege, & tunc aut ſtatutum eſt emanatum ſuper eo, quod non eſt diſpoſitum de iure com. nec pro, nec contra, & tunc non eſt tractandum de reſcriptione, cum nihil caueatur a iure cõ. & ſic ſtatutum erit generaliter intelligendum, & ab eius ver bis non erit recedẽdum l. i. §. ſi is, qui natu. de exercitoria. D. Bar. meretur reprehendi in hac parte ea ratione, qua ipſe reprehendit Bart. ſm. D. Ludo. & bene. Nam licet non ſit cautum a iure communi, tamen poſſet reſultare abſurdum, ſi nõ reſtringeretur, quo caſu fienda eſſet reſtrictio, ut ipſemet fatetur reprehendendo Bart. aut & tertio ſtatutum emanat ſuper eo, quod diſponitur a iure com. quia forte contra dicit iuri com. & tunc vbicunque non poteſt fieri reſtrictio ſalua ratione recti ſermo. & intellectus, nõ eſt fienda reſtrictio.

18 †Ex quo infert, ſi ſtatutum dixerit, quicunque occiderit hominem quouis modo, decapitetur, quod vigore talis ſtatuti, ita generalis per illa uerba generalia, quouis modo, ſi quis occiderit culpa ſine dolo, vel ad ſui defenſionem debebit capite puniri. Quod dictum eſt falſiſſimum, qm̃ ſtatutum debet reſtringi, vbicunque, ſi non reſtringatur, reſultat abſurditas, iſte eſt tex. ſingularis, & notandus in l. ſcire oportet. § aliud ff. de excu. tuto. ſed non eſt dubium, quod ſi ex forma dicti ſtatuti debeat decapitari occidens aliquem ad ſui defenſionem, reſultat maxima abſurditas, & ipſemet reprehendetur. Bar. uoluit, quod reſtringatur cauſa abſurditatis euitandæ, & ſi dicatur, quid ergo operabunt. iſta verba quouis mõ ita generalia, Reſpondeo, quod, operabuntur quia continebũtur omnes modi, per quos mors perpetratur, vel ſi gladio vel ſi fuſtibus, vel lapidibus, &c. Non enim eſt aſſumendus intellectus verborum ſtatuti, ꝙ ſtatuentes voluerint occidẽtem ad ſui defenſionẽ debere decapitari. cum in eo non poſſit dici eſſe delictum, quia defenſio eſt permiſſa iure naturali, ut in cle. paſtoralis, de re iudi. Et ſic vſque huc nihil bene dixit, aut põt fieri reſtrictio ſalua rõne recti ſermonis, & tũc in pœnalib. & delictis fit reſtrictio, caſus eſt in l. 2. C. de noxa. & in hoc bene dicit. aut loquitur in priuilegijs & beneficiis, & tunc non fit reſtrictio, qm̃ beneficia principum ſunt pleniſſime interpretanda, ut in l beneficium. ſup. de conſtit. prin. & in c. cum dilectus. de dona. & iſte eſt caſus in l. ſi quis in graui. §. utrum. ff. ad ſilla. aut ſumus extra iſtos caſus, quia non ſumus in materia pœnali, quæ eſt reſtringenda, nec in materia priuilegiorum, nec beneficiorum, quæ eſt extendẽda, ſed ſumus in alia materia, & rõ non eſt ſcripta in ſtatuto & tunc fit reſtrictio ſm rõnem, iſta ſunt uerba D. Bart. ex quibus nullam habetis perfectam doctrinam iſtius materiæ, & ideo conſideratis iuribus diuerſis quæ allegantur in iſta materia, & conſideratis hinc inde multorum Doct. doctr. in uariis locis diſperſis, extirpans ab unoquoq; doctorum, qđ uerum ſenſerit, dimiſſis his in quib. errauerunt, perfectam do-

19 ctrinam iſtius art. tradere decreui per pulchras concluſ. †prima concluſio ſit iſta, ubi ſtat. generale, ſiue lex gñalis reſtringitur per aliam legem, uel ſtat. reſtrictio ſtatuti plane procedit, hic eſt caſus in l. quamuis. ſup de in ius uoc. & hanc concluſ. ibi tenuit Ang. eandem tenuerunt Bar. & Bald. in l. non

20 dubium. C. de leg. †Secunda concluſio vbi in ſtatuto eſt ſcripta rõ ipſius ſtatuti, ſtat. quãtumcunq; gñale reſtringitur per rationem, quia non habet locum illud ſtatu. licet loquatur gñaliter, niſi ubi habet locum rõ, hæc concluſio probatur in l. adigere. § quis. ff. de iure pa. & in l. milites agrum, in prin. ff. de re mi. & in l. non ſolum. §. j. ſup. de ritu nup. dicit text. in l. milites agrum. ꝙ milites non poſſunt emere prædia in ea ꝓuincia, in qua militant, iſtud eſt ſtat. ſubiungitur rõ in ſtatu. ne occaſione culturæ agrorum arma deſerere cogantur, poſtea ſubijcitur generali lege ꝙ poterunt emere prędia in alia prouincia, & hoc ideo, qa non habet locũ rõ prohibitiua, ꝙ cũ illa prouincia ſit remota a loco, vbi militant, non ita de facili eſt præſumendũ, ꝙ quando debent militare, vadãt ad

21 agros ſuos, cum ſint in remotis. † Dicit tex. in l. non ſolum. in prin. ꝙ tutor non põt collocare in matrimoniũ filio puellã, cuius fuit tutor, ſubijcitur rõ, ne prædia forte, quæ dẽntur puelle ꝓ adminiſtrationem tutoris, nõ remoueant, quaſi velit dicere, ꝙ rõ prohibitionis fuit, quia forte iſte tutor erat obligatus iſti puellę, pro adminiſtratione, & ſi ꝺheretur matrimonium vt. ſup. nunq̃ redderet rõem adminiſtrationis puellę, & ſic remaneret defraudata Dicit poſtea tex. in eadem l. in. §. 1. ꝙ ſi auus fuit tutor neptis, potetit eam collocare in matrimonium alteri ſuo nepoti, & hoc ideo eſt; quia ceſſat rõ prohibitiua matrimonii, quia non præſumitur in auo fraus erga ſuã neptem rõne affectionis auitę, ita dicit ibi tex. Rõ concluſionis hęc eſt; quia ratio & mens legis nihil aliud ſunt, niſi ipſa lex, vt habuiſtis in tex. l. cũ mulier ſupra eo. in fi. & notate perpetuo, ꝙ vbicunque in princ. ſtatuti aliquod proœmium ineſt, ſemper proœmium dr̃ rõ ſtatuti, & cã finalis ſtatuti, iſte eſt tex. ſing. ſm Bal. in l. fi. ff. de hęre. inſtit. & ita ibi not. ſing. Bald. hęc eſt concluſio indubitata, quam poſuit Sal. in d. l. ſecunda. C. de noxa. & etiam eam ſequitur domin. Anto. & bene. Obſtat huic concluſioni tex. in l. proſpexit. vt colligitur in illis verbis, ne mancipia per manumiſſionem

22 quæſtioni ſubducant. † Ideo dixit. Iaco. de Are. ꝙ illa lex caret ſpũ, quod dicere non non eſt tutum, ideo dixit. D. Bal. in dic. l. non dubium ꝙ rõ illius. l. reſtringitur in gñibus ſingulorum, non autem in ſingulus generum, dicit. D. Ludo. de Ro. ꝙ non uidit rationem dr̃iæ inter vnum, & alium, & bene dicit, ideo idem d. Anto aliter rñdit ad illam. l. dicens, ꝙ in illa. l. proſpexit. ratio leg. non ceſſat in totum ſed in plus & in minus, vnde dicit ipſe, licet ſerui, qui erant extra miniſterĩ in agro & in villa, non poſſent habere plenam noticiam de his, de quibus ſunt interrogandi ſerui, qui ſtabant in familia vxoris vel mariti, tñ inducentur ad aliquam informationẽ, puto ꝙ bñ dicat, quia, & ſi ſtabãt in villa iſti ſerui, & in agro, tamen poterant ire ad domum mulieris, & redire, vt moris eſt. ſed non poſſum ſaluare D. Ludo. in eo, quod ſubiicitur in tex. idem eſſe in ſeruis emptis poſt diuortium, quia lex ibi dicit expreſſe, quod illi põt manumitti, & tñ certum eſt, qa ibi nõ põt iuduci ad aliquod de geſtis ante diuortiũ, & ſic nõ video vllatenus illam legem fore bene intellectam. Quare mihi vr̃ clarum eſſe intellectũ huius legis. videlicet, qđ ideo ibi a verbis legis gñaliter non recedamus, quia legiſlator, hoc expreſſe determinat, ꝙ uult, ꝙ ſeruetur illa lex, prout eſt ſcripta ad unguem. nam tunc qm̃ illud exprimitur in l. vt ibi fit, tunc ſtandum eſt verbis gñaliter, nec reſtrigitur per rationẽ in l. ibi eſt caſus ſingularis, & iſte eſt verus ĩtellectus iſtius.

23 l. †Ex quo reſultat tertia conclu. ꝙ vbicunq; in l. vel ſtatuto generali habemus ſcriptam rationem expreſſam quilibet tenetur ſeruare debere illud ſtatutum prout iacet ad literam, tunc ſi reſtringitur per rationem, ita probatur expreſſe in d.

24 l. proſpexit. †Quarta conclu. ubi in ſtatuto eſt expreſſa ratio, non ſolum reſtringitur per rationẽ expreſſam immo reſtringitur per ſimilem rationem expreſſe, iſta concluſio probat̃, per glo. ſin. in cle. 1. ſuper verbo omnes, ext. de ele. nam dicit tex. in illa clementina prima quod non debet eligi prælatus diuerſæ profeſſionis & habitus ad aliquod monaſterium, & ſubiicitur ratio, quia non debent aſſociari ſimul homines diuerſæ profeſſionis, quærit. d. gl. quid in monaſterijs monialium, quæ regulãtur per homines, nunquid poterit eligi præſidens, qui ſit diuerſæ profeſſionis & habitus? Reſpondet gl. ꝙ non, & tñ non reſtringitur per rõnem poſitam in tex. ſed habet locum ſimilis ratio expreſſæ, quia quemadmodum non congruit aſſociari homines ſimul diuerſæ profeſſionis, vt in d. elem. eodem modo non congruit vnum monaſteriũ monialium dr̃e regulari per prælatum diuerſæ profeſſionis, ſed congruentius ſic regi debere ꝓ pſonam eiuſdem profeſ-

25 ſionis, & habitus, & hoc eſt manifeſtum. †Quinta cõclu. vbi lex, vel ſtat. gñale non reſtringeretur, reſultaret abſurditas, tunc ſtat. gñale reſtringitur, vt euitetur abſurditas, etiam ſi non ſit ſcripta ratio in ſtat. iſtam conclu. probo & adduco caſum ſin. hoc probantem in l. ſcire oportet. in §. aliquod ff. de excu. tu. & ita debet intelilgi tex. cum gl. in l. 2. C. de ſacro ſanct. eccle. & in l. vt gradatim. §. & ſi lege ff. de mune. & honori. & ita debet intelligi tex. in l. Cæſar. ff. de publi. ita debet intelligi text. in l. fi. C. de teſtam mil. nonne eſt abſurdum, ꝙ vnus furioſus & pupillus octo annorum debeat poſſe facere teſtm̃, certe ſic, cum careat teſtatione mentis, & ita bene dicit gl. in d. l. 1. habeat vnuſquiſquis, dicit gl. ſ. habilis, & com

26 pos mentis, & ſic de ſin. †ex hoc infertur, ꝙ ſtat. quo cauetur, ꝙ homicida capite puniatur, debeat intelligi, vbi interuenit dolus, ſecus ſi homicidium fuit caſua le, vel ad ſui defenſione, quia tunc non hẽbit locum dictum ſta. & ſic fit reſtrictio, eſſet n. abſurdum, quem decapitari debere ex hoc homicidio ad ſui defenſionem facto, vel caſu fortuito, hanc cõclu.

27 ſentit. D. Bal. in l. non dubium. C. de legi. †Sexta conclu. hęc

eſt,

Source : BIU Cujas

est, vbicunque si non fieret restrictio statuti fieret preiudicium iuri tertii, tunc ēt statutum debet restringi, iste est tex. in l.si qñ.in prin.C.de inoffi.testa.& est rō; qa beneficia principum ita sunt interpretanda, vt non lędatur ius tertij, in l. 2. §. merito & §.si qs̄a principe. ff.ne qd in loco pu. statuta. .n.cum cōfirmentur a principe largo mō pñt dici beneficia.
28 fm ea quæ not.p Barto. in l oēs po.de iusti.& iure. †Septima conclu.vbicunque statuto cauetur aliquid, quod ēt disponitur a iure cōi, statutum recipit restrictionem, vt intelligatur fm formam iuris cōis, iste est nouus intellectus legis.2.C.de
29 noxa.†Octaua conclu. vbicunque cā vel rō non est expressa in statuto, sed vnica rō reddi pōt, statutum restringitur per illam rōnem, hæc est conclu. D.Bal.in l.maximum vitium. C.de libe.præte.quod sequitur hic & D.Ludo. rō conclu.est quia vbi non pōt reddi nisi vna rō statuti, illa habetur pro expressa in statuto gl.est sing.in l.qua muis.C.de fideicom.&
30 ibi no.Bal. †Nona conclu.ubi est vtile reip.legem nō restringi non fiet restrictio, iste est tex.sing.in l.si quis in graui. §. vt
31 rum.ver.hi quoque.ĵ.ad sille.†Decima & vlti.conclu. vbicūque in statuto nulla est expressa rō,& dubia est cā statuti, qa nescitur,quid mouerit statuentes ad faciēdum tale statutum, tunc standum est legi,& verbis legis,& ab illis non est recedē dum,vt in l.1.§.is q nauem. supra de exercitoria. hęc fuit conclu. D.Bal.in l.maximum.vt supra allega.& sequitur hic.D. Anto. & bene.

32 Venio ad quarram & vltim. interpretationem. s.ex tēsiuam,in qua videndum est,†vtrum statutū possit extendi ad alium casum,quia non continetur in verbis sta. iste arti. est dubitabilis ꝓpter varietatē gl. & doc. & tex. nec vsque in hodiernum video per aliquem hanc materiam perfecte examinatam,licet.D.Anto.de Bu.in c.fi.extra de consue.plenius attigerit quam alius,sed non perfecte, quem secutus postea D. Ludo. Ro. eius discipulus eius ordinem sequens, ego aūt ex coniunctione legistarum cum canonistis, ꝙ in varijs locis dispersum repi,conponā,& vt hęc materia clare & perfecte tradita relinquatur,primo adducā quæ probant extensionem statuti hñe locum,postea ponam ea,ex quibus apparet statutum non posse extendi,tertio ponam nōnullorum doctorū opi.quarto & vlt. ꝓrietatem dissoluam dando in materia quamplures conclusiones, ex quibus veritas clarior apparebit. Capio primum, ꝙ statutum extendatur ad aliū casum, probat gl.in c.oīs.in ver.apostolicę. extra de seri.vbi dñ de Apostolis in illo tex.gl.extēdit ad beatam virginem Mariam,secundo idem voluit.gl.in cle.1.de re.permu.quam Car.seq.ibi.tertio obtinet gl. in auth.vt hiq obli.se phi.hab.res minorū.in.§.1.quarto facit gl. in l.1.ff.de de calum.ibi extendit gl.tex.loquentem in datore,in acceptore, quinto hoc idem sentit gl. in auc. de trien. & semis. §. 1.in gl.quæ incipit.s.& concordat gl.in l.ꝙ vero ff.de legi.& gl.in l.si constante.in prin.fol.uatr.vbi lex loquēs de viro,q vergit ad inopiam extenditur ad socerum.sexto hoc voluit gl.in c.non debet de consan.& af.septimo hoc probant notata in auc. nouissima.C.de inof.te.vbi lex loquendo de legitima filiorum extenditur ad legitimam parentum.octauo hoc probatur in c. translato, ex̄ de consti. facit ēt glo.in c.si postquam.de elec. li. vi.in verbo promissione, & gl.in cle.fi. de ęta. & qua.in ver.admitti, & gl.in c.ordinarii.de offic.ordi.li.6.in ver.aīarum cura. nono.hoc probat gl. in cle.gñalem. de elec. x.expresse firmat glo.in c.1.de postu.pręla. & gl.fi.in c.quam sit,& in c sciant. de elec.lib.6.& Pau.de Leaz.in cle. 1.de elec. 11.est gl.in l.1. §.dolum.ff.de dolo. vbi lex loquens in vno numero, puta singulari, extenditur ad pluralem. & econtra, & facit lex.3.in. §.nego. ff.de nego.gest. 12.adducit gl.hoc tenens in cle. & si principalis.in verbo ad principalis finem,de rescrip. vbi lex loquens de vicario ep̄i extenditur ad vicarium cap.13.hoc velle vī gl.in c.sciant.de elec. lib.6. 14.ad hoc faciunt no.in auc. de filiis ante dotalia instru.natis. §.1.vbi lex interpretans trahitur ad alium casum, in quo ipsa non loquitur,sed loquitur.l.interpreta, pro quo faciunt no.p Io.An.in c.dispen.de rescrip.li.6. in nouella in ver. quotiens.15. ista probantur in l.senatus & in l. libertum.in §.senatum. ff.de ritu nup.vbi. l.prohibens filium tutoris contrahere matrimonium cum pupilla ipsius tutoris extenditur ad hęredem extraneum ipsius tutoris. 16. videtur glo. in l. vnica de his qui ante aper.tab. quæ extendit dispositionem illius legis, vt fiat transmissio ad ascendendentes,licet l. loquatur de transmissionibus ad liberos descendentes duntaxat.17. glosa voluit hoc expresse in l. quæ propter necessitatem.ĵ.de re iud.vbi. l.permittens alienare res ecclesiæ ob redēptionē captiuorum extēditur ad alienationem ob alimenta, pro quo etiam faciunt no in auc. præterea. C.vn.vir & vxor. & glo.in l.1. C.de iur. & facti igno.& glo.in l.miles. ff.de re iu.vbi dicta de militę. armatæ militiæ extenduntur, ad militem cęlestis militiæ.18.hoc probatur per optimum tex.in l.2.C.per quas perso.no.acqui. 19.reperio glo hoc affirmantem in glo. ob es, C.de prædiis minorum. & glo. in l.si moram.ver.culpam.sup.eo.vbi lex loquens per dictionem, taxatiuam in certo casu extenditur ad alium.vigesima, est glo.in l.illud.C.de sacrosecc.21.per expressum tenet gl.coniuncta textui in l. 3.§. cōtrarium.in uersi.liberationem. ĵ.de contrario iudi.tute.Cui accedant no.per gl.& doct.in auth. sacramenta puberum.C.si aduersus ven.22.hoc vī probari, in l.filium habens. sup.ad macedo. & in l.si filius.C.ad mac. 23.ad hoc faciunt no. per Bal.in auc.quas.actio.C.de sacros. eccl.qui dicit statutum extenditur ad alium casum propter identitatem rationis,vbi ratio est sumpta in statuto, qa vbi est eadem &c. non dī extensio fm eum.ut no. gl. in c.si post quam.de elec.lib.6.& in c. 1.de temp.ord.lib.6.24. & vlti.ad hoc faciunt quæ no.per doc.in l.si quis seruo.C.de fur.& quę
33 no.in l.2.de indic. vidu. toll. †In contrariam partem facit, quod non fiat extensio ad alium casum non contentum in statuto,quod no.idem Io.An.in c.cum illius, de præben.lib. 6.& quod no.doct.in c.postu.de rescrip. secundo facit quod no.idem Io.An.in regula odia,& in regula ignorantia.de re. iu.li.6.tertio adducitur gl.Arch. in c. 1.de temp.ord. quarta gl.est in regula,quæ iure communi,de regu.iur.lib.6.& facit quod hī in l.1.ĵ.de legiti.tuto.quinto hoc uoluit gl. in c.1.ne cleri.vel vouen.lib.6.in ver. declaramus .sexto pro hac snīa vī.casus expressus in l.fi.C.de interdict. matrimo.vbi.l.prohibens matrimonium inter pupillam & filium tutoris non extenditur ad curatorem,licet sit per omnia eadem ratio.septimo ad hoc allegat gl.sin.in l.2.C.de patribus qui fili.distraxerunt,vbi.l. statuit filium posse vendi propter famem,non extenditur ad alium casum propter identitatem rationis,octauo pro hoc facit tex.singula.in l.patrem.ĵ.de adul.ubi, l.permittit partem occidere adulterum repertum cum filia,non extenditur ad auū,licet sit eadem ratio,& pro hoc vī casus, expressus in l.lege.in §.hoc capite. sup. de ritu..nup.decimo hoc tenet glo.in auc.quas actio.C.de sacros.ecc.quæ nō uult fieri extensionem etiam propter majoritatem rationis. vndecimo & ult.hoc tenuit Cy.in l.quicunque. C. de ser.fug. & Iac.de Ra.in l.si quis in tant.C.unde vi.& D. Signorol.idē consuluit consilio suo quod incipit, factū sic se habet in suis, decess.&c.Bald.autem in auctent. quas actio.dicit statutum quod est contra ius commune non posse extendi etiam pp maioritatem rationis,qū ratio non est expressa in statuto.Si autem est expressa in statuto,tunc bene fit extensio,quia tūc continens odium irrationabile non extenditur ad illum ca-
34 sum ēt pp maioritatem rōnis. †exemplum pōt poni in statuto,ꝙ filia fęmina non succedat existentibus masculis,quod statutum est contra rationem naturalem, ꝙ filia non debeat ęqualiter succedere,sicut & filius, ut in l. maximum vitium.C.de libe.præteri. hæc fuit conclu.Cyn.in l.quicunq;. C.de ser.fugi. Quod ēt tenuit Iac.de Are.in l.si quis in tantā. C.vnde vi.Consuluit Do.Signo. de Hom.de Mediol. consi. siso,quod incipit factum sic habet in suis decisio. Hinc dixit Bar.in l.cunctos po.C.de sum.tri.& fide catho.ꝙ d.stat.non extendit ultra territorium statuentis, ideo si essent bona alibi sita,vbi non vigeret d.stat.tunc succederet filia æqualiter
35 cum filio†hinc ēt dixit D.Bart. de Salic. in l.1. C.ad l.Iul.de adu.ꝙ specialis dispō disponēs in fauorē filiorū,ꝙ hęreditas non ad ita transmittatur ad filios,non extenditur ad casum in quo filius succedit de iure speciali,hæc tamen conclu.ve
36 nit limiranda per ea quæ dicam in sequēti conclu.†Secūda conclu.statutum extenditur ad alium casum propter identitatem vel majoritatem rationis attenta larga signātione vocabuli,est videre in statuto excludente filiam fœminam a successione, existentibus masculis. Nam licet statutum loquatur de filia,' extendetur ad neptem natam ex filia; qm̄ maior est rō in nepte quam in filia, quia largo mō appellatione filię continet neptis, vt plene notaui in l. dotali.supra eo.hęc fuit conclu.D. Bal.in l.maximum vitium. C.de libe. prēteri.& sequitur. D. Ant.de But.in c.fi. de consue.Et ita ēt pōt limitari præcedens conclusio pp latam significationē uocabuli,vt fiat extensio, & ita intelligitur glo.in l.2. C.de patri.qui fi.su.distraxe.fm Dom.Anto.de But. qui extendit & legē.2.quæ loquitur de uenditione filii, vt ēt extendatur ad pignoris obligationem, quoniam appellatione venditionis ex larga significatione cęteri contractus continētur. Ad hoc faciunt no.per Cy. quem secutus est Nico. de Matarel. ita intelligitur glo.Pau.de Leaz.in cle.1.de elec.in uerbo eligatur, vbi statutum in electione extenditur ad aliam pro-
37 uisionem,quia non differunt in lata significatione. † Tertia conclu.Statutum in uno correlatiuorum. extenditur ad reliquum,hæc conclu.probatur in l.2. C.de indic.uidu.tol. & sic statutum in marito extendit ad vxorem, ut not. Bal. in l. libellorum.sup.de his qui no.infa.& intelligitur glo. in l.1.ĵ. de calum. vbi statutum in datore extenditur ad receptorem

pro

Source : BIU Cujas

pro hoc facit glo.in c. ſi poſtquam. de elect.lib.6.in uerſi.om
38 nino, ad prædicta ēt facit.l.fi.ff.de accept. Quarta conclu.qñ lex antiqua expreſſe dicit,quos caſus parificari,& quod unus caſus extendatur ad alium, nouum ſtatutum diſponens in uno tñ extenditur ad reliquum,dummodo illud ſtatutum emanet in diuerſa materia, in qua non eſt facta parificatio per.l.uererem.hæc eſt conclu.D.Anto.de But.in c. fi.de conſuetu.Facit, quod no.per glo.& Bart in l.quod uero.ſup.de leg. & in l.ſi quis ſeruo.C.de fur.& facit,quod no.glo.in auc. de trien.& ſemiſ.in uerbo,in omnibus,§.1.& incipit.ſ.faciūt no.per Cyn.in auc.ſed nouo iure.de adult.& quod no.Bart. in l.inter accuſatorem.ff.de publi.iudicii. & faciunt quæ habentur in c.conſtitutionem.de regula.lib.vi.in diuerſa materia,vt dixi.ſup.prædicta non procedunt,ſic intelligitur gl. ſm D.Anto.in d.c.quæ a iure,& c.ꝙ ſtatutum de præbendis lib.6.& quod no.in l. 1.de legit.tut.ſic intelligitur gl.ſm eū, in c.1.ne cle.vel monach.lib.6.in uerbo declaramus,vbi per ſonatus,curatus parificantur ſolum materia,in qua parifica
39 ta reperiuntur. †Quinta concluſio. Vbi caſus parificantur a regulis antiquis, tunc ſtatutum diſponens aliquid in uno parificatorū extenditur ad reliquū,& hac fuit ꝯcl. Bar. in l.Marcel.§.qđ aūt.ff.ad treb. & in l.ſi qs ſeruo.C.de fur.ibi ēt tenet Ang.pro hoc facit optimus tex. in c.tranſla. eẍ de conſti. & bñ facit tex.in auc.de non eligē.ſecundo nubente.§.1.in ver. ꝙ vero & §.colligentes,vbi dī, conſtitutiones extēdi ad extranea pluries aſſimilata,& in pluribus partibus iuris deciſionibus comparata,& ſic etiam intelligitur gl.in cle.1.de æta. & qualita. in verbo admittendis, & gl in c.ordinarii.de offi. ord. li.6.in verbo animarū cur.& eſt diuerſa ꝯcluſio a p̄cedēti,quia in præcedenti ꝯcl̄one lex antiqua expreſſe dicit.ſtat. in vno dēre extendi ad reliquū, cōcluſio pñs nō p̄ſupponit, qđ expreſſe p legē antiquā dēret fieri extenſio vnius caſus ad aliū,ſed ſimpliciter duo caſus parificant̄ per.l. veterē, veluti eſt illud,ꝙ dī,in qb. ceſſat falcidia, ceſſat & trebell.vt in d.l. Marcel.§.quod autem.ſi poſtea fit ſtatututum nouum aliqđ diſponens ſuper falcidia habebit locum & in trebll.hanc conclu.limitat vl̄r. D.Ant.in d.c.fi. vbi a iure duo reperiunt̄ parificata in eadem materia ſaltem in genere,ſecus ſi omnino eſſent diuerſa,ut quia in vna materia non parificarētur, ſi emanaret lex noua diſponens aliquod in uno, nō haberet locum in alio,& hoc per glo.ſingu.c.primo.ne cleri.vel monachi.lib.6. Eodem modo ſm eum ſi eſſent caſus duo parificati ſolum in aliquo caſu,& non communiter, ſeu generaliter in omnibus,prout facit gl c. licet canon. de electi.li.6.in verbo parrochialis,pro hoc faciunt no.per glo. & Guliel.de Cu. in auct.quas actiones. C.de ſacroſ.eccl. vbi ſtatutum in minoribus extenditur ad eccleſias, & hoc quando ſumus in eadem materia.in qua parificantur, ſed in materia in inte.reſti. quia tam eccleſia quam minor habet beneficium reſtitutionis,ut in cle. unica de in inte.reſti. Secus eſt in materia,in qua non parificatur,veluti in p̄ſcrip. nam tunc ſtatutum in vno ſuper materia præſcriptionis non extenditur ad aliū, in eccleſia enim alia eſſet præſcriptio,ut in l. fi. C. de ſacroſ. ecc.& ia auct.quas actiones, præal. & alia præſcriptio ſeruat̄ in minore.vt in l.ſicut.C.de præſcrip.30.vel 40.anno.coniū
40 cta.l.fi.C.in quib.cau.in integ.reſti.non eſt neceſ.†Sexta conclu.quando duo ſic ſe habent,ꝙ unum venit ad alterum cō ſecutiue,diſpoſitum in uno extenditur ad reliquum,hæc cōcluſio.probatur per notata in cap. cum in cunctis. extra de elect. ſic declarando, certa,enim ætas eſt determinata in dignitatibus inferioribus habentibus annexum ordinem, & certa ætas eſt determinata ordini nulla exiſtente dignitate, ſi ætas reſtringitur in dignitate p aliqđ nouū ſtat.reſtringetur ætas in ordine, & ſic dictum ſtatutum extendetur, hęc
41 fuit concl.D.Ant.in d.c.fi.†Septima concluſio. cum duo ſic ſe habēt,ꝙ unū mēſurant̄ ad inſtar alterius,diſpoſitū in vno extendit̄ ad reliquū, ita intellige gl.in c.non debet.de conſanguini.Cuius concluſionis pōt poni exemplum. Nam tutela legitima.defertur ad inſtar ſucceſſionis ab inteſtato,puta, quia repellit fœminam a ſucceſſione,intelligitur ēt dicta diſpoſitio,vt repellatnr a tutela, hanc concluſionem voluit Bart. in l.1.ff. de legitimis tut. in illa quæſtione, quam ponit, quod ſi per ſtatutum agnati præferuntur in ſucceſſione cognatis, præferuntur ēt in tutela , hanc concluſionem ēt po-
42 nit do. Anto.in d. c. fina.†Octaua concluſio. Qñ duo ſe hñt inuicem gradatim, ita ꝙ unū menſuratur gradatim ab alio in aliquo accidenti; vt quia determinatum eſt certum tempus ordini ſub diaconatus, certum tempus ordini diaconatus,certum tempus ordini presbyteratus, ſi fiat mutatio in vno ex gradibus tñ, facta vī & in aliis, & intelligitur gl. in cle.generalē p̄calle.& D.Ant.in d.c. fi.Pōt poni aliud exemplum nā licitum eſt ſine inſinuatione donare certam quantitatem laico,& duplum plus licitum eſt donare eccleſię ſine inſinuatione,ſi in laico augumentatur quātitas per aliquod ſtatutum nouum, vt poſſit fieri donatio ſine inſinuatione, ampliabitur & in eccleſia ſm Guil. Bar.& Cy.in l.illud.C.de
43 ſacroſ.eccl. † Nona conclu. qñ duo ſic ſe hñt adinuicem, ꝙ vt præambla ordinantur per oīa in eundē finem,vt cum poſtulario & electio,quæ ordinantur ad finem prouidendi eccleſię p̄ idētitatem rōnis,diſpoſitum in vno extendetur ad reliquum,ſm do.Anto.gl.eſt in c.1.& eſt gl.fi.de po.p̄ſcla.& gl.eſt in c.quam ſit, & in c.ſciant.de elec. lib.6.& Paul.Liaz.
44 in cle.1.de elec.†Decima conclu.Vbi diſpō nullum ſortitur effectum, niſi fiat extenſio; tunc ſtatutum extēditur ad aliū caſum,vt in.l.ſi ſtipulatus fuero per te.ff.de verbo.ob.hęc eſt conclu.Barto.in l non dubium.C de legi. & in l.oēs popu.ff.
45 de iuſti.& iure.†Vndecima conclu.Statutum extenditur ad caſum ſubrogatum loco cauſus contenti in ſtatutis, gl. eſt ſin.in cle.& ſi principalis, in verbo principalis, in fi.gl. de reſcrip.& fuit conclu.Ia.Bu.in l.placet. C.de ſac.ſan.ec.& voluit.D.Anto.in d.c.fi. † Duodecima concluſio lex interpretans extenditur & intelligitur in oēm caſum legis interpretatę,tex.eſt in auc.de filijs an. inſtru.dota.na. §. 1.& no. in c. diſpendia.de reſcript. lib.6. Decimateria concluſio, lex noua, interpretans veterem extenditur ad aliam legem ex paritate rōnis, hoc probatur in glo. penul.in c. qui contra. de elect.lib.6.Decimaquarta concluſio,lex penalis extenditur p̄ p̄ idenitatem rōnis,qñ ratio eſt ſcripta in l.gl.eſt in cle.1.de elec.vbi aūt rō non eſt ſcripta in l. tunc non extenditur p̄ p̄ identitatem rōnis,hoc tñ limita, ꝙ ēt ſi rō non eſt ſcripta in l.vel in ſtatuto.Si tñ nō pōt reddi niſi vnica rō, illa ratio nō habetur pro expreſſa, & ſic poterit extendi ſm Bal.caſus eſt
47 ſin.in l.2.ibi vnicus. ff. de li.& po.† Decimaquinta conclu. Vbi lex non eſt p̄nalis. extendit p̄ p̄ identitatem rōnis,ſiue ratio ſit ſcripta in l. ſine non, has duas conclu.ponunt Do. de S.Gemi.& Io.de Imol. in c.ſi poſtquam de elec.li.6.& ita debet intelligi doctri.Bar.quam tradidit in l. ſi conſtante.in prin.ſupra eo.qui dixit ꝙ ſtatutum,quod eſt ſm ius co. vel p̄terius cōe, deberet extendi p̄ p̄ eandem rōnem nam debet intelligi cum p̄dicta diſtinctione,vtrum lex ſit p̄nalis,vel non,& vtrum ſit expreſſa,ratio,vel non, ita & debet intelligi. gl.cum.d.diſtin.de conſan. & affi. hę duę conclu.debent intelligi eẍ caſus ſingulares,qui conprehendūtur in p̄cedentibus conclu. & eodem modo intelligatur ſequens ꝯcl.
48 †Deeima ſexta concl. Vbi ſtatutum profertur per dictionē taxatiuam tñ, extenditur p̄ p̄ identitatem rationis ad casū ſimilem in materia fauorabili, gl. eſt in l.illud. C. de ſa.ſan. ec.& ita ēt intelligitur glo.in l.ob ęs.C.de prædi.mino.& gl. l.ſi mora.ſupra eo.hæc fuit concl. Bal. in d.l.illud.fuit ēt conclu.Bar.in l. ſi conſtante.in nona q. ſupra eo. Decimaſeptima cōclu. lex loquens per dictionem taxatiuam, vel ēt ſine taxatiua in materia odioſa non extenditur p̄ p̄ identitatem
49 rationis,ita intelligitur gl.1.l.2.C.de patri.qui fi.diſtrax.†Decimaoctaua concluſio. Statutum exorbitans a iure cōi, ſeu lex derogatiua ſimpliciter loquens ſi continet caſum fauobilem extenditur propter identitatem rationis ad alium caſum, hæc concluſio probatur per text.in l ſecunda. C.per quas perſon. no. acquir. pro quo facit glo. in auc.res quę. C. cōia de leg. Probatur ēt hæc concluſio per l.ſenatus & per l. libertum.§.ſenatum.ſupra de ritu nup.ſic declarando nam regula iuris cōis ſic ſe habet tam ciuilis quam canonici, ꝙ matrimonia debēt eſſe libera, vt in l. Titia.ff. de verb. oblig. & in l.fi.C. de ſpon. & in c.gemma extra de ſpon. Emanauit poſtea lex exorbitans ab iſto iure cōi, per quam prohibetur matrimonium inter filiam tutoris & pupillum, vt in toto ti.C.de interdict.matri. & ſic hoc caſu impedit̄ libertas matrimonij,vt non poſſit contrahi matrimoniū cū quacunq; perſona.Et iſtud concernit fauorem pupilli,ne priuetur cōmodo iuris ſibi conpetentis contra ſuum quondam tutorē ex adminiſtratione in tutelę. iſta lex ita exorbitans,q̄ loquitur de filia tutoris,extenditur ad hæredem extraneum quondam tutoris,& ad neptem,ut in dictis iuribus comprobatur & hoc ideo eſt propter identitatem rationis. Pro hac etiam ꝯcluſione facit gl.in l.legis vnicæ.C.de his qui ante aper. tabu.Et ſic etiam poteſt intelligi gl.in l.ſi conſtante.ſup.eod.q̄ extendit id quod dicit.l.ſi conſtante. ff.ſolut.matri. de viros ad ſocerum, quę reperitio eſt contra ius commune diſpōnēs conſtante matrimonio, dotem non poſſe exigi, vt in l.2.in princ.ſup.eo.& concernit fauorem mulięris dotem poſſe repeti propter inopinam conſtante matrimo. ne dote priuata remaneat,hanc concluſionem ponit Lud. de Roma.in repeti.ſua quam facit in auct. de hæredibus.& fal.colum.1.quam concluſionem ipſe limitat primo, vbi extenſio redundaret in præiudicium alteri us caſus ſimiliter fauorabilis,nam tūc non fiet extenſio,gl.eſt ordinaria in c.quam à iure.de reg.iu. lib.6.& in c.conſtitutionem,de regulari. lib.6 ratio huius limitionis eſt, quia pietas contra pietatem extenſionis priuilegio non utitur, vt in §.ſed hoc præſenti,ut in auct.de ſanc.

epi.

Source : BIU Cujas

epiſ.ſecũdo limitatur per tex.in l.fi. C.de inter.matrimonio,
50 cuius limitationis rationem non bñ video. † Decima nona
conclnſio, ſtatutnm,ſiue lex ſpecialis exorbitans a iure cõi
continens in ſe odium priuatum. ſeu odium per ſonarũ pri-
uatarum extenditur ꝓp identitatem rationis,hęc concluſio
probatur in l. filium habeo. ſupra ad macedo. coniuncta l.
ſi filius. C.ad macedonianum, nam macedonianum eſt in-
ductum in odium creditorũ &ſic priuatarum perſonarum,
vt in l.1.ſupra ad macedo.& loquitur in filio,cui eſt pecunia
mutuata, extenditur ad nepotem ꝓp identitatem rationis,
vt in dictis legibus comprobatur, & ēt extenditur, vt ibi dr̃
ad oēs res,in quibus conſiſtit mutuũ. Hęc concllimitat̃,niſi
adſit odium priuatę perſonę viuentis, quia tunc non fit ex-
tenſio ꝟm. D. Ludo. tex. eſt in l.patrem.ſ.ad l iuliã de adul.
qui text.ſecundum eum eſt ſingularis,ſic deducendo. Nam
permiſſum eſt patri occidere ſiliam repertam in adulterio,
continet iſta lex odium filiæ & continet id priuatio ſtatus
perſonę viuentis, quia tractat de morte filiæ, non fit exten-
ſio de patrem ad auum,vt in.d.l.patrem. cum l.ſequente.li-
51 cet ſit eadem ratio. † Vigeſima concluſio,ſtatutum exorbi-
tans a iure cõi concernens odium publicum per indirectũ
non extenditur ad alium caſum propter identitatem ratio
nis, tex.eſt ſingu.ſecundum D.Lud.in l.lege iulia.§ hoc ca-
pite. ſupra de ritu nuptia. Vigeſimaprima & vlti. concluſio,
ſtatutum quantuncunque ſit ſtricti iuris,extenditur propter
vtilitatem reipublicę, tex.eſt ſing in l.hoc modo.in fi.ſ. de
condi. & demonſtra. in tex.ibi legem, enim rei publicę vti-
lem ſobolis procreandę cālatā adiuuandam interpretatio-
ne.& vt non ſolum fiat extenſio hoc caſu,ſi ſtatutum conti
net merum fauorem, ſed etiam ſi ſit pęnale,ſecundum Bar.
qui ita ſingulariter notauit in l.quemadmodum. C. de agri.
& cenſ.lib.11. ex quo ibi infert,ꝙ ſtatutum puniens comit-
tentem maleficium extendetur ad mandantem, quod eſt
ſingulare. Pro quo facit tex. in l.ſi quis ſupra de iuriſdi.om.
iu.Ex hoc habetur vna ſingularis limitatio ad illud,quod di
52 xit.D. Bal.in l.illud.C.de ſac.ſanc.eccl.†Quòd quantumcun
que lex ſit fauorabilis, tamen ſi eſt appoſita pœna, cenſetur
odioſa,& fuit originale. D.Iac.de Bel.in authen.de non alie-
nandis in §. quia vero.& ibi probatur, vbi lex continet fauo
rem reipublicæ, licet ibi pœna incerta ſit, cenſetur fauora-
bilis per prædicta, & bene probatur illatio Bart.quoniam in-
tereſt reipub.maleficia punire, vt in l.ita vulneratus. ff.ad le-
gem Aquil. nimirum ſi fiat talis extenſio in delictis contra
ius naturale.vel ius gentium commiſſis,cum talis interpreta
tio ſatis ex mente ipſius legis oriatur, volentis maleficia pu-
niri ſecundum D.Pau. de Caſt. qui ita ſingulariter nota. in l.
bona fides. ſupra depoſiti. Ex his omnibus relinquitur nunc
iſta quarta interpretatio extenſiua plene diſcuſſa,& determi
nata, vt ammodo nihil dubitandum apud quenquam relin-
quatur,licet D.Lud.in § iſto, non attingens ſpecialiter hanc
materiam dixerit,certam doctrinam tradi non poſſe. ſed ſal
ua eius pace ex prædicta inueſtigatione in varijs locis Doct.
collecta relinquitur certa & perfecta doctrina & cuilibet in
telligenti liquere poteſt. Eſt ergo finis huic repetitioni vti-
liſſimæ materiam quotidianam continenti, ſicut alia quæ
ſit in corpore iuris. Quam ideo dixi plenius attingendam ſe
quens iuriſconſultum in l.legaui.ſ.de liberatione legata,in
qua ſi quid boni, & vtilitatis continetur ſoli Deo omnipotẽ
ti gratificandum eſt, a quo prædicta prouenerunt, me nudũ
miniſterium prębente,in quibus autem defectus apparuerit,
illum ſubijcio cuicunque doctori & ſcholari emendādum,
gratias tamen ago altiſſimo creatori noſtro, quia gratiā de-
dit ex eius infinita bonitate hanc materiam tam diſperſam
ſimul compilari, quæ non tantum præſentibus, ſed poſteris
maximum præbebit iuuamen. Sit igitur benedictus Deus,
pater omnipotens,filius,& ſpiritus,qui regnat trinus & vnus
per infinita ſecula ſeculorum.

DEO GRATIAS.

FINIS TOMI II.

Series chartarum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg
Hh Ii Hk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz Aaa Bbb Ccc.

Omnes ſunt Quaterniones, præter Ccc, *quod eſt Quinternus.*

VENETIIS, MDLXXXIII.

Source : BIU Cujas